Digitized by Google

NAZIONALE
R. BIBLIOTECA
CENTRALE V. E. II
h 8
41 B
22
ROMA

8-41-B-22

~~titolo~~

Biblia

3 1/2 ...

Digitized by Google

Digitized by Google

Quintus, est Isaias.

Sextus, Ieremias:

Septimus, Ezechiel.

Octauus, Liber duodecim prophetarum, qui apud illos uocatur Thereasar.

Tertius ordo, Hagiographa poßidet.

Et primus Liber incipit a Iob.

Secundus a David: quem quinque incisionibus, & uno Psalmorum uolumine comprehendunt.

Tertius est Salomon, tres Libros habens: Prouerbia, quæ illi Misle, id est, Parabolas appellant.

Quartus, Ecclesiasten, id est, Coheleth.

Quintus, Canticum Canticorum, quem titulo Sir hasirim prænotant.

Sextus, est Daniel.

Septimus, Dibrehaiamim, id est, uerba dierum: quod significantius, Chronicon totius diuinæ historiæ poßumus appellare. qui Liber apud nos Paralipomenon primus & secundus inscribitur.

Octauus, Esdras: qui & ipse similiter apud Græcos & Latinos, in duos Libros diuisus est.

Nonus, Esther.

Atque ita fiunt pariter Veteris Legis Libri uiginti duo, id est, Moysi quinque, & Prophetarum octo, Hagiographorum nouem. Quamquam nõnulli Ruth & Cinoth inter Hagiographa scriptitent, & hos Libros in suo putent numero supputandos: ac per hoc esse priscæ Legis libros uigintiquatuor: quos sub numero uigintiquatuor, seniorum Apocalypsis Ioannis inducit adorantes Agnum, & coronas suas prostratis uultibus offerentes: stantibus coram quatuor animalibus oculatis ante & retro, id est, in præteritum & in futurum respicientibus, & indefeßa uoce clamantibus: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui est, & qui uenturus est.

Hic Prologus scripturarum quasi galeatum principiũ, omnibus libris quos de Hebræo uertimus in Latinũ, conuenire potest: ut scire ualeamus, quicquid extra hos est, inter apocrypha esse ponendum. Igitur Sapientia, quæ uulgo Salomonis inscribitur, & Iesu filii Syrach Liber, & Iudith, & Tobias, et Pastor, non sunt in canone. Machabæorum primum Librum, Hebraicum reperi. Secundus, Græcus est: quod ex ipsa quoq; phrasi probari potest. Quæ cum ita se habeant, obsecro te Lector, ne laborem meum, reprehensionem existimes antiquorum. In templo Dei offert unusquisq; quod potest: alii aurum, argentum, & lapides pretiosos: alii byßum & purpuram & coccum offerunt & hyacinthum: nobiscum bene agitur, si obtulerimus pelles & caprarum pilos. Et tamen Apostolus contemptibiliora nostra magis neceßaria iudicat. Vnde & tota illa tabernaculi pulchritudo, & per singulas species, Ecclesiæ præsentis futuræq; distinctio, pellibus tegitur & ciliciis: ardoremq; solis & iniuriam imbrium ea quæ uiliora sunt prohibent.

8-41-B-22
D.PROB.ROM.S.J.
32

EPISTOLA SANCTI HIERONYMI AD PAVLINVM PRESBYTERVM, de omnibus Diuinæ historiæ libris.

CAP. I

FRATER Ambrosius tua mihi munuscula perferẽs, detulit simul et suauissimas literas, quæ a principio amicitiarũ, fidẽ probatæ iã fidei et ueteris amicitiæ præferebãt. Vera enim illa necessitudo est, et Christi glutino copulata, quã nõ utilitas rei familias: nõ præsẽtia tãtũ corporũ, nõ subdula et palpãs adulatio: sed Dei timor, et diuinarũ scripturarũ studia conciliant. Legimus in ueteribus historiis quosdã, lustrasse prouincias, nouos adisse populos, maria trãsisse: ut eos quos ex libris nouerãt, corã quoq; uiderent. Sic Pytagoras Memphiticos uates, sic Plato Aegyptũ et Archytam Tarentinũ, eamq; orã Italiæ, quæ quondã magna Græcia dicebatur, laboriosissime peregrauit: ut qui Athenis magister erat, et potẽs, cuiusq; doctrinã Academiæ Gymnasia personabãt, fieret peregrinus atq; discipulus: malẽs aliena uerecunde discere, quàm sua impudẽter ingerere. Deniq; cũ literas quasi tota fugientes orbe persequitur, captus a piratis et uenundatis, etiã tyranno crudelissimo paruit, captiuus, uinctus et seruus: tamen quia philosophus, maior emente se fuit. Ad Titũ Liuiũ lacteo eloquentiæ fonte manantẽ, de ultimis Hispaniæ Galliarumq; finibus quosdã uenisse nobiles legimus: et quos ad contẽplationẽ sui Roma nõ traxerat, unius hominis fama pduxit. Habuit illa ætas inauditũ oĩbus seculis, celebrandũq; miraculũ, ut urbem tantã ingressi, aliud extra urbẽ quærerẽt. Apollonius, siue ille magus (ut uulgus loquitur) siue Philosophus, ut pythagorici tradũt, intrauit Persas, pertrãsiuit Caucasũ, Albanos, Scythas, Massagetas, opulentissima Indiæ regna penetrauit: et ad extremũ, latissimo Phison amne trãsmisso, peruenit ad Brachmanas, ut Hiarchã in throno sedẽtẽ aureo, et de Tãtali fonte potãtẽ, inter paucos discipulos de natura, de motibus siderũ, ac dierũ cursu audiret docẽtẽ. Inde per Elamitas, Babylonios, Chaldæos, Medos, Assyrios, Parthos, Syros, Phœnices, Arabes, Palæsthinos, reuersus Alexãdriã, perrexit Aethiopiã, ut Gymnosophistas, et famosissimam Solis mẽsã uiderit in sabulo. Inuenit ille uir ubiq; quod disceret, et sẽper proficiẽs, sẽper se melior fieret, scripsit super hoc plenissime octo uoluminibus Philostratus.

Qvid loquar de seculi hominibus? cũ II.
Apostolus Paulus, uas electionis, et Act. 9. 1.Cor.13.
magister Gẽtiũ, qui de cõsciẽtia tãti in se hospitis loquebatur, an experimẽtũ quæritis eius quasi ĩ me loquitur Christus? *post Damascũ Arabiãq; lustratã ascẽ-*
derit Ierosolymã, ut uideret Petrũ, et mã- Gal. i.
serit apud eum diebus quindecim. Hoc enim mysterio hebdomadis et ogdoadis futurus Gẽtiũ prædicator instruendus
erat. Rursumq; post annos quatuordecim, Gal. 2.
asũpto Barnaba et Tito exposuerit Apostolis Euãgeliũ, ne forte in uacuũ curreret, aut cucurrisset. Habet enim nescio quid latẽtis energiæ uiua uox, et in aures discipuli de authoris ore trãsfusa, fortius sonat. Vnde et Aeschines, cũ Rhodi exularet, et legeretur illa Demosthenis oratio, quã aduersus eũ habuerat mitãtibus cũctis atq; laudãtib. suspirãs ait: Quid si ipsã audissetis bestiã sua uerba resonãtẽ?

HAEC non dico quòd sit in me III.
aliquid tale, quòd uel possis a me audire, uel uelis discere: sed quòd ardor tuus et discendi studiũ etiã absq; nobis per se probari debeat. Ingeniũ docile & sine doctore laudabile est. Nõ quid inuenias, sed quid quæras consideramus. Mollis cera, et ad formãdũ facilis, etiã

si ar-

si artificis & plastæ cessent manus: tamē
uirtute totū est quicquid esse potest. Pau-
Act.22 lus Apostolus ad pedes Gamalielis legē
Moysi,& prophetas didicisse se gloriatur,
ut armatus spiritalibus telis,postea diceret
1.Cor.10 cōfidēter, Arma nostræ militiæ, nō car-
nalia sūt: sed potētia Deo,ad destructionē
munitionū cōsilia destruētes, & omnē al
titudinē extollētē se aduersus sciētiā Dei,
& captiuātes omnē intellectū ad obediē-
dū Christo, & parati subiugare omnem
2.Tim.3 inobediētiā. Ad Timotheum scribit ab
1.Tim 4 infantia sacris literis eruditū, & horta-
tur ad studiū lectionis,ne negligat gra-
tiā quæ data sit ei per impositionē manus
presbyterij. Tito præcipit,ut inter cæteras
uirtutes episcopi, quē breui sermone de-
pinxit,sciētiā quoque in eo eligat scriptu
Tit. 1. rarum, Obtinentē, inquit, eum qui secun
dum doctrinam est, fidelem sermonem:
vt potens sit exhortari in doctrina sana,
& contradicentes reuincere.

IIII. SAncta quippe rusticitas solum sibi
prodest: & quātum ædificat ex vitæ
merito Ecclesiā Christi,tātū nocet si de-
struētibus nō resistat. Malachias Prophe-
Mala. 2. ta, imo per Malachiā Dn̄s interrogauit
sacerdotes Legē: in tātū sacerdotis offi-
ciū est interrogatū respōdere de lege. Et
Deut. 32 in Deuteronomio legimus, Interroga pa-
Ps. 118. trē tuū,& annūciabit tibi: seniores tuos,
& dicēt tibi. In psalmo quoque cētesimo
decimooctauo, Cātabiles mihi erāt iustifi
cationes tuę i loco peregrinationis meę.
Et in descriptione iusti viri,cū eū Dauid
arbori vitæ,quæ est in paradiso, cōpara-
ret,inter cæteras uirtutes & hoc intulit,
Psal.1. In lege Dn̄i uolūtas eius, & in lege eius
meditabitur die ac nocte. Daniel in fine
Dan. 12 sacratissimæ visionis ait iustos fulgere si
cut stellas: & intelligentes,id est,doctos,
quasi firmamētū. Vides quātū inter se di
stēt iusta rusticitas, & docta iustitia?
Alij stellis,alij cœlo cōparātur. Quan-
quā iuxta Hebraicā ueritatē vtrunque
de eruditis possit intelligi. Ita enim apud
eos legimus, Qui autē docti fuerint,ful-
gebūt quasi splēdor firmamēti, & qui ad
iustitiā erudiūt multos,quasi stellę in per
petuas æternitates. Cur dicitur Paulus
Apostolus uas electionis? Nēpe quia le- Act.4.
gis & scripturarū erat sanctarū arma-
riū. Pharisæi stupēt in doctrina Dn̄i: &
mirātur in Petro & Ioāne quomodo Le-
gē sciāt,cum literas nō didicerint. Quic-
quid enim aliis exercitatio, & quotidia-
na in Lege meditatio tribuere solet, illis
hoc Spiritus Sanctus suggerebat,et erāt,
iuxta quod scriptum est, θεοδίδακτοι. Isa.54 Ioan.6.
Duodecim annos Saluator impleuerat, Luc.2.
& in tēplo senes de quæstionibus Legis 2.Cor.11
interrogās,magis docet dū prudēter inter
rogat. Nisi forte rusticū Petrū,rusticum
dicimus Ioannē: quorū uterque dicere po-
terat, Et si imperitus sermone, nō tamen
scientia. Ioannes rusticus,piscator, indo-
ctus: & unde illa uox obsecro, In princi- Ioan 1.
pio erat Verbū,& Verbū erat apud Deū,
& Deus erat Verbū? λόγος enim Græ-
ce multa significat. nā & uerbū est,& ra
tio,& supputatio,& causa vniuscuiusq;
rei,per quā sunt singula quæ subsistūt: q̄
vniuersa, recte intelligimus in Christo.

HOc doctus Plato nesciuit,hoc De- V.
mosthenes eloquens ignorauit. Per Abd.1.
dam (inquit) sapiētiā sapiētiū, & prudētiā Isa. 29.
prudētiū reprobabo. Vera sapiētia perdet
falsā sapiētiā, & quāquā stultitia præ-
dicationis in cruce sit: tamē Paulus sapiē 1 Cor.1.
tiā loquitur inter perfectos: sapiētiā autē 2.Cor.1
non seculi huius, nec principum secu-
li istius, qui destruuntur; sed loquitur
Dei sapientiam in mysterio abscondi-
tam, quam prædestinauit Deus ante
secula. Dei sapientia Christus est. Chri-
stus enim, Dei uirtus,& Dei sapientia,
hæc sapientia in mysterio abscondita
est: de qua & noni Psalmi titulus præ- Ps.9.
notatur, Pro occultis filij: in quo sunt Colos.2.
omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ
Dei absconditi. Et qui in mysterio abs-
conditus erat, prædestinatus est ante
secula: prædestinatus autem & præfi-
guratus in Lege & Prophetis. Vnde &
Prophetæ appellabātur. Videntes: quia
videbāt eū quē cæteri nō videbāt. Abra
hā uidit diē eius,& lætatus est. Aperie Ioan. 8.
bātur cæli Ezechieli, qui populo pecca- Ezech.1

Psal. 118 *tori clausi erant.* Reuela, *inquit Dauid,*
Rom 7. oculos meos, & cõsiderabo mirabilia de
2.Cor.3. lege tua. *Lex enim spiritualis est, & reue*
latione opus est, ut intelligatur, ac reuela-
Apoc.5. *ta facie Dei gloriã cõtẽplemur. Liber in*
Apocalypsi septẽ sigillis signatus ostẽdi-
tur: quẽ si dederis homini sciẽti literas ut
Isa.29 *legat, respõdebit tibi, Nõ possum, signa-*
Apoc 3 *tus est enim. Quanti hodie putãt se nosse*
literas, & tenẽt signatũ librũ nec aperire
possunt, nisi ille reserauerit, qui habet cla
uem Dauid: *qui aperit, & nemo claudit:*
Act. 8 *claudit, & nemo aperit. In actibus Apo*
stolorum sanctus Eunuchus, imo uir (sic
enim eũ scriptura cognominat) cũ legeret
Isaiã Prophetã, interrogatus à Philippo,
Putasne intelligis quæ legis? respondit,
Quomodo possum, nisi aliquis me docue-
rit? Ego (ut de me loquar interim) nec san
ctior sum hoc Eunucho, nec studiosior, qui
de Aethiopia, id est, de extremis mundi
finibus uenit ad tẽplũ: reliquit aulã re-
giã: & tãtus amator legis diuinæque sciẽ
tiæ fuit, ut etiã in uehiculo legeret literas
sacras. Et tamẽ cũ librũ teneret, & uerba
Dñi cogitatione cõciperet, lingua uolue-
ret, labijs personaret, ignorabat eũ quẽ in
libro nesciẽs uenerabatur. Venit Philip-
pus, ostẽdit Iesum, qui clausus latebat in
litera. O mira doctoris virtus. Eadẽ hora
credit Eunuchus, baptizatur, & fidelis
& sanctus factus est, ac magister de disci
pulo, plus in deserto fonte Ecclesiæ, quã in
aurato synagogæ tẽplo reperit. Hæc a me
perstricta sunt breuiter (neque enim episto
laris ãgustia euagari lõgius patiebatur)
ut intelligeres te in scripturis sacris sine
p̃uio, & mõstrãte semitã nõ posse ingredi.

VI. T*Aceo de Grãmaticis, Rhetoribus,*
Philosophis, Geometris, Dialecti-
cis, Musicis, Astronomis, Astrologis,
Medicis, quorũ sciẽtia mortalibus uel uti-
lissima est, & in tres partes scinditur,
τὸ δόγμα, τὴν μέθοδον, τὴν ἐμπει-
ρίαν. *Ad minores artes veniã, et quæ nõ tã*
lingua, quàm manu administrãtur. Agri-
colæ, cæmẽtarij, fabri metallorũ, lignorũq;
cæsores, lanarij quoque & fullones, & cæ
teri, qui variã supellectilẽ, & uilia opuscu
la fabricãtur, absque doctore esse nõ pos-
sunt quod cupiũt. Quod medicorũ est, pro-
mittũt medici: tractãt fabrilia fabri. Sola
scripturarũ ars est, quã sibi passim omnes
uẽdicãt. Scribimus indocti doctique poe-
mata passim. Hãc garrula anus, hãc deli
rus senex, hãc sophista uerbosus, hãc vni-
uersi præsumũt, lacerãt, docẽt antequã di-
scãt. Alij adducto supercilio, grãdia uer
ba trutinãtes inter mulierculas de sacris
literis philosophãtur. Alij discũt, proh pu-
dor, a feminis, quod uiros doceant: & ne
parũ hoc sit, quadã facilitate uerborum,
imo audacia edisserũt alijs quod ipsi non
intelligũt. Taceo de mei similibus: qui si
forte ad scripturas sanctas post seculares
literas uenerint, & sermone cõposito au-
res populi mulserint, quicquid dixerint,
hoc legem [illegible] putãt, nec scire dignãtur
quid Prophetæ, quid Apostoli senserint,
sed ad sensum suũ incõgrua aptãt testi-
monia, quasi grãde sit, & nõ uitiosissimũ
docẽdi genus, deprauare sentẽtias, & ad
uolũtatẽ suã, scripturã trahere repugnan
tẽ. Quasi nõ legerimus Homerocentonas,
& Virgiliocẽtonas: ac nõ sic etiã Maro-
nẽ sine Christo possimus dicere Christia
nũ, quia scripserit, Iã redit, & uirgo re-
deũt Saturnia regna, Iã noua Progenies
cœlo demittitur alto. *Et Patrẽ loquẽtẽ ad*
Filiũ, Nate meæ uires, mea magna potẽ-
tia solus. *Et post uerba Saluatoris in cru*
ce, Talia præstabat memorans, fixusque
manebat. *Puerilia sunt hæc, & circula-*
rũ ludo similia docere quod ignores: imo,
vt cum stomacho loquar, ne hoc quidem
scire quod nescias.

V*Idelicet manifestissima est Genesis,* VII. Genesis.
in qua de creatura mundi, de exor-
dio generis humani, de diuisione terræ, de
confusione linguarum & gentium, vsque
ad exitum scribitur Hebræorum.

Pater Exodus cũ decẽ plagis, cum de- Exodus.
calogo, cum mysticis diuinisq; præceptis.

In promptu est Leuiticus liber, in quo Leuiticus.

singu-

singula sacrificia, imo singulæ pœne syllaba, & uestes Aaron, & totus ordo Leuiticus spirant cœlestia sacramenta.

Numeri *Numeri uero, nomine totius Arithmeticæ, & prophetiæ Balaam, & quadraginta duarum per eremum mansionum mysteria continent?*

Deuteronomiũ. *Deuteronomiũ quoq; secũda Lex, & Eũãgelicæ Legis præfiguratio, nõne sic ea habet quæ priora sũt, ut tamen noua sint omnia de ueteribus? Hucusq; Moyses, hucusq; Pẽtateuchus quibus quinq; uerbis loqui se uelle, Apostolus in Ecclesia gloriatur.*

1.Cor. 24 19.
Iob. *Iob exẽplar patiẽtiæ, quæ nõ misteria suo sermone complectitur? Prosa incipit, uersu labitur, pedestri sermone finitur: omnesq; leges dialecticæ, propositione, assumptione, cõfirmatione, conclusione determinat. Singula in eo uerba plena sunt sensibus. Et (ut de cæteris sil[illegible]) resurrectionẽ corporũ sic pphetat, ut [illegible]s de ea uel manifestius, uel cautius scripserit.* Scio (*inquit*) quod redẽptor meus uiuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum, & rursũ circundabo pelle mea, & in carne mea uidebo Deũ, quẽ uisurus sũ ego ipse & oculi mei cõspecturi sunt, & nõ alius Reposita est hæc spes mea in sinu meo.

Cap 19. 25.

Iosue siue Iesus Naue. *Veniã ad Iesum Naue, qui typũ Domini nõ solũ gestis, uerũ etiã nomine præfert. transit Iordanẽ, hostium regna subuertit, diuidit terrã uictori populo, & per singulas urbes, uiculos, montes, flumina, torrentes, atq; confinia Ecclesiæ cælestisq; Ierusalẽ spiritualia regna describit.*

Lib. Iudicum. *In Iudicum Libro, quot principes populi, tot figuræ sunt.*

Ruth.
Isa.16 6. *Ruth Moabitis, Isaiæ explet uaticinium, dicentis,* Emitte agnum Domine dominatorem terræ, de petra deserti, ad montem filiæ Sion.

Reg. I.& II. *Samuel in Heli mortuo, & in occiso Saul, ueterẽ legẽ abolitã mõstrat. Porro in Sadoc atque Dauid, noui sacerdotij, nouiq; imperij sacramenta testatur.*

Reg. III. & IIII. *Malachim, id est tertius, & quartus Regũ Liber a Salomone usq; ad Iechoniam, & a Ieroboam filio Nabat usq; ad Osee qui ductus est in Assyrios, regnum Iuda, & regnum describit Israel. Si historiã respicias, uerba simplicia sunt si in literis sensum latentem inspexeris, Ecclesiæ paucitas, & hæreticorum contra Ecclesiam bella narrantur.*

Duodecim prophetæ in unius uoluminis angustias coartati, multo aliud quàm sonant in litera, præfigurant.

Osee crebro nominat Ephraim, *Samariam,* Ioseph, *Iezrabel, & uxorem fornicariã, & fornicationis filios, & adulteram cubiculo clausam mariti, multo tempore sedere uiduam, & sub ueste lugubri, uiri ad se reditum præstolari.* Osee.

Ioel filius Phatuel describit terrã duodecim tribuũ, eruca, brucho, locusta rubigine uastãte cõsũptã: et post euersionẽ prioris populi effusũ iri Spiritũ Sanctũ super seruos Dei, & ancillas, id est super cẽtum uiginti credẽtiũ nomina, & effusum iri in cœnaculo Sion. Qui centum uiginti ab uno usque ad quindecim paulatim, & per incremẽta surgentes, quindecim graduum numerum efficiunt, qui in Psalterio mystice continentur. Ioel. Act. 2. 6.

Amos pastor, & rusticus, & rubor ũ mora distringẽs, paucis uerbis explicari nõ potest. Quis enim digne exprimat tria & quatuor scelera Damasci, & Gazæ, & Tyri, & Idumeæ, & filiorũ Ammon, *& Moab: & in septimo, & octauo gradu Iudæ, & Israel? Hic loquitur ad uaccas pingues, quæ sunt in Samariæ monte, & ruiturã domũ maiorẽ, minoremq; testatur. Ipse cernit fictorẽ locustæ, & stãtem dominum super murum litum uel adamantinum, & uncinum, pomorum attrahentem supplicia peccatoribus: & famem in terram, non famem panis, nec sitim aquæ: sed audiendi uerbum Dei.* Amos.

Abdias qui interpretatur seruus Dei pertonat cõtra Edõ *sanguinem terrenũq; hominem, fratris quoque Iacob semper æmulum, hasta percutit spirituali.* Abdias.

Ionas pulcherima colũba naufragio suo passionem Domini præfigurans mũ- Ionas.

dum

dū ad pœnitentiā reuocat: & sub nomine Niniue, Gentibus salutem nunciat.

Michęa. *Michaeas de Morasthi cohæres Christi, uastationem annunciat filiæ latronis, & obsidionem ponit contra eam: quia maxillam percusserit iudicis Israel.*

Nahum. *Nahū consolator orbis, increpat ciuitatem sanguinum, & post euersionem illius loquitur,* Ecce super montes pedes euangelizantis, & annunciantis pacem.

Habac. *Habacuc luctator fortis, & rigidus, stat super custodiā suā, & figit gradum super munitionē, vt Christū in cruce cōtēpletur, et dicat,* operuit cęlos gloria eius, & laudis eius plena est terra. Splendor eius ut luxerit: cornua in manibus eius: ibi abscondita est fortitudo eius. (Cap 3.2)

Sophonias. *Sophonias speculator, & arcanorum Dei cognitor, audit clamorē a Porta pisciū, & eiulatū a Secunda, & contritionem a collibus. Indicit quoq; ullulatum habitatoribus Pilæ,* quia conticuit omnis populus Chanaan, disperierunt uniuersi qui inuoluti erant argento.

Aggæus. *Aggæus festiuus, & lætus, qui seminauit in lachrymis, ut in gaudio meteret: destructū tēplū ædificauit, Deūq; patrē inducit loquētē,* Adhuc unū modicū, & ego commouebo cœlum, & terrā, & mare, & aridam, & mouebo omnes gentes, & ueniet desideratus cunctis gentibus. (Cap.2.7.)

Zacharias. *Zacharias memor Domini sui, multiplex in prophetia, Iesum uestibus sordidis indutū, & lapidem oculorum septē, cādelabrūq; aureū cum totidē lucernis quot oculis: duas quoq; oliuas a sinistris lāpadis cernit, & a dextris: ut post equos nigros, rufos, albos, & uarios, & dissipatas quadrigas ex Ephraim, et equum de Ierusalem, pauperem regem uaticinetur, & prædicet, sedentem super pullum filium asinæ subiugalis.*

Malachias. *Malachias aperte, et in fine ominū prophetarum, de abiectione Israel, & uocatione gētium,* Non est mihi, *ait,* uoluntas in uobis, dicit Dominus exercituum: & munus non suscipiam de manu uestra. Ab ortu enim Solis usq; ad occasum magnum est nomen meum in Gentibus, & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda. (Cap.1.11.)

Isaias. *Isaiam, & Ieremiam, Ezechielem, et Danielem quis potest uel intelligere, uel exponere? Quorum primus non prophetiā mihi uidetur texere, sed Euangelium.*

Ieremias. *Secundus uirgam nuceam, & ollam succensam a facie Aquilonis, & pardū spoliatum suis coloribus, & quadruplex diuersis metris nectit alphabetum.*

Ezechiel. *Tertius principia, & finem tantis habet obscuritatibus inuoluta, ut apud Hebræos istæ partes cum exordio Geneseos ante annos triginta non legantur.*

Daniel. *Quartus uero, qui et extremus inter quattuor prophetas, tēporū cōscius, & totius mundi philopistor, lapidem præcisum de mōte sine manibus, & regna omnia subuertentem, claro sermone pronunciat.*

Dauid. *Dauid Simonides noster, Pindarus & Alcæus, Flaccus quoq; Catullus, atque Serenus, Christum lyra personat, & in decachordo psalterio, ab inferis excitat resurgentem.*

Prouer. Ecclesiaste. Canticum. *Salomon pacificus, & amabilis Domini, mores corrigit, naturā docet, Ecclesiam iungit, & Christum, sanctarumq; nuptiarum dulce canit epithalamium.*

Esther. *Esther in Ecclesiæ typo populū liberat de periculo, et interfecto Amā, qui interpretatur iniquitas, partes conuiuij, & diem mittit in posteros.*

Paralipomenon. *Paralipomenon liber, id est instrumenti ueteris ἐπιτομὴ, tantus ac talis est, ut absq; illo si quis scientiam scripturarum sibi uoluerit arrogare, seipsum irrideat. Per singula quippe nomina, iuncturasq; uerborum, & prætermissæ in Regum libris tanguntur historiæ, & innumerabiles explicantur Euangelij quæstiones.*

Esdras. Nehemias. *Esdras, et Nehemias, adiutor uidelicet, & cōsolator a Dño, in unū uolumen coartātur, instaurāt tēplū, muros extruūt ciuitatis: omnisq; illa turba populi redeūtis in patriā, descriptio sacerdotū, Leuitarū, Israelis, proselytorū, ac per singulas*

fami-

LIBER GENESIS, HEBRAICE BERESITH.

CAPVT PRIMVM.

Act.14.15
17.24.
Ps.32.6.
135.5.
Eccls.18.1

ᵃ Dei 10.
M S. R.
Rab. H. C.
G.
Heb.11.3
* Deus 1.
MS. H. C.
G.
ᵇ ac tene-
bras MS.
Rab.

Ps.32.6.
135.5.
Ier.10.12
51.15.
Ps.32.7.
88.12.
135.6.
147.4.
Iob 38 4.

ᶜ afferente
11.M S.

IN PRINCIPIO crea- 1
uit Deus cęlum,&
terram. ♦ Terra au 2
tem erat inanis,&
uacua, & tenebræ
erãt super faciem
abyssi:& spiritus ᵃ
Domini ᵓ fereba-
tur super aquas.
♦ Dixitq. Deus, ‖ 3
Fiat lux.Et facta est lux.♦ Et vidit Deus lu- 4
cem quod esset bona: & diuisit * lucem ᵇ
a tenebrisᵓ. ♦ Appellauitq. lucem diem,& 5
tenebras noctem: factumque est uespere
& mane dies vnus. ♦ Dixit quoque Deus: 6
Fiat firmamentum in medio aquarum:&
diuidat aquas ab aquis. ♦ Et fecit Deus fir- 7
mamentum, diuisitq. aquas, quæ erant
sub firmamento, ab his ‖ quæ erant super
firmamentum. Et factum est ita. ♦ Voca- 8
uitq. Deus firmamentum, cęlum: & fa-
ctum est uespere & mane dies secundus.
♦ Dixit uero Deus,Cõgregentur aquæ quę 9
sub cælo sunt, in locum unum: & appa-
reat arida. Et factum est ita. ♦ Et uo- 10
cauit Deus aridam, terram: congregatio-
nesq. aquarum appellauit maria. Et vi-
dit Deus quod esset bonum: ♦ Et ait, Ger- 11
minet terra herbam uirentem, & ᶜ fa-
cientemᵓ semen,& lignum pomiferum fa-
ciens fructum iuxta genus suum,cuius se-
men in semetipso sit super terram. Et fa-
ctum est ita. ♦ Et protulit terra herbam 12
uirentem, & facientem semen iuxta ge-
nus suum. lignumq. faciens fructum, &
habens vnumquodque sementem secun-
dum speciem suam. Et uidit Deus quod
13 esset bonum. ♦ Et factum est uespere &
14 mane dies tertius. ♦ Dixit autem Deus,
Fiant luminaria in firmamẽto cęli, & di-
uidant diem ac noctem: & sint ‖ in signa
15 & tempora,& dies & annos: ♦ ᵈ Vtᵓ lucẽat
in firmamento cęli,& illuminent terram.
16 Et factum est ita. ♦ Fecitq. Deus duo lu-
minaria magna: luminare maius, ut prę-
esset diei: & luminare minus, ut præes-
17 set nocti: & stellas. ♦ Et posuit eas * in fir-
mamento cæli,ut lucerent super terram:
18 ♦ Et præessent diei,ac nocti, & diuiderent
lucem,ac tenebras. Et uidit Deus quod es-
19 set bonum. ♦ Et factum est vespere & ma-
20 ne dies quartus. ♦ Dixit etiam Deus, Pro-
ducant aquæ reptile animæ uiuentis, &
uolatile super terram sub firmamento cę-
21 li. ♦ Creauitq. Deus cete grandia, & om-
nem animam uiuentem,atque motabilẽ,
quam ᵉ produxerãtᵓ aquæ in species suas,
& omne volatile secundum genus suum.
22 Et uidit Deus quod esset bonum. ♦ Bene-
dixitq. eis, dicens: Crescite, & multi-
plicamini, & replete aquas maris: auesq.
23 multiplicentur super terram. ♦ Et factum
24 est uespere, & mane dies quintus. ♦ Dixit
quoq; Deus, Producat terra animã viuẽtẽ
in genere suo,iumẽta,& reptilia, & bestias
terrę secundũ species suas. Factũq. est ita.
25 ♦ Et fecit Deus bestias terræ iuxta species
suas,& iumenta & omne reptile terræ in
genere suo.Et vidit Deus quod esset bonũ.
26 ♦ Et ait: Faciamus hominẽ ad ‖ imaginẽ &
similitudinẽ nostrã:& præsit piscibus ma-
ris, & volatilibus cæli, & bestijs,* vniuer-
sęq. ᶠ terręᵓ, omniq. reptili, quod mo-
27 uetur in terra. ♦ Et creauit Deus hominẽ
ad ‖ imaginẽ & similitudinẽ ᵓ suã: ad ima-

Ps.135.7.
ᵈ & 8 MS.
H. C. G.

* Deus 7.
MS. R. H.
C. G.

ᵉ produ-
xerunt 1
MS H G.

C. L3. 10.
Infr.5.1.
9.6.
1.Cor.11.
7.
* terra
M S q.
ᶠ creatu-
ræ M S q.
Sap.2.23.
-21 M S.
R Rab.
H C.G.
Mat.19.4
Eccls.17 1

Infr.8.17 9.1.
Infr. 9.3. Exod. 31. 17. Eccli. 39 21. Mar. 7. 37.

ginē Dei crauit illū, ‖ masculū & fœminā
creauit eos.❡Benedixitq. illis Deus, & ait: 28
‖Crescite & multiplicamini;,& replete ter
rā,& subijcite eā, & dominamini piscibus
maris,& volatilibus cœli, & uniuersis ani-
mātibus,quæ mouentur super terrā. ❡ Di- 29
xitq. Deus,Ecce dedi vobis omnē herbā af
ferentē semen super terrā , & uniuersa li-
gna,quæ habēt in semetipsis sementē ge-
neris sui,‖vt sint uobis in escā: ❡ & cunctis 30
animātibus terræ,omniq. uolucri cœli , &
uniuersis quæ mouētur in terra, & in qui-
bus est anima uiuens, ut habeāt ad uescē-
dum. Et factum est ita . ❡ ‖ Viditq. Deus 31
cuncta quę fecerat:& erant ualde bona.Et
factum est vespere & mane dies sextus.

C A P. I I.

Exod. 20 11.31. 17. Deu.5. 14 Heb.4 4.
ᵃ suo 2 M S. Rab. H C G.
* Deus 1 M S. H. C G.
ᵇ eam 3. M S. G.
1. Cor.15. 45.

IGITVR perfecti sunt cęli & terra , & 1
omnis ornatus eorum . ❡ Comple- 2
uitq. Deus die septimo opus suū quod
fecerat: & ‖ requieuit die septimo ab uni-
uerso opere * quod patrarat . ❡ Et bene- 3
dixit * diei septimo ; & sanctificauit illū :
quia in ipso cessauerat ab omni opere suo
quod creauit Deus ut faceret . ❡ Istæ sunt 4
generationes cœli & terræ , quando crea-
tæ sunt , in die quo fecit Dominus Deus
cœlū & terrā: ❡ Et omne virgultū agri an- 5
tequā oriretur in terra, omnēq. herbā re-
gionis priusquam germinaret:non enim
pluerat Dominus Deus super terrā , & ho-
mo non erat qui operaretur ᵃ terrā˺: ❡Sed 6
fons ascēdebat e terra,irrigans uniuersam
superficiē terræ. ❡ Formauit igitur Domi- 7
nus Deus hominē de limo terræ, & in spi-
rauit in faciē eius spiraculū uitę,&‖factus
est homo in animam uiuentem. ❡ Planta- 8
uerat autem Dominus Deus paradisum
uoluptatis a principio : in quo posuit ho-
minem quem formauerat . ❡ Produxitq. 9
Dominus Deus de humo omne lignum
pulchrum uisu,& ad vescendum suaue: li-

Eccli.24. 35.
1. Cor.11. 9. Matt. 19. 5. Mar. 10. 7.
·· ipsa ·· ss.
Eph.5.31.
* suam 7. M S. H. C
1. Cor.6 16.
ᵇ nec 3. M S.

gnū etiā uitæ in medio paradisi,lignumq.
10 scietiæ boni & mali.❡Et fluuius egredieba-
tur de loco voluptatis ad irrigandū paradi
sum, qui inde diuiditur in quatuor capita .
11 ❡ Nomen vni ‖ Phison : ipse est qui circuit
omnē terrā Heuilath. vbi nascitur aurum:
12 ❡ Et aurum terræ illius optimum est, ibiq.
13 inuenitur bdelliū,& lapis onychinus. ❡ Et
nomen fluuij secundi Gehon: ipse est, qui
14 circumit omnē terrā Æthiopiæ. ❡ Nomen
vero fluminis tertij Tigris : ipse vadit cō-
tra Assyrios . Fluuius autē quartus,ipse est
15 Euphrates.❡Tulit ergo Dominus Deus ho-
minē, & posuit eū in paradisum uolupta-
16 tis,ut operaretur,& custodiret illū: ❡ Præ-
cepitq. ei dicēs: Ex omni ligno paradisi co
17 mede: ❡ De ligno autē sciētiæ boni & mali
ne comedas . In quocūq; enim die come-
18 deris ex eo,morte morieris. ❡ Dixit quoq;
Dominus Deus , Nō est bonū hominē esse
solū : faciamus ei adiutorium simile sibi .
19 ❡Formatis igitur Dominus Deus de humo
cūctis animātibus terrę,& uniuersis uola-
tilibus cęli, adduxit ea ad Adā , vt uideret
quid uocaret ea . omne enim quod uoca-
uit Adā animæ uiuētis , ipsum est nomen
20 eius.❡Appellauitq. Adā nominibus suis cū
ēta animātia,& uniuersa uolatilia cęli , &
omnes bestias terræ: Adę uero nō inuenie
21 batur adiutor similis eius. ❡ Immisit ergo
Dominus Deus soporē in Adā:cūq. obdor-
misset, tulit unā de costis eius , & repleuit
22 carnē pro ea ❡Et ędificauit Dominus Deus
costā,quā tulerat de Adā,in mulierē:& ad-
23 duxit eā ad Adā. ❡ Dixitq. Adā: ‖ Hoc nūc,
os ex ossibus meis , & caro de carne mea :
hæc vocabitur ·· virago˺, quoniā de ·· vi-
24 ro˺ sumpta est. ❡‖Quamobrē relinquet ho
mo patrem suum,& matrem* , & adhære
bit uxori suæ:‖& erunt duo in carne una .
25 ❡ Erat autem uterque nudus , Adam scili-
cet & uxor eius: ᵇ & non˺ erubescebant .

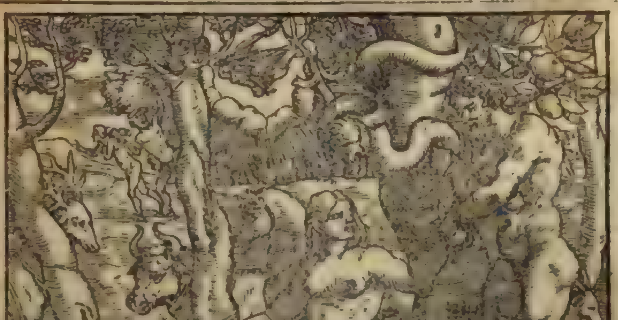

CAP. III.

SEd & serpens erat callidior cunctis 1
animantibus terræ, quæ fecerat Do-
minus Deus. Qui dixit ad mulierem,
Cur præcepit vobis Deus, vt non comede-
retis ex omni ligno paradisi? ✝ Cui re- 2
spondit mulier, De fructu lignorum quæ
sunt in paradiso vescimur: ✝ de fructu ve- 3
ro ligni, quod est in medio paradisi, præ-
cepit nobis Deus ne comederemus, & ne
tangeremus illud, ne forte moriamur.
✝ Dixit autem serpens ad mulierem: ‖ Ne- 4
quaquam morte moriemini. ✝ Scit enim 5
Deus, quod in quocunque die comederi-
tis ex eo, aperientur oculi vestri: & eritis
sicut dii scientes bonum & malum. ✝ Vidit 6
igitur mulier quod bonum esset lignum
ad vescendum, & pulchrum oculis, aspe-
ctuq. delectabile: & tulit de fructu illius,
& ‖ comedit: deditq. viro suo, qui come-
dit: ✝ Et aperti sunt oculi amborum: cumq. 7
cognouissent se esse nudos, consuerunt
folia ficus, & fecerunt sibi perizomata. ✝ Et 8
cum audissent vocem Domini Dei deam-
bulantis in paradiso ad auram post meri-
diem, abscondit se Adam & vxor eius a
facie Domini Dei in medio ligni paradisi.
✝ Vocauitq. Dominus Deus Adam, & dixit 9
ei, Vbi es? ✝ Qui ait: Vocem tuam * audiui 10
in paradiso: & timui, eo quòd nudus es-
sem, & abscondi me. ✝ Cui dixit ⌐ Domi- 11
nus⌐: Quis enim indicauit tibi quod nudus
esses, nisi quòd ex ligno, de quo præcepe-
rã tibi ne comederes, comedisti? ✝ Dixitq. 12
Adam: Mulier, quam dedisti mihi sociam,
dedit mihi de ligno, & comedi. ✝ Et dixit 13
Dominus Deus ad mulierem, Quare hoc
fecisti? Quæ respondit, Serpens decepit
14 me, & comedi. ✝ Et ait Dominus Deus ad
serpentem: Quia fecisti hoc, maledictus es
inter omnia animantia, & bestias terræ:
super pectus tuum gradieris, & terram co-
15 medes cunctis diebus vitæ tuæ. ✝ Inimici-
tias ponam inter te & mulierem, & se-
men tuum & semen illius: ⌐ ipsa⌐ conteret
capuț tuum, & tu insidiaberis calcaneo
16 eius. ✝ Mulieri quoque dixit: Multiplicabo
ærumnas tuas, & conceptus tuos: in dolo-
re paries filios, & sub viri potestate eris, &
17 ‖ ipse dominabitur tui. ✝ Adæ vero dixit:
Quia audisti vocem vxoris tuæ, & comedi-
sti de ligno, ex quo præceperam tibi ne co-
mederes, maledicta terra in opere tuo: in
laboribus comedes ex ea cunctis diebus
18 vitæ tuæ. ✝ Spinas & tribulos germinabit
19 tibi, & comedes herbas terræ. ✝ In sudore
vultus tui vesceris pane ⌐ tuo⌐, donec reuer-
taris in terram, de qua sumptus es: quia
20 puluis es, & in puluerem reuerteris. ✝ Et
vocauit Adam nomen vxoris suæ, Heua:
eo quòd mater esset cunctorum viuen-
21 tium. ✝ Fecit quoque Dominus Deus Adæ
& vxori eius tunicas pelliceas, & induit
22 eos: ✝ Et ait, Ecce Adam quasi vnus ex no-
bis factus est, sciens bonum, & malum.
nunc ergo ne forte mittat manum suam,
& sumat etiam de ligno vitæ, & comedat,
23 & viuat in æternum. ✝ ⌐ Emisit⌐ eum Domi-
nus Deus de paradiso voluptatis, vt opera-
24 retur terram, de qua sumptus est. ✝ Eiecitq.
Adam: & collocauit ante paradisum volu-
ptatis cherubim, & flammeum gladium
atque versatilem, ad custodiendam viam
ligni vitæ.

2. Cor. 11. 3.
Eccli. 25. 33.
1 Tim. 2. 14.
* Domine M S. ⌐ S M S. H. C G.
⌐ ipse 2. M S. H. C. G.
1. Cor. 14. 34.
⌐ 8. M S. R. H. C.
⌐ Et emisit 4. M S. H. C G.

CAP. IIII.

ADAM vero cognouit vxorem suã 1
Heuam: quæ concepit, & peperit
Cain, dicens: ∴ Possedi ⌐ homi-
nem per ⌐ Deum⌐. ✝ Rursumq. peperit fra- 2
trem eius Abel. Fuit autem Abel pastor
3 ouium, & Cain agricola. ✝ Factum est au-
tem post multos dies vt offerret Cain de
4 fructibus terræ munera Domino. ✝ Abel
quoque obtulit de primogenitis gregis
sui, & de adipibus eorum: & respexit Do-
5 minus ad Abel, & ad munera eius. ✝ Ad

Heb. 11. 4.
∴ Cani. thi.
⌐ Dominum 1.
M S. R. H. C.

Cain autem, & ad munera illius non re-
pexit: iratusq. est Cain vehementer, &
concidit vultus eius. ♦ Dixitq. Dominus 6
ad eum: Quare iratus es? & cur concidit
facies tua? ♦ Nonne si bene egeris, recipies. 7
sin autem male, statim in foribus pecca-
tum ˗tuum˒ aderit? sed sub te erit appeti-
tus eius, & tu dominaberis illius. ♦ Dixitq. 8
Cain ad Abel fratrem suum: ˗ Egrediamur
foras˒. Cumq. essent in agro, consurrexit
Cain aduersus fratrem suum Abel, & ‖ in-
terfecit eum. ♦ Et ait Dominus ad Cain, 9
Vbi est Abel frater tuus? Qui respondit,
Nescio: nunquid custos fratris mei sum
ego? ♦ Dixitq. ad eũ, Quid fecisti? vox san-
guinis fratris tui clamat ad me de terra. 10
♦ Nunc igitur maledictus eris super terrã: 11
quæ aperuit os suum, & suscepit sanguiné
fratris tui de manu tua. ♦ Cum operatus 12
fueris eam, non dabit tibi fructus suos:
vagus, & profugus eris super terram. ♦ Di- 13
xitq. Cain ad Dominum, Maior est iniqui-
tas mea, quam vt veniam merear. ♦ Ecce 14
eijcis me hodie a facie terræ, & a facie tua
abscondar, & ero vagus, & profugus in ter-
ra: omnis igitur qui inuenerit me, occidet
me. ♦ Dixitq. ei Dominus: Nequaquam 15
ita fiet: sed omnis qui occiderit Cain, se-
ptuplum punietur. Posuitq. Dominus in
Cain signum, vt non interficeret eum om-
nis, qui inuenisset eum ♦ Egressusq. Cain a 16
facie Domini, habitauit profugus in terra
ad orientalem plagam Eden. ♦ Cognouit 17
autem Cain vxorem suam; quæ concepit,
& peperit Henoch: & ædificauit ciuita-
tem, vocauitq. nomen eius ex nomine fi-
lij sui, Henoch. ♦ Porro Henoch genuit 18
Irad, & Irad genuit Mauiael, & Mauiael
genuit Mathusael, & Mathusael genuit
Lamech. ♦ Qui accepit duas vxores, nomen 19
vni Ada, & nomen alteri Sella. ♦ Genuitq. 20
Ada Iabel, qui fuit pater habitantium in
tentorijs, atque pastorum. ♦ Et nomen fra- 21
tris eius Iubal: ipse fuit pater canentium
cithara, & organo. ♦ Sella quoque genuit 22
Tubalcain, qui fuit malleator, & faber in
cuncta opera æris, & ferri. Soror vero Tu-
balcain, Noema. ♦ Dixitq. Lamech vxori- 23
bus suis Adæ, & Sellæ: Audite vocem meã
vxores Lamech, auscultate sermonem
meum: quoniam occidi virum in vulnus
meum, & adolescentulum in liuorem
meum. ♦ Septuplum vltio dabitur de Cain: 24
de Lamech vero septuagies septies. ♦ Co- 25
gnouit quoque adhuc Adam vxorem suã:
& peperit filium, vocauitq. nomen eius
Seth: dicens, ʸ Posuit˒ mihi Deus semen
aliud pro Abel, quem occidit Cain. ♦ Sed & 26
Seth natus est filius, quem vocauit Enos:
iste cœpit inuocare nomen Domini.

—12. M S. R H. ‖ Rab. M.C.
Sap. 10. 3. Mat. 23. 35. 1. Ioh. 3. 12. Iud. 1. 11.
ʸ Seth.

CAP. V.

HIc est liber generationis Adam. 1
In die qua creauit Deus homi-
nem, ‖ ad similitudinem Dei fecit
illum. ♦ Masculum & fœminam creauit 2
eos: & benedixit illis: & vocauit nomen
eorum Adam, in die quo creati sunt. ♦ Vi- 3
xit autem Adam centum triginta annis: &
genuit ˗filium˒ ad ᶻ imaginem, & similitu-
dinem˒ suam, vocauitq. nomen eius Seth.
♦ Et facti sunt dies ‖ Adam postquã genuit 4
Seth, octingenti anni: genuitq. filios & fi-
5 lias. ♦ Et factum est omne tempus, quod vi-
xit Adam, anni nongenti triginta, & mor-
6 tuus est. ♦ Vixit quoq; Seth centum quin-
7 que annis, & genuit Enos. ♦ Vixitq. Seth
postquam genuit Enos, octingentis septem
8 annis, genuitq. filios & filias. ♦ Et facti
sunt omnes dies Seth nongentorum duo-
9 decim annorum, & mortuus est. ♦ Vixit
vero Enos nonaginta annis, & genuit
10 Cainan. ♦ Post cuius ortum vixit octingen-
tis quindecim annis, & genuit filios, & fi-
11 lias. ♦ Factiq. sunt omnes dies Enos non-
12 genti quinque anni, & mortuus est. ♦ Vixit
quoque Cainan septuaginta annis, & ge-
13 nuit Malaleel. ♦ Et vixit Cainan postquam
genuit Malaleel, octingentis quadraginta
14 annis, genuitque filios, & filias. ♦ Et facti
sunt omnes dies Cainan nongenti decem
15 anni, & mortuus est. ♦ Vixit autem Mala-
leel sexaginta quinque annis, & genuit
16 Iared. ♦ Et vixit Malaleel postquam genuit
Iared, octingentis triginta annis; & ge-
17 nuit filios & filias. ♦ Et facti sunt omnes
dies Malaleel octingenti nonaginta quin-
18 que anni, & mortuus est. ♦ Vixitq. Iared
centum sexaginta duobus annis, & genuit
19 Henoch. ♦ Et uixit Iared postquam genuit
Henoch, octingentis annis, & genuit fi-
20 lios & filias. ♦ Et facti sunt omnes dies Ia-
red nongenti sexaginta duo anni, & mor-
21 tuus est. ♦ Porro Henoch uixit sexaginta
22 quinque annis, & genuit Mathusalam. ♦ Et
ambulauit Henoch cum Deo: & uixit He-
noch postquam genuit Mathusalam, tre-
23 centis annis, & genuit filios & filias. ♦ Et
facti sunt omnes dies Henoch trecenti se-
24 xaginta quinque anni. ♦ Ambulauitq. cũ
Deo, & non apparuit: quia tulit eum Deus.
25 ♦ Vixit quoque Mathusala centum octo-
26 ginta septem annis, & genuit Lamech. ♦ Et
uixit Mathusala postquã genuit Lamech,
septingentis octoginta duobus annis, &
27 genuit filios, & filias. ♦ Et facti sunt om-
nes dies Mathusalæ nongenti sexaginta-
28 nouem anni, & mortuus est. ♦ Vixit au-
tem Lamech centum octoginta duobus
29 annis, & genuit filium: ♦ Vocauitq. no-
men eius Noe, dicens: Iste consolabitur
nos ab operibus, & laboribus manuũ no-
strarum in terra cui maledixit Dominus.
30 ♦ Vixitq. Lamech, postquam genuit Noe,
quingentis nonagintaquinque annis, &
31 genuit filios & filias. ♦ Et facti sunt om-
nes dies Lamech, septingenti septuaginta
septem anni, & mortuus est. Noe uero cũ
quingentorum esset annorum, genuit
Sem, Cham, & Iapheth.

Sap. 2. 24. Eccli. 17. 1 Sup. 1. 28. Infr. 9. 6.
˗ 8 M S. Rab. M.C.
ᶻ similitudinem & imaginem MS. Rab. C. C.
1. Par. 1. 1
Eccli. 44. 16. Heb. 11 5

CAP. VI.

1 CVmq. cœpissent homines multi-
plicari super terram, & filias pro-
2 creassent: ♦ Videntes filij Dei filias
hominum quod essent pulchræ, accepe-
runt sibi uxores ex omnibus, quas elege-
3 rant. ♦ Dixitque ᵃ Deus˒: Non permanebit
spiritus meus in homine in æternum, quia
caro est: eruntq. dies illius centum vigin-
4 ti annorum. ♦ Gigantes autem erant su-
per terram in diebus illis. postquam enim
ingressi sunt filij Dei ad filias hominum,
illæque genuerunt, isti sunt potentes a se-
5 culo uiri famosi. ♦ Videns autem Deus,
quod multa malitia hominũ esset in ter-

ᵃ Dominus M S. R. H C. ʰ Dominus Deus C.

ra, &

ra, & cuncta cogitatio cordis intenta esset
ad malum omni tempore, † pœnituit eum 6
—2 MS. R. Rab. H. C. G. quòd hominem fecisset in terra. —Et præ-
cauens in futurum², & tactus dolore cor-
Infr. 8.21 dis intrinsecus, † ‖ Delebo, inquit, hominē 7
Matt. 15 19. quem creaui, à facie terræ, ab homine u-
que ad animantia, a reptili usque ad uolu-
cres cœli. pœnitet enim me fecisse eos.
Eccli. 44 17. † Noë uero inuenit gratiam coram Domi- 8
no. † Hæ sunt generationes Noë: ‖ Noë 9
uir iustus atque perfectus fuit in genera-
tionibus suis, cum Deo ambulauit. † Et ge- 10
nuit tres filios, Sem, Cham, & Iapheth.
† Corrupta est autem terra coram Deo, & 11
repleta est iniquitate. † Cumq. uidisset 12
Deus terram esse corruptam, (omnis quip-
pe caro corruperat uiam suam super ter-
ram) † dixit ad Noë, Finis uniuersæ car- 13
nis uenit coram me: repleta est terra ini-
quitate a facie eorum, & ego disperdam
eos cum terra. † Fac tibi arcam de lignis 14
læuigatis: mansiunculas in arca facies, &
bitumine linies intrinsecus & extrinse-
cus. † Et sic facies eam: Trecentorum cu- 15
bitorum erit longitudo arcę, quinquagin-
ta cubitorum latitudo, & triginta cubito-
rum altitudo illius. † Fenestram in arca 16
facies, & in cubito cōsummabis summita-
tem eius: ostium autem arcæ pones ex
latere: deorsum, cœnacula, & tristega fa-
cies in ea. † Ecce ego adducam aquas di- 17
luuij super terram, ut interficiam omnem
carnem, in qua spiritus uitæ est subter cę-
lum, & uniuersa quæ in terra sunt, consu-
mentur. † Ponamq. fœdus meum te- 18
cum: & ingredieris arcam tu & filij tui,
uxor tua, & uxores filiorum tuorum te-
cum. † Et ex cunctis animantibus uni- 19
uersæ carnis bina induces in arcam, ut ui-
uant tecum: masculini sexus & fœminini.
† De uolucribus iuxta genus suū, & de iu- 20
mētis in genere suo, & ex omni reptili ter
ræ secundū genus suum: bina de omnibus
ingrediētur tecū, ut possint uiuere. † Tolles 21
igitur tecū ex omnibus escis quæ mandi
possunt, & comportabis apud te: & erunt
Heb. 11.7 tam tibi, quàm illis in escam. † Fecit igi- 22
tur Noë omnia quæ præceperat illi Deus.

CAP. VII.

Dixitque Dominus ad eum, Ingre- 1
dere tu & omnis domus tua in ar-
2 Pet. 2.5 cam: ‖ te enim uidi iustum coram
me in generatione hac. † Ex omnibus ani- 2
mantibus mundis tolles septena & septe-
na, masculum & fœminam: de animanti-
bus uero immundis duo & duo, masculū,
& fœminam. † Sed & de uolatilibus cœli 3
septena & septena, masculum & fœminā:
ut saluetur semen super faciem uniuersæ
terræ. † Adhuc enim, & post dies septem 4
ego pluā super terram quadraginta die-
bus & quadraginta noctibus: & delebo om
nem substantiam quam feci, de superficie
terræ. † Fecit ergo Noë omnia quæ man- 5
dauerat ei Dominus. † Eratq. sexcento- 6
rum annorum quando diluuij aquę inun-
Matt. 24. 32. dauerunt super terram. † Et ‖ ingressus est 7
Noë & filij eius, uxor eius & uxores filio-
Luc. 17. 26. rum eius cum eo in arcam propter aquas
diluuij. † De animantibus quoque mundis 8
1. Pet. 3. 20. & immundis, & de uolucribus, & ex omni
quod mouetur super terram, † duo & duo 9
ingressa sunt ad Noe in arcam, masculus
& fœmina, sicut præceperat Dominus
10 Noë. † Cumq. transissent septem dies,
aquæ diluuij inundauerunt super terrā.
11 † Anno sexcentesimo uitæ Noë, mense se-
cundo, septimodecimo die mensis, rupti
sunt omnes fontes abyssi magnæ, & cata-
12 ractæ cæli apertæ sunt: † & facta est plu-
uia super terram quadraginta diebus, &
13 quadraginta noctibus. † In articulo diei
illius ingressus est Noë, & Sem, & Cham,
& Iapheth filij eius: & uxor illius, & *uxo ** tres MS. R. H. C. G.*
14 res filiorum eius cum eis in arcam: † ipsi
& omne animal secundum genus suum,
uniuersaq. iumenta in genere suo, &
omne quod mouetur super terram in ge-
nere suo, cunctumque uolatile secundum
genus suum, uniuersæ aues omnesq. uo-
15 lucres, † ingressæ sunt ad Noe in arcam, bi-
na & bina ex omni carne, in qua erat spi-
16 ritus uitæ. † Et quæ ingressa sunt, mascu-
lus & fœmina ex omni carne introierunt,
sicut præceperat ei Deus: & inclusit eum
17 Dominus deforis. † Factumq. est dilu-
uium quadraginta diebus *super terram: ** & quadraginta noctibus. 7. MS. G.*
& multiplicatæ sunt aquæ, & eleuauerūt
18 arcam in sublime a terra. † Vehementer
enim inundauerunt: & omnia repleue-
runt in superficie terræ: porro arca fere-
19 batur super aquas. † Et aquæ præualuerūt
nimis * super terram: opertiq. sunt om- ** nimis C. G.*
nes montes excelsi sub uniuerso cælo.
20 † Quindecim cubitis altior fuit aqua su-
21 per montes quos operuerat. † Consum- *Sap. 10.4*
ptaq. est omnis caro quę mouebatur su- *Eccli. 39. 28.*
per terram, uolucrum, animātium, bestia-
rum, omniumq. reptilium quæ reptant
22 super terram. Uniuersi homines, † & cun-
cta, in quibus spiraculum uitę est in terra,
23 mortua sunt. † Et deleuit *omnē substātia ** Deus MS. q.*
quæ erat super terrā, ab homine usque ad
pecus, tā reptile quam uolucres cęli; & de-
leta sunt de terra: remāsit autē solus Noë,
& qui cū eo erant in arca. † Obtinuerūtq́ *1. Pet. 3. 20.*
24 aquæ terrā centum quinquaginta diebus.

CAP. VIII.

1 Recordatus autem Deus Noë, cun-
ctorumq. animantium & om-
nium iumētorum quę erant cum
eo in arca, adduxit spiritū super terrā, &
2 imminutæ sunt aquæ. † Et clausi sunt fon-
tes abyssi, & cataractæ cęli: & prohibitę sūt
3 pluuiæ de cęlo. † Reuersæq. sunt aquæ de
terrā eūtes & redeūtes: & cœperūt minui
4 post cētū quinquaginta dies. † Requieuitq.
arca mense septimo uicesimoseptimo die
5 mensis super montes Armeniæ. † At uero
aquę ibāt & decrescebāt usque ad decimū
mēsē: in decimo ⸗ enim² mense, prima die *⸗ autem M S. G.*
6 mēsis, apparuerūt cacumina mōtiū. † Cūq.
trāsissent quadraginta dies, aperiens Noë *Sine coniunctione legunt cū Hebræis Chaldæi.*
fenestrā arcæ quā fecerat, dimisit coruū:
7 † qui egrediebatur, & —non² reuertebatur,
8 donec siccarētur aquę super terrā. † Emisit *—6 MS. R. H. C.*
quoq; columbā post eū, ut uideret si iā ces-
9 sassent aquæ super faciē terræ. † Quæ cum
non inuenisset ubi requiesceret pes eius,
reuersa est ad eū in arcā: aquæ enim erāt
super uniuersam terrā: extenditq́. manū
10 suā, & apprehensā intulit in arcā. † Ex pe-
ctatis autē ultra septē diebus alijs, rursum
11 dimisit colūbā ex arca. † At illa venit ad eū

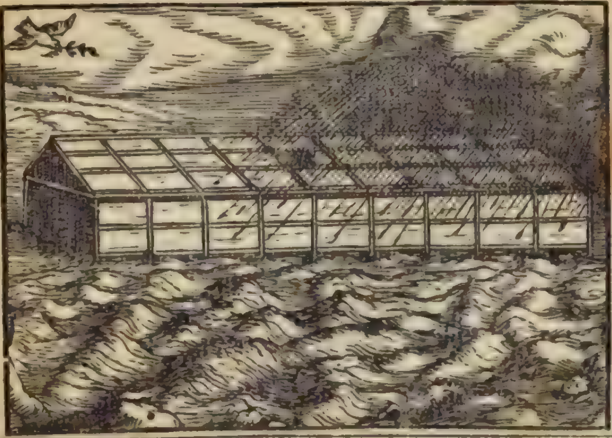

ad uesperã, portans ramũ oliuæ uirẽtibus
folijs in ore suo. intellexit ergo Noë quod
cessasset aquę super terrã. ❡ Exspectauitq́. 12
nihilominus septẽ alios dies, & emisit co-
lũbã, quæ nõ est reuersa ultra ad eũ. ❡ Igi- 13
tur sexcentesimo primo anno primo mẽ-
se prima die mensis imminutæ sunt aquę
super terrã: & aperiẽs Noë tectũ arcę, aspe
xit, viditq́. quod exiccata esset superficies
terrę. ❡ Mense secũdo, septimo & uicesimo 14
die mensis arefacta est terra. ❡ Locutus est 15
autẽ Deus ad Noë, dicẽs: ❡ Egredere de arca 16
tu & uxor tua, filij tui & uxores filiorum
tuorũ tecũ. ❡ Cũcta animãtia quę sũt apud 17
te, ex omni carne, tã in uolatilibus quàm
in bestijs & vniuersis reptilibus quę reptãt
super terrã, educ tecũ, & ingredimini su-
per terram: crescite & multiplicamini su- *Sup.1.*
18 per eã. ❡ Egressus est ergo Noë & filij eius: *Infr.9.1.*
uxor illius, & uxores filiorum eius cũ eo.
19 ❡ Sed & omnia animãtia, iumẽta, & repti-
lia quæ reptãt super terrã secundũ genus
20 suũ, egressa sunt de arca. ❡ Ædificauit autẽ *Sup.6.5.*
Noë altare Domino: & tollẽs de cũctis pe- *Mat.15.*
coribus & volucribus mũdis, obtulit holo- *19.*
21 causta super altare. ❡ Odoratusq́. est Domi *omnem*
nus odorẽ suauitatis, & ait ad eũ: Nequa- *animantẽ*
quã ultra maledicã terræ propter homi- *6 M 8.*
nes: sensus enim & cogitatio humani cor *omne vi*
dis in malũ prona sunt ab adolescẽtia sua: *uens H.C.*
non igitur vltra percutiam omnẽ animã *omnem*
22 uiuẽtem sicut feci. ❡ Cunctis diebus ter- *carnẽ ui-*
ræ, sementis & messis frigus & æstus, æsta- *uentem.*
& hyems, nox & dies non requiescent. *O.*

CAP.

CAP. IX.

BEnedixitq. Deus Noë & filijs eius. 1
Et dixit ad eos: ¶ Crescite, & multi-
plicamini, & replete terram. ✝ Et 2
terror vester ac tremor sit super cuncta
animalia terræ, & super omnes uolucres
cæli, cum uniuersis quæ mouentur super
terram: omnes pisces maris manui ue-
stræ traditi sunt. ✝ Et omne quod moue- 3
tur & uiuit, erit uobis in cibum: quasi ole-
ra uirentia tradidi uobis omnia. ✝ Exce- 4
pto, quod carnem cum sanguine non co-
medetis. ✝ Sanguinem enim animarum 5
uestrarum requiram de manu cunctarum
bestiarum: & de manu hominis, de manu
uiri, –&’–de manu’ fratris eius requiram
animam hominis. ✝ Quicunque ¶ effude- 6
rit humanum sanguinem, fundetur san-
guis illius: ¶ ad imaginem quippe Dei fa-
ctus est homo. ✝ ¶ Vos autem cre cite & 7
multiplicamini, & ingredimini super ter-
ram, & implete eam. ✝ Hæc quoque di- 8
xit Deus ad Noë, & ad filios eius cum eo:
✝ Ecce ego statuam pactum meum uobi- 9
scum, & cum semine uestro post uos: ✝ & 10
ad omnem animam uiuétem, quæ est uo-
biscum tam in uolucribus quàm in iumé-
tis & pecudibus terræ, cunctisq. quæ
egressa sunt de arca, & uniuersis bestijs
terræ. ✝ ¶ Statuam pactum meum uobis- 11
cum, & nequaquam ultra interficietur
omnis caro aquis diluuij, neque erit dein-
ceps diluuium dissipans * terram. ✝ Di- 12
xitq. Deus: Hoc est signum fœderis, quod
do inter me & uos, & ad omnem animam
uiuentem quæ est uobiscum in generatio-
nes sempiternas: ✝ Arcum meum ponam 13
in nubibus, & erit signum fœderis inter
me & inter terram. ✝ Cumq. obduxero 14
nubibus cælum, apparebit arcus meus in
nubibus: ✝ & recordabor fœderis mei vo- 15
biscum, & cum omni anima uiuente quæ
carnem uegetat: & non erunt ultra aquæ
diluuij ad delendum uniuersam carnem.
✝ Eritque arcus–meus’ in nubibus, & uide- 16
bo illum, & recordabor fœderis sempiter-
ni, quod pactum est inter Deum & * om-
nem animam uiuentem uniuersæ carnis
quæ est super terram. ✝ Dixitq. Deus ad 17
Noë: Hoc ⁓est’ signum fœderis, quod cō-
stitui inter me & * omnem carnem super
terram. ✝ Erant ergo filij Noë qui egressi 18
sunt de arca, Sem, Cham, & Iapheth: por-
ro Cham ipse est pater Chanáan. ✝ Tres isti 19
filij sunt Noë: & ab his disseminatum est
omne genus hominum super uniuersam
terram. ✝ Cœpitq. Noë vir agricola exer- 20
cere terram, & plantauit uineam: ✝ Bi- 21
bensq. uinum inebriatus est, & nudatus *
in tabernaculo suo. ✝ Quod cum uidisset 22
Cham pater Chanáan, uerenda scilicet pa-
tris sui esse nudata, nunciauit duobus fra-
tribus suis foras. ✝ At uero Sem & Ia- 23
pheth pallium imposuerūt humeris suis,
& incedentes retrorsum, operuerunt ue-
renda patris sui: faciesque eorum auersæ
erant, & patris uirilia non uiderunt. ✝ Eui- 24
gilans autem Noë ex uino, cum didicisset
quæ fecerat ei filius suus minor, ✝ ait: Ma- 25
ledictus * Chanáan, seruus seruorum erit
fratribus suis. ✝ Dixitque: Benedictus 26

*Sup. 1. 28. 8. 17. — Sup. 1. 29. — Leuit. 17. 14. — –1 MS. H. C. G. — –16 MS. Rab. H. C. G. — Mat. 26. 52. — Apoc. 13. 10. — Sup. 1. 28. 8. 17. — Isai. 54. 9. — * omnem MS. G. — Ecclesiastici. 43. 12. — –1 MS. R. H. C. — * inter 8. MS. H. C. G. — ⁓ erit MS. 9. — * inter 3. MS. H. G. — * iacuit MS 19. Rab. — * puer MS 9.*

Dominus Deus Sem, sit Chanáan ser-
27 uus eius: ✝ .·. Dilatet’ Deus Iapheth,
& habitet in tabernaculis Sem, sitq.
28 Chanáan seruus eius. ✝ Vixit autem
29 Noë post diluuium trecentis quinqua-
ginta annis: ✝ & impleti sunt omnes
dies eius nongentorum quinquaginta an-
norum: & mortuus est.

CAP. X.

HÆ–sunt’ generationes–filiorum’
1 Noë, Sem, Cham, & Iapheth: na-
tiq. sunt eis filij post diluuium.
✝ Filij Iapheth: Gomer, & Magog, & Ma-
2 dai, & Iauan, & Thubal, & Mosoch, & Thi-
ras. ✝ Porro filij Gomer: Ascenez & Ri-
3 phath, & Thógorma. ✝ Filij autem Iauan:
4 Elisa & Tharsis, Cethim & Dodanim. ✝ Ab
5 his diuisæ sunt insulę gentium in regioni-
bus suis, ⁓ unusquisque’ secundum linguā
–suam’ & familias suas in nationibus
suis. ✝ Filij autem Cham: Chus, & Mes-
6 raim, & Phut, & Chanáan. ✝ Filij autem
7 Chus: Saba, * Heuila, & Sabatha, & Reg-
ma, & Sabathacha. Filij Regma: Saba, &
Dadan. ✝ Porro Chus genuit Nemrod: ip-
8 se cœpit esse potens in terra, ✝ & erat ro-
9 bustus uenator coram Domino. ⁓ ab hoc’
exiuit prouerbium, Quasi Nemrod robu-
stus uenator coram Domino. ✝ Fuit au-
10 tem principium regni eius Babylon, &
Arach, & Achad, & Chalanne, in terra
Sennaar. ✝ De terra illa egressus est Assur,
11 & ædificauit Niniuen, & plateas ciuitatis,
& Chale. ✝ Resen quoque inter Niniuen
12 & Chale: hæc est ciuitas magna. ✝ At ue-
13 ro Mesráim genuit Ludim, & Anamim, &
Laabim, & Nephthuim, ✝ & Phetrusim, &
14 Chasluim: de quibus egressi sunt Phili-
sthijm & Caphtorim. ✝ Chanáan autem
15 genuit Sidônem primogenitum suum,
Hethæum, ✝ & Iebusæum, & Amor-
16 rhæum, & Gergesæum, ✝ & Heuæum,
17 & Aracæum; Sinæum, ✝ & Aradium, Sa-
18 maræum & Hamathæum: & per hos
disseminati sunt populi Chananæo-
19 rum. ✝ Factiq. sunt termini Chanáan
uenientibus a Sidône Geraram usque
ad Gazam, donec ingrediaris Sodomam,
& Gomorrham, & Adamam, & Se-
20 boim usque Lasa. ✝ Hi sunt filij Cham
in cognationibus, & linguis, & generatio-
21 nibus, terrisq. & gentibus suis. ✝ De Sem
quoque nati sunt, patre omnium filiorū
22 Heber, fratre Iapheth maiore. ✝ Filij Sē:
Ælam & Assur, & Arphaxad, & Lud, &
23 Aram. ✝ Filij Aram: Hus & Hul, & Gether,
24 & Mes. ✝ At uero Arphaxad genuit Sale,
25 de quo ortus est Heber. ✝ Natiq. sunt He-
ber filij duo: nomen uni Phaleg, eo quòd
in diebus eius .·. diuisa sit’ terra: & no-
26 men fratris eius Iectan. ✝ Qui Iectan ge-
nuit Elmodad & Saleph, & Asarmoth, Ia-
27 re, ✝ & Adoram, & Vzal, & Decla, ✝ &
28 Hebal, & Abimael, Saba, ✝ & Ophir, &
29 Heuila & Iobab. omnes isti, filij Iectan.
30 ✝ Et facta est habitatio eorum de Messa
pergentibus usque Sephar montem oriē-
31 talem. ✝ Isti sunt filij Sem secundum co-
gnationes & linguas, & regiones in gen-
32 tibus suis. ✝ Hæ familiæ Noë iuxta popu-
los & nationes suas. Ab his diuisæ sunt
gentes in terra post diluuium.

*' iaph… — –5 MS. R. H. C. G. –O. — 1. Par. 1. 5. — ⁓ vir Rab. H. C. — –9 MS. R. G. at con… tradicum… Rab. H. C. — * & 12. MS. Rab. H. C. G. — ⁓ ob hoc MS. H. C. G. — 1. Par. 1. 17. — ' aiphl… ga.*

Psal. 118 Rom 7 2.Cor. 3. *tori clausi erant.* Reuela, *inquit Dauid,*
oculos meos, & cōsiderabo mirabilia de
lege tua. *Lex enim spiritualis est, & reue*
latione opus est, ut intelligatur, ac reuela-
Apoc.5. *ta facie Dei gloriā cōtēplemur. Liber in*
Apocalypsi septē sigillis signatus ostēdi-
tur: quē si dederis homini sciēti literas ut
Isa.29 *legat, respōdebit tibi, Nō possum, signa-*
Apoc 3 *tus est enim. Quanti hodie putāt se nosse*
literas, & tenēt signatū librū, nec aperire
possunt, nisi ille reserauerit, qui habet cla
uem Dauid: *qui aperit, & nemo claudit:*
Act. 8 *claudit, & nemo aperit. In actibus Apo*
stolorum sanctus Eunuchus, imo uir (sic
enim eū scriptura cognominat) cū legeret
Isaiā Prophetā, interrogatus à Philippo,
Putasne intelligis quæ legis? respondit,
Quomodo possum, nisi aliquis me docue-
rit? Ego (ut de me loquar interim) nec san
ctior sum hoc Eunucho, nec studiosior, qui
de Aethiopia, id est, de extremis mundi
finibus uenit ad tēplū: reliquit aulā re-
giā: & tātus amator legis diuinæque sciē
tiæ fuit, ut etiā in uehiculo legeret literas
sacras. Et tamē cū librū teneret, & uerba
Dñi cogitatione cōciperet, lingua volue-
ret, labijs personaret, ignorabat eū quē in
libro nesciēs uenerabatur. Venit Philip-
pus, ostēdit Iesum, qui clausus latebat in
litera. O mira doctoris virtus. Eadē hora
credit Eunuchus, baptizatur, & fidelis
& sanctus factus est, ac magister de disci
pulo, plus in deserto fonte Ecclesiæ, quā in
aurato synagogæ tēplo reperit. Hæc a me
perstricta sunt breuiter (neque enim episto
laris āgustia euagari lōgius patiebatur)
ut intelligeres te in scripturis sacris sine
p̄uio, & mōstrāte semitā nō posse ingredi.

VI. T*Aceo de Grāmaticis, Rhetoribus,*
Philosophis, Geometris, Dialecti-
cis, Musicis, Astronomis, Astrologis,
medicis, quorū sciētia mortalibus uel uti-
lissima est, & in tres partes scinditur,
τὸ δόγμα, τὴν μέθοδον, τὴν ἐμπει-
ρίαν. *Ad minores artes veniā, et quæ nō tā*
lingua, quàm manu administrātur. Agri-
colæ, cæmētarij, fabri metallorū, lignorūq;
cæsores, lanarij quoque & fullones, & cæ
teri, qui variā supellectilē, & uilia opuscu
la fabricātur, absque doctore esse nō pos-
sunt quod cupiūt. Quod medicorū est, pro-
mittūt medici: tractāt fabrilia fabri. Sola
scripturarū ars est, quā sibi passim omnes
uēdicāt. Scribimus indocti doctique poe-
mata passim. Hāc garrula anus, hāc deli
rus senex, hāc sophista uerbosus, hāc vni-
uersi præsumūt, lacerāt, docēt antequā di-
scāt. Alij adducto supercilio, grādia uer
ba trutinātes inter mulierculas de sacris
literis philosophātur. Alij discūt, proh pu-
dor, a feminis, quod uiros doceant: & ne
parū hoc sit, quadā facilitate uerborum,
imo audacia edisserūt alijs quod ipsi non
intelligūt. Taceo de mei similibus: qui si
forte ad scripturas sanctas post seculares
literas uenerint, & sermone cōposito au-
res populi mul[illegible]*rint, quicquid dixerint,*
hoc legem [illegible] *nec scire dignātur*
quid Propheta, quid Apostoli senserint,
sed ad sensum suū incōgrua aptāt testi-
monia, quasi grāde sit, & nō uitiosissimū
docēdi genus, deprauare sentētias, & ad
uolūtatē suā, scripturā trahere repugnan
tē. Quasi nō legerimus Homerocentonas,
& Virgiliocētonas: ac nō sic etiā Maro-
nē sine Christo possimus dicere Christia
nū, quia scripserit, Iā redit, & uirgo re-
deūt Saturnia regna, Iā noua Progenies
cœlo demittitur alto. *Et Patrē loquētē ad*
Filiū, Nate meæ uires, mea magna potē-
tia solus. *Et post uerba Saluatoris in cru*
ce, Talia præstabat memorans, fixusque
manebat. *Puerilia sunt hæc, & circula-*
rū ludo similia docere quod ignores: imo,
vt cum stomacho loquar, ne hoc quidem
scire quod nescias.

V*Idelicet manifestissima est Genesis,* VII. Genesis
in qua de creatura mundi, de exor-
dio generis humani, de diuisione terræ, de
confusione linguarum & gentium, vsque
ad exitum scribitur Hebræorum.

Patet Exodus cū decē plagis, cum de- Exodus.
calogo, cum mysticis diuinisq; præceptis.

In promptu est Leuiticus liber, in quo Leuiticus.

singu-

singula sacrificia, imo singulæ pœne syllabæ, & uestes Aaron, & totus ordo Leuiticus spirant cœlestia sacramenta.

Numeri Numeri uero, nome totius Arithmeticæ, & prophetia Balaam, & quadraginta duarum per eremum mansionum mysteria continent?

Deuteronom. Deuteronomiũ quoq; secũda Lex, & Euãgelicæ Legis præfiguratio, nõne sic ea habet quæ priora sũt, ut tamen noua sint omnia de ueteribus? Hucusq; Moyses, hucusq; Pẽtateuchus quibus quinq; uerbis loqui se velle, Apostolus in Ecclesia gloriatur.

1. Cor. 24 19. Iob. Iob exẽplar patiẽtiæ, quæ nõ misteria suo sermone complectitur? Prosa incipit, uersu labitur, pedestri sermone finitur: omnesq; leges dialecticæ, propositione, assumptione, cõfirmatione, conclusione determinat. Singula in eo uerba plena sunt sensibus. Et (ut de cæteris sil[illegible]) resurrectionẽ corporũ sic pphetat, ut [illegible] de ea uel manifestius, uel cautius scripserit. Scio (inquit) quod redẽptor meus uiuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum, & rursũ circundabo pelle mea, & in carne mea uidebo Deũ, quẽ uisurus sũ ego ipse & oculi mei cõspecturi sunt, & nõ alius Reposita est hæc spes mea in sinu meo. Cap 19. 25.

Iosue siue Iesus Naue. Veniã ad Iesum Naue, qui typũ Domini nõ solũ gestis, uerũ etiã nomine præfert. transit Iordanẽ, hostium regna subuertit, diuidit terrã victori populo, & per singulas urbes, uiculos, montes, flumina, torrentes, atq; confinia Ecclesiæ cælestisq; Ierusalẽ spiritualia regna describit.

Lib Iudicum. In Iudicum Libro, quot principes populi, tot figuræ sunt.

Ruth. Isa. 16 6 Ruth Moabitis, Isaiæ explet uaticinium, dicentis, Emitte agnum Domine dominatorem terræ, de petra deserti, ad montem filiæ Sion.

Reg. I. & II. Samuel in Heli mortuo, & in occiso Saul, ueterẽ legẽ abolitã mõstrat. Porro in Sadoc atque Dauid, noui sacerdotij, nouiq; imperij sacramenta testatur.

Reg. III. & IIII. Malachim, id est tertius, & quartus Regũ Liber a Salomone usq; ad Iechoniam, & a Ieroboam filio Nabat usq; ad Osee qui ductus est in Assyrios, regnum Iuda, & regnum describit Israel. Si historiã respicias, uerba simplicia sunt si in literis sensum latentem inspexeris, Ecclesiæ paucitas, & hæreticorum contra Ecclesiam bella narrantur.

Duodecim prophetæ in unius uoluminis angustias coartati, multo aliud quàm sonant in litera, præfigurant.

Osee crebro nominat Ephraim, Samariam, Ioseph, Iezrahel, & uxorem fornicariã, & fornicationis filios, & adulteram cubiculo clausam mariti, multo tempore sedere uiduam, & sub ueste lugubri, uiri ad se reditum præstolari. Osee.

Ioel filius Phatuel describit terrã duodecim tribuũ, eruca, brucho, locusta rubigine uastãte cõsũptã: et post euersionẽ prioris populi effusũ iri Spiritũ Sanctũ super seruos Dei, & ancillas, id est super cẽtum uiginti credẽtiũ nomina, & effusum iri in cœnaculo Sion. Qui centum uiginti ab uno usque ad quindecim paulatim, & per incremẽta surgentes, quindecim graduum numerum efficiunt, qui in Psalterio mystice continentur. Ioel. Act 2. 6.

Amos pastor, & rusticus, & ruborũ mora distringẽs, paucis uerbis explicari nõ potest. Quis enim digne exprimat tria & quatuor scelera Damasci, & Gazæ, & Tyri, & Idumeæ, & filiorũ Ammon, & Moab: & in septimo, & octauo gradu Iudæ, & Israel? Hic loquitur ad uaccas pingues, quæ sunt in Samariæ monte, & ruituram domũ maiorẽ, minoremq; testatur. Ipse cernit fictorẽ locustæ, & stãtem dominum super murum litum uel adamantinum, & uncinum, pomorum attrahentem supplicia peccatoribus: & famem in terram, non famem panis, nec sitim aquæ: sed audiendi uerbum Dei. Amos.

Abdias qui interpretatur seruus Dei pertonat cõtra Edõ sanguinem terrenumq; hominem, fratris quoque Iacob semper æmulum, hasta percutit spirituali. Abdias.

Ionas pulcherima colũba naufragio suo passionem Domini præfigurans mũ- Ionas.

dum

dũ ad pœnitentiã reuocat: & sub nomine Niniue, Gentibus salutem nunciat.

Michæa *Michaeas de Morasthi coheres Christi, uastationem annunciat filiæ latronis, & obsidionem ponit contra eam: quia maxillam percusserit iudicis Israel.*

Nahum. *Nahũ consolator orbis, increpat ciuitatem sanguinum, & post euersionem illius loquitur,* Ecce super montes pedes euangelizantis, & annunciantis pacem.

Habacuc. *Habacuc luctator fortis, & rigidus, stat super custodiã suã, & figit gradum super munitionẽ, vt Christũ in cruce cõtẽpletur, et dicat,* operuit cęlos gloria eius, & laudis eius plena est terra. Splendor eius ut luxerit: cornua in manibus eius: ibi abscondita est fortitudo eius.

Cap. 3. 2

Sophonias. *Sophonias speculator, & arcanorum Dei cognitor, audit clamorẽ a Porta pisciũ, & eiulatũ a Secunda, & contritionem a collibus. Indicit quoq; ullulatum habitatoribus Pilæ,* quia conticuit omnis populus Chanaan, disperierunt uniuersi qui inuoluti erant argento.

Aggæus. *Aggæus festiuus, & lætus, qui seminauit in lachrymis, ut in gaudio meteret: destructũ tẽplũ ædificauit, Deũq; patrẽ inducit loquẽtẽ,* Adhuc unũ modicũ, & ego commouebo cœlum, & terrã, & mare, & aridam, & mouebo omnes gentes, & ueniet desideratus cunctis gentibus.

Cap. 2. 7.

Zacharias. *Zacharias memor Domini sui, multiplex in prophetia, Iesum uestibus sordidis indutũ, & lapiem oculorum septẽ, cãdelabrũq; aureũ cum totidẽ lucernis quot oculis: duas quoq; oliuas a sinistris lãpadis cernit, & a dextris: ut post equos nigros, rufos, albos, & uarios, & dissipatas quadrigas ex Ephraim, et equum de Ierusalem, pauperem regem uaticinetur, & prædicet, sedentem super pullum filium asinæ subiugalis.*

Malachias. *Malachias aperte, et in fine ominũ prophetarum, de abiectione Israel, & uocatione gẽtium,* Non est mihi, *ait,* uoluntas in nobis, dicit Dominus exercituum: & munus non suscipiam de manu uestra. Ab ortu enim Solis usq; ad occasum magnum est nomen meum in Gentibus, & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda.

Cap. 1. 11.

Isaias. *Isaiam, & Ieremiam, EZechielem, et Danielem quis potest uel intelligere, uel exponere? Quorum primus non prophetiã mihi uidetur texere, sed Euangelium.*

Ieremias. *Secundus uirgam nuceam, & ollam succensam a facie Aquilonis, & pardũ spoliatum suis coloribus, & quadruplex diuersis metris nectit alphabetum.*

Ezechiel. *Tertius principia, & finem tantis habet obscuritatibus inuoluta, ut apud Hebræos istæ partes cum exordio Geneseos ante annos triginta non legantur.*

Daniel. *Quartus uero, qui et extremus inter quatuor prophetas, tẽporũ cõscius, & totius mundi philopistor, lapidem præcisum de mõte sine manibus, & regna omnia subuertentem, claro sermone pronunciat.*

David. *Dauid Simonides noster, Pindarus & Alcæus, Flaccus quoq: Catullus, atque Serenus, Christum lyra personat, & in decachordo psalterio, ab inferis excitat resurgentem.*

Prouer. Ecclesiaste. Canticum. *Salomon pacificus, & amabilis Domini, mores corrigit, naturã docet, Ecclesiam iungit, & Christum, sanctarumq; nuptiarum dulce canit epithalamium.*

Esther. *Esther in Ecclesiæ typo populũ liberat de periculo, et interfecto Amã, qui interpretatur iniquitas, partes conuiuij, & diem mittit in posteros.*

Paralipomenon. *Paralipomenon liber, id est instrumenti ueteris ἐπιτομή, tantus ac talis est, ut absq; illo si quis scientiam scripturarum sibi uoluerit arrogare, seipsum irrideat. Per singula quippe nomina, iuncturasq; uerborum, & prætermissa in Regum libris tanguntur historia, & innumerabiles explicantur Euangelij quæstiones.*

Esdras. Nehemias. *Esdras, et Nehemias, adiutor uidelicet, & cõsolator a Dño, in unũ uolumen coartãtur, instaurãt tẽplũ, muros extruũt ciuitatis: omnisq; illa turba populi redeũtis in patriã, descriptio sacerdotũ, Leuitarũ, Israelis, proselytorũ, ac per singulas*

fami-

LIBER GENESIS,
HEBRAICE BERESITH.

CAPVT PRIMVM.

Act.14.15 17.24. Ps.32.6. 135.5. Eccli.18.1

* Dei 10. MS. R. Rab. H. C. G.

Heb.11.3

* Deus 1. MS. H. C. G.

ac tenebras MS. Rab.

Ps.32.6. 135.5. Ier.10.12 51.15. Ps.32.7. 88.12. 135.6. 147.4. Iob 38 4.

afferentem 11. MS.

IN PRINCIPIO crea- 1
uit Deus cęlum,&
terram. ✝ Terra au 2
tem erat inanis,&
uacua, & tenebræ
erãt super faciem
abyssi:& spiritus
Domini ferebatur
tur super aquas.
✝ Dixitq́. Deus, ‖ 3
Fiat lux. Et facta est lux. ✝ Et vidit Deus lu- 4
cem quod esset bona: & diuisit * lucem
a tenebris. ✝ Appellauitq́. lucem diem,& 5
tenebras noctem: factumque est uespere
& mane dies vnus. ✝ Dixit quoque Deus: 6
Fiat firmamentum in medio aquarum:&
diuidat aquas ab aquis. ✝ Et fecit Deus fir- 7
mamentum, diuisitq́. aquas, quæ erant
sub firmamento, ab his ‖ quæ erant super
firmamentum. Et factum est ita. ✝ Voca- 8
uitq́. Deus firmamentum, cęlum: & fa-
ctum est uespere & mane dies secundus.
✝ Dixit uero Deus, Cõgregentur aquæ quę 9
sub cælo sunt, in locum unum: & appa-
reat arida. Et factum est ita. ✝ Et uo- 10
cauit Deus aridam, terram: congregatio-
nesq́. aquarum appellauit maria. Et vi-
dit Deus quod esset bonum: ✝ Et ait, Ger- 11
minet terra herbam uirentem, & facientem semen,& lignum pomiferum fa-
ciens fructum iuxta genus suum, cuius se-
men in semetipso sit super terram. Et fa-
ctum est ita. ✝ Et protulit terra herbam 12
uirentem, & facientem semen iuxta ge-
nus suum, lignumq́. faciens fructum, &
habens vnumquodque sementem secun-
dum speciem suam. Et uidit Deus quod
13 esset bonum. ✝ Et factum est uespere &
14 mane dies tertius. ✝ Dixit autem Deus,
Fiant luminaria in firmamẽto cęli, & di-
uidant diem ac noctem: & sint ‖ in signa
15 & tempora, & dies & annos: ✝ Vt lucẽat
in firmamento cęli,& illuminent terram.
16 Et factum est ita. ✝ Fecitq́. Deus duo lu-
minaria magna: luminare maius, ut prę-
esset diei: & luminare minus, ut præes-
17 set nocti: & stellas. ✝ Et posuit eas * in fir-
mamento cæli, ut lucerent super terram:
18 ✝ Et præessent diei, ac nocti, & diuiderent
lucem, ac tenebras. Et uidit Deus quod es-
19 set bonum. ✝ Et factum est vespere & ma-
20 ne dies quartus. ✝ Dixit etiam Deus, Pro-
ducant aquæ reptile animæ uiuentis, &
uolatile super terram sub firmamento cę-
21 li. ✝ Creauitq́. Deus cete grandia, & om-
nem animam uiuentem, atque motabilẽ,
quam produxerãt aquæ in species suas,
& omne volatile secundum genus suum.
22 Et uidit Deus quod esset bonum. ✝ Bene-
dixitq́. eis, dicens: Crescite, & multi-
plicamini, & replete aquas maris: auesq́.
23 multiplicentur super terram. ✝ Et factum
24 est uespere, & mane dies quintus. ✝ Dixit
quoq; Deus, Producat terra animã viuẽtẽ
in genere suo, iumẽta, & reptilia, & bestias
terrę secundũ species suas. Factũq́. est ita.
25 ✝ Et fecit Deus bestias terræ iuxta species
suas,& iumenta & omne reptile terræ in
genere suo. Et vidit Deus quod esset bonũ.
26 ✝ Et ait: Faciamus hominẽ ad ‖ imaginẽ &
similitudinẽ nostrã:& præsit piscibus ma-
ris, & volatilibus cæli, & bestijs, * vniuer-
sęq́. terrę, omniq́. reptili, quod mo-
27 uetur in terra. ✝ Et creauit Deus hominẽ
ad ‖ imaginẽ & similitudinẽ suã, ad ima-

Ps.135.7. 8 MS. H. C. G.

* Deus 7. MS. R. H. C. G.

produxerunt 1 MS H G.

C. L.3.10. Infr.5.1. 9.6. 1.Cor.11.7.

* terra MS q.

creaturæ MS q.

Sap.2.23. 21 MS. R Rab. H C.G.

Mat.19.4 Eccli.17 1

ginē Dei crauit illū, ‖ masculū & fœminā
creauit eos. ♀Benedixitq. illis Deus, & ait: 28
Infr. 8.17 9.1. ‖Crescite & multiplicamini, & replete ter
rā, & subijcite eā, & dominamini piscibus
maris, & volatilibus cæli. & uniuersis ani-
mātibus, quæ mouentur super terrā. ♀ Di- 29
xitq. Deus, Ecce dedi vobis omnē herbā af
ferentē semen super terrā, & uniuersa li-
gna, quæ habēt in semetipsis sementē ge-
Infr. 9.3. neris sui, ‖vt sint uobis in escā: ♀ & cunctis 30
Exod. 31. 17. animātibus terræ, omniq. uolucri cæli, &
uniuersis quæ mouētur in terra, & in qui-
Eccli. 39 21. bus est anima uiuens, ut habeāt ad uescē-
Mar. 7. 37. dum. Et factum est ita. ♀ ‖ Viditq. Deus 31
cuncta quę fecerat: & erant ualde bona. Et
factum est vespere & mane dies sextus.

CAP. II.

IGITVR perfecti sunt cęli & terra, & 1
omnis ornatus eorum. ♀ Comple- 2
uitq. Deus die septimo opus suū quod
Exod. 20 11. 31. 17. fecerat: & ‖ requieuit die septimo ab uni-
uerso opere * quod patrarat. ♀ Et bene- 3
Deu. 5. 14 dixit * diei septimo; & sanctificauit illū:
Heb. 4. 4. quia in ipso cessauerat ab omni opere suo
suo 2 M S. Rab. H. C. G. quod creauit Deus ut faceret. ♀ Istæ sunt 4
generationes cæli & terræ, quando crea-
** Deus 1 M S. H. C. G.* tæ sunt, in die quo fecit Dominus Deus
cælū & terrā: ♀ Et omne virgultū agri an- 5
tequā oriretur in terra, omnēq. herbā re-
gionis priusquam germinaret: non enim
pluerat Dominus Deus super terrā, & ho-
eam 3. M S. G. mo non erat qui operaretur terrā: ♀Sed 6
fons ascēdebat e terra, irrigans uniuersam
superficiē terræ. ♀ Formauit igitur Domi- 7
nus Deus hominē de limo terræ, & in spi-
1. Cor. 15. 45. rauit in faciē eius spiraculū uitę, & ‖factus
est homo in animam viuentem. ♀ Planta- 8
uerat autem Dominus Deus paradisum
uoluptatis a principio: in quo posuit ho-
minem quem formauerat. ♀ Produxitq. 9
Dominus Deus de humo omne lignum
pulchrum uisu, & ad vescendum suaue: li-
gnū etiā uitæ in medio paradisi, lignumq.
10 scientiæ boni & mali. ♀Et fluuius egredieba-
tur de loco voluptatis ad irrigandū paradi
sum, qui inde diuiditur in quatuor capita.
11 ♀ Nomen vni ‖ Phison: ipse est qui circuit *Eccli. 24. 35.*
omnē terrā Heuilath, vbi nascitur aurum:
12 ♀ Et aurum terræ illius optimum est, ibiq.
13 inuenitur bdelliū, & lapis onychinus. ♀ Et
nomen fluuij secundi Gehon: ipse est, qui
14 circumit omnē terrā Æthiopiæ. ♀ Nomen
vero fluminis tertij Tigris: ipse vadit cō-
tra Assyrios. Fluuius autē quartus ipse est
15 Euphrates. ♀Tulit ergo Dominus Deus ho-
minē, & posuit eū in paradisum uolupta-
16 tis, ut operaretur, & custodiret illū: ♀ Præ-
cepitq. ei dicēs: Ex omni ligno paradisi co
17 mede: ♀ De ligno autē scientiæ boni & mali
ne comedas. In quocūq; enim die come-
18 deris ex eo, morte morieris. ♀ Dixit quoq;
Dominus Deus, Nō est bonū hominē esse
solū: faciamus ei adiutorium simile sibi.
19 ♀Formatis igitur Dominus Deus de humo
cūctis animātibus terrę, & uniuersis uola-
tilibus cęli, adduxit ea ad Adā, vt videret
quid uocaret ea. omne enim quod uoca-
uit Adā animæ uiuētis, ipsum est nomen
20 eius. ♀Appellauitq. Adā nominibus suis cū
cta animātia, & uniuersa uolatilia cęli, & *1. Cor. 11. 9.*
omnes bestias terræ: Adę uero nō inuenie
21 batur adiutor similis eius. ♀ Immisit ergo *Matt. 19. 5.*
Dominus Deus soporē in Adā: cūq. obdor-
misset, tulit unā de costis eius, & repleuit *Mar. 10. 7.*
22 carnē pro ea ♀Et ędificauit Dominus Deus
costā, quā tulerat de Adā, in mulierē: & ad- *ista*
23 duxit eā ad Adā. ♀ Dixitq. Adā: ‖ Hoc nūc, *ss.*
os ex ossibus meis, & caro de carne mea: *Eph. 5. 31.*
hæc vocabitur virago, quoniā de viro ** suam 7. M S. H. C.*
24 ro sumpta est. ♀‖Quamobrē relinquet ho
mo patrem suum, & matrem*, & adhære *1. Cor. 6. 16.*
bit uxori suæ: ‖& erunt duo in carne una.
25 ♀ Erat autem uterque nudus, Adam scili- *nec 3. M S.*
cet & uxor eius: & non erubescebant.

CAP.

CAP. III.

1 SEd & ſerpens erat callidior cunctis
animantibus terræ, quæ fecerat Do-
minus Deus. Qui dixit ad mulierem,
Cur præcepit vobis Deus, vt non comede-
2 retis ex omni ligno paradiſi? Cui re-
ſpondit mulier, De fructu lignorum quæ
3 ſunt in paradiſo veſcimur: de fructu ve-
ro ligni, quod eſt in medio paradiſi, præ-
cepit nobis Deus ne comederemus, & ne
tangeremus illud, ne forte moriamur.
4 Dixit autem ſerpens ad mulierem: Ne-
5 quaquam morte moriemini. Scit enim
Deus, quod in quocunque die comederi-
tis ex eo, aperientur oculi veſtri: & eritis
6 ſicut dij ſcientes bonum & malum. Vidit
igitur mulier quod bonum eſſet lignum
ad veſcendum, & pulchrum oculis, aſpe-
ctuq. delectabile: & tulit de fructu illius,
& comedit: deditq́ viro ſuo, qui come-
7 dit: Et aperti ſunt oculi amborum: cumq́.
cognouiſſent ſe eſſe nudos, conſuerunt
8 folia ficus, & fecerunt ſibi perizomata. Et
cum audiſſent vocem Domini Dei deam-
bulantis in paradiſo ad auram poſt meri-
diem, abſcondit ſe Adam & vxor eius a
facie Domini Dei in medio ligni paradiſi.
9 Vocauitq. Dominus Deus Adam, & dixit
10 ei, Vbi es? Qui ait: Vocem tuam * audiui
in paradiſo: & timui, eo quòd nudus eſ-
11 ſem, & abſcondi me. Cui dixit ⸗ Domi-
nus⸣: Quis enim indicauit tibi quod nudus
eſſes, niſi quòd ex ligno, de quo præcepe-
12 rá tibi ne comederes, comediſti? Dixitq.
Adam: Mulier, quam dediſti mihi ſociam,
13 dedit mihi de ligno, & comedi. Et dixit
Dominus Deus ad mulierem, Quare hoc
feciſti? Quæ reſpondit, Serpens decepit
14 me, & comedi. Et ait Dominus Deus ad
ſerpentem: Quia feciſti hoc, maledictus es
inter omnia animantia, & beſtias terræ:
ſuper pectus tuum gradieris, & terram co-
15 medes cunctis diebus vitæ tuæ. Inimici-
tias ponam inter te & mulierem, & ſe-
men tuum & ſemen illius: ⸗ ipſa⸣ conteret
caput tuum, & tu inſidiaberis calcaneo
16 eius. Mulieri quoque dixit: Multiplicabo
ærumnas tuas, & conceptus tuos: in dolo-
re paries filios, & ſub viri poteſtate eris, &
17 ipſe dominabitur tui. Adæ vero dixit:
Quia audiſti vocem vxoris tuæ, & comedi-
ſti de ligno, ex quo præceperam tibi ne co-
mederes, maledicta terra in opere tuo: in
laboribus comedes ex ea cunctis diebus
18 vitæ tuæ. Spinas & tribulos germinabit
19 tibi, & comedes herbas terræ. In ſudore
vultus tui veſceris pane ⸗ tuo⸣, donec reuer-
taris in terram, de qua ſumptus es: quia
20 puluis es, & in puluerem reuerteris. Et
vocauit Adam nomen vxoris ſuæ, Heua:
eo quòd mater eſſet cunctorum viuen-
21 tium. Fecit quoque Dominus Deus Adæ
& vxori eius tunicas pelliceas, & induit
22 eos: Et ait, Ecce Adam quaſi vnus ex no-
bis factus eſt, ſciens bonum, & malum.
nunc ergo ne forte mittat manum ſuam,
& ſumat etiam de ligno vitæ, & comedat,
23 & viuat in æternum. ⸗ Emiſit⸣ eum Domi-
nus Deus de paradiſo voluptatis, vt opera-
24 retur terram, de qua ſumptus eſt. Eiecitq.
Adam: & collocauit ante paradiſum volu-
ptatis cherubim, & flammeum gladium
atque verſatilem, ad cuſtodiendam viam
ligni vitæ.

2. Cor. 11. 3.
Eccli. 25. 33.
1 Tim. 2. 14.
* Domine M S. ⸗ S MS. H. C G.
⸗ ipſe 2. M S. H. C. G
1. Cor. 14. 34.
⸗ S. M R. H. C.
⸗ Et emiſit 4. MS. H. C G.

CAP. IIII.

1 ADAM vero cognouit vxorem ſuá
Heuam: quæ concepit, & peperit
Cain, dicens: ∴ Poſſedi ⸗ homi-
2 nem per ⸗ Deum⸣. Rurſumq. peperit fra-
trem eius Abel. Fuit autem Abel paſtor
3 ouium, & Cain agricola. Factum eſt au-
tem poſt multos dies vt offerret Cain de
4 fructibus terræ munera Domino. Abel
quoque obtulit de primogenitis gregis
ſui, & de adipibus eorum: & reſpexit Do-
5 minus ad Abel, & ad munera eius. Ad

Heb. 11. 4.
∴ Cantus.
⸗ Dominum 1.
M S R H C.

Cain autem, & ad munera illius non re-
pexit: iratusq. est Cain vehementer, &
concidit vultus eius. ♦ Dixitq. Dominus 6
ad eum: Quare iratus es? & cur concidit
facies tua? ♦ Nonne si bene egeris, recipies, 7
sin autem male, statim in foribus pecca-
tum ˉtuum² aderit? sed sub te erit appeti-
tus eius, & tu dominaberis illius. ♦ Dixitq. 8
Cain ad Abel fratrem suum: ˉ Egrediamur
foras². Cumq. essent in agro, consurrexit
Cain aduersus fratrem suum Abel, & ‖ in-
terfecit eum. ♦ Et ait Dominus ad Cain, 9
Vbi est Abel frater tuus? Qui respondit,
Nescio: nunquid custos fratris mei sum
ego? ♦ Dixitq. ad eú, Quid fecisti? vox san- 10
guinis fratris tui clamat ad me de terra.
♦ Nunc igitur maledictus eris super terrá: 11
quæ aperuit os suum, & suscepit sanguiné
fratris tui de manu tua. ♦ Cum operatus 12
fueris eam, non dabit tibi fructus suos:
vagus, & profugus eris super terram. ♦ Di- 13
xitq. Cain ad Dominum, Maior est iniqui-
tas mea, quam vt veniam merear. ♦ Ecce 14
eijcis me hodie a facie terræ, & a facie tua
abscondar, & ero vagus, & profugus in ter-
ra: omnis igitur qui inuenerit me, occidet
me. ♦ Dixitq. ei Dominus: Nequaquam 15
ita fiet: sed omnis qui occiderit Cain, se-
ptuplum punietur. Posuitq. Dominus in
Cain signum, vt non interficeret eum om-
nis, qui inuenisset eum ♦ Egressusq. Cain a 16
facie Domini, habitauit profugus in terra
ad orientalem plagam Eden. ♦ Cognouit 17
autem Cain vxorem suam; quæ concepit,
& peperit Henoch: & ædificauit ciuita-
tem, vocauitq. nomen eius ex nomine fi-
lij sui, Henoch. ♦ Porro Henoch genuit 18
Irad, & Irad genuit Mauiael, & Mauiael
genuit Mathusael, & Mathusael genuit
Lamech. ♦ Qui accepit duas vxores, nomen 19
vni Ada, & nomen alteri Sella. ♦ Genuitq. 20
Ada Iabel, qui fuit pater habitantium in
tentorijs, atque pastorum. ♦ Et nomen fra- 21
tris eius Iubal: ipse fuit pater canentium
cithara, & organo. ♦ Sella quoque genuit 22
Tubalcain, qui fuit malleator, & faber in
cuncta opera æris, & ferri. Soror vero Tu-
balcain, Noema. ♦ Dixitq. Lamech vxori- 23
bus suis Adæ, & Sellæ: Audite vocem meá
vxores Lamech, auscultate sermonem
meum: quoniam occidi virum in vulnus
meum, & adolescentulum in liuorem
meum. ♦ Septuplum vltio dabitur de Cain: 24
de Lamech vero septuagies septies. ♦ Co- 25
gnouit quoque adhuc Adam vxorem suá:
& peperit filium, vocauitq. nomen eius
Seth: dicens, ˣ Posuit² mihi Deus semen
aliud pro Abel, quem occidit Cain. ♦ Sed & 26
Seth natus est filius, quem vocauit Enos:
iste cœpit inuocare nomen Domini.

CAP. V.

Hic est liber generationis Adam. 1
In die qua creauit Deus homi-
nem, ‖ ad similitudinem Dei fecit
illum: ♦ Masculum & fœminam creauit 2
eos: & benedixit illis: & vocauit nomen
eorum Adam, in die quo creati sunt. ♦ Vi- 3
xit autem Adam centum triginta annis: &
genuit filium² ad ᵃ imaginem, & similitu-
dinem² suam, vocauitq. nomen eius Seth.
♦ Et facti sunt dies ‖ Adam postquá genuit 4
Seth, octingenti anni: genuitq. filios & fi-
5 lias. ♦ Et factum est omne tempus, quod vi-
xit Adam, anni nongenti triginta, & mor-
6 tuus est. ♦ Vixit quoq; Seth centum quin-
7 que annis, & genuit Enos. ♦ Vixitq. Seth
postquam genuit Enos, octingentis septem
8 annis, genuitq. filios & filias. ♦ Et facti
sunt omnes dies Seth nongentorum duo-
9 decim annorum, & mortuus est. ♦ Vixit
vero Enos nonaginta annis, & genuit
10 Cainan. ♦ Post cuius ortum vixit octingen-
tis quindecim annis, & genuit filios, & fi-
11 lias. ♦ Factiq. sunt omnes dies Enos non-
12 genti quinque anni, & mortuus est. ♦ Vixit
quoque Cainan septuaginta annis, & ge-
13 nuit Malaleel. ♦ Et vixit Cainan postquam
genuit Malaleel, octingentis quadraginta
14 annis, genuitque filios, & filias. ♦ Et facti
sunt omnes dies Cainan nongenti decem
15 anni, & mortuus est. ♦ Vixit autem Mala-
leel sexaginta quinque annis, & genuit
16 Iared. ♦ Et vixit Malaleel postquam genuit
Iared, octingentis triginta annis; & ge-
17 nuit filios & filias. ♦ Et facti sunt omnes
dies Malaleel octingenti nonaginta quin-
18 que anni, & mortuus est. ♦ Vixitq. Iared
centum sexaginta duobus annis, & genuit
19 Henoch. ♦ Et uixit Iared postquam genuit
Henoch, octingentis annis, & genuit fi-
20 lios & filias. ♦ Et facti sunt omnes dies Ia-
red nongenti sexaginta duo anni, & mor-
21 tuus est. ♦ Porro Henoch uixit sexaginta
22 quinque annis, & genuit Mathusalam. ♦ Et
ambulauit Henoch cum Deo: & uixit He-
noch postquam genuit Mathusalam, tre-
23 centis annis, & genuit filios & filias. ♦ Et
facti sunt omnes dies Henoch trecenti se-
24 xaginta quinque anni. ♦ Ambulauitq. cú
Deo, & non apparuit: quia tulit eum Deus.
25 ♦ Vixit quoque Mathusala centum octo-
26 ginta septem annis, & genuit Lamech. ♦ Et
uixit Mathusala postquá genuit Lamech,
septingentis octoginta duobus annis, &
27 genuit filios, & filias. ♦ Et facti sunt om-
nes dies Mathusalæ nongenti sexaginta-
28 nouem anni, & mortuus est. ♦ Vixit au-
tem Lamech centum octoginta duobus
29 annis, & genuit filium: ♦ Vocauitq. no-
men eius Noë, dicens: Iste consolabitur
nos ab operibus, & laboribus manuú no-
strarum in terra cui maledixit Dominus.
30 ♦ Vixitq. Lamech, postquam genuit Noë,
quingentis nonagintaquinque annis, &
31 genuit filios & filias. ♦ Et facti sunt om-
nes dies Lamech, septingenti septuaginta
septem anni, & mortuus est. Noë uero cú
quingentorum esset annorum, genuit
Sem, Cham, & Iapheth.

CAP. VI.

1 Cumq. cœpissent homines multi-
plicari super terram, & filias pro-
2 creassent: ♦ Videntes filij Dei filias
hominum quod essent pulchræ, accepe-
runt sibi uxores ex omnibus, quas elege-
3 rant. ♦ Dixitque ᵃ Deus²: Non permanebit
spiritus meus in homine in æternum, quia
caro est: eruntq. dies illius centum vigin-
4 ti annorum. ♦ Gigantes autem erant su-
per terram in diebus illis. postquam enim
ingressi sunt filij Dei ad filias hominum,
illæque genuerunt, isti sunt potentes à se-
5 culo uiri famosi. ♦ Videns autem Deus,
quod multa malitia hominú esset in ter-

ra, &

—12. M S. R H. —Rab. H. C.

Sap. 10.3. Mat. 23. 35. 1. Ioh. 3. 12. Iud. 1.11.

Sorb.

...r. 2.24 ...cli. 17.1 ...o. 1.28. ...r. 9.6. ...S M S. ...b. H.C. ...militu... ...m & ...ginem ...s. Rab. ...C. ...or. 3.1

Eccli. 44. 16. Heb. 11 5

a Dominus M S. R. H C. b Dominus Deus G.

ra, & cuncta cogitatio cordis intenta esset
ad malum omni tempore, ¶ pœnituit eum 6
quòd hominem fecisset in terra. ⌐Et præ-
cauens in futurum⌝, & tactus dolore cor-
dis intrinsecus, ¶ ‖ Delebo, inquit, hominẽ 7
quem creaui, a facie terræ, ab homine vs-
que ad animantia, a reptili usque ad uolu-
cres cæli. pœnitet enim me fecisse eos.
¶ Noë uero inuenit gratiam coram Domi- 8
no. ¶ Hæ sunt generationes Noë: ‖ Noë 9
vir iustus atque perfectus fuit in genera-
tionibus suis, cum Deo ambulauit. ¶ Et ge- 10
nuit tres filios, Sem, Cham, & Iapheth.
¶ Corrupta est autem terra coram Deo, & 11
repleta est iniquitate. ¶ Cumq. uidisset 12
Deus terram esse corruptam (omnis quip-
pe caro corruperat uiam suam super ter-
ram) ¶ dixit ad Noë, Finis vniuersæ car- 13
nis uenit coram me: repleta est terra ini-
quitate a facie eorum, & ego disperdam
eos cum terra. ¶ Fac tibi arcam de lignis 14
læuigatis: mansiunculas in arca facies, &
bitumine linies intrinsecus & extrinse-
cus. ¶ Et sic facies eam: Trecentorum cu- 15
bitorum erit longitudo arcę, quinquagin-
ta cubitorum latitudo, & triginta cubito-
rum altitudo illius. ¶ Fenestram in arca 16
facies, & in cubito cõsummabis summita-
tem eius: ostium autem arcæ pones ex
latere: deorsum, cœnacula, & tristega fa-
cies in ea. ¶ Ecce ego adducam aquas di- 17
luuij super terram, vt interficiam omnem
carnem, in qua spiritus uitæ est subter cę-
lum, & uniuersa quæ in terra sunt, consu-
mentur. ¶ Ponamq. fœdus meum te- 18
cum: & ingredieris arcam tu & filij tui,
uxor tua, & uxores filiorum tuorum te-
cum. ¶ Et ex cunctis animantibus uni- 19
uersæ carnis bina induces in arcam, vt vi-
uant tecum: masculini sexus & fœminini.
¶ De uolucribus iuxta genus suũ, & de iu- 20
mẽtis in genere suo, & ex omni reptili ter
ræ secundũ genus suum: bina de omnibus
ingrediẽtur tecũ, ut possint uiuere. ¶ Tolles 21
igitur tecũ ex omnibus escis quæ mandi
possunt, & comportabis apud te: & erunt
tam tibi, quàm illis in escam. ¶ Fecit igi- 22
tur Noë omnia quæ præceperat illi Deus.

CAP. VII.

Dixitque Dominus ad eum, Ingre- 1
dere tu & omnis domus tua in ar-
cam: ‖ te enim uidi iustum coram
me in generatione hac. ¶ Ex omnibus ani- 2
mantibus mundis tolles septena & septe-
na, masculum & fœminam: de animanti-
bus uero immundis duo & duo, masculũ,
& fœminam. ¶ Sed & de volatilibus cæli 3
septena & septena, masculum & fœminã:
ut saluetur semen super faciem uniuersæ
terræ. ¶ Adhuc enim, & post dies septem 4
ego pluã super terram quadraginta die-
bus & quadraginta noctibus: & delebo om
nem substantiam quam feci, de superficie
terræ. ¶ Fecit ergo Noë omnia quæ man- 5
dauerat ei Dominus. ¶ Eratq. sexcento- 6
rum annorum qñando diluuij aquę inun-
dauerunt super terram. ¶ Et ‖ ingressus est 7
Noë & filij eius, uxor eius & uxores filio-
rum eius cum eo in arcam propter aquas
diluuij ¶ De animantibus quoque mundis 8
& immundis, & de uolucribus, & ex omni
quod mouetur super terram, ¶ duo & duo 9

ingressa sunt ad Noë in arcam, masculus
& fœmina, sicut præceperat Dominus
10 Noë. ¶ Cumq. transissent septem dies,
aquæ diluuij inundauerunt super terrã.
11 ¶ Anno sexcentesimo vitæ Noë, mense se-
cundo, septimodecimo die mensis, rupti
sunt omnes fontes abyssi magnæ, & cata-
12 ractæ cæli apertæ sunt: ¶ & facta est plu-
uia super terram quadraginta diebus, &
13 quadraginta noctibus. ¶ In articulo diei
illius ingressus est Noë, & Sem, & Cham,
& Iapheth filij eius: & uxor illius, & *uxo
14 res filiorum eius cum eis in arcam: ¶ ipsi
& omne animal secundum genus suum,
uniuersaq. iumenta in genere suo, &
omne quod mouetur super terram in ge-
nere suo, cunctumque uolatile secundum
genus suum, uniuersæ aues omnesq. vo-
15 lucres, ¶ ingressæ sunt ad Noë in arcam, bi-
na & bina ex omni carne, in qua erat spi-
16 ritus uitæ. ¶ Et quæ ingressa sunt, mascu-
lus & fœmina ex omni carne introierunt,
sicut præceperat ei Deus: & inclusit eum
17 Dominus deforis. ¶ Factumq. est dilu-
uium quadraginta diebus *super terram:
& multiplicatæ sunt aquæ, & eleuauerũt
18 arcam in sublime a terra. ¶ Vehementer
enim inundauerunt: & omnia repleue-
runt in superficie terræ: porro arca fere-
19 batur super aquas. ¶ Et aquæ præualuerũt
nimis * super terram: opertiq. sunt om-
nes montes excelsi sub uniuerso cælo.
20 ¶ Quindecim cubitis altior fuit aqua su-
21 per montes quos operuerat. ¶ Consum-
ptaq. est omnis caro quę mouebatur su-
per terram, uolucrum, animãtium, bestia-
rum, omniumq. reptilium quæ reptant
22 super terram. Vniuersi homines, ¶ & cun-
cta, in quibus spiraculum uitę est in terra,
23 mortua sunt. ¶ Et deleuit *omnẽ substãtia
quæ erat super terrã, ab homine usque ad
pecus, tã reptile quam uolucres cęli; & de-
leta sunt de terra: remãsit autẽ solus Noë,
& qui cũ eo erant in arca. ¶ Obtinuerũtq́
24 aquæ terrã centum quinquaginta diebus.

CAP. VIII.

1 Recordatus autem Deus Noë, cun-
ctorumq́. animantium & om-
nium iumẽtorum quę erant cum
eo in arca, adduxit spiritũ super terrã, &
2 imminutæ sunt aquæ. ¶ Et clausi sunt fon-
tes abyssi, & cataractæ cęli: & prohibitę sũt
3 pluuiæ de cęlo. ¶ Reuersaq́. sunt aquæ de
terrã eũtes & redeũtes: & cœperũt minui
4 post cẽtũ quinquaginta dies. ¶ Requieuitq́.
arca mense septimo uicesimoseptimo die
5 mensis super montes Armeniæ. ¶ At uero
aquę ibãt & decrescebãt usque ad decimũ
mẽsem: decimo ⌐enim⌝ mense, prima die
6 mẽsis, apparuerũt cacumina mõtiũ. ¶ Cũq́.
trãsissent quadraginta dies, aperiens Noë
fenestrã arcæ quã fecerat, dimisit coruũ:
7 ¶ qui egrediebatur, & ⌐non⌝ reuertebatur,
8 donec siccarẽtur aquę super terrã. ¶ Emisit
quoq; columbã post eũ, ut uideret si iã ces-
9 sassent aquæ super faciẽ terræ. ¶ Quæ cum
non inuenisset ubi requiesceret pes eius,
reuersa est ad eũ in arcã: aquæ enim erãt
super uniuersam terrã: extenditq. manu
10 suã, & apprehensã intulit in arcã. ¶ Ex pe-
ctatis autẽ ultra septẽ diebus alijs, rursum
11 dimisit colũbã ex arca. ¶ At illa venit ad eũ

Marginal notes (left): ⌐2 MS. R. Rab. H.C.G. — Infr. 8.21. Matt. 15. 19. — Eccli. 44. 17. — Heb. 11.7 — 2 Pet. 2. 5 — Matt. 24. 32. Luc. 17. 26. 1. Pet. 3. 20.

Marginal notes (right): * tres 3. MS. R. H. C.G. — * & quadraginta noctibus. 7. MS. G. — * nimis C.G. — Sap. 10.4 Eccli. 39. 28. — * Deus MS q. — 1. Pet. 3. 20. — ⌐ autem MS. G. Sine coniunctione legunt cũ Hebræis Chaldæi. — 6 MS 4 R.H.C.

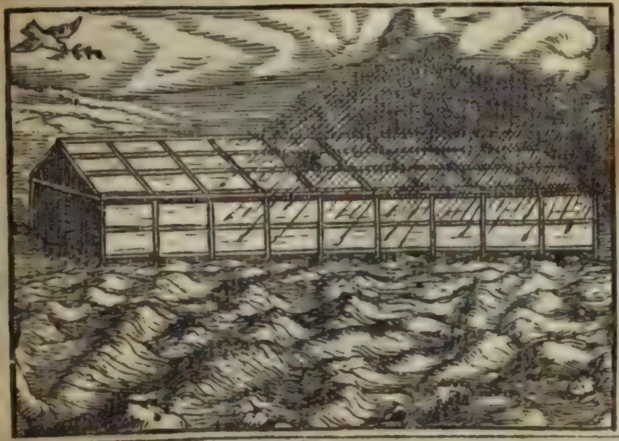

ad uesperá, portans ramû oliuæ uirétibus
folijs in ore suo.intellexit ergo Noé quod
cessassét aquę super terrá.ꝗ Exspectauitq. 12
nihilominus septé alios dies, & emisit co-
lûbá,quæ nô est reuersa ultra ad eú. ꝗIgi- 13
tur sexcentesimo primo anno primo mé-
se prima die mensis imminutæ sunt aquę
super terrá:& aperiés Noé tectú arcę,aspe
xit,viditq. quod exiccata esset superficies
terrę.ꝗMense secúdo,septimo & uicesimo 14
die mensis arefacta est terra. ꝗLocutus est 15
auté Deus ad Noé,dicés:ꝗEgredere de arca 16
tu & uxor tua, filij tui & uxores filiorum
tuorú tecú.ꝗCúcta animátia quę sút apud 17
te, ex omni carne, tá in uolatilibus quàm
in bestijs & vniuersis reptilibus quę reptát
super terrá, educ tecú, & ingredimini su-

per terram:ꝗcrescite & multiplicamini su- *Sup.1.*
18 per eá . ꝗEgressus est ergo Noe & filij eius: *Infr.9.1.*
uxor illius, & uxores filiorum eius cû eo .
19 ꝗSed & omnia animátia, iuméta,& repti-
lia quæ reptát super terrá secundú genus
20 suú,egressa sunt de arca. ꝗÆdificauit auté *Sup.6.5.*
Noé altare Domino:& tollés de cúctis pe- *Mat.15.*
coribus & volucribus múdis,obtulit holo- *19.*
21 causta super altare. ꝗOdoratusq. est Dom *ꝗ omnem*
nus odoré suauitatis , & ait ad eú:Nequa- *animanté*
quá ultra maledicá terræ propter homi- *6 M 8.*
nes:ꝗsensus enim & cogitatio humani cor *ꝗomne vi*
dis in malú prona sunt ab adolescétia sua: *uens H.C.*
non igitur vltra percutiam ꝗ omné animá *ꝗomnem*
22 uiuentem sicut feci. ꝗ Cunctis diebus ter- *carné ui-*
ræ,sementis & messis frigus & æstus,æstas *uentem.*
& hyems,nox & dies non requiescent . *O.*

CAP.

CAP. IX.

Benedixitq́. Deus Noë & filijs eius . 1
Et dixit ad eos : ‖ Crescite, & multi-
plicamini, & replete terram . ♦ Et 2
terror vester ac tremor sit super cuncta
animalia terræ, & super omnes uolucres
cæli, cum uniuersis quæ mouentur super
terram: omnes pisces maris manui ue-
stræ traditi sunt . ♦ Et omne quod moue- 3
tur & uiuit, erit uobis in cibum: quasi ole-
ra uirentia tradidi uobis omnia . ♦ Exce- 4
pto, quod carnem cum sanguine non co-
medetis . ♦ Sanguinem enim animarum 5
uestrarum requiram de manu cunctarum
bestiarum: & de manu hominis, de manu
uiri, —&⁊— de manu⁊ fratris eius requiram
animam hominis . ♦ Quicunque ‖ effude- 6
rit humanum sanguinem, fundetur san-
guis illius: ‖ ad imaginem quippe Dei fa-
ctus est homo . ♦ ‖ Vos autem cre cite & 7
multiplicamini, & ingredimini super ter-
ram, & implete eam . ♦ Hæc quoque di- 8
xit Deus ad Noë, & ad filios eius cum eo:
♦ Ecce ego statuam pactum meum uobi- 9
scum, & cum semine uestro post uos: ♦ & 10
ad omnem animam uiuentem, quæ est uo-
biscum tam in uolucribus quàm in iumé-
tis & pecudibus terræ, cunctisq́. quæ
egressa sunt de arca, & uniuersis bestijs
terræ . ♦ ‖ Statuam pactum meum uobis- 11
cum, & nequaquam ultra interficietur
omnis caro aquis diluuij, neque erit dein-
ceps diluuium dissipans * terram . ♦ Di- 12
xitq́. Deus: Hoc est signum fœderis, quod
do inter me & uos, & ad omnem animam
uiuentem quæ est uobiscum in generatio-
nes sempiternas: ♦ Arcum meum ponam 13
in nubibus, & erit signum fœderis inter
me & inter terram . ♦ Cumq́. obduxero 14
nubibus cælum, apparebit arcus meus in
nubibus: ♦ & recordabor fœderis mei vo- 15
biscum, & cum omni anima uiuente quæ
carnem uegetat: & non erunt ultra aquæ
diluuij ad delendum uniuersam carnem .
♦ Eritque arcus —meus⁊ in nubibus, & uide- 16
bo illum, & recordabor fœderis sempiter-
ni, quod pactum est inter Deum & * om-
nem animam uiuentem uniuersæ carnis
quæ est super terram . ♦ Dixitq́. Deus ad 17
Noë: Hoc ⁊ est⁊ signum fœderis, quod cõ-
stitui inter me & * omnem carnem super
terram . ♦ Erant ergo filij Noë qui egressi 18
sunt de arca, Sem, Cham, & Iapheth : por-
ro Cham ipse est pater Chanaan. ♦ Tres isti 19
filij sunt Noë: & ab his disseminatum est
omne genus hominum super uniuersam
terram . ♦ Cœpitq́. Noë vir agricola exer- 20
cere terram, & plantauit uineam: ♦ Bi- 21
bensq́. uinum inebriatus est, & nudatus *
in tabernaculo suo . ♦ Quod cum uidisset 22
Cham pater Chanáan, uerenda scilicet pa-
tris sui esse nudata, nuntiauit duobus fra-
tribus suis foras . ♦ At uero Sem & Ia- 23
pheth pallium imposuerũt humeris suis,
& incedentes retrorsum, operuerunt ue-
renda patris sui: faciesque eorum auersæ
erant, & patris uirilia non uiderunt . ♦ Eui- 24
gilans autem Noë ex uino, cum didicisset
quæ fecerat ei filius suus minor, ♦ ait: Ma- 25
ledictus * Chanáan, seruus seruorum erit
fratribus suis . ♦ Dixitque: Benedictus 26

Sup. 1.28 8.17.
Sup. 1.29
Leuit. 17.14.
—1 MS. H. C. G.
—16 MS. Rab. H. C. G.
Mat. 26.52.
Apoc. 13.10.
Sup. 1.28 8.17.
Isai. 54.9
* omnem MS. G.
Ecclesiastici. 43.12.
—1 MS. R. H. C.
* inter 8. MS. H. C. G.
⁊ erit MS. 9.
* inter 3. MS. H. G.
* iacuit MS 9. Rab.
* patr MS 9.

Dominus Deus Sem, sit Chanáan ser-
27 uus eius: ♦ ∴ Dilatet ⁊ Deus Iapheth,
& habitet in tabernaculis Sem, sitq́.
28 Chanáan seruus eius . ♦ Vixit autem
29 Noë post diluuium trecentis quinqua-
ginta annis: ♦ & impleti sunt omnes
dies eius nongentorum quinquaginta an-
norum: & mortuus est .

CAP. X.

HÆ —sunt⁊ generationes— filiorum⁊
1 Noe, Sem, Cham, & Iapheth: na-
tiq́. sunt eis filij post diluuium .
♦ Filij Iapheth: Gomer, & Magog, & Ma-
2 dai, & Iauan, & Thubal, & Mosoch, & Thi-
ras . ♦ Porro filij Gomer: Ascenez & Ri-
3 phath, & Thógorma . ♦ Filij autem Iauan:
4 Elisa & Tharsis, Cethim & Dodanim. ♦ Ab
5 his diuisæ sunt insulę gentium in regioni-
bus suis, ⁊ unusquisque⁊ secundum linguá
—suam⁊ & familias suas in nationibus
suis . ♦ Filij autem Cham: Chus, & Mes-
6 raim, & Phut, & Chanáan . ♦ Filij autem
7 Chus: Saba, * Heuila, & Sabatha, & Reg-
ma, & Sabathacha Filij Regma: Saba, &
Dadan. ♦ Porro Chus genuit Nemrod: ip-
8 se cœpit esse potens in terra, ♦ & erat ro-
9 bustus uenator coram Domino . ⁊ ab hoc⁊
exiuit prouerbium, Quasi Nemrod robu-
stus uenator coram Domino . ♦ Fuit au-
10 tem principium regni eius Babylon, &
Arach, & Achad, & Chalanne, in terra
Sennaar. ♦ De terra illa egressus est Assur,
11 & ædificauit Niniuen, & plateas ciuitatis,
& Chale . ♦ Resen quoque inter Niniuen
12 & Chale: hæc est ciuitas magna . ♦ At ue-
13 ro Mesráim genuit Ludim, & Anamim, &
Laabim, & Nephthuim, ♦ & Phetrusim, &
14 Chasluim: de quibus egressi sunt Phili-
sthijm & Caphtorim . ♦ Chanáan autem
15 genuit Sidónem primogenitum suum,
Hethæum, ♦ & Iebusæum, & Amor-
16 rhæum, & Gergesæum, ♦ & Heuæum,
17 & Aracæum, Sinæum, ♦ & Aradium, Sa-
18 maræum & Hamathæum: & per hos
disseminati sunt populi Chananæo-
19 rum . ♦ Factiq́. sunt termini Chanáan
uenientibus a Sidóne Geraram usque
ad Gazam, donec ingrediaris Sodomam,
& Gomorrham, & Adamam, & Se-
20 boim usque Lasa . ♦ Hi sunt filij Cham
in cognationibus, & linguis, & generatio-
21 nibus, terrisq́. & gentibus suis . ♦ De Sem
quoque nati sunt, patre omnium filiorũ
22 Heber, fratre Iapheth maiore . ♦ Filij Sẽ:
Ælam & Assur, & Arphaxad, & Lud, &
23 Aram. ♦ Filij Aram: Hus & Hul, & Gether,
24 & Mes . ♦ At uero Arphaxad genuit Sale,
25 de quo ortus est Heber. ♦ Natiq́. sunt He-
ber filij duo: nomen uni Phaleg, eo quòd
in diebus eius ∴ diuisa sit⁊ terra: & no-
26 men fratris eius Iectan . ♦ Qui Iectan ge-
nuit Elmodad & Saleph, & Asarmoth, Ia-
27 re, ♦ & Adoram, & Vzal, & Decla, ♦ &
28 Hebal, & Abimaël, Saba, ♦ & Ophir, &
29 Heuila & Iobab. omnes isti, filij Iectan .
30 ♦ Et facta est habitatio eorum de Messa
pergentibus usque Sephar montem oriẽ-
31 talem . ♦ Isti sunt filij Sem secundum co-
gnationes & linguas, & regiones in gen-
32 tibus suis . ♦ Hæ familiæ Noë iuxta popu-
los & nationes suas . Ab his diuisæ sunt
gentes in terra post diluuium .

* saphi.
—5 MS. R. H. C. G. —O.
1. Par. 1.5.
⁊ vir Rab. H C.
—9 MS. R. G. at con tradicunt Rab. H. C.
* & 12. MS. Rab. H. C. G.
‖ ob hoc 5 MS. H. G. G.
1. Par. 1.17.
* siphl ga.

CAP. XI.

Sap.10.5

ERat autem terra labij unius, & ser- 1
monum eorundem. ¶ Cumq. pro- 2
ficiscerentur de oriente, inuenerunt
campum in terra Sennáar, & habitauerũt
in eo. ¶ Dixitq. alter ad proximum suũ, 3
Venite, faciamus * lateres, & coquamus
eos igni. Habueruntq. lateres pro saxis,
& bitumen pro cæmento: ¶ & dixerunt, 4
Venite, faciamus nobis ciuitatem & tur-
rim, cuius culmen pertingat ad cælum; &
celebremus nomen nostrum, antequam
diuidamur in uniuersas terras. ¶ Descen- 5
dit autem Dominus ut uideret ciuitatem,
& turrem, quam ædificabant filij Adam,
¶ & dixit: Ecce, unus est populus, & unum 6
est labium omnibus: cœperuntq. hoc fa-
cere, nec desistent a cogitationibus suis,
donec eas opere compleant. ¶ Venite igi- 7
tur, descendamus, & cõfundamus ibi lin-
guam eorum, ut non audiat unusquisque
vocem proximi sui. ¶ Atque ita diuisit 8
eos Dominus ex illo loco in uniuersas ter-
ras, & cessauerunt ædificare ciuitatem.
¶ Et idcirco uocatum est nomen eius ·· Ba- 9
bel, quia ibi confusum est labium uniuer-
sæ terræ: & inde dispersit eos Dominus
super faciem cunctarum regionum. ¶ Hæ 10
sunt generationes Sem: ‖ Sem erat cen-
tum annorum quando genuit Arphaxad,
biennio post diluuium. ¶ Vixitq. Sem 11
postquam genuit Arphaxad, quingentis
annis: & genuit filios & filias. ¶ Porro 12
Arphaxad vixit trigintaquinque annis,
& genuit Sale. ¶ Vixitq. Arphaxad post- 13
quam genuit Sale, trecentis tribus annis:
& genuit filios & filias. ¶ Sale quoque vi- 14
xit triginta annis, & genuit Heber. ¶ Vi- 15
xitq Sale postquam genuit Heber, qua-
dringentis tribus annis: & genuit filios &
filias. ¶ Vixit autem Heber triginta qua 16
tuor annis, & genuit Phaleg. ¶ Et uixit 17
Heber postquam genuit Phaleg, quadrin-
gentis triginta annis: & genuit filios, &

* nobis MS q.

·· Babel

6 MS. H.C.G.

1 Par. 1. 17.

quadringentis 5 MS. H.C.

18 filias. ¶ Vixit quoque Phaleg triginta an-
19 nis. & genuit Reu. ¶ Vixitq. Phaleg post-
quam genuit, Reu, ducentis nouem an-
20 nis, & genuit filios & filias. ¶ Vixit autem
Reu triginta duobus annis, & genuit Sa-
21 rug. ¶ Vixit quoque Reu postquam genuit
Sarug, ducentis septem annis, & genuit
22 filios & filias. ¶ Vixit uero Sarug trigin-
23 ta annis, & genuit Nachor. ¶ Vixitq. Sa-
rug postquam genuit Nachor, ducẽtis an-
24 nis: & genuit filios, & filias. ¶ Vixit au-
tem Nachor uigintinouem annis, & ge-
25 nuit Thare. ¶ Vixitque Nachor post-
quam genuit Thare, centum decem &
nouem annis: & genuit filios & filias.
26 ¶ Vixitq. Thare septuaginta annis: ‖ & ge-
27 nuit Abrã & Nachor, & Aaran. ¶ Hæ sunt
autem generationes Thare: Thare genuit
Abram, Nachor & Aran. Porro Aran
28 genuit Lot. ¶ Mortuusq. est Aran ante
Thare patrem suum, in terra natiuitatis
29 suæ in Vr Chaldæorum. ¶ Duxerunt au-
tem Abram & Nachor vxores: nomen
uxoris Abram, Sarái: & nomen uxoris
Nachor, Melcha filia Aram patris Mel-
30 chæ, & patris Ieschæ. ¶ Erat autem Sarai
31 sterilis, nec habebat liberos. ¶ ‖ Tulit ita-
que Thare Abram filium suum, & Lot fi-
lium Aran filium filij sui, & Sarái nurum
suam, uxorem Abram filij sui, & eduxit
eos de Vr Chaldæorum, vt irent in ter-
ram Chanáan: ueneruntq. usque Haran,
32 & habitauerunt ibi. ¶ Et facti sunt dies
Thare ducentorum quinque annorum, &
mortuus est in Haran.

1. Par. 1. 19.

1. Par. 1. 28.

Ios. 24. 2.

Ios. 24. 2.

Nehe. 9. 7

Iudit 5. 6

iret 6. MS. Rob. Sat eundẽ H.C.G.

Act. 7. 2.

CAP. XII.

1 DIxit autem Dominus ad Abram;
Egredere de terra tua, & de cogna-
tione tua, & de domo patris tui. &
ueni in terram quam monstrauero ti-
2 bi. ¶ Faciamq. te in gentem magnam, &
benedicam tibi, & magnificabo nomen
3 tuum, erisq. benedictus. ¶ Benedicam be-
nedicentibus tibi, & maledicam maledi-

Act. 7. 3.

mõstrabo 3 MS. H. C.G.

Gal.3.8.
Infr.18.
18.22.17.
Eccl.44.23

cent.bus t bi, atque IN TE benedicentur
uniuersæ cognationes terræ. ♀ Egressus 4
est itaque Abram sicut præceperat ei Do-
minus, & iuit cum eo Lot: septuaginta-
quinque annorum erat Abram cum egre-
deretur de Haran. ♀ Tulitq. Sarái uxorem 5
suam, & Lot filium fratris sui, uniuer-
samq. substantiam quam possederant, &
animas quas fecerant in Haran: & egressi
sunt ut irent in terram Chanáan. Cumq.
uenissent in eam, ♀ pertransiuit Abram 6
terram usque ad locum Sichem, & usque
ad conuallem illustrem: Chananæus au-
tem tunc erat in terra. ♀ Apparuit autem 7
Infr.13.
14.15.18.
26.2.
Deu.34.4
* & inuo-
cauit ibi
nomine eius
o.
Dominus Abram, & dixit ei: ‖ Semini tuo
dabo terram hanc. Qui ædificauit ibi al-
tare Domino, qui apparuerat ei. * ♀ Et in- 8
de transgrediens ad montem, qui erat cō-
tra orientem Bethel, tetendit ibi taberna-
culum suum, ab occidente habens Bethel,
& ab oriente Hai: ædificauit quoque ibi
altare Domino, & inuocauit nomen eius.
♀ Perrexitq. Abram uadens, & ultra pro- 9
grediens ad meridiem. ♀ Facta est autem 10
fames in terra: descenditq. Abram in Æ-
gyptum, ut peregrinaretur ibi: præualue-
rat enim fames in terra. ♀ Cumq. pro- 11
pe esset ut ingrederetur Ægyptum, dixit
Sarái uxori suæ: Noui quod pulchra sis
mulier: ♀ & quod cum uiderint te Ægy- 12
Infr.20.
11.
ptij, dicturi sunt, Uxor illius est, & interfi-
cient me, & te reseruabunt. ♀ ‖ Dic ergo, 13
obsecro te, quod soror mea sis: ut bene sit
mihi propter te, & uiuat anima mea ob
gratiam tui. ♀ Cum itaque ingressus esset 14
Abram Ægyptum, uiderunt Ægyptij mu-
lierem quod esset pulchra nimis. ♀ Et nū- 15
tiauerunt principes Pharaoni, & laudaue-
runt eam apud illum: & sublata est mu-
lier in domum Pharaonis: ♀ Abram uero 16
bene usi sunt propter illam. Fueruntq.
Asinos.
famulas
o.
-o.
ei oues & boues, & ˢ asini˺, & serui, & ˢ fa-
mulæ˺ & –asinæ˺ & cameli. ♀ Flagellauit 17
autem Dominus Pharaonem plagis ma-
ximis, & domum eius propter Sarai uxo-
rem Abram. ♀ Vocauitq. Pharao Abram, 18
& dixit ei: Quidnam est hoc, quod fecisti
mihi? quare non indicasti mihi quod
uxor tua esset? ♀ Quam ob causam dixi- 19
sti esse sororem tuam, ut tollerem eam
mihi in uxorem? Nunc igitur ecce con-
iunx tua, accipe eam, & uade. ♀ Præce- 20
pitq. Pharao super Abram uiris: & dedu-
xerunt eum, & uxorem illius, & omnia
quæ habebat.

CAP. XIII.

Ascendit ergo Abram de Ægypto, ip- 1
se & uxor eius, & omnia quæ ha-
bebat, & Lot cum eo ad australem
* Abram
6 MS.
Rob.H.C.
G.
plagam. ♀ Erat autem diues ualde * in pos- 2
sessione auri & argenti. ♀ Reuersusq. est 3
per iter quo uenerat, a meridie in Bethel
usque ad locum ubi prius fixerat taberna-
culum inter Bethel & Hai: ♀ in loco alta- 4
Sup.12.8
ris ‖ quod fecerat prius, & inuocauit ibi
nomen Domini. ♀ Sed & Lot qui erat cum 5
Abram, fuerunt greges ouium, & armen-
ta, & tabernacula. ♀ Nec poterat eos ca- 6
Infr.36.
* 6 MS.
pere terra, ut habitarent simul: ‖ erat quip
pe substantia eorum multa, & nequibant
habitare communiter. ♀ Vnde * facta est 7
rixa inter pastores gregum Abram & Lot.

eo autem tempore Chananæus & Phere-
8 zæus habitabant in terra illa. ♀ Dixit er-
go Abram ad Lot. Ne quæso sit iurgium
inter me & te, & inter pastores meos, &
9 pastores tuos; fratres enim sumus. ♀ Ecce
uniuersa terra coram te est: recede a me,
obsecro: si ad sinistram ieris, ego dexterā
tenebo: si tu dexteram elegeris, ego ad si-
10 nistram pergam. ♀ Eleuatis itaque Lot
oculis, uidit omnem circa regionem Ior-
danis, quæ uniuersa irrigabatur, antequā
subuerteret Dominus Sodomam & Go-
morrham, sicut paradisus Domini, & sicut
11 Ægyptus uenientibus in Segor. ♀ Elegitq.
sibi Lot regionem circa Iordanem, & re-
cessit ab oriente: diuisiq. sunt alterutrū
12 a fratre suo. ♀ Abram habitauit in ter-
ra Chanáan: Lot uero moratus est in op-
pidis, quæ erant circa Iordanem, & habi-
13 tauit in Sodomis. ♀ Homines autem So-
domitæ pessimi erant, & peccatores corā
14 Domino nimis. ♀ Dixitq. Dominus ad Sup.12.7.
Abram, postquam diuisus est ab eo Lot: Infr.15.
‖ Leua oculos tuos –in directum˺ & uide a 18.26.4.
loco in quo nunc es ad aquilonem & * –10 MS.
meridiem, ad orientem & occidentem. R.Rob.H.
15 ♀ Omnem terram quam conspicis, tibi da- C.G.
bo, & semini tuo usque in sempiternum. * ad 6 MS.
16 ♀ Faciamq. semen tuum sicut puluerem H.C.
terræ: si quis potest hominum numerare Deu.34.4
puluerem –terræ˺, semen quoque tuum ˢ –o.
17 numerare˺ poterit. ♀ Surge –ergo˺, & per- ˢ numera-
ambula terram in longitudine, & in lati- re. 3 MS.
tudine sua: quia tibi daturus sum eam. R.H.C.
18 ♀ Mouēs igitur tabernaculum suum Abrā, –10 MS.
uenit, & habitauit iuxta cōuallem Mam- H.C.G.
bre, quæ est in Hebron: ædificauitq. ibi
altare Domino.

CAP. XIIII.

1 Factum est autem in illo tempore, ut
Amraphel rex Sénaar, & Arioch rex ˢ ˢ Elasar
Ponti˺, & Chodorlahómor rex Ela- H.C.G.
2 mitarum, & Thadal rex gentium ♀ ini-
rent bellum contra Bara regem Sodomo-
rum, & contra Bersa regem Gomorrhæ,
& contra Senaab regem Adamę, & contra
Semeber regem Seboim, contraq. regem
3 Balæ, ipsa est Segor. ♀ Omnes hi conuene-
runt in uallem Syluestrem, quæ nunc est
4 mare salis. ♀ Duodecim enim annis ser-
uierant Chodorlahómor, & tertiodecimo
5 anno recesserunt ab eo. ♀ Igitur quarto-
decimo anno uenit Chodorlahómor, &
reges qui erant cum eo: percusseruntq.
Raphaim in Astaroth –&˺ Carnaim, & Zu- –12 MS.
zim cū eis, & Emim in Saue Cariathaim, R.Rob.H.
6 ♀ & Corrhæos in montibus Seir, usque ad C.G.
Campestria Pharan, quæ est in solitudine.
7 ♀ Reuersiq. sunt, & uenerunt –usque˺ ad –10 MS.
fontem Misphat, ipsa est Cades: & percus- Rab.H.C.
serunt omnem regionem Amalecitarum G.
& Amorrhæorum, qui habitabant in Asa-
8 son–thamar. ♀ Et egressi sunt rex Sodo-
morum, & rex Gomorrhæ, rexq. Adamæ,
& rex Seboim, necnon & rex Balæ, quæ est
Segor: & direxerunt aciem contra eos in
9 ualle Syluestri, ♀ scilicet aduersus Cho-
dorlahómor regem Elamitarum, & Tha-
dal regem gentium, & Amraphel regem
Sennáar, & Arioch regem Ponti: quatuor
10 reges aduersus quinque. ♀ Vallis autem
Syluestris habebat puteos multos bitumi-

nis.

6 M S. I.C. nis. Itaque rex Sodomorum, & rex' Go-
morrhæ terga verterunt, cecideruntq. ibi:
& qui remanserant, fugerunt ad mõtem.
♦ Tulerunt autem omnem substantiam 11
Sodomorum & Gomorrhæorum, & uni-
uersa quæ ad cibum pertinent, & abierũt:
♦ necnon & Lot & substantiam eius, fi- 12
lium fratris Abram, qui habitabat in So-
domis. ♦ Et ecce unus qui euaserat, nun- 13
tiauit Abram Hebræo, qui habitabat in
conualle Mãbre Amorrhæi fratris Eschol,
& fratris Aner: hi enim pepigerant fœ-
dus cum Abram. ♦ Quod cum audisset 14
Abram, captũ uidelicet Lot fratrem suũ,
numerauit expeditos uernaculos suos
trecentos decem & octo: & persecutus est
eos usque Dan. ♦ Et diuisis socijs, irruit su- 15
per eos nocte: percussitq. eos, & persecu-
13 MS. R. H.C.C. tus est eos usque Hoba & Phœnicem',
quæ est ad læuam Damasci. ♦ Reduxitq. 16
omnem substantiam, & Lot fratrem suũ
cum substantia illius, mulieres quoque &
17 populum. ♦ Egressus est autem rex Sodo-
morum in occursum eius postquam re-
uersus est a cæde Chodorlahómor, & regũ
qui cum eo erant in ualle Saue, quæ est
18 vallis regis. ♦ § At uero Melchisedec rex Heb.7.3.
Salem, proferens panem & uinum (erat
19 enim sacerdos Dei altissimi) ♦ Benedi-
xit ei, & ait: Benedictus Abram Deo ex-
20 celso, qui creauit cęlum & terram: ♦ & be-
nedictus Deus excelsus, quo protegente
hostes in manibus tuis sunt. Et dedit ei
21 decimas ex omnibus. ♦ Dixit autem rex
Sodomorum ad Abram. Da mihi animas,
22 cætera tolle tibi. ♦ Qui respondit ei: Le-
uo manum meam ad Dominum Deum
23 excelsum possessorem cęli & terræ, ♦ quòd
à filo subtegminis usque ad corrigiam ca-
ligæ, non accipiam ex omnibus quæ tua
24 sunt, ne dicas, Ego ditaui Abram: ♦ exce-
ptis his, quæ comederunt iuuenes, & par-
tibus uirorum qui uenerũt mecum, Aner,
Eschol, & Mambre: isti accipiẽt partes suas.

CAP. XV.

His itaque transactis, factus est ser- 1
mo Domini ad Abram per uisio-
nem dicens: Noli timere Abram,
ego protector tuus sum, & merces tua
magna nimis. ♦ Dixitq. Abram: Do- 2
mine Deus, quid dabis mihi? ego ua-
dam absque liberis: & filius procura-
toris domus meæ iste Damascus Elie-
zer. ♦ Addiditq. Abram, Mihi autem 3
non dedisti semen: & ecce vernaculus
meus, hæres meus erit. ♦ Statimq. ser- 4
mo Domini factus est ad eum dicens:
Rom.4.18 Non erit hic hæres tuus: sed qui egre-
Rom.4.3 dietur de utero tuo, ipsum habebis hære-
Gal.3.6. dem. ♦ Eduxitq. eum foras, & ait il- 5
Iac.2.23 li: § Suspice cælum, & numera stellas,
Domin si potes. Et dixit ei: Sic erit semen tuum.
1 M S.R. ♦ § Credidit Abram Deo', & reputa- 6
Rab.H.C. tum est illi ad iustitiam. ♦ Dixitq. ad 7
eum: Ego Dominus qui eduxi te de Vr
Chaldæorum, ut darem tibi terram
8 istam, & possideres eam. ♦ At ille
ait: Domine Deus, vnde scire possum
9 quod possessurus sim eam? ♦ Et respon-
dens Dominus, Sume, inquit, mihi vaccã Ier.34.18
triennem, & capram trimam, & arietem —M S q.
annorum trium, turturem quoque & co- Rab.
10 lumbam. ♦ Qui tollens uniuersa hæc, diui- occubuisset,
uisit ea' per medium, & utrasque partes
contra se altrinsecus posuit: aues autem M S q. Rab.
11 non diuisit. ♦ Descenderuntq. uolucres panor
super cadauera, & abigebat eas Abram. Rab.
12 ♦ Cumq. sol occumberet', sopor' ir- ecstasis.
ruit super Abram, & horror magnus Textus recte commenit H.
13 & tenebrosus inuasit eum. ♦ Dictum-
que est ad eum: Scito prænoscens quod
peregrinum futurum sit semen tuum Act.7.6.
in terra non sua: & subijcient eos ser- Exod. 12.
uituti, & affligent quadringentis an- 36.
nis.

nis. † Verumtamen gentem, cui ser- 14
uituri sunt, ego iudicabo: & post hæc
egredientur cum magna substantia.
† Tu autem ibis ad patres tuos in pace, se- 15
pultus in senectute bona. † Generatione 16
autem quarta reuertentur huc: necdum
enim completæ sunt iniquitates Amor-
rhæorum usque ad præsens tempus. † Cum 17
ergo occubuisset sol, facta est caligo te-
nebrosa, & apparuit clibanus fumans,
& lampas ignis transiens inter diuisio-
nes illas. † In illo die ‖ pepigit Dominus 18
fœdus cum Abram, dicens, Semini tuo
dabo terram hanc à fluuio Ægypti vsque
ad fluuium magnum * Euphraten. 19
† Cinæos, & Cenezæos, Cedmonæos, 20
† & Hethæos, & Pherezæos, Raphaim 21
quoque, † & Amorrhæos, & Chana-
næos, & Gergesæos, & Iebusæos.

CAP. XVI.

IGitur Sarái, vxor Abram, non genue- 1
rat ⁓sibi liberos: sed habens ancillam
Ægyptiam nomine Agar, † dixit ma- 2
rito suo: Ecce, conclusit me Dominus,
ne parerem: ingredere ad ancillam
meam, si forte saltem ex illa suscipiam fi-
lios. Cumq. ille § acquiesceret depre-
canti, † tulit Agar Ægyptiam ancillam 3
suam post annos decem quam habitare
cœperant in terra Chanaan: & dedit
eam viro suo uxorem. † Qui ingressus 4
est ad eam. At illa concepisse se ui-
dens, despexit dominam suam. † Di- 5
xitq. Sarái ad Abram: Inique agis con-
tra me: ego dedi ancillam meam in sinú
tuum, quę uidens quod conceperit, despe-
ctui me habet. iudicet Dominus inter me
& te. † Cui respondens Abram: Ecce, ait, 6
ancilla tua in manu tua est, utere ea ut li-
bet. Affligente igitur eam Sarái, fugam
iniit. † Cumq. inuenisset eam angelus 7
Domini iuxta fontem aquæ in solitudine
quæ est in uia Sur in deserto, † dixit ad il- 8
lam: Agar, ancilla Sarái, vnde venis? &
quo uadis? Quæ respondit: A facie Sarái
dominæ meæ ego fugio. † Dixitq. ei an- 9
gelus Domini, Reuertere ad dominam
tuam, & humiliare sub manu illius. † Et 10
rursum: Multiplicans, inquit, multiplica-
bo semen tuum, & non numerabitur præ
multitudine. † Ac deinceps: Ecce, ait, con- 11
cepisti, & paries filium: uocabisq. nomen
eius ∴ Ismahel, eo quòd audierit Domi-
nus afflictionem tuam. † Hic erit ferus 12
homo: manus eius contra omnes, & ma-
nus omnium cótra eum: & e regione uni-
uersorum fratrum suorum figet taber-
nacula. † Vocauit autem * nomen Do- 13
mini qui loquebatur ad eam: Tu Deus qui
uidisti me. Dixit enim, Profectò hîc vidi
posteriora uidentis me. † Propterea ap- 14
pellauit puteum illum, Puteum uiuentis
& uidentis me. Ipse est inter Cades & Ba-
rad. † Peperitq. Agar Abræ filium: qui 15
uocauit nomen eius Ismahel. † Octogin- 16
ta & sex annorum erat Abram quan-
do peperit ei Agar Ismaelem.

CAP. XVII.

POstquam vero nonaginta & nouem 1
annorum esse cœperat, apparuit ei
Dominus: dixitq. ad eum: Ego Do-
minus omnipotens: ambula coram me,
2 & esto perfectus. † Ponamq. fœdus meu
inter me & te: & multiplicabo te uehe-
3 menter nimis. † Cecidit Abram pronus
4 in faciem. † Dixitq. ei Deus: Ego sum,
& * pactum meum tecum, ‖ erísq. pater
5 multarum gentium. † Nec vltrà uocabi-
tur nomen tuum Abram: sed appellabe-
ris Abraham: quia ˣ patré multarum gé-
6 tium constitui te. † Faciamq. te crescere
uehementissime, & ponam te in genti-
7 bus, regesq. ex te egredientur. † Et sta-
tuam pactum meum inter me & te, & in-
ter semen tuum post te in generationibus
suis fœdere sempiterno: ut sim Deus tuus,
8 & seminis tui post te. † Daboq. tibi & se-
mini tuo * terram peregrinationis tuæ,
omnem terram Chanaan in possessionem
9 æternã, eroq. Deus eorum. † Dixit iterum
Deus ad Abrahá: ‖ Et tu ergo custodies pa-
ctum meum, & semen tuum post te in ge-
10 nerationibus suis. † Hoc est pactum meũ
quod obseruabitis inter me & uos, & se-
men tuum post te: Circuncidetur ex uo-
11 bis omne masculinum: † & circuncidetis
carnem præputij uestri, ut sit ‖ in signum
12 fœderis inter me & uos. † ‖ Infans octo
dierum circuncidetur in uobis, omne ma-
sculinum in generationibus uestris: tam
uernaculus quam emptitius circuncide-
tur, & quicumque non fuerit de stirpe ve-
13 stra: † eritq. pactum meum in carne ue-
14 stra in fœdus æternum. † Masculus cu-
ius præputij caro circuncisa non fue-
rit, delebitur anima illa de populo suo:
quia pactum meum irritum fecit.
15 † Dixit quoque Deus ad Abraham, Sa-
rái uxorem tuam non uocabis Sarái, sed
16 Saram. † Et benedicam ei, & ex illa da-
bo tibi filium, cui benedicturus sum,
eritq. in nationes, & reges populorum
17 orientur ex eo. † Cecidit Abraham
in faciem suam, & risit, in corde suo di-
cens: Putasne centenario nascetur filius?
18 & Sara nonagenaria pariet? † Dixitq. ad
Deum: Vtinam Ismahel uiuat coram te.
19 † Et ait Deus ad Abraham: ‖ Sara uxor tua
pariet tibi filiú, vocabisq. nomé eius Isaac,
& constituam pactum meum illi in fędus
sempiternum, & semini eius post eum.
20 † Super Ismahel quoque exaudiui te. ec-
ce, benedicam ei, & augebo, & multiplica-
bo eum ualde: duodecim duces genera-
bit, & faciam illum in gentem magnam.
21 † Pactum uero meum statuam ad Isaac,
quem pariet tibi Sara tempore isto in an-
22 no altero. † Cumq. finitus esset sermo lo-
quentis cum eo, ascendit Deus ab Abrahá.
23 † Tulit autem Abraham Ismahel filium
suum, & omnes vernaculos domus suæ:
vniuersosq. quos emerat, cunctos mares
ex omnibus uiris domus suæ: & circunci-
dit carnem præputij eorum statim in ip-
sa die, sicut præceperat ei Deus. † Abra-
24 ham nonaginta & nouem erat anno
rum quando circuncidit carnem præpu-
25 tij sui. † Et Ismahel filius suus tre-
decim annos impleuerat tempore cir-
26 cuncisionis suæ. † Eadem die circun-
cisus est Abraham & Ismahel filius eius.
27 † Et omnes uiri domus illius, tam uer-
naculi, quàm emptitij, & alienigenæ pa-
riter circuncisi sunt.

CAP.

Sup. 12. 7. 13. 15. Infr. 26. 4. Deu. 34. 4. 2. Par. 9. 26. 1. Reg. 4. 20.
* fluuium MS. H.C.
⁓ 3 MS. H.C.G.
§ requieuisset 3 MS. H.C G.
∴ Samath
* Agar MS q. Rub. Infr. 24. 62.
Gal. 4. 22

* ponam o. Ecclesiast. 44. 2… Rom. 4. 1…
ˣ abba-mongoim…
* post te 4 MS. R. H.C G.
Act. 7. 8.
‖ 6 MS. G. AR. autem Rab. H. C. G. leg. sur.
Rom. 4. 11
Luc. 12 3
Luc. 2. 22
Infr. 18. 10. 21. 2.

CAP. XVIII.

Heb.13.2

APparuit autem ei Dominus in con- 1
ualle Mambre sedenti in ostio ta-
bernaculi sui in ipso feruore diei.
Cumq; eleuasset oculos, apparuerunt ei 2
tres uiri stantes prope eum: quos cum vi-
disset, cucurrit in occursum eorum de
ostio tabernaculi—sui², & adorauit in ter-
ram. Et dixit: Domine, si inueni gra- 3
tiam in oculis tuis, ne transeas seruum
tuum: sed afferam pauxillum aquæ, & 4
lauentur pedes uestri, & requiescite sub
arbore. Ponamq; buccellam panis, & 5
confortetur cor uestrum, postea transibi-
tis: idcirco enim declinastis ad seruum ue-
strum. Qui dixerunt: Fac vt loquutus es.
Festinauit Abraham in tabernaculum 6
ad Saram, dixitq; ei: Accelera, tria sata
—similæ² commisce, & fac subcinericios
panes. Ipse uero ad armentum cucur- 7
rit, & tulit inde uitulum tenerrimum &
optimum: deditq; puero, qui festinauit,
& coxit illum. Tulit quoque butyrum 8
& lac, & uitulum quem coxerat, & posuit
coram eis: ipse uero stabat iuxta eos sub
arbore. Cumq; comedissent, dixerunt 9
ad eum: Vbi est Sara uxor tua? ille respō-
dit: Ecce in tabernaculo est. Cui dixit: 10
Reuertens ueniam ad te tempore isto, vi-
ta comite, & habebit filiū Sara uxor tua.
Quo audito Sara risit post ostium taber-
naculi. Erant autem ambo senes, pro- 11
uectiq; ætatis, & desierant Saræ fieri mu-
liebria. Quæ risit, occulte dicens: Post- 12
quam consenui, & dominus meus uetu-
lus est, uoluptati operam dabo? Dixit 13
autem Dominus ad Abraham: Quare ri-
sit Sara, dicens: Num uere paritura sum
anus? Nunquid Deo quicquam est dif- 14
ficile? iuxta condictum reuertar ad te hoc
eodem tempore, uita comite, & habebit
Sara filium. Negauit Sara, dicens, Non 15
risi, timore perterrita. Dominus autem,
Non est, inquit, ita: sed risisti. Cum e- 16
rgo surrexissent inde uiri, direxerunt ocu-
los contra Sodomam: & Abraham simul
17 gradiebatur, deducens eos. Dixitq; Do-
minus: Num celare potero Abraham quæ
18 gesturus sum: cum futurus sit in gentem
magnam, ac robustissimam, & BENEDI-
CENDAE sint in illo omnes nationes terræ?
19 Scio enim quod præcepturus sit filijs suis,
& domui suæ post se ut custodiant uiam
Domini, & faciant iudicium & iustitiam:
vt adducat Dominus propter Abrahā om-
20 nia quæ locutus est ad eum. Dixit itaq;
Dominus: Clamor Sodomorum & Go-
morrhæorum multiplicatus est, & pecca-
21 tum eorum aggrauatum est nimis. De-
scendam, & uidebo utrum clamorem qui
uenit ad me, opere compleuerint: an non
22 est ita, ut sciam. Conuerteruntq; se in-
de, & abierunt Sodomam: Abraham ue-
23 ro adhuc stabat coram Domino. Et ap-
propinquans ait: Nunquid perdes iustum
24 cum impio? Si fuerint quinquaginta iu-
sti in ciuitate, peribunt simul? & nō par-
ces loco illi propter quinquaginta iu-
25 stos, si fuerint in eo? Absit a te, ut
rem hāc facias, & occidas iustum cum im-
pio, fiatq; iustus sicut impius, nō est hoc
tuum, qui iudicas omnem terram: ne-
26 quaquam facies iudicium—hoc². Dixitq;
Dominus ad eum: Si inuenero Sodomis
quinquaginta iustos in medio ciuitatis,
27 dimittam omni loco propter eos. Re-
spondensq; Abraham, ait: Quia semel
cœpi, loquar ad Dominum meum, cum
28 sim puluis & cinis. Quid si minus quin-
quaginta iustis quinq; fuerint? delebis
propter quadragintaquinque? uniuer-
sam urbem? Et ait: Non delebo, si inue-
29 nero ibi quadragintaquinque. Rursumq;
locutus est ad eum: Sin autem quadragin-
ta—ibi² inuenti fuerint, quid facies? Ait:
30 Non percutiam propter quadraginta. Ne
quæso, inquit, indigneris Domine, si lo-
quar: Quid si ibi inuenti fuerint triginta?

Sup.12.3 Infr.32 17.

Sup.17.19. Infr.21.1 Rom.9.9. 1.Pet.3.6

—6 M S. H. C. At a Rob. & G. le...

—12 M S. nunquid iudex uni uersæ terræ non facies iudicium H.C. G.

4 M S. R. H.C. Tantum consensu G.

— o.

Respondit, Non faciam, si inuenero ibi
triginta. ♀ Quia semel, ait, cœpi, loquar ad 31
Dominum meum: Quid si ibi inuenti fue-
rint uiginti? Ait: Non interficiam pro-
pter uiginti. ♀ Obsecro, inquit, ne irasca- 32
ris Domine, si loquar adhuc semel: Quid
si inuenti fuerint ibi decem? Et dixit: Non
33 delebo propter decem. ♀ Abijtq. Domi-
nus postquam cessauit loqui ad Abra-
ham: & ille reuersus est in locum suum.

CAP. XIX.

VEneruntq. duo Angeli Sodomam 1
uespere, sedente Lot in foribus ci-
uitatis. Qui cum uidisset ⌐eos¬, sur-
rexit, & iuit obuiam eis: adorauitq. pro-
nus in terram, ♀ & dixit: Obsecro, domi- 2
ni, declinate in domú pueri uestri, & ma-
nete ibi: lauate pedes uestros, & mane
proficiscemini in uiam uestram. Qui di-
xerunt, Minime, sed in platea manebi-
mus. ♀ Compulit illos oppido ut diuerte- 3
rent ad eum: ingressisq. domum illius,
fecit conuiuium, & coxit azyma: & co-
mederunt. ♀ Prius autem quám irent cu- 4
bitum, uiri ciuitatis uallauerunt domum
a puero usque ad senem, omnis populus
simul. ♀ Vocaueruntq. Lot, & dixerunt 5
ei: Vbi sunt uiri qui introierunt ad te no-
cte? educ illos huc, ut cognoscamus eos.
♀ Egressus ad eos Lot, post tergum acclu- 6
dens ostium, ♀ ait: Nolite, quæso, fratres 7
mei, nolite malum hoc facere. ♀ Habeo 8
duas filias, quæ needum cognouerunt ui-
rum: educam eas ad uos, & abutimini
eis, sicut vobis placuerit, dummodo ui-
ris istis nihil mali faciatis, quia ingressi
sunt sub umbra culminis mei. ♀ At illi di- 9
xerunt: Recede illuc. Et rursus: Ingres-
sus es, inquiunt, ut aduena; nunquid ut iu-
dices? te ergo ipsum magis quam hos af-
fligemus. ‖ Vimq. faciebant Lot uehemé-
tissime: iamq. prope erat, ut effringe-
rent fores. ♀ Et ecce miserunt manum ui- 10
ri, & introduxerunt ad se Lot, clauserúntq.
ostium: ♀ & eos qui foris erant, ‖ percus- 11
serunt cæcitate a minimo usque ad maxi-
mum, ita ut ostium inuenire nó possent.

Heb. 13. 2.
⌐ 4 MS. H. C. G.
2. Pet. 2. 8.
Sap. 19. 16.

12 ♀ Dixerunt autem ad Lot: Habes hic qué-
piam tuorum? generum, aut filios, aut fi-
lias, omnes qui tui sunt, educ de urbe hac:
13 ♀ delebimus enim locum istum, eo quòd
increuerit clamor eorum corá Domino,
14 qui misit nos ut perdamus illos. ♀ Egres-
sus itaque Lot, locutus est ad generos suos
qui accepturi erant filias eius, & dixit: Sur-
gite, ⌐ & egredimini de loco isto: quia de-
lebit Dominus ciuitatem hanc. Et uisus
15 est eis quasi ludens loqui. ♀ Cumq. esset
mane, cogebant eum angeli, dicentes: Sur-
ge, * tolle uxorem tuam, & duas filias
quas habes: ne & tu pariter pereas in sce-
16 lere ciuitatis. ♀ Dissimulante illo, appre-
henderunt manum eius, & manum uxo-
ris, * ac duarum filiarú eius, eo quòd par-
17 ceret Dominus illi. ♀ ‖ Eduxeruntq. eum,
& posuerunt extra ciuitatem. Ibiq. locuti
sunt ad eum, dicentes: Salua animá tuá:
noli respicere post tergum, nec stes in om-
ni circa regione: sed in monte saluum te
18 fac, ne & tu simul pereas. ♀ Dixitq. Lot
19 ad eos: Quæso Domine mi, ♀ quia inuenit
seruus tuus gratiam coram te, & magnifi-
casti misericordiam tuá quam fecisti me-
cum, ut saluares animam meam, nec pos-
sum in monte saluari, ne forte apprehen-
20 dat me malum, & moriar? ♀ Est ciuitas
hæc iuxta, ad quam possum fugere, par-
ua, & saluabor in ea: nunquid non modi-
21 ca est, & uiuet anima mea? ♀ Dixitq. ad
eum, Ecce etiá in hoc suscepi preces tuas,
ut non subuertam urbem, pro qua locutus
22 es. ♀ ‖ Festina, & saluare ibi: quia non po-
tero facere quicquam, donec ingrediaris
illuc. Idcirco uocatum est nomen urbis

⌐ 7 MS. Rab. H. C. G.
* & MS 9. Rab.
* eius 6 MS. H. C. G.
Sap. 10. 6.
Sap. 10. 6.

illius Segor. † Sol egressus est super terrá, 23
& Lot ingressus est Segor. † Igitur Domi- 24
nus pluit super Sodomam, & Gomorrhã
sulphur, & ignem a Domino de cælo: † & 25
subuertit ciuitates has, & omne circa re-
gionem, uniuersos habitatores urbium, &
cuncta terræ uirentia. † ‖ Respiciensq́ 26
uxor eius post se, uersa est in statuam sa-
lis. † Abraham autem consurgens manè 27
ubi steterat prius cum Domino, † intuitus 28
est Sodomam, & Gomorrham, & uniuer-
sam terram regionis illius: uiditq́. ascen-
dentem fauillam de terra, quasi fornacis
fumum. † Cum enim subuerteret Deus 29
ciuitates regionis illius, recordatus est A-
brahæ: & liberauit Lot de subuersione ur-
bium, in quibus habitauerat. † Ascenditq́. 30
Lot de Segor, & mãsit in monte, duæ quo-
que filiæ eius cum eo, (timuerat enim ma-
nere in Segor) & mansit in spelunca ipse,
& duæ filiæ eius –cum eo⁹: † Dixitq́. ma- 31
ior ad minorem: Pater noster senex est, &
nullus uirorum remãsit in terra, qui pos-
sit ingredi ad nos, iuxta morem uniuersæ
terræ. † Veni, inebriemus eum vino, dor- 32
miamusq́. cum eo, ut seruare possimus ex
patre nostro semen. † Dederunt itaque 33
patri suo bibere uinum nocte illa. Et in-
gressa est maior, dormiuitq́. cum patre:
at ille non sensit, nec quando accubuit
filia, nec quando surrexit. † Altera quoque 34
die dixit maior ad minorem: Ecce dor-
miui heri cum patre meo, demus ei bibere
uinum etiam hac nocte, & dormies cum
eo, ut saluemus semen de patre nostro.
† Dederuntq́. –etiam–&⁹ illa nocte patri 35
suo bibere uinum, ingressaq́. minor filia,
dormiuit cum eo: & nec túc quidem sen-
sit quando concubuerit, uel quando illa
surrexit. † Conceperunt ergo duæ filiæ 36
Lot de patre suo. † Pepéritq́. maior filiú, 37
& uocauit nomen eius Moab: ipse est pa-
ter Moabitarum usque in præsentem dié.
† Minor quoque peperit filium, & uoca- 38
uit nomen eius * Ammon⁹, idest filius po-
puli mei: ipse est pater Ammonitarum
vsque hodie.

Deut. 29. Isa. 13. Ier. 50. Ezec. 16. Osee. 11. 8 Amos 4. 11 Luc. 17. Iude. 1. 7. Sup. 18. 20.

4 MS. G. H. C. Gq.

*Ben ammi. H. Huic nominis cõuenit interpretatio, quam interpres subiunxit

CAP. XX.

Profectus inde Abraham in terram 1
australem, habitauit inter Cades, &
Sur: & peregrinatus est in Geraris.
† Dixitq́. de Sara vxore sua, Soror mea est. 2
Misit ergo Abi-mélech rex Geraræ, & tu-
lit eam. † Venit autem Deus ad Abi-mé- 3
lech per somnium nocte, & ait illi: En mo-
rieris propter mulierem, quam tulisti: ha-
bet enim uirum. † Abi-mélech uero nõ 4
tetigerat eam, & ait: Domine, num gen-
tem ignorantem & iustam interficies?
† Nonne ipse dixit mihi, Soror mea est: & 5
ipsa ait, Frater meus est? in simplicitate
cordis mei, & munditia manuum mearũ
feci hoc. † Dixitq́. ad eum Deus: Et ego 6
scio quod simplici corde feceris: & ideo
custodiui te ne peccares in me, & non di-
misi ut tangeres eam. † Nunc ergo red- 7
de uiro suo uxorem, & orabit pro te:
quia propheta est, & uiues. si autem no-
lueris reddere, scito quod morte morie-
ris tu & omnia quæ tua sunt. † Statimq́. 8
de nocte consurgens Abi-mélech, uocauit
omnes seruos suos: & loquutus est uni-
uersa uerba hæc in auribus eorum, timue-
9 runtq́. omnes uiri ualde. † Vocauitq́. au-
tem Abi-mélech etiam Abraham, & dixit
ei: Quid fecisti nobis? quid peccauimus in
te, quia induxisti super me & super regnũ
meum peccatum grande? quæ non debui-
10 sti facere, fecisti nobis. † Rursumq́. ex-
postulans, ait: Quid uidisti ut hoc faceres?
11 † Respondit Abraham: Cogitaui mecum,
dicens: Forsitan non est timor Dei in lo-
co isto, & interficient me propter uxoré
12 meam: † alias autem –&⁹ vere soror mea
est, filia patris mei, & nõ filia matris meę,
13 & duxi eam in uxorem. † Postquam au-
tem eduxit me Deus de domo patris mei,
dixi ad eam: Hanc misericordiam facies
mecum. In omni loco, ad quem ingredie-
14 mur, dices quod frater tuus sim. † Tulit
igitur Abi-mélech oues, & boues, & ser-
uos, & ancillas, & dedit Abraham: reddi-
15 ditq́. illi Saram uxorem suam, † & ait: Ter-
ra coram uobis est, ubicunque tibi placue-
16 rit habita. † Saræ autem dixit, Ecce mil-
le argenteos dedi fratri tuo, hoc erit tibi
in uelamen oculorum ad omnes, qui te-
cum sunt: & quocunque perrexeris ⁵me-
17 mento te deprehensam. † Orante au-
tem Abraham, sanauit Deus Abi-mélech
& uxorem, ancillasq́. eius: & pepere-
18 runt. † concluserat enim Dominus om-
nem vuluam domus Abi-mélech pro-
pter Saram uxorem Abrahæ.

CAP. XXI.

1 Visitauit auté Dominus Saram, sicut
‖promiserat: & impleuit quæ locu-
2 tus est. † Concepitq́., & ‖ peperit fi-
lium in senectute sua, tempore, quo præ-
3 dixerat ei Deus. † Vocauitq́. Abraham
nomé filij sui, quem genuit ei Sara, Isaac.
4 † & circuncidit eum octauo die, sicut ‖ prę-
5 ceperat ei Deus, † cum centum esset an-
norum: hac quippe ætate patris, natus est
6 Isaac. † Dixitq́. Sara: * Risum fecit mihi
Deus: quicunque audierit, corridebit mi-
7 hi. † Rursumq́. ait: Quis ⁵ auditurus⁹ cre-
deret Abraham quod Sara lactaret filium
8 quem peperit ei iam seni? † Creuit igitur
puer, & ablactatus est:, fecitq́. Abraham
grande conuiuium in die ablactationis
9 eius. † Cumq́. uidisset Sara filium Agar
Ægyptiæ * ludentem –cum Isaac filio suo⁹,
10 † dixit ad Abraham, ‖ Eijce ancillam hác,
& filium eius: non enim erit hæres filius
11 ancillæ cum filio meo Isaac. † Dure acce-
12 pit hoc Abraham pro filio suo. † Cui di-
xit Deus: Non tibi uideatur asperum su-
per puero, & super ancilla tua: omnia
quæ dixerit tibi Sara, audi uocem eius:
13 quia ‖ in Isaac uocabitur tibi semen. † Sed
& filium ancillæ faciam in gentem ma-
14 gnam, quia semen tuum est. † Surrexit
itaque Abraham manè, & tollens panem
& utrem aquæ, imposuit scapulæ eius, tra-
15 diditq́. * puerum, & dimisit eam. † Quæ
cum abijsset, errabat in solitudine Ber-sa-
bee. Cumq́. consumpta esset aqua in vtre,
abiecit puerum subter unam arboré, quæ
16 ibi erat. † Et abijt, seditq́. e regione pro-
cul quantum potest arcus iacere. dixit
enim: Non videbo morientem puerum.
& sedens contra, leuauit uocem suam, &
17 fleuit. † Exaudiuit autem Deus uocem

.8 MS. Sup. 12. 13. Infr. 21. 23.

Sup. 17. 19. 18. 10 Gal. 4. 23. Hebr. 11. 11. Act. 7. 8. Sup. 17. 10. Matt. 1. 2 * Sehoc

⁵ auditorũ ⁵ MS.

*quem peperit ipsi Abraham. H. C G. -6 MS. H. C. At G. habent. Gal. 4. 30. Rom. 9. 7. Heb. 11. 18.

*ei MS q.

pue-

pueri: vocauitq. Angelus Dei Agar de cę-
lo, dicens: Quid agis Agar? noli timere:
exaudiuit enim Deus uocem pueri de lo-
co in quo est. ♦ Surge, tolle puerum, & te- 18
ne manum illius: quia in gentem ma-
gnam faciam eum. ♦ Aperuitq. oculos 19
eius Deus: quæ videns puteum aquæ,
abijt, & impleuit utrem, deditq. puero bi-
bere. ♦ Et fuit * cum eo: qui creuit, & mo- 20
ratus est in solitudine, factusq. est iuue-
nis sagittarius. ♦ Habitauitq. in deser- 21
to Pharan, & accepit illi mater sua uxo-
rem de terra Ægypti. ♦ Eodem tempore 22
dixit Abi-mélech, & Phicol princeps exer
citus eius ad Abraham: Deus tecum est
in uniuersis quæ agis. ♦ Iura ergo per 23
Deum, ne noceas mihi, & posteris meis,
stirpiq. meæ: sed iuxta misericordiam
quam feci tibi, facies mihi, & terræ in qua
versatus es aduena. ♦ Dixitq. Abraham: 24
Ego iurabo: ♦ Et increpauit Abi-mélech 25

* Deus 1. MS. H. C. G.

Sup. 20. 13.

propter puteum aquæ quem ui abstulerāt
serui eius. ♦ Responditq. Abi-mélech:
Nesciui quis fecerit hanc rem: sed & tu
26 non indicasti mihi, & ego non audiui prę-
27 ter hodie. ♦ Tulit itaque Abraham oues
& boues, & dedit Abi-mélech: percusse-
28 runtq. ambo fœdus. ♦ Et statuit Abraham
29 septem agnas gregis seorsum. ♦ Cui dixit
Abi-mélech: Quid sibi uolunt septem
30 agnæ istæ, quas stare fecisti seorsum? ♦ At
ille: Septem, inquit, agnas accipies de ma-
nu mea: ut sint mihi in testimoniū, quo-
31 niam ego fodi puteum istum. ♦ Idcirco
uocatus est locus ille Ber-sabee; quia ibi
32 uterque iurauit. ♦ Et inierunt fœdus pro
33 puteo iuramenti. ♦ Surrexit autē Ab.-mé-
lech, & Phicol princeps exercitus eius, re-
uersiq. sunt in terrā Palæstinorū. Abrahā
uero plātauit nemus in Ber-sabee, & inuo
34 cauit ibi nomē Domini Dei ęterni. ♦ Et fuit
colonus terrę Palęsthinorū diebus multis.

CAP. XXII.

Quæ postquam gesta sunt, tenta- 1
uit Deus Abraham, & dixit ad eū:
Abraham-Abraham. At ille re-
spondit, Adsum. ♦ Ait illi: Tolle filium 2
tuum unigenitum, quem diligis, Isaac, &
vade in terram - visionis: atque ibi offe-
res eum in holocaustum super unum mō-
tium, quem monstrauero tibi. ♦ Igitur 3
Abraham de nocte consurgens, strauit
asinum suum: ducens secum duos iuue-
nes, & Isaac filium suum: cumq. conci-
disset ligna in holocaustum, abijt ad locū
quem præceperat ei Deus. ♦ Die autem 4
tertio, eleuatis oculis, uidit locum procul.
♦ Dixitq. ad pueros suos: Expectate hic 5
cum asino: ego autem & puer illuc usque
properantes, postquam adorauerimus, re-
uertemur ad uos. ♦ Tulit quoque ligna 6
holocausti, & imposuit super Isaac filium
suum: ipse uero portabat in manibus *

Iudith. 8. 22. Hebr. 11. 17.

S MS. H. C. verum R. & G. uo me Ab a ha, confor mier tex tus, gemi nant.

* suis 7 MS. H. C.

ignem & gladium. Cumq. duo pergerent
7 simul, ♦ dixit Isaac patri suo: Pater mi.
At ille respondit: Quid uis fili? Ecce, in-
quit, ignis & ligna: ubi est uictima holo-
8 causti? ♦ Dixit autem Abraham: Deus pro-
uidebit sibi uictimam holocausti, fili mi
9 Pergebant ergo pariter: ♦ & uenerunt ad
locum, quem ostenderat ei Deus, in quo
ædificauit altare, & desuper ligna compo
suit: cumq. alligasset Isaac filium suum,
posuit eum in altare super struem ligno-
10 rum. ♦ Extenditq. manum, & arripuit
11 gladium, ut immolaret filium suum. ♦ Et
ecce angelus Domini de cælo clamauit
dicens: Abraham, Abraham. Qui respō
12 dit, Adsum. ♦ Dixitq. ei, Non extendas
manum tuam super puerum, neq; facias
illi quicquam. nunc cognoui quod timeas
Dominum, & non pepercisti unigenito
13 filio tuo propter me. ♦ Leuauit Abraham
oculos suos, uiditq. post tergum arietem

Iac. 2. 21.

Deum 3 MS. R. Rab. H. C.

inter

inter uepres hærentem cornibus, quem
assumens obtulit holocaustum pro filio.
† Appellauitq. nomen loci illius, Domi- 14
nus ⁊ uidet'. Vnde vsque hodie dicitur, In
monte Dominus uidebit. † Vocauit au- 15
tem angelus Domini Abraham secundo
de cælo, † dicens: ‖ Per memetipsum iu- 16
raui, dicit Dominus: quia fecisti hanc ré,
& nō pepercisti filio tuo unigenito – pro-
pter me': † benedicam tibi, & multiplica- 17
bo semen tuum sicut stellas cæli, & uelut
arenam quæ est in littore maris: posside-
bit semen tuum portas inimicorum suo-
rum, † & ‖ BENEDICENTUR in semine tuo 18
omnes gentes terræ, quia obedisti uoci
meæ. † Reuersus est Abraham ad pueros 19
suos, abieruntq́ Ber – sabee simul, & habi-
tauit ibi. † His itaque gestis, nuntiatum 20
est Abrahæ quod Melcha quoque genuis-
set filios Nachor fratri suo. † Hus primo- 21
genitum, & Buz fratrem eius, & Camuel
patrem Syrorum, † & Cased, & Azau, Phel- 22
das quoque & Iedlaph, † ac Bathuel, de 23
quo nata est Rebecca. octo istos genuit
Melcha Nachor fratri Abrahæ. † Concu- 24
bina uero illius, nomine Roma, peperit
Tabee, & Gaham, & Tahas, & Maacha.

CAP. XXIII.

Vixit autem Sara centum uiginti se- 1
ptem annis. † Et mortua est in ci- 2
uitate Arbee, quæ est Hebron, in
terra Chanaan: uenitq. Abraham ut plā-
geret & fleret eam. † Cumq. surrexisset 3
ab officio funeris', locutus est ad filios
Heth, dicens: † Aduena sum & peregri- 4
nus apud uos: date mihi ius sepulchri vo-
biscum, ut sepeliam mortuū meum. † Re- 5
sponderunt filij Heth – dicentes': † Audi 6
nos domine, princeps Dei es apud nos:
in electis sepulchris nostris sepeli mortuū
tuum, nullusq. te prohibere poterit quin
in monumento eius sepelias mortuum
tuum. † Surrexit Abraham, & adorauit 7
populum terræ, filios uidelicet Heth: † di- 8
xitq. ad eos: Si placet animæ uestræ, ut se-
peliam mortuum meum, audite me, & in-
tercedite – pro me' apud Ephron filium
Seor: † vt det mihi speluncam duplicem, 9
quam habet in extrema parte agri sui: pe-
cunia digna tradat eam mihi coram uo-
bis in possessionem sepulchri. † Habita- 10
bat autem Ephron in medio filiorū Heth.
Responditq. Ephron ad Abraham cunctis
audientibus, qui ingrediebantur portam
ciuitatis illius, dicens: † Nequaquam 11
ita fiet, domine mi, sed tu magis ausculta
quod loquor: Agrum trado tibi, & spelū-
cam, quæ in eo est, præsentibus filijs popu-
li mei, sepeli mortuum tuum. † Adora- 12
uit Abraham coram populo terræ. † Et 13
locutus est ad Ephron circunstante ⁊ ple-
be – eius', Quæso, ut audias me: Dabo
pecuniam pro agro: suscipe eam, & sic se-
peliam mortuum meum in ⁊ agro'. † Re- 14
sponditq. Ephron, Domine mi, audi – me':
† Terra, quam postulas, quadringentos si- 15
clos argenti ualet: istud est pretium inter
me & te: sed quantum est hoc? sepeli mor-
tuum tuum. † Quod cum audisset Abra- 16
ham, appendit pecuniam, quam Ephron
postulauerat audientibus filijs Heth, qua-
dringentos siclos argenti ⁊ probatæ' mo-
17 netæ publicæ. † Confirmatusq. est ager
quondam Ephronis, in quo erat spelunca
duplex, respiciens Mambre; tam ipse,
quàm spelunca, & omnes arbores eius in
cunctis terminis – eius' per circuitum,
18 † Abrahæ in possessionem, uidentibus fi-
lijs Heth, & cunctis, qui intrabant portam
19 ciuitatis illius. † Atq; ita sepeliuit Abrahā
Saram uxorem suam in spelūca agri ⁊ du-
plici', quæ respiciebat Mambre, hęc est He
20 bron in terra Chanaan. † Et confirmatus
est ager, & antrum, quod erat in eo, Abra-
hæ in possessioné monuméti a filijs Heth.

CAP. XXIIII.

1 Erat autem Abrahā senex, dierumq.
multorū: & Dominus in cunctis be-
2 nedixerat ei. † Dixitq. ad seruum
seniorem domus suæ, qui pręerat omni-
bus, quę habebat: ‖ Pone manum tuam
3 subter femur meum: † vt adiurem te per
Dominum, Deum cęli & * terrę, ut non
accipias uxoré filio meo de filiabus Cha-
4 nanęorum, inter quos habito: † sed ad ter-
ram & cognationem meam proficiscaris,
& inde accipias uxorem filio meo Isaac.
5 † Respondit seruus: Si noluerit mulier
uenire mecum in terram hanc, nunquid
reducere debeo filium tuum ad locum, de
6 quo tu egressus es? † Dixitq. Abraham: Ca-
ue nequando reducas filium meum illuc.
7 † Dominus Deus cęli, * qui tulit me de do-
mo patris mei, & de terra natiuitatis meę,
qui locutus est mihi, & iurauit mihi, di-
cens: ‖ Semini tuo dabo terram hanc: ip-
se mittet angelum suum coram te, & acci-
8 pies inde uxorem filio meo. † Sin autem
mulier noluerit sequi te, nō teneberis iu-
ramento: filium meum tantum ne redu-
9 cas illuc. † Posuit ergo seruus manum
sub femore Abraham domini sui, & iura-
10 uit illi super sermone hoc. † Tulitq. decem
camelos de grege domini sui, & abijt, ex
omnibus bonis eius portans secum, profe-
ctusq. perrexit in Mesopotamiam ad ur-
11 bem Nachor. † Cumq. camelos fecisset
accumbere extra oppidum iuxta puteum
aquę vespere, eo tempore quo solent mu-
12 lieres egredi ad hauriendam aquam, † ⁊ di-
xit': Domine Deus domini mei Abraham,
occurre, obsecro, mihi hodie, & fac miseri-
13 cordiam cum domino meo Abraham. † Ec
ce ego sto prope fontem aquę, & filię habi
tatorum huius ciuitatis egredientur ad
14 hauriendam aquam. † Igitur puella, cui
ego dixero, Inclina hydriam tuam ut bi-
bam: & illa responderit, Bibe, quin & ca-
melis tuis dabo potum: ipsa est, quam prę-
parasti seruo tuo Isaac, & per hoc intelligā
quod feceris misericordiam cum domino
15 meo. * † Necdum intra se uerba comple-
uera', & ecce Rebecca egrediebatur, filia
Bathuel, filij Melchę uxoris Nachor fra-
tris Abraham, habens hydriam in scapula
16 sua: † puella decora nimis, uirgoq. pul-
cherrima, & incognita uiro: descenderat
autem ad fontem, & impleuerat hydriā,
17 ac reuertebatur. † Occurritq. ei seruus, &
ait: Pauxillum aquę mihi ad ⁊ bibendum'
18 prębe de hydria tua. † Quę respondit: Bi-
be domine mi. Celeriterq. deposuit hy-
driam super ulnam suam, & dedit ei po-
19 tum. † Cumq. ille bibisset, adiecit: Quin

& came-

⁊ videbit H. ⁊ vidit G.
Ps.104.9. Luc.1.73 Eccli.44.21. Heb.6.13.
-16 M S. R. H. C. In G. vero reperitur.
1. Mach.2.52. Luc.1.73 Sup.12.3. 18.18. Infr.26.4 Act.3.25. Eccl.44.25.
-O.
-O.
⁊ populo terræ H.C.G.
⁊ 8 M S. P ab.
⁊ eo 7 M S Rab.
⁊ illuc H.C. G. -O.
probatæ: 4 MS. Hebraice est,

Argenti transeuntis ad mercatorē Chaldaice, Argenti, quod recipiebatur pro mercimonijs in unaquaque prouincia Græce, Argenti probati mercatoribus. -O.
⁊ duplicis. Infr.47.29
* Dñi H. C. G.
* & terræ M S. G.
Sup.12.7. 13.15. & 15.18. Infr.26.4
⁊ orauit Dominum dicens. O.
* Abrahā MS. R G. Textus Hebræis consentit & Chaldæis.
⁊ sorbendū 8 M S.

~ Dominus MS. R. H. C. G.
~ Mesche quem peperit Nachor 15 MS. H. C. G.
H. C. G.
*camelis H. C. G.
eius. H. C. G.
-9 MS: H.C.G.

-o.
-9 MS. H. C. G.
-1 MS. H. C. G.
- H. C. G.
~ fratri H. C. G.
~ frater R. H. C. At, plura li numero legunt MS. & G
* Debora MS 9.
Sup. 16. 14.
* suos 2 MS. H. C.
-8 MS. H.C.G.
1. Par. 3.
~ Zamram MS. R. H. C.
~ Zembrã G.

& camelis tuis hauriam aquam, donec
cuncti bibant. † Effundensq. hydriam in 20
canalibus, recurrit ad puteum, ut hauri-
ret aquam: & haustam omnibus camelis
dedit. † Ipse autem contemplabatur eam 21
tacitus, scire uolẽs utrum prosperum iter
suum fecisset ~ Deus', an non. † Postquam 22
autem biberunt cameli, protulit uir inau-
res aureas, appendentes siclos duos: & ar-
millas totidem spondo siclorum decem.
† Dixitq. ad eam: Cuius es filia? indica 23
mihi. est in domo patris tui locus ad ma-
nendum? † Quę respondit: Filia sum Ba- 24
thuelis, filij ~ Nachor, quem peperit ei Mel-
cha'. † Et addidit, dicens: Palearum quo- 25
que & fœni plurimum est apud nos, & lo-
cus spatiosus est ad manendum. † Incli- 26
nauit se homo, & adorauit Dominum, † di- 27
cens: Benedictus Dominus Deus domini
mei Abrahã, qui nõ abstulit misericordiã,
& ueritatẽ suã a domino meo, & recto iti-
nere me perduxit in domũ fratris domini
mei. † Cucurrit itaq; puella, & nũciauit in 28
domũ matris suę omniaquę audierat. † Ha- 29
bebat autẽ Rebeca fratrẽ nomine Laban,
qui festinus egressus est ad hominem, ubi
erat fons. † Cũq. uidisset inaures & armil- 30
las in manibus sororis suę, & audisset cun-
cta verba referentis, Hęc locutus est mihi
homo: uenit ad uirũ qui stabat iuxta came-
los, & prope fontẽ—aquę': † dixitq. ad eũ: 31
Ingredere, benedicte Domini: cur foris
stas? pręparaui domum, & locum came-
lis. † Et introduxit eum in hospitium: ac 32
destrauit camelos, deditq. paleas & fœnũ,
* & aquam ad lauandos pedes ~ camelo-
rum'. & uirorum qui uenerant cum eo.
† Et appositus est in conspectu eius panis. 33
Qui ait: Non comẽdam, donec loquar ser-
mones meos. Respondit ei: Loquere. † At 34
ille: Seruus, inquit, Abraham sum † Et Do- 35
minus benedixit domino meo ualde, ma-
gnificatusq. est: & dedit ei oues & boues,
argentum & aurum, seruos & ancillas, ca-
melos, & asinos. † Et peperit Sara uxor 36
domini mei filium domino meo in senec-
tute sua, deditq. illi omnia quę habue-
rat. † Et adiurauit me dominus meus di- 37
cens: Non accipies uxorem filio meo de
filiabus Chananęorum, in quorum terra
habito: † sed ad domum patris mei per- 38
ges, & de cognatione mea accipies uxorẽ
filio meo. † ego uero respondi domino 39
meo: Quid si noluerit uenire mecum mu-
lier? † Dominus, ait, in cuius conspectu 40
ambulo, mittet angelum suum tecum, &
diriget uiam tuam: accipiesq. uxorẽ filio
meo de cognatione mea, & de domo pa-
tris mei. † Innocens eris a maledictione 41
mea, cum ueneris ad proximos meos, &
non dederint tibi. † Veni ergo hodie ad 42
fontem—aquę', & dixi: Domine Deus do-
mini mei Abrahã, si direxisti uiam meã,
in qua nunc ambulo, † ecce sto iuxta fon- 43
tem aquę, & uirgo, quę egredietur ad hau-
riendam aquam audierit a me: Da mihi
pauxillum aquę ad bibendum de hydria
tua: † Et dixerit mihi; Et tu bibe, & came- 44
lis tuis hauriam, ipsa est mulier, quã prępa-
rauit Dominus filio domini mei. † Dumq. 45
hęc tacitus mecum uoluerẽ, apparuit Re-
becca ueniens cum hydria, quam portabat
in scapula, descenditq. ad fontem, & hau-
sit aquam. Et aio ad eam: Da mihi pau-
46 lulum bibere. † Quę festinãs deposuit
hydriam de humero, & dixit mihi: Et tu
bibe, & camelis tuis tribuam potum. Bibi,
47 & adaquauit camelos. † Interrogauiq.
eam, & dixi; Cuius es filia? Quę respondit;
Filia Bathuelis sum', filij Nachor, quem
peperit ei Melcha. Suspendi itaque inau-
res ad ornandam faciem eius, & armillas
48 posui in manibus—eius'. † Pronusq. ado-
raui Dominum, benedicens Domino Deo
domini mei Abraham, qui perduxit me
recto itinere, ut sumerem filiam fratris
49 domini mei filio eius. † Quamobrem si
facitis misericordiam, & ueritatem cum
domino meo, indicate mihi: sin autẽ aliud
placet, & hoc dicite mihi, ut uadam ad
50 dexteram, siue ad sinistram. † Responde-
runtq. Laban & Bathuel; A Domino egres-
sus est sermo, non possumus extra placi-
tum eius quicquam aliud loqui tecum.
51 † En Rebecca coram te est, tolle eam, &
proficiscere, & sit uxor filij domini tui, si-
52 cut locutus est Dominus. † Quod cum au-
disset puer Abraham—procidens' adora-
53 uit in terram Dominum. † Prolatisq. ua-
sis argenteis, & aureis, ac uestibus, dedit
—ea 'Rebeccę—pro munere'; ~ fratribus'
54 quoque eius, & matri dona obtulit. † Ini-
to conuiuio uescentes pariter & bibentes,
manserunt ibi. Surgens autem mane lo-
cutus est puer; Dimitte me, ut uadam ad
55 dominum meum. † Responderuntq; ~ fra-
tres' eius & mater, Maneat puella saltem
decem dies apud nos, & postea proficisce-
56 tur. † Nolite, ait, me retinere, quia Domi-
nus direxit uiam meam: dimittite me ut
57 pergam ad dominum meum. † Et dixe-
runt; Vocemus puellam, & quęramus ip-
58 sius uoluntatem. † Cumq. uocata uenis-
set, sciscitati sunt; Vis ire cũ homine isto?
59 Quę ait; Vadam. † Dimiserunt ergo eam,
& nutricem illius, * seruumq. Abraham,
60 & comites eius; † imprecantes prospera'
sorori suę, atque dicentes; Soror nostra
es, crescas in mille millia, & possideat se-
men tuum portas inimicorum suorum.
61 † Igitur Rebecca, & puellę illius, ascensis ca-
melis, secutę sunt uirum, qui festinus re-
62 uertebatur ad dominum suum. † eo autẽ
tempore deambulabat Isaac per uiã quę
ducit ad Puteum, ‖ cuius nomen est Viuen-
tis & uidentis; habitabat enim in terra
63 australi: † Et egressus fuerat ad meditan-
dum in agro, inclinata iam die: cumq.
eleuasset oculos, * uidit camelos uenien-
64 tes procul. † Rebecca quoque conspecto
65 Isaac, descendit de camelo, † & ait ad pue-
rũ: Quis est ille homo qui uenit per agrũ
in occursum nobis? Dixitq. ei, Ipse est do-
minus meus. At illa tollens cito pallium
66 suum, operuit se. † Seruus autem cuncta,
quæ gesserat, narrauit—domino suo' Isaac.
67 † Qui introduxit eam in tabernaculum
Saræ matris suæ, & accepit eam uxorem:
& in tantum dilexit eam, ut dolorem qui
ex morte matris eius acciderat, tẽperaret.

CAP. XXV.

1 Abraham uero aliam duxit uxorẽ
2 nomine Ceturam: † quę peperit
ei ~ Zamram' & Iecsan, & Madan,

& Madian, & Iesboc, & Sue. ✝ Iecsan quo- 3
que genuit Saba & Dadã. Filij Dadan fue-
runt Assurim, & Latussim, & ∵Laomim'. (∵ Laōmim MS H.)
✝ At uero ex Madian ortus est Epha, & 4
Epher, & Henoch, & Abida, & Eldaa. om-
nes hi filij Ceturæ. ✝ Deditq. Abraham 5
cuncta quæ possederat, Isaac: ✝ filijs au- 6
tem concubinarum largitus est munera,
& separauit eos ab Isaac filio suo du ad-
huc ipse uiueret, ad plagam orientalem.
✝ Fuerunt autem dies uitæ Abrahæ, centũ 7
septuaginta quinque anni. ✝ Et deficiens 8
mortuus est in senectute bona, prouc-
ctæq. ætatis & plenus dierum: congrega-
tusq. est ad populum suum. ✝ Et sepe- 9
lierunt eum Isaac & Ismahel filij sui in
spelũca duplici, quæ sita est in agro Ephrõ
filij Seor Hethæi, e regione Mambre, ✝ quã 10 (Sup. 23. 19.)
emerat a filijs Heth. ibi sepultus est ipse
& Sara uxor eius. ✝ Et post obitum illius 11
benedixit Deus Isaac filio eius, qui habi-
tabat ‖ iuxta Puteum nomine Viuentis, & (Sup. 16. 14.)
videntis. ✝ Hæ sunt generationes Isma- 12
hel filij Abrahę, quem peperit ei Agar Æ-
gyptia, famula Saræ: ✝ & hæc nomina fi- 13
liorum eius in uocabulis & generationi-
bus suis. ‖ Primogenitus Ismahelis Naba- (1. Par. 1. 29.)
ioth, deinde Cedar, & Adbeel, & Mabsam,
✝ Masma quoque, & Duma, & Massa, ✝ Ha- 14
dad, & Thema, & Ietur, & Naphis, & Ced- 15
ma. ✝ isti sunt filij Ismahelis: & hæc no- 16
mina per castella & oppida eorum, duo-
decim principes tribuum suarum. ✝ Et fa- 17
cti sunt anni uitæ Ismahelis centum tri-
ginta septem, deficiensq. mortuus est, &
appositus ad populum suum. ✝ Habitauit 18
autem ab Heuila vsque Sur, quæ respicit
Ægyptum introeuntibus Assyrios. coram
cunctis fratribus suis obijt. ✝ Hæ quoque 19
sunt generationes Isaac filij Abraham.
Abraham genuit Isaac: ✝ qui cum quadra- 20
ginta esset annorum, duxit uxorem Re-
beccam filiam Bathuelis Syri de Mesopo-
tamia, sororem Laban. ✝ Deprecatusq. 21
est Isaac Dominũ pro uxore sua, eo quòd
esset sterilis: qui exaudiuit eum, & dedit
conceptum Rebeccæ. ✝ Sed collidebantur 22
in utero eius paruuli; quæ ait, Si sic mi-
hi futurum erat, quid necesse fuit * con- (* me 1 Ms. H. C. G.)
cipere? Perrexitq. vt consuleret Domi-
num. ✝ Qui respondens ait: ‖ Duæ gen- 23 (Rom. 9. 10.)
tes sunt in utero tuo, & duo populi ex vẽ-
tre tuo diuidentur, populusq. populum
superabit, & maior seruiet minori. ✝ Iam 24
tempus pariendi aduenerat, & ecce ge-
mini in utero eius reperti sunt. ✝ ‖ Qui 25 (Osee 12. 3.)
primus egressus est, rufus erat, & totus in
morem pellis hispidus: uocatumq. est no
men eius Esaũ. ✝ ‖ Protinus alter egrediẽs, 26 (Mat. 1. 2)
* plantam fratris tenebat manu: & idcir- (* aceba)
co appellauit eum Iacob. Sexagenarius
erat Isaac quando nati sunt ei paruuli.
✝ Quibus adultis factus est Esau uir gna- 27
rus venandi, & homo agricola: Iacob au-
tem uir simplex habitabat in tabernacu-
lis. ✝ Isaac amabat Esau, eo quòd de ue- 28
nationibus illius uesceretur: & Rebecca
diligebat Iacob. ✝ Coxit autem Iacob pul 29
mentum: ad quem cum uenisset Esau de
agro lassus, ✝ ait: Da mihi de coctione 30
hac rufa, quia oppido lassus sum. Quam (Heb. 12. 16)
ob causam uocatum est nomen eius ‖ Edõ. (Abdiæ 1.)

31 ✝ Cum dixit Iacob. Vende mihi primogeni-
32 ta tua. ✝ Ille respondit: En morior, quid
33 mihi proderunt primogenita? ✝ Ait Ia-
cob: Iura ergo mihi. Iurauit ei Esau, &
34 uendidit primogenita. ✝ Et sic acce-
pto pane & lentis edulio comedit, &
bibit, & abijt, paruipendens, quod
primogenita uendidisset.

CAP. XXVI.

1 Orta autem fame super terrã post
eam sterilitatem quæ acciderat in
diebus Abraham, abijt Isaac ad
Abi-mélech regem Palæsthinorum in Ge-
2 rara. ✝ Apparuitq. ei Dominus, & ait: Ne
descendas in Ægyptum, sed quiesce in ter
3 ra, quam dixero tibi. ✝ Et peregrinare in
ea, eroq. tecum, & benedicam tibi: tibi
enim & semini tuo dabo uniuersas regio-
nes has, ‖ complens iuramentum quod (Sup. 12. 7 13. 15. 15 18.)
4 spopondi Abraham patri tuo. ✝ Et multi-
plicabo semen tuum sicut stellas cęli: da-
boq. posteris tuis uniuersas regiones has:
& ‖ benedicentur in semine tuo omnes (Sup. 12. 3 18. 18. 22 17. 8. 19.)
5 gentes terræ, ✝ eo quòd obedierit Abra-
ham uoci meæ, & custodierit præcepta &
mandata mea, & ceremonias legesq. ser-
6 uauerit. ✝ Mansit itaque Isaac in Geraris.
7 ✝ Qui cum interrogaretur a uiris loci il-
lius super uxore sua, respondit: Soror mea
est: timuerat enim confiteri quod sibi es-
set sociata coniugio: reputans, ne forte
interficerent eum propter illius pulchri-
8 tudinem. ✝ Cumq. pertransissent dies
plurimi, & ibidem moraretur, prospiciẽs
Abi-mélech rex Palæsthinorum per fene-
stram, uidit eum iocantem cum Rebecca
9 uxore sua. ✝ Et accersito eo, ait: Perspi-
cuum est quod uxor tua sit: cur mentitus
es eam sororem tuam esse? Respondit: Ti-
mui ne morerer propter eam. Dixitq.
10 Abi-mélech: ✝ Quare imposuisti nobis? po-
tuit coire quispiam de populo cum uxore
tua, & induxeras super nos grande pecca-
11 tum. ✝ Præcepitq. omni populo, dicens:
Qui tetigerit hominis huius uxorẽ, morte
12 morietur. ✝ Seuit autem Isaac in terra
illa, & inuenit in ipso anno centuplum:
13 benedixitq. ei Dominus. ✝ Et locupleta-
tus est homo, & ibat proficiens atque suc-
crescens, donec magnus uehementer ef-
14 fectus est: ✝ habuitq. possessiones ouium
& armentorum, & familiæ plurimum. Ob
15 hoc inuidentes ei Palæsthini, ✝ omnes pu-
teos, quos foderãt serui patris illius Abra-
ham, illo tempore obstruxerunt, implen-
16 tes humo: ✝ in tantum, ut ipse Abi-mélech
diceret ad Isaac: Recede a nobis, quoniam
17 potentior nobis factus es ualde. ✝ Et ille
discedens, ut ueniret ad torrentem-Gera-
18 ræ, habitaretq. ibi: ✝ rursum fodit alios pu
teos, quos foderant serui patris sui Abra-
ham, & quos, illo mortuo, olim obstru-
xerant Philisthijm: appellauitq. eos eis-
dem nominibus, quibus ante pater uoca-
19 uerat. ✝ Foderuntq. in Torrente, & repe-
20 rerunt aquã uiuam. ✝ Sed & ibi iurgium
fuit pastorum Geraræ aduersus pastores
Isaac, dicentium: Nostra est acqua. quam
ob rem nomen putei ex eo quod accide-
21 rat, uocauit Calumniam. ✝ Foderunt au-
tem & alium: & pro illo quoque rixati
22 sunt, appellauitq. eum, Inimicitias. ✝ Prò-

fectus

tectus inde fodit alium puteum, pro quo
non contenderunt: itaque uocauit nomē
eius Latitudo, dicens: Nunc dilatauit nos
Dominus, & fecit crescere super terram.
* Isaac 8 9. ♦ Ascendit autem * ex illo loco, in Ber-sa- 23
bee. ♦ ubi apparuit ei Dominus in ipsa no 24
cte, dicēs: Ego sum Deus Abraham patris
tui, noli timere, quia ego tecum sum: be-
nedicam tibi, & multiplicabo semē tuum
propter seruum meum Abraham. ♦ Itaq; 25
ædificauit ibi altare: & inuocato nomine
Domini, extendit tabernaculum: præce-
pitq. seruis suis, ut foderent puteum. ♦ Ad 26
quem locum cum uenissent de Geraris
Abi-mélech, & Ochozath amicus illius, &
Phicol dux militum, ♦ locutus est eis Isaac: 27
Quid uenistis ad me hominē quē odistis,
& expulistis a uobis? ♦ Qui responderunt: 28
Vidimus tecum esse Dominum: & idcirco
nos' diximus: Sit iuramentum inter nos, (& nunc o)
29 & ineamus fœdus: ♦ ut non facias nobis
quicquam mali, sicut & nos nihil tuorum
attigimus, nec fecimus quod te læderet,
sed cum pace dimisimus auctum bened-
30 ctione Domini. ♦ Fecit ergo eis conui-
31 uium, & post cibum & potum. ♦ surgen-
tes mane, iurauerunt sibi mutuo: dimi-
sitq. eos Isaac pacifice in locum suum'. (domum suam)
32 ♦ Ecce autē uenerūt in ipso die serui Isaac
annuntiantes ei de puteo, quem foderāt,
33 atque dicentes: Inuenimus aquam. ♦ Vn-
de appellauit eum, Abundantiam: & no-
men urbi impositum est Bersabee, usque
34 in præsentem diem. ♦ Esau uero quadra-
genarius duxit uxores duas' Iudith fi- (uxorem)
liam Beeri Hethæi, & Basemath filiam (M S. H C. G.)
35 Elon eiusdem loci: ♦ ‖ quæ ambæ offen- (Infr. 27 46.)
derant animum Isaac & Rebeccæ.

CAP. XXVII.

SEnuit autem Isaac, & caligauerunt 1
oculi eius, & uidere non poterat: uo-
cauitq. Esau filium suum maiorem,
& dixit ei: Fili mi? Qui respondit: Adsum.
♦ Cui pater: Vides, inquit, quod senuerim, 2
& ignorem diem mortis meæ ♦ Sume ar- 3
ma tua, pharetram, & arcum, & egredere
foras. Cumq. venatu aliquid apprehen-
deris, ♦ fac mihi inde pulmentum, sicut 4
uelle me nosti, & affer ut comedam: & be-
nedicat tibi anima mea antequam mo-
riar. ♦ Quod cum audisset Rebecca, & ille 5
abijsset in agrum ut iussionem patris im-
pleret, ♦ dixit filio suo Iacob: Audiui pa- 6
trem tuum loquentem cum Esau fratre
tuo, & dicentem ei: ♦ Affer mihi de uena- 7
tione tua, & fac cibos ut comedam, & be-
nedicam tibi coram Domino antequam
moriar. ♦ Nunc ergo fili mi, acquiesce 8
consilijs meis: ♦ & pergens ad gregem, af- 9
fer mihi duos hœdos optimos, ut faciam
ex eis escas patri tuo, quibus libenter ue-
10 scitur: ♦ quas cum intuleris, & comederit,
11 benedicat tibi priusquam moriatur. ♦ Cui
ille respōdit: Nosti quod Esau frater meus
12 homo pilosus sit, & ego lenis: ♦ si attre-
ctauerit me pater meus, & senserit, timeo
ne putet me sibi uoluisse illudere, & in-
ducat' super me maledictionē pro benedi (inducā)
13 ctione. ♦ Ad quē mater, In me sit, ait, ista (Missale R manu. H. C. G.)
maledictio, fili mi: tātum audi uocē meā,
14 & pergēs, affer quæ dixi. ♦ Abijt, & attulit,
deditq. matri. Parauit illa cibos, sicut uel-
15 le nouerat patrem illius. ♦ Et uestibus Esau
valde bonis, quas apud se habebat domi,
16 induit eum: ♦ pelliculasq. hœdorum cir-
cundedit manibus, & colli nuda protexit.
17 ♦ Deditq. pulmentum, & panes quos coxe
18 rat, tradidit. ♦ Quibus illatis, dixit: Pater
mi? At ille respondit: Audio. Quis es tu,
19 fili mi? ♦ Dixitq. Iacob: Ego sum primo-
genitus tuus Esau: feci sicut præcepisti
mihi: surge, sede, & comede de uenatione
20 mea, ut benedicat mihi anima tua. ♦ Rur-
sumq. Isaac ad filium suum: Quomodo,

rent dolorē patris, noluit cōsolationē accipere: sed ait, Descēdā ad filiū meū lugēs
in infernū. Et illo pseuerāte in fletu, ♦Ma- 36
dianitæ vēdiderūt Ioseph in Ægypto Phu
tiphari eunūcho Pharaonis magistro ᵃmi- *militia* MS. Rib.
litum.

CAP. XXXVIII.

EOdē tēpore descēdēs Iudas a fratri- 1
bus suis, diuertit ad virū Odollamitē, *1. Par. 2. 4.*
nōmine Hirā. ♦Viditq. ibi filiam ho- 2
minis Chananæi, ᵛvocabulo Sua: & acce- *ᵛ vsemo*
pta uxore, ingressus est ad eā. ♦Quæ conce- 3
pit, & peperit filiū, & uocauit nomen eius *Nu. 26. 19.*
Her. ♦Rursūq. cōcepto fętu, natū filiū uo- 4
cauit Onan. ♦Tertiū quoq; peperit: quē ap- 5
pellauit Sela. quo nato, parere vltra cessa-
uit. ♦Dedit autē Iudas uxorē primogenito 6 *Nu. 26. 19.*
suo Her, nomine Thamar. ♦Fuit quoque 7
Her primogenitus Iudę, nequam in cōspe
ctu Dñi: & ab eo occisus est. ♦Dixit ergo Iu- 8
das ad Onan filiū suū, Ingredere ad uxorē
fratris tui, & sociare illi, ut suscites semen
fratri tuo. ♦Ille sciēs nō nasci sibi filios, in- 9
troiēs ad uxorē fratris sui, semē fundebat
in terrā: ne liberi fratris nomine nascerē-
tur. ♦ Et idcirco pcussit eū Dñs, eo quòd rē 10
detestabilē faceret. ♦Quā ob rē dixit Iudas 11
Thamar nurui suæ, Esto uidua in domo pa
tris tui, donec crescat Sela filius meus: ti-
mebat enim ne & ipse moreretur, sicut fra
tres eius. Quæ abijt, & habitauit in domo
patris sui ♦ Euolutis autem multis diebus 12 *ᵃfilia Sue 6 MS. R. II. C. Textus lectio ᵃ. consentit*
mortua est ᵃSua uxor Iudę: qui post luctū
cōsolatione suscepta, ascēdebat ad tōsores
ouiū suarū, ipse & Hiras opilio gregis O-
dollamites, in Thamnas. ♦Nūtiatūq. est Tha 13
mar qđ socer illius ascēderet in Thamnas
ad tōdēdas oues. ♦Quę depositis uiduitatis 14
uestibus, assūpsit theristrū: & mutato ha-
bitu, sedit in biuio itineris, qđ ducit Tham
nā: eo quòd creuisset Sela, & nō eū accepis
set maritū. ♦Quā cū vidisset Iudas, suspica- 15
tus est esse meretricē: operuerat enim vul-
16 tū suū, ne agnosceretur. ♦Ingrediēsq. ad *II. C.*
eā, ait, Dimitte me ut coeā tecū: nesciebat
enim quod nurus sua esset. Qua respōdēte,
Quid dabis mihi vt fruaris cōcubitu meo?
17 dixit, ♦Mittam tibi hędū de gregibus. Rur-
sūq. illa dicēte, Patiar quod vis, si dederis *II. C. 6.*
mihi arrhabonē, donec mittas quod polli-
18 ceris: ♦Ait Iudas, Quid tibi uis pro arrhabo-
ne dari? Respōdit, Annulū tuū, & armillā,
& baculū quē manu tenes. Ad unū igitur
19 coitū mulier cōcepit ♦& surgēs abijt depo
sitoq. habitu quē sumpserat, induta est ui
20 duitatis uestibus. ♦Misit autē Iudas hędū p
pastorē suū Odollamitem, ut reciperet pi-
gnus quod dederat mulieri: qui cū nō in-
21 uenisset eā, ♦interrogauit homines loci il-
lius, Vbi est ᵃmulier quæ sedebat in biuio?
Rñdēribus cūctis, Nō fuit in loco isto me- *ᵃmeretr. II. C. 6.*
22 retrix: ♦reuersus est ad Iuda, & dixit ei: Nō
inueni eā: sed & homines loci illius dixe-
23 rū: mihi, nūquā sedisse ibi scortū. ♦Ait Iu-
das, Habeat sibi, certe mēdacij arguere nos
nō potest, ego misi hędū quē promiserā: &
24 tu nō inuenisti eā. ♦Ecce autē post tres mē-
ses nūtiauerūt Iudæ, dicētes, Fornicata est
Thamar nurus tua, & uidetur uterus illius
intumescere. Dixitq. Iudas, Producite eā,
25 vt cōburatur. ♦Quæ cū duceretur ad pęnā,
misit ad socerū suum, dicēs: De uiro cuius
hæc sunt, cōcepi: cognosce cuius sit annu-
26 lus, & armilla, & baculus. ♦Qui agnitis mu
neribus ait, Iustior me est: qa nō tradidi eā
Sela filio meo. Attamē ultra nō cognouit
27 eā. ♦Instāte autē partu, apparuerūt gemi-
28 ni in utero: ♦ atq; in ipsa effusione infātiū *Mat. 3.*
unus protulit manū, in qua obstetrix liga-
29 uit coccinū dicēs, Iste egredietur prior. ♦Illo
uero retrahēte manū, egressus est alter: di
xitq. mulier, Quare ᵛdiuisa est pp te ᵛmace
ria? & ob hāc causā uocauit nomē eius Pha *ᵛphara sta ᵛ pluret*
res. Postea egressus est frater eius, in cuius
manu erat coccinū: quē appellauit Zara. *1. Par. 2. 4.*

CAP. XXXIX.

IGitur Ioseph ductus est in Ægyptum, 1
emitq. eū Phutiphar eunuchus Pharao-
nis, princeps exercitus sui, uir Ægyptius, de
manu Ismahelitarum, a quibus perductus
2 erat. ♦ Fuitq. Dominus cum eo, & erat uir
in cun-

bat, Non interficiamus animam eius,* nec 22
mundatis sanguine: sed proijcite eũ in ci-
sternã hanc, quę est in solitudine, manusq́;
uestras seruate innoxias. hoc autem dice-
bat, uolens eripere eũ de manibus eorum,
& reddere patri suo. ♦ Confestim igitur ut 23
uenit ad fratres suos, nudauerunt eũ
tunica talari, & polymita: ♦ miseruntq́; eũ 24
in cisternã ueterẽ, quę non habebat aquã.
25 ♦ Et sedẽtes ut comederẽt panem, uiderũt
Ismahelitas uiatores uenire de Galaad, &
camelos eorũ portãtes aromata, & resinã,
26 & stacten, in Ægyptum. ♦ Dixit ergo Iudas
fratribus suis, Quid nobis prodest si occi-
derimus fratrem nostrum, & celauerimus
27 sanguinem ipsius? ♦ Melius est ut uenun-

detur Ismahelitis, & manus nostræ non
polluantur: frater enim & caro nostra est.
Acquieuerunt fratres sermonibus illius
♦ Et prætereũtibus Madianitis negotia-
toribus, extrahẽtes eũ de cisterna, uẽdide-
runt eũ Ismahelitis, uiginti argẽteis, qui
29 duxerunt eum in Ægyptum. ♦ Reuersusq́;
Ruben ad cisternam, nõ inuenit puerũ:
30 ♦ & scissis uestibus pergẽs ad fratres suos,
31 ait, Puer non cõparet, & ego quò ibo? ♦ Tu-

lerunt autem tunicam eius, & in sangui-
nem hędi quem occiderãt, tinxerunt: mit-
tentes qui ferrent ad patrem, ♦ & dicerẽt, 32
Hanc inuenimus: uide utrum tunica fi-
lij tui sit, an non. ♦ Quam cum agnouis- 33
set pater, ait, Tunica filij mei est, fera pessi-
ma comedit eum, bestia deuorauit Ioseph.
34 ♦ Scissisq́; uestibus, indutus est cilicio, lu-
35 gens filium suum multo tempore. ♦ Con-
gregatis autem cũctis liberis eius ut leni-
rent

Left margin notes: "interficiamus animam MS Rab. H. C. G. * ad ... Ruben H. C. G. & sequi... effun... ... mus O." — "Sap. 10. 13." — "Ismahelitis O." — "Inf. 44. 28." — "cognouisset MS. Rab."

Right margin notes: "ueterem O." — "8 MS. Rab. H. C. G." — "uendamus MS. H. C. G." — "Psal. 104. 17." — "uiginta O." — "Ioseph in cisterna. H. C. G."

suo senex & plenus dierum: & sepelierũt
cum Esau & Iacob filij sui.

C A P. XXXVI.

" filiam H Æ sunt autẽ generationes Esau, ip 1
" M 1. se est Edom. ✝Esau accepit uxores 2
" [illegible] 14. de filiabus Chanaan: Ada filiá Elõ
M 8. R. hethæi, & Oolibama filiá Anæ " filiæ' Se-
R. G. beon Heuæi:✝Basemath quoq; filiá Isma- 3
1. Par. 1. hel sororẽ Nabaioth. ✝Peperit autẽ Ada, 4
29. *Eliphaz. Basemath genuit Rahuel: ✝Ooli 5
* ipsi E- bama genuit Iehus & Ihelon & Core. hi
sau. H. C. filij Esau qui nati sũt ei in Terra-Chanaã.
G. ✝Tulit autẽ Esau uxores suas & filios & fi- 6
Sup. 13. 6 lias, & omnẽ animã domus suæ, & substã-
tiã, & pecora, & cũcta quæ habere poterat,
in terra Chanaã: & abijt in alterã regionẽ,
recessitq. a fratre suo Iacob, ✝Diuites 7
enim erant ualde, & simul habitare nõ po
terant: nec sustinebat eos terra peregrina-
tionis eorũ præ multitudine gregũ. ✝Ha- 8
Ios. 24. 4. bitauitq; Esau in Monte-Seir, ipse est Edõ.
✝Hæ autem sunt generationes Esau patris 9
Edõ in Monte-Seir, ✝& hæc nomina filio- 10
rũ eius: Eliphaz filius Ada uxoris Esau: Ra
1. Par. 1. huel quoque filius Basemath uxoris eius.
34. ✝Fueruntq; Eliphaz filij Theman, Omar, 11
Sepho, & Gatham, & Cenez. *✝Erat autem 12
* & Core Thamna, concubina Eliphaz filij Esau: quę
O. peperit ei Amalec hi sunt filij Ada uxoris
Esau. ✝Filij autẽ Rahuel: Nahath & Zara, 13
Samma, & Meza. hi filij Basemath uxoris
Esau. ✝Isti quoq; erant filij Oolibama filij
Anę " filię' Sebeon, uxoris Esau, quos genuit 14
" ut supra ei, Iehus, & Ihelõ, & Core. ✝Hi duces filio- 15
v. 2. rum Esau: Filij Eliphaz primogeniti Esau:
dux Theman, dux Omar, dux Sepho, dux
Cenez, ✝dux Core, dux Gathã, dux Amalec. 16
hi filij Eliphaz in Terra-Edom, & hi filij
Ada. ✝Hi quoq; filij Rahuel filij Esau: dux 17
Nahath, dux Zara, dux Sãma, dux Meza. hi
autẽ duces Rahuel in Terra-Edom: isti fi-
.O- lij Basemath uxoris Esau'. ✝Hi autem filij 18
Oolibama uxoris Esau: dux Iehus, dux Ihe-
lon, dux Core. hi duces Oolibama filię Anę
uxoris Esau. ✝Isti sunt filij Esau, & hi duces 19
eorum: ipse est Edom. ✝Isti sunt filij Seir 20
Deu. 2. Horræi, " habitatores' terræ: Lotan, & So-
12. bal, & Sebeon, & Ana, ✝& Dison, & Aser, & 21
1. Par. 1. Disan. hi duces Horræi, filij Seir in Terra
38. -Edom. ✝Facti sunt autẽ filij Lotan: Hori 22
" habita- & Hemã. erat autẽ soror Lotan, Thamna.
toris M 8. ✝Et isti filij Sobal: Aluã & Manahat & Ebal, 23
G. verum, & Sepho & Onã. ✝Et hi filij Sebeon: Aia & 24
quæ in Ana. Ille est Ana, qui inuenit aquas calidas
textu est in solitudine, cum pasceret asinas Sebeon
lectio, R. patris sui. ✝Habuitq. filiũ Dison, & filiam 25
Rab. H. C. Oolibama. ✝Et isti filij Dison Hamdam, & 26
conformis Esban, & Iethrã, & Charan. ✝Hi quoq; fi- 27
est. lij Eser: Balaan, & Zauan, & Acan. ✝Habuit 28
autem filios Disan: Hus, & Arã. ✝Hi duces 29
Horræorum: dux Lotan, dux Sobal, dux
Sebeõ, dux Ana, ✝dux Dison, dux Eser, dux 30
Disan: Isti duces Horræorum qui impera-
uerunt in Terra-Seir. ✝Reges autẽ qui re- 31
gnauerunt in Terra-Edom antequã habe
rent regẽ filij Israel, fuerũt hi: ✝Bela filius 32
Beor, nomenq. urbis eius Denaba. ✝Mor- 33
tuus est autẽ Bela, & regnauit pro eo Io-
bab filius Zarę de Bosra. ✝Cumq. mortuus 34
esset Iobab, regnauit pro eo Husam de ter
ra Themanorum. ✝Hoc quoq; mortuo, re- 35
gnauit pro eo Adad filius Badad, qui per-
cussit Madian in Regione -Moab. & nomẽ
36 urbis eius Auith. ✝Cumq. mortuus esset
Adad, regnauit pro eo Semla de Masreca.
37 ✝Hoc quoq; mortuo, regnauit pro eo Saul
38 de fluuio Rohoboth. ✝Cumq. & hic obijs-
set, succeßit in regnũ Balanan filius Acho-
39 bor. ✝Isto quoq; mortuo, regnauit pro eo
Adar, nomenq. urbis eius Phau: & appel-
labatur uxor eius Meetabel, filia Matred
40 filię Mezaab. ✝Hęc ergo nomina ducũ Esau
in cognationibus, & locis, & vocabulis suis.
dux Thamna, dux Alua, dux Ietheth,
41 ✝dux Oolibama, dux Ela, dux Phinon,
42 ✝dux Cenez, dux Theman, dux Mabsar,
43 ✝dux Magdiel, dux Hiram: hi duces
Edom habitantes in terra imperij sui, ip-
se est Esau pater Idumæorum.

C A P. XXXVII.

1 H Abitauit autẽ Iacob in Terra Cha-
naan, in qua pater suus peregrina-
2 tus est. ✝Et hę sunt generationes
eius: Ioseph cũ sexdecim esset annorũ, pa-
scebat gregẽ cũ fratribus suis adhuc puer:
& erat cũ filijs Balę & Zelphę vxorũ patris
sui: accusauitq. fratres suos apud patrẽ cri
3 mine pessimo. ✝Israel autem diligebat Io-
seph sup omnes filios, eo quòd in senectu-
te genuisset eũ: fecitq. ei tunicã polymitã.
4 ✝Vidẽtes autem fratres eius quod a patre
plus cunctis filijs amaretur, oderãt eũ, nec
5 poterãt ei quidquã pacifice loqui. ✝Accidit
quoq; ut uisum somniũ referret fratribus
suis, quæ causa maioris odij seminarium
6 fuit. ✝Dixitq. ad eos, Audite somniũ meũ
7 quod uidi: ✝Putabã nos ligare manipulos
in agro: & quasi cõsurgere manipulũ meũ,
& stare, uestrosq. manipulos circũstantes
8 adorare manipulũ meũ. ✝Respõderũt fra-
tres eius, Nũquid rex noster eris? aut subij-
ciemur ditioni tuę? Hęc ergo causa somnio
rũ atq; sermoniũ, inuidię & odij fomitẽ mi
9 nistrauit. ✝Aliud quoq; uidit somniũ, quod
narrãs fratribus, ait: Vidi p somniũ, quasi
Solẽ, & Lunã, & Stellas vndecim adorare
10 me. ✝Quod cũ patri suo, & fratribus retulis
set, increpauit eũ pater suus, & dixit, Quid
sibi uult hoc somniũ quod uidisti? " nũ ego " numquid
& mater tua, & fratres tui adorabimus te M 1. G.
11 sup terrã: ✝Inuidebãt ei igitur fratres sui:
12 pater uero " rẽ tacitus cõsiderabat'. ✝Cũq. " verbum
fratres illius in pascendis gregibus patris seruauit.
13 morarẽtur in Sichẽ, ✝dixit ad eũ Israel. Fra H. C. G.
tres tui pascũt oues in Sichimis: ueni, mit-
14 tã te ad eos. Quo respõdente, ✝Præsto sum:
ait ei, Vade, & vide si cũcta prospera sint er
ga fratres tuos, & pecora: & renũtia mihi
quid agatur. Missus de Valle-Hebrõ, uenit
15 in Sichẽ: ✝inuenitq. eũ vir errãtẽ in agro, &
16 interrogauit quid quęreret. ✝At ille respõ-
dit, Fratres meos quęro, indica mihi ubi pa
17 scãt greges'. ✝Dixitq. ei vir, Recesserũt de H. C. G.
loco isto: audiui autẽ eos dicẽtes, Eamus in
Dothain. Perrexit itaq; Ioseph post fratres
18 suos, & inuenit eos in Dothain. ✝Qui cũ vi
dissẽt eũ procul, antequã accederet ad eos,
19 cogitauerũt illum occidere. ✝Et mutuo lo-
20 quebãtur, Ecce somniator uenit: ✝venite,
occidamus eũ, & mittamus in " cisternam " unam cũ
ueterem: dicemusq. Fera pessima deuora- sternarũ
uit eũ: & tũc apparebit quid illi psint som- H. C. G.
21 nia sua. ✝Audiens autẽ hoc Ruben, niteba Ia. 42. c.
tur liberare eũ de manibus eorũ, " & dic- 22.

tinata est anima eius cum ea, tristemq.
deliniuit blanditijs. ♦ Et pergens ad He- 4
mor patrem suum, Accipe, inquit, mihi
puellam hanc coniugem. ♦Quod cum au- 5
disset Iacob absentibus filijs, & in pastu
pecorum occupatis, siluit donec redirent.
♦ Egresso autem Hemor patre Sichem ut 6
loqueretur ad Iacob, ♦ecce filij eius uenie- 7
bant de agro: auditoq. quod acciderat, ira-
ti sunt ualde, eo quòd fœdam rem opera-
tus esset in Israël, & uiolata filia Iacob, rē
illicitam perpetrasset. ♦ Locutus est itaq; 8
Hemor ad eos: Sichem filij mei adhæsit
anima filię uestræ: date eam illi uxorem.
♦ Et iungamus uicissim connubia: filias 9
uestras tradite nobis, & filias nostras acci-
pite. ♦ Et habitate nobiscum: terra in po- 10
testate uestra est, exercete, negotiamini, &
possidete eam. ♦ Sed & Sichem ad patrem 11
& ad fratres eius ait: Inueniam gratiam
coram uobis: & quæcunque statueritis,
dabo. ♦ augete dotem, & munera postu- 12
late, & libenter tribuam quod petieritis:
tantum date mihi puellam hanc uxorem.
♦ Responderunt filij Iacob Sichem & pa- 13
tri eius in dolo, sæuientes ob stuprum so
roris: ♦ Non possumus facere quod peti- 14
tis, nec dare sororem nostram homini in-
circunciso: quod illicitum & nefarium
est apud nos. ♦ Sed in hoc ualebimus fœ- 15
derari, si uolueritis esse similes nostri, &
circuncidatur in uobis omnis masculini
sexus. ♦Tunc dabimus & accipiemus mu- 16
tuo filias uestras, ac nostras: & habitabi
mus uobiscum, erimusq. unus populus.
♦ Si autem circuncidi nolueritis, tollemus 17
filiam nostrā, & recedemus. ♦Placuit obla- 18
tio eorum Hemor, & Sichem filio eius.
♦Nec distulit adolescens quin statim quod 19
petebatur expleret: amabat enim puellā
ualde, & ipse erat inclytus in omni domo
patris sui. ♦ Ingressiq. portam urbis, locu- 20
ti sunt ad populum: ♦Viri isti pacifici sunt, 21
& uolunt habitare nobiscum: negotien-
tur in terra, & exerceant eam, quæ spatio-
sa & lata cultoribus indiget: filias eorum
accipiemus uxores, & nostras illis dabi-
mus. ♦ Vnum est quo differtur tantum 22
bonum: Si circuncidamus masculos no-
stros, ritum gentis imitantes. ♦ Et substā- 23
tia eorum, & pecora, & cuncta quæ possi-
dent, nostra erunt: tantum in hoc acquie-
scamus, & habitantes simul, unum efficia-
mus populum. ♦ Assensiq. sunt omnes, 24
circuncisis cunctis maribus. ♦ Et ecce, die 25
tertio quando grauissimus uulnerum do-
lor est, arreptis, duo filij Iacob, Simeon &
Leui fratres Dinę, gladijs, ingressi sunt ur-
Infr.46.6 bem confidenter: ¶ interfectisq. omnibus
masculis, ♦ Hemor & Sichem pariter ne- 26
cauerunt, tollentes Dinam de domo Si-
chem sororem suam. ♦ Quibus egressis, 27
irruerunt super occisos cæteri filij Iacob
& depopulati sunt urbem in ultionē stu-
pri. ♦ Oues eorum, & armenta, & asinos 28
cunctaq. uastantes quæ in domibus & in
agris erant, ♦ paruulos quoque eorum & 29
uxores duxerunt captiuas: ♦ Quibus per- 30
petratis audacter, Iacob dixit ad Simeon,
& Leui: Turbastis me, & odiosum feci-
stis me Chananæis & Pherezęis habitato
ribus terræ huius. nos pauci sumus: ill
congregati percutient me, & delebor ego
31 & domus mea. ♦ Responderunt: Nunquid
ut scorto abuti debuere sorore nostra?

CAP. XXXV.

1 INterea locutus est Deus ad Iacob: Sur-
ge, & ascēde Beth-el, & habita ibi, facq.
altare Deo qui ¶apparuit tibi quādo fu- *Sup.28.*
2 giebas Esau fratrē tuū. ♦ Iacob vero, cōuo- *33.*
cata omni domo sua, ait: Abijcite deos alie
nos, qui in medio vestri sunt, & mundami
3 ni, ac mutate uestimēta uestra. ♦Surgite, &
ascēdamus in Beth-el, ut faciamus ibi al-
tare Deo, qui exaudiuit me in die tribula-
4 tionis meę, & socius fuit itineris mei. ♦De-
derunt ergo ei omnes deos alienos, quos
habebāt, & inaures quæ erant in auribus
corū: at ille infodit eas subter terebinthū,
5 quæ est post urbē Sichē. ♦Cūq. profecti e-
ssent, terror Dei inuasit omnes per circuitū
ciuitates, & nō sūt ausi persequi recedētes.
6 ♦Venit igitur Iacob Luzā, quę est in Terra
Chanāan, cognomēto Beth-el: ipse & om
7 nis populus cū eo. ♦ Ædificauitq. ibi altare,
& appellauit nomē loci illius Domus-Dei:
ibi enim ¶apparuit ei Deus cū fugeret fra- *Sup.28.*
8 trē suū. ♦ Eodē tēpore mortua est Debora *18.*
nutrix Rebeccæ, & sepulta est ad radices
Beth-el subter quercū: vocatumq. est no-
9 mē loci illius, Quercus fletus. ♦ Apparuit
autem iterū Deus Iacob postquā reuersus
est de Mesopotamia Syriæ, benedixitq. ei,
10 ♦dicens: ¶ Non uocaberis ultra Iacob, sed *Sup.32.*
Israël erit nomē tuū. Et appellauit eū Is- *28.*
11 raël, ♦dixitq. ei: Ego Deus omnipotēs, cre-
sce, & multiplicare: gētes, & populi natio-
nū ex te erūt, reges de lūbis tuis egredien-
12 tur. ♦ Terramq. quā dedi Abrahā & Isaac,
13 dabo tibi & semini tuo post te. ♦Et recessit
14 ab eo. ♦ Ille uero erexit titulū lapideū in
loco, quo locutus fuerat ei Deus: libās sup
15 eū libamina, & effundēs oleū: ♦vocāsq. no
16 mē loci illius Beth-el. ♦Egressus autē inde,
uenit uerno tempore ad terram quę ducit
17 Ephrātā: in qua cū parturiret Rachel, ♦ob
difficultatē partus periclitari cępit. Dixitq:
ei obstetrix: Noli timere, quia & hūc habe
18 bis filiū. ♦Egrediēte autē anima præ dolo-
re, & imminēte iam morte, uocauit nomē
filij sui Ben-oni, id est filius doloris mei:
pater uero appellauit eū Beniamin, id est
19 filius dextræ. ♦ Mortua est ergo Rachel, &
sepulta est in uia, quæ ducit Ephrātā, hæc
20 est Beth-lehē. ♦¶Erexitq. Iacob titulū sup *Infr.48.*
sepulchrū eius: Hic est titulus monumēti *7.*
21 Rachel; usq; in præsentē diē. ♦Egressus in-
de, fixit tabernaculū trans Turrem gregis.
22 ♦ ¶ Cumq. habitaret in illa regione, abijt *Infr.49.4*
Ruben, & dormiuit cū Bala cōcubina pa-
tris sui: quod illū minime latuit. Erāt autē
23 filij Iacob duodecim. ♦Filij Liæ: primoge-
nitus Ruben, & Simeon, & Leui, & Iudas,
24 & Issachar, & Zabulō. ♦Filij Rachel: Ioseph
25 & Beniamin. ♦Filij Balæ ancillę Rachelis:
26 Dan & Nephthali. ♦ Filij Zelphæ ancillæ
Liæ: Gad & Aser. hi sunt filij Iacob, qui na-
27 ti sunt ei in Mesopotamia Syriæ. ♦ Venit
etiam ad Isaac patrem suum in Mambre,
Ciuitatem-Arbee, hęc est Hebron, in qua
28 peregrinatus est Abraham & Isaac. ♦ Et
completi sunt dies Isaac centum octo-
29 ginta annorum. ♦ Consumptusq. æta-
te mortuus est: & appositus est populo

Iacob. Apud Laban peregrinatus sum, &
fui usque in præsentem diem. ♦ Habeo 5
boues, & asinos, & oues, & seruos, & ancil-
las: mittoq. nunc legationem ad domi-
num meum, ut inueniam gratiam in con
spectu tuo. ♦ Reuersiq. sunt nuntij ad 6
Iacob, dicentes: Venimus ad Esau fratrem
tuum, & ecce properat in occursum tuum
cum quadringentis uiris. ♦ Timuit Iacob 7
valde: & perterritus diuisit populum, qui
secum erat, greges quoque, & oues, & bo-
ues, & camelos in duas turmas, ♦ dicens: 8
Si venerit Esau ad vnam turmam, & per-
cusserit eam, alia turma, quæ reliqua est,
saluabitur. ♦ Dixitq. Iacob: Deus patris 9
mei Abraham, & Deus patris mei Isaac:
Domine qui dixisti mihi, Reuertere in ter
ram tuam, & in locum natiuitatis tuæ, &
benefaciam tibi: ♦ minor sum cunctis 10
miserationibus tuis, & ueritate tua, quam
expleuisti seruo tuo. In baculo meo tran-
siui Iordanem istum: & nunc cum dua-
bus turmis regredior. ♦ Erue me de ma- 11
nu fratris mei Esau, quia valde eum ti-
meo: ne forte ueniens percutiat matrem
cum filiis. ♦ Tu locutus es quod benefa- 12
ceres mihi, & dilatares semen meum si-
cut arenam maris, quæ præ multitudine
numerari non potest. ♦ Cumq. dormisset 13
ibi nocte illa, separauit de his quæ habe-
bat, munera Esau fratri suo, ♦ capras du- 14
centas, hircos uiginti, oues ducentas, & a-
rietes uiginti, ♦ camelos fœtas cum pul- 15
lis suis triginta, uaccas quadraginta, &
tauros uiginti, asinas uiginti, & pullos ea-
rum decem. ♦ Et misit per manus seruo- 16
rum suorum singulos seorsum greges, di-
xitq. pueris suis: Antecedite me, & sit spa
tium inter gregem, & gregem. ♦ Et præ- 17
cepit priori, dicens: Si obuium habueris
fratrem meum Esau, & interrogauerit te,
Cuius es? aut, Quò uadis? aut, Cuius sunt
ista quæ sequeris? ♦ respondebis: Serui 18
tui Iacob, munera misit domino suo Esau:
ipse quoque post nos uenit. ♦ Similiter 19
dedit mandata secundo, & tertio, & cun-
ctis qui sequebantur greges, dicens: Iisde
uerbis loquimini ad Esau, cum inueneri-
tis eum. ♦ Et addetis: Ipse quoque ser- 20
uus tuus Iacob iter nostrum insequitur,
dixit enim: Placabo illum muneribus
quæ præcedunt, & postea uidebo illum,
forsitam propitiabitur mihi. ♦ Præces- 21
serunt itaq. munera ante eum, ipse uero
mansit nocte illa in castris. ♦ Cumq. 22
mature surrexisset, tulit duas uxores suas
& totidem famulas cum undecim filiis. &
transiuit Vadum-Iaboc. ♦ Traductisq. 23
omnibus quæ ad se pertinebant, ♦ man- 24
sit solus: & ecce vir luctabatur cum eo
usq. mane. ♦ Qui cum uideret, quod eum 25
superare non posset, tetigit neruum femo
ris eius, & statim emarcuit. ♦ Dixitq. ad 26
eum: Dimitte me, iam enim ascendit au-
rora. Respondit: Non dimittam te, nisi
benedixeris mihi. ♦ Ait ergo: Quod no- 27
men est tibi? Respondit: Iacob. ♦ At ille, 28
Nequaquam, inquit, Iacob appellabitur
nomen tuum, sed Israel: quoniam si contra Deum fortis fuisti, quanto magis con
tra homines præualebis? ♦ interrogauit 29
eum Iacob: Dic mihi, quo appellaris no-
mine? Respondit: Cur quæris nomé meũ?
30 Et benedixit ei in eodem loco. ♦ Vocauitq.
Iacob nomé loci illius Phanuel, dicés: Vidi
Dominum facie ad faciẽ, & salua facta
31 est anima mea. ♦ Ortusq. est ei statim sol,
postquam trásgressus est Phanuel: ipse ue-
32 ro claudicabat pede. ♦ Quam ob causam
non comedunt neruum filij Israel, qui
emarcuit in femore Iacob, vsque in præ-
sentem diem: eo quòd tetigerit neruum
femoris eius, & obstupuerit.

CAP. XXXIII.

1 Eleuans autem Iacob oculos suos, ui-
dit uenieté Esau, & cũ eo quadringé
tos uiros: diuisitq. filios Liæ & Ra-
2 chel, ambarũq. famularũ: ♦ Et posuit utrá-
que ancillá, & liberos earum in principio:
Liá vero, & filios eius in secundo loco: Ra-
3 chel auté, & Ioseph nouissimos. ♦ Et ipse pro
grediés adorauit pronus in terrá septies,
4 donec appropinquaret frater eius. ♦ Currés
itaq; Esau obuiá fratri suo, amplexatus est
eũ; stringésq. collũ eius, & osculás fleuit.
5 ♦ Leuatisq. oculis uidit mulieres & paruu-
los earũ, & ait: Quid sibi uolũt isti? & si ad
te pertinét? Respódit: Paruuli sunt quos do
6 nauit mihi Deus seruo tuo. ♦ Et appropin-
quátes ancillæ, & filij earũ, incuruati sũt.
7 ♦ Accessit quoq; Lia cũ pueris suis: & cũ si-
militer adorassent, extremi Ioseph & Ra-
8 chel adorauerũt. ♦ Dixitq. Esau: Quænã sũt
istæ turmę, quas obuiá habui? Respódit: Vt
9 inuenirẽ gratiá corá domino meo. ♦ At ille
ait: Habeo plurima frater mi, sint tua tibi.
10 ♦ Dixitq. Iacob: Noli ita obsecro: sed si in-
ueni gratiá in oculis tuis, accipe munuscu
lum de manibus meis. sic enim uidi faciẽ
tuá, quasi uiderim uultum Dei. esto mihi
11 propitius, ♦ & suscipe benedictioné, quá at-
tuli tibi, & quá donauit mihi Deus tribués
12 omnia. Vix fratre cõpellẽte suscipiés, ♦ ait:
Gradiamur simul, eroq. socius itineris tui.
13 ♦ Dixitq. Iacob: Nosti domine mi quod par
uulos habeá teneros, & oues & boues fœ-
tas mecũ: quas si plus in ambuládo fecero
laborare, morientur una die cũcti greges.
14 ♦ Præcedat dominus meus ante seruũ suũ:
& ego sequar paulatim uestigia eius, sicut
uidero paruulos meos posse, donec ueniá
15 ad dominũ meũ in Seir. ♦ Respondit Esau:
Oro te, ut de populo qui mecũ est, alté so-
cij remaneát uiæ tuæ. Non est, inquit, ne-
cesse: hoc uno tantũ indigeo, ut inueniam
16 gratiá in cõspectu tuo domine mi. ♦ Reuer
sus est itaq; illo die Esau itinere quo vene-
17 rat in Seir. ♦ Et Iacob uenit in Socoth: ubi
ædificata domo, & fixis tẽtorijs appellauit
nomé loci illius Socoth, id est, tabernacu-
18 la. ♦ Tránsiuitq. in Salé urbé Sichimorũ, quę
est in terra-Chanaan. postquá reuersus est
de Mesopotamia Syriæ: & habitauit iuxta
19 oppidũ ♦ Emitq. parté agri, in qua fixerat
tabernacula a filijs Hemor patris Siché cé
20 tum agnis. ♦ Et erecto ibi altari, inuocauit
super illud fortissimum Deum Israel.

CAP. XXXIIII.

1 Egressa est autem Dina filia Liæ ut
uideret mulieres regionis illius.
2 ♦ Quam cum uidisset Sichem filius
Hemor Heuæi, princeps terræ illius, ada-
mauit eam: & rapuit, & dormiuit cum
3 illa, ut opprimens uirginem. ♦ Et conglu-

tinata

mane 1 s. nocte A.C.G.
Sritha n Elo- m.
quod est mirabile O.
Deum MS. R. H. G.
Angelũ Domini C.
elohim panim el panim.
MS. Rab.

quæque accipies pro mercede: omnes
greges alba pepererũt. Tulitq́. Deus sub- 9
stãtiam patris uestri, & dedit mihi. postquam 10
enim conceptus ouium tempus ad
uenerat, leuaui oculos meos, & uidi in
somnis ascendentes mares super fœmi-
nas, uarios & maculosos, & diuerso-
rum colorum. Dixitq́. angelus Dei ad 11
me in somnis, Iacob? Et ego respondi, Ad-
sum. Qui ait: Leua oculos tuos & uide 12
uniuersos masculos, ascendentes super
fœminas, uarios, maculosos, atq; respersos.
Vidi enim omnia quæ fecit tibi Laban.
Sup. 28. 18. Ego sum Deus Beth-el, ubi unxisti lapi- 13
dem, & uotum uouisti mihi. Nunc ergo
surge, & egredere de terra hac, reuertens
in terrã natiuitatis tuæ. Responderuntq́. 14
Rachel & Lia: Nunquid habemus resi-
dui quicquam in facultatibus, & hęredi-
tate domus patris nostri? Nonne quasi 15
alienas reputauit nos, & uendidit, comeditq́. 16
pretium nostrum? Sed Deus tulit
opes patris nostri, & eas tradidit nobis, ac
filijs nostris: unde omnia quę præcepit ti-
bi Deus, fac. Surrexit itaque Iacob, & 17
autem MS. R. G. impositis liberis, ac coniugibus suis super
camelos, abiit. Tulitq́. omnem substan- 18
tiam suam, & greges, & quicquid in Meso
potamia acquisierat, pergens ad Isaac pa
trem suum in Terram Chanaan. Eo tem 19
pore ierat Laban ad tondendas oues, &
Rachel furata est idola patris sui. No- 20
luitq́. Iacob confiteri socero suo quod fu
geret. Cumq́. abijsset tam ipse quam 21
omnia quæ iuris sui erant, & amne trans-
misso, pergeret contra Montem-Galaad:
nuntiatum est Laban die tertio quod fu 22
geret Iacob. Qui assumptis fratribus 23
suis, persecutus est eum diebus septem: &
comprehendit eum in Monte-Galaad.
Viditq́. in somnis dicentem sibi Domi- 24
num: Caue ne quicquam aspere loquaris
contra Iacob. Iamq́. Iacob extenderat 25
in monte tabernaculum: Cumq́. ille con-
secutus fuisset eum cum fratribus suis in
eodem Monte-Galaad fixit tentorium.
Et dixit ad Iacob: Quare ita egisti, ut clã 26
me abigeres filias meas quasi captiuas
gladio? Cur ignorante me fugere uolui- 27
sti, nec indicare mihi: ut prosequerer te
cum gaudio, & canticis, & tympanis, & ci-
tharis? Non es passus ut oscularer filios 28
meos & filias: stulte operatus es, & nunc
uestri 4 MS. H. C. quidem. Valet manus mea reddere tibi 29
malum: sed Deus patris tui heri dixit
cum 10 MS. H. C. G. mihi: Caue ne loquaris contra Iacob
quicquam durius. Esto, ad tuos ire cu- 30
piebas, & desiderio erat tibi domus pa-
mihi 1 MS. H. C. G. tris tui: cur furatus es deos meos? Re- 31
spondit Iacob: Quòd inscio te profectus
sum, timui ne uiolenter auferres filias
tuas. Quòd autem furti me arguis: 32
apud quemcunque inueneris deos tuos,
et 7 MS. H. C. G. necetur coram fratribus nostris. Scrutare
quicquid tuorum apud me inueneris,
aufer. hæc dicens, ignorabat quod Ra-
chel furata esset idola. Ingressus ita- 33
que Laban tabernaculum Iacob, & Liæ, &
vtriusque famulæ, non inuenit. Cumq́.
intrasset tentorium Rachelis, illa festi- 34
nans abscondit idola subter stramenta
cameli, & sedit desuper: scrutantiq́. om-

35 ne tentorium, & nihil inuenienti, ait:
Ne irascatur dominus meus, quòd coram
te assurgere nequeo: quia iuxta consuetu
dinem fœminarum nunc accidit mihi. sic
36 delusa solicitudo quærentis est. Tu-
mensq́. Iacob cum iurgio ait: Quam ob
culpam meam, & ob quod peccatum
37 meum sic exarsisti post me, & scrutatus
es omnem supellectilem meam? Quid
inuenisti de cuncta substantia domus
tuæ? pone hic coram fratribus meis, &
fratribus tuis, & iudicent inter me & te.
38 Ideirco uiginti annis fui tecum? oues
tuæ & capræ steriles non fuerunt, arietes
39 gregis tui non comedi: nec captum
a bestia ostendi tibi, ego damnum omne
reddebam: quicquid furtim peribat, a me
40 exigebas: die noctuq́. æstu urebar, &
gelu, fugiebatq́. somnus ab oculis meis.
41 Sicq́. per uiginti annos in domo tua ser-
uiui tibi, quattuordecim pro filiabus, &
sex pro gregibus tuis: immutasti quoq;
42 mercedem meam decem uicibus. Nisi
Deus patris mei Abraham & timor Isaac
affuisset mihi, forsitan modo nudum me
dimisisses: afflictionem meam, & labo-
rem manuum mearum respexit Deus, &
43 arguit te heri. Respondit ei Laban: Fi-
liæ meæ & filij, & greges tui, & omnia
quæ cernis, mea sunt: quid possum fa- *sed 7. MS.*
44 cere filijs & nepotibus meis? Veni ergo, *& H. C.*
& ineamus fœdus: ut sit in testimonium *Textus [illegible]*
45 inter me & te. Tulit itaque Iacob lapi- *[illegible]*
46 dem, & erexit illum in titulum. Di- *& G.*
xitq́. fratribus suis: Afferte lapides. Qui
congregantes fecerunt tumulum, come-
47 deruntq́. super eum. Quem uocauit La
ban Tumulum-testis; & Iacob, Aceruum
-testimonij uterque iuxta proprietatem
48 linguæ suæ. Dixitq́. Laban: Tumu- *Gal.*
lus iste erit testis inter me & te hodie, & *Ed.*
idcirco appellatum est nomen eius Ga-
49 laad, id est, Tumulus-testis. Intuea- *Et adie-*
tur & iudicet Dominus inter nos quando *cit Laban*
50 recesserimus a nobis, si afflixeris filias
meas, & si introduxeris alias uxores su-
per eas: nullus sermonis nostri testis est
51 absq. Deo, qui præsens respicit. Dixitq́.
rursus ad Iacob: En tumulus hic, & lapis
52 quem erexi inter me & te, testis erit: tu
mulus, inquam, iste & lapis sint in testi-
monium, si aut ego transiero illum per-
gens ad te; aut tu præterieris, malum mi-
53 hi cogitans. Deus Abraham, & Deus
Nachor iudicet inter nos, Deus patris eo-
rum. Iurauit ergo Iacob per timorem pa-
54 tris sui Isaac: Immolatisq́. uictimis in
monte, uocauit fratres suos ut ederent
panem. Qui cum comedissent, mansé-
55 runt ibi. Laban uero de nocte consur-
gens, osculatus est filios, & filias suas, &
benedixit illis: reuersusq́. est in locũ suũ.

CAP XXXII.

1 IAcob autem abiit in itinere quod cę- *Infr. 48. 16.*
perat: fueruntq́. ei obuiam Angeli
2 Dei. Quos cum uidisset, ait: Castra
sunt hæc, & appellauit nomen loci
3 illius Mahanaim, id est, Castra. Misit
autem & nuntios ante se ad Esau fratrem
suum in terram-Seir, in regionem-Edõ:
4 præcepitq́. eis, dicens: Sic loquimini do
mino meo Esau: Hæc dicit frater tuus

CAP. XXX.

CErnens autem Rachel quod infœ- 1
cunda esset, inuidit sorori suę &
ait marito suo : Da mihi liberos,
alioquin moriar. ❡ Cui iratus respondit 2
Iacob, Nū pro Deo ego sum, qui priuauit
te fructu uentris tui? ❡ At illa, Habeo, in- 3
quit, famulam Balam ingredere ad illá,
ut pariat super genua mea, & habeam ex
illá filios. ❡ Deditq. illi Balam in conu- 4
bium: quæ ingresso ad se uiro ❡ concepit, 5
& peperit filium. ❡ Dixitq. Rachel: ᵛ Iudica 6
uit ᵛ mihi Dominus, & Exaudiuit uo-
cem meam, dans mihi filium. & idcirco
appellauit nomen eius Dan. ❡ Rursumq. 7
Bala concipiens, peperit alterum: ❡ pro 8
quo ait Rachel: ᵛ Comparauit me ᵛ Domi-
nus cum sorore mea, & inualui: uocauitq.
eum Nephthali. ❡ Sentiens Lia quod 9
parere desiisset, Zelpham ancillam suam
marito tradidit. ❡ Qua post conceptum 10
edente filium, dixi: ᵛ ❡ Feliciter. ᵛ & idcirco- 11
uocauit nomen eius Gad. ❡ Peperit quo- 12
que Zelpha alterum. ❡ Dixitq. Lia Hoc 13
pro beatitudine mea ᵛ: ᵛ Beatam quippe
me dicent ᵛ * mulieres. propterea appella-
uit eum Aser. ❡ Egressus autē Ruben tem- 14
pore messis triticeæ in agrum, reperit mā
dragoras: quas matri Liæ detulit. Di-
xitq. Rachel, Da mihi partem de mandra
goris filij tui. ❡ Illa respondit. Parumne ti- 15
bi uidetur, quod præripueris maritum
mihi, nisi etiam mandragoras filij mei tu
leris? Ait Rachel. Dormiat tecum hac no
cte pro mandragoris filii tui. ❡ Redeun- 16
tiq. ad uesperam Iacob de agro, egressa
est in occursum eius Lia, & ait, Ad me
inquit intrabis: quia mercede conduxi
te pro mandragoris filii mei Dormi-
uitq. cum ea nocte illa. ❡ Et exaudiuit 17
Deus preces eius: concepitq; & peperit fi-
lium quintum, ❡ & ait: Dedit Deus ᵛ merce- 18
dem ᵛ mihi, quia dedi ancillam meam ui-
ro meo, appellauitq. nomen eius Issa-
char. * ❡ Rursum Lia concipiens, peperit 19
sextum filium, ❡ & ait Dotauit me Deus 20
dote bona: etiam hac uice ᵛ mecum erit ᵛ
maritus meus, eo quòd genuerim ei sex
filios: & idcirco appellauit nomen eius Za
bulon. ❡ Post quem peperit filiam nomi 21
ne Dinam. ❡ Recordatus quoque Domi- 22
nus Rachelis, exaudiuit eā, & aperuit uul-
uam eius. ❡ Quæ concepit, & peperit fi- 23
lium, dicens: Abstulit Deus opprobrium
meum. ❡ Et uocauit nomen eius Ioseph, 24
dicens: ᵛ Addat ᵛ mihi dominus filium al-
terum. ❡ Nato autem Ioseph, dixit Ia- 25
cob socero suo: Dimitte me, ut reuertar
in patriam - meam ᵛ, & ad terram meam.
❡ Da mihi uxores, & liberos meos, pro qui- 26
bus seruiui tibi ut abeam: tu - ᵛ uero ᵛ nosti
seruitutem, qua seruiui tibi. ❡ Ait illi La- 27
ban: Inueniam gratiam in cōspectu tuo:
experimento didici, quia benedixerit mi-
hi Deus propter te: ❡ constitue merce- 28
dem tuam, quam dem tibi. ❡ At ille respō- 29
dit: Tu nosti quomodo seruierim tibi, &
quanta in manibus meis fuerit, possessio
tua. ᵛ ❡ Modicum habuisti antequam ue- 30
nirem - ad te ᵛ, & nunc diues effectus es:
benedixitq. tibi Deus ad introitum meū.
Iustum est igitur ut aliquando proui-
31 deam * domui meæ. ❡ Dixitq. Labā: Quid
tibi dabo? At ille ait, Nihil uolo: sed si fe
ceris quod postulo, iterum pascam, & cu-
32 stodiam pecora tua. ❡ Gyra omnes gre-
ges tuos, & separa cunctas oues uarias, &
sparso uellere: & quodcunque fuluum &
maculosum, uariumq. fuerit, tam in oui-
bus quam in capris, erit merces mea.
33 ❡ Respōdebitq. mihi cras iustitia mea, qu
do placiti tempus aduenerit, coram te:
omnia quæ nō fuerint uaria, & macul
sa, & fulua tam in ouibus quam in capri
34 furti me - argues ᵛ. ❡ Dixitq. Laban: Gra-
35 tum habeo quod petis. ❡ Et separauit in
die illa capras, & oues & hircos, & arietes
uarios, atque maculosos: cunctum autem
gregem unicolorem, id est albi & nigri
uelleris, tradidit in manu filiorum suo-
36 rum. ❡ Et posuit spatium itineris trium
dierum inter se, & generum, qui pascebat
37 reliquos greges eius. ❡ Tollens ergo Ia-
cob uirgas populeas uirides, & amygdali-
nas, & ex platanis, ex parte decorticauit
eas: detractisq. corticibus, in his quæ spo-
liata fuerant, candor apparuit: illa uero
quæ integra fuerant, uiridia permanse-
runt: atque in hūc modum color effectus
38 est uarius. ❡ Posuitq. eas in canalibus,
ubi effundebatur aqua: ut cum uenissent
greges ad bibendum, ante oculos haberēt
uirgas, & in aspectu earum conciperent.
39 ❡ Factumq. est ut in ipso calore coitus,
oues intuerentur uirgas, & parerent ma-
culosa, & uaria, & diuerso colore resper-
40 sa. ❡ Diuisitq. gregem Iacob, & posuit
uirgas in canalibus ante oculos arietum:
erant autem alba & nigra quęq; Laban:
cætera uero Iacob, separatis inter se gre-
41 gibus. ❡ Igitur quando primo tempore
ascendebantur oues ponebat Iacob uir-
gas in canalibus aquarum ante oculos
arietum & ouium, ut in earum contem-
42 platione conciperent. ❡ quando uero se-
rotina admissura erat, & conceptus ex-
tremus, non ponebat eas. Factaq. sunt ea
quæ erant serotina, Labani: & quæ primi
43 temporis, Iacob. ❡ Ditatusq. est homo ul-
tra modum, & habuit greges multos, an-
cillas & seruos, camelos, & asinos.

CAP. XXXI.

1 POstquam autem audiuit uerba filio-
rum Laban dicentium: Tulit Ia-
cob omnia quæ fuerunt patris no-
stri, & de illius facultate ditatus, factus est
2 inclytus: ❡ animaduertit quoque faciem
Laban, quod non esset erga se sicut heri
3 & nudiustertius, ❡ maxime dicente sibi
Domino: Reuertere in terram patrum
tuorum, & ad generationem tuam, eroq.
4 tecum. ❡ Misit *, & uocauit Rachel &
Liam in agrum, ubi pascebat greges,
5 ❡ dixitq. eis: Video faciem patris uestri,
quod nō sit erga me sicut heri & nudiu-
stertius: Deus autem patris mei fuit me-
6 cum. ❡ Et ipsæ nostis quod totis uiribus
7 meis seruierim patri uestro. ❡ Sed & pa-
ter uester circumuenit me, & mutauit
mercedem meam decem uicibus: & ta-
men non dimisit eum Deus ut noceret
8 mihi. ❡ Si quando dixit uariæ erunt mer
cedes tuæ: pariebant omnes oues uarios
fœtus. quando uero e contrario ait, Alba

in cunctis proſpere agens: habitauitq. in
domo domini ſui, ✝ qui optime nouerát 3
Dominum eſſe cum eo, & omnia quę "ge
rerat ab eo' dirigi in manu illius. ✝ Inue- 4
nitq. Ioſeph gratiam coram domino ſuo,
& miniſtrabat ei: a quo præpoſitus omni-
bus gubernabat creditam ſibi domum, &
vniuerſa quæ ei tradita fuerant: ✝ benedi 5
xitq. Dominus domui Ægyptii propter Io
ſeph, & multiplicauit tã in ædibus, quàm
in agris cunctam eius ſubſtantiam*. ✝ nec 6
quidquam aliud nouerat, niſi panem, quo
veſcebatur. Erat autem Ioſeph pulchra fa
cie, & decorus aſpectu. ✝ Poſt multos itaq. 7
dies iniecit domina ſua oculos ſuos in Io
ſeph, & ait: Dormi mecum. ✝ Qui nequa- 8
quam acquieſcens operi nefario, dixit ad
eam: Ecce dominus meus, omnibus mihi
traditis, ignorat quid habeat ĩ domo ſua:
✝ nec quidquam eſt quod non in mea ſit 9
poteſtate, vel non tradiderit mihi, præter
te, quæ vxor eius es: quomodo ergo poſ-
ſum hoc malũ facere, & peccare in " Do-
minum meum? ✝ Huiuſcemodi verbis 10
per ſingulos dies * & mulier moleſta erat
adoleſcenti, & ille recuſabat ſtuprum.
✝ Accidit autem quadam die vt intraret 11
Ioſeph domum, & operis quippiam abſq.
arbitris faceret: ✝ & illa, apprehenſa laci- 12
nia veſtimenti eius, diceret: Dormi me-
cum. Qui relicto in manu eius pallio fu-
git, & egreſſus eſt foras. ✝ Cumq. vidiſſet 13
mulier * veſtem in manibus ſuis, & ſe el-
ſe contemptam, vocauit ad ſe homines
domus ſuæ, ✝ & ait ad eos: En introduxit 14
virum Hebræum, vt illuderet nobis: ingreſ
ſus eſt ad me, vt coiret mecum: cumq. ego
ſuccłamaſſem, ✝ & audiſſet vocem meã, 15
reliquit pallium quod tenebam, & fugit
foras. ✝ In argumentum ergo fidei reten 16
tum pallium oſtendit marito reuertenti
domum, ✝ & ait: Ingreſſus eſt ad me ſer- 17
uus Hebræus, quem adduxiſti vt illuderet
mihi: ✝ cumq. audiſſet me clamare, reli- 18
quit pallium quod tenebã, & fugit foras.
✝ His auditis dominus, & nimium credu 19
lus verbis coniugis, iratus eſt valde, ✝ & tra 20
diditq. Ioſeph in carcerem, vbi vincti re-
gis cuſtodiebãtur, & erat ibi clauſus. ✝ Fuit 21
autem Dominus cum Ioſeph, & miſertus
eſt illius, & dedit ei gratiam in conſpectu
principis carceris. ✝ Qui tradidit in ma- 22
nu illius vniuerſos vinctos, qui in cuſto-
dia tenebantur: & quidquid fiebat, ſub ip
ſo erat. ✝ Nec nouerat aliquid cunctis ei 23
creditis. Dominus enim erat cum illo, &
omnia opera eius dirigebat.

"gereret: ab eo. *Et dimiſit omnia quæ habebat in manu Ioſeph. H.C.G. "Deum. MS. H.C G. "Deum meũ MS. R Rab. * Loquebatur 4. MS. R H. C.G. * quod reliquiſſet H.C G. MS. Rab H C. G. Pſa. 104. 18.

CAP. XL.

His itaq. geſtis, accidit ut peccarent 1
duo eunuchi, pincerna regis Ægy-
pti, & piſtor, domino ſuo. ✝ Ira- 2
tuſq. contra eos Pharao (nam alter pin-
cernis præerat, alter piſtoribus) ✝ miſit 3
eos in carcerem principis militũ, in quo
erat vinctus & Ioſeph. ✝ At cuſtos carce- 4
ris tradidit eos Ioſeph, qui & miniſtrabat
eis: aliquantulum temporis fluxerat, & i
li in cuſtodia tenebantur. ✝ Videruntq. 5
ambo ſomnium nocte vna, iuxta inter-
pretationem congruam ſibi. ✝ ad quo 6
cum introiſſet Ioſeph mane, & vidiſſet
eos triſtes, ✝ ſciſcitatus eſt eos, dicens Cur 7
triſtior eſt hodie ſolito facies veſtra?
8 ✝ Qui reſponderunt, Somnium vidimus,
& non eſt qui interpretetur nobis: Di-
xitq. ad eos Ioſeph Nunquid non Dei eſt
interpretatio? referte mihi quid videri-
9 tis. ✝ Narrauit prior, præpoſitus pincer-
10 narum ſomnium ſuum: ✝ Videbam co-
ram me vitem, in qua erant tres propagi-
nes, creſcere paulatim in gemmas, &
11 poſt flores vuas matureſcere: ✝ calicemq.
Pharaonis in manu mea. tuli ergo vuas,
& expreſſi in calicem quem tenebam, &
12 tradidi poculum Pharaoni ✝ Reſpondit
Ioſeph: Hæc eſt interpretatio ſomnij,
Tres propagines, tres adhuc dies ſunt:
13 ✝ Poſt quos recordabitur Pharao miniſte
rij tui, & reſtituet te in gradum priſti-
num: dabiſq. ei calicem iuxta officium
tuum, ſicut ante facere conſueueras.
14 ✝ Tantum memento mei, cum tibi bene
fuerit, & facias mecum miſericordiam:
ut ſuggeras Pharaoni, ut educat me de
15 iſto carcere: ✝ quia furtim ſublatus ſum
de terra Hebræorum, & hîc innocens in
16 lacum miſſus ſum. ✝ Videns piſtorum
magiſter quod prudenter ſomnium diſ-
ſoluiſſet, ait: Et ego uidi ſomnium, Quod
tria caniſtra farinæ haberem ſuper caput
17 meum: ✝ & in uno caniſtro, quod erat ex-
celſius, portare * me omnes cibos * qui
fiunt arte piſtoria, aueſq. comedere ex
18 eo. ✝ Reſpondit Ioſeph: Hæc eſt interpre-
tatio ſomnij: Tria caniſtra, tres adhuc
19 dies ſunt: ✝ Poſt quos auferet Pharao ca-
put tuum, ac ſuſpendet te in cruce, & la-
20 cerabunt uolucres carnes tuas. ✝ Exinde
dies tertius natalitius Pharaonis erat: qui
faciens grande conuiuium pueris ſuis,
recordatus eſt inter epulas magiſtri pin-
21 cernarum, & piſtorum principis. ✝ Re-
ſtituitq. alterum in locum ſuum, ut
22 porrigeret "ei' poculum: ✝ alterum ſu-
ſpendit in patibulo, ut coniectoris ueri-
23 tas probaretur. ✝ Et tamen ſuccedenti-
bus proſperis, præpoſitus pincernarum
oblitus eſt interpretis ſui.

MS. * putabam. M.S. R. *Pharaonis. H.C.G. "regi 13. M.S. Rab. "Pharaoni. H. C. G.

CAP. XLI.

1 POST duos annos uidit Pharao ſom-
nium. Putabat ſe ſtare ſuper fluuiũ,
2 ✝ de quo aſcendebant ſeptem boues
pulchræ & craſſæ nimis: & paſcebantur
3 in locis paluſtribus. ✝ Aliæ quoque ſeptem
emergebant de flumine, fœdæ, confe-
cteq. macie, & paſcebantur in ipſa amnis
4 ripa in locis uirentibus. ✝ deuorauerúntq.
eas, quarum mira ſpecies & habitudo
corporum erat. Expergefactus Pharao,
5 ✝ rurſum dormiuit. & uidit alterum ſom-
nium. Septem ſpicæ pullulabant in cul-
6 mo uno plenæ, atque formoſæ: ✝ aliæ
quoque totidem ſpicæ tenues, & per-
7 cuſſæ uredine oriebantur, ✝ deuorantes
omnem priorum pulchritudinem. Eui-
8 gilans Pharao poſt quietem, ✝ & facto
mane, pauore perterritus, miſit ad om-
nes coniectores Ægypti, cunctoſq. ſa-
pientes: & accerſitis narrauit ſomnium,
9 nec erat qui interpretaretur. ✝ Tunc de-
mum reminiſcens pincernarum magi-
10 ſter, ait: Confiteor peccatum meum: ✝ Ira-
tus rex ſeruis ſuis, me & magiſtrum pi-
ſtorum retrudi iuſſit in carcerem princi-

pis militum: ♰ ubi una nocte uterque uidi- 11
mus somnium, præsagium futurorum.
♰ Erat ibi puer Hebræus, eiusdem ducis 12
militum famulus: cui narrantes somnia,
♰ audiuimus quicquid postea rei proba- 13
uit euentus. ego enim redditus sum of-
ficio meo: & ille suspensus est in cruce.
Ps. 104. 20. ♰ Protinus ad regis imperium eductum de 14
carcere Ioseph totonderunt: ac ueste mu-
tata obtulerunt ei. ♰ Cui ille ait: Vidi som- 15
nia, nec est qui edisserat: quæ audiui te sa-
pientissime conijcere. ♰ Respondit Ioseph: 16
Absque me Deus respõdebit prospera Pha
raoni. ♰ Narrauit ergo Pharao quod ui- 17
derat; Putabam me stare super ripam flu-
minis, ♰ & septem boues de amne conscé- 18
dere, pulchras nimis, & obesis carnibus:
quæ in pastu paludis uirecta carpebãt. ♰ & 19
ecce, has sequebantur aliæ septem boues,
in tantum deformes & macilentæ, ut nũ-
quam tales in Terra-Ægypti uiderim. ♰ quæ 20
deuoratis & consumptis prioribus. ♰ nullũ 21
saturitatis dedere uestigium: sed simili ma
cie & squalore torpebant. Euigilans, rursus
sopore depressus, ♰ uidi somnium. Septem 22
spicæ pullulabant in culmo uno plenæ
atque pulcherrimæ. ♰ aliæ quoque septem 23
tenues & percussæ vredine, oriebantur e
stipula: ♰ quæ priorum pulchritudinem de- 24
uorauerunt. Narraui coniectoribus "som
nium', & nemo est qui edisserat. ♰ Re- 25
spondit Ioseph: Somnium regis unum est:
quæ facturus est Deus, ostendit Pharaoni.
♰ Septem boues pulchræ, & septem spicæ 26
plenæ: septem hubertatis anni sunt: ean-
demq. uim somnij comprehendunt. ♰ Se- 27

" somniorũ 4 MS. H. C. G.

ptem quoque boues tenues atque maci-
lentæ, quæ ascenderunt post eas, & se-
ptem spicæ tenues, & vento urente per-
cussæ: septem anni uenturæ sunt famis.
28 ♰ Qui hoc ordine complebuntur. ♰ Ecce
29 septem anni uenient fertilitatis magnę in
30 uniuersa Terra-Ægypti: ♰ quos sequentur
septem anni alij tantæ sterilitatis, ut
obliuioni tradatur cuncta retro abun-
dantia: consumptura est enim fames
31 omnem terram, ♰ & hubertatis magni-
tudinem perditura est inopiæ magnitu-
32 do. ♰ Quod autem uidisti secundo ad ean-
dem rem pertinens somnium: firmita-
tis indicium est, eo quòd fiat sermo Dei,
33 & velocius impleatur. ♰ Nunc ergo pro-
uideat rex uirum sapientem, & indu-
strium, & præficiat eum Terræ-Ægypti:
34 ♰ Qui constituat præpositos per cunctas
regiones: & quintam partem fructuum
35 per septem annos fertilitatis, ♰ qui iam
nunc futuri sunt, congreget in horrea: &
omne frumentum sub Pharaonis pote-
state condatur, seruetur q. in vrbibus.
36 ♰ Et præparetur futuræ septem annorum
fami, quæ oppressura est Ægyptum, &
37 non consumetur terra inopia. ♰ Placuit
Pharaoni consilium, & cunctis ministris
38 eius: ♰ locutusq. est ad eos: Num inue-
nire poterimus talem uirum, qui spiri-
39 tu Dei plenus sit? ♰ Dixit ergo ad Io-
seph: Quia ostendit tibi Deus omnia quæ
locutus es, nunquid sapientiorem, & con-
40 similem tui inuenire potero? ♰ Tu eris Ps. 104. 21.
super domum meam, & ad tui oris im- 1. Mach. 2.53.
perium cunctus populus obediet: uno tan-

Act. 7. 2. 41 tum regni solio te præcedam. ♰ Dixitq.
rursus Pharao ad Ioseph: Ecce, constitui te
42 super uniuersam terram Ægypti. ♰ Tu-
litq. annulum de manu sua, & dedit eum
in manu eius: uestiuitq. eum stola byssi-
na, & collo torquem auream circumpo-
43 suit. ♰ Fecitq. eum ascendere super cur-

rum suum "secundum', clamante præco- " secũ C.
ne, ut omnes coram eo genu flecterent, &
præpositum esse scirent uniuersæ Terræ-
44 Ægypti. ♰ Dixit quoque "rex-Ægypti' ad -10 MS. Ra.
Ioseph: Ego sum Pharao: absque tuo im-
perio non mouebit quisquam manum " Pharao H C. G.
45 aut pedem in omni Terra-Ægypti. ♰ Ver-

tũ.

titq. nomen eius, & uocauit eum (lin-
gua Ægyptiaca,) Saluatorem-mundi. De-
ditq. illi vxorem Aseneth filiam Phuti-
pharis sacerdotis Heliopoleos. Egressus est
itaque Ioseph ad Terram-Ægypti (✝ tri- 46
ginta autem annorum erat quando stetit
in conspectu regis Pharaonis) & circui-
uit omnes regiones Ægypti. ✝Venitq. fer- 47
tilitas septem annorum: & in manipu-
los redactæ segetes congregatæ sunt in
horrea Ægypti. ✝ Omnis etiam frugum 48
abundantia in singulis urbibus condita
est. ✝Tantaq. fuit abundantia tritici, vt 49
arenæ maris coæquaretur, & copia men-
suram excederet. ✝ ‖ Natiq. sunt Ioseph 50
filij duo antequam ueniret fames: quos
peperit ei Aseneth filia Phutipharis sacer-
dotis Heliopoleos. ✝ Vocauitq. nomen 51
primogeniti, Manasses, dicens; ∴ Obli-
uisci me fecit Deus omniũ laborum meo-
rum, & domus patris mei. ✝Nomen quoq; 52
secundi appelauit Ephráim, dicens: ∴ Cre-
scere me fecit Deus in terra paupertatis
meæ. ✝ Igitur transactis septem huber- 53
tatis annis, qui fuerant in Ægypto. ✝ ‖ cœ- 54
perunt uenire septem anni inopiæ, quos
predixerat Ioseph: & in uniuerso orbe fa-
mes præualuit, in cuncta "autem Ter-
ra-Ægipti" panis erat. ✝Qua esuriente 55
clamauit populus ad Pharaonem, alimen-
ta petens. Quibus ille respondit: Ite ad
Ioseph: & quicquid ipse uobis dixerit, fa-
cite. ✝ Crescebat autem quotidie fames 56
in omni terra: aperuitq. Ioseph vniuersa
horrea, & uendebat Ægyptijs: nam & il-
los oppresserat fames. ✝Omnesq. prouin- 57
ciæ ueniebant in Ægyptum, vt emerent
escas, & malum inopiæ temperarent.

CAP. XLII.

AVdiens autem Iacob quod alimen- 1
ta venderentur in Ægypto, dixit
filijs suis: Quare negligitis? ✝ ‖ au- 2
diui quod triticum venundetur in Ægy-
pto: descendite, & emite nobis necessaria,
vt possimus uiuere, & non consumamur
inopia. ✝ Descendentes igitur fratres Io- 3
seph decem, ut emerẽt frumenta in Ægy-
pto, ✝ Ben-iamin domi retento a Iacob, 4
qui dixerat fratribus eius: Ne forte in iti-
nere quicquam patiatur mali: ✝ ingressi 5
sunt terram Ægypti cum alijs qui perge-
bant ad emendum. Erat autem fames in
Terra-Chanáam. ✝Et Ioseph "erat prin- 6
ceps in Terra-Ægypti", atque ad eius nu-
tũ frumẽta populis uendebantur. Cumq.
adorassent eum fratres sui, ✝ & agnouis- 7
set eos, quasi ad alienos durius loquba-
tur, interrogans eos, Vnde uenistis? Qui
responderunt: De Terra-Chanám, ut
emamus uictui necessaria. ✝ Et tamen 8
fratres ipse cognoscens, non est cognitus
ab eis. ✝ Recordatusq. somniorum quæ 9
aliquando uiderat, ait ad eos, Explora-
tores estis: ut uideatis infirmiora terræ
uenistis. ✝Qui dixerunt: Non est ita do- 10
mine, sed serui tui uenerunt vt emerent
cibos. ✝Omnes filij unius uiri sumus: pa- 11
cifici uenimus, nec quicquam famuli tui
machinantur mali. ✝Quibus ille respon- 12
dit: Aliter est: immunita terræ huius con-
siderare uenistis. ✝At illi dixerunt. Duo- 13
decim, inquiunt, serui tui fratres, sumus,
filij uiri unius in Terra-Chanáam: mini-
mus cum patre nostro est, alius non est
14 super. ✝ Hoc est, ait, quod locutus sum,
15 Exploratores estis. ✝ Iam nunc experi-
mentum vestri capiam: per salutem Pha-
raonis non egrediemini hinc, donec ue-
16 niat frater vester minimus. ✝ Mittite ex
uobis unum, & adducat eum: uos autem
eritis in uinculis, donec probentur quæ
dixistis utrum uera an falsa sint: alioquin
per salutem Pharaonis exploratores estis.
17 ✝ Tradidit ergo illos custodiæ tribus die-
18 bus. ✝Die autem tertio eductis de carcere,
ait: Facite quæ dixi, & uiuetis: Deum
19 enim timeo. ✝ Si pacifici estis, frater ue-
ster unus ligetur in carcere: uos autem
abite, & ferte frumenta quæ emistis, in
20 domos uestras: ✝ & fratrem uestrum mi-
nimum ad me adducite, ut possim uestros Infr. 43.
probare sermones, & non moriamini. 5.
21 Fecerunt vt dixerat, ✝ & locuti sunt ad in-
uicem, Merito hæc patimur; quia pec-
cauimus in fratrem nostrum, uidentes
angustiam animæ illius, dum deprecare-
tur nos, & non audiuimus: idcirco uenit
22 super nos ista tribulatio. ✝ E quibus unus
Ruben ait: Nunquid non dixi uobis, ‖ No- Sup. 37.
lite peccare in puerum ∴ & non audistis
23 me? en sanguis eius exquiritur. ✝ Nescie-
bant autem quod intelligeret Ioseph:
eo quod per interpretem loqueretur ad
24 eos. ✝ Auertitq. se parumper, & fleuit:
25 & reuersus locutus est ad eos. ✝ Tolensq.
Simeon, & ligans illis præsentibus, iussit
ministris ut implerent eorum saccos tri-
tico, & reponerent pecunias singulorum
in sacculis suis, datis supra cibarijs in uia:
26 qui fecerunt ita. ✝At illi portãtes frumen-
27 ta in asinis suis, "profecti sunt. ✝ Aper-
toq. unus sacco ut daret iumento pabu-
lum in diuersorio, contemplatus pecu-
28 niam in ore sacculi. ✝ dixit fratribus suis:
Reddita est mihi pecunia,* en habetur in * mea. 7.
sacco, Et obstupefacti, turbatiq mutuo M.S H G.
dixerunt: Quidnam est hoc quod fecit no-
29 bis Deus? ✝ Veneruntq. ad Iacob patrem
suum in terram-Chanám, & narra-
uerunt ei omnia quæ accidissent sibi di-
30 centes: ✝ Locutus est nobis dominus ter-
re * dure, & putauit nos exploratores es- *. dixit 5.
31 se prouinciæ. ✝ Cui respondimus: Paci- M S.
fici sumus, nec ullas molimur insidias. -0.
32 ✝ Duodecim fratres uno patre geniti su-
mus: unus non est super, minimus cum
33 patre nostro est in Terra-Chanán. ✝ Qui
ait nobis: Sic probabo quod pacifici sitis:
Fratrem uestrum unum dimittite apud
me, & cibaria domibus uestris neces-
34 saria sumite, & abite: ✝ fratremq. ue-
strum minimum adducite ad me, ut sciã
quod non sitis exploratores: & istum qui
tenetur in uinculis, recipere possitis: ac
deinceps quæ uultis, emendi habeatis li-
35 centiam. ✝ His dictis cum frumenta ef-
funderent, singuli reppererunt in ore sac-
corum ligatas pecunias: exterritisq. si-
36 mul omnibus, ✝ dixit pater Iacob: Absq;
liberis me esse fecistis, Iosep non est su-
per, Simeon tenetur in uinculis, & Be- " aufer.
niamin "auferetis": in me hæc omnia ma- m.M.S.q.
37 la reciderunt. ✝ Cui respondit Ruben:
Duos filios meos interfice, si non redu-

xero

xero illum tibi: trade illum in manu mea,
& ego eum tibi restituam. At ille, Non
descendet, inquit, filius meus uobiscum:
frater eius mortuus est, & ipse solus re-
mansit. si quid ei aduersitatis acciderit in
terra ad quam pergitis, deducetis canos
meos cum dolore ad inferos.

CAP. XLIII.

1 INterim fames omnem terram uehe-
menter premebat. ¶ Consumptisq. 2
cibis, quos ex Ægypto detulerant, dixit
Iacob ad filios suos: Reuertimini, &
emite nobis pauxillum escarum. ¶ Re- 3
spondit Iudas: Denuntiauit nobis uir ille
sub "attestatione' iurisiurandi, dicens: Nō — " testifica-
uidebitis faciem meam, nisi fratrem ue- — tiom MS.
strum minimum adduxeritis uobiscum.
¶ Si ergo vis eum mittere nobiscum, per- 4
gemus pariter, & emenus tibi necessaria.
¶ Si autem non uis, non ibimus: vir enim 5
(vt sæpe diximus) denuntiauit nobis, di-
cens: ‖ Non uidebitis faciem meam absq; — Sup. 42. 20.
fratre vestro minimo. Dixit eis Israel: In
meam hoc fecistis miseriam, ¶ vt indicare- 6
tis ei & alium habere uos fratrem. At illi
responderunt: ¶ Interrogauit nos homo 7
per ordinem nostram progeniem: si pa-
ter uiueret: si haberemus fratrem: & nos
respondimus ei cōsequēter iuxta id quod
fuerat sciscitatus: nunquid scire potera-
musquod dicturus esset. Adducite fratrem
uestrum uobiscum? ¶ Iudas quoque dixit 8 — Infr. 44. 32.
patri suo, Mitte puerum mecum, ut profi-
ciscamur, & possimus uiuere: ne moria-
mur nos, & paruuli nostri. ¶ Ego suscipio 9
puerum de manu mea, require illum. nisi
reduxero, & reddidero eum tibi, ero pec-
cati reus in te omni tempore. ¶ Si non in- 10
tercessisset dilatio, iam uice altera uenis-
semus. ¶ Igitur Israel pater eorum dixit 11
ad eos: Si sic necesse est, facite quod vul-
tis: sumite de optimis terræ "frugibus' in — " fructi-
uasis uestris, & deferte uiro munera, mo- — bus MS G.
dicum resinæ, & mellis, & storacis, stactes,
& terebinthi, & amygdalarum. ¶ Pecu- 12
niam quoque duplicem ferte uobiscum: &
illam quam inuenistis in sacculis, reporta-
te, ne forte errore factum sit. ¶ Sed & fra- 13
trem uestrum tollite, & ite ad uirum.
¶ Deus autem meus omnipotens faciat uo- 14
bis eum placabilem: & remittat uobiscum
fratrem uestrum quem tenet - in uincu- — -5 MS. H. C. G.
lis', & hunc Ben-iamin: ego autem quasi
orbatus absque liberis ero. ¶ Tulerunt er- 15
go uiri munera, & pecuniam duplicem, &
Ben-iamin: descenderuntq. in Ægyptum,
& steterunt coram Ioseph. ¶ Quos cum 16
ille uidisset, & Ben-iamin simul, præce-
pit dispensatori domus suæ: dicens: In-
troduc uiros domum, & occide uictimas,
& instrue conuiuium: quoniam mecum
sunt comesturi meridie. ¶ Fecit ille sicut 17
fuerat imperatum, & introduxit uiros do-
mum. ¶ "Ibiq. exterriti, dixerunt mu- 18 — " Illiq; MS.
tuo: Propter pecuniam, quam retulimus
prius in saccis nostris, introducti sumus: ut
deuoluat in nos calumniam, & uiolenter
subijciat seruituti & nos, & asinos nostros.
¶ Quamobrem in ipsis foribus accedentes 19
ad dispensatorem locuti sunt: ¶ Oramus 20
domine ut audias nos. ‖ Iam ante descen- — Sup. 42. 3
dimus, ut emeremus escas. ¶ Quibus em- 21
ptis, cum uenissemus ad diuersorium, ape-
ruimus saccos nostros, & inuenimus pecu
niam in ore saccorum: quam nunc eodē
22 pondere reportauimus'. ¶ Sed & aliud at-
tulimus argentum, ut emamus "quæ no- — 6 M S. Rab.
bis' necessaria sunt': non est in nostra cō- — " cibū H. G.
scientia quis posuerit eam in marsupijs
23 nostris. ¶ At ille respondit, Pax uobiscum, — " frumen tum C.
nolite timere: Deus uester, & Deus patris
uestri dedit vobis thesauros in saccis ue-
stris. nam pecuniam, quam dedistis mihi
probatam ego habeo. Eduxitq. ad eos Si-
24 meon. ¶ Et introductis domum, attulit
aquam, & lauerunt pedes suos, deditq. pa-
25 bulum asinis eorum. ¶ Illi uero parabant
munera, donec ingrederetur Ioseph me-
ridie. audierant enim quod ibi comesturi
26 essent panem. ¶ Igitur ingressus est Ioseph
domum suam, obtuleruntq. ei munera, te-
nentes in manibus suis: & adorauerunt
27 proni in terrā. ¶ At ille clementer resalu-
tatis eis, interrogauit eos, dicens: Sanus ne
est pater vester senex, de quo dixeratis mi-
28 hi? Adhuc uiuit? ¶ Qui responderunt: So-
spes est seruus tuus pater noster, adhuc ui-
29 uit. Et incuruati, adorauerunt eum. ¶ At-
tollens autem Ioseph oculos, uidit Ben-ia-
min fratrem suum uterinum, & ait: Iste
est frater uester paruulus, de quo dixera-
tis mihi? Et rursum, Deus, inquit, mise-
30 reatur tui fili mi. ¶ Festinauitq., quia com
mota fuerāt uiscera eius super fratre suo,
& erumpebant lachrymæ: & introiens cu-
31 biculū fleuit. ¶ Rursumq. lota facie egres-
32 sus, cōtinuit se, & ait: Ponite panes ¶ Qui-
bus appositis, seorsum Ioseph, & seor-
sum fratribus, Ægyptijs quoque qui ue-
scebantur simul, seorsum (illicitum est
enim Ægyptijs comedere cum Hebræis, &
profanum putant huiuscemodi conuiuiū)
33 ¶ sederunt coram eo, primogenitus iuxta
primogenita sua, & minimus iuxta ætа-
34 tem suam. Et mirabantur nimis, ¶ sum-
ptis partibus, quas ab eo acceperant: ma-
iorq. pars uenit Ben-iamin, ita ut quin-
que partibus excederet. Biberuntq., &
inebriati sunt cum eo.

CAP. XLIIII.

1 PRæcepit autem Ioseph dispensatori
domus suæ, dicens: Imple saccos eo-
rum frumento, quantum possunt ca-
pere: & pone pecuniam singulorum in
2 summitate sacci. ¶ Scyphum autem meum
argenteum, & pretium, quod dedit tritici,
pone in ore sacci iunioris. factumq. est
3 ita. ¶ Et orto mane, dimissi sunt cum asi-
4 nis suis. ¶ Iamq. urbem exierant, & pro-
cesserant paululum: "tunc' Ioseph accer- — " cum MS.
sito dispensatore domus, ait, Surge, in-
quit, & persequere uiros: & apprehensis
dicito: Quare reddidistis malum pro bo-
5 no? ¶ Scyphus, quem furati estis, ipse est
in quo bibit dominus meus, & in quo au-
6 gurari solet: pessimam rem fecistis. ¶ Fe-
cit ille ut iusserat. Et apprehensis per or-
7 dinem locutus est. ¶ Qui responderunt:
Quare sic loquitur dominus noster, ut ser-
8 ui tui tantum flagitij commiserint? ¶ Pe-
cuniam, quam inuenimus in summitate
saccorum, reportauimus ad te de Ter-
ra-Chanáan: & quomodo consequens
est ut furati simus de domo domini tui

autum

aurum uel argentum ? ❡ Apud quem- 9
cumque fuerit inuentum seruorum tuo-
rum quod quæris, moriatur, & nos eri-
mus serui domini nostri. ❡ Qui dixit eis: 10
Fiat iuxta uestram sententiam: apud quę-
cumque fuerit inuentum, ipse sit seruus
meus, uos autem eritis innoxij. ❡ Ita- 11
que festinato deponentes in terram sac-
cos, aperuerunt singuli. ❡ Quos scruta- 12
tus, incipiens a maiore usque ad minimũ,
inuenit scyphum in sacco Ben-iamin. ❡ At 13
illi scissis uestibus, oneratisq. rursum asi-
nis, reuersi sunt in oppidum. ❡ Primusq. 14
Iudas cum fratribus ingressus est ad Io-
seph (nec dum enim de loco abierat) om-
nesq. ante eum pariter in terram corrue-
runt. ❡ Quibus ille ait: Cur sic agere vo- 15
luistis? an ignoratis quod non sit similis
mei in augurandi scientia? ❡ Cui Iudas, 16
Quid respõdebimus, inquit, domino meo?
uel, Quid loquemur, aut iuste poterimus
obtendere? Deus inuenit iniquitatem ser-
uorum tuorum: en omnes serui sumus
domini mei, & nos, & apud quem inuen-
tus est scyphus. ❡ Responditq. Ioseph: Ab- 17
sit a me ut sic agam: qui furatus est scy-
phum, ipse sit seruus meus; uos autem
H. C. G. abite liberi ad patrem uestrum. ❡ Acce- 18
dens autem propius Iudas, confidenter
ait: Oro domine mi, loquatur seruus tuus
uerbum in auribus tuis, & ne irascaris fa-
Sup. 42. 1. mulo tuo: tu es enim post Pharaonem.
❡ dominus meus. Interrogasti prius ser- 19
uos tuos, Habetis patrem aut fratrem?
❡ & nos respondimus tibi domino meo: 20
Est nobis pater senex, & puer paruulus,
qui in senectute illius natus est; cuius
uterinus frater mortuus est & ipsum so-
lum habet mater sua, pater uero tenere
diligit eum. ❡ Dixistiq. seruis tuis: Ad- 21
ducite eum ad me, & ponam oculos meos
super illum. ❡ Suggessimus domino meo: 22
Sup 43. ... & 5. Non potest puer relinquere patrem suũ:
si enim illum dimiserit, morietur. ❡ Et di- 23
xisti seruis tuis, Nisi uenerit frater ue-
ster minimus uobiscum, non uidebitis
amplius faciem meam. ❡ Cum ergo ascen- 24
dissemus ad famulum tuum patrem no-
strum, narrauimus ei omnia quæ locu-
tus est dominus meus. ❡ Et dixit pater 25
noster, Reuertimini, & emite nobis pa-
rum tritici: ❡ Cui diximus, Ire non pos- 26
sumus: si frater noster minimus descen-
derit nobiscum, proficiscemur simul:
alioquin illo absente, non audemus uide-
Ar. M. R. H. re faciem uiri. ❡ Ad quæ ille respon- 27
dit: Vos scitis quod duos genuerit mihi
uxor mea. ❡ Egressus est unus, & dixistis: 28
p. 37. .33. Bestia deuorauit eum: & hucusque non
comparet. ❡ Si tuleritis & istum, & ali- 29
quid ei in uia contigerit, deducetis canos
meos cum mœrore ad inferos. ❡ Igitur si 30
intrauero ad seruum tuum patrem no-
strum, & puer defuerit, (cum anima il-
lius ex huius anima dependeat) ❡ uide- 31
ritq. eum non esse nobiscum, morietur,
& deducent famuli tui canos eius cum do-
lore ad inferos. ❡ Ego proprie seruus 32
Hps. C.G. .4.39 tuus sim, qui in meam hunc recepi fidem,
& spopondi dicens: Nisi reduxero eum,
peccati reus ero in patrem meum omni
tempore. ❡ Manebo itaque seruus tuus 33
pro puero in ministerio domini mei, &
34 puer ascendat cum fratribus suis. ❡ Non
enim possum redire ad patrem meum, ab-
sente puero: ne calamitatis, quæ oppressu-
ra est patrem meum, testis assistam.

CAP. XLV.

1 NOn se poterat ultra cohibere Io-
seph multis coram astantibus: un-
de præcepit, ut egrederentur cun-
cti foras, & nullus interesset alienus agni-
2 tioni mutuæ. ❡ Eleuauitq. uocem cum fle-
tu: quam audierunt Ægyptij, omnisq. do-
3 mus Pharaonis. ❡ Et dixit fratribus suis
Ego sum Ioseph: adhuc pater meus uiuit?
Non poterant respondere fratres nimio
4 terrore perterriti. ❡ Ad quos ille clemen-
ter, Accedite, inquit, ad me. Et cum ac-
cessissent prope, Ego sum, ait, Ioseph
frater uester, quem uendidistis in Ægy- Act. 7. 13.
5 tum. ❡ Nolite pauere, neque uobis durum
esse uideatur, quod uendidistis me in his
regionibus: pro salute enim uestra misit Infr. 50. 20.
6 me Deus ante uos in Ægyptum. ❡ Bien-
nium est enim quod cœpit fames esse in 1 M.S.
terra: & adhuc quinque anni restant; qui- Rab. 11. G G.
7 bus nec arari poterit, nec meti. ❡ Præmi-
sitq. me Deus, ut reseruemini super ter-
ram, & escas ad uiuendum habere possitis.
8 ❡ Non uestro consilio, sed Dei uoluntate
huc missus sum: qui fecit me quasi patrẽ
Pharaonis, & dominum uniuersæ domus
eius, ac principem in omni Terra-Ægypti.
9 ❡ Festinate, & ascendite ad patrem meum,
& dicetis ei: Hæc mandat filius tuus Io-
seph: Deus fecit me dominum uniuersæ
terræ-Ægypti: descende ad me, ne morẽ-
10 ris, ❡ & habitabis in Terra-Gessen: erisq. iux
ta me tu, & filij tui, & filij filiorum tuo-
rum, oues tuæ, & armenta tua, & uniuer-
11 sa quæ possides. ❡ Ibiq. te pascam (ad-
huc enim quinque anni residui sunt fa-
mis) ne & tu pereas, & domus tua, & om-
12 nia quæ possides. ❡ En, oculi uestri, & ocu-
li fratris mei Ben-iamin, uident quod os
13 meum loquatur ad uos. ❡ Nunciate patri
meo uniuersam gloriam meam, & cun-
cta quæ uidistis in Ægypto: festinate, &
14 adducite eum ad me. ❡ Cumq. amplexa-
tus recidisset in collum Ben-iamin fra-
tris sui, fleuit: illo quoque similiter flen-
15 te super collum eius. ❡ Osculatusq. est
Ioseph omnes fratres suos, & plorauit
super singulos: post quæ ausi sunt loqui
16 ad eum. ❡ Auditumq. est, & celebri ser-
mone uulgatum in aula regis, Venerunt
fratres Ioseph. & gauisus est Pharao, atque
17 omnis familia eius. ❡ Dixitq. ad Ioseph
ut imperaret fratribus suis, dicens: One-
rantes iumenta, ite in Terram-Chanaan,
18 ❡ & tollite inde patrem uestrum, & co-
gnationem, & uenite ad me: & ego dabo
uobis omnia bona Ægypti, ut comeda-
19 tis medullam terræ. ❡ Præcipe etiam ut
tollant plaustra de Terra-Ægypti, ad sub-
uectionem paruulorum suorum, ac
coniugum: & dicito, Tollite patrem ve-
strum, & properate quantocyus uenien-
20 tes. ❡ Nec dimittatis quicquam de su-
pellectili vestra: quia omnes opes Ægy-
21 pti vestræ erunt. ❡ Feceruntq. filij
Israel vt eis mandatum fuerat. Quibus
dedit Ioseph plaustra, secundum Pha-

raonis imperiũ:& cibaria in itinere.†Sin- 22
gulis quoque proferri iuſſit binas ſtolas:
Ben-iamin uero dedit trecentos; argẽteos
cum quinque ſtolis optimis: †tantundem 23
pecuniæ,& ueſtium mittens patri ſuo, ad-
ei 12 dens eis aſinos decem, qui ſubueherent
s. ex omnibus diuitijs Ægypti, & totidem
C.6. aſinas, triticum in itinere, panesq́. por-
tãtes. † Dimiſit ergo fratres ſuos: & profi- 24
ciſcentibus ait, Ne iraſcamini in uia. †Qui 25
aſcendentes ex Aegypto,uenerunt in Ter-
ram-Chanáan ad patrem ſuum Iacob.
†Et nuntiauerunt ei, dicentes: Ioſeph fi- 26
10 M S. lius tuus uiuit: & ipſe dominatur in om-
b. H.C. ni Terra-Aegypti.Quo audito Iacob, qua-
ſi de graui ſomno euigilans, tamen non
credebat eis. † Illi e contra referebant 27
omnem ordinem rei. Cumq́. uidiſſet
plauſtra & uniuerſa quæ miſerat, reuixit
ſpiritus eius, † & ait: Sufficit mihi ſi ad- 28
huc Ioſeph filius meus uiuit: uadam, &
uidebo illum antequam moriar.

CAP. XLVI.

PRofectusq́. Iſraël cum omnibus quæ 1
habebat, uenit ad Puteum iuramen-
ti: & mactatis ibi uictimis Deo pa-
tris ſui Iſaac, † audiuit eum per uiſionem 2
nocte uocantem ſe, & dicentẽ ſibi:Iacob,
Iacob. Cui reſpondit, Ecce adſum. † Ait 3
illi Deus: Ego ſum fortiſſimus Deus patris
tui: noli timere, deſcende in Aegyptum,
quia in gentem magnam faciam te ibi.
† Ego deſcendam tecum illuc, & ego inde 4
adducam te reuertentem. Ioſeph quoque
ponet manus ſuas ſuper oculos tuos.
† Surrexit autem Iacob a Puteo-iura- 5
.7.15. menti: ‖ tuleruntq́. eum filij,cum paruu-
lis & uxoribus ſuis,in plauſtris, quæ miſe-
rat Pharao ad portandum ſenem,† & om- 6
nia, quæ poſſederat in Terra-Chanáan:
ſ.24.4 ‖ uenitq́ in Aegyptum cum omni ſemine
.104. ſuo, † filij eius, & nepotes, filiæ, & cun- 7
cta ſimul progenies. † Hæc ſunt autem 8
i.52.4 nomina filiorum Iſrael, qui ingreſſi ſunt
Iacob in Aegyptum, ipſe cum liberis ſuis.‖Pri-
C.6. mogenitus * Ruben. † Filij Ruben: He- 9
Iacob noch & Phallu,& Heſron,& Charmi.†‖Fi- 10
C.6. lij Simeon: Iamuel, & Iamin, * & Ahod,
od.1.2 & Iachin, & Sohar, & Saul filius Chana-
14. nitidis. † Filij Leui: Gerſon, & Cahath, 11
.26.5. & Merari. † ‖ Filij Iuda: Her,& Onam,& 12
Par.5. Sela,& Phares,& Zara.mortui ſunt autem
& 3. Her, & Onan in Terra-Chanáan. Natiq́.
& Ia. ſunt filij Phares: Heſron,& Hamul. † ‖Fi- 13
.o. lij Iſſachar:Thola,& Phua,& Iob,& Sime-
m.6.15 ron.†Filij Zabulon: Sared,& Elon,& Iahe- 14
Par.4. lel. †Hi filij Liæ,quos genuit in Meſopota- 15
mia Syriæ cum Dina filia ſua. omnes ani-
Par.6. mæ filiorum eius & filiarum,triginta tres.
†Filij Gad:Sephon,& Aggi,& Eſebon,& Su- 16
Par.2. ni,& Heri,& Arodi,& Areli.† ‖ Filij Aſer: 17
4.21. Iamna, & Ieſua, & Ieſſui, & Beria, Sara
p.38.3 quoque ſoror eorum. Filij Beria: Heber
Par.7. & Melchiel. † hi filij Zelphæ, quam dedit 18
Laban Liæ filiæ ſuæ. & hos genuit Iacob
ar.7.3 ſexdecim animas. † Filij Rachel uxoris Ia- 19
p. 41. cob: Ioſeph & Ben-iamin. † ‖ Natiq́. ſunt 20
Ioſeph filij in Terra-Aegypti, quos ge-
nuit ei Aſeneth filia Phutipharis ſacerdo-
Par.7 tis Heliopoleos: Manaſſes & Ephraim.
8.1. † ‖ Filij Ben-iamin: Bela, & Bechor,& Aſ- 21
bel, & Gera. & Naaman,& Echi,& Ros, &

22 Mophim, & Ophim,& Ared. † hi filij Ra-
chel,quos genuit Iacob: omnes animæ,
23 quatuordecim. † Filij Dan: Huſim. † Fi-
24 lij Nepthali: Iaſiel & Guni,& Ieſer,& Sal-
25 lem. † Hi filij Balæ, quam dedit Laban
Racheli filiæ ſuæ: & hos genuit Iacob:
26 omnes animæ, ſeptem. † Cunctæq́. ani-
mæ,quæ ingreſſæ ſunt cum Iacob in Aegy-
ptum, & egreſſæ ſunt de femore illius,
abſque uxoribus filiorum eius: ſexagin-
27 ta ſex. †Filij autem Ioſeph,qui nati ſunt ei
in Terra-Aegypti, animæ duæ. ‖ Omnes Deut.10.
animæ domus Iacob quæ ingreſſæ ſunt in 22.
28 Aegyptum, fuêre ſeptuaginta. † Miſit
autem * Iudam ante ſe ad Ioſeph,ut nun- * Iacob
tiaret ei, & ille occurreret in Geſſen. M.S.9.
29 †Quo cum perueniſſet, iuncto Ioſeph cur-
ru ſuo, aſcendit obuiam patri ſuo ad eun-
dem locum:uidensq́ eum irruit ſuper col-
30 lum eius, & inter amplexus fleuit. † Di-
xitq́. pater ad Ioſeph: Iam lætus moriar,
quia uidi faciem tuam, & ſuperſtitem te
31 relinquo. † At ille locutus eſt ad fratres
ſuos, & ad omnem domum patris ſui,
Aſcendam, & nuntiabo Pharaoni, di-
camq́. ei: Fratres mei, & domus patris
mei qui erant in Terra-Chanáan vene-
32 runt ad me: † & ſunt uiri paſtores ouium,
curamq́. habent alendorum gregum: pe-
cora ſua, & armenta, & omnia quæ ha-
bere potuerunt, adduxerunt ſecum.
33 †Cumq́. uocauerit uos, & dixerit, Quod
34 eſt opus ueſtrum? † reſpondebitis: Viri
paſtores ſumus ſerui tui, ab infantia no-
ſtra uſque in præſens, & nos & patres no-
ſtri. Hæc autem dicetis, ut habitare poſ-
ſitis in Terra-Geſſen: quia deteſtantur
Aegyptij omnes paſtores ouium.

CAP. XLVII.

1 INgreſſus ergo Ioſeph, nunciauit Pha-
raoni,dicẽs:Pater meus & fratres, oues
eorum & armenta, & cuncta quæ poſ-
ſident, uenerunt de Terra-Chanáan: &
2 ecce conſiſtunt in Terra-Geſſen.†Extremos
quoq; fratrum ſuorum quinque uiros cõ-
3 ſtituit coram rege: † quos ille interroga-
uit,Quid habetis operis? Reſponderũt:Pa-
ſtores ouium ſumus ſerui tui, & nos, &
4 patres noſtri. † Ad peregrinandum in ter-
ram tuam uenimus: quoniam non eſt
herba gregibus ſeruorum tuorum, ingra-
ueſcente fame in Terra-Chanaan: peti-
muſq́. ut eſſe nos iubeas ſeruos tuos in .1 M.S.
5 Terra-Geſſen. † Dixit itaque rex ad Io- 11 E C.
ſeph: Pater tuus & fratres tui uenerunt ad .O.
6 te.†Terra-Aegypti in conſpectu tuo eſt: in
optimo loco fac eos habitare, & trade eis
Terram-Geſſen. Quod ſi noſti in eis eſſe
uiros induſtrios, conſtitue illos magiſtros
7 pecorum meorum. † Poſt hæc introduxit
Ioſeph patrem ſuum ad Regem, & ſtatuit
8 eum coram eo:qui benedicens illi, † & in-
terrogatus ab eo,Quot ſunt dies annorum
9 uitæ tuæ? †Reſpondit,Dies peregrinationis
uitæ meæ centum triginta annorum ſunt,
parui & mali, & non peruenerunt uſque
ad dies patrum meorum, quibus peregri-
10 nati ſunt. † Et benedicto rege egreſſus eſt
11 foras. † Ioſeph uero patri,& fratribus ſuis
dedit poſſeſſionem in Aegypto in opti-
mo terræ loco, Rameſſes, ut præceperat
12 Pharao. † Et alebat eos, omnemq́. do-

mum patris sui, præbens cibaria singulis.
† In toto enim orbe panis deerat, & op- 13
presserat fames terram, maxime Ægypti
& Chanáan. † E quibus omnem pecuniam 14
congregauit pro uenditione frumenti, &
intulit eam in ærarium regis. † Cumq; 15
defecisset emptoribus pretium, uenit cũ-
cta Ægyptus ad Ioseph, dicens: Da nobis*
panes: quare morimur coram te, deficiẽ-
te pecunia? † Quibus ille respondit: Addu- 16
cite pecora uestra, & dabo vobis pro eis ci-
bos, si pretium non habetis. † Quæ cum 17
adduxissent, dedit eis alimenta pro equis,
& ouibus, & bobus, & asinis: sustentauitq;
eos illo anno pro commutatione pecorũ.
† Venerunt quoque anno secundo, & dixe- 18
runt ei: Nõ celamus domino nostro, quod
deficiente pecunia, pecora simul defece-
runt: nec clam te est, quod absque corpo-
ribus, & terra nihil habeamus. † Cur er- 19
go moriemur te uidente? & nos & terra
nostra tui erimus: eme nos in seruitutem
regiam, & præbe semina, ne, pereunte cul-
tore, redigatur terra in solitudinem. † Emit 20
igitur Ioseph omnem Terram-Ægypti,
vendentibus singulis possessiones suas pre
magnitudine famis. Subiecitq; eam Pha-
raoni, † & cunctos populos eius a nouissi- 21
mis terminis Ægypti usque ad extremos
fines eius: † Præter terram sacerdotum, 22
quæ a rege tradita fuerat eis: quibus-&*
statuta cibaria ex horreis publicis præbe-
bantur, & idcirco non sunt compulsi uen-

*panem 4 MS. H. C. Textus suffragatur R. Rab. et G.

*MS.

23 derẽ possessiones suas. † Dixit ergo Ioseph
ad populos: En ut cernitis, & uos, & terram
uestram Pharao possidet: accipite semi-
24 na, & serite agros, † ut fruges habere pos-
sitis. Quintam partem regi dabitis: qua-
tuor reliquas permitto uobis in semen-
tem, & in cibum familijs, & liberis vestris.
25 † Qui responderunt: Salus nostra in ma-
nu tua est: respiciat nos tantum domi-
26 nus noster, & læti seruiemus regi. † Ex
eo tempore usque in præsentem diem
in uniuersa Terra-Ægypti regibus quin-
ta pars soluitur, & factum est quasi in le-
gem, absque terra sacerdotali, quæ libera
27 ab hac conditione fuit. † Habitauit ergo
Israel in Ægypto, id est, in Terra-Ges-
sen, & possedit eam: auctusq; est, & mul-
28 tiplicatus nimis. † Et uixit in ea decem &
septem annis: factiq; sunt omnes dies ui-
tæ illius, centum quadraginta septem an-
29 norum. † Cumq; appropinquare cerne-
ret diem mortis suæ, uocauit filium suum
Ioseph, & dixit ad eum: Si inueni gra-
tiam in conspectu tuo, ‖ pone manum Sup.24.2
tuam sub femore meo: & facies mihi mi-
sericordiam & ueritatem, ut non sepe-
30 lias me in Ægypto: † sed dormiam cum
patribus meis, & auferas me de terra
hac, cõdasq; in sepulchro maiorum meo-
rum. Cui respondit Ioseph: Ego faciam
31 quod iussisti. † Et ille, Iura ergo, inquit,
mihi. Quo iurante, adorauit Israel Do-
minum, conuersus ad lectuli caput.

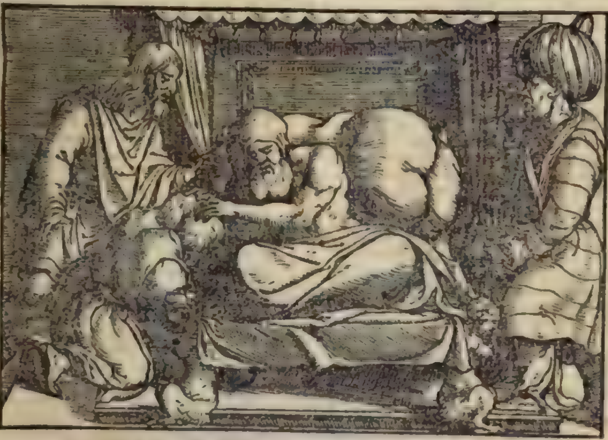

CAP. XLVIII.

His itaque transactis nuntiatum est 1
Ioseph quod ægrotaret pater suus:
qui assumptis duobus filijs Manas-
se & Ephráim, ire perrexit. † Dictumq; 2
est seni: Ecce filius tuus Ioseph uenit ad
te. Qui confortatus sedit in lectulo. † Et 3
ingresso ad se-Ioseph* ait; Deus omni-
potens ‖ apparuit mihi in Luza, quæ est in

*MS 9. Rab. Sup. 28. 13

4 Terra-Chanáan: Benedixitq; mihi, † &
ait: Ego te augebo & multiplicabo, & fa-
ciam te in turbas populorum: daboq; tibi
terram hanc, & semini tuo post te in pos-
5 sessionem sempiternam. † Duo ergo filij
tui, qui nati sunt tibi in Terra-Ægypti an-
tequam huc uenirem ad te, mei erunt: ‖
Ephráim & Manasses, sicut Ruben, & Si-
6 meon reputabuntur mihi. † Reliquos au-

Sup. 41. 50. Iosl 13. 7. 29.

tem quos genueris post eos, tui erunt, &
nomine fratrum suorum vocabuntur in
Sup. 35. 15.19. possessionibus suis. ¶ Mihi enim quando 7
veniebam de Mesopotamia, ‖ mortua est
Rachel in Terra-Chanáan in ipso itinere,
eratq. vernum tempus: & ingrediebar
Ephrátam, & sepeliui eam iuxta viam
Ephrátæ, quæ alio nomine appellatur
Beth-lehem. ¶ Videns autem filios eius 8
dixit ad eum: Qui sunt isti? ¶ Respondit: 9
Filij mei sunt, quos donauit mihi Deus
in hoc loco. Adhuc, inquit, eos ad me,
vt benedicam illis. ¶ Oculi enim Israël 10
caligabant præ nimia senectute, & clare
videre non poterat. Applicitosq. ad se,
deosculatus & circumplexus eos, ¶ dixit 11
ad filium suum: Non sum fraudatus aspe-
ctu tuo: insuper ostendit mihi Deus se-
men tuum. ¶ Cumq. tulisset eos Io- 12
seph de gremio patris, adorauit pronus
in terram: ¶ Et posuit Ephráim ad dexte- 13
ram suam, id est, ad sinistram Israël, Ma-
nassen vero in sinistra sua, ad dexteram
scilicet patris, applicuitq. ambos ad eum.
¶ Qui extendens manum dexteram, po- 14
suit super caput Ephráim minoris fratris:
sinistram autem super caput Manasse,
qui maior natu erat, commutans manus.
Heb. 11. 21. ¶ ‖ Benedixitq. " Iacob filijs Ioseph', & 15
" Ioseph filio suo ait: Deus, in cuius conspectu ambulaue-
runt patres mei Abraham, & Isaac, Deus
29. M S. Rab. qui pascit me ab adolescentia mea vsq.
Sup. 31. 29.32. 2. Mat. 18. 10. in præsentem diem: ¶ ‖ Angelus qui eruit 16
me de cunctis malis, benedicat pueris
istis: & inuocetur super eos nomen
meum, nomina quoque patrum meo-
rum Abraham, & Isaac, & crescant in
multitudinem super terram. ¶ Videns 17
autem Ioseph, quod posuisset pater suus
dexteram manum super caput Ephráim,
grauiter accepit: & apprehensam ma-
num patris leuare conatus est de capite
Ephráim, & transferre super caput Ma-
nasse. ¶ Dixitq. ad patrem: Non ita con- 18
uenit pater: quia hic est primogenitus,
pone dexteram tuam super caput eius.
¶ Qui renuens ait: Scio fili mi, scio: & iste 19
quidem erit in populos, & multiplicabi-
tur: sed frater eius minor, maior erit illo;
& semen illius crescet in gentes. ¶ Bene- 20
" eis M S. dixitq. " eis' in tempore illo, dicens: In te
benedicetur Israël, atq. dicetur: Faciat tibi
Deus sicut Ephraim, & sicut Manasse. Con-
stituitq. Ephráim ante Manassen. ¶ Et ait 21
ad Ioseph filium suum: En ego morior, &
erit Deus vobiscum, reducetq. vos ad ter-
Ios. 15.7. 6.1. ram patrum vestrorum. ¶ Do tibi ‖ par- 22
tem vnam extra fratres tuos, quam tuli de
Ios. 24.8. manu ‖ Amorrhæi in gladio & arcu meo.

CAP XLIX.

Deut. 33. VOcauit autem Iacob filios suos, & 1
ait eis: Congregamini, vt annun-
ciem quæ ventura sunt vobis in
dicbus nouissimis. ¶ Congregamini, & 2
audite filij Iacob, audite Israël patrem
vestrum. ¶ Ruben primogenitus meus, 3
3 M S. Rab. H. tu fortitudo mea, & principium doloris
Sup. 35. 2. mei: prior in donis, maior in' imperio.
¶ Effusus es sicut aqua, non crescas: ‖ quia 4
1. Par. 5. 1. ascendisti cubile patris tui, & maculasti
stratum eius. ¶ Simeon & Leui fratres: 5
vasa iniquitatis bellantia. ¶ In consilium 6
eorum non veniat anima mea, & in cœtu
illorum non sit gloria mea: ‖ quia in fu- *Sup. 34. 25.*
rore suo occiderunt virum, & in volunta-
7 te sua suffoderunt murum. ¶ Maledictus
furor eorum, quia pertinax: & indigna-
tio eorum, quia dura: ‖ diuidam eos in Ia- *Ios. 19.1. 21.*
8 cob, & dispergam eos in Israël. ¶ Iuda, " te
laudabunt' fratres tui: manus " tua' in *" iodon-cha*
ceruicibus inimicorum tuorum adora-
9 bunt te filij patris tui. ¶ Catulus leonis *" tua MS R. Rab. G.*
Iuda: ad prædam fili mi ascendisti: re- *Pro textu stant cum Hebræis Chaldæi.*
quiescens accubuisti vt leo, & quasi leæ-
10 na, quis suscitabit eum? ¶ ‖ Non auferetur
sceptrum de Iuda, & dux de femore eius,
donec veniat qui mittendus est, & ipse
11 erit expectatio gentium. ¶ Ligans ad vi- *1. Par. 5.2*
neam pullum suum, & ad vitem ô fili mi *Ioh. 1.45.*
asinam suam. Lauabit in vino stolam *Mat. 2.6*
suam, & in sanguine vuæ pallium suum.
12 ¶ Pulchriores sunt oculi eius vino, &
13 dentes eius lacte candidiores. ¶ Zabulon
in littore maris habitabit, & in statione
nauium pertingens vsque ad Sidonem.
14 ¶ Issachar asinus fortis accubans inter ter
15 minos. ¶ Vidit requiem quod esset bo-
na; & terram, quod optima: & supposuit
humerum suum ad portandum, factusq.
16 est tributis seruiens. ¶ Dan " iudicabit' po *" iadin*
pulum suum sicut & alia tribus in Israël.
17 ¶ Fiat Dan coluber in via, cerastes in semi-
ta, mordens vngulas equi, vt cadat ascen-
18 sor eius retro. ¶ Salutare tuum expecta-
19 bo Domine. ¶ Gad, " accinctus præliabi- *" gedo nd iegouden nou*
tur ante eum': & ipse " accingetur' re-
20 trorsum. ¶ Aser pinguis panis eius, & *" ia nd.*
21 præbebit delicias regibus. ¶ Nephtali cer-
uus emissus, & dans eloquia pulchritu-
22 dinis. ¶ ‖ Filius accrescens Ioseph, filius *1. Par. 5. 1.*
accrescens & decorus aspectu: filiæ di-
23 scurrerunt super murum. ¶ Sed exaspe-
rauerunt eum, & iurgati sunt, inuide-
24 runtq. illi habentes iacula. ¶ Sedit in for-
ti arcus eius, & dissoluta sunt vincula bra-
chiorum, & manuum illius per manus po
tentis Iacob: inde pastor egressus est, la-
25 pis Israël. ¶ Deus patris tui erit adiutor
tuus, & omnipotens benedicet tibi bene-
dictionibus cœli desuper, benedictioni-
bus abyssi iacentis deorsum, benedictio-
26 nibus vberum & vuluæ. ¶ Benedictio-
nes patris tui confortatæ sunt benedi-
ctionibus patrum eius: donec " veniret' *" ueniat 5 M S.*
desiderium collium æternorum: fiant
in capite Ioseph, & in vertice Nazaræi
27 inter fratres suos. ¶ Ben-iamin lupus ra-
pax, mane comedet prædam, & vespere
28 diuidet spolia. ¶ Omnes hi in tribubus
Israël duodecim: hæc locutus est eis pa-
ter suus, benedixitq. singulis, benedi-
29 ctionibus proprijs. ¶ Et præcepit eis, di-
cens: Ego congregor ad populum meum:
sepelite mecum patribus meis in spelun-
ca duplici, quæ est in agro Ephron He-
30 thæi, ¶ contra Mambre in Terra-Cha- *Sup. 23.*
naan, ‖ quam emit Abraham cum agro ** Emptio agri, & spelunca, quæ in eo, a filijs Heth. H. C. G.*
ab Ephron Hethæo in possessionem se-
31 pulchri. ¶ Ibi sepelierunt eum, & Saram
vxorem eius: ibi sepultus est Isaac cum Re-
becca coniuge sua: ibi & Lia condita iacet.
32 *¶ Finitisq. mandatis quibus filios instrue-
bat, collegit pedes suos super lectulum, &
obijt: appositusq. est ad populum suum.

CAP.

CAP. L

QVod cernens Ioseph, ruit super fa- 1
ciem patris flens, & deosculans
eum. ♦ Præcepitq. seruis suis me- 2
dicis, ut aromatibus condirent patrem.
♦ Quibus iussa explentibus, transierunt 3
quadraginta dies: iste quippe mos erat ca-
dauerum conditorum. fleuitq. eum Ægy-
ptus septuaginta diebus. ♦ Et expleto plá- 4
ctus tempore, locutus est Ioseph ad fami-
liam Pharaonis: Si inueni gratiam in con-
spectu uestro, loquimini in auribus Pha-
raonis: ♦ eo quòd pater meus adiuraue- 5
rit me, dicens, En morior in sepulchro
meo ‖ quod fodi mihi in Terra-Chanaan,
sepelies me. Ascendam igitur, & sepe-
liam patrem meum, ac reuertar. ♦ Dixitq. 6
ei Pharao, Ascende, & sepeli patrem
tuum, sicut adiuratus es. ♦ Quo ascen- 7
dente, ierunt cum eo omnes senes do-
mus Pharaonis, cunctiq. maiores natu
Terræ-Ægypti: ♦ domus Ioseph cum fra- 8
tribus suis, absque paruulis & gregibus,
atque armentis, quæ dereliquerũt in Ter-
ra-Gessen. ♦ Habuit quoque in comita- 9
tu currus, & equites: & facta est turba non
modica*. ♦ Veneruntq. ad Aream-Arad, 10
quæ sita est trans Iordanem: ubi cele-
brantes exequias planctu magno atq; ue-
hementi, impleuerunt septem dies. ♦ Quod 11
cum uidissent habitatores Terræ-Cha-
naán, dixerunt: Planctus magnus est iste
Ægyptijs. Et idcirco uocatum est nomen
loci illius, Plânctus Ægypti *. ♦ Fecerunt 12
ergo filij Iacob sicut præceperat eis: ♦ Et 13
portantes eum in Terram-Chanán, ‖ se-
pelierunt eum in spelunca duplici, ‖ quam
emerat Abraham cum agro in possessio-
nem sepulchri ab Ephron Hethæo con-
tra faciem Mambre. ♦ Reuersusq. est 14

Sup. 47. 29.

* *qui est trans Iordanem.* H. C. G.

Act. 7. 15

Sup. 23. 16.

Ioseph in Ægyptum cum fratribus suis,
15 & omni comitatu, sepulto patre. ♦ Quo
mortuo, timentes fratres eius, & mu-
tuo colloquentes, Ne forte memor sit
iniuriæ, quam passus est, & reddat nobis
16 omne malum quod fecimus, * ♦ manda-
uerunt ei dicentes: Pater tuus præce-
17 pit nobis antequam moreretur, ♦ ut hæc
tibi uerbis illius diceremus, Obsecro ut
obliuiscaris sceleris fratrum tuorum, &
peccati atque malitiæ, quam exercuerunt
in te: nos quoque oramus ut " seruo
Dei patris tui dimittas iniquitatem hanc.
18 Quibus auditis, fleuit Ioseph. ♦ Vene-
runtq. ad eum fratres sui, & proni ado-
rantes in terram dixerunt, Serui tui su-
19 mus. ♦ Quibus ille respondit. Nolite ti-
mere: num Dei possumus resistere uo-
20 luntati? ♦ ‖ Vos cogitastis de me malũ, sed
Deus uertit illud in bonum, ut exaltaret
me: sicut in præsentiarum cernitis, & sal-
21 uos faceret multos populos. ♦ Nolite ti-
mere: ego ‖ pascam uos & paruulos ue-
stros. consolatusq. est eos, & blande ac
22 leniter est locutus. ♦ Et habitauit in Ægy-
pto cum omni domo patris sui: vixitq.
centum decem annis. Et uidit Ephraim
filios usque ad tertiam generationem.
‖ Filij quoque Machir filij Manasse nati
23 sunt in genibus Ioseph. ♦ Quibus tran-
sactis ‖ locutus est fratribus suis: Post mor-
tem meam Deus uisitabit uos, & ascen-
dere uos faciet de terra ista ad terram,
quam iurauit Abraham, Isaac, & Iacob.
24 ♦ Cumq. adiurasset eos atque dixisset,
Deus uisitabit uos, ‖ asportate ossa mea
25 uobiscum de loco isto: ♦ mortuus est, ex-
pletis centum decem uitæ suæ annis.
Et conditus aromatibus, repositus est in
loculo in Ægypto.

* c M. S. H. C. G. M. S. q. Rab.

" *seruis Dei patris tui* I M. S. R. H. C. G.

Sup. 45. 5

Sup. 49. 12.

Nu. 32. 39.

Heb. 11. 12.

Exo. 13. 19.

Ios. 24. 32.

LIBER EXODVS,

HEBRAICE, VEELLE-SEMOTH,

ID EST,

ET HÆC SVNT NOMINA.

CAPVT PRIMVM.

1 HÆc ſunt nomina
Gen. 46. 8 filiorũ Iſrael, qui
ingreſſi ſunt in
Ægyptum cum Ia-
cob: ſinguli cum
domibus ſuis in- 2
troierunt: ❧ Ru-
ben, Simeon, Le- 3
ui, Iudas, ❧ Iſſa-
char, Zabulon, & 4
Beniamin, ❧ Dan, 5
& Nephtali, Gad, & Aſer. ❧ Erant igitur
omnes animæ eorum, qui egreſſi ſunt de
femore Iacob, ſeptuaginta: Ioſeph autem 6
in Ægypto erat. ❧ Quo mortuo, & uniuer-
ſis fratribus eius, omniq. cognatione ſua, 7
Act. 7. 17 ❧ ‖ filij Iſrael creuerunt, & quaſi germi-
nantes multiplicati ſunt: ac roborati ni- 8
mis, impleuerunt terram. ❧ Surrexit in-
terea rex nouus ſuper Ægyptum, qui igno- 9
rabat Ioſeph: ❧ & ait ad populum ſuum,
Ecce, populus filiorum Iſrael multus, & 10
fortior nobis eſt. ❧ Venite, ſapienter op-
primamus eum, ne forte multiplicetur: &
ſi ingruerit contra nos bellum, addatur
inimicis noſtris, expugnatisq. nobis egre-
diatur de terra. ❧ Præpoſuit itaque eis ma- 11
giſtros operum, ut affligerent eos oneri-
bus: ædificaueruntq. urbes tabernaculo-
12 rũ Pharaoni, Phithom, & Rameſſes. ❧ Quá-
toq. opprimebant eos, tanto magis mul-
13 tiplicabantur, & creſcebant: ❧ oderantq.
filios Iſrael Ægyptij, & affligebant illu-
14 dentes eis. * ❧ Atque ad amaritudinem *& irri-
perducebant uitam eorum operibus du- dentes eo.
ris luti, & lateris, omniq. famulatu, quo
15 in terræ operibus premebantur. ❧ Dixit
autem Rex Ægypti obſtetricibus Hebræo-
rum; quarum una uocabatur Sephora, al-
16 tera Phua, ❧ præcipiens eis: Quando ob-
ſtetricabitis Hebræas, & partus tempus
aduenerit: ſi maſculus fuerit, interfici-
17 te eum: ſi fœmina, reſeruate. ❧ Timue-
runt autem obſtetrices Deum, & non fe-
cerunt iuxta præceptum regis Aegypti,
18 ſed conſeruabant mares. ❧ Quibus ac-
cerſitis ad ſe rex ait: Quidnam eſt hoc
quod facere uoluiſtis, ut pueros ſeruare-
19 tis? ❧ Quæ reſponderunt, Non ſunt He-
brææ ſicut Aegyptiæ mulieres: ipſæ enim
obſtetricandi habent ſcientiam, & priuſ-
20 quam ueniamus ad eas, pariunt. ❧ Bene
ergo fecit Deus obſtetricibus: & creuit po-
21 pulus, confortatusq. eſt nimis. ❧ Et quia
timuerunt obſtetrices Deum, ædificauit
22 eis domos. ❧ Præcepit ergo Pharao omni
populo ſuo, dicens: Quicquid maſculini
ſexus natum fuerit, in flumen proijcite:
quicquid fœminini, reſeruate.

CAP. II.

EGressus est post hæc uir de domo 1
Inf.6.20 Leui: ‖ Et accepit uxorem stirpis suç.
† quæ concepit, & peperit filium: & 2
uidens eum elegantem, abscondit tribus
Nu. 23. 59. ‖ mensibus. † Cumq́. iam celare non pos- 3
set, sumpsit fiscellam scirpeam, & liniuit
2.Par.:13 13. eam bitumine, ac pice: posuitq́. intus in-
fantulum, & exposuit eum in carecto ri-
pæ fluminis. † stante procul sorore eius, & 4
Act.7.21. considerante euentum rei. † ‖ Ecce autem 5
Heb.11. 23. descendebat filia Pharaonis ut lauaretur
in flumine: & puellæ eius gradiebantur
per crepidinem alu̇ei. Quæ cum uidisset
fiscellā in papyrione, misit vnam e famu-
labus suis: & allatā † aperiens, cernensq́. 6
in ea paruulum uagientem, miserta eius,
ait; De infantibus Hebræorum est hic
† Cui soror pueri, Vis, inquit, ut uadam, 7
& uocem tibi mulierem Hebræam, quæ
nutrire possit infantulum? † Respondit: 8
Vade. Perrexit puella & uocauit matrem
suam. † Ad quam locuta filia Pharaonis, 9
Accipe, ait, puerum istum, & nutri mi-
hi: ego dabo tibi mercedem tuam. Susce-
pit mulier, & nutriuit puerum: † adul- 10
tumq́. tradidit filiæ Pharaonis. Quem il-
la adoptauit in locum filij, vocauitq́. no-
men eius Moyses, dicens: Quia de aqua
tuli eum. † In diebus illis postquam cre- 11
Heb.11. 24. uerat Moyses, ‖ egressus est ad fratres suos:
uiditq́. afflictionem eorum, & uirum Ae-
gyptium percutientem quemdam de He-
bræis fratribus suis. † Cumq́. circumspe- 12
xisset huc atque illuc, & nullum adesse ui-
disset, percussum Aegyptium abscondit
sabulo. † Et egressus die altero conspexit 13
duos Hebræos rixantes: dixitq́. ei qui fa-
ciebat iniuriam: Quare percutis proxi-
mum tuum? † Qui respondit: Quis con- 14
stituit te principem & iudicem super nos?
num occidere me tu uis, sicut heri occidi-
sti Aegyptium? Timuit Moyses, & ait:
Quomodo palam factum est uerbū istud?

15 † Audiuitq́. Pharao sermonem hunc, &
quærebat occidere Moysen: qui fugiens de
conspectu eius, moratus est in Terra-Ma-
6 dian, & sedit iuxta puteum. † Erant au-
tem sacerdoti Madian septem filiæ, quæ
uenerant ad hauriendam aquam: & im-
pletis canalibus adaquare cupiebant " gre-
7 ges' patris sui. † Superuenēre pastores, &
eiecerunt eas: surrexitq́. Moyses, & de-
fensis puellis, adaquauit oues earum. " gregem 6 MS. H.C.
8 † Quæ cum reuertissent ad " Raguel' pa-
trem suum, dixit ad eas: Cur uelocius " oues G.
19 uenistis solito? † Responderunt: Vir Ae- " Iethro O.
gyptius liberauit nos de manu pastorum:
insuper & hausit aquam nobiscum, po-
tumq́. dedit ouibus. At ille, Vbi est? in- Infr. 18. 2.3.
20 quit. † Quare dimisistis hominem? vo-
21 cate eum ut comedat panem. † Iurauit 1. Par.23 15.
ergo Moyses, quod habitaret cum eo. ‖ Ac-
cepitq́. Sephoram filiam eius uxorem: " ger
22 † quæ peperit ei filium, quem uocauit -2 MS. H.
Gersam, dicens: " Aduena fui in terra C hunc tol
aliena. - Alterum uero peperit: quem vo- lūt: post
cauit Eliézer, dicens: Deus enim patris 18. cap.v.
mei adiutor meus, & eripuit me de manu 4 legunt.
23 Pharaonis'. † Post multum vero temporis In Græca
mortuus est rex Aegypti: & ingemiscen- vero trás-
tes filij Israel, propter opera uociferati latione et
sunt: ascenditq́. clamor eorum ad Deum Rib. et hic
24 ab operibus. † Et audiuit gemitum eorū, et ibi legi
ac recordatus est fœderis, quod pepigit cū tur.
25 Abraham, Isaac, & Iacob. † Et respexit " cogno-
Dominus filios Israel & " liberauit' eos. uit 10 MS.

CAP. III.

1 MOyses autem pascebat oues Ie- Rib. H.G.
thro " soceri' sui sacerdotis Ma- " cognati
diam: cumq́. minasset gregem 11 MS.
ad interiora deserti, venit ad montē Dei Rib.
2 Horeb. † ‖ Apparuitq́. ei " Dominus' in Act.7. 20
flamma ignis de medio rubi: & uidebat " Angelus
quod rubus arderet, & non comburere- Domini
3 tur. † Dixit ergo Moyses: Vadam, & ui- H. C. G.
debo visionem hanc magnam, quare non Textus.
4 comburatur rubus. † Cernens autem Do- Rib. conjunat.

minus, quod pergeret ad videndum, vo-
cauit eum de medio rubi, & ait: Moyses,
Moyses? Qui respondit: Adsum. ❡ At ille 5
Ne appropies, inquit, huc: solue calcea-
mentum de pedibus tuis: locus enim in
6 quo stas, terra sancta est. ❡ Et ait: ‖ Ego
sum Deus patris tui, Deus Abraham, &
Deus Isaac, & Deus Iacob. Abscondit
Moyses faciem suam: non enim audebat
7 aspicere contra Deum. ❡ Cui ait Domi-

Mat. 22. 32. *Mar.* 12. 26. *Luc.* 20. 37.

nus: Vidi afflictionem populi mei in Ægy
pto, & clamorem eius audiui propter du-
ritiam eorum qui præsunt operibus: ❡ & 8
sciens dolorem eius, descendi vt liberem
eum de manibus Ægyptiorum, & educam
de terra illa in terram bonam, & spatio-
sam, in terram quæ fluit lacte & melle,
ad loca Chananæi, & Hethæi, & Amor-
rhæi, & Pherezæi, & Heuæi*, & Iebusæi,
❡ Clamor ergo filiorum Israel venit ad 9
me: vidiq. afflictionem eorum ❡ qua ab 10
Ægyptijs opprimuntur. Sed veni, & mit-
tam te ad Pharaonem, vt educas popu-
lum meum filios Israel de Aegypto.
❡ Dixitq. Moyses ad Deum, Quis ᵃsum ego 11
vt vadam ad Pharaonem, & educam fi-
lios ᵃIsraël de Aegypto? ❡ Qui dixit ei: Ego 12
ero tecum: & hoc habebis signum, quod
miserim te: Cũ eduxeris populum meũ
de Aegypto, ᵇ immolabis Deo super mon
tem istum. ❡ Ait Moyses ad Deum, Ecce 13
ego vadam ad filios Israel, & dicam eis:
Deus patrum vestrorum misit me ad vos.
Si dixerint mihi, Quod est nomen eius?
quid dicam eis? ❡ Dixit Dominus ad Moy- 14
sen: EGO SVM QVI SVM. Ait: Sic
dices filijs Israel: QVI EST, misit me
ad vos. ❡ Dixitq. iterum Deus ad Moy- 15
sen: Hęc dices filijs Israel: Dominus Deus
patrum vestrorum, Deus Abraham, &
Deus Isaac, & Deus Iacob misit me ad
vos: hoc nomen mihi est in æternum, &
hoc memoriale meum in generatione &
generationem. ❡ Vade, & congrega se- 16
niores Israel, & dices ad eos: Dominus
Deus patrum vestrorum apparuit mihi,
Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Ia-
cob, dicens: Visitans visitaui vos: & vidi

* Gergezæi 5 MS. G. verum & Rib. H. C. Gergezæi nomine. ... — O. — 2. MS. R. H. C. & G. legunt. ᵇ immolabitis H. C. G.

omnia quæ acciderunt vobis in Aegypto:
17 ❡ Et dixi vt educam vos de afflictione
Aegypti in terram Chananæi, & Hethæi,
& Amorrhæi, & Pherezæi, & Heuæi, & Ie
busæi, ad terram fluentem lacte, & mel-
18 le. ❡ Et audient vocẽ tuam: ingredierisq.
tu, & seniores Israel ad regem Aegypti,
& dices ad eum: Dominus Deus Hebræo-
rum vocauit nos: ibimus viam trium die-
rum in solitudinem, vt immolemus Do-
19 mino Deo nostro. ❡ Sed ego scio, quod
non dimittet vos rex Aegypti, vt ea-
20 tis, nisi per manum validam. ❡ Exten-
damᵃ quę ᵃmanum meam, & percutiam
Aegyptum in cunctis mirabilibus meis,
quæ facturus sum in medio eorum: post
21 hoc dimittet vos. ❡ Daboq. gratiam po-
pulo huic coram Aegyptijs: ‖ & cum egre-
22 diemini, non exibitis vacui: ❡ sed postula-
bit mulier a vicina sua & ab hospita sua,
vasa argentea & aurea, ac vestes: pone-
tisq. eas super filios & filias vestras, & spo-
liabitis Aegyptum.

ᵃ enim 10 MS. R. b. & H. C. G. *Et ext. Infr.* 11. 2. & 12. 35.

CAP. IIII.

1 RESpondens Moyses ait: Non credẽt
mihi, neque audient vocem meã:
sed dicent, Non apparuit tibi Do-
2 minus. ❡ Dixit ergo ad eũ: Quid est quod
tenes in manu tua? Respondit: Virgam.
3 ❡ Dixitq. Dominus: Proijce eam in ter-
ram. Proiecit, & versa est in colubrũ ita
4 vt fugeret Moyses. ❡ Dixitq. Dñs: Extende
manum tuã, & apprehẽde caudã eius. Ex-
5 tendit, & tenuit, versaq. est in virgam. ❡ Vt
credant, inquit, q. apparuerit tibi Dñs Deus
patrũᵃ tuorum ᵃAbrahã, & Deus Isaac, &
6 Deus Iacob. ❡ Dixitq. Dominus rursum,
Mitte manum tuã in sinum tuum. Quam

ᵃ suorum R. H. C. …

cum miſiſſet in ſinu, protulit leproſā in-
ſtar niuis. ❡Retrahe, ait, manū tuā in ſinū 7
tuū. Retraxit, & protulit iterū, & erat ſi-
milis carni reliquæ. ❡Si nō crediderint, in- 8
quit, tibi, neq; audierint ſermonem ſigni
prioris, credēt uerbo ſigni ſequētis. ❡Quòd 9
ſi nec duobus quidē his ſignis crediderint,
neq; audierint uocē tuā: ſume aquā flumi-
nis, & effunde eā ſuper aridā, & quicquid
hauſeris de fluuio, uertetur in ſanguinem.
10 ❡Ait Moyſes: Obſecro, Domine, nō ſum elo-
quēs ab heri & nudiuſtertius: & ex quo lo
cutus es ad ſeruū tuū, impeditioris & tar-
dioris linguę ſum. ❡Dixit Dominus ad eū, 11
Quis fecit os hominis? aut quis fabrica-
tus eſt mutū & ſurdū, uidentem, & cæcū?
Mat. 10. 19. non ne ego? ❡Perge igitur, ‖ & ego ero in 12
ore tuo: doceboq́. te quid loquaris. ❡At il- 13
le: Obſecro Domine, inquit, mitte quē miſ
ſurus es. ❡Iratus Dominus in Moyſen, ait, 14
Aaron frater tuus leuites, ſcio quod elo-
quens ſit: ecce ipſe egredietur in occurſum
tuū, uidensq. te lætabitur corde. ❡Loquere 15
ad eum, & pone uerba mea in ore eius: &
Infr. 7. 2. ego ero in ore tuo, & in ore illius, ‖ & oſtē-
dā uobis quid agere debeatis. ❡Et ipſe lo- 16
quetur pro te ad populum, & erit os tuū:
tu autē eris ei in his, quæ ad Deū pertinet.
❡Virgam quoq; hanc ſume in manu tua, 17
in qua facturus es ſigna. ❡Abijt Moyſes, & 18
cognati 20 MS. reuerſus eſt ad Iethro ſocerum ſuum: di-
xitq́. ei, Vadā & reuertar ad fratres meos
in Aegyptum, ut uideam ſi adhuc uiuant.
Cui ait Iethro, Vade in pace. ❡Dixit ergo 19
Dominus ad Moyſen in Madian, Vade, &
reuertere in Ægyptum: mortui ſunt enim
omnes, qui quærebant animam tuam.
20 ❡Tulit ergo Moyſes uxorem ſuam, & fi-
lios ſuos, & impoſuit eos ſuper aſinum:
reuerſusq́. eſt in Ægyptum, portans uir-
21 gam Dei in manu ſua. ❡Dixitq́. ei Do-
minus reuertenti in Ægyptum, Vide ut
omnia oſtenta, quæ poſui in manu tua,
facias coram Pharaone: ego indurabo cor
22 eius, & non dimittet populum. ❡Dicesq́.
ad eum, Hæc dicit Dominus, Filius meus
23 primogenitus, Iſrael. ❡Dixi tibi, Dimit-
te filium meum, ut ſeruiat mihi, & no-
luiſti dimittere eum: ecce ego interfi-
24 ciā filium tuum primogenitum. ❡Cumq́.
eſſet in itinere, in diuerſorio, occur-
rit ei Dominus, & uolebat occidere eum.
25 ❡Tulit illico Sephora acutiſſimam pe-
tram, & circumcidit præputium filij
ſui, tetigitq́. pedes eius, & ait: Spon-
26 ſus ſanguinum tu mihi es. ❡Et dimiſit
eum poſtquam dixerat, Sponſus ſangui-
27 num tu mihi es ob circumciſionem. ❡Di- -8 MS. H.
xit autem Dominus ad Aaron, Vade in que MS. R.
occurſum Moyſi in deſertum. Qui per-
rexit obuiam ei in Montem Dei, & oſcu-
28 latus eſt eum. ❡Narrauitq́. Moyſes Aaron
omnia uerba Domini pro quibus miſe-
29 rat eum, & ſigna quæ mandauerat. ❡Ve-
neruntq́ ſimul, & congregauerunt cun-
30 ctos ſeniores filiorum Iſrael. ❡Locu-
tusq́. eſt Aaron omnia uerba quæ dixe-
rat Dominus ad Moyſen: & fecit ſigna co-
31 ram populo, ❡& credidit populus. Au-
dieruntq́. quod uiſitaſſet Dominus fi- -o.
lios Iſrael, & quod reſpexiſſet afflictio-
nem illorum: & proni adorauerunt.

CAP. V.

POſt hæc ingreſſi ſunt Moyſes & Aarō, 1
& dixerunt Pharaoni, Hæc dicit Do-
minus Deus Iſraël, Dimitte populū
meum, ut ſacrificet mihi in deſerto. ❡At 2
ille reſpondit, Quis eſt Dominus, ut audiā
uocē eius, & dimittā Iſrael? neſcio Domi-
3 nū, & Iſraël non dimittam. ❡Dixeruntq́.:
Deus Hebræorū uocauit nos, ut eamus uiā
triū dierū in ſolitudinem, & ſacrificemus
Domino Deo noſtro: ne forte accidat no-
4 bis peſtis, aut gladius. ❡Ait ad eos rex
Aegypti: Quare Moyſes & Aaron ſolici-
tatis populum ab operibus ſuis? ite ad

onera uestra. ❧ Dixitq; Pharao Multus est 5
populus terræ: uidetis, quod turba succre-
uerit: quanto magis si dederitis eis requiẽ
ab operibus? ❧ Precepit ergo in die illo pręfe- 6
ctis operum & exactoribus populi, dicens.
❧ Nequaquam ultra dabitis paleas populo 7
ad conficiendos lateres, sicut prius, sed ipsi
uadant, & colligant stipulas. ❧ Et mensurã 8
laterum, quam prius faciebant, imponetis
super eos, nec minuetis quicquam; vacant
enim, & ideirco uociferantur dicẽtes, Ea-
mus, & sacrificemus Deo nostro. ❧ Opp.i- 9
mantur operibus, & expleant ea: ut non
acquiescant uerbis mendacibus. ❧ Igitur 10
egressi p.efecti operum & exactores, ad po
pulum dixerunt, Sic dicit Pharao, Non do
uobis paleas. ❧ ite, & colligite sicubi inue 11
nire poteritis, nec minuetur quicquam de
in M.S. opere uestro. ❧ Dispersusq. est populus* per' 12
H.C.G. omnem Terram-Ægypti ad colligendas
paleas. ❧ Præfecti quoque operum insta- 13
bant, dicentes, Complete opus uestrũ quo-
tidie, ut prius facere solebatis quando da-
bantur uobis paleæ. ❧ Flagellatiq. sunt qui 14
pręerant operibus filiorum Israel, ab exa-
ctoribus Pharaonis, dicentibus, Quare nõ
implestis mensuram laterum sicut prius,
nec heri, nec hodie? ❧ Veneruntq. prępositi 15
filiorum Israel, & uociferati sunt ad Pha-
raonem dicentes, cur ita agis contra ser-
uos tuos? ❧ Paleę nõ dãtur nobis, & lateres 16
similiter imperãtur: en famuli tui flagel-
lis cædimur, & iniuste agitur contra popu
O. lum tuum. ❧ Qui ait, Vocatis otio, &*idcir- 17
co' dicitis, Eamus, & sacrificemus Domino.
❧ Ite ergo & operamini: paleæ non dabun- 18
tur uobis, & reddetis consuetum numerũ
laterum. ❧ Videbantq. se præpositi filio- 19
in malo rum Israel* in malum', eo quòd dicere-
M.S. tur eis: Non minuetur quicquam de late-
H.G. ribus per singulos dies. ❧ Occurreruntq. 20
Moysi & Aarõ, qui stabãt ex aduerso, egre-
dientes a Pharaone: ❧ & dixerunt ad eos, 21
Videat Dominus & iudicet, quoniam fœ-
tere fecistis odorem nostrum coram Pha-
raone & seruis eius, & præbuistis ei gla-
dium, ut occideret nos. ❧ Reuersusq. est 22
Moyses ad Dominum, & ait, Domine, cur
afflixisti populum istum? quare misisti
me. ❧ Ex eo enim quo ingressus sum ad 23
Pharaonẽ, ut loquerer in nomine tuo, af-
flixit populum tuum: & nõ liberasti eos.

CAP. VI.

Dixitq. Dominus ad Moysen: Nunc 1
uidebis quæ facturus sum Pharao-
ni; per manum enim fortem di-
mittet eos, & in manu robusta eijciet illos
de terra sua. ❧ Locutusq. est Dominus ad 2
Moysen dicens: ❧ Ego Dominus, qui appa- 3
rui Abraham, Isaac, & Iacob in Deo om-
nipotente: & nomen meum. ❧ ADONAI'
non indicaui eis. ❧ Pepigiq. fœdus cum 4
eis, ut darem eis Terram-Chanaan, ter-
ram peregrinationis eorum, in qua fue-
runt aduenæ. ❧ Ego audiui gemitum fi- 5
liorum Israel, quo Aegiptij opresserunt
eos: & recordatus sum pacti mei. ❧ Ideo 6
dic filijs Israel, Ego Dominus, qui edu-
cam uos de ergaustulo Aegyptiorum, &
eruam de seruitute: ac redimam in bra-
chio excelso & iudicijs magnis. ❧ Et as- 7
sumam uos mihi in populum, & ero ue-
ster Deus: & scietis quod ego sum Domi-
nus Deus uester, qui eduxerim uos de er-
8 gastulo Aegyptiorum: ❧ & induxerim uos
in terram, super quam leuaui manũ meã,
ut darem eam Abraham, Isaac, & Iacob:
daboq. illam possidendam uobis, ego Do-
9 minus. ❧ Narrauit ergo Moyses omnia fi-
lijs Israel: qui nõ acquieuerunt ei propter an
10 gustiã spiritus, & opus durissimũ. ❧ Locu-
11 tusq. est Dominus ad Moysen, dicens: ❧ In-
gredere, & loquere ad Pharaonem regem
Aegypti, ut dimittat filios Israel de terra
12 sua. ❧ Respondit Moyses corã Domino, Ec-
ce filij Israel nõ audiunt me: & quomodo
audiet Pharao, præsertim cum incircumci-
13 sus sim labijs? ❧ Locutusq. est Dominus ad Gen.4. 6.
Moysen & Aaron: & dedit mãdatũ ad fi- 9.
lios Israel, & ad Pharaonẽ regẽ Aegypti, ut
educerent filios Israel de Terra-Aegypti.
14 ❧ Isti sunt principes domorũ per familias Nu.26.5.
suas Filij Ruben primogeniti Israelis: He-
15 noch & Phallu, Hesron & Charmi. ❧ hæ co-
gnationes Rubẽ. ❧ Filij Simeõ: Iamuel & Ia- 1. Par.5.
min, & Ahod, & Iachin, & Sophar, & Saul 6.
filius Chananitidis. hæ progenies Simeõ 1.Par.4.
16 ❧ Et hæc nomina filiorum Leui per cogna- 24.
tiones suas: Gerson & Caath & Merari.
Anni autẽ uitę Leui fuerunt centũ trigin-
17 ta septẽ. ❧ Filij Gerson Lobni & Semei, per 1. Par.6.
18 cognationes suas. ❧ Filij Caath: Amram, & 1.& 23.6
Isaar, & Hebron & Oziel. anni quoq: uitæ Nu.3. 17
19 Caath, centũ triginta tres. ❧ Filij Merari; Num.26.
Moholi & Musi. hæ cognationes Leui per 57.
20 familias suas. ❧ Accepit autẽ Amram uxorẽ 1.Par.6.
Iochabed patruelẽ suam: quæ peperit ei 2. 23.12.
Aaron & Moysen. * Fueruntq. anni uitæ *& Ma-
21 Amram, centũ triginta septem. ❧ Filij quo- riam. O.
22 que Isaar: Core, & Nepheg, & Zechri. ❧ Filij
quoque Oziel: Misael, & Elisaphan, & Ze-
23 thri. ❧ Accepit autem Aaron vxorem Eli-
sabeth filiam Aminadab, sororem Naha-
son, quæ peperit ei Nadab, & Abiu, & Elea- Num.3.2
24 zar, & Ithamar. ❧ Filij quoque Core:
Aser, & Elcana, & Abiasaph. hæ sunt co-
25 gnationes Coritarum. ❧ At vero Eleazar fi-
lius Aaron accepit vxorem de filiabus Phu
tiel: quæ peperit ei Phinees. hi sunt princi-
pes familiarum Leuiticarum per cogna-
26 tiones suas. ❧ Iste est Aaron & Moyses, qui-
bus præcepit Dominus vt educerent filios
Israel de Terra-Aegypti per turmas suas.
27 ❧ Hi sunt, qui loquuntur ad Pharaonem
regem Aegypti, ut educant filios Israel de
28 Aegypto: iste est Moyses & Aaron, ❧ in die
qua locutus est Dominus ad Moysem, in
29 Terra-Aegypti. ❧ Et locutus est Domi-
nus ad Moysen, dicens, Ego Dominus: lo
quere ad Pharaonem regem Aegypti, om-
30 nia quæ loquor tibi. ❧ Et ait Moyses co-
ram Domino, En incircumcisus labijs sum,
quomodo audiet me Pharao?

CAP. VII.

1 Dixitq Dominus ad Moysen, Ecce
constitui te deum Pharaonis: &
Aaron frater tuus erit propheta
2 tuus. ❧ Tu loquẽris ei omnia quæ mando Sup.4.15
tibi: & ille loquetur ad Pharaonem, ut di-
3 mittat filios Israel de terra sua. ❧ Sed ego
indurabo cor eius, & multiplicabo signa
4 & ostenta mea in Terra-Aegypti, ❧ & non
audiet uos: immittamq. manum meam
super Aegyptum, & educam exerci-

tum

rum & populum meũ filios Israel de Ter-
ra-Aegypti per iudicia maxima. ❡ Et sciẽt 5
Aegyptij quia ego sum Dominus, qui extẽ-
derim manũ meã super Aegyptũ, & edu-
xerim filios Israel de medio eorũ. ❡ Fecit 6
itaq; Moyses & Aarõ sicut præceperat Do-
minus: ita egerũt. ❡ Erat autẽ Moyses octo- 7
ginta annorũ, & Aaron octoginta trium,
quando locuti sunt ad Pharaonẽ. ❡ Dixitq́. 8
Dominus ad Moysen, & Aaron: ❡ Cum di- 9
xerit uobis Pharao, Ostendite signa: dices
ad Aaron, Tolle uirgã tuã, & proijce eam
corã Pharaone, ac uertatur in colubrum.
❡ Ingressi itaq; Moyses & Aarõ ad Pharao- 10
nẽ, fecerunt sicut præceperat Dominus, ‖
tulitq́. Aarõ uirgã corã Pharaone & seruis
eius, quæ uersa est in colubrũ. ❡ ‖ Vocauit 11
autẽ Pharao sapiẽtes & maleficos; & fece-
runt etiã ipsi per incãtationes Aegyptiacas
& arcana quędã similiter. ❡ Proiecerũtq́. 12
singuli uirgas suas, quæ uersę sunt in dra-
cones; sed deuorauit uirga Aaron uirgas
eorũ. ❡ Induratumq́. est cor Pharaonis, & 13
nõ audiuit eos, sicut præceperat Dominus.
❡ Dixit autẽ Dominus ad Moysen, Ingraua- 14
tũ est cor Pharaonis, nõ vult dimittere po-
pulũ. ❡ Vade ad eũ mane, ecce, egredietur 15
ad aquas: & stabis in occursum eius super
ripã fluminis: & virgã, quæ cõuersa est in
draconẽ, tolles in manu tua. ❡ Dicesq́. ad 16
eũ, Dominus Deus Hebræorũ misit me ad
te, dicẽs: Dimitte populũ meũ ut sacrificet

‖ Et proiecit H. C. G.
2. Tim. 3. 8.

mihi in deserto: & usq; ad præsens audire
17 noluisti. ❡ Hæc igitur dicit Dominus, In
hoc scies quod sim Dominus: ecce percu-
tiam uirga quę in manu mea est, aquã flu-
18 minis, & uertetur in sanguinẽ. ❡ Pisces quo-
que, qui sunt in fluuio morientur, & com-
putrescent aquæ, & affligentur Aegyptij
19 bibẽtes aquã fluminis. ❡ Dixit quoq; Do-
minus ad Moysen, Dic ad Aaron, Tolle uir-
gã tuam, & extẽde manũ tuã super aquas
Aegypti, & super fluuios eorũ, & riuos ac
paludes, & omnes lacus aquarũ, ut uertan-
tur in sanguinẽ: & sit cruor in omni Ter-
ra-Aegypti, tã in ligneis uasis, quam in sa-
20 xeis. ❡ Feceruntq́. Moyses & Aaron sicut
præceperat Dominus: ‖ & eleuans uirgam *Inf. 17. 5*
percussit aquam fluminis coram Pharao- *Ps. 77. 49*
ne & seruis eius: quæ uersa est in sangui-
21 nem. ❡ Et pisces, qui erant in flumine, mor-
tui sunt; computruitq́. fluuius, & non po-
terant Aegyptij bibere aquam fluminis. &
22 fuit sanguis in tota Terra-Aegypti. ❡ ‖ Fe- *Sap. 17. 7*
ceruntq́ similiter malefici Aegyptiorum
incantationibus suis; & induratum est
cor Pharaonis, nec audiuit eos, sicut præ-
23 ceperat Dominus. ❡ Auertitq́. se, & in-
gressus est domum suã, nec apposuit cor
24 etiã hac uice. ❡ Foderunt autẽ omnes Ae-
gyptij per circuitũ fluminis aquam ut bi-
berent: non enim poterant bibere de aqua
25 fluminis: ❡ Impletiq́. sunt septẽ dies, post-
quam percussit Dominus fluuium.

CAP. VIII.

DIxit quoq; Dominus ad Moysen, In- 1
gredere ad Pharaonem, & dices ad
eum, Hæc dicit Dominus, Dimitte
populum meum, ut sacrificet mihi. ❡ Si 2
autem nolueris dimittere, ecce ego percu-
tiã omnes terminos tuos ranis. ❡ Et ebul- 3
liet fluuius ranas: quæ ascendẽt, & ingre-
dientur domum tuam, & cubiculũ lectuli
tui, & super stratũ tuum, & in domos ser-
uorum tuorũ, & in populũ tuũ, & in fur-
4 nos tuos, & in reliquias ciborũ tuorũ. ❡ &
ad te, & ad populũ tuũ, & ad omnes seruos
5 tuos intrabũt ranæ. ❡ Dixitq́. Dominus ad
Moysen, Dic ad Aaron, Extende manum
tuam super fluuios ac super riuos & palu-
des, & educ ranas super Terram-Aegypti.
6 ❡ Et extendit Aaron manũ super aquas Ae-
gypti, & ascenderunt ranæ, operueruntq́
7 Terram-Aegypti. ❡ ‖ Fecerunt autẽ & ma- *Sap. 17. 7*
lefici per incãtationes suas similiter, edu-
xeruntq́. ranas super Terram-Aegypti.

❡ Voca-

8 ♦Vocauit autẽ Pharao Moyſen & Aaron.
& dixit eis: Orate Dominũ, ut auferat ra-
nas a me, & a populo meo: & dimittã po-
9 pulũ, ut ſacrificet Domino. ♦ Dixitq́. Moy-
ſes ad Pharaonẽ, Cõſtitue mihi quãdo de-
precer pro te, & pro ſeruis tuis, & pro po-
pulo tuo, ut abigantur ranæ a te, & a do-
12. ms H. C. A Græcis tollitur illud dumtaxat: & a ſeruis tuis.
mo tua, & a ſeruis tuis, & a populo tuo*:
10 & tantũ in flumine remaneãt. ♦Qui reſpõ
dit, Cras. At ille, Iuxta, inquit, uerbũ tuũ
faciã: ut ſcias quoniã non eſt ſicut Domi-
11 nus Deus noſter. ♦Et recedẽt ranæ a te, & a
domo tua, & a ſeruis tuis, & a populo tuo:
12 & tantũ in flumine remanebũt. ♦Egreſſiq́.
ſunt Moyſes & Aaron a Pharaone: & cla-
mauit Moyſes ad Dominũ pro ſpõſione ra
13 narũ, quã condixerat Pharaoni. ♦ Fecitq́
Dominus iuxta uerbũ Moyſi: & mortuæ
ſunt ranæ de domibus, & de uillis, & de
14 agris. ♦Congregaueruntq́. eas in immẽſos
15 aggeres, & cõputruit terra. ♦Videns autem
Pharao quod data eſſet requies, ingraua-
uit cor ſuũ, & nõ audiuit eos, ſicut præce-
16 perat Dominus. ♦Dixitq́. Dominus ad Moy
ſen, Loquere ad Aaron, Extende virgã tuã,
& percute puluerẽ terræ: & ſint ciniphes
17 in uniuerſa Terra-Aegypti. ♦Feceruntq́. ita.
Et extendit Aaron manũ, uirgã tenẽs: per-
cuſſitq́. puluerẽ terræ, & facti ſũt ciniphes
in hominibus, & in iumẽtis: omnis puluis
terræ uerſus eſt in ciniphes per totã Terrã-
18 Ægypti. ♦Feceruntq́. ſimiliter malefici in-
cantationibus ſuis, ut educerent ciniphes,
& nõ potuerũt: erantq́. ciniphes tã in ho-
19 minibus, quam in iumẽtis. ♦Et dixerũt ma
lefici ad Pharaonẽ, Digitus Dei eſt *hic*.
hoc ms. Rab.6.
induratumq́. eſt cor Pharaonis, & nõ au-
20 diuit eos ſicut præceperat Dominus. ♦Dixit
quoque Dominus ad Moyſen, Cõſurge dilu
culo, & ſta corã Pharaone; egredietur enim
ad aquas: & dices ad eũ, Hæc dicit Domi-
nus, Dimitte populũ meũ ut ſacrificet mi-
21 hi. ♦ Quòd ſi non dimiſeris eum, ecce ego
immittã in te, & in ſeruos tuos, & in popu
lũ tuũ, & in domos tuas omne genus mu-
ſcarũ: & implebuntur domus Ægyptiorũ
muſcis diuerſi generis, & uniuerſa terra in
22 qua fuerint. ♦Faciamq́. mirabilẽ in die il-
la Terram-Geſſen, in qua populus meus
eſt, ut non ſint ibi muſcæ: & ſcias quoniã
23 ego Dominus in medio terræ. ♦Ponamq́.
diuiſionem inter populũ meum, & popu-
24 lum tuum: cras erit ſignum iſtud. ♦ Fe-
citq́. Dominus ita. ¶ Et uenit muſca gra-
uiſſima in domos Pharaonis & ſeruorum — *Sap.16.9*
eius, & in omnem Terram-Aegypti: corru-
praq́. eſt terra ab huiuſcemodi muſcis.
25 ♦ Vocauitq́. Pharao Moyſen & Aaron, &
ait eis: Ite & ſacrificate * Deo ueſtro — **Domino ms q.*
26 in terra hac. ♦ Et ait Moyſes, Non poteſt
ita fieri: abominationes enim Aegyptio-
rum immolabimus Domino Deo no-
ſtro? quod ſi mactauerimus ea quæ co-
lunt Aegyptij coram eis, lapidibus nos
27 obruent. ♦ Viam trium dierum perge-
mus in ſolitudinem: & ſacrificabimus
Domino Deo noſtro, ¶ ſicut præcepit no- — *Sup.3.18*
28 bis. ♦ Dixitq́. Pharao, Ego dimittam vos,
ut ſacrificetis Domino Deo ueſtro in de-
ſerto: uerumtamen longius ne abeatis, ro-
29 gate pro me. ♦ Et ait Moyſes, Egreſſus a
te, orabo Dominum: & recedet muſca a
Pharaone, & a ſeruis ſuis, & a populo eius
cras: uerumtamen noli ultra fallere, ut
non dimittas populum ſacrificare Domi-
30 no. ♦ Egreſſusq́. Moyſes a Pharaone, ora
31 uit Dominum. ♦ Qui fecit iuxta uerbum
illius: & abſtulit muſcas a Pharaone, & a
ſeruis ſuis, & a populo eius: non ſuper-
32 fuit ne una quidem. ♦ Et ingrauatum eſt
cor Pharaonis, ita ut nec hac quidem ui-
ce dimitteret populum.

CAP. IX.

1 DIxit autem Dominus ad Moyſen:
Ingredere ad Pharaonem, & loque-
re ad eum: Hæc dicit Dominus Deus He-
bræorum, Dimitte populum meum, ut
2 ſacrificet mihi. ♦ Quòd ſi adhuc renuis,

& re-

& retines eos : ¶ Ecce manus mea erit su- 3
per agros tuos, & super equos & asinos,
& camelos, & oues, & boues pestis ualde
grauis. ¶ Et faciet Dominus mirabile in- 4
ter possessiones Israel, & possessiones
Ægyptiorũ, ut nil omnino pereat ex his
quę pertinẽt ad filios Israel. ¶ Constituitq́. 5
Dominus tempus, dicens : Cras faciet do-
minus uerbum istud in terra. ¶ Fecit ergo 6
Dominus uerbum hoc altera die : mor-
tuaq́. sunt omnia animantia Ægyptio-
rum : de animalibus uero filiorum Israel
nihil omnino perijt. ¶ Et misit Pharao ad 7
uidendum: nec erat quidquam mortuum
de his quę possidebat Israel. Ingrauatumq́.
est cor Pharaonis, & non dimisit popu-
lum. ¶ Et dixit Dominus ad Moysen, & 8
Aaron : Tollite plenas manus cineris de
camino, & spargat illum Moyses in cæ-
lum coram Pharaone. ¶ Sitq́. puluis su- 9
per omnem Terram-Ægypti : erunt enim
in hominibus, & iumentis " vlcera', &
uesicæ turgentes in uniuersa Terra-Ægy-
pti. ¶ Tuleruntq́. cinerem de camino, & 10
steterunt coram Pharaone, & sparsit il-
lum Moyses in cælum : factaq́. sunt " ul-
cera' uesicarum turgentium in homini-
bus, & iumentis : ¶ nec poterant malefi- 11
ci stare coram Moyse propter " ulcera'
quæ in illis erant, & in omni Terra-Ægy-
pti. ¶ Indurauitq́. Dominus cor Pharao- 12
nis, & non audiuit eos : sicut locutus est
Dominus ad Moysen. ¶ Dixitq́. Domi- 13
nus ad Moysen, Mane consurge, & sta co-
ram Pharaone, & dices ad eum, Hæc
dicit Dominus Deus Hebræorum : Dimit-
te populum meum, ut sacrificet mihi.
¶ Quia in hac uice mittam omnes plagas 14
meas super cor tuum, & super seruos
tuos, & super populum tuum : ut scias
quod non sit similis mei in omni terra.
¶ Nunc enim extendens manum * per- 15
cutiam te, & populum tuum peste, peri-
bisq́. de terra. ¶ ‖ Idcirco autem posui 16
te, ut ostendam in te fortitudinem meam,
& narretur nomen meum in omni terra :
¶ Adhuc retines populum meum : & non 17
uis dimittere eum? ¶ En pluam cras hac ip- 18
sa hora grandinem multam nimis : qua-
lis non fuit in Ægypto a die, qua fundata
est usque in præsens tempus. ¶ Mitte er- 19
go iam nunc, & congrega iumenta tua, &
omnia quæ habes in agro; homines enim
& iumenta, & uniuersa quæ inuenta fue-
rint foris, nec congregata de agris, ceci-
deritq́. super ea grando, morientur.
¶ Qui timuit uerbũ Domini de seruis Pha- 20
raonis, fecit confugere seruos suos, & iu-
menta in domos : ¶ qui autem neglexit 21
sermonem Domini, dimisit seruos suos,
& iumenta in agris. ¶ Et dixit Dominus 22
ad Moysen : Extende manum tuam in cæ-
lum, ut fiat grando in uniuersa Terra-
Ægypti super homines, & super iumen-
ta, & super omnem herbam agri in Ter-
ra-Aegypti. ¶ ‖ Extenditq́. Moyses uir- 23
gam in cęlum, & Dominus dedit tonitrua,
& grandinem, ac discurrentia fulgura
super terram; pluitq́. Dominus grandi-
nem super Terram-Aegypti. ¶ Et gran- 24
do & ignis mista pariter ferebantur : tan-
taq́. fuit magnitudinis, quanta ante num-

" vulnera 23. M.S.
" vulnera 23. M.S.
" vulnera 23. M.S.
* meam I. M.S.H. C.G.
Rom. 9. 17.
Sap. 16. 16. & 19. 19

quam apparuit in uniuersa Terra-Aegy-
25 pti, ex quo gens illa condita est. ¶ Et per-
cussit grando in omni Terra-Aegypti cun-
cta quæ fuerunt in agris, ab homine us-
que ad iumentum : cunctamq́. herbam
agri percussit grando, & omne lignum
26 regionis confregit. ¶ Tantum in Terra-
Gessen, ubi erant filij Israel, grando non
27 cecidit. ¶ Misitq́. Pharao, & uocauit
Moysen & Aaron, dicens ad eos : Pecca-
ui etiam nunc, Dominus iustus : & ego &
28 populus meus, impij. ¶ Orate Dominum
ut desinant tonitrua Dei, & grando : ut
dimittam uos, & nequaquam hîc ultra
29 maneatis. ¶ Ait Moyses : Cum egressus
fuero de urbe, extendam palmas meas
ad Dominum, & cessabunt tonitrua, &
grando non erit : ut scias quia Domini est
30 terra. ¶ noui autem quod, & tu, & serui
tui necdum timeatis Dominum Deum.
31 ¶ Linum ergo, & hordeum læsum est,
eo quòd hordeum esset uirens, & linum
32 iam folliculos germinaret : ¶ triticum
autem, & far non sunt, læsa, quia seroti-
33 na erant. ¶ Egressusq́. Moyses a Pharaone
ex urbe, tetendit manus ad Dominum :
& cessauerunt tonitrua & grando, nec
34 ultra stillauit pluuia super terram. ¶ Vi-
dens autem Pharao quod cessasset plu-
uia, & grando & tonitrua, auxit pecca-
35 tum. ¶ Et ingrauatum est cor eius, &
seruorum illius, & induratum nimis : nec
dimisit filios Israel, sicut præceperat Do-
minus per manum Moysi.

CAP. X.

1 ET dixit Dominus ad Moysen, Ingre-
dere ad Pharaonem : ego enim in-
duraui cor eius, & seruorum illius :
2 ut faciam signa mea hæc in eo, ¶ & nar-
res in "auribus' filij tui, & nepotum tuo-
rum, quoties contriuerim Aegyptios, &
signa mea fecerim in eis : & sciatis quia
3 ego Dominus. ¶ Introierunt ergo Moy-
ses & Aaron ad Pharaonem, & dixerunt
ei, Hæc dicit Dominus Deus Hebræorum :
Vsquequo non uis subijci mihi? dimitte
populum meum, ut sacrificet mihi. *
4 ¶ ‖ Sin autem resistis, & non uis dimitte-
re eum : ecce ego inducam cras locustam
5 in fines tuos : ¶ quæ operiet superficiem
terræ, ne quicquam eius appareat, sed
comedatur quod residuum fuerit grandi-
ni. corrodet enim omnia ligna, quæ
6 germinant in agris. ¶ Et implebunt domos
tuas, & seruorum tuorum, & omnium
Aegyptiorum : quantam non uiderunt pa-
tres tui, & aui, ex quo orti sunt super ter-
ram, usque in præsentem diem. Auertitq́.
7 se, & egressus est a Pharaone. ¶ Dixerunt
autem serui Pharaonis ad eum; Vsque-
quo patiemur hoc scandalum? dimitte
homines ut sacrificent Domino Deo suo.
non ne uides quod perierit Aegyptus?
8 ¶ Reuocaueruntq́. Moysen, & Aaron ad
Pharaonem : qui dixit eis : Ite, sacrifica-
te Domino Deo uestro : qui nam sunt qui
9 ituri sunt? ¶ Ait Moyses, Cum paruulis
nostris, & senioribus pergemus, cum fi-
lijs & filiabus, cum ouibus, & armentis :
est enim sollemnitas Domini - Dei' no-
10 stri. ¶ Et respondit Pharao : Sic Domi-
nus sit uobiscum, quomodo ego dimit-

" aures M.S.G.
* in deserto. O.
Sap. 16. 19.
6 M.S.H. C. Tex. ... con sonat.

ᵘ *Nō fiat ita* MS.R. ᵛ *Non sic* H. C. G.

tam uos, & paruulos uestros. cui du-
bium est quod pessime cogitetis? ✝ ᵘ Non 11
fiet ita', sed ite tantum uiri, & sacrifi-
cate Domino: hoc enim & ipsi petistis.
Statimq́. eiecti sunt de conspectu Pha-
12 raonis. ✝ Dixit autem Dominus ad Moy-
sen: Extende manum tuam super Terram-
Aegypti ad locustam, ut ascendat super ter
ram, & deuoret omnem herbam, quæ
13 residua fuerit grandini. ✝ Et extendit Moy-

ses uirgam super Terram-Aegypti: & Do-
minus induxit uentum urentem tota die
illa, & nocte: & mane facto, uentus urens
leuauit locustas. ✝ Quæ ascenderunt su- 14
per uniuersam Terram-Aegypti: & sede-
runt in cunctis finibus Aegyptiorum in-
numerabiles, quales ante illud tempus nō
fuerant, nec postea futuræ sunt. ✝ Operue- 15
runtq́. uniuersam superficiem terræ, ua-
stantes omnia. Deuorata est igitur herba
terræ, & quicquid pomorum in arbori-
bus fuit, quæ grando dimiserat: nihil
quoque omnino uirens relictum est in li-
gnis, & in herbis terræ, in cuncta Aegypto.
✝ Quam ob rem festinus Pharao uocauit 16
Moysen & Aaron, & dixit eis: Peccaui
in Dominum Deum uestrum, & in uos.
✝ Sed nunc dimittite peccatum mihi etiā 17
hac uice, & rogate Dominum Deum ue-
strum, ut auferat a me mortem istam.
✝ Egressusq́. est - Moyses' de conspectu 18
Pharaonis, & orauit Dominum. ✝ Qui 19
flare fecit uentum ab occidente uehe-
mentissimum, & arreptam locustam pro-
iecit' in Mare-rubrum: non remansit ne
una quidem in cunctis finibus Aegypti.
✝ Et indurauit Dominus cor Pharaonis, 20
nec dimisit filios Israel. ✝ Dixit autem Do- 21
minus ad Moysen: Extende manum tuam
in cœlum: & sint tenebræ super Terram-
Aegypti tam densæ, ut palpari queant.
✝ Extenditq́. Moyses manum in cęlum: & 22
factæ sunt tenebræ horribiles in uniuer-
sa Terra-Aegypti tribus diebus. ✝ ‖ Nemo 23
uidit fratrem suum, nec mouit se de lo-
co, in quo erat: vbicumque autem habi-
tabant filij Israel, lux erat. ✝ Vocauitq́. 24

-6 MS.H. C.A.G. *autem*, R. *& Rab. non tollitur.*

*Sap.*17.2 *Sap.*18.1

Pharao Moysen & Aaron, & dixit eis: Ite,
sacrificate Domino: oues tantum uestræ,
& armenta remaneant, paruuli uestri eāt
25 uobiscum. ✝ Ait Moyses: Hostias quoque
& holocausta dabis nobis, quæ offeramus
26 Domino Deo nostro. ✝ Cuncti greges per-
gent nobiscum: non remanebit ex eis
ungula; quę necessaria sunt in cultum Do-
mini Dei nostri: præsertim cum ignore-
mus quid debeat immolari, donec ad ip-
27 sum locum perueniamus. ✝ Indurauit au-
tem Dominus cor Pharaonis, & noluit
28 dimittere eos. ✝ Dixitq́. Pharao ad Moy-
sen: Recede a me, & caue ne ultra uideas
faciem meam: quocunque die apparue-
29 ris mihi, morieris. ✝ Repondit Moyses:
Ita fiat, ut locutus es, non uidebo ul-
tra faciem tuam.

CAP. XI.

1 (ET dixit Dominus ad Moysen: Adhuc
una plaga tangam Pharaonem, &
Aegyptum, & post hęc dimittet uos,
2 & exire compellet. ✝ ‖ Dices ergo omni
plebi ut postulet uir ab amico suo, & mu-
lier a uicina sua uasa argentea, & aurea.*
3 ✝ Dabit autem Dominus gratiam populo
suo coram Aegyptijs. ‖ Fuitq́. Moyses vir
magnus ualde in Terra-Aegypti coram ser
4 uis Pharaonis, & omni populo.) ✝ Et ait,
Hæc dicit Dominus: Media nocte ʷ ingre-
5 diar' in Aegyptum: ✝ ‖ & morietur omne
primogenitum in Terra-Aegyptiorum, a
primogenito Pharaonis, qui sedet in solio
eius, usque ad primogenitum ancillæ, quę
est ad molā, & omnia primogenita iumen
6 torum. ✝ Eritq́. clamor magnus in uniuer-
sa Terra-Aegypti, qualis nec ante fuit, nec

*Sup.*3.22 *Infr.* 12. 35.
* *& vestē* MS.G. *Ab* H. *autem*, C. *& Rab. non additur.*
*Eccl.*45.1
ʷ *egrediar* 10 MS. *egredior* H. ʷ *reuelor*, C. ʷ *ingredior* G.
Sap. 18. 11.

postea

poſtea futurus eſt. ♦ Apud omnes autem 7
filios Iſrael non mutiet canis ab homine
vſque ad pecus: ut ſciatis quanto mira-
culo diuidat Dominus Aegyptios & * Iſ-
rael. ♦ Deſcendentq́. omnes ſerui tui iſti 8
ad me, & " adorabunt ' me, dicentes:
Egredere tu & omnis populus, qui ſubie-
ctus eſt tibi: poſt hæc egredienur. Et exi-

* filios o
ᵛ orabunt
ſ M S. C.

9 uit a Pharaone iratus nimis. ♦ Dixit au-
tem Dominus ad Moyſen: Non audiet
uos Pharao, ut multa ſigna fiant in Ter-
10 ra-Aegypti. ♦ Moyſes autem & Aaron
fecerunt omnia-ſigna &' oſtenta quæ
ſcripta ſunt, coram Pharaone: & indu-
rauit Dominus' cor Pharaonis, nec di-
miſit filios Iſrael de terra ſua.

9 MS. H. C. G.

CAP. XII.

Dixit quoque Dominus ad Moyſen, 1
& Aaron in Terra-Aegypti: ♦ Men- 2
ſis iſte, uobis principium menſium
primus erit in menſibus anni. ♦ Loqui- 3
mini ad uniuerſum cœtum filiorum Iſ-
raël, & dicite eis: Decima die menſis hu-
ius tollat unuſquiſque agnum per fami-
lias & domos ſuas. ♦ Sin autem minor eſt 4
numerus ut ſufficere poſſit ad ueſcendum
agnum, aſſumet 'uicinum ſuum, qui con-
iunctus eſt domui ſuæ, iuxta numerum
animarum, quæ ſufficere poſſunt ad eſum
agni. ♦ Erit autem agnus abſque macula, 5
maſculus, anniculus: iuxta quem ritum
tolletis & hędum. ♦ Et ſeruabitis eum uſ- 6
que ad quartam decimam diem menſis
huius: immolabitq́. eum uniuerſa multi-
tudo filiorum Iſraël ad ueſperam. ♦ Et ſu- 7
ment de ſanguine eius, ac ponent ſuper
utrumque poſtem, & in ſuper liminari-
bus domorum, in quibus comedent illum.
♦ Et edent carnes nocte illa aſſas igni, & 8
azymos panes, cum lactucis agreſtibus.
♦ Non comedetis ex eo crudum quid, nec 9
coctum aqua, ſed aſſum tantum igni: ca-
put cum pedibus eius & inteſtinis uorabi-
tis. ♦ Nec remanebit quicquam ex eo uſ- 10
que mane. ſi quid reſiduum fuerit, igne
comburetis. ♦ Sic autem comedetis illum: 11
Renes ueſtros accingetis, & calceamenta*
habebitis in pedibus, tenentes " baculos' in
manibus, & comedetis feſtinátes: eſt enim
Phaſe (id eſt tranſitus) Domini. ♦ Et tranſi- 12

* ueſtra 1 M S. Rab. H. C
ᵛ baculum M S. H. Textus, hic, Rab. et hic, & illic, R. & C. conſentiunt.

bo per Terram-Aegypti nocte illa, percu-
tiamq́. omne primogenitum in Terra-
Aegypti ab homine uſque ad pecus: & in
cunctis dijs Aegypti faciam iudicia, ego
13 Dominus. ♦ Erit autem ſanguis uobis in
ſignum in ædibus, in quibus eritis: & ui-
debo ſanguinem, & tranſibo uos: nec erit
in uobis plaga diſperdens quando percuſ-
14 ſero Terram-Aegypti. ♦ Habebitis autem
hunc diem in monimentum: & celebra-
bitis eam ſollemnem Domino in gene-
15 rationibus ueſtris cultu ſempiterno. ♦ Se-
ptem diebus azyma comedetis: in die pri-
mo non erit fermentum in domibus ue-
ſtris: quicumque comederit fermentum,
peribit anima illa de Iſrael, a primo die
16 uſque ad diem ſeptimum. ♦ Dies prima
erit ſancta atque ſollemnis, & dies ſepti-
ma eadem feſtiuitate uenerabilis, nihil
operis facietis in eis, exceptis his, quæ ad
17 ueſcendum pertinent. ♦ Et obſeruabitis
azyma: in eadem enim ipſa die educam
exercitum ueſtrum de Terra-Aegypti, &
cuſtodietis diem iſtum in generationes ve
18 ſtras ritu perpetuo. ♦ ℞ Primo menſe, *Leu. 23. 5 Nu. 28. 16.*
quartadecima die mẽſis ad ueſperam co-
medetis azyma uſque ad diem uiceſimam
primam eiuſdem menſis ad ueſperam.
19 ♦ Septem diebus " fermentatum ' non in-
uenietur in domibus ueſtris qui comede-
rit fermentatum, peribit anima eius de
cœtu Iſrael, tam de aduenis, quam de in-
20 digenis terræ. ♦ Omne fermentatum non
comedetis: in cunctis habitaculis ueſtris

ᵛ *fermentum* 1 M S. H. C. G.

edetis azyma. • Vocauit autē Moyses om- 21
nes seniores filiorum Israel, & dixit ad
eos: Ite tollentes animal per familias ve-
stras, & immolate Phase. • ‖ Fasciculumq. 22
hyssopi tingite in sanguine qui est in "li-
mine', & aspergite ex eo super liminare,
& vtrumq. postem: nullus vestrum egre-
diatur ostium domus suæ vsque mane.
• Transibit enim Dominus percutiēs Ægy- 23
ptios: cumq. viderit sanguinem in super-
liminari, & in vtroq. poste, transcendet
ostium - domus', & non sinet percussorem
ingredi domos vestras, & lædere. • "Cu- 24
stodi' verbum istud legitimum "tibi', &
filijs "tuis' vsque in æternum. • Cumq. 25
introieritis terram, quam Dominus * da-
turus est vobis vt pollicitus est, obseruabi-
tis ceremonias istas. • Et cum dixerint vo 26
bis filij vestri. • Quæ est ista religio? dice- 27
tis eis, Victima transitus Domini est, quā-
do transiuit super domos filiorum Israel
in Ægypto, percutiens Ægyptios, & domos
nostras liberans. Incuruatusq. populus
adorauit. • Et egressi filij Israel fecerunt 28
sicut præceperat Dominus Moysi, & Aa-
ron. • Factum est autem in noctis medio, 29
percussit Dominus omne primogenitum
in Terra-Ægypti, a primogenito Pharao-
nis, qui in solio "eius' sedebat, ‖ vsque ad
primogenitum captiuæ, quæ erat in carce-
re, & omne primogenitum iumentorum.
• Surrexitq. Pharao nocte & omnes serui 30
eius, cunctaq. Ægyptus: & ortus est cla-
mor magnus in Ægypto: neque enim erat
domus, in qua non iaceret mortuus. • Vo- 31
catisq., Pharao, Moyse, & Aaron nocte,
ait: Surgite -&' egredimini a populo meo,
vos, & filij Israel: ite*, immolate Domi-
no sicut dicitis. • Oues vestras, & armen- 32
ta assumite vt petieratis, & abeuntes be-
nedicite mihi. • Vrgebantq. Ægyptij po- 33
pulum de terra exire velociter, dicentes:
Omnes moriemur. • Tulit igitur populus 34
conspersam farinam antequam fermen-
taretur: & ligans in pallijs, posuit super
humeros suos. • Feceruntq. filij Israel ‖ si- 35
cut præceperat Dominus Moysi: & petie-
runt ab Aegyptijs vasa argentea, & aurea,
vestemq. plurimam. • Dominus autem 36
dedit gratiam populo coram Aegyptijs, vt
commodarent eis: & spoliauerunt Aegy-
ptios. • Profectiq. sunt filij Israel de Ra- 37
messe in Socoth, sexcenta fere millia pe-
ditum virorum, "absq. paruulis - & mu-
lieribus'. • Sed & vulgus promiscuum in- 38
numerabile ascendit cum eis, oues, & ar-
menta, & animantia diuersi generis mul-
ta nimis. • Coxeruntq. farinam, quam du- 39
dum de Aegypto conspersam tulerant: &
fecerunt subcineritios panes azymos: ne-
que enim poterat fermentari cogentibus
exire Aegyptijs, & nullam facere sinenti-
bus moram: nec pulmenti quicquam "oc-
currerat' præparare. • Habitatio autem 40
filiorum Israel qua manserunt in Aegy-
pto, fuit quadringentorum triginta anno-
rum. • Quibus expletis, eadem die egres- 41
sus est omnis exercitus Domini de Ter-
ra-Aegypti. • Nox ista est obseruabilis Do- 42
mini, quando eduxit eos de Terra-Aegy-
pti: hanc obseruare debent omnes filij
Israel in generationibus suis. • Dixitq. 43

Dominus ad Moysen & Aaron: Hæc est re-
ligio Phase: Omnis alienigena non come-
44 det ex eo. • Omnis autem seruus empti-
45 titius circuncidetur, & sic comedet. • Adue-
46 na, & mercenarius non edent ex eo. • ‖ In *Nume.* 9.
vna domo comedetur, nec efferetis de car 12.
nibus eius foras, ‖ nec os illius confringe- *Ioh.* 20.
47 tis. • Omnis cœtus filiorum Israel faciet 30.
48 illud. • Quod si quis peregrinorum in ve-
stram voluerit transire coloniam, & face-
re Phase Domini, circuncidetur prius
omne masculinum eius, & tunc rite cele-
brabit: eritq. sicut indigena terræ: si quis
autem circuncisus non fuerit, non vesce-
49 tur ex eo. • Eadem lex erit indigenæ, &
50 colono, qui peregrinatur apud vos. • Fe-
ceruntq. omnes filij Israel sicut præcepe-
51 rat Dominus Moysi, & Aaron. • Et eadem
die eduxit Dominus filios Israel de Terra-
Aegypti per turmas suas.

CAP. XIII.

1 LOcutusq. est Dominus ad Moysen, *Infr.* 34.
2 dicens, • Sanctifica mihi omne pri- 19.
mogenitum, quod aperit vuluam *Num.* 8.
in filijs Israel, tam de hominibus quam 16.
3 de iumentis: mea sunt enim omnia. • Et *Luc.* 2. 23
ait Moyses ad populum: Mementote diei *Leu.* 27.
huius, in qua egressi estis de Aegypto, & de 26.
domo seruitutis, quoniam in manu forti
eduxit vos Dominus de loco isto: vt non
4 comedatis fermentatum panem. • Hodie
egredimini mense nouarum frugum.
5 • Cumq. introduxerit " te' Dominus in : vos
Terram-Chananæi, & Hethæi, & Amor- M S q.
rhæi, & Heuæi, & Iebusæi, quam iurauit
patribus tuis vt daret tibi, terram fluen-
tem lacte, & melle, " celebrabitis' hunc : celebra
6 morem sacrorum mense isto. • Septem bis 8 MS.
diebus vescêris azymis: & in die septimo R. H. C. G.
7 erit sollemnitas Domini. • Azyma come-
detis septem diebus: non apparebit apud
te aliquid fermentatum, nec in cunctis fi-
8 nibus tuis. • Narrabisq. filio tuo in die il-
lo, dicens: Hoc est quod fecit mihi Dñs
9 quando egressus sum de Aegypto. • Et erit
quasi signum in manu tua, & quasi moni-
mentum ante oculos tuos: & vt lex Domi-
ni semper sit in ore tuo; in manu enim
10 forti eduxit te Dominus de Aegypto. • Cu
stodies huiuscemodi cultum statuto tem-
11 pore a diebus in dies. • Cumq. introdu-
xerit te Dominus in Terram-Chananæi,
sicut iurauit tibi, & patribus tuis, & dede- *Infr.* 22.
12 rit tibi eam: • ‖ separabis omne quod 29. & 34
aperit vuluam Domino, & quod primi- 19.
tiuum est in pecoribus tuis: quicquid ha- *Eze.* 34.
bueris masculini sexus, consecrabis Domi- 30.
13 no. • Primogenitum asini mutabis oue:
quod si non redemeris, interficies. Omne
autem primogenitum hominis de filijs
14 tuis, pretio redimes. • Cumq. interroga-
uerit te filius tuus cras, dicens: Quid est
hoc? respondebis ei: In manu forti eduxit
nos Dominus de Terra-Aegypti, de domo
15 seruitutis. • Nam cum induratus esset
Pharao, & nollet nos dimittere, occidit Do
minus omne primogenitū in Terra-Aegy-
pti a primogenito hominis vsq. ad pri-
mogenitum iumentorum: idcirco immo-
lo Domino omne quod aperit vuluā ma-
sculini sexus, & oīa primogenita filiorū
16 meorū redimo. • Erit igitur quasi signum

in ma-

in manu tuâ, & quaſi appenſum quid, ob
recordationẽ," ante'oculos tuos: eo quòd
n manu forti eduxit nos Dñs de Ægypto.
Igitur cũ emiſiſſet Pharao populũ, nõ eos 17
duxit "Dominus' per uiam Terræ - Phili-
ſthijm, quæ uicina eſt: reputans ne forte
pęniteret eum, ſi uidiſſet aduerſum ſe bel
la conſurgere!, & reuerteretur in Ægyptũ.
Sed circumduxit per uiam deſerti, quæ 18
eſt iuxta Mare rubrũ: & armati aſcende-
runt filij Iſraël de Terra-Ægypti. Tulit 19

: inter 6 MS. R. b. 1 H C. Tex 9 tus R. & G. conſentiunt.
: Deus MS. R. H. G.

quoque Moyſes oſſa Ioſeph ſecũ: eo quòd
adiuraſſet filios Iſrael, dicens: Viſitabit
uos Deus, efferte oſſa mea hinc uobiſcũ.
20 Profectiq; de Socoth caſtrametati ſunt in
21 Ethã in extremis finibus ſolitudinis. Do-
minus autem præcedebat eos ad oſtendẽ-
dam uiam per diem in columna nubis, &
per noctẽ in colũna ignis: ut dux eſſet iti-
22 neris utroq; tempore. Nunquam defuit
columna nubis per diẽ, nec columna ignis
per noctem', coram populo.

Gen. 50. 25
Nu. 14. 21.
1. Cor. 10. 1.
Heb. 9. 12 19.

CAP. XIIII.

LOcutus eſt autem Dominus ad Moy 1
ſen, dicens, Loquere filijs Iſrael, 2
Reuerſi caſtrametentur e regione
Phi-hahiroth, quæ eſt inter Magdalum &
mare cõtra Beel-ſephon: in cõſpectu eius
caſtra ponetis ſuper mare. Dicturusq; eſt 3
Pharao ſuper filijs Iſrael, Coarctati ſunt
in terra, concluſit eos deſertum. Et indu- 4
rabo cor eius, ac perſequetur uos: & glori-
ficabor in Pharaone, & in omni exercitu
eius. ſcientq; Aegyptij, quia ego ſum Do-
minus. Feceruntq; ita: Et nunciatum eſt 5
regi Aegyptiorum quod fugiſſet populus:
immutatumq; eſt cor Pharaonis & ſeruo-
rum eius ſuper populum, & dixerũt: Quid
uoluimus facere, ut dimitteremus Iſrael,
ne ſeruiret nobis? Iunxit ergo currum, 6
& omnem populum ſuum aſſumpſit ſecũ.
Tulitq; ſexcentos currus electos, & quic- 7
quid in Aegypto curruũ fuit: & duces to-
tius exercitus. Indurauitq; Dominus cor 8
Pharaonis regis Aegypti, & perſecutus eſt
filios Iſrael: at illi egreſſi erant in manu
excelſa. Cumq; perſequerentur Aegy- 9
ptij ueſtigia precedentium, repererunt eos
in caſtris ſuper mare: omnis equitatus &
currus Pharaonis, & uniuerſus exercitus
erant in Phi-hahiroth contra Beel-ſephõ
Cumq; appropinquaſſet Pharao, leuãtes 10
filij Iſrael oculos, uiderunt Aegyptios
poſt ſe: & timuerunt ualde, clamaue-

1. Mac. 4. 9.
Ioſ. 24. 6

11 runtq; ad Dominũ, & dixerunt ad Moy-
ſen: Forſitan non erant ſepulchra in Aegy
pto, ideo tuliſti nos, ut moreremur in ſoli-
tudine: quid hoc facere uoluiſti, ut educe-
12 res nos ex Aegypto? Non ne iſte eſt ſer-
mo, quem loquebamur ad te in Aegypto,
dicentes, Recede a nobis, ut ſeruiamus Ae-
gyptijs? multo enim melius erat ſeruire
13 eis, quam mori in ſolitudine. Et ait
Moyſes ad populum: Nolite timere:
ſtate, & uidete magnalia Domini, quæ
facturus eſt hodie: Aegyptios enim, quos
nunc uidetis, nequaquam ultra uidebitis
14 uſque in ſempiternum. Dominus pu-
15 gnabit pro uobis, & uos tacebitis. Di-
xitq; Dominus ad Moyſen, Quid cla-
mas ad me? Loquere filijs Iſrael, ut pro-
16 ficiſcantur. Tu autem eleua uirgam
tuam, & extende manum tuam ſuper
mare, & diuide illud: ut gradiantur fi-
17 lij Iſraël in medio mari per ſiccum. Ego
autem indurabo cor Aegyptiorum, ut per-
ſequantur uos: & glorificabor in Pharao-
ne, & in omni exercitu eius, & in curribus
18 & in equitibus illius. Et ſcient Aegyptij,
quia ego ſum Dominus: cum glorifica-
tus fuero in Pharaone, & in curribus,
19 atque in equitibus eius. Tollensq; ſe
angelus "Domini', qui præcedebat ca-
ſtra Iſrael, abijt poſt eos: & cum eo pari-
ter columna nubis, priora dimittens, poſt
20 tergum ſtetit, inter caſtra Aegyptio-

`Dei MS. R. H. G
Pſ. 77. 13 & 104. 36.
Pſ. 113. 3.

rum & castra Israel: & erat nubes tene-
brosa, & illuminans noctem, ita vt ad se
inuicem toto noctis tempore accedere
non valerent. ♦ Cumq́. extendisset Moy- 21
ses manum super mare, abstulit illud Do-
minus, flante vento vehementi & vrente
1.Cor.10 1 tota nocte, & vertit in siccum: ‖ diuisaq́.
est aqua. ♦ Et ingressi sunt filij Israel per 22
Heb.11. 29. medium sicci maris: erat enim aqua quasi
murus a dextra eorum, & læua. ♦ Perse- 23
quentesq́. Aegyptij ingressi sunt post eos,
& omnis equitatus Pharaonis, currus eius,
Sap.18. 15. & equites per medium maris. ♦ Iamq́. 24
aduenerat vigilia matutina, ‖ & ecce re-
spiciens Dominus super castra Aegyptio-
rum per columnam ignis, & nubis, inter-
fecit exercitum eorum; ♦ & subuertit ro- 25
tas curruum, ferebáturq́. in profundum.
Dixerunt ergo Aegyptij, Fugiamus Israë-
lem: Dominus enim pugnat pro eis con-
tra nos. ♦ Et ait Dominus ad Moysen, Ex- 26

‖ H. C G. pro te ru MS. & Rab. fa ciunt.

tende manum tuam super mare, vt reuer-
tantur aquæ ad Aegyptios super currus, &
27 equites eorum. ♦ Cumq́. extendisset Moy-
ses manum contra mare, reuersum est
primo diluculo ad priorem locum: fu-
gientibusq́. Aegyptijs occurrerunt aquæ,
& inuoluit eos Dominus in medijs flu-
28 ctibus. ♦ Reuersæq́. sunt aquæ, & ope-
ruerunt currus, & equites cuncti exer-
citus Pharaonis, qui sequentes ingressi
fuerant mare: nec vnus quidem super-
29 fuit ex eis. ♦ Filij autem Israel perrexe-
runt per medium sicci maris, & aquæ
eis erant quasi pro muro a dextris, & a si-
30 nistris: ♦ liberauitq́. Dominus in die il-
31 la Israel de manu Aegyptiorum. ♦ Et vi-
derunt Aegyptios mortuos super litus ma
ris, & manum magnam, quam exercuerat
Dominus contra eos: timuitq́. populus
Dominum, & crediderunt Domino, &
Moysi seruo eius.

CAP. XV.

TVnc cecinit Moyses, & filij Israel 1
carmen hoc Domino, & dixerunt:
Cãtemus Domino: gloriose enim
magnificatus est, equum, & ascensorem
deiecit in mare.
♦ ‖ Fortitudo mea, & laus mea Domi- 2
nus, & factus est mihi in salutem: iste Deus
meus, & glorificabo eum, Deus patris
mei, & exaltabo eum.
♦ Dominus quasi vir pugnator, omnipo- 3
tens nomen eius.
♦ Currus Pharaonis, & exercitum eius 4
proiecit in mare: electi principes eius sub-
mersi sunt in Mari-rubro.
♦ Abyssi operuerunt eos, descenderunt 5
in profundum quasi lapis.
♦ Dextera tua Domine magnificata est 6
in fortitudine: dextera tua Domine per-
cussit inimicum.
♦ Et in multitudine gloriæ tuæ deposui- 7
sti aduersarios ‖ meos: misisti iram tuã,

Sap.10. 14. Isai.12.2 Psa.117 14.

‖ tuos. M S. R. H. G. G.

quæ deuorauit eos sicut stipulam.
8 ♦ Et in spiritu furoris tui congregatæ
sunt aquæ: stetit * vnda fluens, congrega-
tæ sunt abyssi in medio mari.
9 ♦ Dixit inimicus: Persequar, & compre-
hendam, diuidam spolia, implebitur ani-
ma mea: euaginabo gladium meum, in-
terficiet eos manus mea.
10 ♦ Flauit spiritus tuus, & operuit eos ma-
re: submersi sunt quasi plumbum in aquis
vehementibus.
11 ♦ Quis similis tui in fortibus Domine?
quis similis tui, magnificus in sanctitate,
terribilis atque laudabilis, * faciens mi-
rabilia?
12 ♦ Extendisti manum tuam, & deuorauit
eos terra.
13 ♦ Dux fuisti in misericordia tua populo
quem redemisti: & portasti eum in fortitu
dine tua, ad habitaculum sanctum tuum.
14 ♦ Ascenderunt populi, & irati sunt: dolo
res obtinuerunt habitatores Philisthiim.

* sicut moles, aut murus H. C G.

* & 11. M S. & R. At a Rab. H. C. & G. non legitur.

Tunc

Tunc cõturbati ſunt principes Edom, ro- 15
buſtos Moab obtinuit' tremor: obrigue-
runt omnes habitatores Chanaan.
Irruat ſuper eos formido & pauor: in 16
magnitudine brachij tui, fiant immobiles
quaſi lapis: donec pertranſeat populus
tuus Domine, donec pertranſeat populus
tuus iſte, quem poſſediſti.
Introduces eos, & plantabis in mon- 17
te hæreditatis tuæ, firmiſſimo habitaculo
tuo quod operatus es Domine: ſanctua-
rium-tuum' Domine, quod firmaue-
runt manus tuæ:
Dominus regnabit in æternũ & ultra. 18
Ingreſſus eſt enim - eques' Pharao 19
cum curribus & equitibus-eius' in mare:
& reduxit ſuper eos Dominus aquas ma-
ris: filij autem Iſrael ambulauerunt per
ſiccum in medio eius.
Sumpſit ergo Maria prophetiſſa ſoror 20
Aaron tympanum in manu ſua: egreſſæq.
ſunt omnes mulieres poſt eam cum tym-
panis & choris, quibus præcinebat, di- 21
cens: Cantemus Domino, glorioſe enim
magnificatus eſt, equum & aſcenſorem

-MS. Rab. H.C.G.

equus 8 MS.H.G.-O.-MS. Rab.G.

22 eius deiecit in mare. Tulit autem Moy-
ſes Iſrael de Mari-rubro, & egreſſi ſunt in
deſertum Sur: ambulaueruntq. tribus
diebus per ſolitudinem, & non inuenie-
23 bant aquam. Et uenerunt in Mara, nec
poterant bibere aquas de Mara, eo quòd
eſſent amaræ': unde & congruum loco
nomen impoſuit, uocans illum Mara, id
24 eſt, amaritudinem. Et murmurauit po-
pulus contra Moyſen, dicens, Quid bibe-
25 mus? At ille clamauit ad Dominum.
qui oſtendit ei lignum: quod cum miſiſ-
ſet in aquas, in dulcedinem uerſæ ſunt.
‖ ibi conſtituit ei præcepta, atque iudicia,
26 & ibi tentauit eum, dicens, Si audie-
ris uocem Domini Dei tui, & quod re-
ctum eſt coram eo feceris, & obedieris
mandatis eius, cuſtodierisq. omnia præ-
cepta illius: cunctum languorem, quem
poſui in Aegypto, non inducam ſuper
te: ego enim ſum Dominus Deus ſana-
27 tor tuus. ‖ Venerunt autem in Elim
-filij Iſraël', ubi erant duodecim fontes
aquarum, & ſeptuaginta palmæ: & ca-
ſtrametati ſunt iuxta aquas.

marim.

Iudith 5. 15.
Eccl. 38. 5.

Num. 33. 9.
9 MS. Rab. H.C. G.

CAP. XVI.

Profectiq. ſunt de Elim, & uenit om- 1
nis multitudo filiorum Iſrael in de-
ſertum Sin, quod eſt inter Elim & Si-
nai: quinto decim· die menſis ſecundi,
poſtquã egreſſi ſunt de Terra-Aegypti. Et 2
murmurauit omnis congregatio filiorum
Iſrael cõtra Moyſen & Aaron in ſolitudi-
ne. Dixeruntq. filij Iſrael ad eos: Vtinã 3
mortui eſſemus per manum Domini in
Terra-Aegypti, quando ſedebamus ſuper
ollas carnium, & comedebamus panem in
ſaturitate: cur induxiſtis nos in deſertum
iſtud, ut occideretis omnem multitudinẽ
fame? Dixit autem Dominus ad Moy- 4
ſen, Ecce ego pluam uobis panes de cęlo:
egrediatur populus, & colligat quæ ſuf-
ficiunt per ſingulos dies: ut tentem eum

Sap. 11. 2

5 utrum ambulet in lege mea, an non. Die
autem ſexto parent quod inferant: & ſit
duplum quam colligere ſolebant per ſin-
6 gulos dies. Dixeruntq. Moyſes, & Aaron
ad omnes filios Iſraël, Veſpere ſcietis quòd
Dominus eduxerit vos de Terra-Aegypti:
7 & mane uidebitis gloriam Domini: au-
diui' enim murmur ueſtrum contra Do-
minum: nos uero quid ſumus, quia muſſi-
8 taſtis contra nos? Et ait Moyſes, Dabit uo-
bis Dominus ueſpere carnes edere, & ma-
ne panes in ſaturitate: eo quòd audierit
murmurationes ueſtras, quibus murmu-
rati eſtis contra "eum", nos enim 'quid
ſumus? nec contra nos eſt murmur ue-
9 ſtrum, ſed contra Dominum Dixit quo-
que Moyſes ad Aaron, Dic uniuerſę cõgre-
gationi filiorum Iſraël, Accedite corã Do-

audiuit MS. H.C. G.
nos Rab. G. Textui vero ſuffragatur MS. R.H. C.
autem Rab G. Pro Textu faciũt MS. R. & H.C.
Et nos quid.

nimo:audiuit enim murmur uestrũ.†Cũq. 10
loqueretur Aaron ad omnẽ cœtũ filiorũ If-
rael respexerũt ad solitudinẽ,& ecce gloria
Domini apparuit in nube. † Locutus est 11
Eccl. 45. 4. aute Dominus ad Moysen,dicẽs, † ‖Audiui 12
murmurationes filiorũ Israel, loquere ad
eos: Vespere comedetis carnes,& mane sa-
turabimini panibus:scietisq. quod ego sũ
Dominus Deus uester. † Factũ est ergo ue- 13
spere,& ascendens coturnix,cooperuit ca-
stra:mane quoq; ros iacuit per circuitũ ca
strorum. † Cumq. operuisset superficiẽ ter- 14
Num. 11. 8. Ps. 77. 24. Sap. 16. 20. Ioh. 6. 31 1. Cor. 10. 3. ræ,‖apparuit in solitudine minutũ, & qua-
si pilo tusum in similitudinẽ pruinæ super
terrã. † Quod cũ uidissent filij Israel, dixe- 15
runt ad inuicẽ Manhu? (quod significat,
Quid est hoc?) ignorabant enim quid es-
set,quibus ait Moyses, ‖Iste est panis,quem
Dominus dedit uobis ad uescendum. † Hic 16
est sermo,quẽ præcepit Dominus. Colligat
unusquisq; ex eo quantũ sufficit ad uescẽ-
dũ: gomor per singula capita,iuxta nume-
rũ animarũ uestrarũ, quæ habitant in ta-
bernaculo sic tolletis. † Fecerũtq. ita filij If- 17
rael:& collegerunt,alius plus alius minus 18
† Et mensi sunt ad mẽsurã gomor:‖nec qui
2. Cor. 8. 13. plus collegerat, habuit amplius;nec qui mi
nus parauerat, reperit minus: sed singuli
iuxta id quod edere poterãt cõgregauerũt.
† Dixitq. Moyses ad eos, Nullus relinquat 19
ex eo in mane. † Qui non audierunt eum, 20
sed dimiserunt quidam ex eis usq; mane,
& scatere cœpit uermibus, atq; cõputruit.
& iratus est contra eos Moyses. † Collige- 21
bant autem mane singuli, quantũ suffice-
re poterat ad uescendum: cumq. incaluis-
set Sol,liquefiebat. † In die autẽ sexta col- 22
legerunt cibos duplices, id est, duo gomor
per singulos homines: uenerunt autẽ om-
nes principes multitudinis,& narrauerunt

23 Moysi. Qui ait eis, Hoc est quod locutus
est Dominus: requies sabbathi sanctificata
est Domino cras. quodcumq; operandum
est,facite:& quæ coquenda sunt coquite:
quicquid autem reliquum fuerit,reponite
24 usq; in mane. † Feceruntq. ita ut præcepe-
rat Moyses, & non cõputruit, neq; uermis
25 inuentus est in eo. † Dixitq. Moyses,Come-
dite illud hodie,quia sabbathũ est ⸌Domi-
26 ni⸍:nõ inuenietur hodie in agro. † Sex die- * Domino. 6. M. S. R. H. O.
bus colligite:in die autem septimo sabba-
thũ est ⸌Domini⸍,idcirco non inuenietur. = coram Domino C. H. C. O.
27 † Venitq. septima dies:& egressi de populo
28 ut colligerẽt,nõ inuenerũt. † Dixit autẽ Do
minus ad Moysen,Vsquequo nõ uultis cu-
29 stodire mãdata mea, & legẽ meã. † Videte § Domine. 1. M. S. R.
quod Dominus dederit uobis sabbathũ, &
propter hoc die sexta tribuit uobis cibos
duplices: maneat unusquisq; apud semet-
ipsum,nullus egrediatur de loco suo die
30 septimo. † Et sabbatizauit populus die sep-
31 timo. † Appellauitq. domus Israel nomen
eius Man: quod erat quasi semen coriãdri
albũ, gustusq. eius quasi similæ cũ melle.
32 † Dixitq autẽ Moyses Iste est sermo,quem
præcepit Dominus, Imple gomor ex eo,
& custodiatur in futuras retro generatio-
nes:ut nouerint panẽ, quo alui uos in so-
litudine;quãdo,educti estis de Terra-Aegy
33 pti. † Dixitq. Moyses ad Aaron, Sume uas
unum, & mitte ibi Man, quantum potest
capere gomor: & repone coram Domino
ad seruandum in *generationes uestras, * futuras retro. 6. M. S. R. A.
34 sicut ⸌præcepit⸍ Dominus Moysi. † Po-
suitq. illud Aaron in tabernaculo reser-
35 uandum. † Filij autem Israel comederunt
Man quadraginta annis, donec uenirẽt in
terram habitabilem hoc cibo aliti sunt,us
quequo tangerent fines Terræ-Chanan.
36 † Gomor autem decima pars est ephi.

Rab. a. ã. H. C. et ... non legitur. = præceperat M. S. R.

CAP. XVII.

Igitur profecta omnis multitudo filio- 1
rum Israel de deserto Sin per mansio-
nes suas,iuxta sermonem Domini, ca-

stramerati sunt in Raphidim, ubi non Neh. 9. 19 Iudith. 5. 15.
2 erat aqua ad bibendum populo. † ‖Qui iur- Num. 20. 4.
gatus contra Moysen,ait,Da nobis aquam,
ut bibamus. Quibus respondit Moyses,

Quid

Quid iurgamini contra me? cur tentatis
Dominum? ✝ Sitiuit ergo ibi populus præ 3
aquæ penuria, & murmurauit contra
Moysen, dicens, Cur fecisti nos exire de
Ægypto, ut occideres nos, & liberos no-
stros, ac iumenta siti? ✝ Clamauit autem 4
Moyses ad Dominum, dicens, Quid fa-
ciam populo huic? adhuc paululum, &
lapidabit me. ✝ Et ait Dñs ad Moysen, Ante- 5
cede populũ, & sume tecũ de senioribus Is-
rael: & uirgã, qua percussisti fluuiũ, tolle in
manu tuã, & uade. ✝ ‖ En ego stabo ibi corã 6
te supra petrã Horeb: percutiesq. petrã, &
exibit ex ea aqua, ut bibat populus. Fecit
Moyses ita corã senioribus Israel. ✝ Et uoca 7
uit nomen loci illius Tentatio, propter
iurgium filiorum Israel, & quia tentaue-
runt Dominum, dicentes: Est ne Dominus
in nobis, an non? ✝ ‖ Venit autem Ama- 8
lec, * & pugnabat contra Israel in Raphi-
dim. ✝ Dixitq. Moyses ad Iosue, Elige ui- 9
ros, & egressus pugna contra Amalec: cras
ego stabo in uertice collis, habẽs uirgã Dei
in manu mea. ✝ Fecit Iosue ut locutus erat 10
Moyses, & pugnauit cõtra Amalec: Moyses
autem & Aaron, & Hur ascenderunt su-
per uerticem collis. ✝ Cumq. leuaret Moy- 11
ses manus, uincebat Israel: sin autẽ in pau-
lulum remisisset, superabat Amalec. ✝ Ma- 12
nus autem Moysi erant graues: sumen-
tes igitur lapidem, posuerunt subter eum
in quo sedit: Aaron autem, & Hur susten-
tabãt manus eius ex utraq. parte. Et factũ
est ut manus illius nõ lassarẽtur usq; ad oc
casum Solis. ✝ Fugauitq. Iosue Amalec, & 13
populũ eius in ore gladij. ✝ Dixit autẽ Dñs 14
ad Moysen: Scribe hoc ob monimẽtũ in li
bro, & trade auribus Iosue: delebo enim
memoriã Amalec sub cælo. ✝ Ædificauitq. 15
Moyses altare: & uocauit nomẽ eius, Dñs
exaltatio mea, dicẽs, ✝ Quia manus " solij' 16
Dñi, & bellum Domini erit contra Ama-
lec, a generatione in generationem.

Sup. 14. 30. Ios. 7. 35. 1 Cor. 10. 4. Iudith. 4. 12. Sap. 11. 3. Deut. 25. 17. 1 Reg. 15. 2. * ad pugnam. M S. G. " solius G.

CAP. XVIII.

CVmq. audisset Iethro sacerdos Ma- 1
dian, cognatus Moysi, omnia quæ
fecerat Deus Moysi, & Israeli popu-
lo suo, & quod eduxisset Dñs Israel de Ægy
pto: ✝ tulit Sephorã uxorẽ Moysi quã remi- 2
serat: ✝ & duos filios eius, quorũ unus uoca 3
batur Gersam, dicẽte patre, ‖ Aduena fui in
terra aliena. ✝ Alter uero Eliezer: " Deus' 4
enim, ait, patris mei " adiutor' meus, & eruit
me de gladio Pharaonis. ✝ Venit ergo Ie- 5
thro cognatus Moysi, & filij eius, & uxor
eius ad Moysen in desertũ, ubi erat castra-
metatus iuxta Montem Dei. ✝ Et mãdauit 6
Moysi, dicens, Ego Iethro cognatus tuus ue
nio ad te, & uxor tua, & duo filij tui cũ ea
✝ Qui egressus in occursũ cognati sui, ado- 7
rauit, & osculatus est eũ: salutaueruntq. se
mutuo uerbis pacificis. Cũq. intrasset ta-
bernaculũ, ✝ narrauit Moyses cognato suo 8
cuncta quæ fecerat Dñs Pharaoni, & Ægy-
ptijs propter Israel: uniuersũq. laborẽ qui
accidisset eis in itinere, & quod liberaue-
rat eos Dominus. ✝ Lætatusq. est Iethro 9
super omnibus bonis quæ fecerat Dñs
Israeli, eo quòd eruisset eum de manu Æ-
gyptiorum ✝ & ait: Benedictus Domi- 10
nus, qui liberauit uos de manu Ægy-
ptiorum, & de manu Pharaonis, qui eruit

Sup. 2. 22. " Elohi " ezer

11 populum suum de manu Ægypti. ✝ Nunc
cognoui, quia magnus Dominus super
omnes deos: eo quòd ‖ superbe egerint
12 contra illos. ✝ Obtulit ergo Iethro co-
gnatus Moysi holocausta, & hostias Do-
mino: ueneruntq. Aaron, & omnes se-
niores Israel, ut comederẽt panẽ cũ eo co-
13 rã Deo. ✝ Altera autẽ die sedit Moyses ut iu-
dicaret populũ, q assistebat Moysi a mane
14 usq; ad uesperã. ✝ Quod cũ uidisset cogna-
tus ei9 omnia scilicet quæ agebat in popu-
lo, ait: Quid est hoc qđ facis in plebe? cur
solus sedes, & omnis populus præstolatur
15 de mane usq; ad uesperã? ✝ Cui respondit
Moyses: Venit ad me populus quærẽs sentẽ
16 tiã Dei. ✝ Cũq. acciderit eis aliqua discepta-
tio, ueniũt ad me ut iudicem inter eos, &
17 ostẽdã præcepta Dei, & leges eius. ✝ At ille,
18 Non bonam, inquit, rem facis: ✝ stulto labo
re consumeris, & tu, & populus iste qui
tecum est: ultra uires tuas est negotium.
19 ‖ solus illud non poteris sustinere. ✝ Sed
audi uerba mea atque consilia, & erit Do-
minus tecum. Esto tu populo in his quæ
ad Deum pertinent, ut referas quæ dicun-
20 tur ad eum. ✝ ostendasq. populo ceremo-
nias & ritum colendi, uiamq. per quam
ingredi debeant, & opus quod facere de-
21 beant. ✝ Prouide autem de omni plebe
uiros " sapientes' & timentes Deum, in
quibus sit ueritas, & qui oderint auari-
tiam, & constitue ex eis tribunos, & cen-
turiones, & quinquagenarios, & decanos,
22 ✝ qui iudicent populum omni tempore:
quicquid autem maius fuerit, referant
ad te, & ipsi minora tantummodo iudi-
cent: leuiusq. sit tibi, partito in alios one-
23 re. ✝ Si hoc feceris, implebis imperium
Dei, & præcepta eius poteris sustentare:
& omnis hic populus reuertetur ad loca
24 sua cum pace. ✝ Quibus auditis Moyses
25 fecit omnia quæ ille suggesserat. ✝ Et ele-
ctis uiris strenuis de cuncto Israel, con-
stituit eos principes populi, tribunos, &
centuriones, & quinquagenarios, & de-
26 canos. ✝ Qui iudicabant plebem omni tẽm
pore: quicquid autem grauius erat, refe-
rebant ad eum, faciliora tantummodo iu-
27 dicantes. ✝ Dimisitq. cognatum suum:
qui reuersus abijt in terram suam.

CAP. XIX.

1 MEnse tertio egressionis * Israel
de Terra Ægypti, in die hac ue-
nerunt in solitudinem Sinai. ✝ Nã
2 profecti de Raphidim, & peruenientes us-
que in desertum Sinai, castrametati sunt
in eodem loco, ibiq. Israel fixit tentoria
3 e regione montis. ✝ ‖ Moyses autem ascen-
dit * " ad Deum': uocauitq. eum Domi-
nus de monte, & ait, Hæc dices domui
4 Iacob, & annunciabis filijs Israel. ✝ Vos-
ipsi uidistis quæ fecerim Ægyptijs, quo-
modo portauerim uos super alas aquila-
5 rum, & assumpserim mihi. ✝ ‖ Si ergo au-
dieritis uocem meam, & custodieritis pa-
ctum meum, eritis mihi in peculium de
cunctis populis: ‖ mea est enim omnis ter
6 ra. ✝ ‖ Et uos eritis mihi in regnum sacer-
dotale, & gens sancta. hæc sunt verba, quæ
7 loquêris ad filios Israel. ✝ Venit Moyses:
& conuocatis maioribus natu populi, ex-
posuit omnes sermones, quos mandaue-

Sup. 1. 4. 10. 16. 22. & 5. 7. 18. & 14. 8. " Deo M S. R. H. G. Deut. 1. 12. " potentes 16. M S. R. Rab. H. C. G. * filiorũ M S. H. C. G. Nu. 33. 19. Act. 7. 22. * in montem M S " in mõtem Dei G. " in conspectum verbi Dei C. Quæ autẽ in textu est lectio. R. Rab. & H. conformis est. Deut. 29. 2. Ps. 23. 1. 1. Pet. 2. 2.

rat Dominus. ❧Responditq́. omnis popu-
8 lus simul, Cuncta quæ locutus est Domi-
nus, faciemus. Cumq́. retulisset Moyses
verba populi ad Dominum, ❧ ait ei Domi-
9 nus: Iam nunc veniam ad te in caligine
nubis, vt audiat me populus loquentem
ad te, & credat tibi in perpetuũ. Nuntia-
uit ergo Moyses verba populi ad Domi-
num. ❧ Qui dixit ei: Vade ad populum, &
10 sanctifica illos hodie, & cras, lauentq́. ve-
stimenta sua. ❧ Et sint parati in diem ter-
11 tium: in die enim tertia descendet Domi-
nus coram omni plebe super montem Si-
12 nai. ❧ Constituesq́. terminos populo per
circuitum, & dices ad eos, Cauete ne
ascendatis in montem, ‖ nec tangatis fi-
nes illius: omnis qui tetigerit montem,
13 morte morietur. ❧ Manus non tangent
eum, sed lapidibus opprimetur, aut confo-
dietur iaculis: siue iumentum fuerit, siue
homo, non viuet. cum cœperit clangere
14 buccina, tunc ascendant in montẽ. ❧ De-
scenditq́. Moyses de monte ad populum,
& sanctificauit eum. Cumq́. lauissent ve-
15 stimenta sua, ❧ ait ad eos, Estote parati
in diem tertium, & ne appropinquetis

vxoribus vestris. ❧ Iamq́. aduenerat ter-
16 tius dies, & mane inclaruerat: & ecce cœ-
perunt audiri tonitrua, ac micare fulgu-
ra, & nubes densissima operire montem,
clangorq́. buccinæ vehementius perstre-
pebat: & timuit populus qui erat in ca-
17 stris. ❧ Cumq́. eduxisset eos Moyses in oc-
cursum Dei de loco castrorum, steterunt
18 ad radices montis. ❧ ‖ Totus autem mons
Sinai fumabat: eo quòd descendisset Do-
minus Deus super eum in igne, & ascen-
deret fumus ex eo quasi de fornace: eratq́.
19 omnis mons terribilis. ❧ Et sonitus buc-
cinæ paulatim crescebat in maius, &
prolixius tendebatur: Moyses loquebatur,
20 & Deus respondebat ei. ❧ Descenditq́.
Dominus super montem Sinai in ipso
montis vertice, & vocauit Moysen in ca-
21 cumen eius. Quò cum ascendisset, ❧ dixit
ad eum: Descende, & contestare populum:
ne forte velit transcendere terminos ad
videndum Dominum, & pereat ex eis plu-
22 rima multitudo. ❧ Sacerdotes quoque
qui accedunt ad Dominum, sanctificen-
23 tur, ne percutiat eos. ❧ Dixitq́. Moyses ad
Dominum: Non poterit vulgus ascende-
re in montem Sinai: tu enim testificatus
es, & iussisti, dicens: Pone terminos circa
24 montem, & sanctifica illum. ❧ Cui ait
Dominus, Vade, descende: ascendesq́. tu,
& Aaron tecũ: sacerdotes autẽ, & populus
ne transeant terminos, nec ascendant ad
25 Dñm, ne forte interficiat illos. ❧Descẽditq́.
Moyses ad populũ, & omnia narrauit eis.

CAP. XX.

1 LOcutusq́. est Dominus cunctos ser-
2 mones hos: ❧ Ego sum Dominus
Deus tuus, qui eduxi te de Terra
3 Ægypti, de domo seruitutis. ❧ Non ha-
4 bebis deos alienos coram me. ❧ Non fa-
cies tibi sculptile, neque omnem simili-
tudinem, quæ est in cœlo desuper, &
quæ in terra deorsum, nec eorum quæ
sunt in aquis sub terra. ❧ Non adorabis
5 ea, neque coles: ego sum Dominus Deus
tuus fortis, zelotes, visitans iniquitatem
patrum in filios, in tertiam, & quartam
generationem eorum qui oderunt me:
6 ❧ & faciens misericordiam in millia his
qui diligunt me, & custodiunt præcepta
7 mea. ❧ ‖ Non assumes nomen Domini
Dei tui in vanum: nec enim habebit in-
sontem Dominus eum qui assumpserit
8 nomen Domini Dei sui frustra. ❧ Memen-
9 to vt diem sabbathi sanctifices. ❧ Sex
diebus operaberis, & facies omnia opera
10 tua. ❧ Septimo autem die sabbathum Do-
mini Dei tui est: non facies omne opus in

8 M S. Rab. H.C. G.
Heb. 12. 18.
16 et 7 M S. Rab. H.C.G.
H.C.G.
Deu. 2 M S.R.H.
Deu. 5 6.
Ps. 80. 11
90 7.
Leu. 26. 1
Deu. 4. 15
Ps. 14 14
Deu. 24.
3.
Deu. 5. 11
Leu. 19.
12.
Mat. 5.
27.
Eze. 20.
12.
Deu. 5 13
Infr. 31.
14

co

o, tu, & filius tuus, & filia tua, ſeruus
tuus, & ancilla tua, iumentum tuum, &
aduena, qui eſt intra portas tuas. ‖ Sex 11
enim diebus fecit Dominus cælum, & ter-
ram, & mare, & omnia quæ in eis ſunt, &
requieuit in die ſeptimo; idcirco benedi-
xit Dominus diei ſabbathi, & ſanctificauit
eum. Honora patrem tuum, & matrem 12
tuam, vt ſis longæuus ſuper terram, quam
Dominus Deus tuus dabit tibi. Non oc- 13
cides. Non mœchaberis. Non furtum 14
facies. Non loquêris contra proximum 15
tuum falſum teſtimonium. ‖ Non con- 16
cupiſces domum proximi tui: nec deſide- 17
rabis vxorem eius, non ſeruum, non an-
cillam, non bouem, non aſinum, nec om-
nia quæ illius ſunt. Cunctus autem po- 18
pulus "videbat' voces, & lampades, & ſo-
nitum buccinæ, montemq. fumantem: &
perterriti ac pauore concuſſi, ſteterunt
procul dicentes Moyſi, Loquere tu no- 19
bis, & audiemus: non loquatur nobis Do-
minus, ne forte moriamur. Et ait Moy- 20
ſes ad populum. Nolite timere: vt enim
probaret uos uenit Deus, & vt terror illius
eſſet in vobis, & non peccaretis. Ste- 21
titq. populus de longe. Moyſes autem ac-
ceſſit ad caliginem, in qua erat Deus.
Dixit præterea Dominus ad Moyſen, 22
Hæc dices filijs Iſrael: Vos vidiſtis quod
de cælo locutus ſim vobis. Non facie- 23
tis *deos argenteos, nec deos aureos fa-
cietis vobis. ‖ Altare de terra facietis 24
mihi, & offeretis ſuper eo holocauſta, &
pacifica veſtra, oues veſtras, & boues in
omni loco, in quo memoria fuerit nomi-
nis mei: veniam ad te, & benedicam tibi.
‖ Quòd ſi altare lapideum feceris mihi, 25
non ædificabis illud de ſectis lapidibus: ſi
enim leuaueris cultrū * ſuper "eum', pol-
luetur. Non aſcendes per gradus ad alta- 26
re meum, ne reueletur turpitudo tua.

CAP. XXI.

HAec ſunt iudicia quæ propones eis: 1
Si emeris ſeruum Hebræum, ſex 2
annis ſeruiet tibi: in ſeptimo egre-
dietur liber gratis. Cum quali veſte 3
intrauerit, cum tali exeat: ſi habens
vxorem, & vxor egredietur ſimul. Sin 4
autem dominus dederit illi vxorem, &
pepererit filios, & filias: mulier, & li-
beri eius erunt domini ſui, ipſe vero exi-
bit cum veſtitu ſuo. Quòd ſi dixerit 5
ſeruus, Diligo dominum meum, & vxo-
rem ac liberos, non egrediar liber: offe- 6
ret eum dominus dijs, & applicabitur ad
oſtium, & poſtes, perforabitq. aurem
eius ſubula: & erit ei ſeruus in ſeculum.
Si quis vendiderit filiam ſuam in famu- 7
lam, non egredietur ſicut ancillæ exire
conſueuerunt. Si diſplicuerit oculis do- 8
mini ſui, cui tradita fuerat, dimittet eam:
populo autem alieno vendendi non ha-
bebit poteſtatem, ſi ſpreuerit eam. Sin 9
autem filio ſuo deſponderit eam, iuxta
morem filiarum faciet illi. Quòd ſi al- 10
teram ei acceperit, prouidebit puellæ nu-
ptias, & veſtimenta, & pretium pudici-
tiæ non negabit. Si tria iſta non fece- 11
rit, egredietur gratis abſque pecunia.
Qui percuſſerit hominem volens occi- 12
dere, morte moriatur. Qui autem non 13

- 12 M S Rab. 11 C. A' in R & G. repe ritur. Gen. 2.2. Deu. 5.16 Mat. 15. 4. Ephe. 6. 2 Mat. 5. 16. Rom. 7.7 13.9. " audiebat O. Heb. 12 18. Deut. 18. 16. * meum 3 M S. H. * coram me 1 M S. C. In R. ant. Rab. & G. neutrū legitur. Infr. 27. 8. 38.7. De. 27.5 Ios. 8.31. * nū 16 M S. H. C G " eo M S. R. His a- lunt cum H. Chaldæi: nam ad altare referunt. ' illos' Rab. G. Deut. 15. 12. Ier. 34.14. Leu. 24. 17.

eſt inſidiatus, ſed Deus illum tradidit in
manus eius: ‖ conſtituam tibi locum, in
14 quem fugere debeat. Si quis "per indu-
ſtriam' occiderit proximum ſuum, & per
inſidias: ab altari meo euelles eum, vt
15 moriatur. Qui percuſſerit patrem ſuum
16 aut' matrem, morte moriatur. Qui
maledixerit patri ſuo vel matri, morte
17 moriatur'. Qui furatus fuerit homi-
nem, & vendiderit eum, conuictus noxæ,
18 morte moriatur. Si rixati fuerint viri,
& percuſſerit alter proximum ſuum la-
pide vel pugno, & ille mortuus non fue-
19 rit, ſed iacuerit in lectulo: ſi ſurrexerit,
& ambulauerit foris ſuper baculum ſuū,
innocens erit qui percuſſerit, ita tamen,
vt operas eius, & impenſas in medicos re-
20 ſtituat. Qui percuſſerit ſeruum ſuum,
vel ancillam virga, & mortui fuerint in
21 manibus eius, criminis reus erit. Sin au-
tem vno die vel duobus ſuperuixerit, non
ſubiacebit pœnæ, quia pecunia illius eſt.
22 Si rixati fuerint viri, & percuſſerit quis
mulierem prægnantem, & abortiuum
quidem fecerit, ſed ipſa vixerit: ſubiacebit
damno quantum maritus mulieris expe-
23 tierit, & arbitri iudicauerint. Sin autem
mors eius fuerit ſubſecuta, reddet ani-
24 mam pro anima, ‖ oculum pro oculo,
dentem pro dente, manum pro manu,
25 pedem pro pede, aduſtionem pro adu-
ſtione, vulnus pro vulnere, liuorem pro
26 liuore. Si percuſſerit quiſpiam oculum
ſerui ſui, aut ancillæ, & luſcos eos fecerit,
dimittet eos liberos pro oculo quem eruit.
27 Dentem quoq. ſi excuſſerit ſeruo vel
ancillæ ſuæ, ſimiliter dimittet eos libe-
28 ros. Si bos cornu percuſſerit virum, aut
mulierem, & mortui fuerint, lapidibus
obruetur: & non comedentur carnes eius,
dominus quoque bouis innocens erit.
29 Quòd ſi bos cornupeta fuerit ab heri,
& nudiuſtertius, & conteſtati ſunt domi-
num eius, nec recluſerit eum, occideritq.
virum aut mulierem: & bos lapidibus ob-
30 ruetur, & dominum eius occident. Quòd
ſi pretium fuerit ei impoſitum, dabit
pro anima ſua quicquid fuerit poſtula-
31 tus. Filium quoque, & filiam ſi cornu
percuſſerit, ſimili ſententiæ ſubiacebit.
32 Si ſeruum ancillamq. inuaſerit, tri-
ginta ſiclos argenti domino dabit, bos
vero lapidibus opprimetur. Si quis ape-
33 ruerit ciſternam, & foderit, & non ope-
ruerit eam, cecideritq. bos, aut aſinus
34 in eam, reddet dominus ciſternæ pre-
tium iumentorum: quod autem mor-
35 tuum eſt, ipſius erit. Si bos alienus bo-
uem alterius vulnerauerit, & ille mor-
tuus fuerit: vendent bouem viuum, &
36 diuident pretium, cadauer autem mor-
tui inter ſe diſpertient. Si autem ſcie-
bat quod bos cornupeta eſſet ab heri, &
nudiuſtertius, & non cuſtodiuit eum do-
minus ſuus: reddet bouem pro boue, &
cadauer integrum accipiet.

CAP. XXII.

1 SI quis furatus fuerit bouem, aut
ouem, & occiderit vel vendiderit:
quinque boues pro vno boue reſti-
2 tuet, ‖ & quatuor oues pro vna oue. Si
effringens fur domum, ſiue ſuffodiens fue-

Deu. ... de ... ſtria M ... & 4 Rab. ... Textu ... G. ... ſent ... Leu. 2 ... Pro ... 20. Mat. 4. Mat. 5 10 Mat. 5 38. Leu. 24 20. Deut. 19 20. 2. Re. 12. 6.

rit inuentus, & accepto vulnere, mortuus
fuerit: percussor non erit reus sanguinis.
¶ Quòd si orto Sole hoc fecerit, homici- 3
dium perpetrauit, & ipse morietur. Si
non habuerit quod pro furto reddat, ipse
venundabitur. ¶ Si inuentum fuerit apud 4
eum quod furatus est, viuens, siue bos,
siue asinus, siue ouis: duplum restituet.
¶ Si læserit quispiam agrum vel vineam, 5
& dimiserit iumentum suum vt depasca-
tur aliena: quicquid optimum habuerit
in agro suo, vel in vinea pro damni æstima
tione restituet. ¶ Si egressus ignis inuene- 6
rit ≈spicas', & comprehenderit aceruos
frugum, siue stantes segetes in agris, red-
det damnum qui ignem succenderit. ¶ Si 7
quis commendauerit amico pecuniam,
aut vas in custodiam, & ab eo qui susce-
perat, furto ablata fuerint: si inuenitur
fur, duplum reddet: ¶ si latet fur, domi- 8
nus domus applicabitur ad deos, & iura-
bit, quod non extenderit manum in rem
proximi sui, ¶ ad perpetrandam frau- 9
dem, tam in boue, quàm in asino, & oue
ac vestimento, & quicquid ≈damnum' in-
ferre potest: ad deos vtriusque causa per-
ueniet: & si illi iudicauerint, duplum re-
stituet proximo suo. ¶ Si quis commen- 10
dauerit proximo suo asinum, bouem,
ouem, & omne iumentum ad custodiam,
& mortuum fuerit, aut debilitatum, vel
captum ab hostibus, nullusq. hoc viderit:
¶ iusiurandum erit in medio, quod non 11
extenderit manum ad rem proximi sui:
suscipietq. Dominus iuramentum, & ille
reddere non cogetur. ¶ ‖ Quòd si furto 12
ablatum fuerit, restituet damnum domi-
no. ¶ Si comestum a bestia, deferat ad 13
eum quod occisum est, & non restituet.
¶ Qui a proximo suo quicquam horum 14
mutuo postulauerit, & debilitatum aut
mortuum fuerit, domino non præsente:
reddere compelletur. ¶ Quòd si impræ- 15
sentiarum dominus fuerit, non restituet,
maxime si conductum venerat pro mer-
cede operis sui. ¶ ‖ Si seduxerit quis vir- 16
ginem, necdum desponsatam, dormieritq.
cum ea: dotabit eam, & habebit eam vxo-
rem. ¶ Si pater virginis dare noluerit, 17
reddet pecuniam, iuxta modum dotis,
quam virgines accipere consueuerunt.
¶ Maleficos non patieris viuere. ¶ Qui 18
coierit cum iumento, morte moriatur. 19
¶ ‖ Qui immolat dijs, occidetur: præter- 20
quam Domino soli. ¶ Aduenam non con- 21
tristabis, neque affliges eum: aduenæ
enim & ipsi fuistis in Terra-Ægypti. ¶ Vi- 22
duæ & pupillo non nocebitis. ¶ Si læseritis 23
eos, vociferabuntur ad me, & ego au-
diam clamorem eorum: ¶ & indignabi- 24
tur furor meus, percutiamq. vos gladio,
& erunt vxores vestræ viduæ, & filij vestri
pupilli. ¶ Si pecuniam mutuam dederis 25
populo meo pauperi qui habitat tecum,
non vrgebis eum quasi exactor, nec vsuris
opprimes. ¶ Si pignus a proximo tuo ac- 26
ceperis vestimentum, ante solis occasum
reddes ei. ¶ Ipsum enim est solum, quo 27
operitur, indumentum carnis eius, nec
habet aliud, in quo dormiat: si clamaue-
rit ad me, exaudiam eum, quia misericors
sum. ¶ Dijs non detrahes, & ‖ principi 28

(Left margin, partly cut off: ≈ spinas 5 M S. R. Rab. H.C. — ≈ damnis M S. — Gen. 31. 9. — Deut.22. — Gen. 19.4 — Zach.7. — 17.23.5)

29 populi tui non maledices. ¶ Decimas tuas,
& primitias tuas non tardabis reddere,
‖ primogenitum filiorum tuorum dabis
30 mihi. ¶ De bobus quoque, & ouibus simi-
liter facies: septem diebus sit cum matre
31 sua, die octaua reddes illum mihi. ¶ Viri
sancti eritis mihi: carnem, quæ a bestijs
fuerit prægustata, non comedetis, sed proij
cietis canibus.

CAP. XXIII.

1 Non suscipies vocem mendacij: nec
iunges manum tuam, vt pro im-
pio dicas falsum testimonium.
2 ¶ Non sequeris turbam ad faciendum ma
lum: nec in iudicio, plurimorum acquie-
3 sces sententiæ, vt a vero deuies. ¶ Paupe-
ris quoque non misereberis in ≈ iudicio'.
4 ¶ ‖ Si occurreris boui inimici tui, aut asino
5 erranti, reduc ad eum. ¶ Si videris asinum
odientis te iacere sub onere, non pertran-
6 sibis, sed subleuabis cum eo. ¶ ≈ Non de-
7 clinabis in ≈ iudicium' pauperis'. ¶ Men-
dacium fugies. Insontem, & iustum non
8 occides: quia auersor impium. ¶ ‖ Nec
accipies munera, quæ etiam excæcant
prudentes, & subuertunt verba iustorum.
9 ¶ Peregrino molestus non eris, scitis enim
aduenarum animas: quia & ipsi ‖ peregri-
10 ni fuistis in Terra-Aegypti. ¶ Sex annis
seminabis terram tuam, & congregabis
11 fruges eius. ¶ Anno autem septimo di-
mittes eam, & requiescere facies, vt co-
medant pauperes populi tui: & quicquid
12 reliquum fuerit, edant bestiæ agri. ¶ Ita
facies in vinea, & in oliueto tuo. Sex die-
bus operaberis: septimo die cessabis, vt
requiescat bos, & asinus tuus: & refrige-
13 retur filius ancillæ tuæ, & aduena. ¶ Om-
nia quæ dixi vobis, custodite. Et per no-
men externorum deorum non iurabitis,
14 neque audietur ex ore vestro. ¶ Tribus
vicibus per singulos annos mihi festa ce-
15 lebrabitis. ¶ Solemnitatem azymorum
custodies. Septem diebus ≈ comedes' azy-
ma, ‖ sicut præcepi tibi, tempore mensis
nouorum, ‖ quando egressus es de Ægy-
pto: non apparebis in conspectu meo
16 vacuus. ¶ Et solemnitatem ≈ messis' pri-
mitiuorum operis tui, quæcunque semi-
naueris in agro. solemnitatem quoq. in
exitu anni, quando congregaueris omnes
17 fruges tuas de agro. ¶ Ter in anno appa-
rebit omne masculinum tuum coram Do
18 mino Deo tuo'. ¶ Non immolabis super
fermento sanguinem victimæ ≈ tuæ', nec
remanebit adeps solemnitatis meæ vsque
19 mane. ¶ Primitias frugum terræ tuæ de-
feres in domum Domini Dei tui. Non
20 coques hœdum in lacte matris suæ. ¶ Ecce
ego ≈ mittam' angelum meum' qui præce
dat te, & custodiat in via, & introducat in
21 locum quem præparaui. ¶ Obserua eum,
& audi vocem eius, nec contemnendum
putes: quia non dimittet cum ≈ peccaue-
22 ris', & est nomen meum in illo. ¶ Quòd si
audieris vocem eius, & feceris omnia quæ
loquor, inimicus ero inimicis tuis, & af-
23 fligam affligentes te. ¶ ‖ Præcedetq. te an-
gelus meus, & introducet te ad Amor-
rhæum, & Hethæum, & Pherezæum, Cha-
nanæumq., & Heuæum, & Iebusæum,
24 quos ego conteram. ¶ Non adorabis deos

(Right margin: Leu.22.8 Ezec. 44 30. 31. Sup.13.2. & 12. Infra 33. 19. — ≈ negotio 14 M S.H. vt autē in tex. H est, C. & Septuaginta translulerunt. R.& Rab. legunt. — Deu.22.1 — ≈ indicio 12 M S. — ≈ Non declinabis, seu peruertes indiciū pauperis in lite eius H. C 6. — Deu.13. 53. — Deut.16. 19. — Eccl.20. 32. — Gen.46.5 — ≈ comedetis M S.R. C Textus Rab.H.& C.conformis est. — Sup.13.5 — Infr. 34. 22. — Deut. 16. 16. — eccli 35.6 — ≈ messis o. -6 M S. Rab. H.C. — ≈ mea 9 M S. Rab. H. C. 6. — Deut.14. 12. — Infr. 34. 26. — ≈ mitto 2 M S. Rab. H. C. 6. -6 MS.H-C. — Deu.7.11 — ≈ peccaueritis 5 M S. Rab. H.C. — Inf. 33 2 — Ios.24.11 — Deu.7.23)

eorum,nec coles eos: non facies opera eo-
rum,sed destrues eos,& confringes statuas
eorum. ♦ Seruietisq. Domino Deo ve- 25
stro, vt benedicam panibus tuis, & aquis,
& auferam infirmitatem de medio tui.
♦ Non erit infœcunda, nec sterilis in terra 26
tua: numerum dierum tuorum implebo.
♦ Terrorem meum mittam in præcursum 27
tuum, & occidam omnem populum, ad
quem ingredieris: cunctorumq. inimico-
rum tuorum corā te terga vertam: ♦ emit- 28
tens crabrones prius, qui fugabunt Hæ-
uæum, & Chananæum, & Hethæum,
antequam introeas. ♦ Non eijciam eos a 29
facie tua anno vno: ne terra in solitudi-
nem redigatur, & crescant contra te be-
stiæ. ♦ Paulatim expellam eos de conspe- 30
ctu tuo, donec augearis, & possideas Ter-
ram ♦ Ponam autē terminos tuos a Mari 31
rubro vsque ad Mare Palæsthinorum, & a
deserto vsq; ad fluuium: tradam in mani-
bus vestris habitatores Terræ, & eijciam
eos de conspectu uestro. ♦ Non inibis cū 32
eis fœdus, nec cum dijs eorum. ♦ Non ha- 33
bitent in terra tua, ne forte peccare te fa
ciant in me, si seruieris dijs eorum: quod
tibi certe erit in scandalum.

-o. Deu. 7.14.

Deu. 7.2. Infr. 4.15

CAP. XXIIII.

1 MOysi quoque dixit, Ascende ad Do-
minum tu, & Aaron, Nadab, & Abiu,
& septuaginta senes ex Israel, & ado-

-2 MS. H. C. G. Textus Rab. auxi liatur.

2 rabitis procul. ♦ Solusq. Moyses ascendet
ad Dñm, & illi non appropinquabūt: ne:
3 populus ascendet cum eo. ♦ Venit ergo
Moyses, & narrauit plebi omnia verba
Dñi, atq; iudicia: responditq. omnis popu-
lus vna uoce, Omnia verba Dñi, quæ locu-
4 tus est, faciemus. ♦ Scripsit autem Moyses
vniuersos sermones Dñi: & mane consur-
gens ædificauit altare ad radices montis,
& duodecim titulos per duodecim tribus
5 Israel. ♦ Misitq. iuuenes de filijs Israel, &
obtulerunt holocausta, immolaueruntq.
victimas pacificas Domino, uitulos duo-
6 decim. ♦ Tulit itaque Moyses dimidiam
partem sanguinis, & misit in crateras: par
tem autem residuam fudit super altare.
7 ♦ Assumensq. volumen fœderis, legit au-
diente populo: qui dixerunt, Omnia quę lo
cutus est Dñs faciemus, & erimus obedien
8 tes. ♦ Ille uero sumptum sanguinem re-
spersit in populū, & ait, Hic est sanguis fœ
deris, quod pepigit Dominus vobiscum
9 super cunctis sermonibus his. ♦ Ascen-
deruntq. Moyses & Aaron, Nadab, & Abiu,
10 & septuaginta de senioribus Israel: ♦ &
viderunt Deum Israel: & sub pedibus
eius quasi opus lapidis sapphirini, & quasi
11 cœlum cum serenum est. ♦ Nec super
eos qui procul recesserant de filijs Is-
rael, misit manum suam, uideruntq.
12 Deum, & comederunt, ac biberunt. ♦ Di

-4 MS. R. Rab. H. C. G

Heb. 9.20

-MS. R. H. C. G.

xit autem Dominus ad Moysen, Ascende
ad me in montē, & esto ibi: daboq. tibi tabu
las lapideas, & legē, ac mādata quæ scripsi:
ut doceas eos. ♦ Surrexerūt Moyses, & Io 13
sue minister eius: ascēdēsq. Moyses in mō-
tē Dei, senioribus ait: ♦ Expectate hīc donec 14
reuertamur ad uos. habetis Aaron, & Hur
uobiscū: si quid natū fuerit quæstionis, re-
feretis ad eos. ♦ Cumq. ascendisset Moyses: 15
operuit nubes montem, ♦ & habitauit glo- 16
ria Domini super Sinai, tegens illum nube
sex diebus: septimo autem die uocauit eū

filios Israel MS q. .. Rab.

17 *de medio caliginis. ♦ Erat autem species
gloriæ Domini, quasi ignis ardens super
verticem montis in cōspectu filiorum Is-
18 rael. ♦ Ingressusq. Moyses medium nebu-
læ, ascendit in mōtem: & fuit ibi quadra
ginta diebus, & quadraginta noctibus.

** Dominus MS. R. G. Ai H autē G C. non additur.*

CAP. XXV.

1 LOcutusq. est Dominus ad Moysen.
2 dicens, ♦ Loquere filijs Israel, ut tol-
lāt mihi primitias ab omni homine:
3 qui offert ultroneus, accipietis eas. ♦ Hæc
sunt autem quæ accipere debetis, Aurum

Inf. 35.9

.. argentũ, & æs, ✝ hyacinthũ & purpurã, 4
coccumq́ bis tinctum, & byssum, pilos ca-
prarũ, ✝ & pelles arietũ rubricatas, pellesq́. 5
ianthinas, & ligna setim: ✝ ol.. ũ ad lumi- 6
naria cõcinnãda; aromata in unguẽtũ, &
thymiamata boni odoris: ✝ lapides onychi- 7
nos, & gẽmas ad ornãdũ ephod, ac rario-
nale ✝ Faciẽtq́. mihi sanctuariũ, & habita- 8
bo in medio eo.ũ: ✝ iuxta omnẽ similitu- 9
dinẽ tabernaculi, quod ostendã tibi, & om-
niũ ua orũ in cu t . eius; sicq́. facietis il-
lud ✝ Arcã de lignis setim cõpingite, cuius 10
longitudo hab.at duos & semis cubitos la
titudo cubitũ & dimidiũ, altitudo cubitũ
similiter ac semissem ✝ Et deau abis eã au- 11
ro mundissimo intus & foris: faciesq́. su-
pra coronã aureã per circuitũ. ✝ & quatuor 12
circulos aureos, quos pones per quatuor
arcæ angulos: duo circuli sint in latere
uno, & duo in altero. ✝ Facies quoq; uectes 13
de lignis setim, & operies eos auro. ✝ Indu- 14
cesq́. per circulos qui sunt in arcę lateri-
bus, ut portetur in eis: ✝ qui semper erunt 15
in circulis, nec unquam extrahentur ab
eis. ✝ Pones .. in arca testificationem, 16
quam dabo tibi. ✝ Facies, & propitiato- 17
rium de auro mundissimo: duos cubitos
& dimidium tenebit longitudo eius, &
cubitum ac semissẽ latitudo. ✝ Duos quoq; 18
Cherubim aureos, & productiles facies, ex
vtraque parte oraculi. ✝ Cherub unus sit in 19
latere uno, & alter in altero. ✝ Vtrũque la- 20
tus propitiatorij tegant expandentes alas,
& operiẽtes oraculũ, respiciãtq́. se mutuo
versis vultibus in propitiatoriũ, quo ope-
riẽda est arca, ✝ in qua pones testimonium 21
quod dabo tibi. ✝ Inde pręcipiã, & loquar ad 22
te supra propitiatoriũ, ac de medio duorũ
Cherubim, qui erunt sup arcã testimonij,
cũcta quæ mã labo per te filijs Israel. ✝ Fa- 23
cies & m..sam de lignis setim, habẽtẽ duos
cubitos longitudinis, & in latitudine cubi-
tũ, & in altitudine cubitum ac semissem
24 ✝ Et inaurabis eã auro purissimo: faciesq́.
25 illi labiũ aureũ per circuitũ, ✝ & ipsi labio
coronã interrasilẽ altã quatuor digitis: &
26 super illã, alterã coronã aureolã. ✝ Quatuor
quoq; circulos aureos pręparabis, & pones
eos in quatuor angulis eiusdem mensæ p
27 singulos pedes. ✝ Subter coronã erũt circuli
aurei, ut mittantur uectes per eos, & possit
28 mensa portari. ✝ Ipsos quoq; uectes facies
de lignis setim, & circũdabis auro ad sub-
29 uehendã mẽsam. ✝ Parabis & acetabula, ac
phialas, thuribula, & cyathos, in quibus of
ferẽda sunt libamina, ex auro purissimo.
30 ✝ Et pones sup mẽsam panes propositionis
31 in conspectu meo semper. ✝ Facies & can-
delabrũ ductile de auro mũdissimo, hasti-
le eius, & calamos, scyphos & sphærulas, ac
32 lilia ex ipso procedentia. ✝ Sex calami egre
diẽtur de lateribus, tres ex uno latere, &
33 tres ex altero. ✝ Tres scyphi quasi in nu-
cis modum per calamos singulos, sphæru-
laq́. simul, & lilia: & tres similiter scyphi
instar nucis in calamo altero, sphærulaq́.
simul & lilia. hoc erit opus sex calamorũ,
34 qui producendi sunt de hastili: ✝ In ipso au
tem candelabro erunt quatuor scyphi in
nucis modũ, sphærulaq́. per singulos, & li-
35 lia. ✝ Sphærulæ sub duobus calamis p tria
loca, qui simul sex fiunt procedẽtes de ha-
36 stili uno. ✝ Et sphærulæ igitur & calami ex
ipso erunt, uniuersa ductilia de auro puris
37 simo. ✝ Facies & lucernas septem, & pones
eas super candelabrum, ut luceant ex ad-
38 uerso. ✝ Emunctoria quoq; & ubi quæ emũ
cta sunt extinguãtur, fiãt auro purissimo.
39 ✝ Omne põdus candelabri cũ uniuersis ua-
sis suis habebit talentum auri purissimi.
40 ✝ Inspice, & fac secundum exemplar, quod
tibi in monte monstratum est.

Hyacinthinas, M S R. R. G *Heb. 9. 2.* *Heb. 8. 5. Act 7. 44*

CAP. XXVI.

Tabernaculum vero ita facies, Decem 1
cortinas de bysso retorta, & hyacin-
2 tho, ac purpura, coccoq́. bis tincto, ua
riatas opere plumario facies. ✝ Longi-
tudo cortinæ unius habebit uigintiocto

cubitos:

cubitos: latitudo, quatuor cubitorum erit:
unius mensuræ fient uniuersa tentoria.
✝ Quinque cortinæ sibi iungentur mutuo, 3
& aliæ quinque nexu simili cohærebunt.
✝ Ansulas hyacinthinas in lateribus ac 4
summitatibus facies cortinarum, ut pos-
sint inuicem copulari. ✝ Quinquagenas 5
ansulas cortina habebit in utraque parte,
ita insertas, ut ansa contra ansam ueniat,
& altera alteri posit adaptari. ✝ Facies, 6
& quinquaginta circulos aureos, quibus
cortinarum uela iungenda sunt, ut unum
tabernaculum fiat. ✝ Facies & saga cili- 7
cina undecim, ad operiendum tectum ta-
bernaculi. ✝ Longitudo sagi unius habe- 8
bit triginta cubitos, & latitudo, quatuor:
æqua erit mensura sagorum omnium.
✝ E quibus quinque iunges seorsum, & 9
sex sibi mutuo copulabis, ita ut sextum
sagum in fronte tecti duplices. ✝ Facies 10
& quinquaginta ansas in ora sagi unius,
ut coniungi cum altero queat: & quin-
quaginta ansas in ora sagi alterius, ut cum
altero copuletur. ✝ Facies & quinqua- 11
ginta fibulas æneas, quibus iungantur an-
sæ, ut unum ex omnibus operimentum
fiat. ✝ Quod autem superfuerit in sagis 12
quæ parantur tecto, id est unum sagum
quod amplius est, ex medietate eius ope-
ries posteriora tabernaculi. ✝ Et cubitus 13
ex una parte pendebit, & alter ex alte-
ra qui plus est in sagorum longitudine,
utrumque latus tabernaculi protegens.
✝ Facies, & operimentum aliud tecto de 14
pellibus arietum rubricatis: & super hoc
rursum aliud operimentum de ‖ ianthi-
nis* pellibus. ✝ Facies & tabulas stantes 15
tabernaculi de lignis setim, ✝ quæ singu- 16
læ denos cubitos in longitudine habeant,
& in latitudine singulos ac semissem.
✝ In lateribus tabulæ, duæ incastraturæ 17
fient, quibus tabula alteri tabulæ conne-
ctatur: atque in hunc modum cunctæ ta-
bulæ parabuntur. ✝ Quarum uiginti erunt 18
in latere meridiano, quod uergit ad Au-
strum. ✝ Quibus quadraginta bases ar- 19
genteas fundes, ut binæ bases singulis ta-
bulis per duos angulos subijciantur. ✝ In 20
latere quoque secundo tabernaculi, quod
uergit ad Aquilonem, uiginti tabulæ
erunt. ✝ quadraginta habentes bases ar- 21
genteas, binæ bases singulis tabulis sup-
ponentur. ✝ Ad occidentalem uero pla- 22
gam tabernaculi facies sex tabulas, ✝ & 23
rursum alias duas, quæ in angulis erigan-
tur post tergum tabernaculi. ✝ Eruntq. 24
coniunctæ deorsum usque sursum, & una
omnes compago retinebit. Duabus quo-
que tabulis, quæ in angulis ponendæ sunt,
similis iunctura seruabitur. ✝ Et erunt si- 25
mul tabulæ octo, bases earum argenteæ
sexdecim, duabus basibus per unam tabu-
lam supputatis: ✝ Facies & uectes de lignis 26
setim quinque ad continendas tabulas
in uno latere tabernaculi, ✝ & quinque 27
alios in altero, & eiusdem numeri ad oc-
cidentalem plagam: ✝ qui mittentur per 28
medias tabulas a summo usque ad sum-
mum. ✝ Ipsas quoque tabulas deaurabis, 29
& fundes in eis annulos aureos, per quos
uectes tabulata contineant; quos operies
laminis aureis. ✝ Et eriges tabernaculum 30

* *hyacinthinis.* M.S. B. Ro. G

iuxta exemplar, quod tibi in ‖ Monte *Sup.* 24. 10.
31 monstratum est. ✝ Facies & uelum de
hyacintho, & purpura, coccoq. bis tincto,
& bysso retorta, opere plumario, & pul-
32 chra uarietate contextum: ✝ quod appen-
des ante quatuor columnas de lignis se-
tim, quæ ipsæ quidem deauratæ erunt,
& habebũt capita aurea, sed bases argen-
33 teas. ✝ Inseretur autem uelum per circu-
los, intra quod pones arcam testimonij,
quo & Sanctuarium, & Sanctuarij san-
34 ctuaria diuidentur. ✝ Pones & propitia-
torium super arcam testimonij in Sancta
35 sanctorum: ✝ mensamq. extra uelum: &
contra mensam candelabrum in latere ta-
bernaculi meridiano: mensa enim stabit
36 in parte Aquilonis. ✝ Facies & tentorium
in introitu tabernaculi de hyacintho, &
purpura, coccoq. bis tincto, & bysso re-
37 torta, opere plumarij. ✝ Et quinque co-
lumnas deaurabis lignorum setim, ante
quas ducetur tentorium, quarum erunt
capita aurea, & bases æneæ.

CAP. XXVII.

1 Facies & altare de lignis setim, quod *Infr.* 38.
habebit quinque cubitos in longitu-
dine, & totidem in latitudine, id est
quadrum, & tres cubitos in altitudine.
2 ✝ Cornua autem per quatuor angulos ex
3 ipso erunt: & operies illud ære. ✝ Faciesq.
in usus eius lebetes ad suscipiendos cine-
res, & forcipes atque fuscinulas, & ignium
receptacula. omnia uasa ex ære fabrica-
4 bis. ✝ Craticulamq. in modum retis
æneam: per cuius quatuor angulos erunt
5 quatuor annuli ænei, ✝ quos pones sub-
ter arulam altaris, eritq. craticula usque
6 ad altaris medium. ✝ Facies & uectes al-
taris de lignis setim duos, quos operies
7 laminis æneis: ✝ & induces per circulos,
eruntq. ex utroque latere altaris ad por-
8 tandum. ✝ ‖ Non solidum, sed inane & *Sup.* 20. 24.
cauum intrinsecus facies illud, sicut tibi
9 in Monte monstratum est. ✝ Facies &
atrium tabernaculi, in cuius australi pla-
ga contra meridiem erunt tentoria de
bysso retorta: centum cubitos unum la-
10 tus tenebit in longitudine. ✝ Et colum-
nas uiginti cum basibus totidem æneis,
quæ capita cum cælaturis suis habebunt
11 argentea. ✝ Similiter & in latere aquilo-
nis per longum erunt tentoria centum
cubitorum, columnæ uiginti, & bases
æneæ eiusdem numeri, & capita earum
12 cum cælaturis suis argentea. ✝ In latitu-
dine uero atrij, quod respicit ad occiden-
tem, erunt tentoria per quinquaginta
cubitos, & columnæ decem, basesq. to-
13 tidem. ✝ In ea quoque atrij latitudine,
quæ respicit ad orientem, quinquaginta
14 cubiti erunt. ✝ in quibus quindecim cu-
bitorum tentoria lateri uno deputabun-
15 tur columnæq. tres & bases totidem: ✝ &
in latere altero erunt tentoria, cubitos ob-
tinentia quindecim, columnæ tres, & ba-
16 ses totidem. ✝ In introitu uero atrij fiet
tentorium cubitorum uiginti ex hyacin-
to, & purpura, coccoq. bis tincto, & bys-
so retorta, opere plumarij: columnas ha-
bebit quatuor, cum basibus totidem.
17 ✝ Omnes columnæ atrij per circuitum
uestitæ erunt argenteis laminis, capiti-

bus

bus argenteis, & basibus æneis. ¶ In lon- 18
gitudine occupabit atrium cubitos cen-
tum, in latitudine quinquaginta, altitu-
do quinque cubitorum erit. fietq. de bys-
so retorta. & habebit bases æneas. ¶ Cun-
cta uasa tabernaculi in omnes usus & ce- 19
remonias, tam paxillos eius quam atrij
ex ære facies. ¶ Præcipe filijs Israel, ut 20
afferant tibi oleum de arboribus oliua-
rum purissimum, piloq. contusum: ut
21 ardeat lucerna semper ¶ in tabernaculo
testimonij, extra uelum, quod oppansum
est testimonio. Et collocabunt eam Aa-
ron & filij eius, ut usque mane luceat
coram Domino. Perpetuus erit cultus per
successiones eorum coram filijs Israel.

CAP. XXVIII.

APplica quoque ad te Aaron fratrem 1
tuum cum filijs suis de medio filio-
rum Israel, ut sacerdotio fungan-
tur mihi: Aaron, Nadab, & Abiu, Eleazar,
& Ithamar. ¶ Faciesq. uestem sanctam 2
Aaron fratri tuo in gloriam, & decorem.
¶ Et loqueris cunctis sapientibus corde, 3
quos repleui spiritu prudentiæ, ut faciant
uestes Aaron, in quibus sanctificatus mi-
nistret mihi. ¶ Hæc autem erunt uestimē- 4
ta quæ facient, Rationale, & superhume-
rale, tunicam, & lineam strictam, cida-
rim & balteum. Facient uestimenta san-
cta fratri tuo Aaron, & filijs eius, ut sacer-
dotio fungantur mihi. ¶ Accipientq. aurū 5
& hyacinthum & purpuram, coccumq.
bis tinctum, & byssum. ¶ Facient autem 6
superhumerale de auro, & hyacintho, &
purpura, coccoq. bis tincto, & bysso re-
torta, opere polymito. ¶ Duas oras iun- 7
ctas habebit in utroque latere summita-
tum, ut in unum redeant. ¶ Ipsa quoque 8
textura, & cuncta operis uarietas erit ex
auro & hyacintho, & purpura, coccoq. bis
tincto, & bysso retorta. ¶ Sumesq. duos 9
lapides onychinos, & sculpes in eis nomi-
na filiorum Israel: ¶ sex nomina in lapi- 10
de uno, & sex reliqua in altero, iuxta or-
dinem natiuitatis eorum. ¶ Opere scul- 11
ptoris & cælatura gemmarij, sculpes eos
nominibus filiorum Israel, inclusos auro
atque circundatos: ¶ & pones in utroque 12
latere superhumeralis, memoriale filijs
Israel. Portabitq. Aaron nomina eorum
coram Domino super utrumque hume-
13 rum, ob recordationem. ¶ Facies & un-
14 cinos ex auro, & ¶ duas catenulas auri pu-
rissimi sibi inuicem cohærentes, quas in-
15 seres uncinis. ¶ Rationale quoque iudicij
facies opere polymito, iuxta texturam su-
perhumeralis ex auro, hyacintho, & pur-
pura, coccoq bis tincto, & bysso retorta
16 ¶ Quadrangulum erit & duplex: mensu-
ram palmi habebit tam in longitudine
17 quàm in latitudine. ¶ Ponesq. in eo qua-
tuor ordines lapidum. in primo uersu erit
lapis sardius, & topazius, & smaragdus.
18 ¶ in secundo: carbunculus, sapphirus,
19 & iaspis. ¶ in tertio: ligurius, achates &
20 amethystus. ¶ in quarto, chrysolithus, ony-
chinus, & beryllus. inclusi auro erunt per
21 ordines suos. ¶ Habebuntq. nomina fi-
liorum Israel: duodecim nominibus cæ-
labuntur, singuli lapides nominibus sin-
22 gulorum per duodecim tribus. ¶ Facies in
rationali catenas sibi inuicem cohæren-
23 tes ex auro purissimo: ¶ & duos annu-
los aureos, quos pones in utraque rationa-
24 lis summitate: ¶ catenasq. aureas iunges
25 annulis qui sunt in marginibus eius: ¶ &
ipsarum catenarum extrema duobus co-
pulabis uncinis in utroque latere super-
26 humeralis, quod rationale respicit. ¶ Facies
& duos annulos aureos, quos pones in sū-
mitatibus rationalis, in oris quæ e regione
sunt superhumeralis, & posteriora eius
27 aspiciunt. ¶ Nec non & alios duos annu-
los aureos, qui ponendi sunt in utroque la-
tere superhumeralis deorsum, quod re-

spicit

ſpicit cõtra faciem iuncturæ interioris, vt
aptari poſſit cum ſuperhumerali, † & ſtrin- 28
gatur rationale annulis ſuis cũ annulis ſu
perhumeralis uitta hyacinthina, ut ma-
neat iunctura fabrefacta, & a ſeinuicẽ ra-
tionale & ſuperhumerale nequeant ſepa-
rari. † Portabitq. Aaron nomina filiorũ 29
Iſraël in rationali iudicij ſuper pectus ſuũ
quando ingredietur Sanctuarium, memo-
riale coram Domino in æternum. † Pones 30
autem in rationali iudicij Doctrinam, &
Veritatem, quæ erunt in pectore Aaron
quando ingredietur coram Domino: & ge
ſtabit iudicium filiorum Iſraël in pectore
ſuo, in conſpectu Domini ſemper. † Fa- 31
cies & tunicam ſuperhumeralis totã hya-
cinthinam, † in cuius medio ſupra erit ca- 32
pitium, & ora per gyrum eius textilis, ſicut
fieri ſolet in extremis ueſtium partibus, ne
facile rumpatur. † Deorſum uero, ad pe- 33
des eiuſdem tunicæ, per circuitum, qua-
ſi mala punica facies, ex hyacintho, &
purpura, & cocco bis tincto, * miſtis in
medio tintinnabulis, † ita ut tintinna- 34
bulum ſit aureum, & malum punicum:
rurſumq. tintinnabulum aliud aureum,
& malum punicum. † ‖ Et ueſtietur ea 35
Aaron in officio miniſterii, vt audiatur ſo-
nitus quãdo ingreditur & egreditur San-
ctuarium in conſpectu Domini, & nõ mo-
riatur. † Facies & laminam de auro puriſ- 36
ſimo: in qua ſculpes opere cælatoris, San-
ctum Domino. † Ligabiſq. eam uitta hya- 37
cinthina, & erit ſuper tiaram, † immi- 38
nens fronti pontificis. Portabitq. Aaron
iniquitates eorum, quæ obtulerunt, &
ſanctificauerunt filij Iſraël, in cunctis mu
neribus, & donarijs ſuis. Erit autem la-
mina ſemper in fronte eius, ut placa-
tus ſit ei Dominus. † Stringeſq. tunicam 39
byſſo, & tiaram byſſinam facies, & bal-
teum opere plumarij. † Porro filijs Aa- 40
ron tunicas lineas parabis & balteos, ac
tiaras in gloriam & decorem: † ueſtieſq. 41
his omnibus Aaron fratrem tuum, & fi-
lios eius cum eo. Et cunctorum conſe-
crabis manus, ſanctificabiſq. illos, ut ſacer
dotio fungantur mihi. † Facies & femi- 42
nalia linea, ut operiant carnem turpitu-
dinis ſuæ, a renibus uſque ad femora † & 43
utentur eis Aaron, & filij eius quando
ingredientur tabernaculum teſtimonij,
uel quando appropinquant ad altare, ut
miniſtrent in ſanctuario, ne iniquitatis
rei moriantur. Legitimum ſempiternum
erit Aaron, & ſemini eius poſt eum.

CAP. XXIX.

SEd & hoc facies, ut mihi in ſacerdo- 1
tio conſecrentur. Tolle uitulum de
armento, & arietes duos immacula-
tos, † paneſq. azymos, & cruſtulam abſque 2
fermento, quæ conſperſa ſit oleo, lagana
quoque azyma oleo lita: de ſimila triticea
cuncta facies. † Et poſita in caniſtro offe- 3
res: uitulum autem & duos arietes. † Et 4
Aaron, ac filios eius applicabis ad oſtiũ ta-
bernaculi teſtimonij. Cumq. laueris pa-
trem cum filijs ſuis aqua, † indues Aa- 5
ron ueſtimentis ſuis, id eſt, linea & tunica,
& ſuperhumerali & rationali, quod con-
ſtringes balteo. † Et pones tiaram in capite 6
eius, & laminam ſanctam ſuper tiaram,
7 † & oleum unctionis fundes ſuper caput
8 eius; atque hoc ritu conſecrabitur. † Fi-
lios quoque illius applicabis, & indues tu-
9 nicis lineis, † cingeſq. balteo, Aaron ſci-
licet & liberos eius, & impones eis mitras:
eruntq. ſacerdotes mihi religione perpe-
tua. Poſtquam initiaueris manus eorum,
10 † ‖ applicabis & uitulum coram tabernacu- *Leu. 1. 3.*
lo teſtimonij. Imponentq. Aaron & filij
11 eius manus ſuper caput illius, † & macta-
bis eum in conſpectu Domini, iuxta oſtiũ
12 tabernaculi teſtimonij. † Sumptumq. de
ſanguine uituli, pones ſuper cornua alta-
ris digito tuo, reliquum autem ſangui-
13 nem fundes iuxta baſim eius. † ‖ Sumes *Leu. 3. 3.*
& adipem totum, qui operit inteſtina &
reticulum iecoris, ac duos renes, & adipem
qui ſuper eos eſt, & offeres incenſum ſu-
14 per altare. † Carnes uero uituli, & co-
rium, & fimum combures foris extra ca-
15 ſtra, eo quòd pro peccato ſit. † Vnum
quoque arietem ſumes, ſuper cuius caput
16 ponent Aaron & filij eius manus. † Quem
cum mactaueris, tolles de ſanguine eius,
17 & fundes circa altare. † ipſum autem
arietem ſecabis in fruſta. lotaq. inteſtina
18 eius, ac pedes, pones ſuper conciſas carnes
& ſuper caput illius. † Et offeres totum
arietem in incenſum ſuper altare: obla-
tio eſt Domino, odor ſuauiſſimus uictimæ
19 Domini. † Tolles quoque arietem alte-
rum, ſuper cuius caput Aaron & filij eius
20 ponent manus. † Quem cum immolaue-
ris, ſumes de ſanguine eius, & pones ſuper
extremum auriculæ dextræ Aaron, & fi-
liorum eius, & ſuper pollices manus eo-
rum, ac pedis dextri, fundeſq. ſanguinem
21 ſuper altare per circuitum. † Cumq. tu-
leris de ſanguine, qui eſt ſuper altare, &
de oleo unctionis, aſperges Aaron, & ue-
ſtes eius, filios & ueſtimenta eorum. Con-
22 ſecratiſq. ipſis & ueſtibus, † tolles adi-
pem de ariete, & caudam & aruinam,
quæ operit uitalia, ac reticulum iecoris,
& duos renes, atque adipem, qui ſuper eos
eſt, armumq. dextrum, eo quòd ſit aries
23 conſecrationis: † tortamq. panis unius,
cruſtulam conſperſam oleo, laganum de
caniſtro azymorum, quod poſitum eſt
24 in conſpectu Domini: † poneſq. omnia
ſuper manus Aaron & filiorum eius, &
ſanctificabis eos eleuans coram Domino.
25 † Suſcipieſq. uniuerſa de manibus eorum:
& incendes ſuper altare in holocauſtum,
odorem ſuauiſſimum in conſpectu Domi-
26 ni, quia oblatio eius eſt. † Sumes quo-
que pectuſculum de ariete, quo initia-
tus eſt Aaron, ſanctificabiſq. illud eleua-
tum coram Domino, & cedet in partem
27 tuam. † Sanctificabiſq. & pectuſculum
conſecratum, & armum, quem de arie-
28 te ſeparaſti, † quo initiatus eſt Aaron & fi-
lij eius, cedentq. in partem Aaron & fi-
liorum eius iure perpetuo a filijs Iſraël;
quia primitiua ſunt, & initia de uictimis
eorum pacificis, quæ offerunt Domino.
29 † Veſtem autem ſanctam, qua utetur
Aaron, habebunt filij eius poſt eum, ut
ungantur in ea, & conſecrentur manus
30 eorum. † Septem diebus utetur illa qui
pontifex pro eo fuerit conſtitutus de fi-
lijs eius, & qui ingredietur tabernacu-

" conſe crationis 7 M.S.H.C. Textus uero conſonant. G. Leu. 8. 31. 24. 9. Mat. 12. 4. " ſancta ſ. M. S. G. " ſancti ficata. 1 M.S. " ſanctitas. H.C. Num. 28. 3.

lum teſtimonij ut miniſtret in Sanctua-
rio. ♰ Arietem autem " conſecrationis 31
tolles, & coques carnes eius in loco ſan-
cto, ♰ quibus ueſcetur Aaron, & filij eius. 32
‖ Panes quoque qui ſunt in caniſtro, in ue-
ſtibulo tabernaculi teſtimonij ♰ come- 33
dent, ut ſit placabile ſacrificium, & ſan-
ctificentur offerentium manus. Alienige-
na non ueſcetur ex eis, quia "ſancti' ſunt.
♰ Quod ſi remanſerit de carnibus conſe- 34
cratis ſiue de panibus uſque mane, com-
bures reliquias igni: non comedentur,
quia ſanctificata ſunt. ♰ Omnia quæ præce- 35
pi tibi, facies ſuper Aaron & filijs eius. Se-
ptem diebus conſecrabis manus eorum:
♰ & uitulum pro peccato offeres per ſingu- 36
los dies ad expiandum. Mundabisq́. altare
cum immolaueris expiationis hoſtiam,
& unges illud in ſanctificationem. ♰ Se- 37
ptem diebus expiabis altare, & ſanctifica-
bis, & erit Sanctum ſanctorum, omnis qui
tetigerit illud, ſanctificabitur. ♰ Hoc eſt 38
quod facies in altari, ‖ Agnos anniculos
duos per ſingulos dies iugiter, ♰ unum 39
agnum mane, & alterum ueſpere, ♰ deci- 40
mam partem ſimilæ conſperſæ oleo tuſo,
quod habeat menſuram quartam partem
hin, & uinum ad libandum eiuſdem men-
ſuræ in agno uno. ♰ Alterum uero agnum 41
offeres ad ueſperam, iuxta ritum matuti-
næ oblationis, & iuxta ea quæ diximus,
in odorem ſuauitatis. ♰ ſacrificium eſt Do- 42
mino, oblatione perpetua in generationes
ueſtras, ad oſtium tabernaculi teſtimonij
coram Domino, ubi conſtituam ut loquar
ad te. ♰ Ibiq́. præcipiam filijs Iſrael, & ſan- 43
ctificabitur altare in gloria mea. ♰ San- 44
ctificabo & tabernaculum teſtimonij cum
altari, & Aaron cum filijs ſuis, ut ſacer-
dotio fungâtur mihi. ♰ Et habitabo in me- 45
dio filiorum Iſrael, eroq́. eis Deus, ♰ & 46
ſcient quia ego Dominus Deus eorum, qui
eduxi eos de Terra-Aegypti, ut manerem
inter illos, ego Dominus Deus ipſorum.

CAP. XXX.

Facies quoque altare ad adolendum 1
thymiama, de lignis ſetim, ♰ habens 2
cubitum longitudinis, & alterum la-
titudinis, id eſt quadrangulum, & duos
cubitos in altitudine. Cornua ex ipſo pro-
cedent. ♰ Veſtiesq́. illud auro puriſſimo, 3
tam craticulam eius, quàm parietes per
circuitum, & cornua. Faciesq́. ei coro-
nam aureolam per gyrum, ♰ & duos an- 4
nulos aureos ſub corona per ſingula la-
tera, ut mittantur in eos uectes, & alta-
re portetur. ♰ Ipſos quoque uectes facies 5
de lignis ſetim, & inaurabis. ♰ Poneſq́. 6
altare contra uelum, quod ante arcam
pédet teſtimonij coram propitiatorio, quo
tegitur teſtimonium, ubi loquar tibi.
♰ Et adolebit incenſum ſuper eo Aaron, 7
ſuaue fragrans mane. Quando compo-
net lucernas, incendet illud: ♰ & quando 8
collocabit eas ad ueſperum, uret thymia-
ma ſempiternum coram Domino in ge-
nerationes ueſtras. ♰ Non offeretis ſuper 9
eo thymiama compoſitionis alterius, nec
oblationem & uictimam', nec libabitis
libamina'. ♰ Et deprecabitur Aaron ſuper 10
cornua eius ſemel per annum, in ſangui-
ne, quod oblatum eſt pro peccato, & pla-
cabit ſuper eo in generationibus ueſtris.
11 Sanctum ſanctorum erit Domino. ♰ Lo-
cutusq́. eſt Dominus ad Moyſen, dicens.
12 ♰ ‖ Quando tuleris ſummam filiorum Iſ-
rael iuxta numerum, dabunt ſinguli pre-
tium pro animabus ſuis Domino, & non
erit plaga in eis; cum fuerint recenſiti.
13 ♰ Hoc autem dabit omnis qui tranſit ad
" nomen', dimidium ſicli iuxta menſu-
ram templi. ‖ Siclus uiginti obolos ha-
bet. Media pars ſicli offeretur Domino.
14 ♰ Qui habetur in numero, a uiginti annis,
15 & ſupra, dabit pretium. ♰ Diues non ad-
det ad medium ſicli, & pauper nihil mi-
16 nuet. ♰ Suſceptamq́. pecuniam, quæ col-
lata eſt a filijs Iſrael, trades in uſus taber-
naculi teſtimonij, ut ſit monimentum
eorum coram Domino, & propitietur ani-
17 mabus eorum. ♰ Locutusq́. eſt Dominus
18 ad Moyſen, dicens. ♰ Facies & labium
æneum cum baſi ſua ad lauandum: po-
neſq́. illud inter tabernaculum teſtimo-
19 nij & altare. ♰ Et miſſa aqua, lauabunt in
ea Aaron, & filij eius manus ſuas ac pe-
20 des, ♰ quando ingreſſuri ſunt tabernacu-
lum teſtimonij, & quando acceſſuri ſunt
ad altare, ut offerant in eo thymiama
21 Domino, ♰ ne forte moriantur. legiti-
mum ſempiternum erit ipſi, & ſemini
22 eius per ſucceſſiones. ♰ Locutusq́. eſt Do-
23 minus ad Moyſen, dicens, ♰ Sume tibi
aromata, primæ myrrhæ & electæ quin-
gentos ſiclos, & cinnamomi medium, id
eſt ducentos quinquaginta ſiclos, cala-
mi * ſimiliter ducentos quinquaginta,
24 ♰ caſiæ autem quingentos ſiclos in pon-
dere ſanctuarij, olei de oliuetis menſu-
25 ram hin: ♰ faciesq́. unctionis oleum ſan-
ctum, unguentum compoſitum opere un-
26 guentarij, ♰ & unges ex eo tabernaculum
27 teſtimonij, & arcam teſtamenti, ♰ men-
ſamq́. cum uaſis ſuis, candelabrum, &
28 utenſilia eius, altaria thymiamatis, ♰ &
holocauſti, & uniuerſam ſupellectilem,
29 quæ ad cultum eorum pertineat. ♰ Sancti-
ficabisq́. omnia, & erunt Sancta ſancto-
30 rum: qui tetigerit ea ſanctificabitur. ♰ Aa-
ron, & filios eius unges, ſanctificabisq́.
31 eos, ut ſacerdotio fungantur mihi. ♰ Fi-
lijs quoque Iſrael dices, Hoc oleum un-
ctionis ſanctum erit mihi in generatio-
32 nes ueſtras. ♰ Caro hominis non unge-
tur ex eo, & iuxta compoſitionem eius
non facietis aliud, quia ſanctificatum eſt,
33 & ſanctum erit uobis. ♰ Homo quicunque
tale compoſuerit, & dederit ex eo alieno:
34 exterminabitur de populo ſuo. ♰ Dixitq́.
Dominus ad Moyſen, Sume tibi aroma-
ta ſtacten & onycha, galbanum boni odo-
ris, & thus lucidiſsimum, æqualis ponde-
35 ris erunt omnia: ♰ faciesq́. thymiama com
poſitum opere unguentarij, miſtum dili-
genter, & purum, & ſanctificatione di-
36 gniſsimum. ♰ Cumq́. in tenuiſsimum pul-
uerem uniuerſa contuderis, pones ex eo
coram tabernaculo teſtimonij, in quo lo-
co apparebo tibi. Sanctum ſanctorum
37 erit uobis thymiama. ♰ Talem compoſi-
tionem non facietis in uſus ueſtros, quia
38 ſanctum eſt Domino. ♰ Homo quicun-
que fecerit ſimile, ut odore illius perfrua-
tur, peribit de populis ſuis.

Num. 1. 2. " numerorum. 3. M.S.H.C. " uiſitationē ita tranſtulerunt 70. Ut in textu eſt, le gis, Rab. Leu. 27. 15. Num. 3. 47. Eze. 45. 12. * aromatici. H.C. 6.

CAP.

CAP. X'XXI.

LOcutusq. eſt Dominus ad Moyſen, di 1
cens, ♦ Ecce, uocaui ex nomine Be- 2
ſeleel filium Vri filij Hur de tribu
Iuda, ♦ & impleui eũ ſpiritu Dei, ſapientia, 3
& intelligentia, & ſcientia in omni opere,
♦ ad excogitãdum quicquid fabrefieri po- 4
teſt ex auro, & argento, & ære, ♦ marmore, 5
& gemmis, & diuerſitate lignorum. ♦ De- 6
diq. ei ſocium Ooliab filium Achiſamech
de tribu Dan. Et in corde omnis eruditi
poſui ſapientiam: ut faciant cuncta, quæ
præcepi tibi, ♦ tabernaculum fœderis, & 7
arcam teſtimonij, & propitiatorium, quod
ſuper eam eſt, & cuncta uaſa tabernaculi,
♦ menſamq. & uaſa eius, candelabrum pu- 8
riſſimum cum uaſis ſuis, & altaria' thy-
miamatis, ♦ & holocauſti, & omnia uaſa 9
eorum, labium cum baſi ſua, ♦ veſtes ſan- 10
ctas in miniſterio Aaron ſacerdoti, & filijs
eius, ut fungantur officio ſuo in ſacris.
♦ oleum vnctionis, & thymiama aromatũ 11
in ſanctuario, omnia quæ præcepi tibi fa-
12 cient. ♦ Et locutus eſt Dominus ad Moyſen,
dicẽs, Loquere filijs Iſrael, & dices ad eos,
13 ♦ Videte ut ſabbathum meum cuſtodiatis: *Sup.* 20. 8
quia ſignũ eſt inter me, & vos in generatio *Eze.* 20.
nibus ueſtris: vt ſciatis quia ego Dominus, 12.
14 qui ſanctifico uos. ♦ Cuſtodite ſabbathum
meũ'; ſanctũ eſt enim uobis: qui polluerit 2 M S.
illud, morte morietur: qui fecerit in eo R. *Rab.*
opus, peribit anima illius de medio populi H. C. G.
15 ſui. ♦ Sex diebus facietis' opus: in die ſepti- *fac. ei* 4
mo ſabbathũ eſt, requies ſancta Domino. M S. G.
omnis qui fecerit opus in hac die, morie- *fie.* H.
16 tur. ♦ Cuſtodiant filij Iſrael ſabbathũ, & C.
celebrent illud in generationibus ſuis. Pa-
17 ctum eſt ſempiternũ, ♦ inter me & filios
Iſrael, ſignumq. perpetuũ. ſex enim die- *Gen.* 1. 31
bus fecit Dominus cęlum & terram, & in * *omni*
18 ſeptimo ab * opere ceſſauit. ♦ Deditq. Do- M S. R.
minus Moyſi, completis huiuſcemodi ſer- *Rab.*
monibus in monte Sinai, duas tabulas te- *Deu.* 9. 10
ſtimonij lapideas, ſcriptas digito Dei.

CAP. XXXII.

VIdens autem populus, quod morã 1
faceret deſcendendi de mõte Moy-
ſes, congregatus aduerſus Aaron, di
xit, Surge, fac nobis Deos, qui nos præce
dant: Moyſi enim huic uiro, qui nos eduxit
de Terra-Ægypti, ignoramus quid accide-
rit. * ♦ Dixitq. ad eos Aaron, Tollite inaures 2
aureas de uxorum, filiorumq; & filiarum
ueſtrarum auribus, & afferte ad me. ♦ Fe- 3
citq. populus quæ iuſſerat, deferens inau-
res ad Aaron. ♦ Quas cum ille accepiſſet, 4
formauit opere fuſorio, & fecit ex eis ui-
tulũ conflatilem. Dixeruntq. Hi ſunt dij
tui Iſrael, qui te eduxerunt de Terra-Ægy-
pti. ♦ Quod cũ uidiſſet Aaron, ædificauit 5
altare coram eo, & præconis uoce clama-
uit dicens': Cras ſolemnitas Domini eſt.
♦ Surgenteſq. mane, obtulerunt holocau- 6
ſta, & hoſtias pacificas, & ſedit populus
manducare, & bibere, & ſurrexerunt lude-
7 re. ♦ Locutus eſt autem Dominus ad Moy-
ſen, dicens, Vade, deſcende. peccauit po 7 M S.
pulus tuus, quem eduxiſti de Terra-Ægy- H. C. *Tex-*
8 pti. ♦ Receſſerunt cito de uia, quam oſten- *tus cõſen-*
diſti eis: feceruntq. ſibi uitulum conflati- *tiunt* R.
lẽ, & adorauerunt, atque immolantes ei *Rab. et* G.
hoſtias, dixerunt, Iſti ſunt Dij tui Iſraël, *Deu.* 9. 12
9 qui te eduxerunt de Terra-Aegypti. ♦ Rur- *Eze.* 12.
ſumq. ait Dominus ad Moyſen, Cerno 28.
10 quod populus iſte, duræ ceruicis ſit: ♦ dimit *Infr.* 33. 3
te me, ut iraſcatur furor meus contra eos,
& deleam eos, faciamq. te in gentem ma-
11 gnam. ♦ Moyſes autem orabat Dominum
Deum ſuum, dicens, Cur Domine iraſci- *Deu.* 9.
tur furor tuus contra populum tuum, quẽ 13.
eduxiſti de Terra-Aegypti, in fortitudine *Pſ.* 105.
12 magna, & in manu robuſta? ♦ Ne quæſo 23.
dicant Aegyptij, Callide eduxit eos, ut in- *Nu.* 14.
terficeret in montibus, & deleret e terra: 13.
quieſcat ira tua, & eſto placabilis ſuper
13 nequitia populi tui. ♦ Recordare Abra-

ham,

ham, ✝ Isaac, & Israel seruorum tuorum,
quibus iurasti per temetipsum, dicens, ¶
Multiplicabo semen vestrum sicut stellas
cœli: & vniuersam terram hanc, de qua
locutus sum, dabo semini vestro, & pos-
sidebitis eam semper. ✝ Placatusq. est Do- 14
minus ne faceret malum, quod locutus
fuerat aduersus populum suum. ✝ Et re- 15
uersus est Moyses de monte, portans duas
tabulas testimonij in manu sua, scriptas
ex vtraque parte, ✝ & factas opere " Domi 16
ni": scriptura quoque Dei erat sculpta in
tabulis. ✝ Audiens autem Iosue tumul- 17
tum populi vociferantis, dixit ad Moy-
sen: Vlulatus pugnæ auditur in castris.
✝ Qui respondit, Non est clamor adhor- 18
tantium ad pugnam, neque vociferatio
compellentium ad fugam: sed vocem can
tantium ego audio. ✝ Cumq. appropin- 19
quasset ad castra, vidit vitulum, & choros;
iratusq. valde, proiecit de manu tabulas,
& confregit eas ad radicem montis: ✝ Ar- 20
ripiensq. vitulum, quem fecerant, com-
bussit, & contriuit vsque ad puluerem,
quem sparsit in aquam, & dedit ex eo po-
tum filijs Israel. ✝ Dixitque * ad Aaron, 21
Quid tibi fecit hic populus, vt induceres
super eum peccatum maximum? ✝ Cui il- 22
le respódit, Ne indignetur dominus meus:
tu enim nosti populum istum, quod pro-
nus sit ad malum. ✝ dixerunt mihi, Fac 23
nobis deos, qui nos præcedant: huic enim
Moysi, qui nos eduxit de Terra-Ægypti,
nescimus quid acciderit. ✝ Quibus ego di- 24
xi, Quis vestrũm habet aurum? Tule-
runt, & dederunt mihi: & proieci illud
in ignem, egressusq. est hic vitulus.
✝ Videns ergo Moyses populum quod es- 25
set nudatus (spoliauerat enim eum Aa-
ron propter ignominiam sordis, & inter
hostes nudum constituerat) ✝ & stans in 26
porta castrorum, ait, Si quis est Domini,
iungatur mihi. Congregatiq. sunt ad
eum omnes filij Leui. ✝ quibus ait, Hæc 27
dicit Dominus Deus Israel, Ponat vir gla-
dium super femur suum: ite, & redite de
porta vsque ad portam per medium ca-
strorum, & occidat vnusquisque fratrem,
& amicum, & proximum suum. ✝ Fece- 28
runtq. filij Leui iuxta sermonem Moysi,
cecideruntq. in die illa quasi " trigin-
ta' tria millia hominum. ✝ Et ait Moy- 29
ses, Consecrastis manus vestras hodie Do-
mino, vnusquisque in filio, & in fratre
suo, vt detur vobis benedictio. ✝ Facto 30
autem altero die, locutus est Moyses ad
populum, Peccastis peccatum maximum:
ascendam ad Dominum, si quo modo
quiuero eum deprecari pro scelere vestro. 31
✝ Reuersusq. ad Dominum, ait, Obse-
cro, * peccauit populus iste peccatum ma-
ximum, feceruntq. sibi deos aureos: ✝ aut 32
dimitte eis hanc noxam; aut si non facis,
dele me de libro tuo, quem scripsisti.
✝ Cui respondit Dominus, Qui peccaue- 33
rit mihi, delebo eum de libro meo: ✝ tu 34
autem vade, & duc populum istum quò
locutus sum tibi, * angelus meus præce-
det te. Ego autem in die vltionis visita-
bo, & hoc peccatum eorum. ✝ Percussit 35
ergo Dominus populum pro reatu vituli,
quem fecerat Aaron.

& MS. R. G. At ab H. & C. non additur.
Gen. 12. 7. & 15. 7. & 48. 16.
" Dei MS. R. H. G.
* Moyses 6 MS. H. C. G.
" 9 MS. R. Rab. H. C. G.
" viginti 6.
* Domine MS. G. AR. autem H. & C. non legitur.
* ecce H. C. G.

CAP. XXXIII.

1 Locutusq. est Dominus ad Moysen,
dicens, Vade, ascende de loco isto
tu & populus tuus, quem eduxisti de
Terra-Ægypti, in terram quam iuraui A-
brahæ, Isaac, & Iacob, dicens, ¶ Semini
2 tuo dabo eam: ✝ & mittam præcursorem
tui angelum, vt eijciam Chananæum, &
Amorrhæum, & Hethæum, & Phere-
3 zæum, & Heuæum, & Iebusæum, ✝ &
intres in terram fluentem lacte & melle. ¶
Non enim ascendam tecum, quia popu-
lus duræ ceruicis " est": ne forte disperdam
4 te in via. ✝ Audiensq. populus sermonem
hunc pessimum, luxit: & nullus ex more
5 indutus est cultu suo. ✝ Dixitq. Dominus
ad Moysen: Loquere filijs Israel, Populus
duræ ceruicis es, semel ascendam in me-
dio tui, & delebo te. Iam nunc depone
ornatum tuum, vt sciam quid faciam ti-
6 bi. ✝ Deposuerunt ergo filij Israel orna-
7 tum suum a monte Horeb. ✝ Moyses quo-
que tollens tabernaculum, tetendit ex-
tra castra procul, vocauitq. nomen eius
Tabernaculum fœderis. Et omnis popu-
lus, qui habebat aliquam quæstionem,
egrediebatur ad Tabernaculum fœderis,
8 extra castra. ✝ Cumq. egrederetur Moy-
ses ad tabernaculum, surgebat vni-
uersa plebs, & stabat vnusquisque in
ostio papilionis sui, aspiciebantq. ter-
gum Moysi, donec ingrederetur tento-
9 rium. ✝ Ingresso autem illo tabernacu-
lum fœderis, descendebat columna nu-
bis, & stabat ad ostium, * loquebaturque
10 * cum Moyse, ✝ cernentibus vniuersis,
quod columna nubis staret ad ostium
Tabernaculi. Stabantq. ipsi, & adora-
bant per fores tabernaculorum suorum.
11 ✝ Loquebatur autem Dominus ad Moy-
sen facie ad faciem, sicut solet loqui ho-
mo ad amicum suum. Cumque ille re-
uerteretur in castra, minister eius Iosue
filius Nun, puer, non recedebat de Ta-
12 bernaculo. ✝ Dixit autem Moyses ad Do-
minum, Præcipis vt educam populum
istum: & non indicas mihi quem missu-
rus es mecum, præsertim cum dixeris,
Noui te ex nomine, & inuenisti gratiam
13 coram me. ✝ Si ergo inueni gratiam in
conspectu tuo, ostende mihi " faciem
tuam', vt sciam te, & inueniam gratiam
ante oculos tuos: respice populum tuum
14 gentem hanc. ✝ Dixitq. Dominus, Fa-
cies mea præcedet te, & requiem dabo
15 tibi. ✝ Et ait Moyses, Si non tuipse præ-
16 cedas, ne educas nos de loco isto. ✝ In
quo enim scire poterimus ego & populus
tuus inuenisse nos gratiam in conspectu
tuo, nisi ambulaueris nobiscum, vt glo-
rificemur ab omnibus populis, qui habi-
17 tant super terram? ✝ Dixit autem Domi-
nus ad Moysen, Et verbum istud, quod lo-
cutus es, faciam: inuenisti enim gratiam
coram me, & teipsum noui ex nomine.
18 ✝ Qui ait, Ostende mihi gloriam tuam.
19 ✝ Respondit, Ego ostendam omne bonum
tibi, & " vocabo in nomine Domini co-
ram te: & ¶ miserebor cui voluero, & cle-
20 mens ero in quem mihi placuerit. ✝ Rur-
sumq. ait, Non poteris videre faciem meã
non enim videbit me homo, & viuet.

8 MS. R. C. G.
Gen. 12. 7. sup. 23. 20. Ios. 24. 11. Deut. 7. 21.
Sup. 32. 9
" 5 MS. Rab. H. C. G.
Deut. 9. 13.
* Tabernaculi 2. MS. H. C. G.
* Dominus MS. R.
" viã tuã 6 MS. H. viam bonitatis tuæ C. teipsum manifesta. Rab. G.
" vocabor
Ro. 9. 15.

✝ Et

Et iterum,Ecce,inquit,est locus apud me, 21
& stabis supra petram. Cumq. transibit 22
gloria mea, ponam te in foramine petræ,
& protegam dextera mea, donec transeā.
23 tollamq.manū meā,& uidebis posteriora
mea,faciē autem meā uidere non poteris.

CAP. XXXIIII.

Deu.10.1
AC deinceps, Præcîde, ait, tibi duas 1
tabulas lapideas instar priorum, &
scribam super eas uerba quę habue
runt tabulę quas fregisti. Esto paratus ma 2
ne,ut ascendas statim in montem Sinai,
stabisq. mecum super uerticem montis.
Nullus ascendat tecum,nec uideatur quis 3
piam per totum montem: boues quoque
& oues non pascantur e contra. Excidit 4
ergo duas tabulas lapideas, quales antea
fuerant: & de nocte consurgens ascendit
in montem Sinai,sicut præceperat ei Dñs,
portans secum * tabulas. Cumq. descen- 5
disset Dominus per nubem, stetit Moyses
cum eo,inuocans nomen Domini. Quo 6
transeunte coram eo, ait, Dominator Do-
mine Deus, misericors & clemens,patiens
& multæ miserationis,ac uerax, qui custo- 7
stodis misericordiam in millia: qui au-
fers iniquitatem,& scelera, atque peccata,
nullusq. apud te per se innocens est. Qui
reddis iniquitatem patrum filijs,ac nepo-
tibus in tertiam & quartam progeniem.
Festinusq. Moyses,curuatus est pronus in 8
terram, & adorans ait: Si inueni gratiam 9
in conspectu tuo Domine, obsecro ut gra-
diaris nobiscum:populus enim duræ cerui
cis est,& auferas iniquitates nostras atque
peccata,nosq. possideas. Respondit Domi 10
nus,Ego inibo pactum uidentibus cunctis,
signa faciam quæ nunquam uisa sunt su
per terram,nec in ullis gentibus:ut cernat
*populus iste, in cuius es medio,opus Do
mini terribile quod facturus sum. Obser- 11
ua cuncta quæ hodie mandaui tibi: ego ip
se eijciam ante faciem tuam Amorrhæū,
& Chananęum,& Hethæum, Pherezæum
quoque,& Heuæum,& Iebusæum. *Caue 12
ne unquam cum habitatoribus terræ il-
lius iungas amicitias, quæ sint tibi in rui-
13 nam: sed aras eorum destrue, *confringe
14 statuas,lucosq. succide. noli adorare Deū
alienum.. Dominus zelotes nomen eius,
15 Deus est æmulator. Ne ineas pactum cū
hominibus illarum regionū: ne cum for-
nicati fuerint cum dijs suis, & adoraue-
rint simulachra eorum, uocet te quispiā
16 ut comedas de immolatis. Nec uxorem
de filiabus eorum accipies filijs tuis: ne
postquam ipsæ fuerint fornicatæ,fornica-
17 ri faciant & filios tuos in deos suos. Deos
18 conflatiles non facies tibi. Solemnitatem
azymorum custodies. Septem diebus ue-
sceris azymis, sicut præcepi tibi,in tempo-
re mensis nouorum. mense enim uerni
19 temporis egressus es de Aegypto. Omne
quod aperit uuluam generis masculini,
meum erit. De cunctis animantibus tam
20 de bobus,quàm de ouibus, meum erit. Pri
mogenitum asini redimes oue: sin autem
nec pretium pro eo dederis,occidetur. Pri-
mogenitum filiorum tuorum redimes:
nec apparebis in conspectu meo uacuus.
21 Sex diebus operaberis, die septimo cessa
22 bis arare & metere. Solemnitatem heb-
domadarum facies tibi in primitijs fru-
gum messis tuæ triticeæ, & solemnitatem
quando redeunte anni tempore cuncta
23 conduntur. Tribus temporibus anni ap-
parebit omne masculinum tuum in con-
spectu omnipotentis Domini Dei Israel.
24 Cum enim tulero gentes a facie tua, &
dilatauero terminos tuos, nullus insidia-
bitur terræ tuæ,ascendente te,& apparen-
te in cōspectu Domini Dei tui ter in anno.
25 Non immolabis super fermento sangui
nē hostiæ meę: neq; residebit mane de victi-

Margin notes: * duas 7 MS. H.C. & A Rab. non additur. Ps.142.2. Ier.32.18 Deu.5.9. Deu.5.2. Ie.32.21. * omnis L C G. 3 MS. Rab. C & Ger esamm 4 L S. G. Ab H. autem, C. & Rab. non agnoscitur. * & 1 MS. H. C G. Deu.7.2. & 1 MS. H. C G. 1.Reg.11.2. Sup.13 2. 17.32.19 Sup 23.15. Deu. 19.16. Eccl.35.6. Sup. 23 16. Sup.23.18.19. victimis MS. R G

ctima' ſolemnitatis Phaſe.. ♀ Primitias 26
frugum terræ tuæ offeres in domo Domi-
ni Dei tui. ‖ Non coques hœdum in lacte
matris ſuæ. ♀ Dixitq. Dominus ad Moy- 27
ſen, Scribe tibi uerba hæc, quibus & te-
cum & cum Iſraël ‖ pepigi fœdus. ♀ Fuit 28
ergo ibi cum Domino * quadraginta dies
& quadraginta noctes panem non come-
dit, & aquam non bibit, & ſcripſit in ta-
bulis ‖ uerba fœderis decem. ♀ Cumq. de- 29
ſcenderet Moyſes de monte Sinai, tenebat
duas tabulas teſtimonij, & ignorabat quod
cornuta eſſet facies ſua ex conſortio ſer-
monis Domini. ♀ Videntes autem Aaron 30
& filij Iſrael cornutam Moyſi faciem, ti-
muerunt prope accedere. ♀ Vocatiq. ab 31
eo, reuerſi ſunt tam Aaron quàm princi-
pes ſynagogæ. Et poſtquam locutus eſt ad
eos, ♀ uenerunt ad eum etiam omnes fi- 32
lij Iſrael: quibus præcepit cuncta quæ au-
dierat a Domino in monte Sinai. ♀ Im- 33
pletiſq. ſermonibus ‖ poſuit uelamen ſu-
per faciem ſuam. ♀ "Quod ' ingreſſus ad 34
Dominum, & loquens cum eo, auferebat
donec exiret, & tunc loquebatur ad filios
Iſrael omnia quæ ſibi fuerant imperata.
♀ Qui uidebant faciem egredientis Moyſi 35
eſſe cornutam, ſed operiebat ille rurſus * fa-
ciem ſuam, ſi quando loquebatur ad eos.

CAP. XXXV.

IGitur congregata omni turba filiorum 1
Iſrael, dixit ad eos: Hæc ſunt quæ iuſ-
ſit Dominus fieri. ♀ Sex diebus facie- 2
tis opus: ſeptimus dies erit uobis ſanctus,
ſabbathum, & requies Domini: qui fece-
rit opus in eo, occidetur. ♀ Non ſuccende- 3
tis ignem in omnibus habitaculis ueſtris
per diem ſabbathi. ♀ Et ait Moyſes ad om- 4
nem cateruam filiorum Iſrael: Iſte eſt ſer-
mo quem præcepit Dominus, dicens,
♀ Separate apud uos primitias Domino. ‖ 5
Omnis uoluntarius & " prono ' " animo'
offerat eas Domino: aurum & argentum,
& æs, ♀ hyacinthum & purpuram, coc- 6
cumq. bis tinctum, & byſſum, pilos ca-
prarum; ♀ pelleſq. arietum rubricatas, & 7
" ianthinas, ' ligna ſetim, ♀ & oleum ad lu- 8
minaria concinnanda, & ut conficiatur
unguentum, & thymiama ſuauiſſimum,
♀ lapides onychinos, & gemmas ad orna- 9
tum ſuperhumeralis, & rationalis. ♀ Quiſ- 10
quis ueſtrûm ſapiens eſt, ueniat, & faciat
quod Dominus imperauit, ♀ Tabernacu- 11
lum ſcilicet, & tectum eius, atque operi-
mentum, annulos & tabulata cum ue-
ctibus, paxillos & baſes: ♀ Arcam & ue- 12
ctes, propitiatorium, & uelum quod an-
te illud oppanditur: ♀ Menſam cum ue- 13
ctibus & uaſis, & propoſitionis panibus:
♀ Candelabrum ad luminaria ſuſtentan- 14
da, uaſa illius & lucernas, & oleum ad
nutrimenta ignium: ♀ Altare thymiama- 15
tis, & uectes, & oleum unctionis, & thy-
miama ex aromatibus: Tentorium ad
oſtium tabernaculi: ♀ Altare holocauſti, 16
& craticulam eius æneam cum uectibus
& uaſis ſuis: labrum & " baſes ' eius:
♀ Cortinas atrij cum columnis & baſibus, 17
tentorium in foribus ueſtibuli, ♀ paxil- 18
los tabernaculi & atrij cum funiculis
ſuis: ♀ Veſtimenta quorum uſus eſt in mi- 19
niſterio ſanctuarij, ueſtes Aaron pontifi-

At H. textus uolun. " adipibus uictimæ C. Deu. 14. 21. Sup. 24. 18. * Moyſes MS. R. Rab. G. ' Ab H. autem & C. non additur. Deu. 9. 18. Deut. 4. 13. 2. Cor. 3. 13. " Qui R. Rab. * uelamine 4 MS. H. C. G. Sup. 25. 2 " prompto M. S. Rab. " corde H. C. G. " hyacinthinas. M. S. R. Rab G. " baſim 7 MS. R. H. C. G.

cis ac filiorum eius, ut ſacerdotio fun-
20 gantur mihi. ♀ Egreſſaq. omnis multitu-
do filiorum Iſrael de conſpectu Moyſi,
21 ♀ obtulerunt mente promptiſſima atque
deuota primitias Domino, ad faciendum
opus tabernaculi teſtimonij. Quicquid
ad cultum & ad ueſtes ſanctas neceſſa-
22 rium erat, ♀ uiri cum mulieribus præ-
buerunt, armillas & inaures, annulos &
dextralia: omne uas aureum in donaria
23 Domini ſeparatum eſt. ♀ Si quis habebat
hyacinthum, & purpuram, coccumq. bis
tinctum; byſſum & pilos caprarum, pel-
24 les arietum rubricatas, ♀ & " hyacinthi-
nas', argenti * ærisq. metalla obtulerunt
Domino, lignaq. ſetim in uarios uſus.
25 ♀ Sed & mulieres doctæ, quæ neuerant,
dederunt hyacinthum, purpuram, & uer-
26 miculum ac byſſum, ♀ & pilos caprarum,
27 ſponte propria cuncta tribuentes. ♀ Prin-
cipes uero obtulerunt lapides onychi-
28 nos, & gemmas ad ſuperhumerale ♀ &
rationale, aromataq. & oleum ad lumi-
naria concinnanda, & ad præparandum
unguentum, ac thymiama odoris ſua-
29 uiſsimi componendum. ♀ Omnes uiri
& mulieres mente deuota obtulerunt
donaria, ut fierent opera quæ iuſſerat
Dominus per manum Moyſi. Cuncti
filij Iſrael uoluntaria Domino dedicaue-
30 runt. ♀ Dixitq. Moyſes ad filios Iſrael,
‖ Ecce, uocauit Dominus ex nomine Be-
ſeleel filium Vri filij Hur de tribu Iuda.
31 ♀ Impleuitq. eum ſpiritu Dei, ſapientia
& intelligentia, & ſcientia, & omni do-
32 ctrina ad excogitandum, ♀ & faciendum
33 opus in auro, & argento, & ære, ♀ ſcul-
pendiſq. lapidibus, & opere carpentario
34 quicquid fabre adinueniri poteſt, ♀ de-
dit * in corde eius: Ooliab quoque filium
35 Achiſamech de tribu Dan: ♀ ambos eru-
diuit ſapientia, ut faciant opera abietarij,
polymitarij, ac plumarij de hyacintho ac
purpura, coccoq. bis tincto, & byſſo, & te-
xant omnia, ac noua quæque reperiant.

CAP. XXXVI.

1 FEcit ergo Beſeleel, & Ooliab, & om-
nis uir ſapiens, quibus dedit Domi-
nus ſapientiam & intellectum, ut ſci-
rent fabre operari quæ in uſus ſanctuarij
neceſſaria ſunt, & quæ præcepit Domi-
2 nus. ♀ Cumq. uocaſſet eos Moyſes, & om-
nem eruditum uirum, cui dederat Domi-
nus ſapientiam, & qui ſponte ſua obtu-
3 lerant ſe ad faciendum opus ♀ tradidit eis
uniuerſa donaria filiorum Iſrael. Qui
cum inſtarent operi, quotidie mane uota
4 populus offerebat. ♀ Vnde artifices ueni-
5 re compulſi, dixerunt Moyſi, ♀ Plus offert
6 populus quam neceſſarium eſt. ♀ Iuſſit
ergo Moyſes præconis uoce cantari: Nec
uir nec mulier quicquam offerat ultra
in opere ſanctuarij. Sicq. ceſſatum eſt
7 a muneribus offerendis, ♀ eo quòd ob-
8 lata ſufficerent & ſuperabundarent. ♀ Fe-
ceruntq. omnes corde ſapientes ad ex-
plendum opus tabernaculi, cortinas de-
cem de byſſo retorta, & hyacintho, &
purpura, coccoq. bis tincto, opere ua-
9 rio, & arte polymita: ♀ quarum una ha-
bebat in longitudine uigintiocto cubi-
tos, & in latitudine quatuor. una menſu-

" ianthinas M S. * & auri O. Sup. 31. 2 * Dominus MS. 9. Sup. 26. 1 Par. 21. 29.

ra erat omnium cortinarum. ❦ Coniun- 10
xitq; cortinas quinque alteram alteri, &
alias quinque sibi inuicem copulauit.
❦ Fecit & ansas hyacinthinas in ora corti- 11
næ unius ex utroque latere, & in ora cor-
tinæ alterius similiter, ❦ ut contra se in- 12
uicem uenirent ansæ, & mutuo iungeren-
tur. ❦ Vnde & quinquaginta fudit circu- 13
los aureos, qui morderent cortinarum an-
sas, & fieret unum tabernaculum. ❦ Fecit 14
& saga undecim de pilis caprarum ad ope
riendum tectum tabernaculi: ❦ unum sa- 15
gum in longitudine habebat cubitos tri-
ginta, & in latitudine cubitos quatuor.
unius mensuræ erant omnia saga: ❦ quo- 16
rum quinque iunxit seorsum, & sex alia
separatim. ❦ Fecitq. ansas quinquaginta 17
in ora sagi vnius & quinquaginta in ora
sagi alterius, ut sibi inuicem iungerentur.
❦ Et fibulas æneas quinquaginta, quibus 18
necteretur tectum, ut unum pallium ex
omnibus sagis fieret. ❦ Fecit & operto- 19
rium tabernaculi de pellibus arietum ru-
bricatis: aliudq. desuper velamentum de
pellibus [a] ianthinis. ❦ Fecit & tabulas ta- 20
bernaculi de lignis setim stantes. ❦ Decem 21
cubitorum erat longitudo tabulæ unius:
& unum ac semis cubitum latitudo retine
bat. ❦ Binæ incastraturæ erant per singu- 22
las tabulas, ut altera alteri iungeretur.
Sic fecit in omnibus tabernaculi tabulis.
❦ E quibus uiginti ad plagam meridianam 23
erant contra Austrum, ❦ cum quadragin- 24
ta basibus argenteis. Duæ bases sub una
tabula ponebantur ex utraque parte angu
lorum, ubi incastraturæ laterum in angu-
lis terminantur. ❦ Ad plagam quoque ta- 25
bernaculi, quæ respicit ad Aquilonem, fe-
cit uiginti tabulas, ❦ cum quadraginta ba- 26
sibus argenteis, duas bases per singulas ta-
bulas. ❦ Contra Occidentem uero, id est, 27
ad eam partem tabernaculi quæ mare re-
spicit, fecit sex tabulas, & duas alias per
singulos angulos tabernaculi retro: ❦ quæ 29
iunctæ erant a deorsum usque sursum, &
in unam compaginem pariter fereban-
tur. Ita fecit ex utraque parte per angu-
los: ❦ ut octo essent simul tabulæ, & habe- 30
rent bases argenteas sexdecim, binas scili-
cet bases sub singulis tabulis. ❦ Fecit & 31
uectes de lignis setim, quinque ad conti-
nendas tabulas unius lateris tabernaculi,
❦ & quinque alios ad alterius lateris coa- 32
ptandas tabulas: & extra hos, quinque
alios uectes ad occidentalem plagam ta-
bernaculi contra mare. ❦ Fecit quoque ve- 33
ctem alium, qui per medias tabulas ab an-
gulo usque ad angulum perueniret. ❦ Ip- 34
sa autem tabulata deaurauit, fusis basibus
earum argenteis. Et circulos eorum fecit
aureos, per quos uectes induci possent:
quos & ipsos laminis aureis operuit. ❦ Fe- 35
cit & uelum de hyacintho, & purpura,
uermiculo, ac bysso retorta, opere poly-
mitario, uarium atque distinctum: ❦ & qua 36
tuor columnas de lignis setim, quas cum
capitibus deaurauit, fusis basibus earum
argenteis. ❦ Fecit & tentorium in introitu 37
tabernaculi ex hyacintho, purpura, uermi
culo, byssoq. retorta, opere plumarij: ❦ & 38
columnas quinq; cum capitibus suis, quas
operuit auro, basesq. earum fudit æneas.

[a] hyacinthinus Lat. R. G.

CAP. XXXVII

1 Fecit autem Beseleel & arcam de lignis
setim, habentem duos semis cubitos
in longitudine, & cubitum ac semis-
sem in latitudine, altitudo quoque unius
2 cubiti fuit & dimidij: ❦ uestiuitq. eam au-
ro purissimo intus ac foris. Et fecit illi co-
3 ronam auream per gyrum, ❦ conflans qua-
tuor annulos aureos per quatuor angulos
eius: duos annulos in latere uno, & duos
4 in altero. ❦ Vectes quoque fecit de lignis
5 setim, quos uestiuit auro, ❦ & quos misit in
annulos, qui erant in lateribus arcæ ad por
6 tandum eam. ❦ Fecit & propitiatorium, id
est, oraculum, de auro mundissimo, duorū
cubitorum & dimidij in longitudine, &
7 cubiti ac semis in latitudine. ❦ Duos etiam
Cherubim ex auro ductili, quos posuit ex
8 utraque parte propitiatorij: ❦ Cherub unū
in summitate vnius partis, & Cherub alte-
rum in summitate partis alterius: duos
Cherubim in singulis summitatibus pro-
9 pitiatorij, ❦ extendentes alas, & tegentes
propitiatorium, seq. mutuo & illud respi-
10 cientes. ❦ Fecit & mensam de lignis se-
tim in longitudine duorum cubitorum, &
in latitudine unius cubiti, quæ habebat in
11 altitudine cubitum ac semissem. ❦ cir-
cumdeditq. eam auro mundissimo, & fe-
12 cit illi labium aureum per gyrum, ❦ ip-
siq. labio coronam auream interrasilem
quatuor digitorum, & super eamdem al-
13 teram coronam auream. ❦ Fudit & qua-
tuor circulos aureos, quos posuit in qua-
tuor angulis per singulos pedes mensæ
14 ❦ contra coronam: misitq. in eos uectes,
15 ut possit mensa portari. ❦ Ipsos quoque
uectes fecit de lignis setim, & circunde-
16 dit eos auro. ❦ Et vasa ad diuersos usus
mensæ, acetabula, phialas, & cyathos, &
thuribula, ex auro puro, in quibus offe-
17 renda sunt libamina. ❦ Fecit & candela-
brum ductile de auro mundissimo. De
cuius uecte calami, scyphi, sphærulæq.
18 ac lilia procedebant: ❦ sex in utroque la-
tere, tres calami ex parte vna, & tres ex
19 altera: ❦ tres scyphi in nucis modum per
calamos singulos, sphærulæq. simul &
lilia. & tres scyphi instar nucis in calamo
altero, sphærulæq. simul & lilia. Æquum
erat opus sex calamorum, qui procede-
20 bant de stipite candelabri. ❦ In ipso autem
uecte erant quatuor scyphi in nucis mo-
dum, sphærulæq. per singulos simul & li-
21 lia: ❦ & sphærulæ sub duobus calamis
per loca tria, qui simul sex fiunt calami
22 procedentes de uecte uno. ❦ & sphæru-
læ igitur, & calami ex ipso erant, uni-
23 uersa ductilia ex auro purissimo. ❦ Fecit
& lucernas septem cum emunctorijs suis,
& vasa, ubi ea quæ emuncta sunt, extin-
24 guantur, de auro mundissimo. ❦ Talen-
tum auri appendebat candelabrum cum
25 omnibus uasis suis. ❦ Fecit & altare thy-
miamatis de lignis setim, per quadrum
singulos habens cubitos, & in altitudi-
ne duos: e cuius angulis procedebant
26 cornua. ❦ Vestiuitq. illud auro purissi-
mo cum craticula ac parietibus & corni-
27 bus. ❦ Fecitq. ei coronam aureolam per
gyrum, & duos annulos aureos sub co-
rona per singula latera, ut mittantur in

28 os uectes, & possit altare portari . ♀ Ip-
os autem uectes fecit de lignis setim , &
29 operuit laminis aureis . ♀ Composuit , &
oleum ad sanctificationis unguentum , &
" thymiamata' de aromatibus mundissi-
nis opere pigmentarij .

" thymiamata 7. MS. H.C.G

CAP. XXXVIII.

1 FEcit & altare holocausti de lignis se-
tim , quinque cubitorum per qua-
2 drum, & trium in altitudine : ♀ cuius
cornua de angulis procedebant, operuitq.
3 illud laminis æneis . ♀ Et in usus eius pa-
rauit ex ære uasa diuersa , lebetes, forci-
pes , fuscinulas , uncinos , & ignium rece-
4 ptacula . ♀ Craticulamq. eius in modum
retis fecit æneam , & subter eam in alta-
5 ris medio arulam , ♀ fusis quatuor annulis
per totidem retiaculi summitates , ad im-
6 mittendos uectes ad portandum : ♀ quos
& ipsos fecit de lignis setim, & operuit la-
7 minis æneis : ♀ ‖ induxitq. in circulos qui
in lateribus altaris eminebant Ipsum au-
tem altare non erat solidum , sed cauum
8 ex tabulatis , & intus vacuum . ♀ Fecit &
labrum æneum cum basi sua de speculis
mulierum,quæ excubabant in ostio taber-
9 naculi . ♀ Fecit & atrium , in cuius austra-
li plaga erant tentoria de bysso retorta ,
10 cubitorum centum , ♀ columnæ æneæ ui-
ginti cum basibus suis, capita columna-
rum , & tota operis cælatura , argentea .
11 ♀ Æ que ad septentrionalé plagam tento-
ria , columnæ , basesq.& capita columna-
rum eiusdem mensuræ , & operis ac me-
12 talli erant . ♀ In ea uero plaga,quæ ad Oc-
cidentem respicit , fuerunt tentoria cubi-
torum quinquaginta, columnæ decem cú
basibus suis æneæ,& capita columnarum,
13 & tota operis cælatura , argentea. ♀Porro
contra Orientem quinquaginta cubito-
14 rum parauit tentoria: e quibus , quinde-
decim cubitos columnarum trium , cum
15 basibus suis unum " tenebant' latus: ♀& in
parte altera (quia inter' utraque introi-
tum tabernaculi " fecit') quindecim æque
cubitorum erant tétoria, columnæq. tres ,
16 & bases totidem. ♀ Cuncta atrij tentoria
17 byssus retorta texuerat. ♀ Bases columna-
rum fuêre æneæ , capita autem earum cú
cunctis cælaturis suis argentea : sed & ip-
18 sas columnas atrij vestiuit argento . ♀ Et
in introitu eius opere plumario fecit ten-
torium ex hyacintho , purpura , uermi-
culo , ac bysso retorta , quod habebat ui-
ginti cubitos in longitudine , altitudo ue-
ro quinque cubitorum erat,iuxta mensu-
ram,quam cuncta atrij tentoria habebát .
19 ♀ Columnæ autem in ingressu fuêre qua-
tuor cum basibus æneis , capitaq. earum
20 & cælaturæ argenteæ . ♀ Paxillos quoque
tabernaculi & atrij per gyrú fecit æneos .
21 ♀ Hæc sunt instrumenta tabernaculi testi-
monij , quæ enumerata sunt iuxta præ-
ceptum Moysi , in " ceremonijs' Leuita-
rum , per manum Ithamar filij Aaron sa-
22 cerdotis: ♀ quæ Beseleel filius Vri filij Hur
de tribu Iuda , Domino per Moysen iu-
23 bente , compleuerat , ♀ iuncto sibi socio
Ooliab filio Achisamech de tribu Dan :
qui & ipse artifex lignorum egregius fuit,
& polymitarius atque plumarius ex hya-
cyntho , purpura , uermiculo , & bysso .

2 Par. 1. 5.

sup. 27. 8.

"tenebat M S. R. -M S. " facit M S. Alia quadam M. S. legit. Quæ ab utroq; intr.&c.

" ceremonias M S. C.

24 ♀ Omne aurú quod expésum est in opere
sanctuarij,& quod oblatú est in donarijs ,
uiginti nouem talentorum fuit,& septin-
gentorum triginta siclorum ad mensuram
25 sanctuarij . ♀ Oblatum est autem ab his
qui transierunt ad numerum a uiginti an
nis & supra,de sexcentis tribus milibus,&
quingentis quinquaginta , armatorum .
26 ♀ Fuerunt preterea centum talenta argen-
ti , e quibus conflatæ sunt bases sanctua-
27 rij , & introitus ubi uelum pendet . ♀ Cen-
tum bases factæ sunt de talentis, centum ,
singulis talentis per bases singulas suppu-
28 tatis. ♀ De mille autem septingentis, & se-
ptuaginta quinque * fecit capita colum-
narum , quas & ipsas uestiuit argento .
29 ♀ Æris quoque oblata sunt talenta septua-
ginta duo millia, & quadringenti supra si-
30 cli , ♀ ex quibus fusæ sunt bases in introi-
tu tabernaculi testimonij,& altare æneum
cum craticula sua . omniaq. uasa quæ ad
31 usum eius pertinent , ♀ & bases atrij tam
in circuitu,quàm in ingressu eius,& paxil-
li tabernaculi atque atrij , per gyrum .

* siclis MS. R. G. At H. & C. conformiter Textui non exprimunt.

CAP. XXXIX.

1 DE hyacintho uero & purpura,uermi
culo ac bysso fecit uestes , quibus
indueretur Aaron quãdo ministra-
bat in sanctis , sicut præcepit Dominus
2 Moysi . ♀ Fecit igitur superhumerale de
auro , hyacintho , & purpura, coccoq. bis
3 tincto, & bysso retorta , ♀ opere polymi-
tario ; incidit q. bracteas aureas , & exte-
nuauit in fila,ut possét torqueri cum prio-
4 rum colorum subtegmine , ♀ duasq. oras
sibi inuicem copulatas in utroque latere
5 summitatum , ♀ & balteum ex eisdem co-
loribus,sicut præceperat Dominus Moysi,
6 ♀ Parauit & duos lapides onychinos, astri
ctos & inclusos auro,& sculptos arte gem-
7 maria, nominibus filiorum Israel : ♀ * po-
suitq. eos in lateribus superhumeralis in
monimétum filiorum Israel, sicut præce-
8 perat Dominus Moysi . ♀ Fecit & rationa-
le opere polymito iuxta opus superhume-
ralis , ex auro , hyacintho , purpura coc-
9 coq. bis tincto, & bysso retorta: ♀quadran-
10 gulum , duplex, mensuræ palmi . ♀ Et po-
suit in eo gemmarum ordines quatuor.
In primo uersu erat sardius , topazius ,
11 smaragdus . ♀ In secundo , carbunculus ,
12 saphirus & iaspis. ♀ In tertio ligurius ,
13 achates , & amethystus . ♀ in quarto, chry-
solithus , onychinus , & beryllus , circun-
14 dati & inclusi auro per ordines suos . ♀ ip-
siq. lapides duodecim , sculpti erant no-
minibus duodecim tribuum Israel, singu-
15 li per nomina singulorum . ♀ Fecerunt in
rationali & catenulas sibi inuicem cohæ-
16 rentes , de auro purissimo : ♀& duos unci-
nos , totidemq. annulos aureos . Porro
annulos posuerunt in utroque latere ra-
17 tionalis , ♀ e quibus penderent duæ cate-
næ aureæ,quas inseruerunt uncinis,qui in
18 superhumeralis angulis eminebant. ♀ Hæc
& ante & retro ita conueniebant sibi , ut
superhumerale , & rationale mutuo ne-
19 cterentur , ♀ stricta ad balteum & annu-
lis fortius copulata , quos iungebat uitta
hyacinthina , ne laxa fluerent , & a se in-
uicem mouerentur , sicut præcepit Do-
20 minus Moysi . ♀ Fecerunt quoque tuni-

Sup. 28 6.

*sex nomina in lapide uno , & sex in altero , iuxta ordinem natiuitatis eorum. in quodam M S. ista hoc loco legitur : at ab H. C. & G. nisi in cap. huius libri 28. non agnoscitur.

cam

cam supe. humeralis totam hyacinthinā,
† & capitium in superiori parte cōtra me- 21
dium, oramq́. per gyrum capitij textilem:
† deorsum autem ad pedes mala punica 22
ex hyacintho, purpura, vermiculo, ac bys-
so retorta: † & tintinnabula de auro pu- 23
rissimo, quæ posuerunt inter malogranat-
ta in extrema parte tunicæ per gyrum:
† tintinnabulum autem aureum, & ma- 24
lum punicum, quibus ornatus incedebat
pontifex quando ministerio fungebatur,
sicut præceperat Dominus Moysi. † Fece- 25
runt & tunicas byssinas opere textili Aarō
& filijs eius: † & mitras cum coronulis 26
suis ex bysso: † feminalia quoque linea, 27
byssina: † cingulum vero de bysso retorta, 28
hyacintho, purpura, ac vermiculo distin-
ctum arte plumaria, sicut præceperat Do-
minus Moysi. † Fecerunt & laminam sa- 29
cræ venerationis de auro purissimo, scri-
pseruntq́. in ea opere gemmario, Sanctum
Domini: † & strinxerunt eam cum mitra 30
vitta hyacinthina, sicut præceperat Domi-
nus Moysi. † Perfectum est igitur omne 31
opus tabernaculi & tecti testimonij: fece-
runtq́. filij Israël cuncta quæ præceperat
Dominus Moysi. † Et obtulerunt taberna- 32
culum, & tectum, & vniuersam supellecti-
lem, annulos, tabulas, vectes, columnas ac
bases, † opertorium de pellibus arietum 33
rubricatis, & aliud operimentum de *hya- (* ianthinis M S.)
cinthinis' pellibus, † velum: arcam, ve- 34
ctes, propitiatorium, † mensam cum va- 35
sis suis, & propositionis panibus: † cande- 36
labrum, lucernas, & vtensilia earum cum
oleo: † altare aureum, & vnguentum, & 37
thymiama ex aromatibus: † & tentorium 38
in introitu tabernaculi: † altare æneum, 39
retiaculum, vectes, & vasa eius omnia: la-
brum cum basi sua: tentoria atrij, & co-
lumnas cum basibus suis: † tentorium in 40
introitu atrij, funiculosq́. illius & paxil-
los. Nihil ex vasis defuit quæ in ministe-
rium tabernaculi, & in tectum fœderis
iussa sunt fieri. † Vestes quoque, quibus sa- 41
cerdotes vtuntur in sanctuario, Aaron sci-
licet & filij eius, † obtulerunt filij Israël, 42
sicut præceperat Dñs. † Quę postquam Moy 43
ses cuncta vidit completa, benedixit eis.

CAP. XL.

Locutusq́. est Dominus ad Moysen, di- 1
cens, † Mense primo, prima die men 2
sis, eriges tabernaculum testimonij,
† & pones in eo arcam, demittesq́. ante il- 3
lam velum: † & illata mensa, pones super 4
eam quæ rite præcepta sunt. Candela-
brum stabit cum lucernis suis, † & altare 5
aureum, in quo adoletur incensum, coram
arca testimonij. Tentorium in introitu
(-S M S. N. C. G.) tabernaculi - testimonij' pones, † & ante 6
7 illud altare holocausti: † labrum inter al-
tare & tabernaculū, quod implebis aqua.
8 † Circundabisq́. atrium tentorijs, & in-
9 gressum eius. † Et assumpto vnctionis oleo
vnges tabernaculum cum vasis suis, ut san
10 ctificentur: † altare holocausti & omnia
11 vasa eius: † labrum cum basi sua: omnia
vnctionis oleo consecrabis, vt sint sancta
12 sanctorum. † Applicabisq́. Aaron & filios
eius ad fores tabernaculi testimonij, & lo-
13 tos aqua † indues sanctis vestibus, ut mi-
nistrent mihi, & unctio eorum in sacerdo-
14 tium sempiternum proficiat. † Fecitq́. Moy
15 ses omnia quæ præceperat Dominus. † Igi-
tur mense primo anni secundi, prima die
mensis, collocatum est tabernaculum.
16 † ¶ Erexitq́. Moyses illud, & posuit tabulas
17 ac bases & vectes, statuitq́. columnas, † & Nu. 7. 1.
expandit tectum super tabernaculum, im-
posito desuper operimento; sicut Domi-
18 nus imperauerat. † Posuit & testimonium
in arca, subditis infra uectibus, & oracu-
19 lum desuper. † Cumq́. intulisset arcam in
tabernaculum, * appendit ante eam ue-
20 lum, ut expleret Domini iussionem. † Po- * testimonij M S. 9. R.
suit & mensam in tabernaculo testimonij
ad plagam Septentrionalem extra velum,
21 † ordinatis coram propositionis panibus,
22 sicut præceperat Dominus Moysi. † Po-
suit & candelabrum in tabernaculo testi-
monij e regione mensæ in parte australi,
23 † locatis per ordinem lucernis, iuxta præ-
24 ceptum Domini. † Posuit & altare au-
reum sub tecto testimonij contra velum,
25 † & adoleuit super eo incensum aroma-
26 tum, sicut iusserat Dominus Moysi. † Po-
suit & tentorium in introitu tabernaculi
27 testimonij, † & altare holocausti in vestibu
lo testimonij, offerens in eo holocaustum
& sacrificia, vt Dominus imperauerat.
28 † Labrum quoque statuit inter tabernacu-
lum testimonij & altare, implens illud
29 aqua. † Laueruntq. * Moyses & Aaron, ac * in eo I M S. R.
30 filij eius manus suas & pedes, † cum in- * ex eo H. C. G.
grederentur tectum fęderis, & accederent
ad altare, sicut præceperat Dominus Moy-
31 si. † Erexit & atrium per gyrum taberna-
culi & altaris, ducto in introitu eius ten-
torio. Postquam omnia perfecta sunt,
32 † ¶ operuit nubes tabernaculum testimo- Nu. 9. 15.
33 nij, & gloria Domini impleuit illud. † Nec 3. Reg. 8.
poterat Moyses ingredi tectum fęderis, nu 10.
be operiente omnia, & maiestate Domini
34 coruscante, quia cūcta nubes operuerat. † Si
quando nubes tabernaculū deserebat, pro
35 ficiscebantur filij Israël per turmas suas. † si
pendebat desuper, manebant in eodē loco.
36 † Nubes quippe Dñi incubabat per diē taber
naculo, & ignis in nocte, uidētibus cunctis
populis Israël per cunctas mansiones suas.

LIBER LEVITICVS HEBRAICE, VAICRÁ, ID EST, ET VOCAVIT.

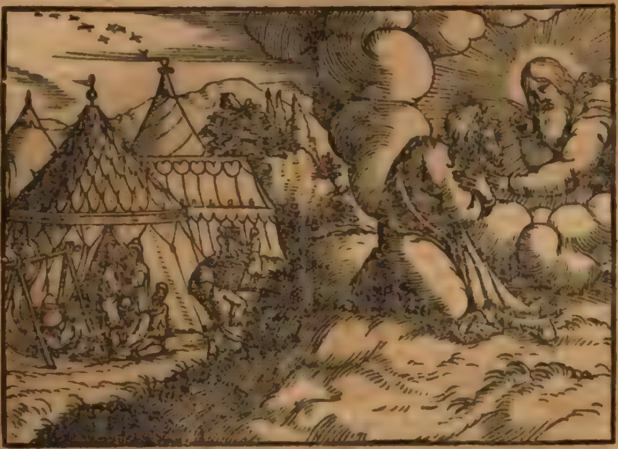

CAPVT PRIMVM.

VOCAVIT autem 1
Moysen, & locu-
tus est ei Domi-
nus de tabernacu-
lo testimonij, di-
cens, ◦ Loquere 2
filijs Israël, & di-
ces ad eos. Homo
qui obtulerit ex
uobis, hostiam Do
mino; de pecoribus, idest, de bobus & oui-
bus offerens uictimas, ◦ ‖ Si holocaustum 3
fuerit eius oblatio, ac de armento; mascu- *Exo.29. 10.*
lum immaculatum offeret ad ostium ta-
bernaculi testimonij, ad placandum sibi
Dominum: ◦ ponetq. manus super caput 4
hostiæ, & acceptabilis erit, atque in expia-
tionem eius proficiens. ◦ Immolabitq. 5
uitulum coram Domino, & offerent filij
Aaron " sacerdotis ' sanguinem eius, fun- *" sacerdotes 3 MS. R.H.C.G.*
dentes per altaris circuitum, quod est an-
te ostium tabernaculi. ◦ detractaq. pel- 6
le hostiæ, artus in frusta concident, ◦ & 7
subijcient in altari ignem, strue lignorum
ante composita: ◦ & membra, quæ sunt 8
cæsa, desuper ordinantes, caput uidelicet,
& cuncta, quæ adhærent iecori, ◦ intesti- 9
nis & pedibus lotis aqua: adolebitq. ea sa-
cerdos super altare in holocaustũ & suauẽ
10 odorem Domino. ◦ Quòd si de pecoribus
oblatio est, de ouibus, siue de capris holo-
caustum: " agnum anniculum & ' absq; ma- *" masculũ 2 MS. R H C.G. Textus antè Rad. conformis erit, si τὸ agnum dempseris*
11 cula offeret: ◦ immolabitq. ad latus alta-
ris quod respicit Aquilonem, coram Do-
mino: sanguinem uero illius fundent
super altare filij Aaron per circuitum:
12 ◦ diuidentq. membra, caput, & omnia,
quæ adhærent iecori: & imponent su-
per ligna, quibus subijciendus est ignis:
13 ◦ intestina uero, & pedes lauabunt aqua.
Et oblata omnia adolebit sacerdos, su-
per altare in holocaustum, & odorem
14 suauissimum Domino. ◦ Si autem de aui-
bus, holocausti oblatio fuerit Domino, de
15 turturibus, & pullis columbæ. ◦ offeret eã
sacerdos ad altare: & retorto ad collum ca-
pite, ac rupto uulneris loco, decurrere fa-
ciet sanguinem super crepidinem altaris:
16 ◦ uesiculã vero gutturis & plumas proijciet
prope altare ad orientalem plagam, in lo-
17 co, in quo cineres effundi solent. ◦ confrin-
getq. ascellas eius, & non secabit, neq; fer-
ro diuidet eam, & adolebit super altare, li-
gnis igne supposito Holocaustum est, &
oblatio suauissimi odoris Domino.

CAP. II.

ANima cum obtulerit oblationem 1
sacrificii Domino, simila erit eius
oblatio. fundetq. super eam oleũ, &
& ponet thus, † ac deferet ad filios Aaron 2
" sacerdotis' : quorum unus tollet pugil-
lum plenum similæ & olei, ac totũ thus,
& ponet memoriale super altare in odo-
rem suauissimum Domino. † quod autem 3
reliquum fuerit de sacrificio, erit Aaron,
& filiorum eius, sanctum sanctorum de
oblationibus Domini. † Cum autẽ obtule- 4
ris sacrificium coctum in clibano: de simi-
la, panes scilicet absque fermento, con-
spersos oleo, & lagana azyma oleo lita. † Si 5
oblatio tua fuerit de sartagine, similæ con-
spersæ oleo, & absq; fermẽto, † diuides eam 6
minutatim, & fundes super eã oleũ. † Sin 7
autẽ de craticula "fuerit' sacrificium, æque
simila oleo cõspergetur: † quã offerens Do- 8
mino, trades manibus sacerdotis. † Qui cu 9
obtulerit eam, tollet memoriale de sacrifi
cio, & adolebit super altare in odorẽ suaui
tatis Dño. † quicquid autẽ reliquũ est, erit 10
Aaron, & filiorũ eius, sanctũ sanctorũ de
oblationibus Domini. † Omnis oblatio quę 11
offertur Domino, absque fermento fiet,
nec quicquam fermenti ac mellis adole-
bitur in sacrificio Domini. † Primitias 12
tantum eorum offeretis ac munera: super
altare uero non imponentur in odorem
suauitatis. † Quicquid obtuleris sacrifi- 13
cij, sale condies, nec auferes sal fœderis
Dei tui de sacrificio tuo. In omni oblatio-
ne offeres sal. † Si autem obtuleris mu- 14
nus primitiarum frugum tuarum Domi-
no, de spicis adhuc uirentibus torrebis
igni, & confringes in morem farris, & sic
offeres primitias tuas Domino, fundens
super ea oleum, & thus imponens, quia
oblatio Domini est. de qua adolebit sacer-
dos in memoriam muneris partem farris
fracti & olei, ac totum thus.

" sacerdotes 1 MS. H. C. G.
Eccl. 7. 34.
" 11 MS. Rad. H. C. G.
Mar. 9. 49.

CAP. III.

QVod si hostia pacificorum fuerit 1
eius oblatio, & de bobus uoluerit
offerre, * marem siue fœminam,
" immaculata' offeret coram Domino:
† Ponetq. manũ super caput uictimę suæ, 2
quæ immolabitur in introitu tabernacu-
li testimonij, fundentq. filij Aaron " sa-
cerdotis', sanguinem per altaris circui-
tum. † Et offerent de hostia pacificorum 3
in oblationem Domino, adipem qui ope-
rit uitalia, & quicquid pinguedinis est in-
trinsecus: † duos renes cum adipe quo te- 4
guntur ilia, & reticulum iecoris cum re-
nunculis. † adolebuntq. ea super altare in 5
holocaustum, lignis igne supposito: in
oblationem suauissimi odoris Domino.
† Si uero de ouibus fuerit eius oblatio, & 6
pacificorum hostia, siue masculum obtu-
lerit, siue fœminam, immaculata erunt.
† Si agnum obtulerit coram Domino, 7
† ponet manum suam super caput uicti- 8
mæ suæ: quæ immolabitur in uestibulo
tabernaculi testimonij: fundentq. filij
Aaron sanguinem eius per circuitum al-
taris. † Et offerent de pacificorum hostia 9
sacrificium Domino: adipem & caudam
totam † cum renibus, & pinguedinem quę 10
operit uentrem, atque uniuersa uitalia, &
uutrũq; renuculũ cũ adipe qui est iuxta ilia,
11 reticulumq. iecoris cũ renũculis. † & ado-
lebit ea sacerdos super altare in pabulum
12 ignis, & oblationis Domini. † Si capra fue-
rit eius oblatio, & obtulerit eam Domino,
13 † ponet manũ suã super caput eius; immo-
labitq. eã in introitu tabernaculi testimo-
nij. Et fundẽt filij Aarõ sanguinẽ eius "per'
14 altaris circuitum. † Tollentq ex ea in pa-
stũ ignis dominici, adipẽ qui operit uẽtrẽ,
15 & qui tegit uniuersa uitalia. † duos renun-
culos cũ reticulo quod est super eos, iuxta
16 ilia, & aruinã iecoris cũ renunculis. † adole
bitq. ea super altare sacerdos in alimoniã
ignis, & suauissimi odoris. Omnis adeps,
17 Domini erit † iure perpetuo in generatio-
nibus, & cũctis habitaculis uestris: nec san-
guinem, nec adipem omnino comedetis.

** siue H. C. G.*
" immaculatum 9 MS. H. C. G. Textus autẽ Rad. consentit.
" sacerdotū 1 MS. H. C. G.
Exo. 29. 19.
" super 1 MS. H. C. G.

CAP. IIII.

1 LOcutusq. est Dominus ad Moysen, di
2 cẽs, † Loquere filijs Israël, Anima cũ
peccauerit per ignorantiã, & de uni-
uersis mandatis Dñi, quæ præcepit, ut non
3 fierent, quippiã fecerit: † Si sacerdos, qui vn
ctus est peccauerit, delinquere faciens po-
pulũ, offeret pro peccato suo uitulũ imma
4 culatũ Dño. † & adducet illũ ad ostiũ taber
naculi testimonij corã Dño, ponetq. manũ
super caput eius, & immolabit eum Dño.
5 † Hauriet quoq; de sanguine uituli, inferẽs
6 illũ in tabernaculũ testimonij. † Cũq. in-
tinxerit digitũ in sanguinẽ, asperget "cũ' se
7 pties corã Dño cõtra uelũ sanctuarij. † po-
netq. de eodẽ sanguine super cornua alta-
ris thymiamatis gratissimi Dño, qđ est in
tabernaculo testimonij. omnẽ autem reli-
quũ sanguinẽ fundet in basim altaris ho-
8 locausti in introitu tabernaculi. † Et adipẽ
uituli " offeret' pro peccato, tã eũ qui uita-
lia operit, quam omnia quæ intrinsecus
9 sunt: † duos renũculos & reticulũ, quod est
super eos iuxta ilia, & adipẽ iecoris cũ re-
10 nunculis, † sicut " offertur' de uitulo hostię
pacificorũ: & adolebit ea super altare ho-
11 locausti. † Pellẽ uero, & omnes carnes cũ ca
12 pite, & pedibus, & intestinis, & fimo, † & reli
quo corpore efferet extra castra in locum
mũdũ, ubi cineres effundi solent; incẽdetq.
ea super lignorum struẽ, quæ in loco effu-
13 sorũ cinerũ cremabuntur. † Quòd si omnis
turba * Israël ignorauerit, & per imperitiã
14 fecerit quod contra mandatũ Dñi est, † &
postea intellexerit peccatũ suũ, offeret pro
peccato suo uitulũ, adducetq. eũ ad ostiũ
15 tabernaculi. † Et ponent seniores populi
manus super caput eius corã Domino. Im-
16 molatoq. uitulo in cõspectu Domini, † in-
feret sacerdos qui unctus est, de sanguine
17 eius in tabernaculũ testimonij, † tincto di-
18 gito aspergens septies contra uelum. † po-
netq. de eodẽ sanguine in cornibus alta-
ris, quod est corã Dño in tabernaculo testi-
monij: reliquũ autẽ sanguinẽ fundet iuxta
basim altaris holocaustorum, quod est in
19 ostio tabernaculi testimonij. † Omnemq.
eius adipẽ tollet, & adolebit super altare:
20 † sic faciens & de hoc uitulo quomodo fe-
cit & prius; & rogante pro eis sacerdote,
21 propitius erit eis Dominus. † Ipsum autem
uitulum efferet extra castra, atque combu-
ret sicut, & priorem uitulum: quia est
22 pro peccato multitudinis. † Si peccaue-

" eo 7 MS. Textus Rad. suffragatur.
" eos O.
" de sanguine H. C.
" de sanguine, di[…] suo a.
" auferet[…] 5 MS. H. C. G. Textus Rad. astipulatur, & in hoc, & in [...]ro quæ se[…]quitur loco.
" auferetur 6 MS. H. C. G.
** filiorũ 8 MS. 9.*

rit princeps, & fecerit unum e pluribus per
ignorantiam, quod Domini lege prohibe-
tur: & postea intellexerit peccatum suũ, 23
offeret hostiam Domino, hircum de capris
immaculatum. Ponetq. manum suam 24
super caput eius: cumq. immolauerit eum
in loco ubi solet mactari holocaustum co-
ram Domino, quia pro peccato est, tinget 25
sacerdos digitum in sanguine hostiæ pro
peccato, tangens cornua altaris holocau-
sti, & reliquum * fundens ad basim eius.
Adipem uero adolebit supra, * sicut in 26
uictimis pacificorum fieri solet: rogabitq.
pro eo sacerdos, & pro peccato eius, & di-
mittetur ei. Quòd si peccauerit anima 27
per ignorantiam, de populo terræ, ut fa-
ciat quicquam de his quæ Domini lege
prohibentur, atque delinquat, & cogno- 28
uerit peccatum suum, offeret capram im-
maculatam. Ponetq. manus super ca- 29
put hostiæ, quæ pro peccato est, & immo-
labit eam in loco holocausti. Tolletq. 30
sacerdos de sanguine in digito suo: & tan-
gens cornua altaris holocausti, reliquum
fundet ad basim eius. Omnem autem 31
adipem auferens, sicut auferri solet de ui-
ctimis pacificorum, adolebit super altare
in odorem suauitatis Domino: rogabitq.
pro eo, & dimittetur ei. Sin autem de 32
pecoribus obtulerit uictimam pro pecca-
to, ouem scilicet immaculatam: ponet 33
manum super caput eius, & immolabit
eam in loco, ubi solent cædi holocausto-
rum hostiæ. Sumetq. sacerdos de san- 34
guine eius digito suo, & tangens cornua al
taris holocausti, reliquum fundet ad ba-
sim eius. Omnem quoque adipem aufe- 35
rens, sicut auferri solet adeps arietis, qui
immolatur pro pacificis; cremabit super
altare incensum Domini: rogabitq. pro eo,
& pro peccato eius, & dimittetur ei.

CAP. V.

SI peccauerit anima, & audierit uo- 1
cem "iurantis', testisq. fuerit quod aut
ipse uidit, aut conscius est: nisi indica-
uerit, portabit iniquitatem suam. Ani- 2
ma, quæ tetigerit aliquid immundum, siue
quod occisum a bestia est, aut per se mor-
tuum, aut quodlibet aliud reptile: & oblita
fuerit immunditiæ suæ, rea est, & deliquit:
& si tetigerit quicquam de immundi- 3
tia hominis, iuxta omnem impuritatem
qua pollui solet, oblitaq. cognouerit po-
stea, subiacebit delicto. Anima, quæ iu- 4
rauerit, & protulerit labijs suis, ut uel ma-
le quid faceret, uel bene, & idipsum iura-
mento & sermone firmauerit, oblitaq. po
stea intellexerit delictum suum, agat pœ- 5
nitentiam pro peccato, & offerat de gre- 6
gibus agnam siue capram, orabitq. pro ea
sacerdos, & pro peccato eius: sin autem 7
non potuerit offerre pecus, offerat duos
turtures, uel duos pullos columbarum Do-
mino, unum pro peccato, & alterum in
holocaustum, dabitq. eos sacerdoti: qui 8
primum offerens pro peccato, retorque-
bit caput eius ad pennulas, ita ut collo ad-
hæreat, & non penitus abrumpatur. Et 9
asperget de sanguine eius parietem alta-
ris, quicquid autem reliquum fuerit, fa-
ciet distillare ad fundamentum eius, quia
pro peccato est. Alterum uerò in holo- 10
caustum adolebit, ut fieri solet: rogabitq.
pro eo sacerdos & pro peccato eius, & di-
11 mittetur ei. Quòd si non quiuerit ma-
nus eius duos offerre turtures, aut duos
pullos "columbarum', offeret pro pecca-
to suo similæ partem ephi decimam. non
mittet in eam oleum, nec thuris aliquid
12 imponet, quia pro peccato est. tradetq.
eam sacerdoti: qui plenum ex ea pugillum
hauriens, cremabit super altare in moni-
13 mentum eius qui obtulerit, rogans pro
illo & expians, reliquam uero partem ip-
14 se habebit in munere. Locutusq. est Do-
15 minus ad Moysen, dicens, Anima si præ-
uaricans ceremonias, per errorem, in his
quæ Domino sunt sanctificata peccauerit,
offeret pro delicto suo arietem immacu-
latum de gregibus, qui emi potest duobus
16 siclis, iuxta pondus sanctuarij: ipsumq.
quod intulit damni restituet, & quintam
partem ponet supra, tradens sacerdoti,
qui rogabit pro eo offerens arietem, & di-
17 mittetur ei. Anima si peccauerit per
ignorantiam, feceritq. unum ex his quæ
Domini lege prohibentur, & peccati rea
18 intellexerit iniquitatem suam, offeret
arietem immaculatum de gregibus sa-
cerdoti, iuxta mensuram æstimatio-
nemq. peccati: qui orabit pro eo, quia
19 nesciens fecerit: & dimittetur ei, quia
per errorem deliquit "in Domino.'

CAP. VI.

1 LOcutus est Dominus ad Moysen, di-
2 cens, Anima quæ peccauerit, &
contempto Domino negauerit pro-
ximo suo depositum, quod fidei eius cre-
ditum fuerat, uel ui aliquid extorserit,
3 aut calumniam fecerit, siue rem perdi-
tam inuenerit, & inficians insuper peie-
rauerit, & quodlibet aliud ex pluribus fe-
cerit, in quibus solent peccare homines,
4 conuicta delicti, reddet omnia quæ per
5 fraudem uoluit obtinere, integra, &
quintam insuper partẽ domino cui dam-
6 num intulerat. Pro peccato autem suo
offeret arietem immaculatum de grege,
& dabit eum sacerdoti, iuxta æstimatio-
7 nem mensuramq. delicti: qui rogabit
pro eo coram Domino, & dimittetur illi
8 pro singulis quæ faciendo peccauit. Lo-
cutusq. est Dominus ad Moysen, dicens,
9 Præcipe Aaron & filijs eius, Hæc est lex
holocausti: Cremabitur in altari tota no-
cte usque mane: ignis in eodem altari erit.
10 uestietur tunica sacerdos & feminalibus
lineis: tolletq. cineres, quos "uorans' ignis
11 exussit, & ponens iuxta altare, spoliabi-
tur prioribus uestimentis, indutusq. alijs,
efferet eos extra castra, -& "in loco mun-
dissimo- usque ad fauillam consumi fa-
12 ciet'. Ignis autem in altari semper arde-
bit, quem nutriet sacerdos subijciens ligna
mane per singulos dies, & imposito holo-
causto, desuper adolebit adipes pacifico-
13 rum. Ignis est iste perpetuus, qui nun-
14 quam deficiet in altari. Hæc est lex sacri-
ficij & libamentorum, quæ offerent filij
Aaron coram Domino, & coram altari.
15 Tollet sacerdos pugillum similæ, quæ
conspersa est oleo, & totum thus, quod su-
per similam positum est: adolebitq. illud in
altari in monimentum odoris suauissimi

Marginal notes:
* sanguinem 3 ... s. H. ... Rad. non le... is intel... exit.
* altare M S. H. ... G.
adiurã... 1 MS. ...raque ...tionem ...dul. ...us ex... ...nst. ...urame H G.
" columba M S. Rad. H. C. Textus conformiter habent G.
" in Dominum 7 Ms. Rad. " Domino H. " corã Domino G.
" vorax M S.
- R. H. C. G
- M S. R. H. C G. A Rad. aut leguntur.

Domino: ¶ reliquam autem partem similæ 16
comedet Aaron cum filijs suis, absque fer-
mento: & comedet in loco " sanctuarij ':
tabernaculi. ¶ Ideo autem non fermen- 17
tabitur', quia pars eius in Domini offertur
incensum. sanctum sanctorum erit, sicut
pro peccato atque delicto. ¶ Mares tantum 18
stirpis Aaron comedent illud. Legitimum
ac sempiternum erit in generationibus ue-
stris de sacrificijs Domini. omnis qui teti-
gerit illa, sanctificabitur. ¶ Locutusq. est 19
Dominus ad Moysen, dicens, ¶ Hæc est obla 20
tio Aaron, & filiorum eius, quam offerre
debent Domino in die unctionis suæ. De-
cimam partem ephi offerent similæ in sa-
crificio sempiterno, medium eius mane,
& medium eius uespere: ¶ quæ in sartagi- 21
ne oleo conspersa frigetur. Offeret autem
eam calidam in odorem suauissimum Do-
mino ¶ sacerdos, qui iure patri successerit, 22
& tota cremabitur in altari. ¶ Omne enim 23
sacrificium sacerdotum igne consumetur,
nec quisquam comedet ex eo. ¶ Locutus 24
est autem Dominus ad Moysen, dicens,
¶ Loquere Aaron & filijs eius: Ista est lex 25
hostiæ pro peccato: In loco ubi offertur
holocaustum, immolabitur coram Domi-
no. Sanctum sanctorum est. ¶ Sacerdos 26
qui offert, comedet eam in loco sancto,
in atrio tabernaculi'. ¶ Quicquid tetigerit 27
carnes eius, sanctificabitur. Si de sangui-
ne illius, uestis fuerit aspersa, lauabitur
in loco sancto. ¶ Vas autem fictile, in quo 28
cocta est, confringetur. quòd si uas æneum
fuerit, defricabitur, & lauabitur aqua.
¶ Omnis masculus de genere sacerdota- 29
li uescetur de carnibus eius, quia san-
ctum sanctorum est. ¶ Hostia " enim ' 30
quæ cæditur pro peccato, cuius san-
guis infertur in tabernaculum testimo-
nij ad expiandum in sanctuario, non co-
medetur, sed comburetur igni.

" sancti in atrio M.S. R. H. C. G. His conformiter Radul. legisse uidetur.

" autem 5 M.S. Textus Rad. consentit. & H C. G. Et omnis hostia, &c. Heb. 13. 11. Sup. 4. 5.

CAP. VII.

HÆc quoque est lex hostiæ pro deli- 1
cto, Sancta sanctorum est: ¶ idcir- 2
co ubi immolabitur holocaustum,
mactabitur & uictima pro delicto: san-
guis eius per gyrum altaris fundetur.
¶ Offerent ex ea caudam & adipem qui 3
operit uitalia: ¶ Duos renunculos, & pin- 4
guedinem, quæ iuxta ilia est, reticulumq.
iecoris cum renunculis. ¶ & adolebit ea 5
sacerdos super altare: incensum est Do-
mini pro delicto. ¶ Omnis masculus de sa- 6
cerdotali genere, in loco sancto uescetur
his carnibus, quia sanctum sanctorum est.
¶ Sicut pro peccato offertur hostia, ita & 7
pro delicto: utriusque hostiæ lex una erit.
ad sacerdotem qui eam obtulerit, pertine-
bit. ¶ Sacerdos, qui offert holocausti uicti- 8
mam, habebit pellem eius. ¶ Et omne sa- 9
crificium simile, quod coquitur in cliba-
no, & quicquid in craticula, uel in sarta-
gine præparatur, eius erit sacerdotis, à quo
offertur: ¶ siue oleo conspersa, siue ari- 10
da fuerint, cunctis filijs Aaron mensura
æqua per singulos diuidetur. ¶ Hæc est 11
lex hostiæ pacificorum, quæ offertur Do-
mino. ¶ Si pro gratiarum actione oblatio 12
fuerit, offerent panes absque fermento
conspersos oleo, & lagana azyma uncta
oleo, coctamq. similam, & collyridas olei
13 admistione conspersas; ¶ panes quoque
fermentatos cũ hostia gratiarum, quæ im
14 molatur pro pacificis. ¶ ex quibus, unus,
pro primitijs " offertur ' Domino, & erit
sacerdotis, qui fundet hostiæ sanguinem.
15 ¶ cuius carnes eâdem comedentur die, nec
remanebit ex eis quicquam usque mane.
16 ¶ Si uoto, uel sponte quispiam obtulerit ho
stiam, eâdem similiter edetur die: sed & si
quid in crastinum remanserit, uesci lici-
17 tum est: ¶ quicquid autem tertius inuene-
18 rit dies, ignis absumet. ¶ *si quis de carni-
bus uictimæ pacificorum die tertio come-
derit, irrita fiet *oblatio, nec proderit offe-
renti: quin potius quæcumque anima tali
se edulio contaminauerit, præuaricationis
19 rea erit. ¶ Caro, quæ aliquid tetigerit im-
mundum, nõ comedetur, sed comburetur
igni: qui fuerit mundus, uescetur ex ea.
20 ¶ Anima polluta, quæ ederit de carnibus
hostiæ pacificorum, quæ oblata est Domi-
21 no, peribit de populis suis. ¶ Et quæ tetige-
rit immunditiam hominis, uel iumenti,
siue omnis rei quæ polluere potest, & co-
mederit de huiuscemodi carnibus, interi-
22 bit de populis suis. ¶ Locutusq. est Dominus
23 ad Moysen, dicens, ¶ Loquere filijs Israel,
Adipem ouis, & bouis, & capræ non come-
24 detis. ¶ Adipem cadaueris morticini, & eius
animalis quod a bestia captum est, habebi-
25 tis in uarios usus. ¶ Si quis adipem, qui offer
ri debet in incensum Domini, comederit,
26 peribit de populo suo. ¶ Sanguinem quoq;
omnis animalis non sumetis in cibo, tam
27 de auibus, quam de pecoribus: ¶ Omnis ani
ma, quæ ederit sanguinem, peribit de po-
28 pulis suis. ¶ Locutusq. est Dominus ad Moy
29 sen, dicens: ¶ Loquere filijs Israel, dicens:
Qui offert uictimam pacificorum Domi-
no, offerat simul & sacrificium, id est, liba-
30 menta eius. ¶ tenebit manibus adipem ho
stiæ, & pectusculum: cumq. ambo oblata
Domino consecrauerit, tradet sacerdoti,
31 ¶ qui adolebit adipem super altare, pectu-
sculum autem erit Aaron, & filiorũ eius.
32 ¶ armus quoque dexter de pacificorum ho
33 stijs cedet in primitias sacerdotis. ¶ Qui
obtulerit sanguinem, & adipem, filiorum
Aaron, ipse habebit & armum dextrum in
34 portione sua. ¶ Pectusculum enim eleuatio
nis, & armũ separationis tuli a filijs Israel
de hostijs eorum pacificis, & dedi Aaron
sacerdoti, & filijs eius lege perpetua, ab
35 omni populo Israel. ¶ Hæc est unctio Aa-
ron & filiorum eius in ceremonijs Domi-
ni in die quo obtulit eos Moyses, ut sacer-
36 dotio fungerentur, ¶ & quæ præcepit eis
dari Dominus a filijs Israel religione per-
37 petua in generationibus suis. ¶ Ista est lex
holocausti, & sacrificij pro peccato atque
delicto, & pro consecratione & pacifico-
38 rum uictimis: ¶ quam constituit Dominus
Moysi in monte Sinai, quando mandauit
filijs Israel, ut offerrent oblationes suas
Domino in deserto Sinai.

" offeretur M.S. Rad. H. C. G.

** & 2 M.S. H. C. G.*

** eius M.S. q.*

CAP. VIII.

1 LOcutusq. est Dominus ad Moysen,
2 dicens: ¶ Tolle Aaron cum filijs suis,
uestes eorum, & unctionis oleum, ui-
tulum pro peccato, duos arietes, canistrum
3 cum azymis, ¶ & congregabis omnem cœ-
4 tum ad ostium tabernaculi. ' ¶ Fecitq.

Moyses

Moyses ut Dominus imperauerat. Con-
gregataq. omni turba ante fores taberna-
culi, ait, Iste est sermo, quem iussit Domi- 5
nus fieri. ✝ Statimq. obtulit Aaron & fi- 6
lios eius. Cumq. lauisset eos, ✝ vestiuit pō- 7
tificem subucula linea, ac cingens eum bal
teo, & induens eum tunica hyacinthina,
& desuper humerale imposuit, ✝ quod 8
astringēs cingulo aptauit rationali, in quo
erat Doctrina & ueritas. ✝ Cidari quoq; te- 9
xit caput: & super eam contra frontem, po
suit laminam auream consecratam in san
ctificatione, sicut præceperat ei Dominus.
✝ Tulit & unctionis oleum, quo liniuit ta- 10
bernaculum cum omni supellectili sua.
✝ Cumq. sanctificans aspersisset altare se- 11
ptem uicibus, unxit illud, & omnia ua-
sa eius, labrumq. cum basi sua sanctifica-
uit oleo. ✝ ‖ Quod fundens super caput 12
Eccli.45 18. Aaron, unxit eum, & consecrauit: ✝ filios 13
quoq; eius oblatos uestiuit tunicis lineis,
& cinxit balteis, imposuitq. mitras, ut
iusserat Dominus. ✝ Obtulit & uitulum 14
pro peccato. cumq. super caput eius po-
suisset Aaron, & filij eius manus suas,
✝ immolauit eum: hauriens sanguinem, 15
& tincto digito, tetigit cornua altaris
per gyrum. quo expiato, & sanctifica-
to, fudit reliquum sanguinem ad funda-
menta eius. ✝ Adipem uero qui erat su- 16
per uitalia, & reticulum iecoris, duosq.
renunculos cum aruinulis suis adoleuit
super altare: ✝ vitulum cum pelle, & car- 17
nibus, & fimo, cremans extra castra, si-
cut præceperat Dominus. ✝ Obtulit, & 18
arietem in holocaustum: super cuius ca-
put cum imposuissent Aaron, & filij eius
manus suas, ✝ immolauit eum, & fudit 19
sanguinem eius per circuitum altaris. ✝ Ip- 20
sumq. arietem in frusta concidens, caput
eius, & artus, & adipem adoleuit igni, ✝ lo- 21
tis prius intestinis & pedibus. totumq. si-
mul arietem incēdit super altare, eo quòd
esset holocaustum suauissimi odoris Do-
mino, sicut præceperat ei. ✝ Obtulit, & 22
arietem secundum, in consecrationem sa-
cerdotum: posueruntq. super caput eius
Aaron, & filij eius manus suas, ✝ quem 23
cum immolasset Moyses, sumens de san-
guine eius, tetigit extremum auriculæ
dextræ, Aaron, & pollicem manus eius
dextræ, similiter & pedis. ✝ Obtulit, & 24
filios Aaron. cumq. de sanguine arietis
immolati tetigisset extremum auriculæ
singulorum dextræ, & " pollices' manus
ac pedis dextri, reliquum fudit super alta-
re per circuitum: ✝ adipem uero, & cau- 25
dam, omnemq. pinguedinem, quæ operit
intestina, reticulumq. iecoris, & duos re-
nes cum adipibus suis, & armo dextro se-
parauit. ✝ Tollens autem de canistro azy- 26
morum, quod erat coram Domino, panem
absque fermento, * & collyridam consper
sam oleo, laganumq. posuit super adipes,
& armum dextrum, ✝ tradens simul om- 27
nia Aarō & filijs eius. Qui postquam leua-
uerunt ea coram Domino, ✝ rursum susce 28
pta de manibus eorum, adoleuit super al-
tare holocausti, eo quòd consecrationis es-
set oblatio, in odorem suauitatis, sacrificij
" Domini'. ✝ Tulitq. pectusculum eleuans 29
illud coram Domino, de ariete consecra-

" pollicē 2 MS. Pro Textu Rad. facit. H.C. & G. habent quidem numerū singularem, sed repetitum.
** unum R. H. C. G. A Radul: explicatur.*
" Domino 1 MS. R. H G.
" coram Domino C.

tionis in partem suam, sicut præceperat
30 ei Dominus. ✝ Assumensq. unguentum,
& sanguinem, qui erat in altari, aspersit
super Aaron & uestimenta eius, & super
31 filios illius, ac uestes eorum. ✝ Cumq. san-
ctificasset eos in uestitu suo, præcepit eis,
dicens, Coquite carnes ante fores taber-
naculi, & ibi comedite eas. panes quoque
consecrationis edite, qui positi sunt in ca-
nistro, sicut præcepit mihi Dominus, di-
cens, ‖ Aaron & filij eius comedent eos: *Exo.29. 32. Infr.28. 9.*
32 ✝ quicquid autem reliquum fuerit de car-
33 ne & panibus, ignis absumet. ✝ De ostio
quoque tabernaculi non exibitis septem
diebus, usque ad diem, quo complectitur
tempus consecrationis uestræ. septē enim
34 diebus finitur consecratio: ✝ sicut impræ-
sentiarum factum est, ut ritus sacrificij " *" cōplexatur MS.*
35 compleretur'. ✝ Die ac nocte manebitis in
tabernaculo, obseruantes custodias Do-
mini, ne moriamini: sic enim mihi
36 præceptum est. ✝ Feceruntq. Aaron, &
filij eius cuncta quæ locutus est Do-
minus per manum Moysi.

CAP. IX.

1 Facto autem octauo die, uocauit Moy-
ses Aaron, & filios eius, ac maiores
2 natu Israël, dixitq. ad Aaron; ✝ ‖ Tol- *Exo.29.1*
le de armento uitulum pro peccato, &
arietem in holocaustum, utrumq. imma-
3 culatum, & offer illos coram Domino. ✝ Et
ad filios Israel loquēris, Tollite hircū pro
peccato, & uitulum, atque agnum, " anni-
culum', & sine macula in holocaustum, *" anniculos 5 MS. H. C. At Rad. & G. textui consentiunt.*
4 ✝ bouem, & arietem pro pacificis: & im-
molate eos coram Domino in sacrificio
singulorum, similam consperam oleo of-
ferentes. hodie enim Dominus apparebit
5 uobis. ✝ Tulerunt ergo cuncta quæ ius-
serat Moyses ad ostium tabernaculi: ubi
6 cum omnis multitudo astaret, ✝ ait Moy-
ses, Iste est sermo, quem præcepit Domi-
nus: facite, & apparebit uobis gloria eius.
7 ✝ Et dixit ad Aaron, Accede ad altare, &
immola pro peccato tuo: offer holocaustū,
& deprecare pro te, & pro populo. cumq.
mactaueris hostiam populi, ora pro eis,
8 sicut præcepit Dominus. ✝ Statimq. Aa-
ron accedens ad altare, immolauit uitu-
9 lum pro peccato suo: ✝ cuius sanguinem
obtulerunt ei filij sui: in quo tingens di-
gitum, tetigit cornua altaris, & fudit re-
10 siduum ad basim eius. ✝ Adipemq. & re-
nunculos, ac reticulum iecoris, quæ sunt
pro peccato, adoleuit super altare, sicut
11 præceperat Dominus Moysi: ✝ carnes ue-
ro, & pellem eius, extra castra combus-
12 sit igni. ✝ Immolauit & holocausti uicti-
mam: obtuleruntq. ei filij sui sanguinem
eius, quem fudit per altaris circuitum.
13 ✝ ipsam etiam hostiam in frusta conci-
sam, cum capite & membris singulis ob-
tulerunt. quæ omnia super altare cre-
14 mauit igni, ✝ lotis aqua prius intestinis
15 & pedibus. ✝ Et pro peccato populi of-
ferens, mactauit hircum: expiatoq. al-
16 tari, ✝ fecit holocaustum, addens in sa-
17 crificio libamenta, ✝ quæ pariter offe-
runtur, & adolens ea super altare, absque
18 ceremonijs holocausti matutini. ✝ Immo-
lauit & bouem atque arietem hostias pa-
cificas populi: obtuleruntq. ei filij sui

sanguinem

sanguinem, quem fudit super altare in
circuitu. ♦ Adipem autem bouis, & 19
caudam arietis, renunculosq. cum adipi-
bus suis, & reticulum iecoris. ♦ posue- 20
runt super pectora. cumq. cremati es-
sent adipes super altare. ♦ pectora eorum, 21
& armos dextros separauit Aaron, ele-
uans coram Domino, sicut præceperat
Moyses. ♦ Et extendens manum ad po- 22
pulum, benedixit ei. Sicq. completis ho-
stijs pro peccato, & holocaustis, & pa-
23 cificis, descendit. ♦ Ingressi autem Moy-
ses, & Aaron in tabernaculum testimo-
nij, & deinceps egressi, benedixerunt po-
pulo. ‖ Apparuitq. gloria Domini omni
24 multitudini: ♦ & ecce egressus ignis a
Domino, deuorauit holocaustum, & adi-
pes, qui erant super altare. Quod cum
uidissent turbæ, laudauerunt Dominum,
ruentes in facies suas.

2 *Mach.* 2: 11.

CAP. X.

Num. 3. 4. 26. 26. 1. *Pa.* 24. 2.

ARreptisq. Nadab, & Abiu filij Aa- 1
ron thuribulis, ‖ imposuerunt ignē
& incensum desuper, offerentes
coram Domino ignem alienum, quod eis
præceptum non erat. ♦ Egressusq. ignis 2
a Domino, deuorauit eos, & mortui sunt
coram Domino. ♦ Dixitq. Moyses ad Aa- 3
ron, Hoc est, quod locutus est Dominus,
Sanctificabor in ijs, qui appropinquant
mihi, & in conspectu omnis populi glori-
ficabor. '' Quod audiens' tacuit Aaron.
♦ Vocatis autem Moyses Misaele, & Elisa- 4
phan filijs Oziel, patrui Aaron, ait ad eos:
'' Ite,' & tollite fratres uestros de conspectu
sanctuarij, & asportate extra castra. ♦ Con- 5
festimq. pergentes, tulerunt eos sicut ia-
cebant, uestitos lineis tunicis, & eiecerūt
foras, ut sibi fuerat imperatum. ♦ Locu- 6
tusq. est Moyses ad Aaron, & ad Elea-
zar, & Ithamar filios eius: Capita ue-
stra nolite nudare, & uestimenta nolite
scindere, ne forte moriamini, & super
omnem cœtum oriatur indignatio. Fra-
tres * uestri, & omnis domus Israel plan-
gant incendium, quod Dominus suscita-
uit: ♦ vos autem non '' egrediemini ' fo- 7
res tabernaculi, alioquin peribitis: oleum
quippe sanctæ unctionis est super uos. Qui
fecerunt omnia, iuxta præceptum Moysi.
♦ Dixitq. Dominus ad Aaron; ♦ Vinum, 8
& omne quod inebriare potest, non bi-
betis tu & filij tui, quando intrabitis in 9
tabernaculum testimonij, ne moriami
ni: quia præceptum sempiternum est in
generationes uestras. ♦ Et ut habeatis scien
10 tiam discernendi inter sanctum & profa-
num, inter pollutum & mundum: ♦ do-
11 ceatisq. filios Israel omnia legitima mea,
quæ locutus est Dominus ad eos per ma-
num Moysi. ♦ Locutusq. est Moyses ad
12 Aaron, & ad Eleazar, & Ithamar filios
eius, qui erant residui: Tollite sacrificium,
quod remansit de oblatione Domini, &
comedite illud absque fermento iuxta al-
tare, quia sanctum sanctorum est. ♦ Co
13 medetis autem in loco sancto: quod datū
est tibi, & filijs tuis de oblationibus Domi-
ni, sicut præceptum est mihi. ♦ Pectuscu-
14 lum quoque quod oblatum est, & armum
qui separatus est, edetis in loco mundissi-
mo tu & filij tui, & filiæ tuæ tecum. tibi
enim, ac liberis tuis '' reposita' sunt de ho-
15 stijs salutaribus filiorum Israel: ♦ eo quòd
armum & pectus, & adipes, qui cremantur
in altari eleuauerunt coram Domino, &
pertineant ad te, & ad filios tuos lege
16 perpetua, sicut præcepit Dominus. ♦ ‖ In-
ter hæc hircum, qui oblatus fuerat pro
peccato cum quæreret Moyses, exustum
reperit: iratusq. contra Eleazar, & Itha-
mar filios Aaron, qui remanserant, ait:
17 ♦ Cur non comedistis hostiam pro pec-
cato in loco sancto, quæ sancta sancto-
rum est, & data uobis, ut portetis ini-
quitatē multitudinis, & rogetis pro ea in

'' Et H. C. G.

'' Accedite H. C G.

* quoque: MS. H. C. Verum Bad. et G. nō addūt

'' egredimini MS.

'' egrediamini R. Futurū est, H C et G. sed quod, eius modi, recte uertatur.

'' seposita MS.

2 *Mac.* 2. 11.

conspe-

sanct. ... in 6 ... s. Re... nl. inter ... verans ... addit. ... in san... statem ... intrinse... us H. ... in do... um san... Pitas ... intrinse... us C. ... in san... um 6 ... Cutio ... te om ... a qua ... ripsi vo ... vut sin ... Deus ve. ... er o. ... Deut. 14. ... Macl. ... 18.

conspectu Domini, ✝ præsertim cum de 18
sanguine illius non sit illatum \\ intra sa-
cta,** & comedere debueratis eam in san-
ctuario, sicut præceptum est mihi? ✝ Re- 19
spondit Aaron, Oblata est hodie uictima
pro peccato, & holocaustum coram Do-
mino: mihi autem accidit quod uides.
quomodo potui comedere eam, aut pla-
cere Domino in ceremonijs mente lugu-
bri? ✝ Quod cum audisset Moyses, re- 20
cepit satisfactionem.

CAP. XI.

Locutusq́. est Dominus ad Moysen & 1
Aaron, dicens, ✝ Dicite filijs Israel:* 2
‖ Hæc sunt animalia quæ comedere
debetis de cunctis animantibus terræ.
✝ Omne quod habet diuisam ungulam, & 3
ruminat in pecoribus, comedetis. ✝ Quic- 4
quid autem ruminat quidem, & habet un-
gulam, sed non diuidit eam, sicut camelus
& cætera, non comedetis illud, & inter
immunda reputabitis. ✝ Chœrogryllus qui 5
ruminat, ungulamq́. non diuidit, im-
mundus est. ✝ Lepus quoque: nam & ip- 6
se ruminat, sed ungulam non diuidit.
✝ Et ‖ sus, qui cum ungulam diuidat, non 7
ruminat. ✝ horum carnibus non uescemi- 8
ni, nec cadauera contingetis, quia immũ-
da sunt uobis. ✝ Hæc sunt quę gignuntur in 9
aquis & uesci licitum est. Omne quod ha-
bet pinnulas & squamas, tam in mari,
quàm in fluminibus & stagnis, comedetis.
✝ Quicquid autem pinnulas & squamas nõ 10
habet eorum quæ in aquis mouentur &
uiuunt, abominabile uobis, ✝ execran- 11
dumq́. erit, carnes eorum non comede-
tis, & morticina uitabitis. ✝ Cuncta quæ 12
non habẽt pinnullas & squamas in aquis,
polluta erunt. ✝ Hæc sunt quæ de aui- 13
bus comedere non debetis, & uitãda sunt
uobis: Aquilam, & gryphem, & aliæetum,
✝ & miluum ac uulturem iuxta genus 14
suum, ✝ & omne coruini generis in simili- 15
tudinem suam, struthionem, ✝ & noctuã, 16
& larum, & accipitrem iuxta genus suum.
✝ bubonem, & mergulum, & ibin, ✝ & cy- 17
gnum, & onocrotalum, & porphyrionem, 18
✝ herodionem, & charadrion, iuxta genus 19
suum, upupam quoque, & uespertilionem.
✝ Omne de uolucribus quod graditur su- 20
per quatuor pedes, abominabile erit uo-
bis. ✝ Quicquid autem ambulat quidem 21
super quatuor pedes, sed habet longiora
retro crura, per quæ salit super terram,
✝ comedere debetis, ut est bruchus in ge- 22
nere suo, & attacus, atque ophiomachus,
ac locusta, singula iuxta genus suum.
✝ Quicquid autem ex uolucribus quatuor 23
tãtum habet pedes, execrabile erit uobis:
✝ & quicumque morticina eorum tetige- 24
rit, polluetur, & erit immundus usque ad
uesperum: ✝ & si necesse fuerit ut portet 25
quippiam horum mortuum, lauabit ue-
stimenta sua, & immundus erit usque ad
occasum solis. ✝ Omne animal, quod ha- 26
bet quidem ungulam, sed non diuidit
eam, nec ruminat, immundum erit; &
quicquid tetigerit illud, contaminabitur.
✝ Quod ambulat super manus ex cunctis 27
animantibus, quæ incedunt quadrupe-
dia, immundum erit: qui tetigerit mor-
ticina eorum, polluetur usque ad uespe-

28 rum. ✝ Et qui portauerit huiuscemodi ca-
dauera, lauabit uestimenta sua, & immun-
dus erit usque ad uesperum: quia omnia
29 hæc immunda sunt uobis. ✝ Hæc quoque
inter polluta reputabũtur de his quæ mo-
uentur in terra, mustela, & mus, & croco-
30 dilus, singula iuxta genus suum, ✝ myga-
le, & chamæleon, & stellio, & lacerta, &
31 talpa: ✝ omnia hæc immunda sunt. qui
tetigerit morticina eorum, immundus
32 erit usque ad uesperũ: ✝ & super quod ce-
ciderit quicquam de morticinis eorum,
polluetur tam uas ligneum, & uestimen-
tum, quam pelles & cilicia; & in quocum-
que fit opus, tingentur aqua, & polluta
erunt usque ad uesperum, & sic postea
33 mundabuntur. ✝ Vas autem fictile, in quod
horum quicquam intro ceciderit, pollue-
34 tur, & idcirco frangendum est. ✝ Omnis
cibus quem comedetis, si fusa fuerit super
eum aqua, immundus erit: & omne liquẽs
quod bibitur de uniuerso uase, immun-
35 dum erit. ✝ Et quicquid de morticinis hu-
iuscemodi ceciderit super illud, immun-
dum erit, siue clibani, siue chytropodes,
36 destruentur, & immundi erunt. ✝ Fontes
uero & cisternæ, & omnis aquarum con-
gregatio munda erit. Qui morticinum
37 eorum tetigerit, polluetur. ✝ Si ceciderit
38 super sementem, non polluet eam. ✝ Si
autem quispiam aqua sementem perfu
derit, & postea morticinis tacta fuerit,
39 illico polluetur. ✝ Si mortuum fuerit ani-
mal quod licet uobis comedere, qui cada-
uer eius tetigerit, immundus erit usque
40 ad uesperum. ✝ & qui comederit ex eo quip
piam, siue portauerit: lauabit uestimenta
sua, & immundus erit usque ad uesperum.
41 ✝ Omne quod reptat super terram, abomi-
42 nabile erit, nec asumetur in cibum. ✝ Quic-
quid super pectus quadrupes graditur, &
multos habet pedes, siue per humum tra-
hitur, non comedetis, quia abominabile
43 est. ✝ Nolite contaminare animas uestras,
nec tangatis quicquam eorum, ne immu-
44 di sitis. ✝ Ego enim sum Dominus Deus ue-
ster: ‖ sancti estote, quia ego sanctus sum. 1 Pet. 1.
Ne polluatis animas uestras in omni re- 15.
45 ptili, quod mouetur super terram. ✝ Ego
enim sum Dominus, qui eduxi uos de Ter-
ra Ægypti, ut essem uobis in Deum. San-
46 cti eritis, quia ego sanctus sum. ✝ Ista est
lex animantium, ac uolucrum, & omnis
animæ uiuentis, quæ mouetur in aqua, &
47 ✝ repeat in terra, ut differentias noueri-
tis mundi & immundi, & sciatis quid co-
medere, & quid respuere debeatis.

CAP. XII.

1 Locutusq́. est Dominus ad Moysen,
2 dicens, ✝ Loquere filijs Israël, & di-
ces ad eos: ‖ Mulier si suscepto semi-
ne pepererit masculum, immunda erit se- Luc. 2. 22
ptem diebus, iuxta dies separationis men- Ioh. 7. 22
3 struæ. ✝ ‖ Et die octauo circuncidetur \\ in-
4 fantulus: ✝ ipsa uero triginta tribus die- Luc 2. 21
bus manebit in sanguine purificationis \\ caro
suæ: Omne sanctum non tanget, nec in- præputij
greditur in sanctuarium, donec implean- eius. H. C
5 tur dies purificationis suæ. ✝ Sin autem G.
fœminam pepererit, immunda erit dua-
bus hebdomadibus iuxta ritũ fluxus men-
strui, & sexaginta sex diebus manebit in

ſanguine purificationis ſuæ. ♦ Cumq. ex- 6
pleti fuerint dies purificationis ſuæ, pro
filio, ſiue pro filia, deferet agnum anni-
culum in holocauſtum, & pullum colum-
bæ, ſiue turturem pro peccato, ad oſtium
tabernaculi teſtimonij, & tradet ♦ ſacer- 7
doti qui offeret illa coram Domino, &
orabit pro ea. & ſic mundabitur a pro-
fluuio ſanguinis ſui. iſta eſt lex parientis 8
Luc.2.24 maſculum aut fęminam. ♦ Quòd ſi non
inuenerit manus eius, nec potuerit offer-
re agnum, ſumet duos turtures, uel duos
pullos columbarum, unum in holocau-
ſtum, & alterum pro peccato. orabitq.
pro ea ſacerdos, & ſic mundabitur.

CAP. XIII.

Locutusq. eſt Dominus ad Moyſen 1
& Aaron, dicens, ♦ Homo, in cu- 2
ius cute & carne ortus fuerit diuer-
ſus color ſiue puſtula, aut quaſi lucens
quippiam, id eſt plaga lepræ, adducetur
ad Aarō ſacerdotem, uel ad unum quem-
libet filiorum eius. ♦ Qui cum uiderit le- 3
pram in cute, & pilos in album mutatos
colorem, ipſamq. ſpeciem lepræ humilio-
rem cute & carne reliqua, plaga lepræ eſt,
& ad arbitrium eius ſeparabitur. ♦ Sin 4
autem lucens candor fuerit in cute, nec
humilior carne reliqua, & pili coloris
priſtini, recludet eum ſacerdos ſeptem
diebus, ♦ & conſiderabit die ſeptimo: & 5
ſiquidem lepra ultra non creuerit, nec
tranſierit in cute priores terminos, rur-
ſum recludet eum ſeptem diebus alijs.
♦ Et die ſeptimo contemplabitur: ſi ob- 6
ſcurior fuerit lepra, & non creuerit in
cute, mundabit eum, quia ſcabies eſt:
lauabitq. homo ueſtimenta ſua, & mun-
dus erit. ♦ Quòd ſi poſtquam a ſacerdo- 7
te uiſus eſt, & redditus munditiæ, iterum
lepra creuerit: adducetur ad eum, ♦ & 8
immunditiæ condemnabitur. ♦ Plaga 9
lepræ ſi fuerit in homine, adducetur ad
ſacerdotem, ♦ & uidebit eum. Cumq. 10
color albus in cute fuerit, & capillorum
mutauerit aſpectum, ipſa quoque caro
uiua apparuerit: ♦ lepra uetuſtiſsima iu- 11
dicabitur, atque inolita cuti. Contami-
nabit itaque eum ſacerdos, & non reclu-
det, quia perſpicuæ immunditiæ eſt. ♦ Sin 12
autem effloruerit diſcurrens lepra in cu-
te, & operuerit omnem carnem a capi-
te uſque ad pedes, quicquid ſub aſpectum
oculorum cadit, ♦ conſiderabit eum ſa- 13
cerdos, & teneri lepra mundiſſima iudi-
cabit: eo quòd omnis in candorem uerſa
ſit, & idcirco homo mundus erit ♦ Quan- 14
do uero caro uiuens in eo apparuerit,
♦ tunc ſacerdotis iudicio polluetur, & in- 15
ter immundos reputabitur. caro enim ui-
ua ſi lepra aſpergitur, immunda eſt.
♦ Quòd ſi rurſum uerſa fuerit in albo- 16
rem, & totum hominem operuerit, ♦ con- 17
ſiderabit eum ſacerdos, & mundum eſſe
decernet. ♦ Caro autem & cutis, in qua 18
hulcus natum eſt, & ſanatum, ♦ & in lo- 19
co hulceris cicatrix alba apparuerit, ſi-
ue ſubrufa, adducetur homo ad ſacer-
dotem: ♦ qui cum uiderit locum lepræ 20
humiliorem carne reliqua, & pilos uer-
ſos in candorem, contaminabit eum: pla-
ga enim lepræ orta eſt in hulcere. ♦ quòd 21
ſi pilus, coloris eſt priſtini, & cicatrix ſub-
obſcura, & uicina carne non eſt humilior,
22 recludet eum ſeptem diebus. ♦ & ſi qui-
23 dē creuerit, adiudicabit eum lepræ. ♦ ſin
autem ſteterit in loco ſuo, hulceris eſt ci-
24 catrix, & homo mundus erit. ♦ Caro au-
tem & cutis, quam ignis exuſſerit, & ſa-
nata albam ſiue rufam habuerit cicatri-
25 cem, ♦ conſiderabit eam ſacerdos, & ecce
* Verſa eſt in alborem, & locus eius reli-
qua cute eſt humilior: contaminabit eum,
quia plaga lepræ in cicatrice orta eſt.
26 ♦ Quòd ſi pilorum color non fuerit im-
mutatus, nec humilior plaga carne reli-
qua, & ipſa lepræ ſpecies fuerit ſubobſcu-
27 ra, recludet eum ſeptem diebus, ♦ & die ſe-
ptimo contemplabitur. ſi creuerit in cute
28 lepra, contaminabit eum. ♦ ſin autem in
loco ſuo candor ſteterit non ſatis clarus,
plaga combuſtionis eſt, & idcirco munda-
29 bitur, quia cicatrix eſt combuſturæ. ♦ Vir
ſiue mulier, in cuius capite uel barba ger-
30 minauerit lepra, ♦ uidebit eos ſacerdos. &
ſiquidem humilior fuerit locus carne re-
liqua, & capillus flauus, ſolitoq. ſubtilior:
contaminabit eos, quia lepra capitis ac
31 barbæ eſt. ♦ Sin autem uiderit locum ma-
culæ æqualem uicinæ carni, & capillum
32 nigrum: recludet ᵛ eos ſeptem diebus, ♦ &
die ſeptimo intuebitur. Si non creuerit
macula, & capillus ſui coloris eſt, & lo-
33 cus plagæ carni reliquæ æqualis: ♦ radetur
homo abſque loco maculæ, & includetur
34 ſeptem diebus alijs. ♦ Si die ſeptimo uiſa
fuerit ſtetiſſe plaga in loco ſuo, nec humi-
lior carne reliqua, mundabit eum, lotiſq.
35 ueſtibus ſuis mundus erit. ♦ Sin autem
poſt emundationem rurſus creuerit ma-
36 cula in cute, ♦ non quæret amplius utrum
capillus in flauum colorem ſit commuta-
37 tus, quia aperte immundus eſt. ♦ Porro ſi
ſteterit macula, & capilli nigri fuerint:
nouerit hominem ſanatum eſſe, & confi-
38 denter eum pronunciet mundum. ♦ Vir,
ſiue mulier in cuius cute candor apparue-
39 rit, ♦ intuebitur eos ſacerdos. ſi depre-
henderit ſubobſcurum alborem lucere in
cute, ſciat non eſſe lepram, ſed macu-
lam coloris candidi, & hominem mun-
40 dum. ♦ Vir, de cuius capite capilli fluunt,
41 caluus & mundus eſt: ♦ & ſi a fronte ce-
ciderint pili, recaluaſter & mundus eſt.
42 ♦ Sin autem in caluitio, ſiue in recalua-
tione albus uel rufus color fuerit exor-
43 tus, ♦ & hoc ſacerdos uiderit, condemna-
bit eum haud dubie lepræ, quæ orta eſt
44 in caluitio. ♦ Quicunque ergo macula-
tus fuerit lepra, & ſeparatus eſt ad arbi-
45 trium ſacerdotis, ♦ habebit ueſtimenta
diſſuta, caput nudum, os ueſte conte-
ctum, contaminatum ac ſordidum ſe
46 clamabit. ♦ Omni tempore quo lepro ſus
eſt, & immundus, ſolus habitabit extra
47 caſtra. ♦ Veſtis lanea ſiue linea, quæ le-
48 pram habuerit ♦ in ſtamine atque ſub-
tegmine, aut certe pellis, uel quicquid ex
49 pelle confectum eſt, ♦ ſi alba uel rufa ma-
cula fuerit, infecta lepra reputabitur,
50 oſtendeturq. ſacerdoti. ♦ qui conſidera-
51 tam recludet ſeptem diebus ♦ & die ſepti-
mo rurſus aſpiciens ſi deprehenderit cre-
uiſſe, lepra perſeuerans eſt: pollutum iudi-

cabit

* ſi 7 MS. R. Sed a Rad. H C. & G non additur.

ᵛ eum 8 MS R. ᵛ locum macula H. C. G Textus Rad. adſtipulatur.

cabit vestimentum, omne in quo fue-
rit inuenta: & idcirco comburetur flam- 52
mis. Quòd si eam uiderit non creuisse, 53
præcipiet, & lauabunt id in quo lepra 54
est, recludetq. illud septem diebus alijs.
Et cum viderit faciem quidem pristi- 55
nam non reuersam, nec tamen creuisse
lepram, immundum iudicabit, & igne
comburet, eo quòd infusa sit in superfi-
cie vestimenti, uel per totum, lepra. Sin 56
autem obscurior fuerit locus lepræ post-
quam vestis est lota, abrumpet eum, & a
solido diuidet. Quòd si vltra apparue- 57
rit in his locis quæ prius immaculata
erant lepra volatilis & vaga: debet igne
comburi. si cessauerit, lauabit aqua ea 58
quæ pura sunt, secundo, & munda erunt.
Ista est lex lepræ vestimenti lanei & li- 59
nei, staminis atque subtegminis, om-
nisq. supellectilis pelliceæ quomodo mun-
dari debeat, uel contaminari.

CAP. XIIII.

LOcutusq. est Dominus ad Moysen, 1
dicens, Hic est ritus leprosi quan- 2
do mundandus est: Adducetur ad
Mat.8.1. Mar.1.40. Luc.5.12 sacerdotem: qui egressus de castris cum 3
inuenerit lepram esse mundatam, præci- 4
piet ei qui purificatur, ut offerat duos pas-
seres viuos pro se, quos vesci licitum est, &
lignum cedrinum, vermiculumq. & hys-
sopum. & unum ex passeribus immola- 5
ri iubebit in uase fictili super aquas uiuen-
tes: alium autem uiuum cum ligno ce- 6
drino, & cocco & hyssopo tinget in san-
guine passeris immolati, quo asperget 7
illum qui mundandus est, septies, vt iure
purgetur, & dimittet passerem uiuum, vt
in agrum auolet. Cumq. lauerit homo 8
vestimenta sua, radet omnes pilos corpo-
ris, & lauabitur aqua: purificatusq. ingre-
dietur castra, ita dumtaxat vt maneat ex-
tra tabernaculum suum septem diebus,
& die septimo radet capillos capitis, bar- 9
bamq. & supercilia, ac totius corporis pi-
los. Et lotis rursum vestibus & corpore,
die octauo assumet duos agnos immacu- 10
latos, & ouem anniculam absque macula,
& tres decimas similæ in sacrificium, quæ
conspersa sit oleo, & seorsum olei sexta-
rium. Cumq. sacerdos purificans ho- 11
minem, statuerit eum, & hæc omnia co-
ram Domino in ostio tabernaculi testi-
monij, tollet agnum, & offeret eum pro 12
delicto, oleiq. sextarium. & oblatis ante
Dominum omnibus, immolabit agnum 13
vbi solet immolari hostia pro peccato &
holocaustum, id est, in loco sancto. Sicut
enim pro peccato, ita & pro delicto ad sa-
cerdotem pertinet hostia: sancta sancto-
rum est. Assumensq. sacerdos de san- 14
guine hostiæ, quæ immolata est pro deli-
cto, ponet super extremum auriculæ dex-
træ eius qui mundatur, & super pollices
manus dextræ & pedis: & de olei sexta- 15
rio mittet in manum suam sinistram, tin- 16
getq. digitum dextrum in eo, & asperget
coram Domino septies. quod autem re- 17
liquum est olei in læua manu, fundet su-
per extremum auriculæ dextræ eius qui
mundatur, & super pollices manus ac pe-
dis dextri, & super sanguinem, qui effu-
sus est pro delicto, & super caput eius.
18 Rogabitq. pro eo coram Domino, &
19 faciet sacrificium pro peccato. tunc im-
20 molabit holocaustum, & ponet illud in
altari cum libamentis suis, & homo rite
21 mundabitur. Quòd si pauper est, & non
potest manus eius inuenire quę dicta sũt,
pro delicto assumet agnum ad oblatio-
nem, ut roget pro eo sacerdos, decimamq.
22 partem similæ conspersæ oleo in sacrifi-
cium, & olei sextarium: duosq. turtures, si-
ue duos pullos columbæ, quorum unus sit
23 pro peccato, & alter in holocaustum: of-
feretq. ea die octauo purificationis suæ sa-
cerdoti, ad ostium tabernaculi testimonij
24 coram Domino. qui suscipiens agnum
pro delicto & sextarium olei, leuabit simul:
25 immolatoq. agno, de sanguine eius po-
net super extremum auriculæ dextræ il-
lius qui mundatur, & super pollices ma-
26 nus eius ac pedis dextri: olei vero par-
tem mittet in manum suam sinistram,
27 in quo tingens digitum dextræ manus
28 asperget septies coram Domino: tan-
getq. extremum dextræ auriculæ illius
qui mundatur, & pollices manus ac pedis
dextri in loco sanguinis qui effusus est pro
29 delicto: reliquam autem partem olei,
quæ est in sinistra manu, mittet super ca-
put purificati, ut placet pro eo Dominum:
30 & turturem, siue pullum columbæ offe-
31 ret, vnum pro delicto, & alterum in ho-
32 locaustum cum libamentis suis. Hoc est
33 sacrificium leprosi, qui habere non potest
omnia in emundationem sui. Locutusq.
34 est Dominus ad Moysen & Aaron, dicens:
Cum ingressi fueritis Terram-Chanaan,
35 quam ego dabo vobis in possessionem, si
fuerit plaga lepræ in ædibus, ibit cuius
est domus, nuncians sacerdoti, & dicet,
36 Quasi plaga lepræ uidetur mihi esse in
domo mea. At ille præcipiet vt "effe- " efferantur M.S. R.
rant' vniuersa de domo, priusquam in-
grediatur eam, & uideat vtrum leprosa
sit, ne immunda fiant omnia quæ in do-
mo sunt. Intrabitq. postea ut consideret
37 lepram domus: & cum uiderit in parie-
tibus illius quasi valliculas pallore siue ru-
bore deformes, & humiliores superficie
38 reliqua, egredietur ostium domus, &
39 statim claudet illam septem diebus. Re-
uersusq. die septimo, considerabit eam.
40 si inuenerit creuisse lepram, iubebit
erui lapides, in quibus lepra est, & proijci
eos extra ciuitatem in locum immun-
41 dum: domum autem ipsam radi intrin-
secus per circuitum, & spargi puluerem
rasuræ extra urbem in locum immun-
42 dum, lapidesq. alios reponi pro his qui
ablati fuerint, & luto alio liniri domum.
43 Sin autem postquam eruti sunt lapides,
44 & puluis elatus, & alia terra lita, in-
gressus sacerdos uiderit reuersam lepram,
& parietes respersos maculis, lepra est per-
45 seuerans, & immunda domus: quam
statim destruent, & lapides eius ac ligna,
atque uniuersum puluerem proijcient ex-
46 tra oppidum in locum immundum. Qui
intrauerit domum quando clausa est, im-
47 mundus erit vsque ad vesperum: & qui
dormierit in ea, & comederit quippiam,
48 lauabit uestimenta sua. Quòd si in-
troiens sacerdos viderit lepram non cre-

uiſſe in domo, poſtquam denuò lita fue-
rit, purificabit eam reddita ſanitate: ✝ & 49
in" purificatione' eius ſumet duos paſſe-
res, lignumq. cedrinum, & vermiculum
atque hyſſopum; ✝ & immolato uno paſ- 50
ſere in vaſe fictili ſuper aquas uiuas, ✝ tol- 51
let lignum cedrinum, & hyſſopum, & coc-
cum, & paſſerem uiuum, & tinget omnia
in ſanguine paſſeris immolati, atque in
aquis uiuentibus: & aſperget domum ſe-
pties, ✝ purificabitq. eam tam in ſanguine 52
paſſeris, quàm in aquis uiuentibus, & in
paſſere viuo, lignoq. cedrino & hyſſopo, at-
que vermiculo. ✝ Cumq. dimiſerit paſſe- 53
rem auolare in agrum libere, orabit pro
domo, & iure mundabitur. ✝ Iſta eſt lex 54
omnis lepræ & percuſſuræ, ✝ lepræ veſtium 55
& domorum, ✝ cicatricis & erumpentium 56
papularum, lucentis maculæ, & in
uarias ſpecies coloribus immutatis, ✝ vt 57
poſſit ſciri quo tempore mundum quid
uel immundum ſit.

urifi- onem H G. Tex- Rad.fa

CAP. XV.

LOcutusq. eſt Dominus ad Moyſen & 1
Aaron, dicens, ✝ Loquimini filijs 2
Iſraël, & dicite eis, Vir qui patitur
fluxum ſeminis, immundus erit. ✝ Et tunc 3
iudicabitur huic uitio ſubiacere, cum per
ſingula momenta adhæſerit carni eius,
atque concreuerit fœdus humor. Omne 4
ſtratum in quo dormierit, immundum erit
& ubicumque ſederit. ✝ Si quis hominum 5
tetigerit lectum eius, lauabit ueſtimenta
ſua: & ipſe lotus aqua, immundus erit
vſque ad ueſperum. ✝ Si ſederit vbi ille ſe- 6
derat, & ipſe lauabit ueſtimenta ſua: & lo-
tus aqua, immundus erit uſque ad ueſpe-
rum. ✝ Qui tetigerit carnem eius, lauabit 7
veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua, immun-
dus erit uſque ad ueſperum. ✝ Si ſaliuam 8
huiuſcemodi homo iecerit ſuper eum qui
mundus eſt, lauabit ueſtimenta ſua: & lo-
tus aqua, immundus erit uſque ad ueſpe-
rum. ✝ Sagma, ſuper quod ſederit, immun- 9
dũ erit: ✝ & quicquid ſub eo fuerit qui flu- 10
xum ſeminis patitur, pollutum erit uſque
ad ueſperum. Qui portauerit horum ali-
quid, lauabit ueſtimenta ſua: & ipſe lotus
aqua, immundus erit uſque ad ueſperum.
✝ Omnis quem tetigerit qui talis eſt, non 11
lotis ante manibus, lauabit ueſtimenta
ſua: & lotus aqua, immundus erit, uſque
ad veſperum. ✝ Vas fictile quod tetigerit, 12
confringetur: vas autem ligneum lauabi-
tur aqua. ✝ Si ſanatus fuerit qui huiuſce- 13
modi ſuſtinet paſſionem, numerabit ſe-
ptem dies poſt emundationem ſui, & lotis
ueſtibus & toto corpore in aquis viuenti-
bus erit mundus. ✝ Die autem octauo ſu- 14
met duos turtures, aut duos pullos colum-
bæ, & veniet in conſpectum Domini ad
oſtium tabernaculi teſtimonij, dabitq. eos
ſacerdoti. ✝ qui faciet unum pro peccato, 15
& alterum in holocauſtum: rogabitq. pro
eo coram Domino, vt emundetur a fluxu
ſeminis ſui. ✝ Vir, de quo egreditur ſemen 16
coitus, lauabit aqua omne corpus ſuum:
& immundus erit vſque ad ueſperum.
✝ Veſtem & pellem quam habuerit, laua- 17
bit aqua, & immunda erit uſque ad ue-
ſperum. ✝ Mulier, cum qua coierit, laua- 18
bitur aqua, & immunda erit vſque ad ue-
19 ſperum. ✝ Mulier quæ redeunte menſe
patitur fluxum ſanguinis, ſeptem diebus
20 ſeparabitur. ✝ Omnis qui tetigerit eam, im
21 mundus erit uſque ad ueſperum: ✝ & * in
quo dormierit uel ſederit diebus ſepara-
22 tionis ſuæ, polluetur. ✝ Qui tetigerit le-
ctum eius, lauabit ueſtimenta ſua: & ipſe
lotus aqua, immundus erit uſque ad ueſpe
23 rum. ✝ Omne uas, ſuper quod illa ſederit,
quiſquis attigerit, lauabit ueſtimenta ſua:
& ipſe lotus aqua, pollutus erit uſque ad
24 ueſperum. ✝ Si coierit cum ea uir tempore
ſanguinis menſtrualis, immundus erit ſe-
ptem diebus: & omne ſtratum, in quo dor
25 mierit, polluetur. ✝ Mulier, quæ patitur
multis diebus fluxum ſanguinis non in tẽ
pore menſtruali, uel quæ poſt menſtruum
ſanguinem fluere non ceſſat, quamdiu ſu-
biacet huic paſſioni, immunda erit quaſi
26 ſit in tempore menſtruo. ✝ omne ſtratum
in quo dormierit, & vas in quo ſederit,
27 pollutum erit. ✝ quicumque tetigerit"
eam', lauabit ueſtimenta ſua: & ipſe lotus
aqua, immudus erit vſque ad veſperum.
28 ✝ Si ſteterit ſanguis, & fluere ceſſauerit,
numerabit ſeptem dies purificationis ſuę.
29 ✝ & die octauo offeret pro ſe ſacerdoti
duos turtures, aut duos pullos columba-
rum ad oſtium tabernaculi teſtimonij:
30 ✝ qui vnum faciet pro peccato, & alte-
rum in holocauſtum, rogabitq. pro ea
coram Domino, & pro fluxu immundi-
31 tiæ eius. ✝ Docebitis ergo filios Iſraël ut
caueant immunditias, & non moriantur
in ſordibus ſuis, cum polluerint taber-
32 naculum meum, quod eſt inter eos. ✝ Iſta
eſt lex eius qui patitur fluxum ſemi-
33 nis, & qui polluitur coitu, ✝ & quæ
menſtruis temporibus ſeparatur, uel
quæ iugi fluit ſanguine, & hominis qui
dormierit cum ea.

** Locus MS. q. R*

"ea 1 MS. R. H. C. Verũ, quæ in textu eſt lectio, Rad.&G. conſonat.

CAP. XVI.

1 LOcutusq. eſt Dominus ad Moyſen
poſt mortem duorum filiorum Aa-
ron, quando offerentes ignem alie-
2 num interfecti ſunt: ✝ & præcepit ei, di-
cens, Loquere ad Aaron fratrem tuum, ||
ne omni tempore ingrediatur ſanctua-
rium, quod eſt intra velum coram propi-
tiatorio, quo tegitur arca, ut non moria-
tur (quia in nube apparebo ſuper oraculũ)
3 ✝ niſi hæc ante fecerit, Vitulum pro pec-
cato offeret, & arietem in holocauſtum.
4 ✝ Tunica linea veſtietur, feminalibus li-
neis uerenda celabit: accingetur zona li-
nea, cidarim lineam imponet capiti; hæc
enim ueſtimenta ſunt ſancta: quibus cun-
5 ctis, cum lotus fuerit, induetur. ✝ Suſci-
pietq. ab uniuerſa multitudine filiorum
Iſraël duos hircos pro peccato, & unum
6 arietem in holocauſtum. ✝ Cumq. obtule-
rit uitulum, & orauerit pro ſe & pro domo
7 ſua, ✝ duos hircos ſtare faciet coram Do-
8 mino in oſtio tabernaculi teſtimonij: ✝ mit
tensq. ſuper utrumque ſortem, vnam Do-
9 mino, & alteram capro emiſſario: ✝ cuius
exierit ſors Domino, offeret illum pro
10 peccato: ✝ cuius autem in caprum emiſ-
ſarium, ſtatuet eum viuum coram Domi-
no, ut fundat preces ſuper eum, & emittat
11 eum in ſolitudinem. ✝ His rite celebratis,
offeret uitulum, & rogans pro ſe, & pro

Sup. 10.2

Exo.30. 10 Heb.9.7.

domo

domo ua, immolabit eum: ♦ aſſumptoq. 12
thuribulo, quod de prunis altaris imple-
uerit, & hauriens manu compoſitum thy-
miama in incenſum, ultra uelum intra-
bit in Sancta: ♦ ut poſitis ſuper ignem aro- 13
matibus, nebula eorum & uapor operiat
oraculum, quod eſt ſupra teſtimonium,
Heb. 9. & non moriatur. ♦ ‖ Tollet quoque de ſan- 14
15. et 10 guine uituli, & aſperget digito ſepties
cótra propitiatorium ad oriente. ♦ Cumq. 15
mactauerit hircum pro peccato populi,
inferet ſanguinem eius intra uelum, ſicut
preceptum eſt de ſanguine uituli, ut aſper-
gat e regione oraculi, ♦ & expiét ſanctua- 16
rium ab immunditijs filiorum Iſrael, & a
preuaricationibus eorum, cunctiſq. pec-
catis. Iuxta hûc ritum faciet tabernacu-
lo teſtimonij, quod fixum eſt inter eos in
Luc. 1. 10 medio ſordiû habitationis eorum. ♦ ‖ Nul- 17
lus hominum ſit in tabernaculo quando
pontifex ſanctuarium ingreditur, ut ro-
get pro ſe, & pro domo ſua, & pro uniuer-
H C. G. ſo cœtu Iſrael-donec egrediatur'. ♦ Cum 18
autem exierit ad altare, quod coram Do-
mino eſt, oret pro ſe, & ſumptum ſangui-
nem uituli atque hirci fundat ſuper cor-
nua eius per gyrum: ♦ aſpergéſq. digito ſe- 19
pties, expiet, & ſanctificet illud ab immû-
ditijs filiorum Iſrael. ♦ Poſtquam emun- 20
dauerit ſanctuarium & tabernaculum, &
altare, tunc offerat hircum uiuentem:
♦ & poſita utraque manu ſuper caput eius, 21
confiteatur omnes iniquitates filiorum
Iſrael, & uniuerſa delicta atque peccata
eorum: quæ imprecans capiti eius, emit-
tet illum per hominem paratum, in deſer-
tum. ♦ Cumq. portauerit hircus omnes 22
iniquitates eorum in terram ſolitariam,
& dimiſſus fuerit in deſerto, ♦ reuertetur 23
Aaron in tabernaculum teſtimonij, & de-
poſitis ueſtibus, quibus prius indutus erat
cum intraret ſanctuarium, relictiſq. ibi,
♦ lauabit carnem ſuam in loco ſancto, in- 24
duetúrq. ueſtibus ſuis. Et poſtquam egreſ-
ſus obtulerit holocauſtum ſuum ac ple-
bis, rogabit tam pro ſe quam pro popu-
lo: ♦ & adipem qui oblatus eſt pro peccatis, 25
adolebit ſuper altare. ♦ ille uero qui di- 26
miſerit caprum emiſſarium, lauabit ve-
ſtimenta ſua & corpus aqua, & ſic ingre-
dietur in caſtra. ♦ Vitulum autem & hir- 27
cum, qui pro peccato fuerant immolati,
& quorum ſanguis illatus eſt in ſanctua-
rium ut expiatio compleretur, aſporta-
Sup. 6. 30 bunt foras caſtra, ‖ & comburent igni tam
Heb. 13. pelles, quam carnes eorum ac fimum:
11. ♦ & quicumque combuſſerit ea, lauabit 28
veſtimenta ſua, & carnem aqua, & ſic in-
gredietur caſtra. ♦ Eritq. uobis hoc legi- 29
timum ſempiternum: Menſe ſeptimo,
decima die menſis affligetis animas ue-
ſtras, nullumq. opus facietis, ſiue indi-
gena, ſiue aduena qui peregrinatur inter
Infr. 23. uos. ♦ ‖ In hac die expiatio erit ueſtri, at- 30
7. que mundatio ab omnibus peccatis ue-
ſtris: coram Domino mundabimini. ♦ ſab- 31
bathum enim requietionis eſt, & affige-
" initia- tis animas ueſtras religione perpetua: ♦ Ex 32
ta eſt 7. piabit autem ſacerdos qui unctus fuerit,
M S. H. & cuius manus" initiatæ ſunt' ut ſacer-
Textus dotio fungatur pro patre ſuo: induetúrq.
uolunt Rad. & C ſtola linea & ueſtibus ſanctis, ♦ & expiabit 33

ſanctuarium, & tabernaculum teſtimonij
atque altare, ſacerdotes quoque & uni-
34 uerſum populum. ♦ Eritq. uobis hoc le-
gitimum ſempiternum, ut oretis pro fi-
lijs Iſrael, & pro cunctis peccatis eorum
ſemel in anno. Fecit igitur ſicut præce-
perat Dominus Moyſi.

CAP. XVII.

1 ET locutus eſt Dominus ad Moyſen,
2 dicens: ♦ Loquere Aaron, & filijs
eius, & cunctis filijs Iſrael, dicens
ad eos, Iſte eſt ſermo quem mandauit
3 Dominus,-dicens', ♦ Homo quilibet de do-
mo Iſrael, ſi occiderit bouem aut ouem,
4 ſiue capram in caſtris uel extra caſtra, ♦ &
non obtulerit ad oſtium tabernaculi obla-
tionem Domino, ſanguinis reus erit: qua-
ſi ſi ſanguinem fuderit, ſic peribit de me-
5 dio populi ſui. ♦ Ideo ſacerdoti offerre
debent filij Iſrael hoſtias ſuas, quas occi-
dent in agro, ut ſanctificentur Domino
ante oſtium tabernaculi teſtimonij, &
immolent eas hoſtias pacificas Domino.
6 ♦ Fundetq. ſacerdos ſanguinem ſuper al-
tare Domini ad oſtium tabernaculi teſti-
monij, & adolebit adipem in odorem ſua-
7 uitatis Domino: ♦ & nequaquam ultra
immolabunt hoſtias ſuas dæmonibus,
cum quibus fornicati ſunt. Legitimum
ſempiternum erit illis & poſteris eorum.
8 ♦ Et ad ipſos dices: Homo de " domo' Iſ- *" filijs*
rael, & de aduenis, qui peregrinantur apud *M S. R G.*
uos, qui obtulerit holocauſtum ſiue ui- *Textus*
9 ctimam, ♦ & ad oſtium tabernaculi teſti- *Rad. H. &*
monij non adduxerit eam, ut " offeratur' *C. conſen-*
10 Domino, interibit de populo ſuo. ♦ Ho- *tit.*
mo quilibet de domo Iſrael, & de adue- *" offerat*
nis qui peregrinantur inter uos, ſi come- *3. M S. R.*
derit ſanguinem, obfirmabo faciem meá *H C. G.*
contra animam illius, & diſperdam eam
11 de populo ſuo, ♦ quia anima carnis in ſan-
guine eſt: & ego dedi illum uobis, ut ſu-
per altare-" in eo' expietis pro animabus *H C. G.*
ueſtris, & ſanguis pro animæ piaculo ſit. *" meum*
12 ♦ Ideirco dixi filijs Iſrael: Omnis anima *M S. Rad.*
ex uobis non comedet ſanguinem, nec
ex aduenis qui peregrinantur " apud' uos. *" inter*
13 ♦ Homo quicumque de filijs Iſrael, & de *M S. Rad.*
aduenis qui peregrinantur apud uos, ſi ue- *H. C.*
natione atque aucupio ceperit feram, uel
auem, quibus ueſci licitum eſt, fundat
ſanguinem eius, & operiat illum terra.
14 ♦ ‖ Anima enim omnis carnis in ſangui- *Gen. 9. 4.*
ne eſt: unde dixi filijs Iſrael. Sanguinem
uniuerſæ carnis non comedetis, quia ani-
ma carnis in ſanguine eſt: & quicumque
15 comederit illum, interibit. ♦ anima quæ
comederit morticinum uel captum a be-
ſtia, tam de indigenis, quam de aduenis,
lauabit ueſtimenta ſua, & ſemetipſum
aqua, & contaminatus erit uſque ad ue-
16 ſperum: & hoc ordine mundus fiet. ♦ Quod
ſi non lauerit ueſtimenta ſua uel corpus,
portabit iniquitatem ſuam.

CAP. XVIII.

1 LOcutus eſt Dominus ad Moyſen, di-
2 cens. ♦ Loquere filijs Iſrael, & di-
ces ad eos: Ego Dominus Deus ue-
3 ſter: ♦ iuxta conſuetudinem Terræ-Ægypti
in qua habitaſtis, no facietis: & iuxta mo-
rem Regionis-Chanaan, ad quam ego in-
troducturus ſum uos non agetis, nec in le

gitimis eorum ambulabitis. ♦ Facietis iu- 4
dicia mea, & præcepta mea seruabitis, &
ambulabitis in eis. Ego Dominus Deus ue-
ster. ♦ ‖ custodite leges meas atque iudi- 5
cia, quæ faciens homo uiuet in eis. Ego
Dominus. ♦ Omnis homo ad proximam 6
sanguinis sui non accedet, ut reuelet tur-
pitudinem eius. ego dominus. ♦ Turpitu- 7
diné patris tui & turpitudinem matris tuę
non discooperies; mater tua est: non reue-
labis turpitudinem eius. ♦ Turpitudinem 8
uxoris patris tui non discooperies: turpi-
tudo enim patris tui est. ♦ Turpitudinem 9
sororis tuæ ex patre siue ex matre quæ do-
mi uel foris genita est, nó reuelabis. ♦ Tur- 10
pitudinem filiæ filij tui, uel neptis ex filia
nó reuelabis: quia turpitudo tua est. ♦ Tur- 11
pitudiné filiæ uxoris patris tui quam pe-
perit patri tuo, & est soror tua, non re-
uelabis. ♦ Turpitudinem sororis patris 12
tui non discooperies: quia caro est patris
tui. ♦ Turpitudinem sororis matris tuæ 13
non reuelabis, eo quòd caro sit matris tuę.
♦ Turpitudinem patrui tui non reuelabis, 14
nec accedes ad uxoré eius quę tibi affinita-
te coniungitur. ♦ Turpitudinem nurus tuæ 15
non reuelabis, quia uxor filij tui est, nec
discooperies ignominiam eius. * ♦ Tur- 16
pitudinem uxoris fratris tui non reuela-
bis: quia turpitudo fratris tui est. ♦ Tur- 17
pitudinem uxoris tuæ & filiæ eius non re-
uelabis. Filiá filij eius, & filiam filiæ illius
non sumes, ut reueles ignominiam eius:
quia caro illius sunt, & talis coitus ince-
stus est. ♦ Sororem uxoris tuæ in pellicatú 18
illius non accipies, nec reuelabis turpitu-
dinem eius adhuc illa uiuente. ♦ Ad mu- 19
lierem quæ patitur méstrua, non accedes
nec reuelabis fœditatem eius. ♦ Cum uxo- 20
re proximi tui nó coibis, nec seminis com-
mistione maculaberis. ♦ De semine tuo nó 21
dabis ut consecretur ‖ idôlo Moloch, nec
pólliues nomen Dei tui: ego Dominus.
♦ Cum masculo non commisceatis coitu 22
femineo, quia abominatio est. ♦ Cú omni 23
pecore non coibis, nec maculaberis cum
eo. Mulier non succumbet iumento, nec
miscebitur ei: quia scelus est. ♦ Nec pol- 24
luamini in omnibus his quibus contami-
natæ sunt uniuersæ gentes, quas ego eij-
ciam ante conspectum uestrum, ♦ & qui- 25
bus polluta est terra: cuius ego scelera ui-
sitabo, ut euomat habitatores suos. ♦ Cu- 26
stodite legitima mea atque iudicia, & non
faciatis ex omnibus abominationibus istis
tam indigena, quá colonus qui peregriná-
tur apud uos. ♦ Omnes enim execrationes 27
istas fecerunt accolæ terræ qui fuerunt
ante uos, & polluerunt eam. ♦ Cauete ergo 28
ne & uos similiter euomat, cú paria fece-
ritis, sicut euomuit gentem quæ fuit an-
te uos. ♦ Omnis anima quæ fecerit de abo- 29
minationibus his quippiam, peribit de
medio populi sui. ♦ Custodite mandata 30
mea. Nolite facere quæ fecerunt hi qui
fuerunt ante uos, & ne polluamini in eis:
ego Dominus Deus uester.

CAP. XIX.

Locutus est Dominus ad Moysen, di- 1
cens, ♦ Loquere ad omnem cœtum 2
filiorum Israel, & dices ad eos, ‖ San-
cti estote, quia ego sanctus sum Dominus

Rom. 10. 5. *Eze.* 20. 11. *Gal.* 3. 12

* *& uxorem fratris sui nullus accipiat* M S. q. Rad.

Infr. 20. 2. *Rom.* 13. 10.

Imp. 11. 4. 1. *Pet.* 1. 6.

3 Deus uester. ♦ Vnusquisque patrem suum,
& matrem suam timeat. Sabbatha mea
custodite. Ego Dominus Deus uester.
4 ♦ Nolite conuerti ad idola, nec Deos con-
flatiles faciatis uobis. ego Domine Deus
5 uester. ♦ Si immolaueritis hostiam paci-
6 ficorum Domino ut sit placabilis: ♦ eo die
quo fuerit immolata, comedetis eam, &
die altero: quicquid autem residuum fue-
rit in diem tertium, igne comburetis.
7 ♦ si quis post biduum comederit ex ea, pro-
8 fanus erit, & impietatis reus: ♦ portabitq.
iniquitatem suam, quia sanctum Domi-
ni polluit, & peribit anima illa de " popu-
9 lo suo'. ♦ Cumq. messueris segetes terræ
tuæ, non tondebis usque ad solum super-
ficiem terræ: nec remanétes spicas colli-
10 ges. ♦ Neque in uinea tua racemos & gra-
na decidentia congregabis, sed pauperi-
bus & peregrinis carpenda dimittes. e-
11 go Dominus Deus uester. ♦ Non facietis
furtum. Non mentiemini, nec decipiet
12 unusquisque proximum suum. ♦ Non per-
iurabis in nomine meo, nec pollues no-
13 men Dei tui. ego Dominus. ♦ Non facies
calumniam proximo tuo, nec ui oppri-
mes eum. Non morabitur opus mercena-
14 rij tui apud te usque mane. ♦ Non male-
dices surdo, nec coram cæco pones offen-
diculum: sed timebis Dominum Deum
15 tuú, quia ego sum Dominus. ♦ Non facies
quod iniquum est, nec iniuste iudicabis.
‖ Non consideres personam pauperis, nec
honores uultum potétis. Iuste iudica pro-
16 ximo tuo. ♦ Non eris criminator, ' nec '
susurro in " populo '. Non stabis contra
17 sanguiné proximi tui. ego Dominus. ♦ Non
oderis fratrem tuum in corde tuo, sed pu-
blice argue eum, ne habeas super illo pec-
18 catum. ♦ ‖ Non quæras ultionem, nec me-
mor eris iniuriæ ciuium tuorum. ‖ Diliges
amicum tuum sicut teipsum. ego Domi-
19 nus. ♦ Leges meas custodite. " Iumentum
tuum ' non facies coire cum alterius ge-
neris animantibus. Agrum tuum non se-
res diuerso semine. Veste, quæ ex duo-
20 bus texta est, non induêris. ♦ Homo si
dormierit cum muliere coitu seminis, quę
sit ancilla etiam nobilis, & tamen pre-
tio non redempta, nec libertate donata:
uapulabunt ambo, & non morientur,
21 quia non fuit libera. ♦ pro delicto autem
suo offeret Domino ad ostium tabernacu-
22 li testimonij arietem. ♦ Orabitq. pro eo
sacerdos, & pro " peccato' eius coram Do-
mino, & repropitiabitur ei, dimitteturq.
23 peccatum. ♦ Quando ingressi fueritis ter-
ram, & plantaueritis in ea ligna pomife-
ra, auferetis præputia eorum: poma quæ
germinant, immunda erunt uobis, nec
24 edetis ex eis. ♦ Quarto autem anno om-
nis fructus eorum sanctificabitur lauda-
25 bilis Domino. ♦ Quinto autem anno co-
medetis fructus, congregantes poma,
quæ proferunt. ego Dominus Deus ue-
26 ster. ♦ Non comedetis * cum sanguine.
Non augurabimini, nec obseruabitis som-
27 nia. ♦ Neque in rotundum attondebi-
28 tis comam: nec radetis barbam. ♦ Et su-
per mortuo non incidetis carnes uestras,
neque figuras aliquas, aut stigmata fa-
29 cietis uobis. Ego Dominus. ♦ Ne prosti-

" *medio populi sui* M S q.

Infr. 23. 22.

Exo. 20. 7. 17. *Deut.* 5. 11. 20. *Eccl.* 10. 6. *Deu.* 24. 14. *Tob.* 4. 15. *Deut.* 1. 17. 16. 19. *Iacob* 2. 2. *Pro.* 24. 23. 1. *Ioh.* 2. 11. 3. 15. *Eccli.* 19. 13. *Mat.* 18. 15. *Luc.* 17. 3.

" *&* M S. Rad.

" *populis* 10. M S. Rad. H.

Matt. 5. 43. 22. 39 *Rom.* 13. 9 *Gal.* 5. 14 *Iacob.* 2. 9.

" *Iumēta tua* 13. M S. R. Rad. G. *Singulariter vero legunt, cū* H. C.

" *delicto* M S. Rad.

* *carnem* M S. q.

Infr. 21. 5

tuas filiam tuam, ne contaminetur terra,
& impleatur piaculo. ♦ Sabbatha mea cu- 30
stodite, & sanctuariũ meum metuite. ego
Dominus. ♦ Non declinetis ad magos, 31
nec ab ariolis aliquid sciscitemini, ut pol-
luamini per eos. ego Dominus Deus ue-
ster. ♦ Coram cano capite consurge, & ho 32
nora personam senis: & time Dominum
Deum tuum. ego sum Dominus. ♦ Si habi- 33
tauerit aduena in terra uestra, & moratus
fuerit inter uos, non exprobretis ei: ♦ sed 34
sit inter uos quasi indigena: & diligetis eũ
quasi uosmetipsos: fuistis enim, & uos ad-
uenę in Terra-Ægypti. ego Dominus Deus
uester. ♦ Nolite facere iniquum aliquid 35
in iudicio, in regula, in pondere, in men-
sura. ♦ Statera iusta, & æqua sint pon- 36
dera, iustus modius, æquusq. sextarius.
ego Dominus Deus uester, qui eduxi uos
de Terra-Ægypti. ♦ Custodite omnia præ- 37
cepta mea, & uniuersa iudicia, & faci-
te ea. ego Dominus.

Ne MS. Rad. H.

Exo. 21. 21.

ne MS Rad.

CAP. XX.

Locutusq. est Dominus ad Moysen, 1
dicens, ♦ Hæc loqueris filijs Israel, 2
Homo de filijs Israel, & de aduenis
qui habitant in Israel, siquis dederit de se-
mine suo idolo Moloch, morte moriatur:
populus terræ lapidabit eum. ♦ Et ego po- 3
nam faciem meam contra illum: succi-
damq. eum de medio populi sui, eo quòd
dederit de semine suo, Moloch, & cõtami-
nauerit sanctuarium meum, ac polluerit
nomen sanctum meum. ♦ Quòd si negli- 4
gens populus terræ, & quasi paruipendẽs
imperium meum, dimiserit hominem
qui dedit de semine suo, Moloch, nec uo-
luerit eum occidere: ♦ ponam faciem meã 5
super hominẽ illum, & cognationem eius,
succidamq. & ipsum, & omnes qui consen
serunt ei ut fornicaretur cum Moloch, de
medio populi sui. ♦ Anima, quæ declinaue 6
rit ad magos, & ariolos, & fornicata fuerit
cum eis, ponam faciem meam cõtra eam,
& interficiam illam de medio populi sui.
♦ Sanctificamini, & estote sancti, quia ego 7
*sum Dominus Deus uester. ♦ Custodite 8
præcepta mea, & facite ea: Ego Dominus
qui sanctifico uos. ♦ Qui maledixerit patri 9
suo, aut matri, morte moriatur. patri
matriq. qui maledixerit, sanguis eius sit
super eum. ♦ Si mœchatus quis fuerit cum 10
uxore alterius, & adulterium perpetraue-
rit cum cõiuge proximi sui, morte moriã-
tur, & mœchus & adultera. ♦ Qui dormie- 11
rit cum nouerca sua, & reuelauerit igno-
miniam patris sui, morte moriantur am-
bo: sanguis eorum sit super eos. ♦ Si quis 12
dormierit cum nuru sua, uterque moria-
tur, quia scelus operati sunt: sanguis eorũ
sit super eos. ♦ Qui dormierit cum ma- 13
sculo coitu fœmineo, uterque operatus
est nefas, morte moriantur; sit sanguis
eorum super eos. ♦ Qui supra uxorem fi- 14
liam, duxerit matrem eius, scelus operatus
est: uiuus ardebit cum eis, nec permanebit
tantum nefas in medio uestri. ♦ Qui cum 15
iumento & pecore coierit morte moria-
tur: pecus quoque occidite. ♦ Mulier quæ 16
succubuerit cuilibet iumento, simul inter-
ficietur cum eo: sanguis eorum sit super
eos. ♦ Qui acceperit sororem suam fi- 17
liam patris sui, uel filiam matris suæ, &
uiderit turpitudinem eius, illaq. conspe-
xerit fratris ignominiam: nefariam rem
operati sunt: occidentur in conspectu
populi sui, eo quòd turpitudinem suam
mutuo reuelauerint, & portabunt ini-
18 quitatem suam. ♦ Qui coierit cum mu-
liere in fluxu menstruo, & reuelauerit
turpitudinem eius, ipsaq. aperuerit fon-
tem sanguinis sui, interficientur ambo
19 de medio populi sui. ♦ Turpitudinem
materteræ, & amitæ tuæ non discoope-
ries: qui hoc fecerit, ignominiam carnis
suæ nudauit, portabunt ambo iniquita-
20 tem suam. ♦ Qui coierit cum uxore pa-
trui, uel auunculi sui, & reuelauerit igno-
miniam cognationis suæ, portabunt am-
bo peccatum suum: absque liberis mo-
21 rientur. ♦ Qui duxerit uxorem fratris
sui, rem facit illicitam, turpitudinem
fratris sui reuelauit: absque liberis erunt.
22 ♦ Custodite leges meas, atque iudicia, & fa
cite ea: ne & uos euomat terra, quam in-
23 traturi estis & habitaturi, ♦ Nolite am-
bulare in legitimis nationum, quas ego
expulsurus sum ante uos. Omnia enim
hæc fecerunt, & abominatus sum eas.
24 ♦ Vobis autem loquor, Possidete terram
eorum, quam dabo uobis in hæredita-
tem, terram fluentem lacte, & melle. ego
Dominus Deus uester, qui separaui uos a
25 cæteris populis. ♦ Separate ergo, & uos
iumentum mundum ab immundo, &
auem mundam ab immunda; ne pollua-
tis animas uestras in pecore, & auibus,
* cunctis quæ mouentur in terra, & quæ
26 uobis ostendi esse polluta. ♦ * Eritis mi-
hi sancti, quia sanctus sum ego Domi-
nus, & separaui uos a cæteris populis, ut
27 essetis mei. ♦ ¶ Vir siue mulier, in qui-
bus pythonicus, uel diuinationis fuerit
spiritus, morte moriantur; lapidibus ob-
ruent eos: sanguis eorum sit super illos.

Sup. 18. 21.

** Sanctus MS. R Rad. G. Verum H. & C. non addunt. 1. Pet. 1. 16. Exo. 21. 17. Prou. 20. 20. Mat. 15. 14. Mar. 7. 10.*

& MS. Rad. H. C. Disiunctiuam coniunctione recte transtulerunt septuaginta. Iob. 8. 4. Deut. 22. 22.

**Et 2 MS. Rad. H. C. 7. Deut. 18. 10. 1. Reg. 28. 7.*

CAP. XXI.

1 Dixit quoque Dominus ad Moysen,
Loquere ad sacerdotes filios Aaron,
& dices ad eos, Ne contaminetur
2 sacerdos in mortibus ciuium suorum. ♦ ni-
si tantum in consanguineis, ac propin-
quis, id est, super patrem, & matrem, &
3 filium, & filiam, fratrem quoque, ♦ &
sororem uirginem, quæ non est nupta ui-
4 ro: ♦ sed nec in principe populi sui con-
5 taminabitur. ♦ ¶ Nec radent caput, nec
barbam, neque in carnibus suis facient
6 incisuras. ♦ Sancti erunt Deo suo, & non
pollulent nomen eius: incensum enim Do-
mini & panes Dei sui offerunt, & ideo san
7 cti erunt. ♦ Scortum, & uile prostibu-
lum non ducet uxorem, nec eam quæ
repudiata est a marito: quia consecra-
8 tus est Deo suo, ♦ & panes propositio-
nis offert. Sit ergo sanctus, quia & ego
sanctus sum Dominus, qui sanctifico uos.
9 ♦ Sacerdotis filia si deprehensa fuerit in
stupro, & uiolauerit nomen patris sui,
10 flammis exuretur. ♦ Pontifex, id est, sa-
cerdos maximus inter fratres suos, su-
per cuius caput fusum est unctionis oleũ,
& cuius manus in sacerdotio consecratæ
sunt, uestitusq. est sanctis uestibus, ca-
put suum non discooperiet, uestimen-

Sup. 19. 27.

ta *

*ſuas 2 MS. H. C. G. Hoc & duobus ſequentibus locis, Textus Rad. ſuffragatur. " Dei ſui 3 MS. R. H. C. G. Eze. 44. 20. * ſuas 2 MS. H. C. * ueſtras G.*

ta * non ſcindet, † & ad omnem mortuum 11
non ingredietur omnino. ſuper patre quoque
que ſuo, & matre non contaminabitur.
† Nec egredietur de ſanctis, ne polluat 12
ſanctuarium "Domini', quia oleum ſanctę
unctionis Dei ſui ſuper eum eſt. ego Do-
minus. † ‖ Virginem ducet uxorem: † Vi- 13
duam autem & repudiatam, & ſordidam, 14
atque meretricem non accipiet, ſed puel-
lam de populo ſuo: † ne commiſceat ſtir- 15
pem generis ſui uulgo gentis ſuę: quia
ego Dominus qui ſanctifico eum. † Lo- 16
cutusq. eſt Dominus ad Moyſen, dicens, † Lo- 17
quere ad Aaron: Homo de ſemine tuo per
familias * qui habuerit maculam, non of-
feret panes Deo ſuo, † nec accedet ad mi- 18
niſterium eius: ſi cæcus fuerit, ſi claudus,
ſi uel paruo uel grandi uel torto naſo, † ſi 19
fracto pede, ſi manu, † ſi gibbus, ſi lippus, 20
ſi albuginem habens in oculo, ſi iugem
ſcabiem, ſi impetiginem in corpore, uel
herníoſus. † Omnis qui habuerit macu- 21
lam de ſemine Aaron ſacerdotis, non ac-
cedet offerre hoſtias Domino, nec panes
Deo ſuo: † ueſcetur tamen panibus qui 22
offeruntur in ſanctuario, † ita dumtaxat, 23
ut intra uelum non ingrediatur, nec ac-
cedat ad altare, " qui' maculam habet, &
contaminare non debet ſanctuariũ meũ.
Ego Dominus qui ſanctifico eos. † Locu- 24
tus eſt ergo Moyſes ad Aaron, & ad filios
eius, & ad omnem Iſraël, cuncta quæ
fuerant ſibi imperata.

" quia 6 MS Rad. H. C. G.

CAP. XXII.

Locutus quoq; eſt Dominus ad Moy- 1
ſen, dicens, † Loquere ad Aaron & 2
ad filios eius, ut caueant ab his quæ
conſecrata ſunt filiorum Iſrael, & non
contaminent nomen ſanctificatorum mi-
hi, quæ ipſi offerunt. ego Dominus.
† Dic ad eos & ad poſteros eorum: Omnis 3
homo qui acceſſerit de ſtirpe ueſtra ad ea
quæ cõſecrata ſunt, & quæ obtulerunt fi-
lij Iſraël Domino, in quo eſt immunditia,
peribit coram Domino. ego ſum Domi-
nus. † Homo de ſemine Aaron qui fue- 4
rit leproſus, aut patiens fluxum ſeminis,
non ueſcetur de his quæ ſanctificata ſunt
mihi, donec ſanetur. Qui tetigerit im-
mundum ſuper mortuo, & ex quo egre-
ditur ſemen quaſi coitus, † & qui " tangit' 5
reptile, & quodlibet immundum, cuius
tactus eſt ſordidus. † immundus erit uſ- 6
que ad ueſperum, & non ueſcetur his quæ
ſanctificata ſunt: ſed cum lauerit " car-
nem ſuam' aqua, † & occubuerit Sol, tunc 7
mundatus ueſcetur de ſanctificatis, quia
cibus illius eſt. † ‖ Morticinum & captum 8
a beſtia non comedent, nec polluentur in
eis. ego ſum Dominus. † Cuſtodiant prę- 9
cepta mea, ut non ſubiaceant peccato, &
moriantur in ſanctuario, cum polluerint
illud. ego Dominus qui ſanctifico eos.
† Omnis alienigena non comedet de ſan- 10
ctificatis, inquilinus ſacerdotis, & merce-
narius non ueſcentur ex eis. † Quem au- 11
tem ſacerdos emerit, & qui uernaculus do-
mus eius fuerit, hi comedent ex eis. † Si 12
filia ſacerdotis cuilibet ex populo nupta
fuerit: de his quæ ſanctificata ſunt, & de
primitijs non ueſcetur. † ſin autem uidua, 13
uel repudiata, & abſque liberis reuerſa

" tanget MS. H. C. G. " corpus ſuum MS. G. Textus autẽ Rad. H. & C. conſonat. Exo. 22. 31. Ezec. 44. 31.

fuerit ad domum patris ſui: ſicut puella
conſueuerat, aletur cibis patris ſui. Om-
nis alienigena comedendi ex eis non ha-
14 bet poteſtatem. † Qui comederit de ſan-
ctificatis per ignorantiam, addet quintam
partem cum eo quod comedit, & dabit ſa-
15 cerdoti in ſanctuarium. † Nec contamina-
bunt ſanctificata filiorum Iſraël, quæ of-
16 ferunt Domino: † ne forte ſuſtineant ini-
quitatem delicti ſui', cum ſanctificata co-
mederint. ego Dominus qui ſanctifico eos.
17 † Locutusq. eſt Dominus ad Moyſen, di-
18 cens. † Loquere ad Aaron, & filios eius &
ad omnes filios Iſraël, dicesq. ad eos, Ho-
mo de domo Iſraël, & de aduenis qui ha-
bitant apud uos, qui obtulerit oblationem
ſuam, uel uota ſoluens, uel ſponte offe-
rens, quicquid illud obtulerit in holocau-
19 ſtum Domini, † ut offeratur per uos, ma-
ſculus immaculatus erit ex bobus, & oui-
20 bus, & ex capris: † ſi maculam habuerit,
21 non offeretis, neq; erit acceptabile. † ‖ Ho-
mo qui obtulerit uictimam pacificorum
Domino, uel uota ſoluens, uel ſponte of-
ferens, tam de bobus quàm de ouibus, im-
maculatum offeret, ut acceptabile ſit:
22 omnis macula non erit in eo. † Si cæcum
fuerit, ſi fractum, ſi cicatricem habens,
ſi papulas, aut ſcabiem, aut impetiginem:
non offeretis ea Domino, nec adolebitis
23 ex eis ſuper altare Domini. † Bouem &
ouem aure & cauda amputatis, uolunta-
rie offerre potes, uotum autem ex eis ſo-
24 lui non poteſt. † Omne animal quod uel
contritis, uel tonſis, uel ſectis ablatisq.
teſticulis eſt, non offeretis Domino, & in
25 terra ueſtra hoc omnino ne faciatis. † De
manu alienigenæ non offeretis panes Deo
ueſtro, & quicquid aliud dare uoluerit:
quia corrupta, & maculata ſunt omnia:
26 non ſuſcipietis ea. † Locutusq. eſt Dominus
27 ad Moyſen, dicens, † Bos, ouis, & capra cum
genita fuerint, ſeptem diebus erunt ſub
ubere matris ſuæ: die autem octauo, &
28 deinceps offerri poterunt Domino. † Si-
ue illa bos, ſiue ouis, nõ immolabũtur una
29 die cum fœtibus ſuis. † Si immolaueritis
hoſtiam pro gratiarum actione Domino,
30 ut poſſit eſſe placabilis, † eodem die co-
medetis eam. non remanebit quicquam
31 in mane alterius diei. ego Dominus. † Cu-
ſtodite mandata mea, & facite ea. ego
32 Dominus. † Ne polluatis nomen meum
ſanctum, ut ſanctificer in medio filiorum
Iſraël. Ego Dominus qui ſanctifico uos,
33 † & eduxi de Terra Ægypti, ut eſſem uo-
bis in Deum. ego Dominus.

Deu. 15. 20. Eccli. 35. 24.

CAP. XXIII.

1 Locutusq. eſt Dominus ad Moyſen,
2 dicens. † Loquere filijs Iſraël, &
dices ad eos: Hæ ſunt feriæ Domi-
3 ni, quas uocabitis ſanctas. † Sex diebus
facietis opus: dies ſeptimus, quia ſabba-
thi requies eſt, uocabitur ſanctus. omne
opus non facietis in eo. ſabbathum Domi-
ni eſt in cunctis habitationibus ueſtris.
4 † Hæ ſunt ergo feriæ Domini ſanctæ, quas
5 celebrare debetis temporibus ſuis. † Men-
ſe primo, quartadecima die menſis ad ue-
6 ſperum, Phaſe Domini eſt. † & quintade-
cima die menſis huius, ſolemnitas azymo-
rum Domini eſt. Septem diebus azyma

Exo. 20. 9. Exo. 12. 18. Nu. 11. 16.

comedetis. ✝ dies primus erit uobis cele- 7
berrimus, ſanctusq. omne opus ſeruile
non facietis in eo: ✝ ſed offeretis ſacrifi- 8
cium in igne Domino ſeptem diebus. dies
autem ſeptimus erit celebrior & ſanctior:
nullumq. ſeruile opus facietis in eo'. ✝Lo- 9
cutusq. eſt Dominus ad Moyſen, dicens.
✝ Loquere filijs Iſrael, & dices ad eos, cum 10
ingreſſi fueritis terram quam ego dabo
uobis, & meſſueritis ſegetem, feretis "
manipulos' ſpicarum primitias meſſis ue-
ſtræ ad ſacerdotem. ✝ qui eleuabit faſci- 11
culum coram Domino, ut " acceptabile'
ſit pro uobis, altero die Sabbathi, & ſan-
ctificabit illum. ✝Atque in eodem die quo 12
manipulus conſecratur, cædetur agnus
immaculatus anniculus in holocauſtum
Domini. ✝ Et libamenta offerentur cum 13
eo, duæ decimæ ſimilæ conſperſæ oleo in
incenſum Domini, odoremq. ſuauiſſimũ:
liba quoque uini, quarta pars hin. ✝ Pa- 14
nem, & polentam, & pultes non come-
detis ex ſegete, uſque ad diem qua offe-
ratis ex ea Deo ueſtro. Præceptum eſt ſem-
piternum in generationibus, cunctiſq.
habitaculis ueſtris. ✝ Numerabitis ergo ab 15
altero die Sabbathi in quo obtuliſtis ma-
nipulum primitiarum ſeptem hebdoma-
das plenas, ✝ uſque ad alteram diem ex- 16
pletionis hebdomadę ſeptimæ, id eſt quin-
quaginta dies: ✝ & ſic offeretis ſacrificium 17
nouum Domino ex omnibus habitaculis
ueſtris, panes primitiarum duos de dua-
bus decimis ſimilæ fermentatæ, quos co-
quetis in primitias Domini. ✝ Offeretiſq. 18
cum panibus ſeptem agnos immaculatos
anniculos, & uitulum de armento unum,
& arietes duos, & erunt in holocauſtum
cum libamentis ſuis, in odorem ſuauiſſi-
mum Domino. ✝ Facietis & hircum pro 19
peccato, duoſq. agnos anniculos hoſtias
pacificorum. ✝ Cumq. eleuauerit eos ſa- 20
cerdos cum panibus primitiarum coram
Domino, * cedent in uſum eius. ✝ Et uo- 21
cabitis hunc diem celeberrimum, atque
ſanctiſſimum: omne opus ſeruile non fa-
cietis in eo. Legitimum ſempiternum
erit in cunctis habitaculis, & generatio-
nibus ueſtris. ✝ Poſtquam autem meſſue- 22
ritis ſegetem terræ ueſtræ, non ſecabitis
eam uſque ad ſolum. ‖ nec remanentes
ſpicas colligetis, ſed pauperibus & pere-
grinis dimittetis eas. ego ſum Dominus
Deus ueſter. ✝ Locutuſq. eſt Dominus ad 23
Moyſen, dicens, ✝ Loquere filijs Iſrael: 24
Menſe ſeptimo, prima die menſis, erit uo-
bis ſabbathum, memoriale, clangentibus
tubis, & uocabitur ſanctum: ✝ omne opus 25
ſeruile non facietis in eo, & offeretis ho-
locauſtum Domino. ✝ Locutuſq. eſt Do- 26
minus ad Moyſen, dicens, ✝ ‖ Decimo 27
die menſis huius ſeptimi, dies expiatio-
num erit celeberrimus, & uocabitur ſan-
ctus: affligetiſq. animas ueſtras in eo, &
offeretis holocauſtum Domino. ✝ Omne 28
opus ſeruile non facietis in tempore diei
huius: quia dies propitiationis eſt, ut pro-
pitietur uobis Dominus Deus ueſter. ✝Om- 29
nis anima quæ afflicta non fuerit die hac,
peribit de populis ſuis: ✝& quæ operis quip 30
piam fecerit, delebo eam de populo ſuo.
✝ Nihil ergo operis facietis in eo: legiti- 31

Margin: - I M S. H C. G. Rad. autem legitur. — " manipulum H. Plurali numero utuntur Septuaginta. — " acceptabilis M S. Rad. — * cũ duobus agnis, H. C. G. — Sup. 19. 9. — Deut. 24. 19. — Sup. 16. 30. Num. 29. 7.

mum ſempiternum erit uobis in cunctis
generationibus, & habitationibus ueſtris.
32 ✝ ſabbathum requietionis eſt, & affige-
tis animas ueſtras die nono menſis. A
ueſpera uſque ad ueſperam celebrabitis
33 ſabbatha ueſtra. ✝ Et locutus eſt Domi-
34 nus ad Moyſen, dicens, ✝ Loquere filijs
Iſrael, A quintodecimo die menſis hu-
ius ſeptimi, erunt feriæ tabernaculorum
35 ſeptem diebus Domino. ✝ Dies primus
uocabitur celeberrimus atque ſanctiſſi-
mus: omne opus ſeruile non facietis in
36 eo. ✝Et ſeptem diebus offeretis holocauſta
Domino. ‖ dies quoque octauus erit ce-
leberrimus atque ſanctiſſimus, & offere-
tis holocauſtum Domino: eſt enim cœ-
tus atque collectæ: omne opus ſerui-
37 le non facietis in eo. ✝ Hæ ſunt feriæ
Domini, quas uocabitis celeberrimas at-
que ſanctiſſimas, offeretiſq. in eis obla-
tiones Domino, holocauſta & libamen-
38 ta iuxta ritum uniuſcuiuſque diei. ✝ Ex-
ceptis ſabbathis Domini, doniſq. ue-
ſtris, & quæ offeretis ex uoto, uel quę
39 ſponte tribuetis Domino. ✝ A quinto-
decimo ergo die menſis ſeptimi, quan-
do congregaueritis omnes fructus terræ
ueſtræ, celebrabitis ferias Domini ſe-
ptem diebus. die primo, & die octa-
40 uo erit ſabbathum, id eſt requies. ✝ Su-
metiſq. uobis die primo fructus arbo-
ris pulcherrimæ, ſpatulaſq. palmarum,
& ramos ligni denſarum frondium, &
ſalices de torrente, & lætabimini co-
41 ram Domino Deo ueſtro. ✝ celebrabi-
tiſq. ſolemnitatem eius ſeptem diebus
per annum. legitimum ſempiternum
erit in generationibus ueſtris. Menſe ſe-
42 ptimo feſta celebrabitis, ✝ & habitabi-
tis in umbraculis ſeptem diebus. omnis
qui de genere eſt Iſrael, manebit in ta-
43 bernaculis: ✝ ut diſcant poſteri ueſtri,
quòd in tabernaculis habitare fecerim
filios Iſraël, cum educerem eos de Ter-
ra Ægypti. ego Dominus Deus ueſter.
44 ✝ Locutuſq. eſt Moyſes ſuper ſolemni-
tatibus Domini ad filios Iſraël.

CAP. XXIIII.

1 ET locutus eſt Dominus ad Moyſen,
2 dicens, ✝ Præcipe filijs Iſraël, ut af-
ferant tibi oleum de oliuis puriſſi-
mum ac lucidum, ad concinnandas lucer-
3 nas iugiter, ✝ extra uelum teſtimonij in ta
bernaculo fœderis. Ponetq. eas Aaron a
ueſpere uſque in mane coram Domino,
cultu rituq. perpetuo in generationibus
4 ueſtris. ✝ Super candelabrum mundiſſi-
mum ponentur ſemper in conſpectu Do-
5 mini. ✝ Accipies quoque ſimilam, & co-
ques ex ea duodecim panes, qui ſinguli
6 habebunt duas decimas ✝ quorum ſenos
altrinſecus ſuper menſam puriſſimam co-
7 ram Domino ſtatues: ✝ & pones ſuper eos
thus lucidiſſimum, ut ſit panis in moni-
8 mentum oblationis " Domini'. ✝ Per ſin-
gula ſabbatha mutabuntur coram Domi-
no ſuſcepti a filijs Iſrael fœdere ſempi-
9 terno: ✝ ‖ eruntq. Aaron, & filiorum eius,
ut comedant eos in loco ſancto: quia ſan-
ctum ſanctorum eſt de ſacrificijs Domini
10 iure perpetuo. ✝ Ecce autem egreſſus fi-
lius mulieris Iſraëlitidis, quem pepererat

Margin: Ioh. 7. 37. — " Domino I M S. H C. G. — Exo. 29. 33. — Mat. 12. 4. — Sup. 8. 31.

de uiro Ægyptio inter filios Israel, iurga-
tus est in castris cũ uiro Israelite. ♦Cumq. 11
blasphemasset nomen Domini, & male-
dixisset, ei adductus est ad Moysen. (Voca-

batur autẽ mater eius Salumith filia Da-
12 bri de tribu Dan.) ♦Miseruntq. eum in car
cerem, donec nossent quid iuberet Do-
13 minus. ♦ Qui locutus est ad Moysen, di-

cens, ♦ Educ blasphemum extra castra, & 14
ponant omnes qui audierunt, manus suas
super caput eius, & lapidet eum populus
uniuersus. ♦ Et ad filios Israel loquẽris, 15
Homo qui maledixerit Deo suo, portabit
peccatum suum: ♦ & qui blasphemauerit 16
nomen Domini, morte moriatur: lapidi-
bus opprimet eum omnis multitudo " po-
puli', siue ille ciuis, siue peregrinus fuerit.
Qui blasphemauerit nomen Domini, mor
te moriatur. ♦ Qui percusserit, & occide- 17
rit hominem, morte moriatur. ♦ Qui per- 18
cusserit animal, " reddet' uicarium, id est
animam pro anima. ♦ Qui irrogauerit 19
maculam cuilibet ciuium suorum: sicut
fecit, sic fiet ei: ♦fracturam pro factura, 20
oculum pro oculo, dentem pro dente re-
stituet. qualem inflixerit maculam, talem
sustinere cogetur. ♦ Qui percusserit iumẽ- 21
tum, " reddet' aliud. Qui percusserit ho-
minem, punietur. ♦ Æquum iudicium sit 22
inter uos, siue peregrinus siue ciuis pecca-
uerit: quia ego sum Dominus Deus uester.
♦ Locutusq. est Moyses ad filios Israel, & 23
eduxerũt eũ qui blasphemauerat, extra ca
stra, ac lapidibus oppresserunt. Fecerũtq. fi
lij Israel sicut præceperat Dominus Moysi.

CAP. XXV.

Locutusq. est Dominus ad Moysen in 1
monte Sinai, dicens, ♦ Loquere 2
filijs Israel, & dices ad eos, Quan-
do ingressi fueritis terram quam ego da-
bo uobis, sabbathizet *sabbathum " Do-
mini'. ♦ Sex annis seres agrum tuum, & 3
sex annis putabis uineam tuam, colligesq.
fructus eius: ♦ septimo autem anno sab- 4
bathum erit terræ, requietionis Domini:
agrum non seres, & uineam non putabis.

5 ♦ Quæ sponte " gignet' humus, non me-
tes: & uuas primitiarum tuarum non col-
liges quasi uindemiã: annus enim requie
6 tionis terræ est: ♦sed erũt uobis in cibũ, ti-
bi & seruo tuo, ancillæ * & mercenario
tuo, & aduenæ qui " peregrinatur' apud te:
7 ♦iumẽtis tuis & pecoribus, omnia quæ na-
8 scuntur, præbebunt cibum. ♦ Numerabis
quoque tibi septẽ hebdomadas annorũ, id
est septies septẽ, quæ simul faciunt annos
9 quadraginta nouem: ♦ & clanges buccina
mẽse septimo, decima die mẽsis, propitia-
10 tionis tẽpore in uniuersa terra uestra. ♦ Sã
ctificabisq. annum quinquagesimũ, & uo-
cabis remissionẽ cunctis habitatoribus ter
ræ tuæ, ipse est enim iubileus. Reuertetur
homo ad possessionem suam, & unusquis-
11 que redíet ad familiam pristinam; ♦ quia
iubileus est, & quinquagesimus annus. Nõ
seretis atq; metetis, spõte in agro nascẽtia
12 & primitias uindemiæ non colligetis, ♦ ob
sanctificationem iubilei, sed statim " obla
13 ta' comedetis. ♦ Anno iubilei redient om-
14 nes ad possessiones suas. ♦ quando uendes
quippiam ciui tuo, uel emes ab eo, ne cõ-
tristes fratrem tuũ, sed iuxta numerum an
15 norum iubilei emes ab eo, ♦& iuxta suppu
16 tationem frugum uendet tibi. ♦ Quanto
plures anni remanserint post iubileũ, tan-
to crescet, & pretium, & quanto minus tẽ-
poris numeraueris, tanto minoris & em-
ptio constabit. tempus enim frugum uen-
17 det tibi. ♦ Nolite affligere contribules ue-
stros, sed timeat unusquisque Deum suũ,
18 quia ego Dominus Deus uester. ♦ Facite
præcepta mea, & iudicia custodite, &
implete ea: ut habitare possitis in terra
19 absq; ullo pauore, ♦& gignat uobis humus

" gignit MS. Rad. G.
* nec 7 MS. Rad. H. C. G.
" peregrinantur MS. R H. C. Textus autẽ Rad. consentit, & ad G. accedit.

" ablata MS R Radul. autẽ oblatam legit, & uindemia subaudit. Hac posterior 12. uersus pars, ab H. C. & G. ad hũc legitur modum,
De agro comedetis fructum eius.

ructus suos, quibus uescamini usque ad
aturitatem, nullius impetum formidan-
tes. † Quod si dixeritis, Quid comedemus 20
anno septimo, si non seuerimus, neque
collegerimus fruges nostras. † Dabo bene- 21
dictionem meam uobis anno sexto, & fa-
ciet fructus trium annorum: † seretisq. an- 22
no octauo, & comedetis ueteres fruges us-
que ad nonum annum: donec noua nascã-
tur, edetis uetera. † Terra quoque non uen- 23
detur in perpetuum: quia mea est, & uos
aduenæ & coloni mei estis. † vnde cuncta 24
regio possessionis uestræ sub redemptionis
conditione uendetur. † Si attenuatus fra- 25
ter tuus uendiderit possessiunculam suam,
& uoluerit propinquus eius, potest redime
re quod ille uendiderat. † sin autem non 26
habuerit proximum, & ipse pretium ad re-
dimendum potuerit inuenire: † computa- 27
buntur fructus ex eo tẽpore quo uendidit:
& quod reliquum est, reddet emptori, sicq.
recipiet possessionem suam. † quòd si non 28
inuenerit manus eius ut reddat pretium:
habebit emptor quod emerat, usque ad
annum iubileum. In ipso enim omnis uẽ-
ditio redibit ad dominum, & ad possesso-
rem pristinum. † Qui uendiderit domum 29
intra urbis muros, habebit licentiam re-
dimendi, donec unus impleatur annus.
† si non redemerit, & anni circulus fuerit 30
euolutus, emptor possidebit eam, & posteri
eius in perpetuum, & redemi non poterit,
etiam in iubileo. † Sin autem in uilla fue- 31
rit domus, quę muros non habet, agrorum
iure uendetur. si ante redempta non fue-
rit, in iubileo reuertetur ad dominum.
† Ædes Leuitarum quæ in urbibus sunt, 32
semper possunt redimi: † si redemptæ non 33
fuerint, in iubileo reuertentur ad domi-
nos, quia domus urbium ʺ Leuitarum' pro
possessionibus sunt inter filios Israel. † Su 34
burbana autem eorum non ueneant, quia
possessio sempiterna est. † Si attenuatus 35
fuerit frater tuus, & infirmus manu, & su-
sceperis eum quasi aduenam & peregri-
num, & uixerit tecum, † ne accipias usu- 36
ras ab eo, nec amplius quam dedisti. time
Deum tuum, ut uiuere possit frater tuus
apud te. † Pecuniam tuam non dabis ei ad 37
usuram, & frugum superabundantiam nõ
exiges. † Ego Dominus Deus uester, qui 38
eduxi uos de Terra-Ægypti, ut darem uo-
bis Terram-Chanãn, & essem uester Deus.
† Si paupertate compulsus uendiderit se 39
tibi frater tuus, non eum oprimes serui-
tute famulorum. † sed quasi mercenarius 40
& colonus erit: usque ad annum iubileum
operabitur apud te, † & postea egredietur 41
cum liberis suis, & reuertetur ad cogna-
tionem, & ad possessionem patrum suo-
rum. † mei enim serui sunt, & ego eduxi 42
eos de Terra-Ægypti. non ueneant condi-
tione seruorum: † ne affligas eum per po- 43
tentiam, sed metuito Deum tuum. † Ser- 44
uus & ancilla sint uobis de nationibus quę
in circuitu uestro sunt. † Et de aduenis 45
qui peregrinantur apud uos, uel qui ex his
nati fuerint in terra uestra, hos habebitis
famulos: † & hæreditario iure trasmit- 46
tetis ad posteros, ac posidebitis in æter-
num. fratres autem uestros filios Israel
ne opprimatis per potentiam. † Si inua- 47

ʺ Leuiticarũ MS. Rad. Verũ quia textum occupat, lectio R. H. C. & G. respondet.

luerit apud uos manus aduenæ atque pe-
regrini, & attenuatus frater tuus uendi-
48 derit se ei, aut cuiquam de stirpe eius: † post
uenditionem potest redimi. Qui uoluerit
49 ex fratribus suis redimet eum, † & patruus,
& patruelis, & consanguineus, & affinis.
Sin autem & ipse potuerit, redimet se.
50 † supputatis dumtaxat annis a tempore
uẽditionis suæ usque in annum iubileum:
& pecunia qua uenditus fuerat, iuxta an-
norum numerum & rationem mercena-
51 rij supputata. † Si plures fuerint anni qui
remanent usque ad iubileum, secundum
52 hos reddet & pretium. † si pauci, ponet
rationem cum eo iuxta annorum nume-
rum, & reddet emptori quod reliquum est
53 annorum, † quibus ante seruiuit mercedi-
bus imputatis: non affliget eum uiolenter
54 in conspectu tuo. † Quod si per hæc redi-
mi non potuerit, anno iubileo egredietur
55 cum liberis suis. † Mei enim sunt serui,
filij Israel, quos eduxi de Terra-Ægypti.

CAP. XXVI.

1 EGo Dominus Deus uester. ‖ Non fa- *Exo. 20. 4.*
cietis vobis idolum & sculptile, nec
titulos erigetis, nec insignem lapidẽ *Deut. 5. 8*
ponetis in terra uestra, ut adoretis eum. *Ps. 96. 7.*
2 ego enim sum Dominus Deus uester † Cu-
stodite sabbatha mea, & pauete sãctuariũ
3 meum. ego Dominus. † ‖ Si in præceptis *Deu. 28. 1.*
meis ambulaueritis, & mandata mea cu-
4 stodieritis, & feceritis ea, † dabo uobis plu-
uias temporibus suis, & terra gignet ger-
men suum, & pomis arbores replebun-
5 tur. † Apprehendet messium tritura vinde-
miam, & vindemia occupabit sementem:
& comedetis panem uestrum in saturita-
te, ‖ & absque pauore habitabitis in ter- *Iob. 11. 19.*
6 ra uestra. † Dabo pacem in finibus uestris
dormietis, & non erit qui exterreat. Au-
feram malas bestias: & gladius non tran-
7 sibit terminos vestros. † Persequemini ini-
micos uestros, & corruent coram uobis.
8 † persequentur quinque de uestris centum
alienos, & centum de uobis decem mil-
lia: cadent inimici uestri gladio in conspe-
9 ctu uestro. † Respiciam uos, & crescere fa-
ciam: multiplicabimini, & firmabo pactũ
10 meum uobiscum. † Comedetis uetustissi-
ma ueterum, & uetera nouis superueniẽ-
11 tibus proijcietis. † Ponam tabernaculum
meum in medio uestri, & non abijciet uos *2 Cor. 6. 16.*
12 anima mea. † ‖ Ambulabo inter uos, &
ero Deus uester, uosq. eritis populus meus. *Deu. 28. 15.*
13 † Ego Dominus Deus uester: qui eduxi uos
de Terra-Aegyptiorum, ne seruiretis eis, *Tren. 2. 17.*
& qui confregi catenas ceruicum uestra-
14 rum, ut incederetis erecti. † ‖ Quod si *Mal. 2. 2*
non audieritis me, nec feceritis omnia
15 mãdata mea, † ʺ si spreueritis leges meas, *ʺ & si 2. MS. H. C.*
& iudicia mea cõtempseritis, ut non fa- *ʺ sed MS. R. G.*
ciatis ea quæ a me constituta sunt, & ad
irritum perducatis pactum meum: ego **Et H. C. G.*
16 quoque hæc faciam uobis, † * Visitabo
uos * velociter in egestate, & ardore, qui ** quoque MS Textus ut hoc. & precedẽti loco Rad. tussi agatur.*
conficiat oculos uestros, & consumat ani-
mas uestras. Frustra feretis sementem,
17 quæ ab hostibus deuorabitur. † Ponam fa-
ciem meam contra uos, & corruetis co-
ram hostibus uestris, & subiiciemini his
qui oderunt uos. fugietis nemine perse-
18 quente. † Sin autem nec sic obedieritis

nihi

mihi, addam correptiones uestras septu-
plum propter peccata uestra, ¶ & côteram 19
superbiam duritiæ uestræ. Daboq. uobis
cælum desuper sicut ferrum, & terram
æneam. ¶ Consumetur incassum labor ue- 20
ster, non proferet terra germen, nec arbo-
res poma præbebunt. ¶ Si ambulaueritis 21
ex aduerso mihi, nec uolueritis audi-
re me, addam plagas uestras usque in
septuplum propter peccata uestra; ¶ im- 22
mittamq. in uos bestias agri, quæ consu-
mant uos, & pecora uestra, & ad paucita-
tem cuncta redigant, deserteq. fiant uiæ
uestræ. ¶ Quòd si nec sic uolueritis reci- 23
pere disciplinam, sed & ambulaueritis
ex aduerso mihi: ¶ ego quoque contra uos 24
aduersus incedam, & percutiam uos se-
pties propter peccata uestra. ¶ inducamq. 25
super uos gladium ultorem fœderis mei.
Cumq. confugeritis in urbes, mittam pe-
stilentiam in medio uestri, & trademini
in manibus hostium, ¶ postquam confre- 26
gero baculum panis uestri: ita ut decem
mulieres in uno clibano coquant panes,
& reddant eos ad pondus; & comedetis,
& non saturabimini. ¶ Sin autem nec per 27
hęc audieritis me, sed ambulaueritis con-
tra me: ¶ & ego incedam aduersus uos in 28
furore contrario, & corripiam uos septem
plagis propter peccata uestra, ¶ ita ut co- 29
medatis carnes filiorum uestrorum & fi-
liarum uestrarum. ¶ destruam excelsa ue- 30
stra, & simulachra * confringam. Cadetis
inter ruinas idolorum uestrorum, & abo-
minabitur uos anima mea, ¶ in tantum ut 31
urbes uestras redigam in solitudinem, &
deserta faciam sanctuaria uestra, nec
recipiam ultra odorē suauissimum. ¶ Di- 32
sperdamq. terram uestram, & stupebunt
super ea inimici uestri, cum habitatores
illius fuerint. ¶ uos autem dispergā in Gen- 33
tes, & euaginabo post uos gladium, eritq.
terra uestra deserta, & ciuitates uestræ di-
rutæ. ¶ Tunc placebunt terræ sabbatha sua 34
cunctis diebus solitudinis suæ: quādo fue-
ritis in terra hostili, sabbathizabit, & re-
quiescet ¶ in sabbathis solitudinis suæ eo, 35
quod non requieuerit in sabbathis uestris
quando habitabatis in ea. ¶ Et qui de uo- 36
bis remanserint, dabo pauorem in cordi-
bus eorum in regionibus hostium, terrebit
eos sonitus folij uolantis: & ita fugient
quasi gladium: cadent nullo persequen-
te, ¶ & corruent singuli super fratres suos 37
quasi bella fugientes, nemo uestrum ini-
micis audebit resistere. ¶ peribitis inter 38
Gentes, & hostilis uos terra consumet.
¶ Quod si & de ijs aliqui remanserint, ta- 39
bescent in iniquitatibus suis, in terra ini-
micorum suorum, & propter peccata pa-
trum suorum, & sua affligentur: ¶ donec 40
confiteantur iniquitates suas, & " maio-
rum suorum', quibus præuaricati sunt in
me, & ambulauerunt ex aduerso mihi.
¶ Ambulabo igitur & ego contra eos, & 41
inducam illos in terram hostilem, donec
erubescat incircuncisa mens eorum: tunc
orabunt pro impietatibus suis. ¶ Et re- 42
cordabor fœderis mei quod pepigi cum
Iacob, & Isaac, & Abraham. Terræ quo-
que memor ero: ¶ quæ cum relicta fue- 43
rit ab eis, complacebit sibi in sabbathis
suis, patiens solitudinem propter illos.
Ipsi uero rogabunt pro peccatis suis, eo
quòd abiecerint iudicia mea, & leges meas
44 despexerint. ¶ Attamen etiam cum es-
sent in terra hostili, nō penitus abieci eos,
neque sic despexi ut consumerentur, &
irritum facerem pactum meum cum eis.
Ego enim sum Dominus Deus, eorum
45 ¶ & recordabor fœderis mei pristini, quan-
do eduxi eos de Terra-Ægypti in conspe-
ctu Gentiū, ut essem Deus eorum. ego Dn̄s
46 -Deus'. ¶ Hæc sunt iudicia atq; pręcepta &
leges, quas dedit Dn̄s inter se & inter filios
Israël in Monte Sinai per manum Moysi.

* uestra 6 M.S. H. C. G. A Rad. autem non legitur.

" malorum suorum recordentur O.

-3 M 8. H C.G.

CAP. XXVII.

1 Locutusq. est Dominus ad Moysen,
2 dicens, ¶ Loquere filijs Israël, & di-
ces ad eos, Homo qui uotum fece-
rit, & spoponderit " Deo' animam suam,
3 sub æstimatione dabit pretium. ¶ Si fue-
rit masculus a uicesimo anno usque ad se-
xagesimum annum, dabit quinquaginta
4 siclos argenti ad mensuram sanctuarij: ¶ si
5 mulier, triginta. ¶ A quinto autem an-
no usque ad uicesimum, masculus dabit
6 uiginti siclos: fœmina decem. ¶ Ab uno
mense usque ad annum quintum, pro ma-
sculo dabuntur quinque sicli: pro fœmi-
7 na tres. ¶ Sexagenarius & ultra mascu-
lus dabit quindecim siclos: fęmina decem.
8 ¶ Si pauper fuerit, & * æstimationem red-
dere non ualebit, stabit coram sacerdote:
& quantum ille æstimauerit, & uiderit
9 eum posse reddere, tantum dabit. ¶ Ani-
mal autem quod immolari potest Domi-
10 no, si quis uouerit, * sanctum erit, ¶ &
mutari non poterit, id est, nec melius ma-
lo, nec peius bono. quòd si mutauerit: &
ipsum quod mutatum est, & illud pro quo
mutatum est, consecratum erit Domino.
11 ¶ Animal * immundum quod immolari
Domino non potest, si quis uouerit, ad-
12 ducetur ante sacerdotem. ¶ qui dijudicans
utrum bonum an malum sit, statuet pre-
13 tium. ¶ quod si dare uoluerit is qui offert,
addet super æstimationem quintam par-
14 tem. ¶ Homo si uouerit domum suam, &
sanctificauerit Domino, considerabit eam
sacerdos utrum bona an mala sit, & iuxta
pretiū quod ab eo fuerit constitutum, ue-
15 nūdabitur: ¶ sin autē ille qui uouerat, uolue-
rit redimere eam, dabit quintam partem
æstimationis supra, & habebit domum.
16 ¶ Quòd si agrum possessionis suæ uouerit,
& consecrauerit Domino: iuxta mensurā
sementis æstimabitur pretium si triginta
modijs hordei seritur terra, quinquagin-
17 ta siclis uenundetur argenti. ¶ Si statim ab
anno incipientis iubilei uouerit agrum,
quanto ualere potest, tanto æstimabitur:
18 ¶ sin autem post aliquantum temporis.
supputabit sacerdos pecuniam iuxta an-
norum, qui reliqui sunt, numerum usque
19 ad iubileū, & detrahetur ex pretio. ¶ Quòd
si uoluerit redimere agrum ille qui uoue-
rat, addet quintam partem æstimatæ pe-
20 cuniæ, & possidebit eum. ¶ Sin autem no-
luerit redimere, sed alteri cuilibet fuerit
uenundatus, ultra eum qui uouerat redi-
21 mere non poterit: ¶ quia cum iubilei ue-
nerit dies, sanctificatus erit Domino, &
possessio consecrata ad ius pertinet sacer-

" Domino M S. R H.G.C.

* ad 2. MS. A R. autem & Rad. non legitur.

* Domino 1 MS. Rad. H. C. G.

* autem.

13 M ¶ H. C. G.

dotum. ♦ Si ager emptus est, & non de pos- 22
sessione maiorum sanctificatus fuerit Do-
mino, ♦ supputabit sacerdos iuxta anno- 23
rum numerum usque ad iubileum, pretiũ:
& dabit ille qui uouerat eum, Domino.
♦ in iubileo autem reuertetur ad priorem 24
dominum, qui uendiderat eum, & habue-
tat in sorte possessionis suæ. ♦ Omnis æsti- 25
matio siclo sanctuarij põderabitur. ‖ Siclus
uiginti obolos habet. ♦ ‖ Primogenita, quæ 26
ad" Deum' pertinent, nemo sanctificare
poterit & uouere; siue bos, siue ouis fue-
rit: Domini sunt. ♦ Quòd si immundum 27
est animal, redimet qui obtulit iuxta æsti-
mationem" suam', & addet quintam par-
tem pretij. si redimere noluerit, uende-
tur alteri quantumcunque fuerit ante æ-
stimatum. ♦ Omne quod Domino conse- 28
cratur, siue homo fuerit, siue animal, si-
ue ager, non ueniet, nec redimi poterit.
Quicquid semel fuerit consecratum', san-
29 ctum sanctorum erit Domino. ♦ Et omnis
consecratio, quæ offertur ab homine, nõ
30 redimetur, sed morte morietur. ♦ Omnes
decimæ terræ, siue de frugibus, siue de po-
mis arborum, Domini sunt, & illi sancti-
31 ficantur. ♦ Si quis autem uoluerit redime-
re decimas suas, addet quintam partẽ ea-
32 rum. ♦ Omnium decimarum bouis: &
ouis, & capræ', quæ sub pastoris uirga trã-
seunt, quidquid decimum uenerit, san-
33 ctificabitur Domino. ♦ Non eligetur nec
bonum nec malum, nec altero commuta-
bitur. si quis mutauerit: & quod mutatũ
est, & pro quo mutatum est, sanctificabi-
34 tur Domino, & non redimetur. ♦ Hæc sunt
præcepta quæ mandauit Dominus Moysi
ad filios Israel in monte Sinai.

Exo. 30. 13. Num. 3. 47. Eze. 45. 12. " Dominum MS. R. Rad. H. C. G. " eam 2 MS H.

Iosue 6. 24. 39.

· R. H C. G. At a MS & Rad. legitur.

LIBER NVMERI,
HEBRAICE, VAIEDABBER,
ID EST,
ET LOCVTVS EST.

CAP. PRIMVM.

LOCVTVSQ. est Do- 1
minus ad Moysen
in deserto Sinai
in tabernaculo fœ-
deris, prima die
mensis secundi,
anno altero egres-
sionis eorum ex
Ægypto, dicens:
♦ ‖ Tollite summã 2
uniuersæ congregationis filiorum Israel
per cognationes, & domos suas, & nomina
singulorum, quicquid sexus est masculini,
3 ♦ a uicesimo anno & supra, omnium uiro-
rum fortium ex Israel, & numerabitis eos
4 per turmas suas, tu & Aaron, ♦ Eruntq. uo-
biscum principes tribuum, ac domorum
5 in cognationibus suis, ♦ quorum ista sunt
nomina: De Ruben, Elisur filius Sedeur.
6 ♦ De Simeon, Salamiel filius Surisaddai.
7 ♦ De Iuda Nahasson, filius Aminadab.
8 ♦ de Issachar, Nathanael filius Suar. ♦ de
9 Zabulon, Eliab filius Helon. ♦ Filiorum au-

Exo. 30. 12.

tem Ioseph, de Ephráim, Elisama filius Am- 10
miud: de Manasse, Gamaliel filius Pha-
dasseur. ¶ De Ben-iamin, Abidan filius Ge- 11
deonis: ¶ de Dan, Ahiézer filius Ammisad- 12
dai. ¶ de Aser, Phegiel filius Ochran. ¶ de 13
Gad, Eliasaph filius Duel. ¶ de Nephthali, 14
Ahira filius Enan. ¶ Hi nobilissimi princi- 15
pes multitudinis per tribus & cognatio- 16
nes suas, & capita exercitus Israel: ¶ quos 17
tulerunt Moyses, & Aaron cum omni uul-
gi multitudine, ¶ & congregauerunt pri- 18
mo die mensis secundi, recensentes eos
per cognationes, & domos, ac familias, &
capita & nomina singulorum ¶ a uicesimo 19
anno, & supra, sicut praeceperat Dominus
Moysi. Numeratiq. sunt in deserto Sinaî.
¶ De Ruben primogenito Israëlis per gene- 20
rationes, & familias, ac domos suas, & no-
mina capitum singulorum, omne quod
sexus est masculini a uicesimo anno & su-
pra, procedentium ad bellum. ¶ quadragin- 21
ta sex millia quingenti. ¶ De filijs Simeon 22
per generationes * & familias, ac domos
cognationum suarum recensiti sunt per
nomina, & capita singulorum, omne quod
sexus est masculini a uicesimo anno, & su-
pra, procedentium ad bellum, ¶ quinqua- 23
ginta nouem millia trecenti. ¶ De filijs 24
Gad per generationes * & familias, ac do-
mos cognationum suarum recensiti sunt
per nomina singulorum a uiginti annis,
& supra, omnes qui ad bella procederent,
¶ quadragintaquinque millia sexcenti 25
quinquaginta ¶ De filijs Iuda per gene- 26
rationes, & familias, ac domos cognatio-
num suarum, per nomina singulorum a
uicesimo anno, & supra, omnes qui pote-
rant ad bella procedere, ¶ recensiti sunt se- 27
ptuaginta quatuor millia sexcenti. ¶ De fi- 28
lijs Issachar, per generationes, & familias
ac domos cognationum suarum, per no-
mina singulorum a uicesimo anno, & su-
pra, omnes qui ad bella procederent, ¶ re- 29
censiti sunt quinquaginta quatuor millia
quadringenti. ¶ De filijs Zabulon per ge- 30
nerationes & familias, ac domos cogna-
tionum suarum recensiti sunt per nomi-
na singulorum a uicesimo anno, & supra,
omnes qui poterant ad bella procedere,
¶ quinquaginta septem millia quadringē- 31
ti. ¶ De filijs Ioseph, filiorum Ephráim 32
per generationes, familias, ac domos co-
gnationum suarum recensiti sunt per no-
mina singulorum a vicesimo anno & su-
pra, omnes qui poterant ad bella procede-
re, ¶ quadraginta millia quingenti. ¶ Por- 33
ro filiorum Manasse per generationes, & 34
familias ac domos cognationum suarum
recensiti sunt per nomina singulorum a
uiginti annis & supra, omnes qui poterāt
ad bella procedere, ¶ triginta duo millia 35
ducenti. ¶ De filijs Ben-iamin per gene- 36
rationes & familias ac domos cognationū
suarum recensiti sunt nominibus singulo-
rum a uicesimo anno & supra, omnes qui
poterāt ad bella procedere, ¶ triginta quin- 37
que millia quadringenti. ¶ De filijs Dan 38
per generationes, & familias ac domos co
gnationum suarum recensiti sunt nomi-
nibus singulorum a uicesimo anno & su-
pra, omnes qui poterant ad bella procede- 39
re, ¶ sexaginta duo millia septingenti. ¶ De 40

*suas MS. H.C.G.

*suas MS. H.C.G.

filijs Aser per generationes, & familias, ac
domos cognationum suarum recensiti sunt
per nomina singulorum a uicesimo anno
& supra, omnes qui poterant ad bella pro-
41 cedere, ¶ quadraginta millia & mille quin-
42 genti. ¶ De filijs Nephthali per generatio-
nes, & familias ac domos cognationum
suarum recensiti sunt nominibus singulo
rum a uicesimo anno & supra, omnes qui
43 poterant ad bella procedere, ¶ quinquagin
44 ta tria millia quadringenti. ¶ Hi sunt quos
numerauerunt Moyses, & Aaron, & duode
cim principes Israel, singulos per domos
45 cognationum suarum. ¶ Fueruntq. om-
nis numerus filiorum Israel per domos, &
familias suas a uicesimo anno & supra,
46 qui poterant ad bella procedere, ¶ sexcenta
tria millia uirorum quingenti quinqua-
47 ginta. ¶ Leuitæ autem in tribu familiarū
48 suarum non sunt numerati cum eis. ¶ Lo-
cutusq. est Dominus ad Moysen, dicens?
49 ¶ Tribum Leui noli numerare, neque po-
50 nes summam eorum cum filijs Israel: ¶ sed
constitue eos super tabernaculum testimo
nij, & cuncta uasa eius, & quicquid ad ce-
remonias pertinet. Ipsi portabunt taber-
naculum & omnia utensilia eius: & erūt
in ministerio, ac per gyrū tabernaculi me-
51 tabuntur. ¶ Cum proficiscendum fuerit,
deponent Leuitæ tabernaculum: cum "ca
strametanda', erigent. quisquis "externo-
52 rum' accesserit, occidetur. ¶ Metabuntur
autem castra filij Israel unusquisque per
turmas, & cuneos, atque exercitum suum.
53 ¶ Porro Leuitæ per gyrum tabernaculi fi-
gent tentoria, ne fiat indignatio super
multitudinem filiorum Israel, & excuba-
bunt in custodijs tabernaculi testimonij.
54 ¶ Fecerunt ergo filij Israel iuxta omnia
quæ præceperat Dominus Moysi.

" castrametandū 1 MS.
" exterorum MS.
" extraneorum, Rab.

CAP. II.

1 LOcutusq. est Dominus ad Moysen,
2 & Aaron, dicens, ¶ Singuli, per tur-
mas, signa, atque uexilla, & domos
cognationum suarum, castrametabuntur,
"filiorum' Israel, per gyrum tabernaculi
3 fœderis. ¶ Ad Orientem Iudas figet ten-
toria per turmas exercitus sui: eritq. prin
ceps filiorum eius Nahasson filius Amina-
4 dab. ¶ & omnis de stirpe eius summa pu-
gnantium, septuagintaquatuor millia "
5 sexcentorum'. ¶ Iuxta eum castrametati
sunt de tribu Issachar, quorum princeps
6 fuit Nathanael filius Suar. ¶ & omnis nu-
merus pugnatorum eiusquinquagintaqua
7 tuor millia quadringenti. ¶ In tribu Zabu
8 lon princeps fuit Eliab filius Helon. ¶ om-
nisq. de stirpe eius, exercitus pugnatorū,
quinquagintaseptem millia quadringen-
9 ti. ¶ Vniuersi qui in castris Iudæ annume-
rati sunt, fuerunt centum octoginta sex
millia quadringenti: & per turmas suas
10 primi egredientur. ¶ In castris filiorum
Ruben ad meridianam plagam erit prin-
11 ceps Elisur filius Sedeur. ¶ & cunctus exer
citus pugnatorum eius qui numerati sunt,
12 quadraginta sex millia quingenti. ¶ Iuxta
eum castrametati sunt de tribu Simeon
quorum princeps fuit Salamiel filius Su-
13 risaddai. ¶ & cunctus exercitus pugnato-
rum eius, qui numerati sunt, quinquagin
14 tanouem millia trecenti. ¶ In tribu Gad

" filij 3 MS. R. R. 6.
" sexcenti, R. Ra.

prin-

princeps fuit Elisaph filius Duel. ♀ & 15
cunctus exercitus pugnatorum eius, qui
numerati sunt, quadragintaquinque mil-
lia sexcenti quinquaginta. ♀ Omnes qui 16
recensiti sunt in castris Ruben, centum
quinquaginta millia, & mille quadringen

ti quinquaginta per turmas suas: in se-
17 cundo loco proficiscentur. ♀ Leuabitur
autem tabernaculum testimonij per offi-
cia Leuitarum & turmas eorum. quomo-
do erigetur, ita & deponetur. Singuli
per loca, & ordines suos proficiscen-

tur. ♀ Ad Occidentalem plagam erunt ca- 18
stra filiorum Ephraim, quorum princeps
fuit Elisama filius Ammiud. ♀ cũctus exer- 19
citus pugnatorũ eius, qui numerati sunt,
quadraginta millia quingenti. ♀ Et cum 20
eis tribus filiorum Manasse, quorum prin-
ceps fuit Gamaliel filius Phadassur. ♀ cun- 21
ctusq. exercitus pugnatorum eius, qui nu
merati sunt trigintaduo millia ducenti.
♀ In tribu filiorum Ben-iamin princeps 22
fuit Abidan filius Gedeônis. ♀ & cunctus 23
exercitus pugnatorum eius, qui recensiti
sunt, triginta quinque millia quadringẽ-
ti. ♀ Omnes qui numerati sunt in castris 24
Ephraim, centum octo millia centum per
turmas suas: tertij proficiscentur. ♀ Ad 25
Aquilonis partem castrametati sunt filij
Dan: quorum princeps fuit Ahi-ězer filius
Ammi-saddai. ♀ cunctus exercitus pugna- 26
torum eius, qui numerati sunt, sexaginta-
duo millia septingenti. ♀ Iuxta eum fi- 27
xêre tentoria de tribu Aser: quorum prin
ceps fuit Phegiel filius Ochran. ♀ cunctus 28
exercitus pugnatorum eius, qui numerati
sunt, quadraginta millia, & mille quingẽ-
ti. ♀ De tribu filiorum Nephthali prin- 29
ceps fuit Ahira filius Enan. ♀ cunctus exer 30
citus pugnatorum eius, quinquaginta tria
millia quadringenti. ♀ Omnes qui nume 31
rati sunt in castris Dan, fuerunt centum
quinquagintaseptem millia sexcenti: &
nouissimi proficiscentur. ♀ Hic numerus 32
filiorum Israel, per domos cognationum
suarum & turmas diuisi exercitus, sexcẽ-
tatria millia quingenti quinquaginta. ♀ Le 33
uitæ autem non sunt numerati inter fi-

lios Israël: sic enim præceperat Dominus
34 Moysi. ♀ Feceruntq. filij Israël iuxta om-
nia quæ mandauerat Dominus. Castrame
tati sunt per turmas suas, & profecti per
familias, ac domos patrum suorum.

CAP. III.

1 HÆ sunt generationes Aaron & Moy
si in die qua locutus est Dominus
2 ad Moysen in monte Sinai. ♀ Et
hæc nomina filiorum Aaron, ‖ primoge- *Exo.6.23*
nitus eius Nadab, deinde Abiu, & Elea-
3 zar, & Ithamar. ♀ Hæc nomina filiorum
Aaron sacerdotum, qui uncti sunt, & quo-
rum repletæ & consecratæ manus ut sa-
4 cerdotio fungerentur. ♀ ‖ Mortui sunt *Leu.10.2*
enim Nadab & Abiu cum offerrẽt ignem *1.Par.24.*
alienum in conspectu Domini in deserto *2.*
Sinai, absque liberis: functiq. sunt sacer- *Infr.26.*
dotio Eleazar & Ithamar coram Aaron *61.*
5 patre suo. ♀ Locutusq. est Dominus ad *Inf.8.9.*
6 Moysen, dicens, ♀ Applica tribum Leui, & *1.Esd.6.*
fac stare in conspectu Aaron sacerdotis, ut *28.*
7 ministrent ei, ♀ & excubent, & obseruent
quicquid ad cultum pertinet multitudi-
8 nis coram tabernaculo testimonij, ♀ & cu-
stodiant uasa tabernaculi, seruientes in
9 ministerio eius. ♀ Dabisq. dono Leuitas
10 Aaron, & filijs eius, ♀ quibus traditi sunt
a filijs Israël. Aaron autem & filios eius
constitues super cultum sacerdotij. Exter-
nus qui ad ministrandum accesserit, mo-
11 rietur. ♀ Locutusq. est Dominus ad Moy-
12 sen, dicens: ♀ Ego tuli Leuitas a filijs Is-
raël pro omni primogenito, qui aperit
uuluam in filijs Israël, eruntq. Leuitæ
13 mei. ♀ Meum est enim omne primogenitũ

ex quo

Infr. 8. 16. Exo. 13. 2. 34. 19.

ex quo percuſsi ‖ primogenitos in Terra
Ægypti: ſanctificaui mihi quicquid primũ
naſcitur in Iſrael ab homine uſque ad pe-
cus, mei ſunt: ego Dominus. ❡ Locutusq́. 14
eſt Dominus ad Moyſen in deſerto Sinai,
dicens. ❡ Numera filios Leui per domos pa- 15
trum ſuorum & familias, omnem maſcu-
Exo. 6. 17.
lum ab uno menſe & ſupra. ❡ ‖Numerauit 16
Moyſes ut præceperat Dominus, ❡ & inuẽ- 17
ti ſunt filij Leui per nomina ſua, Gerſon,
1 Par. 6. 1. & 23. 6.
& Caath, & Merari. ❡ Filij Gerſon: Lebni, 18
& Semei. ❡ Filij Caath: Amram, & Ieſaar, 19
Hebron, & Oziel. ❡ Filij Merari: Moholi, 20
Infr. 26. 57.
& Muſi. ❡ De Gerſon fuere familiæ duæ, 21
Lebnitica, & Semeitica: ❡ quarum nume- 22
ratus eſt populus ſexus maſculini ab uno
menſe & ſupra, ſeptem millia " quingen-
" quinge. R. G.
torum'. ❡ Hi poſt tabernaculum metabun- 23
tur ad Occidentẽ ❡ ſub principe Heliaſaph 24
filio Lael. ❡ Et habebunt excubias in taber- 25
naculo fœderis, ❡ ipſum tabernaculum & 26
operimentum eius, tẽtorium quod trahi-
tur ante fores tecti fœderis, & cortinas
atrij tentorium quoque quod appenditur
in introitu atrij tabernaculi, & quicquid
ad ritũ altaris pertinet, funes tabernacu-
li & omnia utẽſilia eius. ❡ Cognatio Caath 27
habebit populos Amramitas & Ieſaaritas
& Hebronitas & Ozielitas. Hæ ſunt fami-
liæ Caathitarum, recenſitæ per nomina
ſua: ❡ omnes generis maſculini ab uno mẽ- 28
ſe & ſupra, octo millia ſexcenti habebunt
excubias ſanctuarij, ❡ & caſtrametabun- 29
tur ad meridianam plagam. ❡ Princepsq́. 30
eorum erit Eliſaphã filius Oziel: ❡ & cuſto- 31
dient arcam, menſamq́. & cãdelabrum, al-
taria, & uaſa ſanctuarij, in quibus mini-
ſtratur, & uelũ, cũctamq́. huiuſcemodi ſu-
pellectilem. ❡ Princeps autem principum 32
Leuitarum Eleazar filius Aaron ſacerdo-
tis, erit ſuper excubitores cuſtodiæ ſan-
ctuarij. ❡ At uero de Merari erunt populi 33
Moholitæ & Muſitę recenſiti per nomina
ſua: ❡ omnes generis maſculini ab uno mẽ- 34
ſe & ſupra, ſex millia ducenti. ❡ Princeps 35
eorum Suriel filius Abihaiel. in plaga ſe-
ptentrionali caſtrametabuntur. ❡ Erunt 36
ſub cuſtodia eorum tabulæ tabernaculi &
uectes, & columnæ, ac baſes earum, & om-
nia quæ ad cultum huiuſcemodi pertinẽt:
❡ columnæq́. atrij per circuitum cum baſi- 37
bus ſuis, & paxilli cum funibus. ❡ Caſtra- 38
metabuntur ante tabernaculum fœderis,
id eſt ad Orientalem plagam, Moyſes, &
Aaron cum filijs ſuis, habentes cuſtodiã
ſanctuarij in medio filiorum Iſrael. quiſ-
quis alienus acceſſerit morietur. ❡ Omnes 39
Leuitæ, quos numerauerunt Moyſes & Aa-
ron iuxta præceptũ Domini per familias
ſuas in genere maſculino a menſe uno &
ſupra fuerunt uigintiduo millia. ❡ Et ait 40
Dominus ad Moyſen, Numera primoge-
nitos ſexus maſculini de filijs Iſrael ab uno
menſe & ſupra, & habebis ſummam eo-
rum. ❡ Tollesq́. Leuitas mihi pro omni pri- 41
mogenito filiorũ Iſrael, ego ſũ Dominus:
& pecora eorum pro uniuerſis primoge-
nitis pecorum filiorum Iſrael. ❡ Recẽſuit 42
Moyſes ſicut præceperat Dominus primo-
genitos filiorũ Iſrael. ❡ & fuerunt maſcu- 43
li per nomina ſua, a menſe uno & ſupra,
uigintiduo millia ducenti ſeptuaginta-

44 tres. ❡ Locutusq́. eſt Dominus ad Moyſen,
45 dicens: ❡ Tolle Leuitas pro primogenitis
filiorum Iſrael, & pecora Leuitarum pro
pecoribus eorum: eruntq́. Leuitæ mei
46 ego ſum Dominus. ❡ in pretio autem du-
centorum ſeptuagintatrium qui excedũt
numerum Leuitarum de primogenitis fi-
47 liorum Iſrael, ❡ ‖accipies quinque ſiclos
per ſingula capita ad menſuram ſanctua-
48 rij. e‖Siclus habet uiginti obolos. ❡ Dabisq́.
Exo. 30. 13. Leu. 27. 25. Eze. 45. 12. Infr. 18. 16.
pecuniam Aaron & filijs eius pretium eo-
49 rum qui ſupra ſunt. ❡ Tulit igitur Moy-
ſes pecuniam eorum qui fuerant amplius
50 & quos redemerat a Leuitis ❡ pro primo-
genitis filiorum Iſrael, mille trecento-
rũ ſexagintaquinque ſiclorũ iuxta põdus
51 ſanctuarij. ❡ & dedit eã Aaron & filijs eius
iuxta uerbum quod præceperat ſibi Dñs.

CAP. IIII.

1 LOcutusq́. eſt Dominus ad Moyſen,
2 & Aaron, dicens. ❡ Tolle ſummam
filiorum Caath de medio Leuitarũ
3 per domos & familias ſuas, ❡ a triceſimo
anno & ſupra uſque ad quinquageſimum
annum, omnium qui ingrediuntur ut ſtẽt
& miniſtrent in tabernaculo fœderis.
4 ❡ Hic eſt cultus filiorum Caath, Taberna-
5 culum fœderis & Sanctum ſanctorum ❡ in-
grediuntur Aaron & filij eius, quando mo-
uenda ſunt caſtra, & deponẽt uelum quod
pendet ante fores, inuoluentq́. eo arcam
6 teſtimonij, ❡ & operient rurſum " uela-
" uelamine M S. R. R. b. H. C. G.
men, " ianthinarum' pellium, extendentq́.
deſuper pallium totum hyacinthinum, &
7 inducent uectes. ❡ Menſam quoque pro-
" hyacinthinarum M S. R. R. b. G.
poſitionis inuoluent hyacinthino pallio,
& ponent cum ea thuribula, & mortario-
la, cyathos, & crateras ad liba fundenda:
8 panes ſemper in ea erunt: ❡ extẽdentq́. de-
ſuper pallium coccineum, quod rurſum
operient uelamento " iãthinarum' pelliũ.
" hyacinthinarum M S. R. G.
9 & inducent uectes. ❡ Sument & pallium
hyacinthinum quo operiẽt candelabrum
cum lucernis & forcipibus ſuis & emun-
ctorijs & cunctis uaſis olei, quæ ad concin-
10 nandas lucernas neceſſaria ſunt: ❡ & ſuper
omnia ponent operimentum " ianthina-
" hyacinthinarum M S. R. G.
11 rum' pellium, & inducent uectes. ❡ Nec nõ
& altare aureum inuoluent hyacinthino
ueſtimento, & extendent deſuper operi-
mentum " ianthinarum' pellium, indu-
" hyacinthinarum M S. R. G.
12 centq́. uectes. ❡ Omnia uaſa quibus mini-
ſtratur in ſanctuario, inuoluent hyacin-
thino pallio, & extẽdẽt deſuper operimẽ-
tum " ianthinarum' pellium, inducentq́.
" hyacinthinarum M S. R. G.
13 uectes. ❡ Sed & altare mundabunt ci-
nere, & inuoluent illud purpureo ue-
14 ſtimento, ❡ ponentq́. cum eo omnia uaſa
" hyacinthinarum M S. R. G.
quibus in miniſterio eius utuntur, id eſt,
ignium receptacula, fuſcinulas ac triden-
tes, uncinos & batilla. Cuncta uaſa altaris
operient ſimul uelamine " ianthinarum'
" inuoluerit R. H. C. At Te. tur G. ſuffragatur.
15 pellium, & inducent uectes. ❡ Cumq́. " in-
uoluerint' Aaron & filij eius ſanctuarium
& omnia uaſa eius in commotione caſtro-
rum, tunc intrabunt filij Caath ut portent
inuoluta: & non tangent uaſa ſanctuarij,
ne moriantur. Iſta ſunt onera filiorum
16 Caath in tabernaculo fœderis: ❡ ſuper quos
erit Eleazar filius Aaron ſacerdotis, ad cu-
ius curam pertinet oleum ad concinnan-
das lucernas & compoſitionis incenſum,

& ſacri-

¶ sacrificiū quod semper offertur, & oleu
unctionis, & quicquid ad cultum taberna
culi pertinet, omniumq. uasorum, quæ in
sanctuario sunt. ¶ Locutusq. est Dominus 17
ad Moysen, & Aaron, dicens: ¶ Nolite per- 18
dere populū Caath de medio Leuitarum:
¶ sed hoc facite eis, ut uiuant, & nō moriā- 19
tur, si tetigerint Sancta sanctorū. Aaron &
filij eius intrabunt, ipsiq. disponent" ope-
ra' singulorū, & diuidēt, quid portare quis
debeat. ¶ Alij nulla curiositate uideant quę 20
sunt in sanctuario priusquam inuoluātur,
alioquin morientur. ¶ Locutusq. est Do- 21
minus ad Moysen, dicens: ¶ Tolle summā 22
etiam filiorum Gerson per domos, ac fami
lias, & cognationes suas, ¶ a triginta annis 23
& supra, usque ad annos quinquaginta.
Numera omnes, qui ingrediuntur, & mini
strant in tabernaculo fœderis. ¶ Hoc est 24
officium familiæ Gersonitarum, ¶ ut por- 25
tent cortinas tabernaculi, & tectum fœde-
ris operimentum aliud, & super omnia ue
lamen" ianthinum' tentoriumq. quod pē
det in introitu tabernaculi fœderis, ¶ cor- 26
tinas atrij, & uelum in introitu quod est
ante tabernaculum. Omnia quæ ad altare
pertinent, funiculos, & uasa ministerij, ¶ iu 27
bente Aaron, & filijs eius, portabunt filij
Gerson: & scient singuli cui debeant oneri
mancipari. ¶ Hic est cultus familiæ Gerso- 28
nitarū in tabernaculo fœderis, eruntq. sub
manu Ithamar filij Aaron sacerdotis. ¶ Fi- 29
lios quoque Merari per familias, & domos
patrum suorum recensebis, ¶ a triginta an- 30
nis & supra, usque ad annos quinquagin-
ta, omnes qui ingrediuntur ad officiū mi-
nisterij sui, & cultum fœderis testimonij.
¶ Hæc sunt onera eorum: Portabunt tabu- 31
las tabernaculi, & uectes eius, columnas
ac bases earū, ¶ columnas quoq; atrij per 32

" onera: M S q. R

" hyacinthinum M S. R. C.

circuitum cum basibus, & paxillis, & funi-
bus suis. Omnia uasa & supellectilem ad
33 numerum accipient, sicq. portabunt. ¶ Hoc
est officiū familiæ Meraritarū, & ministe-
riū in tabernaculo fœderis: eruntq. sub ma
34 nu Ithamar filij Aarō sacerdotis. ¶ Recēsue
runt igitur Moyses, & Aaron, & principes sy
nagogæ filios Caath per cognationes & do
35 mos patrū suorū ¶ a triginta annis & su-
pra, usq; ad annū quinquagesimū, omnes
qui ingrediūtur ad ministeriū tabernacu-
36 li fœderis: ¶ & inuēti sunt duo millia septin
37 genti quinquaginta. ¶ Hic est numerus popu
li Caath q intrāt tabernaculū fœderis: hos
numerauit Moyses & Aarō, iuxta sermonē
38 Dñi per manū Moysi. ¶ Numerati sunt, & fi
lij Gerson p cognationes, & domos patrū
39 suorum, ¶ a triginta annis & supra, usq; ad
quinquagesimū annū, omnes q ingrediū-
40 tur ut ministrēt in tabernaculo fœderis: ¶ &
41 inuēti sūt duo millia sexcēti triginta. ¶ Hic
est populus Gersonitarū, quos numerauē-
42 rūt, Moyses, & Aarō iuxta uerbū Dñi. ¶ Nu-
merati sūt, & filij Merari per cognationes,
43 & domos patrū suorū ¶ a triginta annis &
supra, usq; ad annū quinquagesimum, om
nes qui ingrediūtur ad explendos ritus ta-
44 bernaculi fœderis: ¶ & inuēti sūt tria millia
45 ducēti: ¶ hic est numerus filiorum Merari,
quos recēsuerūt Moyses, & Aaron iuxta im
46 periū Dñi per manū Moysi. ¶ Omnes qui re
censiti sunt de Leuitis, & quos *fecit ad no
mē Moyses, & Aarō, & principes Israel p co
47 gnationes & domos patrū suorū ¶ a trigin
ta annis & supra, usque ad annū quinqua-
gesimū, ingredientes ad ministeriū taberna
48 culi, & onera portāda, ¶ fuerūt simul octo
49 millia quingenti octoginta. ¶ Iuxta uerbū
Dñi recensuit eos Moyses, unūquēq; iuxta
officiū, & onera sua, sicut præceperat ei Dñs.

*recensere M R. C.

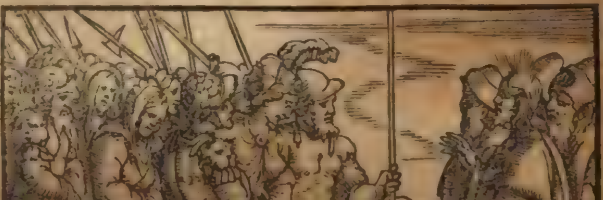

CAP. V.

Locutusq. est Dominus ad Moysen, di- 1
cens: ¶ Præcipe filijs Israel, ut eijciant 2
de castris omnem leprosum, & qui semi-
ne fluit, pollutusq. est super mortuo:
3 ¶ tam masculum quam feminā eijcite de
castris

castris, ne contaminent ea, cum habitaue-
rint uobiscum. ♦Feceruntq. ita filij Israel, 4
& iecerunt eos extra castra sicut locutus
erat Dominus Moysi, ♦ Locutusq. est Do- 5
minus ad Moysen, dicens: ♦ Loquere ad fi- 6
lios Israel: ‖ Vir siue mulier cum fecerint
ex omibus peccatis quæ solent hominibus
accidere, & per negligentiá transgressi fue
rint mandatum Domini, atque delique-
rint, ♦ confitebuntur peccatum suum, & 7
reddent ipsum caput, quintamq. partem
desuper ei in quem peccauerint. ♦ Sin au- 8
tem non fuerit qui recipiat, dabunt Do-
mino, & erit sacerdotis, excepto ariete qui
offertur pro expiatione, ut sit placabilis
hostia. ♦Omnes quoque primitiæ quas of- 9
ferunt filij Israël, ad sacerdotem pertinét:
& ♦ quicquid in sanctuariú offertur a sin- 10
gulis, & traditur manibus sacerdotis, ip-
sius erit. ♦Locutusq. est Dominus ad Moy- 11
sen, dicens: ♦Loquere ad filios Israël, & di- 12
ces ad eos: Vir cuius uxor errauerit, mari-
tumq. contemnens ♦ dormierit cum alte- 13
ro uiro, & hoc maritus deprehendere non
quiuerit, sed latet adulterium, & testibus
argui non potest, quia non est inuenta in
stupro: ♦ si spiritus zelotypiæ concitauerit 14
uirum contra uxorem suam, quæ uel pol-
luta est, uel falsa suspicione appetitur: ♦ad- 15
ducet eam ad sacerdotem, & offeret obla-
tionem pro illa decimã partem sati farinę
hordeaceæ: non fundet super eam oleum,
nec imponet thus: quia sacrificium zeloty-
piæ, est & oblatio inuestigans adulterium.
♦ Offeret igitur eam sacerdos, & statuet 16
coram Domino. ♦assumetq. aquam sanctã 17
in uase fictili, & pauxillum terræ de paui-
mento tabernaculi mittet in eam. ♦Cumq. 18
steterit mulier in conspectu Domini, di-
scooperiet caput eius, & ponet super ma-
nus illius sacrificiú recordationis, & obla-
tionem zelotypiæ: ipse auté tenebit aquas
amarissimas, in quibus cum execratione
maledicta congessit. ♦ adiurabitq. eam, & 19
dicet: Si non dormiuit uir alienus tecum,
& si non polluta es deserto mariti thoro,
non te nocebunt aquæ istæ amarissimæ, in
quas maledicta congessi. ♦ Sin autem de- 20
clinasti a uiro tuo, atque polluta es, & cõ-
cubuisti cú altero uiro: ♦his maledictioni- 21
bus subiacebis: Det te Dominus in maledi-
ctionem, exemplumq. cunctorum in po-
pulo "suo": putrescere faciat femur tuum,
& tumens uterus tuus disrumpatur. ♦ in- 22
grediantur aquæ maledictæ in uentrem
tuum, & utero tumescente putrescat fe-
mur. Et respondebit mulier, Amen, amen.
♦ Scribetq. sacerdos in libello ista maledi- 23
cta, & delebit ea aquis amarissimis, in quas
maledicta congessit, ♦ & dabit ei bibere. 24
Quas cum exhauserit, ♦ tollet sacerdos de 25
manu eius sacrificium zelotypię, & eleua-
bit illud coram Domino, ♦imponetq. illud
super altare: ita dumtaxat ut prius, ♦pugil- 26
lum sacrificij tollat de eo quod offertur,
& incẽdat super altare: & sic potú det mu-
lieri aquas amarissimas. ♦Quas cum bibe- 27
rit, si polluta est, & contempto uiro adulte-
rij rea, pertransibunt eam aquæ maledi-
ctionis, & inflato uentre computrescet fe-
mur: eritq. mulier in maledictionem, &
in exemplum omni populo. ♦ Quòd si pol- 28
luta non fuerit, erit innoxia, & faciet li-
29 beros. ♦ Ista est lex zelotypiæ. Si decli-
30 nauerit a uiro suo, & si polluta fuerit, ♦ ma
ritusq. zelotypiæ spiritu concitatus addu-
xerit eam in conspectu Domini, & fecerit
ei sacerdos iuxta omnia quæ scripta sunt,
31 ♦ maritus absque culpa erit, & illa reci-
piet iniquitatem suam.

CAP. VI.

1 LOcutusq est Dominus ad Moysen, di
2 cens, ♦Loquere ad filios Israel, & di-
ces ad eos: Vir siue mulier cum fece-
rint uotum ut santificétur, & se uoluerint
3 Domino cõsecrare: ♦ a uino, & omni quod
inebriare potest, abstinebunt. Acetum ex
uino, & ex qualibet alia potione, & quic-
quid de uua exprimitur, nõ bibét: uuas re-
4 centes siccasq non comedent. ♦cunctis die-
bus quibus ex uoto Domino consecrantur:
quicquid ex uinea esse potest, ab uua passa
5 usq; ad acinum non comedent. ♦Omni té-
pore separationis suæ ‖ nouacula nõ "trã-
sibit" per caput eius usq; ad completum
dié, quo Domino cõsecratur. Sanctus erit,
6 crescente cæsarie capitis eius. ♦Omni tem-
pore consecrationis suę super mortuũ nõ
7 ingredietur, ♦ nec sup patris quidé & ma-
tris & fratris sororisq. funere cõtaminabi-
tur, quia cõsecratio Dei sui sup caput eius
8 est. ♦Omnibus diebus separationis suæ san-
9 ctus erit Domino. ♦Sin auté mortuus fue-
rit subito quispiam coram eo, polluetur ca
put consecrationis eius: quod radet illico
in eadem die purgationis suæ, & rursum
10 septima. ♦ in octaua auté die offeret duos
turtures, uel duos pullos columbæ sacer-
11 doti in introitu fœderis testimonij. ♦ fa-
cietq. sacerdos unum pro peccato, & alte-
rú in holocaustum, & deprecabitur pro eo,
quia peccauit super mortuo: sáctificabitq.
12 caput eius in die illo: ♦ & cõsecrabit Domi-
no dies separationis illius, offerés agnum
anniculum pro peccato: ita tamen ut dies
priores irriti fiant, quoniam polluta est san
13 ctificatio eius. ♦Ista est lex consecrationis.
Cum dies quos ex uoto decreuerat, com-
plebuntur: adducet eum ad ostium taber-
14 naculi fœderis, ♦ & offeret oblationé eius
Domino, agnum anniculum immaculatú
in holocaustum, & ouem anniculam im-
maculatam pro peccato, & arietem im-
15 maculatum, hostiam pacificam, ♦ canistrú
quoque panum azymorum qui conspersi
sint oleo, & lagana absq; fermento uncta
16 oleo, ac libamina singulorum: ♦ quæ offe-
ret sacerdos coram Domino, & faciet tam
17 pro peccato, quam in holocaustum. ♦ Arie-
tem uero immolabit hostiam pacificam
Domino, offerens simul canistrum azymo-
rum, & libamenta quæ ex more deben-
18 tur. ♦ ‖ Tunc radetur Nazaræus ante ostiũ
tabernaculi fœderis cæsarie consecratio-
nis suæ: tolletq. capillos eius, & ponet su-
per ignem, qui est suppositus sacrificio pa-
19 cificorum. ♦ Et armum coctum arietis, tor-
tamq. absque fermento unam de canistro,
& laganú azimum unum, & tradet in ma
nus Nazaræi, postquam rasum fuerit ca-
20 put eius. ♦ Susceptaq. rursum ab eo, eleua-
bit in conspectu Domini: & sanctificata
sacerdotis erunt, sicut pectusculum quod
separari iussum est, & femur. posthæc po-

...s. 6. 3.

...no 1
..., H.C.

Iud. 13. 5
" ascendet
M 8 9.
" super 7
M S. Rab.
H.C.G.

Act. 21.
24

teſt bibere nazaræus uinū. ♦ Iſta eſt lex na- 21
zaræi, cum uouerit oblationem ſuam Do-
mino tēpore conſecrationis ſuæ, exceptis
his quæ inuenerit manus eius. iuxta quod
mente deuouerat, ita faciet ad perfectio-
nē ſanctificationis ſuæ. ♦ Locutuſq́. eſt Do- 22
minus ad Moyſen, dicens. ♦ Loquere Aaron 23
& filijs eius. Sic benedicetis filijs Iſraël, &
dicetis eis: ♦ Benedicat tibi Dominus, & 24
cuſtodiat te. ♦ Oſtendat Dominus faciem 25
ſuam tibi, & miſereatur tui. ♦ Conuertat 26
Dominus uultum ſuum ad te, & det tibi
pacem. ♦ Inuocabuntq́. nomen meum ſu- 27
per filios Iſraël, & ego benedicam eis.

CAP. VII.

Factum eſt autem in die qua cōpleuit 1
Moyſes tabernaculū, & erexit illud: &
vnxitq́ & ſanctificauit eum omnibus
uaſis ſuis, altare ſimiliter & omnia uaſa
eius: ♦ Obtulerunt principes Iſraël & ca- 2
pita familiarum, " qui ' erant per ſingulas
tribus, præfecti eorum qui numerati fue-
rant, ♦ munera coram Domino ſex plau- 3
ſtra tecta cum duodecim bobus. Vnū p'au
ſtrum obtulēre duo duces, & unum bouē
ſinguli. obtuleruntq́. ea in conſpectu ta-
bernaculi. ♦ Ait autē Dñs ad Moyſen, ♦ Suſci 4
pe ab eis, ut ſeruiant in miniſterio taber- 5
naculi, * & trades ea Leuitis iuxta ordinē
miniſterij ſui. ♦ Itaq; cū ſuſcepiſſet Moyſes 6
plauſtra, & boues, tradidit " eos ' Leuitis.
♦ Duo plauſtra & quatuor boues dedit fi- 7
lijs Gerſon, iuxta id quod habebant neceſ-
ſarium. ♦ quatuor alia plauſtra, & octo bo 8
ues dedit filijs Merari ſecundum officia, &
cultum ſuum, ſub manu Ithamar filij Aa-
ron ſacerdotis. ♦ filijs autem Caath nō de- 9
dit plauſtra, & boues: quia in ſanctuario
ſeruiunt, & onera proprijs portant hume-
ris. ♦ Igitur obtulerunt duces in dedicatio- 10
nem altaris, die qua unctum eſt, oblationē
ſuam ante altare: ♦ Dixitq́. Dominus ad 11
Moyſen, Singuli duces per ſingulos dies
offerant munera in dedicationem altaris.
♦ Primo die obtulit oblationem ſuam Na- 12
haſſon filius Aminadab de tribu Iuda: ♦ fue- 13
runtq́. in ea acetabulū argenteum pondo
centum triginta ſiclorum, phiala argētea
habens ſeptuaginta ſiclos iuxta pondus
ſanctuarij, utrumque plenum ſimila con-
ſperſa oleo in ſacrificium: ♦ mortariolum 14
ex decem ſiclis aureis plenum incenſo: ♦ bo 15
uē de armento, & arietē, & agnū anniculū
in holocauſtū: ♦ hircumq́. pro peccato: & 16
in ſacrificio pacificorum boues duos, ♦ arie 17
tes quinque, hircos quinque, agnos anni-
culos quinque. hæc eſt oblatio Nahaſſon
filij Aminadab. ♦ Secundo die obtulit Na- 18
thanael filius Suar, dux de tribu Iſſachar,
♦ acetabulum argenteum appendens cētū 19
triginta ſiclos, phialam argenteam habē-
tem ſeptuaginta ſiclos, iuxta pondus ſan-
ctuarij, utrumq; plenum ſimila conſperſa
oleo in ſacrificium: ♦ mortariolū aureū ha 20
bens decem ſiclos plenum incenſo: ♦ bouē 21
de armento, & arietem, & agnum annicu-
lū in holocauſtū: ♦ hircumq́. pro peccato: 22
♦ & in ſacrificio pacificorum boues duos, 23
arietes quinque, hircos quinque, agnos
anniculos quinque: hæc fuit oblatio Na-
thanael filij Suar. ♦ Tertio die princeps fi- 24
liorum Zabulon Eliab filius Helon, ♦ obtu- 25
lit acetabulū argenteum appendēs centū
triginta ſiclos, phialam argenteam haben
tem ſeptuaginta ſiclos ad pondus ſanctua
rij, utrumq́. plenum ſimila conſperſa oleo
26 in ſacrificium: ♦ mortariolum aureum ap
27 pendens decem ſiclos plenum incēſo: ♦ bo-
uem de armento, & arietem, & agnum an
28 niculum in holocauſtum: ♦ hircumq́. pro
29 peccato: ♦ & in ſacrificio pacificorum bo-
ues duos, arietes quinque, hircos quinque,
agnos anniculos quinque. hæc eſt oblatio
30 Eliab filij Helon. ♦ Die quarto princeps fi-
31 liorum Ruben, Eliſur filius Sedeur ♦ obtu-
lit acetabulū argenteum appendens cen-
tū triginta ſiclos, phialam argenteam ha-
bentem ſeptuaginta ſiclos ad pondus ſan-
ctuarij, utrumq; plenum ſimila conſperſa
32 oleo in ſacrificium: ♦ mortariolum aureū
appendens decem ſiclos plenum incenſo:
33 ♦ bouē de armento, & arietem, & agnum
34 anniculum in holocauſtum; ♦ hircumq́.
35 pro peccato: ♦ & in " hoſtias ' pacificorum
boues duos, arietes quinque, hircos quin-
que, agnos anniculos quinque. hæc fuit
36 oblatio Eliſur filij Sedeur. ♦ Die quinto
princeps filiorū Simeon Salamiel filius
37 Suri-ſaddai. ♦ obtulit acetabulum argēteū
appendens cētum triginta ſiclos, phialam
argenteā habētē ſeptuaginta ſiclos ad pō-
dus ſanctuarij, utrumq; plenum ſimila cō
38 ſperſa oleo in ſacrificium: ♦ mortariolum
aureum appendens decem ſiclos plenum
39 incenſo: ♦ bouem de armento, & arietem,
40 & agnum anniculū in holocauſtū: ♦ hir-
41 cumq́. pro peccato: ♦ & in hoſtias pacifi-
corum boues duos, arietes quinque, hircos
quinque, agnos anniculos quinque. hæc
fuit oblatio Salamiel filij Suri-ſaddai.
42 ♦ Die ſexto princeps filiorū Gad, Eliaſaph
43 filius Duel ♦ obtulit acetabulum argenteū
appendens centum triginta ſiclos, phialā
argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos
ad pondus ſanctuarij, utrūq́. plenum ſimi
44 la conſperſa oleo in ſacrificium: ♦ morta-
riolum aureum appendens decem ſiclos
45 plenum incenſo: ♦ bouem de armento, &
arietē, & agnum anniculū in holocauſtū:
46 ♦ hircumq́. pro peccato: ♦ & in hoſtias pa-
47 cificorum boues duos, arietes quinque, hir
cos quinque, agnos anniculos quinque. hęc
48 fuit oblatio Eliaſaph filij Duel. ♦ Die ſepti-
mo princeps filiorum Ephráim, Eliſama fi-
49 lius Ammiud. ♦ obtulit acetabulū argen-
teum appendēs centū triginta ſiclos, phia-
lam argenteam habentem ſeptuaginta ſi-
clos ad pondus ſanctuarii, utrumq; plenū
50 ſimila conſperſa oleo in ſacrificium: ♦ mor
tariolum aureum appendens decem ſiclos
51 plenum incenſo: ♦ bouem de armento, &
arietem, & agnum anniculum in holocau
52 ſtum: ♦ hircumq́. pro peccato: ♦ & in ho-
53 ſtias pacificorum, boues duos, arietes quin-
que, hircos quinque, agnos anniculos quin
que. hæc fuit oblatio Eliſama filij Am-
54 miud. ♦ Die octauo, princeps filiorum Ma-
55 naſſe, Gamaliel filius Phadaſſur, ♦ obtu-
lit acetabulum argenteum appendens cen
tum triginta ſiclos, phialam argenteam
habentem ſeptuaginta ſiclos ad pondus
ſanctuarij, vtrumq; plenum ſimila cōſper
56 ſa oleo in ſacrificium: ♦ mortariolum au-
reum appendens decem ſiclos, plenum

incenſo:

Exo. 40. 18.

- R. H. C. G. A Rab. autem nō tollitur.

" quæ MS. R. Rab.

* teſtimonij 1 MS. H C. G.

" ea 4 MS. R. G.

" ſacrificio MS. R.

" ſacrificium H. C. G.

incenso: • bouem de armento, & arietem, 57
& agnum anniculum in holocaustū: • hir- 58
cumq. pro peccato: • & in hostias pacifi- 59
corum boues duos, arietes quinque, hir-
cos quinque, agnos anniculos quinque.
hæc fuit oblatio Gamaliel filij Phadassur.
• Die nono princeps filiorum Ben-iamin, 60
Abidan, filius Gedeònis, • obtulit aceta- 61
bulum argenteum appendens centum tri-
ginta siclos, phialam argenteam habētem
septuaginta siclos ad pondus sanctua-
rij, utrumq; plenum simila conspersa oleo
in sacrificium: • & mortariolum aureum 62
appendens decem siclos plenum incenso:
• bouem de armento, & arietem, & agnum 63
anniculū in holocaustum; • hircumq. pro 64
peccato: • & in hostias pacificorum boues 65
duos, arietes quinque, hircos quinque,
agnos anniculos quinque. hæc fuit obla-
tio Abidan filij Gedeònis. • Die decimo 66
princeps filiorum Dā, Ahiézer filius Am-
mi-saddai • obtulit acetabulum argenteū 67
appendens centum triginta siclos, phialā
argenteam habentem septuaginta siclos,
ad pondus sanctuarij, utrumque plenum
simila cōspersa oleo in sacrificium: • mor- 68
tariolum aureum appendens decem siclos
plenum incenso: • bouem de armento, & 69
arietem, & agnū anniculum in holocau-
stum: • hircumq. pro peccato: • & in hostias 70
pacificorum boues duos, arietes quinque, 71
hircos quinque, agnos anniculos quinque,
hæc fuit oblatio Ahi-ézer filij Ammi-sad-
dai. • Die undecimo princeps filiorū Aser, 72
Phegiel filius Ochran • obtulit acetabulū 73
argenteum appendens centum triginta si-
clos, phialam argēteam habentem septua-
ginta siclos ad pondus sanctuarij, utrum-
que plenum simila cōspersa oleo in sacri-
ficium: • mortariolum aureum appendens 74
decem siclos plenum incenso. • bouem de 75
armento, & arietem, & agnum anniculum
in holocaustum: • hircumq. pro peccato: 76
• & in hostias pacificorū boues duos, arie- 77
tes quinque, hircos quinque, agnos anni-
culos quinque. hæc fuit oblatio Phegiel fi-
lij Ochran. • Die duodecimo princeps fi- 78
liorum Neptali, Ahira filius Enan • obtu- 79
lit acetabulum argenteum appendens cē-
tum triginta siclos phialam argēteam ha-
bentem septuaginta siclos ad pondus san-
ctuarij, utrumque plenum simila oleo cō-
spersa in sacrificium. • mortariolum au- 80
reum appendens decem siclos plenum in-
censo: • bouem de armento, & arietem, 81
& agnum anniculum in holocaustum:
• hircumq. pro peccato: • & in hostias pa- 82
cificorū boues duos, arietes quinque. hir- 83
cos quinque, agnos anniculos quinque. hęc
fuit oblatio Ahira filij Enan. • Hęc" in de- 84
dicationem' altaris oblata sunt' a princi-
pibus Israel, in die qua consecratum est.
acetabula argentea duodecim: phialæ ar-
genteæ duodecim: mortariola aurea duo-
decim, • ita ut centum triginta siclos ar- 85
gēti haberet unum acetabulum, & septua-
ginta siclos haberet una phiala: id est, in
commune uasorum omnium ex argen-
to sicli duo milia quadringenti, pondere
sanctuarij. • mortariola aurea duodecim 86
plena incenso, denos siclos appendentia
pondere sanctuarij: id est, simul auri sicli

(left margin, partly cut: "in de... tio- MS. ... dica- S. C. ... C. G.")

87 centum uiginti: • boues de armento in ho-
locaustum duodecim, arietes duodecim,
agni anniculi duodecim, & libamenta eo-
88 rum: hirci duodecim pro peccato. • In ho-
stias pacificorum, boues uiginti-quatuor,
arietes sexaginta, hirci sexaginta, agni an-
niculi sexaginta. Hæc" oblata sunt in " de-
dicationem' altaris, quando' unctum est.
89 • Cumq. ingrederetur Moyses taberna cu-
lum fœderis, ut consuleret oraculum, au-
diebat uoce loquentis ad se de propitiato-
rio quod erat super arcam testimonij in-
ter duos Cherubim, unde & loquebatur ei

CAP. VIII.

1 Locutusq. est Dominus ad Moysen,
2 dicens, • Loquere Aaron, & dices ad
eum, Cum posueris septem lucer-
nas, cādelabrū in australi parte erigatur.
Hoc igitur pręcipe ut lucernę cōtra boreā
e regione respiciāt ad mēsā panū pre posi-
tionis', cōtra eā partē quā cādelabrū respi
3 cit, lucere debebūt. • Fecitq. Aarō, & impo
uit lucernas sup cādelabrū, ut præceperat
4 Dñs Moysi. • Hæc autem erat factura can-
delabri, Ex auro ductili, tam medius sti-
pes, quam cuncta quę ex utroque calamo-
rum latere nascebantur: iuxta exemplum
quod ostendit Dominus Moysi, ita ope-
5 ratus est candelabrum. • Et locutus est
6 Dominus ad Moysen, dicens, • Tolle Leui-
tas ex medio filiorum Israel, & purificabis
7 eos • iuxta hunc ritum: Aspergantur aqua
lustrationis, & radant omnes pilos carnis
suę. Cūq. lauerint uestimenta sua, & mun-
8 dati fuerint, • tollent bouem de armentis,
& libamentum eius similam oleo consper-
sam; bouem autem alterum de armento
9 tu accipies pro peccato: • & applicabis Le-
uitas coram tabernaculo fęderis, conuoca-
10 ta omni multitudine filiorū Israel. • Cūq.
Leuitæ fuerint coram Domino, ponent fi-
11 lij Israel manus suas super eos. • & offeret
Aaron Leuitas, munus in cōspectu Domi-
ni a filijs Israel, ut seruiant in ministerio
12 eius Leuitę • quoq; ponēt manus suas su-
per capita boum, e quibus unū facies pro
peccato, & alterum in holocaustum Do-
13 mini, ut depreceris pro eis. • statuesq Le-
uitas in conspectu Aaron & filiorum eius,
14 & consecrabis oblatos Domino, • ac sepa-
rabis de medio filiorum Israel, ut sint mei.
15 • & postea ingrediátur tabernaculum fœ-
deris ut seruiant mihi. Sicq. purificabis &
consecrabis eos in oblationem Domini:
16 • quoniam dono donati sunt mihi a filijs
Israel. Pro primogenitis quæ aperiūt om-
17 ne uuluam in Israel, accepi eos. • Mea sunt
enim omnia primogenita filiorum Israel,
tam ex hominibus quam ex iumentis. Ex
die quo percussi omne primogenitum in
18 Terra-Aegypti, sanctificaui eos mihi: • &
tuli Leuitas pro cunctis primogenitis fi-
19 liorum Israel: • tradidiq eos dono Aaron &
filijs eius de medio " populi' ut seruiant
mihi pro Israel in tabernaculo fœderis, &
orent pro eis ne sit in populo plaga, si au-
20 si fuerint accedere ad sanctuarium. • Fe-
ceruntq. Moyses & Aaron, & omnis mul-
titudo filiorum Israel super Leuitis quæ
21 præceperat Dominus Moysi: • purificatiq.
sunt, & lauerunt uestimenta sua. Eleua-
uitq. eos Aaron in conspectu Domini, &

(right margin notes: " dedicatione MS. R. — " dedicatio altaris, postquam. H. C. G. — -s M S. R. H. C. G. A. a Rab. leguntur. — Sup. 3.6. 1 Esd. 6. 18. — Sup. 3.13 Exo. 13. 2. Luc. 2 32 — " filioru Israel 1 M S. H. C. G.)

orauit pro eis, ut purificati ingrederentur 22
ad officia sua in tabernaculũ fœderis corã
Aaron & filijs eius. Sicut præceperat Dñs
Moysi de Leuitis, ita factũ est. Locutusq. 23
est Dñs ad Moysẽ, dicẽs, Hæc est lex Leui- 24
tarũ, A uiginti quinq; annis & supra, ingre-
diẽtur ut ministrent in tabernaculo fœde-
ris. Cumq. quinquagesimũ annũ ætatis 25
impleuerint, seruire cessabũt: eruntq. mi- 26
nistri fratrum suorum in tabernaculo fœ-
deris, ut custodiant quæ sibi fuerint com-
mendata, opera autem ipsa non faciant.
Sic dispones Leuitis in custodijs suis.

CAP. IX.

Locutus est Dominus ad Moysen in 1
deserto Sinai anno secundo, postquã
egressi sunt de Terra-Ægypti, mense
primo dicẽs, Faciãt filij Israel Phase in tẽ 2
pore suo, quartadecima die mensis huius 3
ad uesperã, iuxta omnes ceremonias, & iu
stificationes eius. Præcepitq. Moyses filijs 4
Israel ut facerẽt Phase. Qui fecerũt tẽpo- 5
re suo: quartadecima die mẽsis ad uesperũ
in mõte Sinai. Iuxta omnia quę mandaue
rat Dñs Moysi, fecerunt filij Israel. Ecce 6
autẽ quidã immundi super anima homi-
nis, qui nõ poterãt facere Phase in die illo,
accedentes ad Moysen & Aaron, dixerũt 7
eis, Immũdi sumus sup anima hominis.
quare fraudamur ut nõ ualeamus oblatio-
nẽ offerre Dño in tẽpore suo inter filios Is
rael? Quibus respõdit Moyses, State ut cõ 8
sulã qd pręcipiat Dñs de uobis. Locutusq. 9
est Dñs ad Moysen, dicens. Loquere filijs 10
Israel. Homo qui fuerit immũdus sup ani
ma, siue in uia procul in gẽte uestra, faciat
Phase Dño. in mense secundo, quartadeci 11
ma die mensis ad uesperã: cũ azymis & la-
ctucis agrestibus comedent illud. non re 12
linquent ex eo quippiam usq; mane, & os

Exo. 12. 46.
Ioan. 19. 36.

eius non confringent, omnẽ ritum Phase
13 obseruabunt. Si quis autẽ & mundus est,
& in itinere non fuit, & tamen non fecit
Phase exterminabitur anima illa de popu
lis suis, quia sacrificium Domino nõ obtu-
lit tempore suo: peccatum suum ipse por-
14 tabit. Peregrinus quoq; & aduena si fue
rint apud uos, facient Phase Domino iux-
ta ceremonias, & iustificationes suas. Præ-
ceptũ idẽ erit apud uos tã aduenæ, quam
15 indigenæ. Igitur die qua erectũ est taber
naculũ, operuit illud nubes. A uespere autẽ
super tentoriũ erat quasi species ignis usq;
16 mane. sic fiebat iugiter. per diẽ operiebat
illud nubes, & p noctẽ quasi species ignis.
17 Cumq. ablata fuisset nubes, quę taberna-
culũ protegebat, tunc proficiscebantur fi-
lij Israel: & in loco ubi stetisset nubes, ibi
18 castrametabantur. Ad imperiũ Domini
proficiscebantur, & ad imperiũ illius fige-
bant tabernaculũ. Cunctis diebus quibus
stabat nubes super tabernaculũ, manebãt
19 in eodem loco: & si euenisset ut multo tẽ
pore maneret super illud, erant filij Israel
in excubijs Domini, & non proficisceban-
20 tur, quotquot diebus fuisset nubes super
tabernaculũ. Ad imperium Domini erige-
bant tentoria, & ad imperium illius depo-
21 nebant. Si fuisset nubes a uespere usque
mane, & statim diluculo tabernaculũ reli-
quisset, proficiscebãtur: & si post diẽ & no-
22 ctem recessisset, dissipabant tentoria. Si
uero biduo aut uno mense uel longiori tẽ-
pore fuisset super tabernaculum, manebãt
filij Israel in eodem loco, & non proficisce
bantur: statim autẽ ut recessisset, mouebãt
23 castra. Per uerbum Domini figebant ten-
toria, & per uerbum illius proficisceban-
tur: erantq, in excubijs Domini iuxta im-
perium eius per manum Moysi.

Exo. 40. 4
1. Cor. 10. 1:

CAP. X.

Locutusq. est Dominus ad Moysen, di- 1
cens, Fac tibi duas tubas argenteas du- 2
ctiles, quibus conuocare possis multitudi-
3 nem quando mouenda sunt castra. Cumq.
increpueris tubis, congregabitur ad te

omnis

omnis turba ad ostiũ tabernaculi fœderis.
Si semel clangueris, uenient ad te princi- 4
pes, & capita multitudinis Israel. Si autẽ 5
prolixior atq; concisus clangor increpue-
rit, mouebunt castra primi qui sunt ad
orientalẽ plagã. In secundo autẽ sonitu 6
& pari ululatu tubæ, leuabunt tẽtoria qui
habitant ad meridiem. & iuxta hunc mo-
dũ reliqui facient ululãtibus tubis in pro-
fectionẽ. Quando autẽ congregandus est 7
populus, simplex tubarũ clãgor erit, & nõ
concise ululabunt. Filij autẽ Aaron sacer- 8
dotis clangent tubis: eritq́. hoc legitimum
sempiternũ in generationibus uestris. Si 9
exieritis ad bellũ de terra uestra cõtra ho-
stes qui dimicãt aduersũ uos clãgetis ulu-
lantibus tubis, & erit recordatio uestri co-
ram Domino Deo uestro, ut eruamini de
manibus inimicorũ uestrorũ. Si quando 10
habebitis epulũ, & dies festos, & calendas,
canetis tubis super holocaustis, & pacificis
uictimis, ut sint uobis in recordationem
Dei uestri. ego Dominus Deus uester. An- 11
no secundo, mense secundo, uicesimã die
mensis eleuata est nubes de tabernaculo
fœderis profectiq́. sunt filij Israel per tur- 12
mas suas de deserto Sinai, & recubuit nu-
bes in solitudine Pharã. Mouerũtq́. castra 13
primi iuxta imperium Domini per manũ
p. 8.7. Moysi. Filij Iuda per turmas suas: quorũ 14
princeps erat Nahasson filius Aminadab.
In tribu filiorũ Issachar fuit princeps Na- 15
thanaël filius Suar. In tribu Zabulõ erat 16
princeps Eliab filius Helon. Depositumq́. 17
est tabernaculũ, quod portãtes egressi sunt
filij Gerson, & Merari. Profectiq́. sunt & 18
filij Ruben, per turmas & ordinem suum,
quorũ princeps erat Helisur filius Sedeur.
In tribu autem filiorum Simeõ, princeps 19
fuit Salamiel filius Suri-saddai. Porro in 20
tribu Gad erat princeps Eliasaph filius
Duel. Profectiq́. sunt & Caathitæ portan- 21
tes sanctuarium. Tamdiu tabernaculum
portabatur, donec uenirent ad erectio-
nis locũ. Mouerũt castra & filij Ephraim 22
per turmas suas, in quorum exercitu prin-
ceps erat Elisama filius Ammiud. In tri- 23
bu autẽ filiorũ Manasse princeps fuit Ga-
maliel filius Phadassur. & in tribu Ben- 24
iamin erat dux Abidã filius Gedeonis. No- 25
uissimi castrorum omnium profecti sunt
filij Dan per turmas suas, in quorum exer-
citu princeps fuit Ahiezer filius Ammi-
saddai. In tribu autem filiorum Aser erat 26
princeps Phegiel filius Ochran. Et in tri- 27
bu filiorũ Nephthali princeps fuit Ahira fi-
lius Enã. Hæc sunt castra, & profectiones 28
filiorũ Israel per turmas suas quãdo egre-
diebãtur. Dixitq́. Moyses Hobab filio Ra- 29
guel Madianitæ cognato suo, Proficiscimur
ad locum quẽ Dominus daturus est nobis:
ueni nobiscum, ut benefaciamus tibi: quia
Dominus bona promisit Israeli. Cui ille 30
respondit, Non uadam tecum, sed reuertar
in terram meam, in qua natus sum.
Et ille, Noli, inquit, nos relinquere: tu 31
enim nosti in quibus locis per desertum
castra ponere debeamus, & eris ductor no-
ster. Cumq́. nobiscum ueneris, quicquid 32
optimum fuerit ex opibus quas nobis tra-
diturus est Dominus, dabimus tibi. Profe- 33
cti sunt ergo de Monte Domini uiã triũ
dierum, arcaq́. fœderis Domini præcede-
bat eos, per dies tres prouidens castrorum
34 locum. Nubes quoque Domini super eos
35 erat per diem cum incederent. Cumq́.
eleuaretur arca, dicebat Moyses, Surge Ps. 67. 2.
Domine, & dissipentur inimici tui, & fu-
36 giant qui oderunt te, a facie tua. Cum au-
tem deponeretur, aiebat, Reuertere Domi-
ne ad multitudinem exercitus Israel.

CAP. XI.

1 INterea ortũ est murmur populi, quasi
dolentiũ pro labore, cõtra Dñm. Quod
cũ audisset Dñs, iratus est. Et accensus
in eos ignis Domini deuorauit extremam
2 castrorum partem. Cumq́. clamasset po-
pulus ad Moysen, orauit Moyses ad Domi-
3 num, & absorptus est ignis. Vocauitq́. no-
men loci illius Incensio: eo quòd succen-
4 sus fuisset contra eos ignis Domini. Vul-
gus quippe promiscuũ quod ascẽderat cũ
eis, flagrauit desiderio, *sedẽs & flens, iun- * carniũ
ctis sibi pariter filijs Israel, & ait, Quis da- MS. q. R
5 bit nobis ad uescẽdũ carnes? Recordamur Rab.
piscium quos comedebamus in Ægypto gra- 1 Co. 10.
tis: in mẽtẽ nobis ueniunt cucumeres, & pe- 6.
6 pones, porriq́., & cepe, & allia. Anima no-
stra arida est, nihil aliud respiciũt oculi no-
7 stri nisi Mã. Erat autẽ Mã quasi semẽ cor- Exo. 16.
8 riãdri, coloris bdellij. Circuibatq́ populus, 14.
& colligẽs illud, frãgebat mola, siue tere- Sap. 16.
bat in mortario, coquẽs in olla, & faciẽs ex 20.
eo torculas saporis quasi panis oleati. Ps. 77. 24
9 Cũq́. descẽderet nocte super castra ros, de- Ioh. 6. 31.
10 scẽdebat pariter & Mã. Audiuit ergo Moy-
ses flẽtẽ populũ per familias, singulos per
ostia tẽtorij sui. Iratusq́. est furor Dñi ual-
11 de. sed & Moysi intolerãda res uisa est. &
ait ad Dñm, Cur afflixisti seruũ tuũ? quare
nõ inuenio gratiã corã te? & cur imposui-
sti pondus uniuersi populi huius super me?
12 Nunquid ego concepi omnẽ hanc multi-
tudinẽ, uel genui eam, ut dicas mihi, Porta
eos in sinu tuo sicut portare solet nutrix
infantulũ, & defer in terrã pro qua iurasti
13 patribus eorũ? Vnde mihi carnes ut dem
tãtæ multitudini? flẽt cõtra me, dicẽtes, Da
14 nobis carnes ut comedamus. Nõ possum
solus sustinere omnem hunc populũ, quia
15 grauis est mihi. Sin aliter tibi uidetur, ob-
secro ut interficias me, & inueniam gra-
tiam in oculis tuis: ne tantis afficiar malis.
16 Et dixit Dñs ad Moysen, Cõgrega mihi se-
ptuaginta uiros de senibus Israel, quos tu
nosti quòd senes populi sint ac magistri: &
duces eos ad ostiũ tabernaculi fœderis, fa-
17 ciesq́. ibi stare tecũ, ut descendã & loquar
tibi: & auferã de spiritu tuo, tradãq́. eis, ut
sustentẽt tecũ onus populi, & non tu solus
18 graueris. Populo quoq; dices, Sanctifica-
mini cras *comedetis carnes. ego enim au *et 1 MS.
diui uos dicere, Quis dabit nobis escas car- H.C.G.
niũ? bene nobis erat in Ægypto. Vt det uo-
19 bis Dñs carnes, & comedatis: nõ uno die,
20 nec duobus, uel quinque aut decẽ, nec ui-
ginti quidẽ, sed usq; ad mẽsem dierũ, do-
nec exeat per nares uestras, & uertatur in
nauseam: eo quòd repuleritis Dñm qui in
medio uestri est, & fleueritis corã eo, dicẽ-
21 tes, Quare egressi sumus ex Ægypto? Et ait 4 MS.
Moyses ad Dominum, Sexcenta milia pe- Rab. H.C
ditum huius populi sunt: & tu dicis, Dabo G
22 eis esum carniũ mense integro? Nunquid Ioh. 6. 7.

ouium & boũ multitudo cędetur, ut possit
sufficere ad cibũ? vel omnes pisces maris
in unũ cogregabũtur, ut eos satiet? ❡Cui re 23
spódit Dñs ‖Nũquid manus Dñi inualida
est? Iã nunc uidebis utrũ meus sermo ope-
re cóplcatur. ❡Venit igitur Moyses, & nar- 24
rauit populo uerba Dñi, cógregans septua-
ginta uiros de senibus" Israel", quos stare
fecit circa tabernaculũ. ❡Descẽditq. Dñs p 25
nubẽ, & locutus est ad eũ, auferẽs de spiri-
tu qui erat in Moyse, & dãs septuaginta vi
ris. Cũq. requieuisset in eis Spiritus, prophe-
tauerũt, nec ultra cessauerũt. ❡Remãserãt 26
autẽ in castris duo uiri, quorũ unus uoca-
batur Eldad, & alter Medad, super quos re-
quieuit Spiritus, nã & ipsi descripti fuerãt
& nó exierãt ad tabernaculũ. Cũq. prophe
tarẽt in castris, ❡ cucurrit puer, & núciauit 27
Moysi, dicẽs, Eldad & Medad prophetãt in
castris. ❡Statim Iosue filius Nun, minister 28
Moysi, & electus e pluribus, ait, Dñe mi
Moyses prohibe eos. ❡At ille, Quid, inquit, 29
æmularis pro me? quis tribuat ut omnis
populus prophetet & det eis Dñs Spiritum
suũ? ❡Reuersusq. est Moyses, & maiores na 30
tu Israel in castra. ❡ ‖Ventus autẽ egrediẽs 31
a Dño arreptas trans mare coturnices de-
tulit, & demisit in castra itinere quantum
vno die confici potest, ex omni parte ca-
strorũ p circuitum, uolabãtq. in aere duo-
bus cubitis altitudine super terrã. ❡Surgẽs 32
ergo populus toto die illo, & nocte, ac die
altero, cógregauit coturnicũ multitudinẽ:
qui parũ, decẽ coros: & siccauerũt eas p gy
rũ castrorũ. ❡ ‖Adhuc carnes erãt in dẽti- 33
bus eorũ, nec defecerat huiuscemodi ci-
bus: & ecce furor Dñi cõcitatus in populũ,
pcussit eũ plaga magna nimis. ❡Vocatusq. 34
est ille locus Sepulcra-concupiscentiæ: ibi
enim sepelierũt populũ "q desiderauerat".

Isaie 59

" popul' 1 M S. H C G Textus Rab. auxilatur.

Exo. 16. 13.

Ps. 77. 31

" quẽ percussit Dominus quia desiderauerat carnes M S 3o.

3 *❡Egressi autẽ de Sepulchris-cõcupiscẽtię,
uenerunt in Haseroth, & manserũt ibi.

CAP. XII.

1 LOcutaq. est Maria & Aaron contra
Moysẽ, ppter uxorẽ eius Æthiopissã,
2 ❡& dixerunt, Nũ p solũ Moysen locu
tus est Dñs? nonne & nobis similiter est lo-
3 cutus? Quod cũ audisset Dñs, iratus est. ❡E
rat enim Moyses vir mitissimus sup omnes
4 homines qui morabãtur in terra. ❡Statim
locutus est Dñs ad eũ, & ad Aarõ & Mariã,
Egredimini uos tantũ tres ad tabernaculũ
5 fęderis. Cũq. fuissẽt egressi, ❡descẽdit Dñs
in colũna nubis, & stetit in introitu taber-
naculi uocãs Aarõ & Mariã. Qui cũ issent,
6 ❡dixit ad eos, Audite sermones meos: Si qs
fuerit inter uos ppheta Dñi, in uisione ap
7 parebo ei, uel p somniũ loquar ad illũ. ❡At
nõ talis seruus meus Moyses, ‖qui in omni
8 domo mea fidelissimus est: ❡ ore enim ad
os loquor ei: "& palã, & nõ p ænigmata, &
figuras Dñm uidet". Quare ergo nó timui-
9 stis detrahere seruo meo Moysi? ❡ Iratusq.
10 contra eos, abijt: ❡nubes quoq; recessit quæ
erat sup tabernaculũ: & ecce Maria appa-
ruit cãdẽs lepra quasi nix. Cũq. respexisset
11 eã Aarõ, & uidisset perfusã lepra, ❡ ait ad
Moysen, Obsecro dñe mi, ne imponas no-
bis hoc peccatum quod stulte comisimus,
12 ❡ ne fiat hæc quasi mortua, & ut abortiuũ
quod proijcitur de vulua matris suæ. ecce
iã mediũ carnis eius deuoratũ est a lepra.
13 ❡Clamauitq; Moyses ad Dñm, dicens, Deus
14 obsecro sana eã. ❡Cui respondit Dñs, Si pa-
ter eius spuisset in faciẽ illius, nõne debue
rat saltẽ septẽ diebus rubore suffundi? Se-
paretur septẽ diebus extra castra, & postea
15 reuocabitur. ❡Exclusa est itaque Maria ex-
tra castra septẽ diebus: & popul' nõ est mo
tus de loco illo, donec reuocata est Maria.

** carnes M S q R. Rab.*

Heb. 3. 2

" M S. R. Rab. C. Ab H. ante legitur

CAP. XIII.

1 PRofectusq. est populus de Haseroth fi-
2 xis tentorijs in deserto Pharan. ❡ ibiq.
locutus est Dominus ad Moysen, dicens,
3 ❡Mitte uiros qui considerent Terram-Cha
naan, quam daturus sum filijs Israel, sin-

gulos de ſingulis tribubus, ex principibus.
Fecit Moyſes quod Dominus imperauerat, 4
de deſerto Pharan mittens principes
uiros, quorum iſta ſunt nomina. De 5
tribu Ruben, Sammua filium Zechur.
De tribu Simeon, Saphat filium Huri. 6
De tribu Iuda, Caleb filium Iephone. 7
De tribu Iſſachar, Igal filium Ioſeph. 8
De tribu Ephraim, Oſee filium Nun. De 9
tribu Beniamin, Phalti filium Raphu. De 10
tribu Zabulon, Geddiel filium Sodi. De 11
tribu Ioſeph, ſceptri Manaſſe, Gaddi fi- 12
lium Suſi. De tribu Dan, Ammiel fi- 13
lium Gemalli. De tribu Aſer, Sthur fi- 14
lium Michael. De tribu Nephthali, 15
Nahabi filium Vapſi. De tribu Gad, 16
Guel filium Machi. hæc ſunt nomina 17
uirorum quos miſit Moyſes ad conſiderandam
Terram: vocauitq. Oſee filium Nun,
Ioſue. miſit ergo eos Moyſes ad conſi- 18
derandam Terram Chanaan, & dixit ad
eos, Aſcendite per meridianam plagam.
Cumq; ueneritis ad montes, conſide- 19
rate Terram, qualis ſit: & populum qui
habitator eſt eius, utrum fortis ſit an in-
firmus, pauci numero an plures: ipſa 20
terra, bona an mala: urbes quales, mu-
ratæ an abſque muris: humus, pinguis 21
an ſterilis, nemoroſa an abſque arbori-
bus. Confortamini, & afferte nobis de
fructibus Terræ. Erat autem tempus,
quando iam præcoquæ uuæ ueſci poſſunt.
Cumq. aſcendiſſent, explorauerunt Ter- 22
ram a deſerto Sin, vſque Rohob intranti-
bus Emath. Aſcenderuntq; ad meridiem, 23
& uenerunt in Hebron, ubi erant Achi-
man, & Siſai, & Tholmai filij Enac. nam
Deu.1.24 Hebron ſeptem annis ante Tanim urbem
Ægypti condita eſt. Pergenteſq. uſque 24
ad Torrentem-botri, abſciderunt palmi-
tem cum uua ſua, quem portauerunt in
uecte duo uiri. De malis quoque grana-
tis & de ficis loci illius tulerunt; qui ap- 25
pellatus eſt Nehel-eſcol, id eſt Torrensbo-
tri, eo quòd botrum portaſſent inde filij Iſ-
rael. Reuerſiq. exploratores Terræ poſt 26
quadraginta dies, omni regione circuita,
venerunt ad Moyſen & Aaron, & ad om- 27
nem cœtum filiorum Iſrael in deſertum
Pharan, quod eſt in Cades. Locutiq. eis,
& omni multitudini oſtenderunt fructus
Terræ: & narrauerunt, dicentes, Venimus 28
in Terram ad quam miſiſti nos, quæ reue-
ra fluit lacte, & melle, ut ex his fructibus
cognoſci poteſt: ſed cultores fortiſſimos 29
** nimis 2 MS Rab. H. C. G.* habet, & urbes grandes * atque muratas:
Stirpem Enac uidimus ibi. Amalec ha- 30
bitat in meridie, Hethæus, & Iebuſæus, &
Amorrhæus in montanis: Chananæus ve-
ro moratur iuxta mare, & circa fluenta
Iordanis. Inter hæc Caleb compeſcens 31
murmur populi qui oriebatur contra Moy-
ſen, ait, Aſcendamus, & poſſideamus
Terram, quoniam poterimus obtinere
eam. Alij vero qui fuerant cum eo, 32
dicebant, Nequaquam ad hunc populum
ualemus aſcendere, quia fortior nobis
eſt. Detraxeruntq. Terræ quam inſpe- 33
xerant, apud filios Iſrael, dicentes, Terra
quam luſtrauimus, deuorat habitatores
ſuos. populus quem aſpeximus, proceræ
ſtaturæ eſt: Ibi uidimus monſtra quædam 34
filiorum Enac de genere giganteo, quibus
comparati, quaſi locuſtæ uidebamur.

CAP. XIIII.

1 IGitur uociferans omnis turba fleuit
2 nocte illa, & murmurati ſunt contra
Moyſen & Aaron cuncti filij Iſrael, di-
centes, Vtinam mortui eſſemus in Ægypto
3 & non in hac uaſta ſolitudine? Vtinam
pereamus, & non inducat nos Dominus in
Terram iſtam, ne cadamus gladio, & uxo-
res, ac liberi noſtri ducantur captiui. Non-
4 ne melius eſt reuerti in Ægyptum? Di-
xeruntq; alter ad alterum, Conſtituamus
nobis ducem, & reuertamur in Ægyptum.
5 Quo audito Moyſes, & Aaron ceciderunt
proni in terram coram omni multitudine
6 filiorum Iſrael. At uero Ioſue filius *Eccli 46.*
Nun, & Caleb filius Iephone, qui & ipſi *9.*
luſtrauerant terram, ſciderunt ueſtimen- *1. Mac.2*
7 ta ſua, & ad omnem multitudinem fi- *45.*
liorum Iſrael locuti ſunt, Terra quam cir
8 cuiuimus, ualde bona eſt. ſi propitius
fuerit Dominus, inducet nos in eam, & tra
9 det humum lacte & melle manantem. No-
lite rebelles eſſe contra Dominum: neque
timeatis populum terræ huius, quia ſicut
panem, ita eos poſſumus deuorare. receſ-
ſit ab eis omne præſidium: Dominus no-
10 bi cum eſt, nolite metuere. Cumq. cla-
maret omnis multitudo, & lapidibus eos
vellet opprimere, apparuit gloria Domini
ſuper tectum fœderis cunctis uidentibus *6 MS. H. C G.*
11 filijs Iſrael. Et dixit Dominus ad Moy-
ſen, Vſquequo detrahet mihi populus iſte?
Quouſque non credent mihi in omnibus
12 ſignis quæ feci coram eis? Feriam igitur
eos peſtilentia, atque conſumam: te au-
tem faciam principem ſuper gentem ma-
13 gnam, & fortiorem quam hæc eſt. Et ait *Exo.32.*
Moyſes ad Dominum, Vt audiant Ægyptij *12.*
de quorum medio eduxiſti populum iſtũ,
14 & habitatores Terræ huius qui audierũt
quòd tu Domine in populo iſto ſis, & facie
uidearis ad faciem, & nubes tua prote- *Exo.13.*
gat illos, & in columna nubis præcedas eos *21.*
per diem, & in columna ignis per noctẽ:
15 quòd occideris tãtam multitudinẽ quaſi
16 unum hominem, & dicant, Non poterat *Deu.9.28*
introducere populum in Terram pro qua
iurauerat: idcirco occidit eos in ſolitudi-
17 ne. Magnificetur ergo fortitudo Domi-
18 ni ſicut iuraſti, dicens. Dominus patiẽs *Pſ.102.8.*
& multæ miſericordiæ, auferens iniquita-
tem & ſcelera, nullumq. innoxium dere-
linquens, qui uiſitas peccata patrum in fi-
lios in tertiam & quartam generationem.
19 Dimitte obſecro peccatum populi tui *Exo.20.5 & 34.7.*
huius ſecũdum magnitudinem miſericor- *2 MS. R.*
diæ tuæ, ſicut propitius fuiſti egredienti- *H C G.*
20 bus de Ægypto uſque ad locum iſtum. Di-
xitq. Dominus, Dimiſi iuxta uerbum tuũ.
21 Viuo ego: & implebitur gloria Domini
22 uniuerſa terra. Attamen omnes homi-
nes qui uiderunt maieſtatem meam, & ſi-
gna quæ feci in Ægypto, & in ſolitudine, &
tentauerunt me iam per decem uices, nec
23 obedierunt uoci meæ, non uidebunt Ter-
ram pro qua iuraui patribus eorum, nec
quiſquam ex illis qui detraxit mihi, in- *Ioſ. 14 6.*
24 tuebitur eam. * Seruum meum Ca- ** Sed 3*
leb qui plenus alio ſpiritu ſecutus eſt me, *MS. H. C.*
inducam in Terram hanc quam circuiuit, *G.*

& semen eius possidebit eam. ¶ Quoniam 25
Amalecites, & Chananæus habitant in
uallibus. Cras mouete castra, & reuerti-
mini in solitudinem per uiam Maris-ru-
bri. ¶ Locutusq́. est Dominus ad Moysen, 26
Ps. 105. 27. & Aaron, dicens: ¶ ‖ Vsquequo multitu- 27
do hæc pessima murmurat cõtra me? que-
Infr. 26. 65. & 32. 10. relas filiorum Israel audiui. ¶ Dic ergo eis 28
Viuo ego, ait Dominus: sicut locuti estis
audiente me, sic faciam uobis. ¶ In soli- 29
Deu. 1. 35. tudine hac iacebũt cadauera uestra. ‖ Om-
nes qui numerati estis a uiginti annis &
supra, & murmurastis contra me, ¶ non 30
intrabitis Terram super quam leuaui ma-
Iosue 3. num meam ut habitare uos facerem, ‖
præter Caleb filium Iéphone, & Iosue fi-
lium Nun. ¶ Paruulos autem uestros 31
de quibus dixistis, quòd prædæ hosti-
bus forent, introducam: ut uideant Ter-
ram quæ uobis displicuit. ¶ uestra cada- 32
uera iacebunt in solitudine. ¶ Filij uestri 33
erunt uagi in deserto annis quadraginta,
& portabunt fornicationem uestram, do-
nec consumantur cadauera patrum in de-
serto, ¶ iuxta numerum quadraginta die- 34
rum quibus considerastis Terram: annus
Ezec. 4. 6. Ps. 94. 10. pro die imputabitur. ‖ Et quadraginta an-
nis recipietis iniquitates uestras, & scietis
ultionem meam: ¶ quoniam sicut locutus 35
sum, ita faciam omni multitudini huic
pessimæ quæ consurrexit aduersum me:
1 Co. 10. 10. in solitudine hac deficiet, & morietur.
¶ Igitur omnes uiri quos miserat Moyses 36
ad contemplandam Terram, & qui reuer-
si murmurare fecerãt contra eum omnem
Heb. 3. 17 multitudinem, detrahentes Terræ quòd
Iud. 1. 5. esset mala, ¶ ‖ mortui sunt atque percussi 37
in conspectu Domini. ¶ Iosue autem fi- 38
lius Nun, & Caleb filius Iéphone uixerunt
ex omnibus qui perrexerant ad conside-
randam Terram. ¶ Locutusq́. est Moyses 39
uniuersa uerba hæc ad omnes filios Israel,
& luxit populus nimis. ¶ Et ecce mane pri- 40
mo surgentes, ascenderunt uerticem mõ-
tis, atque dixerunt, Parati sumus ascende-
Deu. 1. 41 re ad locum de quo Dominus locutus est:
quia peccauimus. ¶ Quibus Moyses, Cur, in- 41
quit, trasgredimini uerbum Domini, quòd
uobis non cedet in prosperum? ¶ Nolite 42
ascendere: non enim est Dominus uobis-
cum: ne corruatis coram inimicis uestris.
¶ Amalecites & Chananæus ante uos sunt, 43
quorum gladio corruetis, eo quòd nolue-
ritis acquiescere Domino, nec erit Domi-
nus uobiscum. ¶ At illi contenebrati ascen 44
derunt in uerticem montis. Arca autem
testamenti Domini & Moyses non rece-
serunt de castris. ¶ Descenditq́. Amaleci- 45
tes & Chananæus qui habitabat in mon-
te: & percutiens eos atque concidens, per-
secutus est eos usque Horma.

CAP. XV.

LOcutus est Dominus ad Moysen, 1
dicens, ¶ Loquere ad filios Israel, 2
& dices ad eos, Cum ingressi fueri-
tis terram habitationis uestræ quam ego
dabo uobis, ¶ & feceritis oblationem Do- 3
mino in holocaustum, aut uictimam paci-
ficam uota soluentes, uel sponte offeren-
tes munera, aut in solemnitatibus uestris
adolentes odorem suauitatis Domino, de
bobus, siue de ouibus: ¶ offeret quicumque 4
immolauerit uictimam, sacrificium simi-
le, decimam partem ephi cõspersam oleo,
quod mensuram habebit quartam par-
5 tem hin: ¶ & uinum ad liba fundenda eius-
dem mensuræ dabit in holocaustum siue
6 in uictimam. Per agnos singulos ¶ & arie-
te: erit sacrificium simile duarũ decima-
rum quæ conspersa sit oleo tertiæ partis
7 hin, ¶ & uinum ad libamentum tertiæ par-
tis eiusdem mensuræ offeret in odorem
8 suauitatis Domino. ¶ Quando uero de bo-
bus feceris holocaustum aut hostiam, ut
9 impleas uotum uel pacificis uictimas, ¶ da-
bis per singulos boues similæ tres decimas
conspersæ oleo, quod habeat medium men-
10 suræ hin: ¶ & uinũ ad liba fundenda eius-
11 dem mensuræ in oblationem suauissimi
12 odoris Domino. ¶ Sic `` facies' per ¶ singu-
13 los boues & arietes & agnos & hœdos. ¶ Tã
indigenæ quàm peregrini eodem ritu of-
14 ferent sacrificia. ¶ Vnum præceptum erit
15 atque iudicium tam uobis quam aduenis
16 terræ. ¶ Locutus est Dominus ad Moysen, di-
17 cens, ¶ Loquere filijs Israel, & dices ad
18 eos, ¶ Cum ueneritis in terram quam da-
19 bo uobis, ¶ & comederitis de panibus re-
gionis illius, separabitis primitias Domi-
20 no ¶ de cibis uestris. Sicut de areis primi-
21 tias separabitis, ¶ ita & de pulmentis da-
22 bitis primitiua Domino. ¶ Quod si per
ignorantiam præterieritis quicquam ho-
rum quæ locutus est Dominus ad Moysen,
23 ¶ & mandauit per eum ad uos, a die qua
24 cœpit iubere & ultra, ¶ oblitaq́. fue-
rit facere multitudo: offeret uitulum de
armento, holocaustum in odorem suauis-
simum Domino, & sacrificium eius ac li-
ba, ut ceremoniæ postulant, hircumq́. pro
25 peccato. ¶ & rogabit sacerdos pro omni
multitudine filiorum Israel: & dimittetur
eis, quoniam non sponte peccauerunt, ni-
hilominus offerentes incensum Domino
26 pro se & pro peccato atque errore suo: ¶ &
dimittetur uniuersæ plebi filiorum Israel,
& aduenis qui peregrinantur inter `` eos':
quoniam culpa est omnis populi per igno-
27 rantiam. ¶ Quod si anima una nesciens
peccauerit, offeret capram anniculam pro
28 peccato suo: ¶ & deprecabitur pro ea sacer-
dos, quod inscia peccauerit coram Domi-
no: impetrabitq́. ei ueniam, & dimitte-
29 tur illi. ¶ Tam indigenis quam aduenis
una lex erit omniũ qui peccauerint igno-
30 rantes. ¶ Anima uero quæ per superbiam
aliquid commiserit, siue ciuis sit ille, siue
peregrinus; quoniam aduersus Dominum
31 rebellis fuit, peribit de populo suo: ¶ uer-
bum enim Domini contempsit, & præce-
ptum illius fecit irritum: idcirco delebi-
32 tur, & portabit iniquitatem suam. ¶ Fa-
ctum est autem, cum essent filij Israel in
solitudine, & inuenissent hominem col-
33 ligentem ligna in die Sabbathi, ¶ obtule-
runt eum Moysi & Aarõ & uniuersæ mul-
34 titudini. ¶ Qui recluserunt eum in carce-
rem, nescientes quid super eo facere de-
35 berent. ¶ Dixitq́. Dominus ad Moysen,
Morte moriatur homo iste, obruat eum
36 lapidibus omnis turba extra castra. ¶ Cúmq́.
eduxissent eum foras, obruerunt eum
lapidibus, & mortuus est sicut præcepe-
37 rat Dominus. ¶ Dixit quoque Do-

minus

`` *facietis* M S. *Rob. Textus autem* G *consonat, &* R. `` *fiet* H. C.

`` *vos* 7. M S. G. *Pro textu autem faciunt* R. H. C.

minus ad Moysen, ¶Loquere filijs Israel,& 38 — Deu.22. 12.
dices ad eos ‖ut faciant sibi fimbrias per
angulos palliorum, ponentes in eis uittas — Mat. 23. 5.
hyacinthinas : ¶ quas cum uiderint,recor- 39
dentur omniũ mandatorũ Dñi,nec sequã-
tur cogitationes suas, & oculos per res ua-
40 rias fornicãtes,¶sed magis memores pręce
ptorũ Dñi faciãt ea,sintq; sancti Deo suo.
41 ¶ Ego Dominus Deus uester, qui eduxi uos
de Terra-Ægypti,ut essem Deus uester.

CAP. XVI.

Ecce autẽ Core filius Isaar,filij Caath, 1
filij Leui,& Dathan atq; Abiron filij
Eliab, Hon quoq; filius Phelech de fi
lijs Ruben, ¶ surrexerunt contra Moysen, 2
alijq; filiorũ Israel ducenti quinquaginta
uiri proceres synagogæ,& qui tẽpore consi — Eccl. 45. 22.
lij per nomina uocabantur, ¶ ‖ Cũq; stetis- 3 — I.d.1.11
sent aduersum Moysen,& Aaron, dixerũt, — Inf. 27. 3
Sufficiat uobis,quia omnis multitudo san
ctorum est,& in ipsis est Dñs:Cur eleuami
ni super populũ Dñi ? ¶ Quod cũ audisset 4
Moyses, cecidit pronus in faciẽ: ¶locutusq; 5
ad Core, & ad omnẽ multitudinẽ, Mane,
inquit, notũ faciet Dñs qui ad se ptineãt,
& sanctos applicabit sibi, & quos elegerit,
appropinquabunt ei. ¶ Hoc igitur facite, 6
Tollat unusquisq; thuribula sua, tu Core,
& omne concilium tuũ : ¶ & hausto cras 7
igne ponite desuper thymiama corã Dño:
& quemcumq; elegerit, ipse erit sanctus.
multũ erigimini filij Leui. ¶Dixitq; rursũ 8
ad Core, Audite filij Leui, ¶ Num parũ uo- 9
bis est quòd separauit uos Deus Israel ab
omni populo., & iunxit sibi, ut seruiretis
ei in cultu tabernaculi, & staretis corã fre
quentia populi,& ministraretis ei? ¶ idcir- 10
co ad se fecit accedere te & omnes fratres
tuos filios Leui, ut uobis etiam sacerdotiũ
uendicetis, ¶& omnis globus tuus stet con 11
tra Dominũ? quis est enim Aaron,ut mur-
muretis contra eũ? ¶ Misit ergo Moyses,ut 12
uocaret Dathan & Abirõ filios Eliab. Qui
responderũt,Nõ uenimus.¶nunquid parũ 13
est tibi,quòd eduxisti nos de terra quæ la-
cte & melle manabat, ut occideres in de-
14 serto, nisi & dominatus fueris nostri?¶Re-
uera induxisti nos in terram, quæ fluit ri-
uis lactis & mellis, & dedisti nobis posses-
siones agrorum & uinearum?an & oculos
15 nostros uis eruere? nõ uenimus.¶Iratusq;
Moyses ualde,ait ad Dñm.Ne respicias sa-
crificia eorum : tu scis quod nec asellum
quidem unquam acceperim ab eis,nec af-
16 flixerim quempiã eorum.¶Dixitq; ad Co-
re, Tu,& omnis cõgregatio tua state seor-
sum coram Domino,& Aaron die crastino
17 separatim, ¶ Tollite singuli thuribula ue-
stra, & ponite super ea incensum,offeren-
tes Domino ducentaquinquaginta thuri-
bula : Aaron quoque teneat thuribulum
18 suũ. ¶ Quod cum fecissent,stantibus Moy-
19 se & Aaron, ¶ & coaceruassent aduersum
eos omnem multitudinem ad ostium ta-
bernaculi, apparuit cunctis gloria Domi-
20 ni. ¶ Locutusq; Dominus ad Moysen, &
21 Aaron,ait, ¶Separamini de medio congre
gationis huius,ut eos repente disperdam.
22 ¶ Qui ceciderunt proni in faciem, atque
dixerunt; Fortissime Deus spirituum uni-
uersæ carnis, num uno peccante, contra
23 omnes ira tua desæuiet? ¶ Et ait Dominus
24 ad Moysen, ¶ Præcipe uniuerso populo, ut
separetur a tabernaculis Core, & Dathan,
25 & Abiron. ¶ Surrexitq; Moyses,& abijt ad
Dathan, & Abiron : & sequentibus eum
26 senioribus Israel. ¶ dixit ad turbam,
Recedite a tabernaculis hominum * im- — * istorum
piorum, & nolite tangere quæ ad eos per- — : MS. H.
tinent,ne inuoluamini in peccatis eorum — C.G.
27 ¶ Cumq; recessissent a tentorijs eorum
per circuitum, Dathan & Abiron egressi

ſtabát in introitu papilionũ ſuorum cum
uxoribus & libe. is,omniq́. frequentia. ¶ Et 28
ait Moyſes, In hoc ſcietis quòd Dominus
mi erit me, ut facerẽ uniuerſa quæ cernitis;
& nõ ex proprio ea corde protulerim:
¶ S. cõſueta hominũ morte interierint, & 29
uiſitauerit eos plaga,qua & cæteri uiſitari
ſolent: non miſit me Dñs. ¶ ſin autem no- 30
uã rẽ fecerit Dominus, ut aperiens terra
os ſuũ deglutiat eos,& omnia quæ ad illos
pertinent,deſcẽderintq́. uiuentes in infernum:
ſcietis quòd blaſphemauerint Domi-
Pſ. 105. 17. Deut. 11. 6. Infr. 27. 3
num ¶ Confeſtim igitur ut ceſſauit loqui, 31
dirupta eſt terra ſub pedibus eorũ: ¶ & ape- 32
riẽs os ſuũ,deuorauit illos cũ tabernaculis
ſuis & uniuerſa ſubſtantia eorum. ¶ de- 33
ſcenderũtq́. uiui in infernũ operti humo,
& perierunt de medio multitudinis. ¶ At 34
uero, omnis Iſraël qui ſtabat per gyrũ, fugit
a clamore pereuntiũ,dicẽs, Ne forte &
nos terra deglutiat. ¶ Sed & ignis egreſſus a 35
Domino, interfecit ducẽtos quinquaginta
uiros qui offerebant incẽſum. ¶ Locutusq́. 36
eſt Dominus ad Moyſen,dicens, ¶ præcipe 37
Eleazaro filio Aarõ ſacerdoti ut tollat thuribula
quæ iacent in incendio, & ignẽ huc
illucq́. diſpergat: quoniã ſanctificata ſunt.
¶ in mortibus peccatorũ: producatq́. ea in 38
laminas,& affigat altari,eo quòd oblatum
ſit in eis incenſum Domino, & ſanctificata
ſint,ut cernãt ea pro ſigno & monimẽto
filij Iſraël. ¶ Tulit ergo Eleazar ſacerdos 39
thuribula ænea in quibus obtulerant hi
quos incẽdiũ deuorauit, & produxit ea in
laminas, affigens altari: ¶ ut haberent poſt 40
ea filij Iſraël quibus commonerentur, ne
quis accedat alienigena, & qui nõ eſt de ſemine
Aaron ad offerendum incẽſum Domino,
ne patiatur ſicut paſſus eſt Core, &
omnis congregatio eius, loquẽte Domino
ad Moyſen. ¶ Murmurauit autẽ omnis mul 41
titudo filiorum Iſraël ſequenti die contra
Moyſen & Aaron, dicens, Vos interfeciſtis
populum Domini. ¶ Cumq́. oriretur ſedi- 42
tio,& tumultus increſceret, ¶ Moyſes & Aa- 43
ron fugerunt ad tabernaculum fœderis.
Quod poſtquã ingreſſi ſunt,operuit nubes,
**tabernaculum 10 MS. Rab. *illud H.C.G.*
* & apparuit gloria Domini. ¶ Dixitq́. Do- 44
minus ad Moyſen, ¶ Recedite de medio hu- 45
ius multitudinis, etiam nunc delebo eos.
¶ Cumq́. iacerent in terra,dixit Moyſes ad 46
Sap. 28. 21.
Aaron, Tolle thuribulum, & hauſto igne
de altari mitte incenſum deſuper, pergẽs
cito ad populũ ut roges pro eis: iam enim
egreſſa eſt ira a Domino, & plaga deſæuit.
¶ Quod cum feciſſet Aarõ,& cucurriſſet ad 47
mediam multitudinẽ, quam iam uaſtabat
incendium, obtulit thymiama: ¶ & ſtans 48
inter mortuos ac uiuentes,pro populo deprecatus
eſt,& plaga ceſſauit. ¶ Fuerunt au- 49
tem qui percuſſi ſunt quatuordecim millia
hominum, & ſeptingenti, abſq; his qui
perierãt in ſeditione Core. ¶ Reuerſusq́. eſt 50
Aaron ad Moyſen ad oſtium tabernaculi
fœderis poſtquam quieuit interitus.

CAP. XVII.

ET locutus eſt Dominus ad Moyſen, 1
dicens, ¶ Loquere ad filios Iſraël, & 2
accipe ab eis uirgas ſingulas per cognationes
ſuas, a cunctis principibus tribuum,
uirgas duodecim,& uniuſcuiuſque
nomen ſuperſcribes uirgæ ſuæ. ¶ nomen 3
autem Aarõ erit in tribu Leui, & una uir-
4 ga cũctas eorum familias continebit: ¶ po-
neſq́. eas in tabernaculo fœderis corã te-
5 ſtimonio, ubi loquar ad te. ¶ quem ex his
elegero, germinabit uirga eius: & cohibebo
a me querimonias filiorum Iſraël,
6 quibus contra uos murmurãt. ¶ Locutusq́.
eſt Moyſes ad filios Iſraël: & dederunt ei
omnes principes uirgas per ſingulas tribus:
fueruntq́. uirgæ duodecim abſque
7 virga Aaron. ¶ Quas cum poſuiſſet Moyſes
coram Domino in tabernaculo teſtimo-
8 nij, ¶ ſequenti die regreſſus inuenit germinaſſe
uirgam Aaron in domo Leui: &
turgentibus gemmis eruperant flores, qui
folijs dilatatis, in amygdalas deformati
9 ſunt. ¶ Protulit ergo Moyſes omnes uirgas
de conſpectu Domini ad cunctos filios
Iſraël: uideruntq́. & receperunt ſinguli
10 uirgas ſuas. ¶ Dixitq́. Dominus ad Moyſen,
Refer virgam Aaron in tabernaculũ
teſtimonij, ut ſeruetur ibi in ſignum re-
Heb. 9. 4.
bellium filiorum Iſraël,& quieſcant que-
11 relæ eorum a me; ne moriantur. ¶ Feciq́.
12 Moyſes ſicut præceperat Dominus. ¶ Dixerunt
autem filij Iſraël ad Moyſen. Ecce
conſumpti ſumus, omnes " peribimus'.
" periimus MS. H.C.G.
13 ¶ quicunque accedit ad tabernaculum Domini,
moritur. num uſque ad internecionem
cuncti delendi ſumus?

CAP. XVIII.

1 DIxitq́. Dominus ad Aaron, Tu, & filij
tui,& domus patris tui tecũ portabitis
iniquitatem ſanctuarij: & tu
& filij tui ſimul ſuſtinebitis peccata ſacer-
2 dotij ueſtri ¶ ſed & fratres tuos de tribu
Leui, & ſceptrum patris tui ſume tecũ,preſtoq́.
ſint, & miniſtrent tibi: tu autẽ & filij
tui miniſtrabitis in tabernaculo teſtimo-
3 nij. ¶ Excubabuntq́. Leuitæ ad præcepta
tua,& ad cũcta opera tabernaculi: ita dũtaxat,
ut ad uaſa ſanctuarij, & altare non
accedant,ne & illi moriantur,& uos perea-
4 tis ſimul. ¶ ſint autem tecum, & excubent
in cuſtodijs tabernaculi, & in omnibus ceremonijs
eius. Alienigena non miſcebitur
5 uobis. ¶ Excubate in cuſtodia ſanctuarij, &
in miniſterio altaris: ne oriatur indigna-
6 tio ſuper filios Iſraël. ¶ Ego dedi uobis fratres
ueſtros Leuitas de medio filiorum Iſraël,
& tradidi donum Domino, ut ſeruiãt
7 in miniſterijs tabernaculi eius. ¶ Tu autẽ,
& filij tui,cuſtodite ſacerdotiũ ueſtrum: &
omnia quæ ad cultũ altaris pertinẽt,& intra
uelũ sũt,per ſacerdotes adminiſtrabũtur.
ſi quis externus acceſſerit, occidetur.
8 ¶ Locutusq́. eſt Dñs ad Aarõ, Ecce dedi tibi
cuſtodiã primitiarũ mearũ. Omnia quę ſãctificantur
a filijs Iſraël, tradidi tibi, & filijs
tuis pro officio ſacerdotali legitima ſẽ-
9 piterna. ¶ Hæc ergo accipies de his quæ
ſanctificantur & oblata ſunt Domino. Omnis
oblatio,& ſacrificiũ,& quicqd pro peccato,
atq; delicto redditur mihi, & " cedit'
" cedet MS. R.
in Sãcta ſanctorũ,tuũ erit,& filiorũ tuorũ.
10 ¶ In ſanctuario comedes illud: mares tãtũ
" Domino.
11 edẽt ex eo,quia cõſecratũ eſt " tibi'. ¶ Primitias
autẽ quas uouerint & obtulerint filij
Iſraël,tibi dedi, & filijs tuis,ac filiabus tuis
iure perpetuo. qui mũdus eſt in domo tua,
12 ueſcetur eis. ¶ Omnẽ medullã olei, & uini,
ac frumẽti, quicquid offerunt primitiarũ

Domino,tibi dedi.♀Vniuersa frugū initia, 13
quę gignit humus, & Domino deportan
tur,cedent in usus tuos: qui mundus est in
domo tua uescetur eis.♀Omne quod ex uo 14
to reddiderint filij Israel,tuū erit ♀ Quic- 15
quid primum " erumpit' e uulua cunctæ
carnis,quam offerunt Domino,siue ex ho
minibus,siue de pecoribus fuerit, tui iuris
erit:ita dumtaxat, ut pro hominis primo-
genito pretium accipias, & omne animal
quod immundum est,redimi facias,♀cuius 16
redemptio erit post unum mensem, siclis
argenti quinque,pondere sanctuarij. ‖ Si-
clus uiginti obolos habet. ♀ Primogenitū 17
autē bouis & ouis & capræ non facies re-
dimi,quia sanctificata sunt Domino san-
guine tantū eorum fundes super altare,&
adipes adolebis in suauissimum odorē Do
mino. ♀Carnes uero in usum tuū cedent, 18
sicut pectusculū consecratū, & armus dex
ter,tua erunt. ♀Omnes primitias sanctua- 19
rij quas offerunt filij Israel Domino, tibi
dedi & filijs,ac filiabus tuis iure perpetuo.
Pactū " salis' est sempiternū corā Domi-
no,tibi ac filijs tuis. ♀ Dixitq. Dominus ad 20
Aaron, In terra eorū nihil " possidebitis,
nec habebitis' partē inter eos: ‖ego pars &
hæreditas tua in medio filiorū Israel. ♀Fi- 21
lijs autē Leui dedi omnes decimas Israe-
lis in possessionē pro ministerio quo ser-
uiunt mihi in tabernaculo fœderis:♀ut nō 22
accedant ultra filij Israel ad tabernaculū,
nec cōmittāt peccatū mortiferū, ♀solis fi- 23
lijs Leui mihi in tabernaculo seruientibus,
& portantibus peccata populi. legitimum
sempiternū erit in generationibus uestris.
Nihil aliud possidebunt, ♀ decimarū obla- 24
tione contenti, quas in usus eorum & ne-
cessaria separaui.♀Locutusq. est Dominus 25
ad Moysen,dicens,♀Præcipe Leuitis, atque 26
denūtia, Cum acceperitis a filijs Israel de-
cimas quas dedi uobis,primitias earū offer
te Domino,id est,decimam partē decimæ,
♀ut reputetur uobis in oblationem primi- 27
tiuorū, tā de areis, quam de torcularibus,
♀ & uniuersis quorū accipitis primitias; 28
offerte Domino, & date ea Aaron sacerdo-
ti.♀ Omnia quæ offeretis ex decimis, & in 29
donaria Domini separabitis,optima & ele
cta erunt cuncta.♀Dicesq.ad eos,Si pręcla- 30
ra & meliora quæque obtuleritis ex deci-
mis,reputabitur uobis quasi de area & tor
culari dederitis primitias: ♀ & comedetis 31
eas in omnibus locis uestris, tā uos, quam
familię uestræ:quia pretium est pro mini-
sterio quo seruitis in tabernaculo testimo-
nij. ♀ Et non peccabitis super hoc,egregia 32
uobis & pinguia reseruantes: ne polluatis
oblationes filiorum Israel, & moriamini.

CAP. XIX.

Locutusq. est Dominus ad Moysen, 1
& Aaron, dicens, ♀ Ista est religio 2
uictimæ,quam constituit Dominus.
Præcipe filijs Israel, ut adducant ad te uac
cam rufam ætatis integræ, in qua nulla
sit macula, nec portauerit iugum: ♀ " tra- 3
detisq.' eam Eleazaro sacerdoti. qui edu-
ctam extra castra,immolabit in conspectu
omnium:♀ & ‖ tingens digitum in sangui- 4
ne eius, asperget contra fores tabernaculi
septem uicibus,♀comburetq. eam cunctis 5
uidentibus, tam pelle & carnibus eius,

" erūpet MS R. textus autē suffragantur C. & G.

Exo.30.13. Leu.27.25. Sup.3.47 Eze.45.12.

" pacti: O.

" possidebis nec habebitis MS. H. C. G. Textus autē vult R cū Rab.

Deu.10.9 & 18.1. Ios.17.14 33. Eze.44.28.

" reddetisq. MS R. Rab. G. At quæ in Textu est lectio, H. & C. respondet.

Heb.9.13

quam sanguine & fimo flammæ tradentis.
6 ♀Lignum quoque cedrinū, & hyssopum,
coccumq. bis tinctū sacerdos mittet in fla-
7 mam quæ uaccam uorat.♀Et tunc demum
lotis uestibus, & corpore suo ingredietur
in castra, commaculatusq. erit usque ad
8 uesperum.♀Sed & ille qui combusserit eā,
lauabit uestimenta sua, & corpus, & im-
9 mundus erit usque ad uesperum,♀Colliget
autem uir mundus cineres uaccæ,& effun
det eos extra castra in loco purissimo, ut
sint multitudini filiorū Israel in custodiā,
& in aquam aspersionis: quia pro peccato
10 uacca cōbusta est.♀Cumq. lauerit qui uac-
cæ portauerat cineres uestimenta sua, im-
mundus erit usque ad uesperum. Habebūt
hoc filij Israel & aduenæ,qui habitant in-
11 ter eos,sanctum iure perpetuo. ♀Qui teti-
gerit cadauer hominis, & propter hoc se-
12 ptem diebus fuerit immūdus: ♀ aspergetur
ex hac aqua die tertio & septimo, & sic
mundabitur. Si die tertio aspersus nō fue-
13 rit, septimo non poterit emundari. ♀ Om-
nis qui tetigerit humanæ animæ mortici-
nū, & aspersus hac commistione non fuerit,
polluet tabernaculū Domini, & peribit ex
Israel: quia aqua expiationis nō est asper-
sus, immundus erit, & manebit spurcitia
14 eius super eum. ♀ Ista est lex hominis qui
moritur in tabernaculo:Omnes qui ingre-
diuntur tentorium illius, & uniuersa uasa
quæ ibi sunt,polluta erunt septem diebus.
15 ♀Vas quod non habuerit operculū nec liga
16 turā desuper, immundum erit. ♀Si quis in
agro tetigerit cadauer occisi hominis, aut
per se mortui, siue os illius,uel sepulchrū,
17 immundus erit septē diebus.♀Tollentq. de
cineribus combustionis atque peccati, &
18 mittent aquas uiuas super eos in uas. ♀ in
quibus cū homo mūdus tinxerit hyssopū,
asperget ex eo omne tentoriū, & cunctam
supellectilem, & homines huiuscemodi
19 contagione pollutos: ♀ atque hoc modo
mundus lustrabit immundum tertio & se-
ptimo die. expiatusq. die septimo, laua-
bit & se & uestimenta sua, & immundus
20 erit usque ad uesperum. ♀ Si quis hoc ri-
tu non fuerit expiatus, peribit anima il-
lius de medio ecclesiæ: quia sanctuarium
Domini polluit, & non est aqua lustratio-
21 nis aspersus. ♀ erit hoc præceptum legiti-
mum sempiternum.Ipse quoq; qui asper-
git aquas, lauabit uestimenta sua: Omnis
qui tetigerit aquas expiationis, immun-
22 dus erit usque ad uesperum. ♀ Quicquid
tetigerit immundus, immundum faciet:
& anima quæ horum quippiam tetigerit,
immunda erit usque ad uesperum.

CAP. XX.

1 Veneruntq. filij Israel,& omnis mul-
titudo in desertum Sin, mense pri-
mo:& mansit populus in Cades. Mor
tuaq. est ibi Maria,& sepulta in eodem lo-
2 co. ♀ Cumq. indigeret aqua populus,con-
3 uenerunt aduersum Moysen & Aaron,♀ &
uersi in seditionem,dixerunt, Vtinam pe-
rijssemus inter fratres nostros coram Do-
4 mino. ♀ ‖ Cur eduxistis ecclesiam Domini
in solitudinem, ut & nos & nostra iumen-
5 ta moriamur?♀Quare nos fecistis ascende-
re de Ægypto, & adduxistis in locum istū
pessimum, qui seri non potest,qui nec ficū

Exo.17.2

gigni:, nec uineas, nec malogranata, in-
uper & aquam non habet ad bibendum?
† " Ingressusq.' Moyses & Aaron dimissa 6
multitudine in tabernaculum fœderis,
corruerũt proni in terrã, - clamaueruntq.'
ad Dominum, atque dixerunt, Domine
Deus audi clamorem huius populi,& ape-
ri eis thesaurum tuum fontem aquæ ui-
uæ, ut satiati cesset murmuratio eorum'.
Et apparuit gloria Domini super eos. †Lo- 7
cutusq. est Dominus ad Moysen, dicens,
† Tolle uirgam, & congrega populum tu, 8
& Aaron frater tuus, & loquimini ad pe-
tram coram eis, & illa dabit aquas. Cũq.
eduxeris aquam de petra, bibet omnis
multitudo & iumenta eius. †‖ Tulit igi- 9
tur Moyses uirgam, quæ erat in conspe-
ctu Domini, sicut præceperat ei, † congre- 10
gata multitudine ante petram, dixitq.
eis Audite rebelles & increduli, ‖ Num de
petra hac uobis aquam poterimus eijce-
re?† ‖ Cumq. eleuasset Moyses manũ per- 11
cutiẽs uirga bis silicem, egressæ sunt aquæ
largissimæ, ita ut populus biberet & iumẽ-
ta. * † Dixitq. Dominus ad Moysen & Aa- 12
ron, ‖Quia non credidistis mihi, ut sancti-
ficaretis me coram filijs Israel, non intro-
ducetis hos populos in terram quam dabo
eis. † Hæc est, aqua contradictionis, ubi iur- 13
gati sunt filij Israel contra Dominum, &
sanctificatus est in eis. † Misit interea nun- 14
cios Moyses de Cades ad regem Edom, qui
dicerent, Hæc mandat frater tuus Israel:
Nosti omnẽ laborem qui apprehendit nos,
† quomodo descenderint patres nostri in 15
Ægyptum, & habitauerimus ibi multo tẽ-
pore, affixerintq. nos Ægyptij, & patres
nostros: † & quomodo clamauerimus ad 16
Dominum, & exaudierit nos, miseritq. an-

" Ingressi. M ss. Rom. C. Textus autem R. Rab. H. G suffragatur. - I M S. P. Rab. H. C. G.

Sap. 11. 4. Exo 17. 6. Deut. 32. 51. Ps. 77. 13. 104. 40. 1. Co. 10. 4.

* eius 6. M S. H. C. G.

Deu. 1. 37. Infr. 27. 14.

gelum qui eduxerit nos de Ægypto. *Ecce
in urbe Cades, quæ est in extremis finibus
17 tuis, positi, † obsecramus ut nobis transire
liceat per terrã tuã. Non ibimus per agros,
nec per uineas, non bibemus aquas de pu-
teis tuis, sed gradiemur uia publica, nec ad
dextram, nec ad sinistram declinantes, do-
18 nec transeamus terminos tuos. † Cui re-
spondit Edõ, Nõ transibis per me, alioquin
19 armatus occurrã tibi. † Dixeruntq. filij Is-
rael, Per tritam gradiemur uiã: & si biberi-
mus aquas tuas nos & pecora nostra, dabi-
mus quod iustum est: nulla erit in pretio
difficultas, tantum uelociter transeamus.
20 † At ille respõdit, Non" trãsibitis'. Statimq.
egressus est obuius, cum infinita multitu-
21 dine, & manu forti, † nec uoluit acquiesce-
re deprecanti, ut concederet transitũ per
fines suos. quam ob rem diuertit ab eo Is-
22 rael. † Cumq. castra mouissẽt de Cades, ue-
nerunt in montem Hor, qui est in finibus
23 terræ Edom: † ubi locutus est Dominus
24 ad Moysen: † Pergat, inquit, Aaron ad po-
pulos suos: non enim intrabit terram
quam dedi filijs Israel, eo quòd incredu-
lus fuerit ori meo, ad Aquas contradictio-
25 nis. † ‖ Tolle Aaron & filium eius cum
26 eo, & duces eos in montem Hor. † Cumq.
nudaueris patrem ueste sua, indues ea
Eleazarum filium eius, & Aaron collige-
27 tur, & morietur ibi. † Fecit Moyses ut
præceperat Dominus, & ascenderunt in
montem Hor coram omni multitudine.
28 † ‖ Cumq. Aaron spoliasset uestibus suis,
induit eis Eleazarum filiũ eius. Illo mor-
tuo in montis supercilio, descendit cum
29 Eleazaro. † Omnis autem multitudo ui-
dens occubuisse Aaron, fleuit super eo
triginta diebus per cunctas familias suas.

* Et 7. M S. H. C. G.

" transibis 2 M S. H. C. G.

Infr. 33. 37.

Infr. 33. 38. Deut. 32. 50.

Deut. 10. 6.

CAP. XXI.

Infr. 33. 40.

QVod cum audisset Chananæus rex 1
Arad, qui habitabat ad meridiem, ue-

nisse scilicet Israel per exploratorum uiã,
pugnauit contra illum, & uictor existens,
2 duxit ex eo prædam. † At Israel uoto se

Domino

Domino obligans, ait, Si tradideris popu-
lum istum in manu mea, delebo urbes eius.
♀ Exaudiuitq. Dominus preces Israel, & 3
tradidit Chananæum, quem ille interfe-
cit subuersis urbibus eius: & uocauit no-
men loci illius Horma, id est anathema.
♀ Profecti sunt autem & de monte Hor, 4
per uiam quæ ducit ad Mare-rubrum, ut
circumirent terram Edom. Et tædere cœpit
populum itineris ac laboris: ♀ locutusq. 5
contra "Dominum' & Moysen, ait, Cur edu-
xisti nos de Ægypto, ut moreremur in so-
litudine? Deest panis, non sunt aquæ: ani-
ma nostra iam nauseat super cibo isto le-
uissimo. ♀ Quamobrem ‖ misit Dominus in 6
populum ignitos serpentes, ad quorũ pla-
gas & mortes plurimorum, ♀ uenerunt ad 7
Moysen, atque dixerunt, Peccauimus, quia
locuti sumus contra Dominum & te: ora
ut tollat a nobis serpentes. Orauitq. Moy-
ses pro populo, ♀ & locutus est Dominus 8
ad eum. Fac serpentem æneum, & pone
eum pro signo, qui percussus aspexerit eũ,
uiuet. ♀ ‖ Fecit ergo Moyses SERPENTEM 9
ÆNEVM, & posuit eum pro signo. quem
cum percussi aspicerent, sanabantur. ♀ Pro- 10
fectiq. filij Israel castrametati sunt in
Oboth. ♀ Vnde egressi fixère tẽtoria in Iea 11
barim, in solitudine quę respicit Moab cõ-
tra Orientalem plagam. ♀ Et inde mouen- 12
tes, uenerunt ad Torrentem-Zared. ♀ Quẽ 13
relinquentes castrametati sunt contra Ar-
non, quæ est in deserto, & prominet in fi-
nibus Amorrhæi. ‖ siquidem Arnon termi-
nus est Moab, diuidẽs Moabitas & Amor-
rhæos. ♀ Vnde dicitur in libro bellorum 14
Domini, Sicut fecit in Mari rubro, sic fa-
ciet in torrentibus Arnon. ♀ Scopuli torrẽ- 15
tium inclinati sunt, ut requiescerẽt in Ar-
non, & recumberent in finibus Moabita-
rum. ♀ Et ex eo loco apparuit puteus, super 16
quo locutus est Dominus ad Moysen, Con-
grega populum, & dabo ei aquam. ♀ Tunc 17
cecinit Israel carmen istud: Ascendat pu-
teus. Concinebant, ♀ Puteus quem foderũt 18
principes, & parauerunt duces multitudi-
nis in datore legis & in baculis suis. Pro-
fectiq. sunt' de solitudine, *Mathana ♀ de 19
Mathana in Nahaliel: de Nahaliel, in Ba-
moth. ♀ * Bamoth, uallis est in regione 20
Moab, in uertice Phasga, * "quod' respicit
contra desertum. ♀ ‖ Misit autem Israel 21
nuncios ad Sehon regem Amorrhæorum, di-
cens, ♀ Obsecro ut transire mihi liceat per 22
terram tuam: non declinabimus in agros
& uineas, non bibemus aquas ex puteis,
uia regia gradiemur, donec transeamus
terminos tuos. ♀ Qui concedere noluit ut 23
transiret Israel per fines suos, quin potius
exercitu congregato, egressus est obuiam
in desertum, & uenit in Iasa, pugnauitq.
contra eum. ♀ ‖ A quo percussus est in ore 24
gladij, & possessa est terra eius ab Arnon
usque Ieboc, & filios Ammon: quia forti
præsidio tenebantur termini Ammonita-
rum. ♀ Tulit ergo Israel omnes ciuitates 25
eius, & habitauit in urbibus Amorrhæi,
in Hesebon scilicet, & uiculis eius. ♀ Vrbs 26
Hesebon fuit Sehon regis Amorrhæi, qui
pugnauit contra regem Moab: & tulit om-
nem terram: quæ ditionis illius fuerat us-
que Arnon. ♀ Idcirco dicitur in prouerbio 27

" Domini 1 MS. R. H. G. Vt autẽ Textũ habet, legitur Rab. & C.
Sap. 16. 1.
Iudith. 8. 25.
1. Cor. 10 9.
Ioh. 3. 14.
Iud. 11. 13.
-23 MS. Rab. H. G.
* in 5 MS. Rab. G.
* de 22. MS. Rab.
‖ C. G.
* & MS Vet 2 MS. H.
Deut. 2. 26.
Iud. 11. 19.
Amos. 2. 9.
Ps. 134. 11.
Ios. 24. 8.
Iudith. 5. 20

Venite in Hesebon, ædificetur, & con-
28 struatur ciuitas Sehon: ♀ Ignis egressus
est de Hesebon, flamma de oppido Se-
hon, & deuorauit Ar Moabitarum, & ha-
29 bitatores excelsorum Arnon. ♀ ‖ Væ tibi
Moab, ‖ periisti popule Chamos. Dedit fi-
lios eius in fugam, & filias in captiuita-
30 tem regi Amorrhæorum Sehon. ♀ Iugum
ipsorum disperijt ab Hesebon usque Di-
bon, lassi peruenerunt in Nophe, & usque
31 Medaba. ♀ Habitauit itaque Israel in Ter-
32 ra-Amorrhæi. ♀ Misitq. Moyses qui ex-
plorarent Iazer: cuius ceperunt uiculos, &
33 possederunt habitatores. ♀ ‖ Verteruntq.
se & ascenderunt per uiam Basan, & oc-
currit eis Og rex Basan cum omni populo
34 suo, pugnaturus in Edrai. ♀ Dixitq. Do-
minus ad Moysen: Ne timeas eum, quia
in manu tua tradidi illum, & omnem po-
pulum, ac terram eius: faciesq. illi sicut
fecisti Sehon regi Amorrhæorum habita-
35 tori Hesebon. ♀ Percusserunt igitur &
hunc cum filijs suis, uniuersumq. popu-
lum eius usque ad internecionem, & pos-
sederunt terram illius.

CAP. XXII.

1 PRofectiq. castrametati sunt in cam-
pestribus Moab, ubi trans Iordanem
2 Iericho sita est. ♀ Videns autem Ba-
lac filius Sephor omnia quæ fecerat Israel
3 Amorrhæo, ♀ & quod pertimuissent eum
Mohabitæ, & impetum eius ferre non pos-
4 sent, ♀ dixit ad maiores natu Madian, Ita
delebit hic populus omnes qui in nostris
finibus commorantur, quomodo solet
bos herbas usque ad radices carpere. Ipse
5 autem erat eo tempore rex in Moab. ♀ ‖ Mi-
sit ergo nuncios ad Balaam filium Beor
ariolum, qui habitabat super flumen ter-
ræ filiorum "Ammon', ut uocarent eum,
& dicerent, Ecce egressus est populus ex
Ægypto, qui operuit superficiem terræ,
6 sedens contra me. ♀ Veni igitur, & maledic
populo huic, quia fortior me est: si quo-
modo possim percutere & eijcere eum de
terra mea'. noui enim, quod benedictus
sit cui benedixeris, & maledictus in quem
7 maledicta congesseris. ♀ Perrexeruntq.
seniores Moab, & maiores natu Madian,
habentes diuinationis pretiũ in manibus.
8 Cumq. uenissent ad Balaam, & narrassent
ei omnia uerba Balac, ♀ ille respondit, Ma-
nete hic nocte, & respõdebo quicquid mi-
hi dixerit Dominus. Manentibus autem
9 illis apud Balaam, ♀ uenit Deus, & ait ad
eũ, Quid sibi uolunt homines isti apud te?
10 ♀ Respõdit, Balac filius Sephor rex Moabi-
11 tarũ misit ad me, ♀ dicẽs: Ecce populus qui
egressus est de Ægypto, operuit superficiẽ
terræ: ueni, & maledic ei, si quo modo pos-
12 sim pugnans "abigere' eum. ♀ Dixitq. Deus
ad Balaam, Noli ire cum eis, neque ma-
13 ledicas populo: quia benedictus est. ♀ Qui
mane consurgens dixit ad principes, Ite in
terrã uestrã, quia prohibuit me Dominus
14 uenire uobiscum. ♀ Reuersi principes di-
xerunt ad Balac, Noluit Balaam uenire
15 nobiscum. ♀ Rursum ille multo plures &
16 nobiliores quam ante miserat, misit. ♀ Qui
cum uenissent ad Balaam, dixerunt, Sic
dicit Balac filius Sephor, Ne cuncteris ue-
17 nire ad me: ♀ paratus sum honorare te, &

Iud. 11.
3 Reg. 11 7.
Deu. 3. 2
29. 7.
Ps. 134 11.
Ios. 24. 9
" populi 1 MS. H. C. G.
-R. H. C. G. A. MS. autem & Rab. legitur.
" abijcere 1 MS.
" eucere Rab. G.
Vocibus ‖ & C. omnia hæc significantur.

quæ-

quicquid uolueris dabo tibi : ueni , &
maledic populo iſti . ♀ Reſpondit Balaam. 18
Infr.24. 13. ¶Si dederit mihi Balac plenam domum
tuam argenti & auri, non potero immu-
tare uerbum Domini Dei mei, ut uel plus,
uel minus loquar. ♀ Obſecro ut hîc ma- 19
neatis etiam hac nocte , & ſcire queam
quid mihi rurſum reſpondeat Dominus .

20 ♀ Venit ergo Deus ad Balaam nocte, &
ait ei , Si uocare te uenerint homines iſti,
ſurge , & uade cum eis : ita duntaxat , ut
21 quod tibi præcepero facias. ♀ Surrexit Ba-
laam mane , & ſtrata aſina ſua profectus
22 eſt cum eis. ♀Et iratus eſt Deus. Stetitq; An
gelus Domini in uia contra Balaam , qui
inſidebat aſinæ , & duos pueros habebat.

2 Pet. 2. 16. Iude 11.
** Domini 1 MS. H. C. G.*

ſecum . ♀ ¶Cernens aſina angelum * ſtan- 23
tem in uia euaginato gladio, auertit ſe
de itinere, & ibat per agrum Quam cum
uerberaret Balaam , & uellet ad ſemitam
reducere, ♀ſtetit angelus in anguſtijs dua- 24
rum maceriarum,quibus uineæ cingeban-
tur . ♀ Quem uidens aſina , iunxit ſe pa- 25
rieti , & attriuit ſedentis pedem . At ille
iterum uerberabat eam : ♀ & nihilominus 26
angelus ad locum anguſtum tranſiens ,
ubi nec ad dexteram, nec ad ſiniſtram po-
terat deuiari , obuius ſtetit . ♀ Cumq; ui- 27
diſſet aſina ſtantem angelum,concidit ſub
pedibus ſedentis . qui iratus , uehemen-
tius cædebat fuſte latera eius . ♀ Aperuitq; 28
Dominus os aſinæ , & locuta eſt : Quid fe-
ci tibi ? cur percutis me ecce iam tertio?
♀ Reſpondit Balaam , Quia commeruiſti , 29
& illuſiſti mihi : utinam haberem gladiũ,
ut te percuterem , ♀ Dixit aſina , Nonne 30
animal tuum ſum, cui ſemper ſedere con-
ſueuiſti uſque in præſentem diem ? dic
quid ſimile unquam fecerim tibi . At ille
ait , Nunquam. ♀ Protinus Aperuit Domi- 31
nus oculos Balaam , & uidit angelum ſtã-
tem in uia euaginato gladio, adorauitq;
\\ uerberaſti MS. H. C. G. eum pronus in terram . ♀ Cui angelus, 32
Cur , inquit , tertio \\ uerberas' aſinam
tuam ? Ego ueni ut aduerſarer tibi , quia
peruerſa eſt uia tua , mihiq; contraria.♀ & 33
niſi aſina declinaſſet de uia , dans locum
reſiſtenti , te occidiſſem , & illa uiueret .
♀ Dixit Balaam , Peccaui , neſciẽs quod tu 34
ſtares contra me : & nunc ſi diſplicet tibi ,

35 ut uadam , reuertar . ♀ Ait angelus , Vade
cum iſtis,& caue ne aliud quam præcepero
tibi, loquaris. Iuit igitur cum principibus .
36 ♀ Quod cum audiſſet Balac, egreſſus eſt in
occurſum eius in oppido Moabitarum ,
quod ſitum eſt in extremis finibus Arnon.
37 ♀Dixitq; ad Balaam,Miſi nũcios ut \\ uoca-
rent' te,cur non ſtatim ueniſti ad me? an
quia mercedem aduentui tuo reddere ne-
38 queo? ♀ Cui ille reſpondit, Ecce adſum :
nũquid loqui potero aliud,niſi quod Deus
39 poſuerit in ore meo? ♀Pertexerunt ergo ſi-
mul , & uenerunt in urbẽ quæ in extremis
40 regni eius finibus erat. ♀ Cumq; occidiſſet
Balac boues , & oues, miſit ad Balaam , &
41 principes qui cum eo erant, munera.♀Ma-
ne autẽ facto duxit eum ad excelſa Baal ,
& intuitus eſt extremam partem populi ,

\\ uocarẽ 7 MS. Hebræ , C. & G. legunt: Nonne mittens miſi ad te , ad uocandum te ?

CAP. XXIII.

1 Dixitq; Balaam ad Balaac , Ædifica
mihi hîc ſeptem aras , & para toti-
dẽ uitulos, eiuſdemq; numeri arie-
2 tes . ♀ Cumq; feciſſet iuxta ſermonem Ba-
laam, impoſuerunt ſimul uitulum & arie-
3 tem ſuper aram . ♀ Dixitq; Balaam ad Ba-
lac : Sta paulisper iuxta holocauſtum tuũ,
donec vadam , ſi forte occurrat mihi Do-
minus . & quodcunque imperauerit, lo-
4 quar tibi . ♀ Cumq; abijſſet uelociter, oc-
currit illi Deus.Locutusq; ad eum Balaam,
Septem , inquit, aras erexi, & impoſui ui-
5 tulum & arietem deſuper , ♀ Dominus au-
tem poſuit uerbum in ore eius , & ait. Re-
6 uertere ad Balac , & hæc loquẽris , ♀ Re-

uerſus

uerſus inuenit ſtantem Balac iuxta holo-
cauſtum ſuum, & omnes principes Moabi
tarum: ✝ aſſumptaq. parabola ſua, dixit, 7
De Aram adduxit me Balac rex Moabita-
rum, de montibus Orientis. Veni, inquit, &
maledic Iacob: propera, & deteſtare Iſrael.
✝ Quomodo maledicam, cui non maledi- 8
xit Deus? Qua ratione deteſter, quem Do-
minus non deteſtatur? ✝ De ſummis ſilici- 9
bus uidebo eum, & de collibus conſidera-
bo illum. Populus ſolus habitabit, & inter
gentes non reputabitur. ✝ Quis dinume- 10
rare poſſit puluerem Iacob, & noſſe nume
rum "ſtirpis' Iſrael? Moriatur anima mea
" quartæ partis H. C.
" populorum. G.
morte iuſtorum, & fiant nouiſſima mea
horum ſimilia. ✝ Dixitq. Balac ad Balaam. 11
Quid eſt hoc quod agis? Vt maledic eres
inimicis meis, uocaui te: & tu e contrario
benedicis eis. ✝ Cui ille reſpondit, Nũ aliud 12
poſſum loqui, niſi quod iuſſerit Dominus?
✝ Dixit ergo Balac, Veni mecum in alterũ 13
locũ unde partem Iſrael uideas, & totum
videre non poſſis, * inde maledicito ei.
** & 7. M S. H C. G.*
✝ Cũq. duxiſſet eum in locum ſublimem, 14
ſuper verticẽ mõtis Phaſga, ædificauit Ba-
laam ſeptẽ aras, & impoſitis ſupra uitulis
atque arietibus, ✝ dixit ad Balac, Sta hîc iux 15
ta holocauſtum tuum, donec ego obuius
pergã. ✝ Cui cum Dominus occurriſſet, po- 16
ſuiſſetq. verbum in ore eius, ait, Reuertere
ad Balac, & hæc loquêris ei. ✝ Reuerſus in- 17
uenit eum ſtantem iuxta holocauſtũ ſuũ,
& principes Moabitarum cum eo. ✝ Ad quẽ 18
Balac, Quid, inquit, locutus eſt Dominus?
At ille aſſumpta parabola ſua, ait, Sta Ba-
lac, & auſculta, audi fili Sephor: ✝ Non eſt 19
Deus quaſi homo, ut mentiatur; nec ut fi-
lius hominis, ut mutetur. Dixit ergo, & nõ
faciet? locutus eſt, & non implebit? ✝ Ad be 20
nedicendum adductus ſum, benedictionẽ
prohibere non ualeo. ✝ Non eſt idôlum in 21
Iacob, nec uidetur ſimulachrum in Iſrael.
Dominus Deus eius cum eo eſt, & clangor
uictoriæ regis in illo. ✝ Deus eduxit illum 22
de Ægypto, ‖ cuius fortitudo ſimilis eſt rhi
‖ Infr. 24. 8.
nocerõtis. ✝ Nõ eſt augurium in Iacob, nec 23
diuinatio in Iſrael. Temporibus ſuis dice-
tur Iacob, & Iſraeli quid operatus ſit Deus.
✝ Ecce populus ut leæna conſurget, & quaſi 24
leo erigetur: non accubabit donec deuo-
ret prædam, & occiſorum ſanguinem bi-
bat. ✝ Dixitq. Balac ad Balaam: Nec maledi 25
cas ei, nec benedicas. ✝ Et ille ait: Nonne di- 26
xi tibi quod quicquid mihi "Deus' impe-
raret, hoc facerem? ✝ Et ait Balac ad eũ, 27
Veni, & ducam te ad alium locum: ſi forte
placeat Deo, ut inde maledicas eis. ✝ Cũq. 28
duxiſſet eum ſuper verticem montis Pho-
gor, qui reſpicit ſolitudinem, ✝ dixit ei Ba- 29
laam, Ædifica mihi hîc ſeptem aras, & pa-
ra totidem uitulos, eiuſdẽq. numeri arie-
tes. * ✝ Fecit Balac, ut Balaam dixerat. im- 30
poſuitq. uitulos & arietes p ſingulas aras.
" Dominus M S. R. H. C. Textus autẽ conſonat Rob. & G.
** per ſingulas aras 8 M S. His forte uerbis exponere Interpres uoluit, quod ab H C. & G. legitur: Et ara hic, &c.*

CAP. XXIIII.

CVmq. vidiſſet Balaam quod placeret 1
Domino ut benediceret Iſraeli, ne-
quaquam abijt, vt ante perrexerat,
ut augurium quæreret: ſed dirigens con-
tra deſertum uultum ſuum, ✝ & eleuans 2
oculos uidit Iſrael in tentorijs commorã-
tem per tribus ſuas: & irruente in ſe ſpiri-
tu Dei, ✝ Aſſumpta parabola ait, Dixit Ba- 3
laam filius Beor, dixit homo cuius obthu-
4 ratus eſt oculus, ✝ dixit auditor ſermonum
Dei, qui uiſionem Omnipotentis intuitus
eſt, qui cadit, & ſic aperiuntur oculi eius:
5 ✝ Quam pulchra tabernacula tua Iacob, &
6 tẽtoria tua Iſrael? ✝ ut ualles nemoroſę, ut
horti iuxta fluuios irrigui, ut tabernacu-
la quæ fixit Dominus quaſi cedri prope
7 aquas. ✝ Fluet aqua de ſitula eius, & ſe-
men illius erit in "aquas' multas. Tolle-
tur propter Agag, rex eius, & auferetur
" gentes M S C. G.
8 regnum illius. ✝ Deus deduxit illum de
Ægypto, ‖ cuius fortitudo ſimilis eſt rhino-
cerõtis. Deuorabunt gentes hoſtes illius,
‖ Sup. 23. 22.
oſſaq. eorum confringent, & perforabunt
9 ſagittis. ✝ Accubans dormiuit ut leo, &
quaſi leæna, quam ſuſcitare nullus au-
debit. Qui benedixerit tibi, erit & ipſe be-
nedictus: qui maledixerit, * in maledictio-
** tibi 4 M S. R. H. C. G.*
10 ne reputabitur. ✝ Iratuſq. Balac contra
Balaam, complosis manibus ait. Ad ma-
ledicendum inimicis meis uocaui te, qui-
11 bus e contrario tertio benedixiſti: ✝ reuer-
tere ad locum tuum. Decreueram quidem
magnifice honorare te, ſed Dominus pri-
12 uauit te honore diſpoſito. ✝ Reſpondit Ba-
laam ad Balac. Nonne nuntijs tuis quos
13 miſiſti ad me, dixi, ✝ ‖ Si dederit mihi Ba-
‖ Sup. 22. 18
lac plenam domum ſuam argenti & auri,
non potero præterire ſermonem Domini
Dei mei, ut uel boni quid, uel mali pro-
feram ex corde meo, ſed quicquid Domi-
14 nus dixerit, hoc loquar? ✝ Verumtamen
pergens ad populum meum, dabo * con-
** tibi 6. M S R. H. C. G.*
ſilium, quid populus tuus populo huic fa-
15 ciat extremo tempore. ✝ Sumpta igitur
parabola, rurſum ait: Dixit Balaam filius
Beor, dixit homo cuius obthuratus eſt ocu
16 lus, ✝ dixit auditor ſermonum Dei qui no-
uit doctrinam Altiſſimi, & uiſiones Om-
nipotentis uidet, qui cadens apertos ha-
17 bet oculos, ✝ Videbo eum, ſed non mo-
do: intuebor illum, ſed non prope. ‖ ORIE-
‖ Mat. 2. 2
TVR STELLA ex Iacob, & conſurget
virga de Iſrael: & percutiet duces Moab,
18 uaſtabitq. omnes filios Seth. ✝ Et erit Idu-
mæa poſſeſſio eius: hæreditas Seir cedet
inimicis ſuis: Iſrael uero fortiter aget.
19 ✝ De Iacob erit qui dominetur, & perdat
20 reliquias ciuitatis. ✝ Cumq. uidiſſet Ama-
lec, aſſumens parabolam, ait: Principiũ Gẽ-
21 tium Amalec, cuius extrema perdẽtur. ✝ Vi-
dit quoque Cinæum: & aſſumpta parabola,
ait, Robuſtum quidem eſt habitaculum
tuum: ſed ſi in petra poſueris nidum tuum,
22 ✝ & fueris electus de ſtirpe Cain, quamdiu
poteris permanere? Aſſur enim capiet te:
23 ✝ Aſſumptaq. parabola iterum locutus eſt,
Heu, quis uicturus eſt quando iſta faciet
24 Deus? ✝ Venient in trieribus de Italia,
ſuperabunt Aſſyrios, uaſtabũtq. Hæbræos,
& ad extremum etiam ipſi peribunt.
25 ✝ Surrexitq. Balaam, & reuerſus eſt in locũ
ſuum: Balac quoq. uia qua uenerat rediit.

CAP. XXV.

1 MOrabatur autem eo tempore Iſ-
rael in Setim, & fornicatus eſt
2 populus cum filiabus Moab, ✝ quę
uocauerunt eos ad ſacrificia ſua. At illi
comederunt & adorauerunt deos earum.
3 ✝ Initiatuſq. eſt Iſrael Beel-phegor:
4 & iratus Dominus, ✝ ait ad Moyſen,

‖ To-

Ioſ. 22. ‖ Tolle cunctos principes populi, & ſuſpé-
17. de eos contra Solem in patibulis: vt auerta-
Deu. 4. 4. tur furor meus ab Iſrael. ✝ Dixitq́. Moyſes 5
ad iudices Iſrael, Occidat vnuſquiſq; pro-
ximos ſuos, qui initiati ſunt Beelphegor.
✝ Et ecce unus de filijs Iſrael intrauit corã 6
fratribus ſuis ad ſcortũ Madianitidem ui-
dente Moyſe, & omni turba filiorum Iſrael,
2. Mach. qui flebant ante fores tabernaculi. ✝ ‖Quod 7
2 54. cũ uidiſſet Phinees filius Eleazari filij Aa-
Pſ. 105. ron ſacerdotis, ſurrexit de medio multitu-
30. dinis, & arrepto pugione, ✝ ingreſſus eſt 8
1. Cor. 10. 8 poſt uirum Iſraelitem in lupanar, & perfo-
dit ambos ſimul, uirum ſcilicet & mulierẽ
in locis genitalibus. Ceſſauitq́. plaga a fi-
lijs Iſrael: ✝ & occiſi ſunt uigintiquatuor 9
millia hominũ. ✝ Dixitq́. Dominus ad Moy- 10
ſen, ✝ Phinees filius Eleazari filij Aaron ſa- 11
cerdotis auertit iram meam a filijs Iſrael:
quia zelo meo commotus eſt contra eos,
ut non ipſe delerem filios Iſrael in zelo
1. Mach. meo. ✝ Idcirco loquere ad eum, ‖Ecce do ei 12
21. 54. pacem fœderis mei, ✝ & erit tam ipſi, quam 13
Eccl'i 45. ſemini eius pactum ſacerdotij ſempiter-
24. num, quia * zelatus eſt pro Deo ſuo, & ex-
**zelo M S* piauit ſcelus filiorum Iſrael. ✝ Erat autem 14
q. nomen uiri Iſraelitæ, qui occiſus eſt cum
Madianitide, Zambri filius Salu, dux de
cognatione & tribu Simeonis. ✝ Porro mu- 15
lier Madianitis, quæ pariter interfecta eſt,
uocabatur Cozbi filia Sur principis no-
biliſſimi Madianitarum. ✝ Locutuſq́. eſt 16
Inf. 31. 2 Dominus ad Moyſen, dicens: ✝ ‖ Hoſtes 17
uos ſentiant Madianitæ, & percutite
eos: ✝ quia & ipſi hoſtiliter egerunt con- 18
" vt deci tra uos, " & decepêre ' inſidijs per idô-
perent 4 lum Phogor, & Cozbi filiam ducis Ma-
M S. dian ſororem ſuam, quæ percuſſa eſt in
die plagæ pro ſacrilegio Phogor.

CAP. XXVI.

Poſtquam noxiorum ſanguis effuſus 1
eſt, dixit Dominus ad Moyſen, & Elea-
zarum filium Aaron ſacerdotem.
✝ Numerate omnem ſummam filiorum 2
Iſrael a uiginti annis & ſupra, per domos
& cognationes ſuas, cunctos qui poſſunt
ad bella procedere. ✝ Locuti ſunt itaque 3
Moyſes, & Eleazar ſacerdos, in campeſtri-
bus Moab ſuper Iordanem cõtra Iericho,
ad eos qui erant ✝ a uiginti annis & ſupra, 4
ſicut Dominus imperauerat, quorum iſte
Gen. 45 9 eſt numerus: ✝ ‖Ruben primogenitus Iſ- 5
Exo. 6. 14 rael. huius filius, Henoch, a quo familia He-
1. Par. 5 1 nochitarum: & Phallu, a quo familia Phal-
luitarum: ✝ & Heſron, a quo familia Heſro- 6
nitarum: & Charmi, a quo familia Char-
mitarum. ✝ hæ ſunt familiæ de ſtirpe Ru- 7
ben: quarum numerus inuentus eſt qua-
dragintatria millia, & ſeptingenti trigin-
ta. ✝ Filius Phallu, Eliab. ✝ huius filij, Na- 8
muel, & Dathan & Abiron. iſti ſunt Dathã 9
Sup. 16. 2 & Abiron principes populi, qui ‖ ſurrexe-
49. runt contra Moyſen & Aaron in ſeditione
Core, quando aduerſus Dominum rebel-
lauerunt: ✝ & aperiens terra os ſuum de- 10
uorauit Core morientibus plurimis, quan-
do combuſſit ignis ducentos quinquagin-
ta uiros. Et factum eſt grande miraculũ,
✝ ut Core pereunte, filij illius non perirẽt. 11
✝ Filij Simeon per cognationes ſuas: Na- 12
muel, ab hoc familia Namuelitarum: &
Iamin, ab hoc familia Iaminitarum:

Iachin, ab hoc familia Iachinitarum:
13 ✝ Zare, ab hoc familia Zareitarum: Saul,
14 ab hoc familia Saulitarum. ✝ hæ ſunt fa-
miliæ de ſtirpe Simeon, quarum omnis
numerus fuit uiginti duo millia " ducen- *" ducenti*
15 torum '. ✝ Filij Gad per cognationes ſuas: *1 M S. R.*
Sephon, ab hoc familia Sephonitarum: *H. C G.*
Aggi, ab hoc familia Aggitarum: Suni, ab
16 hoc familia Sunitarum: ✝ Ozni, ab hoc
familia Oznitarum: " Her, ' ab hoc fami- *" Heri 4*
17 lia Heritarum: ✝ Arod, ab hoc familia *M S. H. C.*
Aroditarum: Ariel, ab hoc familia Arie- *" Adds*
18 litarum. ✝ iſtæ ſunt familiæ Gad, qua- *G.*
rum omnis numerus fuit quadraginta
19 millia " quingentorum ' ✝ Filij Iuda, Her, *" quingẽ*
& Onan, qui ambo mortui ſunt in Terra *ti 1 M S.*
20 Chanaan. ✝ Fueruntq́. filij Iuda per co- *R. H. C.*
gnationes ſuas: Sela, a quo familia Selai- *G.*
tarum: Phares, a quo familia Phareſita- *Gen. 38.*
rum: Zare, a quo familia Zareitarum, *3. 7.*
21 ✝ Porro filij Phares: Heſron, a quo fami-
lia Heſronitarum: & Hamul, a quo fami-
22 lia Hamulitarum. ✝ Iſtæ ſunt familiæ Iu-
da, quarum omnis numerus fuit ſeptua-
23 ginta ſex millia " quingentorum.' ✝ Fi- *" quingẽ*
lij Iſſachar, per cognationes ſuas: Tho- *ti 1 M S.*
la, a quo familia Tholaitarum. Phua, a *R. H. C G.*
24 quo familia Phuaitarum: ✝ Iaſub, a quo
familia Iaſubitarum: Semran, a quo fa-
25 milia Semranitarum. ✝ Hæ ſunt cogna-
tiones Iſſachar, quarum numerus fuit ſe-
26 xaginta quatuor millia " trecentorum' ✝ Fi- *" trecẽti*
lij Zabulon per cognationes ſuas: Sared, a *1 M S. R.*
quo familia Sareditarum: Elon, a quo fa- *H. C. G.*
milia Elonitarum: Ialel, a quo familia Ia-
27 lelitarum. ✝ hæ ſunt cognationes Zabulõ,
quarum numerus fuit ſexaginta millia
28 quingentorum. ✝ Filij Ioſeph per cogna-
29 tiones ſuas, Manaſſe & Ephraim. ✝ De Ma-
naſſe ortus eſt Machir, a quo familia Ma-
chiritarum. Machir genuit Galaad, a quo
30 familia Galaaditarum. ✝ Galaad habuit
filios: Iezer, a quo familia Iezeritarum:
31 & Helec, a quo familia Helecitarum: ✝ &
Aſriel, a quo familia Aſrielitarum: & Se-
32 chem, a quo familia Sechemitarum: ✝ &
Semida, a quo familia Semidaitarum: &
‖ Hepher, a quo familia Hepheritarum. *Inf. 27. 1*
33 ✝ Fuit autem Hepher pater Salphaad, qui
filios non habebat, ſed tantum filias. qua-
rum iſta ſunt nomina: Maala, & Noa, &
34 Hegla, & Melcha, & Terſa. ✝ hæ ſunt fa-
miliæ Manaſſe, & numerus earum, quin-
35 quaginta duo millia ſeptingentorum. ✝ Fi-
lij autem Ephraim per cognationes ſuas
fuerunt hi: Suthala, a quo familia Sutha-
laitarum: Becher, a quo familia Becheri-
tarum: Thehen, a quo familia Thehení-
36 tarum. ✝ porro filius Suthala fuit Heran,
37 a quo familia Heranitarum. ✝ hæ ſunt co-
gnationes filiorum Ephraim: quarum nu-
merus fuit triginta duo millia " quingen- *" quingẽ*
torum'. Iſti ſunt filij Ioſeph per familias *ti 1 M S.*
38 ſuas. ✝ Filij Ben-iamin in cognationibus *R. H. C. G.*
ſuis: Bela, a quo familia Belaitarum: Aſ-
bel, a quo familia Aſbelitarum: Achiram,
39 a quo familia Achiramitarum: ✝ Supham,
a quo familia Suphamitarum: Hupham, a
40 quo familia Huphamitarum. ✝ Filij Bela:
Hered, & Noemã. De Hered, familia He-
reditarum: de Noeman, familia Noë-
41 manitarum. ✝ hi ſunt filij Ben-iamin per

cogna-

cogi ationes ſuas, quorum numerus fuit
quadragintaquinque millia ſexcenti. ❡ Fi- 42
lij Dan per cognationes ſuas: Suham, a
quo familia Suhamitarum. hæ ſunt cogna
tiones Dan per familias ſuas. ❡ omnes fuè- 43
re Suhamitæ, quorum numerus erat ſexa-
ginta-quatuor millia quadringentorum.
❡ Filij Aſer per cognationes ſuas: Iemna, 44
a quo familia Iemnaitarum: Ieſſui, a quo
familia Ieſſuitarum: Brie, a quo familia
Brieitarum. ❡ Filij Brie: Heber, a quo fa- 45
milia Heberitarum: & Melchiel, a quo fa-
milia Melchielitarum. ❡ Nomen autem 46
filiæ Aſer, fuit Sara. hæ cognationes filio-
rum Aſer, & numerus eorum quinquagin
tatria millia quadringentorum. ❡ Filij 48
Nephthali per cognationes ſuas: Ieſiel, a
quo familia Ieſielitarum: Guni, a quo fa-
milia Gunitarum: ❡ Ieſer, a quo familia Ie- 49
ſeritarum: Sellem, a quo familia Sellemi-
tarum. ❡ hæ ſunt cognationes filiorum 50
Nephthali per familias ſuas: quorum nu-
merus quadragintaquinque millia qua-
dringentorum. ❡ Iſta eſt ſumma filiorum 51
Iſraël qui recenſiti ſunt, ſexcenta millia,
& mille ſeptingenti triginta. ❡ Locutusq. 52
eſt Dominus ad Moyſen, dicens, ❡ Iſtis diui- 53
detur Terra iuxta numerum uocabulorũ
in poſſeſſiones ſuas. ❡ Pluribus maiorem 54
partem dabis, & paucioribus minorẽ: ſin-
gulis ſicut nunc recenſiti ſunt tradetur
poſſeſſio: ❡ ita dumtaxat ut ſors Terram 55
tribubus diuidat & familijs. ❡ Quicquid 56
ſorte contigerit, hoc uel plures accipiant,
vel pauciores. ❡ ‖ Hic quoque eſt numerus 57
filiorum Leui per familias ſuas: Gerſon, a
quo familia Gerſonitarum: Caath, a quo fa
milia Caathitharum: Merari, a quo fami-
lia Meraritarum. ❡ hæ ſunt familiæ Leui: 58
Familia Lobni, familia Hebroni, familia
Moholi, familia Muſi, familia Core. At ve-
ro Caath genuit Amram: ❡ ‖ qui habuit 59
uxorem Iochabed filiam Leui, quæ nata
eſt ei in Ægypto. hæc genuit Amram uiro
ſuo filios, Aaron & Moyſen, & Mariam ſo-
rorem eorum: ❡ De Aaron orti ſunt Na- 60
dab & Abiu, & Eleazar, & Ithamar: ❡ ‖ quo- 61
rum Nadab & Abiu mortui ſunt. cum ob-
tuliſſent ignem alienum coram Domino.
❡ Fueruntq. omnes qui numerati ſunt, ui- 62
gintitria millia generis maſculini ab uno
menſe & ſupra: ˵qui ' non ſunt recenſiti
inter filios Iſrael, nec eis cum cæteris da-
ta poſſeſſio eſt. ❡ Hic eſt numerus filio- 63
Iſrael, qui deſcripti ſunt a Moyſe & Elea-
zaro ſacerdote, in campeſtribus Moab ſu-
pra Iordanem contra Iericho. ❡ ‖ inter 64
quos nullus fuit eorum qui ante numera-
ti ſunt a Moyſe & Aaron in deſerto Si-
nai. ❡ ‖ Prædixerat enim Dominus quod 65
omnes morerentur in ſolitudine: Nul-
luſq. remanſit ex eis, niſi Caleb filius
Iéphone, & Ioſue filius Nun.

CAP. XXVII.

ACceſſerunt autem ‖ filiæ Salphaad, 1
filij Hepher, filij Galaad, filij Ma-
chir, filij Manaſſe, qui fuit filius Io-
ſeph. quarum ſunt nomina, Maala, &
Noa, & Hegia, & Melcha, & Therſa. ❡ Ste- 2
teruntq. coram Moyſe, & Eleazaro ſacer-
dote, & cunctis principibus populi ad
oſtium tabernaculi fœderis, atque dixe-
3 runt, ❡ Pater noſter mortuus eſt in de-
ſerto, nec fuit in ſeditione quæ ‖ concita-
ta eſt contra Dominum ſub Core, ſed in
peccato ſuo mortuus eſt: hic non habuit
4 mares filios. ❡ Cur tollitur nomen illius
de familia ſua, quia non habet filium?
Date nobis poſſeſſionem inter cognatos
5 patris noſtri. ❡ Retulitq. Moyſes cauſam
earum ad iudicium Domini. ❡ Qui dixit
6 ad eum, Iuſtam ❡ rem poſtulant filiæ Sal-
7 phaad: da eis poſſeſſionem inter cogna-
tos patris ſui, & ei in hæreditatem ſucce-
8 dant. ❡ Ad filios autem Iſrael loqueris
hæc, Homo cum mortuus fuerit abſque
filio, ad filiam eius tranſibit hæreditas.
9 ❡ ſi filiam non habuerit, habebit ſucceſ-
10 ſores fratres ſuos. ❡ quòd ſi & fratres
non fuerint, dabitis hæreditatem fra-
11 tribus patris eius. ❡ ſin autem nec patruos
habuerit, dabitur hæreditas his qui ei
proximi ſunt. eritq. hoc filijs Iſrael ſan-
ctum lege perpetua. ſicut præcepit Domi-
12 nus Moyſi. ❡ Dixit quoque Dominus ad
Moyſen, Aſcende in montem iſtum Aba-
rim, & contemplare inde Terram quam
13 daturus ſum filijs Iſrael ❡ cumq. uideris
eam, ibis & tu ad populum tuum, ſicut
14 iuit frater tuus Aaron: ❡ quia ‖ offendiſtis
me in deſerto Sin in contradictione mul-
titudinis, nec ſanctificare me uoluiſtis
coram ea ſuper aquas. hæ ſunt aquæ
contradictionis in Cades ˵ deſerti ' Sin.
15 ❡ Cui reſpondit Moyſes, ❡ Prouideat Do-
16 minus Deus ſpirituum omnis carnis,
hominem qui ſit ſuper multitudinem
17 hanc: ❡ & poſſit exire & intrare ante
eos, & educere eos, uel introducere:
ne ſit populus Domini ſicut oues abſque
18 paſtore. ❡ Dixitq. Dominus ad ˵eum ',
‖ Tolle Ioſue filium Nun uirum in quo
eſt Spiritus-Dei', & pone manum tuam
19 ſuper eum. ❡ Qui ſtabit coram Eleazaro
20 ſacerdote, & omni multitudine, ❡ & da-
bis ei præcepta cunctis uidentibus, &
partem gloriæ tuæ, ut audiat eum om-
21 nis ſynagoga filiorum Iſraël. ❡ Pro hoc
ſiquid agendum erit, Eleazar ſacerdos
conſulet Dominum. Ad uerbum eius
egredietur & ingredietur ipſe, & omnes
filij Iſrael cum eo, & cętera multitudo.
22 ❡ Fecit Moyſes ut præceperat Dominus.
Cumq. tuliſſet Ioſue, ſtatuit eum coram
Eleazaro ſacerdote & omni frequentia po
23 puli. ❡ Et impoſitis capiti eius manibus cũ-
cta replicauit quæ mandauerat Dominus.

CAP. XXVIII.

1 DIxit quoque Dominus ad Moyſen,
2 ❡ Pręcipe filijs Iſrael, & dices ad eos,
Oblationem meam, & panes, &
incenſum odoris ſuauiſſimi offerte per
3 tempora ſua. ❡ Hæc ſunt ſacrificia quæ of
ferre debetis, Agnos anniculos immacula-
tos duos quotidie in holocauſtũ ſempiter-
4 num: ❡ vnum offeretis mane, & alterũ ad
5 ueſperũ; ❡ decimã partẽ ephi ſimilę, quę cõ
ſperſa ſit oleo puriſſimo, & habeat quartã
6 partẽ hin. ❡ holocauſtũ iuge eſt quod obtu-
liſtis in monte Sinai in odorẽ ſuauiſſimũ
7 incẽſi Dñi. ❡ & libabitis uini quartã partẽ
8 hin per agnos ſingulos in ſãctuario Dñi. ❡ Al-
terũq. agnũ ſimiliter offeretis ad ueſperã
iuxta omnẽ ritum ſacrificij matutini, & li-

bamen-

Exo. 6. 17
Exo. 2. 2. ... 20.
...p. 3. 2. ...10. 2 ...Par. 24
... quia 2 ...S. H. C.
...Cor. 10. 6
...p. 14.
...p. 26.
...fr. 36 2 ...ſ 17. 3
Sup. 26. 1 32.
Deut. 32. 48.
Sup. 20. 12.
˵ in deſer to 1 MS G.
˵ deſerto 1 MS. Textus, R. & Rab. conſt. ſimiliter habet.
˵ Moyſen 8 MS. H. C. G.
Deu. 3. 18 - 3 MS R. H. C. G. . 4 Rab. aute legitur.
Exo. 19. 38.

bamentorum eius, oblationem suauissi-
Mat.12.5 mi odoris Domino. ¶ Die autem sabba- 9
thi offeretis duos agnos anniculos imma-
culatos, & duas decimas similæ oleo con-
spersæ in sacrificio, & liba quæ rite fun- 10
duntur per singula sabbatha in holocau-
stum sempiternum. In calendis autem, 11
id est in mensium exordijs, offeretis ho-
locaustum Domino, uitulos de armento
duos, arietem unum, agnos anniculos se-
ptem immaculatos. & tres decimas si- 12
milæ oleo conspersæ in sacrificio per sin-
gulos uitulos: & duas decimas similæ oleo
conspersæ per singulos arietes: & decimã 13
decimæ similæ ex oleo * in sacrificio per
agnos singulos. holocaustum suauissimi
odoris atque incensi est Domino. Liba- 14
menta autem uini quæ per singulas fun-
denda sunt uictimas, ista erunt, Media
pars hin per singulos uitulos, tertia per
arietem, quarta per agnum. hoc erit ho-
locaustum per omnes menses, qui sibi an-
no uertente succedunt. Hircus quoque 15
offeretur Domino pro peccatis in holocau
stum sempiternum cum libamentis suis.

** conspersæ 8 M S. H. C. G. A R·b. autem non legitur.*

Exo. 22. 18. ¶ Mense autem primo, quartadecima die 16
mensis, Phase Domini erit, & quintade- 17
Leu.23.5 cima die solemnitas: septem diebus uescẽ-
tur azymis. Quarum dies prima uenera- 18
bilis, & sancta erit: omne opus seruile non
Deu.23.5 facietis in ea. Offeretisq. incensum ho- 19
locaustum Domino uitulos de armento
duos, arietem unum, agnos anniculos im-
maculatos septem: & sacrificia singulo- 20
rum ex simila quæ conspersa sit oleo, tres
decimas per singulos uitulos, & duas deci-
mas per arietem, & decimam decimæ per 21
agnos singulos, id est, per septem agnos.
Et hircum pro peccato unum, ut expie- 22
tur pro uobis, præter holocaustum ma- 23
tutinum quod semper ‟ offeretis'. Ita fa- 24
cietis per singulos dies septem dierum in
fomitem ignis, & in odorem suauissimum
Domino, qui surget de holocausto & de li-
bationibus singulorum. Dies quoq; se- 25
ptimus celeberrimus & sanctus erit uobis:
omne opus seruile nõ facietis in eo. Dies 26
etiam primitiuorum quãdo offeretis no-
uas fruges Domino, expletis hebdomadi-
bus, uenerabilis & sancta erit: omne opus
seruile non facietis in ea. Offeretisq. ho- 27
locaustum in odorem suauissimum Domi-
no, uitulos de armento duos, arietem
unum, ‟& agnos anniculos immaculatos
septem. atque in sacrificijs eorum simi- 28
læ oleo conspersæ tres decimas per singu-
los uitulos, per arietes duas, per agnos 29
decimam decimæ, qui simul sunt agni se-
ptem. hircum quoque * qui mactatur 30
pro expiatione: præter holocaustum 31
sempiternum & liba eius. Immaculata
offeretis omnia cum libationibus suis.

offertis 4 M S.

*M S. R Rab. H. G. At C. expressit. * unum 1 M S. H. C. G. A a R & Rab. non legitur.*

CAP. XXIX.

MEnsis etiam septimi prima dies 1
uenerabilis & sancta erit uobis:
omne opus seruile non facietis in
ea, quia dies clangoris est & tubarum.
Leu. 23 14. Offeretisq holocaustum in odorem sua- 2
uissimum Domino, uitulum de armento
unum, arietem unum, & agnos annicu-
los immaculatos septem: & in sacrificijs 3
eorum similę oleo conspersæ tres decimas
per singulos uitulos, duas decimas per
4 arietem, unam decimam per agnum,
5 qui simul sunt agni septem: & hircum
pro peccato, qui offertur in expiationem
6 populi: præter holocaustum calendarum
cum sacrificijs suis, & holocaustum sem-
piternum cum libationibus solitis. Eisdem
ceremonijs offeretis in odorem suauissi-
7 mum incensum Domino. ¶ Decima *Leu.16. 30.& 23. 27.*
quoque dies mensis huius septimi erit uo-
bis sancta atque uenerabilis, & affligε-
tis animas uestras: omne opus seruile non
8 facietis in ea. Offeretisq. holocaustum
Domino in odorem suauissimum, uitulum
de armento unum, arietem unum, agnos
9 anniculos immaculatos septem: & in sa-
crificijs eorum similæ oleo conspersæ tres
decimas per singulos uitulos, duas deci-
10 mas per arietem, decimam decimæ per
agnos singulos, qui sunt simul agni septẽ:
11 & hircum pro peccato: absque his quæ
offerri pro delicto solent in expiationem,
& holocaustum sempiternum, & sacrificio
12 & libaminibus eorum. Quintadecima
uero die mensis septimi, quæ uobis san-
cta erit atque uenerabilis, omne opus ser-
uile non facietis in ea, sed celebrabitis so-
13 lemnitatem Domino septem diebus. of-
feretisq. holocaustum in odorem suauis-
simum Domino, uitulos de armento tre-
decim, arietes duos, agnos anniculos im-
14 maculatos quatuordecim: & in libamen-
tis eorum similæ oleo conspersæ tres de-
cimas per uitulos singulos, qui sunt simul
uituli tredecim: & duas decimas arieti
15 uno, id est simul arietibus duobus, &
decimam decimæ agnis singulis, qui sunt
16 simul agni quatuordecim: & hircum pro
peccato. absque holocausto sempiterno,
17 & sacrificio, & libamine eius. In die al-
tero offeretis uitulos de armento duode-
cim, arietes duos, agnos anniculos im-
18 maculatos quatuordecim: sacrificiaq.
& libamina singulorũ per uitulos & arie-
19 tes & agnos rite celebrabitis, & hircum
pro peccato. absque holocausto sempiter-
20 no, sacrificioq. & libamine eius: Die
tertio offeretis uitulos undecim, arietes
duos, agnos anniculos immaculatos qua-
21 tuordecim: sacrificiaq. & libamina sin-
gulorum per uitulos & arietes & agnos ri-
22 te celebrabitis: & hircum pro peccato.
absque holocausto sempiterno, sacrifi-
23 cioq. & libamine eius. Die quarto offe-
retis uitulos decem, arietes duos, agnos
anniculos immaculatos quatuordecim:
24 sacrificiaq. & libamina singulorũ per ui-
tulos & arietes & agnos rite celebrabitis:
25 & hircum pro peccato. absque holocau-
sto sempiterno, sacrificioq. eius & libami-
26 ne. Die quinto offeretis uitulos nouem,
arietes duos, agnos anniculos immacu-
27 latos quatuordecim: sacrificiaq. & li-
bamina singulorum per uitulos & arietes
28 & agnos rite celebrabitis: & hircum pro
peccato. absque holocausto sempiterno,
29 sacrificioq. eius & libamino. Die sex-
to offeretis uitulos octo, arietes duos,
agnos anniculos immaculatos quatuor-
30 decim. sacrificiaq. & libamina singulo-
rum per uitulos & arietes & agnos rite ce
31 lebrabitis. & hircum pro peccato. absque

holocau -

holocausto sempiterno, sacrificioq. eius &
libamine. Die septimo offeretis uitulos se- 32
ptem, & arietes duos, agnos anniculos
immaculatos quatuordecim: sacrificiaq. 33
& libamina singulorū per uitulos & arie-
tes & agnos rite celebrabitis: & hircum 34
pro peccato, absque holocausto sempiter-
no, sacrificioq. eius & libamine. Die 35
octauo qui est celeberrimus, omne opus
seruile non facietis, offerentes holocau- 36
stum in odorem suauissimum Domino,
uitulum unum, arietem unum, agnos an-
niculos immaculatos septem: sacrificiaq. 37
& libamina singulorū per uitulos & arie-
tes & agnos rite celebrabitis: & hircum 38
pro peccato absque holocausto sempi-
terno, sacrificioq. eius & libamine. Hæc 39
offeretis Domino in solemnitatibus ue-
stris: præter uota, & oblationes sponta-
neas in holocausto, in sacrificio, in liba-
mine, & in hostijs pacificis.

CAP. XXX.

Narrauitq. Moyses filijs Israel om- 1
nia quæ ei Dominus imperarat,
& locutus est ad principes tribuū 2
filiorum Israel, Iste est sermo quem præ-
cepit Dominus: Si quis uirorum uotum 3
Domino uouerit, aut se constrinxerit iu-
ramento: non faciet irritum uerbum suū,
sed omne quod promisit implebit. Mu- 4
lier si quippiam uouerit, & se constrinxe-
rit iuramento, quæ est in domo patris sui,
& in ætate adhuc puellari: si cognouerit 5
pater uotum quod pollicita est, & iura-
mentum quo obligauit animam suam, &
tacuerit, uoti rea erit: quicquid pollicita
est & iurauit, opere complebit. sin autem 6
statim ut audierit, contradixerit pater: &
uota & iuramenta eius irrita erunt, nec
obnoxia tenebitur sponsioni, eo quòd cō-
tradixerit pater. Si maritum habuerit, 7
& uouerit aliquid, & semel de ore eius
uerbum egrediens animam eius obligaue-
rit iuramento: quo die audierit uir, & 8
non contradixerit, uoti rea erit, reddetq.
quodcumque promiserat. sin autem au- 9
diens statim contradixerit, & irritas fe-
cerit pollicitationes eius, uerbaq. quibus
obstrinxerat animam suam, propitius erit
ei Dominus. Vidua & repudiata quic- 10
quid uouerint, reddent. Vxor in domo 11
uiri cum se uoto constrinxerit & iuramē-
to, si audierit uir, & tacuerit, nec con- 12
tradixerit sponsioni, reddet quodcumque
promiserat. sin autem extemplo con- 13
tradixerit, non tenebitur promissionis
rea: quia maritus contradixit, & Domi-
nus ei propitius erit. Si uouerit, & iura- 14
mento se constrinxerit, ut per ieiunium
uel cæterarum rerum abstinentiam af-
fligat animam suam: in arbitrio uiri erit
siue faciat, siue non faciat. quod si 15
audiens uir tacuerit, & in alteram diem
distulerit sententiam: quicquid uoue-
rat atque promiserat, reddet: quia sta-
tim ut audiuit, tacuit. sin autem con- 16
tradixerit postquam resciuit, portabit
ipse iniquitatem eius. Istæ sunt leges 17
quas constituit Dominus Moysi inter ui-
rum & uxorem, inter patrem & filiam,
quæ in puellari adhuc ætate est, uel quæ
manet in parentis domo.

CAP. XXXI.

1 Locutusq. est Dominus ad Moysen,
2 dicens, ‖Vlciscere prius filios Israel *Sup. 25. 17*
de Madianitis, & sic colligēris ad po-
3 pulum tuum. Statimq. Moyses, Armate,
inquit, ex uobis uiros ad pugnam: qui pos-
sint ultionem Domini expetere de Ma-
4 dianitis. mille uiri de singulis tribubus
eligantur ex Israel qui mittantur ad bel-
5 lum. Dederuntq. millenos de singulis
tribubus, id est duodecim millia expedito-
6 rum ad pugnam. quos misit Moyses cum
Phinees filio Eleazari sacerdotis, uasaq.
sancta, & tubas ad clangendum tradidit
7 ei. Cumq. pugnassent contra Madiani-
tas atque uicissent, omnes mares occide-
8 runt, & ‖ reges eorum Eui, & Recem, & *Ios. 13. 28.*
Sur, & Hur, & Rebe, quinque principes gē-
tis: Balaam quoque filium Beor interfe-
9 cerunt gladio. Ceperuntq. mulieres eo-
rum, & paruulos, omniaq. pecora & cun-
ctam supellectilem, quicquid habere po-
10 tuerant depopulati sunt: tam urbes,
quam uiculos, & castella flamma consum-
11 psit. Et tulerunt prædam, & uniuersa
quæ ceperant tam ex hominibus quam ex
12 iumentis, & adduxerunt ad Moysen, &
Eleazarum sacerdotem, & ad omnē mul-
titudinem filiorum Israel. reliqua autem
utensilia portauerunt ad castra in campe-
stribus Moab, iuxta Iordanem contra Ie-
13 richo. Egressi sunt autem Moyses & Elea-
zar sacerdos, & omnes principes synago-
14 gæ in occursum eorum extra castra. Ira-
tusq. Moyses principibus exercitus, tribu-
nis & centurionibus qui uenerant de bel-
15 lo, ait, Cur fœminas reseruastis? Non-
16 ne istæ sunt quę ‖ deceperūt filios Israel ad *Sup. 25. 2*
suggestionem Balaam, & præuaricari uos
fecerunt in Dominum super peccato Pho-
17 gor, unde & percussus est populus? Er-
go cunctos interficite quicquid est gene-
ris masculini, etiam in paruulis: & mulie-
res quæ nouerunt uiros in coitu, iugulate:
18 puellas autem & omnes fœminas uirgi-
19 nes reseruate uobis. & manete extra ca-
stra septem diebus. Qui occiderit homi-
nem, uel occisum tetigerit, lustrabitur
20 die tertio & septimo. Et de omni præda,
siue uestimentum fuerit, siue uas, & ali-
quid in utensilia præparatum, de capra-
rum pellibus, & pilis & ligno expiabitur.
21 Eleazar quoque sacerdos ad uiros exer-
citus, qui pugnauerant, sic locutus est,
Hoc est præceptum legis quod ‖ mandauit *Leu. 6. 11*
22 Dominus Moysi, Aurum & argentum, &
es, & ferrum, & plumbum, & stannum,
23 & omne quod potest transire per flam-
mas, igne purgabitur. quicquid autem
ignem non potest sustinere, aqua expia-
24 tionis sanctificabitur: & lauabitis uesti-
menta uestra die septimo, & purificati po-
25 stea castra intrabitis. Dixit quoque Do-
26 minus ad Moysen, " Tollite summā eo- *" Tolle*
rum quæ capta sunt, ab homine usque ad *4 M S. H.*
pecus, tu & Eleazar sacerdos & principes *C G.*
27 uulgi: diuidesq. ex æquo prædam inter
eos qui pugnauerunt, egressiq. sunt ad bel-
lum, & inter omnem reliquam multitu-
28 dinem. & separabis partem Domino ab
his qui pugnauerunt & fuerunt in bello,
unam animam de quingentis, tam ex ho-

minibus quam ex bobus & asinis, & oui-
bus, & dabis eam Eleazaro sacerdoti, quia 29
primitiæ Domini sunt. Ex media quoq; 30
parte filiorum Israël accipies quinquage-
simum caput hominum, & boum & asino
rum & ouium, cunctorumq. animantium,
& dabis ea Leuitis, qui excubant in custo-
dijs tabernaculi Domini. Feceruntq. 31
sacerdos Moyses & Eleazar, * sicut præceperat Do-
S M S. H. C. G. minus. Fuit autem præda quam exer- 32
citus ceperat, ouium sexcenta septuagin-
ta quinque millia, boum septuaginta 33
duo millia, asinorum sexaginta millia, 34
& mille: animæ hominum sexus fœmi- 35
nei, quæ non cognouerant uiros, triginta
duo millia. Dataq. est media pars his qui 36
in prœlio fuerant, ouium trecenta trigin-
ta septem millia quingentæ: e quibus in 37
partem Domini supputatæ sunt oues sex-
centæ septuagintaquinque. Et de bo- 38
bus triginta sex millibus, boues septuagin-
ta & duo: de asinis triginta millibus 39
quingentis, asini sexaginta unus: de ani 40
mabus hominum sedecim millibus, cesse-
runt in partem Domini trigintaduæ ani-
mæ: Tradiditq. Moyses numerum pri- 41
mitiarum Domini Eleazaro sacerdoti, si- 42
cut fuerat ei imperatum, ex media parte
filiorum Israël, quam separauerat his qui
in prœlio fuerant. De media uero parte 43
quæ contigerat reliquæ multitudini, id
est, de ouibus trecētis trigintaseptem mil-
libus quingentis, & de bobus triginta sex 44
millibus, & de asinis triginta millibus 45
quingentis, & de hominibus sedecim mil 46
libus, tulit Moyses quinquagesimum ca- 47
put, & dedit Leuitis qui excubabant in ta-
bernaculo Domini, sicut præceperat Do-
minus. Cumq. accessissent principes exer 48
citus ad Moysen & tribuni, centurionesq.
dixerunt, Nos serui tui recensuimus nu- 49
merum pugnatorum, quos habuimus sub
manu nostra: & ne unus quidem defuit.
Ob hanc causam offerimus in donarijs 50
Domini singuli quod in præda auri potui-
mus inuenire, periscelides & armillas, an-
nulos & dextralia ac murenulas, ut depre-
ceris pro nobis Dominum. Susceperūtq. 51
Moyses, & Eleazar sacerdos omne aurum
" pondere sanctuarij 7 MS. R. Ea quæ in Textu est lectio. Rab. consen- tit: atque ad H. C. G. accedit. in diuersis speciebus: " pondo' sedecim 52
millia, septingentos quinquaginta siclos,
a tribunis & centurionibus. Vnusquisq; 53
enim quod in præda rapuerat, suum erat.
Et susceptum intulerunt in tabernacu- 54
lum testimonij, in monimentum filio-
rum Israël coram Domino.

CAP. XXXII.

Filij autem Ruben & Gad habebant 1
pecora multa, & erat illis in iumentis
infinita substantia. Cumq. uidissent
Iazer & Galaad aptas animalibus alendis
terras, uenerunt ad Moysen & ad Eleaza- 2
rum sacerdotem, & principes multitudi-
nis, atque dixerunt, Ataroth, & Dibon, & 3
Iazer, & Nemra, Hesebon, & Eleale, & Sa-
ban, & Nebo, & Beon, terra quam per- 4
cussit Dominus in conspectu filiorum Is-
raël, regionis uberrimæ est ad pastum ani
malium: & nos serui tui habemus iumē-
ta plurima: precamurq, si inuenimus gra 5
tiam coram te, ut des nobis famulis tuis
eam in possessionem, nec facias nos trāsire
6 Iordanem. Quibus respondit Moyses.
Nunquid fratres uestri ibunt ad pugnam,
7 & uos hic sedebitis? Cur subuertitis mē-
tes filiorum Israël, ne transire audeant in
8 locum quē eis daturus est Dominus? non-
ne ita egerunt patres uestri, quando misi
de Cades-barne ad explorandam Terram?
9 ‖ Cumq. uenissent usque ad Vallem-bo- *Sup. 13. 14.*
tri, lustrata omni regione, subuerterunt
cor filiorum Israël, ut non intrarent fines
10 quos eis Dominus dedit. Qui iratus iu-
11 rauit, dicens, ‖ Si uidebunt homines isti *Sup. 14. 28.*
qui ascenderunt ex Ægypto a uiginti an-
nis & supra, Terram quam sub iuramento
pollicitus sum Abraham, Isaac, & Iacob:
12 & noluerunt sequi me, præter Caleb fi-
lium Iéphone Cenezæum, & Iosue filiū
Nun: isti impleuerunt uolūtatem meam.
13 Iratusq. Dominus aduersum Israël, cir-
cumduxit eum per desertum quadragin-
ta annis, donec consumeretur uniuersa
generatio quæ fecerat malum in conspe-
14 ctu eius. Et ecce, inquit, uos surrexistis
pro patribus uestris, incrementa, & alum-
ni hominum peccatorum, ut augeretis fu-
15 rorem Domini contra Israël. Quod si
nolueritis sequi eum, in solitudine popu-
lum derelinquet, & uos causa eritis necis
16 omnium. At illi prope accedentes, di-
xerunt, Caulas ouium fabricabimus, &
stabula iumentorum, paruulis quoque
17 nostris urbes munitas: nos autem ipsi
armati & accincti pergemus ad prœlium
ante filios Israël, donec introducamus eos
ad loca sua. Paruuli nostri, & quicquid
habere possumus, erunt in urbibus " *" munitis MS. H. Textus autem ∴ uo- lunt.*
muratis', propter habitatorum insidias.
18 Non reuertemur in domos nostras, us-
que dum possideant filij Israël hæredita-
19 tem suam: nec quicquam quæremus
trans Iordanē, quia iam habemus nostrā
20 possessionem in oriētali eius plaga. Qui-
bus Moyses ait, ‖ Si facitis quod promit- *Ios. 1. 13*
titis, expediti pergite coram Domino ad
21 pugnam: & omnis uir bellator arma-
tus Iordanem transeat, donec subuer-
22 tat Dominus inimicos suos, & subijcia-
tur ei omnis Terra; tunc eritis inculpa-
biles apud Dominum, & apud Israël, &
obtinebitis regiones quas uultis coram
23 Domino. Sin autem quod dicitis, non
feceritis, nulli dubium est quin peccetis
in Deum: & scitote quoniam peccatum
24 uestrum apprehendet uos. Ædificate er-
go urbes paruulis uestris, & caulas & sta-
bula ouibus ac iumentis: & quod pollici-
25 ti estis implete. Dixeruntq. filij Gad, &
Ruben ad Moysen, Serui tui sumus, facie-
26 mus quod iubet Dominus noster. Par-
uulos nostros & mulieres, & pecora, ac
iumenta relinquemus in urbibus Galaad:
27 nos autem famuli tui omnes expediti
pergemus ad bellum, sicut tu domine
28 loqueris. ‖ Præcepit ergo Moyses Elea- *Ios. 4. 12.*
zaro sacerdoti, & Iosue filio Nun, &
principibus familiarum - per' tribus Is- *· MS. R. Rab. H. C. G.*
29 raël, & dixit ad eos, Si transierint filij
Gad, & filij Ruben uobiscum Iordanem
omnes armati ad bellum coram Domi-
no; & uobis fuerit Terra subiecta, date eis
30 Galaad in possessionem. Sin autem no-
luerint transire armati uobiscum in Ter-

ram-Chanaan, inter vos habitandi acci-
piant loca. Responderuntq́. filij Gad, & 31
filij Ruben, Sicut locutus est dñs seruis *
suis', ita faciemus: ipsi armati pergemus 32
coram Dño in Terram-Chanáan, & posses-
sioné iam suscepisse nos confitemur trans
Iordané. ‖ Dedit itaq; Moyses filiis Gat & 33
Ruben, & dimidiæ tribui Manasse filij Io-
seph regnũ Sehon regis Amorrhæi, & re-
gnũ Og regis Basan, - &' terrá eorum cum
urbibus suis per circuitũ. Igitur extruxe 34
runt filij Gad Dibon, & Ataroth, & Aroer.
& Roth, & Sophan, & Iazer, & Iegbaa, 35
& Beth-nemra, & Beth-haran, vrbes muni 36
tas, & caulas pecoribus suis. Filij vero 37
Ruben ædificauerunt Hesebon, & Eleale.
& Cariathaim, & Nabo, & Baal-meon ver 38
sis nominibus, Sabama quoque imponen-
tes vocabula vrbibus quas extruxerant.
‖ Porro filij Machir, filij Manasse perexe 39
runt in Galaad, & vastauerunt eã interfe-
cto Amorrhæo habitatore eius. Dedit er 40
go Moyses Terrá-Galaad Machir filio Ma-
nasse, qui habitauit in ea. Iair autem fi- 41
lius Manasse abijt, & occupauit vicos eius,
quos appellauit Hauoth-Iair, id est Vil-
las-Iair. Nobe quoque perrexit, & ap- 42
prehendit Canath cum uiculis suis: uo-
cauitq́. eam ex nomine suo Nobe.

' ...nis ‖ *MS. H. C. Textus vero G. suffragantur.* ‖ *Ios. 13. 8. 22. 14. Deu. 3. 12* ‖ *- 1 MS. H. C. G.* ‖ *Gen. 50. 23.*

CAP. XXXIII.

HÆ sunt mãsiones filiorũ Israël, qui 1
egressi sunt de Ægypto per turmas
suas in manu Moysi & Aarõ, quas 2
descripsit Moyses iuxta castrorũ loca, quæ
Dñi iussione mutabant. ‖ Profecti igitur 3
de Ramesse mense primo, quintadecima
die mensis primi, -fecerunt' altera die" Pha
se' filij Israel in manu excelsa, videntibus
cunctis Ægyptijs, & sepelientibus primo- 4
genitos quos percusserat Dñs (irá & in dijs
eorũ exercuerat vltioné) castrametati sũt 5
in Socoth. Et de Socoth venerũt in Ethá, 6
quæ est in extremis finibus solitudinis.
‖ Inde egressi venerunt cõtra Phi-hahi- 7
roth, quæ respicit Beelsephon, & castrame
tati sunt ante Magdalum. ‖ Profectiq́. de 8
Phi-hahiroth, trãsierunt per medium ma-
re in solitudiné: & ambulantes tribus die-
bus per desertũ Etham, castrametati sunt
in Mara. ‖ Profectiq́. de Mara venerũt in 9
Elim, vbi erant duodecim fontes aquarũ,
& palmæ septuaginta: ibiq́. castrametati
sunt. Sed & inde egressi, fixerunt tento- 10
ria super Mare-rubrum. Profectiq́. de Ma 11
ri-rubro, castrametati sunt in deserto Sin.
Vnde egressi, venerunt in Daphca. Pro- 12
fectiq́. de Daphca, castrametati sũt in Alus. 13
Egressiq́. de Alus, in Raphidim fixêre ten 14
toria, vbi populo defuit aqua ad bibendũ.
Profectiq́. de Raphidim, castrametati 15
sunt in deserto Sinai. Sed & de solitudine 16
Sinai egressi, venerunt ad Sepulcra-concu
piscentiæ. Profectiq́. de Sepulcris-concu- 17
piscentiæ, castrametati sunt in Haseroth.
‖ Et de Haseroth venerunt in Rethma. 18
Profectiq́. de Rethma, castrametati sunt 19
in Remmõ-phares. ‖ Vnde egressi, vene- 20
rũt in Lebna. De Lebna castrametati sunt 21
in Ressa. Egressiq́. de Ressa, venerunt in 22
Ceelatha. Vnde profecti, castrametati 23
sunt in monte Sepher. Egressi de monte 24
Sepher, venerunt in Harada. Inde profi- 25

Exo. 12. 37. ‖ *- 6 MS. R. Rab. H. C. G. "τοῦ πάσχα.* ‖ *Exo. 13. 20.* ‖ *Exo. 14. 22.* ‖ *Exo. 15. 7* ‖ *Exo. 16. 2* ‖ *Exo. 17, 1* ‖ *Exo. 19. 1* ‖ *Sup. 21. 35.* ‖ *Sup. 13. 1*

ciscentes, castrametati sunt in Maceloth.
26 Profectiq́. de Maceloth, uenerunt in Tha
27 hath. De Thahath castrametati sunt in
28 Thare. Vnde egressi, fixêre tentoria in
29 Methca. Et de Methca castrametati sunt
30 in Hesmona. Profectiq́. de Hesmona, ve-
31 nerunt in Moseroth. Et de Moseroth ca-
32 strametati sunt in Bene-iaacan. Profe-
ctiq́. de Bene-iaacan, venerunt in montem
33 Gadgad. Vnde profecti, castrametati sunt
34 in Ietebátha. Et de Ietebátha uenerunt
35 in Hebrona. Egressiq́. de Hebrona, castra-
36 metati sunt in Asion-gaber. Inde profe-
cti, uenerunt in desertũ Sin hæc est Cades.
37 ‖ Egressiq́. de Cades, castrametati sunt in
monte Hor, in extremis finibus Terræ-E-
38 dom. Ascenditq́. Aaron-sacerdos' in mon-
té Hor iubente Dño: & ibi mortuus est an-
no quadragesimo egressionis filiorũ Israel
ex Ægypto, mẽse quinto, prima die mẽsis.
39 cũ esset annorũ cẽtum uiginti triũ. Au
40 diuitq́. Chananæus rex Arad, qui habita-
bat ad Meridié, in Terrá-Chanáan venisse
41 filios Israel. Et profecti de monte Hor.
42 castrametati sunt in Salmona. Vnde egres
43 si, venerũt in Phunon. Profectiq́. de Phu
44 non, castrametati sunt in Oboth. Et de
Oboth venerũt in Ie-abarim, quæ est in fi-
45 nibus Moabitarũ. Profectiq́. de Ie-abarim,
46 fixêre tentoria in Dibõgad. Vnde egres-
si, castrametati sunt in Helmon-debla-
47 thaim. Egressiq́. de Helmon-deblathaim,
venerunt ad montes Abarim contra Na-
48 bo. Profectiq́. de montibus Abarim, tran
sierunt ad cãpestria Moab, supra Iordané,
49 contra Iericho. Ibiq́. castrametati sunt de
Bethsimoth vsque ad Abel-satim in pla-
50 nioribus locis Moabitarũ. vbi locutus est
51 Dñs ad Moysen, Præcipe filijs Israel, & dic
ad eos. Quando transieritis Iordanem, in-
52 trantes Terrá-Chanáan, disperdite cun-
ctos habitatores Terræ illius: confringite
titulos, & statuas comminuite, atque om-
53 nia excelsa vastate, mundantes terrá, &
habitantes in ea. ego enim dedi vobis illã
54 in possessionem, quam diuiditis vobis sor
te. Pluribus dabitis latioré, & paucioribus
angustioré. Singulis vt sors ceciderit, ita tri
buetur hæreditas. Per tribus & familias
55 possessio diuidetur. Sin auté nolueritis in
terficere habitatores Terræ: qui reman-
serint erunt vobis quasi claui in oculis, &
lanceæ in lateribus, & aduersabuntur vo-
56 bis in Terra habitationis vestræ: & quic-
quid illis cogitaueram facere, vobis faciam.

Deu. 10. 6 ‖ *Sup. 20. 21. 25.* ‖ *Deut. 32. 50.* ‖ *- o.* ‖ *Sup. 21.* ‖ *Sup. 21. 10.* ‖ *Deu. 7. 2. Ios. 11. 11*

CAP. XXXIIII.

1 LOcutusq́. est Dñs ad Moysen, dicens,
2 Præcipe filijs Israel, & dices ad eos
Cũ ingressi fueritis Terrá-Chanáan,
& in possessioné vobis sorte ceciderit, his fi
3 nibus terminabitur. ‖ Pars meridiana in-
cipiet a solitudine Sin, quę est iuxta Edom:
& habebit terminos contra Orienté mare
4 salsissimum. qui circuibunt australem
plagam per Ascensum" scorpionis', ita ut
transeant in Senna, & perueniant ad me-
ridiem vsque ad Cades-barne, vnde egre-
dientur confinia ad villá nomine Adar, &
5 tendent vsque ad Asemona. ibitq́. per gy
rum terminus ab Asemona vsque ad Tor-
rentem Ægypti, & magni maris littore fi-
6 nietur. Plaga autem occidentalis a mari

Iosue 15 ‖ *" scorpionum R. H. C. G. A MS. cũ Rab. Textui volũt.*

magno incipiet, & ipſo fine claudetur.
¶ Porro ad ſeptentrionalem plagam a ma- 7
ri magno termine incipient, peruenien-
tes uſque ad montem altiſſimum, ¶ a quo 8
" veniet 6 ms. Rab. " venient' in Emath vſque ad terminos Se
dada: ¶ ibuntq. confinia uſque ad Zephro- 9
na, & villam Enan. hi erũt termini in par-
te Aquilonis. ¶ Inde metabuntur fines cõ 10
tra orientalē plagã de uilla Enan uſque Se
phama, ¶ & de Sephama deſcendent ter- 11
mini in Reblatha contra fontē Daphnim:
inde peruenient contra Orienté ad mare
Cenereth, ¶ & tendent uſque ad Iordanē, 12
& ad vltimũ ſalſiſſimo claudentur mari.
Hanc habebitis Terrã per fines ſuos in cir
cuitu. ¶ Præcepitq. Moyſes filijs Iſraël, di- 13
cens, Hæc erit Terra quã poſſidebitis ſorte,
& quam iuſſit Dñs dari nouem tribubus,
& dimidiæ tribui. ¶ Tribus enim filiorum 14
Ruben per familias ſuas, & tribus filiorũ
Gad iuxta cognationum numerũ, media
quoque tribus Manaſſe, ¶ id eſt duæ ſemis 15
tribus, acceperunt partem ſuam trans Ior
Ioſ. 24. 1. danem contra Iericho ad orientalem pla
gam. ¶ Et ait Dñs ad Moyſen, ¶ ‖ Hæc ſunt 16
nomina virorum qui Terram vobis diui- 17
dent, Eleazar ſacerdos, & Ioſue filius Nũ,
¶ & ſinguli principes de tribubus ſingulis, 18
quorum iſta ſunt uocabula: De tribu Iu-
da, Caleb filius Iephone. ¶ De tribu Simeõ, 19
Samuel filius Ammiud. ¶ De tribu Ben-ia- 20
min, Elidad filius Chaſelon. ¶ De tribu filio 21
rum Dan, Bocci filius Iogli. ¶ Filiorum Io 22
ſeph de tribu Manaſſe, Haniel filius E- 23
phod. ¶ De tribu Ephraim, Camuel filius 24
Sephthan. ¶ De tribu Zabulon, Eliſapham 25
filius Pharnach. ¶ De tribu Iſſachar, dux 26
Phaltiel filius Ozan. ¶ De tribu Aſer, Ahiud 27
filius Salomi. ¶ De tribu Nephthali, Phe- 28
daël filius Ammiud. ¶ Hi ſunt quibus 29
præceperat Dominus ut diuiderent fi-
lijs Iſraël Terram-Chanáan.

CAP. XXXV.

HÆc quoque locutus eſt Dñs ad Moy 1
ſen in campeſtribus Moab ſupra
Ioſ. 21. 2. Iordanem, contra Iericho. ¶ Præcipe 2
filijs Iſraël vt dent Leuitis de poſſeſſioni-
bus ſuis ¶ urbes ad habitandũ, & ſuburba- 3
na earum per circuitum: vt ipſi in oppidis
maneant, & ſuburbana ſint pecoribus ac
iumentis: ¶ quæ a muris ciuitatum forin- 4
ſecus, per circuitum, mille paſſuum ſpa-
tio tendentur. ¶ contra Orientem duo mil 5
lia erunt cubiti, & contra Meridiem ſimi-
liter erunt duo millia: ad mare quoque
quod reſpicit ad Occidentē, eadem men u
ra erit, & ſeptentrionalis plaga æquali ter
mino finietur. eruntq. vrbes in medio, &
Ioſ. 21. 2. Deu. 4. 41 foris ſuburbana. ¶ ‖ De ipſis autē oppidis, 6
quæ Leuitis dabitis, ſex erunt in fugitiuo-
rum auxilia ſeparata, vt fugiat ad ea qui
fuderit ſanguiné: & exceptis his alia qua
draginta duo oppida, ¶ id eſt ſimul quadra 7
ginta octo cum ſuburbanis ſuis. ¶ Ipſæq. 8
vrbes quæ dabuntur de poſſeſſionibus fi-
liorum Iſraël, ab his qui plus habent, plu-
res auferentur: & qui minus, pauciores.
ſinguli iuxta menſuram hæreditatis ſuæ
dabunt oppida Leuitis. ¶ Ait Dñs ad Moy- 9
ſen, Loquere filijs Iſraël, & dices ad eos:
Deu. 19. 2 Ioſ. 20. 2. ¶ Quando tranſgreſſi fueritis Iordanem 10
in Terram-Chanáan, ¶ decernite quæ vr- 11
bes eſſe debeant in præſidia fugitiuorum,
12 qui nolentes, ſanguiné fuderint. ¶ in qui-
bus cum fuerit profugus, cognatus occiſi
non poterit eum occidere, donec ſtet in cõ
ſpectu multitudinis, & cauſa illius iudice-
13 tur. ¶ De ipſis autem urbibus quæ ad fugi
14 tiuorum ſubſidia ſeparantur, ¶ tres erunt
trãs Iordanem, & tres in Terra-Chanáan,
15 ¶ tam filijs Iſraël, quàm aduenis atque pe
regrinis, ut confugiat ad eas qui nolés, ſan
16 guinem fuderit. ¶ Si quis ferro percuſſerit,
& mortuus fuerit qui percuſſus eſt: reus
17 erit homicidij, & ipſe morietur. ¶ Si lapi-
dem iecerit, & ictus occubuerit: ſimiliter
18 punietur. ¶ Si ligno percuſſus interierit:
19 percuſſoris ſanguine vindicabitur. ¶ Pro-
pinquus occiſi, homicidam interficiet: ſta-
tim vt apprehenderit eum, " interficietur,'
20 ¶ ‖ Si per odiũ quis hominé impulerit, uel *" interficiet 6 ms. H. C. G.*
21 iecerit quidpiam in eum per inſidias: ¶ aut *Deu. 19. 11.*
cum eſſet inimicus, manu percuſſerit, & il
le mortuus fuerit: percuſſor homicidij
reus erit. cognatus occiſi ſtatim ut inue-
22 nerit eum, iugulabit. ¶ Quòd ſi fortuitu &'
23 abſque odio, ¶ & inimicitijs quicquam ho- *' 1 MS. H. C. G.*
24 rum fecerit, ¶ & hoc audiente populo fue-
rit comprobatũ, atque inter percuſſorem
& propinquum ſanguinis quæſtio ventila
25 ta: ¶ liberabitur innocens de vltoris ma-
nu, & reducetur per ſententiam in vrbem
ad quam confugerat, manebitq. ibi, donec
ſacerdos magnus, qui oleo ſancto vnctus
26 eſt, moriatur. ¶ Si interfector extra fines
27 vrbium quæ exulibus deputatæ ſunt, ¶ fue
rit inuetus, & percuſſus ab eo qui vltor eſt
ſanguinis: abſque noxa erit qui eum occi-
28 derit. ¶ debuerat enim profugus vſque ad
morté Pontificis in urbe reſidere. poſtquã
autem ille obierit, homicida reuertetur in
29 terram ſuam. ¶ Hæc ſempiterna erunt, &
legitima in cunctis habitationibus veſtris.
30 ¶ Homicida ſub teſtibus punietur: ad vnius
31 teſtimonium nullus condemnabitur. ¶ Nõ
accipietis pretium ab eo qui reus eſt ſan-
32 guinis, ſtatim & ipſe morietur. ¶ Exules &
profugi ante mortem Pontificis nullo mo
33 do in urbes ſuas reuerti poterunt: ¶ ne pol
luatis terram habitationis veſtræ, quæ in-
ſontium cruore maculatur: nec aliter ex-
piari poteſt, niſi per eius ſanguinem qui
34 alterius ſanguinem fuderit. ¶ Atque ita
emundabitur uoſtra poſſeſſio me commo-
rante vobiſcum. ego enim ſum Domi-
nus qui habito inter filios Iſraël.

CAP. XXXVI.

1 ACceſſerunt autem & principes fa-
miliarum Galaad filij Machir, filij
Manaſſe de ſtirpe filiorum Ioſeph:
locutiq. ſunt Moyſi coram principibus Iſ-
2 raël, atque dixerunt, ¶ ‖ Tibi domino no-
ſtro præcepit Dominus ut Terram ſorte di *Sup. 27. 1 Ioſ. 17. 1.*
uideres filijs Iſraël, & vt filiabus Salphaad
fratris noſtri dares poſſeſſionem debitam
3 patri: ¶ quas ſi alterius tribus homines uxo
res acceperint, ſequetur poſſeſſio ſua, & trã
ſlata ad aliã tribum de noſtra hæreditate
4 minuetur. ¶ atque ita fiet, ut cũ iubileus, id
eſt, quinquageſimus annus remiſſionis ad-
uenerit, cõfundatur ſortium diſtributio, &
5 aliorũ poſſeſſio ad alios trãſeat. ¶ Reſpõdit
Moyſes filijs Iſraël, & Domino præcipiēte
ait, Recte tribus filiorũ Ioſeph locuta eſt.

¶ &

& hęc lex super filiabus Salphaad a Dño 6
Tob.7.15. promulgata est: ‖ Nubant quibus volunt,
tantum vt suæ tribus hominibus: ǂne com 7
misceatur possessio filiorum Israel de tri-
bu in tribum. Omnes enim viri ducent
vxores de tribu & cognatione sua; ǂ & cun 8
ctæ fœminæ de eadem tribu maritos ac-
cipient: vt hæreditas permaneat in fami-
lijs, ǂ nec sibi misceantur tribus, sed ita ma 9
neant ǂ vt a Domino separatæ sunt. Fe- 10
ceruntq. filiæ Salphaad vt fuerat impera-
11 tum; ǂ & nupserunt Maala, & Thersa, &
Hegla, & Melcha, & Noa filijs patrui sui
12 ǂ de familia Manasse, qui fuit filius Io-
seph: & possessio quæ illis fuerat attribu-
ta, mansit in tribu & familia patris ea-
13 rum. ǂ Hæc sunt mandata atque iudicia
quæ " mandauit ' Dominus per manum " præcepit 5 Ms.
Moysi ad filios Israel, in campestribus
Moab supra Iordanem contra Iericho.

LIBER DEVTERONOMII, HEBRAICE, ELLE HADDEBARIM, ID EST, HÆC SVNT VERBA.

CAPVT PRIMVM.

HÆC sunt verba 1
quæ locutus est,
Moyses ad omnē
Israel trans Ior-
danem in solitu-
dine campestri,
contra Mare-ru-
brum, inter Pha-
ran & Thophel &
Laban & Hase-
roth, vbi auri est
plurimum: ǂ vndecim diebus de Horeb 2
per uiam montis Seir vsque ad Cades-bar
3 ne. ǂ Quadragesimo anno, vndecimo men
se, prima die mensis locutus est Moyses ad
filios Israel omnia quæ præceperat illi Do
4 minus ut diceret eis: ǂ ‖ postquam percus- Nu.21.24.
sit Sehon regem Amorrhæorum, qui habi
tauit in Hesebon: & Og regem Basan, qui
5 mansit in Astaroth, & in Edrái, ǂ trans Ior
danem in Terra - Moab. Cœpitq. Moyses
6 explanare legem, & dicere: ǂ Dominus
Deus noster locutus est ad nos in Horeb,
dicens, Sufficit vobis quòd in hoc mon-
7 te mansistis: ǂ reuertimini, & venite ad
montem Amorrhæorum, & ad cętera quę
ei proxima sunt campestria atque mon-

 tana,

tana, & humiliora loca contra Meridiem,
& iuxta littus maris, Terram - Chananæo
rum, & Libani vsque ad flumen magnum
Euphraten. † En, inquit, tradidi uobis; 8
ingredimini, & possidete eam, super qua
iurauit Dominus patribus vestris Abra-
ham, Isaac, & Iacob, ut daret illam eis,
& semini eorum post eos. † Dixiq. vobis 9
illo in tempore, Non possum solus susti-
nere vos: † quia Dominus Deus uester 10
multiplicauit uos, & estis hodie sicut stel-
læ cęli, plurimi. († Dominus Deus pa- 11
trum vestrorum addat ad hunc numerum
multa millia, & benedicat uobis sicut lo-
cutus est.) † Non valeo solus negotia ve- 12
stra sustinere, & pondus ac iurgia. † Da- 13
te ex vobis viros sapientes & gnaros, &
quorum conuersatio sit probata in tribu-
bus uestris, ut ponam eos uobis principes.
† Tunc respondistis mihi, Bona res est 14
quam vis facere. † Tuliq. de tribubus ve- 15
stris, viros sapientes & nobiles, & consti-
tui eos principes, tribunos, & centurio-
nes, & quinquagenarios ac decanos, qui
docerent uos singula. † Præcepiq. eis, di- 16
cens, Audite illos, ‖ & quod iustum est iu-
dicate: siue ciuis sit ille, siue peregrinus.
† ‖ Nulla erit distantia personarum, ita par 17
uum audietis ut magnum: nec accipietis
cuiusquam personam, quia Dei iudicium
est. Quod si difficile uobis uisum aliquid
fuerit, referte ad me, & ego audiam.
† Præcepiq. omnia quæ facere deberetis. 18
† Profecti autem de Horeb, transiuimus 19
per eremum terribilem & maximam - so
litudinem 'quam vidistis, per viam mon-
tis Amorrhæi, sicut præceperat Dominus
Deus noster nobis. Cumq. venissemus in
Cades-barne, † dixi uobis, Venistis ad mon 20
tem Amorrhæi, quam Dominus Deus "no-
ster' daturus est " nobis'. † Vide Terram 21
quam Dominus Deus tuus dat tibi: ascen-
de & posside eam, sicut locutus est Domi-
nus Deus noster patribus tuis: noli time-
re, nec quicquam paueas. † Et accessistis 22
ad me omnes, atque dixistis, Mittamus vi-
ros qui considerent Terram: & renuntient
per quod iter debeamus ascendere, & ad
quas pergere ciuitates. † Cumq. mihi ser- 23
mo placuisset, misi ex uobis duodecim ui-
ros, singulos de tribubus suis. † Qui cum 24
perrexissent, & ascendissent in montana,
venerunt vsque ad Vallem-botri: & consi-
derata terra, † sumentes de fructibus eius, 25
vt ostenderent hubertatem, attulerunt ad
nos, atque dixerunt, Bona est terra quam
Dominus Deus noster daturus est nobis.
† Et noluistis ascendere, sed increduli ad 26
sermonem Domini Dei " nostri', † murmu 27
rastis in tabernaculis uestris, atque dixi
stis, Odit nos Dominus, & idcirco eduxit
nos de Terra - Ægypti, ut traderet nos in
manu Amorrhæi, atque deleret. † Quo 28
ascendemus? nuncij terruerunt cor no-
strum, dicentes, Maxima multitudo est,
& nobis statura procerior: vrbes magnæ, &
ad cęlum vsque " munitæ', filios enacim
vidimus ibi. Et dixi uobis, † Nolite me- 29
tuere, nec timeatis eos': † Dominus Deus 30
qui ductor est vester, pro uobis ipse pugna
bit, sicut fecit in Ægypto cunctis uidenti-
bus: † & in solitudine ipsi uidistis. Porta- 31

Exo. 18. 19.
Iob. 7. 24.
Infr. 16. 18.
Leu. 19. 15.
Prou. 24. 24.
Eccli. 42. 1.
Iacob. 2. 2.
- 8 MS. R. H. C. G.
" vel r
" vobis MS. Rab. G. Textus autē R. H. &c. anxilian tur.
Nu. 13. 4
Nu. 13. 24.
" vestri 6' MS. R. H. C. G.
" murata MS. G.

uit te Dominus Deus tuus, ut solet homo
gestare paruulum filium suum, in omni
uia per quam ambulastis, donec ueniretis
32 ad locum istum. † Et nec sic quidem cre-
33 didistis Domino Deo vestro, † qui præces-
sit uos in uia, & metatus est locum in quo
tentoria figere deberetis, ‖ nocte osten-
dens uobis iter per ignem, & die per co-
34 lumnam nubis. † Cumq. audisset Domi-
nus uocem sermonum uestrorum, iratus
35 iurauit & ait, † Non uidebit quispiam de
hominibus generationis huius pessimæ
Terram bonam, quam sub iuramento pol
36 licitus sum patribus vestris: † præter Ca-
leb filium Iéphone. ipse enim uidebit
eam, & ipsi dabo Terram quam calcauit,
& filijs eius, quia secutus est Dominum.
37 † Nec miranda indignatio in populum,
cum mihi quoque iratus Dominus pro-
pter uos dixerit, ‖ Nec tu ingredieris il-
38 luc: † sed Iosue filius Nun minister tuus,
ipse intrabit pro te. hunc exhortare & ro-
bora, & ipse sorte Terram diuidet Israëli.
39 † Paruuli vestri, de quibus dixistis quòd
captiui ducerentur, & filij qui hodie boni
ac mali ignorant distantiam, ipsi ingre-
dientur: & ipsis dabo Terram, & posside-
40 bunt eam. † Vos autem reuertimini, &
abite in solitudinem per viam Maris ru-
41 bri. † ‖ Et respondistis mihi, Peccaui-
mus Domino: ascendemus & pugnabi-
mus, sicut præcepit Dominus Deus no-
ster. Cumq. instructi armis pergeretis in
42 montem, † ait mihi Dominus, Dic ad
eos, Nolite ascendere, neque pugnetis,
non enim sum uobiscum: ne cadatis co-
43 ram inimicis uestris. † Locutus sum, &
non audistis: sed aduersantes imperio Do
mini, & tumentes superbia ascendistis in
44 montem. † Itaque egressus Amorrheus,
qui habitabat in montibus, & obuiam
veniens persecutus est uos, sicut solent
apes persequi: & cecīdit de Seir vsque
45 Horma. † Cumq. reuersi ploraretis co-
ram Domino, non audiuit uos, nec uoci
46 vestræ uoluit acquiescere. † Sedistis ergo
in Cades - barne multo tempore.

CAP. II.

1 PRofectiq. inde uenimus in solitudi-
nem, quæ ducit ad Mare - rubrum,
sicut mihi dixerat Dominus: & cir-
cuiuimus montem Seir longo tempore.
2 † Dixitq. Dominus ad me, † Sufficit uobis
3 circuire montem istum: ite contra aqui-
4 lonem: † & populo præcipe, dicens, Tran
sibitis per terminos fratrum vestrorum
filiorum Esau, qui habitant in Seir, & ti-
5 mebunt uos. † Videte ergo diligenter ne
moueamini contra eos. neque enim da-
bo uobis de terra eorum quantum potest
vnius pedis calcare uestigium: quia in
possessionem Esau dedi montem Seir.
6 † Cibos emetis ab eis pecunia, & come-
detis: aquam emptam haurietis, & bibe-
7 tis. † Dominus Deus tuus benedixit tibi
in omni opere manuum tuarum: nouit
iter tuum, quomodo transieris solitudi-
nem hanc magnam, per quadraginta an-
nos habitans tecum Dominus Deus tuus,
8 & nihil tibi defuit. † Cumq. transissemus
fratres nostros filios Esau, qui habitabant
in Seir, per uiam campestrem de Elath, &

Exo. 13. 21.
Num. 14. 20.
Nu. 20. 12.
Nu. 14. 40.

de Asiongaber, venimus ad iter quod
ducit in desertum Moab. • Dixitq. Do- 9
minus ad me, Non pugnes contra Moa-
bitas, nec ineas aduersus eos prœlium:
non enim dabo tibi quicquam de ter-
ra eorum, quia filijs Loth tradidi Ar
in possessionem. • Emim primi fue- 10
runt habitatores eius, populus magnus,
& ualidus, & tam excelsus, ut de Enacim
stirpe, • quasi gigantes crederentur, & 11
essent similes filiorum Enacim. Denique
Moabitæ appellant eos Emim. • In Seir 12
autem prius habitauerunt " Horrim ':
quibus expulsis atque deletis habitaue-
runt filij Esau, sicut fecit Israël in terra
possessionis suæ, quam dedit illi Domi-
nus. • Surgentes ergo ut transiremus 13
torrentem Zared, uenimus ad eum.
• Tempus autem quo ambulauimus de 14
Cades-barne usque ad transitum tor-
rentis Zared, triginta & octo annorum
fuit: donec consumeretur omnis gene-
ratio hominum bellatorum de castris,
sicut iurauerat Dominus: • cuius manus 15
fuit aduersum eos, ut interirent de ca-
strorum medio. • Postquam autem uni- 16
uersi ceciderunt pugnatores, • locutus 17
est Dominus ad me, dicens, • Tu tran- 18
sibis hodie terminos Moab, urbem no-
mine Ar: • & accedens in uicina filio- 19
rum Ammon, caue ne pugnes contra
eos, nec mouearis ad prœlium: non e-
nim dabo tibi de terra filiorum Ammon,
quia filijs Loth dedi eam in possessio-
nem, • Terra gigantum reputata est: 20
& in ipsa olim habitauerunt gigantes,
quos Ammonitæ vocant " Zomzommim',
• populus magnus, & proceræ longitu- 21
dinis, sicut Enacim', quos deleuit Do-
minus a facie eorum: • & fecit illos 22
habitare pro eis, sicut fecerat filijs E-
sau, qui habitant in Seir, delens Hor-
rhæos, & terram eorum illis tradens,
quam possident usque in præsens. • He- 23
uæos quoque qui habitabant in Hase-
rim vsque Gazan, Cappadoces expule-
runt: qui egressi de Cappadocia deleue-
runt eos, & habitauerunt pro illis.
• Surgite, & transite torrentem Arnon: 24
ecce tradidi in manu tua Sehon regem
Hesebon Amorrhæum, & terram eius
incipe possidere, & committe aduersus
eum prœlium. • Hodie incipiam mitte- 25
re terrorem atq; formidinem tuam in po-
pulos qui habitant sub omni cœlo: ut au-
dito nomine tuo paueant, & in morem
parturientium contremiscant, & dolore
teneantur. • Misi ergo nuncios de soli- 26
tudine Cademoth ad Sehon regem Hese-
bon uerbis pacificis, dicens, • 'Transibi- 27
mus' per terram tuam, publica " gradie-
mur uia: non declinabimus ' neque ad
dexteram, neque ad sinistram. • Alimen- 28
ta pretio uende " nobis, ut uescamur: '
aquam pecunia tribue, & sic " bibemus.'"
Tantum est, vt nobis 'concedas transitum,
• sicut fecerunt filij Esau, qui habitant in 29
Seir, & Moabitæ qui morantur in Ar: do-
nec "ueniamus ad Iordanem, & transea-
mus' ad Terram quam Dominus Deus no-
ster daturus est nobis. • Noluitq. Sehon 30
rex Hesebon dare nobis transitum: quia

" Horrhæi 1 MS. R. C. Eo autem modo quo Textus, le gunt Rab. & H.

" Zimmim MS. R. C. Pro Textu autem H. faciūt.

Nu. 21. 21

" Transi[bo] 1 MS. H. C. " gradiar uia: non declinabo 1 MS. H. C. G. " mihi ut vescar 1 MS. H. C. G. " bibam. [1] M. S. H. C. G.

indurauerat Dominus Deus tuus spiritum
eius, & obfirmauerat cor illius, ut trade-
retur in manus tuas, sicut nunc uides.
31 • Dixitq. Dominus ad me, Ecce cœpi ti-
bi tradere Sehon, & terram eius, incipe
32 possidere eam. • Egressusq. est Sehon ob-
uiam nobis cum omni populo suo ad præ-
33 lium in Iasa. • Et tradidit eum Dominus
Deus noster nobis: percussimusq. eum cum
34 filijs suis, & omni populo suo. • Cun-
ctasq. vrbes in tempore illo cepimus, in-
terfectis habitatoribus earum, uiris ac
mulieribus, & paruulis. non reliquimus
35 in eis quicquam • Absque iumentis, quæ
in partem uenêre prædantium: & spolijs
36 vrbium, quas cepimus ab Aroër, • quæ est
super ripam torrentis Arnon, * oppido
quod in valle situm est, usque Galaad. Non
fuit vicus, & ciuitas quæ nostras effugeret
manus: omnes tradidit Dominus Deus
37 noster nobis. • Absque terra filiorum Am-
mon, ad quam non accessimus: & cunctis
quæ adiacent torrenti Ieboc, & urbibus
montanis, uniuersisq. locis, a quibus nos
prohibuit Dominus Deus noster.

" Tantum est mihi 1 MS. H. C. G. " veniam ad Iordanem, & transeam 1 MS. H. C. G.

Amos 2. 9

** & 1 MS. H. C. G. A. R. autem & Rab. non legitur.*

CAP. III.

1 Itaque conuersi ascendimus per iter
Basan: egressusq. est Og rex Basan in
occursum nobis cum populo suo ad
2 bellandum in Edrái. • Dixitq. Dominus
ad me, Ne timeas eum: quia in manu
tua traditus est cum omni populo ac ter-
ra sua: faciesq. ei sicut fecisti Sehon re-
gi Amorrhæorum, qui habitauit in He-
3 sebon. • Tradidit ergo Dominus Deus no-
ster in manibus nostris etiam Og regem
Basan, & uniuersum populum eius: per-
cussimusq. eos usque ad internecionem,
4 • vastantes cunctas ciuitates illius uno
tempore. non fuit oppidum quod nos
effugeret: sexaginta urbes, omnem re-
5 gionem Argob regni Og in Basan. • Cun-
ctæ urbes erant munitæ muris altissimis,
portisq. & uectibus, absque oppidis in-
6 numeris quæ non habebant muros. • Et
deleuimus eos, sicut feceramus Sehon
regi Hesebon, disperdentes omnem ci-
uitatem, uirosq ac mulieres, & paruulos:
7 • iumenta autem, & spolia urbium diri-
8 puimus. • Tulimusq. illo in tempore ter-
ram de manu duorum regum Amor-
rhæorum qui erant trans Iordanem: a
torrente Arnon vsque ad montem Her-
9 mon, • quem Sidonij Sarion uocant, &
10 Amorrhæi Sanir: • omnes ciuitates quæ
sitæ sunt in planitie, & vniuersam Ter-
ram Galaad & Basan usque ad Selcha, &
11 Edrái ciuitates regni Og in Basan. • Solus
quippe Og rex Basan restiterat de stirpe
gigantum. Monstratur lectus eius fer-
reus, qui est in Rabbath filiorum Ammon,
nouem cubitos habens longitudinis, &
quatuor latitudinis ad mensuram cubiti
12 uirilis manus. • Terramq. possedimus
tempore illo ab Aroër, quæ est super ri-
pam torrentis Arnon, usque ad mediam
partem montis Galaad: & ciuitates illius
13 dedi Ruben & Gad. • Reliquam autem
partem Galaad, & omnem Basan regni
Og, tradidi mediæ tribui Manasse, om-
nem regionem Argob: cunctaq. Ba-
14 san " vocatur ' Terra gigantum. • Iair fi-

Infr. 29. 7 Num. 21. 33.

Num. 21. 24.

Num. 21. 33.

Num. 32. 33.

" vocabatur MS. R.

lius Manasse possedit omnem regionem
Argob usque ad terminos Gessuri, &
Machati. Vocauitq. ex nomine suo Ba-
san, Hauoth-Iair, id est, Villas-Iair,
vsque in præsentem diem. ♀ Machir quo- 15
que dedi Galaad. ♀ Et tribubus Ruben, 16
& Gad dedi de Terra-Galaad usque ad
torrentem Arnon medium torrentis, &
confinium usque ad torrentem Ieboc,
qui est terminus filiorum Ammon: ♀ & 17
planitiem solitudinis atque Iordanem,
& terminos Cenereth usque ad mare
deserti, quod est salsissimum, ad radi-
ces montis Phasga contra orientem.
♀ Præcepiq. uobis in tempore illo, dicens, 18
Dominus Deus uester dat uobis terram
hanc in hæreditatem, expediti præce-
dite fratres uestros filios Israel, om-
nes uiri robusti: ♀ absque uxoribus, & 19
paruulis atque iumentis. Noui enim
quod plura habeatis pecora, & in ur-
bibus remanere debebunt, quas tradidi
uobis; ♀ donec requiem tribuat Domi- 20
nus fratribus uestris, sicut uobis tribuit:
& possideant ipsi etiam Terram quam
daturus est eis trans Iordanem: tunc
reuertetur unusquisque in possessionem
Num. 27. 28. suam quam dedi uobis. ♀ ‖ Iosue quo- 21
que in tempore illo præcepi, dicens,
Oculi tui uiderunt quæ fecit Dominus
Deus uester duobus his regibus: sic fa-
ciet omnibus regnis ad quæ transitu-
rus es. ♀ Ne timeas eos: Dominus e- 22
nim Deus uester pugnabit pro uobis.
♀ Præcatusq. sum Dominum in tempo- 23
re illo, dicens, ♀ Domine Deus tu cœ- 24
pisti ostendere seruo tuo magnitudinem
tuam, manumq. fortissimam. neque
enim est alius Deus uel in cœlo, uel
in terra, qui possit facere opera tua,
& comparari fortitudini tuæ. ♀ Tran- 25
sibo igitur, & uidebo Terram hanc opti-
mam trans Iordanem, & montem istum
Inf. 31. 2 & 34. 1 egregium, & Libanum. ♀ ‖ Iratusq. est 26
Dominus mihi propter uos, nec exau-
diuit me, sed dixit mihi, Sufficit tibi:
nequaquam ultra loquaris de hac re ad
me. ♀ Ascende cacumen Phasgæ, & ocu- 27
los tuos circumfer ad occidentem, & ad
aquilonem, austrumq., & orientem; &
aspice. nec enim transibis Iordanem
istum. ♀ Præcipe Iosue, & corrobora eum 28
atque conforta: quia ipse præcedet popu-
lum istum, & diuidet eis Terram quam
uisurus es. ♀ Mansimusq. in ualle con- 29
tra phanum Phogor.

CAP. IIII.

ET nunc Israel audi præcepta, & iudi- 1
cia quæ ego doceo te: ut faciens ea,
uiuas, & ingrediens possideas Ter-
ram quam Dominus Deus patrum ue-
Nu. 25. 4 strorum daturus est uobis. ♀ Non adde- 2
Ios. 22. 17. tis ad uerbum quod uobis loquor, nec
auferetis ex eo; custodite mandata Do-
mini Dei uestri, quæ ego præcipio uo-
Nu. 25. 4. bis. ♀ ‖ Oculi uestri uiderunt omnia quę 3
fecit Dominus contra Beel-Phegor, quo-
modo contriuerit omnes cultores eius
de medio uestri. ♀ Vos autem qui adhæ- 4
retis Domino Deo uestro, uiuitis uni-
uersi usque in præsentem diem. ♀ Scitis 5
quòd docuerim uos præcepta atque iu-
stitias, sicut mandauit mihi Dominus
Deus meus: sic facietis ea in Terra quam
6 possessuri estis: ♀ & obseruabitis, & im-
plebitis opere. Hæc est enim uestra sa-
pientia, & intellectus coram populis, vt
audientes uniuersi præcepta hæc, dicant,
En populus sapiens & intelligens, gens
7 magna. ♀ Nec est alia natio tam grandis,
quæ habeat deos appropinquantes sibi, si-
cut * Deus noster adest cunctis obsecra- ** Dominus 3 Ms. Reb. H. C. 6.*
8 tionibus nostris. ♀ Quæ est enim alia
gens sic inclyta, ut habeat ceremonias,
iustaq. iudicia, & uniuersam legem,
quam ego proponam hodie ante ocu-
9 los uestros? ♀ Custodi igitur temetipsum,
& animam tuam solicite. Ne obliuisca-
ris uerborum quæ uiderunt oculi tui, &
ne excidant de corde tuo cunctis die-
bus uitæ tuæ. ‖ Docebis ea filios ac ne- *Exo. 19. 18.*
10 potes tuos, ♀ diem in quo stetisti co-
ram Domino Deo tuo in Horeb, quan-
do Dominus locutus est mihi, dicens,
Congrega ad me populum, ut audiant
sermones meos, & discant timere me
omni tempore quo uiuunt in terra, do-
11 ceantq. filios suos. ♀ Et accessistis ad ra-
dices montis qui ardebat usque ad cœ-
lum: eratq. in eo tenebræ, & nubes,
12 & caligo. ♀ Locutusq. est Dominus ad
uos de medio ignis. Vocem uerborum
eius audistis, & formam penitus non
13 uidistis. ♀ Et ostendit uobis pactum suum
quod præcepit ut faceretis, & decem ver-
ba quæ scripsit in duabus tabulis lapi-
14 deis. ♀ Mihiq. mandauit in illo tempore
ut docerem uos ceremonias, & iudicia
quæ facere deberetis in Terra quam pos-
15 sessuri estis. ♀ Custodite igitur solicite
animas uestras. Non uidistis aliquam
similitudinem in die qua locutus est uo-
bis Dominus in Horeb de medio ignis:
16 ♀ ne forte decepti faciatis uobis sculptam
similitudinem, aut imaginem masculi,
17 uel fęminæ, ♀ similitudinem omnium iu-
mentorum quæ sunt super terram, uel
18 auium sub cęlo uolantium, ♀ atque repti-
lium quæ mouentur in terra, siue pi-
scium qui sub terra morantur in aquis.
19 ♀ ne forte eleuatis oculis ad cęlum, uideas
Solem, & Lunam, & omnia astra cęli, & er-
rore deceptus adores ea & colas, quæ crea-
uit Dominus Deus tuus in ministerium
20 cunctis gentibus quæ sub cęlo sunt. ♀ Vos
autem tulit Dominus, & eduxit de for-
nace ferrea Ægypti, ut haberet populum
hæreditarium, sicut est in præsenti die.
21 ♀‖ Iratusq. est Dominus contra me pro- *Sup. 1. 37 3. 26.*
pter sermones uestros, & iurauit ut non *Inf. 34. 4.*
transirem Iordanem, nec ingrederer Ter-
ram optimam quam daturus est uobis.
22 ♀ Ecce \\ moriar in hac humo, non tran- *\\ morior Ms. H. C. G.*
sibo Iordanem: uos transibitis & posside-
23 bitis terram egregiam. ♀ Caue ne quan-
do obliuiscaris pacti Domini Dei tui,
quod pepigit tecum: & facias tibi scul-
ptam similitudinem eorum quæ fieri Do-
24 minus prohibuit: ♀ ‖ Quia Dominus Deus *Heb. 12. 29.*
tuus ignis consumens est, Deus æmula-
25 tor. ♀ Si genueritis filios, ac nepotes, &
morati fueritis in Terra, deceptiq. fe-
ceritis uobis aliquam similitudinem,
patrantes malum coram Domino Deo

uestro,

vestro, ut eum ad iracundiam prouoce-
tis: ¶ testes inuoco hodie cęlum & ter- 26
ram, cito perituros uos esse de Terra quá
transito Iordane possessuri estis. non ha-
bitabitis in ea longo tempore, sed dele-
bit uos Dominus, ¶ atque disperget in 27
omnes gentes, & remanebitis pauci in
nationibus ad quas uos ducturus est Do-
minus: ¶ ibiq. seruietis dijs qui hominum 28
manu fabricati sunt, ligno & lapidi, qui
non uident, nec audiunt, nec comedunt,
nec odorantur. ¶ Cumq. quæsieris ibi Do- 29
Sap. 1. 1. minum Deum tuum, inuenies eum: si ta-
men toto corde quæsieris, & tota tribula-
tione animæ tuæ. ¶ Postquam te inuene- 30
rint omnia quæ prædicta sunt, nouissimo
autem tempore reuertêris ad Dominum
Deum tuum, & audies uocem eius.
¶ Quia Deus misericors Dominus Deus 31
tuus est: non dimittet te, nec omnino
delebit, neque obliuiscetur pacti in quo
iurauit patribus tuis. ¶ Interroga de die- 32
bus antiquis, qui fuerunt ante te ex die
quo creauit Deus hominem super terram,
a summo cęlo usque ad summum eius, si
facta est aliquando huiuscemodi res, aut
vnquam cognitum est, ¶ vt audiret po- 33
pulus uocem Dei loquētis de medio ignis,
vixisti sicut tu audisti, & uidisti: ¶ si fecit 34
6 MS. R. Deus, ut ingrederetur, & tolleret sibi
Rab. H. Gentem de medio nationum, per tenta-
C. G. tiones, signa, atque portenta, per pu-
gnam, & robustam manum, extentumq.
brachium, & horribiles uisiones iuxta om
nobis nia quæ fecit pro uobis, Dominus Deus
noster vester in Ægypto, uidentibus oculis tuis:
MS. C. Te ¶ ut scires quoniam Dominus ipse est Deus 35
xtus uero & non est alius præter unum. ¶ De cę- 36
volunt R. lo te fecit audire uocem suam, ut doce-
H. C. ret te: & in terra ostendit tibi ignem suum
eum maximum, & audisti uerba illius de me-
4 MS. R. dio ignis, ¶ quia dilexit patres tuos, & 37
H. C. G. elegit semen eorum post eos, ‖ eduxitq.
Exo. 13. te præcedens in uirtute sua magna ex Æ-
21. gypto, ¶ ut deleret nationes maximas, 38
& fortiores te in introitu tuo: & intro-
duceret te, daretq. tibi terram earum in
possessionem, sicut cernis in præsenti die.
¶ Scito ergo hodie, & cogitatio in corde 39
tuo quod Dominus ipse est Deus in cęlo
sursum, & in terra deorsum, & non sit
alius. ¶ Custodi præcepta eius atque 40
mandata quæ ego præcipio tibi: ut bene
sit tibi, & filijs tuis post te, & perma-
neas multo tempore super Terram quam
Dominus Deus tuus daturus est tibi.
Nu. 35. 6. ¶ Tunc separauit Moyses tres ciuitates trās 41
Iordanem ad Orientalem plagam, ¶ ut 42
confugiat ad eas qui occiderit nolens pro-
ximum suum, nec sibi fuerit inimicus an-
te unum & alterum diem, & ad harum
Iosu. 20. 18 aliquam urbium possit euadere: ¶ ‖ Bo- 43
sor in solitudine quæ sita est in Terra
campestri de tribu Ruben: & Ramoth in
Galaad, quæ est in tribu Gad: & Golan in
Basan, quæ est in tribu Manasse. ¶ Ista est 44
lex quam proposuit Moyses coram filijs
Israel, ¶ & hæc testimonia & ceremoniæ 45
atque iudicia quæ locutus est ad filios Is-
rael, quando egressi sunt de Ægypto,
¶ trans Iordanem in ualle contra pha- 46
num Phogor in terra Sehon regis Amor-
rhæi, qui habitauit in Hesebon, quem
percussit Moyses. Filij quoque Israel e-
47 gressi ex Ægypto ¶ possederunt terram
eius, & terram Og regis Basan, duorum
regum Amorrhæorum, qui erant trans
48 Iordanem ad Solis ortum: ¶ Ab Aroer
quæ sita est super ripam torrentis Arnon,
usque ad montem Sion, qui est & Her-
49 mon, ¶ omnem planitiem trans Iorda-
nem ad Orientalem plagam, usq; ad mare
solitudinis, & vsq; ad radices mōtis Phasga.

C A P. V.

1 VOcauitq. Moyses omnem Israë-
lem, & dixit ad eum, Audi Israël
ceremonias atque iudicia quæ ego
loquor in auribus uestris hodie: discite
2 ea, & opere complete. ¶ Dominus Deus *Exo. 19. 5.*
noster pepigit nobiscum fœdus in Horeb.
3 ¶ Non cum patribus nostris inijt pactum,
sed nobiscum qui impræsentiarum su-
4 mus, & viuimus. ¶ Facie ad faciem locu-
tus est nobis in monte de medio ignis.
5 ¶ Ego sequester & medius fui inter Domi-
num, & uos in tempore illo, ut annun-
ciarem uobis uerba eius. timuistis enim
ignem, & non ascendistis in montem: &
6 ait, ¶ ‖ Ego Dominus Deus tuus, qui edu *Exo. 20. 2.*
xi te de Terra Ægypti de domo seruitutis. *Leu. 26. 1.*
7 ¶ Non habebis deos alienos in conspectu *Ps. 96. 7.*
8 meo. ¶ Non facies tibi sculptile, nec si-
militudinem omnium quæ in cęlo sunt
desuper, & quæ in terra deorsum, & quæ
9 versantur in aquis sub terra. ¶ Non ado-
rabis ea, & non coles. ‖ Ego enim sum *Exo. 34. 7.*
Dominus Deus tuus, Deus æmulator, *Ier. 32. 18.*
reddens iniquitatem patrum super filios *Leu. 19. 12.*
in tertiam & quartam generationem his *Mat. 5.*
10 qui oderunt me, ¶ & faciens misericor- *28.*
diam in multa millia diligentibus me, & *Eze. 20. 8.*
11 custodientibus præcepta mea. ¶ Non v- *Exo. 20. 7.*
surpabis nomen Domini Dei tui frustra:
quia non erit impunitus, qui super re va-
12 na nomen eius assumpserit. ¶ Obserua
diem Sabbathi, ut sanctifices eum, sicut ‖ *Exo. 20. 8.*
13 præcepit tibi Dominus Deus tuus. ¶ Sex
diebus operaberis, & facies omnia ope-
14 ra tua. ¶ Septimus dies Sabbathi est, id
est, ‖ requies Domini Dei tui. Non facies *Gen. 2. 2.*
in eo quicquam operis tu, & filius tuus, *Heb. 4. 4.*
& filia, seruus & ancilla, & bos, & asi- *MS. R.*
nus, & omne iumentum tuum, & pere- *G. legitur*
grinus qui est intra portas tuas: vt re- *autem a*
quiescat seruus tuus, & ancilla tua, sicut *Rab. H. &*
15 & tu. ¶ Memento quòd & ipse seruieris *C.*
in Ægypto, & eduxerit te inde Domi-
nus Deus tuus in manu forti, & brachio
extento. Idcirco præcepit tibi vt obser-
16 uares diem Sabbathi. ¶ ‖ Honora patrem
tuum & matrem, sicut præcepit tibi Do- *Exo. 20.*
minus Deus tuus, vt longo viuas tempo- *12.*
re, & bene sit tibi in Terra quam Domi- *Eccl. 3. 9.*
17 nus Deus tuus daturus est tibi. ¶ Non oc- *Mat. 15.*
18 cides. ¶ Neque mœchaberis. ¶ Furtumq. *4.*
19 non facies. ¶ Nec loquêris contra proxi- *Ephes. 6. 2.*
20 mum tuum falsum testimonium. ¶ ‖ Non
21 concupisces vxorem proximi tui: non
domum, non agrum, non seruum, non *Mat. 5.*
ancillam, non bouem, non asinum, & *21.*
22 vniuersa quæ illius sunt. ¶ Hæc verba lo- *Rom. 7. 7.*
cutus est Dominus ad omnem multitudi-
nem vestram in monte de medio ignis
& nubis, & caliginis, voce magna, nihil

addens amplius: & scripsit ea in duabus
tabulis lapideis quas tradidit mihi. ❡ Vos 23
autem postquam audistis vocem de me-
dio tenebrarum, & montem ardere vi-
distis, accessistis ad me omnes principes
tribuum & maiores natu, atque dixistis,
❡ Ecce ostendit nobis Dominus Deus no- 24
ster maiestatem & magnitudinem suam.
vocem enim eius audiuimus de me-
dio ignis, & probauimus hodie quod lo-
quente Deo cum homine, vixerit homo.
❡ Cur ergo moriemur, & deuorabit nos 25
ignis hic maximus? Si enim audieri-
mus vltra vocem Domini Dei nostri, mo-
riemur. ❡ Quid est omnis caro, vt audiat 26
vocem Dei viuentis, qui de medio ignis
loquitur, sicut nos audiuimus, & possit
viuere? ❡ Tu magis accede: & audi cun- 27
cta quæ dixerit Dominus Deus noster ti-
bi: loquerisq́. ad nos, & nos audientes
faciemus ea. ❡ Quod cum audisset Do- 28
minus, ait ad me, Audiui vocem verbo-
rum populi huius quæ locuti sunt °tibi:
bene omnia sunt locuti. ❡ Quis det talem 29
eos habere mentem, vt timeant me, &
custodiant vniuersa mandata mea in om-
ni tempore, vt bene sit eis & filijs eorum
in sempiternum? ❡ Vade & dic eis, Reuer- 30
timini in tentoria vestra. ❡ Tu vero hic sta 31
mecũ, & loquar tibi omnia mandata mea,
& ceremonias atque iudicia: quæ docebis
eos, vt faciant ea in Terra quam dabo
illis in possessionem. ❡ Custodite igitur 32
& facite quæ præcepit Dominus Deus vo-
bis: non declinabitis neque ad dexteram,
neque ad sinistram: ❡ sed per viam, quam 33
præcepit Dominus Deus vester ambulabi-
tis, ut viuatis, & bene sit vobis, & " prote-
lentur' dies * in terra possessionis vestræ.

CAP. VI.

HÆc sunt præcepta, & ceremoniæ 1
atque iudicia quæ mandauit Do-
minus Deus vester vt docerẽ vos,
"&' faciatis ea in Terra, ad quam transgre-
diminí possidendam, ❡ vt timeas Domi- 2
num Deum tuum, & custodias omnia
mandata & præcepta eius, quæ ego præ-
cipio tibi & filijs ac nepotibus tuis cunctis
diebus vitæ tuæ, vt prolongentur dies tui.
❡ Audi Israel, & obserua vt facias · quæ 3
præcepit tibi Dominus', & bene sit tibi,
& multiplíceris amplius, sicut pollicitus
est Dominus Deus patrum tuorum tibi
terram lacte & melle manantem. ❡ ‖ Audi 4
Israel, Dominus Deus noster " Deus' vnus
est. ❡ * Diliges Dominum Deum tuum 5
ex toto corde tuo, & ex tota anima tua,
& ex tota fortitudine tua. ❡ ‖ Eruntq́. 6
verba hæc quæ ego præcipio tibi hodie,
in corde tuo: ❡ & narrabis ea filijs tuis, & 7
meditaberis sedens in domo tua, & am-
bulans in itinere, dormiens atque con-
surgens. ❡ Et ligabis ea quasi signum in 8
manu tua, eruntq́. & mouebuntur in-
ter oculos tuos, ❡ scribesq́. ea in limi- 9
ne & ostijs domus tuæ. ❡ Cumq́. introdu- 10
xerit te Dominus Deus tuus in Terram
pro qua iurauit 'patribus tuis Abraham,
Isaac, & Iacob: & dederit tibi ciuitates
magnas & optimas, quas non ædificasti,
❡ domos plenas cunctarum opum, quas 11
non extruxisti, cisternas, quas non fodisti,

" protelentis H. C. * vestri MS. R.
" vt MS. R. H. C.
· 7 MS. H. C. A 6· autem, in huius versus fine, huiusce-modi quædam adduntur.
Mat. 22. 37. Mar. 12. 29. Luc. 10. 27.
" Dominus 3 MS. R. H. C G.
' & 1 MS H. C. G.
Infr. 11. 18.

vineta & oliueta, quæ non plantasti, &
12 comederis, & saturatus fueris: ❡ caue di-
ligenter ne obliuiscaris Domini qui edu-
xit te de Terra Ægypti, de domo serui-
13 tutis. ❡ ‖ Dominum Deum tuum timebis,
& illi-soli' seruies, ac per nomen illius iu-
14 rabis. ❡ Non ibitis post deos alienos cun-
ctarum Gentium, quæ in circuitu vestro
15 sunt: ❡ quoniam Deus æmulator Domi-
nus Deus tuus in medio tui: nequando
irascatur furor Domini Dei tui contra te,
16 & auferat te de superficie terræ. ❡ ‖ Non
tentabis Dominum Deum tuum, sicut
17 tentasti in loco tentationis. ❡ Custodi
præcepta Domini Dei tui, ac testimonia
18 & ceremonias, quas præcepit tibi: ❡ & fac
quod placitum est & bonum in conspe-
ctu Domini, vt bene sit tibi: & ingressus
possideas Terram optimam, de qua iu-
19 rauit Dominus patribus tuis, ❡ vt deleret
omnes inimicos tuos coram te, sicut lo-
20 cutus est. ❡ Cum interrogauerit te filius
tuus cras, dicens, Quid sibi volunt testi-
monia hæc, & ceremoniæ, atque iudicia,
quæ præcepit Dominus Deus noster " no-
21 bis'? ❡ dices ei, Serui eramus Pharaonis in
Ægypto, & eduxit nos Dominus de Ægy-
22 pto in manu forti: ❡ fecitq́. signa atque
prodigia magna & pessima in Ægypto,
contra Pharaonem, & omnem domum
23 illius in conspectu nostro, ❡ & eduxit
nos inde, vt introductis daret Terram su-
24 per qua iurauit patribus nostris. ❡ Præce-
pitq́. nobis Dominus vt faciamus omnia
legitima hæc, & timeamus Dominum Deũ
nostrum, vt bene sit nobis cunctis diebus
25 vitæ nostræ, sicut est hodie. ❡ Eritq́. nostri
misericors, si custodierimus & fecerimus
omnia præcepta eius coram Domino Deo
nostro, sicut mandauit nobis.

CAP. VII.

1 CVm introduxerit te Dominus Deus
tuus in terram quam possessurus
ingrederis, & deleuerit Gentes mul-
tas coram te, Hethæum & Gergezæum &
Amorrhæum, Chananæum & Phere-
zæum, & Heuæum, & Iebusæum, septem
gentes multo maioris numeri quam tu
2 es, & robustiores te: ❡ tradideritq́. eas
Dominus Deus tuus tibi, percuties eas us-
que ad internecionem. ‖ Non inibis cum
3 eis fœdus. nec misereberis earum, ❡ ne-
que sociabis cum eis cõiugia. Filiam tuam
non dabis filio eius, nec filiam illius acci-
4 pies filio tuo: ❡ quia seducet filium tuum,
ne sequatur me, & ut magis seruiat dijs
alienis. irasceturq́. furor Domini, & dele-
5 bit te cito. ❡ Quin potius hæc facietis eis,
Aras eorum subuertite, & confringite sta-
tuas, lucosq́. succidite, & sculptilia com-
6 burite. ❡ ‖ Quia populus sanctus es Do-
mino Deo tuo. Te elegit Dominus Deus
tuus, ut sis ei populus peculiaris de cun-
7 ctis populis qui sunt super terram. ❡ Non
quia cunctas gentes numero uincebati-
tis, uobis iunctus est Dominus, & elegit
vos. cum omnibus sitis populis paucio-
8 res: ❡ sed quia dilexit uos Dominus, &
custodiuit iuramentum, quod iurauit pa-
tribus uestris: Eduxitq́. uos in manu
forti, & redemit de domo seruitutis, de
9 manu Pharaonis regis Aegypti. ❡ Et scies

Infr. 10. 20.
Mat. 4. 10.
Luc. 4. 8.
· 4 MS. Reg. H. C. G. 9.
Mat. 4. 7.
Luc. 4. 12.
Nu. 21. 5.
Exo. 7. 2.
" vobis 1 MS. H. C. Verum Textus R. & G. conformus est.
Infr. 31. 3
Exo. 22. 30. 34. 12
Infr. 14. 2 & 26. 18.

quia

quia Dominus Deus tuus, ipse est Deus
fortis & fidelis, custodiens pactum & mi-
sericordiam diligentibus se, & his qui cu-
stodiunt præcepta eius, in mille genera-
tiones: † & reddens odientibus se statim, 10
ita ut disperdat eos, & ultra non differat,
protinus eis restituens quod merentur.
† Custodi ergo præcepta & ceremonias 11
atque iudicia, quæ ego mando tibi hodie
ut facias. † Si postquam audieris hæc iu- 12
dicia, custodieris ea & feceris, custodiet
& Dominus Deus tuus pactum tibi, & mi-
sericordiam quam iurauit patribus tuis:
† & diliget te ac multiplicabit, benedi- 13
cetq; fructui uentris tui, & fructui terræ
tuæ, frumento tuo, atque uindemiæ, oleo,
& armentis, gregibus ouium tuarum su-
per Terram, pro qua iurauit patribus tuis
ut daret eam tibi. † Benedictus eris inter 14
omnes populos. ‖ Non erit apud te steri-
lis utriusque sexus, tam in hominibus
quàm in gregibus tuis. † Auferet Domi- 15
nus a te omnem languorem: & infirmita-
tes Ægypti pessimas quas nouisti, non in-
feret tibi, sed cunctis hostibus tuis. † De- 16
uorabis omnes populos quos Dominus
Deus tuus daturus est tibi. Non parcet eis
oculus tuus, nec seruies dijs eorum, ne
sint in ruinam tui. † Si dixeris in corde 17
tuo, Plures sunt Gẽtes istæ quàm ego, quo-
modo potero delere eas? † noli metuere, 18
sed recordare quæ fecerit Dominus Deus
tuus Pharaoni, & cunctis Ægyptijs, † pla- 19
gas maximas quas uiderunt oculi tui, &
signa atque portenta, manumq; robustam,
& extentum brachium, ut educeret te Do-
minus Deus tuus. sic faciet cunctis popu-
lis quos metuis. † Insuper & crabrones mit- 20
tet Dominus Deus tuus in eos, donec de-
leat omnes atque disperdat qui te fuge-
rint, & latêre potuerint. † ‖ Non timebis 21
eos, quia Dominus Deus tuus in medio
tui est, Deus magnus & terribilis: † ipse 22
consumet nationes has in conspectu tuo
paulatim atque per partes. Non poteris
eas delere pariter: ne forte multiplicen-
tur contra te bestiæ terræ. † Dabitq; eos 23
Dominus Deus tuus in conspectu tuo, &
interficiet illos donec penitus deleantur.
† Tradetq; reges eorum in manus tuas, & 24
disperdes nomina eorum sub cęlo: nul-
lus poterit resistere tibi donec conteras
eos. † ‖ Sculptilia eorum igne combures: 25
non concupisces argentum & aurum, de
quibus facta sunt, neque assumes ex eis
tibi quicquam, ne offendas, propterea quia
abominatio est Domini Dei tui. † Nec in- 26
feres quippiam ex idolo in domum tuam,
ne fias anathema, sicut & illud est. Qua-
si spurcitiam detestaberis, & uelut inqui-
namentum ac sordes abominationi ha-
bebis, quia anathema est.

Exo. 23. 26.
Exo. 23. 31. 33. 2. Iosu. 24. 11.
2 Mac. 12. 40.

CAP. VIII.

OMne mandatum quod ego præci- 1
pio tibi hodie caue diligẽter ut fa-
cias: ut possitis uiuere, & multipli-
cemini, ingressiq; possideatis Terram, pro
qua iurauit Dominus patribus uestris. † Et 2
recordaberis cuncti itineris per quod ad-
duxit te Dominus Deus tuus quadraginta
annis per desertum, ut affligeret te, atque
tentaret, & nota fierent quæ in tuo animo

Infr. 29. 5.

uersabantur, utrum custodires mandata
3 illius, an non. † Afflixit te penuria, &
dedit tibi cibum manna, quod ignorabas
tu & patres tui: ut ostenderet tibi quod ‖
non in solo pane " uiuat' homo, sed in om-
ni uerbo quod egreditur de ore Domini.
4 † Vestimentum tuum quo operiebaris, ne-
quaquam uetustate defecit, & pes tuus nõ
est subtritus, en quadragesimus annus est.
5 † ‖ Vt recogites in corde tuo, quia sicut eru-
dit filium suum homo, sic Dominus Deus
6 tuus erudiuit te, † ut custodias mandata
Domini Dei tui, & ambules in uijs eius,
7 & timeas eum. † Dominus enim Deus
tuus introducet te in terram bonam, ter-
ram riuorum aquarumq; & fontium: in
cuius campis & montibus erumpunt flu-
8 uiorum abyssi: † terram frumenti, hor-
dei ac uinearum, in qua ficus & malogra-
nata, & oliueta nascuntur: terram olei
9 ac mellis. † Vbi absque ulla penuria come-
des panem tuum, & rerum omnium abũ-
dantia perfrueris: cuius lapides ferrum
sunt, & de montibus eius æris metalla fo-
10 diuntur: † ut cum comederis, & satiatus
fueris, benedicas Domino Deo tuo pro
11 Terra optima quam dedit tibi. † Obserua,
& caue nequãdo obliuiscaris Domini Dei
tui, & negligas mandata eius atque iudi-
cia & ceremonias, quas ego præcipio tibi
12 hodie: † ne postquam comederis & satia-
tus fueris, domos pulchras ædificaueris,
13 & habitaueris in eis, † habuerisq; armen-
ta boum & ouium greges, argenti, & au-
14 ri, cunctarumq; rerum copiam, † eleue-
tur cor tuum, & non reminiscaris Domi-
ni Dei tui, qui eduxit te de Terra Ægypti,
15 de domo seruitutis: † & ductor tuus fuit
in solitudine magna atque terribili, in
qua erat serpens flatu adurens, & scor-
16 pio ac dipsas, & nullæ omnino aquæ: ‖
qui eduxit riuos de petra durissima: † ‖ &
cibauit te Manna in solitudine, quod ne-
scierunt patres tui. Et postquam afflixit
ac probauit, * ad extremum misertus est
17 tui, † ne diceres in corde tuo, Fortitudo
18 mea, & robur manus meæ, hæc mihi om-
nia præstiterunt. † Sed recorderis Domini
Dei tui, quòd ipse uires tibi præbuerit, ut
impleret pactum suum, super quo iura-
uit patribus tuis, sicut præsens indicat
19 dies. † Sin autem oblitus Domini Dei tui,
secutus fueris deos alienos, coluerisq; il-
los & adoraueris: ecce nunc prædico tibi
20 quod omnino dispereas. † Sicut Gentes
quas deleuit Dominus in introitu tuo,
ita & uos peribitis, si inobedientes fueri-
tis uoci Domini Dei uestri.

Mat. 4. 4. Luc. 4. 4.
" uiuit M S. R. Rab.
" uiuet H C. G.
Infr. 26. 3.
Bar. 1. 20
Nu. 20. 11. 21. 5. Exo. 16. 17. & 17. 2.
*te 2 MS. H. C. G.

CAP. IX.

1 AVdi Israel, Tu" trãsgredieris' ho-
die Iordanem, ut possideas natio-
nes maximas & fortiores te, ciui-
tates ingentes, & ad cęlum usque mura-
2 tas, † populum magnum atque sublimem
filios Enacim, quos ipse uidisti, & audisti,
quibus nullus potest ex aduerso resistere.
3 † Scies ergo hodie quod Dominus Deus
tuus ipse transibit ante te, ignis deuorans
atque consumens, qui conterat eos & de-
leat atque disperdat ante faciem tuam ue-
4 lociter, sicut locutus est tibi. † Ne dicas
in corde tuo cum deleuerit eos Domi-

" transgrederis M S. H. C. G.

nus

nus Deus tuus in conspectu tuo, Propter
iustitiam meam introduxit me Dominus,
vt terram hanc possiderem, cum propter
impietates suas illæ deletæ sint nationes.
Neque enim propter iustitias tuas, & æ- 5
quitatem cordis tui ingrederis, vt possi-
deas terras earum: sed quia illæ egerunt
impie, introeunte te deletę sunt: & vt com-
pleret verbum suum Dominus, quod sub
iuramento pollicitus est patribus tuis A-
braham, Isaac & Iacob. scito ergo, quòd 6
non propter iustitias tuas Dominus Deus
tuus dederit tibi terram hanc optimam
in possessionem, cum durissimæ ceruicis
sis populus. Memento, & ne obliui- 7
scaris quomodo ad iracundiam prouo-
caueris Dominum Deum tuum in solitu-
Exo.14. dine. ‖ Ex eo die quo egressus es ex Æ-
10.& 16. gypto vsque ad locum istum semper ad-
2.& 17.2 uersum Dominum contendisti. Nam 8
& in Horeb prouocasti eum, & iratus
delere te voluit, quando ascendi in 9
montem, ut acciperem tabulas lapideas
" Dominus M S. R.II.C. pacti quod pepigit vobiscum " Deus":
& perseueraui in monte quadraginta die-
Exo.24. bus ac noctibus, panem non comedens,
18.& 34. & aquam non bibens. Deditq. mi- 10
28. ptas Dominus duas tabulas lapideas scri-
Exo.31. ptas digito Dei, & continentes omnia
28. uerba quæ vobis locutus est in monte
de medio ignis", quando concio popu-
li congregata est. Cumq. transissent 11
quadraginta dies, & totidem noctes, de-
dit mihi Dominus duas tabulas lapideas,
tabulas fœderis, dixitq. mihi, Surge, 12
& descende hinc cito: quia populus tuus
quem eduxisti de Ægypto, deseruerunt
velociter viam quam demonstrasti eis,
feceruntq. sibi conflatile. Rursumq. 13
ait Dominus ad me, Cerno quod popu-
lus iste duræ ceruicis sit: dimitte me 14
vt conteram eum, & deleam nomen eius
de sub cęlo, & constituam te super Gen-
tem quæ hac maior, & fortior sit.
Cumq. de monte ardente descenderem, 15
& duas tabulas fœderis vtraque tenerem
manu, uidissemq. vos peccasse Domi- 16
no Deo vestro, & fecisse vobis vitulum
conflatilem, ac deseruisse uelociter uiam
eius quam uobis ostenderat: proieci ta- 17
bulas de manibus meis, confregiq. eas in
conspectu vestro. Et procidi ante Do- 18
minum sicut prius, quadraginta diebus,
& noctibus panem non comedens, & a-
quam non bibens, propter omnia peccata
vestra quæ gessistis contra Dominum, &
eum ad iracundiam prouocastis: timui 19
enim indignationem & iram illius, qua
aduersum uos concitatus, delere uos uo
luit. Et exaudiuit me Dominus etiam hac
vice. Aduersum Aaron quoque vehe- 20
menter iratus, voluit eum conterere, &
pro illo similiter deprecatus sum. Pec- 21
catum autem vestrum quod feceratis, id
est vitulum, arripiens, igne combussi, &
in frusta comminuens, omninoq. in pul-
uerem redigens, proieci in torrentem qui
Exo.17.7 de monte descendit. In incendio quo- 22
Nu.11.1. que & in tentatione, & in Sepulcris con-
21.5. cupiscentiæ prouocastis Dominum: & 23
quando misit vos de Cades-barne, dicens,
Ascendite, & possidete Terram quam de-

di vobis, & contempsistis imperium Do-
mini Dei vestri, & non credidistis ei, ne-
24 que uocem eius audire uoluistis: sed
semper fuistis rebelles a die qua nosse uos
25 cœpi. Et iacui coram Domino quadra-
ginta diebus ac noctibus, quibus eum sup-
pliciter deprecabar, ne deleret uos ut fue-
26 rat comminatus: & orans dixi, Domi-
ne Deus, ne disperdas populum tuum, &
hæreditatem tuam, quam redemisti in
magnitudine tua, quos eduxisti de Ægy-
27 pto in manu forti. Recordare seruo-
rum tuorum Abraham, Isaac, & Iacob: ne
aspicias duritiam populi huius, & impie-
28 tatem atque peccatum: ne forte dicant
habitatores terræ, de qua eduxisti nos,
Non poterat Dominus introducere eos in
Terram quam pollicitus est eis; & oderat
illos: idcirco eduxit, ut interficeret eos in
29 solitudine. qui sunt populus tuus, & hæ-
reditas tua, quos eduxisti in fortitudine
tua magna, & in brachio tuo extento.

CAP. X.

1 IN tempore illo dixit Dominus ad me, *Exo.34.1*
Dola tibi duas tabulas lapideas, sicut
priores fuerunt, & ascende ad me in
2 montem: faciesq. arcam ligneam, &
scribam in tabulis uerba quæ fuerunt in
his quas ante confregisti, ponesq. eas in
3 arca. Feci igitur arcam de lignis setim.
Cumq. dolassem duas tabulas lapideas in-
star priorum, ascendi in montem, habens
4 eas in manibus. Scripsitq. in tabulis iux-
ta id quod prius scripserat, uerba decem,
quæ locutus est Dominus ad uos in monte
de medio ignis, quando populus congre-
5 gatus est: & dedit eas mihi. Reuersusq.
de monte, descendi, & posui tabulas in
arcam quam feceram, quæ hucusque ibi
sunt, sicut mihi præcepit Dominus.
6 ‖ Filij autem Israel mouerunt castra ex
Beroth-filiorum-Iacan in Mosera, ‖ ubi *Nu.33.*
Aaron mortuus & sepultus est, pro quo *30.*
sacerdotio functus est Eleazar filius eius. *Nu.20.*
7 Inde uenerunt in Gadgad: de quo loco *20.*
profecti, castrametati sunt in Ietebatha,
in Terra-aquarum atque torrentium.
8 Eo tempore separauit tribum Leui, ut
portaret arcam fœderis Domini, & staret
coram eo in ministerio, ac benediceret in
nomine illius vsque in præsentem diem.
9 Quam ob rem non habuit Leui partem, *Nu.18.*
neque possessionem cum fratribus suis: *20*
quia ipse Dominus possessio eius est, si- *Inf.18.2.*
10 cut promisit ei Dominus Deus tuus. Ego
autem steti in monte, sicut prius, quadra-
ginta diebus ac noctibus: exaudiuitq. me
Dominus etiam hac uice, & te perdere
11 noluit. Dixitq. mihi, Vade, & præcede
populum, ut ingrediatur, & possideat Ter-
ram quam iuraui patribus eorum ut tra-
12 derem eis. Et nunc Israel quid Domi-
nus Deus tuus petit a te, nisi ut timeas Do-
minum Deum tuum, & ambules in uiis
eius, & diligas eum, ac seruias Domino
Deo tuo in toto corde tuo, & in tota ani-
13 ma tua: custodiasq. mandata Domini,
& ceremonias eius quas ego hodie præci-
14 pio tibi, ut bene sit tibi? En Domini Dei
tui cęlum est, & cęlum cęli, terra, & om-
15 nia quæ in ea sunt: & tamen patribus
tuis conglutinatus est Dominus, & ama-

uit eos, elegitq. semen eorum post eos,
id est uos, de cunctis Gentibus, sicut ho-
die comprobatur. ¶ Circumcidite igitur 16
præputium cordis uestri, & ceruicem ue-
stram ne induretis amplius: ¶ quia Do- 17
minus Deus vester ipse est Deus deorum,
& Dominus dominantium, Deus magnus
2.Par.19. & potens, & terribilis, ‖ qui personam
7. non accipit, nec munera. ¶ Facit iudi- 18
Iob 34.16 cium pupillo & viduæ, amat peregrinum,
Sap.6.8. & dat ei victum atque vestitum. ¶ & uos 19
Eccli.35 ergo amate peregrinos, quia & ipsi fui-
16. stis aduenæ in Terra Ægypti. ¶ ‖ Domi- 20
Ro.2.11. num Deum tuum timebis, & ei * seruies:
Gal.2.6. ipsi adhærebis, iurabisq. in nomine illius
Sup.6.13 ¶ Ipse est laus tua, & Deus tuus, qui fecit 21
** soli ms* tibi hæc magnalia, & terribilia quæ vide-
R. G runt oculi tui. ¶ ‖ In septuaginta anima- 22
Matt.4. bus descenderunt patres tui in Ægyptum:
10. & ecce nunc multiplicauit te Dominus
Luc.4.8. Deus tuus sicut astra cęli.

Ge.46.27

CAP. XI.

Ama itaque Dominum Deum tuum, 1
& obserua præcepta eius, & cere-
monias, iudicia atque mandata om-
ni tempore. ¶ Cognoscite hodie quæ igno- 2
rant filij uestri, qui non uiderunt disci-
plinam Domini Dei uestri, magnalia
eius, & robustam manum, extentumq.
brachium, ¶ signa & opera quæ fecit in 3
medio Ægypti Pharaoni regi, & uni-
uersæ terræ eius, ¶ omniq. exercitui Æ- 4
gyptiorum, & equis ac curribus: quomo-
do operuerint eos aquæ maris-rubri, cum
vos persequerentur, & deleuerit eos Do-
minus usque in præsentem diem: ¶ uo- 5
bisq. quæ fecerit in solitudine, donec
Nu. 16. veniretis ad hunc locum: ¶ ‖ & Dathan 6
31. atque Abiron filijs Eliab, qui fuit filius
Ps.105. Ruben: quos aperto ore suo terra absor-
17. buit cum domibus, & tabernaculis, &
vniuersa substantia eorum, quam habe-
bant in medio Israel. ¶ Oculi vestri vide- 7
runt omnia opera Domini magna quæ
fecit, ¶ ut custodiatis uniuersa mandata 8
" or 1 Ms. illius, quæ ego hodie præcipio uobis, "
H. C G. & ' possitis introire, & possidere Terram
ad quam ingredimini, ¶ multoq. in ea vi- 9
uatis tempore: quam sub iuramento pol-
licitus est Dominus patribus uestris, &
semini eorum, lacte & melle manan-
" ingre- tem. ¶ Terra enim ad quam " ingrede- 10
dieris ris ' possidendam, non est sicut Terra Æ-
M S. q. gypti de qua existi, ubi iacto semine in
Rab. hortorum morem aquæ ducuntur irri-
guæ: ¶ sed montuosa est & campestris, 11
de cęlo expectans pluuias, ¶ quam Do- 12
minus Deus tuus semper inuisit, & ocu-
li illius in ea sunt a principio anni usque
ad finem eius. ¶ Si ergo obedieritis man- 13
datis meis, quæ ego hodie præcipio uo-
bis, ut diligatis Dominum Deum ue-
strum, & seruiatis ei in toto corde uestro,
& in tota anima uestra: ¶ dabit pluuiam 14
terræ uestræ temporaneam & serotinam,
ut colligatis frumentum, & vinum. &
oleum, ¶ fœnumq. ex agris ad pascenda 15
iumenta, & vt ipsi comedatis ac sature-
mini. ¶ Cauete ne forte decipiatur cor 16
vestrum, & recedatis a Domino, seruia-
tisq. dijs alienis, & adoretis eos; ¶ ira- 17
tusq. Dominus claudat cęlum, & plu-
uiæ non descendant, nec terra det ger-
men suum, pereatisq. uelociter de Ter-
ra optima quam Dominus daturus est uo- *Sup.6.6*
18 bis. ¶ ‖ Ponite hæc uerba mea in cordi-
bus, & in animis uestris, & suspendite ea
pro signo in manibus, & inter oculos ue-
19 stros collocate. ¶ Docete filios uestros, ut
illa meditentur, quando sederis in domo
tua, & ambulaueris in uia, & accubueris
20 atque surrexeris. ¶ Scribes ea super po-
21 stes & ianuas domus tuæ; ¶ ut multipli-
centur dies tui, & filiorum tuorum in
Terra quam iurauit Dominus patribus
tuis, ut daret eis quamdiu cœlum immi-
22 net terræ. ¶ Si enim custodieritis manda-
ta quæ ego præcipio uobis, & feceritis ea,
ut diligatis Dominum Deum uestrum, &
ambuletis in omnibus uijs eius, adhæren-
23 tes ei, ¶ disperdet Dominus omnes gen-
tes istas ante faciem uestram, & posside-
bitis eas quæ maiores, & fortiores uobis
24 sunt. ¶ ‖ Omnis locus quem calcauerit pes *Ios.1.3.*
uester, uester erit. A deserto, & a Liba-
no, a flumine magno Euphrate usque ad
mare occidentale erunt termini uestri.
25 ¶ Nullus stabit contra uos: terrorem ue-
strum, & formidinem dabit Dominus
Deus uester super omnem terram quam
calcaturi estis, sicut locutus est uobis.
26 ¶ En propono in conspectu uestro hodie
27 benedictionem & maledictionem: ¶ be-
nedictionem, si obedieritis mandatis Do-
mini Dei uestri, quæ ego hodie præcipio
28 uobis: ¶ maledictionem, si non obedie-
ritis mandatis Domini Dei uestri, sed re-
cesseritis de via quam ego nunc ostendo
uobis, & ambulaueritis post deos alienos,
29 quos ignoratis. ¶ Cum uero introduxe-
rit te Dominus Deus tuus in Terram ad
quam pergis habitandam, ‖ pones bene- *Infr. 27*
dictionem super montem Garizim, ma- *12.*
30 ledictionem super montem Hebal: ¶ qui
sunt trans Iordanem post uiam quæ ver-
git ad Solis occubitum in Terra-Chana-
næi, qui habitat in campestribus con-
tra Galgalam, quæ est iuxta uallem
31 tendentem, & intrantem procul. ¶ Vos
enim transibitis Iordanem, ut possidea-
tis Terram quam Dominus Deus uester
daturus est uobis, ut habeatis, & possi-
32 deatis illam. ¶ Videte ergo vt impleatis
ceremonias atque iudicia quæ ego ho-
die ponam in conspectu uestro.

CAP. XII.

1 Hæc sunt præcepta atque iudicia
quæ facere debetis in Terra quam
Dominus Deus patrum tuorum da
turus est tibi, ut possideas eam cunctis
diebus quibus super humum gradieris.
2 ¶ Subuertite omnia loca in quibus colue-
runt gentes quas possessuri estis, deos
suos super montes excelsos, & colles, &
3 subter omne lignum frondosum. ¶ Dis-
sipate aras earum, & confringite statuas,
lucos igne comburite, & idola commi-
nuite: disperdite nomina earum de locis
4 illis. ¶ Non facietis ita Domino Deo ue- *2. Par.7.*
5 stro: ¶ sed ad locum quem elegerit Do- *2.*
minus Deus uester de cunctis tribubus ue-
stris, ut ponat nomen suum ibi, & ha-
6 bitet in eo, uenietis: ¶ & offeretis in lo-
co illo holocausta, & victimas uestras, de-

cimas

ciinas & primitias manuum veſtrarum,
& vota atq; donaria, primogenita boum
& ouium. ¶ Et comedetis ibi in conſpe- 7
ctu Domini Dei veſtri: ac lætabimini in
cunctis, ad quæ miſeritis manum vos &
domus veſtræ, in quibus benedixerit vo-
bis Dominus Deus veſter. ¶ Non facie- 8
tis ibi quæ nos hic facimus hodie, ſinguli
quod ſibi rectum videtur. ¶ Neque enim 9
vſque in preſens tempus veniſtis ad re-
quiem, & poſſeſſionem quam Dominus
Deus veſter daturus eſt vobis. ¶ Tranſi- 10
bitis Iordanem, & habitabitis in Terra
quā Dominus Deus veſter daturus eſt vo-
bis, vt requieſcatis a cunctis hoſtibus per
circuitum: & abſque vllo timore habitetis
¶ in loco quem elegerit Dominus Deus 11
veſter, vt ſit nomen eius in eo. illuc om-
nia quæ præcipio, conferetis, holocau-
ſta. * & hoſtias, ac decimas, & primitias
manuum veſtrarum: & quicquid præci-
puum eſt in muneribus quæ vouiſtis Do-
mino. ¶ Ibi epulabimini coram Domino 12
Deo veſtro, vos & filij ac filiæ veſtræ, fa-
muli & famulæ atque Leuites, qui in vr-
bibus veſtris commorantur. neque enim
habet aliam partem & poſſeſſionem in-
ter vos. ¶ Caue ne offeras holocauſta tua 13
in omni loco quem videris: ¶ ſed in eo 14
quem elegerit Dominus, in vna tribuum
tuarum offeres hoſtias, & facies quæcum-
que præcipio tibi. ¶ Si autem comedere 15
volueris, & te eſus carnium delectauerit,
occide, & comede iuxta benedictionem
Domini Dei tui, quam dedit tibi in vrbi-
bus tuis: ſiue immundum fuerit, hoc eſt
maculatum & debile; ſiue mundum, hoc
eſt integrum & ſine macula, quod offer-
ri licet, ſicut capream & ceruum comedes,
¶ abſque eſu duntaxat ſanguinis, quem 16
ſuper terram quaſi aquam effundes. ¶ Non 17
poteris comedere in oppidis tuis decimam
frumenti, & vini, & olei tui, primogeni-
ta armentorum & pecorum, & omnia
quæ voueris, & ſponte offerre volueris,
& primitias manuum tuarum: ¶ ſed co- 18
ram Domino Deo tuo comedes ea in loco
quem elegerit Dominus Deus tuus, tu &
filius tuus, & filia tua, & ſeruus & famu-
la, atque Leuites, qui manet in vrbibus tuis
& lætaberis & reficieris coram Domino
Deo tuo in cunctis ad quæ extenderis ma-
num tuam. ¶ Caue ne derelinquas Le- 19
uitem in omni tempore quo verſaris in
terra. ¶ Quando dilatauerit Dominus 20
Deus tuus terminos tuos, ſicut locu-
tus eſt tibi, & volueris veſci carnibus
quas deſiderat anima tua: ¶ locus autem 21
quem elegerit Dominus Deus tuus, vt
ſit nomen eius ibi, ſi procul fuerit, occi-
des de armentis & pecoribus quæ habue-
ris, ſicut præcepi tibi, & comedes in oppi-
dis tuis, ut tibi placeat. ¶ Sicut comedi- 22
tur caprea, & ceruus ita veſcêris eis: &
mundus, & immundus in commune ue-
ſcentur. ¶ Hoc ſolum caue, ne ſangui- 23
nem comedas. ſanguis enim eorum pro
anima eſt: & idcirco non debes animam
comedere cum carnibus: ¶ ſed ſuper ter- 24
ram fundes quaſi aquam, ¶ vt bene ſit ti- 25
bi, & filijs tuis poſt te, cum feceris quod
placet in conſpectu Domini. ¶ Quæ au- 26
tem ſanctificaueris, & voueris Domino,
tolles, & uenies ad locum quem elegerit
27 Dominus: ¶ & offeres oblationes tuas car
nem, & ſanguinem ſuper altare Domini
Dei tui: ſanguinem hoſtiarum * fundes
in altari; carnibus autem ipſe veſcêris.
28 ¶ Obſerua & audi omnia quę ego pręcipio
tibi, ut bene ſit tibi, & filijs tuis poſt te in
ſempiternum, cum feceris quod bonum
eſt, & placitum in conſpectu Domini Dei
29 tui. ¶ Quando diſperdiderit Dominus Deus
tuus ante faciem tuam gentes ad quas in-
grederis poſſidendas, & poſſederis eas,
30 atque habitaueris in terra earum: ¶ ca-
ue ne imiteris eas, poſtquam te fuerint
introeunte ſubuerſæ, & requiras cere
monias earum, dicens: Sicut coluerunt
gentes iſtæ deos ſuos, ita & ego colam.
31 ¶ Non facies ſimiliter Domino Deo tuo.
Omnes enim abominationes quas auerſa-
tur Dominus, fecerunt dijs ſuis, offeren-
tes filios, & filias, & comburentes igni.
32 ¶ Quod pręcipio tibi, hoc tantum facito Do
mino: nec addas quicquam, nec minuas.

CAP. XIII.

1 SI ſurrexerit in medio tui prophetes,
aut qui ſomnium uidiſſe ſe dicat, &
prædixerit ſignum atque portentum;
2 ¶ & euenerit quod locutus eſt, & dixerit
tibi, Eamus, & ſequamur deos alienos
3 quos ignoras, & ſeruiamus eis: ¶ non au-
dies uerba prophetæ illius, aut ſomniato-
ris: quia tentat uos Dominus Deus ve-
ſter, ut palam fiat utrum diligatis eum an
non, in toto corde, & in tota anima ue-
4 ſtra. ¶ Dominum Deum ueſtrum ſequi-
mini, & ipſum timete, & mandata illius
cuſtodite, & audite uocem eius: ipſi ſer-
5 uietis, & ipſi adhærebitis. Propheta au-
tem ille aut fictor ſomniorum interficie-
tur: quia locutus eſt, ut uos auerteret a Do
mino Deo ueſtro, qui eduxit uos de Ter-
ra-Ægypti, & redemit uos de domo ſerui-
tutis: ut errare te faceret de uia quam tibi
præcepit Dominus Deus tuus: & auferes
6 malum de medio tui. ¶ Si tibi uoluerit per-
ſuadere frater tuus filius matris tuæ, aut
filius tuus, uel filia, ſiue uxor quæ eſt in ſi-
nu tuo, aut amicus quem diligis, ut animā
tuam, clam dicens, Eamus, & ſeruiamus
dijs alienis, quos ignoras tu, & patres tui,
7 ¶ cunctarum in circuitu gentium quæ iux
ta uel procul ſunt, ab initio uſque ad fi-
8 nem terræ: ¶ non acquieſcas ei, nec au-
dias, neque parcat ei oculus tuus, ut miſe-
9 rearis, & occultes eum, ¶ ſed ſtatim inter-
ficies ſit primum manus tua ſuper eum,
& poſt te omnis populus mittat manum.
10 ¶ Lapidibus obrutus necabitur: quia uoluit
te abſtrahere a Domino Deo tuo, qui edu-
xit te de Terra-Aegypti de domo ſeruitu-
11 tis: ¶ ut omnis Iſraël audiens timeat, &
nequaquam ultra faciat quippiam huius
12 rei ſimile. ¶ Si audieris in una urbium
tuarum, quas Dominus Deus tuus dabit
tibi ad habitandum, dicentes aliquos,
13 ¶ Egreſſi ſunt filij Belial de medio tui, &
auerterunt habitatores urbis ſuæ, atque
dixerunt, Eamus, & ſeruiamus dijs alie-
14 nis quos ignoratis: ¶ quære ſolicite, & di-
ligenter rei ueritate perſpecta, ſi inuene-
ris certum eſſe quod dicitur, & abomina-

tionem

1. Reg. 8. 29.

* veſtra 1 MS. H. C. G.

* commorantur 6 MS. H. C. G.

Gen. 28. 14. Infr. 19. 9.

* tuarum 1 MS. H. C. G.

Sup. 4. 2. Pro. 30. 6.

Infr. 17. 25.

tionem hanc opere perpetratam, ♀ sta- 15
tim percuties habitatores vrbis illius in
ore gladij, & delebis eam, omniaq. quæ
in illa sunt usque ad pecora. ♀ quicquid 16
etiam supellectilis fuerit, congregabis in
medio platearum eius, & cum ipsa ciui-
tate succendes, ita vt vniuersa consumas
Domino Deo tuo, & sit tumulus sempiter-
nus. non ædificabitur amplius, ♀ & non 17
adhærebit de illo anathemate quicquam
in manu tua: vt auertatur Dominus ab
ira furoris sui, & misereatur tui, multi-
plicetq. te, sicut iurauit patribus tuis,
♀ quando audieris vocem Domini Dei tui, 18
custodiens omnia præcepta eius quæ ego
præcipio tibi hodie, vt facias quod placi-
tum est in conspectu Domini Dei tui.

CAP. XIIII.

Sap.7.6. 1 Esr. 26. 8.

Filij estote Domini Dei vestri: non vos 1
incidetis, nec facietis caluitium su-
per mortuo; ♀ quoniam populus san- 2
ctus es Domino Deo tuo: & te elegit vt sis
ei in populum peculiarem de cunctis gen-
tibus quæ sunt super terram. ♀ || Ne co- 3
Leu.11.2
medatis quæ immunda sunt. ♀ Hoc est 4
animal quod comedere debetis, Bouem,
& ouem, & capram, ♀ ceruum & ca- 5
pream, bubalum, tragelaphum, pygar-
gum, orygem, camelopardalum. ♀ Om- 6
ne animal quod in duas partes findit vn-
gulam, & ruminat, comedetis. ♀ De his 7
autem quæ ruminant, & ungulam non
findunt, hæc comedere non debetis, ca-
melum, leporem, chœrogryllum: quia
ruminant, & non diuidunt vngulam, im-
munda erunt vobis. ♀ Sus quoque quo- 8
niam diuidit vngulam, & non ruminat,
immunda erit. carnibus eorum non ve-
scemini, & cadauera non tangetis. ♀ Hæc 9
comedetis ex omnibus quæ morantur in
aquis. Quæ habent pinnulas, & squa-
mas, comedite: ♀ quæ absque pinnulis, 10
& squamis sunt, ne comedatis, quia im-
munda sunt. ♀ Omnes aues mundas co- 11
medite. ♀ Immundas ne comedatis: aqui- 12
lam scilicet, & gryphem, & haliæetum,
♀ ixion, & vulturem ac miluum iuxta ge- 13
nus suum: ♀ & omne coruini generis, ♀ & 14
struthionem, ac noctuam, & larum, at- 15
que accipitrem iuxta genus suum: ♀ he- 16
rodium ac cygnum, & ibin, ♀ ac mergu- 17
lum, porphyrionem, & nycticoracem,
♀ onocrotalum, & charadrium, singula in 18
genere suo: vpupam quoque & vesperti-
lionem. ♀ Et omne quod reptat & pennu- 19
las habet, immundum erit, & non come-
detur. ♀ Omne quod mundum est, come- 20
dite. ♀ Quicquid autem morticinum est, 21
ne vescamini ex eo. Peregrino qui intra
portas tuas est, da ut comedat, aut uen-
de ei: quia tu populus sanctus Domini Dei
tui es. Non coques hœdum in lacte ma-
Exo. 23. 19 & 34 26.
tris suæ. ♀ Decimam partem separabis de 22
cunctis fructibus tuis, quæ nascuntur in
terra per annos singulos, ♀ & comedes in 23
conspectu Domini Dei tui in loco quem
elegerit, ut in eo nomen illius inuocetur,
decimam frumenti tui, & uini, & olei,
& primogenita de armentis, & ouibus
tuis: * ut discas timere Dominum Deum
* offeres s.
tuum omni tempore. ♀ Cum autem lon- 24
gior fuerit uia, & locus quem elegerit Do-
minus Deus tuus, tibiq. benedixerit, nec
potueris ad eum hæc cuncta portare,
25 ♀ vendes omnia, & in pretium rediges,
Mat 21. 12.
portabisq. manu tua, & proficisceris ad
locum quem elegerit Dominus Deus tuus:
26 ♀ & emes ex eadem pecunia quicquid ti-
bi placuerit, siue ex armentis, siue ex oui-
bus, uinum quoque & siceram, & omne
quod desiderat anima tua: & comedes co-
ram Domino Deo tuo, & epulaberis tu,
27 & domus tua: ♀ & Leuita qui intra por-
tas tuas est, caue ne derelinquas eum,
quia non habet aliam partem in possessio-
28 ne tua. ♀ Anno tertio separabis aliam de-
cimam ex omnibus quæ nascuntur tibi eo
tempore: & repones intra ianuas tuas.
29 ♀ Venietq. Leuites qui aliam non habet
partem nec possessionem tecum, & pere-
grinus ac pupillus & vidua, qui intra por-
tas tuas sunt, & comedent, & saturabun
tur: ut benedicat tibi Dominus De-
us tuus in cunctis operibus manuum
tuarum', quæ feceris.

CAP. XV.

1 Septimo anno facies remissionem, quæ
2 hoc ordine celebrabitur. ♀ Cui debe-
tur aliquid ab amico, vel proximo ac
fratre suo, repetere non poterit, quia an-
3 nus remissionis est Domini. ♀ A peregrino
& aduena exiges: ciuem & propinquum
4 repetendi non habebis potestatem. ♀ Et
omnino indigens & mendicus non erit in-
ter uos: ut benedicat tibi Dominus Deus
tuus 'in Terra quam traditurus est tibi in
* M S.9. Rab.
5 possessionem. ♀ Si tamen audieris uocem
Domini Dei tui, & custodieris uniuersa,
quæ iussit, & quæ ego hodie præcipio tibi,
6 benedicet tibi, ut pollicitus est. ♀ Fœnera-
bis gentibus multis, & ipse a nullo acci-
pies mutuum. Dominaberis nationibus
7 plurimis, & tui nemo dominabitur. ♀ Si
vnus de fratribus tuis qui morantur intra
portas ciuitatis tuæ in terra quam Domi-
nus Deus tuus daturus est tibi, ad pauper-
tatem deuenerit: non obdurabis cor tuũ,
8 nec contrahes manum, ♀ sed aperies eam
pauperi, & || dabis mutuum quo eum in-
Mat.5. 42. Luc.6.34
9 digere perspexeris. ♀ Caue ne forte subre-
pat tibi impia cogitatio, & dicas in corde
tuo, Appropinquat septimus annus remis-
sionis, & auertas oculos tuos a paupere
fratre tuo, nolens ei quod postulat mu-
tuum commodare: ne clamet contra te ad
Dominum, & fiat tibi in peccatum.
10 ♀ Sed dabis ei: nec ages quippiam callide
in eius necessitatibus subleuandis: vt be-
nedicat tibi Dominus Deus tuus in omni"
" opere R.M.C.C.
tempore', & in cunctis ad quæ manum mi
Mat.26. 11.
11 seris. ♀ || Non deerunt pauperes in terra
habitationis tuæ: idcirco ego præcipio ti-
bi ut aperias manum fratri tuo egeno, &
pauperi, qui tecum uersatur in terra.
Exo.21.2 Ier.34. 14.
12 ♀ || Cum tibi uenditus fuerit frater tuus He
bræus, aut Hebræa, & sex annis seruierit
tibi, in septimo anno dimittes eum libe-
13 rum: ♀ & quem libertate donaueris, ne-
14 quaquam uacuum abire patieris: ♀ sed da-
bis uiaticum de gregibus, & de area, & tor
culari tuo, quibus Dominus Deus tuus be-
15 nedixerit tibi. ♀ Memento quod & ipse ser
uieris in Terra Ægypti, & liberauerit te Do
minus Deus tuus, & idcirco ego nunc præ-

cipio tibi. † Sin autem dixerit, Nolo egre- 16
di: eo quòd diligat te, & domum tuam, &
bene sibi apud te esse sentiat: † assumes 17
subulam, & perforabis aurem eius in ia-
nua domus tuæ, & seruiet tibi vsque in æ-
ternum. ancillæ quoque similiter facies.
† Non auertas ab eis oculos tuos quãdo di- 18
miseris eos liberos: quoniam iuxta merce-
dem mercenarij per sex annos seruiuit ti-
bi: vt benedicat tibi Dominus Deus tuus in
cunctis operibus, quæ agis. † De primoge- 19
nitis quę nascuntur in armentis, & ouibus
tuis, quicquid est sexus masculini, sanctifi-
cabis Domino Deo tuo. Non operaberis in
primogenito bouis, & nõ tondebis primo-
genita ouium. † ‖ In conspectu Domini Dei 20
tui comedes ea per annos singulos in loco
quem elegerit Dominus, tu & domus tua.
† Sin autem habuerit maculam, & vel clau 21
dum fuerit vel cæcum, aut in aliqua parte
deforme vel debile, non immolabitur Do-
mino Deo tuo. † sed intra portas vrbis tuę 22
comedes illud: tam mundus quàm immũ
dus similiter vescentur eis quasi caprea, &
ceruo. † Hoc solum obseruabis, vt san- 23
guinem eorum non comedas, sed ef-
fundes in terram quasi aquam.

Leu.22. 11. Eccl'i. 35. 14.

CAP. XVI.

OBserua mẽsem nouarum frugum, 1
& verni primum temporis, vt fa-
cias Phase Domino Deo tuo: quo-
niã in illo mense eduxit te Dominus Deus
tuus de Ægypto nocte. † Immolabisq́. Pha 2
se Domino Deo tuo, de ouibus, & de bo-
bus in loco quem elegerit Dominus Deus
tuus, vt habitet nomen eius ibi. † Non co- 3
medes in eo panem fermẽtatum: Septem
diebus comedes absque fermento afflictio
nis panem, quoniam in pauore egressus es
de Ægypto: ut memineris diei egressionis
tuę de Ægypto, omnibus diebus vitæ tuæ.
† Non apparebit fermẽtatum in omnibus 4
terminis tuis septem diebus, & non rema-
nebit de carnibus eius quod immolatum
est vespere in die primo vsque manè. † Nõ 5
poteris immolare Phase in qualibet vrbiũ
tuarum, quas Dominus Deus tuus daturus
est tibi: † sed in loco quem elegerit Domi- 6
nus Deus tuus, ut habitet nomen eius ibi:
immolabis Phase vespere ad Solis occasũ,
quãdo egressus es de Ægypto. † Et coques, 7
& comedes in loco quem elegerit Domi-
nus Deus tuus, maneq́. consurgens vades
in tabernacula tua. † Sex diebus comedes 8
azyma: & in die septima, quia collecta est
Domini Dei tui, non facies opus. † Septem 9
hebdomadas numerabis tibi ab ea die qua
falcem in segetem miseris. † & celebrabis 10
diem festum hebdomadarũ Domino Deo
tuo, oblationem spontaneam manus tuæ,
quam offeres iuxta benedictionem Domi
ni Dei tui: † & epulaberis coram Domino 11
Deo tuo, tu & filius tuus, & filia tua, & ser-
uus tuus, & ancilla tua, & Leuites, qui est
intra portas tuas, & aduena ac pupillus &
vidua, qui morantur vobiscum: in loco
quem elegerit Dominus Deus tuus, ut ha-
bitet nomen eius ibi: † & recordaberis 12
quoniam seruus fueris in Ægypto: custo-
diesq́. ac facies quæ *præcepta sunt. † So- 13
lemnitatem quoque tabernaculorum ce-
lebrabis per septem dies, quando collige-

Leu.23. 11.

**tibi MS.*

14 ris de area & torculari fruges tuas. † & epu-
laberis in festiuitate tua, tu & filius tuus
& filia, & seruus tuus & ancilla, Leuites
quoq; & aduena, & pupillus ac vidua, qui
15 intra portas tuas sunt. † Septem diebus
Domino Deo tuo festa celebrabis in loco
quem elegerit Dominus: benedicetq́. tibi
Dominus Deus tuus in cunctis frugibus
tuis, & in omni opere manuum tuarum,
16 erisq́. in lætitia. † Tribus vicibus per an-
num apparebit omne masculinum tuum
in cõspectu Domini Dei tui in loco quem
elegerit, in solemnitate azymorum, & in
solemnitate hebdomadarum, & in solem-
nitate tabernaculorum. ‖ Non apparebit
17 ante Dominum vacuus: † sed offeret vnus
quisque secundum quod habuerit iuxta
benedictionem Domini Dei sui, quam de-
18 derit ei. † Iudices & magistros constitues
in omnibus portis tuis, quas Dominus De-
us tuus dederit tibi, per singulas tribus
tuas: ut iudicent populum iusto iudicio,
19 † nec in alteram partem declinent. ‖ Non
accipies personam nec munera: quia mu-
nera excæcant oculos sapientum, & mutãt
20 verba iustorum. † Iuste quod iustum est
persequẽris: ut uiuas & possideas Terram,
quam Dominus Deus tuus dederit tibi.
21 † Non plantabis lucum & omnem arborẽ
22 iuxta altare Domini Dei tui. † Nec facies
tibi atque constitues statuam: " quæ
odit Dominus Deus tuus.

Exo.23. 15.34.23 Eccl.10 6

Sup.1.17. Leu.19. 15. Exo. 23. 8. Eccl'i. 20. 23.

" quam 6 MS. Vt autem in textu est, legunt R. Rab. G. Ex H. & C. vtrouis modo trãsferas, recte.

CAP. XVII.

1 NOn immolabis Domino Deo tuo
bouem & ouem, in quo est macula
aut quippiam vitij: quia abomina-
2 tio est Domino Deo tuo. † Cum reperti fue
rint apud te intra vnam portarum tuarũ,
quas Dominus Deus tuus dabit tibi, vir aut
mulier qui faciant malũ in conspectu Do-
mini Dei tui, & transgrediantur pactum
3 illius, † vt vadant & seruiant dijs alienis,
& adorẽt eos, Solem & Lunam, & omnem
4 militiam cęli, quæ non præcepi: † & hoc
tibi fuerit nunciatum, audiensq́. inquisie-
ris diligenter & verum esse repereris, &
5 abominatio facta est in Israel: † educes vi
rum ac mulierem, qui rem sceleratissimã
perpetrarunt, ad portas ciuitatis tuæ, & la-
6 pidibus obruentur. † ‖ In ore duorum aut
trium testiũ peribit qui interficietur. Ne-
mo occidatur, uno contra se dicente testi-
7 monium. † Manus testium prima interfi-
ciet eum, & manus reliqui populi extrema
mittetur: ut auferas malum de medio tui.
8 † Si difficile & ambiguum apud te iudiciũ
esse prospexeris inter sanguinem & san-
guinem, causam & causam, lepram & non
lepram, & iudicum inter portas tuas vide
ris uerba variari: surge, & ascende ad locũ
9 quem elegerit Dominus Deus tuus. † Ve-
niesq́. ad sacerdotes Leuitici generis, & ad
iudicem qui fuerit illo tempore: quæresq́.
ab eis, qui indicabunt tibi iudicij veritatẽ.
10 † Et facies quodcunque dixerint qui præ-
sunt loco quem elegerit Dominus, & do-
11 cuerint te, † iuxta legem eius, sequẽrisq́.
sententiam eorum. nec declinabis ad dex-
12 teram, neque ad sinistram. † Qui autem
superbierit, nolens obedire sacerdotis im-
perio, qui eo tempore ministrat Domino
Deo tuo: ex decreto iudicis morietur ho-

Infr. 19. 15. Mat. 18. 16. 2.Co.13.1 Sup.13.9

1.Par.19. 8.

mo ille,& auferes malum de Iſrael: ♦ cun 13
ctusq́. populus audiens timebit, vt nullus
deinceps intumeſcat ſuperbia . ♦ Cum in- 14
greſſus fueris Terrá quam Dñs Deus tuus
dabit tibi,& poſſederis eam,habitaueriſq́.
in illa,& dixeris; Conſtituâ ſuper me regé
ſicut habent omnes per circuitum natio-
nes: ♦ eum cõſtitues quem Dñs Deus tuus 15
elegerit de numero fratrum tuorum.Non
poteris alterius gentis hominẽ regem fa-
cere,qui non ſit frater tuus. ♦Cumq́. fuerit 16
conſtitutus, non multiplicabit ſibi equos,
nec reducet populum in Ægyptum,equita
tus numero ſubleuatus, præſertim cum
Dominus præceperit vobis vt nequaquam

amplius per eamdem viam reuertamini.
17 ♦ Non habebit vxores plurimas quæ alli-
ciant animum eius', neque argenti & auri
18 immenſa pondera. ♦ Poſtquam autem ſe-
derit in ſolio regni ſui, deſcribet ſibi Deu-
teronomium legis huius in volumine,acci
pies exemplar a ſacerdotibus Leuiticæ tri-
19 bus, ♦ & habebit ſecum, legetq́. illud om-
nibus diebus vitæ ſuæ: vt diſcat timere
Dominum Deum ſuum, & cuſtodire ver-
ba & ceremonias eius, quæ in lege præce-
20 pta ſunt. ♦ Nec eleuetur cor eius in ſuper-
biam ſuper fratres ſuos, neque declinet in
partẽ dexteram vel ſiniſtram, vt longo tẽ-
pore regnet ipſe,&"filius'eius ſuper Iſrael. " filij 6 MS. R.H. C. G.

CAP. XVIII.

NOn habebunt Sacerdotes & Leuitæ, 1
& omnes qui de eadem tribu ſunt,
partem & hæreditatem cum reli-
• MS. H. C. G. quo'Iſraël,§quia ſacrificia Domini, & ob-
lationes eius comedent, ♦ & nihil aliud 2
Sup.109 Nu.18. 20. accipient de poſſeſſione fratrum ſuorum:
§ Dominus enim ipſe eſt hæreditas eorum,
1.Cor.9. 13. ſicut locutus eſt illis. ♦ Hoc erit iudicium 3
Nu.18. 20. ſacerdotum a populo, & ab his qui offe-
runt victimas: ſiue bouem,ſiue ouem im-
molauerint, dabunt ſacerdoti armum ac
ventriculum: ♦ primitias frumenti, vini 4
& olei, & lanarum partem ex ouium ton-
ſione. ♦Ipſum enim elegit Dominus Deus 5
tuus de cunctis tribubus tuis,vt ſtet,& mi-
niſtret nomini Domini ipſe & filij eius in
ſempiternum. ♦Si exierit Leuites ex vna 6
vrbium tuarum ex omni Iſraël in qua ha
bitat, & voluerit venire,deſiderans locum
quem elegerit Dominus, ♦ miniſtrabit in 7
nomine Domini Dei ſui, ſicut omnes fra-
tres eius Leuitæ, qui ſtabunt eo tempore
coram Domino. ♦ Partem ciborum eam- 8
dem accipiet quam & cæteri: excepto eo
quòd in vrbe ſua ex paterna ei ſucceſſione
debetur. ♦ Quando ingreſſus fueris Ter- 9
ram quam Dominus Deus tuus dabit tibi,

caue ne imitari velis abominationes illa-
10 rum gentium. ♦ § nec inueniatur in te qui
luſtret filium ſuum,aut filiam, ducens per Leu.20.
ignem: aut qui ariolos ſciſcitetur, & ob- 27.
ſeruet ſomnia atque auguria. nec ſit ma-
11 leficus, ♦ nec incantator, neque qui py-
thones conſulat,nec diuinos, § & quærat a 1.Reg.28.
12 mortuis veritatem. ♦ omnia enim hæc 7.
abominatur Dominus, & propter iſtiuſ-
modi ſcelera delebit eos in introitu tuo.
13 ♦ perfectus eris,& abſque macula cum Do
14 mino Deo tuo. ♦Gentes iſtæ quarum poſ-
ſidebis terram, augures & diuinos audiũt:
tu autem a Domino Deo tuo aliter inſtitu
15 tus es. ♦ § PROPHETAM de gente tua Ioh.1.45.
& de fratribus tuis ſicut me, ſuſcitabit ti- Act.3.
16 bi Dominus Deus tuus: ipſum audies, ♦ ut 22.7.37.
petiſti a Domino Deo tuo in Horeb, quan
do concio congregata eſt. atque dixiſti, § Exod.20.
Vltra nõ audiam vocem Domini Dei mei, 19.
& ignem hũc maximum amplius non vi-
17 debo,ne moriar. ♦Et ait Dominus mihi,
18 Bene omnia ſunt locuti. ♦ § Prophetam Ioh.1.45.
ſuſcitabo eis de medio fratrum ſuorum
ſimilem tui: & ponam verba mea in ore
eius,loqueturq́. ad eos omnia quæ præce-
19 pero illi. ♦qui autem uerba eius quę loque
tur in nomine meo, audire noluerit, ego

vltor

vltor existam. ❧ Propheta autem qui ar- 20
rogantia deprauatus voluerit loqui in no-
mine meo, quæ ego non præcepi illi, ut di-
ceret, aut ex nomine alienorum deorum,
interficietur. ❧ Quòd si tacita cogitatione 21
responderis, Quomodo possum intellige-
re verbum quod Dominus nō est locutus?
❧ hoc habebis signum, quod in nomine Do 22
mini propheta ille prædixerit, & non eue-
nerit: hoc Dominus non est locutus, sed
per tumorem animi sui propheta confin-
xit: & idcirco non timebis eum.

CAP. XIX.

CVm disperdiderit Dominus Deus 1
tuus gentes, quarum tibi traditurus
est terram, & possederis ʷeam', habi-
tauerisq. in vrbibus ʷ eius' & in ædibus:
❧ tres ciuitates separabis tibi in medio Ter 2
ræ, quam Dominus Deus tuus dabit tibi in
possessionem. ❧ sternens diligenter viam: 3
& in tres æqualiter partes totā Terræ tuæ
prouinciam diuides: ut habeat e uicino
qui propter homicidium profugus est, quo
possit euadere. ❧ Hæc erit lex homicidæ 4
fugientis, cuius uita seruanda est, Qui per-
cusserit proximum suum nesciens, & qui
heri & nudiustertius nullum contra eum
odium habuisse comprobatur: ❧ sed abiisse 5
cum eo simpliciter in syluam ad ligna cę-
denda, & in succisione lignorum securis
fugerit manu, ferrumq. lapsum de manu-
brio amicum eius percusserit, & occiderit:
hic ad vnam supradictarum vrbium con-
fugiet, & viuet: ❧ ne forsitan proximus 6
eius, cuius effusus est sanguis, dolore sti-
mulatus, persequatur, & apprehendat eum
si longior uia fuerit, & percutiat animam
eius qui non est reus mortis: quia nullum
cōtra eum qui occisus est, odium prius ha-
buisse monstratur. ❧ Idcirco præcipio ti- 7
bi, ut tres ciuitates æqualis inter se spatij
diuidas. ❧ Cum autem dilatauerit Domi- 8
nus Deus tuus terminos tuos, sicut iurauit
patribus tuis, & dederit tibi cunctam Ter-
ram ‖ quam eis pollicitus est, ❧ (si tamen 9
custodieris mandata eius, & feceris quę ho
die pręcipio tibi, ut diligas Dominū Deum
tuum, & ambules in vijs eius omni tempo
re) addes tibi ‖ tres alias ciuitates, & supra-
dictarum trium urbium numerum dupli-
cabis: ❧ vt non effundatur sanguis inno- 10
xius in medio Terræ, quam Dominus De-
us tuus dabit tibi possidendam, ne sis san-
guinis reus. ❧ ‖ Si quis autem odio habens 11
proximū suum, insidiatus fuerit vitæ eius,
surgensq. percusserit illum, & mortuus
fuerit, fugeritq. ad vnam de supradictis vr-
bibus, ❧ mittent seniores ciuitatis illius, & 12
arripient eum de loco effugij, tradentq. in
manu proximi cuius sanguis effusus est, &
morietur. ❧ Non misereberis eius, & aufe- 13
resʷ innoxium ' sanguinem de Israël, ut
bene sit tibi. ❧ Non assumes, & transferes 14
terminos proximi tui, quos fixerunt prio-
res in possessione tua, quam Dominus De-
us tuus dabit tibi in Terra quam acceperis
possidendam. ❧ ‖ Non stabit testis vnus con 15
tra aliquem, quicquid illud peccati, & faci-
noris fuerit: sed ‖ in ore duorum aut trium
testium stabit omne uerbum. ❧ Si steterit 16
testis mendax contra hominem, accusans
eum præuaricationis, ❧ stabunt ambo, quo 17
rum causa est, ante Dominum in conspe-
ctu sacerdotum, & iudicum qui fuerint in
18 diebus illis. ❧ Cumq. diligentissime perscru
tantes, inuenerint falsum testē dixisse con
19 tra fratrem suum mendacium: ❧ ‖ red-
dent ei sicut fratri suo facere cogitauit, &
20 auferes malum de medio tui: ❧ vt audien
tes cæteri timorem habeant, & nequa-
21 quam talia audeant facere. ❧ * Non mi-
sereberis eius, ‖ sed animam pro anima,
oculum pro oculo, dentem pro dente, ma-
num pro manu, pedem pro pede exiges.

CAP. XX.

1 SI exieris ad bellum cōtra hostes tuos,
& videris equitatus & currus, & maio
rem quàm tu habeas, aduersarij exer-
citus multitudinem, non timebis eos: quia
Dominus Deus tuus tecum est, qui eduxit
2 te de Terra-Aegypti. ❧ Appropinquante
autem iam prœlio, stabit sacerdos ante a-
3 ciem, & sic loquetur ad populum, ❧ Audi
Israël, vos hodie contra inimicos uestros
pugnam committitis, non pertimescat cor
4 vestrum, nolite metuere, nolite cedere nec
formidetis eos: ❧ quia Dominus Deus ue-
ster in medio uestri est, & pro uobis con-
tra aduersarios dimicabit, ut eruat vos de
5 periculo. ❧ Duces quoque per singulas tur
mas audiente exercitu proclamabunt, ‖
Quis est homo qui ædificauit domum no-
uam, & non dedicauit eam? vadat, & reuer
tatur in domum suam, ne forte moriatur
6 in bello, & alius dedicet eam. ❧ Quis est ho
mo qui plantauit uineam, ‖ & nec dum fe-
cit eam esse communem, de qua uesci om
nibus liceat? vadat, & reuertatur in domū
suam: ne forte moriatur in bello, & alius
7 homo eius fungatur officio. ❧ Quis est ho-
mo qui despondit uxorem, & non accepit
eam? vadat, & reuertatur in domū suam,
ne forte moriatur in bello, & alius homo
8 accipiat eam. ❧ His dictis addent reliqua,
& loquentur ad populum, ‖ Quis est homo
formidolosus, & corde pauido? vadat, & re
uertatur in domum suā, ne pauēre faciat
corda fratrum suorum, sicut ipse timore
9 perterritus est. ❧ Cumq. siluerint duces exer
citus, & finem loquendi fecerint, unusquis
10 que suos ad bellandum cuneos prępara-
11 bit. ❧ Si quando accesseris ad expugnandā
ciuitatem, offeres ei primum pacem. ❧ Si
receperit, & aperuerit tibi portas, cunctus
populus qui in ea est, saluabitur, & seruiet
12 tibi sub tributo. ❧ Sin autem fœdus inire
noluerit, & cœperit contra te bellum, op-
13 pugnabis eam. ❧ Cumq. tradiderit Domi
nus Deus tuus illam in manu tua, percu-
ties omne quod in ea generis masculini
14 est, in ore gladij, ❧ absque mulieribus, &
infantibus, iumentis & cæteris quæ in ci-
uitate sunt. Omnem prædam exercitui
diuides, & comedes de spolijs hostium tuo
rum, quæ Dominus Deus tuus dederit ti-
15 bi. ❧ Sic facies cunctis ciuitatibus quæ a te
procul ualde sunt, & non sunt de his urbi
bus, quas in possessionem accepturus es.
16 ❧ De his autem ciuitatibus quę dabuntur
tibi, nullum omnino permittes uiuere,
17 ❧ sed interficies in ore gladij, Hethæum ui
delicet, & Amorrhæum', & Chananæum,
Pherezæum, & Heuæum, & Iebusæum,
sicut præcepit tibi Dominus Deus tuus.

❧ ne

Nu. 35. 3. Iosu. 20. 8 Exo. 21. 13. ʷ eas H. G. ʷ earum MS H G. Verū extuscō entit R. Rab.

Ge. 28. 14 Sup 12. Iosu. 20. 7. Num. 35. 20. innoxium s. R. R. Sup. 17. 6 Mat. 18. Ioh. 8. 17. 2 Cor. 13. 2 Heb. 10.

Dan. 13. 61. Mat. 5. 38. Prou. 19. 5. *Ex: MS. ii. c. Textus autē suffragantur R. Rab. G. Exo. 21. 24. Leu. 24. 20.

1. Mac. 3 56.

Luc. 19. 9

Iudic. 7. 3

ne forte doceant uos facere cunctas 18
abominationes quas ipsi operati sunt
dijs suis, & peccetis in Dominum De-
um uestrum. Quando obsederis ci- 19
uitatem multo tempore, & munitio-
nibus circundederis ut expugnes eam,
non succides arbores de quibus uesci
potest, nec securibus per circuitum de-
bes uastare regionem: quoniam lignum
est, & non homo, nec potest bellan-
tium contra te augere numerum. Si 20
qua autem ligna non sunt pomifera,
sed agrestia, & in cæteros apta usus, suc-
cide, & instrue machinas, donec capias
ciuitatem quæ contra te dimicat.

CAP. XXI.

QVando inuentum fuerit in ter- 1
ra quam Dominus Deus tuus
daturus est tibi, hominis cada-
uer occisi, & ignorabitur cædis reus,
egredientur maiores natu, & iudices 2
tui, & metientur a loco cadaueris sin-
gularum per circuitum spatia ciuita-
tum: & quam uiciniorem cæteris es- 3
se perspexerint, seniores ciuitatis illius
tollent uitulam de armento, quæ non
traxit iugum, nec terram scidit uome-
re, & ducent eam ad uallem aspe- 4
ram atque saxosam, quæ nunquam a-
rata est, nec sementem recepit: & cæ-
dent in ea ceruices uitulæ. accedentq. 5
sacerdotes filij Leui, quos elegerit Do-
minus Deus tuus ut ministrent ei, &
benedicant in nomine eius, & ad ver-
bum eorum omne negotium - pendet':
& quicquid mundum, uel immundum
est, iudicetur. Et uenient * maio- 6
res natu ciuitatis illius ad interfectum,
lauabuntq. manus suas super uitulam,
quæ in ualle percussa est, & dicent, 7
Manus nostræ non effuderunt sangui-
nem hunc, nec oculi uiderunt. pro- 8
pitius esto populo tuo Israël, quem re-
demisti Domine, & ne reputes sangui-
nem innocentem in medio populi tui
Israël. Et auferetur ab eis reatus san-
guinis: tu autem alienus eris ab in- 9
nocentis cruore, qui fusus est, cum
feceris quod præcepit Dominus. Si 10
egressus fueris ad pugnam contra ini-
micos tuos, & tradiderit eos Dominus
Deus tuus in manu tua, captiuosq.
duxeris, & uideris in numero capti- 11
uorum mulierem pulchram, & ada-
maueris eam, uolucrisq. habere uxo-
rem, introduces eam in domum 12
tuam: quæ radet cæsariem, & circun-
cidet ungues, & deponet uestem in 13
qua capta est: sedensq. in domo tua,
flebit patrem & matrem suam uno men-
se: & postea intrabis ad eam, dor-
miesq. cum illa, & erit uxor tua.
Si autem postea non sederit animo 14
tuo, dimittes eam liberam, nec uen-
dere poteris pecunia, nec opprimere
per potentiam: quia humiliasti eam.
Si habuerit homo uxores duas, unam 15
dilectam, & alteram odiosam, " ge-
nueritq. ex eis' liberos, & fuerit filius
odiosæ primogenitus, volueritq. sub- 16
stantiam inter filios suos diuidere: non
poterit filium dilectæ facere primoge-

-7 M s. Rab. H. C. G.
*omnes 2 M s. Rab. H. C. G.
" genue- runtq. ex ... 4 M s. ... & pepe- rerint ei. ... C G.

17 nitum, & præferre filio odiosæ, sed
filium odiosæ agnoscet primogenitum,
‖ dabitq. ei de his quæ habuerit cun- 1.Par.5.1
cta duplicia: iste est enim principium li-
berorum eius, & huic debentur pri-
18 mogenita. Si genuerit homo filium
contumacem & proteruum, qui non
audierit patris ac matris imperium, &
19 coërcitus obedire contempserit, ap-
prehendent eum, & " ducent' ad senio- " educent
res ciuitatis illius & ad portam iudicij. 2 M s. Rab.
20 dicentq. ad eos, Filius noster iste pro- H. G.
teruus & contumax est, monita nostra
audire contemnit, commessationibus
21 vacat, & luxuriæ atque conuiuijs: la-
pidibus eum obruet populus ciuitatis:
& morietur, ut auferatis malum de me-
dio uestri, & uniuersus Israël audiens
22 pertimescat. Quando peccauerit homo
quod morte plectendum est, & adiudi-
catus morti appensus fuerit in patibu-
23 lo: non permanebit cadauer eius' in
ligno, sed in eadem die sepelietur: ‖ Gal.3.13
quia maledictus a Deo est qui pendet in
ligno; & nequaquam contaminabis Ter-
ram tuam, quam Dominus Deus tuus
dederit tibi in possessionem.

CAP. XXII.

1 NOn uidebis bouem fratris tui, aut Exo.23 4
ouem errantem, & præteribis: Tob.2.21
2 sed reduces fratri tuo, etiamsi
non est propinquus frater tuus, nec
nosti eum: duces in domum tuam, &
erunt apud te quamdiu quærat ea fra-
3 ter tuus, & recipiat. Similiter fa-
cies de asino, & de uestimento, & de
omni re fratris tui quæ perierit: si in-
ueneris eam, ne negligas quasi alie-
4 nam. Si uideris asinum fratris tui
aut bouem cecidisse in uia, non despi-
5 cies, sed subleuabis cum eo. Non
induetur mulier ueste uirili, nec uir
utetur ueste fœminea: abominabilis e-
nim apud Deum est qui facit hæc.
6 Si ambulans per uiam, in arbore uel
in terra nidum auis inueneris, & ma-
trem pullis uel ouis desuper incuban-
7 tem: non tenebis eam cum filijs, sed
abire patieris, captos tenens filios: ut
bene sit tibi, & longo uiuas tempo-
8 re. Cum ædificaueris domum no-
uam, facies murum tecti per circuitũ: ne
effundatur sanguis in domo tua, & sis reus
9 labente alio, & in præceps ruente. Non
seres uineam tuam altero semine: ne & se-
mentis quam seuisti, & quæ nascuntur ex
10 uinea, pariter sanctificentur. Non ara-
11 bis in boue simul & asino. Non indue-
ris uestimento, quod ex lana linoq. con-
12 textum est. Funiculos in fimbrijs facies
per quatuor angulos pallij tui quo operi-
13 ris. Si duxerit vir vxorem, & postea odio
14 habuerit eam, quæsieritq. occasiones
quibus dimittat eam, obijciens ei nomen
pessimum, & dixerit, Vxorem hanc acce-
pi, & ingressus ad eam non inueni uirgi-
15 nem: tollent eam pater & mater eius,
& ferent secum signa uirginitatis eius ad
16 seniores urbis qui in porta sunt: & di-
cet pater, Filiam meam' dedi huic vxorẽ:
17 quam quia odit, imponit ei nomen pessi-
mum, ut dicat, Non inueni filiam tuam

uirginem : & ecce hæc sunt signa ui-
ginitatis filiæ meæ.. expandent uesti-
mentum coram senioribus ciuitatis :
18 ❦ apprehendentq́. senes vrbis illius ui-
19 rum , & uerberabunt illum ; ❦ condem-
nantes insuper centum siclis argenti ,
quos dabit patri puellæ, quoniam diffa-
mauit nomen pessimum super uirginem
Israel: habebitq. eam uxorem , & non po-
terit dimittere eam omnibus diebus ui-
20 tæ suæ . ❦ Quod si uerum est quod obij-
cit , & non est in puella inuenta uir-
21 ginitas : ❦ eijcient eam extra fores do-
mus patris sui , & lapidibus obruent ui-
ri ciuitatis illius , & morietur : quo-
niam fecit nefas in Israel , vt fornica-
retur in domo patris sui : & auferes
22 *Leu.20. 10.* malum de medio tui . ❦ ‖ Si dormie-
rit uir cum uxore alterius, uterque mo-
rietur , id est , adulter & adultera : &
23 auferes malum de Israël . ❦ Si puellam
uirginem desponderit uir , & inuene-
rit eam aliquis in ciuitate , & concu-
24 buerit cum ea : ❦ educes utrumque ad
portam ciuitatis illius , & lapidibus ob-
ruentur : puella , quia non clama-
uit , cum esset in ciuitate : uir , quia
humiliauit uxorem proximi sui . & au-
25 feres malum de medio tui . ❦ Sin au-
tem in agro repererit uir puellam quæ
desponsata est , & apprehendens con-
cubuerit cum ea , ipse morietur so-
26 lus : ❦ puella nihil patietur , nec est
rea mortis : quoniam sicut latro con-
surgit contra fratrem suum , & occi-
dit animam eius , ita & puella perpes-
27 sa est . ❦ sola erat in agro : clamauit ,
& nullus affuit qui liberaret eam .
28 ❦ Si inuenerit uir puellam uirginem ,
quæ non habet sponsum , & apprehen-
dens concubuerit cum illa , & res ad
29 *Exo.22. 16.* iudicium uenerit : ❦ ‖ dabit qui dormi-
uit cum ea patri puellæ quinquagin-
ta siclos argenti , & habebit eam uxo-
rem , quia humiliauit illam: non po-
terit dimittere eam cunctis diebus uitæ
30 suæ . ❦ Non accipiet homo uxorem pa-
tris sui, nec reuelabit operimentum eius .

CAP. XXIII.

1 NOn intrabit eunuchus attritis uel
amputatis testiculis, & abscisso ue-
2 retro ecclesiam Domini . ❦ Non
ingredietur mamzer , hoc est , de scor-
to natus , in ecclesiam Domini , vsque
3 ad decimam generationē . ❦ Ammo-
nites & Moabites etiam post decimam
generationem non intrabunt ecclesiam
4 Domini , in æternum : ❦ quia nolue-
runt uobis occurrere cum pane & a-
qua in uia quando egressi estis de Æ-
gypto : & quia conduxerunt contra te
Balaam filium Beor de Mesopotamia
5 *Nu.22.5.* Syriæ , ut malediceret tibi : ❦ ‖ & no-
luit Dominus Deus tuus audire Balaam ,
uertitq́. maledictionem eius in bene-
dictionem tuam , eo quòd diligeret te .
6 ❦ Non facies cum eis pacem , nec quæ-
ras eis bona cunctis diebus uitæ tuæ in
7 sempiternum . ❦ Non abominaberis I-
dumæum , quia frater tuus est : nec Æ-
gyptium , quia aduena fuisti in ter-
8 ra eius . ❦ Qui nati fuerint ex eis, ter-
tia generatione intrabunt in ecclesiam
9 Domini . ❦ Quando egressus fueris aduer-
sus hostes tuos in pugnam , custodies
10 te ab omni re mala . ❦ Si fuerit inter
uos homo qui nocturno pollutus sit som-
11 nio , egredietur extra castra , ❦ & non
reuertetur , priusquam ad uesperam la-
uetur aqua : & post solis occasum re-
12 gredietur in castra . ❦ Habebis locum
extra castra, ad quem egrediaris ad re-
13 quisita naturæ , ❦ gerens paxillum in
balteo. cumq́. sederis, fodies per circuitum
& egesta humo operies quo releuatus es :
14 ❦ (Dominus enim Deus tuus ambulat in
medio castrorum . * ut eruat te , & tradat ** inuerū 7 M S. H. C G. q.*
tibi inimicos tuos) & sint castra tua san-
cta , & nihil in eis appareat fœditatis ne
15 derelinquat te . ❦ Non trades seruum do-
16 mino suo , qui ad te confugerit . ❦ ha-
bitabit tecum in loco qui ei placuerit ,
& in una urbium tuarum requiescet :
17 ne contristes eum . ❦ Non erit mere-
trix de filiabus Israël , nec scortator de
18 filijs Israel . ❦ Non offeres mercedem
prostibuli , nec pretium canis in domo
Domini Dei tui , " quicquid illud est *" pro quocumq; uo-*
quod " uouerint ' : quia abominatio *o H. C. G.*
est utrumque apud Dominum Deum *" uouerit*
19 tuum . ❦ Non fœnerabis fratri tuo ad *ς M S Si-*
usuram pecuniam , nec fruges , nec *militer*
20 quamlibet aliam rem : ❦ sed alieno . Fra- *Textus le-*
tri autem tuo absque usura id quo in- *gunt R. &*
diget , commodabis : ut benedicat tibi *Rab.*
Dominus Deus tuus in omni opere tuo *" ingrede-*
in Terra ad quam " ingredieris ' possi- *ris 1 M S.*
21 dendam . ❦ Cum uotum uoueris Do- *H. C. G.*
mino Deo tuo , non tardabis redde- *Pro Tex-*
re : quia requiret illud Dominus Deus *tu faciunt*
tuus . & si moratus fueris , reputabitur *R. & Rab.*
22 tibi in peccatum . ❦ Si nolueris polliceri ,
23 absque peccato eris . ❦ Quod autem semel
egressum est de labijs tuis , obseruabis ,
& facies sicut promisisti Domino Deo
tuo , & propria uoluntate & ore tuo
24 locutus es . ❦ Ingressus uineam proxi-
mi tui , comede uuas quantum tibi
placuerit : foras autem ne efferas te-
25 cum . ❦ Si intraueris segetem amici *Mat. 12. +*
tui , franges spicas , & manu conteres :
falce autem non metes .

CAP. XXIIII.

1 SI acceperit homo uxorem , & ha- *Mat 5. 31. et 19.7*
buerit eam , & non inuenerit gra- *Mar. 10 +*
tiam ante oculos eius propter ali-
quam fœditatem , scribet libellum re-
pudij , & dabit in manu illius , & di-
mittet eam de domo sua . ❦ Cumq́.
2 egressa alterum maritum duxerit , ❦ &
3 ille quoque oderit eam , dederitq́ ei li-
bellum repudij , & dimiserit de domo
sua , uel certe mortuus fuerit : ❦ non
4 poterit prior maritus recipere eam in
uxorem : quia polluta est , & abomi-
nabilis facta est coram Domino : ne
peccare facias Terram tuam quam Do-
minus Deus tuus tradiderit tibi possi-
5 dendam . ❦ Cum acceperit homo nu-
per uxorem , non procedet ad bel-
lum , nec ei quippiam necessitatis in-
iungetur publicæ , sed uacabit absque
culpa domui suæ , ut uno anno læte-
6 tur cum uxore sua . ❦ Non accipies lo-

co pi-

co pignoris inferiorem, & superio-
rem molam: quia animam suam ap- 7
posuit tibi. ¶ Si deprehensus fuerit ho-
mo " sollicitans ' fratrem suum de fi-
lijs Israel, & uendito eo acceperit pre-
tium: interficietur, & auferes ma-
lum de medio tui. ¶ Obserua diligen- 8
tèr ne incurras plagam lepræ, sed fa
cies quæcumque docuerint te sacerdo-
tes Leuitici generis, iuxta id quod præ-
cepi eis, & imple sollicite. ¶ ‖ " Me- 9
mentote quæ fecerit Dominus Deus ue-
ster ' Mariæ in uia cum egrederemini
de Ægypto. ¶ Cum repetes a proximo 10
tuo rem aliquam quam debet tibi, non
ingredieris domum eius ut pignus au-
feras: ¶ sed stabis foris, & ille tibi pro- 11
feret quod habuerit. ¶ sin autem pau- 12
per est, non pernoctabit apud te pi-
gnus, ¶ sed statim reddes ei ante Solis 13
occasum: ut dormiens in uestimento suo,
benedicat tibi, & habeas iustitiam coram
Domino Deo tuo. ¶ Non negabis merce- 14
dem indigentis, & pauperis fratris tui,
siue aduenæ qui tecum moratur in
terra, & intra portas tuas est: ¶ sed 15
eadem die reddes ei pretium laboris
sui ante solis occasum, quia pauper
est, & ex eo sustentat animam suam:
ne clamet contra te ad Dominum, &
reputetur tibi in peccatum. ¶ Non occi- 16
dentur patres pro filijs, nec filij pro patri-
bus, sed unusquisque pro peccato suo mo-
rietur. ¶ Non peruertes iudicium aduenæ 17
& pupilli, nec auferes pignoris loco uiduę
uestimentum. ¶ Memento quod seruieris 18
in Ægypto, & eruerit te Dominus Deus
tuus inde. Idcirco præcipio tibi ut facias
hanc rem. ¶ Quando messueris segetem 19
in agro tuo, & oblitus manipulum reli-
queris, non reuerteris ut tollas illum: sed
aduenam, & pupillum, & uiduam au-
ferre patieris, ut benedicat tibi Domi-
nus Deus tuus in omni opere manuum
tuarum. ¶ Si fruges collegeris oliua- 20
rum, quicquid remanserit in arbori-
bus, non reuertêris ut colligas: sed
relinques aduenæ, pupillo, ac ui-
duæ. ¶ Si uindemiaueris uineam tuam, 21
non colliges remanentes racemos, sed
cedent in usus aduenæ, pupilli, ac ui-
duæ. Memento quod & tu seruieris
in Ægypto, & idcirco præcipio tibi
ut facias hanc rem.

CAP. XXV.

SI fuerit causa inter aliquos, & inter- 1
pellauerint iudices: quem iustum esse
perspexerint, illi iustitiæ palmam da-
bunt: quem impiũ, condemnabunt impie-
tatis. ¶ Sin autem eum qui peccauit, dignũ 2
uiderint plagis: prosternent, & coram se
facient uerberari. Pro mensura peccati,
erit & plagarum modus: ¶ ita dumtaxat, 3
ut ‖ quadragenarium numerum non ex-
cedant: ne fœde laceratus ante oculos tuos
abeat frater tuus. ¶ Non ligabis os bouis te- 4
rentis in area fruges tuas. ¶ Quando ha- 5
bitauerint fratres simul, & vnus ex eis abs-
que liberis mortuus fuerit, uxor defuncti
non nubet alteri: sed accipiet eam frater
eius, & suscitabit semen fratris sui: ¶ & pri- 6
mogenitum ex ea filiũ nomine illius ap-

" furans H. C. G.
Num. 12. 10.
" Memẽto quæ fecerit Dominus Deus tuus 1 MS. H. C. Gq.
Leu. 19. 13.
Tob. 4. 15
4. R. 14. 1
2. Par. 25. 4
Eze. 18. 27.
2. Cor 11. 24.
1 Cor. 9. 9
1. Tim. 5. 18.
Matt. 22. 22.
Mar. 12. 19.
Luc. 20. 27.

pellabit, ut non deleatur nomen eius ex
7 Israel. ¶ Sin autem noluerit accipere uxo-
rem fratris sui, quæ ei lege debetur, perget
mulier ad portam ciuitatis, & interpella-
bit maiores natu, dicetq́. ‖ Non uult fra-
ter uiri mei suscitare " semen ' fratris sui
in Israel: nec me in coniugium sumere.
8 ¶ Statimq́ accersiri eum facient, & interro-
gabunt. Si responderit, Nolo eam uxorẽ
9 accipere: ¶ accedet mulier ad eum coram
senioribus, & tollet calceamentum de pe-
de eius, spuetq́. in faciem illius, & dicet,
Sic fiet homini qui non ædificat domum
10 fratris sui. ¶ Et uocabitur nomen illius in
11 Israel, Domus-discalceati. ¶ Si habuerint
inter se iurgium uiri duo', & unus contra
alterum rixari cœperit, uolensq́. uxor al-
terius eruere uirum suum de manu for-
tioris, miseritq́. manum, & apprehenderit
12 uerenda eius: ¶ abscindes manum illius,
nec flectêris super eam ulla misericordia.
13 ¶ Non habebis in sacculo diuersa pondera,
14 maius & minus: ¶ nec erit in domo tua
15 modius maior & minor. ¶ pondus habe-
bis iustum & uerum, & modius æqualis &
uerus erit tibi: ut multo viuas tempore su-
per Terram quam Dominus Deus tuus de-
16 derit tibi. ¶ abominatur enim Dominus
tuus eum qui facit hæc, & auersatur omnẽ
17 iniustitiam. ¶ Memento quæ fecerit tibi
Amalec in uia quando egrediebaris ex Æ-
18 gypto: ¶ quomodo occurrerit tibi, & extre-
mos agminis tui, qui lassi residebant, ceci-
derit, quando tu eras fame & labore cõfe-
19 ctus, & non timuerit Deum. ¶ Cũ ergo Dñs
Deus tuus dederit tibi requiem, & subiece-
rit cunctas per circuitum nationes in Ter-
ra quam tibi pollicitus est: delebis nomen
eius sub cęlo. Caue ne obliuiscaris.

CAP. XXVI.

1 CVmq́. intraueris Terram quam Do-
minus Deus tuus tibi daturus est
possidendam, & obtinueris eam, at-
2 que habitaueris in ea, ¶ tolles de cũctis fru-
gibus tuis primitias, & pones in cartallo,
pergesq́. ad locum quem Dominus Deus
tuus elegerit ut ibi inuocetur nomẽ eius:
3 ¶ accedesq́. ad sacerdotẽ qui fuerit in die-
bus illis, & dices ad eum, Profiteor hodie
coram Domino Deo tuo, quod ingressus
sum in Terram, pro qua iurauit * patribus
4 nostris, ut daret eam nobis. ¶ Suscipiésq́.
sacerdos cartallum de manu " eius', ponet
5 ante altare Domini Dei tui: ¶ & loquêris
in conspectu Domini Dei tui, Syrus perse-
quebatur patrem meum, qui descendit in
Ægyptum, & ibi peregrinatus est in pau-
cissimo numero: creuitq́. in gentem ma-
gnam ac robustam & infinitæ multitudi-
6 nis. ¶ Afflixeruntq́. nos Aegyptij, & per-
secuti sunt, imponentes onera grauissi-
7 ma: ¶ & clamauimus ad Dominum Deum
patrum nostrorum: qui exaudiuit nos,
& respexit humilitatem nostram, & la-
8 borem, atque angustiam: ¶ & eduxit
nos de Aegypto in manu forti, & bra-
chio extento, in ingenti pauore, in si-
9 gnis atque portentis: ¶ & introduxit ad
locum istum, & tradidit nobis Ter-
10 ram lacte & melle manantem. ¶ Et id-
circo nunc offero primitias frugum Ter-
ræ, quam Dominus dedit mihi. Et di-

Ruth. 4. 7.
" nomen 4 MS. H. C. G.
·§ MS Rob. H. C. Virum a R. & G legitur.
Exo. 17. 8
* Dominus 1 MS. H. C. G.
" tua 6 MS. R. Rob. H. C. G.

mittes eas in conspectu Domini Dei
tui : & adorato Domino Deo tuo, ⁊ epu- 11
laberis in omnibus bonis quæ Domi-
nus Deus tuus dederit tibi, & domui
tuæ, tu & Leuites, & aduena qui te-
cum est. ⁊ Quando* compleueris deci- 12
mam cunctarum frugum tuarum, an-
no decimarum tertio dabis Leuitæ, &
aduenæ, & pupillo & viduæ, vt co-
medant intra portas tuas, & saturen-
tur : ⁊ loquerisq. in conspectu Domini 13
Dei tui, Attuli quod sanctificatum est
de domo mea, & dedi illud Leuitæ &
aduenæ, & pupillo ac viduæ, sicut
iussisti mihi : non præteriui mandata
tua, nec sum oblitus imperij tui. ⁊ Non 14
comedi ex eis in luctu meo, nec se-
paraui ea in qualibet immunditia, nec
expendi ex his quicquam in re fune-
Sup. 14 bri. Obediui uoci Domini Dei mei, &
17. feci omnia sicut præcepisti mihi. ⁊ ‖ 15
*Isai.*63. Respice de sanctuario tuo, & de excel-
15. so cęlorum habitaculo, & benedic po-
Baru. 2. pulo tuo Israel, & Terræ quam dedi-
16. sti nobis, sicut iurasti patribus nostris,
terræ lacte & melle manandi. ⁊ Hodie 16
Dominus Deus tuus pręcepit tibi ut fa-
cias mandata hæc atque iudicia : ut cu-
stodias & impleas ex toto corde tuo,
*Sup.*7.6. & ex tota anima tua. ⁊ Dominum ele- 17
gisti hodie, ut sit tibi Deus, & am-
bules in vijs eius, ut custodias cere-
monias illius, & mandata atque iudi-
"*Et* 4 cia, & obedias eius imperio. ⁊ "En' 18
MS.H C. Dominus elegit te hodie vt sis ei popu-
G. lus peculiaris, sicut locutus est tibi, &
custodias omnia præcepta illius : ⁊ & fa- 19
ciet te excelsiorem cunctis gentibus quas
creauit, in laudem, & nomen, & glo-
riam suam : ut sis populus sanctus Do-
mini Dei tui, sicut locutus est.

CAP. XXVII.

PRæcepit autem Moyses & seniores 1
Israel populo, dicentes, Custodi-
te omne mandatum quod præci-
pio uobis hodie. ⁊ Cumq. transieritis 2
Iordanem in Terram quam Dominus
Deus tuus dabit tibi, eriges ingentes
lapides, & calce leuigabis eos, ⁊ vt 3
possis in eis scribere omnia uerba legis
huius, Iordane transmisso : ut intro-
eas Terram quam Dominus Deus tuus
dabit tibi, terram lacte, & melle ma-
nantem, sicut iurauit patribus tuis.
Exo. 20. ⁊ ‖ Quando ergo transieritis Iordanem, 4
25. erigite lapides quos ego hodie præcipio
*Ios.*8.35. uobis in monte Hebal, & leuigabis
eos calce : ⁊ & ædificabis ibi altare Do- 5
mino Deo tuo de lapidibus quos fer-
rum non tetigit, ⁊ & de saxis infor- 6
mibus & impolitis : & offeres super eo
holocausta Domino Deo tuo, ⁊ & im- 7
molabis hostias pacificas, comedesq. ibi,
& epulaberis coram Domino Deo tuo.
⁊ Et scribes super lapides omnia uer- 8
ba legis huius *plane & lucide. ⁊ Di- 9
xeruntq. Moyses, & sacerdotes Leuiti-
ci generis ad omnem Israëlem, Atten-
de, & audi Israel, Hodie factus es po-
**hodie* 1 pulus Domini Dei tui. ⁊ audies uo- 10
MS. H. cem eius, & facies mandata atque iu-
C.G. stitias quas ego præcipio tibi. * ⁊ Præ- 11

cepitq. Moyses populo in die illo, di-
12 cens : ⁊ Hi stabunt ad benedicendum " "*populo*
Domino ' super montem Garizim, Ior- 1 MS. H.
dane transmisso : Simeon, Leui, Iu- C.G.
das, Issachar, Ioseph, & Ben-iamin.
13 ⁊ Et e regione isti stabunt ad maledi-
cendum in monte Hebal : Ruben, Gad,
& Aser, & Zabulon, Dan, & Nephtha-
14 li. ⁊ ‖ Et pronunciabunt Leuitæ, di- *Dan.* 9.
centq. ad omnes uiros Israel excelsa 21.
15 uoce, ⁊ Maledictus homo qui " facit ' "*faciet* G
sculptile & conflatile, abominationem MS. H. C.
Domini, opus manuum artificum, " G.
ponetq. ' illud in abscondito, & respon- "*ponitq.*
debit omnis populus, & dicet, Amen. MS 9 R.
16 ⁊ Maledictus qui non honorat patrem *Rab.*
suum, & matrem, * & dicet omnis **suam* R.
17 populus, Amen. ⁊ Maledictus qui trans- H C.G.
fert terminos proximi sui. & dicet om-
18 nis populus, Amen. ⁊ Maledictus qui er-
rare facit cæcum in itinere. & dicet
19 omnis populus, Amen. ⁊ Maledictus
qui peruertit iudicium aduenæ, pupil-
li & uiduæ. & dicet omnis populus,
20 Amen. ⁊ Maledictus qui dormit cum
vxore patris sui, & reuelat operimen-
tum lectuli eius. & dicet omnis popu-
21 lus, Amen. ⁊ Maledictus qui dormit
cum omni iumento. & dicet omnis po-
22 pulus, Amen. ⁊ Maledictus qui dormit
cum sorore sua filia patris sui, uel ma-
tris suæ. & dicet omnis populus, Amen. **Maledi*
23 ⁊ Maledictus qui dormit cum socru sua. *ctus qui*
24 & dicet omnis populus, Amen. ⁊ Ma- *dormit cũ*
ledictus qui clam percusserit proximum *uxore pro*
suum. & dicet omnis populus, Amen. *ximi sui.*
25 ⁊ * Maledictus qui accipit munera, ut *& dicet*
percutiat animam sanguinis innocentis. *omnis po*
26 & dicet omnis populus, Amen. ⁊ Ma- *pulus, A-*
ledictus qui non permanet in sermoni- *men* G.
bus legis huius, nec eos opere perficit. *Gal.*3.10.
& dicet omnis populus, Amen. *Leu.*26.3

CAP. XXVIII.

1 SI autem audieris uocem Domini Dei
tui, ut facias atque custodias om-
nia mandata eius quæ ego præcipio
tibi hodie, faciet te Dominus Deus tuus
excelsiorem cunctis gentibus quæ uersan-
2 tur in terra. ⁊ Venientq. super te uni-
uersæ benedictiones istæ, & apprehen-
dent te, si tamen præcepta eius audieris.
3 ⁊ Benedictus tu in ciuitate, & benedictus
4 in agro. ⁊ Benedictus fructus uentris
tui, & fructus terræ tuæ, fructusq. iu-
mentorum tuorum, greges armentorum
5 tuorum, & caulæ ouium tuarum. ⁊ Bene-
dicta horrea tua, & benedictę reliquię tuę.
6 ⁊ Benedictus eris ingrediens & egrediens.
Dabit Dominus inimicos tuos qui con ur-
gunt aduersum te, corruentes in con-
7 spectu tuo : per unam uiam uenient con-
tra te, & per septem fugient a facie tua.
8 ⁊ Emittet Dominus benedictionem su-
per cellaria tua, & super omnia ope-
ra manuum tuarum, benedicetq. tibi in
6 terra quam acceperis. ⁊ Suscitabit te Do-
minus sibi in populum sanctum, sicut iu-
rauit tibi : si custodieris mandata Domi-
ni Dei tui, & ambulaueris in uijs eius.
10 ⁊ Videbuntq. omnes terrarum popu-
li quod nomen Domini inuocatum sit
11 super te, & timebunt te. ⁊ Abundare te

faciet Dominus omnibus bonis, fructu
uteri tui, & fructu iumentorum tuorum,
fructu terræ tuæ quam iurauit Dominus
patribus tuis ut daret tibi. ¶ Aperiet Do- 12
minus thesaurum suum optimum, cęlum,
ut tribuat pluuiam terræ tuæ, in tempore
suo: benedicetq. cúctis operibus manuum
tuarum. Et fœnerabis gentibus multis,
** Dominus M S R. G. A. Rab. autem H. C. non legitur.*
& ipse a nullo fœnus accipies. ¶ Consti- 13
tuet te Dominus * in caput, & non in cau-
dam: & eris semper supra, & non subter:
si tamen audieris mandata Domini Dei
tui, quæ ego præcipio tibi hodie, & custo-
dieris & feceris, ¶ ac non declinaueris ab 14
eis nec ad dexteram, nec ad sinistram, nec
secutus fueris deos alienos, neque colue-
Leu.26. 14. Tren.2.27 Mal. 2. 2. Baru.1.8 Tob.3.4.
ris eos. ¶ ‖ Quod si audire nolueris uocem 15
Domini Dei tui, ut custodias & facias om-
nia mandata eius & ceremonias, quas ego
præcipio tibi hodie, uenient super te om-
nes maledictiones istæ, & apprehendent
te. ¶ Maledictus eris in ciuitate, maledictus 16
in agro. ¶ Maledictum horreum tuum, & 17
maledictæ reliquiæ tuæ. ¶ Maledictus fru- 18
ctus uentris tui, & fructus terræ tuæ, ar-
menta boum tuorú, & greges ouium tua-
rum. ¶ Maledictus eris ingrediens, & ma- 19
ledictus egrediens. ¶ Mittet Dominus su- 20
per te famem & esuriem, & increpationé
in omnia opera tua quæ tu facies: donec
** de sub cælo O.*
conterat te, & perdat uelociter, * propter
adinuentiones tuas pessimas, in quibus re-
liquisti me. ¶ Adiungat tibi Dominus pe- 21
stilentiam, donec consumat te de terra ad
" ingredieris M S. q. R. " Percutiet Isai. H C.
quam " ingrederis' possidendam. ¶ "Percu- 22
tiat' te Dominus egestate, febri & frigore,
ardore & æstu, & aëre corrupto ac rubigi-
ne, & persequatur donec pereas. ¶ ‖ Sit 23
Leu.26. 19.
cęlum quod supra te est, æneum: & terra
quam calcas, ferrea. ¶ Det Dominus im- 24
brem terræ tuæ puluerem, & de cęlo de-
scendat super te cinis, donec conteraris.
¶ Tradat te Dominus corruentem ante ho- 25
stes tuos. per unam uiam egrediaris con-
tra eos, & per septem fugias, & dispergaris
per omnia regna terræ. ¶ sitq. cadauer tuú 26
in escam cunctis uolatilibus cęli, & bestijs
terræ, & non sit qui abigat. ¶ Percutiat te 27
Dominus ulcere Ægypti, & partem cor-
poris per quam stercora egeruntur, scabie
quoq; & prurigine: ita ut curari nequeas.
¶ Percutiat te Dominus amentia & cæci- 28
tate ac furore mentis, ¶ & palpes in meri- 29
die sicut palpare solet cæcus in tenebris, &
non dirigas uias tuas. Omniq. tempore ca-
lumniam sustineas, & opprimaris uiolen-
tia, nec habeas qui liberet te. ¶ Vxorem ac- 30
cipias, & alius dormiat cum ea. Domum
ædifices, & non habites in ea. Plantes ui-
neam, & non uindemies eam. ¶ Bos tuus 31
immoletur coram te, & non comedas ex
eo. Asinus tuus rapiatur in conspectu tuo,
& non reddatur tibi. Oues tuæ dentur ini-
micis tuis, & non sit qui te adiuuet. ¶ Filij 32
tui & filiæ tuæ tradantur alteri populo, ui-
dentibus oculis tuis, & deficientibus ad có
spectum eorum tota die, & non sit fortitu-
do in manu tua. ¶ Fructus terræ tuæ, & om- 33
nes labores tuos comedat populus quem
ignoras: & sis semper calumniam sustinés,
& oppressus cunctis diebus, ¶ & stupens ad 34
terrorem eorum quæ uidebunt oculi tui.

35 ¶ Percutiat te Dominus ulcere pessimo in
genibus & in suris, sanariq. nó possis a plá-
36 ta pedis usque ad uerticem tuum. ¶ Ducet
te Dominus, & regem quem constitues su-
per te, in Gentem quam ignoras tu & pa-
tres tui: & seruies ibi dijs alienis, ligno &
37 lapidi. ¶ Et eris perditus, in prouerbium ac
fabulam omnibus populis, ad quos te in-
38 troduxerit Dominus. ¶ ‖ Sementem multá
Mich. 15.
iacies in terram, & modicum congregabis:
39 quia locustæ deuorabunt omnia. ¶ Vineam
Agg. 6.
plantabis, & fodies; & uinum non bibes,
nec colliges ex ea quippiam: quoniam ua-
40 stabitur uermibus. ¶ Oliuas habebis in om-
nibus terminis tuis, & non ungeris oleo:
41 quia defluent, & deperibunt. ¶ Filios gene-
42 rabis & filias, & non frueris eis: quoniam
ducentur in captiuitatem. ¶ Omnes arbo-
res tuas & fruges terræ tuæ rubigo consu-
43 met. ¶ Aduena qui tecum uersatur in ter-
ra, ascendet super te eritq. sublimior: tu
44 autem descendes, & eris inferior. ¶ Ipse
fœnerabit tibi, & tu non fœnerabis ei. Ip-
45 se erit in caput & tu eris in caudam. ¶ Et
uenient super te omnes maledictiones istæ,
& persequentes apprehendent te, donec
intereas: quia non audisti uocem Domini
Dei tui, nec seruasti mandata eius & cere-
46 monias quas præcepit tibi. ¶ Et erunt in te
signa atque prodigia, & in semine tuo usq;
47 in sempiternum: ¶ eo quòd non seruieris
Domino Deo tuo in gaudio, cordisq. læti-
tia, propter rerum omnium abundátiam.
48 ¶ Seruies inimico tuo quem "immittet'"
" e... ter M R. G. " im... H C. " ... H C
tibi' Dominus, in fame, & siti, & nuditate,
& omni penuria; & ponet iugum ferreum
super ceruicem tuam, donec te conterat.
49 ¶ Adducet Dominus super te Gentem de
longinquo, & de extremis terræ finibus in
similitudinem aquilæ uolantis cum im-
petu: cuius linguam intelligere non pos-
50 sis. ¶ Gentem procacissimam, quæ non de-
51 ferat seni, nec misereatur paruuli, ¶ & de-
uoret fructum iumentorum tuorum, ac
fruges Terræ tuæ: donec intereas, & non
relinquat tibi triticum, uinum, & oleum,
armenta boum, & greges ouium; donec
52 te disperdat, ¶ & conterat in cunctis urbi-
bus tuis, & destruantur muri tui firmi at-
que sublimes, in quibus habebas fiduciam
in omni terra tua. Obsideberis intra por-
tas tuas in omni Terra tua quam dabit ti-
53 bi Dominus Deus tuus: ¶ & comedes fru-
ctum uteri tui, & carnes filiorum tuorum
& filiarum tuarum, quas dederit tibi Do-
minus Deus tuus, in angustia & uastitate
54 qua opprimet te hostis tuus. ¶ Homo deli-
catus in te, & luxuriosus ualde inuidebit
fratri suo, & uxori quæ cubat in sinu suo,
55 ¶ ne det eis de carnibus filiorum suorum
quas comedet; eo quòd nihil aliud habeat
in obsidione & penuria qua uastauerint te
56 inimici tui intra omnes portas tuas. ¶ Te-
nera mulier & delicata quæ super terram
ingredi non ualebat, nec pedis uestigium
figere propter mollitiem & teneritudinem
nimiam, inuidebit uiro suo, qui cubat in
57 sinu eius, super filij & filiæ carnibus, ¶ &
illuuie secundinarum, quę egrediuntur de
medio feminum eius, & super liberis qui
eadem hora nati sunt. comedent enim
eos clam propter rerum omnium penu-

riam, in obsidione & vastitate qua oppri-
met te inimicus tuus intra portas tuas.
¶ Nisi custodieris, & feceris omnia ver- 58
ba legis huius quæ scripta sunt in hoc vo-
lumine, & timueris nomen eius glorio-
sum & terribile, hoc est Dominum Deum
tuum: ¶ augebit Dominus plagas tuas, 59
& plagas seminis tui, plagas magnas &
perseuerantes, infirmitates pessimas &
perpetuas. ¶ & conuertet in te omnes af- 60
flictiones Ægypti, quas timuisti, & ad-
hærebunt tibi. ¶ Insuper & vniuersos 61
languores, & plagas quæ non sunt scriptæ
in volumine legis huius, inducet Domi-
nus super te, donec te conterat: ¶ & re- 62
manebitis pauci numero, qui prius era-
tis sicut astra celi præ multitudine, quo-
niam non audisti vocem Domini Dei tui.
¶ Et sicut ante lætatus est Dominus super 63
vos, bene vobis faciens, vosq. multipli-
cans: sic lætabitur disperdens vos atque
subuertens, ut auferamini de Terra, ad
quam ingrederis possidendam. ¶ Disper- 64
get te Dominus in omnes populos a sum-
mitate terræ vsque ad terminos eius: &
seruies ibi dijs alienis, quos & tu ignoras
& patres tui, lignis & lapidibus. ¶ In genti- 65
bus quoque illis non quiesces, neque erit
requies vestigio pedis tui. Dabit enim ti-
bi Dominus ibi cor pauidum, & deficien-
tes oculos, & animam consumptam mœ-
rore: ¶ & erit vita tua quasi pendens ante 66
te. Timebis nocte & die, & non credes vi-
tæ tuæ. ¶ Mane dices, Quis mihi det ve- 67
sperum? & vespere, Quis mihi det mane?
propter cordis tui formidinem, qua terre-
beris, & propter ea quæ tuis videbis ocu-
lis. ¶ Reducet te Dominus classibus in Ægy 68
ptum per uiam de qua dixit tibi vt eã am-
plius nõ videres. Ibi vendêris inimicis tuis
in seruos & ancillas, & non erit qui emat.

CAP. XXIX.

Exo. 19. 4. HAec sunt verba fœderis quod præ- 1
cepit Dominus Moysi vt feriret cũ
filijs Israël in Terra-Moab: præter
illud fœdus quod cum eis pepigit in Ho-
reb. ¶ Vocauitq. Moyses omnem Israël, & 2
dixit ad eos, Vos vidistis vniuersa quæ fe-
cit Dominus coram vobis in Terra Aegy-
pti Pharaoni, & omnibus seruis eius, vni-
uersæq. terræ illius, tentationes magnas
¶ quas viderunt oculi tui, signa illa por- 3
tentaq. ingentia, ¶ & non dedit vobis Do- 4
minus cor intelligens, & oculos videntes,
& aures quæ possunt audire, vsque in præ-
Sup. 8. 1. sentem diem. ¶ ‖ Adduxit vos quadragin- 5
ta annis per desertum: non sunt attrita
vestimenta vestra, nec calceamenta pe-
" suorum dum " vestrorũ ' vetustate consumpta sunt.
2 MS. H. C. ¶ Panem nõ comedistis, uinum, & siceram 6
At Tex- non bibistis: ut sciretis quia " ipse est ' Do-
tus uolu it minus Deus vester. ¶ ‖ Et uenistis ad hunc 7
R. Rab. G. locum: egressusq. est Sehon rex Hesebon;
" ego sum & Og rex Basan, occurrentes nobis ad pu-
MS. Rt. gnam. Et percussimus eos, ¶ & tulimus ter- 8
H. C. G. 9. ram eorum, ac tradidimus possidendam
Num. 21. 33. Ruben, & Gad, & dimidiæ tribui Manasse.
¶ Custodite ergo uerba pacti huius, & im- 9
Sup. 3. 1. plete ea: ut intelligatis vniuersa quæ faci-
tis: ¶ Vos statis hodie cuncti coram Domi- 10
no Deo uestro, principes uestri, & tribus, ac
maiores natu, atque doctores, omnis po-

11 pulus Israel, ¶ liberi & uxores uestræ, & " *" aduena qui tecum moratur*
aduenę qui tecum morantur in castris, ex-
ceptis lignorum cesoribus, & his qui com-
12 portant aquas: ¶ vt transeas in fœdere Dñi *6 MS. H. G.*
Dei tui, & in iureiurando quod hodie Dñs
13 Deus tuus percutit tecum: ¶ ut suscitet te
sibi in populum, & ipse sit Deus tuus, sicut
locutus est tibi, & sicut iurauit patribus tuis
14 Abraham, Isaac, & Iacob. ¶ Nec uobis solis
ego hoc fedus ferio, & hæc iuramenta con-
15 firmo, ¶ sed cunctis præsentibus, & absen-
16 tibus. ¶ Vos enim nostis quomodo habita-
uerimus in Terra-Aegypti, & quomodo
transierimus per medium nationum, quas
17 transeuntes, ¶ uidistis, abominationes, &
sordes, id est, idola eorum, lignum, & lapi-
dem, argentum & aurum quæ colebant.
18 ¶ Ne forte sit inter uos uir aut mulier, fami
lia, aut tribus, cuius cor auersum est hodie
a Domino Deo nostro: ut uadat, & seruiat
dijs illarum Gẽtium: & sit inter uos radix
19 germinans fel & amaritudinem. ¶ Cumq.
audierit uerba iuramenti huius, benedicat
sibi in corde suo, dicens, Pax erit mihi, &
ambulabo in prauitate cordis mei: & assu-
20 mat ebria sitientem, ¶ & Dominus non
ignoscat ei: sed tunc quàmmaxime furor
eius fumet, & zelus contra hominẽ illum,
& sedeant super eũ omnia maledicta quæ
scripta sunt in hoc uolumine: & deleat Do
21 minus nomen eius sub cęlo, ¶ & consumat
eum in perditionem ex omnibus tribubus
Israël, iuxta maledictiones quæ in libro le
22 gis huius ac fœderis continentur. ¶ Dicetq;
sequens generatio, & filij qui nascẽtur de-
inceps, & peregrini qui de longe uenerint,
uidentes plagas Terræ illius, & infirmita-
23 tes, quibus eam afflixerit Dominus, ¶ sul-
phore, & Solis ardore comburens, ita ut ul-
tra non seratur, nec uirens quippiam ger-
minet, in exemplum ‖ subuersionis Sodo- *Gen. 19. 25.*
mæ, & Gomorrhæ, Adamę, & Seboim, quas
subuertit Dominus in ira, & in furore suo. *3. Reg. 9. 8.*
24 ¶ Et dicent omnes Gentes, Quare sic fecit *Ier. 22. 8.*
Dominus Terræ huic? quæ est hæc ira fu-
25 roris eius immensa? ¶ Et respondebunt,
Quia dereliquerũt pactum Domini, quod
pepigit cum patribus eorum, quando edu-
26 xit eos de Terra-Aegypti: ¶ & seruierunt
dijs alienis, & adorauerunt eos quos ne-
sciebant, & quibus non fuerant attributi:
27 ¶ idcirco iratus est furor Domini contra
Terram istam, ut induceret super eam om
nia maledicta quæ in hoc uolumine scri-
28 pta sunt: ¶ & eiecit eos de terra sua in ira,
& in furore, & in indignatione maxima,
proiecitq. in terram alienam, sicut hodie
29 comprobatur. ¶ Abscondita, Domino
Deo nostro: quæ manifesta sunt, nobis
& filijs nostris vsque in sempiternum, ut ** verba 6*
faciamus uniuersa * legis huius. *MS. H. C. G.*

CAP. XXX.

1 CVm ergo uenerint super te omnes
sermones isti, benedictio siue ma-
ledictio quam proposui in cõspectu
tuo: & ductus pęnitudine cordis tui in vni-
uersis gentibus, in quas disperserit te Do- *" Dominus Deus tuus captiuitatẽ tua*
2 minus Deus tuus, ¶ & reuersus fueris ad
eum, & obedieris eius imperiis, sicut ego
hodie præcipio tibi, cum filiis tuis, in to-
3 to corde tuo, & in tota anima tua: ¶ re- *3 MS.*
ducet " te Dominus Deus tuus de capti- *Rt. H. C.*

uitate tua, 'ac miſerebitur tui, & rurſum
congregabit te de cunctis populis in quos
te ante diſperſit. ¶ Si ad cardines cęli fueris 4
diſſipatus, inde te retrahet Dominus Deus
2. Mach. 1 46. 2. 18.
tuus; ¶ ‖ & aſſumet, atque introducet in 5
Terram quam poſſederũt patres tui, & ob-
tinebis eam: & benedicens tibi, maioris
numeri te eſſe faciet, quàm fuerint patres
tui. ¶ Circuncidet Dominus Deus tuus cor 6
tuum, & cor ſeminis tui: ut diligas Domi-
"ex M S. B G. Textus autem ſuffragantur Rab. H. & C.
num Deum tuum" in 'toto corde tuo, &
in tota anima tua, ut poſſis uiuere. ¶ Om- 7
nes autem maledictiones has conuertet
ſuper inimicos tuos, & eos qui oderunt
te, & perſequuntur. ¶ Tu autem reuertẽ- 8
ris, & audies uocem Domini Dei tui: fa-
ciesq. uniuerſa mãdata quæ ego præcipio
tibi hodie: ¶ & abundare te faciet Domi- 9
nus Deus tuus in cunctis operibus manuũ
tuarum, in ſobole uteri tui, & in fructu iu-
mentorum tuorum, in ubertate terræ
tuæ, & in rerum omnium largitate. Reuer
tetur enim Dominus, ut gaudeat ſuper te
in omnibus bonis, ſicut gauiſus eſt in pa-
tribus tuis: ¶ ſi tamen audieris uocem Do- 10
mini Dei tui, & cuſtodieris præcepta eius,
& ceremonias, quæ in hac lege conſcripta
ſunt: & reuertaris ad Dominum Deum tuũ
in toto corde tuo, & in tota anima tua.
Rom. 10. 6
¶ ‖ Mandatum hoc quod ego præcipio tibi 11
hodie, non ſupra te eſt, neque procul poſi-
tum, ¶ nec in cęlo ſitum, ut poſſis dicere, 12
Quis noſtrum ualet ad cęlum aſcendere, ut
deferat illud ad nos, ut audiamus atq; ope
re compleamus? ¶ Neque trans mare poſi- 13
tum: ut cauſeris, & dicas, Quis e nobis po-
terit transfretare mare, & illud ad nos uſq;
deferre: ut poſſimus audire, & facere quod
præceptũ eſt? ¶ Sed iuxta te eſt ſermo ual- 14
de, in ore tuo & in corde tuo, ut facias illũ.
¶ Conſidera quòd hodie propoſuerim in 15
conſpectu tuo uitam & bonum, & e cõtra-
rio mortem & malum: ¶ ut diligas Domi- 16
num Deum tuum, & ambules in uijs eius,
& cuſtodias mandata illius ac ceremonias
atque iudicia: & uiuas, atque multiplicet
"ingrederis M S q. R.
te, benedicatq. tibi in Terra ad quam "in-
grederis' poſſidendam. ¶ Si autem auer- 17
ſum fuerit cor tuum, & audire nolueris,
atq; errore deceptus adoraueris deos alie-
nos, & ſeruieris eis: ¶ prædico tibi hodie 18
quod pereas, & paruo tempore morêris in
Terra, ad quam Iordane tranſmiſſo ingre-
dieris poſſidendam, ¶ Teſtes inuoco hodie 19
cęlum & terram, quod propoſuerim uobis
"mortem 6 M S. H. C. G.
uitam & "bonum', benedictionem & ma-
ledictionem. Elige ergo uitam, ut & tu ui-
uas, & ſemen tuum: ¶ & diligas Dominum 20
Deum tuum, atque obedias uoci eius, & il-
li adhæreas (ipſe eſt enim uita tua, & lon-
gitudo dierum tuorum) ut habites in Ter-
ra, pro qua iurauit Dominus patribus tuis
Abrahã, Iſaac, & Iacob, ut daret eam illis.

CAP. XXXI.

ABijt itaque Moyſes, & locutus eſt 1
omnia uerba hęc ad uniuerſum Iſ-
rael, ¶ & dixit ad eos, Centum ui- 2
ginti annorum ſum hodie, non poſſum ul-
tra egredi & ingredi, præſertim cum & Do
Sup. 3. 26 Num. 27. 18.
minus dixerit mihi, ‖ Non tranſibis Iorda-
nem iſtum. ¶ Dominus ergo Deus tuus trã- 3
ſibit ante te. ipſe delebit omnes gẽtes has
in conſpectu tuo, & poſſidebis eas: & Io-
ſue iſte tranſibit ante te, ſicut locutus eſt
4 Dominus. ¶ Facietq. Dominus eis ‖ ſicut
Num. 21 24.
fecit Sehon & Og regibus Ammorrhæorũ,
"deleuitq 3 MS. H. C. G.
5 & terræ eorum, "delebitq.' eos. ¶ Cum
ergo & hos tradiderit vobis, ſimiliter facie-
Sup. 7. 1.
6 tis eis, ſicut præcepi uobis. ¶ ‖ Viriliter agi-
te, & confortamini: nolite timere, nec pa-
ueatis ad conſpectum eorum: quia Domi-
nus Deus tuus ipſe eſt ductor tuus, & non
7 dimittet, nec derelinquet te. ¶ Vocauitq.
Moyſes Ioſue, & dixit ei coram omni Iſ-
rael, Confortare, & eſto robuſtus: tu enim
introduces populum iſtum in Terram quã
daturum ſe patribus eorum iurauit Domi-
8 nus, & tu eam ſorte diuides. ¶ Et Dominus
qui ductor eſt ueſter, ipſe erit tecum: non
dimittet, nec derelinquet te: noli timere,
9 nec paueas. ¶ Scripſit itaque Moyſes le-
gem hanc, & tradidit eam ſacerdotibus fi
lijs Leui, qui portabant arcam fœderis Do
10 mini, & cunctis ſenioribus Iſrael. ¶ Præce-
pitq. eis, dicens, Poſt ſeptem annos, anno
remiſſionis, in ſolemnitate tabernaculo-
11 rum, ¶ conuenientibus cunctis ex Iſrael,
ut appareant in conſpectu Domini Dei tui
in loco quem elegerit Dominus: leges ver
ba legis huius coram omni Iſrael, audien-
12 tibus eis, ¶ & in unum omni populo cõgre
gato, tam uiris quam mulieribus, paruulis
& aduenis qui ſunt intra portas tuas: ut au
dientes diſcant, & timeant Dominum Deũ
ueſtrum, & cuſtodiant, impleantq. omnes
13 ſermones legis huius. ¶ filij quoque eorum
qui nunc ignorant: ut audire poſſint, & ti-
"veſtrum 7 M S. H. C. G.
meant Dominum Deum "ſuum' cunctis
diebus quibus uerſantur in Terra, ad quam
uos Iordane tranſmiſſo pergitis obtinen-
14 dam. ¶ Et ait Dominus ad Moyſen, Ecce
prope ſunt dies mortis tuæ: voca Ioſue, &
ſtate in tabernaculo teſtimonij, ut præci-
piam ei. Abierunt ergo Moyſes & Ioſue,
15 & ſteterunt in tabernaculo teſtimonij: ¶ ap
paruitq. Dominus ibi in columna nubis,
16 quæ ſtetit in introitu tabernaculi. ¶ Di-
xitq. Dominus ad Moyſen, Ecce tu dormies
cum patribus tuis, & populus iſte conſur-
gens fornicabitur poſt deos alienos in Ter
ra ad quam ingreditur ut habitet in ea: ibi
derelinquet me, & irritum faciet fœdus
17 quod pepigi cum eo. ¶ Et iraſcetur furor
meus contra eum in die illo: & dereliu-
quam eum, & abſcondam faciem meã ab
eo, & erit in deuorationem: inuenient eũ
omnia mala & afflictiones, ita ut dicat in
illo die, Vere quia non eſt Deus mecum,
18 inuenerunt me hæc mala. ¶ Ego autẽ ab-
ſcondam, & celabo faciem meam in die il-
lo propter omnia mala quæ fecit, quia ſe-
19 cutus eſt deos alienos. ¶ Nunc itaque ſcri-
bite uobis canticum iſtud, & docete filios
Iſrael: ut memoriter teneant, & ore decã-
tent, & ſit mihi carmen iſtud pro teſtimo-
20 nio inter filios Iſrael. ¶ Introducam enim
eum in Terram, pro qua iuraui patribus
eius, lacte & melle manantem. Cumq. co
mederint, & ſaturati, craſſiq. fuerint, auer-
tentur ad deos alienos, & ſeruient eis: de-
trahentq. mihi, & irritum facient pactum
21 meum. ¶ Poſtquam inuenerint eum ma-
la multa & afflictiones, reſpondebit ei cã-
ticum iſtud pro teſtimonio, quod nulla

^ ut 1 MS R.H. C.G

elebit obliuio ex ore seminis" tui'. Scio
enim cogitationes eius quæ facturus sit
hodie, antequam introducam eum in Terram quam ei pollicitus sum. ♦ Scripsit er- 22
go Moyses canticum, & docuit filios Israel.
♦ Præcepitq. " Dominus' Iosue filio Nun,

9 MS. H C.G. 9. " Moyses.

& ait, Confortare, & esto robustus: tu
enim introduces filios Israel in Terram
quam pollicitus sum, & ego ero tecum.
♦ Postquam ergo scripsit Moyses verba le- 24
gis huius in volumine, atque compleuit, ♦ præcepit Leuitis qui portabant ar- 25
cam fœderis Domini, dicens, ♦ Tollite 26
librum istum, & ponite eum in latere
arcæ fœderis Domini Dei vestri: vt sit
ibi contra te in testimonium. ♦ Ego enim 27
scio contentionem tuam, & ceruicem
tuam durissimam. Adhuc viuente me &
ingrediente uobiscum, semper contentiose egistis contra Dominum: quanto
magis cum mortuus fuero? ♦ Congregate 28
ad me omnes maiores natu per tribus vestras, atque doctores, & loquar audientibus eis sermones istos, & inuocabo contra
eos cælum & terram. ♦ Noui enim quod 29
post mortem meam inique agetis, & declinabitis cito de via quam præcepi vobis:
& occurrent vobis mala in extremo tempore, quando feceritis malum in conspectu Domini, vt irritetis eum per opera manuum vestrarum. ♦ Locutus est ergo Moy- 30
ses audiente vniuerso cœtu Israel verba carminis huius, & ad finem vsque compleuit.

CAP. XXXII.

Audite cæli quæ loquor, audiat terra 1
verba oris mei.
♦ Concrescat in pluuiam doctri- 2
na mea, fluat vt ros eloquium meum, quasi imber super herbam, & quasi stillæ super gramina.
♦ Quia nomen Domini inuocabo: da- 3
te magnificentiam Deo nostro.
♦ Dei perfecta sunt opera, & omnes viæ 4
eius iudicia: Deus fidelis, & absque vlla
iniquitate, iustus & rectus.
♦ Peccauerunt ei-&' non filij eius in sor- 5
dibus, generatio praua atque peruersa.

-6 MS. Rab. H. G.

♦ Hæccine reddis Domino popule stulte 6
& insipiens? nunquid non ipse est pater
tuus, qui posedit te, & fecit, & creauit te?
♦ Memento dierum antiquorum, co- 7
gita generationes singulas: interroga patrem tuum, & annunciabit tibi: maiores
tuos, & dicent tibi.
♦ Quando diuidebat Altissimus gentes: 8
quando separabat filios Adam, constituit terminos populorum iuxta numerum filiorum Israel.
♦ Pars autem Domini, populus eius: Ia- 9
cob funiculus hæreditatis eius.
♦ Inuenit eum in terra deserta, in loco 10
horroris, & uastæ solitudinis: circunduxit eum, & docuit: & custodiuit quasi
pupillam oculi sui.
♦ Sicut aquila prouocans ad uolandum 11
pullos suos, & super eos uolitans, expandit alas suas: & assumpsit eum, atque portauit in humeris suis.

"& 1 MS. H C. Pro Textu laceunt R. & Rab.

♦ Dominus solus dux eius fuit: & non 12
erat cum eo Deus alienus.
♦ Constituit eum super excelsam terram: 13
ut comederet fructus agrorum, "ut'sugeret mel de petra, oleumq. de saxo durissimo.
14 ♦ Butyrum de armento, & lac de ouibus
cum adipe agnorum, & arietum filiorum
Basan, & hircos cum medulla tritici, & sanguinem vuæ biberet meracissimum.
15 ♦ Incrassatus est dilectus, & recalcitrauit: incrassatus, impinguatus, dilatatus,
dereliquit Deum factorem suum, & recessit a Deo salutari suo.
16 ♦ Prouocauerunt eum in dijs alienis, &
in abominationibus ad iracundiam concitauerunt.
17 ♦ Immolauerunt dæmonijs & non Deo,
dijs quos ignorabant: noui recentesq. uenerunt, quos non coluerunt patres eorum.
18 ♦ Deum qui te genuit dereliquisti, & ob- " Dei R.
litus es "Domini' creatoris tui. H.C G.
19 ♦ Vidit Dominus, & ad iracundiam concitatus est: quia prouocauerunt eum filij sui & filiæ.
20 ♦ Et ait, Abscondam faciem meam ab
eis, & considerabo nouissima eorum: generatio enim peruersa est, & infideles filij.
21 ♦ Ipsi me prouocauerunt in eo qui non
erat Deus, & irritauerunt in uanitatibus Rom 10.
suis: & ego prouocabo eos in eo qui nõ est 19.
populus, & in gente stulta irritabo illos. Ier. 15.
22 ♦ Igni succensus est in furore meo, & 14.
ardebit usque ad inferni nouissima: deuorabitq. terram cum germine suo, & montium fundamenta comburet.
23 ♦ Congregabo super eos mala, & sagittas meas complebo in eis.
24 ♦ Cõsumentur fame, & deuorabunt eos
aues morsu amarissimo: dentes bestiarum
immittam in eos, cum furore trahentium
super terram, atque serpentium.
25 ♦ Foris uastabit eos gladius, & intus pauor, iuuenem simul ac uirginem, lactentem cum homine sene.
26 ♦ Et dixi, Vbinam sunt? cessare faciam
ex hominibus memoriam eorum:
27 ♦ Sed propter iram inimicorum distuli:
ne forte superbirent hostes eorum, & dicerent, Manus nostra excelsa, & non Dominus, fecit hæc omnia.
28 ♦ Gẽs absq; consilio est, & sine prudẽtia. " perse-
29 ♦ Vtinam saperent, & intelligerent, ac quatur
nouissima prouiderent. 5 MS.
30 ♦ Quomodo" persequebatur' unus mil- " fugent
le, & duo" fugarent' decem millia? nonne 3 MS.
ideo, quia Deus suus uendidit eos, & Do- " botrus
minus conclusit illos? amarissi-
31 ♦ Nõ enim est Deus noster ut dij eorum: mus 9 MS.
& inimici nostri sunt iudices. R. Rab. G.
32 ♦ De uinea Sodomorum, uinea eorum, Textum
& de suburbanis Gomorrhæ: uua eorum tem alti-
vua fellis, & "botri amarissimi'. pulantur
33 ♦ Fel draconum vinum eorum, & ue- H.
nenum aspidum insanabile. cc Ps 28. 1
34 ♦ Nonne hæc condita sunt apud me, & Rom 12.
signata in thesauris meis? 19.
35 ♦ Mea est vltio, & ego retribuam - eis' Heb. 10.
in tempore, vt labatur pes eorum: iuxta 30.
est dies perditionis, & adesse festinant - 9 MS. H.
tempora. C. G. Legi
36 ♦ Iudicabit Dominus populum suum, & tur ante
in seruis suis miserebitur uidebit quòd in- R. Rab.
firmata sit manus, & clausi quoque defe- & G 9.
cerunt, residuiq. consumpti sunt. " dicent
37 ♦ Et " dicet', Vbi sunt dij eorum, in qui- G.
bus habebant fiduciam?

38 ¶ De quorum uictimis comedebant a-
pes, & bibebant uinum libaminum: sur
gant, & opitulentur uobis, & in necessi-
tate uos protegant.
1. Reg. 2. 6 Tob. 13. 2 Sap. 16. 13. 39 ¶ || Videte quod ego sim solus, & non
sit alius Deus præter me: ego occidam,
& ego uiuere faciam: percutiam, & ego
sanabo, & non est qui de manu mea pos-
sit eruere.
40 ¶ Leuabo ad cœlum manum meam, &
dicam, Viuo ego in æternum.
41 ¶ Si acuero ut fulgur gladium meum
& arripuerit iudicium manus mea: red-
dam ultionem hostibus meis, & his qui
oderunt me retribuam.
42 ¶ Inebriabo sagittas meas sanguine, &
gladius meus deuorabit carnes, de cruore
occisorum, & de captiuitate, nudati ini-
micorum capitis.
2. Mac. 7 6. 43 ¶ Laudate gentes populum eius, qui
sanguinem seruorum suorum ulciscetur:
& uindictam retribuet in hostes eorum, &
propitius erit terræ populi sui.
44 ¶ Venit ergo Moyses, & locutus est om-
nia uerba cantici huius in auribus popu-
45 li, ipse & Iosue filius Nun. ¶ Compleuitq;
omnes sermones istos, loquens ad uniuer-
46 sum Israel. ¶ & dixit ad eos: Ponite cor-
da uestra in omnia uerba quæ ego testifi-
cor uobis hodie: ut mandetis ea filiis ue-
stris custodire, & facere, & implere uni-
* in uolu mine o. uersa quæ scripta sunt * legis huius:
47 ¶ quia non incassum præcepta sunt uo-
bis, sed ut singuli in eis uiuerent: quæ fa-
cientes longo perseueretis tempore in
" ingre-diemini M S. Terra, ad quam Iordane transmisso " in-
48 gredimini' possidendam. ¶ Locutusq; est
Num. 17. 12. Dominus ad Moysen in eadem die, di-
49 cens, ¶ Ascende in montem istum Aba-
rim, id est transituum, in montem Nebo,
qui est in Terra-Moab contra Iericho: &
uide Terram-Chanaan, quam ego tra-
dam filijs Israel obtinendam, & morere
50 in monte. ¶ Quem conscendens iungeris
Num. 20. 25. 23 38 populis tuis, || sicut mortuus est Aaron
frater tuus in monte Hor, & appositus po
Num. 20. 10. 27. 14 51 pulis suis: ¶ quia || præuaricati estis con-
tra me in medio filiorum Israel ad Aquas
-contradictionis in Cades deserti Sin: &
non sanctificastis me inter filios Israel.
52 ¶ E contra uidebis Terram, & non ingredie-
ris in eam quam ego dabo filijs Israel.

CAP. XXXIII.

1 HÆc est benedictio qua benedixit
Moyses homo Dei filijs Israel an-
2 te mortem suam. ¶ Et ait, Do-
minus de Sinai uenit, & de Seir ortus
est nobis: apparuit de monte Pharan, &
cum eo sanctorum millia. In dextera
eius ignea lex.
3 ¶ Dilexit populos, omnes sancti in ma-
Sap. 3. 1. nu illius sunt: || & qui appropinquant pe-
dibus eius, accipient de doctrina illius.
4 ¶ Legem præcepit nobis Moyses, hæredi-
5 tatem multitudinis Iacob. ¶ Erit apud re-
ctissimum rex, congregatis principibus
populi cum tribubus Israel.
6 ¶ Viuat Ruben, & non moriatur, & sit
paruus in numero.
7 ¶ Hæc est Iudæ benedictio, Audi Do-
mine uocem Iudæ, & ad populum suum
introduc eum: manus eius pugnabunt
pro eo, & adiutor illius contra aduersa-
rios eius erit.
8 ¶ Leui quoque ait, Perfectio tua, & do-
ctrina tua uiro sancto tuo, quem proba-
sti in tentatione & iudicasti ad Aquas-con
9 tradictionis ¶ Qui dixit patri suo, & matri
suæ, Nescio uos: & fratribus suis, Ignoro il-
los: & nescierunt filios suos. Hi custodie-
runt eloquium tuum, & pactum tuum ser
10 uauerunt, ¶ iudicia tua o Iacob, & legem
tuam o Israel: ponent thymiama in furo-
re tuo, & holocaustum super altare tuum.
11 ¶ Benedic Domine fortitudini eius, & ope-
ra manuum illius suscipe. Percute dorsa
inimicorum eius: & qui oderunt eum, non
consurgant.
12 ¶ Et Beniamin ait, Amantissimus Do-
mini habitabit confidenter in eo: quasi in
thalamo tota die morabitur, & inter hu
meros illius requiescet.
13 ¶ Ioseph quoque ait, De benedictione
Domini terra eius, de pomis cœli, & ro-
14 re, atque abysso subiacente. ¶ De pomis
15 fructuum Solis ac Lunæ, ¶ de uertice anti-
quorum montium, de pomis collium æ-
16 ternorum: ¶ & de frugibus terræ, & de
plenitudine eius. Benedictio illius || qui Exo. 3.
apparuit in rubo, ueniat super caput Io-
seph, & super uerticem nazaræi inter fra-
17 tres suos. ¶ Quasi primogeniti tauri pul-
chritudo eius, cornua rhinocerotis cor-
nua illius: in ipsis uentilabit Gentes usque
ad terminos terræ. hæ sunt multitudines
Ephraim; & hæc millia Manasse.
18 ¶ Et Zabulon ait, Lætare Zabulon in
exitu tuo, & Issachar in tabernaculis
tuis.
19 ¶ Populos uocabunt ad montem: ibi im-
molabunt uictimas iustitiæ. " Qui 'inun- " Quia H. C G.
dationem maris - quasi lac' sugent, & the-
sauros absconditos arenarum.
20 ¶ Et Gad ait, Benedictus in latitudine H. C G.
Gad: quasi leo requieuit, cepitq; bra-
21 chium & uerticem. ¶ Et uidit principa-
tum suum, quod in parte sua doctor esset
repositus; qui fuit cum principibus popu-
li, & fecit iustitias Domini, & iudicium
suum cum Israel.
22 ¶ Dan quoque ait, Dan catulus leonis,
fluet largiter de Basan.
23 ¶ Et Nephthali dixit, Nephtali abun-
dantia perfruetur, & plenus erit benedi-
ctionibus Domini: mare & meridiem
possidebit.
24 ¶ Aser quoque ait, Benedictus in filijs
Aser, sit placens fratribus suis, & tingat
25 in oleo pedem suum. ¶ Ferrum & æs cal-
ceamentum eius. Sicut dies iuuentutis
26 tuæ, ita & senectus tua. ¶ Non est - Deus'
alius ut Deus rectissimi: ascensor cæli au- 4 MS. R. H. G.
xiliator tuus. Magnificentia eius discur- " Conte-re
27 runt nubes, ¶ habitaculum eius sursum,
& subter brachia sempiterna: eijciet a fa-
cie tua inimicum, dicetq;, " Conte-
rere.'
28 ¶ || Habitabit Israel confidenter, & so- 3 MS. H. C. Verum Textus R. & C. con-formis est Ier. 23 6. 33. 16.
lus. Oculus Iacob in terra frumenti, &
29 uini, cæliq; caligabunt rore. ¶ Beatus es
tu Israel. quis similis tui popule, qui
saluaris in Domino? scutum auxilij tui,
& gladius gloriæ tuæ. negabunt te inimi-
ci tui, & tu eorum colla calcabis.

CAP. XXXIIII.

A Scendit ergo Moyses de campestri- 1
bus Moab super montem Nebo, in
verticem Phasga contra Iericho: ‖
enditq. ei Dominus omnē Terram- Ga-
d vsque Dan, ⁊& uniuersum Nephtali, 2
amq. Ephráim, & Manasse, & omnem

3 terram * vsque ad mare nouissimum, ⁊ &
australem partem, & latitudinem campi
Iericho ciuitatis palmarum vsque Segor.
4 ⁊ Dixitq. Dominus ad eum, Hæc est ter-
ra, pro qua iuraui Abraham, Isaac, & Ia-
cob, dicens, ‖ Semini tuo dabo eam. Vidi-
sti eam oculis tuis, & non transibis ad il-

* Iude 8 MS. R. H.C. G.

Gen. 12.7 13.15.15 18. 26.4

n. ⁊ Mortuusq. est ibi Moyses seruus Do 5
ni, in terra Moab, iubente Domino: ⁊& 6
eliuit eum in valle Terrę-Moab contra
ogor: ‖ &non cognouit homo sepulchrū
s usq; in præsentem diem. ⁊ Moyses cen 7
n & uiginti annorū erat quando mor-
s est: non caligauit oculus eius, nec den
illius moti sunt. ⁊ Fleueruntq. eum filij 8
ael in campestribus Moab triginta die-
: & completi sunt dies planctus lugen-
Moysen. ⁊ Iosue uero filius Nun reple- 9

tus est Spiritu sapiētiæ, quia Moyses posuit
super eum manus suas. Et obedierūt ei filij
Israel, fecerūtq. sicut præcepit Dn̄s Moysi.
10 ⁊ Et non surrexit ultra propheta in Israel
sicut Moyses, quem nosset Dominus facie
11 ad faciem ⁊ in omnibus signis atque por-
tentis, quæ misit per eum, ut faceret in Ter
ra - Aegypti Pharaoni, & omnibus seruis
12 eius, uniuersæq. terræ illius, ⁊ & cunctam
manum robustam, magnaq. mirabilia, quę
fecit Moyses coram uniuerso Israel.

LIBER IOSVE, HEBRAICE, IEHOSVA.

CAPVT PRIMVM.

ET factum est post 1
mortem Moysi ser
ui Domini, ut lo-
queretur Domi-
nus ad Iosue fi-
lium Nun, mini-
strum Moysi, & di-
ceret ei, ⁋ Moyses 2
seruus meus mor-
tuus est: surge, &
transi Iordanem
istum tu & omnis populus tecum, in Ter-
Deut. 11. 24. ram quam ego dabo filijs Israel. ⁋ ‖ Om- 3
nem locum quem calcauerit uestigium pe
Inf. 14. 9. dis uestri, uobis tradam, sicut locutus sum
Moysi. ⁋ A deserto & Libano usque ad flu- 4
uium magnum Euphráten, omnis terra
Hethæorum usque ad mare magnum con
tra Solis occasum erit terminus uester.
⁋ Nullus poterit uobis resistere cunctis die- 5
bus uitæ tuæ: sicut fui cum Moyse, ita ero
Heb. 13. 5 tecum: ‖ non dimittam, nec derelinquam
te. ⁋ Confortare, & esto robustus: tu enim 6
sorte diuides populo huic Terram pro qua
" suis R. H. C. G. iuraui patribus " tuis ' ut traderem eam il-
lis. ⁋ Confortare igitur, & esto robustus 7
ualde: ut custodias, & facias omnem le-
gem, quam præcepit tibi Moyses seruus
meus: ne declines ab ea ad dexteram uel
ad sinistram, ut intelligas cuncta quę agis.
⁋ Non recedat uolumen legis huius ab ore 8
tuo: sed meditaberis in eo diebus, ac no-
ctibus, ut custodias & facias omnia quæ
scripta sunt in eo: tunc diriges uiam tuã,
9 & intelliges eam. ⁋ Ecce præcipio tibi,
confortare, & esto robustus. Noli metue-
re, & noli timere: quoniam tecum est Do-
minus Deus tuus in omnibus ad quæcũq;
10 perrexeris. ⁋ Præcepitq; Iosue principibus
populi, dicens: Trãsite per mediũ castrorũ,
11 & imperate populo, ac dicite: ⁋ Præpara-
te uobis cibaria: quoniã post diẽ tertium
transibitis Iordanẽ, & intrabitis ad possidẽ
dam Terrã quã Dñs Deus uester daturus
12 est uobis. ⁋ Rubenitis quoque & Gaditis,
13 & dimidiæ tribui Manasse ait, ⁋ Memen-
tote sermonis ‖ quem pręcepit uobis Moy- Num. 32. 20.
ses famulus Domini, dicens: Dñs Deus ue-
ster dedit uobis requiẽ, & omnẽ Terram.
14 ⁋ Vxores uestræ, & filij, ac iumenta mane-
bunt in Terra quam tradidit uobis Moy-
ses trans Iordanem: uos autẽ transite ar-
mati ante fratres uestros, omnes fortes
15 manu, ⁋ & pugnate pro eis, donec det Do
minus requiem fratribus uestris, sicut &
uobis dedit, & possideant ipsi quoque Ter-
ram quam Dominus Deus uester daturus
est eis: & sic " reuertimini ' in Terram pos- " reuertemini R. H.
sessionis uestræ, & habitabitis in ea quam C. G.
uobis dedit Moyses famulus Dñi trans Ior
16 danẽ contra Solis ortum. ⁋ Responderũtq;
ad Iosue, atque dixerunt, Omnia quæ pręce-
cepisti nobis, faciemus: & quocunq; mise-
17 ris, ibimus. ⁋ Sicut obediuimus in cunctis
Moysi, ita obediemus & tibi: tantũ sit Dñs
18 Deus tuus tecũ, sicut fuit cum Moyse. ⁋ Qui
contradixerit ori tuo, & non obedierit cũ-
ctis sermonibus quos pręceperis ei, moria-
tur. tu tantum confortare, & uiriliter age.

CAP.

C A P. II.

1 MIsit igitur Iosue filius Nũ de Setim
duos uiros exploratores in abscon
dito: & dixit eis, Ite, & considerate
Terrã urbemq. Iericho. Qui pergentes in-
gressi sunt domum mulieris meretricis, no
2 mine Rahab, & quieuerunt apud eã. ✝Nun
ciatumq. est regi Iericho, & dictũ, Ecce uiri
ingressi sunt huc per noctẽ de filijs Israel,
3 ut explorarent Terrã. ✝ Misitq. rex Iericho
ad Rahab dicẽs: Educ uiros qui uenerũt ad
te, & ingressi sunt domũ tuã: exploratores
quippe sunt, & omnẽ Terrã considerare ue
4 nerunt. ✝Tollensq. mulier uiros, abscondit,
& ait Fateor uenerunt ad me, sed nesciebã
5 unde essent. ✝ cũq. porta clauderetur in te-
nebris, & illi pariter exierunt, nescio quo
abierũt: persequimini cito, & cõprehende-
6 tis eos ✝Ipsa autẽ fecit ascẽdere uiros in so
larium domus suæ, operuitq. eos stipula lini,
7 quæ ibi erat. ✝Hi autẽ qui missi fuerãt, secu
ti sunt eos per uiã quę ducit ad ^uadũ Ior-
danis: illisq. egressis statim porta clausa est
8 ✝Necdũ obdormierant qui latebãt, & ecce
9 mulier ascendit ad eos, & ait, ✝ Noui quod
Dñs tradiderit uobis Terrã*: etenim irruit
in nos terror uester, & elanguerunt omnes
10 habitatores Terrę. ✝Audiuimus quod sicca
uerit Dñs aquas Maris rubri ad uestrũ in-
troitum, quãdo egressi estis ex Ægypto: &
quæ feceritis duobus Amorrhæorum regi-
bus qui erant trans Iordanem, Sehon &
11 Og, quos interfecistis. ✝ Et hæc audientes
pertimuimus, & elanguit cor nostrum, nec
remãsit in nobis spiritus ad introitum ve-
strum: Dñs enim Deus uester ipse est Deus
12 in cęlo sursum, & in terra deorsum. ✝Nunc
ergo iurate mihi per Dominum, ut quo-
modo ego misericordiam feci uobiscum,
ita & vos faciatis cum domo patris mei:

13 detisq. mihi uerum signum: ✝^ut saluetis
patrem meum, & matrem, fratres ac soro-
res meas, & omnia quæ illorum sunt, &
14 eruatis animas nostras a morte. ✝Qui re-
sponderunt ei, Anima nostra sit pro uobis
in mortem, si tamen non prodideris nos.
cũq. tradiderit nobis Dñs Terrã, faciemus
15 in te misericordiã, & ueritatẽ ✝Demisit er
go eos per funẽ de fenestra: domus enim
16 eius hærebat muro. ✝Dixitq. ad eos. Ad mõ
tana conscendite, ne forte occurrãt uobis
reuertẽtes: ibiq. latitate trib^us diebus, donec
17 redeant: & sic ibitis p uiã uestrã ✝Qui dixe
rũt ad eã, Innoxij erimus a iuramento hoc
18 quo adiurasti nos, ✝si ingredientibus nobis
Terrã, signum*fuerit funiculus iste cocci-
neus, & ligaueris eũ in fenestra, p quã de-
misisti nos: & patrẽ tuũ ac matrẽ, fratresq.
& omnẽ cognationẽ tuã congregaueris in
19 domũ tuã. ✝Qui ostiũ domus tuæ egressus
fuerit, *sanguis ipsius erit in caput eius, &
nos erimus ^alieni. Cũctorũ autẽ sanguis
qui tecum in domo fuerint, redundabit in
20 caput nostrũ, si eos aliquis tetigerit. ✝Quòd
si nos prodere uolueris, & sermonẽ istum
proferre in mediũ, erimus mũdi ab hoc iu
21 ramento quo adiurasti nos. ✝Et illa respon
dit, Sicut locuti estis, ita fiat. dimittẽsq. eos
ut pgerent, appendit funiculũ coccineũ in
22 fenestra. ✝Illi vero ambulãtes peruenerũt
ad montana, & manserunt ibi tres dies, do
nec reuerterentur qui fuerant persecuti;
quærentes enim per omnẽ uiã, nõ repere-
23 runt eos. ✝Quibus urbem ingressis, reuersi
sunt, & descẽderũt exploratores de mõte:
& transmisso Iordane, uenerunt ad Iosue
filiũ Nun, narraueruntq. ei omnia quæ ac-
ciderant sibi, atque dixerunt, Tradidit Dñs
omne terrã hãc in manũs nostras, & timo-
re prostrati sunt cuncti habitatores eius.

Iac.2.25. Heb. 11. 31.

^ vada MS. H. G.

* sicam MS.

Num.21. 24.

^ [illegible] MS. H.C.G.q.

*non MS. 7.R.

*reus sibi erit. Additur a 8.q ex altera translatione. quod enim Latinus interpres sementibus septuaginta his, reddiderunt verbis.

^innoxij 6 MS.

C A P. III.

1 IGitur Iosue de nocte consurgens mo-
uit castra: egredientesq. de Setim,
uenerunt ad Iordanem ipse, & omnes fi-
lij Israel, & morati sunt ibi per tres dies.
2 ✝ Quibus euolutis transierunt præco-

nes

transiret per castrorum medium, ¶ & clamare 3
coeperunt, Quando uideritis arcam foede-
ris Domini Dei uestri, & sacerdotes stir-
pis Leuiticæ portantes eam, uos quoque
consurgite, & sequimini præcedentes:
¶ sitq. inter uos & arcam spatium cubito- 4
rum duûm millium: ut procul uidere pos-
sitis, & nosse per quam uiam ingrediami-
ni: quia prius non ambulastis per eam. &
cauete ne appropinquetis ad arcam. ¶ Di- 5
xitq. Iosue ad populum, Sanctificamini:
cras enim faciet Dominus inter uos mira-
bilia. ¶ Et ait ad sacerdotes, Tollite arcam 6
fœderis, & præcedite populum. Qui iussa
complentes, tulerunt & ambulauerũt an-
te eos. ¶ Dixitq. Dominus ad Iosue, Hodie 7
incipiam exaltare te coram omni Israël:
ut sciant quod sicut cum Moyse fui, ita &
tecum sim. ¶ Tu autem præcipe sacerdoti- 8
bus qui portant arcam fœderis, & dic eis,
Cum ingressi fueritis partem aquę Iorda-
nis, state in ea. ¶ Dixitq. Iosue ad filios If- 9
raël, Accedite huc, & audite " uerbum' Do-
mini Dei uestri. ¶ Et rursum, In hoc, inquit, 10
scietis quod Dominus Deus uiuens in me-
dio uestri est, & disperdet in conspectu ue-
stro Chananæum & Hethæum, Heuæum
& Pherezæum, Gergesæum quoque & Ie-
busæum, & Amorrhæum. ¶ Ecce, arca fœde- 11
ris Domini omnis terræ antecedet uos per
Iordanem. ¶ Parate duodecim uiros de * 12
tribus Israël, singulos per singulas tribus.
¶ Et cum posuerint uestigia pedum suorũ 13
sacerdotes qui portant arcam * Domini
Dei uniuersę terræ in aquis Iordanis, aquę
quæ inferiores sunt, decurrent atque de-
ficient: quæ autem desuper ueniunt, || in
una mole consistent. ¶ Igitur egressus est 14
populus de tabernaculis suis, ut tran-
siret Iordanem: & sacerdotes qui por-
tabant arcam fœderis pergebant ante
eum. ¶ Ingressisq. eis Iordanem, & pe- 15
dibus eorum in parte aquæ tinctis, (||
Iordanis autem ripas aluei sui tempore
messis impleuerat) ¶ steterunt aquæ de- 16
scendentes in loco uno, & ad instar
montis intumescentes apparebant pro-
cul ab urbe quæ uocatur " Edom ' us-
que ad " locum ' Sarthan, quæ au-
tem inferiores erant, in Mare solitudi-
nis (quod nunc uocatur mortuum) de-
scenderunt, usquequo omnino deficerent.
Populus autem incedebat contra " Ior-
danem ' : ¶ & sacerdotes qui portabant 17
arcam fœderis Domini, stabant super
siccam humum in medio Iordanis ac-
cincti, omnisq. populus per arentem
alueum transibat.

> " uerba 6 MS. H. C. Textus autem cõformis est G.
> * duodecim MS. q.
> * fœderis MS R G. Ab H. a- rem & C. non legitur.
> Ps. 113. 3.
> Act. 7. 45.
> Eccl. 24 36.
> " Adam 12. MS. H C. G.
> " latas 1 MS R. H. C.
> " partem G.
> " Ierico. R. H. C. G.

CAP. IIII.

Quibus transgressis dixit Dominus 1
ad Iosue, ¶ Elige duodecim uiros 2
singulos per singulas tribus. ¶ & 3
præcipe eis ut tollant de medio Iordanis
alueo, ubi steterunt pedes sacerdotum,
duodecim durissimos lapides, quos pone-
tis in loco castrorum ubi fixeritis hac no-
cte tentoria. ¶ Vocauitq. Iosue duodecim 4
uiros quos elegerat de filijs Israël singulos
de singulis tribubus, ¶ & ait ad eos, Ite an- 5
te arcam Domini Dei uestri ad Iordanis
medium, & portate inde singuli singu-
los lapides in humeris uestris, iuxta nu-
6 merum filiorum Israël, ¶ ut sit signum
inter uos. & quando interrogauerint
uos filij uestri cras, dicentes, Quid sibi
7 uolunt isti lapides? ¶ respondebitis eis,
Defecerunt aquæ Iordanis ante ar-
cam fœderis Domini, cum transiret
eum: idcirco positi sunt lapides isti
in monimentum filiorum Israël us-
8 que in æternum. ¶ Fecerunt ergo filij
Israël sicut præcepit eis Iosue, portan-
tes de medio Iordanis alueo duodecim
lapides, ut Dominus ei imperarat, iux-
ta numerum filiorum Israël, usque ad lo-
cum in quo castrametati sunt, ibiq. posue-
9 runt eos. ¶ Alios quoque duodecim lapides
posuit Iosue in medio Iordanis alueo, ubi
steterunt sacerdotes, qui portabant arcam
fœderis Domini': & sunt ibi usque in præ-
10 sentem diem. ¶ Sacerdotes autem qui
portabant arcam, stabant in Iordanis
medio, donec omnia complerentur quæ
Iosue, ut loqueretur ad populum, præ-
ceperat Dominus, " & ' dixerat ei Moy-
ses. Festinauitq. populus, & transijt.
11 ¶ Cumq. transissent omnes, transiuit &
arca Domini, sacerdotes quoque per-
12 gebant ante populum. ¶ Filij quoque
Ruben, & Gad, & dimidia tribus Ma-
nasse, armati præcedebant fratres suos
filios Israël sicut eis præceperat Moy-
13 ses: ¶ & quadraginta pugnatorum mil-
lia per turmas, & cuneos, incedebant
per plana atque campestria urbis Ieri-
14 cho. ¶ In die illo magnificauit Do-
minus Iosue coram omni Israël, ut
timerent eum, sicut timuerant Moy-
15 sen dum adhuc uiueret. ¶ Dixitq. ad
16 eum, ¶ Præcipe sacerdotibus qui por-
tant arcam fœderis ut ascendant de Ior-
17 dane. ¶ Qui præcepit eis, dicens: Ascen-
18 dite de Iordane. ¶ Cumq. ascendissent
portantes arcam fœderis Domini, &
siccam humum calcare cœpissent, re-
uersæ sunt aquæ in alueum suum, &
19 fluebant sicut ante consueuerant. ¶ Po-
pulus autem ascendit de Iordane deci-
mo die mensis primi, castrametati sunt
in Galgalis contra Orientalem plagam
20 urbis Iericho. ¶ Duodecim quoque lapi-
des, quos de Iordanis alueo sumpserant,
21 posuit Iosue in Galgalis, ¶ & dixit ad
filios Israël, Quando interrogauerint fi-
lij uestri cras patres suos, & dixerint
22 eis, Quid sibi uolunt lapides isti? ¶ do-
cebitis eos, atque dicetis, Per arentem
alueum transiuit Israël Iordanem istum,
23 ¶ siccante Domino Deo " nostro ' aquas
eius in conspectu " nostro ', donec "
transiretis ' : sicut fecerat prius in ma-
ri rubro, quod siccauit donec transi-
24 remus: ¶ ut discant omnes terrarum
populi fortissimam Domini manum, ut
& uos timeatis Dominum Deum ue-
strum omni tempore.

> ' 5 MS. H. C. A. G. autem legitur.
> " ut 1 MS. H. C G.
> Nu. 32. 29.
> " uestro 5 MS. H C. G. q.
> " uestro 4 MS. H. C.
> " eorũ G.
> " transiremus MS. q.
> Exo. 14. 21.

CAP. V.

1 Postquam ergo audierunt omnes re-
ges Amorrhæorum, qui habitabant
trans Iordanem ad Occidentalem
plagam, & cuncti reges Chanaan, qui pro-
pinqua possidebant magni maris loca,

quod

quod siccauerit Dominus fluenta Iordanis
coram filijs Israel donec transirent, disso-
lutum est cor eorum,& nō remansit in eis
spiritus, timentium introitum filiorum Is-
raël. Eo tempore ait Dominus ad Iosue, 2
Fac tibi cultros lapideos, & circuncide se-
cundo filios Israël. Fecit quoque quod 3
iusserat Dominus, & circuncidit filios Is-
raël in colle præputiorum. Hæc autem 4
causa est secundæ circuncisionis, Omnis
populus qui egressus est de Aegypto gene-
ris masculini, uniuersi bellatores uiri, mor
tui sunt in deserto per longissimos uiæ cir-
cuitus, qui omnes circuncisi erant. Popu 5
lus autem qui natus est in deserto, per 6
quadraginta annos itineris latissimæ soli-
tudinis incircuncisus fuit: donec consume
rentur qui non audierant uocem Domini,
& quibus ante iurauerat ut ostenderet
eis terram * lacte & melle manantem.
Horum filij in locum successerunt patrū, 7
& circuncisi sunt a Iosue: quia sicut nati
fuerant, in præputio erant, nec eos in uia
aliquis circunciderat. Postquam autem 8
omnes circuncisi sunt, manserunt in eodē

Fecitq; M S R C. G.
ut non M S. R. C. G.
* de qua iurauerat Dominus patribus eorum.

9 castrorū loco, donec sanarentur. Dixitq.
Dominus ad Iosue, Hodie abstuli oppro-
brium Aegypti a uobis. Vocatumq. est no-
men loci illius Galgala, usq; in præsentem
10 diem. Manseruntq. filij Israel in Galgalis,
& fecerunt Phase quartadecima die men-
sis ad uesperum in campestribus Iericho:
11 & comederunt de frugibus Terræ die al-
tero, azymos panes, & polentam eiusdem
12 anni. Defecitq. manna postquam comede
runt de frugibus Terræ, nec usi sunt ultra
cibo illi filij Israel, sed comederunt de fru
gibus præsentis Anni Terræ Chanaan.
13 Cum autem esset Iosue in agro urbis Ieri
cho, leuauit oculos, & uidit uirum stātem
contra se, euaginatum tenentem gladiū,
perrexitq. ad eum, & ait, Noster es, an ad-
14 uersariorum? Qui respondit, Nequa-
quam, sed sum princeps exercitus Domini,
& nunc uenio. Cecidit Iosue pronus in
terrā. Et adorans ait, Quid Dominus meus
15 loquitur ad seruum suum? Solue, in-
quit, calciamentum tuum de pedibus tuis:
locus enim in quo stas, sanctus est. Fecitq.
Iosue ut sibi fuerat imperatum.

quod auferret a nobis terram M.C G.
Exo.23. 23.
Exo.3. 5.

C A P. VI.

IEricho autem clausa erat atq; munita, 1
timore filiorum Israël, & nullus egre-
di audebat aut ingredi. Dixitq. Domi- 2
nus ad Iosue. Ecce dedi in manus tuas Ie-
richo,& regem eius, omnesq. fortes uiros.
Circuite urbem cuncti bellatores semel 3
per diem: sic facietis sex diebus. Septimo 4
autem die sacerdotes tollent septem bucci
nas, quarū usus est in iubileo,& præcedent
arcam fœderis: septiesq. circuibitis ciuita-
tem,& sacerdotes clangēt buccinis. Cūq. 5
insonuerit uox tubæ longior atque conci
sior,& in auribus uestris increpuerit, con-
clamabit omnis populus uociferatione ma-
xima,& muri funditus corruent ciuitatis
ingredienturq. singuli per locum contra

manus * 3 MS. C.

6 quem steterint. Vocauit ergo Iosue filius
Nun sacerdotes,& dixit ad eos, Tollite ar-
cam fœderis:& septem alij sacerdotes tol-
lant septem iubileorum buccinas, & ince-
7 dant ante arcam Domini. Ad populum
quoque ait, Ite, & circuite ciuitatem, arma
8 ti præcedentes arcam Domini. Cumq. Io-
sue uerba finisset, & septem sacerdotes se-
ptem buccinis clangerent ante arcam fœ-
9 deris Domini, omnisq. præcederet arma
tus exercitus, reliquum uulgus arcam se-
quebatur, ac buccinis omnia concrepabāt.
10 Præceperat autem Iosue populo, dicens:
Non clamabitis, nec audietur uox uestra,
neque ullus sermo ex ore uestro egredie-
tur: donec ueniat dies in quo dicam uo-
11 bis, Clamate & uociferamini. Circui-

uit

uit ergo arca Domini ciuitatem ſemel per
diem, & reuerſa in caſtra, manſit ibi. Igi- 12
tur Ioſue de nocte conſurgente, tulerunt
ſacerdotes arcam Domini, & ſeptem ex eis, 13
ſeptem buccinas, quarum in iubileo uſus
eſt: præcedebantq. arcam Domini ambu-
lantes atque clangentes: & armatus popu-
lus ibat ante eos, uulgus autem reliquum
ſequebatur arcam, & buccinis perſonabat.
Circuieruntq. ciuitatem ſecundo die ſe- 14
mel, & reuerſi ſunt in caſtra. Sic fecerunt
ſex diebus. Die autem ſeptimo dilucu- 15
lo conſurgentes, circuierunt urbem, ſicut
diſpoſitum erat ſepties. Cumq. ſeptimo 16
circuitu clangerẽt buccinis ſacerdotes, di-
xit Ioſue ad omnem Iſrael, Vociferamini:
tradidit enim uobis Dominus ciuitatem:
ſitq. ciuitas hæc anathema: & omnia quę 17
in ea ſunt, Domino. ſola Rahab meretrix
Sup. 2. 4. Heb. 11. 30. uiuat cum uniuerſis qui cum ea in domo
ſunt: abſcondit enim nuntios quos dire-
ximus. Vos autem cauete ne de his quæ 18
** nobis M S. R.* præcepta ſunt * quippiam contingatis, &
ſitis præuaricationis rei, & omnia caſtra
" & 6 M S. R. H. C. G. Iſrael ſub peccato ſint atque turbentur.
Quicquid autem auri "aut' argenti fue- 19
rit, & uaſorum æneorum ac ferri, Domi-
no conſecretur, repoſitũ in theſauris eius.
Igitur omni populo uociferante, & clan- 20
gentibus tubis, poſtquam in aures multi-
tudinis uox ſonituſq. increpuit, muri illi-
2 Mach. 12. 25. co corruerunt: & aſcendit unuſquiſque
per locum qui contra ſe erat, ceperuntq.
ciuitatem, & interfecerunt omnia quæ 21
erant in ea, a uiro uſque ad mulierem, ab
infante uſque ad ſenem. Boues quoque &
oues, & aſinos in ore gladij percuſſerunt.
Sup. 2. 14. Heb. 11. 33. Duobus autem uiris, qui exploratores 22
miſſi fuerant, dixit Ioſue, Ingredimini do-
mum mulieris meretricis, & producite
Heb. 11. 33. eam, & omnia quæ illius ſunt, ſicut illi
iuramento firmaſtis. Ingreſſiq. iuue- 23
nes, eduxerunt Rahab, & parentes eius,
fratres quoque, & cunctam ſupellectilem
ac cognationem illius, & extra caſtra Iſ-
" fuerant 3 M S. H C. G. raël manere fecerũt. Vrbẽ autem & om- 24
nia quæ "inuenta ſunt' in ea, ſuccẽderũt.
abſque auro & argento, & uaſis æneis, ac
ferro, quæ in ærarium Domini conſecra-
runt. Rahab uero meretricem, & domum 25
patris eius, & omnia quæ habebat, fecit
Ioſue uiuere, & habitauerunt in medio Iſ-
rael uſque in præſentem diem: eo quòd
abſconderit nuncios quos miſerat ut ex-
plorarent Iericho. In tempore illo, im- 26
1 Re. 16. 34. precatus eſt Ioſue, dicens, Maledictus uir
coram Domino, qui ſuſcitauerit, & ædi-
ficauerit ciuitatem Iericho. In primogeni
to ſuo fundamenta illius iaciat, & in no-
uiſſimo liberorum ponat portas eius. Fuit 27
ergo Dominus cum Ioſue, & nomen eius
uulgatum eſt in omni terra.

CAP. VII

Inf. 22. 20. 1 Par. 2. 7. Filij autẽ Iſrael præuaricati ſunt man- 1
datum, & uſurpauerunt de anathe-
mathe. Nam Achan filius Charmi, fi-
lij Zabdi, filij Zare de tribu Iuda, tulit ali-
quid de anathemate: iratuſq. eſt Domi-
nus contra filios Iſrael. Cumq. mitteret 2
Ioſue de Iericho uiros contra Hai, quæ eſt
iuxta Beth-auen, ad Orientalem plagam
oppidi Bet-el dixit eis, Aſcendite & explo-
rate Terram. Qui præcepta complentes
3 explorauerunt Hai. Et reuerſi dixerunt
ei, Non aſcendat omnis populus, ſed duo,
uel tria millia uirorum pergant, & deleãt
ciuitatem: quare omnis populus fruſtra
4 uexabitur cõtra hoſtes pauciſſimos. Aſcẽ-
derunt ergo tria millia pugnatorum. Qui
5 ſtatim terga uertentes, percuſſi ſunt a ui-
ris urbis Hai, & corruerunt ex eis trigin-
ta & ſex homines: perſecutiq. ſunt eos ad-
uerſarij de porta uſque ad Sabarim, & ce-
ciderunt per prona fugientes: pertimuitq.
cor populi, & ad inſtar aquæ liquefactum
6 eſt. Ioſue uero ſcidit ueſtimenta ſua, &
pronus cecidit in terram coram arca Do-
mini uſque ad ueſperam, tam ipſe quam
omnes ſenes Iſrael, miſeruntq. puluerem
7 ſuper capita ſua, & dixit Ioſue, Heu Do-
mine Deus, quid uoluiſti traducere popu-
lum iſtum Iordanem fluuium, ut traderes
nos in manus Amorrhæi, & perderes? uti-
nam ut cœpimus, manſiſſemus trans Ior-
8 danem? Mi Domine Deus, quid dicam,
uidens Iſraelem hoſtibus ſuis terga uertẽ-
9 tem. Audient Chananæi, & omnes ha-
bitatores Terræ, & pariter conglobati cir-
cundabunt nos atque delebũt nomen no-
ſtrum de terra: & quid facies magno no-
10 mini tuo? Dixitq. Dominus ad Ioſue,
11 Surge, cur iaces pronus in terra? Pecca-
uit Iſrael, & pręuaricatus eſt pactum meũ:
tuleruntq. de anathemate, & furati ſunt
atque mentiti, & abſconderunt inter ua-
12 ſa ſua. Nec poterit Iſrael ſtare ante ho-
ſtes ſuos, eoſq. fugiet: quia pollutus eſt
anathemate. non ero ultra uobiſcum, do-
nec conteratis eum qui huius ſceleris reus
13 eſt. Surge, ſanctifica populum, & dic eis,
Sanctificamini in craſtinum: hæc enim di-
cit Dominus Deus Iſrael, Anathema in
medio tui eſt Iſraël: non poteris ſtare corã
hoſtibus tuis donec deleatur ex te qui hoc
14 contaminatus eſt ſcelere. Accedetiſq. ma-
ne ſinguli per tribus ueſtras: & quamcun-
que tribum ſors inuenerit, accedet per co-
gnationes ſuas, & cognatio per domos, do-
15 muſq. per uiros. Et quicunque ille "in'
hoc facinore fuerit deprehenſus, combu- *" eſt qui M S 4.*
retur igni cum omni ſubſtantia ſua: quo-
niam præuaricatus eſt pactum Domini
16 & fecit nefas in Iſraël. Surgens itaque Io-
ſue mane, applicauit Iſrael per tribus ſuas,
17 & inuenta eſt tribus Iuda. Quæ cum iux-
ta familias ſuas eſſet oblata, inuenta eſt fa
milia Zare. Illam quoque per domos of-
18 ferens, reperit Zabdi: cuius domum in
ſingulos diuidens uiros, inuenit Achan
filium Charmi, filij Zabdi, filij Zare de tri-
19 bu Iuda. Et ait Ioſue ad Achan, Fili mi,
da gloriam Domino Deo Iſrael, & confite-
re, atque indica mihi quid feceris, ne ab-
20 ſcondas. Reſponditq. Achan Ioſue, &
dixit ei, Vere ego peccaui Domino Deo Iſ-
21 rael, & ſic & ſic feci. vidi enim inter ſpo-
lia pallium coccineum ualde bonum, &
ducentos ſiclos argenti, regulamq. auream
quinquaginta ſiclorum, & concupiſcens
abſtuli, & abſcondi in terra contra me-
dium tabernaculi mei, argentumq. foſſa
22 humo operui. Miſit ergo Ioſue mini-
ſtros: qui currentes ad tabernaculum il-
lius, repererunt cuncta abſcondita in eo-

dem,

dem loco, & argentum ſimul. ¶ Auferen- 23
teſq. de tentorio tulerunt ea ad Ioſue, &
ad omnes filios Iſrael, proieceruntq. ante
Dominum. ¶ Tollens itaque Ioſue Achan 24
filium Zare, argentumq. & pallium, & au-
ream regulam, filios quoque & filias eius,
boues & aſinos & oues ipſumq. taberna-
culum, & cunctam ſupellectilem (& om-
nis Iſrael cum eo) duxerunt eos ad Vallē
achor, ¶ ubi dixit Ioſue, Quia turbaſti nos, 25
exturbet te Dominus in die hac. Lapida-
uitq. eū omnis Iſrael: & cuncta quæ illius
erant, igne conſumpta ſunt. ¶ Congrega- 26
ueruntq. ſuper eum aceruum magnum la-
pidum, qui permanet uſque in præſen-
tem diem. Et auerſus eſt furor Domini
ab eis. Vocatumq. eſt nomen loci illius,
Vallis achor, uſque hodie.

CAP. VIII.

DIxit autem Dominus ad Ioſue, Ne 1
timeas neque formides: tolle tecum
omnem multitudinem pugnatorū,
& conſurgens aſcende in oppidum Hai,
ecce tradidi in manum tuam regem eius,
& populum, urbemq. & terram. ¶ Facieſq. 2
urbi Hai, & regi eius, ‖ ſicut feciſti Ieri-
cho, & regi illius: prædam uero, & omnia
animantia diripietis uobis: pone inſidias
urbi poſt eam. ¶ Surrexitq. Ioſue, & om- 3
nis exercitus bellatorum cum eo, ut aſcē-
derēt in Hai: & electa triginta millia uiro-
rum fortiū miſit nocte, ¶ præcepitq. eis, 4
dicens, Ponite inſidias poſt ciuitatem: nec
longius recedatis: & eritis omnes parati.
¶ ego autem, & reliqua multitudo, quæ 5
mecum eſt, "aſcendemus' ex aduerſo con-
tra urbem. Cumq. exierint contra nos, ſi-
cut ante fecimus, fugiemus, & terga uerte-
mus: ¶ donec perſequentes ab urbe longius 6
protrahātur, putabunt enim nos fugere ſi-
cut prius. ¶ Nobis ergo fugientibus, & illis 7
perſequentibus, conſurgetis de inſidijs, &
uaſtabitis ciuitatem: tradetq. eam Domi-
nus Deus ueſter in manus ueſtras. ¶ Cumq. 8
ceperitis, * ſuccendite eam, & ſic omnia
facietis, ut iuſſi. ¶ Dimiſitq. eos, & per- 9
rexerunt ad locum inſidiarum, ſederuntq.
inter Bethel, & Hai, ad Occidentalem pla-
gam urbis Hai: Ioſue autem nocte illa in
medio manſit populi, ¶ ſurgenſq. dilucu- 10
lo recenſuit ſocios, & aſcendit cum ſenio-
ribus in fronte exercitus, ¶ uallatus auxi- 11
lio pugnatorum. Cumq. ueniſſent, &
aſcendiſſent ex aduerſo ciuitatis, ſteterunt
ad Septentrionalem urbis plagam, inter
quam & eos erat uallis media. ¶ Quinque 12
autem millia uiros elegerat, & poſuerat
in inſidijs inter "Beth-auen' & Hai ex Oc-
cidentali parte eiuſdem ciuitatis. ¶ om- 13
nis uero reliquus exercitus ad aquilonem
aciem dirigebat, ita ut nouiſſimi multitu-
dinis Occidentalem plagam urbis attinge-
rent. Abijt ergo Ioſue nocte illa, & ſtetit
in uallis medio. ¶ Quod cum uidiſſet rex 14
Hai, feſtinauit mane, & egreſſus eſt cum
omni exercitu ciuitatis, direxitq. aciem
contra deſertum, ignorans quod poſt ter-
gum laterent inſidiæ. ¶ Ioſue uero, & om- 15
nis Iſrael ceſſerunt loco, ſimulantes me-
tum, & fugientes per ſolitudinis uiam.
¶ At illi uociferantes pariter, & ſe mutuo 16
cohortantes, perſecuti ſunt eos. Cumq.

Sup. 6. 20

" accedemus 6 M S. R. H. C. G.

* urbem 1 M S. H. C. G.

" Bethel 1 M S. H. C. Apud G. legitur Bethau: at, non conſtanter.

17 receſſiſſent a ciuitate, ¶ & ne unus quidem
in urbe Hai, & Bethel remanſiſſet qui nō
perſequeretur Iſrael: ſicut eruperant aper-
18 ta oppida relinquentes, ¶ dixit Dominus
ad Ioſue, Leua clypeum qui in manu tua
eſt contra urbem Hai, quoniam tibi tradā
19 eam. ¶ Cumq. eleuaſſet clypeum ex ad-
uerſo ciuitatis, inſidiæ quæ latebant, ſur-
rexerunt confeſtim: & pergentes ad ciui-
tatem, ceperunt, & ſuccenderunt eam.
20 ¶ Viri autem ciuitatis qui perſequebantur
Ioſue, reſpicientes & uidentes fumum ur-
bis ad cęlum uſque conſcendere, non po-
tuerunt ultra huc illucq. diffugere: præ-
ſertim cum hi qui ſimulauerant fugam, &
tendebāt ad ſolitudinem, contra perſequen-
21 tes fortiſſime reſtitiſſent. ¶ Videnſq. Io-
ſue & omnis Iſrael quod capta eſſet ciui-
tas, & fumus urbis aſcenderet, reuerſus
22 percuſſit uiros Hai. ¶ Siquidem & illi qui
ceperant & ſuccēderant ciuitatem, egreſſi
ex urbe contra ſuos, medios hoſtium ferire
cœperunt. Cum ergo ex utraque parte ad-
uerſarij cæderentur, ita ut nullus de tan-
23 ta multitudine ſaluaretur, ¶ regem quoque
urbis Hai apprehenderunt uiuentem, &
24 obtulerunt Ioſue. ¶ Igitur omnibus inter-
fectis qui Iſraelem ad deſerta tendentem
fuerant perſecuti, & in eodem loco gladio
corruentibus, reuerſi filij Iſrael percuſſe-
25 runt ciuitatem. ¶ Erant autem qui in eo-
dem die conciderant a uiro uſque ad mu-
lierem, duodecim millia hominum, om-
26 nes urbis Hai. ¶ Ioſue uero non contraxit
manum, quam in ſublime porrexerat, te-
nens clypeum, donec interficerentur om-
27 nes habitatores Hai. ¶ Iumenta autem &
prædā ciuitatis diuiſerunt ſibi filij Iſrael,
28 ſicut præceperat Dominus Ioſue. ¶ Qui ſuc-
cendit urbem, & fecit eam tumulum ſem-
29 piternum: ¶ regem quoque eius ſuſpendit
in patibulo uſque ad ueſperam & Solis oc-
caſum. Præcepitq. Ioſue, & depoſuerunt
cadauer eius de cruce: proieceruntq. in ip-
ſo introitu ciuitatis, congeſto ſuper eum
magno aceruo lapidum, qui permanet uſ-
30 que in præſentem diem. ¶ Tunc ædifica-
uit Ioſue altare Domino Deo Iſrael in mō
31 te Hebal, ¶ ‖ ſicut præceperat Moyſes famu-
lus Domini filijs Iſrael, & ſcriptum eſt in
uolumine legis Moyſi, Altare de lapidibus
impolitis quos ferrum non tetigit: & obtu-
lit ſuper eo holocauſta Domino, immo-
32 lauitq. pacificas uictimas. ¶ Et ſcripſit ſu-
per lapides Deuteronomium legis Moyſi,
quod ille digeſſerat coram filijs Iſrael.
33 ¶ Omnis autem populus, & "omnes' ma-
iores natu duceſq. ac iudices ſtabant ex
utraque parte arcæ, in conſpectu ſacerdo-
tum qui portabant arcam fœderis Domi-
ni, ut aduena, ita & indigena. Media pars
eorum iuxta montem Garizim, & media
iuxta montem Hebal, ſicut præceperat
Moyſes famulus Domini. Et primum qui-
34 dem benedixit populo Iſrael. ¶ Poſt hæc
legit omnia uerba benedictionis & male-
dictionis, & cuncta quæ ſcripta erant in
35 legis uolumine. ¶ Nihil ex his quæ Moy-
ſes iuſſerat reliquit intactum, ſed uniuer-
ſa replicauit coram omni multitudine Iſ-
raël, mulieribus ac paruulis, & ad adue-
nis, qui inter eos morabantur.

Exo. 20. 25. Deu. 27. 5.

" 1 M S. H. C. G.

CAP. IX.

QVibus auditis, cuncti reges trans 1
Iordanem qui versabãtur in mon-
tanis & campestribus, in maritimis
ac littore magni maris, hi quoque qui ha-
bitabãt iuxta Libanum, Hethæus & Amor
rhæus, Chananæus, Pherezæus, & He-
uæus, & Iebusæus ¶ congregati sunt pa- 2
riter, ut pugnarent contra Iosue & Israel
vno animo, eademq. sententia. ¶ At hi 3
qui habitabant in Gabaon, audientes cun-
cta quæ fecerat Iosue, Iericho & Hai:
*& 3 MS. H.C.G.
¶ *callide cogitantes tulerunt sibi ciba- 4
ria, saccos ueteres asinis imponentes,
& vtres vinarios scissos atque consutos.
¶ calceamentaq. perantiqua quæ ad in- 5
dicium vetustatis pittacijs consuta erant,
induti veteribus vestimentis: panes quo-
que, quos portabant ob viaticum, duri
erant, & in frusta comminuti: ¶ perrexe- 6
runtq. ad Iosue, qui tunc morabatur in
castris Galgalæ, & dixerunt ei, atque si-
mul omni Israeli, De terra longinqua
uenimus, pacem uobiscum facere cu-
pientes. Responderuntq. uiri Israel ad"
"Heuæos H.C.G.
eos', atque dixerunt. ¶ Ne forte in terra 7
quæ nobis sorte debetur, habitetis, &
non possimus fœdus inire uobiscum. ¶ At 8
illi ad Iosue, Serui, inquiunt, tui sumus.
Quibus Iosue ait, Qui nam estis uos? aut
vnde venistis? ¶ Responderunt, De terra 9
longinqua valde, uenerunt serui tui in
nomine Domini Dei tui. Audiuimus enim
famam potentiæ eius cuncta quæ fecit in
Num. 21. 24.
Ægypto, ¶ ‖& duobus regibus Amorrhæo 10
rum qui fuerunt trans Iordanem, Sehon
regi Hesebon, & Og regi Basan, qui erant
in Astaroth: ¶ dixeruntq. nobis seniores, 11
& omnes habitatores Terræ nostræ. Tolli-
te in manibus *cibaria ob longissimam
* vestris 7 MS. R. H.C.
viam, & occurrite eis, & dicite, Serui vestri
sumus, fœdus inite nobiscum. ¶ En, panes 12
quando egressi sumus de domibus nostris,
vt veniremus ad vos, calidos sumpsimus,
nunc sicci facti sunt, & vetustate nimia
comminuti. ¶ vtres vini nouos impleui- 13
mus, nunc rupti sunt & soluti. uestes &
calceamenta quibus induimur, & quæ ha-
bemus in pedibus, ob longitudinem lon-
gioris viæ trita sunt, & pene consumpta.
¶ Susceperunt igitur de cibaris eorum, & 14
2. Re. 21. 2.
os Domini non interrogauerunt ¶ ‖Feciq. 15
Iosue cum eis pacem, & inito fœdere pol-
licitus est vt non occiderentur: principes
quoque multitudinis iurauerunt eis. ¶ Post 16
dies autem tres initi fœderis, audierunt
quod in uicino habitarent, & inter eos fu-
turi essent. ¶ Moueruntq. castra filij Is- 17
rael, & uenerunt in ciuitates eorum die
tertio, quarum hæc vocabula sunt, Ga-
baon, & Caphira, & Beroth, & Cariathia
rim. ¶ Et non percusserunt eos, eo quòd 18
iurassent eis principes multitudinis in no
mine Domini Dei Israël. Murmurauit ita-
que omne vulgus contra principes. ¶ Qui 19
responderunt eis, Iurauimus eis in nomi-
ne Domini Dei Israel; & idcirco non pos-
sumus eos contingere. ¶ Sed hoc faciemus 20
eis. Reseruentur quidem vt viuant, ne con
*eis 7 MS. H.C.G.
tra nos ira Domini concitetur, si peieraue-
rimus *: ¶ sed sic viuant, vt in vsus uni- 21
uersæ multitudinis ligna cædant, aquasq.
comportent. Quibus hæc loquentibus '
22 ¶ vocauit Gabaonitas Iosue, & dixit eis '
Cur nos decipere fraude voluistis vt dice-
retis, Procul valde habitamus a vobis, cum
23 in medio nostri sitis? ¶ Itaque sub maledi-
ctione eritis, & non deficiet de stirpe ve-
stra ligna cædens, aquasq. comportans in
24 domum Dei mei. ¶ Qui responderunt,
Nunciatum est nobis seruis tuis, quod pro-
misisset Dominus Deus tuus Moysi seruo
suo vt traderet vobis omnem Terram, &
disperderet cunctos habitatores eius. Ti-
muimus igitur valde, & prouidimus ani-
mabus nostris, uestro terrore compulsi, &
25 hoc consilium iniuimus. ¶ nunc autem in
manu tua sumus: quod tibi bonum & re-
26 ctum uidetur, fac nobis. ¶ Fecit ergo Io-
sue ut dixerat, & liberauit eos de manu
filiorum Israel, ut non occiderentur.
27 ¶ Decreuitq. in illo die eos esse in mini-
sterio cuncti populi & altaris Domini,
cædentes ligna, & aquas comportan-
tes, usque in præsens tempus; in loco
quem Dominus elegisset.

CAP. X.

1 QVæ cum audisset Adonj-sedec rex
Ierusalem, quod scilicet cepisset Io
sue Hai, & subuertisset eam (sicut
enim fecerat Iericho & regi eius, sic fecit
Hai, & regi illius) & quod transfugissent
Gabaonitæ ad Israel, & essent fœderati eo
2 rum, ¶ timuit valde. Vrbs enim magna erat
Gabaon, & una ciuitatum regalium, &
maior oppido Hai, omnesq. bellatores eius
3 fortissimi. ¶ Misit ergo Adoni-sedec rex Ie
rusalem ad Oham regem Hebron, & ad
Pharam regem Ierimoth, ad Iaphia quo-
que regẽ Lachis, & ad Dabir regem Eglon,
4 dicens. ¶ Ad me ascendite, & ferte præsidiũ,
ut expugnemus Gabaon, quare transfuge-
5 rit ad Iosue, & ad filios Israel. ¶ Congrega
ti igitur ascenderunt quinque reges Amor
rhæorum: rex Ierusalem, rex Hebron, rex
Ierimoth, rex Lachis, rex Eglon, simul cum
exercitibus suis, & castrametati sunt circa
6 Gabaon, oppugnantes eam. ¶ Habitato
res autẽ Gabaon urbis obsessę miserunt ad
Iosue, qui tunc morabatur in castris apud
Galgalam, & dixerunt ei, Ne retrahas ma-
nus tuas ab auxilio seruorum tuorum:
ascende cito, & libera nos, ferq. præsi-
dium: conuenerunt enim aduersum nos
omnes reges Amorrhæorum, qui habi-
7 tant in montanis. ¶ Ascenditq. Iosue de
Galgalis, & omnis exercitus bellatorum
8 cum eo, "uiri' fortissimi. ¶ Dixitq. Domi-
" viri 1 MS. H.C.
nus ad Iosue, Ne timeas eos: in manus
enim tuas tradidi illos: nullus ex eis tibi
9 resistere poterit. ¶ Irruit itaque Iosue su-
per eos repente, tota nocte ascendens de
10 Galgalis: ¶ Et conturbauit eos Dominus
a facie Israel: contriuitq. plaga magna in
Gabaon, ac persecutus est eos per uiam
ascẽsus Beth-horon, & percussit usque Azé
11 ca & Maceda. ¶ Cumq. fugerent filios Is-
raël, & essent in descensu Beth-horon,
Dominus misit super eos lapides magnos
de cælo usq, ad Azéca: & mortui sunt mul-
to plures lapidibus grandinis, quam quos
12 gladio percusserant filij Israel. ¶ Tunc locu-

tus eſt Ioſue Dño in die qua tradidit Amor
rhæũ in cõſpectu filiorũ Iſraël,dixitq́. co-
ſai. 28. rá eis: ‖ Sol contra Gabaon ne mouearis,&
1. Luna contra uallẽ Aialon.♀Steterũtq́. Sol 13
cclſ 46. & Luna , donec ulciſceretur ſe gens de ini-
micis ſuis.Nõ ne ſcriptũ eſt hoc in libro iu-
ſtorũ? Stetit itaq; ſol in medio cęli, & non
feſtinauit occũbere ſpatio unius diei. ♀Nõ 14
fuit antea & poſtea tã longa dies,obediẽte
Dño uoci hominis,& pugnante pro Iſraël.
♀Reuerſusq́. eſt Ioſue cũ omni Iſrael in ca 15
ſtra Galgalæ.♀Fugerãt enim quinq; reges, 16
& ſe abſconderãt in ſpelunca vrbis Mace-
S MS. da.♀Nunciatũq́. eſt Ioſue quod inuenti eſ- 17
in H.C. ſent quinque reges latentes in ſpelunca-\\
vrbis' Maceda. ♀ Qui præcepit ſocijs,& ait, 18
Voluite ſaxa ingentia ad os ſpelũcæ,& po-
nite uiros induſtrios qui clauſos cuſtodiãt:
♀vos autẽ nolite ſtare,ſed perſequimini ho 19
ſtes,& extremos quoſq; fugientiũ cædite :
nec dimittatis eos vrbiũ ſuarũ intrare prę-
ſidia,quos tradidit Dñs Deus in manus ue-
ſtras.♀Cęſis ergo aduerſarijs plaga magna, 20
& vſq; ad internecionẽ pene cõſumptis,hi
qui Iſraël effugere potuerunt,ingreſſi ſunt
ciuitates munitas. ♀ Reuerſusq́. eſt omnis 21
exercitus ad Ioſue in Maceda, ubi tũc erãt
caſtra,ſani, & integro numero:nullusq́. cõ
tra filios Iſraël mutire auſus eſt . ♀ Præce- 22
pitq́.Ioſue,dicẽs,Aperite os ſpelũcę,& pro-
ducite ad me quinq; reges q in ea latitãt.
♀Feceruntq́. miniſtri ut ſibi fuerat impera- 23
eduxe- tũ: & \\adduxerunt' ad eũ quinq; reges de
nt 12 ſpelũca,regẽ Ieruſalẽ,regẽ Hebron,regẽ Ie
s II. G. rimoth,regẽ Lachis,regẽ Eglon.♀Cũq́.\\ ad- 24
educti ducti'eſſent ad eũ,vocauit omnes uiros Iſ-
M S. raël, & ait ad principes exercitus qui ſecũ
G. erãt,Ite,& ponite pedes ſup colla regũ iſto
rũ.Qui cũ perrexiſſent, & ſubiectorũ colla
pedibus calcarẽt,♀rurſum ait ad eos,Nolite 25
timere,nec paueatis.cõfortamini & eſtote
robuſti:ſic enim faciet Dñs cũctis hoſtibus
veſtris aduersũ quos dimicatis.♀Percuſſitq́. 26

Ioſue, & interfecit eos, atq; ſuſpẽdit ſuper
quinq; ſtipites:fuerũtq́. ſuſpẽſi vſq; ad ue-
27 ſperũ.♀Cũq́. occumberet Sol, præcepit ſo-
cijs ut deponerẽt eos de patibulis . Qui de-
poſitos proiecerũt in ſpelũca in qua latue
rant,& poſuerũt ſuper os eius ſaxa ingẽtia,
28 quæ permanent uſque in præſens . ♀ Eodẽ
die Macedam quoq; cepit Ioſue, & percuſ-
ſit in ore gladij . regemq́. illius interfecit,
&omnes habitatores eius:nõ dimiſit in ea
ſaltẽ paruas reliquias. Fecitq́. regi Maceda
29 ſicut fecerat regi Iericho . ♀ Trãſiuit autẽ
cũ omni Iſrael de Maceda in Lebna,& pu-
30 gnabat contra eã: ♀quã tradidit Dñs cũ re-
ge ſuo in manus Iſrael:percuſſerũtq́. urbẽ in
ore gladij , & omnes habitatores eius.non
dimiſerũt in ea ullas reliquias. Feceruntq́.
31 regi Lebna,‖ſicut fecerãt regi Iericho. ♀De Sup.6. 21
Lebna trãſiuit in Lachis cũ omni Iſraël: &
exercitu p gyrũ diſpoſito oppugnabat eã .
32 ♀Tradiditq́. Dñs Lachis in manus Iſrael, &
cepit eã die altero , atq; percuſſit in ore
gladij,omnẽq́. animã quæ fuerat in ea,ſi-
33 cut fecerat Lebna.♀Eo tẽpore aſcẽdit Horã
rex Gazer,ut auxiliaretur Lachis: quẽ per-
cuſſit Ioſue cũ omni populo eius uſq; ad
34 internecionem. ♀Trãſiuitq́. de Lachis in E-
35 glon,& circũdedit , ♀ atq. expugnauit eam
in eadẽ die:percuſſitq́. in ore gladij omnes
animas quę erãt in ea iuxta omnia quę fe-
36 cerat Lachis . ♀ Aſcendit quoq; cũ omni Iſ-
raël de Eglon in Hebrõ, & pugnauit cõtra
37 eã: ♀cepitq́. , & percuſſit in ore gladij,regẽ
quoq; eius,& omnia oppida regionis illius
uniuerſasq́. animas quæ in ea fuerant cõ-
moratæ:nõ reliquit in ea ullas reliqas: ſicut
fecerat Eglon, ſic fecit & Hebrõ,cũcta quæ
38 in ea reperit,cõſumẽs gladio. ♀Inde reuer-
39 ſus in Dabir,♀cepit eã,atq; vaſtauit:regem
quoq; ei⁹atq; oĩa p circuitũ oppida pcuſſit
in ore gladij:nõ dimiſit in ea ullas reliqas:
ſicut fecerat Hebron, & Lebna , & regibus
40 earũ,ſic fecit Dabir, & regi illius.♀Percuſ-

sit itaq; Iosue omnem Terrã montanam,
& meridianã atq; cãpestrẽ, & Asedoth cũ
regibus suis: non dimisit in ea vllas reli-
quias, sed omne qđ spirare poterat inter-
fecit, sicut præceperat ei Dñs Deus Israel
a Cades-barne usq; Gazã. Omnẽ Terram" 41
" *Gosen* MS. H. C.G.
Gessen usq; Gabaon, uniuersosq. reges, & 42
regiones eorum uno impetu cepit atque
uastauit: Dominus enim Deus Israel pu-
gnauit pro eo. reuersusq. est cum omni 43
Israel ad locum castrorum in Galgala.

CAP XI.

1 QVæ cũ audisset Iabin rex Asor, misit
ad Iobab regẽ Madon, & ad regẽ Se
2 meron, atque ad regẽ Achsaph: ad
reges quoq; Aquilonis, q habitabãt in mon
tanis, & in planitie contra meridiem Ce-
neroth, in cãpestribus quoq; & regionibus
3 Dor iuxta mare: Chananęũ quoq; ab Oriẽ
te, & Occidẽte, & Amorrhæũ atq; Hethæũ
ac Pherezæũ, & Iebusæũ in mõtanis, He-
uæũ quoq; q habitabat ad radices Hermõ
4 in Terra Maspha. Egressiq. sunt oẽs cũ tur-
mis suis, populus multus nimis sicut arena
q est in littore maris, equi quoq; & currus
5 immẽsę multitudinis. Cõuenerũtq. oẽs re
ges isti in unũ ad Aquas-merom, ut pugna
6 rẽt cõtra Israel. Dixitq. Dñs ad Iosue, Ne
timeas eos: cras enim hac eadem hora ego
tradã oẽs istos vulnerandos in cõspectu Is-
raël: equos eorũ subneruabis, & curr⁹ igne
7 cõbures. Venitq. Iosue, & oĩs exercitus cũ
eo aduersus illos ad Aquas-merom subito,
8 & irruerũt sup eos: tradiditq. illos Dñs in
manus Israel. Qui pcusserũt eos, & psecuti
sunt usq; ad Sidonẽ magnã, & Aquas-mase
rephoth, cãpũq. Masphe, qui est ad Oriẽtalẽ
illius partẽ. Itaq; percussit oẽs, ut nullas di-
Inf.13.8.
9 mitteret ex eis reliquias: fecitq. sicut pce-
perat ei Dñs, equos eorũ subneruauit, cur-
10 rusq. cõbussit igni. Reuersusq, statim cepit
Asor: & regẽ eius pcussit gladio. Asor enim
antiquitus inter oĩa regna hæc principatũ
11 tenebat. Percussitq. oẽs animas quæ ibidẽ
morabantur: nõ dimisit in ea ullas reliqas,
sed vsq; ad internecionẽ uniuersa uastauit
12 ipsãq. urbẽ" peremit incẽdio. Et oẽs p cir-
" *combus-sit* 1 MS H.C.G.
cuitũ ciuitates, reges quoq; earũ cepit, per-
cussit atq; deleuit, ‖ sicut pceperat ei Moyses
Deu.7.2 *Num.33* 52.
13 famulus Dñi. Absq; vrbibus quæ erant in
collibus, & in tumulis sitę, cæteras succẽdit
Israel: unã tãtũ Asor munitissimã flamma
14 cõsũpsit. omnẽq. pdã istarũ vrbiũ ac iume
ta diuiserũt sibi filij Israel, cũctis homini-
15 bus interfectis. ‖ Sicut pceperat Dñs Moysi
seruo suo, ‖ ita pcepit Moyses Iosue; & ille
Exo.34.11. *Deu.7.2*
uniuersa cõpleuit: non pterijt de uniuersis
mãdatis, nec unũ quidẽ verbũ quod iusse-
16 rat Dñs Moysi. Cepit itaq; Iosue omnem
Terrã montanã, & meridianã, terrãq." Ges
" *Gosen* M.S. H. C. G.
sen, & planitiẽ, & Occidẽtalẽ plagã, mon-
17 tẽq. Israel, & cãpestria eius: & partẽ mõtis
quæ ascẽdit Seir vsq; Baalgad p planitiem
Libani subter mõtẽ Hermon: oẽs reges eo
18 rũ cepit, percussit, & occidit. Multo tẽpore
19 pugnauit Iosue cõtra reges istos. Nõ fuit
ciuitas," q se-non tradereт filijs Israel, pter
- 1 MS. H. C.
" *qua non* G. *Consi-* *m liter* *autem* *Textui,* *legunt* R. *& G.q.*
Heuęũ, qui habitabat in Gabaon, oẽs enim
20 bellãdo cepit. Dñi enim sententia fuerat,
ut indurarẽtur corda eorũ, & pugnarẽt cõ
tra Israel, & caderẽt, & nõ mererẽtur ullã
clemẽtiã, ac perirent, sicut præceperat Dñs
31 Moysi. In illo tẽpore uenit Iosue, & inter-
fecit Enacim de mõtanis Hebron, & Dabir.
& Anab, & de omni monte Iuda, & Israël,
22 vrbesq. eorũ deleuit. Non reliquit ullũ de
stirpe Enacim in Terra filiorũ Israel: absq;
ciuitatibus Gaza, & Geth, & Azoto, in qui-
23 bus solũ relicti sunt. Cepit ergo Iosue om
nẽ Terrã, sicut locutus est Dñs ad Moysen,
& tradidit eã i possessionẽ filijs Israel secũ-
dũ partes, & trib⁹ suas. qeuitq. Terra a plijs.

CAP. XII.

1 HI sunt reges quos percusserunt filij Is-
rael, & possederunt Terram eorum
trans Iordanem ad Solis ortum, a torrẽte
Arnon usque ad montem Hermon, & om
nem Orientalem plagam quæ respicit so-

litudinem. ♀ Schon rex Amorrhæorum, 2
qui "habitauit' in Hesebon, dominatus
est ab Aroer, quæ sita est super ripam tor-
rentis-Arnon, & mediæ partis in valle, di-
midiæq. Galaad, usque ad torrentem-Ie-
boc, qui est terminus filiorum Ammon.
♀ & a solitudine usque ad Mare-Ceneroth 3
contra Orientem, & usque ad Mare-deser-
ti quod est mare salsissimum, ad "Orien-
talem' plagã per uiam quæ ducit Beth-si-
moth: & ab australi parte, quæ subiacet
Asedoth, Phasga. ♀ Terminus Og regis Ba- 4
san, de reliquijs Raphaim, qui habitauit
in Astaroth, & in Edrai, & dominatus est in
monte Hermon, & in Salecha, atq; in uni-
uersa Basan usque ad terminos ♀ Gessuri, 5
& Machati, & dimidiæ partis Galaad: "
terminos' Schon regis Hesebon. ♀ Moyses 6
famulus Domini, & filij Israel percusse-
runt eos, tradiditq. Terram eorum Moyses
in possessionem Rubenitis, & Gaditis, &
dimidiæ tribui Manasse. ♀ Hi sunt reges 7
Terræ, quos percussit Iosue & filij Israel
trans Iordanem ad Occidẽtalem plagam,
a Baalgad in campo Libani, usque ad mõ-
tem * cuius pars ascendit in Seir: tradi-
ditq. eam Iosue in possessionem tribubus
Israel, singulis partes suas, ♀ tam in mõ- 8
tanis, quam in planis atque campestribus.
In "Aseroth', & in solitudine, ac in meri-
die Hethæus fuit & Amorrhæus, Chana-
næus & Pherezæus, Heuæus, & Iebusæus.
♀ Rex Iericho unus: rex Hai, quæ est ex la- 9
tere Beth-el, unus: ♀ rex Ierusalem unus, 10
rex Hebron unus, ♀ rex Ierimoth unus, rex 11
Lachis unus, ♀ rex Eglon unus, rex Gazer 12
unus, ♀ rex Dabir unus, rex Gader unus, 13
♀ rex Herma unus, rex Hered unus, ♀ rex 14
Lebna vnus, rex Adullam unus, ♀ rex Ma- 15
ceda vnus, rex Beth-el vnus, ♀ rex Ta- 16
phua vnus, rex "Opher' vnus, ♀ rex Aphec 17
vnus, rex "Saron' unus, ♀ rex Madon unus, 18
rex Asor vnus, ♀ Rex Semeron * unus, rex 19
Achsaph unus, ♀ Rex Thenac unus, rex Ma- 20
geddo unus, ♀ Rex Cedes unus, rex Iacha- 21
nan Carmeli unus, ♀ rex Dor, & prouinciæ 22
Dor unus, rex Gentium Galgal unus, ♀ rex 23
Thersa unus: omnes reges triginta unus. 24

"hab...a bat 1 MS R H C.G. — " Occi-dentalem O. — " termi-num 7 MS. H. C. suf-fragantur autẽ Textui R. & G. — Iudic. 5. 10. — * L. bani M S. R. — " A'tr-doth 1 MS. H.G. — " Hepher 1 MS H. C. G. — " L. saron 1 MS. H. C. G. — * Moron 1 MS. H. C.

CAP. XIII.

IOsue senex prouectæq; ætatis erat, & 1
dixit Dominus ad eum, Senuisti, &
longæuus es, terraq. latissima derelicta
est, ♀ quæ needum sorte diuisa est: omnis 2
uidelicet Galilæa, Philisthijm, & uniuersa
Gessuri. ♀ A fluuio turbido qui irrigat Ægy- 3
ptum, usque ad terminos Accaron contra
Aquilonem Terra Chanáan: quæ in quin-
que regulos Philisthijm diuiditur, Gazæos,
& Azotios, Ascalonitas, Gethæos, & Acca-
ronitas. ♀ Ad meridiem uero sunt Heuæi, 4
omnis Terra-Chanaan, & Maara Sidonio-
rum usq; Apheca, & terminos Amorrhæi,
♀ eiusq. confinia. Libani quoque regio cõ- 5
tra Orientem a Baal-gad sub monte Her
mon donec ingrediaris Emath. ♀ Omnium 6
qui habitant in monte a Libano, usque ad
Aquas-Maserephot, uniuersiq. Sidonij. Ego
sum qui delebo eos a facie filiorum Israel.
Veniat ergo in partem hæreditatis Israel,
sicut præcepi tibi. ♀ Et nunc diuide Terram 7
in possessionem nouem tribubus, & dimi-
diæ tribui Manasse. ♀ cum qua Ruben & 8

Sup. 11. 8

Gad possederunt terram, ‖ quam tradidit
eis Moyses famulus Domini trans ‖ fenta
9 Iordanis, ad Orientalẽ plagam. ♀ Ab Aroer
quæ sita est in ripa torrentis-Arnon, & in
uallis medio, uniuersaq. cãpestria Medaba,
10 usque Dibon. ♀ & cunctas ciuitates Schon,
regis Amorrhæi, qui regnauit in Hesebon
11 usque ad terminos filiorum Ammom. ♀ &
Galaad ac terminum Gessuri & Machati,
& omnem montẽ Hermon, & uniuersam
12 Basan, usq; ad Salecha, ♀ omne regnum Og
in Basan, qui regnauit in Astaroth, & Edrai
ipse fuit de reliquijs Rhaphaim: percus-
13 sitq. eos Moyses, atque deleuit. ♀ Nolue-
runtq. disperdere filij Israel Gessuri & Ma-
chati: & habitauerunt in medio Israel us-
14 que in præsentem diem. ♀ ‖ Tribui autem
Leui non dedit possessionem: sed sacrificia
& uictimæ Domini Dei Israel, ipsa est eius
15 hæreditas, sicut locutus est illi. ♀ Dedit ergo
Moyses possessionem tribui filiorum Ru-
16 ben iuxta cognationes suas. ♀ Fuitq. termi-
nus eorum ab Aroer, quæ sita est in ripa
torrentis-Arnon, & in ualle eiusdem tor
17 rentis media: uniuersam ♀ planitiem, quæ
ducit Medaba-&'Hesebon, cunctosq. uicu-
los "earum' qui sunt in campestribus: Di-
bon quoque & Bamothbaal, & oppidum
18 Baalmeon, ♀ & Iassa, & Cedimoth, & Me-
19 phaath, ♀ & Chariathaim, & Sabama, & Sa-
20 rathasar in monte conuallis. ♀ Beth-pho-
gor, & Asedoth, Phasga, & Beth-iesimoth,
21 ♀ & omnes urbes campestres, uniuersaq.
regna Schon regis Amorrhæi qui regna-
uit in Hesebon, ‖ quem percussit Moyses
cum principibus Madian: Heuæum, & Re-
cen, & Sur, & Hur, & "Rebe' duces Schon
22 habitatores Terræ. ♀ Et Balaam filiũ Beor
ariolum occiderunt filij Israel gladio cum
23 cæteris interfectis. ♀ Factusq. est terminus
filiorum Ruben Iordanis fluuius. Hæc est
possessio Rubenitarũ per cognationes suas
24 urbiũ & uiculorum. ♀ Deditq. Moyses tri-
bui Gad, & filijs eius per cognationes suas
25 possessionem, cuius hæc diuisio est: ♀ Ter-
minus Iaser, & omnes ciuitates Galaad, &
dimidiã partem terræ filiorum Ammon,
26 usq; ad Aroer quæ est contra Rabba. ♀ & ab
Hesebon usq; "Ramoth', Masphe & Beto-
nim: & a Manáim usq; ad terminos Dabir.
27 ♀ in ualle quoq; Bet-haran, & Bethnem-
ra, & Socoth, & Saphon reliquam partem
regni Schon regis Hesebon: huius quoq; fi-
nis, Iordanis est usq; ad extremam partem
maris Cenereth trans Iordanẽ ad orienta-
28 lem plagam. ♀ hæc est possessio filiorũ Gad
per familias suas, ciuitates, & uillæ earũ.
29 ♀ Dedit & dimidiæ tribui Manasse, filijsq
eius iuxta cognationes suas possessionem,
30 ♀ cuius hoc principium est: a Manáim uni-
uersam Basan, & cuncta regna Og regis
Basan, omnesq. uicos Iair qui sunt in Ba-
31 san: sexaginta oppida. ♀ & dimidiam partẽ
Galaad, & Astaroth, & Edrai urbes regni
Og in Basan: filius Machir, filij Manasse di-
midiæ parti filiorum Machir, iuxta cogna-
32 tiones suas. ♀ Hanc possessionem diuisit
Moyses in campestribus Moab, trãs Iorda-
nem contra Iericho ad Orientalem plagã.
33 ♀ Tribui autem Leui non dedit possessio-
nem: quoniam Dominus Deus Israel ip-
se est possessio eius, ‖ ut locutus est illi.

Nu. 32. 33. — Infr. 24. 4. — Nu. 18. 21. — 1 MS. H. C. — "eius 1. MS. H. C. Pro Textu autem faciunt R. & G. — Num. 31 2. — "Reba 1. M S H. C. — " Rebe. R. G. q. — " Ramath. 1 M S. H. C Conformiter autem Textui, leguntur R. & G. q. — Nu. 18. 20.

CAP.

CAP. XIIII.

HOc est quod possederunt filij Israël 1
in Terra-Chanaan, quam dederunt
eis Eleazar sacerdos, & Iosue filius
Nun, & principes familiarum per tribus
Nu. 34. 4. Israel: ✝ sorte omnia diuidentes, ‖ sicut 2
præceperat Dominus in manu Moysi, no-
" Manass. O. uem tribubus, & dimidiæ tribui. * ✝ Dua- 3
bus enim tribubus, & dimidiæ dederat
Moyses trans Iordanem possessionem ab-
que Leuitis, qui nihil terræ acceperunt in-
ter fratres suos: ✝ sed in eorum successe- 4
runt locum filij Ioseph in duas diuisi tri-
bus, Manasse & Ephraim: nec acceperunt
Leuitæ aliam in terra partem, nisi urbes
ad habitandum, & suburbana earum ad
alenda iumenta & pecora sua. ✝ Sicut præ- 5
ceperat Dominus Moysi, ita fecerunt filij
Israel, & diuiserunt Terram. ✝ Accesse- 6
runt itaque filij Iuda ad Iosue in Galgala,
locutusq. est ad eum Caleb filius Iephone
Nu. 14. 24. Cenezæus, ‖ Nosti quid locutus sit Domi-
nus ad Moysen hominem Dei de me & te
in Cades-barne. ✝ Quadraginta annorum 7
erã quando misit me Moyses Famulus Do-
mini de Cades-barne, ut considerarẽ Ter-
ram, nunciauiq. ei quod mihi uerum ui-
debatur. ✝ Fratres autem mei qui ascen- 8
derant mecum, dissoluerunt cor populi:
& nihilominus ego secutus sum Dominũ
Sup. 1. 3. Deum meum ✝ ‖ Iurauitq. Moyses in 9
die illo, dicens, Terra quam calcauit pes
tuus, erit possessio tua, & filiorum tuo-
" tuum M S. 9. rum in æternum: quia secutus es Domi-
num Deum " meum'. ✝ Concessit ergo 10
Dominus uitam mihi, sicut pollicitus est
usque in præsentem diem. Quadraginta
& quinque anni sunt ex quo locutus est
Dominus uerbum istud ad Moysen, quan-
do ambulabat Israel per solitudinem: ho-
die octaginta quinque annorum sum ✝ sic 11
Eccl. 46. 11. valens, ut eo valebam tempore quando
ad explorandum missus sum: ‖ illius in
me temporis fortitudo usque hodie perse-
uerat, tam ad bellandum, quam ad gra-
diendum. ✝ Da ergo mihi montem istum 12
quem pollicitus est Dominus, te quoque
audiente, in quo Enacim sunt, & urbes
magnæ atque munitæ: si forte sit Domi-
1 Mac. 2. 56. nus mecum, & potuero delere eos; sicut
promisit mihi. ✝ Benedixitq. ei Iosue: & 13
tradidit ei Hebron in possessionem. ✝ at- 14
que ex eo fuit Hebron Caleb filio Iephone
Cenezæo usque in præsentem diem; quia
secutus est Dominum Deum Israel. ✝ No- 15
men Hebron ante uocabatur Cariath-Ar-
be: Adam maximus ibi inter Enacim situs
est: & Terra cessauit a prœlijs.

CAP. XV.

Nu. 34. 3 — S MS. H. C. G. IGitur sors filiorum Iudæ per cognatio- 1
nes suas ista fuit: A termino Edom us-
que ad desertum Sin cõtra Meridiem,
& usque ad extremam partem australis
plagæ ✝ initium eius a summitate maris 2
salsissimi, & a lingua eius, quæ respicit Me-
ridiem. ✝ Egrediturq. contra Ascensum 3
Scorpionis, & pertransit in Sina: ascen-
ditq. in Cades-barne, & peruenit in Es-
" Cariathaim O. ron, ascendens ad Addar, & circumiens "
Carcaa'. ✝ atque inde pertransiens in Ase- 4
mona, & perueniens ad Torrentem-Ægy-
pti: eruntq. termini eius mare magnum.

5 hic erit finis meridianæ plagæ. ✝ At O-
riente uero erit initium mare salsissimum us-
que ad extrema Iordanis: & ea quæ respi-
ciunt ad Aquilonem a lingua maris usque
6 ad eumdem Iordanis fluuium. ✝ ascenditq.
terminus in Beth-hagla, & transit ab Aqui-
lone in Beth-araba: ascendens ad lapi-
7 dem-Boen filij Ruben. ✝ & tendens usque
ad terminos Debera de Valle-achor, cõtra
Aquilonem respiciens Galgala, quæ est ex
aduerso Ascensionis-adommim, ab au-
strali parte torrentis: transitq. aquas quæ
uocantur Fons-solis: & erũt exitus eius ad
8 Fontem-rogel. ✝ ascenditq. per " conual- " uallem 1 MS.
lem' filij Ennom ex latere Iebusæi ad Me-
ridiem, hæc est Ierusalem: & inde se eri-
gens ad uerticem montis, qui est contra
Ge-Ennom' ad Occidentem in summitate
9 Vallis-raphaim contra Aquilonem. ✝ per-
transitq. a uertice montis usque ad fon-
tem aquæ Neptôa: & peruenit usque ad
uicos montis Ephron: inclinaturq. in Baa-
la, quæ est Cariath-iarim, id est, urbs syl-
10 uarum. ✝ & circuit de Baala contra Occi-
dentem, usque ad montem Seir: transitq.
iuxta latus montis Iarim ad Aquilonem
in Cheslon: & descendit in Beth-sames,
11 transitq. in Thamna, ✝ & peruenit contra
Aquilonem partis Accaron ex latere: in-
clinaturq. Sechrona, & transit montem
Baala: peruenitq. in Iebneel, & magni
maris contra Occidentem fine concludi-
12 tur. ✝ hi sunt termini filiorum Iuda per
13 circuitum in cognationibus suis. ✝ Caleb
uero filio Iephone dedit partem in medio
filiorum Iuda, sicut præceperat ei Domi-
nus: Chariath-Arbe patris Enac, ipsa est Iud. 1. 20
14 Hebron. ✝ ‖ deleuitq. ex ea Caleb tres fi-
lios Enac, Sesai & Ahiman & Tholmai de
15 stirpe Enac. ✝ Atque inde conscendens ue-
nit ad habitatores Dabir, quæ prius uoca-
batur Cariath-sepher, id est ciuitas littera-
16 rum. ✝ Dixitq. Caleb, Qui percusserit Ca-
riath-sepher, & ceperit eam, dabo ei
17 Axam filiam meam uxorem. ✝ Cepitq.
eam Othoniel filius Cenez frater Caleb
iunior: deditq. ei Axam filiam suam uxo-
18 rem. ✝ Qui cum pergerent simul, suasa
est a uiro suo ut peteret a patre suo agrũ,
suspirauitq. ut sedebat in asino. Cui Ca-
19 leb, Quid habes, inquit? ✝ At illa respon-
dit, Da mihi benedictionem: Terram au-
stralem & arentem dedisti mihi, iunge &
irriguam. Dedit itaque ei Caleb irriguum
20 superius & inferius. ✝ Hæc est possessio
tribus filiorũ Iuda per cognationes suas.
21 ✝ Eruntq. ciuitates ab extremis partibus
filiorum Iuda iuxta terminos Edom a Me-
22 ridie: Cabseel & Eder & Iagur, ✝ & Cina
23 & Dimona & Adada, ✝ & Cedes & Asor &
24 Iethnam, ✝ Ziph & Telem & Baloth, ✝ Asor
25 noua, & Carioth, Hesron, hæc est Asor.
26 ✝ Amam, Sama, & Molada ✝ & Asergad-
27 da & Hassemon & Beth-phelet, ✝ & Ha-
28 sersual & Bersabee & Baziothia ✝ & Baa-
29 la & Im & Esem, ✝ & Eltholad & Cesil &
30 Harma, & ✝ Siceleg & Medemena & Sen-
31 senna, ✝ Lebaoth & Selim & Aen & Re-
32 mon. omnes ciuitates uigintinouem, &
33 uillæ earum. ✝ in campestribus uero: Estaol
34 & Sarea & Asena, ✝ & Zanoe & Engan-
35 nim & Taphua & Enaim, ✝ & Ierimoth

& Adullam, Socho & Azéca, & Saráim 36
& Adithâim & Gedera & Gederothâim: ur-
bes quatuordecim, & uillæ earum. Sa- 37
nan & Hadaſſa & Magdal-gad, Delean 38
& Maſepha & Iecthel, Lachis & Baſcath 39
& Eglon, Chebbon & Leheman & Ce- 40
thlis & Gideroth & Bethdagon & Naa- 41
ma & Maceda: ciuitates ſexdecim, & uillæ
earum. Labana & Ether & Aſan. Ie- 42
phtha & Eſna & Neſib, & Ceila & Achzib 43
& Mareſa: ciuitates nouem, & uillæ ea- 44
rum. Accaron cum uicis & uillulis ſuis. 45
Ab Accaron uſque ad mare: omnia quæ 46
uergunt ad Azotum & uiculos eius. Azo- 47
tus cum uicis & uillulis ſuis. Gaza cum
uicis & uillulis ſuis, uſque ad Torren-
tem-Ægypti, & mare-magnum terminus
eius. Et in monte: Samir & Iether & 48
Socoth & Danna & Cariathſenna, hæc 49
eſt Dabir. Anab & Iſtemo & Anim, 50
Goſen & Olon & Gilo: ciuitates unde- 51
cim & uillæ earum. Arab & Ruma & 52
Eſaan, & Ianum & Beth-thaphua & A- 53
pheca, Athmatha & Cariath-arbe, hæc 54
eſt Hebron, & Sior: ciuitates nouem, &
uillæ earum. Maon & Charmel & Ziph 55
& Iota, Iezrael & Iucadam & Zanoe, 56
Accain, Gabaa & Thamna: ciuitates 57
decem & uillæ earum. Halhul, & Beth- 58
ſur, & Gedor, Mareth, & Beth-anoth, 59
& Eltecon: ciuitates ſex & uillæ earum.
Cariath-baal, hæc eſt Cariathiarim urbs 60
ſyluarum, & Arebba: ciuitates duæ, & uil-
læ earum. In deſerto Beth-araba, Med- 61
din, & Sachacha & Nebſan, & ciuitas-ſa- 62
lis, & Engaddi: ciuitates ſex, & uillæ earum.
* Iebuſæum autem habitatorem Ieruſa- 63
lem non potuerunt filij Iuda delere: habi-
tauitq. Iebuſæus cum filijs Iuda in Ieruſa-
lem uſque in præſentem diem.

*Sunt ſimul centũ quindecim O.

CAP. XVI.

CEcidit quoque ſors filiorum Ioſeph 1
ab Iordane contra Iericho & aquas
eius, ab Oriente: ſolitudo quæ aſcen
dit de Iericho ad montem Bethel: & 2
egreditur de Beth-el Luzam: tranſitq. ter-
minum Archi, Atharoth. & deſcendit 3
ad Occidentem iuxta terminum Iephleti,
uſque ad terminos Beth-horon inferioris,
& Gazer: finiunturq. regiones eius ma-
ri-magno: poſſederuntq. filij Ioſeph 4
Manaſſes & Ephráim. Et factus eſt ter- 5
minus filiorum Ephráim per cognatio-
nes ſuas: & poſſeſſio eorum contra Orien-
tem Ataroth-addar uſque Beth-horon ſu-
periorem. Egrediunturq. confinia in 6
mare: Machmethath uero Aquilonem
reſpicit, & circuit terminos contra Orien-
tem in Thanathſelo: & pertranſit ab Orien
te Ianoë. deſcenditq. de Ianoë in Ata- 7
roth & Naarátha: & peruenit in Iericho,
egrediturq. ad Iordanem. De Taphúa 8
pertranſit contra mare in Vallem-arun-
dineti, ſuntq. egreſſus eius in mare ſal-
ſiſſimum. hæc eſt poſſeſſio tribus filiorum
Ephráim per familias ſuas. Vrbeſq. ſe- 9
paratæ ſunt filijs Ephráim in medio poſ-
ſeſſionis filiorum Manaſſe, & uillæ ea-
rum. Et non interfecerunt filij Ephráim 10
Chananæum qui habitabat in Gazer: ha-
bitauitq. Chananæus in medio Ephráim
uſque in diem hanc tributarius.

CAP. XVII.

1 CEcidit autem ſors tribui Manaſſe:
(ipſe enim eſt primogenitus Ioſeph)
Machir primogenito Manaſſe patri
Galaad, qui fuit uir pugnator, habuitq. poſ-
2 ſeſſionem Galaad & Baſan. || & reliquis
filiorum Manaſſe iuxta familias ſuas, filijs
Abiézer, & filijs Helec, & filijs Eſriel, &
filijs Sechem, & filijs Hepher, & filijs Se-
mida. iſti ſunt filij Manaſſe filij Ioſeph,
3 mares, per cognationes ſuas. Salphaad
uero filio Hepher filij Galaad filij Ma-
chir filij Manaſſe non erant filij, ſed ſolæ
filiæ: quarum iſta ſunt nomina, Maala &
4 Noa & Hegla & Melcha & Therſa. Ve-
neruntq. in conſpectu Eleazari ſacerdo-
tis, & Ioſue filij Nun, & principum, di-
centes, Dominus præcepit per manum
Moyſi, ut daretur nobis poſſeſſio in medio
fratrum noſtrorum. Deditq. eis iuxta
imperium Domini poſſeſſionem in medio
5 fratrum patris earum. Et ceciderunt fu-
niculi Manaſſe, decem, abſque Terra-Ga-
6 laad & Baſan trans Iordanem. Filiæ
enim Manaſſe poſſederunt hæreditatem
in medio filiorum eius. Terra autem Ga-
laad cecidit in ſortem filiorum Manaſſe
7 qui reliqui erant. Fuitq. terminus Ma-
naſſe ab Aſer, Machmathath quæ reſpicit
Sichem: & egreditur ad dextram iuxta ha-
8 bitatores Fontis-Taphúæ. Etenim in
ſorte Manaſſe ceciderat Terra Taphúæ,
quæ eſt iuxta terminos Manaſſe filiorum
9 Ephráim. Deſcenditq. terminus Val-
lis-arundineti in meridiem torrentis ciui-
tatum Ephráim, quæ in medio ſunt ur-
bium Manaſſe: terminus Manaſſe ab Aqui
lone torrentis, & exitus eius pergit ad
10 mare: ita vt poſſeſſio Ephraim ſit ab
Auſtro, & ab Aquilone Manaſſe, & vtran-
que claudat mare, & coniungantur ſibi in
tribu Aſer ab Aquilone, & in tribu Iſſa-
11 char ab Oriente. Fuitq. hæreditas Ma-
naſſe in Iſſachar & in Aſer, Bethſan & vi-
culi eius, & Ieblaam cum viculis ſuis, &
habitatores Dor cum oppidis ſuis, habita-
tores quoque Endor cum viculis ſuis: ſimi-
literq. habitatores Tenac cum viculis ſuis,
& habitatores Mageddo cum uiculis ſuis,
12 & tertia pars vrbis Nopheth. Nec potue-
runt filij Manaſſe has ciuitates ſubuerte-
re, ſed cœpit Chananæus habitare in ter-
13 ra "ipſa". Poſtquam autem conualuerunt
filij Iſrael, ſubiecerunt Cananæos, & fece-
runt ſibi tributarios, nec interfecerunt
14 eos. Locutiq. ſunt filij Ioſeph ad Ioſue,
& dixerunt, Quare dediſti mihi *poſſeſſio-
nem ſortis & funiculi vnius, cum ſim tan-
tæ multitudinis, & benedixerit mihi Do-
15 minus? Ad quos Ioſue ait, Si populus
multus es, aſcende in ſyluam, & ſuccide ti-
bi ſpatia in Terra Pherezæi & Raphaim:
quia anguſta eſt tibi poſſeſſio montis E-
16 phráim. Cui reſponderunt filij Ioſeph,
Non poterimus ad montana conſcendere,
cum ferreis curribus vtantur Chananæi
qui habitant in terra campeſtri, in qua ſitæ
ſunt Bethſan cum viculis ſuis, & Iezraël
17 mediam poſſidens vallem. Dixitq. Io-
ſue ad domum Ioſeph *, Ephráim & Ma-
naſſe, Populus multus es, & magnæ forti-
18 tudinis, non habebis ſortem vnam, ſed

Num. 26. 22.

Nu. 27. 1. 36. 2.

- O.

" iſta 3 MS. " ſua MS. q.

* Terram O.

* & O.

tran-

tr...ibis ad montem. & succides tibi, atque
purge bis ad habitandum spatia: & pote-
ris vltra procedere cum subuerteris Cha-
nanæum, quem dicis ferreos habere cur-
rus, & esse fortissimum.

CAP. XVIII.

Congregatiq. sunt omnes filij Israël 1
in Silo, ibiq. fixerunt tabernaculum
testimonij, & fuit eis Terra subie-
cta. † *Remanserunt autem filiorũ Israël 2
septem tribus, quæ necdum acceperant pos
sessiones suas. † Ad quos Iosue ait, Vsque- 3
quo marcetis ignauia, & nõ intratis ad pos
sidendam Terram, quã Dominus Deus pa-
trum vestrorum dedit vobis? † Eligite de 4
singulis tribubus ternos viros, vt mittam
eos, & pergant atque circumeant Terram,
& describant eã iuxta *numerũ vniuscuius
que multitudinis: referantq. ad me quod
descripserint. † Diuidite vobis Terram in 5
septem partes: Iudas sit in terminis suis ab
australi plaga, & domus Ioseph ab Aquilo-
ne. † mediam inter hos Terram in septem 6
partes describite: & huc venietis ad me, vt
coram Domino Deo vestro mittam vobis
hîc sortem: † quia non est inter vos pars 7
Leuitarum, sed sacerdotium Domini est eo
rum hæreditas. Gad autem & Ruben, & di-
midia tribus Manasse iam acceperant pos-
sessiones suas trans Iordanem ad Orienta-
lem plagã: quas dedit eis Moyses famulus
Domini. † Cumq. surrexissent viri, vt perge 8
rent ad describendam Terram, præcepit eis
Iosue, dicens, Circuite Terram, & describi-
te eam, ac reuertimini ad me: vt hîc coram
Domino in Silo mittã vobis sortem. † Ita- 9
que perrexerunt: & lustrantes eam, in se-
ptem partes diuiserunt, scribentes in volu-
mine. Reuersiq. sunt ad Iosue in castra Silo
† Qui misit sortes coram Domino in Silo, 10
diuisitq. Terram filijs Israël in septem par
tes. † Et ascendit sors prima filiorum Be- 11
niamin per familias suas, vt possiderent
Terram inter filios Iuda & filios Ioseph.
† Fuitq. terminus eorum contra Aquilonẽ 12
a Iordane: pergens iuxta latus Iericho se-
ptentrionalis plagæ, & inde contra Occidẽ
tem ad montana conscendẽs, & perueniẽs
ad solitudinem Bethäuen, † atque pertran 13
siens iuxta Luzam ad Meridiem, ipsa est
Beth-el: descenditq. in Ataroth-addar in
montem qui est ad Meridiem Beth-horon
inferioris: † Et inclinatur circuiens contra 14
mare ad Meridiem montis qui respicit
Beth-horon contra Africum: suntq. exitus
eius in Cariath-báal, quę vocatur & Caria-
thiärim, urbem filiorum Iuda. hæc est pla-
ga contra mare, *ad Occidentem. † A 15
Meridie autẽ ex parte Cariath-iarim egre-
ditur terminus contra mare, & peruenit
vsque ad fontem aquarum Nephtôa. † De- 16
scenditq. in partem montis qui respicit
Vallem-filiorum-Ennom: & est contra se-
ptentrionalem plagam in extrema parte
Vallis-raphaim. Descẽditq. in Ge-Ennom
(id est, Vallem Ennom) iuxta latus Iebusæi
ad Austrum: & peruenit ad Fontem-rogel,
† transiens ad Aquilonem, & egrediens ad 17
En-semes, (id est fontem solis) † & per- 18
transit vsque ad tumulos qui sunt e regio-
ne Ascensus-adommim: descenditq. Aben-
boen, id est, lapidem Boen filij Ruben: &

* Remanserant MS. R.

* terminũ s MS.

* Quæ Interpres explicandæ sententiæ gratia adiecit. Ad finem E: occidentẽ. - H. C. - H. C. G. - H. C. G.

pertransit ex latere Aquilonis ad campe-
19 stria: descenditq. in planitiem, † & præter-
greditur contra Aquilonem Beth-hagla:
suntq. exitus eius contra linguam maris
salsissimi ab Aquilone in fine Iordanis ad
20 australem plagam: † qui est terminus il-
lius ab Oriente. hæc est possessio filiorum
Ben-iamin per terminos suos in circuitu,
21 & familias suas. † Fueruntq. ciuitates eius,
22 Iericho & Beth-hagla & Vallis-casis, † Be-
23 th-araba & Samaráim & Bethel † & Auim
24 & Aphara, & Ophera, † Villa-hemona &
Ophni & Gábee: ciuitates duodecim, & vil-
25 læ earum. † Gabaon & Rama & Beroth,
26 † & Mesphe, & Caphara & Amosa † & Re-
27 cem, Iarephel & Tharela, † & Sela, Eleph,
28 & Iebus, quæ est Ierusalem, Gabaath &
Cariath: ciuitates quatuordecim, & villæ
earum. * Hæc est possessio filiorum Ben-
iamin iuxta familias suas.

CAP. XIX.

1 Et egressa est sors secunda filiorum Si-
meon per cognationes suas: fuitq. hæ
reditas eorum in medio possessionis
2 filiorum Iuda: † Ber-sabee & Sabee &
3 Molada & Haser-sual, Bala & Asem † &
4 Eltholad, Bethul & Harma † & Siceleg
5 & Beth-marchaboth † & Haser-susa &
6 † Bethlebaoth & Sarohen: ciuitates trede-
7 cim, & villę earũ † Ain & Remmõ & Athar
& Asan: ciuitates quatuor, & villæ earum:
8 † omnes viculi per circuitũ vrbium istarũ
vsque ad Baalath, Beer, Ramath contra au
stralẽ plagam. * Hæc est hæreditas filiorũ
9 Simeon iuxta cognationes suas, † in posses-
sione & funiculo filiorũ Iuda: quia maior
erat & idcirco filij Simeon possederunt in
10 medio hæreditatis eorum. † Ceciditq. sors
tertia filiorum Zabulon per cognationes
suas: & factus est terminus possessionis eo-
11 rum vsque Sarid. † Ascenditq. de Mari & *
Medala, & peruenit in Debbáseth: usque
12 ad torrentem qui est contra Ieconam. † Et
reuertitur de Sarid contra Orientem in fi-
nẽ Ceseleth-Thabor: & egreditur ad Dabe-
13 reth, ascenditq. cõtra Iaphie. † Et inde per-
trãsit usque ad orientalem plagã Geth-he-
pher & Tacasin: & egreditur in Remõ, Am-
14 thar & Noa. † Et circuit ad Aquilonem Ha-
nathon: suntq. egressus eius Vallis-iephta-
15 hel, † & Cateth & Naalol & Semeron & *
Iedala & Beth-léhem: ciuitates duode-
16 cim, & villæ earum † Hæc est hæreditas tri
bus filiorũ Zabulon per cognationes suas,
17 vrbes & viculi earum. † Issachar egressa est
18 sors quarta per cognationes suas. † fuitq.
19 eius hæreditas Iezraël & Casaloth & Sunẽ
20 † & Hapharaim & *Seon, & Anaharath † &
21 Rabboth & Cesion, Abes, † & Rameth, &
22 En-gannim, & Enhadda & Bethpheses. † Et
peruenit terminus eius vsque Thabor &
Schesima & Bethsemes: eruntq. exitus eius
Iordanis: ciuitates sexdecim, & villę earũ.
23 † Hæc est possessio filiorũ Issachar per co-
24 gnationes suas, vrbes & viculi earum. † Ce
ciditq. sors quinta tribui filiorũ Aser per co
25 gnationes suas: † fuitq. terminus eorũ Hal-
26 cath & Chali & Beten & Axaph † & Elmé-
lech & Amaad & Messal: & peruenit vsque
ad Carmelũ maris & Sihor & Labanath.
27 † Ac reuertitur cõtra orientẽ Beth-dagon:
& pertransit usque Zabulon & Vallem-Ie-

* Fueruntq. omnes ciuitates uiginti sex ○.

* Fueruntq. omnes ciuitates decem, & septem ○.

* Merala I MS. H. C. G.

* Iedaba ○.

* Senon ○

phthaël contra Aquilonem in Bethémec
& Nehiel. Egrediturq́. ad læuam Cabul,
& Abran & Rohob & Hamon & Cana, 28
vſque ad Sidonem magnam. reuerti- 29
turq́ in Horma uſque ad ciuitatem mu-
nitiſſimam Tyrum, & uſque Hoſa:eruntq́.
exitus eius in mare de funiculo Achziba:
& Amma & Aphec & Rohob. ciuitates vi 30
gintiduæ, & uillę earum. Hæc eſt poſ- 31
ſeſſio filiorum Aſer per cognationes ſuas,
urbesq́. & uiculi earum. Filiorum Ne- 32
phthali ſexta ſors cecidit per familias ſuas:
& cœpit terminus de Heleph & Elon in
Saananim & Adami, quæ eſt Neceb, & 33
Iebnaël uſque Lecum & egreſſus eorum
uſquead Iordanem; reuertiturq́. termi 34
nus contra Occidentem in Azanot-Tha-
bor, atq; inde egreditur in Hucúca, & per-
tranſit in Zabulon contra Meridiem, &
in Aſer contra Occidentem, & in Iuda ad
Iordanem contra ortum Solis. ciuitates 35
munitiſſimæ, Aſſedim, Ser & Emath &
Reccath & Cenéreth, & Edema & Ara- 36
ma, Aſor & Cedes & Edrai, En-haſor & 37
Ieron & Magdalel, Horem & Beth-anath
& Beth-ſames: ciuitates decem & no- 38
uem, & villæ earum. Hæc eſt poſſeſſio 39
tribus filiorum Nephthali per cognatio-
nes ſuas, vrbes & viculi earum. Tri- 40
bui filiorum Dan per familias ſuas egreſſa
eſt ſors ſeptima: & fuit terminus poſſeſ 41
ſionis eius Sara, & Eſthaol, & Hirſémes,
id eſt ciuitas Solis. Selebin & Aialon & 42
Iethela, Elon & Themna & Acron, 43
Elthece, Gebbethon & Balaath, & Iud 44
& Bane & Barac & Geth-remmon: & 45
Meiarcon & Arecon, cum termino qui 46
reſpicit Ioppen, & ipſo fine concludi- 47
tur. Aſcenderuntq́. filij Dan, & pugna-
uerunt contra Leſem, ceperuntq́. eam: &
percuſſerunt eam in ore gladij, & poſſede-
runt, & habitauerunt in ea, uocantes no-
men eius Leſem-Dan, ex nomine Dan pa-
tris ſui. Hæc eſt poſſeſſio tribus filiorum 48
Dan, per cognationes ſuas, urbes & viculi
earum. Cumq́. compleſſet ſorte diuide- 49
re Terram ſingulis per tribus ſuas, dede-
runt filij Iſraël poſſeſſioně Ioſue filio Nun
in medio ſui, iuxta præceptum Domini, 50
urbem quam poſtulauit, Thamnath-ſáraa
in monte Ephráim: & ædificauit ciuitatě,
habitauitq́. in ea. Hæ ſunt poſſeſſiones 51
quas ſorte diuiſerunt Eleazar ſacerdos, &
Ioſue filius Nun, & principes familiarũ,
ac tribuum filiorum Iſraël, in Silo, co-
ram Domino ad oſtium tabernaculi teſti-
monij, partitiq́. ſunt Terram.

Atque Hiercon o. — *Atque Hiercon I MS.*

CAP. XX.

ET locutus eſt Dominus ad Ioſue, di- 1
cens, Loquere filijs Iſraël, & dic eis,
Separate vrbes fugitiuorum, de 2
quibus locutus ſum ad uos per manũ Moy
ſi, vt confugiat ad eas quicunque ani- 3
mam percuſſerit neſcius: & poſſit euade-
re iram proximi qui vltor eſt ſanguinis,
cum ad vnam harum confugerit ciui- 4
tatum: ſtabitq́. ante portam ciuitatis, &
loquetur ſenioribus vrbis illius ea quæ ſe
comprobent innocentem: ſicq́. ſuſcipient
eum, & dabunt ei locum ad habitandum.
Cũq́. ultor ſanguinis eum fuerit perſecu 5
us, non tradent in manus eius: quia igno-

Nu 35.9 Deu. 19.2

rans percuſſit proximum eius, nec ante
biduum triduúmue eius probatur inimi-
6 cus. Et habitabit in ciuitate illa, donec
ſtet ante iudicium, cauſam reddens facti
ſui, & moriatur ſacerdos magnus qui fue-
rit in illo tempore: tunc reuertetur homi
cida, & ingredietur ciuitatem & domum
7 ſuam de qua fugerat. Decreueruntq́. Ce
des in Galilæa montis Nephthali, & Si-
chem in monte Ephráim, & Cariath-Ar-
8 be, ipſa eſt Hebron in monte Iuda. Et
trans Iordanem contra Orientalem plagã
Iericho, ſtatuerunt Boſor, quæ ſita eſt in
campeſtri ſolitudine de tribu Ruben, &
Ramoth in Galaad de tribu Gad, &
9 Gaulon in Baſan de tribu Manaſſe. Hæ
ciuitates conſtitutæ ſunt cunctis filijs Iſ-
raël, & aduenis qui habitabant inter eos:
ut fugeret ad eas qui animam neſcius per-
cuſſiſſet, & non moreretur in manu pro-
ximi, effuſum ſanguinem vindicare cu-
pientis, donec ſtaret ante populum ex-
poſiturus cauſam ſuam.

Deut. 4.4 Ioſ. 10.9.

CAP. XXI.

1 ACceſſeruntq́. principes familiarum
Leui ad Eleazarum ſacerdotem, &
Ioſue filium Nun, & ad duces co-
gnationum per ſingulas tribus filiorum
2 Iſraël: locutiq́. ſunt ad eos in Silo Terræ
Chanáan, atque dixerunt, Dominus præ-
cepit per manum Moyſi, vt darentur nobis
urbes ad habitãdum, & ſuburbana earum
3 ad alenda iumenta. Dederuntq́. filij Iſ-
raël de poſſeſſionibus ſuis iuxta imperiũ
Domini, ciuitates & ſuburbana earum.
4 Egreſſaq́. eſt ſors in familiam Caath fi-
liorum Aaron ſacerdotis de tribu Iuda &
Simeon & Ben-iamin, ciuitates tredecim:
5 Et reliquis filiorum Caath, id eſt Leuitis
qui ſuperfuerant de tribubus Ephráim, &
Dan, & dimidia tribu Manaſſe, ciuitates
6 decem. Porro filijs Gerſon egreſſa eſt
ſors, ut acciperent de tribubus Iſſachar &
Aſer & Nephthali, dimidiaq́. tribu Manaſ-
ſe in Baſan ciuitates numero tredecim.
7 Et filijs Merari per cognationes ſuas de
tribubus Ruben & Gad & Zabulon urbes
8 duodecim. Dederuntq́. filij Iſraël Leuitis
ciuitates & ſuburbana earum, ſicut præce-
pit Dominus per manum Moyſi, ſingulis
9 ſorte tribuentes. De tribubus filiorũ Iuda
& Simeon dedit Ioſue ciuitates: quarum
10 iſta ſunt nomina, filijs Aaron per fami-
lias Caath Leuitici generis (prima enim
11 ſors illis egreſſa eſt) Cariath-Arbe patris
Enac, quæ uocatur Hebron, in monte Iu-
12 da, & ſuburbana eius per circuitũ. Agros
uero, & uillas eius dederat Caleb filio Ié-
13 phone ad poſſidendum. Dedit ergo filijs
Aaron ſacerdotis Hebron confugij ciuita-
tem, ac ſuburbana eius: & Lobnam cum
14 ſuburbanis ſuis: & Iether, & Eſtemo,
15 & Holon, & Dabir, & Ain, & Ieta, &
16 Bethſámes, cum ſuburbanis ſuis: ciuitates
nouem de tribubus, ut dictum eſt, duabus.
17 De tribu autem filiorum Beniamin, Ga-
18 baon, & Gabaë. & Anathoth & Almon,
cum ſuburbanis ſuis: ciuitates quatuor.
19 Omnes ſimul ciuitates filiorum Aaron
ſacerdotis tredecim, cum ſuburbanis ſuis.
20 Reliquis uero per familias filiorũ Caath
21 Leuitici generis hæc eſt data poſſeſſio. De

Nu. 35. 2. — *1. Pa. 6. 2* — *Sup. 14. 14.* — *Eſthemo MS. H.C.*

tribu

ra Ephraim " vrbes ' confugij Sichem, cum suburbanis suis in monte Ephraim, & Gazer, ♦ & Cibsaim, & 22
Beth-horon, cum suburbanis suis, ciuitates quatuor. ♦ De tribu quoque Dan, 23
Eltheco, & Gabathon, ♦ & Aialon, & 24
Geth-remmon, cum suburbanis suis, ciuitates quatuor. ♦ Porro de dimidia 25
tribu Manasse, Thanach, & Geth-remmon, cum suburbanis suis ciuitates duæ.
♦ Omnes ciuitates decem, & suburbana earum, datæ sunt filijs Caath inferioris gradus. ♦ Filiis quoque Gerson 26
27
Leuitici generis dedit de dimidia tribu Manasse confugij " ciuitates, ' Gaulon in Basan, & Bosram, cum suburbanis suis, ciuitates duas. ♦ Porro de 28
tribu Issachar, Cesion, & Dabereth,
♦ & Iaramoth, & Engannim, cum sub- 29
urbanis suis, ciuitates quatuor. ♦ De 30
tribu autem Aser, " Masal ' & Abdon,
♦ & Helcath, & Rohob, cum suburba- 31
nis suis, ciuitates quatuor. ♦ De tri- 32
bu quoque Nephtali ciuitates confugij, Cedes in Galilæa, & Hammoth-dor, & Carthan, cum suburbanis suis, ciuitates tres. ♦ Omnes urbes familiarum 33
Gerson, tredecim, cum suburbanis suis.
♦ Filiis autem Merari Leuitis inferioris 34
gradus per familias suas data est de tribu Zabulon, Iecnam, & Cartha, ♦ & Damna, & Naalol, ciuitates quatuor cum suburbanis suis. ♦ De tribu Gad " ciuita- 35
36
tes ' confugij, Ramoth in Galaad, & Manaim, & Hesebon, & Iazer, ciuitates quatuor, cum suburbanis suis. ♦ De tribu Ru- 37
ben ultra Iordanem contra Iericho ciuitates refugij, Bosor in solitudine, Misor, & Iaser, & Iethson, & Mephaath, ciuitates quatuor cum suburbanis suis. '
♦ Omnes vrbes filiorum Merari per fa- 38
milias, & cognationes suas, duodecim.
♦ Itaque ciuitates uniuersæ Leuitarum in 39
medio possessionis filiorum Israel fuerunt quadragintaocto ♦ cum suburba- 40
nis suis, singulæ per familias distributæ. ♦ Deditq. Dominus Deus Israeli 41
omnem Terram, quam traditurum se patribus eorum iurauerat: & possederunt illam, atque habitauerunt in ea.
♦ Dataq. est ab eo pax in omnes per cir- 42
cuitum nationes: nullusq. eis hostium resistere ausus est, sed cuncti in eorum ditionem redacti sunt. ♦ Ne unum 43
quidem uerbum, quod illis præstiturum se esse promiserat, irritum fuit, sed rebus expleta sunt omnia.

CAP. XXII.

EOdem tempore uocauit Iosue Rubenitas, & Gaditas, & dimidiam tribum 1
Manasse, dixitq. ad eos: Fecistis om- 2
nia quæ præcepit uobis Moyses famulus Domini: mihi quoque in omnibus obedistis,
♦ nec reliquistis fratres uestros longo tem- 3
pore, usque in præsentem diem, custodientes imperium Domini Dei uestri. ♦ Quia 4
igitur dedit Dominus Deus uester fratribus uestris quietem & pacem, sicut pollicitus est: reuertimini, & ite in tabernacula uestra, & in terram possessionis, quam tradidit uobis Moyses famulus Domini trans
Iordanem: ♦ ita duntaxat, ut custodiatis 5
attente, & opere compleatis mandatum & legem, quam præcepit uobis Moyses famulus Domini, ut diligatis Dominum Deum uestrum, & ambuletis in omnibus uijs eius, & obseruetis mandata illius, adhæreatisq. ei, ac seruiatis in omni cor-
6 de, & in omni anima uestra. ♦ Benedixitq. eis Iosue, & dimisit eos. Qui reuersi
7 sunt in tabernacula sua. ♦ Dimidiæ autem tribui Manasse possessionem Moyses dederat in Basan: & idcirco mediæ quæ superfuit, dedit Iosue sortem inter cæteros fratres suos trans Iordanem ad Occidentalē* plagam. Cumq. dimitteret eos in taberna-
8 cula sua, & benedixisset eis, ♦ dixit ad eos, In multa substantia atque diuitijs reuertimini ad sedes uestras, cum argento & auro, ære ac ferro, & ueste multiplici: diuidite prædam hostium cum fratribus uestris.
9 ♦ Reuersiq. sunt, & abierunt filij Ruben, & filij Gad, & dimidia tribus Manasse, a filijs Israel de Silo, quæ sita est in Chanáan, ut intrarent Galaad Terram possessionis suę, quam obtinuerant iuxta imperium Domi-
10 ni in manu Moysi. ♦ Cumq. uenissent ad tumulos Iordanis, in Terram-Chanáan, ædificauerunt iuxta Iordanem altare in-
11 finitæ magnitudinis. ♦ Quod cum audissent filij Israel, & ad eos certi nuncij detulissent ædificasse filios Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus Manasse altare in terra-Chanáan, super Iordanis tumulos, contra fi-
12 lios Israel: ♦ conuenerunt omnes in Silo, ut ascenderent, & dimicarent contra eos.
13 ♦ Et interim miserunt ad illos in Terram-Galaad Phinees filium Eleazari " sacerdo-
24 tem, ' ♦ & decem principes cum eo, singulos de singulis tribubus. ♦ Qui uenerunt ad
25 filios Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus Manasse in Terram-Galaad, dixeruntq. ad
16 eos, ♦ Hęc mandat omnis populus Domini, Quæ est ista transgressio? Cur reliquistis Dominum Deum Israel, ædificantes altare sacrilegum, & a cultu illius recedentes?
17 ♦ An parum uobis est quod ‖ peccastis in Beelphegor, & usq; in præsentem diē macula huius sceleris in " uobis ' permanet,
18 multiq. de populo corruerunt? ♦ Et uos hodie reliquistis Dominum, & cras in uniuersum Israel ira eius desæuiet. ♦ Quòd si pu-
19 tatis immundam esse terram possessionis uestræ, transite ad Terram, in qua tabernaculum Domini est, & habitate inter nos: tantum ut a Domino, & a nostro consortio non recedatis, ædificato altari præter
20 altare Domini Dei nostri. ♦ ‖ Nonne Achan filius Zare prętergressus mandatum Domini, & super omnem populum Israel ira eius incubuit? Et ille erat unus homo, atque
21 utinam solus perisset in scelere suo. ♦ Responderuntq. filij Ruben & Gad, & dimidia tribus Manasse principibus legationis
22 Israel, ♦ Fortissimus Deus Dominus, * ipse nouit, & Israel simul intelliget: si præuaricationis animo hoc altare construximus, nō custodiat nos, sed puniat nos in præsen-
23 ti: ♦ & si ea mēte fecimus, ut holocausta, & sacrificiū, & pacificas uictimas super eo im-
24 poneremus, ipse quærat & iudicet: ♦ & non ea magis cogitatione atq; tractatu ut diceremus, Cras dicent filij uestri filiis nostris,
25 Quid uobis & Dño Deo Israel? ♦ terminum

posuit

Margin notes: " Ephraim M. 15 MS. H. C. G. — " cin tat. 19 MS. H. C. — " Misal M S. " Masan O. — " ciuitate 4 MS. H. C. G. " ciuitas 4 MS. — 10 MS. — Num. 32. 33. Sup. 13. 8. — * eius O. — " sacerdotis 7 MS. R. G. — Nu. 25. 4. — " nobis 6 MS. H. C. G. — Sup. 7. 1. — * Fortissimus Deus Dominus 6 MS. R. H. C. G.

posuit Dominus inter nos & uos ô filij
Ruben, & filij Gad Iordanem fluuium, &
idcirco partem non habetis in Domino.
Et per hanc occasionem auuertent filij
uestri filios nostros a timore Domini.
Putauimus itaque melius, & diximus,
¶ Extruamus nobis altare, non in holo- 26
causta, neque ad uictimas offerendas, ¶ sed 27
in testimonium inter nos & uos, & sobo-
lem nostram uestramq. progeniem, ut
seruiamus Domino, & iuris nostri sit of-
ferre & holocausta, & uictimas, & paci-
ficas hostias, & nequaquam dicant cras fi-
lij uestri filijs nostris. Non est uobis pars
in Domino. ¶ Quòd si uoluerint dicere, 28
respondebunt eis, Ecce altare Domini
quod fecerunt patres nostri, non in holo-
causta, neque in sacrificium, sed in testi-
monium nostrum ac uestrum. ¶ Absit a 29
nobis hoc scelus ut recedamus a Domino
& eius uestigia relinquamus exstructo al-
tari ad holocausta, & sacrificia, & uicti-
mas offerendas, præter altare Domini Dei
nostri quod extructum ast ante taberna-
culum eius. ¶ Quibus auditis Phinees sa- 30
cerdos, & principes legationis Israel, qui
erant cum eo, placati sunt: & uerba filio-
rum Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus Ma-
nasse, libentissime susceperunt. ¶ Dixitq. 31
Phinees filius Eleazari sacerdos ad eos,
Nunc scimus quod nobiscum sit Dominus
quoniã alieni estis a præuaricatione hac,
& liberastis filios Israël de manu Domini.
¶ Reuersusq. est cum principibus a filijs 32
Ruben & Gad de Terra-Galaad, " finium'
Chanáan ad filios Israel, & retulit eis.
¶ Placuitq. sermo cunctis audientibus. Et 33
laudauerunt Deum filij Israël, & nequa-
quam ultra dixerunt ut ascenderent con-
tra eos, atque pugnarent, & delerent Ter-
ram possessionis eorum. ¶ Vocaueruntq. 34
filij Ruben, & filij Gad altare quod extru-
xerant, testimonium nostrum, quod Do-
minus ipse sit Deus.

" in terram R.H.C.G.

CAP. XXIII.

EVoluto autem multo tempore, post- 1
quam pacem dederat Dominus Is-
raeli, subiectis in gyro nationibus
uniuersis, & Iosue iam longæuo, & per-
senilis ætatis, ¶ uocauit Iosue omnem Is- 2
raelem, maioresq. natu & principes ac "
duces,' &" magistros' dixitq. ad eos, Ego
senui, & progressioris ætatis sum: ¶ uosq. 3
cernitis omnia quæ fecerit Dominus Deus
uester cunctis per circuitum nationibus,
quomodo pro uobis ipse pugnauerit: ¶ & 4
nunc quia uobis sorte " diuisit' omnem
Terram, ab Orientali parte Iordanis usque
ad mare magnum, multæq. adhuc super-
sunt nationes: ¶ Dominus Deus uester di- 5
sperdet eas, & auferet a facie uestra, &
possidebitis Terram: sicut uobis pollicitus
est. ¶ tantum confortamini, & estote so- 6
liciti, ut custodiatis cuncta quæ scripta
sunt in uolumine legis Moysi: & non de-
clinetis ab eis neque ad dexteram neque
ad sinistram: ¶ ne postquam intraueritis 7
ad Gentes, quæ inter uos futuræ sunt, iu-
retis in nomine deorũ earum, & seruiatis
eis, & adoretis illos: ¶ Sed adhæreatis Do- 8
mino Deo uestro, quod fecistis usque in
diem hanc. ¶ Et tunc auferet Dominus 9

" iudices R.H.C.G. " magistratus 4 M S. Textus uulũt H. C.G. " diuisit R H.C.G.

Deus in conspectu uestro gentes magnas
& robustissimas, & nullus uobis resistere
10 poterit. ¶ Vnus e uobis persequetur ho-
stium mille uiros: quia Dominus Deus ue-
ster pro uobis ipse pugnabit, sicut pollici-
11 tus est. ¶ Hoc tantum diligentissime præ-
cauete, ut diligatis Dominum Deum ue-
12 strum. ¶ Quod si uolueritis gentium ha-
rum quæ inter uos habitant, erroribus
adhærere, & cum eis miscere connubia,
13 atque amicitias copulare: ¶ iam nunc sci-
tote quod Dominus Deus uester non eas
deleat ante faciem uestram, sed " sint'
uobis in foueam ac laqueum, & offendi-
culum ex latere uestro, & sudes in oculis
uestris, donec uos auferat atque disperdat
de Terra hac optima quam tradidit uo-
14 bis. ¶ En ego hodie ingredior uiam uniuer-
sę terrę, & toto animo cognoscetis quod
de omnibus uerbis quæ se Dominus præ-
stiturum uobis esse pollicitus est, unum
15 non prætererit incassum. ¶ Sicut ergo
impleuit opere quod promisit, & prospe-
ra cuncta uenerunt: sic adducet super uos
quicquid malorum comminatus est, do-
nec uos auferat atque disperdat de Terra
16 hac optima quam tradidit uobis, ¶ eo
quòd prætereritis pactũ Domini Dei ue-
stri, quod pepigit uobiscum, & seruieri-
tis dijs alienis, & adoraueritis eos: ci-
to atque uelociter consurget in uos furor
Domini, & auferemini ab hac Terra op-
tima quam tradidit uobis

" erunt I M S.R.H.C.G.

CAP. XXIIII.

1 COngregauitq. Iosue omnes tribus
Israel in Sichem, & uocauit maio-
res natu, ac principes, & iudices,
& magistros: steteruntq. in conspectu "
2 Domini', ¶ & ad populum sic locutus est,
Hæc dicit Dominus Deus Israel, ‖ Trans
fluuium habitauerũt patres uestri ab ini-
tio, Thare pater Abraham & Nachor: ser-
3 uieruntq. dijs alienis. ¶ Tuli ergo patrem
uestrum Abraham de Mesopotamiæ fini-
bus: & adduxi eum in Terram-Chanaan:
4 multiplicauiq. semen eius, ¶ ‖ & dedi ei
Isaac: Illiq. rursum dedi Iacob & Esau. ‖
E quibus, Esau dedi montem Seir ad possi-
dendum: ‖ Iacob uero, & filij eius descen-
5 derunt in Ægyptum. ¶ ‖ Misiq. Moysen
& Aaron, & percussi Ægyptum multis si-
6 gnis atque portentis. ‖ ¶ Eduxiq. uos & pa-
tres uestros de Ægypto, & uenistis ad ma-
re: persecutiq. sunt Ægyptij patres uestros
cũ curribus & equitatu, usq; ad Mare-ru-
7 brum. ¶ Clamauerunt autem ad Domi-
num filij Israel qui posuit tenebras inter
uos & Ægyptios: & adduxit super eos ma-
re, & operuit eos. Viderunt oculi uestri
cuncta quæ in Ægypto fecerim, & habita-
8 stis in solitudine multo tempore: ¶ & in-
troduxi uos in Terram Amorrhęi, qui ha-
bitabat trans Iordanem. ‖ Cumq. pu-
gnarent contra uos, tradidi eos in manus
uestras, & possedistis Terram eorum, at-
9 que interfecistis eos. ¶ ‖ Surrexit autem
Balac filius Sephor rex Moab, & pugnauit
contra Israelem. Misitq. & uocauit Ba-
laam filium Beor, ut malediceret uobis:
10 ¶ & ego nolui audire eum, sed e contra-
rio per illũ benedixi uobis, & liberaui uos
11 de manu eius. ¶ ‖ Transistisq. Iordanem,

" Dei 2. M S. R. H G.
Gen. 11. 26. & 31
Gen. 21. 2. 25. 26.
Gen. 36. 8
Gen. 6. 6
Exo 3. 10
Exo. 12. 37.
Exo. 14. 9
Nu. 21. 29.
Nu. 22. 5.
Sup. 3. 14. 6. 1. 11. 3.

.. uenistis ad Iericho. Pugnaueruntq.
contra nos uiri ciuitatis eius, Amorrhęus,
& Pherezæus, & Chananæus, & Hethęus,
& Gergesæus, & Heuæus, & Iebusæus: &
tradidi illos in manus uestras. ‡ ‖ Misiq. 12
ante uos crabrones: & eieci eos de locis
suis, duos reges Amorrhæorum, non in
gladio & in arcu tuo. ‡ Dediq. uobis Ter- 13
ram in qua non laborastis, & vrbes quas
non ædificastis, vt habitaretis in eis; ui-
neas & olіueta quæ non plantastis. ‡ Nunc 14
ergo timete Dominum, & seruite ei per-
fecto corde atque uerissimo: & auferte
deos quibus seruierunt patres uestri in
Mesopotamia, & in Ægypto, ac seruite
Domino. ‡ Sin autem malum uobis ui- 15
detur ut Domino seruiatis, optio uobis
datur: eligite hodie quod placet, cui ser-
uire potissimum debeatis, utrum dijs qui-
bus seruierunt patres uestri in Mesopo-
tamia, an dijs Amorrhæorum, in quo-
rum Terra habitatis: ego autem & do-
mus mea seruiemus Domino. ‡ Respon- 16
ditq. populus, & ait, Absit a nobis ut
relinquamus Dominum, & seruiamus
dijs alienis. ‡ Dominus Deus noster ipse 17
eduxit nos & patres nostros de Terra Æ-
gypti, de domo seruitutis: fecitq. uidenti-
bus nobis signa ingentia, & custodiuit nos
in omni uia per quam ambulauimus, & in
cunctis populis per quos transiuimus. ‡ Et 18
eiecit uniuersas gentes, Amorrhæum
habitatorem Terræ quam nos intrauі-
mus. Seruiemus igitur Domino, quia ip-
se est Deus noster. ‡ Dixitq. Iosue ad po-
pulum, Non poteritis seruire Domino: 19
Deus enim sanctus, & fortis æmulator est,
nec ignoscet sceleribus uestris atque pec-
catis. ‡ Si dimiseritis Dominum, & ser- 20
uieritis dijs alienis, conuertet se, & affli-
get uos, atque subuertet postquam uo-
bis præstiterit bona. ‡ Dixitq. populus 21

Sup. 11. 20. D.u. 7. 20

sad Iosue, Nequaquam ita ut loqueris,
22 erit, sed Domino seruiemus. ‡ Et Iosue
ad populum, Testes, inquit, uos estis,
quia ipse elegeritis uobis Dominum, ut
seruiatis ei. Responderuntq., Testes.
23 ‡ Nunc ergo, ait, auferte deos alienos
de medio uestri, & inclinate corda ue-
24 stra ad Dominum Deum Israel. ‡ Dixitq.
populus ad Iosue, Domino Deo nostro
seruiemus, & obedientes erimus præce-
25 ptis eius. ‡ Percussit ergo Iosue in die il-
lo fœdus, & proposuit populo præce-
26 pta atque iudicia in Sichem. ‡ Scripsit
quoque omnia uerba hæc in uolumine le-
gis Domini: & tulit lapidem pergran-
dem, posuitq. eum subter quercum quæ
27 erat in sanctuario Domini: ‡ & dixit ad
omnem populum, En lapis iste erit uo-
bis in testimonium, quod " audieritis'
omnia uerba Domini quæ locutus est uo-
bis: ne forte postea negare uelitis, &
28 mentiri Domino Deo uestro. ‡ Dimi-
sitq. populum, singulos in possessionem
29 suam. ‡ Et post hæc mortuus est Iosue
filius Nun seruus Domini, centum, &
30 decem annorum: ‡ sepelieruntq. eum
in finibus possessionis suę in Thamnath-sá-
re, quæ est sita in monte Ephráim, a Se-
31 ptentrionali parte montis Gaas. ‡ Ser-
uiuitq. Israel Domino cunctis diebus
Iosue & seniorum, qui longo uixerant
tempore post Iosue, & qui nouerant om-
nia opera Domini quæ fecerat in Israel.
32 ‡ Ossa quoque Ioseph, ‖ quæ tulerant
filij Israel de Ægypto, sepelierunt in Si-
chem, in parte agri quem emerat Ia-
cob ‖ a filijs Hemor patris Sichem, cen-
tum nouellis ouibus, & fuit in possessio-
33 nem filiorum Ioseph. ‡ Eleazar quoque
filius Aaron mortuus est: & sepelierunt
eum in Gabaath Phinees filij eius, quæ
data est ei in monte Ephráim.

"audieris ∫ MS. R. H. ●.

Gen. 40. 25.

Exo. 13. 19.

Gen. 33. 19.

LIBER IVDICVM, HEBRAICE, SOPHETIM.

CAPVT PRIMVM.

POST mortem Io- 1
ſue conſuluerunt
filij Iſrael Domi-
num, dicentes,
Quis aſcendet an-
te nos contra Cha
nanæum, & erit
dux belli? Dixitq́. 2
Dominus, Iudas
aſcendet: ecce tra-
didi Terram in
manus eius. Et ait Iudas Simeôni fra- 3
tri ſuo, Aſcende mecúm in ſortem meá,
& pugna contra Chananæum, ut & ego
pergam tecum in ſortem tuam. Et abijt
cum eo Simeôn. Aſcenditq́. Iudas, & 4
tradidit Dominus Chananæum, ac Phe-
rezæum in manus eorum: & percuſſerũt
in Bezec decem millia uirorum. Inue- 5
neruntq́. Adoni-beſec in Bezec, & pugna-
uerunt contra eum, ac percuſſerunt Cha-
nanæum, & Pherezæum. Fugit autem 6
Adonibézec: quem perſecuti comprehen-
derunt, cæſis ſummitatibus manuum eius
ac pedum. Dixitq́. Adoni-bézec, Septua- 7
ginta reges amputatis, manuum, ac pedũ
ſummitatibus colligebant ſub menſa mea
ciborum reliquias, ſicut feci, ita reddidit
mihi Deus. Adduxeruntq́. eum in Ieru-
ſalem, & ibi mortuus eſt. Oppugnantes 8
ergo filij Iuda Ieruſalem, ceperunt eam, &
percuſſerunt in ore gladij, tradentes cun-
ctam incendio ciuitatem. Et poſtea de- 9
ſcendentes pugnauerunt contra Chana-
næum, qui habitabat in montanis, & ad
10 meridiem in campeſtribus. Pergensq́.
Iudas contra Chananæum qui habitabat
in Hebron, (cuius nomen fuit antiquitus
Cariath-arbe) percuſſit Seſai, & Ahiman, Ioſ. 15.
11 & Tholmai: atque inde profectus abijt 14.
ad habitatores Dabir, cuius nomen uetus
erat Cariath-ſepher, id eſt, ciuitas litera-
12 rum. Dixitq́. Caleb, Qui percuſſerit Ca-
riath-ſepher, & uaſtauerit eam, dabo ei
13 Axam filiam meam vxorem. Cumq́. ce-
piſſet eam Othoniel filius Cenez frater
Caleb minor, dedit ei Axam filiam ſuam
14 coniugem. Quam pergentem in itinere
monuit uir ſuus ut peteret a patre ſuo
agrum. Quæ cum ſuſpiraſſet ſedens in aſi-
15 no, dixit ei Caleb, Quid habes? At illa re-
ſpondit, Da mihi benedictionem, quia
terram arentem dediſti mihi: da & irri-
guam aquis. Dedit ergo ei Caleb irriguum
16 ſuperius, & irriguum inferius. Filij au-
tem Cinæi cognati Moyſi aſcenderunt de
Ciuitate-palmarum, cum filijs Iuda in de-
ſertum ſortis eius, quod eſt ad meridiem
17 Arad, & habitauerunt cum eo. Abijt au-
tem Iudas cum Simeône fratre ſuo, & per-
cuſſerunt ſimul Chananæum qui habita-
bat in Sephath, & interfecerunt eum. Vo-
catumq́. eſt nomen urbis, Horma, id eſt,
18 anáthema. Cepitq́. Iudas Gazam cum
finibus ſuis, & Aſcalônem, atque Acca-
19 ron cum terminis ſuis. Fuitq́. Domi-
nus cum Iuda, & montana poſſedit: nec
potuit delere habitatores uallis, quia
20 falcatis curribus abundabant. Dede-

runtq́.

Num. 14. 24. runtq́. Caleb Hebron, ‖ sicut dixerat Moy-
ses qui deleuit ex ea tres filios Enac. ¶ Ie- 21
Iosu. 14. 13 & 15. 14. busæum autem habitatorem Ierusalem
non deleuerunt filij Ben-iamin: habita-
uitq́. Iebusæus cum filijs Ben-iamin in Ie-
rusalem, usque in præsentem diem. ¶ Do- 22
mus quoque Ioseph ascendit in Beth-el,
fuitq́. Dominus cum eis. ¶ Nam cum ob- 23
siderent urbem quæ prius Luza vocaba-
tur, ¶ viderunt hominem egredientem 24
de ciuitate, dixeruntq́. ad eum, Ostende
nobis introitum ciuitatis, & faciemus te-
cum misericordiam. ¶ Qui cum ostendis- 25
set eis, percusserunt urbem in ore gla-
dij: hominem autem illum, & omnem
cognationem eius dimiserunt. ¶ Qui di- 26
missus, abijt in Terram-Hethim, & ædi-
ficauit ibi ciuitatem, vocauitq́. eam Lu-
zam: quę ita appellatur usq; in præsentem
diem. ¶ Manasses quoque non deleuit 27
Beth-san, & Tanach cum uiculis suis, & ha
bitatores Dor, & Ieblaam, & Mageddo
cum uiculis suis, cœpitq́. Chananæus ha-
bitare cum eis. ¶ Postquam autem con- 28
fortatus est Israel, fecit eos tributarios, &
delere noluit. ¶ Ephráim etiam non in- 29
terfecit Chananæum qui habitabat in Ga-
zer, sed habitauit cum eo. ¶ Zabulon non 30
" Theträ o. deleuit habitatores " Cetron', & " Naa-
lon': sed habitauit Chananæus in medio
" Naalol R. H. C. G. eius, factusq́. est ei tributarius. ¶ Aser 31
quoque non deleuit habitatores Accho,
& Sidônis, Ahalab, & Achazib, & Helba,
& Aphec, & Rohob. ¶ habitauitq́. in me- 32
dio Chananæi habitatoris illius terræ, nec
- 4 MS. H. C. Pro textus autem faciunt R. & G. interfecit eum. ¶ Nephthali - quoque' non 33
deleuit habitatores Beth-sémes, & Beth-a
nath: & habitauit inter Chananæum ha-
bitatorem Terræ, fueruntq́. ei Bethsemi-
tæ & Bethanitæ tributarij. ¶ Arctauitq́ 34
Amorrhæus filios Dan in monte, nec de-
dit eis locum ut ad planiora descenderet:
- H. C G. " testaceo 2 MS. ... hoc modo, Hebræam vocem Interpres exposuisse videtur. ¶ habitauitq́. in monte Hares, - quod in- 35
terpretatur " testatio', in Aialon & Sale-
bim. Et aggrauata est manus domus Io-
seph, factusq́. est ei tributarius. ¶ Fuit 36
autem terminus Amorrhæi ab Ascensu
scorpionis, petra, & superiora loca.

CAP. II.

AScenditq́. Angelus Domini de Gal- 1
galis ad Locum flentium, & ait, Edu
xi vos de Ægypto, & introduxi in
Terram, pro qua iuraui patribus uestris: &
pollicitus sum ut non facerem irritum pa-
ctum meum uobiscum in sempiternum:
¶ ita dumtaxat ut non feriretis fœdus 2
cum habitatoribus Terræ huius, & aras
eorum subuerteretis: & noluistis audire
uocem meam: cur hoc fecistis? ¶ Quam 3
obrem nolui delere eos a facie uestra: ut
habeatis hostes, & dij eorum sint uo-
bis in ruinam. ¶ Cumq. loqueretur an- 4
gelus Domini hæc uerba ad omnes filios
Israel, eleuauerunt uocem suam, & fle-
uerunt. ¶ Et uocatum est nomen loci il- 5
lius, Locus flentium, siue lachrymarum:
immolaueruntq́. ibi hostias Domino.
Iosu. 24. 28 ¶ ‖ Dimisit ergo Iosue populum, & abie- 6
runt filij Israel unusquisque in posses-
sionem suam, ut obtinerent eam: ¶ ser- 7
uieruntq́. Domino cunctis diebus eius, &
seniorum, qui longo post eum uixerunt
tempore, & nouerant omnia opera Do
8 mini quæ fecerat cum Israel. ¶ Mortuus
est autem Iosue filius Nun, famulus Do
9 mini, centum & decem annorum. ¶ &
sepelierunt eum in finibus possessionis
suæ in Thamnath - " sare ' in monte E
phráim, a Septentrionali plaga montis
10 Gaas. ¶ Omnisq́. illa generatio congre
gata est ad patres suos: & surrexerunt
alij, qui non " nouerant' Dominum, &
11 opera quæ fecerat cum Israel. ¶ Fece
runtq́. filij Israël malum in conspectu
12 Domini, & seruierunt Baalim. ¶ Ac di-
miserunt Dominum Deum patrum suo-
rum, qui eduxerat eos de Terra Ægypti
& secuti sunt deos alienos, deosq́. popu-
lorum qui habitabant in circuitu eorum
& adorauerunt eos: & ad iracundiam
13 concitauerunt Dominum, ¶ dimittentes
eum, & seruientes Baal, & Astharoth
14 ¶ Iratusq́. Dominus contra Israel. tradi-
dit eos in manus diripientium: qui ce-
perunt eos, & uendiderunt hostibus qui
habitabant per gyrum: nec potuerunt re-
15 sistere aduersarijs suis: ¶ sed quocumque
pergere uoluissent, manus Domini super
eos erat, sicut locutus est, & iurauit eis
16 & uehementer afflicti sunt. ¶ Suscita-
uitq́. Dominus iudices qui liberarent eos
17 de uastantium manibus: ¶ sed nec eos
audire uoluerunt: fornicantes cum dijs
alienis, & adorantes eos. Cito dese-
ruerunt uiam per quam ingressi fuerant
patres eorum: & audientes mandata Do
18 mini, omnia fecere contraria. ¶ Cumq́
Dominus iudices suscitaret, in diebus eo-
rum, flectebatur misericordia, & audie-
bat afflictorum gemitus, & liberabat eos
19 de cæde uastantium. ¶ Postquam autem
mortuus esset iudex, reuertebantur, &
multo faciebant " maiora' quam fecerant
patres eorum, sequentes deos alienos,
seruientes eis, & adorantes illos. Non
dimiserunt adinuentiones suas, & uiam
durissimam, per quam ambulare consue-
20 uerant. ¶ Iratusq́. est furor Domini in
Israel, & ait, Quia irritum fecit gens ista
pactum meum quod pepigeram cum pa-
tribus eorum, & uocem meam audire
21 contempsit: ¶ & ego non delebo gen-
tes quas dimisit Iosue, & mortuus est:
22 ¶ ut in ipsis experiar Israel, utrum cu-
stodiant uiam Domini, & ambulent in
ea, sicut custodierunt patres eorum, an
23 non. ¶ Dimisit ergo Dominus omnes
nationes has, & cito subuertere noluit,
nec tradidit in manus Iosue.

CAP. III.

1 HÆ sunt gentes quas Dominus de-
reliquit, ut erudiret in eis Israë-
lem, & omnes qui non nouerant
2 bella Chananæorum: ¶ & postea disce-
rent filij eorum certare cum hostibus, &
3 habere consuetudinem prœliandi: ¶ quin-
que satrapas Philisthinorum, omnemq́.
Chananæum, & Sidonium, atq; Heuæum
qui " habitabat' in monte Libano, de mon
te Baal Hermon vsque ad introitum E-
4 math. ¶ Dimisitq́. eos, ut in ipsis ex-
periretur Israelem, utrum audirent man
data Domini quæ præceperat patribus
eorum per manum Moysi, an non.

¶ Itaque filij Iſraël habitauerunt in medio 5
Chananæi, & Hethæi, & Amorrhæi, & Phe
rezæi, & Heuæi, & Iebuſæi: ¶ & duxerunt 6
vxores filias eorũ, ipſiq. filias ſuas filijs eo-
rum tradiderũt, & ſeruierunt dijs eorum.
¶ Feceruntq. malum in conſpectu Domi- 7
ni, & obliti ſunt Dei ſui, ſeruientes Baa-
lim & "Aſtaroth". ¶ Iratuſq. contra Iſraël
Dominus, tradidit eos in manus Chu-
ſan-raſathaim regis Meſopotamiæ, ſeruie-
runtq. ei octo annis. ¶ Et clamauerunt ad 9
Dominum: qui ſuſcitauit eis ſaluatorem,
& liberauit eos, Othoniel videlicet filium
Cenez, fratrem Caleb minorem: ¶ fuitq. in 10
eo Spiritus Domini, & iudicauit Iſraël.
Egreſſuſq. eſt ad pugnam, & tradidit Do-
minus in manus eius Chuſan-raſathaim
regem Syriæ, & oppreſſit eum. ¶ Quieuitq. 11
terra quadraginta annis, & mortuus eſt
Othoniel filius Cenez. ¶ Addiderunt au- 12
tem filij Iſraël facere malum in conſpe-
ctu Domini: qui confortauit aduerſum
eos Eglon regem Moab: quia fecerunt ma
lum in conſpectu eius. ¶ Et copulauit ei 13
filios Ammon, & Amalec: abijtq. & per-
cuſſit Iſraël, atque poſſedit Vrbem-pal-
marum. ¶ Seruieruntq. filij Iſraël Eglon 14
regi Moab decem & octo annis: ¶ & po- 15
ſtea clamauerunt ad Dominum: qui ſu-
ſcitauit eis ſaluatorem uocabulo Aod, fi-
lium Gera, filij Iemini, qui utraque ma-
nu pro dextera vtebatur. Miſeruntq. fi-
lij Iſraël per illum munera Eglon regi
Moab. ¶ Qui fecit ſibi gladium ancipi- 16
tem, habentem in medio capulum longi-
tudinis palmæ manus, & accinctus eſt eo
ſubter ſagum in dextro femore. ¶ Obtu- 17
litq. munera Eglon regi Moab. Erat au-
tem Eglon craſſus nimis. ¶ Cumq. obtu- 18
liſſet ei munera, proſecutus eſt ſocios
qui cum eo uenerant. ¶ Et reuerſus de 19
Galgalis, vbi erant idôla, dixit ad Regem,
Verbum ſecretum habeo ad te ô Rex. Et
ille imperauit ſilentium: egreſſiſq. om-
nibus qui circa eum erant, ¶ ingreſſus 20
eſt Aod ad eum. ſedebat autem in æſtiuo
cœnaculo ſolus, dixitq., Verbum Dei ha-
beo ad te. Qui ſtatim ſurrexit de thro-
no. ¶ Extenditq. Aod ſiniſtram manum, 21
& tulit ſicam de dextro femore ſuo,
infixitq. eam in uentrem eius ¶ tam va- 22
lide, ut capulus ſequeretur ferrum in vul-
nere, ac pinguiſſimo adipe ſtringeretur.
Nec eduxit gladium, ſed ita ut percuſſe-
rat, reliquit in corpore: ſtatimq. per ſe-
creta naturæ alui ſtercora proruperunt.
¶ Aod autem clauſis diligentiſſime oſtijs 23
cœnaculi, & obfirmatis ſera, ¶ per poſti-
cum egreſſus eſt. Seruiq. regis ingreſſi
viderunt clauſas fores cœnaculi, atque 24
dixerunt, Forſitan purgat aluum in æſti- 25
uo cœnaculo. ¶ Expectanteſq. diu donec
erubeſcerent, & videntes quod nullus
aperiret, tulerunt clauem: & aperientes
inuenerunt dominum ſuum in terra ia-
centem mortuum. ¶ Aod autem dum il- 26
li turbarentur, effugit, & pertranſijt Lo-
cum-idolorum vnde reuerſus fuerat. Ve-
nitq. in Seirath: ¶ & ſtatim inſonuit buc- 27
cina in monte Ephráim: deſcenderuntq.
cum eo filij Iſraël, ipſo in fronte gradien-
te. ¶ Qui dixit ad eos, Sequimini me: tra- 28
didit enim Dominus inimicos noſtros
Moabitas in manus noſtras. Deſcende-
runtq. poſt eum, & occupauerunt vada Ior
danis quæ tranſmittunt in Moab: & non
29 dimiſerunt tranſire quemquam: ¶ ſed per-
cuſſerunt Moabitas in tempore illo, circi-
ter decem millia, omnes robuſtos & for-
tes uiros. nullus eorum euadere potuit.
30 ¶ Humiliatuſq. eſt Moab in die illo ſub ma
nu Iſraël: & quieuit Terra octoginta an-
31 nis.* ¶ Poſt hunc fuit Samgar filius Anath,
qui percuſſit de Philiſthiim ſexcentos ui-
ros vomere: & ipſe quoque defendit Iſraël.

CAP. IIII.

1 ADdideruntq. filij Iſraël facere ma-
lum in conſpectu Domini poſt mor
2 tem Aod, ¶ & tradidit illos Domi-
nus in manus Iabin regis Chanáan, qui re
gnauit in Aſor: habuitq. ducem exercitus
ſui nomine Siſaram, ipſe autem habitabat
3 in Haroſeth-gentium. ¶ Clamaueruntq.
filij Iſraël ad Dominum. nongentos enim
habebat falcatos currus, & per uiginti
4 annos uehementer oppreſſerat eos. ¶ Erat
autem Debora propheti vxor Lapidoth,
quæ iudicabat populum in illo tempo-
5 re. ¶ Et ſedebat ſub palma, quæ nómine
illius uocabatur, inter Rama & Beth-el
in monte Ephráim: aſcendebantq. ad eam
6 filij Iſraël in omne iudicium. ¶ Quæ mi-
ſit, & uocauit Barac filium Abinóem de
Cedes-Nephthali: dixitq. ad eum, Præ-
cepit tibi Dominus Deus Iſraël, uade, &
duc exercitum in montem Thabor, tolleſq.
tecum decem millia pugnatorum de filijs
7 Nephthali, & de filijs Zabulon: ¶ ego au-
tem adducam ad te in loco Torrentis - ci-
ſon, Siſaram principem exercitus Iabin, &
currus eius, atque omnem multitudinem,
8 & tradam eos in manu tua. ¶ Dixitq. ad
eam Barac, Si uenis mecum, uadam: ſi
noluer is venire mecum, "non pergam.
9 ¶ Quæ dixit ad eum, Ibo quidem tecum,
ſed in hac uice uictoria non reputabitur
tibi, quia in manu mulieris tradetur Si-
ſara. Surrexit itaque Debora, & perre-
10 xit cum Barac in Cedes. ¶ Qui, accitis
Zabulon, & Nephthali, aſcendit cum de-
cem millibus pugnatorum, habens Debo-
11 ram in comitatu ſuo. ¶ Haber autem Ci-
næus receſſerat quondam a ceteris Cinæis
fratribus ſuis filijs Hobab, cognati Moy-
ſi: & tetenderat tabernacula vſque ad val
lem quę uocatur Sennim, & erat iux-
12 ta Cedes. ¶ Nunciatumq. eſt Siſaræ quod
aſcendiſſet Barac filius Abi-nóem, in mon
13 tem Thabor: ¶ & congregauit nongen-
tos falcatos currus, & omnem exercitum
de Haroſeth - gentium ad Torrentem - ci-
14 ſon. ¶ Dixitq. Debora ad Barac, Surge,
hæc eſt enim dies, in qua tradidit Domi-
nus Siſaram in manus tuas: en ipſe du-
ctor eſt tuus. Deſcendit itaque Barac de
monte Thabor, & decem millia pugna-
15 torum cum eo. ¶ Perterruitq. Dominus
Siſaram, & omnes currus eius. uniuer-
ſamq. multitudinem in ore gladij ad con-
ſpectum Barac: in tantum, ut Siſara de
16 curru deſiliens, pedibus fugeret, ¶ & Ba-
rac perſequeretur fugiétes currus, & exer
citum uſq; ad Haroſeth-gentiũ, & omnis
hoſtium multitudo uſque ad interneció-

nem

Marginal notes: "Aſeroth H. C. G. — * a prælijs M S. q. R. — 2.Re.12.5 — "6 M S. G. A. R. autem H. C. & G. 4 repetitur — Pſ.82.10.

nem caderet. ♀ Sisara autem fugiens per- 17
uenit ad tentorium Iahel uxoris Haber
Cinæi. Erat autem pax inter Iabin re-
gem Azor, & domum Haber Cinæi.
♀ Egressa igitur Iahel in occursum Sisa- 18
ræ, dixit ad eum, Intra ad me Domine
-o. mi - intra', ne timeas. Qui ingressus ta-
bernaculum eius, & opertus ab ea pallio,
♀ dixit ad eam, Da mihi obsecro paulu- 19
lum aquæ, quia sitio ualde. Quæ aperuit
utrem lactis, & dedit ei bibere, & ope-
ruit illum. ♀ Dixitq́. Sisara ad eam, St- 20
ante hostium tabernaculi: & cum uene-
rit aliquis interrogans te & dicens, Nun-
quid hic est aliquis? Respondebis, Nul-
lus est. ♀ Tulit itaque Iahel uxor Haber, 21
clauum tabernaculi, assumens pariter &
malleum: & ingressa abscondite, & cum
silentio posuit supra tempus capitis eius
clauum, percussumq́. malleo defixit in
cerebrum usque ad terram: qui sopo-
rem morti socians defecit, & mortuus
est. ♀ Et ecce Barac sequens Sisaram ue- 22
niebat: egressaq́. Iahel in occursum
eius dixit ei, Veni, & ostendam tibi
uirum quem quæris. Qui cum intrasset
ad eam, uidit Sisaram iacentem mor-
tuum, & clauum infixum in tempore
eius. ♀ Humiliauit ergo Deus in die illo 23
Iabin regem Chanáan coram filijs Israel:
♀ qui crescebant quotidie, & forti ma- 24
nu opprimebant Iabin regem Chanáan,
donec delerent eum.

CAP. V.

Cecineruntq́. Debora & Barac fi- 1
lius Abinóem in illo die, dicen-
tes, ♀ Qui sponte obtulistis de Is- 2
raël animas uestras ad periculum, be-
nedicite Domino.
♀ Audite reges, auribus percipite prin- 3
cipes: Ego sum ego sum quæ Domino ca-
nam, psallam Domino Deo Israël.
♀ Domine cum exires de Seir, & trãsires 4
per regiones Edom, terra mota est, cæliq́.
ac nubes destillauerunt aquis.
♀ Mõtes fluxerunt a facie Domini, & Si- 5
nai a facie Domini Dei Israel.
♀ In diebus Samgar filij Anath, in 6
diebus Iahel quieuerunt semitæ: & qui
ingrediebantur per eas, ambulauerunt
per calles deuios.
♀ Cessauerunt fortes in Israël, & quie- 7
uerunt: donec surgeret Debora, surge-
ret mater in Israel.
" Deus R.H.G. ♀ Noua bella elegit " Dominus', & 8
portas hostium ipse subuertit: clypeus &
hasta si apparuerint in quadraginta mil-
libus Israel.
♀ Cor meum diligit principes Israël, qui 9
propria uoluntate obtulistis uos discrimi-
ni, benedicite Domino.
" asinas I M.S. H. C. ♀ Qui ascenditis super nitentes " asi- 10
nos', & sedetis " in iudicio', & ambu-
latis in uia, loquimini.
" subiugalis G. ♀ Vbi collisi sunt currus, & hostium suf- 11
focatus est exercitus, ibi narrentur iusti-
" super iudicium M S. tiæ Domini, - & ' clementia in " fortes'
Israel: tunc descendit populus Domini ad
portas, & obtinuit principatum.
MS H.G. ♀ Surge, surge Debora, surge, surge, & 12
" portis O. loquere canticum: surge Barac, & appre-
hende captiuos tuos filij Abi-nóem.

13 ♀ Saluatæ sunt reliquiæ populi, Domi-
nus in fortibus dimicauit.
14 ♀ Ex Ephraim deleuit eos in Amalech,
& post eum ex Ben-iamin in populos tuos
ô Amalec: de Machir principes descen-
derunt, & de Zabulon qui exercitum du-
cerent ad bellandum.
15 ♀ Duces Issachar fuere cum Debora, &
Barac uestigia sunt secuti, qui quasi in
præceps, ac barathrum se discrimini dedit:
diuiso contra se Ruben, magnanimorum
reperta est contentio.
16 ♀ Quare habitas inter duos terminos, ut
audias sibilos gregum? diuiso cõtra se Ru-
ben, magnanimorum reperta est contẽtio.
17 ♀ Galaad trans Iordanem quiescebat, &
Dan uacabat nauibus· Aser habitabat in
littore maris, & in portubus morabatur.
18 ♀ Zabulon uero & Nepthali obtulerunt
animas suas morti in regione Merome.
19 ♀ Venerunt reges & pugnauerunt, pu-
gnauerunt reges Chanáan in " Tanach'
iuxta aquas Mageddo, & tamen nihil
tulêre prædantes.
20 ♀ De cælo dimicatum est contra eos stel-
læ manentes in ordine & cursu suo, ad-
uersus Sisaram pugnauerunt.
21 ♀ Torrens Cison traxit cadauera eorum,
torrens Cadumim, torrens Cison: concul-
ca anima mea robustos.
22 ♀ Vngulæ equorum ceciderunt, fugien-
tibus impetu, & per præceps ruentibus
fortissimis hostium.
23 ♀ Maledicite terræ Meroz, dixit ange-
lus Domini, maledicite habitatoribus eius,
quia non uenerunt ad auxilium Domini,
in adiutorium fortissimorum eius.
24 ♀ Benedicta inter mulieres Iahel uxor
Haber Cinæi, & benedicatur in taber-
naculo - suo'.
25 ♀ Aquam petenti lac dedit, & in phiala
principum obtulit butyrum.
26 ♀ Sinistram manum misit ad clauum, &
dextram ad fabrorum malleos, percus-
sitq́. Sisaram quærens in capite uulneri
locum, & tempus ualide perforans.
27 ♀ Inter pedes eius ruit; defecit, & mor-
tuus est: uoluebatur ante pedes eius, &
iacebat exanimis & miserabilis.
28 ♀ Per fenestram respiciens, ululabat ma-
ter eius: & de cœnaculo loquebatur, Cur
moratur regredi currus eius? quare tarda-
uerunt pedes quadrigarum illius?
29 ♀ Vna sapientior ceteris uxoribus eius,
hæc socrui uerba respondit.
30 ♀ Forsitan nunc diuidit spolia, & pul-
cherrima fœminarum eligitur ei; uestes
diuersorum colorum Sisaræ traduntur
in prædam, & supellex uaria ad ornanda
colla congeritur.
31 ♀ Sic pereant omnes inimici tui Domi-
ne: qui autem diligunt te, sicut Sol in or-
tu suo splendet, ita rutilent.
32 ♀ Quieuitq́. Terra per quadraginta annos.

CAP. VI.

1 Fecerunt autem filij Israël malum in
conspectu Domini: qui tradidit illos
2 in manu Madian septem annis, ♀ &
oppressi sunt ualde ab eis. Feceruntq́. si-
bi antra & speluncas in montibus, & mu-
3 nitissima ad repugnandum loca. ♀ Cumq́.
seuisset Israël, ascendebat Madian, &

Amalec,

Amalec, cæteriq́. Orientalium nationum:
¶ & apud eos figentes tentoria, sicut erant 4
in herbis, cuncta uastabant usque ad introi
tum Gazæ: nihilq́. omnino ad uitam per-
tinens relinquebant in Israel, non oues,
non boues, non asinos. ¶ Ipsi enim & uni- 5
uersi greges eorum ueniebant cum taber-
naculis suis, & instar locustarum uniuersa
complebant, innumera multitudo homi-
num, & camelorum, quicquid tetigerant
deuastantes. ¶ Humiliatusq́. est Israel 6
ualde in conspectu Madian. ¶ Et clamauit 7
ad Dominum postulans auxilium contra
Madianitas. ¶ Qui misit ad eos uirum 8
prophetam, & locutus est, Hæc dicit Do-
minus Deus Israel: Ego uos feci conscen-
dere de Ægypto, & eduxi uos de domo ser
uitutis, ¶ & liberaui de manu Ægyptiorũ 9
& omnium inimicorum qui affligebant
uos: eieciq́. eos ad introitum uestrum, &
tradidi uobis Terram eorum. ¶ Et dixi, 10
Ego Dominus Deus uester, ne timeatis
deos Amorrhæorum, in quorum terra ha-
bitatis. Et noluistis audire uocem meam.
¶ Venit autem angelus Domini, & sedit 11
sub quercu quæ erat in Ephra, & pertine-
bat ad Ioas patrem familiæ Ezri. Cumq́.
Gedeon filius eius excuteret atque purga-
ret frumenta in torculari, ut fugeret Ma-
dian, ¶ apparuit ei angelus Domini, & ait, 12
Dominus tecum, uirorum fortissime. ¶ Di- 13
xitq́. ei Gedeon, Obsecro mi Domine, si
Dominus nobiscum est, cur apprehende-
runt nos hæc omnia? ubi sunt mirabilia
eius quæ narrauerunt patres nostri, atque
dixerũt De Ægypto eduxit nos Dominus?
Nunc autem dereliquit nos Dominus, &
1. Reg. 12 13.
tradidit in manus Madian. ¶ Respexitq́. 14
ad eum Dominus, & ait, Vade in hac for-
titudine tua, & liberabis Israel de manu
Madian: scito quod miserim te. ¶ Qui 15
respondens ait, Obsecro, mi Domine, in
quo liberabo Israel? ecce familia mea in-
fima est in Manasse, & ego minimus in do
mo patris mei. ¶ Dixitq́. ei Dominus, Ego 16
ero tecum: & percuties Madian quasi unũ
uirum. ¶ Et ille, Si inueni, inquit, gratiam 17
coram te, da mihi signum quod tu sis qui
loqueris ad me: ¶ Nec recedas hinc, donec 18
reuertar ad te, portans sacrificium, & offe-
rens tibi. Qui respondit, Ego præstolabor
aduentum tuum. ¶ Ingressus est itaque 19
Gedeon, & coxit hœdum, & de farinæ
modio azymos panes: carnesq́. ponens in
canistro, & ius carnium mittens in ollam,
tulit omnia sub quercu, & obtulit ei. ¶ Cui 20
" De R. H. G q.
dixit angelus "Domini', Tolle carnes, &
azymos panes, & pone supra petram illam
& ius desuper funde. Cumq́. fecisset ita,
¶ extendit angelus Domini summitatem 21
uirgæ quam tenebat in manu, & tetigit
carnes & panes azymos: ascenditq́. ignis
de petra, & carnes, azymosq́. panes con-
sumpsit: angelus autem Domini euanuit
ex oculis eius. ¶ Vidensq́. Gedeon quod 22
esset angelus Domini, ait, Heu mi Domine
Deus: quia uidi angelum Domini facie ad
faciem. ¶ Dixitq́. ei Dominus, Pax tecum: 23
ne timeas, non morieris. Ædificauit ergo 24
ibi Gedeon altare Domino, uocauitq́. il-
lud, Domini-pax, usque in præsentem diẽ.
Cumq́. adhuc esset in Ephra, quæ est fami-
25 liæ Ezri, ¶ nocte illa dixit Dominus ad
eum, Tolle taurum patris tui, & alterum
taurum annorum septem, destruesq́. aram
Baal quæ est patris tui: & nemus quod cir-
26 ca aram est, succide: ¶ & ædificabis al-
tare Domino Deo tuo in summitate petræ
huius, super quam ante sacrificium posui-
sti: tollesq́. taurum secundum, & offeres
holocaustum super struem lignorum, quę
27 de nemore succideris. ¶ Assumptis ergo
Gedeon decem uiris de seruis suis, fecit si-
cut præceperat ei Dominus. Timens autẽ
domum patris sui, & homines illius ciui-
tatis, per diem noluit facere, sed omnia
28 nocte compleuit. ¶ Cumq́. surrexissent
uiri oppidi eius mane, uiderunt destructã
aram Baal, lucumq́. succisum, & taurum
alterum impositum super altare quod tũc
29 ædificatum erat. ¶ Dixeruntq́. adinuicẽ,
Quis hoc fecit? Cumq́. perquirerent au-
ctorem facti, dictũ est, Gedeon filius Ioas
30 fecit hæc omnia. ¶ Et dixerunt ad Ioas,
Produc filium tuum huc, ut moriatur: quia
destruxit aram Baal, & succidit nemus.
31 ¶ Quibus ille respondit, Nunquid ultores
estis Baal, ut pugnetis pro eo? qui aduer-
sarius est eius, moriatur antequam lux
crastina ueniat. si Deus est, uindicet se de
32 eo qui suffodit aram eius. ¶ Ex illo die uo-
catus est Gedeon, Ierobáal: eo quòd dixis-
set Ioas, Vlciscatur se de eo Baal, qui fodit
33 aram eius. ¶ Igitur omnis Madian & Ama-
lec, & Orientales populi congregati sunt
simul, & transeuntes Iordanem, castra-
34 metati sunt in ualle-Iezrael. ¶ Spiritus au-
tem Domini induit Gedeon, qui clangens
buccina conuocauit domum Abiézer, ut
35 sequeretur se. ¶ Misitq́. nuncios in uniuer-
sum Manassen, qui & ipse secutus est eũ: &
alios nuncios in Aser, & Zabulon, & Neph-
36 thali, qui occurrerunt ei. ¶ Dixitq́. Gedeõ
ad "Dominum', Si saluum facis per manũ
"Deum R. H. G.
37 meam Israel, sicut locutus es, ¶ ponam hoc
uellus lanæ in area: si ros in solo uellere
fuerit, & in omni terra siccitas, sciam
quod per manum meam, sicut locutus es,
38 liberabis Israel. ¶ Factumq́. est ita. Et de no
cte consurgens expresso uellere, concham
39 rore impleuit. ¶ Dixitq́. rursus ad "Domi-
num', Ne irascatur furor tuus contra me
"Deum R. H. G.
si adhuc semel tentauero, signum quærens
in uellere, Oro ut solum uellus siccum
40 sit, & omnis terra rore madens. ¶ Fecitq́.
"Dñs' nocte illa ut postulauerat: & fuit
"Deus R. H. G.
siccitas in solo uellere, & ros in omni terra.

CAP. VII.

1 IGitur Ierobáal qui & Gedeon, de no-
cte consurgens, & omnis populus cum
eo, uenit ad fontem qui uocatur Ha-
rad. erant autem castra Madian in ualle
ad Septentrionalem plagam collis excelsi.
2 ¶ Dixitq́. Dominus ad Gedeon, Multus te-
cum est populus, nec tradetur Madian in
manus eius: ne glorietur contra me Is-
rael, & dicat, Meis uiribus liberatus sum.
3 ¶ Loquere ad populum, & cunctis audien-
tibus prædica, ‖ Qui formidolosus & ti-
Deu 20 5 1. Mac. 3, 6.
midus est, reuertatur. Recesseruntq́. de
monte Galaad, & reuersi sunt ex populo
uigintiduo millia uirorum, & tantum de-
4 cem millia remanserunt. ¶ Dixitq́. Domi-
nus ad Gedeon, Adhuc populus multus est.

duc eos ad aquas,& ibi probabo illos:& de
quo dixero tibi ut tecũ uadat, ipse pergat;
quẽ ire prohibuero,*reuertatur. ❡ Cumq. 5
descendisset populus ad aquas, dixit Do-
minus ad Gedeon, Qui * lingua "lam
buerint ' aquas, sicut solent canes lam-
bere, separabis eos seorsum: qui autem
curuatis genibus biberint, in altera par-

*ipse 1 MS. H. C. G.

*manu & MS. 7 R "lamberint MS. Similiter v. 6. & 7.

te erunt. ❡ Fuit itaq; numerus eorum qui 6
manu ad os proijciente, lambuerãt aquas,
trecenti uiri: omnis autem reliqua multi
tudo flexo poplite biberat. ❡ Et ait Domi- 7
nus ad Gedeon, In trecentis uiris qui lãbue
runt aquas, liberabo uos,& tradam in ma-
nu tua Madian: omnis autẽ reliqua multi-
tudo reuertatur in locũ suũ. ❡ Sumptis ita- 8
que pro numero cibarijs & tubis, omnẽ re-
liquam multitudinem abire præcepit ad
tabernacula sua:& ipse cum trecentis uiris
se certamini dedit. Castra autem Madian
erant subter in ualle. ❡ Eadem nocte dixit 9
Dominus ad eum, Surge,& descende in ca
stra: quia tradidi eos in manu tua. ❡ Sin au- 10
tem solus ire formidas, descendat tecum
Phara puer tuus. ❡ Et cum audieris quid lo 11
quantur, tunc confortabuntur manus tuę,
& securior ad hostium castra descendes.
Descendit ergo ipse & Phara puer eius in
partem castrorum, ubi erant armatorum
uigiliæ. ❡ Madian autem & Amalec,& om 12
nes Orientales populi fusi iacebant in ual-
le, ut locustarum multitudo: cameli quoq;
innumerabiles erant, sicut arena quæ iacet
in littore maris. ❡ Cumq. uenisset Gedeon, 13
narrabat aliquis somnium proximo suo:&
in hunc modum referebat quod uiderat,
Vidi somniũ,& uidebatur mihi quasi sub-
cinericius panis ex hordeo uolui,& in ca-
stra Madian descendere: cumq. peruenisset
ad tabernaculum, percussit illud, atq; sub-
uertit,& terræ funditus coæquauit. ❡ Re- 14
spondit is cui loquebatur, Nõ est hoc aliud,
nisi gladius Gedeonis filij Ioas uiri Israeli-
tæ. tradidit enim Dominus in manus eius
Madian,& omnia castra eius. ❡ Cumq. au- 15
disset Gedeon somnium,& interpretatio-
nẽ eius, adorauit:& reuersus est ad castra
Israel,& ait, Surgite, tradidit enim Domi-
nus in manus nostras castra Madian.
16 ❡ Diuisitq. trecentos uiros in tres partes,
& dedit tubas in manibus eorũ, lagenasq.
uacuas ac lampades in medio lagenarum.
17 ❡ Et dixit ad eos, Quod me facere uideri-
tis hoc facite: ingrediar partem castrorũ,
18 & quod fecero sectamini. ❡ Quando perso-
nuerit tuba in manu mea, uos quoque per
castrorum circuitum clangite,& concla-
19 mate, Domino & Gedeoni. ❡ Ingressusq.
est Gedeon,& trecenti uiri qui erant cum
eo in partem castrorum, incipientibus ui-
gilijs noctis medię,& custodibus suscitatis,
cęperunt buccinis clangere,& complodere
20 inter se lagenas. ❡ Cumq. per gyrũ castro-
rum in tribus personarent locis,& hydrias
confregissent, tenuerunt sinistris manibus
lampades,& dexteris "sonantes ' tubas, cla-
maueruntq., Gladius Domini & Gedeonis,
21 ❡ stantes singuli in loco suo per circuitum
castrorum hostilium. Omnia itaq; castra
turbata sunt,& uociferantes, ululantesq.
22 fugerunt: ❡ & nihilominus insistebant
trecenti uiri buccinis personantes. ‖ Immi-
sitq. Dominus gladium in omnibus castris,
23 & mutua se cæde truncabant, ❡ fugientes
usque ad "Beth-seca',& crepidinem Abel-
mehula in Tabbath. Conclamantes autem
uiri Israël de Nephthali & Aser,& omni
24 Manasse persequebantur Madian. ❡ Misitq.
Gedeon nuncios in omnem montem E-
phraim, dicens, Descendite in occursum
Madian,& occupate aquas usque Beth-be-
ra atque Iordanem. Clamauitq. omnis E-
phraim,& præoccupauit aquas atque Ior-
25 danem usque Beth-bera. ❡ ‖ Apprehen-

"sonabãt 1 MS.

Ps. 82. 10

"Beth-seta 4 MS. H. C. G.

Isa. 10. 26
Ps. 82. 12.

osq. duos uiros Madian, Oreb & Zeb, in-
terfecit Oreb in Petra-Oreb, Zeb uero in
Torculari-Zeb. Et persecuti sunt Madian,
capita Oreb & Zeb portantes ad Gedeon
trans fluenta Iordanis.

CAP. VIII.

Dixeruntq; ad eũ uiri Ephraim, Quid 1
est hoc quod facere noluisti, ut nos
non uocares, cũ ad pugnã pergeres
contra Madian? iurgãtes fortiter, & prope
uim inferẽtes. Quibus ille respõdit, Quid 2
enim tale facere potui, quale uos fecistis?
nõne melior est racemus Ephraim, uinde-
ʺ Deut. 8. 11. Similiter autem Textus legunt C. & G. — mijs Abi-ézer? In manus uestras ʺDomi- 3
nus tradidit principes Madiã, Oreb & Zeb:
quid tale facere potui, quale uos fecistis?
Quod cum locutus esset, requieuit spiritus
eorũ, quo tumebant contra eũ. Cumq; ue- 4
nisset Gedeon ad Iordanẽ, transiuit eũ cũ
trecentis uiris qui secũ erant: & præ lassi-
tudine, fugientes persequi nõ poterãt. Di- 5
xitq. ad uiros Socoth, Date, obsecro, panes
populo qui mecũ est, quia ualde defecerũt:
ut possimus psequi Zébee, & Salmana re-
ges Madian. Respõderunt principes So- 6
coth, Forsitan palmæ manuũ Zébee & Sal
mana in manu tua sunt, & idcirco postulas
ut demus exercitui tuo panes. Quibus ille 7
ait, Cũ ergo tradiderit Dñs Zébee & Salma
-9 MS. B. B. C. G. — na in manus meas, & cũ reuersus fuero
uictor in pace, conteram carnes uestras
cum spinis, tribulisq. deserti. Et inde con- 8
scendens, uenit in Phanuél: locutusq. est
ad uiros loci illius similia. Cui & illi respõ
derunt sicut responderant uiri Socoth. Di- 9
xit itaque eis, Cum reuersus fuero uictor
in pace, destruam turrim hanc. Zébee au- 10
tẽ & Salmana requiescebãt cũ omni exer-
citu suo. Quindecim enim millia uiri re-
manserant ex omnibus turmis Orientaliũ
populorũ, cæsis centũ uiginti millibus bel
-2 MS. — latorum, & educentiũ gladiũ. Ascẽdẽsq. 11
Ose. 10. 14 — Gedeon per uiã eorũ qui in tabernaculis
morabãtur ad Orientalẽ partẽ Nobe, & Ieg-
baa, percussit castra hostiũ, qui securi erãt, &
nihil aduersi suspicabãtur. Fugerũtq. Zé- 12
bee & Salmana, quos persequẽs Gedeon
cõprehendit, turbato omni exercitu eorũ.
Reuertensq. de bello ante Solis ortũ, ap- 13
prehendit puerũ de viris Socoth: interro- 14
gauitq. eũ nomina principum & seniorũ
Socoth, & descripsit septuaginta septem ui
ros. Venitq. ad Socoth, & dixit eis, En Zé- 15
bee, & Salmana super quibus exprobrastis
mihi, dicentes, Forsitan manus Zébee &
Salmana in manibus tuis sunt, & idcirco
postulas ut demus uiris qui lassi sunt & de-
fecerũt, panes. Tulit ergo seniores ciuita- 16
tis, & spinas deserti ac tribulos, & cõtriuit
cum eis, atque comminuit uiros Socoth.
Turrim quoq; Phanuél subuertit, occisis 17
habitatoribus ciuitatis. Dixitq; ad Zébee, 18
& Salmana, Quales fuerunt uiri quos oc-
cidistis in Thabor? Qui responderunt, Si-
miles tui, & unus ex eis quasi filius regis.
Quibus ille respõdit, Fratres mei fuerũt, 19
filij matris meæ. Viuit Dñs, quia si seruas-
setis eos, non uos occiderẽ. Dixitq; Iether 20
primogenito suo, Surge & interfice eos.
Qui nõ eduxit gladiũ: timebat enim, quia
adhuc puer erat. Dixeruntq. Zébee & Sal- 21
mana, Tu surge, & irrue in nos: quia iuxta
ætatẽ robur est hominis. Surrexit Gedeon, Ps. 82. 12
& interfecit Zébee & Salmana: & tulit or-
namenta ac bullas quibus colla regaliũ ca-
22 melorũ decorari solent. Dixeruntq. om-
nes uiri Israél ad Gedeon, Dominare no-
stri tu & filius tuus, & filius filij tui: quia li-
23 berasti nos de manu Madian. Quibus ille
ait, Non dominabor uestri, nec dominabi-
tur in uos filius meus, sed dominabitur uo
24 bis Dñs. Dixitq. ad eos, Vnã petitionẽ po-
stulo a uobis, Date mihi inaures ex præda
uestra. Inaures enim aureas Ismaelitæ ha-
25 bere consueuerant. Qui responderunt, Li
bẽtissime dabimus. Expandentesq. super
terrã palliũ, proiecerunt in eo inaures de
26 præda: & fuit pondus postulatarũ inau-
riũ, mille septingenti auri sicli, absq; orna-
mẽtis, & monilibus, & ueste purpurea, qui-
bus reges Madian uti soliti erant, & præter
27 torques aureas camelorum. Fecitq. ex eo
Gedeon Ephod, & posuit illud in ciuitate
sua Ephra. Fornicatusq. est omnis Israél in
eo, & factum est Gedeoni, & omni domui
28 eius in ruinã. Humiliatus est autẽ Madiã
corã filijs Israél, nec potuerũt ultra ceruri-
ces eleuare: sed quieuit terra per quadra-
29 ginta annos, quibus Gedeon præfuit. Abijt
itaque Ierobáal filius Ioas, & habitauit in
30 domo sua: habuitq. septuaginta filios, q
egressi sunt de femore eius: eo quòd plures
31 haberet uxores. Cõcubina autẽ illius, quã
habebat in Sichẽ, genuit ei filium nomine
32 Abi-mélech. Mortuusq. est Gedeon filius
Ioas in senectute bona, & sepultus est in se-
pulchro Ioas patris sui in Ephra de fami-
33 lia Ezri. Postquã autẽ mortuus est Gedeõ,
auersi sunt filij Israél, & fornicati sunt in
Baalim. Percusserũtq. cũ Baal fœdus, ut es-
34 set eis in Deũ. nec recordati sunt Dñi Dei
sui, qui eruit eos de manibus inimicorum
35 suorũ omnium per circuitũ: nec fecerunt
misericordiã cum domo Ierobáal Gedeon,
iuxta omnia bona quæ fecerat Israéli.

CAP. IX.

1 Abijt autẽ Abi-mélech filius Ierobáal
in Sichẽ ad fratres matris suæ, & lo-
cutus est ad eos, & ad omnẽ cogna-
2 tionẽ domus patris matris suæ, dicẽs: Lo-
quimini ad omnes uiros Sichẽ, Quid uobis
est melius, ut dominẽtur uestri septuagin-
ta uiri omnes filij Ierobáal, an ut domine-
tur uobis unus uir? simulq. considerate qđ
3 os uestrũ, & caro uestra sum. Locutiq. sũt
fratres matris eius de eo, ad omnes uiros
Sichem, uniuersos sermones istos, & incli-
nauerunt cor eorũ post Abi-mélech, dicẽ-
4 tes, Frater noster est. Dederũtq. illi septua
ginta põdera argẽti de phano Baal-berith.
Qui conduxit sibi ex eo uiros inopes & ua
5 gos, secutiq. sunt eum. Et uenit in domũ
patris sui in Ephra, & occidit fratres suos
filios Ierobáal septuaginta uiros, super la-
pidẽ unũ: remãsitq; Ioathã filius Ierobáal
6 minimus, & abscõditus est. Cõgregati sũt
autẽ omnes uiri Sichẽ, & uniuersæ familiæ
urbis Mello: abierũtq. & cõstituerũt regẽ
Abi-mélech, iuxta quercũ quæ stabat in Si-
7 chẽ. Quod cũ nũciatũ esset Ioathã, iuit, &
stetit in uertice mõtis Garizim: eleuataq.
uoce, clamauit & dixit, Audite me uiri Si-
8 chẽ, ita ut audiat uos Deus. Ierũt ligna ut
ungerẽt sup se regẽ: dixeruntq. oliuæ, Im-

pera nobis. ✝Quæ respōdit, Nūquid possum 9
deserere pinguedinē meā, qua & dij utun-
tur, & homines, & uenire ut inter ligna
promouear? ✝ Dixeruntq́. ligna ad arborē 10
ficū, Veni, & super nos regnū accipe. ✝Quæ 11
respondit eis, Nūquid possum deserere dul
cedinē meā, fructusq́. suauissimos, & ire vt
inter cetera ligna promouear? ✝ Locutaq́. 12
sunt ligna ad uitē, Veni, & impera nobis.
✝Quæ respōdit eis, Nūquid possū deserere 13
uinū meū, quod lætificat Deū & homines,
& inter ligna cætera ꝓmoueri? ✝Dixerūtq́. 14
omnia ligna ad rhamnū, Veni, & impera
super nos. ✝Quæ respōdit eis, Si uere me re 15
gē uobis constituitis, uenite, & sub umbra
-R.H.C.6 mea requiescite. si autē non-vultis' egredia-
tur ignis de rhamno, & deuoret cedros Li-
bani. ✝Nunc igitur si recte, & absq; peccato 16
cōstituistis sup uos regē Abi-mélech, & be
ne egistis cū Ierobáal, & cū domo eius, &
reddidistis vicē beneficijs eius, ✝qui pugna- 17
uit pro uobis, & animā suā dedit periculis
ut erueret uos de manu Madian, ✝qui nūc 18
surrexistis contra domū patris mei, & in-
terfecistis filios eius septuaginta uiros sup
unū lapidē, & cōstituistis regē Abi-mélech
filiū ancillæ eius sup habitatores Sichē, eo
qđ frater uester sit: ✝ si ergo recte, & absq; 19
uitio egistis cū Ierobaal, & domo eius, ho-
die lætemini in Abi-mélech, & ille lætetur
in uobis. ✝Sin autē peruerse, egrediatur ignis 20
-O. ᵛ ex Abi-melech. H.C.G. ᵛex eo', & consumat habitatores Sichē, &
oppidū Mello: egrediaturq́. ignis de uiris
Sichē, & de oppido Mello, & deuoret Abi
-mélech. ✝Quę cū dixisset, fugit, & abijt in 21
Bera: habitauitq́. ibi ob metū Abi-mélech
fratris sui. ✝Regnauit itaq; Abi-mélech sup 22
ᵛ Deus R.H.G. Israël tribus annis. ✝Misitq́. ᵛ Dñs' spiritū 23
pessimū inter Abi-mélech, & habitatores
Sichē: q cęperūt eū detestari, ✝& scelus in- 24
terfectionis septuaginta filiorū Ierobaal,
& effusionē sanguinis eorū conferre in A-
bi-mélech fratrē suū, & in cæteros Sichi-
morū principes qui eū adiuuerant. ✝Posue 25
runtq́. insidias aduersum eū in summitate
montiū: & dū illius præstolabantur aduē-
tū, exercebant latrocinia; agētes prædas de
prætereūtibus. nunciatūq́. est Abi-mélech.
✝Venit autē Gaal filius Obed cū fratribus 26
suis, & transiuit in Sichimam. Ad cuius ad-
uētū erecti habitatores Sichē ✝ egressi sūt 27
in agros uastātes uineas, uuasq́. calcantes:
& factis cātantiū choris ingressi sunt pha-
nū dei sui, & inter epulas & pocula maledi
cebant Abi-mélech, ✝ clamante Gaal filio 28
Obed, Quis est Abi-mélech, & quę est Sichē,
ut seruiamus ei? nūquid nō est filius Iero-
baal, & constituit principē Zebul seruū suū
sup uiros Emor patris Sichē? Cur ergo ser-
uiemus ei? ✝vtinā daret aliquis populū istū 29
sub manu mea, ut auferrē de medio Abi-
mélech. Dictūq́. est Abi-mélech, Congrega
exercitus multitudinem, & ueni. ✝ Zebul 30
enim princeps ciuitatis auditis sermoni-
bus Gaal filij Obed, iratus est ualde, ✝& mi- 31
sit clā ad Abi-mélech nūcios, dicens, Ecce,
Gaal filius Obed uenit in Sichimā cū fra-
tribus suis, & oppugnat aduersum te ciui-
tatē. ✝Surge itaq; nocte cū populo qui tecū 32
est, & latita in agro: ✝& primo mane oriē- 33
te Sole irrue super ciuitatē. illo autē egre-
diente aduersum te cū populo suo, fac ei
34 quod potueris. ✝Surrexit itaq; Abi-mélech
cū omni exercitu suo nocte, & tetēdit insi-
35 dias iuxta Sichimā in quatuor locis. ✝Egres
susq́. est Gaal filius Obed, & stetit in introi
tu portæ ciuitatis. Surrexit autem Abi-mé-
lech, & omnis exercitus cū eo de insidiarū
36 loco. ✝Cūq́. uidisset populū Gaal, dixit ad
Zebul, Ecce de mōtibus multitudo descen-
dit. Cui ille respōdit, Vmbras mōtiū uides
quasi capita hominū, & hoc errore decipe-
37 ris. ✝ Rursumq́. Gaal ait, Ecce populus de
vmbilico terræ descendit, & unus cuneus
38 uenit per uiā quæ respicit quercū. ✝Cui di-
xit Zebul, Vbi est nūc os tuū, quo loqueba-
ris? Quis est Abi-mélech ut seruiamus ei?
Nōne hic populus est, quē despiciebas? Egre
39 dere & pugna contra eū. ✝Abijt ergo Gaal,
ᵛspectāte' Sichimorū populo, & pugnauit ᵛ expectāte O.
40 cōtra Abi-mélech, ✝qui psecutus est eū fu-
giētē, & in urbē cōpulit: cecideruntq́. ex par
41 te eius plurimi, vsq; ad portā ciuitatis. ✝ &
Abi-mélech sedit in Ruma: Zebul autem,
Gaal, & socios eius expulit de urbe, nec in
42 ea passus est cōmorari. ✝ Sequēti ergo die
egressus est populus in cāpū. Quod cū nū-
43 ciatū esset Abi-mélech, ✝tulit exercitū suū,
& diuisit in tres turmas, tēdens insidias in
agris. Vidensq́. quod egrederetur populus
44 de ciuitate, surrexit & irruit in eos. ✝cū cu-
neo suo, oppugnans & obsidens ciuitatem:
duæ autē turmæ palantes p cāpū aduersa-
45 rios psequebātur. ✝Porro Abi-mélech om-
ni die illo oppugnabat urbē: quā cepit, in-
terfectis habitatoribus eius, ipsaq́. destru-
46 cta, ita ut sal in ea dispergeret. ✝ Quod cū
audissent qui habitabant in turre Sichi-
morū, ingressi sunt phanū dei sui Berith,
ubi fœdus cū eo pepigerāt, & ex eo locus
nomē acceperat, qui erat munitus ualde.
47 ✝Abi-mélech quoque audiens uiros turris
48 Sichimorū pariter cōglobatos, ✝ascendit in
mōtē Selmō cū omni populo suo: & arre-
pta securi, præcidit arboris ramū, imposi-
tūq́. ferens humero, dixit ad socios, Quod
49 me uidistis facere, cito facite. ✝ Igitur cer-
tatim ramos de arboribus præcidentes, se-
quebātur ducē. Qui circūdātes præsidiū,
succenderunt: atq; ita factū est, ut fumo &
igne mille hominum necarētur, uiri pari-
ter & mulieres, habitatorū turris Sichem.
50 ✝ Abi-mélech autem inde proficiscens ue-
nit ad oppidum Thebes, quod circundans
51 obsidebat exercitu. ✝Erat autē turris excel-
sa in media ciuitate, ad quam confugerāt
simul uiri ac mulieres, & omnes princi-
pes ciuitatis, clausa firmissime ianua, &
super turris tectum stantes per propu-
52 gnacula. ✝ Accedensq́. Abi-mélech iux-
ta turrim, pugnabat fortiter: & appro-
pinquans ostio, ignem supponere nite-
53 batur: ✝ ‖ & ecce una mulier fragmen 1.Reg.11.
molæ desuper iaciens, illisit capiti Abi-mé 21.
54 lech, & confregit cerebrum eius. ✝ Qui
uocauit cito armigerum suum, & ait
ad eum, Euagina gladium tuum, & percu-
te me: ne forte dicatur quod a fœmina
interfectus sim. Qui iussa perficiens, in-
55 terfecit eū. ✝Illoq́. mortuo, omnes qui cum
eo erāt de Israël, reuersi sūt in sedes suas:
56 ✝& reddidit Deus malū qđ fecerat Abi-mé
lech contra patrē suū, interfectis septua-
57 ginta fratribus suis. ✝ Sichimitis quoque

quod operati erant, retributū est, & uenit
super eos maledictio Ioathā filij Ierobaal.

CAP. X.

1 POst Abi-mélech surrexit dux in Israel Thola filius Phua patrui Abi-mélech, uir de Issachar, qui habitauit in
2 Samir "montis" Ephráim: ¶ & iudicauit Israelē uiginti & tribus annis, mortuusq. est,
3 ac sepultus in Samir. ¶ Huic successit Iair Galaadites, qui iudicauit Israelē p uiginti
4 & duos annos, ¶ habēs triginta filios sedētes super triginta pullos asinarum, & principes triginta ciuitatum, quæ ex nomine eius sunt appellatæ Auoth-Iair, id est oppida Iair, usq; in presentē diē in Terra-Ga-
5 laad. ¶ Mortuusq. est Iair, ac sepultus in lo-
6 co, cui est uocabulū Camon. ¶ Filij autē Israel peccatis ueteribus iungētes noua, fecerunt malū in cōspectu Dñi, & seruierunt idolis, Baalim & Astaroth, & dijs Syriæ ac Sidônis & Moab & filiorū Ammon & Philisthijm: dimiseruntq. Dñm, & non coluerunt eū.
7 ¶ Contra quos Dñs iratus, tradidit eos in manus Philisthijm & filiorum Am-
8 mon. ¶ Afflictiq. sunt, & uehemēter oppressi per annos decē & octo, omnes qui habitabant trans Iordanē in Terra-Amorrhæi,
9 quæ est in Galaad: ¶ in tantum, ut filij Ammon Iordane transmisso uastarent Iudam & Ben-iamin & Ephráim: afflictusq. est Is-
10 raël nimis. ¶ Et clamantes ad Dñm, dixerunt, Peccauimus tibi, quia dereliquimus "Dñm" Deum nostrū, & seruiuimus Baa-
11 lim. ¶ Quibus locutus est Dñs, Nunquid nō Ægyptij & Amorrhæi, filijq. Ammō & Phi-
12 listhijm, ¶ Sidonij quoq; & Amalec & Chanáan oppresserunt uos, & clamastis ad me,
13 & erui uos de manu eorū? ¶ Et tamen reliquistis me, & coluistis deos alienos, idcir-
14 co non addam ut ultra uos liberem. ¶ Ite, & inuocate deos quos elegistis: ipsi uos li-
15 berent in tempore angustiæ. ¶ Dixeruntq. filij Israel ad Dominū, Peccauimus, redde tu nobis quicquid tibi placet: tātum nunc
16 libera nos. ¶ Quæ dicentes, omnia de finibus suis alienorum deorum idôla proiecerunt, & seruierunt Domino Deo: qui doluit
17 super miserijs eorum. ¶ Itaq; filij Ammon conclamantes, in Galaad fixere tentoria: contra quos congregati filij Israel, in Mas-
18 pha castrametati sunt. ¶ Dixeruntq. principes Galaad singuli ad proximos suos, Qui primus ex nobis contra filios Ammon cœperit dimicare, erit dux populi Galaad.

" monte 3 M S. " in monte H.C.G

-4 M S.R. H.C. G.

CAP. XI.

1 FVit itaq; illo in tēpore Iephte Galaadites uir fortissimus atq; pugnator, filius mulieris meretricis, qui natus est
2 de Galaad. ¶ Habuit autē Galaad uxorē, de qua suscepit filios, qui postquam creuerāt, eiecerunt Iephte, dicentes, Heres in domo patris nostri esse non poteris, quia de altera matre natus es.
3 ¶ Quos ille fugiens atq; deuitans, habitauit in Terra-Tob: congregatiq. sunt ad eum uiri inopes, & latrocinantes, & quasi principē sequebantur.
4 ¶ In illis diebus pugnabant filij Ammon cōtra
5 Israël. ¶ Quibus acriter instātibus perrexerūt maiores natu de Galaad, ut tollerent in auxilium sui Iephte de Terra-Tob.
6 ¶ Dixerūtq. ad eū, Veni, & esto princeps noster, &
7 pugna cōtra filios Ammon. ¶ Quibus ille respondit, Nonne uos estis qui odistis me, & eiecistis de domo patris mei, & nūc ue-
8 nistis ad me necessitate cōpulsi? ¶ Dixerūt-q. principes Galaad ad Iephte, Ob hāc igitur causā nūc ad te uenimus, ut proficiscaris nobiscū, & pugnes contra filios Ammon, sisq. dux omnium qui habitant in Galaad.
9 ¶ Iephte quoq; dixit eis, Si uere uenistis ad me, ut pugnem pro uobis contra filios Ammon, tradideritq. eos Dñs in manus meas,
10 ego ero uester princeps? ¶ Qui respōderūt ei, Dñs qui hæc audit, ipse mediator ac testis est, quod nostra promissa faciemus.
11 ¶ Abijt itaq; Iephte cū principibus Galaad, fecitq. eū omnis populus principē sui. Locutusq. est Iephte omnes sermones suos
12 corā Dño in Maspha. ¶ Et misit nuncios ad regē filiorum Ammon, qui ex persona sua dicerent, Quid mihi & tibi est, quia uenisti
13 cōtra me, ut uastares terrā meā? ¶ Quibus ille respōdit, ‖Quia tulit Israël terrā meā, quādo ascēdit de Ægypto a finibus Arnon usq; Ieboc atq; Iordanē: nūc ergo cū pace
14 redde mihi eā. ¶ Per quos rursum mandauit Iephte, & imperauit eis ut dicerēt regi
15 Ammon, ¶ Hæc dicit Iephte, Non tulit Israel Terrā-Moab, nec Terrā filiorum Am-
16 mon: ¶ sed quando de Ægypto conscenderunt, ambulauit per solitudinem usque ad
17 Mare-rubrum, & uenit in Cades. ¶ ‖Misitq. nūcios ad regē Edom, dicēs, Dimitte me ut transeā terrā tuā. Qui noluit acquiescere precibus eius. Misit quoque ad regē Moab, qui & ipse transitū præbere contēpsit. Man-
18 sit itaque in Cades, ¶ & circuiuit ex latere Terrā-Edom, & Terrā-Moab: uenitq. contra Orientalē plagā Terræ-Moab, & castrametatus est trans Arnon, nec uoluit intrare terminos Moab: Arnon quippe cōfiniū
19 est Terræ-Moab. ¶ Misit itaq; Israël nuncios ad Sehon regē Ammorrhæorū, qui habitabat in Hesebon, & dixerunt ei, Dimitte ut
20 trāseā per terram tuā usq; ad fluuiū. ¶ Qui & ipse Israël uerba despiciens, nō dimisit eū transire per terminos suos: sed infinita multitudine cōgregata, egressus est contra
21 eū in Iasa, & fortiter resistebat. ¶ Tradiditq. eū Dñs in manus Israel cū omni exercitu suo, & percussit eū, & possedit omnē Terrā
22 Amorrhæi habitatoris regionis illius, ¶ & uniuersos fines eius de Arnon usq; Ieboc,
23 & de solitudine usq; ad Iordanē. ¶ Dñs ergo Deus Israël subuertit Amorrhæū, pugnāte cōtra illū populo suo Israel, & tu nunc uis
24 possidere terrā eius? ¶ Nonne ea quæ possedit Chamos Deus tuus, tibi iure debentur? Quę autē Dñs Deus noster uictor obtinuit,
25 in nostram cedent possessionē: ¶ ‖nisi forte melior es Balac filio Sephor rege Moab: aut docere potes, quod iurgatus sit contra
26 Israel, & pugnauerit cōtra eū, ¶ quādo habitauit in Hesebon, & uiculis eius, & in Aroër, & uillis illius, uel in cūnctis ciuitatibus iuxta "Iordanē", per trecētos annos. Quare tanto tēpore nihil super hac repe-
27 titione tentastis? ¶ Igitur non ego pecco in te, sed tu cōtra me male agis, indicēs mihi bella non iusta. Iudicet Dñs arbiter huius diei inter Israel, & inter filios Ammon.
28 ¶ Noluitq. acquiescere rex filiorū Ammon uerbis Iephte, quæ p nūcios mādauerat.
29 ¶ Factus est ergo sup Iephte Spiritus Dñi,

Nu. 21. 13.

Nu. 20. 29.

Nu. 21. 13 & 21 24.

Num. 22 2.

" Arnon R. H C. Pro Tex. in autem fac. uul MS. & G.

& cir-

& circuiés Galaad & Manasse, Maspha quo-
que Galaad, & inde transiens ad filios Am-
mon, ♦ votú uouit Dño, dicés, Si tradideris 30
filios Ammon in manus meas, ♦ quicunq; 31
primus fuerit egressus de foribus domus
meæ, mihiq. occurrerit reuertenti cú pace
a filijs Ammon, eú holocaustú offerá Dño.
♦ Trásiuitq. Iephte ad filios Ammon, ut pu 32
gnaret cótra eos: quos tradidit Dñs in ma-
nus eius. ♦ Percussitq. ab Aroer usq; dú ue- 33
nias in Menith, viginti ciuitates, & vsq; ad
Abel, quæ est uineis cósita, plaga magna ni
mis: humiliatiq. sunt filij Ammon a filijs
Israël. ♦ Reuertéte auté Iephte in Maspha 34
domú suá, occurrit ei vnigenita filia sua cú
tympanis & choris. nó enim habebat alios
liberos. ♦ Qua uisa scidit uestiméta sua, & 35
ait, Heu me filia mi, decepisti me, & ipsa de
cepta es. aperui enim os meú ad Dñm, & a-
liud facere nó potero. ♦ Cui illa respondit, 36
Pater mi, si aperuisti os tuú ad Dñm, fac mi-
hi quodcúq; pollicitus es, concessa tibi ul-
tione atq; uictoria de hostib⁹ tuis. ♦ Dixitq. 37
ad patré, Hoc solú mihi præsta qđ deprecor
Dimitte me ut duobus mensibus circumeá
mótes, & plágá uirginitaté meá cú sodali
bus meis. ♦ Cui ille respódit, Vade. Et dimi- 38
sit eá duobus mésibus. Cúq. abijsset cú so-
cijs ac sodalibus suis, flebat virginitaté suá
in móribus. ♦ Expletisq. duobus mésibus, re 39
uersa est ad patré suú, & fecit ei sicut uoue
rat. q ignorabat uirú. Exinde mos increuit
in Israel, & cósuetudo seruata est; ♦ vt post 40
anni circulú cóueniát in unú filiæ Israel, &
plágát filiá Iephte Galaaditæ dieb⁹ quatuor.

CAP. XII.

ECce auté in Ephráim orta est seditio. 1
Ná tráseútes cótra Aquiloné, dixerút
ad Iephte, Quare uadés ad pugná có-
tra filios Ammó, vocare nos noluisti, ut pu-
gnaremus tecú? Igitur incédemus* domú tuá.

* ꝛ & 2 MS. H. C. G.

2 ♦ Quibus ille rńdit, Disceptatio erat mihi &
populo meo cótra filios Ammó vehemés:
uocauiq. uos ut præberetis mihi auxiliú, &
3 facere noluistis. ♦ Quod cernés, posui aïam
meá in manib⁹ meis, trásiuiq. ad filios Am
mon, & tradidit eos Dñs in manus meas.
Quid cómerui, vt aduersú me consurgatis
4 in prælíú? ♦ Vocatis itaq; ad se cunctis uiris
Galaad, & pugnabat cótra Ephraim: percusse
rúntq. uiri Galaad Ephráim, qa dixerat, Fu-
gitiuus est Galaad de Ephráim, & habitat
5 in medio Ephráim & Manasse. ♦ Occupaue
rúntq. Galaaditæ vada Iordanis, per q Ephráim
reuersur⁹ erat. Cúq. venisset ad ea d Ephrá
im numero fugiés, atq; dixisset, Obsecro ut
me transire pmittas: dicebát ei Galaaditæ,
6 Núqd Ephrathæus es? ♦ quo dicéte, Nó sum:
interrogabát eú, Dic ergo Schibbóleth, qđ
interpretatur spica. Qui respódebat, Sibbó-
leth: eadé litera spicá exprimere nó ualés.
Statimq. apprehensum iugulabát in ipso
Iordanis tránsitu. Et ceciderút in illo tépo-
7 re de Ephráim quadragintaduo millia. ♦ Iu
dicauit itaq; Iephte Galaadites Israël sex
annis: & mortuus est, ac sepult⁹ in ciuitate
8 sua Galaad. ♦ Post hunc iudicauit Israël A-
9 besan de Beth-léhem: ♦ qui habuit triginta
filios, & totidem filias: quas emittés foras,
maritis dedit, & eiusdé numeri filijs suis
accepit uxores, introducés in domú suam.
10 Qui septem annis iudicauit Israël: ♦ mor-
11 tuusq. est, ac sepultus in Beth-léhem. ♦ Cui
successit Ahialon Zabulonites: & iudica-
12 uit Israel decé annis: ♦ mortuusq. est ac se-
13 pultus in Zabulon. ♦ Post húc iudicauit If-
14 raël Abdon, filius Elel Pharathonites; ♦ qui
habuit quadraginta filios, & triginta ex eis
nepotes, ascédentes super septuaginta pul-
los asinarum. & iudicauit Israël octo an-
15 nis: ♦ mortuusq. est ac sepultus in Phara-
thon terræ Ephráim, in monte Amalec.

CAP. XIII.

RVrsumq. filij Israel fecerunt malum 1
in conspectu Domini: qui tradidit
2 eos, in manus Philistinorum qua-
ginta annis. ♦ Erat autem quidam ui
de Saraa, & de stirpe Dan, nomine Ma

nue, habens uxorem sterilem. ✝ Cui ap- 3
paruit angelus Domini, & dixit ad eam
Sterilis es & absq; liberis: sed concipies &
Num. 6. 5 paries filium. ✝ caue ergo ne bibas uinum 4
ac siceram, nec immundum quicquam co
medas: ✝ quia concipies: & paries filium, 5
cuius nō tanget caput nouacula: erit enim
nazaræus Dei ab infantia sua, & ex matris
utero, & ipse incipiet liberare Israel de ma
nu Philisthinorum. ✝ Quæ cum uenisset 6
ad maritum suum, dixit ei. Vir Dei uenit
ad me, habens uultum angelicum, terribi-
lis nimis. Quem cum interrogassem quis
esset, & unde uenisset, & quo nomine uo-
caretur, noluit mihi dicere: ✝ sed hoc re- 7
spondit, Ecce concipies & paries filium:
caue ne uinum bibas, nec siceram, & ne
aliquo uescaris immundo: erit enim puer
nazaræus Dei ab infantia sua, & ex utero
matris suæ, usque ad diem mortis suæ.
✝Orauit itaq; Manue Dominum, & ait, Ob- 8
secro Dñe, ut uir Dei quē misisti, veniat ite
rum, & doceat nos quid debeamus facere
de puero qui nasciturus est. ✝ Exaudiuitq́. 9
" Deus R. H. G. " Dominu deprecantem Manue, & appa-
ruit rursum angelus Dei uxori eius sedē-
ti in agro. Manue autem maritus eius non
erat cum ea. Quæ cum uidisset angelum,
✝ festinauit, & cucurrit ad uirum suum: 10
nunciauitq́. ei, dicens, Ecce apparuit mihi
uir quem ante uideram. ✝ Qui surrexit, & 11
secutus est uxorem suam: ueniensq́. ad ui-
rum, dixit ei, Tu es qui locutus es mulieri?
Et ille respondit, Ego sum. ✝ Cui Manue, 12
Quando, inquit, sermo tuus fuerit exple-
tus, quid uis ut faciat puer? aut a quo se

13 obseruare debebit? ✝ Dixitq́. angelus Dñi
ad Manue: Ab omnibus quæ locutus sum
14 uxori tuæ abstineat se: ✝ & quicquid ex ui-
nea nascitur, nō comedat: uinū & siceram
nō bibat, nullo uescatur immūdo: & quod
15 ei præcepi, impleat atq́; custodiat. ✝ Dixitq́.
Manue ad angelū Dñi, Obsecro te ut acqe-
scas precibus meis, & faciamus tibi hœdū
16 de capris. ✝ Cui respondit angelus, Si me co
gis, non comedam panes tuos: si autē uis
holocaustū facere, offer illud Domino. Et
nesciebat Manue quod angelus Domini
17 esset. ✝ Dixitq́ ad eum, Quod est tibi no-
men, ut si sermo tuus fuerit expletus, ho-
18 noremus te? ✝ Cui ille respondit, Cur quæ-
19 ris nomen meum, quod est mirabile? ✝ Tu-
lit itaq; Manue hœdū de capris, & libamē-
ta, & posuit super petram, offerens Dño
qui facit mirabilia. ipse autem & uxor
20 eius intuebantur. ✝ Cumq́. ascenderet
flamma altaris in cœlum, angelus Domini
pariter in flamma ascendit. Quod cum
uidissēt Manue & uxor eius, proni cecide-
21 runt in terram, ✝ & ultra eis non apparuit
angelus Domini. Statimq́. intellexit Ma-
22 nue angelū Domini esse, ✝ & dixit ad uxo-
rē suā, Morte moriemur, quia uidimus " " Deum R. H. G.
23 Dominum. ✝ Cui respondit mulier, Si Do-
minus nos uellet occidere, de manibus no-
stris holocaustum & libamenta non susce-
pisset, nec ostēdisset nobis hæc omnia, neq;
24 ea quæ sunt uētura, dixisset. ✝ Peperit itaq;
filium, & uocauit nomē eius Samson. Cre-
25 uitq́. puer, & benedixit ei Dominus. ✝ Cœ-
pitq́. Spiritus Domini esse cum eo in ca-
stris Dan inter Saraa & Esthaol.

CAP. XIIII.

DEscendit ergo Samson in Thamnā- 1
tha. uidensq́. ibi mulierem de filia-
bus Philisthijm, ✝ ascendit, & nun- 2
ciauit patri suo, & matri suæ, dicens, Vidi
mulierem in Thamnātha de filiabus Phi-
listhinorum: quam quæso ut mihi acci-
3 piatis uxorem. ✝ Cui dixerunt pater &
mater suæ, Nunquid non est mulier in
filiabus fratrum tuorum, & in omni popu
lo tuo, quia uis accipere uxorem de Phi-
listhijm, qui incircuncisi sunt? ✝ Dixitq́.

Samson ad patrem suum, Hanc mihi ac-
cipe: quia placuit oculis meis. ✝ Paren- 4
tes autem eius nesciebant, quod res a Do-
mino fieret, & quæreret occasionem con-
tra Philisthijm. eo enim tempore Phili-
sthiim dominabantur Israëli. ✝ Descen- 5
dit itaque Samson cum patre suo & matre
in Thamnátha. Cumq. uenissent ad ui-
neas oppidi, apparuit catulus leonis sæuus,
& rugiens, & occurrit ei. ✝ Irruit autem 6
Spiritus Domini in Samson. & dilacerauit
leonem, quasi hœdũ in frusta decerperet,
nihil omnino habens in manu: & hoc pa-
tri & matri noluit indicare. ✝ Descenditq. 7
& locutus est mulieri quæ placuerat ocu-
lis eius. ✝ Et post aliquot dies reuertens 8
ut acciperet eam declinauit ut uide-
ret cadauer leonis, & ecce examen apum
in ore leonis erat ac fauus mellis. ✝ Quem 9
cum sumpsisset in manibus, comedebat in
uia: ueniensq. ad patrem suum, & matrem,
dedit eis partem, qui & ipsi comederunt:
\\ore MS. nec tamen eis uoluit indicare quod mel
de \\ corpore' leonis assumpserat. ✝ De- 10
scendit itaque pater eius ad mulierem, &
fecit filio suo Samson conuiuium. sic enim
iuuenes facere consueuerant. ✝ Cum er- 11
go ciues loci illius uidissent eum, dederunt
ei sodales triginta qui essent cũ eo. ✝ Qui- 12
bus locutus est Samson, Proponam uobis
problema: quod si solueritis mihi intra
septem dies conuiuij, dabo uobis triginta
sindones, & totidem tunicas. ✝ sin autem 13
non potueritis soluere, uos dabitis mihi
triginta sindones, & eiusdem numeri tu-
nicas. Qui responderunt ei, Propone pro-
blema, ut audiamus. ✝ Dixitq. eis, De 14
comedente exiuit cibus, & de forti egres-
sa est dulcedo. nec potuerunt per tres dies
propositionem soluere. ✝ Cumq. adesset 15
dies septimus, dixerunt ad uxorem Sam-
son, Blandire uiro tuo, & suade ei ut in-
dicet tibi quid significet problema quod
si facere nolueris, incendemus te, & do-
mum patris tui. an idcirco uocastis nos ad
nuptias ut spoliaretis? ✝ Quæ fundebat 16
apud Samson lacrymas, & querebatur di-
cens, Odisti me, & non diligis: idcirco
problema quod proposuisti filijs populi
mei, non uis mihi exponere. At ille re-
spondit, Patri meo & matri nolui dicere:
& tibi indicare potero? ✝ Septem igitur 17
diebus conuiuij flebat ante eum: tandemq.
die septimo cum ei esset molesta, expo-
suit. Quæ statim indicauit ciuibus suis.
✝ Et illi dixerunt ei die septimo ante solis 18
occubitum, Quid dulcius melle, & quid for
tius leone? Qui ait ad eos, Si non arasse-
tis in uitula mea, nõ inuenissetis proposi-
tionem meam. ✝ Irruit itaque in eum Spi- 19
ritus Domini, descenditq. Ascalonem, &
percussit ibi triginta uiros. quorum abla-
tas uestes dedit ijs qui problema soluerãt.
Iratusq. nimis ascendit in domum patris
sui: ✝ uxor autem eius accepit maritum 20
unum de amicis eius & pronubis.

CAP. XV.

Post aliquantum autem temporis, 1
cum dies tritìceæ messis instarent,
uenit Samson inuisere uolens uxorẽ
suam, & attulit ei hœdum de capris.
Cumq. cubiculum eius solito uellet intra-
re, prohibuit illum pater illius, dicens,
2 ✝ Putaui quod odisses eam, & ideo tradi-
di illam amico tuo: sed habet sororem,
quæ iunior & pulchrior illa est, sit tibi
3 pro ea uxor. ✝ Cui Samson respondit, Ab
hac die non erit culpa in me contra Phi-
4 listhæos: faciam enim uobis mala. ✝ Per-
rexitq. & cepit trecentas uulpes, caudasq.
earum iunxit ad caudas, & faces ligauit
5 in medio: ✝ quas igne succendens, dimi-
sit ut huc illucq. discurrerent. Quæ sta-
tim perrexerunt in segetes Philistinorum.
Quibus succensis, & comportatæ iam fru-
ges, & adhuc stantes in stipula, concre-
matæ sunt, in tantum, ut uineas quo-
6 que & olíueta, flamma consumeret. ✝ Di-
xeruntq. Philistijm, Quis fecit hanc rem?
Quibus dictum est, Samson gener Tham-
nathæi: quia tulit uxorem eius, & alteri
tradidit, hæc operatus est. Ascenderuntq.
Philisthijm, & combusserunt tam mulie-
7 rem quam patrem eius. ✝ Quibus ait Sam-
son, Licet hæc feceritis, tamen adhuc ex
uobis expetam ultionem, & tunc quie-
8 scam. ✝ Percussitq. eos ingenti plaga, ita
ut stupentes suram femori imponerent.
Et descendens habitauit in spelunca pe-
9 træ Etam. ✝ Igitur ascendentes Phili-
sthijm in Terram Iuda castrametati sunt
in loco qui postea uocatus est Lechi, id est
maxilla: ubi eorum fusus est exercitus.
10 ✝ Dixeruntq. ad *eos de tribu Iuda, Cur
ascendistis aduersum nos? Qui responde-
runt, Ut ligemus Samson uenimus, & red-
11 damus ei quæ in nos operatus est. ✝ De-
scenderunt ergo tria millia uirorum de
Iuda, ad specum silicis Etam, dixeruntq.
ad Samson, Nescis quod Philisthijm impe-
rent nobis? * quare * hoc facere uolui-
sti? Quibus ille ait, Sicut fecerunt mihi, * & H. C. G.
12 sic feci eis. ✝ Ligare, inquiunt, te ueni- * ergo 2 MS.
mus, & tradere in manus Philisthinorum.
Quibus Samson, Iurate, ait, & spondere
13 mihi quod non occidatis me. ✝ Dixerunt,
Non te occidemus, sed uinctum trade-
mus. Ligaueruntq. eum duobus nouis
funibus, & tulerunt eum de petra Etam.
14 ✝ Qui cum uenisset ad locum Maxillæ, &
Philisthijm uociferantes occurrissent ei,
irruit Spiritus Domini in eum: & sicut so-
lent ad \\ odorem' ignis \\ ligna' consumi,
ita uincula, quibus ligatus erat, dissipata \\ ardere 10 MS.R.
15 sunt & soluta. ✝ Inuentamq. maxillam, id
est mãdibulam asini, quę iacebat, arripiẽs, \\ ligna I MS.R.H. C.G.
16 interfecit in ea mille uiros. ✝ & ait, In ma-
xilla asini, in mãdibula pulli asinarum de-
17 leui eos, & percussi mille uiros. ✝ Cumq.
hæc uerba canens complesset, proiecit
mandibulam de manu, & uocauit nomen
loci illius Ramat-lechi, quod interpretatur
18 eleuatio maxillæ. ✝ Sitiensq. ualde, cla-
mauit ad Dominum, & ait, Tu dedisti in
manu serui tui salutem hanc maximã at-
que uictoriam: & en siti morior, incidamq.
19 in manus incircumcisorum. ✝ Aperuit ita-
que \\ Dominus' molarem dentem in ma- \\ Dei R.H.C.G.
xilla asini, & egressæ sunt ex eo aquæ: Qui-
bus haustis refocillauit spiritum, & uires
recepit. Idcirco appellatum est nomen lo-
ci illius, Fons inuocantis de maxilla, usq;
20 in præsentem diem. ✝ Iudicauitq. Israel
in diebus Philisthijm uiginti annis.

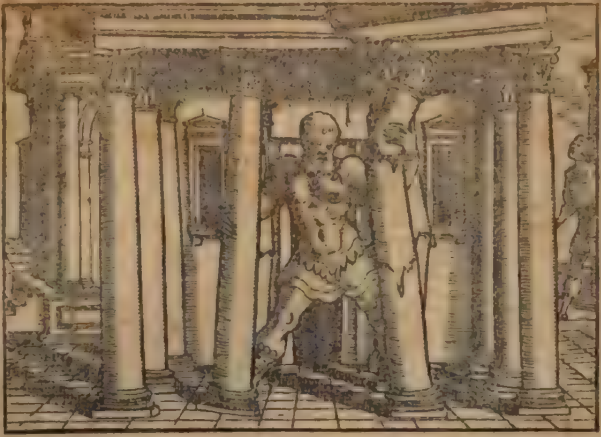

CAP. XVI.

1 ABijt quoq; in Gazã,& uidit ibi mu-
lierem meretricẽ,ingressusq́. est ad
2 eã. ⁊Quod cũ audissent Philisthijm,
& percrebuisset apud eos intrasse urbẽ Sam-
son,circundederunt eum , positis in porta
ciuitatis custodibus : & ibi tota nocte cum
silentio præstolantes,ut facto mane exeũ-
3 tem occiderent. ⁊Dormiuit autem Samson
usq; ad mediũ noctis : & inde consurgens
apprehendit ambas portę fores cum posti-
bus suis & sera , impositasq́. humeris suis
portauit ad uerticẽ montis,qui respicit He
4 bron. ⁊ Post hæc amauit mulierẽ, quæ ha-
bitabat in Valle-sorec,& uocabatur Dalila.
5 ⁊Venerũtq́. ad eã principes Philisthinorũ.
atq; dixerunt,Decipe eũ,& disce ab illo,in
quo habeat tantã fortitudinẽ , & quomo-
do eum superare ualeamus , & uinctum
affligere.quod si feceris, dabimus tibi sin-
6 guli mille & centũ argenteos. ⁊ Locuta est
ergo Dalila ad Samson, Dic mihi, obsecro,
in quo sit tua maxima fortitudo , & quid
7 sit quo ligatus erumpere nequeas? ⁊Cui re-
spondit Samson,Si septẽ neruiceis funibus
needũ siccis, & adhuc humentibus ligatus
8 fuero,infirmus ero,ut cęteri homines. ⁊At-
tuleruntq́. ad eã satrapæ Philisthinorũ se-
ptẽ funes, vt dixerat: quibus uinxit eũ, la-
9 tentibus apud se insidijs, ⁊& in cubiculo fi-
nẽ rei expectãtibus,clamauitq́. ad eũ,Phi-
listhijm super te Samson.Qui rupit uincu-
la , quomodo si rumpat quis filum de stu-
pa tortum sputamine,cũ "odorẽ" ignis ac-
ceperit : & nõ est cognitũ in quo esset for-
10 titudo eius. ⁊Dixitq́. ad eũ Dalila,Ecce illu
sisti mihi & falsum locutus es : saltẽ nunc
11 indica mihi quo ligari debeas. ⁊Cui ille re-
spondit,Si ligatus fuero nouis funibus qui
nunquã fuerunt in opere, infirmus ero,&
12 aliorum hominum similis . ⁊ Quibus rur-
sum Dalila uinxit eum,& clamauit, Phili-
sthijm sup te Samson , in cubiculo insidijs
præparatis.Qui ita rupit uincula quasi fila
13 telarum . ⁊ Dixitq́. Dalila rursum ad eum,
Vsquequo decipis me , & falsum loqueris?
ostende quo uinciri debeas . ⁊ Cui respon-
dit Samson, Si,inquit,septem crines capi-
tis mei cũ licio plexueris , & clauũ his cir-
14 cũligatũ terræ fixeris,infirmus ero. ⁊Quod
cũ fecisset Dalila . dixit ad eũ, Philisthijm
super te Samson. Qui consurgens de som-
15 no extraxit clauũ cũ crinibus & licio. ⁊Di-
xitq́. ad eum Dalila, Quomodo dicis quod
amas me, cum animus tuus non sit mecũ?
Per tres uices mentitus es mihi,& noluisti
dicere in quo sit maxima fortitudo tua .
16 ⁊Cumq́. molesta esset ei , & p multos dies
iugiter adhæreret , spatium ad quietẽ non
tribuẽs, defecit anima eius , & ad mortem
17 usq; lassata est. ⁊Tunc aperiens ueritatem
rei, dixit ad eã , Ferrũ nunquam ascendit
super caput meũ,quia nazaræus,id est cõ-
secratus Deo sum de utero matris meæ : si
rasum fuerit caput meũ,recedet a me for-
titudo mea,& deficiam, eroq́ sicut cæteri
18 homines . ⁊ Vidensq́. illa quod confessus
ei esset omnem animum suum, misit ad
principes Philisthinorum ac mandauit ,
Ascendite adhuc semel , quia nunc mihi
aperuit cor suum.Qui ascenderunt assum-
19 pta pecunia quam promiserant . ⁊ At illa
dormire eum fecit super genua sua , & in
sinu suo reclinare caput. Vocauitq́. tonso-
rem,& rasit septem crines eius.& cępit abi
gere eum , & a se repellere : statim enim
20 ab eo fortitudo discessit : ⁊ dixitq́. , Phi-
listijm super te Samson . Qui de somno
consurgens , dixit in animo suo , Egre-
diar sicut ante feci , & me excutiam, ne-
sciens quod recessisset ab eo Dominus .
21 ⁊ Quem cum apprehendissent Phili-
stijm, statim eruerunt oculos eius , & du-
xerunt Gazam uinctum catenis , & clau-
22 sum in carcere molere fecerunt . ⁊ Iamq́.
23 capilli eius renasci cęperant, ⁊ & principes

"ardorẽ" 2 MS. Pro Textus le ctione fa-ciunt R.H. & G.

6 M 5. H. C.G.

Philisthi-

Philisthinorum conuenerunt in unum, ut
immolarent hostias magnificas Dagon deo
suo, & epularentur, dicentes, Tradidit Deus
noster inimicum nostrum Samson in ma-
nus nostras. ¶Quod etiã populus uidẽs lau 24
dabat deum suũ, eademq. dicebat, Tradidit
deus noster aduersarium nostrũ in manus
nostras, qui deleuit terram nostram, & oc-
cidit plurimos. ¶Lætantesq. per conuiuia, 25
sumptis iam epulis, præceperunt, ut uoca-
retur Samson, & ante eos luderet. Qui ad
ductus de carcere ludebat ante eos, fece-
runtq. eũ stare inter duas columnas. ¶Qui 26
dixit puero regenti gressus suos, Dimitte
me, ut tangã columnas quibus omnis im-
minet domus, & reclinet super eas, & pau-
lulum requiescã. ¶ Domus autẽ erat plena 27
uirorum ac mulierum, & erant ibi omnes
principes Philisthinorum, ac de tecto, & so
lario circiter tria millia utriusq. sexus spe-
ctantes ludentẽ Samson. ¶At ille inuocato 28
Domino ait, Domine Deus, memento mei,
& redde mihi nunc fortitudinẽ pristinam
Deus meus, ut ulciscar me de hostibus meis,
& pro amissione duorum luminum vnam
vltionem recipiam. ¶Et apprehendens am 29
bas columnas, quibus innitebatur domus,
alteramq. earum dextera & alteram læua
tenens, ¶ait, Moriatur anima mea cũ Phili 30
sthiim. concussisq. fortiter columnis, cecidit
domus super omnes principes, & cæteram
multitudinẽ quæ ibi erat: multoq. plures
interfecit moriens, quam ante viuus occi-
derat. ¶ Descendentes autẽ fratres eius, & 31
uniuersa cognatio tulerunt corpus eius, &
sepelierunt inter Saráa, & Esthaol in se-
pulchro patris sui Manue: iudicauitq. Is-
raël uiginti annis.

CAP. XVII.

FVitq. eo tempore uir quidã de monte 1
Ephráim nomine Michas, ¶ qui dixit 2
matri suæ, Mille & centum argenteos
quos separaueras tibi, & super quibus me
audiẽte iuraueras, ecce ego habeo, & apud
me sunt. Cui illa respondit, Benedictus fi-
lius meus Dño. ¶Reddidit ergo eos matri 3
suæ, quæ dixerat ei, Cõsecraui, & uoui hoc
argentum Dño, ut de manu mea suscipiat
filius meus, & faciat sculptile atq; cõflati-
le: & nunc trado illud tibi. ¶Reddidit igitur 4
eos matri suæ: quæ tulit ducentos argen-
teos, & dedit eos argentario, ut faceret ex
eis sculptile atq; conflatile, quod fuit in do
mo Michæ. ¶ Qui ædiculã quoq; in ea Deo 5
separauit, & fecit ephod, & theraphim, id-
est uestem sacerdotalẽ, & idóla: impleuitq.
vnius filiorum suorũ manũ, & factus est
ei sacerdos. ¶In diebus illis non erat rex in 6
Israel, sed unusquisq; quod sibi rectũ uide
batur, hoc faciebat. ¶Fuit quoq; alter ado- 7
lescens de Beth-léhem Iuda, ex cognatio-
ne "eius: 'eratq. ipse Leuites, & habitabat
ibi. ¶Egressus de ciuitate Beth-léhem, pere 8
grinari uoluit ubicunq; sibi commodũ re-
perisset. Cumq. uenisset in montẽ Ephráim
iter faciens, & declinasset parumper in do
mum Michæ, ¶interrogatus est ab eo unde 9
uenisset. Qui respondit, Leuita sum de Be-
th-léhem Iuda, & uado, ut habitem ubi po
tuero, & utile mihi esse pspexero. ¶Dixitq. 10
Michas, Mane apud me, & esto mihi parẽs
ac sacerdos; daboq. tibi per annos singulos

" Iuda H.C.G.

decem argenteos, ac uestem dupli[illegible]
11 quæ ad uictum sunt necessaria. ¶ Acquie-
uit, & mansit apud hominẽ, fuitq. illi quasi
12 unus de filiis. ¶impleuitq. Michas manum
eius, & habuit puerũ sacerdotem apud se,
13 ¶Nunc scio, dicens, quod benefaciet mihi "
Deus' habenti Leuitici generis sacerdotẽ.

" Dominus R.H.C.G.

CAP. XVIII.

1 IN diebus illis non erat rex in Israel, &
tribus Dan quærebat possessionem sibi,
ut habitaret in ea: vsq; ad illum enim
diem inter cæteras tribus sortem non ac-
2 ceperat. ¶Miserunt ergo filii Dan, stirpis, &
familiæ suæ quinq; viros fortissimos de Sa
raa, & Esthaol, ut explorarent terram, & di
ligenter inspicerent: dixeruntq. eis, Ite, &
considerate terrã. Qui cũ pergentes ueni
sent in mõtẽ Ephráim, & intrassent domũ
3 Michæ, requieuerunt ibi: ¶ & agnoscentes
uocem adolescẽtis Leuitæ, utentesq. illius
diuersorio, dixerunt ad eũ, Quis te huc ad-
duxit? Quid hîc agis? quã ob causam huc ve
4 nire uoluisti? ¶Qui respõdit eis, Hæc & hæc
præstitit mihi Michas, & me mercede con-
5 duxit ut sim ei sacerdos. ¶Rogauerunt au-
tem eum, ut consuleret "Dñm,' & scire pos-
sent an prospero itinere pergerent, & res
6 haberet effectum. ¶ Qui respondit eis, Ite
cum pace, Dñs respicit uiam uestrã, & iter
7 quo pergitis. ¶Euntes igitur quinq; uiri ue
nerunt Lais: uideruntq. populum habitan-
tem in ea absq; ullo timore, iuxta consue-
tudinem Sidoniorum, securum & quietũ,
nullo ei penitus resistente, magnarumq.
opum, & procul a Sidone atq; a cũctis ho-
8 minibus separatum. ¶ Reuersiq. ad fratres
suos in Saraa, & Esthaol, & quid egissent sci
9 scitantibus ¶ responderunt, Surgite & ascẽ
damus ad eos: uidimus enim terram valde
opulentam, & uberem: nolite negligere,
nolite cessare. eamus, & possideamus eam,
10 nullus erit labor. ¶Intrabimus ad securos,
in regionem latissimam, tradetq. nobis "Do
minus' locum, in quo nullius rei est penu-
11 ria, eorum quæ gignuntur in terra. ¶Profe
cti igitur sunt de cognatione Dan, -id est,'
de Saraa, & Esthaol sexcenti uiri accincti
12 armis bellicis, ¶ascendentesq. manserũt in
Cariath-iarim Iudæ: qui locus ex eo tẽpo-
re Castrorum-Dan, nomen accepit, & est
13 post tergũ Cariath-iarim, ¶*Inde transie-
runt in mõtem Ephráim. Cumq. uenissent
14 ad domum Michæ, ¶ dixerunt quinq; uiri,
qui prius missi fuerant ad considerandam
Terram Lais, cæteris fratribus suis, Nostis
quod in domibus istis sit ephod, & thera-
phim, & sculptile atque conflatile: uidete
15 quid uobis placeat. ¶ Et cum paululum
declinassent, ingressi sunt domum adole-
scentis Leuitæ, qui erat in domo Michæ:
16 salutaueruntq. eum uerbis pacificis. ¶Sex-
centi autẽ uiri ita, ut erant armati, stabant
17 ante ostium. ¶ At illi qui ingressi fuerant
domum iuuenis, sculptile, & ephod, &
theraphim, atq; conflatile tollere nitebant
tur, & sacerdos stabat ante ostium, sexcen-
tis uiris fortissimis haud procul expectan-
18 tibus. ¶ Tulerunt igitur qui intrauerant,
sculptile, ephod, & idóla, atque confla-
tile. Quibus dixit sacerdos, Quid faci-
19 tis? ¶ Cui responderunt, Tace, & pone di-
gitum super os tuum: ueniq. nobiscum,

" Deum R.H.G. Textui cõformiter, legũt MS. & C. ut hic, & sequenti loco.

" Deus R.H.G.

- MS. R.H.C.G.

*& 2 MS. H.C.G.

vt habeamus te patrē ac sacerdotem. Quid
tibi melius est, vt sis sacerdos in domo v-
nius viri, an in vna tribu & familia in Is-
rael? ✝Quod cū audisset, acquieuit sermo- 20
nibus eorum, & tulit ephod & idola, ac scul
ptile, & profectus est cū eis. ✝Qui cum per- 21
gerent, & ante se ire fecissent paruulos ac
iumenta, & omne quod erat preciosum,
✝ iamq. a domo Michæ essent procul, viri 22
qui habitabāt in ædibus Michæ conclamā-
tes secuti sunt, ✝ & post tergum clamare cœ 23
perunt. Qui cum respexissent, dixerunt ad
Micham, Quid tibi vis? cur clamas? ✝Qui re 24
spondit, Deos meos quos mihi feci, tulistis,
& sacerdotem, & omnia quę habeo: & dici-
tis, Quid tibi est? ✝ Dixeruntq. ei filij Dan, 25
Caue ne ultra loquaris ad nos, & ueniant
ad te uiri animo concitati, & ipse cum om
ni domo tua pereas. ✝ Et sic cœpto itinere 26
perrexerunt. Videns autem Michas quod
fortiores se essent, reuersus est in domum
suam. ✝Sexcenti autem uiri tulerunt sacer 27
dotem, & quæ supra diximus: ueneruntq.
in Lais ad populum quiescentem atque se
curum, & percusserunt eos in ore gladij: ur
bemq. incendio tradiderunt, ✝ nullo peni- 28
tus ferente præsidium, eo quòd procul ha-
bitarent a Sidone, & cum nullo hominum
haberent quicquam societatis ac nego-
tij. Erat autem ciuitas sita in regione Ro-
hob: quam rursum extruentes habitaue-
runt in ea, ✝uocato nomine ciuitatis Dan, 29
iuxta uocabulum patris sui quem genue-
rat Israel, quæ prius Lais dicebatur. ✝ Po- 30
sueruntq. sibi sculptile, & Ionathan fi-
lium ʺ Gersom' filij ʺ Moysi', ac filios eius
sacerdotes in tribu Dan, usque ad diem ca-
ptiuitatis suæ. ✝ Mansitq. apud eos idolum 31
Michę omni tempore, quo fuit domus Dei
in Silo. in diebus illis nō erat rex in Israel.

CAP. XIX.

FVit quidam uir Leuites, habitans in 1
latere montis Ephraim, qui accepit
uxorem de Beth-lehem Iuda: ✝quæ re 2
liquit eum, & reuersa est in domum patris
sui in Beth-lehem, mansitq. apud eum qua
tuor mensibus. ✝ Secutusq. est eam uir 3
suus, uolens reconciliari ei, atque blandiri,
& secum reducere, habens in comitatu
puerum & duos asinos: quæ suscepit eum,
& introduxit in domum patris sui. Quod
cum audisset socer eius, eumq. uidisset, oc-
currit ei lætus, ✝ & amplexatus est homi- 4
nem. Mansitq. gener in domo soceri tri-
bus diebus, comedens cum eo & bibens fa-
miliariter. ✝ Die autem quarto de nocte 5
consurgens, proficisci uoluit. Quem te-
nuit socer, & ait ad eum, Gusta prius pu-
sillum panis, & conforta stomachum, &
sic proficiscēris. ✝ Sederuntq. simul, ac 6
comederunt & biberunt. Dixitq. pater
puellæ ad generum suum, Quæso te ut ho-
die hic maneas, pariterq. lætemur. ✝ At 7
ille consurgens, cœpit uelle proficisci. Et
nihilominus obnixe eum socer tenuit, &
apud se fecit manere. ✝ Mane autem fa- 8
cto, parabat Leuites iter. Cui socer rur-
sum, Obsecro, inquit, ut paululum cibi ca-
pias, & assumptis uiribus, donec increscat
dies, postea proficiscaris. Comederunt er-
go simul. ✝ Surrexitq. adolescens, ut perge- 9
ret cum uxore sua & puero. Cui rursum
locutus est socer, Considera quod dies ad
occasum decliuior sit, & propinquat ad ue
sperum: mane apud me etiam hodie, &
duc lætum diem, & cras proficisceris ut ua
10 das in domum tuam. ✝ Noluit gener ac-
quiescere sermonibus eius: sed ʺstatim per-
rexit', & uenit contra Iebus, quæ altero no
mine uocatur Ierusalem, ducens secum
11 duos asinos onustos, & concubinā. ✝ Iamq.
aderant iuxta Iebus, & dies mutabatur in
noctem: dixitq. puer ad dominum suum,
Veni, obsecro, declinemus ad urbem Iebu-
12 sæorum, & maneamus in ea. ✝ Cui respon
dit dominus, Non ingrediar oppidum gen
tis alienæ, quæ non est de filiis Israel, sed
13 transibo usque Gabaa, ✝ & cum illuc perue-
nero, manebimus in ea, aut certe in urbe
14 Rama. ✝ Transierunt ergo Iebus, & cœptū
carpebant iter, occubuitq. eis sol iuxta Ga-
15 baa, quæ est in tribu Ben-iamin: ✝ diuerte-
runtq. ad eam, ut manerent ibi. Quò cum
intrassent, sedebant in platea ciuitatis, &
16 nullus eos recipere uoluit hospitio. ✝ Et
ecce, apparuit homo senex, reuertens de
agro & de opere suo uesperi, qui & ipse de
monte erat Ephraim, & peregrinus habita
bat in Gabaa. homines autem regionis il-
17 lius erant filij Iemini. ✝ Eleuatisq. oculis,
uidit senex sedentem hominem cum sar-
cinulis suis in platea ciuitatis: & dixit ad
18 eum, Vnde uenis? & quò uadis? ✝ Qui re-
spondit ei, Profecti sumus de Beth-lehem
Iuda, & pergimus ad locū nostrum, qui est
in latere montis Ephraim, unde ieramus
in Beth-lehem: & nunc uadimus ad do-
mum ʺDei', nullusq. sub tectum suum nos
19 uult recipere, ✝ habentes paleas & fęnum
in asinorum pabulum, & panem ac uinum
in meos & ancillæ tuæ usus, & pueri qui
mecum est: nulla re indigemus, nisi hospi-
20 tio. ✝ Cui respondit senex, Pax tecū sit, ego
præbebo omnia quæ necessaria sunt: tan-
21 tum, quæso, ne in platea maneas. ✝ Introdu-
xitq. eum in domū suam, & pabulum asi-
nis præbuit: ac postquam lauerunt pedes
22 suos, recepit eos in conuiuium. ✝ Illis epu-
lantibus, & post laborem itineris cibo &
potu reficientibus corpora, uenerunt uiri
ciuitatis illius, filij Belial (id est, absque iu-
go,) & circundātes domum senis, fores pul
sare cęperunt, clamantes ad dominum do-
mus, atque dicentes, Educ uirum, qui in-
gressus est domum tuam, ut abutamur eo.
23 ✝ Egressusq. est ad eos senex, & ait, Nolite
fratres, nolite facere malum hoc: quia in-
gressus est homo hospitium meum, & ces-
24 sate ab hac stultitia: ✝ habeo filiam uirgi-
nem, & hic homo habet concubinam, edu-
cam eas ad uos, ut humilietis eas, & uestrā
libidinem compleatis: tantum obsecro, ne
scelus hoc contra naturam, operemini in
25 uirum. ✝ Nolebant acquiescere sermoni-
bus illius. quod cernens homo, eduxit ad
eos concubinam suam, & eis tradidit illu-
dendam: qua cum tota nocte abusi es-
26 sent, dimiserunt eam mane. ✝ At mulier
recedentibus tenebris, uenit ad ostium do-
mus, ubi manebat dominus suus, & ibi
27 corruit. ✝ Mane facto, surrexit homo,
& aperuit ostium, ut cœptam expleret
uiam: & ecce concubina eius iacebat
ante ostium sparsis in limine manibus.

ʺ Gersam M S. ʺ Manasse H C G. Latinis autem codicibus, præter alia exemplaria, quidam Græca suffragantur.

ʺ statim surrexit 1 MS. ʺ surrexit & perrexit H.C.G.

ʺ Domini H.C.

✝ Cui

Cui ille, putans eam quieſcere, loqueba- 28
tur, Surge, & ambulemus. Qua nihil reſpó-
dente, intelligens quod erat mortua, tulit
eam & impoſuit aſino, reuerſusq. eſt in do-
mum ſuam. Quam cum eſſet ingreſſus, ar- 29
ripuit gladium, & cadauer vxoris cum oſſi-
bus ſuis in duodecim partes ac fruſta con-
cidens, miſit in omnes terminos Iſraël.
Quod cum vidiſſent ſinguli, conclama- 30
bant, Nunquam res talis facta eſt in Iſ-
raël ex eo die quo aſcenderunt patres no-
ſtri de Ægypto, vſque in præſens tempus:
ferte ſententiam, & in commune decer-
nite quid facto opus ſit.

CAP. XX.

EGreſſi itaque ſunt omnes filij Iſraël, 1
& pariter congregati, quaſi vir vnus,
de Dan vſque Berſabee, & Terra-Ga-
laad ad Dominum in Maſpha: Omnesq. 2
Oſe. 10.9 anguli populorum, & cunctæ tribus Iſraël
in eccleſiam populi Dei conuenerunt qua-
dringenta millia peditum pugnatorum.
(Nec latuit filios Ben-iamin quod aſcen- 3
diſſent filij Iſraël in Maſpha) Interroga-
tusq. Leuita maritus mulieris interfectæ
quomodo tantum ſcelus perpetratum eſ-
ſet, reſpondit, Veni in Gabaa Ben-iamin 4
cú uxore mea, illucq. diuerti. & ecce ho- 5
mines ciuitatis illius circumdederunt no-
cte domum in qua manebam, volentes me
occidere. & vxorem meá incredibili furo-
re libidinis vexantes, denique mortua eſt.
Quam arreptam, in fruſta conciſdi, miſiq. 6
partes in omnes terminos poſſeſſionis ve-
ſtræ: quia nunquam tantum nefas, & tam
grande piaculum factú eſt in Iſraël. Ade- 7
ſtis omnes filij Iſraël, decernite quid face-
re debeatis. Stansq. omnis populus, quaſi 8
vnius hominis ſermone reſpondit, Nó rece
demus in tabernacula noſtra, nec ſuá quiſ-
quam intrabit domum. ſed hoc cótra Ga- 9
baa in commune faciemus, Decem uiri 10
eligantur e centú ex omnibus tribubus Iſ-
raël, & centum de mille, & mille de decem
millibus, vt comportent exercitui cibaria,
& poſſimus pugnare contra Gabaa Ben-ia
min, & reddere ei pro ſcelere quod mere-
tur. Conuenitq. uniuerſus Iſraël ad ciuita 11
tem, quaſi homo unus eadem méte, vnoq.
conſilio. & miſerunt nuncios ad omnem 12
tribum Ben-iamin, qui dicerent, Cur tan-
tum nefas in vobis repertum eſt? Tradite 13
homines de Gabaa, qui hoc flagitium per-
petrarunt, ut moriantur, & auferatur ma-
lum de Iſraël. Qui noluerunt fratrum ſuo-
rum filiorum Iſraël audire mandatú: ſed 14
ex cunctis vrbibus quæ ſortis ſuæ erant, có
uenerunt in Gabaa, vt illis ferrent auxiliú
Sex n.c. & contra uniuerſum populum Iſraël dimi
Latinus carent. Inuentiq. ſunt uiginti quinque 15
autem co- millia de Ben-iamin educentium gladiú,
dicibus G. præter habitatores Gabaa, qui ſeptingen- 16
cōſentiūt. ti eráe uiri fortiſſimi, ita ſiniſtra ut dextra
prœliantes: & ſic fundis lapides ad certum
iacientes, ut capillum quoque poſſent per-
cutere, & nequaquam in alteram partem
ictus lapidis deferretur. Virorum quoque 17
Iſraël, abſque filijs Ben-iamin, inuéta ſunt
quadringenta millia educentium gladios,
& paratorum ad pugnam. Qui ſurgentes 18
venerunt in domum Dei, hoc eſt, in Silo:
conſuluerúntq. Dominum, atque dixerunt,
Quis erit in exercitu noſtro princeps certa
minis contra filios Ben-iamin? Quibus re-
19 ſpondit Dominus, Iudas ſit dux veſter. Sta
timq. filij Iſraël ſurgentes mane, caſtrame-
20 tati ſunt iuxta Gabaa: & inde procedétes
ad pugnam contra Ben-iamin, vrbem op-
21 pugnare cœperunt. Egreſſiq. filij Ben-ia-
min de Gabaa, occiderút de filijs Iſraël die
22 illo viginti duo millia virorum. Rurſum
filij Iſraël & fortitudine & numero confi-
détes, in eodem loco in quo prius certaue-
23 rant, aciem direxerunt: ita tamé vt prius
aſcenderent & flerent corá Domino vſque
ad noctem: conſulerentq. eum, & dicerent,
Debeo vltra procedere ad dimicandum có
tra filios Ben-iamin fratres meos, an non?
Quibus ille reſpondit, Aſcendite ad eos, &
24 inite certamen. Cumq. filij Iſraël altera
die contra filios Ben-iamin ad prœlium
25 proceſſiſſent, eruperunt filij Ben-iamin
de portis Gabaa: & occurrétes eis tanta in
illos cæde bacchati ſunt, vt decem & octo
millia virorum educentium gladium pro-
26 ſternerét. Quam ob rem omnes filij Iſraël
venerunt in domú Dei, & ſedentes flebant
coram Domino: ieiunaueruntq. die illo vſ-
que ad veſperam, & obtulerunt ei holocau
27 ſta, atque pacificas victimas, & ſuper ſta-
tu ſuo interrogauerunt. Eo tépore ibi erat
28 arca fœderis Domini, & Phinees filius Elea
zari filij Aaron præpoſitus domus. Conſu-
luerunt igitur Dominum, atque dixerunt,
Exire vltra debemus ad pugnam contra fi-
lios Ben-iamin fratres noſtros, an quieſce-
re? Quibus ait Dominus, Aſcendite, cras
29 enim tradam eos in manus ueſtras. Poſue
runtq. filij Iſraël inſidias per circuitum ur-
30 bis Gabaa: & tertia vice, ſicut ſemel & bis,
contra Ben-iamin exercitum produxerút.
31 Sed & filij Ben-iamin audacter eruperút
de ciuitate, & fugientes aduerſarios lon-
gius perſecuti ſunt, ita ut vulnerarent ex
eis ſicut primo die & ſecundo, & cæderent
per duas ſemitas vertentes terga, quarum
vna ferebatur in Beth-el, & altera in Ga-
baa, atque proſternerét triginta circiter vi-
32 ros putauerunt enim ſolito eos more cæ
dere. Qui fugam arte ſimulantes inierunt
conſilium, ut abſtraherent eos de ciui-
tate, & quaſi fugientes ad ſupradictas ſe
33 mitas perducerent. Omnes itaque filij Iſ-
raël ſurgentes de ſedibus ſuis, tetenderunt
aciem in loco, qui vocatur Baalthamar. In-
ſidiæ quoque, quæ circa urbem erant, pau-
34 latim ſe aperire cœperunt, & ab Occiden-
tali vrbis parte procedere. Sed & alia decé
millia virorum de uniuerſo Iſraël habita-
tores urbis ad certamina prouocabant. In-
grauatúmq. eſt bellum contra filios Ben-ia
min: & non intellexerunt quod ex omni
35 parte illis inſtaret interitus. Percuſſitq.
eos Dominus in conſpectu filiorum Iſraël,
& interfecerunt ex eis in illo die uiginti
quinque millia, & cétum uiros, omnes bel-
36 latores & educentes gladium. Filij autem
Ben-iamin cú ſe inferiores eſſe uidiſſent,
cœperunt fugere. Quod cernentes filij Iſ-
raël, dederunt eis ad fugiendum locum, ut
ad præparatas inſidias deuenirét, quas iux-
37 ta vrbem poſuerant. Qui cum repente de
latibulis ſurrexiſſent, & Ben-iamin terga
cædentibus daret, ingreſſi ſunt ciuitatem,

& percusserunt eam in ore gladij. ⸿ Signū 38
autem dederant filij Israel his quos in in-
sidijs collocauerant, ut postquam vrbem
cepissent, ignem accenderēt ut ascendente
in altum fumo, captam vrbem demonstra
rent. ⸿ Quod cū cernerent filij Israel in ip- 39
so certamine positi (putauerunt enim filij
Ben-iamin eos fugere, & instantius perse-
quebantur, cæsis de exercitu eorum trigin
ta viris.) ⸿ & "viderunt' quasi columnam fu 40
mi de ciuitate cōscendere. Ben-iamin quo
que respiciens retro, cum captam cerneret
ciuitatē, & flammas in sublime ferri: ⸿ qui 41
prius simulauerant fugam, versa facie for
tius resistebant. Quod cū uidissent filij Be-
n-iamin, in fugam versi sunt, ⸿ & ad uiam 42
deserti ire cęperūt, illuc quoque eos aduer
sarijs persequentibus. sed & hi qui vrbem
succenderant, occurrerunt eis. ⸿ Atque ita 43
factum est, vt ex vtraque parte ab hostibus
cæderentur, nec erat vlla requies morien-
tium. Ceciderunt atque prostrati sunt ad
Orientalē plagam vrbis Gabaa. ⸿ Fuerunt 44
autem qui in eodem loco interfecti sunt,
decem & octo millia uirorum, omnes ro-
bustissimi pugnatores. ⸿ Quod cū uidissent, 45
qui remanserant de Ben-iamin, fugerūt in
solitudinē, & pergebant ad petram, cuius
vocabulū est Remmon In illa quoque fu-
ga palantes, & in diuersa tendentes, occide
runt quinque millia viros. Et cū ultra ten-
derent, persecuti sunt eos, & interfecerunt
etiam alia duo millia. ⸿ Et sic factum est, vt 46
omnes qui ceciderant de Ben-iamin in di-
uersis locis, essent viginti quinque millia,
pugnatores ad bella promptissimi. ⸿ Remā- 47
serunt itaque de omni numero Ben-ia-
min, qui euadere potuerūt, & fugere in so-
litudinem, sexcenti uiri: sederuntq. in Pe-
tra-remmon mensibus quatuor. ⸿ Regressi 48
autem filij Israel, omnes reliquias ciuita-
tis a viris vsque ad iumenta gladio percus-
serunt, cunctasq. vrbes & viculos Ben-ia-
min vorax flamma consumpsit.

CAP. XXI.

IVrauerunt quoque filij Israel in Mas- 1
pha & dixerūt, Nullus nostrūm dabit
filijs Ben-iamin de filiabus suis uxorē.
⸿ Veneruntq. omnes ad domum Dei in Si- 2
lo, & in conspectu eius sedentes usque ad
uesperam, leuauerunt uocē, & magno ulu-
latu cęperunt flere, ⸿ dicentes, Quare Domi 3
ne Deus Israel factum est hoc malum in
populo tuo, ut hodie vna tribus auferretur
ex nobis? ⸿ Alteram autem die diluculo cō- 4
surgentes, extruxerunt altare: obtuleruntq.
ibi holocausta, & pacificas uictimas. ⸿ & di- 5
xerunt, Quis non ascendit in "exercitu' Do-
mini de uniuersis tribubus Israel? Grandi
enim iuramento se constrinxerāt, cum es-
sent in Maspha, interfici eos qui defuis-
sent. ⸿ Ductiq. pœnitentia filij Israel su- 6
per fratre suo Ben-iamin, cęperunt dice-
re, Ablata est tribus una de Israel, ⸿ unde 7
vxores accipient? omnes enim in commu-
ne iurauimus, non daturos nos his filias
8 nostras. ⸿ Idcirco dixerunt, Quis est de uni-
uersis tribubus Israel, qui non ascendit ad
Dominum in Maspha? Et ecce inuenti sunt
habitatores Iabes-Galaad in illo exercitu
9 non fuisse. (⸿ Eo quoque tempore cū essent
10 in Silo, nullus ex eis ibi repertus est.) ⸿ Mise
runt itaque decem millia uiros robustissi-
mos, & pręceperunt eis, Ite, & percutite ha
bitatores Iabes-Galaad in ore gladij, tam
11 uxores, quam paruulos eorum. ⸿ Et hoc
erit quod obseruare debebitis, Omne gene
ris masculini, & mulieres quæ cognoue-
runt uiros, interficite, "uirgines autem re-
12 seruate'. ⸿ Inuentæq. sunt de Iabes-Galaad
quadringentæ uirgines, quæ nescierunt ui
ri thorum, & adduxerunt eas ad castra in
13 Silo, in Terram-Chanáan. ⸿ Miseruntq. nū-
cios ad filios Ben-iamin qui erant in Pe-
tra-rémmon, & præceperunt eis, vt "eas'
14 susciperent in pace. ⸿ Veneruntq. filij Ben-
-iamin illo tempore, & datæ sunt eis vxo-
res de filiabus Iabes-Galaad: alias autem
non repererunt, quas simili modo trade-
15 rent. ⸿ Vniuersusq. Israel ualde doluit, &
egit pœnitētiam super interfectione unius
16 tribus ex Israel. ⸿ Dixeruntq. maiores na-
tu, quid faciemus reliquis, qui non acce-
perunt uxores? omnes in Ben-iamin fœ-
17 minæ conciderunt, ⸿ & magna nobis cura
ingentiq. studio prouidendum est, ne vna
18 tribus deleatur ex Israel. ⸿ Filias enim no-
stras eis dare non possumus constricti iu-
ramento & maledictione, qua diximus,
Maledictus qui dederit de filiabus suis uxo
19 rem Ben-iamin. ⸿ Ceperuntq. consilium,
atque dixerunt, Ecce solemnitas Domini
est in Silo anniuersaria, quæ sita est ad Se-
ptentrionem urbis Beth-el, ad Orienta-
lem plagam uiæ quæ de Beth-el tendit ad
Sichimam, & ad meridiem oppidi Lebo-
20 na. ⸿ Præceperuntq. filijs Ben-iamin, at-
que dixerunt, Ite, & latitate in uineis.
21 ⸿ Cumq. uideritis filias Silo ad ducen-
dos choros ex more procedere, exite re-
pente de uineis, & rapite ex eis singuli
uxores singulas, & pergite in Terram-Ben
22 -iamin. ⸿ Cumq. uenerint patres ea-
rum, ac fratres, & aduersum uos queri cę-
perint, atque iurgari, dicemus eis, Mise-
remini eorum: non enim rapuerunt eas
iure bellantium atque uictorum, sed ro-
gantibus ut acciperent, non dedistis, & a
23 uestra parte peccatum est. ⸿ Feceruntq.
filij Ben-iamin, vt sibi fuerat imperatum:
& iuxta numerum suum rapuerunt sibi
de his quæ ducebant choros, vxores sin-
gulas: Abieruntq. in possessionem suam,
ædificantes urbes, & habitantes in eis.
24 ⸿ Filij quoq; Israel reuersi sunt per tribus,
& familias in tabernacula sua. In diebus
illis non erat rex in Israel: sed unusquisq;
quod sibi rectum uidebatur, hoc faciebat.

Marginal notes: "viderēt M. G. — "exercitū MS. R. — 6 MS. II. C. ... Ve... in R. & G. q. sequuntur. — "eos 6 MS. II C. G.

LIBER RVTH.

CAPVT PRIMVM.

IN diebus vnius iu 1
dicis,quando iudi
ces præerant, fa-
cta est fames in
Terra.Abijtq. ho-
mo de Beth-léhē
Iuda, vt peregri-
naretur in regio
ne Moabitide cū
uxore sua,ac duo-
bus liberis ✝ ipse 2
vocabatur Eli-mélech, & uxor eius Noe-
mi:& duo filij, alter Mahalon,& alter Che
lion, Ephrathæi de Beth-léhem Iuda. In-
gressiq. regionem Moabitidem, moraban-
tur ibi. ✝ Et mortuus est Eli-mélech mari 3
tus Noëmi:remansitq.ipsa cum filijs.✝Qui 4
acceperunt uxores Moabitidas, quarū una
uocabatur Orpha, alteraq. Ruth. Manse-
runtq. ibi decem annis, ✝ & ambo mor- 5
tui sunt,Mahalon uidelicet,& Chelion:re-
mansitq. mulier orbata duobus liberis ac
marito. ✝ Et surrexit ut in patriam per- 6
geret cū utraq; nuru sua de regione Moa-
bitide:audierat enim quod respexisset Do-
minus populum suum, & dedisset" eis
escas. ✝Egressa est itaque de loco peregri- 7
nationis suę, cum utraque nuru: * & iam
in uia reuertendi posita in Terram-Iuda,
✝dixit ad eas, Ite in domum matris uestrę, 8
faciat vobiscum Dominus misericordiam,
sicut fecistis cum mortuis,& mecum. ✝Det 9
vobis inuenire requiem in domibus uiro-
rū,quos sortituræ estis. Et osculata est eas.
Quæ eleuata uoce flere cęperunt, ✝& dice- 10
re, Tecum pergemus ad populum tuum.
✝ Quibus illa respondit, Reuertimini filiæ 11
mi,cur uenitis mecum? num ultra habebo

"ei Ms q.
*Isa.45.N.B.
H. C. G.

filios in utero meo, ut uiros ex me sperare
12 possitis? ✝ Reuertimini filiæ mi, & abite:
iam enim senectute cōfecta sum,nec apta
vinculo coniugali.etiam si possem hac no-
13 cte concipere,& parere filios, si eos exspe
ctare uelitis donec crescāt, & annos puber
tatis impleant,ante eritis uetulæ quam nu
batis Nolite quæso filiæ mi:quia uestra an
gustia magis me premit,& egressa est ma-
14 nus Dñi contra me. ✝ Eleuata igitur uoce,
rursum flere cęperunt. Orpha osculata est
15 socrū,ac reuersa est: ✝Ruth adhæsit socrui
suæ.cui dixit Noëmi,En reuersa est cogna-
ta tua ad populū suū, & ad deos suos, uade
16 cū ea. ✝Quę respondit,Ne aduerseris mihi
vt relinquam te & abeam: quocunq; enim
perrexeris,pergam:& ubi morata fueris,&
ego pariter morabor. Populus tuus popu-
17 lus meus,& Deus tuus Deus meus.✝Quę te
terra morientem susceperit, in ea moriar:
ibiq locū accipiam sepulturæ.Hæc mihi fa
ciat"Deus', & hæc addat, si non sola mors
18 me & te separauerit.✝Vidēs ergo Noëmi,q.
obstinato animo Ruth decreuisset secū per
gere,aduersari noluit,nec ad suos vltra re-
19 ditū psuadere:✝profectęq.sunt simul,& ve
nerunt in Beth-léhē.Quibus vrbē ingressis,
velox apud cunctos fama percrebuit:dice-
20 bantq.mulieres,Hæc est illa Noëmi. ✝Qui-
bus ait, Ne uocetis me Noëmi (id est, pul-
chram:) sed uocate me Mara(id est amarā)
quia amaritudine valde repleuit me Om-
21 nipotens ✝ Egressa sum plena, & vacuam
reduxit meDñs.Cur ergo vocatis me Noe-
mi,quām Dominus humiliauit, & afflixit
22 Omnipotēs?✝Venit ergo Noemi cum Ruth
Moabiti de nuru sua, de terra peregrina-
tionis suæ: ac reuersa est in Beth-léhem,
quando primum hordea metebantur.

"Dominus R H. C. G.

CAP.

bantur, & uox penitus non audiebatur.
Æstimauit ergo eam Heli temulentam,
dixitq. ei, Vsquequo ebria eris? digere 14
paulisper uinum quo mades. Respon- 15
dens Anna, Nequaquam, inquit, domine
mi: nam mulier infelix nimis ego sum,
uinumq. & omne quod inebriare potest,
non bibi, sed effudi animam meam in con
spectu Domini. Ne reputes ancillam 16
tuam quasi unam de filiabus Belial: quia
ex multitudine doloris, & mœroris mei
locuta sum usque in præsens. Tunc He- 17
li ait ei, Vade in pace: & Deus Israel det
tibi petitionem tuam, quam rogasti eum.
At illa dixit, Vtinam inueniat ancilla tua 18
gratiam in oculis tuis. Et abijt mulier in
uiam suam, & comedit, vultusq. illius
non sunt amplius in diuersa mutati. Et 19
surrexerunt mane, & adorauerunt coram
Domino: reuersiq. sunt, & venerunt in
domum suam in Ramátha. Cognouit au-
tem Elcana Annam uxorem suam: & re-
cordatus est eius Dominus. Et factum 20
est post circulum dierum, concepit Anna,
& peperit filium, uocauitq. nomen eius
Samuel: eo quòd a Domino postulasset
eum. Ascendit autem uir eius Elcana, 21
& omnis domus eius, ut immolaret Do-
mino hostiam solemnem, & votum suum,
& Anna non ascendit: dixit enim uiro 22
suo, Non uadam, donec ablactetur in-
fans, & ducam eum, ut appareat ante
conspectum Domini, & maneat ibi iugi-
ter. Et ait ei Elcana uir suus: Fac quod 23
bonum tibi uidetur, & mane donec abla-
ctes eum: precorq. ut impleat Dominus
verbum suum. Mansit ergo mulier, & la-
ctauit filium suum, donec amoueret eum
a lacte. Et adduxit eum secum, post- 24
quam ablactauerat, in uitulis tribus, & "
tribus modijs' farinæ, & amphora uini,
& adduxit eum ad domum Domini in Si-
lo. Puer autem erat adhuc infantulus:
& immolauerunt uitulum, & obtule- 25
runt puerum Heli. Et ait Anna, 'Ob- 26
secro mi domine, uiuit anima tua domi-
ne: ' ego sum illa mulier, quæ steti coram
te hic orans Dominum. Pro puero isto 27
oraui, & dedit mihi Dominus petitionem
meam, quam postulaui eum. Idcirco & 28
ego commodaui eum Domino cunctis die-
bus, quibus fuerit accommodatus Domi-
no. Et adorauerunt ibi Dominum. Et
orauit Anna, & ait.

CAP. II.

Exultauit cor meum in Domino, & 1
exaltatum est cornu meum in " Deo
meo: ' dilatatum est os meum super
inimicos meos: quia lætata sum in salu-
tari tuo.
Non est sanctus ut est Dominus: ne- 2
que enim est alius extra te, & non est for-
tis sicut Deus noster.
Nolite multiplicare loqui sublimia, 3
gloriantes: recedant uetera de ore uestro:
quia Deus scientiarum, Dominus est, &
ipsi præparantur cogitationes.
Arcus fortium superatus est, & infirmi 4
accincti sunt robore.
" Repleti ' prius, pro panibus se loca- 5
uerunt: & famelici saturati sunt, donec
sterilis peperit plurimos: & quæ multos
habebat filios, infirmata est.
6 Dominus mortificat & uiuificat, de- Deu. 32. 39.
ducit ad inferos, & reducit. Tob. 13. 2
7 Dominus pauperem facit & ditat, hu- Sap. 16. 13.
miliat, & subleuat.
8 Suscitat de puluere egenum, & de ster-
core eleuat pauperem: ut sedeat cum prin
cipibus, & solium gloriæ teneat. Domi-
ni enim sunt cardines terræ, & posuit su-
per eos orbem.
9 Pedes sanctorum suorum seruabit, &
impij in tenebris conticescent: quia non
in fortitudine sua 'roborabitur uir. -8 MS. H. G. q.
10 Dominum formidabunt aduersarij
eius, super ipsos in cœlis tonabit: Domi-
nus iudicabit fines Terræ, & dabit impe-
rium regi suo, & sublimabit cornu chri-
11 sti sui.
Et abijt Elcana in Ramátha, in do-
mum suam: puer autem erat minister in
conspectu Domini ante faciem Heli sa-
12 cerdotis. Porro filij Heli, filij Belial, nesciē
13 tes Dominum, neque officium sacerdo-
tum ad populum: sed quicunque immo-
lasset uictimam, ueniebat puer sacerdo-
tis dum coquerentur carnes, & habebat
14 fuscinulam tridentem in manu sua, &
mittebat eam in lebetem, uel in caldariā,
aut in ollam, siue in cacabum: & omne
quod leuabat fuscinula, tollebat sacerdos
sibi. sic faciebant uniuerso Israëli uenien-
15 tium in Silo. Etiam antequam adolerent
adipem, ueniebat puer sacerdotis, & dice-
bat immolanti, Da mihi carnem, ut co-
quā sacerdoti: non enim accipiā a te carnē
16 coctā, sed crudam. Dicebatq. illi immo-
lans, Incendatur primum iuxta morem
hodie adeps, & tolle tibi quantumcunque
desiderat anima tua. Qui respondens aie-
bat ei, Nequaquam: nunc enim dabis, alio-
17 quin tollam ui. Erat ergo peccatum pue-
rorum grande nimis coram Domino: quia
detrahebant homines sacrificio Domini.
18 Samuel autem ministrabat ante faciem
19 Domini, puer, accinctus ephod lineo. Et
tunicam paruam faciebat ei mater sua,
quam afferebat statutis diebus, ascendens
cum uiro suo, ut immolaret hostiā solem-
20 nem. * Et benedixit Heli Elcanæ & uxo- * & uotū suum O.
ri eius: dixitq. ei, Reddat tibi Dominus se-
men de muliere hac, pro fœnore, quod cō
modasti Domino. Et abierunt in locum
21 suum. Visitauit ergo Dominus Annam,
& concepit, & peperit tres filios, & duas
filias: & magnificatus est puer Samuel a-
22 pud Dominum. Heli autem erat senex
ualde, & audiuit omnia quæ faciebant fi-
lij sui uniuerso I[illegible]li: & quomodo dor-
miebant cum mulieribus quæ obseruabāt
23 ad ostium tabernaculi: & dixit eis, Quare
facitis res huiuscemodi, quas ego audio,
24 res pessimas, ab omni populo? Nolite filij
mei: non enim est bona fama quam ego
audio, ut transgredi faciatis populum Do-
25 mini. Si peccauerit uir in uirum, placari
ei potest Deus: si autem in Dominum pec-
cauerit uir, quis orabit pro eo? Et non au-
dierunt uocem patris sui: quia uoluit Do-
26 minus occidere eos. Puer autem Samuel
proficiebat, atq; crescebat, & placebat tam
27 Deo quàm hominibus. Venit autem uir
Dei ad Heli, & ait ad eum, Hæc dicit Dñs,

[left margin, cropped:] ... uno m... / ...io 2 MS. / ... C. G. / MS. H. / ... A R. ... / ... & G / ...gitur. / MS. R. / ... Ab H. / ...tem & / ... mini- / ...e tolli- / ...r. / Domino / ... S. R / C. Verū / & G. / ...frazan / ... Tex- / ... / ...ttera- / ...4 MS.

Nunquid non aperte reuelatus ſum do-
mui patris tui cum eſſent in Ægypto in
domo Pharaonis? ✝ Et elegi eum ex om- 28
nibus tribubus Iſraël mihi in ſacerdotem,
ut aſcenderet ad altare meum, & adoleret
mihi incenſum, & portaret ephod coram
me: & dedi domui patris tui omnia de ſa-
crificijs filiorum Iſrael. ✝ Quare calce " 29
abiecistis ' uictimam meã, & munera mea
quæ præcepi, ut offerrentur in templo:
& magis honoraſti filios tuos quàm me,
ut comederetis primitias omnis ſacrificij
Iſraël populi mei? ✝ Propterea ait Dñs 30
Deus Iſraël, ‖ Loquens locutus ſum, ut do
mus tua, & domus patris tui miniſtraret
in cõſpectu meo, uſque in ſempiternum.
Nunc autem dicit Dominus, Abſit hoc a
me: ſed quicunque honorificauerit me,
glorificabo eum: qui autem contemnunt
me, erunt ignobiles. ✝ Ecce dies ueniunt: 31
& præcidam brachium tuum, & brachiũ
domus patris tui, ut nõ ſit ſenex in domo
tua. ✝ Et uidebis æmulum tuum in tem- 32
plo, in uniuerſis proſperis Iſrael: & non
erit ſenex in domo tua omnibus diebus.
✝ Verumtamen non auferam penitus ui- 33
rum ex te ab altari meo: ſed ut deficiant
oculi tui, & tabeſcat anima tua, & pars
magna domus tuæ morietur cum ad uiri-
lem ætatem uenerit. ✝ Hoc autem erit ti- 34
bi ſignum, quod uenturum eſt duobus fi-
lijs Ophni, & Phinees, In die uno morien
tur ambo. ✝ Et ſuſcitabo mihi ſacerdo- 35
tem fidelem, qui iuxta cor meum, & ani-
mã meam faciet: & ædificabo ei domum
fidelem, & ambulabit coram chriſto meo
cunctis diebus. ✝ Futurum eſt autem, ut 36
quicunque remanſerit in domo tua, ue-
niat, ut oretur pro eo, & offerat nummũ
argẽteum, & tortam panis, dicatq́. Dimit-
te me obſecro ad unam partem ſacerdo-
talem, ut comedam buccellam panis.

"abijcitis 4 MS. C. Aoriſto utuntur Græci, futuro Hebræi.
3. Reg. 2. 27.

C A P. III.

PVer autem Samuel miniſtrabat Do- 1
mino coram Heli, (& ſermo Domini
erat precioſus in diebus illis, nõ erat
uiſio manifeſta.) ✝ Factum eſt ergo in die 2
quadam, Heli iacebat in " loco ' ſuo, &
oculi eius caligauerant, nec poterat uide-
re ✝ lucernam Dei antequam extingue- 3
retur. Samuel autem dormiebat in tem-
plo Domini, ubi erat arca Dei. ✝ Et uoca- 4
uit Dominus Samuel. Qui reſpondens
ait, Ecce ego. ✝ Et cucurrit ad Heli, & di- 5
xit, Ecce ego: uocaſti enim me. Qui di-
xit, Non uocaui: * reuertere, & dormi.
Et abijt, & dormiuit. ✝ Et adiecit Domi- 6
nus rurſum uocare Samuelem. Conſur-
genſq́. Samuel abijt ad Heli, & dixit, Ec-
ce ego: quia uocaſti me. Qui reſpondit,
Non uocaui te fili mi: reuertere, & dormi.
✝ Porro Samuel necdum ſciebat Dominũ, 7
neque reuelatus fuerat ei ſermo Domini.
✝ Et adiecit Dominus, & uocauit adhuc Sa- 8
muelem tertio. ✝ Qui conſurgens abijt ad 9
Heli, & ait, Ecce ego: quia uocaſti me, In-
tellexit ergo Heli quia Dominus uocaret
puerum: & ait ad Samuelem, Vade, & dor
mi: & ſi deinceps uocauerit te, dices: Lo-
quere Domine, quia audit ſeruus tuus.
Abijt ergo Samuel, & dormiuit in loco
ſuo. ✝ Et uenit Dominus; & ſtetit: & uo- 10

"lectulo MS. R.
*te MS. R. G. Quod autẽ prꝗterea a MS. q. additur fili, nec H. nec C. nec G. legunt.

cauit, ſicut uocauerat ſecundo, Samuel, Sa-
muel. Et ait Samuel, Loquere Domine, '
11 quia audit ſeruus tuus. ✝ Et dixit Do-
minus ad Samuelem, Ecce ego facio
verbum in Iſraël, quod quicunque au
12 dierit, tinnient ambæ aures eius. ✝ In die
illa ſuſcitabo aduerſum Heli omnia quæ
locutus ſum ſuper domum eius: incipiam
13 & complebo. ✝ Prædixi enim ei quod iu-
dicaturus eſſem domum eius in æternũ,
propter iniquitatem, eo quòd nouerat in-
digne agere filios ſuos, & non corripuerit
14 eos. ✝ Idcirco iuraui domui Heli, quod
non expietur iniquitas domus eius uicti-
mis, & muneribus uſque in æternum.
15 ✝ Dormiuit autem Samuel uſque mane,
aperuitq́. oſtia domus Domini. Et Sa-
muel timebat indicare uiſionem Heli.
16 ✝ Vocauit ergo Heli Samuelem, & dixit,
Samuel fili mi? Qui reſpondens, ait, Præ-
17 ſto ſum. ✝ Et interrogauit eum, Quis eſt
ſermo quem locutus eſt Dominus ' ad
te? oro te ne celaueris me. hæc faciat ti-
bi Deus, & hæc addat, ſi abſconderis a me
ſermonem, ex omnibus uerbis quæ dicta
18 ſunt tibi. ✝ indicauit itaque ei Samuel
uniuerſos ſermones, & non abſcondit ab
eo. Et ille reſpondit, Dominus eſt: quod
19 bonum eſt in oculis ſuis faciat. ✝ Creuit
autem Samuel, & Dominus erat cum eo,
& non cecidit ex omnibus uerbis eius in
20 terram: ✝ Et cognouit uniuerſus Iſraël a
Dan, uſque Berſabee, quod fidelis Samuel
21 propheta eſſet Domini. ✝ Et addidit Do-
minus, ut apparẽret in Silo: quoniam re-
uelatus fuerat Dominus Samueli in Si-
lo, iuxta uerbum Domini. Et euenit
ſermo Samuelis uniuerſo Iſraëli.

-8 MS. H. C. G. g.
- O.
- MS. R. C. G.

C A P. IIII.

1 ET factum eſt in diebus illis, con-
uenerunt Philiſthijm in pu-
gnam. ' Egreſſus eſt namque Iſraël
obuiam Philiſthijm in prœlium, & ca-
ſtrametatus eſt iuxta Lapidem adiuto-
2 rij. Porro Philiſthijm uenerunt in A-
phec, ✝ & inſtruxerunt aciem con-
tra Iſraël. Inito autem certamine, ter-
ga uertit Iſraël Philiſthæis: & cæſa ſunt
in illo certamine paſſim per agros, quaſi
3 quatuor millia uirorum. ✝ Et reuerſus eſt
populus ad caſtra: dixeruntq́. maiores na
tu de Iſrael, Quare percuſſit nos Domi-
nus hodie coram Philiſthijm? Afferamus
ad nos de Silo arcam fœderis Domini, &
ueniat in medium noſtri, ut ſaluet nos de
4 manu inimicorum noſtrorum. ✝ Miſit
ergo populus in Silo, & tulerunt inde ar-
cam fœderis Domini exercituum ſeden-
tis ſuper Cherubim: erantq́. duo filij He-
li cum arca fœderis " Domini, ' Ophni, &
5 Phinees. ✝ Cumq́. ueniſſet arca fœderis
Domini in caſtra, uociferatus eſt omnis
Iſraël clamore grandi, & perſonuit ter-
6 ra. ✝ Et audierunt Philiſthijm uocem cla-
moris, dixeruntq́. Quænam eſt hæc uox
clamoris magni in caſtris Hebræorum?
Et cognouerunt quod arca Domini ueniſ-
7 ſet in caſtra. ✝ Timueruntq́. Philiſthijm,
dicentes, Venit Deus in caſtra. Et inge-
8 muerunt, dicentes, ✝ Væ nobis: non enim
fuit tanta exultatio heri, & nudiuſter-
tius: uæ nobis. Quis nos " ſeruabit ' de

- I MS. R. H. C. G.
" Dei MS. R. H. G.
" ſaluabit MS. R.
" liberabit H. C. G.

manu

manu Deorum sublimium istorum? hi
sunt Dij, qui percusserunt Ægyptum om-
ni plaga, in deserto. † Confortamini, & 9
estote viri, Philisthijm: ne seruiatis He-
bræis, sicut & illi seruierunt nobis: confor-
tamini, & bellate. † Pugnauerunt ergo Phi 10
listhijm, & cæsus est Israel, & fugit vnus-
quisque in tabernaculum suum: & facta
est plaga magna nimis: & ceciderunt de
Israel triginta millia peditum. † Et arca 11
Dei capta est: duo quoque filij Heli mor-
tui sunt, Ophni & Phinees. † Currens au- 12
tem vir de Ben-iamin ex acie, uenit in Si-
lo in die illa, scissa veste, & conspersus pul-
uere caput. † Cumq. ille uenisset, Heli se- 13
debat super sellam contra uiam "expe-
ctans'. Erat enim cor eius pauens pro ar-
ca Dei. Vir autem ille postquam ingressus
est, nunciauit urbi, & ululauit omnis ciui-
tas. † Et audiuit Heli sonitum clamoris, di- 14
xitq. Quis est hic sonitus tumultus huius?
At ille festinauit, & uenit, & nunciauit He-
li. † Heli autem erat nonaginta & octo an- 15
norum, & oculi eius caligauerant, & uide-
re non poterat. † Et dixit ad Heli, Ego sum 16
qui veni de prœlio, & ego qui de acie fugi
hodie. Cui ille ait, Quid actum est fili mi?
† Respondens autem ille qui nunciabat, 17
Fugit, inquit, Israel coram Philisthiim, &
ruina magna facta est in populo: insuper
& duo filij tui mortui sunt, Ophni, & Phi-
nees: & arca Dei capta est. † Cumq. ille no- 18
minasset arcam Dei, cecidit de sella retror
sum iuxta ostium, & fractis ceruicibus
mortuus est. Senex enim erat uir & gran
dæuus: & ipse iudicauit Israel quadragin-
ta annis. † Nurus autem eius uxor Phi- 19
nees, prægnans erat', uicinaq. partui: &
audito nuncio quod capta esset arca Dei,
& mortuus esset socer suus, & uir suus, in-
curuauit se, & peperit: irruerant enim in
eam dolores subiti. † In ipso autem mo- 20
mento mortis eius, dixerunt ei "quæ sta-
bant circa eam, Ne timeas, quia filium
peperisti. Quæ non respondit eis, neque
animaduertit. † Et uocauit puerum, I-cha 21
bod, dicens, Translata est gloria * de Israel,
quia capta est arca Dei, & pro socero suo,
& pro uiro suo. † * Ait, Translata est gloria 22
ab Israel, eo quòd capta esset arca Dei.

" spectans 9 MS. B. G. H. autem & C. dictiones, & hoc & illo modo, trãsferri possunt.

" qui O.

** Domini MS. q.*
** Et 4 MS. H. C. G.*

CAP. V.

Philisthijm autem tulerunt arcã Dei, 1
& asportauerunt eam a Lapide-adiu
torij in Azôtum. † Tuleruntq. Phili- 2
sthijm arcam Dei, & intulerunt eam in
templum Dagon, & statuerunt eam iuxta
Dagon. † Cumq. surrexissent diluculo Azo- 3
tij altera die, ecce Dagon iacebat pronus
in terra ante arcam Domini: & tulerunt
Dagon, & restituerunt eum in locũ suum.
† Rursumq. mane die altera consurgentes, 4
inuenerunt Dagon iacẽtem super faciem
suam in terra coram arca Domini: caput
autem Dagon, & duæ palmæ manuũ eius
abscissæ erant super limen: † porro Dagon 5
solus truncus remanserat in loco suo. Pro-
pter hanc causam non calcant sacerdotes
Dagon, & omnes qui ingrediuntur tem-
plum eius, super limen Dagon in Azoto
usque in hodiernum diem. † Agrauata est 6
autem manus Domini super Azotios, &
demolitus est eos: ‖ & percussit in secre-

Ps. 77. 66.

tiori parte natium Azôtum, & fines eius.
-Et ebullierunt uillę & agri, in medio re-
gionis illius, & nati sunt mures, & facta
est confusio mortis magnæ in ciuitate.'
7 † Videntes autem uiri Azotij huiuscemo-
di plagam, dixerunt, Nõ maneat arca Dei
Israel apud nos: quoniam dura est manus
eius super nos, & super Dagon deum no-
8 strum. † Et mittentes congregauerunt om
nes satrapas Philisthinorum ad se, & dixe-
runt, Quid faciemus de arca Dei Israel?
Responderuntq. Gethæi, Circunducatur
arca Dei Israel. Et circunduxerunt arcam
9 Dei Israel. † Illis autem circunducenti-
bus eam, fiebat manus Domini per singu-
las ciuitates interfectionis magnæ nimis:
& percutiebat uiros uniuscuiusque urbis,
a paruo usque ad maiorem, & computre-
scebant prominentes extales eorum.-Inie
runtq. Gethæi ' consilium, & fecerunt si-
10 bi sedes pelliceas. † Miserunt ergo arcam
Dei in Accaron. Cumq. uenisset arca Dei
in Accaron, exclamauerunt Accaronitæ,
dicentes, Adduxerunt ad nos arcam Dei
Israel, ut interficiat nos, & populum no-
11 strum. † Miserunt itaque & congregaue-
runt omnes satrapas Philisthinorum: qui
dixerunt, "Dimittite' arcam Dei Israel,
"&' reuertatur in locum suum, "&' non
interficiat nos cum populo nostro. Fiebat
enim pauor mortis in singulis urbibus, &
12 grauissima ualde manus Dei. † uiri quo-
que qui mortui non fuerant, percutieban
tur in secretiori parte natium: & ascende-
bat ululatus uniuscuiusq; ciuitatis in cęlũ.

-6 MS. R. H. C. G.

-7 MS. R. H. C. G. Sunt autẽ G. q. exemplaria, quæ legũt: Et fecerunt sibi Gethæi sedes.

" Dimitte O.

" ut 2 MS. Consummatio, quam Textus habet, ab H. C. & G. legitur.

CAP. VI.

1 Fuit ergo arca Domini in regione Phi
2 listhinorum septem mensibus. † Et*
vocauerunt Philisthijm sacerdotes, &
diuinos, dicentes, Quid faciemus de arca
Domini? indicate nobis quomodo remit-
tamus eam in locum suum. Qui dixerunt,
3 † Si remittitis arcam Dei Israel, nolite di-
mittere eam uacuam, sed quod debetis,
reddite ei pro peccato, & tunc curabimi-
ni: & scietis quare nõ recedat manus eius
a uobis. Qui dixerunt, Quid est quod pro
delicto reddere debeamus ei? Responde-
4 runtq. illi, † Iuxta numerum prouincia-
rum Philisthinorum quinque anos aureos
facietis, & quinque mures aureos: quia
plaga una fuit omnibus uobis, & satrapis
5 uestris. † Facietisq. similitudines anorum
uestrorum, & similitudines murium qui
demoliti sunt terram, & dabitis Deo Is-
rael gloriam: si forte releuet manum suá
a uobis, & a dijs uestris, & a terra uestra.
6 † Quare aggrauatis corda uestra, sicut ag-
grauauit Ægyptus, & Pharao cor suum? ‖
nonne postquam percussus est, tunc dimi-
7 sit eos, & abierunt? † Nunc ergo arripite,
& facite plaustrum nouum unum: & duas
uaccas fœtas, quibus non est impositum
iugum, iungite in plaustro, & recludite ui-
8 tulos earum domi. † Tolletisq. arcam Do
mini, & ponetis in plaustro, & uasa aurea
quæ exoluistis ei pro delicto, ponetis in
capsellam ad latus eius: & dimittite eam
9 ut uadat. † Et aspicietis: & si quidem per
uiam finium suorum ascenderit contra
Beth-sames, ipse fecit nobis hoc malum
grande: sin autem minime, sciemus quia

** post hac MS. q. R.*

Exo. 12. 31.

nequaquam manus eius tetigit nos, sed ca
su accidit. ⁋ Fecerunt ergo illi hoc modo: 10
& tollentes duas vaccas quæ lactabant vi-
tulos, iunxerũt ad plaustrum, vitulosq. ea-
rum concluserunt domi. ⁋ Et posuerunt ar 11
cam ʺ Dei ʹ super plaustrum, & capsellã quæ
habebat mures aureos, & similitudinem
anorum. ⁋ Ibant autem indirectum uaccæ 12
per uiam quæ ducit Beth-sames, & itinere
uno gradiebantur, pergentes & mugiẽtes;
& non declinabant neque ad dextram ne-
que ad sinistram: sed & satrapę Philisthiim
sequebantur vsque ad terminos Beth-sa-
mes. ⁋ Porro Bethsamitæ metebant triticũ 13
in ualle: & eleuantes oculos suos, uiderunt
arcam, & gauisi sunt cum uidissent. ⁋ Et 14
plaustrum uenit in agrum Iosue Bethsa-
mitæ, & stetit ibi. Erat autem ibi lapis ma-
gnus, & cõciderunt ligna plaustri, vaccasq.
imposuerunt super ea holocaustum Domi
no. ⁋ Leuitæ autem deposuerunt arcã ʺ Dei, ʹ 15
& capsellam quæ erat iuxta eam, in q̃ua
erant uasa aurea, & posuerunt super lapi-
dem grandem. Viri autem Bethsamitę ob-
tulerunt holocausta, & immolauerunt vi-
ctimas in die illa Domino. ⁋ Et quinque sa- 16
trapæ Philisthinorum viderunt, & reuersi
sunt in Accaron in die illa. ⁋ Hi sunt autẽ 17
ani aurei, quos reddiderũt Philisthiim pro
delicto, Domino: Azôtus unum, Gaza unũ,
Ascalon unum, Geth unum, Accaron unũ:
⁋ & mures aureos secundum numerum vr 18
bium Philisthiim, quinque prouinciarum,
ab urbe murata, usque ad uillam quæ erat
absque muro, & usque ad Abel-magnum,
super quem posuerũt arcam Domini, quæ
erat usque in die illa in agro Iosue Beth-
samitis. ⁋ Percussit autem * de viris Bethsa- 19
mitibus, eo quòd vidissent arcam Domini:
& percussit de populo septuaginta uiros,
& quinquaginta millia plebis. Luxitq po-
pulus, eo quòd Dominus percussisset ple
bem plaga magna. ⁋ Et dixerunt uiri Be- 20
thsamitæ, Quis poterit stare in conspectu
Domini Dei sancti huius? & ad quem a-
scendet a nobis? ⁋ Miseruntq. nuncios ad 21
habitatores Cariath-iarim, dicentes, Re-
duxerunt Philisthiim arcam Domini, de-
scendite, & ʺ reducite ʹ eam ad uos.

ʺ Domini MS. R.H.C.G.
ʺ Domini R.H.C.G.
* Dominus, MS. q. R.
ʺ ducite 4 MS. R.
ʺ ascẽdere facite H.C.

CAP. VII.

VEnerunt ergo uiri Cariath-iarim, & 1
reduxerunt arcam Domini, & intu-
lerunt eam in domum ʺ Abinadab ʹ
in Gabaa: Eleazarum autem filium eius
sanctificauerunt, ut custodiret arcam Do-
mini. ⁋ Et factum est, ex qua die mansit 2
arca-Domini ʹ in Cariath-iarim, multipli-
cati sunt dies; erat quippe iam annus ui-
cesimus: & requieuit omnis domus Israel
post Dominum. ⁋ Ait autem Samuel ad 3
vniuersam domum Israël, dicens, Si in to-
to corde uestro reuertimini ad Dominum,
auferte deos alienos de medio uestri, ʺ Baa
lim ʹ & Astaroth: & præparate corda vestra
Domino, ‖ & seruite ei soli, & eruet uos de
manu Philisthiim. ⁋ Abstulerunt ergo fi- 4
lij Israel Baalim, & Astaroth, & seruierunt
Domino soli. ⁋ Dixit autem Samuel, Con- 5
gregate uniuersum Israël in Masphath, ut
orem pro uobis Dominum. ⁋ Et conuene- 6
runt in Masphath: hauseruntq. aquam, &
effuderunt in conspectu Domini, & ieiu-

ʺ Aminadab MS. R.G. q. Sed stabiliunt Textus lectionẽ Beda. H.C. & G.
ʺ 2 MS. B. H.C.G.
ʺ 5 MS. H.C.G.
Deu. 6. 13
Mat. 4. 18

nauerunt in die illa, atque dixerunt ibi:
Peccauimus Domino. Iudicauitq. Samuel
7 filios Israël in Masphath. ⁋ Et audierunt
Philisthiim quod congregati essent filij
Israël in Masphath, & ascenderunt satra-
pæ Philisthinorum ad Israel. Quod cum
audissent filij Israël, timuerunt a fa-
8 cie Philisthinorum. ⁋ Dixeruntq. ad Sa-
muelem, Ne cesses pro nobis clamare ad
Dominum Deum nostrum, ut saluet nos
9 de manu Philisthinorum. ⁋ Tulit autem
Samuel agnum lactentem unum, & obtu
lit illum holocaustum integrum Domino:
& clamauit Samuel ad Dominum pro Is-
10 raël, & exaudiuit eum Dominus. ⁋ Fa-
ctum est autem, cum Samuel offerret ho-
locaustum, Philisthiim iniêre prœlium
contra ʹ Israel: intonuit autem Dominus
fragore magno in die illa super Phili-
sthiim, & exterruit eos, & cæsi sunt a
11 filiis Israel. ⁋ ‖ Egressiq. ʺ viri ʹ Israel de
Masphath persecuti sunt Philisthæos, &
percusserunt eos usque ad locum qui erat
12 subter Bethchar. ⁋ Tulit autem Samuel
lapidem unum, & posuit eum inter Ma-
sphath, & inter Sen: & vocauit nomen ʺ
loci illius, ʹ Lapis-adiutorij. Dixitq. Hu-
13 cusque auxiliatus est nobis Dominus. ⁋ Et
humiliati sunt Philisthiim, nec apposue-
runt ultra, ut uenirent in terminos Is-
raël. Facta est itaque manus Domini su-
per Philisthæos, cunctis diebus Samuelis.
14 ⁋ Et redditæ sunt vrbes quas tulerant Phi-
listhiim ab Israel, Israëli, ab Accaron vs-
que Geth, & terminos suos: liberauitq.
Israel de manu Philisthinorum, eratq. pax
15 inter Israël, & Amorrhæum. ⁋ ʺ Iudica-
bat ʹ quoque Samuel Israelem cunctis die-
16 bus uitæ suæ: ⁋ & ibat per singulos annos
circuiens Beth-el, & Galgala, & Masphath,
& iudicabat Israëlem in supradictis locis.
17 ⁋ Reuertebaturq. in Ramâtha: ibi enim
erat domus eius, & ibi iudicabat Israelem:
ædificauit etiam ibi altare Domino.

Eccli 46. 21.
ʺ filij MS. q. R.
ʺ eius 3 MS. R.H.C.G.
ʺ Iudicauit MS. H.C.

CAP. VIII.

1 FActum est autem cum senuisset Sa-
muel, posuit filios suos iudices * ʺ Is-
2 raël. ⁋ Fuitq. nomen filij eius pri-
mogeniti Ioel: & nomen secundi Abia,
3 iudicum in Bersabee. ⁋ Et non ambula-
uerunt filij illius in uiis eius: sed declina-
uerunt post auaritiam, acceperuntq. mu-
4 nera, & peruerterunt iudicium. Con-
gregati ergo uniuersi maiores natu Is-
raël, uenerunt ad Samuelem in Ramâ-
5 tha. ⁋ Dixeruntq. ei, Ecce tu senuisti,
& filij tui non ambulant in vijs tuis:
‖ constitue nobis regem, ut iudicet nos,
6 sicut & uniuersæ habent nationes. ⁋ Di-
splicuitq. sermo in oculis Samuelis, eo
quòd dixissent, Da nobis regem, ut iudicet
7 nos. Et orauit Samuel ad Dominum. ⁋ Dixit
autem Dominus ad Samuelem, Audi uo-
cem populi in omnibus quę loquuntur ti-
bi. non enim te abiecerunt, sed me, ne re-
8 gnem super eos. Iuxta omnia opera sua,
quæ fecerunt a die qua eduxi eos de Ægy-
pto usque ad diem hanc: sicut dereliquerunt
runt me, & seruierunt dijs alienis, sic fa-
9 ciunt etiam tibi. ⁋ Nũc ergo uocem eorum
audi: uerũtamen contestare eos, & prædic
eis ius regis qui regnaturus est super eos.

* in MS. R.
ʺ τῷ ἰσ ραὴλ.
Osee 9. 14
13. 10.
Act. 13. 21.

⁋ Dixit

10 † Dixit itaque Samuel omnia uerba Do-
mini ad populum qui petierat a se regem,
11 † & ait, Hoc erit ius regis qui imperatu-
rus est uobis. Filios uestros tollet, & ponet
in curribus suis, facietq. sibi equites & præ
12 cursores quadrigarum suarum, † & consti-
tuet sibi tribunos & centuriones, & arato-
res agrorum suorum, & messores sege-
tum, & fabros armorum & curruum suo-
13 rum. † Filias quoque uestras faciet sibi
unguentarias, & focarias, & panificas.
14 † Agros quoque uestros, & uineas, & oliue-
ta optima tollet, & dabit seruis suis.
15 † Sed & segetes uestras, & uinearum redi-
tus addecimabit, ut det eunuchis & famu-
16 lis suis. † Seruos etiam uestros, & ancil-
las, & iuuenes optimos, & asinos auferet,
17 & ponet in opere suo. † Greges - quoque'
uestros addecimabit, uosq. eritis ei ser-
18 ui. † Et clamabitis in die illa a facie re-
gis uestri quem elegistis uobis: & non exau
diet uos Dominus in die illa, - quia petistis
19 uobis regem'. † Noluit autem populus
audire uocem Samuelis, sed dixerunt, Ne-
20 quaquam, rex enim erit super nos, † & eri-
mus nos quoque sicut omnes gentes: & iu-
dicabit nos rex noster, & egredietur ante
nos, & pugnabit bella nostra pro nobis.
21 † Et audiuit Samuel omnia uerba populi,
22 & locutus est ea in auribus Domini. † Dixit
autem Dominus ad Samuelem, Audi uo-
cem eorum, & constitue super eos regem.
Et ait Samuel ad uiros Israel, Vadat unus-
quisque in ciuitatem suam.

-4 MS. R. C. A G. autem exprimitur.
-9 MS. R. B. H. C G. Verum a ☙ q. legitur.

CAP. IX.

1 ET erat uir de Ben-iamin nomine
Cis, filius Abi-el, filij ʺSeor' filij Becho-
rath, * filij Aphia, filij uiri Iemini, for
2 tis robore. † Et erat ei filius uocabulo
Saul, electus & bonus: & non erat uir de
filijs Israel melior illo. ab humero & sur-
sum eminebat super omnem populum.
3 † Perierant autem asinæ Cis patris Saul: &
dixit Cis ad Saul filium suum, Tolle te-
cum unum de pueris, & consurgens ua-
de & quære asinas. Qui cum transissent
4 per montem Ephraim, † & per terram
Salisa', & non inuenissent, transierunt
etiam per Terram-Salim, & non erant:
sed & per Terram Iemini, & minime re-
5 pererunt. † Cum autem uenissent in Ter-
ram - Suph, * dixit Saul ad puerum* qui
erat cum eo: Veni & reuertamur, ne for-
te dimiserit pater meus asinas, & solicitus
6 sit pro nobis. † Qui ait ei, Ecce uir Dei est
in ciuitate hac, uir nobilis: omne quod
loquitur, sine ambiguitate uenit. nunc
ergo eamus illuc, si forte indicet nobis de
7 uia nostra propter quam uenimus. † Di-
xitq. Saul ad puerum suum, Ecce ibimus:
quid feremus ad uirum - Dei'? panis de-
fecit in cistarcijs nostris: & sportulam
non habemus, ut demus homini Dei, nec
8 quicquam aliud. † Rursum puer respon-
dit Sauli, & ait, Ecce inuenta est in ma-
nu mea quarta pars stateris argenti, de-
mus homini Dei, ut indicet nobis uiam
9 nostram. † (Olim in Israel sic loqueba-
tur unusquisque uadens consulere Deum:
Venite, & eamus ad Videntem. Qui enim
Propheta dicitur hodie, uocabatur olim
10 Videns.) † Et dixit Saul ad puerum suum,

ʺ Seror H. C G.
* filii Sareth O.
* & non inuenissent O.
* suum 6 MS. B. H. C. G.
-7 MS. Hier B. H. A G. antē legitur

Optimus sermo tuus, ueni, eamus. Et ie-
runt in ciuitatem, in qua erat uir Dei.
11 † Cumq. ascenderent cliuum ciuitatis,
inuenerunt puellas egredientes ad hau-
riendam aquam, & dixerunt eis, Num
12 hic est Videns? † Quæ respondentes,
dixerunt illis, Hic est: ecce ante te,
festina nunc: hodie enim uenit in ciui-
tatem, quia sacrificium est hodie ʺ po-
13 puli' in excelso. † Ingredientes urbem,
statim inuenietis eum antequam ascen-
dat excelsum ad uescendum. neque enim
comesturus est populus donec ille ueniat:
quia ipse ʺ benedicet ' hostiæ, & deinceps
ʺcomedent' qui uocati sunt. Nunc ergo
conscendite, quia hodie reperietis eum.
14 † Et ascenderunt in ciuitatem. Cumq.
illi ambularent in medio urbis, appa-
ruit Samuel egrediens obuiam eis, ut
15 ascenderet in excelsum. † (‖ Dominus
autem reuelauerat auriculam Samue-
lis ante unam diem quam ueniret Saul,
16 dicens: † Hac ipsa hora, quæ nunc est,
cras mittam uirum ad te de Terra-Ben
-iamin, & unges eum ducem super po-
pulum meum Israel: & saluabit populum
meum de manu Philistinorum: quia re-
spexi populum meum: uenit enim cla-
17 mor eorum ad me.) † Cumq. aspexis-
set Samuel Saulem, Dominus dixit ei.
Ecce, uir quem dixeram tibi, iste domi-
18 nabitur populo meo. † Accessit autem
Saul ad Samuelem in medio portæ, & ait,
Indica, oro, mihi, ubi est domus Vi-
19 dentis. † Et respondit Samuel Sauli di-
cens, Ego sum Videns. ascende ante me
in excelsum, ut ʺ comedatis ' mecum ho-
die, & dimittam te mane: & omnia quæ
20 sunt in corde tuo, indicabo tibi. † Et de
asinis quas nudiustertius perdidisti, ne so-
licitus sis, quia inuentæ sunt. Et cuius erūt
optima quæque Israel? nonne tibi & om-
21 ni domui patris tui? † Respondens au-
tem Saul, ait, Numquid non filius Ie-
mini ego sum de minima tribu Israel,
& cognatio mea nouissima inter omnes
familias de tribu Ben-iamin? quare ergo
22 locutus es mihi sermonem istum? † Assu-
mens itaque Samuel Saulem & puerum
eius introduxit eos in triclinium, & dedit
eis locum in capite eorum qui fuerant in-
23 uitati. erant enim quasi triginta uiri. † Di-
xitq. Samuel coco, Da partem quam de-
di tibi, & præcepi ut reponeres seorsum
24 apud te. † Leuauit autem cocus armum,
& posuit ante Saul. Dixitq. Samuel, Ec-
ce quod remansit, pone ante te, & co-
mede: quia de industria seruatum est ti-
bi, quando populum uocaui. Et comedit
25 Saul cum Samuele in die illa. † Et de-
scenderunt de excelso in oppidum, &
locutus est cum Saule in solario: strauitq.
26 Saul in solario, & dormiuit'. † Cumq.
mane surrexissent, & iam ʺ elucesceret',
uocauit Samuel Saulem in solario, di-
cens, Surge, ʺ ut ' dimittam te. Et sur-
rexit Saul: egressiq. sunt ambo, ipse ui-
27 delicet & Samuel. † Cumq. descenderent
in extrema parte ciuitatis, Samuel dixit
ad Saul, Dic puero ut antecedat nos, & trā-
seat: tu autem subsiste paulisper, vt indi-
cem tibi verbum ʺ Domini'.

ʺ populo 3 MS. Hiero. H. C G.
ʺ benedicit MS. B. C. G.
ʺ comedunt MS. B. C. G.
Futuris autem ueniur H. Act. 13. 21.
ʺ comedas MS. B G.
Pro Textu autem faciūt R. H. & G.
-ʃ MS. R. B. H. C
ʺ dies lucesceret MS. R.
ʺ mane ascenderet H C G.
ʺ & R H. C G.
ʺ Dei 1 MS. R. H. G.

CAP. X.

Act.13.21. Ose.9.15. -8 MS. R H.C.G. *At in G. q.leguntur*

TVlit autem Samuel léticulam olei, 1
& effudit super caput eius, & deo-
sculatus est eum, & ait, ‖ Ecce, un-
xit te Dominus super hæreditatem suam
in principem, - & liberabis populũ suum
de manibus inimicorum eius qui in circui
tu eius sunt. Et hoc tibi signum, quia unxit
te Deus in principem. ' ♦ Cum abieris ho- 2
die a me, inuenies duos viros iuxta sepul-
chrum Rachel in finibus Ben-iamin, in
Meridie, * dicentq. tibi, Inuentæ sunt asi-
næ, ad quas ieras perquirendas: & intermis-
sis pater tuus asinis, solicitus est pro uo-
bis, & dicit, Quid faciã de filio meo? ♦ Cũq. 3
abieris inde, & ultra transieris, & ueneris
ad quercum Thabor, inuenient te ibi' tres
uiri ascendétes ad Deum in Beth-el, unus
portans tres hœdos, & alius tres tortas pa
nis, & alius portãs lagenam uini. ♦ Cumq. 4
te salutauerint, dabunt tibi duos panes, &
accipies de manu eorum. ♦ Post hęc ueniẽs 5
in collem Dei, ubi est statio Philisthinorũ:
& cum ingressus fueris ibi urbem, obuium
habebis gregem prophetarum descenden
tium de excelso, & ante eos psalterium, &
tympanum, & tibiam, & citharam: ipsosq.
prophetantes. ♦ Et insiliet in te Spiritus Do 6
mini, & prophetabis cum eis, & mutaberis
in uirum alium. ♦ Quando ergo euenerint 7
signa hæc omnia tibi, fac quæcunque inue
nerit manus tua, quia " Dominus ' tecum
est. ♦ Et descendes ante me in Galgala: (ego 8
quippe descendam ad te) ut offeras obla-
tionem, & immoles uictimas pacificas: se-
ptem diebus expectabis, donec ueniam ad
te, & ostendam tibi quid facias. ♦ Itaque 9
cum auertisset humerum suum, ut abiret
a Samuele, immutauit ei Deus cor aliud,
& uenerunt omnia signa hæc in die illa.
♦ Veneruntq. ad prædictum collem, & ec- 10
ce cuneus prophetarum obuius ei: & insi-
liuit super eum Spiritus " Domini,' & pro-

* *salientes magnas foueas* MS. R.

-MS. q R

"*Deus* 1 MS. R. H.G

"*Dei* 2 MS. R.H. G.

11 phetauit in medio eorum. ♦ Videntes autẽ
omnes qui nouerant eum heri, & nudius-
tertius, quod esset cum prophetis, & pro-
phetaret, dixerunt ad inuicem, Quænam
res accidit filio Cis? nũ & Saul inter pro-
12 phetas? ♦ Responditq. alius ad alterum, di-
cens, Et " quis ' pater " eius"? propterea ver
sum est in prouerbium, Num & Saul inter
13 prophetas? ♦ Cessauit autem prophetare,
14 & uenit ad excelsũ. ♦ Dixitq. patruus Saul
ad eum, & ad puerum eius, Quò abistis?
Qui responderunt, Quærere asinas: quas
cum nõ reperissemus, uenimus ad Samue-
15 lem. ♦ Et dixit ei patruus suus, Indica mihi,
16 quid dixerit tibi Samuel. ♦ Et ait Saul ad
patruum suum, Indicauit nobis quia inuẽ
tæ essent asinæ. De sermone autem regni
non indicauit ei quem locutus fuerat ei
17 Samuel. ♦ Et conuocauit Samuel populum
18 ad Dominum in Maspha: ♦ & ait ad filios
Israël, Hęc dicit Dominus Deus Israël, Ego
eduxi Israël de Ægypto, & erui uos de ma
nu Ægyptiorum, & de manu omnium re-
19 gum qui affligebant uos. ♦ Vos autẽ hodie
proiecistis Deum uestrum, qui solus salua-
uit uos de uniuersis malis, & tribulationi-
bus uestris: & dixistis, Nequaquam, sed re-
gem constitue super nos. Nunc ergo state
coram Domino per tribus uestras, & per
20 familias. ♦ Et applicuit Samuel omnes tri
bus Israël, & cecidit sors tribus ♦ Ben-ia-
21 min. ♦ Et applicuit tribum Ben-iamin, &
cognationes eius, & cecidit cognatio Me-
tri, & peruenit usque ad Saul filium Cis.
Quęsierunt ergo eum, & non est inuẽtus. *
22 ♦ Et consuluerunt post hæc Dominum u-
trum nam uenturus esset illuc. Respõditq.
23 Dominus, Ecce absconditus est domi. ♦ Cu-
currerunt itaque & tulerunt eum inde: ste-
titq. in medio populi, & altior fuit uniuer
24 so populo ab humero, & sursum ♦ Et ait Sa
muel ad omnem populum, Certe uidetis
quem elegit Dominus, quoniam non sit

"*Cis* G. " *eorum* 7 MS. R. *Hier.* H. C. *Textui autem suffragantur* G. *Infr.*19.24.

* *illic* G

similis

similis illi in omni populo. Et clamauit
Sup. 8. 11 omnis populus, & ait, ¶Viuat rex. ❡ Locu- 25
tus est autem Samuel ad populum legem
regni, & scripsit in libro, & reposuit coram
Domino: & dimisit Samuel omnem popu
lum, singulos in domũ suam. ❡Sed & Saul 26
abijt in domum suam in Gabaa: & abijt
cum eo pars exercitus, quorum tetigerat
Deus corda. ❡ Filij uero belial dixerunt, 27
Infr. 11. 12. Num saluare nos poterit iste? Et despexe-
runt eum, & non attulerunt ei munera: il-
le uero dissimulabat se audire.

C A P. XI.

ET-factum est quasi post mensem', 1
-6 MS. R. B. H. C. G. Leguntur autem in G. 4. ascendit Naas Ammonites, & pugna
re cępit aduersum Iabes Galaad. Di-
xeruntq́; omnes uiri Iabes ad Naas, Habe-
to nos fœderatos, & seruiemus tibi. ❡Et re- 2
spondit ad eos Naas Ammonites, In hoc
feriam vobiscum fœdus, ut eruam omniũ
uestrũm oculos dextros, ponamq́; vos op-
probrium in vniuerso Israel. ❡Et dixerunt 3
ad eum seniores Iabes, Concede nobis se-
ptem dies, ut mittamus nuncios ad uniuer
sos terminos Israel: & si non fuerit qui
defendat nos, egrediemur ad te. ❡Venerũt 4
ergo nuncij in Gabaa Saulis: & locuti sunt
-6 MS. B. A. G. ac tollitur. uerba - hæc' audiente populo: & leuauit
omnis populus vocem suam, & fleuit. ❡Et 5
ecce Saul veniebat, sequẽs boues de agro,
& ait, Quid habet populus quod plorat? Et
narrauerunt ei uerba uirorũ Iabes. ❡Et in- 6
" Dei MS. R. H. Textus autem C consonat & G. siluit Spiritus "Domini' in Saul, cum audis
set verba hęc, & iratus est furor eius nimis.
❡Et assumens utrumque bouem, concidit 7
in frusta, misitq́; in omnes terminos Israel
per manum nunciorum, dicens, Quicunq;
non exierit, & secutus fuerit Saul, & Sa-
muel, sic fiet bobus eius. Inuasit ergo ti-
mor Domini populum, & egressi sunt qua-
si uir unus. ❡ Et recensuit eos in Bezec: 8
fueruntq́; filiorum Israel trecenta millia:
uirorum autem Iuda triginta millia. ❡Et 9
dixerunt nuncijs qui uenerant, Sic dicetis
viris qui sunt in Iabes - Galaad, Cras erit
uobis salus, cum incaluerit Sol. Venerunt
ergo nuncij, & annunciauerunt uiris Ia-
bes: qui lætati sunt. ❡ Et dixerunt, Mane 10
exibimus ad uos: & facietis nobis omne
quod placuerit uobis. ❡Et factum est, cum 11
dies crastinus uenisset, constituit Saul po-
pulum in tres partes: & ingressus est me-
dia castra in uigilia matutina, & percussit
Ammon usque dum incalesceret dies: re-
liqui autem dispersi sunt, ita ut non relin
Sup. 10. 27. querentur in eis duo pariter. ❡¶Et ait po- 12
pulus ad Samuelem, Quis est iste qui dixit,
Saul num regnabit super nos? Date uiros,
& interficiemus eos. ❡ Et ait Saul, Non 13
occidetur quisquam in die hac, quia hodie
fecit Dominus salutem in Israel. ❡ Dixit 14
autem Samuel ad populum, Venite, & ea-
mus in Galgala, & innouemus ibi regnũ.
❡Et perrexit omnis populus in Galgala, & 15
fecerunt ibi regem Saul coram Domino
in Galgala, & immolauerunt ibi uictimas
pacificas coram Domino. Et lætatus est ibi
Saul, & cuncti uiri Israel nimis.

C A P. XII.

DIxit autem Samuel ad uniuersum 1
Israel, Ecce audiui uocem uestram
iuxta omnia quæ locuti estis ad me,
2 & constitui super uos regem. ❡Et nunc rex
graditur ante uos: ego autem senui, &
incanui: porro filij mei uobiscum sunt:
itaque conuersatus coram uobis ab adole-
scentia mea usque ad hanc diem, ecce
3 præsto sum. ❡¶Loquimini de me coram *Eccli. 46. 22.*
Domino, & coram christo eius, utrum bo-
uem cuiusquam tulerim, aut asinum: si
quempiam calumniatus sum, si oppressi
aliquem, si de manu cuiusquam munus ac
cepi: & contemnam illud hodie, restituamq́;
4 uobis. ❡Et dixerunt, Non es calumniatus
nos, neque oppressisti, neque tulisti de ma-
5 nu alicuius quippiam. ❡ Dixitq́; ad eos, Te-
stis est Dominus aduersum uos, & testis
christus eius in die hac, quia non inuene-
ritis in manu mea quippiam. Et dixerunt,
6 Testis. ❡Et ait Samuel ad populum, Domi-
nus qui fecit Moysen, & Aaron, & eduxit
patres nostros de Terra-Ægypti, - "adest.' *-9 MS. H. C. " testis G.*
7 ❡Nunc ergo state, ut iudicio contendã ad-
uersum uos coram Domino de omnibus
misericordijs Domini, quas fecit uobiscũ,
8 & cum patribus uestris: ❡¶quomodo Ia- *Gen. 46. 5.*
cob ingressus est in Ægyptum, & clamaue-
runt patres uestri ad Dominũ: & misit Do-
minus Moysen, & Aaron, & eduxit patres
uestros de Ægypto: & collocauit eos i loco
9 hoc. ❡¶Qui obliti sunt Domini Dei sui, & *Iud. 4. 2.*
tradidit eos in manu Sisaræ magistri mili
tiæ *Hasor, & in manu Philisthinorum, & ** regis MS. G. At R. H. & C. non agnoscitur.*
in manu regis Moab, & pugnauerunt ad-
10 uersum eos. ❡ Postea autem clamauerunt
ad Dominũ, & dixerunt, Peccauimus, quia
dereliquimus Dominum, & seruiuimus
Baalim, & Astaroth: nunc ergo erue nos
de manu inimicorum nostrorũ, & seruie-
11 mus tibi. ❡Et misit Dominus Ierobaal, & Ba
dan - & Samson', & Barac & Iephte, - & Sa- *- 13 MS. R. Hier. H. G. Paraphrastes autem recenset quidẽ sub hoc nomine Samsonem: uerũ quis hoc loco Badã dicatur, exponens. Tres sunt Latini libri, qui Barac non annumerant. His Hier. H. & C. suffragatur, ac G. pro Badan, Barac nominant.*
muel, & eruit uos de manu inimicorum
uestrorum per circuitum, & habitastis cõ
12 fidenter. ❡ Videntes autem quod Naas rex
filiorum Ammon uenisset aduersum uos,
dixistis mihi, Nequaquam, sed rex impera
bit nobis: cũ Dominus Deus uester regna-
13 ret in uobis. ❡Nunc ergo præsto est rex ue-
ster, quem elegistis, & petistis: ecce dedit vo
14 bis Dominus regem. ❡Si timueritis Domi-
num, & seruieritis ei, & audieritis uocem
eius, & non exasperaueritis os Domini: eri
tis & uos, & rex qui imperat uobis, sequen
15 tes Dominum Deum uestrum. ❡ Si autem
non audieritis uocem Domini, sed exaspe-
raueritis sermones eius, erit manus Domi
16 ni super uos, & super patres uestros. ❡ Sed
& nunc state, & uidete rem istam grandẽ,
quam facturus est Dominus in conspectu
17 uestro. ❡Nunquid non messis tritici est ho-
die? inuocabo Dominum, & dabit uoces, &
pluuias: & scietis, & uidebitis quia grande
malum feceritis uobis in conspectu Domi
18 ni, petentes super uos regem. ❡ Et clama-
uit Samuel ad Dominum, & dedit Domi-
19 nus uoces, & pluuias in illa die. ❡Et timuit
omnis populus nimis Dominũ, & Samue-
lem. & dixit uniuersus populus ad Samue
lem, Ora pro seruis tuis ad Dominũ Deum
tuum, ut non moriamur. addidimus e-
nim uniuersis peccatis nostris malum, ut
20 peteremus nobis regem. ❡Dixit autem Sa-
muel ad populum, Nolite timere, uos feci
stis uniuersum malum hoc: uerumtamen

nolite recedere a tergo Domini, sed ser-
uite Domino in omni corde uestro. ♦ Et 21
nolite declinare post uana, quæ non pro-
derunt uobis, neque eruent uos, quia ua-
na sunt. ♦ Et non derelinquet Dominus 22
populum suum, propter nomen suum ma
gnum: quia iurauit Dominus facere uos
sibi populum. ♦ Absit autem a me hoc pec- 23
catum in Domino, ut cessem orare pro uo-
bis, & docebo uos uiam bonam & rectam.
♦ Igitur timete Dominum, & seruite ei in 24
ueritate, - & 'ex toto corde uestro. uidistis
enim magnifica, quæ in uobis gesserit. *
♦ Quòd si perseuerauerits in malitia: & 25
uos & rex uester pariter peribitis.

CAP. XIII.

Filius unius anni erat Saul cum regna- 1
re cœpisset, duobus autem annis re-
gnauit super Israel. ♦ Et elegit sibi 2
Saul tria millia de Israel: & erant cum
Saul duo millia in Machmas, & in monte
Beth-el: mille autem cum Ionatha in Ga-
baa Ben-iamin. porro cæterum populum
remisit unumquemq; in tabernacula sua.
♦ Et percussit Ionathas stationem Philisthi 3
norum, quæ erat in Gabaa. Quod cum au-
dissent Philisthiim, Saul cecinit buccina
in omni terra, dicens, Audiant Hebræi. ♦ Et 4
uniuersus Israel audiuit huiuscemodi fa-
mam, Percussit Saul stationem Philisthi-
norum: & erexit se Israel aduersus Phili-
sthijm. *Clamauit" ergo' populus post Saul
in Galgala. ♦ Et Philisthiim congregati sũt 5
ad prœliandum contra Israel, triginta mil-
lia curruum, & sex millia equitum, & reli-
quum uulgus, sicut arena quæ est in littore
maris plurima. Et ascendentes castrameta-
ti sunt in Machmas ad Orienté Beth-auen.
♦ Quod cum uidissent uiri Israel se in ar- 6
cto positos, (afflictus enim erat populus)
absconderunt se in speluncis, & in abditis,
in petris quoque & in antris, & in cister-
nis. ♦ Hebræi autem transierunt Iordané 7
-in' Terram-Gad & Galaad. Cumq́. adhuc
esset Saul in Galgala, uniuersus populus
perterritus est, qui sequebatur eum. ♦ Et ex- 8
pectauit septem diebus iuxta" placitum'
Samuelis, & non uenit Samuel in Galgala,
dilapsusq́. est populus ab eo. ♦ Ait ergo 9
Saul, Afferte mihi holocaustum, & pacifi-
ca. Et obrulit holocaustum. ♦ Cumq́. com- 10
plesset offerens holocaustum, ecce Samuel
ueniebat: & egressus est Saul obuiam ei, ut
salutaret eum. ♦ Locutusq́. est ad eum Sa- 11
muel, Quid fecisti? Respondit Saul, Quia
uidi quod populus dilaberetur a me, & tu
non ueneras iuxta placitos dies, porro Phi
listhiim congregati fuerant in Machmas:
♦ dixi, Nunc descendent Philisthiim ad 12
me in Galgala, & faciem Domini non pla-
caui. Necessitate compulsus, obtuli holo-
caustum. ♦ Dixitq́. Samuel ad Saul, Stulte 13
egisti, nec custodisti mandata Domini
Dei tui, quæ præcepit tibi. Quòd si non
fecisses, iam nunc præparasset Dominus
regnum tuum super Israel in sempiter-
num, ♦ sed nequaquam regnum tuum ul- 14
tra consurget. Quæsiuit Dominus sibi ui-
rum iuxta cor suum: & præcepit ei, Domi-
nus ut esset dux super populum suum, eo
quòd non seruaueris quæ præcepit Domi-
nus. ♦ Surrexit autem Samuel, & ascen- 15
dit de Galgalis in Gabaa Ben-iamin. - Et
reliqui populi ascenderunt post Saul ob-
uiam populo, qui expugnabant eos ue-
nientes de Galgala in Gabaa, in colle Ben-
iamin'. Et recensuit Saul populum, qui
inuenti fuerant cum eo, quasi sexcentos ui
16 ros. ♦ Et Saul & Ionathas filius eius, popu-
lusq́. qui inuentus fuerat cum eis, erat in
Gabaa Ben-iamin: porro Philisthiim con-
17 sederant in Machmas: ♦ Et egressi sunt
ad" prœliandum' de castris Philisthinorũ
tres cunei. Vnus cuneus pergebat contra
18 uiam" Ephra' ad Terram -" Sual'. ♦ por-
ro alius ingrediebatur per uiam Beth-ho-
ron. tertius autem uerterat se ad iter ter-
mini - in Terra - Sabaa' imminentis ualli
19 Seboim contra desertum. ♦ Porro faber fer-
rarius non inueniebatur in omni Terra-Is
rael. cauerant enim Philisthiim, ne forte
facerent Hebræi gladium aut lanceam.
20 ♦ Descendebat ergo omnis Israel ad Phili-
sthijm, ut exacueret unusquisque uome-
rem suum, & ligonem, & securim * & sar-
21 culum, ♦ Retusæ itaque erant acies uo-
merum, & ligonum, & tridentum, & se-
curium usque ad stimulum corrigendum.
22 ♦ Cumq́. uenisset dies prœlij, non est in-
uentus ensis & lancea in manu totius
populi qui erat cum Saule & Ionatha, ex-
23 cepto Saul & Ionatha filio eius. ♦ Egres-
sa est autem statio Philisthijm, ut tran-
scenderet in Machmas.

CAP. XIIII.

1 Et accidit in quadam die ut diceret Io
nathas filius Saul ad adolescentem
armigerum suum, Veni, & transea-
mus ad stationem Philisthinorum, quæ est
trans locum illum. Patri autem suo hoc ip
2 sum non indicauit. ♦ Porro Saul moraba-
tur in extrema parte Gabaa sub malogra-
nato, quæ erat in" agro Gabaa': & erat po-
pulus cum eo quasi sexcentorum uirorũ.
3 ♦ Et Achias filius Achitob fratris I-chabod
filii Phinees, qui ortus fuerat ex Heli sa-
cerdote Domini in Silo, portabat ephod.
Sed & populus ignorabat quò isset Iona-
4 thas. ♦ Erant autem inter ascensus, per
quos nitebatur Ionathas transire ad sta-
tionem Philisthinorum, eminentes petræ
ex utraque parte, & quasi in modum den
tium scopuli hinc inde prærupti, nomen
5 uni Boses, & nomen alteri Sene: ♦ unus
scopulus prominens ad Aquilonem ex ad-
uerso Machmas, & alter ad Meridiem con-
6 tra Gabaa. ♦ Dixit autem Ionathas ad ado-
lescentem armigerum suum, Veni, transea
mus ad stationem incircuncisorum horũ,
si forte faciat Dominus pro nobis: quia nõ
est Domino difficile saluare uel in multis,
7 uel in paucis. ♦ Dixitq́. ei armiger suus, Fac
omnia quæ placent animo tuo: perge quò
cupis, -&' ero tecum ubicumque uolueris.
8 ♦ Et ait Ionathas, Ecce nos transimus ad ui
9 ros istos. Cumq́. apparuerimus eis, ♦ si tali-
ter locuti fuerint ad nos, Manete, donec ue
niamus ad uos: stemus in loco nostro, nec
10 ascendamus ad eos. ♦ Si autẽ dixerint, Ascẽ-
dite ad nos: ascendamus, quia tradidit eos
Dominus in manibus nostris, *hoc erit no
11 bis signum. ♦ Apparuit igitur uterq; statio-
ni Philisthinorum: dixeruntq́. Philisthiim,
En Hebræi egrediuntur de cauernis, in qui-

bus

2 MS. H. legitur autem R. & G. * Domini MS. R. S. A C autem & H non exprimitur.
Inf. 15. 15
*Et H. C. G. * autem 1 MS.
- 13 MS. B. H. Exprimitur autem 4 R & C. * pactum MS.
Act. 13. 22.
- 10 MS. R. H. C. G. Legitur autem in E 9.
" prædandum 9 MS. B. " corrumpendum II C. G. "Ephraim O. "Saul O. -6 MS. R. B. H. C. G. * & tridẽtem O.
"Magron 3 MS. B. H. C. G. Sup. 4. 2.
2. Par. 14. 11. -5 MS. H. C. G.
*& 1 MS. H. C. Conformiter autẽ Textui legimus G.

bus abſconditi fuerant. ✝ Et locuti ſunt 12
viri de ſtatione ad Ionatham, & ad armi-
gerum eius, dixeruntq., Aſcendite ad nos,
& oſtendemus uobis rem. Et ait Ionathas
ad armigerum ſuum, Aſcendamus, ſeque-
re me: tradidit enim Dominus eos in ma-
nus Iſrael. ✝ Aſcendit autem Ionathas ma- 13
nibus & pedibus reptans, & armiger eius
poſt eum. Itaque * alij cadebant ante Io-
natham, alios armiger eius interficiebat ſe-
quens eum. ✝ Et facta eſt plaga prima, qua 14
percuſſit Ionathas & armiger eius, quaſi
uiginti uirorum in media parte iugeris,
quam par boum in die arare cõſueuit. ✝ Et 15
factum eſt miraculum in caſtris, -&' per
agros: ſed & omnis populus ſtationis eo-
rum, qui ierant ad prædandum, obſtupuit,
& conturbata ʺ ſunt caſtra': & accidit quaſi
miraculum a Deo. ✝ Et reſpexerunt ſpecu- 16
latores Saul, qui erãt in Gabaa Ben-iamin,
& ecce multitudo proſtrata, & huc illucq.
diffugiens. ✝ Et ait Saul populo qui erat 17
cum eo, Requirite, & uidete quis abie-
rit ex nobis. Cumq. requiſiſſent, reper-
tum eſt non adeſſe Ionatham, & armi-
gerum eius. ✝ Et ait Saul ad Achiam, Ap- 18
plica arcam ʺ Domini'. (Erat enim ibi
arca Dei in die illa cum filijs Iſrael.) ✝ Cũq. 19
loqueretur Saul ad ſacerdotem, tumultus
magnus exortus eſt in caſtris Philiſthino-
rum: creſcebatq. paulatim, & clarius ʺ re-
ſonabat'. Et ait Saul ad ſacerdotem, Con-
trahe manum tuam. ✝ Conclamauit ergo 20
Saul, & omnis populus qui erat cum eo,
& uenerunt uſque ad locum certaminis: &
ecce uerſus fuerat gladius uniuſcuiuſq. ad
proximum ſuum, & cædes magna nimis.
✝ Sed & Hebræi qui fuerant cũ Philiſthiim 21
heri & nudiuſtertius, aſcenderantq. cum
eis in caſtris, reuerſi ſunt, ut eſſent cum Iſ-
raël, * qui ʺ erant ' cum Saul & Ionatha.
✝ Omnesquoq: Iſraelitæ qui ſe abſconde- 22
rant in monte Ephraim, audiẽtes quod fu-
giſſent Philiſthæi, ſociauerunt ſe cum ſuis
in prœlio. - Et erant cum Saul, quaſi decẽ
millia uirorum'. ✝ Et ſaluauit Dominus 23
in die illa Iſrael. pugna autem peruenit uſ-
que ad Beth-auen. ✝ Et uiri Iſrael ſociati 24
ſunt ſibi in die illa: adiurauit autem Saul
populum, dicens, Maledictus vir qui come-
derit panem uſque ad ueſperam, donec ul-
ciſcar de inimicis meis. Et non manduca-
uit uniuerſus populus panem: ✝ omneq. 25
terræ uulgus uenit in ſaltum, in quo erat
mel ſuper faciem agri. ✝ Ingreſſus eſt itaq; 26
populus ſaltum, & apparuit fluẽs mel, nul-
luſq. applicuit manum ad os ſuum. time-
bat enim populus iuramentum. ✝ Porro Io- 27
nathas non audierat cum adiuraret pater
eius populum: extenditq. ſummitatem
uirgæ, quam habebat in manu, & intinxit
in fauum mellis: & cõuertit manum ſuam
ad os ſuum, & illuminati ſunt oculi eius.
✝ Reſpondenſq. unus de populo, ait, Iu- 28
reiurando conſtrinxit pater tuus popu-
lum, dicens, Maledictus uir qui come-
derit panem hodie (defecerat autem po-
pulus.) ✝ Dixitq. Ionathas, Turbauit pater 29
meus terram: uidiſtis ipſi quia illuminati
ſunt oculi mei: eo quòd guſtauerim paulu-
lum de melle iſto: ✝ quanto magis ſi co- 30
mediſſet populus de præda inimicorum
ſuorum, quam reperit? nonne maior pla-
31 ga facta fuiſſet in Philiſthiim? ✝ Percuſſe-
runt ergo in die illa Philiſthæos a Mach-
mis vſque in Aialon. Defatigatus eſt autẽ
32 populus nimis: ✝ & uerſus ad prædam tu-
lit oues, & boues, & uitulos, & mactaue-
runt in terra: comeditq. populus cum ſan-
33 guine. ✝ Nunciauerunt autem Sauli dicẽ-
tes quod populus peccaſſet Domino, co-
medens cum ſanguine. Qui ait, Præuarica-
ti eſtis: uoluite ad me iam nunc ſaxum
34 grande. ✝ Et dixit Saul, Diſpergimini in vul-
gus, & dicite eis ut adducat ad me unuſ-
quiſque bouem ſuum & arietem, & occidi-
te ſuper iſtud, & ueſcimini, & non peccabi-
tis Domino comedentes cum ſanguine.
35 ✝ Adduxit itaque omnis populus unuſquiſ-
que bouem in manu ſua uſque ad noctem
& occiderunt ibi. Ædificauit autem Saul
altare Domino; tuncq. primum cœpit æ-
36 dificare altare Domino. ✝ Et dixit Saul, Ir-
ruamus ſuper Philiſthæos nocte, & uaſte-
mus eos uſquedum illuceſcat mane, nec
relinquamus ex eis uirum. Dixitq. popu-
lus, Omne quod bonum uidetur in oculis
tuis, fac. Et ait ſacerdos, Accedamus huc
37 ad Deum. ✝ Et conſuluit Saul ʺ Dominum',
Num perſequar Philiſthiim? ſi trades eos
in manus Iſraël? Et non reſpondit ei in die
38 illa. Dixitq. Saul, ✝ Applicate huc uniuer-
ſos angulos populi: & ſcitote, & uidete per
39 quem acciderit peccatum hoc hodie. ✝ Vi-
uit Dominus ſaluator Iſraël, quia ſi per
Ionatham filium meum factum eſt, * abſ-
que retractatione morietur. Ad quod nul-
40 lus cõtradixit ei de omni populo. ✝ Et ait ad
uniuerſum Iſrael, Separamini uos in par-
tem unam, & ego cum Ionatha filio meo
ero in parte altera. Reſpõditq. populus ad
Saul, Quod bonum uidetur in oculis tuis,
41 fac. ✝ Et dixit Saul ad Dominum Deum
Iſraël, - Domine Deus Iſrael da indicium,
quid eſt quòd non reſponderis ſeruo tuo
hodie, Si in me aut in Ionatha filio meo
eſt iniquitas hęc, da oſtenſionem. aut ſi hęc
iniquitas eſt in populo tuo ' da ſanctitatẽ.
Et deprehenſus eſt Ionathas & Saul, popu-
42 lus autem exiuit. ✝ Et ait Saul, Mittite ſor-
tem inter me, & inter Ionatham filium
43 meum. Et captus eſt Ionathas. ✝ Dixit au-
tem Saul ad Ionatham, Indica mihi quid
feceris. Et indicauit ei Ionathas, & ait, Gu-
ſtans guſtaui in ſummitate uirgę, quæ erat
in manu mea, paululum mellis, & ecce
44 ego morior? ✝ Et ait Saul, Hæc faciat mihi
Deus, & hæc addat, quia morte morieris
45 Ionatha. ✝ Dixitq. populus ad Saul, Ergone
Ionathas morietur, qui fecit ſalutem hanc
magnam in Iſrael? hoc nefas eſt: uiuit Do-
minus, ſi ceciderit capillus de capite eius
in terram, quia cum Deo operatus eſt ho-
die. Liberauit ergo populus Ionatham,
46 ut non moreretur. ✝ Receſſitq. Saul,
nec perſecutus eſt Philiſthiim: porro
47 Philiſthiim abierunt in loca ſua. ✝ Et Saul
confirmato regno ſuper Iſrael, pugnabat
per circuitum aduerſum omnes inimi-
cos eius, contra Moab, & filios Ammon,
& Edom, & reges Soba, & Philiſthæos: &
48 quocunque ſe uerterat, ſuperabat. ✝ Con-
gregatoq. exercitu, percuſſit Amalec,
& eruit Iſraël de manu uaſtatorum eius.

* cum uidiſſent faciem Ionathæ MS. G. Verum 4 R. H. & C. non leguntur: attamen 4 Pa rap. C. adduntur, Et ceciderũt transfixi.
-10 MS. B. H. C. A: 4 R. & G adduntur.
ʺ eſt terra MS. B. H. C. G.
ʺ Dei 2 MS. R. B. H.
ʺ reboabat 5 MS.
* & ijs O.
ʺ erat MS. O. q.
- 5 MS. R. B. H. C. Leguntur ante poſt ſemicircum verſum. 4 G.
ʺ Domini MS. R. H. G.
* hoc 4 MS. B. H. C.
- 3 MS.

Fuerunt

¶ Fuerunt autē filij Saul, Ionathas & Ieſ- 49
ſui,& Melchi-ſua:& nomina duarum filia-
rum eius, nomen primogenitæ Merob, &
nomen minoris Michol. ¶ Et nomen uxo- 50
ris Saul,"Achinoam filia Achimaas: & no
men principis militiæ eius Abner, filius
Ner,patruelis Saul. ¶ Porro Cis fuit pater 51
Saul,& Ner pater Abner,filius Abiel. ¶Erat 52
autem bellū potens aduerſum Philiſthæos
omnibus diebus Saul. Nam quemcunque
uiderat Saul uirum fortem, & aptum ad
prœlium, ſociabat eum ſibi.

CAP. XV.

ET dixit Samuel ad Saul,Me miſit Do 1
minus, ut ungerem te in regem ſup
populum eius Iſraël: nunc ergo audi
uocem Domini:¶Hæc dicit Dominus exer 2
cituū, Recenſui quęcunq; fecit Amalec Iſ-
raëli ‖ quomodo reſtitit ei in uia cū aſcen-
deret de Ægypto.¶Nunc ergo uade,& per- 3
cute Amalec,& demolire uniuerſa eius:nō
parcas ei, -& non concupiſcas ex rebus ip-
ſius aliquid': ſed interfice a uiro uſque ad
mulierē,& paruulum atque lactentem,bo
uem & ouem,camelum & aſinum. ¶ Præ- 4
cepit itaque Saul populo, & recenſuit eos
quaſi agnos: ducēta millia peditum,& de-
cem millia uirorum Iuda. ¶ Cumq. veniſ- 5
ſet Saul uſque ad ciuitatem Amalec,teten
dit inſidias in torrente. ¶ Dixitq. Saul Ci- 6
næo,Abite,recedite, atque diſcedite ab A-
malec: ne forte inuoluam te cum eo. tu
enim feciſti miſericordiam cum omnibus
filijs Iſraël, cum aſcenderent de Ægypto.
Et receſſit Cinæus de medio Amalec.¶Per- 7
cuſſitq. Saul Amalec ab Heuila, donec ue-
nias ad Sur, quæ eſt e regione Ægypti. ¶ Et 8
apprehendit Agag regem Amalec uiuum:
omne autē vulgus interfecit in ore gladij.
¶Et pepercit Saul & populus,Agag,& opti- 9
mis gregibus ouium & armentorum,& ue
ſtibus,& arietibus,& uniuerſis quę pulchra
erant, nec uoluerunt diſperdere ea: quic-
quid uero uile fuit & reprobum,hoc demo
liti ſunt. ¶ Factum' eſt autem uerbum Do- 10
mini ad Samuel.dicēs, ¶Pœnitet me quod 11
conſtituerim Saul regem: quia dereliquit
me,& uerba mea opere non impleuit. Cō-
triſtatuſq. eſt Samuel,& clamauit ad Dñm
tota nocte.¶Cumq. de nocte ſurrexiſſet Sa 12
muel,ut iret ad Saul mane,nunciatum eſt
Samueli,eo quòd ueniſſet Saul in Carme-
lū,&erexiſſet ſibi fornicem triumphalē,&
reuerſus tranſiſſet: deſcendiſſetq. in Gal-
gala. Venit ergo Samuel ad Saul, &-Saul
offerebat holocauſtum Domino de initijs
prædarum quę attulerat ex Amalec.¶Et cū 13
ueniſſet Samuel ad Saul', dixit ei Saul,Be-
nedictus tu Domino,impleui uerbum Do-
mini. ¶Dixitq. Samuel,Et quæ eſt hæc vox 14
gregum quæ reſonat in auribus meis,& ar
mentorū quam ego audio?¶Et ait Saul,De 15
Amalec adduxerunt ea': pepercit enim po
pulus melioribus ouibus & armentis, ut
immolarentur Domino Deo tuo, reliqua
uero occidimus.¶Ait autē Samuel ad Saul, 16
Sine me, & indicabo tibi quæ locutus ſit
Dominus ad me nocte. Dixitq. ei, Loque-
re. ¶ Et ait Samuel, ‖ Nonne cum paruulus 17
eſſes in oculis tuis,caput in tribubus Iſrael
factus es? vnxitq. te Dominus in regem ſu
per Iſraël, ¶ & miſit te Dominus in uiam, 18
& ait,Vade,& interfice peccatores Amalec,
& pugnabis contra eos uſque ad interne-
19 cionem eorum. ¶ Quare ergo non audiſti
uocem Domini:,ſed uerſus ad prædam es,
20 & feciſti malum in oculis Domini?¶ Et ait
Saul ad Samuelem,Imo audiui uocem Do
mini, & ambulaui in uia, per quam miſit
me Dominus,& adduxi Agag regem Ama-
21 lec, & Amalec interfeci. ¶ Tulit autem de
præda populus oues & boues primitias eo-
rum quæ cæſa ſunt, ut immolet Domino
22 Deo" ſuo' in Galgalis. ¶Et ait Samuel,Nū-
quid vult Dominus holocauſta & victimas,
& non potius ut obediatur uoci Domini?
Melior eſt enim obedientia quam uicti-
mæ:& auſcultare magis quam offerre adi-
23 pē arietum.¶quoniā quaſi peccatum ario-
landi eſt, repugnare: & quaſi ſcelus idolo-
latriæ,nolle acquieſcere.Pro eo ergo quòd
abiecisti ſermonem Domini,abiecit te Do
24 minus 'ne ſis rex. ¶ Dixitq. Saul ad Sa-
muelem, Peccaui, quia præuaricatus ſum
ſermonem Domini, & uerba tua, timens
25 populum,&' obediens uoci eorū.¶Sed nunc
26 porta quæſo peccatum meum, & reuerte-
re mecum, vt adorem Dominum. ¶ Et ait
Samuel ad Saul,Non reuertar tecum, quia
proieciſti ſermonem Domini, & proiecit
27 te Dominus ne ſis rex ſuper Iſraël. ¶Et cō-
uerſus eſt Samuel,ut abiret:ille autē appre
hendit ſummitatem pallij eius,quæ & ſciſ
28 ſa eſt.¶Et ait ad eum Samuel,Scidit Domi-
nus regnum' Iſraël a te hodie, & tradidit
29 illud proximo tuo meliori te.¶Porro Triū-
phator in Iſrael non parcet,& pęnitudine
non flectetur: neq; enim homo eſt ut agat
30 pœnitentiam.¶At ille ait,Peccaui: ſed nūc
honora me coram ſenioribus populi mei,
& coram Iſrael, & reuertere mecum, ut
31 adorem Dominum Deum tuum. ¶ Reuer-
ſus ergo Samuel ſecutus eſt Saulem:& ado
32 rauit Saul Dominū. ¶ Dixitq. Samuel,Ad-
ducite ad me Agag regem Amalec Et obla
tus eſt ei Agag " pinguiſſimus - tremens'.
Et dixit Agag,Siccine ſeparat amara mors?
33 ¶ Et ait Samuel, Sicut fecit abſque liberis
mulieres gladius tuus, ſic abſque liberis
erit inter mulieres mater tua. Et in fruſta
concīdit eum Samuel coram Domino in
34 Galgalis. ¶ Abijt autem Samuel in Ramā-
tha:Saul uero aſcendit in domum ſuam in
35 Gabaa. * ¶ Et non uidit Samuel ultra Saul
uſque ad diem mortis ſuæ, uerumtamen
lugebat Samuel Saulem, quoniam Do-
minum pœnitebat, quòd conſtituiſſet re-
gem Saul ſuper Iſraël.

CAP. XVI.

1 DIxitq. Dominus ad Samuelem, Vſ-
queque tu luges Saul,cum ego pro-
iecerim eū ne regnet ſuper Iſrael?
imple cornu tuum oleo,& ueni,ut mittam
te ad Iſai Bethlehemitem: prouidi enim
2 in filijs eius mihi regem. ¶ Et ait Samuel,
Quomodo uadam?audiet enim Saul,& in-
terficiet me.Et ait Dominus,Vitulū de ar-
mento tolles in manu tua,& dices,Ad im-
3 molandum Domino ueni. ¶ Et uocabis
Iſai ad uictimam,& ego oſtēdam tibi quid
facias,& unges quemcumque monſtraue-
4 ro tibi. ¶ Fecit ergo Samuel ſicut locutus
eſt ei Dominus:Venitq. in Beth-lēhem, &
admirati ſunt ſeniores ciuitatis,occurren-

tes ei

" tuo 2 MS. R. H. C. " noſtro G.
Eccl'ts. 4. 17.
Oſe. 6. 7.
Mat. 9. 13 & 12. 7.
- 2 MS. H. Repetitur autē a R. B.C. & G.
Infr. 28. 17.
-6 MS. B. H.C. " tremēs G.
*Saulis 1 MS. H. C. Verum a R. & G. non additur.
Infr. 17. 12.

xo. 17. 8
MS. R. ...
... Verum, ... ces: Et ... legūt, ... & uni... ſaciem.
MS. R. ... C. G. ... tamē ... templa- ... Græca ... quibus ... cōfo- ... antur.
... p. 13. ... 1.

tes ei, dixeruntq. Pacificusne est ingres-
5 sus tuus? Et ait, Pacificus: ad immolandū
Domino ueni, sāctificamini, & uenite me-
cū ut immolem. Sanctificauit ergo Isai &
filios eius, & uocauit eos ad sacrificium.
6 Cumq. ingressi essent, uidit Eliab, & ait,
7 Num coram Domino est christus eius? Et
dixit Dominus ad Samuelem, Ne respicias
uultum eius, neque altitudinem staturæ
eius: quoniam abieci eum, nec iuxta intui-
tum hominis ego iudico: homo enim ui-
det ea quæ parent, Dominus autem intue-
Psal. 7.10
8 tur cor. Et uocauit Isai Abinadab & ad-
duxit eum coram Samuele. Qui dixit, Nec
9 hūc elegit Dominus. Adduxit autem Isai
Samma. de quo ait, Etiam hunc non elegit
10 Dominus. Adduxit itaque Isai septem fi-
lios suos coram Samuele: & ait Samuel ad
11 Isai, Non elegit Dominus ex istis. Dixitq.
Samuel ad Isai, Nunquid iam cōpleti sunt
filij? Qui respondit, Adhuc reliquus est par
uulus, & pascit oues. Et ait Samuel ad Isai,
Mitte, & adduc eum: nec enim discumbe-
12 mus prius quàm huc ille ueniat. Misit er
go, & adduxit eum. Erat autē rufus, & pul-
cher aspectu, decoraq. facie: & ait Domi-
nus, Surge, & unge eum. ipse est enim.
13 Tulit ergo Samuel cornu olei, & unxit
2.Re.7.8. Ps.17.44. 88.21. Act.7.46. 13.24.
eum in medio fratrum eius: & ‖ directus
est Spiritus Domini a die illa in Dauid, &
deinceps: surgensq. Samuel abijt in Rama-
14 tha. Spiritus autē Domini rec[illegible]
& exagitabat eum spiritus nequam, a Do-
15 mino. Dixeruntq. [illegible] ad eū, Ecce
spiritus Dei malus exagitat te. [illegible]
minus noster, * & serui tui qui [illegible] te
sunt, quærent hominem scientem psallere
cithara; vt quando arripuerit te spiritus "
Domini ' malus, psallat manu sua, & leuius
17 feras. Et ait Saul ad seruos suos, Prouidete
ergo mihi aliquem bene psallentem, & ad-
18 ducite eum ad me. Et respondens unus de
pueris, ait, Ecce uidi filium Isai Bethlehe-
mitem scientem psallere, & fortissimum
robore, & uirum bellicosum, & prudentem
in uerbis, & uirum pulchrum: & Dominus
19 est cum eo. Misit ergo Saul nūcios ad Isai
dicens, Mitte ad me Dauid filiū tuum, qui
20 est in pascuis. Tulit itaque Isai asinum ple
num panibus, & lagenam uini, & hœdum
de capris unum, & misit per manum Da-
21 uid filij sui Sauli. Et uenit Dauid
ad Saul, & stetit coram eo: at ille dilexit eū
22 nimis, & factus est eius armiger. Misitq.
Saul ad Isai, dicens, Stet Dauid in cōspectu
meo: inuenit enim gratiā in oculis meis.
23 Igitur quandocumque spiritus " Domini
malus ' arripiebat ' Saul, Dauid tollebat ci-
tharam, & percutiebat manu sua, & refo-
cillabatur Saul, & leuius habebat. recede-
bat enim ab eo spiritus malus.

*reγ MS. q. R. B
" Dei 1 MS. R. H. G.
" Dei 3 MS R. B. H. G.
- § MS. H. Verum a R. B. C. & G. additur

CAP. XVII.

1 Congregantes autem Philisthijm ag
mina sua in prœlium, conuenerunt
in " Socho ' Iudæ: & castrametati
sunt inter " Socho ' & Azeca in finibus Dō-
2 mim. Porro Saul & filij Israel congrega-
ti uenerunt in Vallem-terebinthi, & dire-
xerunt aciem ad pugnandum contra Phi-
3 listhijm. Et Philisthijm stabant super mō-
tem ex parte hac, & Israel stabat supra mō
tem ex altera parte: uallisq. erat inter eos.

" Sochor M S. R. B. Quæ autem in textu est lectio, R. H. C. & G. conformis est.

4 Et egressus est uir spurius de castris Phili-
sthinorum nomine Goliath de Geth, alti-
5 tudinis sex cubitorum & palmi: Et cassis
ærea super caput eius, & lorica hamata in-
duebatur. porro pondus loricæ eius, quin-
6 que millia siclorum æris erat: & ocreas
æreas habebat in cruribus: & clypeus æ-
7 reus tegebat humeros eius. hastile autē
hastę eius erat quasi liciatorium texentiū.
ipsum autem ferrum hastæ eius sexcentos
siclos habebat ferri: & armiger eius ante-
8 cedebat eum. Stansq. clamabat aduersum
phalangas Israel, & dicebat eis, Quare ue-
nistis parati ad prœliū? Nunquid ego non
sum Philisthæus, & uos serui Saul? Eligite
ex uobis uirum, & descendat ad singulare
9 certamen. si quiuerit pugnare mecum,
& percusserit me, erimus uobis serui: si au
tem ego præualuero, & percussero eum,
10 uos serui eritis, & seruietis nobis. Et aie-
bat Philisthæus, Ego exprobraui agmini-
bus Israel hodie, Date mihi uirum, & in-
11 eat mecum singulare certamen. Audiens
autem Saul, & omnes Israelitæ sermones
Philisthæi huiuscemodi, stupebāt, & metue-
12 bant nimis. Dauid autem erat filius uiri
Ephrathæi, de quo ‖ supra dictum est, de
Beth-lehem Iuda, cui nomen erat Isai, qui
habebat octo filios, & erat uir in diebus
13 Saul senex, & grandæuus inter uiros. Abie-
runt autem [illegible] maiores post Saul
in prœlium: [illegible] trium filiorū eius,
qui [illegible] ad bellum, Eliab primoge
[illegible] Abinadab, tertius quo-
que Samma: [illegible] Dauid autem erat minimus.
Tribus ergo maioribus secutis Saulem,
15 abijt Dauid, & reuersus est a Saul, ut pa-
sceret gregem patris sui in Beth-léhem.
16 Procedebat. vero Philisthæus mane &
17 uespere, & stabat quadraginta diebus. Di-
xit autem Isai ad Dauid filium suum. Acci
18 pe fratribus tuis ephi polentæ, & decem
panes istos, & curre in castra ad fratres
tuos, & decem formellas casei has deferes
ad tribunum: & fratres tuos uisitabis, si re-
cte agant: & cum quibus ordinati sunt, di-
19 sce. Saul autem, & illi, & omnes filij Israel
in Valle-terebinthi pugnabant aduersum
20 Philisthijm. Surrexit itaque Dauid mane,
& commendauit gregem custodi: & onu-
stus abijt, sicut præceperat ei Isai. Et uenit
ad locum Magala, & ad exercitū, qui egres
sus ad pugnam uociferatus erat in certa-
21 mine. Direxerat enim aciem Israel, sed
& Philisthijm ex aduerso fuerant præpa-
22 rati. Derelinquens ergo Dauid uasa quæ
attulerat, sub manu custodis ad sarcinas,
cucurrit ad locum certaminis, & interro-
gabat si omnia recte agerētur erga fratres
23 suos. Cumq adhuc ille loqueretur eis,
apparuit uir ille spurius ascendens, Go-
liath nomine, Philisthæus, de Geth, de ca-
24 stris Philisthinorum: & loquente eo hæc
eadem uerba audiuit Dauid. Omnes autē
Israelitæ, cum uidissent uirum, fugerunt
25 a facie eius, timentes eum ualde. Et di-
xit unus quispiam de Israel, Num uidistis
uirum hunc qui ascendit?, ad exprobran-
dum enim Israeli, ascendit. Virum ergo
qui percusserit eum, ditabit rex diuitijs ma
gnis, & filiam suam dabit ei, & domum pa
tris eius faciet absque tributo in Israel.

Sup. 16. 18.

ꝟEt ait Dauid ad uiros qui ſtabant ſecú di- 26
cés,Quid dabitur viro qui percuſſerit Phi-
liſthæum hunc, & tulerit opprobrium de
Iſrael? quis enim eſt hic Philiſthæus incir-
cuncisus,qui exprobrauit "acies' Dei viuen-
tis? ꝟ Referebat auté ei populus eundé ſer 27
moné dicens Hæc dabuntur viro qui per-
cuſſerit eum. ꝟQuod cú audiſſet Eliab fra- 28
ter eius maior, loquente eo cum alijs ira-
tus eſt cótra Dauid,& ait, Quare veniſti,&
quare dereliquiſti pauculas oues illas in
deſerto? Ego noui ſuperbiam tuam, & ne-
quitiam cordis tui: quia vt videres pręliú,
deſcendiſti.ꝟEt dixit Dauid, Quid feci? nun 29
quid nó verbum eſt? ꝟ Et declinauit paulu- 30
lum ab eo ad alium: dixitq́. eundem ſermo
nem. Et reſpondit ei populus verbum ſicut
prius. ꝟAudita ſunt autem verba quæ locu 31
tus eſt Dauid, & annunciata in conſpectu
Saul ꝟAd quem cum fuiſſet adductus, locu 32
tus eſt ei, Nó concidat cor cuiuſquá in eo:
ego ſeruus tuus vadam, & pugnabo aduer
ſus Philiſthæum. ꝟEt ait Saul ad Dauid, Nó 33
vales reſiſtere Philiſthæo iſti, nec pugnare
aduerſus eum: quia puer es, hic autem vir
bellator eſt ab adoleſcentia ſua. ꝟ ‖Dixitq́. 34
Dauid ad Saul, Paſcebat ſeruus tuus patris
ſui gregé,&*ueniebat leo "vel' vrſus,& tol-
lebat arieté de medio gregis: & ꝟperſeque- 35
bar eos, & percutiebam, eruebamq́. de ore
eorú: & illi conſurgebant aduerſum me,&
apprehendebam mentum eorú,& ſuffoca
bam, interficiebamq́. eos. ꝟNá & leonem & 36
vrſum interfeci ego ſeruus tuus: erit igitur
& Philiſthæus hic incircúciſus, quaſi vnus
ex eis. Nunc vadam,& auferam opprobriú
populi: ‖quoniá quis eſt iſte Philiſthęus in
circúciſus "qui' auſus eſt maledicere exer-
citui Dei viuétis. ꝟEt ait Dauid, Dńs qui eri 37
puit me de manu leonis, & de manu vrſi,

" *aciem* MS. R.G. *Textus autem* H. *& C. conformiter legit.*

Eccli. 47 3.

" *quando* G.

" *&* B.H.

" *& etiam* C.

.10 MSR. B.H.C.G *Verum a G. q agnoſcuntur.*

ipſe me liberabit de manu Philiſthęi huius.
Dixit autem Saul ad Dauid, Vade,& Domi
38 nus tecum ſit. ꝟEt induit Saul Dauid veſti-
métis ſuis,& impoſuit galeá æream ſuper
39 caput eius,& veſtiuit eú lorica. ꝟAccinctus
ergo Dauid gladio eius ſuper veſtem ſuá,
cępit tétare ſi armatus poſſet incedere: nó
enim habebat conſuetudinem. Dixitq́. Da-
uid ad Saul, Non poſſum ſic incedere, quia
40 non uſum habeo. Et depoſuit ea, ꝟ& tulit
baculum ſuum quem ſemper habebat in
manib⁹: & elegit ſibi quinq́; limpidiſſimos
lapides de torrente, & miſit eos in peram
paſtoralem quam habebat ſecú, & fundá
manu tulit: & proceſſit aduersú Philiſthęú.
41 ꝟIbat auté Philiſthæus incedens, & appro-
pinquás aduerſum Dauid, & armiger eius
42 ante eú. ꝟ Cúq́. inſpexiſſet Philiſthæus, &
uidiſſet Dauid, deſpexit eú. Erat auté ado-
43 leſcens rufus,& pulcher aſpectu. ꝟEt dixit
Philiſthæus ad Dauid, Nunquid ego canis
ſum, quòd tu uenis ad me cum baculo? Et
maledixit Philiſthæus Dauid in dijs ſuis:
44 ꝟdixitq́. ad Dauid, Veni ad me, & dabo car
nes tuas uolatilibus cæli & beſtiis terræ.
45 ꝟDixit auté Dauid ad Philiſthæú, Tu uenis
ad me cú gladio,& haſta, & clypeo: ego au
té uenio ad te in nomine Dñi exercituum,
46 Dei agminú Iſrael, quib⁹ exprobraſti ꝟ"ho
die,& dabit' te Dńs in manu mea, & percu
tiam te,& auferá caput tuú a te: & dabo ca
dauera caſtrorú Philiſthium hodie uolati-
libus cęli, & beſtiis terræ: ut ſciat omnis
47 terra quia eſt Deus in Iſrael. ꝟ Et nouerit
uniuerſa eccleſia hæc quia non in gladio,
nec in haſta ſaluat Dńs: ipſius enim eſt bel
48 lum, & tradet uos in manus noſtras. ꝟCú
ergo ſurrexiſſet Philiſthæus, & ueniret, &
appropinquaret cótra Dauid, feſtinauit Da
uid, & "cucurrit' ad pugná ex aduerſo Phi-

Sup. 6-26

" *quia* 5 MS. H C. *Similiter auté Textus legũt* R.B.& G.

" *Hodie dabit* 1 MS. H.C. *Textus autem cõſonant* R. B. & G.

" *occurrit* MS. R.

liſthæi. ꝟEt miſit manum ſuam in peram, 49
tulitq́. unum lapidem, & funda iecit, &
circunducens percuſſit Philiſthæum in

.8 MS. B. H.C. G.

fronte: & infixus eſt lapis in fronte eius
& cecidit in faciem ſuam ſuper terram.
50 ꝟ‖Pręualuitq́. Dauid aduerſum Philiſthęú

1. Mac. 4 30.

in funda & lapide, percuſſumq. Phili-
ſthæum interfecit. Cumq. gladium non
haberet in manu Dauid, ¶ cucurrit, & 51
ſtetit ſuper Philiſthæum, & tulit gla-
dium eius, & eduxit eum de uagina
ſua: & interfecit eum, præciditq. ca-
put eius. Videntes autem Philiſthiim,
quod mortuus eſſet fortiſſimus eorum,
fugerunt. ¶ Et conſurgentes uiri Iſraël 52
& Iuda uociferati ſunt, & perſecuti
ſunt Philiſthæos uſque dum uenirent
in uallem, & uſque ad portas Acca-
ron, cecideruntq. uulnerati de Phili-
ſthiim in uia Saraim, * uſque ad Geth,
& uſque ad Accaron. ¶ Et reuerten- 53
tes filij Iſraël poſtquam perſecuti fue-
rant Philiſthæos, inuaſerunt caſtra eo-
rum. ¶ Aſſumens autem Dauid caput 54
Philiſthæi, attulit illud in Ieruſalem, ar-
ma uero eius poſuit in tabernaculo ſuo.
¶ Eo autem tempore quo uiderat Saul Da- 55
uid egredientem contra Philiſthæum,
ait ad Abner principem militiæ, De qua
ſtirpe deſcendit hic adoleſcens? * Di-
xitq. Abner, Viuit anima tua, rex, ſi
noui. ¶ Et ait rex, Interroga tu, cu- 56
ius filius ſit iſte puer. ¶ Cumq. re- 57
greſſus eſſet Dauid, percuſſo Philiſthæo,
tulit eum Abner, & introduxit coram Sau-
le, caput Philiſthæi habentem in manu. *
¶ Et ait ad eum Saul, De qua progenie es 58
ô adoleſcens? Dixitq. Dauid, Filius ſerui
tui Iſai Beth-lehemitæ ego ſum.

* & MS. R.H.C.G.

* Abner IO MS. B. H.C.G.

* ſue MS. R.H.C.

CAP. XVIII.

ET factum eſt cum compleſſet loqui 1
ad Saul, anima Ionathæ conglutina-
ta eſt animæ Dauid, & dilexit eum
Ionathas quaſi animam ſuam. ¶ Tulitq. 2
eum Saul in die illa, & non conceſſit ei ut
reuerteretur in domũ patris ſui. ¶ Inierunt 3
autem Dauid, & Ionathas fœdus: dili-
gebat enim eum quaſi animam ſuam.
¶ Nam expoliauit ſe Ionathas tunica, 4
qua erat indutus, & dedit eam Dauid,
& reliqua ueſtimenta ſua uſque ad gla-
dium & arcum ſuum, & uſque ad
balteum. ¶ Egrediebatur quoque Da- 5
uid ad omnia quæcunque miſiſſet eum
Saul, & prudenter ſe agebat: poſuitq.
eum Saul ſuper uiros belli, & acceptus
erat in oculis uniuerſi populi, maxi-
meq. in conſpectu famulorum Saul.
¶ Porro cum reuerteretur percuſſo Phi- 6
liſthæo Dauid, - & ferret caput eius
in Ieruſalem', egreſſæ ſunt mulieres de
uniuerſis urbibus Iſraël, cantantes, cho-
roſq. ducentes in occurſum Saul regis, in
tympanis lætitiæ & in ſiſtris. ¶ Et præcine- 7
bant mulieres ludentes, atque dicentes,
Percuſſit Saul mille, & Dauid decem mil-
lia. ¶ Iratus eſt autem Saul nimis, & diſpli- 8
cuit in oculis eius ſermo iſte: dixitq., De-
derunt Dauid decem millia, & mihi mille
dederunt: quid ei supereſt, niſi ſolum re-
gnum? ¶ Non rectis ergo oculis Saul aſpi- 9
ciebat Dauid a die illa, & deinceps. ¶ Poſt 10
diem autem alteram, inuaſit ſpiritus Dei
malus Saul, & prophetabat in medio do-
mus ſuæ: Dauid autem pſallebat manu
ſua, ſicut per ſingulos dies. ¶ tenebatq.
Saul lanceam, ¶ & miſit eam, putans quod 11
configere poſſet Dauid cum pariete: &

- 6 MS. R. H.C.G.

declinauit Dauid a facie eius ſecundo.
12 ¶ Et timuit Saul Dauid, eo quòd Domi-
nus eſſet cum eo, & a ſe receſſiſſet.
13 ¶ Amouit ergo eum Saul a ſe, & fecit
eum tribunum ſuper mille uiros & egre-
diebatur, & intrabat in conſpectu po-
14 puli. ¶ In omnibus quoque uijs ſuis
Dauid prudenter agebat, & Dominus
15 erat cum eo. ¶ Vidit itaque Saul quod
prudens eſſet nimis, & cœpit cauere
16 eum. ¶ Omnis autem Iſraël & Iuda dili-
gebat Dauid: ipſe enim ingrediebatur, &
17 egrediebatur ante eos. ¶ Dixitq. Saul ad
Dauid, Ecce filia mea maior Merob, ipſam
dabo tibi uxorem: tantummodo eſto uir
fortis, & prœliare bella Domini. Saul autẽ
reputabat, dicens, Non ſit manus mea " in
eo', ſed ſit ſuper eum manus Philiſthino-
18 rum. ¶ Ait autem Dauid ad Saul, Quis ego
ſum, aut quę eſt uita mea, aut cognatio pa-
19 tris mei in Iſraël, ut fiam gener regis? ¶ Fa-
ctum eſt autem tempus cum deberet dari
Merob filia Saul Dauid, data eſt Hadrieli
20 Molathitæ uxor. ¶ " Dilexit autem Dauid
Michol filiam Saul alteram'. Et nunciatũ
21 eſt Saul, & placuit ei. ¶ Dixitq. Saul, Dabo
eam illi, ut fiat ei in ſcãdalum, & ſit ſuper
eum manus Philiſthinorum. Dixitq. Saul
ad Dauid, In duabus rebus gener meus eris
22 hodie. ¶ Et mandauit Saul ſeruis ſuis, Lo-
quimini ad Dauid clam me, dicentes, Ecce
places regi, & omnes ſerui eius diligunt
23 te. Nũc ergo eſto gener regis. ¶ Et locuti ſũt
ſerui Saul in auribus Dauid omnia uerba
hæc: & ait Dauid, Num parum uidetur uo-
bis generum eſſe regis? Ego autem ſum
24 uir pauper & tenuis. ¶ Et renunciauerunt
ſerui Saul, dicentes, Huiuſcemodi uer-
25 ba locutus eſt Dauid. ¶ Dixit autem Saul
Sic loquimini ad Dauid, Non habet rex
ſponſalia neceſſe, niſi tantum centum
præputia Philiſthinorum, ut fiat ultio
de inimicis regis. Porro Saul cogitabat
tradere Dauid in manus Philiſthinorum
26 ¶ Cumq. renunciaſſent ſerui eius Dauid
uerba quæ dixerat Saul, placuit ſermo
in oculis Dauid, ut fieret gener regis.
27 ¶ Et poſt paucos dies ſurgens Dauid,
abijt * cum uiris qui ſub eo erant. Et
percuſſit ex Philiſthijm ducentos uiros,
& attulit eorum præputia, & annume-
rauit ea regi, ut eſſet gener eius. De-
dit itaque Saul ei Michol filiam ſuam
28 uxorem. ¶ Et uidit Saul, & intelle-
xit quòd Dominus eſſet cum Dauid.
Michol autem filia Saul diligebat eum.
29 ¶ Et Saul magis cœpit timere Dauid:
factuſq. eſt Saul inimicus Dauid cun-
30 ctis diebus. ¶ Et egreſſi ſunt principes
Philiſthinorum. a principio autem egreſ-
ſionis eorum, prudentius ſe gerebat Da-
uid, quam omnes " ſerui ' Saul, & cele-
bre factum eſt nomen eius nimis.

" in eum 2 MS.

" Dilexit autẽ Michol filia Saul altera Dauid. 7 MS B.H.C.G.

* in Accaron O.

" viri MS] R.

CAP. XIX.

1 LOcutus eſt autem Saul ad Iona-
than filium ſuum, & ad omnes
ſeruos ſuos, ut occiderent Da-
uid. Porro Ionathas filius Saul dili-
2 gebat Dauid ualde. ¶ Et indicauit Io-
nathas Dauid, dicens, Quærit Saul pa-
ter meus occidere te: quapropter ob-
ſerua te, quæſo mane, & manebis

clam, & abſcondêris.♀Ego autem egrediēs 3
ſtabo iuxta patrem meum in agro, ubicū-
que" fuerit': & ego loquar de te ad patrē
meum: & quodcunque uidero, nunciabo
tibi. ♀ Locutus eſt. ergo Ionathas de Da- 4
uid bona ad Saul patrem ſuum: dixitq. ad
eum, Ne" pecces rex in ſeruum tuum' Da-
uid, quia nō peccauit tibi, & opera eius bo-
na ſunt tibi ualde. ♀ Et poſuit animam ſuā 5
in manu" ſua', & percuſſit Philiſthæum, &
fecit Dominus ſalutem magnam uniuerſo
Iſraëli. vidiſti, & lętatus es. Quare ergo pec
cas in ſanguine innoxio, interficiens Da-
uid, qui eſt abſque culpa? ♀ Quod cum au- 6
diſſet Saul, placatus voce Ionathæ, iurauit,
Viuit Dominus, quia non occidetur. ♀ Voca 7
uit itaque Ionathas Dauid, & indicauit ei
omnia uerba hæc: & introduxit Ionathas
Dauid ad Saul, & fuit ante eum, ſicut fue-
rat heri & nudiuſtertius. ♀ Motum eſt au- 8
tem rurſum bellum: & egreſſus Dauid, pu-
gnauit aduerſum Philiſthijm: percuſſitq.
eos plaga magna, & fugerunt a facie eius.
♀ Et factus eſt ſpiritus Domini malus in 9
Saul. Sedebat autem in domo ſua, & tene-
bat lanceam: porro Dauid pſallebat manu
ſua. ♀ Niſusq. eſt Saul configere Dauid lā- 10
cea in pariete, & declinauit Dauid a facie
Saul: lancea autem caſſo uulnere perlata
eſt in pariete, & Dauid fugit, & ſaluatus eſt
nocte illa. ♀ Miſit ergo Saul ſatellites ſuos* 11
in domum Dauid, ut cuſtodirent eum, &
interficeretur mane. Quod cum annunciaſ
ſet Dauid Michol uxor ſua, dicens, Niſi ſal-
uaueris te nocte hac, cras moriêris: ♀ depo 12
ſuit eum per feneſtram. porro ille abijt &
aufugit, atque ſaluatus eſt. ♀ Tulit autem 13
Michol ſtatuam, & poſuit eam ſuper lectū,
& pellem piloſam caprarum poſuit ad ca-
put eius, & operuit eam ueſtimentis. ♀ Mi- 14
ſit autem Saul apparitores qui raperēt Da-
uid: & reſpōſum eſt quòd ægrotaret. ♀ Rur 15
ſumq. miſit Saul nuncios ut uiderent Da-
uid, dicens, Afferte eum ad me in lecto, ut
occidatur. ♀ Cumq. ueniſſent nuncij, inuē- 16
tum eſt ſimulacrum ſuper lectum, & pel-
les caprarum ad caput eius. ♀ Dixitq. Saul 17
ad Michol, Quare ſic illuſiſti mihi, & dimi-
ſiſti inimicum meum ut fugeret? Et reſpō-
dit Michol ad Saul, Quia ipſe locutus eſt
mihi, * Dimitte me, alioquin interficiam
te. ♀ Dauid autem fugiens, ſaluatus eſt, & 18
uenit ad Samuel in Ramatha, & nunciauit
ei omnia quæ fecerat ſibi Saul: & abierūt
ipſe & Samuel, & morati ſunt in Naioth.
♀ Nunciatum eſt autem Sauli a dicentibus, 19
Ecce Dauid in Naioth in Ramátha. ♀ Miſit 20
ergo Saul lictores, ut raperent Dauid: qui
cum uidiſſent cuneum prophetarum vati-
cinātium, & Samuelem ſtantem ſuper eos,
factus eſt etiam Spiritus Domini" in illis',
& prophetare cęperunt etiam ipſi. ♀ Quod 21
cum nunciatum eſſet Sauli, miſit & alios
nuncios: prophetauerunt autem & illi. Et
rurſum miſit Saul tertios nuncios: qui &
ipſi prophetauerunt. - Et iratus iracundia
Saul', ♀ abijt etiam ipſe in Ramatha, & ue- 22
nit uſque ad ciſternam magnam quę eſt in
Socho, & interrogauit, & dixit, In quo lo-
co ſunt Samuel & Dauid? Dictumq. eſt ei,
Ecce in Naioth ſunt in Ramátha. ♀ Et abijt 23
in Naioth in Ramátha, & factus eſt etiam
ſuper eum Spiritus" Domini', & ambula-
bat ingrediens, & prophetabat vſquedum
24 ueniret in Naioth in Ramátha. ♀ Et expo-
liauit etiam ipſe ſe ueſtimētis ſuis, & pro-
phetauit cum cæteris coram Samuele, &
"cecinit' nudus tota die illa & nocte. Vn-
de & exiuit prouerbium, ‖ Num & Saul
inter prophetas?

CAP. XX.

1 FVgit autem Dauid de Naioth quæ eſt
in Ramátha, ueniensq. locutus eſt co-
ram Ionatha, Quid feci? quæ eſt ini-
quitas mea, & quod peccatum meum in pa
trem tuum, quia quærit animam meam?
2 ♀ Qui dixit ei, Abſit, non moriêris: neque
enim faciet pater meus quicquam grande
uel paruum, niſi prius indicauerit mihi:
hunc ergo celauit me pater meus ſermo-
nem tantummodo? nequaquam erit iſtud.
3 ♀ Et iurauit rurſum Dauidi: & ille ait, Scit
profecto pater tuus, quia inueni gratiam
in oculis tuis, & dicet, Neſciat hoc Iona-
thas, ne forte triſtetur. Quinimo uiuit
Dominus', & uiuit anima tua, quia uno
tantum (vt ita dicam) gradu, ego morsq. di
4 uidimur. ♀ Et ait Ionathas ad Dauid, Quod-
cumque dixerit mihi anima tua, faciam
5 tibi. ♀ Dixit autem Dauid ad Ionathan,
Ecce calendæ ſunt craſtino, & ego ex more
ſedere ſoleo iuxta regem ad ueſcendum:
dimitte ergo me ut abſcondar in agro vſ-
6 que ad ueſperam diei tertiæ. ♀ Si -" reſpi-
ciens', requiſierit me pater tuus, reſponde-
bis ei, Rogauit me Dauid, ut iret celeriter
in Beth-léhem ciuitatem ſuam: quia victi
mæ ſolemnes ibi ſunt uniuerſis cōtribuli-
7 bus ſuis. ♀ Si dixerit, Bene: pax erit ſeruo
tuo. ſi autem fuerit iratus, ſcito quia com-
8 pleta eſt malitia eius. ♀ Fac ergo miſericor-
diam in ſeruum tuum: quia fœdus Domi-
ni me famulum tuum tecum inire feciſti.
ſi autem eſt iniquitas aliqua in me, tu me
interfice, & ad patrem tuum ne introdu-
9 cas me. ♀ Et ait Ionathas, Abſit hoc" a me':
neque enim fieri poteſt, ut ſi certe cogno-
uero completam eſſe patris mei malitiam
10 contra te, non annunciem tibi. ♀ Reſpon-
ditq. Dauid ad Ionathan, Quis renuncia-
bit mihi, ſi quid forte reſponderit tibi pa-
11 ter tuus dure-de me'? ♀ Et ait Ionathas ad
Dauid, Veni, & egrediamur-foras' in agrū.
12 Cumq. exiſſent ambo in agrum, ♀ ait Iona-
thas ad Dauid, Domine Deus Iſraël, ſi in-
ueſtigauero ſententiam patris mei craſti-
no, uel perendie, & aliquid boni fuerit ſu-
per Dauid, & non ſtatim miſero ad te, &
13 notum tibi fecero, ♀ hæc faciat Dominus
Ionathæ, & hæc" addat'. Si autem per-
ſeuerauerit patris mei malitia aduerſum
te, reuelabo aurem tuam, & dimittam te,
ut uadas in pace, & ſit Dominus tecum, ſi-
14 cut fuit cum patre meo. ♀ Et ſi uixero, fa-
cies mihi miſericordiam Domini: ſi uero
15 mortuus fuero, ♀ non auferes miſericor-
diam tuam a domo mea vſque in ſempi-
ternum, quando eradicauerit Dominus
inimicos Dauid, unumquemque de terra:
-auferat Ionathan de domo ſua', & requi-
rat Dominus de manu inimicorum' Da-
16 uid'. ♀ Pepigit ergo Ionathas fœdus cum
domo Dauid: requiſiuit Dominus de ma-
17 nu inimicorum Dauid. ♀ Et addidit Iona-

thas

Marginal notes (left): " fueris 3 M S. H. C. G. — " peccet rex in ſeruum ſuū M S. H. C. G. — " tua O. — * nocte M S q. R. — * dicens M S q. R. B. — " ſuper nuncios Saul 1 MS. H. C. G. — - 4 MS. R. H. C. Agnoſcitur autem a G.

Marginal notes (right): " Dei 1 M S. R. H. G. — " cecidit R. B. H. C. G. — ſup. 10. 12. — -1 M S. R. " requirēs H. C. G. — " a te 6 M S. R. H. C. G. — - 7 MS. H. C. G. — -6 M S. B. H. C. G. — " augeat MS. R. — -10 MS. R. C. — Sumpta eſt autem pars iſta ex tranſlatione Interpretum 70. qui ferè ad hunc interpretati ſunt modum, quod Latinus Interpres, ut ſequens habet uerſus, tranſtulit.

thas detarare Dauid, eo quod diligeret il-
lũ': ſicut enim animã ſuã, ita diligebat eũ.
♦Dixitq́. ad eũ Ionathas, Cras calendæ ſũt, 18
& requireris: requiretur enim ſeſſio tua.
♦ vſque perendie. Deſcendes ergo feſtinus, 19
& uenies in locum ubi celandus es in die
quando operari licet, & ſedebis iuxta lapi-
dem, cui nomen eſt Ezel. ♦ Et ego tres ſagit 20
tas mittam iuxta eum, & iaciã quaſi exer-
cens me ad ſignum. ♦ Mittam quoque & 21
puerum, dicens ei, Vade, & affer mihi
ſagittas. ♦ Si dixero puero, Ecce ſagittæ in- 22
tra te ſunt, tolle eas: tu ueni ad me, quia
pax tibi eſt, & nihil eſt mali, uiuit Domi-
nus. Si autem ſic locutus fuero puero, Ec-
ce ſagittæ ultra te ſunt; uade in pace, quia
dimiſit te Dominus. ♦ De uerbo autem 23
quod locuti ſumus ego & tu, ſit Dominus
inter me & te, vſque in ſempiternũ. ♦ Ab- 24
ſconditus eſt ergo Dauid in agro, & uene-
runt calendæ, & ſedit rex ad comedendũ
panem. ♦ Cumq́. ſediſſet rex ſuper cathe- 25
dram ſuam (ſecundum conſuetudinem)
quæ erat iuxta parietẽ, ſurrexit Ionathas,
& ſedit Abner ex latere Saul, 'vacuusq́. ap-
paruit locus Dauid. ♦ Et non eſt locutus 26
Saul quicquam in die illa: cogitabat enim
quod forte eueniſſet ei, ut non eſſet mun-
dus, nec purificatus. ♦Cumq́. illuxiſſet dies 27
ſecunda poſt calendas, rurſus apparuit va-
cuus locus Dauid. Dixitq́. Saul ad Iona-
than filium ſuum. Cur non uenit filius Iſai
nec heri, nec hodie ad ueſcendum? ♦ Re- 28
ſponditq́. Ionathas Sauli, Rogauit me ob-
nixe, ut iret in Beth-léhem, ♦& ait, Dimit- 29
te me, quoniam ſacrificium ſolemne eſt in
ciuitate, *unus de fratribus meis accerſiuit
me: nunc ergo ſi inueni gratiam in oculis
tuis, uadam cito, & uidebo fratres meos.
Ob hanc cauſam non uenit ad menſam re
gis: ♦Iratus autẽ Saul aduerſum Ionathan, 30
dixit ei, Fili mulieris uirum ultro rapien-
tis, nũquid ignoro quia diligis filium Iſai
in confuſionem tuam, & in confuſionem
ignominioſæ matris tuæ? ♦Omnibus enim 31
diebus, quibus filius Iſai uixerit ſuper ter-
ram, nõ ſtabilieris tu, neque regnum tuũ.
Itaque iam nunc mitte & adduc eum ad
me: quia filius mortis eſt. ♦ Reſpondens 32
autem Ionathas Sauli patri ſuo, ait, Quare
morietur? quid fecit? ♦ Et arripuit Saul lan 33
ceam ut percuteret eum. Et intellexit Io-
nathas quod definitum eſſet a patre ſuo,
ut interficeret Dauid. ♦Surrexit ergo Iona- 34
thas a menſa in ira furoris, & non comedit
in die calendarum ſecunda panem. Con-
triſtatus eſt "enim ſuper Dauid, eo quòd cõ-
fudiſſet eum pater ſuus.' ♦Cumq́. illuxiſſet 35
mane, uenit Ionathas in agrum iuxta pla-
citum Dauid, & puer paruulus cum eo, ♦& 36
ait ad puerum ſuum, Vade, & affer mihi
ſagittas quas ego iacio. Cumq́. puer cucur-
riſſet, iecit aliam ſagittam trans puerũ.
♦Venit itaque puer ad locum iaculi quod 37
miſerat Ionathas; & clamauit Ionathas
poſt tergum pueri, & ait, Ecce ibi eſt ſagitta
porro ultra te. ♦ Clamauitq́. iterum Io- 38
nathas poſt tergum pueri, dicens: Feſtina
uelociter, ne ſteteris. Collegit autem puer
Ionathæ ſagittas, & attulit ad dominum
ſuum: ♦ & quid ageretur, penitus ignora 39
bat: tãtummodo enim Ionathas & Dauid

* mea MSq.R.

40 rem nouerant. ♦ Dedit ergo Ionathas ar-
ma ſua puero, & dixit ei, Vade, & defer
41 in ciuitatem. ♦Cumq́. abiiſſet puer, ſurre-
xit Dauid de loco qui uergebat ad Auſtrũ,
& cadens pronus in terram, adorauit ter-
tio: & oſculantes ſe alterutrum, fleuerunt
42 pariter, Dauid autem amplius. ♦Dixit ergo
Ionathas ad Dauid, Vade in pace: quæcũq;
iurauimus ambo in nomine Domini, di-
centes: Dominus ſit inter me & te, & inter
ſemen tuum, & ſemen meum uſque in
43 ſempiternum. ♦Et ſurrexit Dauid, & abiit:
ſed & Ionathas ingreſſus eſt ciuitatem.

CAP. XXI.

1 VEnit autem Dauid in Nobe ad Achi-
mélech ſacerdotem: & obſtupuit
Achi-mélech, eo quòd ueniſſet Da-
uid. Et dixit ei, Quare tu ſolus, & nullus eſt
2 tecum? ♦ Et ait Dauid ad Achi-mélech ſa-
cerdotem, Rex præcepit mihi ſermonem,
& dixit, Nemo ſciat rẽ, propter quam miſ-
ſus es a me, & cuiuſmodi præcepta tibi de-
derim: nam & pueris condixi in illum &
3 illum locum. ♦ Nunc ergo ſiquid habes
ad manum, uel quinque panes, da mihi,
4 aut quicquid inueneris. ♦ Et reſpondens
ſacerdos ad Dauid, ait illi, Non habeo lai-
cos panes ad manum, ſed tantum panem
ſanctum. ſi mundi ſunt pueri, maxime" a
5 mulieribus'? ♦ Et reſpondit Dauid ſacer-
doti, & dixit ei, Et quidem ſi de mulieribus
agitur, continuimus nos ab heri & nudiu-
ſtertius, quando egrediebamur, & fuerunt
uaſa puerorum ſancta. porro uia hæc pol-
luta eſt, ſed & ipſa hodie ſanctificabitur in
6 uaſis. ♦ ‖ Dedit ergo ei ſacerdos ſanctifi-
catum panem. neque enim erat ibi panis,
niſi tantum panes propoſitionis, qui ſubla
ti fuerant a facie Domini, ut ponerentur
7 panes calidi. ♦ Erat autem ibi uir quidam
de ſeruis Saul, in die illa, intus in taberna-
culo Domini; & nomen eius Doeg Idu-
8 mæus, potentiſſimus paſtorum Saul. * ♦Di-
xit autem Dauid ad Achi-mélech, Si habes
hic ad manum haſtam aut gladium*? quia
gladium meum, & arma mea non tuli me-
9 cum. ſermo enim regis urgebat. ♦ Et dixit
ſacerdos, Ecce -hic' gladius Goliath Phili-
ſthæi, quem percuſſiſti in Valle-terebin-
thi, eſt inuolutus pallio poſt ephod: ſi
iſtum uis tollere, tolle. neque enim
hic eſt alius abſque eo. Et ait, Dauid,
Non eſt huic alter ſimilis, da mihi eum.
10 ♦ Surrexit itaque Dauid, & fugit in die
illa a facie Saul; & uenit ad Achis re-
11 gem Geth, ♦ dixeruntq́. ſerui Achis ad
eum -cum uidiſſent Dauid', Numquid
non iſte eſt Dauid rex terræ? nonne
huic cantabant per choros, dicentes:
Percuſſit Saul mille, & Dauid decem
12 millia? ♦ Poſuit autem Dauid ſermo-
nes 'iſtos in corde ſuo, & extimuit ual-
13 de a facie Achis regis Geth. ♦ Et im-
mutauit os ſuum coram eis, & collabe-
batur inter manus eorum: & " impin-
gebat in oſtia ' portæ, defluebantq́. ſali-
14 uæ eius in barbam. ♦ Et ait Achis ad
ſeruos ſuos, Vidiſtis hominem inſanum:
15 quare adduxiſtis eum ad me? ♦ An de-
ſunt nobis furioſi, quòd introduxiſtis
iſtum, ut fureret me præſente? " hicci-
ne ingredietur' domum meam?

"a mulieribus, mãducẽt MS. B.G. Verũ, a R. H. & C manducent, non additur.
Mat.12.3
* hic paſcebat mulas Saul O.
* da mihi MSq. R.
-1 MS. B. H.C. G.
-9 MS. B. H. C H.
"pingebat in oſtijs Sic alij ex Hebræo tranſtulerunt.
"dimittite illum hinc, ne ingrediatur O.

CAP. XXII.

ABijt ergo Dauid inde,& fugit in ſpe 1
luncam Odollam. Quod cum audiſ
ſent fratres eius, & omnis domus
patris eius, deſcenderunt ad eum illuc. Et 2
conuenerunt ad eum omnes qui erant in
anguſtia conſtituti, & oppreſſi ęre alieno,
& amaro animo: & factus eſt eorum prin-
ceps, fueruntq. cum eo quaſi quadringen-
ti uiri. Et profectus eſt Dauid inde in 3
Maſpha, quæ eſt Moab: & dixit ad regem
Moab, Maneat oro pater meus, & mater
mea uobiſcũ, donec ſciam quid faciat mi-
hi Deus. Et reliquit eos ante faciem regis 4
Moab: manſeruntq. apud eum cunctis die-
bus, quibus Dauid fuit in præſidio. Dixitq. 5
Gad propheta ad Dauid, Noli manere in
præſidio, proficiſcere, & uade in Terram-
Iuda. Et profectus eſt Dauid, & uenit in
Saltum-hareth. Et audiuit Saul quod 6
apparuiſſet Dauid, & uiri qui erant cum
eo. Saul autem cum maneret in Gabaa, &
eſſet in nemore quod eſt in Rama, haſtam
manu tenens, cunctiq. ſerui eius circum-
ſtarent eum, ait ad ſeruos ſuos qui aſſi- 7
6 MS. B H. C G. ſtebant ei, Audite-me nunc filij Iemini:
numquid omnibus uobis dabit filius Iſai
agros & uineas, & uniuerſos uos faciet tri-
bunos, & centuriones: quoniam coniu- 8
raſtis omnes aduerſum me, & non eſt qui
mihi renunciet, maxime cum & filius
meus fœdus inierit cum filio Iſai? Non
eſt qui uicem meam doleat ex uobis, nec
qui annunciet mihi; eo quòd ſuſcitauerit
filius meus ſeruum meum aduerſum me,
inſidiantem mihi uſque hodie. Reſpon- 9
dens autem Doeg Idumæus qui aſſiſtebat,
& erat primus inter ſeruos Saul, Vidi, in-
quit filium Iſai in Nobe apud Achi-mé
-8 MS. R. H. C. Additur ante 4 G. lech filium Achitob-ſacerdotem. Qui cõ- 10
ſuluit pro eo Dominũ, & cibaria dedit ei:
ſed & gladium Goliath Philiſthæi dedit il-
li. Miſit ergo rex ad accerſendum Achi 11
-mélech ſacerdotem filiũ Achitob, & om-
nem domum patris eius, ſacerdotum, qui
erant in Nobe; qui uniuerſi uenerunt ad
regem. Et ait Saul-ad Achi-mélech, Audi 12
-4 MS. H. C. G. fili Achitob. Qui reſpondit, Præſto ſum do-
mine. Dixitq. ad eum Saul, Quare con- 13
iuraſtis aduerſum me, tu & filius Iſai, & de-
diſti ei panes & gladiũ, & conſuluiſti pro
"Deum R. H. G. eo "Dominum, ut conſurgeret aduerſum
me, inſidiator uſque hodie permanens?
Reſpondenſq. Achi-mélech regi ait, Et 14
quis in omnibus ſeruis tuis, ſicut Dauid fi-
delis, & gener regis, & pergens ad imperiũ
tuũ, & glorioſus in domo tua? Num ho- 15
"Deum R. H. G. die cœpi pro eo conſulere "Dominum?
abſit hoc a me: ne ſuſpicetur rex aduerſus
ſeruum ſuum rem huiuſcemodi, in uni-
uerſa domo patris mei: non enim ſciuit
ſeruus tuus quicquam ſuper hoc negocio,
uel modicum, uel grande. Dixitq. rex, 16
Morte morieris Achi-mélech, tu, & omnis
domus patris tui. Et ait rex emiſſarijs 17
qui circumſtabant eum, Conuertimini, &
interficite ſacerdotes Domini: nam manus
eorum cum Dauid eſt: ſcientes quod fu-
-2 MS. B. giſſet,-& non indicauerunt mihi. Nolue-
runt autem ſerui regis extendere manus
* Domini MS q. R. ſuas in ſacerdotes Domini. Et ait rex ad 18
Doeg, Cõuertere tu, & irrue i ſacerdotes*

Conuerſuſq; Doeg Idumæus, irruit in ſa
cerdotes, & trucidauit in die illa octogin-
19 taquinque uiros ueſtitos ephod lineo. No
be autem ciuitatem ſacerdotum percuſſit
in ore gladij, uiros & mulieres, & paruu-
los, & lactentes, bouemq. & aſinum, & ouẽ
20 in ore gladij. Euadens autem unus filius
Achi-mélech filij Achitob, cuius nomen
21 erat Abiathar, fugit ad Dauid, & annun-
ciauit ei quod occidiſſet Saul ſacerdotes
22 Domini. Et ait Dauid ad Abiathar, Scie-
bam * in die illa, quòd cum ibi eſſet Doeg * enim MS q. R.
Idumæus, procul dubio annunciaret Sauli:
ego ſum reus omnium animarum * patris * domus MS. H. C. G.
23 tui. Mane mecum, ne timeas: ſi quis quę-
ſierit animam meam, quæret & animam
tuam, mecumq. ſeruaberis.

CAP. XXIII.

1 ET annunciauerunt Dauid, dicentes:
Ecce Philiſthijm oppugnant Ceilam,
2 & diripiunt areas. Conſuluit ergo
Dauid Dominum, dicens: Num uadam, &
percutiam Philiſthæos iſtos? Et ait Domi-
nus ad Dauid, Vade, & percuties Philiſthęos,
3 & Ceilam ſaluabis. Et dixerunt uiri qui
erant cum Dauid, ad eum, Ecce nos hic in
Iudæa conſiſtentes timemus: quanto ma-
gis ſi ierimus in Ceilam aduerſum agmi-
4 na Philiſthinorum? Rurſum ergo Dauid
conſuluit Dominum. Qui reſpondens, ait
ei, Surge, & uade in Ceilam: ego enim tra-
5 dam Philiſthæos in manu tua. Abijt er-
go Dauid, & uiri eius in Ceilam, & pugna-
uit aduerſum Philiſthæos, & abegit iumẽ-
ta eorum, & percuſſit eos plaga magna:
6 & ſaluauit Dauid habitatores Ceilæ. Por-
ro eo tempore, quo fugiebat Abiathar fi-
lius Achi-mélech ad Dauid in Ceilã, ephod
7 ſecum habens deſcenderat. Nunciatum
eſt autem Sauli quod ueniſſet Dauid in
Ceilam: & ait Saul, Tradidit eum Dominus
in manus meas, concluſuſq. eſt introgreſ-
8 ſus urbem in qua portæ & ſeræ ſunt. Et
præcepit Saul omni populo ut ad pugnam
deſcenderet in Ceilam, & obſideret Dauid
9 & uiros eius. Quod cum Dauid rceiſſet,
quia præpararet ei Saul clam malum, dixit
ad Abiathar ſacerdotem Applica ephod.
10 Et ait Dauid, Domine Deus Iſrael, audi-
uit famã ſeruus tuus, quod diſponat Saul
uenire in Ceilam, ut euertat urbem pro-
11 pter me: Si tradent me uiri Ceilæ in ma-
nus eius? & ſi deſcendet Saul, ſicut audiuit
ſeruus tuus? Domine Deus Iſrael indica
ſeruo tuo. Et ait Dominus, Deſcendet.
12 Dixitq. * Dauid, Si tradent me uiri Cei- * rurſum MS q. R.
læ, & uiros qui ſunt mecũ, in manus Saul?
13 Et dixit Dominus, Tradent. Surrexit er-
go Dauid & uiri eius quaſi ſexcẽti, & egreſ
ſi de Ceila, huc atq illuc uagabãtur incer-
ti: nunciatumq. eſt Sauli quod fugiſſet Da-
uid de Ceila, & ſaluatus eſſet: quam ob rẽ
14 diſſimulauit exire. Morabatur autem
Dauid in deſerto in locis firmiſſimis, man-
ſitq. in monte ſolitudinis Ziph-in monte -8 MS. R. H. C. G.
opaco, quærebat eum tamen Saul cunctis Reperitur autem additum in G q.
diebus: & non tradidit eum Dominus in
15 manus eius. Et uidit Dauid quod egreſ-
ſus eſſet Saul ut quæreret animam eius.
Porro Dauid erat in deſerto-Ziph in ſyl-
16 ua. Et ſurrexit Ionathas filius Saul, &
abijt ad Dauid in ſyluã, & confortauit ma-

nus eius in Deo: ✝ dixitq́. ei, Ne timeas: ne- 17
que enim inueniet te manu Saul patris
mei, & tu regnabis sup Israël, & ego ero ti-
bi secūdus, sed & Saul pater meus scit hoc
✝ Percussit ergo uterque fœdus coram Do- 18
mino: mā sitq́. Dauid in sylua Ionathas au-
tem reuersus est in domum suam. ✝ Ascen- 19
derunt autem Ziphæi ad Saul in Gabaa, di-
cētes, Nonne ecce Dauid latitat apud nos
in locis tutissimis syluæ, in colle Hachila
quæ est ad dexteram deserti? ✝ Nunc ergo 20
sicut desiderauit anima tua ut descēderes,
descēde: nostrum autem erit ut tradamus
eum in manus regis. ✝ Dixitq́. Saul, Benedi- 21
cti uos a Domino, quia doluistis uicē meā.
✝ Abite ergo oro, & diligentius præparate, 22
& curiosius agite, & considerate locum ubi
sit pes eius,* uel quis uiderit eum ibi,* re-
cogitat enim de me, quòd callide insi-
dier ei. ✝ Considerate, & uidete omnia lati- 23
bula eius, in quibus absconditur: & reuerti-
mini ad me ad rem certam, ut uadam uo-
biscum quòd si etiam in terram se obstru-
xerit, perscrutabor eum in cunctis milli-
bus Iuda. ✝ At illi surgentes abierunt in Zi- 24
phæ ante Saul: Dauid autem, & uiri eius erāt
in deserto Maon, in campestribus ad dexte-
ram Iesimon. ✝ Iuit ergo Saul, & socij eius 25
ad quærendum eum: & nunciatum est Da-
uid, statimq́. descendit ad petram, & uersa-
batur in deserto Maon. quod cū audisset
Saul, persecutus est Dauid in deserto Maō.
✝ Et ibat Saul* ad latus mōtis ex parte una, 26
Dauid autem, & uiri eius erant in latere
montis ex parte altera: porro Dauid despe-
rabat se posse euadere a facie Saul: itaque
Saul, & uiri eius in modum coronæ cinge-
bant Dauid, & uiros eius, ut caperent eos.
✝ Et nuncius uenit ad Saul, dicens: Festina, 27
& ueni, quoniam infuderūt se Philisthijm
super terram. ✝ Reuersus est ergo Saul desi- 28
stens persequi Dauid, & perrexit in occur-
sum Philisthinorum. propter hoc uocaue-
runt locum illum Petram diuidentem.

CAP. XXIIII.

Ascendit ergo Dauid inde: & habita- 1
uit in locis tutissimis En-gaddi.
✝ Cumq́. reuersus esset Saul, postquā 2
persecutus est Philisthæos, nūciauerunt ei,
dicentes: Ecce, Dauid in deserto est Engad-
di. ✝ Assumens ergo Saul tria millia electo- 3
rum uirorum ex omni Israël, perrexit ad
inuestigandum Dauid & uiros eius, etiam
super abruptissimas petras, quæ solis ibici-
bus peruiæ sunt. ✝ Et uenit ad caulas ouiū, 4
quæ se offerebant uianti. eratq́. ibi spelun-
ca, quam ingressus est Saul, ut purgaret uē-
trem: porro Dauid, & uiri eius in interiore
parte speluncæ latebant. ✝ Et dixerunt ser- 5
ui Dauid ad eum, Ecce dies de qua locutus
est Dominus ad te, Ego tradam tibi inimi-
cum tuū, ut facias ei sicut placuerit in ocu-
lis tuis. Surrexit ergo Dauid, & præcīdit
oram chlamydis Saul silenter. ✝ Post hec per- 6
cussit cor suum Dauid, eo quòd abscidisset
orā chlamydis Saul. ✝ Dixitq́. ad uiros suos, 7
Propitius sit mihi Dominus, ne faciā hanc
rem domino meo christo Domini, ut mit-
tam manum meam in eum, quia christus
Domini est. Viuit Dominus, quia nisi Do-
minus percusserit eum, aut dies eius vene-
rit, ut moriatur, aut descēdens in prælium

...MS. R ...Legi autē

...veloci- MS G. H. au... & C. leg- ... ibi dixi MS. G. Ab autem C. non ...ditur.

...& viri MS. G. At & H. ...que C ...bris, non ...gitur.

...9 MS. R. H. C. G. Verum, ...gnoscitur versus iste constater ab omni- bus, infra 26. V. 10. & 11.

perierit: propitius mihi sit Dominus, ut nō
mittam manum meā in christum Domi-
8 ni. ✝ Et confregit Dauid uiros suos sermo-
nibus,* & non permisit eos, ut consurge-
rent in Saul: porro Saul exurgens de spelū-
9 ca, pergebat cœpto itinere. ✝ Surrexit autē
Dauid post eū: & egressus de spelunca, cla-
mauit post tergum Saul, dicēs: Domine mi
rex. Et respexit Saul post se: & inclinans se
10 Dauid pronus in terrā, adorauit, ✝ dixitq́.
ad Saul, Quare audis uerba hominum lo-
quentium, Dauid quærit malū aduersum
11 te? ✝ Ecce hodie uiderunt oculi tui quod tra-
diderit te Dominus in manu mea in spe-
lunca: & cogitaui, ut occiderem te, sed pe-
percit tibi oculus meus dixi enim. Nō ex-
tendam manum meam in dominū meū,
12 quia christus Domini est. ✝ Quin potius pa-
ter mi, uide, & cognosce oram chlamydis
tuæ in manu mea: quoniam cum præscin-
derem summitatem chlamydis tuæ, no-
lui extendere manum meam in te. ani-
maduerte, & vide, quoniam non est in
manu mea malum, neque iniquitas, neque
peccaui in te: tu autē insidiaris animę meę
13 ut auferas eā. ✝ Iudicet Dominus inter me
& te, & ulciscatur me Dominus ex te: ma-
14 nus autem mea non sit in te. ✝ Sicut & in
prouerbio antiquo dicitur, AB IMPIIS
egredietur impietas: manus ergo mea non
15 sit in te. ✝ Quem persequeris rex Israel? quē
persequeris? canem mortuum persequeris,
16 & pulicem unum. ✝ Sit Dominus iudex, &
iudicet inter me & te: & uideat, & iudicet
17 causā meā, & eruat me de manu tua. ✝ Cū
autē complesset Dauid loquens sermones
huiuscemodi ad Saul, dixit Saul, Nunquid
18 vox hæc tua est fili mi Dauid? Et leuauit
Saul vocem suam, & fleuit: ✝ dixitq́. ad Da-
uid, Iustior tu es quam ego: tu enim tribui-
sti mihi bona: ego autē reddidi tibi mala.
19 ✝ Et tu indicasti hodie quæ feceris mihi bo-
20 na: quomodo tradiderit me Dominus in
manum tuam, & non occideris me. ✝ Quis
enim cum inuenerit inimicū suum, dimit-
tet eum in uia bona? Sed Dominus reddat
tibi uicissitudinem hanc pro eo quod ho-
21 die operatus es in me. ✝ Et nunc quia scio
22 quod certissime regnaturus sis, & habitu-
rus in manu tua regnum Israel: ✝ iura mi-
hi in Domino, ne deleas semen meū post
me, neque auferas nomen meū de domo
23 patris mei. ✝ Et iurauit Dauid Sauli. Abiit
ergo Saul in domum suam: & Dauid, & vi-
ri eius ascenderunt ad tutiora loca.

*illis MS R.

CAP. XXV.

1 Mortuus est autem Samuel, & con-
gregatus est uniuersus Israel, &
planxerunt eum, & sepelierunt eū
in domo sua in Ramatha. Consurgensq́.
2 Dauid descēdit in desertum Pharan. ✝ Erat
autem uir quispiam in Solitudine Maon,
& possessio eius in Carmelo, & homo ille
magnus nimis: erantq́. ei oues tria millia,
& mille capræ: & accidit, ut tonderetur
3 grex eius in Carmelo. ✝ Nomen autem ui-
ri illius erat Nabal: & nomen uxoris eius
Abigail. eratq́. mulier illa prudentissima
& speciosa: porro vir eius durus, & pessi-
mus, & malitiosus: erat autem de genere
4 Caleb. ✝ Cum ergo audisset Dauid in deser-
to quod tonderet Nabal gregem suū, misit

Eccl. 46. 2.

decem iuuenes, ✝ & dixit eis, Ascendite in 5
Carmelum, & uenietis ad Nabal, & saluta-
bitis eum ex nomine meo pacifice. ✝ Et di- 6
cetis, Sit fratribus meis, & tibi pax, & do-
mui tuæ pax, & omnibus quęcunq; habes,
sit pax. - Ex multis annis saluos faciens
tuos, & omnia tua". ✝ Audiui quod tóde- 7
rent pastores tui * qui erant nobiscum in
deserto; numquam eis molesti fuimus,
nec aliquando defuit quicquã eis de gre-
ge omni tempore quo fuerunt nobiscũ in
Carmelo. ✝ Interroga pueros tuos, & indi- 8
cabunt tibi. Nũc ergo inueniant pueri tui'
gratiam in oculis tuis: in die enim bona
uenimus. quodcũq; inuenerit manus tua,
da seruis tuis, & filio tuo Dauid. ✝ Cumq; 9
uenissent pueri Dauid, locuti sunt ad Na-
bal omnia uerba hæc ex nomine Dauid: &
siluerunt. ✝ Respondens autem Nabal pue- 10
ris Dauid, ait, Quis est Dauid? & quis est fi-
lius Isai? hodie increuerũt serui qui fugiũt
dominos suos. ✝ Tollã ergo panes meos, & 11
aquas meas, & carnes pecorum quæ occidi
tonsoribus meis, & dabo uiris quos nescio
unde sint? ✝ Regressi sunt itaq; pueri Da- 12
uid per uiam suam, & reuersi uenerunt, &
annunciauerunt ei omnia uerba quæ di-
xerat. ✝ Tunc ait Dauid" pueris suis, Accin- 13
gatur unusquisque gladio suo. Et accincti
sunt singuli gladijs suis, accinctusq; est &
Dauid ense suo: & secuti sunt Dauid quasi
quadringenti uiri: porro ducenti reman-
serunt ad sarcinas. ✝ Abigáil autem uxori 14
Nabal nunciauit unus de pueris suis, dicẽs:
Ecce Dauid misit nuncios de deserto ut be
nedicerent domino nostro: & auersatus
est eos. ✝ homines isti boni satis fuerunt no 15
bis, & non molesti: nec quicquã aliquãdo
perijt omni tempore quo fuimus conuer-
sati cum eis in deserto: ✝ pro muro erant 16
nobis tam in nocte quam in die, omnibus
diebus quibus pauimus apud eos greges.
✝ Quam ob rem considera, & recogita quid 17
facias: quoniam completa est malitia ad-
uersum uirum tuum, & aduersum domũ
tuam, & ipse est filius Belial, ita ut nemo
possit ei loqui. ✝ Festinauit igitur Abigáil, & 18
tulit ducentos panes, & duos utres uini, &
quinque arietes coctos, & quinq; sata po-
lentæ, & centum ligaturas uuę passæ, & du
cẽtas massas caricarum, & posuit super asi-
nos: ✝ dixitq; pueris suis, Pręcedite me, ec- 19
ce, ego post tergum sequar uos. uiro autem
suo Nabal non indicauit. ✝ Cum ergo ascẽ- 20
disset asinum, & descenderet ad radicẽ mõ
tis, Dauid & uiri eius descendebant in oc-
cursum eius: quibus & illa occurrit. ✝ Et 21
ait Dauid, Vere frustra seruaui omnia quæ
huius erant in deserto, & non perijt quic-
quam de cunctis quæ ad eum pertinebãt:
& reddidit mihi malum pro bono. ✝ Hæc 22
faciat Deus inimicis Dauid, & hæc addat, si
reliquero de omnibus quæ ad ipsum per-
tinent usque mane, mingentem ad parie-
tem. ✝ Cum autẽ uidisset Abigáil Dauid, fe- 23
stinauit, & descendit de asino, & procidit
corã Dauid super faciẽ suã, & adorauit su-
per terrã, ✝ & cecidit ad pedes eius, & dixit, 24
In me sit domine mi hæc iniquitas: loqua-
tur obsecro ancilla tua in auribus tuis: &
audi uerba famulæ tuę. ✝ Ne ponat oro dñs 25
meus rex cor suum super uirũ istum ini-

Margin: 6 MS. R. H. C. G. * greges tuos MS. q. R. — 1 MS. R. B. H. C. Legitur autẽ in 6. libris — " viris 8 MS. B. H. C. G.

quum Nabal: quoniam secundum nomen
suum stultus est, & stultitia est cum eo: ego
autem ancilla tua non uidi pueros tuos do
26 mine mi, quos misisti. ✝ Nunc ergo domine
mi, uiuit Dominus, & uiuit anima tua, qui
prohibuit te ne uenires in sanguinem, &
saluauit manum tuam tibi: & nunc fiat si-
cut Nabal inimici tui, & qui quærunt dño
27 meo malum. ✝ Quapropter suscipe bene-
dictionem hanc, quam attulit ancilla tua
tibi domino meo: & da pueris qui sequũ-
28 tur te dominum meum. ✝ Aufer iniquitatẽ
famulæ tuę: faciens enim faciet Dominus
tibi domino meo domum fidelẽ, quia prę-
lia Domini domine mi tu prœliaris: mali-
tia ergo nõ inueniatur in te omnibus die-
29 bus uitæ tuæ. ✝ Si enim surrexerit aliquan-
do homo persequens te, & quærens animã
tuã, erit anima domini mei custodita qua-
si in fasciculo uiuentium, apud Dominũ
Deum tuum: porro inimicorum tuorũ ani
ma rotabitur, quasi in impetu & circulo
30 fundæ. ✝ Cũ ergo fecerit Dominus tibi do-
mino meo omnia quæ locutus est bona de
31 te, & cõstituerit te ducem super Israel, ✝ nõ
erit tibi hoc in singultum, & in scrupulum
cordis domino meo, quòd effuderis san-
guinem innoxium, aut ipse te ultus fueris:
& cum benefecerit Dominus domino meo
32 recordaberis ancillæ tuæ.* ✝ Et ait Dauid
ad Abigáil, Benedictus Dominus Deus Is-
rael, qui misit hodie te in occursum meũ,
33 ✝ & benedictum eloquium tuum, & bene-
dicta tu, quæ prohibuisti me hodie ne irẽ
ad sanguinem, & ulciscerer me manu mea.
34 ✝ Alioquin uiuit Dominus Deus Israel qui
prohibuit me ne malum facerẽ tibi: nisi ci
to uenisses in occursum mihi, non reman-
sisset Nabal usque ad lucẽ matutinã, min-
35 gens ad parietem. ✝ Suscepit ergo Dauid de
manu eius omnia quæ attulerat ei, dixitq;
ei, Vade pacifice in domũ tuam, ecce, audi-
36 ui uocẽ tuã, & honoraui faciẽ tuã. ✝ Venit
autem Abigáil ad Nabal: & ecce erat ei cõ-
uiuium in domo eius, quasi conuiuium re
gis, & cor Nabal iucundũ: erat enim ebrius
nimis. & non indicauit ei uerbũ pusillum
37 aut grande usque mane. ✝ Diluculo autẽ cũ
digessisset uinum Nabal, indicauit ei uxor
sua uerba hæc, & emortuum est cor eius
38 intrinsecus, & factus est quasi lapis. ✝ Cũq;
pertransissent decem dies, percussit Domi-
39 nus Nabal, & mortuus est. ✝ Quod cum au-
disset Dauid mortuum Nabal, ait, Benedi-
ctus Dominus qui iudicauit causam oppro
brij mei de manu Nabal, & seruũ suum cu
stodiuit a malo, & malitiam Nabal reddi-
dit Dominus in caput eius. Misit ergo Da-
uid, & locutus est ad Abigáil, ut sumeret eã
40 sibi in uxorem. ✝ Et uenerunt pueri Dauid
ad Abigáil in Carmelum, & locuti sunt ad
eam, dicentes, Dauid misit nos ad te, ut ac-
41 cipiat te sibi in uxorem. ✝ Quæ consurgens
adorauit prona in terram, & ait, Ecce fa-
mula tua sit in ancillã, ut lauet pedes ser-
42 uorum domini mei. ✝ Et festinauit, & surre
xit Abigáil, & ascendit super asinũ, & quin-
que puellæ ierunt cum ea, pedissequę eius,
& secuta est nuncios Dauid: & facta est illi
43 uxor. ✝ Sed & Achi-nóam accepit Da-
uid de Iezrahel: & fuit utraque uxor
44 eius. ✝ Saul autem dedit Michol filiam

Margin: * & tu benefacies ei MS. G. Vera R. B. H. & C. tãsiguntur

suam

uxam uxorem Dauid Phalti, filio Lais,
qui erat de Gallim.

CAP. XXVI.

ET venerunt Ziphæi ad Saul in Gabaa 1
dicentes, Ecce, Dauid absconditus est
in Colle-hachila, quæ est ex aduerso
solitudinis. ♦ Et surrexit Saul, & descen- 2
dit in desertum - Ziph, & cum eo tria mil-
lia uirorum de electis Israel, ut quæreret
Dauid in deserto Ziph. ♦ Et castrametatus 3
est Saul in Gabaa-hachila, quæ erat ex ad-
uerso solitudinis in uia: Dauid autẽ habi-
tabat in deserto. Videns autẽ quod uenis-
set Saul post se in desertum, ♦ misit explo- 4
ratores, & didicit quod - illuc' uenisset cer-
tissime. ♦ Et surrexit Dauid - clam', & 5
uenit ad locum ubi erat Saul: cumq. uidis-
set locum in quo dormiebat Saul, & Abner
filius Ner, princeps militiæ eius, & Saulem
dormientem in tentorio, & reliquũ vul-
gus per circuitum eius: ♦ait Dauid ad Achi 6
-melech Hethæum, & Abisai filium Saruiæ,
fratrem Ioab, dicens, Quis descẽdet mecũ
ad Saul in castra? Dixitq. Abisai, Ego descẽ-
dam tecum. ♦Venerunt ergo Dauid & Abi- 7
sai ad populũ nocte, & inuenerũt Saul ia-
centem & dormientem in tentorio, & ha-
stam fixam in terra ad caput eius: Abner
autem & populum dormientes in circuitu
eius. ♦ Dixitq. Abisai ad Dauid, Conclusit 8
Deus inimicum tuũ hodie in manus tuas:
nunc ergo perfodiam eum lãcea in terra,
semel, & secundo opus non erit. ♦ Et dixit 9
Dauid ad Abisai, Ne interficias eum; quis
enim extendet manum suam in christum
Domini, & innocens erit? ♦Et dixit Dauid, 10
Viuit Dominus, quia nisi Dominus per-
cusserit eum, aut dies eius uenerit ut mo-
riatur, aut in prœlium descendens perie-
rit: ♦propitius sit mihi Dominus ne exten- 11
dam manum meam in christum Domini.
nunc igitur tolle hastam quæ est ad caput
eius, & scyphum aquæ, & abeamus. ♦Tulit 12
igitur Dauid hastam, & scyphum aquæ, qui
erat ad caput Saul. & abierunt: & non erat
quisquã qui uideret, & intelligeret, & eui-
gilaret, sed omnes dormiebant, quia sopor
Domini irruerat super eos. ♦ Cumq. tran- 13
sisset Dauid ex aduerso, & stetisset in uer-
tice montis de longe, & esset grande inter-
uallum inter eos, ♦clamauit Dauid ad po- 14
pulum, & ad Abner filium Ner, dicens, Nõ-
ne respondebis Abner? Et respondens Ab-
ner, ait, Quis es tu qui clamas & inquietas
regem? ♦Et ait Dauid ad Abner, Nunquid 15
non uir tu es? & quis alius similis tui in
Israel? quare ergo non custodisti dominũ
tuum regem? ingressus est enim unus de
turba ut interficeret regem dominũ tuũ.
♦Nõ est bonum hoc quod fecisti: uiuit Do- 16
minus, quoniam filij mortis estis uos, qui
non custodistis dominum uestrum christũ
Domini. nunc ergo uide ubi sit hasta regis,
& ubi sit scyphus aquæ, qui erat ad caput
eius. ♦Cognouit autem Saul uocẽ Dauid, 17
& dixit, Numquid uox hæc tua fili mi Da-
uid? Et ait Dauid, Vox mea domine mi rex.
♦Et ait, Quam ob causam dominus meus 18
persequitur seruum suum? Quid feci? aut
quod est malum in manu mea? ♦ Nunc er- 19
go audi oro domine mi rex uerba serui
tui, Si Dominus incitat te aduersum me,

7 MS. H.
3 MS. R H. C. At B. et hoc, ° illud, additur.

odoretur sacrificium. si autem filij homi-
num maledicti sunt in conspectu Domi-
ni: " qui ' eiecerunt me hodie, ut non ha-
bitem in hæreditate Domini, dicentes, Va-
20 de, serui dijs alienis. ♦Et nunc nõ effunda-
tur sanguis meus in terram coram Domi-
no: quia egressus est rex Israel ut quæra: pu-
licẽ unum, sicut persequitur perdix in mõ-
21 tibus. ♦Et ait Saul, Peccaui, reuertere fili mi
Dauid: nequaquã enim ultra tibi malefa-
ciam, eo quòd pretiosa fuerit anima mea
in oculis tuis hodie: apparet enim quod
stulte egerim, & ignorauerim multa ni-
22 mis. ♦ Et respondens Dauid, ait, Ecce hasta
regis: transeat unus de pueris regis, & tol-
23 lat eam. ♦ Dominus autem retribuet uni-
cuique secundum iustitiam suam, & fidẽ:
tradidit enim te Dominus hodie in ma-
nũ meam, & nolui extendere manũ meã
24 in christum Domini. ♦Et sicut magnifica-
ta est anima tua hodie in oculis meis, sic
magnificetur anima mea in oculis Domi-
25 ni, & liberet me de omni angustia. ♦Ait er
go Saul ad Dauid, Benedictus tu fili mi
Dauid: & quidẽ faciens facies, & potens po
26 teris. ♦ Abijt autem Dauid in uiam suam,
& Saul reuersus est in locum suum.

CAP. XXVII.

1 ET ait Dauid in corde suo, Aliquando
incidam una die in manus Saul: nõ-
ne melius est ut fugiam, & saluer in
Terra-Philisthinorũ, " ut' desperet Saul: ces
setq. me quærere in cunctis finibus Israel?
2 fugiam ergo manus eius. ♦Et surrexit Da-
uid, & abijt ipse, & sexcenti uiri cum eo, ad
3 Achis filiũ Maoch regẽ Geth. ♦Et habitauit
Dauid cum Achis in Geth, ipse & uiri eius,
*& domus eius, Dauid, & duæ uxores eius,
Achi-nóam Iezrahelitis, & Abigáil uxor
4 Nabal Carmeli. ♦ Et nunciatum est Sauli
quod fugisset Dauid in Geth, & non addi-
5 dit ultra quærere eum. ♦ Dixit autem Da-
uid ad Achis, Si inueni gratiã in oculis tuis
detur mihi locus in una urbiũ regionis hu
ius, ut habitem ibi: cur enim manet seruus
6 tuus in ciuitate regis tecum? ♦ Dedit itaq;
ei Achis in die illa Siceleg: propter quam
causam facta est Siceleg regum Iuda, usq;
7 in diem hanc: ♦ Fuit autem numerus die-
rum quibus habitauit Dauid in regione
8 Philisthinorum, quatuor mensium. ♦ Et
ascẽdit Dauid, & uiri eius, & agebant præ-
das de Gessuri, & de Gerzi, & de Amaleci-
tis: hi enim "pagi habitabantur' in terra an
tiquitus, euntibus Sur usque ad Terram -
9 Ægypti. ♦ Et percutiebat Dauid omnem
terram, * nec relinquebat uiuentem uirũ
& mulierem: tollensq. oues, & boues, &
asinos, & camelos, & uestes, reuertebatur,
10 & ueniebat ad Achis. ♦ Dicebat autem ei
Achis, In quem irruisti hodie? Responde-
bat Dauid, Contra meridiẽ Iudæ, & contra
meridiem Ierameel, & contra meridiem
11 Ceni. ♦Virum & mulierem nõ uiuificabat
Dauid, nec adducebat in Geth, dicens, Ne
forte loquantur aduersum nos. Hæc fecit
Dauid: & hoc erat decretum illi omnibus
diebus quibus habitauit in regione Phili-
sthinorum. Credidit ergo Achis Dauid,
dicens, Multa mala operatus est contra
populum suum Israel: erit igitur mihi
seruus sempiternus.

" quia 1 MS.-H C. G.
" & 2 MS. H.C.G.
*vir 1 MS. R.H. C.G.
" pagi habitabant 8 MS.
" vagi habitabant 6 MS.
" habitabant 11 C. Coniunctim ter Textus, legit Hier.
* illorum. MS. R.

CAP. XXVIII.

FActum est autem in diebus illis, cõgre 1
gauerunt Philisthijm agmina sua, ut
præpararentur ad bellũ contra Israel:
dixitq. Achis ad Dauid, Sciens nunc scito,
quoniã mecũ egredieris in castris tu & ui-
ri tui. Dixitq. Dauid ad Achis, Nunc scies 2
quæ facturus est seruus tuus. Et ait Achis
ad Dauid, Et ego custodẽ capitis mei ponã
Sup. 25. 1 te cunctis diebus. ‖Samuel autẽ mortuus 3
est, planxitq. eum omnis Israel, & sepelie-
runt eũ in Ramátha vrbe sua. Et Saul ab-
stulit magos, & hariolos de terra: & in-
terfecit eos, qui pythones habebant in uẽ-
9 MS. R. H. C. G. tre*. Congregatiq. sunt Philisthiim, & ve- 4
nerunt, & castrametati sunt in Sunam: cõ-
gregauit autẽ & Saul uniuersum Israel, &
uenit in Gelbóe. Et uidit Saul castra Phili- 5
sthiim, & timuit, & expauit cor eius nimis.
Consuluitq. Dñm, & nõ respondit ei ne- 6
que per somnia, neque per sacerdotes, ne-
que p prophetas. Dixitq. Saul seruis suis. 7
Quærite mihi mulierem habẽtem pytho-
nem, & uadam ad eam, & sciscitabor per il-
lam. Et dixerunt serui eius ad eum, Est mu-
[...] 20 27. Deut. 18. 11. lier pythonem habens in Endor. Mutauit 8
ergo habitum suum, uestitusq. est alijs ue-
stimentis, & abiit ipse, & duo uiri cum eo,
veneruntq. ad mulierem nocte, & ait illi,
Diuina mihi in pythone, & suscita mihi
quẽ dixero tibi. Et ait mulier ad eũ, Ecce, 9
tu nosti quanta fecerit Saul, & quomodo
eraserit magos & hariolos de terra: quare
ergo insidiaris animæ meæ, ut occidar? Et 10
iurauit ei Saul in Domino, dicens, Viuit
Dominus, quia non eueniet tibi quicquam
mali propter hãc rem. Dixitq. ei mulier, 11
Quem suscitabo tibi? Qui ait, Samuelem
mihi suscita. Cum autẽ uidisset mulier 12
Samuelem, exclamauit uoce magna, & di-
xit ad Saul, Quare imposuisti mihi? Tu es
enim Saul. Dixitq. ei rex, Noli timere: qd 13
uidisti? Et ait mulier ad Saul, Deos uidi ascẽ-
dentes de terra. Dixitq. ei, Qualis est for- 14
ma eius? Quæ ait, Vir senex ascendit, & ipse
amictus est pallio. Et intellexit Saul quod
Samuel esset, & inclinauit se super faciem
Eccli 46. 23. suã in terra, & adorauit. ‖Dixit autem Sa- 15
muel ad Saul, Quare inquietasti me ut su-
scitarer? Et ait Saul, Coarctor nimis: siqui-
dem Philisthijm pugnãt aduersum me, &
Deus recessit a me, & exaudire me noluit
neque in manu prophetarum, neque per
somnia: uocaui ergo te, ut ostenderes mi-
hi quid faciam. Et ait Samuel, Quid inter- 16
rogas me, cum Dominus recesserit a te, &
transierit ad æmulum tuum? Faciet enim 17
tibi Dominus sicut locutus est in manu
Sup. 15. 28. mea, & ‖scindet regnum tuum de manu
tua, & dabit illud proximo tuo Dauid: qa 18
non obedisti uoci Domini, neq; fecisti irã
furoris eius in Amalec. idcirco quod pate-
ris, fecit tibi Dominus hodie. Et dabit Dñs 19
etiam Israel tecũ in manus Philisthiim:
cras autem tu & filij tui mecũ eritis: sed &
castra Israel tradet Dominus in manus
Philisthiim. Statimq. Saul cecidit porre- 20
** valde MS. H. C. G.* ctus in terram: extimuerat enim *uerba Sa-
muelis, & robur non erat in eo, quia nõ co-
mederat panem tota die illa. Ingressa est 21
itaq; mulier illa ad Saul (cõturbatus enim
erat ualde) dixitq. ad eũ, Ecce obediuit an-
cilla tua uoci tuæ, & posui animam meam
in manu mea: & audiui sermones tuos
22 quos locutus es ad me. Nunc igitur audi
& tu uocem ancillæ tuæ, & ponam corã
te bucellã panis, ut comedens conualescas,
23 & possis iter agere. Qui renuit, & ait, Non
comedam. Coegerunt autem eum serui sui
& mulier, & tandẽ audita uoce eorum sur-
24 rexit de terra, & sedit super lectũ. Mulier
autem illa habebat uitulũ pascualem in do-
mo, & festinauit, & occidit eum: tollensq.
farinam, miscuit eam, & coxit azyma, &
posuit ante Saul, & ante seruos eius. Qui
cum comedissent, surrexerunt, & ambula-
uerunt per totam noctem illam.

CAP. XXIX.

1 COngregata sunt ergo Philisthiim
uniuersa agmina in Aphec: sed & Is-
rael castrametatus est super fontem
2 qui erat in Iezrahel. Et satrapæ quidẽ Phi-
listhiim incedebant in centurijs & milli-
bus: Dauid autẽ & uiri eius erant in nouis-
3 simo agmine cum Achis. Dixeruntq. prin-
cipes Philisthiim ad Achis*, Quid sibi uo- *5 MS. R. H. C. G.*
lunt Hebræi isti? Et ait Achis ad principes
Philisthiim, Nunquid ignoratis Dauid qui
fuit seruus Saul regis Israel, & est apud me
multis diebus uel annis, & non inueni in
eo quicquam *ex die qua trãsfugit ad me, ** mali MS C.*
4 usque ad diem hanc? Irati sunt autem ad-
uersus eum principes Philisthiim, & dixe-
runt ei, ‖Reuertatur uir, & sedeat in loco *1 Par. 12. 19.*
suo, in quo cõstituisti eũ: & non descendat
nobiscũ in prælium, ne fiat nobis aduersa-
rius, cum præliari cœperimus: quomodo
enim aliter poterit placare dominũ suũ,
5 nisi in capitibus nostris? Nõne iste est Da-
uid, cui cantabant in choris, dicẽtes, Percus-
sit Saul in millibus suis, & Dauid in decem
6 millibus suis? Vocauit ergo Achis Dauid, &
ait ei, Viuit Dominus, quia rectus es tu, &
bonus in conspectu meo: & exitus tuus, &
introitus tuus mecum est in castris: & non
inueni in te quicquam mali ex die qua ue-
nisti ad me, usque in diem hanc: sed satra-
7 pis non places. Reuertere ergo, & uade
in pace, & non offendas oculos satraparum
8 Philisthiim. Dixitq. Dauid ad Achis, Quid
enim feci, & quid inuenisti in me seruo
tuo a die qua fui in conspectu tuo vsq; in
diẽ hanc, ut non veniam, & pugnem cõtra
9 inimicos domini mei regis? Respondens
autẽ Achis, locutus est ad Dauid, Scio quia
bonus es tu in oculis meis, sicut angelus
Dei: sed principes Philisthinorum dixerũt,
10 Non ascendet nobiscum in prælium. Igi-
tur consurge mane, tu & serui domini tui,
qui uenerunt tecum: & cum de nocte sur-
11 rexeritis, & cœperit dilucescere, pgite. Sur-
rexit itaque de nocte Dauid ipse & uiri
eius, ut proficiscerentur mane, & reuerte-
rentur ad Terram-Philisthiim: Philisthiim
autem ascenderunt in Iezrahel.

CAP. XXX.

1 CVmq. uenissent Dauid & uiri eius
in Siceleg die tertia, Amalecitæ im-
petum fecerant ex parte australi in
Siceleg, & percusserant Siceleg, & suc-
2 cenderant eam igni: Et captiuas duxe-
rant mulieres ex ea, a minimo usq; ad ma-
gnum: & non interfecerant quemquam,
sed secum duxerant, & pergebant itine-
re suo.

re suo. ♦ Cum ergo venisset Dauid,& viri 3
eius ad ciuitatem, & inuenissent eam suc-
censam igni,& uxores suas,& filios suos,&
filias ductas esse captiuas,♦leuauerunt Da 4
uid & populus qui erat cum eo uoces suas,
& plorauerunt donec deficerent in eis la-
chrymæ. ♦ Siquidem & duæ uxores Dauid 5
captiuæ ductæ fuerant, Achinoam Iezra-
helitis,& Abigail uxor Nabal Carmeli. ♦Et 6
contristatus est Dauid valde: volebat enim
eũ populus lapidare,quia amara erat ani-
ma uniuscuiusque uiri super filiis suis, &
filiabus: confortatus est autẽ Dauid in Do-
mino Deo suo.♦Et ait ad Abiathar sacerdo- 7
tem filium Achi-melech,Applica ad me e-
phod. Et applicauit Abiathar ephod ad Da
uid,& consuluit Dauid Dominum, dicens,
♦Persequar latrunculos hos,& comprehẽ- 8
dam eos,an nõ?Dixitq. ei - Dñs,'Perseque-
re: absq; dubio enim comprehendes eos,&
excuties prędam.♦Abiit ergo Dauid ipse & 9
sexcenti uiri qui erant cum eo, & venerũt
vsq; ad Torrentem-Besor : & lassi quidam
substiterunt. ♦Persecutus est autem Dauid 10
ipse, & quadringẽti uiri:*substiterãt enim
ducenti, qui lassi transire non poterãt Tor
rentem-Besor. ♦ Et inuenerunt uirũ Ægy- 11
ptium in agro, & adduxerunt eum ad Da-
uid: dederuntq. ei panem, ut comederet,&
biberet aquam, ♦sed & fragmen massæ ca- 12
ricarum, & duas ligaturas vuæ passæ. Qui
cum comedisset, reuersus est spiritus eius,
& refocillatus est: non enim comederat pa
nem,neq; biberat aquam,tribus diebus, &
tribus noctibus. ♦Dixit itaq; ei Dauid, Cu- 13
ius es tu? vel vnde?-& quo pergis? ' Qui ait,
Puer Aegyptius ego sum, seruus viri Ama-
lecitę: dereliquit autem me dñs meus,quia
ægrotare cępi nudiustertius. ♦ Siquidẽ nos 14
erupimus ad australem plagam Cerethi,&
contra Iudam, & ad Meridiem Caleb,& Si
celeg succendimus igni. ♦ Dixitq.ei Dauid, 15
Potes me ducere ad cuneũ istum? Qui ait,
Iura mihi per Deum,quod nõ occidas me,
& nõ tradas me in manus domini mei, &
ego ducam te ad cuneum istũ. - Et iurauit
ei Dauid.'♦Qui cum duxisset eum,ecce illi 16
discumbebant super faciem vniuersæ ter-
ręcomedentes,& bibentes,& quasi festum
celebrantes diem,pro cuncta præda,& spo
lijs quæ ceperant de Terra-Philisthiim, &
de Terra-Iuda.♦Et percussit eos Dauid a ve 17
spere vsq; ad vesperam alterius diei, & nõ
euasit ex eis quisquam, nisi quadringenti
uiri adolescentes, qui ascenderant came-
los,& fugerant. ♦ Eruit ergo Dauid om- 18
nia quæ tulerant Amalecitæ, & duas uxo-
res suas eruit.♦Nec defuit "quisquã 'a par- 19
uo usque ad magnum, tam de filijs quam
de filiabus, & de spolijs, & quæcunque ra-
puerant: omnia reduxit Dauid. ♦Et tulit 20
uniuersos greges, & armenta, & minauit
ante faciem suam: dixeruntq. Hæc est præ
da Dauid ♦ Venit autem Dauid ad ducen- 21
tos uiros, qui lassi substiterãt,nec sequi po
tuerant Dauid, & residere eos iusserat in
Torrente-besor: qui egressi sunt obuiã Da-
uid,& populo qui erat cum eo. Accedens
autem Dauid ad populũ, salutauit eos pa-
cifice.♦Respondensq. omnis vir pessimus, 22
& iniquus de uiris, qui ierant cum Dauid,
dixit. Quia non uenerunt nobiscum, non

-6 MS. R. H.C. Adducitur autem 6 G.
* cum eo MS. 9.R.
-2 MS. R. H.C.G.
-8 MS. R. H.C. G 9.
" quicquã 2 MS.

dabimus eis quicquam de præda quã erui-
mus: sed sufficiat unicuique uxor sua,& fi-
23 lij,quos cum acceperint, recedant. ♦ Dixit
autem Dauid, Non sic facietis fratres mei
de his quæ tradidit nobis Dominus, & cu-
stodiuit nos, & dedit latrunculos,qui eru-
perant aduersum nos in manus nostras:
24 ♦ nec audiet uos quisquam super sermone
hoc. æqua enim pars erit descendentis ad
prelium, & remanentis ad sarcinas, & si-
25 militer diuident. ♦ Et factum est hoc ex
die illa,& deinceps constitutum, & prefini
tum, & quasi lex in Israël usque in diem
26 hanc.♦Venit ergo Dauid in Siceleg, & mi-
sit dona de præda senioribus Iuda proxi-
mis suis,dicens. Accipite benedictionẽ de
27 præda hostium Domini:♦His qui erant in
Bethel, & qui in Ramoth ad Meridiem, &
28 qui in Gether, ♦ & qui in Aroer, & qui in
29 Sephamoth,& qui in Esthamo, ♦ & qui in
Rachal,& qui in urbibus Ierameel, & qui
30 in urbibus Ceni,♦ & qui in Harama, & qui
31 in lacu Asan,& qui i Athach, ♦& qui in He
brõ,& reliquis,qui erãt in his locis,in qui-
bus cõmoratus fuerat Dauid & uiri eius.

CAP. XXXI.

1 PHilisthiim autem pugnabant aduer-
sum Israel:& fugerunt uiri Israel an-
te faciem Philisthiim, & ceciderunt
2 interfecti in monte Gelbóe ♦Irrueruntq.
Philisthiim in Saul, & in filios eius,& per-
cusserunt Ionathan, & Abinadab, & Mel-
3 chisua filios Saul,♦totumq. pondus prœlij
versum est in Saul: & consecuti sunt eum
uiri sagittarij,& vulneratus est uehemen-
4 ter a sagittarijs.♦Dixitq.Saul ad armigerũ
suum, Euagina gladium tuum, & percute
me: ne forte ueniant incircuncisi isti, &
interficiant me, illudentes mihi.Et noluit
armiger eius: fuerat enim nimio terrore
perterritus.arripuit itaque Saul gladium-
5 suum', - & irruit super eum. ♦ Quod cum
uidisset armiger eius, uidelicet quod mor-
tuus esset Saul,irruit etiam ipse super gla-
6 dium suum, & mortuus est cum eo.♦Mor-
tuus est ergo Saul,& tres filij eius,& armi-
ger illius,& uniuersi uiri eius in die illa pa
7 riter. ♦ Videntes autem " filij ' Israel qui
erant trans uallem, & trans Iordanem,
quod fugissent uiri Israelitæ, & quod
mortuus esset Saul, & filij eius, reliquerunt ciuitates suas,& fugerunt: vene-
runtq. Philisthijm, & habitauerunt ibi.
8 ♦ Facta autem die altera, uenerunt Phili-
sthijm, vt expoliarent interfectos, & in-
uenerunt Saul & tres filios eius iacentes
9 in monte Gelbóe. ♦ Et præciderunt ca-
put Saul, & expoliauerunt eum armis: &
miserunt in Terrã Philisthinorum per cir
cuitum, vt annunciaretur in templo ido-
10 lorum, * & in populis: ♦ Et posuerunt ar-
ma eius in templo Astaroth, corpus vero
11 eius suspẽderũt in muro Bethsan. ♦Quod
cum audissent habitatores Iabes-Galaad,
quæcunque fecerant Philisthijm Saul,
12 ♦ surrexerunt omnes viri fortissimi,& am
bulauerunt tota nocte, & tulerunt cada-
uer Saul,& cadauera filiorum eius de mu-
ro Beth'san:,veneruntq.* Iabes Galaad, &
13 combusserunt ea ibi-igni':♦& tulerunt os-
sa eorum,& sepelierunt in nemore Iabes,
& ieiunauerunt septem diebus.

1 Par. 10 1.
-2 MS. R. H.C. Adducitur autem 6 G.
" viri MS. R. H.C.G.
* suorum 1 MS. R. C.G. 2.Re.2.
* viri O - MS. R. H.C.G.

LIBER SECVNDVS SAMVELIS, QVEM NOS SECVNDVM REGVM DICIMVS.

CAPVT PRIMVM.

FACTVM est autem 1
postquam mor-
tuus est Saul, vt
Dauid reuerterere-
tur a cæde Ama-
lec, & maneret
in Siceleg duos
dies. ❡ In die au- 2
tē tertia apparuit
homo ueniens de
castris Saul ueste
nscissa, & puluere conspersus caput. &
uenit ad Dauid, cecidit super faciem
ani, & adorauit. ❡Dixitq. ad eum Dauid, 3
nde uenis? Qui ait ad eum, De castris Is-
el fugi. ❡ Et dixit ad eum Dauid, Quod 4
t uerbum quod factum est? indica mihi.
ui ait, Fugit populus ex prœlio, & multi
orruentes e populo mortui sunt: sed &
aul & Ionathas filius eius interierunt.
Dixitq. Dauid ad adolescentem qui nun- 5
abat ei, Vnde scis quia mortuus est Saul
Ionathas filius eius? ❡ Et ait adolescens 6
ui nunciabat ei, Casu ueni in monté Gel-
bóe, & Saul incumbebat super hastam suã:
porro currus & equites appropinquabant
7 ei, ❡ & conuersus post tergum suú, vidésq.
me uocauit. Cui cum respōdissem, Adsum:
8 ❡ dixit mihi, Quisnam es tu? Et aio ad eum
9 Amalecites ego sum. ❡ Et locutus est mi-
hi, Sta super me, & interfice me: quoniam
tenent me angustiæ, & adhuc tota anima
10 mea in me est. ❡Stansq. super eum, occidi
illum: sciebam enim quod uiuere nō po-
te, at post ruinam: & tuli diadema, quod
erat in capite eius, & armillam de brachio
illius, & attuli ad te dominum meum huc.
11 ❡ Apprehendens autem Dauid uestimenta
sua scidit, omnesq. uiri qui erant cum eo,
12 ❡& planxerunt, & fleuerunt, & ieiunaue-
runt usque ad uesperam super Saul, & su-
per Ionathan filium eius, & super populú
Domini, & super domum Israël, eo quòd
13 corruissent gladio. ❡ Dixitq. Dauid ad iu-
uenem qui nunciauerat ei, Vnde es tu?
Qui respōdit, Filius hominis aduenæ Ama-
lecitæ ego sum. ❡ Et ait ad eum Dauid,
‖ Quare non timuisti mittere manum tuã Ps. 104.15
14 ut occideres christum Domini? ❡Vocansq.

Dauid

Dauid unum de pueris ſuis, ait, Accedens
irrue in eum. Qui percuſſit illum, & mor
tuus eſt. † Et ait ad eum Dauid, Sanguis 16
tuus ſuper caput tuum: os enim tuum lo-
cutum eſt aduerſum te, dicens, Ego inter-
feci chriſtum Domini. † Planxit autem 17
Dauid planctum huiuſcemodi ſuper Saul,
& ſuper Ionathan filium eius, († & præ- 18
cepit ut docerent filios Iuda arcum, ſi-
cut ſcriptum eſt in Libro iuſtorum.)

-13 MS. R H.C. *Legitur in codicibus Græcis, ſed pro eo, quod ſequitur.* -G.

-Et ait, Conſidera Iſraël pro his qui
mortui ſunt ſuper excelſa tua vulnerati'.
†-Inclyti, Iſraël, ſuper môtes tuos inter- 19
fecti ſunt: quomodo ceciderunt fortes?
† Nolite annunciare in Geth, neq; annun- 20
cietis in compitis Aſcalônis: ne forte
lætentur filiæ Philiſthijm, ne exultent
filiæ incircunciſorum.
† Môtes Gelbóe, nec ros, nec pluuia ueniât 21
ſuper uos, neq; ſint agri primitiarum: quia
ibi abiectus eſt clypeus fortium, clypeus
Saul, quaſi non eſſet unctus oleo.
† A sâguine interfectorû, ab adipe fortiû, 22
ſagitta Ionathæ nûquâ rediijt retrorſum,
& gladius Saul non eſt reuerſus inanis.
† Saul & Ionathas amabiles, & decori in 23
uita ſua, in morte quoque non ſunt diuiſi:
aquilis ueliociores, leonibus fortiores.
† Filiæ Iſraël ſuper Saul flete, qui ue- 24
ſtiebat uos coccino in delicijs, qui præ-
bebat ornamenta aurea cultui ueſtro.
† Quomodo ceciderunt fortes in prælio? 25
Ionathas in excelſis tuis occiſus eſt?
† Doleo ſuper te frater mi Ionatha de- 26
core nimis. & amabilis ſuper amorem
mulierum.

-1 MS. R. M.C.G.

- Sicut mater unicum amat filium ſuum.
ita ego te diligebam'.
† Quomodo ceciderunt robuſti, & pe- 27
rierunt arma bellica?

CAP. II.

IGitur poſt hæc conſuluit Dauid Domi- 1
num, dicens, Num aſcendam in unam
de ciuitatibus Iuda? Et ait Dominus ad
eum, Aſcende. Dixitq. Dauid, Quò aſcen-
dam? Et reſpondit ei, In Hebron. † Aſcen- 2
dit ergo Dauid, & duæ uxores eius, Achi-
noam Iezrahelitis, & Abigáil uxor Nabal
Carmeli: † ſed & uiros qui erant cum eo, 3
duxit Dauid ſingulos cû domo ſua: & man
ſerunt in oppidis Hebron. † ‖ Veneruntq. 4
uiri Iuda, & unxerunt ibi Dauid, ut regna-
ret ſuper domum Iuda. Et nunciatum eſt
Dauid, quod uiri Iabes- Galaad ſepeliſſent
Saul. † Miſit ergo Dauid nuncios ad uiros 5
Iabes-Galaad, dixitq. ad eos, Benedicti uos
Domino, qui feciſtis miſericordiam hanc
cum domino ueſtro Saul, & ſepeliſtis eum.
† Et nûc retribuet uobis quidem Dominus 6
miſericordiam & ueritatê: ſed & ego red-
dam gratiam, eo quòd feciſtis uerbû iſtud.
† Confortentur manus ueſtræ, & eſtote fi- 7
lij fortiſſimi: licet enim mortuus ſit do-
minus ueſter Saul, tamê me unxit domus
Iuda in regem ſibi. † Abner autê filius Ner 8
princeps exercitus Saul, tulit Iſ-boſeth fi-
lium Saul, & circumduxit eum per caſtra,
† regemq. conſtituit ſuper Galaad, & ſuper 9
"Geſſuri", & ſuper Iezrahel, & ſuper Ephrá-
im, & ſuper Ben-iamin, & ſuper Iſraël vni-
uerſum. † Quadraginta annorum erat 10
Iſ-boſeth filius Saul cum regnare cœpiſ-

1. Macc. 2 57. 1. Reg. 31 11.

" *Aſſuri* H C G.

ſet ſuper Iſraël, & duobus annis regnauit:
ſola autem domus Iuda ſequebatur Da-
11 uid. † Et fuit numerus dierum quos com-
moratus eſt Dauid, imperans in Hebron ſu
per domum Iuda, ſeptem annorum, &
12 ſex menſium. † Egreſſusq. eſt Abner filius
Ner, & pueri Iſ-boſeth filij Saul: de caſtris
13 in Gabaon. † Porro Ioab filius Saruiæ, &
pueri Dauid egreſſi ſunt, & occurrerunt
eis iuxta piſcinam Gabaon. Et cum in unû
côueniſſent, e regione ſederunt: hi in una
14 parte piſcinæ, & illi ex altera. † Dixitq. Ab-
ner ad Ioab, Surgant pueri, & ludant co-
15 ram nobis. Et reſpondit Ioab, Surgât. † Sur-
rexerunt ergo, & tranſierût numero duo-
decim de Ben-iamin, ex parte Iſ-boſeth fi-
lij Saul, & duodecim de pueris Dauid.
16 † Apprehenſoq. vnuſquiſque capite com-
paris ſui, defixit gladium in latus contra-
rij, & ceciderunt ſimul: uocatumq. eſt no-
men loci illius, Ager robuſtorum, in Ga-
17 baon. † Et ortû eſt bellum durum ſatis in
die illa: fugatusq. eſt Abner, & uiri Iſraël,
18 a pueris Dauid. † Erant autem ibi tres fi-
lij Saruiæ, Ioab & Abiſai, & Aſaël: porro
Aſaël curſor ueliciſſimus fuit, quaſi unus
19 de capreis quæ morantur in ſyluis. † Per-
ſequebatur autem Aſaël Abner, & non de-
clinauit ad dexteram neque ad ſiniſtram
20 omittens perſequi Abner. † Reſpexit ita-
que Abner poſt tergum ſuum, & ait, Tu ne
21 es Aſaël? Qui reſpondit, Ego ſum. † Dixitq.
ei Abner, Vade ad dextram, ſiue ad ſini-
ſtram, & apprehende unum de adoleſcen-
tibus, & tolle tibi ſpolia eius. Noluit au-
tem Aſaël omittere quin urgeret eum.
22 † Rurſumq. locutus eſt Abner ad Aſaël, re-
cede, & noli me ſequi, ne compellar con-
fodere te in terram, & leuare non potero
faciem meam ad Ioab fratrem tuum.
23 † Qui audire contempſit, & noluit decli-
nare: percuſſit ergo eum Abner auerſa ha-
ſta in inguine, & transfodit, & mortuus
eſt in eodem loco: omnesq. qui tranſibât
per locum illum in quo ceciderat Aſaël,
24 & mortuus erat, ſubſiſtebant. † Perſequen-
tibus autem Ioab & Abiſai fugientem Ab-
ner, ſol occubuit: & uenerunt uſque ad
Collem-aquæ ductus, qui eſt ex aduerſo
uallis, -& ' itineris deſerti in Gabaon.

- 7 MS. H.C.G.

25 † Congregatiq. ſunt filij Ben-iamin ad
Abner: & conglobati in unum cuneum,
ſteterunt in ſummitate tumuli unius.
26 † Et exclamauit Abner ad Ioab, & ait, Num
uſque ad internecionem tuus mucro de-
ſæuiet? an ignoras quod periculoſa ſit de-
ſperatio? uſquequo non dicis populo ut
27 omittat perſequi fratres ſuos? † & ait
Ioab, Viuit Dominus " ſi' locutus fuiſſes,
mane receſſiſſet populus perſequens fra-
28 trem ſuum. † Intonuit ergo Ioab buccina,
& ſtetit omnis exercitus, nec perſecuti
ſunt ultra Iſraël, neque inire certamen.
29 † Abner autem & uiri eius abierunt per
campeſtria, tota nocte illa: & tranſierunt
Iordanem, & luſtrata omni Beth-horon,
30 uenerunt ad Caſtra. † Porro Ioab reuer-
ſus, omiſſo Abner, congregauit omnem
populum: & defuerunt de pueris Dauid
decem & nouem uiri, excepto Aſaële.
31 † Serui autem Dauid percuſſerunt de Ben-
iamin, & de uiris qui erant cum Abner

" *niſi* H. C.G.

* viros i MS H.C. G. — trecentos ſexaginta, * qui & mortui ſunt.
† Tuleruntq. Aſael, & ſepelierunt eum 32
in ſepulchro patris ſui in Beth-léhem: &
ambulauerunt tota nocte Ioab, & uiri qui
erant cum eo; & in ipſo crepuſculo per-
uenerunt in Hebron.

CAP. III.

FActa eſt ergo longa concertatio inter 1
domum Dauid, & inter domum Sau-
lis: Dauid proficiſcens & ſemper ſeip-
ſo robuſtior, domus autem Saul decreſcẽs
1.Par.3.1 — quotidie. † ‖ Natiq. ſunt filij Dauid in 2
Hebron: fuitq. primogenitus eius Am-
non de Achinóam Iezrahelitide. † Et 3
poſt eum Cheleab de Abigáil uxore Na-
bal Carmeli: porro tertius Abſalon fi-
lius Maacha filiæ Tholmai regis Geſſur.
† Quartus autem Adonias, filius Haggith: 4
& quintus Saphathia, filius Abital. † Sex- 5
tus quoque Ieth-raam de Egla uxore Da-
uid. hi nati ſunt Dauid in Hebron. † Cum 6
ergo eſſet prœlium inter domum Saul &
domum Dauid, Abner filius Ner regebat
domum Saul. † Fuerat autem Sauli con- 7
cubina nomine Reſpha, filia Aia. * Dixitq.
Iſ-bôſeth ad Abner, Quare ingreſſus es ad
cõcubinam patris mei? † Qui iratus nimis 8
propter uerba Iſ-bôſeth, ait, Numquid
caput canis ego ſum aduerſum Iudam
hodie, qui fecerim miſericordiam ſuper
domum Saul patris tui, & ſuper fratres,
& proximos eius, & non tradidi te in ma-
nus Dauid, & tu requiſiſti in me quod ar-
gueres pro muliere hodie? † Hæc faciat 9
Deus Abner, & hæc addat ei, niſi quomo-
do iurauit Dominus Dauid, ſic faciam
cum eo, † ut transferatur regnum de do- 10
mo Saul, & eleuetur thronus Dauid ſuper
Iſrael, & ſuper Iudam, a Dan uſque Ber-ſa
bee. † Et non potuit reſpondere ei quic- 11
quam: quia metuebat illum. † Miſit er- 12
go Abner nuncios ad Dauid * pro ſe di-
centes, Cuius eſt terra? Et ut loqueren-
tur, Fac mecum amicitias, & erit ma-
nus mea tecum, & reducam ad te uni-
uerſum Iſrael. † Qui ait, Optime: ego fa- 13
ciam tecum amicitias: ſed unam rem pe-
to a te, dicens, Non uidebis faciem meam
antequam adduxeris Michol filiam Saul:
& ſic uenies, & uidebis me. † Miſit autem 14
Dauid nuncios ad Iſ-bôſeth filium Saul,
1.Reg.18.27. — dicens, Redde uxorem meam Michol ‖
quam deſpondi mihi centum præputijs
Philiſthiim. † Miſit ergo Iſ-bôſeth, & tu- 15
lit eam a uiro ſuo Phaltiel, filio Lais. † Se- 16
quebaturq. eam uir ſuus, plorans uſque
Bahurim: & dixit ad eum Abner, Va-
de, & reuertere. Qui reuerſus eſt. † Ser- 17
monem quoque intulit Abner ad ſenio-
res Iſrael, dicens, Tam heri quàm nudiuſ-
tertius quærebatis Dauid ut regnaret ſu-
per uos. † Nunc ergo facite: quoniam 18
Dominus locutus eſt ad Dauid, dicens, In
manu ſerui mei Dauid ſaluabo populum
meum Iſrael de manu Philiſthiim, & om-
nium inimicorum eius. † Locutus eſt au- 19
tem Abner etiam ad Ben-iamin. Et abijt
ut loqueretur ad Dauid in Hebron omnia
quæ placuerant Iſraeli & uniuerſo Ben-ia-
min, † Venitq. ad Dauid in Hebron cum 20
uiginti uiris: & fecit Dauid Abner & uiris
eius qui uenerant cum eo, conuiuium. † Et 21

* Ingreſſusq; eſt ad eá Abner MS. Gq. Verũ, A R. H C. G. non leguntur.

* in Hebron MS G. A' a R. H & C. non additur.

dixit Abner ad Dauid, Surgam, ut congre-
gem ad te dominum meum regem om-
nem Iſrael, & ineam tecum fœdus, & im-
peres omnibus, ſicut deſiderat anima tua.
22 † Cum ergo deduxiſſet Dauid Abner, &
ille iſſet in pace, ſtatim pueri Dauid, &
Ioab uenerunt, cæſis latronibus, cum præ-
da magna nimis; Abner autem non erat
cum Dauid in Hebron, quia iam dimi-
ſerat eum, & profectus fuerat in pace.
23 † ‖ Et Ioab & omnis exercitus qui erant — 3.Reg.2.5
cum eo, poſtea uenerant: nunciatum eſt
itaque Ioab a narrantibus, Venit Abner fi-
lius Ner ad regem, & dimiſit eum, &
24 abijt in pace. † Et ingreſſus eſt Ioab ad
regem, & ait, Quid feciſti? Ecce uenit
Abner ad te: quare dimiſiſti eum, &
25 abijt & receſſit? † ignoras Abner filium
Ner, quoniam ad hoc uenit · ad te · ut de- — ·6 MS.H. C.G.
ciperet te, & ſciret exitum tuum, & in-
troitum tuum, & noſſet omnia quæ agis?
26 † Egreſſus itaque Ioab a Dauid, miſit nun-
cios poſt Abner, & reduxit eum a Ciſterna
27 ·ſira, ignorante Dauid. † Cumq. rediiſ-
ſet Abner in Hebron, ſeorſum adduxit
eum Ioab ad medium portæ, ut loquere-
tur ei in dolo: & percuſſit illum ibi in in-
guine, & mortuus eſt in ultionem ſangui-
28 nis Aſael fratris eius. † Quod cum au-
diſſet Dauid rem iam geſtam, ait, Mun-
dus ego ſum, & regnum meum apud
Deum uſque in ſempiternum a ſanguine
29 Abner filij Ner, † & ueniat ſuper caput
Ioab, & ſuper omnem domum patris eius:
nec deficiat de domo Ioab fluxum ſemi-
nis ſuſtinens, & leproſus, & tenens fu-
ſum, & cadens gladio, & indigens pane.
30 † Igitur Ioab & Abiſai frater eius interfe-
cerunt Abner, eo quòd occidiſſet Aſael fra
31 trem eorum in Gabaon in prœlio. † Di-
xit autem Dauid ad Ioab, & ad omnem
populum qui erat cum eo, Scindite ueſti-
menta ueſtra, & accingimini ſaccis, &
plangite ante exequias Abner. porro rex
32 Dauid ſequebatur feretrum. † Cumq. ſe-
peliſſent Abner in Hebron, leuauit rex · — ·5 MS.H. C.G.
Dauid · uocem ſuam, & fleuit ſuper tumu-
lum Abner: fleuit autem & omnis popu-
33 lus. † Plangenſq. rex · & lugens · Abner, — ·4 MS. Hier. H. C.G.
ait, Nequaquam ut mori ſolent ignaui,
34 mortuus eſt Abner. † Manus tuæ ligatæ
non ſunt, & pedes tui non ſunt compedi-
bus aggrauati: ſed ſicut ſolent cadere co-
ram filijs iniquitatis, ſic corruiſti. Con-
geminanſq. omnis populus fleuit ſuper
35 eum. † Cumq. ueniſſet uniuerſa multi-
tudo cibum capere cum Dauid, clara ad-
huc die iurauit Dauid, dicens, Hæc faciat
mihi Deus, & hæc addat, ſi ante occa-
ſum ſolis guſtauero panem uel aliud quic-
36 quam. † Omniſq. populus audiuit, & pla-
cuerunt eis cuncta quæ fecit rex in con-
37 ſpectu totius populi. † & cognouit omne
uulgus, & uniuerſus Iſrael in die illa quo-
niam non actum fuiſſet a rege ut occide-
38 retur Abner filius Ner. † Dixit quoque
rex ad ſeruos ſuos, Num ignoratis quo-
niam princeps & maximus cecidit hodie
39 in Iſrael? † Ego autem adhuc delicatus,
& unctus rex: porro uiri iſti filij Saruiæ
duri ſunt mihi: retribuat Dominus facien-
ti malum iuxta malitiam ſuam.

CAP. IIII.

-7 MS. R. H.C. Additur autem 4 G.

A Vdiuit autem-If-bóseth' filius Saul 1
quod cecidisset Abner in Hebron:
& dissolutæ sunt manus eius, om-
nisq. Israël perturbatus est. ✝ Duo autem 2
uiri principes latronum erant filio Saul,
nomen uni Baana, & nomen alteri Re-
chab, filij Remmon Berothitæ de filiis Ben
-iamin: siquidem & Beroth reputata est
in Ben-iamin. ✝ & fugerunt Berothitæ in 3
Gethaim, fueruntq. ibi aduenæ usque ad
tempus illud. ✝ Erat autem Ionathæ filio 4
Saul filius debilis pedibus: quinquennis
enim fuit, quando uenit nuncius de Saul
& Ionatha ex Iezrahel. tollens itaque eū
nutrix sua, fugit: cumq. festinaret ut fuge-
ret, cecidit, & claudus effectus est: habuitq.
uocabulum Miphi-bóseth. ✝ Venientes igi- 5
tur filij Remmon Berothitæ, Rechab &
Baana, ingressi sunt feruente die domum
Is-bóseth: qui dormiebat super stratum
suum meridie. - Et ostiaria domus purgās
triticum, obdormiuit'. ✝ Ingressi sunt autē 6
domum-latenter 'assumentes spicas triti-
ci, & percusserunt eum in inguine, Rechab
& Baana frater eius, & fugerunt. ✝ Cum 7
autem ingressi fuissent domum, ille dor-
miebat super lectum suum in conclaui, &
percutientes interfecerunt eum: sublatoq.
capite eius, abierunt per uiam deserti to-
ta nocte, ✝ & attulerunt caput Is-bóseth 8
ad Dauid in Hebron: dixerūtq. ad regē, Ec
ce caput Is-bóseth filij Saul inimici tui,
qui quærebat animam tuam: & dedit Do-
minus domino meo regi ultionem hodie
de Saul, & de semine eius. ✝ Respondens 9
autem Dauid Rechab, & Baana fratri eius
filijs Remmon Berothitæ, dixit ad eos, Vi-
uit Dominus qui eruit animam meam de
omni angustia, ✝¶quoniam eum qui annū 10
ciauerat mihi, & dixerat, Mortuus est Saul:
qui putabat se prospera nunciare; tenui, &
occidi eum in Siceleg, cui oportebat mer-
cedem dare pro nuncio: ✝ Quanto magis 11
nunc cum homines impij interfecerunt
uirum innoxium in domo sua, super lectū
suum, non quæram sanguinem eius de ma
nu uestra, & auferam uos de terra? ✝ Præ- 12
cepit itaque Dauid pueris suis, & interfe-
cerunt eos: præcidentesq. manus & pedes
eorū, suspenderūt eos super piscinā in He-
bron: caput autē Is-bóseth tulerūt, & sepe-
lierunt in sepulchro Abner in Hebron.

1 MS. R H.C. -5 MS.

Sup. 1. 15

CAP. V.

E T uenerunt uniuersæ tribus Israël 1
ad Dauid in Hebron, dicentes, Ecce
nos os tuum, & caro tua sumus. ✝ Sed 2
& heri & nudiustertius cum esset Saul rex
super nos, tu eras educens & reducens If-
raël: dixit autem Dominus ad te, Tu pa-
sces populum meum Israël, & tu eris dux
super Israël. ✝ Venerunt quoque & senio- 3
res Israël ad regem in Hebron, & percussit
cum eis rex Dauid fœdus in Hebron corā
Domino: unxeruntq. Dauid in regem su-
per Israël. ✝ Filius triginta annorum erat 4
Dauid, cum regnare cœpisset, & ¶ quadra-
ginta annis regnauit. ✝ In Hebron regna- 5
uit super Iudam septem annis & sex men-
sibus: in Ierusalem autem regnauit tri-
ginta tribus annis super omnem Israël, &
Iudam. ✝ Et abijt rex, & omnes uiri qui 6
erant cum eo, in Ierusalem, ad Iebusæum
habitatorem terræ: dictumq. est Dauid ab
eis, Non ingredieris huc, nisi abstuleris cæ-
cos & claudos, dicentes, Non ingredietur
7 Dauid huc. ✝ Cœpit autem Dauid arcem
8 Sion, hæc est ciuitas Dauid. ✝ Proposuerat
enim Dauid in die illa præmium, qui per-
cussisset Iebusæum, & tetigisset domatum
fistulas, & - abstulisset ' cæcos & claudos
odientes animam Dauid. idcirco dicitur
in prouerbio, Cæcus & claudus non intra-
9 bunt in templum. ✝ Habitauit autem Da-
uid in arce, * & uocauit eam, Ciuitatem
Dauid: & ædificauit per gyrum a Mello &
10 intrinsecus. ✝ Et ingrediebatur proficiens
atque succrescens, & Dominus Deus exer-
11 cituum erat cum eo. ✝¶Misit quoq; Hiram
rex Tyri nuncios ad Dauid, & ligna cedri-
na, & artifices lignorum, artificesq. lapidū
ad parietes: & ædificauerunt domum Da-
12 uid. ✝ Et cognouit Dauid quoniam con-
firmasset eum Dominus regem super If-
raël, & quoniam exaltasset regnum eius su
13 per populum suum Israël. ✝ ¶ Accepit er-
go Dauid adhuc concubinas & uxores de
Ierusalem, postquam uenerat de Hebron:
14 natiq. sunt Dauid & alij filij & filiæ: ✝ &
hæc nomina eorum qui nati sunt ei in Ie-
rusalem, Samua, & Sobab & Nathan & Sa
15 lomon, ✝ & Iebahar & Elisúa & Nepheg.
16 ✝ & Iaphia & Elisama, & Elioda, & Eli-
17 phálet. ✝ ¶ Audierunt ergo Philisthiim
quod unxissent Dauid in regem super If-
raël: & ascenderunt uniuersi ut quærerēt
Dauid: quod cum audisset Dauid, descē-
18 dit in præsidium. ✝ Philisthijm autem ue-
19 nientes diffusi sunt in Valle-raphaim. ✝&
consuluit Dauid Dominum, dicens, Si ascē-
dam ad Philisthiim? & si dabis eos in ma-
nu mea? Et dixit Dominus ad Dauid, Ascē
de, quia tradens dabo Philisthiim in manu
20 tua. ✝ ¶ Venit ergo Dauid in Baal-Phara-
sim, & percussit eos ibi, & dixit, Diuisit Do-
minus inimicos meos coram me, sicut
diuiduntur aquæ. Propterea uocatum
est nomen loci illius Baal- Pharasim.
21 ✝ Et reliquerunt ibi sculptilia sua: quæ
22 tulit Dauid, & uiri eius. ✝ Et addide-
runt adhuc Philisthiim ut ascenderent,
23 & diffusi sunt in Valle-raphaim. ✝ Con-
suluit autem Dauid Dominum,- Si ascen-
dam contra Philisthæos, & tradas eos in
manus meas'? Qui respondit, Non ascen-
das -contra eos', sed gyra post tergum
eorum, & uenies ad eos ex aduerso pyro-
24 rum. ✝ Et cum audieris sonitum gradien-
tis in cacumine pyrorum, tunc inibis præ-
lium: quia tunc egredietur Dominus an-
te faciem tuam, ut percutiat castra Phili-
25 sthijm. ✝ Fecit itaque Dauid sicut præce-
perat ei Dominus, & percussit Philisthiim
de Gabaa, usque dum uenias Gezer.

1. Par. 11. 1. Ps. 77. 71.

3. Reg. 2. 12.

-2 MS. R. G.

* Sion MS 7.

1. Par. 14. 1.

1. Par. 3. 5

1. Par. 14. 8. 11. 16.

Isai. 28. 21.

-7 MS. R. Hier. H C G. Agnoscitur autem a G 7. 7 MS. Hier. H C. in occursum eorū 6.

CAP. VI.

1 C Ongregauit autem rursum Dauid
omnes electos ex Israël, triginta
2 millia. ✝ Surrexitq. Dauid, & abijt,
& uniuersus populus qui erat cum eo de
uiris Iuda, ut adducerent arcam Dei, su-
per quam inuocatum est nomen Domi-
ni exercituum, sedentis in cherubim su-
4 per eam. ✝ Et imposuerunt arcam Dei
super plaustrum nouum: tuleruntq.

1. Par. 13. 5.

eam de domo Abinadab, qui 'erat in Ga-
baa: Oza autem, & Ahio filij Abinadab,
1. Reg. 7. 2
minabant plauſtrum nouum. ¶ ‖ Cumq. 4
tuliſſent eam de domo Abinadab qui erat
in Gabaa, cuſtodiens arcam Dei Ahio pręcedebat arcam. ¶ Dauid autem, & omnis 5
Iſraël laudebant coram Domino in omnibus lignis fabrefactis, & citharis, & lyris, & tympanis, & ſiſtris, & cymbalis.
1. Par. 15. 13.
¶ ‖ Poſtquam autem venerunt ad Arcam 6
" Nachor, ' extendit Oza manum ad Ar-
" Nacho 11 Ms. H. C. G. Textus autẽ. G. q. conſentit.
cam Dei, & tenuit eam: quoniam calcitrabant boues, - & declinauerunt eam. '
¶ Iratusq. eſt indignatione Dominus con- 7
tra Ozam, & percuſſit eum ſuper temeritate: qui mortuus eſt ibi iuxta arcam Dei.
¶ Contriſtatus eſt autem Dauid, eo quòd 8
- 2 Ms. R.
percuſſiſſet Dominus Ozam, & vocatum
eſt nomen loci illius, Percuſſio- Ozæ: vſque in diem hanc. ¶ Et extimuit Dauid 9
Dominum in die illa, dicens, Quomodo
ingredietur ad me arca Domini? ¶ Et noluit diuertere ad ſe arcam Domini in ciui- 10
tatem Dauid: ſed diuertit eam in domum
Obed-edom Gethæi. ¶ Et habitauit arca 11
Domini in domo Obed-edom Gethæi tribus menſibus: & benedixit Dominus O-
bed-edom, & omnem domum eius.
1 Par. 15. 25.
¶ Nunciatumq. eſt regi Dauid quod bene- 12
dixiſſet Dominus Obed-edom, & omnia
- 10 Ms. R. H. C. G.
eius propter arcam Dei. - Dixitq. Dauid,
Ibo, & reducam arcam cum benedictio-
- 10 Ms. R. H. C.
ne in domum meam. ' Abiit ergo Dauid,
- 9 Ms. R. H. C.
& adduxit arcam Dei de domo Obed-e-
dom in ciuitatem Dauid cum gaudio: -
& erât cum Dauid ſeptem chori, & victima vituli'. ¶ Cumq. tranſcendiſſent, qui 13
portabant arcam Domini ſex paſſus, immolabat bouem -& ouem', & arietem, &
- 9 Ms. R. H. C.
Dauid - percutiebat in organis armigatis,
¶. &' ſaltabat totis viribus ante Domi- 14
num: porro Dauid erât accinctus ephod
lineo. ¶ Et Dauid, & omnis domus Iſraël 15
ducebant arcam teſtamenti Domini, in
iubilo, & in clangore buccinæ. ¶ Cumq. 16
intraſſet arca Domini in ciuitatem Da-
uid. Michol filia Saul proſpiciens per feneſtram, vidit regem Dauid ſubſilientem, atque ſaltantem coram Domino:
1. Par. 16. 1.
& deſpexit eum in corde ſuo. ¶ Et intro- 17
duxerunt arcam Domini, & impoſuerunt
eam in loco ſuo in medio tabernaculi,
quod tetenderat ei Dauid; & obtulit Da-
uid holocauſta, & pacifica coram Domino. ¶ Cumq. compleſſet offerens " holo- 18
" holocauſtũ 3 Ms. H. C. Conformiter autẽ Textus, legit cum G. R.
cauſta, ' & pacifica, benedixit populo in
nomine Domini exercituum. ¶ Et parti- 19
tus eſt uniuerſæ multitudini Iſraël tam
viro quàm mulieri ſingulis collyridam pa
nis unam, & aſſaturam bubalæ carnis u-
nam, & ſimilam frixam oleo: & abiit
omnis populus, unuſquiſque in domum
ſuam. ¶ Reuerſusq. eſt Dauid, ut benedi- 20
- 7 Ms. R. H. C. Nec contradicũt his codices Græci: ſolummodo enim Iudam, non auferunt
ceret domui ſuæ: & egreſſa Michol filia
Saul in occurſum Dauid, ait, Quàm glorioſus fuit hodie rex Iſraël diſcooperiens
ſe ante ancillas ſeruorum ſuorum, & nudatus eſt, quaſi ſi nudetur unus de ſcurris. ¶ Dixitq. Dauid ad Michol, - Viuit 21
Dominus, quia Iudam, ' ante Dominum
qui elegit me potius, quàm patrem tuum,
& quàm omnem domum eius, & præce-

cepit mihi, ut eſſem dux ſuper populum
22 Domini in Iſraël, & Iudam, ¶ & vilior
fiam plus quàm factus ſum: & ero humilis in oculis meis: & cum ancillis, de
quibus locuta es, glorioſior apparebo.
23 ¶ Igitur Michol filiæ Saul non eſt natus filius uſque in diem mortis ſuæ.

CAP. VII.

1 FActum eſt autem cum ſediſſet rex in
domo ſua, & Dominus dediſſet ei requiem undique ab uniuerſis inimicis
2 ſuis, ¶ dixit ad Nathan prophetam, Videſne quod ego habitem in domo cedrina, & 1. Par. 17. 2.
arca Dei poſita ſit in medio pellium?
3 ¶ Dixitq. Nathan ad regem, Omne quod
eſt in corde tuo, uade fac: quia Dominus
tecum eſt. ¶ Factum eſt autem in illa no-
4 cte: & ecce ſermo Domini ad Nathan, di-
5 cens: Vade, & loquere ad ſeruum meum
Dauid, Hæc dicit Dominus, Nunquid tu
ædificabis mihi domum ad habitandum?
6 ¶ Neque enim habitaui in domo ex die illa, qua eduxi filios Iſraël de Terra - Ægypti, vſque in diem hanc: ſed ambulabam
7 in tabernaculo, & in tentorio. ¶ Per cuncta loca quæ tranſiui cum omnibus filiis
Iſraël, nunquid loquens locutus ſum ad
vnam de tribubus Iſraël, cui præcepi, ut
paſceret populum meum Iſraël, dicens,
Quare non ędificaſtis mihi domum cedri-
8 nam? ¶ Et nunc hęc dices ſeruo meo Da-
uid, Hæc dicit Dominus exercituum, ‖ 1. Reg. 16. 12.
Ego tuli te de paſcuis ſequentem greges,
ut eſſes dux ſuper populum meum Iſraël: Pſ. 77. 70.
9 ¶ & fui tecum in omnibus vbicunque ambulaſti, & interfeci uniuerſos inimicos
tuos a facie tua: Feciq. tibi nomen grande, iuxta nomen magnorum qui ſunt in
10 terra. ¶ Et ponam locum populo meo Iſ- 2. Par. 33. 4. 7.
raël, & plantabo eum, & ‖ habitabit ſub' " habitabo cum o.
eo, & non turbabitur amplius: nec addent filij iniquitatis, ut affligant eum ſi-
11 cut prius, ¶ ex die qua conſtitui iudices ſuper populum meum Iſraël: & requiem
dabo tibi ab omnibus inimicis tuis. prædicitq. tibi Dominus, quod domum faciat
12 tibi Dominus. ¶ ‖ Cumq. completi fuerint dies tui, & dormieris cum patribus 3. Reg. 8. 12.
tuis, ſuſcitabo ſemen tuum poſt te, quod
egredietur de utero tuo, & firmabo re-
13 gnum eius. ¶ ‖ ipſe ędificabit domum nomini meo, & ſtabiliam thronum regni 3. Reg. 5. 3. 1. Par. 22. 10.
14 eius uſque in ſempiternum. ¶ ‖ Ego ero
ei in patrem, & ipſe erit mihi in filium: Heb. 1. 5.
qui ſi inique aliquid geſſerit, arguam eum Pſ. 88. 31.
in uirga uirorum, & in plagis filiorum
hominum, miſericordiam autem meam
non auferam ab eo, ſicut abſtuli a Saul,
15 quem amoui a facie " mea'. ¶ Et fidelis erit " ma 5 Ms. R. H. C. G.
domus tua, & regnum tuum vſque in
æternum ante faciem tuam, & thronus
16 tuus erit firmus iugiter. ¶ Secundum omnia uerba hæc, & iuxta uniuerſam uiſionem iſtam, ſic locutus eſt Nathan ad Da-
17 uid. ¶ Ingreſſus eſt autem rex Dauid, &
ſedit coram Domino, & dixit, Quis ego
ſum Domine Deus, & quæ domus mea,
18 quia adduxiſti me hucuſque? ¶ Sed & hoc
parum viſum eſt in conſpectu tuo Domine Deus, niſi loquereris etiam de domo
ſerui tui in longinquum: iſta eſt enim lex
19 Adam Domine Deus. ¶ Quid ergo adde-

re

te poterit adhuc Dauid, vt loquatur ad te?
tu enim scis seruum tuum Domine Deus.
Propter verbum tuum, & secundum cor 21
tuum fecisti omnia magnalia hæc, ita ut
notum faceres seruo tuo. Idcirco ma- 22
gnificatus es Domine Deus, quia non est
similis tui, neque est Deus extra te, in om-
nibus quæ audiuimus auribus nostris.
Quæ est autem, ut populus tuus Israel, 23
gens in terra, propter quam iuit Deus, ut
redimeret eam sibi in populum, & pone-
ret sibi nomen, faceretq. eis magnalia, &
horribilia super terram, a facie populi tui
quem redemisti tibi ex Aegypto, " gen-
tem, & deum 'eius. Firmasti enim ti- 24
bi populum tuum Israel in populum sem
piternum: Et tu Domine Deus factus es
eis in Deum. Nunc ergo Domine Deus 25
verbum quod locutus es super seruum
tuum, & super domum eius, suscita in
26 sempiternum: & fac sicut locutus es, ut
magnificetur nomen tuum vsque in sem-
piternum, atque dicatur, Dominus exer-
cituum, Deus super Israel. Et domus serui
27 tui Dauid erit stabilita corã Domino, quia
tu Domine exercituum Deus Israel reue-
lasti aurem serui tui, dicens, Domum ędifi-
cabo tibi: propterea inuenit seruus tuus
28 cor suum, vt oraret te oratione hac. Nunc
ergo Domine Deus, tu es Deus, & verba
tua erunt uera: locutus es enim ad ser-
29 uum tuum bona hæc. Incipe ergo, & be-
nedic domui serui tui, ut sit in sempiter-
num coram te: quia tu Domine Deus lo-
cutus es, * benedictione tua benedicetur
domus serui tui in sempiternum.

"gentibus & deis 2 MS. "gente & deo 5 MS.

*& 6 MS. H.C.G.

CAP. VIII.

FActum est autem post hæc percussit 1
Dauid Philisthijm, & humiliauit
eos, & tulit Dauid Frenum-tributi
de manu Philisthijm. Et percussit Moab, 2
& mensus est eos funiculo, coæquans
terræ: mensus est autem duos funiculos
vnum ad occidendum, & vnum ad ui-
uificandum: factusq. est Moab Dauid
seruiens sub tributo. Et percussit Da- 3
uid Adar-ézer filium Rohob regem Soba,
quando profectus est vt dominaretur su-
per flumen Euphraten, Et captis Dauid 4
ex parte eius mille septingentis equitibus,
& viginti millibus peditum, subneruauit
omnes iugales curruum: dereliquit au-
tem ex eis centum currus. Venit quo- 5
que Syria Damasci, vt præsidium ferret
Adar-ézer regi Soba: & percussit Dauid
de Syria uiginti duo millia virorum. Et 6
posuit Dauid præsidium in Syria Dama-
sci, factaq. est Syria Dauid seruiens sub
tributo: seruauitq. Dominus Dauid in
omnibus ad quæcunque profectus est. Et 7
tulit Dauid arma aurea, quæ habebant
serui Adar-ézer, & detulit ea in Ierusa
8 lem. Et de Bete, & de Beroth ciuitati-
bus Adar-ézer tulit rex Dauid æs mul-
tum nimis, - de quo fecit Salomon omnia va-
sa ærea in templo: & mare æneum, & co-
9 lumnas, & altare'. Audiuit autem Thou
rex Emath, quod percussisset Dauid om-
10 ne robur Adar-ézer, & misit Thou Io-
am filium suum ad regem Dauid, vt salu-
taret eum congratulans, & gratias ageret:
eo quòd expugnasset Adar-ézer, & percus-
sisset eum. Hostis quippe erat Thou A-
dar-ézer, & in manu eius erant vasa au-
11 rea, & vasa argentea, & uasa ærea: quæ
& ipsa sanctificauit rex Dauid Domino
cum argento & auro, quæ sanctificauerat
12 de vniuersis gentibus quas subiegerat de
Syria, & Moab, & filijs Ammon, & Phili-
sthijm, & Amalec, & de manubijs Adar
13 -ézer filij Rohob regis Soba. Fecit quo-
que sibi Dauid nomen cum reuerteretur
capta Syria in Valle-salinarum, cæsis "de-
cem & octo 'millibus: - & in Gebelem ad
14 viginti tria millia': & posuit in Idumæa
custodes, statuitq. præsidium: & facta

1.Pa.18. 2.

- 10 MS. R. H. C. G. At in G. ita legimus: Ex eo fecit Salomon mare æneum & columnas, & labra, & omnia uasa. Verum, uidetur hic uersus ex l.2. Par. c. 18. huc translatus. " duodecim O. - 6 MS. R. H.C.G.

est vniuersa Idumæa seruiens Dauid. &
seruauit Dominus Dauid in omnibus ad
quæcunque profectus est. ✝ Et regnauit 15
Dauid super omnem Israël: faciebat quo-
que Dauid iudicium, & iustitiam omni
populo suo. ✝ Ioab autem filius Saruiæ 16
erat super exercitum: porro Iosaphat fi-
lius Ahilud erat a commentariis: ✝ & Sa- 17
doc filius Achitob, & Achimélech filius
Abiathar, erant sacerdotes: & Saraias,
scriba: Banaias autem filius Ioiadæ su-
per cerethi, & phelethi: filij autem Da-
uid, sacerdotes erant.

CAP. IX.

ET dixit Dauid, Putasne est aliquis 1
qui remanserit de domo Saul, vt fa-
ciam cum eo misericordiam pro-
pter Ionathan? ✝ Erat autem de domo 2
Saul, seruus, nomine Siba: quem cum
vocasset rex ad se, dixit ei, Tu ne es Si-
ba? Et ille respondit, Ego sum seruus
tuus. ✝ Et ait rex, Nunquid superest 3
aliquis de domo Saul, vt faciam cum
eo misericordiam Dei? Dixitq. Siba re-
gi, Superest filius Ionathæ, debilis pe-
dibus. ✝ Vbi, inquit, est? Et Siba ad re- 4
gem, Ecce, ait, in domo est Machir fi-
lij Ammiel in Lo-dabar. ✝ Misit ergo rex 5
Dauid, & tulit eum de domo Machir
filij Ammiel de Lo-dabar. ✝ Cum au- 6
tem uenisset Miphi-bóseth filius Ionathæ
filij Saul ad Dauid, corruit in faciem
suam, & adorauit. Dixitq. Dauid, Mi-
phi-bóseth? qui respondit, Adsum ser-
uus tuus. ✝ Et ait ei Dauid, Ne timeas, 7
quia faciens faciam in te misericordiam
propter Ionathan patrem tuum, & re-
stituam tibi omnes agros Saul patris tui,
& tu comedes panem in mensa mea sem-
per. ✝ Qui adorans eum, dixit, Quis e- 8
go sum seruus tuus, quoniam respexi-
sti super canem mortuum similem mei?
✝ Vocauit itaque rex Sibam puerum Saul, 9
& dixit ei', Omnia quæcunque fuerunt
Saul, & uniuersam domum eius, dedi
filio domini tui. ✝ Operare igitur ei ter- 10
ram tu, & filij tui, & serui tui: & infe-
res filio domini tui cibos, ut alatur: Mi-
phi-bóseth autem filius domini tui co-
medet semper panem super mensam
meam. Erant autem Sibæ quindecim
filij, & viginti serui. ✝ Dixitq. Siba ad 11
regem, Sicut iussisti domine mi rex ser-
uo tuo, sic faciet seruus tuus: & Mi-
phi-bóseth comedet super mensam \\
meam', quasi unus de filiis regis. ✝ Ha- 12
bebat autem Miphi-bóseth filium par-
uulum nomine Micha: omnis uero co-
gnatio domus Sibæ seruiebat Miphi-bó-
seth. ✝ Porro Miphi-bóseth habitabat in 13
Ierusalem: quia de mensa regis iugiter ve-
scebatur: & erat claudus utroque pede.

[margin: ...uam 10 ...s. Suf- ...cetur ...te Tex- ...R. N' ...que C. ...egis G.]

CAP. X.

FActum est autem post hæc, ut mo- 1
reretur rex filiorum Ammon, & re-
gnauit Hanon filius eius pro eo.
✝ ‖ Dixitq. Dauid, Faciam misericor- 2
diam cum Hanon filio Naas, sicut fecit
pater eius mecum misericordiam. Mi-
sit ergo Dauid, consolans eum per ser-
uos suos super patris interitu. Cum
autem uenissent serui Dauid, in ter-

[margin: ‖ ...Par. 19]

3 ram filiorum Ammon, ✝ dixerunt prin-
cipes filiorum Ammon ad Hanon do-
minum suum, Putas quod propter ho-
norem patris tui miserit Dauid ad te
consolatores, & non ideo ut * inuesti- [* te O.]
garet, & exploraret ciuitatem, & euer-
teret eam, misit Dauid seruos suos ad
4 te? ✝ Tulit itaque Hanon seruos Da-
uid, rasitq. dimidiam partem barbæ eo-
rum, & præscidit uestes eorum medias
5 vsque ad nates, & dimisit eos. ✝ Quod
cum nunciatum esset Dauid, misit in
occursum eorum: erant enim viri con-
fusi turpiter valde, & mandauit eis Da-
uid, Manete in Iericho, donec crescat
6 barba uestra', & tunc reuertimini. ✝ Vi-
dentes autem filij Ammon, quod iniu-
riam fecissent Dauid, miserunt, & con-
duxerunt mercede Syrum Rohob, & Sy-
rum Soba, viginti millia peditum, & a
rege Maacha mille uiros, & ab Is-tob \\ [\\ decem O]
7 duodecim' millia uirorum. ✝ Quod cum
audisset Dauid, misit Ioab, & omnem
8 exercitum bellatorum. ✝ Egressi sunt
ergo filij Ammon, & direxerunt aciem
ante ipsum introitum portæ: Syrus au-
tem Soba, & Rohob, & Is-tob, &
9 Maacha seorsum erant in campo. ✝ Vi-
dens igitur Ioab quod præparatum es-
set aduersum se prœlium, & ex aduer-
so & post tergum, elegit * ex omnibus [* sibi MS. q. R.]
electis Israël, & instruxit aciem contra
10 Syrum: ✝ reliquam autem partem po-
puli tradidit Abisai fratri suo, qui di-
rexit aciem aduersus filios Ammon.
11 ✝ Et ait Ioab, Si præualuerint aduersum
me Syri, eris mihi in adiutorium: si au-
tem filij Ammon præualuerint aduer-
12 sum te, auxiliabor tibi. ✝ Esto uir for-
tis, & pugnemus pro populo nostro, &
ciuitate Dei nostri: Dominus autem fa-
ciet quod bonum est in conspectu suo.
13 ✝ Iniit itaque Ioab, & populus qui erat
cum eo, certamen contra Syros: qui sta-
14 tim fugerunt a facie eius. ✝ Filij autem
Ammon uidentes, quia fugissent Syri, fu-
gerunt, & ipsi a facie Abisai, & ingressi
sunt ciuitatem: reuersusq. est Ioab a fi-
15 lijs Ammon, & venit Ierusalem. ✝ \\ Vi- [\\ Videntes igitur Syri quoniã corruissent 7 MS. R.H. C.G.]
dentes igitur filij Ammon quoniam Sy-
rus expauit, & quoniam corruissent' co-
ram Israël, congregati sunt pariter.
16 ✝ Misitq. Adar-ézer, & eduxit Syros, qui
erant trans fluuium, & adduxit eorum
exercitum: Sobach autem magister mi-
litiæ Adar-ézer, erat princeps eorum.
17 ✝ Quod cum nunciatum esset Dauid,
contraxit omnem Israëlem, & transiuit
Iordanem, uenitq. in Helam: & dire-
xerunt aciem Syri ex aduerso Dauid, &
18 pugnauerunt contra eum. ✝ Fugeruntq.
Syri a facie Israël, & occidit Dauid de
Syris septingentos currus, & quadragin-
ta millia equitum: & Sobach principem
militiæ percussit; qui statim mortuus
19 est. ✝ Videntes autem uniuersi reges qui [-6 MS. R.H. C.G.]
erant in præsidio Adar-ézer, se uictos
esse ab Israël, - expauerunt, & fuge-
runt quinquaginta, & octo millia co-
ram Israël. Et' fecerunt pacem cum Is- [* vltra 1 MS. R. C.G.]
raël: & seruierunt eis, timueruntq. Syri
auxilium præbere * filiis Ammon.

CAP.

CAP. XI.

1.Par.20.1. FActum est autem, uertente anno, eo 1
tempore quo solent reges ad bella pro-
cedere, misit Dauid Ioab, & seruos
suos cum eo, & uniuersum Israel, & uasta-
uerunt filios Ammon, & obsederunt Rab-
ba: Dauid autem remansit in Ierusalem.
* quadam die n 8 9. R. ✝ Dum hæc agerentur: accidit * ut surge- 2
ret Dauid de strato suo post meridiem, &
deambularet in solario domus regiæ: ui-
ditq. mulierem se lauantem, ex aduerso,
super solarium suum: erat autem mulier
pulchra ualde. ✝ Misit ergo rex, & requisiuit 3
quæ esset mulier. Nũciatumq́ est ei quod
ipsa esset Beth-sabee fili[a] Eliam, uxor Vriç
Hethæi. ✝ Missis itaque Dauid nuncijs tu- 4
lit eam. quæ cum ingressa esset ad illum,
Leuit.15.18. dormiuit cum ea: ‖ statimq. sanctificata
est ab immunditia sua: ✝ & reuersa est in 5
domum suam concepto fœtu. Mittensq.
nunciauit Dauid, & ait, Concepi. ✝ Misit 6
autem Dauid ad Ioab, dicens, Mitte ad me
Vriam Hethæum. ✝ Misitq. Ioab Vriam 7
ad Dauid. Et Venit Vrias ad Dauid. Quæsi-
uitq. Dauid quàm recte ageret Ioab, & po
pulus, & quomodo administraretur bellũ.
✝ & dixit Dauid ad Vriam, Vade in domum 8
tuam, & laua pedes tuos. Et egressus est
Vrias de domo regis, secutusq. est eum ci-
bus regius. ✝ Dormiuit autem Vrias ante 9
portam domus regiæ, cum alijs seruis do-
mini sui, & non descendit ad domum suã.
✝ Nunciatumq. est Dauid a dicentibus, Nõ 10
iuit Vrias in domum suam. Et ait Dauid ad
Vriam, Numquid non de uia uenisti? qua-
re non descendisti in domum tuam? ✝ Et 11
-6 MS H. G. ait Vrias ad Dauid, Arca ᵇ Dei & Israel,
& Iuda habitant in papilionibus, & domi-
ᵇD. min. C. nus meus Ioab, & serui domini mei super
faciem terræ manent: & ego ingrediar do-
mum meam, ut comedam & bibam, &
dormiam cum uxore mea? per salutem
animæ tuæ non faciam rem hanc. ✝ Ait 12.
ergo Dauid ad Vriam, Mane hîc etiam ho-
die, & cras dimittam te. Mansit * Vrias in
13 Ieru[sa]lem in die illa & altera; ✝ & uoca-
uit eum Dauid ut comederet coram se &
biberet, & inebriauit eum: qui egressus ve-
spere, dormiuit in strato suo cum seruis do
mini sui, & in domum suam non descen-
14 dit. ✝ Factum est ergo mane, & scripsit Da
15 uid epistolam ad Ioab: ✝ misitq. per ma-
num Vriç, scribens in epistola, Ponite Vriã
ex aduerso belli, ubi fortissimum est prœ-
lium: & derelinquite eum, ut percussus in-
16 tereat. ✝ Igitur cum Ioab obsideret urbem,
posuit Vriam in loco ubi sciebat uiros esse
17 fortissimos. ✝ Egressiq́ uiri de ciuitate, bel
labant aduersum Ioab: & ceciderunt de po
pulo seruorum Dauid, & mortuus est etiã
18 Vrias Hethæus. ✝ Misit itaque Ioab, & nun
19 ciauit Dauid omnia uerba prœlij: ✝ præce-
pitq. nuncio, dicẽs, Cum compleueris uni-
20 uersos sermones belli ad regem, ✝ si eum
uideris indignari, & dixerit, Quare accessi-
stis ad murum, ut prœliaremini? an igno-
rabatis quod multa désuper ex muro tela
21 mittantur? ✝ ‖ Quis percussit Abi-mélech
filium ᵇ Ierobaal? nonne mulier misit su-
per eum fragmen molæ de muro, & inter-
fecit eum in Thebes? quare iuxta murum
accessistis? dices, Etiam seruus tuus Vrias
22 Heth[æ]us occubuit. ✝ Abijt ergo nuncius,
& uenit, & narrauit Dauid omnia quæ ei
23 præceperat Ioab. ✝ Et dixit nuncius ad Da-
uid, Præualuerunt aduersum nos uiri, &
egressi sunt ad nos in [a]grum: nos autem
facto impetu persecuti eos sumus u[s]que
24 ad portam ciuitatis ✝ Et direxerunt iacu
la sagittarij ad seruos tuos ex muro désu-
per, mortuiq. sunt de seruis regis, quin etiã
25 seruus tuus Vrias Hethçus mortuus est. ✝ Et
dixit Dauid ad nuncium, H[æ]c dices Ioab,
Non te frangat ista res: uarius enim euen-
tus est belli, & nunc hunc, & nunc illum
consumit gladius: conforta bellatores
tuos

tuos aduersus urbem, ut destruas eam, &
& exhortare eos. ♦ Audiuit autem uxor 26
Vriæ, quod mortuus esset Vrias vir suus,
& planxit eum. ♦ Transactoq. luctu mi- 27
sit Dauid, & introduxit eam in domum
suam, & facta est ei uxor, peperitq. ei fi-
lium: & displicuit verbum hoc quod fe-
cerat Dauid, coram Domino.

CAP. XII.

MIsit ergo Dominus Nathan ad Da- 1
uid: qui cum venisset ad eum, dixit
ei, *Duo viri erant in ciuitate vna,
vnus diues, & alter pauper. ♦ Diues habe- 2
bat oues, & boues plurimos valde. ♦ Pau- 3
per autem nihil habebat omnino, præter
ouem vnam paruulam quam emerat, &
nutrierat, & quæ creuerat apud eum cum
filiis eius simul, de pane illius comedens, &
de calice eius bibens, & in sinu illius dor-
miens: eratq. illi sicut filia. ♦ Cum autem 4
peregrinus quidam uenisset ad diuitem,
parcens ille sumere de ouibus, & de bobus
suis, ut exhiberet conuiuium peregrino il-
li qui venerat ad se, tulit ouem uiri paupe
ris, & præparauit cibos homini, qui vene-
rat ad se. ♦ Iratus autem indignatione Da- 5
uid aduersus hominem illum nimis, dixit
ad Nathan, Viuit Dominus, quoniam filius
mortis est vir qui fecit hoc. ♦ Ouē reddet ‖ 6
in quadruplum, eo quòd fecerit uerbum
istud, & non pepercerit. ♦ Dixit autem Na- 7
thā ad Dauid, Tu es ille vir. * Hæc dicit Do-
minus Deus Israël, Ego vnxi te in regem
super Israel, & ego erui te de manu Saul,
♦ & dedi tibi domum domini tui, & uxores 8
domini tui in sinu tuo, dediq. tibi domum
Israel & Iuda: & si parua sunt ista, adiiciā
tibi multo maiora. ♦ Quare ergo contem 9
psisti verbum Domini, ut faceres malum
in conspectu meo? Vriam Hethæum per-
cussisti gladio, & uxorem illius accepisti in
uxorem tibi, & interfecisti eum gladio fi-
liorum Ammon. ♦ Quam ob rem non rece 10
det gladius de domo tua usque in sempi-
ternum, eo quòd despexeris me, & tuleris
uxores Vriæ Hethei, ut esset uxor tua. ♦ Ita- 11
que hæc dicit Dominus, Ecce, ego suscita
bo super te malum de domo tua, & tollam
vxorē tuas in oculis tuis, ‖ & dabo proxi-
mo tuo, & dormiet cum vxoribus tuis in
oculis Solis huius. ♦ Tu enim fecisti abs- 12
condite: ego autem faciam verbum istud
in conspectu omnis Israel, & in conspe-
ctu Solis. * ♦ Et dixit Dauid ad Nathan, 13
‖ Peccaui Domino. Dixitq. Nathan ad
Dauid, Dominus quoque transtulit pec-
catum tuum: non morieris. ♦ Veruminta- 14
men, quoniam blasphemare fecisti inimi-
cos * Domini, propter verbum hoc: filius
qui natus est tibi, morte morietur. ♦ Et 15
reuersus est Nathan in domum suam. Per-
cussit quoque Dominus paruulum quem
pepererat vxor Vriæ Dauid, & despera-
tus est. ♦ Deprecatusq. est Dauid Dominum 16
pro paruulo: & ieiunauit Dauid ieiunio, &
ingressus seorsum, iacuit super terram.
♦ Venerunt autem seniores domus eius, 17
cogentes eum vt surgeret de terra: qui no
luit, nec comēdit cum eis cibum. ♦ Accidit 18
autem die septima vt moreretur infans:
timueruntq. serui Dauid nunciare ei quod
mortuus esset paruulus. dixerunt enim.

* Respon. de mihi iudicium MS G. At a R. H C. & G. q. ut hæc ista non leguntur.

Exo.22.1

*qui fecisti hanc rem MS. G. At a R. H. & C. non adducuntur

Infr.26. 22.

* huius MS. G

Eccl.47. 13.

* nomen MS. q.

Ecce cum paruulus adhuc viueret, loque-
bamur ad eum, & non audiebat vocem
nostram: quanto magis si dixerimus, Mor-
19 tuus est puer, se affliget? ♦ Cum ergo Da-
uid * audisset seruos suos mussitantes, in-
tellexit quod mortuus esset infantulus: di-
xitq. ad seruos suos, Nū mortuus est puer?
20 Qui responderunt ei, Mortuus est. ♦ Surre-
xit ergo Dauid de terra, & lotus vnctusq.
est: cumq. mutasset * vestem, ingressus est
domum domini: & adorauit, & venit in
domum suam, petiuitq. vt ponerent ei pa-
21 nem, & comedit. ♦ Dixerunt autem ei ser-
ui sui, Quis est sermo quem fecisti? propter
infantem cum adhuc viueret, ieiunasti &
flebas: mortuo autem puero surrexisti, &
22 comedisti panem. ♦ Qui ait, Propter infan-
tem, dum adhuc viueret, ieiunaui & fleui:
dicebam enim, Quis scit si forte donet eū
23 mihi Dominus, & uiuat infans? ♦ Nunc au
tem quia mortuus est, quare ieiuno? Nun-
quid potero reuocare eū amplius? ego va-
dam magis ad eum: ille uero non reuerte-
24 tur ad me. ♦ Et consolatus est Dauid Beth-
sabee vxorem suam, ingressusq. ad eā, dor-
miuit cum ea: ‖ quæ genuit filium, & uoca-
uit nomen eius Salomon, & Dominus dile
25 xit eum. ♦ Misitq. * in manu Nathan pro-
phetæ, & uocauit nomen eius Amabilis
Domino, eo quòd diligeret eum Dominus.
26 ♦ ‖ Igitur pugnabat Ioab contra Rabbath
filiorum Ammon, & expugnabat urbem
27 regiam. ♦ Misitq. Ioab nuncios ad Dauid,
dicens, Dimicaui aduersum Rabbath, & ca
28 pienda est Vrbs-aquarum. ♦ Nunc igitur cō
grega reliquam partem populi, & obside
ciuitatem, & cape eam: ne cum a me uasta-
ta fuerit urbs, nomini meo ascribatur ui-
29 ctoria. ♦ Congregauit itaque Dauid omnē
populum, & profectus est aduersum Rab-
30 bath: cumq. dimicasset, cepit eam. ♦ Et tulit
diadema regis eorum de capite eius, pōdo
auri talentum, habens gemmas pretiosissi
mas, & impositum est super caput Dauid.
Sed & prædam ciuitatis asportauit multā
31 ualde: ♦ populum quoque eius adducens
serrauit; & circumegit super eos ferrata
carpenta: diuisitq. cultris, & traduxit in ty
po laterum: sic fecit vniuersis ciuitatibus
filiorum Ammon: & reuersus est Dauid, &
omnis exercitus in Ierusalem.

CAP. XIII.

1 FActum est autem post hæc, ut Absalom
filii Dauid sororē speciosissimam vo-
cabulo Thamar, adamaret Amnon fi-
2 lius Dauid, ♦ & deperiret in eam ualde, ita
ut propter amorem eius ægrotaret: quia
cum esset uirgo, difficile ei uidebatur, ut
3 quippiam inhoneste ageret cum ea. ♦ Erat
autem Amnon amicus, nomine Ionadab
filius Semmaa fratris Dauid, uir prudens
4 ualde. ♦ Qui dixit ad eum, Quare sic atte-
nuaris macie fili regis, per singulos dies?
cur non indicas mihi? Dixitq. ei Amnon,
Thamar sororē fratris mei Absalom amo.
5 ♦ Cui respondit Ionadab, Cuba super lectū
tuum, & languorem simula: cumq. uenerit
pater tuus, ut uisitet te, dic ei, Veniat, oro,
Thamar soror mea, ut det mihi cibum, &
faciat pulmentum, ut comedam de manu
6 eius. ♦ Accubuit itaque Amnon, & quasi
ægrotare cœpit: cumq. uenisset rex ad uisi-

* vidisset 9 MS. H. C. G.

* vestes 1 MS. H. G. q.

Mat.1.6.

*eum G.

1 Pa. 20. 1.

- 2 MS.

tandum

tandum eum, ait Amnon ad regẽ, Veniat,
obsecro, Thamar soror mea, vt faciat in
oculis meis duas sorbitiunculas, & cibum*
capiam de manu eius. ♰ Misit ergo Dauid 7
ad Thamar domum, dicens, Veni in do-
mum Amnon fratris tui, & fac ei pulmen-
tum. ♰ Venitq. Thamar in domum Am- 8
non fratris sui; ille autem iacebat: quæ tol-
lens farinam commiscuit: & liquefaciens,
in oculis eius coxit sorbitiunculas. ♰ Tol- 9
lensq. quod coxerat, effudit, & posuit co-
rã eo, & noluit comedere: dixitq. Amnon,
Eijcite vniuersos a me. Cumq. eiecissent
omnes, ♰ dixit Amnon ad Thamar, In- 10
fer cibum in conclaui, vt vescar de manu
tua. Tulit ergo Thamar sorbitiunculas
quas fecerat, & intulit ad Amnon fratrem
suum in conclaui. ♰ Cumq. obtulisset ei 11
cibum, apprehendit eam, & ait, Veni, cu-
ba mecum soror mea. ♰ Quæ respondit 12
ei, Noli frater mi, noli opprimere me:
neque enim hoc fas est in Israel: noli fa-
cere stultitiam hanc. ♰ Ego enim ferre 13
non potero opprobrium meum, & tu eris
quasi vnus de insipientibus in Israel: quin
potius loquere ad regem, & non negabit
me tibi. ♰ Noluit autem *acquiescere pre- 14
cibus eius, sed præualens viribus oppres-
sit eam, & cubauit cum ea. ♰ Et exosam 15
eam habuit Amnon odio magno nimis:
ita vt maius esset odium quo oderat eam,
amore quo ante dilexerat. Dixitq. ei Am-
non, Surge & vade. ♰ Quæ respondit ei, 16
Maius est hoc malum quod nunc agis ad-
uersum me quam quod ante fecisti, ex-
pellens me. Et noluit audire eam: ♰ sed 17
vocato puero, qui ministrabat ei, dixit, Ej-
ce hanc a me foras: & claude ostium post
eam. ♰ Quæ induta erat talari tunica: 18
huiuscemodi enim filiæ regis virgines ve-
stibus vtebantur. Eiecit itaque eam mi-
nister illius foras: clausitq. fores post eam.
♰ Quæ aspergens cinerem capiti suo, scissa 19
talari tunica, impositisq. manibus super
caput suum, ibat ingrediens, & clamans.
♰ Dixit autem ei Absalom frater suus, Num- 20
quid Amnon frater tuus concubuit tecũ?
sed nunc soror tace, frater tuus est: neque
affligas cor tuum pro hac re. Mansit ita-
que Thamar contabescens in domo Absa-
lom fratris sui. ♰ Cum autem audisset rex 21
Dauid verba hęc, contristatus est valde, -&
noluit contristare spiritum Amnon filij
sui, quoniam diligebat eum, quia primo-
genitus erat ei.' ♰ Porro non est locutus 22
Absalom ad Amnon nec malum, nec bo-
num: oderat enim Absalom Amnon, eo
quòd violasset Thamar sororem suam.
♰ Factum est autem post tempus biennij, 23
ut tonderentur oues Absalom in Baal-ha-
sor, quæ est iuxta Ephraim: & uocauit Ab-
salom omnes filios regis, ♰ uenitq. ad re- 24
gem, & ait ad eum, Ecce tondentur oues
serui tui: ueniat oro rex cum seruis suis
ad seruum suum. ♰ Dixitq. rex ad Absa- 25
lom, Noli fili mi, noli rogare ut ueniamus
omnes, & grauemus te. Cum autem co-
geret eum, & noluisset ire, benedixit ei.
♰ Et ait Absalom, * Si non uis uenire, ue- 26
niat obsecro nobiscum saltem Amnon fra
ter meus. Dixitq. ad eum rex, Non est ne-
cesse, vt vadat tecum. ♰ Coëgit itaque 27

* *parũ-tum* O.
* *Amnon* MS. R. C. *Ab* H. *autem* & C. *non additur.*
-3 MS. R. H. C. G. *Agnoscitur autẽ uersus iste* a G. q.
* *ad Dauid* MS. R. * *ad eum* C. q. *Ab* H. *autem*, C. & G. *seruorum interponitur.*

Absalom eum, & dimisit cum eo Amnon
& vniuersos filios regis. - Feceratq. Ab'sa-
lom conuiuium quasi conuiuium regis.'
28 ♰ Præceperat autem Absalom pueris suis,
dicens, Obseruate cum temulentus fuerit
Amnon vino, & dixero uobis, Percutite
eum, & interficite: nolite timere: ego
enim sum qui præcipio uobis: roboram-
29 ini, & estote uiri fortes. ♰ Fecerunt ergo
pueri Absalom aduersum Amnon, sicut
præceperat eis Absalom. Surgentesq. om-
nes filij regis ascenderunt singuli mulas
30 suas, & fugerunt. ♰ Cumq. adhuc perge-
rent in itinere, fama peruenit ad Dauid,
dicens, Percussit Absalom omnes filios re-
gis, & non remansit ex eis saltem unus.
31 ♰ Surrexit itaque rex, * & scidit vestimen-
ta sua: & cecidit super terram, & omnes
serui illius qui assistebant ei, sciderunt ve-
32 stimenta sua. ♰ Respondens autem Iona-
dab filius Semmaa fratris Dauid, dixit, Ne
æstimet dominus meus rex, quòd omnes
pueri filij regis occisi sint: Amnon solus
mortuus est, quoniã in ore Absalom erat
positus ex die qua oppressit Thamar soro-
33 rem eius. ♰ Nunc ergo ne ponat dominus
meus rex super cor suum uerbum istud, di-
cens, Omnes filij regis occisi sunt: quoniã
34 Amnon solus mortuus est. ♰ Fugit autem
Absalom: & eleuauit puer speculator ocu-
los suos, & aspexit: & ecce populus mul-
tus ueniebat per iter deuium ex latere mõ-
35 tis. ♰ Dixit autem Ionadab ad regem, Ec-
ce filij regis adsunt: iuxta uerbum serui tui
36 sic factum est. ♰ Cumq. cessasset loqui,
apparuerunt & filij regis: & intrantes le-
uauerunt uocem suam, & fleuerunt: sed &
rex, & omnes serui eius fleuerunt ploratu
37 magno nimis. ♰ Porro Absalom fugiens,
abijt ad Tholomai filium Ammiud re-
gem Gessur. Luxit ergo Dauid filium
38 suum *" multis' diebus. ♰ Absalom au-
tem cum fugisset, & venisset in Gessur,
39 fuit ibi tribus annis. ♰ Cessauitq. rex Da-
uid persequi Absalom, eo quòd consola-
tus esset super Amnon interitu.

CAP. XIIII.

1 INtelligens autem Ioab filius Saruiæ,
quod cor regis uersum esset ad Absalõ,
2 ♰ misit Thecuam, & tulit inde mulierẽ
sapientem: dixitq. ad eam, Lugere te simu-
la, & induere ueste lugubri, & ne ungaris
oleo, ut sis quasi mulier iam plurimo tem-
3 pore lugens mortuum: ♰ & ingredieris ad
regem, & loqueris ad eum sermones huiu-
scemodi. Posuit autem Ioab uerba in ore
4 eius. ♰ Itaque cum ingressa fuisset mulier
Thecuitis ad regem, cecidit corã eo super
terram, & adorauit, & dixit, Serua me rex.
5 ♰ Et ait ad eã rex, Quid causæ habes? Quæ
respõdit, Heu, mulier vidua ego sum: mor-
6 tuus est enim uir meus. ♰ Et ancillæ tuæ
erant duo filij: qui rixati sunt aduersum se
in agro, nullusq. erat qui eos ꝓhibere pos-
set: & percussit alter alterũ, & interfecit eũ.
7 ♰ Et ecce consurgens vniuersa cognatio ad-
uersum ancillam tuam, dicit, Trade eum
qui percussit fratrem suum, ut occidamus
eum pro anima fratris sui quem interfe-
cit, & deleamus hæredẽ: & quærunt extin-
guere scintillã meã quæ relicta est, ut non
supsit uiro meo nomẽ, & reliquiæ sup ter
ram.

-11 MS. H. C. G. *Habetur autem* G. q.
* *Dauid* MS. q. R.
* *Amnon* MS. q. R. " *cunctis* 4 MS. H. G. *Eo autem modo quo Textus legit, exposuit* Par. C.

Er ait rex ad mulierem, Vade in 8
tuam,& ego iubebo pro te. ♦ Di- 9
lier Thecuitis ad regé, In me do
rex ſit iniquitas,& in domum pa
rex autem & thronus eius ſit in-
♦ Et ait rex, Qui contradixerit ti- 10
eum ad me,& ultra non addet vt
. ♦ Quæ ait, Recordetur rex Do- 11
ſui,ut non multiplicentur proxi-
inis ad ulciſcendum, & nequa-
erficiant filium meum. Qui ait.
minus, quia non cadet de capillis
uper terram. ♦ Dixit ergo mulier, 12
r ancilla tua ad dominum meum
erbum. Et ait, Loquere. ♦ Dixitq́. 13
Quare cogitaſti huiuſcemodi rem
opulum Dei, & locutus eſt rex ver
d ut peccet, & non reducat eiectū
Omnes morimur, & quaſi aquæ 14
ur in terram, quæ non reuertun-
ec vult Deus perire animam, ſed
, cogitans ne penitus pereat qui
eſt. ♦ Nunc igitur ueni ut loquar 15
num meum regem uerbum hoc
populo. Et dixit ancilla tua, Lo
regem, ſi quo modo faciat rex uer
illæ ſuæ. ♦ Et audiuit rex, * ut li- 16
ancillam ſuam de manu omnium
bant de hæreditate Domini dele-
filium meum ſimul. ♦ Dicat ergo 17
ua,ut fiat uerbum domini mei re-
ſacrificium. Sicut enim angelus
ſic eſt dominus meus rex, ut nec
ione, nec maledictione mouea-
& Dominus Deus tuus eſt tecum.
ondens rex: dixit ad mulierem,Ne 18
as a me uerbum quod te interro-
tq́. ei mulier,Loquere domine mi
t ait rex, Numquid manus Ioab 19
ſt in omnibus iſtis? Reſpondit mu-
it, Per ſalutem animæ tuæ domi-
x,nec ad ſiniſtram,nec ad dexterā
mnibus his quæ locutus eſt domi-

nus meus rex: ſeruus enim tuus Ioab,ipſe
præcepit mihi, & ipſe poſuit in os ancillæ
20 tuæ omnia uerba hæc. ♦ Vt uerterem fi-
guram ſermonis huius, ſeruus tuus Ioab
præcepit iſtud: tu autem domine mi rex,
ſapiens es, ſicut habet ſapientiam angelus
21 Dei,ut intelligas omnia ſuper terram. ♦ Et
ait rex ad Ioab,Ecce placatus feci uerbum
tuum: uade ergo,& reuoca puerum Abſa-
22 lom. ♦ Cadensq́. Ioab ſuper faciem ſuam
in terram,adorauit,& benedixit regi: & di
xit Ioab,Hodie intellexit ſeruus tuus,quia
inueni gratiam in oculis tuis domine mi
rex: \\ feciſti ' enim ſermonem * rex ſerui
23 tui. ♦ Surrexit ergo Ioab, & abijt in Geſ-
24 ſur,& adduxit Abſalom in Ieruſalem. ♦Di-
xit autem rex,Reuertatur in domum ſuā,
& faciem meam non uideat. Reuerſus eſt
itaque Abſalom in domum ſuam, & faciē
25 regis non uidit. ♦ Porro ſicut Abſalom,
uir non erat pulcher in omni Iſraël,& de-
corus nimis: a ueſtigio pedis uſque ad uer-
26 ticem non erat in eo ulla macula.♦ Et quā-
do tondebat capillum (ſemel autem in an-
no tondebatur, quia grauabat eum cæſa-
ries) ponderabat capillos capitis ſui ducē-
27 tis ſiclis, pondere publico. ♦ Nati ſunt au-
tem Abſalon filij tres: & filia una,nomine
28 Thamar, elegantis formæ. ♦ Manſitq́.
Abſalom in Ieruſalem duobus annis,& fa-
29 ciē regis non uidit. ♦Miſit itaque ad Ioab,
ut mitteret eum ad regem: qui noluit ue-
nire ad eum. Cumq́. ſecundo miſiſſet, &
30 ille noluiſſet uenire ad eum, ♦dixit ſeruis
ſuis,Scitis agrum Ioab iuxta agrum meū,
habētem meſſem hordei: ite igitur,& ſuc-
cendite eum igni. Succenderunt ergo ſer-
ui Abſalom ſegetem igni. - Et uenientes
ſerui Ioab, ſciſſis ueſtibus ſuis, dixerunt,
Succenderunt ſerui Abſalom partem agri
32 igni'. ♦ Surrexitq́. Ioab, & uenit ad Abſa-
lom in domum eius, & dixit,Quare ſuccē
33 derunt ſerui tui ſegetem meam igni? ♦ Et

\\ fecit H. C.G. * Domine mi MS. R. G | Ab H. autem, C. & G. non reperitur

- 11 MS.R. H C.G. Sunt autē codices Greci,qui non tollāt

reſpon-

reſpondit Abſalom ad Ioab, Miſi ad te ob-
ſecrans, vt venires ad me, & mitterem te
ad regem, & diceres ei, Quare veni de Geſ-
ſur? melius mihi erat ibi eſſe: obſecro er-
go, ut uideam faciem regis: quòd ſi me-
mor eſt iniquitatis meæ, interficiat me.
♦Ingreſſus itaque Ioab ad regem, nuncia- 33
uit ei-omnia:'vocatusq́. eſt Abſalom,& in-
- 9 MS. H.C.G.
trauit ad regé, & adorauit ſuper facié ter-
ræ coram eo: oſculatusq́. eſt rex Abſalom.

CAP. XV.

IGitur poſt hæc fecit ſibi Abſalom cur- 1
rus, & equites, & quinquaginta uiros
qui præcederent eum. ♦Et mane con- 2
- 8 MS.
ſurgens Abſalom, ſtabat" iuxta introitum
" ſuper uiã uia porta H. C. G.
portæ-" in via,' & omnem virum qui ha-
bebat negotium, vt veniret ad regis iudi-
cium, vocabat Abſalom ad ſe, & dicebat,
De qua ciuitate es tu? Qui reſpondens aie-
" ſuper ſtratã uia porta G.
bat, Ex una tribu Iſraël ego ſum ſeruus
tuus. ♦Reſpondebatq́. ei Abſalom, Vi- 3
" in uia porta G.
dentur mihi ſermones tui boni,& iuſti ſed
non eſt qui te audiat conſtitutus a rege.
Dicebatq́. Abſalom, ♦Quis me conſtituat 4
iudicem ſuper terram, ut ad me ueniant
omnes qui habent negotium,& iuſte iudi-
cem? ♦Sed & cum accederet ad eum ho- 5
mo, ut ſalutaret illum, extédebat manum
ſuam, & apprehendens, oſculabatur eum.
♦Faciebatq́. hoc omni Iſraël venienti ad 6
iudicium, ut audiretur a rege, & ſolicita-
" quatuor MS.
bat corda virorum Iſraël. ♦Poſt" qua- 7
- 3 MS. H.C.G.
draginta autem annos, dixit Abſalom ad
regem-Dauid, ' Vadam, & reddam vota
mea quæ uoui Domino, in Hebron. ♦Vo- 8
uens enim uouit ſeruus tuus, cum eſſet in
Geſſur Syriæ, dicens: Si reduxerit me Do-
minus in Ieruſalem, ſacrificabo Domino.
♦Dixitq́. ei rex Dauid, Vade in pace. Et 9
ſurrexit, & abiit in Hebron. ♦Miſit au- 10
tem Abſalom exploratores in uniuerſas
tribus Iſraël, dicens: Statim, ut audieri-
tis clangorem buccinę, dicite, Regnabit
Abſalom in Hebron. ♦Porro cum abſa- 11
lom ierunt ducenti viri de Ieruſalem uo-
cati, euntes ſimplici corde, & cauſam pe-
nitus ignorantes. ♦Accerſiuit quoq; Ab- 12
" Cũ immolaret uictimas, & facta. 5 MS. H C.G.
ſalom Achi-tóphel Gilonitem conſiliariú
Dauid, de ciuitate ſua Gilo." Cumq́. im-
molaret uictimas, facta ' eſt coniuratio
valida, populusq́. concurrens augebatur
cum Abſalom. ♦Venit igitur nuncius ad 13
Dauid, dicens: Toto corde uniuerſus Iſ-
raël ſequitur Abſalom. ♦Et ait Dauid ſer- 14
uis ſuis qui erant cum eo in Ieruſalé, Sur-
gite, fugiamus: neque enim erit nobis
effugium a facie Abſalom: feſtinate egre-
" impellat 7 MS. R H.G " inſidietur C.
di, ne forte ueniens occupet nos, & "im-
pleat' ſuper nos ruinam, & percutiat ci-
uitatem in ore gladij. ♦Dixeruntq́. ſerui 15
regis ad eum, Omnia quæcunque præce-
perit dominus noſter rex, libenter exe-
quemur ſerui tui. ♦Egreſſus eſt ergo rex, 16
& uniuerſa domus eius pedibus ſuis: &
reliquit rex decem mulieres concubinas
ad cuſtodiendam domum. ♦Egreſſusq́. 17
rex, & omnis Iſraël pedibus ſuis, ſtetit
procul a domo: ♦& uniuerſi ſerui eius am 18
bulabant iuxta eum, & legiones cerethi,
& phelethi, & omnes Gethæi - pugnato-
- 3 MS. H.C.G.
res ualidi 'ſexcenti uiri qui ſecuti eum fue
rant de Geth pedites, præcedebant regem.

19 ♦Dixit autem rex ad Ethai Gethæum, Cur
venis nobiſcum? reuertere, & habita cum
rege, quia peregrinus es, & egreſſus es de
20 loco tuo. ♦Heri uenisti, & hodie compel-
lêris nobiſcum egredi? ego autem uadam
quò iturus ſum: reuertere, & reduc tecum
fratres tuos,- & Dominus faciet tecum mi - 6 MS.
ſericordiam, & ueritatem,' - quia oſten- - R.
21 diſti gratiam, & fidem.' ♦Et reſpondit E-
thai regi, dicens: Viuit Dominus, & uiuit
dominus meus rex: quoniam in quocun-
que loco fueris domine mi rex, ſiue in
morte, ſiue in uita, ibi erit ſeruus tuus.
22 ♦Et ait Dauid Ethai, Veni, & tranſi. Et
tranſiuit Ethai Gethæus, & omnes uiri,
qui cum eo erant, & reliqua multitudo.
23 ♦Omnesq́. flebant uoce magna, & uni-
uerſus populus tranſibat: rex quoq; tranſ-
grediebatur Torrentem-cedron, & cun-
ctus populus incedebat contra uiam-oli- - 10 MS.
24 ue' quæ reſpicit ad deſertum. ♦Venit au- R.H. C.G.
tem, & Sadoc-ſacerdos,'& uniuerſi Leuitæ - 6 MS.
cum eo, portantes arcam fœderis Dei, & H.C.G.
depoſuerunt arcam fœderis Dei: & aſcen-
dit Abiathar, donec expletus eſſet omnis
populus qui egreſſus fuerat de ciuitate.
25 ♦Et dixit rex ad Sadoc, Reporta arcam Dei
in urbem: ſi inuenero gratiam in oculis
Domini, reducet me, & oſtendet mihi eam
26 & tabernaculum ſuum. ♦Si autem dixe-
rit mihi, Non places: preſto ſum, faciat * * mihi
27 quod bonum eſt coram ſe. ♦Et dixit rex I MS. H.
ad Sadoc ſacerdotem, O Videns reuertere C.G.
in ciuitatem in pace: & Achimaas filius
tuus, & Ionathan filius Abiathar duo filij
28 veſtri, ſint uobiſcum. ♦Ecce ego abſcon-
dar in campeſtribus deſerti, donec ueniat
29 ſermo a uobis, indicans mihi. ♦Reporta-
uerunt ergo Sadoc, & Abiathar arcã Dei
30 in Ieruſalem: & manſerunt ibi. ♦Porro
Dauid aſcendebat Cliuum-oliuarum, ſcan
dens, & flens, nudis pedibus incedens, &
operto capite, ſed & omnis populus qui
erat cum eo, operto capite aſcendebat plo
31 rans. ♦Nunciatum eſt autem Dauid quod
& Achi-tóphel eſſet in coniuratione cum
Abſalom, dixitq́. Dauid, Infatua quæſo Do
32 mine conſilium Achi-tóphel. ♦Cumq́. a-
ſcenderet Dauid ſummitatem montis, in
quo adoraturus erat Dominum, ecce oc-
currit ei Chuſai Arachites, ſciſſa ueſte,
33 & terra pleno capite. ♦Et dixit ei Dauid,
34 Si ueneris mecum, eris mihi oneri: ♦ſi au-
tem in ciuitatem reuertaris, & dixeris Ab-
ſalom, Seruus tuus ſum rex,- patere me ui-
uere:' ſicut fui ſeruus patris tui, ſic ero ſer- - 9 MS R.
uus tuus: diſſipabis conſilium Achi-tóphel. H.C. Legi-
35 ♦Habes autem tecum Sadoc, & Abiathar ſa tur autem
cerdotes: & omne uerbum quodcunq; au- in Græcis
dieris de domo regis, indicabis Sadoc, & codicibus.
36 Abiathar ſacerdotibus. ♦Sunt enim cum
eis duo filij eorum Achimaas filius Sadoc,
& Ionathan filius Abiathar: & mittetis per
eos ad me omne uerbum quod audieritis.
37 ♦Veniéte ergo Chuſai amico Dauid in ciui
taté, Abſalom quoq; ingreſſus eſt Ieruſalé.

CAP. XVI.

1 CVmq́. Dauid tranſiſſet paululum
montis uerticé, apparuit Siba puer
Miphi-bóſeth, in occurſum eius, cú
duobus aſinis, qui onerati erant ducentis
panibus, & centum alligaturis uuæ paſſæ,

" vire MS. R. I. C. G. D min i rex IS. n. R. I MS. I.C.G.

& centum massis palatharum, & " duobus
vtribus ' vini. ♀ Et dixit rex Sibæ, Quid 2
sibi volunt hæc? Respónditq. Siba, *asini
domesticis regis, vt sedeant, & panes & pa-
lathæ ad vescendum pueris-tuis', uinum
autem vt bibat si quis defecerit in deserto.
♀ ‖ Et ait rex, Vbi est filius domini tui? Re- 3
spónditq. Siba regi, Remansit in Ierusa-
lem, dicens: Hodie restituet mihi domus
Israel regnum patris mei. ♀ Et ait rex Si- 4
bæ, Tua sint omnia quæ fuerunt Miphi-
bóseth. Dixitq. Siba, Oro, ut inueniam gra-
tiam coram te domine mi rex. ♀ Venit 5
ergo rex Dauid vsque Bahurim: & ecce
egrediebatur inde uir de cognatione do-
mus Saul, nomine Semei, filius Gera,
procedebatq. egrediens, & maledicebat.
♀ Mittebatq. lapides contra Dauid, & con- 6
tra vniuersos seruos regis Dauid: omnis
autem populus, & vniuersi bellatores a
dextro & a sinistro latere regis incede-
bant. ♀ Ita autem loquebatur Semei cum 7
malediceret-regi', Egredere, egredere vir
sanguinum, & uir belial. ♀ Reddidit tibi 8
Dominus uniuersum sanguinem domus
Saul: quoniam inuasisti regnum pro eo,
& dedit Dominus regnum in manu Absa-
lom filij tui: & ecce premunt te mala
tua, quoniam vir sanguinum es. ♀ Dixit 9
autem Abisai filius Saruiæ, regi, Quare
maledicit canis hic moriturus domino
meo regi? uadam, & amputabo caput
eius. ♀ Et ait rex, Quid mihi & uobis est 10
filij Saruiæ? dimittite eum ut maledicat:
Dominus enim præcepit ei vt malediee-
ret Dauid: & quis est qui audeat dicere,
quare sic fecerit? ♀ Et ait rex Abisai, & 11
vniuersis seruis suis, Ecce filius meus, qui
egressus est de utero meo, quærit ani-
mam meam: quanto magis *hic filius Ie-
mini? * dimittite eum, vt maledicat iux-
ta præceptum Domini, ♀ si forte respiciat 12
Dominus afflictionem meam, & reddat
mihi Dominus bonum pro maledictione
hac, die hodierna. ♀ Ambulabat itaque 13
Dauid & socij eius per uiam cum eo. Se-
mei autem per iugum montis ex latere,
contra illum gradiebatur, maledicens, &
mittens lapides aduersum eum, terramq.
spargens. ♀ Venit itaque rex * & vniuer- 14
sus populus cum eo lassus, & " refocillati
sunt' ibi. ♀ Absalom autem, & omnis po- 15
pulus " eius' ingressi sunt Ierusalem, sed
& Achi-tóphel cum eo. ♀ Cum autem ve- 16
nisset Chusai Arachites amicus Dauid ad
Absalom, locutus est ad eum, Salue rex,
salue rex. ♀ Ad quem Absalom, Hæc est, 17
inquit, gratia tua ad amicum tuum? qua-
re non iuisti cum amico tuo? ♀ Respon- 18
ditq. Chusai ad Absalom, Nequaquam:
quia illius ero quem elegit Dominus, &
omnis hic populus & uniuersus Israel, &
cum eo manebo. ♀ Sed ut & hoc infe- 19
ram, cui ego seruiturus sum? nonne fi-
lio regis? sicut parui patri tuo, ita parebo
& tibi. ♀ Dixit autem Absalom ad Achi 20
tóphel: Inite consilium, quid agere de-
beamus. ♀ Et ait Achi-tóphel ad Absa- 21
lom, Ingredere ad concubinas patris tui
quas dimisit ad custodiendum domum
vt cum audierit omnis Israel quod fœ-
daueris patrem tuum, roborentur tecum

Infr. 19. 37.
- I MS.
* nunc. 3 MS. H. C.G.
* maledicet mihi MS. q.
* Dauid MS. q.R.
" refocillatus est I MS. H. C.
" Israel 6 MS. H. C. G.

22 manus eorum. ♀ Tetenderunt ergo Ab-
salom tabernaculum in solario, ‖ ingres-
susq. est ad concubinas patris sui coram
23 vniuerso Israel. ♀ Consilium autem Achi
-tóphel, quod dabat in diebus illis, quasi
si quis consuleret Deum: sic erat omne con
silium Achi-tóphel, & cum esset cum Da-
uid, & cum esset cum Absalom.

Sup. 12. 11.

CAP. XVII.

1 Dixit ergo Achi-tóphel ad Absalom,
Eligam mihi duodecim millia ui-
rorum, & consurgens persequar
2 Dauid hac nocte. ♀ Et irruens super eum
(quippe qui lassus est, & solutis manibus)
percutiam eum: cumq. fugerit omnis po-
pulus qui cum eo est, percutiam regem
3 desolatum. ♀ Et reducam vniuersum po-
pulum, quomodo " unus homo' reuerti
solet: unum enim uirum tu quæris: &
4 omnis populus erit in pace. ♀ Placuitq.
sermo eius Absalom, & cunctis maioribus
5 natu Israel. ♀ Ait autem Absalom, Voca-
te *Chusai Arachitem, & audiamus quid
6 etiam ipse dicat. ♀ Cumq. venisset Chusai
ad Absalom, ait Absalom ad eum, Huiusce
modi sermonem locutus est Achi-tóphel:
facere debemus an non? quod das consi-
7 lium? ♀ Et dixit Chusai ad Absalom, Non
est bonum consilium quod dedit Achi-tó-
8 phel hac vice. ♀ Et rursum intulit Chusai,
Tu nosti patrem tuum, & viros qui cum
eo sunt, esse fortissimos & amaro animo,
veluti si vrsa raptis catulis in saltu sæuiat:
sed & pater tuus uir bellator est, nec mo-
9 rabitur cum populo. ♀ Forsitan nunc la-
titat in foueis, aut in vno quo voluerit lo-
co: & cum ceciderit vnus quilibet in prin-
cipio, audiet quicunque audierit, & dicet,
Facta est plaga in populo qui sequebatur
10 Absalom. ♀ Et fortissimus " quisque', cu-
ius cor est quasi leonis, pauore soluetur:
scit enim omnis-populus' Israel fortem es-
se patrem tuum, & robustos omnes qui
11 cum eo sunt. ♀ Sed hoc mihi videtur re-
ctum esse consilium. Congregetur ad te
vniuersus *Israel, a Dan usque Bersabee,
quasi arena maris innumerabilis: & tu
12 eris in medio eorum. ♀ Et irruemus su-
per eum in quocunque loco inuentus fue-
rit: & operiemus eum, sicut cadere solet
ros super terram: & non relinquemus de
viris qui cum eo sunt, ne unum quidem.
13 ♀ Quod si vrbem aliquam fuerit ingressus,
circundabit omnis Israel ciuitati illi fu-
nes, & trahemus eam in torrentem, ut
non reperiatur ne calculus quidem ex ea.
14 ♀ Dixitq. Absalom, & omnes uiri Israel, Me
lius est consilium Chusai Arachitæ, consi-
lio Achi-tóphel: Domini autem nutu
dissipatum est consilium Achi-tóphel vti-
le, ut induceret Dominus super Absalom
15 malum. ♀ Et ait Chusai Sadoc & Abiathar
sacerdotibus, Hoc & hoc modo consilium
dedit Achi-tóphel Absalom, & senioribus
Israel: & ego tale & tale dedi consilium.
16 ♀ Nunc ergo mittite cito, & nunciate
Dauid, dicentes: Ne moreris nocte hac
in campestribus deserti, sed absque dila-
tione transgredere: ne forte absorbea-
tur rex, & omnis populus qui cum eo est.
17 ♀ Ionathan autem & Achimaas stabant
iuxta Fontem-rogel: abijt ancilla & nun-

" omnis 10 MS.
*& 4 MS. H.C.
" ipse 2 MS. H.C. G.q.
- 2 MS. R.C.G.
* populus MS.q.R.

ciauit eis:& illi profecti sunt, ut referrent
ad regem Dauid nuncium: non enim pote
rant uideri, aut introire ciuitatem. ♦Vidit 18
autem eos quidam puer, & indicauit Absa
lom: illi vero concito gradu ingressi sunt
domum cuiusdam uiri in Bahurim, qui
habebat puteum in uestibulo suo, & descē
derunt in eum. ♦ Tulit autem mulier, & 19
expandit uelamē super os putei, quasi sic-
cans ptisanas:& sic latuit res. Cumq. venis- 20
sent serui Absalom in domum ad mulie-
rem, dixerunt, Vbi est Achimaas & Iona-
than? Et respondit eis mulier, Transierunt
festinanter, gustata paululum aqua. At hi
qui quærebāt, cum non reperissent, reuersi
sunt in Ierusalem. ♦Cumq. abiissent, ascen 21
derunt illi de puteo, & pergentes nuncia-
uerunt regi Dauid, & dixerunt, Surgite, &
transite cito fluuium: quoniā huiuscemo-
di dedit cōsilium contra uos Achi-tóphel.
♦Surrexit ergo Dauid, & omnis populus, 22
qui cum eo erat:& transierunt Iordanem,
donec dilucesceret, *& ne unus quidē resi-
duus fuit, qui non transisset fluuiū. ♦Porro 23
Achi-tóphel uidens quod nō fuisset factū
consilium suum, strauit asinum suū, surre-
xitq.& abiit in domum suam, & in ciuita-
tem suam:& disposita domo sua, suspēdio
interiit, & sepultus est in sepulchro patris
sui. ♦Dauid autem uenit in Castra, & Absa 24
lom transiit Iordanem, ipse, & omnes viri
Israel cum eo. ♦ Amasam uero constituit 25
Absalom pro Ioab super exercitum: Amasa
autem erat filius viri, qui uocabatur Ietra
de Iesraeli, qui ingressus est ad Abigail filiā
Naas, sororē Saruiæ quæ fuit mater Ioab.
♦ Et castrametatus est Israel cum Absalom 26
in Terra-Galaad. ♦Cumq. venisset Dauid in 27
Castra, Sobi filius Naas de Rabba.h filiorū

* antequā denudaretur uerbum o.

Ammon, & Machir filius Amihel de Lo-da
bar, & Berzellai Galaadites de Rogelim,
28 ♦obtulerunt ei stratoria, & tapetia, & uasa
fictilia, frumentum, & hordeum, & farinā,
& polentam, & fabam, & lentem, & frixū*
29 cicer, ♦ & mel, & butyrum, oues, & pingues
uitulos. dederuntq. Dauid, & populo, qui
cum eo erat, ad uescendum: suspicati enim
sunt populū fame, & siti fatigari i deserto.

CAP. XVIII.

1 IGitur considerato Dauid populo suo
constituit super eos tribunos, & centu-
2 riones, ♦ & dedit populi tertiam partē
sub manu Ioab, & tertiam partem sub ma-
nu Abisai filij Saruiæ fratris Ioab, & tertiā
partem sub manu Ethai, qui erat de Geth:
dixitq. rex ad populum, Egrediar & ego uo
3 biscum. ♦Et respondit populus, Nō exibis:
siue enim fugerimus, non magnopere
ad eos de nobis pertinebit: siue media pars
ceciderit e nobis, non satis curabunt: quia
tu unus* pro decem millibus computaris:
melius est igitur, vt sis nobis in vrbe præsi
4 dio. ♦ Ad quos rex ait, Quod uobis uide-
tur rectum, hoc faciam. Stetit ergo rex iux
ta portam: egrediebaturq. populus per tur
5 mas suas centeni, & milleni. ♦ Et præce-
pit rex Ioab, & Abisai, & Ethai, dicēs: Serua
te mihi puerum Absalom. Et omnis po-
pulus audiebat præcipientem regem cun-
6 ctis principibus pro Absalom. ♦ Itaque
egressus est populus in campum contra Is-
rael, & factū est prœliū in saltu Ephráim.
7 ♦Et cæsus est ibi populus Israel ab exercitu
Dauid: factaq. est plaga magna in die illa,
8 viginti millium. ♦ Fuit autem ibi prœlium
dispersum super faciem omnis terræ, &
multo plures erant quos saltus consumpse
rat de populo, quàm hi quos uorauerat gla

dius in die illa. ♦ Accidit autem, ut occur- 9
reret Absalom seruis Dauid, sedens mulo:
cumq. ingressus fuisset mulus subter con-
densam quercum, & magnam, adhæsit ca-
put eius quercui: & illo suspenso inter cæ-
lum, & terram, mulus cui insederat, per-

tranſiuit. ¶ Vidit autem hoc quiſpiam,& 10
nunciauit Ioab, dicens: Vidi Abſalom pen
dêre de quercu. ¶ Et ait Ioab uiro qui nun- 11
ciauerat ei, Si uidiſti, quare non confo
diſti eum cum terra, & ego dediſſem tibi
decem argenti ſiclos, & vnum balteum?
¶ Qui dixit ad Ioab, Si appenderes in mani- 12
bus meis mille argenteos, nequaquam mit
terem manum meam in filium regis: au-
dientibus enim nobis præcepit rex tibi, &
Abiſai, & Ethai, dicens: Cuſtodite mihi pue
rum Abſalom. ¶ Sed & ſi feciſſem contra 13
animam meam audacter, nequaquā hoc
regem latêre potuiſſet, & tu ſtares ex ad-
uerſo. ¶ Et ait Ioab Non ſicut tu uis, ſed ig- 14
grediar eum corā te. Tulit ergo * tres lan-
ceas in manu ſua, & infixit eas in corde
Abſalom: cumq́. adhuc palpitaret hærens
in quercu, ¶ cucurrerunt decem iuuenes ar 15
migeri Ioab, & percutientes interfecerunt
eum. ¶ Cecinit autem Ioab buccina, & reti 16
nuit populum, ne perſequeretur fugiētem
Iſraël, uolens parcere multitudini. ¶ Et tule 17
runt Abſalom, & proiecerunt eum in ſal-
tu, in foueam grandem, & comportauerūt
ſuper eum aceruum lapidum magnum ni-
mis: omnis autem Iſraël fugit in taberna-
cula ſua. ¶ Porro Abſalom erexerat ſibi, cū 18
adhuc uiueret, titulum qui eſt in Valle-re-
gis: dixerat enim, Non habeo filium, & hoc
erit monimentū nominis mei. Vocauitq́.
titulum nomine ſuo, & appellatur, Manus
-Abſalom: vſque ad hanc diem. ¶ Achimaas 19
autem filius Sadoc ait, Curram, & nūciabo
regi, quia iudicium fecerit ei Dominus de
manu inimicorum eius. ¶ Ad quem Ioab 20
dixit, Non eris nuncius in hac die, ſed nun
ciabis in alia: hodie nolo te nunciare, filius
enim regis eſt mortuus. ¶ Et ait Ioab Chuſi, 21
Vade, & nuncia regi quæ uidiſti. Adorauit
Chuſi Ioab, & cucurrit. ¶ Rurſus autem A- 22
chimaas filius Sadoc dixit ad Ioab, Quid
impedit ſi etiam ego curram poſt Chuſi?
Dixitq́. ei Ioab, Quid vis currere fili mi? -
veni huc, ' non eris boni nuncij baiulus.
¶ Qui reſpondit, Quid enim ſi cucurrero? 23
Et ait ei, Curre. Currēs ergo Achimaas per
viam compendij, tranſiuit Chuſi. ¶ Dauid 24
autem ſedebat inter duas portas: ſpecula-
tor uero, qui erat in faſtigio portæ ſuper
murum, eleuans oculos, uidit hominē cur-
rentem ſolum. ¶ Et exclamans indicauit 25
regi: dixitq́. rex, Si ſolus eſt, bonus eſt nun-
cius in ore eius. Properante autem illo, &
accedente propius, vidit ſpeculator homi- 26
nem alterum currentem, & uociferans in
culmine, ait, Apparet mihi alter homo cur
rens ſolus. Dixitq́. rex, Et iſte bonus eſt nun
cius. ¶ Speculator autem, Contemplor, 27
ait, curſum prioris, quaſi curſum Achi-
maas filij Sadoc. Et ait rex, Vir bonus eſt:
& nuncium portans bonum, venit. ¶ Cla- 28
mans autem Achimaas, dixit ad regem,
Salue rex. Et adorans regem coram eo
pronus in terram, ait, Benedictus Domi-
nus Deus tuus, qui concluſit homines, qui
leuauerunt manus ſuas contra dominum
meum regem. ¶ Et ait rex, Eſt ne pax pue- 29
ro Abſalom? Dixitq́. Achimaas, Vidi ^ tu-
multum ' magnum, cum mitteret Ioab ſer
uus tuus, ô rex, me ſeruum tuum: neſcio
aliud. ¶ Ad quem rex, Tranſi, ait, & ſta 30

** Ioab 9 MS. R.G. ab H. autem & C. non reperitur.*

- 6 MS. R.C.G.

^ tumultum O

31 hîc. Cumq́. ille tranſiſſet, & ſtaret, ¶ ap-
paruit Chuſi: & ueniens ait, Bonum appor
to nuncium domine mi rex: iudicauit e-
nim pro te Dominus hodie de manu om-
32 nium, qui ſurrexerunt contra te. ¶ Dixit
autem rex ad Chuſi, Eſt ne pax puero Ab-
ſalom? Cui reſpondens Chuſi, Fiant, in-
quit, ſicut puer, inimici domini mei regis,
& uniuerſi, qui conſurgunt aduerſus eum
33 in malum. ¶ Contriſtatus itaque rex, aſcen
dit cœnaculum portæ, & fleuit. Et ſic lo-
quebatur, uadēs, Fili mi Abſalom, Abſalom
fili mi: quis mihi tribuat, ut ego moriar
pro te Abſalom fili mi, fili mi Abſalom?

CAP. XIX.

1 NVnciatum eſt autē Ioab quod rex
2 fleret, & lugeret filium ſuum: ¶ &
verſa eſt uictoria in luctum in die
illa omni populo: audiuit enim populus
3 in die illa dici, Dolet rex ſuper filio ſuo. ¶ Et
declinauit populus in die illa ingredi ciui-
tatem, quomodo declinare ſolet populus
4 uerſus, & fugiens de prœlio. ¶ Porro rex
operuit caput ſuum, & clamabat uoce ma
gna, Fili mi Abſalom, Abſalom fili mi. *
5 ¶ Ingreſſus ergo Ioab ad regem in domum
dixit, Confudiſti hodie vultus omniū ſer-
uorum tuorum, qui ſaluam fecerunt ani-
mam tuam, & animam filiorum tuorū, &
filiarū tuarū, & animā uxorum tuarum,
6 & animam concubinarum tuarum. ¶ Dili-
gis odientes te, & odio habes diligentes te:
& oſtendiſti hodie quia non curas de duci
bus tuis, & de ſeruis tuis: & vere cognoui
modo, quia ſi Abſalom uiueret, & omnes
nos occubuiſſemus, tunc placeret tibi.
7 ¶ Nunc igitur ſurge, & procede: & alloquēs
ſatisfac ſeruis tuis: iuro enim tibi per Do-
minum, quod ſi non exieris, ne unus qui-
dem remanſurus ſit tecum nocte hac: &
peius erit hoc tibi, quàm omnia mala, quæ
venerunt ſuper te ab adoleſcentia tua vſq;
8 in præſens. ¶ Surrexit ergo rex, & ſedit in
porta: & omni populo nūciatum eſt, quod
rex ſederet in porta: uenitq́. uniuerſa mul
titudo coram rege, Iſraël autem fugit in
9 tabernacula ſua. ¶ Omnis quoque populus
certabat in cunctis tribubus Iſraël, dicens,
Rex liberauit nos de manu inimicorū no-
ſtrorum, ipſe ſaluauit nos de manu Phili-
ſthinorum: & nunc fugit de terra propter
10 Abſalom. ¶ Abſalom autē quem uniximus
ſuper nos, mortuus eſt in bello: vſquequo
ſiletis, & non reducitis regē; -Et conſilium
11 totius Iſraël uenit ad regem. ' ¶ Rex uero
Dauid miſit ad Sadoc, & Abiathar ſacerdo-
tes, dicens, Loquimini ad maiores natu Iu
da, dicentes, Cur uenitis nouiſſimi ad redu
cendum regem in domum ſuam? (Sermo
autem omnis Iſraël peruenerat ad regem
in domo eius) - quia dixerat rex, Hæc dice
12 tis ad populum Iuda, ' ¶ Fratres mei uos, os
meum, & caro mea uos: quare nouiſſimi
13 reducitis regem? ¶ Et Amaſæ dicite,
Nónne os meum, & caro mea es? Hæc
faciat mihi Deus, & hæc addat, ſi non
magiſter militiæ fueris coram me omni
14 tempore pro Ioab. ¶ Et inclinauit cor
omnium uirorum Iuda, quaſi uiri unius:
miſeruntq́. ad regem, dicentes, Reuer-
15 tere tu, & omnes ſerui tui. ¶ ‖ Et reuer-
ſus eſt rex: & uenit uſque ad Iordanem,

** fili mi MS. H.C.G.*

- 16 MS. R. H. C. Legitur autem a G. ... hoc, quàm proximo uerſu.

- 9 MS. H.C.G.

3. Reg. 2. 8

&

M.s. C.G.q.
& - omnis' Iuda venit vſque in Galgala, vt
occurreret regi, & traduceret eum Iorda-
nem. ♦ Feſtinauit autem Semei filius Ge- 16
ra filij Iemini de Bahurim, ♦ & deſcendit 17
cum viris Iuda in occurſum regis Dauid
cum mille viris de Ben-iamin, & Siba
puer de domo Saul: & quindecim filij e-
ius, ac uiginti ſerui erant cum eo: & ir
rumpentes Iordanem ante regem ♦ tran- 18
ſierunt vada, ut traducerent domum re-
gis, & facerent iuxta iuſſionem eius: Se-
mei autem filius Gera proſtratus coram
rege, cum iam tranſiſſet Iordanem, ♦ di- 19
Sup.16.5
xit ad eum, ‖ Ne repures mihi domine mi
iniquitatem, neque memineris iniuria-
rum ſerui tui in die qua egreſſus es domi-
ne mi rex de Ieruſalem, neque ponas rex
in corde tuo. ♦ Agnoſco enim ſeruus tuus 20
peccatum meum: & idcirco hodie primus
veni de omni domo Ioſeph, deſcendiq́. in
occurſum domini mei regis. ♦ Reſpon- 21
dens uero Abiſai filius Saruiæ, dixit, Nun-
quid pro his verbis non occidetur Semei,
quia maledixit chriſto Domini? ♦ Et ait 22
Dauid, Quid mihi, & uobis filij Saruiæ?
cur efficimini mihi hodie in ſatan? ergo
ne hodie interficietur uir in Iſraël? an
ignoro hodie me factum regem ſuper Iſ-
raël? ♦ Et ait rex Semei, Non morieris. 23
Iurauitq́. ei. ♦ Miphi-bóſeth quoque fi- 24
lius Saul deſcendit in occurſum regis illo-
tis pedibus, & intonſa barba: veſteſq́. ſuas
non lauerat a die qua egreſſus fuerat rex,
vſque ad diem reuerſionis eius in pace.
♦ Cumq́. Ieruſalem occurriſſet regi, dixit 25
ei rex, Quare non veniſti mecum Miphi
-bóſeth? ♦ Et reſpondens ait. Domine mi 26
rex, ſeruus meus contempſit me: dixiq́.
ei ego famulus tuus, ut ſterneret mihi aſi-
num, & aſcendens abirem cum rege: clau
Sup.16.3. Eſth.15.16.
dus enim ſum ſeruus tuus. ♦ ‖ Inſuper, & 27
accuſauit me ſeruum tuum ad te domi-
num meum regem: tu autem domine mi
rex, ſicut angelus Dei es, fac quod placi-
tum eſt tibi. ♦ Neque enim fuit domus pa- 28
tris mei, niſi morti obnoxia domino meo
regi: tu autem poſuiſti me ſeruum tuum
inter conuiuas menſæ tuæ: quid ergo ha-
beo iuſtæ querelæ? aut quid poſſum ultra
vociferari ad regem? Ait ergo ei rex, Quid 29
ultra loqueris? fixum eſt ‖ quod locutus
Sup.16.4
ſum: tu & Siba diuidite poſſeſſiones. ♦ Re- 30
ſponditq́. Miphi-bóſeth regi, Etiam cun-
cta accipiat, poſtquam reuerſus eſt domi-
nus meus rex pacifice in domum ſuam.
3.Reg.2.7 * ſenex valde o. Sup.17.27.
♦ ‖ Berzellai quoque Galaadites, * deſcen- 31
dens de Rogelim, traduxit regem Iorda-
nem, paratus etiam ultra fluuium proſe-
qui eum. ♦ Erat autem Berzellai Galaadi- 32
tes ſenex ualde, id eſt octogenarius; &
ipſe præbuit alimenta regi, cum mora-
retur in Caſtris: fuit quippe uir diues ni-
mis. ♦ Dixit itaque rex ad Berzellai, Ve- 33
ni mecum, ut requieſcas ſecurus mecum
in Ieruſalem. ♦ Et ait Berzellai ad regem, 34
Quot ſunt dies annorum uitæ meæ, ut a-
ſcendam cum rege in Ieruſalem? ♦ Octo- 35
genarius ſum hodie: nunquid vigent ſen-
ſus mei ad diſcernendum ſuaue, aut ama-
rum? aut delectare poteſt ſeruum tuum
cibus aut potus? uel audire poſſum ultra
uocem cantorum atque cantatricum?

quare ſeruus tuus ſit oneri domino meo
36 regi? ♦ Paululum \ procedam ' famulus
tuus ab Iordane tecum: non indigeo hac
37 uiciſſitudine, ♦ ſed obſecro, ut reuertar
ſeruus tuus, & moriar in ciuitate mea,
- & ſepeliar ' iuxta ſepulchrum patris mei
& matris meæ. Eſt autem ſeruus tuus
Chamaam, ipſe uadat tecum domine mi
rex, & fac ei quicquid tibi bonum uide-
38 tur. ♦ Dixit itaque ei rex, Mecum tran-
ſeat Chamaam, & ego faciam ei quicquid
tibi placuerit; & omne quod petieris a
39 me, impetrabis. ♦ Cumq́. tranſiſſet uni-
uerſus populus, & rex Iordanem, * oſcu-
latus eſt rex Berzellai, & benedixit ei: &
40 ille reuerſus eſt in locum ſuum. ♦ Tranſi-
uit ergo rex in Galgalam, & Chamaam
cum eo. omnis autem populus Iuda tra-
duxerat regem, & media tantum pars
41 affuerat de populo Iſraël. ♦ Itaque omnes
viri Iſraël concurrentes ad regem dixe-
runt ei, Quare te furati ſunt fratres no-
ſtri viri Iuda, & traduxerunt regem, &
domum eius Iordanem, omneſq́. uiros
42 Dauid cum eo? ♦ Et reſpondit omnis vir
Iuda ad viros Iſraël, Quia mihi propior
eſt rex: cur iraſceris ſuper hac re? nun-
quid comedimus aliquid ex rege, aut mu-
43 nera nobis data ſunt? ♦ Et reſpondit vir
Iſraël ad uiros Iuda, & ait, Decem par-
tibus maior ego ſum apud regem, * ma-
giſq́. ad me pertinet Dauid, quàm ad
te: cur feciſti mihi iniuriam, & non
mihi nunciatum eſt priori, ut reduce-
rem regem meum? Durius autem re-
ſponderunt uiri Iuda uiris Iſraël.

CAP. XX.

1 Accidit quoque, ut ibi eſſet uir be-
lial, nomine Seba, filius Bochri, uir
Iemineus: & cecinit buccina, & ait,
Non eſt nobis pars in Dauid, neque hære-
ditas in filio Iſai: \\ - reuertere ' in taber-
2 nacula \\ tua ' Iſraël. ♦ Et ſeparatus eſt om-
nis Iſraël a Dauid, ſecutuſq́. eſt Seba filiũ
Bochri: uiri autem Iuda adhæſerunt regi
3 ſuo a Iordane vſq; Ieruſalem. ♦ Cumq́. ve-
niſſet rex in domum ſuam in Ieruſalem,
tulit decem mulieres concubinas, quas de-
reliquerat ad cuſtodiendam domum, &
tradidit eas in cuſtodiam, alimenta eis pr
bens: & non eſt ingreſſus ad eas, ſed erant
clauſæ vſque in diem mortis ſuæ in uidui-
4 tate uiuentes. ♦ Dixit autem rex Amaſæ,
Conuoca mihi omnes uiros Iuda in diem
5 tertium, & tu adeſto præſens. ♦ Abiit er-
go Amaſa, ut conuocaret Iudam, & mora-
tus eſt extra placitum quod ei conſtitue-
6 rat - rex. ' ♦ Ait autem Dauid ad Abiſai,
Nunc magis afflicturus eſt nos Seba filius
Bochri, quàm Abſalom: tolle igitur ſer-
uos domini tui, & perſequere eum, ne for
te inueniat ciuitates munitas, & effugiat
7 nos. ♦ Egreſſi ſunt ergo cum eo uiri Ioab,
cerethi quoque & phelethi: & omnes ro-
buſti exierunt de Ieruſalem ad perſequẽ-
8 dum Seba filium Bochri. ♦ Cumq́. illi eſſent
iuxta lapidem grãdem qui eſt in Gabaon,
Amaſa ueniens occurrit eis. Porro Ioab
ueſtitus erat tunica ſtricta ad menſuram
habitus ſui, & deſuper accinctus gladio de-
pendente vſque ad ilia, in uagina, qui fa-
bricatus leui motu egredi poterat, & percu

\procedа 1' MS. H. C. G.

2 MS. H. G. q. Add... ... autem ... C. & G.

* reſtit... & MS. G. Ab H. C. & G.q.... hunc lege... ...ur mediũ Et tranſi- uit om. po- pul. Iord. & rex tra- ſiuit: & oſc. A G. autem. Et tranſ. vn. pop. Iord. rex ſtetit & oſc.

* & pri- mogenitus ego ſum 4 MS. G. q. Verum ... R. Hier. H. C & G non agno- ſcitur.

- 1 MS H. C. G. q. \\ ramus G. \\ ſua 1 MS. H. C. G.

- 1 MS H. C. G. q.

.Re.2.5. tere. ♀ Dixit itaque Ioab ad Amasam, Sal- 9
ue mi frater. ‖Et tenuit manu dextera mē-
tum Amasæ, quasi osculans eum. ♀ Porro 10
Amasa non obseruauit gladium, quem ha-
bebat Ioab: qui percussit eum in latere, &
& mor- effudit intestina eius in terram, *nec secū
tuus est. dum vulnus apposuit.* Ioab autē, & Abi-
is. R. sai frater eius persecuti sunt Seba filiū Bo
& mor- chri. ♀ Interea quidam uiri, cum stetissent 11
tuus est. iuxta cadauer Amasæ, de socijs Ioab, dixe-
.C.G. runt, Ecce qui esse voluit pro Ioab comes
Dauid. ♀ Amasa autem conspersus sangui- 12
ne, iacebat in media via. Vidit hoc quidam
vir quod subsisteret omnis populus ad vi-
dendum eum, & amouit Amasam de via
in agrum: operuitq́. cū vestimento, ne sub-
sisterent transeuntes propter eum ♀ Amo- 13
to ergo illo de via, transibat omnis vir se-
quens Ioab ad persequendum Seba filium
Bochri. ♀ Porro ille transierat per omnes 14
tribus Israël vsque in Abelā, & Beth-maa-
cha: omnesq́. viri electi congregati fuerā:
ad eum. ♀ Venerunt itaque & oppugnabāt 15
eū in Abela, & in Beth-maacha, & circun-
dederunt munitionibus ciuitatem, & ob-
sessa est vrbs: omnis autem turba quæ erat
cū Ioab, moliebatur destruere muros. ♀ Et 16
exclamauit mulier sapiens de ciuitate, Au
dite, audite, dicite Ioab, Appropinqua huc.
& loquar tecum. ♀ Qui cum accessisset ad 17
eam, ait illi, Tu es Ioab? Et ille respondit,
Ego. Ad quē sic locuta est, Audi sermones
ancillæ tuæ. Qui respondit, Audio. ♀ Rur- 18
sumq́. illa, Sermo, inquit, dicebatur in vete
ri prouerbio, ‖Qui interrogant, interrogēt
in Abela: & sic proficiant. ♀ Nonne ego 19
sum quæ respondeo veritatem in Israel,
& tu quæris subuertere ciuitatē, & euerte-
re matrem in Israël? Quare præcipitas hæ-
reditatem Domini? ♀ Respondensq́. Ioab, 20
ait, Absit, absit hoc a me: non præcipito, ne
que demolior. ♀ Non sic se habet res, sed 21
homo de monte Ephraim Seba, filius Bo-
chri cognomine, leuauit manum suam cō
tra regem Dauid: tradite illū solum, & re-
cedemus a ciuitate. Et ait mulier ad Ioab,
Ecce caput eius mittetur ad te per murū.
22 ♀ Ingressa est ergo ad omnem populum, &
locuta est eis sapienter: qui abscissum ca-
put Sebę filij Bochri proiecerunt ad Ioab.
Et ille cecinit tuba, & recesserunt ab vrbe,
vnusquisque in tabernacula sua: Ioab au-
23 tem reuersus est Ierusalem ad regē. ♀ ‖Fuit Sup.8.16
ergo Ioab super omnem exercitum Israel:
Banaias autem filius Ioiadæ super cere-
24 thæos & phelethæos. ♀ Aduram vero super
tributa: porro Iosaphat filius Ahilud a cō-
25 mentarijs. ♀ Siua autem, scriba: Sadoc ve-
26 ro & Abiathar, sacerdotes. ♀ Ira autem
Iairites erat sacerdos Dauid.

CAP. XXI.

1 FActa est quoque fames in diebus Da-
uid tribus annis iugiter: & consuluit
Dauid oraculum Domini. Dixitq́. Do-
minus, Propter Saul, & domum eius san- - 1 MS.
2 guinum, quia occidit Gabaonitas. ♀ Vocatis Hie.H.C.
ergo Gabaonitis rex, dixit ad eos. (Porro 70. uer-
Gabaonitæ non erant de filijs Israël, sed re terunt:
liquiæ Amorrhæorum: filij quippe Israel Super
iurauerant eis, & voluit Saul percutere eos Saul &
3 zelo, quasi pro filiis Israel, & Iuda.) ♀ Dixit do. eius
ergo Dauid ad Gabaonitas, Quid faciā uo- sangui-
bis? & quod erit uestri piaculum, ut benedi- nes (hoc
4 catis hæreditati Domini? ♀ Dixeruntq́. ei est) iniqui-
Gabaonitę, Non est nobis super argento, & tas.
auro quęstio, sed contra Saul, & contra do Iosu. 16.
mum eius: neq; uolumus, ut interficiatur -1 M S.
homo de Israël. Ad quos rex ait, Quid er- C G.
5 go vultis, ut faciam uobis? ♀ Qui dixerunt - 2 MS.
regi, Virū, qui attriuit nos, & oppressit ini- H.C.G.
que, ita delere debemus, ut ne unus quidē
residuus sit de stirpe eius in cūctis finibus
6 Israel. ♀ Dentur nobis septem uiri de filiis
eius, ut crucifigamus eos Domino in Ga-
baa Saul quondam electi Domini. Et ait
7 rex, Ego dabo. ♀ Pepercitq́. rex Miphi-bo-

1.Pa.18.5.
1.Re.31.9.
1.Pa.20.4.
1 M S.R. Quod nos legimus de stirpe arapha, Caldæus uertit, de filiis robusti, siue gigantis, de stirpe gigantum, uel, (secundū exemplar Vaticanū) de stirpe rapha.

teth filio Ionathæ filij Saul, ‖ propter iusiu
randum Domini, quod fuerat inter Dauid,
& inter Ionathan filium Saul. ♦Tulit itaq; 8
rex duos filios Respha filiæ Aia, quos pepe
rit Sauli, Armoni, & Miphi-bósoth: & quin
que filios Michol filiæ Saul, quos genuerat
Hadrieli filio Berzellai, qui fuit de Mola-
thi, ♦ & dedit eos in manus Gabaonitarū: 9
qui crucifixerunt eos in monte coram Do
mino: & ceciderunt hi septem simul occisi
in diebus messis primis, incipiente messio-
ne hordei. ♦Tollens autē Respha filia Aia, 10
cilicium substrauit sibi supra petrā ab ini-
tio messis, donec stillaret aqua super eos
de cælo: & non dimisit aues lacerare eos
per diem, neque bestias per noctem. ♦ Et 11
nunciata sunt Dauid quæ fecerat Respha,
filia Aia, concubina Saul. ♦Et abiit Dauid, 12
& tulit ossa Saul, & ossa Ionathæ filij eius
a uiris Iabes-Galaad, qui furati fuerant ea
de platea Beth-san, ‖ in qua suspenderant
eos Philisthiim cum interfecissent Saul in
Gelbóe: ♦ & asportauit inde ossa Saul, & 13
ossa Ionathæ filij eius: & colligentes ossa
eorum, qui affixi fuerant, ♦ sepelierunt ea 14
cum ossibus Saul, & Ionathæ filij eius in
Terra-Ben-iamin, in latere, in sepulchro
Cis patris eius: feceruntq́. omnia quæ præ-
ceperat rex, & repropitiatus est Deus terræ
post hæc. ♦Factum est autem rursum præ- 15
lium Philisthinorum aduersum Israel, &
descendit Dauid, & serui eius cum eo, &
pugnabant contra Philisthiim. Deficiente
autem Dauid, ♦Iesbi-benob, qui fuit de ge- 16
nere arapha, cuius ferrum hastæ trecentas
uncias appendebat, & accinctus erat ense
nouo, nisus est percutere Dauid. ♦ Præsi- 17
dioq́. ei fuit Abisai filius Saruiæ, & percus-
sum Philisthæum interfecit. Tunc iuraue-
runt uiri Dauid, dicentes, Iam non egre-
dieris nobiscum in bellū, ne extinguas lu-
cernam Israel. ♦ ‖ Secundum quoque bel- 18
lum fuit in Gob contra Philisthæos: tunc
percussit Sobochai de Husathi, Saph de
stirpe arapha de genere gigantum.' ♦Ter- 19
tium quoque fuit bellum in Gob contra
Philisthæos, in quo percussit Adeodatus fi-
lius Saltus polymitarius Beth-lehemites
Goliath Gethæum, cuius hastile hastę erat
quasi liciatorium texentium. ♦ Quartum 20
bellum fuit in Geth: in quo uir fuit excel-
sus, qui senos in manibus pedibusq́. habe-
bat digitos, id est uigintiquatuor, & erat
de origine arapha. ♦ Et blasphemauit Is- 21
rael: percussit autem eum Ionathan filius
Samaa fratris Dauid. ♦ Hi quatuor nati 22
sunt de arapha in Geth, & ceciderunt in
manu Dauid, & seruorum eius.

CAP. XXII.

LOcutus est autem Dauid Domino 1
uerba carminis huius, in die qua li-
berauit eum Dominus de manu om
nium inimicorum suorum, & de manu
Saul. ♦ Et ait: 2
Dominus petra mea, & robur meum,
& saluator meus.
♦ Deus fortis meus sperabo in eum: scu- 3
tum meum, & cornu salutis meæ: eleuator
meus, & refugium meum: saluator meus,
de iniquitate liberabis me.
Ps.17.3. ♦ ‖ Laudabilem inuocabo Dominum: & 4
ab inimicis meis saluus ero:
5 ♦ Quia circundederunt me contritiones
mortis: torrentes belial terruerunt me.
6 ♦ Funes inferni circundederunt me: præ
uenerunt me laquei mortis.
7 ♦ In tribulatione mea inuocabo Domi-
num, & ad Deum meum clamabo: & exau
diet de templo-sancto' suo uocem meam,
& clamor meus ueniet ad aures eius.
8 ♦ Commota est, & contremuit terra, fun
damenta montium concussa sunt, & con-
quassata, quoniam iratus est-eis.'
9 ♦ Ascendit fumus de naribus eius, &
ignis de ore eius uorabit: carbones succen-
si sunt ab eo.
10 ♦ Et inclinauit cœlos, & descendit: & ca-
ligo sub pedibus eius.
11 ♦ Et ascendit super cherubim, & uolauit:
& lapsus est super pennas uenti.
12 ♦ Posuit tenebras in circuitu suo latibu-
lum: cribrans aquas de nubibus cęlorum.
13 ♦Præ fulgore in conspectu eius, *succen
si sunt carbones ignis.
14 ♦ Tonabit-de cęlo Dominus, & excelsus
dabit uocem suam.
15 ♦Misit sagittas* & dissipauit eos: fulgur,
& consumpsit eos.
16 ♦ Et apparuerunt effusiones maris, & re-
uelata sunt fundamenta orbis ab increpa-
tione Domini, ab inspiratione spiritus fu-
roris eius.
17 ♦Misit de cęlo, & assumpsit me, & extra-
xit me de aquis multis.
18 ♦ Liberauit me ab inimico meo poten-
tissimo, & ab his qui oderant me: quoniam
robustiores me erant.
19 ♦ Præuenit me in die afflictionis meæ,
& factus est Dominus firmamentū meū.
20 ♦ Et eduxit me in latitudinem: liberauit
me, quia complacui ei.
21 ♦ Retribuet mihi Dominus secundū iu-
stitiam meam, & secundum munditiā ma
nuum mearum reddet mihi.
22 ♦ Quia custodiui uias Domini, & non
egi impie, a Deo meo.
23 ♦ Omnia enim iudicia eius in conspectu
meo, & præcepta eius non amoui a me.
24 ♦ Et ero perfectus cum eo, & custodiam
me ab iniquitate mea.
25 ♦ Et restituet mihi Dominus secundum
iustitiam meam: & secundum munditiam
manuum mearum, in conspectu oculo-
rum suorum.
26 ♦ Cum sancto sanctus eris, & cum robu-
sto perfectus.
27 ♦ Cum electo electus eris, & cum peruer
so peruertêris.
28 ♦ Et populum pauperem saluum facies,
oculisq́. tuis excelsos humiliabis.
29 ♦ Quia tu lucerna mea Domine, & tu Do
mine illuminabis tenebras meas.
30 ♦ In te enim curram accinctus, in Deo
meo transiliam murum.
31 ♦ Deus, immaculata uia eius, eloquium
Domini igne examinatum: scutum est om
nium sperantium in se.
32 ♦ Quis est Deus præter Dominū: & quis
fortis, præter Deum nostrum?
33 ♦Deus qui accinxit me fortitudine, &
complanauit perfectam uiam meam:
34 ♦ Coæquans pedes meos ceruis, & super
excelsa mea statuens me.
35 ♦ Docens manus meas ad prœlium, &

componens quasi arcum æreum brachia
mea.
♦ Dedisti mihi clypeum salutis tuæ, & 36
"mens 2 MS. H. C. G." mansuetudo " mea' multiplicauit me.
♦ Dilatabis gressus meos subtus me, & 37
non deficient tali mei.
♦ Persequar inimicos meos, & conteram 38
& non conuertar donec consumam eos.
♦ Consumam eos, & confringam, ut non 39
consurgant: cadent sub pedibus meis.
♦ Accinxisti me fortitudine ad prœlium, 40
incuruasti resistentes mihi subtus me.
♦ Inimicos meos dedisti mihi dorsum 41
odientes me, & disperdam eos:
♦ Clamabunt, & non erit, qui saluet; ad 42
Dominum, & non exaudiet eos.
♦ Delebo eos, ut puluerem terræ: quasi 43
lutum platearum comminuam eos atque
confringam.
♦ Saluabis me a contradictionibus popu 44
li mei: custodies me in caput Gentium: po-
pulus quem ignoro, seruiet mihi.
♦ Filij alieni resistent mihi, auditu auris 45
obedient mihi.
♦ Filij alieni defluxerunt, & contrahen- 46
tur in angustiis suis.
♦ Viuit Dñs, & benedictus Deus meus, & 47
exaltabitur Deus fortis salutis meæ.
♦ Deus qui das uindictas mihi, & deiicis 48
populos sub me.
♦ Qui educis me ab inimicis meis, & a re 49
sistentibus mihi eleuas me: a uiro iniquo
liberabis me.
Ro. 15. 9. ♦ Propterea confitebor tibi Domine in 50
gentibus, & nomini tuo cantabo.
♦ Magnificans salutes regis sui, & faciens 51
misericordiam christo suo Dauid, & semi-
ni eius in sempiternum.

CAP. XXIII.

HÆc autẽ sunt uerba nouissima quę 1
dixit Dauid filius Isai. Dixit vir cui
constitutũ est de christo Dei Iacob,
egregius psaltes Israel, ♦ Spiritus Domini 2
locutus est per me, & sermo eius per lin-
guam meam. ♦ Dixit Deus Israël mihi, locu 3
tus est Fortis Israël, Dominator hominũ,
*Et 1 MS. H. G. iustus dominator in timore Dei. ♦ * Sicut 4
lux auroræ oriente sole, mane absq; nubi-
bus rutilat, & sicut pluuiis germinat herba
de terra. ♦ Nec tanta est domus mea apud 5
Deum, ut pactum æternum iniret mecum
firmum in omnibus atq; munitum. Cũcta
enim salus mea, & omnis uoluntas: nec est
" eo R. quicquam ex " ea' quod non germinet.
♦ Præuaricatores autem quasi spinæ euel- 6
lentur uniuersi: quæ non tolluntur mani-
bus ♦ Et si quis tangere uoluerit eas, arma- 7
bitur ferro, & ligno lanceato, igneq; succen
1. Pa. 11. 10. sæ comburentur, usque ad nihilum. ♦ Hæc 8
nomina fortium Dauid. -Dauid' sedens in
-4 MS R. B. H. C. G. cathedrã sapiẽtissimus princeps inter tres,
ipse est quasi tenerrimus ligni uermiculus
qui octingentos interfecit impetu uno.
♦ Post hunc Eleazar filius patrui eius Aho- 9
hites inter tres fortes, qui erant cũ Dauid
quando exprobrauerunt Philisthiim, & cõ
gregati sunt illuc in prelium. ♦ Cumq; ascen 10
dissent uiri Israel, ipse stetit, & percussit Phi-
listhæos donec deficeret manus eius, & ob-
rigesceret cum gladio: fecitq; Dominus sa-
lutem magnam in die illa: & populus, qui
fugerat, reuersus est ad cæsorum spolia de-

11 trahenda. ♦ Et post hunc, Semma filius Age
de Arari. & congregati sunt Philisthiim in
statione: erat quippe ibi ager lente plenus.
Cumq; fugisset populus a facie Philisthiim
12 ♦ stetit ille in medio agri, & tutatus est eum,
percussitq; Philisthæos: & fecit Dominus
13 salutem magnam. ♦ Necnon, & ante descẽ-
derant tres, qui erãt principes inter triginta,
& uenerant tempore messis ad Dauid in
speluncam Odollam: castra autem Phili-
sthinorum erant posita in Valle-gigantũ.
14 ♦ Et Dauid erat in præsidio: porro statio
Philisthinorum tunc erat in Beth-léhem.
15 ♦ Desiderauit ergo Dauid - aquam de lacu.' - 10 MS. H. C. G.
& ait, O si quis mihi daret potum aquæ de
cisterna quæ est in Beth-léhem iuxta por-
16 tam. ♦ Irruperũt ergo tres fortes castra Phi
listhinorũ, & hauserunt aquã de cisterna
Beth-léhẽ, quæ erat iuxta portam, & attu-
lerunt ad Dauid: at ille noluit bibere, sed li
17 bauit eam Dño, ♦ dicens, Propitius sit mihi
Dñs, ne faciam hoc: num sanguinẽ homi-
num istorũ, qui profecti sunt, & animarũ
periculũ bibam? Noluit ergo bibere. hęc fe
18 cerunt tres robustissimi. ♦ Abisai quoq; fra-
ter Ioab filius Saruiæ, princeps erat de tri- *istis 2
bus: * ipse est qui leuauit hastã suam cõtra MS. Hier.
trecentos, quos interfecit, nominatus in * * illis 1
19 tribus, ♦ & inter tres nobilior, eratq; eorum MS. Hier.
princeps, sed usq; ad tres primos non per-
20 uenerat. ♦ Et Banaias filius Ioiadæ uiri for-
tissimi, magnorũ operum, de Cabseel: ipse
percussit duos leones Moab, & ipse descen-
dit, & percussit leonẽ in media cisterna in
21 diebus niuis. ♦ Ipse quoq; interfecit uirum
Ægyptiũ, uirũ dignũ spectaculo, habẽtem
in manu hastã: itaq; cũ descendisset ad eũ
in uirga, ui extorsit hastam de manu Ægy-
22 ptij, & interfecit eũ hasta sua. ♦ hęc fecit Ba
23 naias filius Ioiadæ. ♦ Et ipse nominatus in-
ter tres robustos, qui erant inter triginta
nobiliores: uerumtamen usq; ad tres non
peruenerat: fecitq; eũ sibi Dauid auricula-
24 riũ, a secreto. ♦ Asael frater Ioab inter tri-
25 ginta, Elchanã filius patrui eius de Beth-le
hẽ, ♦ Séma de Harodi, Elica de Harodi, ♦ He
26 les de Phalti, Hira filius Acces de Thecua.
27 ♦ Abiézer de Anathoth, Mobonnai de Husa
28 ti, ♦ Selmõ Ahohites, Maharãi Netophathi-
29 tes, ♦ Heleb filius Baana, & ipse Netophathi
tes, Ithai filius Ribai de Gabaath filiorum
30 Ben-iamin, ♦ Banãia Pharathonites, Hed-
31 dai de Torrente-Gaas, ♦ Abi-albon Arbathi
32 tes, Azmãueth de Beromi, ♦ Eliaba de Sala-
33 boni. Filij Iassen, Ionathan, ♦ Sema de "Oro " Orori 1 MS. H. C. G.
34 di, 'Ahiam filius Sarar Ararites, ♦ Eliphélet
filius Aasbai filij Machati, Eliã filius Achi
35 -tóphel Gelonites, ♦ Hesrãi de Carmelo,
36 Pharãi de Arbi, ♦ Igaal filius Nathan de So-
37 ba, " Bonni' de Gadi, ♦ Selec de Ammoni, "Bani 1
Naharãi Berothites armiger Ioab filij Sar MS. H. C.
38 uiæ, ♦ Ira Iethrites, Gareb, & ipse Iethrites, G.
39 ♦ Vrias Hethæus. Omnes triginta septem.

CAP. XXIIII.

1 ET addidit furor Domini irasci con-
tra Israël, commouitq; Dauid in eis
dicentem, * Vade, numera Israël, 1 Pa. 21. 1.
2 & Iudam. ♦ Dixitq; rex ad Ioab princi-
pem exercitus sui, Perambula omnes tri- *ad Ioab
bus Israël a Dan usque Ber-sabee, & nume MS. q. R.
rate populum, ut sciam numerum eius.

♦ Dixitq;

q. Ioab regi, Adaugeat Dominus 3
Deus tuus ad populum tuum, quantus nũc
est, iterumq́. centuplicet in conspectu do-
mini mei regis: sed qd sibi dominus meus
rex uult in re huiusce modi? ♦Obtinuit autẽ 4
sermo regis uerba Ioab, & principũ exer-
citus: egressusq́. est Ioab, & principes mili-
tũ a facie regis, ut numerarent populũ Is-
raël. ♦Cumq́. pertrãsissent Iordanẽ, uene- 5
runt in Aroër ad dexteram urbis, quæ est
in Valle-Gad: ♦ & per Iazer transierunt in 6

Galaad, & in terram inferiorẽ Hadsi, & ue
nerũt in Dan siluestria. Circũeuntesq́. iux-
7 ta Sidonem, ♦ transierunt prope mœnia Ty
ri, & omnem terram Heuæi & Chananæi,
ueneruntq́. ad meridiem Iuda in Ber-sa-
8 bee: ♦ & lustrata uniuersa terra affuerũt
post nouem menses & uiginti dies, in Ieru-
9 salẽ. ♦Dedit ergo Ioab numerũ descriptio-
nis populi regi, & inuenta sunt de Israel
octingẽta millia uirorũ fortiũ, qui educe-
rẽt gladiũ: & de Iuda quingẽta millia pu

gnatorum. ♦ Percussit autem cor Dauid 10
eum, postquam numeratus est populus: &
dixit Dauid ad Dñm, Peccaui ualde in hoc
facto: sed precor Dñe, ut transferas iniqui-
tatem serui tui, quia stulte egi nimis. ♦Sur- 11
rexit itaq; Dauid mane, & sermo Domini
factus est ad Gad prophetam & Videntem
Dauid, dicens, ♦Vade, & loquere ad Dauid, 12
Hæc dicit Dominus, Triũ tibi datur optio,
elige unum quod uolueris ex his, ut faciã
tibi. ♦Cumq́. uenisset Gad ad Dauid, nũcia- 13
uit ei, dicens, Aut septem annis ueniet ti-
bi fames in terra tua: aut tribus mensibus
fugies aduersarios tuos; & illi te persequẽ-
tur: aut certe tribus diebus erit pestilentia
in terra tua. Nũc ergo delibera, & uide quẽ
respondeam ei, qui me misit, sermonẽ. ♦Di- 14
xit autem Dauid ad Gad, Coarctor nimis:
sed melius est ut incidã in manus Dñi (mul
tæ enim misericordiæ eius sunt) quam in
manus hominũ. ♦Immisitq́. Dñs pestilẽtiã 15
in Israël, de mane usq; ad tempus constitu
tũ, & mortui sunt ex populo a Dan usque
ad Ber-sabee septuaginta millia uirorum.
♦Cumq́. extẽdisset manum suam angelus 16
Domini super Ierusalem ut disperderet eã,
misertus est Dominus super afflictionem,
& ait angelo percutienti populum, Suffi-
cit: nunc contine manum tuam. erat autẽ
angelus Domini iuxta aream Areuna Ie-
busæi. ♦ Dixitq́. Dauid ad Dominum cum 17

uidisset angelum cædentem populum, Ego
sum qui peccaui, & ego inique egi: isti
qui oues sunt, quid fecerunt? uertatur ob-
secro manus tua contra me, & contra do-
18 mum patris mei. ♦ Venit autem Gad * ad
Dauid in die illa, & dixit ei, Ascende, &
constitue altare Domino in area Areuna
19 Iebusæi. ♦Et ascendit Dauid, iuxta sermo-
nem Gad, quem præceperat ei Dominus.
20 ♦ Conspiciensq́. Areuna, animaduertit re-
21 gem & seruos eius transire ad se: ♦ & egres-
sus adorauit regem prono uultu in terrã,
& ait, Quid causa est ut ueniat dominus
meus rex ad seruum suum? Cui Dauid ait,
Vt emam a te aream, & ædificem altare
Domino, & cesset interfectio quæ grassa-
22 tur in populo. ♦Et ait Areuna ad Dauid, Ac-
cipiat, & offerat dominus meus rex, sicut
placet ei: habes boues in holocaustum, &
plaustrum, & iuga boum in usum ligno-
23 rum. ♦ Omnia dedit Areuna regi: di-
xitq́. Areuna ad regem, Dominus Deus
24 tuus suscipiat uotum tuum. ♦ Cui respon-
dens rex, ait, Nequaquam ut uis, sed emã
pretio a te, & non offeram Domino Deo
meo holocausta gratuitã. Emit ergo Da-
uid aream, & boues, argenti siclis quinqua-
25 ginta: ♦ & ædificauit ibi Dauid altare Do-
mino, & obtulit holocausta & pacifica: &
propitiatus est Dominus terræ, & cohibi-
ta est plaga ab Israël.

* propheta MS J. R.

2 Par. 3. 1.

LIBER

LIBER REGVM TERTIVS: SECVNDVM HEBRAEOS, PRIMVS MALACHIM.

CAPVT PRIMVM.

1 ET REX Dauid ſe-
nuerat, habebatq.
ætatis plurimos
dies: cumq. operi-
retur ueſtibus, nō
2 caleſiebat. ¶ Dixe-
runt ergo ei ſerui
ſui, Quæramus do-
mino noſtro regi
adoleſcentulā uir-
ginem, & ſtet corā
rege, & foueat eū, dormiatq. in ſinu" ſuo",
& caleſaciat dominum noſtrum regem.
3 ¶ Quæſierunt igitur adoleſcētulam ſpecio-
ſam in omnibus finibus Iſraël, & inuene-
runt Abiſag Sunamitidem, & adduxerunt
4 eam ad regem. ¶ Erat autem puella pulchra
nimis, dormiebatq. cum rege, & miniſtra
5 bat ei, rex uero non cognouit eam. ¶ Ado-
nias autem filius Haggith eleuabatur, di-
cens, Ego regnabo. Fecitq. ſibi currus &
equites, & quinquaginta uiros qui curre-
6 rent ante eum. ¶ Nec corripuit eum pa-
ter ſuus aliquando, dicens, Quare hoc feci-
ſti? Erat autem & ipſe pulcher ualde, ſecū-
7 dus natu poſt Abſalom. ¶ & ſermo ei cum
Ioab filio Saruiæ, & cum Abiathar ſacer-
8 dote, qui adiuuabant partes Adoniæ. ¶ Sa-
doc uero ſacerdos, & Banaias filius Ioia
dæ, & Nathan propheta, & Semei, & "cere-
thi & pheletiti", & *robur exercitus Dauid,
9 non erat cum Adonia. ¶ Immolatis ergo
Adonias arietibus & uitulis, & uniuerſis
pinguibus iuxta Lapidē-zoheleth, qui erat
uicinus Fonti-rogel, uocauit uniuerſos fra-
tres ſuos filios regis, & omnes uiros Iuda
10 ſeruos regis. ¶ Nathan autem prophetam,
& Banaiam, & robuſtos quoſque, & Salo-
11 monem fratrem ſuum non uocauit. ¶ Dixit
itaque Nathan ad Beth-ſabee matrem Sa-
lomonis. Num audiſti quod regnauerit A-
donias filius Haggith, & dominus noſter
12 Dauid hoc ignorat? ¶ Nunc ergo ueni, acci-
pe conſilium a me, & ſalua animam tuam,
13 filijq. tui Salomonis. ¶ Vade, & ingredere
ad regem Dauid, & dic ei, Nonne tu domi-
ne mi rex iuraſti mihi ancillæ tuæ, dicens,
Quod Salomon filius tuus regnabit poſt
me, & ipſe ſedebit in ſolio meo? quare ergo
14 regnat Adonias? ¶ Et adhuc ibi te loquente
cum rege, ego ueniam poſt te, & complebo
15 ſermones tuos. ¶ Ingreſſa eſt itaque Beth-
ſabee ad regem in cubiculo: rex autem ſe-
nuerat nimis, & Abiſag Sunamitis mini-
16 ſtrabat ei. ¶ inclinauit ſe Beth-ſabee, & ado
rauit regem. Ad quam rex, Quid tibi, in-
17 quit, uis? ¶ Quæ reſpondens ait, Domine mi
*tu iuraſti per Dominum Deum tuum an-
cillę tuę, Salomon filius tuus regnabit poſt
18 me, & ipſe ſedebit in ſolio meo. ¶ Et ecce
nunc Adonias regnat, te domine mi rex
19 ignorāte. ¶ Mactauit boues & pinguia que-
que, & arietes plurimos, & uocauit om-

nes

" uno 3 MS. H. C.

" Rei 8 MS Hier H. C. G. & a. et- tatis G q. * omne MS J. R.

* rex MS. R. G., Ab H autem C. & eq. non additur.

nes filios regis, Abiathar quoque sacerdo-
tem, & Ioab principem militiæ: Salomoně
autem seruum tuum non uocauit. ♦ Verū- 20
tamē domine mi rex, in te oculi respiciūt
totius Israel, ut indices eis, quis sedere de-
beat in solio tuo, domine mi rex post te.
♦ Eritq. cum dormierit dominus meus rex 21
cū patribus suis, erimus ego & filius meus
Salomon peccatores. ♦ Adhuc illa loquente 22
cum rege, Nathan propheta uenit. ♦ Et nū- 23
ciauerunt regi, dicētes, Adest Nathan pro-
pheta. Cumq. introisset in conspectu re-
gis, & adorasset eum pronus in terram,
♦ dixit Nathan, Domine mi rex, tu dixisti, 24
Adonias regnet post me, & ipse sedeat su-
per thronum meum? ♦ Quia descendit ho- 25
die, & immolauit boues & pinguia & arie-
tes plurimos, & uocauit uniuersos filios
regis, & principes exercitus, Abiathar quo-
que sacerdotem: illisq. uescentibus, & bi-
bentibus coram eo, & dicentibus, Viuat rex
Adonias, ♦ Me seruum tuum & Sadoc sa- 26
cerdotem, & Banaiam filium Ioiadæ, &
Salomonem famulum tuum non uocauit.
♦ Numquid a domino meo rege exiuit hoc 27
uerbū, & mihi non indicasti seruo tuo quis
sessurus esset super thronum domini mei
regis post eum? ♦ Et respondit rex Dauid, 28
dicens, Vocate ad me Beth-sabee. Quæ cū
fuisset ingressa coram rege, & stetisset an-
te eum, iurauit rex, & ait, Viuit Dominus, 29
qui eruit animam meam de omni angu-
stia, ♦ quia sicut iuraui tibi per Dominum 30
Deum Israel, dicens, Salomon filius tuus
regnabit post me, & ipse sedebit super so-
lium meum pro me: sic faciam hodie. ♦ Sū- 31
missoq. Beth-sabee in terram uultu, ado-
rauit regē, dicēs, Viuat dominus meus Da-
uid in ęternum. ♦ Dixit quoque rex Dauid, 32
Vocate mihi Sadoc sacerdotem, & Nathan
prophetam, & Banaiam filium Ioiadę. Qui
cum ingressi fuissent coram rege, ♦ dixit ad 33
eos, Tollite uobiscum seruos domini ue-
stri, & imponite Salomonem filium meū
super mulam meam: & ducite eum in Gi-
1.Par.29. 22. hon. ♦ & ungat eum ibi Sadoc sacerdos, & 34
Nathan propheta in regem super Israel: *
*& Iudā o. & canetis buccina, atque dicetis, Viuat rex
Salomon. ♦ Et ascendetis post eum, " & ve- 35
"veniet R.H.C.G. nietis'. * & sedebit super solium meum, &
*in Ierusalem M S q. ipse regnabit pro me: illiq. præcipiam ut
sit dux super Israel & super Iudam. ♦ Et re- 36
spondit Banaias filius Ioiadæ, regi, dicens,
Amen: sic loquatur Dominus Deus domi-
ni mei regis. ♦ Quomodo fuit Dominus 37
cum domino meo rege, sic sit cum Salomo
ne, & sublimius faciat solium eius a solio
domini mei regis Dauid. ♦ Descendit ergo 38
Sadoc sacerdos, & Nathan propheta, & Ba
naias filius Ioiadæ, & cerethi, & phelethi:
& imposuerūt Salomonem super mulam
regis Dauid, & adduxerunt eum in Gihon.
♦ Sumpsitq. Sadoc sacerdos cornu olei de 39
tabernaculo, & unxit Salomonem: & ceci-
nerunt buccina, & dixit omnis populus.
Viuat rex Salomon. ♦ Et ascendit uniuersa 40
multitudo post eum, & populus canentiū
tibijs, & lętantium gaudio magno, & inso-
nuit terra a clamore eorum. ♦ Audiuit au- 41
tem Adonias, & omnes qui inuitati fuerāt
ab eo, iamq. conuiuium finitum erat: sed
& Ioab, audita uoce tubę, ait, Quid sibi vult

42 clamor ciuitatis tumultuantis? ♦ Adhuc
illo loquente, Ionathan filius Abiathar sa-
cerdotis uenit: cui dixit Adonias, Ingrede-
re, quia uir fortis es, & bona nuncians.
43 ♦ Responditq. Ionathan Adoniæ, Nequa-
quam: Dominus enim noster rex Dauid re
44 gem constituit Salomonem: ♦ misitq. cum
eo Sadoc sacerdotem, & Nathan prophetā,
& Banaiam filiū Ioiadæ, & cerethi, & phe-
lethi, & imposuerunt eum super mulam
45 regis. ♦ Vnxeruntq. eum Sadoc sacerdos, &
Nathan propheta regem in Gihon: & ascē-
derunt inde lætantes, & insonuit ciuitas
46 hæc est uox quā audistis. ♦ Sed & Salomon
47 sedet super solium regni. ♦ Et ingressi ser-
ui regis benedixerunt domino nostro regi
Dauid, dicentes, Amplificet Deus nomen
Salomonis super nomen tuum, & magni-
ficet thronum eius super thronum tuum.
48 Et adorauit rex in lectulo suo: ♦ insuper
& hæc locutus est, Benedictus Dominus
Deus Israel, qui dedit hodie sedentem in
49 solio meo, uidentibus oculis meis. ♦ Terri-
ti sunt ergo, & surrexerunt omnes qui in-
uitati fuerant ab Adonia, & iuit unusquis-
50 que in uiam suam. ♦ Adonias autem ti-
mens Salomonem, surrexit, & abijt - in ta- -3 MS.H.C.G.
bernaculum Domini', tenuitq. cornu alta-
51 ris. ♦ Et nunciauerunt Salomoni, dicen-
tes, Ecce Adonias timens regem Salomo-
nem, tenuit cornu altaris, dicens, Iuret mi-
hi rex Salomon hodie, quod nō interficiat
52 seruū suum gladio. ♦ Dixitq. Salomon, Si
fuerit uir bonus, non cadet ne unus quidē
capillus eius in terram: sin autem malum
53 inuentum fuerit in eo, morietur. ♦ Misit er
go rex Salomon, & eduxit eum ab altari;
& ingressus adorauit regē Salomonem. di-
xitq. ei Salomon, Vade in domum tuam.

CAP. II.

1 Appropinquauerunt autem dies Da-
uid ut moreretur, præcepitq. Salo-
2 moni filio suo, dicens, ♦ * Ego ingre- * Ecce MS.q R.
dior uiam uniuersæ terræ: confortare, & * fortis MSq.R.
3 esto uir. * ♦ Et obserua - ut' " custodias '- - 14 MS. H.C G.
mandata ' Domini Dei tui, ut ambules in
uijs eius, & custodias ceremonias eius, &
præcepta eius, & iudicia, & testimonia, si- "τὴν φυ-
cut || scriptum est in lege Moysi: ut intelli- λακὴν.
gas uniuersa quæ facis, & quocūque te ver
4 teris: ♦ Vt confirmet Dominus sermones - 14 MS. H.G.
suos, quos locutus est de me, dicens, Si cu- Deut. 17. 16.
stodierint filij tui " uias meas', & ambula- Infr. 7.14
uerint coram me in ueritate, in omni cor- "uiā suā 8 MS. R. H. C. G
de suo, & in omni anima sua, non auferę- 2.R.3.27 & 20.19.
5 tur tibi uir de solio Israel. ♦ Tu quoque no-
sti quæ fecerit mihi Ioab filius Saruiæ, quę
fecerit duobus principibus exercitus Is-
raël, || Abner filio Ner, & Amasæ filio Ie-
ther: quos occidit, & effudit sanguinē bel-
li in pace, & posuit cruorem prœlij in bal-
teo suo, qui erat circa lūbos eius, & in cal-
ceamento suo quod erat in pedibus eius.
6 ♦ Facies ergo iuxta sapientiam tuam, & nō
deduces canitiem eius pacifice ad inferos.
7 ♦ Sed & filijs Berzellai Galaaditis reddes
gratiam, eruntq. comedentes in mēsa tua:
|| occurrerunt enim mihi quando fugiebā 2.Reg.19. 31.
8 a facie Absalom fratris tui. ♦ Habes quoque
apud te Semei filium Gera filij Iemini de 2.Reg.16. 5. & 19. 19.
Bahurim, || qui maledixit mihi maledictio-
ne pessima, quādo ibam ad Castra: sed quia
descen-

descendit mihi in occursum cum transirē
Iordanem, & iuraui ei per Dominum, di-
cens, Non te interficiam gladio: ✝ tu noli 9
pati eum esse innoxium. Vir autem sa-
piens es, \" ut scias' quæ facies ei, deducesq́. — \" & scies MS. H G.
canos eius cum sanguine ad inferos. ✝ Dor- 10
miuit igitur Dauid cū patribus suis, & se-
pultus est in ciuitate Dauid. ✝ Dies au- 11 — Act.2.29. & 13.36.
tem quibus regnauit Dauid super Israel,
quadraginta anni sunt in Hebron regna-
uit septem annis: in Ierusalem, * trigin- — 1.Par.29 23.
ta tribus. ✝ Salomon autē sedit super thro- 12 — * vero 2 MS H.C. G.
num Dauid patris sui, & firmatum est re-
gnum eius nimis. ✝ Et ingressus est Ado- 13
nias filius Haggith ad Beth-sabee matrem
Salomonis. Quæ dixit ei, Pacificusne est — 3.Reg.5.4
ingressus tuus? Qui respondit, Pacificus.
✝ Additq́., Sermo mihi est ad te. Cui ait, 14
Loquere. Et ille, ✝ Tu, inquit, nosti, quia 15
meum erat regnum, & me præposuerat
omnis Israel sibi in regem: sed translatū
est regnum, & factum est fratris mei: a
Domino enim constitutum est ei. ✝ Nunc 16
ergo petitionem unam precor a te, ne cō-
fundas faciem meam. Quæ dixit ad eum,
Loquere. ✝ Et ille ait, Precor ut dicas Sa- 17
lomoni regi (neq; enim negare tibi quic-
quam potest) ut det mihi Abisag Sunami-
tidem uxorem. ✝ Et ait Beth-sabee: Bene, 18
ego loquar pro te regi. ✝ Venit ergo Beth 19
-sabee ad regem Salomonem, ut loquere-
tur ei pro Adonia: & surrexit rex in occur-
sum eius, adorauitq́. eā, & sedit super thro
num suum: positusq́. est thronus matri re-
gis, quæ sedit ad dexteram eius. ✝ Dixitq́. 20
ei, Petitionem vnam paruulam ego depre-
cor a te, ne confundas faciem meam. Et di
xit ei rex, Pete mater mea: neque enim
fas est ut auertam faciem tuam. ✝ Quæ ait, 21
Detur Abisag Sunamitis Adoniæ fratri tuo
uxor. ✝ Responditq́. rex Salomon, & di- 22
xit matri suæ, Quare postulas Abisag Su-
namitidem Adoniæ? postula ei & regnum:
ipse est enim frater meus maior me, & ha
bet Abiathar sacerdotem & Ioab filiū Sar-
uiæ. ✝ Iurauit itaque rex Salomon per Do- 23
minum, dicens, Hæc faciat mihi Deus, &
hæc addat, quia contra animam suam lo-
cutus est Adonias uerbum hoc. ✝ Et nunc 24
uiuit Dominus qui firmauit me, & collo-
cauit me super solium Dauid patris mei, &
qui fecit mihi domum, sicut locutus est,
quia hodie occidetur Adonias. ✝ Misitq́. 25
rex Salomon per manum Banaiæ filij Io-
iadæ, qui interfecit eum, & mortuus est.
✝ Abiathar quoque sacerdoti dixit rex, Va- 26
de in Anathoth ad agrum tuum, & quidē
uir mortis es: sed hodie te non interficiā,
quia portasti arcam Domini Dei corā Da-
uid patre meo, & sustinuisti laborem in
omnibus, in quibus laborauit pater meus.
✝ Eiecit ergo Salomon Abiathar, ut nō es- 27
set sacerdos Domini, ut impleretur ser- — 1.Reg.2. 31.
mo Domini, quem locutus est super domū
Heli in Silo. ✝ Venit autem nuncius ad \" 28 — \" Ioab 1 MS.Hier
Salomonem ' quod Ioab declinasset post
Adoniam, & post Salomonem non decli-
nasset: fugit ergo Ioab in tabernaculū Do
mini, & apprehendit cornu altaris. ✝ Nun- 29
ciatumq́. est regi Salomoni, quod fugisset
Ioab in tabernaculū Domini, & esset iuxta
altare: misitq́. Salomon Banaiam filium

30 Ioiadæ, dicens, Vade, interfice eum. ✝ Et ue-
nit Banaias ad tabernaculum Domini, &
dixit ei, Hæc dicit rex, Egredere. Qui ait:
Non egrediar, sed hîc moriar. Renuncia-
uit Banaias regi sermonem, dicens, Hæc lo-
31 cutus est Ioab, & hæc respondit mihi. ✝ Di-
xitq́. ei rex, Fac sicut locutus est: & inter-
fice eum, & sepeli, & amouebis sanguinem
innocentem, qui effusus est, a Ioab, a me,
32 & a domo patris mei. ✝ Et reddet Domi-
nus sanguinem eius super caput eius; quia
interfecit duos uiros iustos, melioresq́. se
& occidit eos gladio, patre meo Dauid
ignorante: Abner filium Ner principem — 2.Reg.3. 27.
militiæ Israel, & Amasam filium Iether
33 principem exercitus Iuda: ✝ & reuertetur — 2.Reg.20. 9.
sanguis illorum in caput Ioab, & in caput
seminis eius in sempiternum. Dauid autē
& semini eius, & domui, & throno illius sit
34 pax usque in æternum a Domino. ✝ Ascen
dit itaque Banaias filius Ioiadæ, & aggres-
sus eum interfecit; sepultusq́. est in domo
35 sua in deserto. ✝ Et constituit rex Banaiam
filium Ioiadæ pro eo super exercitum. &
Sadoc sacerdotem posuit pro Abiathar.
36 ✝ Misit quoq; rex, & uocauit Semei, dixitq́.
ei, Ædifica tibi domum in Ierusalem, & ha
bita ibi: & non egredieris inde huc atque
37 illuc. ✝ Quacunque autem die egressus
fueris, & transieris Torrentem-cedron, sci-
to te interficiendum: sanguis tuus erit su-
38 per caput tuum. ✝ Dixitq́. Semei regi, Bo-
nus sermo: sicut locutus est dominus meus
rex, sic faciet seruus tuus. Habitauit itaq;
39 Semei in Ierusalem diebus multis. ✝ Factū
est autem post annos tres ut fugerent ser-
ui Semei ad Achis filium Maacha regem
Geth: nunciatumq́. est Semei quod serui
40 eius \" issent in Geth. ✝ Et surrexit Semei, — \" essent 4 MS.
& strauit asinū suum: iuitq́. ad Achis in
Geth ad requirendum seruos suos, & ad-
41 duxit eos de Geth. ✝ Nunciatum est autem
* Salomoni quòd isset Semei in Geth de — * regi MSq. R.
42 Ierusalem, & rediisset. ✝ Et mittens uoca-
uit eum, dixitq́. illi, Nonne testificatus sum
tibi per Dominum, & prædixi tibi, Quacū-
que die egressus \" fueris ' huc & illuc, scito — \" ieris 4 MS. H. C. G.
te esse moriturum? Et respondisti mihi,
43 Bonus sermo quem audiui. ✝ Quare ergo
non custodisti iusiurādum Domini, & præ-
44 ceptum quod præceperam tibi? ✝ Dixitq́.
rex ad Semei, Tu nosti omne malum, cuius
tibi conscium est cor tuum, quod fecisti Da
uid patri meo: reddidit Dominus malitiā
45 tuam in caput tuum. ✝ Et rex Salomon
benedictus, & thronus Dauid erit stabilis
46 corā Domino usq; in sempiternum. ✝ Iussit
itaq́. rex Banaiæ filio Ioiadæ: qui \" aggres- — \" egressu 2 MS. H. C G.
sus ', percussit eum, & mortuus est.

CAP. III.

1 CONfirmatum est igitur regnum in — 1 Par.1.7
manu Salomonis, & affinitate con-
iunctus est Pharaoni regi Ægypti:
accepit namq; filiam eius, & adduxit in ci-
uitatem Dauid, donec compleret ædificās
domum suam, & domum Domini, & mu-
2 rum Ierusalem per circuitum. ✝ Attamen
populus immolabat in excelsis: non enim
ædificatum erat templum nomini Domi-
3 ni usque in diem illum. ✝ Dilexit autem
Salomon Dominum, ambulans in præce-
ptis Dauid patris sui, excepto quod in ex-

celsis

celsis immolabat, & accēdebat thymiama.
4 † Abijt itaque * in Gabaon, ut immolaret
ibi: illud quippe erat excelsum maximum:
mille hostias in holocaustum obtulit Salo-
5 mon super altare illud " in Gabaon. † Ap-
paruit autem Dn̄s ' Salomoni per somniū
nocte, dicens, Postula quod uis ut dem tibi.
6 † Et ait Salomon, Tu fecisti cū seruo tuo Da
uid patre meo misericordiam magnam, si
cut ambulauit in conspectu tuo in ueritate
te & iustitia, & recto corde tecum: custo-
disti ei misericordiam tuam grandē, & de-
disti ei filium sedentem super thronum
7 eius, sicut est hodie. † Et nūc Domine Deus,
tu regnare fecisti seruum tuum pro Dauid
patre meo: ego autē sum puer paruulus, &
8 ignorans egressum & introitū meum. † Et
seruus tuus in medio est populi, quem ele-
gisti, populi infiniti, qui numerari & suppu
9 tari non potest præ multitudine. † Dabis
ergo seruo tuo cor docile, ut populum tuū
iudicare possit, & discernere inter bonum,
& malum. quis enim poterit iudicare po-
pulum istum, populum tuum hunc multū?
10 † Placuit ergo sermo coram Domino, quod
11 Salomon postulasset huiuscemodi rem. † Et
dixit Dominus Salomoni, Quia postulasti
uerbum hoc, & nō petisti tibi dies multos,
nec diuitias, aut animas inimicorum tuo-
rum, sed postulasti tibi sapientiam ad di-
12 scernendum iudicium: † ecce feci tibi se-
cundum sermones tuos, & dedi tibi cor sa-
piens & intelligens, in tantum ut nullus
ante te similis tui fuerit, nec post te sur-
13 recturus sit. † ¶ Sed & hæc quæ non postu-
lasti, dedi tibi, diuitias scilicet, & gloriam,
ut nemo fuerit similis tui in regibus cun-
14 ctis retro diebus. † Si autem ambulaueris
in uijs meis, & custodieris præcepta mea,
& mandata mea, sicut ambulauit * pater
15 tuus, longos faciam dies tuos. † Igitur eui-
gilauit Salomon, & intellexit quod esset
somnium: cumq. uenisset Ierusalem, ste-
tit coram arca fœderis Domini, & obtulit
holocausta, & fecit uictimas pacificas, &
grande conuiuium uniuersis famulis suis.
16 † Tunc venerunt duæ mulieres meretri-
17 ces ad regem, steteruntq. coram eo, † qua-
rum una ait, Obsecro, mi domine, ego &
mulier hæc habitabamus in domo una, &
18 peperi apud eam in cubiculo. † Tertia au-
tem die postquam ego peperi, peperit &
hæc: & eramus simul, nullusq. alius nobi-
19 scū in domo, exceptis nobis duabus. † Mor-
tuus est autem filius mulieris huius nocte:
20 dormiens quippe oppressit eum. † Et cōsur-
gens intempestæ noctis silentio, tulit filiū
meum de latere meo ancillæ tuæ dormiē-
tis, & collocauit in sinu suo: suum autem
filiū, qui erat mortuus, posuit in sinu meo.
21 † Cumq. surrexissem mane ut darem lac fi-
lio meo, apparuit mortuus: quem diligen-
tius intuens clara luce, deprehendi nō esse
22 meum quem genueram. † Responditq. al-
tera mulier, Non est ita - ut dicis, sed filius
tuus mortuus est, meus autem uiuit. E cō-
trario illa dicebat, Mentiris: filius quippe
meus uiuit, & filius tuus mortuus est. Atq;
in hunc modum contendebant coram re-
23 ge. † Tunc rex ait, Hæc dicit, Filius meus
uiuit, & filius tuus mortuus est: Et ista re-
spondit, Non, sed filius tuus mortuus est,

* Salomō MS R. G
* rex H. C
" In Gabaon apparuit Dominus ʃ MS. H. C suffragatur autem Textus R. G.
2. Par. 1. 10.
Sap. 7. 11. Matt. 6. 29.
* Dauid 2 MS. H. C. G.
- ʃ MS. H C. G.

24 meus autem uiuit. † Dixit ergo rex, Affer-
te mihi gladium. Cumq. attulissent gla-
25 dium coram rege, † Diuidite, inquit, infan
tem uiuum in duas partes: & date dimi-
diam partem uni, & dimidiam partem al-
26 teri. † Dixit autem mulier cuius filius erat
uiuus ad regem (commota sunt quippe vi-
scera eius super filio suo,) Obsecro domi-
ne, date illi infantem uiuum, & nolite in-
terficere eum. E contrario illa dicebat, Nec
27 mihi, nec tibi sit, sed diuidatur. † Respon-
dit rex, & ait, Date huic infantem viuum,
& non occidatur: hæc est enim mater
28 eius. † Audiuit itaque omnis Israel iudi-
cium quod iudicasset rex, & timuerunt
regem, uidentes sapientiam Dei esse in
eo ad faciendum iudicium.

CAP. IIII.

1 ERat autem rex Salomon regnans su-
2 per omnem Israel: † & hi principes
quos habebat: Azarias filius Sadoc "
3 sacerdotis': † Elihóreph & Ahia filij Sisa, scri
bæ: Iosaphat filius Ahilud, a commenta-
4 rijs: † Banaias filius Ioiadæ, super exercitū:
5 Sadoc autē & Abiathar, sacerdotes. † Aza-
rias filius Nathan, super eos qui assistebant
regi: Zabud filius Nathan, sacerdos ami-
6 cus regis: † & Ahisar præpositus domus:
& Adoniram filius Abda super tributa.
7 † Habebat autem Salomon duodecim præ-
fectos super omnem Israel qui præbebant
annonam regi, & domui eius: per singulos
enim mēses in anno, singuli necessaria mi-
8 nistrabant. † Et hæc nomina eorū: Benhur,
9 in monte Ephráim. † Ben-décar, in Macces,
& in Salebim, & in Beth-sames, & in Elon,
10 & in Beth-hánan † " Beth'-hésed in Aru-
both: ipsius * erat Socho, & omnis terra -
11 Epher. † Ben-abinadab, cuius omnis Ne-
phath-dor, Tapheth filiam Salomonis ha-
12 bebat uxorem. † Bana filius Ahilud rege-
bat Thanac & Mageddo, & vniuersam Beth
-san, quæ est iuxta Sarthana subter Iezra-
hel, a Beth-san usq; Abelmehula e regione
13 Iecmaan. † Ben-gáber in Ramoth-galaad:
habebat Auoth-iair filij Manasse in Gala-
ad, ipse præerat in omni regione Argob,
quę est in Basan, sexaginta ciuitatibus ma-
gnis atq; muratis, quæ habebant seras æ-
14 reas. † Ahinadab filius Addo præerat in Ma
15 náim. † Achi-máas in Nephthali: sed &
ipse habebat Básemath filiam Salomonis
16 in cōiugio. † Baána filius Husi, in Aser, & in
17 Baloth. † Iosaphat filius Pharue, in Issa-
18 char. † Semei filius Ela, in Ben-iamin. † Ga-
19 ber filius Vri, in terra-Galaad, * in terra-Se-
hon regis Amorrhæi, & Og regis Basā, sup
20 omnia quę erāt in illa terra. † Iuda & Israel
innumerabiles, sicut arena maris in multi-
tudine: comedentes, & bibentes, atque læ-
21 tantes. † ¶ Salomon autem erat in ditio-
ne sua, habens omnia regna - secum' a flu-
mine terræ Philisthijm vsque ad terminū
Ægypti: offerentium sibi munera, & ser-
uientium ei cunctis diebus uitæ eius.
22 † Erat autem cibus Salomonis per dies
singulos triginta cori similæ, & sexagin-
23 ta cori farinæ, † decem boues pingues, &
uiginti boues pascuales, & centum arie-
tes, excepta uenatione ceruorum, ca-
preatum, atque bubalorum & auium al-
24 tilium. † Ipse enim obtinebat omnem

" sacerdo[tis] 8 MS. G
" Benn… R H C. G
* cum …
* & O.
E… 47. 16.
- 2 MS … H C G.

regio-

MS. R. H. C. regionem quæ erat trans flumen, quam
a Thaphsa usque ad Gazan, & cunctos re-
ges illarum regionum: & habebat pacé ex
omni parte in circuitu. ♦ Habitabatq. Iu- 25
da & Israel absque timore ullo, unusquis-
que sub uite sua, & sub ficu sua, a Dan usq;
Bersabée cunctis diebus Salomonis. ♦ Et ha 26
2. Par. 9. 25. bebat Salomon ‖ quadraginta millia præ-
sepia equorum currilium, & duodecim mil-
lia equestriũ. ♦ Nutriebantq. eos supradi- 27
cti regis præfecti: sed & necessaria mensæ
regis Salomonis cum ingenti cura præbe-
bant in tempore suo. ♦ Hordeum quoque 28
& paleas equorum & iumentorum defe-
rebant in locum ubi erat rex, iuxta consti-
Eccli 47. 16. tutum sibi. ♦ Dedit quoque Deus sapien- 29
tiam Salomoni, & prudentiam multã ni-
mis, & latitudinem cordis, quasi arenam
30 quæ est in littore maris. ♦ Et præcedebat
sapientia Salomonis sapientiam omnium
31 Orientaliũ, & Ægyptiorum, ♦ & erat sapien
tior cunctis hominibus: sapientior Ethan
Ezrahitæ, & Heman, & Chalcol, & Dorda
filijs Mahol: & erat nominatus in uniuer-
32 sis gentibus per circuitum. ♦ Locutus est
quoque Salomon tria millia parabolas: &
33 fuerunt carmina eius quinque millia. ♦ Et
disputauit super lignis a cedro, quæ est in
Libano, usq; ad hyssopum quæ egreditur
de pariete: & disseruit de iumentis & uo-
34 lucribus, & reptilibus & piscibus. ♦ Et ue-
niebant de cunctis populis ad audiendam
sapientiã Salomonis, & ab uniuersis regi-
bus terræ, qui audiebant sapientiam eius.

CAP. V.

Misit quoque Hiram rex Tyri ser- 1
uos suos ad Salomonem: audiuit
enim quod ipsum unxissent regé
** super Is-rae. O. 2. Par. 2. 3* ♦ pro patre eius: quia amicus fuerat Hirã
Dauid omni tempore. ♦ Misit autem Salo- 2
mon ad Hiram, dicens, ♦ Tu scis uoluntaté 3
Dauid patris mei, & quia non potuit æ-
dificare domum nomini Domini Dei sui
propter bella imminentia per circuitum,
donec daret Dominus eos sub uestigio pe-
dum eius. ♦ Nunc autem requiem dedit 4
** Dominus 1 MS H. C. G. 2. Reg. 7. 13. 1. Par. 22. 10.* ♦ Deus meus mihi per circuitum: & nõ est
satan, neque occursus malus. ♦ Quamo- 5
brem cogito ædificare templum nomini ‖
Domini Dei mei, sicut locutus est Dominus
Dauid patri meo, dicens, Filius tuus quem
dabo pro te super solium tuum, ipse ædifi-
cabit domum nomini meo. ♦ Præcipe igi- 6
8 MS. H. C. G. tur ut præcidant mihi seruí tui cedros de
Libano, & serui mei sint cum seruis tuis:
mercedem autem seruorum tuorum dabo
tibi quamcunque petieris: scis enim quo-
modo non est in populo meo uir qui no-
uerit ligna cædere sicut Sidonii. ♦ Cum er- 7
go audisset Hiram uerba Salomonis, læta-
tus est ualde, & ait, Benedictus Dominus
Deus hodie, qui dedit Dauid filium sapiẽ-
tissimum super populum hunc plurimũ.
8 ♦ Et misit Hiram ad Salomonem, dicens,
Audiui quæcunque mandasti mihi: ego fa-
ciam omnem uoluntatem tuam in lignis
9 cedrinis & abiegnis. ♦ Serui mei deponent
ea de Libano ad mare: & ego componam
ea in ratibus, in mari, usque ad locum quẽ
significaueris mihi: & applicabo ea ibi, &
tu tolles ea: præbebisq. necessaria mihi,
10 ut detur cibus domui meæ. ♦ Itaque Hirã
dabat Salomoni ligna cedrina, & ligna
abiegna, iuxta omnem uoluntatem eius.
11 ♦ Salomon autem præbebat Hiram uigin-
ti millia coros tritici ‖ in cibũ domui eius,
& uiginti coros purissimi olei: hæc tribue-
bat Salomon Hiram per singulos annos.
12 ♦ Dedit quoque Dominus sapientiam Salo- *Sup. 3. 12*
moni, ‖ sicut locutus est ei: & erat pax in- *1. Par. 2.*
ter Hiram & Salomonem, & percusserũt *10.*
13 ambo fœdus. ♦ Elegitq. rex Salomon ope-
rarios de omni Israel, & erat indictio tri-
14 ginta millia uirorum. ♦ Mittebatq. eos in

Liba-

Libanum, decem millia per menſes ſingu-
los uiciſſim, ita ut duobus menſibus eſſent
in domibus ſuis: & Adoniram erat ſuper
huiuſcemodi indictionem. ✝Fueruntq́. Sa- 15
lomoni ſeptuaginta millia eorũ qui one-
ra portabant, & octoginta millia latomo-
rum in monte: ✝ abſque præpoſitis, qui 16
præerant ſingulis operibus, numero trium
millium, & trecentorum præcipientiũ po-
pulo, & his qui faciebant opus. ✝ Præce- 17
pitq́. rex, ut tollerent lapides grandes, lapi-
des pretioſos in fundamentum templi, &
quadrarent eos: quos dolauerunt cæmen-
tarij Salomonis, & cæmentarij Hiram:
porro Giblij præparauerunt ligna & lapi-
des ad ædificandum domum.

CAP. VI.

2.Par.3.1 FActum eſt ergo quadringenteſimo & 1
octogeſimo anno egreſſionis filiorum
Iſrael de Terra-Ægypti, in anno quar-
to (menſe Zio, ipſe eſt menſis ſecundus) re-
gni Salomonis ſuper Iſrael, ædificare cœ-
pit domum Domino. ✝ Domus autem quã 2
ædificabat rex Salomon Domino, habebat
ſexaginta cubitos in longitudine, & uigin-
ti cubitos in latitudine, & triginta cubitos
in altitudine. ✝ Et porticus erat ante tem- 3
plum uiginti cubitorum longitudinis, iux-
ta menſuram latitudinis templi: & habe-
bat decem cubitos latitudinis ante faciem
templi. ✝Fecitq́. in templo feneſtras obli- 4
quas. ✝ Et ædificauit ſuper parietem tem- 5
pli tabulata per gyrũ, in parietibus domus
per circuitum templi & oraculi, & fecit la-
tera in circuitu. ✝ Tabulatum quod ſubter 6
erat, quinque cubitos habebat latitudinis,
& medium tabulatum ſex cubitorum lati-
tudinis, & tertium tabulatum ſeptem ha-
bens cubitos latitudinis. Trabes autem po-
ſuit in domo per circuitum forinſecus, ut
non hærerent muris templi. ✝Domus autẽ 7
cum ædificaretur, de lapidibus dolatis at-
que perfectis ędificata eſt: & malleus, & ſe-
curis, & omne ferramentum non ſunt au-
dita in domo cum ędificaretur. ✝Oſtium la- 8
" parte ſ teris medij in " pariete ' erat domus dex-
MS.R. Ex træ: & per cochleam aſcendebant in me-
Hebræo, dium cœnaculum, & a medio in tertium.
tũ ſe, ma- ✝ Et ædificauit domum, & conſummauit 9
ginta, tum eam: texit quoque domum laquearibus
aliquerit cedrinis. ✝ Et ædificauit tabulatum ſuper 10
Ad hume- omnem domum quinque cubitis altitudi-
rũ domus nis, & operuit domum lignis cedrinis. ✝Et 11
dexterum factus eſt ſermo Domini ad Salomonem,
dicens, ✝ Domus hæc quam ædificas, ſi am- 12
bulaueris in pręceptis meis, & iudicia mea
feceris, & cuſtodieris omnia mãdata mea,
gradiens per ea: firmabo ſermonem meũ
2.Reg.7. tibi, ‖ quem locutus ſum ad Dauid patrem
16. tuum. ✝ Et habitabo in medio filiorum 13
1.Par.22 Iſrael, & non derelinquam populum meũ
9. Iſrael. ✝ Igitur ædificauit Salomon do- 14
mum, & conſummauit eam. ✝ Et ædifica- 15
uit parietes domus intrinſecus, tabulatis
cedrinis: a pauimento domus uſque ad
ſummitatem parietum, & uſq; ad laquea-
**& MS.R.* ria,* operuit lignis cedrinis intrinſecus: &
G. Ab H. texit pauimentum domus tabulis abie-
autem C. gnis. ✝ Ædificauitq́. uiginti cubitorum ad 16
& G). no poſteriorem partem templi tabulata cedri
legitur. na, a pauimento uſque ad ſuperiora & fe-
cit interiorem domum oraculi in Sanctũ

17 Sanctorum. ✝ Porro quadraginta cubito-
rum erat ipſum templum pro foribus ora-
18 culi ✝ Et cedro omnis domus intrinſecus
ueſtiebatur, habens tornaturas, & iunctu-
ras ſuas fabrefactas & cælaturas eminen-
tes: omnia cedrinis tabulis ueſtiebantur:
nec omnino lapis apparere poterat in pa-
19 riete. ✝Oraculũ autẽ in medio domus, in in-
teriori parte fecerat, ut poneret ibi arcã fę-
20 deris Dñi. ✝ Porro oraculũ habebat uiginti
cubitos lõgitudinis, & uiginti cubitos lati-
tudinis, & uiginti cubitos altitudinis: & ope
ruit illud atq; ueſtiuit auro puriſſimo. ſed
21 & altare ueſtiuit cedro. ✝Domũ quoq; ante
oraculũ operuit auro puriſſimo, & affixit la
22 minas clauis aureis. ✝ Nihilq́. erat in tem-
plo quod non auro tegeretur: ſed & totum
23 altare oraculi texit auro. ✝ Et fecit in ora-
culo duos cherubim de lignis oliuarũ, de-
24 cem cubitorum altitudinis. ✝ Quinque cu-
bitorum ala cherub una, & quinque cubi-
torum ala cherub altera: id eſt, decem cu-
bitos habentes, a ſummitate alæ unius uſ-
25 que ad alæ alterius ſummitatem. ✝Decem
quoque cubitorum erat cherub ſecundus:
in menſura pari, & opus unũ erat in duo-
26 bus cherubim, ✝ideſt, altitudinem habebat
unus cherub decem cubitorum, & ſimili-
27 ter cherub ſecundus. ✝ poſuitq́. cherubim
in medio templi interioris: extendebant
autem alas ſuas cherubim, & tangebat ala
una parietem, & ala cherub ſecundi tange
bat parietem alterum: alæ autem " - alte- *- R.*
ræ' in media parte templi, ſe inuicem cõ- *" eorum*
28 tingebant. ✝ Texit quoque cherubim au- *H. C.G.*
29 ro. ✝ Et omnes parietes templi per circui-
tum ſculpſit uarijs cælaturis & torno: & fe
cit in eis cherubim, & palmas, & picturas
uarias, quaſi prominẽtes de pariete, & egre
30 dientes. ✝Sed & pauimentum domus texit
31 auro intrinſecus & extrinſecus. ✝ Et in in-
greſſu oraculi fecit * oſtiola de lignis oli- ** duo O.*
32 uarum, poſteſq́. angulorum quinque. ✝ Et
duo oſtia de lignis oliuarum: ſculpſit in
eis picturam cherubim, & palmarum ſpe-
cies, & anaglypha ualde prominentia, &
texit ea auro: & operuit tam cherubim,
33 quam palmas, & cætera, auro. ✝ Fecitq́ in
introitu templi poſtes de lignis oliuarum
34 quadrangulatos: ✝ & duo oſtia de lignis
abiegnis altrinſecus: & utrumque oſtium
duplex erat, & ſe inuicem tenens aperie-
35 batur. ✝ Et ſculpſit cherubim, & palmas, &
cælaturas ualde eminentes: operuitq́. om
nia laminis aureis opere quadro ad regu-
36 lam. ✝ Et ædificauit atrium interius tribus
ordinibus lapidum politorum, & uno ordi
37 ne lignorum cedri. ✝ Anno quarto funda-
38 ta eſt domus Domini in menſe Zio: ✝& in
anno undecimo, menſe Bul (ipſe eſt men-
ſis octauus) perfecta eſt domus in omni
opere ſuo, & in uniuerſis utenſilibus ſuis:
ædificauitq́. eam annis ſeptem.

CAP. VII

1 DOmum autem ſuam ædificauit Sa-
lomon ‖ tredecim annis, & ad per- *Inf.9.10*
2 fectum uſque perduxit. ✝ Ædifica-
uit quoque domum ſaltus Libani centum
cubitorum longitudinis, & quinquaginta
cubitorum latitudinis, & triginta cubito-
rum altitudinis: & quatuor deambulacra
inter columnas cedrinas: ligna quippe ce-

drina

drina exciderat in columnas. Et tabulatis 3
cedrinis uestiuit totam camerá, quæ qua-
draginta quinque columnis sustentabatur.
Vnus autē ordo habebat columnas quin-
decim contra se inuicem positas, & e re- 4
gione se respicientes, æquali spacio inter 5
columnas, & super columnas quadrangu-
lata ligna in cunctis æqualia. Et porticū 6
columnarum fecit quinquaginta cubitorū
longitudinis, & triginta cubitorum latitu-
dinis: & alteram porticum in facie maio-
ris porticus: & columnas, & epistylia super
* fecit MSq. R. columnas. * Porticum quoque solij, in 7
qua tribunal est, fecit: & texit lignis cedri-
nis a pauimento vsque ad summitatem.
Et domuncula in qua sedebatur ad iudi- 8
candum, erat in media porticu simili ope-
re. Domum quoque fecit filiæ Pharaonis
Sup. 3. 3. (quam uxorem duxerat Salomon) tali
opere, quali & hanc porticum. Omnia la- 9
pidibus pretiosis, qui ad normam quādam
atque mensuram tam intrinsecus quām
\\ extrinsecus R.H C G. extrinsecus serrati erant: a fundamento
usque ad summitatem parietum, & \\in-
trinsecus' usque ad atrium maius. Fun- 10
damenta autem de lapidibus pretiosis, la-
pidibus magnis decem siue octo cubitorū.
Et desuper lapides pretiosi æqualis men- 11
suræ secti erant, similiterq. de cedro. Et 12
atrium maius rotundum trium ordinum
de lapidibus sectis, & unius ordinis de do-
lata cedro: necnon & in atrio domus Do-
mini interiori, & in porticu domus. Mi- 13
sit quoque rex Salomon, & tulit Hiram de
Tyro, filiū mulieris uiduæ de tribu Neph- 14
thali, patre Tyrio, artificem ærarium, & ple-
num sapientia, & intelligētia, & doctrina
ad faciendum omne opus ex ære. Qui cū
uenisset ad regem Salomonem, fecit om-
ne opus eius. Et finxit duas columnas æ- 15
reas, decem & octo cubitorum altitudinis
Ier. 53. 21 columnam unam: & linea duodecim cu-
bitorum ambiebat columnam utramque.
Duo quoque capitella fecit, quæ ponerē- 16
tur super capita columnarum, fusilia ex
ære: quinque cubitorum altitudinis capi-
tellum unum, & quinque cubitorum alti-
tudinis capitellum alterum: & quasi in 17
modum retis, & catenarum sibi inuicē mi-
ro opere contextarum. Vtrumque capi-
tellum columnarum fusile erat: septena
uersuum retiacula in capitello uno, & se-
ptena retiacula in capitello altero. Et 18
perfecit columnas, & duos ordines, per
circuitum retiaculorum singulorū, ut te-
gerent capitella quæ erant super summi-
tatem, malogranatorum: eodem modo
fecit & capitello secundo. Capitella au- 19
tem quę erant super capita columnarum,
quasi opere lilij fabricata erant, in porti-
cu, quatuor cubitorum. Et rursum alia 20
capitella in summitate columnarum de-
super iuxta mensuram columnæ contra
retiacula: malogranatorum autem ducen-
ti ordines erant in circuitu capitelli secū-
di. Et statuit duas columnas in porticu 21
templi: cumq. statuisset columnam dex-
teram, uocauit eam nomine Iachin: simi-
liter erexit columnam secundam, & uoca-
uit nomen eius Booz. Et super capita co- 22
lumnarum opus in modum lilij posuit:
2 Par. 4. 8 perfectumq. est opus columnarum. Fecit 23
quoque mare fusile decem cubitorum a la-
bio usque ad labium, rotundum in circui-
tu: quinque cubitorum altitudo eius, &
resticula triginta cubitorum cingebat il-
24 lud per circuitum. Et sculptura subter la-
bium circuibat illud decem cubitis ambiēs
mare: duo ordines sculpturarum \\histria-
25 tatum' erant fusiles. Et \\stabant' super \\ striatarum.
duodecim boues, e quibus tres respiciebāt \\ stabat 1 MS. H. C G.
ad Aquilonem, & tres ad Occidentem, &
tres ad Meridiem, & tres ad Orientem: &
mare super eos desuper erat: quorum po-
steriora uniuersa intrinsecus latitabant.
26 Grossitudo autem lutēris, trium unciarū
erat: labiumq. eius quasi labium calicis,
& folium repandi lilij: duo millia batos ca-
27 piebat, - & tria millia metretas'. Et fe- -4 MS. R. H.C G.
cit decem bases æneas, quatuor cubitorū
longitudinis bases singulas, & quatuor cu-
bitorum latitudinis, & trium cubitorum
28 altitudinis. Et ipsum opus basium, inter-
rasile erat: & sculpturæ inter iuncturas.
29 Et inter coronulas, & plectas, leones, &
boues, & cherubim: & in iuncturis simili-
ter desuper: & subter leones & boues qua-
30 si lora ex ære dependentia. Et quatuor
rotæ per bases singulas, & axes ærei: & per
quatuor partes quasi humeruli subter lu-
tērem fusiles, contra se inuicem respectā-
31 tes. Os quoque lutēris intrinsecus erat
in capitis summitate: & quod forinsecus
apparebat, unius cubiti erat, totum rotun-
dum, pariterq. habebat unum cubitum,
& dimidium: in angulis autem columna-
rum uariæ cælaturæ erant: & media inter-
32 columnia, quadrata non rotunda. Qua-
tuor quoque rotæ, quæ per quatuor angu-
los basis erant, cohærebant sibi subter ba-
sim: una rota habebat altitudinis cubitū
33 & semis. Tales autem rotæ erant quales
solent in curru fieri: & axes earum, & ra-
dij, & canthi, & modioli, omnia fusilia.
34 Nam & humeruli illi quatuor per singu-
los angulos basis unius, ex ipsa basi fusiles
35 & coniuncti erant. In summitate autem
basis erat quædam rotunditas unius & di-
midij cubiti, ita fabrefacta, ut luter desu-
per posset imponi, habens cælaturas suas,
36 uariasq. sculpturas ex semetipsa. Scul-
psit quoque in tabulatis illis quæ erant ex
ære, & in angulis, cherubim, & leones, &
palmas, quasi in similitudinem homi-
nis stantis, ut non cælata, sed apposita per
37 circuitum uiderentur: In hunc modum
fecit decem bāses, fusura una, & mensura,
38 sculpturaq. consimili. Fecit quoque decē
lutēres æneos: quadraginta batos capie-
bat luter unus, eratq. quatuor cubitorū:
singulos quoque lutēres per singulas, id
39 est, decem bases, posuit. Et constituit de-
cem bases, quinque ad dexteram partē tē-
pli, & quinque ad sinistram: mare autem
posuit ad dexteram partem templi contra
40 Orientem ad Meridiem. Fecit \\ergo' \\ quoque 1 MS. Ab H.C.& G. legitur. Et fecit Hiram.
Hiram lebētes, & scutras, & amulas, & per-
fecit omne opus regis Salomonis in tem-
41 plo Domini. Columnas duas, & funicu-
los capitellorum super capitella columna-
rum duos: & retiacula duo, ut operirent
duos funiculos, qui erant super capita co-
42 lumnarum. Et malogranata quadringē-
ta in duobus retiaculis: duos uersus ma-

logranato-

logranatorum in retiaculis singulis, ad ope-
riendos funiculos capitellorum, qui erant
super capita columnarum. ¶ Et bases decē, 43
& luteres decem super bases. ¶ Et mare u- 44
num, & boues duodecim subter mare. ¶ Et 45
lebetes, & scutras, & amulas omnia uasa
quæ fecit Hiram regi Salomoni in domo
Domini, de aurichalco erant. ¶ In campe- 46
stri regione Iordanis fudit ea rex in argil-
losa terra, inter Socoth, & Sartham. ¶ Et 47
posuit Salomō omnia uasa: * propter mul
titudinem autem nimiam non erat pon-
dus æris. ¶ Fecitq. Salomon omnia uasa 48
in domo Domini: altare aureum, & men-
sam, super quam ponerentur panes propo-
sitionis, auream: ¶ & candelabra aurea,' 49
quinque ad dexteram, & quinque ad sini-
stram contra oraculum ex auro puro: &
quasi lilij flores, & lucernas desuper au-
reas: & forcipes aureos, ¶ & hydrias, & 50
fuscinulas, & phialas, & mortariola, &
thuribula, de auro purissimo: & cardines
ostiorum domus interioris Sancti sancto-
rum, & ostiorum domus templi, ex auro
erant. ¶ ‖ Et perfecit omne opus quod fa- 51
ciebat * Salomon in domo Domini, & in-
tulit quę sanctificauerat Dauid pater suus,
argentum, & aurum, & uasa, reposuitq.
in thesauris domus Domini.

*in domo Domini MS 4. R.
-1 MS. R. C. G.
2. Par. 5. 1
* rex 1 MS. R. C omitt. tur autem a R. & G.
1. Par. 5. 2

CAP. VIII.

TVnc congregati sunt omnes maio- 1
res natu Israel cum principibus tri-
buum, & duces familiarum filiorū
Israel ad regem Salomonem in Ierusalem
ut deferrent arcam fœderis Domini, de ci-
uitate Dauid, id est, de Sion. ¶ Conueneruntq. 2
ad regem Salomonem uniuersus Israel in
mense '' Bethanim, ' in solemni die, ipse
est mensis septimus. ¶ Veneruntq. cun- 3
cti senes de Israel, & tulerunt arcam sa-
cerdotes, ¶ & portauerunt arcam Domini 4
& tabernaculum fœderis, & omnia uasa
sanctuarij quæ erant in tabernaculo: &
ferebant ea sacerdotes, & Leuitæ. ¶ Rex 5
autem Salomon, & omnis multitudo Is-
rael quæ conuenerat ad eum, gradiebatur
cum illo ante arcam, & immolabant oues
& boues absque æstimatione, & numero.
¶ Et intulerunt sacerdotes arcam fœderis 6
Domini in locum suum, in oraculum tem-
pli, in Sanctum sanctorum subter alas che
rubim. ¶ Siquidem cherubim expandebant 7
alas super locum arcæ, & protegebant ar-
cam, & uectes eius desuper. ¶ Cumq. emine 8
rent uectes, & apparerent summitates eo-
rum foris sanctuarium ante oraculū, non
apparebant vltra extrinsecus, qui & fuerūt
ibi usque in præsentem diē. ¶ In arca autē 9
non erat aliud ‖ nisi duæ tabulæ lapideæ, ‖
quas posuerat in ea Moyses in Horeb, quā-
do pepigit Dominus fœdus cū filiis Israel,
cum egrederentur de Terra-Ægypti. ¶ Fa- 10
ctum est autem, cum exissent sacerdotes
de sanctuario, nebula impleuit domū Do-
mini, ¶ & non poterant sacerdotes stare, & 11
ministrare propter nebulam: impleuerat
enim gloria Domini domum Domini.
¶ Tunc ait Salomon, Dominus dixit, ut ha- 12
bitaret in nebula. ¶ Aedificans ędificaui do 13
mum in habitaculum tuum, firmissimum
solium tuum in sempiternū. ¶ Conuertitq. 14
rex faciem suam, & benedixit omni eccle-

''Ethanim 2 MS. R. G.
''quem ueteres uocabant Mensem primum. & nunc ipse est Mensis septimus C.
Exo. 34. 27.
Heb. 9. 4.
Exo. 40. 27.
2. Par. 6. 1

siæ Israel: omnis enim ecclesia Israel sta
15 bat. ¶ Et ait Salomō, ‖ Benedictus Dominus
Deus Israel, qui locutus est ore suo ad Da-
uid patrem meum, & in '' manibus eius'
16 perfecit, dicens: ¶ A die qua eduxi populū
meum Israel de Aegypto, non elegi ciuita-
tem de uniuersis tribubus Israel, ut ædifi-
caretur domus, & esset nomen meum ibi:
sed elegi Dauid, ut esset super populū meū
17 Israel. ¶ ‖ Voluitq. Dauid pater meus ædi-
ficare domum nomini Domini Dei Israel:
18 ¶ & ait Dominus ad Dauid patrem meum,
Quod cogitasti in corde tuo ædificare do-
mum nomini meo, benefecisti hoc ipsum
19 mente tractans. ¶ Verumtamen tu non æ-
dificabis mihi domum, sed filius tuus, qui
egredietur de renibus tuis, ipse ædificabit
20 domum nomini meo. ¶ Cōfirmauit Domi-
nus sermonem suum, quem locutus est: ste
tiq. pro Dauid patre meo, & sedi super thro
num Israel, sicut locutus est Dominus: &
ędificaui domum nomini Domini Dei Is-
21 rael. ¶ Et constitui ibi locum arcæ, in qua
fœdus Dñi est, quod percussit cum patribus
nostris quando egressi sunt de Terra-Ægy-
22 pti. ¶ Stetit autem Salomō ante altare Dñi
in conspectu ecclesiæ Israel, & expādit ma
23 nus suas in cœlum, ¶ & ait, ‖ Domine Deus
Israel, non est similis tui Deus in cęlo de-
super, & super terram deorsum: qui custo-
dis pactū, & misericordiam seruis tuis qui
24 ambulāt coram te in toto corde suo. ¶ Qui
custodisti seruo tuo Dauid patri meo, quæ
locutus es ei: ore locutus es, & manibus
25 perfecisti, ut hæc dies probat. ¶ Nunc igi-
tur Domine Deus Israel, conserua famulo
tuo Dauid patri meo, quæ locutus es ei, di-
cens: ‖ Non auferetur de te uir coram me,
qui sedeat super thronum Israel: ita tamē
si custodierint filij tui uiam suam, ut am-
bulent coram me sicut tu ambulasti in cō-
26 spectu meo. Et nunc Domine' Deus Israel
firmentur uerba tua quæ locutus es seruo
27 tuo Dauid patri meo. ¶ Ergo ne putandum
est quod uere Deus habitet super terram?
si enim cęlum, & cęli cęlorum te capere
non possunt, quanto magis domus hæc
28 quam ędificaui? ¶ Sed respice ad orationem
serui tui, & ad preces eius Domine Deus
meus: audi hymnum, & orationem quam
29 seruus tuus orat coram te hodie? ¶ Vt sint
oculi tui aperti sup domū hāc nocte ac die
super domum de qua dixisti, ‖ Erit nomen
meum ibi: ut exaudias orationē quā orat
30 in loco isto ad te seruus tuus. ¶ Vt exaudias
deprecationē serui tui, & populi tui Israel,
quodcumq; orauerint in loco isto, & exau
dies in loco habitaculi tui in cœlo: & cum
31 exaudieris, propitius eris. ¶ Si peccauerit
homo in proximum suum, & habuerit ali-
quod iuramentum quo teneatur astrictus:
& uenerit propter iuramentum coram al-
32 tari tuo in domum tuam, ¶ tu exaudies in
cęlo: & facies, & iudicabis seruos tuos, con-
demnans impium, & reddens uiam suam
super caput eius, iustificansq. iustum, & re-
33 tribuens ei secundū iustitiā suā. ¶ Si fuge-
rit populus tuus Israel inimicos suos (quia
peccaturus est tibi) & agentes pœnitentiā,
& cōtentes nomini tuo uenerint, & ora-
uerint, & deprecati te fuerint in domo
34 hac: ¶ exaudi in cęlo, & dimitte peccatum

6 MS. R. C. G.
'' manu sua 1 MS. R. C.
2. Reg. 7. 5
2. Par. 33 17.
- 1 MS. R. C. G.
1. Mac. 2 8.
2. Reg. 7. 12. 16.
-3 MS. R. C. Additur autē a R. & G.
Deut. 12. 11.

populi tui Israel, & reduces eos in terram
quam dedisti patribus eorum. ♦Si clausum 35
fuerit cęlum, & non pluerit propter pecca-
ta eorum, & orantes in loco isto pœniten-
tiam egerint nomini tuo, & a peccatis suis
conuersi fuerint propter afflictioné suam:
♦ exaudi eos in cęlo, & dimitte peccata ser- 36
uorum tuorũ, & populi tui Israël: & osten
de eis uiam bonam, per quam ambulent, &
da pluuiam super terram tuam quam de-
disti populo tuo in possessionem. ♦ Fames 37
si oborta fuerit in terra, aut pestilentia, aut
corruptus aër, aut ærugo, aut locusta, uel
rubigo, & afflixerit eum inimicus eius por
tas obsidens, omnis plaga, uniuersa infir-
mitas, ♦ cuncta deuoratio, & imprecatio 38
quæ acciderit omni homini de populo tuo
Israël: si quis cognouerit plagam cordis
sui, & expanderit manus suas in domo
hac, ♦ tu exaudies in cœlo in loco habita- 39
tionis tuæ, & repropitiaberis, & facies ut
des unicuique secundum omnes uias suas,
sicut uideris cor eius (quia tu nosti solus
cor omnium filiorum hominum) ♦ ut ti- 40
meant te cunctis diebus quibus uiuunt su-
per faciem terræ, quam dedisti patribus
nostris. ♦ Insuper & alienigena, qui non 41
est de populo tuo Israël, cum uenerit de
terra longinqua propter nomen tuum (au-
dietur enim nomen tuum magnum, & ma
nus tua fortis, & brachium tuum exten-
tum ubique) ♦ cum uenerit ergo, & oraue- 42
rit in hoc loco ♦ tu exaudies in cęlo, in fir 43
mamento habitaculi tui, & facies omnia
pro quibus inuocauerit te alienigena: ut
discant uniuersi populi terrarum nomen
tuum timere, sicut populus tuus Israel, &
probent quia nomen tuum inuocatum est
super domum hanc quam ædificaui. ♦ Si 44
egressus fuerit populus tuus ad bellum cõ-
tra inimicos suos, per uiam, quocunq; mi-
seris eos, orabunt te contra uiam ciuitatis
quam elegisti, & contra domum quam æ-
dificaui nomini tuo, ♦ & exaudies in cęlo 45
orationes eorum, & preces eorum, & facies
iudicium eorum. ♦ Quòd si peccauerint 46
tibi (‖ non est enim homo qui non peccet) 2. Par. 6. 36.
& iratus tradideris eos inimicis suis, & ca-
ptiui ducti fuerint in terram inimicorum 1. Io. 1. 8.
longe uel prope, ♦ & egerint pœnitentiam 47 Eccles 7. 21.
in corde suo in loco captiuitatis, & con-
uersi deprecati te fuerint in captiuitate
sua, dicentes: Peccauimus, inique egimus,
impie gessimus: ♦ & reuersi fuerint ad te 48
in uniuerso corde suo, & tota anima sua
in terra inimicorum suorum, ad quam ca-
ptiui ducti fuerint: & orauerint te contra
uiam terræ suæ quam dedisti patribus eo-
rum, & ciuitatis quam elegisti, & templi
quod ædificaui nomini tuo: ♦ exaudies in 49
cęlo, in firmamento solij tui orationes eo-
rum, & preces eorum, & facies iudicium
eorum: ♦ & propitiaberis populo tuo qui 50
peccauit tibi, & omnibus iniquitatibus eo-
rum quibus præuaricati sunt in te: & da-
bis misericordiam coram eis qui eos capti-
uos habuerint, ut misereantur eis. ♦ Po- 51
pulus enim tuus est, & hęreditas tua, quos
eduxisti de Terra-Ægypti, & de medio
fornacis ferreæ: ♦ Vt sint oculi tui aper- 52
ti ad deprecationem serui tui, & populi
tui Israel, & exaudias eos in uniuersis

53 pro quibus inuocauerint te. ♦ Tu enim
separasti eos tibi in hæreditatem de uni-
uersis populis terræ, sicut locutus es per
Moysen seruum tuum, quando eduxisti pa
54 tres nostros de Ægypto Domine Deus. ♦Fa-
ctum est autem, cum complesset Salomon
orans Dominum omnem orationem, &
deprecationem hãc, surrexit de conspectu
altaris Domini: utrumq. enim genu in
terram fixerat, & manus expanderat in cę
55 lum. ♦ Stetit ergo, & benedixit omni ec-
56 clesiæ Israël uoce magna, dicens: ♦ Bene-
dictus Dominus qui dedit requiem popu-
lo suo Israel, iuxta omnia quæ locutus
est: non cecidit ne unus quidem sermo
ex omnibus bonis quę locutus est per Moy
57 sen seruum suum. ♦ Sit Dominus Deus no-
ster nobiscum sicut fuit cum patribus no-
stris, non derelinquens nos, neque proij-
58 ciens. ♦ Sed inclinet corda nostra ad se,
ut ambulemus in uniuersis uijs eius, & cu-
stodiamus mandata eius, & ceremonias
eius, & iudicia quæcunque mandauit pa-
59 tribus nostris. ♦ Et sint sermones mei
isti quibus deprecatus sum coram Domi-
no, appropinquantes Domino Deo no-
stro die ac nocte, ut faciat iudicium ser-
uo suo, & populo suo Israël per singulos
60 dies: ♦ ‖ & sciant omnes populi terræ, ‖ Wott MS. R. H C G.
quia Dominus ipse est Deus, & non est
61 ultra absque eo. ♦ Sit quoque cor nostrum
perfectum cum Domino Deo nostro, ut
ambulemus in decretis eius, & custodia-
62 mus mandata eius, sicut & hodie. ♦ Igitur
rex & omnis Israel cum eo, immolabant
63 uictimas coram Domino. ♦ Mactauitq. 2. Pa. 7. 5
Salomon hostias pacificas, quas immola-
uit Domino boum uiginti duo millia, &
ouium centum uiginti millia: & dedica-
uerunt templum Domini rex & * filij Is- * omnes
64 raël. ♦ In die illa sanctificauit rex medium MS. H. C.
atrij, quod erat ante domum Domini: fe- G.
cit quippe holocaustum ibi, & sacrificium,
& adipem pacificorum: quoniam altare
æreum quod erat coram Domino, minus
erat, & capere non poterat holocaustum,
65 & sacrificium, & adipem pacificorum ♦Fe-
cit ergo Salomon in tempore illo festiuita-
tem celebrem, & omnis Israel cum eo,
multitudo magna ab introitu Emath us-
que ad Riuum-Ægypti, coram Domino
Deo nostro, septem diebus, & septem die-
66 bus, id est, quatuordecim diebus. ♦ Et in
die octaua dimisit populos: qui benedi-
centes regi profecti sunt in tabernacula
sua lætantes, & alacri corde super omni-
bus bonis quæ fecerat Dominus Dauid ser-
uo suo, & Israël populo suo.

CAP. IX.

1 FActum est autem cum perfecisset Sa-
lomon ædificium domus Domini, &
ædificium regis, & omne quod opta-
2 uerat & uoluerat facere, ♦ apparuit ei Do-
minus secundo ‖ sicut apparuerat ei in Ga- 2. Par. 7. 11.
3 baon. ♦ Dixitq. Dominus ad eum, Exaudi-
ui orationem tuam & deprecationem tuã, Sup. 3. 5.
quam deprecatus es coram me: sancti-
caui domum hanc quam ædificasti, ut po-
nerem nomen meum ibi in sempiternum,
& erunt oculi mei & cor meum ibi cunctis *David z
4 diebus. ♦ Tu quoque si ambulaueris coram MS. H. C.
me, sicut ambulauit * pater tuus, in simpli- G.

citate cordis,& in æquitate: & feceris om-
nia quæ præcepi tibi,& legitima mea,& iu-
dicia mea seruaueris, ✝ ponam thronum 5
2. Reg. 7. 12. 16. regni tui super Israel in sempiternum. ‖si-
cut locutus sum Dauid patri tuo, dicens:
1 Par. 22. 10. Non auferetur uir de genere tuo de solio
Israel. ✝ Si autem auersione auersi fueri- 6
tis uos & filij uestri, non sequentes me,
nec custodientes mandata mea,& ceremo-
nias meas quas proposui uobis, sed abieri-
tis & colueritis deos alienos,& adoraueri-
tis eos: ✝ auferam Israel de superficie ter- 7
ræ quam dedi eis,& templum quod sancti-
ficaui nomini meo proijciam a conspectu
meo, eritq. Israel in prouerbium,& in fa-
bulam cunctis populis. ✝ Et domus hæc 8
erit in exemplum: omnis qui transierit
per eã, stupebit & sibilabit, & dicet, ‖Qua-
Deut. 29. 14. re fecit Dominus sic terræ huic & domui
huic? ✝ Et respondebunt, Quia dereliquę- 9
Ier. 22. 8. runt Dominum Deum suum, qui eduxit
patres eorum de Terra-Ægypti, & secuti
sunt deos alienos,& adorauerũt eos,& co-
luerunt eos: idcirco induxit Dominus su-
per eos omne malum hoc. ✝ ‖ Expletis au- 10
2. Par. 8. 1. tem annis uiginti postquam ædificauerat
Salomon duas domos, id est domum Do-
mini, & domum regis, ✝ (Hiram rege Ty- 11
ri præbẽte Salomoni ligna cedrina & abie-
gna, & aurum iuxta omne quod opus ha-
*rex 1 MS. H C G buerat:) tunc dedit * Salomon Hiram ui-
ginti oppida in Terra-Galilææ. ✝ Et egres- 12
sus est Hiram de Tyro, ut uideret oppida
quæ dederat ei Salomon, & non placuerũt
ei: ✝ & ait, Hæcine sunt ciuitates quas de- 13
disti mihi, frater? Et appellauit eas Terrã
-chabul, usque in diem hanc. ✝ Misit quo- 14
3 MS. H. C. "Salomonem G. que Hiram ad" regem-Salomonem" cen-
tum uiginti talenta auri. ✝ Hæc est summa 15
expensarum, quam obtulit rex Salomon
ad ædificandam domum Domini & domũ
suã, & Mello, & murum Ierusalem, & He-
ser,& Mageddo,& Gazer. ✝ Pharao rex Æ- 16
gypti ascendit, & cepit Gazer, succenditq.
eam igni: & Chananæum qui habitabat in
ciuitate, interfecit, & dedit eam in dotem
filiæ suæ uxoris Salomonis. ✝ Aedificauit 17
ergo Salomon Gazer, & Beth-horon infe-
riorem, ✝ & Balaath,& Palmiram in terra 18
solitudinis. ✝ Et omnes uicos qui ad se 19
pertinebant,& erant absque muro, muni-
uit, & ciuitates curruum,& ciuitates equi-
tum,& quodcumque ei placuit ut ædifica-
ret in Ierusalem, & in Libano, & in om-
ni terra potestatis suæ. ✝ Vniuersum po- 20
pulum qui remanserat de Ammorrhæis,&
Hethæis, & Pherezæis, & Heuæis,& Iebu-
sæis,qui non sunt de filijs Israel: ✝ horum 21
filios,qui remanserant in terra,quos scili-
cet non potuerant filij Israel extermina-
re: fecit Salomon tributarios,usque in diẽ
hanc. ✝ De filijs autem Israel non consti- 22
tuit Salomon seruire quemquam, sed erãt
uiri bellatores,& ministri eius,& principes
& duces, & præfecti curruum & equorum.
✝Erant autem principes super omnia ope- 23
ra Salomonis præpositi,quingẽti quinqua-
ginta, qui habebant subiectum populum,
2. Par. 8. 11. & statutis operibus imperabant. ✝ ‖ Filia 24
autem Pharaonis ascendit de ciuitate Da-
-1 MS. H. C G. uid in domum suam quam ædificauerat ei
-Salomon": tunc ædificauit Mello. ✝ Offe- 25
rebat quoque Salomon tribus uicibus per
annos singulos holocausta, & pacificas ui-
ctimas super altare quod ædificauerat Do-
mino, & adolebat thymiama coram Do-
26 mino: perfectumq. est templum ✝Classem
quoque fecit rex Salomon in Asiongáber,
quæ est iuxta Ailath in littore Maris rubri,
27 in Terra-Idumææ, ✝ Misitq. Hiram in
classe illa seruos suos uiros nauticos,& gna-
28 ros maris, cum seruis Salomonis, ✝ Qui cũ
uenissent in Ophir, sumptum inde aurum
quadringentorum uiginti talentorum,de-
tulerunt ad regem Salomonem.

CAP. X.

1 SEd ‖ & regina Saba audita fama Salo- 1. Par. 9. 1.
monis in nomine Domini,uenit tenta- Matt. 12. 42.
2 re eum in ænigmatibus ✝ Et ingressa
Ierusalẽ multo cum comitatu, & diuitijs, Luc. 11. 31.
camelis portantibus aromata, & aurũ infi-
nitum nimis, & gemmas pretiosas, uenit
ad regem Salomonem,& locuta est ei uni
3 uersa quæ habebat in corde suo. ✝ Et docuit ·5 MS. H. C. Additur
eã Salomõ omnia uerba quæ proposuit: nõ autem ·5. & G.
fuit sermo qui regem posset latẽre, & non
4 responderet ei. ✝ Videns autem regina
Saba omnem sapientiam Salomonis, & do-
5 mum quam ædificauerat, ✝ & cibos men-
sæ eius,& habitacula seruorum, & ordines
ministrantium, uestesq. eorum, & pincer-
nas, & holocausta quæ offerebat in domo
6 Domini: non habebat vltra spiritum. ✝ di-
xitq. ad regem, Verus est sermo quem au-
7 diui in terra mea ✝ super sermonibus tuis,
& super sapientia tua: & non credebã nar-
rãtibus mihi, donec ipsa ueni, & uidi ocu-
lis meis, & probaui quod media pars mihi
nunciata non fuerit: maior est sapientia,
& opera tua, quam rumor quem audiui.
8 ✝ Beati uiri tui, & beati serui tui hi, qui
stant coram te semper, & audiunt sapien-
9 tiam tuam. ✝ Sit Dominus Deus tuus be-
nedictus, cui complacuisti, & posuit te su-
per thronum Israel,eo quòd dilexerit Do-
minus Israel in sempiternum,& constituit
10 te regẽ,ut faceres iudiciũ,& iustitiam. ✝De-
dit ergo regi centũ uiginti talenta auri, &
aromata multa nimis, & gemmas pretio-
sas: non sunt allata ultra aromata tã mul-
ta,quam ea quæ dedit regina Saba regi Sa
11 lomoni. ✝ (Sed & classis Hiram,quæ por- 2. Par. 9. 10.
tabat aurum de Ophir, attulit ex Ophir li-
gna thyina multa nimis, & gẽmas pretio-
12 sas. ✝ Fecitq. rex de lignis thyinis fulcra
domus Domini,& domus regię,& citharas
lyrasq. cantoribus: non sunt allata huiu-
sccemodi ligna thyina, neque uisa usque in
13 præsentem diem.) ✝ Rex autem Salomon
dedit reginæ Saba omnia quæ uoluit,& pe-
tiuit ab eo: exceptis his,quæ ultro obtule-
rat ei munere regio. Quæ reuersa est, &
14 abijt in terram suam cum seruis suis. ✝Erat
autem pondus auri quod offerebatur Sa-
lomoni per annos singulos, sexcentorum
15 sexaginta sex talentorum auri: ✝ excepto
eo quod afferebant uiri,qui super uectiga-
lia erant,& negotiatores,uniuersiq. scruta
uendentes,& omnes reges Arabiæ, ducesq.
16 terræ. ✝ Fecit quoque rex Salomon ducen-
ta scuta de auro purissimo, sexcentos auri
17 siclos dedit in laminas scuti unius. ✝ Et
trecentas peltas ex auro probato: trecen-
tæq. minæ auri unã peltam uestiebant: po-

regnum auferam, sed tribum unam dabo
filio tuo propter Dauid seruum meum,
& Ierusalem quam elegi. ♦ Suscitauit au- 14
tem Dominus aduersariũ Salomoni Adad
Idumæum de semine regio, qui erat in
2. Reg. 8. 14 Edom. ‖ ♦ Cum enim esset Dauid in Idu- 15
mæa, & ascendisset Ioab princeps mili-
tiæ ad sepeliendum eos qui fuerant inter
fecti, & occidisset omne masculinum in
Idumæa ♦ (sex enim mensibus ibi mo- 16
ratus est Ioab, & omnis Israel, donec
interimeret omne masculinum in Idu-
mæa) ♦ fugit Adad ipse, & uiri Idumæi 17
de seruis patris eius cum eo, ut ingrede-
retur Ægyptum: erat autem Adad puer
paruulus. ♦ Cumq. surrexissent de Ma- 18
dian, uenerunt in Pharan, tuleruntq. se-
cum uiros de Pharan, & introierunt Æ-
gyptum ad Pharaonem regem Ægypti:
qui dedit ei domum, & cibos constituit,
& terram delegauit. ♦ Et inuenit Adad 19
gratiam coram Pharaone ualde, in tãtum,
ut daret ei uxorem, sororem uxoris suæ
germanam Taphnes reginæ. ♦ Genuitq. 20
ei soror Taphnes Genubath filium, & nu-
triuit eum Taphnes in domo Pharaonis:
eratq. Genubath habitans apud Pharaonẽ
cum filijs eius. ♦ Cumq. audisset Adad in 21
Ægypto, dormisse Dauid cũ patribus suis,
& mortuum esse Ioab principem militiæ,
dixit Pharaoni, Dimitte me, ut uadam in
terram meam. ♦ Dixitq. ei Pharao, Qua 22
enim re apud me indiges, ut quæras ire
ad terram tuam? At ille respondit, Nulla:
sed obsecro te ut dimittas me. ♦ Suscita- 23
uit quoque ei Deus aduersarium Razon fi-
lium Eliada, qui fugerat Adarezer regem
Soba dominum suum: ♦ & congregauit 24
contra eum uiros, & factus est princeps la-
tronum cum interficeret eos Dauid: abie-
runtq. Damascum, & habitauerunt ibi, &
constituerunt eum regem in Damasco,
♦ eratq. aduersarius Israeli cunctis diebus 25
Salomonis: & hoc est malum Adad, & odiũ
2. Par. 13. 6. contra Israel, regnauitq. in Syria. ♦ Iero- 26
boam quoque filius Nabat, Ephrathæus, de
Sareda, seruus Salomonis, cuius mater e-
rat nomine Sarua, mulier uidua, leuauit
manum contra regem. ♦ Et hæc est causa 27
rebellionis aduersus eum, quia Salomon
ædificauit Mello, & coæquauit uoraginem
ciuitatis Dauid patris sui. ♦ Erat autem Ie- 28
roboam uir fortis & potens: uidensq. Sa-
lomon adolescentem bonæ indolis, & in-
dustrium, constituerat eum præfectum su-
2. Par. 10. 15. per tributa uniuersæ domus Ioseph. ♦ Fa- 29
ctum est igitur in tempore illo, ut Ieroboã
egrederetur de Ierusalem, & inueniret eũ
Ahias Silonites propheta in uia, opertus
pallio nouo: erant autem duo tantum in
agro. ♦ Adprehendensq. Ahias pallium 30
suum nouum, quo coopertus erat, scidit
in duodecim partes. ♦ Et ait ad Iero- 31
boam, Tolle tibi decem scissuras: hæc
enim dicit Dominus Deus Israel, Ecce
ego scindam regnum de manu Salomo-
nis, & dabo tibi decem tribus. ♦ Porro 32
una tribus remanebit ei propter seruum
meum Dauid, & Ierusalem ciuitatem quã
elegi ex omnibus tribubus Israel: ♦ eo 33
quòd dereliquerit me, & adorauerit Astar-
then deam Sidoniorum, & Chamos deum

Moab, & Moloch deum filiorum Ammon:
& non ambulauerit in uijs meis, ut face-
ret iustitiam coram me, & præcepta mea,
34 & iudicia, sicut Dauid pater eius. ♦ Nec au-
feram omne regnum de manu eius, sed du-
cem ponam eum cunctis diebus uitæ suæ,
propter Dauid seruum meum quem ele-
gi, qui custodiuit mandata mea & præce-
35 pta mea. ♦ Auferam autem regnum de ma
36 nu filij eius, & dabo tibi decem tribus: ♦ fi-
lio autem eius dabo tribum unam, ut re-
maneat lucerna Dauid seruo meo cunctis
diebus coram me in Ierusalem ciuitate
37 quam elegi, ut esset nomen meum ibi. ♦ Te
autem assumam, & regnabis super omnia
quæ desiderat anima tua, erisq. rex super
38 Israel. ♦ Si igitur audieris omnia quæ præ-
cepero tibi, & ambulaueris in uijs meis,
& feceris quod rectum est coram me, cu-
stodiens mandata mea & præcepta mea, si-
cut fecit Dauid seruus meus: ero tecum, &
ædificabo tibi domum fidelem, quomodo
ædificaui Dauid domum: & tradam tibi
39 Israel: ♦ & affligam semẽ Dauid super hoc,
40 uerumtamen non cunctis diebus. ♦ Vo-
luit ergo Salomon interficere Ieroboam:
qui surrexit, & aufugit in Ægyptum ad Se-
sac regem Ægypti, & fuit in Ægypto us-
41 que ad mortem Salomonis. ♦ Reliquum
autem uerborum Salomonis, & omnia
quæ fecit, & sapientia eius: ecce uniuer-
sa scripta sunt in Libro uerborum die-
42 rum * Salomonis. ♦ Dies autem quos re- * 9 MS R.
gnauit Salomon in Ierusalem super om- 11. c. G.
43 nem Israel, quadraginta anni sunt. ♦ Dor-
miuitq. Salomon cum patribus suis, & se-
pultus est in Ciuitate Dauid patris sui, re-
gnauitq. Roboam filius eius pro eo.

CAP. XII.

1 Venit autem Roboam in Sichem: il-
luc enim congregatus erat omnis
* Israel, ad constituendum eum re- * populus
2 gem. ♦ At vero Ieroboam filius Nabat, cũ MS. R.
adhuc esset in Ægypto profugus a facie re 2. Par. 10
gis Salomonis, audita morte eius, reuer- 1.
3 sus est de Ægypto. ♦ Miseruntq. & uoca-
uerunt eum: uenit ergo Ieroboam, & om-
nis multitudo Israel, & locuti sunt ad Ro-
4 boam, dicẽtes, ♦ Pater tuus durissimum iu-
gum imposuit nobis: tu itaque nunc im-
minue paululum de imperio patris tui du-
rissimo, & de iugo grauissimo quod impo-
5 suit nobis, & seruiemus tibi. ♦ Qui ait eis,
Ite usque ad tertium diem; & reuertimi-
6 ni ad me. Cumq. abisset populus, ♦ inijt
consilium rex Roboam cum senioribus,
qui assistebãt coram Salomone patre eius,
cum adhuc uiueret, & ait, Quod datis mi-
hi consilium, ut respondeam populo huic?
7 ♦ Qui dixerunt ei, Si hodie obedieris popu
lo huic, & seruieris, & petitioni eorum ces
seris, locutusq. fueris ad eos uerba lenia,
8 erunt tibi serui cunctis diebus. ♦ Qui de-
reliquit consilium senum quod dederant
ei, & adhibuit adolescentes, qui nutriti
9 fuerant cum eo, & assistebant illi, ♦ dixitq.
ad eos, Quod mihi datis consilium, ut re-
spondeã populo huic, qui dixerũt mihi, Le
uius fac iugũ qđ imposuit pater tuus sup
10 nos? ♦ Et dixerũt ei iuuenes q nutriti fuerãt
cũ eo, Sic loquere populo huic, qui locuti
sunt ad te, dicentes: Pater tuus aggrauauit

Eccl.47.28. iugum nostrum,tu releua nos: ‖ Sic loquē-
ris ad eos. Minimus digitus meus grossior
est dorso patris mei. ♦Et nunc pater meus 11
posuit super uos iugum graue, ego autem
addam super iugum uestrum: pater meus
cęcidit uos flagellis,ego autem cædam uos
scorpionibus. ♦ Venit ergo Ieroboam, & 12
omnis populus ad Roboam die tertia,sicut
locutus fuerat rex, dicens, Reuertimini
ad me die tertia. ♦ Responditq. rex popu- 13
lo dura, derelicto consilio seniorum quod
ei dederant, ♦ & locutus est eis secundum 14
consilium iuuenum, dicens, Pater meus
aggrauauit iugum uestrum,ego autem ad-
dam iugo uestro: pater meus cęcidit uos
flagellis, ego autem cædam uos scorpio-
nibus. ♦ Et non acquieuit rex populo:quo- 15
Sup.11.12. niam auersatus fuerat eum Dominus, ut
suscitaret uerbum suū ‖ quod locutus fue-
rat in manu Ahiæ Silonitæ, ad Ieroboam
filium Nabat. ♦Videns itaq; populus quod 16
noluisset eos audire rex, respondit ei, di-
cens,Quæ nobis pars in Dauid?uel quæ hę-
-3 MS H.C. Additur aute a R.& G. reditas in filio Isai? - Vade' in tabernacula
tua Israël,nunc uide domum tuam Dauid.
Et abijt Israël in tabernacula sua. ♦ Super 17
filios autem Israël, quicunque habitabant
in ciuitatibus Iuda, regnauit Roboam.
♦ Misit ergo rex Roboam Aduram qui erat 18
super tributa: & lapidauit eum omnis Is-
raël, & mortuus est. Porro rex Roboam
festinus ascendit currum, & fugit in Ieru-
salem, ♦ recessitq. Israël a domo Dauid, 19
usque in præsentem diem.♦Factum est au- 20
tem cum audisset omnis Israël quod re-
uersus esset Ieroboam, miserunt, & uoca-
uerunt eum congregato cętu,& constitue-
runt eum regem super omnem Israël, nec
secutus est quispiam domum Dauid præ-
ter tribum Iuda solam. ♦Venit autem Ro- 21
boam Ierusalem, & congregauit uniuer-
sam domum Iuda, & tribum Ben-iamin,
centum octoginta millia electorum uiro-
rum, & bellatorum, ut pugnarent contra
domum Israël, & reducerent regnum Ro-
2.Par.11 2. boam filio Salomonis. ♦ Factus est autem 22
sermo Domini ad Semeiam uirum Dei,di-
cens,♦Loquere ad Roboam filium Salomo 23
nis regem Iuda,& ad omnem domum Iu-
da, & Ben-iamin,& reliquos de populo,di
cens,♦Hęc dicit Dominus,Non ascendetis, 24
neque bellabitis cōtra fratres uestros filios
Israel? reuertatur uir in domum suam, a
me enim factum est uerbum hoc. Audie-
runt sermonem Domini, & reuersi sunt
de itinere, sicut eis præceperat Dominus.
♦Ædificauit autem Ieroboam Sichem in 25
monte Ephraim, & habitauit ibi: & egres-
Sup.11.33. sus inde ædificauit Phanuel. ♦ Dixitq. Ie- 26
roboam in corde suo ‖Nunc reuertetur re
gnum ad domum Dauid,♦si ascenderit po- 27
pulus iste ut faciat sacrificia in domo Do-
mini in Ierusalem: & conuertetur cor po-
puli huius ad dominum suum Roboam
regem Iuda, interficientq. me,& reuertē-
Tob 1.5. tur ad eum. ♦ Et excogitato consilio, fecit 28
duos uitulos aureos,& dixit eis, Nolite ul-
Exo.32.8 tra ascendere in 'Ierusalem, ‖ Ecce dij tui
Israel, qui te eduxerunt de Terra-Ægypti.
♦ Posuitq. unum in Beth-el, & alterum in
Dan: ♦ & factum est uerbum hoc in pecca- 29
tum:ibat enim populus ad adorandū uitu- 30

31 lum, usq; in Dan. ♦ Et fecit phana in excel-
sis, ‖ & sacerdotes de extremis populi, qui 2.Par.11 15.
32 non erant de filijs Leui. ♦ Constituitq. diē
solemnem in mense octauo,quintadecima
die mensis,in similitudinem solemnitatis
quæ celebratur in Iuda. Et ascendēs,altare
similiter fecit in Beth-el,ut immolaret ui-
tulis quos fabricatus fuerat:constituitq. in
Beth-el sacerdotes excelsorum quæ fece-
33 rat. ♦ Et ascendit super altare quod extru-
xerat in Beth-el,quintadecima die mensis
octaui,quem finxerat de corde suo: & fe-
cit solemnitatem filijs Israel, & ascendit
super altare,ut adoleret incensum.

CAP. XIII.

1 ET ecce uir Dei uenit de Iuda in ser-
mone Domini in Bet-hel, Ieroboam
stante super altare, & thus iaciente.
2 ♦ Et exclamauit contra altare in sermone
Domini,& ait,Altare,altare, hæc dicit Do-
minus,‖ Ecce filius nascetur domui Dauid, 4.Reg.23 17.
Iosias nomine,& immolabit super te sacer
dotes excelsorū, qui nunc in te thura suc-
cendunt,& ossa hominum super te incen-
3 det. ♦ Deditq. in illa die signū,dicens,Hoc
erit signum,quod locutus est Dominus, Ec-
ce altare scindetur, & effundetur cinis qui
4 in eo est. ♦ Cumq. audisset rex sermonem
hominis Dei quem inclamauerat cōtra al-
tare in Beth el, extendit manum suam de
altari, dicens,Apprehendite eū. Et exaruit
manus eius,quam extenderat contra eum:
5 nec ualuit retrahere eam ad se. ♦ Altare
quoque scissum est, & effusus est cinis de
altari, iuxta signum quod prædixerat uir
6 Dei in sermone Domini. ♦Et ait rex ad ui-
rum Dei, Deprecare faciē Domini Dei tui,
& ora pro me, ut restituatur manus mea
mihi. Orauitq. uir Dei faciem Domini, &
reuersa est manus regis ad eū, & facta est
7 sicut prius fuerat. ♦ Locutus est autem rex
ad uirum Dei, Veni mecum domum ut
8 prandeas, & dabo tibi munera. ♦ Respon-
ditq. uir Dei ad regē, Si dederis mihi me-
diam partem domus tuæ,ut non ueniā te-
cū,nec comedā panem,neque bibam aquā
9 in loco isto:♦sic enim mandatum est mihi
in sermone Domini præcipientis,Non co-
medes panem,neque bibes aquam, nec re-
10 uertēris per uiam qua uenisti. ♦ Abijt ergo
per aliam uiam, & nō est reuersus per iter
11 quo uenerat in Beth-el. ♦ Prophetes au-
tem quidam senex,habitabat in Beth-el ad
quem '' uenerunt filij sui, & narrauerunt' '' uenit filius suus, & narrauit 1 MS.
ei omnia opera quę fecerat uir Dei illa die H.C. Conformiter
in Beth-el,-&'uerba quæ locutus fuerat ad aute Textus, legūt
12 regem, - &' narrauerunt patri suo.♦Et di- R.& G.
xit eis pater eorum, Per quam uiam abijt? - H.C.
*Ostenderunt ei filij sui uiam,per quam -6 MS R.
abierat uir Dei q uenerat de Iuda. ♦Et ait *Et 1 MS. H.C.G.
13 filijs suis, Sternite mihi asinum. Qui cum '' Dixit MS q.
14 strauissent,ascendit,♦& abijt post uirū Dei,
& inuenit eū sedētem subtus terebinthū:
& ait illi,Tu ne es uir Dei,qui uenisti de Iu
15 da? Respondit ille,Ego sum. ♦ '' Dixitq. ' ad
eum,Veni mecum domum,ut comedas pa
16 nem,♦Qui ait,Non possum reuerti, neque
uenire tecum, nec comedam panem, neq;
17 bibam aquam in loco isto: ♦ quia locutus
est Dominus ad me in sermone Domini,
dicens,Non comedes panem, & non bibes
aquam ibi, nec reuertēris per uiam qua

eris. Qui ait illi, Et ego propheta sum si- 18
milis tui: & angelus locutus est mihi in ser
mone Domini; dicens, Reduc eum tecũ
in domum tuam, ut comedat panem, & bi
bat aquam. Fefellit eum, & reduxit se- 19
cum: comedit ergo panem in domo eius,
& bibit aquam. Cumq. sederent ad men- 20
sam, factus est sermo Domini ad prophetã
qui reduxerat eum. Et exclamauit ad vi- 21
rum Dei, qui uenerat de Iuda, dicens, Hæc
dicit Dominus, Quia non obediens fuisti
ori Domini, & non custodisti mandatum
quod præcepit tibi Dominus Deus tuus:
& reuersus es, & comedisti panem, & bi- 22
bisti aquam in loco in quo præcepit tibi ne
comederes panem, neque biberes aquam,
non inferetur cadauer tuum in sepulchrũ
patrum tuorum. Cumq. comedisset & 23
bibisset, strauit asinum - suum '' prophe-
tæ ' quem reduxerat. Qui cum abijsset, 24
inuenit eum leo in uia, & occidit, & erat
cadauer eius proiectum in itinere: asinus
autem stabat iuxta illum, & leo stabat iux-
ta cadauer. Et ecce, uiri transeuntes ui- 25
derunt cadauer proiectum in uia, & leoné
stanté iuxta cadauer. Et uenerunt & diuul-
gauerunt in ciuitatem in qua prophetes il
le senex habitabat. Quod cum audisset 26
propheta ille qui reduxerat eum de uia,

-1 MS. H. C.G. '' prophetæ. τῷ προφήτῃ. 2 MS. H.C.G.

ait, Vir Dei est, qui inobediens fuit ori Do-
mini, & tradidit eum Dominus leoni, & cõ
fregit eum, & occidit iuxta uerbum Domi
27 ni quod locutus est. Dixitq. ad filios suos,
Sternite mihi asinum: Qui cum strauissẽt,
28 & ille abijsset, inuenit cadauer eius proie
ctum in uia, & asinum, & leonem stantes
iuxta cadauer: non comedit leo de cada-
29 uere, nec læsit asinum. Tulit ergo pro-
phetes cadauer uiri Dei, & posuit illud su-
per asinum, & reuersus intulit in ciuitatẽ
30 '' prophetæ senis', ut plangerent eum. Et
posuit cadauer eius in sepulchro suo, & plã
31 xerunt eum: Heu - heu' mi frater. Cumq.
planxissent eum, dixit ad filios suos, Cum
mortuus fuero, sepelite me in sepulchro
in quo uir Dei sepultus est: iuxta ossa eius
32 ponite ossa mea. Profecto enim ueniet
sermo quem prædixit in sermone Domini
contra altare quod est in Beth-el, & contra
omnia phana excelsorum quæ sunt in
33 urbibus Samariæ. Post uerba hæc non
est reuersus Ieroboam de uia sua pessima,
sed e contrario fecit de nouissimis populi
sacerdotes excelsorum: quicunque uole-
bat, implebat manum suam, & fiebat sa-
34 cerdos excelsorum. Et propter hanc cau-
sam peccauit domus Ieroboam, & euersa
est, & deleta de superficie terræ.

'' *prophetes senex* 4 MS. *Consimiliter Textus interpretati sunt, tum alij, tum* C. & G. -1 MS. H. C G.

CAP. XIIII.

IN tempore illo ægrotauit Abia filius 1
Ieroboam. Dixitq. Ieroboam uxori 2
suæ, Surge, & commuta habitum, ne co
gnoscaris quod sis uxor Ieroboam: & uade
in Silo, ubi est Ahias propheta qui locutus
est mihi quod regnaturus essem super po-
pulum hunc. Tolle quoque in manu tua 3
decem panes, & crustulam, & uas mellis, &
uade ad illum: ipse enim indicabit tibi quid
euenturum sit puero huic. Fecit ut dixe- 4
rat, uxor Ieroboam: & consurgens abijt
in Silo, & uenit in domum Ahiæ: at ille

Sup. 11. 13.

non poterat uidere, quia caligauerant ocu
5 li eius præ senectute. Dixit autem Do-
minus ad Ahiam, Ecce uxor Ieroboam in-
greditur, ut consulat te super filio suo qui
ægrotat: hæc & hæc loqueris ei. Cum
ergo illa intraret, & dissimularet se es-
6 se quæ erat, audiuit Ahias sonitum pe-
dum eius introeuntis per ostium, & ait,
Ingredere uxor Ieroboam: quare aliam te
esse simulas? Ego autem missus sum ad te
7 durus nuncius. Vade, & dic Ieroboam:
Hæc dicit Dominus Deus Israel, Quia exal-
taui te de medio populi, & dedi te ducem

super populum meum Israel: ¶ & scidi re- 8
gnum domus Dauid, & dedi illud tibi, &
non fuisti sicut seruus meus Dauid, qui cu-
stodiuit mandata mea, & secutus est me in
toto corde suo, faciens quod placitum es-
set in conspectu meo: ¶ sed operatus es ma- 9
le super omnes qui fuerunt ante te, & fe-
cisti tibi deos alienos & conflatiles, ut me
ad iracundiam prouocares, me autē pro-
iecisti post corpus tuum: ¶ Idcirco ecce ego 10
Infr. 15. 29. inducam mala super domum Ieroboam,
& percutiam de Ieroboam mingentem
ad parietem, & clausum, & nouissimum in
Israel: & mundabo reliquias domus Iero-
boam, sicut mundari solet fimus usque
ad purum. ¶ Qui mortui fuerint de Iero- 11
boam in ciuitate, comedent eos canes: qui
autem mortui fuerint in agro, vorabunt
eos aues cęli: quia Dominus locutus est.
¶ Tu igitur surge, & uade in domum 12
tuam: & in ipso introitu pedum tuo-
rum in urbem, morietur puer, ¶ & plan- 13
get eum omnis Israel, & sepeliet: iste enim
solus inferetur de Ieroboam in sepulchrū,
" ad Dominū Deū 9 MS quia inuentus est super eo sermo bonus "
a Domino Deo ' Israel, in 'domo Iero-
boam. ¶ Constituet autem sibi Dominus 14
" ante D. Deum C. regem super Israel, qui percutiet domum
Ieroboam in hac die, & in hoc tempore:
" de D. Deo C. ¶ & percutiet Dominus Deus Israël, sicut 15
moueri solet arundo in aqua: & euellet
Israel de terra bona hac, quam dedit pa-
tribus eorum, & uentilabit eos trans Flu-
men: quia fecerunt sibi lucos, ut irrita-
rent Dominum. ¶ Et tradet Dominus Is- 16
raël propter peccata Ieroboam, qui pecca-
uit, & peccare fecit Israel. ¶ Surrexit ita- 17
que uxor Ieroboam, & abijt, & uenit in
Thersa: cumq. illa ingrederetur limen do-
mus, puer mortuus est, ¶ & sepelierunt 18
eum. Et planxit eum omnis Israel iuxta
sermonem Domini, quem locutus est in
manu serui sui Ahiæ prophetæ. ¶ Reliqua 19
autem uerborum Ieroboam, quomodo pu-
gnauerit, & quomodo regnauerit, ecce scri-
pta sunt in Libro uerborum dierum regū
Israël. ¶ Dies autem quibus regnauit Iero- 20
boam, viginti duo anni sunt: & dormiuit
cum patribus suis; regnauitq. Nadab filius
2.Par.12 13. eius pro eo. ¶ Porro Roboam filius Salo- 21
monis regnauit in Iuda: Quadraginta &
unius anni erat Roboam, cum regnare cę-
pisset: decem & septem annos regnauit in
Ierusalem ciuitate, quam elegit Dominus
ut poneret nomen suum ibi, ex omnibus
tribubus Israel. Nomen autem matris eius
Naama Ammanitis. ¶ Et fecit Iudas malū 22
coram Domino, & irritauerunt eum su-
per omnibus quæ fecerant patres eorum
in peccatis suis, quæ peccauerunt. ¶ Ædifi- 23
cauerunt enim & ipsi sibi aras, & statuas,
& lucos super omnem collem excelsum, &
subter omnem arborem frondosam: ¶ Sed 24
& effœminati fuerunt in terra, feceruntq.
omnes abominationes gentium, quas at-
2.Par.12 2. triuit Dominus ante faciem filiorum Is-
raël. ¶ In quinto autem anno regni Ro- 25
boam, ascendit Sesac rex Ægypti in Ieru-
salem, ¶ & tulit thesauros domus Domini, 26
& thesauros regios, & uniuersa diripuit:
Sup 10. 16. scuta quoq; aurea ‖ quæ fecerat Salomon:
¶ pro quibus fecit rex Roboam scuta ærea, 27

& tradidit ea in manum ducum scutario-
rum, & eorum qui excubabant ante ostiū
28 domus regis. ¶ Cumq. ingrederetur rex in
domum Domini, portabant ea qui præcū-
di habebant officium, & postea reportabāt
29 ad armamentarium scutariorum. ¶ Reli-
qua autem sermonum Roboam, & omnia
quæ fecit, ecce scripta sunt in Libro sermo-
30 num dierum regum Iuda. ¶ Fuitq. bellū
inter Roboam & Ieroboam cūctis diebus.
31 ¶ Dormiuitq. Roboam cum patribus suis,
& sepultus est cū eis in ciuitate Dauid: no-
men autē matris eius Naama Ammanitis:
& regnauit Abiam filius eius pro eo.

CAP. XV.

1 IGitur in octauo decimo anno regni Ie- *2.Par.11.*
roboam filij Nabat, regnauit Abiam su- *12.*
2 per Iudam. ¶ Tribus annis regnauit in *2.Par.13*
Ierusalem: nomen matris eius Maacha *2.*
3 filia Abessalom. ¶ Ambulauitq. in omni-
bus peccatis patris sui, quæ fecerat ante
eum: nec erat cor eius perfectum cum Do-
mino Deo suo, sicut cor Dauid patris eius.
4 ¶ Sed propter Dauid dedit ei Dominus
Deus suus lucernam in Ierusalem, ut susci-
taret filium eius post eum, & statueret Ie-
5 rusalem: ¶ eo quòd fecisset Dauid rectum
in oculis Domini, & non declinasset ab
omnibus quæ præceperat ei, cunctis die-
bus uitæ suæ, ‖ excepto sermone Vriæ He- *3.Reg.11.*
6 thæi. ¶ Attamen bellum fuit inter Roboā *4.17.12.9*
7 & Ieroboam omni tempore uitæ eius. ¶ Re-
liqua autem sermonum Abiam, & omnia
quæ fecit, non ne hæc scripta ‖ sunt in libro *2.Par.14*
uerborum dierum regum Iuda? Fuitq. *1.*
8 prelium inter Abiā & inter Ieroboam. ¶ Et
dormiuit Abiā cū patribus suis, & sepelie-
runt eum in Ciuitate Dauid: regnauitq.
9 Asa filius eius pro eo. ¶ In anno ergo ui-
cesimo Ieroboam regis Israel regnauit Asa
10 rex Iuda: ¶ & quadraginta & uno anno re-
gnauit in Ierusalem. Nomen matris eius
11 Maacha, filia Abessalom. ¶ Et fecit Asa re-
ctum ante conspectum Domini, sicut Da-
12 uid pater eius: ¶ & abstulit effœminatos
de terra, purgauitq. uniuersas sordes idō-
13 lorum, quæ fecerant patres eius. ¶ Insu-
per & Maacha matrem suam amouit, ne
esset princeps in sacris Priapi, & in luco
eius quem consecrauerat: subuertitq. spe-
cum eius, & confregit simulachrum tur-
pissimum, & combussit in Torrēte cedron:
14 excelsa autem non abstulit. ¶ Verumtamē
cor Asa perfectum erat cum Domino cun-
15 ctis diebus suis: ¶ & intulit ea quæ sancti-
ficauerat pater suus, & uouerat, in domum
16 Domini, argentum & aurum, & uasa ¶ Bel-
lum autem erat inter Asa, & Baasa regem
17 Israel cūctis diebus eorum. ¶ Ascendit quo-
que Baasa rex Israel in Iudam, & ædifica-
uit Rama, ut non posset quispiam egredi
18 uel ingredi de parte Asa regis Iudæ. ¶ Tol- *2. Par.*
lens itaque Asa omne argentum & aurū, *2.*
quod remanserat in thesauris domus Do-
mini, & in thesauris domus regiæ, dedit il-
lud in manus seruorum suorum: & misit
ad Ben-adad filiū Tabremon filij Hezion,
regem Syriæ, qui habitabat in Damasco, di-
19 cens, ¶ Fœdus est inter me & te, & inter
patrem meum, & patrem tuum: ideo
misi tibi munera, argentum & aurum:
& peto ut uenias, & irritum facias fœ-

dus quod

dus quod habes cum Baaſa rege Iſrael, &
receedat a me. Acquieſcens Ben-adad re- 20
gi Aſa, miſit principes exercitus ſui in ciui-
tates Iſraël, & percuſſerunt Ahion, & Dan
& Abel-domum-Maacha, & uniuerſam
Cenneroth, omnẽ ſcilicet Terram-Neph-
thali. Quod cum audiſſet Baaſa, inter- 21
miſit ædificare Rama, & reuerſus eſt in
2. Par. 15 2. Therſa. Rex autem Aſa nuncium miſit in 22
omnem Iudam, dicẽs, Nemo ſit excuſatus.
& tulerunt lapides de Rama, & ligna eius,
quibus ædificauerat Baaſa, & extruxit de
eis rex Aſa, Gabaa-Ben-iamin, & Mal-
pha. Reliqua autem omnium ſermonũ 23
Aſa, & uniuerſæ fortitudines eius, & cun-
cta quæ fecit, & ciuitates quas extruxit,
non ne hæc ſcripta ſunt in Libro verbo-
rum dierum regum Iuda? Verumtamen
in tempore ſenectutis ſuæ doluit pedes.
* Aſa 2 Ms. H. C. c. Et dormiuit * cum patribus ſuis, & ſe- 24
pultus eſt cum eis in Ciuitate-Dauid pa-
tris ſui. Regnauitq. Ioſaphat filius eius
2. Par. 17 1. pro eo. Nadab uero filius Ieroboam re- 25
gnauit ſuper Iſraël anno ſecundo Aſa re-
gis Iuda: regnauitq. ſuper Iſraël duo-
bus annis. Et fecit quod malum eſt in 26
conſpectu Domini, & ambulauit in uijs pa
tris ſui, & in peccatis eius quibus peccare
fecit Iſrael. Inſidiatus eſt autem ei Baa- 27
ſa filius Ahiæ de domo Iſſachar, & percuſ-
ſit eum in Gebbethon, quæ eſt urbs Phi-
liſthinorum: ſiquidem Nadab & omnis
Iſrael obſidebant Gebbethon. Interfe- 28
cit ergo illum Baaſa in anno tertio Aſa re-
gis Iuda, & regnauit pro eo. Cumq. re- 29
gnaſſet, percuſſit omnem domum Iero-
boam: non dimiſit ne unam quidem ani-
mam de ſemine eius, donec deleret eum
Sap. 14. 10. iuxta uerbum Domini quod locutus fue-
rat in manu ſerui ſui Ahiæ Silonitis, pro- 30
pter peccata Ieroboam quæ peccauerat, &
quibus peccare fecerat Iſrael: & propter
delictum quo irritauerat Dominum Deũ
Iſraël. Reliqua autem ſermonum Na- 31
dab, & omnia quæ operatus eſt, nonne
hæc ſcripta ſunt in Libro uerborum die-
rum regum Iſrael? Fuitq. bellum inter 32
Aſa & Baaſa regem Iſrael cunctis diebus
eorum. Anno tertio Aſa regis Iuda re- 33
gnauit Baaſa filius Ahiæ, ſuper omnem
Iſraël in Therſa uiginti quatuor annis.
Et fecit malum coram Domino, ambu-
lauitq. in uiis Ieroboã, & in peccatis eius
quibus peccare fecit Iſrael.

CAP. XVI.

Factus eſt autem ſermo Domini ad Ie- 1
hu filium Hanani contra Baaſa, di-
cens, Pro eo quod exaltaui te de pul- 2
uere, & poſui te ducem ſuper populum
meum Iſrael, tu autem ambulaſti in uia Ie
roboam, & peccare feciſti populum meum
Iſrael, ut me irritares in peccatis eorum:
ecce, ego demetam poſteriora Baaſa, & 3
poſteriora domus eius: & faciam domum
Sup. 15. 29. tuam ſicut domum Ieroboam filij Na-
bat. Qui mortuus fuerit de Baaſa in ci- 4
uitate, comedent eum canes: & qui mor-
tuus fuerit ex eo in regione, comedent eũ
uolucres cœli. Reliqua autem ſermonum 5
Baaſa, & quæcunque fecit, & prœlia eius:
2. Par. 16 2. nonne hæc ſcripta ſunt in Libro uer-
borum dierum regum Iſrael? Dormi- 6
uit ergo Baaſa cum patribus ſuis, ſepul-
tusq. eſt in Therſa: & regnauit Ela filius
7 eius pro eo. Cum autem in manu Iehu
filij Hanani prophetæ uerbum Domini fa
ctum eſſet contra Baaſa, & contra domum
eius, & contra omne malum quod fecerat
coram Domino, ad irritandum eum in ope
ribus manuũ ſuarũ, ut fieret ſicut domus
Ieroboam: ob hanc cauſam occidit eum,
hoc eſt, Iehu filium Hanani, prophetam. - 3 Ms H. C c.
8 Anno uiceſimo ſexto Aſa regis Iuda, re-
gnauit Ela filius Baaſa ſuper Iſrael in Ther
9 ſa duobus annis. Et rebellauit contra
eum ſeruus ſuus Zambri, dux mediæ par-
tis equitũ: erat autem Ela in Therſa bibẽs,
& temulentus in domo Arſa præfecti Ther
10 ſa. Irruens ergo Zambri, percuſſit, & oc- 4. Reg. 9. 31.
cidit eum anno uiceſimo ſeptimo Aſa re-
11 gis Iuda, & regnauit pro eo. Cumq. re-
gnaſſet, & ſediſſet ſuper ſolium eius, per-
cuſſit omnem domum Baaſa, & non dere-
liquit ex ea mingentem ad parietem, &
12 propinquos, & amicos eius. Deleuitq.
Zambri omnem domum Baaſa, iuxta uer-
bum Domini, quod locutus fuerat ad Baa-
13 ſa in manu Iehu prophetæ, propter uni-
uerſa peccata Baaſa, & peccata Ela filij eius,
qui peccauerunt, & peccare fecerunt Iſ-
raël, prouocantes Dominum Deum Iſrael
14 in uanitatibus ſuis. Reliqua autem ſer-
monum Ela, & omnia quæ fecit, nonne
hæc ſcripta ſunt in Libro uerborum die-
15 rum regum Iſraël? Anno uiceſimo ſe-
ptimo Aſa regis Iuda, regnauit Zambri
ſeptem diebus in Therſa: porro exercitus
obſidebat Gebbethon urbem Philiſthino-
16 rum. Cumq. audiſſet rebellaſſe Zambri,
& occidiſſe regem, fecit ſibi regem omnis
Iſrael Amri, qui erat princeps militiæ ſu-
17 per Iſrael in die illa, in caſtris. Aſcendit
ergo Amri, & omnis Iſrael cum eo de Geb
18 bethon, & obſidebant Therſa. Videns
autem Zambri, quòd expugnanda eſ-
ſet ciuitas, ingreſſus eſt palatium, &
ſuccendit ſe cum domo regia: & mor-
19 tuus eſt in peccatis ſuis, quæ pecca-
uerat faciens malum coram Domino,
& ambulans in uia Ieroboam, & in pec-
20 cato eius quo fecit peccare Iſrael. Re-
liqua autem ſermonum Zambri, & in-
ſidiarum eius, & tyrannidis, nonne hęc
ſcripta ſunt in Libro uerborum dierum
21 regum Iſrael? Tunc diuiſus eſt popu-
lus Iſrael in duas partes: media pars po-
puli ſequebatur Thebni filium Gineth,
ut conſtitueret eum regem: & media
22 pars Amri. Præualuit autem popu-
lus qui erat cum Amri, populo qui ſe-
quebatur Thebni filium Gineth: mor-
tuusq. eſt Thebni, & regnauit Amri.
23 Anno triceſimo primo Aſa regis Iu-
da regnauit Amri ſuper Iſrael, duode-
cim annis: in Therſa regnauit ſex an-
24 nis. Emitq. montem Samariæ a Se-
mer duobus talentis argenti: & ædifica-
uit eum, & uocauit nomen ciuitatis quam
extruxerat, nomine Semer Domini mon-
25 tis Samariæ. Fecit autem Amri ma-
lum in conſpectu Domini, & operatus
eſt nequiter ſuper omnes qui fuerunt
26 ante eum. Ambulauitq. in omni uia
Ieroboam filij Nabat, & in peccatis eius

quibus peccare fecerat Israel: ut irritaret
Dominum Deũ Israel in vanitatibus suis.
† Reliqua autem sermonum Amri, & prœ- 27
lia eius quæ gessit, nonne hæc scripta sunt
in Libro uerborum dierum regum Israel?
† Dormiuitq. Amri cum patribus suis, & 28
sepultus est in Samaria: regnauitq. Achab
filius eius pro eo. †Achab uero filius Am- 29
ri regnauit super Israel anno tricesimo
octauo Asa regis Iuda. Et regnauit Achab
filius Amri super Israel in Samaria uiginti
& duobus annis. † Et fecit Achab filius 30
Amri malum in conspectu Domini super
omnes qui fuerunt ante eum. † Nec suf- 31
fecit ei, vt ambularet in peccatis Ieroboam
filij Nabat: insuper duxit uxorem Iezabel
filiam Eth-Baal regis Sidoniorum. Et abiit,
& seruiuit Baal, & adorauit eum. †Et po- 32
suit aram Baal in templo Baal, quod ædi-
ficauerat in Samaria, † & plantauit lucũ: 33
& addidit Achab in opere suo, irritans Do
minum Deum Israel super omnes reges
Israel, qui fuerunt ante eum. † In diebus 34
eius ædificauit Hiel de Beth-el, Iericho: in
Abiram primitiuo suo fundauit eam, & in
Iosue.6.26. Segub nouissimo suo posuit portas eius:
iuxta uerbum Domini, quod locutus fue-
rat in manu Iosue filij Nun.

CAP. XVII.

Eccli.48. 3. Iac.5.16. ET dixit Elias Thesbites de habitato- 1
ribus Galaad ad Achab, Viuit Domi-
nus Deus Israel, in cuius conspectu
sto; si erit annis his ros; & pluuia, nisi iuxta
oris mei verba. † Et factum est uerbum 2
Domini ad eum, dicẽs, †Recede hinc, & va 3
de contra Orientem, & abscondere in Tor-
rente-carith, qui est contra Iordanem, † & 4
ibi de torrente bibes: coruisque præcepi, ut
pascant te ibi. † Abiit ergo, & fecit iuxta 5
verbum Domini: cumq. abiisset, sedit in
Torrente-carith, qui est contra Iordanem.
† Corui quoque deferebant ei panem, & 6
carnes mane, similiter panem, & carnes ue
speri, & bibebat de torrente. †Post dies au- 7
tem siccatus est torrens: non enim pluerat
Luc.4.25 super terram. †Factus est ergo sermo Do- 8
mini ad eum, dicens, † Surge, & uade in 9
Sarephta Sidoniorum, & manebis ibi: præ
cepi enim ibi mulieri uiduæ, ut pascat te.
†Surrexit, & abiit in Sarephta. Cumq. ue- 10
nisset ad portam ciuitatis, apparuit ei mu-
lier uidua colligens ligna, & uocauit eam,
dixitq. ei, Da mihi paululum aquæ in ua-
se, ut bibam. † Cumq. illa pergeret, ut af- 11
ferret, clamauit post tergum eius, dicens,
Affer mihi obsecro, & buccellam panis in
manu tua. † Quæ respondit, Viuit Domi- 12
nus Deus tuus, quia non habeo panem, nisi
quantum pugillus capere potest farinæ in
hydria, & paululum olei in lecytho: en col
ligo duo ligna, ut ingrediar, & faciam illud
mihi, & filio meo; ut comedamus, & moria
mur. †Ad quam Elias ait, Noli timere, sed 13
vade, & fac sicut dixisti: uerumtamen mihi
primum fac de ipsa farinula subcineritiũ
panem paruulum, & affer ad me: tibi autẽ,
& filio tuo facies postea. † Hæc autem di- 14
cit Dominus Deus Israel, Hydria farinæ
non deficiet, nec lecythus olei minuetur
vsq; ad diem in qua Dominus daturus est
pluuiam super faciem terræ. †Quæ abiit, 15
& fecit iuxta uerbum Eliæ: & comedit ip-
16 se, & illa, & domus eius. † & ex illa die hy-
dria farinæ non defecit, & lecythus olei nõ
est imminutus, iuxta uerbũ Domini quod
17 locutus fuerat in manu Eliæ. † Factum est
autem post *hæc, ægrotauit filius mulieris * uerba MS. R.H.
matris familias, & erat languor * fortissi- C. Omittitur autẽ a
mus ita, ut non remaneret in eo halitus. G.
18 †Dixit ergo ad Eliam, Quid mihi & tibi vir
Dei? ingressus es ad me, ut rememoraren- * eius 1
tur iniquitates meæ, & interficeres filium MS. H.C.
19 meum? † Et ait ad eam Elias, Da mihi fi- G.
lium tuum. Tulitq. eum de sinu eius, &
portauit in cœnaculum ubi ipse manebat, § MS.H.
20 & posuit super lectulum suum. † Et cla- C. Expri-
mauit ad Dominũ, & dixit, Domine Deus mitur au-
meus, etiamne uiduam apud quam ego tem a R.
vtcumq. sustentor, afflixisti, ut interficeres & G.
21 filium eius? †Et expandit se, atque men-
sus est super puerum tribus uicibus, & cla-
mauit ad Dominum, & ait, Domine Deus
meus, reuertatur obsecro anima pueri hu-
22 ius in uiscera eius. † Et exaudiuit Domi-
nus uocem Eliæ: & reuersa est anima pue-
23 ri intra eum, & reuixit. †Tulitq. Elias pue-
rum, & deposuit eum de cœnaculo in infe
riorem domum, & tradidit matri suæ, &
24 ait illi, En uiuit filius tuus. † Dixitq. mu-
lier ad Eliam, Nunc in isto cognoui quo-
niam uir Dei es tu, & uerbum Domi-
ni in ore tuo uerum est.

CAP. XVIII.

1 POst dies multos factum est uerbũ Do
mini ad Eliam, in anno tertio dicens,
Vade, & ostẽde te Achab, ut dem plu-
2 uiam super faciem terræ. † Iuit ergo Elias,
ut ostenderet se Achab: erat autem fames
3 vehemens in Samaria. †Vocauitq. Achab
Abdiam dispensatorem domus suæ: Abdias
4 autem timebat Dominum ualde. † Nam
cum interficeret Iezabel prophetas Domi
ni, tulit ille centum prophetas, & abscon-
dit eos quinquagenos, & quinquagenos in
5 speluncis, & pauit eos pane, & aqua. †Dixit
ergo Achab ad Abdiam, Vade in terram ad
uniuersos fontes aquarũ, & in cunctas ual
les: si forte possimus inuenire herbam, &
saluare equos, & mulos, & non penitus iu-
6 menta intereant. † Diuiseruntq. sibi re-
giones, ut circuirent eas: Achab ibat per
uiam unam, & Abdias per uiam alteram
7 seorsum. † Cumq. esset Abdias in uia, E-
lias occurrit ei: qui cum cognouisset, eum
cecidit super faciem suam, & ait, Num tu
8 es, domine mi, Elias? † Cui ille respondit,
Ego. *Vade, & dic domino tuo, Adest Elias. *& dixit
9 †Et ille, Quid peccaui, inquit, quoniam tra G.
dis me seruum tuum in manu Achab, ut
10 interficiat me. †Viuit Dominus Deus tuus,
quia non est gens aut regnum, quo nõ mi-
serit dominus meus te requirens: & respõ-
dentibus cunctis, Non est hic: adiurauit re-
gna singula, & gentes, eo quòd minime re-
11 perireris. † Et nunc tu dicis mihi, Vade, &
12 dic domino tuo, Adest Elias. † Cumq. re-
cessero a te, Spiritus Domini asportabit te
in locum quẽ ego ignoro: & ingressus nun
ciabo Achab, & non inueniens te, interfi-
ciet me: seruus autem tuus timet Dominũ
13 ab infantia sua. †Nunquid non indicatum
est tibi domino meo, quid fecerim cum in-
terficeret Iezabel prophetas Domini, quod
absconderim dẽ prophetis Domini cẽtum

viros, quinquagenos, & quinquagenos in
ſpeluncis, & paui eos pane, & aqua?
Et nunc tu dicis, Vade, & dic domino tuo, 14
Adeſt Elias: vt interficiat me. Et dixit E- 15
lias, Viuit Dominus exercituum, ante cu-
ius vultum ſto, quia hodie apparebo ei.
Abiit ergo Abdias in occurſum Achab, & 16
indicauit ei venitq. Achab in occurſum E-
liæ. Et cum uidiſſet eum, ait, Tu ne es ille 17
qui conturbas Iſrael? Et ille ait, Non ego 18
turbaui Iſrael, ſed tu, & domus patris tui,
qui dereliquiſtis mandata Domini, & ſecu
ti eſtis Baalim. Verumtamen nunc mit- 19
te, & congrega ad me uniuerſum Iſrael in
monte Carmeli, & prophetas Baal quadrin
gentos quinquaginta, prophetasq. lucorũ
quadringentos, qui comedunt de menſa
Iezabel. Miſit Achab ad omnes filios Iſ- 20
rael, & congregauit prophetas in monte
Carmeli. Accedens autem Elias ad om- 21
nem populum, ait, Vſquequo claudicatis in
duas partes? ſi Dominus eſt Deus, ſequimi
ni eum: ſi autem Baal, ſequimini illum.
Et non reſpondit ei populus verbum. Et 22
ait rurſus Elias ad populum, Ego remanſi
propheta Domini ſolus. prophetæ autem
Baal, quadringenti, & quinquaginta * viri
ſunt. Dentur nobis duo boues, & illi eli- 23
gant ſibi bouem unum, & in fruſta cæden-
tes ponant ſuper ligna, ignem autem non
ſupponant: & ego faciam bouem alterum,
& imponam ſuper ligna, ignem autem nõ

*prophetæq; lucorum quadringenti MS. G.q. Verum a R. H. C. & G. non agnoſcuntur.

24 ſupponam. Inuocate nomina deorum
veſtrorum, & ego inuocabo nomen Do-
mini mei: & Deus qui exaudierit per ignẽ,
ipſe ſit Deus. Reſpondens omnis populus
25 ait, Optima propoſitio. * Dixit ergo Elias
prophetis Baal, Eligite uobis bouem vnũ,
& facite primi, quia uos plures eſtis. & in-
uocate nomina deorum ueſtrorum, ignẽq.
26 non ſupponatis. Qui cum tuliſſent bo-
uem, quem dederat eis, fecerunt: & inuoca
bant nomen Baal de mane uſque ad meri-
diem, dicentes. Baal exaudi nos. Et non
erat uox, nec qui reſponderet: tranſilie-
27 bantq. altare quod fecerant. Cumq. eſ-
ſet iam meridies, illudebat illis Elias, dicẽs,
Clamate voce maiore: Deus enim eſt, & for
ſitan loquitur, aut in diuerſorio eſt, aut in
28 itinere, aut certe dormit, ut excitetur. Cla
mabant ergo voce magna, & incidebant ſe
iuxta ritum ſuum cultris, & lanceolis, do-
29 nec perfunderentur ſanguine. Poſtquam
autem tranſiit meridies, & illis propheta-
tibus uenerat tempus, quo ſacrificiũ offer-
ri ſolet, nec audiebatur uox, nec aliquis re-
30 ſpondebat, nec attendebat orantes: dixit
Elias omni populo, Venite ad me. Et ac-
cedente ad ſe populo, curauit altare Domi
31 ni quod deſtructum fuerat. Et tulit duo-
decim lapides iuxta numerum tribuum fi-
liorum Iacob, ad quem factus eſt ſermo Gen.32.
Domini, dicens, ‖ Iſrael erit nomen tuum. 28.
32 Et ædificauit de lapidibus altare in no- 2.Reg.17 34.

*quam locutus eſt Elias MS. R. G. Ab H. autem & C. non interponitur.

mine Domini: fecitq. aquę-ductum, quaſi
per duas aratiunculas in circuitu altaris,
& compoſuit ligna: diuiſitq. per mem- 33
bra bouem, & poſuit ſuper ligna, & ait, 34
Implete quatuor hydrias aqua, & fundite
ſuper holocauſtum, & ſuper ligna. Rur-
ſumq. dixit, Etiam ſecundo hoc facite. Qui
cum feciſſent ſecundo, ait, Etiam tertio id-
ipſum facite. Feceruntq tertio: & cur- 35
rebant aquæ circum altare, & foſſa aquæ

36 -ductus repleta eſt. Cumq. iam tempus
eſſet ut offerretur holocauſtum, accedens
Elias propheta, ait, Domine Deus Abrahã,
& Iſaac, & Iſrael, oſtende hodie quia tu es
Deus Iſrael, & ego ſeruus tuus, & iuxta prę
ceptum tuum feci omnia verba hæc.
37 Exaudi me Domine, exaudi me: ut diſcat
populus iſte quia tu es Dominus Deus, &
38 tu conuertiſti cor eorum iterum. Cecidit
autem ignis Domini, & uorauit holocau-
ſtum.

ſtum,& ligna & lapides,puluerem quoque
& aquam quæ erat in aquæ-ductu labens.
¶ Quod cum vidiſſet omnis populus ceci- 39
dit in faciem ſuam,& ait,Dominus ipſe eſt
Deus, Dominus ipſe eſt Deus. ¶ Dixitq́. E- 40
lias ad eos, Apprehendite prophetas Baal,
& ne unus quidem effugiat ex eis. Quos
cum apprehendiſſent, duxit eos Elias ad
Torrentem-ciſon, & interfecit eos ibi.
¶ Et ait Elias ad Achab, Aſcende, comede, 41
& bibe: quia ſonus multæ pluuiæ eſt.
¶ Aſcendit Achab,ut comederet,& biberet 42
Elias autem aſcendit in uerticem Carme-
li,& pronus in terram poſuit faciem ſuam
inter genua ſua. ¶ & dixit ad puerum ſuū, 43
Aſcende,& proſpice contra mare. Qui cum
aſcendiſſet,& contemplatus eſſet,ait, Non
eſt quicquam. Et rurſum ait illi,Reuerte-
re ſeptem vicibus. ¶ In ſeptima autem vi- 44
ce, Ecce nubecula parua quaſi ueſtigiū ho
minis aſcendebat de mari. Qui ait,Aſcen-
de,& dic Achab. Iunge-currū tuum'& de-
ſcende,ne occupet te pluuia. ¶ Cūq́.ſe ver- 45
teret huc atque illuc,ecce cęli contenebra-
ti ſunt, & nubes,& uentus, & facta eſt plu-
uia grandis. Aſcendens itaque Achab,abiit
in Iezrahel, ¶ & manus Domini facta eſt 46
ſuper Eliam,accinctisq́ lumbis currebat an
te Achab, donec veniret in Iezrahel.

-3 MS. H C. Adie-ctum eſt autem à G explicandæ ſententiæ gratia.

CAP. XIX.

NVnciauit autē Achab Iezabel om- 1
nia quæ fecerat Elias, & quomodo
occidiſſet vniuerſos prophetas*gla
dio. ¶ Miſitq́. Iezabel nuncium ad Eliam, 2
dicens,Hęc-mihi'faciant dij,& hæc addāt,
niſi hac hora cras poſuero animam tuam
ſicut animam unius ex illis. ¶ Timuit ergo 3
Elias,& ſurgens abiit quocunque eum fere
bat uoluntas: uenitq́. in Berſabee Iuda, &
dimiſit ibi puerum ſuum, ¶ & perrexit in 4
deſertum uiam vnius diei. Cumq́. ueniſ-
ſet, & ſederet ſubter unam iuniperum,pe
tiuit animæ ſuæ,ut moreretur,& ait, Suf-
ficit mihi Domine,tolle animam meā:ne-
que enim melior ſum quam patres mei.
¶ Proiecitq́.ſe,& obdormiuit in umbra iu- 5
niperi:& ecce angelus-Domini 'tetigit eū,
& dixit illi, Surge, & comede.* ¶ Reſpexit, 6
& ecce ad caput ſuum ſubcinericius panis,
& uas aquæ: comedit ergo, & bibit, & rur-
ſum obdormiuit. ¶ Reuerſusq́. eſt angelus 7
Domini ſecundo,& tetigit eum,dixitq́.illi,
Surge,comede: grādis enim tibi reſtat uia.
¶ Qui cum ſurrexiſſet, comedit, & bibit, & 8
ambulauit in fortitudine cibi illius qua-
draginta diebus, & quadraginta noctibus,
vſque ad montem Dei Horeb. ¶ Cumq́. ue- 9
niſſet illuc,manſit in ſpelunca: & ecce ſer-
mo Domini ad eum, dixitq́. illi, Quid hīc
agis Elia? ¶ At ille reſpondit,‖ Zelo zelatus 10
ſum pro Domino Deo exercituū, quia de-
reliquerunt pactum" Domini ' filij Iſrael:
altaria tua deſtruxerunt,& prophetas tuos
occiderūt gladio,& derelictus ſum ego ſo-
lus,& quærunt animam meam,ut auferāt
eam. ¶ Et ait ei,Egredere,& ſta in mōte co- 11
ram Domino:& ecce Dominus tranſit, &
ſpiritus grandis,& fortis ſubuertens mon-
tes,& conterens petras ante Dominū:non
in ſpiritu Dominus,& poſt ſpiritum com-
motio:non in commotione Dominus, ¶ & 12
poſt commotionem ignis:non in igne Do-

* Baal MS. R.
* mendaces C Verum in H & G nihil interijcitur.
-1 MS. H C. Legitur autem à R. & G.
-3 MS. H C G.
* Et 2 MS. H. C. G.
Rom. 11.3
" tuum 4 MS. H. C.

minus, & poſt ignem ſibilus auræ tenuis.
13 ¶ Quod cum audiſſet Elias,operuit vultum
ſuum pallio, & egreſſus ſtetit in oſtio ſpe-
luncę,& ecce uox ad eum,dicens,Quid hīc
14 agis Elia? ¶ Et ille reſpondit, Zelo zelatus
ſum pro Domino Deo exercituū,quia dere
liquerunt pactum tuum filij Iſrael: altaria
tua deſtruxerunt,& prophetas tuos occide
runt gladio,& derelictus ſum ego ſolus, &
quærunt animam meam, ut auferant eā.
15 ¶ Et ait Dominus ad eum,Vade, & reuerte-
re in uiam tuam per deſertum in Dama-
ſcum:cumq́.perueneris illuc,vnges Hazael
16 regem ſuper Syriam, ¶ & Iehu filiū Namſi
vnges regem ſuper Iſrael: Eliſeum autem
filium Saphat, qui eſt de Abel-meula, un-
17 ges prophetam pro te. ¶ ‖ Et erit,quicūq;
fugerit gladiū Hazael,occidet eum Iehu:
& quicūque fugerit gladium Iehu,interfi-
18 ciet eū Eliſeus. ¶ ‖ Et derelinquam mihi in
Iſrael ſeptem millia" uirorum,' quorū ge
nua non ſunt incuruata ante Baal, & om-
ne os quod non adorauit eū oſculans ma-
19 num. ¶ Profectus ergo inde Elias, reperit
Eliſeum filium Saphat, arantem in duode-
cim iugis boum; & ipſe in duodecim-iugis
boum'arantibus unus erat:cumq́. ueniſſet
Elias ad eum, miſit pallium ſuper illum.
20 ¶ Qui ſtatim relictis bobus cucurrit poſt E-
liam,& ait, Oſculer, oro,patrem meum, &
matrem meam,& ſic ſequar te. Dixitq́.ei,
Vade,& reuertere:quod enim meum erat,
21 feci tibi. ¶ Reuerſus autem ab eo, tulit par
boum,& mactauit illud,& in aratro boum
coxit carnes, & dedit populo, & comede-
runt: conſurgensq́. abiit, & ſecutus eſt
Eliam, & miniſtrabat ei.

4. Reg. 9.1
Eccl. 48. 8.
Rom. 11.4
" vniuerſorum 2 MS.
-8 MS.

CAP. XX.

1 PОrro Ben-adad rex Syriæ,congrega-
uit omnem exercitum ſuum, & tri-
ginta duos reges ſecum, & equos, &
currus: & aſcendens pugnabat contra Sa-
2 mariam,& obſidebat eam. ¶ Mittensq́.nun
cios ad Achab regem Iſraël in ciuitatem,
3 ¶ ait,Hæc dicit Ben-adad, Argentum tuum
& aurum tuum meum eſt:& vxores tuę,&
4 filij tui optimi,mei ſunt. ¶ Reſponditq́.rex
Iſrael. Iuxta uerbum tuū domine mi rex,
5 tuus ſum ego,& omnia mea. ¶ Reuerten-
tesq́.nuncij.dixerunt,Hæc dicit Ben-adad,
qui miſit nos ad te,Argentum tuum, & au
rum tuum,& uxores tuas,& filios tuos da-
6 bis mihi. ¶ Cras igitur hac eadem hora mit
tam ſeruos meos ad te, & ſcrutabuntur do
mum tuam,& domum ſeruorum tuorum:
& omne quod eis placuerit,ponent in ma-
7 nibus ſuis,& auferent: ¶ Vocauit autem rex
Iſrael omnes ſeniores terrę,& ait,Animad
uertite, & uidete quoniam inſidietur no-
bis,miſit enim ad me pro uxoribus meis,
& filijs,& pro argento,& auro: & non ab-
8 nui. ¶ Dixeruntq́. omnes maiores natu, &
uniuerſus populus ad eū,Non audias,neq;
9 acquieſcas illi. ¶ Reſpondit itaque nuncijs
Ben-adad,Dicite domino meo regi,Omnia
propter quę miſiſti ad me ſeruum tuum in
initio,faciam: hanc autē rem facere nō
poſſum. Reuerſiq; nuncij retulerunt ei.
10 ¶ Qui remiſit, & ait, Hæc faciant mihi dij,
& hæc addant,ſi ſuffecerit puluis Samariæ
11 pugillis omnis populi qui ſequitur me. ¶ Et
reſpondens rex Iſrael ait.Dicite ei, Ne glo

rietur accinctus æque,ut diſcinctus.¶Factũ 12
-4 MS. H. C. G. eſt autem cum audiſſet-Ben-adad'verbum
iſtud,'bibebat ipſe, & reges in umbraculi ,
& ait ſeruis ſuis, Circundate ciuitatem Et
circundederunt eam ¶ Et ecce propheta 13
vnus accedens ad Achab regem Iſrael , ait
ei,Hæc dicit Dominus. Certe uidiſti omnẽ
multitudinem hanc nimiam?ecce,ego tra-
dam eam in manum tuam hodie:ut ſcias ,
quia ego ſum Dominus. ¶Et ait Achab,Per 14
quem? Dixitq.ei, Hæc dicit Dominus , Per
pediſſequos principum prouinciarum . Et
ait, Quis incipiet prçliari?Et ille dixit , Tu.
¶Recẽſuit ergo pueros principum prouin- 15
ciarum , & reperit numerum ducentorum
triginta duorum : & recenſuit poſt eos po-
pulum,omnes filios Iſraël, ſeptem millia :
¶ & egreſſi ſunt meridie. Ben-adad autem 16
bibebat temulentus in umbraculo ſuo , &
reges triginta duo cum eo , qui ad auxiliũ
eius uenerant . ¶ Egreſſi ſunt autem pueri 17
principum prouinciarum in prima frõte .
Miſit itaque Ben-adad. Qui nunciauerunt
ei,dicentes, Viri egreſſi ſunt de Samaria .
¶At ille ait,Siue pro pace ueniũt,apprehen 18
dite eos uiuos: ſiue ut prœliẽtur,uiuos eos
capite. ¶Egreſſi ſunt ergo pueri principum 19
prouinciarum,ac reliquus exercitus ſeque
cos MS. H. C. G. batur:¶& percuſſit unuſquiſque uirũ,qui 20
cõtra ſe ueniebat:fugeruntq.Syri,& perſe-
cutus eſt eos Iſraël.Fugit quoq; Ben-adad
rex Syriç in equo cũ equitibus ſuis. ¶ Nec 21
non egreſſus rex Iſraël percuſſit equos &
currus , & percuſſit Syriam plaga magna .
¶ (Accedẽs autem propheta ad regẽ Iſrael , 22
dixit ei,Vade,& confortare,& ſcito,& uide
quid facias:ſequenti enim anno rex Syriæ
aſcendet cõtra te.) ¶Serui uero regis Syriæ 23
dixerunt ei,Dij montium ſunt dij eorum ,
ideo ſuperauerunt nos : ſed melius eſt , ut
pugnemus contra eos in campeſtribus , &
obtinebimus eos . ¶ Tu ergo uerbum hoc 24
fac,Amoue reges ſingulos ab exercitu tuo ,
& pone principes pro eis: ¶ & inſtaura nu- 25
merum militum,qui ceciderunt de tuis,&
equos ſecundum , equos priſtinos , & cur-
rus ſecundum currus quos ante habui-
ſti . & pugnabimus contra eos in campe-
ſtribus , & uidebis quod obtinebimus eos .
Credidit conſilio eorũ:& fecit ita. ¶ Igitur 26
poſtquam annus tranſierat, recenſuit Ben
-adad Syros , & aſcendit in Aphec , vt pu-
gnaret contra Iſrael . ¶ Porro filij Iſrael 27
recenſiti ſunt , & acceptis cibarijs profecti
ex aduerſo,caſtraq. metati ſunt cõtra eos,
-I MS. H. C. G. quaſi duo parui greges caprarum: Syri au-
tem repleuerunt terram . ¶ (Et accedens - 28
vnus'vir Dei,dixit ad regem Iſrael,Hæc di
cit Dominus , Quia dixerunt Syri , Deus
montium eſt Dominus,& nõ eſt Deus val-
lium : dabo omnem multitudinem hanc
grandem in manu tua , & ſcietis quia ego
ſum Dominus .) ¶ Dirigebantq. ſeptem 29
diebus ex aduerſo hi,atque illi acies,ſepti-
ma autem die commiſſum eſt bellum:per-
cuſſeruntq.filij Iſraël de Syris centum mil
lia peditum,in die vna. ¶ Fugerunt autem 30
qui remanſerant in Aphec, in ciuitatem :
& cecidit murus ſuper viginti ſeptem mil-
lia hominum qui remanſerant.Porro Ben
-adad fugiens ingreſſus eſt ciuitatem , in
cubiculum quod erat intra cubiculum

31 ¶ dixeruntq. ei ſerui ſui , Ecce audiuimus
quod reges domus Iſraël clementes ſint :
ponamus itaque ſaccos in lumbis noſtris ,
& funiculos in capitibus noſtris, & egredia
mur ad regem Iſrael : forſitan ſaluabit ani
32 mas noſtras . ¶ Accinxerunt ſaccis lumbos
ſuos , & poſuerunt funiculos in capitibus
ſuis , veneruntq. ad regem Iſraël , & dixe-
runt ei,Seruus tuus Ben-adad dicit,Viuat,
oro te, anima mea. Et ille ait, Si adhuc vi-
33 uit,frater meus eſt. ¶ Quod acceperunt vi-
ri pro omine:& feſtinantes rapuerunt ver
bũ ex ore eius,atque dixerunt, Frater tuus
Ben-adad. * Et dixit eis,Ite,& adducite eũ * viu't MS. q. R.
ad me.Egreſſus eſt ergo ad eum Ben-adad,
34 & leuauit eum in currum ſuum. ¶Qui di-
xit ei,Ciuitates quas tulit pater meus a pa
tre tuo , reddam : & plateas fac tibi in Da-
maſco , ſicut fecit pater meus in Samaria ,
& ego fœderatus recedam a te. Pepigit er-
35 go fœdus, & dimiſit eum . ¶ Tunc vir qui-
dam de filijs prophetarum dixit ad ſociũ
ſuum in ſermone Domini,Percute me. At
36 ille noluit percutere . ¶ Cui ait , Quia no-
luiſti audire uocem Domini, ecce,recedes
a me, & percutiet te leo.Cumq.paululum
receſſiſſet ab eo,inuenit eũ leo, atque per-
37 cuſsit. ¶ Sed & alterum inueniens uirum,
dixit ad eum , Percute me . Qui percuſſit
38 eum,& vulnerauit. ¶ Abiit ergo propheta,
& occurrit regi in uia,& mutauit aſperſio -2 MS. H C.G.
39 ne pulueris-os,&'-oculos ſuos.¶Cumq.rex
trãſiſſet,clamauit ad regem, & ait,Seruus
tuus egreſſus eſt ad prçliandum cominus:
cumq.fugiſſet uir unus, adduxit eum qui-
dam ad me,& ait, Cuſtodi uirum iſtũ : qui
ſi lapſus fuerit , erit anima tua pro anima
40 eius,aut talentum argenti appendes. ¶ Dũ
autem ego turbatus huc illucq. me uerte-
rem,ſubito nõ comparuit.Et ait rex Iſrael
ad eum,Hoc eſt iudicium tuum, quod ipſe
41 decreuiſti. ¶At ille ſtatim abſterſit puluerẽ
de facie ſua , & cognouit eum rex Iſraël
42 quod eſſet de prophetis. ¶Qui ait ad eum , Infr.22. 38.
Hæc dicit Dominus , ¶ Quia dimiſiſti uirũ
dignum morte de manu tua , erit anima
tua pro anima eius , & populus tuus pro
43 populo eius . ¶ Reuerſus eſt igitur rex Iſ-
rael in domum ſuam,audire contemnens,
& furibundus venit in Samariam .

CAP. XXI.

1 POſt verba autem hæc, - tempore illo' -5 MS. R. H.C.G.
vinea erat Naboth Iezrahelitæ , quæ
erat in Iezrahel,iuxta palatiũ Achab
2 regis Samariæ.¶Locutus eſt ergo Achab ad
Naboth, dicens, Da mihi vineam tuam,ut
faciam mihi hortum olerum , quia uicina
eſt,& prope domũ meam , daboq. tibi pro
ea uineam meliorẽ: aut,ſi commodius tibi
putas,argenti precium quantum digna eſt
3 ¶Cui reſpondit Naboth, Propitius ſit mihi
Dñs, ne dem hæreditatem patrum meorũ
4 tibi . ¶ Venit ergo Achab in domum ſuam
indignans , & frendens ſuper verbo quod
locutus fuerat ad eũ Naboth Iezrahelites,
dicens , Non dabo tibi hæreditatẽ patrum
meorum. Et proijciens ſe in lectulũ ſuum,
auertit faciem ſuam ad parietem , & non
5 comedit panem.¶Ingreſſa eſt autẽ ad eum
Iezabel uxor ſua dixitq.ei,Quid eſt hoc,vn
de anima tua contriſtata eſt? & quare non
6 comedis panem? ¶Qui reſpõdit ei,Locutus

sum Naboth Iezrahelitæ,& dixi ei,Da mi-
hi uineam tuam,accepta pecunia:aut si ti-
bi placet,dabo tibi uineam meliorem pro
ea. Et ille ait, Non dabo tibi uineã meam.

4 MS. H. C. G.

Dixit ergo ad eum Iezabel uxor eius, Grã 7
dis authoritatis es, & bene regis regnum
Israel:surge,& comede panẽ,& æquo ani-
mo esto,ego dabo tibi uineã Naboth Iezra
helitæ. Scripsit itaque literas ex nomine 8
Achab,& signauit eas annulo eius,& misit
ad maiores natu,& optimates,qui erant in
ciuitate eius,& habitabant cũ Naboth. Li 9
terarũ autẽ hæc erat sentẽtia,Prædicate ie
iuniũ,& sedere facite Naboth inter primos
populi, & submittite duos uiros filios Be- 10
lial contra eũ,& falsũ testimoniũ dicãt,Be
nedixit Deũ & regẽ,& educite eũ & lapida
te,sicq. moriatur. Fecerunt ergo ciues eius 11
maiores natu,& optimates qui habitabant
cũ eo in urbe,sicut præceperat eis Iezabel,
& sicut scriptũ erat in literis quas miserat
ad eos: prædicauerunt ieiunium,& sedere 12
fecerunt Naboth inter primos populi. Et 13
adductis duobus uiris filiis diaboli,fecerũt
eos sedere contra eum:at illi,scilicet,ut ui-
ri diabolici, dixerunt contra eum testimo-
nium corã multitudine,Benedixit Naboth
Deum & regem: quam ob rem eduxerunt
eum extra ciuitatem,& lapidibus interfe-
cerunt. Miseruntq. ad Iezabel,dicẽtes,La- 14
pidatus est Naboth,& mortuus est. Factũ 15
est autem, cum audisset Iezabel lapidatũ
Naboth,& mortuum, locuta est ad Achab,
Surge,& posside uineam Naboth Iezrahe-
litæ,qui noluit tibi acquiescere, & dare eã
accepta pecunia: non enim uiuit Naboth,
sed mortuus est. Quod cũ audisset Achab, 16
mortuum uidelicet Naboth,surrexit,& de-
scendebat in uineam Naboth Iezrahelitæ,
ut possideret eam. Factus est igitur sermo 17
Domini ad Eliam Thesbiten,dicens, Sur- 18
ge, & descende in occursum Achab regis
Israel,qui est in Samaria:ecce ad uineã Na
both descendit,ut possideat eã: & loquẽris 19
ad eum,dicens,Hęc dicit Dominus,Occidi-
sti insuper, & possedisti. Et post hæc addes,
Hæc dicit Dominus,In loco hoc in quo lin
xerunt canes sanguinem Naboth,lambent
quoque sanguinem tuum. Et ait Achab 20
ad Eliam,Num inuenisti me" inimicum ti
bi? Qui dixit,Inueni,eo quòd venundatus
sis,ut faceres malum in cõspectu Domini.
* ‖ Ecce ego inducam super te malum, & 21
demetam posteriora tua, & interficiam de
Achab mingentem ad parietẽ,& clausum,
& ultimum in Israel. Et dabo domũ tuã ‖ 22
sicut domum Ieroboã filij Nabat,‖ & sicut
domum Baasa filij Ahia:quia egisti, ut me
ad iracundiam prouocares,& peccare feci-
sti Israel. ‖Sed & de Iezabel locutus est Do 23
minus,dicens, Canes comedent Iezabel in
agro Iezrahel. Si mortuus fuerit Achab in 24
ciuitate,comedent eum canes: si autẽ mor
tuus fuerit in agro,comedẽt eum uolucres
cęli. Igitur nõ fuit alter talis sicut Achab, 25
qui uenundatus est, ut faceret malum in
conspectu Domini:concitauit enim eũ Ie-
zabel uxor sua, & abominabilis factus est, 26
in tantũ,ut sequeretur idola quæ fecerant
Amorrhæi,quos cõsumpsit Dominus a fa-
cie filiorum Israel. Itaque cum audisset 27
Achab sermones istos,scidit uestimẽta sua,

Infr. 22. 38.
" inimice mi? 4 MS. H. C. G.
* Hæc dicit Dominus MS. G. Verum 4 R. H. & C. tollitur.
4. Re. 9. 8.
Sup. 15. 29.
Sup. 16. 3
4. Re. 9. 33

& operuit cilicio carnem suã, ieiunauitq.
& dormiuit in sacco,& ambulauit demisso
28 capite. Et factus est sermo Dñi ad Eliã Thes
29 bitẽ, dicẽs, Nõne uidisti humiliatũ Achab
corã me? qa igitur humiliatus est mei cau-
sa, non inducã malũ in diebus eius,sed ‖ in
diebus filij sui inferam malũ domui eius

4. Re. 9. 26
2. Pa. 18. 1

CAP. XXII.

1 TRansierunt igitur tres anni absque
2 bello inter Syriam,& Israel. In an
no autem tertio,descendit Iosaphat
3 rex Iuda ad regem Israel. (Dixitq. rex Is-
raël ad seruos suos, Ignoratis quod nostra
sit Ramoth-Galaad, & negligimus tollere
4 eam de manu regis Syriæ?) Et ait ad Iosa-
phat, Veniẽsne mecum ad prœliandum in
5 Ramoth-Galaad? Dixitq. Iosaphat ad regẽ
Israel, Sicut ego sum, ita & tu:" populus
meus, & populus tuus unum sunt & equi-
tes mei,equites tui. Dixitq. Iosaphat ad re-
gem Israel, Quære, oro te, hodie sermonẽ
6 Domini. Congregauit ergo rex Israel pro
phetas,quadringentos circiter uiros,& ait
ad eos,Ire debeo in Ramoth-Galaad ad bel
landum,an quiescere? Qui responderunt,
Ascende, & dabit eam Dominus in manu
7 regis. Dixit autem Iosaphat, Non est hîc
propheta Domini quispiam, ut interroge-
8 mus per eũ? Et ait rex Israel ad Iosaphat,
Remansit uir unus, per quem possumus in-
terrogare Dominum: sed ego odi eũ, quia
non prophetat mihi bonum,sed malũ,Mi-
chæas filius Iemla. Cui Iosaphat ait,Ne lo-
9 quaris ita rex. Vocauit ergo rex Israel eu-
nuchum quẽdam, & dixit ei,Festina addu-
10 cere Michæam filium Iemla. Rex autem
Israel, & Iosaphat rex Iuda sedebant unus
quisque in solio suo uestiti cultu regio, in
area iuxta ostium portæ Samariæ, & uni-
uersi prophetæ prophetabant in cõspectu
11 eorum. Fecit quoque sibi Sedecias filius
Chanaana cornua ferrea, & ait, Hæc dicit
Dominus,His uẽtilabis Syriam, donec de-
12 leas eam. Omnesq. prophetæ similiter
prophetabant, dicentes, Ascende in Ra-
moth-Galaad, & uade prospere, & tradet
13 Dominus in manus regis. Nuncius uero
qui ierat,ut uocaret Michæam locutus est
ad eum,dicens,Ecce sermones prophetarũ
ore uno regi bona prædicant: sit ergo * ser-
mo tuus similis eorum, & loquere bona.
14 Cui Michæas ait,Viuit Dñs,quia quodcun
que dixerit mihi Dominus, hoc loquar.
15 Venit itaque ad regem, & ait illi rex,Mi-
chæa, ire debemus in Ramoth-Galaad ad
prœliandum,an cessare? Cui ille Respõdit,
Ascende,& uade prospere,& tradet Domi-
16 nus in manus regis. Dixit autem rex ad
eum,Iterum atq; iterum adiũro te,ut non
loquaris mihi nisi quod uerum est, in no-
17 mine Domini. Et ille ait, Vidi cunctum
Israel dispersum in montibus quasi oues
non habentes pastorem: & ait Dominus,
Non habent isti dominum: reuertatur u-
nusquisque in domum suam in pace.
18 (Dixit ergo rex Israel ad Iosaphat, Nun-
quid non dixi tibi,quia non prophetat mi
19 hi bonum,sed semper malum?) Ille uero
addens,ait, Propterea audi sermonem Do-
mini, Vidi Dominum sedentem super so-
lium suum,& omnem exercitum cęli assi-
20 stentem ei a dextris, & a sinistris: & ait

" & sicut populus meus, & populus tuus: & sicut equi mei, ita et equi tui 1 MS. H. C. G. & uersus G. I.
* & 6 MS. G. Verum 4 R. H. & C non adduntur.

Domi-

Dominus, Quis decipiet Achab regem Is-
raël, ut ascendat, & cadat in Ramoth-Ga-
laad? Et dixit unus uerba huiuscemodi, &
alius aliter. ♦Egressus est autem spiritus, & 21
stetit coram Domino, & ait, Ego decipiam
illum. Cui locutus est Dominus, In quo?
♦Et ille ait, Egrediar, & ero spiritus medax 22
in ore omnium prophetarum eius. Et dixit
Dominus, Decipies, & præualebis: egredere
& fac ita. ♦ Nûc igitur ecce dedit Dominus 23
spiritum mendacij in ore omniũ prophe-
tarum tuorum, qui hîc sunt, & Dominus
locutus est contra te m.lum. ♦Accessit autẽ 24
Sedecias filius Chanaana, & percussit Mi-
chæam in maxillã, & dixit, Me ne ergo di-
misit Spiritus Domini, & locutus est tibi?
♦Et ait Miche s, Visurus es in die illa quan
do ingrediêris in cubiculum intra cubicu- 25
lum, ut abscondaris. ♦Et ait rex Israël, Tol-
lite Michæam, & maneat apud Amõ prin- 26
cipem ciuitatis, & apud Ioas filium "Amẽ-
lech," ♦ & dicite eis, Hæc dicit rex, Mittite
uirum istum in carcerem, & sustentate eũ 27
pane tribulationis & aqua angustię, donec
reuertar in pace". ♦Dixitq́. Michæas, Si re-
uersus fueris in pace, nõ est locutus in me 28
Dñs. Et ait, Audite populi omnes. ♦Ascẽdit
itaq; rex Israël, & Iosaphat rex Iuda in Ra 29
moth-Galaad. ♦Dixit itaq; rex Israël ad Io 30
saphat, Sume arma, & igredere pliũ, & in-
duere uestibus tuis. porro rex Israël muta
uit habitũ suũ, & ingressus est bellũ. ♦Rex 31
autem Syriæ præceperat principibus cur-
ruum triginta duobus, dicens, Non pugna-
bitis contra minorem, & maiorem quem-
piam, nisi contra regem Israël, solũ. ♦Cum 32
ergo vidissent principes curruũ Iosaphat,
suspicati sunt quod ipse esset rex Israël, &
impetu facto pugnabant contra eum: &
exclamauit Iosaphat. ♦Intellexerũtq. prin 33
cipes curruum quod non esset rex Israël, &
cessauerunt ab eo. ♦" Vir' autem quidam te 34
tendit arcum, in incertum sagittã dirigẽs,
& casu percussit regem Israël inter pulmo
nem, & stomachũ. At ille dixit aurigæ suo,
Verte manum tuam, & eijce me de exerci
tu, quia grauiter vu'neratus sum. ♦Cõmis- 35
sum est ergo prœlium in die illa, & rex-Is-
raël 'stabat in curru suo contra Syros, &
mortuus est uespere: fluebat autẽ sanguis
plagæ in sinum currus, ♦ & præco insonuit 36

in uniuerso exercitu antequam sol occum
beret, dicens, Vnusquisque reuertatur in
37 ciuitatem, * & in terram suam. ♦ Mortuus
est autem rex, & perlatus est in Samariam:
38 sepelieruntq́. regem in Samaria, ♦ & laue-
runt currum eius in piscina Samariæ, &
linxerunt canes sanguinem eius, & habe-
nas lauerũt, iuxta uerbum Domini quod
39 locutus fuerat. ♦ Reliqua autem sermonũ
Achab, & uniuersa quæ fecit, & domus "
eburnea' quam ædificauit, " cunctarumq́.
vrbium' quas extruxit, nonne hæc scripta
sunt in Libro sermonum dierum regũ Is-
40 raël? ♦Dormiuit ergo Achab cum patribus
suis, & regnauit Ochozias filius eius pro
41 eo, ♦Iosaphat uero filius Asa regnare cępe-
rat super Iudam anno quarto Achab regis
42 Israël. ♦Trigintaquinque annorum erat cũ
regnare cępisset, & uigintiquinq; annis re-
gnauit in Ierusalem: nomen matris eius
43 Azuba filia Salai. ♦ Et ambulauit in omni
via Asa patris sui, & non declinauit ex ea:
fecitq́. quod rectum erat in conspectu Dñi.
44 ♦Verumtamen excelsa non abstulit: adhuc
enim populus sacrificabat, & adolebat in-
45 censum in excelsis. ♦Pacemq́. habuit Iosa-
46 phat cum rege Israël. ♦ Reliqua autẽ uer-
borum Iosaphat, & opera eius quæ gessit,
& prœlia, non ne hæc scripta sunt in libro
47 verborum dierum regum Iuda? ♦Sed & re
liquias effœminatorum, qui reman'erant
in diebus Asa patris eius, abstulit de terra.
4^c ♦ Nec erat tunc rex constitutus in Edom.
49 ♦Rex uero Iosaphat fecerat classes in ma-
ri, quę nauigarẽt in Nophir propter aurũ:
& ire non poterant, quia confractę sunt in
50 Asion-gáber. ♦ Tunc ait Ochozias filius A-
chab ad Iosaphat, Vadant serui mei cum
seruis tuis in nauibus. Et noluit Iosaphat.
51 ♦Dormiuitq́. Iosaphat cum patribus suis, &
sepultus est cũ eis in Ciuitate-Dauid patris
52 sui: regnauitq́. Ioram filius eius pro eo. ♦O-
chozias autẽ filius Achab regnare cęperat
super Israël in Samaria, anno septimodeci
mo Iosaphat regis Iuda, regnauitq́. super
53 Israël duobus annis. ♦Et fecit malũ in con-
spectu Domini, & ambulauit in uia patris
sui, & matris suæ, & in uia Ieroboã filij Na
54 bat, q peccare fecit Israël. ♦ Seruiuit quoq;
Baal, & adorauit eũ, & irritauit Dñm Deũ
Israël, iuxta omnia quæ fecerat pater eius.

" Regis C. G.

" Vnus 32 M S.

- R. H. C. G.

* suam M S. H. C. G.

Sup. 21. 21.

" eburne M S.

" cunctaq. urbes 1 M S.

2. Pa. 21.

LIBER REGVM QVARTVS: SECVNDVM HEBRAEOS, MALACHIM SECVNDVS.

CAPVT PRIMVM

PRAEVARICATVS 1
est autem Moab in
Israël, postquam
mortu⁹ est Achab
†Ceciditq́. Ocho- 2
zias per cancellos
cęnaculi sui quod
habebat in Sama-
ria, & ægrotauit
misitq́. nuncios, di
cens ad eos, Ite, cō
sulite Beel-zebub deum Accaron, utrum
viuere queam de infirmitate mea hac.
† Angelus autem Domini locutus est ad E- 3
liam Thesbiten, dicens, Surge, & ascēde in
occursum nunciorum regis Samariæ, & di
ces ad eos, Nūquid non est Deus in Israël,
vt eatis ad consulēdum Beel-zebub deum
Accaron? †Quam ob rem hæc dicit Domi- 4
nus, De lectulo super quem ascendisti, non
descendes, sed morte morieris. Et abiit E-
lias. †Reuersiq́. sunt nuncij ad Ochoziam. 5
Qui dixit eis, Quare reuersi estis? At illi re- 6
sponderunt ei, Vir occurrit nobis, & dixit
ad nos, Ite, & reuertimini ad regē qui mi-
sit uos, & dicetis ei, Hæc dicit Dominus,
Nunquid quia nō erat Deus in Israël, mit-
tis, ut cō ulatur Beel-zebub deus Accaron?
Idcirco de lectulo super quem ascendisti,
non descendes, sed morte morieris. † Qui 7
dixit eis, Cuius figuræ, & habitus est vir il-
le, qui occurrit vobis, & locutus est uerba
8 hæc? † At illi dixerunt, Vir pilosus, & zona
pellicea accinctus renibus. Qui ait, Elias
9 Thesbites est. †Misitq́. ad eum quinquage-
narium principem, & quinquaginta qui
erant sub eo. Qui ascendit ad eum: seden-
tiq́. in uertice montis, ait, Homo Dei, rex
10 præcepit, ut descēdas. †Respondensq́. Elias,
dixit quinquagenario, Si homo Dei sum,
descendat ignis de cęlo, & deuoret te, &
quinquaginta tuos. Descendit itaq; ignis
de cælo, & deuorauit eum, & quinquagin-
11 ta qui erant cum eo. † Rursumq́, misit ad
eum principem quinquagenarium alterū,
& quinquaginta cum eo. Qui locutus est
illi, Homo Dei, hæc dicit rex, Festina, descē-
12 de. †Respondens Elias ait, Si homo Dei ego
sum, descendat ignis de cęlo, & deuoret
te, & quinquaginta tuos. Descendit ergo
ignis *de cælo, & deuorauit illum, & quin-
13 quaginta eius. † Iterum misit principem
quinquagenarium tertium, & quinquagin
ta qui erant cum eo. Qui cum uenisset, cur
uauit genua contra Eliam, & precatus est
eum, & ait, Homo Dei, noli despicere ani-
mam meam, & animas seruorum tuorum
14 qui mecum sunt. † Ecce descendit ignis de
cęlo, & deuorauit duos principes quinqua
genarios primos, & quinquagenos qui cū
eis erant: sed nunc obsecro, ut miserearis
15 animæ meæ. † Locutus est autem angelus
Domini ad Eliam, dicens, Descende cū eo,

* *Dei* 4 M S. H C. *omittitur antè* 4 G.

ne timeas. Surrexit igitur, & descendit cũ
eo ad regem. ♦ & locutus est ei, Hæc dicit 16
Dominus, Quia misisti nuncios ad consulẽ
dum Beel-zebub deum Accaron, quasi non
esset Deus in Israel, a quo posses interroga
re sermonem, ideo de lectulo, super quem
ascendisti, non descendes, sed morte morie
ris. ♦ Mortuus est autem iuxta sermonẽ Do 17
mini quem locutus est Elias, & regnauit
Ioram frater eius pro eo, anno secundo Io
ram filij Iosaphat regis Iudæ: non enim
habebat filium. ♦ Reliqua autem uer- 18
borum Ochoziæ quæ operatus est, non-
ne hęc scripta sunt in Libro sermonum
dierum regum Israël?

CAP. II.

FActum est autem: cum leuare uellet 1
Dominus Eliam per turbinem in cęlũ,
ibant Elias, & Eliseus de Galgalis. ♦ Di- 2
xitq. Elias ad Eliseum, Sede hîc, quia Domi
nus misit me vsque in Beth-el. Cui ait Eli-
seus. Viuit Dominus, & uiuit anima tua,
quia non derelinquam te. Cumq. descen-
dissent Beth-el, ♦ egressi sunt filij prophe- 3
tarum, qui erant in Beth-el, ad Eliseum, &
dixerunt ei, Nunquid nosti quia hodie Do
minus tollet dominum tuum a te? Qui re-
4 spondit, Et ego noui: silete. ♦ Dixit autem
Elias ad Eliseum. Sede hîc, quia Dominus
misit me in Iericho. Et ille ait, Viuit Do-
minus, & viuit anima tua, quia non dere-
linquam te. Cumq. uenissent Iericho,
5 ♦ accesserunt filij prophetarum qui erãt in
Iericho ad Eliseum, & dixerunt ei, Nun-
quid nosti quia Dominus hodie tollet do-
minum tuum a te? Et ait, Et ego noui: si-
6 lete. ♦ Dixit autem ei Elias, Sede hîc, quia
Dominus misit me usque ad Iordanẽ. Qui
ait, Viuit Dominus, & uiuit anima tua,
quia non derelinquam te. Ierunt igitur
7 ambo pariter, ♦ & quinquaginta uiri de fi-
lijs prophetarum secuti sunt eos, qui & ste-
terunt e contra, longe: illi autem ambo sta
8 bant super Iordanem. ♦ Tulitq. Elias palliũ
suum, & inuoluit illud, & percussit aquas,
quæ diuisæ sunt in utramque partem. &
9 transierunt ambo per siccum. ♦ Cumq.
transissent, Elias dixit ad Eliseum. Postula
quod uis, ut faciam tibi, antequam tollar a
te. Dixitq. Eliseus, Obsecro, ut fiat in me du-
10 plex Spiritus tuus. ♦ Qui respondit, Rem dif
ficilem postulasti: attamen si uideris me,
quando tollar a te, erit tibi quod petisti: si
11 autem non uideris, non erit. ♦ Cumq. per-

1. Mac. 2. 58.
Eccli. 48. 13.

-I MS. R. H. C. G. q.
* cum 2 MS. H. C. G. q.
', euerterit cum G.

gerent, & incedentes sermocinarentur, ec-
ce currus igneus, & equi ignei diuiserunt
vtrumque: & ascendit Elias per turbinem
in celum. ♦ Eliseus autem uidebat, & clama 12
bat, Pater mi, pater mi, currus Israel, & au-
riga eius. Et non uidit eum amplius: apre-
henditq. uestimenta sua, & scidit illa in
duas partes. ♦ Et leuauit pallium Eliæ, quod 13
ceciderat ei: reuersusq. stetit super ripã Ior
danis, ♦ & pallio Elię quod ceciderat ei, per- 14
cussit aquas, - & non sunt diuisæ ': & dixit,
Vbi est Deus Eliæ? etiam nunc. Percussitq.
aquas, & diuisę sunt huc atque illuc, & trã
siit Eliseus. ♦ Videntes autem * '' filij prophe- 15
tarum qui erant in Iericho econtra, dixe-
runt, Requieuit spiritus Eliæ super Eliseũ.
Et uenientes in occursum eius, adorauerũt
16 eum proni in terram, ♦ dixerũtq. illi, Ecce,
cum seruis tuis sunt quinquaginta uiri for
tes, qui possunt ire, & quærere dominum
tuum, ne forte tulerit eum Spiritus Domi-
ni, & proiecerit eum in unum montium,
aut in unam uallium. Qui ait, Nolite mit-
17 tere. ♦ Coegeruntq. eum, donec acquiesce-
ret, & diceret, Mittite. Et miserunt quin-
quaginta uiros: qui cum quæsissent tribus
18 diebus, non inuenerunt. ♦ Et reuersi sunt
ad eum: at ille habitabat in Iericho, & di-
xit eis, Nunquid non dixi uobis, Nolite ''
19 mittere '? ♦ Dixerunt quoque uiri ciuitatis

ad Eliseum, Ecce habitatio ciuitatis huius
Optima est, sicut tu ipse domine perspicis:
sed aquæ pessimæ sunt, & terra sterilis. ♦At 20
ille ait, Afferte mihi vas nouum, & mittite
in illud sal. ♦ Quod cũ attulissent, egressus 21
ad fontem aquarum, misit in illum sal, &
ait. Hæc dicit Dominus. Sanaui aquas has,
& nõ erit ultra in eis mors, neq; sterilitas.
♦Sanatæ sunt ergo aquæ vsque in diẽ hãc, 22
iuxta uerbum Elisei quod locutus est ♦ A- 23
scendit autem inde in Beth-el: cũq. ascen-
deret per uiam, pueri parui egressi sunt de
ciuitate, & illudebant ei, dicentes, Ascende
calue, ascẽde calue. ♦Qui cum respexisset, 24
uidit eos, & maledixit eis in nomine Do-
mini: egressiq. sunt duo vrsi de saltu, &
lacerauerunt ex eis quadraginta duos pue 25
ros. ♦Abiit autem inde in montem Carme
li, & inde reuersus est in Samariam.

CAP. III.

IOram vero filius Achab regnauit super 1
Israel in Samaria anno decimooctauo
Iosaphat regis Iudæ. Regnauitq. duo-
decim annis. ♦ Et fecit malum coram Do- 2
mino, sed non sicut pater suus, & mater: tu
lit enim statuas Baal quas fecerat pater
eius. ♦ Verumtamen in peccatis Ieroboam 3
filij Nabat, qui peccare fecit Israel, adhęsit,
nec recessit ab eis. ♦ Porro Mesa rex Moab, 4
nutriebat pecora multa, & soluebat regi
Israel centum millia agnorum, & centum
millia arietum cum uelleribus suis. ♦Cũq. 5
mortuus fuisset Achab, præuaricatus est fę
dus quod habebat cum rege Israel. ♦Egres- 6
sus est igitur rex Iorã in die illa de Sama-
ria, & recensuit uniuersum Israel. ♦Misitq. 7
ad Iosaphat regem Iuda, dicẽs. Rex Moab
recessit a me, ueni mecum contra eum ad
prœlium. Qui respondit, Ascendam: qui
meus est, tuus est: populus meus, populus
tuus: & equi mei, equi tui. ♦ Dixitq., Per 8
quam uiam ascendemus? At ille respon-
dit, Per desertum Idumææ. ♦ Perrexerunt 9
igitur rex Israel, & rex Iuda, & rex Edom,
& circuierunt per uiam septem dierũ, nec
erat aqua exercitui, & iumẽtis quæ seque-
bantur eos. ♦ Dixitq. rex Israel, Heu-heu 10
heu, congregauit nos Dominus tres re-
ges, ut traderet in manu Moab. ♦Et ait Iosa 11
phat, Estne hic propheta Domini, ut depre
cemur Dominum per eum? Et respondit
vnus de seruis regis Israel, Est hic Eliseus
filius Saphat, qui fundebat aquã super ma
nus Eliæ. ♦ Et ait Iosaphat, Est apud eum 12
sermo Domini. Descenditq. ad eum rex
Israel, & Iosaphat rex Iuda, & rex Edom.
♦ Dixit autem Eliseus ad regẽ Israel, Quid 13
mihi, & tibi est? uade ad prophetas patris
tui, & matris tuæ. Et ait illi rex Israel, Qua-
re congregauit Dominus tres reges hos, ut
traderet eos in manus Moab? ♦ Dixitq. ad 14
eum Eliseus, Viuit Dominus exercituũ, in
cuius conspectu sto, quòd si non vultũ Io-
saphat regis Iudæ erubescerem, non atten
dissem quidem te, nec respexissem. ♦Nunc 15
autem adducite mihi psaltem. Cumq. ca-
neret psaltes, facta est super eũ manus Do-
mini, ♦ & ait, Hæc dicit Dominus. Facite al 16
ueum torrẽ is huius fossas, & fossas. ♦Hęc 17
enim dicit Dominus, Non videbitis uentũ,
neque pluuiam: & alueus iste replebitur a-
quis, & bibetis uos, & familiæ vestræ, & iu-
menta vestra. ♦Paruumq. est hoc in conspe-
ctu Domini: insuper tradet etiam Moab in
19 manus vestras. ♦Et percutietis omnem ciui
tatem munitam, & omnem urbem electã,
& uniuersum lignum fructiferum succide
tis, cunctosq. fontes aquarum obturabi-
tis, & omnem agrum egregium operietis
20 lapidibus. ♦Factum est igitur mane, quan-
do sacrificium offerri solet, & ecce, aquæ
veniebant per uiam Edom, & repleta est
21 terra aquis. ♦Vniuersi autem Moabitæ au-
dientes quod ascendissent reges, ut pugna
rent aduersum eos, conuocauerunt omnes
qui accincti erant balteo desuper, & stete-
22 runt in terminis. ♦ Primoq. mane surgen-
tes, & orto iam Sole ex aduerso aquarum,
viderunt Moabitæ e contra aquas rubras,
23 quasi sanguinem, ♦dixeruntq. Sanguis gla-
dij est: pugnauerunt reges contra se, & cæsi
sunt mutuo: nunc perge ad prædã Moab.
24 ♦Perrexeruntq. in castra Israel: porro con-
surgens Israel, percussit Moab: at illi fuge-
runt coram eis. Venerunt igitur qui uice-
25 rant, & percusserũt Moab, ♦& ciuitates de-
struxerunt: & omnem agrum optimũ, mit-
tentes singuli lapides, repleuerunt: & uni-
uersos fontes aquarum obturauerunt: &
omnia ligna fructifera succiderunt, ita, ut
muri tantum fictiles remanerent: & circũ-
data est ciuitas a fundibulariis, & magna
26 ex parte percussa. ♦ Quod cum uidisset rex
Moab, præualuisse scilicet hostes, tulit secũ
septingentos uiros educentes gladios, ut
irrumperent ad regem Edom: & non po-
27 tuerunt. ♦ Arripiensq. filium suũ primo-
genitum, qui regnaturus erat pro eo, obtu-
lit holocaustum super murum: & facta est
indignatio magna in Israel, statimq. reces-
serunt ab eo, & reuersi sunt in terrã suam.

CAP. IIII.

1 MVlier autem quædam de uxoribus
prophetarum clamabat ad Eliseũ,
dicens, Seruus tuus uir meus mor-
tuus est, & tu nosti quia seruus tuus fuit ti-
mens Deum: & ecce creditor uenit, ut tol-
lat duos filios meos ad seruiendum sibi.
2 ♦Cui dixit Eliseus, Quid uis ut faciam tibi?
Dic mihi, quid habes in domo tua? At illa
respondit, Non habeo ancilla tua quicquã
in domo mea, nisi parum olei quo ungar.
3 ♦Cui ait, Vade, pete mutuo ab omnibus ui-
4 cinis tuis uasa uacua non pauca. ♦Et ingre-
dere, & claude ostium tuum, cum intrinse-
cus fueris tu, & filij tui: & mitte inde in om
nia uasa hæc: & cum plena fuerint, tolles.
5 ♦ Iuit itaque mulier, & clausit ostiũ super
se & super filios suos: illi offerebant uasa,
6 & illa infundebat. ♦ Cumq. plena fuissent
uasa, dixit ad filium suũ, Affer mihi adhuc
vas. Et ille respondit, Non habeo. Stetitq.
7 oleum ♦Venit autem illa, & indicauit ho-
mini Dei. Et ille, Vade, inquit, uende oleũ,
& redde creditori tuo: tu autem, & filij tui
8 uiuite de reliquo. ♦ Facta est autem quędã
dies, & transibat Eliseus per Sunam: * erat
autem ibi mulier magna quæ tenuit eum,
ut comederet panẽ: cumq. frequenter in-
de trãsiret, diuertebat ad eam, ut comede-
9 ret panem. ♦Quæ dixit ad uirum suũ, Ani-
maduerto quod uir Dei sanctus est iste, qui
10 transit per nos frequenter. ♦ Faciamus
ergo ei cœnaculum paruum, & ponamus

* ciuitatē MS. q. H

ei in eo lectulum, & mensam, & sellam, &
candelabrum, ut cum venerit ad nos, ma-
neat ibi. ♦ Facta est ergo dies quædam, & 11
veniens diuertit in cœnaculum, & requie-
uit ibi. ♦ Dixitq. ad Giezi puerum suum, 12
Voca Sunamitidem istam. Qui cum uocas-
set eam, & illa stetisset coram eo, ♦ dixit 13
ad puerum suum, Loquere ad eam, Ecce
sedule in omnibus ministrasti nobis, quid
vis ut faciam tibi? nunquid habes negotiũ,
& uis ut loquar regi, siue principi militiæ?
Quæ respondit, In medio populi mei ha-
bito. ♦ Et ait, Quid ergo vult, ut faciam 14
ei? Dixitq. Giezi, Ne quæras: filium
enim non habet, & uir eius senex est.
♦ Præcepit itaque ut uocaret eam: quæ 15
cum uocata fuisset, & stetisset ante ostium
♦ dixit ad eam, In tempore isto, in hac ea- 16
dem hora, si uita comes fuerit, habebis in
utero filium. At illa respondit, Noli quę-
so domine mi uir Dei, noli mentiri an-
cillæ tuæ. ♦ Et concepit mulier, & pepe- 17
rit filium in tempore, & in hora eadẽ qua
dixerat*Eliseus. ♦ Creuit autem puer. Et cũ 18
esset quædam dies, & egressus esset ad pa-
trem suum, ad messores, ♦ ait patri suo, Ca- 19
put meum-doleo°. caput meum-doleo.' At
ille dixit puero, Tolle, duc eum ad matrem
suam. ♦ Qui cum tulisset, & duxisset eum 20
ad matrem suam, posuit eum illa super ge
nua sua usque ad meridiẽ, & mortuus est.
♦ Ascendit autem, & collocauit eum super 21
lectulum hominis Dei, & clausit ostium:
♦ & egressa, uocauit uirum suum, & ait, Mit- 22
te mecum, obsecro, unum de pueris, & asi-
nam, ut excurram vsque ad hominẽ Dei, &
reuertar. Qui ait illi, ♦ Quam ob causam ua 23
dis ad eum? hodie non sunt Calendæ, neq;
Sabbathum. Quæ respondit," Vadam.'
♦ Strauitq. asinam, & pręcepit puero, Mina, 24
& propera, ne mihi moram facias in eun-
do: & hoc age quod pręcipio tibi ♦ Profecta 25
est igitur, & venit ad uirum Dei in montẽ
Carmeli: cumq. vidisset eam uir Dei econ-
tra, ait ad Giezi puerum suum, Ecce Suna-
mitis illa. ♦ Vade ergo in occursum eius, 26
& dic ei, Recte ne agitur circa te, & circa ui-
rum tuum, & circa filium tuum? Quæ re-
spondit, Recte. ♦ Cumq. venisset ad uirum 27
Dei in montem, apprehendit pedes eius. &
accessit Giezi ut amoueret eam. Et ait ho-
mo Dei, Dimitte illam: anima enim eius
in amaritudine est, & Dominus celauit a
me, & non indicauit mihi. ♦ Quæ dixit il- 28
li, Nunquid petiui filium a domino meo?
nunquid non dixi tibi, Ne illudas me?
♦ Et ille ait ad Giezi, Accinge lumbos tuos, 29
& tolle baculum meum in manu tua, &
uade. Si occurrerit tibi homo, non salu-
tes eum: & si salutauerit te quispiam, non
respondeas illi: & pones baculum meum
super faciem pueri. ♦ Porro mater pueri 30
ait, Viuit Dominus, & uiuit anima tua non
dimittam te. Surrexit ergo, & secutus est
eam. ♦ Giezi autem præcesserat ante eos, & 31
posuerat baculum super faciem pueri, &
non erat uox, neque sensus: reuersusq. est
in occursum eius, & nunciauit ei, dicens:
Non surrexit puer. ♦ Ingressus est ergo 32
Eliseus domum, & ecce, puer mortuus iace-
bat in lectulo eius: ♦ ingressusq. clausit o- 33
stium super se, & super puerum: & orauit

*ei 1 MS. H.C.G.
-3 MS. H. H.C.G.
" Vale 14 MS. " pax H.C.G.

34 ad Dominum. ♦ Et ascendit, & incubuit
super puerum: posuitq. os suum super os
eius, & oculos suos super oculos eius, & ma
nus suas super manus eius: & incuruauit se
35 super eum, & calefacta est caro pueri. ♦ At
ille reuersus, deambulabat in domo, semel
huc atque illuc: & ascendit, & incubuit su-
per eũ: & oscitauit puer septies, aperuitq.
36 oculos. ♦ Et ille uocauit Giezi, & dixit ei,
Voca Sunamitidem hanc. Quæ uocata, in-
gressa est ad eum. Qui ait, Tolle filiũ tuũ.
37 ♦ Venit illa, & corruit ad pedes eius, & ado-
rauit super terram: tulitq. filium suum, &
38 egressa est, ♦ & Eliseus reuersus est in Gal-
gala. Erat autem fames in terra, & filij
prophetarum habitabant coram eo, dixitq.
vni de pueris suis, Pone ollam grandem, &
39 coque pulmentum filiis prophetarum. ♦ Et
egressus est unus in agrum, ut colligeret
herbas agrestes: inuenitq. quasi uitem sil-
uestrem, & collegit ex ea colocynthidas a-
gri, & impleuit pallium suum, & reuersus
concidit in ollam pulmenti: nesciebat e-
40 nim quid esset. ♦ Infuderunt ergo sociis,
vt comederent: cumq. gustassent de coctio-
ne, clamauerunt, dicentes: Mors in olla uir
41 Dei. Et non potuerunt comedere. ♦ At il-
le, Afferte, inquit, farinam." Cumq. tulis-
sent, misit' in ollam, & ait, Infunde turbæ,
vt comedant. Et non fuit amplius quicquã
42 amaritudinis in olla. ♦ Vir autem quidam
uenit de Baal-salisa deferens uiro Dei pa-
nes primitiarum, -&'viginti panes hordea
ceos, & frumentum nouum in pera sua.
43 At ille dixit, Da populo, ut comedat. ♦ Re-
sponditq. ei minister eius, Quantũ est hoc,
ut apponam coram centum uiris? Rursum
ille ait, Da populo, ut comedat: hæc enim
dicit Dominus, Comedent, & supererit.
44 ♦ Posuit itaque coram eis: qui comederũt,
& superfuit iuxta uerbum Domini.

CAP. V.

1 NAaman*princeps militiæ regis Sy-
riæ, erat uir magnus apud dominũ
suum, & honoratus: per illũ enim
dedit Dominus salutem Syriæ: erat autem
2 vir fortis, & diues, sed leprosus. ♦ Porro de
Syria egressi fuerant latrunculi, & captiuã
duxerant de Terra-Israël puellam paruu-
lam, quę erat in obsequio uxoris Naaman,
3 ♦ quæ ait ad dominam suam, Vtinam fuis-
set dominus meus ad prophetã, qui est in
Samaria: profecto curasset eum a lepra
4 quam habet. ♦ Ingressus est itaque Naa-
man ad dominum suum, & nunciauit ei,
dicens: Sic & sic locuta est puella de Ter-
5 ra-Israël. ♦ Dixitq. ei rex Syriæ, Vade, &
mittam literas ad regem Israel. Qui cum
profectus esset, & tulisset secum decem ta-
lenta argenti, & sex millia aureos, & de-
6 cem mutatoria uestimentorum, ♦ detulit
literas ad regem Israël, in hæc uerba, Cum
acceperis epistolam hanc, scito quod mi'e-
rim ad te Naaman seruum meum, ut cu-
7 res eum a lepra sua. ♦ Cumq. legisset rex
Israël literas, scidit uestimenta sua, & ait,
Nunquid Deus ego sum, ut occidere pos-
sim, & uiuificare, quia iste misit ad me, ut
curem hominem a lepra sua? animaduer-
tite, & uidete quod occasiones quærat ad-
8 uersum me. ♦ Quod cũ audisset Eliseus vir
Dei, scidisse uidelicet regẽ Israël uestimen

" Et misit 9 MS. H. " Et mittẽ te C. G.q.
-1 MS. H.G. Interijcitur autem a R.& C.
* autem 1 MS. H. C. G.

ta sua, misit ad eum, dicens: Quare scidisti
vestimenta tua? ueniat ad me, & sciat esse
prophetam in Israel. ✝ Venit ergo Naa- 9
man cum equis, & curribus, & stetit ad o-
stium domus Elisei: ✝ misitq. ad eum Eli- 10
seus nuncium, dicens: Vade, & lauare se-
pties in Iordane, & recipiet sanitatem ca-
ro tua, atque mundaberis. ✝ Iratus Naa- 11
man recedebat, dicens: Putabam quod e-
grederetur ad me, & stans inuocaret no-
men Domini Dei sui, & tangeret manu
sua locum lepræ, & curaret me. ✝ Nun- 12
quid nō meliores sunt Abana, & Pharphar
fluuij Damasci omnibus aquis Israel, ut
lauer in eis, & munder? Cum ergo uer-
tisset se, & abiret indignans, ✝ accesserunt 13
ad eum serui sui, & locuti sunt ei, Pater, -
-4 MS. H.C. G. &' si rem grandem dixisset tibi propheta,
certe facere debueras: quanto magis quia
nunc dixit tibi, Lauare, & mundaberis?
✝Descendit, & lauit in Iordane septies iux- 14
Luc.4.27 ta sermonem uiri Dei, & restituta est ca-
ro eius, sicut caro pueri paruuli, & mun-
datus est. ✝ Reuersusq. ad uirum Dei cum 15
-4 MS. H. vniuerso comitatu suo, uenit, & stetit co-
H. G. ram eo, & ait, Vere scio quod nō sit ''alius'
''nunc C. Deus in vniuersa terra, nisi tantum in Is-
raël. Obsecro itaque vt accipias benedi-
ctionem a seruo tuo. ✝ At ille respondit, 16
Viuit Dominus, ante quem sto, quia non
accipiam. Cumq. vim faceret, penitus
non acquieuit. ✝ Dixitq. Naaman, Vt 17
vis: sed, obsecro, concede mihi seruo tuo,
vt tollam onus duorum burdonum de
terra: non enim faciet vltra seruus tuus
holocaustum, aut victimam dijs alienis,
nisi Domino. ✝ Hoc autem solum est de 18
quo depreceris Dominum pro seruo tuo,
Quando ingredietur dominus meus tem-
plum Remmon, ut adoret: & illo inni-
tente super manum meam, si adorauero
in templo Remmon, adorante eo in eo-
dem loco, ut ignoscat mihi Dominus ser-
uo tuo pro hac re. ✝ Qui dixit ei, Vade in 19
pace. Abijt ergo ab eo electo terræ tem-
pore. ✝ Dixitq. Giezi puer viri Dei, Peper- 20
cit dominus meus Naaman Syro isti, ut
non acciperet ab eo quæ attulit: viuit Do-
minus, quia curram post eum, & accipiam
ab eo aliquid. ✝ Et secutus est Giezi post 21
tergum Naaman: quem cum uidisset ille
currentem ad se, desilijt de curru in oc-
cursum eius, & ait, Rectene sunt omnia?
✝ Et ille ait, Recte. dominus meus misit 22
me ad te, dicens: Modo venerunt ad me
duo adolescentes de monte Ephraim, ex
filijs prophetarum: da eis talentum ar-
genti, & vestes mutatorias duplices. ✝ Di- 23
xitq. Naaman, Melius est vt accipias duo
talenta. Et coegit eum, ligauitq. duo ta-
lenta argenti in duobus saccis, & dupli-
cia uestimenta, & imposuit duobus pue-
ris suis, qui & portauerunt coram eo.
✝ Cumq. venisset iam vesperi, tulit de ma- 24
nu eorum, & reposuit in domo, dimi-
sitq. viros, & abierunt. ✝ ipse autem in- 25
gressus, stetit coram domino suo. Et di-
xit Eliseus, Vnde uenis Giezi? Qui re-
spondit, Non iuit seruus tuus quoquam.
✝ At ille ait, Nonne cor meum in præsenti 26
erat, quando reuersus est homo de curru
suo in occursum tui? Nunc igitur accepi-
sti argentum, & accepisti vestes, ut emas
oliueta, & vineas & oues & boues & seruos
27 & ancillas. ✝Sed & lepra Naaman adhære-
bit tibi, & semini tuo, vsque in sempiter-
nū. Et egressus est ab eo leprosus quasi nix.

CAP. VI.

1 DIxerunt autem filij prophetarum
ad Eliseum, Ecce, locus in quo ha-
bitamus coram te, angustus est no-
2 bis. ✝ Eamus vsque ad Iordanem, & ''tol- ''tollamus 1 MS.
lant' singuli de sylua materias singulas, ut H. C G.
ædificemus nobis ibi locum ad habitan-
3 dum. Qui dixit, Ite. ✝ Et ait vnus ex illis
Veni ergo, & tu cum seruis tuis. Respon-
4 dit, Ego veniam. ✝ Et abijt cum eis. Cumq.
venissent ad Iordanem, cædebant ligna.
5 ✝ Accidit autem, vt cum vnus materiam
succidisset, caderet ferrum securis in
aquam: exclamauitq. ille, & ait, Heu
heu heu domine mi, & hoc ipsum mutuo
6 acceperam. ✝ Dixit autem homo Dei,
Vbi cecidit? At ille monstrauit ei locum.
præcidit ergo lignum, & misit illuc: na-
7 tauitq. ferrum. ✝ & ait, Tolle. Qui ex-
8 tendit manum, & tulit illud. ✝ Rex au-
tem Syriæ pugnabat contra Israel, consi-
liumq. init cum seruis suis, dicens: In
9 loco illo, & illo ponamus insidias. ✝ Mi-
sit itaque vir Dei ad regem Israel, dicens:
Caue ne transeas in locum illum: quia
10 ibi Syri in insidijs sunt. ✝ Misit itaque rex
Israel ad locum quem dixerat ei uir Dei,
& præoccupauit eum, & obseruauit se ibi
11 non semel neque bis. ✝ Conturbatumq.
est cor regis Syriæ pro hac re: & conuo-
catis seruis suis, ait, Quare non indicatis
mihi quis proditor mei sit apud regem Is-
12 raël? ✝ Dixitq. unus seruorum eius, Ne-
quaquam domine mi rex, sed Eliseus pro-
pheta qui est in Israel, indicat regi Israel
omnia uerba quæcunque locutus fueris in
13 conclaui tuo. ✝Dixitq eis, Ite, & uidete ubi
sit: ut mittam, & capiam eum. Annuncia-
14 ueruntq. ei, dicentes: ✝ Ecce in Dothain.
Misit ergo illuc equos, & currus, & robur
exercitus: qui cum uenissent nocte, circun
15 dederunt ciuitatem. ✝Consurgens autem
diluculo minister uiri Dei, egressus est, vi-
ditq. exercitum in circuitu ciuitatis, & e-
quos & currus nunciauitq. ei, dicens: Heu
16 heu heu domine mi, quid faciemus? ✝ At
ille respondit, Noli timere: plures enim
17 nobiscum sunt, quam cum illis. ✝ Cumq.
orasset Eliseus, ait, Domine, aperi oculos
huius, ut uideat. Et aperuit Dominus ocu-
los pueri, & uidit: & ecce mōs plenus equo
rum, & curruum igneorum, in circuitu Eli-
18 sei. ✝Hostes uero descenderunt ad eū: por-
ro Eliseus orauit ad Dominum, dicens:
Percute, obsecro, gentem hanc cæcitate.
Percussitq. eos Dominus, ne viderent, iuxta
19 uerbum Elisei. ✝ Dixit autem ad eos Eli-
seus, Non est hæc uia, neque ista est ciui-
tas: sequimini me, & ostendam uobis ui-
rum quem quæritis. Duxit ergo eos in Sa-
20 mariam: ✝cumq. ingressi fuissent in Sama-
riam, dixit Eliseus, Domine aperi oculos
istorum, ut uideant. Aperuitq. Dominus
oculos eorum, & uiderunt se esse in me-
21 dio Samariæ. ✝ Dixitq. rex Israel ad Eli-
seum, cum uidisset eos, Nunquid percutiā
eos pater mi? Et ille ait, ✝ Non percuties:

neque

neque enim cepisti eos gladio, & arcu tuo,
vt percutias: sed pone panem, & aquam co
ram eis, ut comedant, & bibant, & uadant
ad dominum suum. ◆ Appositaq́. est eis ci- 23
borum magna præparatio, & comederũt,
& biberunt. & dimisit eos, abieruntq́. ad
dominum suum, & ultra non uenerunt la-
trones Syriæ in Terram-Israel. ◆ Factum 24
est autem post hæc, congregauit Ben-adad
rex Syriæ, uniuersum exercitum suum, &
ascendit, & obsidebat Samariam. ◆ Factaq́. 25
est fames magna in Samaria: & tandiu ob-
sessa est, donec uenundaretur caput asini
octoginta argenteis, & quarta pars cabi
stercoris columbarum, quinque argenteis.
◆ Cumq́. rex Israël transiret per murũ, mu- 26
lier quædam exclamauit ad eum, dicens:
Salua me domine mi rex. ◆ Qui ait, Non: 27
te saluet Dominus: unde te possum salua-
re? de area, uel de torculari? Dixitq́. ad eam
rex, Quid tibi uis? Quæ respondit, ◆ Mulier 28
ista dixit mihi, Da filium tuum, ut comeda
mus eum hodie, & filium meum comede-
mus cras. ◆ Coximus ergo filium meum, & 29
comedimus. Dixitq́. ei die altera, Da filium
tuum, ut comedamus eum. Quæ abscondit
filium suum ◆ Quod cum audisset rex, sci- 30
dit uestimenta sua, & transibat per murũ.
Viditq́. omnis populus cilicium, quo uesti-
-3 Ms. H. C. G. tus erat ad carnẽ intrinsecus. ◆ Et ait-rex,' 31
Hæc mihi faciat Deus, & hęc addat, si stete
rit caput Elisei filij Saphat super ipsum ho
die. ◆ Eliseus autem sedebat in domo sua, 32
& senes sedebant cum eo. Præmisit itaque
uirum: & antequam ueniret nuncius ille,
dixit ad senes, Nunquid scitis quod miserit
filius homicidæ hic, ut præcidatur caput
meum? uidete ergo, cum uenerit nuncius,
claudite ostium, & non sinatis eum intro-
ire: ecce enim sonitus pedum domini eius
post eum est. ◆ Adhuc illo loquente eis, 33
apparuit nuncius, qui ueniebat ad eum. Et
ait, Ecce, tantum malum a Domino est:
quid amplius expectabo a Domino?

CAP. VII.

DIxit autem Eliseus, Audite uerbum 1
Domini, Hęc dicit Dominus. In tem
pore hoc cras modius similæ uno
statêre erit, & duo modij hordei statêre
uno, in porta Samariæ. ◆ Respondens unus 2
de ducibus, super cuius manum rex incum
bebat, homini Dei, ait, Si Dominus fecerit
etiam cataractas in cęlo, nunquid poterit
esse quod loqueris? Qui ait, Videbis ocu-
lis tuis, & inde non comedes. ◆ Quatuor 3
ergo uiri erant leprosi iuxta introitũ por-
tæ: qui dixerunt ad inuicem, Quid hîc es-
se uolumus donec moriamur? ◆ Siue in- 4
gredi uoluerimus ciuitatem, fame morie-
mur: siue manserimus hîc, moriendum no
bis est: uenite ergo, & transfugiamus ad ca
stra Syriæ. si pepercerint nobis, uiuemus: si
autẽ occidere uoluerint, nihilominus mo-
riemur. ◆ Surrexerunt ergo uesperi, ut ue- 5
nirent ad castra Syrię. Cumq́. uenissent ad
principium castrorum Syriæ, nullum ibi-
dem repererunt. ◆ Siquidem Dominus 6
-2 Ms. H. C. Additur ab'em ◆ R. & G sonitum audire fecerat in castris Syrię, cur
ruum, & equorum, & 'exercitus plurimi:
dixeruntq́. ad inuicem. Ecce mercede con-
duxit aduersum nos rex Israel reges He-
thæorum, & Ægyptiorum, & uenerunt su-
7 per nos. ◆ Surrexerunt ergo, & fugerunt
in tenebris, & dereliquerunt tentoria sua,
& equos & asinos in castris, fugeruntq́. ani
8 mas tantum suas saluare cupientes. ◆ Igi-
tur cum uenissent leprosi illi ad principiũ
castrorum, ingressi sunt unum tabernacu-
lum, & comederunt & biberunt: tulerũtq́.
inde argentum, & aurum, & uestes: & abie-
runt, & absconderunt: & rursum reuersi
sunt ad aliud tabernaculum, & inde simi-
9 liter auferentes absconderunt. ◆ Dixerũtq́.
ad inuicem, Non recte facimus: hæc enim
dies boni nuncii est. Si tacuerimus, & no-
luerimus nunciare usque mane, sceleris ar
guemur: uenite, eamus, & nunciemus in
10 aula regis. ◆ Cumq́. uenissent ad portam
ciuitatis, narrauerunt eis, dicentes: Iuimus
ad castra Syriæ, & nullum ibidem reperi-
mus hominem, nisi equos, & asinos alliga-
11 tos, & fixa tentoria. ◆ Ierunt ergo portarij,
& nunciauerunt in palatio regis intrinse-
12 cus. ◆ Qui surrexit nocte, & ait ad seruos
suos, Dico uobis quid fecerint nobis Syri,
Sciunt quia fame laboramus: & idcirco
egressi sunt de castris, & latitant in agris,
dicentes: Cum egressi fuerint de ciuitate,
capiemus eos uiuos, & tunc ciuitatem in-
13 gredi poterimus. ◆ Respondit autem unus
seruorum eius, Tollamus quinque equos,
qui remanserunt in urbe (quia ipsi tantũ
sunt in uniuersa multitudine Israel, alij
enim consumpti sunt) & mittentes, explo-
14 rare poterimus. ◆ Adduxerunt ergo duos
equos, misitq́. rex in castra Syrorũ, dicens:
15 Ite, & videte. ◆ Qui abierunt post eos vsq;
ad Iordanem: ecce autem omnis via ple-
na erat vestibus, & vasis, quæ proiecerant
Syri cum turbarentur: reuersiq́. nuncij in-
16 dicauerunt regi. ◆ Et egressus populus di-
ripuit castra Syriæ: factusq́. est modius si-
milæ statêre uno, & duo modij hordei sta-
17 têre uno, iuxta uerbum Domini. ◆ Porro
rex ducem illum, in cuius manu " incube- " incumbebat 5 Ms G.
rat, ' constituit ad portam: quem concul-
cauit turba in introitu portæ, & mortuus
est, iuxta * quod locutus fuerat uir Dei, * verbum 1 Ms.
18 quando descenderat rex ad eum. ◆ Fa-
ctumq́. est secundum sermonem uiri Dei,
quem dixerat regi, quando ait, Duo modij
hordei statêre uno erunt, & modius simi-
læ statêre vno, hoc eodem tempore cras in
19 porta Samariæ: ◆ quando responderat dux
ille uiro Dei, & dixerat, Etiamsi Dominus
fecerit cataractas in cęlo, nunquid poterit
fieri quod loqueris? Et dixit ei, Videbis
20 oculis tuis, & inde non comedes. ◆ Euenit
ergo ei sicut prædictum erat, & conculca-
uit eum populus in porta, & mortuus est.

CAP. VIII.

1 ELiseus autem locutus est ad mulie-
rem ¶ cuius uiuere fecerat filium, di- Sup. 4. 35
cens: Surge, uade, tu & domus tua,
& peregrinare ubicumque reperceris: uo-
cauit enim Dominus famem, & ueniet su-
2 per terram septem annis ◆ Quæ surre-
xit, & fecit iuxta uerbum hominis Dei: &
uadens cum domo sua, peregrinata est in
3 Terra Philisthiim " diebus multis.' ◆ Cũq. " annis septem 1 Ms. H C. G.
finiti essent anni septem, reuersa est mu
lier de Terra Philisthiim: & egressa est, ut
interpellaret regem pro domo sua, & pro
4 agris suis. ◆ Rex autem loquebatur cum

Giezi puero viri Dei, dicens: Narra mihi
omnia magnalia quæ fecit Eliſeus. ✝ Cũq. 5
iſte narraret regi quomodo mortuum ſu
ſcitaſſet, apparuit mulier cuius viuificaue
rat filium, clamans ad regẽ pro domo ſua,
& pro agris ſuis: dixitq. Giezi, Domine mi
rex, hæc eſt mulier, & hic eſt filius eius quẽ
ſuſcitauit Eliſeus. ✝ Et interrogauit rex 6
mulierem: quæ narrauit ei. Deditq. ei rex
eunuchum unum, dicens: Reſtitue ei om
nia quæ ſua ſunt, & uniuerſos reditus agro-
rum a die qua reliquit terram, uſq; ad præ
ſens. ✝ Venit quoque Eliſeus Damaſcum, 7
& Ben-adad rex Syriæ ægrotabat: nuncia-
ueruntq. ei, dicentes, Venit vir Dei huc.
✝ Et ait rex ad Hazael, Tolle tecum mune- 8
ra, & uade in occurſum uiri Dei, & conſule
Dominum per eum, dicens: Si euadere po-
tero de infirmitate mea hac? ✝ Iuit igitur 9
Hazael in occurſum eius, habens ſecũ mu
nera, & omnia bona Damaſci, onera qua-
draginta camelorum. Cumq. ſtetiſſet co-
ram eo, ait, Filius tuus Ben-adad rex Syriæ
miſit me ad te, dicens: Si ſanari potero de
infirmitate mea hac? ✝ Dixitq. ei Eliſeus, 10
Vade, dic ei, Sanaberis: porro oſtendit mihi
Dominus quia morte morietur. ✝ Stetitq. 11
cum eo, & conturbatus eſt uſque ad ſuffu-
ſionem vultus: fleuitq. uir Dei. ✝ Cui Ha- 12
zael ait, Quare dominus meus flet? At ille
dixit: Quia ſcio quæ facturus ſis filiis Iſrael
mala. Ciuitates eorum munitas igne ſuc-
cendes, & iuuenes eorum interficies gla-
dio, & paruulos eorum elides, & prægnan
tes diuides. ✝ Dixitq. Hazael, Quid enim 13
ſum ſeruus tuus canis, ut faciam rem iſtã
magnam? Et ait Eliſeus, Oſtendit mihi
Dominus te regem Syriæ fore. ✝ Qui cum 14
receſſiſſet ab Eliſeo, uenit ad dominũ ſuũ:
qui ait ei, Quid dixit tibi Eliſeus? At ille
reſpondit, Dixit mihi, Recipies ſanitatẽ.
✝ Cumq. ueniſſet dies altera, tulit ſtragu- 15
lum, & infudit aquam, & expandit ſuper
faciem eius: quo mortuo regnauit Hazael
2.Pa.21.4 pro eo. ✝ ‖ Anno quinto Ioram filij Achab 16
regis Iſrael, & Ioſaphat regis Iuda, regna-
uit Ioram filius Ioſaphat rex Iuda. ✝ Tri- 17
ginta duorum annorum erat cum regna-
re cœpiſſet, & octo annis regnauit in Ieru
ſalem. ✝ Ambulauitq. in uiis regum Iſrael, 18
ſicut ambulauerat dom⁹ Achab: filia enim
Achab erat uxor eius: & fecit quod malũ
eſt in conſpectu Domini. ✝ Noluit autem 19
Dominus diſperdere Iudam, propter Da-
uid ſeruum ſuum, ‖ ſicut promiſerat ei, ut
daret illi lucernã, & filiis eius cunctis die-
bus. ✝ In diebus eius receſſit Edom, ne eſſet 20
ſub Iuda, & conſtituit ſibi regem. ✝ Venitq. 21
Ioram Seira, & omnes currus cum eo: &
ſurrexit nocte, percuſſitq. Idumæos qui eũ
circundederant, & principes curruum, po-
pulus autem fugit in tabernacula ſua. ✝ Re 22
ceſſit ergo Edom ne eſſet ſub Iuda, uſq; ad
diem hanc. Tunc receſſit, & Lobna in tem
pore illo. ✝ Reliqua autem ſermonum Io- 23
ram, & uniuerſa quæ fecit, nonne hæc ſcri
pta ſunt in Libro verborum dierum regũ
Iuda? ✝ Et dormiuit Ioram cum patribus 24
ſuis, ſepultuſq. eſt cum eis in Ciuitate-Da-
uid, ‖ & regnauit \\ Ochozias ' filius eius pro
eo. ✝ Anno duodecimo Ioram filij Achab 25
regis Iſraël regnauit Ochozias filius Iorã
26 regis Iudæ. ✝ Viginti duorum annorum
erat Ochozias cũ regnare cœpiſſet, & uno
anno regnauit in Ieruſalem: nomen ma-
27 tris eius Athalia filia Amri regis Iſraël. ✝ Et
ambulauit in uiis domus Achab: & fecit
quod malum eſt coram Domino, ſicut
domus Achab: gener enim domus Achab
28 fuit. ✝ Abiit quoque cum Ioram filio A-
chab, ad prœliandum contra Hazael re
gem Syriæ in Ramoth-Galaad, & vulnera-
29 uerunt Syri Ioram: ✝ qui reuerſus eſt, ut
curaretur, in Iezrahel: quia vulneraue-
rant eum Syri in \\ Ramoth ' præliantem
contra Hazael regem Syriæ. Porro O
chozias filius Ioram rex Iuda, deſcen-
dit inuiſere Ioram filium Achab, in Iez-
rahel, quia ægrotabat ibi.

Marginal notes: \\ Rama 8 MS. H. \\ Ramatha C.

CAP. IX.

1 Eliſeus autem prophetes uocauit unũ
de filiis prophetarum, & ait illi, ‖ 3.Reg.19.17.
Accinge lumbos tuos, & tolle lenti-
culam olei hanc in manu tua, & uade in
2 Ramoth-Galaad. ✝ Cumq. veneris illuc,
videbis Iehu filium Ioſaphat filij Namſi:
& ingreſſus ſuſcitabis eum de medio fra-
trum ſuorum, & introduces in interius
3 cubiculum. ✝ Tenenſq. lenticulam olei,
fundes ſuper caput eius, & dices, Hæc di-
cit Dominus, unxi te regem ſuper Iſrael.
Aperieſq. oſtium, & fugies, & non ibi ſub-
4 ſiſtes. ✝ Abijt ergo adoleſcens puer pro-
5 phetæ in Ramoth-Galaad, ✝ & ingreſſus
eſt illuc: ecce autem principes exercitus
ſedebant, & ait, Verbum mihi ad te ô
princeps. Dixitq. Iehu, Ad quem ex om-
nibus nobis? At ille dixit, Ad te ô prin-
6 ceps. ✝ Et ſurrexit, & ingreſſus eſt cubicu-
lum: at ille fudit oleum ſuper caput eius,
& ait, Hæc dicit Dominus Deus Iſrael,
Vnxi te regem ſuper populum Domini
7 Iſrael, ✝ & percuties domum Achab do-
mini tui, & ulciſcar ſanguinem ſeruorum
meorum prophetarum, & ſanguinem om
nium ſeruorum Domini ‖ de manu Ieza- 3.Reg.21.
8 bel. ✝ Perdamq. omnem domum Achab: 30.
& interficiam de Achab mingentem ad
parietem, & clauſum, & nouiſſimum in 3.Reg.15.
9 Iſraël. ✝ Et dabo domum Achab, ‖ ſicut 30.
domum Ieroboam filij Nabat, & ‖ ſicut 3.Reg.16.
10 domum Baaſa filij Ahia. ✝ Iezabel quo- 3.
que comedent canes in agro Iezrahel, nec
erit qui ſepeliat eam. Aperuitq. oſtium,
11 & fugit. ✝ Iehu autem egreſſus eſt ad ſer-
uos domini ſui: qui dixerunt ei, Rectenẽ
ſunt omnia? quid uenit inſanus iſte ad te?
Qui ait eis, Noſtis hominem, & quid lo-
12 cutus ſit. ✝ At illi reſponderunt, Falſum
eſt, ſed magis narra nobis. Qui ait eis,
Hæc & hæc locutus eſt mihi, & ait, Hæc
dicit Dominus, Vnxi te regem ſuper Iſ-
13 raël. ✝ Feſtinauerunt itaque, & unuſquiſ-
que tollens pallium ſuum poſuerunt ſub
pedibus eius, in ſimilitudinem tribuna-
lis, & cecinerunt tuba, atque dixerunt,
14 Regnauit Iehu. ✝ ‖ Coniurauit ergo Iehu Sup.8.28
filius Ioſaphat filij Namſi contra Ioram:
porro Ioram obſederat Ramoth-Galaad,
ipſe, & omnis Iſraël contra Hazael regem
15 Syriæ: ✝ & reuerſus fuerat, ut curaretur,
in Iezrahel, propter vulnera, quia per-
cuſſerant eum Syri, prœliantem contra
Hazael regem Syriæ. Dixitq. Iehu, Si pla-

Left marginal notes: 3.Reg.7.14. 2.Pa.21.8 2.Pa.22.1 \\ Acoʒias et hic, & infra ſemper le gunt. 10 MS. H. & Textus ubique Græ[ci] codic[es] [con]ſponde[n]t. infr.19 4.

cet uobis, nemo egrediatur profugus de ci-
uitate, ne uadat, & nunciet in Iezrahel.
Et ascendit, & profectus est in Iezrahel: 16
Ioram enim ęgrotabat ibi, & Ochozias rex
Iuda descenderat ad uisitandum Ioram.
Igitur speculator qui stabat super turrim 17
Iezrahel, vidit globum Iehu uenientis, &
ait, Video ego globum. Dixitq. Ioram,
Tolle currum, & mitte in occursum eo-
rum, & dicat vadens, Rectene sunt om-
nia? Abiit ergo qui ascenderat currum, 18
in occursum eius, & ait, Hæc dicit rex, Pa-
cata ne sunt omnia? Dixitq. Iehu, Quid
tibi & paci? transi, & sequere me. Nun-
ciauit quoque speculator, dicens, Venit
nuncius ad eos, & non reuertitur. Mi- 19
sit etiam currum equorum secundum: ue-
nitq. ad eos, & ait, Hæc dicit rex, Nunquid
pax est? & ait Iehu, Quid tibi & paci? tran
si, & sequere me. Nunciauit autem spe- 20
culator, dicens, Venit vsque ad eos, & non
reuertitur: est autem incessus quasi inces-
sus Iehu filij Namsi, præceps enim gra-
ditur. Et ait Ioram, Iunge currum. 21
Iunxeruntq. currum eius, & egressus est
Ioram rex Israël, & Ochozias rex Iuda,
singuli in curribus suis, egressiq. sunt in oc-
cursum Iehu, & inuenerunt eum in agro
Naboth Iezrahelitæ. Cumq. vidisset Io- 22
ram Iehu, dixit, Pax est Iehu? At ille re-
spondit, Quæ pax? adhuc fornicationes
Iezabel matris tuæ, & veneficia eius mul-
ta vigent. Conuertit autem Ioram ma- 23
num suam, & fugiens ait ad Ochoziam,
Insidiæ Ochozia. Porrò Iehu tetendit 24
arcum manu, & percussit Ioram inter
scapulas: & egressa est sagitta per cor eius,
statimq. corruit in curru suo: Dixitq. Ie- 25
hu ad Badacer ducem, Tolle, proijce eum
in agro Naboth Iezrahelitæ: memini
enim quando ego, & tu sedentes in curru
sequebamur Achab patrem huius, quod
Dominus onus hoc leuauerit super eum,
dicens, ‖ Si non pro sanguine Naboth, 26
& pro sanguine filiorum eius, quem vidi
heri, ait Dominus, reddam tibi in agro
isto, dicit Dominus. Nunc ergo tolle, &
proijce eum in agrum iuxta verbum Do-
mini. Ochozias autem rex Iuda videns 27
hoc, fugit per viam domus horti: perse-
cutusq. est eum Iehu, & ait, Etiam hunc
percutite in curru suo. Et percusserunt
eum in ascensu Gaber qui est iuxta Ie-
blaam: qui fugit in Mageddo, & mortuus
est ibi. Et imposuerunt eum serui eius 28
super currum suum, & tulerunt in Ieru-
salem: sepelieruntq. eum in sepulchro
cum patribus suis in Ciuitate David. An- 29
no undecimo Ioram filij Achab, * regna-
uit Ochozias super Iudam, venitq. Ie- 30
hu in Iezrahel. Porro Iezabel introitu
eius audito, depinxit oculos suos stibio, &
ornauit caput suum, & respexit per fene
stram ingredientem Iehu per portam,
& ait, Nunquid pax potest esse Zambri, 31
‖ qui interfecit dominum suum? Leua- 32
uitq. Iehu faciem suam ad fenestram, &
ait, Quæ est ista? & inclinauerunt se ad
eum duo vel tres eunuchi. * At ille dixit 33
eis, Præcipitate eam deorsum. & præcipi-
tauerunt eam, aspersusq. est sanguine pa-
ries, & equorum vngulæ conculcauerunt

Iunxitq. 1 MS. H. C. G. q.

2. Reg. 21.

- 10 MS. H.C.G.

Gar H C.G.

*regis Israel MS. R.C.G. Ab H. autem non additur.

3. Reg. 16. 10.

* & dixerunt; Hæccine est illa Iezabel O.

34 eam. Cumq. introgressus esset, vt co-
mederet, biberetq. ait, Ite, & videte male-
dictam illam, & sepelite eam: quia filia
35 regis est. Cumq. issent vt sepelirent eam,
non inuenerunt nisi caluariam, & pedes,
36 & summas manus. Reuersiq. nunciaue-
runt ei. Et ait Iehu, Sermo Domini est, ‖ 3. Reg. 21. 21.
quem locutus est per seruum suum Eliam
Thesbiten, dicens, In agro Iezrahel come-
37 dent canes carnes Iezabel, & erunt car-
nes Iezabel sicut stercus super faciem ter-
ræ in agro Iezrahel, ita vt prætereuntes
dicant, Hæccine est illa Iezabel?

CAP. X.

1 ERant autem Achab septuaginta filij
in Samaria: scripsit ergo Iehu lite-
ras, & misit in Samariam, ad optima-
tes ciuitatis, & ad maiores natu, & ad nu-
2 tritios Achab, dicens: Statim ut accepe-
ritis literas has, qui habetis filios domini
vestri, & currus, & equos, & ciuitates fir-
3 mas, & arma, eligite meliorem, & eum
qui uobis placuerit de filijs domini uestri
& eum ponite super solium patris sui, &
4 pugnate pro domo domini vestri. Ti-
muerunt illi vehementer, & dixerunt, Ec-
ce duo reges non potuerunt stare coram
eo, & quomodo nos valebimus resistere?
5 Miserunt ergo præpositi domus, & præ-
fecti ciuitatis, & maiores natu, & nutritij,
ad Iehu, dicentes, Serui tui sumus, quæcun
que iusseris faciemus, nec cōstituemus no-
6 bis regem: quæcunq. tibi placent, fac. Re-
scripsit autem eis literas secundo, dicens,
Si mei estis, & obeditis mihi, tollite capita
filiorum domini vestri, & venite ad me
hac eadem hora cras, in Iezrahel. Porro fi-
lij regis, septuaginta viri apud optimates
7 ciuitatis nutriebantur. Cumq. venissent
literæ ad eos, tulerunt filios regis, & occi-
derunt septuaginta viros, & posuerunt ca-
pita eorum in cophinis, & miserunt ad eū
8 in Iezrahel. Venit autem nuncius & indi-
cauit ei, dicens, Attulerunt capita filiorum
regis. Qui respondit, Ponite ea ad duos
aceruos iuxta introitum portæ vsque ma-
9 ne. Cumq. diluxisset, egressus est, & stans
dixit ad omnem populū, Iusti estis: si ego
coniuraui contra dominum meum, & in-
10 terfeci eum, quis percussit omnes hos? Vi-
dete ergo nunc quoniam non cecidit de
sermonibus Domini in terram, ‖ quos lo- 3. Reg. 21. 29.
cutus est Dominus super domum Achab,
& Dominus fecit quod locutus est in ma-
11 nu serui sui Eliæ. Percussit igitur Iehu
omnes qui reliqui erāt de domo Achab in
Iezrahel, & vniuersos optimates eius, &
notos, & sacerdotes, donec non remane-
12 rent ex eo reliquiæ. Et surrexit, & venit
in Samariam: cumq. venisset ad Came-
13 ram-pastorum, in via, inuenit fratres
Ochoziæ regis Iuda, dixitq. ad eos, Qui-
nam estis vos? Qui responderunt, Fratres
Ochoziæ sumus, & descendimus ad salu-
14 tandos filios regis, & filios reginæ. Qui
ait, Comprehendite eos viuos. Quos cum
comprehendissent, iugulauerunt eos in
Cisterna iuxta Cameram, quadraginta
duos viros, & non reliquit ex eis quen-
15 quam. Cumq. abijsset inde, inuenit Iona-
dab filium Rechab in occursum sibi, &
benedixit ei. Et ait ad eum, Nunquid est

*.Alias de meo. MS. R. G Verum ad H. & C. non legitur.

cor tuum rectum, * sicut cor meum cum
corde tuo? Et ait Ionadab, Est. Si est, inquit:
da manum tuam. Qui dedit ei manũ suã.
At ille leuauit eum ad se in currum: ✝ di- 16
xitq. ad eum, Veni mecum, & uide zelum
meum pro Domino. Et impositum in cur-
ru suo ✝ duxit in Samariã. Et percussit om- 17
nes qui reliqui fuerant de Achab in Sama-
ria, usque ad unum, iuxta uerbum Domi-
ni, quod locutus est per Eliam. ✝ ‖ Congre- 18
3.Reg.16 32.
git ergo Iehu omnem populũ, & dixit ad
eos, Achab coluit Baal parum, ego autẽ co-
lam eum amplius. ✝ Nunc igitur omnes 19
prophetas Baal, & uniuersos seruos eius, &
cunctos sacerdotes ipsius uocate ad me:
nullus sit qui non ueniat, sacrificium enim
grande est mihi Baal: quicunque defuerit
non uiuet. Porro Iehu faciebat hoc insi-
diose, ut disperderet cultores Baal. ✝ Et di- 20
xit, Sanctificate diem solemnem Baal. Vo-
cauitq. ✝ & misit in uniuersos terminos 21
Israel, & uenerunt cuncti serui Baal: non
fuit residuus ne unus quidem qui non ue-
niret. Et ingressi sunt templum Baal: & re-
pleta est domus Baal, a summo usque ad
summum. ✝ Dixitq. his qui erant super ue- 22
stes. Proferte uestimenta uniuersis seruis
Baal. Et protulerunt eis uestes. ✝ Ingres- 23
susq. Iehu, & Ionadab filius Rechab tem-
plum Baal, ait cultoribus Baal, Perquirite,
& uidete, ne quis forte uobiscum sit de
seruis Domini, sed ut sint serui Baal soli.
✝ Ingressi sunt igitur ut facerent uictimas, 24
& holocausta: Iehu autem præparauerat
sibi foris octoginta uiros, & dixerat eis,
Quicunq; fugerit de hominibus his, quos
ego adduxero in manus uestras, anima
eius erit pro anima illius. ✝ Factũ est autẽ 25
cum completum esset holocaustum, præce-
pit Iehu militibus & ducibus suis, Ingre-
dimini, & percutite eos, nullus euadat. Per-
cusserũtq. eos in ore gladij, & proiecerũt
milites & duces: & ierunt in ciuitatem tẽ-
26 pli Baal. ✝ & protulerunt statuam de pha-
27 no Baal, & combusserunt, ✝ & comminue-
runt eam. Destruxerũt quoque ædẽ Baal,
& fecerunt pro ea latrinas usque in diem
28 hanc. ✝ Deleuit itaque Iehu Baal de Israel:
29 ✝ uerum tamen a peccatis Ieroboam filij
Nabat, qui peccare fecit Israel, non re-
cessit, nec dereliquit uitulos aureos qui
30 erant in Beth-el & in Dan ✝ Dixit autẽ Do-
minus ad Iehu, Quia studiose egisti quod
rectum erat, & placebat in oculis meis, &
omnia quæ erant in corde meo fecisti cõ-
tra domum Achab: ‖ filij tui usque ad quar- Infr. 13. 12.
tam generationem sedebunt super thronũ
31 Israel. ✝ Porro Iehu non custodiuit ut am-
bularet in lege Domini Dei Israel in toto
corde suo: non enim recessit a peccatis Ie-
32 roboam, qui peccare fecerat Israel. ✝ In
diebus illis cœpit Dominus tædere super Is-
rael: percussitq. eos Hazael in uniuersis fi-
33 nibus Israel, ✝ a Iordane contra Orienta-
lem plagam, omnẽ Terram-Galaad & Gad
& Ruben, & Manasse, ab Aroer quæ est
super Torrentem-Arnon, & Galaad, &
34 Basan. ✝ Reliqua autem uerborum Ie-
hu, & uniuersa quæ fecit, & fortitudo
eius, nonne hæc scripta sunt in Libro ver-
35 borum dierum regum Israel? ✝ Et dor-
miuit Iehu cum patribus suis, sepelie-
runtq. eum in Samaria: & regnauit Ioa-
36 chaz filius eius pro eo. ✝ Dies autem quos
regnauit Iehu super Israel, uiginti & octo
anni sunt, in Samaria.

CAP. XI.

2.Par.22 10.

ATHALIA uero mater Ochoziæ, uidens 1
mortuũ filium suum, surrexit, & in-
terfecit omne semen regium ✝ Tol- 2
lens autem Iosaba filia regis Ioram, soror
Ochoziæ, Ioas filium Ochoziæ, furata est eũ
de medio filiorum regis qui interficiebau-
tur, & nutricẽ eius, de triclinio: & abscon-

dit eum

dit eum a facie Athaliæ, ut non interfic-
retur. ♦ Eratq. cum e sex annis clam in 3
domo Domini: porro Athalia regnauit su
per terram. * ♦ ‖ Anno autem septimo 4
misit Ioiada, & assumens centuriones, &
milites introduxit ad se in templū Domi-
ni pepigitq. cum eis fœdus: & adiurans
eos in domo Domini, ostendit eis filium
regis: ♦ & præcepit illis, dicens, Iste est 5
sermo quem facere debetis, ♦ Tertia pars 6
vestrûm introeat sabbatho; & obseruet
excubias domus regis. Tertia autem pars
sit ad portam " Sur ": & tertia pars sit ad
portam quæ est post habitaculum scuta-
riorum: & custodietis excubias domus
Messa. ♦ Duæ uero partes e uobis, omnes 7
egredientes sabbatho, custodiant excu-
bias domus Domini circa regem ♦ Et val- 8
labitis eum, habentes arma in manibus
vestris, si quis autem ingressus fuerit se-
ptum templi, interficiatur: eritisq. cum re-
ge introeunte & egrediente. ♦ Et fecerunt 9
centuriones iuxta omnia quæ præceperat
eis Ioada sacerdos: & assumentes singuli
uiros suos, qui ingrediebantur " sabbatho ",
cum his qui egrediebantur e sabbatho, ue-
nerunt ad Ioiadam sacerdotem. ♦ Qui de- 10
dit eis hastas, & arma regis Dauid, quæ
erant in domo Domini. ♦ Et steterunt sin- 11
guli habentes arma in manu sua a parte
templi dextera, usque ad partem sinistram
altaris, & ædis, circum regem. ♦ Produxitq. 12
filium regis, & posuit super eum diadema,
& testimonium: feceruntq. eum regem,
& unxerunt: & plaudentes manu, dixe-
runt, Viuat rex. ♦ Audiuit autem Athalia 13
uocem populi currētis: & ingressa ad tur-
bas in templum Domini, ♦ vidit regē stan- 14
tem super tribunal iuxta morem, & cāto-
res & " tubas " prope eum, omnemq. popu-
lum terræ lætantem, & canentem tubis: &
scidit uestimenta sua, clamauitq. Coniura-
tio, coniuratio. ♦ Præcepit autem Ioiada 15
* centurionibus qui erāt super exercitum,
& ait eis, Educite eam extra septa templi,
& quicunque eam secutus fuerit, feriatur
gladio. Dixerat enim sacerdos, Non occi-
datur in templo Domini: ♦ Imposueruntq. 16
ei manus, & impegerūt eam per uiam in-
troitus equorum, iuxta palatium, * & in-
terfecta est ibi. ♦ Pepigit ergo Ioiada fœ- 17
dus inter Dominum, & regem, & inter
populum, ut esset populus Domini, &
inter regem, & populum. ♦ Ingressusq. 18
est omnis populus terræ templum Baal,
& destruxerunt aras eius, & imagines cō-
triuerunt ualide: Mathan quoque sacerdo-
tem Baal occiderunt coram altari. Et po-
suit sacerdos custodias in domo Domini.
♦ Tulitq. centuriones, & cerethi, & phele- 19
thi legiones, & omnem populum terræ,
deduxeruntq. regem de domo Domini: &
uenerunt per uiam portæ scutariorum in
palatium; & sedit super thronum regum.
♦ Lætatusq. est omnis populus terræ, & ci- 20
uitas conquieuit: Athalia autem occisa est
gladio in domo regis. ♦ Septemq. annorū 21
erat Ioas, cum regnare cœpisset.

C A P. X I I.

Anno septimo Iehu regnauit Ioas: 1
quadraginta annis regnauit in Ie-
rusalem nomen matris eius Sebia,

2 de Bersabee ♦ Fecitq. Ioas rectum coram
Domino cunctis diebus quibus docuit eū
3 Ioiada sacerdos ♦ Verumtamen excelsa
non abstulit: adhuc enim populus immo-
labat, & adolebat in excelsis incensum.
4 ♦ Dixitq. Ioas ad sacerdotes, Omnem pe-
cuniam sanctorum quæ illata fuerit in tē-
plum Domini a prætereuntibus, quæ offer-
tur pro pretio animæ, & quam sponte, &
arbitrio cordis sui inferunt in templū Do-
mini: accipiant illam sacerdotes iuxta or-
5 dinem suum, ♦ & instaurent sartatecta do-
mus, siquid necessarium uiderint instaura-
6 tione. ♦ Igitur usque ad uicesimum tertiū
annum regis Ioas, non instaurauerunt sa-
7 cerdotes sartatecta templi. ♦ Vocauitq.
rex Ioas Ioiadam pōntificem, & sacerdo-
tes, dicens eis, Quare sartatecta non instau
ratis templi? nolite ergo amplius accipere
pecuniam iuxta ordinem uestrum, sed ad
8 instaurationem templi reddite eam. ♦ Pro-
hibitiq. sunt sacerdotes ultra accipere pe-
cuniam a populo, & instaurare sartatecta
9 " domus ". ♦ Et tulit Ioiada pontifex gazo-
phylacium unum, aperuitq. foramen de-
super, & posuit illud iuxta altare ad dex-
teram ingredientium domū Domini, mit-
tebantq. in eo sacerdotes qui custodiebant
ostia, omnem pecuniam quæ deferebatur
10 ad templum Domini ♦ Cumq. uiderent
nimiam pecuniam esse in gazophylacio,
ascendebat scriba regis, & pontifex, effun-
debantq., & numerabant pecuniam quæ
11 inueniebatur in domo Domini: ♦ & dabāt
eam iuxta numerum atque mensuram in
manu eorum qui præerant cæmentarijs
domus Domini: qui impendebant eam in
fabris lignorum, & in cæmentarijs ijs qui
operabantur in domo Domini, & sartate-
12 cta faciebant: ♦ & in ijs qui cædebant sa-
xa, & ut emerent ligna & lapides qui exci-
debantur: ita ut impleretur instauratio do
mus Domini in uniuersis quæ indigebant
13 expensa ad muniendam domum. ♦ Verū-
tamen non fiebant ex eadem pecunia hy-
driæ templi Domini, & fuscinulæ, & thuri-
bula, & tubæ, & omne uas aureum & argē-
teum, de pecunia quæ inferebatur in tem-
14 plum Domini. ♦ Iis enim qui faciebant
opus, dabatur, ut instauraretur * templum
15 Domini: ♦ & non fiebat ratio ijs homini-
bus qui accipiebant pecuniam ut distribue
rent eam artificibus, sed in fide tractabāt
16 eam. ♦ Pecuniam uero pro delicto, & pe-
cuniam pro peccatis non inferebant in tē-
17 plum Domini, quia sacerdotum erat. ♦ Tūc
ascendit Hazael rex Syriæ, & pugnabat cō
tra Geth, cepitq. eam: & direxit faciem
18 suam ut ascenderet in Ierusalem. ♦ Quam
ob rem tulit Ioas rex Iuda omnia sanctifi-
cata, quę consecrauerant Iosaphat, & Iorā,
& Ochozias patres eius reges Iuda, & quæ
ipse obtulerat: & uniuersum " argentū "
quod inueniri potuit in thesauris templi
Domini, & in palatio regis: misitq. Hazae
19 li regi Syriæ, & recessit ab Ierusalem ♦ Re-
liqua autem sermonum Ioas, & uniuersa
quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in libro
20 uerborum dierum regum Iuda? ♦ Surrexe
runt autem serui eius, & coniurauerunt
inter se, percusseruntq. Ioas in Domo
21 Mello in descensu Sella. ♦ Iosachar namq;

filius

Margin notes: * , e, te annis o 2. Par. 2. 1. — " Sur 1 MS. H. — " sabbatū 9 MS R G. — " turbas O. — * sacerdos 1 MS. H. C. G. — * regis. 1 MS. H. C. G. — " templ. MS q. — * ex ea 1 MS. H. C. G. — " aur um R. H C. G

filius Samaath & Iozabad filius Somer ser
ui eius,percufferunt eũ, & mortuus eft:&
fepelierũt eũ cũ patribus fuis in Ciuitate
Dauid,regnauitq. Amafias filius eius ꝓ eo.

CAP. XIII.

ANno uicefimo tertio Ioas filij O- 1
choziæ regis Iudæ, regnauit Ioa-
chaz filius Iehu fuper Ifraël in Sa-
maria, decem & feptem annis. ✝ Et fecit 2
malum corã Domino,fecutusq. eft peccata
Ieroboam filij Nabat, qui peccare fecit If-
raël,& non declinauit ab eis. ✝ Iratusq. eft 3
furor Dñi contra Ifraël, & tradidit eos in
manu Hazaël regis Syriæ,& in manu Ben
-adad filij Hazaël,cunctis diebus. ✝ Depre- 4
catus eft autẽ Ioachaz faciẽ Domini,& au-
diuit eũ Dñs:uidit enim anguftiam Ifraël,
quia attriuerat eos rex Syriæ: ✝ & dedit Do- 5
minus faluatorem Ifraëli, & liberatus eft
-4 MS. II. & G. de manu - regis' Syriæ: habitaueruntq fi-
lij Ifraël in tabernaculis fuis ficut heri, &
nudiuftertius. ✝ Verumtamen non recesse- 6
runt a peccatis domus Ieroboam qui pec-
care fecit Ifraël,fed in ipfis ambulauerũt:
fiquidẽ & lucus permanfit in Samaria. ✝ Et 7
non funt derelicti Ioachaz de populo, nifi
quinquaginta equites, & decem currus, &
decẽ millia peditũ: interfecerat enim eos
rex Syriæ, & redegerat quafi puluerem in
tritura areę. ✝ Reliqua autem fermonũ Ioa 8
chaz, & uniuerfa quæ fecit, & fortitudo
eius,non ne hæc fcripta funt in Libro fer-
monum dierum regum Ifraël? ✝ Dormi- 9
uitq. Ioachaz cũ patribus fuis,& fepelierũt
eũ in Samaria: regnauitq. Ioas filius eius
pro eo. ✝ Anno tricefimo feptimo Ioas re- 10
gis Iuda regnauit Ioas filius Ioachaz fuper
Ifraël in Samaria fexdecim annis, ✝ & fecit 11
quod malum eft in confpectu Domini: nõ
declinauit ab omnibus peccatis Ieroboam
filij Nabat, qui peccare fecit Ifraël, fed in
ipfis ambulauit. ✝ Reliqua autem fermonũ 12
Ioas, & uniuerfa quæ fecit, & fortitudo
eius, quomodo pugnauerit contra Amafiã
regem Iuda,non ne hæc fcripta funt in Li-
bro fermonum dierum regum Ifraël? ✝ Et 13
dormiuit Ioas cum patribus fuis: Ieroboã
autẽ fedit fuper folium eius. Porro Ioas fe-
pultus eft in Samaria cum regibus Ifraël.
✝ Elifeus autem ægrotabat infirmitate,qua 14
& mortuus eft:defcenditq. ad eum rex If-
raël, & flebat corã eo,dicebatq. Pater mi,
pater mi, currus Ifraël & auriga eius. ✝ Et 15
ait illi Elifeus,Affer arcũ & fagittas. Cũq.
attuliffet ad eum arcum & fagittas, ✝ dixit 16
ad regem Ifraël,Pone manum tuam fuper
arcum. Et cum pofuiffet ille manum fuã,
fuperpofuit Elifeus manus fuas manibus
regis, ✝ & ait, Aperi feneftram Orientalẽ. 17
Cumq. aperuiffet,dixit Elifeus, Iace fagit-
tã. Et iecit. Et ait Elifeus,Sagitta falutis Do-
mini,& fagitta falutis contra Syriam:per-
cutiesq. Syriam in Aphec,donec confumas
eam. ✝ Et ait,Tolle fagittas. Qui cum tu- 18
liffet,rurfum dixit ei, Percute iaculo ter-
ram. Et cum percuffiffet tribus uicibus, &
fteti ffet, ✝ iratus eft uir Dei contra eum, & 19
ait,Si percuffiffes quinquies,aut fexies,fiue
fepties, percuffiffes Syriam ufque ad con-
fummationem: nũc autem tribus uicibus
percuties eum. ✝ Mortuus eft ergo Elifeus, 20
& fepelierunt eum. Latrunculi autem de
Moab uenerunt in terram in ipfo anno.
21 ✝ Quidam autem fepelientes hominem,
uiderunt latrunculos, & proiecerunt ca-
dauer in fepulchro Elifei. ¶ Quod cum te- Eccli. 48.
tigiffet offa Elifei, reuixit homo, & ftetit 14.
22 fuper pedes fuos. ✝ Igitur Hazaël rex Syriæ
23 afflixit Ifraël cunctis diebus Ioachaz: ✝ &
mifertus eft Dominus eorum, & reuerfus
eft ad eos propter pactum fuum quod ha-
bebat cum Abraham,& Ifaac, & Iacob: &
noluit difperdere eos, neque proijcere pe-
24 nitus,vfq; in pręfens tempus. ✝ Mortuus eft
autem Hazaël rex Syriæ, & regnauit Ben
25 -adad filius eius pro eo. ✝ Porro Ioas filius
Ioachaz tulit urbes de manu Ben-adad fi-
lij Hazaël, quas tulerat de manu Ioachaz
patris fui iure pręlij: tribus uicibus percuf-
fit eum Ioas,& reddidit ciuitates Ifraël.

CAP. XIIII.

1 IN anno fecundo Ioas filij Ioachaz re- 1 Par. 25
gis Ifraël regnauit Amafias filius Ioas 1.
2 regis Iuda. ✝ Viginti quinque annorum
erat cum regnare cœpiffet: uiginti autem
& nouem annis regnauit in Ierufalem, * *& H C.
nomen* matris eius Ioadan,de Ierufalem. G.
3 ✝ Et fecit rectum coram Domino, verumta * autem
men non ut Dauid pater eius. Iuxta om- § MS.
4 nia quę fecit Ioas pater fuus fecit, ✝ nifi hoc
tantum quod excelfa non abftulit: adhuc
enim populus immolabat & adolebat in-
5 cenfum in excelfis. ✝ Cumq. obtinuiffet
regnum,percuffit feruos fuos qui interfe-
6 cerant regem patrem fuum: ✝ filios autem
eorum qui occiderant, non occidit, iuxta
quod fcriptum eft in libro legis Moyfi,ficut
præcepit Dominus,dicens, ¶ Non morien- Deut. 24.
tur patres pro filiis, neque filij morientur 16.
pro patribus: fed unufquifque in peccato Ezec. 18.
7 fuo morietur. ✝ Ipfe percuffit Edom in Val- 20.
le-Salinarum, decem millia, & apprehen-
dit petram in prœlio,uocauitq. nomẽ eius
8 Iectehel,ufque in præfentem diem. ✝ Tunc
mifit Amafias nuncios ad Ioas filium Ioa-
chaz,filij Iehu regis Ifraël, dicens, Veni, &
9 uideamus nos. ✝ Remifitq. Ioas rex Ifraël
ad Amafiam regem Iuda,dicens, Carduus
Libani mifit ad cedrum,quę eft in Libano,
dicens,Da filiam tuam filio meo uxorem.
Tranfieruntq. beftiæ faltus,quæ funt in Li
10 bano,& conculcauerunt carduum. ✝ Percu
tiens inualuifti fuper Edom, & fubleuauit
te cor tuum: contentus efto gloria,& fede
in domo tua: quare prouocas malum, ut
11 cadas tu & Iudas tecum? ✝ Et non acquie-
uit Amafias: Afcenditq. Ioas rex Ifraël, &
uiderunt fe, ipfe & Amafias rex Iuda in
12 Beth-fames oppido Iudæ. ✝ Percuffusq. eft
Iuda coram Ifraël, & fugerunt unufquifq;
13 in tabernacula fua. ✝ Amafiam uero regem
Iuda filiũ Ioas filij Ochoziæ cepit Ioas rex
Ifraël in Beth-fames,& adduxit eũ in Ieru
falẽ:& interrupit murum Ierufalẽ,a porta
Ephraim ufq; ad portam anguli, quadrin-
14 gentis cubitis. ✝ Tulitq. omne aurũ & argẽ
tũ,& uniuerfa uafa quę inuẽta funt in do-
mo Dñi,& in thefauris regis, & obfides, &
15 reuerfus eft in Samariã. ✝ Reliqua autem
uerborũ Ioas quæ fecit, & fortitudo eius
qua pugnauit contra Amafiã regẽ Iuda,
nõne hæc fcripta funt in Libro fermonum
16 dierũ regũ Ifraël? ✝ Dormiuitq. Ioas cũ pa-
tribus fuis,& fepultus eft in Samaria cũ re-

gibus Israel:& regnauit Ieroboã filius eius
pro eo. ♦ Vixit autem Amasias filius Ioas, 17
rex Iuda, postquam mortuus est Ioas filius
Ioachaz regis Israël "uigintiquinq;' annis.
♦ Reliqua autem sermonum Amasię, nõne 18
hæc scripta sunt in Libro sermonum die-
rum regũ Iuda?♦Factaq. est contra eũ con 19
iuratio in Ierusalem: at ille fugit in La-
chis. Miseruntq. post eum in Lachis,& in-
terfecerunt eum ibi. ♦ Et asportauerunt 20
in equis, sepultusq. est in Ierusalem cum
patribus suis in Ciuitate-Dauid. ♦ ‖ Tulit 21
autem uniuersus populus Iudæ Azariam
annos natum sexdecim,& cõstituerunt eũ
regem pro patre eius Amasia. ♦ Ipse ædifi- 22
cauit "Aılam', & restituit eam Iudæ, post-
quam dormiuit rex cũ patribus suis. ♦ An- 23
no quintodecimo Amasiæ filij Ioas regis
Iuda, regnauit Ieroboam filius Ioas regis
Israël in Samaria, quadraginta & uno an-
no: & fecit quod malum est coram Do- 24
mino. Non recessit ab omnibus peccatis Ie
roboam filij Nabat, qui peccare fecit Is-
rael. ♦Ipse restituit terminos Israel ab in- 25
troitu Emath, vsque ad Mare-solitudinis,
iuxta sermonem Domini Dei Israel, quem
locutus est per seruum suũ Ionam filium
Amathi "prophetam' qui erat de Geth quę
est in Opher. ♦ Vidit enim Dominus affli- 26
ctionem Israel amarã nimis,& quod con-
sumpti essent usque ad clausos carcere, &
extremos,& non esset qui auxiliaretur Is-
raeli. ♦ Nec locutus est Dominus, ut dele- 27
ret nomen Israel de sub cœlo, sed saluauit
eos in manu Ieroboam filij Ioas.♦Reliqua 28
autem sermonum Ieroboam, & uniuersa
quę fecit,& fortitudo eius qua prçliatus est
& quomodo restituit Damascũ, & Emath
Iudæ in Israel: nonne hæc scripta sunt in
Libro sermonũ dierũ regũ Israel?♦Dormi- 29
uitq. Ieroboam cũ patribus suis regibus Is
rael,& regnauit Zacharias filius eius p̃ eo.

CAP. XV.

ANno uicesimoseptimo Ieroboam 1
regis Israel regnauit Azarias filius
Amasiæ regis Iuda. ♦ Sexdecim an- 2
norum erat, cum regnare cœpisset,& quin-
quaginta duobus annis regnauit in Ierusa-
lẽ nomẽ matris eius Iechelia,de Ierusalẽ.
♦Fecitq. quod erat placitũ corã Dño, iuxta 3
omnia quæ fecit Amasias pater eius. ♦ Ve- 4
rumtamen excelsa non est demolitus: ad-
huc populus sacrificabat, & adolebat incẽ-
sum in excelsis. ♦ ‖Percussit autẽ Dominus 5
regem,& fuit leprosus usque in diem mor
tis suæ,& habitabat in domo "libera',seor
sum: Ioathan uero filius regis gubernabat
palatium,& iudicabat populũ terræ.♦Reli 6
qua autem sermonum Azariæ, & uniuer-
sa quæ fecit,nonne hæc scripta sunt in Li-
bro uerborũ dierum regum Iuda? ♦Et dor 7
miuit Azarias cũ patribus suis:sepelierũtq.
eum cum maioribus suis in Ciuitate-Da-
uid,& regnauit Ionathan filius eius pro
eo.♦ Anno tricesimooctauo Azariæ regis 8
Iudæ, regnauit Zacharias filius Ieroboam
super Israel in Samaria sex mensibus. ♦ & 9
fecit quod malum est coram Domino, sicut
fecerant patres eius: non recessit a pecca-
tis Ieroboam filij Nabat, qui peccare fecit
Israel.♦Coniurauit autem contra eum Sel 10
lum filius Iabes: percussitq. eum palam, &

"quindecim 1 MS. H. C G.

2.Par.26 1.

"Elath 1 MS. H. C.G.

Ion. 1.1.

"prophetæ 1 MS. Atque hoc etiã modo ex H. & G. verti potest.

2. Par.26 21.

"libere 5 MS. Textus lectio H. conformis est.

11 interfecit,regnauitq. pro eo. ♦ Reliqua au-
tem uerborum Zachariæ, nonne hæc scri-
pta sunt in Libro sermonum dierum regũ
12 Israel? ♦ ‖ Iste est sermo Domini quem lo
cutus est ad Iehu, dicens, Filij "tui usq; ad
quartam generationem' sedebunt - "de
te' super thronum Israel. Factumq. est ita.
13 ♦Sellum filius Iabes regnauit tricesimono
no anno Azariæ regis Iudæ': regnauit autẽ
14 uno mense in Samaria.♦Et ascendit Mana-
hem filius Gadi de Thersa: uenitq. in Sa-
mariam, & percussit Sellum filium Iabes
in Samaria, & interfecit eum, regnauitq.
15 pro eo. ♦Reliqua autem uerborum Sellũ,
& coniuratio eius,per quam tetendit insi-
dias, nonne hæc scripta sunt in Libro ser-
16 monum dierum regum Israel? ♦ Tunc p-
cussit Manahem, Thapsam, & omnes qui
erant in ea,& terminos eius de Thersa:no-
luerant enim aperire ei: & interfecit om-
17 nes prægnantes eius, & scidit eas. ♦ Anno
tricesimonono Azariæ regis Iudæ regna-
uit Manahem filius Gadi super Israel decẽ
18 annis in Samaria.♦Fecitq. quod erat malũ
coram Domino: non recessit a peccatis Ie-
roboam filij Nabat,qui peccare fecit Israel
19 "cunctis diebus eius. ♦ Veniebat Phul' rex
Assyriorum in "Thersam', & dabat Mana-
hem Phul mille talenta argenti,ut esset ei
20 in auxilium, & firmaret regnum eius.♦In-
dixitq. Manahem argentum super Israel
cunctis potentibus & diuitibus ut daret re
gi Assyriorum,quinquaginta siclos argen-
ti per singulos: reuersusq; est rex Assyrio-
21 rum, & non est moratus in "Thersa'.♦Re-
liqua autem sermonum Manahem,& uni-
uersa quæ fecit,nonne hæc scripta sunt in
Libro sermonum dierum regum Israel?
22 ♦Et dormiuit Manahem cum patribus suis:
23 regnauitq. Phaceia filius eius pro eo. ♦An-
no quinquagesimo Azariæ regis Iudæ re-
gnauit Phaceia filius Manahem super Is-
24 rael in Samaria,biẽnio: ♦& fecit quod erat
malum coram Domino: nõ recessit a pec-
catis Ieroboam filij Nabat, qui peccare fe-
25 cit Israel.♦Coniurauit autem aduersus eũ
Phacee filius Romeliæ,dux eius, & percus-
sit eum in Samaria in turre domus regiæ
iuxta Argob,& iuxta Arie, & cum eo quin-
quaginta uiros de filijs Galaaditarũ, & in-
26 terfecit eum, regnauitq. pro eo. ♦ Reliqua
autem sermonum Phaceia,& uniuersa quę
fecit,nonne hæc scripta sunt in Libro ser-
27 monum dierum regum Israel? ♦ Anno
quinquagesimosecundo Azariæ regis Iudę
regnauit Phacee filius Romelię super Israel
28 in Samaria,uiginti annis. ♦ Et fecit quod
erat malum coram Domino: non recessit a
peccatis Ieroboam filij Nabat, qui peccare
29 fecit Israel. ♦ In diebus Phacee regis Israel
uenit Theglath-phalasar rex Assur,& cepit
Aion,& Abel-domum-Maacha,& Ianoe,&
Cedes,& Asor,& Galaad,& Galilæã,& uni-
uersam Terram-Nephthali: & transtulit
30 eos in Assyrios. ♦ Coniurauit autem,& te-
tendit insidias Osee filius Ela contra Pha-
cee filium Romelię,& percussit eum,& in-
terfecit: regnauitq. pro eo uicesimo anno
31 Ioatham filij Oziæ. ♦ Reliqua autẽ sermo-
num Phacee,& uniuersa quæ fecit, nonne
hæc scripta sunt in Libro sermonum dierũ
32 regum Israel? ♦ ‖ Anno secundo Phacee fi-

Sup.10 36.

"qua ... H. C. ... - 3 ... "tibi ... C. G.

"cuncti diebus ... ius veni... bat Ph... 5 MS. ... "terra... 1 MS. ... H. C.G. "terra ... MS. R. ... C G.

2 Par.27 2.

Romeliæ regis Iſraël, regnauit Ioathã,
filius Oziæ regis Iuda. ♦ Viginti quinque 33
annorum erat cũ regnare cœpiſſet, & ſex-
decim annis regnauit in Ieruſalem: nomẽ
matris eius, Ieruſa filia Sadoc. ♦ Fecitq. 34
quod erat placitum coram Domino: iuxta
omnia quæ fecerat Ozias pater ſuus, ope-
ratus eſt. ♦ Verumtamen excelſa non abſtu 35
lit: adhuc populus immolabat, & adolebat
incenſum in excelſis: ipſe ædificauit por-
tam domus Domini ſublimiſſimam. ♦ Re- 36
liqua autem ſermonum Ioatham, & uni-
uerſa quę fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in
libro uerborũ dierũ regũ Iuda? ♦ In diebus 37
illis cœpit Dñs mittere in Iudã Raſin regẽ
Syriæ, & Phacee filium Romeliæ. ♦ Et dor- 38
miuit Ioatham cum patribus ſuis, ſepul-
tuſq. eſt cum eis in Ciuitate-Dauid patris
ſui, & regnauit Achaz filius eius pro eo.

CAP. XVI.

2.Par.28
ANno decimoſeptimo Phacee filij 1
Romeliæ regnauit Achaz filius Ioa
tham regis Iuda. ♦ Viginti annorũ 2
erat Achaz cum regnare cœpiſſet, & ſexde-
cim annis regnauit in Ieruſalem: non fe-
cit quod erat placitum in conſpectu Domi
ni Dei ſui, ſicut Dauid pater eius. ♦ ſed am- 3
bulauit in uia regum Iſraël: inſuper & fi
lium ſuum cõſecrauit, transferens per ignẽ
ſecundum idôla gentium: quæ diſſipauit
Dominus coram filiis Iſraël. ♦ Immolabat 4
quoque uictimas, & adolebat incenſum
in excelſis, & in collibus & ſub omni ligno
Isaia 7.1.
frondoſo. ♦ ‖ Tunc aſcendit Raſin rex Sy- 5
riæ, & Phacee filius Romeliæ rex Iſraël in
Ieruſalem ad prœliandum: cumq. obſide-
rent Achaz, non ualuerunt ſuperare eum.
♦ In tempore illo reſtituit Raſin rex Syriæ, 6
Ailam Syriæ, & eiecit Iudæos de Aila: &
&Syri
Idumæi * venerunt in Ailam, & habitaue-
runt ibi uſque in diem hanc. ♦ Miſit autem 7
Achaz nuncios ad Theglath-phalâſar regẽ
Aſſyriorum, dicẽs, Seruus tuus, & filius tuus
ego ſum: aſcende, & ſaluum me fac de ma
nu regis Syriæ, & de manu regis Iſraël, qui
Achaz 4 MS. H. C.
conſurrexerũt aduerſum me. ♦ Et cum col- 8
legiſſet * argentum, & aurum quod inue-
niri potuit in domo Domini, & in theſau-
ris regis, miſit regi Aſſyriorum munera.
♦ Qui & acquieuit uoluntati eius: aſcendit 9
enim rex Aſſyriorum in Damaſcum, & ua
ſtauit eam, & tranſtulit habitatores eius
Cyrenen, Raſin autẽ interfecit. ♦ Perrexitq. 10
rex Achaz in occurſum Theglath-phalâſar
regi Aſſyriorum in Damaſcum. cumq. ui-
diſſet altare Damaſci, miſit rex Achaz ad
Vriam ſacerdotem exemplar eius, & ſimi-
litudinem iuxta omne opus eius. ♦ Extru- 11
xitq. Vrias ſacerdos altare: iuxta omnia
quę præceperat rex Achaz, de Damaſco, ita
fecit ſacerdos Vrias, donec ueniret rex A-
chaz de Damaſco. ♦ Cumq ueniſſet rex de 12
Damaſco, uidit altare, & ueneratus eſt il-
lud: aſcenditq. & immolauit holocauſta, &
ſacrificium ſuũ, ♦ & libauit libamina, & fu- 13
dit ſanguinem pacificorum quæ obtulerat
ſuper altare. ♦ Porro altare æreũ, quod erat 14
coram Domino, tranſtulit de facie templi,
& de loco altaris, & de loco templi Dñi: po
ſuitq. illud ex latere altaris ad Aquilonẽ.
♦ Præcepit quoq; rex Achaz Vriæ ſacerdoti 15
dicens, Super altare maius offer holocau-
ſtum matutinum, & ſacrificium ueſperti-
num, & holocauſtum regis, & ſacrificium
eius, & holocauſtum uniuerſi populi terrę,
& ſacrificia eorum, & libamina eorum: &
omnem ſanguinem holocauſti, & uniuer-
ſum ſanguinem uictimæ ſuper illud effun
des: altare uero æreũ erit paratum ad vo-
16 luntatem meam. ♦ Fecit igitur Vrias ſacer-
dos iuxta omnia quę præceperat rex Achaz.
17 ♦ Tulit autem rex Achaz cælatas baſes, &
luterem, qui erat deſuper: & mare depo-
ſuit de bobus æreis, qui ſuſtentabant illud,
& poſuit ſuper pauimentum ſtratum lapi-
18 de. ♦ Muſach quoque ſabbathi, quod ædifi-
cauerat in templo & ingreſſum regis exte-
rius, conuertit in templum Domini pro-
19 pter regem Aſſyriorum. ♦ Reliqua autẽ uer
borum Achaz * quæ fecit, nonne hæc ſcri-
pta ſunt in libro ſermonum dierum regũ
20 Iuda? ♦ Dormiuitq. Achaz cũ patribus ſuis,
& ſepultus eſt cum eis in Ciuitate Dauid,
& regnauit Ezechias filius eius pro eo.

** & omnia MS. R. His C. accedit. Textus autem H. conſentit.*

CAP. XVII.

1 ANno duodecimo Achaz regis Iuda,
regnauit Oſee filius Ela in Samaria
2 ſuper Iſraël nouem annis. ♦ Fecitq.
malum coram Domino: ſed nõ ſicut reges
Inf.18.9. Tob. 1.2.
3 Iſraël qui ante eum fuerant. ♦ Contra hũc
aſcendit Salmanâſar rex Aſſyriorum, & fa-
ctus eſt ei Oſee ſeruus, reddebatq. illi tribu
4 ta. ♦ Cumq. deprehendiſſet rex Aſſyriorum
Oſee, quòd rebellare nitens miſiſſet nun-
cios ad Sua regem Ægypti, ne præſtaret tri
buta regi Aſſyriorum ſicut ſingulis annis
ſolitus erat, obſedit eum, & uinctum miſit
5 in carcerem. ♦ Peruagatuſq. eſt omnem ter
ram: & aſcendens Samariam, obſedit eã
Infr.18.10
6 tribus annis. ♦ ‖ Anno autem nono Oſee, cę-
pit rex Aſſyriorum Samariam & tranſtu-
lit Iſraël in Aſſyrios: poſuitq. eos in Hala,
& in Habor iuxta fluuium Gozan, in ciui-
7 tatibus Medorum. ♦ Factum eſt enim, cum
peccaſſent filij Iſraël Domino Deo ſuo, qui
eduxerat eos de Terra-Ægypti, de manu
Pharaonis regis Ægypti, coluerunt deos
8 alienos. ♦ Et ambulauerunt iuxta ritũ gen
tium, quas conſumpſerat Dominus in con
ſpectu filiorum Iſraël, & regum Iſraël:
9 quia ſimiliter fecerant. ♦ Et " offenderunt
filij Iſraël uerbis non rectis Dominum
Deum ſuum: & ædificauerunt ſibi excel-
ſa in cunctis urbibus ſuis a Turre-cuſto-
10 dum uſque ad Ciuitatem-munitam. ♦ Fe-
ceruntq. ſibi ſtatuas & lucos in omni col-
le ſublimi, & ſubter omne lignum nemo-
11 roſum: ♦ & adolebant ibi incenſum ſuper
aras in morem gentium quas tranſtulerat
Dominus a facie eorum: feceruntq. ver-
12 ba peſſima irritantes Dominum. ♦ &
coluerunt immunditias de quibus præ-
cepit eis Dominus ne facerent uerbum
13 hoc. ♦ Et teſtificatus eſt Dominus in Iſ-
raël & in Iuda per manum omnium pro-
Ier.25.5.
phetarum & Videntium, dicens, ‖ Reuer-
timini a uijs ueſtris peſſimis, & cuſtodite
præcepta mea, & ceremonias, iuxta om-
nem legem, quam præcepi patribus ue-
ſtris: & ſicut miſi ad uos in manu ſeruo-
14 rum meorum prophetarum. ♦ Qui non
audierunt, ſed indurauerunt ceruicem
ſuam iuxta ceruicem patrum ſuorum,
qui noluerunt obedire Domino Deo ſuo.

" operuerunt 10 MS. H. C. " irritauerunt 4 MS. R. His uult Chaldæa paraphraſis. Et dixerunt f.d. verba non r. ante Dominũ d.f.

♦ Et

† Et abiecerunt legitima eius, & pactum 15
quod pepigit cum patribus eorum, & te-
stificationes quibus contestatus est eos: se-
cutiq. sunt uanitates, & uane egerunt: &
secuti sunt Gentes quæ erant per circui-
tum eorum, super quibus præceperat Do-
minus eis ut non facerent sicut & illæ fa-
ciebant. † Et dereliquerunt omnia præ- 16
cepta Domini Dei sui: feceruntq. sibi cô-
flatiles duos uitulos, & lucos, & adorauc-
runt uniuersam militiam cœli: seruie-
runtq. Baal, † & côsecrauerunt filios suos, 17
& filias suas per ignem: & diuinationi-
bus inseruiebant & augurijs: & tradide-
runt se ut facerent malum coram Domi-
no, ut irritarent eum. † Iratusq. est Do- 18
minus uehementer Israel: & abstulit eos
a conspectu suo, & non remansit nisi tri-
bus Iuda tantummodo. † Sed nec ipse Iu- 19
da custodiuit mandata Domini Dei sui: "
"uerum 2 MS. " & H.C.G.
uerumtamen ' ambulauit in erroribus Is-
raël, quos operatus fuerat. † Proiecitq. 20
Dominus omne semen Israel, & afflixit
eos, & tradidit eos in manu diripientium,
3.Reg.12.16.
donec proiiceret eos a facie sua: † ‖ ex eo 21
iam tempore, quo scissus est Israël a domo
Dauid, & constituerunt sibi regem Iero-
boam filium Nabat: separauit enim Iero-
boam Israël a Domino, & peccare eos fe-
cit peccatum magnum. † Et ambulaue- 22
runt filij Israël in uniuersis peccatis Iero-
-§ MS. H.C.G.
boam quæ fecerat: - & ' non recesserunt
Ier.25.9.
ab eis, † usqueququo Dominus auferret Is- 23
raël a facie sua, ‖ sicut locutus fuerat in
manu omnium seruorum suorum prophe
tarum: translatusq. est Israel de terra sua
in Assyrios, usque in diem hanc. † Addu- 24
* viros MS. R.
xit autem rex Assyriorum * de Babylone,
& de Cutha, & de Auah, & de Emath, & de
Sepharuaim: & collocauit eos in ciuitati-
bus Samariæ pro filijs Israel: qui possede-
runt Samariam, & habitauerunt in urbi-
bus eius. † Cumq. ibi habitare cœpissent, 25
non timebant Dominum: & immisit in
eos Dominus leones qui interficiebât eos.
† Nunciatumq. est regi Assyriorum, & di- 26
ctum, Gentes, quas transtulisti, & habita-
re fecisti in ciuitatibus Samariæ, ignorant
legitima Dei terræ, & immisit in eos Do-
minus leones, & ecce, interficiunt eos, eo
quòd ignorent ritum Dei terræ. † Præce- 27
pit autem rex Assyriorum, dicens, Ducite
illuc unum de sacerdotibus, quos inde ca
ptiuos adduxistis, & uadat, & habitet cû
eis: & doceat eos legitima Dei terræ. † Igi- 28
tur cum uenisset unus de sacerdotibus his
qui captiui ducti fuerant de Samaria, habi
tauit in Beth-el, & docebat eos quomo-
do colerent Dominum. † Et unaquæque 29
gens fabricata est deum suum: posueruntq.
eos in phanis excelsis quæ fecerant Sa-
maritæ, gens & gens in urbibus suis in
quibus habitabat. † Viri enim Babylo- 30
nij fecerunt Sochoth-benoth: uiri autem
Cuthæi fecerunt Nergel: & uiri de Emath
fecerunt Asima. † Porro Heuæi fece- 31
runt Nebahaz & Tharthac. Hi autem qui
erant de Sepharuaim, comburebant filios
suos igni, Adramélech & Anamélech dijs
Sepharuaim, & nihilominus colebant Do-
minum. † Fecerunt autem sibi de nouis- 32
simis sacerdotes excelsorum, & ponebant
33 eos in phanis sublimibus. † Et cum Do-
minum colerent, dijs quoque suis seruie-
bant iuxta consuetudinem gentium, de
34 quibus translati fuerant Samariam: † us-
que in præsentem diem morem sequun-
tur antiquum: non timét Dominum, neq;
custodiunt ceremonias eius, atque iudicia
& legem & mandatum quod præceperat
Dominus filijs Iacob, ‖ quem cognomi- Gen.32.28.
35 nauit Israël: † & percusserat cum eis pa-
ctum, & mandauerat eis, dicens, Nolite
timere deos alienos, & non adoretis eos,
neque colatis eos, & non immoletis eis:
36 † Sed Dominum Deum uestrum, qui edu-
xit uos de Terra Ægypti in fortitudine ma
gna, & in brachio extento: ipsum timete,
37 & illum adorate, & ipsi immolate. † Ce-
remonias quoque, & iudicia, & legem, &
mandatum quod scripsit uobis, custodite,
ut faciatis cunctis diebus: & non timea-
38 tis deos alienos. † Et pactum quod per-
cussit uobiscum, nolite obliuisci: nec co-
39 latis deos alienos, † sed Dominum Deum
uestrum timete, & ipse eruet uos de ma-
40 nu omnium inimicorum uestrorum. † Il-
li uero non audierunt, sed iuxta consuetu-
41 dinem suam pristinam perpetrabant. † Fue
runt igitur gentes istæ timentes quidem
Dominum, sed nihilominus & idolis suis
seruientes: nam & filij eorum, & nepo-
tes, sicut fecerunt patres sui, ita faciunt
usque in præsentem diem.

CAP. XVIII.

1 ANno tertio Osee filij Ela regis Is- 2.Par.28.28. & 29.1.
raël regnauit Ezechias filius Achaz
2 regis Iuda. † Vigintiquinque an-
norum erat cû regnare cœpisset: & uigin-
tinouem annis regnauit in Ierusalem: no-
3 men matris eius Abi filia Zachariæ. † Fe-
citq. quod erat bonum coram Domino,
iuxta omnia quę fecerat Dauid pater eius.
4 † Ipse dissipauit excelsa, & côtriuit statuas,
& succidit lucos, confregitq. serpêtem æ-
neum, ‖ quem fecerat Moyses: siquidem Nu.21.9
usque ad illud tempus filij Israël adolebât
ei incensum: vocauitq. nomen eius " No- " Nehustan MS. H.C.
5 hestan '. † In Domino Deo Israel sperauit.
itaq; post eum non fuit similis ei de cun-
ctis regibus Iuda, sed neque in his qui an-
6 te eum fuerunt: † & adhæsit Domino, &
non recessit a uestigijs eius, fecitq. manda-
ta eius quæ præceperat Dominus Moysi.
7 † Vnde & erat Dominus cum eo, & in cû-
ctis ad quæ procedebat, sapienter se age-
bat. Rebellauit quoq; contra regem Assy-
8 riorum, & non seruiuit ei. † Ipse percus- Sup.17.3
sit Philisthæos usque ad Gazam & omnes Tob.1.1.
terminos eorum, a Turre-custodum usq; Sup.17.6
9 ad Ciuitatem-munitam. † Anno quarto
regis Ezechiæ, qui erat annus septimus
Osee filij Ela regis Israël, ascendit Salma-
násar rex Assyriorum in Samariam, & op-
10 pugnauit eâ, † & cepit. Nam post annos
tres, anno sexto Ezechiæ, id est nono anno
11 Osee regis Israël, capta est Samaria: † & trâ
stulit rex Assyriorum Israël in Assyrios, col
locauitq. eos in Hala, & in Habor fluuijs
12 Gozan in ciuitatibus Medorum: † quia nô 2.Par.32.1.
audierunt uocem Domini Dei sui, sed præ-
tergressi sunt pactum eius omnia quæ præ Isai.36.1
ceperat Moyses seruus Domini, non au- Eccli.48.9.
13 dierunt, neque fecerunt. † ‖ Anno quarto-

decimo regis Ezechiæ, ascendit Sennache-
rib rex Assyriorum ad uniuersas ciuita-
tes Iuda munitas: & cepit eas . ❡ Tunc 14
misit Ezechias rex Iuda nuncios ad re-
gem Assyriorum in Lachis, dicens, Pec-
caui, recede a me: & omne quod impo-
sueris mihi, feram . Indixit itaque rex
Assyriorum Ezechiæ regi Iudæ, trecenta
talenta argenti, & triginta talenta auri .
❡ Deditq. Ezechias omne argentum quod 15
repertum fuerat in domo Domini, & in
thesauris regis . ❡ In tempore illo con 16
fregit Ezechias ualuas templi Domini,
& laminas auri quas ipse affixerat, &
dedit eas regi Assyriorum . ❡ Misit au- 17
tem rex Assyriorum Tharthan, & Rabsa-
ris, & Rabsacen de Lachis ad regem Eze-
chiam cum manu ualida Ierusalem: qui
cum ascendissent, uenerunt Ierusalem,
& steterunt iuxta aquæductum piscinæ su
perioris, quæ est in uia Agri - fullonis.
❡ Vocaueruntq. regem · egressus est autem 18
ad eos Eliacim filius Helciæ præpositus
domus, & Sobna scriba, & Ioahe filius A
saph, a commentarijs. ❡ Dixitq. ad eos 19
Rabsaces, Loquimini Ezechiæ, Hæc dicit
rex magnus, rex Assyriorum, Quæ est
ista fiducia qua niteris ? ❡ Forsitan inisti 20
consilium, ut præpares te ad prœlium.
In quo confidis, ut audeas rebellare ? ❡ an 21
speras in baculo arundineo atque con-
fracto Ægypto, super quem si incubue-
rit homo, comminutus ingredietur ma-
num eius, & perforabit eam? sic est Pha-
rao rex Ægypti, omnibus qui confidunt
in se. ❡ Quod si dixeritis mihi, In Domi- 22
no Deo nostro habemus fiduciam: non-
ne iste est cuius abstulit Ezechias excelsa
& altaria: & præcepit Iudæ & Ierusa-
lem, Ante altare hoc adorabitis in Ieru-
salem? ❡ Nunc igitur transite ad domi- 23
num meum regem Assyriorum, & dabo
vobis duo millia equorum, & uidete an
habere ualeatis ascensores eorum . ❡ Et 24
quomodo potestis resistere ante unum sa-
trapam de seruis domini mei minimis?
An fiduciam habes in Ægypto propter cur-
rus & equites? ❡ Nunquid sine Domini 25
uoluntate ascendi ad locum istum, ut
demolirer eum? Dominus dixit mihi, A-
scende ad terram hanc, & demolire eam.
❡ Dixerunt autem Eliacim filius Helciæ, 26
& Sobna, & Ioahe Rablaci, Precamur
ut loquaris nobis seruis tuis Syriace: si-
quidem intelligimus hanc linguam: &
non loquaris nobis Iudaice audiente po-
pulo qui est super murum . ❡ Respon- 27
ditq. eis Rabsaces, dicens, Nunquid ad do-
minum tuum, & ad te misit me dominus
meus, ut loquerer sermones hos, & non po
tuis ad uiros qui sedent super murum, ut
comedant stercora sua, & bibant urinam
suam uobiscum? ❡ Stetit itaque Rabsaces, 28
& exclamauit uoce magna Iudaice, & ait,
Audite uerba regis magni regis Assyrio
rum. ❡ Hæc dicit rex, Non uos seducat 29
Ezechias: non enim poterit eruere uos
de manu mea. ❡ Neque fiduciam uobis 30
tribuat super Dominum, dicens, Eruens
liberabit nos Dominus, & non tradetur
ciuitas hæc in manu regis Assyriorum.
❡ Nolite audire Ezechiam. Hæc enim di- 31
cit rex Assyriorum, Facite mecum quod
uobis est utile, & egredimini ad me: &
comedet unusquisque de uinea sua, &
de ficu sua: & bibetis aquas de cisternis
32 uestris, ❡ donec ueniam, & transferam
uos in terram quæ similis est terræ ue-
stræ, in terram fructiferam, & fertilem
uini, terram panis & uinearum, terram
oliuarum, & olei ac mellis: & uiuetis, &
non moriemini. Nolite audire Ezechiam,
qui uos decipit, dicens, Dominus libera-
33 bit nos. ❡ Nunquid liberauerunt dij gen-
tium terram suam de manu regis Assyrio-
34 rum? ❡ Vbi est Deus Emath & Arphad? Vbi
est Deus Sepharuáim, Ana & Aua? nunquid
liberauerunt Samariam de manu mea?
35 ❡ Quinam illi sunt in uniuersis dijs terra-
rum, qui eruerunt regionem suam de ma-
nu mea ut possit eruere Dominus Ierusa-
36 lem de manu mea? ❡ Tacuit itaque popu- *Tob.1 24*
lus, & non respondit ei quicquam: siqui-
dem præceptum regis acceperant, ut non
37 responderent ei. ❡ Venitq. Eliacim filius
Helciæ, præpositus domus, & Sobna scri-
ba, & Ioahe filius Asaph, a commenta- *Isai. 37.1*
rijs, ad Ezechiam scissis uestibus, & nun-
ciauerunt ei uerba Rabsacis.

CAP. XIX.

1 QVæ cum audisset Ezechias rex, sci-
dit uestimenta sua, & opertus est
sacco, ingressusq. est domũ Domi-
2 ni. ❡ Et misit Eliacim præpositum domus,
& Sobnam scribam, & senes de sacerdoti-
bus opertos saccis, ad Isaiam prophetam
3 filium Amos. ❡ Qui dixerunt, * Hæc di- *ei § MS H.C.G.
cit Ezechias, Dies tribulationis & increpa-
tionis, & blasphemiæ dies iste: uenerũt fi-
lij usq; ad partum, & uires non habet par-
4 turiens. ❡ Si forte audiat Dominus Deus
tuus uniuersa uerba Rabsacis, quem misit
rex Assyriorum dominus suus, ut expro-
braret Deum uiuentem, & argueret uer-
bis quæ audiuit Dominus Deus tuus; & fac
orationem pro reliquijs quæ repertæ sunt.
5 ❡ Venerunt ergo serui regis Ezechię ad Isa-
6 iam. ❡ Dixitq. eis Isaias, Hæc dicetis domi-
no uestro, Hæc dicit Dominus, Noli time-
re a facie sermonum quos audisti, quibus
blasphemauerunt pueri regis Assyriorum
7 me. ❡ Ecce ego immittam ei spiritum, &
audiet nuncium, & reuertetur in terram
suam, & deijciam eum gladio in terra sua.
8 ❡ Reuersus est ergo Rabsaces, & inuenit re-
gem Assyriorum expugnantem Lobnam:
audierat enim quod recessisset de Lachis.
9 ❡ Cumq. audisset de Tharáca rege Aethio-
piæ, dicentes, Ecce, egressus est ut pugnet
aduersum te: & iret contra eum, misit nũ-
10 cios ad Ezechiam, dicens, ❡ Hæc dicite Eze-
chiæ, regi Iuda, Non te seducat Deus
tuus, in quo habes fiduciam: neque di-
cas, Non tradetur Ierusalem in manus
11 regis Assyriorum. ❡ Tu enim ipse audi-
sti quæ fecerunt reges Assyriorum uni-
uersis terris, quomodo uastauerunt eas:
ʺ num ʹ ergo solus poteris liberari? ʺin 8 MS H. C G.
12 ❡ Nunquid liberauerunt dij gentium sin-
gulos, quos uastauerunt patres mei, Go-
zan uidelicet, & Haran, & Reseph, & fi-
13 lios Eden, qui erant in Thelassar? ❡ Vbi
est rex Emath, & rex Arphad, & rex ci-
14 uitatis Sepharuáim, Ana & Aua? ❡ Ita-

que cum accepisset Ezechias literas de ma-
nu nunciorum, & legisset eas, ascendit in
domum Domini, & expandit eas coram
Domino. † & orauit in conspectu eius, di- 15
cens, Domine Deus Israel, qui sedes super
cherubim, tu es Deus solus regum omniū
terræ: tu fecisti cęlum & terram. † Inclina 16
aurem tuam, & audi: aperi Domine ocu-
-R. H G los tuos, & uide, & audi omnia uerba Sen-
"populo nacherib, qui misit ut exprobraret -" no-
Des u.) bis ' Deum uiuentem. † Vere Domine dis- 17
C. sipauerunt reges Assyriorum gentes, & ter-
-I MS. ras -"omnium '. † Et miserunt deos eo- 18
"earum rum in ignem: nō enim erant dij, sed ope-
H.C.G. ra manuum hominum ex ligno & lapide,
& perdiderunt eos. † Nunc igitur Domi- 19
ne Deus noster, saluos nos fac de manu
eius, ut sciant omnia regna terræ, quia tu
es Dominus Deus solus. † Misit autem 20
Isaias filius Amos ad Ezechiam, dicens,
Hæc dicit Dominus Deus Israel, Quæ de-
precatus es me super Sennacherib rege As-
syriorum, audiui. † Iste est sermo quem lo- 21
cutus est Dominus de eo: Spreuit te, & sub-
sannauit te uirgo filia Sion: post tergum
tuum caput mouit, filia Ierusalem. † Cui 22
exprobrasti, & quem blasphemasti? cōtra
quem exaltasti uocem tuam, & eleuasti in
excelsum oculos tuos? contra sanctum Is-
rael. † Per manum seruorum tuorum ex- 23
probrasti Domino, & dixisti, In multitudi-
ne curruum meorum ascendi excelsa mon
tium, in summitate Libani, & succidi su-
blimes cedros eius, & electas abietes illius.
Et ingressus sum usque ad terminos eius,
- I MS. H. -& ' saltum carmeli eius † ego succidi. Et 24
G. & aper bibi aquas alienas, & siccaui uestigijs pedū
tius G J. meorum omnes aquas clausas. † Nunquid 25
non audisti quid ab initio fecerim? Ex die-
bus antiquis plasmaui illud, & nunc addu-
xi: eruntq. in ruinam collium compugnā-
tium ciuitates munitæ. † Et qui sedent in 26
eis, humiles manu, contremuerunt & cō-
fusi sunt, facti sunt uelut fœnum agri, &
uirens herba tectorum, quæ arefacta est
27 antequam ueniret ad maturitatem. † Ha-
bitaculum tuum, & egressum tuum, & in-
troitum tuum, & uiam tuam ego præsci-
28 ui, & furorem tuum contra me. † Insani-
sti in me, & superbia tua ascendit in aures
meas: ponam itaque circulum in naribus
tuis, & camum in labijs tuis, & reducam te
29 in uiam per quam uenisti. † Tibi autem
Ezechia hoc erit signum, Comede hoc an-
no quæ reperis: in secundo autem anno,
quæ sponte nascuntur, porro in tertio an-
no seminate & metite: plantate uineas, & "fructus
30 comedite " fructum ' earum. † Et quodcūq; I MS. R.C.
reliquum fuerit de domo Iuda, mittet ra- Conformi
dicem deorsum, & faciet fructum sursum ter autem
31 † De Ierusalem quippe egredientur reli- H & G. le
quiæ, & quod saluetur de monte Sion: ze- git Tex-
32 lus Domini exercituum faciet hoc. † Quā tus.
ob rem hæc dicit Dominus de rege Assy-
riorū, Non ingredietur urbem hanc. nec
mittet in eam sagittam, nec occupabit eā
33 clypeus, nec circundabit eā munitio. † Per
uiā qua uenit, reuertetur: & ciuitatem hāc
34 non ingredietur, dicit Dñs. † Protegamq.
urbē hanc, & saluabo eā propter me, & pro- Tob. 1. 21.
35 pter Dauid seruū meum. † Factū est igitur Eccl. 48.
in nocte illa, uenit angelus Domini, & per- 24.
cussit in castris Assyriorum centum octo- Isa. 37. 35
gintaquinque millia. Cumq. di uculo sur- 1. Mac. 7.
rexisset, uidit omnia corpora mortuorum: 41.
36 † & recedēs abiit, & reuersus est Sennache- 2. Mac. 8.
rib rex Assyriorum, & mansit in Niniue. 19.
37 † Cumq. adoraret in templo Nesroch deū
suum, Adramélech & Sarasar filij eius per-
cusserunt eum gladio, fugeruntq. in ter-
ram Armeniorum, & regnauit Asar-had-
don filius eius pro eo.

CAP. XX.

2. Par. 32.
24.
1 IN diebus illis ægrotauit Ezechias usq; Isaie 38. 1
ad mortē, & uenit ad eum Isaias filius Eccl. 48.
Amos, propheta, dixitq. ei, Hæc dicit 46.

- 1 MS. H. C. G.

Dominus - Deus', Præcipe domui tuæ: morieris enim tu, & non uiues. ✝ Qui con- 2
uertit faciem suam ad parietem, & orauit Dominum, dicens, ✝ Obsecro Domine, 3
memento quæso quomodo ambulauerim coram te in ueritate, & in corde perfecto, & quod placitum est coram te, feceri m. Fleuit itaque Ezechias fletu magno.
✝ Et antequã egrederetur Isaias mediã par- 4
tẽ atrij, factus est sermo Domini ad eum,
dicens, ✝ Reuertere, & dic Ezechiæ duci 5
populi mei, Hæc dicit Dominus Deus Dauid patris tui, Audiui orationem tuam, & uidi lachrymam tuam: - & 'ecce sanaui te: die tertio ascendes templum Domi-
ni. ✝ Et addam diebus tuis quindecim an- 6
os: sed & de manu regis Assyriorum liberabo te, & ciuitatem hanc, & protegam urbem istam propter me, & propter Da-
7 uid seruum meum. ✝ Dixitq. Isaias, Afferte massam ficorum. Quam cum attulissent, & posuissent super hulcus eius', cura-
8 tus est. ✝ Dixerat autem Ezechias ad Isaiã, Quod erit signum quia Dominus me sanabit, & quia ascensurus sum die tertia tẽ-
9 plum Domini? ✝ Cui ait Isaias, Hoc erit signum a Domino, quòd facturus sit Dominus sermonem quem locutus est: Vis ut ascendat umbra decem lineis, an ut re-
10 uertatur totidem gradibus? ✝ Et ait Ezechias, Facile est umbram crescere decem lineis: nec hoc uolo ut fiat, sed ut reuer-

- 1 MS. H. C. G.

tatur retrorsum decem gradibus. ✝ Inno- 11
cauit itaque Isaias propheta Dominum, & reduxit umbram per lineas, quibus iam descẽderat in horologio Achaz, retrorsum
decem gradibus. ✝ ‖ In tempore illo misit 12
Berodach Baladan filius Baladan rex Babyloniorũ, literas & munera ad Ezechiam; audierat enim quod ægrotasset Ezechias.
✝ Lætatus est autem in aduentu eorũ Eze- 13
chias, & ostendit eis domum aromatum, & aurum, & argentum, & pigmenta uaria, unguenta quoque, & domum uasorũ suorum, & omnia quæ habere poterat in thesauris suis: Non fuit * quod non mõstraret eis Ezechias in domo sua, & in om-
ni potestate sua. ✝ Venit autem Isaias pro- 14
pheta ad regem Ezechiam, dixitq. ei, Quid dixerunt uiri isti? aut unde uenerunt ad te? Cui ait Ezechias, De terra longinqua
uenerunt - ad me', de Babylone. ✝ At ille 15
respondit, Quid uiderunt in domo tua? Ait Ezechias, Omnia quæcunque sunt in domo mea, uiderunt: nihil est quod non
monstrauerim eis in thesauris meis. ✝ Di- 16
xit itaque Isaias Ezechiæ, Audi sermonem
Domini. ✝ Ecce dies uenient, & auferen- 17
tur omnia quæ sunt in domo tua; & quæ condiderunt patres tui usque in diem hãc, in Babylonem: non remanebit quicquam,
18 ait Dominus. ✝ Sed & de filijs tuis qui egredietur ex te, quos generabis " tollẽtur'; & erunt eunuchi in palatio regis Babylonis.
19 ✝ " Dixit ' Ezechias ad Isaiam, Bonus sermo Domini, quem locutus es: * sit * pax
20 & ueritas in diebus meis. ✝ Reliqua autem sermonum Ezechiæ, & omnis fortitudo eius, & quomodo fecerit piscinam, & aquæ ductum, & introduxerit aquas in ciuitatem, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Iuda?
21 ✝ Dormiuitq. Ezechias cum patribus suis, & regnauit Manasses filius eius pro eo.

Isaiæ 39. 1.

* uerbum 1 MS. R. H.

* quicquã C. G.

- S MS. H. C. Additur autẽ a R. & G.

" tollent ' MS. H. C. G.

" Dixitq. ' MS. H. C. G.

* Et dixit, nõ ne sit H.

* tantum MS. R. suffragatur Textus G.

CAP. XXI.

1 DVodecim annorum erat Manasses cum regnare cœpisset, & quinquaginta quinque annis regnauit in Ierusalem: nomen matris eius Haphsiba.
2 ✝ Fecitq. malum in conspectu Domini, iuxta idola gentium, quas deleuit Domi-
3 nus a facie filiorum Israel. ✝ Conuersusq. est, & ædificauit excelsa quæ dissipauerat Ezechias pater eius: & erexit aras Baal, &

2. Par. 33. 1.

fecit

fecit lucos sicut fecerat Achab rex Israel: &
adorauit omnem militiam cæli, & coluit
eam. ¶ Extruxitq. aras in domo Domini, 4
2 Reg. 7. 10. Ier. 2. 24.
de qua dixit Dominus, ‖ In Ierusalem po-
nam nomen meum. ¶ Et extruxit altaria 5
uniuersæ militiæ cęli in duobus atrijs té-
pli Domini. ¶ Et traduxit filium suum 6
per ignem: & ariolatus est, & obseruauit
auguria, & fecit pythones, & aruspices mul
tiplicauit, ut faceret malum coram Domi-
no, & irritaret eum. ¶ Posuit quoque 7
idôlum luci quem fecerat, in templo Do-
2 Reg. 7. 10. 3. Reg. 8. 16. & 9. 3.
mini, ‖ super quo locutus est Dominus ad
Dauid, & ad Salomonem filium eius, In
templo hoc, & in Ierusalem quam elegi de
cunctis tribubus Israel, ponam nomen
meum in sempiternum. ¶ Et ultra non 8
faciam commoueri pedem Israel de terra
quam dedi patribus eorum: si tamen cu-
stodierint opere omnia quæ præcepi eis, &
uniuersam legem quam mandauit eis ser-
uus meus Moyses. ¶ Illi uero non audie- 9.
runt: sed seducti sunt a Manasse, ut face-
rent malum super Gentes quas contriuit
Dominus a facie filiorum Israel. ¶ Locu- 10
Ier. 15. 4.
tusq. est Dominus in manu seruorum suo-
rum prophetarum, dicens, ¶ ‖ Quia fecit Ma 11
nasses rex Iuda abominationes istas pessi-
mas, super omnia quæ fecerunt Amorrhęi
ante eum, & peccare fecit etiam Iud in
in immunditijs suis: ¶ propterea hæc di- 12
cit Dominus Deus Israel, Ecce ego inducā
mala super Ierusalem & Iudam: ut qui-
cunque audierit, tinniant ambæ aures
eius. ¶ Et extendam super Ierusalem fu- .
niculū Samariæ & pondus domus Achab.
& delebo Ierusalem, sicut deleri solent ta-
bulæ, delens uertam, & dūcam crebrius
stylum super faciem eius. ¶ Dimittam ue 14
ro reliquias hæreditatis meæ, & tradam
eas in manus inimicorum eius: eruntq.
in uastitatem, & in rapinam cunctis aduer-
sarijs suis: ¶ eo quòd fecerint malum co- 15
ram me, & perseuerauerint irritantes me
ex die qua egressi sunt patres eorum ex
Ægypto, usque ad hanc diem. ¶ Insuper 16
& sanguinem innoxium fudit Manasses
multum nimis, donec impleret Ierusa-
lem usque ad os: absque peccatis suis qui-
bus peccare fecit Iudam, ut faceret malum
coram Domino. ¶ Reliqua autem sermo- 17
num Manasse, & uniuersa quæ fecit, &
peccatum eius quod peccauit, nonne hæc
scripta sunt in Libro sermonum dierum
regum Iuda? ¶ Dormiuitq. Manasses cū 18
patribus suis, & sepultus est in horto do-
mus suæ, in horto Oza: & regnauit Amon
filius eius pro eo. ¶ Viginti duorum anno- 19
rum erat Amon cū regnare cœpisset; duo-
bus quoque annis regnauit in Ierusalem.
nomen matris eius Messalemeth filia Ha-
rus de Ieteba. ¶ Fecitq. malū in conspectu 20
Domini, sicut fecerat Manasses pater eius.
¶ Et ambulauit in omni uia per quā ambu- 21
lauerat pater eius: seruiuitq. immundi-
tijs, quibus seruierat pater eius, & adora-
uit eas, ¶ & dereliquit Dominum Deum pa 22
trum suorum, & non ambulauit in uia Do
mini. ¶ Tetenderuntq. ei insidias serui sui, 23
& interfecerunt regem in domo sua. ¶ Per- 24
cussit autē populus terræ omnes qui con-
iurauerant contra regem Amon: & consti-
tuerunt sibi regem Iosiā filiū eius pro eo.
25 ¶ Reliqua autem sermonum Amon quę fe-
cit, nonne hæc scripta sunt in Libro ser-
26 monum dierum regū Iuda? ¶ Sepelieruntq.
eum in sepulchro suo, in horto Oza: & re-
gnauit Iosias filius eius pro eo.

CAP. XXII.

1 Octo annorū erat Iosias cum regna- 2. Par. 34. 1.
re cępisset, & triginta uno anno re-
gnauit in Ierusalem: nomen matris
2 eius Idida, filia Hadaia de Besecath. ¶ Fe-
citq. quod placitū erat coram Domino, &
ambulauit per omnes uias Dauid patris
sui: non declinauit ad dexteram, siue ad si-
3 nistram. ¶ Anno autem octauodecimo re-
gis Iosiæ, misit rex, Saphan filium Assia, fi-
lij Messulam scribam templi Domini, dicēs
4 ei, ¶ Vade ad Helciam sacerdotem magnū,
ut confletur pecunia quæ illata est in tem-
plum Domini, quam collegerunt ianitores
5 templi a populo, ¶ deturq. fabris per præpo
sitos "domus' Domini: qui & distribuant "in domo 4 MS. H. C G.
eam his qui operantur in templo Domini,
6 ad instauranda sartatecta templi: ¶ tigna-
rijs uidelicet & cæmentarijs, & ijs qui in-
terrupta cōponunt: & ut emantur ligna,
& lapides de lapicidinis, ad instaurandum
7 templū Dñi'. ¶ Verumtamen non suppute- -7 MS. H.C.G.
tur eis argentū quod accipiunt, sed in pote
8 state habeant, & in fide. ¶ Dixit autem Hel-
cias pōtifex ad Saphā scribā, Librum Legis
reperi in domo Dñi: deditq. Helcias uolu-
9 men Saphan, qui & legit illud. ¶ Venit quo-
que Saphan scriba ad regē, & renunciauit
ei quod pręceperat, & ait, Conflauerunt ser
ui tui pecuniā, quę reperta est in domo Do
mini: & dederunt ut distribueretur fabris- - H.C.G. quamquā possit, ex H. & C. etiam Textus similiter uerti.
10 "a' præfectis operū templi Dñi. ¶ Narrauit
quoq; Saphan scriba regi, dicens, Librū de-
dit mihi Helcias sacerdos. Quē cū legisset
11 Saphan coram rege, ¶ & audisset rex uerba
12 Libri Legis Dñi, scidit uestimēta sua. ¶ Et prę
cepit Helciæ sacerdoti, & Ahicā filio Sa-
phan, & Achobor filio" Micha', & Saphan "ac MS. R.
13 scribæ, & Asaiæ seruo regis, dicens, ¶ Ite, &
consulite Dñm super me, & super populo, "Michaia 1 MS. H.C.G.
& super omni Iuda, de uerbis uoluminis
istius quod inuentum est: magna enim ira
Domini succensa est contra nos: quia non
audierunt patres nostri uerba Libri huius,
ut facerēt omne quod scriptum est nobis.
14 ¶ Ierunt itaque Helcias sacerdos, & Ahicā,
& Achobor, & Saphan, & Asaia ad Holdam
prophetidē uxorem Sellum filij Thecuæ, fi
lij Araas custodis uestium, quæ habitabat
in Ierusalem in Secunda: locutiq. sunt ad
15 eam. ¶ Et illa respondit eis, Hæc dicit Domi
nus Deus Israel, Dicite uiro qui misit uos
16 ad me: ¶ Hæc dicit Dominus, Ecce, ego
adducam mala super locum istum, & super
habitatores eius, omnia uerba Legis quę le
17 git rex Iuda: ¶ quia dereliquerunt me, & sa
crificauerunt dijs alienis, irritantes me in
cunctis operibus manuum suarum: & suc-
cendetur indignatio mea in loco hoc, & nō
18 extinguetur. ¶ Regi autem Iuda qui misit
uos ut consuleretis Dominum, sic dicetis,
Hæc dicit Dominus Deus Israel, Pro eo
19 quòd audisti uerba uoluminis, ¶ & perterri
tum est cor tuum, & humiliatus es coram
Domino auditis sermonibus cōtra locum
istum, & habitatores eius, quod uidelicet

fieret in stupore & in maledictũ: & scidisti
uestiméta tua,& fleuisti corã me, & ego au
diui,ait Dñs.ꝰidcirco colligam te ad patres 20
tuos,& colligêris ad sepulchrũ tuũ in pace,
ut non uideant oculi tui omnia mala quæ
introducturus sum super locum istum.

CAP. XXIII.

ET renunciauerunt regi quod dixerat. 1
Qui misit: & congregati sunt ad eũ
omnes senes Iuda & Ierusalé.ꝰ Ascen 2
ditq. rex templum Domini, & omnes uiri
Iuda,uniuersiq. qui habitabant in Ierusalé
cum eo sacerdotes, & prophetæ, & omnis
populus a paruo usq; ad magnum: legitq.
cunctis audientibus omnia uerba libri fœ-
deris, qui inuentus est in domo Domini.
ꝰ Stetitq. rex super gradum: & fœdus per- 3
cussit coram Domino, ut ambularent post
Dominum,& custodirent præcepta eius,&
testimonia, & ceremonias in omni corde,
& in tota anima, & suscitarent uerba fœ-
deris huius, quæ scripta erant in libro il-
lo: acquieuitq. populus pacto. ꝰ Et præce- 4
pit rex Helciæ pontifici & sacerdotibus se-
cundi ordinis, & ianitoribus, ‖ ut proiice-
rent de templo Domini omnia uasa quæ
facta fuerant Baal, & in luco, & uniuer-
sæ militiæ cęli: & combussit ea foris Ieru-
salem in Conualle-cedron,& tulit pulueré
corũ in Beth-el. ꝰEt deleuit aruspices quos 5
posuerant reges Iuda ad sacrificandum in
excelsis per ciuitates Iuda, & in circuitu Ie
rusalem: & eos qui adolebant incensum
Baal, & Soli,& Lunæ, & duodecim signis,
& omni militiæ cęli. ꝰ Et efferri fecit 6
lucum de domo Domini foras Ierusalem
in Conualle-cedron: & combussit eũ ibi,
& redegit in puluerem, & proiecit super
sepulchra uulgi. ꝰ Destruxit quoque ædi- 7
culas effœminatorum,quæ erant in domo
Domini,pro quibus mulieres texebãt qua-
si domunculas luci. ꝰ Congregauitq. om- 8
nes sacerdotes de ciuitatibus Iuda, & con-
taminauit excelsa, ubi sacrificabant sa-
cerdotes, de Gabaa usque Bet-sabee: &
destruxit aras portarum in introitu o-
stij Iosue principis ciuitatis, quod erat
9 ad sinistram portæ ciuitatis. ꝰ Verum-
tamen non ascendebant sacerdotes ex-
celsorum ad altare Domini in Ierusa-
lem: sed tantum comedebant azyma
10 in medio fratrum suorum. ꝰ Contami-
nauit quoque Thopheth, quod est in Con-
ualle filij-Ennom: vt nemo consecraret
filium suum aut filiam per ignem, Mo-
11 loch.ꝰAbstulit quoque equos quos dederãt
reges Iudæ,Soli,in introitu templi Domi-
ni,iuxta exedrã Nathan-mélech eunuchi,
qui erat in Pharurim: currus autem Solis
12 combussit igni. ꝰAltaria quoque quę erant
super tecta cęnaculi Achaz, quæ fecerant
reges Iuda,& altaria quæ fecerat Manasses
in duobus atrijs templi Domini, destruxit
rex: & cucurrit inde. & dispersit cinerem
13 eorum in Torrentẽ-cedron. ꝰExcelsa quo-
que quæ erant in Ierusalem ad dexteram
partem Montis-offensionis,‖ quæ ædifica-
uerat Salomon rex Israël Astaroth idôlo
Sidoniorum, & Chamos offensioni Moab,
& Melchom abominationi filiorum Am-
14 mon,polluit rex. ꝰ Et contriuit statuas, &
succîdit lucos: repleuitq. loca eorum ossi-
15 bus mortuorum. ꝰ‖Insuper & altare quod
erat in Beth-el-& excelsum quod fecerat
Ieroboam filius Nabat, qui peccare fecit Is
raël: & altare illud excelsum destruxit, at-
que combussit,& comminuit in puluerem
16 succenditq. etiam lucũ. ꝰ Et conuersus Io-
sias,uidit ibi sepulchra quę erant in mõte:
misitq., & tulit ossa de sepulchris,& com-
bussit ea super altare, & polluit illud iuxta
uerbum Domini quod locutus est uir Dei,
17 qui prædixerat uerba hæc ꝰEt ait, Quis est
titulus ille quem uideo? Responderuntq.

2.Par.34. 30.
Eccli 49. 5.
1 M s. H. C G.
3.Reg.11 7.
3.Reg.12 28.
1 M s. H. C G

3. Reg. 13. 2. et ciues vrbis illius, Sepulchrum est homi
nis Dei, qui uenit de Iuda, & prædixit ver-
ba hæc quæ fecisti super altare Beth-el. Et 18
ait, Dimittite eũ, nemo commoueat ossa
eius. Et intacta manserunt ossa illius cũ os-
sibus prophetæ qui venerat de Samaria.
Insuper & omnia phana excelsorũ, quæ 19
erant in ciuitatibus Samariæ, quę fecerant
reges Israel ad irritandum Dñm, abstulit
Iosias: & fecit eis secundum omnia opera
quæ fecerat in Beth-el. Et occidit uniuer- 20
sos sacerdotes excelsorum qui erant ibi su
per altaria: & cõbussit ossa humana super
2. Par. 35 1. ea: reuersusq. est Ierusalem. Et præcepit 21
omni populo dicẽs, Facite Phase Dño Deo
3. Esd. 1. 1 uestro, secundum quod scriptum est in li-
bro fœderis huius. Nec enim factum est 22
Phase tale a diebus iudicum, qui iudicaue-
runt Israel, & omnium dierum regum Is-
rael, & regum Iuda, sicut in octauo deci- 23
mo anno regis Iosię factum est Phase istud
Domino in Ierusalem. Sed & pythones, 24
& ariolos, & figuras idolorum, & immũdi-
tias, & abominationes quæ fuerant in ter-
ra Iuda, & Ierusalem, abstulit Iosias: ut sta
tueret uerba legis, quæ scripta sunt in li-
bro quem inuenit Helcias sacerdos in tem
plo Domini. Similis illi non fuit ante eũ 25
rex, qui reuerteretur ad Dominum in om-
ni corde suo, & in tota anima sua, & in u-
niuersa uirtute sua, iuxta omnem legem
Moysi: neque post eum surrexit similis il-
li. Verumtamen non est auersus Dominus 26
ab ira furoris sui magni, quo iratus est fu-
ror eius contra Iudam: propter irritatio-
nes quibus prouocauerat eum Manasses.
Inf. 24. 2. Dixit itaq. Dominus, etiam Iudam auferã 27
a facie mea, sicut abstuli Israel: & proiiciã
ciuitatem hanc quam elegi Ierusalem, &
domum de qua dixi; Erit nomen meũ ibi.
Reliqua autem sermonũ Iosiæ, & uniuer- 28
sa quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Li-
2. Par. 35 20. bro uerborum dierum regum Iuda? In 29
3. Esd. 1. 23. diebus eius ascendit Pharao "Nechao' rex
"Necho (& in sequẽtibus) 1 MS. R. Vrũ, Textus consentiunt G. Ægypti, contra regem Assyriorum ad flu-
men Euphratem: & abiit Iosias rex in oc-
cursum eius: & occisus est in Mageddo, cũ
uidisset eum. Et portauerũt eum serui sui 30
mortuum de Mageddo: & pertulerunt in
Ierusalem, & sepelierũt eum in sepulchro
suo. Tulitq. populus terræ Ioachaz filium
Iosiæ: & unxerunt eum, & constituerunt
eum regem pro patre suo. Viginti trium 31
"claudus C. annorum erat Ioachaz cum regnare cepis-
set, & tribus mẽsibus regnauit in Ierusalẽ:
2. Par. 39 1. nomen matris eius Amital, filia Ieremiæ,
de Lobna. Et fecit malum coram Domino 32
iuxta omnia quę fecerant patres eius. Vin 33
"Rebla 1 MS. R C. xitq. eum Pharao Nechao in "Reblatha',
"Reblaa G. quæ est in terra Emath, ne regnaret in Ie-
rusalem: & imposuit mulctam terræ centũ
talentis argenti, & talento auri. Regemq. 34
constituit Pharao Nechao Eliacim filiũ Io
siæ, pro Iosia patre eius: uertitq. nomen
eius Ioacim. porro Ioachaz tulit, & duxit
in Ægyptũ. Argẽtum autem, & aurum de- 35
dit Ioacim Pharaoni cum indixisset terræ
per singulos, ut conferretur iuxta pręceptũ
Pharaonis: & unũquemq; iuxta uires suas
exegit, tam argentum quam aurum de po-
pulo terræ: ut daret Pharaoni Nechao. Vi 36
ginti quinque annorum erat Ioacim cum
regnare cępisset: & undecim annis re-
gnauit in Ierusalem: nomen matris eius
37 "Zebida' filia Phadaia de Ruma. Et fecit "Zebuda 1 MS. H. C.
malum coram Domino iuxta omnia quę "Zabuda G.
fecerant patres eius.

CAP. XXIIII.

1 IN diebus eius ascendit Nabuchodono-
sor rex Babylonis, & factus est ei Ioacim
seruus tribus annis: & rursum rebella-
2 uit contra eum. Immisitq. ei Dominus la
trunculos Chaldæorum, & latrunculos Sy
riæ, & latrunculos Moab, & latrunculos fi-
liorum Ammon: & immisit eos in Iudam, Sup. 23.
ut disperderent eum, iuxta uerbũ Domini, 27.
quod locutus fuerat per seruos suos pro-
3 phetas. Factum est autem hoc per uerbũ
Domini contra Iudam, ut auferret eũ co-
ram se propter peccata Manasse uniuersa
4 quæ fecit: & propter sanguinem inno-
xium quem effudit, & impleuit Ierusalem
cruore innocentium: & ob hanc rem no-
5 luit Dominus propitiari. Reliqua autem
sermonum Ioacim, & uniuersa quæ fecit,
nonne hæc scripta sunt in Libro sermonũ
dierum regum Iuda? Et dormiuit Ioacim
6 cũ patribus suis: & regnauit Ioachin filius
7 eius pro eo. Et ultra non addidit rex Æ-
gypti, ut egrederetur de terra sua: tulerat
enim rex Babylonis a riuo Ægypti, usq; ad
fluuium Euphraten, omnia quę fuerant re
8 gis Ægypti. Decem & octo annorũ erat
Ioachin cum regnare cępisset, & tribus mẽ
sibus regnauit in Ierusalem: nomen ma-
tris eius "Nohesta' filia Elnathan de Ieru- "Nehusta 1 MS. H. C.
9 salem. Et fecit malum coram Domino,
10 iuxta omnia quæ fecerat pater eius. In Dan. 1. 1.
tempore illo ascenderunt serui Nabucho-
donosor regis Babylonis in Ierusalẽ, & cir-
11 cundata est vrbs munitionibus. Venitq.
Nabuchodonosor rex Babylonis ad ciuita-
tem "cum seruis suis ut oppugnarent' eam. "quũ seruus eius oppugnaret 1 MS. R. C. G.
12 Egressusq. est Ioachin rex Iuda ad regem
Babylonis, ipse & mater eius, & serui eius,
& principes eius, & eunuchi eius: & susce-
pit eum rex Babylonis anno octauo regni
13 sui. Et protulit inde omnes thesauros do-
mus Dñi, & thesauros domus regiæ: & con-
cidit uniuersa uasa aurea, quæ fecerat Sa-
lomon rex Israel in templo Domini iuxta
14 uerbũ Dñi. Et transtulit omnẽ Ierusalẽ, &
uniuersos principes, & omnes fortes exer
citus, decẽ millia, in captiuitatem & omnẽ
artificẽ & inclusorẽ: nihilq. relictum est,
15 exceptis pauperibus populi terræ. Tran- 2. Par. 36
stulit quoq; Ioachin in Babylonẽ: & matrẽ 10.
regis, & uxores regis, & eunuchos eius: & Esth. 2. 6.
iudices terræ duxit in captiuitatẽ de Ieru- & 11. 4.
16 salem in Babylonẽ. Et omnes uiros robu-
stos, septem millia, & artifices, & incluso-
res mille, omnes uiros fortes, & bellatores:
duxitq. eos rex Babylonis captiuos in Ba-
17 bylonem. Et constituit Matthaniã pa- Ier. 37. 1.
truũ eius pro eo: imposuitq. nomen ei Se- & 52. 1.
18 deciam. Vicesimum & primum annum
ætatis habebat Sedecias cum regnare cępis
set, & undecim annis regnauit in Ierusalẽ,
nomen matris eius erat Amital, filia Iere-
19 mię de Lobna. Et fecit malũ corã Dño, iux
20 ta omnia quæ fecerat Ioacim. Irascebatur
enim Dñs contra Ierusalem, & contra Iu-
dã, donec proiiceret eos a facie sua: reces-
sitq. Sedecias a rege Babylonis.

CAP. XXV.

Ier. 39.4. & 52.4. 1 Factum est autẽ anno nono regni eius,
mense decimo, decima die mensis, ue-
nit Nabuchodonosor rex Babylonis, ip
se & omnis exercitus eius in Ierusalem, &
circundederunt eam, & extruxerunt in cir
cuitu eius munitiones. 2 Et clausa est ciui-
tas atque vallata, vsque ad undecimum an
num regis Sedeciæ, 3 nona die mensis: præ-
ualuitq. fames in ciuitate, nec erat panis
populo terræ. 4 Et interrupta est ciuitas: &
omnes uiri bellatores nocte fugerunt per
uiam portæ, quæ est inter duplicem murũ
ad hortũ regis (porro Chaldæi obsidebant
in circuitu ciuitatem) fugit itaque Sedecias per uiam quæ ducit ad campestria so-
litudinis. 5 Et persecutus est exercitus Chal
dæorum, regem, comprehenditq. eum in
planitie Iericho: & omnes bellatores qui
erant cum eo, dispersi sunt, & reliquerunt
eum. 6 Apprehensum ergo regem duxerũt
ad regem Babylonis in Reblatha: qui locu
tus est cum eo iudicium. 7 Filios autem Se-
deciæ occidit coram eo, & oculos eius effo-
dit, vinxitq. eum catenis, & adduxit in Ba-
bylonem. 8 Mense quinto, septima die mẽ-
sis, ipse est annus nouus decimus regis Ba-
bylonis: uenit Nabuzardan princeps exer-
citus, seruus regis Babylonis, in Ierusalem.
Psal. 37. 9 Et succendit domum Domini, & domũ
* omnes 1 MS. H. C. G. regis: & * domos Ierusalem, omnemq́. do-
mum * combussit igni. 10 Et muros Ierusalẽ
* magnam, 1 MS. H. C. G. in circuitu destruxit omnis exercitus Chal-
dæorum, qui erat cum principe militum.
11 Reliquam autem populi partem, quæ re
manserat in ciuitate, & perfugas qui trãs-
fugerant ad regem Babylonis, & reliquum
Ier. 27.18 vulgus transtulit Nabuzardan princeps mi
12 litiæ. 12 Et de pauperibus terræ reliquit vi-
13 nitores & agricolas. 13 Columnas autem æ-
reas, quæ erãt in templo Domini, & bases,
& mare æreum quod erat in domo Domi-
ni, confregerunt Chaldæi, & transtulerunt
14 æs omne in Babylonem. 14 Ollas quoque æ-
reas & trullas, & tridentes, & scyphos, &
mortariola, & omnia uasa ærea, in quibus
15 ministrabant, tulerunt. 15 Necnon & thu-
ribula, & phialas: quæ aurea, aurea: & quæ
3. Reg. 7. 23. argentea, argentea: tulit princeps militiæ,
16 id est columnas duas, mare unum, & ba-
Ier. 52. 26. ses quas fecerat Salomon in tẽplo Domini,
non erat pondus æris omnium uasorum.
2. Par. 3. 15. 17 Decem & octo cubitos altitudinis habe-
bat columna una: & capitellum æreum su

per se altitudinis trium cubitorum: & re-
tiaculum, & malogranata super capitellũ
columnæ, omnia ærea: similem & colum-
18 na secunda habebat ornatum. 18 Tulit quo-
que princeps militiæ Saraiam sacerdotem
primum, & Sophoniam sacerdotem secun
19 dum, & tres ianitores. 19 Et de ciuitate eu-
nuchum unũ qui erat præfectus super bel-
latores uiros: & quinque uiros de his qui
steterant coram rege, quos reperit in ciui-
tate: & Sophar principem exercitus, qui
probabat tyrones de populo terræ: & * sex' * sexaginta 1 MS. R H. C. G.
uiros e uulgo, qui inuenti fuerant in ciui-
20 tate. 20 Quos tollens Nabuzardan prin-
ceps militum, duxit ad regem Babylonis
21 in Reblatha. 21 Percussitq. eos rex Babylo-
nis, & interfecit eos in Reblatha in Ter-
ra-Emath: & translatus est Iuda de terra
22 sua. 22 Populo autem qui relictus erat in Ier. 40. 5. 9.
Terra-Iuda, quem dimiserat Nabuchodo-
nosor rex Babylonis, præfecit Godoliam fi
23 lium Ahicam filij Saphan. 23 Quod cum au-
dissent omnes duces militum, ipsi & uiri
qui erant cum eis, uidelicet quod cõstituis
set rex Babylonis Godoliam: uenerunt ad
Godoliam in Maspha, Ismahel filius Na-
thaniæ, & Iohanan filius Caree, & Saraia
filius Thanehumeth Netophathites, & Ie-
zonias filius Maachathi, ipsi & socij eorũ.
24 24 Iurauitq. Godolias ipsis & socijs eorum,
dicens: Nolite timere seruire Chaldæis:
manete in terra, & seruite regi Babylonis,
25 & bene erit uobis. 25 Factum est autẽ in mẽ-
se septimo, uenit Ismahel filius Nathaniæ
filij Elisama de semine regio, & decem uiri
cũ eo: percusseruntq. Godoliã, qui & mor-
tuus est: sed & Iudæos & Chaldæos, qui
26 erant cum eo in Maspha. 26 Consurgensq.
omnis populus a paruo usque ad magnũ, &
principes militum, uenerunt in Ægyptum
27 timentes Chaldæos. 27 Factũ est uero in an-
no tricesimoseptimo trãsmigrationis Ioa-
chin regis Iudæ, mense duodecimo, uicesi-
maseptimã die mensis: subleuauit Euil-me
rodach rex Babylonis anno quo regnare
cœperat, caput Ioachin regis Iuda de carce-
28 re. 28 Et locutus est ei benigne: & posuit
thronũ eius super thronũ regũ qui erant
29 cũ eo in Babylone. 29 Et mutauit uestes eius
quas habuerat in carcere, & comedebat pa
nẽ semper in cõspectu eius cunctis diebus
30 uitæ suæ. 30 Annonã quoq; constituit ei sine
intermissione, quæ & dabatur ei a rege per
singulos dies omnibus diebus uitæ suæ.

LIBER PRIMVS PARALIPOMENON: HEBRAICE, DIBRE HAIAMIM.

CAPVT PRIMVM.

A DAM, Seth, Enos, 1
Gen.2.15 4.23.& 5 10. Caınan, Malaleel.
Iared. †Henoch, Ma 2
thusale, †Lamech. 3
Noe, Sem, Cham,
& Iapheth. † Filij 4
Gen.10.2 Iapheth Gomer, &
Magog, †& Madai 5
& Iauan, Thubal,
Mosoch, Thiras.
† Porro filij Go- 6
mer: Ascenez, & Riphath, & Thogorma. †Fi 7
lij autem Iauan: Elisa & Tharsis, Cethim,
& Dodanim. †Filij Cham: Chus & Mesraim 8
& Phut & Chanáan, †Filij autem Chus: Sa- 9
ba & Heuila, Sabatha, & Regma & Saba-
thacha. Porro filij Regma: Saba & Dadan.
Gen.10.8 †Chus autem genuit Nemrod: iste cœpit es- 10
se potens in terra. † Mesráim uero genuit 11
Ludim, & Anamim. & Laabim, & Neph-
tuim. † Phetrusim quoque & Casluim: de 12
quibus egressi sunt Philisthiim, & Caphto-
rim. † Chanáan vero genuit Sidonem pri- 13
mogenitum suum: Hethæum quoque. †& 14
Iebusæum, & Amorrhæum, & Gergesæū,
† Heuæumq. & Aracæū, & Sinæum. †Ara- 15
diū quoque, & Samarçum, & Hamatheū. 16
Genes.10. 22.11.10 †‖ Filij Sem: Aelam, & Assur, & Arpha- 17
xad, & Lud, & Aram: Hus, & Hul, & Gether
& Mosoch. †Arphaxad autem genuit Sale, 18
qui & ipse genuit Heber. †Porro Heber na 19
ti sunt duo filij, nomen uni Phaleg, quia in
diebus eius diuisa est terra: & nomen fra-
tris eius Iectan. † Iectan autem genuit El- 20
modad, & Saleph, & Asarmoth, & Iare, †A- 21
doram quoque, & Vzal, & Decla, † Hebal 22
etiam, & Abimaël, & Saba, necnō, †& Ophir 23
& Heuila & Iobab. omnes isti filij Iectan:
† Sem, Arphaxad, Sale, †Heber, Phalec, Ra- 24
gau, † Serug, Nachor, Thare, Abram, iste est 25
Genes.11. 26. Abraham. †‖Filij autem Abraham, Isaac, & 26
Ismahel. † Et hæ generationes eorūm. 27
Genes.25 12. †‖ Primogenitus Ismahelis, †Nabaioth, & 28
Cedar, & Adbeel, & Mabsan, †& Masma, & 29
" Ietur 1 MS. H.G Duma, Massa, Hadad, & Thema, † "Iachur', 30
Naphis, Cedma. hi sunt filij Ismahelis. †Fi- 31
lij autem Ceturæ concubinæ Abrahā, quos 32
genuit Zamran, Iecsan, Madan, Madian,
Iesboc, & Sue. Porro filij Iecsan: Saba & Da
-12 MS R. H. C. dan. Filij autem Dadan: Assurim, & Latus
sim, & Laomim'. † ‖ Filij autem Madian: 33
Gen.25.3 Epha, & Epher, & Henoch, & Abida, & El-
Gen.25. 18. daa. omnes hi, filij Ceturæ. †‖Genuit autē 34
Abraham Isaac: cuius fuerunt filij Esau, &
Gen.36 11 Israël. †‖Filij Esau: Eliphaz, Rahuel, Iehus, 35
36 Ihelom, & Core. † Filij Eliphaz: Theman,
Omar, Sephi, Gatham, Cenez, Thamna, A-
37 malec. †Filij Rahuel: Nahath, Zara, Samma
38 Meza. †Filij Seir: Lotan, Sobal, Sebeon, Ana,
39 Dison, Eser, Disan. †Filij Lotan: Hori, Ho-
40 mam. Soror autem Lotan fuit Thamna †Fi
lij Sobal: Alian, & Manahath, & Ebal, Sephi
& Onam. Filij Sebeon: Aia & Ana. Filij A-
41 na: Dison †Filij Dison: Hamran, & Eseban
42 & Iethran, & Charan. †Filij Eser: Balaan, &
Zauan & Iacan. Filij Disan: Hus & Aran.
43 †Isti sunt reges qui imperauerunt in Terra
-Edom antequam esset rex super filios Is-
raël: Bale filius Beor: & nomen ciuitatis
44 eius, Denaba. † Mortuus est autem Bale, &
regnauit pro eo Iobab filius Zare de Bosra.
45 †Cumq. & Iobab fuisset mortuus, regnauit
46 pro eo Husam de Terra-Themanorū. † O-
biit quoque & Husam, & regnauit pro eo
Adad filius Badad, qui percussit Madian in
Terra-Moab: & nomē ciuitatis eius Auith.
47 †Cumq. & Adad fuisset mortuus, regnauit
48 pro eo Semla de Masreca. † Sed & Semla
mortuus est, & regnauit pro eo Saul de Ro
49 hoboth, quæ iuxta amnem sita est. † Mor-
tuo quoque Saul, regnauit pro eo Balanā
50 filius Achobor. † Sed & hic mortuus est, &
regnauit pro eo Adad: cuius urbis nomen
fuit Phau, & appellata est uxor eius Meeta-
51 bel filia Matred filiæ Mezaab. † Adad autē
mortuo, duces pro regibus in Edom esse cœ-
perūt: dux Thamna, dux Alua, dux Ietheth,
52 †dux Oolibama, dux Ela, dux Phinon, †dux
53 Cenez, dux Theman, dux Mabsar, † dux
54 Magdiel, dux Hiram. hi duces Edom.

CAP. II.

1 FIlij autem Israël: ‖Ruben, Simeon, Le- *Gen.29.*
2 ui, Iuda, Issachar, & Zabulon, †Dan, Io *32.& 30.*
seph, Ben-iamin, Nephthali, Gad, & *5.& 35.*
3 Aser. †‖Filij Iuda: Her, Onan, & Sela. hi tres *Gen.38.3*
nati sunt ei de filia Suæ Chananitidis. Fuit
autem Her primogenitus Iuda, malus corā
4 Domino, & occidit eum. † Thamar autem
nurus eius peperit ei Phares & Zara. om-
5 nes ergo filij Iuda quinque. †Filij autē Pha *Ios.4.1.*
6 res: Hesron & Hamul. †Filij quoque Zare: *Matt.1.*
Zamri, & Ethan & Eman. Chalchal quoq;
7 & "Darda', simul quinque †Filij Charmi: *" Dara 4 MS R H. Darade G.*
Achar, ‖ qui turbauit Israël, & peccauit in
8 furto anathematis. † Filij Ethan: Azarias.
9 †Filij autē Hesron, qui nati sunt ei: Iera-
10 meel & Rham, & Calubi. †‖Porro Ram ge- *Ios.7.*
nuit Aminadab. Aminadab autem genuit *Ruth.4.19*
11 Nahasson principem filiorū Iuda. †Nahas-
son quoque genuit Salma, de quo ortus est
12 Booz. † Booz uero genuit Obed, qui & ipsē

2 Reg. 16. 10. & 17. 12. genuit Isai. ¶ Isai autem genuit primoge- 13
nitū Eliab, secundum "Aminadab', tertiū
"Abinadab 1 MS. H. G. Simmaa, quartum Nathanaël, quintum 14
Raddai, sextum Asom, septimum Dauid. 15
quorum sorores fuerunt Saruia & Abi- 16
gail. Filij Saruiæ: Abisai, Ioab, & Asael, tres.
Abigail autem genuit Amasa, cuius pater 17
fuit Iether Ismahelites. Caleb uero filius 18
Hesron accepit uxorem nomine Azuba, de
qua genuit Ierioth: fueruntq; filij eius Iaser
& Sobab & Ardon. Cumq; mortua fuisset 19
Azuba, accepit uxorē Caleb Ephratha: quę
peperit ei Hur. Porro Hur genuit Vri: & 20
Vri genuit Beseleel. Post hęc ingressus est 21
Hesrō ad filiā Machir patris Galaad, & acce
pit eā cū esset annorū sexaginta: q̄ peperit
ei Segub. sed & Segub genuit Iair, & pos- 22
sedit uiginti tres ciuitates in Terra-Gala-
ad. Cepitq; Gessur & Aram oppida Iair, & 23
Canath & uiculos eius sexaginta ciuitatū.
omnes isti, filij Machir patris Galaad. Cū 24
autem mortuus esset Hesron, ingressus est
Caleb ad Ephratha. Habuit quoq; Hesron
vxorem Abia, quæ peperit ei Ashur patrē
Thecuæ. Nati sunt autem filij Ierameel 25
primogeniti Hesron, Ram primogenitus
eius, & Buna, & Aram, & Asom, & Achia.
Duxit quoq; uxorem alteram Ierameel, 26
nomine Atara, quæ fuit mater Onam. Sed 27
& filij Ram primogeniti Ierameel, fuerūt:
Moos, Iamin & Acar. Onam autē habuit fi 28
lios Semei & Iada. Filij autem Semei: Na-
dab & Abisur. Nomē uero uxoris Abisur, 29
Abihail quæ peperit ei Ahobban, & Molid.
Filij autem Nadab fuerunt Saled, & Ap- 30
phaim. Mortuus est autem Saled absque li-
beris. Filius vero Apphaim, Iesi: qui Iesi ge 31
nuit Sesan. Porro Sesan genuit Oholai. Fi- 32
lij autem Iada fratris Semei: Iether & Io-
nathā. Sed & Iether mortuus est absque li-
beris. Porro Ionathan genuit Phaleth, & 33
Ziza. Isti fuerunt filij Ierameel. Sesan au- 34
tem nō habuit filios, sed filias: & seruū Æ-
gyptium, nomine Ierha. Deditq; ei filiam 35
suam uxorem: quæ peperit ei Ethei. Ethei
autem genuit Nathan, & Nathan genuit
Zabad. Zabad quoque genuit Ophlal, & 36
Ophlal genuit Obed, Obed genuit Iehu, 37
Iehu genuit Azariam, Azarias genuit Hel- 38
les, & Helles genuit Elasa, Elasa genuit Si- 39
samoi, Sisamoi genuit Sellum, Sellum ge- 40
nuit Icamiam, Icamia autem genuit Elisa- 41
ma. Filij autē Caleb fratris Ierameel: Me- 42
sa primogenitus eius, ipse est pater Ziph: &
filij Maresa patris Hebron. Porro filij He- 43
bron, Core & Taphua, & Recē, & Samma.
Samma autem genuit Raham patrē Ier- 44
*autem 1 MS. H. C. caā, & Recem genuit Sāmai. Filius * Sam 45
mai, Maon: & Maon pater Beth-sur. Epha 46
autem concubina Caleb peperit Haran &
Mosa & Gezez. Porro Haran genuit Gezez.
Filij autem Iahaddai: Regom & Ioathan, 47
& Gesan, & Phalet & Epha & Saaph. Con- 48
cubina Caleb Maacha, peperit Saber & Tha
rana. Genuit autem Saaph patrē Madme- 49
na, Sue patrem Machbena, & patrē Gabaa.
Filia uero Caleb, fuit Achsa. Hi erant fi- 50
lij Caleb, filij Hur primogeniti Ephratha,
Sobal pater Cariath-iarim. Salma pater 51
Beth-léhē, Hariph pater Beth-gader. Fue- 52
runt autē filij Sobal patris Cariath-iarim,
Qui-videbat-dimidium-requietionū. Et 53
de cognatione Cariath-iarim, Iethrei. &
Aphutei, & Semathei, & Maserei. Ex his
54 egressi sunt Saraitę & Esthaolitæ. Filij Sal-
ma: Beth-léhem, & Netophathi, Coronæ
domus-Ioab, & dimidiū-requietionis-sa-
55 rai. Cognationes quoque scribarum habi-
tantiū in Iabes, Canētes atq; Resonātes, &
In-tabernaculis-cōmorātes. Hi sunt Cinęi
q uenerūt de Calore patris domus Rechab.

CAP. III.

1 Dauid uero hos habuit filios, qui ei
nati sunt in Hebron: primogenitū 2. Reg 3. 2
Amnō ex Achinoam Iezrahelitide:
secundum Daniel de Abigail Carmeliti-
2 de, tertium Absalom filium Maacha filiæ
Tholmai regis Gessur, quartum Adoniam
3 filium Aggith, quintum Saphatiam ex A-
bital, sextum Iethrahā de Egla uxore sua.
4 Sex ergo nati sunt ei in Hebrō, ubi regna
uit septem annis, & sex mensibus. Triginta
autem & tribus annis regnauit in Ierusa-
5 lem. Porro in Ierusalem nati sunt ei filij 2. Re. 5. 14
Simmaa, & Sobab, & Nathan, & Salomon,
6 quatuor de "Bethsabee' filia Ammiel, Ie- "Bethsua 1 MS.
7 baar quoq; & Elisama, & Eliphalet & No-
8 ge, & Nepheg & Iaphia, necnon Elisama, "Bathsua
9 & Eliada & Eliphélet, nouem: omnes hi, Hier H.
filij Dauid, absque filijs concubinarū: ha- "Bersabee
10 bueruntq; sororē Thamar. Filius autem MS. R. G.
Salomonis, Roboam: cuius Abia filius, ge-
nuit Asa. De hoc quoq; natus est Iosaphat
11 pater Ioram: qui Ioram genuit Ochoziā,
12 ex quo ortus est Ioas: & huius Amasias fi-
13 lius, genuit Azariam. Porro Azariæ filius
Ioatham procreauit Achaz patrē Ezechię,
14 de quo natus est Manasses. Sed & Manas-
15 ses genuit Amon patrem Iosiæ. Filij autē
Iosiæ fuerunt, primogenitus Iohanam, se-
cūdus Ioacim, tertius Sedecias, quartus Sel
16 lum. ¶ De Ioacim natus est Iechonias & Mat. 1. 11
17 Sedecias. Filij Iechoniæ fuerunt, Asir,
18 Salathiel, Melchiram, Phadaia, Senneser
19 & Iecemia, "Sama' & Nadabia. De Pha- "Hosama H. G.
daia orti sunt Zorobabel & Semei. Zoro-
babel genuit Mosollam, Hananiam, &
20 Salomith sororem eorum: Hasaban
quoque & Ohol, & Barachian, & Hasadiā,
21 Iosabhésed, quinque. Filius autem Hana
niæ Phaltias pater Iesciæ, cuius filius Ra-
phaia. huius quoque filius, Arnan, de quo
natus est Obdia, cuius filius fuit Sechenias.
22 Filius Secheniæ, Semeia: cuius filij Hat-
tus & Iegaal & Baria & Naaria & Saphat,
23 -& Sesa', sex numero'. Filius Naariæ, - 7 MS.
24 Elioenai, & Ezechias & Ezricam, tres. Fi- Hic. H. G.
lius Elioenai, Oduia & Eliasub & Pheleia,
& Accub & Iohanan & Dalaia & Anani,
septem.

CAP. IIII.

1 Filij Iuda. ¶ Phares, Hesron & Charmi Sup. 2. 4.
2 & Hur & Sobal. Raia vero filius So- Gen 28.
bal genuit Iahath, de quo nati sunt 29. & 46.
Ahumai & Laad. hæ cognationes Sarathi. 12.
3 Ista quoq; stirps Etham: Iezrahel & Iese-
ma & Iedebos. Nomen quoq; sororis eo-
4 rum, Asalelphuni. Phanuel autem pater
Gedor, & Ezer pater Hosa. isti sunt filij
Hur primogeniti Ephratha patris Beth-lé-
5 hem. Assur uero patri Thecuæ erant duę
6 uxores, Halaa, & Naara. Peperit autem ei
Naara, Oozam, & Hepher, & Themani, &
7 Ahasthari, isti sunt filij Naara. Porro filij
8 Halaa: Séreth, & Sahar, & Ethnan. Cos. u-

tem genuit Anob & Sobob 1,& cognatione
Aharehel filij Arum. ❧ Fuit autẽ Iabes in- 9
clytus præ fratribus ſuis, & mater eius uo-
cauit nomen illius Iabes, dicens, Quia pe-
peri eum in dolore. ❧ Inuocauit uero Iabes 10
Deum Iſraël, dicẽs: Si benedicens benedixe
ris mihi, & dilatraueris terminos meos, &
fuerit manus tua mecum, & feceris me a
malitia non opprimi. Et præſtitit Deus quę
precatus eſt. ❧ Caleb autẽ frater Sua genuit 11
Mahir, qui fuit pater Eſthon. ❧ Porro Eſthõ 12
genuit Beth-rapha, & Pheſſe, & Tehinna
patrem vrbis Naas: hi ſunt viri Recha ❧ Fi- 13
lij autem Cenez: Othoniel & Saraia. Por-
ro filij Othoniel, Hathath & Maonathi.
❧ Maonathi genuit Ophra. Saraia autẽ ge- 14
nuit Ioab patrẽ Vallis-artificum: ibi quip-
pe artifices erant. ❧ Filij vero Caleb filij Ie 15
phone: Hir, & Ela, & Naham. Filij quoque
Ela: Cenez. ❧ Filij quoque Ialeleel: Ziph, & 16
Zipha, Thiria, & Aſrael ❧ Et filij Ezra Iether 17
& Mered, & Epher, & Ialon, genuitq. Mariã
& Sammai & Ieſba patrẽ Eſthamo. ❧ Vxor 18
quoque eius Iudaia, peperit Iared patrem
Gedor: & Heber patrem Socho, & Icuthiel
patrem Zanoe. hi autem filii Bethiæ filiæ
Pharaonis, quam accepit Mered. ❧ Et filij 19
uxoris Odaiæ ſororis Naham patris Ceila,
Garmi, & Eſthamo qui fuit de Machathi.
❧ Filij quoque Simon: "Ammon' & Rinna 20
filius Hanan, & Thilon. Et filij Ieſi: Zoheth
& Benzoheth ❧ Filij Sela, filij Iudę: Her pa- 21
ter Lecha, & Laada pater Mareſa, & cogna-
tiones domus operantiũ byſſum in Domo
Iuramẽti. ❧ Et Qui ſtare fecit Solem, viriq. 22
Mendaci, & Securus, & Incendẽs, qui prin-
cipes fuerũt in Moab, & " Qui reuerſi ' ſunt
in " Lahem'. hæc autem uerba uetera. ❧ Hi 23
ſunt figuli habitantes in Plantationibus &
in Sepibus, apud regem in operibus eius, cõ
moratiq. ſunt ibi. ❧ Filij Simeon: Namuel & 24
Iamin, Iarib, Zara, Saul. ❧ Sellum filius eius, 25
Mapſam filius eius, Maſma filius eius. ❧ Fi- 26
lij Maſma: Hamuel filius eius, Zachur filius
eius, Semei filius eius. ❧ Filij Semei ſexdecim 27
& filiæ ſex: fratres autẽ eius nõ habuerũt fi
lios multos, & uniuerſa cognatio non po-
tuit adæquare ſummã filiorum Iuda. ❧ Ha- 28
bitauerunt autem in Ber-ſabee & Molada
& Haſar-ſuhal, ❧ & in Bala, & in Aſom, & 29
in Tholad, ❧ & in Bathuel, & in Horma, & 30
in Siceleg, ❧ & in Beth-marchaboth, & in 31
Haſar-ſuſim, & in Beth-berai, & in Saarim.
hæ ciuitates eorum uſq; ad regem Dauid.
❧ Villæ quoq; eorũ: Etan & Aen, Remmon, 32
& Thochem & Aſan, ciuitates quinque. ❧ Et 33
vniuerſi uiculi eorum per circuitum ciui-
tatũ iſtarũ uſq; ad Baal. hæc eſt habitatio
eorum, & ſediũ diſtributio. ❧ Moſobab quo- 34
que & Iemelech, & Ioſa filius Amaſiæ, ❧ & 35
Ioel, & Iehu filius Ioſabiæ filij Saraiæ filij
Aſiel, ❧ & Elioenai & Iacoba, & Iſuhaia, & 36
Aſaia, & Adiel & Iſmiel, & Banaia, ❧ Ziza 37
quoq; filius Sephei filij Allõ filij Idaia, filij
Semri filij Samaia. ❧ Iſti sũt nominati prin 38
cipes in cognationibus ſuis, & in domo affi
nitatum ſuarum multiplicati ſunt vehe-
menter. ❧ Et profecti ſunt ut ingrederentur 39
in Gador uſque ad Orientem uallis, & ut
quærerent paſcua gregibus ſuis. ❧ Inuene- 40
runtq. paſcuas uberes & ualde bonas, &
terram latiſſimam, & quietam & fertilem,

" Ammon 4 MS. R. Hie. H.G.
Gen. 38. 3
" Qui reuerſi MS. R. Hier.
" Lechem MS. R. G.
Gen. 46. 10.

in qua ante habitauerant de ſtirpe Cham.
41 ❧ Hi ergo uenerũt quos ſupra deſcripſimus
nominatim, in diebus Ezechiæ regis Iuda:
& percuſſerunt tabernacula eorum, & ha-
bitatores qui inuenti fuerant ibi, & delece
runt eos uſque in præſentem diem: habi-
taueruntq. pro eis, quoniam uberrimas
42 paſcuas ibidem repererunt. ❧ De filijs quo-
que Simeon abierunt in montem Seir viri
quingenti, habentes principes Phaltiam
& Naariam, & Raphaiam, & Oziel filios
43 Ieſi: ❧ & percuſſerunt reliquias, quæ eua-
dere potuerant, Amalecitarum, & habita-
uerunt ibi pro eis uſque ad diem hanc.

CAP. V.

1 Filij quoque Ruben primogeniti Iſraël
(Ipſe quippe fuit primogenitus eius: — Geneſ. 35
ſed cum uiolaſſet thorum patris ſui, — 24. 49 4.
data ſunt primogenita eius filijs Ioſeph fi-
lij Iſraël, & nõ eſt ille reputatus in primo-
2 genitum. ❧ Porro Iudas qui erat fortiſſimus
inter fratres ſuos, de ſtirpe eius principes
germinati ſunt: primogenita autem repu-
3 tata ſunt Ioſeph.) ❧ Filij ergo Ruben pri- — Gen. 46. 9
mogeniti Iſraël: Enoch & Phallu, Eſ- — Exo 6. 14
4 rõ, & Charmi. ❧ Filij Ioel: Samia filius eius, — Num. 26. 5.
5 Gog filius eius, Semei filius eius, ❧ Micha
filius eius, Reia filius eius, Baal filius eius,
6 ❧ Beera filius eius, quem captiuum duxit
Thelgath-phalnaſar rex Aſſyriorũ, & fuit
7 princeps in tribu Ruben. ❧ Fratres autem
eius, & uniuerſa cognatio eius quando nu-
merabantur per familias ſuas, habuerunt
8 principes Iehiel, & Zachariam. ❧ Porro Ba-
la filius Azaz, filij Samma, filij Ioel, ipſe ha
bitauit in Aroer vſque ad Nebo, & Beel-
9 meon. ❧ Contra orientalem quoque plagã
habitauit uſque ad introitum eremi, & flu
men Euphrãten. Multum quippe iumen-
torum numerum poſſidebant in Terra-Ga
10 laad. ❧ In diebus autem Saul prœliati ſunt
contra Agarenos, & interfecerunt illos, ha-
bitaueruntq. pro eis in tabernaculis eo-
rum, in omni plaga quæ reſpicit ad O-
11 rientem Galaad. ❧ Filij uero Gad e regio-
ne eorum habitauerunt in Terra-Baſan vſ
12 que Selcha: ❧ Ioel in capite, & Saphan ſe-
cundus: Ianai autem & Saphat in Baſan.
13 ❧ Fratres uero eorum ſecundum domos co
gnationum ſuarum, Michael & Moſollam,
& Sebe, & Iorai & Iachan, & Zie & Heber,
14 ſeptem. ❧ Hi filij Abihail, "filij' Huri, filij — " ſ eu.
Iara, filij Galaad, filij Michael, filii Ieſeſi, fi-
15 lij Ieddo, filij Buz. ❧ Fratres quoq, filij Ab-
diel, filii Guni, " princeps' domus in fami- — " princi-
16 liis ſuis. ❧ Et habitauerunt in Galaad, & in — pes MS R.
Baſan & in uiculis eius, & in cunctis ſubur — Singulari
17 banis Saron, uſq; ad terminos. ❧ Omnes hi,
numerati ſunt in diebus Ioatham regis Iu
18 da, & in diebus Ieroboam regis Iſraël. ❧ Fi- — cum H.G.
lij Ruben & Gad, & dimidiæ tribus Manaſ — verũ que
ſe uiri bellatores, ſcuta portãtes, & gladios,
& tendentes arcum, eruditiq. ad prœlia,
quadraginta quatuor millia, & ſeptingenti
19 ſexaginta procedentes ad pugnam. ❧ Di-
micauerunt contra Agarenos: Ituræi ue-
20 ro, & Naphis, & Nodab ❧ præbuerunt eis
auxilium. Traditiq. ſunt in manus eo-
rum Agareni, & uniuerſi qui fuerant cum
eis, quia Deum inuocauerunt cum prœ-
liarentur: & exaudiuit eos, eo quòd cre-
21 didiſſent in eum. ❧ Ceperuntq. omnia

quæ possederant, camelorum quinqua-
ginta millia, & ouium ducenta quinqua-
ginta millia, & asinos duo millia, & ani-
mas hominum centum millia. ¶ Vulnera- 22
ti autem multi corruerunt, fuit enim bel
lum Domini. Habitaueruntq. pro eis vi-
que ad transmigrationem. ¶ Filij quoque 23
dimidiæ tribus Manasse possederunt ter-
ram a finibus Basan vsque Baal, Hermon,
& Sanir, & montem Hermon, ingens
quippe numerus erat. ¶ Et hi fuerunt prin- 24
cipes domus cognationis eorum, Epher,
& Iesi, & Eliel, & Ezriel, & Ieremia, & O-
doia, & Iediel viri fortissimi & potentes, &
nominati duces in familijs suis. ¶ Relique- 25
runt autem Deum patrum suorum, & for-
nicati sunt post deos populorum terræ,
quos abstulit Deus corã eis. ¶ Et suscitauit 26
Deus Israel spiritũ Phul regis Assyriorũ,
& spiritũ Thelgath-phalnasar regis Assur:
& trãstulit Rubẽ & Gad & dimidiam tribũ
Manasse, & adduxit eos in Lahela, & in Ha
bor, & Ara, & fluuiũ Gozã, vsq; ad die hãc.

CAP. VI.

Gen. 46. 11. Filij Leui: Gerson, Caath, & Merari. 1
¶ Filij Caath Amram, Isaar, Hebroni 2
Inf. 23. 6 & Oziel. ¶ Filij Amram: Aaron, Moy- 3
Exo. 6. 17 ses & Maria. Filij Aaron: Nadab & Abiu,
Ios. 21. 10 Eleazar & Ithamar. ¶ Eleazar genuit Phi- 4
nees, & Phinees genuit Abisue. ¶ Abisue ve 5
ro genuit Bocci, & Bocci genuit Ozi. ¶ Ozi 6
genuit Zaraiam, & Zaraias genuit Mera-
ioth. ¶ Porro Meraioth genuit Amariam, 7
& Amarias genuit Achitob. ¶ Achitob ge- 8
nuit Sadoc, & Sadoc genuit Achimaas,
¶ Achimaas genuit Azariã, Azarias genuit 9
Iohanan, ¶ Iohanan genuit Azariam: ipse 10
est qui sacerdotio functus est in domo,
quam ædificauit Salomon in Ierusalem.
¶ Genuit autẽ Azarias Amariam, & Ama- 11
rias genuit Achitob, ¶ Achitob genuit Sa- 12
doc, & Sadoc genuit Sellum; ¶ Sellum ge- 13
nuit Helciam, & Helcias genuit Azariam,
¶ Azarias genuit Saraiã, & Saraias genuit 14
Iosedec. ¶ Porro Iosedec egressus est, quan
do transtulit Dominus Iudam, & Ierusalẽ, 15
Exo 1. 17 per manus Nabuchodonosor. ¶ Filij ergo 16
Leui: Gersom, Caath, & Merari. ¶ Et hæc
nomina filiorũ Gersom: Lobni, & Semei. 17
¶ Filij Caath: Amram, & Isaar, & Hebron, 18
& Oziel. ¶ Filij Merari: Moholi & Musi. Hæ
autem cognationes Leui secundum fami- 19
lias eorum. ¶ Gersom, Lobni filius eius, Ia- 20
hath filius eius, Zamma filius eius, ¶ Ioah 21
filius eius, Addo filius eius, Zara filius
eius, Iethrai filius eius. ¶ Filij Caath, Ami- 22
nadab filius eius, Core filius eius, Asir filius
eius, ¶ Elcana filius eius, Abiasaph filius 23
eius, Asir filius eius. ¶ Thahath filius eius, 24
Vriel filius eius, Ozias filius eius, Saul filius
eius. ¶ Filij Elcana: Amasai, & Achimoth, 25
¶ & Elcana. Filij Elcana: Sophai filius eius, 26
Nahath filius eius, ¶ Eliab filius eius, Iero- 27
ham filius Eius, Elcana filius eius. ¶ Filij Sa 28
muel: primogenitus Vasseni, & Abia. ¶ Filij 29
autem Merarari, Moholi: Lobni filius eius,
Semei filius eius, Oza filius eius, ¶ Sammaa 30
filius eius, Haggia filius eius, Asaia filius
eius. ¶ Isti sunt quos cõstituit Dauid super 31
cantores domus Domini, ex quo collocata
est arca: ¶ & ministrabant coram tabena- 32
culo testimonij, canentes donec ædificaret
Salomon domum Domini in Ierusalẽ: sta-
bant autem iuxta ordinem suum in mini
33 sterio. ¶ Hi vero sunt qui assistebant cum
filijs suis, de filijs Caath, Heman cantor fi-
34 lius Ioel, filij Samuel, ¶ filij Elcana filij Ie- *ṽ ev.
35 roham, filij Eliel, filij Thohu, ¶ filij Suph,
36 filij Elcana, filij Mahath, filij Amasai, ¶ filij
Elcana, filij Iohel, filij Azariæ, filij Sopho-
37 niæ, ¶ filij Thahath, filij Asir, filij Abia-
38 saph, filij Core, ¶ filij Isaar, filij Caath, filij
39 Leui, filij Israel. ¶ Et frater eius Asaph, qui
stabat a dextris eius, Asaph filius Barachię,
40 filij Samaa, ¶ filij Michael, filij Basaiæ, filij
41 Melchiæ, ¶ filij Athanai, filij Zara, filij A-
42 daia, ¶ filij Ethan, filij Zamma, filij Semei,
43 ¶ filij Ieth, filij Gersom, filij Leui. ¶ Filij au
44 tem Merari fratres eorum ad sinistrã, Ethã
45 filius Cusi, filij Abdi, filij Maloch, ¶ filij Ha-
46 sabiæ, filij Amasiæ, filij Helciæ, ¶ filij Ama-
47 sai, filij Boni, filij Somer, ¶ filij Moholi, filij
48 Musi, filij Merari, filij Leui. ¶ Fratres quo-
que eorum Leuitæ, qui ordinati sunt in
cunctum ministerium tabernaculi domus
49 Domini. ¶ Aaron vero & filij eius adolebãt
incensum super altare holocausti, & super
altare thymiamatis, in omne opus Sancti
sanctorũ: & vt precarentur pro Israel iux-
ta omnia quæ præceperat Moyses seruus
50 Dei. ¶ Hi sunt autem filij Aaron: Eleazar fi-
lius eius, Phinees filius eius, Abisue filius
51 eius, ¶ Bocci filius eius, Ozi filius eius, Za-
52 rahia filius eius, ¶ Meraioth filius eius, Ama
53 rias filius eius, Achitob filius eius, ¶ Sadoc fi
54 lius eius, Achimaas filius eius. ¶ Et hæc ha-
bitacula eorum per vicos atque confinia,
filiorum scilicet Aaron, iuxta cognationes
Caathitarum: ipsis enim sorte contigerãt.
55 ¶ Dederũt igitur eis Hebron in terra Iuda, Ios. 21. 10
56 & suburbana eius per circuitum: ¶ agros au
tem ciuitatis, & villas, Caleb filio Iephone.
57 ¶ Porro filijs Aaron dederunt: ciuitates ad
confugiendum Hebron & Lobna, & subur
58 bana eius; ¶ Iether quoque & Esthemo cũ
suburbanis suis, sed & Helon & Dabir cũ
59 suburbanis suis ¶ Asan quoque & Beth-se-
60 mes & suburbana earũ. ¶ De tribu autẽ Ben
-iamin, Gabee & suburbana eius, & Almath
cũ suburbanis suis, Anathoth quoq; cũ sub-
urbanis suis. omnes ciuitates, tredecim, per
61 cognationes suas. ¶ Filijs autẽ Caath resi-
duis de cognatione sua dederũt ex dimidia
tribu Manasse in possessionẽ vrbes decem.
62 ¶ Porro filijs Gersom per cognationes suas de
tribu Issachar, & de tribu Aser, & de tribu
Nephthali, & de tribu Manasse in Ba-
63 san, vrbes" tredecim*. ¶ Filijs autem Me- "quatuor-
rari per cognationes suas de tribu Ru- decim o.
ben, & de tribu Gad, & de tribu Zabulon,
64 dederunt sorte ciuitates duodecim. ¶ De-
derunt quoque filij Israel Leuitis ciuitates
65 & suburbana earum: ¶ dederuntq. per sor-
tem, ex tribu filiorũ Iuda, & ex tribu filio-
rum Simeon, & ex tribu filiorum Ben-ia-
min, vrbes has quas vocauerunt nomini-
66 bus suis, ¶ & his qui erant de cognatione
filiorum Caath, fueruntq. ciuitates in ter-
67 minis eorum de tribu Ephraim. ¶ Dede- Ios. 21. 10
runt ergo eis vrbes ad confugiendum Si-
chẽ cũ suburbanis suis in monte Ephraim:
68 & Gazer cum suburbanis suis, ¶ Iecmaam
quoq; cum suburbanis suis, & Beth-horon
69 similiter, ¶ necnon & Helon cum subur-

banis suis, & Geth-remmon in eundem
modum. ✠ Porro ex dimidia tribu Manas- 70
se, Aner & suburbana eius, Balaam & sub-
urbana eius his videlicet qui de cognatio-
ne filiorum Caath reliqui erant. ✠ Filij 71
autem Gersom de cognatione dimidiæ
tribus Manasse, Gaulon in Basan, & subur-
bana eius, & Astaroth cum suburbanis
suis. ✠ De tribu Issachar, Cedes, & subur- 72
bana eius, & Dabereth cum suburbanis
suis, ✠ Ramoth quoque & suburbana eius, 73
& Anem cum suburbanis suis. ✠ De tribu 74
vero Aser: Masal cum suburbanis suis, &
Abdon similiter, ✠ ''Asach' quoque & sub- 75
urbana eius, & Rohob cũ suburbanis suis.
✠ Porro de tribu Nephtali, Cedes in Galilæa 76
& suburbana eius, Hamon cum suburba-
nis suis, & Cariathaim, & suburbana eius.
✠ Filijs autem Merari residuis: de tribu Za- 77
bulon, Remmono & suburbana eius, &
Thabor cum suburbanis suis. ✠ trans Ior- 78
danem quoque ex aduerso Iericho contra
Orientem Iordanis, de tribu Ruben, Bo-
sor in solitudine cum suburbanis suis, &
Iassa cum suburbanis suis, ✠ Cademoth 79
quoque & suburbana eius, & Mephaath
cum suburbanis suis. ✠ Nec non & de tri- 80
bu Gad, Ramoth in Galaad & suburbana
eius, ✠ & Manaim cum suburbanis suis, 81
sed & Hesebon cum suburbanis suis, & Ie-
zer cum suburbanis suis.

'' Hacoc 1 Ms '' Hacac Hier. '' Hucoc H. G.

CAP. VII.

PORRO filij Issachar: Thola, & Phua, 1
Iasub & Simeron, quatuor. ✠ Filij 2
Thola: Ozi & Raphaia, & Ieriel, &
Iemai, & Iebsem, & Samuel, principes
per domos cognationum suarum. De stir-
pe Thola uiri fortissimi numerati sunt in
diebus Dauid, viginti duo millia sexcen-
ti. ✠ Filij Ozi: Izrahia, de quo nati sunt 3
Michael, & Obadia, & Ioel, & Iesia,
quinque omnes principes. ✠ Cumq. eis 4
per familias, & populos suos, accincti
ad prœlium, uiri fortissimi, triginta sex
millia: multas enim habuerunt uxores,
& filios. ✠ Fratres quoque eorum per 5
omnem cognationem Issachar, robustis-
simi ad pugnandum, octoginta septem
millia numerati sunt. ✠ -Filij' Beniamin: 6
Bela, & Bechor, & Iaddiel tres. ✠ Filij 7
Bela: Esbon & Ozi & Oziel, & Ierimoth
& Vrai, quinque principes familiarum,
& ad pugnandum robustissimi: numerus
autem eorum, uiginti duo millia & tri-
ginta quatuor. ✠ Porro filij Bechor: Za- 8
mira, & Ioas, & Eliézer, & Elioenai, &
Amri, & Ierimoth, & Abia, & Ana-
thoth, & Almath. omnes hi, filij Bechor.
✠ Numerati sunt autem per familias suas 9
principes cognationum suarum ad bella
fortissimi, uiginti millia & ducenti. ✠ Por- 10
ro filij Iadihel: Balan. Filij autem Ba-
lan: Iehus, & Ben-iamin, & Aod, & Cha-
naana, & Zethan, & Tharsis, Ahisahar.
✠ omnes hi filij Iadihel, principes cogna- 11
tionum suarum, viri fortissimi, decem
& septem millia, & ducenti ad prœlium
procedentes. ✠ Sepham quoque & Ha- 12
pham filij Hir: & Hasim filij Aher. ✠ Fi- 13
lij autem Nephthali: Iasiel, & Guni, &
Iéser, & Sellum, filij Bala. ✠ Porro'' fi- 14
lius' Manasse, Esriel: concubinaq. eius Sy-

Genes. 46. 21.
-5 Ms H. Exprimitur ante a R. & G.
''filij 1 Ms. Hier. H. G.

15 ra peperit Machir patrem Galaad. ✠ Ma-
chir autem accepit uxorem filijs suis Hap-
phim & Saphan: & habuit sororem no-
mine Maacha: nomen autem secundi,
Salphaad, nataeq. sunt Salphaad filiæ.
16 ✠ & peperit Maacha uxor Machir filium,
vocauitq. nomen eius Phares: porro no-
men fratris eius, Sares: & filij eius, Vlam,
17 & Recem: ✠ Filius autem Vlam, Badan. hi
sunt filij Galaad, filij Machir, filij Manasse.
18 ✠ Soror autẽ eius Regina peperit Virũ-deco-
19 rũ, & Abiézer, & Mohola. ✠ Erãt autẽ filij Se-
20 mida: Ahin & Sechẽ, & Leci, & Aniam. ✠ Fi-
lij autẽ Ephraim: Suthála Bared filius eius,
Tháhath filius eius, Elada filius eius, Thá-
21 hath filius eius, & huius filius Zabad, ✠ & hu-
ius filius Suthála, & huius filius Ezer & E-
lad: occiderũt autẽ eos viri Geth indigenæ,
quia descẽderant vt inuaderent possessio-
22 nes eorum. ✠ Luxit igitur Ephraim pater
eorum multis diebus, & venerunt fratres
23 eius vt consolarentur eum. ✠ Ingressusq.
est ad vxorem suam: quæ concepit, & pe-
perit filium, & uocauit nomen eius Beria,
eo quòd in malis domus eius ortus esset:
24 ✠ filia autem eius fuit Sara, quæ ædificauit
Beth-horon inferiorem & superiorem, &
25 Ozen-sara. ✠ Porro filius eius Rapha, &
Reseph, & Thale, de quo natus est Thaan,
26 ✠ qui genuit Laadan: huius quoque filius
27 Ammiud, qui genuit Elisama, ✠ de quo
ortus est Nun, qui habuit filium Iosue.
28 ✠ Possessio autem eorum & habitatio Be-
th-el cum filiabus suis, & contra orientem
Noram, ac occidentalem plagam Gazer &
filiæ eius, Sichem quoque cum filiabus
29 suis, vsque ad Asa cum filiabus eius. ✠ Iux-
ta filios quoque Manasse Beth-san & filias
eius, Thanach & filias eius, Mageddo & fi-
lias eius: Dor & filias eius: in his habita-
30 uerunt filij Ioseph, filij Israel. ✠ ‖ Filij A-
ser: Iemna, & Iesua & Iessui, & Baria, &
31 Sara soror eorum. ✠ Filij autem Baria: He-
ber, & Melchiel: ipse est pater Barsaith.
32 ✠ Heber autem genuit Iephlat, & Somer,
33 & Hotham, & Suaa sororem eorum. ✠ Fi-
lij Iephlat: Phósech, & Chamaal, & Asoth:
34 hi filij Iephlat. ✠ Porro filij Somer: Ahi, &
35 Roaga, & Haba, & Aram. ✠ Filij autem
Helem fratris eius: Supha, & Iemna,
36 & Selles, & Amal. ✠ Filij Supha: Sue,
Harnapher, & Sual, & Beri, & Iamra,
37 ✠ Bosor, & Hod, & Samma, & Salusa, &
38 Iethran & Bera. ✠ Filij Iether: Iephóne,
39 & Phaspha, & Ara. ✠ Filij autem Olla:
40 Aree, & Haniel, & Resia. ✠ Omnes hi fi-
lij Aser, principes cognationum, electi at-
que fortissimi duces ducum: numerus
autem eorum ætatis quæ apta esset ad
bellum, viginti sex millia.

Genes. 46. 17.

CAP. VIII.

1 BEN-IAMIN autem genuit ''Bale' primo-
genitum suum, Asbel secundum,
2 Ahara tertium, ✠ Nohaa quartum,
3 & Rapha quintum. ✠ Fueruntq. filij Bale:
4 Addar, & Gera, & Abiud, ✠ Abisue quo-
5 que & Naaman, & Ahóe, ✠ sed & Gera, &
6 Sephupham, & Huram. ✠ Hi sunt filij
Ahod, principes cognationum habitan-
tium in Gabaa, qui translati sunt in Ma-
7 nahath. ✠ Naaman autem & Achia, &
Gera ipse transtulit eos, & genuit Oza, &

Gen. 46. 21.
Sup. 7. 6.
''Bela H. Similiter vero codicibus G & cis, legit Textus, qui superioris c. 5. 6. & 7. consentit Hebræis.

Ahiud.

Ahiud. ❡ Porro Saharaim genuit in re- 8
gione Moab, postquam dimisit Husim &
Bara vxores suas. ❡ Genuit autem de Ho- 9
des vxore sua Iobab, & Sebia, & Mosa, &
Molchom. ❡ Iehus quoque & Sechia, & 10
Marma. hi sunt filij eius principes in fami-
lijs suis. ❡ Mehusim vero genuit Abitob, 11
& Elpháal. ❡ Porro filij Elpháal Heber, & 12
Misaam, & Samad: hic ædificauit Ono, &
Lod, & filias eius. ❡ Baria autem & Sama 13
principes cognationum habitantium in
Aialon: hi fugauerunt habitatores Geth.
❡ Et Ahio, & Sesac, & Ierimoth, ❡ & Zaba- 14
dia, & Arod, & Heder, ❡ Michael quoque 15
& Iespha, & Ioha filij Baria. ❡ Et Zabadia, 16
& Mosollam, & Hezeci, & Heber, ❡ & Iesa- 17
mari, & Iezlia, & Iobab filij Elpháal, ❡ & Ia 18
cim, & Zechri, & Zabdi, ❡ & Elioenai, & Se- 19
lethai, & Eliel, ❡ & Adaia, & Baraia, & Sa- 20
marath filij Semei. ❡ Et Iesphan, & Heber, 21
& Eliel, ❡ & Abdon, & Zechri, & Hanan, 22
❡ & Hanania, & Aelam, & Anathothia, ❡ & 23
Iephdaia, & Phanuel filij Sesac. ❡ & Samsa 24
ri, & Sohoria, & Otholia, ❡ & Iersia, & Elia, 25
& Zechri, filij Ieroham. ❡ hi patriarchæ, & 26
cognationum principes, qui habitauerunt 27
Inf. 9. 35. in Ierusalem. ❡ ‖In Gabaon autem habita- 28
uerunt Abigabaon, & nomen vxoris eius 29
Maacha: ❡ filiusq. eius primogenitus Ab- 30
don, & Sur, & Cis, & Baal, & Nadab. ❡ Ge- 31
dor quoque & Ahio, & Zacher, & Macel-
loth: ❡ & Macelloth genuit Samaa: habita- 32
ueruntq. ex aduerso fratrum suorum in Ie
1. Reg. 24. 51. rusalẽ cũ fratribus suis. ❡ ‖Ner autẽ genuit 33
Cis, & Cis genuit Saul. Porro Saul genuit
Inf. 9. 39. Ionathan, & Melchi-sua, & Abina-dab, &
Esbaal. ❡ Filius autẽ Ionathan, Merib-báal: 34
& Merib-báal genuit Micha. ❡ Filij Micha, 35
Phithon, & Melech, & Tharaa, & Ahaz. ❡ & 36
Ahaz genuit Ioada: & Ioada genuit Ala-
math, & Azmoth, & Zamri: porro Zamri
genuit Mosa, ❡ & Mosa genuit Banaa, cu- 37
ius filius fuit Rapha, de quo ortus est Ela-
sa, qui genuit Asel. ❡ Porro Asel sex filij 38
fuerunt, his nominibus, Ezricam, Bochru,
Ismahel, Saria, Obdia, & Hanan: omnes
hi, filii Asel. ❡ Filij autem Esec fratris eius, 39
Vlam primogenitus, & Iehus secundus, &
Eliphálet tertius. ❡ Fueruntq. filij Vlam vi- 40
ri robustissimi, & magno robore tendentes
arcum: & multos habentes filios ac nepo-
–3 MS. R. Hier. H. G. tes, vsque ad centum quinquaginta-mil-
lia'. Omnes hi, filij Ben-iamin.

CAP. IX.

VNiuersus ergo Israel dinumeratus 1
est: & summa eorum scripta est in
Libro regum Israel, & Iuda, transla-
tiq. sunt in Babylonem propter delictum
suum. ❡ Qui autem habitauerunt primi 2
in possessionibus, & in vrbibus suis: Israel,
& sacerdotes, & Leuitæ, & Nathinæi. ❡ Com 3
morati sunt in Ierusalem de filijs Iuda, &
de filijs Ben-iamin, de filijs quoque E-
phráim, & Manasse. ❡ Othei filius Am- 4
" filiu MS G. Pr. Textu fa sunt R & G. 9. miud, "filij' Amri, filij Omrai, filij Bonni,
de filijs Phares filij Iuda. ❡ Et de Siloni: 5
Asaia primogenitus, & filij eius. ❡ De Filijs 6
autem Zara: Iehuel, & fratres eorum, sex-
centi nonaginta. ❡ Porro de filijs Ben-ia- 7
min: Salo filius Mosollam, filij Oduia, filij
Asana: ❡ & Iobania filius Ieroham: & Ela 8
filius Ozi, filij Mochori: & Mosollam filius
9 Saphatiæ, filij Rahuel, filij Iebaniæ. ❡ & fra-
tres eorũ per familias suas, nongenti quin
quaginta sex. Omnes, hi principes cogna-
10 tionum per domos patrum suorum. ❡ De
sacerdotibus autem: Iedaia, Ioarib, & Ia-
11 chin: ❡ Azarias quoque filius Helciæ, filij
Mosollam, filij Sadoc, filij Maraioth, filij
12 Achitob, pontifex domus Dei. ❡ Porro A-
daias filius Ieroham, filij Phassur, filij Mel-
chiæ: & Maasai filius Adiel, filij Iezra, filij
Mosollam, filij Mosollamith, filij Emmer.
13 ❡ fratres quoque eorum principes per fa-
milias suas; mille septingenti sexaginta,
fortissimi robore ad faciendum opus mini
14 sterij in domo Dei. ❡ De Leuitis autem:
Semeia filius Hassub filij Ezricam, filij Ha
15 sebia de filijs Merari. ❡ Bacbacar quoque
carpentarius, & Galal, & Mathania filius
16 Micha, filij Zechri, filij Asaph: ❡ & Obdia
filius Semeiæ, filij Galal, filij Idithun: & Ba
rachia filius Asa, filij Elcana, qui habitauit
17 in atrijs Netophati. ❡ Ianitores autem:
Sellum, & Accub, & Telmon, & Ahimam:
18 ❡ & frater eorum Sellum princeps, vsque
ad illud tempus, in porta regis ad orien-
tem, obseruabant per vices suas de filijs Le
19 ui. ❡ Sellum vero filius Core filij Abia-
saph, filij Core, cum fratribus suis, & do-
mo patris sui, hi sunt Coritæ super opera
ministerij, custodes vestibulorum taberna-
culi: & familiæ eorum per vices castrorum
20 Domini custodientes introitum. ❡ Phinees
autem filius Eleazari, erat dux eorum co-
21 ram Domino. ❡ Porro Zacharias filius
Mosollamia, ianitor portæ tabernaculi te-
22 stimonij. ❡ Omnes hi electi in ostiarios
per portas, ducenti duodecim: & descripti
in uillis proprijs: quos constituerunt Da-
23 uid, & Samuel Videns, in fide sua ❡ tam ip-
sos, quam filios eorum in ostijs domus Do
24 mini, & in tabernaculo vicibus suis. ❡ Per
quatuor ventos erant ostiarij: id est ad O-
rientem, & ad Occidentem, & ad Aquilo-
25 nem, & ad Austrum. ❡ Fratres autem eo-
rum in uiculis morabantur, & veniebant
in sabbathis suis de tempore vsque ad tem
26 pus. ❡ His quatuor Leuitis creditus erat
omnis numerus ianitorum, & erant super
27 exedras, & thesauros domus Domini. ❡ Per
gyrum quoque templi Domini moraban-
tur in custodijs suis: ut cum tempus fuisset
28 ipsi mane aperirent fores. ❡ "'De horum" *"Ex his H. G.*
grege' erant & super vasa ministerij: ad nu *" genere 10 MS.*
merum enim & inferebantur vasa, & effe-
29 rebantur. ❡ De ipsis & qui credita habe-
bant vtensilia sanctuarij, præerant similæ
& vino, & oleo, & thuri, & aromatibus.
30 ❡ Filij autem sacerdotum vnguenta ex aro
31 matibus conficiebant. ❡ Et Mathathias Le
uites primogenitus Sellum Coritæ, præfe-
ctus erat eorum quæ in sartagine frigebã-
32 tur. ❡ Porro de filijs Caath fratribus eo-
rum, super panes erant propositionis, vt
semper nouos per singula sabbatha præ-
33 pararent. ❡ Hi sunt principes cantorum
per familias Leuitarum, qui in exedris mo
rabantur, vt die ac nocte iugiter suo mini-
34 sterio deseruirent. ❡ Capita Leuitarum,
per familias suas principes, manserunt in
35 Ierusalem. ❡ ‖In Gabaon autem commo- *Sup. 8. 29*
rati sunt pater Gabaon Iehiel, & nomen
36 vxoris eius Maacha. ❡ Filius primogeni-

tu, eius Aadon, & Sur, & Cis, & Baal, &
Ner, & Nadab, ♦ Gedor quoque & Ahio, & 37
Zacharias, & Macelloth. ♦ Porro Macel- 38
loth genuit Samaan: isti habitauerunt
e regione fratrum ſuorum in Ieruſalem,
Sup. 8. 5 cum fratribus ſuis. ♦ § Ner autem genuit 39
Cis: & Cis genuit Saul: & Saul genuit Iona-
than, & Melchiſúa, & Abinadab, & Esbaal.
♦ Filius autem Ionathan, Meribbáal: & Me 40
ribbáal genuit Micha. ♦ Porro filij Micha, 41
Phithon & Melech & Tharaa, & Ahaz.
♦ Ahaz autem genuit Iara: & Iara genuit 42
Alámath, & Azmoth, & Zamri. Zamri autē
genuit Moſa. ♦ Moſa uero genuit Banaa: 43
cuius filius Raphaia, genuit Elaſa: de quo
ortus eſt Aſel. ♦ Porro Aſel ſex filios habuit 44
his nominibus, Ezricā, Bochru, Iſmahel
Saria, Obdia, Hanan. hi ſunt filij Aſel.

CAP. X.

1 Reg. 31. PHiliſthijm autem pugnabant contra 1
Iſraël, fugeruntq́. viri Iſrael Palæſth
nos, & ceciderunt vulnerati in mon
te Gelbóe. ♦ Cumq́ appropinquaſſent Phi- 2
liſthæi perſequētes Saul, & filios eius, per
cuſſerunt Ionathan, & Abinadab, & Mel-
3 chiſúa filios Saul. ♦ Et aggrauatum eſt
prœlium contra Saul, inueneruntq́. eum
4 ſagittarij, & vulnerauerunt iaculis. ♦ Et
dixit Saul ad armigerum ſuum, Euagina
gladium tuum, & interfice me: ne forte
veniant incircumciſi iſti, & illudant mihi.
Noluit autem armiger eius hoc facere, ti-
more perterritus: arripuit ergo Saul en-
5 ſem, & irruit in eum. ♦ Quod cum vidiſ-
ſet armiger eius, videlicet mortuum eſſe
Saul, irruit etiam ipſe in gladium ſuum,
6 & mortuus eſt. ♦ Interijt ergo Saul, & tres
filij eius, & omnis domus illius pariter
7 concidit. ♦ Quod cum vidiſſent viri Iſrael
qui habitabant in campeſtribus, fugerunt:
& Saul ac filijs eius mortuis, dereliquerunt
vrbes ſuas, & huc illucq́. diſperſi ſunt: ve-
neruntq́. Philiſthijm, & habitauerunt in
8 eis. ♦ Die igitur altero detrahentes Phili-
ſthijm ſpolia cæſorum, inuenerunt Saul,
& filios eius iacentes in monte Gelbóe,

♦ Cumq́. ſpoliaſſent eum, & amputaſſent 9
caput, armisq́. nudaſſent, miſerunt in ter-
ram ſuam, vt circunferretur, & oſtendere-
tur idōlorum templis & populis: arma au-
tem eius ♦ conſecrauerunt in phano dei 10
ſui, & caput affixerunt in templo Dagon.
♦ Hoc cum audiſſent viri Iabes Galaad, om 11
nia ſcilicet quæ Philiſthijm fecerunt ſuper
Saul, ♦ conſurrexerunt ſinguli uirorum 12
fortium, & tulerunt cadauera Saul & filio
rum eius: attuleruntq́. ea in Iabes, & ſepe-
lierunt oſſa eorum ſubter quercum quæ
erat in Iabes, & ieiunauerunt ſeptem die-
bus. ♦ Mortuus eſt ergo Saul propter ini- 13
1 Reg. 15. 23. quitates ſuas, eo quòd præuaricatus ſit §
mandatum Domini quod præceperat, &
1 Reg. 28. non cuſtodierit illud: ſed inſuper etiam §
pythoniſſam conſuluerit, ♦ nec ſperaue- 14
rit in Domino, propter quod interfecit eū,
& tranſtulit regnū eius ad Dauid filiū Iſai.

CAP. XI.

1 COngregatus eſt igitur omnis Iſrael 2 Reg. 5. 1
ad Dauid in Hebron, dicens, O. tuū
2 ſumus & caro tua. ♦ Heri quoque
& nudiuſtertius cū adhuc regnaret Saul,
tu eras qui educebas & introducebas Iſ-
rael: tibi enim dixit Dominus Deus tuus,
Tu paſces populum meum Iſrael, & tu eris
3 princeps ſuper eum. ♦ Venerunt ergo om-
nes maiores natu Iſrael ad regem in He-
bron, & iniit Dauid cum eis fœdus coram
Domino: vnxeruntq́. eum regem ſuper Iſ-
rael, iuxta ſermonem Domini quem locu-
4 tus eſt in manu Samuel. ♦ Abijt quoque
Dauid, & omnis Iſrael in Ieruſalem. hæc
eſt Iebus, ubi erant Iebuſæi habitatores ter
ræ. ♦ Dixeruntq́. qui habitabant in Iebus
5 ad Dauid, non ingredieris huc. Porro Da-
uid cepit arcem Sion, quæ eſt Ciuitas Da-
uid, ♦ dixitq́. Omnis qui percuſſerit Iebu-

ſæum in primis, erit princeps & dux. Aſcen
dit igitur primus Ioab filius Saruiæ, & fa-
ctus eſt princeps. ¶ Habitauit autem Da- 7
uid in arce, & idcirco appellata eſt Ciui-
tas-Dauid. ¶ Ædificauitq. vrbem in cir- 8
cuitu a Mello, vſque ad gyrum: Ioab autem
reliqua urbis extruxit. ¶ Proficiebatq. Da- 9
uid uadens & creſcens, & Dominus exerci-
[2. Reg. 23. 8.] tuum erat cum eo. ¶ ‖ Hi principes virorũ 10
fortium Dauid, qui adiuuerunt eum vt rex
fieret ſuper omnem Iſraël iuxta uerbum
Domini quod locutus eſt ad Iſraël. ¶ Et iſte 11
numerus robuſtorum Dauid: Ieſbaam fi-
lius Hachamoni princeps inter triginta:
iſte leuauit haſtam ſuam ſuper trecentos
vulneratos una uice. ¶ Et poſt eum Eleazar 12
filius Patrui-eius Ahohites, qui erat inter
tres potẽtes. ¶ Iſte fuit cũ Dauid in Pheſ-do 13
mim, quando Philiſthijm congregati ſunt
ad locum illum in prelium: & erat ager re
[ᵛHic ſte-] gionis illius plenus hordeo, fugeratq. po-
[tit 12 MS. G.] pulus a facie Philiſthinorum. ¶ ᵛ Hi ſtete 14
[ᵛdefendit 12 MSG] runt' in medio agri, & ᵛdefenderunt' eum:
[ᵛpercuſſiſſet 12 MS. G.] cumq. ᵛpercuſſiſſent' Philiſthæos, dedit Do
minus ſalutem magnam populo ſuo. ¶ De- 15
ſcenderunt autem tres de triginta princi-
pibus ad petram, in qua erat Dauid, ad ſpe
luncam Odollam, quando Philiſthijm fue
rát caſtrametati in Valle-raphaim. ¶ ‖ Por- 16
[2. Reg. 23. 15.] ro Dauid erat in preſidio, & ſtatio Philiſthi
norum in Beth-léhem. ¶ Deſiderauit igitur 17
[* aquam. M S. q. R.] Dauid, * & dixit, O ſi quis daret mihi aquã
de ciſterna Beth-léhem, quæ eſt in porta.
¶ Tres ergo iſti per media caſtra Philiſthi- 18
norum perrexerunt, & hauſerunt aquam
de ciſterna Beth-léhem, quæ erat in por-
ta, & attulerunt ad Dauid vt biberet: qui
noluit, ſed magis libauit illam Domino,
dicens, Abſit vt in conſpectu Dei mei hoc 19
faciam, & ſanguinem iſtorum virorum bi-
bam: quia in periculo animarum ſuarum
attulerũt mihi aquam. Et ob hanc cauſam
noluit bibere. hæc fecerunt tres robuſtiſſi-
mi. ¶ Abiſai quoque frater Ioab ipſe erat 20
princeps trium, & ipſe leuauit haſtam ſuã
contra trecentos vulneratos, & ipſe erat
inter tres nominatiſſimus, ¶ & inter tres 21
ſecundus inclytus, & princeps eorum: ve-
[ᵛuir robuſtiſſimus MS.] runtamen vſque ad tres primos non per-
uenerat. ¶ Banaias filius Ioiadæ ᵛviri ro- 22
buſtiſſimi', qui multa opera perpetrarat, de
Cabſeel: ipſe percuſſit duos ariel Moab: &
ipſe deſcendit & interfecit leonem in me-
dio ciſterna tempore niuis. ¶ Et ipſe per- 23
cuſſit virum Ægyptium, cuius ſtatura erat
quinque cubitorum, & habebat lanceam
vt liciatorium texentium: deſcendit igi-
tur ad eum cum virga, & rapuit haſtam
quam tenebat manu, & interfecit eum ha
ſta ſua. ¶ Hæc fecit Banaias filius Ioiadæ, 24
qui erat inter tres robuſtos nominatiſſi-
mus, ¶ inter triginta primus, veruntamen 25
ad tres vſque non peruenerat: poſuit au-
tem eum Dauid ad auriculam ſuam. ¶ Por- 26
ro fortiſſimi viri in exercitu, Aſahel frater
Ioab, & Elchanan filius Patrui-eius de Be-
th-léhem, Sammoth Arorites, ¶ Helles 27
Phalonites, ¶ Ira filius Acces Thecuites, 28
Abiézer Anathothites. ¶ Sobbochai Huſa- 29
thites, Ilai Ahohites, ¶ Maharai Netopha-
tites, Heled filius Baana Netophathites. 30
¶ Ethai filius Ribai de Gabaath filiorum 31

32 Ben-iamin. Banaia Pharatonites. ¶ Hu-
rai de Torrente-Gaas, Abiel Arbathi-
33 tes, ¶ Azmoth Bauramites, Eliaba Sala-
34 bonites. ¶ Filij Aſſem Gezonites, Iona-
35 than filius Sage Ararites, ¶ Ahiam fi-
lius Sachar Ararites, Eliphal filius Vr,
36 ¶ Hepher Mecherathites, Ahia Pheloni-
37 tes, ¶ Heſro Carmelites, Naári filius Aſ-
38 bai, ¶ Ioel frater Nathan, Mibahar fi-
39 lius Agarai. ¶ Selec Ammonites, Nahá-
40 rai Berothites armiger Ioab filij Saruiæ.
41 ¶ Ira Iethræus, Gareb Iethræus. ¶ Vrias
42 Hethæus, Zabed filius Oholi, ¶ Adina
filius Siza Rubenites princeps Rubenita-
43 rum, & cum eo triginta: ¶ Hanan filius
44 Maacha, & Ioſaphat Mathanites, ¶ Ozia
Aſtarothites, Samma & Iehiel filij Ho-
45 tham Arorites, ¶ Iedihel filius Samri. &
46 Ioha frater eius Thoſaites. ¶ Eliel Ma-
humites, & Ieribai & Ioſaia filij El-
náem, & Iethma Moabites, Eliel & O-
bed, & Iaſiel de Maſobia.

C A P. XII.

1 HI quoque uenerunt ad Dauid in
Siceleg, cum adhuc fugeret Saul
filium Cis, qui erant fortiſſimi,
2 & egregij pugnatores, ¶ tendentes ar-
cum, & utraque manu fundis ſaxa ia-
cientes, & dirigentes ſagittas: de fra-
3 tribus Saul ex Ben-iamin. ¶ Princeps
Ahiezer, & Ioas filij Samaa Gabaathi-
tes: & Iaziel & Phallet filij Azmoth, &
4 Baracha & Iehu Anathotites. ¶ Samaias
quoque Gabaonites fortiſſimus inter tri-
ginta, & ſuper triginta. Ieremias, &
Ieheziel, & Iohanan, & Iezabad Ga-
5 derothites. ¶ & Eluzai, & Ierimuth, &
Baalia, & Samaria, & Saphatia Haru-
6 phites. ¶ Elcana, & Ieſia & Azareel &
7 Ioezer & Ieſbaam de Carehim: ¶ Ioela
quoque & Zabadia filij Ieroham de Ge
8 dor. ¶ Sed & de Gaddi transfugerunt ad
Dauid, cum lateret in deſerto, uiri ro-
buſtiſſimi, & pugnatores optimi, tenen-
tes clypeum, & haſtam: facies eorum
quaſi facies leonis, & ueloces quaſi ca-
9 preæ in montibus: ¶ Ezer princeps, Ob-
10 dias ſecundus, Eliab tertius, ¶ Maſma-
11 na quartus, Ieremias quintus, ¶ Ethi
12 ſextus, Eliel ſeptimus, ¶ Iohanan octa-
uus, Elzebad nonus, Ieremias decimus,
13 ¶ Machbanai undecimus. ¶ hi de filijs
14 Gad principes exercitus: nouiſſimus,
centum militibus præerat, & maximus,
15 mille. ¶ Iſti ſunt qui tranſierunt Ior-
danem menſe primo, quando inunda-
re conſueuit ſuper ripas ſuas: & omnes
fugauerunt qui morabantur in uallibus
ad orientalem plagam, & occidenta-
16 lem. ¶ Venerunt autem & de Ben-ia-
min & de Iuda ad præſidium in quo
17 morabatur Dauid. ¶ Egreſſusq. eſt Dauid
obuiam eis, & ait, Si pacifice veniſtis
ad me ut auxiliemini mihi, cor meum
iungatur uobis: ſi autem inſidiamini
mihi pro aduerſarijs meis, cum ego ini-
quitatem in manibus non habeam, videat
18 Deus patrum noſtrorum, & iudicet. ¶ Spi-
ritus uero induit Amaſai principem in-
ter triginta, & ait, Tui ſumus ô Dauid,
& tecum fili Iſai pax, pax tibi, & pax
adiutoribus tuis: te enim adiuuat Deus

tuus

tuus. Suscepit ergo eos Dauid, & consti-
19 uit principes turmæ. ♦ Porro de Manaf-
ſe transfugerunt ad Dauid, quando venie-
bat cum Philiſthijm aduerſus Saul, vt pu-
1. Reg.29 4. gnaret: & non dimicauit cum eis. ‖ quia
inito conſilio remiſerunt eum principes
Philiſthinorum, dicentes, Periculo capi-
tis noſtri reuertetur ad dominum ſuum
20 Saul. ♦ Quando igitur reuerſus eſt in Si-
celeg, transfugerunt ad eum de Manaſſe,
Ednas, & Iozabad, & Iedihel, & Michael
- ... Ednas, & Iozabad, & Eliu, & Salathi.
6 MS. H. G. principes ᵇmilitum' in Manaſſe. ♦ hi præ- 21
ᵇmill um buerunt auxilium Dauid aduerſus latrun-
6 MS. H. G. culos: omnes enim erant viri fortiſſimi,
22 & facti ſunt principes in exercitu. ♦ Sed
& per ſingulos dies veniebāt ad Dauid ad
auxiliandum ei, vſque dum fieret grandis
23 numerus, quaſi exercitus Dei. ♦ Iſte quo-
que eſt numerus principum exercitus, qui
venerunt ad Dauid, cum eſſet in Hebron,
vt transferrent regnum Saul ad eum, iux-
24 ta verbum Domini. ♦ Filij Iuda portantes
clypeum, & haſtam, ſex millia octingenti
25 expediti ad prœlium. ♦ De filijs Simeon
virorum fortiſſimorum ad pugnandum,
26 ſeptem millia centum. ♦ De filijs Leui,
27 quatuor millia ſexcenti. ♦ Ioiada quoque
princeps de ſtirpe Aaron, & cū eo tria mil-
28 lia ſeptingenti. ♦ Sadoc etiam puer egre-
giæ indolis, & domus patris eius, principes
29 viginti duo. ♦ De filijs autem Ben-iamin
fratribus Saul, tria millia. magna enim
pars eorum adhuc ſequebatur domū Saul.
30 ♦ Porro de filijs Ephraim viginti millia
octingenti, fortiſſimi robore, viri nomina-
31 ti in cognationibus ſuis. ♦ Et ex dimidia
tribu Manaſſe, decem & octo millia, ſin-
guli per nomina ſua venerunt, vt conſti-
32 tuerent regem Dauid. ♦ De filijs quoque
Iſſachar viri eruditi qui nouerant ſingula
tempora, ad præcipiendum quid facere
deberet Iſrael, principes ducenti: omnis
autem reliqua tribus, eorum conſilium ſe-
33 quebatur. ♦ Porro de Zabulon qui egre-
diebantur ad prœlium, & ſtabant in acie
inſtructi armis bellicis, quinquaginta mil-
lia venerunt in auxilium, non in corde du-
34 plici. ♦ Et de Nephthali, principes mille
& cum eis inſtructi clypeo & haſta, trigin-
35 ta & ſeptem millia. ♦ De Dan etiam præ-
parati ad prælium, viginti octo millia ſex-
36 centi. ♦ Et de Aſer egredientes ad pugnam,
& in acie prouocantes, quadraginta mil-
37 lia. ♦ Trans Iordanem autem de filijs Ru-
ben, & de Gad, & dimidia parte tribus
Manaſſe inſtructi armis bellicis, centum
38 viginti millia. ♦ Omnes iſti viri bellato-
res expediti ad pugnandum, corde perfe-
cto venerunt in Hebron, ut conſtitue-
rent regem Dauid ſuper vniuerſum Iſraël
ſed & omnes reliqui ex Iſrael, vno cor-
39 de erant, vt rex fieret Dauid. ♦ Fueruntq;
ibi apud Dauid tribus diebus comeden-
tes, & bibentes. præparauerant enim eis
40 fratres ſui. ♦ Sed & qui iuxta eos erant,
vſque ad Iſſachar & Zabulon & Neph-tha
li, afferebant panes in aſinis, & camelis,
& mulis, & bobus ad veſcendum: fari-
nam, palathas, vuam paſſam, vinum,
oleum, boues, arietes ad omnem copiam.
gaudium quippe erat in Iſraël.

CAP. XIII.

1 IN ijt autem conſilium Dauid cum tri-
bunis & cēturionibus, & vniuerſis prin
2 cipibus, ♦ & ait ad omnem cœtum Iſrael,
Si placet uobis, & a Dño Deo noſtro egre-
ditur ſermo quē loquor: mittamus ad fra-
tres noſtros reliquos in vniuerſas regione
Iſrael, & ad ſacerdotes & Leuitas qui hab
tant in ſuburbanis vrbium, vt congregen
3 tur ad nos, ♦ & reducamus arcā Dei noſtr
ad nos: nō enim requiſiuimus ea in diebu
4 Saul. ♦ Et reſpondit vniuerſa multitudo v

ita

ita fieret: placuerat enim sermo omni po-
pulo. ❧ Congregauit ergo Dauid cunctum 5
Israël a Sihor Ægypti, vsque dum ingre-
.Reg.6.2
diaris Emath,‖ vt adduceret arcam Dei de
" omnes viri 13 s.
Cariath-iarim. ❧ Et ascendit Dauid &" 6
omnis-vir' Israël ad collem Cariath-iarim
qui est in Iuda, vt afferret inde arcam Do-
1 Mb.11. Textus ... te con- ... ntium ... 3.
mini Dei sedentis super cherubim, vbi in-
uocatum est nomen eius. ❧ Imposue- 7
runtq. arcam Dei super plaustrum nouum,
de domo Abinadab: Oza autem, & frater
eius minabant plaustrum. ❧ Porrò Dauid 8
& vniuersus Israël ludebant coram Deo
omni virtute, in canticis & in citharis, &
psalterijs, & tympanis, & cymbalis, & tu-
bis. ❧ Cum autem peruenissent ad A- 9
ream-chidon, tetendit Oza manum suã,
vt sustentaret arcam: bos quippe lasci-
uiens paululum inclinauerat eam. ❧ Ira- 10
tus est itaque Dominus contra Ozam, &
Nu.4.19.
percussit eum, ‖ eo quòd tetigisset arcam:
& mortuus est ibi coram Domino. ❧ Con- 11
tristatusq. est Dauid, eo quòd diuisisset Do-
minus Ozam: vocauitq. locum illum, di-
uisio Ozæ, vsque in præsentem diem. ❧ Et 12
timuit Deum tunc temporis, dicens, Quo-
modo possum ad me introducere arcam
Dei? Et ob hanc causam non adduxit eam 13
ad se, hoc est, in Ciuitatem-Dauid, sed auer-
tit in domum Obed-edom Gethæi. ❧ Man- 14
sit ergo arca Dei in domo Obed-edom tri-
bus mensibus: & benedixit Dominus do-
mui eius, & omnibus quæ habebat.

CAP. XIIII.

2.Reg.5. 11.
Misit quoque Hiram rex Tyri nun- 1
cios ad Dauid, & ligna cedrina, &
artifices parietum lignorumq. vt
ædificarent ei domum. ❧ Cognouitq. Da- 2
uid, eo quòd confirmasset eum Dominus
in regem super Israël, & subleuatum esset
regnum suum super populum eius Israël.
2.Reg.5. 13.
❧ Accepit quoque Dauid alias vxores in Ie- 3
rusalem: genuitq. filios & filias. ❧ Et hæc 4
nomina eorum qui nati sunt ei in Ierusa-
* & Eli... o.
lem: Samua & Sobad, Nathan & Salomon, 5
❧ Iebahar, & Elisua, * & Eliphalet. ❧ Noga 6
quoque, & Napheg, & Iaphia, ❧ Elisama, 7
2.Reg.5. 17.
& Baal-iada, & Eliphalet. ❧ ‖ Audientes au- 8
tem Philisthijm eo quòd vnctus esset Da-
uid in regem super vniuersum Israël,
ascenderunt omnes vt quærerent eum:
quod cum audisset Dauid, egressus est ob-
uiam eis. ❧ Porro Philisthijm venientes, 9
diffusi sunt in Valle-Raphaim. ❧ Consu- 10
luitq. Dauid Dominum, dicens, Si ascen-
dam ad Philisthæos, & si trades eos in ma-
nu mea? Et dixit ei Dominus, Ascende, &
tradam eos in manu tua. ❧ Cumq. illi 11
ascendissent in Baal-pharasim, percussit
eos ibi Dauid, & dixit, Diuisit Deus inimi-
cos meos per manum meam, sicut diui-
duntur aquæ: & idcirco uocatum est no-
men illius loci Baal-pharasim. ❧ Dereli- 13
queruntq. ibi deos suos, quos Dauid iussit
exuri. ❧ Alia etiam vice Philisthijm ir- 14
ruerunt, & diffusi sunt in valle. ❧ Con- 15
suluitq. rursum Dauid Deum: & dixit ei
Deus, Non ascendas post eos, recede ab
eis, & venies contra illos ex aduerso pyro-
rum. ❧ Cumq. audieris sonitum gradien- 16
tis in cacumine pyrorum, tunc egredie-
ris ad bellum. Egressus est enim Deus an-
te te, vt percutiat castra Philisthijm. ❧ Fe-
cit ergo Dauid sicut præceperat ei Deus,
& percussit castra Philisthinorum, de
17 Gabaon usque Gazera. ❧ Diuulga-
tumq. est nomen Dauid in vniuersis re-
gionibus, & Dominus dedit pauorem
eius super omnes gentes.

CAP. XV.

1 Fecit quoque sibi domos in Ciuitate Num.4.5
Dauid: & ædificauit locum arcæ Dei,
2 tetenditq. ei tabernaculum. ❧ Tunc
dixit Dauid, Illicitum est vt a quocunque
portetur arca Dei, nisi a Leuitis: quos ele-
git Dominus ad portandum eam, & ad
ministrandum sibi, vsque in æternum.
3 ❧ Congregauitq. vniuersum Israël in Ieru-
salem, vt afferretur arca Dei in locum
4 suũ, quem præparauerat ei. ❧ Nec non &
5 filios Aaron & Leuitas. ❧ de filijs-Caath,
Vriel princeps fuit: & fratres eius " cen- " ducenti o.
6 tum' viginti. ❧ De filijs Merari, Asaia
princeps: & fratres eius ducenti " viginti'. " triginta o.
7 ❧ De filijs Gersom, Ioel princeps: & fratres
8 eius centum " triginta'. ❧ De filijs Elisa- " uiginti o.
phan, Semeias princeps: & fratres eius du-
9 centi. ❧ De filijs Hebron, Eliel princeps: &
10 fratres eius octoginta. ❧ De filijs Oziel,
Aminadab princeps: & fratres eius cen-
11 tum duodecim. ❧ Vocauitq. Dauid Sadoc
& Abiathar sacerdotes, & Leuitas, Vriel,
Asaiam, Ioel, Semeiam, Eliel, & Amina-
12 dab: ❧ & dixit ad eos, Vos qui estis princi-
pes familiarum Leuiticarum, sanctifica-
mini cum fratribus vestris, & afferte ar-
cam Domini Dei Israël ad locum qui ei
13 præparatus est: ❧ ne ‖ vt a principio, quia Sup.13. 20.
non eratis præsentes, percussit nos Domi-
nus: sic & nunc fiat, illicitum quid nobis
14 agentibus. ❧ Sanctificati sunt ergo sacer-
dotes, & Leuitæ, vt portarent arcam Do-
15 mini Dei Israël. ❧ Et tulerunt filij Leui
arcam Dei, sicut præceperat ‖ Moyses iu- Nu.4.15.
xta uerbum Domini, humeris suis, in ve-
16 ctibus. ❧ Dixitq. Dauid principibus Leui-
tarum, ut constituerent de fratribus suis
cantores in organis musicorum, nablis vi-
delicet & lyris, & cymbalis, ut resonaret
17 in excelsis sonitus lætitiæ. ❧ Constitue-
runtq. Leuitas: Hemam filium Ioël, & de
fratribus eius Asaph filium Barachiæ, de
filijs vero Merari, fratribus eorum: Ethan
18 filium Casaiæ. ❧ Et cum eis fratres eorum:
in secundo ordine, Zachariam & Ben &
Iaziel, & Semiramoth, & Iahiel, & Ani,
Eliab, & Banaiam, & Maasiam, & Matha-
tiam & Eliphalu & Maceniam & Obed
19 -edom & Iethiel, ianitores. ❧ Porro can-
tores, Heman, Asaph & Ethan: in cymbalis
20 æneis concrepantes. ❧ Zacharias autem
& Oziel, & Semiramoth & Iahiel & Ani
& Eliab & Maasias & Banaias in nablis ar-
21 cana cantabant. ❧ Porro Mathathias, &
Eliphalu & Macenias & Obed-edom & Ie-
hiel & Ozaziu: in citharis pro octaua ca-
22 nebant epinicion. ❧ Chonenias autem prin
ceps Leuitarum, prophetiæ præerat, ad
præcinendam melodiam: erat quippe val-
23 de sapiens. ❧ Et Barachias & Elcana: ia-
24 nitores arcæ. ❧ Porro Sebenias & Iosaphat
& Nathanael, & Amasai, & Zacharias,
& Banaias & Eliezer sacerdotes, clange-
bant tubis coram arca Dei: & Obed-edom

&

Achimaas o. &ᵛ Iehias' erant ianitores arcæ.‖ ♦ Igitur 25
2.Reg. 6. 2. Dauid &-omnes' maiores natu Iſraël, &
tribuni, ierunt ad deportandam arcam fę-
deris Domini de domo Obed-edom cum
1 Ms. 11. lætitia. ♦ Cumq. adiuuiſſet Deus Leuitas 26
qui portabant arcam - fœderis' Domini,
o. immolabantur ſeptē tauri & ſeptem arie-
tes. ♦ Porro Dauid erat indutus ſtola byſſi- 27
na, & vniuerſi Leuitæ qui portabant arcā,
cantoresq. & Chonenias princeps prophe-
tiæ inter cantores: Dauid autem etiam in-
28 dutus erat ephod lineo. ♦ Vniuerſusq. Iſ-
raël deducebant arcam fęderis Domini in
iubilo, & ſonitu buccinæ, & tubis, & cym-
balis, & nablis & citharis concrepantes.
29 ♦ Cumq. perueniſſet arca fęderis Domini
vſque ad Ciuitatem- Dauid, Michol filia
Saul proſpiciens per feneſtram, uidit re-
gem Dauid ſaltantem atque ludentem, &
deſpexit eum in corde ſuo.

CAP. XVI.

1.Reg.6. 27. ATtulerunt igitur arcam Dei, & con- 1
ſtituerunt eam in medio tabernacu
li quod tetenderat ei Dauid: & ob-
tulerūt holocauſta & pacifica coram Deo.
♦ Cumq. compleſſet Dauid offerens holo- 2
cauſta & pacifica, benedixit populo in no-
mine Domini. ♦ Et diuiſit vniuerſis per 3
ſingulos, a uiro uſque ad mulierem tortā
panis, & partem aſſæ carnis bubalæ, & fri-
xam oleo ſimilam. ♦ Conſtituitq. coram 4
arca Domini de Leuitis, qui miniſtrarent:
& recordarentur operum eius, & glorifi-
carent; atque laudarent Dominum Deum
Iſraël: ♦ Aſaph principem, & ſecundum 5
eius Zachariam: Porro Iahiel & Semira-
moth & Iehiel & Mathathiam & Eliab &
Banaiam & Obed-edom, & Iehiel ſuper
organa pſalterij & lyras': Aſaph autem, vt
cymbalis perſonaret. ♦ Banaiam uero & 6
Iaziel ſacerdotes, canere tuba iugiter co-
ram arca fœderis Domini. ♦ In illo die fe- 7
cit Dauid principem ad confitendum Do-
Pſ. 104.1. mino, Aſaph & fratres eius. ♦ Confitemi- 8
Iſa. 12. 4. ni Domino, & inuocate nomen eius: no-
tas facite in populis adinuentiones eius.
♦ Cantate ei, & pſallite ei: & narrate om- 9
nia mirabilia eius.
♦ Laudate nomen ſanctum eius: lætetur 10
cor quærentium Dominum.
♦ Quærite Dominum & virtutem: eius: 11
quærite faciem eius ſemper.
12 ♦ Recordamini mirabilium eius quæ fe-
cit: ſignorum illius, & iudiciorū oris eius.
13 ♦ Semen Iſraël ſerui eius: filij Iacob ele-
cti eius.
14 ♦ Ipſe Dominus Deus noſter: in vniuer-
ſa terra iudicia eius.
15 ♦ Recordamini in ſempiternum pacti
eius: ſermonis quem præcepit, in mille
generationes.
16 ♦ Quem pepigit cum Abraham: & iura-
menti illius cum Iſaac.
17 ♦ Et conſtituit illud Iacob in pręceptum,
& Iſraël in pactum ſempiternum.
18 ♦ Dicens, Tibi dabo Terram-Chanáan,
funiculum hæreditatis veſtræ.
19 ♦ Cum eſſent pauci numero, parui & co-
loni eius.
20 ♦ Et tranſierunt de gente in gentem, &
de regno ad populum alterum.
21 ♦ Non dimiſit quemquam calumniari
eos: ſed increpauit pro eis reges.
22 ♦ ‖ Nolite tangere chriſtos meos: & in Pſ. 95.1.
prophetis meis nolite malignari.
23 ♦ Cantate Domino omnis terra, annun-
tiate ex die in diem ſalutare eius.
24 ♦ Narrate in gentibus gloriam eius: in
cunctis populis mirabilia eius.
25 ♦ Quia magnus Dominus, & laudabilis
nimis: & horribilis ſuper omnes deos.
26 ♦ Omnes enim dij populorum, idôla: Do
minus autem cęlos fecit.
27 ♦ Confeſſio & magnificentia coram eo:

for-

ortitudo & gaudium in loco eius.
¶ Afferte Domino familiæ populorum : 28
fferte Domino gloriam & imperium.
¶ Date Domino gloriam nomini eius, le 29
ate sacrificiũ, & venite in conspectu eius:
& adorate Dominum in decore sancto.
¶ Commoueatur a facie eius omnis ter- 30
ra: ipse enim fundauit orbem immobilẽ
¶ Lætentur cæli, & exultet terra: & dicãt 31
in nationibus, Dominus regnauit.
¶ Tonet mare, & plenitudo eius: exultent 32
agri, & omnia quæ in eis sunt.
¶ Tunc laudabunt ligna saltus coram 33
Domino: quia venit iudicare terram.
¶ Cõfitemini Domino, quoniam bonus: 34
quoniam in æternum misericordia eius.
¶ Et dicite, Salua nos Deus saluator no- 35
ster: & congrega nos, & erue de genti-
bus, vt confiteamur nomini sancto tuo, &
exultemus in carminibus tuis.
¶ Benedictus Dominus Deus Israël ab 36
æterno, vsque in æternum: & dicat omnis
populus, Amen, & hymnum Deo.
¶ Dereliquit itaque ibi coram arca fœ- 37
deris Domini Asaph & fratres eius: vt mi-
nistrarent in conspectu arcæ iugiter per
singulos dies, & vices suas. ¶ Porro Obed 38
-edom, & fratres eius sexaginta octo: &
Obed-edom filium Idithun, & Hosa con-
stituit ianitores. ¶ Sadoc autem sacerdo- 39
tem, & fratres eius sacerdotes, coram ta-
bernaculo Domini in excelso quod erat in
Gabaon: ¶ vt offerrent holocausta Domi- 40
no super altare holocaustomatis iugiter,
mane & vespere, iuxta omnia quæ scripta
sunt in lege Domini, quam præcepit Israe-
li. ¶ Et post eum Heman & Idithun, & re- 41
liquos electos, vnum quemque vocabulo
suo, ad cõfitendum Domino, Quoniam in
æternum misericordia eius. ¶ Heman quo 42
que & Idithum canentes tuba, & quatien-
tes cymbala: & omnia musicorum organa
ad canendum Domino: filios autem Idi-
thum fecit esse portarios. ¶ Reuersusq. est 43
omnis populus in domum suam: & Dauid,
vt benediceret etiam domui suæ.

CAP. XVII.

CVm autem habitaret Dauid in do- 1
mo sua, dixit ad Nathan prophe-
tam, Ecce ego habito in domo ce-
drina: arca autem fœderis Domini sub pel-
libus est. ¶ Et ait Natham ad Dauid, Om- 2
nia quæ in corde tuo sunt fac: Deus enim
tecum est. ¶ Igitur nocte illa factus est ser- 3
mo Domini ad Nathan, dicens, ¶ Vade & 4
loquere Dauid seruo meo: Hæc dicit Do-
minus. Non ædificabis tu mihi domum ad
habitandum. ¶ Neque enim mansi in do- 5
mo ex eo tẽpore quo eduxi Israël, * vsque
ad diem hanc: sed fui semper mutans lo-
ca tabernaculi, & in tentorio manens cum
omni Israel. ¶ Nunquid locutus sum sal- 6
tem vni iudicum Israël, quibus præcepe-
ram, ut pascerent populum meum, & di-
xi, Quare non ædificastis mihi domum ce-
drinam? ¶ Nunc itaque sic loqueris ad ser- 7
uum meum Dauid, Hæc dicit Dominus
exercituum, Ego tuli te, cum in pascuis se-
quereris gregem, vt esses dux populi mei
Israël. ¶ Et fui tecum quocunque perre- 8
xisti: & interfeci omnes inimicos tuos co-
ram te, fecique tibi nomen quasi vnius ma-
9 gnorum qui celebrantur in terra. ¶ Et de-
di locum populo meo Israël: plantabitur,
& habitabit in eo, & vltra non cõmouebi-
tur: nec filij iniquitatis atterent eos, sicut
10 a principio, ¶ ex diebus quibus dedi iudi-
ces populo meo Israël, & humiliaui vni-
uersos inimicos tuos. Annuncio ergo
tibi, quod ædificaturus sit tibi Domi-
11 nus domum. ¶ Cumq. impleueris dies tuos
vt vadas ad patres tuos, suscitabo semen
tuum post te, quod erit de filijs tuis: & sta-
12 biliam regnum eius. ¶ Ipse ædificabit mi-
hi domum, & firmabo solium eius vsque
13 in æternum. ¶ Ego ero ei in patrem, & ip-
se erit mihi in filium: & misericordiam
meam non auferam ab eo, sicut abstuli ab
14 eo qui ante te fuit. ¶ Et statuam eum in do-
mo mea, & in regno meo vsque in sempi-
ternum: & thronus eius erit firmissimus
15 in perpetuum. ¶ Iuxta omnia verba hæc,
& iuxta vniuersam visionem istam, sic lo-
16 cutus est Nathan ad Dauid. ¶ Cumq. ve-
nisset rex Dauid, & sedisset coram Domi-
no, dixit, Quis ego sum Domine Deus, &
quæ domus mea, ut præstares mihi talia?
17 ¶ Sed & hoc parum visum est in conspectu
tuo, ideoq. locutus es super domum serui
tui etiam in futurum: & fecisti me specta-
bilẽ super omnes homines Domine Deus.
18 ¶ Quid vltra addere potest Dauid, cum ita
glorificaueris seruum tuum, & cognoueris
19 eum? ¶ Domine propter famulum tuum
iuxta cor tuum fecisti omnem magnificẽ-
tiam hanc, & nota esse voluisti vniuersa
20 magnalia. ¶ Domine non est similis tui:
& non est alius Deus absque te, ex omni-
bus quos audiuimus auribus nostris.
21 ¶ * Quis "enim † est alius, vt populus tuus Is- *Et H.G. " autem † M S.
raël, gens vna in terra, ad quam perrexit
Deus, vt liberaret, & faceret populum si-
bi, & magnitudine sua atque terroribus
eijceret nationes a facie eius, quem de Æ-
22 gypto liberarat? ¶ Et posuisti populum
tuum Israël tibi in populum vsque in æter
num, & tu Domine factus es Deus eius.
23 ¶ Nunc igitur Domine, sermo quem locu-
tus es famulo tuo, & super domum eius,
confirmetur in perpetuum, & fac sicut lo-
24 cutus es. ¶ Permaneatq. & magnificetur
nomen tuum vsque in sempiternum: & di-
catur, Dominus exercituum Deus Israël,
& domus Dauid serui eius permanens co-
25 ram eo. ¶ Tu enim Domine Deus meus
reuelasti auriculam serui tui, vt ædificares
ei domum: & idcirco inuenit seruus tuus
26 fiduciam, vt oret coram te. ¶ Nunc ergo
Domine tu es Deus: & locutus es ad ser-
27 uum tuum tanta beneficia. ¶ Et cœpisti
benedicere domui serui tui, vt sit semper
coram te: te enim Domine benedicente,
benedicta erit in perpetuum.

CAP. XVIII.

1 FActum est autem post hæc, vt percu- 2.Reg.8.1
teret Dauid Philisthijm, & humiliaret
eos, & tolleret Geth, & filias eius de
2 manu Philisthijm: ¶ percuteretq. Moab,
& fierent Moabitæ serui Dauid, offerentes
3 ei munera. ¶ Eo tempore percussit Dauid
etiam Adarezer regem Soba regionis He-
math, quando perrexit, ut dilataret impe-
rium suum vsque ad flumen Euphraten.
4 ¶ Cepit ergo Dauid mille quadrigas eius, &

ſeptem millia equitum, ac uiginti millia uirorum peditum: ſubneruauitq. om-
nes equos curruum, exceptis centum
quadrigis quas reſeruauit ſibi. ✝ Super- 5
uenit autem, & Syrus Darmaſcenus, ut
auxilium præberet Adar-ézer regi Soba:
ſed & huius percuſſit Dauid uiginti duo
millia uirorum. ✝ Et poſuit milites in 6
Darmaſco, ut Syria quoque ſeruiret ſi-
bi, & offerret munera. Adiuuitq. eum
Dominus in cunctis ad quæ perrexerat.
✝ Tulit quoque Dauid pharetras aureas, 7
quas habuerant ſerui Adar-ézer: & at-
tulit eas in Ieruſalem. ✝ Necnon de 8
Tebath, & Chun urbibus Adar-ézer æris
plurimum, de quo fecit Salomon mare
æneum, & columnas, & uaſa ænea.
✝ Quod cum audiſſet Thou rex Hemath 9
percuſſiſſe uidelicet Dauid omnem exer-
citum Adar-ézer regis Soba, ✝ miſit A- 10
doram filium ſuum ad regem Dauid, ut
poſtularet ab eo pacem, & congratula-
retur ei quòd percuſſiſſet, & expugnaſ-
ſet Adar-ézer: aduerſarius quippe erat
Thou Adar-ézer. ✝ Sed & omnia uaſa 11
aurea, & argentea, & ænea conſecrauit
Dauid rex Domino, cum argento, &
auro quod tulerat ex uniuerſis genti-
bus, tam de Idumæa, & Moab, & filijs
Ammon, quàm de Philiſthijm, & Ama-
lec. ✝ Abiſai uero filius Saruiæ percuſ- 12
ſit Edom in Valle-ſalinarum, decem &
octo millia: ✝ & conſtituit in Edom præ- 13
ſidium, ut ſeruiret Idumæa Dauid: ſal-
uauitq; Dominus Dauid in cunctis ad quæ
perrexerat. ✝ Regnauit ergo Dauid ſu- 14
per uniuerſum Iſrael, & faciebat iudi-
cium atque iuſtitiam cuncto populo ſuo.
✝ Porro Ioab filius Saruiæ erat ſuper 15
exercitum, & Ioſaphat filius Ahilud a
commentarijs: ✝ Sadoc autem filius A- 16
chitob, & " Ahimélech, filius Abiathar,
ſacerdotes: & Suſa, ſcriba. ✝ Banaias 17

" *Ahimelech 7 MS. Hier. n. 6. 9.*

quoque filius Ioiadæ ſuper legiones ce-
rethi, & phelethi: porro filij Dauid,
primi ad manum regis.

CAP. XIX.

1 ACcidit autem ut moreretur Naas
rex filiorum Ammon, & regnaret
2 filius eius pro eo. ✝ Dixitq. Da-
uid, Faciam miſericordiam cum Hanon
filio Naas: præſtitit enim mihi pater
eius gratiam. Miſitq. Dauid nuncios ad
conſolandum eum ſuper morte patris
ſui. Qui cum peruenissent in terram
filiorum Ammon, ut conſolarentur Ha-
3 non, ✝ dixerunt principes filiorum Am-
mon ad Hanon, Tu forſitan putas,
quod Dauid honoris cauſa in patrem
tuum, miſerit qui conſolarentur te: nec
animaduertis, quod ut explorent, & in-
ueſtigent, & ſcrutentur terram tuam ue-
4 nerint ad te ſerui eius. ✝ Igitur Hanon
pueros Dauid decaluauit, & raſit, & præ-
cidit tunicas eorum a natibus uſque ad
5 pedes, & dimiſit eos. ✝ Qui cum abiiſ-
ſent, & hoc mandaſſent Dauid, miſit
in occurſum eorum (grandem enim con-
tumeliam ſuſtinuerant) & præcepit ut
manerent in Ierico, donec creſceret bar-
6 ba eorum, & tunc reuerterentur. ✝ Vi-
dentes autem filij Ammon, quod iniu-
riam feciſſent Dauid, tam Hanon quam
reliquus populus, miſerunt mille talen-
ta argenti, ut conducerent ſibi de Meſo-
potamia, & de Syria-Maacha, & de So-
7 ba currus, & equites. ✝ Conduxeruntq.
triginta duo millia curruum, & regem
Maacha cum populo eius. Qui cum ue-
niſſent, caſtrametati ſunt e regione Me-
daba. Filij quoque Ammon congregati
de urbibus ſuis, uenerunt ad bellum.
8 ✝ Quod cum audiſſet Dauid, miſit Ioab,
& omnem exercitum uirorum fortium:
egreſſiq; filij Ammon, direxerunt aciem
iuxta portam ciuitatis: reges autem qui

ad auxilium eius uenerant separatim in
agro steterunt. ♦ Igitur Ioab intelligens 10
bellum ex aduerso, & post tergum con-
tra se fieri, elegit uiros fortissimos de
uniuerso Israel, & perrexit contra Sy-
rum. ♦ Reliquam autem partem popu- 11
li dedit sub manu Abisai fratris sui: &
perrexerunt contra filios Ammon. ♦ Di- 12
xitq. Si uicerit me Syrus, auxilio eris
mihi: si autem superauerint te filij Am-
mon, ero tibi in præsidium. ♦ Confor- 13
tare, & agamus uiriliter pro populo no-
stro, & pro urbibus Dei nostri: Domi-
nus autem quod in conspectu suo bo-
num est, faciet. ♦ Perrexit ergo Ioab, 14
& populus qui cum eo erat, contra Sy-
rum ad prœlium: & fugauit eos. ♦ Por- 15
ro filij Ammon uidentes quod fugisset
Syrus, ipsi quoque fugerunt Abisai fra-
trem eius, & ingressi sunt ciuitatem:
reuersusq. est etiam Ioab in Ierusalem.
♦ Videns autem Syrus quod cecidisset 16
coram Israel, misit nuncios, & adduxit
Syrum qui erat trans Fluuium: Sophach
autem princeps militiæ Adar-ezer, erat
dux eorum. ♦ Quod cum annunciatum 17
esset Dauid, congregauit uniuersum Is-
raël, & transiuit Iordanem, irruitq. in
eos, & direxit ex aduerso aciem, illis
contra pugnantibus. ♦ Fugit autem Sy- 18
rus Israel: & interfecit Dauid de Syris se-
ptem millia curruum, & quadraginta
millia peditum, & Sophach exercitus
principem. ♦ Videntes autem serui A- 19
dar-ezer se ab Israel esse superatos, trans-
fugerunt ad Dauid, & seruierunt ei:
noluitq. ultra Syria auxilium præbe-
re filijs Ammon.

CAP. XX.

FActum est autem post anni circu- 1
lum, eo tempore quo solent reges
ad bella procedere, congregauit Ioab
exercitum, & robur militiæ, & uastauit
terram filiorum Ammon; perrexitq. &
obsedit Rabba: porro Dauid manebat in
Ierusalem, quando Ioab percussit Rab-
ba, & destruxit eam. ♦ Tulit autem Da- 2
uid coronam Melchum de capite eius,
& inuenit in ea auri pondo talentum,
& preciosissimas gemmas, fecitq. sibi
inde diadema: manubias quoque urbis
plurimas tulit. ♦ populum autem qui 3
erat in ea, eduxit: & fecit super eos tri-
bulas, & trahas, & ferrata carpenta transi-
re, ita ut dissecarentur, & contererentur:
sic fecit Dauid cunctis urbibus filiorum
Ammon: & reuersus est cum omni po-
pulo suo in Ierusalem. ♦ || Post hæc ini- 4
tum est bellum in Gazer aduersum Phi-
listhæos: in quo percussit Sobochai Hu-
sathites, Saphai de genere Raphaim, &
humiliauit eos. ♦ Aliud quoque bellum 5
gestum est aduersus Philisthæos, in quo
percussit Adeodatus filius Saltus ‶ Beth
-lehemites' fratrem Goliath Gethæi, cu-
ius hastæ lignum erat quasi liciatorium
texentium. ♦ Sed & aliud bellum acci- 6
dit in Geth, in quo fuit homo longis-
simus, senos habens digitos, id est, si-
mul uiginti quatuor: qui & ipse de Ra-
pha fuerat stirpe generatus. Hic blasphe-
mauit Israel: & percussit eum Ionathan
filius Samaa fratris Dauid. Hi sunt filij
Rapha in Geth, qui ceciderunt in manu
Dauid, & seruorum eius.

CAP. XXI.

1 COnsurrexit autem satan contra Is- 2 Reg. 24.
raël: & incitauit Dauid ut numera- 1.
2 ret Israel. ♦ Dixitq. Dauid ad Ioab, Infr. 27.
& ad principes populi, Ite, & numera- 24.
te Israel a Bersabee, usque Dan: & affer-
3 te mihi numerum, ut sciam. ♦ Respon-
ditq. Ioab, Augeat Dominus populum
suum centuplum, quam sunt: nonne
domine mi rex, omnes serui tui sunt? qua-
re hoc quærit dominus meus, quod in
4 peccatum reputetur Israeli. ♦ Sed sermo
regis magis præualuit: egressusq. est Ioab,
& circuiuit uniuersum Israel: & reuer-
5 sus est Ierusalem. ♦ Deditq. Dauidi nu-
merum eorum, quos circuierat, & in-
uentus est omnis numerus Israel, mille
millia, & centum millia uirorum edu-
centium gladium: de Iuda autem ‶ qua- ‶ trecen-
dringenta' septuaginta millia bellato- ta o.
6 rum. ♦ Nam Leui, & Ben-iamin, non
numerauit: eo quòd Ioab inuitus exe-
7 queretur regis imperium. ♦ Displicuit
autem Deo quod iussum erat: & percus-
8 sit Israel. ♦ Dixitq. Dauid ad Deum, Pec-
caui nimis ut hoc facerem: obsecro au-
fer iniquitatem serui tui, quia insipien-
9 ter egi. ♦ Et locutus est Dominus ad
10 Gad Videntem Dauidis, dicens, ♦ Vade,
& loquere ad Dauid, & dic ei', Hæc di-
cit Dominus, Trium tibi optionem do: ' 1 Ms. H.
unum quod uolueris elige, & faciam tibi. G.
11 ♦ Cumq. uenisset Gad ad Dauid, dixit
ei, Hæc dicit Dominus, Elige quod uo-
12 lueris: ♦ aut tribus annis ‶ pestilentiam': *
aut tribus mensibus te fugere hostes tuos, ‶ famem
& gladium eorum non posse euadere: H. G.
aut tribus diebus gladium Domini, & * famis
mortem uersari in terra, & angelum Do- 3 Ms. R.
mini interficere in uniuersis finibus Is-
raël: nunc igitur uide quid respondeam
13 ei qui misit me. ♦ Et dixit Dauid ad Gad,
Ex omni parte me angustiæ premunt: sed
melius mihi est, ut incidam in manus
Domini, quia multæ sunt miserationes
14 eius: quàm in manus hominum. ♦ Misit
ergo Dominus pestilentiam in Israel: &
ceciderunt de Israel septuaginta millia
15 uirorum. ♦ Misit quoque angelum in Ie-
rusalem, ut percuteret eam: cumq. per-
cuteretur, uidit Dominus, & misertus
est super magnitudine mali: & impera-
uit angelo qui percutiebat, Sufficit, iam
cesset manus tua. Porro angelus Domi-
ni stabat iuxta aream Ornam Iebusæi.
16 ♦ Leuansq. Dauid oculos suos, uidit an-
gelum Domini stantem inter cælum, &
terram, & euaginatum gladium in ma-
nu eius, & uersum contra Ierusalem:
& ceciderunt tam, ipse, quàm maio-
res natu uestiti cilicijs, proni in terram.
17 ♦ Dixitq. Dauid ad Deum, Nonne ego
sum qui iussi ut numeraretur populus?
Ego qui peccaui, ego qui malum feci:
iste grex quid commeruit? Domine Deus
meus uertatur obsecro manus tua in me,
& in domum patris mei: populus autem
18 tuus non percutiatur. ♦ Angelus autem
Domini præcepit Gad ut diceret Dauidi,

ut ascenderet, extrueretq. altare Domino
Deo in area Ornan Iebusæi. ♦ Ascendit 19
ergo Dauid iuxta sermonem Gad, quem
locutus ei fuerat ex nomine Domini.
♦ Porro Ornan cum suspexisset, & ui- 20
disset angelum, quatuorq. filij eius cum
eo, absconderunt se: nam eo tempore
terebat in area triticum. ♦ Igitur cum 21
ueniret Dauid ad Ornan, conspexit eum
Ornan, & processit ei obuiam de area,
& adorauit eum pronus in terram. ♦ Di- 22
xitq. ei Dauid, Da mihi locum areæ tuæ,
ut ædificem in ea altare Domino: ita
ut quantum ualet argenti accipias, &
cesset plaga a populo. ♦ Dixit autem 23
Ornan ad Dauid, Tolle, & faciat Do-
minus meus rex quodcunque ei placet,
sed & boues do in holocaustum, & tri-
bulas in ligna, & triticum in sacrificium,
Omnia libens præbebo. ♦ Dixitq. ei rex 24
Dauid, Nequaquam ita fiet, sed argen-
tum dabo quantum ualet: neque enim
tibi auferre debeo, & sic offerre Domi-
no holocausta gratuita. ♦ Dedit ergo 25
Dauid Ornan pro loco, siclos auri iu-
2. Par. 3. 1. stissimi ponderis sexcentos. ♦ Et ædifi- 26
cauit ibi altare Domino: obtulitq. ho-
locausta, & pacifica: & inuocauit Do-
minum, & exaudiuit eum in igne de
cælo super altare holocausti. ♦ Præce- 27
pitq. Dominus Angelo, & conuertit gla-
dium suum in uaginam. ♦ Protinus er- 28
go Dauid, uidens quod exaudisset eum
Dominus in area Ornan Iebusæi, im-
molauit ibi uictimas. ♦ Tabernaculum 29
Exo. 36. 2. autem Domini, quod fecerat \\ Moyses
in deserto, & altare holocaustorum, ea
tempestate erat in excelso Gabaon.
♦ Et non præualuit Dauid ire ad altare, 30
ut ibi obsecraret Deum: nimio enim
fuerat in timore perterritus, uidens gla-
dium angeli Domini.

CAP. XXII.

DIxitq. Dauid, Hæc est domus Dei, 1
& hoc altare in holocaustum Is-
raël. ♦ Et præcepit ut congrega- 2
rentur omnes proselyti de Terra Israel,
& constituit ex eis latomos ad cæden-
dos lapides, & poliendos, ut ædificare-
tur domus Dei. ♦ Ferrum quoque pluri- 3
mum ad clauos ianuarum, & ad com-
missuras atque iuncturas præparauit Da-
uid: & æris pondus innumerabile. ♦ Li- 4
gna quoque cedrina non poterant æsti-
mari, quæ Sidonij, & Tyrij deportaue-
runt ad Dauid. ♦ Et dixit Dauid, Salomon 5
filius meus puer paruulus est & delica-
tus: domus autem quam ædificare uolo
Domino, talis esse debet ut in cunctis re-
gionibus nominetur: præparabo ergo ei
necessaria. Et ob hanc causam, ante mor-
tem suam omnes præparauit impensas.
♦ Vocauitq. Salomonem filium suum: & 6
præcepit ei ut ædificaret Domum Domi-
no Deo Israel. ♦ Dixitq. Dauid ad Salo- 7
monem, Fili mi, uoluntatis meæ fuit ut
ædificarem domum nomini Domini Dei
Infr. 28. 3. mei. ♦ Sed factus est sermo Domini ad 8
me, dicens, Multum sanguinem effudi-
sti, & plurima bella bellasti: non pote-
ris ædificare domum nomini meo, tanto
effuso sanguine coram me. ♦ filius qui 9
nascetur tibi, erit uir quietissimus: fa-
ciam enim eum requiescere ab omnibus
inimicis suis per circuitum, & ob hanc
causam Pacificus uocabitur: & pacem &
otium dabo in Israel cunctis diebus eius.
10 ♦ ‖ Ipse ædificabit domum nomini meo: *2 Reg. 7. 13. Heb. 1. 5.*
& ipse erit mihi in filium, & ego ero il-
li in patrem: firmaboq. solium regni eius
11 super Israel in æternum. ♦ Nunc ergo fi- *3 Reg. 5. 5.*
li mi, sit Dominus tecum, & prosperare,
& ædifica domum Domino Deo tuo, si-
12 cut locutus est de te. ♦ Det quoque ti-
bi Dominus prudentiam, & sensum, ut
regere possis Israel, & custodire legem
13 Domini Dei tui. ♦ Tunc enim proficere
poteris, si custodieris mandata, & iudi-
cia quæ præcepit Dominus Moysi ut do-
ceret Israel: confortare, & uiriliter age,
14 ne timeas, neque paueas. ♦ Ecce ego in
paupertate mea præparaui impensas do-
mus Domini, auri talenta centum mil-
lia, & argenti mille millia talentorum:
æris uero, & ferri non est pondus, uin-
citur enim numerus magnitudine: ligna
& lapides præparaui ad uniuersa impen-
15 dia. ♦ Habes quoque plurimos artifices,
latomos, & cæmentarios, artificesq. li-
gnorum, & omnium artium ad facien-
16 dum opus prudentissimos ♦ in auro, & ar-
gento, & ære, & ferro, cuius non est nume-
rus. Surge igitur, fac, & erit Dominus
17 tecum. ♦ Præcepit quoque Dauid cun-
ctis principibus Israel, ut adiuuarent Sa-
18 lomonem filium suum: ♦ Cernitis, in-
quiens, quod Dominus Deus uester uobi-
scum sit, & dederit uobis requiem per
circuitum, & tradiderit \\ omnes-inimi- *\\ habitatores terræ H. G. -4 M s. -10. M s.*
cos-uestros' in manus uestras, & subiecta
sit terra coram Domino, & coram popu-
19 lo eius. ♦ Præbete igitur corda uestra,
& animas uestras, ut quæratis Dominum
Deum uestrum: & consurgite, & ædifica-
te sanctuarium Domino Deo: ut intro-
ducatur arca fœderis Domini, & uasa Do-
mino consecrata, in domum quæ ædifi-
catur nomini Domini.

CAP. XXIII.

1 IGitur Dauid senex, & plenus dierum,
regem constituit Salomonem filium
2 suum super Israel. ♦ Et congregauit
omnes principes Israel, & sacerdotes atque
3 Leuitas. ♦ Numeratiq. sunt Leuitæ a \\ *\\ triginta 4 M s. H. G.*
uiginti' annis, & supra: & inuenta sunt tri-
4 ginta octo milia uirorum. ♦ Ex his ele-
cti sunt, & distributi in ministerium do-
mus Domini uiginti quatuor millia: præ-
positorum autem, & iudicum, sex mil-
5 lia. ♦ Porro quatuor millia ianitores: &
totidem psaltes canentes Domino in or-
6 ganis quæ fecerat ad canendum. ♦ ‖ Et *Exo. 6. 17. Sup. 6. 1.*
distribuit eos Dauid per uices filiorum
Leui, Gerson uidelicet, & Caath, & Me-
7 rari. ♦ Filij Gerson: Leedan, & Semei.
8 ♦ Filij Leedan: princeps Iahiel, & Zethan,
9 & Ioel, tres. ♦ Filij Semei: Salomith', &
Hosiel, & Aran, tres: isti principes fami-
10 liarum Leedan. ♦ Porro filij Semei: \\ Le- *\\ Iaheth H G.*
heth', & Ziza, & Iaus, & Baria: isti filij
11 Semei quatuor. ♦ Erat autẽ Leheth prior,
Ziza secundus: porro Iaus, & Baria non
habuerunt plurimos filios, & idcirco in
una familia unaq. domo computati sunt.

Exo. 2. 2. & 6. 20. Heb. 5. 5.

¶ Filij Caath: Amram, & Isaar, Hebron 12
& Oziel, quatuor. ¶ Filij Amram, Aa- 13
ron, & Moyses. Separatusq. est Aa-
ron ut ministraret in Sancto sanctorum,
ipse & filij eius in sempiternum, & ado-
leret incensum Domino, secundum ri-
tum suum, ac benediceret nomini eius
in perpetuum. ¶ Moysi quoque homi- 14
nis Dei filij annumerati sunt in tribu
Leui. ¶ Filij Moysi: Gersom, & Eliézer. 15
¶ Filij Gersom: Subuel primus. ¶ Fue- 16
runt autem filij Eliézer: Rohobia pri- 17
mus: & non erant Eliézer filij alij. Por-
ro filij Rohobia multiplicati sunt nimis.
¶ Filij Isaar: Salomith primus. ¶ Filij 18
Hebron: Ieriau primus, Amarias secun- 19
dus, Iahaziel tertius, Iecmaan quartus.
¶ Filij Oziel: Micha primus, Iesia se- 20
cundus. ¶ Filij Merari: Moholi, & Mu- 21
si. Filij Moholi: Eleázar, & Cis. ¶ Mor- 22
tuus est autem Eleázar, & non habuit fi-
lios, sed filias: acceperuntq. eas filij Cis
fratres earum. ¶ Filij Musi: Moholi, & 23
Eder, & Ierimoth, tres. ¶ Hi filij Leui 24
in cognationibus, & familijs suis, prin-
cipes per uices, & numerum capitum
singulorum qui faciebant opera mini-
sterij domus Domini a uiginti annis, &
supra. ¶ Dixit enim Dauid, Requiem 25
dedit Dominus Deus Israel populo suo,
& habitationem Ierusalem usque in æter-
num. ¶ Nec erit officij Leuitarum ut ul- 26
tra portent tabernaculum, & omnia ua-
sa eius ad ministrandum. ¶ Iuxta præce- 27
pta quoque Dauid nouissima supputabi-
tur numerus filiorum Leui a uiginti an-
nis, & supra. ¶ Et erunt sub manu filio- 28
rum Aaron in cultum domus Domini, in
uestibulis, & in exedris, & in loco puri-
ficationis, & in sanctuario, & in uniuer-
sis operibus ministerij templi Domini.
¶ Sacerdotes autem, super panes propo- 29
sitionis, & ad similæ sacrificium, & ad
lagana, & azyma, & sartaginem, & ad
"torrendum", & super omne pondus at-
que mensuram. ¶ Leuitæ uero ut stent 30
mane ad confitendum, & canendum Do-
mino: similiterq. ad uesperam, ¶ tam 31
in oblatione holocaustorum Domini,
quàm in sabbathis, & Calendis, & so-
lemnitatibus reliquis iuxta numerum, &
ceremonias uniuscuiusque rei, iugiter co-
ram Domino. ¶ Et custodiant obser- 32
uationes tabernaculi fœderis, & ri-
tum sanctuarij, & obseruationem fi-
liorum Aaron fratrum suorum, & ut mi-
nistrent in domo Domini.

" feruentem similam 14. MS.

CAP. XXIIII.

Leu. 10. 1 Num. 3. 4 & 26. 60

PORRO filijs Aaron hæ partitiones e- 1
rant: Filij Aaron: Nadab, & Abiu,
& Eleázar, & Ithamar. ¶ Mortui 2
sunt autem Nadab, & Abiu ante pa-
trem suum absque liberis: sacerdotioq.
functus est Eleázar, & Ithamar. ¶ Et 3
diuisit eos Dauid, "id est" Sadoc de fi-
lijs Eleázari, & Ahimélech de filijs Itha-
mar, secundum uices suas, & ministe-
rium. ¶ Inuentiq. sunt multo plures fi- 4
lij Eleázar in principibus uiris, quàm fi-
lij Ithamar. Diuisit autem eis, hoc
est filijs Eleázar principes per fami-
lias sexdecim, & filijs Ithamar per fami-

" & R H. G.

5 lias, & domos suas octo. ¶ Porro di-
uisit utrasque inter se familias sortibus:
erant enim principes sanctuarij, & princi-
pes Dei, tã de filijs Eleázar, quàm de filijs
6 Ithamar. ¶ Descripsitq. eos Semeias filius
Nathanael scriba Leuites, coràm rege, &
principibus, & Sadoc sacerdote, & Ahimé-
lech filio Abiathar, principibus quoque fa-
miliarum sacerdotalium, & Leuiticarum:
unam domum quæ cæteris præerat, Eleá-
zar: & alteram domum, quæ sub se habe-
7 bat cæteros, Ithamar. ¶ Exiuit autem sors
8 prima Ioiarib, secunda Iedei. ¶ tertia Ha-
9 rim, quarta Seorim. ¶ quinta Melchia, sex-
10 ta Maiman, ¶ septima Accos, octaua Abia,
11 ¶ nona Iesua, decima Sechenia, ¶ undeci-
12 ma Eliasib, duodecima Iacim, ¶ tertiadeci-
13 ma Hoppha, ¶ decimaquarta Isbaab, ¶ deci-
14 maquinta Belga, decimasexta Emmer, ¶ de
15 cimaseptima Hezir, decimaoctaua Aphses,
16 ¶ decimanona Pheteia, uicesima Heze-
17 chiel, ¶ uicesimaprima Iachin, uicesima-
18 secunda Gamul, ¶ uicesimatertia Dalaiau,
19 uicesimaquarta Maaziáu. Hæ uices eo-
rum secundum ministeria sua, ut ingre
diantur domum Domini, & iuxta ritum
suum sub manu Aaron patris eorum: si-
cut præceperat Dominus Deus Israel.
20 ¶ Porro filiorum Leui, qui reliqui fuerant,
de filijs Amram erat Subael: & de filijs
21 Subael, Iehedeia. ¶ De filijs quoque Roho-
22 biæ princeps Iesias. ¶ Isaari uero filius Sa-
23 lemoth: filiusq. Salemoth Iahath: ¶ fi-
liusq. eius Ieriau "primus", Amarias secun-
dus, Iahaziel tertius, Iecmáan, quartus.
24 ¶ Filius Oziel, Micha: filius Micha, Samir.
25 ¶ Frater Micha, Iesia: filiusq. Iesiæ, Za-
26 charias. ¶ Filij Merari: Moholi, & Musi.
27 Filius Oziau: Benno. ¶ Filius quoque Me-
rari: Oziau, & Soam, & Zachur, & Hebri.
28 ¶ Porro Moholi filius: Eleázar, qui nõ ha-
29 bebat liberos. ¶ Filius uero Cis, Ierameel.
30 ¶ Filij Musi: Moholi, Eder, & Ierimot. Isti
filij Leui secũdum domos familiarũ sua-
31 rũ. ¶ Miseruntq. & ipsi sortes cõtra fratres
suos filios Aaron coram Dauid rege, &
Sadoc, & Ahi-mélech, & principibus fa-
miliarum sacerdotalium, & Leuiticarum,
tam maiores, quam minores. omnes sors
æqualiter diuidebat.

-9. MS. H.G.

CAP. XXV.

1 IGitur Dauid, & magistratus exercitus
segregauerunt in ministerium filios
Asaph, & Heman, & Idithun: qui pro-
phetarent in citharis, & psalterijs, & cym-
balis, secundum numerum suum dedicato
2 sibi officio seruientes. ¶ De filijs Asaph:
Zacchur & Ioseph, & Nathania, & Asare-
la, filij Asaph: sub manu Asaph "prophe-
3 tantes" iuxta regem. ¶ Porro Idithun, fi-
lij Idithun, Godolias, Sori, Iesaias, & Hasa-
bias, & Mathathias, sex, sub manu patris
sui Idithun, qui in cithara prophetabat su-
per confitentes, & laudantes Dominum.
4 ¶ Heman quoque: filij Heman, Bocciáu Ma
thaniau, Oziel, Subuel, & Ierimot, Hana-
nias, Hanani, Eliata, Geddelthi, & Ro-
menthi-ézer, & Iesbacassa, Mellóthi,
5 Othir, Mahazioth: ¶ omnes isti filij He-
man "Videntis" regis in sermonibus Dei,
ut exaltaret cornu: deditq. Deus Heman
6 filios quatuordecim, & filias tres. ¶ Uni-

" prophetantis R. H.G.

" Videntis 5. MS R. H G.

uersi

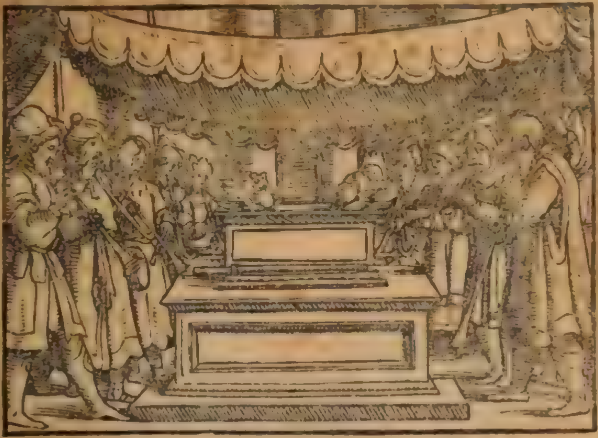

uerſi ſub manu patris ſui ad cantandum
in templo Domini diſtributi erant, in
cymbalis, & pſalterijs, & citharis, in
miniſteria domus Domini iuxta regem:
Aſaph uidelicet, & Idithun, & Heman.
⁋ Fuit autem numerus eorum cum fra- 7
tribus ſuis, qui erudiebant canticum
Domini, cuncti doctores, ducenti octo-
gintaocto. ⁋ Miſeruntq. ſortes per ui- 8
ces ſuas, ex æquo tam maior, quam
minor, doctus pariter & indoctus.
⁋ Egreſſaq. eſt ſors prima Ioſeph, qui 9
erat de Aſaph, Secunda Godoliæ, ipſi
& filijs eius, & fratribus eius duodecim.
⁋ Tertia Zachur, filijs & fratribus eius 10
duodecim. ⁋ Quarta Iſari, filijs, & fra- 11
tribus eius duodecim. ⁋ Quinta Natha- 12
niæ, filijs, & fratribus eius duodecim
⁋ Sexta Bocciáu, filijs, & fratribus eius 13
duodecim. ⁋ Septima Iſreela, filijs, & 14
fratribus eius duodecim. ⁋ Octaua Ie- 15
ſaiæ, filijs, & fratribus eius duodecim.
⁋ Nona Mathaniæ, filijs, & fratribus eius 16
duodecim. ⁋ Decima Semeiæ, filijs, & 17
fratribus eius duodecim. ⁋ Undecima 18
Azareel, filijs, & fratribus eius duode-
cim. ⁋ Duodecima Haſabiæ, filijs, & fra- 19
tribus eius duodecim. ⁋ Tertiadecima 20
Subaël, filijs, & fratribus eius duodecim.
⁋ Quartadecima Mathathiæ, filijs, & 21
fratribus eius duodecim. ⁋ Quintadecima 22
cima Ierimoth, filijs, & fratribus eius
duodecim. ⁋ Sextadecima Hananiæ, fi- 23
lijs, & fratribus eius duodecim. ⁋ Se- 24
ptimadecima Ieſbacaſſæ, filijs, & fra-
tribus eius duodecim. ⁋ Octauadecima 25
Hanani, filijs, & fratribus eius duode-
cim. ⁋ Nonadecima Mellóthi, filijs, & 26
fratribus eius duodecim. ⁋ Viceſima E- 27
liátha, filijs, & fratribus eius duode-
cim. ⁋ Viceſimaprima Othir, filijs, & 28
fratribus eius duodecim. ⁋ Viceſimaſe- 29
cunda Geddelthi, filijs, & fratribus eius
30 duodecim. ⁋ Viceſimatertia Mahazioth,
31 filijs, & fratribus eius duodecim. ⁋ Vi-
ceſimaquarta Romemthi-ézer filijs, &
fratribus eius duodecim.

CAP. XXVI.

1 DIuiſiones autem ianitorum: de
Coritis Meſelemia, filius Core,
2 de filijs Aſaph, ⁋ Filij Meſelemiæ:
Zacharias primogenitus, Iadihel ſecun-
dus, Zabadias tertius, Iathanael quar-
3 tus, ⁋ Aëlam quintus, Iohanan ſextus,
4 Elioénai ſeptimus. ⁋ Filij autem Obed
-edom: Semeias primogenitus, Iozabad
ſecundus, Ioaha tertius, Sachar quartus,
5 Nathanaël quintus. ⁋ Ammiel ſextus, Iſ-
ſachar ſeptimus, Phollathi octauus: quia
6 benedixit illi Dominus. ⁋ Semei autem fi-
lio eius nati ſunt filij, præfecti familia-
rum ſuarum: erant enim viri fortiſſimi.
7 ⁋ filij ergo Semeiæ, Othni, & Raphael,
& Obed, Elzabad, & fratres eius uiri for-
8 tiſſimi: Eliu quoque, & Samachias. ⁋Om-
nes hi, de filijs Obed-edom: ipſi, & filij, &
fratres eorum fortiſſimi ad miniſtran-
9 dum, ſexaginta duo de Obed-edom. ⁋Por-
ro Meſelemiæ filij, & fratres eorum robu
10 ſtiſſimi, decem & octo: ⁋ De Hoſa autem,
id eſt de filijs Merari: Semri princeps (non
enim habuerat primogenitum, & ideir-
co poſuerat eum pater eius in princi-
11 pem:) ⁋ Helcias ſecundus, Tabelias ter-
tius, Zacharias quartus. omnes hi filij,
12 & fratres Hoſa, tredecim. ⁋ Hi diuiſi ſunt
in ianitores, ut ſemper principes cuſtodia-
rum, ſicut & fratres eorum miniſtrarent
13 in domo Domini. ⁋ * Miſſæ ſunt "ergo' *Et H. G. "autem
ſortes ex æquo, & paruis, & magnis, per 2 M S.
familias ſuas, in unamquamque porta-
14 rum. ⁋ Cecidit ergo ſors Orientalis, Sele-
miæ. Porro Zachariæ filio eius, uiro pru-
dentiſſimo, & erudito, ſortito obtigit
15 plaga Septentrionalis. ⁋ Obed-edom ve-
ro, & filijs eius ad Auſtrum: in qua

parte domus, erat seniorum concilium.
♀ Sephim, & Hosa ad Occidentem, iuxta 16
portam quæ ducit ad uiam ascensionis:
custodia contra custodiam. ♀ Ad Orien- 17
tem uero, Leuitæ sex: & ad Aquilonem,
quatuor per diem: atque ad Meridiem si-
militer in die, quatuor: & ubi erat con-
cilium, bini & bini. ♀ In cellulis quoque 18
ianitorum ad Ocidentem quatuor in uia
biniq. per cellulas. ♀ Hæ sunt diuisiones 19
ianitorum filiorum Core, & Merari.
♀ Porro Achias erat super thesauros do- 20
mus Dei, & uasa sanctorum. ♀ Filij quo- 21
que Ledan, filij Gersoni: de Ledan princi-
pes familiarum, Ledan & Gersoni, Iehie-
li. ♀ Filij Iehieli: Zathan, & Ioel " fratres' 22
eius, super thesauros domus Domini,
♀ Amramitis, & Isaaritis, & Hebronitis, 23
& Ozihelitis. ♀ Subael autem filius Ger- 24
som, filij Moysi præpositus thesauris.
♀ " Frater' quoque eius Eliezer, cuius filius 25
Rahabia, & huius filius Isaias: & huius
filius Ioram, huius quoque filius Zechri,
& huius filius Selemith. ♀ Ipse Selemith, 26
& fratres eius super thesauros sanctorum,
quæ sanctificauit Dauid rex, & princi-
pes, familiarum, & tribuni, & centurio-
nes, & duces exercitus, ♀ de bellis, & ma- 27
nubijs prœliorum, quæ consecrauerant
ad instaurationem, & supellectilem tem-
pli Domini. ♀ Hæc autem uniuersa san- 28
ctificauit Samuel Videns, & Saul filius Cis,
& Abner filius Ner, & Ioab filius Saruiæ: "
omnesq.' sanctificauerant ea per manum
Selemith, & fratrum eius. ♀ Isaaritis uero 29
præerat Chonenias, & filijs eius ad ope-
ra forinsecus super Israël ad docendum &
iudicandum eos. ♀ Porro de Hebronitis 30
Hasabias, & fratres eius uiri fortissimi,
mille septingenti præerant Israëli trans
Iordanem contra Occidentem, in cun-
ctis operibus Domini, & in ministerium
regis. ♀ Hebronitarum autem princeps 31
fuit Ieria secundum familias, & cogna-
tiones eorum. Quadragesimo anno re-
gni Dauid recensiti sunt: & inuenti sunt
uiri fortissimi in Iazer Galaad, ♀ fratresq. 32
eius robustioris ætatis, duo millia septin-
genti principes familiarum. Præposuit
autem eos Dauid rex Rubenitis, & Gad-
ditis, & dimidiæ tribui Manasse, in om-
ne ministerium Dei, & regis.

" fratem 2. MS R. H.

" fratres 8. MS. H. suffragatur autē Textui, tam præcedenti, tum hoc loco G. et voces Hebræas, si pūcta permutent.

" omnes qui 13. MS. H. G.

CAP. XXVII.

Filij autem Israël secundum nume- 1
rum suum, principes familiarum,
tribuni, & centuriones, & præfecti,
qui ministrabant regi iuxta turmas sua,
ingredientes, & egredientes per singulos
menses in anno: uigintiquatuor millibus
singuli præerant. ♀ Primæ turmę in primo 2
mense Iesboam præerat filius Zabdiel: &
sub eo uiginti quatuor millia. ♀ De fi- 3
lijs Phares, princeps cunctorum principū
in exercitu mense primo. ♀ Secundo men- 4
sis habebat turmam Dudia Ahohites, &
post se alter nomine Macelloth, qui re-
gebat partem exercitus uiginti quatuor "
millium'. ♀ Dux quoque turmæ tertiæ 5
in mense tertio, erat Banaias filius Ioia-
de " sacerdos': & in diuisione sua uiginti-
quatuor millia. ♀ Ipse est Banaias fortis- 6
simus inter triginta, & super triginta. præ-
erat autem turmæ ipsius Amizabad fi-
7 lius eius. ♀ Quartus mense quarto, Asahel
frater Ioab, & Zabadias filius eius post eū:
& in turma eius uiginti quatuor millia.
8 ♀ Quintus, mēse quinto, princeps Samaoth
Iezerites: & in turma eius uigintiquatuor
9 millia. ♀ Sextus mense sexto, Hira filius
Acces Thecuites: & in turma eius uiginti-
10 quatuor millia. ♀ Septimus, mense septi-
mo, Helles Phallonites de filijs Ephraim:
& in turma eius uigintiquatuor millia.
11 ♀ Octauus, mense octauo, Sobochai Hu-
sathites de stirpe Zarahi: & in turma eius
12 uigintiquatuor millia. ♀ Nonus, mense
nono, Abiézer Anathothites de filijs Ie-
mini: & in turma eius uigintiquatuor mil-
13 lia. ♀ Decimus, mense decimo, Marai,
& ipse Netophathites de stirpe Zarai: &
in turma eius uiginti quatuor millia.
14 ♀ Vndecimus, mense undecimo, Banaias
Pharathonites de filijs Ephraim: & in tur-
15 ma eius uigintiquatuor millia. ♀ Duode-
cimus, mense duodecimo, Holdai Ne-
tophathites, de stirpe Gothoniel: & in
16 turma eius uigintiquatuor millia. ♀ Por-
ro tribubus præerant in Israël, Rubenitis,
dux Eliézer filius Zechri: Simeonitis, dux
17 Saphatias filius Maacha: ♀ Leuitis, Hasa-
18 bias filius Camuel; Aaronitis, Sadoc: ♀ Iu-
da, Eliu frater Dauid: Issachar, Amri fi-
19 lius Michaël. ♀ Zabulonitis, Iesmaias fi-
lius Abdiæ: Nephthalitibus, Ierimoth fi-
20 lius Ozriel: ♀ filijs Ephraim, Osee filius
Ozaziu: dimidiæ tribui Manasse, Ioel fi-
21 lius Phadaiæ: ♀ & dimidiæ tribui Manas-
se in Galaad, Iaddo filius Zachariæ: Ben
22 -iamin autem, Iasiel filius Abner. ♀ Dan
uero, Ezrihel filius Ieroham. hi princi-
23 pes filiorum Israël. ♀ Noluit autem Dauid
numerare eos a uiginti annis inferius:
quia dixerat Dominus ut multiplicaret Is-
24 raël quasi stellas cęli. ♀ Ioab filius Saruiæ
cœperat numerare, ‖ nec compleuit: quia
super hoc ira irruerat in Israël: & idcirco
numerus eorum qui fuerant recensiti,
25 non est relatus in fastos regis Dauid. ♀ Su-
per thesauros autem regis fuit Azmoth
filius Adiel. his autem thesauris qui
erant in urbibus, & in uicis, & in turri-
bus, præsidebat Ionathan filius Oziæ.
26 ♀ Operi autem rustico, & agricolis qui
exercebant terram, præerat Ezri filius
27 Chelub: ♀ uinearumq. cultoribus, Se-
meias " Romathites': cellis autem uina-
28 rijs, Zabdias " Aphonites'. ♀ Nam super
oliueta, & ficeta, quæ erant in campestri-
bus, Balanam Gederites: super apothecas
29 autem olei, Ioas ♀ Porro armentis quæ pa-
scebantur in Saron, præpositus fuit Se-
trai Saronites: & super boues in uallibus,
30 Saphat filius Adli: ♀ super camelos uero,
Vbil Ismaelites: & super asinos, Iadias
31 Meronathites, ♀ super oues quoque Iaziz
Agarenus. omnes hi, principes substan-
32 tiæ regis Dauid. ♀ Ionathan autem pa-
truus Dauid, consiliarius, uir prudens, &
literatus: Ipse, & Iahiel filius Hachamo-
33 ni, erant cum filijs regis. ♀ Achi-tóphel
etiam consiliarius regis, & Chusai Arachi-
34 tes amicus regis. ♀ Post Achi-tóphel fuit
Ioiada filius Banaiæ, & Abiathar. Princeps
autem exercitus regis erat Ioab.

" millia 2. MS.

" sacerdotis 7. MS. R. Ex H. quidā hoc modo 70. eo. quo Textus habet, transtulerunt.

Sup. 21. 2.

" Romathites 4. MS. H G.

" Saphamites H. G.

CAP.

CAP. XXVIII.

Conuocauit igitur Dauid omnes 1
principes Israel, duces tribuum, &
præpositos turmarum, qui mini-
strabant regi: tribunos quoque, & centu-
riones, & qui præerant substantiæ, & pos-
sessionibus regis; filiosq. suos cum eunu-
chis, & potentes, & robustissimos quosque
in exercitu Ierusalem. ¶ Cumq. surrexis- 2
set rex, & stetisset, ait, Audite me fratres
mei, & populus meus: Cogitaui ut ædifi-
carem domum in qua requiesceret arca
fœderis Domini, & scabellum pedum
Dei nostri: & ad ædificandum, omnia
2 Reg. 7. 13. præparaui. ¶ Deus autem dixit mihi, ‖ Non 3
ædificabis domum nomini meo: eo quòd
sis uir bellator, & sanguinem fuderis.
¶ Sed elegit Dominus Deus Israel me de 4
uniuersa domo patris mei, ut essem rex
super Israel in sempiternum: de Iuda
enim elegit principes: porro de domo Iu-
da, domum patris mei: & de filijs patris
mei, placuit ei ut me eligeret regem su-
Sap 9. 7. per cunctum Israel. ¶ ‖ Sed & de filijs meis 5
(filios enim mihi multos dedit Dominus)
elegit Salomonem filium meum, ut se-
deret in throno regni Domini super Is-
rael, ¶ dixitq. mihi, Salomon filius tuus 6
" altaria O. ædificabit domum meam, & " atria' mea
ipsum enim elegi mihi in filium &, ego
ero ei in patrem. ¶ Et firmabo regnum 7
eius usque in æternum, si perseuerauerit
facere præcepta mea, & iudicia, sicut &
hodie. ¶ Nunc ergo coram uniuerso cœ- 8
tu Israel audiente Deo nostro, custodi-
te, & perquirite cuncta mandata Domi-
" uestri R. H. Textus autem MS. & G. consonat. ni Dei " nostri': ut possideatis Terram
bonam, & relinquatis eam filijs uestris
post uos usque in sempiternum. ¶ Tu au- 9
tem Salomon fili mi, scito Deum patris
tui, & serui ei corde perfecto, & animo
Ps. 7. 10. uoluntario: ‖ Omnia enim corda scruta-
tur Dominus, & uniuersas mentium co-
gitationes intelligit. Si quæsieris eum,
inuenies: si autem dereliqueris eum
proijciet te in æternum. ¶ Nunc ergo quia 10
elegit te Dominus ut ædificares Domum
sanctuarij, confortare, & perfice. ¶ De- 11
dit autem Dauid Salomoni filio suo de-
scriptionem porticus, & templi, & cella-
riorum, & cœnaculi: & cubiculorum in
adytis, & domus propitiationis, ¶ nec 12
non & omnium quæ cogitauerat atrio-
rum, & exedrarum per circuitum in the-
sauros Domus Domini, & in thesauros
sanctorum. ¶ diuisionumq. sacerdota- 13
lium, & Leuiticarum, in omnia opera do-
mus Domini, & in uniuersa uasa ministe-
rij templi Domini. ¶ Aurum in ponde- 14
re per singula uasa ministerij. Argenti
" ad opera 3 MS. quoque pondus pro uasorum " & ope-
rum' diuersitate. ¶ Sed & in candelabra 15
aurea, & ad lucernas eorum, aurum pro
mensura uniuscuiusque candelabri, & lu-
cernarum. Similiter & in candelabra ar-
gentea, & in lucernas eorum: pro diuer-
sitate mensuræ, pondus argenti tradidit.
" mensam O. ¶ Aurum quoque dedit in " mensas' pro- 16
" mensura O. positionis pro diuersitate " mensuram':
similiter, & argentum in alias mensas ar-
genteas. ¶ Ad fuscinulas quoque & phia- 17
las, & thuribula ex auro purissimo, & leun-
culos aureos pro qualitate mensuræ pon-
dus distribuit, in leunculum, & leunculū.
Similiter & in leones argenteos diuersum
18 argenti pondus separauit. ¶ Altari autem
in quo adoletur incensum, aurum purissi-
mum dedit: ut ex ipso fieret similitudo
quadrigæ cherubim extendentium alas,
& uelantium arcam fœderis Domini.
19 ¶ Omnia, inquit, uenerunt scripta manu
Domini ad me, ut intelligerem uniuersa
20 opera exemplaris. ¶ Dixit quoque Dauid
Salomoni filio suo, Viriliter age, & con-
fortare, & fac: ne timeas, & ne paueas: Do-
minus enim Deus meus tecum erit, & non
dimittet te, nec derelinquet, donec per-
ficias omne opus ministerij domus Domi-
21 ni. ¶ Ecce diuisiones sacerdotum, & Leui-
tarum, in omne " ministerium' domus *" opus ministerij MS. q.*
Domini, assistunt tibi, & parati sunt, &
nouerunt tam principes, quam populus,
facere omnia præcepta tua.

CAP. XXIX.

1 Locutusq. est Dauid rex ad omnem
ecclesiam. Salomonem filium meū
unum elegit Deus, adhuc puerum,
& tenellum: opus enim grande est, ne-
que enim homini præparatur habitatio,
2 sed * Deo. ¶ Ego autem totis uiribus meis ** Domino 3 MS. H. G.*
præparaui impensas Domus * Dei mei.
Aurum ad uasa aurea, & argentum in ar- ** Dominus MS. q. R.*
gentea, æs in ænea, ferrum in ferrea, ligna
ad lignea: & lapides onychinos, & quasi
stibinos, & diuersorum colorum, om-
nemq. pretiosum lapidem, & marmor
3 Parium abundantissime. ¶ & super hæc
quę obtuli in domum Dei mei, de pecu-
lio meo aurum, & argentum do in tem-
plum Dei mei, exceptis his quæ prępa-
4 raui in ædem sanctam. ¶ Tria millia ta-
lenta auri de auro Ophir: & septem mil-
lia talentorum argenti probatissimi: ad
5 deaurandos parietes templi. ¶ " Et', ubi- *" Vt 3 MS.*
cumque opus est aurum, de auro, & ubi-
cumque opus est argentum, de argento
opera fiant per manus artificum & si quis
sponte offert, impleat manum suam ho-
die, & offerat quod uoluerit Domino.
6 ¶ Polliciti sunt itaque principes fami-
liarum, & proceres tribuum Israel, tri-
buni quoque, & centuriones, & princi-
7 pes-principum' possessionum regis. ¶ De- *-9 MS. R H. G.*
deruntq. in opera domus Domini auri
talenta quinque millia, & solidos decem
millia: argenti talenta decem millia, &
æris talenta decem, & octo millia: ferri
8 quoque centum millia talentorum. ¶ Et
apud quemcumque inuenti sunt lapi-
des, dederunt in " thesauros' domus Do- *" thesaurum 9. MS. ‖ Textus autem, R & G. similiter legit.*
9 mini, per manū Iahiel Gersonitis. ¶ Le-
tatusq. est populus, cum uota * spon- ** sua 4 MS.*
te promitterent: quia corde toto offere-
bant ea Domino: sed & Dauid rex læta-
10 tus est gaudio magno. ¶ Et benedixit
Domino coram uniuersa multitudine:
& ait, Benedictus es Domine Deus Is-
rael patris nostri ab æterno in æternum.
11 ¶ Tua est Domine magnificentia, & po-
tentia, & gloria, atque uictoria, & tibi
laus: cuncta enim quæ in cęlo sunt, & in
terra, tua sunt: tuum Domine regnum,
12 & tu es super omnes principes. ¶ Tuæ
diuitiæ, & tua est gloria: tu dominaris

omnium: in manu tua uirtus & poten-
tia, in manu tua magnitudo, & impe-
13 rium omnium. ❦ Nunc igitur Deus no-
ster confitemur tibi, & laudamus no-
14 men tuum inclytum. ❦ Quis ego, &
quis populus meus, ut possimus hæc ti-
bi uniuersa promittere? tua sunt om-
nia. & quæ de manu tua accepimus,
15 dedimus tibi. ❦ Peregrini enim sumus
coram te, & aduenæ, sicut omnes pa-
Sap.2.5. tres nostri. ‖ Dies nostri quasi umbra
16 super terram, & nulla est mora. ❦ Do-
mine Deus noster, omnis hęc copia quam
parauimus, vt ædificaretur domus no
mini sancto tuo, de manu tua est, &
17 tua sunt omnia. ❦ Scio Deus meus quod
probes corda, & simplicitatem diligas,
unde & ego in simplicitate cordis mei
lætus obtuli uniuersa hæc: & populum
tuum, qui hic repertus est, uidi cum
18 ingenti gaudio tibi offerre donaria. ❦ Do-
mine Deus Abraham, & Isaac, & Is-
raël patrum nostrorum, custodi in æ-
ternum hanc uoluntatem cordis eorum,
& semper in uenerationem tui mens
19 ista permaneat. ❦ Salomoni quoque fi-
lio meo da cor perfectum, ut custodiat
mandata tua, testimonia tua, & cere-
monias tuas, & faciat vniuersa: & ædi-
20 ficet ædem, cuius impensas paraui. ❦ Prę-
cepit autem Dauid vniuersæ ecclesiæ,
Benedicite Domino Deo ᵛ nostro ʼ. Et
benedixit omnis ecclesia Domino Deo
patrum suorum: & inclinauerunt se, &
adorauerunt Deum, & deinde regem.

ᵛ vestro R.H. Pro Textu ante faciunt MS. & G.

21 ❦ Immolaueruntq. victimas Domino: &
obtulerunt holocausta die sequenti, tau-
ros mille, arietes mille, agnos mille,
cum libaminibus suis, & uniuerso ritu
22 abundantissime in omnem Israel. ❦ Et
comederunt, & biberunt coram Domi-
no, in die illo cum grandi lætitia. ‖ Et *3. Reg. 1. 34.*
unxerunt secundo Salomonem filium Da
uid. Vnxerunt autem eum Domino in
principem, & Sadoc in pontificem.
23 ❦ Seditq. Salomon super solium Domi-
ni in regem pro Dauid patre suo, & cun-
ctis placuit: & paruit illi omnis Israel.
24 ❦ Sed & uniuersi principes & potentes,
& cuncti filij regis Dauid dederunt ma-
num, & subiecti fuerunt Salomoni re-
25 gi. ❦ Magnificauit ergo Dominus Salo-
monem super omnem Israel: & dedit
illi gloriam regni, qualem nullus habuit
26 ante eum rex Israel. ❦ Igitur Dauid fi-
lius Isai regnauit super uniuersum Is-
27 raël. ❦ Et dies quibus regnauit super Is-
raël, fuerunt quadraginta anni: in He-
bron regnauit septem annis, & in Ie-
28 rusalem annis trigintatribus. ❦ Et mor-
tuus est in senectute bona, plenus die-
rum, & diuitijs, & gloria. Et regna- *3.Reg.2.11.*
29 uit Salomon filius eius pro eo. ❦ Ge-
sta autem Dauid regis priora, & nouis-
sima scripta sunt in Libro Samuelis Vi-
dentis, & in Libro Nathan prophetæ, at-
30 que in volumine Gad Videntis ❦ vni-
uersiq. regni eius & fortitudinis, & tem-
porum quæ transierunt sub eo, siue in
Israël, siue in cunctis regnis terrarum.

LIBER SECVNDVS PARALIPOMENON: HEBRAICE, DIBRE HAIAMIM.

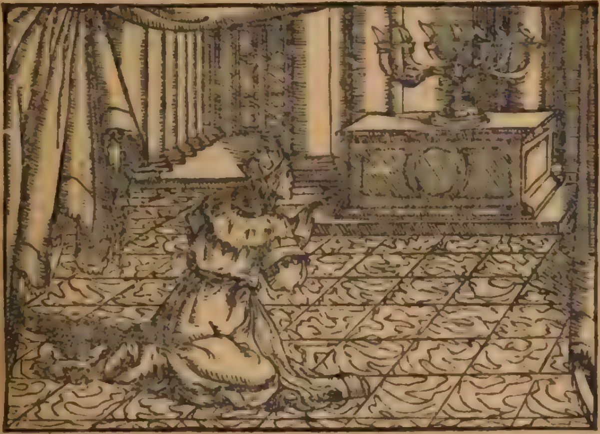

CAPVT PRIMVM.

1 CONFORTATVS est ergo Salomon fi- 3.Reg.3.1
lius Dauid in re-
gno suo, & Domi-
nus*erat cum eo, * Deus eius R. H. O.
&magnificauit eũ
2 in excel.um. ‹Præ-
cepitq́. Salomon
vniuerso Israeli,
tribunis, & centu-
rionibus, & duci-
bus & iudicibus omnis Israel, & principi-
3 bus familiarum: ‹ & abijt cum vniuersa
multitudine in Excelsum Gabaon, ubi
erat tabernaculum fœderis Domini, quod
fecit Moyses famulus Dei, in solitudine.
4 ‹ Arcam autem Dei adduxerat Dauid de
Cariath-iarim in locum quem præparaue
rat ei,& ubi fixerat illi tabernaculum, hoc
5 est,in Ierusalem. ‹ Altare quoque æneũ,
‖ quod fabricatus fuerat Beseleel filius Vri Exo.38.8
filij Hur, ibi erat coram tabernaculo Do-
mini: quod & requisiuit Salomon,& om-
6 nis ecclesia. ‹ Ascenditq́. Salomon ad al-
tare æneum, coram tabernaculo fœderis
7 Domini,& obtulit in eo mille hostias.‹Ec-
ce autem in ipsa nocte apparuit ei Deus,
8 dicens,Postula quod vis, ut dem tibi.‹Di-
xitq́. Salomon Deo, Tu fecisti cum Dauid
patre meo misericordiam magnam:& cõ-
9 stituisti me regem pro eo.‹Nunc ergo Do-
mine Deus impleatur sermo tuus, quem
pollicitus es Dauid patri meo tu enim me
fecisti regem super populum tuum mul-
tum,qui tam innumerabilis est,quàm pul Sap.9 10
10 uis terræ. ‹ ‖ Da mihi sapientiam, & in-
telligentiam, ut ingrediar & egrediar co-
ram populo tuo: quis enim potest hunc
populum tuum digne, qui tã grandis est,
11 iudicare? ‹ Dixit autem Deus ad Salomo-
nem,Quia hoc magis placuit cordi tuo, &
non postulasti diuitias, & substantiam, &
gloriam,neque animas eorum qui te ode-
rant, sed nec dies uitæ plurimos: petisti
autem sapientiam,& scientiam,ut iudica-
re possis populum meum, super quẽ con-
12 stitui te regem,‹Sapientia, & scientia data
sunt tibi: diuitias autem & substantiam
& gloriam dabo tibi, ita ut nullus in regi-
bus nec ante te nec post te fuerit similis
13 tui. ‹ ‖ Venit ergo Salomon ab excelso 3 Reg 10.
Gabaon in Ierusalem coram tabernaculo 26.
14 fœderis, & regnauit super Israel. ‹ Con-
gregauitq́. sibi currus, & equites, & facti
sunt ei mille quadringenti currus, &

duode-

duodecim millia equitũ: & fecit eos esse
in vrbibus quadrigarũ, & cũ rege in Ieru-
salé †Præbuitq. rex argentũ,& aurũ in Ie- 15
rusalé quasi lapides, & cedros quasi syco-
moros,quæ nascũtur in campestribus mul
3.Reg.10.28. titudine magna. † ‖ Adducebantur autem 16
: i equi de Ægypto, & de Coa a negociato-
ribus regis, qui ibant, & emebant precio,
17 †quadrigam equorum sexcẽtis argenteis,
& equum centum quinquaginta: simili
ter de uniuersis regnis \\Cethæorum', & a
regibus Syriæ emptio celebrabatur.

\\Hethæorum 1Ms. \\Cettæorū H G.

CAP. II.

DEcreuit autem Salomon ædificare 1
domum nomini Domini,& palatiũ
sibi. † Et numerauit septuaginta 2
millia uirorum portantium humeris, &
octoginta millia qui cæderent lapides in
montibus, præpositosq. eorum tria millia
sexcentos. † Misit quoque ad Hiram regẽ 3
3.Reg.5.2 Tyri, dicens, ‖ Sicut egisti cum Dauid pa-
tre meo, & misisti ei ligna cedrina,ut ædi-
ficaret sibi domum, in qua & habitauit:
†sic fac mecum ut ędificem domum nomi 4
ni Domini Dei mei,ut consecrem eam ad
adolendum incensum coram illo,& fumi-
ganda aromata, & ad propositionem pa-
num sempiternam, & ad holocautomata
mane,&vespere,sabbathis quoque,& neo-
menijs,& solemnitatibus Domini Dei no-
stri in sempiternum, quæ mandata sunt
Israeli. †Domus enim quam ædificare cu- 5
pio,magna est: magnus est enim Deus no-
ster super omnes deos. † Quis ergo pote- 6
rit preualere,ut ædificet ei dignam domũ?
si cęlum, & cęli cęlorum capere eum ne-
queunt: quantus ego sum, ut possim ædi-
ficare ei domum? sed ad hoc tantum, ut
adoleatur incensum coram illo. † Mitte 7
ergo mihi uirum eruditum, qui nouerit
operari in auro & argento, ære & ferro,
purpura,coccino,& hyacintho, & qui sciat
sculpere cælaturas cũ his artificibus quos
mecum habeo in Iudæa, & Ierusalẽ, quos
præparauit Dauid pater meus. †Sed & li- 8
gna cedrina mitte mihi, & arceuthina, &
pinea de Libano: scio enim quod serui tui
nouerint cædere ligna de Libano, & erunt
9 serui mei cum seruis tuis,†vt parentur mi
hi ligna plurima. Domus enim quá cupio
10 ædificare,magna est nimis & inclyta.†Præ
terea operarijs qui cęsuri sunt ligna,seruis
tuis dabo in cibaria tritici coros uiginti
millia,& hordei coros totidem,*olei quo-
11 que sata uiginti millia. † Dixit autem Hi-
ram rex Tyri per literas, quas miserat Sa-
lomoni, Quia dilexit Dominus populum
suum, idcirco te regnare fecit super eum.
12 † Et addidit, dicens, Benedictus Dominus
Deus Israel,qui fecit cęlum & terram, qui
dedit Dauid regi filium sapientem,& eru-
ditum, & sensatum atque prudentem, ut
ædificaret domum Domino, & palatiũ si-
13 bi. † Misi ergo tibi uirum prudentem, &
14 scientissimum Hiram patrem meum, † fi-
lium mulieris de filiabus Dan: cuius pater
fuit Tyrius,qui nouerit operari in auro, &
argento,ęre & ferro,& marmore,& lignis,
in purpura quoque, & hyacintho,& bysso,
& coccino:& qui sciat cælare omnem scul-
pturam, & adinuenire prudẽter quodcũ-
que in opere necessarium est cum artifici-
bus tuis,& cum artificibus domini mei Da
15 uid patris tui. † Triticum ergo,& hordeũ,
& oleum, & uinum, quæ pollicitus es do-
16 mine mi, mitte seruis tuis. † Nos autem
cædemus ligna de Libano, quot necessa-
ria habueris, & applicabimus ea ratibus p
mare in Ioppe: tuum autem erit trãsferre
17 re ea in Ierusalem. † Numerauit igitur
Salomon omnes uiros proselytos qui erãt
in terra Israel, post dinumerationem quã
dinumerauit Dauid pater eius, & inuenti
sunt centum quinquagintatria millia. &

* & vini viginti millia metretas R. H. G.

ſexcenti. † Fecitq́. ex eis ſeptuaginta mil- 18
lia, qui humeris onera portarent, & octo-
ginta millia qui lapides de montibus cæ-
derent: tria autem millia, & ſexcentos
præpoſitos operum populi.

CAP. III.

ET cœpit Salomon ædificare domum 1
Domini in Ieruſalem, in monte-Mo-
ria, qui demonſtratus fuerat Dauid
patri eius, in loco quem parauerat Dauid
2 Re 24. 25. 1 Par. 21 26. in area ‖ Ornan Iebuſæi. † Cœpit autem 2
ædificare menſe ſecundo, anno quarto re-
gni ſui. † Et hæc ſunt fundamenta quæ 3
iecit Salomon, ut ædificaret domum Dei
3 Reg. 6. 1. longitudinis cubitos in menſura prima ſe-
xaginta, latitudinis cubitos uiginti. † Por- 4
ticum uero ante frontem, quæ tendeba-
tur in longum iuxta menſuram latitudi-
nis domus cubitorum uiginti: porro alti-
tudo centum uiginti cubitorum erat: &
deaurauit eam intrinſecus auro mundiſſi-
mo. † Domum quoq; maiorem texit tabu- 5
lis ligneis abiegnis, & laminas auri obri-
zi affixit per totum: ſculpſitq́ in ea pal-
mas, & quaſi catenulas ſe inuicem com-
plectentes. † Strauit quoque pauimentum 6
tépli pretioſiſſimo marmore, decore mul-
to. † Porro aurum erat probatiſſimum, 7
de cuius laminis texit domum, & trabes
eius, & poſtes, & parietes, & oſtia: & cæla-
uit cherubim in parietibus. † Fecit quoque 8
domum Sancti ſanctorum: longitudinem
iuxta latitudinem domus, cubitorum ui-
ginti: & latitudinem ſimiliter uiginti cu-
bitorum: & laminis aureis texit eam, qua-
ſi talentis ſexcentis. † Sed & clauos fecit
aureos, ita ut ſinguli claui ſiclos quinqua- 9
genos appenderent: cœnacula quoque te-
xit auro. † Fecit etiam in domo Sancti 10
ſanctorum cherubim duos, opere ſtatua-
rio: & texit eos auro. † Alæ cherubim 11
uiginti cubitis extendebantur, ita ut una
ala haberet cubitos quinque, & tangeret
parietem domus: & altera quinque cubi-
tos habens, alam tágeret alterius cherub.
† Similiter cherub alterius ala, quinque
habebat cubitos, & tangebat parietem: & 12
ala eius altera quinque cubitorum, alam
cherub alterius contingebat. † Igitur alæ 13
utriuſque cherubim expanſæ erant, & ex-
tendebantur per cubitos uiginti: ipſi au-
tem ſtabant erectis pedibus, & facies eo-
rum erant uerſæ ad exteriorem domum.
† Fecit quoque uelum ex hyacintho, pur- 14
pura, cocco, & byſſo: & intexuit ei cheru-
Mat. 27. 51. Ier. 52. 20. bim. † Ante fores etiam templi ‖ duas 15
columnas, quæ triginta, & quinque cubi-
tos habebant altitudinis: porro capita ea-
rum, quinque cubitorum. † Nec non & 16
quaſi catenulas in oraculo, & ſuperpoſuit
eas capitibus columnarum: malogranata
etiam centum, quæ catenulis interpoſuit.
† Ipſas quoque columnas poſuit in ueſti- 17
bulo templi, unam a dextris, & alteram
a ſiniſtris: eam quæ a dextris erat, uoca-
uit Iachin: & quæ ad læuam, Booz.

CAP. IIII.

FEcit quoque altare æneum uiginti cu- 1
bitorum longitudinis, & uiginti cu-
bitorum latitudinis, & decem cubi-
3 Reg. 7 23. tos altitudinis. † Mare etiam fuſile decem 2
cubitis a labio uſque ad labium, rotun-
dum per circuitum: quinque cubitos ha-
bebat altitudinis, & funiculus triginta cu-
3 bitorum ambiebat gyrum eius. † Simili-
tudo quoque boum erat ſubter illud, &
decem cubitis quædam extrinſecus cæla-
turæ, quaſi duobus uerſibus alueum ma-
4 ris circumbant. † Boues autem erant fu-
ſiles, & ipſum mare ſuper duodecim bo-
ues impoſitum erat, quorum tres reſpi-
ciebant ad Aquilonem, & alij tres ad Oc-
cidentem: porro tres alij Meridiem, &
tres qui reliqui erant, Orientem, ha-
bentes mare ſuperpoſitum: poſteriora au-
tem boum erant intrinſecus ſub mari.
5 † Porro uaſtitas eius habebat menſuram
palmi, & labium illius erat quaſi labium
calicis, uel repandi lilij: capiebatq́. tria
6 millia metretas. † Fecit quoque conchas
decem: & poſuit quinque a dextris, &
quinque a ſiniſtris, ut lauarent in eis om-
nia quæ in holocauſtum oblaturi erant:
7 porro in mari ſacerdotes lauabantur. † Fe-
cit autem & candelabra aurea decem, ſe-
cundum ſpeciem qua " iuſſerat' fieri: & " iuſſ erant 3 M S.
poſuit ea in templo, quinque a dextris, &
8 quinque a ſiniſtris. † Nec non & menſas
decem: & poſuit eas in templo, quinque
a dextris, & quinque a ſiniſtris: phialas
9 quoque aureas centum. † Fecit etiam atrium
ſacerdotum, & baſilicam grandem: &
10 oſtia in baſilica, quæ texit ære. † Porro
mare poſuit in latere dextro contra Orié-
11 tem ad Meridiem. † Fecit autem Hiram
lebetes, & creagras, & phialas: & com-
12 pleuit omne opus regis in domo Dei: † hoc
eſt, columnas duas: & epiſtylia, & capita,
& quaſi quædam retiacula, quæ capita te-
13 gerent ſuper epiſtylia. † Malogranata quo-
que " quadringenta', & retiacula duo, ita " quadraginta O.
ut bini ordines malogranatorum ſingulis
retiaculis iungerentur, quæ protegerent
14 epiſtylia, & capita columnarum. † Baſes
etiam fecit, & conchas, quas ſuperpoſuit
15 baſibus: † mare unum, boues quoque duo-
16 decim ſub mari. † Et lebetes, & creagras
& phialas. Omnia uaſa fecit Salomoni Hi-
ram pater eius in domo Domini ex ære
17 mundiſſimo. † In regione Iordanis fudit
ea rex in argilloſa terra inter Socoth, &
18 Saredatha. † Erat autem multitudo ua-
ſorum innumerabilis, ita ut ignoraretur
19 pondus æris. † Fecitq́. Salomon omnia
uaſa domus Dei, & altare aureum: &
menſas, & ſuper eas panes propoſitionis.
20 † Candelabra quoque cum lucernis ſuis
ut lucerent ante oraculum iuxta ritum,
21 ex auro puriſſimo: † & florentia quædam,
& lucernas, & forcipes aureos. omnia de
22 auro mundiſſimo facta ſunt. † Thymia-
teria quoque, & thuribula, & phialas, &
mortariola, ex auro puriſſimo. Et oſtia
cælauit templi interioris, id eſt in Sancto
ſanctorum: & oſtia templi forinſecus au-
rea. Sicq́. completum eſt omne opus quod
fecit Salomon in " domo' Domini. " domum 1 M S.

CAP. V.

1 INtulit igitur Salomon omnia quæ uo- 3 Reg. 7. 51. & 8. 1.
uerat Dauid pater ſuus, argentum, &
aurum, & uniuerſa uaſa poſuit in the-
2 ſauris domus Dei. † Poſt quæ congregauit
maiores natu Iſrael, & cunctos principes
tribuum, & capita familiarum de filijs

Iſrael.

Israel, in Ierusalem, ut adducerent arcã
fœderis Domini de Ciuitate-Dauid quæ
est Sion. ¶ Venerunt itaque ad regem 3
omnes uiri Israel in die solemni mẽsis se-
ptimi. ¶ Cumq; uenissent cuncti seniorũ 4
Israel, portauerunt Leuitæ arcam, ¶ & in- 5
tulerunt eam, & omnem paraturam ta-
bernaculi. Porro uasa sanctuarij, quæ erãt
in tabernaculo, portauerunt sacerdotes
cum Leuitis. ¶ Rex autem Salomon, & 6
vniuersus cœtus Israel, & omnes qui fue-
runt congregati ante arcam, immolabant
arietes & boues absque ullo numero: tan-
ta enim erat multitudo victimarum. ¶ Et 7
intulerunt sacerdotes arcam fœderis Do-
mini in locum suum, id est, ad oraculum
templi, in Sancta sanctorum subter alas
cherubim: ¶ ita ut cherubim expanderent 8
alas suas super locum in quo posita erat
arca, & ipsam arcam tegerent cum uecti-
bus suis. ¶ Vectium autem quibus por- 9
tabatur arca, quia paululum longiores
erant, capita parebant ante oraculum: si
uero quis paululum fuisset extrinsecus,
eos uidere non poterat. Fuit itaque arca
ibi vsque in præsentem diem. ¶ Nihilq; 10
erat aliud in arca, nisi duæ tabulæ, quas
posuerat Moyses in Horeb, quando legem
dedit Dominus filijs Israel egredienti-
11 bus ex Ægypto. ¶ Egressis autem sacer-
dotibus de sanctuario (omnes enim sa-
cerdotes qui ibi potuerant inueniri, sancti-
ficati sunt: nec adhuc in illo tempore ui-
ces, & ministeriorum ordo inter eos diui-
12 sus erat) ¶ tam Leuitæ quam cantores, id-
est, & qui sub Asaph erant, & qui sub He-
man, & qui sub Idithun, filii, & fratres eo-
rum vestiti byssinis, cymbalis, & psalterijs,
& citharis concrepabant, stantes ad Oriẽ-
talem plagam altaris, & cum eis sacerdo-
13 tes centum uiginti canentes tubis. ¶ Igi-
tur cunctis pariter, & tubis, & uoce, &
cymbalis, & organis, & diuersi generis
musicorum concinentibus, & uocem in
sublime tollentibus; longe sonitus audie-
batur: ita ut cum Dominum laudare cœ-
pissent & dicere, Confitemini Domino
quoniam bonus, quoniam in æternum mi-
sericordia eius: impleretur domus Dei
14 nube, ¶ ne possent sacerdotes stare, & mi-
nistrare propter caliginem. Compleuerat
enim gloria Domini domum Dei.

CAP. VI.

3. Reg. 8. 12.

TVnc Salomon ait; Dominus polli- 1
citus est ut habitaret in caligine:
¶ ego autem ædificaui domum no- 2
mini eius, vt habitaret ibi in perpetuum.
¶ Et conuertit rex faciem suam, & bene- 3
dixit uniuersæ multitudini Israel (nã om-
nis turba stabat intẽta,) & ait, ¶ Benedictus 4
Dominus Deus Israel, qui quod locutus
Dauid patri meo, opere compleuit dicens,
¶ A die qua eduxi populum meum de Ter- 5
ra-Ægypti, non elegi ciuitatem de cũctis
tribubus Israel, ut ædificaretur in ea do-
mus nomini meo: neque elegi quemquã
alium uirum, ut esset dux in populo meo
Israel: ¶ sed elegi Ierusalem, ut sit nomẽ 6
meum in ea, & elegi Dauid, ut constitue-
rem eum super populum meum Israel.
7 ¶ Cumq; fuisset uoluntatis Dauid patris
mei, ut ædificaret domum nomini Domi-
8 ni Dei Israel, ¶ dixit Dominus ad eum,
Quia hæc fuit uoluntas tua, ut ædificares
domum nomini meo, bene quidem fecisti
9 huiuscemodi habere uoluntatem: ¶ sed
non tu ædificabis domum, uerumtamẽ fi-
lius tuus qui egredietur de lumbis tuis, ip-
10 se ædificabit domum nomini meo. ¶ Com-
pleuit ergo Dominus sermonem suum,
quem locutus fuerat: & ego surrexi pro
Dauid patre meo, & sedi super thronum
Israel, sicut locutus est Dominus: & ædi-
ficaui domum nomini Domini Dei Israel.

Et posuit in ea arcam, in qua est pactum 11
Domini, quod pepigit cũ filijs Israel. Ste- 12
tit ergo coram altari Domini ex aduerso
uniuersæ multitudinis Israel, & extendit
manus suas. Si quidem fecerat Salomon 13
basim æneam, & posuerat eam in medio
basilicæ, habentem quinque cubitos lon-
gitudinis, & quinque cubitos latitudinis,
& tres cubitos altitudinis: stetitq. super eã
& deinceps flexis genibus contra uniuer-
sam multitudinem Israel, & palmis in cę-
2. Mac. 2 19. lum leuatis, ait, ‖ Domine Deus Israel, 14
non est similis tui Deus in cęlo, & in terra:
qui custodis pactum & misericordiam cũ
seruis tuis qui ambulant coram te in toto
corde suo. Qui præstitisti seruo tuo Da- 15
uid patri meo quæcunque locutus fueras
ei: & quæ ore promiseras, opere comple-
sti, sicut & præsens tempus probat. Nunc 16
ergo Domine Deus Israel, imple seruo tuo
patri meo Dauid quæcunque locutus es,
dicens, Non deficiet ex te uir coram me,
qui sedeat super thronum Israel; ita ta-
" viam suam 4 MS. R. H. G. men si custodierint filij tui "uias meas', &
ambulauerint in lege mea, sicut & tu am-
bulasti corã me. Et nunc Dñe Deus Israel, 17
firmetur sermo tuus quem locutus es ser-
" vias suas MS. uo tuo Dauid. Ergone credibile est ut ha- 18
bitet Deus cum hominibus super terram?
Si cęlum & cęli cęlorum non te capiunt:
quanto magis domus ista quam ędificaui?
Sed ad hoc tantum facta est, ut respicias 19
orationem serui tui, & obsecrationẽ eius
Domine Deus meus: & audias preces quas
" fundit 5 MS. R. H. G. "fudit' famulus tuus coram te: ut ape- 20
rias oculos tuos super domum istam die-
bus ac noctibus, super locum in quo pol-
licitus es ut inuocaretur nomen tuum: & 21
exaudires orationem, quã seruus tuus orat
in eo, & exaudias preces famuli tui, & po-
puli tui Israel. Quicunque orauerit in lo
co isto, exaudi de habitaculo tuo, id est, de
cęlis, & propitiare. Si peccauerit quispiã 22
in proximum suum, & iurare contra eum
paratus uenerit, seq. maledicto constrin-
xerit coram altari in domo ista: tu au- 23
dies de cęlo, & facies iudicium seruorum
tuorum, ita ut reddas iniquo uiam suam
in caput proprium, & ulciscaris iustum, re-
tribuens ei secundum iustitiam suam. Si 24
superatus fuerit populus tuus Israel ab ini
micis (peccabunt enim tibi) & conuersi
egerint pœnitentiam, & obsecrauerint no
* te R. * coram te H. G. men tuum, & fuerint deprecati * in loco
isto, tu exaudies de cęlo, & propitiare 25
peccato populi tui Israel, & reduc eos in
terram quam dedisti eis, & patribus eorũ.
Si clauso cęlo pluuia nõ fluxerit propter 26
peccata populi, & deprecati te fuerint in
loco isto, & confessi nomini tuo, & cõuersi
a peccatis suis, cum eos afflixeris, exaudi 27
de cęlo Domine, & dimitte peccata seruis
tuis & populi tui Israel, & doce eos uiam
bonam per quam ingrediantur, & da plu-
uiam terræ quam dedisti populo tuo ad
Inf. 20. 9 possidendum. Fames si orta fuerit in ter 28
ra, & pestilentia, ærugo & aurugo, & locu-
sta, & bruchus: & hostes uastatis regioni-
bus portas obsederint ciuitatis, omnisq.
plaga, & infirmitas presserit: Si quis de 29
populo tuo Israel fuerit deprecatus, co-
gnoscens plagam, & infirmitatem suam,
& expanderit manus suas in domo hac:
30 tu exaudies de cœlo, de sublimi scilicet
habitaculo tuo, & propitiare, & redde
unicuique secundum uias suas quas nosti
eum habere in corde suo; (tu enim solus
31 nosti corda filiorum hominum.) Vt ti-
meant te, & ambulent in uiis tuis cunctis
diebus quibus uiuunt super faciem terræ
32 quam dedisti patribus nostris. Externũ
quoque qui non est de populo tuo Israel,
si uenerit de terra longinqua, propter no-
men tuum magnum, & propter manum
tuam robustam, & brachium tuum extẽ-
33 tũ, & adorauerit in loco isto: tu exaudies
de cęlo firmissimo habitaculo tuo, & facies
cuncta pro quibus inuocauerit te ille pe-
regrinus: ut sciant omnes populi terræ no
men tuum, & timeant te: sicut populus
tuus Israel, & cognoscant, quia nomen
tuum inuocatum est super domum hanc
34 quam ædificaui. Si egressus fuerit po-
pulus tuus ad bellum contra aduersarios
suos per uiam in qua miseris eos, adora-
bunt te contra uiam in qua ciuitas hæc est
quam elegisti, & domus quam ædificaui
35 nomini tuo: tu exaudies de cęlo pre-
ces eorum, & obsecrationem, & ulciscea-
36 ris. Si autem peccauerint tibi (‖ neque 3. Reg. 8. 46.
enim est homo qui non peccet) & iratus
fueris eis, & tradideris hostibus, & capti- Eccles. 7. 21.
uos duxerint eos in terram longinquam,
37 uel certe quæ iuxta est, & cõuersi in cor- 1 Ioh. 1. 8.
de suo in terra ad quam captiui ducti fue-
rant, egerint pœnitentiam, & deprecati te
fuerint in terra captiuitatis suæ, dicentes,
Peccauimus, inique fecimus, iniuste egi-
38 mus: & reuersi fuerint ad te in toto cor
de suo & in tota anima sua, in terra ca-
ptiuitatis suæ ad quam ducti sunt, adora-
bunt te contra uiam terrę suæ quam dedi-
sti patribus eorum, & urbis quam elegisti,
39 & domus quam ædificaui nomini tuo: tu
exaudies de cęlo, hoc est, de firmo habi-
taculo tuo preces eorum, & facias iudiciũ,
& dimittas populo tuo quamuis peccato-
40 ri. tu es enim Deus meus, aperiantur,
quæso, oculi tui, & aures tuæ intentæ sint
41 ad orationem quæ fit in loco isto. ‖ Nunc Ps. 131. 8
igitur consurge Domine Deus in requiem
tuam, tu & arca fortitudinis tuæ: Sacerdo-
tes tui Domine Deus induantur salutem,
42 & sancti tui lætentur in bonis. Domine
Deus ne auerseris faciem christi tui: me-
mento misericordiarum Dauid serui tui.

CAP. VII.

1 CVmq. complesset Salomon fun- 2. Mac. 2. 10.
dens preces, ignis descendit de cę
lo, & deuorauit holocausta, & uicti
mas: & maiestas Domini impleuit do-
2 mum. Nec poterant sacerdotes ingre-
di templũ Domini, eo quòd impleisset ma
3 iestas Domini templum Domini. Sed &
omnes filij Israel uidebant descenden-
tem ignem, & gloriam Domini super do-
mum: & corruentes proni in terram su-
per pauimentum stratum lapide, ado
rauerunt: & laudauerunt Dominum,
Quoniam bonus, quoniam in seculum
4 misericordia eius. Rex autem & om-
nis populus immolabant uictimas co-
5 ram Domino. ‖ Mactauit igitur rex Sa- 3. Reg. 8. 65.
lomon hostias, boum uigintiduo millia,

arietum centum uiginti millia: & dedica-
uit domum Dei rex & uniuersus populus.
❦ Sacerdotes autem stabant in officijs suis: 6
& Leuitæ in organis carminum Domini,
quę fecit Dauid rex ad laudandum Domi-
num, Quoniam in æternum misericordia
eius, hymnos Dauid canentes per manus
suas: porro sacerdotes canebant tubis an-
te eos, cunctusq; Israel stabat. ❦ Sanctifi- 7
cauit quoque Salomon medium atrij an-
te templum Domini: obtulerat enim ibi
holocausta & adipes pacificorum: quia al-
tare æneum quod fecerat, non poterat su-
stinere holocausta, & sacrificia, & adipes.
❦Fecit ergo Salomon solemnitatem in tē- 8
pore illo septem diebus, & omnis Israel cū
eo, ecclesia magna valde, ab introitu Emath
usque ad Torrentem Ægypti. ❦ Fecitq; 9
die octauo collectam, eo quòd dedicasset
altare septem diebus, & solemnitatem ce-
lebrasset diebus septem. ❦ Igitur in die vi- 10
cesimo tertio mēsis septimi dimisit popu-
los ad tabernacula sua, lætantes atque gau
dentes super bono quod fecerat Dominus
Dauidi, & Salomoni, & Israeli populo suo.
3.Reg.9.1 ❦‖ Compleuitq; Salomon domum Domi- 11
ni, & domum regis, & omnia quæ dispo-
suerat in corde suo, ut faceret in domo
Domini, & in domo sua, & prosperatus
est. ❦ Apparuit autem ei Dominus nocte, 12
& ait, Audiui orationem tuam, & ele-
gi locum istum mihi in domum sacrifi-
cij. ❦ Si clausero cęlum, & pluuia non 13
fluxerit, & mandauero, & præcepero lo-
custæ, ut deuoret terram, & misero pe-
stilentiam in populum meum: ❦conuersus 14
autem populus meus, super quos inuoca-
tum est nomen meum, deprecatus me fue
rit, & exquisierit faciem meam, & egerit
pęnitentiā a uijs suis pessimis: & ego exau-
diam de cęlo, & propitius ero peccatis eo-
rum, & sanabo terram eorum. ❦Oculi quo- 15
que mei erunt aperti, & aures meæ erectę
ad orationem eius qui in loco isto oraue-
rit. ❦ Elegi enim, & sanctificaui locū istū, 16
ut sit nomē meum ibi in sempiternum, &
permaneant oculi mei, & cor meum ibi
cunctis diebus. ❦ Tu quoque si ambulaue- 17
ris coram me, sicut ambulauit Dauid pater
tuus, & feceris iuxta omnia quæ præcepi
tibi, & iustitias meas iudiciaq; seruaueris:
❦ suscitabo thronū regni tui, sicut pollici- 18
tus sum Dauid patri tuo, dicens, Non au-
-13 MS. H.G. feretur de stirpe tua -uir, qui non' sit prin-
ceps in Israel. ❦ Si autem auersi fueritis, 19
& dereliqueritis iustitias meas, & præce-
pta mea, quæ proposui uobis, & abeuntes
seruieritis dijs alienis, & adoraueritis eos,
❦ euellam uos de terra mea quam dedi 20
"ædificaui O. vobis, & domum hanc, quam "sanctifi-
caui' nomini meo, proiiciam a facie mea,
& tradam eam in parabolam, & in exem-
plum cunctis populis. ❦ Et domus ista 21
erit in prouerbium uniuersis transeunti-
bus, & dicent stupentes, Quare fecit Do-
minus sic terræ huic, & domui huic?
❦ Respondebuntq;, Quia dereliquerunt 22
Dominum Deum patrum suorum, qui
eduxit eos de Terra Ægypti, & appre-
henderunt deos alienos, & adorauerunt
eos, & coluerunt: idcirco uenerunt su-
per eos uniuersa hæc mala.

CAP. VIII.

1 EXpletis autem uiginti annis postquā
ædificauit Salomon domum Domi- 3.Reg.9.10.
2 ni & domum suam: ❦ ciuitates quas
dederat Hiram Salomoni, ædificauit, &
3 habitare ibi fecit filios Israel. ❦ Abijt quo-
4 que in Emath Suba, & obtinuit eam. ❦ Et
ædificauit Palmiram in deserto, & alias ci-
uitates munitissimas ædificauit in Emath.
5 ❦Extruxitq; Beth-horon superiorem, &
Beth-horon inferiorem, ciuitates mura-
6 tas habentes portas & uectes & seras: ❦Ba-
laath etiam, & omnes urbes firmissimas,
quæ fuerunt Salomonis, cunctasq; urbes
quadrigarum, & urbes equitum, omnia" "quæ 3 MS Hier. H.G.
quæcunque' uoluit Salomon atque dispo-
suit, ædificauit in Ierusalem & in Libano,
7 & in uniuersa terra potestatis suæ. ❦ Om-
nem populum, qui derelictus fuerat de He
thæis, & Amorrhæis, & Pherezæis, & He-
uæis, & Iebusæis, qui non erant de stirpe
8 Israel, ❦de filiis eorum; & de posteris quos
non interfecerant filij Israel, subiugauit
Salomon in tributarios, usque in diē hanc.
9 ❦ Porro de filiis Israel non posuit ut serui-
rent operibus regis: ipsi enim erant uiri
bellatores, & duces primi, & principes
10 quadrigarum & equitum eius. ❦ Omnes
autem principes exercitus regis Salomo-
nis fuerunt ducenti quinquaginta qui eru
11 diebant populum. ❦ Filiam uero Pharao-
nis transtulit de Ciuitate Dauid in domū
quam ædificauerat ei. Dixit enim -rex', -6 MS. H.G.
Non habitabit uxor mea in domo Dauid
regis Israel, eo quòd sanctificata sit: quia
12 ingressa est in eam arca Domini ❦ Tunc
obtulit Salomon holocausta Domino su-
per altare Domini, quod extruxerat ante
13 porticum, ❦ ut per singulos dies offerretur
in eo iuxta pręceptū Moysi in sabbathis &
in calēdis, & in festis diebus, ter p annū, id
est, in Solemnitate azymorū, & in Solem-
14 nitate hebdomadarū & in Solemnitate ta
bernaculorū. ❦Et cōstituit iuxta dispositio-
nē Dauid patris sui officia sacerdotū in mi
nisterijs suis: & Leuitas in ordine suo, ut
laudarēt, & ministrarēt corā sacerdotibus
iuxta ritū uniuscuiusq; diei: & ianitores in
diuisionibus suis per portā & portam: sic
15 enim præceperat Dauid homo Dei. ❦ Nec
prætergressi sunt de mandatis regis tā sa-
cerdotes, quàm Leuitæ ex omnibus quæ
præceperat, & in custodijs thesaurorū.
16 ❦ Omnes impensas præparata habuit Sa-
lomon, ex eo die quo fundauit domum
Domini, usque in diem quo perfecit eam.
17 ❦ Tunc abijt Salomon in Asion-gaber, &
in Ailath ad oram Maris-rubri, quæ est
18 in Terra-edom. ❦ Misit autem ei Hiram
per manus seruorum suorum naues, &
nautas gnaros maris, & abierunt cum ser-
uis Salomonis in Ophir: tuleruntq; inde
quadringenta quinquaginta talenta auri,
& attulerunt ad regem Salomonem.

CAP. IX.

1 REgina quoque Saba cum audisset fa- 3.Reg.10.
mam Salomonis, uenit ut tentaret 1.
eum in ænigmatibus, in Ierusalem: *Mat.* 12,
cum magnis opibus & camelis, qui porta- 42.
bant aromata, & auri plurimum, gem- *Luc.* 11.
másq; pretiosas. Cumq; uenisset ad Salo- 31.
monem, locuta est ei quæcunque erant in

corde

2 co. de suo. ♦ Et exposuit ei Salomon om-
nia quæ proposuerat: nec quicquam fuit
3 quod non perspicuum ei fecerit. ♦ Quæ
postquàm uidit, sapientiam scilicet Salo-
monis, & domum quam ædificauerat,
4 ♦ necnon & cibaria mensæ eius,& habita-
cula seruorum,& officia ministrorũ eius,
& uestimenta eorum, pincernas quoque
& uestes eorum, & uictimas,quas immo-
labat in domo Domini, non erat præ stu-
5 pore ultra in ea spiritus. ♦ Dixitq. ad regẽ,
Verus est sermo quem audieram in terra
6 mea de uirtutibus,& sapientia tua. ♦ Non
credebam narrantibus, donec ipsa uenis-
sem, & uidissent oculi mei: & probassem
vix medietatem sapientiæ tuæ mihi fuis-
se narratam: uicisti famã uirtutibus tuis.
7 ♦ Beati uiri tui, & beati serui tui, hi qui as-
sistunt coram te omni tempore, & audiũt
8 sapientiam tuã. ♦ Sit Dominus Deus tuus
benedictus, qui uoluit te ordinare super
thronum suum regem Domini Dei tui.
Quia diligit Deus Israel, & uult seruare
eum in æternum: idcirco posuit te super
eum regem, ut facias iudicia atque iusti-
9 tiam. ♦ Dedit autem regi centum uiginti
talenta auri, & aromata multa nimis, &
gemmas pretiosissimas: non fuerunt aro-
mata talia, ut hæc quæ dedit regina Saba
10 regi Salomoni. ♦ Sed & serui Hiram cum 3.Reg.10.11.
seruis Salomonis attulerunt aurum de
Ophir, & ligna thyina, & gemmas pretio-
11 sissimas ♦ De quibus fecit rex, de lignis
scilicet thyinis, gradus in domo Domini &
in domo regia: citharas quoque & psalte-
ria cantoribus: nũquam visa sunt in Ter-
12 ra Iuda ligna talia. ♦ Rex autem Salomõ
dedit reginæ Saba cuncta quæ uoluit, &
quæ postulauit,& multo plura quam attu-
lerat ad eum: quæ reuersa, abijt in terram
13 suam cum seruis suis. ♦ Erat autem pon-
dus auri quod afferebatur Salomoni per
singulos annos, sexcenta sexaginta sex ta-
14 lenti auri: ♦ excepta ea summa quam le-
gati diuersarum gentium, & negotiatores
afferre consueuerant, omnesq. reges Ara-
biæ,& satrapę terrarum, qui comportabãt
15 aurum & argentum Salomoni. ♦ Fecit igi-
tur rex Salomon ducentas hastas aureas
de summa sexcentorum aureorum, qui in
16 singulis hastis expendebantur. ♦ Trecenta
quoque scuta aurea trecentorum aureorũ
quibus tegebantur singula scuta: posuitq.
ea rex in armamentario, quod erat consi-

17 tum nemore. ♦ Fecit quoque rex solium
eburneum grande: & uestiuit illud auro
18 mundissimo. ♦ Sex quoque gradus, qui-
bus ascendebatur ad solium: & scabellum
aureum, & brachiola duo altrinsecus, &
19 duos leones stantes iuxta brachiola: ♦ sed
& alios duodecim leunculos stantes super
sex gradus ex utraque parte. non fuit tale
20 solium in uniuersis regnis. ♦ Omnia quo-
que uasa conuiuij regis erant aurea: & ua-
sa domus saltus Libani ex auro purissimo.
Argentum enim in diebus illis pro nihilo
21 reputabatur. ♦ Siquidem naues regis ibãt
in Tharsis cum seruis Hiram, semel in an-
nis tribus: & deferebant inde aurum, &
argentum, & ebur, & simias, & pauos.
22 ♦ Magnificatus est igitur Salomon super
omnes reges terræ præ diuitijs, & gloria.
23 ♦ Omnesq. reges terrarum desiderabant
uidere faciem Salomonis: ut audirent sa-
piẽtiam quam dederat Deus in corde eius.
24 ♦ Et deferebant ei munera, uasa argen-
tea, & aurea,& uestes, & arma,& aroma-
ta, equos & mulos, per singulos annos.
25 ♦ Habuit quoque Salomon quadraginta
millia equorum in stabulis: & curruum,
equitumq. duodecim millia: constituitq.
eos in urbibus quadrigarum, & ubi erat
26 rex in Ierusalem. ♦ Exercuit etiam pote-
statem super cunctos reges a flumine Eu-

phrate uſque ad terram Philiſthinorum,
& vſque ad terminos Ægypti. † Tantamq. 27
copiam præbuit argenti in Ieruſalē quaſi
lapidum: & cedrorum tantam multitudinem
velut ſycomororum, quæ gignuntur
in campeſtribus. † Adducebantur au- 28
tem ei equi de Ægypto, cunctiſq. regionibus.
† Reliqua autem opera Salomo- 29
nis priorum & nouiſſimorum ſcripta ſunt
in verbis Nathan prophetæ, & in libris
Ahiæ Silonitis, in uiſione quoque Addo
Videntis, contra Ieroboam filium Nabat.
† Regnauit autem Salomon in Ieruſalem 30
ſuper omnem Iſraël quadraginta annis.
† Dormiuitq. cum patribus ſuis: & ſepe- 31
lierunt eum in Ciuitate Dauid: regnauitq.
Roboam filius eius pro eo.

CAP. X.

3 Reg. 12. 1.

PRofectus eſt autem Roboam in Si- 1
chem: illuc enim cunctus Iſraël conuenerat,
ut conſtituerent eum regem.
† Quod cum audiſſet Ieroboam filius 2
Nabat, qui erat in Ægypto (fugerat quippe
illuc ante Salomonem) ſtatim reuerſus eſt.
† Vocaueruntq. eum, & uenit cum uniuer- 3
ſo Iſraël, & locuti ſunt ad Roboam, dicentes,
† Pater tuus duriſſimo iugo nos preſſit: 4
tu leuiora impera patre tuo, qui nobis impoſuit
grauem ſeruitutem, & paululum de
onere ſubleua, ut ſeruiamus tibi. † Qui ait, 5
Poſt tres dies reuertimini ad me. Cumq.
abiiſſet populus, † iniit conſilium cum ſe- 6
nibus qui ſteterant coram patre eius Salomone,
dum adhuc uiueret, dicens, Quid
datis conſilij, ut reſpondeam populo? † Qui 7
dixerunt ei, Si placueris populo huic, & leni
eris eos uerbis clementibus, ſeruient tibi
omni tempore. † At ille reliquit conſi- 8
lium ſenum, & cum iuuenibus tractare cępit,
qui cum eo nutriti fuerant, & erant in
comitatu illius. † Dixitq. ad eos, Quid uo- 9
bis uidetur? vel reſpondere quid debeo
populo huic qui dixit mihi, Subleua iugū
quod impoſuit nobis pater tuus? † * At illi 10
reſponderunt ut iuuenes, & nutriti cum
eo in delicijs, atque dixerunt: Sic loquē
ris populo qui dixit tibi, Pater tuus aggrauauit
iugum noſtrum, tu ſubleua: & ſic reſpondebis
ei, Minimus digitus meus groſſior
eſt lumbis patris mei. † Pater meus 11
impoſuit uobis graue iugum, & ego maius
pondus apponam: pater meus cecidit
uos flagellis, ego vero cædam vos ſcorpionibus.
† Venit ergo Ieroboam, & uniuer- 12
ſus populus ad Roboam die tertio, ſicut
præceperat eis. † Reſponditq. rex dura, de- 13
relicto conſilio ſeniorum, † locutuſq. eſt 14
iuxta iuuenum uoluntatem, Pater meus
graue uobis impoſuit iugum; quod ego
grauius faciam: pater meus cecidit uos flagellis:
ego uero cædam uos ſcorpionibus.
† Et non acquieuit populi precibus: erat 15
enim uoluntatis Dei, ut compleretur ſermo
eius, quem locutus fuerat per manū
Ahię Silonitis ad Ieroboam filium Nabat.
† Populus autem uniuerſus rege duriora 16
dicente, ſic locutus eſt ad eum, Non eſt nobis
pars in Dauid, neque hæreditas in filio
Iſai. Reuertere in tabernacula tua Iſraël,
tu autem paſce domum tuam Dauid.
Et abiit Iſraël in tabernacula tua. † Su- 17
per filios autem Iſraël, qui habitabant in

* Et locuti ſunt ei H.G. – I M S.

3 Reg. 11. 29.

18 ciuitatibus Iuda, regnauit Roboam. † Mi-
ſitq. rex Roboam Aduram, qui præerat tributis,
& lapidauerūt eū filij Iſraël, & mortuus
eſt: porro rex Roboam currum feſti-
19 nauit aſcēdere, & fugit in Ieruſalē. † Receſ-
ſitq. Iſraël a domo Dauid, vſq; ad diē hāc.

CAP. XI.

3 Reg. 12. 21.

1 VEnit autem Roboam in Ieruſalem,
& conuocauit uniuerſam domum
Iuda, & Ben-iamin, centum octoginta
millia electorum atque bellantium,
ut dimicaret contra Iſraël, & conuerteret
2 ad ſe regnum ſuum. † Factuſq. eſt ſermo
Domini ad Semeiam hominem Dei, di-
3 cens, † Loquere ad Roboam filium Salomonis
regem Iuda, & ad uniuerſum Iſraël
4 qui eſt in Iuda & Ben-iamin, † Hęc dicit Dominus,
Non aſcendetis, neque pugnabitis
contra fratres ueſtros: reuertatur unuſquiſque
in domum ſuam, quia mea hoc
geſtum eſt uoluntate. Qui cum audiſſent
ſermonem Domini, reuerſi ſunt, nec per-
5 rexerunt contra Ieroboam. † Habitauit
autem Roboam in Ieruſalem, & ædifica-
6 uit ciuitates muratas in Iuda. † Extruxitq.
7 Beth-léhem, & Etam, & Thecue, † Bethſur
8 quoque, & Socho, & Odollam, † necnon
9 & Geth, & Mareſa, & Ziph: † ſed & Adu-
10 ram, & Lachis, & Azeca: † Saraa quoque, &
Aialon, & Hebron, quæ erant in Iuda, &
11 Ben-iamin, ciuitates munitiſſimas. † Cūq.
clauſiſſet eas muris, poſuit in eis principes,
ciborumq. horrea, hoc eſt, olei & ui-
12 ni. † Sed & in ſingulis urbibus fecit armamentaria
ſcutorum, & haſtarum: firmauitq.
eas ſumma diligentia, & impera-
13 uit ſuper Iudam, & Ben-iamin. † Sacerdotes
autē, & Leuitæ qui erant in uniuerſo
Iſraël, uenerunt ad eum de cunctis ſe-
14 dibus ſuis, † relinquētes ſuburbana, & poſſeſſiones
ſuas, & tranſeuntes ad Iudam, &
Ieruſalem: eo quòd abieciſſet eos Ieroboam,
& poſteri eius, ne ſacerdotio Domi-
15 ni fungerentur. † Qui conſtituit ſibi ſacerdotes
excelſorum, & dæmoniorum, uitulo-
16 rumq. quos fecerat. † Sed & de cunctis tribubus
Iſraël quicumque dederant cor ſuū,
ut quærerent Dominum Deum Iſraël, uenerunt
in Ieruſalem ad immolandum uictimas
ſuas coram Domino Deo patrum
17 ſuorum. † Et roborauerunt regnum Iuda:
& confirmauerunt Roboam filium Salomonis
per tres annos: ambulauerunt enim
in uijs Dauid, & Salomonis, annis tantum
18 tribus. † Duxit autem Roboam vxorē Mahalath,
filiam Ierimoth, filij Dauid: Abi-
19 hail quoque filiam Eliab filij Iſai, † quę peperit
ei filios Ieus, & Somoriam, & Zoom.
20 † Poſt hanc quoque accepit Maacha filiam
Abſalom, quæ peperit ei Abia, & Ethai, &
21 Ziza, & Salomith. † Amauit autem Roboā
Maacha filiā Abſalom ſuper omnes uxores
ſuas, & cōcubinas: nā vxores decē, & octo
duxerat, cōcubinas autē ſexaginta: & genuit
viginti octo filios, & ſexaginta filias.
22 † Cōſtituit uero in capite, Abiā filium Maacha
ducē ſuper omnes fratres ſuos: ipſum
23 enim regem facere cogitabat, † quia ſapiētior
fuit, & potētior ſup omnes filios eius,
& in cūctis finibus Iuda, & Ben-iamin, &
in uniuerſis ciuitatibus muratis: prębuitq.
eis eſcas plurimas, & multas petiuit vxores.

3. Reg. 12. 21.

CAP.

CAP. XII.

CVmq. roboratum fuisset regnum 1
Roboam, & confortatum, dereli-
quit legem Domini, & omnis Israel
2.Reg.14. 25. cum eo. ♦ ‖ Anno autem quinto regni Ro- 2
boam, ascendit Sesac rex Ægypti in Ierusa
lem, (quia peccauerant Domino) ♦ cum 3
mille ducentis curribus, & sexaginta mil-
libus equitum: nec erat numerus uulgi
quod uenerat cum eo ex Ægypto, Libyes
scilicet, & Troglodytæ, & Æthiopes. ♦ Ce- 4
pitq. ciuitates munitissimas in Iuda, & ue
nit usque in Ierusalem. ♦ Semeias autem 5
propheta ingressus est ad Roboã, & prin-
cipes Iuda, qui congregati fuerant in Ie
rusalem, fugientes Sesac: dixitq. ad eos.
Hæc dicit Dominus, Vos reliquistis me, &
6 ego reliqui uos in manu Sesac. ♦ Conster-
natiq. principes Israel, & rex dixerunt, Iu-
7 stus est Dominus. ♦ Cumq. uidisset Do-
minus quod humiliati essent, factus est
sermo Domini ad Semeiam, dicens, Quia
humiliati sunt, non disperdam eos: da-
boq. eis pauxillum auxilij, & non stillabit
furor meus super Ierusalem per manum
8 Sesac. ♦ Verumtamen seruient ei: vt
sciant distantiam seruitutis meæ, & ser-
9 uitutis regni terrarum. ♦ Recessit ita-

que Sesac rex Ægypti ab Ierusalem, subla-
tis thesauris domus Domini, & domus re-
gis, omniaq. secum tulit: & clypeos au-
reos quos fecerat Salomon, ♦ pro quibus 10
fecit rex æneos, & tradidit illos principi-
bus scutariorum, qui custodiebãt uestibu-
lum palatij. ♦ Cumq. introiret rex domũ 11
Domini, ueniebant scutarij, & tollebant
eos: iterumq. referebant eos ad armamẽ-
tarium suum. ♦ Verumtamen quia humi- 12
liati sunt, auersa est ab eis ira Domini, nec
3.Reg.14. 21. deleti sunt penitus: siquidem in Iuda in-
uenta sunt opera bona. ♦ ‖ Confortatus 13
est ergo rex Roboam in Ierusalem, atque
regnauit: quadraginta autem, & unius
anni erat cum regnare cœpisset: & decẽ,
& septẽ annis regnauit in Ierusalem. vrbe
quã elegit Dñs, ut cõfirmaret nomen suũ
ibi, de cũctis tribubus Israel; nomẽ autem
matris eius Naama Ammanitis. ♦ Fecit autẽ 14
malũ, & nõ præparauit cor suũ vt quæreret
Dñm. ♦ Opera uero Roboã prima & nouissi 15
ma scripta sunt in Libris Semeiæ Prophetæ,
& Addo Videntis, & diligẽter exposita: pu-
gnaueruntq. aduersum se Roboam, & Ie-
roboam cũctis diebus ♦ Et dormiuit Roboã 16
cũ patribus suis: sepultusq. est in Ciuitate
Dauid. Et regnauit Abia filius eius pro eo.

CAP. XIII.

1 ANno octauodecimo regis Ieroboã, 3.Reg.15. 2.
2 regnauit Abia super Iudam. ♦ Tri-
bus annis regnauit in Ierusalẽ, no-
menq. matris eius Michaia, filia Vriel de
Gabaa; & erat bellum inter Abiam, & Ie-
3 roboam. ♦ ‖ Cumq. inijsset Abia certamẽ, 3.Reg.15. 2.
& haberet bellicosissimos uiros, & electo-
rum ʺ quadraginta ʹ millia: Ieroboam in- ʺ quadringenta 8 MS. R. H. G.
struxit e contra aciem ʺ octoginta ʹ millia
uirorum, qui & ipsi electi erant, & ad bel
4 la fortissimi. ♦ Stetit ergo Abia super mõ- ʺ ostingẽta 6 MS. R. H. G.
tem Semeron, qui erat in Ephraim, & ait,
5 Audi Ieroboam, & omnis Israel: ♦ Nũ igno
ratis quod Dominus Deus Israel dederit
regnum Dauid super Israel in sempiter-
num, ipsi & filijs eius, in pactum salis?
6 (♦ Et surrexit Ieroboam filius Nabat, seruus
Salomonis filij Dauid: ‖ & rebellauit cõ- 3.Reg.11. 26.
7 tra dominum suum: ♦ Congregatiq. sunt
ad eum uiri uanissimi, & filij Belial: & præ-
ualuerunt contra Roboam filium Salomo
nis: porro Roboam erat rudis, & corde
8 pauido, nec potuit resistere eis.) ♦ Nunc
ergo uos dicitis, quod resistere possitis re-
gno Domini, quod possidet per filios Da-
uid: habetisq. grandem populi multitu-
dinem, atque uitulos aureos quos fecit

3. Reg 12. 31.

vobis Ieroboam in deos : ¶ Et eiecistis ſa- 9
cerdotes Domini, filios Aaron, atque Leui-
tas: & feciſtis uobis ſacerdotes ſicut om-
nes populi terrarum : quicumque uene-
rit, & initiauerit manum ſuam in tauro
de bobus, & in arietibus ſeptem, fit ſacer-
dos eorum qui non ſunt dij. ¶ Noſter au 10
tem Dominus, Deus eſt, quem non relin
quimus : ſacerdotesq. miniſtrant Domino
de filijs Aaron : & Leuitæ ſunt in ordine
ſuo. ¶ Holocauſta quoque offerunt Domi- 11
no per ſingulos dies mane, & ueſpere: &
thymiama, iuxta legis præcepta confectũ,
& proponuntur panes in menſa mundiſſi-
ma, eſtq. apud nos candelabrum aureum,
& lucernæ eius, ut accendantur ſemper
ad ueſperam : nos quippe cuſtodimus præ
cepta Domini Dei noſtri, quem uos reli-
quiſtis ¶ Ergo in exercitu noſtro dux Deus 12
eſt, & ſacerdotes eius, qui clangunt tubis, &
reſonant contra uos : filij Iſrael nolite pu
gnare contra Dominum Deum patrum ue
ſtrorum, quia non uobis expedit. Hæc il-
lo loquente, Ieroboam retro moliebatur
inſidias. ¶ Cumq. ex aduerſo hoſtium ſta- 13
ret, ignorãtem Iudam ſuo ambiebat exer-
citu ¶ Reſpiciensq. Iudas, uidit inſtare 14
bellum ex aduerſo & poſt tergum, & cla-
mauit ad Dominum, ac ſacerdotes tubis
canere cœperunt. ¶ Omnesq. viri Iuda uo- 15
ciferati ſunt: & ecce, illis clamantibus per-
terruit Deus Ieroboam, & omnem Iſrael
qui ſtabat ex aduerſo Abia, & Iuda. ¶ Fu- 16
geruntq. filij Iſrael Iudam, & tradidit eos
Deus in manu eorum. ¶ Percuſſit ergo 17
eos Abia, & populus eius plaga magna :
& corruerunt vulnerati ex Iſrael " quin-
quaginta ' millia uirorum fortium. ¶ Hu- 18
miliatiq. ſunt filij Iſrael in tempore illo :
& uehementiſſime confortati filij Iuda,
eo quòd ſperaſſent in Domino Deo pa-
trum ſuorum. ¶ Perſecutus eſt autem Abia 19
fugientem Ieroboam : & cepit ciuitates
eius, Bethel & filias eius: & Ieſana cum fi-
liabus ſuis : Ephron quoque & filias eius.
¶ Nec ualuit ultra reſiſtere Ieroboam in 20
diebus Abia : quem percuſſit Dominus, &
mortuus eſt. ¶ Igitur Abia, confortato im- 21
perio ſuo, accepit uxores quatuordecim :
procreauitq. viginti duos filios, & ſexdecim
filias. ¶ Reliqua autem ſermonum Abia, 22
uiarumq. & operum eius, ſcripta ſunt di-
ligentiſſime in Libro Addo Prophetæ.

" quinquaginta 7 M S. R. H. G.

CAP. XIIII.

3. Reg. 15. 8.

DOrmiuit autem Abia cum patribus 1
ſuis, & ſepelierunt eum in Ciuitate-
Dauid : regnauitq. Aſa filius eius
pro eo, in cuius diebus quieuit terra annis
decem. ¶ Fecit autem Aſa quod bonum, 2
& placitum erat in conſpectu * Dei ſui,
¶ & ſubuertit altaria peregrini cultus, & 3
excelſa, & confregit ſtatuas, lucosq. ſucci-
dit. ¶ Et præcepit Iudæ ut quæreret Do- 4
minum Deum patrum ſuorum, & faceret
legem, & uniuerſa mandata. ¶ Et abſtulit 5
de cunctis urbibus Iuda aras, & fana, & re-
gnauit in pace. ¶ Ædificauit quoque ur- 6
bes munitas in Iuda, quia quietus erat, &
nulla temporibus eius bella ſurrexerant,
pacem Domino largiente. ¶ Dixit autem 7
Iudæ, Ædificemus ciuitates iſtas, & uallle-
mus muris, & roboremus turribus, & por-

*Domini 2 M S. R. H. G.

tis, & ſeris : donec a bellis quieta ſunt om
nia, eo quòd quæſierimus Dominum Deũ
patrum noſtrorum, & dederit nobis pacẽ
per gyrum. Ædificauerunt igitur, & nul-
lum in extruendo impedimentum fuit.
8 ¶ Habuit autem Aſa in exercitu ſuo por-
tantium ſcuta & haſtas, de Iuda trecenta
millia : de Ben-iamin uero ſcutariorum,
& ſagittariorum, ducenta " octoginta ' mil
9 lia: omnes iſti uiri fortiſſimi. ¶ Egreſſus
eſt autem contra eos Zara Æthiops cum
exercitu ſuo, decies centena millia, & cur-
ribus trecentis : & uenit uſque Mareſa.
10 ¶ Porro Aſa perrexit obuiam ei, & inſtru-
xit aciem ad bellum in Valle-Sephata, quę
11 eſt iuxta Mareſa. ¶ Et inuocauit Domi-
num Deum, & ait, Domine non eſt apud
te ulla diſtantia, utrum in paucis auxilie-
ris, an in pluribus : adiuua nos Domine
Deus noſter : in te enim, & in tuo nomi-
ne habentes fiduciam uenimus cõtra hãc
multitudinem. Domine, Deus noſter tu
12 es, non præualeat contra te homo. ¶ Ex-
terruit itaque Dominus Æthiopes coram
13 Aſa, & Iuda : fugeruntq. Æthiopes. ¶ Et
perſecutus eſt eos Aſa, & populus qui cum
eo erat, uſque Gérara : & ruerunt Æthio-
pes uſque ad internecionem, quia Do-
mino cædente contriti ſunt, & exercitu
illius prœliante. Tulerunt ergo ſpolia
14 multa. ¶ Et percuſſerunt ciuitates omnes
per circuitum Géraræ: grandis quippe cũ-
ctos terror inuaſerat : & diripuerunt ur-
bes, & multam prædam aſportauerunt.
15 ¶ Sed & caulas ouium deſtruentes, tulerũt
pecorum infinitam multitudinem, & ca-
melorum: reuerſiq. ſunt in Ieruſalem.

" ſeptuaginta, O.

1. Reg. 14.

CAP. XV.

1 AZarias autem filius " Obed ', facto
2 in ſe Spiritu Dei, ¶ egreſſus eſt in oc
curſum Aſa, & dixit ei, Audite me
Aſa, & omnis Iuda, & Ben-iamin, Domi-
nus uobiſcum, quia fuiſtis cum eo. Si quę-
ſieritis eum, inuenietis : ſi autem dereli-
3 queritis eum, derelinquet uos. ¶ Tranſi-
bunt autem multi dies in Iſrael abſq; Deo
vero, & abſque ſacerdote doctore, & abſ-
4 que lege. ¶ Cumq. reuerſi fuerint in an-
guſtia ſua, * ad Dominum Deum Iſrael,
5 & quæſierint eum, reperient eum. ¶ In
tempore illo non erit pax egredienti, &
ingredienti: ſed terrores undique in cun-
6 ctis habitatoribus terrarum. ¶ Pugnabit
enim gens contra gentem, & ciuitas con-
tra ciuitatem : quia Dominus conturba-
7 bit eos in omni anguſtia. ¶ Vos ergo con-
fortamini, & non diſſoluantur manus ue-
8 ſtræ: erit enim merces operi ueſtro. ¶ Quod
cum audiſſet Aſa, uerba, ſcilicet, & pro-
phetiam Azariæ filij Obed prophetæ, con-
fortatus eſt, & abſtulit idóla de omni ter-
ra Iuda, & de Ben-iamin, & ex urbibus,
quas ceperat, montis Ephráim : & dedica-
uit altare Domini, quod erat ante porticũ
9 Domini. ¶ Congregauitq. uniuerſum Iu
dam, & Ben-iamin, & aduenas cum eis de
Ephráim, & de Manaſſe, & de Simeon: plu
res enim ad eum confugerant ex Iſrael,
uidentes quod Dominus Deus illius eſſet
10 cum eo. ¶ Cumq. ueniſſent in Ieruſalem
menſe tertio, anno decimoquinto regni
11 Aſa, ¶ immolauerunt Domino in die il-

3. Reg. 15. 22.

" Oded 7 MS. H. G.

* & clamauerint O.

la de manubijs, & præda quam adduxe-
rant, boues septingentos, & arietes se-
ptem millia. ✝ Et intrauit ex more ad 12
corroborandum fœdus, ut quærerent Do-
minum Deum patrum suorum in toto
corde, & in tota anima sua. ✝ Si quis 13
autem, inquit, non quæsierit Dominum
Deum Israël, moriatur, a minimo usque
ad maximum, a uiro usque ad mulierem
✝ Iurauerunt q. Domino uoce magna in 14
iubilo, & in clãgore tubæ, & in sonitu buc-
cinarum. ✝ omnes qui erant in Iuda, cum 15
execratione: in omni enim corde suo iu-
rauerunt, & in tota uoluntate quæsierunt
eum, & inuenerunt: præstititq. eis Domi-
nus requiem per circuitum. ✝ Sed & Maa- 16
cham matrem Asa regis ex augusto depo-
suit imperio, eo quòd fecisset in luco simu
lacrum Priapi: quod omne contriuit, & in
frusta comminuens combussit in Torren-
te-cedron. ✝ Excelsa autem derelicta sunt 17
in Israel: attamen cor Asa erat perfectum
cunctis diebus eius. ✝ Eaq. quæ uouerat pa- 18
ter suus, & ipse, intulit in domum Domini
argentum, & aurum, uasorumq. diuersam
supellectilem. ✝ Bellum uero non fuit vs- 19
que ad " tricesimum' annum regni Asa.

" tricesimũ quintum R. H. G.

CAP. XVI.

3.Reg.15. 18.

A Nno autem tricesimo sexto regni 1
eius ascendit Baasa rex Israël in Iu
dam, & muro circumdabat Rama,
ut nullus tute posset egredi, & ingredi de
regno Asa. ✝ Protulit autem Asa argentũ, 2
& aurum de thesauris domus Domini, &
de thesauris regijs: misitq; ad Ben-adad re
gem Syriæ, qui habitabat in Damasco, di
cens, ✝ Fœdus inter me & te est, pater quo- 3
que meus, & pater tuus habuere concor-
diam: quam ob rem misi tibi argentum,
& aurum, ut rupto fœdere quod habes
cum Baasa rege Israël, facias eum a me
recedere. ✝ Quo comperto Ben-adad mi- 4
sit principes exercituum suorum ad vr-
bes Israël: qui percusserunt Ahion, & Dan,
& Abel-maim, & uniuersas urbes Neph-
thali muratas. ✝ Quod cum audisset Baa- 5
sa, desijt ædificare Rama, & intermisit o-
pus suum. ✝ Porro Asa rex assumpsit uni- 6
uersum Iudam, & tulerunt lapides de Ra-
ma, & ligna quæ ædificationi præparaue-
rat Baasa: ædificauitq. ex eis Gabaa, &
Maspha. ✝ In tempore illo uenit Hanani 7
propheta ad Asam regem Iuda, & dixit ei,
Quia habuisti fiduciam in rege Syriæ, &
non in Domino Deo tuo: idcirco euasit Sy-
riæ regis exercitus de manu tua. ✝ ‖ Non- 8
ne Aethiopes, & Libyes multo plures erãt
quadrigis, & equitibus, & multitudine ni-
mia: quos cum in Domino credidisses, tra-
didit in manu tua? ✝ Oculi enim Domini 9
contemplantur uniuersam terram, & præ-
bent fortitudinem his‖ qui corde perfecto
credunt in eum. Stulte igitur egisti, & pro-
pter hoc ex præsenti tempore aduersum
te bella consurgent. ✝ Iratusq. Asa ad- 10
uersus Videntem, iussit eum mitti in ner-
uum: ualde quippe super hoc fuerat indi-
gnatus: & interfecit de populo in tempo-
re illo plurimos. ✝ Opera autem Asa pri- 11
ma & nouissima scripta sunt in Libro re-
gum Iuda, & Israël. ✝ Aegrotauit etiam 12
Asa anno tricesimonono regni sui, dolore

Sup.149

Ioh.7.38.

pedum uehementissimo, & nec in infirmi-
tate sua quæsiuit Dominum, sed magis in
13 medicorum arte confisus est. ✝ Dormiuitq.
cũ patribus suis: & mortuus est anno qua-
14 dragesimo-primo' regni sui. ✝ Et sepelierũt
eũ in sepulchro suo, quod foderat sibi in ci
uitate-Dauid: posuerũtq. eũ sup lectũ suũ
plenũ aromatibus, & unguẽtis meretricijs,
quæ erant pigmentariorũ arte cõfecta. &
cõbusserunt super eum ambitione nimia.

-ø.

CAP. XVII.

3.Reg.15 24.

1 R Egnauit autem Iosaphat filius eius
pro eo, & inualuit contra Israël.
2 ✝ Constituitq. militum numeros in
cunctis urbibus Iuda, quæ erant uallatæ
muris. Præsidiaq. disposuit in terra Iuda,
& in ciuitatibus Ephraim, quas ceperat A-
3 sa pater eius. ✝ Et fuit Dominus cum Iosa-
phat, quia ambulauit in uijs Dauid patris
4 sui primis: & non sperauit in Baalim, ✝ sed
in Deo patris sui, & perrexit in præceptis il
5 lius, & non iuxta peccata Israël. ✝ Confir-
mauitq. Dominus regnum in manu eius:
& dedit omnis Iuda munera Iosaphat: fa-
ctæq. sunt ei infinitæ diuitiæ, & multa glo
6 ria. ✝ Cumq. sumpsisset cor eius audaciam
propter uias Domini, etiam excelsa & lu-
7 cos de Iuda abstulit. ✝ Tertio autem anno
regni sui misit de principibus suis Ben-
hail, & Obdiam, & Zachariam, & Natha-
naël, & Michæam, ut docerent in ciuitati-
8 bus Iuda: ✝ & cum eis Leuitas Semeiam,
& Nathaniam, & Zabadiam, Asaël quoque
& Semiramoth, & Ionathan, Adoniamq.
& Tobiam, & Thob-adoniam Leuitas: &
9 cum eis Elisama, & Ioran sacerdotes, ✝ do-
cebantq. populum in Iuda, habentes librũ
legis Domini: & circuibant cunctas urbes
10 Iuda, atque erudiebant populum. ✝ Itaq;
factus est pauor Domini super omnia re-
gna terrarum quæ erant per gyrum Iuda:
11 nec audebant bellare cõtra Iosaphat. ✝ Sed
& Philisthæi Iosaphat munera deferebãt,
& uectigal argenti. Arabes quoque addu-
cebant pecora arietum, septem millia se-
12 ptingentos, & hircos totidem. ✝ Creuit er-
go Iosaphat, & magnificatus est usque in
sublime: atque ædificauit in Iuda domos
13 ad instar turriũ, urbesq. muratas. ✝ Et mul-
ta opera parauit in urbibus Iuda: uiri quo-
que bellatores, & robusti erant in Ierusa-
14 lem, ✝ quorum iste numerus per domos at-
que familias singulorum: In Iuda " prin-
ceps' exercitus, Edna dux, & cum eo ro-
15 bustissimi uiri trecenta millia. ✝ Post hunc
Iohanan princeps, & cum eo ducẽta octo-
16 ginta millia. ✝ Post illum quoque Amasias
filius Zechri, consecratus Domino, & cum
17 eo ducenta millia uirorum fortium. ✝ Hũc
sequebatur robustus ad prælia Eliada, & cũ
eo tenentium arcum, & clypeum ducenta
18 millia. ✝ Post istum etiam Iozabad: & cũ
eo cẽtũ octoginta millia expeditorũ mili-
19 tũ. ✝ Hi omnes erãt ad manum regis, exce-
ptis alijs quos posuerat in urbibus muratis
in uniuerso Iuda.

" principes 2 Mss. H. G.

CAP. XVIII.

3.Reg.22 1.

1 F Vit ergo Iosaphat diues, & inclytus
multum, & affinitate cõiunctus est A-
2 chab. ✝ Descẽditq. post annos ad eũ in
Samariã: ad cuius aduẽtũ mactauit Achab
arietes, & boues plurimos ipsi, & populo
qui uenerat cũ eo: persuasitq. illi ut ascen-

 deret

deret in Ramoth-Galaad. ♀ Dixitq́. Achab 3
rex Israel ad Iosaphat regẽ Iuda, Veni me-
cum in Ramoth-Galaad. Cui ille respõdit,
Vt ego, & tu: sicut populus tuus, sic & popu
lus meus: tecumq́. erimus in bello. ♀ Dixit 4
Iosaphat ad regem Israel, Cõsule obsecro
impræsentiarum sermonem Domini. ♀ Cõ 5
gregauit igitur rex Israel prophetarũ qua-
dringentos uiros, & dixit ad eos, In Ra-
moth-Galaad ad bellandum ire debemus,
an quiescere? At illi, Ascende, inquiunt,
& tradet Deus in manu regis. ♀ Dixitq́. Io- 6
saphat, Numquid non est hîc prophetes
Domini, ut ab illo etiam requiramus? ♀ Et 7
ait rex Israel ad Iosaphat, Est uir unus a
quo possumus quærere Domini uolunta-
tem: sed ego odi eum, quia nõ prophetat
mihi bonum, sed malum omni tempore:
est autẽ Michæas filius Iemla. Dixitq́. Io-
saphat, Ne loquaris rex hoc modo. ♀ Vo- 8
cauit ergo rex Israel unum de eunuchis, &
dixit ei, Voca cito Michæam filium Iem-
la. ♀ Porro rex Israel, & Iosaphat rex Iu- 9
da uterque sedebant in solio suo, uestiti
cultu regio. sedebant autem in area iuxta
portã Samariæ, omnesq́. prophetæ uatici-
nabantur coram eis ♀ Sedecias uero filius 10
Chanaana fecit sibi cornua ferrea, & ait,
Hæc dicit Dominus, His uentilabis Syriã,
donec conteras eam. ♀ Omnesq́. prophetæ 11
similiter prophetabant, atque dicebant,
Ascende in Ramoth-Galaad, & prosperabe
ris, & tradet eos Dominus in manu regis.
♀ Nuncius autẽ qui ierat ad uocandum Mi 12
chæam, ait illi, En uerba omnium prophe-
tarũ uno ore bona regi annunciant: quæso
ergo te ut & sermo tuus ab eis non dissen-
tiat, loquarisq́. prospera. ♀ Cui respondit 13
Michæas, Viuit Dominus, quia quodcunq;
dixerit mihi Deus meus, hoc loquar. ♀ Ve- 14
nit ergo ad regem. Cui rex ait, Michæa, ire
debemus in Ramoth-Galaad ad bellandũ,
an quiescere? Cui ille respondit, Ascendi-
te: cuncta enim prospera euenient, & tra-
dentur hostes in manus uestras. ♀ Dixitq. 15
rex, Iterum, atque iterum te adiuro, ut mi-
hi non loquaris, nisi quod uerum est in no
mine Domini. ♀ At ille ait, Vidi uniuersum 16
Israel dispersum in montibus, sicut oues
absque pastore: & dixit Dominus, Non ha-
bent isti dominos: reuertatur unusquisq;
in domum suam in pace. ♀ Et ait rex Israel 17
ad Iosaphat, Nõne dixi tibi quod nõ pro-
phetaret iste mihi quicquam boni, sed ea
quæ mala sunt? ♀ At ille, Idcirco, ait, audi- 18
te uerbum Domini, Vidi Dominum sedẽ-
tem in solio suo, & omnem exercitum cęli
assistentem ei a dextris, & a sinistris ♀ Et di- 19
xit Dominus, Quis decipiet Achab regẽ Is-
rael, ut ascẽdat & corruat in Ramoth-Ga-
laad? Cumq́. diceret unus hoc modo, & al-
ter alio: ♀ processit spiritus, & stetit corã 20
Domino, & ait, Ego decipiam eum. Cui Do
minus, In quo, inquit, decipies? ♀ At ille 21
respondit, Egrediar, & ero spiritus mẽdax
in ore omnium prophetarum eius. Dixitq́.
Dominus, Decipies, & præualebis, egrede-
re, & fac ita. ♀ Nunc igitur, ecce Dominus 22
dedit spiritum mendacij in ore omnium
prophetarum tuorum: & Dominus locu-
tus est de te mala. ♀ Accessit autem Sede- 23
cias filius Chanaana, & percussit Michææ

maxillam, & ait, Per quam uiam transi-
uit Spiritus Domini a me, ut loqueretur ti
24 bi? ♀ Dixitq́. Michæas, Tu ipse uidebis in die
illo, quando ingressus fueris cubiculum de
25 cubiculo, ut abscondaris. ♀ Præcepit autem
rex Israel, dicens, Tollite Michæam, & du-
cite eum ad Amon principem ciuitatis, &
26 ad Ioas filium ⁿ Amélech˙. ♀ Et dicetis,
Hæc dicit rex, Mittite hunc in carcerem, &
date ei panis modicum, & aquæ pauxillũ,
27 donec reuertar in pace. ♀ Dixitq́. Mi-
chæas, Si reuersus fueris in pace, non est
locutus Dominus in me. Et ait, Audite
28 omnes populi. ♀ Igitur ascenderunt rex
Israel, & Iosaphat rex Iuda, in Ramoth-
29 Galaad. ♀ Dixitq́ rex Israel ad Iosaphat,
Mutabo habitum, & sic ad pugnam ua-
dam: tu autem induere uestibus tuis.
Mutatoq́. rex Israel habitu, uenit ad bel-
30 lum. ♀ Rex autem Syriæ præceperat du-
cibus equitatus sui, dicens, Ne pugnetis cõ
tra minimum, aut contra maximum, ni-
31 si contra solum regem Israel. ♀ Itaque
cum uidissent principes equitatus Iosa-
phat, dixerunt, Rex Israel est iste. Et cir-
cundederunt eum dimicantes: at ille cla-
mauit ad Dominum, & auxiliatus est ei, at-
32 que auertit eos ab illo. ♀ Cum enim ui-
dissent duces equitatus quod non esset rex
33 Israel, reliquerunt eum. ♀ Accidit autem
ut unus e populo sagittam in incertum iã-
ceret, & percuteret regem Israel inter cer
uicem & scapulas: at ille aurigæ suo ait,
Conuerte manum tuã, & educ me de acie,
34 quia uulneratus sum. ♀ Et finita est pugna
in die illo: porro rex Israel stabat in cur-
ru suo contra Syros usque ad uesperam,
& mortuus est occidente Sole.

CAP. XIX.

1 Reuersus est autem Iosaphat rex Iu-
da in domum suam pacifice, in Ie-
2 rusalem. ♀ Cui occurrit Iehu fi-
lius Hanani Videns, & ait ad eum, Im-
pio præbes auxilium, & his qui ode-
runt Dominum amicitia iungeris: & id-
circo iram quidem Domini merebaris:
3 ♀ sed bona opera inuenta sunt in te, eo
quòd abstuleris lucos de terra Iuda, &
præparaueris cor tuum ut requireres ⁻
Dominum ' Deum ⁻ patrum tuorum˘.
4 ♀ Habitauit ergo Iosaphat in Ierusalem:
rursumq́. egressus est ad populum de Ber-
sabee usque ad montem Ephráim, & re-
uocauit eos ad Dominum Deum patrum
5 suorum. ♀ Constituitq́. iudices terræ in
cunctis ciuitatibus Iuda munitis, per sin-
6 gula loca, ♀ & præcipiens iudicibus, Vi-
dete, ait, quid faciatis: non enim homi-
nis exercetis iudicium, sed Domini: &
quodcumque iudicaueritis, in uos redun-
7 dabit. ♀ Sit timor Domini uobiscum: &
cum diligentia cuncta facite: non est
enim apud Dominum Deum nostrum
iniquitas, nec personarum acceptio,
8 nec cupido munerum. ♀ In Ierusalem
quoque constituit Iosaphat Leuitas, & sa-
cerdotes, & principes familiarum ex Is-
rael, ut iudicium, & causam Domini
9 iudicarent habitatoribus eius. ♀ Præce-
pitq́. eis, dicens, Sic agetis in timore
Domini fideliter, & corde perfecto,
10 ♀ Omnem causam quæ uenerit ad uos

ⁿ Regis G.

⁻4 MS. R. H. G.

⁻3 MS. R. H. G.

Deut. 10. 17.
Rom. 2. 12
Gal. 2 6.
Ephes 6. 9
Col. 3. 25.
Act. 10. 34.
1. *Pet.* 1. 17.
Sap. 6. 8.
Eccl. 35. 16.

fratrum

fratrum ueſtrorum qui habitant in urbi-
bus ſuis, inter cognationem, & cogna-
tionem, ubicumque quæſtio eſt de lege
de mandato, de ceremonijs, de iuſtifica-
tionibus; oſtendite eis, ut non peccent in
Dominum, & ne ueniat ira ſuper uos, &
ſuper fratres ueſtros: ſic ergo agentes non
peccabitis. ✝ Amarias autem ſacerdos, & 11
pontifex ueſter in his quæ ad Deum perti-
nent, præſidebit: porro Zabadias filius Iſ-
mahel, qui eſt dux in domo Iuda, ſuper
ea opera erit quæ ad regis officium perti-
nent: habetiſq. magiſtros Leuitas coram
uobis, confortamini, & agite diligenter:
& erit Dominus ʺ uobiſcum in bonis'.

ʺ cum bonis 7 MS. R. H. G.

CAP. XX.

POſt hæc congregati ſunt filij Moab, 1
& filij Ammon, & cum eis de Am-
monitis, ad Ioſaphat, ut pugnarent
contra eum. ✝ Veneruntq. nuncij, & in- 2
dicauerunt Ioſaphat, dicentes, Venit con-
tra te multitudo magna de his locis quæ
trans mare ſunt, & de Syria, & ecce con-
ſiſtunt in Aſaſon-thamar, quæ eſt Engad-
di. ✝ Ioſaphat autem timore perterritus, 3
totum ſe contulit ad rogãdum Dominum
& prædicauit ieiunium uniuerſo Iuda.
✝ Congregatuſq. eſt Iudas ad deprecan- 4
dum Dominum: ſed & omnes de urbibus
ſuis uenerunt ad obſecrandum eum.
✝ Cumq. ſtetiſſet Ioſaphat in medio cœtu 5
Iudæ, & Ieruſalem, in domo Domini an-
te atrium nouum, ✝ ait, Domine Deus pa- 6
trum noſtrorum, tu es Deus in cęlo, & do-
minaris cunctis regnis Gentium: in ma-
nu tua eſt fortitudo, & potentia, nec quiſ-
quam tibi poteſt reſiſtere. ✝ Nonne tu 7
Deus noſter interfeciſti omnes habitato-
res terræ huius coram populo tuo Iſrael,
& dediſti eam ſemini Abraham amici tui
in ſempiternum? ✝ Habitaueruntq. in ea, 8
& extruxerunt in illa ſanctuarium no-
mini tuo, dicentes, ✝ ‖ Si irruerint ſu- 9
per nos mala, gladius iudicij, peſtilen-
tia, & fames, ſtabimus coram domo
hac in conſpectu tuo, in qua inuocatum
eſt nomen tuum: & clamabimus ad te in
tribulationibus noſtris, & exaudies, ſal-
uoſq. facies. ✝ Nunc igitur ecce filij Am- 10
mon, & Moab, & mons Seir, ‖ per quos
non conceſſiſti *Iſrael ut tranſirent quan-
do egrediebantur de Ægypto, ſed declina-
uerunt ab eis, & non interfecerunt illos:
✝ e contrario agunt, & nituntur eijcere 11
nos de poſſeſſione quam tradidiſti nobis.
✝ Deus noſter, ergo non iudicabis eos? In 12
nobis quidem non eſt tanta fortitudo, ut
poſſimus huic multitudini reſiſtere, quæ
irruit ſuper nos. Sed cum ignoremus quid
agere debeamus, hoc ſolum habemus re-
ſidui, ut oculos noſtros dirigamus ad te.
✝ Omnis uero Iuda ſtabat coram Domino 13
cum paruulis, & uxoribus, & liberis ſuis.
✝ Erat autem Iahaziel filius Zachariæ, fi- 14
lij Banaiæ, filij Iehiel, filij Mathaniæ,
Leuites de filijs Aſaph, ſuper quem factus
eſt Spiritus Domini in medio turbæ, ✝ & 15
ait, Attendite omnis Iuda, & qui habita-
tis in Ieruſalem, & tu rex Ioſaphat: Hæc
dicit Dominus uobis, Nolite timere,
nec paueatis hanc multitudinem: non
eſt enim ueſtra pugna, ſed Dei. ✝ Cras 16

Sup. 6. 28
Deu. 2. 1.
* filijs MS. 9.

ʺ deſcendetis' contra eos: aſcenſuri enim
ſunt per cliuum nomine Sis, & inuenie-
tis illos in ſummitate torrentis, qui eſt
17 contra ſolitudinem Ieruel. ✝ Non eritis
uos qui dimicabitis, ſed tantummodo
confidenter ſtate, & uidebitis auxilium
Domini ſuper uos, ô Iuda, & Ieruſalem:
nolite timere, nec paueatis: cras egredie-
mini contra eos, & Dominus erit uobiſ-
18 cum. ✝ Ioſaphat ergo, & Iuda, & omnes
habitatores Ieruſalem ceciderunt proni
in terram coram Domino, & adoraue-
19 runt eum. ✝ Porro Leuitæ de filijs Caath,
& de filijs Core laudabant Dominũ Deũ
20 Iſrael uoce magna, in excelſum. ✝ Cumq.
mane ſurrexiſſent: egreſſi ſunt per de-
ſertum Thecuæ: profectiſq. eis, ſtans Ioſa-
phat in medio eorum, dixit, Audite me
-uiri' Iuda, & omnes habitatores Ieruſa-
lem: credite in Domino Deo ueſtro, & ſe-
curi eritis: credite prophetis eius, & cun-
21 cta euenient proſpera. ✝ Deditq. conſilium
populo, & ſtatuit cantores Domini, ut lau-
darent eum in turmis ſuis, & antecede-
rent exercitum, ac uoce conſona dicerent,
‖ Confitemini Domino, quoniam in æter-
22 num miſericordia eius. ✝ Cumq cœpiſſent
laudes canere, uertit Dominus inſidias eo-
rum in ſemetipſos, filiorum ſcilicet Am-
mon, & Moab, & montis Seir, qui egreſſi
fuerant ut pugnarent contra Iudam, &
23 percuſſi ſunt. ✝ Namque filij Ammon, &
Moab conſurrexerunt aduerſum habitato-
res montis Seir, ut interficerent, & dele-
rent eos: cumq hoc opere perpetraſſent,
etiam in ſemetipſos uerſi, mutuis conci-
24 dẽre uulneribus. ✝ Porro Iuda cum ueniſ-
ſet ad ʺ ſpeluncam' quæ reſpicit ſolitudi-
nem, uidit procul omnem late regionem
plenam cadaueribus, nec ſupereſſe quem-
25 quam qui necem potuiſſet euadere. ✝ Ve-
nit ergo Ioſaphat, & omnis populus cum
eo ad detrahenda ſpolia mortuorum: in-
ueneruntq. inter cadauera, uariam ſupel-
lectilem, ueſtes quoque, & uaſa pretio-
ſiſſima: & diripuerunt, ita ut omnia por-
tare non poſſent, nec per tres dies ſpolia
26 auferre præ prædæ magnitudine. ✝ Die
autem quarto cõgregati ſunt in Valle-be-
nedictionis: etenim quoniam ibi bene-
dixerant Domino, uocauerunt locum il-
lum Vallis-benedictionis, uſque in præ-
27 ſentem diẽ. ✝ Reuerſuſq. eſt omnis uir Iu-
da, & habitatores Ieruſalẽ, & Ioſaphat an-
te eos in Ieruſalẽ, cum lætitia magna, eo
quòd dediſſet eis Dominus gaudiũ de ini-
28 micis ſuis. ✝ Ingreſſiq. ſunt in Ieruſalẽ cũ
pſalterijs, & citharis, & tubis in domum
29 Domini ✝ Irruit autem pauor Domini ſu-
per uniuerſa regna terrarum, cum audiſ-
ſent quod pugnaſſet Dominus contra ini-
30 micos Iſrael. ✝ Quieuitq. regnum Ioſaphat,
& præbuit ei Deus pacem per circuitum.
31 ✝ Regnauit igitur Ioſaphat ſuper Iudam,
& erat triginta quinque annorum cum re-
gnare cœpiſſet: uiginti autem, & quinque
annis regnauit in Ieruſalẽ: & nomen ma-
32 tris eius Azuba filia Selahi. ✝ Et ambulauit
in uia patris ſui Aſa, nec declinauit ab ea,
33 faciẽs quæ placita erant corã Dño. ✝ Verũ-
tamen excelſa non abſtulit, & adhuc po-
pulus non direxerat cor ſuum ad Domi-

ʺ aſcendetis 16. MS Quæ in Textu eſt, lectio. R. H. & G. reſpondet.
-13 MS. H. G.
Pſ. 135. 1
ʺ ſpeculam R. H. G.

num Deum patrum ſuorum. ♦ Reliqua 34
autem geſtorum Ioſaphat priorum,& no-
uiſſimorum, ſcripta ſunt in uerbis Iehu
filij Hanani, quæ digeſſit in libros regum
Iſraël. ♦ Poſt hæc iniit amicitias Ioſaphat 35
rex Iuda cum Ochozia regi Iſraël, cuius
opera fuerunt impiiſſima. ♦ Et particeps 36
fuit ut faceret naues quæ irent in Thar-
ſis: feceruntq. claſſem in Aſion-gáber.
♦ Prophetauit autem Eliézer filius Dodau 37
de Mareſa ad Ioſaphat, dicens, Quia ha-
buiſti fœdus cum Ochozia, percuſſit Do-
minus opera tua, contritæq. ſunt naues,
nec potuerunt ire in Tharſis.

CAP. XXI.

3. Re. 22. 51.

DOrmiuit autem Ioſaphat cum pa- 1
tribus ſuis, & ſepultus eſt cum eis
in Ciuitate Dauid: regnauitq. Ioram
filius eius pro eo. ♦ Qui habuit fratres fi- 2
lios Ioſaphat, Azariam, & Iahiel, & Za-
chariam, & Azariam, & Michael, & Sa-
phatiam: omnes hi, filij Ioſaphat regis Iu-
da. ♦ Deditq. eis pater ſuus multa mune- 3
ra argenti, & auri, & "penſationes', cum
ciuitatibus munitiſſimis in Iuda, regnum
autem tradidit Ioram, eo quòd eſſet pri-
mogenitus. ♦ Surrexit autem Ioram ſu- 4
per regnum patris ſui: cumq. ſe confir-
maſſet, occîdit omnes fratres ſuos gladio,
& quoſdam de principibus Iſraël. ♦ ‖ Tri- 5
gintaduorum annorum erat Ioram cum
regnare cœpiſſet: & octo annis regnauit
in Ieruſalem. ♦ Ambulauitq. in uiis regum 6
Iſraël, ſicut egerat domus Achab: filia quip-
pe Achab erat uxor eius, & fecit malum in
conſpectu Domini. ♦ Noluit autem Do- 7
minus diſperdere domum Dauid propter
pactum quod inierat cum eo: & quia pro-
miſerat ut daret ei lucernam, & filijs eius
omni tempore. ♦ ‖ In diebus illis rebella- 8
uit Edom, ne eſſet ſubditus Iudæ, & con-
ſtituit ſibi regem. ♦ Cumq. tranſiſſet Io- 9
ram cum principibus ſuis, & cuncto equi-
tatu qui erat ſecum, ſurrexit nocte, & per-
cuſſit Edom qui ſe circũdederat, & omnes
duces equitatus eius. ♦ Attamen rebella- 10
uit Edom, ne eſſet ſub ditione Iuda, uſque
ad hanc diem: eo tempore, & Lobna re-
ceſſit, ne eſſet ſub manu illius. Dereliquc-
rat enim Dominum Deum patrum ſuo-
rum: ♦ inſuper, & excelſa fabricatus eſt in 11
urbibus Iuda, & fornicari fecit habitato-
res Ieruſalem, & præuaricari Iudam.
♦ Allatæ ſunt autem ei literæ ab Elia pro- 12
pheta, in quibus ſcriptum erat, Hæc di-
cit Dominus Deus Dauid patris tui, Quo-
niam nõ ambulaſti in uijs Ioſaphat patris
tui, & in uijs Aſa regis Iuda, ♦ ſed inceſ- 13
ſiſti per iter regum Iſraël, & fornicari fe-
ciſti Iudam, & habitatores Ieruſalem',
imitatus fornicationem domus Achab, in-
ſuper, & fratres tuos domum patris tui,
meliores te occidiſti: ♦ ecce Dominus per- 14
cutiet te plaga magna cum populo tuo, &
filijs, & uxoribus tuis, uniuerſaq. ſub-
ſtantia tua. ♦ tu autem ægrotabis peſſimo 15
languore uteri tui, donec egrediantur ui-
talia tua paulatim per ſingulos dies. ♦ Su- 16
ſcitauit ergo Dominus contra Ioram ſpi-
ritum Philiſthinorum, & Arabum, qui cõ-
fines ſunt Aethiopibus. ♦ & aſcenderunt 17
in Terram Iuda, & uaſtauerunt eam: di-
ripueruntq. cunctam ſubſtantiam quæ in-
uenta eſt in domo regis, inſuper, & filios
eius, & uxores: nec remanſit ei filius, niſi
18 Ioachaz, qui minimus natu erat. ♦ Et ſuper
hęc omnia percuſſit eũ Dominus alui lan-
19 guore inſanabili. ♦ Cumq. diei ſuccederet
dies, & temporum ſpatia uoluerẽtur, duo-
rum annorum expletus eſt circulus: & ſic
lõga conſumptus tabe, ita ut egereret etiã
uiſcera ſua, languore pariter, & uita ca-
ruit. Mortuuſq. eſt in infirmitate peſſima,
& non fecit ei populus ſecundum morem
combuſtionis, exequias, ſicut fecerat maio-
20 ribus eius. ♦ Trigintaduorum annorũ fuit
cum regnare cœpiſſet: & octo annis re-
gnauit in Ieruſalem. Ambulauitq. non re-
cte, & ſepelierunt eum in Ciuitate-Dauid:
uerumtamen non in ſepulchro regum.

" penſitationes 3 MS. pretioſorum H. " arma.

4 R. 8. 16.

4 Reg. 8. 20.

CAP. XXII.

1 COnſtituerunt autem habitatores Ie-
ruſalem "Ochoziam' filium eius mi-
nimum, regem pro eo: omnes enim
maiores natu, qui ante eum fuerant, inter-
fecerant latrones Arabum, qui irruerant
in caſtra: regnauitq. Ochozias filius Ioram
2 regis Iuda. ♦ Quadraginta duorum anno-
rum erat Ochozias cum regnare cœpiſſet,
& uno anno regnauit in Ieruſalem, & no-
3 men matris eius Athalia filia Amri. ♦ Sed
& ipſe ingreſſus eſt per uias domus A-
chab: mater enim eius impulit eum ut im-
4 pie ageret. ♦ Fecit igitur malum in con-
ſpectu Domini ſicut domus Achab: ipſi
enim fuerunt ei conſiliarij poſt mortem
5 patris ſui, in interitum eius. ♦ Ambulauitq.
in conſilijs eorum. Et perrexit cum Ioram
filio Achab rege Iſraël, in bellum contra
Hazael regem Syriæ, in Ramoth-Galaad:
6 uulnerauerũtq. Syri Ioram. ♦ Qui reuer-
ſus eſt ut curaretur in Iezrahel: multas
enim plagas acceperat in ſupradicto cer-
tamine. Igitur Ochozias filius Ioram rex
Iuda, deſcendit ut inuiſeret Ioram filium
7 Achab in Iezrahel ægrotantem. ♦ Volun-
tatis quippe fuit Dei aduerſus Ochoziam,
ut ueniret ad Ioram: & cum ueniſſet, "&'
egrederetur cũ eo aduerſum Iehu filium
Namſi, quẽ unxit Dominus ut deleret do-
8 mum Achab. ♦ Cum ergo euerteret Iehu
domum Achab, inuenit principes Iuda, &
filios fratrum Ochoziæ, qui miniſtrabant
9 ei, & interfecit illos. ♦ Ipſum quoque per-
quirens Ochoziam, comprehendit lati-
tantem in Samaria: adductumq. ad ſe,
occidit: & ſepelierunt eum: eo quòd eſ-
ſet filius Ioſaphat, qui quæſierat Domi-
num in toto corde ſuo. nec erat ultra ſpes
aliqua ut de ſtirpe quis regnaret Ochozię.
10 ♦ ‖ ſiquidem Athalia mater eius uidens
quod mortuus eſſet filius ſuus, ſurrexit,
& interfecit omnem ſtirpem regiam do-
11 mus "Ioram': ♦ Porro Ioſábeth filia re-
gis tulit Ioas filium Ochoziæ, & furata
eſt eum de medio filiorum regis, cum in-
terficerentur: abſconditq. eum cum nu-
trice ſua in cubiculo lectulorum: Ioſábeth
autem quæ abſconderat eum, erat filia re-
gis Ioram, uxor Ioiadæ pontificis, ſoror
Ochoziæ: & idcirco Athalia non interfe-
12 cit eum. ♦ Fuit ergo cum eis in domo
Dei abſconditus ſex annis, quibus regna-
uit Athalia ſuper terram.

4 Re. 8. 24.

" Achaziam nominat Hieronymus cum Hebræis; Ochoziam autem codices noſtri cum Græcis.

2 MS. H. G.

" ut MS.

4 Reg. 11. 1.

" Iuda R. H. G.

4.Reg.11. 4.

CAP. XXIII.

1 ANno autem septimo confortatus Ioiada, assumpsit centuriones, Azariam u delicet filium Ieroham, &
Ismahel filium Iohanan, Azariam quoque filium Obed, & Maasiam filium Adaiæ, &
Elisaphat filium Zechri · & inijt cum eis
2 fœdu. . ♦ Qui circumeuntes Iudam, congregauerunt Leuitas de cunctis urbibus
Iuda, & principes familiarum Israel: veneruntq. in Ierusalem.
3 ♦ Inijt ergo omnis multitudo pactum in domo Dei cum rege: dixitq. ad eos Ioiada, Ecce filius regis regnabit, sicut locutus est Dominus, super
4 filios Dauid. ♦ Iste est ergo sermo quem fa-
5 cietis: ♦ Tertia pars uestrûm qui ueniunt ad Sabbathum, sacerdotum, & Leuitarû, & ianitorum erit in portis, tertia uero pars ad domum regis: & tertia ad portam quæ appellatur Fundamenti: omne uero reliquum vulgus sit in atrijs domus Do-
6 mini. ♦ Nec quispiam alius ingrediatur domum Domini, nisi sacerdotes, & qui ministrant de Leuitis: ipsi tantummodo ingrediantur, quia sanctificati sunt: & omne reliquum vulgus obseruet custodias
7 Domini. ♦ Leuitæ autem circundent regem, habentes singuli arma sua: (& si quis alius ingressus fuerit templum, interficiatur) sintq. cum rege, & intrante, &
8 egrediente. ♦ Fecerunt ergo Leuitæ, & uniuersus Iuda iuxta omnia quæ præceperat Ioiada pontifex: & assumpserunt singuli uiros qui sub se erant, & ueniebant per ordinem sabbathi, cum his qui impleuerant sabbathum, & \\egressi' erant. siquidem Ioiada pontifex nõ dimiserat abire turmas, quæ sibi per singulas hebdoma-
9 das succedere consueuerant. ♦ Deditq. Ioiada sacerdos centurionibus lanceas, clypeosq. & peltas regis Dauid, quas conse-
10 crauerat in domo Domini. ♦ Constituitq. omnem populum tenentium pugiones a parte templi dextra, usq; ad partem templi sinistram, coram altari, & templo, per
11 circuitum regis. ♦ Et eduxerunt filium regis, & imposuerunt ei diadema, - & testimonium', - dederuntq. in manu eius tenendam legem: & constituerunt eum regem: unxit quoque illum Ioiada pontifex, & filij eius, imprecatiq. sunt ei, atque dixerût,
12 Viuat rex. ♦ Quod cum audisset Athalia, uocem scilicet currentium atque laudantium regem, ingressa est ad populum in
13 templum Domini. ♦ Cumq. uidisset regê stantem super gradum in introitu & principes, turmasq. circa eum, omnemq. populum terræ gaudentem, atque clangentem tubis, & diuersi generis organis concinentem, uocemq. laudantium, scidit ue-
14 stimenta sua, & ait, Insidiæ, insidiæ. ♦ Egressus autem Ioiada pontifex ad centuriones, & principes exercitus, dixit eis, Educite illam extra septa templi, & interficiatur foris gladio. Præcepitq. sacerdos ne
15 occideretur in domo Domini. ♦ Et imposuerunt ceruicibus eius manus: cumq. intrasset portam equorum domus regis, in-
16 terfecerunt eam ibi. ♦ Pepigit autem Ioiada fœdus inter se, uniuersumq. populû,
17 & regem, ut esset populus Domini. ♦ Itaq, ingressus est omnis populus domum Baal, & destruxerunt eam: & altaria, ac simulachra illius confregerunt: Mathan quoq; sacerdotem Baal interfecerunt ante aras.
18 ♦ Constituit autem Ioiada præpositos in domo Domini, sub manibus sacerdotum, & Leuitarum, quos distribuit Dauid in domo Domini: ut offerrent holocausta Domino, sicut scriptum est in \\lege' Moysi, in gaudio, & canticis, iuxta dispositionê
19 Dauid. ♦ Constituit quoque ianitores in portis domus Domini, ut non ingrede-
20 retur eam immundus in omni re. ♦ Assum-

\\egressu. ri 9 MS.

\\libro MS q.

-20 MS. -R. H. G. Verû Latini codices illud, potiusquã istud, trãsfigedũ esse loquũtur. Nã quod in Hebræo legitur. Et dederũt super eũ diadema, & testimoniũ; Videtur Interpres noster, paraphrastice reddere uoluisse: Et impos. ei diadema, dederũtq; in manu ei⁹ ten. legẽ. Videtur autem τὸ & testimonium, vel ex 4. Reg. c. 11. vel ex Hebræo Græcoue Textu adiectũ esse, ab eo, qui hoc paraphrastice hoc loco expositũ esse, nõ consideraras. Verũtamen D. Hieron. si Hebraicarũ quæstionũ auctor est, illud, nulla alterius facta mentione legit.

pſitq́. centuriones, & fortiſſimos uiros, ac
principes populi, & omne vulgus terræ,
& fecerunt deſcendere ad regem de domo
Domini, & intrare per medium portæ ſu-
perioris in domum regis, & collocauerunt
eum in ſolio regali. ❡ Lætatusq́. eſt om- 21
nis populus terræ, & urbs quieuit: por-
ro Athalia interfecta eſt gladio.

CAP. XXIIII.

4. Reg. 2. 11. SEptem annorum erat Ioas cum re- 1
gnare cœpiſſet: & quadraginta annis
regnauit in Ieruſalem: nomen ma-
tris eius Sebia de Ber-ſabee. ❡ Fecitq́. quod 2
bonum eſt coram Domino cunctis diebus
Ioiadæ ſacerdotis. ❡ Accepit autem ei Io- 3
iada uxores duas, e quibus genuit filios, &
filias. ❡ Poſt quæ placuit Ioas ut inſtaura- 4
ret domum Domini. ❡ Congregauitq́. ſa- 5
cerdotes & Leuitas, & dixit eis, Egredimini
ad ciuitates Iuda, & colligite de uniuerſo
Iſraël pecuniam ad ſartatecta templi Dei
"veſtri 12 MS. Hier. H. G. " noſtri', per ſingulos annos, feſtinatoq́.
hoc facite: porro Leuitæ egêre negligen-
tius. ❡ Vocauitq́. rex Ioiadam principem, 6
& dixit ei, Quare tibi non fuit curæ, ut co-
geres Leuitas inferre de Iuda, & de Ieruſa-
lem pecuniam, quæ conſtituta eſt a Moyſe
ſeruo Domini, ut inferret eam omnis mul
titudo Iſraël in tabernaculum teſtimonij?
❡ Athalia enim impiiſſima, & filij eius de- 7
ſtruxerunt domum Dei, & de vniuerſis,
quę ſanctificata fuerant in templo Domi-
ni, ornauerunt fanum Baalim. ❡ præcepit 8
ergo rex, & fecerunt arcam: poſueruntq́.
* domus R. H. G. eam iuxta portam * Domini forinſecus.
❡ Et prædicatum eſt in Iuda, & Ieruſalem, 9
ut deferrent ſinguli pretiū Domino, quod
Exo. 30. 12. ‖ conſtituit Moyſes ſeruus Dei ſuper om-
nem Iſraël, in deſerto. ❡ Lætatiq́. ſunt cū- 10
cti principes, & omnis populus: & ingreſſi
-R. H. G. contulerunt in arcam-Domini', atque mi-
ſerunt, ita ut impleretur. ❡ Cumq́. tēpus 11
eſſet ut deferrent arcam coram rege per
manus Leuitarum (videbāt enim multam
pecuniam) ingrediebatur ſcriba regis, &
quem primus ſacerdos conſtituerat: effun-
debantq́. pecuniam quæ erat in arca: por-
ro arcam reportabāt ad locum ſuum: ſicq́.
faciebant per ſingulos dies, & congregata
eſt infinita pecunia. ❡ Quam dederunt rex 12
& Ioiada his qui præerant operibus do-
mus Domini, at illi conducebant ex ea cę-
ſores lapidum, & artifices operum ſingulo
rum, ut inſtaurarent domum Domini: fa-
bros quoque ferri & æris: ut quod cadere
cœperat, fulciretur. ❡ Egeruntq́. hi qui 13
operabantur induſtrie, & obducebatur pa-
rietum cicatrix per manus eorum: ac ſu-
ſcitauerunt domum Domini in ſtatum pri
ſtinum, & firmiter eā ſtare fecerūt. ❡ Cūq́. 14
compleſſent omnia opera; detulerunt co-
ram rege & Ioiada reliquam partem pe-
cuniæ: de qua facta ſunt uaſa templi in
miniſterium ad holocauſta, phialæ quoq;,
& cætera uaſa aurea, & argentea: & offere-
bantur holocauſta in domo Domini iugi-
ter cunctis diebus Ioiadæ. ❡ Senuit autem 15
Ioiada plenus dierum, & mortuus eſt cum
eſſet centum triginta annorum: ❡ ſepelie- 16
runtq́. eum in Ciuitate-Dauid cum regi-
bus, eo quòd feciſſet bonum cum Iſraël, &
cum domo eius. ❡ Poſtquam autem obijt 17
Ioiada, ingreſſi ſunt principes Iuda, & ado
rauerunt regem: qui delinitus obſequijs
18 eorum, acquieuit eis. ❡ Et dereliquerunt
templum Domini Dei patrum ſuorum, ſer
uieruntq́. lucis, & ſculptilibus: & facta eſt
ira contra Iudam, & Ieruſalem propter
19 hoc peccatum. ❡ Mittebatq́. eis prophe-
tas, ut reuerterentur ad Dominum: quos
20 proteſtantes, illi audire nolebant. ❡ Spiri-
tus itaque Dei induit Zachariam filium
Ioiadæ ſacerdotem, & ſtetit in conſpectu
populi, & dixit eis, Hæc dicit Dominus
Deus, Quare tranſgredimini præceptum
Domini, quod uobis non proderit: & de-
reliquiſtis Dominū, ut derelinqueret nos?
21 ❡ Qui congregati aduerſus eum, miſerūt
lapides iuxta regis imperium, in atrio do-
22 mus Domini. ❡ Et non eſt recordatus Ioas
rex, miſericordię quam fecerat Ioiada pa
ter illius ſecum, ſed interfecit filium eius. ‖ Mat. 23.
Qui cum moreretur, ait, Videat Dominus, 35.
23 & requirat. ❡ Cumq́. euolutus eſſet annus,
aſcendit contra eum exercitus Syriæ: ve-
nitq́. in Iudam & Ieruſalem, & interfecit
cunctos principes populi, atque uniuer-
ſam prædam miſerunt regi in Damaſcū.
24 ❡ Et certe cum permodicus ueniſſet nume
rus Syrorum, tradidit Dominus in mani-
bus eorum infinitam multitudinem: eo
quòd dereliquiſſent Dominum Deum pa-
trum ſuorum: in Ioas quoq; ignominioſa
25 exercuere iudicia. ❡ Et abeuntes dimiſerūt
eum in languoribus magnis: ſurrexerunt
autem contra eum ſerui ſui, in ultionem
ſanguinis filij Ioiadæ ſacerdotis, & occi-
derunt eum in lectulo ſuo, & mortuus eſt:
ſepelieruntq́. eum in Ciuitate-Dauid, ſed
26 non in ſepulchris regum. ❡ Inſidiati ue-
ro ſunt ei Zabad filius Semaath Ammani-
tidis, & Iozabad filius Semarith Moabiti-
27 dis. ❡ Porro filij eius, ac ſumma pecuniæ
quæ adunata fuerat ſub eo, & inſtaura-
tio domus Dei ſcripta ſunt diligentius in
Libro regū: regnauit autem Amaſias filius
eius pro eo.

CAP. XXV.

1 VIgintiquinque annorum erat Ama
ſias cum regnare cœpiſſet, & uigin-
tinouem annis regnauit in Ieruſa- 4. Reg. 14. 2.
lem: nomen matris eius " Ioadan' de Ie- " Ioadan 8 MS H. "Iodacin G.
2 ruſalem. ❡ Fecitq́. bonum in conſpectu
Domini; uerumtamen non in corde per-
3 fecto. ❡ Cumq́. roboratum ſibi uideret im
perium, iugulauit ſeruos qui occiderant re
4 gem patrem ſuum. ❡ Sed filios eorum non
interfecit, ſicut ſcriptum eſt in Libro legis
Moyſi, vbi præcepit Dominus, dicens, ‖ Nō Deut. 24. 16.
occidentur patres pro filiis, neque filij pro 4. Reg. 4. 6
patribus ſuis: ſed unuſquiſque in ſuo pec- Ezech. 18. 20.
5 cato morietur. ❡ Congregauit igitur Ama-
ſias Iudam, & conſtituit eos per familias,
tribunosq́. & centuriones in uniuerſo Iu-
da & Beniamin: & recenſuit a uiginti an-
nis ſurſum, inuenitq́. " triginta' millia iu- " trecēta R. H. G.
uenum, qui egrederentur ad pugnam, & te
6 nerent haſtam, & clypeum. ❡ Mercede quo-
que conduxit de Iſraël centum millia ro-
7 buſtorum, centum talentis argenti. ❡ Ve-
nit autem homo Dei ad illum, & ait, O rex,
ne egrediatur tecum exercitus Iſraël: non
eſt enim Dominus cum Iſraël, & cunctis fi
8 lijs Ephraim. ❡ Quòd ſi putas in robore
exercitus bella cōſiſtere, ſuperari te faciet

Deus ab hostibus: Dei quippe est, & adiu-
uare, & in fugã conuertere. ✝Dixitq. Ama- 9
sias ad hominem Dei, Quid ergo fiet de cẽ
tum talentis, quæ dedi militibus Israël? Et
respondit ei homo Dei, Habet Dominus
vnde tibi dare possit multo his plura. ✝ Se- 10
parauit itaque Amasias exercitum qui ue
nerat ad eum ex Ephraim, ut reuerteretur
in locum suum: at illi contra Iudam ve-
hementer irati, reuersi sunt in regionem
suam. ✝Porro Amasias confidenter eduxit 11
populum suum, & abijt in Vallem-salina-
rum, percussitq. filios Seir, decem millia,
✝ Et alia decem millia virorum ceperunt 12
filij Iuda, & adduxerunt ad præruptum cu
iusdam petræ, præcipitaueruntq. eos de
summo in præceps, qui uniuersi crepue-
runt. ✝ At ille exercitus quem remiserat 13
Amasias, ne secum iret ad prœlium, diffu
sus est in ciuitatibus Iuda, a Samaria usque
ad Beth-horon, & interfectis tribus milli-
bus, diripuit prædam magnam. ✝ Amasias 14
vero post cædem Idumæorum, & allatos
deos filiorum Seir, statuit illos in deos sibi,
& adorabat eos, & illis adolebat incensum.
✝ Quam ob rem iratus Dominus contra 15
Amasiam, misit ad illum prophetam, qui
diceret ei, Cur adorasti deos qui non libe-
rauerunt populum suum de manu tua?
✝ Cumq. hæc ille loqueretur, respondit ei, 16
Num consiliarius regis es? quiesce, ne in-
terficiam te. Discendensq. propheta, Scio,
inquit, quod cogitauerit Deus occidere te,
quia fecisti hoc malum, & insuper non
acquieuisti consilio meo. ✝ Igitur Amasias 17
rex Iuda inito pessimo consilio, misit ad
Ioas filium Ioachaz filij Iehu, regem Is-
raël, dicẽs, Veni, videamus nos mutuo. ✝At 18
ille remisit nuncios, dicens, Carduus qui
est in Libano misit ad cedrum Libani, di-
cens, Da filiam tuam filio meo uxorem: &
ecce bestiæ quæ erant in sylua Libani trã-
sierunt & cõculcauerunt carduum. ✝ Dixi- 19
sti, Percussi Edom: & idcirco erigitur cor
tuum in superbiam, sede in domo tua, cur
malum aduersum te prouocas: ut cadas,
* autem B. H. G.
& tu, & Iudas tecum? ✝ Noluit * audire 20
Amasias, eo quòd Domini esset uoluntas
ut traderetur in manus hostium propter
deos Edom. ✝ Ascendit igitur Ioas rex Is- 21
raël, & mutuos sibi præbuere conspectus:
Amasias autem rex Iuda erat in Beth-sa-
mes Iudæ. ✝ Corruitq. Iudas coram Is- 22
raël, & fugit in tabernacula sua. ✝ Por- 23
ro Amasiam regem Iuda filium Ioas fi-
lij Ioachaz, cepit Ioas rex Israel in Beth
-sames, & adduxit in Ierusalem: destru-
xitq. murum eius a porta Ephraim vsque
ad portam anguli, quadringentis cubi-
tis. ✝ Omne quoque aurum, & argentum, 24
& uniuersa uasa quæ repererat in domo
Dei, & apud Obed-edom, in thesauris
etiam domus regiæ, nec non & filios
obsidum reduxit in Samariam. ✝ Vixit 25
autem Amasias filius Ioas rex Iuda, post-
quam mortuus est Ioas filius Ioachaz rex
Israel, quindecim annis. ✝ Reliqua au 26
tem sermonum Amasiæ priorum, & no-
uissimorum scripta sunt in Libro regum
Iuda, & Israël. ✝ Qui postquam recessit a 27
Domino, tetenderunt ei insidias in Ieru-
salem. Cumq. fugisset in Lachis, miserunt,
28 & interfecerunt eum ibi. ✝ Reportan-
tesq. super equos sepelierunt eum cum
patribus suis in Ciuitate David.

CAP. XXVI.

1 Omnis autem populus Iuda, filium
4. Reg. 14. 21.
suis Oziam annorũ sexdecim, con
stituit regem pro Amasia patre
2 suo. ✝ Ipse ædificauit Ailath, & restituit
eam ditioni Iudæ, postquam dormiuit
3 rex cum patribus suis. ✝ Sexdecim anno-
rum erat Ozias cum regnare cœpisset, &
quinquaginta duobus annis regnauit in Ie
rusalem: nomen matris eius Iechelia de
4 Ierusalem. ✝ Fecitq. quod erat rectum in
oculis Domini, iuxta omnia quæ fecerat
5 Amasias pater eius. ✝ Et exquisiuit Domi-
num in diebus Zachariæ intelligentis, &
uidentis Deum: cumq. requireret Domi-
6 num, direxit eum in omnibus. ✝ Deni-
que egressus est, & pugnauit contra Phili-
sthijm, & destruxit murum Geth, & mu-
rum Iabniæ, murumq. Azoti: ædificauit
quoque oppida in Azoto, & in Philisthiim.
7 ✝ Et adiuuit eum Deus contra Philisthiim,
& contra Arabes qui habitabant in Gur-
8 baal, & contra Ammonitas. ✝ Appen-
debantq. Ammonitæ munera Oziæ: &
diuulgatum est nomen eius usque ad in-
troitum Ægypti, propter crebras uicto-
9 rias. ✝ Ædificauitq. Ozias turres in Ieru-
salem super portam anguli, & super por
tam uallis, & reliquas in eodem muri la-
10 tere, firmauitq. eas. ✝ Extruxit etiam tur-
res in solitudine, & effodit cisternas plu-
rimas, eo quòd haberet multa pecora tam
in campestribus, quàm in eremi uastita-
te: uineas quoque habuit, & uinitores in
montibus, & in carmelo: erat quippe ho-
11 mo agriculturę deditus. ✝ Fuit autem
exercitus bellatorum eius, qui procede-
bant ad prelia sub manu Iehiel scribæ,
Maasiæq. doctoris, & sub manu Hananiæ
12 qui erat de ducibus regis. ✝ Omnisq. nu-
merus principum per familias, uirorum
fortium, duorum millium sexcentorum.
13 ✝ Et sub eis uniuersus exercitus trecen
torum & septem millium quingẽtorum:
qui erant apti ad bella, & pro rege contra
14 aduersarios dimicabant. ✝ Præparauit
quoque eis Ozias, id est, cuncto exerci-
tui, clypeos, & hastas, & galeas, & loricas,
arcusq. & fundas, ad iaciendos lapides.
15 ✝ Et fecit in Ierusalem diuersi generis ma
chinas, quas in turribus collocauit, & in
angulis murorum, ut mitterent sagittas
& saxa grandia: egressumq. est nomẽ eius
procul, eo quòd auxiliaretur ei Dominus,
16 & corroborasset illum. ✝ Sed cum robora-
tus esset, eleuatũ est cor eius in interitum
suum, & neglexit Dominum Deum suum:
ingressusq. templum Domini, adolere uo-
luit incensum super altare thymiamatis.
17 ✝ Statimq. ingressus post eum Azarias sa
cerdos, & cum eo sacerdotes Domini
18 "octoginta", viri fortissimi, ✝ restiterunt
"Septuaginta" O.
regi, atque dixerunt, Non est tui officij
Ozia, ut adoleas incensum Domino: sed
sacerdotum, hoc est, filiorum Aaron, qui
consecrati sunt ad huiuscemodi ministe
rium: egredere de sanctuario, ne con-
tempseris, quia non reputabitur tibi in
19 gloriam hoc a Domino Deo. ✝ Iratusq.
Zach. 14. 6.

Ozias,

Ozias, & tenens in manu thuribulum ut
adoleret incensum, minabatur sacerdo-
tibus. Statimq. orta est lepra in fronte
eius coram sacerdotibus, in domo Domi-
ni super altare thymiamatis. ✝ Cumq. re- 20
spexisset eum Azarias pontifex, & omnes
reliqui sacerdotes: uiderunt lepram in
fronte eius, & festinato expulerunt eum.
Sed & ipse perterritus accelerauit egredi,
eo quòd sensisset ilico plagam Domini.
4 Reg. 15. 5. ✝ ¶ Fuit igitur Ozias rex leprosus usque ad 21
diem mortis suæ, & habitauit in domo se-
parata plenus lepra, ob quam eiectus fue-
rat de domo Domini. Porro Ioatham fi-
lius eius rexit domum regis, & iudicabat
populum terræ. ✝ Reliqua autem sermo- 22
num Oziæ priorum, & nouissimorũ scri-
psit Isaias filius Amos, propheta. ✝ Dor- 23
miuitq. Ozias cum patribus suis, & sepe-
lierunt eum in agro regalium sepulchro-
rum, eo quòd esset leprosus: regna-
uitq. Ioatham filius eius pro eo.

CAP. XXVII.

4. Reg. 15 32. Viginti quinque annorum erat Ioa- 1
tham cum regnare cœpisset, & sex-
decim annis regnauit in Ierusalẽ:
nomen matris eius Ierusa filia Sadoc.
✝ Fecitq. quod rectum erat coram Domi- 2
no, iuxta omnia quæ fecerat Ozias pater
suus, excepto quod non est ingressus tem-
plum Domini: & adhuc populus delinque-
bat. ✝ Ipse ædificauit portam domus Do- 3
mini excelsam: & in muro Ophel multa
construxit. ✝ Vrbes quoque ædificauit in 4
montibus Iuda: & in saltibus castella, &
turres. ✝ Ipse pugnauit contra regem fi- 5
liorum Ammon, & uicit eos, dederuntq.
ei filij Ammon in tempore illo centum ta
lenta argenti, & decem millia coros triti-
ci, ac totidẽ coros hordei: hæc ei præbue-
runt filij Ammon in anno secundo & ter-
tio. ✝ Corroboratusq. est Ioatham, eo quòd 6
direxisset uias suas coram Domino Deo
suo. ✝ Reliqua autem sermonum Ioatham, 7
& omnes pugnæ eius, & opera, scripta
sunt in Libro regum Israël, & Iuda. ✝ Vi- 8
gintiquinque annorum erat cum regnare
cœpisset, & sexdecim annis regnauit in Ie-
rusalẽ. ✝ Dormiuitq. Ioatham cum patri- 9
bus suis, & sepelierunt eũ in Ciuitate Da-
uid: & regnauit Achaz filius eius pro eo.

CAP. XXVIII.

Viginti annorum erat Achaz cum re 1
4. Reg. 16. 2. gnare cœpisset: & sexdecim annis
regnauit in Ierusalẽ: non fecit re-
ctum in conspectu Domini sicut Dauid pa
ter eius. ✝ Sed ambulauit in vijs regum Is- 2
raël, insuper & statuas fudit Baalim: ✝ Ip- 3
se est qui adoleuit incensum in Valle-ben
-ennom: & lustrauit filios suos in igne iux-
ta ritum gentium, quas interfecit Domi-
nus in aduentu filiorum Israel. ✝ Sacrifi- 4
cabat quoque, & thymiama succendebat
in excelsis, & in collibus, & sub omni li-
gno frondoso. ✝ Tradiditq. eum Domi- 5
nus Deus eius in manus regis Syriæ, qui
percussit eum, magnamq. prædam cepit
de eius imperio, & adduxit in Damascũ:
manibus quoque regis Israel traditus est,
& percussus plaga grandi. ✝ Occiditq. Pha- 6
cee filius Romeliæ, de Iuda centum uigin-
ti millia in die uno, omnes uiros bellato-
res: eo quòd reliquissent Dominum Deũ
7 patrum suorum. ✝ Eodem tempore occi-
dit Zechri uir potens ex Ephraim, Maa-
siam filium regis, & Ezricam ducẽ domus
eius, Elcanam quoque secundum a rege.
8 ✝ Ceperuntq. filij Israel de fratribus suis
ducenta millia mulierum, puerorum, &
puellarum, & infinitam prædam, pertule-
9 runtq. eam in Samariam. ✝ Ea tempesta-
te erat ibi propheta Domini, nomine" " Oded MS. R. H. G.
Obed', qui egressus obuiam exercitui ve-
nienti in Samariam, dixit eis, Ecce iratus
Dominus Deus patrum uestrorum contra
Iudam, tradidit eos in manibus uestris, &
occidistis eos atrociter, ita ut ad cœlum per-
10 tingeret uestra crudelitas. ✝ Insuper fi-
lios Iuda, & Ierusalem uultis uobis subij-
cere in seruos, & ancillas, quod nequaquã
facto opus est. peccastis enim super hoc
11 Domino Deo uestro. ✝ Sed audite consi-
lium meum, & reducite captiuos quos ad-
duxistis de fratribus uestris: quia magnus
12 furor Domini imminet uobis. ✝ Steterunt
itaq; uiri de principibus filiorũ Ephraim,
Azarias filius Iohanam, Barachias filius
Mosollamoth, Ezechias filius Sellum, &" " Amasa 2 MS. H.
Amasias' filius Hadali, contra eos qui ue-
13 niebant de prœlio. ✝ & dixerunt eis, Non
introducetis huc captiuos, ne peccemus
Domino. Quare uultis adijcere super pec-
cata nostra, & uetera cumulare delicta?
grande quippe peccatum est, & ira furoris
14 Domini imminet super Israël. ✝ Dimise-
runtq. uiri bellatores prædam, & uniuer-
sa quæ ceperant coram principibus, & om
15 ni multitudine. ✝ Steteruntq. uiri quos su-
pra memorauimus: & apprehendentes ca-
ptiuos, omnesq. qui nudi erant, uestierũt
de spolijs: cumq. uestissent eos, & calcea-
sent, & refecissent cibo, ac potu, vnxissentq.
propter laborem, & adhibuissent eis cu-
ram: quicumque ambulare non poterant,
& erant imbecillo corpore, imposuerunt
eos iumentis, & adduxerunt * Iericho * eos s MS. R. H. G.
Ciuitatem palmarum ad fratres eorum,
16 ipsiq; reuersi sunt in Samariam. ✝ Tem-
pore illo misit rex Achaz ad regem Assy-
17 riorum, postulans auxilium. ✝ Veneruntq.
Idumæi, & percusserunt multos ex Iuda,
18 & ceperũt prædam magnam. ✝ Philisthiim
quoque diffusi sunt per urbes campestres,
& ad Meridiem Iudæ: ceperuntq. Beth-
sames, & Aialon, & Gaderoth, Socho quo-
que, & Thamnan, & Gamzo, cum uicu-
19 lis suis: & habitauerunt in eis. ✝ Humi-
liauerat enim Dominus Iudam propter
Achaz regem Iuda, eo quòd nudasset eum
auxilio, & contemptui habuisset Domi-
20 num. ✝ Adduxitq. contra eum Thelgath
phalnasar regem Assyriorum, qui & affli-
21 xit eum, & nullo resistente uastauit. ✝ Igi-
tur Achaz spoliata domo Domini, & do-
mo regum, ac principum; dedit regi Assy-
riorum munera: & tamen nihil ei pro-
22 fuit. ✝ Insuper, & tempore angustiæ suæ
auxit contemptum in Dominum, ipse per
23 se rex Achaz, ✝ immolauit dijs Damasci
uictimas percussoribus suis, & dixit, Dij
regum Syriæ auxiliantur eis, quos ego
placabo hostijs, & aderunt mihi cum e cõ-
trario ipsi fuerint ruinæ ei, & uniuerso
24 Israël. ✝ Direptis itaque Achaz omni- -R. H. G.

bus

bus' uasis domus Dei, atque confractis,
clausit ianuas templi Dei:& fecit sibi alta-
ria in uniuersis angulis Ierusalem ✝ In 25
omnibus quoq; urbibus Iuda extruxit aras
ad cremandum thus,atque ad iracundiam
prouocauit Dominum Deum patrum suo
rum. ✝ Reliqua autem sermonum eius, & 26
omnium operum suorum priorum. & no-
uissimorum scripta sunt in Libro regũ Iu-
da & Israel. ✝ Dormiuitq. Achaz cum pa- 27
tribus suis, & sepelierunt eum in ciuitate
Ierusalem : neque enim receperunt eum
in sepulchra regum Israel. Regnauitq.
Ezechias filius eius pro eo.

CAP. XXIX.

IGitur Ezechias regnare cœpit, cum ui- 1
gintiquinque esset annorum, & uigin-
tinouem annis regnauit in Ierusalem :
nomen matris eius Abia, filia Zachariæ.
✝Fecitq. quod erat placitum in conspectu 2
Domini, iuxta omnia quæ fecerat Dauid
pater eius.✝ "Ipso' anno & mẽse primo re- 3
gni sui aperuit ualuas domus Domini, &
instaurauit eas. ✝Adduxitq. sacerdotes at- 4
que Leuitas, & congregauit eos in " pla-
team' Orientalem. ✝ Dixitq. ad eos, Au- 5
dite me Leuitæ,& sanctificamini,munda-
te domum Domini Dei patrum uestrorum
& auferte omnem immunditiam de san-
ctuario.✝ Peccauerunt patres nostri, & fe- 6
cerunt malum in conspectu Domini Dei
nostri,derelinquentes eum:auerterunt fa-
cies suas a tabernaculo Domini,& præbue-
runt dorsum. ✝ Clauserunt ostia quæ erãt 7
in porticu, & extinxerunt lucernas:incen-
sumq. non adoleuerunt, & holocausta nõ
obtulerunt in sanctuario Deo Israel ✝Cõ- 8
citatus est itaque furor Domini super Iu-
dam,& Ierusalem : tradiditq. eos in com-
motionem, & in interitum, & in sibi-
lum, sicut ipsi cernitis oculis uestris.✝En, 9
corruerunt patres nostri gladijs : filij no-
stri,& filiæ nostræ,& coniuges captiuæ du-
ctæ sunt propter hoc scelus. ✝ Nunc ergo 10
placet mihi ut ineamus fœdus cum Domi-
no Deo Israel, & auertet a nobis furorem
iræ suę.✝Filij mei nolite negligere.uos ele- 11
git Dominus ut stetis coram eo,& ministre
tis illis colatisq. eum,& cremetis ei incen-
sum.✝Surrexerunt ergo Leuitę:Mahath fi- 12
lius Amasai, & Ioel filius Azariæ,de filijs
Caath.Porro de filijs Merari: Cis filius Ab-
di,& Azarias filius Ialaleel.De filijs autem
Gersom:Ioah filius Zemma, & Eden filius
Ioah.✝At uero de filijs Elisaphan:Samri & 13
Iahiel.De filijs quoq; Asaph: Zacharias,&
Mathanias.✝Necnõ de filijs Hemã,Iahiel, 14
& Semei.Sed & de filijs Idithun,Semeias,
& Oziel.✝Congregaueruntq. fratres suos, 15
& sanctificati sunt, & ingressi sunt iuxta
mandatum regis, & imperium Domini,
ut expiarent Domũ Dei. ✝Sacerdotes quo- 16
que ingressi templum Domini, ut sancti-
ficarent illud, extulerunt omnem immũ-
ditiã,quam intro repererant in uestibulo
domus Domini:quam tulerunt Leuitæ, &
asportauerunt ad Torrentem-cedron fo-
ras. ✝ Cęperunt autẽ prima die mensis pri- 17
mi mundare, & in die octauo eiusdẽ men
sis ingressi sunt porticum templi Domini;
expiaueruntq. templum diebus octo,& in
die sextadecima mensis eiusdem,quod cę-

18 perat impleuerunt. ✝Ingressi quoque sunt
ad Ezechiam regẽ,& dixerunt ei. Sanctifi-
cauimus omnem domum Domini, & alta-
re holocausti,uasaq. eius, necnon & men-
sam propositionis cũ omnibus uasis suis,
19 ✝cunctamq. templi supellectilem quã pol
luerat rex Achaz in regno suo, postquam
præuaricatus est:& ecce exposita sunt om-
20 nia coram altari Domini. ✝ Consurgensq.
diluculo Ezechias rex, adunauit omnes
principes ciuitatis, & ascendit in domum
21 Domini:✝obtuleruntq. simul tauros septẽ,
& arietes septẽ,agnos septem, & hircos se-
ptem pro peccato, pro regno, pro sanctua-
rio,pro Iuda:dixitq. sacerdotibus filijs Aa-
22 ron,ut offerent super altare Domini ✝Ma-
ctauerunt igitur tauros,& susceperũt san-
guinem sacerdotes, & fuderunt illum su-
per altare: mactauerunt etiam arietes, &
illorum sanguinem super altare fuderũt :
immolaueruntq. agnos,& fuderunt super
23 altare sanguinem. ✝ Applicuerunt hircos
pro peccato coram rege, & uniuersa multi
tudine : imposueruntq. manus suas super
24 eos.✝Et immolauerunt illos sacerdotes, &
asperserunt sanguinem eorum-corã' alta-
ri pro piaculo uniuersi Israelis : pro omni
quippe Israel præceperat rex,ut holocau-
stum fieret,& pro peccato.✝Cõstituit quo-
25 que Leuitas in domo Domini cum cymba-
lis,& psalterijs,& citharis secundum dispo
sitionem Dauid-regis', & Gad Videntis, *
& Nathan prophetæ.siquidẽ Domini præ-
ceptum fuit per manum prophetarũ eius.
26 ✝Steteruntq. Leuitæ tenentes organa Da-
27 uid,& sacerdotes tubas. ✝Et iussit Ezechias
ut offerrẽt holocausta, sup altare:cũq. of-
ferrẽtur holocausta cęperũt: laudes canere
Dño,& clãgere tubis, atq; in diuersis orga-
nis"quę Dauid rex Israel"praeparauerat' cõ
28 crepare:✝Omni autẽ turba adorãte, canto-
res,& ij qui tenebant tubas, erãt in officio
suo, donec cõpleretur holocaustũ. ✝ Cũq.
29 finita esset oblatio, incuruatus est rex, &
omnes qui erant cum eo, & adorauerunt.
30 ✝ Præcepitq. Ezechias, & principes Leui-
tis ut laudarent Dominum sermonibus
Dauid,& Asaph Videntis:qui laudauerunt
"eum' magna lætitia, & incuruato genu
31 adorauerunt. ✝ Ezechias autem etiam hæc
addidit, Impletis manus uestras Domino,
accedite, & offerte uictimas, & laudes in
domo Domini.Obtulit ergo uniuersa mul
titudo hostias, & laudes, & holocausta
32 mente deuota. ✝ Porro numerus holo-
caustorum quæ obtulit multitudo, hic
fuit. Tauros septuaginta,arietes centum,
33 agnos ducentos. ✝ Sanctificaueruntq. Do-
mino boues sexcentos, & oues tria mil-
34 lia. ✝ Sacerdotes uero pauci erant, nec
poterant sufficere ut pelles holocausto-
rum detraherent : unde & Leuitæ fratres
eorum adiuuerunt eos, donec impleretur
opus, & sanctificarentur antistites: Leui-
tæ quippe faciliori ritu sanctificantur,
35 quam sacerdotes. ✝Fuerunt ergo holocau-
sta plurima, adipes pacificorum,& libami-
na holocaustorum : & completus est cultus
36 domus Domini. ✝ Lætatusq. est Ezechias,
& omnis populus, eo quòd ministerium
37 Domini esset expletum.✝De repente quip
pe hoc fieri placuerat.

CAP.

Re. 28. 1.

" Ipse 2 MS. Hier. H

" partem MS.

" latus G.

-5 MS. H. G.

-7 MS. H.

* regis 6 MS. H.

* regi G.

" Dauidis regis Israel H. G.

" repererat MS. R.

" Deum MS. R. H. G.

CAP. XXX.

MIſit quoque Ezechias ad omnem 1
Iſraël, & Iudam: ſcripſitq́. epiſto-
las ad Ephraim, & Manaſſen, ut
uenirent ad domum Domini in Ieruſalē,
& facerent Phaſe Domino Deo Iſraël.
¶ Inito ergo conſilio regis, & principum, 2
& uniuerſi cœtus Ieruſalem, decreuerunt,
ut facerent Phaſe menſe ſecundo. ¶ Non 3
enim"occurrerant' facere in tempore ſuo:
quia ſacerdotes qui poſſent ſufficere, ſan-
ctificati non fuerant, & populus nondum
congregatus"fuerat' in Ieruſalem. ¶ Pla- 4
cuitq́. ſermo regi, & omni multitudini.
¶ Et decreuerunt ut mitterent nuncios in 5
uniuerſum Iſraël de Bet-ſabee uſque Dan
ut uenirent, & facerent Phaſe Domino
Deo Iſraël, in Ieruſalem: multi enim non
fecerant ſicut lege præſcriptum eſt. ¶ Per- 6
rexeruntq́. curſores cum epiſtolis ex re-
gis imperio, & principum eius, in uni-
uerſum Iſraël, & Iudam iuxta id quod
rex iuſſerat, prædicantes, Filij Iſraël re-
uertimini ad Dominum Deum Abraham,
& Iſaac, & Iſraël: & reuertetur ad reli-
quias quæ effugerunt manus regis Aſſy-
riorū. ¶ Nolite fieri ſicut patres ueſtri, & 7
fratres qui receſſerunt a Domino Deo pa-
trum ſuorum, & tradidit eos in interitum,
ut ipſi cernitis. ¶ Nolite indurare ceruí- 8
ces ueſtras ſicut patres ueſtri; tradite ma-
nus Domino, & uenite ad ſanctuarium,
eius quod ſanctificauit in æternum: ſer-
uite Domino Deo patrum ueſtrorum, &
auertetur a uobis ira furoris eius. ¶ Si 9
enim uos reuerſi fueritis ad Dominū, fra-
tres ueſtri, & filij habebunt miſericordiam
coram dominis ſuis qui illos duxerunt ca-
ptiuos, & reuertentur in terram hanc:
pius enim, & clemens eſt Dominus Deus
ueſter, & non auertet faciem ſuam a uo-
bis, ſi reuerſi fueritis ad eum. ¶ Igitur 10
curſores pergebāt uelociter de ciuitate in
ciuitatem per terram Ephraim, & Manaſ-
ſe, uſque ad Zabulon, illis irridentibus,
& ſubſannantibus eos ¶ Attamen quidam 11
uiri ex Aſer, & Manaſſe, & Zabulon acquie
ſcentes conſilio, uenerunt Ieruſalem. ¶ In 12
Iuda uero facta eſt manus Domini, ut da-
ret eis cor unum ut facerent iuxta præce-
ptum regis, & principum, uerbum Do-
mini. ¶ Congregatiq́. ſunt in Ieruſelem 13
populi multi ut facerent Solemnitatē azy-
morum in menſe ſecundo. ¶ Et ſurgentes 14
deſtruxerunt altaria quæ erant in Ieruſa-
lem: atque uniuerſa in quibus, idólis ado-
lebatur incenſum, ſubuertentes, proiece-
runt in Torrentem-cedron. ¶ Immolaue- 15
runt autem Phaſe quarta decima die mē-
ſis ſecundi ſacerdotes quoque, atque Le-
uitæ tandem ſanctificati obtulerunt ho-
locauſta in domo Domini. ¶ Steteruntq́. 16
in ordine ſuo iuxta diſpoſitionem, & le-
gem Moyſi hominis Dei: ſacerdotes ue-
ro ſuſcipiebant effundendum ſanguinem
de manibus Leuitarum, ¶ eo quòd mul- 17
ta turba ſanctificata non eſſet, & idcirco
immolarent Leuitę Phaſe his qui non oc-
currerant ſanctificari Domino. ¶ Magna 18
etiam pars populi de Ephraim, & Manaſ-
ſe, & Iſſachar, & Zabulon, quæ ſanctifi-
cata non fuerat, comedit phaſe, non iux-
ta quod ſcriptum eſt: & orauit pro eis Eze
chias, dicens, Dominus bonus propitia-
19 bitur cunctis¶ qui in toto corde requirunt
Dominum Deum patrum ſuorum: & non
imputabit eis quòd minus ſanctificati
20 ſunt. ¶ Quem exaudiuit dominus, & pla-
21 catus eſt populo. ¶ feceruntq́ filij Iſraël
qui inuenti ſunt in Ieruſalem, Solemni-
tatem azymorum ſeptem diebus in læti-
tia magna laudantes Dominum per ſingu
los dies, Leuitæ quoque & ſacerdotes per
22 organa, quæ ſuo officio congruebant. ¶ Et
locutus eſt Ezechias ad cor omnium Leui-
tarum qui habebant intelligentiam bonā
ſuper Domino: & comederūt ſeptem die-
bus Solemnitatis immolātes uictimas pa-
cificorum, & laudantes Dominum Deum
23 patrum ſuorum. ¶ Placuitq́. uniuerſæ
multitudini ut celebrarēt etiam alios dies
ſeptem: quod & fecerunt cum ingenti gau
24 dio. ¶ Ezechias "autem' rex Iuda præbue-
rat multitudini mille tauros, & ſeptem
millia ouium: principes uero dederant po-
pulo tauros mille, & oues decem millia:
ſanctificata eſt ergo ſacerdotum plurima
25 multitudo. ¶ Et hilaritate perfuſa omnis
turba Iuda tam ſacerdotum, & Leuitárum
quàm uniuerſæ frequentiæ quæ uenerat
ex Iſraël; proſelytorum quoque de Terra
26 Iſraël, & habitantium in Iuda. ¶ Factaq́. eſt
grandis celebritas in Ieruſalem qualis a
diebus Salomonis filij Dauid regis Iſraël
27 in ea urbe non fuerat. ¶ Surrexerūt autem
ſacerdotes atque Leuitæ benedicentes po-
pulo: & exaudita eſt uox eorū; peruenitq́.
oratio in habitaculum ſanctum cęli.

CAP. XXXI.

1 CVmq́. hæc fuiſſent rite celebrata,
egreſſus eſt omnis Iſraël, qui inuen
tus fuerat in urbibus Iuda, & fre-
gerunt ſimulachra, ſucciderúntq́. lucos, de
moliti ſunt excelſa, & altaria deſtruxe-
runt: non ſolum de uniuerſo Iuda, & Ben
-iamin, ſed & de Ephraim quoque, & Ma-
naſſe, donec penitus euerterent: reuerſiq́.
ſunt omnes filij Iſraël in poſſeſſiones, &
2 ciuitates ſuas. ¶ Ezechias autem conſti-
tuit turmas ſacerdotales, & Leuiticas per
diuiſiones ſuas, unumquemque in officio
proprio, tam ſacerdotum uidelicet, quàm
Leuitarum, ad holocauſta, & pacifica, ut
miniſtrarent, & confiterentur, canerétq́.
3 in portis caſtrorum Domini. ¶ Pars autem
regis erat, ut de propria eius ſubſtantia
offerretur holocauſtum, mane ſemper,
& ueſpere. Sabbathis quoque, & Calen-
dis: & ſolemnitatibus cæteris, ſicut ſcri-
4 ptum eſt in lege"Moyſi'. ¶ Præcepit etiam
populo habitantium Ieruſalem, ut darent
partes ſacerdotibus, & Leuitis, ut poſſent
5 uacare legi Domini. ¶ Quod cum per-
crebuiſſet in auribus multitudinis, plu-
rimas obtulēre primitias filij Iſraël, fru-
menti, uini, & olei, mellis quoque, &
omnium quæ gignit humus, decimas ob-
6 tulerunt. ¶ Sed & filij Iſraël, & Iuda, qui
habitabant in urbibus Iuda, obtulerunt
decimas boum, & ouium, decimaſq́.
ſanctorum quæ uouerant Domino Deo
ſuo: atque uniuerſa portantes, fece-
7 runt aceruos plurimos. ¶ Menſe tertio
cœperunt aceruorum iacere fundamen-

ta, &

" potuerant 3 MS. H. G.
" erat 2 MS.
" enim 4 MS. H. G.
" Domini 1 MS. R. H. G.

ta, & mense septimo compleuerunt eos.
† Cumq. ingressi fuissent Ezechias,& prin- 8
cipes eius, uiderunt aceruos, & benedi-
xerunt Domino, ac populo Israel. † In- 9
terrogauitq. Ezechias sacerdotes, & Leui-
tas cur ita iacerent aceerui. † Respondit illi 10
Azarias sacerdos primus de stirpe Sadoc,
dicens, Ex quo cœperunt offerri primitiæ
in domo Domini, comedimus, & saturati
sumus, & remanserunt plurima: eo quòd
benedixerit Dominus populo suo: reli-
quiarum autem copia est ista, quam cer-
nis. † Præcepit igitur Ezechias, ut præpa- 11
rarent horrea in domo Domini. Quod cũ
fecissent, † intulerunt tam primitias quam 12
decimas, & quæcunque uouerant, fide-
liter. Fuit autem præfectus eorum Cho-
nenias Leuita, & Semei frater eius, secun-
dus, † post quem Iahiel, & Azarias & Na- 13
hath,& Asael,& Ierimoth, Iozabad quoq;
& Eliel,& Iesmachias:& Mahath, & Bana-
ias, præpositi sub manibus Chonenię, &
Semei fratris eius,ex imperio Ezechiæ re-
gis & Azariæ pontificis domus Dei, - ad
-R. M. G. quos omnia pertinebant'. † Core uero 14
filius Iemna Leuites, & ianitor Orienta-
lis portæ, præpositus erat ijs quæ spon-
te offerebantur Domino, primitijsq., &
consecratis in sancta sanctorum. † Et sub 15
cura eius,Eden, & Ben-iamin, Iesue,& Se-
meias,Amarias quoque,& Sechenias, in ci
uitatibus sacerdotum: ut fideliter distri-
buerent fratribus suis partes, minoribus
atque maioribus: † exceptis maribus ab 16
annis tribus & supra,cunctis qui ingredie-
bantur templum Domini, & quicquid per
singulos dies conducebat in ministerio at-
que obseruationibus iuxta diuisiones suas,
† sacerdotibus per familias, & Leuitis a 17
uicesimo anno, & supra, per ordines, &
turmas suas, † vniuersæq. multitudini 18
tam uxoribus, quàm liberis eorum utri-
usque sexus, fideliter cibis de his quæ san-
ctificata fuerant præbebantur. † Sed, & 19
filiorum Aaron per agros, & suburbana
vrbium singularum dispositi erant uiri,
qui partes distribuerent uniuerso sexui
masculino, de sacerdotibus, & Leuitis.
† Fecit ergo Ezechias uniuersa quæ dixi- 20
mus in omni Iuda: operatusq. est bonum
& rectum, & uerum coram Domino Deo
suo. † in uniuersa cultura ministerij do- 21
mus Domini, iuxta legem & ceremonias,
uolens requirere Deum suum in toto cor-
de suo: fecitq., & prosperatus est.

CAP. XXXII.

Post quæ & huiuscemodi ueritatem, 1
venit Sennacherib rex Assyriorum:&
ingressus Iudam, obsedit ciuitates
4.Reg.18 13. munitas, uolens eas capere. † Quod cum 2
Isaiæ 36.1 uidisset Ezechias, uenisse scilicet Senna-
Eccli. 48. 19 cherib, & totum belli impetum uerti cõ-
tra Ierusalem: † inito cum principibus cõ- 3
silio, uirisq. fortissimis, ut obturarent ca-
pita fontium qui erant extra urbem: &
hoc omnium decernente sententia, † con- 4
gregauit plurimam multitudinem, & ob-
turauerunt cunctos fontes, & riuum qui
fluebat in medio terræ, dicentes, Ne ue-
niant reges Assyriorũ, & inueniant aqua-
rum abundantiam. † Ædificauit quoque 5
agens industrie omnem murum qui fue-
rat dissipatus, & extruxit turres desuper,
& forinsecus alterum murum: instaura-
uitq. Mello in Ciuitate-Dauid,& fecit uni-
6 uersi generis armaturam, & clypeos. † Cõ-
stituitq. principes bellatorum in exercitu.
Et conuocauit uniuersos in platea portæ
ciuitatis,ac locutus est ad cor eorum,dicẽs:
7 † Viriliter agite, & confortamini: nolite
timere,nec paueatis regem Assyriorum, &
uniuersam multitudinem quę est cum eo:
multo enim plures nobiscum sunt, quàm
8 cum illo. † Cum illo enim est brachium
carneum: nobiscum Dominus Deus no-
ster, qui auxiliator est noster,pugnatq. pro
nobis.Confortatusq. est populus huiusce-
9 modi verbis Ezechię regis Iuda. † Quę post-
quam gesta sunt, misit Sennacherib rex
Assyriorum seruos suos in Ierusalem (ip-
se enim cum uniuerso exercitu obsidebat
Lachis) ad Ezechiam regem Iuda, & ad
omnem populum qui erat in urbe,dicens:
10 † Hæc dicit Sennacherib rex Assyriorum,
In quo habentes fiduciam, sedetis obsessi
11 in Ierusalem? † Num Ezechias decipit uos,
ut tradat morti in fame & siti, affirmans
quod Dominus Deus uester liberet uos de
12 manu regis Assyriorum? † Nunquid non
iste est Ezechias qui destruxit excelsa il-
lius, & altaria,& præcepit Iudæ,& Ierusa-
lem, dicens, Coram altari vno adorabitis,
13 & in ipso cõburetis incensum? † An igno-
ratis quæ ego fecerim, & patres mei cun-
ctis terrarum populis? nunquid præua-
luerunt dii gentium,omniumq. terrarum
liberare regionem suam de manu mea?
14 † Quis est de uniuersis dijs gentium, quas
uastauerunt patres mei,qui potuerit erue-
re populum suum de manu mea, ut pos-
sit etiam Deus uester eruere uos de hac
15 manu? † Non uos ergo decipiat Ezechias,
nec uana persuasione deludat, neque cre-
datis ei. Si enim nullus potuit deus cun-
ctarum gentium atque " regionum' li- " regnorum 2 Ms. H. G.
berare populum suum de manu mea, &
de manu patrum meorum, consequen-
ter nec Deus uester poterit eruere uos
16 de manu mea. † Sed & alia multa locu-
ti sunt serui eius contra Dominum Deum,
17 & contra Ezechiam seruum eius. † epi-
stolas quoque scripsit plenas blasphemię
in Dominum Deum Israel, & locutus est
aduersum eum, Sicut dii gentium cæ-
terarum non potuerunt liberare popu-
lum suum de manu mea, sic & Deus Eze-
chiæ eruere non poterit populum suum
18 de manu ista. † Insuper & clamore ma-
gno, lingua Iudaica, contra populum
qui sedebat in muris Ierusalem, perso-
nabat, vt terreret eos, & caperet ciuita-
19 tem. † Locutusq. est contra Deum " Is-
rael', sicut aduersum deos populorum " Ierusalẽ 16 Ms. R. H. G.
20 terræ opera manuum hominum. † Ora-
uerunt igitur Ezechias rex, & Isaias fi-
lius Amos prophetes,aduersum hanc blas-
phemiam,ac uociferati sunt vsque in cę-
21 lum. † Et misit Dominus angelum qui Tob. 1. 24
percussit omnem uirum robustum, &
bellatorem, & principem exercitus regis
Assyriorum. Reuersusq. est cum ignomi-
nia in terram suam.Cumque ingressus es-
set domum dei sui, filij qui egressi fue-
rant de utero eius, interfecerunt eum gla-

dio. ♦ Saluauitq. Dominus Ezechiam & 22
habitatores Ierusalem, de manu Senna-
cherib regis Assyriorum, & de manu om-
nium, & præstitit ei quietem per circui-
tum ♦ Multi etiam deferebant hostias, & 23
sacrificia Domino in Ierusalem, & mune-
Gen.24. ra Ezechiæ regi Iuda: qui exaltatus est post
3. hæc coram cunctis gentibus. ♦ ‖ In die- 24
.Reg.20. bus illis ægrotauit Ezechias usque ad mor
tem, & orauit Dominum: exaudiuitq. eú,
& dedit ei signum. ♦ Sed non iuxta bene- 25
Isaie 38. ficia quæ acceperat, retribuit, quia ele-
uatum est cor eius: & facta est contra eum
ira, & contra Iudam, & Ierusalem. ♦ Hu- 26
miliatusq. est postea, eo quòd exaltatum
fuisset cor eius, tam ipse, quàm habitato-
res Ierusalem: & idcirco non uenit super
eos ira Domini in diebus Ezechiæ. ♦ Fuit 27
autem Ezechias diues, & inclytus ualde,
& thesauros sibi plurimos congregauit ar
genti, & auri, & lapidis pretiosi, aroma-
tum, & armorum uniuersi generis, & ua-
sorum magni pretij. ♦ Apothecas quoque 28
frumenti, uini, & olei, & præsepia omniú
R.H.G. iumentorum, caulasq. pecorum, ♦ & vrbes 29
-sex' ædificauit sibi. habebat quippe gre-
ges ouium, & armentorum innumerabi-
les, eo quòd dedisset ei Dominus substan-
tiam multam nimis. ♦ Ipse est Ezechias qui 30
obturauit superiorem fontem aquarum
Gihon, & auertit eas subter ad Occiden-
tem Vrbis-Dauid: in omnibus operibus
suis fecit prospere, quæ uoluit. ♦ Atta- 31
men in legatione principum Babylonis,
qui missi fuerant ad eum, ut interroga-
rent de portento, quod acciderat super
terram, dereliquit eum Deus ut tenta-
retur, & nota fierent omnia quæ erant
in corde eius. ♦ Reliqua autem sermo- 32
num Ezechiæ, & misericordiarum eius
scripta sunt in uisione Isaiæ filij Amos
prophetæ, & in libro regum Iuda, &
Israel. ♦ Dormiuitq. Ezechias cum pa- 33
tribus suis, & sepelierunt eum super se-
pulchra filiorum Dauid: & celebrauit
eius exequias uniuersus Iuda, & omnes
habitatores Ierusalem: regnauitq. Ma-
nasses filius eius pro eo.

CAP. XXXIII.

1 DVodecim annorum erat Manasses 4.Reg.21.
cum regnare cœpisset: & quinqua- 2.
gintaquinque annis regnauit in Ie
2 rusalem. ♦ Fecit autem malum coram
Domino, iuxta abominationes gentium,
quas subuertit Dominus coram filiis Is-
3 raël. ♦ Et conuersus, instaurauit excelsa
quę demolitus fuerat Ezechias pater eius:
construxitq. aras Baalim, & fecit lucos:
& adorauit omnem militiam cęli, & co-
4 luit eam. ♦ Ædificauit quoque altaria in
domo Domini de qua dixerat Dominus,
‖ In Ierusalem erit nomen meum in æter- 2.Reg.7.
5 num. ♦ Ædificauit autem ea cuncto exer- 10.
citui cęli, in duobus atriis domus Domi-
6 ni. ♦ Transireq. fecit filios suos per ignem,
in Valle-ben-ennom: obseruabat somnia,
sectabatur auguria, maleficis artibus in-
seruiebat: habebat secum magos & incan-
tatores: multaq. mala operatus est coram
7 Domino, ut irritaret eum. ♦ Sculptile quo- 2.Reg.7.
que & conflatile signum posuit in domo 20.
Domini, ‖ de qua locutus est Dominus ad 3 Reg.8.
Dauid, & ad Salomonem filium eius, di- 17.
cens, In domo hac, & in Ierusalem quam
elegi de cunctis tribubus Israël, ponam
8 nomen meum in sempiternum. ♦ Et mo-
uere non faciam pedem Israël de terra,
quam tradidi patribus eorum: ita dum-
taxat si custodierint facere, quæ præce-
pi eis, cunctamq. legem, & ceremo-
nias, atque iudicia, * per manum Moy- *quæ man
9 si. ♦ Igitur Manasses seduxit Iudam, & daui O.
habitatores Ierusalem, ut facerent ma-
lum super omnes gentes quas subuerte-
10 rat Dominus a facie filiorum Israël. ♦ Lo-
cutusq. est Dominus ad eum, & ad po-

pulum

pulum illius : & attendere noluerunt ♦ Id- 11
circo superinduxit eis principes exercitus
regis Assyriorum, ceperuntq́. Manassen, &
uinctum catenis, atque compedibus du-
xerunt in Babylonem. ♦ Qui postquam 12
coangustatus est, orauit Dominum Deum
suum; & egit pœnitentiam ualde coram
Deo patrum suorum. ♦ Deprecatusq́. est 13
eum, & obsecrauit intente: & exaudiuit
orationem eius, reduxitq́. eum Ierusalē
in regnum suum, & cognouit Manasses
quod Dominus ipse esset Deus. ♦ Post hæc 14
ædificauit murum extra Ciuitatem Da-
uid, ad Occidentem Gihon, in conualle:
ab introitu portæ piscium per circuitum
usque ad Ophel, & exaltauit illum uehe-
menter: constituitq́ principes exercitus
in cunctis ciuitatibus Iuda munitis. ♦ Et 15
abstulit deos alienos, & simulachrum de
domo Domini, aras quoque quas fecerat
in monte domus Domini, & in Ierusa-
lem: & proiecit omnia extra urbem. ♦ Por 16
ro instaurauit altare Domini, & immola-
uit super illud uictimas, & pacifica, & lau-
dem: præcepitq́. Iudæ ut seruiret Do-
mino Deo Israël. ♦ Attamen adhuc po- 17
pulus immolabat in excelsis Domino Deo

18 suo. ♦ Reliqua autem gestorum Manas-
se, & obsecratio eius ad Deum suum: ver
ba quoque Videntium, qui loquebantur
ad eum in nomine Domini Dei Israël, con
tinentur in sermonibus regum Israël.
19 ♦ Oratio quoque eius & exauditio, & cun-
cta peccata, atque contemptus, loca etiam
in quibus ædificauit excelsa, & fecit lu-
cos, & statuas antequam ageret pœniten-
tiam, scripta sunt in sermonibus Hozai.
20 ♦ Dormiuit ergo Manasses cum patri-
bus suis, & sepelierunt eum in domo
sua: regnauitq́. pro eo filius eius Amon.
21 ♦ Vigintiduorum annorum erat Amon
cum regnare cœpisset: & duobus annis
22 regnauit in Ierusalem. ♦ Fecitq́. malum
in conspectu Domini, sicut fecerat Ma-
nasses pater eius: & cunctis idôlis quæ
Manasses fuerat fabricatus, immolauit
23 atque seruiuit. ♦ Et non est reueritus fa-
ciem Domini, sicut reueritus est Manas-
ses pater eius: & multo maiora deliquit.
24 ♦ Cumq́. coniurassent aduersus eum ser-
ui sui, interfecerunt eum in domo sua.
25 ♦ Porro reliqua populi multitudo, cæsis
ijs qui Amon percusserant, constituit re-
gem Iosiam filium eius pro eo.

CAP. XXXIIII.

4.Reg.22

Octo annorum erat Iosias cum re- 1
gnare cœpisset, & triginta, & uno
anno regnauit in Ierusalem. ♦ Fe- 2
citq́. quod erat rectum in conspectu Do-
mini, & ambulauit in uijs Dauid patris sui:
non declinauit neque ad dextram, neque
ad sinistram. ♦ Octauo autem anno regni 3
sui, cum adhuc esset puer, cœpit quærere
Deum patris sui Dauid: & duodecimo an-
no " postquam * cœperat, mundauit ' Iu-
dam, & Ierusalem ab excelsis, & lucis, si-
mulachrisq́. & sculptilibus. ♦ Destruxe- 4
runtq́. coram eo aras Baalim: & simula-
chra quæ superposita fuerant, demoliti

* regnare ...s. R. " cœpis ... mundare ... " regni ... sui cœpit mundare ...

sunt: lucos etiam, & sculptilia succidit
atque comminuit: & super " tumulos ' " cumulo. O.
eorum qui eis immolare consueuerant,
5 fragmenta dispersit. ♦ Ossa præterea sa-
cerdotum combussit in altaribus idôlo-
rum, mundauitq́. Iudam, & Ierusalem.
6 ♦ Sed & in urbibus Manassæ, & Ephraim,
& Simeon usque Nephthali cuncta sub-
7 uertit. ♦ Cumq́. altaria dissipasset, & lu-
cos, & sculptilia contriuisset in frusta, cũ-
ctaq́. delubra demolitus esset de uniuer-
sa Terra Israël, reuersus est in Ierusalem.
8 ♦ Igitur anno octauodecimo regni sui,
mundata iam terra, & templo Domini,
misit Saphan filium Eseliæ, & Maasiam

priu-

principem ciuitatis, & Ioha filiũ Ioachaz
a commentarijs: ut instaurarent domum
Domini Dei sui. ✝ Qui uenerunt ad Helciã 9
sacerdotem magnum: acceptamq. ab eo
pecuniam, quæ illata fuerat in domum
Domini, & quam congregauerant Leuitæ,
& ianitores de Manasse, & Ephráim, &
uniuersis reliquijs Israël, ab omni quoque
Iuda, & Ben-iamin, & habitatoribus Ie-
rusalē, ✝tradiderunt in manibus eorũ, qui 10
præerant operarijs in domo Domini, ut
instaurarent templum, & infirma quæque
sarcirent. ✝ At illi dederunt eam artifici- 11
bus, & cæmentarijs, ut emerent lapides de
lapicidinis, & ligna ad commissuras ædifi-
cij, & ad contignationem domorum, quas
destruxerant reges Iuda. ✝Qui fideliter cũ- 12
cta faciebant. Erant autem præpositi ope-
rantium, Iahath, & Abdias de filijs Mera-
ri: Zacharias, & Mosollam de filijs Caath,
qui vrgebant opus: omnes Leuitæ scien-
tes organis canere. ✝ Super eos uero, qui 13
ad diuersos usus onera portabant, erant
scribæ, & magistri de Leuitis, ianitores.
✝ Cumq. efferrent pecuniam, quæ illata 14
fuerat in templum Domini, reperit Hel-
cias sacerdos Librum legis Domini, per ma
num Moysi. ✝ Et ait ad Saphan scribam, 15
Librum legis inueni in domo Domini. Et
tradidit ei. ✝ At ille intulit uolumen ad 16
regem, & nunciauit ei dicens, Omnia quæ
dedisti in manu seruorũ tuorum, ecce com
plentur. ✝ Argentum quod repertum est 17
in domo Domini, conflauerunt: datumq.
est præfectis artificum, & diuersa opera fa
bricantium. ✝Præterea tradidit mihi Hel- 18
cias sacerdos hunc librum. ✝Quem cum re- 19
ge præsente recitasset, audissetq: ille uer-
ba legis, scidit uestimenta sua: ✝ & præce- 20
pit Helciæ, & Ahicam filio Saphan, & Ab-
don filio Micha, Saphan quoque scribæ, &
Asaæ seruo regis, dicens, ✝Ite, & orate Do- 21
minum pro me, & pro reliquijs Israël, &
Iuda, super uniuersis sermonibus Libri
istius qui repertus est: magnus enim furor
Domini stillauit super nos, eo quòd nõ cu-
stodierint patres nostri uerba Domini, ut
facerent omnia quæ scripta sunt in isto
uolumine. ✝ Abijt ergo Helcias, & hi qui 22
simul a rege missi fuerant, ad Oldam pro-
phetidem, uxorem Sellum filij Thecuath,
filij Hasra custodis uestium: qui habitabat
in Ierusalem in Secunda: & locuti sunt ei
uerba quæ supra narrauimus. ✝ At illa re- 23
spondit eis, Hæc dicit Dominus Deus Is-
raël, Dicite uiro qui misit uos ad me,
Hæc dicit Dominus, Ecce ego inducã mala 24
super locũ istũ, & super habitatores eius
cunctaq. maledicta quæ scripta sunt in Li
bro hoc, quem legerunt coram rege Iuda:
✝ Quia dereliquerunt me, & sacrificauerũt 25
dijs alienis, ut me ad iracundiam prouoca-
rent in cũctis operibus manuum suarum:
idcirco stillabit furor meus super locum
istum, & non extinguetur. ✝Ad regem au- 26
tem Iuda, qui misit vos pro Domino depre
cando, sic loquimini, Hæc dicit Dominus
Deus Israël, Quoniam audisti uerba vo-
luminis, ✝ atque emollitum est cor tuum, 27
& humiliatus es in conspectu Domini su-
per his quę dicta sunt contra locum hunc,
& habitatores Ierusalem, reueritusq. fa-
ciem meam, scidisti uestimenta tua, & fle-
uisti coram me: ego quoque exaudiui te,
28 dicit Dominus. ✝ Iam enim colligam te
ad patres tuos, & infereris in sepulchrum
tuum in pace: nec uidebunt oculi tui om
ne malum quod ego inducturus sum su-
per locum istum, & super habitatores eius.
¶Retulerunt itaque regi cuncta quæ dixe- 4.Reg.23.
29 rat, ✝ At ille conuocatis uniuersis maio- 2.
ribus natu Iuda, & Ierusalem, ascendit in
30 domum Domini, ✝ vnaq. omnes uiri Iuda
& habitatores Ierusalem, sacerdotes & Le-
uitæ, & cunctus populus a minimo usque
ad maximum. Quibus audientibus in do-
mo Domini, legit rex omnia uerba uolu-
31 minis. ✝ Et stans in tribunali suo, percus-
sit fœdus corã Domino, ut ambularet post
eum, & custodiret præcepta, & testimo-
nia, & iustificationes eius in toto corde
suo, & in tota anima sua, faceretq. quæ
scripta sunt in uolumine illo quod lege-
32 rat. ✝ Adiurauit quoque super hoc om-
nes qui reperti fuerant in Ierusalem, &
Ben-iamin: & fecerunt habitatores Ieru-
salem iuxta pactum Domini Dei patrum
33 suorum. ✝Abstulit ergo Iosias cunctas abo-
minationes de uniuersis regionibus filio-
rum Israel: & fecit omnes qui residui
erant in Israël, seruire Domino Deo suo.
Cunctis diebus eius non recesserunt a
Domino Deo patrum suorum,

CAP. XXXV.

1 FEcit autem Iosiás in Ierusalem Phase 4.Reg.13.
Domino, quod immolatum est quar- 21.
2 tadecima die mensis primi. ✝ Et con- 3.Esd.1.1
stituit sacerdotes in officijs suis: hortatusq.
est eos ut ministrarent in domo Domini.
3 ✝ Leuitis quoque, ad quorum eruditionem
omnis Israël sanctificabatur Domino, lo-
cutus est, Ponite arcam in sanctuario tẽ-
pli, quod ædificauit Salomon filius Dauid
rex Israël; nequaquã enim eam ultra por-
tabitis: nunc autem ministrate Domino
4 Deo uestro, & populo eius Israël. ✝ Et præ-
parate vos per domos, & cognationes ue-
stras in diuisionibus singulorum, sicut prę-
cepit Dauid rex Israël, & descripsit Salo-
5 mon filius eius. ✝Et ministrate in sanctua-
6 rio per familias turmasq. Leuiticas, ✝ &
sanctificati immolate Phase: fratres etiam
uestros, ut possint iuxta uerba quæ locutus
est Dominus in manu Moysi facere, prępa-
7 rate. ✝ Dedit præterea Iosias omni popu-
lo, qui ibi fuerat inuentus in solemnitate -3 MS.
Phase, agnos, & hœdos de gregibus, & reli- H.G.
qui pecoris triginta millia, boum quoque
tria millia: hæc de regis uniuersa substan-
8 tia. ✝ Duces quoque eius, sponte, quod - H. G.
uouerant, obtulerunt, tam populo, quàm volebãt
sacerdotibus, & Leuitis. Porro Helcias, & 8 MS.
Zacharias, & Iahiel principes domus Do-
mini, dederunt sacerdotibus ad faciendũ
Phase, pecora commixtim duo millia sex-
9 centa, & boues trecentos. ✝ Chonenias
autem, & Semeias etiam, & Nathanaël fra
tres eius: necnon Hasabias, & Iehiel, & Io-
sabad principes Leuitarum, dederunt cęte-
ris Leuitis ad celebrãdum Phase quinque
millia pecorum, & boues quingentos.
10 ✝ Præparatumq. est ministerium, & stete-
runt sacerdotes in officio suo: Leuitæ quo-
11 que in turmis, iuxta regis imperium. ✝Et

immolatum est Phase: asperseruntq. sa-
cerdotes manu sua sanguinem: & Leuitæ
detraxerunt pelles holocaustorum. Et se- 12
parauerunt ea ut darent per domos, & fa-
milias singulorum, & offerrentur Domi-
no, sicut scriptum est in Libro Moysi: de
bobus quoque fecerunt similiter. Et as- 13
sauerũt Phase super ignem, iuxta quod in
lege scriptum est: pacificas uero hostias co-
xerunt in lebetibus, & caccabis, & ollis:
& festinato distribuerunt uniuersæ plebi.
Sibi autem, & sacerdotibus postea pa- 14
rauerunt, nam in oblatione holocausto-
rum, & adipum, usque ad noctem sacer-
dotes fuerunt occupati: unde Leuitæ sibi,
& sacerdotibus filiis Aaron parauerunt
nouissimis. Porro cantores filij Asaph 15
stabant in ordine suo, iuxta præceptum
David, & Asaph, & Heman, & Idithun "
prophetarum' regis. * Ianitores uero per
portas singulas obseruabant, ita ut nec
puncto quidem discederent a ministerio:
quam ob rem, & fratres eorum Leuitæ pa-
rauerunt eis cibos. Omnis igitur cultu- 16
ra Domini rite completa est in die illa, ut
facerent Phase, & offerrent holocausta su-
per altare Domini, iuxta præceptum re-
gis Iosiæ. Feceruntq. filij Israel qui re- 17
perti fuerant ibi, Phase in tempore illo,
& Solemnitatem azymorum septem die-
bus. Nõ fuit Phase simile huic in Israel, 18
a diebus Samuelis prophetæ: sed nec quis-
quam de cunctis regibus Israel fecit Pha-
se sicut Iosias, sacerdotibus, & Leuitis, &
omni Iudæ, & Israel qui repertus fuerat,
& habitantibus in Ierusalem. Octauode- 19
cimo anno regni Iosiæ, hoc Phase celebra-
tum est. ‖ Postquam instaurauerat Iosias 20
templum, ascendit Nechao rex Ægypti ad
pugnandum in Charcamis iuxta Euphrá-
ten, & processit in occursum eius Iosias.
At ille missis ad eum nũcijs, ait, Quid mi- 21
hi, & tibi est rex Iuda? nõ aduersum te ho-
die uenio, sed cõtra aliam pugno domum,
ad quam me Deus festinato ire præcepit:
desine aduersum Deum facere, qui mecũ
est, ne interficiat te. Noluit Iosias reuerti, 22
sed præparauit contra eum bellum: nec ac-
quieuit sermonibus Nechao ex ore Dei: ‖
uerũ perrexit ut dimicaret in campo Ma-
geddo. Ibiq. uulneratus a sagittarijs, di- 23
xit pueris suis, Educite me de prœlio, quia
oppido uulneratus sum. Qui transtulerũt 24
eum de curru in alterum currum, qui se-
quebatur eum more regio: & asportaue-
runt eum in Ierusalem, mortuusq. est: &
sepultus in mausoleo patrum suorum: &
uniuersus Iuda, & Ierusalem luxerunt eũ.
Ieremias maxime: cuius omnes canto- 25
res atque cantatrices, usque in præsentem
diem lamentationes super Iosiam repli-
cant: & quasi lex obtinuit in Israel: Ecce
scriptũ fertur in lamentationionibus. Re- 26
liqua autem sermonũ Iosiæ, & misericor-
diarum eius, quæ lege præcepta sunt Dñi;
opera quoq; illius prima, & nouissima, 27
scripta sunt in Libro regũ Iuda, & Israel.

" prophetæ R. H. Pro Textu autem faciunt MS. Hier. & G.

* Dauid, MS. q. R.

4 Re. 23 29. 3 Es. 1. 25.

Zach. 12. 11.

CAP. XXXVI.

Tulit ergo populus terræ, Ioachaz fi- 1
lium Iosiæ: & constituit regem pro
patre suo in Ierusalem. Viginti 2
trium annorum erat Ioachaz cum regna-
re cœpisset. & tribus mensibus regnauit in
3 Ierusalem. Amouit autem eum rex Æ-
gypti cum uenisset in Ierusalem, & con-
demnauit terram centum talentis argen-
4 ti, & talento auri. ‖Constituitq. pro eo re-
gem Eliacim fratrem eius, super Iudam, &
Ierusalem: & uertit nomen eius Ioacim:
ipsum uero Ioachaz tulit secum, & abdu-
5 xit in Aegyptum. Vigintiquinque anno-
rum erat Ioacim cum regnare cœpisset, &
undecim annis regnauit in Ierusalem: fe-
6 citq. malum coram Domino Deo suo. Cõ-
tra hunc ascendit Nabuchodonosor rex
Chaldæorum: & uinctum catenis duxit in
7 Babylonem. Ad quam & uasa Domini
8 transtulit, & posuit ea in templo suo. Re-
liqua autem uerborum Ioacim, & abomi-
nationum eius, quas operatus est, & quæ "
inuenta' sunt in eo, continentur in Libro
regum Iuda, & Israël. Regnauit autem
9 Ioachin filius eius pro eo. Octo annorum
erat Ioachin cum regnare cœpisset: & tri-
bus mensibus, ac decem diebus regnauit
in Ierusalem: fecitq. malum in conspectu
10 Domini. Cumq. anni circulus uoluere-
tur, misit Nabuchodonosor rex, qui, &
adduxerunt eum in Babylonem, asporta-
tis simul pretiosissimis uasis domus Domi-
ni, ‖ Regem uero constituit Sedeciam "
patruum' eius super Iudam, & Ierusalem.
11 Viginti, & unius anni erat Sedecias cum
regnare cœpisset: & undecim annis re-
12 gnauit in Ierusalem. Fecitq. malum in
oculis Domini Dei sui: nec erubuit fa-
ciem Ieremiæ prophetæ loquentis ad se
13 ex ore Domini. A rege quoque Nabu-
chodonosor recessit, qui adiurauerat eum
per Deum: & indurauit ceruicem suam,
& cor, ut non reuerteretur ad Dominum
14 Deum Israël. Sed & uniuersi principes
sacerdotum, & populus, præuaricati sunt
inique iuxta uniuersas abominationes
Gentium: & polluerunt domum Domini,
quam sanctificauerat sibi in Ierusalem.
15 Mittebat autem Dominus Deus patrum
suorum ad illos per manum nunciorum
suorum, de nocte consurgens, & quoti-
die commonens: eo quòd parceret popu-
16 lo, & habitaculo suo. At illi subsanna-
bant nuncios Dei, & paruipendebant ser-
mones eius, illudebantq. prophetis: do-
nec ascenderet furor Domini in populum
17 eius, & esset nulla curatio. Adduxit
enim super eos regem Chaldæorum, &
interfecit iuuenes eorum gladio in domo
sanctuarij - sui': non est misertus adole-
scentis, & uirginis, & senis, nec decrepi-
ti quidem: sed omnes tradidit in mani-
18 bus eius. Vniuersaq. uasa domus Domi-
ni tam maiora, quàm minora, & thesau-
ros templi, & regis, & principum transtu-
19 lit in Babylonem. Incenderunt hostes
domum Dei, destruxeruntq murum Ieru-
salem: uniuersas turres combusserunt, &
quicquid pretiosum fuerat, demoliti sunt.
20 Siquis euaserat gladium, ductus in Ba-
bylonem seruiuit regi, & filijs eius, donec
21 imperaret rex Persarum. Vt compleretur
sermo Domini ex ore Ieremiæ, & cele-
braret terra sabbatha sua: cunctis enim
diebus desolationis egit sabbathum, us-
que dum complerentur septuaginta anni.

4 Re. 23. 30. 3 Esd. 1. 34.

Matt. 2.

" inuenta 2 MS. Hier. Pro Textu faciũt codices Hebræi.

4 Re. 24. 15. Iere. 37. 1. & 2

" fratrem 3 MS. R. H. Verũ eo, quo Textus legit, modo exponendũ esse, Græca translatio, & 4 Reg. 24 caput docent.

- MS. q. R.

Ier. 25. 12. & 29. 11. 1. Esd. 1. 1 & 6. 3. Dan. 9. 2. 3. Esd. 1. 57. & 2. 1 & 6. 24.

¶ Anno autem primo Cyri regis Persarũ, 22
ad explendum sermonem Domini, quem
locutus fuerat per eos Ieremiæ, suscitauit
Dominus spiritum Cyri regis Persarum:
qui iussit prædicari in uniuerso regno suo,
etiam per scripturam, dicens, ¶ Hæc di- 23
cit Cyrus rex Persarum. Omnia regna terræ dedit mihi Dominus Deus cœli: & ipse præcepit mihi ut ædificarem ei domũ in Ierusalem, quæ est in Iudæa: quis ex uobis est in omni populo eius? sit Dominus Deus suus cum eo, & ascendat.

ORATIO MANASSAE REGIS IVDA, CVM CAPTVS TENERETVR IN BABYLONE.

DOMINE omnipotens Deus patrum nostrorum, Abraham, & Isaac, & Iacob, & seminis eorũ iusti, qui fecisti cælum, & terram cum omni ornatu eorum, qui ligasti mare verbo præcepti tui, qui conclusisti abissum, & signasti eam terribili, et laudabili nomine tuo: quem omnia pauent, & tremunt a vultu virtutis tuæ: quia importabilis est magnificentia gloriæ tuæ, & insustentabilis ira comminationis tuæ super peccatores: immensa vero, & inuestigabilis misericordia promißionis tuæ: quoniam tu es Dominus altißimus, benignus, longanimis, & multum misericors, & pœnitens super malitias hominum. Tu Domine, secundum multitudinem bonitatis tuæ, promisisti pœnitentiam, & remißionem ijs qui peccauerunt tibi, & multitudine miserationum tuarum decreuisti pœnitentiam peccatoribus in salutem. Tu igitur Domine Deus iustorum, nõ posuisti pœnitentiam iustis, Abraham, & Isaac, et Iacob, ijs qui tibi non peccauerunt; sed posuisti pœnitentiam propter me peccatorem: quoniã peccaui super numerum arenæ maris: multiplicatæ sunt iniquitates meæ Domine, multiplicatæ sunt iniquitates meæ, & non sum dignus intueri, & aspicere altitudinẽ cæli, præ multitudine iniquitatum mearum incuruatus sum multo vinculo ferreo, vt non poßim attollere caput meũ, & non est respiratio mihi: quia excitaui iracundiam tuam, & malum coram te feci: non feci voluntatem tuam, & mandata tua non custodiui: statui abominationes, & multiplicaui offensiones. Et nunc flecto genu cordis mei, precans a te bonitatem. Peccaui Domine, peccaui, & iniquitates meas agnosco. Quare peto rogans te, remitte mihi Domine, remitte mihi: & ne simul perdas me cum iniquitatibus meis: neque in æternum, iratus, reserues mala mihi, neque damnes me in infima terræ loca: quia tu es Deus, Deus, inquam, pœnitentium: & in me ostendes omnem bonitatem tuam: quia indignum saluabis me secundum magnam misericordiam tuam, & laudabo te semper omnibus diebus vitæ meæ: quoniam te laudat omnis virtus cælorum, & tibi est gloria in sæcula sæculorum. Amen.

ESDRAE LIBER PRIMVS.

CAPVT PRIMVM.

IN ANNO primo 1
Cyri regis Persa-
rum, vt comple-
retur uerbum Do
mini ex ore Iere-
mię, suscitauit Do
minus spiritũ Cy-
ri regis Persarum:
& traduxit uocẽ
in omni regno
suo, etiam per scri
pturam, dicens, ¶ Hęc dicit Cyrus rex Per- 2
sarum, Omnia regna terræ dedit mihi Do
minus Deus cęli, & ipse præcepit mihi ut
ædificarem ei domum in Ierusalem, quæ
est in Iudæa. ¶ Quis est in uobis de uniuer- 3
so populo eius? Sit Deus illius cum ipso.
Ascendat in Ierusalem quæ est in Iudæa,
& ædificet domum Domini Dei Israël, ip-
se est Deus qui est in Ierusalem. ¶ Et om- 4
nes reliqui in cunctis locis ubicumque ha-
bitant, adiuuent eum uiri de loco suo ar-
gento, & auro, & substantia, & pecoribus,
excepto quod uoluntarie offerunt templo
Dei, quod est in Ierusalem. ¶ Et surrexe- 5
runt principes patrum de Iuda & Ben-ia-
min, & sacerdotes & Leuitæ, & omnis, cu-
ius Deus suscitauit spiritum, ut ascende-
ret ad ædificandum templum Domini,
quod erat in Ierusalem. ¶ Vniuersiq. qui 6
erant in circuitu, adiuuerunt manus eo-
rum in uasis argenteis, & aureis, in substã-
tia & iumentis, in supellectili, exceptis
his quæ sponte obtulerant. ¶ Rex quoque 7
Cyrus protulit vasa templi Domini, quæ
tulerat Nabuchodonosor de Ierusalem, &
posuerat ea in templo Dei sui. ¶ Protulit 8
autem ea Cyrus rex Persarum per manum
Mithridatis filij Gazbar, & annumerauit
9 ea Sassabasar principi Iudæ. ¶ Et hic est
numerus eorum, Phialæ aureæ triginta.
phialæ argenteæ mille, cultri vigintino-
10 uem; ¶ scyphi aurei triginta, scyphi argen-
tei secundi, quadringenti decem: uasa alia
11 mille. ¶ Omnia uasa aurea, & argentea,
quinque millia quadringenta: uniuersa tu
lit Sassabasar cum his qui ascendebant de
transmigratione Babylonis in Ierusalem.

CAP. II.

1 HI sunt autem prouinciæ filij, qui 2. Ef 7. 6.
ascenderunt de captiuitate quam 3. Esd. 5. 1
transtulerat Nabuchodonosor rex & 7.
Babylonis in Babylonem, & reuersi sunt
in Ierusalem & Iudam, unusquisque in ci-
2 uitatem suam. ¶ Qui uenerunt cum Zo-
robabel, Iesua, Nehemia, Saraia, Rahela-
ia, Mardochai, Belsan, Mesphar, Beguai,
Rehum, Baana. Numerus uirorum popu-
3 li Israël: ¶ Filij Pharos duo millia centum
4 septuagintaduo. ¶ Filij Sephatia, trecenti
5 septuagintaduo. ¶ Filij Area, septingenti
6 septuagintaquinque. ¶ Filij Phahath-Moab,
filiorum Iosue Ioab duo millia " octingẽ- "nongen-
7 ti' duodecim. ¶ Filij Ælam, mille ducenti ti o.
8 quinquagintaquatuor. ¶ Filij Zethua, non-
9 genti quadragintaquinque. ¶ Filij Zachai,
10 septingenti sexaginta. ¶ Filij Bani, sex-
11 centi quadragintaduo. ¶ Filij Bebai, sex-
12 centi uigintitres. ¶ Filij Azgad, mille du-
13 centi uigintiduo. ¶ Filij Adonicam, sex-
14 centi sexagintasex. ¶ Filij Beguai, duo
15 millia quinquagintasex. ¶ Filij Adin, qua-
16 dringenti quinquagintaquatuor. ¶ Filij
Ather, qui erant ex Ezechia, " nonaginta' "nongen-
17 octo. ¶ Filij Besai, trecenti uigintitres. ti o.

✝Filij Iora, centum duodecim. ✝ Filij Ha- 18
sum,ducenti uiginti tres.✝Filij Gebbar,no- 19
nagintaquinque. ✝ Filij Bethléhem, centū 20
uigintitres: ✝ Viri Netupha, quinquaginta 21
sex,✝Viri Anathoth,centū uigintiocto.✝Fi- 22
lij Azmaueth,quadraginta duo. ✝ Filij Ca- 23
riath-Iarim Cephira, & Beroth,septingēti 24
quadragintatres.✝Filij Rama,& Gabaa,sex 25
cēti vigintivnus. ✝ Viri Machmas, cētū ui- 26
gintiduo.✝Viri Beth-el,& Hai, ducenti ui- 27
gintitres. ✝ Filij Nebo,quinquagintaduo. 28
✝ Filij Megbis, centum quinquagintasex. 29
✝Filij Aelā alterius,mille ducentiquinqua- 30
gintaquatuor.✝Filij Harim,trecentivigin- 31
ti.✝Filij Lodhadid, & Ono septingenti ui- 32
gintiquinque. ✝Filij Iericho, trecenti qua- 33
dragintaquinque.✝Filij Senaa,tria millia 34
sexcenti triginta.✝Sacerdotes: Filij Iadaia 35
in domo Iesue, nongenti septuagintatres. 36
✝Filij Emmer,mille quinquagintaduo.✝Fi- 37
lij Pheshur, mille ducenti quadragintase- 38
ptem.✝Filij Harim, mille decem,& septē. 39
✝ Leuitæ: Filij Iesue, & Cedmiel filiorum 40
Odouię septuagintaquatuor.✝Cantores:Fi- 41
lij Asaph,centum vigintiocto. ✝ Filij Iani- 42
torum:filij Sellum,filij Ater,filij Telmon, 43
filij Accub, filij Hatita,filij Sobai: uniuer- 44
si centum trigintanonem.✝Nathinæi, filij 45
Siha,filij Hasupha,filij Tabbaoth,✝filij Ce- 46
ros,filij Siaa,filij Phadon,✝filij Lebana, fi- 47
lij Hagaba, filij Accub, ✝Filij Hagab, filij 48
Semlai,filij Hanan. ✝Filij Gaddel, filij Ga- 49
her,filij Raaia,✝filij Rasin,filij Necoda, fi- 50
lij Gazam, ✝ filij Aza filij Phasea, filij Be- 51
see,✝ filij Asena, filij Munim, filij Nephu- 52
sim,✝filij Bacbuc, filij Hacupha, filij Har- 53
hur,✝filij Besluth, filij Mahida,filij Harsa. 54
✝filij Bercos, filij Sisara,filij Thema, ✝ filij 55
Nasia,filij Hatipha. ✝ filij seruorum Salo- 56
monis, filij Sotai, filij Sophereth,filij,Pha-
ruda,✝filij Iala,filij Dercon,filij Geddel, ✝fi- 57
lij Saphatia, filij Hatil, filij Phochereth,
qui erant de Asebaim, filij Ami. ✝ omnes 58
Nathinæi, & filij seruorū Salomonis, tre-
centi nonagintaduo.✝Et hi qui ascenderūt 59
de Thelmela,Thel-harsa,Cherub,& Adon,
& Emer: & non potuerunt indicare domū
patrū suorū, & semen suum,utrū ex Israel
essent. ✝ Filij Dalaia, filij Tobia, filij Ne- 60
coda,sexcenti quinquagintaduo. ✝Et de fi- 61
liis sacerdotum:Filij Hobia,filij Accos, filij
Berzellai, qui accepit de filiabus Berzellai
Galaaditis,uxorem, & uocatus est nomine
eorū: ✝hi quęsierunt scripturā genealogię 62
suæ, & non inuenerunt, & eiecti sunt de
sacerdotio. ✝Et dixit Athersatha eis ut non 63
comederent de Sancto sanctorū,donec sur-
geret sacerdos doctus atq; perfectus.✝Om- 64
nis multitudo quasi unus, quadraginta
duo millia trecentisexaginta: ✝exceptis ser- 65
uis eorum,& ancillis, qui erant septē mil-
lia trecentitrigintaseptem: & in ipsis can-
tores, atq; cantatrices ducenti.✝Equi eorū 66
" sexcenti' trigintasex:muli eorū, ducenti
quadraginta quinque. ✝ cameli eorū, qua- 67
dringenti trigintaquinque:asini eorū, sex
millia septingenti uiginti. ✝Et de principi- 68
bus patrū cum ingrederentur templū Do-
mini quod est in Ierusalem, sponte obtu-
lerunt in domum Dei ad extruendā eam
in loco suo. ✝ Secundum uires suas dede- 69
runt impensas operis, auri " solidos' "
quadraginta' millia,& mille, argenti mnas
quinque millia,& uestes sacerdotales cen-
70 tum. ✝ Habitauerunt ergo sacerdotes, &
Leuitæ,& de populo, & cantores, & ian-
tores,& Nathinæi in urbibus suis,uniuer-
susq; Israel in ciuitatibus suis.

C A P. III.

1 IAmq; uenerat mēsis septimus, & erant 3 *Esd.5.*
filii Israel in ciuitatibus suis: congre- 47.
gatus est ergo populus quasi uir unus
2 in Ierusalem.✝Et surrexit Iosue filius Iose-
dec, & fratres eius sacerdotes, & Zoroba-
bel filius Salathiel,& fratres eius:& ædifi-
cauerūt altare Dei Israel, ut offerent in eo
holocautomata, sicut scriptum est in lege
3 Moysi uiri Dei. ✝ Collocauerunt autē alta-
re Dei super bases suas, deterrentibus eos
per circuitū populis terrarū: & obtulerūt
super illud holocaustū Dño mane, & ue-
4 spere. ✝ Feceruntq; solemnitatem taberna-
culorū, sicut scriptū est:& holocaustū die-
bus singulis per ordinē secundū præceptū.
5 opus diei in die suo. ✝Et post hæc holocau-
stū iuge,tā in Calendis quàm in uniuersis
solemnitatibus Dñi quæ erant consecratę,
& in omnibus in quibus ultro offerebatur
6 munus Dño. ✝ A primo die mensis septimi
cęperunt offerre holocaustum Dño: porro
7 tēplum Dei nondū fundatū erat.✝Dederūt
autē pecunias latomis, & cæmentariis: ci-
bū quoq; & potum,& oleum Sidoniis: Ty-
riisq; ut deferrent ligna cedrina de Liba-
no ad mare Iopen, iuxta quod præceperat
8 Cyrus rex Persarum eis. ✝Anno autē secū-
do aduentus eorū ad templū Dei in Ieru-
salem mense secundo, cœperunt Zoroba-
bel filius Salathiel, & Iosue filius Iosedec,
& reliqui de fratribus eorū sacerdotes, &
Leuitę, & omnes qui uenerant de captiui-
tate in Ierusalem:& constituerunt Leuitas
a uiginti annis,& supra. ut urgerent opus
9 Dñi.✝Stetitq; Iosue & filii eius, & fratres
eius,Cedmiel,& filii eius,& filii Iuda,quasi
uir unus, ut instarēt super eos qui faciebāt
opus in tēplo Dei:filii Henadad, & filii eo-
10 rum,& fratres eorū Leuitæ. ✝ Fundato igi-
tur a cæmentariis tēplo Dñi, steterunt sa-
cerdotes in ornatu suo cū tubis: & Leuitæ
filii Asaph in cymbalis, ut laudarent Deū
11 per manus Dauid regis Israel. ✝ Et conci-
nebāt in hymnis, & confessione Domino:
Quoniam bonus, quoniam in æternū mi-
sericordia eius super Israel.Omnis quoque
populus uociferabatur clamore magno in
laudando Dominum, eo quòd fundatum
12 esset tēplum Dñi. ✝plurimi etiam de sacer-
dotibus,& Leuitis,& principes patrū,& se-
niores qui uiderant templū prius cū fun-
datum esset, & hoc templum in oculis eo-
rū, flebāt uoce magna:& multi uociferan-
13 tes in lętitia,eleuabant uocē. ✝Nec poterat
quisquā agnoscere uocē clamoris lętitię
& uocē fletus populi: commixtim enim po-
pulus uociferabatur clamore magno, &
uox audiebatur procul.

C A P. IIII.

1 AVdierūt autem hostes Iudæ,& Ben- 3 *Esd.5*
iamin, quia filii captiuitatis ædifi- 66.
2 carent templū Dño Deo Israel. ✝ Et
accedentes ad Zorobabel, & ad principes
patrum dixerunt eis, Ædificemus uobis-
cum, quia ita ut uos, quærimus Deum
uestrum: ecce nos immolauimus uicti-

" *septingentis* I MS. & H. G. *Consentit liber Esdræ secundus, c. 7. vers.* 68.
" *drachmas* H. G
" *sexaginta.* R-B. H G.

masa diebus Asor-haddan regis Assur, qui
adduxit nos huc. ¶ Et dixit eis Zorobabel,& 3
Iosue,& reliqui principes patrũ Israel, Nõ
est uobis,& nobis ut ędificemus domũ Deo
nostro: sed nosipsi soli ædificabimus Dño
Deo nostro, sicut pręcepit nobis Cyrus rex
Persarũ. ¶ Factũ est igitur ut populus terræ 4
impediret manus populi Iudę,& turbaret
eos in ædificãdo. ¶ Conduxerunt autẽ ad- 5
uersus eos consiliatores, ut destruerent cõ-
siliũ eorũ omnibus diebus Cyri regis Per-
sarũ,& usq; ad regnũ Darij regis Persarũ.
¶ In regno autẽ Assueri in principio regni 6
eius scripserunt accusationẽ aduersus ha-
bitatores Iudæ,& Ierusalem. ¶ Et in diebus 7
Artaxerxis scripsit ⁿ Belelam' Mithridates,
& Thabeel, & reliqui qui erant in consilio
eorũ, ad Artaxerxẽ regẽ Persarũ: epistola
autẽ accusationis scripta erat Syriace,& le
gebatur sermone Syro. ¶ Reũ Beel-teem,& 8
Samsai scriba scripserũt epistolam unã de
Ierusalem Artaxerxi regi, huiuscemodi.
¶ Reũ Beel-teem, & Samsai scriba,& reli- 9
qui cõsiliatores eorũ, Dinæi,& Apharsatha
chæi, Terphalæi, Apharsæi, Erchuæi, Baby-
lonij, Susanechæi, Dieui, & Ælamitæ: ¶ & 10
cęteri de Gẽtibus quas trãstulit Asenaphar
magnus, & gloriosus, & habitare eas fecit
in ciuitatibus Samariæ, & in reliquis re-
gionibus trans Flumen in pace: ¶ (Hoc est 11
exẽplar epistolæ quam miserunt ad eum)
Artaxerxi regi, serui tui, uiri qui sunt trãs
Fluuiũ, salutẽ dicunt. ¶ Notũ sit regi quia 12
Iudæi qui ascenderunt a te ad nos, uene-
runt in Ierusalem ciuitatem rebellem, &
pessimam, quam ędificant extruentes mu-
ros eius: & parietes componentes. ¶ Nunc 13
igitur notũ sit regi, quia si ciuitas illa ædi-
ficata fuerit,& muri eius instaurati, tribu-
tũ,& uectigal,& annuos reditus nõ dabũt,
& usq; ad reges hæc noxa perueniet. ¶ Nos 14
autẽ memores salis quod in palatio come-
dimus, & quia læsiones regis uidere nefas
ducimus: idcirco misimus,& nunciauimus
regi, ¶ ut recenseas in libris historiarũ pa- 15
trum tuorũ, & inuenies scriptum in com-
mentarijs: & scies quoniam urbs illa, urbs
rebellis est, & nocẽs regibus,& prouincijs,
& bella cõcitãtur in ea ex diebus antiquis:
quam ob rem,& ciuitas ipsa destructa est.
¶ Nunciamus nos regi, quoniã si ciuitas il- 16
la ædificata fuerit,& muri ipsius instaura-
ti, possessionẽ trans Fluuium non habebis.
¶ Verbum misit rex ad Reum Beel-teem,& 17
Samsai scribam,& ad reliquos qui erant in
cõsilio eorũ habitatores Samariæ,& cæte-
ris trans Fluuium, salutẽ dicens,& pacem.
¶ Accusatio quã misistis ad nos, manifeste 18
lecta est corã me, ¶ & a me præceptũ est, & 19
recensuerunt, inueneruntq́. quoniã ciuitas
illa a diebus antiquis aduersum reges re-
bellat,& seditiones, & prælia concitantur
in ea. ¶ Nam & reges fortissimi fuerunt in 20
Ierusalem: qui & dominati sunt omni re-
gioni quæ trans Fluuiũ est. Tributũ quo-
que,& uectigal,& reditus accipiebãt. ¶ Nũc 21
ergo audite sententiam, Prohibeatis uiros
illos, ut urbs illa non ædificetur, donec si
forte a me iussum fuerit. ¶ Videte ne negli 22
genter hoc impleatis, & paulatim crescat
malum contra reges. ¶ Itaque exemplũ ędi 23
cti Artaxerxis regis lectũ est coram Reũ

3 *Esd.* 2. 16.

ⁿ *in pace G.*

Beel-teem', & Samsai scriba,& cõsiliarij
eorũ: & abierunt festini in Ierusalẽ ad Iu
dæos,& prohibuerunt eos in brachio,& ro
24 bore. ¶ Tunc intermissum est opus domus
Dñi in Ierusalem,& non fiebat usq; ad an-
nũ secundum regni Darij regis Persarum

CAP. V.

1 PRophetauerunt autem Aggæus Pro-
pheta, & Zacharias filius Addo pro-
phetantes ad Iudęos qui erant in Iu-
2 dęa,& Ierusalẽ, in nomine Dei Israël ¶ Tũc
surrexerunt Zorobabel filius Salathiel, &
Iosue filius Iosedec,& cœperunt ædificare
tẽplum Dei in Ierusalẽ, & cũ eis prophetæ
3 Dei adiuuantes eos. ¶ In ipso autẽ tempore
uenit ad eos Thathanái qui erat dux trãs
Flumen,& Sthar-buzanai,& consiliari eo-
rũ: sicq́ dixerunt eis, Quis dedit uobis cõ-
siliũ ut domũ hanc ædificaretis, & muros
4 eius instauraretis? ¶ Ad quod respondimus
eis, quę essent nomina hominũ authorum
5 ædificationis illius. ¶ Oculus autẽ Dei eorũ
factus est super senes Iudęorũ, & nõ potue
runt inhibere eos. Placuitq́; ut res ad Da-
riũ referretur,& tunc satisfacerent aduer-
6 sus accusationẽ illam. ¶ Exemplar epistolæ
quam misit Thathanái dux regionis trans
Flumen,& Sthar-buzanái, & consiliatores
eius Arphasachæi qui erant trans Flumen,
7 ad Dariũ regẽ. ¶ Sermo, quẽ miserant ei, sic
8 scriptus erat: Dario regi pax omnis. ¶ Notũ
sit regi isse nos ad Iudęã prouinciã, ad do-
mũ Dei magni, quæ ædificatur lapide im
polito, & ligna ponuntur in parietibus:
opusq́. illud diligenter extruitur,& crescit
9 in manibus eorũ. ¶ Interrogauimus ergo
senes illos, & ita diximus eis, Quis dedit
uobis potestatẽ, ut Domũ hanc ædificare-
10 tis,& muros hos instauraretis? ¶ Sed & no-
mina eorũ quæsiuimus ab eis, ut nũciare-
mus tibi: scripsimusq́. nomina eorũ uirorũ
11 qui sunt principes in eis. ¶ Huiuscemodi au
tẽ sermonẽ respõderũt nobis, dicẽtes, Nos
sumus serui Dei cęli, & terræ, & ædifica-
mus templum quod erat extructum ante
hos annos multos: quodq́. rex Israel ma-
12 gnus ædificauerat,& extruxerat. ¶ Postquã
autẽ ad iracundiam prouocauerunt patres
nostri Deũ cęli, tradidit eos in manus Na-
buchodonosor regis Babylonis Chaldęi, do
mum quoque hanc destruxit, & populum
13 eius transtulit in Babylonem. ¶ Anno autẽ
primo Cyri regis Babylonis, Cyrus rex pro-
posuit edictum, ut domus Dei ędificaretur.
14 ¶ Nam & uasa templi Dei aurea, & argen-
tea, quę Nabuchodonosor tulerat de tem-
plo quod erat in Ierusalem, & asportaue-
rat ea in templum Babylonis, protulit
Cyrus rex de templo Babylonis, & data
sunt Sassabasar uocabulo, quem, & prin-
15 cipem constituit, ¶ dixitq́. ei, Hæc uasa tol-
le,& uade: & ponne ea in templo quod est
in Ierusalem, & domus Dei ædificetur in
16 loco suo. ¶ Tunc itaq; Sassabasar ille uenit:
& posuit fundamenta templi Dei in Ieru-
salem,& ex eo tempore usq; nunc ædifica-
17 tur,& necdum completum est. ¶ Nunc ergo
si uidetur regi bonum, recenseat in biblio
theca regis, quæ est in Babylone, utrum-
nam a Cyro rege iussum fuerit ut ædifica-
retur domus Dei in Ierusalem, & uolun-
tatem regis super hac remittat ad nos.

3 *Esd.* 5. 1.

CAP. VI.

1 TVnc Darius rex præcepit : & recen-
suerunt in Bibliotheca librorũ, qui
2 erãt repositi in Babylone, & inuẽ-
tu est in Ecbatanis, quod est castrũ in Me-
dena prouincia uolumen unũ, talisq. scri-
ap. 1. 1. 3 ptus erat in eo cõmentarius, Anno primo
.Ps. 36. Cyri regis, Cyrus rex decreuit ut dom⁹ Dei
2. ędificaretur, quę est in Ierusalẽ, in loco ubi
er. 25. immolẽt hostias, & ut ponãt fundamenta
2.& 20. supportãtia altitudinẽ cubitorũ sexaginta
o. 4 & latitudinẽ cubitorũ sexaginta, ordines
.Esd. 1. de lapidibus impolitis tres, & sic ordines
7. & 2. de lignis nouis: sumptus autẽ de domo re-
.6. 24. 5 gis dabũtur. Sed & uasa tẽpli Dei aurea, &
Dan. 9.2. argẽtea, quæ Nabuchodonosor tulerat de
tẽplo Ierusalẽ, & attulerat ea in Babylonẽ,
reddãtur, & referãtur in tẽplũ in Ierusalẽ
in locũ suũ, quę & posita sunt in tẽplo Dei
6 Nũc ergo Thathanái dux regionis quę est
trans Flumen, Sthar-buzanái, & cõsiliarij
uestri Apharsachæi, qui estis trãs Flumen,
7 procul recedite ab illis, & dimittite fieri
tẽplũ Dei illud a duce Iudæorũ, & a senio-
ribus eorũ, ut domũ Dei illã ædificẽt in lo-
8 co suo. Sed & a me pręceptũ est quid opor
teat fieri a presbyteris Iudæorũ illis, ut ędi
ficetur domus Dei, scilicet ut de arca regis,
id est, de tributis quę dãtur de regione trãs
Flumen, studiose sumptus dẽtur uiris illis,
9 ne impediatur opus Quod si necesse fue-
rit, & uitulos, & agnos, & hędos in holocau
stũ Deo cęli, frumẽtũ, sal, uinũ, & oleũ, se-
cũdũ ritũ sacerdotũ, qui sunt in Ierusalẽ;
detur eis per singulos dies: ne sit in aliquo
10 querimonia. Et offerãt oblationes Deo cę
11 li, orentq. pro uita regis, & filiorũ eius. A
me ergo positũ est decretũ, Vt omnis ho-
mo qui hãc mutauerit iussionẽ, tollatur li-
gnũ de domo ipsius, & erigatur, & cõfiga-
12 tur in eo, domus autẽ ei⁹ publicetur, Deus
autẽ qui habitare fecit nomẽ suũ ibi, dissi-
pet omnia regna. & populũ qui extẽderit
manũ suã ut repugnet, & dissipet domum
Dei illã quæ est in Ierusalẽ. Ego Darius sta-
tui decretum, quod studiose impleri uolo.
13 Igitur Thathanái dux regionis trãs Flu- 3.Esd.7.1
men, & Sthar-buzanái, & consiliarij eius,
secũdũ quod præceperat Darius rex, sic di-
14 ligenter executi sunt. Seniores autẽ Iu-
dæorum ædificabant, & prosperabãtur iux
ta prophetiã Aggæi prophetæ, & Zachariæ
filij Addo: & ædificauerunt & cõstruxerũt
iubente Deo Israël, & iubente Cyro & Da
15 rio, & Artaxerxe regibus Persarũ: & cõ-
pleuerũt domũ Dei illã, vsq; ad diẽ tertiũ
mẽsis Adar, qui est annus sextus Darij regis.
16 Fecerũt autẽ filij Israël sacerdotes & Le-
uitæ & reliqui filiorũ trãsmigrationis, de-
17 dicationẽ domus Dei in gaudio. Et obtu-
lerunt in dedicatione domus Dei, uitulos
cẽtũ, arietes ducẽtos, agnos quadringẽtos,
hircos caprarum pro peccato totius Israël
18 duodecim, iuxta numerũ tribuũ Israël. Et
statuerũt sacerdotes in ordinibus suis, & Le
uitas in uicibus suis sup opera Dei in Ieru
19 salẽ, sicut scriptũ est in libro Moysi. Fe- Nu. 3. 6.
cerunt autẽ filij Israël trãsmigrationis, Pa & 8.9.
20 scha, quartadecima die mẽsis primi. Puri-
ficati enim fuerant sacerdotes & Leuitæ
quasi unus: omnes mũdi ad immolãdũ pa
scha uniuersis filijs trãsmigrationis, & fra-
21 tribus suis sacerdotibus, & sibi. Et come-
derũt filij Israël qui reuersi fuerãt de trãs-
migratione, & omnes qui se separauerant
a coinquinatione Gentiũ terræ ad eos, ut
22 quærerent Dominum Deum Israël. Et fe
cerunt Solemnitatem azymorum septem
diebus, in lætitia, quoniam lætificauerat
eos Dominus, & conuerterat cor regis As-
sur ad eos, ut adiuuaret manus eorum in
opere domus Domini Dei Israël.

CAP. VII.

3.Esd.8.2 1 POst hæc autem verba in regno Artaxer-
xis regis Persarum, Esdras filius Saraię,
2 filij Azariæ, filij Helciæ, filij Sellum, filij
3 Sadoc, filij Achitob, filij Amariæ, filij Aza-
4 riæ, filij Maraioth, filij Zarahiæ, filij

Ozi, filij Bocci, filij Abisue, filij Phinees, 5
filij Eleazar, filij Aaron sacerdotis ab ini-
tio. Ipse Esdras ascendit de Babylone, & ip 6
se scriba uelox in lege Moysi, quã Domi-
nus Deus dedit Israel: & dedit ei rex se-
cundum manum Domini Dei eius super
eum, omnem petitionem eius. Et ascẽ- 7
derunt de filijs Israel, & de filijs sacerdo-
tũ, & de filijs Leuitarum, & de cantoribus,
& de ianitoribus, & de Nathinæis in Ieru-
salẽ anno septimo Artaxerxis regis. Et ue 8
nerunt in Ierusalem mẽse quinto, ipse est
annus septimus regis. Quia in primo die 9
mensis primi cœpit ascẽdere de Babylone,
& in primo die mensis quinti uenit in Ie-
rusalem, iuxta manum Dei sui bonam su-
per se. Esdras autem parauit cor suum, ut 10
inuestigaret legem Domini, & faceret, &
doceret in Israel præceptum, & iudicium
Hoc est autem exemplar epistolæ edicti, 11
quod dedit rex Artaxerxes Esdræ sacerdo-
ti, scribæ erudito in sermonibus: & præce-
ptis Domini, & ceremonijs eius in Israel.
Artaxerxes Rex regũ Esdrę sacerdoti, scri 12
bæ legis Dei cęli doctissimo, salutẽ. A me 13
decretum est, ut cuicunque placuerit in re
gno meo de populo Israel, & de sacerdo-
tibus eius, & de Leuitis ire in Ierusalem,
tecum uadat. A facie enim regis, & se 14
ptem consiliatorum eius missus es, ut uisi-
tes Iudæam, & Ierusalem in lege Dei tui,
quæ est in manu tua: & ut feras argen- 15
tum, & aurum quod rex, & consiliatores
eius sponte obtulerunt Deo Israel, cuius
in Ierusalem tabernaculum est. Et omne 16
argentum, & aurum quodcunque inuene-
ris in uniuersa prouincia Babylonis, & po-
pulus offerre uoluerit, & de sacerdotibus
qui sponte obtulerint domui Dei sui quæ
est in Ierusalem, libere accipe, & studio- 17
se eme de hac pecunia uitulos, arietes,
agnos & sacrificia & libamina eorum, &
offer ea super altare tẽpli Dei uestri quod
est in Ierusalem. Sed & siquid tibi & fra 18
tribus tuis placuerit de reliquo argento, &
auro ut faciatis, iuxta uoluntatem Dei ue-
stri facite. Vasa quoque, quæ dantur ti- 19
bi in ministerium domus Dei tui, trade in
conspectu Dei in Ierusalem. Sed & cæte- 20
ra quibus opus fuerit in domum Dei tui
quantumcumque necesse est ut expendas,
dabis de thesauro, & de fisco regis, & a 21
me. Ego Artaxerxes rex statui atque decre
ui omnibus custodibus arcæ publicæ, qui
sunt trans Flumen, ut quodcunque petie-
rit a uobis Esdras sacerdos, scriba legis Dei
cęli, absque mora detis, usque ad argen- 22
ti talenta centum, & usque ad frumenti
coros centum, & usq; ad uini batos centũ,
& usq; ad batos olei centũ, sal uero absque
mensura. Omne quod ad ritum Dei cęli 23
pertinet, tribuatur diligenter in domo Dei
cęli: ne forte irascatur contra regnum re-
gis, & filiorum eius. Vobis quoque notũ 24
facimus de uniuersis sacerdotibus, & Le-
uitis, & cantoribus, & ianitoribus, Nathi-
næis, & ministris domus Dei huius, ut ue-
ctigal, & tributum, & annonas nõ habea-
tis potestatem imponendi super eos. Tu 25
autem Esdra secundum sapientiam Dei
tui, quæ est in manu tua, constitue iudi-
ces, & præsides, ut iudicent omni populo
qui est trans Flumen, his uidelicet qui no-
uerunt legem Dei tui, sed & imperitos do-
26 cete libere. Et omnis qui non fecerit legẽ
Dei tui, & legem regis diligenter, iudicium
erit de eo, siue in mortem, siue in exilium,
siue in condemnationem substantiæ eius,
27 uel certe in carcerem. Benedictus Do-
minus Deus patrum nostrorum, qui dedit
hoc in corde regis ut glorificaret domum
28 Domini quæ est in Ierusalẽ, & in me in-
clinauit misericordiam suã coram rege, &
consiliatoribus eius, & uniuersis principi-
bus regis potentibus: & ego cõfortatus ma
nu Domini Dei mei quę erat in me, cõgre-
gaui de Israel principes qui ascenderent
mecum.

CAP. VIII.

1 HI sunt ergo principes familiarum, *3. Esd. 8. 31.*
& genealogia eorum qui ascende-
runt mecum in regno Artaxerxis
2 regis, de Babylone. De filijs Phinees, Ger-
som. De filijs Ithamar, Daniel. De filijs Da
3 uid, Hattus. De filijs Secheniæ, & de filijs
Pharos, Zacharias: & cũ eo numerati sunt
4 uiri centum quinquaginta. De filijs Pha-
hath-Moab, Elioenai filius Zarehæ: & cũ
5 eo ducenti uiri. De filijs Secheniæ, filius
6 Ezechiel: & cum eo trecenti uiri. De fi-
lijs Adan, Abed filius Ionathan: & cum eo
7 quinquaginta uiri. De filijs Alam, Isaias
filius Athaliæ, & cum eo septuaginta uiri.
8 De filijs Saphatię, Zebedia filius Michael:
9 & cum eo octoginta uiri. De filijs Ioab,
Obedia filius Iahiel: & cum eo ducenti de-
10 cẽ & octo uiri. De filijs Selomith, filius
Iosphiæ: & cum eo centum sexaginta uiri.
11 De filijs Bebai, Zacharias filius Bebai: &
12 cum eo uigintiocto uiri. De filijs Azgad,
Iohanan filius Eccetan: & cum eo centum
13 & decem uiri. De filijs Adonicam, qui
erant nouissimi, & hæc nomina eorũ Eli-
phelet, & Iehiel, & Samaias: & cum eis se-
14 xaginta uiri. De filijs Begui, Vthai, & Za-
15 chur: & cum eis septuaginta uiri. Congre
gaui autem eos ad fluuiũ qui decurrit ad
Ahaua, & mansimus ibi tribus diebus: quę-
siuiq. in populo, & in sacerdotibus de filijs
16 Leui, & non inueni ibi. Itaque misi Eliẽ-
zer, & Ariel, & Semeiam, & Elnathan, & Ia
rib, & alterum Elnathan, & Nathan, & Za-
chariam, & Mosollam principes, & Ioia-
17 rib, & Elnathan sapientes. Et misi eos ad
Eddo, qui est primus in Casphiæ loco: Et
posui in ore eorum uerba quæ loqueren-
tur ad Eddo, & fratres eius Nathinæos in
18 loco Casphiæ, ut adducerent nobis mini-
stros domus Dei nostri. Et adduxerunt no
bis per manum Dei nostri bonã super nos,
uirum doctissimũ de filijs Moholi filij Le-
ui, filij Israel, & Sarabiam, & filios eius, &
19 fratres eius decem, & octo: & Hasabiam,
& cum eo Isaiam de filijs Merari, fratresq.
20 eius, & filios eius, uiginti. Et de Nathinęis
quos dederat Dauid & principes ad mini-
steria Leuitarum, Nathinæos ducentos ui-
ginti, omnes hi suis nominibus uocaban-
21 tur. Et prædicaui ibi ieiunium iuxta flu-
uium Ahaua, ut affligeremur coram Do- *R. H. G. Additur autem a MS. & B.*
mino Deo nostro, & peteremus ab eo uiã
rectam nobis, & filijs nostris, uniuersæq.
32 substantiæ nostrę. Erubui enim petere re-
gem auxilium, & equites, qui defenderent
nos ab inimico in uia: quia dixeramus re-

gi, Manus Dei nostri est super omnes qui
quęrunt eum in bonitate: & imperiũ eius
& fortitudo eius, & furor super omnes qui
derelinquũt eum. ⁊ Ieiunauimus autem, 23
& rogauimus Deũ nostrũ per hoc: & euenit
nobis prospere. ⁊ Et separaui de prin- 24
cipibus sacerdotum duodecim, Sarabiam,
& Hasabiam, & cum eis de fratribus eorũ
decem: ⁊ appendiq́. eis argentum, & aurũ, 25
& uasa consecrata domus Dei nostri, quæ
obtulerat rex & consiliatores eius, & prin-
cipes eius, uniuersusq́. Israël eorum qui
inuenti fuerant: ⁊ & appendi in manibus 26
eorum argenti talenta sexcenta quinqua-
ginta, & vasa argentea centum, auri cen-
tum talenta: ⁊ & crateres aureos uiginti, 27
qui habebant solidos millenos, & uasa æ-
ris fulgentis optimi duo, pulchra, ut aurũ.
⁊ Et dixi eis, Vos sancti Domini, & uasa 28
sancta, & argentum, & aurum quod spon-
te oblatum est Domino Deo patrum "no-
strorum ': ⁊ vigilate, & custodite, donec 29
appendatis coram principibus sacerdotũ,
& Leuitarum, & ducibus familiarum Is-
raël in Ierusalem, in thesaurum 'domus
Domini. ⁊ Susceperunt autem sacerdotes 30
& Leuitæ pondus argenti, & auri, & ua-
sorum, ut deferrent Ierusalem in domum
Dei nostri. ⁊ Promouimus ergo a flumine 31
Ahaua duodecimo die mẽsis primi, ut per-
geremus Ierusalem: & manus Dei nostri
fuit super nos, & liberauit nos de manu
inimici, & insidiatoris in uia. ⁊ Et ueni- 32
mus Ierusalem: & mãsimus ibi tribus die-
bus. ⁊ Die autem quarta appensum est ar- 33
gentum, & aurum, & uasa in domo Dei
nostri per manum Meremoth filii Vriæ sa-
cerdotis, & cum eo Eleazar filius Phinees,
cumq́. eis Iozabed filius Iosue, & Noada-
ia filius Bennoi Leuitæ, ⁊ iuxta numerum 34
& pondus omnium: descriptumq́. est om-
ne pondus in tempore illo. ⁊ Sed & qui ue- 35
nerant de captiuitate filij transmigratio-
nis, obtulerunt holocautomata Deo Is-
raël, uitulos duodecim pro omni populo
Israël, arietes nonaginta sex, agnos septua-
ginta septẽ, hircos pro peccato, duodecim:
omnia in holocaustum Domino. ⁊ Dederũt 36
autem edicta regis satrapis qui erant de
conspectu regis & ducibus trans Flumen,
& eleuauerunt populum & domum Dei.

" vestrorũ 9 MS. B. H. Suffragatur Textui R. & G.

CAP. IX.

1 Postquam autem hæc completa sunt,
accesserunt ad me principes, dicen-
tes, Non est separatus populus Israël,
& sacerdotes & Leuitæ, a populis terrarũ,
& de abominationibus eorum, Chananæi
uidelicet, & Hethæi, & Pherezæi, & Iebu-
sæi, & Ammonitarum, & Moabitarum, &
Ægyptiorum, & Amorrhæorum. ⁊ tule- 2
runt enim de filiabus eorum sibi & filijs
suis, & commiscuerunt semen sanctum cũ
populis terrarum. Manus etiam principũ
& magistratuũ fuit in transgressione hac
prima. ⁊ Cumq́. audissem sermonem istũ, 3
scidi pallium meum & tunicam, & euelli
capillos capitis mei, & barbæ, & sedi mœ-
rens. ⁊ Conuenerunt autem ad me omnes 4
qui timebant uerbum Dei Israël, pro trãs-
gressione eorum, qui de captiuitate uene-
rant: & ego sedebam tristis, usque ad sa-
crificium uespertinum. ⁊ Et in sacrificio 5

3. Esd. 8. 69.

uespertino surrexi de afflictione mea, &
scisso pallio, & tunica, curuaui genua mea,
& expandi manus meas ad Dominum
6 Deum meum, ⁊ & dixi, Deus meus con-
fundor, & erubesco leuare faciem meam
ad te: quoniam iniquitates nostræ multi-
plicatæ sunt super caput -nostrum', & de-
7 licta nostra creuerunt usq; ad cęlum, ⁊ a
diebus patrum nostrorum. Sed & nos ipsi
peccauimus grauiter usque ad diem hãc.
&" in' iniquitatibus nostris traditi sumus,
ipsi, & reges nostri, & sacerdotes nostri, in
manum regum terrarum, & in gladium,-
&'in captiuitatem, &-in' rapinam, & in cõ-
8 fusionem vultus, sicut & die hac. ⁊ Et nunc
quasi parum, & ad momẽtum facta est de-
precatio nostra apud Dominum Deum no-
strum, ut dimitterentur nobis reliquiæ, &
daretur nobis" pax illius' in loco sancto
eius, & illuminaret oculos nostros Deus
noster: & daret nobis uitam modicã in ser-
9 uitute nostra, ⁊ quia serui sumus, & in ser-
uitute nostra non dereliquit nos Deus no-
ster: & inclinauit super nos misericordiam
coram rege Persarum, ut daret nobis uitã,
& sublimaret domum Dei nostri, & extrue-
ret solitudines eius, ut daret nobis" spem'
10 in Iuda & Ierusalem. ⁊ Et nunc quid di-
cemus Deus noster post hæc? quia dereli-
11 quimus mandata tua, ⁊ quæ præcepisti in
manu seruorum tuorum prophetarum, di-
cens, ‖ Terra ad quam vos ingredimini ut
possideatis eam, terra immunda est, iuxta
immunditiam populorum, cæterarumq́;
terrarum, abominationibus eorum qui re-
pleuerunt eam ab ore usque ad os -in' co-
12 inquinatione sua. ⁊ Nũc ergo filias uestras
ne detis filijs eorum, & filias eorum ne ac-
cipiatis filijs uestris: & non quæratis pacẽ
eorũ, & prosperitatẽ eorum, vsq; in æternũ:
ut confortemini, & comedatis quæ bona
sunt terræ, & hæredes habeatis filios ue-
13 stros usq; in seculum. ⁊ Et post omnia quæ
venerũt super nos in operibus nostris pes-
simis, & in delicto nostro magno, quia tu
Deus noster liberasti nos de iniquitate no-
stra, & dedisti nobis salutẽ, sicut est hodie,
14 ⁊ ut non conuerteremur, & irrita facere-
mus mandata tua, neq; matrimonia iunge-
remus cũ populis abominationum istarũ.
Nũquid iratus es nobis vsq; ad cõsumma-
tionẽ, ne dimitteres nobis reliquias ad sa-
15 lutẽ? ⁊ Dñe Deus Israël iustus es tu: quoniã
derelicti sumus, qui saluaremur sicut die
hac. Ecce corã te sumus in delicto nostro,
non enim stari potest coram te super hoc.

-6 MS. H. Legitur tamen a R. B. & G.
" pro 1 MS.
-1 MS. H.
-1 MS.
Additur aute a R. H. & G.
" paxillũ 7 MS. R. H. G.
" sepem R. H. G.
Deut. 7. 3
-R. Additur aut ẽ a MS. H. & G.

CAP. X.

1 Sic ergo orante Esdra, & imploran-
te" Deum', & flente, & iacente ante
templum Dei, collectus est ad eum de
Israël cœtus grandis nimis uirorum, &
mulierum, & puerorum: & fleuit populus
2 fletu multo. ⁊ Et respondit Sechenias fi-
lius Iehiel de filijs Ælam, & dixit Esdræ,
Nos prævaricati sumus in Deum nostrum,
& duximus uxores alienigenas de popu-
lis terræ: & nunc si est pœnitentia in Is-
3 raël super hoc, ⁊ percutiamus fœdus cum
-Domino', Deo nostro, ut proijciamus
uniuersas uxores, & eos qui de his nati
sunt, iuxta uoluntatem Domini, & eo-
rum qui" timent' præceptum Domini Dei
nostri:

3. Esd. 8. 92.
" eo 2 MS. R. H. G.
" cũ MS.
-1 MS. R. B. H. G.
" tenent O.

nostri: secundum legem fiat. ✝Surge, tuũ 4
est discernere, nosq. erimus tecum: confor
tare, & fac ✝Surrexit ergo Esdras, & adiu- 5
rauit principes sacerdotum & Leuitarum,
& omnem Israël, ut facerent secundũ ver
3.Esd.9. bum hoc: & iurauerunt. ✝¶Et surrexit Es- 6
dras ante domum Dei, & abijt ad cubiculũ
Iohanan filij Eliasib, & ingressus est illuc:
panem non comedit, & aquam non bibit:
lugebat enim transgressionem eorum qui
uenerant de captiuitate. ✝ & missa est uox 7
in Iuda, & in Ierusalẽ omnibus filijs transf-
migrationis, ut cõgregarentur in Ierusalẽ,
✝ Et omnis qui non uenerit in tribus die- 8
bus juxta consilium principum, & senio-
rum, auferetur uniuersa substantia eius, &
ipse abijcietur de cœtu transmigrationis.
✝ Conuenerunt igitur omnes uiri Iuda, & 9
Ben-iamin in Ierusalem tribus diebus, ip-
se est mensis nonus, uicesima die mensis:
& sedit omnis populus in platea domus
Dei, trementes pro peccato, & pluuijs. ✝Et 10
surrexit Esdras sacerdos, & dixit ad eos,
Vos trãsgressi estis, & duxistis uxores alie-
nigenas, ut adderetis super delictũ Israel.
✝ Et nunc date confessionem Domino Deo 11
patrum uestrorum, & facite placitũ eius:
& separamini a populis terræ, & ab uxori-
bus alienigenis. ✝ Et respondit uniuersa 12
multitudo, dixitq. voce magna, Iuxta uer-
bum tuum ad nos, sic fiat. ✝ Verumtamen 13
quia populus multus est, & tempus pluuię,
& non sustinemus stare foris, & opus non
est diei unius uel duorum (vehementer
quippe peccauimus in sermone isto) con-
stituantur principes in uniuersa multitu-
dine: ✝ & omnes in ciuitatibus nostris qui 14
duxerunt uxores alienigenas, ueniant in
temporibus statutis, & cum his seniores
per ciuitatem, & ciuitatem, & iudices eius
donec auertatur ira Dei nostri a nobis su-
per peccato hoc. ✝ Igitur Ionathan filius 15
Azahel, & Iaasia filius Thecuę steterunt su
per hoc, & Mosollam, & Sebethai Leuites
adiuuerunt eos: ✝Feceruntq. sic filij transf- 16
migrationis. Et abierunt Esdras sacerdos,
& uiri principes familiarũ in domos pa-
trum suorum, & omnes per nomina sua: &
sederunt in die primo mensis decimi, ut
17 quærerent rem. ✝Et consummati sunt om
nes uiri qui duxerant uxores alienigenas,
18 vsque ad diem primam mensis primi. ✝ Et
inuenti sunt de filijs sacerdotum qui du-
xerant uxores alienigenas. De filijs Iosue
filij Iosedec, & fratres eius, Maasia & Eliẽ-
19 zer, & Iarib, & Godolia. ✝ Et dederunt ma-
nus suas ut eijcerẽt uxores suas, & pro de-
20 licto suo arietem de ouibus o ferrent. ✝Et
21 de filijs Emmer, Hanani & Zebedia. ✝Et de
filijs Harim, Maasia, & Elia, & Semeia, &
22 Iehiel, & Ozias. ✝Et de filijs Phes-hur. Elioẽ
nai, Maasia. Ismaël, Nathanaël, Iozabed, &
23 Elasa. ✝Et de filijs Leuitarũ, Iozabed, & Se-
mei & Celaia, ipse est Calita: Phathaia, Iu-
24 da, & Eliẽzer. ✝Et de cantoribus, Eliasib. Et
25 de ianitoribus, Sellum, & Telẽ, & Vri. ✝Et ex
Israël. de filijs Pharos, Remeia. & Iezia, &
Melchia: & Miamin, & Eliẽzer, & Melchia,
26 & Banea. ✝ Et de filijs Aelam, Mathania,
Zacharias, & Iehiel, & Abdi, & Ierimoth, &
27 Elia. ✝ Et de filijs Zethua, Elioẽnai, Eliasib,
Mathania, & Ierimuth, & Zabad, & Azi-
28 za. ✝ Et de filijs Bebai, Iohanan, Hanania,
29 Zabbai, Athalai. ✝ Et de filijs Bani, Mosol-
lam, & Melluch, & Adaia, Iasub, & Saal, &
30 Ramoth. ✝ Et de filijs Phahath-Moab, Ed-
na, & Chalal, Banaias, & Maasias, Matha-
31 nias, Beseleel, Bennui, & Manasse. ✝Et de
filijs Herem, Eliẽzer, Iesue, Melchias, Se-
32 meias, Simeon, ✝ Ben-iamin, Maloch,
33 Samarias. ✝ Et de filijs Hasom, Matha-
nai, Mathatha, Zabad, Eliphelet, Iermai,
34 Manasse. Semei. ✝ De filijs Bani, Maad-
35 di, Amram & Vel, ✝ Baneas, & Badaias,
36 Cheliau, ✝ Vania, Marimuth, & Eliasib,
37 ✝ Mathanias, Mathanai, & Iasi, ✝ & Bani,
38 & Bennui. Semei, ✝& Salmias, & Nathan,
39 & Adaias, ✝ & Mechnedebai, Sisai, Sa-
40 rai, ✝ Ezrel, & Selemiáu, Semeria, ✝ Sel-
41 lum, Amaria, Ioseph. De filijs Nebo, Ie-
biel, Mathathias, Zabad, Zabina, Ieddu,
42 & Ioal, & Banaia. ✝ Omnes hi acceperant
uxores alienigenas, & fuerunt ex eis mu-
lieres quæ pepererant filios.

LIBER NEHEMIAE, QVI ET ESDRAE SECVNDVS DICITVR.

CAPVT PRIMVM.

VERBA Nehemiæ 1
filij Helciæ. Et fa-
ctum est in mẽse
Casleu, anno vice
simo, & ego eram
in Susis castro. ¶ Et 2
venit Hanani u-
nus de fratribus
meis, ipse, & uiri *
Iuda: & interro-
gaui eos de Iudęis
qui remanserant, & supererant de capti-
uitate, & Ierusalem. ¶ Et dixerũt mihi, Qui 3
remanserunt, & derelicti sunt de captiui-
tate ibi in prouincia, in afflictione magna
sunt, & in opprobrio: & murus Ierusalem
dissipatus est. & portæ eius combustæ sunt
igni. Cumq. audissem uerba huiuscemodi, 4
sedi, & fleui, & luxi diebus multis: & ieiu-
nabam. & orabam ante faciem Dei cęli. ¶ Et 5
dixi, ‖ Quæso Domine Deus celi fortis, ma-
gne atq; terribilis, qui custodis pactum, &
misericordiam cũ his qui te diligunt, & cu
stodiunt mandata tua: ¶ fiant aures tuę au 6
scultantes, & oculi tui aperti, ut audias ora
tionem serui tui, quam ego oro coram te
hodie, nocte & die pro filijs Israël seruis
tuis: & confiteor pro peccatis filiorum Is-
rael, quibus peccauerunt tibi; & ego, & do-
mus patris mei peccauimus, ¶ vanitate se- 7
ducti sumus, & non custodiuimus manda-
tum tuum*, & ceremonias, & iudicia quæ
8 præcepisti Moysi famulo tuo. ¶ Memento
uerbi quod mandasti Moysi seruo tuo, di-
cens, Cum transgressi fueritis, ego disper-
9 gam uos in populos, ¶ Et si reuertamini ad
me, & custodiatis præcepta mea, & faciatis
ea; etiamsi abducti fueritis ad extrema cę
li, inde congregabo uos, & reducam in lo-
cum quem elegi, ut habitaret nomen meũ
10 ibi. ¶ Et ipsi serui tui, & populus tuus, quos
redemisti in fortitudine tua magna, & in
11 manu tua ualida. ¶ Obsecro Domine, sit au
ris tua attendens ad orationem serui tui,
& ad orationem seruorum tuorum, qui vo
lunt timere nomen tuũ: & dirige seruum
tuũ hodie, & da ei misericordiam ante ui-
rum hũc. ego enim eram pincerna Regis.

* ex ms. R. H. Suffragatur ante Tex tui R. & G.

Dan. 9. 4.

3 Ms. H & 9.

CAP. II.

1 FActum est autem in mense Nisan, an-
no uicesimo Artaxerxis regis: & uinũ
erat ante eum. & leuaui uinum, & de-
di regi: & eram quasi languidus ante faciẽ
2 eius. ¶ Dixitq. mihi rex, Quare uultus tuus
tristis est, cum te ægrotum non uideã? nõ
est hoc frustra, sed malum nescio quod in
3 corde tuo est. Et timui ualde, ac nimis: ¶ &
dixi regi, Rex in æternum uiue: quare non
mœreat vultus meus, quia ciuitas domus
sepulchrorũ patris mei deserta est, & por-
4 tæ eius combustæ sunt igni? ¶ Et ait mihi
rex, Pro qua re postulas? Et oraui Deum cę-
5 li; ¶ & dixi ad regem, Si uidetur regi bonũ,

& si

& si placet seruus tuus ante faciem tuam,
ut mittas me in Iudæam ad ciuitatem se-
pulchri patris mei,& ædificabo eam. ¶ Di- 6
xitq. mihi rex, & regina quæ sedebat iux-
ta eũ,Vsque ad quod tempus erit iter tuũ,
& quando reuertêris? Et placuit ante vul-
tum regis,& misit me: & constitui ei tem
pus. ¶ Et dixi regi, Si regi uidetur bonum, 7
epistolas det mihi ad duces regionis trans
Flumen, vt traducãt me, donec ueniam in
Iudæam: ¶ & epistolam ad Asaph custodi 8
saltus regis,ut det mihi ligna,ut tegere pos
sim portas templi,turres domus,& muros
ciuitatis, & domum quam ingressus fue-
ro. Et dedit mihi rex iuxta manum Dei
mei bonam mecum.¶Et ueni ad duces re- 9
gionis trans Flumen, dediq. eis epistolas
regis. Miserat autem rex mecum principes
militũ,& equites. ¶Et audierunt Sanabal- 10
lat Horonites, & Tobias seruus Ammani-
tes: & contristati sunt afflictione magna,
quòd uenisset homo qui quæreret prospe-
ritatem filiorum Israël.¶Et ueni Ierusalẽ, 11
& eram ibi tribus diebus:¶& surrexi nocte 12
ego,& uiri pauci mecum, & non indicaui
cuiquam quid Deus dedisset in corde meo
ut facerem in Ierusalem:& iumentum nõ
erat mecum,nisi animal cui sedebam. ¶ Et 13
egressus sum per portã uallis nocte, & an-
te fontem draconis,& ad portam stercoris:
& considerabam murum Ierusalem dissi-
patum,& portas eius consumptas igni.¶Et 14
transiui ad portam fontis, & ad aquæ du-
ctum regis,& non erat locus iumento cui
sedebam,ut transiret. ¶Et ascendi per tor- 15
rentem nocte,& cõsiderabam murũ:& re
uersus ueni ad portã uallis,& redij. ¶ Ma- 16
gistratus autem nesciebant quò abijssem,
aut quid ego facerem:sed & Iudæis, & sa-
cerdotibus,& optimatibus, & magistrati-
bus,& reliquis qui faciebant opus, vsq; ad
id loci nihil indicaueram ¶Et dixi eis,Vos 17
nostis afflictionem in qua sumus;quia Ie-
rusalem deserta est,& portæ eius consum-
ptæ sunt igni:uenite,& ædificemus muros
Ierusalem,& non simus ultra opprobriũ.
¶Et indicaui eis manũ Dei mei quod esset 18
bona mecũ,& uerba regis quæ locutus es-
set mihi: & aio,Surgamus,& ædificemus.
Et confortatę sunt manus eorum in bono.
¶Audierunt autẽ Sanaballat Horonites, & 19
Tobias seruus Ammanites,& Gosem Arabs
& subsannauerunt nos,& despexerunt,di-
xeruntq., Quæ est hæc res quã facitis? nũ-
quid contra regem uos rebellatis?' ¶Et red- 20
didi eis sermonem,dixiq. ad eos,Deus cęli
ipse nos iuuat,& nos serui eius sumus:sur-
gamus & ædificemus: uobis autem nõ est
pars,& iustitia,& memoria in Ierusalem.

CAP. III.

ET surrexit Eliasib sacerdos magnus, 1
& fratres eius sacerdotes: & ædifica-
uerunt portã gregis:ipsi sanctificaue
runt eã,& statuerunt ualuas eius,& usque
ad turrim centũ cubitorum sanctificaue-
runt eã,vsq; ad turrim Hananeel.¶Et iux- 2
ta eum ædificauerunt viri Iericho: & iux-
ta eũ ædificauit Zacchur filius Amri.¶Por- 3
tam autem piscium ædificauerunt filij As-
naa: ipsi texerunt eam, & statuerunt ual-
uas eius,& seras,& vectes. Et iuxta eos æ-
dificauit Marimuth filius Vriæ,filij Accus.
4 ¶Et iuxta " eum ' ædificauit Mosollã filius [" eo' 1 MS. H.G.]
Barachiæ, filij Meſezebel:& iuxta eos ædi-
5 ficauit Sadoc filius Baana: ¶ Et iuxta eos
ædificauerunt Thecueni: optimates autẽ
eorum non supposuerunt colla sua in ope
6 re Domini sui.¶Et portam ueterem ædifi-
cauerũt Ioiada filius Phasea, & Mosollam
filius Belodia:ipsi texuerunt eam,& statue
7 runt ualuas eius,& seras,& uectes. ¶ Et iux
ta eos ædificauerunt Meltias Gabaonites,
& Iadon Meronathites, uiri de Gabaon,&
Maspha, pro duce qui erat in regione trãs
8 Flumen. ¶Et iuxta eum ædificauit Eziel fi-
lius Araia aurifex: & iuxta eum ædificauit
Ananias filius pigmentarij: & dimiserunt
Ierusalem usque ad murum plateæ latio-
9 ris.¶Et iuxta eum ędificauit Raphaia filius
10 Hur,princeps uici Ierusalem. ¶ Et iuxta" [" eos 1 MS. H.G.]
eum' ædificauit Iedaia filius Haromaph
contra domum suam: & iuxta eum ædifi-
11 cauit Hathus filius Hasboniæ. ¶ Mediam
partem uici ædificauit Melchias filius He-
rem,& Hasub filius Phahath-moab, & tur
12 rim furnorum. ¶ Et iuxta eum ædificauit
Sellum filius Alohes princeps mediæ par-
13 tis uici Ierusalem, ipse & filiæ eius. ¶ Et
portam uallis ędificauit Hanun,& habita-
tores Zanôe: ipsi ædificauerunt eam, &
statuerunt ualuas eius,& seras,& uectes,
& mille cubitos in muro, usque ad portã
14 sterquilinij. ¶Et portam sterquilinij ædifi-
cauit Melchias filius Rechab, princeps uici
Bethacharam: ipse ædificauit eam, & sta-
15 tuit ualuas eius, & seras,& uectes. ¶Et por-
tã fontis ędificauit Sellum filius Chol-ho-
za,princeps pagi Maspha:ipse ędificauit eã,
& texit,& statuit ualuas eius,& seras,& ue
ctes,& muros piscinæ Silôe in hortum re-
gis, & usque ad gradus qui descendunt de
16 Ciuitate-Dauid. ¶Post eum ædificauit Ne-
hemias filius Azboc princeps dimidię par-
tis uici Beth-sur, usque contra sepulchrũ
Dauid,& usque ad piscinam quæ grandi
opere constructa est, & usque ad domum
17 fortium. ¶Post eum ædificauerunt Leuitę,
Rehum filius Benni: post eum ædificauit
Hasebias princeps dimidię partis uici Cei-
18 lę in uico suo.¶Post eum ædificauerũt fra-
tres eorum Bauai filius Henadad,princeps
19 dimidiæ partis Ceilæ. ¶Et ædificauit iuxta
eũ Azer filius Iosue,princeps Maspha mẽ-
suram secundã, contra ascensum firmissi-
20 mi anguli. ¶Post eum in monte ædificauit
Baruch filius Zachai mensuram secundã,
ab angulo usque ad portam domus Eliasib
21 sacerdotis magni.' Post eũ ædificauit Me-
rimuth filius Vriæ filij Haccus,mensuram
secundã,a porta domus Eliasib, donec ex-
22 tenderetur domus Eliasib. ¶ Et post eũ ędi-
ficauerũt sacerdotes uiri de campestribus
23 Iordanis. ¶ Post eũ ædificauit Ben-iamin,
& Hasub contra domũ suã: & post eũ ędi-
ficauit Azarias filius Maasiæ filij Ananiæ
24 contra domũ suã.¶Post eũ ædificauit Ben
nui filius Henadad mensurã secundam, a
domo Azariæ usq; ad flexurã, & usque ad
25 angulũ. ¶*Phalel filius Ozi cõtra flexurã, [*Post eũ ædificauit O.]
& turrim quæ eminet de domo regis ex-
celsa, id est in atrio carceris: post eũ Pha-
26 daia filius Pharos.¶Nathinæi autẽ habita-
bant in Ophel, usque cõtra portã aquarũ,
ad Orientem, & turrim quæ prominebat.

¶ Post

" Desuper H G.
" a porta 11 MS Conformiter Textui legunt R. & B.
" scruta R.
" negotiatorū H G.
" usque ad 5 MS. Consentiūt Textui R. H. G.
" aurifices 1 MS.
* Et dixit Nehemias O.

Post eū ędificauerunt Thecueni mensurā 27
secūdam e regione, a turre magna, & emi-
nēte usq; ad murū tēpli. " Sursum' autē " 28
ad portā' equorum ædificauerūt sacerdo-
tes, unusquisq; contra domū suam. Post 29
eos ædificauit Sadoc filius Emmer contra
domū suā. Et post eū ędificauit Semaia fi-
lius Secheniæ, custos portæ Orientalis.
Post eum ędificauit Hanania filius Sele- 30
mię, & Hanun filius Seleph sextus mēsurā
secūdā: post eū ædificauit Mosollam filius
Barachiæ, contra gazophylaciū suū. Post 31
eum ædificauit Melchias filius aurificis, us
que ad domum Nathinæorum, & " scuta'
uendentium' contra portam iudicialem,
& usque ad cœnaculum anguli. Et " in- 32
ter' cœnaculum anguli in porta gregis ędi-
ficauerunt " artifices' & negotiatores.

CAP. IIII.

Factum est autē, cū audisset Sanabal- 1
lat quod ædificaremus murum, iratus
est ualde: & motus nimis subsannauit
Iudæos. & dixit corā fratribus suis, & fre- 2
quentia Samaritanorū, Quid Iudæi faciūt
imbecilles? num dimittent eos gentes?
Num sacrificabunt, & complebunt in una
die? Nunquid ædificare poterūt lapides de
aceruis pulueris, qui cōbusti sunt? Sed & 3
Tobias Ammanites proximus eius, ait, Ae-
dificent: si ascenderit uulpes, transiliet mu
rū eorum lapideū. * Audi Deus noster, 4
quia facti sumus despectui: conuerte op-
probriū super caput eorū, & da eos in de-
spectionem in terra captiuitatis. Ne ope- 5
rias' iniquitatē eorū, & peccatum eorū cō-
ram facie tua nō deleatur: quia irriserunt
ædificantes. Itaq. ædificauimus murum: 6
& coniūximus totū usq; ad partē dimidiā:
& prouocatū est cor populi ad operandū.
Factum est autē, cum audisset Sanaballat, 7
& Tobias, & Arabes, & Ammanitæ, & Azo-
tij, quod obducta esset cicatrix muri Ieru-
salē, & quod cępissent interrupta conclu-
di: irati sunt nimis. Et cōgregati sunt om- 8
nes pariter ut uenirent, & pugnarent cō-
tra Ierusalē, & molirentur insidias. Et 9
orauimus Deū nostrū, & posuimus custo-
des super murum die ac nocte contra eos:
Dixit autem Iudas, Debilitata est fortitu- 10
do portantis, & humus nimia est, & nos
non poterimus ædificare murum. Et di- 11
xerunt hostes nostri, Nesciant, & ignorent,
donec ueniamus in mediū eorū, & inter-
ficiamus eos, & cessare faciamus opus. Fa- 12
ctū est autē uenientibus Iudæis qui habi-
tabant iuxta eos, & dicentibus nobis per
decē uices, ex omnibus locis quibus uene-
rant ad nos, statui in loco post murū per 13
circuitū populū in ordinem cum gladijs
suis, & lanceis, & arcubus. Et perspexi atq; 14
surrexi: & aio ad optimates, & magistra-
tus, & ad reliquā partē uulgi, Nolite timere
a facie eorum. Domini magni, & terribilis
mementote, & pugnate pro fratribus ue-
stris, filijs uestris, & filiabus uestris, & uxo-
ribus uestris, & domibus uestris. Factum 15
est autē, cū audissent inimici nostri nūcia-
tū esse nobis, dissipauit Deus cōsiliū eorū.
Et reuersi sumus omnes ad muros, unus-
quisq; ad opus suū. Et factū est a die illa, 16
media pars iuuenū eorū faciebat opus, &
media parata erat ad bellū, & lāceæ, & scu-
ta, & arcus, & loricæ, & principes post eos
17 in omni domo Iuda ædificantiū in mu-
ro, & portantium onera, & imponentiū:
una manu sua faciebat opus, & altera tene
18 bat gladium. ædificantium enim unus-
quisque gladio erat accinctus renes. Et ædi
ficabant, & clangebant buccina iuxta me.
19 Et dixi ad optimates, & ad magistratus, &
ad reliquā partem uulgi. Opus grande est,
& latū, & nos separati sumus in muro pro
20 cul alter ab altero: in loco quocunq; au-
dieritis clangorem tubæ, illuc concurrite
ad nos. Deus noster pugnabit pro nobis.
21 Et nosipsi faciamus opus: & media pars
nostrûm teneat lāceas ab ascensu auroræ,
22 donec egrediantur astra. In tēpore quo-
que illo dixi populo, Vnusquisq; cum pue-
ro suo maneat in medio Ierusalē, & sint "
uobis' uices per noctem, & diem, ad ope-
23 randum. Ego autem & fratres mei, & pue
ri mei, & custodes qui erant post me, non
deponebamus uestimenta nostra: unus-
quisq; tantum nudabatur ad baptismum.

" nobis 5 MS. R. H. G.

CAP. V.

1 Et factus est clamor populi, & uxorū
eius magnus aduersus fratres suos
2 Iudæos. Et erant qui dicerent, Filij
nostri, & filiæ nostræ multæ sunt nimis:
accipiamus pro pretio eorū frumentum,
3 & comedamus, & uiuamus. Et erant qui
dicerēt, Agros nostros, & uineas, & domos
nostras opponamus: & accipiamus frumē-
4 tū in fame. Et alij dicebant, Mutuo suma-
mus pecunias in tributa regis, demusq.
5 agros nostros, & uineas: & nunc sicut car-
nes fratrū nostrorū, sic carnes nostrę sunt:
& sicut filij eorū, ita & filij nostri, ecce nos
subiugamus filios nostros, & filias nostras
in seruitutē, & de filiabus nostris sunt fa-
mulæ, nec habemus unde possint redimi,
& agros nostros, & uineas nostras alij pos-
6 sident. Et iratus sum nimis, cū audissem
7 clamorē eorū secundū uerba hæc: cogita-
uitq. cor meū mecū, & increpaui optima-
tes, & magistratus, & dixi eis, Vsurasne sin-
guli a fratribus uestris exigitis? Et congre-
8 gaui aduersum eos concionem magnā, &
dixi eis, Nos, ut scitis, redemimus fratres
nostros Iudęos qui uenditi fuerant genti-
bus, secundū possibilitatē nostram: & uos
igitur uendetis fratres uestros, & redime-
mus eos? Et siluerunt, nec inuenerunt quid
9 responderent. Dixiq. ad eos, Non est bo-
na res quā facitis: quare nō in timore Dei
nostri ambulatis, ne exprobretur nobis a
10 gētibus inimicis nostris? Et ego, & fratres
mei, & pueri mei, commodauimus pluri-
mis pecuniā, & frumentū: non repetamus
in commune istud, æs alienū concedamus
11 quod debetur nobis. Reddite eis hodie
agros suos, & uineas suas, & oliueta sua, &
domos suas quin potius, & centesimā pe-
cuniæ, frumēti, uini, & olei, quā exigere so-
12 letis ab eis, date pro illis. Et dixerunt, Red
demus, & ab eis nihil quæremus: sicq. fa-
ciemus ut loqueris. Et uocaui sacerdotes,
& adiuraui eos, ut facerēt iuxta quod dixe
13 ram. Insuper excussi sinū meum, & dixi,
Sic excutiat Deus omnem uirum qui non
compleuerit uerbum istud, de domo sua, &
de laboribus suis: sic excutiatur, & uacuus
fiat. Et dixit uniuersa multitudo, Amen.

Et lau-

Et laudauerunt Deum. Fecit ergo populus
sicut erat dictũ. ♦A die autem illa qua præ- 14
ceperat rex mihi ut essem dux in terra Iu-
da, ab anno uicesimo usque ad annũ tri-
cesimum secundũ Artaxerxis regis, per an
nos duodecim, ego & fratres mei annonas
quæ ducibus debebantur, nõ comedimus.
♦Duces autẽ primi, qui ˋˋfuerant˚ ante me, 15
grauauerunt populum, & acceperunt ab
eis in pane, & uino, & pecunia quotidie si-
clos quadraginta: sed & ministri eorum
depresserunt populum. Ego autem nõ fe-
ci ita, propter timorem Dei: ♦ quin potius 16
in opere muri ædificaui, & agrum nõ emi,
& omnes pueri mei congregati ad opus
erãt. ♦ Iudæi quoque & magistratus centũ 17
quinquaginta uiri, & qui ueniebãt ad nos
de gentibus quæ in circuitu nostro sunt,
in mensa mea erant. ♦ Parabatur autẽ mi- 18
hi p dies singulos bos unus, arietes sex ele-
cti, exceptis uolatilibus & inter dies decẽ
uina diuersa, & alia multa tribuebam: insu
per & annonas ducatus mei non quæsiui.
ualde enim attenuatus erat populus. ♦Me- 19
mento mei Deus meus in bonum secun-
dum omnia quæ feci populo huic.

CAP. VI.

FActum est autem, cum audisset Sana- 1
ballat, & Tobias, & Gossem Arabs, &
cæteri inimici nostri, quod ædifi
cassem ego murum, & non esset in ipso
residua interruptio (usq; ad tempus autẽ il
lud ualuas non posueram in portis, ♦mise- 2
runt Sanaballat, & Gossem ad me, dicẽtes,
Veni, & percutiamus fœdus pariter in ˋˋvi-
tulis˚ in Campo-ono. Ipsi autem cogitabãt
ut facerẽt mihi malum. ♦Misi ergo ad eos 3
nuncios, dicens, Opus grande ego facio &
nõ possum descẽdere: ne forte negligatur
cũ uenero, & descendero ad uos. ♦Miserunt 4
autem ad me secundum uerbum hoc, per
quatuor uices: & respondi eis iuxta sermo-
nẽ priorẽ. ♦Et misit ad me Sanaballat iux- 5
ta uerbũ prius quinta uice puerum suũ, &
epistolã habebat in manu sua ♦scriptã hoc 6
modo, IN GENTIBVS auditũ est, & Gossem
dixit, quòd tu & Iudæi cogitetis rebellare,
& propterea ædifices murum, & leuare te
velis super eos regem, propter quam cau-
sam ♦& prophetas posueris qui prædicent 7
de te in Ierusalem, dicentes, Rex in Iudæa
est. Auditurus est rex uerba hæc: idcirco
nunc ueni, ut ineamus consilium pariter.
♦ Et misi ad eos dicens, Non est factum se- 8
cundum uerba hęc quę tu loqueris. de cor-
de enim tuo tu componis hæc. ♦ Omnes 9
enim hi terrebant nos, cogitãtes quòd ces-
sarent manus nostræ ab opere, & quiesce-
remus. Quam ob causam magis conforta-
ui manus meas: ♦& ingressus sum domum 10
Semaiæ filij Dalaiæ filij Metabeel secretò:
Qui ait, Tractemus nobiscum in domo Dei
in medio tẽpli, & claudamus portas ędis:
quia uenturi sunt ut interficiant te, & no-
cte uenturi sunt ad occidendum te. ♦Et di 11
xi, Num quisquã similis mei fugit? & quis
ut ego ingredietur templum, & uiuet? non
ingrediar. ♦Et intellexi quod Deus nõ mi- 12
sisset eũ, sed quasi uaticinans locutus esset
ad me, & Tobias, & Sanaballat conduxissẽt
eum. ♦acceperat enim pretium, ut territus 13
facerem, & peccarẽ, & haberẽt malũ quod
14 exprobrarẽt mihi. ♦Memento mei Dñe pro
Tobia & Sanaballat, iuxta opera eorum ta
lia: sed & Noadiæ prophetæ, & cæterorum
15 prophetarum qui terrebãt me. ♦ Cõpletus
est autẽ murus uicesimoquinto die mẽsis
16 Elul, quinquaginta duobus diebus. ♦ Factũ
est ergo cũ audissent omnes inimici nostri
ut timerent uniuersæ gentes quæ erant in
circuitu nostro, & cõciderent intra semet-
ipsos, & scirent quod a Deo factum esset
17 opus hoc. ♦Sed & in diebus illis multę opti
matum Iudæorum epistolæ mittebantur
ad Tobiam, & a Tobia ueniebant ad eos.
18 ♦ Multi enim erant in Iudæa habentes iu-
ramentũ eius, quia gener erat Sechenię fi-
lij Area, & Iohanan filius eius acceperat fi
19 liã Mosollã filij Barachiæ. ♦Sed et laudabãt
eũ corã me, & verba mea nunciabant ei: &
Tobias mittebat epistolas ut terreret me.

CAP. VII.

1 POstquam autem ædificatus est mu-
rus, & posui ualuas, & recẽsui ianito-
2 res, & cantores, & Leuitas: ♦ præcepi
Hanani fratri meo, & Hananiæ principi
domus de Ierusalem (ipse enim quasi uir
uerax & timens Deum plus ceteris uideba
3 tur) ♦& dixi eis, Non aperiantur portæ Ie-
rusalem usque ad calorem Solis. Cumq;
adhuc assisterent, clausæ portæ sunt, & op
pilatæ: & posui custodes de habitatoribus
Ierusalem, singulos per uices suas, & unũ-
4 quemque contra domum suam. ♦ Ciuitas
autem erat lata nimis & grandis, & popu-
lus paruus in medio eius, & non erant do-
5 mus ædificatæ. ♦Deus autem dedit in cor-
de meo, & congregaui optimates, & magi-
stratus & vulgus, ut recenserem eos: & in-
ueni librum census eorum qui ascenderãt
primum, & inuentum est scriptum in eo.
6 ♦ Isti filij prouinciæ, qui ascenderunt de
captiuitate migrantium, quos transtule-
rat Nabuchodonosor rex Babylonis, &
reuersi sunt in Ierusalem, & in Iudæam,
7 unusquisque in ciuitatem suam. ♦ Qui
ˋˋ venerant˚ cum Zorobabel, Iosue, Ne-
hemias, Azarias, Raamias, Nahama-
ni, Mardochæus, Belsam, Mespharath,
Begoai, Nahum, Baana. Numerus ui-
8 rorum populi Israel. ♦ Filij Pharos, duo
9 millia centum septuaginta duo. ♦ Fi-
lij Saphatia, trecenti septuaginta duo.
10 ♦ Filij Area, sexcenti quinquagintaduo.
11 ♦ Filij Phahathmoab filiorum Iosue, &
Ioab, duo millia octingenti decem, &
12 octo. ♦ Filij Aelam, mille ˋˋoctingenti˚
13 quinquagintaquatuor ♦ Filij Zethua,
14 octingenti quadragintaquinque. ♦ Filij
15 Zachai, septingenti sexaginta. ♦ Filij Ban-
16 nui, sexcenti quadraginta octo. ♦ Filij Be-
17 bai, sexcenti uigintiocto. ♦ Filij Azgad,
18 duo millia trecenti uigintiduo. ♦ Filij
Adonicam, sexcenti sexagintaseptem.
19 ♦ Filij Beguai, duo millia sexagintase-
20 ptem. ♦ Filij Adin, sexcenti quinquagin-
21 taquinque. ♦ Filij Ater, filij Hezeciæ, ˋˋ
22 nongenti˚ octo. ♦ Filij Hasem, trecenti vi-
23 gintiocto. ♦ Filij Besai, trecenti uiginti-
24 quatuor. ♦ Filij Hareph, centum duode-
25 cim. ♦ Filij Gabaon, nonagintaquinque.
26 ♦Filij Beth-lehem, & Netupha, centũ octo-
27 gintaocto. ♦Viri Anathoth, cẽtum uiginti-
28 octo. ♦Viri Beth-azmoth, quadragintaduo.

♦ Viri

ˋˋ *fuerunt:* M S. R.

ˋˋ *vitulis* 4 M S. 11. G. *Quod au[illegible] Text[illegible], & R. legit, & Be[illegible]*

Eccli. 49. 15.

1. *Esd.* 2. 1
3. *Esd.* 5. 7

ˋˋ *venerũt* 7 M S. G.

ˋˋ *ducenti* R. H. G. *Consentit primus liber Esd. ca. 2. v. 7. Idem numerus, etiam alterius Esd. filijs, qui recensentur* 1. *Esd.* 2. 31. *& infra* 34. *ab omnibus tribuuntur.*

ˋˋ *nonaginta* 13 MS. H G. *Cõuenit primus Esdræ, ca.* 2. *v.* 17.

✝Viri Cariath-iarim, Cephira, & Beroth, 30
septingenti quadragintatres. ✝Viri Rama, 31
& Geba, sexcenti vigintivnus ✝Viri Mach- 32
mas, centum vigintiduo. ✝ Viri Beth-el, & 33
Hai, centum vigintitres. ✝ Viri Nebo alte- 34
rius, quinquagintaduo. ✝ Viri Ælam alte- 35
rius, mille ducenti quinquagintaquatuor.
✝ Filij Harem, trecenti viginti. ✝ Filij Ieri- 36
cho, trecenti quadragintaquinque. ✝ Filij 37
Lodhadid, & Ono, septingēti viginti unus.
✝Filij Senaa, tria millia nongenti triginta. 38
✝Sacerdotes: Filij Idaia in domo Iesua, nō- 39
genti septuagintatres. ✝ Filij Emmer, mil- 40
le quinquagintaduo. ✝Filij Phashur, mille 41
ducenti quadragintaseptem. ✝Filij Arem, 42
mille decem, & septem. ✝Leuitæ: Filij Io- 43
sue & Cedmiel filiorum Oduiæ, septuagin
taquatuor. ✝ Cantores: Filij Asaph, cen- 44
tum quadragintaocto. ✝Ianitores: filij Sel- 45
lum, filij Ater, filij Telmon, filij Accub, fi-
lij Hatita, filii Sobai, centum trigintaocto.
✝ Nathinæi: filij Soha, filij Hasupha, filij 46
Tebbaoth, ✝ filij Ceros, filij Siaa, filij Pha- 47
don, ✝ filij Lebana, filij Hagaba, filij Sel- 48
mai, ✝ filij Hanan, filij Geddel, filij Gaher, 49
✝ filij Raaia, filij Rasin, filij Necoda, ✝filij 50
Gezem, filij Aza, filij Phasea, ✝filij Besai, fi- 51
lij Munim, filij Nephussim, ✝filij Bacbuc, fi- 52
lij Hacupha, filij Harhur, ✝filij Besloth, filij 53
Mahida, filij Harsa, ✝ filij Bercos, filij Sisa- 54
ra, filij Thema, ✝filij Nasia, filij Hatipha, fi 55
lij seruorū Salomonis, filij Sotai, filij So- 56
phéreth, filij Pharida, ✝filij Iahala, filij Dar 57
con, filij Ieddel, ✝ filij Saphatia, filij Hatil, 58
filij Phochereth, qui erat ortus ex Sabaim, 59
filio Amon. ✝Omnes Nathinæi, & filij ser- 60
uorum Salomonis, trecēti nonagintaduo.
✝ Hi sunt autem qui ascenderunt de Thel- 61
méla, Thelharsa, Cherub, Addon, & Em-
mer: & nō potuerūt indicare domū patrū
suorū, & sem[illegible] suū, utrū ex Israel essent.
62 ✝Filij Dalaia, filij Tobia, filij Necoda, sexcē-
63 ti quadraginta duo. ✝Et de sacerdotibus, fi-
lij Habia, filij Accos, filij Berzellai, qui ac-
cepit de filiabus Berzellai Galaaditis uxo-
64 rē, & vocatus est nomine eorum. ✝Hi quæ-
sierunt scripturam suā in censu, & non in-
65 uenerunt: & eiecti sunt de sacerdotio. ✝Di-
xitq́. Athersatha eis, ut nō manducarēt de
Sanctis sanctorū, donec staret sacerdos do
66 ctus & eruditus. ✝ Omnis multitudo quasi
-vir vnus quadraginta duo millia * sexcē-
67 ti sexaginta ✝absq; seruis & ancillis eorū,
qui erāt septē millia trecēti trigintaseptē:
& inter eos cantores, & cantatrices, ducen-
68 ti quadragintaquinque. ✝ Equi eorum,
septingenti trigintasex: muli eorum, du-
69 centi quadragintaquinque: ✝ cameli eo-
rum, quadringenti trigintaquinque: asi-
ni, sex millia septingenti uiginti.

-Ms. H G. *trecenti §M s. H. G. Consonat primus Esdræ ca. 2. v. 64. Eorū qui hic expresse sūt enumerati, sūma est 31389.

-Hucusque refertur quid in commentario scriptum fuerit: exin Nehemiæ historia texitur.

-20 MS.

70 ✝ Nonnulli autem de principibus fa-
miliarum dederūt in opus. Athersatha de-
dit in thesaurū, auri drachmas mille, phia
las quinquaginta, tunicas sacerdotales quin-
gentas triginta. ✝ Et de principibus fami-
71 liarū dederūt in thesaurū operis, auri dra
chmas uiginti millia, & argenti mnas duo
millia ducentas. ✝ Et quod dedit reliquus
72 populus, auri drachmas uiginti millia, &
argenti mnas duo millia, & tunicas sacer-
dotales sexaginta septem. ✝Habitauerunt
73 autem sacerdotes & Leuitæ, & ianitores, &
cantores, & reliquum vulgus, & Nathinæi,
& omnis Israël in ciuitatibus suis.

1. Eze. 2. 69.

*scenopegiæ sub Ezra & Nehemia o.

CAP. VIII.

ET venerat mensis septimus: * filij au- 1
tem Israel erant in ciuitatibus suis.
*Cōgregatusq́. est omnis populus quasi vir
unus ad plateā quæ est ante portā aquarū,
& dixerunt Esdræ scribæ ut afferret li-
brum

* Nouum hic caput inchoant 1 MS. H.

brum legis Moysi, quam præceperat Do-
minus Israeli. ♦ Attulit ergo Esdras sa- 2
cerdos legem coram multitudine uiro-
rum, & mulierum, cunctisq. qui po-
terant intelligere, in die prima mensis se-
ptimi. ♦ Et legit in eo aperte in platea quę 3
erat ante portam aquarum, de mane us-
que ad mediam diem, in conspectu uiro-
rum, & mulierum, & sapientium: & au-
res omnis populi erant erectæ ad librum.
♦ Stetit autem Esdras scriba super gradum 4
ligneum, quem fecerat ad loquendum: &
steterũt iuxta eum Mathathias, & Semeia,
& Ania, & Vria, & Helcia, & Maasia, ad
dextram eius: & ad sinistram, Phadaia,
Misael, & Melchia, & Hasum, & Hasba-
dana, Zacharia, & Mosollam. ♦ Et ape- 5
ruit Esdras librum coram omni populo:
super uniuersum quippe populum emine
bat, Et cum aperuisset eum, stetit omnis
populus. ♦ Et benedixit Esdras Domino 6
Deo ˋˋ uoce magna': & respondit omnis po
pulus, Amen, amen: eleuans manus suas.
& incuruati sunt, & adorauerunt Deum
proni in terram. ♦ Porro Iosue, & Bani, 7
& Serebia, Iamin, Accub, Septhai, Odia,
Maasia, Celita, Azarias, Iozabed, Hanan,
Phalaia, Leuitæ silentium faciebant in
populo ad audiendam legem: populus au-
tem stabat in gradu suo. ♦ Et legerunt 8
in Libro legis Dei distincte, & aperte ad
intelligendum, & intellexerunt cum le-
geretur. ♦ Dixit autem Nehemias (ipse 9
est Athersatha) & Esdras sacerdos, & scri-
ba, & Leuitæ interpretantes uniuerso po-
pulo, Dies sanctificatus est Domino Deo ˋˋ
nostro', nolite lugere, & nolite flere.
Flebat enim omnis populus, cum audiret
uerba legis. ♦ Et dixit eis, Ite, comedite 10
pinguia, & bibite mulsum, & mittite par-
tes ˋˋ his qui non præparauerunt' sibi: quia
sanctus dies Domini est, & nolite contri-
stari: gaudium etenim Domini est forti-
tudo ˋˋ nostra'. ♦ Leuitæ autem silentium 11
faciebant in omni populo, dicentes, Ta-
cete, quia dies sanctus est, & nolite dole-
re. ♦ Abijt itaque omnis populus, ut co- 12
mederet, & biberet, & mitteret partes,
& faceret lætitiam magnam: quia intel-
lexerant uerba quæ docuerat eos. ♦ Et in 13
die secundo congregati sunt principes fa-
miliarum uniuersi populi, sacerdotes &
Leuitæ ad Esdram scribam, ut interpreta-
retur eis uerba legis. ♦ Et inuenerunt scri- 14
ptum in Lege, præcepisse Dominum in
manu Moysi, ut habitent filij Israel in ta-
bernaculis, in die solemni, mense septi-
mo: ♦ & ut prædicent, & diuulgent uo- 15
cem in uniuersis urbibus suis, & in Ieru-
salem, dicentes, Egredimini in montem,
& afferte frondes oliuæ, & frondes ligni
pulcherrimi, frondes myrti, & ramos pal-
marum, & frondes ligni nemorosi, ut
fiant tabernacula, sicut scriptum est. ♦ Et 16
egressus est populus, & attulerunt. Fe-
ceruntq. sibi tabernacula unusquisque in
domate suo, & in atrijs suis, & in atrijs
domus Dei, & in platea portæ aquarum, &
in platea portæ Ephraim. ♦ Fecit ergo 17
uniuersa ecclesia eorum qui redierant de
captiuitate, tabernacula, & habitauerunt
in tabernaculis: non enim fecerant a die-

ˋˋ magno MS. R. H. G.

ˋˋ uestro ... H. Pro Textu au... tem sa... miliæ MS. G.

ˋˋ eis qui non præ... parauit G ... MS. R. H suffragā... tur autē Textus R. ... Qua au... ... in ... Textu ... lectio, MS. & ... p... stur.

bus Iosue filij Nun taliter filij Israel, u-
que ad diem illum. Et fuit lætitia ma-
18 gna nimis. ♦ Legit autem in libro legis
Dei per dies singulos, a die primo usque
ad diem nouissimum, & fecerunt Solem-
nitatem septem diebus, & in die octauo
collectam iuxta ritum.

CAP. IX.

1 IN die autem uicesimoquarto mensis
huius conuenerunt filij Israel in ieiu-
nio, & in saccis, & humus super eos.
2 ♦ Et separatum est semen filiorum Israel
ab omni filio alienigena: & steterunt, &
confitebantur peccata sua, & iniquitates
3 patrum suorum. ♦ Et consurrexerunt ad
standum: & legerunt in uolumine legis
Domini Dei sui, quater in die, & quater
confitebantur, & adorabant Dominum
4 Deum suum. ♦ Surrexerunt autem su-
per gradum Leuitarum Iosue, & Bani, &
Cedmiel, Sabania, Bonni, Sarebias, Bani,
& Chanani, & clamauerunt uoce magna
5 ad Dominum Deum suum. ♦ Et dixerunt
Leuitæ Iosue, & Cedmiel, Bonni, Haseb-
nia, Serebia, Odaia, Sebnia, Phathahia:
Surgite, benedicite Domino Deo ˋˋ uestro'
ab æterno usque in æternum: & benedicant
nomini gloriæ tuæ excelso in omni bene-
6 dictione, & laude. ♦ Tu ipse Domine, so-
lus tu fecisti cęlum, & cęlum cęlorum, &
omnem exercitum eorum: terram, & uni-
uersa quæ in ea sunt: maria, & omnia quę
in eis sunt: & tu uiuificas omnia hæc;
7 & exercitus cęli te adorat. ♦ Tu ipse Do-
mine Deus, qui elegisti Abram, & ‖ edu-
xisti eum de igne Chaldæorum: & posui-
8 sti nomen eius Abraham. ♦ Et inuenisti
cor eius fidele coram te: & percussisti cum
eo fœdus, ut dares ei Terram Chananæi,
Hethæi, & Heuæi, & Amorrhęi, & Phe-
rezæi, & Iebusęi, & Gergesæi, ut dares
semini eius: & implesti uerba tua, quo-
9 niam iustus es. ♦ Et uidisti afflictionem
patrum nostrorum in Aegypto: clamo-
remq. eorum audisti super Mare rubrum.
10 ♦ Et dedisti signa atque portenta in Pha-
raone, & in uniuersis seruis eius, & in om
ni populo terræ illius: cognouisti enim
quia superbe egerant contra eos: & feci-
11 sti tibi nomen, sicut & in hac die. ♦ Et
mare diuisisti ante eos, & transierunt per
medium maris in sicco: persecutores au-
tem eorum proiecisti in profundum, qua-
12 si lapidem in aquas ualidas. ♦ Et in co-
lumna nubis ductor eorum fuisti per diẽ,
& in columna ignis per noctem: ut appa-
reret eis uia, per quam ingrediebantur.
13 ♦ Ad montem quoque Sinai descendisti.
& locutus es cum eis de cęlo: & dedisti eis
iudicia recta, & legem ueritatis, ceremo-
14 nias, & præcepta bona: ♦ Et sabbathum
sanctificatum tuum ostendisti eis: & man-
data, & ceremonias, & legem præcepisti
15 eis in manu Moysi serui tui. ♦ Panem
quoque de cęlo dedisti eis in fame eorum.
& aquam de petra eduxisti eis sitientibus.
& dixisti eis ut ingrederentur, & posside-
rent terram, super quam leuasti manum
16 tuam ut traderes eis. ♦ Ipsi uero & patres
nostri superbe egerunt, & indurauerunt
ceruices suas, & non audierunt mandata
17 tua. ♦ Et noluerunt audire: & non sunt

recordati

ˋˋ nostro MS. G. Verum Textus lectio R. & H. conformis est.

Gen. 53. 12.

Exo. 14. 22.

Exo. 20. 1

Exo. 16. 13.

recordati mirabilium tuorum quæ fece-
ras eis. Et indurauerunt ceruices ſuas, &
dederunt caput vt conuerterentur ad ſer-
uitutem ſuam, quaſi per contẽtionem. Tu
autem Deus propitius, clemens, & miſeri-
cors, longanimus, & multæ miſerationis
non dereliquiſti eos, ♦ & quidem cum fe- 18
ciſſent ſibi vitulum conflatilem, & dixiſ-
ſent, Iſte eſt Deus tuus, qui eduxit te de
Ægypto: feceruntq. blaſphemias magnas.
Exo. 13. ♦ Tu autẽ in miſericordijs tuis multis non 19
22. dimiſiſti eos in deſerto: columna nubis nõ
receſſit ab eis per diem, ut duceret eos in
uiam; & columna ignis per noctẽ, ut oſten
deret eis iter per quod ingrederentur. ♦ Et 20
ſpiritum tuum bonum dediſti qui doceret
eos, & manna tuum nõ prohibuiſti ab ore
eorum, & aquam dediſti eis in ſiti. ♦ Qua- 21
draginta annis pauiſti eos in deſerto, ni-
hilq. eis defuit; ueſtimenta eorum nõ in-
ueterauerunt, & pedes eorum non ſunt
attriti. ♦ Et dediſti eis regna & populos, & 22
partitus es eis ſortes: & poſſederunt ter-
ram Sehon, & terram regis Heſebon, &
terram Og regis Baſan. ♦ Et multiplicaſti 23
filios eorum ſicut ſtellas cęli, & adduxiſti
eos ad terram, de qua dixeras patribus eo-
rum ut ingrederentur, & poſſiderent. ♦ Et 24
uenerunt filij, & poſſederunt terram, &
humiliaſti coram eis habitatores terræ
Chananæos, & dediſti eos in manum eo-
rum, & reges eorum, & populos terræ, ut
facerent eis ſicut placebat illis. ♦ Ceperunt 25
itaque urbes munitas & humum pinguẽ,
& poſſederunt domos plenas cunctis bo-
nis: ciſternas ab alijs fabricatas, vineas, &
olíueta, & ligna pomifera multa: & come-
derũt, & ſaturati ſunt, & impinguati ſunt,
& abundauerunt delicijs in bonitate tua
magna. ♦ Prouocauerunt autem te ad ira- 26
cundiam, & receſſerunt a te, & proiecerũt
legem tuam poſt terga ſua: & prophetas
tuos occiderunt, qui conteſtabantur eos
ut reuerterentur ad te: feceruntq. blaſphe
mias grandes. ♦ Et dediſti eos in manum 27
hoſtium ſuorum, & afflixerunt eos. Et in
tempore tribulationis ſuæ clamauerunt
ad te, & tu de cęlo audiſti, & ſecundũ mi-
ſerationes tuas multas dediſti eis ſaluato-
res, qui ſaluarent eos de manu hoſtiũ ſuo-
rum. ♦ Cumq. requieuiſſent, reuerſi ſunt 28
ut facerent malum in cõſpectu tuo: & de-
reliquiſti eos in manu inimicorum ſuorũ,
& poſſederunt eos. Conuerſiq. ſunt, & cla-
mauerunt ad te: tu autem de cęlo exaudi-
ſti, & liberaſti eos in miſericordijs tuis,
Lev. 18. multis temporibus. ♦ Et conteſtatus es 29
6. eos ut reuerterentur ad legem tuam. Ipſi
Rom. 10. vero ſuperbe egerunt, & non audierunt
11. mãdata tua, & in iudicijs tuis peccauerũt,
Gal. 33. quæ faciet homo, & uiuet in eis: & dede-
12. runt humerum recedentem, & ceruicem
ſuam indurauerunt, nec audierunt. ♦ Et 30
protraxiſti ſuper eos annos multos, & cõ-
teſtatus es eos in ſpiritu tuo per manum
prophetarum tuorum: & non audierunt,
& tradidiſti eos in manum populorũ ter-
rarum. ♦ In miſericordijs autem tuis plu- 31
rimis non feciſti eos in conſumptionem,
nec dereliquiſti eos: quoniam Deus miſe-
rationum & clemens es tu. ♦ Nunc itaque 32
Deus noſter magne, & fortis & terribilis,

cuſtodiens pactum, & miſericordiam, ne
auertas a facie tua omnem laborem qui
inuenit nos, reges noſtros, & principes no-
ſtros, & ſacerdotes noſtros, & prophetas
noſtros, & patres noſtros, & omnem po- -o.
pulum tuum a diebus regis Aſſur, uſque in
33 diem hanc. ♦ Et tu iuſtus es in omnibus
quę uenerũt ſuper nos, quia ueritatem fe-
34 ciſti, nos autem impie egimus. ♦ Reges
noſtri, principes noſtri ſacerdotes noſtri,
& patres noſtri non fecerunt legem tuam,
& non attenderunt mandata tua, & teſti
35 monia tua quæ teſtificatus es in eis. ♦ Et
ipſi in regnis ſuis bonis, & in bonitate -2 Mʒ
tua multa quam dederas eis, & in terra H. G.
latiſſima, & pingui quam tradideras in
conſpectu eorum, non ſeruierunt tibi, nec
36 reuerſi ſunt a ſtudijs ſuis peſſimis. ♦ Ecce
noſipſi hodie ſerui ſumus: & terra quam
dediſti patribus noſtris ut comederent pa-
nem eius, & quæ bona ſunt eius, & noſ-
37 ipſi ſerui ſumus in ea. ♦ Et fruges eius mul-
tiplicãtur regibus, quos poſuiſti ſuper nos
propter peccata noſtra, & corporibus no-
ſtris dominantur, & iumentis noſtris ſe-
cundum uoluntatem ſuam, & in tribula-
38 tione magna ſumus. ♦ Super omnibus er-
go his noſipſi percutimus fœdus, & ſcri-
bimus, & ſignant principes noſtri, Leui-
tæ noſtri, & ſacerdotes noſtri.

CAP. X.

1 SIgnatores autem fuerunt, Nehemias,
2 ♦ Atherſatha filius Hachelai, & Sede-
3 cias. ♦ Saraias, Azarias, Ieremias, ♦ Phe-
4 ſhur, Amarias, Melchias, Hattus, Sebenia,
5 Melluch, ♦ Harem, Merimuth, Obdias, Da-
6 niel, Gẽthon, Baruch, ♦ Moſollam, Abia,
7 Miamin, ♦ Maazia, Belgai, Semeia: hi ſacer
8 dotes. ♦ Porro Leuitæ, Ioſue filius Azaniæ.
9 ♦ Bennui de filijs Henadad, Cedmiel: ♦ &
10 fratres eorum, Sebenia, Odaia, Celita, Pha-
11 laia, Hanan, ♦ Micha, Rohob, Haſebia, Za-
12 chur, Serebia, Sabania, ♦ Odaia, Bani, Bani-
13 nu. ♦ Capita populi, Pharos, Phahath-moab,
14 Ælam, Zethu, Bani, ♦ Bonni, Azgad, Bebai,
15 ♦ Adonia, Begoai, Adin, ♦ Ater, Hezecia,
16 Azur, ♦ Odaia, Haſum, Beſai, ♦ Hareph, Ana-
17 thoth, Nebai, ♦ Megphias, Moſollam, Hazir,
18 ♦ Meſizabel, Sadoc, Ieddua, ♦ Pheltia, Ha-
19 nan, Anaia, ♦ Oſee, Hanania, Haſub, ♦ Alo-
20 hes, Phalea, Sobec. ♦ Rehum, Maaſia, ♦ E-
21 chaia, Hanan, Anan, ♦ Melluch, Haran, Baa-
22 na: ♦ & reliqui de populo, ſacerdotes, Leui-
23 tæ, ianitores, & cantores, Nathinæi, & om-
24 nes qui ſe ſeparauerunt de populis terra-
25 rum ad legem Dei uxores eorum, filij eo-
26 rum, & filiæ eorum, * omnes qui poterant * & o.
27 ſapere ſpondentes pro fratribus ſuis, opti-
28 mates eorum, & qui ueniebant ad pollicẽ-
29 dum, & iurandum ut ambularent in lege
Dei quam dederat in manu Moyſi ſerui
Dei, ut facerent, & cuſtodierent uniuer-
ſa mandata Domini Dei noſtri, & iudicia
30 eius, & ceremonias eius, ♦ & ut non dare-
mus filias noſtras populo terrę, & filias eo-
31 rum non acciperemus filijs noſtris. ♦ Po-
puli quoque terræ, qui important uenalia,
& omnia ad uſum, per diem ſabbathi ut
uendant, non accipiemus ab eis in ſabba-
tho, & in die ſanctificato. Et dimittemus
annũ ſeptimũ, & exactionẽ uniuerſæ ma-
32 nus. ♦ Et ſtatuemus ſuper nos præcepta,

ut demus tertiam partem ſicli per annum
ad opus domus Dei noſtri, ¶ ad panes pro- 33
poſitionis,& ad ſacrificium ſempiternum,
& in holocauſtum ſempiternum in ſabba-
this, in calendis, in Solemnitatibus , & in
ſanctificatis , & pro peccato : ut exoretur
pro Iſraël, & in omnem uſum domus Dei
noſtri . ¶ Sortes ergo miſimus ſuper obla- 34
tionem lignorum inter ſacerdotes, - & '
Leuitas, & populum,ut inferrentur in do-
mum Dei noſtri per domos patrũ noſtro-
rum,per tempora, a temporibus anni uſq;
ad annum: ut arderent ſuper altare Domi
ni Dei noſtri. ſicut ſcriptũ eſt in lege Moy-
ſi: ¶ & ut afferremus primogenita terræ 35
noſtræ, & primitiua uniuerſi fructus om-
nis ligni,ab anno in annum,in domo Dó-
mini. ¶ & primitiua filiorum noſtrorum , 36
& pecorum noſtrorum , ſicut ſcriptum eſt
in lege , & primitiua boum noſtrorum , &
ouium noſtrarum,ut offerrentur in domo
Dei noſtri , ſacerdotibus qui miniſtrant in
domo Dei noſtri . ¶ & primitias ciborum 37
noſtrorum , & libaminum noſtrorum , &
poma omnis ligni , uindemiæ quoque &
olei afferemus ſacerdotibus ad gazophyla
cium Dei noſtri , & decimam partem ter-
ræ noſtræ Leuitis. Ipſi Leuitæ decimas ac-
cipient ex omnibus ciuitatibus operũ no
ſtrorum. ¶ Erit autem ſacerdos filius Aaron 38
cum Leuitis in decimis Leuitarum , & Le-
uitæ offerent decimã partem decimæ ſuæ
in domo Dei noſtri , ad gazophylacium in
domo theſauri ¶ Ad gazophylacium enim 39
deportabunt filij Iſraël , & filij Leui pri-
mitias frumẽti,uini,& olei:& ibi erunt ua-
ſa ſanctificata, & ſacerdotes , & cãtores, &
ianitores , & miniſtri, & non dimittemus
domum Dei noſtri.

CAP. XI.

HAbitauerunt autem principes po- 1
puli in Ieruſalẽ: reliqua uero plebs
miſit ſortem, ut tollerent unã par-
tem de decem qui habitaturi eſſent in Ie-
ruſalem ciuitate ſancta, nouem uero par-
tes in ciuitatibus . ¶ Benedixit autem po- 2
pulus omnibus uiris qui ſe ſponte obtule-
rant ut habitarent in Ieruſalem. ¶ Hi ſunt 3
itaque principes prouinciæ qui habitaue-
runt in Ieruſalem , & in ciuitatibus Iuda .
Habitauit autem unuſquiſque in poſſeſſio
ne ſua,in urbibus ſuis , Iſraël , ſacerdotes ,
Leuitæ , Nathinæi, & filij ſeruorum Salo-
monis. ¶ Et in Ieruſalem habitauerunt de 4
filijs Iuda, & de filijs Ben-iamin : de filijs
Iuda, Athaias filius Aziam,filij Zachariæ,
filij Amaliæ, filij Saphatiæ, filij Malaleel,
¶ de filijs Phares, Maaſia filius Baruch, filius 5
Chol-hoza, filius Hazia, filius Adaia, filius
Ioiarib , filius Zachariæ , filius Silonitis .
¶ omnes hi filij Phares , qui habitauerunt 6
in Ieruſalem,quadringenti ſexaginta " no
uem ' uiri fortes. ¶ Hi ſunt autem filij Ben- 7
iamin: Sellũ filius Moſollam , filius Ioed ,
filius Phadaiæ , filius Colaia , filius Maſia ,
filius Etheel,filius Iſaia, ¶ & poſt eum Geb- 8
bai , Sellai. nongenti uigintiocto, ¶ & Ioel 9
filius Zechri præpoſitus eorum , & Iudas
filius Senua ſuper ciuitatem ſecundus. ¶ Et 10
de ſacerdotibus,Idaia filius Ioarib, Iachin,
¶ Saraia filius Helciæ , filius Moſollã, filius 11
Sadoch,filius Meraioth,filius Achitob prin
ceps domus Dei, ¶ & fratres eorum facien- 12
tes opera templi : octingenti uigintiduo,
Et Adaia filius Ierohan , filius Phelelia ,
filius Amſi , filius Zachariæ , filius Phel-
13 hur , filius Melchiæ, ¶ & fratres eius prin-
cipes patrum : ducenti quadragintaduo .
Et Amaſſai filius Azreel , filius Ahazi , fi-
14 lius Moſollamoth , filius Emmer , ¶ &
fratres eorum potentes nimis: centum ui-
gintiocto , & præpoſitus eorum Zabdiel
15 filius potentium . ¶ Et de Leuitis Seme-
ia filius Haſub , filius Azarícam , filius
16 Haſabia, filius Boni , ¶ & Sabathai , &
Iozabed . ſuper omnia opera , quæ erant
forinſecus in domo Dei , a principibus
17 Leuitarum . ¶ Et Mathania filius Micha ,
filius Zebedei , filius Aſaph princeps ad
laudandum , & ad confitendum in ora-
tione , & Becbecia ſecundus de fratri-
bus eius , & Abda filius Samua , filius
18 Galal , filius Idithum . ¶ omnes Leuitæ
in ciuitate ſancta , ducenti octoginta
19 quatuor . ¶ Et ianitores , Accub , Telmon,
& fratres eorum , qui cuſtodiebant oſtia:
20 centum ſeptuaginta duo . ¶ Et reliqui
ex Iſraël ſacerdotes , & Leuitæ in uni-
uerſis ciuitatibus Iuda , unuſquiſque in
21 poſſeſſione ſua . ¶ Et Nathinæi qui ha-
bitabant in Ophel , & Siaha , & Gaſpha
22 de Nathinæis . ¶ Et epiſcopus Leuita-
rum in Ieruſalem , Azzi filius Banni ,
filius Haſabiæ , filius Mathaniæ , filius
23 Michæ . ¶ De filijs Aſaph , cantores in
24 miniſterio domus Dei. ¶ Præceptum quip-
pe regis ſuper eos erat , & ordo in canto-
25 ribus per dies ſingulos , ¶ & Phatha-
hia filius Meſezebel de filijs Zara filij Iu-
da in manu regis, iuxta omne uerbum
populi , & in domibus per omnes regio-
nes eorum. De filijs Iuda habitauerunt
in Cariath-arbe , & in filiabus eius ; &
in Dibon , & in filiabus eius ; & in Cab-
26 ſeel , & in uiculis eius ; ¶ & in Ieſue, &
27 in Molada, & in Bethphalet , ¶ & in Ha-
ſerſual, & in Bertabee, & in filiabus eius:
28 ¶ & in Siceleg , & in Mochona , & in fi-
29 liabus eius , ¶ & in Remmon , & in Sa-
30 raa , & in Ierimuth , ¶ Zanoa , Odollam
& in uillis earum , Lachis , & in regioni-
bus eius , Azeca , & in filiabus eius .
Et manſerunt in Berſabee uſque ad ual-
31 lem - Ennom . ¶ Filij autem Beniamin , a
32 Geba, Mechmas, & Hai, & Beth-el & filia-
33 bus eius: ¶ Anathoth, Nob, Anania, ¶ Aſor,
34 Rama, Gethaim, ¶ Hadid, Seboim, & Nebal-
35 lat , ¶ * & Ono - ualle - artificum . ¶ Et de
36 Leuitis portiones Iudæ , & Beniamin .

CAP. XII.

1 HI ſunt autem ſacerdotes , & Leui-
tæ , qui aſcenderunt cum Zoro-
babel filio Salathiel , & Ioſue : Sa-
2 raia, Ieremias, ¶ Eſdras, Amaria, Melluch ,
3 Hattus, ¶ Sebenias , Rehum , Merimuth ,
4 ¶ Addo , Genthom , Abia, ¶ Miamin , Ma-
5 dia, Belga , ¶ Semeia . & Ioiarib . ¶ Idaia ,
6 Sellum, Amoc, Helcias , Idaia. Iſti princi-
7 pes ſacerdotum , & fratres eorum in die-
8 bus Ioſue. ¶ Porro Leuitæ, Ieſua, Bennui,
Cedmiel , Sarebia , Iuda , Mathanias , ſu-
9 per hymnos ipſi & fratres eorum : ¶ &
Becbecia atque Hanni , & fratres eorum
10 unuſquiſque in officio ſuo. ¶ Ioſue au-
tem genuit Ioacim , & Ioacim genuit

- 1 Ms R H. ad ſi- mur aute t G.

" octo 2 ' S. R. H. G.

* Lod 2 M S.H.G.

Eliasib, & Eliasib genuit Ioiada, † & Io- 11
iada genuit Ionathan,& Ionathan genuit
Ieddoa. † In diebus autem Ioacim erant 12
sacerdotes & principes familiarum: Sa-
raiæ, Maraia: Ieremiæ, Hanania: Esdræ,
Mosollam: Amariæ, Iohanan: † Mili- 14
cho, Ionathan: Sebeniæ, Ioseph: † Ha- 15
ram, Edna; Maraioth, Helci: † Adaiæ, 16
Zacharia, Genthon, Mosollam: † Abiæ, 17
Zechri: Miamin, & Moadiæ, Phelti:
† Belgæ, Sammua: Semaiæ, Ionathan. 18
† Ioiarib, Mathanai: Iodaiæ, Azzi: † Sel- 19
lai, Celai: Amoc, Heber: † Helciæ, Ha- 20
sebia: Idaiæ, Nathanaël. † Leuitæ in die- 21
bus Eliasib, & Ioiada, & Iohanan, & Ied- 22
doa scripti principes familiarum, & sa-
cerdotes in regno Darij Persæ. † Filij 23
Leui principes familiarum, scripti in Li-
bro uerborum dierum, & usque ad dies
Ionathan filij Eliasib. † Et principes Le- 24
uitarum, Hasebia, Serebia, & Iesue filius
Cedmiel: & fratres eorum per uices suas,
ut laudarent, & confiterentur iuxta præ-
ceptum Dauid uiri Dei, & obseruarent æ-
que per ordinem. † Mathania, & Becbe- 25
cia, Obedia, Mosollam, Telmon, Accub
custodes portarum, & uestibulorum an-
te portas. † Hi in diebus Ioacim filij Io- 26
sue, filij Iosedec, & in diebus Nehemiæ
ducis, & Esdræ sacerdotis scribæq́. † In 27
dedicatione autem muri Ierusalem requi-
sierunt Leuitas de omnibus locis suis, ut
adducerent eos in Ierusalem, & face-
rent dedicationem, & lætitiam in actio-
ne gratiarum, & cantico, & in cymbalis,
psalterijs, & citharis. † Congregati sunt 28
autem filij cantorum, de campestribus
circa Ierusalem, & de uillis Nethupha-
ti, † & de domo Galgal, & de regionibus 29
Geba, & Azmaueth: quoniam uillas ædi-
ficauerunt sibi cantores in circuitu Ieru-
salem. † Et mundati sunt sacerdotes, & 30
Leuitæ, & mundauerunt populum,& por
tas, & murum. † Ascendere autem fe- 31
ci principes Iuda super murum, & sta-
tui duos magnos choros laudantium.
Et ierunt ad dexteram super murum ad
portam sterquilinij. † Et iuit post eos 32
Osaias, & media pars principum Iuda, † & 33
Azarias, Esdras, & Mosollam, Iuda, &
Ben-iamin, & Semeia, & Ieremias. † Et 34
de filijs sacerdotum in tubis Zacharias fi-
lius Ionathan, filius Semeiæ, filius Ma-
thaniæ, filius Michaiæ, filius Zechur, fi-
lius Asaph, † & fratres eius Semeia, & 35
Azareel, Malalai, Galalai, Maai, Natha-
naël, & Iuda, & Hanani, in uasis can-
tici Dauid uiri Dei: & Esdras scriba ante
eos † in porta Fontis. Et contra eos a- 36
scenderunt in gradibus ciuitatis Dauid in
ascensu muri super domum Dauid, & us-
que ad portam Aquarum ad Orientem.
† Et chorus secundus gratias referentium 37
ibat ex aduerso, & ego post eum, & me-
dia pars populi super murum, & super
turrim furnorum, & usque ad murum
latissimum, † & super portam Ephraim, 38
& super portam antiquam, & super por-
tam piscium, & turrim Hananeel, & tur-
rim Emath, & usque ad portam gregis:
& steterunt in porta custodiæ, † steteruntq́. 39
duo chori laudantium in domo Dei, &

I M & H. Verũ a R & O. interijcitur.

ego, & dimidia pars magistratuum me-
40 cum. † Et sacerdotes, Eliacim, Maasia,
Miamin, Michéa, Elioenai, Zacharia,
41 Hanania in tubis, † & Maasia, & Se-
meia, & Eleazar, & Azzi, & Iohanan,
& Melchia, & Aelam, & Ezer. Et clare
cecinerunt cantores, & Iezraia præposi-
42 tus: † & immolauerunt in die illa uicti-
mas magnas, & lætati sunt: Deus enim
lætificauerat eos lætitia magna. Sed &
uxores eorum, & liberi gauisi sunt, &
43 audita est lætitia Ierusalem procul. † Re-
censuerunt quoque in die illa uiros su-
per gazophylacia thesauri, ad libamina,
& ad primitias,& ad decimas, ut introfer-
rent per eos principes ciuitatis in decore
gratiarum actionis, sacerdotes & Leuitas:
quia lætificatus est Iuda, in sacerdotibus,
44 & Leuitis astantibus. † Et custodierunt ob-
seruationem Dei sui, & obseruationem
expiationis, & cantores, & ianitores
iuxta præceptum Dauid, & Salomonis
45 filij eius. † quia in diebus Dauid & Asaph
ab exordio erant principes constituti can-
torum in carmine laudantium, & confi-
46 tentium Deo. † Et omnis Israel, in diebus
Zorobabel, & in diebus Nehemiæ dabant
partes cantoribus & ianitoribus per dies
singulos, & sanctificabant Leuitas, & Le-
uitæ sanctificabant filios Aaron.

CAP. XIII.

1 IN die autem illo lectum est in uolu- *Deut.23.*
mine Moysi audiente populo: & in- *3.*
uentum est scriptum in eo, quod non
debeant introire Ammonites & Moabites
2 in ecclesiam Dei, usque in æternum: † eo
quòd non occurrerint filijs Israel cum pa
ne, & aqua: & conduxerint aduersum eos
Balaam, ad maledicendum eis; & conuer-
tit Deus noster maledictionem in bene-
3 dictionem. † Factum est autem cum au-
dissent legem, separauerunt omnem alie-
4 nigenam ab Israel. † Et super hoc erat
Eliasib sacerdos qui fuerat præpositus in
gazophylacio domus Dei nostri, & pro-
5 ximus Tobiæ. † Fecit ergo sibi gazophy-
lacium grande, & ibi erant ante eum re-
ponentes munera, & thus, & uasa, & de-
cimam frumenti, vini, & olei, partes Le-
uitarum, & cantorum, & ianitorum, &
6 primitias sacerdotales. † In omnibus au-
tem his non fui in Ierusalem, quia anno
tricesimo secundo Artaxerxis regis Baby-
lonis ueni ad regem, & in fine dierum
7 rogaui regem. † Et ueni in Ierusalem, &
intellexi malum quod fecerat Eliasib To-
biæ, ut faceret ei thesaurum in uesti-
8 bulis domus Dei. † Et malum mihi ui-
sum est ualde. Et proieci uasa domus To-
9 biæ foras de gazophylacio. † Præcepiq́.
& emundauerunt gazophylacium: & re-
tuli ibi uasa domus Dei, sacrificium, &
10 thus. † Et cognoui quod partes Leuita-
rum non fuissent datæ: & fugisset unus-
quisque in regionem suam de Leuitis, &
cantoribus, & de his qui ministrabant:
11 † & egi causam aduersum magistratus,
& dixi, Quare dereliquimus domum Dei?
Et congregaui eos: & feci stare in sta-
12 tionibus suis. † Et omnis Iuda apporta-
bat decimam frumenti, uini, & olei in hor
13 rea. † Et constituimus super horrea Se-

lemiam

leuiam sacerdotem, & Sadoc scribam, &
Phadaiam de Leuitis, & iuxta eos Hanan
filium Zachur, filium Mathaniæ: quo-
niam fideles comprobati sunt, & ipsis
creditæ sunt partes fratrum suorum
† Memento mei Deus meus pro hoc, & ne 14
deleas miserationes meas quas feci in do-
mo Dei mei, & in ceremonijs eius. † In 15
diebus illis uidi in Iuda calcantes torcu-
laria in sabbatho, portantes aceruos, &
onerantes super asinos uinum, & vuas,
& ficus, & omne onus: & inferentes in
Ierusalem, die sabbathi. Et contestatus
sum ut in die qua uendere liceret, ven-
derent. † Et Tyrij habitauerunt in ea, 16
inferentes pisces, & omnia uenalia: &
uendebant in sabbathis filijs Iuda, & Ie-
rusalem: † & obiurgaui optimates Iu- 17
da, & dixi eis, Quæ est hæc res mala
quam uos facitis, & prophanatis diem
Sabbathi? † Numquid non hæc fecerunt 18
patres " nostri ', & adduxit Deus noster
super nos omne malum hoc, & super ci-
uitatem hanc? Et vos additis iracundiam
super Israel violando Sabbathum. † Fa- 19
ctum est autem, cum quieuissent por-
tæ Ierusalem in die Sabbathi, dixi: &
clauserunt ianuas, & præcepi ut non ape-
rirent eas usque post Sabbathum: & de
pueris meis constitui super portas, ut
nullus inferret onus in die Sabbathi. † Et 20
manserunt negotiatores, & uendentes
vniuersa uenalia, foris Ierusalem semel
& bis. † Et contestatus sum eos, & di- 21
xi eis, Quare manetis ex aduerso muri?
si secundo hoc feceritis, manum mittam
in vos. Itaque ex tempore illo non ve-
22 nerunt in Sabbatho. † Dixi quoque Leui-
tis vt mundarentur, & uenirent ad custo-
diendas portas, & sanctificandam diem
Sabbathi: & pro hoc ergo memento mei
Deus meus, parce mihi secundum multi-
23 tudinem miserationum tuarum. † Sed &
in diebus illis vidi Iudæos ducentes uxo-
res Azotidas, Ammonitidas, & Moabiti-
24 das. † Et filij eorum ex media parte loque-
bantur Azotice, & nesciebant loqui Iudai-
ce, & loquebantur iuxta linguam populi, &
25 populi. † Et obiurgaui eos, & maledixi. Et
cecidi ex eis uiros, & decaluaui eos, &
adiuraui in Deo, ut non darent filias suas
filijs eorum, & non acciperent de filiabus
eorum filijs suis, & sibimetipsis, dicens,
26 † ‖ Numquid non in huiuscemodi re pec- 3.Reg.3.7
cauit Salomon rex Israel? & certe in gen-
tibus multis non erat rex similis ei: & di-
lectus Deo suo erat, & posuit eum Deus
regem super omnem Israel: ‖ & ipsum 3.Reg.11.1
ergo duxerunt ad peccatum mulieres alie-
27 nigenæ. † Numquid & nos inobedientes
faciemus omne malum grande hoc ut præ-
uaricemur in Deo nostro, & ducamus
18 vxores peregrinas? † De filijs autem Ioia-
da filij Eliasib sacerdotis magni, gener
erat Sanaballat Horonites, quem fuga-
29 ui a me. † Recordare Domine Deus meus
aduersum eos qui polluunt sacerdotium,
30 iusq. sacerdotale, & Leuiticum. † Igitur
mundaui eos ab omnibus alienigenis; &
constitui ordines sacerdotum & Leuitarū,
31 unumquemque in ministerio suo: † & in
oblatione lignorum in temporibus con-
stitutis, & in primitijs: memento mei
Deus meus in bonum. Amen.

" vestri t MS. R. K. C.

LIBER TERTIVS ESDRAE.

CAPVT PRIMVM.

4.Reg.23. 21. 2.Par.35. 1.

FECIT Iosias 1
Pascha in Ierosolymis Domino, &
immolauit Phase
quartadecima luna primi mensis,
statuens sacerdo- 2
tes per uices dierum stolis amictos in templo Do-
mini: & dixit 3
Leuitis sacris templi Israel, ut sanctificarent se Domino in positione sanctæ arcæ
Domini, in domo, quam ædificauit Salomon filius Dauid rex: Non erit uobis tol- 4
lere super humeros eam. Et nunc deseruite Domino uestro, & curam agite gentis
illius Israel, ex parte secundum pagos &
tribus "uestras", secundum scripturam 5
Dauid regis Israel, & secundum magnificentiam Salomonis filij eius, omnes in templo, & secundum particulam principatus
paternam uestram eorum qui stant in
conspectu fratrum filiorum Israel. Im- 6
molate Pascha, & sacrificia parate fratribus uestris, & facite secundum præceptũ
Domini, quod datum est Moysi. Et dona- 7
uit Iosias in plebem quę inuenta est, ouiũ,
agnorum, & hœdorum, & capratum triginta millia, uitulos tria millia. hæc de 8
regalibus data sunt secundum promissionem populo: & sacerdotibus in Pascha,
oues numero duo millia, ac uituli cẽtum.
Et Iechonias, & Semeias, & Nathanaël 9
fratres, & Hasabias, & Oziel, & Coraba
in Phase, oues quinque millia, uitulos
10 quingentos. Et hæc cum fierent eleganter, & steterunt sacerdotes & Leuitæ habentes
11 azyma per tribus. Et secundum
partes principatus patrum, in conspectu
populi offerebant Domino, secundum ea
12 quæ in libro Moysi scripta sunt: & assauerunt Phase igni prout oportebat: & hostias coxerunt in "æmolis", & in ollis cum
13 beneuolentia: & attulerunt omnibus
qui erant ex plebe: & post hæc parauerunt
14 sibi, & sacerdotibus. Sacerdotes
enim offerebant adipes, usque dum finita esset hora: & Leuitæ parauerunt si-
15 bi, & fratribus suis, filijs Aaron. Et sacri cantores filij Asaph erant per ordinem
secundum præceptum Dauid, & Asaph,
& Zacharias, & Ieddinus, qui erat a re-
16 ge. Et ostiarij per singulas ianuas, ita ut
non præuaricaretur unusquisque suam:
17 fratres enim illorum parauerunt illis. Et
consummata sunt quæ pertinebant ad sa-
18 crificium Domini. In illa die egerunt
Phase, & offerebant hostias super Domini sacrificium, secundum præceptum re-
19 gis Iosiæ. Et egerunt filij Israel, qui in-
20 uenti sunt in tempore illo Phase: & diẽ
21 festum azymorum per dies septem. & nõ
est celebratum Phase tale in Israel, a temporibus Samuelis prophetæ: & omnes reges Israel non celebrauerunt tale Pascha,
quale egit Iosias, & sacerdotes, & Leuitę,
& Iudæi, & omnis Israel, qui inuenti sunt
22 in commoratione Ierosolymis. Octauo

" nostrao.

" amuli forte legẽdũ est. Inter uasa tẽpli, quæ Hiram Salomoni fecit amulæ numerantur. 3.Reg.7. uers. 45. Græce est ἐν τοῖς χαλκείοις. in areis.

decimo anno regnante Iosia, celebratum
est Phase. † Et directa sunt opera Iosiæ in
23 conspectu Domini sui in corde pleno \\
metuentis': † & quæ circa illum quidem
24 conscripta sunt in pristinis temporibus de
eis qui peccauerunt, quicq. irreligiosi fue-
runt in dominum præ omni gente, & qui
non quæsierunt uerba Domini super Is-
rael. † ‖ Et post omnem actum hunc Io-
25 siæ, ascendit Pharao rex Aegipti, ueniens
in Charcamis ab itinere super Euphráten,
& exijt obuiam illi Iosias. † Et misit rex
26 Aegypti ad Iosiam, dicens, Quid mihi,
& tibi est rex Iudæ? † Non sum missus a
27 Domino ut pugnem contra te: super Eu-
phráten enim bellum meum est: festinans
descende. † Et non est reuersus Iosias super
28 currum: sed expugnare eum conabatur,
non attendens uerbum prophetæ ex ore
Domini: † sed constituit ad eum bellum
29 in campo Mageddo. Et descenderunt prin-
cipes ad regem Iosiam. † Et dixit rex pue-
30 ris suis, Amouete me a prœlio; infirma-
tus sum enim ualde. Et statim amoue-
runt eum pueri ipsius de acie. † Et ascen-
31 dit super currum secundarium suum: &
perueniens Ierosolymam. uita functus
est, & sepultus est in paterno sepulchro.
† Et in tota Iudæa lugebant Iosiam: & qui
32 præsidebant, cum uxoribus lamentabant
eum usque in hunc diem. Et datum est
hoc fieri semper in omne genus Israel.
† Hæc autem præscripta sunt in Libro hi-
33 storiarum regum Iudæ: & singula gesta
actus Iosiæ, & eius gloria, & intellectus
eius in lege Domini: quæq. gesta sunt
ab eo, & quæ non scripta sunt in Libro re-
gum Israel, & Iudæ † ‖ Et assumentes qui
34 erant ex gente Iechoniam' filium Iosiæ,
constituerunt regem pro Iosia patre suo
cum esset annorum triginta trium. † Et re-
35 gnauit super Israel mensibus tribus. † Et
36 amouit eum rex Ægypti, ne regnaret in
Ierosolymis: & mulctauit gentem argenti
talenta centum, & auri talentum unum.
† Et constituit rex Aegypti Ioacim fratrē
37 ipsius, regem Iudæ, & Ierusalem. † Et al-
38 ligauit magistratus Ioacim, & Zaracelem
fratrem suum, & apprehendens reduxit
in Aegyptum. † Annorum erat Ioacim
39 uigintiquinque, cum regnare cœpisset in
Terra Iuda, & Ierusalem: & fecit malum
in conspectu Domini. † Post hunc autem
40 ascendit Nabuchodonosor rex Babylonis,
& alligans eum in æreo uinculo, perduxit
in Babyloniam: † & sacra uasa Domini ac-
41 cepit Nabuchodonosor, & tulit, & conse-
crauit in templo suo in Babylonia. † Nam
42 de immunditia illius, & irreligiositate scri
ptum est in Libro temporum regum. † Et
43 regnauit Ioachin filius eius pro eo. Cum
autem constitutus esset rex, erat annorum
\\ decem, & octo. † Regnauit autem men-
44 ses tres, & dies decem in Ierusalem, & fe-
cit malum in conspectu Domini: † & post
45 annum mittens Nabuchodonosor, trans-
migrauit eum in Babyloniam simul cum
sacris uasis Domini. † Et constituit Sede-
46 ciam regem Iuda, & Ierusalem, cum es-
set annorum uiginti unius: regnauit au-
tem annis undecim. † Et fecit malum in
47 conspectu Domini, & non est ueritus a

\\ memententia 9 MS. id quod nomen esse uidetur ex Græco εὐσεβείας, quod pietate est translatum.

4 Re. 23. 29. 2 Par. 35 20.

4 Re. 23. 30. 2 Par. 36 1.

\\ Ioachaz G.

\\ octo 1 MS. Textus quarto Reg. margo G. & 2. Paral. consonat hic subauditur maior numerus, qui illic exprimitur.

uerbis ‖ quæ dicta sunt ab Ieremia pro-
48 pheta ex ore Domini: † & adiuratus a re-
ge Nabuchodonosor, periurans discessit:
& indurata ceruice sua, & corde suo, trans
49 gressus est legitima Domini Dei Israel.
† Et duces populi Domini multa inique
gesserunt, & impie egerunt super omnes
immunditias gentium: & polluerunt tem-
plum Domini, quod sanctum erat in Ie-
50 rosolymis. † Et misit Deus patrum ipso-
rum per angelum suum reuocare eos, pro-
51 pter quod parceret illis, & tabernaculo
suo. † Ipsi uero subsannabant in angelis
52 suis, & qua die locutus est Dominus, erant
illudentes prophetis eius. † Qui usque ad
iracundiam concitatus est super gentem
suam propter irreligiositatem suam, &
præcepit ascendere reges Chaldæorum.
53 † Hi occiderunt iuuenes eorum in gladio,
in circuitu sancti templi eorum, & non
pepercerunt iuueni, & seni, & uirgini, &
54 adolescenti: † sed omnes traditi sunt in
manus ipsorum: & omnia sacra uasa Do-
mini, & regales apothecas resumentes, tu-
55 lerunt in Babyloniam, † & incenderunt
domum Domini, & demolierunt muros
56 Ierusalem: & turres eius incenderunt
igne, † & consummauerunt omnia hono-
rifica eius, & ad nihilum redegerunt, &
reliquos a gladio duxerunt in Babylonem.
57 † Et erant serui illius usque dum regnarēt
58 Persæ ‖ in repletione uerbi Domini in ore
Ieremiæ: † quousque benigne ageret ter-
ra sabbatha sua, omni tempore desertio-
nis suæ sabbathizauit in applicatione an-
norum \\ septuagintaseptem'.

CAP. II.

1 Regnāte Cyro rege Persarum in con-
2 summatione uerbi Domini in ore
Ieremiæ, † suscitauit Dominus spi-
ritum Cyri regis Persarum, & prædicauit
in toto regno suo simul per scripturam,
3 † dicens, Hæc dicit Cyrus rex Persarum,
Me constituit regem orbi terrarum Do-
4 minus Israel, Dominus excelsus, † & si-
gnificauit mibi ædificare domum sibi in
5 Ierusalem, quæ est in Iudæa. † Si quis est
6 ex genere uestro, Dominus ipsius ascen-
dat cum eo in Ierusalem. † Quotquot er-
go circa loca habitant, adiuuent eos qui
7 sunt in loco ipso, in auro, & argento, † in
dationibus cum equis, & iumentis, cumq.
8 alijs quæ secundum uota apponuntur in
ædem Domini, quæ est in Ierusalem. † Et
stantes principes tribuum, pagorum, &
Iudææ ex tribu Ben-iamin, & sacerdo-
tes, & Leuitæ, quos excitauit Dominus
ascendere, & ædificare domum Domini,
quæ est in Ierusalem, & qui erant in cir-
9 cuitu eorum, † adiuuerunt in omni au-
ro, & argento eius, & iumentis, & uotis
10 compluribus multi quorum sensus excita-
tus est. † Et Cyrus rex protulit uasa sacra
Domini, quæ transtulit Nabuchodonosor
rex Babylonis ex Ierusalem, & consecra-
11 uit ea idolo suo. † & proferens ea Cyrus
rex Persarum, tradidit Mithridato, qui erat
12 super thesauros ipsius. † Per hunc au-
tem tradita sunt Salmanasaro præsidi Iu-
13 dææ. † Horum autem hic numerus: Li-
batoria argentea duo millia quadrin-
genta, athiscæ argenteæ triginta: phialæ

Ier. 37. 2.

Ier. 25. 12. & 29 10. Dan. 9. 2. \\ septuaginta 9 MS. G. 7.

2 Par. 36 22. 2 Esd. 1. 1 & 6. 3. Ier. 26. 13. & 29. 10. Dan 9. 2. 3 Esd. 1. 37. & 2. 1. & 6. 24.

aureæ triginta, item argenteæ, duo mil-
lia quadringentæ, & alia uasa mille. ♦ om- 14
nia autem vasa aurea & argentea," quin-
que millia octingenta sexaginta. ♦ Et enu- 15
merata sunt Salmanasaro simul cum his
qui ex captiuitate Babyloniæ uenerant in
Ierosolymam. ♦ ¶ In Artaxerxis autem re- 16
gis Porsarum temporibus scripserunt ei de
his qui habitabant in Iudæa, & Ierusalem,
Balsamus, & Mithridatus, & Sabellius, &
Rathimus, Balthemus, Samelius scriba, &
reliqui habitantes in Samaria, & cæteris
locis, subiectam epistolam regi Artaxerxi.
♦ DOMINE, pueri tui Rathimus ab acciden- 17
tibus, & Sabellius scriba, & reliqui curiæ
tuæ iudices in Celesyria & Phœnice. ♦ Et 18
nunc notum sit domino regi, quoniã Iu-
dæi qui ascenderunt a uobis ad nos, ue-
nientes in Ierusalem ciuitatem refugam
& pessimam, ædificant furnos eius, & sta-
tuunt muros, & templum suscitant. ♦ Quòd 19
si ciuitas ista, & muri consummati fue-
rint, non tantum tributa non sustinebunt
pendere, sed etiam regibus resistent. ♦ Et 20
quia id agitur circa templum, recte haberi
arbitrati sumus non despicere hoc ip-
sum: ♦ sed notum facere domino regi, ut 21
si videbitur, rex, quæratur in libris pa-
trum tuorum, ♦ & inuenies in admoni- 22
tionibus scripta de his, & scies quoniam
ciuitas ista fuit refuga, & reges, & ciuitates
concutiens, ♦ & Iudæi refugæ, & prœlia 23
committentes in ea ab æterno, ob quam
causam ciuitas ista deserta est. ♦ Nunc er- 24
go notum facimus, domine rex, quoniam
si ciuitas hæc ædificata fuerit, & huius
muri erecti fuerint, descensus tibi non erit
in Cœlesyriam & Phœnicen. ♦ Tunc scri- 25
psit rex Rathimo, qui scribebat accidentia,
& Balthemo, & Sabellio scribæ, & cæteris
constitutis, & habitantibus in Syria, &
Phœnice, ea quæ subiecta sunt. ♦ LEGI 26
epistolam quam misistis mihi. Præcepi er-

" quatuor millia quadringenta sexaginta nouem 8 MS. quinque millia quadringẽta sexaginta nouem G q. Qui in Textu est, numerus, summã recensitorũ ad amussim cõtinet. Verũ 1 Esdr. 2.11 legũt cũ Latinis Hebræi, et Græci. Omnia uasa aur. & arg. 5400 1 Esd. 4.7

go inquiri, & inuentum est, quoniam ci-
uitas illa est ab æuo regibus resistens,
27 ♦ & homines refugæ, prœlia in ea efficien-
tes, & reges fortissimi erant in Ierusalem
dominantes, & tributa exigentes a Cœle-
28 syria & Phœnice. ♦ Nunc ergo præcepi
prohibere homines illos ædificare ciui-
tatem, & prohibere nequid ultra hæc
29 fiant. ♦ sed nec procedant in plurimum,
ex quo sunt malitiæ, ita ut regibus mo-
30 lestia importetur. ♦ Tunc recitatis his
quæ a rege Artaxerxe scripta fuerant,
Rathimus, & Sabellius scriba, & qui cum
his constituti erant iungentes festinanter
uenerunt in Ierusalem cum equitatu, &
31 turba, & agmine: ♦ cœperuntq; ædifican-
tes prohibere, & uacabant ab ædificatione
templi in Ierusalem, usque secundo an-
no regni Darij regis Persarum.

CAP. III.

1 REx Darius fecit cœnam magnam
omnibus vernaculis suis, & omni-
bus magistratibus Mediæ & Persi-
2 dis, ♦ & omnibus purpuratis, & prætori-
bus, & consulibus, & præfectis sub illo ab
India vsque Æthiopiam, centum uigin-
3 tiseptem prouincijs, ♦ Et cum manducas-
sent, & bibissent, & satiati reuerterentur,
tunc Darius rex ascendit in cubiculũ suũ,
4 & dormiuit, & expergefactus est. ♦ Tunc
illi tres iuuenes corporis custodes, qui cu-
stodiebant corpus regis, dixerunt alter al-
5 teri, ♦ Dicamus unusquisque nostrum ser-
monem qui præcellat: & cuiuscunque ap-
paruerit sermo sapientior alterius, dabit
6 illi rex Darius dona magna; ♦ purpura co-
operiri, & in auro bibere, & super aurum
dormire, & currum aureo freno, & cidarim
7 byssinam, & torquem circa collum: ♦ & se-
cundo loco sedebit a Dario propter sapien-
tiam suam, & cognatus Darij uocabi-
8 tur. ♦ Tunc scribentes singuli suum uer-
bum signauerunt, & posuerunt subtus

ceruical Darij regis, † & dixerunt, Cum 9
surrexerit rex, dabimus illi scripta no-
stra: & quodcumque iudicauerit rex e
tribus, & magistratus Persidis, quoniam
uerbum eius sapientius est, ipsi dabitur
uictoria, sicut scriptum est. † Vnus scri- 10
psit, Forte est uinum. † Alius scripsit, 11
Fortior est rex. † Tertius scripsit, For- 12
tiores sunt mulieres: super omnia autem
uincit ueritas. † Et cum surrexisset rex, 13
acceperunt scripta sua & dederunt illi, &
legit. † Et mittens uocauit omnes magi- 14
stratus Persarum, & Medos, & purpura-
tos, & prætores, & præfectos: † & sede- 15
runt in concilio: & lecta sunt scripta co-
ram ipsis. † Et dixit, Vocate adolescen- 16
tes, & ipsi indicabunt verba sua, Et vo-
cati sunt & introierunt. † Et dixit illis, In- 17
dicate nobis de his quæ scripta sunt. Et
cœpit prior, qui dixerat de fortitudine
vini, † & dixit, Viri, quàm præualet ui- 18
num omnibus hominibus qui bibunt il-
lud? seducit mentem. † Itemq. re- 19
gis, & orphani facit mentem uanam.
Item serui ac liberi pauperis ac diuitis,
& omnem mentem † conuertit in secu- 20
ritatem & iucunditatem, & non meminit
omnem tristitiam, & debitum, † & om- 21
nia præcordia facit honesta, & non me-
minit regem, nec magistratum, & omnia
per talenta loqui facit. † Et non memi- 22
nerunt, cum biberunt, amicitiam, nec
fraternitatem: sed non multum post su-
munt gladios. † Et cum a uino merserint 23
& surrexerint, non meminerunt quæ ges-
serunt. † O uiri num præcellit uinum? quis 24
sic cogitat facere? Et tacuit hoc dicto,

CAP. IIII.

ET inchoauit sequens dicere, qui di- 1
xit de fortitudine regis: † O uiri nũ 2
præcellunt homines, qui terram, &
mare obtinent, & omnia quæ in eis sunt?
† Rex autem super omnia præcellit, & 3
dominatur eorum: & omne quodcumque
dixerit illis, faciunt. † Et si miserit illos 4
ad bellatores, uadunt, & demoliuntur
montes, & muros, & turres. † Iugulan- 5
tur, & iugulant, & regis uerbum non
prætereunt. nam si uicerint, afferunt
regi omnia quæcunque prædati fuerint.
† Similiter & alij omnes, & quotquot 6
non militant, nec pugnant, sed colunt
terram; rursum cum fuerint metentes,
afferunt tributa regi: † & ipse unus solus 7
si dixerit occidite, occidunt: dixerit re-
mittite, remittunt: † dixerit percutite, 8
percutiunt: dixerit exterminate, extermi-
nant: dixerit ædificate, ædificant: † dixe- 9
rit excidite, excidunt: dixerit plantate,
plantant: † & omnis plebs, & uirtutes eũ 10
obaudiunt, & super hoc ipse recumbit,
& bibit, & dormit. † Hi autem custo- 11
diunt in circuitu eum, & non possunt
ire singuli, & facere opera sua, sed in di-
cto obaudientes sunt ei. † Viri quo mo- 12
do non præcellit rex, qui sic diffamatur?
Et tacuit, † Tertius qui dixerat de mu- 13
lieribus, & ueritate, hic est Zorobabel, cœ-
pit loqui. † Viri, non magnus rex & mul- 14
ti homines, nec uinum præcellit. Quis
est ergo, qui dominatur eorum? † Nonne 15
mulieres genuerunt regem, & omnem

populum, qui dominatur mari, & terræ?
16 † & ex illis nati sunt, & ipsæ educaue-
runt eos qui plantauerunt uineas ex qui-
17 bus vinum fit? † Et ipsæ faciunt stolas
omnium hominum, & ipsæ faciunt glo-
riam hominibus, & non possunt homines
18 separari a mulieribus. † Si congregauerint
aurum & argentum, & omnem rem spe-
ciosam, & uiderint mulierem vnam bono
19 habitu, & bona specie, † omnia hæc re-
linquentes in eam intendunt, & aperto
ore conspiciunt, & eam alliciunt magis
quàm aurum & argentum, & omnem
20 rem pretiosam. † Homo patrem suum
relinquit qui enutrijt illum, & suam re-
gionem, & ad mulierem se coniungit.
21 † Et cum muliere remittit animam: & ne-
que patrem meminit, neque matrem, ne-
22 que regionem. † Et hinc oportet uos sci-
re, quoniam mulieres dominantur uestri.
23 Nonne doletis? † Et accipit homo gla-
dium suum, & uadit in uiam facere fur-
ta, & homicidia, & mare nauigare, &
24 flumina; † & leonem uidet, & in tene-
bris ingreditur: & cum furtum fecerit &
fraudes, & rapinas, amabili suæ affert.
25 † Et iterum, diligit homo uxorem suam
26 magis, quàm patrem aut matrem. † Et
multi dementes facti sunt propter uxo-
res suas: & serui facti sunt propter illas,
27 † & multi perierunt & iugulati sunt, &
28 peccauerunt propter mulieres. † Et nunc
credite mihi, quia magnus est rex in po-
testate sua: quoniam omnes regiones ue-
29 rentur tangere eum. † Videbam tamen
Apemen filiam Bezacis, mirifici concu-
binam regis sedentem iuxta regem ad
30 dexteram, † & auferentem diadema de
capite eius, & imponentem sibi, & pal-
mis cædebat regem de sinistra manu.
31 † Et super hæc aperto ore intuebatur
eam: & si arriserit ei, ridet. nam si in-
dignata ei fuerit, blanditur, donec re-
32 concilietur in gratiam. † O uiri, cur non
sunt fortiores mulieres? - Magna est terra
& excelsum est cęlum': " quis ista agit'? - G q.
33 † Et tunc rex, & purpurati intuebantur "quæ ista
in alterutrum. Et inchoauit loqui de ueri- agunt 8
34 tate. † O uiri, nonne fortes sunt mulieres? Ms. G°q.
Magna est terra, & excelsum est cęlum: &
uelox cursus solis conuertit in gyro cęlum
35 in locum suum in una die. † Nonne ma-
gnificus est qui hęc facit, & ueritas magna,
36 & fortior præ omnibus? † Omnis terra ve-
ritatem inuocat, cęlum etiam ipsam be-
nedicit: & omnia opera mouentur, & tre-
munt eam, & non est cum ea quicquam
37 iniquum. † Vinum iniquum, iniquus rex,
iniquæ mulieres, iniqui omnes filij ho-
minum, & iniqua illorum omnia opera,
& non est in ipsis ueritas, & in sua iniqui-
38 tate peribunt: † & ueritas manet & in-
ualescit in æternum, & uiuit & obtinet in
39 secula seculorũ. † Nec est apud eã accipere
personas, neq; differẽtias: sed quę iusta sunt
facit omnibus, iniustis ac malignis, & om-
40 nes benignãtur in operibus eius. † Et nõ est
in iudicio eius iniquũ, sed fortitudo, & re-
gnũ, & potestas, & maiestas omniũ ęuorũ.
41 Benedictus Deus veritatis. † Et desijt loquẽ-
do. Et oẽs populi clamauerũt, & dixerũt, Ma-
42 gna est veritas, & præualet. † Tũc rex ait illi,

Pete, si quid uis amplius, quàm quæ scri-
pta sunt; & dabo tibi, secundum quod
inuentus es sapientior proximis, & proxi-
mus mihi sedebis, & cognatus meus uoca-
beris.† Tunc ait regi, Memor esto uoti tui, 43
quod uouisti, ædificare Ierusalem, in die
qua regnum accepisti † & omnia uasa quę 44
accepta sunt ex Ierusalem, remittere, quę
separauit Cyrus, quando mactauit Babylo
niã, & uoluit remittere ea ibi.† Et tu uoui- 45
sti ædificare templum, quod incenderunt
Idumæi quando exterminata est Iudæa a
Chaldæis. † Et nunc hoc est quod postulo, 46
Domine, & quod peto, hoc est maiestas
quod a te postulo, ut facias uotum quod
uouisti regi cęli ex ore tuo.† Tunc surgens 47
Darius rex, osculatus est illum: & scripsit
epistolas ad omnes dispensatores, & præfe
ctos, & purpuratos, ut deducerent eum, &
eos qui cum illo erant, omnes ascenden-
tes ædificare Ierusalem. † Et omnibus prę 48
fectis, qui erant in Syria, & Phœnice, & Li
bano, scripsit epistolas, ut traherent ligna
cedrina a Libano in Ierusalem, ut ædifica-
rent cum eis ciuitatem.† Et scripsit omni- 49
bus Iudæis qui ascendebant a regno in Iu
dæam pro libertate, omnem potentem, &
magistratum, & præfectum non superue-
nire ad ianuas ipsorũ, † & omnem regio- 50
nem quam obtinuerant immunem esse
eis, & Idumæi relinquant castella quæ ob-
tinent Iudæorum,† & in instructuram tẽ- 51
pli dare per singulos annos talenta uigin-
ti, usque dum perædificaretur: † & super 52
sacrarium holocautomata ustulare quo-
tidie, sicut habent præceptum: alia talen-
ta decem offerre per singulos annos. † & 53
omnibus qui procedunt a Babylonia con-
dere ciuitatem: ut esset libertas tam ipsis
quàm filijs eorum, & omnibus sacerdoti-
bus qui præcedunt. † Scripsit autem & 54
quantitatem, & sacram stolam iussit dari,
in qua deseruirent:† & Leuitis scripsit da- 55
re præcepta, usque in diem qua consum-
mabitur domus, & Ierusalem extruetur:
† & omnibus custodientibus ciuitatum, 56
scripsit dari ei sortes & stipendia. † Et di- 57
misit omnia uasa quæcunque separaue-
rat Cyrus a Babylonia, & omnia quæcun-
que dixit Cyrus, & ipse præcepit fieri, &
mitti Ierusalem. † Et cum processisset il- 58
le adolescens, eleuans faciem in Ierusa-
lem, benedixit regem cęli, † & dixit, Abs 59
te est uictoria, & abs te est sapientia &
claritas. Et ego seruus tuus sum. † Be- 60
nedictus es, qui dedisti mihi sapientiam,
& tibi confitebor Domine Deus patrum
nostrorum. † Et accepit epistolas, & pro- 61
fectus est in Babyloniam. Et uenit, &
nunciauit fratribus suis omnibus qui fue-
runt in Babylonia. † Et benedixerunt 62
Deum patrum suorum, quoniam dedit
illis remissionem & refrigerium,† ut ascẽ- 63
derent & ædificarent Ierusalem, & tem-
plum ubi nominatum est nomen eius
in ipso: & exultauerunt cum musicis,
& lætitia diebus septem.

CAP. V.

1 Esd. 2.1 Post hæc autem electi sunt, ut ascen- 1
derent principes pagorum per do-
mos, & tribus suas, & uxores illorũ,
& filij & filię eorum, & serui & ancillæ
2 ipsorum, & pecora eorum.† Et Darius rex
misit una cum eis equites mille, donec de-
ducerent eos in Ierusalem cum pace, &
3 cum musicis, & cum tympanis & tibiis:† &
omnes fratres erant ludentes, & fecit eos
4 ascendere simul cum eis.† Et hæc sunt no-
mina uirorum qui ascenderunt per pagos
suos in tribus, & in partem principatus ip
5 sorum. † Sacerdotes: Filij Phinees, filij
Aaron, Iesus filius Iosedech, Iacim filius
Zorobabel filij Salathiel de domo Dauid,
6 ex progenie Phares de tribu Iuda, † qui lo
cutus est sub Dario rege Persarum sermo-
nes mirificos in secũdo anno regni ipsius
7 mense Nisan primo. † Sunt autem hi qui *1 Esd. 2.1*
ascenderunt ex Iudæa de captiuitate trã- *2. Esd. 7.6*
migrationis, quos transmigrauit Nabu-
chodonosor rex Babyloniæ in Babylonẽ,
8 & reuersus est in Ierusalem.† Et requisiuit
partem Iudææ unusquisq; in ciuitatẽ suã,
qui uenerunt cum Zorobabel & Iesu, Ne-
hemias, Arecores, Elimeo, Emmanio, Mar-
dochęo, Beelsuro, Mechpsatochor, Olioro,
9 Emonia unus de principibus eorum. † Et
numerus a gentilibus eorum, ex præposi-
tis eorum filij Phares, duo millia centum
10 septuagintaduo: † filij Ares, tria millia
11 centum quinquaginta septem: † filij Phe-
mo centum quadragintaduo: in filijs Iesu
12 & Ioabes, mille trecentiduo: † filij Demu,
duo millia quadringenti septuaginta: filij
Choraba, ducentiquinque: filij Banica, cen
13 tum sexagintaocto. † filij Bebech, quadrin
genti tres: filij Archad, quadringenti uigin
14 ti septem: † filij Cham, trigintaseptem: fi-
lij Zoroar, duo millia sexagintaseptem:
15 filij Adin, quadringenti sexaginta unus: † fi
lij Aderectis, centum octo: filij Ciaso & Ze
las, centum septem: filij Azoroc, quadrin-
16 genti trigintanouem: † filij Iedarbone,
centum trigintaduo: filij Ananiæ, centum
17 triginta: filij Asom, nonaginta: † filij Mar-
sar, quadringẽti uigintiduo: filij Zabatus,
nonagintaquinque: filij Sepolemon, cen-
18 tum uigintitres: † filij Nepopas, quinqua-
gintaquinque: filij Hecha-natus, centum
quinquagintaocto: filij Cebethamus, cen-
19 tũ trigintaduo: † filij Crearpatros, qui Eno-
cadies, & Modiæ, quadringẽti uiginti tres:
qui ex Gramas & Gabea, centum uiginti
20 unus: † qui ex Besselon, & Geagge, sexagin
taquinque: qui ex Bastaro, cẽtum uiginti-
21 duo † Qui ex Bechenobes, quinquaginta-
quinque: filij Liptis, cẽtum quinquaginta-
quinque: filij Labonni, trecẽti quinquagin
22 taseptem: † Filij Sichem, trecenti septua-
ginta: filij Suadon, & Cliomus, trecenti se-
23 ptuagintaocto: † filij Ericus, duo millia cen
tum quadragintaquinque: filii Anaas, tre-
24 cẽti septuaginta Sacerdotes; † Filij Ieddus,
filij Euther, filij Eliasib, trecenti septuagin
taduo: filij Emerus, ducenti quinquagin-
25 taduo: † filij Phasurij, trecenti quinquagin
taseptem: filii Caree ducenti uigintiseptẽ.
26 Leuitæ: Filii Iesu in Caduel, & Bamis, &
Serebias, & Edias, septuagintaquatuor.
omnis numerus a duodecimo anno, tri-
ginta millia quadringenti sexaginta duo.
27 † filij, & filiæ, & uxores, omnis com-
putatio, quadraginta millia ducenti qua-
28 dragintaduo. † Filii sacerdotum, qui
psallebant in templo: filii Asaph, cen-

tum uigintiocto . ♦ Ostiarij uero : filij Es- 29
mênni,filij Azer , filij Ammon , filii Accu-
ba, Topa filii Tobi, omnes centum trigin-
tanouem. ♦ Sacerdotes seruientes in tem- 30
plo : filii Sel, filii Gaspha, filii Tobloch, fi-
lii Cariæ,filii Su,filii Hellu, filii Labana,fi
lii Armacha, filii Accub, filii Vtha,filii Ce-
tha, filii Aggab , filii Obai, filii Anani, filii
Canna,filii Geddu, ♦ filii An,filii Radin,fi- 31
lii Desanon , filii Nachoba , filii Casseba ,
filii Gaze, filii Ozui,filii Sinone,filii Attre,
filii Hastem , filii Asiana , filii Manei , filii
Nasissim, filii Accusu,filij Agisla,filii Azui,
filii Fauon, filii Phasalon , ♦ filii Meedda . 32
filii Phusa,filii Caree, filii Barcus, filii Sa-
ree, filii Coesi, filii Nasith, filij Agiiti, filii
Pedon . ♦ Salomon filii eius filij Asophot , 33
filij Phasida,filij Celi,filij Dedon,filij Gad-
dahel,filij Sephegi,♦ filij Aggia,filij Sacha- 34
reth , filij Sabbathen , filij Caroneth , filij
Malsith, filij Amæ, filij Satus, filij Addus ,
filij Suba,filij Eura,filij Rahotis, filij Phas-
phat,filij Malmon. ♦ omnes sacro seruien- 35
tes , & pueri Salomonis , quadringenti o-
ctogintaduo.♦Hi sunt filij qui ascenderũt 36
a Thel-mela, Thelharsa: principes eorum
Carmellam , & Careth : ♦ & non poterant 37
edicere ciuitates suas , & progenies suas ,
quemadmodum sint ex Israel . Filij Dala-
ri, filij Tubal, filij Nechodaici , ♦ ex sacer- 38
dotibus,qui fungebantur sacerdotio:& nõ
sunt inuenti , filij Obia , filij Achisos , filij
Addin,qui accepit uxorẽ ex filiabus Phar-
geleu: ♦ & uocati sunt nomine eius & ho- 39
rum quæsita est generis scriptura in præ-
datura,& non est inuenta,& prohibiti sũt
sacerdotio fungi.♦ Et dixit illis Nehemias 40
& Astharas, Ne participentur sancta , do-
nec exurgat pontifex doctus in ostensio-
nem & ueritatem. ♦ Omnis autem Israel 41
erat exceptis seruis & ancillis, quadragin-
taduo millia treceuti quadraginta. ♦ Ser- 42
ui horum & ancillæ, septem millia trecen
ti trigintaseptem. Cantores & cantatrices,
ducenti sexagintaquinque. ♦ Cameli,qua- 43
dringenti trigintaquinque . Equi , septem
millia trigintasex . Muli ducenta millia
quadragintaquinque.Subiugalia quinque
millia uigintiquinque . ♦ Et de præpositis 44
ipsis per pagos dum uenirent in templum
Dei,quod erat in Ierusalem,"innouare &'
suscitare templum in loco suo , secundum
suam uirtutem: & " dari' in templũ" the-
saurum'♦operum sacrum auri mnas"duo-
decim millia', & mnas argenti quinque 45
millia , & stolas sacerdotales centum . ♦ Et 46
habitauerunt sacerdotes & Leuitæ , & qui
exierant de plebe in Ierusalem , & in re-
gione, & sacri cantores, & ostiarij & om-
nis Israël in regionibus suis . ♦ ¶ Instante 47
autem septimo mense , cumq. essent filij
Israël unusquisque in suis rebus, conuene
runt unanimes in atrium, quod erat ante
ianuam Orientalem. ♦ Et stantes Iesus fi- 48
lius Iosedech,& fratres eius sacerdotes, &
Zorobabel filius Salathiel,& huius fratres,
parauerunt altare , ♦ ut offerrent super il- 49
lud holocautomatã , secundum quæ in Li
bro Moysi hominis Dei scripta sunt. ♦ Et 50
conuenerũt ibi ex alijs nationibus terræ ,
& erexerunt sacrarium in loco suo omnes
gentes terræ, & offerebant hostias, & ho-

" noueruñt M s.G. q. *"dare* M s. G. q. *♦ thesaurarium* M s.G q. *" mille* M s.G. q. *" nouem millia* o. *" undecim millia* o. *1 Esd.* 2. 69. *1 Esd.*3.1

51 locautomata Domino matutina. ♦ Et ege-
runt scenopegiam, & diem solemnem, si-
cut præceptũ est in lege: & sacrificia quo-
52 tidie, sicut oportebat : ♦ Et post hæc obla-
tiones institutas,& hostias sabbathorum ,
& neomeniarum , & dierum solemnium
53 omnium sanctificatorum . ♦ Et quotquot
uouebant Domino a neomenia septimi
mensis , cœperunt hostias offerre Deo , &
templum Domini non dum erat ædifica-
54 tum.♦ Et dederunt pecuniam lapidariis &
fabris , & potum & pabula cum gaudio .
55 ♦ Et dederunt carra Sidonijs , & Tyrijs , ut
transueherent illis de Libano trabes cedri
nas , & facerent rates in Ioppe portu , se-
cundum decretum quod scriptum erat eis
56 a Cyro rege Persarum.♦ Et in secundo an-
no uenientes in templum Dei in Ierusa-
lem, mense secundo inchoauit Zorobabel
filius Salathiel, & Iosue filius Iosedech,&
fratres ipsorum , & sacerdotes & Leuitæ ,
& omnes qui uenerant de captiuitate in
57 Ierusalem:♦& fundauerunt templum Dei
nouilunio secundi mensis , secundi anni ,
cum uenissent in Iudæam & Ierusalem .
58 ♦ Et statuerunt Leuitas a uiginti annis,su-
per opera Domini : & stetit Iesus & filius
eius , & fratres omnes Leuitæ conspiran-
tes, & executores legis, facientes opera
59 in domo Domini. ♦ Et steterunt sacerdo-
tes habentes stolas cum tubis · & Leuitæ
60 filij Asaph, habentes cymbala , ♦ collau-
dantes Dominum, & benedicentes secun-
61 dum Dauid regem Israël. ♦ Et cantabant
canticum Domino , quoniam dulcedo e-
ius , & honor in secula super omnem Is-
62 raël . ♦ Et omnis populus tuba cecinerunt,
& proclamauerunt uoce magna , col-
laudantes Dominum in suscitatione do-
63 mus Domini : ♦ Et uenerunt ex sacerdo-
tibus & Leuitis , & præsidentibus secun-
dum pagos senioribus , qui uiderant pri-
64 stinam domum : ♦ & ad huius ædifica-
tionem cum clamore & planctu magno ,
& multi cum tubis & gaudio magno :
65 ♦ in tantum ut populus non audiret tu-
bas propter planctum populi. Tuba enim
erat tubis canens magnifice , ita ut lon-
66 ge audiretur.♦ ¶ Et audierunt inimici tri- *1 Esd.*4.
bus Iudæ , & Ben-iamin : & uenerunt
67 scire quæ esset uox tubarum . ♦ Et co-
gnouerunt , quoniam qui erant ex capti-
uitate ædificant templum Domino Deo
68 Israel . ♦ Et accedentes ad Zorobabel , &
Iesum , præpositos pagorum , dixerunt
69 eis , Aedificabimus una uobiscum.♦ Simi-
liter enim audiuimus Dominum uestrũ ,
& ipsi pariter incedimus a diebus Asbaza-
reth regis Assyriorum , qui transmigrauit
70 nos huc.♦ Et dixit illis Zorobabel,& Iesus,
71 & principes pagorum Israël,♦ Non est no-
bis & uobis ædificare domum Dei nostri .
nos enim soli ędificabimus Domino Israël
secundum ea quæ præcepit nobis Cyrus
72 rex Persarum.♦ Gentes autem terræ incũ-
bentes his qui sunt in Iudæa , & leuantes
opus ædificationis & insidias , & populos
adducentes , prohibebant eos ædificare ,
73 ♦ & aggressuras exercentes impedierunt,
ne consummaretur ædificium omni tem-
pore uitæ Cyri regis,& protraxerunt stru-
cturam per bienniũ usq; ad Darij regnũ .

CAP. VI.

1.Esd.5.1 IN secundo autem anno regni Darij pro 1
phetauit Aggæus, & Zacharias filius
Addin, prophetæ apud Iudæam & Ieru-
salē in nomine Dei Israël super eos. ¶ Tūc 2
stans Zorobabel filius Salathiel, & Iesus fi-
lius Iosedec, inchoauerunt ædificare do-
mum Domini, quæ est in Ierusalem: ¶ cum 3
adessent eis prophetæ Domini, & adiuua-
rent eos. In ipso tempore uenit ad illos Si-
sennes subregulus Syriæ, & Phœnicis, &
Satrabuzanes & sodales eius, ¶ & dixerūt 4
eis, Quo præcipiente vobis domum hanc
ædificatis, & tectum istud, & alia omnia
perficitis? Et qui sunt structores qui hæc
ædificant? ¶ Et habuerunt gratiam uisita- 5
tione facta super eos, qui erant ex captiui-
tate a Domino seniores Iudæorum, ¶ & nō 6
sunt impediti ædificare, donec significare-
tur Dario de omnibus istis, & responsum
acciperetur. ¶ Exemplum epistolæ, quam 7
miserunt Dario, SISENNES subregulus Sy-
riæ, & Phœnicis, & Satrabuzanes, & soda-
les eius in Syria, & Phœnice præsides, re-
gi Dario salutem. ¶ Omnia nota sint do- 8
mino regi, quòd cum uenissemus in regio-
nem Iudææ, & introissemus in Ierusalem,
inuenimus ædificantes domum Dei ma-
gnam: ¶ & templum ex lapidibus politis, 9
& magnis & pretiosis materijs in parieti-
bus, ¶ & opera illa instanter fieri, & suffra- 10
gare & prosperare in manibus eorum, &
in omni gloria quàm diligentissime perfi-
ci. ¶ Tunc interrogauimus seniores, dicen- 11
tes, Quo permittente uobis ædificatis do-
mum istam, & opera hæc fundatis? ¶ Ideo 12
autem interrogauimus eos, ut notum fa-
ceremus tibi homines & præpositos, & no
minum scripturam præpositorum postu-
lauimus illos. ¶ At illi responderunt no- 13
bis, dicentes: Nos sumus serui Domini, qui
fecit cęlum & terram: ¶ & ædificabatur 14
hæc domus ante annos istos multos a rege
Israël magno & fortissimo, & consumma-
ta est. ¶ Et quoniam patres nostri exacer- 15
bantes erant, & peccauerunt in Deum Is-
raël, tradidit eos in manus Nabuchodo-
nosor regis Babyloniæ, regis Caldæorum.
¶ & domum istam demolientes incende- 16
runt, & populum captiuum duxerunt in
Babylonem. ¶ In primo anno regnante 17
Cyro rege Babylonię, scripsit Cyrus rex do
mum hanc ædificare: ¶ & illa sacra uasa 18
aurea & argentea quę extulerat Nabucho
donosor de domo quæ est in Ierusalem, &
cōsecrauerat ea in suo templo, rursus pro-
tulit ea Cyrus rex de templo quod erat in
Babylonia, & tradita sunt Zorobabel, &
Salmanasaro subregulo: ¶ & præceptū est 19
eis ut offerrent hæc uasa, & reponerent in
templo, quod erat in Ierusalem. & ipsum
templū Dei ædificare in loco suo. ¶ Tunc 20
Salmanasarus subiecit fundamēta domus
Domini, quę est in Ierusalem: & exinde vs-
que nunc ædificatur, & non accepit con-
summationem. ¶ Nunc ergo si iudicatur 21
a te ô rex, perquiratur in regalibus biblio-
thecis Cyri regis quę sunt in Babylonia: ¶ & 22
si inuentū fuerit consilio Cyri regis cœptā
esse structuram domus Domini, quæ est in
Ierusalem, & iudicatur a Domino rege no
1.Esd.6.1 stro. scribat de his nobis. ¶ || Tunc Darius 23
rex præcepit inquiri in Bibliothecis, & in-
uētus est in Ecbathanis oppido, quod est in
Media regione, locus unus in quo scripta
24 erant ista, ¶ ANNO primo regnāte Cyro rex
Cyrus pręcepit domum Domini quæ est in
Ierusalem ædificare, ubi incendebant igni
25 assiduo: ¶ cuius altitudo sit cubitorum de-
cem, & latitudo cubitorū sexaginta, qua-
dratum de lapidibus politis tribus, & me-
niano ligneo eiusdē regionis, & meniano
uno nouo, & impendia dari de domo Cy-
26 ri regis: ¶ & sacra uasa domus Domini tā
aurea quàm argentea, quæ extulit Nabu-
chodonosor in domū Domini, quæ est in
Ierusalē, vbi erant posita, ut ponatur illuc.
27 ¶ & pręcepit curā agere Sisennem subregu-
lū Syriæ, & Phęnicis, & Satrabuzanem, &
sodales eius, & qui ordinati erant in Syria,
& Phęnice pręsides, ut abstinerent se ab eo-
28 dē loco ¶ Et ego quoque præcepi in totum
ædificare: & prospexi, ut adiuuent eos qui
sunt ex captiuitate Iudæorum, donec cō-
29 summetur templum ædis Domini. ¶ & a
uexatione tributorum Cęlesyriæ & Phœ-
nicis, diligenter quantitatem dari his ho-
minibus ad sacrificium Domini, Zoroba-
bel præfecto, ad tauros & arietes, & agnos:
30 ¶ similiter autem & frumentum, & sal: &
uinum, & oleum instanter per singulos an
nos, prout sacerdotes qui sunt in Ierusalē,
dictauerunt consumi quotidie sine vlla di
31 latione, ¶ ut offerantur libationes summo
Deo pro rege & pueris eius, & orent pro
32 ipsorum uita: ¶ & denuncietur, ut quicun-
que transgressi fuerint aliquid ex his quæ
scripta sunt, aut spreuerint, accipiatur li-
gnū de suis proprijs, & suspendantur, &
33 bona ipsorum regi ascribantur. ¶ Propte-
rea & Dominus, cuius nomen inuocatum
est ibi, exterminet omnem regem & gen-
tem, qui manum suam extenderit prohi-
bere, aut male tractare domum Domini il
34 lam quæ est in Ierusalem. ¶ Ego Darius rex
decreui quàm diligentissime secundum
hæc fieri.

CAP. VII.

1 TVnc Sisennes subregulus Cœlesyrię 1.Esd.6.13
& Phœnicis, & Satrabuzanes, & so-
dales obsecuti his quæ a Dario rege
2 erant decreta, ¶ insistebant sacrosanctis
operibus diligentissime, cooperantes cum
senioribus Iudæorum principibus Syriæ,
3 ¶ & prosperata sunt sacrosancta opera,
prophetātibus Aggæo & Zacharia prophe
4 tis. ¶ Et consummauerunt omnia per pręe-
ceptum Domini Dei Israël, & ex consilio
Cyri, & Darij, & Artaxerxis regis Persarū.
5 ¶ Et consummata est domus nostra usque
ad tertiam & uicesimam diē mensis Adar,
6 sexto anno Darij regis. ¶ Et fecerunt filij Is
raël, & sacerdotes & Leuitæ, & cæteri qui
erant ex captiuitate, qui appositi sunt,
secundum ea quæ scripta sunt in libro
7 Moysi. ¶ Et obtulerunt in dedicationem
templi Domini, tauros centum, arietes
8 ducentos, agnos quadringentos, ¶ & hę-
dos, pro peccatis uniuersi Israël, duo-
decim, secundum numerum tribuum
9 Israël. ¶ Et steterunt sacerdotes, & Le-
uitæ amicti stolis per tribus, super om-
nia opera Domini Dei Israël secundum
librum Moysi, & ostiarij per singulas ia-
10 nuas. ¶ Et egerunt filij Israël cum his qui

erant ex captiuitate illud Phaſe q ia t..de-
cima luna menſis primi, quando ſanctifi-
cati ſunt ſacerdotes & Leuitæ. ♦ Omnes 11
filij captiuitatis non ſunt ſimul ſanctifica-
ti, quia Leuitæ omnes ſimul ſanctificati
ſunt. ♦ Et immolauerunt Phaſe, uniuerſi 12
filij captiuitatis, & fratribus ſuis ſacer-
dotibus, & ſibimetipſis. ♦ Et manducaue- 13
runt filij Iſrael, qui erant ex captiuitate
omnes qui remanſerant ab omnibus exe-
crationibus gentium terræ quærentes Do-
minum, ♦ & celebrauerunt diem feſtum 14
azymorum ſeptem diebus epulantes in cõ
ſpectu Domini, quoniam conuertit conſi-
lium regis Aſſyriorum in eos, confortare
manus eorũ ad opera Domini Dei Iſrael.

CAP. VIII.

1.Eſd.7.1

ET poſt hunc regnãte Artaxerxe Per- 1
ſarum rege acceſſit Eſdras filius Aza-
riæ, filii Helciæ, filij Solome, ♦ filij 2
Sadoc, filij Achitob, filii Ameri, filii Aza-
hel, filii Bocci, filii Abiſue, filii Phinees,
filij Eleazari, filii Aaron primi ſacerdotis:
3 ♦ hic Eſdras aſcendit de Babylonia, cum eſ-
ſet ſcriba & ingenioſus in lege Moyſi, quæ
data eſt a Domino Deo Iſrael - " docere' & "dicere 8
4 facere'. ♦ Et dedit ei rex gloriam, quòd M S.
inueniſſet gratiam in omni dignitate, & - 6 9.
5 deſiderio in conſpectu eius. ♦ Et aſcende-
runt ſimul cũ ipſo ex filijs Iſraël, & ſacer-
dotibus, & Leuitis, & ſacris cãtoribus tẽpli,
& oſtiarijs, & ſeruis templi in Ieruſalem.
6 ♦ Anno ſeptimo regnante Artaxerxe in
quinto mẽſe, hic annus ſeptimus eſt regni,
exeuntes de Babylonia nouilunio quinti
7 menſis, ♦ venerũt Ieroſolymam iuxta præ-
ceptum illius ſecũdum proſperitatem iti-
8 neris a Domino ipſorũ datam eis. ♦ In his
enim Eſdras magnam diſciplinam obtine-
bat, ne prætermitteret quicquam eorum,
quæ eſſent ex lege Domini & præceptis, &
docendo uniuerſum Iſraël omnem iuſti-

tiam & iudicium. ♦ Accedentes autem, qui 9
ſcribebant ſcripta Artaxerxis regis, tradi-
derunt ſcriptum quod obuenerat ab Ar-
taxerxe rege ad Eſdram ſacerdotem, & le-
ctorẽ regis Domini, cuius exemplũ ſubie-
ctum eſt. ♦ Rex Artaxerxes Eſdræ ſacerdo- 10
ti & lectori legis Domini ſalutem. ♦ Hu- 11
manior ego iudicans in beneficijs, præcepi
eis qui deſiderant ex gente Iudæorum ſua
ſponte, & ex ſacerdotibus, & Leuitis, qui
ſunt in regno meo, comitari tecum in Ie-
ruſalem. ♦ Si qui ergo cupiunt ire tecum, 12
conueniant, & proficiſcantur ſicut placuit
mihi & ſeptem amicis meis conſiliarijs:
♦ vt viſitent ea quæ aguntur ſecundum Iu- 13
dæam & Ieruſalem, obſeruantes ſicut ha-
bes in lege Domini, ♦ & ferant munera Do 14
mino Deo Iſrael, quæ voui ego & amici,
Ieruſalem, & omne aurum & argentum,
quod inuentum fuerit in regione Babylo-
niæ Domino in Ieruſalem cum illo, ♦ quod 15
eſt donatum pro ipſa gente in templum
Domini eorum quod eſt in Ieruſalem: ut
colligatur hoc aurum, & argentum ad tau
ros, & arietes, & agnos, & hœdos, & quæ
16 his ſunt congruentia, ♦ vt offerant hoſtias
Domino ſuper altare Domini ipſorum
17 quod eſt in Ieruſalem. ♦ Et omnia quæ-
cunque uolueris cum fratribus tuis facere
auro & argento, perfice pro voluntate tua
18 ſecundum præceptum Domini Dei tui: ♦ &
ſacroſancta vaſa, quæ data ſunt tibi ad ope
ra domus Domini Dei tui, quæ eſt in Ieru-
19 ſalem: ♦ & cætera quæcunque tibi ſubue-
nerint ad opera templi Dei tui, dabis de re
20 gali gazophylacio: ♦ cum uolueris cum
fratibus tuis facere auro & argento, perfi-
21 ce ſecundum uoluntatem Domini. ♦ Et ego
quidem rex Artaxerxes præcepi cuſtodi-
bus theſaurorum Syriæ & Phœnicis, ut
quæcunque ſcripſerit Eſdras ſacerdos & le
ctor legis Domini, diligenter detur ei vſq;

ad argenti talenta centum, similiter & au
ri: ❧ & usque ad frumenti modios centũ, 22
& uini amphoras centum,& alia quęcun-
que abundant sine taxatione. ❧ Omnia 23
secundum legem Dei fiant Deo altissimo,
ne forte exurgat ira in regno regis,& filij,
& filiorum eius. ❧ Vobis autem dicitur, 24
vt omnibus sacerdotibus, & Leuitis, & sa-
cris cantoribus, & seruis templi, & scribis
templi huius ❧ nullum tributum,neque vl 25
la alia indictio irrogetur, nec habeat quis-
quam potestatem obijcere eis quicquam.
❧ Tu autem Esdra secundum sapientiã Dei 26
constitue iudices & arbitros in tota Syria
& Phœnice: & omnes qui legem Dei tui
non nouerunt, doce: ❧ ut quotquot trans- 27
gressi fuerint legem, diligenter plectan-
tur siue morte, siue cruciatu, siue etiam
pecuniæ mulctatione vel abductione. ❧ Et 28
dixit Esdras scriba,Benedictus Deus patrũ
nostrorum, qui dedit hanc voluntatem in
cor regis, clarificare domum suam quę est
in Ierusalem: ❧ & me honorificauit in cõ- 29
spectu regis,& consiliariorum,& amicorũ,
& purpuratorum eius. ❧ & ego constans 30
animo factus sum secundum opitulationẽ
Domini Dei mei,& congregaui ex Israël vi
1 Esd.8.1 ros,ut simul ascenderent mecum. ❧ ‖ Et hi 31
sunt præpositi secundum suas patrias, &
principatus portionales eorum qui mecũ
ascenderunt de Babylonia in regno Arta-
xerxis. ❧ Et ex filijs Phares, Gersomus: ex 32
filijs Siemarith, Amenus: filiorum Dauid,
Acchus filius Sceciliæ: ❧ ex filijs Phares, Za 33
charias,& cum eo reuersi sunt uiri centum
quinquaginta: ❧ ex filijs ductoris Moabi- 34
lionis Zaraci,& cũ ipso uiri ducenti quin-
quaginta: ❧ ex filijs Zachues, Iechonias 35
Zechoeli,& cũ ipso uiri ducenti quinqua-
ginta: ❧ ex filijs Sala,Maasias Gotholiæ, & 36
cum ipso uiri septuaginta: ❧ ex filijs Sa- 37
phatiæ,Zarias Micheli,& cũ ipso uiri octo-
ginta: ❧ ex filijs Iob, Abdias Icheli, & cum 38
ipso uiri ducenti duodecim: ❧ ex filijs Ba- 39
niæ,Salimoth,filius Iosaphiæ, & cum ipso
viri centum sexaginta, ❧ ex filijs Beer,Za- 40
charias Bebei,& cũ ipso uiri ducenti octo:
❧ ex filijs Ezead,Iohannes Eccetan, & cum 41
ipso uiri centum decem: ❧ ex filijs Adonicã 42
ipsis postremis, & hæc sunt nomina eorũ,
Eliphalam, filius Gebel,& Semeias, & cum
ipso uiri septuaginta. ❧ Et congregaui eos 43
ad fluuium qui dicitur Thia, & morati fui-
mus illic triduo, & recognoui eos. ❧ Et ex 44
filijs sacerdotum & Leuitarum non inueni
illic. ❧ Et misi ad Eleazarum, & Eccelon,& 45
Masman,& Maloban,& Enaatham, & Sa-
mea, & Ioribum,Nathan,Enuagam,Zacha
riam, & Mosolamum ipsos ductores & pe-
ritos: ❧ & dixi eis ut uenirent ad Loddeũ. 46
qui erat apud locum gazophylacij. ❧ Et 47
mandaui eis ut dicerent Loddeo, & fra-
tribus eius, & illis qui erant in gazophy-
lacio, ut mitterent nobis eos qui sacerdo-
tio fungerentur in domo Domini Dei no-
stri, ❧ & adduxerunt nobis secundum ma- 48
num validam Domini Dei nostri uiros pe-
ritos: ex filijs Moholi, filij Leui, filij Is-
raël, Sebebian, & filios & fratres, qui
erant decem & octo: ❧ Asbiam & Amin ex 49
filijs filiorum Chananæi,& filij eorum ui-
ri uiginti. ❧ Et ex his,qui templo seruie- 50
bant, quos dedit Dauid, & ipsi principes
ad operationem Leuitis templo seruien-
tium ducenti uiginti. Omnia nomina si-
51 gnificata sunt in scripturis. ❧ Et uoui illic
ieiunium iuuenibus in conspectu Dei, ut
quærerem ab eo bonum iter nobis, & qui
nobiscum erant,& filijs, & pecoribus,pro-
52 pter insidias. ❧ Erubui enim petere a rege
pedites & equites in comitatu, tutelæ gra-
53 tia contra aduersarios nostros. ❧ Diximus
enim regi quoniam uirtus Domini erit
cum eis qui inquirunt eum in omni af-
54 fectu. ❧ Et iterum deprecati sumus Do-
minum Deum nostrum secundum hæc:
quem & propitium habuimus, & com-
55 potes facti sumus Deo nostro. ❧ Et sepa-
raui ex plebis præpositis, & sacerdoti-
bus templi uiros duodecim, & Sedebiam,
& Asannam, & cum eis ex fratribus eo
56 rum uiros decem. ❧ & appendi eis au-
rum & argentum & uasa sacerdotalia do-
mus Dei nostri, quæ donauerat rex, &
consiliarij eius, & principes, & omnis Is-
57 raël. ❧ Et cum appendissem, tradidi ar-
genti talenta centum quinquaginta,& va-
sa argentea talentorum centum, & au-
58 ri talenta centum, ❧ & vasorum aureorũ
septies uiginti, & vasa ærea de bono æra-
mento splendentia, duodecim, auri spe-
59 ciem reddentia: ❧ & dixi eis, Et uos san-
cti estis Domino, & uasa sunt sancta, &
aurum & argentum uotum est Domino
60 Deo patrum nostrorum. ❧ Vigilate & cu-
stodite, donec tradatis ex plebis præpo-
sitis, & sacerdotibus, & Leuitis, & princi-
pibus ciuitatum Israel in Ierusalem, in
61 pastophorio domus Dei nostri. ❧ Et hi
qui susceperunt sacerdotes & Leuitæ au-
rum & argentum, & uasa, intulerunt in
62 Ierusalem in templum Domini. ❧ Et pro-
mouimus a fluuio Thia, die duodecima
mensis primi, usquequo introiuimus in
63 Ierusalem. ❧ Et cum factus fuisset tertius
dies, quarta autem die ponderatum au-
rum, & argentum traditum est in domo
Domini Dei nostri Marimoth filio Iori sa-
64 cerdoti: ❧ & cum ipso erat Eleazar filius
Phinees: & erant cum ipsis Iosadus filius
Iesu, & Medias, & Banni filius Leuitæ,
ad numerum, & ad pondus uniuersa.
65 ❧ Et scriptum est pondus ipsorum eadem
66 hora. ❧ Qui autem uenerunt ex captiui-
tate, obtulerunt sacrificium Domino Deo,
Israel, tauros duodecim pro omni Israel
67 arietes octoginta sex, ❧ agnos septuagin-
ta duos, hircos pro peccato duodecim, &
pro salute uaccas duodecim, omnia in sa-
68 crificium Domini. ❧ Et relegerunt præce-
pta regis regalibus dispensatoribus, & sub-
regulis Cœlesyriæ, & Phœnicis: & hono-
rificauerunt gentem, & templum Domi-
69 ni. ❧ Et consummatis his, accesserunt ad
me præpositi,dicentes,‖Non segregauerũt 1.Esd.9.
genus Israël,& principes, & sacerdotes, &
70 Leuitæ, ❧ & alienigenæ gentes, & natio-
nes terræ immunditias suas a Chananæis
& Hethæis, & Pherezæis, & Iebusæis, &
71 Moabitis, & Ægyptijs, & Idumæis. ❧ con-
iuncti enim sunt filiabus eorum & ipsi,
& filij eorum: & mistum est semen san-
ctum alienigenis gentibus terræ: & parti-
cipes erant præpositi, & magistratus ini-

quitatis,

quitatis eius ab initio ipsius regni. ¶ Et 72
mox ut audiui ista, conscidi uestimenta,
& sacram tunicam: & lacerans capillos
capitis, & barbam, sedi dolens, & mœstus.
¶ Et conuenerunt quotquot tunc moue- 73
bantur in uerbo Domini Dei Israel ad me
lugentem super iniquitatem istam: & se-
debam tristis usque ad sacrificium uesper-
tinum. ¶ Et consurgens a ieiunio, conscis- 74
sa habens uestimenta, & sacram tunicam,
ingeniculans, & extendens manus ad Do-
minum, ¶ dicebam, Domine confusus 75
sum, & reueritus sum ante faciem tuam.
¶ Peccata enim nostra multiplicata sunt 76
super capita nostra, & iniquitates nostræ
exaltatæ sunt usque ad cœlum, ¶ quoniam 77
a temporibus patrum nostrorum sumus
in magno peccato usque ad diem hunc.
¶ Et propter peccata nostra, & patrum no- 78
strorum sumus traditi cum fratribus no-
stris, & cum sacerdotibus nostris regibus
terræ in gladium, & captiuitatē, & depræ-
dationem cum confusione usque in ho-
diernum diem. ¶ Et nunc quantum est 79
hoc quod contigit nobis misericordia abs
te Domine Deus, & relinque nobis radi-
cem, & nomen in locum sanctificationis
tuæ, ¶ detegere luminare nostrum in do- 80
mo Domini Dei nostri, dare nobis cibum
in omni tempore seruitutis nostræ. ¶ Et 81
cum seruiremus, non fuimus derelicti a
Domino Deo nostro: sed constituit nos in
gratia, ponens nobis reges Persarum da-
re cibum, ¶ & clarificare templum Domi- 82
ni Dei nostri, & ædificare deserta Sion,
dare nobis stabilitatem in Iudæa, & Ieru-
salem. ¶ Et nunc quid dicimus Domine 83
habentes hæc? Transgressi enim sumus præ
cepta tua, quæ dedisti in manus puerorum
tuorum prophetarum, dicens, ¶ Quoniam 84
terra in quam introistis possidere hæredi-
tatem eius, terra polluta est coinquina-
tionibus alienigenarum terræ, & immun-
ditiæ illorum repleuerunt eam totam im-
munditia sua. ¶ Et nunc filias uestras non 85
coniungetis filijs eorum, & filias eorum
non accipietis filijs uestris, ¶ & non inquire- 86
retis pacem habere cum illis omni tempo-
re, ut inualescentes māducetis optima ter-
ræ, & hæreditatem distribuatis filijs ue-
stris usque in æuum. ¶ Et quæ contingunt 87
nobis, omnia fiunt propter opera nostra
maligna, & magna peccata nostra. ¶ Et 88
dedisti nobis talem radicem, & rursum re-
uersi sumus transgredi legitima tua, uti
commisceremur immunditiæ alienigena-
rum gentium terræ huius. ¶ Nonne ira- 89
sceris nobis perdere nos, quoadusque non
relinquatur radix, & nomen nostrum?
¶ Domine Deus Israel uerax es. Derelicta 90
est enim radix usque in hodiernum diem.
¶ Ecce, nunc sumus in conspectu tuo in ini 91
quitatibus nostris. Non est enim adhuc
1. Esd. 10 1. stare ante te in his. ¶ ‖ Et cum adorando 92
confiteretur Esdras flens, humi prostratus
ante templum, congregati sunt ante eum
ex Ierusalem turba magna ualde uiri, &
mulieres, & iuuenes, & iuuenculæ. Fle-
tus enim erat magnus in ipsa multitu-
dine. ¶ Et cum clamasset Iechonias Iehe 93
li ex filijs Israel, dixit Esdræ, Nos in Do-
minum peccauimus, quod collocauimus
nobis in matrimonium mulieres alieni-
94 genas ex gentibus terræ. ¶ Et nunc es su-
per omnem Israel. In his ergo fiat iusiu-
randum a Domino expellere omnes uxo
res nostras quæ ex alienigenis sunt cum fi-
95 lijs earum. ¶ Sicut tibi decretum est a ma-
ioribus secundum legem Domini exurges
96 explica. ¶ Ad te enim spectat negotium,
97 & nos tecum sumus: uiriliter fac. ¶ Et
exurgens Esdras adiurauit principes sacer-
dotum, & Leuitas, & omnem Israel fa-
cere secundum hæc: & iurauerunt.

CAP. IX.

1 ET exurgens Esdras ab ante atrium 2. Esd. 10 6.
templi, abijt in pastophorium Iona-
2 thæ filij Nasabi: ¶ Et hospitatus illic
non gustauit panem, nec aquam bibit su-
3 per iniquitatem multitudinis. ¶ Et facta est
prædicatio in omni Iudæa, & in Ierusalem
omnibus qui erant ex captiuitate in Ieru-
4 salem congregati: ¶ ut quicunque non oc-
currerit biduo uel triduo diei secundū iu-
dicium assidentium seniorum, tollerentur
facultates suæ, & ipse alienus iudicaretur
5 a multitudine captiuitatis. ¶ Et congrega-
ti sunt omnes qui erant ex tribu Iuda, &
Ben-iamin in tribus diebus in Ierusalem:
hic mensis est nonus, dies mensis uicesi-
6 mus. ¶ Et sedit omnis multitudo in area
templi trementes, propter hiemem præ-
7 sentem. ¶ Et exurgens Esdras dixit illis: Vos
inique fecistis collocantes uobis in matri-
monium uxores alienigenas, ut adderetis
8 ad peccata Israel. ¶ Et nunc date confessio-
nem, & magnificentiam Domino Deo pa-
9 trum nostrorum: ¶ & perficite uoluntatem
ipsius, & discedite a gentibus terræ, & ab
uxoribus alienigenis. ¶ Et clamauit omnis
10 multitudo, & dixerunt uoce magna, Si-
cut dixisti, faciemus. ¶ Sed quoniam mul-
11 titudo magna est, & tempus hibernum, &
non possumus insubsidiati stare: & hoc
opus non est nobis unius diei neque bidui:
12 multum enim in his peccauimus: ¶ stent
præpositi multitudinis, & omnes qui no-
biscum inhabitant, & quotquot habent
13 uxores apud se alienigenas, ¶ & assistant
accepto tempore ex omni loco presbyte-
ri, & iudices, usquequo soluant iram Do-
14 mini negotij huius. ¶ Ionathas autem fi-
lius Ezeli, & Ozias Thecam susceperūt se-
cundū hæc: & Bosoramus, & Leuis, & Sab-
bathæus simul cooperati sunt cum illis.
15 ¶ Et steterunt secundum hæc omnia uni-
16 uersi qui erant ex captiuitate. ¶ Et elegit
sibi uiros Esdras sacerdos principes ma-
gnos de patribus eorum secundū nomina:
& consederunt nouilunio mensis decimi
17 examinare negotium istud. ¶ Et determi-
natum est de uiris qui habebant uxores
alienigenas usq; ad neomeniam primi mē-
18 sis: ¶ & inuenti sunt ex sacerdotibus permi-
19 sti qui habebant alienigenas uxores. ¶ Ex
filijs Iesu filij Iosedec, & fratribus eius: Ma
seas, & Eleazarus, & Ioribus, & Ioadeus.
20 ¶ & iniecerunt manus ut expellerent uxo-
res suas, & ad litandū in exorationē arie-
21 te pro ignorātia sua. ¶ Et ex filijs Semmeri:
22 Maseas, & Esses, & Ieel, & Azarias. ¶ Et ex
filijs Phosre: Limosias, Hismaenis, & Na-
23 thanee, Iussio, Reddus, & Talsas. ¶ Et
ex Leuitis, Iorabdus, & Semeis, & Col-

ius, &

iis, & Caitas, & Facteas, & Coluas, &
24 Elionas. ✝ & ex sacris cantoribus, Eliasib,
25 Zaccarus. ✝ & ex ostiarijs, Salumus, & Tol-
26 banes. ✝ & ex Israël: ex filijs Foro, Ozi, &
Remias, & Geddias, & Melchias & Miche-
lus, Eleazarus, & Iammebias, & Bannas,
27 ✝ & ex filijs Iolaman: Chamas, & Zacha-
rias, & Iezrelus, & Ioddius, & Erimoth,
28 & Helias: ✝ & ex filijs Zathoim: Eliadas &
Liasumus, Zochias & Larimoth & Zabdis
29 & Tebedias. ✝ & ex filijs Zebes: Iohannes
30 & Amanias & Zabdias & Emeus. ✝ & ex
filijs Banni: Olamus & Maluchus & Ied-
31 deus & Iasub, & Azabus & Ierimoth. ✝ &
ex filijs Addin: Naathus, & Moosias & Ca-
leus & Raanas, Maaseas, Mathathias, & Be-
32 seel, & Bonnus & Manasses. ✝ & ex filijs
Nuaë: Noneas & Afeas & Melchias & Sa-
meas & Simon, Ben-iamin & Malchus &
33 Marras. ✝ & ex filijs Asom: Carianeus,
Mathathias, & Bannus & Eliphalach &
34 Manasses & Semei. ✝ & ex filijs Banni:
Ieremias & Moadias & Abramus & Iohel
& Baneas & Pelias & Ionas & Marimoth,
& Eliasib & Mathaneus, & Eliasis, & Ori-
zas & Dielus & Semedius & Zambris &
35 Iosephus. ✝ & ex filijs Nobei: Idelus &
Mathathias & Sabadus & Zecheda, Sedmi
36 & Iessei, Baneas. ✝ omnes isti coniunxe-
runt sibi uxores alienigenas, & dimiserũt
37 eas cum filijs. ✝ Et inhabitauerunt sacer-
dotes & Leuitæ: & qui erant ex Israël in
Ierusalem, & in tota una regione nouilu-
nio mensis septimi. Et erant filij Israël in
38 commorationibus suis. ✝ Et congregata
est omnis multitudo simul in aream, quæ
39 est ab Oriente portæ sacræ; ✝ & dixerũt Es-
dræ pontifici, & lectori, vt afferret legem
Moysi, quæ tradita est a Domino Deo Is-
40 raël. ✝ Et attulit Esdras pontifex legem
omni multitudini eorum a uiro vsque ad
mulierem, & omnibus sacerdotibus audi-
41 re legem nouilunio mensis septimi. ✝ Et
legebat in area, quæ est ante sacram portã
templi, a prima luce usq; ad uesperam co-
ram uiris, & mulieribus. Et dederunt om-
42 nes sensum ad legem. ✝ Et stetit Esdras
sacerdos, & lector legis super ligneum tri-
43 bunal quod fabricatum erat. ✝ Et steterũt
ad eum Mathathias, & Samus, Ananias,
Azarias, Vrias, Ezechias, & Balsamus ad
44 dexteram: ✝ & ad sinistram Faldeus, Mi-
sael, Malachias, Abusthas, Sabus, Nabadias,
45 & Zacharias. ✝ Et assumpsit Esdras librum
corã omni multitudine: præsidebat enim
46 in gloria in conspectu omnium. ✝ Et cum
absoluisset legem, omnes erecti steterunt:
& benedixit Esdras Dominum Deum al-
tissimum, Deum Sabaoth omnipotentem.
47 ✝ Et respondit omnis populus, Amen. Et
eleuatis sursum manibus procidentes in
48 terram, adorauerunt Dominum. ✝ Iesus
& Banaeus & Sarebias & Iaddinus & Ac-
cubus & Sabbathęus & Calithes & Azarias
& Ioradus & Ananias & Philias Leuitæ,
49 ✝ qui docebant legem Domini, & in mul-
titudine legebant legem Domini, & præ-
ferebant singuli eos, qui intelligebant
50 lectionem. ✝ Et dixit Attharathes Esdræ
pontifici, & lectori, & Leuiticis, qui do-
51 cebant multitudinem, ✝ dicens, Dies hic
sanctus est Domino. Et omnes flebant,
52 cum audissent legem. ✝ Et dixit Esdras, 2 Esd 8. c 9.
Digressi ergo manducate pinguissima
quæque, & bibite dulcissima quæque, &
53 mittite munera his qui non habent. ✝ San-
ctus enim est hic dies Domini, & nolite
mœsti esse: Dominus enim clarificabit
54 vos. ✝ Et Leuitæ denunciabant in publi-
co omnibus, dicentes, Dies hic sanctus
55 est, nolite mœsti esse. ✝ Et abierunt om-
nes manducare, & bibere, & epulari, &
dare munera his qui non habebant, ut
epularentur. Magnifice enim sunt exal-
56 tati verbis quibus edocti sunt. ✝ & con-
gregati sunt uniuersi in Ierusalem cele-
brare lætitiam, secundum testamen-
tum Domini Dei Israël.

LIBER QVARTVS ESDRAE.

CAPVT PRIMVM.

LIBER Esdræ pro- 1
phetæ secundus,
filij Sarei, filij A-
zarei. filij Helciç,
filij Sadaniæ, filij
Sadoch, filij Achi-
tob: filij Achiæ, 2
filij Phinees, filij
Heli, filij Ame-
riæ, filij Asiei, filij
Marimoth, filij
Arna, filij Oziæ, filij Borith, filij Abisei, fi-
lij Phinees, filij Eleazar, filij Aaron ex 3
tribu Leui, qui fuit captiuus in regione
Medorum, in regno Artaxerxis regis Per-
sarum. Et factum est uerbum Domini ad 4
me, dicens, Vade, & nuncia populo meo 5
facinora ipsorum, & de filijs eorum ini-
quitates, quas in me admiserunt, ut nũ- 6
cient filijs filiorum: quia peccata parentũ
ipsorum in illis creuerunt. Obliti enim
mei sacrificauerunt dijs alienis. Nonne 7
ego eduxi eos de Terra - Ægypti de domo
seruitutis? Ipsi autem irritauerunt me, &
consilia mea spreuerunt. Tu autem ex- 8
cute Comam capitis tui, & proiice omnia
mala super illos: quoniam non obedierũt
legi meæ. Populus autem est indiscipli-
natus. Vsquequo eos sustinebo, quibus 9
tanta beneficia cõtuli? Reges multos pro- 10
pter eos subuerti. Pharaonem cum pue-
ris suis, & omnem exercitum eius percussi:
Omnes Gentes a facie eorum perdidi, & 11
in Oriente prouinciarum duarum popu-
los Tyri & Sidonij dissipaui, & omnes ad-
12 uersarios eorum interfeci. Tu uero lo-
quere ad eos, dicens, Hæc dicit Dominus:
13 Nempe ego uos per mare transmeaui, &
plateas uobis initio munitas exhibui: du-
cem uobis dedi Moysen, & Aaron sacerdo-
14 tem: lucem uobis per columnam ignis
præstiti, & magna mirabilia feci in uobis:
uos autem mei obliti estis, dicit Dominus.
15 Hæc dicit Dominus omnipotens: Cotur-
nix uobis in signo fui, castra uobis ad tu-
16 telam dedi, & illic murmurastis: & non
triumphastis in nomine meo de perditio-
ne inimicorum uestrorum, sed adhuc nũc
17 vsque murmurastis. Vbi sunt beneficia,
quæ præstiti uobis? Nonne in deserto, cum
18 esuriretis, proclamastis ad me, dicentes,
Vt quid nos in desertum istud adduxisti
interficere nos, melius nobis fuerat serui-
re Ægyptijs, quam mori in deserto hoc.
19 Ego dolui gemitus uestros, & dedi vobis
manna in escam. Panem angelorum mã-
20 ducastis. Nonne cum sitiretis, petram
excidi, & fluxerunt aquæ in saturitate? Sap. 16.
21 propter æstus folijs arborum uos texi. Di- 20.
uisi uobis terras pingues: Chananæos, & Num. 20.
Pherezæos, & Philisthæos a facie uestra 11.
proieci: quid faciam uobis adhuc, dicit Do- Isa. 5. 4
22 minus? Hæc dicit Dominus omnipotẽs,
In deserto cum essetis in flumine Amor- Exo. 15.
rhæo sitientes, & blasphemantes nomen 29
23 meum, non ignem uobis pro blasphe-
mijs dedi, sed mittens lignum in aquam,

Exo.32.8 dulce feci flumen, ♀ Quid tibi faciam Ia- 24
cob? Noluisti obedire Iuda. Transferam
me ad alias Gentes, & dabo eis nomen
meum, ut custodiant legitima mea.♀Quo- 25
niam me dereliquistis, & ego uos dere-
linquam. Petentibus uobis a me miseri-
Isa.1.15. cordiam, non miserebor. ♀ Quando inuo- 26
cabitis me, ego non exaudiam uos. Macu-
lastis enim manus uestras sanguine, & pe-
des uestri impigri sunt ad committenda
homicidia. ♀ Non quasi me dereliquistis, 27
sed uosipsos, dicit Dominus. ♀ Hæc dicit 28
Dominus omnipotens, Nónne ego uos ro-
gaui, ut pater filios, & ut mater filias, &
ut nutrix paruulos suos, ♀ ut essetis mihi 29
in populum, & ego uobis in Deum: & uos
Mat. 23. 37. mihi in filios, & ego uobis in patrem?♀Ita 30
Esa.66.5 uos collegi, ut gallina pullos suos sub alas
suas. Modo autem quid faciam uobis?
Proijciam uos a facie mea. ♀ Oblationem 31
cum mihi attuleritis, auertam faciem meã
a uobis. Dies enim festos uestros, & neo-
menias, & circumcisiones repudiaui.♀Ego 32
misi pueros meos prophetas ad uos, quos
acceptos interfecistis, & laniastis corpo-
ra eorum, quorum sanguinem exquiram,
dicit Dominus. ♀ Hæc dicit Dominus om- 33
nipotens. Domus uestra deserta est. Proij-
ciam uos sicut uentus stipulam, ♀ & filij 34
procreationem non facient, quoniam mã-
datum meum neglexerunt, & quod ma-
lum est coram me fecerunt. ♀ Tradam do- 35
mos uestras populo uenienti, qui me non
audientes credunt: quibus signa non osten
di facient quæ præcepi. ♀ Prophetas non 36
uiderunt, & memorabuntur iniquitatum
eorum. ♀ Testor populi uenientis gra- 37
tiam, cuius paruuli exultant cum lætitia,
me non uidentes oculis carnalibus, sed
spiritu credentes quæ dixi. ♀ Et nunc fra- 38
ter aspice, quæ gloria: & uide populum
uenientem ab Oriente, ♀ Quibus dabo du- 39
catum Abraham, Isaac, & Iacob, & Osee, &
Amos, & Michææ, & Ioel, & Abbdiæ, & Io-
næ, ♀ & Naum, & Habacuc, Sophoniæ, 40
Mala 3.1. Aggæi, Zachariæ, & Malachiæ, qui & An-
gelus Domini uocatus est.

CAP. II.

HÆc dicit Dominus: Ego eduxi po- 1
pulum istum de seruitute, quibus
mandata dedi per pueros meos pro
phetas, quos audire noluerunt, sed irrita
fecerunt mea consilia. ♀ Mater quæ eos 2
generauit, dicit illis, Ite filij quia ego ui-
dua sum, & derelicta. ♀ Educaui uos cum 3
lætitia, & amisi uos cum luctu, & tristitia,
quoniam peccastis coram Domino Deo
uestro, & quod malum est coram eo feci-
stis. ♀ Modo autem quid faciam uobis? 4
Ego uidua sum, & derelicta: ite filij, &
petite a Domino misericordiam.♀Ego au- 5
tem te pater testem inuoco super matrem
filiorum, qui noluerunt testamentum
meum seruare, ♀ ut des eis confusionem, 6
& matrem eorum in direptionem, ne ge-
neratio eorum fiat. ♀ Dispergantur in Gẽ- 7
tes nomina eorum, deleantur a terra quo-
niam spreuerunt sacramentum meum.
Gen.19.2. ♀ Væ tibi Assur, qui abscondis iniquos pe- 8
nes te. Gens mala, memorare quid fece-
rim Sodomæ, & Gomorrhæ, ♀ quorum 9
terra iacet in piceis glebis, & aggeribus ci-
nerum: sic dabo eos qui me non audie-
10 runt, dicit Dominus omnipotens. ♀ Hæc
dicit Dominus ad Esdram, Nuncia popu-
lo meo, quoniam dabo eis regnum Ieru-
11 salem, quod daturus eram Israel. ♀ Et su-
mam mihi gloriam illorum, & dabo eis
tabernacula æterna, quæ præparaueram
12 illis. ♀ Lignum uitæ erit illis in odore
unguenti, & non laborabunt, neque fati-
13 gabuntur. ♀ Ite, & accipietis. Rogate uo-
bis dies paucos, ut minorentur. Iam pa-
14 ratum est uobis regnum: uigilate. ♀ Te-
stare cęlum, & terram. Contriui enim ma-
lum, & creaui bonum, quia uiuo ego, di-
15 cit Dominus. ♀ Mater amplectere filios
tuos, educa illos cum lætitia. Sicut co-
lumba confirma pedes eorum: quoniam
16 te elegi, dicit Dominus. ♀ Et resuscitabo
mortuos de locis suis, & de monumentis
educam illos, quoniam cognoui nomen
17 meum in Israel. ♀ Noli timere mater fi-
liorum, quoniam te elegi, dicit Dominus.
18 ♀ Mittam tibi adiutorium pueros meos
Isaiam, & Ieremiam, ad quorum consi-
lium sanctificaui, & paraui tibi arbores
19 duodecim grauatas uarijs fructibus, ♀ & Exo.15.17.
totidem fontes fluentes lac, & mel, & mõ-
tes immensos septem, habentes rosam, &
lilium, in quibus gaudio implebo filios
20 tuos. ♀ Viduam iustifica, pupillo iudica,
egenti da, orphanum tuere, nudum ue-
21 sti, ♀ confractum, & debilem cura, clau-
dum irridere noli, tutare mancum, & cæ-
cum ad uisionem claritatis meæ admitte.
22 ♀ Senem, & iuuenem intra muros tuos Tob.1.12
23 serua. ♀ mortuos ubi inueneris signans,
commenda sepulchro, & dabo tibi pri-
mam sessionem in resurrectione mea.
24 ♀ Pausa, & quiesce populus meus, quia
25 ueniet requies tua. ♀ Nutrix bona nutri
26 filios tuos, confirma pedes eorum. ♀ Ser-
uos quos tibi dedi, nemo ex eis interiet:
eos ego enim requiram de numero tuo.
27 ♀ Noli fatigari. Cum enim uenerit dies
pressuræ, & angustiæ, alij plorabunt, &
tristes erunt: tu autem hilaris, & copiosa
28 eris. ♀ Zelabunt gentes, & nil aduersus
29 te poterunt, dicit Dominus. ♀ Manus
meæ tegent te, ne filij tui gehennam ui-
30 deant. ♀ Iucundare mater cum filijs tuis,
31 quia ego te eripiam, dicit Dominus. ♀ Fi-
lios tuos dormientes memorare, quo-
niam ego eos educam de lateribus terræ,
& misericordiam cum illis faciam: quo-
niam misericors sum, dicit Dominus om-
32 nipotens. ♀ Amplectere natos tuos usque
dum uenio, & præstem illis misericor-
diam: quoniam exuberant fontes mei, &
33 gratia mea non deficiet. ♀ Ego Esdras præ-
ceptum accepi a Domino in monte Oreb,
ut irem ad Israel; ad quos cum uenirem,
reprobauerunt me, & respuerunt man-
34 datum Domini, ♀ Ideoq. uobis dico Gen-
tes, quæ auditis, & intelligitis, expectate
pastorem uestrum, requiem æternitatis
dabit uobis quoniam in proximo est ille
35 qui in fine seculi adueniet. ♀ Parati esto-
te ad præmia regni, quia lux perpetua lu-
36 cebit uobis per ęternitatem temporis. ♀ Fu
gite umbram seculi huius: accipite iucun-
ditatem gloriæ uestræ. Ego testor palam
37 saluatorem meum. ♀ Commendatum

donum accipite, & iucundamini, gra-
tias agentes ei qui uos ad cœlestia regna
uocauit. ✝ Surgite, & state, & uide- 38
te numerum signatorum in conuiuio
Domini. ✝ Qui se de umbra seculi 39
transtulerunt, splendidas tunicas a Do-
mino acceperunt. ✝ Recipe Sion nu- 40
merum tuum, & conclude candidatos
tuos qui legem Domini compleuerunt.
✝ Filiorum tuorum quos optabas ple- 41
nus est numerus. Roga imperium Do-
mini, ut sanctificetur populus tuus qui
uocatus est ab initio. ✝ Ego Esdras 42
Apoc.7. 9. uidi in monte Sion turbam magnam,
quam numerare non potui, & omnes
canticis collaudabant Dominum. ✝ Et 43
in medio eorum erat iuuenis statura
celsus, eminentior omnibus illis, &
singulis eorum capitibus imponebat co-
ronas, & magis exaltabatur. Ego au-
tem miraculo tenebar. ✝ Tunc in- 44
terrogaui angelum, & dixi, Qui sunt
hi Domine? ✝ Qui respondens, di- 45
xit mihi, Hi sunt qui mortalem tuni-
cam deposuerunt, & immortalem sum-
pserunt, & confessi sunt nomen Dei.
Modo coronantur, & accipiunt pal-
mas. ✝ Et dixi angelo, Ille iuuenis 46
quis est, qui eis coronas imponit, &
palmas in manus tradit? ✝ Et respon- 47
dens dixit mihi, Ipse est filius Dei,
quem in seculo confessi sunt: ego au-
tem magnificare eos cœpi, qui forti-
ter pro nomine Domini steterunt.
✝ Tunc dixit mihi angelus, Vade, an- 48
nuncia populo meo, qualia & quanta
mirabilia Domini Dei uidisti.

CAP. III.

ANno tricesimo ruinę ciuitatis eram 1
in Babylone, & conturbatus sum
super cubiculo meo recumbens,
& cogitationes meæ ascendebant super
cor meum: ✝ quoniam uidi desertio- 2
nem Sion, & abundantiam eorum qui
habitabant in Babylone. ✝ & uenti- 3
latus est spiritus meus ualde, & cœpi
loqui ad Altissimum uerba timorata,
✝ & dixi, O dominator Domine, tu 4
dixisti ab initio, quando plantasti ter-
ram, & hoc solus, & imperasti popu-
Gen.2 9. lo, ✝ & dedisti Adam corpus mortuum: 5
sed & ipsum figmentum manuum tua-
rum erat, & insufflasti in eum spiri-
tum uitæ, & factus est uiuens coram
te, ✝ & induxisti eum in paradiso, 6
quem plantauerat dextera tua, ante-
quam terra aduentaret. ✝ Et huic 7
mandasti diligere uiam tuam, & præ-
cum 3. M 8. teriuit eam, & statim instituisti in eo
mortem, & in nationibus eius, & na-
tæ sunt gentes, & tribus, & populi, &
cognationes quarum non est numerus.
Gen.6. 12. ✝ Et ambulauit unaquæque gens in uo- 8
luntate sua, & mira agebant coram te,
& spernebant præcepta tua. ✝ Iterum 9
autem in tempore induxisti diluuium
super inhabitantes seculum, & perdidi-
Gen.7.10 sti eos. ✝ Et factum est in unoquoque 10
eorum, sicut Adæ mori, sic his dilu-
uium. ✝ Dereliquisti autem unum ex 11
1. Pet.3. 20. his Noe cum domo sua, & ex eo iusti
omnes. ✝ Et factum est, cum cœpissent 12
multiplicari, qui habitabant super ter-
ram, & multiplicauerunt filios, & po-
pulos, & Gentes multas: & cœperunt
iterato impietatem facere plus quam
13 priores. ✝ Et factum est, cum iniquita-
tem facerent coram te, elegisti tibi u-
rum ex his cui nomen erat Abraham.
14 ✝ Et dilexisti eum, & demonstrasti ei so- Gen.12.1
15 li uoluntatem tuam: ✝ & disposuisti ei Gen.21.2
testamentum æternum, & dixisti ei ut Rom.9.7
non umquam derelinqueres semen eius. Ge.25 25
Et dedisti ei Isaac, & Isaac dedisti Ia- Exo.19.1
16 cob & Esau. ✝ Et segregasti tibi Iacob, Deu.4.10
Esau autem separasti. Et factus est Ia-
17 cob in multitudine magna. ✝ Et fa-
ctum est cum educeres semen eius ex
Ægypto, adduxisti super montem Sina.
18 ✝ Et inclinasti cęlos, & statuisti terram,
& commouisti orbem, & tremere fe-
cisti abyssos, & conturbasti seculum,
19 ✝ & transijt gloria tua portas quatuor
ignis & terræ motus, & spiritus & ge-
lu, ut dares semini Iacob legem, & ge-
20 nerationi Israël diligentiam. ✝ Et non
abstulisti ab eis cor malignum, ut fa-
21 ceret lex tua in eis fructum. ✝ Cor
enim malignum baiulans primus Adam
transgressus & uictus est, sed & om-
22 nes qui de eo nati sunt. ✝ Et facta est
permanens infirmitas, & lex cum cor-
de populi, cum malignitate radicis: &
discessit quod bonum est, & mansit ma-
23 lignum. ✝ Et transierunt tempora, &
finiti sunt anni: & suscitasti tibi ser-
24 uum nomine Dauid, ✝ & dixisti ei ędi-
ficare ciuitatem nominis tui, & offer-
re tibi in eadem thus & oblationes.
25 ✝ Et factum est hoc annis multis, &
dereliquerunt qui habitabant ciuitatem,
26 ✝ in omnibus facientes sicut fecit Adam
& omnes generationes eius. utebantur
27 enim & ipsi corde maligno. ✝ Et tra- Ier.10.25
didisti ciuitatem tuam in manibus ini-
28 micorum tuorum. ✝ Nunquid meliora
faciunt, qui habitant Babylonem? Et
29 propter hoc dominabitur Sion? ✝ Fa-
ctum est cum uenissem huc, & uidis-
sem impietates, quarum non est nume-
rus: & delinquentes multos uidit ani-
ma mea hoc tricesimo anno, & exces-
30 sit cor meum: ✝ quoniam uidi quomo-
do sustines eos peccantes, & pepercisti
impie agentibus, & perdidisti populum
tuum, & conseruasti inimicos tuos, &
31 non significasti. ✝ Nihil memini quo-
modo debeat derelinqui uia hæc. Nun-
quid meliora facit Babylon quàm Sion?
32 ✝ aut alia gens cognouit te præter Is-
raël? aut quæ tribus crediderunt testa-
33 mentis tuis, sicut Iacob? ✝ Quarum
merces non comparuit, neque labor
fructificauit. Pertransiens enim pertran-
siui in gentibus, & uidi abundantes eas,
& non memorantes mandatorum tuo-
34 rum. ✝ Nunc ergo pondera in statera
nostras iniquitates, & eorum qui habitant
in seculo: & non inuenietur nomen tuum,
35 nisi in Israël. ✝ Aut quando non peccaue-
runt in cóspectu tuo, qui habitant terram?
aut quę gens sic obseruauit mandata tua?
36 ✝ Hos quidé per nomina inuenies seruasse
mandata tua: gentes autem non inuenies.

CAP. IIII.

ET respondit ad me angelus qui mis- 1
sus est ad me, cui nomen Vriel, ♦ & 2
dixit mihi, Excedens excessit cor tuũ
in seculo hoc, & comprehendere cogitas
uiam Altissimi. ♦ Et dixi, Ita Domine 3
meus. Et respondit mihi, & dixit, Tres uias
missus sum ostendere tibi, & tres similitu-
dines proponere coram te. ♦ de quibus mi- 4
hi si renunciaueris unam ex his, & ego ti-
bi demonstrabo uiam quam desideras ui-
dere, & docebo te, unde sit cor malignum.
♦ Et dixi, Loquere Domine meus. Et di- 5
xit ad me, Vade, pondera mihi ignis pon-
dus, aut mensura mihi flatum uenti, aut
reuoca mihi diem quæ præterijt. ♦ Et re- 6
spondi, & dixi, Quis natorum poterit face-
re ut me interroges de his? ♦ Et dixit ad 7
me, Si essem interrogans te, dicens, Quan-
tæ habitationes sunt in corde maris, aut
quantæ uenæ sunt in principio abyssi, aut
quantæ uenæ sunt super firmamentum,
aut qui sunt exitus paradisi: ♦ diceres mi- 8
hi fortassis, in abyssum non descendi: ne-
que in infernum adhuc, neque in cęlum
umquam ascendi. ♦ nunc autem non in- 9
terrogaui te, nisi de igne, & uento, & die,
per quem transisti, & a quibus separari nõ
potes: & non respondisti mihi de eis. ♦ Et 10
dixit mihi, Tu quæ tua sunt, tecum coa-
dolescentia, non potes cognoscere: ♦ & 11
quomodo poterit uas tuum capere Altissi-
mi uiam, & iam exterius corrupto seculo
intelligere corruptionem euidentem in fa
cie mea? ♦ Et dixi illi, Melius erat nos 12
non esse, quam adhuc uiuentes uiuere in
impietatibus, & pati, & non intelligere de
Iud. 9. 8. 2. Par. 25. 15. qua re. ♦ Et respondit ad me, & dixit, 13
Proficiscens profectus sum ad syluam li-
gnorum campi, ♦ & cogitauerunt cogita- 14
tionem, & dixerunt, Venite & eamus, &
faciamus ad mare bellum, ut recedat co-
ram nobis, & faciamus nobis alias syluas.
15 ♦ Et similiter fluctus maris & ipsi cogita-
uerunt cogitationem, & dixerunt, Veni-
te ascendentes, debellemus syluas cãpi, ut
& ibi consummemus nobismetipsis aliam
16 regionem. ♦ Et factus est cogitatus syluæ
in uanum. uenit enim ignis, & consum-
17 psit eam. ♦ Similiter & cogitatus flu-
ctuum maris. stetit enim arena, & prohi-
18 buit eos. ♦ Si enim esses iudex horum,
quem inciperes iustificare, aut quem con-
19 demnare? ♦ Et respondi, & dixi, Vtique
uanam cogitationem cogitauerunt. terra
enim data est syluæ, & mari locus porta-
20 re fluctus suos. ♦ Et respondit ad me, &
dixit, Bene tu iudicasti: & quare non iu-
21 dicasti tibimetipsi? ♦ Quemadmodum
enim terra syluæ data est, & mare flucti-
bus suis: sic qui super terram inhabitant,
quæ sunt super terram intelligere solum-
modo possunt: & qui super cœlos, quæ
22 super altitudinem cœlorum. ♦ Et respon-
di, & dixi, deprecor te Domine, ut mihi
23 detur sensus intelligendi. ♦ non enim
uolui interrogare de superioribus tuis, sed
de his quæ pertranseunt per nos quotidie:
propter quid Israel datus in opprobrium
gentibus: quem dilexisti populum, datus
est tribubus impijs, & lex patrum nostro-
rum in interitum deducta est, & disposi-
24 tiones scriptæ nusquam sunt: ♦ & pertran-
siuimus de seculo, ut locustæ, & uita no-
stra stupor & pauor, & nec digni sumus
25 misericordiam consequi. ♦ Sed quid fa-
ciet nomini suo quod inuocatum est super
26 nos? & de his interrogaui. ♦ Et respondit
ad me, & dixit, Si fueris plurimum scruta-
tus, frequenter miraberis: quoniam festi-
27 nans festinat seculum pertransire, ♦ &
non capit portare quæ in futuris tempori-
bus iustis repromissa sunt: quoniam ple-
num iniustitia est seculum hoc, & infirmi-
tatibus. ♦ De quibus autem interrogas, di-
cam: seminatum enim est malum, & nec-

dum

dum ueniat destructio ipsius. † Si ergo non 29
inuersum fuerit quod seminatum est, &
discesserit locus ubi seminatum est ma-
lum, non ueniet ubi seminatum est bo-
num. † Quoniam gramen seminis mali 30
seminatum est in corde Adam ab initio:
& quantum impietatis generauit usque
nunc, & generat usque dum ueniat area?
† Aestima autem apud te gramen mali se- 31
minis quantum fructum impietatis gene
rauit: † quando secatæ fuerint spicæ, qua- 32
rum non est numerus, quam magnam
aream incipient facere? † Et respondi, & 33
dixi, "Quomodo', & quando hæc? Quare
modici, & mali anni nostri? † Et respon- 34
dit ad me, & dixit mihi. Non festines tu
super Altissimum. Tu enim festinas ina-
niter esse super ipsum: nam excessus tuus
multus. † Nónne de his interrogauerunt 35
animæ iustorum in promptuarijs suis, di-
centes, Vsquequo spero sic? & quando ue-
niet fructus areæ mercedis nostræ? † Et re- 36
spondit ad ea Ieremiel archangelus, &
dixit, Quando impletus fuerit numerus
seminum in uobis, quoniam in statera
ponderauit seculum, † & mensura men- 37
surauit tempora, & numero numerauit
tempora, & non commouit, nec excita-
uit usquedum impleatur prædicta mensu-
ra. † Et respondi, & dixi. O Dominator 38
Domine, sed, & nos omnes pleni sumus
impietate. † Et ne forte propter nos non 39
impleantur iustorum areæ, propter pec-
cata inhabitantium super terram. † Et re- 40
spondit ad me, & dixit, Vade, & inter-
roga prægnantem, si quando impleuerit
nouem menses suos, adhuc poterit ma-
trix eius retinere partum in semetipsa?
† Et dixi, Non potest Domine. Et dixit ad 41
me, In inferno promptuaria animarum
matrici assimilata sunt. † Quemadmo- 42
dum enim illa festinat quæ parit, effuge-
re necessitatem partus: sic & hæc festinat
reddere ea quæ commendata sunt. † Ab 43
initio tibi demonstrabitur de his quæ con-
cupiscis uidere. † Et respondi, & dixi, 44
Si inueni gratiam ante oculos tuos, & si
possibile est, & si idoneus sum, demon-
stra mihi, † si plusquam præteritum sit ha- 45
bet uenire, aut plura pertransierunt su-
pra quam futurum est. † Quid pertran- 46
siuit, scio: quid autem futurum sit, ignoro.
† Et dixit ad me, Sta super dexteram 47
partem, & demonstrabo tibi interpreta-
tionem similitudinis. † Et steti, & uidi: 48
& ecce fornax ardens transijt coram me:
& factum est cum transiret flamma, ui-
di: & ecce superauit fumus. † Post hæc 49
transijt coram me nubes plena aquæ, &
immisit pluuiam impetu multam: & cum
transisset impetus pluuiæ, superauerunt
in ea guttæ. † Et dixit ad me, Cogita ti- 50
bi: sicut crescit pluuia amplius quam gut-
tæ, & ignis quam fumus: sic superabun-
dauit quæ transiuit mensuram: supera-
uerunt autem guttæ, & fumus: † & ora- 51
ui, & dixi, Putas uiuo usque in diebus il-
lis? uel quid erit in diebus illis? † Respon- 52
dit ad me, & dixit, De signis, de quibus
me interrogas, ex parte possum tibi dice-
re: de uita autem tua non sum missus
dicere tibi, sed nescio.

Quo? 2 MS.

CAP. V.

1 De signis autem: ecce dies uenient,
in quibus apprehendentur qui in
habitant terram in censu multo: &
abscondetur ueritatis uia: & sterilis erit a
2 fide regio: † Et multiplicabitur iniustitia
super hanc quam ipse tu uides, & super
3 quam audisti olim. † Et erit inposito ue-
stigio quam nunc uides regnare regionē,
4 & uidebunt eam desertam. † Si autem ti-
bi dederit Altissimus uiuere, uidebis post
tertiam tubam, & relucescet subito Sol
5 noctu, & Luna ter in die, † & de ligno san-
guis stillabit, & lapis dabit uocem suam,
6 & populi commouebuntur: † & regnabit
quem non sperant qui inhabitant super
terram, & uolatilia commigrationem fa-
7 cient: † & mare Sodomiticum pisces rej-
iciet. & dabit uocem noctu, quam non no-
uerant multi: omnes autem audient uo-
8 cem eius. † & chaos fiet per loca multa,
& ignis frequenter remittetur, & bestiæ
agrestes transmigrabunt, & mulieres mē-
9 struatæ parient monstra, † & in dulcibus
aquis salsæ inuenientur: & amici omnes
semetipsos expugnabunt: & abscondetur
tunc sensus, & intellectus separabitur in
10 promptuarium suum: † & quæretur a mul-
tis, & non inuenietur: & multiplicabitur
iniustitia, & incontinentia super terram.
11 † Et interrogabit regio proximam suam, &
dicet, Numquid per te pertransijt iustitia
12 iustum faciens? Et hoc negabit. † Et erit
in illo tempore, & sperabunt homines, &
non impetrabunt; laborabunt, & non
13 dirigentur uiæ eorum. † Hæc signa di-
cere tibi permissum est mihi: & si oraueris
iterum, & ploraueris, sicut, & nunc, & ie-
iunaueris septem diebus, audiens iterato
14 horū maiora. † & euigilaui, & corpus meū
horruit ualde: & anima mea laborauit,
15 ut deficeret. † & tenuit me qui uenit ange-
lus, qui loquebatur in me, & confortauit
16 me, & statuit me super pedes. † Et factū est
in nocte secunda, & uenit ad me Salathiel
dux populi, & dixit mihi, Vbi eras? & quare
17 uultus tuus tristis? † An nescis, quoniā tibi
creditus est Israel in regione transmigra-
18 tionis eorum? † Exurge ergo, & gusta panē,
& non derelinquas nos, sicut pastor gre-
gem suum in manibus luporum maligno-
19 rum. † Et dixi ei, Vade a me, & non appro-
pies ad me. Et audiuit, ut dixi, & recessit
20 a me. † Et ego ieiunaui diebus septem ulu-
lans, & plorans, sicut mihi mandauit Vriel
21 angelus. † Et factum est post dies septem, &
iterū cogitationes cordis mei molestæ erāt
22 mihi ualde, † & resumpsit anima mea spi-
ritum intellectus: & iterum cępi loqui co-
23 rā Altissimo sermones, † & dixi, Dominator
Domine, ex omni sylua terræ, & omnibus
24 arboribus eius elegisti uineam unicā: † Et
ex omni terra orbis, elegisti tibi foueam
unam: & ex omnibus floribus orbis elegisti
25 tibi lilium unum: † & ex omnibus abyssis
maris, replesti tibi riuum unum: & ex
omnibus ædificatis ciuitatibus, sanctifi-
26 casti tibimetipsi Sion: † & ex omnibus
creatis uolatilibus, nominasti tibi colum-
27 bam unam. † & ex omnibus plasmatis
pecoribus, prouidisti tibi ouem unam, &
ex omnibus multiplicatis populis, acqui-

fuisti tibi populum unum: & ab omnibus
probatam legem donasti huic quem desi-
derasti populo. † Et nunc Domine, ut quid 28
tradidisti unum pluribus? Et præparasti su-
per unam radicem alias, & disperdisti vni-
cum tuum in multis : † & conculcauerunt 29
eum, qui contradicebant sponsionibus
tuis, quiq. tuis testamentis non credebãt.
† Et si odiens odisti populum tuum, tuis 30
manibus debet castigari. † Et factum est, 31
cum locutus essem sermones, & missus est
angelus ad me, qui ante uenerat ad me
præterita nocte, † & dixit mihi, Audi me. 32
& instruam te: & intende mihi, & adij-
ciam coram te. † Et dixi, Loquere Domi- 33
ne meus. Et dixit ad me, Valde tu in ex-
cessu mentis factus es pro Israel: an plus
dilexisti eum, quam qui eum fecit? Et
dixi ad eum, † Non Domine, sed dolens 34
locutus sum. Torquent enim me renès
mei per omnem horam, quærentem ap-
prehendere semitam Altissimi, & inuesti-
gare partem iudicii eius. † Et dixit ad me, 35
Non potes. Et dixi, Quare Domine? Ad
quid nascebar, aut quare non fiebat ma-
trix matris meæ mihi sepulchrum, ut
non uiderem laborem Iacob, & defati-
gationem generis Israël? † Et dixit ad 36
me, Numera mihi quæ necdum uene-
rant, & collige mihi dispersas guttas, &
reuirida mihi aridos flores, † & aperi mi- 37
hi clausa promptuaria, & produc mihi
inclusos in eis flatus; demonstra mihi vo-
cis imaginem: & tunc ostendam tibi labo-
rem quem rogas uidere: † Et dixi, Domi- 38
nator Domine, quis enim est qui potest
hæc scire, nisi qui cum hominibus habi-
tationem non habet? † Ego autem insi- 39
piens, & quomodo potero dicere de his
quibus me interrogasti? † Et dixit ad me: 40
Quomodo non potes facere vnum de his
quæ dicta sunt: sic non poteris inuenire
iudicium meum, aut in fine charitatem,
quam populo promisi. † Et dixi, Sed ecce 41
Domine, tu prope es his qui in finẽ sunt:
& quid facient qui ante me fuerunt, aut
nos, aut hi qui post nos? † Et dixit ad me. 42
Coronæ assimilabo iudicium meum. Si-
cut non nouissimorũ tarditas, sic nec prio-
rum uelocitas. † Et respondi, & dixi, Nec 43
poteras facere eos qui facti sunt, & qui
sunt, & qui futuri sunt in unum, ut ce-
lerius iudicium tuum ostendas? † Et re- 44
spondit ad me, & dixit, Non potest festi-
nare creatura super creatorem, nec susti-
nere seculum eos qui in eo creandi sunt,
in unum. † Et dixi, Quomodo dixisti ser- 45
uo tuo, quoniam viuificans uiuificasti a te
creatam creaturam in vnum, & sustine-
bit creatura: poterit & nunc portare præ-
sentès in unum. † Et dixit ad me, Inter- 46
roga matricem mulieris, & dices ad eam,
Et si paris, quare per tempus? Roga ergo
eam: vt det decem in unum. † Et dixi, Nõ 47
vtique poterit: sed secundum tempus.
† Et dixit ad me, Et ego dedi matricem ter- 48
ræ his qui seminati sunt super eam per tẽ-
pus. † Quemadmodum enim infans non 49
parit ea quæ senum sunt: sic ego disposui
a me creatum seculum. † Et interrogaui, 50
& dixi, Cum iã dederis mihi uiam, loquar
coram te: nam mater nostra, de qua dixisti
mihi, adhuc iuuenis est: iam senectuti ap-
51 propinquat. † Et respondit ad me, & di-
xit, Interroga eam quæ parit, & dicet tibi.
52 † Dices enim ei, Quare quos peperisti, nũc
non sunt similes his qui ante te, sed mino-
53 res statura? † Et dicet tibi & ipsa, Alij sunt
qui in iuuentute virtutis nati sunt: & alij
qui sub tempore senectutis deficiente ma-
54 trice sunt nati. † Considera ergo & tu,
quoniam minori statura estis præ his qui
55 ante uos: † & qui post uos, minori quam
vos, quasi iam senescentes creaturæ, & for-
titudinem iuuentutis prætereuntes. Et
dixi, Rogo Domine, si inueni gratiam
ante oculos tuos, demonstra seruo tuo,
per quem uisites creaturam tuam.

CAP. VI.

1 ET dixit ad me, Initio terreni orbis,
& antequam staret exitus seculi, &
antequam spirarent conuentiones
2 ventorum, † & antequam sonarent uoces
tonitruum, & antequam splenderent ni-
tores coruscationum, & antequam confir-
3 marentur fundamenta paradisi, † & an-
tequam uiderentur decori flores, & ante-
quam confirmarentur motæ virtutes, &
antequam colligerentur innumerabiles
4 militiæ angelorum, † & antequam extol
lerentur altitudines aëris, & antequam no
minarentur mensuræ firmamentorum, &
5 antequam æstuarent camini in Sion, † &
antequam inuestigarentur præsentes an-
ni, & antequam abalienarentur eorum
qui nunc peccant adinuentiones, & con-
signati essent qui fidem thesaurizauerũt:
6 † Tunc cogitaui, & facta sunt per me solũ,
& non per alium: & finis per me, & non
7 per alium. † Et respondi, & dixi, Quæ
erit separatio temporũ? aut quando prio-
8 ris finis, & sequentis initium? † Et dixit
ad me, Ab Abraham vsque ad Isaac, quã-
do nati sunt ab eo Iacob & Esau, manus
Iacob tenebat ab initio calcaneum Esau:
9 † finis enim huius seculi Esau, & princi-
10 pium sequentis Iacob. † Hominis manus
inter calcaneum & manum. Aliud noli
11 quærerè Esdra. † Et respondi, & dixi, O
dominator Domine, si inueni gratiam an-
12 te oculos tuos; † oro ut demonstres seruo
tuo finem signorum tuorum, quorum
partem mihi demonstrasti nocte præce-
13 denti. † Et respondit, & dixit ad me, Sur-
ge super pedes tuos, & audi vocem plenis-
14 simam sonitus. † Et erit sicut commotio,
nec commouebitur locus, in quo stes su-
15 per eum. † Ideo cum loquitur, tu non ex-
paueas, quoniam de fine verbum & fun-
16 damentum terræ intelligitur, † quoniam
de ipsis sermo tremiscit & commouetur.
scit enim quoniam finem eorum oportet
17 commutari. † Et factum est, cum audis-
sem, surrexi super pedes meos, & audiui:
& ecce uox loquens, & sonus eius sicut so-
18 nus aquarum multarum. † & dixit, Ecce
dies ueniunt, & erit quando appropinqua-
re incipiam, ut uisitem habitantes in ter-
19 ra: † & quando inquirere incipiam ab eis
qui iniuste nocuerunt iniustitia sua, &
20 quando suppleta fuerit humilitas Sion. † &
cum super signabitur seculum quod inci-
piet pertransire, hæc signa faciam, libri
aperientur ante faciem firmamẽti, & om-

nes ui-

nes uidebunt ſimul, † & anniculi infantes 21
loquentur uocibus ſuis, & prægnantes im
maturos pariẽt infantes trium & quatuor
menſium,& viuent, & ſuſcitabuntur. † Et 22
ſubito apparebunt ſeminata loca non ſe-
minata, & plena promptuaria ſubito inue
nientur uacua: † & tuba canet cum ſono, 23
quam cum omnes audierint, ſubito expa-
ueſcent. † Et erit in illo tempore, debel- 24
labunt amici amicos ut inimici, & expa-
ueſcet terra cum his: & uenæ fontiũ ſta-
bunt, & non decurrent in horis tribus. † & 25
erit, omnis qui derelictus fuerit ex omni-
bus iſtis quibus prędixi tibi, ipſe ſaluabi-
tur, & uidebit ſalutare meum & finem ſe-
culi ueſtri. † Et uidebunt qui recepti ſunt 26
homines, qui mortem non guſtauerunt a
natiuitate ſua, & mutabitur cor inhabitã-
tium, & connertetur in ſenſum alium.
† Delebitur enim malum, & extinguetur 27
dolus. † Florebit autem fides, & uincetur 28
corruptela, & oſtendetur ueritas quæ ſine
fructu fuit diebus tantis. † Et factum eſt, 29
cum loqueretur mihi,& ecce paulatim in-
tuebar ſuper eum ante quem ſtabam, † & 30
dixit ad me hæc, Veni tibi oſtendere tem-
pus uenturæ noctis. † Si ergo iterum ro- 31
gaueris, & iterum ieiunaueris ſeptem die-
bus, iterum tibi renunciabo horum ma-
iora per diem quam audiui. † Audita eſt 32
enim uox tua apud Altiſſimũ. Vidit enim
fortis directionem tuam, & prouidit pu-
dicitiam,quàm a iuuentute tua habuiſti:
† & propter hoc miſit me demonſtrare ti- 33
bi hæc omnia & dicere tibi,Confide,& no-
li timere, †& noli feſtinare cum prioribus 34
temporibus cogitare uana, ut non prope-
res a nouiſſimis temporibus. † Et factũ eſt 35
poſt hæc,& fleui iterum: & ſimiliter ieiu-
naui ſeptem diebus,ut ſuppleam tres heb-
domadas, quæ dictæ ſunt mihi. † Et factũ 36
eſt in octaua nocte, & cor meum turbaba-
tur iterato in me,& cœpi loqui coram Al-
tiſſimo. † Inflammabatur enim ſpiritus 37
meus ualde, & anima mea anxiabatur,†& 38
dixi, O Domine,loquens locutus es ab ini
tio creaturæ in primo die, dicens, Fiat cę-
lum & terra: & tuum verbum opus per-
fectum. † Et erat tunc ſpiritus, & tenebrę 39
circumferebantur, & ſilentium, ſonus
vocis hominis nondum erat abs te. † Tũc 40
dixiſti de theſauris tuis proferri lumen lu-
minoſum, quo appareret opus tuum. †E t 41
die ſecundo creaſti ſpiritum firmamenti,
& imperaſti ei ut diuideret & diuiſionem
faceret inter aquas, ut pars quædam ſur-
ſum recederet, pars uero deorſum mane-
ret. † Et tertia die imperaſti aquis congre- 42
gari in ſeptima parte terræ: ſex uero par-
tes ſiccaſti & conſeruaſti, ut ex his ſint co-
ram te miniſtrãtia ſeminata a Deo,& cul-
ta. † Verbum enim tuum proceſſit, & opus 43
ſtatim fiebat. † Proceſſit enim ſubito fru- 44
ctus multitudinis immenſus, & concupi-
ſcentiæ guſtus multiformes,& flores colo-
re immutabili,& odores odoramenti inue
ſtigabilis:& die tertia hęc facta ſũt. †Quar 45
ta autem die imperaſti fieri Solis ſplendo-
rem,Lunæ lumen,ſtellarum diſpoſitionẽ:
† & imperaſti eis, ut deſeruirent futuro 46
plaſmato homini. † Quinto autem die di 47
xiſti ſeptimæ parti, ubi erat aqua congre-
gata,ut procrearet animalia, & uolatilia,
48 & piſces:& ita fiebat. †aqua muta, & ſine
anima quæ Dei nutu iubebantur, anima-
lia faciebat, ut ex hoc mirabilia tua na-
49 tiones enarrent. † Et tunc cõſeruaſti duas
animas:nomen uni uocaſti Henoch,& no
50 men ſecundæ uocaſti Leuiatham, † & ſe-
paraſti ea ab alterutro. Non enim pote-
rat ſeptima pars,ubi erat aqua congregata
51 capere ea. † Et dediſti Henoch unam par-
tem,quæ ſiccata eſt tertio die,ut habitet in
52 ea,vbi ſunt montes mille. †Leuiathan autẽ
dediſti ſeptimam partem humidam,& ſer
uaſti eam,ut fiat in deuorationem quibus
53 uis, & quando uis. † Sexto autem die im-
peraſti terræ,ut crearet coram te iumẽta,
54 & beſtias,& reptilia: † & ſuper his Adam,
quem conſtituiſti ducem ſuper omnibus
factis quæ feciſti, & ex eo educimur nos
55 omnes,quemq. elegiſti populum. †Hæc au
tem omnia dixi coram te Domine, quia
56 propter nos creaſti ſeculũ. † Reſiduas autẽ
gentes ab Adam natas dixiſti eas nil eſſe,
& quoniam ſaliuæ aſſimilatæ ſunt,& qua-
ſi ſtillicidium de uaſe ſimulaſti abundan-
57 tiam eorum. † Et nunc Domine, ecce,
iſtæ gentes quæ in nihilũ deputatæ ſunt,
58 cęperũt dominari noſtri,& deuorare: †nos
autẽ populus tuus,quem uocaſti primoge-
nitum unigenitum æmulatorẽ tuũ,traditi
59 ſumus in manibus eorũ: †& ſi propter nos
creatum eſt ſeculũ, quare non hęreditatẽ
poſſidemus cum ſeculo? Vſquequo hæc?

CAP. VII.

1 ET factum eſt, cum finiſſem loqui
uerba hæc, miſſus eſt ad me angelus
qui miſſus fuerat ad me primis no-
2 ctibus,†& dixit ad me,Surge Eſdra,& audi
3 ſermones quos ueni loqui ad te. † Et dixi,
Loquere Deus meus. Et dixit ad me, Mare
poſitũ eſt in ſpatioſo loco, ut eſſet altũ &
4 immẽſum: †erit autem ei introitus in an-
guſto loco poſitus, ut eſſet ſimilis flumini-
5 bus. † Quis enim uolens uoluerit ingredi
mare,& uidere eũ,uel dominari eius: ſi nõ
tranſierit anguſtum, in latitudinem quo-
6 modo uenlre poterit? †Item aliud, Ciuitas
eſt ædificata, & poſita in loco campeſtri:
7 eſt autem plena omnium bonorum. † in-
troitus eius anguſtus & in præcipiti poſi-
tus,ut eſſet a dextris quidem ignis, a ſini-
8 ſtris aqua alta: †ſemita autem eſt una ſola
inter eos poſita,hoc eſt, inter ignẽ & aquã,
ut non capiat ſemita,niſi ſolummodo ue-
9 ſtigium hominis. † Si autem dabitur ciui-
tas homini in hæreditatem, ſi numquam
ante poſitum periculum pertrãſierit,quo-
10 modo accipiet hæreditatem ſuã? †Et dixi,
Sic Domine.& dixit ad me, Sic eſt & Iſrael
11 pars. † Propter eos enim feci ſeculum: &
quando tranſgreſſus eſt Adam conſtitutio-
nes meas, iudicatum eſt quod factum eſt.
12 †Et facti ſunt introitus huius ſeculi angu-
ſti,& dolentes,& laborioſi: pauci autem &
mali,& periculorum pleni, & labore ma-
13 gnopere fulti: † nã maioris ſeculi introi-
tus ſpatioſi & ſecuri,& faciẽtes immorta-
14 litatis fructum. †Si ergo ingredientes non
fuerunt ingreſſi qui uiuunt, anguſta, &
uana hæc: non poterunt recipere quę ſunt
15 repoſita. † Nunc ergo quare tu contur-
baris, cum ſis corruptibilis? & quid mo-

ueris tu cum sis mortalis? ✝ Et quare non 16
accepisti in corde tuo quod est futurum,
sed quod in præsenti? ✝ Respondi, & di- 17
xi, Dominator Domine, ecce disposuisti
lege tua, quoniam iusti hæreditabunt hęc;
impij autem peribunt. ✝ Iusti autem fe-
rent angusta sperantes spatiosa: qui enim 18
impie gesserunt, & angusta passi sunt, &
spatiosa non uidebunt. ✝ Et dixit ad me,
Non est iudex super Deum, neque intel- 19
ligens super Altissimũ. ✝ Pereunt enim mul
ti præsentes, quia negligitur quæ ante po- 20
sita est Dei lex. ✝ Mandans enim mandauit
Deus uenientibus quando uenerunt, quid 21
facientes uiuerent, & quid obseruantes
non punirentur. ✝ Hi autem non sunt
persuasi, & contradixerunt ei, & constitue- 22
runt sibi cogitamen uanitatis, ✝ & propo-
suerunt sibi circumuentiones delictorum, 23
& super dixerunt Altissimo nõ esse, & uias
eius non cognouerunt, ✝ & legem eius
spreuerunt, & sponsiones eius abnegaue- 24
runt, & in legitimis eius fidem non ha-
buerunt, & opera eius non perfecerunt.
✝ propter hoc Esdra uacua uacuis, & plena
plenis. ✝ Ecce tempus ueniet, & erit quan- 25
do uenient signa quæ prædixi tibi, & ap- 26
parebit sponsa, & apparescens ostendetur
quæ nunc subducitur terra: ✝ & omnis qui
liberatus est de prædictis malis, ipse uide- 27
bit mirabilia mea. ✝ Reuelabitur enim fi-
lius meus Iesus cum his qui cum eo sunt, 28
& iucundabuntur qui relicti sunt in annis
quadringentis. ✝ Et erit post annos hos,
& morietur filius meus Christus, & om- 29
nes qui spiramentum habent homines: ✝ &
conuertetur seculum in antiquum silen- 30
tium diebus septem, sicut in prioribus iu-
dicijs, ita ut nemo derelinquatur. ✝ Et erit
post dies septem, & excitabitur quod non- 31
dum uigilat seculum, & morietur corru-
ptũ: ✝ & terra reddet quæ in ea dormiunt,
& puluis qui in eo silentio habitant, & 32
promptuaria reddent quæ eis commenda
tæ sunt animæ. ✝ Et reuelabitur Altissi-
mus super sedem iudicij, & pertransibunt 33
miseriæ, & longanimitas congregabitur.
✝ Iudicium autẽ solum remanebit: ueritas
stabit, & fides conualescet, ✝ & opus subse- 34
quetur, & merces ostendetur, & iustitiæ 35
uigilabunt, & iniustitiæ non dominabun-
tur. ✝ Et dixi, Primus Abraham propter
Sodomitas orauit, & Moyses pro patribus 36
qui in deserto peccauerunt, ✝ & qui post
eum pro Israël in diebus Achaz, & Samue- 37
lis, ✝ & Dauid pro confractione, & Salo-
mon pro eis qui uenerunt in sanctificatio 38
nem, ✝ & Elias pro his qui pluuiam acce-
perunt, & pro mortuo ut uiueret, ✝ & Eze- 39
chias pro populo in diebus Sennacherib, 40
& multi pro multis. ✝ Si ergo modo quan-
do corruptibile increuit, & iniustitia mul- 41
tiplicata est, & orauerunt iusti pro impijs,
quare, & nunc sic non erit? ✝ Et respon-
dit ad me, & dixit, Præsens seculum non 42
est finis, gloria in eo frequens manet pro-
pter hoc orauerunt pro inualidis. ✝ Dies
enim iudicij erit finis temporis huius, 43
& initium temporis futuræ immortalita-
tis, in quo transiuit corruptela: ✝ soluta
est intemperantia, abscissa est increduli- 44
tas, creuit autem iustitia, orta est ueritas.

Gen. 18. 23. Exo. 32. 11. 2 Re. 24. 17. 2 Par. 6 14. 3 Re 17. 21. & 18 15. 4 Re. 19. 15.

45 ✝ tunc enim nemo poterit saluare eum
qui periit, neque demergere qui uicit.
46 Et respondi, ✝ & dixi, Hic est sermo meus
primus, & nouissimus, quoniam melius
erat non dare terram Adam, uel cum iam
dedisset, coercere eum ut non peccaret.
✝ Quid enim prodest hominibus in præ-
47 senti uiuere in tristitia, & mortuos sperare
punitionem? ✝ O tu quid fecisti Adam? Si
48 enim tu peccasti, non est factus solius tuus
casus, sed & noster qui ex te aduenimus.
✝ Quid enim prodest nobis si promissum
49 est nobis immortale tempus: nos autem
mortalia opera egimus? ✝ Et quoniam
50 prædicta est nobis perennis spes: nos ue-
ro pessimi uani facti sumus ✝ Et quoniam
51 reposita sunt nobis habitacula sanitatis,
& securitatis: nos uero male conuersati
sumus. ✝ Et quoniam reposita est gloria
52 Altissimi protegere eos qui tarde conuer-
sati sunt: nos autem pessimis uijs ambu-
lauimus. ✝ Et quoniam ostendetur para-
53 disus, cuius fructus incorruptus perseue-
rat, in quo est securitas, & medela: ✝ nos
54 uero non ingrediemur: in ingratis enim
locis conuersati sumus. ✝ Et quoniam su-
55 per stellas fulgebunt facies eorum qui ab-
stinentiam habuerũt: nostræ autem facies
super tenebras nigræ. ✝ non enim cogita-
56 uimus uiuentes quando iniquitatem fa-
ciebamus, quod incipiemus post mor-
tem pati. ✝ Et respondit, & dixit, Hoc
57 est cogitamentum certaminis quod certa-
bit qui super terram natus est homo, ✝ ut
58 si uictus fuerit, patiatur quod dixisti: si au-
tem uicerit, recipiet quod dico: ✝ quoniam
59 hæc est uita quam Moyses dixit cum uiue-
ret, ad populum, dicens, Elige tibi uitam
60 ut uiuas. ✝ Non crediderunt autem ei, sed
nec post eum prophetis: sed nec mihi qui
61 locutus sum ad eos. ✝ quoniam non esset
tristitia in perditionem eorum, sicut futu-
rum est gaudium super eos, quibus persua
62 sa est salus. ✝ Et respondi, & dixi, Scio Do-
mine, quoniam uocatus est Altissimus mi-
sericors in eo, quòd misereatur his qui
63 nondum in seculo aduenerunt, ✝ & quòd
miseretur illis qui conuersionem faciunt
64 in lege eius: ✝ & longanimis est, quoniã lõ-
ganimitatem præstat his qui peccauerunt
65 quasi suis operibus; ✝ & munificus est, quo-
niam quidem donare uult pro exigentijs:
66 ✝ & multæ misericordiæ, quoniam multi-
plicat magis misericordias his qui præ-
sentes sunt, & qui præterierunt, & qui fu-
67 turi sunt. ✝ Si enim non multiplicauerit
misericordias suas, non uiuificabitur se-
culum cum his qui inhæreditabunt in eo.
68 ✝ Et donat: quoniam si non donauerit de
bonitate sua, ut alleuentur hi qui iniqui-
tatem fecerunt, de suis iniquitatibus non
poterit decies millesima pars uiuificari
69 hominum. ✝ & iudex si non ignouerit his
qui curati sunt uerbo eius, & deleuerit
70 multitudinem contentionum: ✝ non for-
tassis derelinquerentur in innumerabili
multitudine, nisi pauci ualde.

Rom. 5. 2.

Deu. 30. 19.

CAP. VIII.

1 ET respondit ad me, & dixit, Hoc se-
culum fecit Altissimus propter mul-
tos, futurũ autem propter paucos.
2 ✝ Dicam autem coram te similitudinem

Esdra. ♦ Quomodo autem interrogabis 3
terram, & dicet tibi, quoniam dabit ter-
ram multam magis unde fiat fictile, par-
uum ante puluerem unde aurum fit: sic,
& actus præsentis seculi. ♦ Multi quidem 4
creati sunt, pauci autem saluabuntur. Et
respondi, & dixi, Absorbe ergo anima sen-
sum, & deuora quod sapit. ♦ cõuenisti enim 5
obaudire, & prophetare " uolẽs'. Nec enim
" noles 3 Ms.
tibi datum est spatiũ, nisi solummodo ui-
uere. ♦ O Domine, si non permittes seruo 6
tuo, ut oremus coram te, & des nobis se-
men cordi, & sensui culturam, unde fru-
ctus fiat, unde uiuere possit omnis corru-
ptus, qui portabit locum hominis? ♦ Solus 7
enim es, & una plasmatio nos sumus ma-
nuum tuarum, sicut locutus es: ♦ & quomo 8
do nunc in matrice plasmatum est corpus,
& præstas membra: conseruatur in igne,
& aqua tua creatio, & nouem mensibus
patitur tua plasmatio tuam creaturam quę
in ea creata est: ♦ ipsum autem quod ser- 9
uat, & quod seruatur, utraque seruabũtur:
seruataq; quandoque iterum reddit ma-
trix, quę in ea creuerunt. ♦ Imperasti enim 10
ex ipsis membris, hoc est mamillis præbe-
re lac fructui mamillarum; ♦ ut nutriatur 11
id quod plasmatum est usq; in tempus ali-
quod, & postea disponas eum tuæ miseri-
cordiæ. ♦ Enutristi eum tua iustitia, & eru- 12
disti eum in lege tua, & corripuisti eũ tuo
intellectu: ♦ & mortificabis eum, ut tuam 13
creaturam: & uiuificabis eum, ut opus
tuum. ♦ Si ergo perdideris eum qui tantis 14
laboribus plasmatus est tuo iussu facile est
ordinari, ut & id quod fiebat seruaretur.
♦ Et nunc Domine dicam, de omni homine 15
tu magis scis: de populo autem tuo, ob quẽ
doleo: ♦ & de hęreditate tua, propter quam 16
lugeo: & propter Israel, propter quem tri-
stis sum: & de Iacob, propter quem doleo:
♦ Ideo incipiam orare coram te pro me, & 17
pro eis: quoniam uideo lapsus nostros qui
inhabitamus terram. ♦ Sed audiui celeri- 18
tatem iudicis qui futurus est. ♦ Ideo au- 19
di uocem meam, & intellige sermonem
meum, & loquar coram te. Initium uer-
borum Esdræ priusquam assumeretur: ♦ & 20
dixi Domine, qui inhabitas seculum, cuius
oculi eleuati in superna, & aëre: ♦ & cuius 21
thronus inæstimabilis, & gloria incom-
prehensibilis: cui astat exercitus angelo-
rum cum tremore, ♦ quorum seruatio in 22
uento, & igni conuertitur: cuius uerbum
uerum, & dicta perseuerantia: ♦ cuius ius- 23
sio fortis, & dispositio terribilis: cuius aspe
ctus arefacit abyssos, & indignatio tabe-
scere facit montes, & ueritas testificatur:
♦ exaudi orationẽ serui tui, & auribus per- 24
cipe precationẽ figmenti tui. ♦ Dum enim 25
uiuo, loquar: & dum sapio, respondebo.
♦ nec respicias populi tui delicta, sed qui 26
tibi in ueritate seruiũt. ♦ Nec intendas im- 27
pia gentium studia, sed qui tua testimonia
cum doloribus custodierunt: ♦ Nec cogites 28
qui in conspectu tuo false conuersati sunt,
sed memorare qui ex uoluntate tua timo-
rem cognouerunt. ♦ Neque uolueris per- 29
dere, qui pecudum mores habuerunt, sed
respicias eos qui legem tuam splẽdide do-
cuerunt. ♦ Nec indigneris eis qui bestijs 30
peiores iudicati sunt: sed diligas eos qui
semper in tua iustitia confidunt, & gloria.
31 ♦ Quoniam nos, & patres nostri talibus
morbis languemus: tu autem propter nos
32 peccatores misericors uocaberis. ♦ Si e-
nim desideraueris ut nostri miserearis,
tunc misericors uocaberis, nobis autẽ non
33 habẽtibus opera iustitiæ. ♦ Iusti enim, qui-
bus sunt opera multa reposita, ex proprijs
34 operibus recipiẽt mercedẽ. ♦ Quid est enim
homo, ut ei indigneris: aut genus corru-
35 ptibile, ut ita amarus sis de ipso? ♦ In ueri- *3 R. 8.46*
tate enim nemo de genitis est qui non im- *2 Par. 6.*
pie gessit, & de confitentibus qui non de- *36.*
36 liquit. ♦ In hoc enim annunciabitur iusti-
tia tua, & bonitas tua Domine, cum miser-
tus fueris eis qui non habent substantiam
37 bonorum operum. ♦ Et respondit ad me, &
dixit, Recte locutus es aliqua: & iuxta ser-
38 mones tuos, sic & fiet. ♦ quoniam non uere
cogitabo super plasma eorum qui pecca-
uerunt ante mortem, ante iudicium, ante
39 perditionem: ♦ sed iucundabor super iusto- *Gen. 4.4.*
rum figmentum, & memorabor peregri-
nationis quoque, & saluationis, & merce-
40 dis receptionis. ♦ Quo modo ergo lo-
41 cutus sum, sic & est. ♦ Sicut enim agricola *Mat. 13.*
serit super terram semina multa, & plan- *4. & 20.*
tationes multitudinis plantat, sed non in *16.*
tempore omnia quæ seminata sunt, saluã-
tur, sed nec omnia quæ plantata sunt, ra-
dicabũt: sic & qui in seculo seminati sunt,
42 non omnes saluabuntur. ♦ Et respondi, &
43 dixi, Si inueni gratiam, loquar ♦ Quo mo-
do semen agricolæ si non ascenderit, aut
non acceperit pluuiam tuam in tempore,
aut si corruptum fuerit multitudine plu-
44 uiæ, ♦ sic perit: & similiter homo qui ma-
nibus tuis plasmatus est, & tu ei imago no
minatus: quoniam similatus es ei, propter
quem omnia plasmasti, & similasti semini
45 agricolæ. ♦ Non irascaris super nos, sed par-
ce populo tuo, & miserere hæreditati tuæ.
46 Tu autem creaturæ tuæ misereris. ♦ Et re-
spondit ad me, & dixit, Quæ sunt præsen-
47 tia pręsentibus, & quę futura futuris. ♦ Mul
tũ enim tibi restat, ut possis diligere meã
creaturam super me: tibi autem frequen-
ter, & ipsi proximaui, iniustis autem nun
48 quam. ♦ Sed & in hoc mirabilis es coram
49 Altissimo, ♦ quoniã humiliasti te sicut de-
cet te: & non iudicasti te, ut inter iustos
50 plurimum glorificeris. ♦ Propter quod mi-
seriæ multæ, & miserabiles efficientur eis
qui habitant seculum in nouissimis: quia
51 in multa superbia ambulauerunt. ♦ Tu
autem pro te intellige, & de similibus tuis
52 inquire gloriam. ♦ Vobis enim apertus est
paradisus plãtata est arbor uitę, præparatũ
est futurum tempus, præparata est abun-
dantia, ædificata est ciuitas, probata est re-
quies, perfecta est bonitas, & perfecta sa-
53 pientia. ♦ Radix mali signata est a uobis:
infirmitas, & tinea a uobis abscondita est, &
in infernum fugit corruptio in obliuionẽ
54 ♦ Transierunt dolores, & ostensus est in fi-
55 ne thesaurus immortalitatis. ♦ Noli ergo
adijcere inquirendo de multitudine eorũ
56 qui pereunt. ♦ Nam & ipsi accipientes li
bertatem, spreuerunt Altissimum, & le-
gem eius contempserunt, & uias eius de-
57 reliquerunt. ♦ Adhuc autem iustos eius cõ- *Psal. 13.1*
58 culcauerunt, ♦ & dixerunt in corde suo *& 52.1.*

non esse Deum: & quidem scientes quo-
niam moriuntur. ♦ Sicut enim uos susci- 59
piunt quæ prædicta sunt: sic eos sitis, &
cruciatus, quæ preparata sunt: non enim
uoluit hominem disperdi. ♦ Sed & ipsi 60
qui creati sunt, coinquinauerunt nomen
eius qui fecit eos: & ingrati fuerunt ei qui
præparauit eis uitam. ♦ Quapropter iudi- 61
cium meum modo appropinquat. ♦ Quæ 62
non omnibus demostraui, nisi tibi, & ti-
bi similibus paucis. Et respondi, & dixi,
♦ Ecce nunc Domine demonstrasti mihi 63
multitudinem signorum, quæ incipies
facere in nouissimis: sed non demostra-
sti mihi quo tempore.

CAP. IX.

ET respondit ad me, & dixit, Metiens 1
metire tempus in semetipso: & erit
cum uideris quando transierit pars
quædam signorum quæ prædicta sunt,
♦ Tunc intelliges quoniam ipsum est tem- 2
pus, in quo incipiet Altissimus uisitare se-
culum quod ab eo factum est. ♦ Et quan- 3
do uidebitur in seculo motio locorum,
& populorum turbatio, ♦ tunc intelliges 4
quoniam de his erat Altissimus locutus a
diebus qui fuerunt ante te ab initio. ♦ Sicut
enim omne quod factū est in seculo ini- 5
tium habet, pariter, & consummationem,
& consummatio est manifesta: ♦ Sic & 6
Altissimi tempora initia habent manife-
sta in prodigijs, & uirtutibus, & consum-
mationes in actu, & in signis. ♦ Et erit, om- 7
nis qui saluus factus fuerit, & qui poterit
effugere per opera sua, & per fidem, in
qua credidistis, ♦ relinquetur de prædictis 8
periculis, & uidebit salutare meum in ter-
ra mea, & in finibus meis quoniam san-
ctificaui me a seculo. ♦ Et tunc miserebun-
tur qui nunc abusi sunt uias meas: & in 9
tormētis commorabuntur hi qui eas pro-
iecerunt in contemptu. ♦ Qui enim non 10
cognouerunt me, uiuentes beneficia con-
secuti: ♦ & qui fastidierunt legem meam, 11
cum adhuc erant habentes libertatem, ♦ & 12
cum adhuc esset eis apertus pœnitentiæ
locus, non intellexerunt, sed spreuerunt:
hos oportet post mortem in cruciamento
cognoscere. ♦ Tu ergo noli adhuc curio- 13
sus esse, quomodo impij cruciabuntur: sed
inquire quomodo iusti saluabuntur, &
quorum seculum, & propter quos secu-
lum, & quando. ♦ Et respondi, & dixi, 14
Matt. 10 6. ♦ Olim locutus sum, & nunc dico, & postea 15
dicam: quoniam plures sunt qui pereunt
quam qui saluabuntur: ♦ sicut multiplica- 16
tur fluctus super guttam. Et respondit ad
me, & dixit, ♦ Qualis ager, talia, & semina: 17
& quales flores, tales, & tincturæ: & qualis
operator, talis, & creatio: & qualis agrico-
la, talis cultura: quoniam tempus erat se-
culi. ♦ Et nunc cum essem parās eis his qui 18
nunc sunt, antequam fieret seculum, in
quo habitarent: & nemo mihi contradixit.
♦ tunc enim quisque, & nunc \\ creator in 19
mundo hoc parato, & messe indeficienti,
& lege inuestigabili corrūpti sunt mores
eorum. ♦ Et consideraui seculum, & ecce 20
erat periculum propter cogitationes quæ
in eo aduenerunt. ♦ Et uidi, & peperci ei 21
ualde: & seruaui mihi acinum de botro,
& plantationem de tribu multa. ♦ Pereat 22

\\ creatur 2 MS.

ergo multitudo quæ sine causa nata est, &
seruetur acinus meus, & plantatio mea:
23 quia cum multo labore perfeci. ♦ Tu autē
si adhuc intromittas septem dies alios, sed
24 non ieiunabis in eis: ♦ ibis in campum flo-
rum, ubi domus non est ędificata: & man-
ducabis solummodo de floribus campi, &
carnem non gustabis, & uinum non bibes,
25 sed solummodo flores. ♦ deprecare Altis-
simum sine intermissione, & ueniam, &
26 loquar tecum. ♦ Et profectus sum, sicut
dixit mihi, in campum qui uocatur Ar-
dath, & sedi ibi in floribus: Et de herbis
agri manducaui, & facta est esca earum
27 mihi in saturitatem. ♦ Et factum est post
dies septem, & ego discumbebam supra
fœnum, & cor meum iterum turbabatur
28 sicut ante. ♦ Et apertum est os meum, &
inchoaui dicere coram Altissimo, & dixi.
29 ♦ O Domine, te nobis ostendens ostensus *Exo. 19. 9 & 24. 3. Deu. 4. 12*
es patribus nostris in deserto, quod non
calcatur; & infructuoso, quando erant
exeuntes de Aegypto: & dicens dixisti,
30 ♦ Tu Israel audi me, & semen Iacob inten-
31 de sermonibus meis. ♦ Ecce enim ego se-
mino in uobis legem meam, & faciet in
uobis fructum, & glorificabimini in eo
32 per seculum. ♦ Nam patres nostri accipiē-
tes legem, non seruauerunt, & legitima
mea\\ non custodierunt, & factus est fru- *\\ tua.*
ctus legis non parens: nec enim poterat,
33 quoniam tuus erat. ♦ Nam qui acceperunt, *Exo. 32. 28.*
perierunt, non custodientes quod in eis se-
34 minatum fuerat. ♦ Et ecce, consuetudo est,
ut cum acceperit terra semen, uel nauem
mare, uel uas aliquod escam, uel potum:
cum fuerit exterminatum id in quo semi-
35 natum est, uel in quod missum est: ♦ simul
id quod seminatum, uel missum est, uel
quę suscepta sunt, exterminantur, & susce-
pta iam non manent apud nos: sed nobis
36 sic non factum est. ♦ Nos quidem qui le-
gem accepimus peccantes periuimus, & *Isa 48. 1. Infr. 10. 40.*
37 cor nostrum quod suscepit eam: ♦ nam lex
non perijt, sed permansit in suo labore.
38 ♦ Et cum loquerer hæc in corde meo, re-
spexi oculis meis, & uidi mulierem in dex-
tera parte: & ecce hæc lugebat, & plorabat
cum uoce magna, & animo dolebat ual-
de, & uestimenta eius discissa, & cinis su-
39 per caput eius. ♦ Et dimisi cogitatus, in
quibus eram cogitans, & conuersus sum
40 ad eam, & dixi ei, ♦ Vt quid fles? & quid
41 doles animo? Et dixit ad me, ♦ Dimitte
me domine meus, ut defleam me, &
adijciam dolorem: quoniam ualde ama-
ro sum animo, & humiliata sum ualde.
42 ♦ Et dixi ei, Quid passa es? dic mihi. Et
43 dixit ad me, ♦ Sterilis fui ego famula tua,
& non peperi habens maritum annis tri-
44 ginta. ♦ Ego enim per singulas horas, &
per singulos dies, & annos hos triginta
45 deprecor Altissimum nocte ac die. ♦ Et fa-
ctum est, post triginta annos exaudiuit
me Deus ancillam tuam, & uidit humili-
tatem meam, & attēdit tribulationi meæ,
& dedit mihi filium, & iucundata sum su-
per eum ualde ego, & uir meus, & omnes
ciues mei, & honorificabamus ualde For-
46 tem. ♦ Et nutriui eum cum labore mul-
47 to. ♦ Et factum est, cum creuisset, & ue
nisset accipere uxorem, feci diem epuli.

CAP. X.

ET factum eſt, cum introiſſet filius 1
meus in thalamo ſuo, cecidit, &
mortuus eſt: ✝ & euertimus om- 2
nes lumina, & ſurrexerunt omnes ciues
mei ad conſolandum me, & quieui uſque
in alium diem uſque nocte. ✝ Et factum 3
eſt, cum omnes quieuiſſent vt me conſo-
larentur, vt quieſcerem: & ſurrexi nocte,
& fugi: & ueni ſicut uides in hoc campo:
✝ & cogito iam non reuerti in ciuitatem, 4
ſed hîc conſiſtere: & neque manducare,
neque bibere, ſed ſine intermiſſione luge-
re & ieiunare uſque dum moriar. ✝ Et de- 5
reliqui ſermones in quibus eram, & reſpō-
di cum iracundia ad eam, & dixi, ✝ Stulta 6
ſuper omnes mulieres, non uides luctum
noſtrum, & quæ nobis contingunt? ✝Quo- 7
niam Sion mater noſtra, omni triſtitia cō-
triſtatur, & humilitate humiliata eſt, &
luget validiſſime. ✝Et nunc quoniam om- 8
nes lugemus, & triſtes ſumus: quoniam
omnes contriſtati ſumus, tu autem con-
triſtaris in uno filio? ✝ Interroga enim ter 9
ram, & dicet tibi: quoniam hæc eſt, quæ
debeat lugere caſum tantorum ſuper eam
germinantium. ✝ Et ex ipſa ab initio om- 10
nes nati, & alij venient: & ecce, pene om-
nes in perditionem ambulant, & extermi-
nium fit multitudo eorum. ✝ Et quis er- 11
go debet lugere magis, niſi hæc quæ tam
magnam multitudinem perdidit, quàm
tu, quæ pro uno doles? Si autem dicis
mihi, ✝ Quoniam non eſt planctus meus 12
ſimilis terræ; quoniam fructum uentris
mei perdidi, quem cum mœroribus pe-
peri, & cum doloribus genui: ✝ terra au- 13
tem ſecundum uiam terræ, abijtq. in ea
multitudo præſens, quo modo euenit: &
ego tibi dico, ✝ ſicut tu cum labore pe- 14
periſti, ſic & terra dat fructum ſuum ho-
mini ab initio [illegible] qui fecit eam. ✝ Nunc 15
ergo retine apud temetipſam dolorem
tuum, & fortiter fer qui tibi contige-
16 runt caſus. ✝ Si enim iuſtificaueris termi-
num Dei, & conſilium ſuum recipies in
17 tempore, & in talibus collaudaberis. ✝ In-
gredere ergo in ciuitatem ad uirum tuū.
18 Et dixit ad me, ✝ Non faciam, neque in-
19 grediar ciuitatem, ſed hîc moriar. ✝ Et
20 appoſui adhuc loqui ad eam, & dixi, ✝No-
li facere hunc ſermonem, ſed conſenti
perſuadenti. Quot enim caſus Sion? Con-
21 ſolare propter dolorem Ieruſalem: ✝ Vi-
des enim quoniam ſanctificatio noſtra
deſerta effecta eſt, & altare noſtrum de-
molitum eſt, & templum noſtrum deſtru-
22 ctum eſt, ✝ & pſalterium noſtrum humi-
liatum eſt, & hymnus conticuit, & exul-
tatio noſtra diſſoluta eſt, & lumen cande-
labri noſtri extinctum eſt, & arca teſtamē-
ti noſtri direpta eſt, & ſancta noſtra con-
taminata ſunt, & nomen, quod inuocatū
eſt ſuper nos, pene prophanatum eſt: & li-
beri noſtri contumeliam paſſi ſunt, & ſa-
cerdotes noſtri ſuccenſi ſunt, & Leuitæ no
ſtri in captiuitatem abierunt, & uirgines
noſtræ coinquinatæ ſunt, & mulieres no-
ſtræ uim paſſæ ſunt, & iuſti noſtri rapti
ſunt, & paruuli noſtri perditi ſunt, & iu-
uenes noſtri ſeruierunt, & fortes noſtri
23 inualidi facti ſunt: ✝ &, quod omnium ma
ius, ſignaculum Sion, quoniam reſignata
eſt de gloria ſua, nam & tradita eſt in ma-
24 nibus eorum qui nos oderūt. ✝Tu ergo ex-
cute tuā triſtitiam multam, & depone abs
te multitudinem dolorū, ut tibi repropi-
tietur Fortis, & requiem faciet tibi Altiſſi-
25 mus requietionem laborum. ✝Et factū eſt,
cum loquebar ad eam, facies eius fulgebat
ſubito & ſpecies, coruſcus fiebat uiſus eius,
ut eſſem pauens ualde ad eam, & cogitarē
26 quid eſſet hoc. ✝ Et ecce, ſubito emiſit
ſonitum uocis magnum timore plenum,
ut commoueretur terra a mulieris ſono.
27 & uidi: ✝ & ecce, amplius mulier non

com-

comparebat mihi,sed ciuitas ædificabatur,
& locus demonstrabatur de fundamentis
magnis: & timui, & clamaui uoce magna,
& dixi. ♦ Vbi est Vriel angelus, qui a prin- 28
Sup. 4. 1. cipio uenit ad me? quoniam ipse me fecit
uenire in multitudine in excessu mentis
huius,& factus est finis meus in corruptio-
nem, & oratio mea in improperium. ♦ Et 29
cum essem loquens ego hæc, ecce uenit ad
me, & uidit me: ♦ & ecce eram positus ut 30
mortuus, & intellectus meus alienatus
erat, & tenuit dexteram meam,& confor-
tauit me, & statuit me super pedes meos,
& dixit mihi, ♦ Quid tibi est? & quare con- 31
turbatus est intellectus tuus, & sensus cor-
dis tui? & quare conturbaris? Et dixi,
♦Quoniam dereliquisti me,& ego quidem 32
feci secundum sermones tuos, & exiui
in campum: & ecce uidi, & uideo quod
non possum enarrare. Et dixit ad me, ♦ Sta 33
" commo- ut uir,& " commouebo ' te. Et dixi, ♦ Lo- 34
nebo 2 MS quere Domine meus tu in me, noli me
derelinquere, ut nó frustra moriar: ♦ quo- 35
niam uidi quæ non sciebam, & audio quæ
non scio. ♦ Aut numquid sensus meus 36
fallitur, & anima mea somniat? ♦ Nunc 37
ergo deprecor te, ut demonstres seruo tuo
de excessu hoc. Et respondit ad me, & di-
xit. ♦ Audi me,& doceam te, & dicam tibi 38
de quibus times:quoniam Altissimus reue
lauit tibi mysteria multa. ♦ Vidit rectam 39
uiam tuam, quoniam sine intermissione
contristabaris pro populo tuo, & ualde lu-
gebas propter Sion. ♦ Hic ergo intellectus 40
uisionis quæ tibi apparuit ante paululum.
♦ Quam uidisti lugentem,inchoasti consola- 41
lari eam. ♦ Nunc autem iam speciem mu- 42
lieris non uides, sed apparuit tibi ciuitas
ædificari, ♦ & quoniam enarrabat tibi de 43
casu filii sui, hæc absolutio est. ♦ Hæc mu- 44
- M S. lier quam uidisti,hæc est Sion: - & quoniā
dixit tibi ' quam & nunc conspicies, ut ci-
uitatem ædificatam. ♦ Et quoniam dixit 45
tibi, quia sterilis fuit triginta annis: pro-
pter quod erant anni scilicet triginta,quā-
do non erat in ea adhuc oblatio oblata.
Et factum est post annos triginta, ædifica- 46
uit Salomon ciuitatem,& obtulit oblatio-
nes: tunc fuit quando peperit sterilis filiū.
♦ Et quod tibi dixit, quoniam nutriuit eū 47
cum labore, hoc erat, habitatio in Ierusa-
lem. ♦ Et quoniam dixit tibi, quod filius 48
meus ueniens in suo thalamo mortuus es-
set, & contigisset ei casus,hoc erat,quæ fa-
cta est ruina Ierusalem. ♦ Et ecce, uidisti 49
similitudinem eius: & quoniam filium lu
geret, inchoasti consolari eam: & de his,
quæ contigerunt, hæc erant tibi aperien-
da. ♦ Et nunc uidet Altissimus, quoniam 50
ex animo contristatus es, & quoniam ex
toto corde pateris pro ea, ostendit tibi cla
ritatem gloriæ eius, & pulchritudinem
decoris eius. ♦ propterea enim dixit tibi 51
ut maneres in campo ubi domus non est
ædificata. ♦ Sciebam enim ego, quoniam 52
Altissimus incipiebat tibi ostendere hæc:
♦ propterea dixi tibi ut uenires in agrum 53
ubi non est fundamentum ædificij. ♦ Nec 54
enim poterat opus ędificii hominis susti-
neri in loco, ubi incipiebatur Altissimi ci-
uitas ostendi. ♦ Tu ergo noli timere, ne- 55
que expauescat cor tuum: sed ingredere
& uide splendorem, & magnitudinem ędi
56 ficii, quantum capax est tibi uisus oculo-
rum uidere: ♦ & post hæc audies quantum
capit auditus aurium tuarum audire.
57 ♦ Tu enim beatus es præ multis, & uoca-
tus es apud Altissimum sicut & pauci.
58 ♦ Nocte autem quæ in crastinum futura
59 est, manebis hîc: ♦ & ostendet tibi Altis-
simus eas uisiones supremorum, quæ fa-
ciet Altissimus his qui habitant super ter-
60 ram a nouissimis diebus. ♦ Et dormiui illā
noctem & aliam, sicut dixerat mihi.

CAP. XI.

1 ET uidi somnium, & ecce ascendebat
de mari aquila, cui erant duodecim
2 alæ pennarum,& capita tria. ♦ Et ui-
di,& ecce expandebat alas suas in omnem
terram, & omnes uenti cœli insufflabant
3 in eam, & colligebantur. ♦ Et uidi, & de
pennis eius nascebantur contrariæ pennę,
& ipsæ fiebant in pennaculis minutis, &
4 modicis. ♦ Nam capita eius erant quie-
scentia, & dimidiū caput erat maius alio-
rum capitum,sed ipsa quiescebat cum eis.
5 ♦ Et uidi, & ecce aquila uolauit in pennis
suis,& regnauit super terram, & super eos
6 qui habitant in ea. ♦ Et uidi, quoniam
subiecta erant ei omnia sub cœlo,& nemo
illi contradicebat, neque unus de creatura
7 quæ est super terram. ♦ Et uidi, & ecce
surrexit aquila super ungues suos, & misit
8 uocem pennis suis, dicens, ♦ Nolite om-
nes simul uigilare, dormite unusquisque
9 in loco suo, & per tempus uigilate ♦ Ca-
10 pita autem in nouissimo seruentur. ♦ Et
uidi, & ecce uox non exibat de capiti-
bus eius, sed de medietate corporis eius.
11 ♦ Et numeraui contrarias pennas eius, &
12 ecce ipsæ erant octo. ♦ Et uidi, & ecce a
dextra partę surrexit una penna, & regna-
13 uit super omnem terram. ♦ Et factum est
cum regnaret, uenit ei finis, & non appa-
ruit locus eius: & sequens surrexit, & re-
gnabat. Ipsa multum tenuit tempus.
14 ♦ Et factum est cum regnaret, & uenie-
bat finis eius,ut non appareret sicut prior.
15 ♦ Et ecce uox emissa est illi, dicens, ♦ Audi
16 tu' quæ tanto tempore tenuisti terram.
hæc annuncio tibi antequam incipias non
17 apparere. ♦ Nemo post te tenebit tempus
18 tuum, sed nec dimidium eius. ♦ Et leuauit
- se ' tertia, & tenuit principatum sicut & - 5 M S.
19 priores: & non apparuit & ipsa. ♦ Et sic
cōtingebat omnibus aliis singulatim Prin
cipatum gerere, & iterum nusquam com-
20 parere. ♦ Et uidi, & ecce in tempore se-
quentes pennæ erigebantur a dextera par
te, ut tenerent & ipsæ principatum: & ex
his erant quæ tenebant, sed tamen statim
21 non comparebant. ♦ Nam & aliquæ ex eis
erigebantur, sed non tenebant principa-
22 tum. ♦ Et uidi post hæc, & ecce non com-
paruerunt duodecim pennæ, & duo pen-
23 nacula: ♦ & nihil supererat in corpore a-
quilæ, nisi duo capita quiescentia & sex
24 pennacula. ♦ Et uidi, & ecce sex penna-
culis diuisæ sunt duæ, & manserunt sub
capite quod est ad dexteram partem. Nam
25 quatuor manserunt in loco suo. ♦ Et ui-
di, & ecce subalares cogitabant se erige-
26 re, & tenere principatus. ♦ Et uidi, & -ec
co' una erecta est, sed statim non compa- - 3 M S.
ruit.

ruit. † Et secundæ uelocius, quàm prio- 27
res non comparuerunt. † Et uidi, & ec- 28
ce duæ quæ superauerunt apud semetip-
sas, cogitabant & ipsæ regnare. † Et in 29
eo cum cogitarent, ecce unum quiescen-
tium capitum quod erat medium, euigi-
labat. hoc enim erat duorum capitum
maius. † Et uidi quoniam completa sunt 30
duo capita secum: † & ecce conuersum est 31
caput cum his qui cum eo erant, & come-
dit duas subalares quæ cogitabant regna-
re. † Hoc autem caput perconterruit om- 32
nem terram, & dominabatur in ea his qui
habitant terram cum labore multo, & po-
tentatum tenuit orbis terrarum super
omnes alas quæ fuerunt. † Et uidi post 33
hæc, & ecce medium caput subito non
comparuit, & hoc sicut alæ. † Superaue- 34
runt autem duo capita, quæ & ipsa simili-
ter regnauerunt super terram, & super eos
qui habitant in ea. † Et uidi, & ecce de- 35
uorauit caput a dextera parte illud quod
a læua. † Et audiui uocem dicentem mi- 36
hi, Conspice contra te, & considera quod
uides. † Et uidi, & ecce sicut leo conci- 37
tatus de sylua rugiens: & uidi quoniam
emittebat uocem hominis ad aquilam.
Et dixit, dicens, † Audi tu, & loquar ad 38
te, & dicet Altissimus tibi, † Nonne tu 39
es qui superasti de quatuor animalibus,
quæ feceram regnare in seculo meo, &
ut per eos ueniret finis temporum eorũ?
† Et quartus ueniens deuicit omnia ani- 40
malia quæ transierunt, & potentatu te-
nuit seculum cum tremore multo, & om-
nem orbem cum labore pessimo, & inha-
bitauit tot temporibus orbem terrarum
cum dolo. † Et iudicasti terram non cum 41
ueritate. † Tribulasti enim mansuetos, 42
& læsisti quiescentes, & dilexisti menda-
ces, & destruxisti habitationes eorum qui
fructificabant, & humiliasti muros eorũ
qui te non nocuerunt. † Et ascendit con- 43
3 MS. tumelia tua - usque' ad Altissimum, &
superbia tua ad Fortem. † Et respexit Al- 44
tissimus superba tempora, & ecce finita
sunt, & scelera eius completa sunt. † Pro- 45
pterea non appareas tu aquila, & alæ tuæ
horribiles, & pennacula tua pessima, &
capita tua maligna, & ungues tui pessimi,
& omne corpus tuum uanum, † uti refri- 46
geretur omnis terra, & reuertatur libe-
rata de tua ui, & speret iudicium & mise-
ricordiam eius qui fecit eam.

CAP. XII.

ET factum est, dum loqueretur leo 1
uerba hæc ad aquilam: & uidi, † & 2
ecce quod superauerat caput, &
non comparuerunt quatuor alæ illæ quæ
ad eum transierunt, & erectæ sunt ut re-
gnarent. & erat regnum eorum exile, &
tumultu plenum. † Et uidi, & ecce ipsa 3
non apparebant, & omne corpus aquilæ
incendebatur, & expauescebat terra ual-
de, & ego a tumultu & excessu mentis, &
a magno timore uigilaui, & dixi spiritui
meo, † Ecce tu præstitisti mihi hoc in eo, 4
quod scrutaris uias Altissimi. † Ecce ad- 5
huc fatigatus sum animo, & spiritu meo
inualidus sum ualde, & nec modica est in
me uirtus a multo timore, quam expaui
nocte hac. † Nunc ergo orabo Altissimum, 6
7 ut me confortet usque in finem. † Et dixi,
Dominator Domine, si inueni gratiam
ante oculos tuos, & si iustificatus sum apud
te præ multis, & si certe ascendit depreca-
8 tio mea ante faciem tuam, † conforta me,
& ostende seruo tuo mihi interpretationẽ
& distinctionem uisus horribilis huius, ut
plenissime consoleris animam meam.
9 † Dignum enim me habuisti ostẽdere mi-
10 hi temporum nouissima. † Et dixit ad me,
11 Hęc est interpretatio uisionis huius. † Aqui
lam, quam uidisti ascendentem de mari,
hoc est regnum, quod uisum est in uisio-
12 ne Danieli fratri tuo. † Sed non est illi in-
terpretatum, quoniam ego nunc tibi in-
13 terpretor. † Ecce dies ueniunt, & exurget
regnum super terram, & erit timor acrior
omnium regnorum quæ fuerunt ante eũ.
14 † Regnabunt autem in ea reges duode-
15 cim, unus post unum. † Nam secundus inci
piet regnare, & ipse tenebit amplius tem-
16 pus præ duodecim. † Hæc est interpretatio
17 duodecim alarum quas uidisti. † Et quam
audisti uocem quæ locuta est, non de ca-
pitibus eius exeuntem, sed de medio cor-
18 poris eius, † hæc est interpretatio: quoniã
post tempus regni illius nascentur conten
tiones non modicæ, & periclitabitur ut ca-
dat: & non cadet tunc, sed iterum consti-
19 tuetur in suum initium. † Et quoniã uidisti
20 subalares octo cohærentes alis eius, † hæc
est interpretatio, exurgent in ipso octo re-
ges, quorum erunt tempora leuia, & anni
21 citati. & duo quidem ex ipsis perient. † Ap-
propinquãte autem tempore medio, qua-
tuor seruabũtur in tempore, cum incipiet
appropinquare tempus eius ut finiatur:
22 duæ uero in finem seruabuntur. † Et quo-
23 niam uidisti tria capita quiescẽtia, † hęc est
interpretatio, in nouissimis eius suscitabit
Altissimus tria regna, & reuocabit in ea
24 multa, & dominabuntur terram, † & qui
habitant in ea, cum labore multo super
omnes qui fuerunt ante hos. propter hoc
25 ipsi uocati sunt capita aquilæ. † Isti enim
erunt qui recapitulabunt impietates eius,
26 & qui perficient nouissima eius. † Et quo-
niam uidisti caput maius non apparens,
hæc est interpretatio eius: quoniam unus
ex eis super lectum suum morietur, & ta-
27 men cum tormentis. † Nam duo qui per-
28 seuerauerint, gladius eos comedet. † Vnius
enim gladius comedet qui cum eo: sed ta-
29 men hic gladio in nouissimis cadet. † Et
quoniam uidisti duas subalares traiicien-
tes super caput quod est in dextera parte,
30 † hæc est interpretatio. hi sunt quos con-
seruauit Altissimus in finem suum, hoc est
31 regnum exile, & turbationis plenum. † Si-
cut uidisti & leonem, quem uidisti de sylua
euigilantem & rugientem, & loquentem
ad aquilam, & arguentem eam, & iniusti-
tias ipsius per omnes sermones eius si-
32 cut audisti: † hic est uentus quem seruauit
Altissimus in finem ad eos, & impietates ip
sorum: & arguet illos, & incutiet coram ip
33 sis disceptiones eorum. † Statuet enim eos
in iudicio uiuos: & erit, cum arguerit eos,
34 tunc corripiet eos. † nam residuum popu-
lum meum liberabit cum miseria, qui sal-
uati sunt super fines meos, & iucundabit
eos quoadusque ueniet finis dies iudicij, de

quo

quo locutus sum tibi ab initio. † Hoc som- 35
nium quod uidisti, & hæ interpretatio-
nes. † Tu ergo solus dignus fuisti scire Al- 36
tissimi secretum hoc. † Scribe ergo om- 37
nia ista in libro quæ uidisti, & pone ea in
loco abscondito: † & docebis ea sapientes 38
de populo tuo, quorum corda scis posse c
pere, & seruare secreta hæc. † Tu autem 39
adhuc sustine hic alios dies septem, ut tibi
ostendatur quicquid uisum fuerit Altissi-
mo ostendere tibi. † Et profectus est a me. 40
Et factum est, cum audisset omnis popu-
lus quoniam pertransierunt septem dies,
& ego non fuissem reuersus in ciuitatem,
& congregauit se omnis a minimo usque
ad maximum: & uenit ad me, & dixerũt
mihi dicentes, † Quid peccauimus tibi, & 41
quid iniuste egimus in te, quoniam dere-
linquens nos sedisti in loco hoc? † Tu enim 42
nobis superes solus ex omnibus populis, si-
cut botrus de uinea, & sicut lucerna in lo-
co obscuro, & sicut portus & nauis saluata
a tempestate. † Aut non sufficiunt nobis 43
mala quæ contingunt? † Si ergo tu nos 44
dereliqueris, quanto nobis erat melius si
essemus succensi & nos cum incẽdio Siõ?
† Nec enim nos sumus meliores eorũ qui 45
ibi mortui sunt. Et plorauerunt uoce ma-
gna. Et respondi ad eos, & dixi, † Confide 46
Israel, & noli tristari tu domus Iacob. † Est 47
enim memoria uestri coram Altissimo, &
Fortis non est oblitus uestri in tentatione.
† Ego enim non dereliqui uos, neque ex- 48
cessi a uobis: sed ueni in hunc locum, ut
deprecarer pro desolatione Sion, ut quære-
rem misericordiam pro humilitate san-
ctificationis uestræ. Et nunc ite unusquisq; 49
uestrum in domum suam, & ego ueniam
ad uos post dies istos. † Et profectus est 50
populus, sicut dixi ei, in ciuitatem: † ego 51
autem sedi in campo septem diebus, sicut
mihi mandauit: & manducabam de flori-
bus solummodo agri, de herbis facta est
esca mihi in diebus illis.

CAP. XIII.

ET factum est post dies septem, & 1
somniaui somnium nocte. † Et ecce, 2
de mari uentus exurgebat, ut contur
baret omnes fluctus eius. † Et uidi, & ecce 3
conualescebat ille homo cum millibus cę-
li: & ubi uultum suum uertebat ut consi-
deraret, tremebant omnia quæ sub eo ui-
debantur: † & ubicunq; exibat uox de ore 4
eius, ardescebant omnes qui audiebant uo
ces eius, sicut quiescit terra quando sense-
rit ignem. † Et uidi post hæc, & ecce con-
gregabatur multitudo hominum, quorũ 5
non erat numerus, de quatuor uentis cęli,
ut debellarent hominem qui ascẽderat de
mari. † Et uidi, & ecce sibimetipsi sculpsera 6
montem magnũ, & uolauit super eũ. † Ego 7
autem quæsiui uidere regionem, uel locũ
unde sculptus esset mons, & non potui † Et 8
post hæc uidi, & ecce omnes qui congrega-
ti sunt ad eum, ut expugnarent eum, time
bant ualde, tamen audebant pugnare. † Et
ecce, ut uidit impetũ multitudinis uenien 9
tis, non leuauit manum suam, neq; phra-
meam tenebat, neque aliquod uas belli-
cosum. † nisi solummodo ut uidi, quoniã 10
emisit de ore suo sicut flatum ignis, & de
labijs eius spiritus flammæ, & de lingua
eius emittebat scintillas & tempestates, &
commista sunt omnia simul, hic flatus
ignis, & spiritus flammæ, & multitudo tẽ-
11 pestatis: † & concidit super multitudinem
in impetu, quæ præparata erat pugnare, &
succendit omnes, ut subito nihil uideretur
de innumerabili multitudine, nisi solum-
modo puluis, & fumi odor: & uidi, & exti-
12 mui. † Et post hæc uidi ipsum hominẽ de-
scendentem de monte, & uocantem ad se
13 multitudinem aliam pacificã, † & accede-
bat ad eum uultus hominum multorum
quorundam gaudentium, quorundam tri-
stantium: aliqui uero alligati, aliqui addu
centes ex eis qui offerebantur. & ægrotaui
a multitudine pauoris, & expergefactus
14 sum, & dixi, † tu ab initio demonstrasti
seruo tuo mirabilia hæc, & dignum me ha
buisti ut susciperes deprecationem meam:
15 † & nunc demonstra mihi adhuc interpre
16 tationem somnij huius. † Sicut enim exi-
stimo in sensu meo, uæ qui derelicti fue-
runt in diebus illis: & multo plus uæ his
17 qui non sunt derelicti. † Qui enim non
18 sunt derelicti, tristes erant. † Intelligo
nunc quæ sunt reposita in nouissimis die-
bus, & occurrent eis, sed & his qui dere-
19 licti sunt. † Propter hoc uenerunt enim
in pericula magna, & necessitates mul-
20 tas, sicut ostendunt somnia hæc. † Atta-
men facilius est periclitantem uenire in
hunc, quam pertransire, sicut nubem a sę-
culo, & nunc uidere quæ contingunt in
nouissimo. Et respondit ad me, & dixit,
21 † Et uisionis interpretationem dicam ti-
bi: & de quibus locutus es, adaperiam
22 tibi. † Quoniam de his dixisti qui dere-
23 licti sunt, hæc est interpretatio. † Qui au-
fert periculum illo tempore, hic se cu-
stodiuit. qui in periculo inciderunt, hi
sunt qui habent opera, & fidem ad For-
24 tissimum. † Scito ergo quoniam magis
beatificati sunt qui derelicti, super eos
25 qui mortui sunt. † Hæ interpretationes
uisionis, quia uidisti uirum ascendentem
26 de corde maris, † ipse est quem conser-
uat Altissimus multis temporibus, qui
per semetipsum liberabit creaturam suã:
27 & ipse disponet, qui derelicti sunt. † Et
quoniam uidisti de ore eius exire, ut spi-
28 ritum & ignem, & tempestatem: † &
quoniam non tenebat phrameam, neque
uas bellicosum: corrupit enim impetus
eius multitudinem, quæ uenerat expu-
29 gnare eum. hæc est interpretatio. † Ecce
dies ueniunt, quando incipiet Altissimus
30 liberare eos qui super terram sunt: † &
ueniet in excessu mentis super eos qui in-
31 habitant terram. † Et alij alios cogita- Mat.24.7
bunt debellare: ciuitas ciuitatem, & lo-
cus locum, & gens aduersus gentem, &
32 regnum aduersus regnum. † Et erit, cum
fient hæc, & contingent signa quæ ante
ostendi tibi: & tunc reuelabitur filius
meus, quem uidisti, ut uirum ascenden-
33 tem. † Et erit quando audierint omnes
Gentes uocem eius: & derelinquet unus-
quisque in regione sua bellum suum, quod
34 habent ad alterutrum: † & colligetur in
unum multitudo innumerabilis, sicut
35 uolentes uenire, & expugnare eum. † Ipse
autem stabit super cacumen montis Sion.

† Sion autem ueniet, & ostendetur omni- 36
bus parata & ædificata, sicut uidisti mon-
tem sculpi sine manibus. † ipse autem fi- 37
lius meus arguet quæ adinuenerunt Gen-
tes, impietates eorum has quæ tempe-
stati appropinquauerunt propter mala
cogitamenta eorum & cruciamenta, qui-
bus incipient cruciari: † quæ assimilatæ 38
sunt flammæ, & perdet eos sine labore
per legem quæ igni assimilata est. † Et 39
quoniam uidisti eum colligentem ad se
aliam multitudinem pacificam. † hæ sunt 40
4.Reg.17.3. decem tribus, ¶ quæ captiuæ factæ sunt
de terra sua in diebus Oseæ regis, qué ca-
ptiuum duxit Salmanasar rex Assyriorum
& transtulit eos trans Flumen, & translati
sunt in terram aliam. † Ipsi autem sibi de- 41
derunt consilium hoc, vt derelinquerent
multitudinem Gentium, & proficisceren-
tur in vlteriorem regionem, ubi nunquã
inhabitauit genus humanum: † vel ibi 42
obseruare legitima sua, quæ non fuerant
seruantes in regione sua. † Per introitus 43
autem angustos fluminis Euphraten in-
troierunt. † Fecit enim eis tunc Altissimus 44
Exo.14.21. signa, & statuit uenas fluminis usquequo
Ios.3.15. transirent. † Per eam enim regionem erat 45
uia multa itineris, anni unius & dimidij:
nã regio illa uocatur Arsareth. † Tunc in ha 46
bitauerunt ibi vsque in nouissimo tempo-
re: & nunc iterum cum cœperint uenire,
47 iterum Altissimus statuet uenas fluminis,
vt possint transire, propter hæc uidisti
48 multitudinem cum pace. † Sed & qui de-
relicti sunt de populo tuo, hi sunt qui in-
49 ueniuntur intra terminum meum. † Fa-
ctum erit ergo, quando incipiet perdere
multitudinem earum, quæ collectæ sunt
Gentes, proteget eos qui superauerunt po
50 pulum: † & tunc ostendet eis multa pluri-
51 ma portenta. † Et dixi ego, Dominator
Domine, hoc mihi ostende propter quod
uidi uirum ascendentem de corde maris.
52 Et dixit mihi, † Sicut non potes hæc uel
scrutari, uel scire quæ sunt in profundo
maris: sic non poterit quisque super terrã
uidere filium meum, uel eos qui cum eo
53 sunt, nisi in tempore diei. † Hæc est inter-
pretatio somnij quod uidisti, & propter
54 quod illuminatus es hic solus. † Dereli-
quisti enim tuam, & circa meam uacasti
55 legem, & quæsisti. † Vitam enim tuam di-
sposuisti in sapientia, & sensum tuum vo-
56 casti matrem: † & propter hoc ostendi ti-
bi merces apud Altissimum. erit enim post
alios tres dies, ad te alia loquar, & exponã
57 tibi grauia & mirabilia. † Et profectus sum,
& transij in campum, multum glorificans
& laudans Altissimum de mirabilibus quę
58 per tempus faciebat: † & quoniam gu-
bernat ipsum, & quæ sunt in tempori-
bus illata, & sedi ibi tribus diebus.

CAP. XIIII.

Et factum est tertio die, & ego sede- 1
bam sub quercu. † Et ecce, vox exi- 2
uit contra me de rubo, & dixit, Es-
dra Esdra. Et dixi, Ecce ego Domine. Et
surrexi super pedes meos. Et dixit ad me,
Exo.3.2. † ¶ Reuelans reuelatus sum super rubum, 3
& locutus sum Moysi, quando populus
meus seruiebat in Ægypto, † & misi eum, 4
& eduxi populum meum de Ægypto, &
adduxi eum super montem Sina, &
detinebam eum apud me diebus multis
5 † & enarraui ei mirabilia multa, & osten-
di ei temporum secreta & finem: & pręce-
6 cepi ei, dicens, † Hæc in palam fac es ver-
7 ba, & hæc abscondes. † Et nunc tibi di-
8 co, † Signa quæ demonstraui, & somnia
quæ uidisti, & interpretationes quas tu
9 uidisti, in corde tuo repone ea: † tu enim
recipieris ab omnibus, cõuerteris residuus
cum consilio meo, & cum similibus tuis,
10 vsquequo finiantur tempora. † quoniam

ſeculum perdidit iuuetut. m tuam, & tem-
pora appropinquant ſeneſcere. ♀ Duode- 11
cim enim partibus diuiſum eſt ſeculum, &
tranſierunt eius decima & dimidium dec.
mæ partis:♀ ſuperſunt autem eius poſt me- 12
dium decimæ partis. ♀ Nunc ergo diſpone 13
domum tuam, & corripe populum tuum,
& conſolare humiles eorum, & renuntia
iam corruptelæ, ♀ & dimitte abs te morta- 14
les cogitationes, & proijce abs te pondera
humana, & exue te iam infirmam natu-
Matt.24. ram, & repone in vnam partem moleſtiſ
7. ſima tibi cogitamenta, & feſtina tranſmi-
grare a temporibus his: ♀ quæ enim vidiſti 15
nunc contigiſſe mala, iterum horum dete-
1. Ioh. 2. riora facient: ♀ quantum enim inualidum 16
18. fiet ſeculum a ſenectute, tantum multipli-
cabuntur ſuper inhabitantes mala ♀ Pro- 17
longauit enim ſe magis veritas, & appro-
pinquauit mendacium. Iam enim feſtinat
venire, quam uidiſti viſionem. ♀ Et reſpon- 18
di, & dixi coram te Domine, ♀ Ecce enim 19
ego abibo, ſicut præcepiſti mihi, & corri-
piam præſentem populum. Qui autem ite-
rum nati fuerint, quis commonebit? ♀ Po- 20
ſitum eſt ergo ſeculum in tenebris, & qui
inhabitant in eo ſine lumine. ♀ Quoniam 21
lex tua incenſa eſt, propter quod nemo ſcit
quæ a te facta ſunt, uel quæ incipient ope-
ra. ♀ Si enim inueni in te gratiam, immitte 22
in me ſpiritum ſanctum, & ſcribam omne
quod factum eſt in ſeculo ab initio, qua
erant in lege tua ſcripta, ut poſſint homi-
nes inuenire ſemitam: & qui uoluerint vi-
uere in nouiſſimis, viuant. ♀ Et reſpondit 23
ad me, & dixit, Vadens congrega populum,
& dices ad eos vt nō quærāt te diebus qua-
draginta. ♀ Tu autem præpara tibi buxos 24
multos, & accipe tecum Saream, Dabriam,
Salemiam, Echanum, & Aſiel, quinque hos
qui parati ſunt ad ſcribendum uelociter.
♀ Et uenias huc, & ego accendam in corde 25
tuo lucernam intellectus, quæ non extin-
guetur quoadusque finiantur quæ incipies
ſcribere. ♀ Et tunc perfectis quędā palam fa 26
cies: ſapiētibus abſcōſe trades quædā in cra
ſtinū enim hac hora incipies ſcribere. ♀ Et 27
profectus ſum, ſicut mihi præcepit, & con-
gregaui omnem populum, & dixi, ♀ Audi 28
Gen. 47 Iſrael uerba hæc, ♀ Peregrinati ſunt patres 29
4. noſtri ab initio in Ægypto, & liberati ſunt
Deu. 4:5. inde: ♀ & acceperunt legem uitæ, quā non 30
& 5.6. cuſtodierunt, quam & vos poſt eos tranſ-
Act.7.55 greſſi eſtis: ♀ & data eſt uobis terra in ſor- 31
tem, & terra Sion, & patres ueſtri, & uos ini
quitatem feciſtis, & non ſeruaſtis vias quas
præcepit uobis Altiſſimus: ♀ & iuſtus iudex 32
cum ſit, abſtulit a uobis in tempore, quod
donauerat. ♀ Et nunc uos hic eſtis, & fratres 33
ueſtri introrſum ueſtrum ſunt. ♀ Si ergo 34
imperaueritis ſenſui ueſtro, & erudieritis
cor ueſtrum, uiui conſeruati eritis. & poſt
mortem miſericordiam conſequemini.
♀ Iudicium enim poſt mortē ueniet, quan- 35
do iterum reuiuiſcemus: & tunc iuſtorum
nomina parebunt, & impiorum facta oſten
dentur. ♀ Ad me igitur nemo accedat nūc, 36
neque requirat me uſque dies quadragin-
ta. ♀ Et accepi quinque viros, ſicut manda- 37
uit mihi, & profecti ſumus in campum, &
manſimus ibi. ♀ Et factus ſum in craſtinum, 38
& ecce uox uocauit me, dicens, Eſdra aperi

39 os tuum, & bibe quod te potauero. ♀ Et ape-
rui os meū, & ecce calix plenus porrigeba-
tur mihi. Hoc erat plenum ſicut aqua: co-
40 lor autem eius vt ignis ſimilis. ♀ Et accepi,
& bibi: & in eo cum bibiſſem, cor meū cru-
ciabatur intellectu, & in pectus meum in-
creſcebat ſapientia. Nam ſpiritus meus con
41 ſeruabatur memoria. ♀ Et apertum eſt os
42 meum, & non eſt clauſum amplius. ♀ Altiſ-
ſimus dedit intellectum quinque viris, &
ſcripſerunt, quæ dicebantur exceſſiones no
43 ctis quas non ſciebant. ♀ Nocte autē man-
ducabant panem, ego autem per diem lo-
44 quebar, & per noctem non tacebam. ♀ Scri-
pti ſunt autem per quadraginta dies, libri
45 ducenti quatuor. ♀ Et factum eſt cum com
pleuiſſent quadraginta dies, locutus eſt Al-
tiſſimus, dicens, Priora quæ ſcripſiſti, in pa-
44 lam pone, & legant digni, & indigni: ♀ no-
uiſſimos autem ſeptuaginta cōſeruabis, vt
47 tradas eos ſapientibus de populo tuo. ♀ In
his enim eſt uena intellectus, & ſapientiæ
fons, & ſcientiæ flumen. Et feci ſic.

CAP. XV.

1 ECce loquere in aures plebis meæ ſer-
mones prophetiæ, quos immiſero
2 in os tuum, dicit Dominus: ♀ & fac
ut in charta ſcribantur, quoniam fideles, &
3 ueri ſunt. ♀ Ne timeas a cogitationibus ad-
uerſum te, nec turbent te incredulitates di
4 centium, ♀ Quoniam omnis incredulus in
5 incredulitate ſua morietur. ♀ Ecce ego in-
duco, dicit Dominus ſuper orbē terrarum
mala, gladium, & famem, & mortem, & in-
6 teritum: ♀ propter quod, ſuperpolluit ini-
quitas omnem terram, & adimpleta ſunt
7 opera nociua illorum. ♀ Propterea dicit Do
minus: Iam non ſilebo de impietatibus eo-
rum quæ irreligioſe agunt, ♀ nec ſuſtine-
8 bo in his quæ inique exercent: ecce ſan-
guis innoxius, & iuſtus clamat ad me, & ani
mæ iuſtorum clamant perſeueranter.
♀ Vindicans uindicabo illos, dicit Dominus
9 & accipiam omnem ſanguinē innoxium
10 ex illis ad me: ♀ Ecce populus meus quaſi Apoc. 6.
grex ad occiſionem ducitur, iam nō patiar 20. & 19.
11 illum habitare in Terra Ægypti: ♀ ſed edu- 2.
cam eum in manu potenti & brachio ex-
celſo, & percutiam plaga ſicut prius, & cor
12 rumpam omnem terram eius. ♀ Lugebit
Ægyptus, & fundamenta eius plaga uerbe-
rata, & caſtigatione quas inducet ei Deus.
13 ♀ Lugebunt cultores operantes terrā, quo-
niam deficient ſemina eorum ab uredine
14 & grandine, & a ſydere terribili. ♀ Væ ſecu
15 lo, & qui habitant in eo: ♀ quia appropin-
quauit gladius & contritio eorum, & exur-
get gens contra gentē ad pugnam, & rhom
16 phæa in manibus eorum. ♀ Erit enim in-
conſtabilitio hominibus, & alij alijs inuale
ſcentes non curabunt regem ſuum, & prin
cipes uiæ geſtorum ſuorum in potētia ſua.
17 ♀ Cōcupiſcet enim homo in ciuitatem ire,
18 & non poterit. ♀ Propter ſuperbiam enim
eorum ciuitates turbabuntur, domus exte-
19 rentur, homines metuent. ♀ Non miſerebi
tur homo proximum ſuum ad irritum fa-
ciendum domos eorum in gladium, ad di-
ripiendas ſubſtantias eorū propter famem
20 panis & tribulationem multam. ♀ Ecce,
ego conuoco, dicit Deus, omnes reges terrę
ad me uerendum, qui ſunt ab Oriente & ab

Auſtro, ab Euro,& a Libano, & ad conuer-
tendos in ſe,& reddere quæ dederunt illis:
¶ ſicut faciũt uſque hodie electis meis, ſic 21
faciam & reddam in ſinu eorum. Hæc di-
cit Dominus Deus, ¶ Non parcet dextera 22
mea ſuper peccatores, nec ceſſabit rhom-
phæa ſuper effundentes ſanguinem inno
xium ſuper terrã. ¶ Exijt ignis ab ira eius, 23
& deuorauit fundamenta terræ, & pecca-
tores quaſi ſtramẽ incenſum. ¶ Væ eis qui 24
peccant, & non obſeruant mandata mea,
dicit Dominus. ¶ non parcam illis. Diſce- 25
dite filij a poteſtate. Nolite contaminare
ſanctificationem meam; ¶ quoniam nouit 26
Dominus omnes qui delinquunt in illum.
propterea tradidit eos in mortem,& in oc
ciſionem. ¶ Iam enim uenerunt ſuper or- 27
bem terrarum mala, & manebitis in illis.
nõ enim liberabit uos Deus, propter quod
peccaſtis in eum. ¶ Ecce uiſio horribilis, & 28
facies illius ab Oriente. ¶ Et exient natio 29
nes draconum Arabum in curribus multis,
& ſicũt flatus, eorum numerus fertur ſu-
per terram,ut iam timeãt & trepident om
nes qui illos audient ¶ carmonij inſanien 30
tes in ira,& exient ut apri de ſilua,& adue
nient de uirtute magna, & conſtabunt in
pugnam cum illis,& uaſtabunt portionem
terræ Aſſyriorum.¶ Et poſt hæc ſuperuale- 31
ſcent dracones natiuitatis ſuæ memores,
& cõuertent ſe conſpirantes in uirtute ma
gna ad perſequẽdos eos. ¶ Iſti turbabũtur 32
& ſilebunt in uirtute illorũ,& conuertent
pedes ſuos in fugã,¶ & a territorio Aſſyrio 33
rũ ſubſeſſor obſidebit eos, & cõſumet unũ
ex illis,& erit timor & tremor in exercitu
illorũ,& contentio in reges ipſorũ. ¶ Ecce 34
nubes ab Oriente,& a Septentrione uſque
ad meridianum,& facies earũ horrida ual
de,plena iræ & procellæ,& collident ſe in-
uicẽ, ¶ & collident ſydus copioſum ſuper 35
terrã,& ſydus illorum, & erit ſanguis a gla
dio uſq; ad uentrẽ, & fimus hominis uſq; 36
ad ſubſtramen cameli,& erit timor, & tre
mor multus ſuper terrã, ¶ & horrebũt qui 37
uidebunt iram illam,& tremor apprehen-
det illos:& poſt hæc mouebũtur nimbi co
pioſi ¶ a meridiano & Septẽtrione, & por- 38
tio alia ab Occidente: ¶ & ſuperinualeſcẽt 39
uenti ab Oriente, & recludent eam, & nu-
bem quã ſuſcitauit in ira,& ſydus ad faciẽ
dam exterritationem ad Orientalem uen
tum & Occidentem uiolabitur: ¶ & exalta 40
buntur nubes magnæ & ualidæ plenæ iræ,
& ſydus,ut exterreant omnẽ terram, & in
habitantes eã,& infundent ſuper omnem
locum altum & eminentem ſydus terribi-
le, ¶ ignem & grandinem, & rhomphæas 41
uolantes,& aquas multas,ut etiam impleã
tur omnes cãpi, & omnes riui plenitudine
aquarum multarum, ¶ & demolientur ci- 42
uitates & muros,& montes, & colles,& li-
gna ſyluarum,& fœnum pratorum,& fru-
menta eorum. ¶ Et tranſibunt conſtantes 43
uſq; Babylonem,& exterent eam: ¶ conue 44
nient ad ipſam,& circuibunt eã, & effun-
dent ſydus,& omnem iram ſuper eam, &
ſubibit puluis & fumus uſq; in cœlum, &
omnes in circuitu lugebunt eam: ¶ & qui 45
ſub ea remãſerint,ſeruiẽt his qui exterrue
runt. ¶ Et tu Aſia concors in ſpem Babylo- 46
nis,& gloria perſonæ eius,¶ væ tibi miſera 47

propter quod aſſimilaſti ei,& ornaſti filias
tuas in fornicatione,ad placendũ & gloriã
dum in amatoribus tuis, qui tecum cupie-
48 runt ſemper fornicari. ¶ Odibilem imita-
ta es in omnibus operibus eius, & in adin-
49 uẽtionibus eius:propterea dicit Deus,¶ Im
mittam tibi mala,uiduitatem,paupertatẽ,
& famem,& gladiũ,& peſtem,ad deuaſtan
das domos tuas a uiolatione, & morte, &
50 gloria uirtutis tuæ. ¶ Sicut flos ſiccabitur,
cũ exurget ardor qui emiſſus eſt ſuper te,
51 ¶ infirmaberis ut paupercula plagata & ca
ſtigata a mulieribus,ut non poſſint te ſuſci
52 pere potentes & amatores. ¶ Nunquid ego
53 ſic zelabor te,dicit Dominus, ¶ niſi occidiſ
ſes electos meos in omni tẽpore, exaltans
percuſſionem manuũ,& dicens ſuper mor
54 tem eorũ,cum inebriata eſſes.¶ Exorna ſpe
55 ciẽ uultus tui? ¶ Merces fornicationis tuæ
in ſinu tuo, propter hoc redditionem acci
56 pies. ¶ Sicut facies electis meis,dicit Domi
nus:ſic faciet tibi Deus, & tradet te in ma-
57 lũ. ¶ Et nati tui fame interient:& tu rhom
phæa cades, & ciuitates tuæ conterentur,
58 & omnes tui in campo gladio cadent. ¶ Et
qui ſunt in mõtibus fame peribũt,& man
ducabunt carnes ſuas, & ſanguinem bibẽt
59 a fame panis & ſiti aquæ.¶ Infelix per ma
60 ria ueniens, & rurſum accipies mala. ¶ Et
in tranſitu allident ciuitatem " occiſam,& " ocioſam
exterent', aliquam portionem terræ tuæ, & exte-
& partem gloriæ tuæ exterminabunt,rur- rent ;
ſum reuertentes ad Babylonem " ſubuer- MS.
61 ſam'. ¶ Et demolita eris illis pro ſtipula, & " conuer-
62 ipſi erunt tibi ignis: ¶ & deuorabunt te. ſam ; MS.
& ciuitates tuas, terrã tuã & montes tuos,
omnes ſyluas tuas & lignũ fructiferũ igni
63 comburent. ¶ Filios tuos captiuos ducent,
& cenſum tuum in prædam habebunt, &
gloriam faciei tuæ exterminabunt.

CAP. XVI.

1 VÆ tibi Babylon & Aſia,væ tibi Ægy
2 pte & Syria. ¶ Præcingite vos ſac-
cis & cilicijs, & plangite filios ve-
ſtros,& dolete: quoniam appropinquauit
3 contritio ueſtra. ¶ Immiſſus eſt uobis gla-
4 dius,& quis eſt qui euertat illũ? ¶ Immiſſus
eſt in uobis ignis, & quis eſt qui extinguat
5 illũ? ¶ Immiſſa ſunt vobis mala,& quis eſt
6 qui repellat ea? ¶ Nunquid repellet aliquis
leonem eſuriẽtem in ſylua, aut extinguet
ignem in ſtipula,mox quando cœperit ar-
7 dere? ¶ nunquid repellet aliquis ſagittam
8 a ſagittario forti miſſam? ¶ Dominus for-
tis immittit mala, & quis eſt qui repellat
9 ea? ¶ Exijt ignis ex iracũdia eius,& quis eſt
10 qui extinguat eum? ¶ Coruſcabit, & quis
11 non timebit? ¶ Tonabit, & quis non paue-
bit? Dominus comminabitur, & quis
non funditus conteretur a facie ipſius?
12 ¶ Terra tremuit & fundamenta eius, mare
fluctuat de profundo,& fluctus eius diſtur
babuntur,& piſces eius a facie Domini, &
13 a gloria uirtutis eius: ¶ quoniã fortis dex-
tera eius quæ arcum tendit: ſagittæ eius
acutæ quæ ab ipſo mittuntur,nõ deficient,
14 cum cœperint mitti in fines terræ. ¶ Ecce
mittuntur mala, & non reuertentur, do-
15 nec ueniant ſuper terram. ¶ Ignis ſuccen-
ditur, & non extinguetur, donec conſu-
16 mat fundamenta terræ. ¶ Quemadmo-
dũ non reddit ſagitta miſſa a ualido ſagit

tario, sic non reuertentur mala quæ missa
fuerint in terrã . † Væ mihi, uæ mihi : quis 17
me liberabit in illis diebus?† initium dolo 18
rũ, & multi gemitus, initiũ famis, & multi
interitus, initium bellorũ. & formidabunt
potestates, initium malorum : & trepida-
bunt omnes. † In his quid faciã, cum uene- 19
rint mala? † Ecce fames, & plaga, & tribula- 20
tio, & angustia missa sunt flagella in emẽ-
datione, † & in his omnibus se non cõuer- 21
tent ab iniquitatibus suis , neq; flagellorũ
memores erunt semper. † Ecce, erit annonę 22
uilitas super terrã , sicut putẽt sibi esse di-
rectã pacẽ , & tunc germinabunt mala su-
per terrã, gladius, fames magna confusio .
† A fame enim plurimi qui inhabitãt terrã 23
interient, & gladius perdet cęteros qui su-
perauerint a fame , † & mortui sicut ster- 24
cora proijcientur , & nõ erit qui cõsoletur
eos. Derelinquetur enim terra deserta , &
ciuitates eius deijcientur. † Nõ derelinque 25
tur qui colat terram, & qui seminet eam .
† Ligna dabunt fructus, & quis uindemia- 26
bit illa ? † Vua matura fiet, & quis calcabit 27
illã? Erit enim locis magna desertio . † Cu- 28
piet enim homo hominẽ uidere , uel uocẽ
eius audire . † Relinquentur enim de ciui- 29
tate decẽ, & duo de agro qui absconderint
se in densis nemoribus . & scissuris petra-
rũ: † quemadmodũ derelinquuntur in oli- 30
ueto, & singulis arboribus tres aut qua-
tuor oliuæ. † aut sicut in uinea uindemiata 31
racemi relinquuntur ab his qui diligenter
uineã scrutantur: † sic relinquentur in die- 32
bus illis tres aut quatuor ab scrutantibus
domos eorũ in romphæa. † Et relinquetur 33
terra deserta, & agri eius inueterabunt, &
uiæ eius , & omnes semitæ eius germina-
bunt spinas, eo quòd non transient homi-
nes per eã . Lugebunt uirgines nõ habẽtes
sponsos: † Lugebunt mulieres nõ habentes 34
uiros; lugebunt filiæ earum non habentes
adiutoriũ: † spõsi earũ in bello consumen- 35
tur, & uiri earũ in fame exterẽtur. † Audi- 36
te uero ista, & cognoscite ea serui Dñi. † Ec 37
ce uerbũ Dñi , excipite illud: ne dijs creda-
tis, de quibus dicit Dñs . † Ecce appropin- 38
quant mala, & non tardant, † Quemadmo- 39
dũ prægnans cũ parit in nono mense filiũ
suũ, appropinquante hora partus eius an-
te horas duas uel tres, dolores circumieunt
uentrẽ eius, & prodeunte infante de uen-
tre non tardabunt uno puncto: † sic nõ mo 40
rabuntur mala ad prodeundũ super terrã,
& seculũ gemet, & dolores circũ tenebũt il
lud. † Audite uerbum, plebs mea: parate uos 41
in pugnã, & in malis sic estote, quasi adue-
nę terrę. † Qui uẽdit, quasi qui fugiat: & qui 42
emit, quasi qui perditurus. † Qui mercatur, 43
quasi qui fructũ non capiat : & qui ædifi
cat , quasi non habitaturus . † Qui semi- 44
nat, quasi qui non metet: sic & qui uineam
putat, quasi non uindemiaturus. † Qui nu- 45
bũt, sic quasi filios nõ facturi: & qui nõ nu-
bũt, sic quasi uidui. † Propter quod qui labo 46
rant, sine causa laborant : † Fructus enim 47
illorum alienigenæ metent , & substantiã
illorum rapient , & domos euertent , & fi-
lios eorum captiuabunt, quia in captiuita-
te, & fame generant natos suos . † Et qui 48
negotiantur in rapina, quantum diu exor-
nant ciuitates, & domos suas, & possessio-

49 nes, & personas suas, † tanto magis adzela-
bor eos super peccata sua, dicit Dominus .
50 † Quomodo zelatur fornicaria mulierem
51 idoneã, & bonam ualde, † sic zelabitur iusti
tia iniquitatem cum exornat se, & accusat
eã in facie , cum uenerit qui defendat ex-
52 quirẽtem omne peccatũ super terrã. † Pro-
pter ea nolite similari ei , nec operibus e-
53 ius: † quoniam adhuc pusillum , & tolletur
iniquitas a terra , & iustitia regnabit in
54 uos. † Non dicat peccator se non peccasse :
quoniam carbones ignis comburent super
caput eius qui dicit, Non peccaui corã Do- 3 MS.
55 mino" Deo, & gloria ipsius. † Ecce Dominus Eccl. 23
cognoscet omnia opera hominũ , & adin- 25.
uentiones illorũ, & cogitationes illorum , Luc. 16.
56 & corda illorũ. † Dixit enim, Fiat terra , & 15.
57 facta est: fiat cęlũ, & factũ est. † Et in uerbo Gen. 1. 1.
illius stellæ fundatę sunt , & nouit nume- Ps. 146. 4
58 rum stellarum. † Qui scrutatur abyssum, &
thesauros illarum: qui mensus est mare, &
59 conceptũ eius. † Qui conclusit mare in me-
dio aquarũ, & suspendit terrã super aquas
60 uerbo suo. † Qui extendit cęlum quasi ca-
61 meram, super aquas fundauit eum . † Qui
posuit in deserto fontes aquarum, & super
uerticem mõtium lacus ad emitendũ flu-
mina ab eminenti petra, ut" potaret' ter- "porto-
62 ram, † Qui finxit hominem , & posuit cor res 3 MS.
suum in medio corporis, & misit ei spiri-
63 tum , uitã , & intellectũ, † & spiramen Dei
omnipotentis qui fecit omnia, & scrutinat
64 omnia absconsa in absconsis terræ . † Hic
nouit adinuentionẽ uestram , & quæ co-
gitatis in cordibus uestris, peccantes, & uo-
65 lentes occultare peccata uestra . † Propter
quod Dominus scrutinãdo scrutinauit om
nia opera uestra , & traducet uos omnes ,
66 † & uos confusi eritis cũ processerint pec-
cata uestra coram hominibus, & iniquita-
tes erunt, quæ accusatores stabunt in die il
67 lo. † Quid facietis? aut quomodo abscondc-
tis peccata uestra corã Deo, & angelis eius?
68 † Ecce iudex Deus, timete eũ Desinite a pec
catis uestris , & obliuiscamini iniquitates
uestras iam agere eas in sempiterno , &
Deus educet uos , & liberabit de omni tri-
69 bulatione. † Ecce enim incẽditur ardor su-
per uos turbę copiosę, & rapient quosdam
70 ex uobis, & cibabũt idõlis occisos: † & qui
consenserint eis, erunt illis in derisum , &
71 in improperiũ, & in conculcationem. † erit
enim locis locus , & in uicinas ciuitates
exurrectio multa super timẽtes Dominũ .
72 † Erũt quasi insani, nemini parcẽtes ad di-
ripiendũ, & deuastandum adhuc timentes
73 Dñm: † quia deuastabunt, & diripient sub-
stantias , & de domibus suis eos eijcient .
74 † Tunc parebit probatio electorum meo-
75 rũ, ut aurum quod probatur ab igne. † Au-
dite dilecti mei , dicit Dominus , Ecce ad-
sunt dies tribulationis', & de his liberabo
76 uos. † Ne timeatis, nec hæsitetis: quoniam
77 Deus dux uester est. † Et qui seruat manda-
ta, & pręcepta mea, dicit Dñs Deus, ne pręc-
põderent uos peccata uestra , ne superele-
78 uent se iniquitates uestræ. † Ve qui cõstrin
guntur a peccatis suis, & obtegũtur ab ini-
quitatibus suis, quemadmodũ ager cõstrin
gitur a sylua , & spinis tegitur semita eius
per quam non transit homo , & excludi-
tur , & mittitur ad deuorationem ignis .

LIBER TOBIAE.

CAPVT PRIMVM.

1 TOBIAS ex tribu
& ciuitate Neph-
thali, quæ est in su
perioribus Gali-
læræ supra Naas-
son, post uiã quæ
ducit ad Occidẽtẽ,
in sinistro habens
ciuitatem Sephet:
2 † cum captus esset (4. Reg. 17. 3. & 18. 9.)
in diebus Salma-
nasar regis Assyriorum, in captiuitate ta-
men positus, uiam ueritatis non dese-
ruit, † ita ut omnia quæ habere poterat,
3 quotidie concaptiuis fratribus, qui erant
ex eius genere, impertiret. † Cumq. esset
4 iunior omnibus in tribu Nephtali, ni-
hil tamen puerile gessit in opere. † De-
5 nique cum irent omnes ad uitulos au-
reos, ‖ quos Ieroboam fecerat rex Israël, (3. Reg. 12. 28.)
hic solus fugiebat consortia omnium:
6 † & pergebat in Ierusalem ad templum Do
mini, & ibi adorabat Dominum Deum Is-
raël, omnia primitiua sua, & decimas suas
fideliter offerens, † ita ut in tertio anno
7 proselytis & aduenis ministraret omnem
decimationem, † Hæc & his similia secun-
8 dum legem Dei puerulus obseruabat.
† Cum uero factus fuisset vir, accepit vxo-
9 rem Annam de tribu sua: genuitq. ex ea
filium, nomen suum imponens ei, † quem
10 ab infantia timere Deum docuit, & absti-
nere ab omni peccato. † Igitur cum per ca-
11 ptiuitatem deuenisset cum uxore sua, &
filio in ciuitatem Niniuen cum omni tri-
bu sua: † & cum omnes ederent ex cibis gẽ-
12 tilium, iste custodiuit animã suam, & nun-
quam contaminatus est in escis eorum.
13 † Et quoniam memor fuit Domini in toto
corde suo, dedit illi Deus gratiam in con-
14 spectu Salmanasar regis: † & dedit illi po-
testatem quocunque vellet ire, habens li-
bertatem quæcunque facere uoluisset.
15 † Pergebat ʺ ergo ʹ ad omnes qui erant in (ʺ enim 3 M S. S.)
captiuitate, & monita salutis dabat eis.
16 † Cum autem uenisset in Rages ciuitatem
Medorum, & ex his quibus honoratus fue-
rat a rege, habuisset decem talenta argẽti:
17 † & cum in multa turba generis sui Gabe-
lum egentẽ uideret qui erat ex tribu eius,
sub chirographo dedit illi memoratũ pon-
18 dus argenti. † Post multum uero tempo-
ris mortuo Salmanasar rege, cum regnaret
Sennacherib filius eius pro eo, & filios Is-
19 raël exosos haberet in conspectu suo, † To-
bias ˗ quotidie ʹ pergebat per omnem co- (˗ 8 M S.)
gnationem suam, & consolabatur eos, di-
uidebatq. vnicuiq., prout poterat, de facul
20 tatibus suis, † esurientes alebat, nudisq. ue-
stimẽta præbebat, & mortuis atque occisis (4. Reg. 19. 35.)
21 sepulturam solicitus exhibebat. † Denique (Eccl. 48. 24.)
cum reuersus esset rex Sennacherib fugiẽs
a Iudæa plagã, quã circa eum fecerat Deus (Isai. 37. 36.)
propter blasphemiã suam & iratus multos
occideret ex filijs Israël, Tobias sepeliebat (1. Mac. 7. 41.)
22 corpora eorũ. † At ubi nunciatum est regi,
iussit eũ occidi, & tulit omnem substantiã (2. Mac. 8. 19.)
23 eius. † Tobias uero cum filio suo, & cum
vxore fugiens, nudus latuit, quia multi di- (Inf. 2. 8.)
24 ligebant eum. † Post dies vero quadragin- (4. Reg. 18. 37.)
25 taquinque occiderũt regẽ filij ipsius, † & re
uersus est Tobias in domum suam, om- (2. Par. 32. 21.)
nisq. facultas eius restituta est ei.

CAP. II.

POst hæc uero cum esset dies festus 1
Domini, & factum esset prandium
bonum in domo Tobiæ, ✝ dixit fi- 2
lio suo, Vade, & adduc aliquos de
tribu nostra, timentes Deum, ut epulen-
tur nobiscum: ✝ Cumq. abijsset, reuersus 3
nunciauit ei unum ex filijs Israel iugula-
tum iacere in platea. Statimq. exiliens
de accubitu suo, relinquens prandium,
ieiunus peruenit ad corpus: ✝ tollensq. 4
illud portauit ad domum suam occul-
te, ut dum Sol occubuisset, caute sepe-
Infr. 12. 12. liret eum. ✝ Cumq. occultasset corpus, 5
manducauit panem cum luctu, & tre-
more, ✝ memorans illum sermonem 6
Amos 8. 10. quem dixit Dominus per Amos prophe-
tam, ‖ Dies festi uestri conuertentur in
1 Ma. 1. 14. lamentationem, & luctum. ✝ Cum ue- 7
ro Sol occubuisset, abijt, & sepeliuit eum.
✝ Arguebant autem eum omnes proxi- 8
mi eius, dicentes, Iam huius rei caussa
interfici iussus es, & uix effugisti mortis
imperium, & iterum sepelis mortuos?
Sup 1.23 ✝ Sed Tobias plus timens Deum quam 9
regem, rapiebat corpora occisorum, &
occultabat in domo sua, & medijs no-
ctibus sepeliebat ea. ✝ Contigit autem, 10
ut quadam die fatigatus a sepultura, ue-
niens in domum suam, iactasset se iux-
ta parietem, & obdormisset: ✝ & ex ni- 11
do hirundinum dormienti illi calida ster-
cora inciderent super oculos eius, fie-
retq. cæcus. ✝ Hanc autem tentationem 12
ideo permisit Dominus euenire illi, ut
posteris daretur exemplum patientiæ e-
ius, sicut & sancti Iob. ✝ Nam cum ab 13
infantia sua semper Deum timuerit, &
mandata eius custodierit, non est con-
tristatus contra Deum; quòd plaga cæci-
tatis euenerit ei: ✝ sed immobilis in Dei 14
timore permansit, agens gratias Deo
omnibus diebus uitæ suæ. ✝ Nam sicut 15
beato Iob insultabant reges: ita isti pa-
rentes, & cognati eius irridebant uitam
eius, dicentes, ✝ Vbi est spes tua, pro qua 16
eleemosynas, & sepulturas faciebas?
✝ Tobias uero increpabat eos, dicens, 17
Nolite ita loqui: ✝ quoniam filij sancto- 18
rum sumus, & uitam illam expectamus,
quam Deus daturus est his qui fidem suam
nunquam mutant ab eo. ✝ Anna uero 19
uxor eius ibat ad opus textrinum quo-
tidie: & de labore manuum suarum ui-
ctum, quem consequi poterat, defere-
bat. ✝ Vnde factum est, ut hædum ca- 20
prarum accipiens detulisset domi. ✝ Cu- 21
Deu. 22. 1. ius cum uocem balantis uir eius audis-
set, dixit, Videte, ne forte furtiuus sit:
Iob. 2. 9. redite eum dominis suis, quia non licet
nobis aut edere ex furto aliquid, aut
contingere. ✝ Ad hæc uxor eius irata re- 22
spondit, Manifeste uana facta est spes
tua; & eleemosynæ tuę modo apparue-
runt. ✝ Atque his, & alijs huiuscemo- 23
di uerbis exprobrabat ei.

CAP. III.

TVnc Tobias ingemuit, & cępit ora- 1
re cum lachrymis, ✝ dicens, Iustus 2
es Domine, & omnia iudicia tua
iusta sunt: & omnes uiæ tuæ, miseri-
cordia, & ueritas, & iudicium. ✝ Et nunc 3
Domine memor esto mei, & ne uindi-
ctam sumas de peccatis meis, neque re-
miniscaris delicta mea, uel parentum
4 meorum. ✝ Quoniam non obediuimus *Deu. 28. 13.*
præceptis tuis, ideo traditi sumus in di-
reptionem, & captiuitatem, & mortem,
& in fabulam, & in improperium omni-
bus nationibus, in quibus dispersisti nos.
5 ✝ Et nunc Domine magna iudicia tua,
quia non egimus secundum præcepta
tua, & non ambulauimus synceriter co-
6 ram te. ✝ Et nunc Domine secundum uo-
luntatem tuam fac mecum, * & præci-
pe in pace recipi spiritum meum. Expe- ** misericordiam*
dit enim mihi mori magis quam uiuere.
7 ✝ Eadem itaque die contigit ut Sara fi- *§ MS. Pro Textu faciunt R. et G.*
lia Raguelis in Rages ciuitate Medorum,
& ipsa audiret improperium ab una ex
8 ancillis patris sui, ✝ quoniam tradita fue-
rat septem uiris, & dæmonium nomine
Asmodæus occiderat eos, mox ut ingres-
9 si fuissent ad eam. ✝ Ergo cum pro cul-
pa sua increparet puellam, respondit ei,
dicens, Amplius ex te non uideamus fi-
lium, aut filiam super terram, interfe-
10 ctrix uirorum tuorum. ✝ Nunquid, &
occidere me uis, sicut iam occidisti se-
ptem uiros? Ad hanc uocem perrexit in
superius cubiculum domus suæ: & tri-
bus diebus, & tribus noctibus non man-
11 ducauit, neque bibit: ✝ sed in oratione
persistens cum lachrymis deprecabatur
Deum, ut ab isto improperio liberaret
12 eam. ✝ Factum est autem die tertia,
dum compleret orationem, benedicens
13 Dominum, ✝ dixit, Benedictum est no-
men tuum Deus patrum nostrorum: qui
cum iratus fueris, misericordiam facies,
& in tempore tribulationis peccata di-
14 mittis his qui inuocant te. ✝ Ad te Domine
faciem meam conuerto, ad te oculos
15 meos dirigo. ✝ Peto Domine ut de uin-
culo improperij huius absoluas me, aut
16 certe desuper terram eripias me. ✝ Tu
scis Domine, quia nunquam concupiui
uirum, & mundam seruaui animam
17 meam ab omni concupiscentia. ✝ Nun-
quam cum ludentibus miscui me: ne-
que cum his qui in leuitate ambulant,
18 participem me præbui. ✝ Virum autem
cum timore tuo, non cum libidine mea
19 consensi suscipere. ✝ Et aut ego indigna
fui illis, aut illi forsitan mihi non fue-
runt digni: quia forsitan uiro alij conser-
20 uasti me. ✝ Non est enim in hominis po-
21 testate consilium tuum. ✝ Hoc autem
pro certo habet omnis qui te colit, quod
uita eius, si in probatione fuerit, corona-
bitur: si autem in tribulatione fuerit, li-
berabitur: & si in correptione fuerit, ad
misericordiam tuam uenire licebit.
22 ✝ Non enim delectaris in perditionibus
nostris: quia post tempestatem tranquillum
facis, & post lacrymationem, & fletum,
23 exultationem infundis. ✝ Sit nomen tuum
24 Deus Israël benedictum in secula. ✝ In
illo tempore exauditæ sunt preces am-
borum in conspectu gloriæ summi Dei.
25 ✝ & missus est angelus Domini sanctus
Raphael, ut curaret eos ambos, quorum
uno tempore sunt orationes in conspe-
ctu Domini recitatæ.

CAP.

CAP. IIII.

IGitur cum Tobias putaret orationem 1
ſuam exaudiri ut mori potuiſſet, uo-
cauit ad ſe Tobiam filium ſuum, ✝ di- 2
xitq́. ei, Audi fili mi uerba oris mei, &
ea in corde tuo, quaſi fundamentum con-
Eccli 7. ſtrue. ✝ Cum acceperit Deus animam 3
29. meam, corpus meum ſepeli: & hono-
Exo. 20. rem habebis matri tuæ omnibus diebus
12. uitæ eius. ✝ memor enim eſſe debes quæ 4
& quanta pericula paſſa ſit propter te in
utero ſuo. ✝ Cum autem & ipſa com- 5
pleuerit tempus uitæ ſuæ, ſepelias eam
circa me. ✝ Omnibus autem diebus ui- 6
tæ tuæ in mente habeto Deum: & caue
ne aliquando peccato conſentias, & præ-
termittas præcepta Domini Dei noſtri.
✝ Ex ſubſtantia tua fac eleemoſynam, 7
Luc. 14 & noli auertere faciem tuam ab ullo pau-
13. pere: ita enim fiet ut nec a te auertatur
Pro 3. 9. facies Domini. ✝ Quo modo potueris, 8
Eccl. 4.1 ita eſto miſericors. ✝ Si multum tibi fue- 9
& 14. 13 rit, abundanter tribue; ſi exiguum tibi
Eccli. 35 fuerit, etiam exiguum libenter imper-
4. tiri ſtude. ✝ Præmium enim bonum 10
tibi theſaurizas in die neceſsitatis.
✝ ‖ quoniam eleemoſyna ab omni pec- 11
Eccli. 29 cato, & a morte liberat, & non patietur
15. animam ire in tenebras. ✝ Fiducia ma- 12
gna erit coram ſummo Deo, eleemoſyna
omnibus facientibus eam. ✝ Attende 13
1. Theſ. 4. tibi fili mi ab omni fornicatione: & præ-
3. ter uxorem tuam nunquam patiaris cri-
Gen. 3. 5 men ſcire. ✝ Superbiam nunquam in 14
Leu. 19. tuo ſenſu, aut in tuo uerbo dominari per-
13. mittas: in ipſa enim initium ſumpſit om-
Deut. 24. nis perditio. ✝ ‖ Quicunque tibi aliquid 15
14. operatus fuerit, ſtatim ei mercedem reſti-
Mat. 7. tue, & merces mercenarij tui apud te
12. omnino non remaneat. ✝ ‖ Quod ab 16
Luc. 6. 31 alio oderis fieri tibi, uide ne tu aliquan-
Luc. 14 do alteri facias. ✝ Panem tuum cum eſu- 17
24. rientibus & egenis comede: & de ueſti-
18 mentis tuis nudos tege. ✝ Panem tuum,
& uinum tuum ſuper ſepulturam iuſti cō-
ſtitue, & noli ex eo manducare, & bibere
19 cum peccatoribus. ✝ conſilium ſemper
20 a ſapiente perquire. ✝ Omni tempore
benedic Deum: & pete ab eo, ut uias
tuas dirigat, & omnia conſilia tua in ip-
21 ſo permaneant. ✝ Indico etiam tibi fili
mi dediſſe me decem talenta argenti,
dum adhuc infantulus eſſes, Gabelo, in
Rages ciuitate Medorum, & chirogra-
22 phum eius apud me habeo: ✝ & ideo
perquire quomodo ad eum peruenias,
& recipias ab eo ſupra memoratum pon-
dus argenti, & reſtituas ei chirographum
23 ſuum. ✝ Noli timere fili mi: pauperem Rom. 8.
quidem uitam gerimus, ſed multa bona 17.
habebimus ſi timuerimus Deū, & receſſeri
mus ab omni peccato, & fecerimus bene.

CAP. V.

1 TVnc reſpondit Tobias patri ſuo, &
dixit, Omnia quæcunque præcepi-
2 ſti mihi faciam pater. ✝ Quomodo
autem pecuniam hanc requiram, ignoro.
ille me neſcit, & ego eum ignoro: quod
ſignum dabo ei? Sed neque uiam, per quā
3 pergatur illuc, aliquando cognoui. ✝ Tunc
pater ſuus reſpondit illi, & dixit, Chirogra
phum quidem illius apud me habeo: quod
4 dum illi oſtenderis, ſtatim reſtituet. ✝ Sed
perge nunc, & inquire tibi aliquem fide-
lem uirum, qui eat tecum ſalua mercede
ſua: dum adhuc uiuo, ut recipias eam.
5 ✝ Tunc egreſſus Tobias, inuenit iuuenem
ſplendidum, ſtantem, præcinctum, &
6 quaſi paratum ad ambulandum. ✝ Et igno-
rans quod angelus Dei eſſet, ſalutauit eū,
& dixit, Vnde te habemus bone iuuenis?
7 ✝ At ille reſpondit, Ex filijs Iſrael. Et To-
bias dixit ei, Noſti uiam quæ ducit in re-
gionem Medorum? ✝ cui reſpondit, No-
ui, & omnia itinera eius frequenter ambu
laui, & manſi apud Gabelum fratrem

nostrum qui moratur in Rages ciuita-
te Medorum, quæ posita est in mon-
te Ecbatanis. ✝ Cui Tobias ait, Sustine 9
me obsecro, donec hæc ipsa nunciem pa-
tri meo. ✝ Tunc ingressus Tobias, indi- 10
cauit uniuersa hæc patri suo. Super quæ
admiratus pater, rogauit ut introiret
ad eum. ✝ Ingressus itaque salutauit 11
eum, & dixit, Gaudium tibi sit semper.
✝ Et ait Tobias, Quale gaudium mihi 12
erit, qui in tenebris sedeo, & lumen cæ-
li non uideo? ✝ Cui ait iuuenis, Forti 13
animo esto, in proximo est ut a Deo cure-
ris. ✝ Dixit itaque illi Tobias, Nunquid 14
poteris perducere filium meum ad Gabe-
lum in Rages ciuitatem Medorum? &
cum redieris, restituam tibi mercedem
tuam. ✝ Et dixit ei angelus, Ego ducam, 15
* sanum 7 M S. & reducam eum * ad te. ✝ Cui Tobias re- 16
spondit, Rogo te, indica mihi, de qua do-
mo, aut de qua tribu es tu? ✝ Cui Raphaël 17
angelus dixit, Genus quæris mercenarij:
an ipsum mercenarium qui cum filio tuo
eat? ✝ Sed ne forte sollicitum te reddam, 18
ego sum Azarias Ananiæ magni filius.

19 ✝ Et Tobias respondit, Ex magno gene-
re es tu. Sed peto ne irascaris quòd uo-
20 luerim cognoscere genus tuum. ✝ Dixi
autem illi angelus, Ego sanum ducam, &
21 sanum tibi reducam filium tuum. ✝ Re-
spondens autem Tobias, ait, Bene am
buletis, & sit Deus in itinere uestro, &
22 angelus eius comitetur uobiscum. ✝ Tunc
paratis omnibus quæ erant in via portan-
da, fecit Tobias uale patri suo & matri
suæ, & ambulauerunt ambo simul.
23 ✝ Cumq. profecti essent, cœpit mater Inf. 10.4.
eius flere, & dicere, Baculum senectu-
tis nostræ tulisti, & transmisisti a nobis.
24 ✝ Nunquam fuisset ipsa pecunia, pro qua
25 misisti eum. ✝ Sufficiebat enim nobis pau-
pertas nostra, ut diuitias computaremus
26 hoc, quod videbamus filiũ nostrũ. ✝ Dixitq.
ei Tobias, Noli flere, saluus perueniet filius
noster, & saluus reuertetur ad nos, & oculi
27 tui uidebunt illum. ✝ Credo enim quod an-
gelus Dei bonus comitetur ei, & bene di-
sponat omnia quę circa eũ geruntur, ita vt
28 cum gaudio reuertatur ad nos: ✝ Ad hanc
vocem cessauit mater eius flere, & tacuit.

CAP. VI.

PRofectus est autem Tobias, & canis 1
sequutus est eum, & mansit prima
mansione iuxta fluuium Tigris. ✝ Et 2
exiuit ut lauaret pedes suos, & ecce piscis
immanis exiuit ad deuorandum eum.
✝ Quem expauescens Tobias clamauit 3
uoce magna, dicens, Domine, inuadit
me. ✝ Et dixit ei angelus, Apprehende 4
branchiam eius, & trahe eum ad te. Quod
cum fecisset, attraxit eum in siccum, &
palpitare cœpit ante pedes eius. ✝ Tunc di- 5
xit ei angelus, Exentera hunc piscem: &
cor eius, & fel, & iecur repone tibi: sunt
enim hæc necessaria ad medicamenta
vtiliter. ✝ Quod cum fecisset, assauit car- 6
nes eius, & secum tulerunt in uia; cę-

tera salierunt quæ sufficerent eis, quo-
usque peruenirent in Rages ciuitatem Me
7 dorum. ✝ Tunc interrogauit Tobias ange-
lum, & dixit ei, Obsecro te Azaria frater,
ut dicas mihi, quod remedium habebunt
8 ista quæ de pisce seruarẽ iussisti? ✝ Et re-
spondens Angelus, dixit ei, Cordis eius
particulam si super carbones ponas, fu-
mus eius extricat omne genus dæmonio-
rum, siue a uiro, siue a muliere, ita ut ul-
9 tra non accedat ad eos. ✝ ⸓ Et fel ualet ad
vngendos oculos in quibus fuerit albugo,
10 & sanabuntur. ' ✝ Et dixit ei Tobias, Vbi
11 uis vt maneamus? ✝ Respondensq. ange- ⸓ M S. Verũ a R. & G. minime tolli-tur.
lus, ait, Est hic Raguel nomine, uir pro-
pinquus de tribu tua, & hic habet filiam
nomine Saram, sed neque masculum, ne-
que

que fœminam ullam habet aliam præ-
Num.27.8. & 36.8. ter eam. † Tibi debetur omnis substan- 12
tia eius, & oportet eam te accipere con-
iugem. † Pete ergo eam a patre eius, 13
& dabit tibi eam in uxorem. † Tunc re- 14
spondit Tobias, & dixit, Audio quia tra-
dita est septem uiris; & mortui sunt:
sed & hoc audiui, quia dæmonium occi-
dit illos. † Timeo ergo, ne forte, & mi- 15
hi hæc eueniant: & cum sim unicus pa-
rentibus meis, deponam senectutem illo-
rum cum tristitia ad inferos. † Tunc an- 16
gelus Raphael dixit ei, Audi me, & osten-
dam tibi qui sunt quibus præualere po-
test dæmonium. † Hi namque qui coniu- 17
gium ita suscipiunt, ut Deum a se, & a
sua mente excludant, & suæ libidini ita
uacent, sicut equus, & mulus, quibus
non est intellectus: habet potestatem dæ-
monium super eos. † Tu autem cum 18
acceperis eam, ingressus cubiculum, per
tres dies continens esto ab ea, & nihil
aliud, nisi orationibus uacabis cum ea.
† Ipsa autem nocte, incenso iecore pi- 19
scis, fugabitur dæmonium. † Secunda 20
uero nocte, in copulatione sanctorum
patriarcharum admittêris. † Tertia au- 21
tem nocte, benedictionem consequeris,
ut filij ex uobis procreentur incolumes.
† Transacta autem tertia nocte, acci- 22
pies uirginem cum timore Domini, amo-
re filiorum magis quàm libidine du-
ctus, ut in semine Abrahæ benedictio-
nem in filijs consequaris.

CAP. VII.

INgressi sunt autem ad Raguelem, & 1
susceperit eos Raguel cum gaudio. † In- 2
tuensq. Tobiam Raguel, dixit Annæ
uxori suæ, Quam similis est iuuenis iste
consobrino meo: † Et cum hæc dixisset, 3
ait, Vnde estis iuuenes fratres nostri?
At illi dixerunt, Ex tribu Nephtali sumus,
ex captiuitate Niniue. † Dixitq. illis Ra- 4
guel, Nostis Tobiam fratrem meum?
Qui dixerunt, Nouimus. † Cumq. multa 5
bona loqueretur de eo, dixit angelus ad
Raguelem, Tobias de quo interrogas,
pater istius est. † Et misit se Raguel, & 6
cum lacrymis osculatus est eum, & plo-
rans supra collum eius, † dixit, Benedi- 7
ctio sit tibi fili mi, quia boni, & optimi
uiri filius es. † Et Anna uxor eius & Sa- 8
ra ipsorum filia lacrymatæ sunt. † Post- 9
quam autem locuti sunt, præcepit Ra-
guel occidi arietem, & parari conui-
uium. Cumq. hortaretur eos discumbe-
re ad prandium, † Tobias dixit, Hic 10
ego hodie non manducabo neque bi-
bam, nisi prius petitionem meam con-
firmes, & promittas mihi dare Saram
filiam tuam: † Quo audito uerbo Ra- 11
guel, expauit sciens quid euenerit illis
septem uiris qui ingressi sunt ad eam:
& timere cœpit ne forte, & huic simili-
ter contingeret: & cum nutaret, & non
daret petenti ullum responsum, dixit ei
angelus, † Noli timere dare eam isti, 12
quoniam huic timenti Deum debetur
coniux filia tua: propterea alius non po-
tuit habere illam. † Tunc dixit Raguel, 13
Non dubito quod Deus preces, & la-
chrymas meas in conspectu suo admise-
14 rit. † Et credo quoniam ideo fecit uos ue-
nire ad me, ut ista coniungeretur cogna-
tioni suæ § secundum legem Moysi: & *Num.36.6.*
nunc noli dubium gerere quod tibi eam
15 tradam. † Et apprehendens dexteram fi-
liæ suæ dextræ Tobiæ tradidit, dicens,
Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Ia-
cob uobiscum sit, & ipse coniungat uos
impleatq. benedictionem suam in uobis.
16 † Et accepta charta, fecerunt conscriptio-
17 nem coniugii. † Et post hæc epulati sunt,
18 benedicentes Deum. † Vocauitq. Raguel
ad se Annam uxorem suam, & præce-
pit ei, ut præpararet alterum cubicu-
19 lum. † Et introduxit illuc Saram fi-
liam suam, & lacrymata est. Dixitq.
ei, Forti animo esto filia mea: Do-
minus cœli det tibi gaudium pro tæ-
dio quod perpessa es.

CAP. VIII.

1 POstquam uero cœnauerunt, intro-
2 duxerunt iuuenem ad eam. † Re-
cordatus itaque Tobias sermonum
angeli, protulit de cassidili suo partem
iecoris, posuitq. eam super carbones ui-
3 uos. † Tunc Raphael angelus appre-
hendit dæmonium, & religauit illud
4 in deserto superioris Aegypti. † Tunc
hortatus est uirginem Tobias, dixitq.
ei, Sara, exurge deprecemur Deum ho-
die, & cras, & secundum cras: quia
his tribus noctibus Deo iungimur: ter-
tia autem transacta nocte, in nostro
5 erimus coniugio. † Filij quippe sancto-
rum sumus, & non possumus ita con-
iungi sicut gentes quæ ignorant Deum.
6 † Surgentes autem pariter, instanter
orabant ambo simul, ut sanitas dare-
7 tur eis. † Dixitq. Tobias, Domine Deus
patrum nostrorum, benedicant te cęli,
& terræ, mareq. & fontes, & flumina,
& omnes creaturæ tuæ quæ in eis sunt. *Gen.2.7.*
8 † § Tu fecisti Adam de limo terræ, de-
9 distiq. ei adiutorium Heuam. † Et nunc
Domine tu scis quia non luxuriæ cau- -13 M s. 6.
sa accipio sororem meam coniugem,
sed sola posteritatis dilectione, in qua
benedicatur nomen tuum in secula se-
10 culorum. † Dixit itaque Sara, Misere-
re nobis Domine, miserere nobis, &
11 consenescamus ambo pariter sani. † Et
factum est circa pullorum cantum, ac-
cersiri iussit Raguel seruos suos, & abie-
runt cum eo pariter, ut foderent sepul-
12 chrum. † Dicebat enim, Ne forte si-
mili modo euenerit ei, quo & cæteris il-
lis septem uiris qui sunt ingressi ad eam.
13 † Cumq. parassent fossam, reuersus Ra-
14 guel ad uxorem suam, dixit ei, † Mit-
te unam ex ancillis tuis, & uideat si mor-
tuus est, ut sepeliam eum antequam
15 illucescat dies. † At illa misit unam ex
ancillis suis. Quæ ingressa cubiculum,
reperit eos saluos, & incolumes, se-
16 cum pariter dormientes. † Et reuersa
nunciauit bonum nuncium: & benedi-
xerunt Dominum, Raguel uidelicet, &
17 Anna uxor eius, † & dixerunt, Bene-
dicimus te Domine Deus Israel, quia
non contigit quemadmodum putaba-
18 mus. † Fecisti enim nobiscum miseri-
cordiam tuam, & exclusisti a nobis ini-

nimicum persequentem nos. † Misertus 19
es autem duobus unicis. Fac eos Domine
plenius benedicere te: & sacrificium tibi
laudis tuæ & suæ sanitatis offerre, ut co-
gnoscat uniuersitas gentium, quia tu es
Deus solus in uniuersa terra. † Statimq. 20
præcepit seruis suis Raguel, ut reple-
rent fossam quam fecerant, priusquam
elucesceret. † Vxori autem suæ dixit ut 21
instrueret conuiuium, & præpararet om-
nia quæ in cibos erant iter agentibus ne-
cessaria. † Duas quoque pingues uaccas, 22
& quatuor arietes occidi fecit, & parari
epulas omnibus uicinis suis, cunctisq.
amicis. † Et adiurauit Raguel Tobiam, 23
ut duas hebdomadas moraretur apud se.
† De omnibus autem, quæ possidebat 24
Raguel, dimidiam partem dedit Tobiæ,
& fecit hanc scripturam, ut pars dimidia,
quæ supererat post obitum eorum, To-
biæ dominio deueniret.

CAP. IX.

Tunc uocauit Tobias angelum ad 1
se, quem quidem hominem exi-
stimabat, dixitq. ei, Azaria frater,
peto ut auscultes uerba mea: † Si meip- 2
sum tradam tibi seruum, non ero condi-
gnus prouidentiæ tuæ. † Tamen obsecro 3
te ut assumas tibi animalia, siue seruitia,
& uadas ad Gabelum in Rages ciuitatem
Medorum: reddasq. ei chirographum
suum, & recipias ab eo pecuniam, & ro-
ges eum uenire ad nuptias meas. † Scis 4
enim ipse quoniam numerat pater meus
dies: & si tardauero una die plus, contri-
statur anima eius. † Et certe uides quo- 5
modo adiurauit me Raguel, cuius adiura-
mentum spernére non possum. † Tunc 6
Raphaël assumens quatuor ex seruis Ra-
guelis, & duos camelos, in Rages ciuita-
tem Medorum perrexit: & inueniens
Gabelum, dedit ei chirographum suum,
& recepit ab eo omnem pecuniam.
† Indicauitq. ei de Tobia filio Tobiæ, 7
omnia quæ gesta sunt: fecitq. eum se-
cum uenire ad nuptias. † Cumq. in- 8
gressus esset domum Raguelis, inuenit
Tobiam discumbentem: & exiliens, oscu-
lati sunt se inuicem; & fleuit Gabelus,
benedixitq. Deum, † & dixit, Bene- 9
dicat te Deus Israel, quia filius es opti-
mi uiri, & iusti, & timentis Deum, &
eleemosynas facientis: † & dicatur be- 10
nedictio super uxorem tuam, & super
parentes uestros: † & uideatis filios ue- 11
stros, & filios filiorum uestrorum, usque
in tertiam & quartam generationem: &
sit semen uestrum benedictum a Deo Is-
rael, qui regnat in secula seculorũ. † Cumq. 12
omnes dixissent amen, accesserunt ad
conuiuium: sed & cum timore Domini
nuptiarum conuiuium exercebant.

CAP. X.

Cum uero moras faceret Tobias, 1
causa nuptiarum, solicitus erat pa-
ter eius Tobias, dicens, Putas qua-
re moratur filius meus, aut quare deten-
tus est ibi? † Putasne Gabelus mortuus est, 2
& nemo reddet illi pecuniam? † Cœpit 3
autem contristari nimis ipse & Anna uxor
eius cum eo: & cœperunt ambo simul
flere: eo quòd die statuto minime reuer-
4 teretur filius eorum ad eos. † Flebat
igitur mater eius irremediabilibus la-
chrymis, atque dicebat, § Heu heu me
Sup. 5. 23.
fili mi, ut quid te misimus peregrinari,
lumen oculorum nostrorum, baculum
senectutis nostræ, solatium uitæ nostræ,
5 spem posteritatis nostræ? † Omnia simul
in te uno habentes, te non debuimus di-
6 mittere ire a nobis. † Cui dicebat To-
bias, Tace, & noli turbari, sanus est fi-
lius noster: satis fidelis est uir ille, cum
7 quo misimus eum. † Illa autem nullo mo-
do consolari poterat, sed quotidie exiliens
circumspiciebat, & circuibat uias om-
nes, per quas spes remeandi uidebatur,
ut procul uideret eum, si fieri posset,
8 uenientem. † At uero Raguel dicebat
ad generum suum. Mane hîc, & ego mit-
tam nuncium salutis de te ad Tobiam
9 patrem tuum. † Cui Tobias ait. Ego no-
ui quia pater meus & mater mea modo
dies computant, & cruciatur spiritus eo-
10 rum in ipsis. † Cumq. uerbis multis ro-
garet Raguel Tobiam, & ille eum nul-
la ratione uellet audire, tradidit ei Sa-
ram, & dimidiam partem omnis substan-
tiæ suæ in pueris, in puellis, in pecudi-
bus, in camelis, & in uaccis, & in pecu-
nia multa: & saluum atque gaudentem
11 dimisit eum a se, † dicens, Angelus Do-
mini sanctus sit in itinere uestro, perdu-
catq. uos incolumes, & inueniatis om-
nia recte circa parentes uestros, & ui-
deant oculi mei filios uestros priusquam
12 moriar. † Et apprehendentes parentes
filiam suam, osculati sunt eam, & dimi-
13 serunt ire: † monentes eam honorare
soceros, diligere maritum, regere fa-
miliam, gubernare domum, & seipsam
irreprehensibilem exhibere.

CAP. XI.

1 Cumq. reuerterentur, peruenerunt
ad Charan, quæ est in medio itine-
re contra Niniuen, undecimo die.
2 † Dixitq. angelus, Tobia frater, scis quem-
3 admodum reliquisti patrem tuum. † Si
placet itaque tibi, præcedamus, & lento
gradu insequantur iter nostrum familiæ,
simul cum coniuge tua, & cum animali-
4 bus. † Cumq. hoc placuisset ut irent,
dixit Raphaël ad Tobiam, Tolle tecum
ex felle piscis: erit enim necessarium.
Tulit itaque Tobias ex felle illo, & abie-
5 runt. † Anna autem sedebat secus uiam,
quotidie in supercilio montis, unde re-
6 spicere poterat de longinquo. † Et dum
ex eodem loco speculabatur aduentum
eius, uidit a longe, & ilico agnouit ue-
nientem filium suum: currensq. nun-
ciauit uiro suo, dicens, Ecce uenit filius
7 tuus. † Dixitq. Raphaël ad Tobiam,
At ubi introieris domum tuam, statim
adora Dominum Deum tuum: & gratias
agens ei, accede ad patrem tuum, &
8 osculare eum. † Statimq. lini super ocu-
los eius ex felle isto piscis, quod portas
tecum. Scias enim quoniam mox ape-
rientur oculi eius, & uidebit pater tuus
lumen cœli, & in aspectu tuo gaudebit.
9 † Tunc præcucurrit canis, qui simul fue-
rat in uia: & quasi nuncius adueniens,
10 blandimento suæ caudæ gaudebat. † Et

conſurgens cæcus pater eius, cœpit of-
fendens pedibus currere : & data ma-
nu puero , occurrit obuiam filio ſuo ,
11 ♦ Et ſuſcipiens oſculatus eſt eum cum
uxore ſua , & cœperunt ambo flere præ
12 gaudio . ♦ Cumq. adoraſſent Deum , &
13 gratias egiſſent , conſederunt . ♦ Tunc
ſumens Tobias de felle piſcis , liniuit
14 oculos patris ſui . ♦ Et ſuſtinuit quaſi
dimidiam fere horam : & cœpit albu-
go ex oculis eius , quaſi membrana o-
15 ui , egredi . ♦ Quam apprehendens To-
bias traxit ab oculis eius , ſtatimq. ui-
16 ſum recepit . ♦ Et glorificabant Deum ,
ipſe uidelicet , & uxor eius , & omnes
17 qui ſciebant eum . ♦ Dicebatq. Tobias ,
Benedico te Domine Deus Iſrael , quia
tu caſtigaſti me , & tu ſaluaſti me : &
ecce , ego uideo Tobiam filium meum .
18 ♦ Ingreſſa eſt etiam poſt ſeptem dies
Sara vxor filij eius , & omnis familia ,
& pecora ſana , & cameli , & pecunia
multa uxoris . ſed & illa pecunia quam
19 receperat a Gabelo : ♦ & narrauit paren-
tibus ſuis omnia beneficia Dei quæ fe-
ciſſet circa eum per hominem qui eum
20 duxerat . ♦ Veneruntq. Achior , & Na-
bath conſobrini Tobiæ , gaudentes ad
Tobiam , & congratulantes ei de om-
nibus bonis quæ circa illum oſtenderat
21 Deus . ♦ Et per ſeptem dies epulantes ,
omnes cum gaudio magno gauiſi ſunt .

CAP. XII.

1 TVnc uocauit ad ſe Tobias filium
ſuum , dixitq. ei , Quid poſſumus
dare uiro iſti ſancto , qui uenit
2 tecum ? ♦ Reſpondens Tobias , dixit pa-
tri ſuo , Pater , quam mercedem dabi-
mus ei ? aut quid dignum poterit eſſe
3 beneficijs eis ? ♦ Me duxit , & reduxit
ſanum , pecuniam a Gabelo ipſo recepit ,
uxorem ipſe me habere fecit , & dæ-
monium ab ea ipſe compeſcuit , gau-
dium parentibus eius fecit , meipſum
a deuoratione piſcis eripuit , te quoque
uidere fecit lumen cęli , & bonis om-
nibus per eum repleti ſumus . Quid il-
li ad hæc poterimus dignum dare ?
4 ♦ Sed peto te pater mi , ut roges eum ,
ſi forte dignabitur medietatem de om-
nibus quæ allata ſunt , ſibi aſſumere .
5 ♦ Et vocantes eum , pater ſcilicet , & fi-
lius , tulerunt eum in partem : & ro-
gare cœperunt ut dignaretur dimidiam
partem omnium quæ attulerant , acce-
6 ptam habere . ♦ Tunc dixit eis occul-
te , Benedicite Deum cęli , & coram om-
nibus uiuentibus confitemini ei , quia
7 fecit vobiſcum miſericordiam ſuam : ♦ Et-
enim ſacramentum regis abſcondere ,
bonum eſt : opera autem Dei reuelare , &
8 confiteri , honorificum eſt . ♦ Bona eſt
oratio cum ieiunio , & eleemoſyna , ma-
gis quàm theſauros auri recondere .
9 ♦ quoniam eleemoſyna a morte liberat ,
& ipſa eſt quæ purgat peccata , & fa-
cit inuenire - miſericordiam & ' uitam
10 æternam . ♦ Qui autem faciunt pecca-
tum , & iniquitatem , hoſtes ſunt ani-
11 mæ ſuæ . ♦ Manifeſto ergo uobis ueri-
tatem , & non abſcondam a vobis oc-
12 cultum ſermonem . ♦ Quando orabas

- 10 Ms. R. G.

Sup. 2. 5.

cum lacrymis , & ſepeliebas mortuos ,
& derelinquebas prandium tuum : &
mortuos abſcondebas per diem in do-
mo tua , & nocte ſepeliebas eos , ego
13 obtuli orationem tuam Domino . ♦ Et
quia acceptus eras Deo , neceſſe fuit vt
14 tentatio probaret te . ♦ Et nunc miſit
me Dominus ut curarem te , & Saram
vxorem filij tui a dæmonio liberarem .
15 ♦ Ego enim ſum Raphael angelus unus
ex ſeptem , qui aſtamus ante Dominum .
16 ♦ Cumq. hæc audiſſent , turbati ſunt , &
trementes ceciderunt ſuper terram in fa-
17 ciem ſuam . ♦ Dixitq. eis angelus , Pax
18 vobis , nolite timere . ♦ Etenim cum eſ-
ſem vobiſcum , per uoluntatem Dei e-
ram : ipſum benedicite , & cantate il-
19 li . ♦ Videbar quidem uobiſcum man-
ducare , & bibere : ſed ego cibo inuiſi-
bili , & potu , qui ab hominibus uideri non
20 poteſt , utor . ♦ Tempus eſt ergo ut re-
uertar ad eum qui me miſit : vos au-
tem benedicite Deum , & narrate omnia
21 mirabilia eius . ♦ Et cum hæc dixiſſet ,
ab aſpectu eorum ablatus eſt , & vltra
22 eum uidere non potuerunt . ♦ Tunc
proſtrati per horas tres in faciem , be-
nedixerunt Deum : & exurgentes nar-
rauerunt omnia mirabilia eius .

CAP. XIII.

1 APeriens autem Tobias ſenior os ſuũ
benedixit Dominum ; & dixit , Ma-
gnus es Domine in æternum , &
2 in omnia ſecula regnum tuum : ♦ quo-
niam tu flagellas , & ſaluas : deducis
ad inferos , & reducis : & non eſt qui effu-
3 giat manum tuam . ♦ Confitemini Domi-
no filij Iſrael , & in conſpectu gentium
4 laudate eum : ♦ quoniam ideo diſperſit
uos inter gentes , quæ ignorant eum ,
ut uos enarretis mirabilia eius , & fa-
ciatis ſcire eos , quia non eſt alius Deus
5 omnipotens præter eum . ♦ Ipſe caſti-
gauit nos propter iniquitates noſtras ; &
ipſe ſaluabit nos propter miſericordiam
6 ſuam . ♦ Aſpicite ergo quæ fecit nobi-
ſcum , & cum timore , & tremore con-
fitemini illi : regemq. ſeculorum exal-
7 tate in operibus ueſtris . ♦ Ego autem
in terra captiuitatis meæ confitebor il-
li : quoniam oſtendit maieſtatem ſuam
8 in gentem peccatricem . ♦ Conuertimi-
ni itaque peccatores , & facite iuſtitiam
coram Deo , credentes quod faciat vo-
9 biſcum miſericordiam ſuam . ♦ Ego au-
tem , & anima mea in eo lætabimur .
10 ♦ Benedicite Dominum omnes electi
eius : agite dies lætitiæ , & confitemi-
11 ni illi . ♦ Ieruſalem ciuitas Dei , caſtiga-
uit te Dominus in operibus manuum
12 tuarum . ♦ Confitere Domino in bonis
tuis , & benedic Deum ſeculorum , ut
reædificet in te tabernaculum ſuum , &
reuocet ad te omnes captiuos , & gau-
13 deas in omnia ſecula ſeculorum . ♦ Lu-
ce ſplendida fulgebis , & omnes fines
14 terræ adorabunt te . ♦ Nationes ex lon-
ginquo ad te venient : & munera de-
ferentes , adorabunt in te Dominum , &
terram tuam in ſanctificationem habe-
15 bunt . ♦ Nomen enim magnum inuo-
16 cabunt in te . ♦ Maledicti erunt qui con-

Deut. 32. 39. 1. Re. 2. 6. Sap. 16. 13.

tempſerint te: & condemnati erunt om-
nes qui blaſphemauerint te: benedictiq;
erunt qui ædificauerint te. ✝ Tu autem 17
lætaberis in filijs tuis, quoniam omnes
benedicentur, & congregabuntur ad Do-
minum. ✝ Beati omnes qui diligunt te, 18
& qui gaudent ſuper pace tua. ✝ Anima 19
mea benedic Dominum, quoniam libe-
rauit Ieruſalem ciuitatem ſuam a cun-
ctis tribulationibus eius: Dominus Deus
noſter. ✝ Beatus ero, ſi fuerint reliquiæ 20
ſeminis mei ad uidendam claritatem Ie-
ruſalem. ✝ ‖ Portæ Ieruſalem ex ſapphi- 21
ro & ſmaragdo ædificabuntur: & ex la-
pide pretioſo omnis circuitus murorum
eius. ✝ Ex lapide candido, & mundo om- 22
nes plateæ eius ſternentur: & per uicos
eius halleluia cantabitur. ✝ Benedictus 23
Dominus, qui exaltauit eam, ut ſit regnum
eius in ſecula ſeculorum ſuper eam. Amē.

Apoc. 12. 18.

CAP. XIIII.

ET conſummati ſunt ſermones To- 1
biæ. Et poſtquam illuminatus eſt
Tobias, uixit annis quadragintaduo-
bus, & uidit filios nepotum ſuorum.
✝ Completis itaque annis centum duo- 2
bus, ſepultus eſt honorifice in Niniue.
✝ Quinquaginta namque, & ſex anno- 3
rum lumen oculorum amiſit: ſexagena-
rius uero recepit. ✝ Reliquum uero uitæ 4
ſuæ, in gaudio fuit, & cum bono profe-
ctu timoris Dei perrexit in pace. ✝ In ho- 5
ra autem mortis ſuæ uocauit ad ſe To-
biam filium ſuum, & ſeptem iuuenes fi-
lios ſuos nepotes ſuos, dixitq; eis, ✝ Pro- 6
pe erit interitus Niniue. non enim ex-
cidit uerbum Domini: & fratres noſtri
qui diſperſi ſunt a terra Iſrael, reuerten-
7 tur ad eam. ✝ Omnis autem deſerta terra
eius replebitur, & domus Dei, quæ in ea
incenſa eſt, iterum reædificabitur: ibiq;
8 reuertentur omnes timentes Deum, ✝ &
relinquent gentes idola ſua, & uenient in
9 Ieruſalem, & inhabitabunt in ea: ✝ & gau-
debunt in ea omnes reges terræ, adoran-
10 tes regem Iſrael. ✝ Audite ergo filij mei
patrem ueſtrum: ſeruite Domino in ue-
ritate, & inquirite ut faciatis quæ placita
11 ſunt illi: ✝ & filijs ueſtris mandate ut
faciant iuſtitias & eleemoſynas, ut ſint
memores Dei, & benedicant eum in om-
ni tempore in ueritate, & in tota uir-
12 tute ſua. ✝ Nunc ergo filij audite me,
& nolite manere hîc: ſed quacunque
die ſepelieritis matrem ueſtram circa me
in uno ſepulchro, ex eo dirigite greſſus
13 ueſtros ut exeatis hinc. ✝ Video enim
14 quia iniquitas eius finem dabit ei. ✝ Fa-
ctum eſt autem poſt obitum matris ſuæ,
Tobias abſceſſit ex Niniue cum uxore
ſua, & filijs, & filiorum filijs, & reuerſus
15 eſt ad ſoceros ſuos. ✝ inuenitq; eos inco-
lumes in ſenectute bona: & curam eorum
geſſit, & ipſe clauſit oculos eorum: & om-
nem hæreditatem domus Raguelis ipſe
percepit: uiditq; quintam generationem,
16 filios filiorum ſuorum. ✝ Et completis an-
nis nonagintanouem in timore Domi-
17 ni cum gaudio ſepelierunt eum. ✝ Om-
nis autem cognatio eius, & omnis gene-
ratio eius in bona uita, & in ſancta con-
uerſatione permanſit, ita ut accepti eſ-
ſent tam Deo, quàm hominibus, & cun-
ctis habitantibus in terra.

1.Esd.3.8 & 6.14.

LIBER IVDITH.

CAPVT PRIMVM.

ARPHAXAD itaque 1
Rex Medorũ subiugauerat multas
gẽtes imperio suo
& ipse ædificauit
ciuitatem potentissimã, quam appellauit Ecbatanis.
♦ Ex lapidibus 2
quadratis & sectis
fecit muros eius
in altitudinem cubitorum septuaginta, &
in latitudinem cubitorum triginta: turres uero eius posuit in altitudinẽ cubitorum centum.
♦ Per quadrum uero earum 3
latus utrumq; uicenorum pedũ spatio tẽdebatur. posuitq́. portas eius in altitudinẽ
turrium. ♦ Et gloriabatur quasi potens in 4
potentia exercitus sui, & in gloria quadrigarum suarum.
♦ Anno igitur duodecimo 5
regni sui, Nabuchodonosor rex Assyriorũ,
qui regnabat in Niniue ciuitate magna,
pugnauit contra Arphaxad: & obtinuit eũ
♦ in campo magno, qui appellatur Ragau, 6
circa Euphratem, & Tigrin, & Iadason in
campo Erioch regis Elicorum. ♦ Tunc exal- 7
tatum est regnum Nabuchodonosor, & cor
eius eleuatum est: & misit ad omnes qui
habitabant in Cilicia, & Damasco, & Libano:
♦ & ad gentes quæ sunt in Carmelo, & 8
Cedar, & inhabitantes Galilæam in campo magno Esdrelon:
♦ & ad omnes qui 9
erant in Samaria & trans flumen Iordanẽ
vsque ad Ierusalẽ, & omnem terram Iesse, quousque perueniatur ad terminos Æthiopiæ.
♦ Ad hos omnes misit nuncios 10
11 Nabuchodonosor rex Assyriorum, ♦ qui
omnes uno animo contradixerunt, & remiserunt eos uacuos, & sine honore abie-
12 cerũt. ♦ Tunc indignatus Nabuchodonosor
rex ad omnem terram illam, iurauit per
thronum & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

CAP. II.

1 ANno tertiodecimo Nabuchodonosor regis, vicesima & secunda die
mensis primi, factum est verbum
in domo Nabuchodonosor regis Assyrio-
2 rum, ut defenderet se. ♦ Vocauitq́. omnes
maiores natu, omnesq́. duces, & bellatores suos, & habuit cum eis mysterium
3 consilij sui. ♦ Dixitq́. cogitationem suam
in eo esse, ut omnem terram suo subiuga-
4 ret imperio. ♦ Quod dictum cum placuisset omnibus, uocauit Nabuchodonosor rex
5 Holofernem principem militiæ suæ, ♦ &
dixit ei, Egredere aduersum omne regnũ
Occidentis: & contra eos præcipue qui cõ-
6 tempserunt imperium meum. ♦ Non parcet oculus tuus ulli regno, omnemq́. urbẽ
7 munitam subiugabis mihi. ♦ Tunc Holofernes uocauit duces, & magistratus
uirtutis Assyriorum: & dinumerauit uiros in expeditionem, sicut præcepit ei
rex, centum uiginti millia peditum pugnatorum, & equites sagittarios duode-
8 cim millia. ♦ Omnemq́ expeditionem suã
fecit præire in multitudine innumerabilium camelorum, cum his quæ exercitibus sufficerent copiose: boum quoque
armenta, gregesq́. ouium, quorum non
9 erat numerus. ♦ Frumentum ex omni
Syria in transitu suo parari constituit.

Infr. 16. 5. ♦ Aurum uero, & argentum, de domo regis 10
assumpsit multum nimis. ♦ Et profectus est 11
ipse, & omnis exercitus, cum quadrigis, &
equitibus, & sagittarijs, qui cooperuerunt
faciem terræ, sicut locustæ. ♦ Cumq. per- 12
transisset fines Assyriorũ, uenit ad magnos
montes Ange, qui sunt a sinistro Ciliciæ:
ascenditq; omnia castella eorum, & obti-
nuit omnem munitionem. ♦ Effregit autẽ 13
ciuitatem opinatissimam Melothi, præda-
uitq. omnes filios Tharsis, & filios Isma-
hel, qui erant contra faciem deserti, & ad
austrum terræ Celon. ♦ Et transiuit Euphra- 14
ten, & uenit in Mesopotamiam: & fregit
omnes ciuitates excelsas quæ erant ibi, a
torrente Mambre, usquequo perueniatur
ad mare: ♦ & occupauit terminos eius, a 15
Cilicia usque ad fines Iapheth, qui sunt ad
austrum. ♦ Abduxitq. omnes filios Madian, 16
& prædauit omnem locupletationem eo-
rum, omnesq. resistentes sibi occidit in
ore gladij. ♦ Et post hæc descendit in cam- 17
pos Damasci in diebus messis, & succendit
omnia sata, omnesq. arbores, & uineas
fecit incidi: & cecidit timor illius super
omnes inhabitantes terram.

CAP. III.

TVnc miserunt legatos suos uniuer- 1
sarum urbium, ac prouinciarum re-
ges ac principes, Syriæ scilicet, & Me
sopotamiæ, & Syriæ Sobal, & Libyæ, at-
que Ciliciæ, qui uenientes ad Holofer-
nem, dixerunt, ♦ Desinat indignatio tua 2
circa nos. Melius est enim, ut uiuentes ser-
uiamus Nabuchodonosor regi magno, &
subditi simus tibi, quam morientes cum
interitu nostro ipsi seruitutis nostræ dam-
na patiamur. ♦ Omnis ciuitas nostra, om- 3
nisq. possessio, omnes montes, & colles,
& campi, & armenta boum, gregesq. ouiũ,
& caprarum, equorumq. & camelorum,
& uniuersæ facultates nostræ atque fami-
liæ in conspectu tuo sunt. ♦ sint omnia no- 4
stra sub lege tua. ♦ Nos etiam, & filij no- 5
stri, serui tui sumus. ♦ Veni nobis pacifi- 6
cus dominus, & utere seruitio nostro, si-
cut placuerit tibi. ♦ Tunc descendit de 7
montibus cum equitibus in uirtute ma-
gna, & obtinuit omnem ciuitatem, & om-
nem inhabitantem terram. ♦ De uniuer- 8
sis autem urbibus assumpsit sibi auxilia-
rios uiros fortes, & electos ad bellum.
♦ Tantusq. metus prouinciis illis incubuit, 9
ut uniuersarum urbium habitatores prin-
cipes, & honorati simul cum populis exi-
rent in obuiam uenienti, ♦ excipientes 10
eum cum coronis, & lampadibus ducen-
tes choros in tympanis, & tibijs, ♦ Nec 11
ista tamen facientes, ferocitatem eius pe-
ctoris mitigare potuerunt. ♦ Nam & ciui- 12
tates eorum destruxit, & lucos eorum ex-
cidit. ♦ præceperat enim illi Nabuchodo- 13
nosor rex, ut omnes deos terræ extermi-
naret, uidelicet, ut ipse solus diceretur
Deus ab his nationibus quę potuissent Ho-
lofernis potentia subiugari. ♦ Pertran- 14
siens autem Syriam Sobal, & omnẽ Apa-
meam omnemq. Mesopotamiam, uenit
ad Idumæos in terram Gabaa, ♦ accepitq. 15
ciuitates eorum, & sedit ibi per triginta
dies, in quibus diebus adunari præcepit
uniuersum exercitum uirtutis suæ.

CAP. IIII.

1 TVnc audientes hæc filii Israel, qui
habitabant in Terra Iuda, timue-
2 runt ualde a facie eius. ♦ Tremor
etiam, & horror inuasit sensus eorum, ne
hoc faceret Ierusalem, & templo Domini,
quod fecerat cęteris ciuitatibus, & templis
3 earum. ♦ Et miserunt in omnem Sama-
riã per circuitum usque Iericho, & pręoc-
cupauerunt omnes uertices montium.
4 ♦ Et muris circundederunt uicos suos, &
congregauerunt frumenta in præparatio-
5 nem pugnę ♦ Sacerdos etiam Eliachim scri
psit ad uniuersos qui erant contra Esdre-
lon, quæ est contra faciem campi magni,
iuxta Dothain, & uniuersos per quos uiq;
6 transitus esse poterat: ♦ vt obtinerent ascẽ-
sus montium, per quos uia esse poterat ad
Ierusalem, & illic custodirent ubi angu-
7 stum iter esse poterat inter montes. ♦ Et fe-
cerunt filij Israël secundum quod consti-
8 tuerat eis sacerdos Domini Eliachim. ♦ Et
clamauit omnis populus ad Dominum in-
stantia magna, & humiliauerunt animas
suas in ieiunijs & orationibus, ipsi & mu- -14 MS. "in assiduitate magna G.
9 lieres eorum. ♦ Et induerunt se sacerdotes
ciliciis, & infantes prostrauerunt contra
faciem templi Domini, & altare Domini
10 operuerunt cilicio. ♦ Et clamauerunt ad
Dominum Deum Israël unanimiter, ne
darentur in prædam infantes eorum, &
uxores eorum in diuisionem, & ciuitas eo
rum in exterminium, & sancta eorum in
pollutionem, & fierent in opprobrium Gẽ
11 tibus. ♦ Tunc Eliachim sacerdos Domi-
ni magnus circuiuit omnem Israel, allo-
12 cutusq. est eos, ♦ dicens, Scitote quoniam
exaudiet Dominus preces uestras, si ma-
nẽtes permanseritis in ieiunijs, & oratio-
13 nibus in conspectu Domini. ♦ ‖ Memores Exo. 17. 12.
estote Moysi serui Domini, qui Amalech,
confidentem in uirtute sua, & in potentia
sua, & in exercitu suo, & in clypeis suis, &
in curribus suis, & in equitibus suis, non
ferro pugnando, sed precibus sanctis oran-
14 do deiecit. ♦ sic erũt uniuersi hostes Israël,
si perseueraueritis in hoc opere quod cœ-
15 pistis. ♦ Ad hanc igitur exhortationem
eius deprecantes Dominum, permanebant
16 in conspectu Domini, ♦ ita ut etiam hi
qui offerebant Domino holocausta, præ-
cincti cilicijs offerrẽt sacrificia Dño, & erat
17 cinis supra capita eorũ. ♦ Et ex toto corde
suo omnes orabãt Deũ, ut uisitaret populũ
suum Israel.

CAP. V.

1 NVnciatumq. est Holoferni principi
militiæ Assyriorum, quod filii Is-
rael præpararent se ad resistendũ,
2 ac montium itinera conclusissent: ♦ & fu-
rore nimio exarsit in iracundia magna: uo
cauitq. omnes principes Moab, & duces
3 Ammon ♦ & dixit eis, dicite mihi quis sit
populus iste, qui mõtana obsidet, aut quę,
& quales, & quantæ sint ciuitates eorum:
quæ etiam sit uirtus eorum, aut quæ sit
4 multitudo eorum; ♦ uel quis rex militiæ il-
lorum: & quare præ omnibus qui habitant
in oriente, isti contempserunt nos, & non
exierũt in obuiã nobis, ut susciperent nos
5 cum pace? ♦ Tunc Achior dux omnium fi- Infr. 11. 7
liorum Ammon respondens, ait, Si digne-
ris audire domine mi, dicam ueritatem in

conspectu tuo de populo isto, qui in mon-
tanis habitat, & non egredietur uerbum
falsum ex ore meo. ✝ Populus iste ex pro- 6
Gen. 11. 31. genie Chaldæorum est. ✝ ‖ hic primum in 7
Mesopotamia habitauit, quoniam nolue-
runt sequi deos patrum suorum, qui erant
in Terra Chaldæorum. ✝ Deserentes itaque 8
ceremonias patrum suorum, quæ in mul-
Gen. 12. 1 titudine deorum erant, ✝ vnum Deum cæ- 9
li coluerunt, qui, ‖ & præcepit eis ut exi-
Gen. 46. 2. rent inde, & habitarent in Charan. Cumq.
operuisset omnem terram fames, ‖ descé-
derunt in Aegyptum, illicq. per quadrin-
gentos annos sic multiplicati sunt, ut di-
numerari eorũ nõ posset exercitus. ✝ Cũq. 10
grauaret eos rex Aegypti, atq; in ædificatio-
nibus urbium suarum in luto. & latere
subiugasset eos, clamauerunt ad Domi-
Exo. 14. 1 num suum, & percussit totam Terram Æ-
gypti plagis uarijs. ✝ Cumq. eiecissent eos 11
Ægyptij a se, & cessasset plaga ab eis, &
Infr. 6. 13. iterum eos uellent capere, & ad suum ser-
uitium reuocare, ✝ fugientibus his, Deus 12
cæli mare aperuit, ita ut hinc inde aquæ
quasi murus solidarentur, & isti pede sic-
co fundum maris perambulando transi-
rent. ✝ In quo loco dũ innumerabilis exer- 13
citus Aegiptiorum eos persequeretur, ita
aquis coopertus est, ut non remaneret, uel
Exo. 15. 13. & 16. 32. unus, qui factũ posteris nũciaret. ✝ ‖ Egressi 14
etiam mare rubrum, deserta Sina montis
occupauerunt, in quibus numquam ho-
mo habitare potuit, uel filius hominis re-
quieuit. ✝ Illic fontes amari, obdulcati 15
sunt eis ad bibendum, & per annos qua-
draginta annonam de cælo consecuti sunt.
✝ Vbicumque ingressi sunt sine arcu, & sa- 16
gitta, & absque scuto, & gladio, Deus eo-
rum pugnauit pro eis, & uicit. ✝ Et non 17
fuit qui insultaret populo isti, nisi quando
recessit a cultu Domini Dei sui. ✝ Quoties- 18
cumque autem præter ipsum Deum suum,
alterum coluerunt, dati sunt in prædam,
& in gladium, & in opprobrium. ✝ Quo- 19
tiescumque autem pœnituerunt se recessis-
se a cultura Dei sui, dedit eis Deus cæli uir-
Nu. 21. 25 tutem resistendi. ✝ ‖ Denique Chananæum 20
Ios. 12. 7. regem, Iebusæum, & Pherezæum & He-
thæum, & Heuæum, & Amorrhæum, &
omnes potẽtes in Hesebon prostrauerunt,
& terras eorum, & ciuitates eorum ipsi
possederunt: ✝ & usque dum non pecca- 21
rent in conspectu Dei sui, erant cum illis
bona: Deus enim illorum odit iniquitaté.
✝ Nam & ante hos annos cum recessissent 22
a uia, quam dederat illis Deus, ut ambula-
rent in ea, exterminati sunt prœlijs a mul-
tis nationibus, & plurimi eorum captiui
1 Esd. 1. 3 adducti sunt in terram non suam. ✝ ‖ Nu- 23
per autem reuersi ad Dominum Deum
suum, ex dispersione qua dispersi fue-
rant, adunati sunt, & ascenderunt mon-
tana hæc omnia, & iterum possident Ie-
rusalé, ubi sunt sancta sanctorum. ✝ Nunc 24
ergo mi domine perquire si est aliqua ini-
quitas eorum in conspectu Dei eorum, &
ascendamus ad illos, quoniam tradens tra
det illos Deus eorũ tibi, & subiugati erunt
sub iugo potentiæ tuæ. ✝ Si uero non est 25
offensio populi huius coram Deo suo, non
poterimus resistere illis: quoniam Deus
eorum defendet illos: & erimus in oppro-
26 brium uniuersæ terræ. ✝ Et factum est cum
cessasset loqui Achior uerba hæc, irati sunt
omnes magnates Holofernis, & cogita
bant interficere eum, dicentes ad alteru-
27 trum: ✝ Quis est iste, qui filios Israel pos-
se dicat resistere regi Nabuchodonosor, &
exercitibus eius: homines inermes, & si-
28 ne uirtute, & sine peritia artis pugnæ? ✝ Vt
ergo agnoscat Achior quoniam fallit nos
ascendamus in mõtana: & cum capti fue-
rint potentes eorum, tunc cum eisdem
29 gladio transuerberabitur: ✝ ut sciat omnis
gens quoniam Nabuchodonosor Deus
terræ est, & præter ipsum alius non est.

CAP. VI.

1 Factum est autem cum cessassent lo-
qui, indignatus Holofernes uehemen-
2 ter, dixit ad Achior, ✝ Quoniam pro-
phetasti nobis, dicens, Quod gens Israel
defendatur a Deo suo, ut ostendam tibi
quoniam non est Deus, nisi Nabuchodo-
3 nosor: ✝ cum percusserimus eos omnes si-
cut hominem unum, tunc & ipse cum il-
lis Assyriorum gladio interibis, & omnis
4 Israel tecum perditione disperiet: ✝ & pro-
babis quoniam Nabuchodonosor domi-
nus sit uniuersæ terræ: tuncq. gladius mi-
litiæ meæ transiet per latera tua: & confi-
xus cades inter uulneratos Israel, & non
respirabis ultra, donec extermineris cum
5 illis. ✝ Porro autem si prophetiam tuam
ueram existimas, nõ concidat uultus tuus:
& pallor qui faciem tuam obtinet, absce
dat a te, si uerba mea hæc putas impleri nõ
6 posse. ✝ Vt autem noueris quia simul cum
illis hæc experieris, ecce ex hac hora illo-
rum populo sociaberis: ut dum dignas mei
gladij pœnas exceperint, ipse simul ultio-
7 ni subiaceas. ✝ Tunc Holofernes præcepit
seruis suis ut comprehenderent Achior, &
perducerent eum in Bethuliam, & trade-
8 rent eum in manus filiorum Israel. ✝ Et
accipientes eum serui Holofernis, profe-
cti sunt per campestria: sed cum appro-
pinquassent ad montana, exierunt contra
9 eos fundibularij. ✝ Illi autem diuerten-
tes a latere montis, ligauerunt Achior ad
arborem manibus, & pedibus, & sic uin-
ctum de restibus dimiserunt eum, & re-
10 uersi sunt ad dominum suum. ✝ Porro fi-
lij Israel descendentes de Bethulia, uene-
runt ad eum. Quem soluentes duxerunt
ad Bethuliam, atque in medium populi
illum statuentes, percunctati sunt quid re-
rum esset, quòd illum uinctum Assyrij re-
11 liquissent. ✝ In diebus illis erant illic prin-
cipes, Ozias filius Micha de tribu Simeon,
12 & Charmi, qui, & Gothoniel. ✝ In medio ita-
que seniorum, & in conspectu omnium,
Achior dixit omnia quæ locutus ipse fue-
rat ab Holoferne interrogatus: & quali-
ter populus Holofernis uoluisset propter
13 hoc uerbum interficere eum, ✝ & quem-
admodum ipse Holofernes iratus iusse-
rit eum Israelitis hac de causa tradi:
ut dum uicerit filios Israel, tunc, & ip-
sum Achior diuersis iubeat interire sup-
plicijs, propter hoc quòd dixisset, Deus
14 cæli defensor eorum est. ✝ Cumq. Sup. 5. 12
Achior uniuersa hæc exposuisset, om-
nis populus cecidit in faciem, adorantes
Dominum, & communi lamentatione

& fletu

& fletu vnanimes preces ſuas Domino ef-
fuderunt, ✝ dicentes: Domine Deus cœli & 15
terræ, intuere ſuperbiam eorum, & reſpi-
ce ad noſtram humilitatem, & faciem ſan
ctorum tuorum attende, & oſtende quo-
niam non derelinquis præſumentes de te:
& præſumentes de ſe, & de ſua virtute glo
riantes, humilias. ✝ Finito itaque fletu, & 16
per totam diem oratione populorũ com-
pleta, conſolati ſunt Achior, ✝ dicentes: 17
Deus patrum noſtrorum, cuius tu virtu-
tem prædicaſti, ipſe tibi hanc dabit viciſ-
ſitudinem, ut eorum magis tu interitum
uideas. ✝ Cũ uero Dominus Deus noſter 18
dederit hanc libertatem ſeruis ſuis, ſit &
tecum Deus in medio noſtri: ut ſicut pla-
cuerit tibi, ita cum tuis omnibus conuer-
ſeris nobiſcum. ✝ Tunc Ozias finito con- 19
ſilio, ſuſcepit eum in domum ſuam, & fe-
cit ei cœnam magnam. ✝ Et uocatis omni- 20
bus presbyteris, ſimul expleto ieiunio re-
fecerunt. ✝ Poſtea uero conuocatus eſt 21
omnis populus, & per totam noctem
intra eccleſiam orauerunt petentes au-
xilium a Deo Iſraël.

CAP. VII.

HOlofernes autem altera die præce 1
pit exercitibus ſuis, ut aſcenderẽt
contra Bethuliam. ✝ Erant autem 2
pedites bellatorum centum viginti mil-
lia, & equites uiginti duo millia, præter
præparationes uirorum illorum, quos oc-
cupauerat captiuitas, & abducti fuerant
de prouincijs & urbibus uniuerſæ iuuen-
tutis. ✝ Omnes parauerunt ſe pariter ad 3
pugnam contra filios Iſraël, & uenerunt
per crepidinem montis uſque ad apicem
qui reſpicit ſuper Dothain, a loco qui di-
citur Belma uſque ad Chelmon, qui eſt
contra Eſdrelon. ✝ Filij autem Iſraël ut 4
uiderunt multitudinem illorum proſtra-
uerunt ſe ſuper terram mittẽtes cinerem
ſuper capita ſua, unanimes orãtes ut Deus
Iſraël miſericordiam ſuam oſtenderet ſu-
per populum ſuum. ✝ Et aſſumentes arma 5
ſua bellica, ſederunt per loca quæ ad an-
guſti itineris tramitẽ dirigunt inter mon
toſa, & erant cuſtodientes ea tota die &
nocte. ✝ Porro Holofernes, dum circuit 6
per gyrum, reperit quod fons qui influe-
bat, aquæ ductum illorum a parte auſtra-
li extra ciuitatem dirigeret. & incidi præ-
cepit aquæductum illorum. ✝ Erant ta- 7
men non longe a muris fontes, ex quibus
furtim uidebantur haurire aquam ad re-
focillandum potius, quàm ad potandum.
✝ Sed filij Ammon & Moab acceſſerunt 8
ad Holofernem, dicentes, Filij Iſraël non
in lancea, nec in ſagitta confidunt, ſed
montes defendunt illos, & muniunt illos
colles in præcipitio conſtituti. ✝ Vt ergo 9
ſine congreſſione pugnæ poſſis ſuperare
eos, pone cuſtodes fontium, ut non hau-
riant aquam ex eis, & ſine gladio inter-
ficies eos, uel certe fatigati tradent ciui-
tatem ſuam, quam putant in montibus
poſitam ſuperari non poſſe. ✝ Et placue- 10
runt uerba hæc coram Holoferne, & co-
ram ſatellitibus eius, & conſtituit per gy-
rum centenarios per ſingulos fontes.
✝ Cumq. iſta cuſtodia per dies uiginti fuiſ 11
ſet expleta, defecerunt ciſternæ, & colle-
ctiones aquarum omnibus habitantibus
Bethuliam, ita ut non eſſet intra ciuita-
tem unde ſatiarentur uel una die, quo-
niam ad menſuram dabatur populis aqua
12 quotidie. ✝ Tunc ad Oziam congregati
omnes uiri, fœminæq., iuuenes, * & par
13 uuli, omnes ſimul una uoce ✝ dixerunt,
Iudicet Deus inter nos, & te; quoniam fe-
ciſti in nos mala, nolens loqui pacifice
cum Aſſyrijs, & propter hoc uendidit nos
14 Deus in manibus eorum. ✝ Et ideo non
eſt qui adiuuet, cum proſternamur ante
oculos eorum in ſiti & perditione magna.
15 ✝ Et nunc congregate uniuerſos qui in ci-
uitate ſunt, ut ſponte tradamus nos om-
16 nes populo Holofernis. ✝ Melius eſt enim
ut captiui benedicamus Dominum, ui-
uentes, quam moriamur, & ſimus op-
probrium omni carni, cum uiderimus
uxores noſtras & infantes noſtros mori
17 ante oculos noſtros. ✝ Conteſtamur ho-
die cœlum & terram, & Deum patrum no
ſtrorum qui vlciſcitur nos ſecundum pec-
cata noſtra, ut iam tradatis ciuitatem in
manu militiæ Holofernis, ut ſit finis no-
ſter breuis in ore gladij, qui longior ef-
18 ficitur in ariditate ſitis. ✝ Et cum hæc di-
xiſſent, factus eſt fletus & vlulatus ma-
gnus in eccleſia omnibus, & per multas
horas una uoce clamauerunt ad Deum,
19 dicentes, ✝ Peccauimus cum patribus no-
ſtris, iniuſte egimus, iniquitatem feci-
20 mus. ✝ Tu quia pius es, miſerere noſtri:
aut in tuo flagello uindica iniquitates no-
ſtras, & noli tradere confitentes te popu-
21 lo qui ignorat te, ✝ ut non dicant inter
22 Gentes, Vbi eſt Deus eorum? ✝ Et cum
fatigati his clamoribus, & his fletibus
23 laſſati ſiluiſſent, ✝ exurgens Ozias, in-
fuſus lachrymis, dixit, Æquo animo
eſtote fratres, & hos quinque dies ex-
pectemus a Domino miſericordiam.
24 ✝ Forſitan enim indignationem ſuam ab-
ſcindet, & dabit gloriam nomini ſuo.
25 ✝ Si autem tranſactis quinque diebus non
uenerit adiutorium, faciemus hæc uerba
quæ locuti eſtis.

* ſenesq; 6 ms. Verum a R. & G. non additur.

Psal. 105 6.

CAP. VIII.

1 ET factum eſt, cum audiſſet hæc uer-
ba Iudith uidua, quæ erat filia Me-
rari, filij Idox, filij Ioſeph, filij
Oziæ, filij Elai, filij Iamnor, filij Gedeon,
filij Raphaim, filij Achitob, filij Melchiæ,
filij Enan, filij Nathaniæ, filij Salathiel,
2 filij Simeon, filij Ruben: ✝ & uir eius fuit
Manaſſes, qui mortuus eſt in diebus meſ-
3 ſis hordeaceæ. ✝ inſtabat enim ſuper al-
ligantes manipulos in campo, & uenit
æſtus ſuper caput eius, & mortuus eſt in
Bethulia ciuitate ſua, & ſepultus eſt illic
4 cum patribus ſuis. ✝ Erat autem Iudith
relicta eius uidua iam annis tribus, &
5 menſibus ſex. ✝ Et in ſuperioribus do-
mus ſuæ fecit ſibi ſecretum cubiculum,
in quo cum puellis ſuis clauſa morabatur:
6 ✝ & habens ſuper lumbos ſuos cilicium, ie-
iunabat omnibus diebus uitæ ſuæ, præter
ſabbatha, & neomenias, & feſta domus
7 Iſraël. ✝ Erat autẽ eleganti aſpectu nimis,
cui uir ſuus reliquerat diuitias multas, &
familiam copioſam, ac poſſeſſiones ar-
mentis boum, & gregibus ouium plenas,

✝ Et

✝ Et erat hæc in omnibus famosissima, 8
quoniam timebat Dominum ualde: nec
erat qui loqueretur de illa uerbum malũ.
✝ Hæc itaque cum audisset quoniam Ozias 9
promisisset quod transacto quinto die tra
deret ciuitatem, misit ad presbyteros Cha
bri & Charmi. ✝ Et uenerunt ad illam, & 10
dixit illis, Quod est hoc uerbum, in quo
consensit Ozias, ut tradat ciuitatem Assy-
rijs, si intra quinque dies non uenerit uo-
bis adiutorium? ✝ Et qui estis uos, qui ten- 11
tatis Dominum? ✝ Non est iste sermo qui 12
misericordiam prouocet: sed potius qui
iram excitet, & furorem accendat. ✝ Po 13
suistis uos tempus miserationis Domini,
& in arbitrium uestrum diem constituistis
ei. ✝ Sed quia patiens Dominus est, in hoc 14
ipso pœniteamus, & indulgentiam eius
fusis lachrymis postulemus. ✝ non enim 15
quasi homo, sic Deus comminabitur: neq;
sicut filius hominis ad iracundiam inflam
mabitur. ✝ Et ideo humiliemus illi ani- 16
mas nostras: & in spiritu constituti humi-
liato; seruientes illi, ✝ dicamus flentes Do- 17
mino, ut secundum uoluntatem suam sic
faciat nobiscum cito misericordiam suá:
ut sicut conturbatum est cor nostrum in
superbia eorum, ita etiam de nostra humi-
litate gloriemur, ✝ quoniam non sumus 18
secuti peccata patrum nostrorum, qui de-
reliquerunt Deum suum, & adorauerunt
deos alienos: ✝ pro quo scelere dati sunt 19
in gladium, & in rapinam, & in confusio-
nem inimicis suis. nos autem alterum
Deum nescimus præter ipsum. ✝ Expecte- 20
mus humiles consolationem eius, & ex-
quiret sanguinem nostrum de afflictioni-
bus inimicorum nostrorum: & humilia-
bit omnes Gentes, quæcunque insurgunt
contra nos, & faciet illas sine honore Do-
minus Deus noster. ✝ Et nunc fratres, quo- 21
niam uos estis presbyteri in populo Dei,
& ex uobis pendet anima illorum, ad elo-
quium uestrum corda eorum erigite, ut
memores sint, quia tentati sunt patres no
stri, ut probarentur, si uere colerent Deum
Gen.22.1 suum. ✝ Memores esse debent, ¶ quomodo 22
pater noster Abraham tentatus est, & per
multas tribulationes probatus, Dei ami-
cus effectus est. ✝ Sic Isaac, sic Iacob, sic 23
Moyses: & omnes qui placuerunt Deo,
per multas tribulationes transierunt fide-
Num.21.6. les. ✝ Illi autem qui tentationes non su- 24
sceperunt cum timore Domini, & impa-
1.Cor.10.9. tientiam suam & improperium murmu-
rationis suæ contra Dominum protule-
runt, ✝ exterminati sunt ab extermina- 25
tore, & a serpentibus perierunt. ✝ Et nos 26
ergo non ulciscamur nos pro his quæ pa-
timur: ✝ sed reputantes peccatis nostris 27
hæc ipsa supplicia minora esse flagella Do
mini, quibus quasi serui corripimur, ad
emendationem, & non ad perditionem
nostram euenisse credamus ✝ Et dixerunt 28
illi Ozias & presbyteri, omnia quæ locuta
es, uera sunt, & non est in sermonibus tuis
ulla reprehensio. ✝ Nunc ergo ora pro 29
nobis, quoniam mulier sancta es, & timés
Deum. ✝ Et dixit illis Iudith, Sicut quod 30
potui loqui, Dei esse cognoscitis: ✝ Ita quod 31
facere disposui, probate si ex Deo est: &
orate, ut firmum faciat Deus consilium
32 meum. ✝ Stabitis uos ad portam nocte
ista, & ego exeam cum abra mea: & ora-
te, ut sicut dixistis, in diebus quinque re-
spiciat Dominus populum suum Israel.
33 ✝ Vos autem nolo ut scrutemini actum
meum: & usque dum renunciem uobis,
nihil aliud fiat, nisi oratio pro me ad Do-
34 minum Deum nostrum. ✝ Et dixit ad eam
Ozias princeps Iudæ, Vade in pace, & Do-
minus sit tecum in ultionem inimicorum
nostrorum. Et reuertentes abierunt.

CAP. IX.

1 Quibus ascendentibus, Iudith ingres
sa est oratorium suum: & induens
se cilicio, posuit cinerem super ca-
put suum: & prosternens se Domino, cla-
2 mabat ad Dominum, dicens, ✝ Domine
Deus patris mei Simeon, ¶ qui dedisti illi *Gen.34.29.*
gladium in defensionem alienigenarum,
qui uiolatores extiterunt in coinquina-
tione sua, & denudauerunt femur uirginis
3 in confusionem: ✝ & dedisti mulieres il-
lorum in prædam, & filias illorum in ca-
ptiuitatem: & omnem prædam in diuisio-
nem seruis tuis, qui zelauerunt zelum
tuum: subueni quæso te Domine Deus
4 meus mihi uiduæ. ✝ Tu enim fecisti prio-
ra, & illa post illa cogitasti: & hoc fa-
5 ctum est quod ipse uoluisti. ✝ Omnes e-
nim uiæ tuæ paratæ sunt, & tua iudicia
6 in tua prouidentia posuisti. ✝ Respice ca-
stra Assyriorum nunc, sicut tunc castra
Ægyptiorum uidere dignatus es, quan- *Exo.14.9.*
do post seruos tuos armati currebant, con-
fidentes in quadrigis, & in equitatu suo,
7 & in multitudine bellatorum. ✝ Sed aspe-
xisti super castra eorum, & tenebræ fati-
8 gauerunt eos. ✝ Tenuit pedes eorum abys-
9 sus, & aquæ operuerunt eos. ✝ Sic fiant
& isti Domine qui confidunt in multitu-
dine sua, & in curribus suis, & in contis,
& in scutis, & in sagittis suis, & in lan-
10 ceis gloriantur, ✝ & nesciunt quia tu ipse
es Deus noster qui conteris bella ab initio,
11 & Dominus nomen est tibi. ✝ Erige bra-
chium tuum, sicut ab initio: & allide uir-
tutem illorum in uirtute tua: cadat uir-
tus eorum in iracundia tua qui promit-
tunt se uiolare sancta tua, & polluere ta-
bernaculum nominis tui, & deiicere gla-
12 dio suo cornu altaris tui. ✝ Fac Domine,
ut gladio proprio eius superbia ampute-
13 tur: capiatur laqueo oculorum suorum
in me, & percuties eum ex labijs charita-
14 tis meæ. ✝ Da mihi in animo constan-
tiam, ut contemnam illum: & uirtutem,
15 ut euertam illum. ✝ Erit enim hoc memo
riale nominis tui, cum manus fœminę de-
16 iecerit eum. ✝ Non enim in multitudine
est uirtus tua Domine, neque in equorum
uiribus uolũtas tua est, nec superbi ab ini-
tio placuerunt tibi: sed humilium & man-
suetorum semper tibi placuit deprecatio.
17 ✝ Deus cœlorum, creator aquarum, &
Dominus totius creaturæ, exaudi me mi-
seram deprecantem, & de tua misericor-
18 dia præsumentem. ✝ Memento Domine
testamenti tui, & da uerbum in ore meo,
& in corde meo consilium corrobora, ut
domus tua in sanctificatione tua perma-
19 neat: ✝ & omnes Gentes agnoscant quia
tu es Deus, & non est alius præter te.

CAP. X.

FActum est autem, cum cessasset cla- 1
mare ad Dominum, surrexit de loco
in quo iacuerat prostrata ad Domi-
num. ✝ Vocauitq. abram suam, & de- 2
scendens in domum suam, abstulit a se ci-
licium, & exuit se uestimentis uiduitatis
suæ, ✝ & lauit corpus suum, & unxit se 3
myrto optimo, & discriminauit crinem
capitis sui, & imposuit mitram super ca-
put suum, & induit se uestimentis iucun-
ditatis suæ, induitq. sandalia pedibus
suis, assumpsitq. dextraliola, & lilia,
& inaures, & annulos, & omnibus or-
namentis suis ornauit se. ✝ Cui etiam 4
Dominus contulit splendorem: quo-
niam omnis ista compositio non ex li
bidine, sed ex uirtute pendebat: & ideo
Dominus hanc in illam pulchritudinem
ampliauit, ut incomparabili decore om
nium oculis appareret. ✝ Imposuit ita- 5
que abræ suæ ascopam uini, & uas olei,
& polentam, & lapates, & panes, & ca-
seum; & profecta est. ✝ Cumq. ue- 6
nissent ad portam ciuitatis, inuenerunt
expectantem Oziam & presbyteros ciui-
tatis. ✝ Qui cum uidissent eam, stu- 7
pentes mirati sunt nimis pulchritudinem
eius. ✝ Nihil tamen interrogantes eam, 8
dimiserunt transire, dicentes, Deus pa-
trum nostrorum det tibi gratiam, & om-
ne consilium tui cordis sua uirtute cor-
roboret, ut glorietur super te Ierusalem,
& sit nomen tuum in numero sancto-
rum & iustorum. ✝ Et dixerunt hi qui 9
illic erant, omnes una uoce: Fiat, fiat.
✝ Iudith uero orans Dominum, transi- 10
uit per portas ipsa & abra eius. ✝ Factum 11
est autem, cum descenderet montem,
circa ortum diei, occurrerunt ei explo-
ratores Assyriorum, & tenuerunt eam,
dicentes, Vnde uenis? aut quo uadis?
✝ Quæ respondit, Filia sum Hebræo- 12
rum, ideo ego fugi a facie eorum, quo-
niam futurum agnoui, quod dentur uo-
bis in deprædationem, pro eo quòd con-
temnentes uos, noluerunt ultro tradere
seipsos, ut inuenirent misericordiam in
13 conspectu uestro. ✝ Hac de causa cogi-
taui mecum, dicens, Vadam ad faciem
principis Holofernis, ut indicem illi se-
creta illorum, & ostendam illi quo aditu
possit obtinere eos: ita ut non cadat uir
14 unus de exercitu eius. ✝ Et cum audis-
sent uiri illi uerba eius, considerabant
faciem eius: & erat in oculis eorum stu-
por, quoniam pulchritudinem eius mi-
15 rabantur nimis. ✝ Et dixerunt ad eam,
Conseruasti animam tuam, eo quòd tale
reperisti consilium, ut descenderes ad
16 dominum nostrum. ✝ Hoc autem scias
quoniam cum steteris in conspectu eius,
bene tibi faciet, & eris gratissima in cor-
de eius. Duxeruntq. illam ad taberna-
culum Holofernis, annunciantes eam.
17 ✝ Cumq. intrasset ante faciem eius, *Inf.16.8*
statim captus est in suis oculis Holofer-
18 nes. ✝ Dixeruntq. ad eum satellites
eius, Quis contemnat populum Hebræo-
rum qui tam decoras mulieres habent,
ut non pro his merito pugnare contra
19 eos debeamus? ✝ Videns itaque Iudith
Holofernem sedentem in conopæo, quod
erat ex purpura, & auro, & smaragdo,
20 & lapidibus pretiosis intextum: ✝ &
cum in faciem eius intendisset, adora-
uit eum, prosternens se super terram.
Et eleuauerunt eam serui Holofernis,
iubente domino suo.

CAP. XI.

1 TVnc Holofernes dixit ei, Æquo
animo esto; & noli pauere in cor-
de tuo: quoniam ego nunquam
nocui uiro qui uoluit seruire Nabucho-
donosor regi. ✝ Populus autem tuus si
2 non contempsisset me, non alleuassem

lanceam meam super eum . † Nunc au- 3
tem dic mihi, qua ex causa recessisti ab
illis , & placuit tibi ut uenires ad nos?
† Et dixit illi Iudith , Sume verba an- 4
cillæ tuæ : quoniam si secutus fueris ver-
ba ancillæ tuæ , perfectam rem faciet Do-
minus tecum . † Viuit enim Nabucho- 5
donosor rex terræ, & uiuit uirtus eius,
quæ est in te ad correptionem omnium
animarum errantium : quoniam non so-
lum homines seruiunt illi per te, sed &
bestiæ agri obtemperant illi . † Nuncia- 6
tur enim animi tui industria uniuersis
gentibus , & indicatum est omni seculo,
quoniam tu solus bonus , & potens es
in omni regno eius , & disciplina tua
Sup. 5. 5. omnibus prouincijs prædicatur . † Nec 7
hoc latet, quod locutus est Achior, nec
illud ignoratur quod ei iusseris eueni-
re . † Constat enim Deum nostrum sic 8
peccatis offensum , vt mandauerit per
prophetas suos ad populum , quòd tra-
dat eum pro peccatis suis . † Et quo- 9
niam sciunt se offendisse Deum suum fi-
lij Israel , tremor tuus super ipsos est .
† Insuper etiam fames inuasit eos , & 10
ab ariditate aquæ iam inter mortuos
computantur , † Denique hoc ordinant , 11
ut interficiant pecora sua , & bibant
sanguinem eorum : † & sancta Domini 12
Dei sui quæ præcepit Deus non contin-
gi , in frumento uino , & oleo , hæc
cogitauerunt impendere , & uolunt con-
sumere quæ nec manibus deberent con-
tingere . ergo quoniam hæc faciunt, cer-
tum est quod in perditionem dabun-
tur . † Quod ego ancilla tua cognoscens , 13
fugi ab illis, & misit me Dominus hæc
ipsa nunciare tibi . † Ego enim ancilla 14
tua Deum colo, etiam nunc apud te: &
exiet ancilla tua, & orabo Deum , † & 15
dicet mihi quando eis reddat peccatum
suum , & ueniens nunciabo tibi, ita ut
ego adducam te per mediam Ierusalem,
& habebis omnem populum Israel , si-
cut oues quibus non est pastor , & non
latrabit uel unus canis contra te, † quo- 16
niam hæc mihi dicta sunt per proui-
dentiam Dei . † Et quoniam iratus est 17
illis Deus , hæc ipsa missa sum nuncia-
re tibi . † Placuerunt autem omnia uer- 18
ba hæc coram Holoferne, & coram pue-
ris eius , & mirabantur ad sapientiam
eius , & dicebant alter ad alterum :
† Non est talis mulier super terram in 19
aspectu , in pulchritudine , & in sensu
verborum . † Et dixit ad illam Holo- 20
fernes , Benefecit Deus qui misit te an-
te populum , ut des illum tu in mani-
bus nostris : † & quoniam bona est pro- 21
missio tua , si fecerit mihi hoc Deus
tuus , erit & Deus meus, & tu in domo
Nabuchodonosor magna eris, & nomen
tuum nominabitur in uniuersa terra .

CAP. XII.

TVnc iussit eam introire ubi reposi- 1
ti erant thesauri eius , & iussit il-
lic manere eam , & constituit quid
daretur illi de conuiuio suo . † Cui re- 2
spondit Iudith, & dixit, Nunc non po-
tero manducare ex his quæ mihi præ-
cipis tribui ; ne ueniat super me offen-
sio : ex his autem quæ mihi detuli , man-
3 ducabo . † Cui Holofernes ait , Si defe-
cerint tibi ista quæ tecum detulisti, quid
4 faciemus tibi ? † Et dixit Iudith , Viuit
anima tua domine meus , quoniam non
expendet omnia hæc ancilla tua , do-
nec faciat Deus in manu mea hæc quæ
cogitaui . Et induxerunt illam serui eius
5 in tabernaculum quod præceperat . † Et
petijt dum introiret, ut daretur ei co-
pia nocte , & ante lucem egrediendi
foras ad orationem, & deprecandi Domi-
6 num . † Et præcepit cubicularijs suis, ut si-
cut placeret illi, exiret & introiret ad ado-
7 randum Deum suum per triduum . † Et
exibat noctibus in uallem Bethuliæ, & ba
8 ptizabat se in fonte aquæ . † Et ut ascen-
debat, orabat Dominum Deum Israël , ut
dirigeret viam eius ad liberationem popu
9 li sui . † Et introiens , munda manebat in
tabernaculo , usque dum acciperet escam
10 suam in uespere . † Et factum est in quar-
to die Holofernes fecit cœnam seruis
suis , & dixit ad Vagao eunuchum suum,
Vade, & suade Hebræam illam ut spon-
11 te consentiat habitare mecum . † Fœdum
est enim apud Assyrios , si femina irrideat
virum agendo , ut immunis ab eo tran-
12 seat . † Tunc introiuit Vagao ad Iudith, &
dixit , Non uereatur bona puella introire
ad dominum meum, ut honorificetur an-
te faciem eius, ut manducet cum eo, & bi-
13 bat uinum in iucunditate. † Cui Iudith re-
spondit, Quæ ego sum, ut contradicam do-
14 mino meo ? † Omne quod erit ante ocu-
los eius bonum & optimum, faciam. Quic-
quid autẽ illi placuerit, hoc mihi erit opti-
15 mum omnibus diebus uitæ meæ . † Et
surrexit , & ornauit se uestimento suo , &
16 ingressa stetit ante faciem eius . † Cor au-
tem Holofernis concussum est : erat enim
ardens in concupiscentia eius . † Et dixit
17 ad eam Holofernes , Bibe nunc , & ac-
cumbe in iucunditate : quoniam inue-
nisti gratiam coram me . † Et dixit Iu-
18 dith , Bibam domine , quoniam magni-
ficata est anima mea hodie præ omni-
19 bus diebus meis . † Et accepit , & man-
ducauit , & bibit coram ipso ea quæ pa-
20 rauerat illi ancilla eius . † Et iucundus fa-
ctus est Holofernes ad eam , bibitq. vi-
num multum nimis , quantum nun-
quam biberat in uita sua .

CAP. XIII.

1 VT autem sero factum est, festinaue-
runt serui illius ad hospitia sua , &
conclusit Vagao ostia cubiculi , &
2 abijt. † erant autem omnes fatigati a uino.
3 † Eratq. Iudith sola in cubiculo. † Porro Ho
4 lofernes iacebat in lecto , nimia ebrietate
5 sopitus . † Dixitq. Iudith puellæ suæ ut sta-
ret foris ante cubiculum , & obseruaret ;
6 † Stetitq. Iudith ante lectum , orans cum
lachrymis , & labiorum motu in silentio,
7 † dicens, Cõfirma me Domine Deus Israël,
& respice in hac hora ad opera manuum
mearum, ut sicut promisisti, Ierusalem ci-
uitatem tuam erigas: & hoc quod credens
8 per te posse fieri cogitaui , perficiam . † Et
cum hæc dixisset, accessit ad columnam,
quæ erat ad caput lectuli eius, & pugio-
nem eius qui in ea ligatus pẽdebat, exol-

uit .

luit. ♦ Cumq. euaginasset illum, appre- 9
hendit comam capitis eius, & ait, Confir-
ma me Domine Deus in hac hora. ♦ & 10
percussit bis in ceruicem eius, & absci-
dit caput eius, & abstulit conopeũ eius a
columnis, & euoluit corpus eius truncũ.
♦ Et post pusillum exiuit, & tradidit caput 11
Holofernis ancillæ suæ, & iussit ut mitte-
ret illud in peram suã. ♦ Et exierunt duæ, 12
secundum consuetudinem suam, quasi ad
orationem, & transierũt castra: & gyrãtes
vallem, uenerunt ad portam ciuitatis. ♦ Et 13
dixit Iudith a longe custodibus murorum,
Aperite portas, quoniã nobiscum est Deus
*magnam qui fecit uirtutem * in Israël. ♦ Et factum 14
IOM 5. est, cum audissent uiri vocem eius, vocaue-
runt presbyteros ciuitatis. ♦ Et occurrerunt 15
ad eam omnes, a minimo vsque ad maxi-
mũ: quoniam sperabant eam iam nõ esse
uenturam. ♦ Et accendentes luminaria cõ- 16
gyrauerunt circa eam uniuersi: illa autẽ
ascendens in eminentiorem locũ iussit fie-
ri silentium. Cumq. omnes tacuissent, ♦ di- 17
xit Iudith, Laudate Dñm Deũ nostrũ, qui
non deseruit sperãtes in se: ♦ & in me an- 18
cilla sua adimpleuit misericordiam suam,
quã promisit domui Israël: & interfecit in
manu mea hostẽ populi sui in hac nocte.
♦ Et proferens de pera caput Holofernis, 19
ostendit illis, dicens, Ecce caput Holofer-
nis principis militiæ Assyriorum: & ecce
conopœum illius, in quo recumbebat in
ebrietate sua, vbi per manum feminę per-
cussit illum Dominus Deus noster. ♦ Viuit 20
autem ipse Dominus, quoniam custodiuit
me angelus eius & hinc euntem, & ibi cõ-
morantem, & inde huc reuertentẽ: & non
permisit me Dominus ancillam suã coin-
quinari, sed sine pollutione peccati reuo-
cauit me uobis gaudẽtem in uictoria sua,
in euasione mea, & in liberatione uestra.
Ps. 105.1. ♦ ‖ Confitemini illi omnes, quoniam bo- 21
& 106.1. nus; quoniam in seculum misericordia

22 eius. ♦ Vniuersi autem adorantes Domi-
num, dixerunt ad eam, Benedixit te
Dominus in uirtute sua, quia per te ad
23 nihilum redegit inimicos nostros. ♦ Por-
ro Ozias princeps populi Israel, dixit ad
eam, Benedicta es tu filia a Domino
Deo excelso præ omnibus mulieribus su-
24 per terram. ♦ Benedictus Dominus, qui
creauit cęlum, & terram, qui te dire-
xit in vulnera capitis principis inimi-
25 corum nostrorum. ♦ quia hodie no-
men tuum ita magnificauit, ut non re-
cedat laus tua de ore hominum qui me-
mores fuerint uirtutis Domini in æter-
num, pro quibus non pepercisti ani-
mæ tuæ propter angustias & tribulatio-
nem generis tui, sed subuenisti ruinæ
26 ante conspectum Dei nostri. ♦ Et dixit
27 omnis populus, Fiat, fiat. ♦ Porro A-
chior uocatus uenit, & dixit ei Iudith,
Deus Israël ‖ cui tu testimonium dedisti
quod ulciscatur se de inimicis suis, ip-
28 se caput omnium incredulorum inci-
dit in hac nocte in manu mea. ♦ Et
ut probes quia ita est, ecce caput Ho-
lofernis, qui in contemptu superbiæ suæ
Deum Israël contempsit, & tibi interi-
tum minabatur, dicens, Cum captus
fuerit populus Israël, gladio perfora-
29 ri præcipiam latera tua. ♦ Videns autem
Achior caput Holofernis, angustiatus
præ pauore cecidit in faciem suam su-
per terram, & æstuauit anima eius.
30 ♦ Postea uero quam resumpto spiritu
recreatus est, procidit ad pedes eius, &
31 adorauit eam, & dixit, ♦ Benedicta tu
a Deo tuo in omni tabernaculo Iacob,
quoniam in omni gente quæ audierit no-
men tuum, magnificabitur super te Deus
Israël.

CAP. XIIII.

1 Dixit autem Iudith ad omnem po-
pulum, Audite me fratres: su-
spendite caput hoc super muros

noſtros : † Et erit, cum exierit Sol, accipiat 2
unuſquiſque arma ſua, & exite cum im-
petu : non ut deſcendatis deorſum, ſed
quaſi impetum facientes. † Tunc explo 3
ratores neceſſe erit, ut fugiant ad prin-
cipem ſuum excitandum ad pugnam.
† Cumq. duces eorum cucurrerint ad ta- 4
bernaculum Holofernis, & inuenerint
eum truncum in ſuo ſanguine uoluta-
tum, decidet ſuper eos timor. † Cumq. 5
cognoueritis fugere eos, ite poſt illos ſe-
curi, quoniam Dominus conteret eos ſub
pedibus ueſtris. † Tunc Achior uidens uir- 6
tutem, quam fecit Deus Iſrael, relicto gen-
tilitatis ritu, credidit Deo, & circumci-
dit carnem præputij ſui, & appoſitus eſt
ad populum Iſrael, & omnis ſucceſſio
generis eius uſque in hodiernum diem.
† Mox autem, ut ortus eſt dies, ſuſpende- 7
runt ſuper muros caput Holofernis, acce-
pitq. unuſquiſque uir arma ſua, & egreſſi
ſunt cũ grandi ſtrepitu, & ululatu. † Quod 8
uidentes exploratores, ad tabernaculum
Holofernis cucurrerunt. † Porro hi qui 9
in tabernaculo erant uenientes, & ante
ingreſſum cubiculi perſtrepentes, exci-
tandi gratia inquietudinem arte molie-
bantur, ut non ab excitantibus, ſed a ſo-
nantibus Holofernes euigilaret. † Nullus 10
enim audebat cubiculum uirtutis Aſſyrio-
rum pulſando aut intrando aperire. † Sed 11
cum ueniſſent eius duces ac tribuni, &
uniuerſi maiores exercitus regis Aſſyrio-
rum, dixerunt cubicularijs. † Intrate, 12
& excitate illum, quoniam egreſſi mu-
res de cauernis ſuis, auſi ſunt prouocare
nos ad prœlium. † Tunc ingreſſus Va- 13
gao cubiculum eius, ſtetit ante corti-
nam, & plauſum fecit manibus ſuis :
ſuſpicabatur enim illum cum Iudith dor-
mire. † Sed cum nullum motum iacentis 14
ſenſu aurium caperet, acceſſit proximans
ad cortinam, & eleuans eam, uidensq.
cadauer abſque capite Holofernis in ſuo
ſanguine tabefactum iacere ſuper terram
exclamauit uoce magna cum fletu, &
15 ſcidit ueſtimenta ſua. † Et ingreſſus ta-
bernaculum Iudith, non inuenit eam
16 & exilijt foras ad populum, † & dixit
Vna mulier Hebræa fecit confuſionem
in domo regis Nabuchodonoſor : ecce
enim Holofernes iacet in terra, & caput
17 eius non eſt in illo. † Quod cum au-
diſſent principes uirtutis Aſſyriorum,
ſciderunt omnes ueſtimenta ſua, & in-
tolerabilis timor, & tremor cecidit ſuper
eos, & turbati ſunt animi eorum ualde.
18 † Et factus eſt clamor incomparabilis in
medio caſtrorum eorum.

CAP. XV.

1 CVmq. omnis exercitus decollatum
Holofernem audiſſet, fugit mens,
& conſilium ab eis, & ſolo tremo-
re, & metu agitati, fugæ præſidium ſumũt,
2 † ita ut nullus loqueretur cum proximo
ſuo, ſed inclinato capite, relictis omnibus,
euadere feſtinabant Hebræos, quos arma-
tos ſuper ſe uenire audierant, fugientes
per uias camporum, & ſemitas collium.
3 † Videntes itaque filij Iſrael fugientes, ſe-
cuti ſunt illos. Deſcenderuntq. clangentes
4 tubis, & ululantes poſt ipſos. † Et quoniam
Aſſyrij non adunati, in fugam ibant præ-
cipites : filij autem Iſrael uno agmine per-
ſequentes, debilitabant omnes quos inue-
5 nire potuiſſent. † Miſit itaque Ozias nun-
cios per omnes ciuitates, & regiones Iſ-
6 rael. † Omnis itaque regio, omniſq. urbs
electam iuuentutem armatam miſit poſt
eos, & perſecuti ſunt eos in ore gladij, quo-
uſque peruenirent ad extremitatem fi-
7 nium ſuorum. † Reliqui autem qui erant
in Bethulia, ingreſſi ſunt caſtra Aſſyrio-
rum, & prædam quam fugientes Aſſy-
rij reliquerant, abſtulerunt, & onuſtati
8 ſunt ualde. † Hi uero qui uictores reuerſi

ſunt ad Bethuliam, omnia quæ erant il-
lorum abſtulerunt ſecũ, ita ut nõ eſſet nu-
merus in pecoribus, & iumentis, & uniuer-
ſis mobilibus eorũ, ut a minimo vſque ad
maximum omnes diuites fierent de præ-
dationibus eorum. ♦ Ioachim autem ſum- 9
mus pontifex de Ieruſalẽ uenit in Bethu-
liam, cum uniuerſis presbyteris ſuis, ut ui-
deret Iudith. ♦ Quæ cum exiſſet ad illum, 10
benedixerunt eam omnes vna voce, dicẽ-
tes, Tu gloria Ieruſalem, tu lætitia Iſrael,
tu honorificentia populi noſtri, ♦ quia fe- 11
ciſti uiriliter, & confortatum eſt cor tuũ,
eo quòd caſtitatem amaueris, & poſt uirũ
tuum, alterum neſcieris: ideo & manus Do
mini confortauit te, & ideo eris benedicta
in æternum. ♦ Et dixit omnis populus, Fiat, 12
fiat. ♦ Per dies autem triginta, uix colle- 13
cta ſunt ſpolia Aſſyriorũ a populo Iſrael.
♦ Porro autem vniuerſa quæ Holofernis 14
peculiaria fuiſſe probata ſunt, dederũt Iu-
dith in auro, & argento, & veſtibus, & gem
mis, & omni ſupellectili, & tradita ſunt
omnia illi a populo. ♦ Et omnes populi gau 15
debant cum mulieribus, & uirginibus, &
iuuenibus, in organis, & citharis.

CAP. XVI.

TVnc cantauit canticum hoc Domi- 1
no Iudith, dicens,
♦ Incipite Domino in tympanis, 2
cantate Domino in cymbalis, modula-
mini illi pſalmum nouum, exultate, & in-
uocate nomen eius.
♦ Dominus conterens bella, Dominus no 3
men eſt illi.
♦ Qui poſuit caſtra ſua in medio popu- 4
li ſui, ut eriperet nos de manu omnium
inimicorum noſtrorum.
Sap.2.11 ♦ Venit Aſſur ex montibus ab Aquilone 5
in multitudine fortitudinis ſuæ: cuius
multitudo obturauit torrentes, & equi
eorum cooperuerunt ualles.
♦ Dixit ſe incenſurum fines meos, & iu- 6
uenes meos occiſurum gladio, infantes
meos dare in prædam, & uirgines in
captiuitatem.
♦ Dominus autem omnipotens nocuit 7
eum, & tradidit eum in manus fœminæ,
&" confodit' eum.
" cõfudit 16 MS. R.
♦ Non enim cecidit potens eorum a iu- 8
uenibus, nec filij Titan percuſſerunt eum,
nec excelſi gigantes impoſuerunt ſe illi,
ſed Iudith filia Merari in ſpecie faciei ſuę
diſſoluit eum.
Sap. 10. 17.
♦ Exuit enim ſe ueſtimento uiduitatis, 9
& induit ſe ueſtimento lætitiæ in exulta-
tione filiorum Iſrael.
♦ Vnxit faciem ſuam vnguento, & colli- 10
gauit cincinnos ſuos mitra, accepit ſtolam
nouam ad decipiendum illum.
♦ Sandalia eius rapuerunt oculos eius, 11
pulchritudo eius captiuam fecit animam
eius, amputauit pugione ceruicem eius.
12 ♦ Horruerunt Perſæ conſtantiam eius, &
Medi audaciam eius.
13 ♦ Tunc vlulauerunt caſtra Aſſyriorum,
quando apparuerunt humiles mei, are-
ſcentes in ſiti.
14 ♦ Filij puellarum compunxerunt eos, &
ſicut pueros fugientes occiderunt eos: pe-
rierunt in prœlio a facie Domini Dei mei.
15 ♦ Hymnum cantemus Domino, hym-
num nouum cantemus Deo noſtro.
16 ♦ Adonai Domine magnus es tu, & præ-
clarus in virtute tua, & quem ſuperare
nemo poteſt.
17 ♦ Tibi ſeruiat omnis creatura tua: ‖ quia *Gen.1.24*
dixiſti, & facta ſunt: miſiſti ſpiritũ tuum, *Pſ.32.9.*
& creata ſunt, & non eſt qui reſiſtat uo-
ci tuæ.
18 ♦ Montes a fundamentis mouebuntur
cum aquis: petræ, ſicut cera, liqueſcent
ante faciem tuam.
19 ♦ Qui autem timent te, magni erunt
apud te per omnia.
20 ♦ Væ genti inſurgenti ſuper genus meũ:
Dominus enim omnipotens uindicabit in
eis, in die iudicij viſitabit illos.
21 ♦ Dabit enim ignem, & uermes in car-
nes eorum, ut urantur, & ſentiant vſque
in ſempiternum.
22 ♦ Et factum eſt poſt hæc, omnis populus
poſt victoriam uenit in Ieruſalem adora-
re Dominum: & mox ut purificati ſunt,
obtulerunt omnes holocauſta, & uota, &
23 repromiſſiones ſuas. ♦ Porro Iudith uniuer
ſa vaſa bellica Holofernis, quæ dedit illi
populus, & conopœum quod ipſi ſuſtu-
lerat - de cubiculi ipſius 'obtulit' in ana- *- R.*
24 thema obliuionis. ♦ Erat autem populus *-13 MS.*
iucundus ſecundum faciem ſanctorum, & *Addũtur*
per tres menſes gaudium huius uictoriæ *autẽ a C.*
25 celebratum eſt cum Iudith. ♦ Poſt dies au- *Vnũ MS.*
tem illos vnuſquiſq; rediit in domum ſuã, *pro obtu-*
& Iudith magna facta eſt in Bethulia, & *lit, legit*
26 præclarior erat uniuerſæ terrę Iſrael. ♦ Erat *poſuit.*
etiam uirtuti caſtitas adiuncta, ita ut non
cognoſceret virum omnibus diebus uitæ
ſuæ, ex quo defunctus eſt Manaſſes uir
27 eius. ♦ Erat autem diebus feſtis procedens
28 cum magna gloria. ♦ Manſit autem in
domo uiri ſui annos centum quinque, &
dimiſit abram ſuam liberam, & defuncta
eſt ac ſepulta cum uiro ſuo in Bethulia.
29 ♦ Luxitq́ illam omnis populus diebus ſe- *Geneſ.50.*
30 ptem. ♦ In omni autem ſpatio vitæ *10.*
eius non fuit qui perturbaret Iſrael, &
31 poſt mortem eius annis multis. ♦ Dies au-
tem victoriæ huius feſtiuitatis, ab He-
bræis in numero ſanctorum dierum ac-
cipitur, & colitur a Iudæis ex illo tempo-
re uſque in præſentem diem.

LIBER ESTHER.

CAPVT PRIMVM.

IN DIEBVS Assueri, qui regnauit 1
ab India vsq; Æ-
thiopiam super
cétum uiginti se-
ptem prouincias:
† quando sedit in 2
solio regni sui, Su
san ciuitas regni
eius exordiũ fuit.
†Tertio igitur an 3
no imperij sui fecit grande conuiuiũ cun-
ctis principibus, & pueris suis, fortissimis
Persarum, & Medorum inclytis, & præfe-
ctis prouinciarum coram se, † vt ostẽderet 4
diuitias gloriæ regni sui, ac magnitudinẽ,
atq; iactantiam potentiæ suæ, multo tem-
pore, cẽtum videlicet & octoginta diebus.
† Cumq. implerentur dies conuiuij, inui- 5
tauit omnem populum, qui inuentus est in
Susan a maximo vsque ad minimum: &
iussit septem diebus conuiuium præparari
in uestibulo horti, & nemoris, quod re-
gio cultu & manu consitum erat. † Et pen- 6
debant ex omni parte tentoria "ærei' co-
loris & " carbasini' ac hyacinthini, susten-
tata funibus byssinis, atque purpureis, qui
"eburneis' circulis inserti erant, & colum-
nis marmoreis fulciebantur. Lectuli quo-
que aurei & argentei, super pauimentum
smaragdino, & pario stratum lapide, dispo-
siti erant: quod mira uarietate pictura de-
corabat. † Bibebant autem qui inuitati 7
erant, aureis poculis, & alijs atque alijs va-
sis cibi inferebantur. Vinum quoque, ut
magnificentia regia dignum erat, abundãs

"aerij 19 M S.
"candidi H. C.
"carpasini MS. H. G. Existimant autẽ colorẽ viridẽ significari.
"argẽteis H. C. G.

8 & præcipuum ponebatur. † Nec erat qui
nolentes cogeret ad bibendum: sed sicut
rex statuerat, præponens mẽsis singulos de
principibus suis, ut sumeret vnusquis-
9 que quod uellet. † Vasthi quoque regi-
na fecit conuiuium feminarum in pala-
tio, ubi rex Assuerus manere consueue-
10 rat. † Itaque die septimo, cum rex es-
set hilarior, & post nimiam potationem
incaluisset mero, præcepit Maumam,
& Bazatha, & Harbona, & Bagatha, & Ab-
gatha, & Zethar, & Charchas, & septem eu
nuchis qui in cõspectu eius ministrabant,
11 † vt introducerẽt reginã Vasthi corã rege,
posito super caput eius diademate, ut ostẽ-
deret cũctis populis & principibus pulchri
tudinem illius: erat enim pulchra valde.
12 † Quæ renuit, & ad regis imperium, quod
per eunuchos mãdauerat, uenire cõtẽpsit.
Vnde iratus rex, & nimio furore succen-
13 sus, † interrogauit sapiẽtes, qui ex more re-
gio semper ei aderãt, & illorũ faciebat cũ-
cta consilio, scientium leges, ac iura maio-
14 rum: † (erant autẽ primi & proximi, Char-
sena, & Sethar, & Admatha, & Tharsis, &
Mares, & Marsana, & Mamuchan, septẽ du-
ces Persarum, atque Medorum qui uide-
bant faciẽ regis, & primi post eum residere
15 soliti erant) † cui sententiæ Vasthi regina
subiaceret, quæ Assueri regis imperium,
quod per eunuchos mandauerat, facere no
16 luisset. † Responditq; Mamuchan, audiẽ-
te rege, atq; principibus, Non solum regẽ
læsit regina Vasthi, sed & omnes populos,
& principes, qui sunt in cunctis prouincijs
17 regis Assueri. † Egredietur enim sermo re-
ginæ ad omnes mulieres, ut contemnãt vi-

ros suos, & dicant Rex Assuerus iussit, ut
regina Vasthi intraret ad eum, & illa no-
luit. ♰ Atque hoc exemplo omnes prin- 18
cipum coniuges Persarum atque Medorũ,
paruipendent imperia maritorum: unde
regis iusta est indignatio. ♰ * Si * tibi pla- 19
cet, egrediatur edictum a facie tua, & scri-
batur iuxta legem Persarum atque Medo-
rum, quam præteriri illicitum est, ut ne-
quaquam ultra Vasthi ingrediatur ad re-
gem, sed regnum illius, altera quæ melior
est illa, accipiat. ♰ Et hoc in omne 20
(quod latissimum est) prouinciarum tua-
rum diuulgetur imperium, & cunctæ uxo-
res tam maiorum quam minorum defe-
rant maritis suis honorem. ♰ placuit con- 21
silium eius regi, & principibus: fecitq.
rex iuxta consilium Mamuchan. ♰ & mi- 22
sit epistolas ad uniuersas prouincias re-
gni sui, ut quæque gens audire, & lege-
re poterat, diuersis linguis, & literis, es-
se uiros principes ac maiores in domibus
suis: & hoc per cunctos populos diuulgari.

CAP. II.

His ita gestis, postquam regis Assue- 1
ri indignatio deferbuerat, recorda-
tus est Vasthi, & quæ fecisset, " uel'
quæ passa esset: ♰ dixeruntq. pueri regis, 2
ac ministri eius, Quærantur regi puellæ
uirgines ac speciosæ, ♰ & mittantur qui 3
considerent per uniuersas prouincias puel
las speciosas & uirgines: & adducant eas ad
ciuitatem Susan, & tradant eas in domum
fœminarum sub manu Egei eunuchi, qui
est præpositus, & custos mulierum regia-
rum: & accipiant mundum muliebrem,
& cætera ad usus necessaria. ♰ Et quecun- 4
que inter omnes oculis regis placuerit, ip-
sa regnet pro Vasthi. Placuit sermo regi:
& ita ut suggesserant, iussit fieri. ♰ Erat 5
uir Iudæus in Susan ciuitate, uocabulo
Mardochæus filius Iair, filij Semei, filij
Cis, de stirpe Iemeini, ♰ qui tráslatus fuerat 6
de Ierusalem ‖ eo tépore quo Iechoniam
regẽ Iuda, Nabuchodonosor rex Babylo-
nis transtulerat, ♰ qui fuit nutritius filiæ fra- 7
tris * sui Edissæ, quæ altero nomine uo-
cabatur Esther: & utrumq; parentem ami-
serat: pulchra nimis; & decora facie.
Mortuisq. patre eius ac matre, Mardo-
chæus sibi eam adoptauit in filiam. ♰ Cũq. 8
percrebuisset regis imperium, & iuxta má
datum illius multæ pulchræ uirgines ad-
ducerentur Susan, & Egeo traderẽtur eu-
nucho: Esther quoq; inter cæteras puellas
ei tradita est, ut seruaretur in numero fœ-
minarum. ♰ Quæ placuit ei, & inuenit 9
gratiam in conspectu illius. Et præcepit
eunucho, ut acceleraret mundum mulie-
brem, & tráderet ei partes suas, & septem
puellas speciosissimas de domo regis, &
tam ipsam, quàm pedissequas eius ornaret
atque excoleret. ♰ Quæ noluit indicare ei 10
populum, & patriam suam. Mardocheus
enim præceperat ei; ut de hac re omnino
reticeret: ♰ qui deambulabat quotidie an- 11
te vestibulum domus in qua electæ uirgi-
nes seruabantur, curam agens salutis Est-
her, & scire uolens quid ei accideret. ♰ Cũ 12
autem uenisset tempus singularum per or
dinem puellarum ut intrarent ad regem,
expletis omnibus quæ ad cultum mulie-
brem pertinebant, mẽsis duodecimus uer-
tebatur: ita duntaxat, ut sex mensibus oleo
ungerentur myrtino, & alijs sex quibusdã
13 pigmentis, & aromatibus uterentur. ♰ In-
gredientesq. ad regem, quicquid postulas-
sent ad ornatum pertinens, accipiebant, &
ut eis placuerat, compositæ, de triclinio fœ-
minarum ad regis cubiculum transibant.
14 ♰ Et quæ intrauerat uespere, egrediebatur
mane, atque inde in secundas ædes " dedu-
cebantur' quæ sub manu Susagazi eunu-
chi erant, qui concubinis regis præside-
bat: nec habebat potestatem ad regem ul-
tra redeundi, nisi uoluisset rex, & eam ue-
15 nire iussisset ex nomine. ♰ Euoluto autem
tempore per ordinem, instabat dies quo
Esther filia Abihail fratris Mardochæi, quá
sibi adoptauerat in filiam, deberet intrare
ad regem. Quæ non quæsiuit muliebrem
cultum, sed quæcunq; uoluit Egeus eunu-
chus custos uirginum, hæc ei ad ornatum
dedit. Erat enim formosa ualde, & incre-
dibili pulchritudine, omnium oculis gra-
16 tiosa, & amabilis uidebatur ♰ Ducta est ita-
que ad cubiculum regis Assueri mense de-
cimo qui uocatur Tebeth, septimo anno
17 regni eius. ♰ Et adamauit eã rex plus quàm
omnes mulieres, habuitq. gratiam, & mi-
sericordiam coram eo super omnes mulie
res, & posuit diadema regni in capite eius,
18 fecitq. eã regnare in loco Vasthi. ♰ Et iussit
conuiuiũ præparari permagnificum cun-
ctis principibus, & seruis suis pro coniun-
ctione, & nuptiis Esther. Et dedit requiem
uniuersis prouincijs, ac dona largitus est
19 iuxta magnificentiã principalem. ♰ Cumq.
& secundo quærerentur uirgines, & con-
gregarentur, Mardochæus manebat ad ia-
nuã regis. ♰ necdum prodiderat Esther pa-
20 triam, & populum suum iuxta mandatum
eius. Quicquid enim ille præcipiebat, ob-
seruabat Esther; & ita cuncta faciebat, ut
eo tempore solita erat, quo eam paruulam
21 nutriebat. ♰ Eo igitur tempore, quo Mardo-
chæus ad regis ianuam morabatur, irati
sunt Bagathan, & Thares duo eunuchi re-
gis, qui ianitores erant, & in primo palatij
limine præsidebant: uolueruntq. insurge-
22 re in regem, & occidere eum. ♰ Quod Mar-
dochæum nõ latuit: statimq. nunciauit re-
ginę Esther: & illa regi ex nomine Mardo-
23 chæi, qui ad se rẽ detulerat. ♰ Quæsitũ est,
& inuentum: & appensus est uterque eo-
rum in patibulo. * Mandatumq. est histo-
rijs, & annalibus traditum coram rege.

CAP. III.

1 Post hęc, ♰ rex Assuerus exaltauit Aman
filium Amadathi qui erat de stirpe
Agag: & posuit soliũ eius super omnes
2 principes quos habebat. ♰ Cunctiq. serui re
gis qui in foribus palatij uersabantur, fle-
ctebant genua, & adorabãt Aman: sic enim
pręceperat eis imperator: solus Mardochęus
3 nõ flectebat genu, neq; adorabat eũ. ♰ Cui
dixerunt pueri regis, qui ad fores palatij "
-præsidebãt', Cur præter cæteros nõ obser-
4 uas mandatum regis? ♰ Cumq hoc crebrius
dicerent, & ille nollet audire, nunciaue-
runt Aman, scire cupientes verum per-
seueraret in sententia: dixerat enim eis
5 se esse Iudæum. ♰ Quod cum audisset
Aman, & experimento probasset, quod

Mardochæus

** Et 6 MS. * ergo 1 MS G. Verum a R. H & C. nihil additur. " & H. C. G. I f 11. 2 4 Reg. 24. 15. Inf. 11. 4 * patris C. G. Consentiunt H. nã דוד etiã Interpreti nostro, 1 Re. 10. 14. 4 Re. 24. 17. & alijs in locis, patruum significat. Verũ hoc loco, eam eius esse uersionẽ, qua Textu continetur, ueri simile est, tũ ex Latinorũ librorum consensu, tũ ex huius libri, c. 8. cuius uersu 2. cũ Hebraice sit: Nam indicauit Esther, quid ipse sibi exposuit: Conf. est enim ei Esther, quod esset patruus suus nisi forte, patruelis, aut legendum, aut intelligendum esse docere quin posuit.*

" dedu cebatur 6 MS. His uolunt H. C. G.

*Inf. 12 1 * Et iussit rex, ut in lib. memoriali scriberetur, ut pro uita sua aliquid repẽsaret ei. Videtur autem ex Græca traslatione sumptũ, quæ huiusmodi est: Et iussit rex ut scriberent in memoria lis, in regia bibliotheca, pro beneuolentia Mardochæi, in laude, id quod noster inter p. est, ut in Hebræo est, reddidit. Mãdatumq. est, &c. Infr. 16. 10. " residebant MS. R. H. C. G.*

Mardochæus non flecteret sibi genu, nec
se adoraret, iratus est ualde, ✝ & pro nihi- 6
lo duxit in unum Mardochæum mittere
manus suas. audierat enim quod esset gen
tis Iudææ. magisq. uoluit omnem Iudęo-
rum, qui erant in regno Assueri, perdere
nationem. ✝ Mense primo (cuius uocabu- 7
lum est Nisan) anno duodecimo regni As-
sueri, missa est sors in urnam, quæ He-
braice dicitur phur, coram Aman, quo die
& quo mense gens Iudæorum deberet in-
tersici: & exiuit mensis duodecimus qui
uocatur Adar. ✝ Dixitq. Aman regi Assue- 8
ro, Est populus per omnes prouincias regni
tui dispersus, & a se mutuo separatus, no-
uis utens legibus & ceremonijs, insuper &
regis scita contemnens. Et optime nosti
quod nō expediat regno tuo ut insolescat
per licentiam. ✝ si tibi placet, decernere 9
ut pereat, & decem millia talentorum ap-
pendam arcarijs gazæ tuæ. ✝ Tulit ergo rex 10
annulum quo utebatur, de manu sua, &
dedit eum Aman filio Amadathi de proge
nie Agag, hosti Iudæorum. ✝ dixitq. ad 11
eum: Argentum quod tu polliceris, tuum
sit: de populo * age quod tibi placet. ✝ Vo- 12
catiq. sunt scribæ regis mense primo Ni-
san, tertiadecima die eiusdem mensis: &
scriptum est, ut iusserat Aman, ad omnes
satrapas regis, iudices prouinciarum, di-
uersarumq. gentium, ut quæque gens le-
gere poterat, & audire pro uarietate lin-
guarum, ex nomine regis Assueri: & lite-
ræ signatæ ipsius annulo, ✝ missæ sunt per 13
cursores regis ad uniuersas prouincias, ut
occiderent atque delerent omnes Iudæos,
a puero usque ad senem, paruulos & mu-
lieres, uno die, hoc est tertio decimo men-
sis duodecimi, qui uocatur Adar, & bona
eorum diriperent. ✝ Summa autem epi- 14
stolarum hæc fuit, ut omnes prouinciæ
scirent, & pararentur se ad prædictā diem.
✝ Festinabant cursores qui missi erant, re- 15
gis imperium explere. Statimq. in Susan
pependit edictum, rege & Aman celebran
te conuiuium, & cunctis ⁻ Iudæis ' qui
in urbe erant flentibus.

* autem § M S. H. C G.

⁻4 M S. H.C.G.

CAP. IIII.

Quæ cum audisset Mardochæus, sci- 1
dit uestimenta sua, & indutus est
sacco, spargens cinerem capiti: &
in platea mediæ ciuitatis uoce magna cla-
mabat, ostēdens amaritudinem animi sui,
✝ & hoc eiulatu usque ad fores palatij gra- 2
diens. Non enim erat licitum, indutum
sacco aulam regis intrare. ✝ In omnibus 3
quoque prouincijs, oppidis, ac locis, ad quæ
crudele regis dogma peruenerat, planctus
ingens erat apud Iudæos, ieiunium, ulula-
tus, & fletus, sacco & cinere multis pro
stratu utentibus. ✝ Ingressæ autem sunt 4
puellæ Esther & eunuchi, nunciaueruntq.
ei. Quod audiens consternata est: & ue-
stem misit, ut ablato sacco " indueret eā ':
quam accipere noluit. ✝ Accitoq Athach 5
eunucho, quem rex ministrum ei dede-
rat, præcepit ei ut iret ad Mardochæum, 6
& disceret ab eo cur hoc faceret. ✝ Egres-
susq. Athach, iuit ad Mardochæum stan
tem in platea ciuitatis, ante ostium pala-
tij. ✝ qui indicauit ei omnia quæ accide- 7
rant, quomodo Aman promisisset, ut in

" induerent eum § M S. "ad induendum Mardochæum. H.C.G.

8 thesauros regis pro Iudæorum nece infer-
ret argentum. ✝ exemplar quoque edicti
quod pendebat in Susan, dedit ei, ut re-
ginæ ostenderet, & moneret eam, ut in-
traret ad regem, & deprecaretur eum pro
9 populo suo. ✝ Regressus Athach, nunciauit
Esther omnia quæ Mardochæus dixerat.
10 ✝ Quæ respondit ei, & iussit ut diceret Mar
11 dochæo, ✝ Omnes serui regis, & cunctæ
quæ sub ditione eius sunt, norunt prouin-
ciæ, quod siue uir, siue mulier non uoca-
tus, interius atrium regis intrauerit, abs-
que ulla cunctatione statim interficiatur:
nisi forte rex auream uirgam ad eum te-
tenderit pro signo clementiæ, atque ita
possit uiuere. Ego igitur quomodo ad re-
gem intrare potero quæ triginta iam die-
12 bus non sum uocata ad eum? ✝ Quod
13 cum audisset Mardochæus, ✝ rursum man-
dauit Esther, dicens, Ne putes quod ani-
mam tuam tantum liberes, quia in domo
14 regis es præ cunctis Iudæis: ✝ si enim nunc
silueris, per aliam occasionem liberabun-
tur Iudæi: & tu, & domus patris tui peri-
bitis. Et quis nouit utrum idcirco ad re-
gnum ueneris, ut in tali tempore parare-
15 ris? ✝ Rursumq. Esther hæc Mardochæo
16 uerba mandauit, ✝ Vade & congrega om-
nes Iudæos, quos in Susan repereris, &
" orate ' pro me. Non comedatis, & non
bibatis tribus diebus, & tribus noctibus:
& ego cum ancillis meis similiter ieiuna-
bo, & tunc ingrediar ad regem, contra le-
gem faciēs, non uocata, tradēsq. me mor-
17 ti & periculo. ✝ Iuit itaque Mardochæus,
& fecit omnia quæ ei Esther præceperat.

" ieiunate H C.G.

CAP. V.

1 Die autem tertio induta est Esther
regalibus uestimentis, & stetit in
atrio domus regiæ, quod erat inte-
rius, contra basilicam regis: at ille sede-
bat super solium suum in consistorio pa-
2 latij, contra ostium domus. ✝ Cumq́ ui-
disset Esther reginam stantem, placuit ocu
lis eius, & extendit contra eam uirgam au
ream quam tenebat manu. Quæ acce-
dens, osculata est summitatem uirgę eius.
3 ✝ Dixitq. ad eam rex, Quid uis Esther
regina? quæ est petitio tua? etiam si di-
4 midiam partem regni petieris, dabitur ti-
bi. ✝ At illa respondit, Si regi placet, ob-
secro ut uenias ad me hodie, & Aman te-
5 cum ad conuiuium quod paraui. ✝ Sta-
timq. rex, Vocate, inquit, cito Aman, ut
Esther obediat uoluntati. Venerunt itaq;
rex, & Aman ad conuiuiū quod eis regina
6 parauerat. ✝ Dixitq. ei rex, postquam ui-
num biberat abundanter, Quid petis ut
detur tibi? & pro qua re postulas? etiam
si dimidiam partem regni mei petieris,
7 impetrabis. ✝ Cui respondit Esther, Pe-
8 titio mea, & preces sunt istæ: ✝ Si inueni
in conspectu regis gratiam, & si regi pla-
cet ut det mihi quod postulo, & meam
impleat petitionem: ueniat rex & Aman
ad conuiuium quod paraui eis, & cras
9 aperiam regi uoluntatem meam. ✝ Egres-
sus est itaque illo die Aman lætus & ala-
cer. Cumq. uidisset Mardochæum se-
dentem ante fores palatij, & non solum
non assurrexisse sibi, sed nec motum qui-
dem de loco sessionis suæ, indignatus est

Matt 6. 23.

ualde: & dissimulata ira reuersus in do- 10
mum suam, conuocauit ad se amicos
suos, & Zares uxorem suam: & exposuit 11
illis magnitudinem diuitiarum suarum,
filiorumq. turbam, & quanta eum gloria
super omnes principes, & seruos suos rex
eleuasset. Et post hæc ait, Regina quoq; 12
Esther nullum alium uocauit ad conuiuiū
cum rege, præter me: apud quam etiam
cras cum rege pransurus sum. Et cum 13
hæc omnia habeam, nihil me habere pu-
to, quamdiu uidero Mardochæum Iudæū
sedentem ante fores regias. Responde- 14
runtq. ei Zares uxor eius, & cæteri amici:
Iube parari excelsam trabem, habentem
altitudinis quinquaginta cubitos: & dic
mane regi ut appendatur super eam Mar-
dochæus, & sic ibis cum rege lætus ad
conuiuium. " Placuit ' ei consilium, &
iussit excelsam præparari crucem.

" pla- ... uitq; 10. ... ISR. H. ... G.

CAP. VI.

NOctem illam duxit rex insomnē, 1
iussitq. sibi afferri historias & an-
nales priorum temporum. Quæ cū
illo præsente legerentur, uentum est ad 2
illum locum ubi scriptum erat quomodo
nunciasset Mardocheus insidias Bagathan
& Thares eunuchorum, regem Assuerum
iugulare cupientium. Quod cum audis- 3
set rex, ait, Quid pro hac fide honoris ac
præmij Mardochæus consecutus est? Di-
xerunt ei serui illius ac ministri, Nihil om
nino mercedis accepit. Statimq. rex, 4
Quis est, inquit, in atrio? Aman quippe in-
terius atrium domus regiæ intrauerat, ut
suggereret regi, & iuberet Mardochæum
affigi patibulo, quod ei fuerat præparatū. 5
Responderunt pueri, Aman stat in atrio. 6
Dixitq. rex, ingrediatur. Cumq. esset in-
gressus, ait illi, Quid debet fieri uiro quem
rex honorare desiderat? Cogitans autem
in corde suo Aman, & reputans quod nul-
lum alium rex, nisi se, uellet honorare,
respondit, Homo quem rex honorare cu- 7
pit, debet indui uestibus regijs: & impo- 8
ni super equum qui de sella regis est, & ac-
cipere regium diadema super caput suum,
& primus de regijs principibus ac tyran- 9
nis teneat equum eius: & per plateam ciui
tatis incedens, clamet & dicat, Sic honora-
bitur, quemcunq; uoluerit rex honorare.
Dixitq. ei rex, Festina, & sumpta stola & 10
equo, fac ut locutus es, Mardochæo Iudęo
qui sedet ante fores palatij. Caue ne quic-
quam de his quæ locutus es prætermittas.
Tulit itaque Aman stolam & equum, in- 11
dutumq. Mardochæum, in platea ciuita-
tis, & impositum equo præcedebat, atque
clamabat, Hoc honore condignus est, quē-
cumque rex uoluerit honorare. Reuer- 12
susq. est Mardochæus ad ianuam palatij:
& Aman festinauit ire in domum suam,
lugens & operto capite: narrauitq. Za- 13
res uxori suæ, & amicis omnia quæ eue-
nissent sibi. Cui responderunt sapientes
quos habebat in consilio, & uxor eius, Si
de semine Iudæorum est Mardocheus, an-
te quem cadere cœpisti, non poteris ei
resistere, sed cades in conspectu eius.
Adhuc illis loquentibus, uenerunt eunu- 14
chi regis, & cito eum ad conuiuium quod
regina parauerat, pergere compulerunt.

...nf. 12. 1.

CAP. VII.

1 INtrauit itaque rex & Aman, ut bibe-
2 rent cum regina. Dixitq. ei rex etiam
secunda die, postquam uino incaluerat,
Quæ est petitio tua Esther, ut detur tibi?
& quid uis fieri? etiam si dimidiam par-
tem regni mei petieris, impetrabis.
3 Ad quem illa respondit, Si inueni gra-
tiam in oculis tuis o rex, & si tibi placet,
dona mihi animam meam pro qua rogo,
4 & populum meum pro quo obsecro. Tra-
diti enim sumus ego & populus meus, ut
conteramur, iugulemur, & pereamus. At-
que utinam in seruos & famulas uende-
remur: esset tolerabile malum, & gemens
tacerem. nunc autem hostis noster est, cu-
5 ius crudelitas redundat in regem. Re-
spondensq. rex Assuerus ait, Quis est iste,
& cuius potentiæ, ut hæc audeat facere?
6 Dixitq. Esther, Hostis & inimicus noster
pessimus iste est Aman. Quod ille audiens,
illico obstupuit, uultum regis ac reginæ
7 ferre non sustinens. Rex autem iratus
surrexit, & de loco conuiuij intrauit in
hortum arboribus consitum. Aman quo-
que surrexit, ut rogaret Esther reginam
pro anima sua, intellexit enim a rege sibi
8 paratum malum. Qui cum reuersus esset
de horto nemoribus consito, & intrasset
conuiuij locum, reperit Aman super le-
ctulum corruisse, in quo iacebat Esther,
& ait Etiam reginam uult opprimere, me
9 præsente, in domo mea. Necdum uer-
bum de ore regis exierat, & statim operue
10 runt faciem eius. Dixitq. Harbona, unus
de eunuchis, qui stabant in ministerio re-
gis, En lignū quod parauerat Mardochęo,
qui locutus est pro rege, stat in domo Amā,
habens altitudinis quinquaginta cubitos.
11 Cui dixit rex, Appendite eum in eo. Su-
spensus est itaque Aman in patibulo, quod
parauerat Mardochęo: & regis ira quieuit.

CAP. VIII.

1 DIe illo dedit rex Assuerus Esther re-
ginæ domum Aman aduersarij Iu-
dæorū, & Mardochæus ingressus est
ante faciē regis. Cōfessa est enim ei Esther
2 quod esset " patruus " suus. Tulitq. rex an-
nulum quē ab Aman recipi iusserat, & tra-
didit Mardochęo. Esther autē cōstituit Mar
3 dochęū super domum suam. Nec his con-
tenta, procidit ad pedes regis: fleuitq. & lo
cuta ad eū orauit ut malitiam Aman Aga-
gitæ, & machinationes eius pessimas, quas
excogitauerat cōtra Iudęos, iuberet irritas
4 fieri. At ille ex more sceptrū aureū præ-
tēdit manu, quo signū clementiæ mōstra-
5 batur. Illaq. cōsurgēs stetit ante eū, & ait,
Si placet regi, & si inueni gratiā in oculis
eius, & deprecatio mea nō ei uidetur esse
cōtraria, obsecro, ut nouis epistolis, ueteres
Aman literæ, insidiatoris " & hostis Iudęo-
rū ", quibus eos in cunctis regis prouincijs
6 perire præceperat, corrigātur. Quomodo
enim potero sustinere necē & interfectio-
7 nē populi mei? Responditq. rex Assuerus
Esther reginę, & Mardochęo Iudęo, Domū
Aman concessi Esther: & ipsum iussi affigi
cruci, quia ausus est manum mittere in
8 Iudæos. Scribite ergo Iudæis, sicut uo-
bis placet, ex regis nomine, signantes li
teras annulo meo. Hæc enim consue-

" *Quære sup. cap. 2. 7.*

" *filij Hammedatha Agagitæ* H. G.

tudo erat, ut epistolis quæ ex regis nomi-
ne mittebantur, & illius annulo signatæ
erant, nemo auderet contradicere. ✝ Ac- 9
citisq. scribis, & librarijs regis (erat autem
tempus tertij mensis, qui appellatur Siban)
uicesima, & tertia die illius scriptæ sunt
epistolæ, ut Mardochęus uoluerat, ad Iu-
dæos, & ad principes, procuratoresq. &
iudices, qui centum uigintiseptem pro-
uinciis ab India usque ad Æthiopiam prę-
sidebant: prouinciæ atque prouinciæ, po-
pulo, & populo iuxta linguas, & literas
suas, & Iudæis, prout legere poterant, &
audire. ✝ Ipsæq. epistolæ, quæ ex regis 10
nomine mittebantur, annulo ipsius ob-
signatæ sunt, & missæ per ueredarios: qui
per omnes prouincias discurrentes, uete-
res literas nouis nuncijs præuenirent.
✝ Quibus imperauit rex, ut conuenirent 11
Iudæos per singulas ciuitates, & in unum
prćciperent congregari, ut starent pro ani-
mabus suis, & omnes inimicos suos, cum
coniugibus ac liberis, & uniuersis domi-
bus, interficerent atque delerent. * ✝ Et 12
constituta est per omnes prouincias una
ultionis dies, id est tertia decima mensis
duodecimi Adar. ✝ Summaq. epistolæ hæc 13
fuit, ut in omnibus terris ac populis, qui
regis Assueri subiacebant imperio, notum
fieret paratos esse Iudæos ad capiendam
uindictam de hostibus suis. ✝ Egressiq. sunt 14
ueredarij celeres nuncia perferentes, &
edictum regis pependit in Susan. ✝ Mar- 15
dochæus autem de palatio, & de conspe-
ctu regis egrediens, fulgebat uestibus re-
gijs, hyacinthinis uidelicet, & \\ ærinis',
coronam auream portans in capite, &
amictus serico pallio atque purpureo.
Omnisq. ciuitas exultauit, atque lætata
est. ✝ Iudæis autem noua lux oriri uisa 16
est gaudium, honor, & tripudium. ✝ Apud 17
omnes populos, urbes atque prouincias,
quocumque regis præcepta ueniebant,
mira exultatio, epulæ atque conuiuia, &
festus dies: in tantum, ut plures alterius
gentis, & sectę, eorum religioni, & cere-
monijs iungerentur. Grandis enim cun-
ctos Iudaici nominis terror inuaserat.

** & spolia eorũ diriperẽt H.C.*

\\ aerinis M S.R \\ candidis H. C.

CAP. IX.

IGitur duodecimi mensis, quem Adar 1
uocari ante iam diximus tertia deci-
ma die, quando cunctis Iudæis inter-
fectio parabatur, & hostes eorum inhia-
bant sanguini, uersa uice Iudæi superio-
res esse cœperunt, & se de aduersarijs uin-
dicare. ✝ Congregatiq. sunt per singulas ci- 2
uitates, & oppida, & loca ut extenderent
manum contra inimicos, & persecutores
suos. Nullusq. ausus est resistere, eo quòd
omnes populos magnitudinis eorum for-
mido \\ penetraret'. ✝ Nam & prouincia- 3
rum iudices, & duces, & procuratores, om-
nisq. dignitas quæ singulis locis ac operi-
bus præerat, extollebant Iudæos timore
Mardochæi: ✝ quem principem esse palatii, 4
& plurimũ posse cognouerant: fama quo-
que nominis eius crescebat quotidie, &
per cunctorum ora uolitabat: ✝ Itaque 5
percusserunt Iudæi inimicos suos plaga
magna, & occiderunt eos, reddentes eis
quod sibi parauerant facere: ✝ in tantum 6
ut etiam in Susan quingentos uiros inter-

\\ penetrarat 4 M S.H.C.

ficerent, extra decem filios Aman Agagi-
tæ hostis Iudæorum: quorum ista sunt no-
7 mina ✝ Pharsandatha, & Delphon, & Es-
8 phátha, ✝ & Phoráta, & Adalia, & Arida-
9 tha, ✝ & Pherméſta, & Arisai, & Aridai, & Ie-
10 zatha. ✝ Quos cum occidissent, prædas de
11 substantijs eorum \\ agere' noluerunt. ✝ Sta-
timq. numerus eorum qui occisi erant in
12 Susan, ad regem relatus est. ✝ Qui dixit re-
ginæ, In urbe Susan interfecerunt Iudæi
quingẽtos uiros, & alios decẽ filios Aman:
quantam putas eos exercere cædẽ in uni-
uersis prouincijs? Quid ultra postulas, &
13 quid uis ut fieri iubeam? ✝ Cui illa respon-
dit, Si regi placet, detur potestas Iudæis, ut
sicut fecerunt hodie in Susan, sic, & cras fa-
ciant, & decem filij Aman in patibulis su-
14 spendantur. ✝ Præcepitq. rex ut ita fieret.
Statimq. in Susan pependit edictum, &
15 decem filij Aman suspensi sunt. ✝ Congre-
gatis Iudeis quartadecima die mẽsis Adar,
interfecti sunt in Susan trecenti uiri: nec
16 eorum ab illis direpta substantia est. ✝ Sed
& per omnes prouincias quæ ditioni regis
subiacebant, pro animabus suis steterunt
Iudæi, interfectis hostibus ac persecutori-
bus suis: in tãtum ut septuagintaquinque
millia occisorum implerẽtur, & nullus de
substantiis eorum quicquam contingeret.
17 ✝ Dies autem tertiusdecimus mensis Adar
unus apud omnes interfectionis fuit, &
quartadecima die cędere desierunt. Quem
constituerunt esse solemnem, ut in eo om
ni tempore deinceps uacarent epulis, gau-
18 dio atque conuiuijs. ✝ At hi qui in urbe Su-
san cædem exercuerant, tertiodecimo, &
quartodecimo die eiusdem mensis in cæ-
de uersati sunt: quintodecimo autem die
percutere desierunt. Et idcirco eumdem
diem constituerunt solemnem epularum
19 atque lętitiæ. ✝ Hi uero Iudæi, qui in op-
pidis non muratis ac uillis morabantur
quartum decimum diem mensis Adar cõ-
uiuiorum, & gaudij decreuerunt, ita ut
exultent in eo, & mittant sibi mutuo par-
20 tes epularum, & ciborum. ✝ Scripsit itaque
Mardochæus omnia hæc, & literis com-
prehensa misit ad Iudæos, qui in omnibus
regis prouincijs morabantur, tam in uici-
21 no positis quam procul, ✝ ut quartam de-
cimam, & quintamdecimam diem mensis
Adar pro festis susciperent, & reuertente
semper anno solemni celebrarent honorẽ:
22 ✝ quia in ipsis diebus se ulti sunt Iudæi de
inimicis suis, & luctus atque tristitia in hi-
laritatem gaudiumq. conuersi sunt, es-
sentq. dies isti epularum atque lætitiæ, &
mitterent sibi inuicem ciborum partes, &
23 pauperibus munuscula largirentur. ✝ Su-
sceperuntq. Iudæi in solemnem ritũ cun-
cta quæ eo tempore facere cœperant, &
quæ Mardochæus literis facienda manda-
24 uerat. ✝ Aman enim, filius Amadathi stir-
pis Agag, hostis, & aduersarius Iudæorum,
cogitauit contra eos malum, ut occideret
illos, atq; deleret: & misit ‖ phur, quod no- *Sup. 3.*
25 stra lingua uertitur in sortem. ✝ Et postea
ingressa est Esther ad regẽ, obsecrans ut co-
natus eius, literis regis irriti fierẽt: & ma-
lum quod contra Iudæos cogitauerat, re-
uerteretur in caput eius. Deniq; & ipsum
26 & filios eius affixerunt cruci, ✝ atque ex illo

\\ tangere 6 MS. atque hæc H .& C. propius accedunt; quibus legitur: In prædam non miserunt manũ suam.

tempore dies isti appellati sunt phurim,
idest sortium, eo quòd phur, idest sors, in
urnam missa fuerit. Et cuncta quæ gesta
sunt, epistolæ, idest libri huius uolumine
continentur: ✝ quæq. sustinuerunt, & quæ 27
deinceps immutata sunt, susceperunt Iu-
dæi super se & semen suum, & super cun
ctos qui religioni eorum uoluerunt copu-
lari, ut nulli liceat duos hos dies absque so
lemnitate transigere: quos scriptura testa-
"certa 7 tur, & " cætera' expetunt tempora, annis
MS. H. C sibi iugiter succedentibus. ✝ Isti sunt dies, 28
quos nulla unquam delebit obliuio: & per
singulas generationes cunctæ in toto or-
be prouinciæ celebrabunt: nec est vlla ciui
tas, in qua dies phurim, idest sortium, non
obseruentur a Iudæis, & ab eorum proge-
nie, quæ his ceremonijs obligata est. ✝ Scri 29
pseruntq. Esther regina filia Abihail, &
Mardochæus Iudæus etiam secundam epi
stolam, ut omni studio dies ista solemnis
sanciretur in posterum. ✝ & miserunt ad 30
omnes Iudæos, qui in centum uiginti se-
ptem prouincijs regis Assueri uersabātur,
ut haberent pacem, & susciperent ueritа-
tem, ✝ obseruantes Dies sortium, & suo 31
tempore cum gaudio celebrarent: sicut
constituerant Mardochæus & Esther, & illi
obseruanda susceperunt a se, & a semine
suo ieiunia, & clamores & Sortium dies,
✝ & omnia quæ libri huius, qui uocatur 32
Esther, historia continentur.

C A P. X.

REx uero Assuerus omnem terram, 1
& cunctas maris insulas fecit tri-
butarias: ✝ cuius fortitudo & im- 2
perium, & dignitas atque sublimitas, qua
exaltauit Mardochæū, scripta sunt in libris
Medorum, atque Persarum: ✝ & quomodo 3
Mardochæus Iudaici generis secundus a
rege Assuero fuerit: & magnus apud Iu-
dæos, & acceptabilis plebi fratrum suo-
rum, quærens bona populo suo, & loquens
ea quæ ad pacem seminis sui pertinerent.

*Quæ habentur in Hebræo, plena
fide expressi. Hæc autem quæ sequun
tur, scripta reperi in editione vulgata,
quæ Græcorum lingua & literis con-
tinentur: & interim post finem libri
hoc capitulum ferebatur, quod iuxta
consuetudinem nostram obelo, idest
veru prænotauimus.*

✝ Dixitq. Mardochæus, A Deo facta sunt 4
ista. ✝ Recordatus sum somnij quod ui- 5
deram, hæc eadem significantis: nec eo-
rum quicquam irritum fuit. ✝ Paruus fons 6
qui creuit in fluuium, & in lucem, Solemq.
conuersus est, & in aquas plurimas redun
dauit: Esther est, quam rex accepit uxorē,
& uoluit esse reginam. ✝ Duo autem dra- 7
cones: ego sum, & Aman. ✝ Gentes quæ 8
conuenerant: hi sunt qui conati sunt de-
lere nomen Iudæorum. ✝ Gens autē mea: 9
Israel est, quæ clamauit ad Dñm, & saluum
fecit Dñs populum suum: liberauitq. nos
ab omnibus malis, & fecit signa magna
atq; portenta inter gentes: ✝ & duas sortes 10
esse præcepit, unam populi Dei, & alteram
11 cunctarum gentium. ✝ Venitq. utraque
sors in statutū ex illo iam tempore diem
12 corā Deo uniuersis gentibus ✝ & recorda-
tus est Dñs populi sui, ac misertus est hære
13 ditatis suæ. ✝ Et obseruabuntur dies isti in
mense Adar quartadecima, & quintadeci
ma die eiusdē mēsis, cū omni studio, & gau
dio in unū cœtū populi cōgregati, in cun-
ctas deinceps generationes populi Israel.

C A P. XI.

1 ANno quarto regnātibus Ptolemæo
& Cleopatra, attulerūt Dositheus,
qui se sacerdotem, & Leuitici ge-
neris ferebat, & Ptolemæus filius eius
hanc epistolam phurim, quam dixerunt
interpretatum esse Lysimachum Ptole-
mæi filium in Ierusalem.

*Hoc quoq. principium erat in edi-
tione vulgata, quod nec in Hebræo,
nec apud vllum fertur interpretum.*

2 ✝ Anno secundo, regnante Artaxerxe ma- Infr. 16.
ximo, prima die mensis Nisan, uidit som- 1.
nium Mardochæus, filius Iairi, filij Semei, Sup. 2.5.
3 filij Cis de tribu Ben-iamin: ✝ homo Iu-
dæus, qui habitabat in urbe Susis, vir ma-
4 gnus, & inter primos aulæ regiæ. ✝ Erat 4 Re. 24.
autem de eo numero captiuorum, quos 15.
transtulerat Nabuchodonosor rex Baby- Sup. 2.6.
lonis de Ierusalem cum Iechonia rege Iu-
5 da: ✝ & hoc eius somnium fuit, Apparue-
runt uoces & tumultus, & tonitrua, & ter-
ræ motus, & conturbatio super terram:
6 ✝ & ecce duo dracones magni, paratique
7 contra se in prælium. ✝ Ad quorum clamo
rem cunctæ concitatæ sunt nationes, ut
8 pugnarent contra gentem iustorū. ✝ Fuitq.
dies illa tenebrarum & discriminis, tribu-
lationis & angustiæ, & ingens formido su-
9 per terram. ✝ Conturbataq. est gens iusto-
rum timentium mala sua, & præparata ad
10 mortem ✝ Clamaueruntq. ad Deum: & illis
uociferantibus, fons paruus creuit in flu-
uium maximum, & in aquas plurimas re-
11 dundauit ✝ Lux & sol ortus est, & humiles
exaltati sunt, & deuorauerunt inclytos.
12 ✝ Quod cum uidisset Mardochæus & surre
xisset de stratu, cogitabat quid Deus face-
re uellet: & fixum habebat in animo, scire
cupiens quid significaret somnium.

C A P. XII.

1 MOrabatur autem eo tēpore in au- Sup. 2.21
la regis cum Bagatha & Thara & 6.2.
eunuchis regis, qui ianitores erāt
2 palatij. ✝ Cumq. intellexisset cogitationes
eorum, & curas diligentius peruidisset, di-
dicit quod conarentur in regem Artaxer-
xem manus mittere, & nunciauit super eo
3 regi. ✝ Qui de vtroque habita quæstione,
4 confessos iussit duci ad mortem. ✝ Rex au-
tem quod gestum erat, scripsit in commen
tarijs: sed & Mardochæus rei memoriam
5 literis tradidit. ✝ præcepitq. ei rex, ut in
aula palatij moraretur, datis ei pro dela-
6 tione muneribus. ✝ Aman uero filius Ama
dathi bugæus erat gloriosissimus coram
rege, & uoluit nocere Mardochæo, &
populo eius pro duobus eunuchis regis,
qui fuerant interfecti.

Hucusque proœmium.

Quæ sequuntur, in eo loco posita erant, ubi scriptum est in volumine,

Et diripuerūt bona, uel substantias eorū,

quæ ī sola vulgata editione reperimus.

Epistolæ autem hoc exemplar fuit.

CAP. XIII.

REx maximus Artaxerxes ab India 1
vsque Æthiopiam, centum vigin-
tiseptem prouinciarum principi-
bus, & ducibus, qui eius imperio subiecti
sunt, salutem. ¶ Cum plurimis gētibus im- 2
perarem, & uniuersum orbem meæ ditio-
ni subiugassem, uolui nequaquam abuti
potentiæ magnitudine, sed clementia &
lenitate gubernare subiectos: vt absque vl-
lo terrore uitam silētio transigentes, opta
ta cunctis mortalibus pace fruerentur.
¶ Quærente autem me a consiliarijs meis 3
quomodo posset hoc impleri, unus qui sa-
pientia & fide cæteros præcellebat, & erat
post regem secundus, Aman nomine, ¶ in- 4
dicauit mihi in toto orbe terrarum popu-
lum esse dispersum, qui nouis uteretur le-
gibus, & contra omnium Gentium consue
tudinem faciens, Regnum iussa contem-
neret & uniuersarum concordiam natio-
num sua dissensione uiolaret. ¶ Quod cum 5
didicissemus, uidentes unam gentem re-
bellem aduersus omne hominum genus
peruersis uti legibus, nostrisq́. iussionibus
contraire, & turbare subiectarum nobis
prouinciarum pacem atque concordiam:
¶ iussimus ut quoscunque Aman, qui om- 6
nibus prouincijs præpositus est, & secun-
dus a rege, & quem patris loco colimus,
monstrauerit: cum coniugibus ac liberis
deleantur ab inimicis suis, nullusq́. eorum
misereatur quartadecima die duodecimi
mensis Adar, anni præsentis: ¶ ut nefarij 7
homines uno die ad inferos descenden-
tes, reddant imperio nostro pacem,
quam turbauerant.

Hucusque exemplar epistolæ.

Quæ sequuntur, post eum locum scripta reperi, ubi legitur,

pergensq́. Mardochæus, fecit omnia quæ
ei mandauerat Esther.

Nec tamen habentur in Hebraico, & apud nullum penitus feruntur interpretum.

¶ Mardochæus autem deprecatus est Do 8
minum memor omniū operum eius. ¶ & 9
dixit, Domine Domine rex omnipotens,
in ditione enim tua cuncta sunt posita: &
non est qui possit tuæ resistere uoluntati,
si decreueris saluare Israel. ¶ Tu fecisti cę- 10
lum & terram, & quicquid cœli ambitu
continetur. ¶ Dominus omnium es, nec 11
est qui resistat maiestati tuæ. ¶ Cuncta no- 12
sti, & scis quia non pro superbia & contu-
melia, & aliqua gloriæ cupiditate fecerim
hoc, ut nō adorarem Aman superbissimū.
13 ¶ Libenter enim pro salute Israel etiam
uestigia pedum eius deosculari paratus es-
14 sem:) ¶ sed timui ■ · honorē Dei mei tran s
ferrem ad hominem, & ne quēquam ado-
15 rarem excepto Deo meo. ¶ Et nunc Domi-
ne rex Deus Abrahā miserere populi tui,
quia uolunt nos inimici nostri perdere, &
16 hæreditatē tuā delere. ¶ Ne despicias partē
17 tuā, quā redemisti tibi de Ægypto. ¶ Exau-
di deprecationē meā, & propitius esto sor-
ti & funiculo tuo, & conuerte luctum no-
strum in gaudium, ut uiuentes laudemus
nomen tuum Domine, & ne claudas ora
18 te canentium. ¶ Omnis quoq; Israel pari
mente & obsecratione clamauit ad Domi
num, eo quòd eis certa mors impenderet.

CAP. XIIII.

1 ESther quoq; regina cōfugit ad Dñm,
pauens periculū quod imminebat.
2 ¶ Cūq́. deposuisset uestes regias, fle-
tibus & luctui apta indumenta suscepit, &
pro unguētis uarijs, cinere & stercore im-
pleuit caput, & corpus suū humiliauit ieiu
nijs: omniaq́. loca in quibus antea lætari
consueuerat, criniū laceratione cōpleuit.
3 ¶ Et deprecabatur Dñm Deū Israēl, dicens,
Dñe mi, qui rex noster es solus, adiuua me
solitariā, & cuius præter te nullus est auxi-
4 liator alius. ¶ Periculum meū in manibus
5 meis est. ¶ Audiui a patre meo quod tu Dñe
tulisses Israēl de cūctis Gentibus, & patres
nostros ex omnibus retro maioribus suis,
ut possideres hæreditatē sēpiternā, fecistiq́.
6 eis sicut locutus es. ¶ Peccauimus in cōspe
ctu tuo, & idcirco tradidisti nos in manus
inimicorū nostrorū: ¶ coluimus enim deos
7
8 eorū. Iustus es Dñe. ¶ Et nūc nō eis sufficit,
quod durissima nos opprimunt seruitute,
sed robur manuū suarū, idolorū potentiæ
9 deputātes, ¶ uolūt tua mutare promissa, &
delere hæreditatē tuā, & claudere ora lau-
dātiū te, atq; extinguere gloriā tēpli & al-
10 taris tui: ¶ ut aperiāt ora Gētiū, & laudent
idolorū fortitudinē, & prędicēt carnalē re
11 gē in sēpiternū. ¶ Ne tradas Dñe sceptrum
tuū his qui nō sūt, ne rideāt ad ruinā no-
strā: sed cōuerte cōsiliū eorū super eos, &
12 eū qui in nos cępit sęuire, disperde. ¶ Memē
to Dñe, & ostēde te nobis in tēpore tribula-
tionis nostræ, & da mihi fiduciā Dñe rex
13 deorū, & uniuersę potestatis: ¶ tribue sermo
nē cōpositū i ore meo in cōspectu leonis,
& trāsfer cor illius in odiū hostis nostri, vt
& ipse pereat, & cæteri qui ei consentiūt.
14 ¶ Nos autē libera i manu tua, & adiuua me,
nullū aliud auxiliū habētē, nisi te Dñe, qui
15 habes omniū scietiam, ¶ & nosti quia ode-
rim gloriā iniquorū, & detester cubile in-
16 circūcisorū, & omnis alienigenæ. ¶ Tu scis
necessitatē meā, quod abominer signū su-
perbiæ & glorię meæ, quod est super caput
meū in diebus ostentationis meæ, & dete-
ster illud quasi pannū menstruatæ, & non
17 portē in diebus silētij mei, ¶ & quod nō co
mederim in mensa Aman, nec mihi pla-
cuerit conuiuiū regis, & non biberim vinū
18 libaminum: ¶ & nunquā lætata sit ancilla
tua, ex quo huc trāslata sum vsq; in præsen
19 tē diē, nisi in te Dñe Deus Abraham. ¶ Deus
fortis super omnes exaudi uocē eorū qui
nullam aliā spem habent, & libera nos de
manu iniquorū, & erue me a timore meo.

CAP. XV.

Hæc quoque addita reperi in editione vulgata.

ET mandauit ei (haud dubium quin 1
Esther Mardochæus) ut ingrederetur
ad regem, & rogaret pro populo suo
& pro patria sua. ✝Memorare (inquit)die- 2
rum humilitatis tuæ, quomodo nutrita
sis in manu mea, quia Aman secundus a re
ge locutus est contra nos in mortem: ✝ & 3
tu inuoca Dominum, & loquere regi pro
nobis, & libera nos de morte.

Necnon & ista quæ subdita sunt.

✝ Die autem tertio deposuit uestimenta or 4
natus sui,& circũ data est gloria sua.✝Cũq. 5
regio fulgeret habitu,& inuocasset omniũ
rectorem & saluatorem Deum, assumpsit
duas famulas: ✝ & super unam quidẽ in- 6
nitebatur, quasi præ delicijs & nimia tene-
ritudine corpus suum ferre non sustinens.
✝altera autem famularum sequebatur do 7
minam,defluentia in humum indumenta
sustentans. ✝Ipsa autem roseo colore vul- 8
tum perfusa, & gratis,ac nitentibus oculis
tristem celabat animum, & nimio timore
cõtractum.✝Ingressa igitur cuncta per or- 9
dinem ostia stetit contra regem, vbi ille re
sidebat super solium regni sui,indutus ue-
stibus regijs,auroq. fulgens,& pretiosis la-
pidibus,eratq. terribilis adspectu. ✝Cumq. 10
eleuasset faciem, & ardẽtibus oculis furo-
rem pectoris indicasset, regina corruit,&
in pallorem colore mutato, lassum super
ancillulam reclinauit caput. ✝Conuertitq. 11
Deus spiritum regis in mansuetudinem,&
festinus ac metuens exiliuit de solio:& su-
stentans eam vlnis suis, donec rediret ad
se,his uerbis blandiebatur, ✝ Quid habes 12
Esther? Ego sum frater tuus,noli metuere.
✝ Non morieris: non enim pro te, sed pro 13
omnibus hæc lex constituta est. ✝ Accede 14
igitur,& tange sceptrum.✝Cumq.illa reti- 15
ceret,tulit auream uirgam,& posuit super
collum eius,& osculatus est eã,& ait, Cur
Gen.3.10 mihi non loqueris? ✝ Quæ respondit, Vidi 16
3.Reg.19 te domine quasi angelum Dei.& cõturba-
7. tum est cor meum præ timore gloriæ tuæ.
Valde enim mirabilis es domine, & facies
tua plena est gratiarum. ✝ Cumq. loque- 17
retur, rursus corruit, & pene exanima-
ta est. ✝ Rex autem turbabatur, & omnes 18
ministri eius consolabantur eam.

CAP. XVI.

Exemplar epistolæ regis Artaxerxis, quam pro Iudæis ad totas regni sui prouincias misit: quod & ipsum in Hebraico volumine non habetur.

Sup.11.2. REx magnus Artaxerxes, ab India vs- 1
que Æthiopiam centum uigintise-
ptem prouinciarũ ducibus ac prin-
cipibus,qui nostræ iussioni obediunt, salu-
tem dicit. ✝ Multi bonitate principum, & 2
honore qui in eos collatus est, abusi sunt
in superbiam: ✝ & non solum subiectos 3
regibus nituntur opprimere,sed datam si-
bi gloriam non ferentes, in ipsos qui de-
4 derunt moliuntur insidias. ✝ Nec conten-
ti sunt gratias non agere beneficijs, & hu-
manitatis in se iura uiolare, sed Dei quoq.
cuncta cernentis arbitrantur se posse fuge
5 re sententiam. ✝Et in tantum uesaniæ pro-
ruperunt,ut eos qui credita sibi officia dili
genter obseruant, & ita cuncta agunt, ut
omnium laude digni sint,mendaciorum* *furi n-
6 cuniculis conentur subuertere, ✝dum au- lis 6 MS.
res principum simplices, & ex sua natura
alios æstimantes,callida fraude decipiunt.
7 ✝ Quæ res & ex ueteribus probatur histo-
rijs,& ex his quæ geruntur quotidie, quo
modo malis quorumdam suggestionibus
8 regum studia deprauentur, ✝ Vnde proui-
dendum est paci omnium prouinciarum.
9 ✝ Nec putare debetis, si diuersa iubeamus
ex animi nostri uenire leuitate, sed pro
qualitate & necessitate temporum, ut rei-
publicæ poscit utilitas, ferre sententiam.
10 ✝ Et ut manifestius quod dicimus, intelli- Sup.3.1.
gatis, Aman filius Amadathi, & animo &
gente Macedo, alienusq. a Persarum san-
guine, & pietatem nostram sua crudelita-
te commaculans, peregrinus a nobis susce
11 ptus est: ✝ & tantam in se expertus huma-
nitatem,ut pater noster uocaretur,& ado-
raretur ab omnibus,post regem secundus:
12 ✝ qui in tantum arrogantiæ tumorem su-
blatus est, ut regno priuare nos niteretur
13 & spiritu. ✝ Nam Mardochæum,cuius fide
& beneficijs viuimus, & consortem regni
nostri Esther cum omni gente sua nouis
quibusdam atque inauditis machinis ex-
14 petiuit in mortem: ✝ hoc cogitans ut illis
interfectis, insidiaretur nostræ solitudini,
& regnum Persarum transferret in Mace-
15 donas. ✝ Nos autem a pessimo mortaliũ,
Iudæos neci destinatos, in nulla penitus
culpa reperimus, sed e cõtrario iustis uten
16 tes legibus, ✝ & filios altissimi, & maxi-
mi, semperq. uiuentis Dei, cuius benefi-
cio, & patribus nostris, & nobis regnum
est traditum, & usque hodie custoditur.
17 ✝Vnde eas literas quas sub nomine nostro
18 ille direxerat, sciatis esse irritas. ✝ Pro
quo scelere ante portas huius urbis, id
est, Susan, & ipse qui machinatus est, &
omnis cognatio eius pendet in patibulis:
non nobis, sed Deo reddente ei quod me-
19 ruit. ✝ Hoc autem edictum quod nunc
mittimus, in cunctis urbibus proponatur,
20 ut liceat Iudæis uti legibus suis. ✝ Qui-
bus debetis esse adminiculo, ut eos qui se
ad necem eorum parauerant, possint in-
terficere tertiadecima die mensis duodeci
21 mi, qui uocatur Adar. ✝ hanc enim diem,
Deus omnipotens, mœroris & luctus, eis
22 uertit in gaudium. ✝ Vnde & uos inter
cæteros festos dies, hanc habetote diem,
& celebrate eam cum omni lætitia, ut
23 & in posterum cognoscatur, ✝ omnes qui
fideliter Persis obediunt, dignam pro fi-
de recipere mercedem: qui autem insi-
diantur regno eorum, perire pro scele-
24 re. ✝ Omnis autem prouincia & ciuitas
quæ noluerit solemnitatis huius esse par-
ticeps, gladio & igne pereat, & sic delea-
tur,ut non solum hominibus,sed etiam be
stijs inuia sit in sempiternum, pro exem-
plo contemptus, & inobedientiæ.

L I B E R I O B.

CAPVT PRIMVM.

Eze. 14. 14. & 20

VIR erat in Terra- 1
Hus, nomine Iob
& erat uir ille sim
plex & rectus, ac
timens Deum, &
recedens a malo.
✝ Natiq. sunt ei 2
septé filij, & tres
filiæ. ✝ Et fuit 3
possessio eius se-
pté millia ouiú,
& tria millia camelorum, quingenta quo-
que iuga boum, & quingentæ asinæ, ac fa
milia multa nimis: eratq. uir ille magnus
inter omnes Orîtales. ✝ Et ibant filij eius, 4
& faciebant conuiuium per domos, unus-
quisque in die suo. Et mittentes uocabant
tres sorores suas ut comederent & bibe-
rent cum eis. ✝ Cumq. in orbem transis- 5
sent dies conuiuij, mittebat ad eos Iob,
& sanctificabat illos: consurgensq. dilucu-
lo offerebat holocausta per singulos. Dice-
bat enim, Ne forte peccauerint filij mei,
& benedixerint Deo in cordibus suis. Sic
faciebat Iob cunctis diebus. ✝ Quadam au 6
tem die, cum uenissent filij Dei ut assiste-
rent coram Domino, affuit inter eos etiam
Satan. ✝ Cui dixit Dominus, Vnde uenis? 7
Qui respondens, ait, Circuiui terram, &
perambulaui eam. ✝ Dixitq. Dominus ad 8
eum, Nunquid considerasti seruum meú
Iob, quod nón sit ei similis in terra, ho-
mo simplex, & rectus, ac timens Deum,
& recedens a malo? ✝ Cui respondens Sa- 9
tan, ait, Nunquid Iob frustra timet Deú?
✝ nonne tu uallasti eum, ac domum eius, 10
uniuersamq. substantiam per circuitum:
operibus manuum eius benedixisti, & pos
11 sessio eius creuit in terra? ✝ Sed exten-
de paululum manum tuam, & tange cú-
cta quæ possidet: nisi" in faciem * 'be-
12 nedixerit tibi. ✝ Dixit ergo Dominus ad
Satan, Ecce, uniuersa quæ habet, in ma-
nu tua sunt: tantum in eum ne exten-
das manum tuam. Egressusq. est Satan
13 a facie Domini. ✝ Cum autem quadam
die filij, & filiæ eius comederent, & bibe-
rent uinum in domo fratris sui primo-
14 geniti, ✝ nuncius uenit ad Iob, qui dice-
ret, Boues arabant, & asinæ pascebantur
15 iuxta eos: ✝ & irruerunt Sabæi, tuleruntq.
omnia, & pueros percusserunt gladio: &
16 euasi ego solus, ut nunciarem tibi. ✝ Cúq.
adhuc ille loqueretur, uenit alter, & di-
xit, Ignis Dei cecidit e cęlo, & tactas oues
pverosq. consumpsit, & effugi ego solus,
17 ut nunciarem tibi. ✝ Sed & illo adhuc lo-
quente, uenit alius, & dixit, Chaldæi fece-
runt tres turmas, & inuaserunt camelos,
& tulerunt eos, nec non & pueros percus-
serunt gladio: & ego fugi solus, ut nun-
18 ciarem tibi. ✝ Adhuc loquebatur ille, & ec-
ce alius intrauit, & dixit: Filijs tuis & fi-
liabus uescentibus & bibentibus uinum in
19 domo fratris sui primogeniti, ✝ repente
uentus uehemens irruit a regione deserti,
& concussit quatuor angulos domus, quæ
corruens oppressit liberos tuos & mortui
sunt: & effugi ego solus, ut nunciarem ti-
20 bi. ✝ Tunc surrexit Iob, & scidit" uestimé-
ta sua', & tonso capite corruens in terram,
21 adorauit, ✝ & dixit, ‖ Nudus egressus sum
de utero matris meæ, & nudus reuertar il-

* tuam 2 MS. H. C. G.
" in facie tua IOMS.
" tunicā suam 16 MS. H.C. Suffragatur autem Textui, R. Hiero. Greg. & G.
Eccles. 5. 14.
1. Tim. 6. 7.

-R.H.C. *Agnoſci-tur autẽ a MS. Greg. &* G.
-10 MS. R. *Greg.* H.C. *Additur autem a G. et plenius a G. q. legiturq; ab omnibus.*

" *in faciem tuã* 3 MS. H. C. *Aſtipulatur autẽ lectioni Textus* R. *Greg. &* G.
*Tob.*2.22
MS. H. *Adijcitur autẽ a* R.*Greg.* C. *&* G.
*Sup.*1.22
Ier. 20. 14.
* *non ſit in recordatione* O
" *illuſtret* 11 MS. *Greg. ex Hebræo, quidã ad hunc modum trãſferunt; Nec lucere faciat ſuper eũ lucẽ: alij ad iſtum. Nec ſplẽdeat ſuper eum lux, atque illa quidẽ interpretatio, marginis lectioni ſuffragatur; hæc autẽ Textus.*
" *expectet* 4 MS. R. *Hier. Greg.* H. C.

luc. Dominus dedit, & Dominus abſtulit:
ſicut Domino placuit, ita factum eſt:
ſit nomen Domini benedictum. † ‖ In om- 22
nibus his nõ peccauit Iob, labijs ſuis: ne-
que ſtultum quid cõtra Deum locutus eſt.

CAP. II.

FActum eſt autem cum quadam die ue- 1
niſſent filij Dei, & ſtarent coram Do-
mino, ueniſſet quoque Satan inter
eos, & ſtaret in conſpectu eius, † vt dice- 2
ret Dominus ad Satan, Vnde venis? Qui re-
ſpondens ait, Circuiui terram, & peram-
bulaui eam. † Et dixit Dominus ad Satan, 3
Nunquid cõſideraſti ſeruum meum Iob,
quod nõ ſit ei ſimilis in terra, uir ſimplex,
& rectus, ac timens Deũ, & recedens a ma-
lo, & adhuc retinens innocentiam? Tu
autem commouiſti me aduerſus eum, ut
affligerem eum fruſtra. † Cui reſpondens 4
Satan ait, Pellem pro pelle, & cuncta quæ
habet homo dabit pro anima ſua: † alio- 5
quin mitte manum tuam, & tange os
eius, & carnem, & tunc uidebis, quod " in
faciem' benedicat tibi. † Dixit ergo Domi- 6
nus ad Satan, Ecce, in manu tua eſt, uerum-
tamen animam illius ſerua. † Egreſſus igi- 7
tur Satan a facie Domini, percuſſit Iob ul-
cere peſſimo, a planta pedis uſque ad uer-
ticem eius: † qui teſta ſaniem radebat, ſedẽs 8
in ſterquilinio. † Dixit autem illi uxor ſua, 9
Adhuc tu permanes in ſimplicitate tua? be-
nedic Deo, & morere. † Qui ait ad illã, Qua- 10
ſi una de ſtultis mulieribus locuta es: ſi bo-
na ſuſcepimus de manu Dei, mala quare
non ſuſcipiamus? ‖ in omnibus his nõ pec-
cauit Iob labijs ſuis. † Igitur audientes tres 11
amici Iob, omne malũ quod accidiſſet ei,
uenerunt ſinguli de loco ſuo, Eliphaz The-
manites, & Baldad Suhites, & Sophar
Naamatites. Condixerant enim, ut pa-
riter uenientes uiſitarent eum, & conſo-
larentur. † Cumq. eleuaſſent procul ocu- 12
los ſuos, non cognouerunt eum, & excla-
mantes plorauerunt, ſciſſiſq. ueſtibus ſpar-
ſerunt puluerem ſuper caput ſuum in cę-
lum. † Et ſederunt cum eo in terra ſe- 13
ptem diebus, & ſeptem noctibus, & ne-
mo loquebatur ei uerbum: uidebant enim
dolorem eſſe uehementem.

CAP. III.

POſt hæc aperuit Iob os ſuum, & 1
maledixit diei ſuo, † & locutus eſt. 2
† ‖ Pereat dies in qua natus ſum, & 3
nox in qua dictũ eſt, Conceptus eſt homo.
† Dies ille uertatur in tenebras non re- 4
quirat eum Deus deſuper, * & non " illu-
ſtretur' lumine.
† Obſcurent eum tenebræ, & umbra mor- 5
tis: occupet eum caligo, & inuoluatur ama-
ritudine. † Noctem illam tenebroſus tur- 6
bo poſſideat: non computetur in diebus
anni, nec numeretur in menſibus.
† Sit nox illa ſolitaria, nec laude digna: 7
† maledicant ei qui maledicunt diei, qui 8
parati ſunt ſuſcitare Leuiathan.
† Obtenebrentur ſtellæ caligine eius: " 9
expectent' lucem, & non uideat, nec or-
tum ſurgentis auroræ.
† Quia non concluſit oſtia uentris qui 10
portauit me, nec abſtulit mala ab oculis
meis. † Quare non in uulua mortuus ſum, 11
egreſſus ex utero non ſtatim perij?

12 † Quare exceptus genibus? cur lactatus
13 uberibus? † Nunc enim dormiens ſile-
rem, & ſomno meo requieſcerem.
14 † Cum regibus, & conſulibus terræ, qui
ædificant ſibi ſolitudines:
15 † Aut cum principibus qui poſſident au-
rum, & replent domos ſuas argento:
16 † Aut ſicut abortiuum abſconditum nõ
ſubſiſterem, uel qui concepti non uide-
runt lucem.
17 † Ibi impij ceſſauerunt a tumultu, & ibi
requieuerunt feſſi robore.
18 † Et quondam' uincti pariter ſine mole-
ſtia, non audierunt uocem exactoris.
19 † Paruus, & magnus ibi ſunt, & ſeruus li-
20 ber a domino ſuo. † Quare miſero data eſt
lux, & uita his qui in amaritudine animæ
21 ſunt? † qui expectant mortem, & non ue-
nit: quaſi effodientes theſaurum.
22 † Gaudentq. uehementer cum inuene-
rint ſepulchrum.
23 † Viro cuius abſcondita eſt uia, & cir-
cumdedit eum Deus tenebris?
24 † Antequam comedam ſuſpiro: & tan-
quam inundantes aquæ, ſic rugitus meus:
25 † Quia timor quem timebam, euenit
mihi: & quod uerebar accidit.
26 † Nonne diſſimulaui? nõnne ſilui? nõnne
quieui? & uenit ſuper me indignatio.

CAP. IIII.

1 REſpondens autem Eliphaz Thema-
nites, dixit,
2 † Si cœperimus loqui tibi, forſitan
moleſte accipies: ſed conceptum ſermo-
nem tenere quis poterit?
3 † Ecce docuiſti multos, & manus laſſas
roboraſti.
4 † Vacillantes confirmauerunt ſermones
tui, & genua trementia confortaſti.
5 † Nunc autem uenit ſuper te plaga, &
defeciſti: tetigit te, & conturbatus es.
6 † Vbi eſt timor tuus, fortitudo tua, * pa-
tientia tua, & perfectio uiarum tuarum?
7 † Recordare obſecro te, quis umquam
innocens perijt? aut quando recti dele-
ti ſunt?
8 † Quin potius uidi eos qui operantur ini-
quitatem, & ſeminant dolores, & me-
tunt eos,
9 † Flante Deo periſſe, & ſpiritu iræ eius
eſſe conſumptos.
10 † Rugitus leonis, & uox leænæ: & den-
tes catulorum leonum contriti ſunt.
11 † Tigris perijt, eo quòd non haberet prę-
dam: & catuli leonis diſſipati ſunt.
12 † Porro ad me dictum eſt uerbum ab-
ſconditum, & quaſi furtiue ſuſcepit auris
mea uenas ſuſurri eius.
13 † In horrore uiſionis nocturnæ, quando
ſolet ſopor occupare homines,
14 † Pauor tenuit me, & tremor, & omnia
oſſa mea perterrita ſunt.
15 † Et cum ſpiritus me præſente tranſiret,
inhorruerunt pili carnis meæ.
16 † Stetit quidam, cuius non agnoſcebam
uultum, imago coram oculis meis, & uo-
cem quaſi auræ lenis audiui.
17 † Nunquid homo, Dei comparatio-
ne iuſtificabitur, aut factore ſuo purior
erit uir?
18 † Ecce qui ſeruiunt ei, non ſunt ſtabiles,
‖ & in angelis ſuis reperit prauitatem.

-1 MS. H. C. G. *Verũ Hier. & Greg. non ſolũ legũt, ſed etiam exponunt.*

* *& 7* MS. R. *Greg.* G. *Verum, ab* H. *&* C. *conformiter Textui, non additur.*

Infr. 25. 4.
Infr. 15. 15.
2 *Pet.*2.4

♦ Quanto magis hi qui habitant domos 19
luteas, qui terrenum habent fundamen-
tum consumentur uelut a tinea?
♦ De mane usque ad uesperam succiden 20
tur: & quia nullus intelligit, in æternum
peribunt.
♦ Qui autem reliqui fuerint, auferentur 21
ex eis: morientur, & non in sapientia.

CAP. V.

VOca ergo si est qui tibi respondeat, 1
& ad aliquem sanctorũ couertere.
♦ ‶ Virum’ stultum interficit ira- 2
cundia, & paruulum occidit inuidia.
♦ Ego vidi stultum firma radice, & ma- 3
ledixi pulchritudini eius statim.
♦ Longe fient filij eius a salute, & conte- 4
rentur in porta, & non erit qui eruat.
♦ Cuius messem famelicus comedet, & 5
ipsum rapiet armatus, & ‶ bibent’ sitientes
diuitias eius. ♦ Nihil in terra sine causa fit, 6
& de humo non orietur dolor.
♦ Homo nascitur ad laborem, & auis ad 7
uolatum.
♦ Quam ob rem ego deprecabor Domi- 8
num, & ad Deum ponam eloquium
meum,
♦ Qui facit magna & inscrutabilia & mi- 9
rabilia absque numero.
♦ Qui dat pluuiam super faciem terræ, 10
& irrigat aquis uniuersa.
♦ Qui ponit humiles in sublime, & mœ- 11
rentes erigit sospitate. ♦ Qui dissipat cogi- 12
tationes malignorum, ne possint implere
manus eorum quod cœperant.
♦ ‖ Qui apprehendit sapientes in astutia 13
eorum, & consilium prauorum dissipat.
♦ Per diem incurrent tenebras, & quasi 14
in nocte sic palpabunt in meridie.
♦ Porro saluum faciet ‶ egenum’ a gla- 15
dio oris eorum, & de manu uiolenti pau-
perem.
♦ Et erit egeno spes, iniquitas autem con 16
trahet os suum.
♦ ‖ Beatus homo qui corripitur a Deo 17
increpationem ergo Domini ne reprobes.
♦ Quia ipse vulnerat, & medetur, percu- 18
tit, & manus eius sanabunt.
♦ In sex tribulationibus liberabit te, & 19
in septima non tanget te malum.
♦ In fame, eruet te de morte: & in bello, 20
de manu gladij.
♦ ‶ A’ flagello linguæ abscõderis, & non 21
timebis calamitatem cum uenerit.
♦ In uastitate & fame ridebis: & bestias 22
terræ non formidabis.
♦ Sed cum lapidibus regionum pactum 23
tuum: & bestiæ terræ pacificæ erunt tibi.
♦ Et scies quod pacem habeat taberna- 24
culum tuum: & uisitans speciem tuam,
non peccabis.
♦ Scies quoque quoniam multiplex erit 25
semen tuum, & progenies tua quasi her-
ba terræ.
♦ Egredieris in abundantia sepulchrum, 26
sicut infertur aceruus tritici in tẽpore suo.
♦ Ecce, hoc ut inuestigauimus, ita est: 27
quod auditum, mente pertracta.

CAP. VI.

REspondens autem Iob, dixit, 1
♦ Vtinam appenderentur peccata 2
mea, quibus iram merui: & cala-
mitas quam patior, in statera. ♦ Quasi are- 3

‶ Vere 7 MS. R. H. C. G.
‶ ebibent 2 MS. H. C.
1. Cor. 3. 19.
- 6 MS. H. G. ‶ populũ suum C. Nam, uel hoc, uel illud, uel simile quid subaudiẽdum est. Lu. 1. 12
‶ In 1 MS H. C. Similiter Textui, reddiderunt 70. legeruntq; Hier. & Greg. is enim sensus est.

na maris hæc grauior ‶ appareret’: unde
4 & uerba mea dolore sunt plena. ♦ Quia sa
gittæ Domini in me sunt: quarum indi-
gnatio ebibit spiritum meum, & terrores
Domini’ militant contra me.
5 ♦ Nunquid ‶ rugiet’ onager cum habue-
rit herbam? aut mugiet bos, cum ante
præsepe plenum steterit?
6 ♦ Aut poterit comedi insulsum, quod
non est sale conditum? aut potest aliquis
gustare, quod gustatum affert mortem?
-Animæ enim esurienti etiam amara dul-
cia esse uidentur’.
7 ♦ Quæ prius nolebat tãgere anima mea,
nunc præ angustia, cibi mei sunt.
8 ♦ Quis det ut ueniat petitio mea: & quod
expecto, tribuat mihi Deus?
9 ♦ Et qui cœpit, ipse me conterat: soluat
manum suam, & succidat me?
10 ♦ Et hæc mihi sit consolatio, vt affligens
me dolore, non parcat, nec contradicam
sermonibus Sancti.
11 ♦ Quæ est enim fortitudo mea ut susti-
neam? aut quis finis meus, vt patienter
agam?
12 ♦ Nec fortitudo lapidum fortitudo mea,
nec caro mea ænea est.
13 ♦ Ecce, non est auxilium mihi in me, &
necessarij quoq. mei recesserunt a me.
14 ♦ Qui tollit ab amico suo misericordiã,
timorem Domini derelinquit.
15 ♦ Fratres mei præterierunt me, sicut
torrens qui raptim transit in conuallibus.
16 ♦ Qui timent pruinam, irruet super
eos nix.
17 ♦ Tempore quo fuerint dissipati, peri-
bunt: & ut incaluerint, soluentur de lo-
co suo.
18 ♦ Inuolutæ sunt semitæ gressuũ eorum:
ambulabunt in uacuum, & peribunt.
19 ♦ Considerate semitas Thema, itinera
Saba, & expectate paulisper.
20 ♦ Confusi sunt, quia ‶ sperauí’: uenerunt
quoque usque ad me, & pudore cooper-
ti sunt.
21 ♦ Nunc uenistis: & modo uidentes pla-
gam meam timetis.
22 ♦ Nunquid dixi, Afferte mihi, & de sub-
stantia uestra donate mihi?
23 ♦ Vel, Liberate me de manu hostis, & de
manu robustorum eruite me?
24 ♦ Docete me, & ego tacebo: & si quid for
te ignoraui instruite me.
25 ♦ Quare detraxistis sermonibus uerita-
tis, ‶ cum e uobis nullus sit qui possit ar-
26 guere me’? ♦ Ad increpãdum tantum elo
quia cõcinnatis, & in uẽtũ uerba profertis.
27 ♦ Super pupillum irruitis, & subuertere
nitimini amicum uestrum.
28 ♦ Verumtamen quod cœpistis explete:
præbete aurem, & uidete an mentiar.
29 ♦ Respondete obsecro absque cõtentio-
ne: & loquentes id quod iustum est, iudi-
30 cate. ♦ Et non inuenietis in lingua mea
iniquitatem, nec in faucibus meis stulti-
tia personabit.

CAP. VII.

1 MIlitia est uita hominis super ter-
ram: & sicut dies mercenarij,
dies eius.
2 ♦ Sicut seruus desiderat umbram, & sicut
mercenarius præstolatur finem operis sui:

‶ appareret 1 MS
‶ Dei 1 MS. R. H. C.
‶ fugiet G.
- 14 MS. R Gre. H. C G. Trãslata est hæc sententia ista, ex ca. 27. Prou. cuius versu 7. eisdem plane uerbis iuxta interpretationem 70. legitur.
‶ sperauerunt 1 MS H. C. G. Similiter antẽ Textui. legunt R & Greg.
- 5 MS. His Hieron. Textus fauet Greg.
‶ & quid arguet increpatio uestra? H.

† Sic & ego habui menses uacuos, & no- 3
ctes laboriosas enumeraui mihi.
† Si dormiero, dicam, Quando consur- 4
gam? & rursum expectabo uesperam, &
replebor doloribus usque ad tenebras.
† Induta est caro mea putredine & sor- 5
dibus pulueris: cutis mea aruit, & con-
tracta est. † Dies mei uelocius transierunt, 6
quàm a texente tela succiditur, & consum-
pti sunt absque ulla spe.
† Memento quia uentus est uita mea, 7
& non reuertetur oculus meus ut uideat
bona.
† Nec aspiciet me uisus hominis: oculi 8
tui in me, & non subsistam.
† Sicut consumitur nubes, & pertransit: 9
sic qui descenderit ad inferos, nõ ascẽdet.
† Nec reuertetur ultra in domũ suam, 10
neque cognoscet eum amplius locus eius.
† Quapropter & ego non parcã ori meo, 11
loquar in tribulatione spiritus mei: confa-
bulabor cum amaritudine animæ meæ.
† Nunquid mare ego sum, aut cetus, quia 12
circundedisti me carcere?
† Si dixero, Consolabitur me lectulus 13
meus, & releuabor loquens mecum in
strato meo:
† Terrebis me per somnia, & per uisio- 14
nes horrore concuties.
† Quam ob rem elegit suspendium 15
anima mea, & mortem ossa mea.
† Desperaui, nequaquam ultra iam ui- 16
uã: parce mihi, nihil enim sunt dies mei.
† Quid est homo, quia magnificas eum? 17
aut quid apponis erga eum cor tuum?
† Visitas eum diluculo, & subito probas 18
illum: † usque quo non parcis mihi, nec 19
dimittis me ut glutiam saliuam meam?
† Peccaui, quid faciam tibi o custos ho- 20
minum? quare posuisti me contrarium ti-
bi, & factus sum mihimetipsi grauis?
† Cur non tollis peccatum meũ, & qua- 21
re non aufers iniquitatem meam? ecce,
nunc in puluere dormiam: & si mane me
quæsieris, non subsistam.

CAP. VIII.

RESpondens autem Baldad Suhites 1
dixit, † Vsquequo loqueris talia, 2
& spiritus multiplex " sermonis'
oris tui? † Nũquid Deus supplantat iudiciũ? 3
aut Omnipotens subuertit quod iustũ est:
† Etiam si filij tui peccauerunt ei, & di- 4
misit eos in manu iniquitatis suæ:
† Tu tamen si diluculo consurrexeris ad 5
Deum, & Omnipotentẽ fueris deprecatus:
† Si mundus & rectus incesseris, statim 6
euigilabit ad te, & pacatum reddet habi-
taculum iustitiæ tuæ,
† In tantum ut priora tua fuerint parua, 7
& nouissima tua multiplicentur nimis.
† Interroga enim generationẽ pristinã, 8
& diligenter inuestiga patrum memoriã;
† ‖ (Hesterni quippe sumus, & ignora- 9
mus quoniam sicut umbra dies nostri sunt
super terram.) † Et ipsi docebunt te: lo- 10
quentur tibi, & de corde suo proferent
eloquia.
† Nũquid uirere potest scirpus absq; hu- 11
more? aut crescere carectum sine aqua?
† Cum adhuc sit in flore, nec carpatur 12
manu, ante omnes herbas arescit:
† Sic uiæ omnium qui obliuiscuntur 13

" sermones M S. H.C. G.

Ps.143.4 Inf.14.2

Deum, & spes hypocritæ peribit:
14 † Non ei placebit uecordia sua, & sicut
tela aranearum fiducia eius.
15 † Innitetur super domum suam, & non
stabit: fulciet eam, & non consurget:
16 † Humectus uidetur antequã ueniat Sol,
& in " ortu ' suo germen eius egredietur.
17 † Super aceruum petrarum radices eius
densabuntur, & inter lapides commora-
bitur.
18 † Si absorbuerit eum de loco suo, nega-
bit eum, & dicet, Non noui te.
19 † Hæc est enim lætitia uiæ eius, ut rur-
sum de terra alij germinentur.
20 † Deus non proijciet simplicem, nec
porriget manum malignis:
21 † Donec impleatur risu os tuum, & la-
bia tua iubilo.
22 † Qui oderunt te, induentur confusio-
ne: & tabernaculum impiorum non sub-
sistet.

CAP. IX.

1 ET respondens Iob, ait,
2 † Vere scio quod ita sit, & quod non
iustificetur homo " cõpositus ' Deo.
3 † Si uoluerit contendere cum eo, non
poterit ei respondere unum pro mille.
4 † Sapiens corde est, & fortis robore: quis
restitit ei, & pacem habuit?
5 † Qui transtulit montes, & nescierunt
hi quos subuertit in furore suo.
6 † Qui commouet terram de loco suo, &
columnæ eius concutiuntur.
7 † Qui præcipit Soli, & non oritur: & stel-
las claudit quasi sub signaculo:
8 † Qui extendit cęlos solus, & graditur su
per fluctus maris.
9 † Qui fecit Arcturum, & Oriona, & Hya-
10 das, & interiora austri. † Qui facit magna,
& incomprehensibilia, & mirabilia, quo-
rum non est numerus.
11 † Si uenerit ad me, non uidebo - eum:
si abierit, non intelligam. *
12 † Si repente interroget, quis responde-
bit ei? uel quis dicere potest, Cur ita facis?
13 † Deus cuius iræ nemo resistere potest,
& sub quo curuantur qui portant orbem.
14 † Quantus ergo sum ego, ut respondeam
ei, & loquar uerbis meis cum eo?
15 † Qui etiam si habuero quippiam iustũ,
non respondebo, sed meum iudicem de-
precabor.
16 † Et cum inuocantem exaudierit me,
non credo quod audierit uocem meam.
17 † In turbine enim conteret me, & mul-
tiplicabit uulnera mea etiam sine causa.
18 † Non concedit requiescere spiritum
meum, & implet me amaritudinibus.
19 † Si fortitudo quæritur, robustissimus
est: si æquitas iudicij, nemo audet pro
me testimonium dicere.
20 † Si iustificare me uoluero, os meum
condemnabit me: si innocentem ostende-
ro, prauum me comprobabit.
21 † Etiam si simplex fuero, hoc ipsum
ignorabit anima mea, & tædebit me uitæ
meæ.
22 † Vnum est quod locutus sum, & inno-
centem & impium ipse consumit.
23 † Si flagellat, occidat semel, & non de
pœnis innocentum rideat.
24 † Terra data est in manus impij, uul-
tum

" horto R H C G. Verũ Textus optitulantur M S. Hier. & Greg.

" comparatus 2 M S. R.

- 4 M S. H.G. Adijcitur autem a C. * cum 11 M S.H.C. Verum a R. & n. non additur.

tum iudicium eius operit: quod si non il-
le est, quis ergo est?
Dies mei ueslociores fuerunt cursore: 25
fugerunt, & non uiderunt bonum.
Pertransierunt quasi naues poma por- 26
tantes, sicut aquila uolans ad escam.
Cum dixero, Nequaquam ita loquar, 27
commuto faciem meam, & dolore tor-
queor. Verebar omnia opera mea, sciens 28
quod non parceres delinquenti. Si au- 29
tem, & sic impius sum, quare frustra
laboraui?
Si lotus fuero quasi aquis niuis, & ful- 30
serint uelut mundissimæ manus meæ:
Tamen sordibus intinges me, & abo- 31
minabuntur me uestimenta mea.
Neque enim uiro qui similis mei est, 32
respondebo: nec qui mecum in iudicio ex
æquo possit audiri.
Non est qui utrumque ualeat arguere, 33
& ponere manum suam in ambobus.
Auferat a me uirgam suam, & pauor 34
eius non me terreat.
Loquar, & non timebo eum, neque 35
enim possum metuens respondere.

CAP. X.

TÆdet animam meam uitæ meæ, 1
dimittam aduersum me eloquium
meum, loquar in amaritudine ani-
mæ meæ.
Dicam Deo, Noli me condemnare: in- 2
dica mihi cur me ita iudices. Nunquid 3
bonum tibi uidetur, si calumnieris ˏmeˎ,
& opprimas ˏˏmeˎ opus manuũ tuarum,
& consilium impiorum adiuues?
Nunquid oculi carnei tibi sunt: aut si- 4
cut uidet homo, & tu uidebis?
Nunquid sicut dies hominis dies tui, 5
& anni tui sicut humana sunt tempora?
Vt quæras iniquitatem meam, & pec- 6
catum meum scruteris?
Et scias quia nihil impium fecerim, cũ 7
sit nemo qui de manu tua possit eruere.
Manus tuæ ˏˏ fecerunt me, & plasma- 8
uerunt ˎme totum in circuitu: & sic re-
pente præcipitas me? Memento quæso 9
quod sicut lutum feceris me, & in puluе-
rem reduces me. Nonne sicut lac mul- 10
sisti me, & sicut caseum me coagulasti?
Pelle, & carnibus uestisti me: * ossibus, & 11
neruis compegisti me.
Vitam, & misericordiã tribuisti mihi, 12
& uisitatio tua custodiuit spiritum meũ.
Licet hæc celes in corde tuo, tamen 13
scio quia uniuersorum memineris.
Si peccaui, & ad horam pepercisti mi- 14
hi: cur ab iniquitate mea mundum me es-
se non pateris? Et si impius fuero, uæ
mihi est: & si iustus, non leuabo caput, 15
saturatus afflictione, & miseria.
Et propter superbiam quasi ˏˏleænãˎca- 16
pies me, reuersusq; mirabiliter me crucias.
Instauras testes tuos contra me, & mul
tiplicas iram tuam aduersum me, & pę- 17
næ militant in me.
Quare de uulua eduxisti me? qui uti- 18
nam consumptus essem, ne oculus me ui-
deret. Fuissem quasi non essem, de ute- 19
ro translatus ad tumulum.
Nunquid non paucitas dierum meo- 20
rum finietur breui? dimitte ergo me, ut
plangam paululum dolorem meum.

ˏ5 MS. Greg. H. C. G. ˏˏpauperẽ 1 MS Greg. H. C. G.

ˏˏplasmauerũt me & fecerũt 8 MS. Greg. H. C. G. *et 9 MS. H. C. G.

ˏˏleæna 2 MS. Eam quæ in Textu est lectionem tuentur Hier. Gregor. Græci; utramq; admittũt cum Hebræis Chaldæi.

21 Antequam uadam, & non reuertar, ad
terram tenebrosam, & opertam mortis
22 caligine, Terram miseriæ, & tenebrarum,
ubi umbra mortis, & nullus ordo, sed
sempiternus horror ˏˏ inhabitansˎ.

ˏˏinhabitat 3 MS R. Greg

CAP. XI.

1 REspondens autem Sophar Naama-
thites, dixit,
2 Nunquid qui multa loquitur, nõ
& audiet? aut uir uerbosus iustificabitur?
3 Tibi soli tacebunt homines? & cum cę-
teros irriseris, a nullo confutaberis?
4 Dixisti enim, Purus est sermo meus, &
mundus sum in conspectu tuo.
5 Atque utinam Deus loqueretur tecum,
& aperiret labia sua tibi;
6 Vt ostenderet tibi secreta sapientiæ, &
quod multiplex esset lex eius, & intellige-
res, quod multo minora exigaris ˏˏ ab eoˎ,
quam meretur iniquitas tua.
7 Forsitan uestigia Dei comprehendes,
& usq; ad perfectũ Omnipotẽtẽ reperies.
8 Excelsior cęlo est, & quid facies? pro-
fundior inferno, & unde cognosces?
9 Longior terra mensura eius, & latior
10 mari. Si subuerterit omnia, uel in unum
coarctauerit, quis contradicet ei? *
11 Ipse enim nouit hominum uanitatẽ, &
uidens iniquitatem, nonne considerat?
12 Vir uanus in superbiam erigitur, & tã-
quã pullum onagri se liberum natũ putat.
13 Tu autem firmasti cor tuum, & expan-
disti ad eum manus tuas.
14 Si iniquitatem quę est in manu tua ab-
stuleris a te, & non manserit in taberna-
culo tuo iniustitia,
15 Tunc leuare poteris faciem tuam absq;
macula, & eris stabilis, & non timebis.
16 Miseriæ quoque obliuisceris, & quasi
aquarum quæ præterierunt recordaberis.
17 Et quasi meridianus fulgor consurget
tibi ad uesperam: & cum te consumptum
putaueris, orieris ut lucifer.
18 Et habebis fiduciam proposita tibi spe,
& defossus securus dormies.
19 Requiesces, & non erit qui te exterreat:
& deprecabuntur faciem tuam plurimi.
20 Oculi autem impiorum deficient, & ef-
fugium peribit ab eis, & spes illorum abo-
minatio animę.

ˏˏa Deo 3 MS. Greg. H. C. G.

* uel quis dicere ei potest, Cur ita facis? G. Videtur huc adiectum, aut ex interpretatione 72. (qui, quod noster: Quis contra ei, paraphrastice reddiderunt, Quis dicet ei, Quid fecisti?) aut ex superioris ca. 9. uers. 12

CAP. XII.

1 REspondens autem Iob, & dixit.
2 Ergo uos estis soli homines, & uo-
biscum morietur sapientia?
3 Et mihi est cor sicut, & uobis, nec in-
ferior uestri sum: quis enim hæc quæ no-
stis ignorat?
4 Qui deridetur ab amico suo sicut ego,
inuocabit Deum, & exaudiet eum: deride-
tur enim iusti simplicitas.
5 Lampas contempta apud cogitationes
diuitum, parata ad tempus statutum.
6 Abundant tabernacula prædonum, &
audacter prouocant Deum, & cum ipse de-
derit omnia in manus eorum.
7 Nimirũ interroga iumenta, & docebũt
te: & uolatilia cęli, & indicabunt tibi.
8 Loquere terræ, & respondebit tibi, & nar
rabunt pisces maris.
9 Quis ignorat quod omnia hæc manus
Domini fecerit.
10 In cuius manu anima omnis uiuentis,
& spiritus uniuersæ carnis hominis?

Leuit. 26. 5. Inf. 20. 1.

Prou. 14. 2.

Non ne

Inf.34.3 ♦ Nonne auris verba diiudicat, & fauces 11
comedentis, saporem?
♦ In antiquis est sapientia, & in multo 12
tempore prudentia.
♦ Apud ipsum est sapientia & fortitudo, 13
ipse habet consilium & intelligentiam.
If. 22.22. ♦ ‖ Si destruxerit, nemo est qui ædificet: 14
Apo.3.7. si incluserit hominē, nullus est qui aperiat.
♦ Si cōtinuerit aquas, omnia siccabūtur: 15
& si emiserit eas, subuertent terram.
♦ Apud ipsum est fortitudo, & sapien- 16
tia: ipse nouit, & decipientem, & eum
qui decipitur.
♦ Adducit consiliarios in stultum finem, 17
& iudices in stuporem.
♦ Baltheum regum dissoluit, & præcin- 18
git fune renes eorum.
♦ Ducit sacerdotes inglorios, & optima- 19
tes supplantat.
♦ Commutans labium veracium, & do- 20
ctrinam senum auferens.
♦ Effundit despectionē super principes, 21
& eos qui oppressi fuerant releuans.
♦ Qui reuelat profunda de tenebris, & 22
producit in lucem vmbram mortis.
♦ Qui multiplicat gentes & perdit eas, & 23
subuersas in integrum restituit.
♦ Qui inmutat cor principum populi ter 24
ræ, & decipit eos ut frustra incedāt per in-
uium. ♦ Palpabunt, quasi in tenebris, & nō 25
in luce, & errare eos faciet quasi ebrios.

CAP. XIII.

°5 MS. H. Ecce omnia hæc° vidit oculus meus, 1
& audiuit auris mea, & intellexi
singula.
♦ Secundum scientiam uestram, & ego 2
noui: nec inferior uestri sum.
♦ Sed tamen ad Omnipotentem loquar, 3
& disputare cum Deo cupio:
♦ Prius vos ostendens fabricatores men- 4
dacij, & cultores peruersorum dogmatum.
♦ Atque utinam taceretis, ut putaremi- 5
ni esse sapientes.
♦ Audite ergo correptiones meas, & iu 6
dicium labiorum meorum attendite.
♦ Numquid Deus indiget uestro menda- 7
cio, ut pro illo loquamini dolos?
♦ Numquid faciem eius accipitis, & pro 8
Deo iudicare nitimini? ♦ Aut placebit ei 9
quem celare nihil potest? aut decipietur,
ut homo, uestris fraudulentijs?
♦ Ipse vos arguet, quoniam in abscon- 10
dito faciem eius accipitis.
♦ Statim ut se commouerit, turbabit uos: 11
& terror eius irruet super uos.
♦ Memoria uestra comparabitur cineri, 12
& redigentur in lutum ceruices uestræ.
♦ Tacete paulisper, ut loquar quodcun- 13
que mihi mens suggesserit. ♦ Quare lace- 14
ro carnes meas dentibus meis, & animam
meam porto in manibus meis?
♦ Etiam si occiderit me, in ipso sperabo: 15
verumtamen uias meas in conspectu eius
arguam. ♦ Et ipse erit saluator meus: non 16
enim ueniet in conspectu eius omnis hy-
pocrita. ♦ Audite sermonem meum, & æ- 17
nigmata percipite auribus uestris.
♦ Si fuero iudicatus, scio quod iustus 18
inueniar.
♦ Quis est qui iudicetur mecum? veniat: 19
quare tacens consumor?
♦ Duo tantum ne facias mihi, & tunc a 20
facie tua non abscondar:
21 ♦ Manum tuam longe fac a me, & formi
do tua non me terreat.
22 ♦ Voca me, & ego respondebo tibi; aut
certe loquar & tu responde mihi.
23 ♦ Quantas habeo iniquitates & peccata,
scelera mea & delicta * ostende mihi. * mea 3 MS. R. Hier. H C.
24 ♦ Cur faciem tuam abscondis, & arbitra-
ris me inimicum tuum?
25 ♦ Contra folium quod uento rapitur,
ostendis potentiam tuam, & stipulam
siccam persequeris.
26 ♦ Scribis enim contra me amaritudi-
nes, & consumere me uis peccatis adole-
scentiæ meæ.
27 ♦ Posuisti in neruo pedem meum, & ob-
seruasti omnes semitas meas, & uestigia
pedum meorum considerasti:
28 ♦ Qui quasi putredo cōsumendus sum, &
quasi uestimētū quod comeditur a tinea.

CAP. XIIII.

1 Homo natus de muliere, breui ui-
uens tempore, repletur multis mi-
2 serijs, Qui quasi flos egreditur & cō Sup. 8. 9.
teritur, & fugit uelut umbra, & numquam Psal.143.4.
in eodem statu permanet.
3 ♦ Et dignum ducis super huiuscemodi
aperire oculos tuos, & adducere eum te-
cum in iudicium?
4 ♦ ‖" Quis potest facere mundum de im- Psal 50.7
mundo conceptum semine? non ne tu " Quis enim mundus erit a sordes? nul
qui solus es°? lus, etsi una dies vita eius super terrā G.
5 ♦ Breues dies hominis sunt, numerus
mensium eius apud te est: constituisti ter-
minos eius, qui præteriri non poterunt.
6 ♦ Recede * paululum ab eo, ut quiescat, * ergo MS q.
donec optata ueniat, sicut mercenarij
7 dies eius. ♦ Lignum habet spem: si præ-
cisum fuerit, rursum uirescit, & rami
eius pullulant.
8 ♦ Si senuerit in terra radix eius, & in
puluere emortuus fuerit truncus illius.
9 ♦ Ad odorem aquæ germinabit, & faciet
comā quasi cum primum plantatum est:
10 ♦ Homo uero cum mortuus fuerit, & nu
datus atque consumptus, ubi quæso est?
11 ♦ Quomodo si recedant aquæ de mari,
& fluuius uacuefactus arescat:
12 ♦ Sic homo cum dormierit nō resurget,
donec atteratur cœlum non euigilabit, nec
consurget de somno suo.
13 ♦ Quis mihi hoc tribuat, ut in inferno
protegas me, & abscondas me, donec per-
transeat furor tuus, & cōstituas mihi tem
pus in quo recorderis mei?
14 ♦ Putasne mortuus homo rursum viuet?
cunctis diebus, quibus nunc milito, expe-
cto donec veniat immutatio mea.
15 ♦ Vocabis me, & ego respondebo tibi: ope-
ri manuum tuarum porriges dexteram.
16 ♦ ‖ Tu quidem gressus meos dinumerasti; Prou. 5. 21.
sed " parce° peccatis meis. " parces 5 MS. H. C. " parcas Greg.
17 ♦ Signasti quasi in sacculo delicta mea,
sed curasti iniquitatem meam.
18 ♦ Mons cadens defluit, & saxum trans-
fertur de loco suo.
19 ♦ Lapides excauāt aquæ, & alluuione pau
latim terra consumitur: & homines er-
go similiter perdes.
20 ♦ Roborasti, eum paululum, ut in perpe-
tuum transiret: immutabis faciem eius,
& emittes eum.

♦ Siue nobiles fuerint filij eius,siue igno 21
biles,non intelliget.
♦ Attamen caro eius dum uiuet dolebit 22
& anima illius super semetipso lugebit.

CAP. XV.

Respondens autem Eliphaz Thema- 1
nites, dixit,
♦ Nunquid sapiens respondebit 2
quasi in uentum loquens, & implebit ar-
dore stomachum suum?
♦ Arguis uerbis eum qui non est æqualis 3
tibi,& loqueris quod tibi non expedit.
♦ Quantum in te est,euacuasti timorem, 4
& tulisti preces coram Deo.
♦ Docuit enim iniquitas tua os tuum, & 5
imitaris linguam blasphemantium.
♦ Condemnabit te os tuum, & non ego: 6
& labia tua respondebunt tibi.
♦ Nunquid primus homo tu natus es, & 7
ante colles formatus?
♦ Nunquid consilium Dei audisti, & in- 8
ferior te erit eius sapientia?
♦ Quid nosti quod ignoremus? quid in- 9
telligis quod nesciamus? ‖ ♦ Et senes,& an- 10
tiqui sũt in nobis multo vetustiores,quàm
patres tui.

Eccli.18.8.

♦ Nunquid grande est ut consoletur te 11
Deus? sed uerba tua praua hoc prohibent.
♦ Quid te eleuat cor tuum, & quasi magnã 12
cogitans,attonitos habes oculos?
♦ Quid tumet cõtra Deum spiritus tuus, 13
ut proferas de ore tuo huiuscemodi ser-
mones? ♦ Quid est homo,ut immaculatus 14
sit,& ut iustus appareat natus de muliere?
♦ ‖ Ecce inter sanctos eius nemo immu- 15
tabilis, & cœli non sunt mundi in con-
spectu eius.

Sup.4.18

♦ Quanto magis abominabilis & inuti- 16
lis homo, qui bibit quasi aquam iniquita-
tem? ♦ Ostendam tibi; audi me: quod vi- 17
di, narrabo tibi. ♦ Sapientes confitentur, 18
& non abscondunt patres suos.
♦ Quibus solis data est terra,& non tran 19
siuit alienus per eos. ♦ Cunctis diebus suis 20
impius superbit,& numerus annorum in-
certus est tyrannidis eius.
♦ Sonitus terroris semper in auribus il- 21
lius:& cum pax sit, ille - semper' insidias
suspicatur. ♦ Non credit quod reuerti pos 22
sit de tenebris - ad lucem',circumspectans
undique gladium.

-5 M S Greg.H. -7 M S R H.C G. Verũ ab Hier. & Greg. leguntur,

♦ Cum se mouerit ad quærẽdum panem, 23
nouit quod paratus sit in manu eius tene-
brarum dies. ♦ Terrebit eum tribulatio, & 24
angustia vallabit eum, sicut regem qui præ
paratur ad prœlium.
♦ Tetẽdit enim aduersus Deum manum 25
suam, & contra Omnipotentem robora-
tus est. ♦ Cucurrit aduersus eum erecto 26
collo,& pingui ceruice armatus est.
♦ Operuit faciem eius crassitudo,& de la 27
teribus eius a ruina dependet.
♦ Habitauit in ciuitatibus desolatis, & 28
in domibus desertis, quæ in tumulos sunt
redactæ. ♦ Non ditabitur,nec perseuerabit 29
substãtia eius, nec mittet in terra radicem
suam. ♦ Non recedet de tenebris: ramos 30
eius arefaciet flamma, & auferetur spiri-
tu oris sui.
♦ Non credet frustra errore deceptus, 31
quod aliquo pretio redimendus sit.
♦ Antequam dies eius impleantur, peri- 32
bit: & " manus' eius" arescent'.
33 ♦ Lædetur quasi uinea, in primo flore
botrus eius, & quasi oliua projiciens flo-
rem suum.
34 ♦ Congregatio enim hypocritæ sterilis,
& ignis deuorabit tabernacula eorum qui
munera libenter accipiunt.
35 ♦ ‖ Concepit dolorem & peperit iniqui-
tatem,& uterus eius præparat dolos.

" ramas C.G. " arescet 5 M. S.R. Hierõ.H. Isa.59.14 Psal.7.15

CAP. XVI.

1 Respondens autem Iob, dixit.
2 ♦ Audiui frequenter talia: consola-
tores onerosi omnes uos estis.
3 ♦ Nunquid habebunt finem uerba uen-
tosa? aut aliquid tibi molestum est si lo-
4 quaris? ♦ Poteram & ego similia uestri
loqui: atque utinam esset anima uestra
pro anima mea,
5 ♦ Consolarer & ego uos sermonibus, &
mouerem caput meum super uos.
6 ♦ Roborarem uos ore meo:& mouerem
labia mea,quasi parcens uobis.
7 ♦ Sed quid agam? Si locutus fuero, non
quiescet dolor meus: & si tacuero,non re-
8 cedet a me. ♦ Nunc autem oppressit me
dolor meus, & in nihilum redacti sunt
omnes artus mei.
9 ♦ Rugæ meæ testimonium dicunt con-
tra me, & suscitatur falsiloquus aduersus
faciem meam contradicens mihi.
10 ♦ Collegit furorem suum in me, & com
minans mihi, infremuit contra me den-
tibus suis: hostis meus terribilibus oculis
me intuitus est
11 ♦ Aperuerunt super me ora sua, & expro
brantes percusserunt maxillam meam,sa-
tiati sunt pœnis meis.
12 ♦ Conclusit me Deus apud iniquum, &
manibus impiorum me tradidit.
13 ♦ Ego ille quondam opulentus repente
contritus sum:tenuit ceruicem meam,con
fregit me,& posuit me sibi quasi in signũ.
14 ♦ Circumdedit me lanceis suis, conuulne-
rauit lumbos meos, * non pepercit,-&' ef-
fudit in terra uiscera mea.
15 ♦ Concidit me vulnere super vulnus,
irruit in me quasi gigas.

** & 1 M S.H. C. -H.C. G.*

16 ♦ Saccum consui super cutem meam, &
operui cinere " carnem meam'.
17 ♦ Facies mea intumuit a fletu, & palpe-
bræ meæ caligauerunt.
18 ♦ Hæc passus sum absque iniquitate ma
nus meæ,cum haberem mundas ad Deum
preces.
19 ♦ Terra ne operias sanguinem meum,
neque inueniat in te locum latendi cla-
mor meus
20 ♦ Ecce enim in cœlo testis meus, & con-
scius meus in excelsis.
21 ♦ Verbosi amici mei,ad Deum stillat ocu
lus meus.

" cornu meum. Hierõ.H. id quod, 70. robur exposuerunt:Chaldæus, gloriam. Conformiter autem Textui legit Greg.

22 ♦ Atque utinam sic iudicaretur uir cum
Deo, quomodo iudicatur filius hominis
cum collega suo.
23 ♦ Ecce enim breues anni transeunt, & se
mitam, per quam non reuertar,ambulo.

CAP. XVII.

1 Spiritus meus attenuabitur, dies mei
breuiabuntur, & solum mihi super-
est sepulchrum.
2 ♦ Non peccaui, & in amaritudinibus
" moratur' oculus meus.

" morabitur 4 M S. H.C.

* Domine 15 Ms. Verum Greg. R. H. & C. non additur.

3 ✝ Libera me, * & pone me iuxta te, & cu-
iusuis manus pugnet contra me.
4 ✝ Cor eorum longe fecisti a disciplina, &
propterea non exaltabuntur.
5 ✝ Prædam pollicetur socijs, & oculi filio-
rum eius deficient.
6 ✝ Posuit me quasi in prouerbium vulgi,
& exemplum sum coram eis.
7 ✝ Caligauit ab indignatione oculus
meus, & membra mea quasi in nihilum
redacta sunt.
8 ✝ Stupebunt iusti super hoc, & innocens
contra hypocritam suscitabitur.
9 ✝ Et tenebit iustus uiam suam, & " mun-
dis' manibus addet fortitudinem.

" mundus 4 MS. H. C. G.

10 ✝ Igitur omnes uos conuertimini, &
uenite, & non inueniam in uobis ullum
sapientem.
11 ✝ Dies mei trāsierunt, cogitationes meæ
dissipatæ sunt, torquentes cor meum?
12 ✝ Noctem uerterunt in diem, & rursum
post tenebras spero lucem.
13 ✝ Si sustinuero, infernus domus mea est,
& in tenebris straui lectulum meum.
14 ✝ Putredini dixi, Pater meus es: Mater
mea, & soror mea, uermibus.
15 ✝ Vbi est ergo nunc præstolatio mea, &
patientiam meam quis considerat?
16 ✝ In profundissimum infernum descen-
dent omnia mea: putasne saltem ibi erit
requies mihi?

CAP. XVIII.

1 RESpondens autem Baldad Suhi-
tes, dixit,
2 ✝ Vsque ad quem finem verba ia-
ctabitis? intelligite prius, & sic loquamur.
3 ✝ Quare reputati sumus ut iumenta, &
sorduimus coram " uobis'?

" te 15 MS. G. Suffragantur autem Textui R. Hier. Gregor. H. & C.

4 ✝ Qui perdis animam tuam in furo-
re tuo, nunquid propter te derelin-
quetur terra, & transferentur rupes de
loco suo?
5 ✝ Nonne lux impij extinguetur, nec
splendebit flamma ignis eius?
6 ✝ Lux obtenebrescet in tabernaculo il-
lius: & lucerna, quæ super eum est, ex-
tinguetur.
7 ✝ Arctabuntur gressus uirtutis eius, &
præcipitabit eum consilium suum.
8 ✝ Immisit enim in rete pedes suos, & in
maculis eius ambulat.
9 ✝ Tenebitur planta illius laqueo, & exar-
descet contra eum sitis.
10 ✝ Absondita est in terra pedica eius, &
decipula illius super semitam.
11 ✝ Vndiq; terrebunt eum formidines, &
inuoluent - eum' pedes eius.

- MS. Hier. Greg. C. G. Huic lectioni, & H. volunt: ad hūc enim legūt modū. Et dispergēt eū in pedibus eius. Prou. 2. 22.

12 ✝ Attenuetur fame robur eius, & inedia
inuadat costas illius.
13 ✝ Deuoret pulchritudinem cutis eius, cō-
sumat brachia illius primogenita mors.
14 ✝ Auellatur de tabernaculo suo fiducia
eius, & calcet super eum quasi rex interi-
15 tus. ✝ Habitent in tabernaculo illius so-
cij eius qui non est, aspergatur in " taber
naculo' eius sulphur.

" habitaculo 1 MS H.

16 ✝ Deorsum radices eius siccentur, sursum
autem atteratur messis eius.
17 ✝ Memoria illius pereat de terra, & non
celebretur nomen eius in plateis.
18 ✝ Expellet eum de luce in tenebras, & de
19 orbe transferet eum. ✝ Non erit semen
eius, neque progenies in populo suo, nec
vllæ reliquiæ in regionibus eius.
20 ✝ In die eius stupebunt nouissimi, & pri-
mos inuadet horror.
21 ✝ Hæc sunt ergo tabernacula iniqui, &
iste locus eius qui ignorat Deum.

CAP. XIX.

1 REspondens autem Iob, dixit,
2 ✝ Vsquequo affligitis animam
meam & atteritis me sermonibus?
3 ✝ En, decies confunditis me, & non eru-
bescitis opprimentes me.
4 ✝ Nempe etsi ignoraui, mecum erit igno-
rantia mea.
5 ✝ At uos contra me erigimini, & argui-
tis me opprobrijs meis.
6 ✝ Saltem nunc intelligite quia Deus nō
æquo iudicio afflixerit me, & flagellis suis
7 me cinxerit. ✝ Ecce clamabo uim patiens,
& nemo audiet: vociferabor, & non est
qui iudicet.

Inf. 30. 20.

8 ✝ Semitam meam circumsepsit, & tran-
sire non possum, & in calle meo tenebras
9 posuit. ✝ Spoliauit me gloria mea, & ab-
stulit coronam de capite meo.
10 ✝ Destruxit me undique, & pereo, & quasi
euulsæ " arbori' abstulit spem meam.

" arboris 12 MS.

11 ✝ Iratus est contra me furor eius, & sic
habuit quasi hostem suum.
12 ✝ Simul uenerunt latrones eius, & fece-
runt sibi viam per me, & obsederunt in gy-
ro tabernaculum meum.
13 ✝ Fratres meos longe fecit a me, & noti
mei quasi alieni recesserunt a me.
14 ✝ Dereliquerunt me propinqui mei: &
qui me nouerant, obliti sunt mei.
15 ✝ Inquilini domus meæ, & ancillæ meæ
sicut alienum habuerunt me: & quasi pe-
regrinus fui in oculis eorum.
16 ✝ Seruum meum uocaui, & non respon-
dit, ore proprio deprecabar illum.
17 ✝ Halitum meum exhorruit vxor mea,
& orabam filios uteri mei.
18 ✝ Stulti quoque despiciebant me: & cum
ab eis recessissem, detrahebant mihi.
19 ✝ Abominati sunt me quondam consi-
liarij mei: & quem maxime diligebam, "
20 auersatus est me'. ✝ Pelli meæ, consumptis
carnibus, adhæsit os meum, & derelicta
sunt tantummodo labia circa dētes meos.

" aduersatus est mihi 7 MS. H. C. G.

21 ✝ Miseremini mei, miseremini mei, sal-
tem uos amici mei, quia manus " Domi-
ni' tetigit me.

" Dei 1 MS. R. H. C. Textui autem cōformis est Hier. & G.

22 ✝ Quare persequimini me sicut Deus, &
carnibus meis * saturamini?

* non [illegible] C. G.

23 ✝ Quis mihi tribuat ut scribantur sermo-
nes mei? quis mihi det ut exarentur in li-
24 bro ✝ stylo ferreo, & plumbi lamina, vel "
certe' sculpantur in silice?

" cele[illegible] MS.

25 ✝ Scio enim quod Redemptor meus vi-
uit, & in nouissimo die de terra surrectu-
rus sum:
26 ✝ Et rursum circumda[illegible] pelle mea, &
in carne mea uidebo De[illegible]

* saluatorem meū MS q.

27 ✝ Quem visurus sum ego ipse, & oculi
mei conspecturi sunt, & non alius. reposi-
ta est hæc spes mea in sinu meo.
28 ✝ Quare ergo nunc dicitis, Persequamur
eum, & radicem uerbi inueniamus contra
29 eum? ✝ Fugite ergo a facie gladij, quoniam
ultor " iniquitatum gladius est: & scito-
te esse iudicium.

* iniquitatis 1 MS. Similiter Textui legunt R. Grego. H. G.

Sup.12.2.

C A P. XX.

REspondens autem Sophar Naama- 1
thites, dixit.
✝Idcirco cogitationes meę uarię suc 2
cedunt sibi. & mens in diuersa rapitur.
✝Doctrinam qua me arguis audiam, & 3
spiritus intelligentiæ meæ respondebit
mihi. ✝Hoc scio a principio, ex quo po- 4
situs est homo super terram,
✝Quod laus impiorum breuis sit,& gau- 5
dium hypocritæ ad instar puncti.
✝Si ascenderit usque ad cęlum superbia 6
eius, & caput eius nubes tetigerit:
✝Quasi sterquilinium in fine perdetur: 7
& qui eum uiderant, dicent, Vbi est?
✝Velut somnium auolans non inuenie 8
tur, transiet sicut uisio nocturna.
✝Oculus qui eum uiderat, non uidebit: 9
neque ultra intuebitur eum locus suus.
✝Filij eius atterentur egestate. & manus 10
illius reddent ei dolorem suum.
✝Ossa eius implebuntur uitijs adolescen 11
tiæ eius,& cum eo in puluere dormient.
✝Cum enim dulce fuerit in ore eius ma 12
lum,abscondet illud sub lingua sua.
✝Parcet illi,& non derelinquet illud, & 13
celabit in gutture suo.
✝Panis eius in utero illius uertetur in 14
fel aspidum intrinsecus.
✝Diuitias quas deuorauit euomet, & de 15
uentre illius extrahet eas Deus.
✝Caput aspidum suget, & occidet eum 16
lingua uiperæ.✝Non " uideat' riuulos flu- 17
minis,torrentis mellis, & butyri.
✝Luet quæ fecit omnia, nec tamen con- 18
sumetur:iuxta multitudinem adinuentio-
num suarum, sic & sustinebit.
✝Quoniā confringēs nudauit pauperes: 19
domū rapuit,& non ædificauit eam. ✝Nec 20
est satiatus uenter eius: & cum habuerit
quæ concupierat,possidere non poterit.
✝Non remansit de cibo eius, & propte 21
rea nihil permanebit de bonis eius.
✝Cum satiatus fuerit, arctabitur,æstua- 22
bit, & omnis dolor irruet super eum.
✝Vtinam impleatur uenter eius,& emit 23
tat in eum iram furoris sui, & pluat super
illum bellum suum. ✝Fugiet arma ferrea, 24
& irruet in arcum æreum.
✝* Eductus, & egrediens de uagina sua, 25
& fulgurans in amaritudine sua. uadent,
& uenient super eum horribiles.
✝Omnes tenebræ absconditæ sunt in oc 26
cultis eius: deuorabit eum ignis qui non
succenditur, affligetur relictus in taber-
naculo suo.
✝Reuelabunt cęli iniquitatem eius, & 27
terra consurget aduersus eum.
✝Apertum erit germen domus illius, 28
detrahetur in die furoris Dei.
✝Hæc est pars hominis impij a Deo, & 29
hæreditas uerborum ejus a Domino,

" uidebit 4 MS. H. C. Textus autem cōformior est G.

** Gladius 2 MS. R. His accedit Græca translatio: Pertranseat autē per corpus eius facitta. Verum H. & C. huiusmodi nihil addi- tur, sed subaudiendum relinquatur.*

C A P. XXI.

REsp[illegible]es autem Iob, dixit, 1
✝Au[illegible]quæso sermones meos, & 2
agite pœnitentiam.
✝Sustinete me, ut & ego loquar: & post 3
mea, si uidebitur uerba, ridete.
✝Nunquid contra hominem disputatio 4
mea est, ut merito non debeam contrista-
ri?✝Attendite me,& obstupescite,& super- 5
ponite digitum ori uestro.
6 ✝Et ego quando recordatus fuero, per-
timesco, & concutit carnem meam tre-
7 mor. ✝§Quare ergo impij uiuunt, subleua-
ti sunt, confortatiq. diuitijs.
8 ✝Semen eorum permanet coram eis,
propinquorum turba, & nepotum in con-
spectu eorum.
9 ✝Domus eorum securæ sunt, & pacatæ,
& non est uirga Dei super illos.
10 ✝Bos eorum concepit, & non abortiuit:
uacca peperit,& non est priuata fœtu suo.
11 ✝Egrediuntur quasi greges paruuli eo-
rum, & infantes eorum exultant lusibus.
12 ✝Tenēt tympanum, & citharam,& gau-
dent ad sonitum organi.
13 ✝Ducunt in bonis dies suos, & in puncto
ad inferna descendunt.
14 ✝Qui dixerunt Deo, Recede a nobis, &
scientiam uiarum tuarum nolumus.
15 ✝§ " Quis' est omnipotens, ut seruiamus
ei?& quid nobis prodest si orauerimus illū.
16 ✝Verūtamen quia non sunt in manu eo-
rum bona sua, consilium impiorum lon-
ge sit a me.
17 ✝Quoties lucerna impiorum extinguę-
tur, & superueniet eis inūdatio,& dolores
diuidet furoris sui?
18 ✝Frunt sicut paleæ ante faciem uenti,
& sicut fauilla, quam turbo dispergit.
19 ✝Deus seruabit filijs illius dolorem pa-
tris: & cum reddiderit, tunc sciet.
20 ✝Videbunt oculi eius interfectionem
suam, & de furore Omnipotentis bibet.
21 ✝Quid enim ad eum pertinet de domo
sua post se? & si numerus mensium eius
dimidietur?
22 ✝Nunquid Deum docebit quispiam scię
tiam, qui excelsos iudicat?
23 ✝Iste moritur robustus, & sanus. diues,
24 & felix. ✝Viscera eius plena sunt adipe, &
medullis ossa illius irrigantur,
25 ✝Alius uero moritur in amaritudine ani-
mæ absque ullis opibus:
26 ✝Et tamen simul in puluere dormient,
& uermes operient eos.
27 ✝Certe noui cogitationes uestras,& sen-
tentias contra me iniquas.
28 ✝Dicitis enim, Vbi est domus principis?
& ubi tabernacula impiorum?
29 ✝Interrogate quemlibet de uiatoribus,
& hęc eadem illum intelligere cognosce-
30 tis. ✝Quia in diem perditionis seruatur
malus, & ad diem furoris ducetur.
31 ✝Quis arguet coram eo uiam eius? &
quæ fecit, quis reddet illi?
32 ✝Ipse ad sepulchra ducetur, & in con-
gerie mortuorum uigilabit.
33 ✝Dulcis fuit "glareis Cocyti,& post se om
nem hominem trahet, & ante se innume-
rabiles.
34 ✝Quomodo igitur consolamini me fru-
stra,cum responsio uestra repugnare osten
sa sit ueritati?

Iere. 12. 1. Habac. 1. 3.

Mal. 3. 14

"Quid 9. MS. H. C. G.

"glaciei.

C A P. XXII.

1 REspondens autem Elipbaz Thema-
nites, dixit,
2 ✝Nūquid Deo potest comparari ho-
mo, etiam cum perfectæ fuerit scientiæ?
3 ✝Quid prodest Deo si iustus fueris?
aut quid ei confers si immaculata fuerit
uia tua?
4 ✝Nunquid timens * arguet te, & ueniet
tecum in iudicium.

**te 8 MS. H. C. G.*

† Et non propter malitiam tuam pluri- 5
mam, & infinitas iniquitates tuas?
† Abstulisti enim pignus fratrum tuorũ 6
sine causa, & nudos spoliasti uestibus.
† Aquam lasso non dedisti, & esurienti 7
subtraxisti panem.
† In fortitudine brachij tui possidebas 8
terram, & potentissimus obtinebas eam.
† Viduas dimisisti uacuas, & lacertos pu- 9
pillorum comminuisti.
† Propterea circumdatus es laqueis, & 10
conturbat te formido subita.
† Et putabas te tenebras non uisurum, 11
& impetu aquarum innundantium non
oppressum iri? † " An' cogitas quod Deus 12
excelsior cęlo sit. & super stellarum uerti-
cem sublimetur?
† Et dicis, Quid enim nouit Deus & qua- 13
si per caliginem iudicat.
† Nubes latibulum eius, nec nostra con- 14
siderat, & circa cardines cęli perambulat.
† Nunquid semitam seculorum custodi- 15
re cupis, quam calcauerunt uiri iniqui,
† Qui sublati sunt ante tempus suum, 16
& fluuius subuertit fundamẽtum eorum.
† Qui dicebant Deo, Recede a nobis: & qua- 17
si nihil possit facere Omnipotens, æstima-
bant eum.
† Cum ille implesset domos eorum bo- 18
nis? quorum sententia procul sit a me.
† ‖ Videbunt iusti, & lætabuntur, & in- 19
nocens subsannabit eos.
† Nonne succisa est erectio eorum, & re- 20
liquias eorum deuorauit ignis?
† Acquiesce igitur ei, & habeto pacem; & 21
per hæc habebis fructus optimos.
† Suscipe ex ore illius legem, & pone ser- 22
mones eius in corde tuo.
† Si reuersus fueris ad Omnipotentem, 23
ædificaberis, & longe facies iniquitatem a
tabernaculo tuo.
† Dabit pro terra silicem, & pro silice tor 24
rentes aureos.
† Eritq. Omnipotens contra hostes tuos, 25
& argentum coaceruabitur tibi.
Tunc super Omnipotentem delicijs af- 26
flues, & eleuabis ad Deum faciem tuam.
† Rogabis eum, & exaudiet te, & uota 27
tua reddes.
† Decernes rem, & ueniet tibi, & in uijs 28
tuis splendebit lumen.
† ‖ Qui enim humiliatus fuerit, erit in 29
gloria, & qui inclinauerit oculos, ipse
saluabitur.
† Saluabitur innocens, saluabitur autem 30
in munditia manuum suarum.

" An non 1 MS. H. C. G. Verũ Textus, Hier. ac Greg. & lectioni, & expositioni consensit.

Ps. 106. 42.

Pro. 29. 23.

CAP. XXIII.

R Espondens autem Iob, ait, 1
† Nunc quoque in amaritudine est 2
sermo meus, & manus plagæ meæ
aggrauata est super gemitum meum.
† Quis mihi tribuat, ut cognoscam, & 3
inueniam illum, & ueniam usque ad so-
lium eius?
† Ponam coram eo iudicium, & os meum 4
replebo increpationibus.
† Vt sciam uerba quæ mihi respondeat, 5
& intelligam quid loquatur mihi.
† Nolo multa fortitudine contendat
mecum, nec magnitudinis suæ mole me 6
premat.
† Proponat æquitatem cõtra me, & per- 7
ueniet ad uictoriam iudicium meum.
8 † Si ad Orientem iero, non apparet: si
ad Occidentem, non intelligam eum.
9 † Si ad sinistram, quid agam? non ap-
prehendam eum: si me uertam ad dexte-
10 ram, non uidebo illum. † Ipse uero scit
uiam meam, & probabit me quasi aurum
11 quod per ignem transit. † Vestigia eius se-
cutus est pes meus, uiam eius custodiui, &
non declinaui ex ea.
12 † A mandatis labiorum eius non reces-
si, & in sinu meo abscondi uerba oris eius.
13 † Ipse enim solus est, & nemo auertere
potest cogitationem eius: & anima eius
quodcunque uoluit, hoc fecit.
14 † Cumq. expleuerit in me uolunta-
tem suam, & alia multa similia præ-
15 sto sunt ei. † Et idcirco a facie eius
turbatus sum: & considerans eum, ti-
more solicitor.
16 † Deus molliuit cor meum, & Omnipo-
tens conturbauit me.
17 † Non enim perij propter imminentes
tenebras, nec faciem meã operuit caligo.

CAP. XXIIII.

1 A B Omnipotente non sunt abscondi-
ta tempora: qui autem nouerunt
eum, ignorant dies illius.
2 † Alij terminos transtulerunt, diripue-
runt greges, & pauerunt eos.
3 † Asinum pupillorum abegerunt, & ab-
stulerunt pro pignore bouem uiduæ.
4 † Subuerterunt pauperum uiam, & op-
presserunt pariter mansuetos terræ.
5 † Alij quasi onagri in deserto egrediun-
tur ad opus suum: uigilantes ad prædam,
præparant panem liberis.
6 † Agrum non suum demetunt: & ui-
neam eius, quem ui oppresserint, uinde-
7 miant. † Nudos dimittunt homines, in-
dumenta tollentes, quibus non est operi-
mentum in frigore:
8 † Quos imbres montium rigant: & non
habentes uelamen, amplexantur lapides.
9 † Vim fecerunt deprædantes pupillos, &
uulgum pauperem spoliauerunt.
10 † " Nudis & incedentibus absque uesti-
tu, & esurientibus tulerunt spicas.
11 † Inter aceruos eorum meridiati sunt,
qui calcatis torcularibus sitiunt.
12 † De ciuitatibus fecerunt uiros gemere,
& anima uulneratorum clamauit, & Deus
inultum abire non patitur.
13 † Ipsi fuerunt rebelles lumini, nescie-
runt uias eius: nec reuersi sunt per se-
mitas eius.
14 † Mane primo consurgit homicida, in-
terficit egenum, & pauperem: per no-
ctem uero erit quasi fur.
15 † Oculus adulteri obseruat caliginem,
dicens, Non me uidebit oculus; & ope-
riet uultum suum.
16 † Perfodit in tenebris domos, sicut in
die condixerant sibi, & [illegible]uerunt lu-
17 cem. † Si subito apparuerit aurora, arbitrã-
tur umbram mortis: & sic in tenebris qua-
si in luce ambulant.
18 † Leuis est super faciem aquæ: maledi-
cta sit pars eius in terra, nec ambulet per
19 uiam uinearum. † Ad nimium calorem
transeat ab aquis niuium, & usque ad in-
feros peccatum illius.

-R. H. C. G. " Nudum incedere fecerunt H. C.

† Obliuiscatur

♦ Obliuiscatur eius misericordia: dulce- 20
do illius uermes: non sit in recordatione,
sed conteratur quasi lignũ infructuosum.
♦ Pauit enim sterilem, & quæ non parit, & 21
uiduæ bene non fecit.
♦ Detraxit fortes in fortitudine sua: & 22
cum steterit, non credet uitæ suæ.
Apo.2.21
♦ ‖ Dedit ei Deus locum pœnitentiæ, & 23
ille abutitur eo in superbiam: oculi autem
eius sunt in uijs illius.
♦ Eleuati sunt ad modicum, & non sub- 24
sistent, & humiliabuntur sicut omnia, &
auferentur, & sicut summitates spicarum
conterentur. ♦ Quod si non est ita, quis me 25
potest arguere esse mentitum, & ponere
ante Deum uerba mea?

CAP. XXV.

Respondens autem Baldad Suhites, 1
dixit, ♦ Potestas & terror apud eum 2
est qui facit concordiam in subli-
mibus suis.
♦ Nunquid est numerus militum eius? & 3
super quem non " surget ' lumen illius?
" fulget 16 MS. Consensũ Textus R. Greg. M. C. G.
♦ ‖ Nunquid iustificari potest homo cõ- 4
paratus Deo, aut apparere mundus natus
de muliere?
♦ Ecce luna etiam non splendet, & stellæ 5
non sunt mundæ in conspectu eius:
Sup.4.17
♦ Quanto magis homo putredo, & filius 6
hominis uermis?

CAP. XXVI.

Respondens autem Iob, dixit, 1
♦ Cuius adiutor es? nunquid im- 2
becillis? & sustentas brachium eius
qui non est fortis?
♦ Cui dedisti consilium? forsitan illi qui 3
non habet sapientiam, & prudentiam tuã
ostendisti plurimam.
* aut MSS.
♦ * Quem docere uoluisti? nonne eum 4
qui fecit spiramentum?
♦ Ecce gigantes gemunt sub aquis, & qui 5
habitant cum eis.
♦ Nudus est infernus coram illo, & nul- 6
lum est operimentum perditioni.
♦ Qui extendit Aquilonem super uacuũ, 7
& appendit terram super nihilum.
♦ Qui ligat aquas in nubibus suis, ut nõ 8
erumpant pariter deorsum.
♦ Qui tenet uultum solij sui, & expan- 9
dit super illud nebulam suam.
♦ Terminum circundedit aquis, usque 10
dum finiantur lux & tenebræ.
♦ Columnæ cęli contremiscunt, & pauẽt 11
ad nutum eius. ♦ In fortitudine illius re- 12
pente maria congregata sunt, & pruden-
tia eius percussit superbum.
♦ Spiritus eius ornauit cęlos; & obstetri- 13
cante manu eius, eductus est coluber tor-
tuosus.
♦ Ecce, hæc ex parte dicta sunt uiarum 14
eius: & cum uix paruam stillam sermonis
eius audierimus, quis poterit tonitruum
magnitudinis illius intueri?

CAP. XXVII.

Addidit quoque Iob, assumens para- 1
bolam suam, & dixit,
♦ Viuit Deus (qui abstulit iudiciũ 2
meum, & Omnipotens qui ad amaritudi-
nem adduxit animam meam.)
♦ Quia donec superest halitus in me, & 3
spiritus Dei in naribus meis,
♦ Non loquẽtur labia mea iniquitatem, 4
nec lingua mea meditabitur mendacium.
5 ♦ Absit a me ut iustos uos esse iudicem: do-
nec deficiã, non recedã ab innocẽtia mea.
6 ♦ Iustificationem meam quam cœpi te-
nere, non deseram: neque enim reprehen-
dit me cor meum in omni uita mea.
7 ♦ Sit ut impius, inimicus meus: & aduer-
sarius meus, quasi iniquus.
8 ♦ Quæ est enim spes hypocritæ si auare
rapiat, & non liberet Deus animam eius?
9 ♦ Nunquid Deus audiet clamorem eius,
cum uenerit super eum angustia?
10 ♦ Aut poterit in Omnipotente delecta-
ri, & inuocare Deum omni tempore?
11 ♦ Docebo uos per manum Dei quæ Om-
nipotens habeat, nec abscondam.
12 ♦ Ecce, uos omnes nostis, " & * quid ' sine *ut 1 MS. H. C.
causa uana loquimini? "quod C.
13 ♦ Hæc est pars hominis impij apud Deũ,
& hæreditas uiolentorum, quam ab Om-
nipotente suscipient.
14 ♦ Si multiplicati fuerint filij eius, in gla-
dio erunt, & nepotes eius non saturabun-
15 tur pane. ♦ Qui reliqui fuerint ex eo, se-
pelientur in interitu, & uiduæ illius non
16 plorabunt. ♦ Si comportauerit quasi ter-
ram argentum, & sicut lutum præparaue-
rit uestimenta:
17 ♦ Præparabit quidem, sed iustus uestie-
tur illis: & argentum innocens diuidet.
18 ♦ Ædificauit sicut tinea domum suam,
19 & sicut custos fecit vmbraculum. ♦ ‖ Diues Ps.48.1.
cum dormierit, nihil secum auferet: ape-
riet oculos suos, & nihil inueniet.
20 ♦ Apprehendet eum quasi aqua inopia,
nocte opprimet eum tempestas.
21 ♦ Tollet eum uentus urens, & auferet,
& uelut turbo rapiet eum de loco suo.
22 ♦ " Et mittet ' super eum, & non parcet: "Emittet
de manu eius fugiens fugiet. 14 MS.
23 ♦ Stringet super eum manus suas, & sibi- R. Greg.
labit super illum, intuens locum eius. "Et proĳciet H. C. C.

CAP. XXVIII.

1 Habet argentum, uenarum suarum
principia: & auro locus est in quo
2 conflatur. ♦ Ferrum de terra tolli-
tur: & lapis solutus calore, in æs uertitur.
3 ♦ Tempus posuit tenebris, & uniuersorũ
finem ipse considerat, lapidem quoq; cali-
ginis, & umbram mortis.
4 ♦ Diuidit torrens a populo peregrinan-
te, eos quos oblitus est pes egentis hominis
5 & inuios. ♦ Terra de qua oriebatur panis
in loco suo, igni subuersa est.
6 ♦ Locus sapphiri lapides eius, & glebæ
illius aurum.
7 ♦ Semitam ignorauit auis, nec intuitus
est " eam oculus ' vulturis. "oculos
8 ♦ Non calcauerunt eam filij institorum, MS. Greg.
nec pertransiuit per eam leæna. Verum stabilitur
9 ♦ Ad silicem extendit manum suã, sub- Textus, cũ
uertit a radicibus montes. sensu Hie.
10 ♦ In petris riuos excidit, & omne pretio- atq; H. C.
sum uidit oculus eius. & C. eodẽ
11 ♦ Profunda quoque fluuiorum scruta- cum.
tus est, & abscondita in lucem produxit.
12 ♦ Sapientia uero ubi inuenitur? & quis Prou. 1.7
est locus intelligentiæ?
13 ♦ Nescit homo pretium eius, nec inueni-
tur in terra suauiter uiuentium.
14 ♦ Abyssus dicit, Non est in me: & mare Prou. 8.
15 loquitur, Non est mecum. ♦ Non dabitur 10.

aurum obrizum pro ea, nec appendetur
argentum in commutatione eius.
cap. 7. 9. Non conferetur tinctis Indiæ colori- 16
bus, nec lapidi sardonycho pretiosissimo,
uel sapphiro.
Non adæquabitur ei aurum uel uitrũ, 17
nec commutabuntur pro ea uasa auri.
Excelsa, & eminentia non memora- 18
buntur comparatione eius: trahitur au-
tem sapientia de occultis.
Nõ adæquabitur ei topazius de Æthio- 19
pia, nec tincturæ mũdissimæ componetur.
Vnde ergo sapientia uenit? & quis est lo- 20
cus intelligentiæ.
Abscondita est ab oculis omnium ui- 21
uentium, uolucres quoque cęli latet.
Perditio, & mors dixerunt, Auribus 22
nostris audiuimus famam eius.
Deus intelligit uiam eius, & ipse no- 23
uit locum illius.
Ipse enim fines mundi intuetur: & 24
omnia quæ sub cęlo sunt respicit.
Qui fecit uentis pondus, & aquas ap- 25
pendit in mensura.
Quando ponebat pluuiis legem, & 26
uiam procellis sonantibus:
Tunc uidit illam, & enarrauit, & præ- 27
parauit, & inuestigauit. Et dixit homi- 28
Prou. 1. 7 ni, Ecce timor Domini, ipsa est sapientia:
& 9. 10. & recedere a malo, intelligentia.

CAP. XXIX.

Addidit quoque Iob, assumens para- 1
bolam suam, & dixit,
Quis mihi tribuat, ut sim iuxta 2
menses pristinos, secundum dies, quibus
Deus custodiebat me.
Quando splendebat lucerna eius super 3
caput meum, & ad lumen eius ambula-
bam in tenebris?
Sicut fui in diebus adolescentiæ meæ, 4
quando secreto Deus erat in tabernacu-
lo meo?
Quando erat Omnipotens mecum: & 5
in circuitu meo pueri mei?
Quando lauabam pedes meos butyro, 6
& petra fundebat mihi riuos olei?
Quando procedebam ad portam ciui- 7
tatis, & in platea parabant cathedrã mihi?
Videbant me iuuenes, & abscondeban- 8
tur: & senes assurgentes stabant.
Principes cessabant loqui, & digitum 9
superponebant ori suo.
Vocem suam cohibebant duces, & lin- 10
gua eorum gutturi suo adhærebat.
Auris audiens beatificabat me, & ocu- 11
lus uidens testimonium reddebat mihi,
Eo quòd liberassem pauperem uociferã- 12
tem, & pupillum, cui non esset adiutor.
Benedictio perituri super me uenie- 13
bat, & cor uiduæ consolatus sum.
Iustitia indutus sum: & uestiui me, si- 14
cut uestimẽto, & diademate, iudicio meo.
Oculus fui cæco, & pes claudo. 15
Pater eram pauperum: & causam quã 16
nesciebam, diligentissime inuestigabam.
Conterebam molas iniqui, & de den- 17
tibus illius auferebam prædam.
Dicebamq. In nidulo meo moriar, & 18
sicut palma multiplicabo dies.
Radix mea aperta est secus aquas, & 19
ros morabitur in messione mea.
Gloria mea semper innouabitur, & ar- 20
cus meus in manu mea instaurabitur.
21 Qui me audiebant, expectabant sen-
tentiam, & intenti tacebant ad consilium
22 meum. Verbis meis addere nihil aude-
bant, & super illos stillabat eloquium
23 meum. Expectabant me sicut pluuiam,
& os suum aperiebant quasi ad imbrem
serotinum.
24 Si quando ridebam ad eos, non crede-
bant, & lux uultus mei non cadebat in
25 terram. Si uoluissem ire ad eos, sede-
bam primus, cumq. sederem quasi rex cir-
cunstante exercitu, eram tamen mœren-
tium consolator.

CAP. XXX.

1 Nunc autem derident me iuniores
tempore, quorum non dignabar
patres ponere cum canibus gre-
gis mei:
2 Quorum uirtus manuũ mihi erat pro
nihilo, & uita ipsa putabantur indigni.
3 Egestate, & fame steriles, qui rode-
bant in solitudine: squallentes calamita-
te, & miseria.
4 Et mandebant herbas, & arborum
cortices, & radix iuniperorum erat cibus
5 eorum. Qui de conuallibus ista rapien-
tes, cum singula reperissent, ad ea cum
clamore currebant.
6 In desertis habitabant torrentium, &
in cauernis terræ, uel super glaream.
7 Qui inter huiuscemodi lętabantur, &
esse sub sentibus delicias computabant.
8 Filij stultorum, & ignobilium, & in
terra penitus non parentes.
9 Nunc in eorum canticum uersus sum,
& factus sum eis in prouerbium.
10 Abominantur me, & longe fugiunt a
me, & faciem meã conspuere non ueren-
11 tur. Pharetram enim suam aperuit, & af-
flixit me, & frenum posuit in os meum.
12 Ad dexteram " orientis " calamita- " orientes cala-
tis' meæ ilico surrexerunt: pedes meos mitates
subuerterunt, & oppresserunt quasi flucti- MS.
bus semitis suis. "calami-
13 Dissipauerunt itinera mea, insidiati tates 18
sunt mihi: & præualuerunt, & non fuit MS. Hier.
qui ferret auxilium. Greg.
14 Quasi rupto muro, & aperta ianua ir-
ruerunt super me, & ad meas miserias de-
uoluti sunt.
15 Redactus sum in nihilum: " abstulit' "abstuli-
quasi uentus desiderium meum: & uelut sti MS.
nubes pertransijt salus mea. Hier. at-
16 Nunc autem in memetipso marcescit que etiã
anima mea, & possident me dies afflictio- hac ratio
17 nis. Nocte os meum perforatur dolori- ne H. &
bus: & qui me comedunt, non dormiunt. C. exponi
18 In multitudine eorum consumitur ue- possunt.
stimentum meum, & quasi capitio tuni-
cæ succinxerunt me.
19 Comparatus sum luto, & assimilatus
sum fauillæ, & cineri.
20 Clamo ad te, & non exaudis me: sto, Sup. 19. 7
& non respicis me.
21 Mutatus es mihi in crudelem, & in du-
ritia manus tuæ aduersaris mihi.
22 Eleuasti me, & quasi super uentum
ponens elisisti me ualide.
23 Scio quia morti trades me, ubi consti-
tuta est domus omni uiuenti.
24 Verumtamen non ad consumptionem

meam emittis manum tuam: & si corrue-
rint,ipse saluabis.
♦ Flebam quondam super eo qui affli- 25
ctus erat, & compatiebatur anima mea
pauperi. ♦ Expectabam bona,& uenerunt 26
mihi mala: præstolabar lucem, & erupe-
runt tenebræ. ♦ Interiora mea efferbue- 27
runt absque vlla requie, præuenerunt me
dies afflictionis.
♦ Mœrens incedebam,sine furore, con- 28
surgens, in \\ tuba' clamabam.
♦ Frater fui draconum,& socius struthio 29
num. ♦ Cutis mea denigrata est super me, 30
& ossa mea aruerunt præ caumate.
♦ Versa est in luctum cithara mea, & or- 31
ganum meum in uocem flentium.

\\ turba 9 MS. R. Hie.Gre. H.C.G. \\ tenebris 6. \\ terra o.

CAP. XXXI.

PEpigi fœdus cum oculis meis, ut ne 1
cogitarem quidem de virgine.
♦ Quam enim partem haberet in 2
me Deus desuper, & hæreditatem Omni-
potens de excelsis?
♦ Nunquid non perditio est iniquo, & a- 3
lienatio operantibus iniustitiam?
♦ Nonne ipse cõsiderat uias meas,& cun 4
ctos gressus meos dinumerat?
♦ Si ambulaui in vanitate, & festinauit 5
in dolo pes meus:
♦ Appendat me in statera iusta, & sciat 6
Deus simplicitatem meam.
♦ Si declinauit gressus meus de uia, & si 7
\\ secutus est oculus meus' cor meum, & si
in manibus meis adhæsit macula:
♦ Seram,& alius comedat: & progenies 8
mea eradicetur.
♦ Si deceptum est cor meum super mu- 9
liere, & si ad ostium amici mei insidia-
tus sum:
♦ Scortum alterius sit vxor mea,& super 10
illam incuruentur alij.

Prou.5.21. Inf.34.21.

\\ secutũ est oculos meos 1 MS. Hie. H.C.G. Similiter uero Textus legit Greg.

♦ Hoc enim nefas est,& iniquitas maxi- 11
ma. ♦ Ignis est usque ad perditionem de- 12
uorans,& omnia eradicans genimina.
♦ Si contempsi subire iudicium cum ser- 13
uo meo,& ancilla mea, cum disceptarent
aduersum me:
♦ (Quid enim faciam cum surrexerit ad 14
iudicandum Deus? & cũ quæsierit,quid re
spondebo illi?
♦ Nunquid non in vtero fecit me qui 15
& illum operatus est: & formauit me in
vulua vnus?)
♦ Si negaui, quod uolebant pauperibus, 16
& oculos uiduæ expectare feci:
♦ Si comedi buccellam meam solus, & 17
non comedit pupillus ex ea:
♦ (Quia ab infantia mea creuit mecum 18
miseratio:& de utero matris meæ egressa
est mecum.)
♦ Si despexi \\ pereuntem', eo quòd non 19
habuerit indumentum, & absque operi-
mento pauperem: ♦ Si non benedixerunt 20
mihi latera eius, & de velleribus ouium
mearum calefactus est:
♦ Si leuaui super pupillum manũ meã, 21
etiã cum uiderẽ me in porta superiorem:
♦ Humerus meus a iunctura sua cadat, 22
& brachium meum cum suis ossibus con-
fringatur. ♦ Semper enim quasi tumentes 23
super me fluctus timui Deum, & pondus
eius ferre non potui.
♦ Si putaui aurum robur meum: & ob- 24
rizo dixi, Fiducia mea.
25 ♦ Si lætatus sum super multis diuitijs
meis,& quia plurima reperit manus mea.
26 ♦ Si uidi Solem cum fulgeret,& Lunam in-
cedentem clare:
27 ♦ Et lætatum est in abscondito cor meũ,
& osculatus sum manum meam ore meo.
28 ♦ Quæ est iniquitas maxima, & negatio
contra Deum altissimum.
29 ♦ Si gauisus sum ad ruinam eius qui me
oderat: & exultaui quod inuenisset eum
30 malum. ♦ Non enim dedi ad peccandum
guttur meum, ut expeterem maledicens
animam eius.
31 ♦ Si non dixerunt uiri tabernaculi mei,
Quis det de carnibus eius,ut saturemur?
32 ♦ Foris non mansit peregrinus, ostium
meum uiatori patuit.
33 ♦ Si abscõdi quasi homo peccatũ meum,
& celaui in sinu meo iniquitatem meam.
34 ♦ Si expaui ad multitudinem nimiam,
& despectio propinquorum terruit me:
& non magis tacui, nec egressus sum
ostium.

\\ prætereuntem MS R. Gre. Textus autem suffragantur H.C.G.

35 ♦ Quis mihi tribuat \\ auditorem',ut de-
siderium meum audiat Omnipotens:& li-
brum scribat ipse qui iudicat,
36 ♦ Vt in humero meo portem illum, &
circumdem illum quasi coronam mihi?
37 ♦ Per singulos gradus meos pronuncia-
bo illum, & quasi principi offeram eum.
38 ♦ Si aduersum me terra mea clamat, &
cum ipsa sulci eius deflent:
39 ♦ Si fructus eius comedi absque pecu-
nia,& animam agricolarum eius afflixi:
40 ♦ Pro frumento oriatur mihi tribulus,
& pro hordeo spina.

\\ adiutorem MS. Greg. Verum Textus consentit R. H. & G.

Finita sunt verba Iob.

CAP. XXXII.

1 OMiserunt autem tres uiri isti re-
spondere Iob, eo quòd iustus si-
bi uideretur.
2 ♦ Et iratus, indignatusq. est Eliu filius
Barachel Buzites,de cognatione Ram:ira-
tus est autem aduersum Iob, eo quòd iu-
stum se esse diceret coram Deo.
3 ♦ Porro aduersum amicos eius indigna-
tus est,eo quòd non inuenissent respõsio-
nem rationabilem,sed tantummodo con-
demnassent Iob.
4 ♦ Igitur Eliu expectauit Iob loquen-
tem: eo quòd seniores * essent \\ qui lo-
5 quebantur'. ♦ Cum autem vidisset quod
tres respondere non potuissent, iratus est
uehementer.
6 ♦ Respondensq. Eliu filius Barachel Bu
zites, dixit,
Iunior sum tempore, uos autem
antiquiores: idcirco demisso capite ve-
ritus sum uobis indicare meam sententiã.

* se 7 MS. H C G. \\ ut loquerẽtur 1 MS. \\ diebus H.C.G.

7 ♦ Sperabam enim quod ætas prolixior
loqueretur, & annorum multitudo doce-
ret sapientiam.
8 ♦ Sed ut uideo, Spiritus est in homini-
bus,& inspiratio Omnipotentis dat intel-
ligentiam.
9 ♦ Non sunt longæui sapientes, nec senes
intelligunt iudicium.
10 ♦ Ideo dicam, Audite me, ostendam uo-
bis etiam ego meam \\ sapientiam'
11 ♦ Expectaui enim sermones vestros,

\\ scientiam 5 MS H.C G.

audiui prudentiam uestram, donec disceptaremini sermonibus.
12 ✝Et donec putabam uos aliquid dicere, considerabam: sed ut uideo, non est qui possit arguere Iob, & respondere ex uobis sermonibus eius.
13 ✝Ne forte dicatis, Inuenimus sapientiā, Deus proiecit eum, non homo.
14 ✝Nihil locutus est mihi, & ego non secundum sermones uestros respondebo il-
15 li. ✝Extimuerunt, nec responderunt ultra, abstuleruntq́. a se eloquia.
16 ✝Quoniam igitur expectaui, & non sunt locuti, steterunt, nec ultra responderunt:
17 ✝Respondebo, & ego partem meam, & ostendam scientiam meam.
18 ✝Plenus sum enim sermonibus, & coarctat me spiritus uteri mei.
19 ✝En uéter meus quasi mustū abs'q; spiraculo, quod lagunculas nouas disrumpit.
20 ✝Loquar, & respirabo paululum: aperiam labia mea, & respondebo.
21 ✝Non accipiam personam uiri, & Deum homini non æquabo.
22 ✝Nescio enim quandiu subsistam, & si post modicum tollat me factor meus.

CAP. XXXIII.

1 AVdi igitur Iob eloquia mea, & omnes sermones meos ausculta.
2 ✝Ecce aperui os meum, "loquatur' lingua mea in faucibus meis.
3 ✝Simplici corde meo sermones mei, & "sententiam' puram labia mea loquentur.
4 ✝Spiritus Dei fecit me, & spiraculum Omnipotentis uiuificauit me.
5 ✝Si potes responde mihi, & aduersus faciem meam consiste.
6 ✝Ecce, & me sicut, & te fecit Deus, & de eodem luto ego quoque formatus sum.
7 ✝Verumtamen miraculum meum non te terreat, & "eloquentia mea non sit tibi
8 grauis'. ✝Dixisti ergo in auribus meis, & uocem uerborum tuorum audiui,
9 ✝Mundus sum ego, & absq; delicto: immaculatus, & non est iniquitas in me.
10 ✝Quia querelas in me reperit, ideo arbitratus est me inimicum sibi.
11 ✝Posuit in neruo pedes meos, custodiuit omnes semitas meas.
12 ✝Hoc est ergo in quo non es iustificatus: respondebo tibi, quia maior sit Deus homine.
13 ✝Aduersus eum contendis, quod non ad omnia uerba responderit tibi?
14 ✝Semel loquitur Deus, & secundo id ipsum non repetit.
15 ✝Per somniū in uisione nocturna, quando irruit sopor super homines, & dormiūt in lectulo.
16 ✝Tunc aperit aures uirorum, & erudiens eos, instruit disciplina,
17 ✝Vt auertat hominem ab "his quæ" fecit' & liberet eum de superbia:
18 ✝Eruens animam eius a corruptione: & uitam illius, ut non transeat in gladium.
19 ✝Increpat quoq; per dolorem in lectulo, & omnia ossa eius marcescere facit.
20 ✝Abominabilis ei fit in uita sua panis, & animæ illius cibus ante desiderabilis.
21 ✝Tabescet caro eius, & ossa quæ tecta fuerant, nudabuntur.
22 ✝Appropinquauit corruptioni anima eius, & uita illius mortiferis.
23 ✝Si fuerit pro eo angelus loquens "unus' de" millibus' ut annunciet hominis æquitatem.
24 ✝Miserebitur eius, & dicet, Libera eum, ut non descendat in corruptionem: inueni in quo ei propicier.
25 ✝Consumpta est caro eius a supplicijs, reuertatur ad dies adolescentiæ suæ.
26 ✝Deprecabitur Deum, & placabilis ei erit: & uidebit faciem eius in iubilo, & reddet homini iustitiam suam.
27 ✝Respiciet homines, & dicet, Peccaui, & uere deliqui, & ut eram dignus, non re-
28 cepi. ✝Liberauit animam suam ne pergeret in interitū, sed uiuens lucem uideret.
29 ✝Ecce, hæc omnia operatur Deus tribus uicibus per singulos,
30 ✝Vt reuocet animas eorum a corruptione, & illuminet luce uiuentium.
31 ✝Attende Iob, & audi me: & tace, dum ego loquor.
32 ✝Si autem habes quod loquaris, responde mihi, loquere: uolo enim te apparere iustum.
33 ✝Quod si non habes, audi me: tace, & docebo te sapientiam.

CAP. XXXIIII.

1 PRonuncians itaque Eliu, etiam hæc
2 locutus est: ✝Audite sapientes uerba mea, & eruditi auscultate me.
3 ✝‖ Auris enim uerba probat, & guttur escas gustu dijudicat.
4 ✝Iudicium eligamus nobis, & inter nos uideamus quid sit melius.
5 ✝Quia dixit, Iob, Iustus sum, & Deus subuertit iudicium meum.
6 ✝In iudicando enim me, mendacium est: uiolenta sagitta mea absque ullo pec-
7 cato ✝Quis est uir ut est Iob, qui bibit subsannationem quasi aquam,
8 ✝Qui graditur cum operantibus iniquitatem, & ambulat cum uiris impijs?
9 ✝Dixit enim, Non placebit uir Deo, etiam si cucurrerit cum eo.
10 ✝Ideo uiri cordati audite me, absit a Deo impietas, & ab Omnipotente iniqui-
11 tas. ✝Opus enim hominis reddet ei, & iuxta uias singulorum restituet eis.
12 ✝Vere enim Deus non condemnabit frustra, nec Omnipotens subuertit iudicium.
13 ✝Quem constituit alium super terram? aut quem posuit super orbem quem fabricatus est?
14 ✝Si direxerit ad eum cor suum, spiritum illius, & flatum ad se trahet.
15 ✝Deficiet omnis caro simul, & homo in cinerem reuertetur.
16 ✝Si habes ergo intellectum, audi quod dicitur, & ausculta uocem eloquij mei.
17 ✝Nunquid qui non amat iudicium, sanari potest? & quomodo tu eum qui iustus est, in tantum condemnas,
18 ✝Qui dicit regi, apostata: qui uocat duces impios?
19 ✝‖ Qui non accipit personas principum: nec cognouit tyrannum, cum disceptaret contra pauperem, opus enim manuum eius sunt uniuersi.
20 ✝Subito morientur, & in media nocte turbabuntur populi, & pertransibunt, & auferent uiolentum absque manu.

" loquetur 1 MS. " loquatur R. " locuta est H C.G. * scientiā 1 MS. H. C.

" eloquiū meum nō sit tibi graue 1 M.S. " manus m.n. erit super te. Gr.70. et post eos, alij adhūc modū trāstulerūt.

" opera H. " opere malo C. " iniustitia C. " facie 8 MS.

" unum S MS Hier. Greg. ad hunc modum quidā ex H. uerterūt, ad eū uero, quo Textus legit. c.70. & alij. " similibus O.

Sup. 12. 11.

Deu. 10. 17. 2 Par. 19 7. Sap.6.8. Eccli.35. 16. Rom.2.11 Gal. 2.6. Eph. 6 9. Col. 3 26. Act. 10. 34. 1 Pe[t]. 1. 17. Sup.31.4 Pro.5.21

✝Oculi

† Oculi enim eius super uias hominum, 21
& omnes gressus eorum considerat.
† Non sunt tenebræ, & non est umbra 22
mortis, ut abscondantur ibi qui operan-
tur iniquitatem.
† Neque enim ultra in hominis potesta- 23
te est, ut ueniat ad Deum in iudicium.
† Conteret multos, innumerabiles, & 24
stare faciet alios pro eis.
† Nouit enim opera eorum: & idcirco 25
inducet noctem, & conterentur.
† Quasi impios percussit eos in loco ui- 26
dentium. † Qui quasi de industria reces- 27
serunt ab eo, & omnes uias eius intellige-
re noluerunt, † Vt peruenire facerent ad 28
eum clamorem egeni, & audiret uocem
pauperum.
† Ipso enim concedente pacem, quis est 29
qui condemnet? ex quo absconderit uul-
tum, quis est qui contempletur eum & su-
per gentes & super omnes homines?
† Qui regnare facit hominem hypocri- 30
tam propter peccata populi.
† Quia ergo ego locutus sum ad Deum, 31
te quoque non prohibebo.
† Si erraui, tu doce me: si iniquitatem 32
locutus sum, ultra non addam.
† Nunquid a te Deus expetit eam, quia 33
displicuit tibi? tu enim cœpisti loqui, &
nô ego: quòd si quid nosti melius, loquere.
† Viri intelligentes loquantur mihi, & 34
uir sapiens audiat me.
† Iob autem stulte locutus est, & uerba 35
illius non sonant disciplinam.
† Pater mi, probetur Iob usque ad finẽ. 36
ne desinas ab homine iniquitatis.
† " Qui ' addit super peccata sua blasphe- 37
miam: inter nos interim constringatur,
& tunc " ad iudicium prouocet sermoni-
bus suis Deum '.

" Quia 6 M S. C. " multiplicet sermones suos ad Deum 1 M S. H. C. G. Conformiter autem Hier. & Greg. legit Textus.

CAP. XXXV.

IGitur Eliu hæc rursum locutus est, 1
† Nunquid æqua tibi uidetur tua co- 2
gitatio, ut diceres, Iustior sum Deo?
† Dixisti enim, Non tibi placet quod re- 3
ctum est: uel quid tibi proderit, si ego
peccauero?
† Itaque ego respondebo sermonibus 4
tuis, & amicis tuis tecum.
† Suscipe cœlum & intuere, & contem- 5
plare æthera quod altior te sit.
† Si peccaueris, quid ei nocebis? & si 6
multiplicatæ fuerint iniquitates tuæ, quid
facies contra eum? † Porro si iuste egeris, 7
quid donabis ei, aut quid de manu tua ac-
cipiet?
† Homini qui similis tui est, nocebit 8
impietas tua: & filium hominis adiuua-
bit iustitia tua.
† Propter multitudinem calumniato- 9
rum clamabunt: & eiulabunt propter uim
brachij tyrannorum.
† Et non dixit, Vbi est Deus qui fecit me, 10
qui dedit carmina in nocte?
† Qui docet nos super iumenta terræ, 11
& super uolucres cœli erudit nos.
† Ibi clamabunt, & non exaudiet, pro- 12
pter superbiam malorum. † Non ergo 13
frustra audiet Deus, & Omnipotens cau-
sas singulorum intuebitur.
† Etiam cum dixeris, Non considerat: 14
iudicare coram illo, & expecta eum.

15 † Nunc enim non infert furorem suum,
nec ulciscitur scelus ualde.
16 † Ergo Iob frustra aperit os suum, &
absque scientia uerba multiplicat.

CAP. XXXVI.

1 ADdens quoq; Eliu, hæc locutus est,
2 † Sustine me paululum, & indica-
bo tibi: adhuc enim habeo quod
pro Deo loquar.
3 † Repetam scientiam meam a principio,
& operatorem meum probabo iustum.
4 † Vere enim absque mendacio sermo-
nes mei, & perfecta scientia probabitur
5 tibi. † Deus " potentes ' non abiicit, cum
6 & ipse sit potens. † Sed non saluat im-
pios, & iudicium pauperibus " tribuit '.
7 † Non auferet a iusto oculos suos, &
reges in solio collocat in perpetuum, &
" illic ' eriguntur.
8 † Et si fuerint in catenis, & uinciantur
funibus paupertatis,
9 † Indicabit eis opera eorum, & scelera
eorum, quia uiolenti fuerunt.
10 † Reuelabit quoque aurem eorum, ut
corripiat; & loquetur, ut reuertantur ab
11 iniquitate. † Si audierint & obseruaue-
rint, complebunt dies suos in bono, & an-
nos suos in gloria.
12 † Si autem non audierint, transibunt
per gladium, & consumentur in stultitia.
13 † Simulatores & callidi prouocant iram
Dei, neque clamabunt cum uincti fuerint.
14 † Morietur in tempestate anima eorum,
& uita eorum inter effœminatos.
15 † Eripiet de angustia sua pauperem, &
reuelabit in tribulatione aurem eius.
16 † Igitur saluabit te de ore angusto latis-
sime, & non habente fundamentum sub-
ter se: requies autem mensæ tuæ erit ple-
na pinguedine.
17 † Causa tua quasi impij iudicata est, cau
sam iudiciumq. recipies.
18 † Non te ergo superet ira, ut aliquem
opprimas: nec multitudo donorum in-
19 clinet te. † Depone magnitudinem tuam
absque tribulatione, & omnes robustos
fortitudine.
20 † Ne protrahas noctem, ut ascendant po
puli pro eis.
21 † Caue ne declines ad iniquitatem: hanc
enim cœpisti sequi post miseriam.
22 † Ecce, Deus excelsus in fortitudine sua,
& nullus ei similis in legislatoribus.
23 † Quis poterit scrutari uias eius? aut quis
potest ei dicere, Operatus es iniquitatem?
24 † Memento quod ignores opus eius de
quo cecinerunt uiri.
25 † Omnes homines uident eum, unus-
qui que intuetur procul.
26 † Ecce Deus magnus uincens scientiam
nostram: numerus annorum eius inæsti-
mabilis,
27 † Qui aufert " stillas ' pluuiæ, & effun-
dit imbres ad instar gurgitum.
28 † Qui de nubibus " fluunt ', quæ præ-
29 texunt cuncta desuper. † Si uoluerit ex-
tendere nubes quasi tentorium suum,
30 † Et fulgurare lumine suo desuper, car-
dines quoque maris operiet.
31 † Per hæc enim iudicat populos, & dat
escas multis mortalibus.
32 † In manibus abscondit lucem, & præ-

" potens O

" tribuet 5 M S. H. C. G. " illi 4 M S. R. Similiter Græ. habet Textus. Ab H. C. & G. neque hoc exprimitur neque illud.

" stellas O " pluunt M S. 9.

cipit

cipit ei ut rursus adueniat. ♦ Annunciat 33
de ea amico suo, quod possessio eius sit, &
ad eam possit ascendere.

CAP. XXXVII.

SVper hoc expauit cor meum, & emo- 1
tum est de loco suo.
♦ Audite auditionem in terrore vo- 2
cis eius, & sonũ de ore illius procedentem.
♦ Subter omnes cęlos ipse considerat, & 3
lumen illius super terminos terræ.
♦ Post eum rugiet sonitus, tonabit uoce 4
magnitudinis suæ, & non inuestigabitur,
cum audita fuerit uox eius.
♦ Tonabit Deus in uoce sua mirabiliter, 5
qui facit magna & inscrutabilia.
♦ Qui præcipit niui ut descendat in ter- 6
ram, & hyemis pluuijs, & imbri fortitu-
dinis suæ. ♦ Qui in manu omnium homi- 7
num signat, vt nouerint singuli opera sua.
♦ Ingredietur bestia latibulum, & in an- 8
tro suo morabitur. ♦ Ab interioribus egre- 9
dietur tempestas, & ab Arcturo frigus.
♦ Flante Deo concrescit gelu, & rursum 10
latissimæ funduntur aquæ.
♦ Frumentum desiderat nubes, & nubes 11
spargunt lumen suum. ♦ Quæ lustrant per 12
circuitum, quocumque eas uoluntas gu-
bernantis duxerit, ad omne quod præce-
perit illis super faciem orbis terrarum,
♦ Siue in una tribu, siue in terra sua, siue 13
in quocunque loco misericordiæ suæ eas
iusserit inueniri.
♦ Ausculta hæc Iob: sta, & considera 14
mirabilia Dei.
♦ Nunquid scis quando præcepit Deus 15
pluuijs, ut ostenderent lucem nubiũ eius?
♦ Nunquid nosti semitas nubium ma- 16
gnas, & perfectas scientias?
♦ Nonne uestimenta tua calida sunt, cũ 17
perflata fuerit terra Austro?
♦ Tu forsitan cum eo fabricatus es cęlos, 18
qui solidissimi quasi ære fusi sunt.
♦ Ostende nobis quid dicamus illi: nos 19
quippe inuoluimur tenebris.
♦ Quis narrabit ei quæ loquor? etiam si 20
locutus fuerit homo, deuorabitur.
♦ At nunc non uident lucem: subito 21
aër cogetur in nubes, & uentus transiens
fugabit eas.
♦ Ab Aquilone aurũ uenit, & ad Deum 22
formidolosa laudatio.
♦ Digne eum inuenire non possumus: 23
magnus fortitudine, & iudicio, & iustitia,
& enarrari non potest.
♦ Ideo timebunt eum uiri, & non aude- 24
bunt contemplari omnes qui sibi uiden-
tur esse sapientes.

CAP. XXXVIII.

REspondens autem Dominus Iob de 1
turbine, dixit,
♦ Quis est iste inuoluens senten- 2
tias sermonibus imperitis?
♦ Accinge sicut uir lumbos tuos, inter- 3
rogabo te, & responde mihi.
♦ Vbi eras quando ponebam funda- 4
menta terræ? indica mihi si habes intel-
ligentiam.
♦ Quis posuit mensuras eius si nosti? uel 5
quis tetendit super eam lineam?
♦ Super quo bases illius solidatæ sunt? 6
aut quis demisit lapidem angularem eius:
♦ Cum me laudarent simul astra matu- 7
tina, & iubilarent omnes filij Dei?
8 ♦ Quis conclusit ostijs mare, quando
erumpebat quasi de vulua procedens:
9 ♦ Cum ponerem nubem uestimentum
eius, & caligine illud quasi pannis infan-
tiæ obuoluerem?
10 ♦ Circundedi illud terminis meis, & po-
sui uectem & ostia;
11 ♦ Et dixi, Vsque huc uenies, & non pro-
cedes amplius, & hic confringes tumentes
fluctus tuos.
12 ♦ Nunquid post ortum tuum præcepisti
diluculo, & ostendisti auroræ locum suũ?
13 ♦ Et tenuisti concutiens extrema terræ,
& "excussisti' impios ex ea?
14 ♦ Restituetur vt lutum signaculum, & sta-
bit sicut uestimentum,
15 ♦ Auferetur ab impijs lux sua, & brachiũ
excelsum confringetur.
16 ♦ Nunquid ingressus es profunda maris,
& in nouissimis abyssi deambulasti?
17 ♦ Nunquid apertę sunt tibi portę mortis,
& ostia tenebrosa uidisti?
18 ♦ Nunquid considerasti "latitudinẽ' ter-
ræ? indica mihi, si nosti, omnia,
19 ♦ In qua uia lux habitet, & tenebrarum
20 quis locus sit, ♦ Vt ducas unumquodque
ad terminos suos, & intelligas semitas
domus eius.
21 ♦ Sciebas tunc quod nasciturus esses? &
numerum dierum tuorum noueras?
22 ♦ Nunquid ingressus es thesauros niuis,
aut thesauros grandinis aspexisti,
23 ♦ Quæ præparaui in tempus hostis, in
diem pugnæ & belli?
24 ♦ Per quam uiam spargitur lux, diuidi-
tur æstus super terram?
25 ♦ Quis dedit uehementissimo imbri cur-
sum, & uiam sonantis tonitrui,
26 ♦ Vt plueret super terram, absque ho-
mine in deserto, ubi nullus mortalium
commoratur.
27 ♦ Vt impleret inuiam & desolatam, &
produceret herbas uirentes?
28 ♦ Quis est pluuiæ pater? uel quis genuit
stillas roris?
29 ♦ De cuius utero egressa est glacies? & ge
lu de cęlo quis genuit?
30 ♦ In similitudinẽ lapidis aquæ durantur,
& superficies abyssi constringitur.
31 ♦ Nunquid coniungere valebis micantes
stellas Pleiadas, aut gyrum Arcturi pote-
ris dissipare?
32 ♦ Nunquid producis Luciferum in tem-
pore suo, & Vesperum super filios terræ
consurgere facis?
33 ♦ Nunquid nosti ordinem cęli, & pones
rationem eius in terra?
34 ♦ Nunquid eleuabis " in nebula' vo-
cem tuam, & impetus aquarum ope-
riet te?
35 ♦ Nunquid mittes fulgura, & ibunt, &
reuertentia dicent tibi Adsumus?
36 ♦ Quis posuit in uisceribus hominis
sapientiam? vel quis dedit gallo intel-
ligentiam?
37 ♦ Quis enarrabit cęlorum rationem, &
concentum cęli quis dormire faciet?
38 ♦ Quando fundebatur puluis in terra, &
glebæ compingebantur?
1 ♦ Nunquid capies leænæ prædam, & ani-
mam catulorum eius implebis,

"excluisisti MSq.

"Latitudines 1 MS. H Conformiter antẽ Textus legunt R. Hier. Greg. C. et G.

"ad nebulam 2 MS G. Atque hoc modo H. & C. rectissime vertantur

♦ Quando

♦ Quando cubant in antris, & in specu- 2
bus insidiantur ?
Ps.146.9. ♦ || Quis præparat coruo escam suam, 3
quando pulli eius clamant ad Deum, ua-
gantes, eo quòd non habeant cibos ?

CAP. XXXIX.

NVnquid nosti tempus partus ibicũ 4
in petris, uel parturientes ceruas
obseruasti ?
♦ Dinumerasti menses conceptus earum, 5
& scisti tempus partus earum ?
♦ Incuruantur ad fœtum, & pariunt, & 6
rugitus emittunt.
♦ Separantur filij earum, & pergunt ad 7
pastum: egrediuntur, & non reuertuntur
ad eas. ♦ Quis dimisit onagrum liberum, 8
& uincula eius quis soluit ?
♦ Cui dedi in solitudine domum, & ta- 9
bernacula eius in terra salsuginis.
♦ Contemnit multitudinem ciuitatis, clã- 10
morem exactoris non audit.
♦ Circumspicit montes pascuæ suæ, & vi- 11
rentia quæque perquirit.
♦ Nunquid volet rhinoceros seruire ti- 12
bi, aut morabitur ad præsepe tuum ?
♦ Nunquid alligabis rhinocerota ad arã- 13
dum loro tuo ? aut confringet glebas ual-
lium post te ?
♦ Nunquid fiduciam habebis in magna 14
fortitudine eius, & derelinques ei labo-
res tuos ?
♦ Nunquid credes illi quoniam sementẽ 15
reddat tibi, & aream tuam congreget ?
♦ Penna struthionis similis est pennis he- 16
rodij, & accipitris.
♦ Quando derelinquit oua sua in terra, 17
tu forsitan in puluere calefacies ea ?
♦ Obliuiscitur quod pes conculcet ea, aut 18
bestia agri conterat.
♦ Duratur ad filios suos quasi non sint 19
sui, frustra laborauit nullo timore cogen-
te. ♦ Priuauit enim eam Deus sapientia, 20
nec dedit illi intelligentiam.
♦ Cum tempus fuerit, in altum alas eri- 21
git: deridet equum & ascensorem eius.
♦ Nunquid præbebis equo fortitudinẽ, 22
aut circundabis collo eius hinnitum ?
♦ Nunquid suscitabis eum quasi locustas ? 23
gloria narium eius terror.
♦ Terram vngula fodit, exultat audacter: 24
in occursum pergit armatis.
♦ Contemnit pauorem, nec cedit gladio. 25
♦ Super ipsum sonabit pharetra, uibra- 26
bit hasta & clypeus.
♦ Feruens & fremens sorbet terram, nec 27
reputat tubæ sonare clangorem.
♦ Vbi audierit bucinam, dicit, Vah. pro- 28
cul odoratur bellum, exhortationem du-
cum, & ululatum exercitus.
♦ Nunquid per sapientiam tuam plu- 29
mescit accipiter, expandens alas suas ad
Austrum ?
♦ Nunquid ad præceptũ tuum eleuabi- 30
tur aquila, & in arduis ponet nidum suũ ?
♦ In petris manet, & in præruptis silici- 31
bus commoratur, atque inaccessis rupibus.
♦ Inde contemplatur escam, & de longe 32
oculi eius prospiciunt.
♦ Pulli eius lambent sanguinem: & vbi- 33
cumque cadauer fuerit, statim adest.
♦ Et adiecit Dñs, & locutus est ad Iob, 34
♦ Nunquid qui contendit cum Deo, tam 35
facile conquiescit ? utiq; qui arguit Deum,
debet respondere ei.
36 ♦ Respondens autem Iob Domino, dixit,
37 Qui leuiter locutus sum, respondere quid
possum ? manum meam ponam super os
meum.
38 ♦ Vnum locutus sum, quod utinam
non dixissem: & alterum, quibus ultra
non addam.

CAP. XL.

1 REspondens autem Dominus Iob de
2 turbine, dixit, ♦ Accinge sicut uir
lumbos tuos: interrogabo te, & in-
3 dica mihi. ♦ Nunquid irritum facies iu-
dicium meum: & condemnabis me, ut
tu iustificeris ?
4 ♦ Et si habes brachium sicut Deus, & si
voce simili tonas ?
5 ♦ Circunda tibi decorem, & in sublime
erigere, & esto gloriosus, & speciosis in-
duere uestibus.
6 ♦ Disperge superbos in furore tuo, & re-
spiciens omnem arrogantem humilia.
7 ♦ Respice cunctos superbos, & confunde
eos, & contere impios in loco suo.
8 ♦ Absconde eos in puluere simul, & fa-
cies eorum demerge in foueam:
9 ♦ Et ego confitebor quod saluare te pos-
sit dextera tua.
10 ♦ Ecce, Bemoth quem feci tecum, fœnum
quasi bos comedet:
11 ♦ Fortitudo eius in lumbis eius, & uirtus
illius in vmbilico uentris eius.
12 ♦ Stringit caudam suam quasi cedrum,
nerui testiculorum eius perplexi sunt.
13 ♦ Ossa eius uelut fistulæ æris, cartilago
illius quasi laminæ ferreæ.
14 ♦ Ipse est principium uiarum Dei qui fe-
cit eum: applicabit gladium eius.
15 ♦ Huic montes herbas ferunt: omnes
bestiæ agri ludent ibi.
16 ♦ Sub umbra dormit in secreto calami,
& in locis humentibus.
17 ♦ Protegunt umbræ umbram eius, circũ-
dabunt eum salices torrentis.
18 ♦ Ecce, absorbebit fluuium, & non mira-
bitur: & habet fiduciam, quod influat Ior-
danis in os eius.
19 ♦ In oculis eius quasi hamo capiet eum,
& in sudibus perforabit nares eius.
20 ♦ An extrahere poteris leuiathan hamo,
& fune ligabis linguam eius ?
21 ♦ Nunquid pones circulum in nari-
bus eius, aut armilla perforabis maxil-
lam eius ?
22 ♦ Nunquid multiplicabit ad te preces,
aut loquetur tibi mollia ?
23 ♦ Nunquid feriet tecum pactum, & acci-
pies eum seruum sempiternum ?
24 ♦ Nunquid illudes ei quasi aui, aut li-
25 gabis eum ancillis tuis ? ♦ Concident eum
amici, diuident illum negotiatores ?
26 ♦ Nunquid implebis sagenas pelle eius,
& gurgustium piscium capite illius ?
27 ♦ Pone super eum manum tuam: me-
mento belli, nec ultra addas loqui.
28 ♦ Ecce, spes eius frustrabitur eum, & ui-
dentibus cunctis præcipitabitur.

CAP. XLI.

1 NOn quasi crudelis suscitabo eum:
quis enim resistere potest uul-
tui meo ?

¶ Quis ante dedit mihi, ut reddam ei? 2
omnia quæ sub cęlo sunt, mea sunt.
¶ Non parcam ei, & verbis potentibus, & 3
ad deprecandum compositis.
¶ Quis reuelabit faciem induméti eius? 4
& medium oris eius quis intrabit?
¶ Portas vultus eius quis aperiet? per gy- 5
rum dentium eius formido.
¶ Corpus illius quasi scuta fusilia, compa 6
ctum squamis se prementibus.
¶ Vna vni coniungitur, & ne spiraculum 7
quidem incedit per eas:
¶ Vna alteri adhęrebit, & tenentes se ne- 8
quaquam separabuntur.
¶ Sternutatio eius splendor ignis, & ocu- 9
li eius, ut palpebræ diluculi.
¶ De ore eius lampades procedunt sicut 10
tedæ ignis accensæ.
¶ De naribus eius procedit fumus sicut 11
ollæ succensæ atque feruentis.
¶ Halitus eius prunas ardere facit, & flá- 12
ma de ore eius egreditur.
¶ In collo eius morabitur fortitudo, & fa 13
ciem eius præcedit egestas.
¶ Membra carnium eius cohęrentia sibi: 14
mittet contra eum "flumina", & ad locum
alium non "ferentur".
¶ Cor eius indurabitur tamquam lapis, 15
& stringetur quasi malleatoris incus.
¶ Cum sublatus fuerit, timebunt ange- 16
li, & territi purgabuntur.
¶ Cum apprehenderit eum gladius, sub- 17
sistere nõ poterit neq; hasta, neq; thorax.
¶ Reputabit enim quasi paleas ferrum, 18
& quasi lignum putridum, æs.
¶ Non fugabit eum uir sagittarius, in sti 19
pulam uersi sunt ei lapides fundæ.
¶ Quasi stipulam æstimabit malleum, & 20
deridebit vibrantem hastam.
¶ Sub ipso erunt radij solis, & sternet si- 21
bi aurum quasi lutum.
¶ Feruescere faciet quasi ollam, profun- 22
dum mare: & ponet quasi cum vnguenta
bulliunt.
¶ Post eum lucebit semita, æstimabit 23
abyssum quasi senescentem.
¶ Non est super terram potestas quæ 24
comparetur ei, qui factus est ut nullum
timeret.
¶ Omne sublime uidet, ipse est rex su- 25
per uniuersos filios superbiæ.

"fulmina 24 MS. R Hieron. Greg. "ferũtur MS. "fertur 2 MS. R. G.

CAP. XLII.

Respondens auté Iob Domino, dixit, 1
¶ Scio quia omnia potes, & nulla 2
te latet cogitatio.
¶ Quis est iste qui celat consilium absq; 3
scientia? ideo insipienter locutus sum, &
quæ ultra modum excederent scientiam
meam.
4 ¶ Audi, & ego loquar: interrogabo te, &
ostende mihi.
5 ¶ Auditu auris audiui te, nunc autem
oculus meus uidet te.
6 ¶ Idcirco ipse me reprehendo, & ago pę
nitentiam in fauilla & cinere.
7 ¶ Postquam autem locutus est Dominus
verba hæc ad Iob, dixit ad Eliphaz The-
manitem, Iratus est furor meus in te, &
in duos amicos tuos, quoniam non estis
locuti coram me rectum, sicut seruus
meus Iob.
8 ¶ Sumite ergo uobis septem tauros, &
septem arietes, & ite ad seruum meũ Iob,
& offerte holocaustum pro uobis: Iob au-
tem seruus meus orabit pro uobis: faciem
eius suscipiam, ut nõ uobis imputetur stul
titia: neq; enim locuti estis ad me "recta",
sicut seruus meus Iob.
9 ¶ Abierunt ergo Eliphaz Themanites, &
Baldad Suhites, & Sophar Naamathites: &
fecerunt sicut locutus fuerat Dominus ad
eos, & suscepit Dominus faciem Iob.
10 ¶ Dominus quoque conuersus est ad pę-
nitentiam Iob, cum oraret ille pro ami-
cis suis. Et addidit Dominus omnia quæ-
cumque fuerant Iob, duplicia.
11 ¶ Venerunt autem ad eum omnes fra-
tres sui, & uniuersæ sorores suæ, & cuncti
qui nouerant eum prius: & comederunt
cum eo panem in domo eius: & mouerũt
super eum caput, & consolati sunt eum su
per omni malo, quod intulerat Dominus
super eum. Et dederunt ei unusquisq; oué
vnam, & inaurem auream unam.
12 ¶ Dominus autem benedixit nouissimis
Iob magis quàm principio eius. Et facta
sunt ei quatuordecim millia ouium, &
sex millia camelorũ, & mille iuga boum,
& mille asinæ
13 ¶ Et fuerunt ei septem filij, & tres filiæ.
14 ¶ Et vocauit nomen unius Diem, & no-
men secundæ Cassiam, & nomen tertiæ
Cornustibij.
15 ¶ Non sunt autem inuentæ mulieres spe
ciosæ sicut filiæ Iob in uniuersa terra: de-
ditq́. eis pater suus hæreditatem inter fra-
tres earum.
16 ¶ Vixit autem Iob post hæc, cétum qua-
draginta annis, & uidit filios suos, & filios
filiorum suorum, usque ad quartam ge-
nerationem, & mortuus est senex, & ple-
nus dierum.

"rectum 2 MS. R. Hier. Greg. R. C. G.

LIBER PSALMORVM.

PSALMVS PRIMVS.

BEATVS uir qui non 1
abijt in consilio
impiorum, & in
uia peccatorũ nõ
stetit,& in cathe-
dra pestilẽtiæ nõ
sedit.
† Sed in lege Dñi 2
uolũtas eius: & in
lege eius medita-
bitur die ac nocte
†‖Et erit tamquam lignum quod planta 3
tum est secus decursus aquarum: quod fru
ctum suum dabit in tempore suo:
Et folium eius non defluet: & omnia
quæcumque faciet, prosperabuntur.
† Non sic impij, non sic: sed tamquam 4
puluis quem proiicit uentus a facie terræ.
† Ideo non ʺ resurgunt' impij in iudicio: 5
neque peccatores in ʺ consilio ' iustorum.
† Quoniam nouit Dominus uiam iusto- 6
rum: & iter impiorum peribit.

Iof. 1.8.
Ier. 17.8.
ʺ resurgẽt MS R. G. H C.
ʺ concilio MS. Hier. H. C. nec contradi- cunt G.
Act. 4.25

PSAL. II.

QVare fremuerunt Gentes:& popu- 1
li meditati sunt inania?
† Astiterunt reges terræ, & prin- 2
cipes conuenerunt in unum aduersus Do-
minum & aduersus Christum eius.
† Dirumpamus uincula eorum:& proij- 3
ciamus a nobis iugum ipsorum.
† Qui habitat in cęlis irridebit eos:& Do 4
minus subsannabit eos.
† Tunc loquetur ad eos in ira sua: & in 5
furore suo conturbabit eos.
† Ego autem constitutus sum rex ab eo 6
super Sion montem sanctum eius: præ-
dicans præceptum ʺ eius'.
7 † ‖ Dominus dixit ad me, Filius meus es
8 tu: ego hodie genui te. † Postula a me, &
dabo tibi Gentes hęreditatem tuam,& pos
sessionem tuam terminos terræ.
9 † ‖ Reges eos in uirga ferrea: - & ' tam-
quam uas figuli confringes eos.
10 † Et nunc reges intelligite: erudimini
qui iudicatis terram.
11 † Seruite Domino in timore: & exulta-
te ei ʺ cum ' tremore.
12 † Apprehendite disciplinam,ne quando
irascatur Dominus:& pereatis de uia iusta.
13 † Cum exarserit in breui ira eius, beati
omnes qui confidunt in eo.

ʺ Domini 1 MS. R. Hier. G. C.
Act. 15. 33.
Heb. 1. 5. & 5. 5.
- MS. R. Hil. Hie. G H. C.
Apo. 2. 27 & 19 15.
ʺ in 2 MS. R G H. C.

1 *† Psalmus Dauid cum fugeret a facie Absalom filij sui.*

2. Reg. 15. 14. *III.*

2 DOmine quid multiplicati sunt qui
tribulant me? multi insurgunt ad-
uersum me.
3 † Multi dicunt animæ meæ, Non est sa-
lus ipsi in Deo eius.
4 † Tu autem Domine susceptor meus es,
gloria mea,& exaltans caput meum.
5 † Voce mea ad Dominum clamaui: &
exaudiuit me de monte sancto suo.
6 † ‖ Ego dormiui, & soporatus sum, &
exurrexi: quia Dominus ʺ suscepit' me.
7 † Non timebo millia populi circumdan
tis me: exurge Domine, saluum me fac
Deus meus.
8 † Quoniam tu percussisti omnes aduer-
santes mihi sine causa: dentes peccato-
rum contriuisti.

Textus autẽ lectio, ut hãc explicat; ita Hier. atq; Aug. consonat.
Io. 2. 22.
ʺ *suscipiet* 1 MS. R. Aug. G. H. *Pro Textu autem facit exemplar Græcũ Vatic. Ad quẽ sensũ etia Chaldæus paraph. accessit.*

† Iudicare pupillo & humili: ut nō ap- 18
ponat vltra magnificare se homo su-
per terram.

In finem Psalmus David. 1

Lat. X. *Heb.* XI.

IN Domino confido: quomodo dici- 2
tis animæ meæ, Transmigra in " mon-
tem ' sicut passer?

" montes MS. Hier. Aug. G. Textus ante R.H. & C. conformis est.

† Quoniam ecce peccatores intende- 3
runt arcū: parauerunt sagittas suas in pha
retra, ut sagittent in obscuro rectos corde.
† Quoniam quæ perfecisti, destruxe- 4
runt: iustus autem quid fecit?

Aba.2.20

† ‖ Dominus in templo sancto suo, Do- 5
minus in cęlo sedes eius:
† Oculi eius in pauperem respiciunt: pal- 6
pebræ eius interrogant filios hominum.
† Dominus interrogat iustū, & impium: 7
qui autem diligit iniquitatem, odit
animam suam.
† Pluet super peccatores laqueos: ignis, 8
-& ' sulphur, -& ' spiritus procellarum,
pars calicis eorum.
† Quoniam iustus Dominus -& ' iustitias 9
dilexit: æquitatem uidit uultus eius.

-16 MS. Verū a R. G. H. C. leguntur. -5 MS. H. C anteregitur ante 6 R. & G.

† *In finem pro octaua Psalmus David.* 1

Lat. XI. *Heb.* XII.

SAluum me fac Domine, quoniam de- 2
fecit sanctus, quoniam diminutæ sunt
veritates a filijs hominum.
† Vana locuti sunt vnusquisq; ad proxi- 3
mum suum. labia dolosa, in corde & cor-
de locuti sunt.
† Disperdat Dominus vniuersa labia do- 4
losa -& ' linguam magniloquam.
† Qui dixerunt, Linguam nostram ma- 5
gnificabimus: labia nostra a nobis sunt,
quis noster Dominus est?

-4 MS. Aug. R. G H. C.

† Propter miseriam inopum, & gemitū 6
pauperum nunc exurgam, dicit Dominus.
Ponam in salutari: fiducialiter agā in eo.
† ‖ Eloquia Domini, eloquia casta: argē- 7
tum igne examinatum, probatum terræ
purgatum septuplum.

Pro.30, 5

† Tu Domine seruabis nos: & custodies 8
nos a generatione hac in æternum.
† In circuitu impij ambulant: secun- 9
dum altitudinem tuam multiplicasti fi-
lios hominum.

In finem Psalmus David. 1

Lat. XII. *Heb.* XIII.

VSquequo Domine obliuisceris me
in finem? Vsquequo auertis faciem
tuam a me?
† Quamdiu ponam consilia in anima 2
mea, dolorem in corde meo per diem?
† Vsquequo exaltabitur inimicus meus 3
super me? † respice & exaudi me Domi- 4
ne Deus meus:
Illumina oculos meos ne unquam ob-
dormiam in " morte ': † ne quando dicat 5
inimicus meus, Præualui aduersus eum.

" mortem MS. G.

Qui tribulant me, exultabunt si mo-
tus fuero: † ego autem in misericordia 6
tua speraui.
Exultabit cor meum in salutari tuo:
cantabo Domino qui bona tribuit mihi:
& psallam nomini Domini altissimi.

1 *In finem Psalmus David.*

Lat. XIII. *Heb.* XIIII.

DIxit insipiens in corde suo, Non est
Deus. Corrupti sunt, & abominabi-
les facti sunt in studijs suis: non
est qui faciat bonum, non est usq; ad vnū.

4. Esd.8. 58. Inf.52.1.

2 † Dominus de cęlo prospexit super fi-
lios hominum: ut uideat si est intelligens
aut requirens Deum.

Rom.3:11

3 † Omnes declinauerunt, simul inutiles
facti sunt: non est qui faciat bonum, non
est vsque ad vnum.
-‖ Sepulchrum patens est guttur eorum:
linguis suis dolose agebant, ‖ venenum
aspidum sub labijs eorum.

Sup.5. 11 Rom.3.13

‖ Quorum os maledictione & amaritu-
dine plenum est: ueloces pedes eorum ad
effundendum sanguinem.

Inf.139.4 Sup.9.26 Rom.3.14

Contritio & infelicitas in uijs eorum, &
uiam pacis non cognouerunt: ‖ non est ti-
mor Dei ante oculos eorum '.

Isa.59.8 Inf.35.5

4 † Nonne cognoscent omnes qui operan-
tur iniquitatem, qui deuorant plebem
meam sicut escam panis?
5 † Dominum non inuocauerunt, illic tre-
pidauerunt timore, ubi non erat timor.
6 † Quoniam " Dominus ' in generatione
iusta est, consilium inopis confudistis: quo-
niam Dominus spes eius est.

" Deus MS. Aug. G q. H.

7 † Quis dabit ex Sion salutare Israel? cum
auerterit Dominus captiuitatē plebis suæ,
exultabit Iacob, & lætabitur Israel.

1 *Psalmus David.*

Lat. XIIII. *Heb.* XV.

DOmine quis habitabit in tabernacu
lo tuo? aut quis requiescet in mon-
te sancto tuo?
2 † Qui ingreditur sine macula, & opera-
tur iustitiam:
3 † Qui loquitur veritatem in corde suo,
qui non egit dolum in lingua sua:
Nec fecit proximo suo malum, & op-
probrium non accepit aduersus proxi-
mos suos:
4 † Ad nihilum deductus est in conspe-
ctu eius malignus, timentes autem Do-
minum glorificat:
Qui iurat proximo suo, & non decipit,
5 † qui pecuniam suam non dedit ad usurā,
& munera super " innocētem ' nō accepit
Qui facit hæc, nō mouebitur in æternū.

" innocentem 7 MS. Aug. R. G. Textum ante supra legantur Hier. H. & C.

1 *Tituli inscriptio ipsi David.*

Lat. XV. *Heb.* XVI.

COnserua me Domine, quoniam spe-
raui in te.
2 † Dixi Domino, " Deus ' meus es
tu, quoniam bonorū meorum non eges:
3 † Sanctis qui sunt in terra eius " mirifi-
cauit ' omnes uoluntates meas in eis.
4 † Multiplicatæ sunt infirmitates eorum:
postea accelerauerunt.
Non congregabo conuenticula eorum
de sanguinibus: nec memor ero nominum
eorum per labia mea.
5 † Dominus, pars hæreditatis meæ, & ca-
licis mei: tu es qui restitues hæreditatem
meam mihi.

" Dominus MS. R G. H. Textus ante, Hier. & C. consonat. " mirificabit 2 MS.

† Funes ceciderunt mihi in præclaris: 6
etenim hæreditas mea præclara est mihi.
† Benedicam Dominum qui tribuit mi- 7
hi intellectũ, insuper & vsque ad noctem
increpuerunt me renes mei.
† Prouidebã Dñm ĩ cõspectu meo sẽper: 8
quoniam a dextris est mihi, ne cõmouear.
Act. 2. 25.
† Propter hæc lætatum est cor meum, & 9
exultauit lingua mea: insuper & caro mea
requiescet in spe.
† ‖ Quoniam non derelinques animam 10
meam in inferno: nec dabis sanctũ tuum
uidere corruptionem.
Act. 2. 31. 13. 35.
Notas mihi fecisti uias uitæ: adimplebis
me lætitia cum vultu tuo: delectationes
in dextera tua usque in finem.

Oratio ˣ Dauid. 1

τῶ Δαβὶδ

Lat. XVI. *Heb.* XVII.

Exaudi Domine iustitiam meam in-
tende deprecationem meam:
Auribus percipe orationem meam,
non in labijs dolosis.
† De vultu tuo iudicium meum prodeat: 2
oculi tui uideant æquitates.
† Probasti cor meum, -&' uisitasti nocte: 3
igne me examinasti, & non est inuenta-in
me' iniquitas.
' R. G. H. C. ' MS.
† Vt non loquatur os meum opera ho- 4
minum: propter uerba labiorum tuorum
ego custodiui uias duras.
† Perfice gressus meos in semitis tuis: ut 5
non moueantur uestigia mea.
† Ego clamaui, quoniam exaudisti me 6
Deus: inclina aurem tuam mihi, & exaudi
uerba mea.
† Mirifica misericordias tuas, qui saluos 7
facis sperantes in te.
A resistentibus dexteræ tuæ: † custodi 8
me ut pupillam oculi.
Sub vmbra alarum tuarum ‶ protege'
me: † a facie impiorum qui me afflixerũt. 9
‶ proteges R. G. H. C. Similiter legisse uidetur Aug.
Inimici mei animam meam circunde-
derunt: † adipem suum concluserunt, os 10
eorum locutum est superbiam.
† Proijciẽtes me, nũc circundederũt me: 11
oculos suos statuerũt declinare in terram.
† Susceperũt me sicut leo paratus ad prę- 12
dã, & sicut catulus leonis habitãs ĩ abditis.
† Exurge Domine, præueni eum, & sup- 13
planta eum: eripe animam meam ab im-
pio, ‶ frameam tuam'
‶ framea tua MS.
† ab inimicis manus tuæ. 14
Domine a paucis de terra diuide eos in
uita eorum: * de absconditis tuis adimple-
tus est uenter eorum.
Saturati sunt ‶ filijs': & dimiserunt reli-
quias suas paruulis suis.
* & MS. Aug. H. C. ‶ filij: 9 MS.
† Ego autẽ in iustitia apparebo cõspectui 15
tuo: satiabor cum apparuerit gloria tua.

† *In finẽ puero Dñi Dauid, qui lo-* 1
cutus est Dño uerba cantici huius, in
die qua eripuit eum Dñs de manu
omnium inimicorum eius, & de manu
Saul, & dixit, 2. *Reg.* 22. 2.

Lat. XVII. *Heb.* XVIII.

Diligam te Domine fortitudo mea: 2
† Dñs firmamentum meum, & re- 3
fugium meum, & liberator meus.
Deus meus adiutor meus, & sperabo in
eum. Protector meus, & cornu salutis meę,
& susceptor meus.
Heb. 2. 13.
4 † Laudans inuocabo Dominum: & ab ini-
micis meis saluus ero.
5 † Circundederunt me dolores mortis, &
torrentes iniquitatis conturbauerunt me.
6 † Dolores ‶ inferni' circundederunt me:
præoccupauerunt me laquei mortis.
‶ *inferi* 7 MS.
7 † In tribulatione mea inuocaui Domi-
num, & ad Deum meum clamaui:
Et exaudiuit de templo sancto suo uo-
cem meam: & clamor meus in conspectu
eius, ‶ introiuit' in aures eius.
‶ *introibit* 4 MS. R. G. H.
8 † Commota est & cõtremuit terra: * fun-
damenta montium cõturbata sunt, & com
mota sunt, quoniam iratus est eis.
* & 9 MS. R. Aug. G. H. C.
9 † Ascendit fumus in ira eius: & ignis a
facie eius exarsit: carbones succensi sunt
ab eo.
10 † Inclinauit cęlos, & descendit: & caligo
sub pedibus eius.
11 † Et ascendit super cherubim, & uolauit:
super pennas uentorum.
12 † Et posuit tenebras latibulum suum, in
circuitu eius tabernaculum eius: tenebro-
sa aqua in nubibus aeris.
13 † Præ fulgore in conspectu eius nubes *
transierunt, grando, & carbones ignis.
* *eius* MS. *Aug.* H. *Omittitur autẽ* a G.
14 † Et intonuit de cęlo Dominus, & Altis-
simus dedit uocem suam: & grando & car-
bones ignis.
15 † Et misit sagittas suas, & dissipauit eos:
* fulgura multiplicauit, & cõturbauit eos
* & MS. *Hier. Aug.* R. G. H. C.
16 † Et apparuerunt fontes aquarum, & re-
uelata sunt fundamenta orbis terrarum,
Ab increpatione tua Domine, ab inspira-
tione spiritus iræ tuæ.
17 † Misit de summo, & accepit me: -&' as-
sumpsit me de aquis multis.
- 6 MS. *Aug.* G. H
18 † ‶ Eripuit' me de inimicis meis fortis-
simis, & ab his qui oderunt me: quoniam
confortati sunt super me.
‶ *Eripiet* 2 MS. R. G. H. *Textus autem Hier. & C. consonat.*
19 † Præuenerunt me in die afflictionis
meæ: & factus est Dñs protector meus.
20 † Et eduxit me in latitudinem: saluum
me ‶ fecit' quoniam uoluit me.
‶ *faciet* 3 MS. R. G. H. *Textus autẽ similiter reddidit Chaldæus, & interpretatus est Augustinus.*
21 † Et retribuet mihi Dominus secundum
iustitiam meam, & secundum puritatem
manuum mearum retribuet mihi:
22 † Quia custodiui uias Domini, nec impie
gessi a Deo meo:
23 † Quoniam omnia iudicia eius in cõspe-
ctu meo: & iustitias eius non repuli a me.
24 † Et ero immaculatus cum eo: & obser-
uabo me ab iniquitate mea.
25 † Et retribuet mihi Dominus secundum
iustitiam meam: & secundum puritatem
manuum mearum in conspectu oculo-
rum eius.
26 † Cum sancto sanctus eris, & cum uiro
innocente innocens eris,
27 † Et cum electo electus eris: & cum per-
uerso peruerteris.
28 † Quoniã tu populum humilem saluum
facies: & oculos superborum humiliabis.
29 † Quoniam tu illuminas lucernã meam
Domine: Deus meus illumina tenebras
meas.
30 † Quoniam in te eripiar a tentatione, &
in Deo meo transgrediar murum.
31 † Deus meus impolluta uia eius: elo-

† Et non propter malitiam tuam pluri- 5
mam, & infinitas iniquitates tuas?
† Abstulisti enim pignus fratrum tuorũ 6
sine causa, & nudos spoliasti uestibus.
† Aquam lasso non dedisti, & esurienti 7
subtraxisti panem.
† In fortitudine brachij tui possidebas 8
terram, & potentissimus obtinebas eam.
† Viduas dimisisti uacuas, & lacertos pu-
pillorum comminuisti. 9
† Propterea circumdatus es laqueis, & 10
conturbat te formido subita.
† Et putabas te tenebras non uisurum, 11
& impetu aquarum inundantium non
oppressum iri? † " An' cogitas quod Deus 12
excelsior cęlo sit. & super stellarum uerti-
cem sublimetur?

" An non I M S. H. C. G. Verũ Textus, Hier. et Greg. & lectioni, & expositioni consentit.

† Et dicis, Quid enim nouit Deus & qua-
si per caliginem iudicat. 13
† Nubes latibulum eius, nec nostra con- 14
siderat, & circa cardines cęli perambulat.
† Nunquid semitam seculorum custodi- 15
re cupis, quam calcauerunt uiri iniqui,
† Qui sublati sunt ante tempus suum, 16
& fluuius subuertit fundamẽtum eorum.
† Qui dicebant Deo, Recede a nobis: & qua- 17
si nihil possit facere Omnipotens, æstima-
bant eum.
† Cum ille implesset domos eorum bo- 18
nis? quorum sententia procul sit a me.
† ‖ Videbunt iusti, & lætabuntur, & in- 19
nocens subsannabit eos.

Ps. 106. 42.

† Nonne succisa est erectio eorum, & re- 20
liquias eorum deuorauit ignis?
† Acquiesce igitur ei, & habeto pacem; & 21
per hæc habebis fructus optimos.
† Suscipe ex ore illius legem, & pone ser- 22
mones eius in corde tuo.
† Si reuersus fueris ad Omnipotentem, 23
ædificaberis, & longe facies iniquitatem a
tabernaculo tuo.
† Dabit pro terra silicem, & pro silice tor 24
rentes aureos.
† Eritq. Omnipotens contra hostes tuos, 25
& argentum coaceruabitur tibi.
Tunc super Omnipotentem delicijs af- 26
flues, & eleuabis ad Deum faciem tuam.
† Rogabis eum, & exaudiet te, & uota 27
tua reddes.
† Decernes rem, & ueniet tibi, & in uijs 28
tuis splendebit lumen.
† ‖ Qui enim humiliatus fuerit, erit in 29
gloria, & qui inclinauerit oculos, ipse
saluabitur.

Pro. 29. 23.

† Saluabitur innocens, saluabitur autem 30
in munditia manuum suarum.

CAP. XXIII.

RESpondens autem Iob, ait, 1
† Nunc quoque in amaritudine est 2
sermo meus, & manus plagæ meæ
aggrauata est super gemitum meum.
† Quis mihi tribuat, ut cognoscam, & 3
inueniam illum, & ueniam usque ad so-
lium eius?
† Ponam coram eo iudicium, & os meum 4
replebo increpationibus.
† Vt sciam uerba quæ mihi respondeat, 5
& intelligam quid loquatur mihi.
† Nolo multa fortitudine contendat
mecum, nec magnitudinis suæ mole me 6
premat.
† Proponat æquitatem cõtra me, & per- 7
ueniet ad uictoriam iudicium meum.
8 † Si ad Orientem iero, non apparet: si
ad Occidentem, non intelligam eum.
9 † Si ad sinistram, quid agam? non ap-
prehendam eum: si me uertam ad dexte-
10 ram, non uidebo illum. † Ipse uero scit
uiam meam, & probabit me quasi aurum
11 quod per ignem transit. † Vestigia eius se-
cutus est pes meus, uiam eius custodiui, &
non declinaui ex ea.
12 † A mandatis labiorum eius non reces-
si, & in sinu meo abscondi uerba oris eius.
13 † Ipse enim solus est, & nemo auertere
potest cogitationem eius: & anima eius
quodcunque uoluit, hoc fecit.
14 † Cumq. expleuerit in me uolunta-
tem suam, & alia multa similia præ-
15 sto sunt ei. † Et idcirco a facie eius
turbatus sum: & considerans eum, ti-
more solicitor.
16 † Deus molliuit cor meum, & Omnipo-
tens conturbauit me.
17 † Non enim perij propter imminentes
tenebras, nec faciem meã operuit caligo.

CAP. XXIIII.

1 AB Omnipotente non sunt abscondi-
ta tempora: qui autem nouerunt
eum, ignorant dies illius.
2 † Alij terminos transtulerunt, diripue-
runt greges, & pauerunt eos.
3 † Asinum pupillorum abegerunt, & ab-
stulerunt pro pignore bouem uiduæ.
4 † Subuerterunt pauperum uiam, & op-
presserunt pariter mansuetos terræ.
5 † Alij quasi onagri in deserto egrediun-
tur ad opus suum: uigilantes ad prædam,
præparant panem liberis.
6 † Agrum non suum demetunt: & ui-
neam eius, quem ui oppresserint, uinde-
7 miant. † Nudos dimittunt homines, in-
dumenta tollentes, quibus non est operi-
mentum in frigore:
8 † Quos imbres montium rigant: & non
habentes uelamen, amplexantur lapides.
9 † Vim fecerunt deprædantes pupillos, &
uulgum pauperem spoliauerunt.
10 † " Nudis-&' incedentibus' absque uestu-
tu, & esurientibus tulerunt spicas.

-R. H. C. G. " Nudum incedere fecerunt H. C.

11 † Inter aceruos eorum meridiati sunt,
qui calcatis torcularibus sitiunt.
12 † De ciuitatibus fecerunt uiros gemere,
& anima uulneratorum clamauit, & Deus
inultum abire non patitur.
13 † Ipsi fuerunt rebelles lumini, nescie-
runt uias eius: nec reuersi sunt per se-
mitas eius.
14 † Mane primo consurgit homicida, in-
terficit egenum, & pauperem: per no-
ctem uero erit quasi fur.
15 † Oculus adulteri obseruat caliginem,
dicens, Non me uidebit oculus; & ope-
riet uultum suum.
16 † Perfodit in tenebris domos, sicut in
die condixerant sibi, & ignorauerunt lu-
17 cem. † Si subito apparuerit aurora, arbitrã-
tur umbram mortis: & sic in tenebris qua-
si in luce ambulant.
18 † Leuis est super faciem aquæ: maledi-
cta sit pars eius in terra, nec ambulet per
19 uiam uinearum. † Ad nimium calorem
transeat ab aquis niuium, & usque ad in-
feros peccatum illius.

† Obliuiscatur

† Obliuiscatur eius misericordia: dulce- 20
do illius uermes: non sit in recordatione,
sed conteratur quasi lignũ infructuosum.
† Pauit enim sterilem,& quæ non parit,& 21
uiduæ bene non fecit.
† Detraxit fortes in fortitudine sua: & 22
cum steterit, non credet uitæ suæ.
Apo.2.21
† ¶ Dedit ei Deus locum pœnitentiæ, & 23
ille abutitur eo in superbiam: oculi autem
eius sunt in uijs illius.
† Eleuati sunt ad modicum, & non sub- 24
sistent, & humiliabuntur sicut omnia, &
auferentur, & sicut summitates spicarum
conterentur. †Quod si non est ita,quis me 25
potest arguere esse mentitum, & ponere
ante Deum uerba mea?

CAP. XXV.

RESpondens autem Baldad Suhites, 1
dixit, † Potestas & terror apud eum 2
est qui facit concordiam in subli-
mibus suis.
† Nunquid est numerus militum eius?& 3
super quem non " surget ' lumen illius?
" Fulget 16 MS. Cosen: sũt Textus R. Greg. H. C. G.
† ¶ Nunquid iustificari potest homo cõ- 4
paratus Deo, aut apparere mundus natus
de muliere?
† Ecce luna etiam non splendet,& stellæ 5
non sunt mundæ in cõspectu eius:
Sap.4.17
† Quanto magis homo putredo, & filius 6
hominis uermis?

CAP. XXVI.

REspondens autem Iob, dixit, 1
† Cuius adiutor es? nunquid im- 2
becillis? & sustentas brachium eius
qui non est fortis?
† Cui dedisti consilium? forsitan illi qui 3
non habet sapientiam, & prudentiam tuã
ostendisti plurimam.
† * Quem docere uoluisti? nonne eum 4
qui fecit spiramentum?
* aut M 19.
† Ecce gigantes gemunt sub aquis,& qui 5
habitant cum eis.
† Nudus est infernus coram illo, & nul- 6
lum est operimentum perditioni.
† Qui extendit Aquilonem super uacuũ, 7
& appendit terram super nihilum.
† Qui ligat aquas in nubibus suis, ut nõ 8
erumpant pariter deorsum.
† Qui tenet uultum solij sui, & expan- 9
dit super illud nebulam suam.
† Terminum circundedit aquis, „usque 10
dum finiantur lux & tenebræ.
† Columnæ cęli contremiscunt,& pauẽt 11
ad nutum eius. † In fortitudine illius re- 12
pente maria congregata sunt, & pruden-
tia eius percussit superbum.
† Spiritus eius ornauit cęlos; & obstetri- 13
cante manu eius, eductus est coluber tor-
tuosus.
† Ecce, hæc ex parte dicta sunt uiarum 14
eius: & cum uix paruam stillam sermonis
eius audierimus, quis poterit tonitruum
magnitudinis illius intueri?

CAP. XXVII.

ADdidit quoque Iob, assumens para- 1
bolam suam, & dixit,
† Viuit Deus (qui abstulit iudiciũ 2
meum, & Omnipotens qui ad amaritudi-
nem adduxit animam meam.)
† Quia donec superest halitus in me, & 3
spiritus Dei in naribus meis,
† Non loquẽtur labia mea iniquitatem, 4
nec lingua mea meditabitur mendacium.
5 † Absit a me ut iustos uos esse iudicem. do-
nec deficiã, non recedã ab innocẽtia mea.
6 † Iustificationem meam quam cœpi te-
nere,non deseram:neque enim reprehen-
dit me cor meum in omni uita mea.
7 † Sit ut impius,inimicus meus:& aduer-
sarius meus, quasi iniquus.
8 † Quæ est enim spes hypocritæ si auare
rapiat, & non liberet Deus animam eius?
9 † Nunquid Deus audiet clamorem eius,
cum uenerit super eum angustia?
10 † Aut poterit in Omnipotente delecta-
ri, & inuocare Deum omni tempore?
11 † Docebo uos per manum Dei quæ Om-
nipotens habeat,nec abscondam.
12 † Ecce,uos omnes nostis," & * quid' sine
causa uana loquimini?
* ut 1 MS. H. C. " quod G.
13 † Hæc est pars hominis impij apud Deũ,
& hæreditas uiolentorum, quam ab Om-
nipotente suscipient.
14 † Si multiplicati fuerint filij eius,„in gla-
dio erunt, & nepotes eius non saturabun-
15 tur pane. † Qui reliqui fuerint ex eo, se-
pelientur in interitu, & uiduæ illius non
16 plorabunt. † Si comportauerit quasi ter-
ram argentum,& sicut lutum præparaue-
rit uestimenta:
17 † Præparabit quidem, sed iustus uestie-
tur illis: & argentum innocens diuidet.
18 † Ædificauit sicut tinea domum suam,
19 & sicut custos fecit vmbraculum. †¶Diues
cum dormierit, nihil secum auferet: ape-
riet oculos suos, & nihil inueniet.
Ps.48.1.
20 † Apprehendet eum quasi aqua inopia,
nocte opprimet eum tempestas.
21 † Tollet eum ventus urens, & auferet,
& uelut turbo rapiet eum de loco suo.
22 † " Et mittet ' super eum,& non parcet:
de manu eius fugiens fugiet.
23 † Stringet super eum manus suas,& sibi-
labit super illum, intuens locum eius.
" Emittet 14 MS. R. Greg. " Et proijciet H. C. G.

CAP. XXVIII.

1 HAbet argentum, uenarum suarum
principia: & auro locus est in quo
2 conflatur. † Ferrum de terra tolli-
tur: & lapis solutus calore, in æs uertitur.
3 † Tempus posuit tenebris, & uniuersorũ
finem ipse considerat, lapidem quoq; cali-
ginis,& umbram mortis.
4 † Diuidit torrens a populo peregrinan-
te,eos quos oblitus est pes egentis hominis
5 & inuios. † Terra de qua oriebatur panis
in loco suo, igni subuersa est.
6 † Locus sapphiri lapides eius, & glebæ
illius aurum.
7 † Semitam ignorauit auis, nec intuitus
est " eam oculus ' vulturis.
" oculos MS. Greg. Verum stabilitur Textus, et sensu Hie. atq; H. C. & G. codicum.
8 † Non calcauerunt eam filij institorum,
nec pertransiuit per eam leæna.
9 † Ad silicem extendit manum suã, sub-
uertit a radicibus montes.
10 † In petris riuos excidit,& omne pretio-
sum uidit oculus eius.
11 † Profunda quoque fluuiorum scruta-
tus est, & abscondita in lucem produxit.
12 † Sapientia uero ubi inuenitur? & quis
est locus intelligentiæ?
Prou. 1.7.
13 † Nescit homo pretium eius,nec inueni-
tur in terra suauiter uiuentium.
14 † Abyssus dicit, Non est in me: & mare
15 loquitur, Non est mecum. † Non dabitur
Prou. 8. 10.

aurum obrizum pro ea, nec appendetur
argentum in commutatione eius.
Sap. 7. 9. ✝ Non conferetur tinctis Indiæ colori- 16
bus, nec lapidi sardonycho pretiosissimo,
uel sapphiro.
✝ Non adæquabitur ei aurum uel uitrũ, 17
nec commutabuntur pro ea uasa auri.
✝ Excelsa, & eminentia non memora- 18
buntur comparatione eius: trahitur au-
tem sapientia de occultis.
✝ Nõ adæquabitur ei topazius de Æthio- 19
pia, nec tincturæ mũdissimæ componetur.
✝ Vnde ergo sapientia uenit? & quis est lo- 20
cus intelligentiæ.
✝ Abscondita est ab oculis omnium ui- 21
uentium, uolucres quoque cęli latet.
✝ Perditio, & mors dixerunt, Auribus 22
nostris audiuimus famam eius.
✝ Deus intelligit uiam eius, & ipse no- 23
uit locum illius.
✝ Ipse enim fines mundi intuetur: & 24
omnia quæ sub cęlo sunt respicit.
✝ Qui fecit uentis pondus, & aquas ap- 25
pendit in mensura.
✝ Quando ponebat pluuiis legem, & 26
uiam procellis sonantibus:
✝ Tunc uidit illam, & enarrauit, & præ- 27
Prou. 1. 7 parauit, & inuestigauit. ✝ Et dixit homi- 28
& 9. 10. ni, Ecce timor Domini, ipsa est sapientia:
& recedere a malo, intelligentia.

CAP. XXIX.

ADdidit quoque Iob, assumens para- 1
bolam suam, & dixit,
✝ Quis mihi tribuat, ut sim iuxta 2
menses pristinos, secundum dies, quibus
Deus custodiebat me.
✝ Quando splendebat lucerna eius super 3
caput meum, & ad lumen eius ambula-
bam in tenebris?
✝ Sicut fui in diebus adolescentiæ meæ, 4
quando secreto Deus erat in tabernacu-
lo meo?
✝ Quando erat Omnipotens mecum: & 5
in circuitu meo pueri mei?
✝ Quando lauabam pedes meos butyro, 6
& petra fundebat mihi riuos olei?
✝ Quando procedebam ad portam ciui- 7
tatis, & in platea parabant cathedrã mihi?
✝ Videbant me iuuenes, & abscondeban- 8
tur: & senes assurgentes stabant.
✝ Principes cessabant loqui, & digitum 9
superponebant ori suo.
✝ Vocem suam cohibebant duces, & lin- 10
gua eorum gutturi suo adhærebat.
✝ Auris audiens beatificabat me, & ocu- 11
lus uidens testimonium reddebat mihi,
✝ Eo quòd liberassem pauperem uociferã- 12
tem, & pupillum, cui non esset adiutor.
✝ Benedictio perituri super me uenie- 13
bat, & cor uiduæ consolatus sum.
✝ Iustitia indutus sum: & uestiui me, si- 14
cut uestimẽto, & diademate, iudicio meo.
✝ Oculus fui cæco, & pes claudo. 15
✝ Pater eram pauperum: & causam quã 16
nesciebam, diligentissime inuestigabam.
✝ Conterebam molas iniqui, & de den- 17
tibus illius auferebam prædam.
✝ Dicebamq. In nidulo meo moriar, & 18
sicut palma multiplicabo dies.
✝ Radix mea aperta est secus aquas, & 19
ros morabitur in messione mea.
✝ Gloria mea semper innouabitur, & ar- 20
cus meus in manu mea instaurabitur.
21 ✝ Qui me audiebant, expectabant sen-
tentiam, & intenti tacebant ad consilium
22 meum. ✝ Verbis meis addere nihil aude-
bant, & super illos stillabat eloquium
23 meum. ✝ Expectabant me sicut pluuiam,
& os suum aperiebant quasi ad imbrem
serotinum.
24 ✝ Si quando ridebam ad eos, non crede-
bant, & lux uultus mei non cadebat in
25 terram. ✝ Si uoluissem ire ad eos, sede-
bam primus, cumq. sederem quasi rex cir-
cunstante exercitu, eram tamen mœren-
tium consolator.

CAP. XXX.

1 NVnc autem derident me iuniores
tempore, quorum non dignabar
patres ponere cum canibus gre-
gis mei:
2 ✝ Quorum uirtus manuũ mihi erat pro
nihilo, & uita ipsa putabantur indigni.
3 ✝ Egestate, & fame steriles, qui rode-
bant in solitudine: squallentes calamita-
te, & miseria.
4 ✝ Et mandebant herbas, & arborum
cortices, & radix iuniperorum erat cibus
5 eorum. ✝ Qui de conuallibus ista rapien-
tes, cum singula reperissent, ad ea cum
clamore currebant.
6 ✝ In desertis habitabant torrentium, &
in cauernis terræ, uel super glaream.
7 ✝ Qui inter huiuscemodi lętabantur, &
esse sub sentibus delicias computabant.
8 ✝ Filij stultorum, & ignobilium, & in
terra penitus non parentes.
9 ✝ Nunc in eorum canticum uersus sum,
& factus sum eis in prouerbium.
10 ✝ Abominantur me, & longe fugiunt a
me, & faciem meã conspuere non ueren-
11 tur. ✝ Pharetram enim suam aperuit, & af-
flixit me, & frenum posuit in os meum.
12 ✝ Ad dexteram " orientis " calamita- *" orientes calamitates MS.*
tis' meæ ilico surrexerunt: pedes meos
subuerterunt, & oppresserunt quasi flucti- *" calamitatem 18 MS. Hier. Greg.*
bus semitis suis.
13 ✝ Dissipauerunt itinera mea, insidiati
sunt mihi: & præualuerunt, & non fuit
qui ferret auxilium.
14 ✝ Quasi rupto muro, & aperta ianua ir-
ruerunt super me, & ad meas miserias de-
uoluti sunt.
15 ✝ Redactus sum in nihilum: " abstulit' *" abstulisti MS. Hier. atque etiã hac ratione H. & C. exponi posunt.*
quasi uentus desiderium meum: & uelut
nubes pertransijt salus mea.
16 ✝ Nunc autem in memetipso marcescit
anima mea, & possident me dies afflictio-
17 nis. ✝ Nocte os meum perforatur dolori-
bus: & qui me comedunt, non dormiunt.
18 ✝ In multitudine eorum consumitur ue-
stimentum meum, & quasi capitio tuni-
cæ succinxerunt me.
19 ✝ Comparatus sum luto, & assimilatus
sum fauillæ, & cineri.
20 ✝ ‖Clamo ad te, & non exaudis me: sto, *Sup. 19. 7*
& non respicis me.
21 ✝ Mutatus es mihi in crudelem, & in du-
ritia manus tuæ aduersaris mihi.
22 ✝ Eleuasti me, & quasi super uentum
ponens elisisti me ualide.
23 ✝ Scio quia morti trades me, ubi consti-
tuta est domus omni uiuenti.
24 ✝ Verumtamen non ad consumptionem

meam emittis manum tuam: & si corrue-
rint,ipse saluabis.
† Flebam quondam super eo qui affli- 25
ctus erat, & compatiebatur anima mea
pauperi. † Expectabam bona,& uenerunt 26
mihi mala: præstolabar lucem, & erupe-
runt tenebræ. † Interiora mea efferbue- 27
runt absque vlla requie, præuenerunt me
dies afflictionis.
† Mœrens incedebam,sine furore, con- 28
surgens, in \\ tuba' clamabam.
†Frater fui draconum,& socius struthio 29
num. † Cutis mea denigrata est super me, 30
& ossa mea aruerunt præ caumate.
† Versa est in luctum cithara mea, & or- 31
ganum meum in uocem flentium.

\\ turba 8 M S. R. Hie. Gre. H.C.G. \\ tenebris o. \\ terra o.

CAP. XXXI.

P Epigi fœdus cum oculis meis, ut ne 1
cogitarem quidem de virgine.
† Quam enim partem haberet in 2
me Deus desuper, & hæreditatem Omni-
potens de excelsis?
† Nunquid non perditio est iniquo, & a- 3
lienatio operantibus iniustitiam?
† Nonne ipse cōsiderat uias meas,& cun 4
ctos gressus meos dinumerat?
† Si ambulaui in vanitate, & festinauit 5
in dolo pes meus:
† Appendat me in statera iusta, & sciat 6
Deus simplicitatem meam.
†Si declinauit gressus meus de uia, & si 7
\\ secutus est oculus meus' cor meum, & si
in manibus meis adhæsit macula:
† Seram,& alius comedat: & progenies 8
mea eradicetur.
† Si deceptum est cor meum super mu- 9
liere, & si ad ostium amici mei insidia-
tus sum:
†Scortum alterius sit vxor mea,& super 10
illam incuruentur alij.
† Hoc enim nefas est,& iniquitas maxi- 11
ma. † Ignis est usque ad perditionem de- 12
uorans,& omnia eradicans genimina.
† Si contempsi subire iudicium cum ser- 13
uo meo,& ancilla mea, cum disceptarent
aduersum me:
†(Quid enim faciam cum surrexerit ad 14
iudicandum Deus? & cū quæsierit,quid re
spondebo illi?
† Nunquid non in vtero fecit me qui 15
& illum operatus est: & formauit me in
vulua vnus?)
† Si negaui, quod uolebant pauperibus, 16
& oculos uiduæ expectare feci:
† Si comedi buccellam meam solus, & 17
non comedit pupillus ex ea:
† (Quia ab infantia mea creuit mecum 18
miseratio:& de utero matris meæ egressa
est mecum.)
† Si despexi \\ pereuntem', eo quòd non 19
habuerit indumentum, & absque operi-
mento pauperem: † Si non benedixerunt 20
mihi latera eius, & de velleribus ouium
mearum calefactus est:
† Si leuaui super pupillum manū meā, 21
etiā cum uiderē me in porta superiorem:
† Humerus meus a iunctura sua cadat, 22
& brachium meum cum suis ossibus con-
fringatur. † Semper enim quasi tumentes 23
super me fluctus timui Deum, & pondus
eius ferre non potui.
† Si putaui aurum robur meum: & ob- 24

Prou. 5. 21. Inf. 34. 21.

\\ secutū est oculos meos 1 M S. Hie. H.C.G Similiter uero Textui legit Greg.

\\ prætereuntem M S R. Gre. Textus autem suffragantur H.C.G.

rizo dixi, Fiducia mea.
25 † Si lætatus sum super multis diuitijs
meis,& quia plurima reperit manus mea.
26 † Si uidi Solem cum fulgeret,& Lunam in-
cedentem clare:
27 † Et lætatum est in abscondito cor meū,
& osculatus sum manum meam ore meo.
28 † Quæ est iniquitas maxima, & negatio
contra Deum altissimum.
29 † Si gauisus sum ad ruinam eius qui me
oderat: & exultaui quod inuenisset eum
30 malum. † Non enim dedi ad peccandum
guttur meum, ut expeterem maledicens
animam eius.
31 † Si non dixerunt uiri tabernaculi mei,
Quis det de carnibus eius,ut saturemur?
32 †Foris non mansit peregrinus, ostium
meum uiatori patuit.
33 † Si abscōdi quasi homo peccatū meum,
& celaui in sinu meo iniquitatem meam.
34 † Si expaui ad multitudinem nimiam,
& despectio propinquorum terruit me:
& non magis tacui, nec egressus sum
ostium.
35 † Quis mihi tribuat \\ auditorem', ut de-
siderium meum audiat Omnipotens:& li-
brum scribat ipse qui iudicat,
36 † Vt in humero meo portem illum, &
circundem illum quasi coronam mihi?
37 † Per singulos gradus meos pronuncia-
bo illum, & quasi principi offeram eum.
38 † Si aduersum me terra mea clamat, &
cum ipsa sulci eius deflent:
39 † Si fructus eius comedi absque pecu-
nia,& animam agricolarum eius afflixi:
40 † Pro frumento oriatur mihi tribulus,
& pro hordeo spina.

\\ auditorem M S. Greg. Verum Textus consentit R. H. & G.

Finita sunt verba Iob.

CAP. XXXII.

1 O Miserunt autem tres uiri isti re-
spondere Iob, eo quòd iustus si-
bi uideretur.
2 † Et iratus, indignatusq́. est Eliu filius
Barachel Buzites,de cognatione Ram: ira-
tus est autem aduersum Iob, eo quòd iu-
stum se esse diceret coram Deo.
3 † Porro aduersum amicos eius indigna-
tus est,eo quòd non inuenissent respōsio-
nem rationabilem,sed tantummodo con-
demnassent Iob.
4 † Igitur Eliu expectauit Iob loquen-
tem: eo quòd seniores * essent \\ qui lo-
5 quebantur'. † Cum autem vidisset quod
tres respondere non potuissent, iratus est
uehementer.
6 † Respondensq́. Eliu filius Barachel Bu
zites, dixit,
Iunior sum tempore, uos autem
antiquiores: idcirco demisso capite ve-
ritus sum uobis indicare meam sententiā.
7 † Sperabam enim quod ætas prolixior
loqueretur, & annorum multitudo doce-
ret sapientiam.
8 † Sed ut uideo, Spiritus est in homini-
bus,& inspiratio Omnipotentis dat intel-
ligentiam.
9 † Non sunt longæui sapientes, nec senes
intelligunt iudicium.
10 † Ideo dicam, Audite me, ostendam uo-
bis etiam ego meam \\ sapientiam'
11 † Expectaui enim sermones vestros,

* se 7 M S. H C G. \\ ut loquerentur 1 M. S. \\ diebus H.C.G.

\\ scientiam 5 M S H.C G.

audiui prudentiam uestram, donec discepta-
ptaremini sermonibus.
†Et donec putabam uos aliquid dicere, 12
considerabam: sed ut uideo, non est qui
possit arguere Iob, & respondere ex uobis
sermonibus eius.
†Ne forte dicatis, Inuenimus sapientiã, 13
Deus proiecit eum, non homo.
†Nihil locutus est mihi, & ego non se- 14
cundum sermones uestros respondebo il-
li. †Extimuerunt, nec responderunt ultra, 15
abstuleruntq́; a se eloquia.
†Quoniam igitur expectaui, & non sunt 16
locuti; steterunt, nec ultra responderunt:
† Respondebo, & ego partem meam, & 17
ostendam scientiam meam.
†Plenus sum enim sermonibus, & coar- 18
ctat me spiritus uteri mei.
†En uéter meus quasi mustũ absq; spira- 19
culo, quod lagunculas nouas disrumpit.
† Loquar, & respirabo paululum: ape- 20
riam labia mea, & respondebo.
†Non accipiam personam uiri, & Deum 21
homini non æquabo.
† Nescio enim quandiu subsistam, & si 22
post modicum tollat me factor meus.

CAP. XXXIII.

AVdi igitur Iob eloquia mea, & om- 1
nes sermones meos ausculta.
†Ecce aperui os meum, "loquatur' 2
lingua mea in faucibus meis.
†Simplici corde meo sermones mei, & 3
"sententiam' puram labia mea loquentur.
† Spiritus Dei fecit me, & spiraculum 4
Omnipotentis uiuificauit me.
†Si potes responde mihi, & aduersus fa- 5
ciem meam consiste.
†Ecce, & me sicut, & te fecit Deus, & de 6
eodem luto ego quoque formatus sum.
† Verumtamen miraculum meum non 7
te terreat, & "eloquentia mea non sit tibi
grauis'. † Dixisti ergo in auribus meis, & 8
uocem uerborum tuorum audiui,
†Mundus sum ego, & absq; delicto: im- 9
maculatus, & non est iniquitas in me.
†Quia querelas in me reperit, ideo ar- 10
bitratus est me inimicum sibi.
†Posuit in neruo pedes meos, custodiuit 11
omnes semitas meas.
† Hoc est ergo in quo non es iustifica- 12
tus: respondebo tibi, quia maior sit Deus
homine.
†Aduersus eum contendis, quod non 13
ad omnia uerba responderit tibi?
†Semel loquitur Deus, & secundo id ip- 14
sum non repetit.
†Per somniũ in uisione nocturna, quan- 15
do irruit sopor super homines, & dormiũt
in lectulo.
†Tunc aperit aures uirorum, & erudiens 16
eos, instruit disciplina,
†Vt auertat hominem ab "his quæ" fe- 17
cit' & liberet eum de superbia:
†Eruens animam eius a corruptione: & 18
uitam illius, ut non transeat in gladium.
†Increpat quoq; per dolorem in lectulo, 19
& omnia ossa eius marcescere facit.
†Abominabilis ei fit in uita sua panis, & 20
animæ illius cibus ante desiderabilis.
† Tabescet caro eius, & ossa quæ tecta 21
fuerant, nudabuntur.
† Appropinquauit corruptioni anima 22

" loquetur 1 MS. " loquatur R. " locuta est H C. G. * scientiã 1 MS. H. C.

" eloquiũ meum nõ sit tibi graue 1 M. S. " manus m. n. erit super te. Gr. 70. et post eos, alij adhuc modũ trã stulerũt.

" opera H. " opere malo C. " iniustitia C. " iacui S MS.

eius, & uita illius mortiferis.
23 †Si fuerit pro eo angelus loquens "unus'
de" millibus' ut annunciet hominis æqui-
tatem.
24 †Miserebitur eius, & dicet, Libera eum,
ut non descendat in corruptionem: inue-
ni in quo ei propicier.
25 † Consumpta est caro eius a supplicijs,
reuertatur ad dies adolescentiæ suæ.
26 † Deprecabitur Deum, & placabilis ei
erit: & uidebit faciem eius in iubilo, &
reddet homini iustitiam suam.
27 † Respiciet homines, & dicet, Peccaui,
& uere deliqui, & ut eram dignus, non re-
28 cepi. † Liberauit animam suam ne perge-
ret in interitũ, sed uiuens lucem uideret.
29 † Ecce, hæc omnia operatur Deus tri-
bus uicibus per singulos,
30 †Vt reuocet animas eorum a corruptio-
ne, & illuminet luce uiuentium.
31 †Attende Iob, & audi me: & tace, dum
ego loquor.
32 †Si autem habes quod loquaris, respon-
de mihi, loquere: uolo enim te appare-
re iustum.
33 † Quod si non habes, audi me: tace, &
docebo te sapientiam.

CAP. XXXIIII.

1 PRonuncians itaque Eliu, etiam hæc
2 locutus est: † Audite sapientes uerba
mea, & eruditi auscultate me.
3 †‖ Auris enim uerba probat, & guttur
escas gustu dijudicat.
4 † Iudicium eligamus nobis, & inter nos
uideamus quid sit melius.
5 † Quia dixit, Iob, Iustus sum, & Deus
subuertit iudicium meum.
6 † In iudicando enim me, mendacium
est: uiolenta sagitta mea absque ullo pec-
7 cato †Quis est uir ut est Iob, qui bibit sub-
sannationem quasi aquam,
8 † Qui graditur cum operantibus iniqui-
tatem, & ambulat cum uiris impijs?
9 † Dixit enim, Non placebit uir Deo,
etiam si cucurrerit cum eo.
10 †Ideo uiri cordati audite me, absit a
Deo impietas, & ab Omnipotente iniqui-
11 tas. †Opus enim hominis reddet ei, & iux-
ta uias singulorum restituet eis.
12 †Vere enim Deus non condemnabit fru
stra, nec Omnipotens subuertit iudicium.
13 †Quem constituit alium super terram?
aut quem posuit super orbem quem fa-
bricatus est?
14 † Si direxerit ad eum cor suum, spiri-
tum illius, & flatum ad se trahet.
15 † Deficiet omnis caro simul, & homo
in cinerem reuertetur.
16 † Si habes ergo intellectum, audi quod
dicitur, & ausculta uocem eloquij mei.
17 † Nunquid qui non amat iudicium, sa-
nari potest? & quomodo tu eum qui iu-
stus est, in tantum condemnas,
18 †Qui dicit regi, apostata: qui uocat du-
ces impios?
19 †‖ Qui non accipit personas principum:
nec cognouit tyrannum, cum disceptaret
contra pauperem, opus enim manuum
eius sunt uniuersi.
20 † Subito morientur, & in media nocte
turbabuntur populi, & pertransibunt, &
auferent uiolentum absque manu.

" unum S MS. Hier. Greg. ad hunc modum quidã ex H. uerterũt; ad eũ uero, quo Textus legit. c. 70. & alij. " similibus O.

Sup. 12. 11.

Deu. 10. 17. 2 Par. 19 7. Sap. 6 B. Eccli. 35. 16. Rom. 2. 11 Gal. 2. 6. Eph. 5 9. Col. 3 26. Act. 10. 34. 1 Pet. 1. 17. Sup. 31. 4 Pro. 5. 21

† Oculi

† Oculi enim eius super uias hominum, 21
& omnes gressus eorum considerat.
† Non sunt tenebræ, & non est umbra 22
mortis, ut abscondantur ibi qui operan-
tur iniquitatem.
† Neque enim ultra in hominis potesta- 23
te est, ut ueniat ad Deum in iudicium.
† Conteret multos, innumerabiles, & 24
stare faciet alios pro eis.
† Nouit enim opera eorum: & idcirco 25
inducet noctem, & conterentur.
† Quasi impios percussit eos in loco ui- 26
dentium. † Qui quasi de industria reces- 27
serunt ab eo, & omnes uias eius intellige-
re noluerunt, † Vt peruenire facerent ad 28
eum clamorem egeni, & audiret uocem
pauperum.
† Ipso enim concedente pacem, quis est 29
qui condemnet? ex quo absconderit uul-
tum, quis est qui contempletur eum & su-
per gentes & super omnes homines?
† Qui regnare facit hominem hypocri- 30
tam propter peccata populi.
† Quia ergo ego locutus sum ad Deum, 31
te quoque non prohibebo.
† Si erraui, tu doce me: si iniquitatem 32
locutus sum, ultra non addam.
† Nunquid a te Deus expetit eam, quia 33
displicuit tibi? tu enim cœpisti loqui, &
nō ego: quòd si quid nosti melius, loquere.
† Viri intelligentes loquantur mihi, & 34
uir sapiens audiat me.
† Iob autem stulte locutus est, & uerba 35
illius non sonant disciplinam.
† Pater mi, probetur Iob usque ad finē. 36
ne desinas ab homine iniquitatis.
† " Qui ' addit super peccata sua blasphe- 37
miam: inter nos interim constringatur,
& tunc " ad iudicium prouocet sermoni-
bus suis Deum '.

" *Quia* 6 M S. C. " *multiplicet sermones suos ad Deum* 1 M S. H. C. G. *Conformiter autem Hier. & Greg. legit Textus.*

CAP. XXXV.

1 IGitur Eliu hæc rursum locutus est,
2 † Nunquid æqua tibi uidetur tua co-
gitatio, ut diceres, Iustior sum Deo?
† Dixisti enim, Non tibi placet quod re- 3
ctum est: uel quid tibi proderit, si ego
peccauero?
† Itaque ego respondebo sermonibus 4
tuis, & amicis tuis tecum.
† Suscipe cœlum & intuere, & contem- 5
plare æthera quod altior te sit.
† Si peccaueris, quid ei nocebis? & si 6
multiplicatæ fuerint iniquitates tuæ, quid
facies contra eum? † Porro si iuste egeris, 7
quid donabis ei, aut quid de manu tua ac-
cipiet?
† Homini qui similis tui est, nocebit 8
impietas tua: & filium hominis adiuua-
bit iustitia tua.
† Propter multitudinem calumniato- 9
rum clamabunt: & eiulabunt propter uim
brachij tyrannorum.
† Et non dixit, Vbi est Deus qui fecit me, 10
qui dedit carmina in nocte?
† Qui docet nos super iumenta terræ, 11
& super uolucres cœli erudit nos.
† Ibi clamabunt, & non exaudiet, pro- 12
pter superbiam malorum. † Non ergo 13
frustra audiet Deus, & Omnipotens cau-
sas singulorum intuebitur.
† Etiam cum dixeris, Non considerat: 14
iudicare coram illo, & expecta eum.

15 † Nunc enim non infert furorem suum,
nec ulciscitur scelus ualde.
16 † Ergo Iob frustra aperit os suum, &
absque scientia uerba multiplicat.

CAP. XXXVI.

1 ADdens quoq; Eliu, hæc locutus est,
2 † Sustine me paululum, & indica-
bo tibi: adhuc enim habeo quod
pro Deo loquar.
3 † Repetam scientiam meam a principio,
& operatorem meum probabo iustum.
4 † Vere enim absque mendacio sermo-
nes mei, & perfecta scientia probabitur
5 tibi. † Deus " potentes ' non abiicit, cum
6 & ipse sit potens. † Sed non saluat im-
pios, & iudicium pauperibus " tribuit '.
7 † Non auferet a iusto oculos suos, &
reges in solio collocat in perpetuum, &
" illic ' eriguntur.
8 † Et si fuerint in catenis, & uinciantur
funibus paupertatis,
9 † Indicabit eis opera eorum, & scelera
eorum, quia uiolenti fuerunt.
10 † Reuelabit quoque aurem eorum, ut
corripiat; & loquetur, ut reuertantur ab
11 iniquitate. † Si audierint & obseruaue-
rint, complebunt dies suos in bono, & an-
nos suos in gloria.
12 † Si autem non audierint, transibunt
per gladium, & consumentur in stultitia.
13 † Simulatores & callidi prouocant iram
Dei, neque clamabunt cum uincti fuerint.
14 † Morietur in tempestate anima eorum,
& uita eorum inter effœminatos.
15 † Eripiet de angustia sua pauperem, &
reuelabit in tribulatione aurem eius.
16 † Igitur saluabit te de ore angusto latis-
sime, & non habente fundamentum sub-
ter se: requies autem mensæ tuæ erit ple-
na pinguedine.
17 † Causa tua quasi impij iudicata est, cau
sam iudiciumq. recipies.
18 † Non te ergo superet ira, ut aliquem
opprimas: nec multitudo donorum in-
19 clinet te. † Depone magnitudinem tuam
absque tribulatione, & omnes robustos
fortitudine.
20 † Ne protrahas noctem, ut ascendant po
puli pro eis.
21 † Caue ne declines ad iniquitatem: hanc
enim cœpisti sequi post miseriam.
22 † Ecce, Deus excelsus in fortitudine sua,
& nullus ei similis in legislatoribus.
23 † Quis poterit scrutari uias eius? aut quis
potest ei dicere, Operatus es iniquitatem?
24 † Memento quod ignores opus eius de
quo cecinerunt uiri.
25 † Omnes homines uident eum, unus-
quique intuetur procul.
26 † Ecce Deus magnus uincens scientiam
nostram: numerus annorum eius inæsti-
mabilis,
27 † Qui aufert " stillas ' pluuiæ, & effun-
dit imbres ad instar gurgitum.
28 † Qui de nubibus " fluunt ', quæ præ-
29 texunt cuncta desuper. † Si uoluerit ex-
tendere nubes quasi tentorium suum,
30 † Et fulgurare lumine suo desuper, car-
dines quoque maris operiet.
31 † Per hæc enim iudicat populos, & dat
escas multis mortalibus.
32 † In manibus abscondit lucem, & præ-

" *potens* O " *tribuet* 5 M S. H. C. G. " *illi* 4 M S. R. *Similiter Gre. habet Textus.* A[b] H. C. & G. *neque hoc exprimitur neque illud.*

" *stellas* O " *pluunt* M S. 9.

cipit

cipit ei ut rursus adueniat. † Annunciat 33
de ea amico suo, quod possessio eius sit, &
ad eam possit ascendere.

CAP. XXXVII.

SVper hoc expauit cor meum, & emo- 1
tum est de loco suo.
† Audite auditionem in terrore vo- 2
cis eius, & sonũ de ore illius procedentem.
† Subter omnes cęlos ipse considerat, & 3
lumen illius super terminos terræ.
† Post eum rugiet sonitus, tonabit uoce 4
magnitudinis suæ, & non inuestigabitur,
cum audita fuerit uox eius.
† Tonabit Deus in uoce sua mirabiliter, 5
qui facit magna & inscrutabilia.
† Qui præcipit niui ut descendat in ter- 6
ram, & hyemis pluuijs, & imbri fortitu-
dinis suæ. † Qui in manu omnium homi- 7
num signat, vt nouerint singuli opera sua.
† Ingredietur bestia latibulum, & in an- 8
tro suo morabitur. † Ab interioribus egre- 9
dietur tempestas, & ab Arcturo frigus.
† Flante Deo concrescit gelu, & rursum 10
latissimæ funduntur aquæ.
† Frumentum desiderat nubes, & nubes 11
spargunt lumen suum. † Quæ lustrant per 12
circuitum, quocumque eas uoluntas gu-
bernantis duxerit, ad omne quod præce-
perit illis super faciem orbis terrarum,
† Siue in una tribu, siue in terra sua, siue 13
in quocunque loco misericordiæ suæ eas
iusserit inueniri.
† Ausculta hæc Iob: sta, & considera 14
mirabilia Dei.
† Nunquid scis quando præcepit Deus 15
pluuijs, ut ostenderent lucem nubiũ eius?
† Nunquid nosti semitas nubium ma- 16
gnas, & perfectas scientias?
† Nonne uestimenta tua calida sunt, cũ 17
perflata fuerit terra Austro?
† Tu forsitan cum eo fabricatus es cęlos, 18
qui solidissimi quasi ære fusi sunt.
† Ostende nobis quid dicamus illi: nos 19
quippe inuoluimur tenebris.
† Quis narrabit ei quæ loquor? etiam si 20
locutus fuerit homo, deuorabitur.
† At nunc non uident lucem: subito 21
aer cogetur in nubes, & uentus transiens
fugabit eas.
† Ab Aquilone aurũ uenit, & ad Deum 22
formidolosa laudatio.
† Digne eum inuenire non possumus: 23
magnus fortitudine, & iudicio, & iustitia,
& enarrari non potest.
† Ideo timebunt eum uiri, & non aude- 24
bunt contemplari omnes qui sibi uiden-
tur esse sapientes.

CAP. XXXVIII.

REspondens autem Dominus Iob de 1
turbine, dixit,
† Quis est iste inuoluens senten- 2
tias sermonibus imperitis?
† Accinge sicut uir lumbos tuos, inter- 3
rogabo te, & responde mihi.
† Vbi eras quando ponebam funda- 4
menta terræ? indica mihi si habes intel-
ligentiam.
† Quis posuit mensuras eius si nosti? uel 5
quis tetendit super eam lineam?
† Super quo bases illius solidatæ sunt? 6
aut quis demisit lapidem angularem eius:
† Cum me laudarent simul astra matu- 7
tina, & iubilarent omnes filij Dei?
8 † Quis conclusit ostijs mare, quando
erumpebat quasi de uulua procedens:
9 † Cum ponerem nubem uestimentum
eius, & caligine illud quasi pannis infan-
tiæ obuoluerem?
10 † Circundedi illud terminis meis, & po-
sui uectem & ostia;
11 † Et dixi, Vsque huc uenies, & non pro-
cedes amplius, & hic confringes tumentes
fluctus tuos.
12 † Nunquid post ortum tuum præcepisti
diluculo, & ostendisti auroræ locum suũ?
13 † Et tenuisti concutiens extrema terræ,
& "excussisti' impios ex ea?
14 † Restituetur vt lutum signaculum, & sta
bit sicut uestimentum,
15 † Auferetur ab impijs lux sua, & brachiũ
excelsum confringetur.
16 † Nunquid ingressus es profunda maris,
& in nouissimis abyssi deambulasti?
17 † Nunquid apertæ sunt tibi portę mortis,
& ostia tenebrosa uidisti?
18 † Nunquid considerasti "latitudinẽ' ter-
ræ? indica mihi, si nosti, omnia,
19 † In qua uia lux habitet, & tenebrarum
20 quis locus sit, † Vt ducas unumquodque
ad terminos suos, & intelligas semitas
domus eius.
21 † Sciebas tunc quod nasciturus esses? &
numerum dierum tuorum noueras?
22 † Nunquid ingressus es thesauros niuis,
aut thesauros grandinis aspexisti,
23 † Quæ præparaui in tempus hostis, in
diem pugnæ & belli?
24 † Per quam uiam spargitur lux, diuidi-
tur æstus super terram?
25 † Quis dedit uehementissimo imbri cur-
sum, & uiam sonantis tonitrui,
26 † Vt plueret super terram, absque ho-
mine in deserto, ubi nullus mortalium
commoratur.
27 † Vt impleret inuiam & desolatam, &
produceret herbas uirentes?
28 † Quis est pluuiæ pater? uel quis genuit
stillas roris?
29 † De cuius utero egressa est glacies? & ge
lu de cęlo quis genuit?
30 † In similitudinẽ lapidis aquæ durantur,
& superficies abyssi constringitur.
31 † Nunquid coniungere valebis micantes
stellas Pleiadas, aut gyrum Arcturi pote-
ris dissipare?
32 † Nunquid producis Luciferum in tem-
pore suo, & Vesperum super filios terræ
consurgere facis?
33 † Nunquid nosti ordinem cęli, & pones
rationem eius in terra?
34 † Nunquid eleuabis " in nebula ' vo-
cem tuam, & impetus aquarum ope-
riet te?
35 † Nunquid mittes fulgura, & ibunt, &
reuertentia dicent tibi Adsumus?
36 † Quis posuit in uisceribus hominis
sapientiam? vel quis dedit gallo intel-
ligentiam?
37 † Quis enarrabit cęlorum rationem, &
concentum cęli quis dormire faciet?
38 † Quando fundebatur puluis in terra, &
glebæ compingebantur?
1 † Nunquid capies leænæ prædam, & ani-
mam catulorum eius implebis,

" exclusisti MSq.

" Latitudines 1 MS. H Côformiter antẽ Textus legunt B. Hier. Greg. c. et G.

" ad nebulam 2 MS G. Atque hoc modo H. & C. rectissime vertantur

† Quando

♦ Quando cubant in antris, & in specu- 2
bus insidiantur?
Ps.146.9. ♦ ‖ Quis præparat coruo escam suam, 3
quando pulli eius clamant ad Deum, ua-
gantes, eo quòd non habeant cibos?

CAP. XXXIX.

NVnquid nosti tempus partus ibicũ 4
in petris, uel parturientes ceruas
obseruasti?
♦ Dinumerasti menses conceptus earum, 5
& scisti tempus partus earum?
♦ Incuruantur ad fœtum, & pariunt, & 6
rugitus emittunt.
♦ Separantur filij earum, & pergunt ad 7
pastum: egrediuntur, & non reuertuntur
ad eas. ♦ Quis dimisit onagrum liberum, 8
& uincula eius quis soluit?
♦ Cui dedi in solitudine domum, & ta- 9
bernacula eius in terra salsuginis.
♦ Contemnit multitudinem ciuitatis, cla- 10
morem exactoris non audit.
♦ Circumspicit montes pascuæ suæ, & vi- 11
rentia quæque perquirit.
♦ Nunquid volet rhinoceros seruire ti- 12
bi, aut morabitur ad præsepe tuum?
♦ Nunquid alligabis rhinocerota ad arã- 13
dum loro tuo? aut confringet glebas ual-
lium post te?
♦ Nunquid fiduciam habebis in magna 14
fortitudine eius, & derelinques ei labo-
res tuos?
♦ Nunquid credes illi quoniam sementẽ 15
reddat tibi, & aream tuam congreget?
♦ Penna struthionis similis est pennis he- 16
rodij, & accipitris.
♦ Quando derelinquit oua sua in terra, 17
tu forsitan in puluere calefacies ea?
♦ Obliuiscitur quod pes conculcet ea, aut 18
bestia agri conterat.
♦ Duratur ad filios suos quasi non sint 19
sui, frustra laborauit nullo timore cogen-
te. ♦ Priuauit enim eam Deus sapientia, 20
nec dedit illi intelligentiam.
♦ Cum tempus fuerit, in altum alas eri- 21
git: deridet equum & ascensorem eius.
♦ Nunquid præbebis equo fortitudinẽ, 22
aut circundabis collo eius hinnitum?
♦ Nunquid suscitabis eum quasi locustas? 23
gloria narium eius terror.
♦ Terram vngula fodit, exultat audacter: 24
in occursum pergit armatis.
♦ Contemnit pauorem, nec cedit gladio. 25
♦ Super ipsum sonabit pharetra, uibra- 26
bit hasta & clypeus.
♦ Feruens & fremens sorbet terram, nec 27
reputat tubæ sonare clangorem.
♦ Vbi audierit bucinam, dicit, Vah. pro- 28
cul odoratur bellum, exhortationem du-
cum, & ululatum exercitus.
♦ Nunquid per sapientiam tuam plu- 29
mescit accipiter, expandens alas suas ad
Austrum?
♦ Nunquid ad præceptũ tuum eleuabi- 30
tur aquila, & in arduis ponet nidum suũ?
♦ In petris manet, & in præruptis silici- 31
bus commoratur, atque inaccessis rupibus.
♦ Inde contemplatur escam, & de longe 32
oculi eius prospiciunt.
♦ Pulli eius lambent sanguinem: & vbi- 33
cumque cadauer fuerit, statim adest.
♦ Et adiecit Dñs, & locutus est ad Iob, 34
♦ Nunquid qui contendit cum Deo, tam 35
facile conquiescit? vtiq; qui arguit Deum,
debet respondere ei.
36 ♦ Respondens autem Iob Domino, dixit,
37 Qui leuiter locutus sum, respondere quid
possum? manum meam ponam super os
meum.
38 ♦ Vnum locutus sum, quod utinam
non dixissem: & alterum, quibus ultra
non addam.

CAP. XL.

1 REspondens autem Dominus Iob de
2 turbine, dixit, ♦ Accinge sicut uir
lumbos tuos: interrogabo te, & in-
3 dica mihi. ♦ Nunquid irritum facies iu-
dicium meum: & condemnabis me, ut
tu iustificeris?
4 ♦ Et si habes brachium sicut Deus, & si
voce simili tonas?
5 ♦ Circunda tibi decorem, & in sublime
erigere, & esto gloriosus, & speciosis in-
duere uestibus.
6 ♦ Disperge superbos in furore tuo, & re-
spiciens omnem arrogantem humilia.
7 ♦ Respice cunctos superbos, & confunde
eos, & contere impios in loco suo.
8 ♦ Absconde eos in puluere simul, & fa-
cies eorum demerge in foueam:
9 ♦ Et ego confitebor quod saluare te pos-
sit dextera tua.
10 ♦ Ecce, Behemoth quem feci tecum, fœnum
quasi bos comedet:
11 ♦ Fortitudo eius in lumbis eius, & uirtus
illius in vmbilico uentris eius.
12 ♦ Stringit caudam suam quasi cedrum,
nerui testiculorum eius perplexi sunt.
13 ♦ Ossa eius uelut fistulæ æris, cartilago
illius quasi laminæ ferreæ.
14 ♦ Ipse est principium uiarum Dei qui fe-
cit eum: applicabit gladium eius.
15 ♦ Huic montes herbas ferunt: omnes
bestiæ agri ludent ibi.
16 ♦ Sub umbra dormit in secreto calami,
& in locis humentibus.
17 ♦ Protegunt umbræ umbram eius, circũ-
dabunt eum salices torrentis.
18 ♦ Ecce, absorbebit fluuium, & non mira-
bitur: & habet fiduciam, quod influat Ior-
danis in os eius.
19 ♦ In oculis eius quasi hamo capiet eum,
& in sudibus perforabit nares eius.
20 ♦ An extrahere poteris leuiathan hamo,
& fune ligabis linguam eius?
21 ♦ Nunquid pones circulum in nari-
bus eius, aut armilla perforabis maxil-
lam eius?
22 ♦ Nunquid multiplicabit ad te preces,
aut loquetur tibi mollia?
23 ♦ Nunquid feriet tecum pactum, & acci-
pies eum seruum sempiternum?
24 ♦ Nunquid illudes ei quasi aui, aut li-
25 gabis eum ancillis tuis? ♦ Concident eum
amici, diuident illum negotiatores?
26 ♦ Nunquid implebis sagenas pelle eius,
& gurgustium piscium capite illius?
27 ♦ Pone super eum manum tuam: me-
mento belli, nec ultra addas loqui.
28 ♦ Ecce, spes eius frustrabitur eum, & ui-
dentibus cunctis præcipitabitur.

CAP. XLI.

1 NOn quasi crudelis suscitabo eum:
quis enim resistere potest uul-
tui meo?

♦ Quis

1.Quis ante dedit mihi, ut reddam ei? 2
omnia quæ sub cęlo sunt, mea sunt.
† Non parcam ei,& verbis potentibus,& 3
ad deprecandum compositis.
† Quis reuelabit faciem induméti eius? 4
& medium oris eius quis intrabit?
† Portas vultus eius quis aperiet? per gy- 5
rum dentium eius formido.
† Corpus illius quasi scuta fusilia, compa 6
ctum squamis se prementibus.
† Vna vni coniungitur,& ne spiraculum 7
quidem incedit per eas:
† Vna alteri adhęrebit,& tenentes se ne- 8
quaquam separabuntur.
† Sternutatio eius splendor ignis,& ocu- 9
li eius,ut palpebræ diluculi.
† De ore eius lampades procedunt sicut 10
tedæ ignis accensæ.
† De naribus eius procedit fumus sicut 11
ollæ succensæ atque feruentis.
† Halitus eius prunas ardere facit,& flá- 12
ma de ore eius egreditur.
† In collo eius morabitur fortitudo,& fa 13
ciem eius præcedit egestas.
† Membra carnium eius cohęrentia sibi: 14
mittet contra eum \\ flumina', & ad locum
alium non \\ ferentur'.
† Cor eius indurabitur tamquam lapis, 15
& stringetur quasi malleatoris incus.
† Cum sublatus fuerit, timebunt ange- 16
li, & territi purgabuntur.
† Cum apprehenderit eum gladius, sub- 17
sistere nō poterit neq; hasta, neq; thorax.
† Reputabit enim quasi paleas ferrum, 18
& quasi lignum putridum, æs.
† Non fugabit eum uir sagittarius, in sti 19
pulam uersi sunt ei lapides fundæ.
† Quasi stipulam æstimabit malleum, & 20
deridebit vibrantem hastam.
† Sub ipso erunt radij solis, & sternet si- 21
bi aurum quasi lutum.
† Feruescere faciet quasi ollam, profun- 22
dum mare: & ponet quasi cum vnguenta
bulliunt.
† Post eum lucebit semita, æstimabit 23
abyssum quasi senescentem.
† Non est super terram potestas quæ 24
comparetur ei, qui factus est ut nullum
timeret.
† Omne sublime uidet, ipse est rex su- 25
per uniuersos filios superbiæ.

\\fulmina 24 MS. R Hieron. Greg.
\\feruntur MS.
\\fertur 2 MS. H.G.

CAP. XLII.

RESpondens auté Iob Domino, dixit, 1
† Scio quia omnia potes, & nulla 2
te latet cogitatio.
† Quis est iste qui celat consilium absq; 3
scientia? ideo insipienter locutus sum, &
quæ ultra modum excederent scientiam
meam.
4 † Audi,& ego loquar: interrogabo te,&
ostende mihi.
5 † Auditu auris audiui te, nunc autem
oculus meus uidet te.
6 † Idcirco ipse me reprehendo, & ago pę
nitentiam in fauilla & cinere.
7 † Postquam autem locutus est Dominus
verba hæc ad Iob, dixit ad Eliphaz The-
manitem, Iratus est furor meus in te, &
in duos amicos tuos, quoniam non estis
locuti coram me rectum', sicut seruus
meus Iob.
8 † Sumite ergo uobis septem tauros, &
septem arietes, & ite ad seruum meū Iob,
& offerte holocaustum pro uobis: Iob au-
tem seruus meus orabit pro uobis: faciem
eius suscipiam, ut nō uobis imputetur stul
titia: neq; enim locuti estis ad me \\ recta',
sicut seruus meus Iob.
9 † Abierunt ergo Eliphaz Themanites, &
Baldad Suhites,& Sophar Naamathites: &
fecerunt sicut locutus fuerat Dominus ad
eos,& suscepit Dominus faciem Iob.
10 † Dominus quoque conuersus est ad pę-
nitentiam Iob, cum oraret ille pro ami-
cis suis. Et addidit Dominus omnia quæ-
cumque fuerant Iob, duplicia.
11 † Venerunt autem ad eum omnes fra-
tres sui,& uniuersæ sorores suæ, & cuncti
qui nouerant eum prius: & comederunt
cum eo panem in domo eius: & mouerūt
super eum caput,& consolati sunt eum su
per omni malo, quod intulerat Dominus
super eum. Et dederunt ei unusquisq; ouē
vnam,& inaurem auream unam.
12 † Dominus autem benedixit nouissimis
Iob magis quàm principio eius. Et facta
sunt ei quatuordecim millia ouium, &
sex millia camelorū, & mille iuga boum,
& mille asinæ
13 † Et fuerunt ei septem filij,& tres filiæ.
14 † Et vocauit nomen unius Diem, & no-
men secundæ Cassiam, & nomen tertiæ
Cornustibij.
15 † Non sunt autem inuentæ mulieres spe
ciosæ sicut filiæ Iob in uniuersa terra: de-
ditq. eis pater suus hæreditatem inter fra-
tres earum.
16 † Vixit autem Iob post hæc, cētum qua-
draginta annis,& uidit filios suos, & filios
filiorum suorum, usque ad quartam ge-
nerationem, & mortuus est senex, & ple-
nus dierum.

\\ rectum 2 MS. R. Hier. Greg. H. C.G.

LIBER PSALMORVM.

PSALMVS PRIMVS.

BEATVS uir qui non 1
abijt in consilio
impiorum, & in
uia peccatorū nō
stetit, & in cathe-
dra pestilētiæ nō
sedit.
† Sed in lege Dñi 2
uolūtas eius: & in
lege eius medita-
bitur die ac nocte.
†‖Et erit tamquam lignum quod planta 3
tum est secus decursus aquarum: quod fru
ctum suum dabit in tempore suo:
Et folium eius non defluet: & omnia
quæcumque faciet, prosperabuntur.
† Non sic impij, non sic: sed tamquam 4
puluis quem proiicit uentus a facie terræ.
† Ideo non "resurgunt' impij in iudicio: 5
neque peccatores in" consilio ' iustorum.
† Quoniam nouit Dominus uiam iusto- 6
rum: & iter impiorum peribit.

Iof. 1.8. Ier.17.8.

"resurgēt MS R.G. II C. "concilio MS. Hier. H. C. nec contradicunt G. Act.4.25

PSAL. II.

QVare fremuerunt Gentes: & popu- 1
li meditati sunt inania?
† Astiterunt reges terræ, & prin- 2
cipes conuenerunt in unum aduersus Do-
minum & aduersus Christum eius.
† Dirumpamus uincula eorum: & proij- 3
ciamus a nobis iugum ipsorum.
† Qui habitat in cęlis irridebit eos: & Do 4
minus subsannabit eos.
† Tunc loquetur ad eos in ira sua: & in 5
furore suo conturbabit eos.
† Ego autem constitutus sum rex ab eo 6
super Sion montem sanctum eius: præ-
dicans præceptum" eius'.
7 † ‖ Dominus dixit ad me, Filius meus es
8 tu: ego hodie genui te. † Postula a me, &
dabo tibi Gentes hereditatem tuam, & pos
sessionem tuam terminos terræ.
9 † ‖ Reges eos in uirga ferrea: - & ' tam-
quam uas figuli confringes eos.
10 † Et nunc reges intelligite: erudimini
qui iudicatis terram.
11 † Seruite Domino in timore: & exulta-
te ei " cum ' tremore.
12 † Apprehendite disciplinam, ne quando
irascatur Dominus: & pereatis de uia iusta.
13 † Cum exarserit in breui ira eius, beati
omnes qui confidunt in eo.

"Domini 1 MS. R. Hier. G. C. Act.13. 33. Heb.1.5. & 5.5. - MS. R. Hil. nec. G H.C. Apo.2.27 & 19 15. "in 2 MS. R G H. C. Textus autē lectio, ut hāc explicatiua Hier. atq; Aug. consonat.

1 † *Psalmus David cum fugeret a facie Absalom filij sui.*

2. Reg. 15. 14. III.

2 DOmine quid multiplicati sunt qui
tribulant me? multi insurgunt ad-
uersum me.
3 † Multi dicunt animæ meæ, Non est sa-
lus ipsi in Deo eius.
4 † Tu autem Domine susceptor meus es,
gloria mea, & exaltans caput meum.
5 † Voce mea ad Dominum clamaui: &
exaudiuit me de monte sancto suo.
6 † ‖ Ego dormiui, & soporatus sum, &
exurrexi: quia Dominus" suscepit' me.
7 † Non timebo millia populi circumdan
tis me: exurge Domine, saluum me fac
Deus meus.
8 † Quoniam tu percussisti omnes aduer-
santes mihi sine causâ: dentes peccato-
rum contriuisti.

Io. 2. 22. "suscipiet 1 MS. R. Aug. G. H. Pro Textu autem facit exemplar Graecū Vatic. Ad quē sensū etiā Chaldaeus paraph. mitit.

† Domini

Domini est salus: & super populum 9
tuum benedictio tua.

In finem, in carminibus, Psalmus David. IIII. 1

Cum inuocarem exaudiuit me Deus 2
iustitiæ meæ: in tribulatione dilatasti mihi. Miserere mei, & exaudi oratonem meam.

Filij hominum usquequo graui corde? 3
ut quid diligitis uanitatem, & quæritis mendacium?

Et scitote quoniam mirificauit Domi- 4
nus sanctum suum: Dominus exaudiet me cum clamauero ad eum.

E. b. 4. 26 -5 M S. R. Aug. G. H. * & H.

Irascimini, & nolite peccare: quæ di- 5
citis in cordibus uestris, - &' in cubilibus uestris, * compungimini.

Sacrificate sacrificium iustitiæ, & spe- 6
rate in Domino: multi dicunt, Quis'', ostẽdit ' nobis bona?

'' ostendet 4 M S. R. G. H. C.

Signatum est super nos lumen uultus 7
tui Domine: dedisti lætitiam in corde meo.

A fructu frumenti, uini, & olei sui 8
multiplicati sunt.

In pace in idipsum dormiam, & re- 9
quiescam;

Quoniam tu Domine singulariter in 10
spe constituisti me.

In finem, pro ea quæ hæreditatem consequitur, Psalmus David. V. 1

Verba mea auribus percipe Domine: 2
intellige clamorem meum.

Intende uoci orationis meæ, rex 3
meus & Deus meus.

Quoniam ad te orabo: Domine mane 4
exaudies uocem meam.

Mane astabo tibi & uidebo: quoniam 5
non Deus uolens iniquitatem tu es.

Neque habitabit iuxta te malignus: 6
neque permanebunt iniusti ante oculos tuos.

Odisti omnes qui operantur iniquita- 7
tem: perdes omnes qui loquuntur mendacium. Virum sanguinum & dolosum abominabitur Dominus.

Ego autem in multitudine misericor- 8
diæ tuæ introibo in domum tuam: adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo.

Domine deduc me in iustitia tua: pro- 9
pter inimicos meos dirige in conspectu '' tuo uiam meam '.

'' meo uiã tuam 8 M S. G. q. H. C.

Quoniam non est in ore eorum ueri- 10
tas: cor eorum uanum est.

‖ Sepulchrum patens est guttur eorũ, 11
linguis suis dolose agebant, iudica illos Deus. Decidant a cogitationibus suis, secundum multitudinem impietatum eorum expelle eos, quoniam irritauerunt te Domine.

Inf. 13. 3 Rom. 3. 13

Et lætentur omnes qui sperant in te: in 12
æternum exultabunt, & habitabis in eis.
Et gloriabuntur in te omnes qui diligũt nomen tuum:

Quoniam tu benedices iusto. Domine, 13
ut scuto bonæ uoluntatis - tuæ ' coronasti nos.

-9 M S. R. G H. C.

1 *In finem in carminibus, '' Psalmus David pro octaua'.* '' pro oct. Ps. David 3 M S. R. Hie. Aug. G. H. C.

VI.

2 Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me. Ps. 38. 1.
3 Miserere mei Domine, quoniã infirmus sum: sana me Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea.
4 Et anima mea turbata est ualde: '' & ' tu Domine usquequo? '' sed M S. q.
5 Conuertere Domine, - &' eripe animam meam: saluum me fac propter misericordiam tuam. -3 M S. R. G. H. C.
6 Quoniam non est in morte qui memor sit tui: in inferno autem quis confitebitur tibi?
7 Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo.
8 Turbatus est a furore oculus meus: inueteraui inter omnes inimicos meos.
9 ‖ Discedite a me omnes qui operamini iniquitatem: quoniam exaudiuit Dominus uocem fletus mei. Mat. 7. 23. 25. 41 Luc. 13. 27.
10 Exaudiuit Dominus deprecationem meam: Dominus orationem meam suscepit.
11 Erubescant, & conturbentur uehementer omnes inimici mei: conuertantur & erubescant ualde uelociter.

1 *Psalmus David, quem cantauit Domino pro uerbis Chusi filij Iemini.*

2. Reg. 16. VII.

2 Domine Deus meus in te speraui: saluum me fac ex omnibus persequentibus me, & libera me.
3 Ne quando rapiat ut leo animam meã: dum non est qui redimat, neque qui saluum faciat.
4 Domine Deus meus si feci istud, si est iniquitas in manibus meis,
5 Si reddidi retribuentibus mihi mala: decidam merito ab inimicis meis inanis. - M S. R. Aug. G. H. C.
6 Persequatur inimicus animam meam, & comprehendat, & conculcet in terra uitam meam, & gloriam meam in puluerem deducat. '' Consumetur. Hiero.
7 Exurge Domine in ira tua: - &' exaltare in finibus inimicorum meorum. Aug. G. Insuper H. & C. ad hunc modũ reddunt uertantur.
Et exurge Domine Deus meus in præcepto quod mandasti: 8 & synagoga populorum circundabit te.
Et propter hanc in altum regredere:
9 Dominus iudicat populos.
Iudica me Domine secundum iustitiam meam, & secundum innocentiam meam super me. 1 Par. 28 9. Ier. 11. 20. 17. 10 12.
10 '' Consumetur' nequitia peccatorum, & diriges iustum, ‖ scrutans corda & renes Deus. Iustum
11 adiutorium meum a Domino, qui saluos facit rectos corde. * & 3 M S R G H. C.
12 Deus iudex iustus, * fortis, - & patiens', nunquid irascitur per singulos dies? - H. C.
13 Nisi conuersi fueritis, gladium suum '' uibrauit, arcum suum tetendit, & parauit illum. '' uibrabit 12 M S. R. Aug. Hier. G. H.
14 Et in eo parauit uasa mortis: sagittas

suas ardentibus effecit.
Isai.59.4 Iob 15.35. "parturijt" M S Aug. G. "parturiet" H. C. "incidet" Aug. R. G. Textus autem suffragatur C.
† ‖ Ecce "parturit' iniustitiam, conce- 15
pit dolorem: & peperit iniquitatem.
† Lacum aperuit, & effodit eum: & "in- 16
cidit' in foueam quam fecit.
Conuertetur dolor eius in caput eius: & 17
in uerticem ipsius iniquitas eius de-
scendet.
† Confitebor Domino secundum iusti- 18
tiam eius: & psallam nomini Domini
altissimi.

† *In fine pro torcularibus, Psal-* 1
mus David. *VIII.*

DOmine Dominus noster, quàm ad- 2
mirabile est nomen tuum in uni-
uersa terra? Quoniam eleuata est
magnificentia tua super cœlos.
Mat.21.18. "a. Hier. Aug. G. Pro Textu autem faciunt H. C. & suniæ (?) Hier. Heb.2.7. Gen.1.28 1.Cor.15.27.
† ‖ Ex ore infantium & lactentium per- 3
fecisti laudem propter inimicos tuos: ut
destruas inimicum & ultorem.
† Quoniam uidebo cœlos "tuos' opera 4
digitorum tuorum: lunam & stellas quæ
tu fundasti:
† Quid est homo, quòd memor es eius? 5
aut filius hominis, quoniam uisitas eum?
† ‖ Minuisti eum paulo minus ab ange- 6
lis: gloria & honore coronasti eum,
† Et constituisti eum super opera ma- 7
nuum tuarum.
† ‖ Omnia subiecisti sub pedibus eius: 8
oues & boues uniuersas: insuper & peco-
ra campi,
† Volucres cœli & pisces maris, qui 9
perambulant semitas maris.
† Domine Dominus noster, quàm ad- 10
mirabile est nomen tuũ in uniuersa terra?

† *In finem pro occultis filij, Psal-* 1
mus David. *IX.*

COnfitebor tibi Domine in toto cor- 2
de meo: narrabo omnia mirabilia
tua.
† Lætabor & exultabo in te, psallam no- 3
mini tuo Altissime,
† In conuertendo inimicum meum re- 4
trorsum: infirmabuntur, & peribunt a
facie tua.
† Quoniam fecisti iudicium meum & 5
causam meam: sedisti super thronum qui
iudicas iustitiam.
† Increpasti Gentes, & periit impius: 6
nomen eorum delesti in æternum & in
seculum seculi.
"τοῦ χθρου 12 M S. Aug. G. H. Additur autè Paraphraste Chaldæo.
† "Inimici' defecerunt frameæ in fi- 7
nem: & ciuitates "eorum' destruxisti. Pe-
rijt memoria eorum cum sonitu.
† Et Dominus in æternum permanet. 8
Parauit in iudicio thronum suum: † & ip- 9
se iudicabit orbem terræ in æquitate, iu-
dicabit populos in iustitia.
† Et factus est Dominus refugium pau- 10
peri: adiutor in opportunitatibus, in tri-
bulatione.
† Et sperent in te qui nouerunt nomen 11
tuum: quoniam non dereliquisti quæren-
tes te Domine.
† Psallite Domino qui habitat in Sion: 12
annunciate inter Gentes studia eius:
† Quoniam requirens sanguinem eorũ 13
recordatus est: non est oblitus clamorem
pauperum.

14 † Miserere mei Domine: uide humili-
tatem meam de inimicis meis.
15 † Qui exaltas me de portis mortis: ut
annunciem omnes laudationes tuas in
portis filiæ Sion.
16 † Exultabo in salutari tuo: Infixæ sunt
Gentes in interitu quem fecerunt.
In laqueo isto quem absconderunt, com-
prehensus est pes eorum.
17 † "Cognoscetur' Dominus iudicia fa- "Cognoscetur" 4 M R. S. G. Cognitus est H. C.
ciens: in operibus manuum suarum com-
prehensus est peccator.
18 † Conuertantur peccatores in infernum,
omnes gentes quæ obliuiscuntur Deum.
19 † Quoniam non in finem obliuio erit
pauperis: patientia pauperum non peri-
bit in finem.
20 † Exurge Domine, non confortetur ho-
mo: iudicentur Gentes in conspectu tuo.
21 † Constitue Domine legislatorem su-
per eos: sciant Gentes quoniam homi-
nes sunt.

Psal. 10. secundum Hebræos.

1 † Vt quid Domine recessisti longe, "de- "despicies" M S. H. C. Pro Textu uero Aug. et G. faciũt.
spicis' in opportunitatibus, in tribulatione?
2 † Dum superbit impius, inceditur pau-
per: comprehenduntur in consilijs qui-
bus cogitant.
3 † Quoniam laudatur peccator in desi-
derijs animæ suæ: & iniquus benedicitur.
4 † Exacerbauit Dominum peccator, secun
dum multitudinem iræ suæ non quæret.
5 † Non est Deus in conspectu eius: in-
quinatæ sunt uiæ illius in omni tempore.
Auferuntur iudicia tua a facie eius:
omnium inimicorum suorum domina-
bitur.
6 † Dixit enim in corde suo, Non mo-
uebor a generatione in generationem,
sine malo.
7 † ‖ Cuius maledictione os plenum est, Inf.13.3 Rom.3.14
& amaritudine, & dolo: sub lingua eius
labor & dolor.
8 † Sedet in insidiis cum diuitibus: in oc-
cultis, ut interficiat innocentem.
9 † Oculi eius in pauperem respiciunt:
insidiatur in abscondito quasi leo in spe-
lunca sua.
Insidiatur ut rapiat pauperem: rapere
pauperem dum attrahit eum
10 † In laqueo suo: humiliabit eum, in-
clinabit se, & cadet cum dominatus fuerit
11 pauperum. † Dixit enim in corde suo,
Oblitus est Deus: auertit faciem suam ne
uideat in finem.
12 † Exurge Domine Deus, * exaltetur ma- * & M S 9. Aug. Hier
nus tua: ne obliuiscaris pauperum.
13 † Propter quid irritauit impius Deum?
dixit enim in corde suo, Non requiret.
14 † Vides, quoniam tu laborem & dolo-
rem consideras: ut tradas eos in manus
tuas. Tibi derelictus est pauper: orphano "eras" 4 M S. G. H. C.
tu "eris' adiutor.
15 † Contere brachium peccatoris & ma-
ligni: quæretur peccatum illius, & non
inuenietur.
16 † Dominus regnabit in æternũ & in se-
culũ seculi: peribitis Gẽtes de terra illius.
17 † Desiderium pauperum exaudiuit Do-
minus: præparationem cordis eorum au-
diuit auris tua.

† Iudicate pupillo & humili : ut non ap- 18
ponat vltra magnificare se homo su-
per terram.

In finem Psalmus David. 1

Lat. X. *Heb.* XI.

IN Domino confido : quomodo dici- 2
" montes MS. Hier. Aug. G. Textus ante R.H. & C. conformis est. tis animæ meæ. Transmigra in " mon-
tem ' sicut passer ?
† Quoniam ecce peccatores intende- 3
runt arcū: parauerunt sagittas suas in pha
retra, ut sagittent in obscuro rectos corde.
† Quoniam quæ perfecisti, destruxe- 4
runt: iustus autem quid fecit ?
Aba.2.20 † ‖ Dominus in templo sancto suo, Do- 5
minus in cælo sedes eius :
† Oculi eius in pauperem respiciunt: pal- 6
pebræ eius interrogant filios hominum.
† Dominus interrogat iustū, & impium: 7
-16 MS. Verū a R. G.H.C. leguntur. qui autem diligit iniquitatem, odit
animam suam.
† Pluet super peccatores laqueos: ignis, 8
-5 MS. H. C interjicitur ante a R. & G. - & ' sulphur, - & ' spiritus procellarum,
pars calicis eorum.
† Quoniam iustus Dominus - & ' iustitias 9
dilexit: æquitatem uidit uultus eius.

† *In finem pro octaua Psalmus David.* 1

Lat. XI. *Heb.* XII.

SAluum me fac Domine, quoniam de- 2
fecit sanctus, quoniam diminutæ sunt
veritates a filijs hominum.
† Vana locuti sunt vnusquisq; ad proxi- 3
mum suum. labia dolosa, in corde & cor-
de locuti sunt.
† Disperdat Dominus vniuersa labia do- 4
-4 MS. Aug. R. G H.C. losa - & ' linguam magniloquam.
† Qui dixerunt, Linguam nostram ma- 5
gnificabimus : labia nostra a nobis sunt,
quis noster Dominus est ?
† Propter miseriam inopum, & gemitū 6
pauperum nunc exurgam, dicit Dominus.
Ponam in salutari : fiducialiter agā in eo.
Pro.30.5 † ‖ Eloquia Domini, eloquia casta : argē- 7
tum igne examinatum, probatum terræ
purgatum septuplum.
† Tu Domine seruabis nos: & custodies 8
nos a generatione hac in æternum.
† In circuitu impij ambulant : secun- 9
dum altitudinem tuam multiplicasti fi-
lios hominum.

In finem Psalmus David. 1

Lat. XII. *Heb.* XIII.

VSquequo Domine obliuisceris me
in finem ? Vsquequo auertis faciem
tuam a me ?
† Quamdiu ponam consilia in anima 2
mea, dolorem in corde meo per diem ?
† Vsquequo exaltabitur inimicus meus 3
super me ? † respice & exaudi me Domi- 4
ne Deus meus :
Illumina oculos meos ne unquam ob-
" mortem MS. G. dormiam in " morte ' : † ne quando dicat 5
inimicus meus; Præualui aduersus eum.
Qui tribulant me, exultabunt si mo-
tus fuero : † ego autem in misericordia 6
tua speraui.
Exultabit cor meum in salutari tuo :
cantabo Domino qui bona tribuit mihi :
& psallam nomini Domini altissimi.

1 *In finem Psalmus David.*

Lat. XIII. *Heb.* XIIII.

DIxit insipiens in corde suo, Non est 4.Esd.8.58; Inf.52.1.
Deus. Corrupti sunt, & abominabi-
les facti sunt in studijs suis : non
est qui faciat bonum, non est usq; ad vnū.
2 † Dominus de cælo prospexit super fi-
lios hominum: ‖ vt uideat si est intelligens Rom.3.11
aut requirens Deum.
3 † Omnes declinauerunt, simul inutiles
facti sunt : non est qui faciat bonum, non
est vsque ad vnum.
- ‖ Sepulchrum patens est guttur eorum: Sup.5.11
linguis suis dolose agebant, ‖ venenum Rom.3.13
aspidum sub labijs eorum.
‖ Quorum os maledictione & amaritu- Inf.139.4
dine plenum est : ueloces pedes eorum ad Sup.9.26
effundendum sanguinem. Rom.3.14
Contritio & infelicitas in uijs eorum, &
uiam pacis non cognouerunt : ‖ non est ti- Isa.59.8
mor Dei ante oculos eorum '. Inf.35.5
4 † Nonne cognoscent omnes qui operan-
tur iniquitatem, qui deuorant plebem
meam sicut escam panis ?
5 † Dominum non inuocauerunt, illic tre-
pidauerunt timore, ubi non erat timor.
6 † Quoniam " Dominus ' in generatione " Deus MS. Aug. G q. H.
iusta est, consilium inopis confudistis: quo-
niam Dominus spes eius est.
7 † Quis dabit ex Sion salutare Israel? cum
auerterit Dominus captiuitatē plebis suæ,
exultabit Iacob, & lætabitur Israel.

1 *Psalmus David.*

Lat. XIIII. *Heb.* XV.

DOmine quis habitabit in tabernacu
lo tuo? aut quis requiescet in mon-
te sancto tuo ?
2 † Qui ingreditur sine macula, & opera-
tur iustitiam :
3 † Qui loquitur veritatem in corde suo,
qui non egit dolum in lingua sua :
Nec fecit proximo suo malum, & op-
probrium non accepit aduersus proxi- " innocentes 7 MS. Aug. R. G. Textus ante suffragantur Hier. H. & C.
mos suos :
4 † Ad nihilum deductus est in conspe-
ctu eius malignus, timentes autem Do-
minum glorificat :
Qui iurat proximo suo, & non decipit,
5 † qui pecuniam suam non dedit ad usurā,
& munera super " innocētem ' nō accepit
Qui facit hæc, nō mouebitur in æternū.

1 *Tituli inscriptio ipsi David.*

Lat. XV. *Heb.* XVI.

COnserua me Domine, quoniam spe-
raui in te.
2 † Dixi Domino, " Deus ' meus es " Dominus MS. R G.H. Textus ante, Hier. & C. consonat.
tu, quoniam bonorū meorum non eges :
3 † Sanctis qui sunt in terra eius " mirifi- " mirificabit 2 MS.
cauit ' omnes uoluntates meas in eis.
4 † Multiplicatæ sunt infirmitates eorum:
postea accelerauerunt.
Non congregabo conuenticula eorum
de sanguinibus: nec memor ero nominum
eorum per labia mea.
5 † Dominus, pars hæreditatis meæ, & ca-
licis mei : tu es qui restitues hæreditatem
meam mihi.

† Funes

6 ✝ Funes ceciderunt mihi in præclaris: etenim hæreditas mea præclara est mihi.
7 ✝ Benedicam Dominum qui tribuit mihi intellectũ, insuper & vsque ad noctem increpuerunt me renes mei.
8 ✝ Prouidebã Dñm ĩ cõspectu meo sẽper: quoniam a dextris est mihi, ne cõmouear.
9 ✝ Propter hæc lætatum est cor meum, & exultauit lingua mea: insuper & caro mea requiescet in spe.
10 ✝ ¶ Quoniam non derelinques animam meam in inferno: nec dabis sanctũ tuum uidere corruptionem.
Notas mihi fecisti uias uitæ: adimplebis me lætitia cum vultu tuo: delectationes in dextera tua usque in finem.

Act. 2. 25.

Act. 2. 31. 13. 35.

1 *Oratio* ^v *David.*

τῶ Δαβὶδ

Lat. XVI. *Heb.* XVII.

Exaudi Domine iustitiam meam intende deprecationem meam: Auribus percipe orationem meam, non in labijs dolosis.
2 ✝ De vultu tuo iudicium meum prodeat: oculi tui uideant æquitates.
3 ✝ Probasti cor meum, ⁻&' uisitasti nocte: igne me examinasti, & non est inuenta in me' iniquitas.
4 ✝ Vt non loquatur os meum opera hominum: propter uerba labiorum tuorum ego custodiui uias duras.
5 ✝ Perfice gressus meos in semitis tuis: ut non moueantur uestigia mea.
6 ✝ Ego clamaui, quoniam exaudisti me Deus: inclina aurem tuam mihi, & exaudi uerba mea.
7 ✝ Mirifica misericordias tuas, qui saluos facis sperantes in te.
8 A resistentibus dexteræ tuæ: ✝ custodi me ut pupillam oculi.
Sub vmbra alarum tuarum ^w protege' me: ✝ a facie impiorum qui me afflixerũt. 9
Inimici mei animam meam circundederunt: ✝ adipem suum concluserunt, os 10 eorum locutum est superbiam.
11 ✝ Projiciẽtes me, nũc circundederũt me: oculos suos statuerũt declinare in terram.
12 ✝ Susceperũt me sicut leo paratus ad prędã, & sicut catulus leonis habitãs ĩ abditis.
13 ✝ Exurge Domine, præueni eum, & supplanta eum: eripe animam meam ab impio, ^w frameam tuam'
14 ✝ ab inimicis manus tuæ.
Domine a paucis de terra diuide eos in uita eorum: * de absconditis tuis adimpletus est uenter eorum.
Saturati sunt ^w filijs': & dimiserunt reliquias suas paruulis suis.
15 ✝ Ego autẽ in iustitia apparebo cõspectui tuo: satiabor cum apparuerit gloria tua.

⁻ R. G. H. C.
⁻ MS.

^w protege R. G. H. C. Similiter legisse uidetur Aug.

^w framea tua MS.

* & MS. Aug. H. C. ^w filijs: 9 MS.

1 ✝ *In finẽ puero Dñi David, qui locutus est Dño uerba cantici huius, in die qua eripuit eum Dñs de manu omnium inimicorum eius, & de manu Saul, & dixit,* 2. Reg. 22. 2.

Lat. XVII. *Heb.* XVIII.

2 Diligam te Domine fortitudo mea:
3 ✝ Dñs firmamentum meum, & refugium meum, & liberator meus.
Deus meus adiutor meus, & sperabo in eum: Protector meus, & cornu salutis meę, & susceptor meus.
4 ✝ Laudans inuocabo Dominum: & ab inimicis meis saluus ero.
5 ✝ Circundederunt me dolores mortis, & torrentes iniquitatis conturbauerunt me.
6 ✝ Dolores ^w inferni' circundederunt me: præoccupauerunt me laquei mortis.
7 ✝ In tribulatione mea inuocaui Dominum, & ad Deum meum clamaui:
Et exaudiuit de templo sancto suo uocem meam: & clamor meus in conspectu eius, ^w introiuit' in aures eius.
8 ✝ Commota est & cõtremuit terra: * fundamenta montium cõturbata sunt, & commota sunt, quoniam iratus est eis.
9 ✝ Ascendit fumus in ira eius: & ignis a facie eius exarsit: carbones succensi sunt ab eo.
10 ✝ Inclinauit cęlos, & descendit: & caligo sub pedibus eius.
11 ✝ Et ascendit super cherubim, & uolauit: super pennas uentorum.
12 ✝ Et posuit tenebras latibulum suum, in circuitu eius tabernaculum eius: tenebrosa aqua in nubibus aëris.
13 ✝ Præ fulgore in conspectu eius nubes * transierunt, grando, & carbones ignis.
14 ✝ Et intonuit de cęlo Dominus, & Altissimus dedit uocem suam: & grando & carbones ignis.
15 ✝ Et misit sagittas suas, & dissipauit eos: * fulgura multiplicauit, & cõturbauit eos
16 ✝ Et apparuerunt fontes aquarum, & reuelata sunt fundamenta orbis terrarum,
Ab increpatione tua Domine, ab inspiratione spiritus iræ tuæ.
17 ✝ Misit de summo, & accepit me: ⁻&' assumpsit me de aquis multis.
18 ✝ ^w Eripuit' me de inimicis meis fortissimis, & ab his qui oderunt me: quoniam confortati sunt super me.
19 ✝ Præuenerunt me in die afflictionis meæ. & factus est Dñs protector meus.
20 ✝ Et eduxit me in latitudinem: saluum me ^w fecit' quoniam uoluit me.
21 ✝ Et retribuet mihi Dominus secundum iustitiam meam, & secundum puritatem manuum mearum retribuet mihi:
22 ✝ Quia custodiui uias Domini, nec impie gessi a Deo meo:
23 ✝ Quoniam omnia iudicia eius in cõspectu meo: & iustitias eius non repuli a me.
24 ✝ Et ero immaculatus cum eo: & obseruabo me ab iniquitate mea.
25 ✝ Et retribuet mihi Dominus secundum iustitiam meam: & secundum puritatem manuum mearum in conspectu oculorum eius.
26 ✝ Cum sancto sanctus eris, & cum uiro innocente innocens eris,
27 ✝ Et cum electo electus eris: & cum peruerso peruerteris.
28 ✝ Quoniã tu populum humilem saluum facies: & oculos superborum humiliabis.
29 ✝ Quoniam tu illuminas lucernã meam Domine: Deus meus illumina tenebras meas.
30 ✝ Quoniam in te eripiar a tentatione, & in Deo meo transgrediar murum.
31 ✝ Deus meus impolluta uia eius: eloquia

Heb. 2. 13

^w inferni 7 MS.

^w introibit 4 MS. R. G. H. *& 9 MS. R. Aug. G. H. C.

* eius MS. Aug. H Omittitur autẽ a G.

* & MS. Hier. Aug. R. G. H. C.

⁻ 6 MS. Aug. G. H

^w Eripiet 2 MS. R. G. H. Textus autem Hier. & C. consonat.

^w faciet 3 MS. R. G. H. Textus autẽ similiter reddidit Chaldæus, & interpretatus est Augustinus.

quia Domini igne examinata: protector
est omnium sperantium in se.
32 ♦ Quoniã quis Deus præter Dominum?
\\ aut' quis Deus præter Deum nostrum?
33 ♦ Deus qui \\ præcinxit \\ me virtute': &
posuit immaculatam uiam meam.
34 ♦ Qui perfecit pedes meos tamquam cer
uorum, & super excelsa statuens me.
35 ♦ ‖ Qui docet manus meas ad prælium:
& posuisti ut arcum æreum brachia mea
36 ♦ Et dedisti mihi protectionem salutis
tuæ, & dextera tua suscepit me:
Et disciplina tua correxit me in finem,
& disciplina tua ipsa me docebit.
37 ♦ Dilatasti gressus meos subtus me: &
non sunt infirmata uestigia mea:
38 ♦ Persequar inimicos meos, & compre-
hendam illos: & non conuertar donec
deficiant.
39 ♦ Confringam illos, nec poterunt stare:
cadent subtus pedes meos.
40 ♦ Et præcinxisti me \\ virtute' ad bellum:
-&' supplantasti insurgentes in me sub-
tus me.
41 ♦ Et inimicos meos dedisti mihi dorsum,
& odientes me disperdidisti.
42 ♦ Clamauerunt, nec erat qui saluos face
ret: ad Dominum, nec exaudiuit eos.
43 ♦ Et comminuam eos ut puluerem an-
te faciem uenti: ut lutum platearum de-
lebo eos.
44 ♦ Eripes me de contradictionibus popu-
li: constitues me in caput Gentium.
45 ♦ Populus quem non cognoui, seruiuit
mihi: in auditu auris obediuit mihi.
46 ♦ Filij alieni mentiti sunt mihi, filij alie
ni inueterati sunt, & claudicauerunt a se-
mitis suis.
47 ♦ Viuit Dominus, & benedictus Deus
meus, & exaltetur Deus salutis meæ.
48 ♦ Deus qui das uindictas mihi, & subdis
populos sub me, liberator meus de inimi-
cis meis iracundis.
49 ♦ - Et' ab insurgẽtibus in me exaltabis
me: a uiro iniquo eripies me.
50 ♦ ‖ Propterea confitebor tibi in natio-
nibus Domine: & nomini tuo psalmum
dicam.
51 ♦ Magnificans salutes regis eius, & fa-
ciens misericordiam Christo suo Dauid, &
semini eius usque in seculum.

\\ & 6 MS. Augu. H. Textus autem consentit G. ‖ præcinxit R. G. H. C. \\ virtute MS. G. 2. Reg. 22 35. \\ virtute MS. G. Verũ, Latine dicas ut est in Textu. - MS. R. Augu. G. H. C. - MS. Augu. R. G. 2. Reg. 22. 50. Ro. 15. 9.

1 ♦ *In finem Psalmus Dauid.*

Lat. XVIII. *Heb.* XIX.

2 CÆli enarrant gloriam Dei, & \\ ope-
ra' manuum eius annunciat firma
mentum.
3 ♦ Dies diei eructat uerbum: & nox nocti
indicat scientiam.
4 ♦ Non sunt loquelæ neque sermones,
quorum non audiantur uoces eorum.
5 ♦ ‖ In omnem terram exiuit sonus eo-
rum, & in fines orbis terræ uerba eorum,
6 ♦ In Sole posuit tabernaculum suum:
& ipse tamquam sponsus procedens de tha
lamo suo, \\ Exultauit' ut gigas ad cur-
rendam uiam,
7 ♦ A summo cœlo egressio eius, Et occur-
sus eius usque ad summum eius: nec est
qui se abscondat a calore eius.
8 ♦ Lex Domini immaculata, conuertens
animas: testimonium Domini fidele, sapiẽ-
tiam præstans paruulis.
9 ♦ Iustitiæ Domini rectæ, lætificantes cor
da: præceptum Domini lucidum illumi-
nans oculos.
10 ♦ Timor Domini sanctus, permanens in
seculum seculi: iudicia Domini uera, iusti-
ficata in semetipsa.
11 ♦ Desiderabilia super aurum & lapidem
pretiosum multum: & dulciora super mel
& fauum.
12 ♦ Etenim seruus tuus custodit ea, in cu-
stodiendis illis retributio multa.
13 ♦ Delicta quis \\ intelligit' ? ab occultis
14 meis munda me, & ab alienis parce ser-
uo tuo.
Si mei non fuerint \\ dominati', tunc
immaculatus ero, & emundabor a deli-
cto maximo.
15 ♦ Et erunt ut complaceant eloquia oris
mei: & meditatio cordis mei in conspectu
tuo semper.
Dñe adiutor meus, & redemptor meus

\\ operam, seu opus. G. H. Consimiliter autẽ Textus, legũt MS. Aug. & C. Ro. 10. 18 Luc. 24. 46. \\ exultabit 3 MS. R. G. H. C.

\\ intelliget MS. R. G. H C. Similiter autẽ Textus, Hier. & Aug. legunt. \\ dominata.

1 *In finem, Psalmus Dauid.*

Lat. XIX. *Heb.* XX.

2 EXaudiat te Dñs in die tribulationis:
protegat te nomen Dei Iacob.
3 ♦ Mittat tibi auxilium de sancto: &
de Sion tueatur te.
4 ♦ Memor sit omnis sacrificij tui: & holo-
caustum tuum pingue fiat.
5 ♦ Tribuat tibi secundum cor tuum: &
omne consilium tuum confirmet.
6 ♦ Lætabimur in salutari tuo: & in nomi-
ne Dei nostri magnificabimur.
7 ♦ Impleat Dominus omnes petitiones
tuas: nunc cognoui quoniam saluum fecit
Dominus Christum suum,
\\ Exaudiat' illum de cęlo sancto suo: in
potentatibus salus dexteræ eius.
8 ♦ Hi in curribus, & hi in equis: nos autẽ i
nomine Domini Dei nostri inuocabimus.
9 ♦ Ipsi obligati sunt, & ceciderunt: nos au
tem surreximus & erecti sumus.
10 ♦ Domine saluum fac regem, & exaudi
nos in die qua inuocauerimus te.

\\ Exaudiet 6 MS. R. Au. Hier. G. H. \\ Exaudi nos. C.

1 *In finem Psalmus Dauid.*

Lat. XX. *Heb.* XXI.

2 DOmine in uirtute tua lætabitur
rex: & super salutare tuum exulta
bit uehementer.
3 ♦ Desideriũ cordis eius tribuisti ei: & uo
luntate labiorum eius non fraudasti eum.
4 ♦ Quoniam præuenisti eum in benedi-
ctionibus dulcedinis: posuisti in capite
eius coronam de lapide pretioso.
5 ♦ Vitam petijt a te: -&' tribuisti ei longi
tudinem dierum in seculum, & in secu-
lum seculi.
6 ♦ Magna- est' gloria eius in salutari tuo:
gloriam & magnum decorem impones su
per eum.
7 ♦ Quoniam dabis eũ in benedictionem
in seculum seculi: lætificabis eum in gau-
dio cum vultu tuo.
8 ♦ Quoniam rex sperat in Domino, &
in misericordia Altissimi non commoue-
bitur:
9 ♦ Inueniatur manus tua omnibus ini-
micis tuis: dextera tua inueniat omnes
qui te oderunt.

- MS. H. C. Additur autem ab Aug & G. - 6 MS. G. H. C. Videtur ergo ab Hier. non lectum.

♦ Pones

10 †Pones eos ut clibanum ignis in tempo-
re vultus tui: Dominus in ira sua contur-
babit eos, & deuorabit, eos ignis.
11 † Fructum eorum de terra perdes: & se-
men eorum a filijs hominum.
12 †Quoniã declinauerũt in te mala: cogita-
uerũt consilia quæ non potuerũt stabilire.
13 † Quoniam pones eos dorsum: in “ re-
liquijs’ tuis præparabis uultum eorum.
14 † Exaltare Domine in uirtute tua: can-
tabimus, & psallemus uirtutes tuas.

“reliquis MS. Est autem, & Hier. qua Textu, lectio.

1 †*In finem, pro “ susceptione ma-
tutina, Psalmus David.*

“assumptione MS. Hier.

Lat. XXI. *Heb.* XXII.

DEus Deus meus respice-in' me: ‖qua
2 re me dereliquisti? longe a salute
mea uerba delictorum meorum.
3 † Deus meus clamabo per diem, & non
exaudies: & nocte, & non ad insipien-
tiam mihi.
4 † Tu autẽ in sancto habitas, Laus Israel
5 † In te sperauerunt patres nostri: spera-
uerunt, & liberasti eos.
6 † Ad te clamauerunt, & salui facti sunt:
in te sperauerunt, & non sunt confusi.
7 †Ego autem sum uermis, & non homo:
opprobrium hominum, & abiectio plebis:
8 †Omnes uidentes me, deriserunt me: lo-
cuti sunt labijs, ‖ & mouerunt caput.
9 † Sperauit in Domino, eripiat eum: sal-
uum faciat eum, quoniam uult eum.
10 † Quoniam tu es qui extraxisti me de
uẽtre: spes mea ab uberibus matris meæ.
11 † In te proiectus sum ex utero.
De uentre matris meæ Deus meus es tu;
12 † ne discesseris a me:
Quoniam tribulatio proxima est, quo-
niam non est qui adiuuet.
13 † Circumdederunt me uituli multi: tau-
ri pingues obsederunt me.
14 † Aperuerunt super me os suum, sicut
leo rapiens, & rugiens.
15 † Sicut aqua effusus sum: & dispersa
sunt omnia ossa mea.
Factum est cor meum tamquam cera li
quescens in medio uentris mei.
16 † Aruit tamquam testa uirtus mea, &
lingua mea adhæsit faucibus meis: & in
puluerem mortis deduxisti me.
17 †Quoniã circumdederunt me canes mul
ti “ consilium’ malignantium obsedit me
Foderunt manus meas, & pedes meos:
18 † dinumerauerunt omnia ossa mea.
Ipsi uero considerauerunt, & inspexe-
19 runt me: †diuiserunt sibi uestimenta mea,
& super uestem meam miserunt sortem.
20 † Tu autem Domine ne elongaueris
auxilium “ tuum’-a me’: ad defensionem
meam conspice.
21 †Erue a framea - Deus’ animam meam:
& de manu canis unicam meam.
22 † Salua me ex ore leonis: & a cornibus
unicornium humilitatem meam.
23 †‖Narrabo nomen tuum fratribus meis:
in medio ecclesiæ laudabo te.
24 † Qui timetis Dominum‖laudate eum:
uniuersum semen Iacob glorificate eum.
25 † Timeat eum omne semen Israel: quo-
niam non spreuit,; neque despexit depre-
cationem pauperis.

Mat. 27. 46. Mar. 15. 34.
-7 MS. Porro ab Interpretibus 72. additum est, Respice me; nã nec ab Hebraicis nec a Chaldaicis, nec ab Euangelicis codicibus agnoscitur.
Mat. 27. 39. Mar. 15. 29. Mat. 27. 43.
“concilium 4 MS. R. Hier. G. H. C.
Mat. 27. 31. Ioan. 19. 23. Mat. 27. 35.
“meum 1 MS. -17 MS. H. -7 MS. R. Hier. Aug. G. H. C.
Heb. 2. 12

Nec auertit faciem suam a me: & cum
clamarem ad eum, exaudiuit me.
26 † Apud te laus mea in ecclesia magna:
uota mea reddam in conspectu timen-
tium eum.
27 † Edent pauperes, & saturabuntur: &
laudabunt Dominum qui requirunt eum:
uiuent corda eorum in seculum seculi.
28 † Reminiscentur, & conuertentur ad Do
minum uniuersi fines terræ.
Et adorabunt in conspectu eius uniuer-
sæ familiæ Gentium.
29 † Quoniam Domini est regnum: & ipse
dominabitur Gentium.
30 † Manducauerunt, & adorauerunt om-
nes pingues terræ: in conspectu eius ca-
dent omnes qui descendunt in terram.
31 † Et anima mea illi uiuet: & semen
meum seruiet ipsi.
32 † Aununciabitur Domino generatio
uentura, & annunciabunt - cœli' iusti-
tiam eius populo, qui nascetur, quem
fecit Dominus.

-10 MS. R. G. H. C.

1 *Psalmus David.*

Lat. XXII. *Heb.* XXIII.

‖ DOminus regit me, & nihil mihi
deerit:
2 †in loco pascuæ ibi me collocauit.
Super aquam refectionis educauit me:
3 † animam meam conuertit.
Deduxit me super semitas iustitiæ, pro-
pter nomen suum.
4 † Nam etsi ambulauero in medio um-
bræ mortis, non timebo mala: quoniam
tu mecum es.
Virga tua, & baculus tuus, ipsa me con-
solata sunt.
5 †Parasti in conspectu meo mensam ad-
uersus eos qui tribulant me.
Impinguasti in oleo caput meum: & ca-
lix meus inebrians quàm præclarus est?
6 † Et misericordia tua subsequetur me
omnibus diebus uitæ meæ:
Et ut inhabitem in domo Domini, in
longitudinem dierum.

Isai. 40. 11. Ier. 23. 5. Eze. 34. 11. 23. Ioan. 10. 11. 1 Pet. 2. 25. 5. 4.

1 *Psalmus David-prima sabbathi-.*

-H. G.

Lat. XXIII. *Heb.* XXIIII.

DOmini ‖ est terra, & plenitudo eius:
orbis terrarum, & uniuersi qui ha-
bitant in eo.
2 †Quia ipse super maria fundauit eum: &
super flumina præparauit eum.
3 † Quis ascendet in montem Domini?
aut quis stabit in loco sancto eius?
4 † Innocens manibus, & mundo corde,
qui non accepit in uano animam suam,
nec iurauit in dolo proximo suo.
5 † Hic accipiet benedictionem a Domi-
no, & misericordiam a Deo salutari suo.
6 † Hæc est generatio quærentium eum,
quærentium faciem Dei Iacob.
7 † Attollite portas principes uestras, &
eleuamini portæ æternales: & introibit
rex gloriæ.
8 † Quis est iste rex gloriæ? Dominus for-
tis, & potens, Dominus potens in prœlio.
9 † Attollite portas principes uestras, &
eleuamini portæ æternales: & introibit
rex gloriæ.

1 Co. 10. 26. Psal. 49. 12.
Mat. 5. 8

✝ Quis est iste rex gloriæ? Dominus uirtutem ipse est rex gloriæ. 10

-Hier. G. H.C.

-In finem, Psalmus David. 1

Lat. XXIIII. Heb. XXV.

AD te Domine leuaui animam meā
✝ Deus meus in te confido, non erubescam. 2
✝ Neque irrideant me inimici mei: etenim uniuersi qui sustinent te, non confundentur. 3

-R. Hier. Aug. G. H C.

✝ Confundantur - omnes' iniqua agentes superuacue. 4
Vias tuas Domine demonstra mihi, & semitas tuas \\ edoce' me.

\\ doce 7 MS. G. H. C. Similiter autē Textui apud Hie. & Aug. legitur.

✝ Dirige me in ueritate tua, & doce me: quia tu es Deus saluator meus, & te sustinuj tota die. 5
✝ Reminiscere miserationum tuarum Domine, & misericordiarum tuarum quæ a seculo sunt. 6
✝ Delicta iuuentutis meæ, & ignorantias meas ne memineris. 7
Secundum misericordiam tuā memento mei tu, propter bonitatem tuā Domine.
✝ Dulcis, & rectus Dominus: propter hoc legem dabit delinquentibus in uia. 8
✝ Diriget mansuetos in iudicio: docebit mites uias suas. 9
✝ Vniuersæ uiæ Domini, misericordia, & ueritas, requirentibus testamentum eius, & testimonia eius. 10
✝ Propter nomen tuum Domine propitiaberis peccato meo: multum est enim. 11
✝ Quis est homo qui timet Dominum? legem \\ statuit' ei in uia quam elegit. 12

\\ statuet R. G H.C. Conformiter uerò Textui Aug. habet.

✝ Anima eius in bonis demorabitur: & semen eius hæreditabit terram. 13
✝ Firmamentum est Dominus timentibus eum: & testamentum ipsius, ut manifestetur illis. 14
✝ Oculi mei semper ad Dominum: quoniam ipse euellet de laqueo pedes meos. 15
✝ Respice in me, & miserere mei: quia unicus, & pauper sum ego. 16
✝ Tribulationes cordis mei multiplicatæ sunt, de necessitatibus meis erue me. 17
✝ Vide humilitatem meam, & laborem meum: & dimitte uniuersa delicta mea. 18
✝ Respice inimicos meos, quoniā multiplicati sunt, & ‖ odio iniquo oderunt me. 19

Io. 15.25

✝ Custodi animam meam, & erue me; non erubescam, quoniam speraui in te. 20
✝ Innocentes, & recti adhæserunt mihi: quia sustinui te. 21
✝ Libera, Deus, Israël, ex omnibus tribulationibus suis. 22

-G.H.C.

-In finem, Psalmus David. 1

Lat. XXV. Heb. XXVI.

IVdica me Domine, quoniam ego in innocentia me ingressus sum: & in Domino sperans non infirmabor.
✝ Proba me Domine, & tenta me: ure renes meos, & cor meum. 2
✝ Quoniam misericordia tua ante oculos meos est; & complacui in ueritate tua. 3
✝ Non sedi cum concilio uanitatis, & cum iniqua gerentibus non introibo. 4
✝ Odiui ecclesiam malignantium: & cum impijs non sedebo. 5
✝ Lauabo inter innocentes manus meas: 6
& circundabo altare tuum Domine:
7 ✝ Vt audiam uocem laudis, & enarrem uniuersa mirabilia tua.
8 ✝ Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ.
9 ✝ Ne perdas cum impijs - Deus' animam meam, & cum uiris sanguinum uitam meam:

-12 MS. R. Hier. Aug. G. H. C.

10 ✝ In quorum manibus iniquitates sunt: dextera eorum repleta est muneribus.
11 ✝ Ego autem in innocentia mea ingressus sum: redime me, & miserere mei.
12 ✝ Pes meus stetit in directo: in ecclesijs benedicam te Domine.

-H.C.

1 -Psalmus David-priusquā liniretur.

Lat. XXVI. Heb. XXVII.

DOminus illuminatio mea, & salus mea: quem timebo? Dominus protector uitæ meæ, a quo trepidabo?
2 ✝ Dum appropiant super me nocentes, ut edant carnes meas:
Qui tribulant me inimici mei, ipsi infirmati sunt & ceciderunt.
3 ✝ Si consistant \\ aduersum' me castra, non timebit cor meum.
Si exurgat \\ aduersum' me prœlium, in hoc ego sperabo.

\\ aduersus MS. \\ duersus MS.

4 ✝ Vnam petij a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini \\ omnibus diebus' uitæ meæ:
Vt uideam \\ uoluntatem' Domini, & uisitem templum eius.

\\ omnes dies MS. Aug. G. \\ uoluptatem 1 MS. R. Aug. G. H.C.

5 ✝ Quoniam abscondit me in tabernaculo suo: in die malorum protexit me in abscondito tabernaculi sui.
6 ✝ In petra exaltauit me: & nunc exaltauit caput meum super inimicos meos.
Circuiui, & immolaui in tabernaculo eius hostiam uociferationis: cantabo, & psalmum dicam Domino.
7 ✝ Exaudi Domine uocem meam qua clamaui-ad te', miserere mei, & exaudi me.
8 ✝ Tibi dixit cor meum, exquisiuit-te' facies mea: faciem tuam Domine requiram.
9 ✝ Ne auertas faciem tuam a me: ne declines in ira a seruo tuo.
Adiutor meus esto: ne derelinquas me, neque despicias me Deus salutaris meus.
10 ✝ Quoniam pater meus, & mater mea dereliquerunt me: Dominus autem assumpsit me.

-6 MS. R. G H. C. -4 MS. H. C & quāuis in Græcis libris reperiatur, melius non legi, Hieronymus Suniā docet.

11 ✝ Legem pone mihi Domine in uia tua: & dirige me in semita recta propter inimicos meos.
12 ✝ Ne tradideris me in animas tribulantium me: quoniam insurrexerunt in me testes iniqui, & mentita est iniquitas sibi.
13 ✝ Credo uidere bona Domini in terra uiuentium.
14 ✝ Expecta Dominum, uiriliter age: & cōfortetur cor tuum, & sustine Dominum.

Infr. 30. 25.

1 ✝ Psalmus huic David.

Lat. XXVII. Heb. XXVIII.

AD te Domine clamabo, Deus meus ne sileas a me: nequando taceas a me, & assimilabor descendentibus in lacum.
2 ✝ Exaudi-Domine' uocem deprecationis meæ dum oro ad te, dum extollo manus meas ad templum sanctum tuum.

-8. 9. H. C. atq; aduersum esse Hieron. ad Suniam; scribit.

✝ Ne

''trahas'' MS. R. G. H C.

3 † Ne simul'' tradas' me cum peccatori-
bus: & cum operantibus iniquitatem ne
perdas me:
Qui loquūtur pacem cum proximo suo,
mala autem in cordibus eorum.
4 † Da illis secundum opera eorum, & se-
cundum nequitiam adinuentionum ipso-
rum: secundum opera manuum eorum tri
bue illis: redde retributionem eorum ipsis.

* in R. G. H.

5 † Quoniam non intellexerunt * opera
Domini, & in opera manuū eius destrues
illos, & non ædificabis eos.
6 † Benedictus Dominus: quoniam exau-
diuit uocem deprecationis meæ.

-8 MS R. Aug. G. H.C.

7 † Dominus adiutor meus, & protector
meus: - &' in ipso sperauit cor meum, &
adiutus sum.
Et refloruit caro mea: & ex uoluntate
mea confitebor ei.
8 † Dominus fortitudo plebis suæ: & pro-
tector saluationum christi sui est.
9 † Saluum fac populum tuum Domine,
& benedic hæreditati tuæ: & rege eos, &
extolle illos usque in æternum.

- H. C.

1 † *Psalmus David - in consummatione tabernaculi'.*

Lat. XXVIII. *Heb.* XXIX.

AFFERTE Domino filij Dei: afferte
Domino filios arietum.
2 † Afferte Domino gloriam & ho-
norem, afferte Domino gloriam nomini
eius: adorate Dominū in atrio sancto eius.
3 † Vox Dñi super aquas, Deus maiestatis
intonuit: Dominus super aquas multas.
4 † Vox Domini in uirtute: uox Domini
in magnificentia.
5 † Vox Domini confringentis cedros: &
confringet Dominus cedros Libani,

''reuelauit MS. H. Verum Textus respōdet G. omnis dicet MS. August. '' omnis dicit R G. H. '' omnes dicunt C.

6 † Et comminuet eas tamquam uitulum
Libani: & dilectus quemadmodum fi-
lius unicornium.
7 † Vox Dñi intercidentis flammam ignis
8 † Vox Domini concutientis desertum, &
commouebit Dominus desertum Cades.
9 † Vox Domini præparantis ceruos, &''re
uelabit' condensa: & in templo eius'' om-
nes dicent' gloriam:
10 † Dominus diluuium inhabitare facit: &
sedebit Dominus rex in æternum.
11 † Dominus uirtutem populo suo dabit:
Dominus benedicet populo suo in pace.

1 † *Psalmus cantici in dedicatione domus David.*

Lat. XXIX. *Heb.* XXX.

2 EXaltabo te Domine quoniam susce-
pisti me: nec delectasti inimicos
meos super me.
3 † Domine Deus meus clamaui ad te, &
4 sanasti me. † Domine eduxisti ab infer-
no animam meam: saluasti me a descen-
dentibus in lacum.
5 † Psallite Domino sancti eius: & confi-
temini memoriæ sanctitatis eius.
6 † Quoniam ira in indignatione eius: &
uita in uoluntate eius.
Ad uesperum demorabitur fletus: & ad
matutinum lætitia.
7 † Ego autem dixi in abundantia mea,
Non mouebor in æternum.
8 † Domine, in uoluntate tua præstitisti
decori meo uirtutem.
Auertisti faciem tuam a me, & factus
sum conturbatus.
9 † Ad te Domine clamabo, & ad Deum
meum deprecabor.
10 † Quæ utilitas in sanguine meo dum de-
scendo in corruptionem?
Nunquid cōfitebitur tibi puluis, aut an-
nunciabit ueritatem tuam?
11 † Audiuit Dominus, & misertus est mei:
Dominus factus est adiutor meus.
12 † Conuertisti planctum meum in gau-
dium mihi: concidisti saccum meum, &
circumdedisti me lætitia:
13 † Vt cantet tibi gloria mea: & non com-
pungar: Domine Deus meus in æternum
confitebor tibi.

- H. C. Inf. 70. 1

1 † *In finem, Psalmus David - pro extasi'.*

Lat. XXX. *Heb.* XXXI.

2 IN te Domine speraui, non confundar
in æternum: in iustitia tua libera me.
3 † Inclina ad me aurem tuam, accele-
ra ut eruas me.
Esto mihi in Deum protectorem, & in
domum refugij, ut saluum me facias.
4 † Quoniam fortitudo mea & refugium
meum es tu: & propter nomen tuum de-
duces me & enutries me.
5 † Educes me de laqueo hoc quem ab-
sconderunt mihi: quoniam tu es prote-
ctor meus.

Luc. 23. 46. '' commendabo MS. R G H.C. Similiter ante Textum legunt Hier. & Aug.

6 † In manus tuas'' commendo' spiritum
meū: redemisti me Domine Deus ueritatis
7 † Odisti obseruantes uanitates superua-
8 cue. Ego autem in Domino speraui: † exul
tabo & lætabor in misericordia tua.
Quoniam respexisti humilitatem meā,
saluasti de necessitatibus animam meam.
9 † Nec conclusisti me in manibus inimi-
ci: statuisti in loco spacioso pedes meos.
10 † Miserere mei Domine quoniam tribu-
lor: conturbatus est in ira oculus meus,
anima mea, & uenter meus:
11 † Quoniam defecit in dolore uita mea,
& anni mei in gemitibus.
Infirmata est in paupertate uirtus mea
& ossa mea conturbata sunt.

* & 10 MS. R H ron. Aug. G. H.C.

12 † Super omnes inimicos meos factus sum
opprobrium * uicinis meis ualde, & timor
notis meis.
Qui uidebant me, foras fugerunt a me.
13 † Obliuioni datus sum tamquam mor-
tuus a corde.
Factus sum tamquam vas perditum:
14 † quoniam audiui uituperationem mul-
torum commorantium in circuitu:
In eo dum conuenirent simul aduer-
sum me, accipere animam meam con-
siliati sunt.
15 † Ego autem in te speraui Domine: di-
xi, Deus meus es tu,
16 † in manibus tuis sortes meæ.
Eripe me de manu inimicorum meo-
rum, & a persequentibus me.
17 † Illustra faciem tuam super seruum
tuum, saluum me fac in misericordia tua.
18 † Dñe nō confundar, quoniā inuocaui te.

Erubescant impij, & deducantur in in-
fernum: ♦ muta fiant labia dolosa. 19
Quæ loquuntur aduersus iustum ini-
quitatem in superbia & in abusione.
♦ Quam magna multitudo dulcedinis tuę 20
Dñe, quam abscondisti timentibus te?
Perfecisti eis qui sperant in te, in conspe
ctu filiorum hominum.
♦ Abscondes eos in abscondito faciei tuę 21
a conturbatione hominum.
Proteges eos in tabernaculo - tuo' a con
tradictione linguarum.

- 10 MS. R.G.H.C. Ad hæc D. Aug. non legisse videtur.

♦ Benedictus Dominus; quoniam miri- 22
ficauit misericordiam suam mihi in ciui-
tate munita.
♦ Ego autem dixi in excessu mentis meę, 23
Proiectus sum a facie oculorum tuorum.
Ideo exaudisti uocem orationis meæ,
dum clamarem ad te.
♦ Diligite Dominum omnes sancti eius: 24
quoniam '' veritatem ' '' requiret Domi-
nus, & '' retribuet' * abundanter facien-
tibus superbiam.
♦ ‖ Viriliter agite, & confortetur cor ue- 25
strum, omnes qui speratis in Domino.

'' veritates 5 MS R.G.H.C. '' requirit R.G.H.C. '' retribuit MS. R.G.H.C. * τοῖς

1 ♦ *Ipsi Dauid intellectus.*

Lat. XXXI. *Heb.* XXXII.

Beati quorum remissæ sunt iniquita-
tes, & quorum tecta sunt peccata,
♦ Beatus uir, cui non '' imputauit' 2
Dñs peccatum, nec est in spiritu eius dolus.
♦ Quoniam tacui, inueterauerunt ossa 3
mea dum clamarem tota die.
♦ Quoniam die ac nocte grauata est su- 4
per me manus tua: conuersus sum in æ-
rumna mea, dum configitur spina.
♦ Delictum meum cognitum tibi feci, & 5
iniustitiam meam non abscondi.
‖ Dixi, Confitebor aduersum me iniusti-
tiam meam Domino: & tu remisisti im-
pietatem peccati mei.
♦ Pro hac orabit ad te omnis sanctus in 6
tempore opportuno.
Verumtamen in diluuio aquarum mul-
tarum, ad eum non approximabunt.
♦ Tu es refugium meum a tribulatione 7
quæ circundedit me: exultatio mea, erue
me a circundantibus me.
♦ Intellectum tibi dabo, & instruam te 8
in uia hac qua gradieris: firmabo super
te oculos meos.
♦ Nolite fieri sicut equus & mulus, qui- 9
bus non est intellectus.
In camo & freno maxillas eorum con-
stringe, qui non approximant ad te.
♦ Multa flagella peccatoris, sperantem 10
autē in Domino misericordia circundabit.
♦ Lætamini in Domino & exultate iusti, 11
& gloriamini omnes recti corde.

Sup. 26 14. Rom. 4.7. '' imputabit 5 MS. R. Hier. H.C. *Is. 65.24.*

*In finem, Psalmus Dauid.**

Lat. XXXII. *Heb.* XXXIII.

Exultate iusti in Domino: rectos de- 1
cet '' collaudatio'.
♦ Confitemini Domino in cithara 2
in psalterio decem chordarum psallite illi.
♦ Cantate ei canticum nouum: bene 3
psallite ei in vociferatione.
♦ Quia rectum est uerbum Domini, & 4
omnia opera eius in fide.
♦ Diligit misericordiam & iudicium: mi- 5
sericordia Domini plena est terra.

* sine titulo apud Hebræos G. ♦ '' laudatio 8 MS. Aug. G.

6 ♦ Verbo Domini cęli firmati sunt: & spi-
ritu oris eius omnis uirtus eorum:
7 ♦ Congregans sicut '' in utre' aquas ma-
ris: ponens in thesauris abyssos.
8 ♦ Timeat Dominum omnis terra: ab eo
autem commoueantur omnes inhabitan
tes orbem.
9 ♦ ‖ Quoniam ipse dixit, & facta sunt: ip-
se mandauit, & creata sunt.
10 ♦ Dominus dissipat consilia gentium: re-
probat autem cogitationes populorum, &
reprobat consilia principum.

'' utrem R.G. H.C '' in utre MS. Aug. *Gen. 1.3 Iudith 16 17.*

11 ♦ Cōsilium autem Domini in æternum
manet: cogitationes cordis eius in gene-
ratione & generationem.
12 ♦ Beata gens, cuius est Dominus Deus
eius: populus quem elegit in hæredi-
tatem sibi.
13 ♦ De cęlo respexit Dominus: uidit om-
nes filios hominum.
14 ♦ De præparato habitaculo suo respexit
super omnes qui habitant terram.
15 ♦ Qui finxit sigillatim corda eorum: qui
intelligit omnia opera eorum.
16 ♦ Non saluatur rex per multam virtu-
tem: - & ' gigas non saluabitur in multi-
tudine uirtutis suæ.
17 ♦ Fallax equus ad salutē: in abundantia
autem uirtutis suæ non saluabitur.
18 ♦ Ecce oculi Domini super metuentes
eum, - & in eis ' qui sperant super miseri-
cordia eius.
19 ♦ Vt eruat a morte animas eorum, &
alat eos in fame.
20 ♦ Anima nostra sustinet Dominum, quo-
niam adiutor & protector noster est.
21 ♦ Quia in eo lætabitur cor nostrum: &
in nomine sancto eius sperauimus.
22 ♦ Fiat misericordia tua Domine super
nos, quemadmodum sperauimus in te.

- MS. H.C. additur autē a G

- 4 MS. R. Aug G.H.

1 ♦ *Dauidi cum immutauit vultum
suum coram Abimelech, & dimisit
eum, & abijt.* 1 Reg. 21.

Lat. XXXIII. *Heb.* XXXIIII.

2 Benedicam Dominum in omni tem-
pore: semper laus eius in ore meo.
3 ♦ In Domino laudabitur anima
mea audiant mansueti, & lætentur.
4 ♦ Magnificate Dominum mecum: & exal
temus nomen eius in idipsum.
5 ♦ Exquisiui Dominum, & exaudiuit
me: & ex omnibus tribulationibus meis
eripuit me.
6 ♦ Accedite ad eum, & illuminamini: &
facies uestræ non confundentur.
7 ♦ Iste pauper clamauit, & Dominus exau
diuit eum: & de omnibus tribulationibus
eius saluauit eum.
8 ♦ Immittet angelus Domini in circuitu
timentium eum: & eripiet eos.
9 ♦ Gustate, & uidete quoniam suauis est
Dominus: beatus uir qui sperat in eo.
10 ♦ Timete Dominum omnes sancti e-
ius: quoniam non est inopia timenti-
bus eum.
11 ♦ Diuites eguerunt, & esurierunt: in-
quirentes autem Dominum non minuen-
tur omni bono.

Matt. 18. 10. *Luc. 1.53*

12 ♦ Venite filij, audite me: timorem Domini docebo vos.

1.Pet.3.10.

13 ♦ ‖ Quis est homo qui uult uitam, diligit dies uidere bonos?

14 ♦ Prohibe linguam tuam a malo, & labia tua ne loquantur dolum.

15 ♦ Diuerte a malo, & fac bonum: inquire pacem, & persequere eam.

Eccli 15.21. Heb.4.13

16 ♦ Oculi Domini super iustos: & aures eius in preces eorum.

17 ♦ Vultus autem Domini super facientes mala: ut perdat de terra memoriam eorũ.

18 ♦ Clamauerunt iusti, & Dominus exaudiuit eos: & ex omnibus tribulationibus eorum liberauit eos.

19 ♦ Iuxta est Dominus ijs qui tribulato sũt corde: & humiles spiritu saluabit.

20 ♦ Multæ tribulationes iustorum: & de omnibus his liberabit eos Dominus.

21 ♦ Custodit Dominus omnia ossa eorum: vnum ex his non conteretur.

22 ♦ Mors peccatorum pessima: & qui oderunt iustum delinquent.

‶ in eum MS. Aug. G.

23 ♦ Redimet Dominus animas seruorum suorum: & non delinquent omnes qui sperant ‶in eo'.

1 *Psalmus huic David.*
Lat. XXXIIII. *Heb.* XXXV.

‶ expugnantes MS.

IVdica Domine nocentes me: expugna ‶impugnantes' me.

2 ♦ Apprehende arma & scutum: & exurge in adiutorium mihi.

3 ♦ Effunde frameam, & conclude aduersus eos qui persequuntur me: dic animæ meæ, Salus tua ego sum.

Inf.39.15.& 69.3.

4 ♦ ‖ Confundantur, & reuereantur quærentes animam meam.

Auertantur retrorsum & confundantur cogitantes mihi mala.

5 ♦ Fiant tamquam puluis ante faciem venti, & angelus Domini coarctans eos.

6 ♦ Fiat uia illorum tenebræ & lubricum: & angelus Domini persequens eos.

7 ♦ Quoniam gratis absconderunt mihi interitum laquei sui: superuacue exprobrauerunt animam meam.

8 ♦ Veniat illi laqueus quem ignorat, & captio quam abscondit apprehendat eum, & in laqueum cadat in ‶ipsum'.

‶ idipsum o. -& MS. R. Aug. G. H. C.

9 ♦ Anima autem mea exultabit in Domino: -&' delectabitur super salutari suo.

10 ♦ Omnia ossa mea dicent, Domine, quis similis tibi?

Eripiens inopem de manu fortiorum eius: egenum, & pauperem a diripientibus eum.

‶ ignorabant MS. Hie. Textus lectio, Aug. H. et C. consentit, Græco autẽ dictio ἐγίνωσκον, ambigua est.

11 ♦ Surgentes testes iniqui, quæ ‶ignorabam 'interrogabant me.

12 ♦ Retribuebant mihi mala pro bonis: sterilitatem animæ meæ.

13 ♦ Ego autem cum mihi molesti essent, induebar cilicio.

Humiliabam in ieiunio animam meã: & oratio mea in sinu meo conuertetur.

14 ♦ Quasi proximum, * quasi fratrem nostrum, sic complacebam: quasi lugens, & contristatus sic humiliabar.

**& MS 3.*

15 ♦ Et aduersum me lætati sunt, & conuenerunt: congregata sunt super me flagella, & ignoraui.

16 ♦ Dissipati sunt, nec compuncti, tentauerunt me, subsannauerunt me subsannatione: frenduerunt super me dentibus suis.

17 ♦ Domine quando respicies? restitue animam meam a malignitate eorum, a leonibus unicam meam.

18 ♦ Confitebor tibi in ecclesia magna, in populo graui laudabo te.

19 ♦ Non supergaudeant mihi qui aduersantur mihi inique, ‖ qui oderunt me gratis & annuunt oculis.

Io.15.25

20 ♦ Quoniam mihi quidem pacifice loquebantur: & in iracundia terræ loquentes, dolos cogitabant.

21 ♦ Et dilatauerunt super me os suum: dixerunt, Euge, euge, uiderunt oculi nostri.

22 ♦ Vidisti Domine, ne sileas: Domine ne discedas a me.

23 ♦ Exurge & intende iudicio meo: Deus meus, & Dominus meus in causam meam.

24 ♦ Iudica me secundum iustitiam tuam Domine Deus meus, & non supergaudeant mihi.

25 ♦ Non dicant in cordibus suis, Euge, euge, animæ nostræ: nec dicant, ‶ Deuorabimus 'eum.

‶ deuorauimus 6 MS. R. Aug. G. H. C.

26 ♦ Erubescant & reuereantur simul qui gratulantur malis meis.

Induantur confusione, & reuerentia qui ‶ maligna' loquuntur super me.

‶ magna 1 MS. R. G. H C.

27 ♦ Exultent & lætentur qui uolunt iustitiam meam, & dicant semper, Magnificetur Dominus, qui uolunt pacem serui eius.

28 ♦ Et lingua mea meditabitur iustitiam tuam, tota die laudem tuam.

1 '*In finem, seruo Domini ipsi David.*
Lat. XXXV. Heb. XXXVI.

2 DIxit iniustus ut delinquat in semetipso, non est timor Dei ante oculos eius.

3 ♦ Quoniam dolose egit in cõspectu eius: vt inueniatur iniquitas eius ad odium.

Sup.13.3

4 ♦ Verba oris eius iniquitas & dolus: noluit intelligere ut bene ageret.

5 ♦ Iniquitatem meditatus est in cubili suo: astitit omni uiæ non bonæ, malitiam autem non odiuit.

6 ♦ Domine in cęlo misericordia tua: & ueritas tua usque ad nubes.

7 ♦ Iustitia tua sicut montes Dei: iudicia tua abyssus multa.

Homines & iumenta saluabis Domine:

8 ♦ (quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam Deus.)

Filij autem hominum in tegmine alarum tuarum sperabunt.

9 ♦ Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ: & torrente uoluptatis tuæ potabis eos.

10 ♦ Quoniam apud te est fons uitæ: -&' in lumine tuo uidebimus lumen.

-I MS. R. G. H. C.

11 ♦ Prætende misericordiam tuam scientibus te, & iustitiam tuam his qui recto sunt corde.

12 ♦ Non ueniat mihi pes superbiæ: & manus peccatoris non moueat me.

13 ♦ Ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem: expulsi sunt, nec potuerunt stare.

Psalmus ipsi David.

Lat. XXXVI. *Heb.* XXXVII.

NOli æmulari in malignantibus, ne- 1
que zelaueris faciētes iniquitatem.
Quoniam tamquam fęnum uelo- 2
citer arescēt: & quemadmodum olera
herbarum cito decident.
Spera in Domino, & fac bonitatē, & in- 3
habita terram, & pasceris in diuitijs eius.
Delectare in Domino: & dabit tibi pe- 4
titiones cordis tui.
Reuela Domino uiam tuam, & spe- 5
ra in " eo': & ipse faciet

" eum 5 MS. Aug. G.

Et educet quasi lumen iustitiam tuam, 6
& iudicium tuum tamquam "meridiem':
Subditus esto Domino, & ora eum. 7
Noli æmulari in eo qui prosperatur in
uia sua, in homine faciente iniustitias.

" meridie MS.

Desine ab ira, & derelinque furorem: 8
noli æmulari, ut maligneris.
Quoniam qui malignantur extermina- 9
buntur: sustinentes autem Dominum ip-
si hæreditabunt terram.
Et adhuc pusillum, & non erit pecca- 10
tor: & quæres locum eius, & non inuenies.
Mansueti autem hereditabunt terram, 11
& delectabuntur in multitudine pacis.

Mat. 5.4

Obseruabit peccator iustum: & stride- 12
bit super eum dentibus suis.
Dominus autem irridebit eum: quo- 13
niam prospicit quod ueniet dies eius.
Gladium euaginauerunt peccatores, 14
intenderunt arcum suum,
Vt " decipiant' pauperem, & inopem,
ut trucident rectos corde.
Gladius eorum intret in corda ipso- 15
rum: & " arcus' eorum " confringatur'.
Melius est modicum iusto super diui- 16
tias peccatorum multas.
Quoniam brachia peccatorum conte- 17
rētur: confirmat autem iustos Dominus:
Nouit Dominus dies immaculatorum: 18
& hæreditas eorum in æternum erit.
Non confundentur in tempore malo, 19
& in diebus famis saturabuntur: quia 20
peccatores peribunt.
Inimici uero Domini mox, ut honori-
ficati fuerint, & exaltati: deficiētes quem-
admodum fumus deficient.

" deficiāt 2 MS. R. Amb. G. H. " occidant C. " τὰ τόξα. " confringantur 1 MS. H.C Nomini plurali, uerbum singulare iunxerūt, suo more, Græci.

" Mutuabitur' peccator, & non soluet: 21
iustus autem miseretur, & " tribuet'.
Quia benedicentes ei hęreditabunt ter 22
ram: maledicentes autem ei disperibunt.
Apud Dominum " gressus' hominis " 23
dirigetur': & uiam eius uolet.
Cum ceciderit, non collidetur: quia 24
Dominus supponit manum suam.
Iunior fui, etenim senui: & non ui- 25
di iustum derelictum, nec semen eius quę-
rens panem.
Tota die miseretur, & commodat: & se- 26
men illius in benedictione erit.
Declina a malo, & fac bonum, & in- 27
habita in seculum seculi.
Quia Dominus amat iudicium: & non 28
derelinquet sanctos suos: in æternum con-
seruabuntur.
Iniusti punientur: & semen impio-
rum peribit.
Iusti autem hæreditabunt terram: & 29
inhabitabūt in seculum seculi super eam.

" Mutuatur 1 MS. R.G.H C. " tribuet MS R. G. H. C. " τὰ διαβήματα. " dirigētur 4 MS Hier. Aug. H. Phrasi græca Græcis singularis est numerus. Eccles. 2. 11.

30 Os iusti meditabitur sapientiam, &
lingua eius loquetur iudicium.
31 Lex Dei eius in corde ipsius: & non sup
plantabuntur gressus eius.
32 Considerat peccator iustum: & quærit
mortificare eum.
33 Dominus autem nō derelinquet eum
in manibus eius: nec damnabit eum cum
iudicabitur illi.
34 Expecta Dominum, & custodi uiā eius:
& exaltabit te ut hæreditate capias terrā:
cum perierint peccatores uidebis.
35 Vidi impium superexaltatum, & ele-
uatum sicut cedros Libani.
36 Et transiui, & ecce non erat: - &' quæsi-
ui eum, & non est inuentus locus eius.
37 Custodi innocentiam, & vide æquita-
tē: quoniā sunt reliquiæ homini pacifico.
38 Iniusti autem disperibunt simul: reli-
quiæ impiorum interibunt.
39 Salus autem iustorum a Dño: - &' pro-
tector eorum in tempore tribulationis.
40 Et adiuuabit eos Dominus, & liberabit
eos: & eruet eos a peccatoribus, & saluabit
eos: quia sperauerunt in eo.

Pro. 31. 26. Isa. 51.7. - MS. 9. - MS. H. C. Additur autē a G.

1 *Psalmus David in rememoratio-*
ne, - die sabbathi.

- H. C.

Lat. XXXVII. *Heb.* XXXVIII.

2 DOmine ne ī furore tuo arguas me,
neque in ira tua corripias me.
3 Quoniā sagittæ tuæ infixæ sunt
mihi, & cōfirmasti super me manū tuam.
4 Non est sanitas in carne mea a facie
iræ tuæ: non est pax ossibus meis a facie
peccatorum meorum.
5 Quoniam iniquitates meæ supergressę
sæ sunt caput meum: - &' sicut onus graue
grauatæ sunt super me.
6 Putruerunt & corruptæ sunt cicatri-
ces meæ, a facie insipientiæ meæ.
7 Miser factus sum & curuatus sum vs-
que in finem: tota die contristatus ingre-
diebar.
8 Quoniam lumbi mei impleti sunt illu
sionibus: & non est sanitas in carne mea.
9 Afflictus sum & humiliatus sum ni-
mis: rugiebam a gemitu cordis mei.
10 Domine, ante te omne desideriū meū:
& gemitus meus a tę non est absconditus.
11 Cor meum conturbatum est, * dereliquit
me uirtus mea: & lumen oculorum meo-
rum, & ipsum non est mecum.
12 Amici mei & proximi mei aduersum
me appropinquauerunt & steterunt.
13 Et qui iuxta me erant, de longe stete-
runt: & uim faciebant qui quærebant ani-
mam meam.
Et qui inquirebāt mala mihi, locuti sūt
uanitates: & dolos tota die meditabantur.
14 Ego autem tamquam surdus nō audie
bam: & sicut mutus non aperiens os suum.
15 Et factus sum sicut homo nō audiens,
& non habens in ore suo redargutiones.
16 Quoniam in te Domine speraui, tu
exaudies - me' Domine Deus meus.
17 Quia dixi, Nequando supergaudeant
mihi inimici mei? & dum " cōmouentur'
pedes mei, super me magna locuti sunt.
18 Quoniā ego in flagella paratus - sum': &
dolor meus in conspectu meo semper.

Psal.6.1. -7 MS. R. Aug. G. H. C. * in me MS 9. -MS. R. Aug. G. H C. " comouentur 1 MS. 9. -3 MS. R. G. G.

Quoniam

† Quoniam iniquitatem meam annun- 19
ciabo: & cogitabo pro peccato meo.
† Inimici autem mei uiuunt, & confir- 20
mati sunt super me: '& multiplicati sunt
qui oderunt me inique.
† Qui retribuunt mala pro bonis, detra- 21
hebant mihi, quoniam sequebar bonitatẽ.
† Ne derelinquas me Domine Deus 22
meus: ne discesseris a me.
† Intende in adiutorium meum, Domi- 23
ne-Deus' salutis meæ.

-7 MS. R. G. H. C.

† *In finem, pro Idithun canticum* 1
David.

Lat. XXXVIII. *Heb.* XXXIX.

DIxi, Custodiam uias meas: ut non 2
delinquam in lingua mea.
Posui ori meo custodiam, cum con-
sisteret peccator aduersum me.
† Obmutui, & humiliatus sum, & silui 3
a bonis: & dolor meus renouatus est.
† Concaluit cor meum intra me: & in 4
meditatione mea exardescet ignis.
Locutus sum in lingua mea, † Notum 5
fac mihi Domine finem meum,
Et numerum dierum meorum quis est:
ut sciam quid desit mihi.
† Ecce mensurabiles posuisti dies meos: 6
& substãtia mea tanquã nihilum ante te.
Verumtamen uniuersa uanitas, omnis
homo uiuens.
† Verumtamen in imagine pertransit ho 7
mo: sed, & frustra conturbatur. Thesau-
rizat: & ignorat cui congregabit ea.
† Et nunc quæ est expectatio mea? nonne 8
Dominus? & substantia mea apud te est.
† Ab omnibus iniquitatibus meis erue 9
me: opprobrium insipienti dedisti me.
† Obmutui, & nõ aperui os meum, quo- 10
niam tu fecisti: † amoue a me plagas tuas. 11
A fortitudine manus tuæ ego defeci:
† In increpationibus propter iniquita- 12
tem, corripuisti hominem.
Et tabescere fecisti sicut araneam ani-
mam eius: uerumtamen uane conturbatur
omnis homo.
† Exaudi orationem meam Domine, & 13
deprecationem meam auribus percipe:
lachrymas meas.
Ne sileas: quoniã aduena ego sum apud
te, & peregrinus, sicut omnes patres mei.
† Remitte mihi, ut refrigerer prius quam 14
abeam, & amplius non ero.

† *In finem, Psalmus ipsi David.* 1

Lat. XXXIX. *Heb.* XL.

EXpectans expectaui Dominum, & 2
intendit mihi.
Et exaudiuit preces meas, † & edu- 3
xit me de lacu miseriæ, & de luto fecis.
Et statuit super petram pedes meos, &
direxit gressus meos.
† Et immisit in os meum canticum no- 4
uum, carmen Deo nostro.
Videbunt multi, & timebunt: & spe-
rabunt in Domino.
† Beatus uir, cuius est nomen Domini 5
spes eius: & non respexit in uanitates, &
insanias falsas.
† Multa fecisti tu Domine Deus meus 6
mirabilia tua: & cogitationibus tuis non
est quis similis sit tibi.
Annunciaui, & locutus sum: " multi-
plicati' sunt super numerum.
7 † Sacrificium, & oblationem noluisti:
aures autem perfecisti mihi.
‖ Holocaustum, & pro peccato non po-
8 stulasti: † tunc dixi, Ecce uenio.
9 † In capite libri scriptum est de me, ut
facerem uoluntatẽ tuã, Deus meus uolui,
& legem tuam in medio " cordis' mei.
10 † Annunciaui iustitiam tuam in ecclesia
magna, ecce labia mea non prohibebo, Do-
mine tu scisti.
11 † Iustitiam tuam non abscondi in cor-
de meo: ueritatem tuam, & salutare
tuum dixi.
Non abscondi misericordiam tuam, &
ueritatem tuam a concilio multo.
12 † Tu autem Domine ne longe facias mi-
serationes tuas a me: misericordia tua, &
ueritas tua semper susceperunt me.
13 † Quoniam circumdederunt me ma-
la quorum non est numerus: compre-
henderunt me iniquitates meæ, & non
potui ut uiderem. " Multiplicatæ' sunt
super capillos capitis mei: & cor meum
dereliquit me.
14 † Complaceat tibi Domine ut eruas me:
‖ Domine, ad adiuuandum me respice.
15 † ‖ Confundantur, & reuereantur si-
mul, qui quærunt animam meam, ut au-
ferant eam.
Conuertantur retrorsum, & reuerean-
tur qui uolunt mihi mala.
16 † Ferant confestim confusionem suam,
qui dicunt mihi, Euge, euge.
17 † Exultent, & lætentur super te omnes
quærentes te: & dicant semper, Magnifice-
tur Dominus, qui diligunt salutare tuum.
18 † Ego autem mendicus sum, & pauper:
Dominus solicitus est mei.
Adiutor meus, & protector meus tu es:
Deus meus ne tardaueris.

" multiplicata. " multiplicata: Heb. 10. 5.
" uentris MS. R. G.
" Multiplicati MS. Consimiliter Textui legũt Hier. & Aug.
Inf. 69. 2
Sup. 34. 4
Inf. 69. 3

1 † *In finem, Psalmus ipsi David.*

Lat. XL. *Heb.* XLI.

2 BEatus-uir' qui intelligit super ege-
num, & pauperem: in die mala li-
berabit eum Dominus.
3 † Dominus conseruet eum, & uiuifi-
cet eum, & beatum faciat eum in ter-
ra: & non tradat eum in animam ini-
micorum eius.
4 † Dominus opem ferat illi super lectum
doloris eius: uniuersum stratum eius uer-
sasti in infirmitate eius.
5 † Ego dixi, Domine miserere mei: sana
animam meam quia peccaui tibi.
6 † Inimici mei dixerunt mala mihi, Quã-
do morietur, & peribit nomen eius.
7 † Et si ingrediebatur, ut uideret, " uana'
loquebatur, cor eius " congregauit' ini-
quitatem sibi. Egrediebatur foras, & lo-
quebatur: in idipsum.
8 † Aduersum me susurrabant omnes ini-
mici mei: aduersum me cogitabant ma-
la mihi.
9 † Verbum iniquum constituerunt ad-
uersum me, Nunquid qui dormit non adij
ciet ut resurgat?
10 † Etenim homo pacis meæ in quo " spe
raui' qui edebat panes meos: magnifica-
uit super me supplantationem.

-7 MS. R. Hier. Aug. G. H. C.
" uane 3 MS. G.
" congregabit 3. MS. H. C. Textus autẽ conformis est G.
" sperabam MS.
Ioan. 13. 18.
Act. 1. 16

† Tu

† Tu autem Domine miserere mei,& re 11
suscita me:& retribuam eis.
† In hoc cognoui quoniam uoluisti me: 12
quoniam non gaudebit inimicus meus su-
per me.
† Me autem propter innocentiam susce 13
pisti: & confirmasti me in conspectu tuo
in æternum.
† Benedictus Dominus Deus Israel a se- 14
culo, &-vsque'in seculum: fiat, fiat.

-3 MS. R. Aut. G. Verum ab H. & C. legitur.

† *In finem, intellectus filijs Core.* 1

Lat. XLI. *Heb.*XLII.

QVemadmodum desiderat ceruus 2
ad fontes aquarum: ita deside-
rat anima mea ad te Deus.
† Sitiuit anima mea ad Deum 3
" fontem' uiuum: quando ueniam & ap-
parebo ante faciem Dei?
† Fuerunt mihi lachrymæ meæ" panes' 4
die ac nocte: dum dicitur mihi quotidie,
Vbi est Deus tuus?
† Hæc recordatus sum, & effudi in me 5
animam meam, quoniam transibo in lo-
cum tabernaculi admirabilis, usque ad do
mum Dei, In uoce exultationis & confes-
sionis, sonus epulantis.
† ‖ Quare tristis es anima mea? & quare 6
conturbas me?
† Spera in" Deo', quoniam adhuc con- 7
fitebor illi: salutare vultus mei, - &'Deus
meus. Ad me ipsum anima mea contur-
bata est: propterea memor ero tui de ter-
ra Iordanis, & Hermonijm, a monte
modico.
† Abyssus abyssum inuocat in uoce ca- 8
taractarum tuarum.
Omnia excelsa tua, & fluctus tui super
me transierunt.
† In die " mandauit' Dominus miseri- 9
cordiam suam, & nocte canticum eius.
† Apud me,oratio Deo uitæ meæ:dicam 10
Deo, Susceptor meus es,
Quare oblitus es mei? -&'quare contri-
status incedo,dum affligit me inimicus?
† Dum confringuntur ossa mea, expro- 11
brauerunt mihi qui tribulant me inimi-
ci mei:
Dum dicunt mihi per singulos dies, Vbi
est Deus tuus? † ‖ quare tristis es anima 12
mea? & quare conturbas me?
Spera in"Deo',quoniá adhuc confitebor
illi:salutare vultus mei,& Deus meus.

" fortem 14 MS. R. G. H. C.
" panis R. G.
Infr. 12.
" Deum MS. G. Inf. 42. 5. -4 MS. Aug. H. C.
" mandabit R. G. H. C. Verũ, pro Textu faciũt Hie. & Aug.
-MS. H. C. Additur antè a G.
Sup. 6. Infr. 42. 5
" Deum MS. G.

Psalmus David. *

Lat. XLII. *Heb.* XLIII.

IVdica me Deus, & discerne causam 1
meam de gente non sancta, ab homi-
ne iniquo & doloso erue me.
† Quia tu es Deus fortitudo mea: quare 2
me repulisti?-&' quare tristis incedo, dum
affligit me inimicus?
† Emitte lucem tuá & ueritatem tuam: 3
ipsa me deduxerunt, & adduxerunt in
montem sanctum tuum, & in taberna-
cula tua.
† Et introibo ad altare Dei,ad Deum qui 4
lætificat iuuentutem meam.
† Confitebor tibi in cithara Deus Deus 5
meus: † quare tristis es anima mea? & 6
quare conturbas me?
Spera in " Deo', quoniam adhuc con-
fitebor illi: salutare vultus mei, & Deus
meus.

*Sine titulo apud Hebræos G.
-6 MS. H. C. additur antè a G.
Sup. 41. 6. 12.
" Deum MS. H.

1 † *In finem, pro filijs Core ad in-
tellectum.*

Lat. XLIII. *Heb.* XLIIII.

2 DEus auribus nostris audiuimus: pa-
tres nostri annunciauerunt nobis.
Opus quod operatus es in diebus
eorum, -&' in diebus antiquis.
3 † Manus tua gentes disperdidit, & plan-
tasti eos:afflixisti populos,& expulisti eos
4 † Nec enim in gladio suo possederũt ter
ram,& brachium eorum nõ saluauit eos,
Sed dextera tua, & brachium tuum, &
illuminatio vultus tui: quoniam compla-
cuisti in eis.
5 † Tu es ipse rex meus & Deus meus: qui
6 mandas salutes Iacob.
† In te inimicos nostros uentilabimus
cornu,& in nomine tuo spernemus insur-
gentes " in nobis'.
7 † Non enim in arcu meo sperabo: &
"gladius meus non saluabit me.
8 † Saluasti enim nos de affligentibus nos
& odientes nos, confudisti.
9 † In Deo laudabimur tota die: & in no-
mine tuo confitebimur in seculum.
10 † Nunc autem repulisti & confudisti
nos:& non egredieris-Deus' in uirtutibus
nostris.
11 † Auertisti nos retrorsum post inimi-
cos nostros: & qui oderunt nos, diripie-
bant sibi.
12 † Dedisti nos tamquam oues escarũ & in
gentibus dispersisti nos.
13 † Vendidisti populum tuum sine pretio:
& non fuit multitudo in commutationi-
bus eorum.
14 † Posuisti nos opprobrium uicinis no-
stris, subsannationem & derisum his qui
sunt in circuitu nostro.
15 † Posuisti nos in similitudinem Genti-
bus commotionem capitis in populis.
16 † Tota die verecundia mea contra me
est,& confusio faciei meæ cooperuit me.
17 † A uoce exprobrantis & obloquentis, a
18 facie inimici & persequentis.
† Hæc omnia uenerunt super nos, nec
obliti sumus te: & inique non egimus in
testamento tuo.
19 † Et nõ recessit retro cor nostrum, & de-
20 clinasti semitas nostras a uia tua.
† Quoniam humiliasti nos in loco affli-
ctionis, & cooperuit nos umbra mortis.
21 † Si obliti sumus nomen Dei nostri, &
si expandimus manus nostras ad Deum
alienum:
22 † Nonne Deus requiret ista? ipse enim
nouit abscondita cordis.
‖ Quoniá propter te mortificamur tota
die:æstimati sumus sicut oues occisionis.
23 † Exurge,quare obdormis Domine?exur
ge,& ne repellas in finem.
24 † Quare faciem tuam auertis, obliuisce-
ris inopiæ nostræ & tribulationis nostræ?
25 † Quoniam humiliata est in puluere ani
ma nostra: conglutinatus est in terra ven-
ter noster.
26 † Exurge-Domine', adiuua nos: & redi-
me nos propter nomen tuum.

-8 MS. R. G. H. C.
" in nos 4 MS. Aug. C.
" nobis R. G. H.
Iosu. 24. 39. 1. Re. 17. 39. 42. 2. Reg. 8. 14.
-16 MS. G 9. H.
Rom. 8. 36.
-5 MS. H. C. Additur antè a G.

In finem

† *In finem pro ijs qui commutabun* 1
tur, filijs Core ad intellectum, cãticum
pro" *dilecto*'.

Lat. XLIIII. *Heb.* XLV.

ERuctauit cor meum uerbum bonũ: 2
dico ego opera mea regi.
Lingua mea calamus scribæ veloci-
ter scribentis.
† Speciosus forma præ filijs hominum, 3
diffusa est gratia in labijs tuis: propterea
benedixit te Deus in æternum.
† Accingere gladio tuo super femur tuũ, 4
potentissime,
† Specie tua & pulchritudine tua * in- 5
tende, * prospere procede, & regna,
Propter ueritatẽ & mãsuetudinẽ, & iusti
tiã: & deducet te mirabiliter dextera tua.
† Sagittæ tuæ acutæ (populi sub te) ca- 6
dent in" corda' inimicorum regis.
† Sedes tua Deus in seculum seculi: uir- 7
ga directionis uirga regni tui.
† Dilexisti iustitiam, & odisti iniquita- 8
tem: propterea unxit te Deus Deus tuus
oleo lætitiæ præ consortibus tuis.
† Myrrha & gutta & casia a uestimentis 9
tuis, a domibus eburneis, ex quibus dele-
ctauerunt te filiæ regum in honore tuo.
† Astitit regina a dextris tuis in uestitu 10
deaurato, circumdata uarietate.
† Audi filia, & uide, & inclina aurem 11
tuam: & obliuiscere populum tuum, & do
mum patris tui.
† Et cõcupiscet rex decorem tuũ: quoniã 12
ipse est Dñs-Deus' tuus, & adorabunt eum.
† Et" filiæ'Tyri, in muneribus vultũ tuũ 13
deprecabuntur, -omnes' diuites plebis.
† Omnis gloria-eius' filiæ regis ab intus, 14
in fimbrijs aureis † circumamicta uarie 15
tatibus.
Adducentur regi uirgines post eam: pro-
ximæ eius afferentur tibi.
† Afferentur in lætitia & exultatione: 16
adducentur in templum regis.
† Pro patribus tuis nati sunt tibi filij: cõ- 17
stitues eos principes super omnẽ terram.
† "Memores erunt' nominis tui * in om 18
ni generatione & generationem.
Propterea populi confitebuntur tibi in
æternum, & in seculum seculi.

† *In finem filijs Core pro arcanis* 1
Psalmus.

Lat. XLV. *Heb.* XLVI.

DEus noster refugium & uirtus: ad- 2
iutor in tribulationibus quæ inue-
nerunt nos nimis.
† Propterea non timebimus dum tur- 3
babitur terra, & transferentur montes in
cor maris.
† "Sonuerunt' & turbatæ sunt aquæ eo- 4
rum: conturbati sunt montes in fortitu-
dine eius.
† Fluminis impetus " lætificat' ciuitatẽ 5
Dei: sanctificauit tabernaculum suum
Altissimus.
† Deus in medio eius non commouebi- 6
tur: adiuuabit eam Deus mane diluculo.
† Cõturbatæ sunt gẽtes, -&' inclinata sũt 7
regna: dedit uocem suam, mota est terra.

" *delicto* O.
* *&* 1 M S. R. *Aug.* G. H. C.
* *&* 1 M S. R G. *Verum, ab Augu. & H. nõ additur.*
" *corde* 6 M S. R. *Aug.* G. *Heb.* 1. 8.
-6 M S. R. 6 H. C.
" *filia* M S. R. G. H.
- 12 M S R. *Augu.* G. H. C.
- R. G.
" *Memores* 14 M S. R. G. H. C.
* *Domine* MS. q.
" *Sonauerunt* MS. *antiquiora Aug.*
" *lætificant* R. G H. C.
- M S. R. *Amb.* G. H. C.

8 † Dominus uirtutum nobiscum: susce-
ptor noster Deus Iacob.
9 † Venite, & uidete opera Domini quæ
10 posuit prodigia super terram: † auferens
bella usque ad finem terræ.
Arcum conteret, & confringet arma: &
scuta comburet igni:
11 † Vacate, & uidete quoniam ego sum
Deus: exaltabor in gentibus, & exaltabor
in terra.
12 † Dominus uirtutum nobiscum: susce-
ptor noster Deus Iacob.

1 † *In finem, pro filijs Core Psalmus.*

Lat. XLVI. *Heb.* XLVII.

2 OMnes gentes plaudite manibus iu-
bilate Deo in uoce exultationis.
3 † Quoniam Dominus excelsus ter
ribilis, Rex magnus super omnem terram.
4 † Subiecit populos nobis: & gẽtes sub
pedibus nostris.
5 † Elegit nobis hæreditatẽ suam, speciem
Iacob " quam' dilexit.
6 † ‖ Ascendit Deus in iubilo, Dominus in
uoce tubæ.
7 † Psallite Deo-nostro', psallite: psallite
Regi nostro, psallite.
8 † Quoniam Rex omnis terræ Deus: psal-
lite sapienter.
9 † "Regnabit' Deus super gentes: Deus
10 "sedet' super sedem sanctam suam.
† Principes populorum congregati sunt
cum Deo Abraham: quoniam " dij' fortes
terræ, uehementer eleuati sunt.

1 † *Psalmus cantici filijs Core-secun*
da sabbathi'.

Lat. XLVII. *Heb.* XLVIII.

2 MAgnus Dominus & laudabilis ni-
mis in ciuitate Dei nostri, in mon
te sancto eius.
3 † Fundatur exultatione uniuersæ terræ
"mons' Sion, latera Aquilonis, ciuitas
Regis magni.
4 † Deus in domibus eius cognoscetur,
cum suscipiet eam.
5 † Quoniam ecce reges-terræ' congregati
sunt: conuenerunt in unum.
6 † Ipsi uidentes sic admirati sunt, contur
7 bati sunt, commoti sunt: † tremor appre-
hendit eos.
Ibi dolores ut parturientis.
8 † In spiritu uehementi conteres naues
Tharsis.
9 † Sicut audiuimus, sic uidimus in ciuita
te Domini uirtutum, in ciuitate Dei no-
stri: Deus fundauit eam in æternum.
10 † Suscepimus Deus misericordiã tuam
in medio templi tui.
11 † Secundum nomen tuum Deus, sic &
laus tua in fines terræ: iustitia plena est
dextera tua.
12 † Lætetur mons Sion, & exultent filiæ
Iudæ, propter iudicia tua Domine.
13 † Circumdate Sion, & complectimini
eam: narrate in turribus eius.
14 † Ponite corda uestra in uirtute eius: &
distribuite domos eius, ut enarretis in pro
genie altera.
14 † Quoniam hic est Deus, Deus noster in
æternum & in seculum seculi: ipse reget
nos in secula.

" *quẽ* 18 M S. *Hie.* 2. *Reg.* 7.
-1 MS. H. C *Verum, legitur ab Augu. &* G.
" *Regnauit* 13 M S. R. G. H.
" *sedit* 6 M S. H.
Textui autẽ suffragãtur Aug. G. *&* C.
" *Dei* R. G.
- M S. H. C. *Verum in* G. *legitur, & ab Hie. Amb. atq; Aug. exponitur.*
" *montes* MS. *Aug.* R. G.
- 20 M S. G. q. H. C.
In ueteribus Lateranorum codicibus, inquit Hier scriptũ erat reges terræ, quod nos sustulimus, quia, nec in Hebræo, nec in 70. reperitur.

In finem filijs Core Psalmus. 1
Lat XLVIII. *Heb.* XLIX.

AVdite hæc omnes gentes: auribus 2
percipite omnes qui habitatis orbem,
3 Quiq terrigenæ & filij hominum-simul' in unum diues & pauper:
4 Os meum loquetur sapientiam:& meditatio cordis mei prudentiam.
5 ‖ Inclinabo in parabolam aurē meam, aperiam in psalterio propositionē meam.
6 Cur timebo in die mala? iniquitas calcanei mei circundabit me:
7 Qui confidunt in uirtute sua,& in multitudine diuitiarum suarum gloriantur.
8 Frater non redimit, redimet homo: * non dabit Deo placationem suam.
9 Et pretium redemptionis animæ suæ: & " laborabit' in æternum, & uiuet adhuc' in finem.
10 Non uidebit interitum,cum uiderit sapientes morientes: simul insipiens & stultus peribunt.
11 Et relinquent alienis diuitias suas:& sepulchra eorum domus illorum in æternū.
Tabernacula eorum in progenie & progenie, uocauerunt nomina sua in terris suis'.
12 Et homo cum in honore esset, non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.
13 Hæc via illorum scandalum ipsis:& postea in ore suo complacebunt.
14 Sicut oues in inferno positi sunt: mors depascet eos.
Et dominabuntur eorum iusti in matutino:& auxilium eorum ueterascet in inferno a gloria eorum.
15 Verumtamen Deus redimet animam meam,de manu inferi cum acceperit me.
16 Ne timueris cū diues factus fuerit homo:& cum multiplicata fuerit gloria domus eius.
17 ‖ Quoniam cum interierit, non sumet omnia: neque descendet cum eo gloria eius.
18 Quia anima eius in uita ipsius benedicetur:confitebitur tibi cum benefeceris ei.
19 Introibit usque in progenies patrum suorum: - &' usque in æternum non uidebit lumen.
20 Homo cum in honore esset,non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.

Psalmus Asaph. 1
Lat. XLIX. *Heb.* L.

DEus deorum Dominus locutus est: 2
& uocauit terram.
3 A solis ortu usque ad occasum: ex Sion species decoris eius.
Deus manifeste ueniet Deus noster, & non silebit.
Ignis in conspectu eius exardescet,& in circuitu eius tempestas ualida.
4 " Aduocauit' cœlum desursum: & terram discernere populum suum.
5 Congregate illi sanctos eius: qui ordinant testamentum eius super sacrificia.
6 Et annunciabunt cœli iustitiam eius: quoniam Deus iudex est.

7 Audi populus meus, & loquar: Israël, & testificabor tibi: Deus Deus tuus ego sum.
8 Non in sacrificijs tuis arguam te: holocausta autem tua in conspectu meo sunt semper.
9 Non accipiam de domo tua uitulos:neque de gregibus tuis hircos.
10 Quoniam meæ sunt omnes feræ siluarum,iumenta in montibus & boues.
11 Cognoui omnia uolatilia cœli: & pulchritudo agri mecum est.
12 Si esuriero,non dicam tibi: ‖ meus est enim orbis terræ,& plenitudo eius.
13 Nunquid manducabo carnes taurorū: aut sanguinem hircorum potabo?
14 Immola Deo sacrificium laudis: & redde Altissimo uota tua.
15 Et inuoca me in die tribulationis: - &' eruam te,& honorificabis me.
16 Peccatori autem dixit Deus, Quare tu enarras iustitias meas,&assumis testamentum meum per os tuum?
17 Tu vero odisti disciplinam, & proiecisti sermones meos retrorsum.
18 Si uidebas furem, currebas cum eo: & cum adulteris portionem tuam ponebas.
19 Os tuum abundauit malitia: & lingua tua concinnabat dolos
20 Sedens, aduersus fratrem tuum loquebaris,& aduersus filium matris tuæ ponebas scandalum: 21 hæc fecisti, & tacui.
Existimasti " inique' quod ero tui similis: arguā te, & statuā contra faciem tuā.
22 Intelligite hæc qui obliuiscimini Deū: ne quando rapiat, & non sit qui eripiat.
23 Sacrificium laudis honorificabit me: & illic iter, quo ostendam illi salutare Dei.

1 *In finem Psalmus David* cum
2 *uenit ad eum Nathan Propheta quando intrauit ad* " *Bethsabee* 2.Reg.12.
Lat. L. *Heb.* LI.

MIserere mei Deus secundū magnā misericordiam tuam.
3 Et secundum multitudinem miserationū tuarū dele iniquitatem meam.
4 Amplius laua me ab iniquitate mea:& a peccato meo munda me.
5 Quoniam iniquitatem meam ego cognosco:& peccatum meum contra me est semper.
6 Tibi soli peccaui, & malum coram te feci: ‖ ut iustificeris in sermonibus tuis, & uincas cum iudicaris.
7 ‖ Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum: & in peccatis concepit me mater mea.
8 Ecce enim ueritatem dilexisti: incerta & occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi.
9 Asperges me * hyssopo, & mundabor: lauabis me, & super niuem dealbabor.
10 Auditui meo dabis gaudium & lætitiam:-&' exultabunt ossa humiliata.
11 Auerte faciem tuam a peccatis meis: & omnes iniquitates meas dele.
12 Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in uisceribus meis.
13 Ne proijcias me a facie tua, & spiri-

tum

Marginal notes (left): - MS G. H. C. Attamen conformiter Textu, Amb atque Aug legunt. — Infr 77. 2. Mat. 13. 35. — * & 6 MS. C. Veru a R. Aug. G. & H non legitur. — " Laborauit MS R. Hier. G. — - R. Aug. G. MS R. G. H. C. — - MS. 9. — Iob 27. 19. — - 10 MS. R Aug. G. H. — τοῦ Ἀσάφ. — " Aduocabit 9 MS. R G. H. C.

Marginal notes (right): Sup. 23. 1. — - 7 MS. R. C. Additur autem in G. — ἀδικία[ν]. — " Bersabee MS. R A G. " Bathsabah H. C. — Rom. 3. 4. — Iob. 14. 4. — * Domine MS. 9. — - MS. R. G. H. C.

tum sanctum tuum ne auferas a me.
† Redde mihi lætitiam salutaris tui, & 14
spiritu principali confirma me.
† Docebo iniquos uias tuas: & impij ad 15
te conuertentur.
† Libera me de sanguinibus Deus, Deus 16
salutis meæ: - &' exultabit lingua mea iu-
stitiam tuam.
† Domine labia mea aperies: & os meũ 17
annunciabit laudem tuam.
† Quoniam si uoluisses sacrificium de- 18
dissẽm utique: holocaustis non dele-
ctaberis.
† Sacrificium Deo, spiritus contribula- 19
tus; cor contritum & humiliatum, Deus,
non ⁿ despicies'.
† Benigne fac - Domine' in bona uo- 20
luntate tua Sion: & ædificentur muri
Ierusalem.
† Tunc acceptabis sacrificium iustitiæ, 21
oblationes & holocausta: tunc imponent
super altare tuum uitulos.

-5 MS. R. G. H. C.
ⁿ despicies R. Hier. Aug. G Verum MS. H. & C. Textus suffragantur.
-3 MS. H. C. Additur autem ab Aug. & G.

1 † *In finem, intellectus Dauid, cum*
2 *venit Doeg Idumæus, † & an-*
nunciauit Sauli, & dixit, Venit
Dauid in domum ⁿ Abimelech'.

1.Reg.22.9.

Lat. LI. *Heb.* LII.

3 QVid gloriaris in malitia, qui potẽs
es in iniquitate?
4 † Tota die iniustitiã cogitauit lin
gua tua: sicut nouacula acuta fecisti dolũ
5 † Dilexisti malitiam super benignitatẽ:
iniquitatẽ magis, quàm loqui æquitatem.
6 † Dilexisti omnia uerba præcipitationis,
ⁿ lingua dolosa'.
7 † Propterea Deus destruet te in finẽ euel
let te, & emigrabit te de tabernaculo - tuo',
& radicem tuam de terra uiuentium.
8 † Videbunt iusti, & timebunt, & super
eum ridebunt: & dicent,
9 † Ecce homo qui non posuit Deum adiu
torem suum:
Sed sperauit in multitudine diuitiarum
suarum: & præualuit in uanitate sua.
10 † Ego autem sicut oliua fructifera in do
mo Dei, speraui in misericordia Dei in æ-
ternum, & in seculum seculi.
11 † Confitebor tibi in seculum quia fe-
cisti, & expectabo nomen tuum, quo
niam bonum - est' in conspectu sancto-
rum tuorum.

ⁿ Achimelech MS. Hil. & C.
ⁿ linguã dolosam -5 MS. R. August. G. Ex H. & C. utroũ modo uertitur, recte.
-4 MS. H. C. Verum, additur a G.
-MS. R. G. H. C.

1 † *In finem, pro ⁿ Amaleth' intelli-*
gentia Dauid.

Lat. LII. *Heb.* LIII.

ⁿ Mahaleth G. H.

DIxit insipiens in corde suo, Non est
Deus.
2 † Corrupti sunt & abominabiles
facti sunt in iniquitatibus: non est qui fa-
ciat bonum.
3 † Deus de cælo prospexit super filios ho-
minum, ut uideat si est intelligens, aut re-
quirens Deum.
4 † Omnes declinauerunt, simul inuti-
les facti sunt: non est qui faciat bonum,
non est usque ad unum.

Psal.13.1 Esd.8. 58.
Rom.3.12

5 † Nonne scient omnes qui operantur
iniquitatem, qui deuorant plebem meam
ut cibum panis?
6 † Deum non inuocauerunt: illic trepida
uerunt timore ubi non erat timor.
Quoniam Deus dissipauit ossa eorum qui
hominibus placent: confusi sunt, quo-
niam Deus spreuit eos.
7 † Quis dabit ex Sion salutare Israel? cum
conuerterit Deus captiuitatẽ plebis suæ,
exultabit Iacob, & lætabitur Israel.

1 † *In finem, in carminibus, intelle-*
2 *ctus ⁿ Dauid', † cum venissent Zi-*
phæi & dixissent ad Saul, Nonne
Dauid absconditus est apud nos?

ⁿ τῷ Δαβίδ

1.Reg.23.19.26.1.

Lat. LIII. *Heb.* LIIII.

3 DEus in nomine tuo saluum me fac:
& in uirtute tua iudica me.
4 † Deus exaudi orationem meam:
auribus percipe uerba oris mei.
5 † Quoniam alieni insurrexerunt aduer-
sum me, & fortes quæsierunt animã meã:
-&' non proposuerunt Deum ante conspe
ctum suum.
6 † Ecce enim Deus adiuuat me: -&' Domi
nus susceptor - est' animæ meæ.
7 † ⁿ Auerte' mala inimicis meis: * in ve-
ritate tua disperde illos.
8 † Voluntarie sacrificabo tibi, -&' confite-
bor nomini tuo Dominẽ, quoniam bonum
9 est: † Quoniam ex omni tribulatione eri-
puisti me: & super inimicos' meos despe-
xit oculus meus.

-6 MS. August. H. C. Legitur autem in G.
-6 MS. H. C. Autem a G. non singulatur.
-MS. R. G. H. C.
ⁿ Auertet MS. G. H. C.
* & MS.
-6 MS. R. Hil. G. H. C.

1 † *In finem, in carminibus intellectus*
Dauid.

Lat. LIIII. *Heb.* LV.

2 EXaudi Deus orationem meam, & ne
despexeris deprecationem meam.
3 † Intende mihi, & exaudi me.
Contristatus sum in exercitatione mea:
4 & conturbatus sum † a uoce inimici, & a
tribulatione peccatoris,
Quoniam declinauerunt in me ⁿ iniqui-
tates': & in ira molesti erant mihi.
5 † Cor meum conturbatum est in me: &
formido mortis cecidit super me.
6 † Timor & tremor ⁿ uenerunt' super me,
& ⁿ contexerunt me tenebræ':
7 † Et dixi, Quis dabit mihi pennas sicut
columbæ, & uolabo, & requiescam?
8 † Ecce elongaui fugiens: & mansi in so-
litudine.
9 † Expectabam eum qui saluũ me fecit a
pusillanimitate spiritus, & tempestate.
10 † Præcipita Domine, -&' diuide linguas
eorum: quoniam uidi iniquitatem & con
tradictionem in ciuitate.
11 † Die ac nocte circundabit eam super
muros eius iniquitas, & labor in medio
12 eius, & iniustitia. † Et non defecit de pla-
teis eius usura & dolus.
13 † Quoniam si inimicus - meus' maledi-
xisset mihi, sustinuissem utique.
Et si is qui oderat me, super me magna
locutus fuisset: abscondissem me forsi-
tan ab eo.

ⁿ iniquitatem G. MS. R. G. H. C.
ⁿ venit MS. R. Hil. G. H. Pluralis vero utitur C.
ⁿ cotexit me tenebra MS. Hil. Vtuntur etiam numero singulari, G. H. & C.
- MS. G. H. C.
-4 MS. R. G. H. C.

† Tu uero

♦ Tu vero homo unanimis, dux meus 14
& notus meus:
♦ Qui simul mecum dulces capiebas ci- 15
bos: in domo Dei ambulauimus cum
consensu.
♦ Veniat mors super illos, & descenden- 16
dant in infernum uiuentes:
Quoniam nequitiæ in habitaculis eo-
rum in medio eorum.
♦ Ego autem ad Deum clamaui: & Do- 17
minus " saluabit' me.
♦ Vespere, & mane, & meridie narra- 18
bo, & annunciabo, & exaudiet uocem
meam.

" saluauit. 19 MS. G q.

♦ Redimet in pace animam meam ab 19
his qui appropinquant mihi: quoniam in-
ter multos erant mecum.
♦ Exaudiet Deus, & humiliabit illos, qui 20
est ante secula.
Non enim est illis commutatio, & non
timuerunt Deum: ♦ extendit manum suam 21
in retribuendo.
Contaminauerunt testamentum eius,
♦ diuisi sunt ab ira uultus eius: & appro- 22
pinquauit cor illius. Molliti sunt sermo-
nes eius super oleum: & ipsi sunt iacula.
♦ ‖ Iacta super Dominum curam tuam, 23
& ipse te enutriet: *non dabit in æternum
fluctuationem iusto.
♦ Tu uero Deus deduces eos in puteum 24
interitus.
Viri sanguinum' & dolosi non dimidia-
bunt dies suos: ego autem sperabo in te
Domine.

Matt. 6. 25 Luc. 12. 22. 1 Pet. 5. 7
" & MS.

♦ *In finem, pro populo, qui a san-* 1
ctis longe factus est, ⸗ David' in
tituli inscriptione, cum tenue-
runt eum Allophyli in Geth.
1. Reg. 21. 12.
Lat. LV. *Heb.* LVI.

⸗ τοῦ Δαβίδ

Miserere mei Deus, quoniam con- 2
culcauit me homo: tota die impu
gnans tribulauit me.
♦ Conculcauerunt me inimici mei to- 3
ta die: quoniam multi bellantes aduer-
sum me.
♦ Ab altitudine diei timebo: ego uero 4
in te sperabo.
♦ In Deo laudabo sermones meos, in 5
Deo speraui: non timebo quid faciat
mihi caro.
♦ Tota die uerba mea execrabantur: 6
aduersum me omnes cogitationes eo-
rum, in malum.
♦ Inhabitabunt & abscondent: ipsi calca- 7
neum meum obseruabunt.
Sicut sustinuerunt animam meam ♦ pro 8
nihilo saluos facies illos: in ira populos
confringes.
♦ Deus, uitam meam annunciaui tibi, 9
posuisti lachrymas meas in conspectu tuo.
- Sicut & in promissione tua: ♦ tunc con- 10
uertentur inimici mei retrorsum.
In quacunque die inuocauero te: ecce
cognoui quoniam Deus meus es.
♦ In Deo laudabo uerbum, in Domino 11
laudabo sermonem: ♦ in Deo speraui, non 12
timebo quid faciat mihi homo.
♦ In me sunt Deus uota tua, quæ reddam, 13
" laudationes' tibi.
14 ♦ Quoniam eripuisti animam meam de
morte, & pedes meos de lapsu, ut placeam
coram Deo in lumine uiuentium.

" *laudationis* 6 MS R. G.

1 ♦ *In finem, ne disperdas, David in*
tituli inscriptione, cum fugeret a
facie Saul, in speluncam.
Lat. LVI. *Heb.* LVII.

1. Reg. 22. 1. & 24. 4.

2 Miserere mei Deus, miserere mei:
quoniá in te cófidit anima mea
Et in umbra alarum tuarum spe
rabo, donec transeat iniquitas.
3 ♦ Clamabo ad Deum Altissimum: Deum
qui benefecit mihi.
4 ♦ Misit de cœlo, & liberauit me: dedit
in opprobrium conculcantes me.
Misit Deus misericordiam suam & veri-
tatem suam,
5 ♦ & eripuit animam meam de medio
catulorum leonum: dormiui conturbatus.
Filij hominum, dentes eorum arma &
sagittæ: & lingua eorum gladius acutus.
6 ♦ Exaltare super cęlos Deus: & " in' om-
nem terram gloria tua.
7 ♦ Laqueum parauerunt pedibus meis:
& incuruauerunt animam meam.
Foderunt ante faciem meam foueam: &
inciderunt in eam.
8 ♦ ‖ Paratum cor meum Deus, paratú cor
meum: cantabo, & psalmum dicam. *
9 ♦ ‖ Exurge gloria mea, exurge psalterium
& cithara: exurgam diluculo.
10 ♦ Confitebor tibi in populis Domine: & '
psalmum dicam tibi in gentibus:
11 ♦ Quoniam magnificata est usque ad
cęlos misericordia tua, & usque ad nubes
ueritas tua.
12 ♦ Exaltare super cęlos Deus: & super om
nem terram gloria tua.

" *super* MS. *Aug. atque hoc modo, ex* G. H. *et* C. *proprijs si me erratur.*
Inf. 107. 1.
*Domino MS.
Ioh. 2. -7 MS. R. H. G. H. C.

1 ♦ *In finem, ne disperdas, David in*
tituli inscriptione.
Lat. LVII. *Heb.* LVIII.
2 Si vere utique iustitiam loquimini " re
cte' iudicate filij hominum.
3 ♦ Etenim in corde iniquitates ope-
ramini: in terra iniustitias manus uestræ
concinnant.
4 ♦ " Alienati' sunt peccatores a vulua: er-
rauerunt ab utero, locuti sunt falsa.
5 ♦ Furor illis secundum similitudinem
serpentis: sicut aspidis surdæ, & obturan-
tis aures suas,
6 ♦ Quæ non exaudiet uocem incantan-
tium, & uenefici incantantis sapienter.
7 ♦ Deus conteret dentes eorum in ore ip-
sorum: molas leonum " confringet' Dñs.
8 ♦ Ad nihilum deuenient tamquam aqua
decurrens: intendit arcum suum donec
infirmentur.
9 ♦ Sicut cera quę fluit auferentur: super-
cecidit ignis, & non uiderunt Solem.
10 ♦ Priusquam intelligerent spinæ ue-
stræ rhamnum: sicut uiuentes " sicut' in
ira absorbet eos.
11 ♦ Lætabitur iustus cum uiderit uindi-
ctam: manus suas lauabit in sanguine
peccatoris.

" *recta* 6 MS. R. *Hier. August.* G. H.
" *Abalienati* MS. G.
" *confregit* MS. R. *Aug.* G.
" *sic* 13 MS. *Qua in Textu est lectio,* G. & H. *conuenit hæc quodá sensu, ne dissentis.*

✝ Et dicet homo, Si utique est fructus iu- 12
sto? utique est Deus iudicans eos in terra.

✝ *In finem, ne disperdas, David in ti-* 1
tuli inscriptione, quando misit
Saul, & custodiuit domum eius,
vt interficeret eum. 1. Reg. 19. 11.

Lat. LVIII. Heb. LIX.

ERipe me de inimicis meis Deus 2
meus: & ab insurgentibus in me li-
bera me.
✝ Eripe me de operantibus iniquitatem: 3
& de uiris sanguinum salua me.
✝ Quia, ecce ceperunt animam meam, 4
irruerunt in me fortes.
✝ Neque iniquitas mea, neque pecca- 5
tum meum Domine: sine iniquitate cu-
curri & direxi.
✝ Exurge in occursum meum: & uide: & 6
tu Domine Deus uirtutum, Deus Israel,
Intende ad uisitandas omnes gentes:
non miserearis omnibus qui operantur
iniquitatem.
✝ Conuertentur ad uesperam: & famem 7
patientur, ut canes, & circuibunt ciuitatē.
✝ Ecce loquentur in ore suo, & gladius 8
in labijs eorum: quoniam quis audiuit?
✝ Et tu Domine deridebis eos; ad nihi- 9
lum deduces omnes gentes.
✝ Fortitudinem meam ad te custodiam, 10
quia Deus susceptor meus - es'. ✝ Deus 11
meus misericordia eius præueniet me.
Deus ostēdit mihi super inimicos meos:
✝ ne occidas eos, nequando obliuiscantur 12
populi mei.
Disperge illos in uirtute tua: & depone
eos protector meus Domine:
✝ Delictū oris eorum, sermonem labio- 13
rū ipsorū, & cōprehēdātur in superbia sua.
Et de execratione & mendacio annun-
ciabuntur ✝ in consummatione: in ira cō- 14
summationis, & non erunt.
Et scient quia Deus " dominabitur ' Ia-
cob, & finium terræ.
✝ *Conuertentur ad uesperā, & famē pa- 15
tientur vt canes: & circuibunt ciuitatem.
✝ Ipsi dispergentur ad manducandum: si 16
uero nō fuerint saturati, & murmurabūt.
✝ Ego autem cantabo fortitudinem tuā, 17
& " exaltabo' mane misericordiam tuam.
Quia factus es susceptor meus, & refu-
gium meum in die tribulationis meæ.
✝ Adiutor meus tibi psallam, quia Deus 18
susceptor meus es: Deus meus miseri-
cordia mea.

✝ *In finem, pro ijs qui immutabun-* 1
tur in tituli inscriptione ipsi Da-
uid in doctrinam,
✝ *Cum succendit Mesopotamiam Sy-* 2
ria & Sobal, & conuertit Ioab,
& percussit Idumæam in valle Sa-
linarum duodecim millia.

Lat. LIX. Heb. LX.

DEus repulisti nos, & destruxisti nos: 3
iratus es, & misertus es nobis.
✝ Commouisti terram, & contur- 4
basti eam: sana contritiones eius, quia
commota est.
5 ✝ Ostendisti populo tuo dura: potasti nos
uino compunctionis.
6 ✝ Dedisti metuentibus te significationē:
ut fugiant a facie arcus:
7 ✝ Vt liberentur dilecti tui: saluum fac
dextera tua, & exaudi me.
8 ✝ § Deus locutus est in sancto suo, Læta-
bor, & partibor Sichimam, & conuallem
tabernaculorum metibor.
9 ✝ Meus est Galaad, & meus est Manasses:
& Ephraim fortitudo capitis mei.
10 Iuda rex meus: ✝ Moab olla spei meæ.
In Idumæam extendam calceamentum
meum: mihi alienigenæ subditi sunt.
11 ✝ Quis deducet me in ciuitatem munitā?
quis deducet me usque in Idumæam?
12 ✝ Nonne tu Deus qui repulisti nos: & nō
egredieris Deus in uirtutibus nostris?
13 ✝ Da nobis auxilium de tribulatione: " &'
vana salus hominis.
14 ✝ In Deo faciemus uirtutem: & ipse ad
nihilum deducet tribulantes nos.

1 ✝ *In finem, in hymnis David.*

Lat. LX. Heb. LXI.

2 EXaudi Deus deprecationem meam:
intende orationi meæ.
3 ✝ A finibus terræ ad te clamaui:
dum anxiaretur cor meum, in petra
exaltasti me.
4 Deduxisti me, ✝ quia factus es spes mea:
turris fortitudinis a facie inimici.
5 ✝ Inhabitabo in tabernaculo tuo in se-
cula: protegar in uelamento alarū tuarū.
6 ✝ Quoniam tu Deus-meus' exaudisti ora-
tionem meam: dedisti hæreditatē timen-
tibus nomen tuum.
7 ✝ Dies' super dies regis adijcies: annos
eius usque in diem generationis, & ge-
nerationis.
8 ✝ " Permanet' in æternum in conspectu
Dei: misericordiam & ueritatem eius quis
requiret?
9 ✝ Sic psalmum dicam nomini tuo in
seculum seculi: ut reddam uota mea de
die in diem.

1 ✝ *In finem, pro Idithun, Psalmus*
David.

Lat. LXI. Heb. LXII.

2 NOnne Deo subiecta erit anima
mea? ab ipso enim salutare meum.
3 ✝ Nam & ipse Deus meus, & sa-
lutaris meus: susceptor meus, non mo-
uebor amplius.
4 ✝ Quousque irruitis in hominem? inter-
ficitis uniuersi uos; tamquam parieti in-
clinato & maceriæ depulsæ?
5 ✝ Verumtamen pretium meum cogita-
uerunt repellere, " cucurri' in siti: ore suo
benedicebant, & corde suo maledicebant.
6 ✝ Verumtamen Deo subiecta esto anima
mea: quoniam ab ipso patientia mea.
7 ✝ Quia ipse Deus meus, & saluator meus:
adiutor meus, non emigrabo.
8 ✝ In Deo salutare meum, & gloria
mea: Deus auxilij mei, & spes mea in
Deo est.
9 ✝ Sperate in eo omnis congregatio po-

puli,

Inf. 107.

- MS. H. C. Additur autē a G.

" dominatur 1 MS. R G. H.
* Et 1 MS. Hil: H. C. Verū a G. nō legitur
" exultabo 12 MS. R Hier. G.
" clam. & lu laudabo M.

2. Reg. 8. 1 10. 7. 1. Par. 18 1.

" quia 12 MS. Textus lectio, G. H. & C. conformis est.

- MS. R. G. H. C.
" Permanebit 1 MS. R. Aug. G. H. Sunt Græci codices qui Textus lectionem astruant; quia non futuro διαμενεῖ, sed præsenti tempore, διαμένει, legunt.

" cucurrerunt.

-1 MS. R. Aug. G.

puli . effundite coram illo corda uestra:
Deus adiutor noster - in æternum'.
♦ Verumtamen vani filij hominum, mé- 10
daces filij hominum in stateris: ut deci-
piant ipsi de uanitate in idipsum .
♦ Nolite sperare in iniquitate, & rapi- 11
nas, nolite concupiscere: diuitiæ si affluát,
nolite cor apponere .
♦ Semel locutus est Deus, duo hæc audi- 12
ui, quia potestas Dei - est', ♦ & tibi Domi-
ne misericordia: ∫ quia tu reddes unicui-
que iuxta opera tua .

-MS. R G. H. C. Mat. 16. 27. Rom. 2. 6. 1. Cor. 3. 8 Gal. 6. 5.

♦ *Psalmus David cum esset in de-* 1
serto \\ Idumeæ'. 1. Reg. 22. 5.

Lat. LXII. *Heb.* LXIII.

\\ 'udeæ, R. G. H. C. Conformiter autem Textui legũt Aug. & G q.

DEus, Deus meus ad te de luce uigilo. 2
Sitiuit in te anima mea, quàm
multipliciter tibi caro mea .
In terra deserta, & inuia, & inaquosa:
♦ sic in sancto apparui tibi, ut uiderem 3
uirtutem tuam & gloriam tuam .
♦ Quoniam melior est misericordia tua 4
super uitas: labia mea laudabunt te.
♦ Sic benedicam te in uita mea: & in no- 5
mine tuo leuabo manus meas .
♦ Sicut adipe & pinguedine repleatur 6
anima mea: & labijs exultationis laudá-
bit os meum .
♦ \\ Sic' memor fui tui super stratum meũ 7
in matutinis \\ meditabor' in te:
♦ quia fuisti adiutor meus . 8
Et in uelamento alarum tuarum exul-
tabo, ♦ adhæsit anima mea post te: me 9
suscepit dextera tua .
♦ Ipsi uero in uanum quæsierunt ani- 10
mam meam, introibunt in inferiora ter-
ræ: ♦ tradentur in manus gladij, partes 11
uulpium erunt .
♦ Rex uero lætabitur in Deo, \\ laudabũ- 12
tur omnes qui iurant' in eo, quia obstru-
ctum est os loquentium iniqua .

\\ Si 12 MS. R. August. G. H. C. \\ meditabar R G. Verũ MS. H. & C. futurum legitur . \\ laudabitur omnis qui iurat 5 MS. R. Hil. Aug. G. H. C.

In finem, Psalmus David. 1

Lat. LXIII. *Heb.* LXIIII.

EXaudi Deus orationem meam cum 2
deprecor: a timore inimici eripe ani
mam meam .
♦ Protexisti me a conuentu malignan- 3
tiũ: a multitudine operantiũ iniquitatẽ .
♦ \\ Quia' exacuerunt ut gladium linguas 4
suas, intenderunt arcum rem amaram:
♦ ut sagittent in occultis immaculatum 5
Subito sagittabunt eum, & nõ timebũt:
♦ firmauerunt sibi sermonem nequam . 6
Narrauerunt ut absconderent laqueos:
dixerunt, Quis uidebit eos ?
♦ Scrutati sunt iniquitates: defecerunt 7
scrutantes \\ scrutinio '.
♦ Accedet homo \\ ad' cor altum: & exal 8
tabitur Deus .
Sagittæ paruulorum factæ sunt plagæ
eorum: ♦ & infirmatæ sunt contra eos 9
linguæ eorum .
Conturbati sunt omnes qui uidebant
eos: ♦ & timuit omnis homo . 10
Et annunciauerunt opera Dei: & facta
eius intellexerunt .
♦ Lætabitur iustus in Domino, & spe- 11
rabit in eo, & laudabuntur omnes re-
cti corde .

\\ Quin MS. R. Hil. G. Insuper H. & C. ad hũc modũ rectissime trãsferas. \\ scrutinia 4 MS. R. G. \\ & 10 MS. R. G. H. C.

1 ♦ *In finem, Psalmus David, Canti-*
cum Aggai, Ieremiæ, & Eze-
chiel \\ populo' transmigrationis
quando incipiebant proficisci.

\\ de uerbo peregrinationis MS.

Lat. LXIIII. *Heb.* LXV.

2 TE decet hymnus Deus in Sion: & ti-
bi reddetur uotum in Ierusalem.
3 ♦ Exaudi orationem meam: ad te
omnis caro ueniet .
4 ♦ Verba iniquorum præualuerunt su-
per nos: & impietatibus nostris tu pro-
pitiaberis .
5 ♦ Beatus quem elegisti & assumpsisti: \\ in-
habitabit' in atrijs tuis .
6 Replebimur in bonis domus tuæ:
sanctum est templum tuum, ♦ mirabi-
le in æquitate .
Exaudi nos Deus salutaris noster, spes
omnium finium terræ, & in mari longe .
7 ♦ Præparans montes in uirtute tua, ac-
8 cinctus potentia: ♦ qui conturbas profun-
dum maris, sonum fluctuum eius .
9 ♦ Turbabuntur gentes, & timebunt qui
habitant terminos a signis tuis: exitus ma
tutini & \\ uespere' delectabis .
10 ♦ Visitasti terram, & inebriasti eam: mul
tiplicasti locupletare eam .
Flumen Dei repletum est aquis, parasti
cibum illorum: quoniam ita est præpa-
ratio eius .
11 ♦ Riuos eius \\ inebria', multiplica ge-
nimina eius; in stillicidijs eius lætabi-
tur germinans .
12 ♦ Benedices coronæ anni benignitatis
tuæ: & campi tui replebuntur ubertate .
13 ♦ Pinguescent speciosa deserti, & exulta
tione colles accingentur .
14 ♦ Induti sunt arietes ouium, & ualles
abundabunt frumento: clamabunt, ete-
nim hymnum dicent .

\\ habitabis MS.

Ἐξόδου πρωΐας καὶ ἑσπέρας. \\ uespera R. G. H. C. \\ inebriãs 14 MS. Pro Textu faciũt Aug. Hil. G. H. C.

1 ♦ *In finem, Canticum psalmi - re-*
surrectionis'.

- H. C.

Lat. LXV. *Heb.* LXVI.

2 IVbilate Deo omnis terra, psalmum
dicite nomini eius, date gloriam lau-
di eius .
3 ♦ Dicite Deo, quàm terribilia sunt ope-
ra tua Domine? in multitudine uirtutis
tuæ mentientur tibi inimici tui .
4 ♦ Omnis terra adoret te, & psallat tibi:
psalmum dicat nomini tuo .
5 ♦ Venite, & uidete opera Dei: terribilis
in consilijs super filios hominum .
6 ♦ Qui conuertit mare in aridam, in flũ-
mine pertransibunt pede: ibi lætabimur
in ipso .
7 ♦ Qui dominatur in uirtute sua in æter-
num, oculi eius super gentes respiciũt: qui
exasperant non exaltentur in semetipsis .
8 ♦ Benedicite Gentes Deum nostrum, &
auditam facite uocem laudis eius,
9 ♦ Qui posuit animam meam ad uitam:
& non dedit in commotionẽ pedes meos .
10 ♦ Quoniam probasti nos Deus: igne
nos examinasti, sicut examinatur ar-
gentum .
11 ♦ Induxisti nos in laqueum, posuisti

tribulationes in domo nostro: † imposuisti 12
homines super capita nostra.
Transiuimus per ignem, & aquam: &
eduxisti nos in refrigerium.
† Introibo in domum tuam in holocau- 13
stis: reddam tibi uota mea, † quæ distin- 14
xerũt labia mea. Et locutum est os meum
in tribulatione mea.
† Holocausta medullata offerã tibi cũ 15
incẽso arietũ: offeram tibi boues cũ hircis.
† Venite, audite, & narrabo omnes qui 16
timetis Deum, quanta fecit animæ meæ.
† Ad ipsum ore meo clamaui, & " exul- 17
taui' sub lingua mea.
† Iniquitatem si aspexi in corde meo, 18
non exaudiet Dominus.
† Propterea exaudiuit Deus, - & ' atten- 19
dit uoci deprecationis meæ.
† Benedictus Deus qui non amouit ora- 20
tionẽ meam, & misericordiam suam a me.

" exaltaui MS. Hil. Aug. R.G. " exaltatus est H. " ... eius C. -MS. R.G. H. C. -H. C.

† *In finem, in hymnis Psalmus can- 1
tici - David'.*

Lat. LXVI. *Heb.* LXVII.

DEus misereatur nostri, & benedicat 2
nobis: illuminet uultum suum su-
per nos, & misereatur nostri.
† Vt cognoscamus in terra uiam tuam: 3
in omnibus gentibus salutare tuum.
† Confiteantur tibi populi Deus: confi- 4
teantur tibi populi omnes.
† Lætentur, & exultent gentes, quo- 5
niam " iudicas' populos in æquitate, & gen-
tes in terra " dirigis'.
† Confiteantur tibi populi Deus, confi- 6
teantur tibi populi omnes, † terra dedit 7
fructum suum.
† Benedicat nos Deus Deus noster, be- 8
nedicat nos Deus, & metuant eum om-
nes fines terræ.

" iudicabis R. G. H.C. Forte interpres noster κρίνεις non κοινεῖς legit. " diriges MS. R. G. H. C.

† *In finem, Psalmus cãtici ipsi David.* 1

Lat. LXVII. *Heb.* LXVIII.

EXurgat Deus; & dissipentur inimici 2
eius, & fugiant qui oderunt eum, a
facie eius.
† Sicut deficit fumus, deficiant: sicut 3
fluit cera a facie ignis, sic pereant pecca-
tores a facie Dei.
† Et iusti epulentur, - & ' exultent in con- 4
spectu Dei: - & ' delectentur in lætitia.
† Cantate Deo, psalmum dicite nomini 5
eius: iter facite ei qui ascendit super oc-
casum: Dominus nomen illi.
* Exultate in conspectu eius, - turbabun-
tur a facie eius', † patris orphanorum, & 6
iudicis uiduarum.
† Deus in loco sancto suo: Deus - qui' in- 7
habitare facit unius moris in domo.
Qui educit uinctos in fortitudine, simi-
liter eos qui exasperant, qui habitant in
sepulchris.
† Deus cum egredereris in conspectu po- 8
puli tui, cum pertransires in deserto:
† Terra mota est, etenim cęli distillaue- 9
runt a facie Dei Sinai, a facie Dei Israel.
† Pluuiã uoluntariam segregabis, Deus, 10
hæreditati tuæ: & infirmata est, tu uero
perfecisti eam.
† Animalia tua habitabunt in ea: para- 11
sti in dulcedine tua pauperi, Deus.

- MS. R. Hil. G. H. Additur autẽ Aug. & C. -MS. R. Hil. G. legitur uero Aug. H. & C. * & 1. MS. R. Aug. G. H. C. -H.C. Legitur autem, ut in nostris, sic, & in G. codicibus. -MS. R. Hil. G. H. C.

12 † Dominus dabit uerbum euangelizan-
tibus uirtute multa.
13 † Rex uirtutum dilecti dilecti: & speciei
domus diuidere spolia.
14 † Si dormiatis inter medios cleros, pen-
næ columbæ deargentatæ, & posteriora
dorsi eius in pallore auri.
15 † Dum discernit cælestis reges super eã,
niue dealbabuntur in Selmon:
16 † mons Dei, mons pinguis.
17 † Mons coagulatus, mõs pinguis: ut quid
suspicamini montes coagulatos?
Mõs in quo beneplacitũ est Deo habita-
re in eo: etenim Dñs habitabit in finem.
18 † Currus Dei decem millibus multiplex,
millia lætantium: Dominus in eis in Si-
nai in sancto.
19 † ‖ Ascendisti in altum, cepisti captiui- *Eph.* 4.8.
tatem, accepisti dona in hominibus:
Etenim non credentes, " inhabitare' Do-
minum Deum.
20 † Benedictus Dñs die quotidie: prosperũ
iter faciet nobis, Deus salutariũ nostrorũ.
21 † Deus noster Deus saluos faciendi: &
Domini Domini exitus mortis.
22 † Verumtamen Deus confringet capita
inimicorum suorum: uerticem capilli pe-
rambulantium in delictis suis.
23 † Dixit Dominus, Ex Basan conuertam,
conuertam in " profundum' maris:
24 † Vt intingatur pes tuus in sanguine: lin-
gua canum tuorum ex inimicis, ab ipso.
25 † Viderunt ingressus tuos Deus, ingressus
Dei mei, regis mei qui est in sancto.
26 † Præuenerunt principes coniuncti psal-
lentibus, in medio iuuencularum tympa-
nistriarum.
27 † In ecclesijs benedicite Deo Domino,
de fontibus Israel.
28 † Ibi Ben-iamin adolescentulus in men-
tis excessu.
† Principes Iuda, duces eorum: princi-
pes Zabulon, principes Nephthali.
29 † Manda, Deus, uirtuti tuæ: confirma
hoc, Deus, quod operatus es in nobis.
30 † A templo tuo in Ierusalem, tibi offe-
rent reges munera.
31 † Increpa feras arundinis, congregatio
taurorum in uaccis populorum: ut exclu-
dant eos qui probati sunt argento.
32 † Dissipa gentes, quæ bella uolunt: ue-
nient legati ex Ægypto: Æthiopia præue-
niet manus eius Deo.
33 † Regna terræ cantate Deo: psallite Do-
34 mino, - psallite Deo', † qui ascendit super
cęlum cęli, ad Orientem.
35 † Ecce dabit uoci suæ uocem uirtutis, da-
te gloriam Deo, super Israel magnificen-
tia eius, & uirtus eius in nubibus.
36 † Mirabilis Deus in sanctis suis, Deus Is-
rael ipse dabit uirtutem, & fortitudinem
plebi suæ, benedictus Deus.

" habitare MS. " profundis 1 MS. G. H C. " profundo MS. -R. G. H. C. non est, scribit Suisse Hier. in libris authenticis, sed obelo prænotatum. * ipsi 2 MS. G. H. Quod uero a quibusdã additur Psalmus, in codice Vaticano Græco, in Textu Hæbreo, in paraphrasi Chaldea, non legitur.

1 † *In finem pro ijs qui commutabun-
tur * David.*

Lat. LXVIII. *Heb.* LXIX.

2 SAluũ me fac Deus, quoniã intrauerunt
aquæ usque ad animam meam.
3 † Infixus sum in limo profundi: &
non est substantia. Veni in altitudinem ma-
ris: & tempestas demersit me.

4 ♦ Laboraui clamans : raucæ factæ sunt fauces meæ : defecerunt oculi mei, dum spero in Deum meum.
5 ♦ Multiplicati sunt super capillos capitis mei qui oderunt me gratis.
Confortati sunt, qui persecuti sunt me inimici mei iniuste : quæ non rapui, tunc exoluebam.
6 ♦ Deus tu scis insipientiam meam, & delicta mea a te non sunt abscondita.
7 ♦ Non erubescant in me qui expectant te Domine, Domine virtutum.
Non confundantur super me qui quærunt te, Deus Israel.
8 ♦ Quoniam propter te sustinui opprobrium : operuit confusio faciem meam.
9 ♦ Extraneus factus sum fratribus meis, & peregrinus filijs matris meæ.

Ioh.2,17 *Rom.15,3*

10 ♦ Quoniam zelus domus tuæ comedit me : & § opprobria exprobrantium tibi, ceciderunt super me.
11 ♦ Et operui in ieiunio animam meam : & factum est in opprobrium mihi.
12 ♦ Et posui vestimétum meum cilicium : & factus sum illis in parabolam.
13 ♦ Aduersum me loquebantur qui sedebant in porta : & in me psallebant qui bibebant vinum.
14 ♦ Ego [illegible]o orationem meam ad te Domine : [illegible]pus beneplaciti Deus.
In multitudine misericordiæ tuæ exaudi me, in veritate salutis tuæ :
15 ♦ Eripe me de luto, vt non infigar : libera me ab ijs qui oderunt me, & de profundis aquarum.
16 ♦ Non me demergat tempestas aquæ, neque absorbeat me profundum : neque vrgeat super me puteus os suum.
17 ♦ Exaudi me Domine, quoniam benigna est misericordia tua : secundum multitudinem miserationum tuarum respice in me.
18 ♦ Et ne auertas faciem tuam a puero tuo : quoniam tribulor, velociter exaudi me.
19 ♦ Intende animæ meæ, & libera eam : propter inimicos meos eripe me.
20 ♦ Tu scis improperium meum, & confusionem meam, & reuerentiam meam.

" tribulātes Ms. *Aug.* G. *" esca mea* Ms. *Similiter Textus, legit Aug. Mat.* 27, 48. *Mar.*15. 36. *" retributionem* 2. Ms. R. *Hil. Aug.* G. *Pro Textu vero,* H. *faciunt.* *Act.*1.20. *" iustitia tua* M S. R. *Aug.* G.

21 ♦ In conspectu tuo sunt omnes " qui tribulant ' me, improperium expectauit cor meum, & miseriam.
Et sustinui qui simul contristaretur, & non fuit ; & qui consolaretur, & non inueni.
22 ♦ Et dederunt in " escam meam ' fel : § & in siti mea potauerunt me aceto.
23 ♦ Fiat mésa eorũ coram ipsis in laqueũ, & in " retributiones ', & in scandalum.
24 ♦ Obscurentur oculi eorum ne videant : & dorsum eorum semper incurua.
25 ♦ Effunde super eos iram tuam : & furor iræ tuæ comprehendat eos.
26 ♦ Fiat habitatio eorum deserta : & in tabernaculis eorum non sit qui inhabitet.
27 ♦ Quoniam quem tu percussisti, persecuti sunt : & super dolorem vulnerum meorum addiderunt.
28 ♦ Appone iniquitaté super iniquitatem eorum : & non intrent in " iustitiã tuam'.
29 ♦ Deleantur de Libro viuentium : & cum iustis non scribantur.

30 ♦ Ego sum pauper & dolens : salus tua Deus suscepit me.
31 ♦ Laudabo nomé Dei cum cantico : - & ' magnificabo eum in laude :
32 ♦ Et placebit Deo super vitulum nouellum cornua producentem & vngulas.
33 ♦ Videant pauperes & lætentur : quærite Deum, & viuet anima vestra :
34 ♦ Quoniam exaudiuit pauperes Dominus : & vinctos suos non despexit.
35 ♦ Laudent illum cœli & terra, mare, & omnia reptilia in eis.
36 ♦ Quoniam Deus saluam faciet Sion : & ædificabuntur ciuitates Iudæ.
Et inhabitabunt ibi, & hæreditate acquirent eam.
37 ♦ Et semen seruorum eius " possidebit ' eam, & qui diligunt nomen eius, habitabunt in ea.

- M S. R. *Hier. Aug.* G. A. *datur* ... *ab H. l.* ... H. & C. *l.* ... *bris.*

" possidebunt M S. *Aug.* G. H.

1 ♦ *In finem, Psalmus David, in rememoratione - quod saluum fecerit " eum ' Dominus '.*

Lat. LXIX. *Heb.* LXX.

" me 4 MS. R. G. -H C. *Videtur & Hilar. nõ legisse.*

2 DEus in adiutorium meum intende : Domine ad adiuuandũ me, festina
3 ♦ Confundantur, & reuereantur, qui quærunt animam meam :
4 ♦ Auertantur retrorsum & erubescant, qui volunt mihi mala.
Auertantur statim erubescentes : qui dicunt mihi, Euge, euge.
5 ♦ Exultent & lætentur in te omnes qui quærunt te : & dicant semper, Magnificetur Dominus, qui diligunt salutare tuum.
6 ♦ Ego vero egenus & pauper sum : Deus adiuua me.
Adiutor meus & liberator meus es tu : Domine ne moreris.

Sup. 34. 23. 39. 14 *Sup.* 34. 16. *Infr.* 70. 13.

Psalmus David, filiorum Ionadab, & priorum captiuorum.

Lat. LXX. *Heb.* LXXI.

" Anepigraphus apud Hebræos G. *Sup.*30.2.

1 IN te Domine speraui, non confundar in æternum : ♦
2 in iustitia tua libera me, & eripe me.
Inclina ad me aurem tuam, & salua me.
3 ♦ Esto mihi in Deum protectorem, & in locum munitum : vt saluum me facias,
Quoniam firmamentum meum, & refugium meum es tu.
4 ♦ Deus meus eripe me de manu peccatoris, - & ' de manu contra legem agentis, & iniqui :
5 ♦ Quoniam tu es patiétia mea Domine, Domine spes mea a iuuentute mea.

- M S. R. *Aug.* G. R. C.

6 ♦ In te confirmatus sum ex vtero : de ventre matris meæ tu es protector meus :
7 ♦ In te cantatio mea semper. tamquam prodigium factus sum multis, & tu adiutor fortis.
8 ♦ Repleatur os meum laude : vt cantem gloriam tuam, tota die magnitudinem tuam.
9 ♦ Ne proiicias me in tempore senectutis : cum " defecerit ' virtus mea, ne derelinquas me :
10 ♦ Quia dixerunt inimici mei mihi : & qui custodiebant animam meam, consilium fecerunt in vnum,

" deficiet M S. *Aug.* G.

♦ Dicentes,

† Dicentes, Deus dereliquit eum: perse- 11
quimini,& comprehendite eum:quia non
est qui eripiat.
† Deus ne elongeris a me: Deus meus in 12
auxilium meum respice.
† Confundantur & deficiant detrahen- 13
tes animæ meæ: operiantur confusione &
pudore qui quærunt mala mihi.
† Ego autem semper sperabo: & adii- 14
ciam super omnem laudem tuam.
† Os meum annunciabit iustitiam tuã: 15
tota die salutare tuum.
Quoniam non cognoui literaturam.
† Introibo in " potentiam ' Domini: Do- 16
mine memorabor iustitiæ tuæ solius.
† Deus docuisti me a iuuentute mea: & 17
vsque nunc pronunciabo mirabilia tua.
† Et vsque in senectam & senium, Deus, 18
ne derelinquas me,
Donec annunciem brachium tuum ge-
nerationi omni quæ ventura est:
† Potentiam tuam, & iustitiam tuam, 19
Deus, vsque in altissima quę fecisti magna-
lia. Deus quis similis * tibi?
† " Quantas ' ostendisti mihi tribulatio- 20
nes multas, & malas: & conuersus viui-
ficasti me: & de abyssis terræ iterum redu-
xisti me;
† Multiplicasti magnificentiam tuam: & 21
conuersus consolatus es me.
† Nam & ego cõfitebor tibi in vasis psal 22
mi veritatem tuam, Deus psallam tibi in
cithara, sanctus Israel.
† Exultabunt labia mea cum cantauero 23
tibi: & anima mea quam redemisti.
† Sed & lingua mea tota die meditabi- 24
tur iustitiam tuam: cum confusi & reueri-
ti fuerint qui quærunt mala mihi.

- *Psalmus* ' *in Salomonem*. 1

Lat. LXXI. *Heb.* LXXII.

Deus iudicium tuum regi da: & iusti- 2
tiam tuam filio regis.
Iudicare populum tuum in iusti-
tia,& pauperes tuos in iudicio.
† Suscipiant montes pacem populo, & 3
colles iustitiam.
† Iudicabit pauperes populi, & saluos fa 4
ciet filios pauperum:& humiliabit calum-
niatorem.
† Et permanebit cum Sole & ante Lunã 5
in generatione " & generationem '.
† Descendet sicut pluuia in vellus: & si- 6
cut stillicidia stillantia super terram.
† Orietur in diebus eius iustitia,& abun- 7
dantia pacis: donec auferatur luna.
† Et dominabitur a mari vsque ad ma- 8
re: & a flumine vsque ad terminos orbis
terrarum.
† Coram illo procident Æthiopes: & 9
inimici eius terram lingent.
† ‖ Reges Tharsis & insulæ munera offe- 10
rent: reges Arabũ & Saba dona adducent:
† Et adorabunt eũ omnes reges *: om- 11
nes gentes seruient ei:
† Quia " liberabit ' pauperem a potente, 12
& pauperem, cui non erat adiutor.
† Parcet pauperi & inopi: & animas pau 13
perum saluas faciet.
† Ex vsuris & iniquitate redimet ani- 14
mas eorum: & honorabile nomen eorum
coram illo.

15 † Et viuet, & dabitur ei de auro Arabiæ,
& " adorabunt ' de ipso semper: tota die
benedicent ei.
16 † - Et ' erit " firmamentum ' in terra in
summis montium, superextolletur super
Libanum " fructus ' eius: & florebunt de
ciuitate sicut fœnum terræ.
17 † Sit nomen eius benedictum in secula:
ante Solem permanet nomen eius.
Et benedicẽtur in ipso omnes tribus ter-
ræ: omnes gentes magnificabunt eum.
18 † Benedictus Dominus * Deus Israel,
qui facit mirabilia solus:
19 † Et benedictum nomen maiestatis eius
in æternum, & replebitur maiestate eius
omnis terra: fiat, fiat.
20 † Defecerunt laudes Dauid filij Iesse.

1 *Psalmus* ' *Asaph*.

Lat. LXXII. *Heb.* LXXIII.

Quàm bonus Israël Deus his qui re-
cto sunt corde?
2 † Mei autem pene moti sunt pe-
des, pene effusi sunt gressus mei.
3 † Quia zelaui super " iniquos ', pacem
peccatorum videns.
4 † Quia non est respectus morti eorum:
& firmamentum in plaga eorum.
5 † In labore hominum non sunt, & cum
hominibus non flagellabuntur:
6 † Ideo tenuit eos superbia, operti sunt
iniquitate & impietate sua.
7 † Prodijt quasi ex adipe iniquitas eorũ:
transierunt in affectum cordis.
8 † Cogitauerunt, & locuti sunt " nequi-
tiam ': iniquitatem in excelso locuti sunt.
9 † Posuerunt in cœlum os suum: & lin-
gua eorum transiuit in terra.
10 † Ideo conuertetur populus meus hic: &
dies pleni inuenientur in eis.
11 † Et dixerunt, Quomodo " scit ' Deus, &
si est scientia in excelso?
12 † Ecce ipsi peccatores & abundantes in
seculo, obtinuerunt diuitias.
13 † Et dixi, Ergo sine causa iustificaui cor
meum, & laui inter innocentes manus
meas:
14 † Et fui flagellatus tota die, & castigatio
mea in matutinis.
15 † Si dicebam, Narrabo sic: ecce natio-
nem filiorum tuorum reprobaui.
16 † * Existimabam vt cognoscerem, hoc,
labor est ante me,
17 † Donec intrem in sanctuarium Dei:
- & ' intelligam in nouissimis eorum.
18 † Verumtamẽ propter dolos posuisti eis:
deiecisti eos dum alleuarentur.
19 † Quomodo facti sunt in desolationem?
subito defecerunt, perierunt propter ini-
quitatem suam.
20 † Velut somnium surgentium Domine,
in ciuitate tua imaginem ipsorum ad ni-
hilum rediges.
21 † Quia inflammatum est cor meum, &
22 & renes mei commutati sunt: † & ego ad
ad nihilum redactus sum, & nesciui.
23 † Vt iumentum factus sum apud te: &
ego semper tecum.
24 † Tenuisti manum dexteram meam: &
in voluntate tua deduxisti me, & cum glo-
ria suscepisti me.

" potentias 12 M S. Hier. H. Numerus vero singularis est Aug. G. & C.
* sit M S.
" Quantas M S. Alteram lectionem Aug. sequitur, eandemq; Græcus Textus adstruit: Hebræus vero, ea hac quam ille suscipit ã ex quo eo lij, Qui tr ãs ferunt.
- 4 M S. Hier. Augusti. G. q H. neque quid aliud hunc tit ulo adijciunt.
" generationum 2 M S. Hieron. Aug. G. H. C.
Isa. 60. 6 Matt. 2. 11.
* terræ M S. R. G. Verũ ab H. & C. nõ agnoscitur, estq; Hieronymo superfluum.
" liberauit M S. R. Aug. G. Textus autem, H. & C. consonat.

" orabunt 1 M S. Aug.
- M S. R. G. H. C.
" frumentum 1 M S.
" flustus o.
* Deus G. q. H. C. atque istud permutẽ dũ nõ esse, Hier. Sunia docet.
* Τῷ Ἀσάφ.
" iniquos M S Hier.
" in nequitia M S. R. G. H.
" sciuit 3 MS. R. August. G. H.
* Et M S. R. August. G. H. C. - Hieron. ad Suniã, H. C.

Quid enim mihi est in cœlo? & a te 25
quid volui super terram?
Defecit caro mea & cor meum: Deus 26
cordis mei, & pars mea Deus in æternum.
Quia ecce, qui elongant se a te, peri- 27
bunt: perdidisti omnes qui fornicantur
abs te.
Mihi autem adhærere Deo bonum est, 28
ponere in Domino Deo spem meam:
Vt annunciem omnes prædicationes tuas
in portis filiæ Sion.

omnem qui fornicatur M. S. B. Aug. G. H. Numero aute multitudinis expugnat. C.

συνήσεως, τῷ ἀσάφ.

1 *Intellectus Asaph.*

Lat. LXXIII. *Heb.* LXXIIII.

VT quid Deus repulisti in finem: ira- 1
tus est furor tuus super oues pascuæ
tuæ?
Memor esto congregationis tuæ, quam 2
possedisti ab initio.
Redemisti virgã hæreditatis tuæ: mons
Sion in quo habitasti in eo.
Leua manus tuas in superbias eorum 3
in finem: quanta malignatus est inimicus
in sancto?
Et gloriati sunt qui oderunt te: in me- 4
dio solemnitatis tuæ.
Posuerunt signa sua, signa: & non co- 5
gnouerunt sicut in exitu super summũ.
Quasi in sylua lignorum securibus ex- 6
ciderunt ianuas eius in idipsum: in securi
& ascia deiecerunt eam.
Incenderunt igni sanctuarium tuũ: 7
in terra polluerunt tabernaculum nomi-
nis tui.
Dixerunt in corde suo cognatio eo- 8
rum simul, Quiescere faciamus omnes
dies festos Dei a terra.
Signa nostra non vidimus, iam non est 9
propheta: & nos non cognoscet amplius.
Vsquequo Deus improperabit inimi- 10
cus, irritat aduersarius nomen tuum in
finem?
Vt quid auertis manum tuam, & dexte- 11
ram tuam de medio sinu tuo in finem?
Deus autem rex noster ante secula: ope- 12
ratus est salutem in medio terræ.
Tu confirmasti in virtute tua mare: 13
contribulasti capita draconum in aquis.
Tu confregisti capita draconis: dedisti 14
eum escam populis Æthiopum.
Tu dirupisti fontes & torrentes: tu sic- 15
casti fluuios Ethan.
Tuus est dies, & tua est nox: tu fabrica- 16
tus es auroram & Solem.
Tu fecisti omnes terminos terræ: æsta- 17
tem & ver tu plasmasti ea.
Memor esto huius, inimicus imprope- 18
rauit Domino: & populus insipiens incita-
uit nomen tuum.
Ne tradas bestijs animas confitentes 19
tibi, - & animas pauperum tuorum ne
obliuiscaris in finem.
Respice in testamentum tuum: quia 20
repleti sunt, qui obscurati sunt terræ do-
mibus iniquitatum.
Ne auertatur humilis factus confu- 21
sus: pauper & inops laudabunt nomen
tuum.
Exurge Deus, iudica causam tuam: me- 22
mor esto improperiorum tuorum, eorum,
quæ ab insipiente sunt tota die.

modũ M S. Aug. Ex G. & H. utroque modo trãsferas, recte.

exitum M S. G.

4. Re. 25. 9.

Textus non habet κατα-πάυ-σωμεν ut quidã putãt, sed κατα-κάυσω-μεν. i. incendamus. Hieron.

Luc. 1. 70

salutes M S. H. C. Textus aute Vestio, Augusti et G. conformis est.

animã confitentem 16 M S. B. Augu. G. - M S R Aug. G. H. C.

23 Ne obliuiscaris voces inimicorum tuo-
rum: superbia eorum qui te oderunt, a-
scendit semper.

1 *In finem ne corrumpas, Psalmus cantici Asaph.*

Lat. LXXIIII. *Heb.* LXXV.

2 COnfitebimur tibi Deus: confitebi-
mur, & inuocabimus nomen tuum.
3 Narrabimus mirabilia tua: cum
accepero tempus, ego iustitias iudicabo.
4 Liquefacta est terra, & omnes qui ha-
bitant in ea: ego confirmaui columnas
eius.
5 Dixi iniquis, Nolite inique agere: &
delinquentibus, Nolite exaltare cornu:
6 Nolite extollere in altum cornu ve-
strum: nolite loqui aduersus Deum ini-
quitatem.
7 Quia neque ab Oriente, neque ab Occi-
dente, neque a desertis montibus:
8 quoniam Deus iudex est.
9 Hunc humiliat, & hunc exaltat: quia
calix in manu Dñi vini meri plenus misto
Et inclinauit ex hoc in hoc: verũtamen
fæx eius non est exinanita: bibent omnes
peccatores terræ.
10 Ego autem annunciabo in seculum:
cantabo Deo Iacob.
11 Et omnia cornua peccatorum confrin-
gam: & exaltabuntur cornua iusti.

disperdas 5 MS. Vtrũuis ex G. & H. uertas licet.

τῷ ἀσάφ.

1 *In finem, in laudibus, Psalmus Asaph, canticum - ad Assyrios.*

Lat. LXXV. *Heb* LXXVI.

2 NOtus in Iudæa Deus: in Israel ma-
gnum nomen eius.
3 Et factus est in pace locus eius:
& habitatio eius in Sion.
4 Ibi confregit potentias arcuum, scu-
tum, gladium, & bellum.
5 Illuminans tu mirabiliter a monti-
6 bus æternis: turbati sunt omnes insipien
tes corde.
Dormierunt somnum suum: & nihil
inuenerunt omnes viri diuitiarum - in
manibus suis.
7 Ab increpatione tua Deus Iacob dor-
mitauerunt qui ascenderunt equos.
8 Tu terribilis es, & quis resistet tibi? ex
tunc ira tua.
9 De cœlo auditum fecisti iudicium: ter-
ra tremuit & quieuit,
10 Cum exurgeret in iudicium Deus, vt
saluos faceret omnes mansuetos terræ,
11 Quoniam cogitatio hominis confite-
bitur tibi: & reliquiæ cogitationis diem
festum agent tibi.
12 Vouete, & reddite Dño Deo vestro: om
nes qui in circuitu eius affertis munera
13 Terribili & ei qui aufert spiritum prin
cipum, terribili apud reges terræ.

carminibus 2 MS. Hie. hymnis G. - H. C.

arcuum 7 M S. R. Hieron. Aug. G. H. Illuminas M S. R. G. - Hier. ad Sun. G. H.

timuit M S. Aug. a. que his proprie significant notes. Græca, Hebraa & Caldæa.

afferẽtes M S. R. G. H. C.

1 *In finem pro Idithun, Psalmus Asaph.*

Lat. LXXVI. *Heb.* LXXVII.

2 VOce mea ad Dñm clamaui: voce
mea ad Deum, & intendit mihi.
3 In die tribulationis meæ Deũ ex-
quisiui,

Infra 141 1.

quisiui, manibus meis nocte contra eum:
& non sum deceptus.
♦ Renuit consolari anima mea, memor 4
fui Dei, & delectatus sum ⌐ &' exercitatus
sum: & defecit spiritus meus.

- M S. R. Augu. G. H. C.

♦ Anticipauerunt vigilias oculi mei: tur- 5
batus sum, & non sum locutus.
♦ Cogitaui dies antiquos: & annos æter- 6
nos in mente habui.
♦ Et meditatus sum nocte cum corde 7
meo: - &' exercitabar, & scopebam spiri-
tum meum.
♦ Nunquid in æternum proijciet Deus, 8
\\ aut' non apponet ut complacitior sit
adhuc?

\\ & 10 M S. R. Hier. Augu. G. H. C.

♦ Aut in finem misericordiam suam ab- 9
scindet, a generatione in generationem?
♦ Aut obliuiscetur misereri Deus? aut 10
continebit in ira sua misericordias suas?
♦ Et dixi, Nunc cœpit: hæc mutatio dex- 11
teræ Excelsi.
♦ Memor fui operum Domini: quia me- 12
mor ero ab initio mirabilium tuorum,
♦ Et meditabor ∫ omnibus operibus tuis: 13
& in adinuentionibus tuis exercebor.
♦ Deus in sancto uia tua: quis Deus ma- 14
gnus sicut Deus noster? ♦ tu es Deus qui fa- 15
cis mirabilia.
Notam fecisti in populis virtuté tuam:
♦ redemisti in brachio tuo populum 16
tuum, filios Iacob & Ioseph.
♦ Viderunt te aquæ Deus, uiderunt te 17
aquæ: & timuerunt, & turbatæ sunt abyssi.
♦ Multitudo sonitus aquarum: uocem 18
dederunt nubes.
♦ Etenim sagittæ tuæ transeunt: uox to- 19
nitrui tui in rota.
Illuxerunt coruscationes tuæ orbi terrę:
commota est & contremuit terra.
♦ In mari uia tua, & semitæ tuæ in aquis 20
multis: & uestigia tua non cognoscentur.
♦ ‖ Deduxisti sicut oues populum tuum 21
in manu Moysi & Aaron.

Exo. 14. 19.
\\ populus M S. August.

♦ Intellectus Asaph. 1

Sup. 48. 5. Mat. 13. 35.

Lat. LXXVII. Heb. LXXVIII.

ATtendite \\ popule' meus legem
meam: inclinate aurem uestram
in uerba oris mei.
♦ Aperiam in \\ parabolis' os meum: lo- 2
quar propositiones ab initio.
♦ Quanta audiuimus & cognouimus ea: 3
& patres nostri narrauerunt nobis.
♦ Non sunt occultata a filijs eorum, in 4
\\ generatione altera',
Narrantes laudes Domini, & uirtutes
eius, & mirabilia eius quæ fecit.
♦ Et suscitauit testimonium in Iacob: & 5
legem posuit in Israel.
Quanta mandauit patribus nostris nota
facere ea filijs suis: ♦ ut cognoscat genera- 6
tio altera.
Filij qui nascentur, & exurgent, & narra
bunt filijs suis,
♦ Vt ponant in Deo spem suam, & non 7
obliuiscantur operum Dei, & mandata
eius exquirant,
♦ Ne fiant sicut patres eorum, generatio 8
praua & exasperans,
Generatio quæ non direxit cor suum, &
non est creditus cum Deo spiritus eius.
♦ Filij * Ephrem' intendentes & mitten- 9

\\ parabole M S. H. C. Suffragantur autẽ Textui Hier. Aug. Græca lectio, & Euangelista citatio.
\\ generationem alterã MS. G. Istud sequentibus aptè connecti potest: In generationẽ alterã narrantes, &c. ϛϙϕεαιμ

tes arcum: conuersi sunt in die belli.
10 ♦ Non custodierunt testamentum Dei: &
in lege eius noluerunt ambulare.
11 ♦ Et obliti sunt benefactorum eius, & mi
rabilium eius quæ ostendit eis.
12 ♦ Coram patribus eorum fecit mirabilia
in Terra Ægypti, in campo Taneos.
13 ♦ ‖ Interrupit mare, & perduxit eos: -&'
statuit aquas quasi in utre.
14 ♦ ‖ Et deduxit eos in nube diei: & tota
nocte in illuminatione ignis.
15 ♦ ‖ Interrupit petram in eremo: & ada-
quauit eos uelut in abysso multa.
16 ♦ Et eduxit aquam de petra: & \\ dedu-
xit' tanquam flumina aquas.
17 ♦ Et apposuerunt adhuc peccare ei: in
\\ iram' excitauerunt Excelsum in ina-
18 quoso.
♦ Et tentauerunt Deum in cordibus suis,
ut peterent escas animabus suis.
19 ♦ ‖ Et male locuti sunt de Deo: dixerunt,
Nunquid poterit Deus parare mensam in
deserto?
20 ♦ ‖ Quoniam percussit petram, & fluxe-
runt aquæ, & torrentes inundauerunt:
Nunquid & panem poterit dare, aut pa-
rare mensam populo suo?
21 ♦ Ideo audiuit Dominus, & distulit: &
ignis accensus est in Iacob, & ira ascendit
in Israel:
22 ♦ Quia non crediderunt in Deo, nec spe
rauerunt in salutari eius,
23 ♦ Et mandauit nubibus desuper, & ia-
nuas cęli aperuit.
24 ♦ ‖ Et pluit illis manna ad manducandũ,
& ‖ panem cęli dedit eis.
25 ♦ ‖ Panem angelorum manducauit ho-
mo: cibaria misit eis in abundantia.
26 ♦ ‖ Transtulit Austrum de cœlo: & indu-
xit in uirtute sua Africum.
27 ♦ Et pluit super eos sicut puluerem
carnes: & sicut arenam maris uolatilia
pennata.
28 ♦ Et ceciderunt in medio castrorum eo-
rum, circa tabernacula eorum.
29 ♦ Et manducauerunt & saturati sunt ni-
mis, & desiderium eorum attulit eis.
30 ♦ non sunt fraudati a desiderio suo.
‖ Adhuc escæ eorum erant in ore ipso-
31 rum: ♦ & ira Dei ascendit super eos.
Et occidit pingues eorum, & electos
Israel impediuit.
32 ♦ In omnibus his peccauerunt adhuc: &
non crediderunt in mirabilibus eius.
33 ♦ Et defecerunt in uanitate dies eorum:
& anni eorum cum festinatione.
34 ♦ Cum occideret eos, quærebant eum:
& reuertebantur, & diluculo ueniebant
ad \\ eum'.
35 ♦ Et rememorati sunt quia Deus adiu-
tor est eorum: & Deus excelsus redemptor
eorum est.
36 ♦ Et dilexerunt eum in ore suo, & lingua
sua mentiti sunt ei:
37 ♦ Cor autem eorum non erat rectum
cum eo: nec fideles habiti sunt in testa-
mento eius.
38 ♦ Ipse autem est misericors, & propi-
tius fiet peccatis eorum: & non disper-
det eos.
Et \\ abundauit' ut auerteret irã suam:
& non \\ accendit' omnem iram suam:

Exo. 14. 21.
Exo. 13. 21. 14. 19. 24.
- M S. R. Augu. G. Verũ additur ab H. & C.
Psa. 104. 38.
Exo. 17. 6.
\\ eduxit M S. G.
\\ ira MS.
Num. 20. 11.
Nu. 11. 1.
Exo. 16. 4. 14.
Nu. 11. 7.
Ioan. 6. 31.
1. Cor. 10. 3.
Nu. 11. 31.
Nu. 11. 33.
\\ Deum MS. R. G. H. C.
\\ multiplicauit 2 M S.
\\ accendet MS. R. G. H. C.

39 † Et recordatus est quia caro sunt: spiri-
tus vadens,& non rediens.
40 † Quoties exacerbauerunt eum in de-
serto, in iram concitauerunt eum in ina-
quoso?
41 † Et conuersi sunt, & tentauerunt Deū:
& sanctum Israel exacerbauerunt.
42 † Non sunt recordati manus eius, die
qua redemit eos de manu tribulantis,
43 † Sicut posuit in Aegypto signa sua,&
prodigia sua in campo Taneos.
44 † ‖ Et conuertit in sanguinem flumina
eorum,& imbres eorum, ne biberent.
45 † ‖ Misit in eos "cynomyiam', & come-
dit eos: & ranam, & disperdidit eos.
46 † ‖ Et dedit ærugini fructus eorum: &
labores eorum locustæ.
47 † ‖ - Et 'occidit in grandine vineas eo-
rum: & moros eorum in pruina.
48 † ‖ Et tradidit grandini iumēta eorum:
& possessionem eorum igni.
49 † Misit in eos iram indignationis suæ:in-
dignationem,& iram,& tribulationem:
"immissiones' per angelos malos.
50 † Viam fecit semitæ iræ suæ, * non pe-
percit a morte animabus eorum: & iu-
menta eorum in morte conclusit.
51 † ‖ Et percussit omne primogenitum in
terra Aegypti: primitias" omnis laboris'
eorum in tabernaculis Cham.
52 † ‖ Et abstulit sicut oues populum suum:
& perduxit eos tamquam gregem in de-
serto.
53 † Et" eduxit' eos in spe,& non timue-
runt: & ‖ inimicos eorum operuit mare.
54 † Et induxit eos in montem sanctifica-
tionis suæ, montem quem acquisiuit dex-
tera eius.
55 † ‖ Et eiecit a facie eorum Gentes: &
sorte diuisit eis terram in funiculo distri-
butionis:
Et habitare fecit in tabernaculis eorum
tribus Israel.
56 † Et tentaueruut, & exacerbauerunt
Deum excelsum: & testimonia eius non
custodierunt.
57 † Et auerterunt se,& non seruauerunt
pactum: quemadmodum patres eorum,
conuersi sunt in arcum prauum.
58 † * In iram concitauerunt eum in col-
libus suis: & in sculptilibus suis ad æmu-
lationem eum prouocauerunt.
59 † Audiuit Deus,& spreuit: & ad nihi-
lum redegit valde Israel.
60 † ‖ Et repulit tabernaculum Silo, taber-
naculum suum vbi habitauit in homi-
nibus.
61 † ‖ Et tradidit in 'captiuitatem virtutem
eorum: & pulchritudinem eorum in ma-
nus inimici.
62 † Et conclusit in gladio populum suum:
& hæreditatem suam spreuit.
63 † Iuuenes eorum comēdit ignis: & vir-
gines eorum non sunt lamentatæ.
64 † Sacerdotes eorum in gladio ceciderūt:
& viduæ eorum non "plorabantur'.
65 † Et excitatus est tamquam dormiens,
Dns, tamquam potens crapulatus a vino.
66 † Et percussit inimicos suos in posterio-
ra: opprobrium sempiternum dedit illis.
67 † Et repulit tabernaculum Ioseph: & tri
bum" Ephraim' non elegit:

Exod. 7. 20. *Exod.* 8. 6. 24. " *cœnomyiam*, *Hier. ad Suniam.* *Exo.* 10. 13. *Exod.* 9. 23. - MS. R. G. H. *Additur autem* a C. *Exo.* 9. 3. " *immissionem* 14 MS. R. *Hier.* G. H. C. * *et* 6 MS. R. *Aug.* G. *Omittitur vero* a 6 q H. & C. *Exod.* 12. 29. " *laborū* 4 MS. *Augus.* H. C. *Textus autem lectio cōsonat* G *Exo.* 13. 18. " *deduxit* MS. *Aug.* G. H. *Exod.* 14. 27. *Ios.* 11. 7 * *Et* MS R. *Aug.* G H. C. *Ier.* 7. 12 1 *Reg.* 4. 2 " *plorabuntur.* MS. *Hier.* R. G. " *flebuntur* H. " *illi insufficientes qua flebunt.* (*nō sufficerunt lacri.*) C " *Ephre* MS " *Ephri* *Aug.*

68 † Sed elegit tribum Iuda, montem Sion
quem dilexit.
69 † Et ædificauit sicut" vnicornium' san-
ctificium suum in terra, quam fundauit
in sæcula.
70 † Et ‖ elegit Dauid seruum suum,& su-
71 stulit eum de gregibus ouium: † de post
fœtantes accepit eum,
Pascere Iacob seruum suum, & Israël
hæreditatem suam:
72 † Et pauit eos in innocentia cordis sui:
& in intellectibus manuum suarum de-
duxit eos

1 † *Psalmus Asaph.*

Lat. LXXVIII. *Heb.* LXXIX.

Deus venerunt Gentes in hæreditatē
tuam, polluerūt templum sanctum
tuum: posuerunt Ierusalem in po-
miorum custodiam.
2 † Posuerunt morticina seruorum tuo-
rum escas volatilibus cœli: carnes sancto-
rum tuorum bestijs terræ.
3 † Effuderunt sanguinem eorum tam-
quam aquam in circuitu Ierusalem:& non
erat qui sepeliret.
4 † Facti sumus opprobrium vicinis no-
stris: subsannatio & illusio his qui in cir-
cuitu nostro sunt.
5 † Vsquequo Domine irascēris in finem,
accendetur velut ignis zelus tuus.
6 † Effunde iram tuam in Gentes quæ te
non nouerunt: & in regna quæ nomen
tuum non inuocauerunt;
7 † Quia comederunt Iacob: & locū eius
desolauerunt.
8 † ‖ Ne memineris iniquitatum nostra-
rum antiquarum, cito anticipent nos mi-
sericordiæ tuæ: quia pauperes facti sumus
nimis.
9 † Adiuua nos Deus salutaris noster: - &'
propter gloriam nominis tui " Domine'
libera nos,& propitius esto peccatis nostris
propter nomen tuum:
10 † Ne forte dicant in Gentibus, Vbi est
Deus eorum? & innotescat in nationibus
coram oculis nostris.
Vltio sanguinis seruorum tuorum qui
effusus est:
11 † Introeat in conspectu tuo gemitus cō-
peditorum.
Secundum magnitudinem brachij tui
posside filios mortificatorum.
12 † Et redde vicinis nostris septuplum in
sinu eorum: improperium ipsorum quod
exprobrauerunt tibi Domine.
13 † Nos autē populus tuus & oues pascuæ
tuæ confitebimur tibi in seculum:
In generationem & generationem an-
nunciabimus laudem tuam.

1 † *In finem, pro ijs qui commutabuntur, testimonium' Asaph', Psalmus.*

Lat. LXXIX. *Heb.* LXXX.

2 Qui regis Israel, intende: qui dedu-
cis " velut ouem ' Ioseph.
Qui sedes super cherubim,mani-
festare coram " Epraim', ? * Ben-iamin
& Manasse.
3 Excita potentiam tuam, & veni vt sal-
uos facias nos.

" *vnicornis* MS. *idiis co' vr mutur* G. μονοκέρωτος. *Verum* H. *est numero plurali,* & *Aug. unicornuorum.* 1. *Reg.* 16. *Ier.* 10. 25. *Isa.* 64. 9. - 6 MS. R. *Augu.* G. H. C. " & H. C. † Τῷ Ἀσάφ. " *tamquā oues* MS. *Hier.* " *Ephrē* *Aug.* * & MS. *Hier. Augusti.* R. G. H. C.

† Deus conuerte nos: & ostende faciem 4
tuam, & salui erimus.
† Domine Deus virtutum, quousque 5
irascêris super orationem serui tui?
† Cibabis nos pane lachrymarum: & 6
potum dabis nobis in lachrymis in mensura?
† Posuisti nos in contradictionem vi- 7
cinis nostris: & inimici nostri subsannauerunt nos.
† Deus virtutum conuerte nos: & osten- 8
de faciem tuam, & salui erimus.
† Vineam de Ægypto transtulisti: eieci- 9
sti Gentes, & plantasti eam.
† Dux itineris fuisti in conspectu eius: 10
& plantasti radices eius, & impleuit terram.
† Operuit montes umbra eius: & arbu- 11
sta eius cedros Dei.
† Extendit palmites suos vsque ad mare: 12
& vsque ad flumen propagines eius.
† Vt quid destruxisti maceriam eius, & 13
vindemiant eam omnes qui prætergrediuntur viam?
† Exterminauit eam aper de sylua: & 14
ʹ singularis ferus ʹ depastus est eam.

ʹ μονιὸς ἄγριος.

† Deus virtutum conuertere: respice de 15
cœlo, & vide, & visita vineam istam.
† Et perfice eam quam plantauit dexte- 16
ra tua: & super ˵ filium - hominis ʹ quem confirmasti tibi.

- 10 MS. G q. H. Legitur autem ab Aug. & G.
˵ Regem Christum C.

† Incensa igni & suffossa ab increpatio- 17
ne vultus tui peribunt.
† Fiat manus tua super virum dexteræ 18
tuæ: & super filium hominis quem confirmasti tibi.
† Et nô discedimus a te: viuificabis nos, 19
& nomen tuum inuocabimus.
† Domine Deus virtutum conuerte nos: 20
& ostende faciem tuam, & salui erimus.

1 † *In finem, pro torcularibus - Psalmus ʹ ipsi Asaph, - quinta sabbathi ʹ.*

- H. C.
- 2 MS. R. G. H. C. Exponitur autem ab Aug.

Lat. LXXX. *Heb.* LXXXI.

Exultate Deo adiutori nostro: iubila- 2
te Deo Iacob.
† Sumite psalmum, & date tympa- 3
num: psalterium iucundum cum cithara.
† Buccinate in Neomenia tuba, in insi- 4
gni die solemnitatis ˵ vestræ ʹ.

˵ nostræ MS. Hier. H. C. Textus autē, G. conueniunt.

† Quia præceptum - in ʹ Israel est, & iu- 5
dicium Deo Iacob.

- MS. G. ˵ ipsi August. Gen. 41. 25. 45

† Testimonium in Ioseph posuit illud, 6
cum exiret de Terra Ægypti: linguam quam non nouerat audiuit.
† Diuertit ab oneribus dorsum eius: ma- 7
nus eius in cophino seruierunt.
† In tribulatione inuocasti me, & libe- 8
raui te; exaudiui te in abscondito tempestatis: ‖ probaui te apud aquam contradictionis.

Exo. 17. 5.

† ‖ Audi populus meus, & contestabor 9
te: Israel si audieris me, † non erit in te 10
Deus recens, neque adorabis Deum alienum.

Exo. 20. 2.

† Ego enim sum Dominus Deus tuus 11
qui eduxi te de terra Aegypti, dilata os tuum, & implebo illud.
† Et non audiuit populus meus vocem 12
meam: & Israel non intendit mihi.

Act. 14. 16.

13 † Et dimisi eos secundum desideria cor-
dis eorum, ibunt in adinuentionibus suis.

Baruch 3 13

14 † ‖ Si populus meus audisset me; Israel si
in vijs meis ambulasset:
15 † Pro nihilo forsitan inimicos eorû humiliassem: & super tribulantes eos misissem manum meam.
16 † Inimici Domini mentiti sunt ei: & erit
tempus eorum in ˵ secula ʹ.

˵ seculo MS. Numero singulari, et Aug. G. H. & C. legunt.

17 † Et cibauit eos ex adipe frumenti: &
de petra, melle saturauit eos.

1 † *Psalmus Asaph.*

Lat. LXXXI. *Heb.* LXXXII.

Deus stetit in synagoga Deorum: in
medio autem Deos diiudicat.
2 † Vsquequo iudicatis iniquitatê:
& facies peccatorum sumitis?
3 † Iudicate egeno & pupillo: humilem &
pauperem iustificate.
4 † ‖ Eripite pauperem: & egenum de manu peccatoris liberate.

Prou. 24. 11.

5 † Nescierunt, neque intellexerunt, in te-
nebris ambulant: mouebuntur omnia fundamenta terræ.
6 † ‖ Ego dixi, Dij estis ʹ, & filij excelsi
omnes.

Ioan. 10. 34.

7 † Vos autem sicut homines moriemini:
& sicut vnus de principibus cadetis.
8 † Surge Deus, iudica terram: quoniam
tu hæreditabis in omnibus Gentibus.

1 † *Canticum Psalmi ʹ Asaph ʹ.*

ʹ τῷ ἀσάφ

Lat. LXXXII. *Heb.* LXXXIII.

2 Deus quis similis erit tibi? ne taceas,
neque compescaris Deus,
3 † Quoniâ ecce inimici tui sonue-
runt: & qui oderunt te, extulerunt caput.

Iudi. 7. 22.

4 † Super populum tuum malignauerunt
consilium: & cogitauerunt aduersus sanctos tuos.

Iudi. 4. 15.

5 † Dixerunt, Venite, & disperdamus eos
de gente: & non memoretur nomen Israel vltra.

Iudi. 7. 25.
Iudi. 8. 21.

6 † Quoniam cogitauerunt vnanimiter:
simul aduersum te testamentum disposuerunt, † tabernacula Idumæorum & Ismahelitæ, Moab, & Agareni,
7
8 † Gebal, & Ammon, & Amalec: alienigenæ cum habitantibus Tyrum.

- MS. R. Hier. August. G. H. Additum est autem a C.

9 † Etenim Assur venit cû illis: facti sunt
in adiutorium filijs Lot.
10 † Fac illis sicut Madiam & ‖ Sisaræ: si-
cut Iabin in torrente Cisson.

˵ combureret MS. R. G. H. Similiter vero Textus, expositus C. leguntq; Hie. & Aug.

11 † Disperierunt in Endor: facti sunt vt
stercus terræ.
12 † ‖ Pone principes eorum sicut Oreb &
Zeb, & ‖ Zebee, & Salmana,
13 † Omnes principes eorum: qui dixerût,
Hæreditate possideamus sanctuariû Dei.
14 † Deus meus pone illos vt rotam, - & ʹ
sicut stipulam ante faciem venti.
15 † Sicut ignis qui ˵ comburit ʹ syluam, &
sicut flamma comburens montes:
16 † Ita persequêris illos in tempestate tua,
& in ira tua ˵ turbabis ʹ eos.

˵ conturbabis I MS. G. ˵ super omnê terra 2. MS. G H. Vtriusque lectionis meminit August.

17 † Imple faciês eorû ignominiâ: & quæ-
rent nomen tuum Domine.
18 † Erubescant & côturbentur in seculum
seculi: & confundantur & pereant.
19 † Et cognoscant quia nomen tibi Domi-
nus, tu solus altissimus ˵ in omni terra ʹ.

¶ *In finem pro torcularibus filijs Core, Psalmus.* 1

*Lat.*LXXXIII. *Heb.*LXXXIIII.

QVàm dilecta tabernacula tua Do- 2
mine uirtutum : ¶ concupiscit & 3
deficit anima mea in atria Domini
Cor meum & caro mea exultauerunt in
Deum uiuum.
¶ Etenim passer inuenit sibi domum : & 4
turtur nidum sibi, ubi ponat pullos suos,
Altaria tua Domine uirtutum, rex meus
& Deus meus.
¶ Beati qui habitant in domo tua: * In 5
secula seculorum laudabunt te.
¶ Beatus uir, cuius est auxilium abs te, 6
ascensiones in corde suo disposuit,
¶ in ualle lachrymarum in loco quem 7
posuit.
¶ Etenim benedictiones dabit legisla- 8
tor, ibunt de uirtute in uirtutem: uide-
bitur Deus deorum in Sion.
¶ DomineDeus uirtutum exaudi oratio- 9
nem meam: auribus percipe Deus Iacob.
¶ Protector noster aspice Deus, & respice 10
in faciem Christi tui:
¶ Quia melior est dies una in atrijs tuis 11
super millia. Elegi abiectus esse in domo
Dei mei: magis quàm habitare in taber-
naculis peccatorum.
¶ Quia misericordiam & ueritatem dili- 12
git*Deus: gratiam & gloriam dabit Dñs.
¶ Non priuabit bonis eos qui ambulant 13
in innocentia:
¶ Domine uirtutum, beatus homo qui 14
sperat in te.

*Domine MS1.

benedictionem MS1. Aug. Verũ Textui astipulantur Hier. R.G.H.C.

ἐκ δυνάμεως εἰς δύναμιν.

*Dominus 2 MS. R.G.H.C.

¶ *In finem, filijs Core Psalmus.* 1

Lat. LXXXIIII. *Heb.*LXXXV.

BEnedixisti Domine terrã tuam: auer- 2
tisti captiuitatem Iacob.
¶ Remisisti iniquitatem plebis tuę: 3
operuisti omnia peccata eorum.
¶ Mitigasti omnem iram tuam: auerti- 4
sti ab ira indignationis tuæ.
¶ Conuerte nos Deus salutaris noster: & 5
auerte iram tuam a nobis.
¶ Nunquid in æternum irasceris nobis? 6
aut extendes iram tuam a generatione in
generationem?
¶ Deus tu conuersus uiuificabis nos: & 7
plebs tua lætabitur in te.
¶ Ostende nobis Domine misericordiam 8
tuam: & salutare tuum da nobis.
¶ Audiam quid loquatur in me Domi- 9
nus Deus: quoniam loquetur pacem in ple
bem suam,
Et super sanctos suos, & in eos qui con-
uertuntur ad cor.
¶ Verumtamen prope timentes eum sa- 10
lutare ipsius: ut inhabitet gloria in ter-
ra nostra.
¶ Misericordia & ueritas obuiauerunt si- 11
bi: iustitia & pax osculatæ sunt.
¶ Veritas de terra orta est: & iustitia de 12
cœlo prospexit.
¶ Etenim Dominus dabit benignitatem, 13
& terra nostra dabit fructum suum.
¶ Iustitia ante eum ambulabit: & po- 14
net in uia gressus suos.

1 ¶ *Oratio ipsi Dauid.*

*Lat.*LXXXV. *Heb.*LXXXVI.

INclina Dñe aurem tuam, & exaudi me
quoniam inops & pauper sum ego.
2 ¶ Custodi animam meam quoniam
sanctus sum: saluum fac seruum tuum
Deus meus sperantem in te.
3 ¶ Miserere mei Dñe quoniam ad te cla-
4 maui tota die: ¶ lætifica animam serui tui,
quoniam ad te Dñe animã meam leuaui.
5 ¶ Quoniã tu Dñe suauis & mitis, & mul
tæ misericordiæ omnibus inuocantibus te.
6 ¶ Auribus percipe Domine orationem
meã: & intende uoci deprecationis meæ.
7 ¶ In die tribulationis meæ clamaui ad
te: quia exaudisti me.
8 ¶ Non est similis tui in dijs Domine: &
non est secundum opera tua.
9 ¶ Omnes gentes quascunque fecisti, ue-
nient, & adorabunt coram te Domine: &
glorificabunt nomen tuum.
10 ¶ Quoniam magnus es tu, & faciens mi-
rabilia: tu es Deus solus.
11 ¶ Deduc me Domine in uia tua, & ingre-
diar in ueritate tua: lætetur cor meum ut
timeat nomen tuum.
12 ¶ Confitebor tibi Domine Deus meus in
toto corde meo, & glorificabo nomen tuũ
in æternum:
13 ¶ Quia misericordia tua magna est super
me: & eruisti animam meam ex inferno
inferiori.
14 ¶ Deus iniqui insurrexerunt super me,
& synagoga potentium quæsierunt ani-
mam meam: & non proposuerunt te in
conspectu suo.
15 ¶ Et tu Domine Deus miserator, & mi-
sericors, patiens, & multæ misericordiæ,
& uerax,
16 ¶ Respice in me, & miserere mei, da im-
perium tuum puero tuo: & saluum fac fi-
lium ancillæ tuæ.
17 ¶ Fac mecũ signũ in bonũ, ut uideãt
qui oderunt me, & confundantur, quoniã
tu Dñe adiuuisti me, & consolatus es me.

clamabo 3 MS. R.G.H.C.

Ioel 2.23

1 ¶ *Filijs Core Psalmus cantici.*

*Lat.*LXXXVI. *Heb.*LXXXVII.

FVndamenta eius in montibus sanctis:
2 ¶ Diligit Dominus portas Sion super
omnia tabernacula Iacob.
3 ¶ Gloriosa dicta sunt de te, ciuitas Dei.
4 ¶ Memor ero Raab & Babylonis scié-
tium me. Ecce alienigenæ, & Tyrus & po-
pulus Æthiopum, hi fuerunt illic.
5 ¶ Nunquid Sion dicet, Homo, & ho-
mo natus est in ea: & ipse fundauit eam
Altissimus?
6 ¶ Dominus narrabit in scripturis po-
pulorum, & principum, horum qui fue-
runt in ea.
7 ¶ Sicut lætãtiũ omniũ habitatio est in te

bono MS. Aug.

& MS. R.G.H.C.

Raab, quod Chaldæus Aegyptum exponit Meretricis illius nomẽ est.

scientibus MS. Aug. R.G.C. in super H. ad hunc modum rectissime transferũtur.

scriptura MS. R.G.H.

MS. R. Aug. G.H.

1 ¶ *Canticum Psalmi filiis Core in finem pro Maheleth ad respondendum, intellectus Eman Ezrahitæ.*

*Lat.*LXXXVII. *H.*LXXXVIII.

2 DOmine Deus salutis meæ, in die cla
maui & nocte coram te.
¶ Intret in conspectu tuo oratio

συνέσεως αἰμὰν τῷ.

mea:

mea: inclina aurem tuam ad precem meã:
† Quia repleta est malis anima mea: & 4
uita mea inferno appropinquauit.
† Æstimatus sum cum descendentibus 5
in lacum: factus sum sicut homo sine adiu
torio, † inter mortuos liber, 6
Sicut uulnerati dormientes in sepul-
chris, quorum non es memor amplius: &
ipsi de manu tua repulsi sunt.
† Posuerunt me in lacu inferiori: in te- 7
nebrosis, & in umbra mortis.
† Super me confirmatus est furor tuus: 8
& omnes fluctus tuos induxisti super me.
† Longe fecisti notos meos a me: posue- 9
runt me abominationem sibi.
† Traditus sum, & non egrediebar: ocu- 10
li mei languerunt præ inopia.
Clamaui ad te Domine tota die: expan-
di ad te manus meas.
† Nunquid mortuis facies mirabilia: 11
aut medici suscitabunt, & confitebun-
tur tibi?
† Nunquid narrabit aliquis in sepulchro 12
misericordiam tuam, & ueritatem tuam
in perditione?
† Nunquid cognoscentur in tenebris 13
mirabilia tua, & iustitia tua in terra obli-
uionis?
† Et ego ad te Domine clamaui: & ma- 14
ne oratio mea præueniet te.
† Vt quid Domine repellis orationem 15
meam: auertis faciem tuam a me?
† Pauper sum ego, & in laboribus a iu- 16
uentute mea: exaltatus autem, humiliatus
sum, & conturbatus.
† In me transierunt iræ tuæ: & terrores 17
tui conturbauerunt me.
† Circundederunt me sicut aqua: tota 18
die circundederunt me simul.
† Elongasti a me amicum, & proximum: 19
& notos meos a miseria.

Intellectus Ethan Ezrahitæ. 1

Lat. LXXXVIII. *Heb.* LXXXIX.

Misericordias Domini in æternum 2
cãtabo. In \\ generationem' & ge-
nerationem annũciabo ueritatem
tuam in ore meo.
† Quoniam dixisti, In æternum miseri- 3
cordia ædificabitur: in cęlis præparabitur
ueritas tua in eis.
† Disposui testamentum electis meis, ‖ 4
iuraui Dauid seruo meo,
† Vsque in æternum præparabo semen 5
tuum, Et ædificabo in \\ generationem'
& generationem sedem tuam.
† Confitebuntur cęli mirabilia tua Do- 6
mine: etenim ueritatem tuam in ecclesia
sanctorum.
† Quoniam quis in nubibus æquabitur 7
Domino, similis erit \\ Deo' in filiis Dei? 8
† Deus qui glorificatur in concilio san-
ctorum: magnus, & terribilis super om-
nes qui in circuitu eius sunt.
† Domine Deus uirtutum quis similis ti- 9
bi? potens es Domine, & ueritas tua in
circuitu tuo.
† Tu dominaris potestati maris: motum 10
autem fluctuum eius tu mitigas.
† Tu humiliasti sicut uulneratum, super- 11
bum: in brachio uirtutis tuæ dispersisti
inimicos tuos.

συνέσεως αἰθὰμ τῷ. \\ *generatione* MS. *Textus lectio* G. *responderet, ut hoc, et proximo loco.* 2 *Reg.* 7. 12. \\ *generatione* MS. *Hier.* \\ *Domino* MS. R. *Hie. Aug.* G. H. C.

12 † Tui sunt cęli, & tua est terra, orbem
terræ, & plenitudinem eius tu fundasti:
13 † aquilonem, & mare tu creasti.
Thabor, & Hermon in nomine tuo exul
14 tabunt: † tuum brachium cum potentia
Firmetur manus tua, & exaltetur dex-
15 tera tua: † iustitia, & iudicium præpara-
tio sedis tuæ.
Misericordia, & ueritas præcedent fa-
16 ciem tuam: † beatus populus qui scit iu-
bilationem.
Domine, in lumine uultus tui ambula-
17 bunt, † & in nomine tuo exultabunt tota
die, & in iustitia tua exaltabuntur.
18 † Quoniam gloria uirtutis eorum tu es,
& in beneplacito tuo exaltabitur cornu
nostrum.
19 † Quia Domini est assumptio nostra, &
sancti Israel regis nostri.
20 † Tunc locutus es in uisione sanctis tuis,
& dixisti, Posui adiutorium \\ in potente',
-&' exaltaui electum de plebe mea.
21 † Inueni Dauid seruum meum: ‖ oleo
sancto meo unxi eum.
22 † Manus enim mea auxiliabitur ei: &
brachium meum \\ confortabit' eum.
23 † Nihil proficiet inimicus in eo, & filius
iniquitatis non apponet nocere \\ ei'.
24 † Et concidam a facie ipsius inimicos
eius: & odientes eum, in fugam con-
uertam.
25 † Et ueritas mea, & misericordia mea
cum ipso: & in nomine meo exaltabitur
cornu eius.
26 † Et ponam in mari manum eius: & in
fluminibus dexteram eius.
27 † Ipse \\ inuocauit' me, Pater meus es tu:
Deus meus, & susceptor salutis meæ.
28 † Et ego primogenitum ponam illum:
excelsum præ regibus terrę.
29 † In æternum seruabo illi misericor-
diam meam, & testamentum meum fi-
dele ipsi.
30 † Et ponam in seculum seculi semen eius:
& thronum eius sicut dies cęli.
31 † Si -autem' dereliquerint filij eius le-
gem meam, & in iudicijs meis non am-
bulauerint:
32 † Si iustitias meas prophanauerint, &
mandata mea non custodierint:
33 † Visitabo in uirga iniquitates eorum, &
in uerberibus peccata eorum.
34 † Misericordiam autem meam non di-
spergam ab eo, neque \\ nocebo' in ueri-
tate mea,
35 † Neque prophanabo testamentum
meum, & quæ procedunt de labijs meis
non faciam irrita.
36 † Semel iuraui in sancto meo, si Dauid
37 mentiar: † ‖ semen eius in æternum ma-
nebit.
Et thronus eius sicut Sol in conspectu
38 meo, † & sicut Luna perfecta in æternum:
& testis in cęlo fidelis.
39 † Tu uero repulisti, & despexisti: distu-
listi Christum tuum.
40 † \\ Auertisti' testamentum serui tui: pro-
phanasti in terra sanctuarium eius.
41 † Destruxisti omnes sepes eius: posuisti
firmamentum eius formidinem.
42 † Diripuerunt eum omnes transeuntes
uiam: factus est opprobrium uicinis suis.

Gen. 1. 2. \\ *in potentem* M. *Hier.* G. \\ *super potentem* 2 MS. *Aug.* H. -4 MS. R. *Aug.* G. H. C. *Act.* 13. 22. 1 *Reg.* 16. 1. 12. 2 *Reg.* 5. 2. \\ *confirmabit* 6 MS. R. \\ *cũ* MS. \\ *inuocabit* 8 MS. R. *Hier. Aug.* G. H. C. -MS. R. *Aug.* G. H. C. \\ *decipiã* 1 MS. H. C. *Textus uero, plus uolun'* G. *eidemq; consentit Aug.* 2 *Re.* 7. 16. \\ *Euertisti* 12 MS.

† Exaltasti

• Exaltasti dexteram \" deprimentium 43
eum': lætificasti omnes inimicos eius.
• Auertisti adiutorium gladij eius: & 44
non es auxiliatus ei in bello.
• Destruxisti eum \" ab emundatione'; & 45
sedem eius \" in terra' collisisti.
• Minorasti dies temporis eius: perfudi- 46
sti eum confusione.
• Usquequo Domine auertis in finem: 47
exardescet sicut ignis ira tua?
• Memorare quæ mea substantia: nun- 48
quid enim uane constituisti omnes filios
hominum?
• Quis est homo qui uiuet, & non uide- 49
bit mortem: eruet animam suam de ma-
nu inferi?
• Ubi sunt misericordiæ tuæ antiquæ 50
Domine, sicut iurasti Dauid in ueritate
te tua?
• Memor esto Domine opprobrij seruo- 51
rum tuorum (quod continui in sinu meo)
multarum gentium.
• Quod exprobrauerunt inimici tui Do- 52
mine, quod exprobrauerunt, commuta-
tionem Christi tui.
• Benedictus Dominus in æternū: fiat fiat 53

Oratio Moysi hominis Dei. 1

Lat. LXXXIX. *Heb.* XC.

Domine, refugium * factus es nobis
\" a generatione in generationem'.
• Priusquam montes fierent, \" aut' 2
formaretur terra, & orbis: a seculo & usq;
in seculum tu es Deus.
• Ne auertas hominem in humilitatem: 3
& dixisti, Conuertimini filij hominum.
• Quoniam mille anni ante oculos tuos, 4
tanquam dies hesterna quæ præterijt,
Et custodia in nocte. • quæ pro nihilo ha- 5
bentur, eorum anni erunt.
• Mane sicut herba transeat, mane flo- 6
reat, & transeat: vespere decidat, induret,
& arescat. • Quia defecimus in ira tua, & 7
in furore tuo turbati sumus.
• Posuisti iniquitates nostras in conspe- 8
ctu tuo: seculum nostrum in illumina-
tione vultus tui.
• Quoniam omnes dies nostri defece- 9
runt: & in ira tua defecimus.
Anni nostri sicut aranea \" meditabuntur':
• dies annorum nostrorum in ipsis, se- 10
ptuaginta anni.
Si autem in potentatibus, octoginta an-
ni: & amplius eorum labor & dolor.
Quoniam superuenit mansuetudo, &
corripiemur.
• Quis nouit potestatem iræ tuæ, & præ 11
timore tuo iram tuam • dinumerare? 12
Dexteram tuam sic notam fac: & erudi-
tos corde in sapientia.
• Conuertere Domine, usquequo? & de- 13
precabilis esto super seruos tuos.
• Repleti sumus mane misericordia tua: 14
& exultauimus, & delectati sumus in om-
nibus diebus nostris.
• Lætati sumus pro diebus quibus nos hu 15
miliasti: annis quibus uidimus mala:
• Respice in seruos tuos, & in opera tua, 16
& dirige filios eorum.
• Et sit splendor Domini Dei nostri su- 17
per nos, & opera manuum nostrarum

\" inimicorū eius 1 MS. Aug. Quæ in Textu est lectio, Hieron. & G. con, omnis est.
\" a mundatione MS.
\" in terrā 1 MS. G.
2. Reg. 7. 11.
* in 3 MS. Aug. H. C.
\" in generatione 1 MS. R. G. H. C.
\" & 8 MS. R. Hieron. Aug. G. H. C.
\" meditabantur MS. R. H. Est unde uideri possit, & August. hoc modo legisse.
Eccl's 18. 2.

dirige super nos: & opus manuum no-
strarum dirige.

Laus cantici ' Dauid'.

Lat. XC. *Heb.* XCI.

1 Qui habitat in adiutorio Altissimi,
in protectione Dei cœli commora-
bitur.
2 • Dicet Domino, Susceptor meus es tu,
& refugium meum, Deus meus sperabo
in eum.
3 • Quoniam ipse \" liberauit me' de la-
queo uenantium, & a uerbo aspero.
4 • * Scapulis suis obumbrabit tibi: & sub
pennis eius sperabis.
5 • Scuto circumdabit te ueritas eius: non
timebis a timore nocturno,
6 • A sagitta uolante in die, a negocio
perambulante in tenebris, ab incursu, &
dæmonio meridiano.
7 • Cadent a latere tuo mille, & decem mil
lia a dextris tuis: ad te autem non ap-
propinquabit.
8 • Verumtamen oculis tuis considerabis
& retributionem peccatorum uidebis.
9 • Quoniam tu es Domine spes mea: *Al-
tissimum posuisti refugium tuum'.
10 • Non accedet ad te malum, & flagellum
non appropinquabit tabernaculo tuo.
11 • Quoniam ‖ angelis suis \" mandauit' de
te, ut custodiant te in omnibus uijs tuis.
12 • In manibus portabunt te: ne forte of-
fendas ad lapidem pedem tuum.
13 • Super aspidem, & basiliscum ambula-
bis, & conculcabis leonem & draconem.
14 • Quoniam in me sperauit, *liberabo eū:
protegam eum, quoniam cognouit no-
men meum.
15 • \" Clamauit' ad me, & exaudiam eum:
cum ipso sum in tribulatione: eripiam
eum, & glorificabo eum.
16 • \" Longitudine' dierum replebo eum:
& ostendam illi salutare meum.

1 *Psalmus cantici in die sabbathi.*

Lat. XCI. *Heb.* XCII.

2 Bonum est confiteri Domino, & psalle-
re nomini tuo Altissime:
3 • Ad annunciandum mane miseri-
cordiā tuam, & ueritatē tuam per noctem.
4 • In decachordo * psalterio, cum canti-
co, in cithara.
5 • Quia delectasti me Domine in factu-
ra tua: & in operibus manuum tuarum
exultabo.
6 • ‖ Quàm magnificata sunt opera tua
Domine! nimis profundæ factæ sunt co-
gitationes tuæ.
7 • Vir insipiens non cognoscet, & stultus
non intelliget hæc.
8 • Cum exorti fuerint peccatores sicut fœ-
num, & apparuerint omnes qui operan-
tur iniquitatem,
9 Vt intereant in seculum seculi, • (tu au-
tem altissimus in æternum Domine.)
10 • Quoniam ecce inimici tui Domine,
quoniam ecce inimici tui peribunt: &
dispergentur omnes qui operantur ini-
quitatem.
11 • Et exaltabitur sicut unicornis cornu
meum: & senectus mea in misericordia
uberi.

τῶ Δαβὶδ Anepigraphus est Psalmus ille, H. & C.
\" liberabit me MS. Hier. Aug.
\" liberabit te R. G. H. C.
* In 6 MS. R. G. H. C. τὸν ὕψιστον ἔθου καταφυγήν σου.
Mat. 4. 6. Luc. 4. 10.
\" mādabit MS. R. G. H. C. His consonat, Euangelistarum citatio, præsertim, iuxta Græcos, & Syriacos codices.
* & MS. R. G. H.
\" clamabit R. G. H. C.
\" Longitudinem MS. G.
* & 1 MS.
* & in H.
* in C. nihil uerborū, additur August. & codicibus G.
Inf. 110. 2.

• Et

† Et despexit oculus meus inimicos meos: 12
& * insurgentibus in me malignantibus,
audiet auris mea.
† Iustus ut palma florebit: * sicut cedrus 13
Libani multiplicabitur.
† Plantati in domo Domini, in atrijs do- 14
mus ' Dei nostri florebunt.
† Adhuc multiplicabuntur in senecta 15
uberi, & bene patientes erunt: † ut an- 16
nuncient.
Quoniam rectus Dominus Deus noster,
& non est iniquitas in eo.

Laus cantici ipsi David in die ante sabbathum quãdo fundata est terra.

Lat. XCII. *Heb.* XCIII.

Dominus regnauit, decorem indu- 1
tus est: indutus est Dominus forti-
tudinem, & præcinxit se.
Etenim firmauit orbem terræ, qui non
commouebitur.
† Parata sedes tua ex tunc: a seculo tu es. 2
† Eleuauerunt flumina Domine, eleuaue- 3
runt flumina uocem suam.
† Eleuauerunt flumina fluctus suos a uo 4
cibus aquarum multarum.
Mirabiles elationes maris: mirabilis in
altis Dominus.
† Testimonia tua credibilia facta sunt 5
nimis: domum tuam decet sanctitudo Do
mine in '' longitudine' dierum.

- Psalmus ipsi David quarta sabbathi '.

Lat. XCIII. *Heb.* XCIIII.

Deus ultionum Dominus: Deus vl- 1
tionum libere egit.
† Exaltare qui iudicas terram; red 2
de retributionem superbis.
† Vsquequo peccatores Domine, vsque- 3
quo peccatores gloriabuntur,
† Effabuntur, & loquentur iniquita- 4
tem, loquentur omnes qui operantur in-
iustitiam?
† Populum tuum Domine humiliaue- 5
runt: & hæreditatem tuam uexauerunt.
† Viduam & aduenam interfecerunt: & 6
pupillos occiderunt.
† Et dixerunt, Non uidebit Dominus: nec 7
intelliget Deus Iacob.
† Intelligite insipientes in populo: & stul 8
ti aliquando sapite.
† Qui plantauit aurem, non audiet? aut 9
qui finxit oculum, non considerat?
† Qui corripit gentes, non arguet, qui 10
docet hominem scientiam?
† Dominus scit cogitationes hominum 11
quoniam vanæ sunt.
† Beatus homo quem tu erudieris Domi 12
ne, & de lege tua docueris eum.
† Vt mitiges ei a diebus malis: donec fo- 13
diatur peccatori fouea.
† Quia non repellet Dominus plebẽ suã, 14
& hæreditatem suam non derelinquet.
† Quoadusque '' iustitia conuertatur in 15
iudicium: & qui iuxta '' illam' omnes '' qui
rec' o' sunt corde.
† Quis consurget mihi aduersus malignã- 16
tes? aut quis stabit mecum aduersus ope-
rantes iniquitatem?

17 † Nisi quia Dominus adiuuit me: paulo-
minus habitasset in inferno anima mea.
18 † Si dicebam, Motus est pes meus: mise-
ricordia tua Domine adiuuabat me.
19 † Secundum multitudinem dolorum
meorum in corde meo, consolationes tuæ
lætificauerunt animam meam.
20 † Nunquid adhæret tibi sedes iniquita-
tis: * qui '' fingis ''' laborem ' in præcepto?
21 † Captabunt in animam iusti: & sangui-
nem innocentem condemnabunt.
22 † Et factus est mihi Dominus in refugiũ,
& Deus meus in adiutorium spei meæ.
23 † Et reddet illis iniquitatem ipsorum'. &
in malitia eorum disperdet eos, disperdet
illos Dominus Deus noster.

-' Laus cantici ipsi David'.

Lat. XCIIII. *Heb.* XCV.

1 Venite, exultemus Domino, iubile-
mus Deo salutari nostro:
2 † Præoccupemus faciem eius in
confessione, & in psalmis iubilemus ei.
3 † Quoniam Deus magnus Dominus, &
rex magnus super omnes deos,
4 † Quia in manu eius sunt fines terræ: &
altitudines montium ipsius sunt.
5 † Quoniam ipsius est mare, & ipse fecit
6 illud: & siccam manus eius formauerunt.
† Venite, adoremus, & procidamus, & plo
remus ante Dominum qui fecit nos.
7 † quia ipse est Dominus Deus noster,
Et nos populus pascuæ eius, & oues ma-
nus eius.
8 † ‖ Hodie si uocem eius audieritis, noli-
te obdurare corda uestra;
Sicut in irritatione secundum diem ten-
tationis in deserto,
9 † Vbi tentauerunt me patres uestri, pro-
bauerunt, & uiderunt opera mea.
10 † Quadraginta annis offensus fui ge-
nerationi illi, & dixi, Semper hi errant
corde.
11 † Et isti non cognouerunt uias meas:
‖ vt iuraui in ira mea, Si introibunt in re-
quiem meam.

Canticum ipsi David quando domus ædificabatur post captiuitatem.

1. *Paralip.* 16. 23.

Lat. XCV. *Heb.* XCVI.

1 Cantate Domino canticum nouum:
cantate Domino omnis terra.
2 † Cantate Domino, - &' benedicite
nomini eius: annunciate de die in diem
salutare eius.
3 † Annunciate inter Gentes gloriã eius,
in omnibus populis mirabilia eius.
4 † Quoniam magnus Dominus & laudabi
lis nimis: terribilis est super omnes deos.
5 † Quoniam omnes dij Gentium dæmo-
nia: Dominus autem cælos fecit:
6 † Confessio & pulchritudo in conspectu
eius sanctimonia & magnificentia in san-
ctificatione eius.
7 † Afferte Domino patriæ Gentium, affer-
8 te Domino gloriam & honorem: † afferte
Domino gloriam nomini eius.
Tollite hostias, & introite in atria eius:
9 † adorate Dominum in atrio sancto eius.
Commoueatur a facie eius vniuersa terra:

† dicite

ab 2 MS. Hier. *in 1 MS. R. Aug. G. H. C.* *& MSq. - M S. R. Hier. G. H. C.*

Titulus hic in codicibus Hebraicis & chaldaicis &, Euthymio teste emendatioribus Græcis, omnino non legitur. Verumtamẽ ab Aug. exponitur '' *longitudinem* 3 MS. G. - H. C.

'' *in iustitiam conuertatur iudicium* MS. '' *illa* MS '' *illa* MS. '' *recti* 1 MS. G. H. C.

& 1 MS. '' *fingit* 2 MS '' *dolorem* 16 MS. - H. C.

Heb. 3. 7. *Heb.* 4. 3.

Anepigraphus Hebræis, & Caldæis. 1. *Par.* 16. 23. MS R. G. H. C.

† dicite in Gentibus quia Dominus re- 10
-MS.H.C. gnauit. Etenim correxit orbem-terræ' qui
non commouebitur: iudicabit populos in
æquitate.
† Lætentur cęli, & exultet terra. commo 11
ueatur mare, & plenitudo eius: † gaude- 12
bunt campi, & omnia quæ in eis sunt.
Tunc exultabunt omnia ligna siluarum
† a facie Domini, quia uenit, quoniam 13
venit iudicare terram.
Iudicabit orbem terræ in æquitate, &
populos in ueritate sua.

*Psalmus 3 MS. R. Hier. G. Verũ Gq. non additur. * Sine titulo apud Hebræos G.

† * *Huic David quando terra eius restituta est ei.** 1

Lat. XCVI. *Heb.* XCVII.

Dominus regnauit, exultet terra: læ-
tentur insulæ multæ.
† Nubes & caligo in circuitu eius: 2
iustitia & iudicium correctio sedis eius.
† Ignis ante ipsum præcedet, & inflam- 3
mabit in circuitu inimicos eius.
† Alluxerunt fulgura eius orbi terræ: vi- 4
dit, & commota est terra.
† Montes sicut cera fluxerunt a facie Do 5
mini, a facie Domini omnis terra.
† Annunciauerunt celi iustitiam eius, & 6
uiderunt omnes populi gloriam eius.
Exo. 20. 4. Leu. 26. 1. Deu. 5. 8. -MS. R. Hier. G. H C. Heb. 1. 6. Amos 5. 15. Rom. 12. 9.
† ‖ Confundantur omnes qui adorant 7
sculptilia, - & ' qui gloriantur in simula-
chris suis.
† ‖ Adorate eum omnes angeli eius; au- 8
diuit, & lætata est Sion.
Et exultauerunt filiæ Iudæ propter iu-
dicia tua Domine:
† Quoniam tu Dominus altissimus super 9
omnem terram, nimis exaltatus es super
omnes deos.
† Qui diligitis Dominum, odite malum: 10
custodit Dominus animas sanctorum suo-
rum, de manu ⸌ peccatoris ' liberabit eos.
† Lux orta est iusto, & rectis corde lętitia. 11
† Lætamini iusti in Domino: & confite- 12
mini memoriæ sanctificationis eius.

⸌ peccatorum 6 MS. H.C. Numero autẽ singulari legũt Hie. & G. - H.

Psalmus - ipsi David'. 1

Lat. XCVII. *Heb.* XCVIII.

Cantate Domino canticum nouum:
quia mirabilia fecit.
Saluauit sibi dextera eius, & bra-
chium sanctum eius.
Is. 52. 10. 63. 8.
† ‖ Notum fecit Dominus salutare suum: 2
in conspectu Gentium reuelauit iusti-
tiam suam.
† Recordatus est misericordiæ suæ, & ue 3
ritatis suæ domui Israel.
Viderunt omnes termini terræ salutare
Dei nostri.
† Iubilate Deo omnis terra: cantate, & 4
exultate, & psallite.
† Psallite Domino in cithara, in cithara 5
& uoce psalmi: † in tubis ductilibus, &
uoce tubæ corneæ.
† Iubilate in conspectu regis Domini: 6
moueatur mare, & plenitudo eius: orbis
terrarum, & qui habitant in eo.
† Flumina plaudent manu, simul mon- 7
tes exultabunt † a conspectu Domini: quo-
niam uenit iudicare terram.
Iudicabit orbem terrarum in iustitia, &
populos in æquitate.

† - *Psalmus ipsi David'.* - H. C.

Lat. XCVIII. *Heb.* XCIX.

1 Dominus regnauit, irascantur popu
li: ⸌ qui ⸌⸌ sedes ' super cherubim,
moueatur terra.
2 † Dominus in Sion magnus: & excelsus
super omnes populos.
3 † Confiteantur nomini tuo magno, quo-
niam terribile & sanctum est:
4 † & honor regis iudicium diligit.
Tu parasti directiones: iudicium & iusti-
tiam in Iacob tu fecisti.
5 † Exaltate Dominum Deum nostrum, &
adorate scabellum pedum eius: quoniam
sanctum est.
6 † Moyses & Aaron in sacerdotibus eius:
& Samuel inter eos qui inuocant no-
men eius:
Inuocabant Dominum, & ipse exaudie-
7 bat eos: † in columna nubis loqueba-
tur ad eos.
Custodiebant testimonia eius, & præ-
ceptum quod dedit illis.
8 † Domine Deus noster tu exaudiebas eos:
Deus tu propitius fuisti eis, & ulciscens in
omnes adinuentiones eorum.
9 † Exaltate Dominum Deum nostrum, &
adorate in monte sancto eius: quoniam
sanctus Dominus Deus noster.

⸌ sedens G. H. ⸌⸌ sedet 6 MS. Aug.

1 † *Psalmus in confessione.*

Lat. XCIX. *Heb.* C.

2 Iubilate ⸌ Deo ' omnis terra: † seruite
Domino in lætitia.
Introite in conspectu eius in exul-
tatione.
3 † Scitote quoniã Dominus ipse est Deus:
ipse fecit nos, & non ipsi nos.
4 Populus eius & oues pascuæ eius. † in-
troite portas eius in confessione, atria eius
in hymnis: confitemini illi.
5 † Laudate nomen eius: quoniam suauis
-est' Dominus in æternum misericordia
eius, & vsque in generationem & genera-
tionem ueritas eius.

⸌ Domino 4 MS. H. C. Textui vero suffragantur G. - MS. R. G. H C.

† Psalmus ipsi David.

Lat. C. *Heb.* CI.

1 Misericordiam & iudicium canta-
bo tibi Domine:
2 † Psallam, & intelligam in uia
immaculata quando uenies ad me.
Perambulabam in innocentia cordis
mei, in medio domus meæ.
3 † Non proponebam ante oculos meos
rem iniustam: facientes præuaricatio-
nes odiui.
4 † Non adhæsit mihi cor prauum: ⸌
declinantem a me malignum ' non co-
gnoscebam.
5 † Detrahentem secreto proximo suo,
hunc persequebar.
Superbo oculo & insatiabili corde, cum
hoc non edebam.
6 † Oculi mei ad fideles terræ, ut sedeant
mecum: ambulans in uia immaculata, hic
mihi ministrabat.
7 † Non habitabit in medio domus meæ
qui facit superbiam: qui loquitur ini-
qua, non direxit in conspectu oculorum
meorum.

⸌ declinãte a me maligno MS. Aug. G.

† In matutino interficiebam omnes pec- 8
catores terræ: ut disperderem de ciuitate
Domini omnes operantes iniquitatem.

† Oratio pauperis, cum \\ anxius fue- 1
rit', & coram Domino \\ effuderit'
precem suam.

\\ anxiare-tur 3 MS. Aug. \\ fundit MS. Aug. Intelligi utroq; modo possūt. H. & G

Lat. CI. *Heb.* CII.

DOmine exaudi orationem meam: & 2
clamor meus ad te ueniat.
† Non auertas faciem tuam a me: 3
in quacunque die tribulor, inclina ad me
aurem tuam.
In quacunque die inuocauero te, uelociter exaudi me.
† Quia defecerunt sicut fumus dies mei: 4
& ossa mea sicut cremium aruerunt.
† Percussus sum ut fœnum, & aruit cor 5
meum: quia oblitus sum comedere panem meum.
† A uoce gemitus mei adhæsit os meum 6
carni meæ.
† Similis factus sum \\ pellicano ' solitu- 7
dinis: factus sum sicut nycticorax in domicilio.
† Vigilaui, & factus sum sicut passer so- 8
litarius in tecto.
† Tota die exprobrabant mihi inimici 9
mei: & qui laudabant me, aduersum me
iurabant.
† Quia cinerem tamquam panem man- 10
ducabam, & \\ potum ' meum cum fletu
miscebam.
† A facie iræ * indignationis tuæ: quia 11
eleuans allisisti me.
† Dies mei sicut umbra declinauerunt: & 12
ego sicut fœnum arui.
† Tu autem Domine in æternum perma- 13
nes: & memoriale tuum in generatione &
generationem.
† Tu exurgens * misereberis Sion: quia 14
tempus miserendi eius, quia uenit tempus
† Quoniam placuerunt seruis tuis lapi- 15
des eius: & terræ eius miserebuntur.
† Et timebunt Gentes \\ nomen tuum 16
Domine', & omnes reges terræ gloriam
tuam.
† Quia \\ ædificauit ' Dominus Sion: & 17
uidebitur in gloria sua.
† Respexit in orationem humilium: & 18
non spreuit precem eorum.
† \\ Scribantur ' hæc \\ in generatione alte- 19
ra': & populus qui creabitur laudabit Dominum:
† Quia prospexit de excelso sancto suo, 20
Dominus de cælo in terram aspexit.
† Vt audiret \\ gemitus ' compeditorum, 21
ut solueret filios interemptorum:
† Vt \\ annuncient ' in Sion nomen Do- 22
mini, & laudem \\ eius ' in Ierusalem,
† In conueniendo populos in unum, & 23
reges ut seruiant Domino.
† Respondit ei in uia \\ uirtutis ' suæ, Pau- 24
citatem dierum meorum nuncia mihi.
† Ne reuoces me in dimidio dierum meo- 25
rum: in generatione & generationem anni tui.
† ‖ Initio tu Domine terram fundasti: & 26
opera manuum tuarum sunt cœli.
† Ipsi peribunt, tu autem permanes: & 27
omnes sicut uestimentum ueterascent.

\\ pelicano MS. G. \\ poculū MS. Hier. R. & 7 MS. Aug. G. H. C. Domine 3 S. q. \\ nomen Domini MS. R. Hier. G. H. C. \\ ædificauit MS. Hier. R. Textu autem lectio respōdet H. & C. \\ Scribatur MS. R. H. C. \\ in generationem alteram 4 MS. Aug. \\ gemitū MS. R. Aug. G. H. C. \\ annunciet MS. \\ eiusdā MS. uirtutis modo uer- titur, nec H. nec H. exclamat. Gr. χ U- ... Heb. 1. 14

Et sicut opertorium mutabis eos, & mu-
28 tabuntur: † tu autem idem ipse es, & anni
tui non deficient.
29 † Filij seruorum tuorum habitabunt: &
semen eorum in seculum dirigetur.

1 *† Ipsi David'.*

Lat. CII. *Heb.* CIII.

BEnedic anima mea Domino: & omnia quæ intra me sunt nomini sancto eius.
2 † Benedic anima mea Domino: & noli
obliuisci omnes retributiones eius:
3 † Qui propitiatur omnibus iniquitatibus
tuis: qui sanat omnes infirmitates tuas.
4 † Qui redimit de interitu uitam tuam:
qui coronat te in misericordia & miserationibus.
5 † Qui replet in bonis desiderium tuum:
renouabitur ut aquilæ iuuentus tua:
6 † Faciens misericordias Dominus: & iu-
dicium omnibus iniuriam patientibus.
7 † Notas fecit uias suas Moysi, filijs Israel
uoluntates suas.
8 † ‖ Miserator & misericors Dominus: lon- *Num. 14 18.*
ganimis & multum misericors.
9 † Non in perpetuum irascetur: neque in
æternum comminabitur.
10 † Non secundum peccata nostra fecit no
bis: neque secundum iniquitates nostras re
tribuit nobis.
11 † Quoniam secundum altitudinem cœli
a terra: corroborauit misericordiam suam
super timentes se.
12 † Quantum distat ortus ab occidente: lō-
ge fecit a nobis iniquitates nostras.
13 † Quomodo miseretur pater filiorum,
misertus est Dominus timentibus se:
14 † quoniam ipse cognouit figmentum
nostrum.
Recordatus est quoniam puluis sumus:
15 † homo sicut fœnum dies eius: tamquam
flos agri sic efflorebit.
16 † Quoniam spiritus pertransibit in illo,
& non subsistet: & non cognoscet amplius
locum suum.
17 † Misericordia autem Domini ab æter-
no, & usque in æternum super timen-
tes eum.
18 † Et iustitia illius in filios filiorum, his
qui seruant testamentum eius,
Et memores sunt mandatorum ipsius ad
faciendum ea,
19 † Dominus in cęlo parauit sedem suam,
& regnum ipsius omnibus dominabitur.
20 † Benedicite Domino omnes angeli eius
potentes uirtute, faciētes uerbum illius, ad
audiendam uocem sermonum eius.
21 † Benedicite Domino omnes uirtutes
eius: ministri eius qui facitis uoluntatem eius.
22 † Benedicite Domino omnia opera eius:
in omni loco \\ dominationis ' eius benedic
anima mea Domino.

-9 MS. H. C. Additur autē a G. \\ dominationes MS. Textus lectio, respōdet G. Vtrāq; admittūt H. & C. \\ Græcis, prolixior est titulus, Hebræis & C. nullus. Heb. 1. 7.

1 *† Ipsi David.*

Lat. CIII. *Heb.* CIIII.

BEnedic anima mea Domino: Domine Deus meus magnificatus es uehementer.
2 † Confessionem, & decorem induisti;

amictus

amictus lumine ſicut ueſtimento,
3 ♦ Extendens cęlum ſicut pellem: qui te-
gis aquis ſuperiora eius.
Qui ponis nubem aſcenſum tuum: qui
ambulas ſuper pennas uentorum.
4 ♦ Qui facis angelos tuos ſpiritus: & mi-
niſtros tuos ignem urentem.
5 ♦ Qui fundaſti terram ſuper ſtabilita-
tem ſuam: non inclinabitur in ſeculum
ſeculi.
6 ♦ Abyſſus ſicut ueſtimentum amictus
eius: ſuper montes ſtabunt aquæ.
7 ♦ Ab increpatione tua fugient: a uoce to
nitrui tui formidabunt.
8 ♦ Aſcendunt montes, & deſcendunt cam
pi in locum quem fundaſti eis.
9 ♦ Terminum poſuiſti quem non tranſ-
gredientur, neque conuertentur operi-
re terram.
10 ♦ Qui emittis fontes in conuallibus:
inter medium montiũ pertranſibũt aquę.
11 ♦ Potabunt omnes beſtiæ agri: expecta-
bunt onagri in ſiti ſua.
12 ♦ Super ea uolucres cęli habitabunt: de
medio petrarum dabunt \\ voces'.
13 ♦ Rigans montes de ſuperioribus ſuis: de
fructu operum tuorum ſatiabitur terra:
14 f ♦ Producens fœnum iumentis: & her-
bam ſeruituti hominum.
15 ♦ Vt \\ educas' panem de terra: & uinum
\\ lætificet' cor hominis:
Vt exhilaret faciem in oleo: & panis cor
minis \\ confirmet'.
16 ♦ Saturabuntur ligna campi, & cedri Li-
bani quos plantauit:
17 ♦ illic paſſeres nidificabunt.
Herodij domus dux eſt eorum,
18 ♦ montes excelſi ceruis: petra refugium
herinacijs.
19 ♦ Fecit Lunam in tempora: Sol cognouit
occaſum ſuum.
20 ♦ Poſuiſti tenebras, & facta eſt nox: in ip
ſa pertranſibunt omnes beſtiæ ſyluæ.
21 ♦ Catuli leonum rugientes ut rapiant, &
quærant a Deo eſcam ſibi.
22 ♦ Ortus eſt Sol, & congregati ſunt, & in
cubilibus ſuis collocabuntur.
23 ♦ Exibit homo ad opus ſuum, & ad ope-
rationem ſuam uſque ad ueſperum.
24 ♦ Quam magnificata ſunt opera tua Do-
mine? omnia in ſapientia feciſti: impleta
eſt terra poſſeſſione tua.
25 ♦ Hoc mare magnum, & ſpacioſum \\
manibus', illic reptilia quorum non eſt
numerus.
26 ♦ Animalia puſilla cum magnis: illic
naues pertranſibunt:
Draco iſte quem formaſti ad illudẽdum
27 ei: ♦ omnia a te expectant ut des illis
eſcam in tempore.
28 ♦ Dante te illis, colligent: aperiente te
manũ tuã, omnia implebuntur bonitate
29 ♦ Auertente autem te faciem, turbabun-
tur, auferes ſpiritum eorum, & deficient,
& in puluerem ſuum reuertentur.
30 ♦ Emittes ſpiritum tuum, & creabuntur:
& renouabis faciem terræ.
31 ♦ Sit gloria Domini in ſeculum: lætabi-
tur Dominus in operibus ſuis:
32 ♦ Qui reſpicit terram, & facit eam tre-
mere: qui tangit montes, & fumigant.
33 ♦ ‖ Cantabo Domino in uita mea, pſal-

\\ vocem 10 MS. R. Hie. Aug. G. H. C.
\\ educat MS. Aug. \\ lætificat 7 MS. R. Hier. G. \\ lætificabit H
\\ confirmat MS. R. Hie. G. \\ confirmabit H. C.
\\ T MS. R. Aug.
Inf. 145. 2

lam Deo meo quamdiu ſum.
34 ♦ Iucundum ſit ei eloquium meum: ego
uero delectabor in Domino.
35 ♦ \\ Deficiant' peccatores a terra, & ini-
qui, ita ut non ſint: benedic anima mea
Domino.

Hallelu-ia.

Lat. CIIII. *Heb.* CV.

1 CONfitemini Domino, & inuocate no
men eius: annunciate inter Gentes
opera eius.
2 ♦ Cantate ei: & pſallite ei: narrate om-
nia mirabilia eius.
3 ♦ Laudamini in nomine ſancto eius: læ-
tetur cor quærentium Dominum.
4 ♦ Quærite Dominum, & confirmamini:
quærite faciem eius ſemper.
5 ♦ Mementote mirabilium eius quę fecit:
prodigia eius & iudicia oris eius:
6 ♦ Semen Abraham, ſerui eius: filij Iacob
electi eius.
7 ♦ Ipſe Dominus Deus noſter, in uniuer-
ſa terra iudicia eius.
8 ♦ Memor fuit in ſeculum teſtamenti
ſui, uerbi quod mandauit in mille gene-
rationes,
9 ♦ ‖ Quod diſpoſuit ad Abraham: & iura-
menti ſui ad Iſaac:
10 ♦ Et ſtatuit illud Iacob in præceptum, &
Iſraël in teſtamentum æternum,
11 ♦ Dicens, Tibi dabo Terram Chanaan,
funiculum hæreditatis ueſtræ.
12 ♦ Cum eſſent numero \\ breui', pauciſſi-
mi, & incolæ eius:
13 ♦ Et pertranſierunt de gente in gentem,
& de regno ad populum alterum.
14 ♦ Non reliquit hominem nocere eis: &
corripuit pro eis reges,
15 ♦ ‖ Nolite tangere chriſtos meos: & in
prophetis meis nolite malignari.
16 ♦ Et uocauit famem ſuper terram: & om
ne firmamentum panis contriuit
17 ♦ Miſit ante eos uirum: ‖ in ſeruum ue-
nundatus eſt Ioſeph.
18 ♦ ‖ Humiliauerunt in compedibus pedes
eius, ferrum pertranſit \\ animam' eius,
19 ♦ donec ueniret uerbum eius.
Eloquium Domini inflammauit eum:
20 ♦ ‖ miſit rex & ſoluit eum ‖ princeps po-
pulorum, & dimiſit eum.
21 ♦ ‖ Conſtituit eum dominum domus ſuę,
& principem omnis poſſeſſionis ſuæ:
22 ♦ Vt erudiret principes eius ſicut ſemet-
ipſum, & ſenes eius prudentiam doceret.
23 ♦ Et intrauit Iſraël in Ægyptum, & Iacob
accola fuit in Terra Cham.
24 ♦ Et auxit populum ſuum uehementer:
& firmauit eum ſuper inimicos eius.
25 ♦ Conuertit cor eorum ut odirent po-
pulum eius, \\ & ' dolum facerent in ſer-
uos eius.
26 ♦ ‖ Miſit Moyſen ſeruum ſuum: Aaron
quem elegit ipſum.
27 ♦ ‖ Poſuit in eis uerba ſignorum ſuorum
& prodigiorum in Terra-Cham.
28 ♦ Miſit tenebras, & obſcurauit: & non
exacerbauit ſermones ſuos.
29 ♦ ‖ Conuertit aquas eorum in ſanguinẽ,
& occidit piſces eorum.
30 ♦ ‖ \\ Edidit' terra eorum ranas in pene-
tralibus regum ipſorum.

\\ Deficiẽ. MS. H. C. Seſum autem quem cum Aug. Textus indicat, & G indicat
1. Pa. 16. 8.
Iſai. 12. 4
Gen. 22. 16.
\\ breui MS. G.
1. Par. 16. 22.
2 Reg. 1. 14.
Gen. 37. 36.
Gen. 39. 20.
\\ anima MS. R. G.
Gen. 41. 14.
Gen. 41. 40.
Gen. 46. 6
Exod. 1. 7
Act. 7. 17
\\ ut MS. R. G. H. C.
Exo. 3. 10 4. 29.
Exo. 7. 10
Exod. 10. 21.
Exo. 7. 20
Exo. 8. 6.
\\ Et dedit MS. Aug.

♦ ‖ Dixit & uenit " cynomyia' : & cinifes 31
in omnibus finibus eorum.
♦ ‖ Posuit pluuias eorum grādinem ignē 32
comburentem in terra ipsorum.
♦ Et percussit uineas eorum.& ficulneas 33
eorum: & contriuit lignum finium eorum.
♦ ‖ Dixit, & uenit locusta & bruchus, cu- 34
ius non erat numerus.
♦ Et comedit omne fœnum in terra eo- 35
rum : & comedit omnem fructum ter-
ræ eorum.
♦ Et percussit omnę primogenitū in ter- 36
ra eorum,primitias omnis laboris eorum.
♦‖Et eduxit eos " cum'argento & auro: & 37
non erat in tribubus eorum infirmus.
♦ Lætata est Ægyptus in profectione 38
eorum : quia incubuit timor eorum su-
per eos.
♦ ‖ Expandit nubem in profectionem eo- 39
rum,& ignem ut luceret eis per noctem.
♦ Petierunt & uenit coturnix : & pane cę 40
li saturauit eos.
♦ ‖ Dirupit petram, & fluxerunt aquæ: 41
abierunt in sicco flumina:
♦‖Quoniam memor fuit verbi sancti sui 42
quod habuit ad Abraham puerum suum.
♦ ‖ Et eduxit populum suum in exulta- 43
tione,& electos suos in lætitia.
♦ ‖ Et dedit illis regiones Gentium, & la- 44
bores populorum possederunt.
♦ Vt custodiant iustificationes eius,& le- 45
gem eius requirant.

* *Hallelu-ia.*

Lat. C V. *Heb.* C VI.

Confitemini ‖ Domino quoniam bo- 1
nus: quoniam in seculum miseri-
cordia eius.
♦ ‖ Quis loquetur potentias Domini, au- 2
ditas faciet omnes laudes eius?
♦ Beati qui custodiunt iudicium, & fa- 3
ciunt iustitiam in omni tempore.
♦ Memento nostri Domine in beneplaci- 4
to populi tui : visita nos in salutari tuo:
♦ Ad uidendum in bonitate electorum 5
tuorum:ad lætandum in lætitia gentis tuę:
ut lauderis cum hæreditate tua.
♦ ‖ Peccauimus cum patribus nostris: in- 6
iuste egimus,iniquitatem fecimus.
♦ Patres nostri in Ægypto non intellexe- 7
runt mirabilia tua : non fuerunt memores
multitudinis misericordiæ tuæ.
Et irritauerunt ascendentes in mare,Ma
re-rubrum.
♦Et saluauit eos propter nomen suum: vt 8
notam faceret potentiam suam.
♦ ‖ Et increpuit Mare-rubrum, & exic- 9
catum est: & deduxit eos in abyssis sicut
in deserto:
♦ Et saluauit eos de manu odientium: & 10
redemit eos de manu inimici.
♦ ‖ Et operuit aqua tribulantes eos: vnus 11
ex eis non remansit.
♦ Et crediderunt * verbis eius: & lauda- 12
uerunt laudem eius.
♦ Cito fecerunt,obliti sunt operum eius: 13
& non sustinuerunt consilium eius.
♦ Et concupierunt concupiscentiam in 14
deserto:‖& tētauerunt Deum in inaquoso.
♦‖*Dedit eis petitionem ipsorum:& mi- 15
sit saturitatem in " animas'eorum.

16 ♦ Et irritauerunt Moysen in castris : Aa-
ron sanctum Domini.
17 ♦ Aperta est terra, & deglutiuit Dathan:
& operuit super congregationem Abiron.
18 ♦ Et exarsit ignis in synagoga eorum:flam-
ma combussit peccatores.
19 ♦‖Et fecerunt uitulum in Horeb:& ado-
rauerunt sculptile.
20 ♦ Et mutauerunt gloriam suam in simi-
litudinem uituli comedentis fœnum.
21 ♦ Obliti sunt Deum qui saluauit eos, qui
fecit magnalia in Ægypto,
22 ♦ mirabilia in Terra-Cham : terribilia in
mari-rubro.
23 ♦ ‖ Et dixit vt disperderet eos:si non Moy
ses electus eius stetisset in confractione in
conspectu eius,
Vt auerteret iram eius ne disperderet
24 eos : ♦ & pro nihilo habuerunt terram de-
siderabilem :
25 ♦ Non crediderunt uerbo eius, & mur-
murauerunt in tabernaculis suis:non exau
dierunt vocem Domini.
26 ♦ ‖ Et eleuauit manum suam super eos :
ut prosterneret eos in deserto,
27 ♦ Et ut deijceret semen eorum in Natio-
nibus, & dispergeret eos in regionibus.
28 ♦ Et initiati sunt Beel-phegor:& comede
runt sacrificia mortuorum.
29 ♦ Et irritauerunt eum in adinuentioni-
bus suis : & multiplicata est in eis ruina.
30 ♦ ‖ Et stetit Phinees, & placauit; & cessa-
uit quassatio.
31 ♦ Et reputatum est ei " in 'iustitiam in
generatione, & generationem, usque in
sempiternum.
32 ♦ ‖ Et irritauerunt eum ad " Aquas' con-
tradictionis : & uexatus est Moyses pro-
33 pter eos : ♦ quia exacerbauerunt spiri-
tum eius.
34 ♦ Et distinxit in labijs suis.non disperdi-
derunt gentes quas dixit Dominus illis.
35 ♦ Et commisti sunt inter gentes, & didi-
36 cerunt opera eorum : ♦ & seruierunt scul-
ptilibus eorum : & factum est illis in scan-
37 dalum. ♦ Et immolauerunt filios suos, &
filias suas dæmonijs.
38 ♦ Et effuderunt sanguinem innocentem,
sanguinem filiorum suorum, & filiarum
suarum, quas sacrificauerunt sculptili-
bus Chanaan. Et " interfecta' est terra in
sanguinibus,
39 ♦ Et contaminata est in operibus eo-
rum : & fornicati sunt in adinuentioni-
bus suis.
40 ♦ Et iratus est furore Dominus in popu-
lum suum : & abominatus est hæredita-
tem suam.
41 ♦ Et tradidit eos in manus gentium : &
dominati sunt eorum qui oderunt eos.
42 ♦ Et tribulauerunt eos inimici eorum.&
humiliati sunt sub manibus eorum :
43 ♦ sæpe liberauit eos.
Ipsi autem exacerbauerunt eum in con-
silio suo : & humiliati sunt in iniquitati-
bus suis.
44 ♦ Et uidit cum tribularentur, & " au-
diuit' orationem eorum.
45 ♦ ‖ Et memor fuit testamenti sui : & pœ-
nituit eum secundum multitudinem mi-
sericordiæ suæ.
46 ♦ Et dedit eos in misericordias in con-

spectu

Num. 16 31. *Deu.* 11.6 *Exo.* 32.4
Exod. 32 10.
Num. 14 32.
Nu. 25.7
" *ad* 1 MS *Hier.*
Num. 20 10.
"*Aquam* MS. *Aug* R.G.
"*infecta* 4 MS. R
"*audire* MS. R. *Aug.* G. H.C
Deu. 30.

spectu omnium qui ceperant eos.
♦ Saluos nos fac Domine Deus noster, & 47
congrega nos de Nationibus:
Vt confiteamur nomini sancto tuo: &
gloriemur in laude tua.
♦ Benedictus Dominus Deus Israël a se- 48
culo & usque in seculum: & dicet omnis
populus, Fiat, fiat.

Hallelu-ia.

Lat. CVI. *Heb.* CVII.

Iudith 13 21. CONfitemini Domino quoniam bo- 1
nus: quoniam in seculum miseri-
cordia eius.
♦ Dicant qui redempti sunt a Domino, 2
* & : MS. R.G. H C. quos redemit de manu inimici: * de re-
gionibus congregauit eos.
♦ A Solis ortu, & occasu, ab aquilone 3
& mari.
♦ Errauerunt in solitudine in inaquoso: 4
uiam ciuitatis habitaculi non inuenerũt.
♦ Esurientes & sitientes: anima eorum 5
in ipsis defecit.
♦ Et clamauerunt ad Dominum cum tri- 6
bularentur: & de necessitatibus eorum eri-
puit eos.
♦ Et deduxit eos in uiam rectam: ut irent 7
in ciuitatem habitationis.
" misericordia M S. ♦ Confiteantur Domino " misericordiæ' 8
eius, & mirabilia eius filijs hominum.
♦ Quia satiauit animam inanem: & ani- 9
mam esurientem satiauit bonis.
♦ Sedentes in tenebris & vmbra mortis: 10
vinctos in mendicitate & ferro:
♦ Quia exacerbauerunt eloquia Dei, & 11
consilium altissimi irritauerunt.
♦ Et humiliatũ est in laboribus cor eorũ: 12
infirmati sunt, nec fuit qui adiuuaret.
♦ Et clamauerunt ad Dominum cum tri 13
bularentur: & de necessitatibus eorum libe-
rauit eos.
♦ Et eduxit eos de tenebris & umbra mor 14
tis: & uincula eorum disrupit.
"misericordia M S. ♦ Confiteantur Domino " misericordiæ' 15
eius: & mirabilia eius filijs hominum.
♦ Quia contriuit portas æreas: & uectes 16
ferreos confregit.
♦ Suscepit eos de uia iniquitatis eorum: 17
propter iniustitias enim suas humiliati sũt.
♦ Omnem escam abominata est anima 18
eorum: & appropinquauerunt usque ad
portas mortis.
♦ Et clamauerunt ad Dominum cum tri 19
bularentur: & de necessitatibus eorum li-
berauit eos.
Mat 8.13 Luc.7.10. ♦ ‖ Misit verbum suum, & sanauit eos: & 20
eripuit eos de interitionibus eorum.
" misericordia M S. ♦ Confiteantur Domino " misericordiæ' 21
eius: & mirabilia eius filijs hominum.
♦ Et sacrificent sacrificium laudis, & an- 22
nuncient opera eius in exultatione.
♦ Qui descendunt mare in nauibus, faciẽ- 23
tes operationem in aquis multis.
♦ Ipsi uiderunt opera Domini, & mirabi- 24
lia eius in profundo.
♦ Dixit, & stetit spiritus procellæ: & exal 25
tati sunt fluctus eius.
♦ Ascendunt usque ad cęlos, & descen- 26
dunt usq; ad abyssos: anima eorum in ma-
lis tabescebat.
♦ Turbati sunt, & moti sunt sicut ebrius: 27
& omnis sapientia eorum deuorata est.

28 ♦ Et clamauerunt ad Dominum cum tri-
bularentur, & de necessitatibus eorum
eduxit eos.
29 ♦ Et statuit procellam eius in auram: &
siluerunt fluctus eius.
30 ♦ Et lætati sunt, quia siluerunt: & dedu-
xit eos in portum voluntatis eorum.
31 ♦ Confiteantur Domino " misericordiæ' " misericordia M S.
eius: & mirabilia eius filijs hominum:
32 ♦ Et' exaltent eum in ecclesia plebis: & -MS. R.G.
in cathedra seniorum laudent eum.
33 ♦ Posuit flumina in desertum: & exitus Ad latur autem al H.& C.
aquarum in sitim:
34 ♦ Terram fructiferam in salsuginem, a
malitia inhabitantium in ea.
35 ♦ Posuit desertum in stagna aquarum:
& terram sine aqua in exitus aquarum.
36 ♦ Et collocauit illic esurientes: & consti-
tuerunt ciuitatem habitationis.
37 ♦ Et seminauerunt agros, & plantauerũt
uineas: & fecerunt fructum natiuitatis. ♦ Et
38 benedixit eis, & multiplicati sunt nimis: &
iumenta eorum non minorauit.
39 ♦ Et pauci facti sunt, & uexati sunt a tri- "contemptio R.' Hier. Aug. G. H. C.
bulatione malorum & dolore.
40 ♦ Effusa est " contentio' super principes:
& errare fecit eos in inuio, & non in uia.
41 ♦ Et adiuuit pauperem de inopia: & po- Iob 22.19 " oppilauit MS. H. C. Textui uero respondet Aug. & G.
suit sicut oues familias.
42 ♦ ‖ Videbunt recti & lætabuntur: & om-
nis iniquitas " oppilabit' os suum.
43 ♦ Quis sapiens & custodiet hæc? & intel-
liget misericordias Domini?

1 ♦ *Canticum Psalmi ipsi Dauid.*

Lat. CVII. *Heb.* CVIII.

2 PAratum cor meum Deus, paratum Sup. 56.8
cor meum: cantabo, & psallam in
gloria mea.
3 ♦ Exurge psalterium & cithara: exurgam
diluculo.
4 ♦ Confitebor tibi in populis Domine, &
psallam tibi in nationibus.
5 ♦ Quia magna est super cęlos misericor-
dia tua: & usque ad nubes ueritas tua.
6 ♦ Exaltare super cęlos Deus, & super om
7 nem terram gloria tua: ♦ ut liberentur
dilecti tui.
Saluum fac dextera tua, & exaudi me:
8 ♦ Deus locutus est in sancto suo,
Exultabo, & diuidam Sichimam: & con-
uallem tabernaculorum dimetiar.
9 ♦ Meus est Galaad, & meus est Manasses:
& Ephráim susceptio capitis mei. Iuda rex
10 meus. ♦ Moab lebes spei meæ. In Idumęã
extendam calceamentum meum: mihi
alienigenæ amici facti sunt.
11 ♦ Quis deducet me in ciuitatem mu-
nitam? quis deducet me usque in Idu-
mæam?
12 ♦ Nonne tu Deus qui repulisti nos, & non
exibis, Deus, in uirtutibus nostris?
13 ♦ Da nobis auxilium de tribulatione: " " & I MS. R. G. H. Coniunctim uero. Textui respondet C.
quia' uana salus hominis.
14 ♦ In Deo faciemus uirtutem: & ipse ad
nihilum deducet inimicos nostros.

1 ♦ *In finem, Psalmus Dauid.*

Lat. CVIII. *Heb.* CIX.

2 DEus laudem meam ne tacueris: quia
os peccatoris & os dolosi super me
apertum est.

Locuti

Locuti sunt aduersum me lingua dolo-
sa, ✝ & sermonibus odij circundederunt 3
me: & expugnauerunt me gratis.
✝ Pro eo vt me diligerent, detrahebant 4
mihi: ego autem orabam.
✝ Et posuerunt aduersum me mala pro 5
bonis,& odium pro dilectione mea.
✝ Constitue super eum peccatorem: & 6
diabolus stet a dextris eius.
✝ Cùm iudicatur, exeat condemnatus: 7
& oratio eius fiat in peccatum.
✝ ‖ Fiant dies eius pauci: & episcopatum 8
eius accipiat alter.
✝ Fiant filij eius orphani, & vxor eius 9
vidua.
✝ Nutantes transferantur filij eius, & 10
mendicent: - & ' eiiciantur de habitatio-
nibus suis.
✝ Scrutetur fœnerator omnem substan- 11
tiam eius: & diripiant alieni labores eius.
✝ Non sit illi adiutor: nec sit qui mise- 12
reatur pupillis eius.
✝ Fiant nati eius in interitum: in genera- 13
tione vna deleatur nomen eius.
✝ In memoriam redeat iniquitas patrũ 14
eius in conspectu Domini: & peccatum
matris eius non deleatur.
✝ Fiant contra Dominum semper, & di- 15
spereat de terra memoria eorum:
✝ Pro eo quod non est recordatus facere 16
misericordiam.
Et persecutus est hominem inopem &
mendicum, & compunctum corde mor-
tificare.
✝ Et dilexit maledictionem, & veniet 17
ei: & noluit benedictionem, & elongabi-
tur ab eo.
✝ Et induit maledictionem sicut vesti- 18
mentum, & intrauit sicut aqua in interio-
ra eius,& sicut oleum in ossibus eius.
✝ Fiat ei sicut vestimentum quo " ope- 19
ritur ', & sicut zona, qua semper " præ-
cingitur '.
✝ Hoc opus eorum qui detrahunt mihi 20
apud Dominum: & qui loquuntur mala
aduersus animam meam.
✝ Et tu Domine, Domine, fac mecum 21
propter nomen tuum: quia suauis est mi-
sericordia tua.
✝ Libera me, quia egenus, & pauper 22
ego sum: & cor meum " conturbatum ' est
intra me.
✝ Sicut vmbra cum declinat, ablatus 23
sum: - & ' excussus sum sicut " locustæ '.
✝ Genua mea infirmata sunt a ieiunio: 24
& caro mea immutata est propter oleum.
✝ Et ego factus sum opprobrium illis: vi- 25
derunt me,& mouerunt capita sua.
✝ Adiuua me Domine Deus meus: sal- 26
uum me fac secundum misericordiam
tuam.
✝ Et sciant quia manus tua hæc: & tu 27
Domine fecisti " eam '.
✝ Maledicent illi,& tu benedices: qui in- 28
surgunt in me, confundantur: seruus au-
tem tuus lætabitur.
✝ Induantur qui detrahunt mihi, pudo- 29
re: & operiantur sicut diploide confusio-
ne sua.
✝ Confitebor Dño nimis in ore meo: & 30
in medio multorum laudabo eum:
✝ " Quia ' astitit a dexteris pauperis, vt 31
saluam faceret a persequentibus animam
meam.

1 ✝ *Psalmus Dauid.*

Lat. CIX. *Heb.* CX.

Dixit Dominus Domino meo, Sede
à dextris meis:
Donec ponam inimicos tuos sca-
bellum pedum tuorum.
2 ✝ Virgam virtutis tuæ emittet Dominus
ex Sion: dominare in medio inimicorum
tuorum.
3 ✝ Tecum principium in die virtutis tuæ
in splendoribus sanctorum: ex vtero antè
luciferum genui te.
4 ✝ ‖ Iurauit Dominus, & non pœnitebit
eum: Tu es sacerdos in æternum secun-
dum ordinem Melchi-sedech.
5 ✝ Dominus a dextris tuis, confregit in
die iræ suæ reges.
6 ✝ Iudicabit in nationibus, implebit rui-
nas: conquassabit capita in terra mul-
torum.
7 ✝ De torrente in via bibet: propterea
exaltabit caput.

Matt. 22
1. Co. 15.
25
Heb. 1. 13
10. 13.
Act. 2. 34.
Heb. 5 6.
7. 17.
Io. 12. 34

Hallelu-ia.

Lat. CX. *Heb.* CXI.

1 Confitebor tibi Domine in toto cor-
de - meo ': in consilio iustorum &
congregatione
2 ✝ Magna opera Domini: exquisita in
omnes voluntates eius
3 ✝ Confessio & magnificentia opus eius:
& iustitia eius manet in seculum seculi,
4 ✝ Memoriam fecit mirabilium suorum,
misericors & miserator Dominus:
5 ✝ escam dedit timentibus se.
Memor erit in seculum testamenti sui,
6 ✝ virtutem operum suorum " annuncia-
bit ' populo suo:
7 ✝ ‖ Vt det illis hæreditatem gentium: ope-
ra manuum eius, veritas & iudicium.
8 ✝ Fidelia omnia mandata eius: confir-
mata in seculum seculi, facta in veritate
& æquitate.
9 ✝ Redemptionem misit * populo suo:
mandauit in æternum testamentũ suum.
10 ✝ Sanctum & terribile nomen eius: ini-
tium sapientiæ, timor Domini.
Intellectus bonus omnibus facientibus
eum: laudatio eius manet in seculũ seculi.

- Hier. ad Sun. H. C.
Sup. 6. 19
" annunciauit G H. C.
Sup. 104. 44.
* Domi-nus MS.
Prou. 1 7
& 9. 10.
Eccli 1. 16
Iob 28.
28.

1 ✝ *Hallelu ia, - reuersionis Aggæi & Zachariæ '.*

Lat. CXI. *Heb.* CXII.

Beatus vir qui timet Dominum: in
mandatis eius volet nimis.
2 ✝ Potens in terra erit semen eius: ge-
neratio rectorum benedicetur.
3 ✝ Gloria & diuitiæ in domo eius: & iu-
stitia eius manet in seculum seculi.
4 ✝ Exortum est in tenebris lumen rectis:
misericors, & miserator & iustus.
5 ✝ Iucundus homo qui miseretur & com-
modat, disponet sermones suos in iudicio:
6 ✝ quia in æternum non commouebitur.
7 ✝ In memoria æterna erit iustus: ab au-
ditione mala non timebit.

- R. C. H. G. Verum ab Aug. agnoscitur.

♦ Paratum cor eius sperare in Domino;
♦ confirmatum est cor eius: non commo- 8
uebitur, donec despiciat inimicos suos.
♦ Dispersit, dedit pauperibus, iustitia 9
eius manet in seculum seculi, cornu eius
exaltabitur in gloria.
♦ Peccator videbit, & irascetur, dentibus 10
suis fremet & tabescet: desiderium pecca-
torum peribit.

♦ *Hallelu-ia.* 1

Lat. CXII. *Heb.* CXIII.

LAudate pueri Dominum: laudate
nomen Domini.
♦ Sit nomen Domini benedictum 2
ex hoc nunc & vsque in seculum,
Mal.1.11 ♦ ‖ A solis ortu vsque ad occasum, lauda- 3
bile nomen Domini.
♦ Excelsus super omnes gentes Domi- 4
nus, & super cœlos gloria eius.
♦ Quis sicut Dominus Deus noster qui 5
in altis habitat, ♦ & humilia respicit in 6
cœlo & in terra?
♦ Suscitans a terra inopem, & de sterco- 7
re erigens pauperem:
♦ Vt collocet eum cum principibus, cum 8
principibus populi sui.
♦ Qui habitare facit sterilem in domo, 9
matrem filiorum lætantem.

♦ *Hallelu-ia.* 1

Lat. CXIII. *Heb.* CXIIII.

Exo.13.3 IN ‖ exitu Israel de Ægypto, domus Ia-
cob de populo barbaro:
♦ Facta est Iudæa sanctificatio eius, 2
Israel potestas eius.
♦ Mare vidit & fugit: Iordanis conuer- 3
sus est retrorsum.
♦ Montes exultauerunt vt arietes: & col- 4
les sicut agni ouium.
♦ Quid est tibi mare quod fugisti: & tu 5
Iordanis, quia conuersus es retrorsum:
♦ Montes exultastis sicut arietes, & col- 6
les sicut agni ouium?
♦ A facie Domini mota est terra, a facie 7
Dei Iacob.
♦ Qui conuertit petram in stagna aqua- 8
rum, & rupem in fontes aquarum.

Heb. CXV.

♦ NON NOBIS DOMINE, NON 1
nobis, sed nomini tuo da gloriam.
♦ Super misericordia tua & veritate tua: 2
ne quando dicant Gentes, Vbi est Deus
eorum?
♦ Deus autem noster in cœlo: omnia 3
quæcunque voluit fecit.
Infr.134.15 ♦ ‖ Simulachra gentium, argentum & 4
aurum, opera manuum hominum.
Sap.15.15 ♦ ‖ Os habent, & non loquentur: oculos 5
habent, & non videbunt.
♦ Aures habent, & non audient: nares 6
habent, & non odorabunt.
♦ Manus habent, & non palpabunt: pe- 7
des habent, & non ambulabunt: non cla-
mabunt in gutture suo.
♦ Similes illis fiant qui faciunt ea: & om- 8
nes qui confidunt in eis.
♦ Domus Israel sperauit in Domino: 9
adiutor eorum & protector eorum est.

10 ♦ Domus Aaron sperauit in Domino:
adiutor eorum & protector eorum est.
11 ♦ Qui timent Dominum, sperauerunt
in Domino: adiutor eorum & protector
eorum est.
12 ♦ Dominus memor fuit nostri, & bene-
dixit nobis:
Benedixit domui Israel, benedixit do-
mui Aaron.
13 ♦ Benedixit omnibus qui timent Domi-
num, pusillis cum maioribus.
14 ♦ Adiiciat Dominus super vos: super vos
& super filios vestros.
15 ♦ Benedicti vos a Domino, qui fecit *MS. Aug.*
cœlum & terram. *‖ H. Additur autem (C.*
16 ♦ Cœlum cœli Domino: terram autem
dedit filijs hominum.
17 ♦ Non mortui laudabunt te Domine, ne- *Baru 2. 17*
que omnes qui descendunt in infernum
18 ♦ Sed nos qui viuimus, benedicimus Do-
mino, ex hoc nunc & vsque in seculum.

Hallelu-ia.

Lat. CXIIII. *Heb.* CXVI.

1 DIlexi, quoniam exaudiet Dominus
vocem orationis meæ:
2 ♦ Quia inclinauit aurem suã mi-
hi: & in diebus meis inuocabo.
3 ♦ Circundederunt me dolores mortis: &
pericula inferni inuenerunt me.
Tribulationem & dolorem inueni:
4 ♦ & nomen Domini \\ inuocaui'. *\\ inuocabo MS. H. C. At pro Textu faciũt Aug. & G.*
5 ♦ O Domine libera animam meam: mi-
sericors Dominus, & iustus, & Deus no-
ster miseretur.
6 ♦ Custodiens paruulos Dominus: humi-
liatus sum, & liberauit me.
7 ♦ Conuertere anima mea in requiem
tuam: quia Dominus benefecit tibi.
8 ♦ Quia eripuit animam meam de mor-
te, oculos meos a lachrymis, pedes meos
a lapsu.
9 ♦ Placebo Domino in regione viuorum.

Hallelu ia. *Lat.* CXV.

10 CRedidi, propter quod locutus sum: *PSALmum hunc Hebræi annectũt præcedenti.*
ego autem humiliatus sum nimis.
11 ♦ Ego dixi in excessu meo, ‖ Om-
nis homo mendax. *2.Co.4.13* *Rom.3.4.*
12 ♦ Quid retribuam Domino, pro omni-
bus quæ retribuit mihi?
13 ♦ Calicem salutaris accipiam: & nomen
Domini inuocabo.
14 ♦ Vota mea Domino reddam corã om-
15 ni populo eius: ♦ pretiosa in conspectu
Domini mors sanctorum eius:
16 ♦ O Domine quia ego seruus tuus, ego
seruus tuus, & filius ancillæ tuæ.
17 ♦ Dirupisti vincula mea: tibi sacrifica-
bo hostiam laudis, & nomen Domini in-
uocabo.
18 ♦ Vota mea Domino reddam in conspe-
19 ctu omnis populi eius: ♦ in atrijs domus
Domini, in medio tui Ierusalem.

Hallelu-ia.

Lat. CXVI. *Heb.* CXVII.

1 LAudate Dominum omnes Gentes: *Ro.15.11.*
laudate eum omnes populi.
2 ♦ Quoniam confirmata est super *Ioã.12.34*
nos misericordia eius: & ‖ veritas Domi-
ni manet in æternum.

Halleluia.

Lat. CXVII. *Heb.* CXVIII.

CONfitemini Domino quoniã bonus, 1
quoniã in seculũ misericordia eius.
† Dicat nunc Israel quoniã bonus, 2
quoniam in seculum misericordia eius.
† Dicat nunc domus Aaron *: quoniam 3
in seculum misericordia eius.
† Dicant nũc - omnes' qui timent Dñm: 4
*quoniam in seculum misericordia eius.
†De tribulatione inuocaui Dñm:& exau 5
diuit me in latitudine Dominus.
† ‖ Dominus mihi adiutor: non timebo 6
quid faciat mihi homo.
† Dominus mihi adiutor: & ego despi- 7
ciam inimicos meos.
† Bonum est confidere in Domino, quàm 8
confidere in homine:
† Bonum est sperare in Domino, quàm 9
sperare in principibus.
† Omnes gentes circuierunt me:& in no 10
mine Domini - quia' vltus sum in eos.
† Circundantes circumdederunt me: & 11
in nomine Dñi - quia' vltus sum in eos.
† Circundederunt me sicut apes,& exar- 12
serunt sicut ignis in spinis: & in nomine
Domini - quia' vltus sum in eos.
† Impulsus euersus sum vt caderem: & 13
Dominus suscepit me.
† ‖ Fortitudo mea &" laus' mea, Domi- 14
nus: & factus est mihi in salutem.
† Vox exultationis & salutis in taberna- 15
culis iustorum.
† Dextera Domini fecit virtutem:dexte- 16
ra Domini exaltauit me, dextera Domini
fecit virtutem.
† Non moriar, sed viuam: & narrabo 17
opera Domini.
† Castigans castigauit me Dominus: & 18
morti non tradidit me.
† Aperite mihi portas iustitiæ, ingressus 19
in eas confitebor Domino: † hæc porta 20
Domini, iusti intrabunt in " eam'.
† Cõfitebor tibi quoniam exaudisti me: 21
& factus es mihi in salutem.
† ‖ Lapidem quem reprobauerunt ædi- 22
ficantes, hic factus est in caput anguli.
† A Domino factum est istud: " &' est 23
mirabile in oculis nostris.
† Hæc est dies quam fecit Dominus: 24
exultemus,& lætemur in ea.
† O Domine saluum - me' fac, o Domi- 25
ne - bene' prosperare: † benedictus qui 26
" venit' in nomine Domini.
Benediximus vobis de domo Domini:
† Deus Dominus,& illuxit nobis. 27
Constituite diem solemnem in conden-
sis vsque ad cornu altaris.
† Deus meus es tu, & confitebor tibi: 28
Deus meus es tu, & exaltabo te.
Confitebor tibi quoniam exaudisti me:
& factus es mihi in salutem.
† Confitemini Domino quoniã bonus; 29
quoniam in seculum misericordia eius.

† - *Halleluia*'. 1

Lat. CXVIII. *Heb.* CXIX.

A L E P H.

BEati immaculati in via: qui ambu-
lant in lege Domini.
† Beati qui scrutantur testimonia 2

* *quoniã bonus* 3 M S. R.G. - 8 MS.H.C. *Verum legitur in codicibus* G.
* *quoniã bonus* 2 M S.R.G. *Hebr.* 13. 6.
- *Aug* G
Aug. G.
Exo. 15.2
" *laudatio* M S. *Aug.* G.
" *ea* M S. G.
Mat. 21. 42. *Luc.* 20. 17. *Act* 4.11 *Ro.* 9. 33. 1. *Pet.* 2.7 *Isai.* 28. 16.
" *hoc* 4 M S. H.
- 2 MS.G. H.C.
- 2 M S. H. C.
Mat. 21. 9.
" *venturus* 2 MS
- M.C.

eius: in toto corde exquirunt eum.
3 † Non enim qui operantur iniquitatem,
in vijs eius ambulauerunt.
4 † Tu mandasti mandata tua " custodiri
nimis.
5 † Vtinam dirigantur viæ meæ ad custo-
diendas iustificationes tuas.
6 † Tunc non confundar, cum perspexero
in omnibus mandatis tuis.
7 † Confitebor tibi in directione cordis:in
eo quod didici iudicia iustitiæ tuæ.
8 † Iustificationes tuas custodiam: non
me derelinquas vsquequaque.

B E T H.

9 † In quo " corrigit' adolescentior viam
suam? in custodiendo sermones tuos.
10 † In toto corde meo exquisiui te: ne re-
pellas me a mandatis tuis.
11 † In corde meo abscondi eloquia tua: vt
non peccem tibi.
12 † Benedictus es Domine: doce me iusti-
ficationes tuas.
13 † In labijs meis pronunciaui omnia iu-
dicia oris tui.
14 †In via testimoniorum tuorum delecta-
tus sum, sicut in omnibus diuitijs.
15 † In mandatis tuis exercebor: & conside
rabo vias tuas.
16 † In iustificationibus tuis meditabor:
non obliuiscar sermones tuos.

G I M E L.

17 † Retribue seruo tuo, viuifica me: &
custodiam sermones tuos.
18 † Reuela oculos meos: & considerabo
mirabilia de lege tua.
19 † Incola ego sum in terra: non abscon-
das a me mandata tua.
20 † Concupiuit anima mea desiderare iu-
stificationes tuas in omni tempore.
21 † Increpasti superbos: maledicti qui de-
clinant a mandatis tuis.
22 † Aufer a me opprobrium & contem-
ptum: quia testimonia tua exquisiui.
23 † Etenim sederunt principes, & aduer-
sum me loquebantur: seruus autem tuus
exercebatur in iustificationibus tuis.
24 † Nam & testimonia tua, meditatio
mea - est': & consilium meum, iustifica-
tiones tuæ.

D A L E T H.

25 † Adhæsit pauimento anima mea: viui-
fica me secundum verbum tuum.
26 † Vias meas enunciaui, & exaudisti me:
doce me iustificationes tuas.
27 † Viam iustificationum tuarum instrue
me: & exercebor in mirabilibus tuis.
28 † " Dormitauit' anima mea præ tædio:
confirma me in verbis tuis.
29 † Viam iniquitatis amoue a me: & - de
lege tua miserere mei.
30 † Viam veritatis elegi: iudicia tua non
sum oblitus.
31 † Adhæsi testimonijs tuis Domine: noli
me confundere.
32 † Viam mandatorum tuorum cucurri
cum dilatasti cor meum.

H E.

33 † Legem pone mihi Dñe viam iustifica-
tionum tuarũ:& exquiram eam semper.
34 † Da mihi intellectum, & scrutabor
legem tuam: & custodiam illam in toto
corde meo.

" *custodire* M S *Amb.* H. C. *Vox Græca* φυλάξασθαι *ambigua est.*
" *corriget* M S. R.G. H.C.
- M S. H. C *Additur autẽ Hierony. Ambros. Aug. et codicibus* G.
" *Stillauit Amb.*
- 7 M S. *Amb. Hil.* G. H. C.

Deduc me in semita mandatorum tuo- 35
rum, quia ipsam volui.
Inclina cor meum in testimonia tua, 36
& non in auaritiam.
Auerte oculos meos ne " videant ' va- 37
nitatem: in via tua viuifica me.
Statue seruo tuo eloquium tuum in ti- 38
more tuo.
Amputa opprobrium meum quod su- 39
spicatus sum: quia iudicia tua iucunda.
Ecce concupiui mandata tua: in æqui- 40
tate tua viuifica me.

V A V.

Et " veniat ' super me misericordia tua 41
Domine, salutare tuum secundum elo-
quium tuum.
Et respondebo exprobrantibus mihi, 42
verbum: quia speraui in sermonibus tuis.
Et ne auferas de ore meo verbum ve- 43
ritatis vsquequaque: quia in iudicijs tuis
supersperaui.
Et custodiam legem tuam semper: in 44
seculum & in seculum seculi.
Et ambulabam in latitudine: quia mã- 45
data tua exquisiui.
Et loquebar in testimonijs tuis in con- 46
spectu regum, & non confundebar.
Et meditabar in mandatis tuis, quæ 47
dilexi.
Et leuaui manus meas ad mandata 48
tua quæ dilexi: & " exercebor' in iustifi-
cationibus tuis.

Z A I N.

Memor esto verbi tui seruo tuo, in quo 49
mihi spem dedisti.
Hæc me consolata est in humilitate 50
mea: quia eloquium tuum viuificauit me.
Superbi inique agebant vsquequaque: 51
a lege autem tua non declinaui.
Memor fui iudiciorum tuorum a secu 52
lo Domine: & consolatus sum.
Defectio tenuit me " pro' peccatoribus 53
derelinquentibus legem tuam.
Cantabiles mihi erant iustificationes 54
tuæ in loco peregrinationis meæ.
Memor fui *nocte nominis tui Domi- 55
ne: & custodiui legem tuam.
Hæc facta est mihi, quia iustificationes 56
tuas exquisiui.

H E T H.

Portio mea Domine, dixi, custodire 57
legem tuam.
Deprecatus sum faciem tuam in toto 58
corde meo: miserere mei secundum elo-
quium tuum.
Cogitaui vias meas: & " conuerti ' pe- 59
des meos in testimonia tua.
Paratus sum, & non sum turbatus: vt 60
custodiam mandata tua.
Funes " peccatorum ' circumplexi sunt 61
me: - & ' legem tuam non sum oblitus.
Media nocte surgebam ad confitendũ 62
tibi super iudicia iustificationis tuæ.
Particeps ego sum omnium timẽtium 63
te: & custodientium mandata tua.
Misericordia tua Domine plena est ter 64
ra: iustificationes tuas doce me.

T E T H.

Bonitatem fecisti cum seruo tuo Do- 65
mine, secundum verbum tuum.
Bonitatem, & disciplinam, & scientiam 66
doce me: quia mandatis tuis credidi.

67 Priusquam humiliarer, ego deliqui:
propterea eloquium tuum custodiui.
68 Bonus es tu: & in bonitate tua doce
me iustificationes tuas.
69 Multiplicata est super me iniquitas su-
perborum, ego autem in toto corde - meo '
scrutabor mandata tua.
70 Coagulatum est sicut lac cor eorum:
ego vero legem tuam meditatus sum.
71 Bonum mihi quia humiliasti me: vt
discam iustificationes tuas.
72 Bonum mihi lex oris tui super millia
auri & argenti.

I O D.

73 Manus tuæ fecerunt me, & plasmaue-
runt me: da mihi intellectum, " vt' di-
scam mandata tua.
74 Qui timent te, videbunt me, & læta-
buntur: quia in verba tua supersperaui.
75 Cognoui Domine quia æquitas iu-
dicia tua, & - in ' veritate - tua ' humilia-
sti me.
76 Fiat misericordia tua vt consoletur
me, secundum eloquium tuum seruo tuo.
77 Veniant mihi miserationes tuæ, & vi-
uam: quia lex tua, meditatio mea est.
78 Confundantur superbi, quia iniuste
iniquitatem fecerunt in me: ego autem
exercebor in mandatis tuis.
79 Conuertantur mihi timentes te: & qui
nouerunt testimonia tua.
80 Fiat cor meum immaculatum in iusti-
ficationibus tuis, vt non confundar.

C A P H.

81 " Defecit' in salutare tuũ anima mea:
- & ' in verbum tuum supersperaui.
82 Defecerunt oculi mei in eloquium
tuum: dicentes, Quando consolaberis me?
83 Quia factus sum sicut vter in pruina:
iustificationes tuas non sum oblitus.
84 Quot sunt dies serui tui, quando facies
de persequentibus me iudicium?
85 Narrauerunt mihi iniqui fabulatio-
nes: sed non vt lex tua.
86 Omnia mandata tua veritas: " iniqui'
persecuti sunt me, adiuua me.
87 Paulominus consummauerunt me in
terra: ego autem non dereliqui manda-
ta tua.
88 Secundum misericordiam tuam viui-
fica me: & custodiam testimonia oris tui.

L A M E D.

89 In æternum Domine verbum tuũ per-
manet in cœlo.
90 In generatione & generationem veri-
tas tua: fundasti terram, & permanet.
91 Ordinatione tua " perseuerat ' dies:
quoniam omnia seruiunt tibi.
92 Nisi quòd lex tua, meditatio mea est:
tunc forte periissem in humilitate mea.
93 In æternum non obliuiscar iustifica-
tiones tuas: quia in ipsis viuificasti me.
94 Tuus sum ego, saluum me fac: quoniã
iustificationes tuas exquisiui.
95 Me expectauerunt peccatores vt per-
derent me: testimonia tua " intellexi'.
96 " Omnis consummationis ' vidi " fi
nem': latum mandatum tuum nimis.

M E M.

97 Quomodo dilexi legem tuam - Domi
ne '? tota die meditatio mea est.
98 Super inimicos meos prudentem me

fecisti

" videant MS. R. G verti vtrunque potest. Ex H. autẽ & C. quod in Textu est rectius.
" veniet MS. H. C. Textus ex enarrationibus Patrũ, & codicibus G. conformior est.
" exercebar MS. R. Hilar. Hierony. Aug. G. Textus autem, H. & C. consonat.
" prę 1 MS.
" a R Hil. Amb. Aug G. H. C. Si pro, propter deno tare intelligatur, Textus idẽ est sensus.
* in MS. Aug. R. G. H C.
" auerti MS. Amb. Aug.
" ἁμαρτωλῶν
- MS. H. C. Legitur autem in Hie. Aug. & libris G.

- 6 MS. Hil. G q. H. C. Hieronymus superflue recenset.
" & 5 MS. R. G. H. C.
- 5 MS. R. G. H.
- MS. R. Hil. G. H. Chaldæi, illud adiecit: hoc, minime.
" Deficit R. Amb. G. Textus autem Hil. Aug. H. et C. astipulantur.
- 4 MS. R. G. H. C.
" inique 1 MS. R. Hil. Amb. Aug. G. H C.
" perseuerant MS. Textus suffragãtur Hila. Amb. Aug. & G. In H. & C. codicibus legitur: ad dispositiones tuas stant hodie, vsque ad hunc diem.
" dilexi o.
" Omni consummationi MS. Textus consonat Amb. Aug. et G.
" fidem o.
- 5 MS. H C. Legitur autem in libris G.

fecisti mandato tuo : quia in æternum mihi est.

99 ✝ Super omnes docentes me intellexi : quia testimonia tua, meditatio mea est.

100 ✝ Super senes intellexi : quia mandata tua quæsiui. 101 ✝ Ab omni via mala prohibui pedes meos: vt custodiam verba tua.

102 ✝ A iudicijs tuis non declinaui : quia tu legem posuisti mihi.

103 ✝ Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo?

104 ✝ A mandatis tuis intellexi . propterea odiui omnem viam iniquitatis.

N V N.

105 ✝ Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis.

106 ✝ Iuraui, & statui custodire iudicia iustitiæ tuæ.

107 ✝ Humiliatus sum vsquequaque Domine: viuifica me secundum verbum tuum.

10[8] ✝ Voluntaria oris mei beneplacita fac Domine : & iudicia tua doce me.

109 ✝ Anima mea in manibus meis semper : & legem tuam non sum oblitus.

110 ✝ Posuerunt peccatores laqueum mihi : & de mandatis tuis non erraui.

111 ✝ Hereditate acquisiui testimonia tua in æternum: quia exultatio cordis mei sunt.

112 ✝ Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum propter retributionem.

S A M E C H.

113 ✝ Iniquos odio habui : & legem tuam dilexi.

- M S R. Aur. G. H.C.

114 ✝ Adiutor & susceptor meus es tu : - & ' in verbum tuum supersperaui.

115 ✝ Declinate a me maligni : & scrutabor mandata Dei mei.

116 ✝ Suscipe me secũdum eloquium tuum, & viuam : & non confundas me ab expectatione mea.

117 ✝ Adiuua me, & saluus ero : & meditabor in iustificationibus tuis semper.

ⁿ iustitijs 16 M S. Hil.

118 ✝ Spreuisti omnes discedentes a ⁿ iudicijs ' tuis: quia iniusta cogitatio eorum.

119 ✝ Præuaricantes reputaui omnes peccatores terræ: ideo dilexi testimonia tua.

120 ✝ Confige timore tuo carnes meas : a iudicijs enim tuis timui.

A I N.

ⁿ & 5 M S R.G. H.C. ⁿ Domino M S R. G.Harum lectionũ, illa Ambrosius, ista sequitur Hilarius. Augustinus, qui vtranque meminit, hac quod in pluribus sit codicibus, probat. Hebraus textus neutra repudiat.

121 ✝ Feci iudicium & iustitiam : non tradas me calumniantibus me.

122 ✝ Suscipe seruum tuum in bonum : non calumnientur me superbi.

123 ✝ Oculi mei defecerunt in salutare tuũ : & in eloquium iustitiæ tuæ.

124 ✝ Fac cum seruo tuo secundum misericordiam tuam : & iustificationes tuas doce me.

125 ✝ Seruus tuus sum ego : da mihi intellectum, ⁿ vt ' sciam testimonia tua.

126 ✝ Tempus faciendi ⁿ Domine ' : dissipauerunt legem tuam.

127 ✝ Ideo dilexi mandata tua super aurum & topazion.

128 ✝ Propterea ad omnia mãdata tua dirigebar: omnem viam iniquam odio habui.

P H E.

129 ✝ Mirabilia testimonia tua : ideo scrutata est ea anima mea.

130 ✝ Declaratio sermonum tuorum illuminat : & intellectum dat paruulis.

131 ✝ Os meum aperui, & attraxi spiritum : quia mandata tua desiderabam.

132 ✝ Aspice in me, & miserere mei secundum iudicium diligentium nomen tuum.

133 ✝ Gressus meos dirige secundum eloquium tuum : & non dominetur mei omnis iniustitia.

134 ✝ Redime me a calumnijs hominum : ⁿ vt ' custodiam mandata tua.

135 ✝ Faciem tuam illumina super seruum tuum : & doce me iustificationes tuas.

136 ✝ Exitus aquarum deduxerũt oculi mei : quia non custodierunt legem tuam.

S A D E.

137 ✝ Iustus es Domine : & rectum iudicium tuum.

138 ✝ Mandasti iustitiam testimonia tua : & veritatem - tuam ' nimis.

139 ✝ Tabescere me fecit zelus meus : quia obliti sunt verba tua inimici mei.

140 ✝ Ignitum eloquium tuum vehementer : & seruus tuus dilexit illud.

141 ✝ Adolescentulus sum ego & contẽptus: iustificationes tuas non sum oblitus.

142 ✝ Iustitia tua, iustitia in æternum: & lex tua veritas.

143 ✝ Tribulatio & angustia inuenerunt me: mandata tua meditatio mea - est '.

144 ✝ Æquitas testimonia tua in æternum : intellectum da mihi, & viuam.

C O P H.

145 ✝ Clamaui in toto corde - meo ', exaudi me Domine : iustificationes tuas requiram.

146 ✝ Clamaui ad te, saluum me fac ⁿ vt ' custodiam ⁿ mandata ' tua.

147 ✝ Præueni in ⁿ maturitate ', & clamaui: ⁿ quia ' in verba tua supersperaui.

148 ✝ Præuenerunt oculi mei ad te diluculo : vt meditarer eloquia tua.

149 ✝ Vocem meam audi secundum misericordiam tuam Domine : - & ' secundum iudicium tuum viuifica me.

150 ✝ Appropinquauerunt persequentes me ⁿ iniquitati ' : a lege autem tua longe facti sunt.

151 ✝ Prope es tu Domine : & omnes viæ tuæ veritas.

152 ✝ Initio cognoui de testimonijs tuis, quia in æternum fundasti ea.

R E S.

153 ✝ Vide humilitatem meam, & eripe me: quia legem tuam non sum oblitus.

154 ✝ Iudica iudicium meum, & redime me: propter eloquium tuum viuifica me.

155 ✝ Longe a peccatoribus salus: quia iustificationes tuas non exquisierunt.

156 ✝ Misericordiæ tuæ multæ Domine : secundum iudicium tuum viuifica me.

157 ✝ Multi qui persequuntur me, & tribulant me, a testimonijs tuis non declinaui.

158 ✝ Vidi præuaricantes, & tabescebam. quia eloquia tua non custodierunt.

159 ✝ Vide quoniam mandata tua dilexi Domine: in misericordia tua viuifica me.

160 ✝ Principium verborum tuorum veritas : * in æternum omnia iudicia iustitiæ tuæ.

S I N.

161 ✝ Principes persecuti sunt me gratis : & a verbis tuis formidauit cor meum.

qui inuenit spolia multa.

163 ✝ Iniquitatem odio habui, & abominatus sum: legem autem tuam dilexi.

164 ✝ Septies in die laudem dixi tibi super iudicia iustitiæ tuæ.

165 ✝ Pax multa diligentibus legem tuam: & non est illis scandalum.

166 ✝ Expectabam salutare tuum Domine, & mandata tua dilexi.

167 ✝ Custodiuit anima mea testimonia tua: & dilexit ea vehementer.

168 ✝ Seruaui mãdata tua & testimonia tua: quia omnes viæ meæ in conspectu tuo.

TAV.

169 ✝ Appropinquet deprecatio mea in conspectu tuo Domine: iuxta eloquium tuum da mihi intellectum.

170 ✝ Intret postulatio mea in cõspectu tuo: secundum eloquium tuum eripe me.

171 ✝ Eructabunt labia mea hymnum, cum docueris me iustificationes tuas.

172 ✝ Pronunciabit lingua mea eloquium tuum: quia omnia mandata tua æquitas.

173 ✝ Fiat manus tua vt saluet me: quoniam mandata tua elegi.

174 ✝ Concupiui salutare tuum Domine: & ÷ lex tua meditatio mea ÷ est'.

÷ MS. H. C. *Additur autẽ à G.*

175 ✝ Viuet anima mea, & laudabit te: & iudicia tua adiuuabunt me.

176 ✝ Erraui sicut ouis quæ periit: quære seruum tuum, quia mandata tua non sum oblitus.

1 *Canticum graduum.*

Lat. CXIX. *Heb.* CXX.

AD Dominum cum tribularer, clamaui, & exaudiuit me.

2 ✝ Domine libera animam meam a labiis iniquis, ÷ & 'a lingua dolosa.

÷ *Hier. ad Sun.* H. C.

3 ✝ Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam?

4 ✝ Sagittæ potentis acutæ, cum carbonibus desolatoriis.

5 ✝ Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est: habitaui cum habitantibus Cedar:

6 ✝ Multum incola fuit anima mea.

7 ✝ Cum his qui oderunt pacem, " eram pacificus: cum loquebar illis, impugnabant me gratis.

" *eram*

1 *Canticum graduum.*

Lat. CXX. *Heb.* CXXI.

LEuaui oculos meos in montes vnde veniet auxilium mihi.

Ps. 20. 17

2 ✝ Auxilium meum a Domino qui fecit cœlum & terram.

3 ✝ Non det in commotionem pedem tuũ: neque dormitet qui custodit te.

" *custodiet* G q. C.

4 ✝ Ecce non dormitabit neque dormiet qui custodit Israel.

" *custodiet* 1 MS. G q. H. C.

5 ✝ Dominus " custodit' te, Dominus protectio tua super manum dexteram tuam.

6 ✝ Per diem Sol non vret te: neque Luna per noctem.

" *custodiet* G q. H. C.

7 ✝ Dominus " custodit 'te ab omni malo: " custodiat' animam tuam Dominus.

" *custodiet* G q. H. C.

8 ✝ Dominus " custodiat' introitum tuum & exitum tuum, ex hoc nunc & vsque in seculum.

Canticum graduum.

Lat. CXXI. *Heb.* CXXII.

LÆtatus sum in his quæ dicta sunt mihi, In domum Domini ibimus.

2 ✝ Stãtes erant pedes nostri in atriis tuis Ierusalem.

3 ✝ Ierusalem quæ ædificatur vt ciuitas: cuius participatio eius in idipsum.

4 ✝ Illuc enim ascenderunt tribus, tribus Domini: testimonium Israel, ad confitendum nomini Domini.

5 ✝ Quia illic sederunt sedes in iudicio, sedes super domum Dauid.

6 ✝ Rogate quæ ad pacem sunt Ierusalem, & abundantia diligentibus te:

7 ✝ Fiat pax in virtute tua: & abundantia in turribus tuis.

8 ✝ Propter fratres meos & proximos meos loquebar pacem de te:

9 ✝ Propter domum Domini Dei nostri quæsiui bona 'tibi.

1 *Canticum graduum.*

Lat. CXXII. *Heb.* CXXIII.

AD te leuaui oculos meos, qui habitas in cœlis.

2 ✝ Ecce, sicut oculi seruorum in manibus dominorum suorum,

Sicut oculi ancillæ in manibus dominæ suæ: ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, donec misereatur nostri.

3 ✝ Miserere nostri Domine, miserere nostri: quia multum repleti sumus despectione:

4 ✝ Quia multum repleta est anima nostra: opprobrium abundantibus, & despectio superbis.

1 *Canticum graduum ipsi Dauid.*

Lat. CXXIII. *Heb.* CXXIIII

NIsi quia Dominus erat in nobis, di-
2 cat nunc Israel, ✝ nisi quia Domi-
nus erat in nobis,

Cum exurgerent homines in nos,

3 ✝ forte viuos deglutissent nos:

Cum irasceretur furor eorum in nos,

4 ✝ forsitan aqua absorbuisset nos.

Torrentem pertransiuit anima nostra.

5 ✝ Forsitan pertransisset anima nostra aquam intolerabilem.

6 ✝ Benedictus Dominus, qui non dedit nos in captionem dentibus eorum.

7 ✝ Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium. Laqueus contritus est, & nos liberati sumus.

8 ✝ Adiutorium nostrum in nomine Domini, qui fecit cœlum & terram.

1 ✝ *Canticum graduum.*

Lat. CXXIIII. *Heb.* CXXV.

QVi cõfidunt in Domino sicut mons Sion: non commouebitur in æternum, qui habitat ✝ in Ierusalem.

÷ MS. *Hil. Aug.* H. C. *Legitur autẽ in eo dicibus* G.

2 Montes in circuitu eius: & Dominus in circuitu populi sui, ex hoc nunc & vsque in seculum.

3 ✝ Quia nõ relinquet ÷ Dominus' virgam " peccatorum ' super sortem iustorum: vt non extendant iusti ad iniquitatem manus suas.

" τῶν ἁμαρτωλῶν

4 ✝ Benefac Domine bonis & rectis corde

✝ Declinantes

† Declinantes autem in " obligationes ' 5
adducet Dominus cum operantibus ini-
quitatem: pax super Israël.

† *Canticum graduum.* 1

Lat. CXXV. *Heb.* CXXVI.

IN conuertendo Dominus captiuitatem
Sion, facti sumus sicut consolati:
† Tunc repletum est gaudio os nostrũ, 2
& lingua nostra exultatione.
Tunc dicent inter Gentes, Magnificauit
Dominus facere cum eis.
† Magnificauit Dominus facere nobi- 3
scum: facti sumus lætantes.
† Conuerte Domine captiuitatem no- 4
stram, sicut torrens in Austro.
† Qui seminant in lachrymis, in exulta- 5
tione metent.
† Euntes ibant & flebant, " mittentes ' 6
semina sua.
Venientes autem venient " cum ' exul-
tatione, portantes manipulos suos.

† *Canticum graduum Salomonis.* 1

Lat. CXXVI. *Heb.* CXXVII.

NIsi Dominus ædificauerit domum,
in vanum laborauerunt qui ædifi-
cant eam.
Nisi Dominus custodierit ciuitatem, fru-
stra vigilat qui custodit eam.
† Vanum est vobis ante lucem surgere 2
" surgite ' postquam sederitis qui mandu-
catis panem doloris.
† Cum dederit dilectis suis somnum: ec- 3
ce hæreditas Domini, " filij ': merces,
" fructus ' ventris.
† Sicut sagittæ in manu potentis: ita fi- 4
lij excussorum.
† Beatus vir qui impleuit desiderium 5
suum ex ipsis: " non confundetur cum lo-
quetur ' inimicis suis in porta.

† *Canticum graduum.* 1

Lat. CXXVII. *Heb.* CXXVIII.

BEati omnes qui timent Dominum, 1
qui ambulant in vijs eius:
† Labores manuum tuarum quia 2
manducabis: beatus es, & bene tibi erit.
† Vxor tua sicut vitis abundans in late- 3
ribus domus tuæ.
Filij tui sicut " nouellæ ' oliuarum in
circuitu mensæ tuæ.
† Ecce sic benedicetur homo qui timet 4
Dominum.
† Benedicat " tibi ' Dominus ex Sion: & 5
videas bona Ierusalem omnibus diebus vi-
tæ tuæ.
Et videas filios filiorum tuorum, pacem
super Israël.

† *Canticum graduum.* 1

Lat. CXXVIII. *Heb.* CXXIX.

SÆpe expugnauerunt me a iuuentute
mea, dicat nunc Israël:
† Sæpe expugnauerunt me a iuuen- 2
tute mea: etenim non potuerunt mihi.
† Supra dorsum meum fabricauerunt 3
peccatores: prolongauerunt iniquitatem
suam.
† Dominus iustus " concidet ' ceruices 4
peccatorum: † confundantur & conuer- 5
tantur retrorsum omnes qui oderũt Sion.

6 † Fiant sicut fœnum tectorum, quod
priusquam euellatur exaruit:
7 † De quo non " impleuit ' manum suam
qui metit, & sinum suum qui manipulos
colligit.
8 † Et non dixerunt qui præteribant, Be-
nedictio Domini super vos: benediximus
vobis in nomine Domini.

1 † *Canticum graduum.*

Lat. CXXIX. *Heb.* CXXX.

DE profundis clamaui ad te Domine:
2 † Domine exaudi vocem meam:
Fiant aures tuæ intendentes in vo-
cem deprecationis meæ.
3 † Si iniquitates obseruaueris Domine:
Domine quis sustinebit?
4 † Quia apud te propitiatio est: & pro-
pter legem tuam
5 † sustinui te Domine.
Sustinuit anima mea in verbo eius:
6 † sperauit anima mea in Domino.
A custodia matutina vsque ad noctem:
7 † speret Israël in Domino.
Quia apud Dominum misericordia: &
copiosa apud eum redemptio.
8 † Et ipse redimet Israël ex omnibus ini-
quitatibus eius.

1 † *Canticum graduum Dauid.*

Lat. CXXX. *Heb.* CXXXI.

DOmine non est exaltatum cor meũ,
neque elati sunt oculi mei:
Neque ambulaui in magnis, neq;
in mirabilibus super me.
2 † Si non humiliter sentiebam, sed exal-
taui animam meam:
Sicut " ablactatus - est ' super " matre
sua ', ita retributio in " anima mea '.
3 † Speret Israël in Domino, ex hoc nunc
& vsque in seculum.

1 † *Canticum graduum.*

Lat. CXXXI. *Heb.* CXXXII.

MEmento Domine Dauid, & omnis
mansuetudinis eius,
2 † Sicut iurauit Domino, votum
vouit Deo Iacob:
3 † Si introiero in tabernaculum domus
meæ, si ascendero in lectum strati mei,
4 † Si dedero somnum oculis meis, & pal-
pebris meis dormitationem,
5 † Et requiem " temporibus ' meis: donec
inueniam locum Domino, tabernaculum
Deo Iacob.
6 † Ecce audiuimus eam in Ephrata: inue-
nimus eam in campis syluæ.
7 † Introibimus in " tabernaculum ' eius:
adorabimus in loco vbi steterunt pedes
eius.
8 † Surge Domine in requiem tuam, tu &
arca sanctificationis tuæ.
9 † Sacerdotes tui induantur " iustitia ': &
sancti tui exultent.
10 † Propter Dauid seruum tuum, non auer-
tas faciem Christi tui.
11 † Iurauit Dominus Dauid veritatem, &
non frustrabitur " eum ', § De fructu ven-
tris tui ponam super sedem tuam.
12 † Si custodierint filij tui testamentum
meum, & testimonia mea hæc quæ do-
cebo eos:

Marginal notes (left):
" *obliquationes*
" *portantes* MS. H. C.
" *in* MS R. Hil. G. *siue in, siue cũ, ex* H. & C. *reddas perinde est.*
" *surgere* MS. G. q H.
" υἱοὶ
" καρποῦ.
" *non confundentur cũ loquētur* MS. R. Hil. G. H. C.
" *nouella* MS. Hil. *Consentiũt Textui* H. C.
" *te* MS. Hil. G.
" *concidit* R. G. H. G.

Marginal notes (right):
" *impleuit* MS. R. Hier. H. C.
" *ablactatum* 4 MS R. G. -20 MS G. H.
" *matrem suã* 2 MS R. Aug. G.
" *animam meam* 2 MS. Aug. G. H.
2. Reg. 7. 12
" τοῖς κροτάφοις.
" *tabernacula* 4 MS. R. Hil. G. H. C.
1. Par. 6. 41
" *iustitiã* 5 MS. Aug. G.
" MS. R. G. H. C. *Pro facie Christi, Hier. pro faciẽ* Hil.
2. Reg. 7. 12
Luc. 1. 55
Act. 2. 30.

Et filij eorum usque in seculum sede-
bunt super sedem tuam.
† Quoniam elegit Dominus Sion: ele- 13
gie eam in habitationem sibi.
† Hæc requies mea in seculum seculi: hic 14
habitabo, quoniam elegi eam.
† Viduam eius benedicens benedicam: 15
pauperes eius saturabo panibus.
† Sacerdotes eius induam salutari: & san 16
cti " tui' exultatione exultabunt.
† ‖" Illuc' producam cornu * Dauid*, pa- 17
raui lucernam Christo meo.
† Inimicos eius induā confusione: super 18
ipsum autem efflorebit sanctificatio mea.

" eius. 7 S. R. Hil. H. & Aug. G. C. " illic 4 S. R. Hil. * τῷ Δαβίδ Luc. 1. 69 Mal. 3. 11

Canticum graduum David. 1

Lat. CXXXII. *Heb.* CXXXIII.

Ecce quam bonum & quam iucūdum
habitare fratres in unum:
† Sicut vnguentum in capite, quod 2
descendit in barbam, barbam Aaron,
Quod descendit in oram uestimenti eius:
† sicut ros Hermon, qui descendit in mon- 3
tem Sion.
Quoniam illic mādauit Dominus bene-
dictionem, & uitam usque in seculum.

Canticum graduum. 1

Lat. CXXXIII *Heb.* CXXXIIII.

Ecce nunc benedicite Domino, om-
nes serui Domini.
Qui statis in domo Domini, in atrijs
domus Dei nostri,
† In noctibus extollite manus uestras in 2
sancta, & benedicite Domino.
† Benedicat te Dominus ex Sion, qui fe- 3
cit cęlum & terram.

Hallelu-ia. 1

Lat. CXXXIIII. *Heb.* CXXXV.

Laudate nomen Domini, laudate ser-
ui Dominum,
† Qui statis in domo Domini, in 2
atrijs domus Dei nostri.
† Laudate Dominum, quia bonus Do- 3
minus: psallite nomini eius, quoniam
suaue est.
† Quoniam Iacob elegit sibi Dominus, 4
Israel in possessionem sibi.
† Quia ego cognoui quod magnus est Do- 5
minus, & Deus noster præ omnibus dijs.
† Omnia quæcunque voluit Dominus fe 6
cit in cęlo & in terra, in mari, & in om-
nibus abyssis.
† ‖ Educens nubes ab extremo terræ: ful- 7
gura in pluuiam fecit.
† Qui producit ventos de thesauris suis: 8
‖ qui percussit primogenita Ægypti ab ho-
mine usque ad pecus.
† " Emisit signa & prodigia in medio tui 9
Ægypte, in Pharaonem, & in omnes ser-
uos eius.
† Qui percussit gentes multas: & occidit 10
reges fortes:
† ‖ Sehon regem Amorrhæorum, & Og 11
regem Basan, & omnia regna Chanaan.
† ‖ Et dedit terram eorum hæreditatem, 12
hæreditatem Israel populo suo.
† Domine nomen tuum in æternum: Do 13
mine memoriale tuum, in generationem,
& generationem.
† Quia iudicabit Dominus populū suum: 14

Ier 10. 13 51. 16. Ioan. 3. 8. Exod. 12. 29. " Et misit. 15 MS. Textus lectio, consonat G. " misit R. H. C. Ios. 12. 1 7. Num. 21. 24. 33. Ios. 13. 7.

15 & in seruis suis deprecabitur.
16 † ‖ Simulachra Gentium, argentum, & aurum, opera manuum hominum.
17 † ‖ Os habent, & non loquentur: oculos habent, & non uidebunt.
† Aures habent, & non audient: neque enim est spiritus in ore ipsorum.
18 † Similes illis fiant qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis.
19 † Domus Israel benedicite Domino: domus Aaron benedicite Domino.
20 † Domus Leui benedicite Domino: qui timetis Dominum, benedicite Domino.
21 † Benedictus Dominus ex Sion, qui habitat in Ierusalem.

Sup. 113. 4. Sap. 15. 15.

1 *Hallelu-ia.*

Lat. CXXXV. *Heb.* CXXXVI.

Confitemini Domino quoniam bo-
nus: quoniam in æternum miseri-
cordia eius.
2 † Confitemini Deo deorum: quoniam
in æternum misericordia eius.
3 † Confitemini Domino dominorū: quo-
niam in æternum misericordia eius.
4 † Qui facit mirabilia magna solus: quo-
niam in æternum misericordia eius.
5 † ‖ Qui fecit cęlos in intellectu: quoniā
in æternum misericordia eius.
6 † ‖ Qui firmauit terram super aquas: quo-
niam in æternum misericordia eius.
7 † Qui fecit luminaria magna: quoniam
in æternum misericordia eius.
8 † Solem in potestatem diei: quoniam in
æternum misericordia eius.
9 † Lunam & stellas in potestatem noctis:
quoniam in æternum misericordia eius.
10 † ‖ Qui percussit Ægyptum cum primo-
genitis eorum: quoniam in æternum mi-
sericordia eius.
11 † Qui eduxit Israël de medio eorū: quo-
niam in æternum misericordia eius.
12 † In manu potenti & brachio excelso:
quoniam in æternum misericordia eius.
13 † Qui diuisit Mare rubrum in diui-
siones: quoniam in æternum misericor-
dia eius.
14 † Et eduxit Israël per medium eius: quo-
niam in æternum misericordia eius.
15 † ‖ Et excussit Pharaonem & uirtutē eius
in Mari rubro: quoniam in æternum mi-
sericordia eius.
16 † Qui traduxit populum suum " per de-
sertum: quoniam in æternum misericor-
dia eius.
17 † Qui percussit reges magnos: quoniam
in æternum misericordia eius.
18 † ‖ Et occidit reges fortes: quoniam in
æternum misericordia eius.
19 † Sehon regem Amorrhæorum: quoniā
in æternum misericordia eius.
20 † ‖ Et Og regem Basan: quoniam in æter
num misericordia eius.
21 † ‖ Et dedit terram eorum hæreditatem:
quoniam in æternum misericordia eius.
22 † Hæreditatem Israel seruo suo: quoniam
in æternum misericordia eius.
23 † Quia in humilitate nostra memor fuit
nostri: quoniam in æternum misericor-
dia eius.
24 † Et redemit nos ab inimicis nostris: quo-
niam in æternum misericordia eius.

Gen. 1. 1. & 6. 1. 14. Exod. 12. 29. Exod. 13. 17. Exod. 14. 28. " in desertum MS. Aug. G. H. C. Quæ in Textu est lectio, lonta est expositio. Num. 21. 24. Num. 21. 33. Ios. 13. 7.

† Qui

♦ Qui dat escam omni carni : quoniam 25
in æternum misericordia eius.
♦ Confitemini Deo cęli: quoniam in ęter- 26
num misericordia eius.
-Confitemini Domino dominorum: quo
niam in æternum misericordia eius'.

- *Psalmus David propter Ieremiam'.*
Lat. CXXXVI. *Heb.* CXXXVII.

SVPER flumina Babylonis illic sedi- 1
mus, & fleuimus, dum recordare-
mur * Sion:
♦ In salicibus in medio eius suspendi- 2
mus organa nostra.
♦ Quia illic interrogauerunt nos qui ca- 3
ptiuos duxerunt nos, uerba cantionum.
Et qui abduxerunt nos, Hymnum can-
tate nobis de canticis Sion.
♦ Quomodo cantabimus canticum Do- 4
mini in terra aliena?
♦ Si oblitus fuero tui Ierusalem, obliuio- 5
ni detur dextera mea.
♦ Adhæreat lingua mea faucibus meis, si 6
non meminero tui,
Si non proposuero Ierusalem in princi-
pio lætitiæ meæ.
♦ Memor esto Domine filiorum Edom, in 7
die Ierusalem:
Qui dicunt, Exinanite, exinanite usque
ad fundamentum in ea.
♦ Filia Babylonis misera: beatus qui re- 8
tribuet tibi retributionem tuam, quam re-
tribuisti nobis.
♦ ‖ Beatus qui tenebit, & allidet paruu- 9
los\\ suos' ad petram.

Ipsi David. 1
Lat. CXXXVII. *H.* CXXXVIII.

COnfitebor tibi Domine in toto cor-
de meo: quoniam audisti uerba oris
mei.
* In conspectu angelorum psallam tibi:
♦ adorabo ad templum sanctum tuum, 2
& confitebor nomini tuo.
Super misericordia tua, & ueritate tua:
quoniam magnificasti super omne, nomen
sanctum tuum.
♦ In quacunque die inuocauero te, exau- 3
di me: multiplicabis in anima mea uir-
tutem.
♦ Confiteantur tibi Domine omnes re- 4
ges terræ, quia audierunt omnia' uerba
oris tui.
♦ Et cantent in uijs Domini: quoniam 5
magna est' gloria Domini.
♦ Quoniam excelsus Dominus: & humi- 6
lia respicit, & alta a longe cognoscit.
♦ Si ambulauero in medio tribulationis, 7
uiuificabis me: & super iram inimicorum
meorum extendisti manum tuam, & sal-
uum me fecit dextera tua.
♦ Dominus retribuet pro me: Domine 8
misericordia tua in seculum, opera ma-
nuum tuarum ne despicias.

In finem psalmus David. 1
Lat. CXXXVIII. *H.* CXXXIX.

DOmine probasti me, & cognouisti
me: tu cognouisti sessionem meam 2
& resurrectionem meam.
♦ Intellexisti cogitationes meas de lon- 3
ge: semitam meam, & funiculum meum
inuestigasti.
4 ♦ Et omnes uias meas præuidisti; quia
non est sermo in lingua mea.
5 ♦ Ecce Domine tu cognouisti omnia no-
uissima, & antiqua: tu formasti me, & po-
suisti super me manum tuam.
6 ♦ Mirabilis facta est scientia tua ex me:
confortata est, & non potero ad eam.
7 ♦ Quo ibo a spiritu tuo? & quo a facie
tua fugiam?
8 ♦ ‖ Si ascendero in cęlum, tu illic es: si
descendero in infernum, ades.
9 ♦ Si sumpsero pennas meas diluculo, &
habitauero in extremis maris.
10 ♦ Etenim illuc manus tua deducet me, &
tenebit me dextera tua.
11 ♦ Et dixi, Forsitan tenebræ conculca-
bunt me, & nox illuminatio mea' in de-
licijs meis.
12 ♦ Quia tenebræ non obscurabuntur a te,
& nox sicut dies illuminabitur: sicut tene-
bræ eius, ita & lumen eius.
13 ♦ Quia tu possedisti renes meos, suscepi-
sti me de utero matris meæ.
14 ♦ Confitebor tibi, quia terribiliter ma-
gnificatus es, mirabilia opera tua, & ani-
ma mea\\ cognoscet' nimis.
15 ♦ Non est occultatum * os' meum a te
quod fecisti in occulto: & substantia mea
in inferioribus terræ.
16 ♦ Imperfectum meum uiderũt oculi tui,
& in libro tuo omnes scribentur: \\ dies'
formabuntur, & nemo in eis.
17 ♦ Mihi autem nimis honorificati sunt,
amici tui Deus: nimis \\ confortatus est':
principatus eorum.
18 ♦ Dinumerabo eos, & super arenam
multiplicabuntur: exurrexi, & adhuc
sum tecum.
19 ♦ Si occideris Deus peccatores: uiri san-
guinum declinate a me,
20 ♦ Quia dicitis in cogitatione, accipient
in uanitate ciuitates\\ suas'.
21 ♦ Nonne qui oderunt te Domine, oderã,
& super inimicos tuos tabescebam?
22 ♦ Perfecto odio oderam illos: \\ * inimi-
ci' facti sunt mihi.
23 - ♦ Proba me Deus, & scito cor meum: in-
terroga me, & cognosce semitas meas.
24 ♦ Et uide si uia iniquitatis in me est: &
deduc me in uia æterna.

1 *In finem Psalmus David.*
Lat. CXXXIX. *Heb.* CXL.

2 ERipe me Domine ab homine malo,
a uiro iniquo eripe me.
3 ♦ Qui cogitauerunt iniquitates in cor
de, tota die constituebant prœlia.
4 ♦ ‖ Acuerunt linguam suam sicut serpen-
tes: uenenum aspidum sub labijs eorum.
5 ♦ Custodi me Domine de manu peccato-
ris: & ab hominibus iniquis eripe me.
Qui cogitauerunt supplantare gressus
6 meos: absconderunt superbi laqueũ mihi:
Et funes extenderunt in laqueum, iux-
ta iter scandalum posuerunt mihi.
7 ♦ Dixi Domino: Deus meus es tu, exaudi
Domine uocem deprecationis meæ.
8 ♦ Domine Domine uirtus salutis meæ:
obumbrasti super caput meum in die belli.
9 ♦ Ne tradas me Domine a desiderio meo

peccatori:

-R. G. H. C. *Et ab Hil. quidem non agnoscitur; ab Hier. uero, et Aug. non præteritur.*
-H.C.
* *tus* MS. q.

Isa. 13. 16.

\\ *tuos* 6 MS. R. *Aug.* G. H. C.

* *Et* MS. R. *Hil.* G. *Verum ab Hier.* G. q. H. *et* C. *prætermittitur.*

-§ MS. R. C. *Legitur autem ab Aug. & codicibus* G.
-MS. R. *Hil.* G. H. C.

Amos 9.

-MS. R. *Hil.* G. H.C.

\\ *cognoscit* 2 MS. R. *Hil.*

\\ *dies* MS. ... \\ *confortati sunt* § MS. R. *Aug.* G. H.C.

\\ *suas* MS. R. G. H. C. *Dei ciuitates Hilarius intelligit.*
* *&* MS. q. \\ *in inimico* R. G. H. C.

Sup. 5. 13. 3. *Rom.* 3. 13.
-MS. R. *Hil. Aug.* G. H. C.

peccatori: cogitauerunt contra me, ne derelinquas me, ne forte exaltentur.

10 † Caput circuitus eorum, labor labiorum ipsorum operiet eos.

11 † Cadent super eos carbones: in ignem deijcies eos, in miserijs non subsistent.

12 † Vir linguosus non dirigetur in terra: virum iniustum mala capient in interitu.

13 † Cognoui quia faciet Dominus iudicium inopis, & uindictam pauperum.

14 † Verumtamen iusti confitebuntur nomini tuo: - & 'habitabunt recti cum vultu tuo.

1. Aug. e. & ...uis in ...Græcis ...atur, ...er. /u- ...fluere ...er.

1 *Psalmus David.*

Lat. CXL. *Heb.* CXLI.

Domine clamaui ad te, exaudi me: intende uoci meæ, cum clamauero ad te.

2 † Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo: eleuatio manuum mearum sacrificium uespertinum.

3 † Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labijs meis.

4 † Non declines cor meum in uerba malitię, ad excusandas excusationes in peccatis,
Cum hominibus operantibus iniquitatem: & non communicabo cum electis eorum.

5 † Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris nō impinguet caput meum.
Quoniam adhuc & oratio mea in bene-
placitis eorum: † absorpti sunt iuncti pe- 6
træ iudices eorum.
Audient uerba mea quoniam potue-
runt: † sicut crassitudo terræ erupta est su- 7
per terram.
Dissipata sunt ossa nostra secus infer-
num: † quia ad te Domine, Domine oculi 8
mei, in te speraui, non auferas animam meam.

9 † Custodi me a laqueo quem statuerunt mihi: & a scandalis operantium iniquitatem.

10 † Cadent in retiaculo eius peccatores: singulariter sum ego donec transeam.

1 † *Intellectus David, cum esset in spelunca, oratio.* 1. Reg. 24.

Lat. CXLI. *Heb.* CXLII.

.76.1.

2 Voce mea ad Dominum clamaui, voce mea ad Dominum deprecatus sum:

3 † Effundo in conspectu eius orationem meam, - & 'tribulationem meam ante ipsum pronuncio.

s. R. g. G

4 † In deficiendo ex me spiritum meum, & tu cognouisti semitas meas.
In uia hac qua ambulabam, absconderunt laqueum mihi.

5 † Considerabam ad dexteram, & uidebā: & non erat qui cognosceret me.
Periit fuga a me: & non est qui requirat animam meam.

6 † Clamaui ad te Domine, dixi, Tu es spes mea, portio mea in terra uiuentium.

7 † Intende ad deprecationem meam: quia humiliatus sum nimis.
Libera me a persequentibus me: quia confortati sunt super me.

8 † Educ de custodia animam meam, ad confitendum nomini tuo: me expectant iusti, donec retribuas mihi.

1 *Psalmus David, - quando persequebatur eum Absalom filius eius'.* 2. Reg. 17.

Lat. CXLII. *Heb.* CXLIII.

Domine exaudi orationem meam: auribus percipe obsecrationē meam in veritate tua, exaudi me in tua iustitia.

2 † Et non intres in iudicium cum seruo tuo: quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens.

3 † Quia persecutus est inimicus animam meam: humiliauit in terra uitam meam.
Collocauit me in obscuris sicut mortuos
4 seculi, † & anxiatus est super me spiritus
meus, in me turbatum est cor meum.

5 † Memor fui dierum antiquorum, meditatus sum in omnibus operibus tuis: in factis manuum tuarum meditabar.

6 † Expandi manus meas ad te, anima mea sicut terra sine aqua tibi:

7 † Velociter exaudi me Domine, defecit spiritus meus.
Non auertas faciem tuam a me: & similis ero descendentibus in lacum.

8 † Auditam fac mihi mane misericordiam tuam: quia in te speraui.
Notam fac mihi uiam, in qua ambulem, quia ad te leuaui animam meam.
9 † Eripe me de inimicis meis Domine, ad
10 te confugi: † doce me facere uoluntatem
tuam, quia Deus meus es tu.
Spiritus tuus bonus deducet me" in ter-
11 ram rectam": † propter nomen tuum Do- " *in terra recta* MS. G.
mine uiuificabis me, in æquitate tua.
Educes de tribulatione animam meam:
12 † & in misericordia tua disperdes* inimi- * *omnes* MS. q.
cos meos.
Et perdes omnes qui tribulant animam meam: quoniam ego seruus tuus sum.

1 †. *Psalmus' David aduersus Goliath'.* - H. C.

Lat. CXLIII. *Heb.* CXLIIII.

Benedictus Dominus, Deus meus, qui docet manus meas ad prœlium, & digitos meos ad bellum.

2 † Misericordia mea, & refugium meum: susceptor meus, & liberator meus.
Protector meus, & in ipso speraui: qui " subdit' populum meum sub me. " *subdis* MS. Hier. / *subijciens* Hsl. G. H. C.

3 † Domine, quid est homo, quia innotuisti ei? aut filius hominis, quia reputas eum?

4 † Homo uanitati similis factus est: | dies eius sicut umbra prætereunt. *Iob* 8. 9. et 14. 2.

5 † Domine inclina cœlos tuos, & descende: tange montes, & fumigabunt.

6 † Fulgura coruscationem, & dissipabis eos: emitte sagittas tuas, & conturbabis eos:

7 † Emitte manum tuam de alto, eripe me, & libera me de aquis multis, de manu filiorum alienorum.

8 † Quorum os locutum est uanitatem: & dextera eorum dextera iniquitatis.

9 † Deus canticum nouum cantabo tibi: in psalterio decachordo psallam tibi.

Qui

maligno : ✝ eripe me, 11
Et erue me de manu filiorum alienorũ:
quorum os locutum est uanitatem : & dex-
tera eorum dextera iniquitatis.
✝ Quorum filij sicut\\ nouellæ planta- 12
tiones in iuuentute sua.
Filiæ eorum compositæ : circumorna-
tæ ut similitudo templi.
✝ Promptuaria eorum plena: eructantia 13
ex hoc in illud.
Oues eorum fœtosæ, abundantes in
egressibus suis:
✝ Boues eorum\\ crassæ'. 14
Non est ruina maceriæ, neque transitus,
neque clamor in plateis eorum.
✝ Beatum dixerunt populum cui hæc 15
sunt: beatus populus cuius Dñs Deus eius.

Laudatio ipsi David. 1

Lat. CXLIIII. *Heb.* CXLV.

EXaltabo te Deus meus rex: & bene-
dicam nomini tuo in seculum, & in
seculum seculi.
✝ Per singulos dies benedicam tibi:& lau- 2
dabo nomen tuum in seculum, & in secu-
lum seculi.
✝ Magnus Dominus & laudabilis nimis: 3
& magnitudinis eius non est finis.
✝ Generatio & generatio laudabit opera 4
tua,& potentiam tuam pronunciabunt.
✝ Magnificentiam gloriæ sanctitatis tuę 5
loquentur,& mirabilia tua narrabunt.
✝ Et uirtutem terribilium tuorum dicẽt, 6
& magnitudinem tuam narrabunt.
✝ Memoriam abundantiæ suauitatis tuæ 7
eructabunt: & \\ iustitia tua' exultabunt.
✝ Miserator & misericors Dominus: pa- 8
tiens & multum misericors.
✝ Suauis Dominus uniuersis: & misera- 9
tiones eius super omnia opera eius.
✝ Confiteantur tibi Domine omnia ope- 10
ra tua, & sancti tui benedicant tibi.
✝ Gloriam regni tui dicent,& potentiam 11
tuam loquentur.
✝ Vt notam faciant filijs hominum po- 12
tentiam tuam, & gloriam magnificen-
tiæ regni tui.
✝ Regnum tuum regnum omnium secu- 13
lorum: & dominatio tua in omni genera-
tione & generatione.
Fidelis Dominus in omnibus verbis suis:
& sanctus in omnibus operibus suis.
✝ Alleuat Dominus omnes qui corruunt, 14
& erigit omnes elisos.
✝ Oculi omnium in te sperant:* & tu das 15
escam illorum in tempore opportuno.
✝ Aperis tu manum tuam:& imples om- 16
ne animal benedictione.
✝ Iustus Dominus in omnibus vijs suis:& 17
sanctus in omnibus operibus suis.
✝ Prope est Dñs omnibus inuocãtibus eũ: 18
omnibus inuocantibus eum in ueritate.
✝ Voluntatem timentium se faciet;& de- 19
precationem eorum exaudiet, & saluos
faciet eos.
✝ Custodit Dominus omnes diligentes 20
se; & omnes peccatores disperdet.
✝ Laudationẽ Domini loquetur os meũ: 21
& benedicat omnis caro nomini sancto
eius in seculum,& in seculum seculi.

Lat. CXLV. *Heb.* CXLVI.

2 LAuda anima mea Dominum.✝ ‖ lau-
dabo Dominum in vita mea,psallam
Deo meo quamdiu fuero.
3 ✝ Nolite confidere in principibus, * in fi-
lijs hominum, - in' quibus non est salus.
4 ✝ Exibit spiritus eius,& reuertetur in ter
ram suam:in illa die peribunt omnes co-
gitationes eorum.
5 ✝ Beatus cuius Deus Iacob adiutor eius,
6 spes eius in Domino Deo ipsius: ✝ ‖ qui fe-
cit cęlum & terram, mare, & omnia quæ
in eis sunt.
7 ✝ Qui custodit ueritatem in seculum, fa-
cit iudicium iniuriam patientibus: dat
escam esurientibus.
8 ✝ Dominus soluit compeditos: Dominus
illuminat cæcos.
Dominus erigit elisos, Dominus\\ diligit'
9 iustos. ✝ Dominus custodit aduenas, pu-
pillum & uiduam suscipiet: & \\ uias' pec-
catorum disperdet.
10 ✝ Regnabit Dominus in secula Deus tuus
Sion,in generatione & generationem.
1 *Hallelu-ia.*

Lat. CXLVI. *Heb.* CXLVII.

LAudate Dominum, quoniam bonus
-est' psalmus Deo nostro, sit iucun-
da decoraq́; laudatio.
2 ✝ Ædificans Ierusalem Dominus: disper-
siones Israëlis congregabit.
3 ✝ Qui sanat contritos corde, & alligat
contritiones eorum.
4 ✝ Qui numerat multitudinem stellarum:&
omnibus eis nomina\\ uocans'.
5 ✝ Magnus Dominus noster,& magna uir-
tus eius: & sapientiæ eius nõ est numerus.
6 ✝ Suscipiens mansuetos Dominus:humi-
lians autem peccatores usque ad terram.
7 ✝ Præcinite Domino in confessione:psal-
lite Deo nostro in cithara.
8 ✝ Qui operit cœlum nubibus,& parat ter
ræ pluuiam.
Qui producit in montibus fœnum,& her
bam seruituti hominum.
9 ✝ Qui dat iumentis escam ipsorum: ‖ &
pullis coruorum inuocantibus eum.
10 ✝ Non in fortitudine equi uoluntatẽ ha-
11 bebit:nec in tibijs viri beneplacitũ erit ei.
✝ Beneplacitum est Domino super timẽ-
tes eum, & in eis qui sperant super mise-
ricordia eius.

Hallelu-ia.

Lat. CXLVII.

12 LAuda Ierusalem Dominum, lauda
Deum tuum Sion.
13 ✝ Quoniam confortauit seras por-
tarum tuarum: benedixit filijs tuis in te.
14 ✝ Qui posuit fines tuos pacem: & adipe
frumenti satiat te.
15 ✝ Qui emittit eloquium suum terræ: ue-
lociter currit sermo eius.
16 ✝ Qui dat niuem sicut lanam: nebulam
sicut cinerem spargit.
17 ✝ Mittit crystallum\\ suam' sicut bucellas;
ante faciem frigoris eius quis sustinebit?
18 ✝ Emittet uerbum suum,& liquefaciet ea:
flabit spiritus eius,& fluent aquæ.

✝ Qui

\\ *redemit* MS. *Aug.* \\ *suũ* MS. *Aug.* G.H.C. \\ *nouella plantationis* MS. \\ *nouellæ plantatæ* ... *Aug.* G. \\ *plantationes auctæ* H. \\ *crassi* MS. *Hier.* G.H.

\\ *iustitiã tuam* 2 MS. *Hil.*

Domine MSq. *Hil.* *Hier.*

Sup. 33.

nec ... - MS. G.H.C. *In supe*... *Hil.* *Hier.* *legisse dentur* *Act.* 14 *Apo.* 14

\\ *dirigit* \\ *uiam* MS.R.H. *Hier.* *August.* G.C.

MS. R... *Hier.* *Au*... G.H.C.

4 *Esd.* 16.57 \\ *uocat* \\ *uocabi*... H. *In* G... *Hilarian*... *textu*, G... *prior*, *et p*... *alterior* ... *istius ver sus pars participij habet.* *Iob* 39.3

Psalm. bic iungitur præcedẽti apud Hebræos.

\\ *suum* MS. *Hier.*

19 ✝ Qui annunciat uerbum suum Iacob: iu-
stitias & iudicia sua Israel.
20 ✝ Non fecit taliter omni nationi: & iu-
dicia sua non manifestauit eis. Hallelu-ia.

Hallelu-ia: CXLVIII.

1 LAudate Dominum de cęlis: laudate
eum in excelsis.
2 ✝ ‖ Laudate eum omnes angeli eius:
laudate eum omnes uirtutes eius.
3 ✝ Laudate eum Sol, & Luna: laudate eum
omnes stellæ & lumen.
4 ✝ ‖ Laudate eum cęli cœlorum: & aquæ
quæ super cęlos sunt,
5 ✝ Laudent nomen Domini.
Quia ipse dixit, & facta sunt: ipse man
dauit, & creata sunt.
6 ✝ Statuit ea in ᵃ æternum', & in secu-
lum seculi: præceptum posuit, & non prę-
teribit:
7 ✝ Laudate Dominum de terra, draco-
nes & omnes abyssi.
8 ✝ Ignis, grando, nix, glacies, spiritus pro-
cellarum, quæ faciunt uerbum eius:
9 ✝ Montes & omnes colles, ligna fructife-
ra, & omnes cedri.
10 ✝ Bestiæ, & uniuersa pecora, serpentes, &
uolucres pennatæ:
11 ✝ Reges terræ, & omnes populi, princi-
pes, & omnes iudices terræ:
12 ✝ Iuuenes & uirgines, senes cum iuniori-
13 bus, ✝ laudent nomen Domini: quia exal-
tatum est nomen eius solius.
Confessio eius super cęlum & terram:
14 ✝ & ᵇ exaltauit' cornu populi sui.
Hymnus omnibus sanctis eius: filiis
Israel populo appropinquanti sibi. Hal-
lelu-ia.

Hallelu-ia. CXLIX.

1 CAntate Domino canticum nouum:
laus eius in ecclesia sanctorum.
2 ✝ Lætetur Israel in eo qui fecit eũ: ᵃ fi-
liæ' Sion exultent in rege suo.
3 ✝ Laudent nomen eius in choro, in tym-
pano & psalterio psallant ei:
4 ✝ Quia beneplacitum est Domino in po-
pulo suo, & ᵇ exaltauit' mansuetos ᵇ in sa-
lutem'.
5 ✝ Exultabunt sancti in gloria, lætabuntur
in cubilibus suis.
6 ✝ ᶜ Exultationes' Dei in gutture eorum,
& gladij ancipites in manibus eorum:
7 ✝ Ad faciendam uindictam in nationi-
bus increpationes in populis:
8 ✝ Ad alligandos reges eorum in com-
pedibus, & nobiles eorum in manicis
ferreis.
9 ✝ Vt ᵈ faciant' in eis iudicium conscri
ptum: gloria hæc est omnibus sanctis eius.
Hallelu-ia.

Hallelu-ia. CL.

1 LAudate Dominũ in sanctis eius: lau-
date eũ in firmaméto uirtutis eius.
2 ✝ Laudate eum in uirtutibus eius:
laudate eum secundum multitudinem ma
gnitudinis eius.
3 ✝ Laudate eum in sono tubæ: laudate
eum in psalterio & cithara.
4 ✝ Laudate eum in tympano, & choro: lau
date eum in chordis & organo.
5 ✝ Laudate eum in cymbalis benesonanti-
bus, laudate eum in cymbalis iubilationis:
6 ✝ omnis spiritus laudet Dominum.
Hallelu-ia.

ᵃ *filij* 8 MS. R. H. C. rom. Aug. G. H. C.
ᵇ *exalta* bit 3 MS. R. G. H. C. ᵇ *in sa*...e 1 MS. R. G. H. C.
ᶜ *Exaltationes* 1 MS. G. H.
ᵈ *Laudet* C.
ᵈ *faciat*

LIBER PROVERBIORVM,

QVEM HEBRAEI

MISLE APPELLANT.

CAPVT PRIMVM.

PARABOLAE Salomonis filij Da- 1
uid regis Israel :
♦ ad sciendam sa- 2
pientiam,& disci-
plinam , ad intel-
ligêda uerba pru-
dentiæ, ♦ & susci- 3
piêdam eruditio-
nem doctrinæ, iu
stitiam,& iudiciû
& æquitatem : ♦ ut detur paruulis astutia , 4
adolescenti scientia & intellectus. ♦ Audiês 5
sapiens,sapientior erit : & intelligens , gu-
bernacula possidebit: ♦ Animaduertet para- 6
Ps. 110. 10. bolam & interpretationê , uerba sapientû
& ænigmata eorum . ♦ ‖ Timor Domini , 7
Eccli 1. 16. principium sapientiæ. Sapientiam atq; do
ctrinam stulti despiciunt. ♦ Audi fili mi di- 8
Iob 28. 23. sciplinâ patris tui, & ne dimittas legê ma-
tris tuæ : ♦ ut addatur gratia capiti tuo, & 9
Sup. 2. 10 torques collo tuo. ♦ Fili mi,si te lactauerint 10
peccatores,ne acquiescas eis. ♦ Si dixerint , 11
Veni nobiscum,insidiemur sanguini,abscô
damus tendiculas contra insontem frustra:
♦ deglutiamus eum sicut infernus uiuentê, 12
& integrum quasi descendentem in lacû.
♦ Omnem pretiosam substantiam reperie- 13
mus , implebimus domos nostras spolijs .
♦ Sortem mitte nobiscum,marsupium unû 14
15 sit omnium nostrum . ♦ Fili mi ne ambules
cum eis, prohibe pedê tuû a semitis eorû :
16 ♦ ‖ Pedes enim illorû ad malum currunt,& Is. 59. 7.
17 festinât ut effundant sanguinê. ♦ Frustra au
tem iacitur rete ante oculos pennatorum.
18 ♦ Ipsi quoq; contra sanguinê suum insidiâ-
tur,& moliûtur fraudes côtra animas suas.
19 ♦ Sic semitæ omnis auari, animas possiden
20 tium rapiunt. ♦ Sapientia foris prædicat, in
21 plateis dat uocem suam : ♦ in capite turba-
rû clamitat , in foribus portarû urbis pro-
22 fert uerba sua,dicês, ♦ Usquequo paruuli di-
ligitis infantiâ.& stulti ea quæ sibi sunt no
xia cupient,& imprudentes odibunt scien-
23 tiam? ♦ Conuertimini ad correptionem
meam : en proferam uobis spiritum meû ,
24 & ostendam uobis uerba mea . ♦ Quia uo- Is. 65. 12
cauit,& renuistis : extendi manum meam, 66. 4.
25 & non fuit qui aspiceret . ♦ Despexistis om Ier. 7. 13
ne côsilium meum, & increpationes meas 35. 15.
26 neglexistis. ♦ Ego quoq; in interitu uestro ri
debo,& subsannabo. cum uobis id quod ti-
27 mebatis aduenerit ; ♦ Cum irruerit repêti-
na calamitas.& interitus quasi têpestas in-
gruerit: quâdo uenerit super uos tribulatio
28 & angustia. ♦ Tunc inuocabunt me, & non
exaudiam: mane consurgent, & non inue-
29 nient me: ♦ eo quòd exosam habuerint di-
sciplinam,& timorem Domini nô suscepe-
30 rint , ♦ nec aquieuerint consilio meo , &
detraxerint uniuersæ correptioni meæ .

♦ Comedent

† Comedent igitur fructus uiæ suæ, suisq́. 31
consilijs saturabuntur. † auersio paruulo- 32
rum interficiet eos, & prosperitas stulto-
rum perdet illos. † Qui autem me audie- 33
rit, absque terrore requiescet & abundan-
tia perfruetur, timore malorum sublato.

CAP. II.

FIli mi, si susceperis sermones meos, 1
& mandata mea absconderis penes te,
† ut audiat sapientiam auris tua: incli- 2
na cor tuum ad cognoscendam prudentiā.
† Si enim sapientiam inuocaueris, & incli- 3
naueris cor tuum prudentiæ: † si quæsie- 4
ris eam quasi pecuniam, & sicut thesauros
effoderis illam: † tunc intelliges timorem 5
Domini, & scientiam Dei inuenies. † quia 6
Dominus dat sapientiam, & ex ore eius
prudentia & scientia. † Custodiet rectorū 7
salutem, & proteget gradientes simpliciter,
† seruans semitas iustitię, & uias sanctorum 8
custodiens. † Tunc intelliges iustitiam, & 9
iudicium, & æquitatem, & omnem semi-
tam bonam. † Si intrauerit sapientia cor 10
tuum, & scientia animæ tuæ placuerit:
† consilium custodiet te, & prudentia ser- 11
uabit te, † ut eruaris a uia mala, -& ab 12
homine qui peruersa loquitur: † qui relin- 13
quunt iter rectum, & ambulant per uias
tenebrosas: † qui lætantur cum malefece- 14
rint, & exultant in rebus pessimis: † quo- 15
rum uiæ peruersæ sunt, & infames gressus
eorum. † Ut eruaris a muliere aliena, & 16
ab extranea quæ mollit sermones suos, † & 17
relinquit ducem pubertatis suæ, & pacti
Dei sui oblita est. † inclinata est enim ad 18
mortem domus eius, & ad inferos semitæ
ipsius. † omnes qui ingrediuntur ad eam, 19
non reuertentur, nec apprehendent semi-
tas uitæ. † Ut ambules in uia bona: & cal- 20
les iustorū custodias. † Qui enim recti sunt, 21
habitabunt in terra, & simplices permane-
būt in ea. † ‖ Impij uero de terra perdētur: 22
& qui inique agunt, auferentur ex ea.

-9 M S. 8. H. *Alli-tur autē a* C. & G.

Iob 18.17

CAP. III.

FIli mi, ne obliuiscaris legis meæ, & prę 1
cepta mea cor tuum custodiat. † ‖ lon- 2
gitudinem enim dierum, & annos ui-
tæ & pacem apponent tibi. † Misericordia 3
& ueritas te non deserant, circumda eas
gutturi tuo, & describe in tabulis cordis
tui: † & inuenies gratiam & disciplinam 4
bonam coram Deo & hominibus. † Habe 5
fiduciam in Domino ex toto corde tuo, &
ne innitaris prudentiæ tuæ. † In omnibus 6
uijs tuis cogita illum, & ipse diriget gressus
tuos. † ‖ Ne sis sapiens apud temetipsum: 7
time Deum, & recede a malo. † sanitas 8
quippe erit umbilico tuo, & irrigatio ossiū
tuorum. † ‖ Honora Dominum de tua sub- 9
stantia, & de primitijs omnium frugum
tuarum:* † & implebuntur horrea tua sa- 10
turitate, & uino torcularia tua redunda-
bunt. † ‖ Disciplinam Domini, fili mi, ne 11
abijcias: nec deficias cum ab eo corriperis.
† quem enim diligit Dominus, corripit: & 12
quasi pater in filio complacet sibi. † Bea- 13
tus homo qui inuenit sapientiam, & qui "
affluit prudentia': † melior est acquisitio 14
eius negociatione "auri & argenti, & primi
& purissimi' fructus eius. † pretiosior est 15
cunctis opibus: & omnia quæ desideran-
tur, huic non ualent comparari. † Longi- 16

Deut. 8.2 30. 16. *Rom.* 12. 16.

Tob. 4.7. *Luc.* 14. 13.

* *de pau-peribus* M S 7.

Heb. 12.5 *Apo.* 3.19

" *effluit prudentia* 5 M S.

" *argento & auro primo* 6 M S. R.

" *argenti, & auri primi, &* [illegible] 14 M S.

tudo dierum in dextera eius, & in sinistra
17 illius diuitiæ & gloria. † Viæ eius uiæ pul-
18 chræ, & omnes semitæ illius pacificæ. † Li-
gnum uitæ est his qui apprehenderint eam
19 & qui " tenuerit eam, beatus'. † Dominus
sapientia fundauit terram, stabiliuit cœ
20 los prudentia. † Sapientia illius eruperunt
21 abyssi, & nubes rore concrescunt. † Fili
mi, ne effluant hæc ab oculis tuis. Custodi
22 legem atque consilium: † & erit uita ani-
23 mæ tuæ, & gratia faucibus tuis. † tunc am
bulabis fiducialiter in uia tua, & pes tuus
24 non impinget. † si dormieris, non time-
bis: quiesces, & suauis erit somnus tuus.
25 † ne paueas repentino terrore, & irruentes
26 tibi " potentias ' impiorum. † Dominus
enim erit in latere tuo, & custodiet pedem
27 tuum ne capiaris. † Noli prohibere bene-
facere eum qui potest: si uales, & ipse be-
28 nefac. † Nec dicas amico tuo, Vade, & re-
uertere, & cras dabo tibi: cum statim pos-
29 sis dare. † Ne moliaris amico tuo malum,
30 cum ille in te habeat fiduciam. † Ne con-
tendas aduersus hominem frustra, cum ip-
31 se tibi nihil mali fecerit. † ‖ Ne æmuleris
hominem iniustum, nec imiteris uias eius:
32 † quia abominatio Domini est omnis illu-
sor, & cum simplicibus sermocinatio eius.
33 † Egestas a Domino in domo impij: habi-
34 tacula autem iustorum benedicentur. † Ip-
se deludet illusores, & mansuetis dabit gra
35 tiam. † Gloriam sapientes possidebunt: stul
torum " exultatio', ignominia.

" *tenuerint eam beati* M S. R. C.

" *tenuerint eam beatus* H.

" *ruinas* R.

Ps. 36. 1. 8.

" *exaltatio* R H. G. *atque hoc modo uideri potest & Beda legisse.*

CAP. IIII.

1 AVdite filij disciplinam patris, & at-
tendite: ut sciatis prudentiam.
2 † Donum bonum tribuam uobis,
3 legem meam ne derelinquatis. † Nam &
ego filius fui patris mei, tenellus & unige-
4 nitus coram matre mea: † & docebat me,
atque dicebat, Suscipiat uerba mea cor
5 tuum, custodi præcepta mea & uiues. † Pos-
side sapientiam, posside prudētiam: ne obli-
uiscaris, neque declines a uerbis oris mei.
6 † Ne dimittas eam, & custodiet te: dilige
7 eam, & conseruabit te. † Principium sa-
pientiæ, posside sapientiam, & in omni pos-
8 sessione tua acquire prudentiam. † arripe
illam, & exaltabit te: glorificaberis ab ea,
9 cum eam fueris amplexatus. † dabit capi-
ti tuo augmenta gratiarum, & corona in-
10 clyta proteget te. † Audi fili mi, & suscipe
uerba mea, ut multiplicentur tibi anni ui-
11 tæ. † Viam sapientiæ " monstrabo ' tibi, "
12 ducam' te per semitas æquitatis: † quas cū
ingressus fueris, non arctabuntur gressus
tui, & currens non habebis offendiculum.
13 † Tene disciplinam, ne dimittas eam:
14 custodi illam, quia ipsa est uia tua. † Ne
delecteris in semitis impiorum, nec tibi pla
15 ceat malorum uia. † Fuge ab ea, nec tran-
16 seas per illam: declina & desere eam. † non
enim dormiunt nisi malefecerint: & -nō'
rapitur somnus ab eis nisi supplantauerint.
17 † comedunt panem impietatis, & uinum
18 iniquitatis bibunt. † Iustorum autem se-
mita, quasi lux splendens, procedit & cre-
29 scit usque ad perfectam diem. † Via im-
piorum tenebrosa: nesciunt ubi corruant.
20 † Fili mi, ausculta sermones meos, & ad elo
21 quia mea inclina aurem tuam. † ne rece-
dāt ab oculis tuis, custodi ea in medio cor-

" *mōstrabis* M S. H. C.

" *duxi* M S. H. C. *Verū pro futuris accipiuntur Hebræa præterita.* -15 M S. H. C. G.

dis tui; ♦ uita enim sunt inuenientibus ea, 22
& uniuersæ carni sanitas. ♦ Omni custodia 23
serua cor tuum, quia ex ipso uita procedit.
♦ Remoue a *te os prauum, & detrahentia 24
labia sint procul a te. ♦ Oculi tui recta ui- 25
deant, & palpebræ tuæ præcedant gressus
tuos. ♦ Dirige semitam pedibus tuis,& om- 26
nes uiæ tuæ stabilientur. ♦ Ne declines ad 27
dexteram,neque ad sinistram: auerte pedē
tuum a malo. - uias enim quæ a dextris
sunt, nouit Dominus: peruersæ uero sunt
quæ a sinistris sunt. Ipse autē rectos faciet
cursus tuos, itinera autem tua in pace pro-
ducet'.

CAP. V.

Fili mi, attende ad sapientiam meam, 1
& prudentiæ meæ inclina aurem tuā:
♦ vt custodias cogitationes, & discipli- 2
nam labia tua conseruent. ♦ * Fauus enim 3
stillans labia meretricis, & nitidius oleo
guttur eius. ♦ nouissima autem illius ama- 4
ra quasi absynthium, & acuta quasi gla-
dius biceps: ♦ Pedes eius descendunt in 5
mortē,& ad inferos gressus eius penetrāt.
♦Per semitam uitæ nō ambulant,uagi sunt 6
gressus eius & inuestigabiles. ♦ Nunc ergo 7
fili mi audi me, & ne recedas a uerbis oris
mei. ♦ Longe fac ab ea uiam tuam, & ne 8
appropinques foribus domus eius. ♦Ne des 9
alienis honorem tuum, & annos tuos cru-
deli. ♦ ne forte impleantur extranei uiri- 10
bus tuis, & labores tui sint in domo aliena.
♦ & gemas in nouissimis quando consum- 11
pseris carnes tuas, & corpus tuum, & di-
cas, ♦ Cur detestatus sum disciplinam, & 12
increpationibus non acquieuit cor meum,
♦ nec audiui uocem docentium me,& ma- 13
gistris non inclinaui aurem meam? ♦ Pene 14
fui in omni malo, in medio ecclesiæ, & sy-
nagogæ. ♦ Bibe aquam de cisterna tua, & 15
fluenta putei tui: ♦ Deriuentur fontes tui 16
foras,& in plateis aquas tuas diuide. ♦ Ha- 17
beto eas solus,nec sint alieni participes tui.
♦ Sit uena tua benedicta,& lætare cum mu 18
liere adolescentiæ tuæ: ♦ cerua charissima, 19
& gratissimus hinnulus, hubera eius ine-
brient te in omni tempore, in amore eius
delectare iugiter. ♦ Quare seduceris fili mi 20
ab aliena, & foueris in sinu alterius? ♦ Re 21
spicit Dominus uias hominis, & omnes
gressus eius considerat. ♦ Iniquitates suæ 22
" capiunt' impium, & funibus peccatorum
suorum" constringitur'. ♦ Ipse morietur, 23
quia non habuit disciplinam, & in multi-
tudine stultitiæ suæ decipietur.

CAP. VI.

Fili mi,si spopōderis pro amico tuo,de- 1
fixisti apud extraneum manum tuam,
♦ illaqueatus es uerbis oris tui, & ca- 2
ptus proprijs sermonibus. ♦ Fac ergo quod 3
dico fili mi, & temetipsum libera: quia in-
cidisti in manum proximi tui. Discurre,fe-
stina, suscita amicum tuum: ♦ ne dederis 4
somnum oculis tuis, nec dormitent palpe-
bræ tuæ. ♦ Eruere quasi damula de manu, 5
& quasi auis de" manu' aucupis'. ♦ Vade ad 6
formicam o piger, & considera vias eius,
& disce sapientiam: ♦ quæ cum non ha- 7
beat ducem, nec præceptorem, nec princi-
pem, ♦parat in æstate cibum sibi,& congre- 8
gat in messe quod comedat. ♦ vsquequo 9
piger dormies? quando consurges e som-
no tuo? ♦ Paululum dormies, paululum 10

- R. H. C. *In MS. autem & G. leguntur; atque a R. exponantur.*

* *Ne intēderis fallaciæ mulieris* MS. R. G. *Verū in antiquis* MS. R.H.& C. *pars ista non reperitur.*

Iob 31.4. & 34.21.

" *capiunt* MS. H. "*constringetur* MS. H.C. *Similiter autē Textum exposuerunt* G.

" *insidijs* 10 MS. " *Laqueo* R. C. G. *Quæ in Textu est, lectio respōdet* H. *Infr.* 24. 33.

dormitabis, paululum conseres manus ut
11 dormias: ♦ & ueniet tibi quasi uiator ege-
stas, & pauperies quasi uir armatus. - Si
vero impiger fueris, ueniet ut fons messis
12 tua, & egestas longe fugiet a te'. ♦ Homo
apostata, uir inutilis, graditur ore peruer-
13 so, ♦ annuit oculis, terit pede,digito loqui-
14 tur, ♦ prauo corde machinatur malum, &
15 omni tempore iurgia seminat. ♦ huic ex-
templo ueniet perditio sua, & subito con-
16 teretur,nec habebit ultra medicinam ♦Sex
sunt quæ odit Dominus, & septimum de-
17 testatur anima eius, ♦ Oculos sublimes,Lin
guam mendacem,Manus effundētes inno-
18 xium sanguinem, ♦Cor machinans cogita-
tiones pessimas,Pedes ueloces ad currendū
19 in malum, ♦Proferentem mendacia testem
fallacem, Et eum qui seminat inter fratres
20 discordias. ♦ Conserua fili mi præcepta pa
tris tui, & ne dimittas legem matris tuæ.
21 ♦ Liga ea in corde tuo iugiter,& circunda *
22 gutturi tuo. ♦ Cum ambulaueris gradian-
tur tecum: cum dormieris custodiant te,
23 & euigilans loquere cum eis. ♦ quia man-
datum lucerna est, & lex lux,& uia uitę in-
24 crepatio disciplinæ, ♦Vt custodiant te a mu
liere mala, & a blanda lingua extraneæ.
25 ♦ Non cōcupiscat pulchritudinem eius cor
26 tuum,ne capiaris nutibus illius. ♦ pretium
enim scorti uix est unius panis: mulier au-
27 tem viri, pretiosam animam capit. ♦ Nun-
quid potest homo abscondere ignem in si-
nu suo', ut uestimenta illius non ardeant?
28 ♦ aut ambulare super prunas, ut non com-
29 burantur plantæ eius? ♦ sic qui ingreditur
ad mulierem proximi sui, non erit mūdus
30 cum tetigerit eam. ♦ Non grandis est cul-
pa,cum quis furatus fuerit, furatur enim
31 ut esurientem impleat animam: ♦ depre-
hensus quoque reddet septuplum,& omnē
32 substantiam domus suæ tradet. * ♦ Qui au-
tem adulter est, propter cordis inopiā per-
33 det animam suam: ♦ turpitudinem & igno
miniam congregat sibi, & opprobrium il-
34 lius non delebitur. ♦quia zelus & furor ui-
35 ri non parcet in die uindictæ, ♦nec acquie-
scet cuiusquam precibus, nec suscipiet pro
redemptione dona plurima.

CAP. VII.

1 Fili mi, custodi sermones meos,& præ-
cepta mea reconde tibi. - Fili, honora
Dominum,& ualebis: præter eum ue-
2 ro ne timueris alienum'. ♦ Serua mandata
mea,& uiues: & legem meam quasi pupil-
3 lā oculi tui. ♦ liga"eam' in digitis tuis, scri
4 be" illā' in tabulis cordis tui. ♦ Dic sapiētię,
soror mea es: & prudentiam uoca amicam
5 tuam, ♦Vt custodiat te a muliere extranea,
6 & ab aliena quæ uerba sua dulcia facit. ♦De
fenestra enim domus meæ per cancellos
7 prospexi, ♦ & uideo paruulos, considero
8 vecordem iuuenem, ♦ qui transit per pla-
teas iuxta angulum, & prope uiam domus
9 illius,graditur, ♦in obscuro aduesperascen-
10 te die, in noctis tenebris, & caligine. ♦ Et
ecce occurrit illi mulier ornatu meretri-
cio, præparata ad" decipiendas' animas,
11 ♦ garrula & uaga, quietis impatiens, nec
ualens in domo consistere pedibus suis,
12 ♦ nunc foris, nunc in plateis, nunc iuxta
13 angulos insidians. ♦ Apprehensumq. deo-
sculatur iuuenem,& procaci uultu blandi-

tur,di-

- R. H C G. *Verum a* MS. R. et G q. *non omittitur*

* a 4 MS. H C. *Omittitur autē a* G.

* *& liberabit se* MS. R G. *Verū a* R. H. & C. *nō agnoscitur.*

- 14 MS. R. H.C. *desumptum est autem uersus iste ex* G.

" *eas* MS. H.

", *illa* H.

" *capiendas* 14 MS. R.

tur, dicens, Victimas pro salute deuoui, 14
hodie reddidit uota mea. idcirco egres- 15
sa sum in occursum tuum, desiderans te
uidere, & reperi. Intexui funibus lectu- 16
lum meum, straui tapetibus pictis ex Æ-
gypto. aspersi cubile meum myrrha, & 17
aloe, & cinnamomo. Veni inebriemur 18
uberibus, & fruamur cupitis amplexi-
bus, donec illucescat dies. non est enim 19
uir in domo sua, abijt uia longissima. sac- 20
culum pecuniæ secum tulit: in die plenæ
Lunæ reuersurus est in domum suam. Ir- 21
retiuit eum multis sermonibus, & blandi-
tijs labiorum protraxit illum. Statim eá 22
sequitur quasi bos ductus ad uictimam, &
quasi agnus lasciuiens, & ignorans quod
ad uincula stultus trahatur, donec trans- 23
figat sagitta iecur eius: uelut si auis festi-
net ad laqueum, & nescit quod de pericu-
lo animæ illius agitur. Nunc ergo fili 24
mi, audi me, & attende uerbis oris mei.
Ne abstrahatur in uijs illius mens tua: ne- 25
que decipiaris semitis eius. multos enim 26
vulneratos deiecit, & fortissimi quique in-
terfecti sunt ab ea. Viæ inferi domus 27
eius, penetrantes interiora mortis.

donec illucescat dies, & fruamur cupitis amplexibus ... MS. ... Dij genit ... ad penetralia mortis.

CAP. VIII.

NVnquid non sapientia clamitat, & 1
prudentia dat uocem suam? In 2
summis excelsisq; uerticibus supra
uiam, in medijs semitis stans, iuxta portas 3
ciuitatis in ipsis foribus loquitur, dicens,
O uiri ad vos clamito, & uox mea ad fi- 4
lios hominum. Intelligite paruuli astu- 5
tiam, & insipientes animaduertite. Au- 6
dite, quoniam de rebus magnis locutura
sum: & aperientur labia mea, ut recta præ-
dicent. Veritatem meditabitur guttur 7
meum, & labia mea detestabuntur impiú.
Iusti sunt omnes sermones mei, non est 8
in eis prauum quid, neque peruersum. re- 9
cti sunt intelligentibus, & æqui inuenien-
tibus scientiam. Accipite disciplinam 10
meam, & non pecuniam: doctrinam ma-
gis, quam aurum eligite. Melior est enim 11
sapientia cunctis opibus pretiosissimis, &
omne desiderabile ei non potest compara-
ri. Ego sapientia habito in consilio, & eru- 12
ditis intersum cogitationibus. Timor Do- 13
mini odit malum: arrogantiam, & super-
biam, & uiam prauam, & os bilingue de-
testor. Meum est consilium & æquitas, 14
mea est prudentia, mea est fortitudo. Per
me reges regnant, & legum conditores iu- 15
sta decernunt. Per me principes impe-
rant, & potentes decernunt iustitiam. Ego 16
diligentes me, diligo: & qui mane uigilant 17
ad me, inuenient me. Mecum sunt diui- 18
tiæ & gloria, opes superbæ & iustitia. Me- 19
lior est enim fructus meus auro, & lapide
pretioso, & genimina mea argento electo.
In uijs iustitiæ ambulo, in medio semi- 20
tarum iudicij, ut ditem diligentes me, & 21
thesauros eorum repleam. Dominus 22
possedit me in initio uiarum suarum, ante-
quam quicquam faceret a principio. Ab 23
æterno ordinata sum, & ex antiquis ante-
quam terra fieret. Nondum erant abyssi, 24
& ego iam concepta eram: necdum fontes
aquarú eruperant. Necdum montes gra- 25
ui mole constiterant, ante colles ego par-
turiebar: adhuc terram non fecerat, & 26

Iob 28. ... Sap. 7. 9. ... MS. R. ... ambula MS. R. ... Confor ... legit ... 9. 9. ... R. G. ... C. non ...

27 flumina, & cardines orbis terræ. Quan-
do præparabat cœlos, aderam: quando cer-
28 ta lege & gyro uallabat abyssos: quando
æthera firmabat sursum, & librabat fontes
29 aquarum. quando circundabat mari ter-
minum suum, & legem ponebat aquis, ne
transirent fines suos: quando appendebat
30 fundamenta terræ. Cum eo eram cuncta
componés: & delectabar per singulos dies,
31 ludens coram eo omni tempore: ludens
in orbe terrarum: & deliciæ meæ, esse cum
32 filijs hominum. Nunc ergo filij audite
33 me, Beati qui custodiunt uias meas. Audi-
te disciplinam, & estote sapientes, & nolite
34 abijcere eam. Beatus homo qui audit me,
qui uigilat ad fores meas quotidie, & obser-
35 uat ad postes ostij mei. Qui me inuene-
rit, inueniet uitam, & hauriet salutem a
36 Domino: qui autem in me peccauerit,
lædet animam suam. Omnes qui me
oderunt, diligunt mortem.

CAP. IX.

1 SApientia ædificauit sibi domum, exci-
2 dit columnas septem. Immolauit
uictimas suas, miscuit uinum, & pro-
3 posuit mensam suam. Misit ancillas suas,
ut uocarent ad arcem, & ad mœnia ciuita-
4 tis. Siquis est paruulus, ueniat ad me. Et
5 insipientibus locuta est: Venite comedite
panem meum, & bibite uinum quod mi-
6 scui uobis. Relinquite infantiam, & uiui-
7 te, & ambulate per uias prudentiæ. Qui
erudit derisorem, ipse iniuriam sibi facit:
& qui arguit impium, sibi maculam gene-
8 rat. Noli arguere derisorem, ne oderit te.
9 Argue sapientem, & diliget te. Da sapien-
ti occasionem, & addetur ei sapientia. Do-
10 ce iustum, & festinabit accipere. Princi- *Sup. 1. 7.*
pium sapientiæ timor Domini: & scientia *Psal. 110.*
11 sanctorum prudentia. Per me enim mul- *10.*
tiplicabuntur dies tui, & addentur tibi an- *Eccli 1.*
12 ni uitæ. Si sapiens fueris, tibimetipsi eris: *16.*
13 si autē illusor, solus portabis malum. Mu- *Iob 28.*
lier stulta & clamosa, plenaq; illecebris, & *28.*
14 nihil omnino sciens: sedit in foribus do-
mus suæ super sellam in excelso urbis loco,
15 ut uocaret transeuntes per uiam, & per- -MS. H. C.
16 gentes itinere suo, Quis est paruulus, de- G.
17 clinet ad me. Et uecordi locuta est, Aquæ
furtiuæ dulciores sunt, & panis absconditus
18 suauior. Et ignorauit quod ibi sint gigan- -14 MS.
tes, & in profundis inferni conuiuæ eius. R. H. C. G.
Qui enim applicabitur illi, descendet ad in- *Nec a Be-*
feros: nam qui abscesserit ab ea, saluabitur. *da explicatur.*

1 PARABOLÆ
Salomonis.

CAP. X.

FIlius sapiens lætificat patrem: filius ve-
ro stultus mœstitia est matris suæ.
2 Nil proderunt thesauri impietatis:
iustitia uero liberabit a morte.
3 Nō affliget Dominus fame animam iu-
sti, & insidias impiorum subuertet.
4 Egestatem operata est manus remissa:
manus autem fortium diuitias parat.
Qui nititur mendacijs, hic pascit uen- -17 MS. R.
tos: idem autē ipse sequitur aues uolantes. H. C. G.

Qui

5 ♦ Qui congregat in messe, filius sapiens
est: qui autem stertit æstate, filius con-
fusionis.
6 ♦ Benedictio Domini super caput iusti:
os autem impiorum operit iniquitas.
7 ♦ Memoria iusti cum laudibus: & nomē
impiorum putrescet.
8 ♦ Sapiens corde præcepta suscipiet: stul-
tus cæditur labijs.
9 ♦ Qui ambulat simpliciter, ambulat con
fidenter: qui autem deprauat vias suas, ma
nifestus erit.
10 ♦ ‖ Qui annuit oculo, dabit dolorem: &
stultus labijs verberabitur.
11 ♦ Vena vitæ, os iusti: & os impiorum
operit iniquitatem.
12 ♦ ‖ Odium suscitat rixas: & vniuersa de-
licta operit charitas.
13 ♦ In labijs sapientis inuenitur sapientia,
& virga in dorso eius qui indiget corde.
14 ♦ Sapientes abscondunt scientiam: os
autem stulti confusioni proximum est.
15 ♦ Substantia diuitis, vrbs fortitudinis
eius: pauor pauperum, egestas eorum.
16 ♦ Opus iusti, ad vitam: fructus autem
impij, ad peccatum.
17 ♦ Via vitæ, custodienti disciplinam: qui
autem increpationes relinquit, errat.
18 ♦ Abscondunt odium labia mendacia:
qui profert contumeliam, insipiens est.
19 ♦ In multiloquio non deerit peccatum:
qui autem moderatur labia sua, pruden-
tissimus est.
20 ♦ Argentum electum, lingua iusti: cor
autem impiorum pro nihilo.
21 ♦ Labia iusti erudiunt plurimos: qui autē
indocti sunt, in cordis egestate morientur.
22 ♦ Benedictio Domini diuites facit, nec
sociabitur ‶eis″ afflictio.
23 ♦ Quasi per risum stultus operatur sce-
lus: sapientia autem est viro prudentia.
24 ♦ Quod timet impius, veniet super eum:
desiderium suum iustis dabitur.
25 ♦ Quasi tempestas transiens non erit im-
pius: iustus autem quasi fundamentum
sempiternum.
26 ♦ Sicut acetum dentibus, & fumus ocu-
lis, sic piger his qui miserunt eum*.
27 ♦ Timor Domini apponet dies, & anni
impiorum breuiabuntur.
28 ♦ Expectatio iustorum lætitia: spes au-
tem impiorum peribit.
29 ♦ Fortitudo simplicis, via Domini: & pa-
uor his qui operantur malum.
30 ♦ Iustus in æternum non commouebi-
tur: impij autem non habitabunt super
terram.
31 ♦ Os iusti parturiet sapientiam, * lingua
prauorum peribit.
32 ♦ Labia iusti considerant placita, & os
impiorum peruersa.

CAP. XI.

1 Statera dolosa abominatio est apud
Deū, & pondus æquū voluntas eius.
2 ♦ Vbi fuerit superbia, ibi erit & con-
tumelia: vbi autem est humilitas, ibi &
sapientia.
3 ♦ Simplicitas iustorum diriget eos, &
supplantatio peruersorum vastabit illos.
4 ♦ ‖ Non proderunt diuitiæ in die vltio-
nis: iustitia autem liberabit a morte.
5 ♦ Iustitia simplicis diriget viam eius: &
in impietate sua corruet impius.
6 ♦ Iustitia rectorum liberabit eos: & in
insidijs suis capientur iniqui.
7 ♦ ‖ Mortuo homine impio nulla erit vl-
tra spes, & expectatio solicitorum peribit.
8 ♦ Iustus de angustia liberatus est: & tra-
detur impius pro eo.
9 ♦ Simulator ore decipit amicum suum:
iusti autem liberabuntur scientia.
10 ♦ In bonis iustorum ‶exaltabitur″ ciuitas:
& in perditione impiorum erit laudatio.
11 ♦ Benedictione iustorum exaltabitur ci-
uitas: & ore impiorum subuertetur.
12 ♦ Qui despicit amicum suum, indigens
corde est: vir autem prudens tacebit.
13 ♦ Qui ambulat fraudulenter, reuelat ar-
cana: qui autem fidelis est, celat ‶amici″
commissum.
14 ♦ Vbi non est gubernator, populus cor-
ruet: salus autem, vbi multa consilia.
15 ♦ Affligetur malo, qui fidem facit pro
extraneo: qui autem cauet laqueos, secu-
rus erit.
16 ♦ Mulier gratiosa inueniet gloriam, & ro
busti habebunt diuitias.
17 ♦ Benefacit animæ suæ vir misericors:
qui autem crudelis est, etiam propinquos
abiicit.
18 ♦ Impius facit opus instabile: seminan-
ti autem iustitiam merces fidelis.
19 ♦ Clementia ‶præparat″ vitam: & secta-
tio malorum mortem.
20 ♦ Abominabile Domino cor prauum, &
voluntas eius in ijs qui simpliciter ambu-
lant.
21 ♦ Manus in manu non erit innocens ma-
lus: semen autem iustorum saluabitur.
22 ♦ Circulus aureus in naribus suis, mu-
lier pulchra & fatua.
23 ♦ Desiderium iustorum omne bonū est:
præstolatio impiorum furor.
24 ♦ Alij diuidunt propria, & ditiores fiūt:
alij rapiunt non sua, & semper in egesta-
te sunt.
25 ♦ Anima quæ benedicit, impinguabitur:
& qui inebriat, ipse quoque inebriabitur.
26 ♦ Qui abscondit frumenta, maledicetur
in populis: benedictio autem super caput
vendentium.
27 ♦ Bene consurgit diluculo qui quærit bo
na: qui autem inuestigator malorum est,
opprimetur ab eis.
28 ♦ Qui confidit in diuitijs suis, corruet:
iusti autem quasi virens folium germina-
bunt.
29 ♦ Qui conturbat domum suam, possi-
debit ventos: & qui stultus est, seruiet
sapienti.
30 ♦ Fructus iusti lignum vitæ: & qui susci-
pit animas, sapiens est.
31 ♦ ‖ Si iustus in terra recipit, quanto ma-
gis impius & peccator?

CAP. XII.

1 Qui diligit disciplinam, diligit scien-
tiam: qui autem odit increpatio-
nes, insipiens est.
2 ♦ Qui bonus est hauriet * gratiam a Do-
mino: qui autem confidit in cogitationi-
bus suis, impie ‶agit″.
3 ♦ Non roborabitur homo ex impietate:
& radix iustorum non commouebitur.
4 ♦ Mulier diligens corona est viro suo: &

Marginal notes: ‑5 Ms. R. H. C. Aedificium est autē 4 G. — Eccli. 27. 25. — 1. Pet. 4. 8. 1. Cor. 13. 4. — ‶eis R. H. C. G. — *inuiis G. — *& 4 Ms. H. C. *at G. — Infr. 20. 10. 23. — Eccles. 5. 10. — Sap. 5. 15. — ‶exultabit 4 Ms. R. H. C ‶laudabiliter egi G. — ‶animi Ms. H. C. G. — ‶præparauit Ms. ‶præparabit Ms. — 2. Pet. 4. 18. — *sibi Ms. R. ‶aget H. G.

putredo in ossibus eius quæ confusione res
digna gerit.
† Cogitationes iustorum, iudicia: & con- 5
silia impiorum, fraudulenta.
† Verba impiorum insidiantur sanguini: 6
os iustorum liberabit eos.
† Verte impios, & non erunt: domus 7
autem iustorum permanebit.
† Doctrina sua ᵛ noscitur' vir: qui autem 8
vanus & excors est, patebit contemptui.
† ‖ Melior est pauper, & sufficiens sibi, 9
quam gloriosus & indigens pane.
† Nouit iustus iumentorum suorum ani 10
mas: viscera autem impiorum crudelia.
† ‖ Qui operatur terram suam, satiabi- 11
tur panibus: qui autem sectatur otium,
stultissimus est.
- Qui suauis est in vini moderationibus,
in suis munitionibus relinquit contume-
liam'.
† Desiderium impij ᵛ monumentum' est 12
pessimorum: radix autem iustorum pro-
ficiet.
† Propter peccata labiorum ruina proxi- 13
mat malo: effugit autē iustus de angustia.
† De fructu oris sui vnusquisque replebi- 14
tur bonis, & iuxta opera manuum suarum
retribuetur ei.
† Via stulti recta in oculis eius: qui au- 15
tem sapiens est, audit consilia.
† Fatuus statim indicat iram suam: qui 16
autem dissimulat iniuriam, callidus est.
† Qui quod nouit loquitur, ᵛ index' iu- 17
stitiæ est: qui autem mentitur, testis est
fraudulentus.
† Est qui promittit, & quasi gladio pun- 18
gitur - ᵛ conscientiæ': lingua autem sapiē-
tium sanitas est.
† Labium veritatis firmum erit in perpe 19
tuum: qui autem testis est repentinus, cō-
cinnat linguam mendacij.
† Dolus in corde cogitantium mala: qui 20
autem pacis ineunt consilia, sequitur eos
gaudium.
† Non contristabit iustum quicquid ei ac- 21
ciderit: impij autem replebuntur malo.
† Abominatio est Domino labia menda- 22
cia: qui autem fideliter agunt, placent ei.
† Homo versutus celat scientiam: & cor 23
insipientium prouocat stultitiam.
† Manus fortium dominabitur: quæ au- 24
tem remissa est, tributis seruiet.
† Mœror in corde viri humiliabit illum, 25
& sermone bono lætificabitur.
† Qui negligit damnum propter ami- 26
cum, iustus est: iter autem impiorum de-
cipiet eos.
† Non inueniet fraudulentus lucrum: & 27
substantia hominis erit auri precium.
† In semita iustitiæ, vita: iter autem de- 28
uium ducit ad mortem.

CAP. XIII.

Filius sapiens, doctrina patris: qui autē 1
illusor est, non audit cum arguitur.
† ‖ De fructu oris - sui' homo satiabi- 2
tur bonis: anima autem præuaricatorum
iniqua. † Qui custodit os suum, custodit 3
animam suam: qui autem inconsideratus
est ad loquendum, sentiet mala.
† Vult & non vult piger: anima autem 4
operantium impinguabitur.
† Verbum mendax iustus detestabitur: 5
impius autem confundit, & confundetur.
6 † Iustitia custodit innocentis viam: im-
pietas autem peccatorem supplantat.
7 † Est quasi diues cum nihil habeat: & est
quasi pauper, cum in multis diuitijs sit.
8 † Redemptio animę viri, diuitiæ suæ: qui
autē pauper est, increpationē non sustinet.
9 † Lux iustorum lætificat: lucerna autem
impiorum extinguetur.
10 † Inter superbos semper iurgia sunt: qui
autem agunt omnia cum consilio, regun-
tur sapientia.
11 † Substantia festinata minuetur: quæ
autem paulatim colligitur manu, multi-
plicabitur.
12 † Spes quæ differtur, affligit animam: li-
gnum vitæ desiderium veniens.
13 † Qui detrahit alicui rei, ipse se in futu-
rum obligat: qui autem timet præceptum,
in pace versabitur.
- Animæ dolosæ errant in peccatis: iusti
autem misericordes sunt & miserantur'.
14 † Lex sapientis fons vitæ, vt declinet a
ruina mortis.
15 † Doctrina bona dabit gratiam: in itine-
re contemptorum vorago.
16 † Astutus omnia agit cum consilio: qui
autem fatuus est, aperit stultitiam.
17 † Nuncius impij cadet in malum: lega-
tus autem fidelis, sanitas.
18 † Egestas & ignominia ei qui deserit di-
sciplinam: qui autem acquiescit arguenti,
glorificabitur.
19 † Desiderium si compleatur, delectat
animam: detestantur stulti eos qui fu-
giunt mala.
20 † Qui cum sapientibus graditur, sapiens
erit: amicus stultorum similis efficietur.
21 † Peccatores persequitur malum: & iu-
stis retribuentur bona.
22 † Bonus relinquit hæredes filios & nepo
tes: & custoditur iusto substātia peccatoris.
23 † Multi cibi in noualibus patrum: &
ᵛ alijs' congregantur absque iudicio.
24 † ‖ Qui parcit virgæ *, odit filium suum:
qui autem diligit illum, instanter erudit.
25 † Iustus comedit, & replet animam suā:
venter autem impiorum insaturabilis.

CAP. XIIII.

1 Sapiens mulier ædificat domū suam:
insipiens extructam quoque manibus
destruet.
2 † ‖ Ambulans recto itinere, & timens
Deum, despicitur ab eo qui infami gradi-
tur via.
3 † In ore stulti virga superbiæ: labia au-
tem sapientum custodiunt eos.
4 † Vbi non sunt boues, præsepe vacuum
est: vbi autem plurimæ segetes, ibi manife-
sta est fortitudo bouis.
5 † Testis fidelis non mentietur: profert
autem mendacium dolosus testis.
6 † Quærit derisor sapientiam, & non in-
uenit: doctrina prudentium facilis.
7 † Vade contra virum stultum, & ᵛ nescit'
labia prudentiæ.
8 † Sapientia callidi est intelligere viam
suam: & imprudentia stultorum errans.
9 † Stultus illudet peccatum, & inter iu-
stos morabitur gratia.
10 † Cor quod nouit amaritudinem animę
suæ, in gaudio eius non miscebitur extra-

neus.

ᵛ noscetur M S. H. Pro Textus autem faciunt 8. R.C et G

Eccli 20. 30.

Eccli 20. 30.

Infr. 28. 19.

- 25 M S. R. H.C.

ᵛ monimentum.

ᵛ iudex 14 M S. H.C. G.

- H.C.G.

ᵛ conscientia. Hoc modo Beda, aut legisse aut intellexisse videtur.

Sup. 12. 14.

- 12 M S. H. G.

A lectam est autem 4 G.

- 26 M S. R. H. C. Versum istū, M S. quædā Latina. & codices quidā Græci, habēt post versum huius capitis nonum.

ᵛ aliȷ 13 M S. H.C. Textus cōformiter legit Beda.

* sua 4 MS. H C. Omissum est autem 4 G.

Infr. 23. 13.

Eccli 30. 1.

Iob 12.4.

ᵛ nesciit 4 M S. H. Pro Textu facit Beda.

neus. † Domus impiorum delebitur: ta- 11
bernacula * iustorum germinabunt.
† Est via quæ videtur homini iusta: no- 12
uissima autem eius deducunt ad mortem.
† Risus dolore miscebitur, & extrema 13
gaudij luctus occupat.
† Vijs suis replebitur stultus, & super eum 14
erit vir bonus.
† Innocens credit omni verbo: astutus 15
considerat gressus suos.
- Filio doloso nihil erit boni: seruo au-
tem sapienti prosperi erunt actus, & diri-
getur via eius'.
† Sapiens timet, & declinat a malo: stul- 16
tus \\ transilit' & confidit.
† Impatiens operabitur stultitiam: & vir 17
\\ versutus' odiosus est.
† Possidebunt paruuli stultitiam, & expe- 18
ctabunt astuti scientiam.
† Iacebunt mali ante bonos: & impij an- 19
te portas iustorum.
† Etiam proximo suo pauper odiosus 20
\\ erit': amici vero diuitum multi.
† Qui despicit proximum suum, peccat: 21
qui autem miseretur pauperis, beatus erit.
- Qui credit in Domino, misericordiam
diligit'.
† Errant qui operantur malum: miseri- 22
cordia & veritas præparant bona.
† In omni opere - bono' erit abundan- 23
tia: vbi autem verba sunt plurima, ibi fre-
quenter egestas.
† Corona sapientum, diuitiæ eorum: fa- 24
tuitas stultorum imprudentia.
† Liberat animas testis fidelis: & profert 25
mendacia versipellis.
† In timore Domini fiducia fortitudi- 26
nis, & filijs eius erit spes.
† Timor Domini fons vitæ, vt declinet a 27
ruina mortis.
† In multitudine populi dignitas regis: 28
& in paucitate plebis ignominia principis.
† Qui patiens est, multa gubernatur pru- 29
dentia: qui autem impatiens est, exaltat
stultitiam suam.
† Vita carnium, sanitas cordis: putredo 30
ossium, inuidia.
† ‖ Qui calumniatur egentem, exprobrat 31
factori eius: honorat autem eum, qui mi-
seretur pauperis.
† In malitia sua expelletur impius: spe- 32
rat autem iustus in morte sua.
† In corde prudentis requiescit sapien- 33
tia, & indoctos \\ quousque' erudiet.
† Iustitia eleuat gentem: misericors au- 34
tem facit populos peccatum.
† Acceptus est regi minister intelligens: 35
iracundiam eius inutilis sustinebit.

CAP. XV.

RESponsio mollis frangit iram: sermo 1
durus suscitat furorem.
† Lingua sapientum ornat scien- 2
tiam: os fatuorum ebullit stultitiam.
† In omni loco oculi Domini, contem- 3
plantur bonos & malos.
† Lingua placabilis, lignum vitæ: quæ au- 4
tem immoderata est, conteret spiritum.
† Stultus irridet disciplinã patris sui: qui 5
autem custodit increpationes astutior fiet.
- In abundanti iustitia virtus maxima
est: cogitationes autem impiorum eradi-
cabuntur'.

6 † Domus iusti plurima fortitudo: & in
fructibus impij conturbatio.
7 † Labia sapientum disseminabunt scien-
tiam: cor stultorum dissimile erit.
8 † ‖ Victimæ impiorum abominabiles Do
mino: vota iustorum placabilia.
9 † Abominatio est Domino via impij: qui
sequitur iustitiam, diligitur ab eo.
10 † Doctrina mala \\ deserentium' viam
- vitæ': qui increpationes odit, morietur:
11 † Infernus & perditio coram Domino:
quanto magis corda filiorum hominum?
12 † Non amat pestilens eum qui se corri-
pit, nec ad sapientes graditur.
13 † ‖ Cor gaudens exhilarat faciem: in
mœrore animi deiicitur spiritus.
14 † Cor sapientis quærit doctrinam: & os
stultorum pascitur imperitia.
15 † Omnes dies pauperis, mali: secura mẽs
quasi iuge conuiuium.
16 † Melius est parum cum timore Domini,
quàm thesauri magni & insatiabiles.
17 † Melius est \\ vocari' ad olera' cũ charita-
te: quam ad vitulum saginatum cũ odio.
18 † Vir iracundus prouocat rixas: qui pa-
tiens est, mitigat suscitatas.
19 † Iter \\ pigrorum' quasi sepes spinarum:
via iustorum absque offendiculo.
20 † Filius sapiens lætificat patrem: & stul-
tus homo despicit matrem suam.
21 † Stultitia gaudium stulto: & vir prudẽs
dirigit gressus suos.
22 † Dissipantur cogitationes vbi non est
consilium: vbi vero sunt plures consilia-
rij, confirmantur.
23 † Lætatur homo in sententia oris sui: &
sermo opportunus est optimus.
24 † Semita vitæ super eruditum, vt decli-
net de inferno nouissimo.
25 † Domum superborum demolietur Do-
minus: & firmos faciet terminos viduæ.
26 † Abominatio Domini cogitationes ma-
læ: & purus sermo pulcherrimus - firma-
bitur ab eo'.
27 † Conturbat domum suam qui sectatur
auaritiam: qui autem odit munera, viuet.
‖ - Per misericordiam & fidem purgan-
tur peccata: per timorem autem Domini
declinat omnis a malo'.
28 † Mens iusti \\ meditabitur' \\ obedien-
tiam': os impiorum redundat malis.
29 † Longe est Dominus ab impijs: & ora-
tiones iustorum exaudiet.
30 † Lux oculorum lætificat animam: fama
bona impinguat ossa.
31 † Auris quæ audit increpationes vitæ, in
medio sapientum commorabitur.
32 † Qui abiicit disciplinam, despicit ani-
mam suam: qui autem acquiescit increpa-
tionibus, possessor est cordis.
33 † Timor Domini, disciplina sapientiæ: &
gloriam præcedit humilitas.

CAP. XVI.

1 HOminis est animam præparare, &
Domini gubernare linguam.
2 † Omnes viæ \\ hominis' patent
oculis eius: spirituum ponderator est Dñs.
3 † Reuela Domino opera tua, & dirigen-
tur cogitationes tuæ.
4 † Vniuersa propter semetipsum opera-
tus est Dominus: impium quoque ad diem
malum.

Margin (left): * vero 6 MS. H.C. G. Infr. 16. 25. — - 24 MS. R.B. H.C. G. Sententiam istã legunt cũ Græcis, Latini quidã codices, proxime post decimumtertiũ superioris capitis versum. — \\ transit, 1 MS. — \\ verbosus o. — \\ est 6 MS. R. Textum autem lectio respõdet H. & accedit G. — - 4 MS. R.H.C. In codicibus autem G. subiunguntur versui proximo hæc verba Non sciũt misericordiã & fidem fabricatores malorũ: misericordia autẽ & fides apud fabricatores bonos. — - 6 MS. R. H.C. G. Infr. 17. 5. — \\ quoque 16 MS. Infr. 25. 15. — - 12 MS. R H. C. Additur autem libris G.

Margin (right): Eccli 34. 21. — \\ deserenti 5 MS. H — - 8 MS. R. H.C.G. — Infr. 17. 22. — \\ vocare 4 MS. Beda, G. — \\ cũ minimis oleris H.C — \\ impiorũ MS 9. — - 1 MS. R. H.C.G. Leguntur autem a Beda. Infr. 16. 6. — - 15 MS R. H. C. Versus iste a Græcis quidẽ hoc loco legitur, a Latinis autẽ, Hebræis et Chaldæis, capite proxime sequenti. — \\ meditatur MS. — \\ sapientiam 21 MS. R. — \\ hominis 15 MS. R. Verũ Textus H. & C. con urmus est.

† Abominatio Domini est omnis arro- 5
gans: etiam si manus ad manum fuerit,
non est innocens.
- Initium viæ bonæ, facere iustitiam:
accepta est autē apud Deum magis, quàm
immolare hostias'.
† ‖ Misericordia, & veritate redimitur 6
iniquitas: & in timore Domini declina-
tur a malo.
† Cum placuerint Domino viæ homi- 7
nis, inimicos quoque eius conuertet ad
pacem.
† Melius est parum cum iustitia, quàm 8
multi fructus cum iniquitate.
† Cor hominis disponit viam suam, sed 9
Domini est dirigere gressus eius.
† Diuinatio in labijs regis, in iudicio non 10
errabit os eius.
† Pondus & statera iudicia Domini sunt: 11
& opera eius omnes lapides " sacculi'.
† Abominabiles regi qui agunt impie: 12
quoniam iustitia firmatur solium.
† Voluntas regum labia iusta: qui recta 13
loquitur, " diligetur':
† Indignatio regis, nuncij mortis: & vir 14
sapiens placabit eam.
† In hilaritate vultus regis, vita: & cle- 15
mentia eius quasi imber serotinus.
† Posside sapientiam, quia auro melior 16
est: & acquire prudentiam, quia precio-
sior est argento.
† Semita iustorum declinat mala, custos 17
animæ suæ seruat viam suam.
† Contritionem præcedit superbia, & an- 18
te ruinam exaltatur spiritus.
† Melius est humiliari cū mitibus, quàm 19
diuidere spolia cum superbis.
† Eruditus in verbo reperiet bona: & qui 20
sperat in Domino, beatus est.
† Qui sapiens est corde, appellabitur 21
prudens: & qui dulcis eloquio, maiora
" reperiet'.
† Fons vitæ eruditio possidentis: doctri- 22
na stultorum, fatuitas.
† Cor sapientis erudiet os eius, & labijs 23
eius addet gratiam.
† Fauus mellis composita verba, dulcedo 24
animæ * sanitas ossium.
† ‖ Est via quæ videtur homini recta, & 25
" nouissima eius ducunt' ad mortem.
† Anima laborantis laborat sibi, qui- 26
compulit eum os suum:
† vir " impius' fodit malum, & in labijs 27
eius ignis ardescit.
† Homo peruersus suscitat lites, & ver- 28
bosus separat principes.
† Vir iniquus lactat amicum suum, & du- 29
cit eum per viam non bonam.
† Qui attonitis oculis cogitat praua, mor- 30
dens labia sua " perficit' malum.
† Corona dignitatis senectus quæ in vijs 31
iustitiæ reperietur.
† Melior est patiens viro forti: & qui do- 32
minatur animo suo, expugnatore vrbium.
† Sortes mittuntur in sinum, sed a Do- 33
mino temperantur.

*Infr. 21. 3. - 13 MS. R. H. C. Legitur autem in codicibus G. Sup. 15. 27. " sacculi 4 MS. R. H. " diligetur R. H. C. 6. Pro Textu facit Beda. " percipiet MS. B. * & 5 MS. H. Sup. 14. 12. " nouissimum eius ducit 16 MS. H. C. " insipiēs MS. R. C. Verum H. & C pro Textu faciunt. " perficiet MS. R. B. " perfecit H.*

CAP. XVII.

Melior est buccella sicca cum gau- 1
dio, quàm domus plena victimis
cum iurgio.
† ‖ Seruus sapiens dominabitur filijs stul- 2
tis, & inter fratres hæreditatem diuidet.

Eccli. 16. 28. Infr. 27. 21.

3 † Sicut igne probatur argentum, &
aurum camino: ita corda probat Do-
minus.
4 † Malus obedit linguæ iniquæ: & fallax
obtemperat labijs mendacibus.
5 † ‖ Qui despicit pauperem, exprobrat fa-
ctori eius: & qui ruina lætatur alterius,
non erit impunitus.
6 † Corona senum filij filiorum: & gloria
filiorum patres eorum.
7 † Non decent stultum verba composita,
nec principem labium mentiens.
8 † Gemma gratissima, expectatio præsto-
lantis: quocunque se vertit, prudenter in-
telligit.
9 † Qui celat delictum, quærit " amici-
tias': qui altero sermone repetit, separat
fœderatos.
10 † Plus proficit correptio apud pruden-
tem, quàm centum plagæ apud stultum.
11 † Semper iurgia quærit malus: angelus
autem crudelis mittetur contra eum.
12 † Expedit magis vrsæ occurrere raptis
fœtibus, quàm fatuo confidenti sibi in stul
titia sua.
13 † ‖ Qui reddit mala pro bonis, non rece-
det malum de domo eius.
14 † Qui dimittit aquam, caput est iurgio-
rum: & antequam patiatur contumeliam,
iudicium deserit.
15 † ‖ Qui iustificat impium, & qui con-
demnat iustum, abominabilis est vterque
apud Deum.
16 † Quid prodest stulto habere diuitias, cū
sapientiam emere non possit?
- Qui altam facit domum suam, quæ-
rit ruinam: & qui euitat discere, incidet
in mala'.
17 † Omni tempore diligit qui amicus est,
& frater in angustijs comprobatur.
18 † Stultus homo plaudet manibus, cum
spoponderit pro amico suo.
19 † Qui meditatur discordias, diligit rixas:
& qui exaltat " os suum', quærit ruinam.
20 † Qui peruersi cordis est, non inueniet
bonum: & qui vertit linguam, incidet in
malum.
21 † Natus est stultus in ignominiam suam:
sed nec pater in fatuo lætabitur.
22 † ‖ Animus gaudens ætatem floridam fa-
cit: spiritus tristis exiccat ossa.
23 † Munera de sinu impius accipit, vt per-
uertat semitas iudicij.
24 † ‖ In facie prudentis lucet sapientia: ocu-
li stultorum in finibus terræ.
25 † Ira patris filius stultus, & dolor matris
quæ genuit eum.
26 † Non est bonum, damnum inferre iu-
sto, nec percutere principem qui recta
iudicat.
27 † ‖ Qui moderatur sermones suos, do-
ctus & prudens est: & preciosi spiritus vir
eruditus.
28 † Stultus quoque si tacuerit, sapiens re-
putabitur: & si compresserit labia sua, in-
telligens.

Sup. 14. 31. " amicitiā MS. H. C. G. Rom. 12. 17. 1. Pe. 3. 9. 1. The. 5. 15. Infr. 20. 22. Isai. 5. 23. - 25 MS. R. H. C. " ostium suum R. H. C G 3. Sup. 15. 13. Eccles. 2. 14. & 8. 1. Iac. 1. 19.

CAP. XVIII.

1 Occasiones quærit qui vult recede-
re ab amico, omni tempore erit ex-
probrabilis.
2 † Non recipit stultus verba prudentiæ,
nisi ea dixeris quę versantur in corde eius.

Impius cum in profundũ venerit pec- 3
catorum,contemnit: sed sequitur eũ igno
minia & opprobrium.
Aqua profunda verba ex ore viri: & 4
torrens redundans fons sapientiæ.
Accipere personã impij - in iudicio' nõ 5
est bonum,vt declines a veritate iudicij.
Labia stulti miscent se rixis, & os eius 6
iurgia prouocat.
Os stulti contritio eius, & labia ipsius 7
ruina animæ eius.
Verba bilinguis,quasi simplicia, & ipsa 8
perueniunt vsque ad interiora ventris.
- Pigrum deijcit timor: animæ autem
effœminatorum esurient'.
Qui mollis & dissolutus est in opere 9
suo, frater est sua opera dissipantis.
Turris fortissima, nomen Domini: ad 10
" ipsam' " currit' iustus,& exaltabitur.
Substantia diuitis vrbs roboris eius, & 11
quasi murus validus circundans eum.
Antequam conteratur, exaltatur cor 12
hominis: & antequam glorificetur, humiliatur.
Qui prius respondet quàm audiat, 13
stultum se esse demonstrat, & confusione dignum.
Spiritus viri sustentat imbecillitatem 14
suam: spiritum vero ad irascendum facilem quis poterit sustinere?
Cor prudens possidebit scientiam: & 15
auris sapientium quærit doctrinam
Donum hominis dilatat viam eius, &
ante principes spatium ei facit. 16
Iustus prior est accusator sui: venit
amicus eius, & inuestigabit eum.
Contradictiones comprimit sors,& in- 17
ter potentes quoque diiudicat.
Frater qui adiuuatur a fratre, quasi ci- 18
uitas firma: & iudicia quasi vectes vrbiũ.
De fructu oris viri replebitur venter 19
eius, & genimina labiorum ipsius saturabunt eum.
Mors & vita,in " manu' linguæ: qui di- 20
ligunt eam,comedent fructus eius.
Qui inuenit mulierem bonam, inue- 21
nit bonum, & hauriet iucunditatem a Domino.
- Qui expellit mulierem bonam, expellit 22
bonum: qui autem tenet adulteram, stultus est & " insipiens'.
Cum obsecrationibus loquitur pauper, 23
& diues effabitur rigide.
Vir amicabilis ad societatem, magis 24
amicus erit, quàm frater.

CAP. XIX.

Melior est pauper qui ambulat in 1
simplicitate sua, quàm - diues' torquens labia - " sua &' insipiens.
Vbi non est scientia animæ,non est bo- 2
num: & qui festinus est pedibus, offendet.
Stultitia hominis supplantat gressus 3
eius: & contra Deum feruet animo suo.
Diuitiæ addunt amicos plurimos: a 4
paupere autem & hi quos habuit separantur.
‖ Testis falsus non erit impunitus: & 5
qui mendacia loquitur, non effugiet.
Multi colunt personam potentis, & 6
amici sunt dona tribuentis.
Fratres hominis pauperis oderunt eũ, 7
insuper & amici procul recesserunt ab eo.

8 Qui tantum verba sectatur, nihil habebit: qui autem possessor est mentis, diligit animam suam, & custos prudentiæ inueniet bona.
9 Falsus testis non erit impunitus: & qui loquitur mendacia,peribit.
10 Non decent stultum deliciæ, nec seruum dominari principibus.
11 Doctrina viri per patientiam noscitur, & gloria eius est iniqua prætergredi.
12 Sicut fremitus leonis, ita & regis ira: & sicut ros super herbã, ita & hilaritas eius.
13 Dolor patris filius stultus: & tecta iugiter perstillantia, litigiosa mulier.
14 Domus & diuitiæ dantur a parentibus, a Domino autem proprie vxor prudens.
15 Pigredo immittit soporem, & anima dissoluta esuriet.
16 Qui custodit mandatum, custodit animam suam: qui autem negligit " viam suam' mortificabitur.
17 Fœneratur Dño, qui miseretur pauperis,& vicissitudinem suam reddet ei.
18 Erudi filium tuum, ne desperes: ad interfectionem autem eius ne ponas animam tuam.
19 Qui * impatiens est,sustinebit damnũ: & cum rapuerit,aliud apponet.
20 Audi consilium,& suscipe disciplinam, vt sis sapiens in nouissimis tuis.
21 Multæ cogitationes in corde viri: voluntas autem Domini * permanebit.
22 Homo indigens misericors est: & melior est pauper *, quàm vir mendax.
23 Timor Domini ad vitam: & in plenitudine commorabitur, absque visitatione pessimi.
24 ‖ Abscondit piger manum suam sub ascella,nec ad os suum applicat eam.
25 ‖ Pestilente flagellato stultus sapientior erit: si autem corripueris sapientem, intelliget disciplinam.
26 Qui affligit patrem,& " fugit' matrem, ignominiosus est & infelix.
27 Non cesses fili audire doctrinam, nec ignores sermones scientiæ.
28 Testis iniquus deridet iudicium: & os impiorum deuorat iniquitatem.
29 Parata sunt derisoribus iudicia: & mallei percutientes stultorum corporibus.

CAP. XX.

1 Luxuriosa res vinum, & tumultuosa ebrietas: quicumque his delectatur, non erit sapiens.
2 Sicut rugitus leonis,ita & terror regis: qui prouocat eũ,peccat in animam suam.
3 Honor est homini qui separat se a contentionibus: omnes autem stulti miscẽtur contumelijs.
4 Propter frigus piger arare noluit mendicabit ergo æstate, & non dabitur illi.
5 Sicut aqua profunda, sic consilium in corde viri: sed homo sapiens exhauriet illud.
6 Multi homines misericordes vocãtur: virum autem fidelem quis inueniet?
7 Iustus qui ambulat in simplicitate sua, beatos post se filios derelinquet.
8 Rex qui sedet in solio iudicij, dissipat omne malum intuitu suo.
9 ‖ Quis potest dicere, Mundum est cor meum,purus sum a peccato?

- 3 MS. H. C. G.

- 20 MS. R. H. G. In codicibus G. versus iste hoc loco legitur: atque is, qui præcedit, omittitur. " ipsum 8 MS. G. Vtramque lectionem admittũt H. & C. " curret H. C. Eccli 21. 8.

" manibus MS 3. R. B.

- 16 MS. R. H. C. " impius G. & Hieron. enarrans cap. 19. Mat. Infr. 18. 6

- 1 MS. R. H. C. G. - 16 MS. " sua, & ipse H. C. G.

Dan. 13. 61.

" vias suas 20 MS. H. G.

* enim MS q R.

* in æternum MS. R. B. G. Verum ab H. & C. non legitur.

* iustus MS. G. Verum R. B. H. & C. nõ legũt. Infr. 26. 15. Infr. 21. 11.

" fugat H. C. G

2. Par. 6. 36. 3. Reg. 8. 46.

2 *Pa.* 6. 36. *Eccli* 7. 21. *Sup.* 11. 1 *Infr.* 20. 23.

† ‖ Pondus & pōdus, mensura & mēsura, 10
vtrumque abominabile est apud Deum.
† Ex studijs suis intelligitur puer, si mun 11
da & recta sint opera eius.
† Aurem audientem & oculum viden- 12
tem, Dominus fecit vtrumque.
† Noli diligere somnum, ne te egestas 13
opprimat: aperi oculos tuos, & saturare
panibus.
† Malum est, malum est, dicit omnis em- 14
ptor: & cum recesserit, tunc gloriabitur.
† Est aurum, & multitudo gemmarum: 15
" vas autem' preciosum labia scientiæ.
† ‖ Tolle vestimentum eius qui fideius- 16
sor extitit alieni, & pro extraneis aufer
pignus ab eo.
† Suauis est homini panis mendacij, & 17
postea implebitur os eius calculo.
† Cogitationes consilijs roborantur, & 18
gubernaculis tractanda sunt bella.
† Ei qui reuelat mysteria, & ambulat 19
fraudulenter, & dilatat labia sua, ne com-
misceearis.
† ‖ Qui maledicit patri suo & matri, 20
extinguatur lucerna eius in medijs te-
nebris.
† Hæreditas, ad quam festinatur in prin- 21
cipio, in nouissimo benedictione carebit.
† ‖ Ne dicas, Reddam malum *: expecta 22
Dominum, & liberabit te.
† ‖ Abominatio est apud Dñm pondus & 23
pondus: statēra dolosa non est bona.
† A Domino diriguntur gressus viri: quis 24
autem hominum intelligere potest viam
suam?
† Ruina est homini " deuotare' sanctos: 25
& post vota " retractare'.
† Dissipat impios rex sapiens, & incuruat 26
super eos fornicem.
† Lucerna Domini spiraculum hominis, 27
quæ inuestigat omnia secreta ventris.
† Misericordia & veritas custodiunt re- 28
gem & roboratur clementia thronus eius.
† Exultatio iuuenum fortitudo eorum, 29
& dignitas senum canities.
† Liuor vulneris absterget mala, & plagę 30
in secretioribus ventris.

" *& vas* MS. 8. H. C G.
Infr. 27. 13.
Exod. 21. 16. *Leu.* 20. 9 *Mat.* 15. 4. *Sup.* 17. 17. *Ro.* 12. 17 1. *Pe.* 3. 9 1. *The.* 5. 15.
" *pro malo* MS 3. R.
Sup. 11. 1. 20. 10.
" *deuorare* 18. MS. R. H.
" *tractare* MS. H.

CAP. XXI.

Sicut diuisiones aquarum, ita cor regis 1
in manu Domini: quocunque volue-
rit inclinabit illud.
† Omnis via viri recta sibi videtur: ap- 2
pendit autem corda Dominus.
† Facere " misericordiam' & iudicium 3
magis placet Domino, quàm victimæ.
† Exaltatio oculorum " est' dilatatio cor 4
dis, lucerna impiorum peccatum.
† Cogitationes robusti semper in abun- 5
dantia: omnis autem piger semper in ege
state est.
† Qui congregat thesauros lingua men- 6
dacij, vanus & excors est, & impingetur
ad laqueos mortis.
† Rapinæ impiorum detrahent eos, quia 7
noluerunt facere iudicium.
† Peruersa via viri, aliena est: qui autem 8
mundus est, rectum opus eius.
† ‖ Melius est sedere in angulo domatis, 9
quam cum muliere litigiosa, & in domo
communi.
† Anima impij desiderat malum, non 10
miserebitur proximo suo.

" *iustitiā* R H. C. G.
" *& 12* MS. R. H. C.
Infr. 19. 25. 29.

11 † ‖ Mulctato pestilente sapientior erit
paruulus: & si sectetur sapientem, sumet
scientiam.
12 † Excogitat iustus de domo impij, vt de-
trahat impios " a malo'.
13 † Qui obturat aurem suam ad clamo-
rem pauperis, & ipse clamabit, & non
exaudietur.
14 † Munus absconditum extinguit iras: &
donum in sinu indignationem maximā.
15 † Gaudium iusto est facere iudicium: &
pauor operantibus iniquitatem.
16 † Vir qui errauerit a via doctrinæ, in cę
tu gigantum commorabitur.
17 † Qui diligit epulas, in egestate erit: qui
amat vinum & pinguia, non ditabitur.
18 † Pro iusto " dabitur' impius: & pro re-
ctis iniquus.
19 † ‖ Melius est habitare in terra deserta,
quam cum muliere rixosa & iracunda.
20 † Thesaurus desiderabilis, & oleum in
habitaculo iusti: & imprudens homo dis-
sipabit illud.
21 † Qui sequitur iustitiam & misericor-
diam, inueniet vitam, iustitiam & gloriā.
22 † Ciuitatem fortium ascendit sapiens,
" destruxitque' robur fiduciæ eius.
23 † Qui custodit os suum, & linguam suā,
custodit ab angustijs animam suam.
24 † Superbus & arrogans vocatur indo-
ctus, qui in ira operatur superbiam.
25 † Desideria occidunt pigrum: noluerunt
enim quicquam manus eius operari:
26 † tota die concupiscit & desiderat: qui
autem iustus est tribuet, & non cessabit.
27 † ‖ Hostiæ impiorū abominabiles, " quæ'
offeruntur ex scelere.
28 † Testis mendax peribit: vir obediens lo-
quetur victoriam.
29 † Vir impius procaciter obfirmat vultum
suum: qui autem rectus est, corrigit viam
suam.
30 † Non est sapientia, non est prudentia,
non est consilium contra Dominum.
31 † Equus paratur ad diem belli: Dominus
autem salutem tribuit.

Sup. 19. 24.
" *in malū* 3 MS. H. C G.
" *datur* MS. B.
Eccl. 25. 22
Infr. 25. 24.
Sap. 9.
" *detraxit* R. *Conformiter Textus, legūt* MS. & B.
" *& desceudere fecit* H. C.
Isa. 1. 13.
" *quia* 4 MS. C. G.
" *etiam quia* H.

CAP. XXII.

1 Melius est nomen bonum, quàm di-
uitiæ multæ: super argentum * &
aurum, gratia bona.
2 † Diues & pauper obuiauerunt sibi: vtri-
usque operator est Dominus.
3 † Callidus videt malum, & abscondit
se: innocens pertransijt, & afflictus est
damno.
4 † Finis modestiæ timor Domini, diuitiæ
& gloria & vita.
5 † Arma & gladij in via " peruersi': cu-
stos autem animæ suæ lōge recedit ab eis.
6 † Prouerbium est, Adolescens iuxta viā
suam, etiam cum senuerit, non recedet
ab ea.
7 † Diues pauperibus imperat: & qui acci-
pit mutuum, seruus est fœnerantis.
8 † Qui seminat iniquitatem, metet " ma-
la', & virga iræ suæ consummabitur.
9 † ‖ Qui pronus est ad misericordiam,
benedicetur: de panibus enim suis dedit
pauperi.
- Victoriam & honorem acquiret qui
dat munera: animam autem aufert acci-
pientium.

Eccli 7. 2.
* *enim* MS 3. R.
" *superbi* MS 9. R.
" *malum* 1 MS. H.
Suffragātur autem Textui R. 8. & C.
Eccli 31. 28.
- 17 MS. R. H. C. *Agnoscitur autem a codicibus* G.

† Ecce

† Eiice deriſorem, & exibit cum eo iur- 10
gium, ceſſabuntq; cauſæ & contumeliæ.
† Qui diligit cordis munditiam, propter 11
gratiam labiorum ſuorum habebit ami-
cum regem.
† Oculi Domini cuſtodiunt ſcientiam, & 12
ſupplantantur verba iniqui.
† Dicit piger, Leo eſt foris, in medio pla- 13
tearum occidendus ſum.
† Fouea profunda os alienæ: cui iratus 14
eſt Dominus, incidet in eam.
† Stultitia colligata eſt in corde pueri, & 15
virga diſciplinæ fugabit eam.
† Qui calumniatur pauperem, vt augeat 16
diuitias ſuas, dabit ipſe ditiori, & egebit.
† ⸌Fili mi⸍, inclina aurem tuam, & audi 17
verba ſapiẽtium: appone autem cor ad do-
ctrinam meam. † quæ pulchra erit tibi 18
cum ſeruaueris eam in ventre tuo, & re-
dundabit in labijs tuis,
† Vt ſit in Domino fiducia tua, vnde & 19
oſtendi eam tibi hodie.
† Ecce deſcripſi eam tibi tripliciter, in 20
cogitationibus & ſcientia: † vt oſtẽderem 21
tibi firmitatem & eloquia veritatis, re-
ſpondere ex his illis qui miſerunt te.
† Non facias violentiã pauperi, quia pau 22
per eſt: neque conteras egenum in porta,
† quia iudicabit Dominus cauſam eius, & 23
configet eos qui confixerunt animã eius.
† Noli eſſe amicus homini iracundo, ne- 24
que ambules cum viro furioſo: † ne forte 25
diſcas ſemitas eius, & ſumas ſcandalum
animæ tuæ.
† Noli eſſe cum his qui defigunt manus 26
ſuas, & qui vades ſe offerunt pro debitis:
† ſi enim non habes vnde reſtituas, quid 27
cauſæ eſt vt tollat ⸌operimentum * de cu-
bili tuo⸍?
† Ne tranſgrediaris terminos antiquos, 28
quos poſuerunt patres tui.
† Vidiſti virum velocem in opere ſuo? co- 29
ram regibus ſtabit, nec erit ante ignobiles.

⸌12 MS. R. H. G. Additur autẽ a paraphraſte Chaldæo.

** tuum 4 MS.*

⸌lectũ tuũ de ſub te H.C.

⸌ſtratum quod ſub lateribus tuis G.

CAP. XXIII.

QVando ſederis vt comedas cũ prin- 1
cipe, diligenter attende quæ appo-
ſita ſunt ante faciem tuam:
† & ſtatue cultrum in gutture tuo, ſi ta- 2
men habes in poteſtate animam tuam,
† ne deſideres de cibis eius, in quo eſt pa 3
nis mendacij.
† Noli laborare vt diteris: ſed pruden- 4
tiæ tuæ pone modum.
† ne erigas oculos tuos ad opes quas non 5
potes habere: quia facient ſibi pennas
quaſi aquilæ, & volabunt in cœlum.
† Ne comedas cum homine inuido, & ne 6
deſideres cibos eius: † quoniam in ſimi- 7
litudinem arioli, & coniectoris æſtimat
quod ignorat. Comede & bibe, dicet tibi: &
mens eius non eſt tecum.
† cibos quos comederas euomes, & per- 8
des pulchros ſermones tuos.
† In auribus inſipientium ne loquaris: 9
quia deſpicient doctrinam eloquij tui.
† Ne attingas paruulorum terminos, & 10
agrum pupillorum ne introeas:
† propinquus enim illorum fortis eſt: & 11
ipſe iudicabit contra te cauſam illorum.
† Ingrediatur ad doctrinam cor tuum, 12
& aures tuæ ad verba ſcientiæ.
† Noli ſubtrahere a puero diſciplinam: 13

Sup. 13. 11. 20. 21

Sup. 13. 24. Eccli 30. 1.

ſi enim percuſſeris eum virga, non morie-
14 tur. † tu virga percuties eum: & animam
eius de inferno liberabis.
15 † Fili mi, ſi ſapiens fuerit animus tuus,
gaudebit tecum cor meum:
16 † & exultabunt renes mei, cum locuta
fuerint recta labia tua.
17 † Non æmuletur cor tuum peccatores,
ſed in timore Domini eſto tota die:
18 † quia habebis ſpẽ in nouiſſimo, & præ-
ſtolatio tua non auferetur.
19 † Audi fili mi, & eſto ſapiens, & dirige
in via animum tuum.
20 † Noli eſſe in conuiuijs potatorum, nec
in comeſſationibus eorum qui carnes ad
veſcendum conferunt:
21 † quia vacantes potibus, & dantes ſym-
bola conſumentur, & veſtietur pannis dor
mitatio.
22 † Audi patrem tuum qui genuit te: &
ne contemnas cum ſenuerit mater tua.
23 † Veritatem eme, & noli vendere ſapien
tiam, & doctrinam, & intelligentiam.
24 † Exultat gaudio pater iuſti: qui ſapien-
tem genuit, lætabitur in eo.
25 † gaudeat pater tuus, & mater tua, &
exultet quæ genuit te.
26 † Præbe fili mi cor tuũ mihi, & oculi tui
vias meas cuſtodiant.
27 † fouea enim profunda eſt meretrix, &
puteus anguſtus aliena.
28 † Inſidiatur in via quaſi latro, & quos
incautos viderit interficiet.
29 † Cui væ? cuius patri væ? cui rixæ? cui
foueæ? Cui ſine cauſa vulnera? cui ⸌ſuffu-
ſio⸍ oculorum?
30 † nonne his qui commorantur in vino,
& ſtudent calicibus epotandis?
31 † Ne intuearis vinum quando flaueſcit,
cum ſplenduerit in vitro color eius: ingre-
32 ditur blande, † ſed in nouiſſimo mordé-
bit vt coluber, & ſicut regulus venena dif-
fundet.
33 † Oculi tui videbunt ⸌extraneas⸍, & cor
tuum loquetur peruerſa.
34 † Et eris ſicut dormiens in medio mari,
& quaſi ſopitus gubernator amiſſo clauo:
35 † & dices, Verberauerunt me, ſed non do-
lui: traxerunt me, & ego non ſenſi. Quan-
do euigilabo, & rurſus vina reperiam?

Infr. 24. 1.

⸌ſuffuſio MS. R.

⸌extraneas MS. Textus lectionis ſuffragantur R. & G. vtrãque admittunt H. et C.

CAP. XXIIII.

1 NE æmuleris viros malos, nec deſide
2 res eſſe cum eis: † quia rapinas me
ditatur mens eorum, & fraudes la-
bia eorum loquuntur.
3 † Sapientia ædificabitur domus, & pru-
4 dentia roborabitur. † in doctrina replebũ-
tur cellaria, vniuerſa ſubſtantia precioſa &
pulcherrima.
5 † Vir ſapiens, fortis eſt: & vir doctus, ro-
buſtus & validus.
6 † Quia cum diſpoſitione initur bellum:
& erit ſalus vbi multa conſilia ſunt.
7 † Excelſa ſtulto ſapientia, in porta non
aperiet os ſuum.
8 † Qui cogitat mala facere, ſtultus vo-
cabitur.
9 † Cogitatio ſtulti peccatum eſt: & abomi
natio hominum detractor.
10 † Si deſperaueris ⸌lapſus⸍ in die angu-
ſtiæ: imminuetur fortitudo tua.
11 † ‖ Erue eos qui ducuntur ad mortem:

Sup. 23. 17.

⸌Laſſus 10 MS. H. C.

Pſal. 81. 4.

& qui trahuntur ad interitum liberare
ne cesses.
12 Si dixeris, Vires non suppetunt: qui in-
spector est cordis, ipse intelligit, & ser-
uatorem animæ tuæ nihil fallit, reddetq́.
hominí iuxta opera sua.
13 Comede fili mi mel, quia bonum est, &
fauum dulcissimum gutturi tuo:
14 sic & doctrina sapientiæ, animæ tuæ:
quam cum inueneris, habebis in nouissi-
mis spem, & spes tua non peribit.
15 Ne insidieris, & quæras impietatem in
domo iusti, neque uastes requiem eius.
16 Septies enim * cadet iustus, & resurget:
impij autem corruent in malum.

* in die MS q.

17 Cum ceciderit inimicus tuus, ne gau-
deas, & in ruina eius ne exultet cor tuum:
18 ne forte uideat Dominus, & displiceat ei,
& auferat ab eo iram suam.
19 Ne contendas cum pessimis, nec æmule-
20 ris impios: quoniam non habent futu-
rorum spem mali, & lucerna impiorum
extinguetur.
21 Time Dominum, fili mi, & regem: &
cum detractoribus non commiscearis:
22 quoniam repente consurget perditio eo-
rum: & ruinam utriusque quis nouit?
23 Hæc quoque sapientibus,
‖ Cognoscere personam in iudicio non
est bonum.
24 Qui dicunt impio, Iustus es: maledicét
25 eis populi, & detestabuntur eos tribus. qui
arguunt eum, laudabuntur, & super ip-
sos ueniet benedictio.
26 Labia deosculabitur, qui recta uerba
respondet.
27 Præpara foris opus tuum, & diligenter
exerce agrum tuum, & postea ædifices do-
mum tuam.
28 Ne sis testis frustra contra proximum
tuum, nec lactes quemquam labijs tuis.
29 ‖ Ne dicas, Quo modo fecit mihi, sic fa-
ciam ei: reddam unicuique secundum
opus suum.
30 Per agrum hominis pigri transiui, &
31 per uineam uiri stulti: & ecce totum re-
pleuerant urticæ, & operuerant superfi-
ciem eius spinæ, & maceria lapidum de-
structa erat.
32 Quod cum uidissem, posui in corde
meo, & exemplo didici disciplinam.
‖ Vsquequo piger dormies? vsquequo
de somno consurges?
33 Parum inquam dormies, modicum
dormitabis, pauxillum manus conseres, ut
quiescas:
34 & ueniet tibi quasi cursor, egestas tua, &
mendicitas quasi uir armatus.

Leuit. 19. 15. Deu. 1. 19. 16. 19. Eccli. 42. 1.
-20 MS. R.H. C. G.
Sup. 20. 22.
Sup. 6. 9.
-16 MS. R.H. C. G.

CAP. XXV.

1 HÆ quoque parabolæ Salomonis,
quas transtulerunt uiri Ezechiæ re-
gis Iuda.
2 Gloria Dei est celare uerbum, & gloria
regum inuestigare sermonem.
3 Cœlum sursum, & terra deorsum, &
cor regum inscrutabile.
4 Aufer rubiginem de argento, & egredie-
5 tur uas purissimum: aufer impietatem
de uultu regis, & firmabitur iustitia thro-
nus eius.
6 Ne gloriosus appareas coram rege, &
in loco magnorum ne steteris.
7 melius est enim ut dicatur tibi, A-
scende huc: quàm ut humilieris coram
principe.
8 Quæ uiderunt oculi tui ne proferas in
iurgio cito: ne postea emendare non possis,
9 cum dehonestaueris amicum tuum. Cau-
sam tuam tracta cum amico tuo, & secretū
extraneo ne reueles:
10 ne forte insultet tibi cū audierit, & ex-
probrare non cesset.
- Gratia & amicitia liberant, quas tibi ser
ua, ne exprobrabilis fias. *
11 Mala aurea in lectis argenteis, qui lo-
quitur uerbum in tempore suo.
12 Inauris aurea, & margaritum fulgens,
qui arguit sapientem & aurem obedientem.
13 Sicut frigus niuis in die messis, ita legatus
fidelis ei qui misit eum, animam ipsius
requiescere facit.
14 Nubes & uentus, & pluuiæ non sequen
tes, uir gloriosus, & promissa nō complens.
15 Patientia lenietur princeps, & ‖ lingua
mollis confringet duritiam.
16 Mel inuenisti, comede quod sufficit ti-
bi, ne forte satiatus euomas illud.

-16 MS R. H.C. Desūptus est autem versiculus iste, ex Græcis libris quibus & hoc additur. * Sed custodi uias tuas placide.
Sup. 15. 1

17 Subtrahe pedem tuum de domo pro-
ximi tui, nequando satiatus oderit te.
18 Iaculum, & gladius, & sagitta acuta, ho
mo qui loquitur contra proximum suum
falsum testimonium.
19 Dens putridus, & pes lassus, qui sperat
super infideli in die angustiæ,
20 & amittit pallium in die frigoris.
Acetum in nithro, * qui cantat carmina
cordi pessimo.
- Sicut tinea uestimento, & uermis li-
gno: ita tristitia uiri nocet cordi.
21 ‖ Si esurierit inimicus tuus, ciba illum:
22 si sitierit, da ei aquā bibere: prunas enim
congregabis super caput eius, & Domi-
nus reddet tibi.
23 Ventus aquilo dissipat pluuias, & facies
tristis linguam detrahentem.
24 Melius est sedere in angulo domatis,
quàm cum muliere litigiosa, & in domo cō
25 muni. Aqua frigida animæ sitienti, & nū
cius bonus de terra longinqua.
26 Fons turbatus pede, & uena corrupta,
iustus cadens coram impio.
27 Sicut qui mel multum comedit, non
est ei bonum: ‖ sic qui scrutator est maie-
statis, opprimetur a gloria.
28 Sicut urbs patens & absque murorum
ambitu, ita uir qui non potest in loquendo
cohibere spiritum suum.

* & 12 MS. Beda, H
-10 MS. R.H.
Rom. 12. 20.
Sup. 21. 9. 19.
Eccli. 3. 22.

CAP. XXVI.

1 QVomodo nix in æstate, & pluuiæ in
messe: sic indecens est stulto gloria.
2 * Sicut auis ad "alta' transuolās,
& passer quo libet uadens: sic maledictum
frustra prolatum in quempiā superueniet.
3 Flagellum equo, & camus asino, & uir-
ga in dorso imprudentium.
4 Ne respondeas stulto iuxta stultitiam
suam, ne efficiaris ei similis.
5 Responde stulto iuxta stultitiam suam,
ne sibi sapiens esse uideatur.
6 Claudus pedibus, & iniquitatem bibēs,
qui mittit uerba per nuncium stultum.
7 Quomodo pulchras frustra habet clau-
dus tibias: sic indecens est in ore stultorum
parabola.

*Nam 21 MS. B. Verum 4 R. H.C. & G. non additur.
" alia 3 MS. H.

8 Sicut qui mittit lapidem in aceruum
Mercurij: ita qui tribuit insipienti honoré.
9 Quomodo si spina nascatur in manu te-
mulenti: sic parabola in ore stultorum. 10 Iu-
dicium determinat causas: & qui imponit
stulto silentium, iras mitigat. 11 Sicut
canis, qui reuertitur ad vomitum suum, sic
imprudens, qui iterat stultitiam suam. (2. Pet. 2. 22.)
12 Vidisti hominem sapientem sibi uide-
ri? magis illo spem habebit insipiens.
13 Dicit piger, Leo est in uia, & leæna in
itineribus: 14 sicut ostium uertitur in car-
dine suo, ita piger in lectulo suo.
15 Abscondit piger manus sub ascella sua,
& laborat si ad os suum eas conuerterit. 16 Sa-
pientior sibi piger uidetur septem uiris lo-
quentibus sententias. (Sup. 19. 24.)
17 Sicut qui apprehendit auribus canem,
sic qui transit impatiens, & commiscetur
rixæ alterius.
18 Sicut noxius est qui mittit sagittas, &
lanceas in mortem: 19 ita uir qui fraudulen
ter nocet amico suo: & cum fuerit depre-
hensus dicit, Ludens feci.
20 Cum defecerint ligna, extinguetur
ignis: & susurrone subtracto, iurgia con-
quiescunt.
21 Sicut carbones ad prunas, & ligna
ad ignem, sic homo iracundus susci-
tat rixas. (Eccl. 8. 13.)
22 Verba susurronis quasi simplicia, &
ipsa perueniunt ad intima uentris.
23 Quomodo si argento sordido ornare
velis uas fictile, sic labia tumentia cum
pessimo corde sociata.
24 Labijs suis intelligitur inimicus, cum in
corde tractauerit dolos. 25 quando submise-
rit uocem suam, ne credideris ei: quoniam
septem nequitiæ sunt in corde illius.
26 Qui operit odium fraudulenter, reue-
labitur malitia eius in " consilio'. (" concilio MS. R. B. H. C. G.)
27 Qui fodit foueam, incidet in eam, &
qui uoluit lapidem, reuertetur ad eum. (Eccles 10 8.)
28 Lingua fallax non amat ueritatem, &
os lubricum operatur ruinas.

CAP. XXVII.

1 NE glorieris in crastinum, ignorans
quid superuentura pariat dies. (Eccles 27. 29.)
2 Laudet te alienus, & nó os tuũ:
extraneus, & non labia tua.
3 Graue est saxum, & onerosa arena: sed
ira stulti utroque grauior. (Eccli. 22 18.)
4 Ira non habet misericordiam, nec erum
pens furor: & impetum concitati - spiri-
tus' ferre, quis poterit? (- 20 MS. R. H. C. G.)
5 Melior est manifesta correptio, quàm
amor absconditus.
6 Meliora sunt vulnera diligentis, quàm
fraudulenta oscula odientis.
7 Anima saturata calcabit fauum: & ani
ma esuriens etiã amarum pro dulci sumet. (Iob 6. 7.)
8 Sicut auis transmigrans de nido suo, sic
uir qui derelinquit locum suum.
9 Vnguento & uarijs odoribus delecta-
tur cor: & bonis amici consilijs anima dul-
coratur.
10 Amicum tuum, & amicum patris tui
ne dimiseris: & domum fratris tui ne in-
grediaris in die afflictionis tuæ.
Melior est uicinus iuxta, quàm frater
procul.
11 Stude sapientiæ fili mi, & lætifica cor
meum, vt possim exprobranti responde-
re sermonem.
12 Astutus videns malum, absconditus
est: paruuli transeuntes sustinuerunt di-
spendia.
13 Tolle vestimentum eius qui spopon-
dit pro extraneo, & pro alienis aufer ei
pignus. (Sup. 10. 16.)
14 Qui benedicit proximo suo voce gran-
di, de nocte consurgens maledicenti si-
milis erit.
15 Tecta " perstillantia' in die frigoris, &
16 litigiosa mulier comparantur: qui reti-
net eam, quasi qui ventum teneat, & oleũ
dexteræ suæ, " vocabit'. (Sup. 19. 13. " stilen tia v. " mane: O.)
17 Ferrum ferro exacuitur, & homo exa-
cuit faciem amici sui.
18 Qui seruat ficum, comedet fructus
eius: & qui custos est domini sui, glorifi-
cabitur.
19 Quo modo in aquis resplendent vul-
tus prospicientium, sic corda hominum
manifesta sunt prudentibus.
20 Infernus & perditio nunquam im-
plentur: similiter & oculi hominum in-
satiabiles. (Eccli. 14. 10.)
21 Quo modo probatur in conflatorio ar
gentum, & in fornace aurum: sic probatur
homo ore laudantis. (Sup. 17. 3)
- Cor iniqui inquirit mala, cor autem
rectum inquirit scientiam'. (- 16 MS. R. H. C G. Legitur autem in G 9.)
22 Si contuderis stultum in pila quasi pti
sanas feriente desuper pilo, non auferetur
ab eo stultitia eius.
23 Diligenter agnosce vultum pecoris tui,
tuosq; greges considera:
24 Non enim habebis iugiter potestatem:
sed corona tribuetur * in generatione &
generationem. (* tibi MS. R. B. Verum abst. C. & G. non additur.)
25 Aperta sunt prata, & apparuerunt
herbæ virentes, & collecta sunt fœna de
montibus.
26 Agni * ad vestimentum tuum: & hœ-
di, * agri pretium. (1 Tim. 6. 8 * sunt MS. R. B. * ad MS. R. B C.)
27 Sufficiat tibi lac caprarũ in cibos tuos,
& in necessaria domus tuæ: & ad victum
ancillis tuis. (Subaudiũtur autem hæc aut his simi-lia in antiquis MS. & H.)

CAP. XXVIII.

1 FVgit impius nemine persequente: iu-
stus autem quasi leo confidens absq;
terrore erit.
2 Propter peccata terræ multi principes
eius: & propter hominis sapientiam & ho-
rum scientiam quæ dicuntur, vita ducis
longior erit.
3 Vir pauper calumnians pauperes, si-
milis est imbri vehementi, in quo paratur
fames.
4 Qui derelinquunt legem, laudant im-
pium: qui custodiunt, succenduntur con-
tra eum.
5 Viri mali non cogitant iudicium: qui
autem inquirunt Dominum, animaduer-
tunt omnia.
6 Melior est pauper ambulãs in simpli-
citate sua, quàm diues in prauis itineribus. (Sup. 19. 1)
7 Qui custodit legem, filius sapiens est:
qui autem comessatores pascit, confundit
patrem suum.
8 Qui coaceruat diuitias vsuris & fœno-
re liberali, in pauperes congregat eas.
9 Qui declinat aures suas ne audiat legē,

oratio

oratio eius erit execrabilis.
10 ✝ Qui decipit iustos in uia mala, in interitu suo corruet, & simplices possidebunt bona eius'.
11 ✝ Sapiens sibi uidetur uir diues: pauper autem prudens scrutabitur eum.
12 ✝ In exultatione iustorum multa gloria est: regnantibus impijs ruinæ hominum.
13 ✝ Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur.
14 ✝ Beatus homo qui semper est pauidus: qui uero mentis est duræ, corruet in malū.
15 ✝ Leo rugiens, & ursus esuriens, & princeps impius super populum pauperem.
16 ✝ Dux indigens prudentia, multos opprimet per calumniam: qui autem odit auaritiam, longi fient dies eius.
17 ✝ Hominem qui calumniatur animę sanguinem, si usque ad lacum fugerit, nemo sustinet.
18 ✝ Qui ambulat simpliciter, saluus erit: qui peruersis graditur uijs, concidet semel.
19 ✝ ‖ Qui operatur terram suam, satiabitur panibus: qui autem sectatur otium, replebitur egestate.
20 ✝ Vir fidelis multum laudabitur: ‖ qui autem festinat ditari, non erit innocens.
21 ✝ Qui cognoscit in iudicio faciem, non benefacit: iste & pro buccella panis deserit ueritatem.
22 ✝ Vir qui festinat ditari, & alijs inuidet, ignorat quod egestas superueniet ei.
23 ✝ Qui corripit hominem, gratiam postea inueniet apud eum magis, quàm ille qui per linguæ blandimenta decipit.
24 ✝ Qui subtrahit aliquid a patre suo, & a matre, & dicit hoc non esse peccatum: particeps homicidæ est.
25 ✝ Qui se iactat & dilatat, iurgia concitat: qui uero sperat in Domino, sanabitur.
26 ✝ Qui confidit in corde suo, stultus est: qui autem graditur sapienter, ipse \\ laudabitur'.
27 ✝ Qui dat pauperi, non indigebit: qui despicit deprecantem, sustinebit penuriam.
28 ✝ Cum surrexerint impij, abscondentur homines: cum illi perierint, multiplicabuntur iusti.

CAP. XXIX.

1 Viro qui corripientem dura ceruice contemnit, repentinus ei superueniet interitus, & eum sanitas non sequetur.
2 ✝ In multiplicatione iustorum lætabitur uulgus: cum impij sumpserint principatum, gemet populus.
3 ✝ Vir qui amat sapientiam, lætificat patrem suum: ‖ qui autem nutrit scorta, perdet substantiam.
4 ✝ Rex iustus erigit terram, uir auarus destruet eam.
5 ✝ Homo qui blandis fictisq. sermonibus loquitur amico suo, rete expandit gressibus \\ eius'.
6 ✝ Peccantem uirum iniquum inuoluet laqueus, & iustus laudabit atque gaudebit.
7 ✝ Nouit iustus causam pauperum, impius ignorat scientiam.
8 ✝ Homines pestilentes dissipant ciuitatem, sapientes uero auertunt furorem.
9 ✝ Vir sapiens si cum stulto contenderit, siue irascatur, siue rideat, non inueniet requiem.
10 ✝ Viri sanguinum oderunt simplicem: iusti autem quærunt animam eius.
11 ✝ Totum spiritum suum profert stultus: sapiens differt, & reseruat in posterum.
12 ✝ Princeps qui libenter audit uerba mendacij, omnes ministros habet impios.
13 ✝ Pauper & creditor obuiauerunt sibi: utriusque illuminator est Dominus.
14 ✝ Rex qui iudicat in ueritate pauperes, thronus eius in æternum firmabitur.
15 ✝ Virga atque \\ correptio' tribuit sapientiam: puer autē qui dimittitur uoluntati suæ, confundit matrem suam.
16 ✝ In multiplicatione impiorum multiplicabuntur scelera, & iusti ruinas eorum uidebunt.
17 ✝ Erudi filium tuum, & refrigerabit te, & dabit delicias animæ tuæ.
18 ✝ Cum prophetia defecerit, dissipabitur populus: qui uero custodit legem, beatus est.
19 ✝ Seruus uerbis non potest erudiri, quia quod dicis intelligit, respondere contemnit.
20 ✝ Vidisti hominem uelocem ad loquendum? \\ stultitia' magis speranda est, quam illius \\ correptio'.
21 ✝ Qui delicate a pueritia nutrit seruum suum, postea sentiet eum contumacem.
22 ✝ Vir iracundus prouocat rixas: & qui ad indignandum facilis est, erit ad peccandum procliuior.
23 ✝ ‖ Superbum sequitur humilitas, & humilem spiritu suscipiet gloria.
24 ✝ Qui cum fure participat, odit animam suam: adiurantem audit, & non indicat.
25 ✝ Qui timet hominem, cito corruet: qui sperat in Domino, subleuabitur.
26 ✝ Multi requirunt faciem principis, & iudicium a Domino egreditur singulorum.
27 ✝ Abominantur iusti uirum impium: & abominantur impij \\ eos qui - in' recta sunt uia'.
- Verbum custodiens filius, extra perditionem erit.

CAP. XXX.

1 Verba Congregantis filij Vomentis. Visio quam locutus est uir cum quo est Deus, & qui Deo secum morante confortatus, ait:
2 ✝ Stultissimus sum uirorum, & sapientia hominum non est mecum.
3 ✝ Non didici sapientiam, & * noui scientiam sanctorum.
4 ✝ Quis ascendit in cœlum atque descendit? quis continuit spiritum in manibus suis? quis colligauit aquas quasi in uestimento? quis suscitauit omnes terminos terræ? quod nomen est eius, & quod nomen filij eius, si nosti?
5 ✝ ‖ Omnis sermo Dei ignitus, clypeus est
6 sperantibus in se: ✝ ‖ ne addas quicquam uerbis illius, & arguaris, inueniarisq. mendax.
7 ✝ Duo rogaui te, ne deneges mihi antequam moriar.
8 ✝ Vanitatem, & uerba mendacia longe fac a me. Mendicitatem, & diuitias ne dederis mihi: tribue tantum uictui meo necessaria.

Left margin notes: -R. H. C. 3 · Sup. 12, 11. Eccli 20. 30. · Sup. 13. 11.20.21 23.4 · \\ saluabitur 6 MS. R.H.G.G. · Luc. 15. 13. · \\ suis MS. Gq. Vt. ūque ex H. reddi[...] test.

Right margin notes: \\ correctio H. S. R. \\ increpatio H. C. G. · \\ stultitia \\ correctio MS. R. S. · Iob 22.29 · -7 M S. \\ uiam rectam H.C. -14 MS.R. H.C.G Legitur autē in Gq. sub finem cap. 24. · * nō 7 MS. Negatio Hebrais posteriori parte non legitur: verū nonnulli, inter quos est Chaldæus, ex priori parte eam repetūt: alij cū Septuaginta interpretibus sine negatione intelligunt. Psal.12.7 Deut.4.2. & 12.32.

† Ne forte satiatus illiciar ad negan- 9
dum, & dicam, Quis est Dominus? aut ege-
state compulsus furer, & periurem nomen
Dei mei.
† Ne accuses seruum ad dominum suũ; 10
ne forte maledicat tibi, & corruas.
† Generatio quæ patri suo maledicit, & 11
quæ matri suæ non benedicit.
† Generatio quæ sibi munda uidetur, & 12
tamen non est lota a sordibus suis.
† Generatio cuius excelsi sunt oculi, & 13
palpebræ eius in alta surrectæ.
† Generatio quæ pro dentibus gladios ha 14
bet, & comminuit molaribus suis, ut co-
medat inopes de terra, & pauperes ex ho-
minibus.
† Sanguisugæ duæ sunt filiæ, dicentes, 15
Affer, Affer.
Tria sunt insaturabilia, & quartum quod
numquam dicit, Sufficit.
† Infernus, & os vuluæ, & terra quæ 16
non satiatur aqua: ignis uero nunquam
dicit, Sufficit.
† Oculum qui subsannat patrem, & qui 17
despicit partum matris suæ, effodiant
eum corui de torrentibus, & comedant
eum filij aquilæ.
† Tria sunt difficilia mihi, & quartum pe 18
nitus ignoro.
† Viam aquilæ in cęlo, uiam colubri su- 19
per terram, uiam nauis in medio mari, &
viam uiri in\\ adolescentia'.
† Talis est & uia mulieris adulteræ, quæ 20
comedit, & tergens os suum dicit, Non sum
operata malum.
† Per tria mouetur terra, & quartum 21
non potest sustinere.
† Per seruum cum regnauerit: per stul- 22
tum cum saturatus fuerit cibo: † per odio- 23
sam mulierem cum in matrimonio fuerit
assumpta, & per ancillam cum fuerit hæ-
res dominæ suæ.
† Quatuor sunt minima terræ, & ipsa 24
sunt sapientiora sapientibus. † formicæ 25
populus infirmus, \\ qui præparat' in messe
cibum \\ sibi': † lepusculus plebs inualida, 26
qui collocat in petra cubile suum:
† Regem locusta non habet, & egreditur 27
vniuersa per turmas suas: † stellio mani- 28
bus nititur, & moratur in ædibus regis.
† Tria sunt quæ bene gradiuntur, & quar 29
tum quod incedit feliciter: † leo fortissimus 30
bestiarum, ad nullius pauebit occursum:
† gallus succinctus lumbos: & aries, \\ nec 31
est - rex' qui resistat ei.
† Et qui stultus \\ apparuit' postquam ele- 32
uatus est in sublime: si enim intellexisset,
ori - suo' imposuisset manum.
† Qui autem fortiter premit hubera ad 33
eliciendum lac, exprimit butyrum: &
qui uehementer emungit, elicit san-
guinem; & qui prouocat iras, producit
discordias.

\\ adolescentula 1 MS. H.

\\ quæ præparant 10 MS. H. C. G.
\\ suum 4 MS. R. H. C.

- O.
\\ & Rex nec est H.
\\ apparuerit MS. R. B.
- 5 MS. H.

1 VERBA LAMVELIS
Regis visio, qua erudiuit
eum mater sua.

CAP. XXXI.

2 Q VID dilecte mi, quid dilecte
vteri mei, quid dilecte voto-
rum meorum?
3 † Ne dederis mulieribus sub-
stantiam tuam, & \\ diuitias
tuas ad delendos reges.
4 † Noli regibus ô Lamuel, noli regibus
date uinum: quia nullum secretum est ubi
regnat ebrietas.
† ne forte bibant, & obliuiscantur iudi-
5 ciorum, & mutent causam filiorũ pauperis.
6 † Date siceram mœrentibus, & uinum his
qui amaro sunt animo:
7 † Bibant, & obliuiscantur egestatis suæ, &
doloris sui non recordentur amplius.
8 † Aperi os tuum muto, & causis omnium
filiorum qui pertranseunt:
9 † aperi os tuum, decerne quod iustum est,
& \\ iudica' inopem & pauperem.
10 † Mulierem fortem quis inueniet? pro-
cul, & de ultimis finibus pretium eius.
11 † Confidit in ea cor uiri sui, & spolijs
non indigebit.
12 † Reddet ei bonum, & non malum, om-
nibus diebus uitæ suæ.
13 † Quæsiuit lanam, & linum, & operata
est consilio manuum suarum.
14 † Facta est quasi nauis institoris de longe
portans panem suum.
15 † Et de nocte surrexit, deditq. prædam
16 domesticis suis, & cibaria ancillis suis. † Con
siderauit agrum, & emit eum, de fructu ma
nuum suarum plantauit uineam.
17 † Accinxit fortitudine lumbos suos, & ro
borauit brachium suum.
18 † Gustauit - & uidit' quia bona est nego-
ciatio eius, non extinguetur in nocte lucer
19 na eius. † Manum suam misit ad fortia, &
digiti eius apprehenderunt fusum.
20 † Manum suam aperuit inopi, & palmas
suas extendit ad pauperem.
21 † Non timebit domui suæ a frigoribus ni
uis: omnes enim domestici eius uestiti sunt
duplicibus.
22 † Stragulatam uestem fecit sibi, byssus &
purpura indumentum eius.
23 † Nobilis in portis uir eius, quando se-
derit cum senatoribus terræ.
24 † Sindonem fecit & uendidit, & cingu-
lum tradidit Chananæo.
25 † Fortitudo & decor indumentum eius,
& ridebit in die nouissimo.
26 † Os suum aperuit sapientiæ, & lex cle-
mentiæ in lingua eius.
27 † Considerauit semitas domus suæ, & pa-
nem otiosa non comedit.
28 † Surrexerunt filij eius, & beatissimam
prædicauerunt: uir eius, & laudauit eam.
29 † Multæ filiæ congregauerunt diuitias:
tu supergressa es uniuersas.
30 † Fallax gratia, & uana est pulchritudo:
mulier timens Dominum ipsa laudabitur.
31 † Date ei de fructu manuum suarum, &
laudent eam in portis opera eius.

\\ vias R. H. C.

\\ vindica MS. R. Lectionis Textus uolunt B. H. C. & G.

- R. H. C. G. Nec Beda se legisse, ostendit. Est autem eius quod præcedit, expositio.

ECCLESIASTES, QVI AB HEBRAEIS COHELETH APPELLATVR.

CAPVT PRIMVM.

1 VERBA Ecclesiastæ
filij Dauid regis Ie
2 rusalem. Vanitas
vanitatũ, dixit Ec
clesiastes: vanitas
vanitatũ- &' om-
3 nia vanitas. Quid
habet amplius ho
mo de uniuerso
labore suo quo la-
borat sub Sole?
4 Generatio præterit, & generatio aduenit
5 terra autem in æternum stat. Oritur Sol,
& occidit, & ad locum suum reuertitur:
6 ibiq. renascens, gyrat per Meridiem, &
flectitur ad Aquilonem: lustrans uniuersa
in circuitu pergit spiritus, & in circulos
7 suos reuertitur. Omnia flumina intrant
in mare, & mare non redundat: ad locum
vnde exeunt flumina reuertuntur vt ite-
8 rum fluant. Cunctæ res difficiles: non
potest eas homo explicare sermone. Non
saturatur oculus uisu, nec auris auditu im-
9 pletur. Quid est quod fuit? ipsum quod
futurum est. Quid est quod factum est? ip-
10 sum quod faciendum est. Nihil sub Sole
nouum, nec ualet quisquam dicere. Ecce
hoc recens est. iam enim præcessit in secu-
11 lis quæ fuerunt ante nos. Non est prio-
rum memoria: sed nec eorum quidem quę
postea futura sunt, erit recordatio apud
12 eos qui futuri sunt in nouissimo. Ego Ec-
13 clesiastes' fui rex Israel in Ierusalem, &
proposui in animo meo quærere & inuesti
gare sapienter de omnibus quæ fiunt sub
sole. Hanc occupationem pessimam dedit
Deus filijs hominum, ut occuparentur in
14 ea. Vidi cuncta quæ fiunt sub sole, & ec-
ce uniuersa uanitas, & afflictio spiritus.
15 Peruersi difficile corriguntur, & stulto-
16 rum infinitus est numerus. Locutus sum
in corde meo, dicens, Ecce magnus effectus
sum, & præcessi omnes sapientia, qui fue-
runt ante me in Ierusalem, & mens mea
contemplata est multa sapienter, & didici.
17 Dediq. cor meum ut scirem prudentiam
atque doctrinam, erroresq. & stultitiam: &
agnoui quod in his quoque esset labor, &
18 afflictio spiritus, eo quod in multa sa-
pientia, multa sit indignatio; & qui ad-
dit scientiam, addit & " laborem'.

- 3 MS. Hier. II. C.G.

" dolorem 8 MS. R. Hier. H. C.G.

CAP. II.

1 DIxi " ergo' in corde meo, uadam, &
affluam delicijs, & fruar bonis. Et
vidi quod hoc quoque esset uanitas.
2 Risum reputaui errorem: & gaudio di-
3 xi, Quid frustra deciperis? Cogitaui in
corde meo abstrahere a uino carnem meã,
ut animum meum transferrem ad sapien-
tiam, deuitaremq. stultitiam, donec uide-
rem quid esset, utile filijs hominum, "
quo' facto opus est sub sole numero di-
4 rum uitæ suæ. Magnificaui opera mea;

" ego 13 MS. R. Hieron. H.C.G.

" quod 6 MS.

" quod facient H.C.G.

ædificaui mihi domos, & plantaui uineas.
✝ Feci hortos & pomaria, & conseui ea cū- 5
cti generis arboribus. ✝ Et extruxi mihi pi- 6
scinas aquarū, ut irrigarem siluam ligno-
rum germinantium ✝ Possedi seruos, & 7
ancillas, multamq. familiam habui: ar-
menta quoque & magnos ouium greges ul
tra omnes qui fuerunt ante me in Ierusa-
lem. ✝ Coaceruaui mihi argentum, & au- 8
rum, & substantias regum, & prouincia-
rum. Feci mihi cantores, & cantatrices, &
delicias filiorum hominum, scyphos, & ur-
ceos in ministerio ad uina fundenda. ✝ Et 9
supergressus sum opibus omnes qui ante
me fuerunt in Ierusalem, sapientia quoq;
perseuerauit mecum, ✝ Et omnia quæ de- 10
siderauerunt oculi mei, non negaui eis:
nec prohibui cor meum quin omni uolu-
ptate frueretur, & oblectaret se in his quę
præparaueram. & hanc ratus sum partem
meam, si uterer labore meo. ✝ Cumq. me 11
conuertissem ad uniuersa opera quæ fece-
rant manus meæ, & ad labores, in quibus
frustra sudaueram, uidi in omnibus uani-
tatem, & afflictionem animi, & nihil per-
manere sub sole. ✝ Transiui ad contem- 12
plandam sapientiam, erroresq. & stultitiam
(quid est, inquam, homo ut sequi possit
regem factorem suum?) ✝ & uidi quod 13
Infr. 8. 1. tantum præcederet sapientia stultitiam,
Prou. 17. quantum differt lux a tenebris. ✝ § Sa- 14
24. pientis oculi in capite eius: stultus in tene-
bris ambulat. & didici quod unus utriusq;
esset interitus. ✝ Et dixi in corde meo, Si 15
unus & stulti, & meus occasus erit, quid
mihi prodest, quod maiorem sapientiæ
dedi operam? Locutusq. cum mente mea,
animaduerti quod hoc quoque esset uani-
tas. ✝ Non enim erit memoria sapientis si- 16
militer ut stulti in perpetuum, & futura
tempora obliuione cuncta pariter operiēt:
moritur doctus similiter ut indoctus. ✝ Et 17
idcirco tæduit me uitę meæ uidentem
mala uniuersa esse sub sole, & cuncta ua-
nitatem, & afflictionem spiritus. ✝ Rur- 18
sus detestatus sum omnem industriam
meam, qua sub sole studiosissime labora-
ui, habiturus hæredem post me, ✝ quem 19
ignoro, utrum sapiens an stultus futurus
sit, & dominabitur in laboribus meis qui-
bus desudaui & solicitus fui. & est quicquā
tam uanum? ✝ Vnde cessaui, renunciauitq. 20
cor meum ultra laborare sub sole. ✝ Nam 21
cum alius laboret in sapientia & doctrina
" quoque & solicitudine, homini ocioso quæsita di-
M S. R. mittit. & hoc " ergo, uanitas & magnum
malum. ✝ Quid enim proderit homini de 22
uniuerso labore suo & afflictione spiritus,
qua sub sole cruciatus est? ✝ Cuncti dies 23
eius doloribus & ærumnis pleni sunt, nec
per noctem mente requiescit. & hoc non-
ne uanitas est? ✝ Nonne melius est come- 24
dere & bibere, & ostendere animæ suæ bo-
na de laboribus suis? & hoc de manu Dei
est. ✝ Quis ita deuorabit, & delicijs affluet 25
ut ego? ✝ Homini bono in conspectu suo 26
dedit Deus sapientiam, & scientiam, &
lætitiam: peccatori autem dedit afflictio-
nem, & curam superfluam, ut addat,
& congreget, & tradat ei qui placuit
Deo: sed & hoc uanitas est, & cassa soli-
citudo mentis.

CAP. III.

1 OMnia tempus habent, & suis spatijs
transeunt uniuersa sub cęlo.
2 ✝ Tempus nascendi, & tempus
moriendi.
Tempus plantandi, & tempus euellendi
quod plantatum est.
3 ✝ Tempus occidendi, & tempus sanandi,
tempus destruendi, & tempus ædificandi.
4 ✝ Tempus flendi, & tempus ridendi.
Tempus plangendi, & tempus saltandi.
5 ✝ Tempus spargendi lapides, & tempus
colligendi.
Tempus amplexandi, & tempus longe
fieri ab amplexibus.
6 ✝ Tempus acquirendi, & tempus perdēdi:
Tempus custodiendi, & tempus abijciēdi.
7 ✝ Tempus scindendi, & tempus consuēdi.
Tempus tacendi, & tempus loquendi.
8 ✝ Tempus dilectionis, & tempus odij.
Tempus belli & tempus pacis.
9 ✝ Quid habet amplius homo de labore
10 suo? Vidi afflictionem quam dedit Deus
filijs hominum, ut distendantur in ea.
11 ✝ Cuncta fecit bona in tempore suo, &
mundum tradidit disputationi eorum, ut
non inueniat homo opus quod operatus
est Deus ab initio usque ad finem.
12 ✝ Et cognoui quod non esset melius nisi
lætari, & facere bene in uita sua.
13 ✝ Omnis enim homo qui comedit, & bi-
bit, & uidet bonum de labore suo, hoc do-
14 num Dei est. ✝ Didici quod omnia opera
quæ fecit Deus, perseuerent in perpetuum.
non possumus eis quicquam addere, nec
15 auferre, quæ fecit Deus ut timeatur. ✝ Quod
factum est, ipsum permanet: quæ futura
sunt, iam fuerunt: & Deus instaurat quod
16 abijt. ✝ Vidi sub Sole in loco iudicij impie
17 tatem, & in loco iustitiæ iniquitatem. ✝ Et
dixi in corde meo, Iustum & impium iu-
dicabit Deus, & tempus omnis rei tūc erit.
18 ✝ Dixi in corde meo de filijs hominum, ut
probaret eos Deus, & ostenderet similes es-
19 se bestijs. ✝ Idcirco unus interitus est ho-
minis, & iumentorum, & æqua utriusque
conditio. sicut moritur homo, sic & illa mo
riuntur. similiter spirant omnia, & nihil
habet homo iumēto amplius. cuncta sub-
20 iacent uanitati: ✝ Et omnia pergunt ad
unum locum: de terra facta sunt, & in ter
21 ram pariter reuertuntur. ✝ Quis nouit si
spiritus filiorum Adam ascendat sursum, &
si spiritus iumētorum descendat deorsum?
22 ✝ Et deprehendi nihil esse melius quàm læ-
tari hominem in opere suo, & hāc esse par-
tem illius. Quis enim eum adducet, ut
post se futura cognoscat?

CAP IIII.

1 VErti me ad alia, & uidi calumnias
quæ sub Sole geruntur, & lachrymas
innocentiū, & neminem cōsolatorē:
nec posse resistere eorum uiolentiæ, cūcto-
2 rum auxilio destitutos. ✝ Et laudaui magis
3 mortuos, quàm uiuentes: ✝ & feliciorem
utroq; iudicaui qui necdum natus est, nec
4 uidit mala quæ sub Sole fiunt ✝ Rursum cō
templatus sum omnes labores hominum,
& industrias animaduerti patere inuidiæ
proximi. & in hoc ergo uanitas, & cura
5 superflua est. ✝ Stultus complicat manus
6 suas, & comedit carnes suas, dicens: ✝ Me-

lior est pugillus cum requie, quàm plena
utraque manus cum labore, & afflictione
animi. ♦ Considerans reperi & aliam va- 7
nitatem sub Sole. ♦ unus est ♦ & secundum 8
non habet, non filium, non fratrem, &
tamen laborare non cessat, nec satiantur
oculi eius diuitijs: nec recogitat, dicens,
Cui laboro, & fraudo animam meam bo-
nis? in hoc quoque uanitas est, & afflictio
pessima. ♦ Melius est ergo duos esse simul, 9
quam unum: habent enim emolumentũ
societatis suæ: ♦ si unus ceciderit, ab alte- 10
ro fulcietur. uæ soli: quia cum ceciderit,
non habet subleuantem se. ♦ Et si dormie- 11
rint duo, fouebuntur inutuo: unus quomo
do calefiet? ♦ Et si quispiam præualuerit 12
contra unum, duo \\ resistunt' ei: funiculus
triplex difficile rumpitur. ♦ Melior est puer 13
pauper & sapiens rege sene, & stulto, qui ne
scit præuidere in posterum. ♦ Quod de car- 14
cere, catenisq. interdum quis egrediatur ad
regnum: & alius natus in regno, inopia cõ
sumatur ♦ Vidi cunctos uiuentes qui am- 15
bulant sub Sole cum adolescente secundo
qui consurget pro eo. ♦ Infinitus numerus 16
est populi omnium qui fuerunt ante eum:
& qui postea futuri sunt, non lætabuntur
in eo. sed & hoc uanitas & afflictio spiri-
tus. ♦ Custodi pedem tuum ingrediens do- 17
mum Dei, & appropinqua ut audias. ‖ Mul
to enim melior est obedientia, quàm stulto
rũ uictimæ, qui nesciunt quid faciũt mali

\\ resistẽt 1 MS R. Hier. H. G.

1. Reg. 15. 22. Osee 6. 6.

CAP. V.

NE temere quid loquaris, neque cor 1
tuum sit uelox ad proferendum ser
monem coram Deo. Deus enim in
cœlo, & tu super terram, idcirco sint pauci
sermones tui. ♦ Multas curas sequuntur 2
somnia, & in multis sermonibus \\ inuenie-
tur' stultitia. ♦ ‖ Si quid uouisti Deo, ne mo- 3
reris reddere, displicet enim ei infidelis &
stulta promissio. sed quodcunque uoueris
redde. ♦ multoq. melius est non uoue- 4
re, quàm post uotum promissa non redde-
re. ♦ Ne dederis os tuum ut peccare facias 5
carnem tuam. neque dicas coram angelo,
Non est prouidentia: ne forte iratus Deus
contra sermones tuos, dissipet cuncta ope-
ra manuum tuarum. ♦ Vbi multa sunt som 6
nia, plurimæ sunt uanitates, & sermones
innumeri: tu vero Deum time. ♦ Si uide- 7
ris calumnias egenorum, & uiolenta iudi-
cia, & subuerti iustitiam in prouincia, non
mireris super hoc negocio: quia excelso
excelsior est alius, & super hos quoq; emi-
nentiores sunt alij, ♦ & insuper vniuersæ 8
terræ rex imperat seruienti. ♦ Auarus non 9
implebitur pecunia: & qui amat diuitias,
fructum non capiet ex eis. & hoc ergo ua-
nitas. ♦ Vbi multæ sunt opes, multi - &' qui 10
comedunt eas. Et quid prodest possessori,
nisi quòd cernit diuitias oculis suis? ♦ Dul- 11
cis est somnus operanti, siue parum, siue
multum comedat: saturitas autem diuitis
non sinit eum dormire. ♦ ‖ Est & alia infir- 12
mitas pessima, quam uidi sub Sole: diuitiæ
conseruatæ in malum domini sui. ♦ Pe- 13
reunt enim in afflictione pessima. genera-
uit filium, qui in summa egestate erit. ♦ ‖ Si- 14
cut egressus est nudus de utero matris suę,
sic reuertetur, & nihil auferet secum de la-
bore suo. ♦ Miserabilis prorsus infirmitas: 15

\\ inuenitur 4 MS. Deut. 23. 21.

- MS. R. Hier. H. C Addit. r auté 4 C

Iob 20. 20.

Iob 1. 21. 1. Tim. 6 7

quomodo uenit, sic reuertetur. Quid ergo
prodest ei quod laborauit in uentum?
16 ♦ Cunctis diebus uitæ suæ comedit in te-
nebris, & in curis multis, & in ærumna
17 atque tristitia. ♦ Hoc itaque uisum est mi-
hi bonum ut comedat quis & bibat, &
fruatur lætitia ex * labore suo, quo labora-
uit ipse sub Sole numero dierum uitæ suæ,
18 quos dedit ei Deus, & hæc est pars illius. ♦ Et
omni homini cui dedit Deus diuitias, atq;
substantiam, potestatemq. ei tribuit ut co-
medat ex eis, & fruatur parte sua; & læte-
19 tur de labore suo: hoc est donum Dei. ♦ Nõ
enim satis recordabitur dierum uitæ suæ,
eo quòd Deus occupet delicijs cor eius.

** omni 2 MS. Hier. H. C. G.*

CAP. VI.

1 EST & aliud malum quod uidi sub
Sole, & quidem frequens apud ho-
2 mines: ♦ Vir cui dedit Deus diuitias,
& substantiam, & honorem, & nihil deest
animæ suæ ex omnibus quæ desiderat: nec
tribuit ei potestatem Deus ut comedat
ex eo, sed homo extraneus uorabit il-
lud. hoc uanitas, & miseria magna est.
3 ♦ Si genuerit quispiam centum \\ - liberos',
& uixerit multos annos, & plures dies
ætatis habuerit, & anima illius non uta-
tur bonis substantiæ suæ, sepulturaq. ca-
reat: de hoc ego pronuncio quod melior
4 illo sit abortiuus. ♦ Frustra enim uenit,
& pergit ad tenebras, & obliuione delebi-
5 tur nomen eius. ♦ Non uidit Solem, ne-
que cognouit distantiam boni & mali:
6 ♦ etiam si duobus millibus annis uixerit,
& non fuerit perfruitus bonis: nonne ad
7 unum locum properant omnia? ♦ Omnis
labor hominis in ore eius: sed anima eius
8 non implebitur. ♦ Quid habet amplius sa-
piens a stulto? & quid pauper nisi ut per-
9 gat illuc ubi est uita? ♦ Melius est uide-
re quod cupias, quàm desiderare quod
nescias. sed & hoc uanitas est, & præ-
10 sumptio spiritus. ♦ Qui futurus est, iam
uocatum est nomen eius: & scitur quod
homo sit, & non possit contra fortio-
11 rem se in iudicio contendere. ♦ Verba
sunt plurima, multamq. in disputando
habentia uanitatem:

\\ filios 2 MS. C. - H. G.

CAP. VII.

1 QVid necesse est homini maiora se
quærere, cum ignoret quid con-
ducat sibi in uita sua numero die-
rum peregrinationis suæ, & tẽpore quod
uelut vmbra præterit? Aut quis ei poterit
indicare quid post eum futurum sub Sole
2 sit? ♦ ‖ Melius est nomen bonum, quàm
unguenta pretiosa: & dies mortis die nati-
3 uitatis. ♦ Melius est ire ad domum luctus,
quam ad domum conuiuij; in illa enim fi-
nis cunctorum admonetur hominum, & ui
4 uens cogitat quid \\ futurum' sit. ♦ Melior
est ira risu: quia per tristitiam vultus cor-
5 rigitur animus delinquentis. ♦ Cor sapien-
tium ubi tristitia est. & cor stultorum ubi
6 lætitia. ♦ Melius est a sapiente corripi,
7 quàm stultorum adulatione decipi. ♦ quia
sicut sonitus spinarum ardentium sub ol-
8 la, sic risus stulti. sed & hoc uanitas. ♦ Ca-
lumnia conturbat sapientem, & perdet ro-
9 bur cordis illius, ♦ Melior est finis oratio-
nis, quàm principium. Melior est patiens
10 arrogante. ♦ Ne sis uelox ad irascendum:

Pro. 22. 1

\\ futurum 3 MS. Hebraice legitur: Et uiuens dabit ad cor suum

11 quia ira in sinu stulti requiescit. ✝ Ne di-
cas, Quid putas causæ est quod priora tem
pora meliora fuere quàm nunc sunt? stulta
12 enim est huiuscemodi interrogatio. ✝ Vti-
lior est sapientia cum diuitijs, & magis pro-
13 dest uidentibus solem. ✝ Sicut enim prote-
git sapientia, sic protegit pecunia. hoc au-
tem plus habet eruditio & sapientia, quòd
14 uitam tribuunt possessori suo. ✝ Considera
opera Dei, quod nemo possit corrigere quē
15 ille despexerit. ✝ In die bona fruere bonis,
& malam diem præcaue. sicut enim hanc,
sic & illam fecit Deus, ut non inueniat ho
16 mo contra eum iustas querimonias. ✝ Hæc
quoque uidi in diebus uanitatis meæ: Iu-
stus perit in iustitia sua, & impius multo
17 uiuit tēpore in malitia sua. ✝ Noli esse iustus
multum: neque plus sapias, quàm necesse
18 est, ne obstupescas. ✝ Ne impiè agas multū:
& noli esse stultus, ne moriaris in tempore
19 non tuo. ✝ Bonum est te sustentare ʺ iustū',
sed & ab illo ne subtrahas manum tuam:
20 quia qui timet Deum, nihil negligit. ✝ Sa-
pientia confortauit sapientem, super de-
21 cem principes ciuitatis. ✝ ‖ Non est enim
homo iustus in terra, qui faciat bonum, &
22 non peccet. ✝ Sed & cunctis sermonibus
qui dicuntur, ne accommodes cor tuum:
ne forte audias seruum maledicentem ti-
23 bi. ✝ scit enim conscientia tua quia & tu
24 crebro maledixisti alijs. ✝ Cuncta tentaui
in sapientia. Dixi, Sapiens efficiar: & ipsa
25 longius recessit a me, ✝ multo magis quàm
erat: & alta profunditas, quis inueniet eā?
26 ✝ Lustraui uniuersa animo meo, ut scirem
& considerarem, & quærerem sapientiam,
& rationem, & ut cognoscerem impietatē
27 stulti, & errorem imprudentium: ✝ & in
ueni amariorem morte mulierem, quæ la-
queus uenatorum est, & sagena cor eius,
uincula sunt manus illius. qui placet Deo,
effugiet illam: qui autem peccator est, ca-
28 pietur ab illa. ✝ Ecce hoc inueni, dixit Ec
clesiastes, unum & alterum, ut inuenirem
29 rationem, ✝ quā adhuc quærit anima mea,
& non inueni. Virum de mille unum repe-
30 ri, mulierem ex omnibus non inueni. ✝ So-
lummodo hoc inueni, quod fecerit Deus
hominem rectum: & ipse se infinitis mi-
scuerit quæstionibus. Quis talis ut sapiens
est? & quis cognouit solutionem uerbi?

ʺ istum M C.

3. Reg. 8. 46. 2. Par. 6. 36. Prou. 20. 9. 1. Ioan. 1. 8.

CAP. VIII.

1 Sapientia ‖ hominis lucet in uultu eius,
& potentissimus faciem illius commu
2 tabit. ✝ Ego os regis obseruo, & præce-
3 pta iuramenti Dei. ✝ Ne festines recedere
a facie eius, neq; permaneas in opere ma-
4 lo: quia omne quod uoluerit faciet, ✝ & ser
mo illius potestate plenus est: nec dicere ei
5 quisquam potest, Quare ita facis: ✝ Qui cu-
stodit præceptum, non experietur quicquā
mali. Tempus & responsionem cor sapien-
6 tis intelligit. ✝ Omni negotio tempus est,
& opportunitas, & multa hominis affli-
7 ctio: ✝ quia ignorat præterita, & futura nul
8 lo scire potest nuncio. ✝ Non est in homi-
nis potestate prohibere spiritum, nec ha-
bet potestatem in die mortis, nec sinitur
quiescere ingruente bello, neque saluabit
9 impietas impium. ✝ Omnia hæc conside-
raui, & dedi cor meum in cunctis operibus
quæ fiunt sub Sole. Interdum dominatur

Sup. 2. 14. Prou. 17. 24.

10 homo homini in malum suum. ✝ Vidi im-
pios sepultos: qui etiam cum adhuc uiue-
rent, in loco sancto erant, & laudabantur
in ciuitate quasi iustorum operum. sed &
11 hoc uanitas est. ✝ Etenim quia non profer-
tur cito contra malos sententia, absque ti-
more vllo filij hominum perpetrant mala.
12 ✝ Attamen peccator ex eo quòd centies fa-
cit malum, & per patientiam sustentatur,
ego cognoui quod erit bonum timentibus
13 Deum qui uerentur faciem eius. ✝ Non sit
bonum impio, nec prolongentur dies eius,
sed quasi umbra transeant qui non timent
14 faciem Domini. ✝ Est & alia uanitas, quæ
fit super terram. sunt iusti, quibus ʺ mala
proueniunt', quasi opera egerint impiorū:
& sunt impij qui ita securi sunt, quasi iusto
rum facta habeant. sed & hoc uanissimum
15 iudico. ✝ Laudaui igitur lætitiam, quod non
esset homini bonum sub sole, nisi quòd co-
mederet, & biberet, atque gauderet: & hoc
solum secum auferret de labore suo in die-
bus uitæ suæ quos dedit ei Deus sub sole.
16 ✝ Et apposui cor meum ut scirem sapientiā,
& intelligerem ʺ distentionem' quæ uersa-
tur in terra: est homo qui diebus & nocti-
17 bus somnum non capit oculis. ✝ Et intel-
lexi quod omnium operum Dei nullā pos-
sit homo inuenire rationem eorum quæ
fiunt sub sole: & quanto plus laborauerit
ad quærendum, tanto minus inueniat: etiā
si dixerit sapiens se nosse, non poterit re-
perire.

ʺ multa eueniunt M S.
ʺ accidit H. G. Similiter Textus exposuit Chaldeus.
ʺ dissensionem O.

CAP. IX.

1 Omnia hæc tractaui in corde meo, ut
curiose intelligerem. Sunt iusti at-
que sapientes, & opera eorū in ma-
nu Dei: & tamen nescit homo utrum amo
2 re, an odio dignus sit? ✝ sed omnia in futu
rum seruantur incerta, eo quòd uniuersa
æque eueniant iusto & impio; bono & ma-
lo, mundo & immundo, immolanti victi-
mas, & sacrificia contemnenti. sicut bonus,
sic & peccator: ut periurus, ita & ille qui ue
3 rum deierat. ✝ Hoc est pessimum inter om-
nia quę sub Sole fiunt, quia eadem cunctis
eueniunt. unde & corda filiorum hominū
implentur malitia, & contemptu in uita
sua, & post hæc ad inferos ʺ deducentur'.
4 ✝ Nemo est qui semper uiuat, & qui huius
rei habeat fiduciam: melior est canis uiuus
5 leone mortuo. ✝ Viuentes enim sciunt se
esse morituros, mortui uero nihil noue-
runt amplius, nec habent ultra mercedem:
quia obliuioni tradita est memoria eorū.
6 ✝ Amor quoque, & odiū, & inuidiæ simul
perierunt, nec habent partem in hoc secu-
7 lo, & in opere quod sub sole geritur. ✝ Va-
de ergo, & comede in lætitia panem tuū,
& bibe cum gaudio uinum tuum: quia Deo
8 placent opera tua. ✝ Omni tempore sint
uestimenta tua candida, & oleum de capite
9 tuo non deficiat. ✝ Perfruere vita cū uxo-
re quam diligis, cunctis diebus vitæ insta-
bilitatis tuæ, qui dati sunt tibi sub sole om-
ni tempore uanitatis tuæ. hæc est enim
pars in uita, & in labore tuo quo laboras
10 sub sole. ✝ Quodcunque facere potest ma
nus tua, instanter operare: quia nec opus,
nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt
11 apud inferos, quo tu properas. ✝ Verti me
ʺ ad aliud, & uidi sub sole, nec uelocium esse
cursum, nec fortium bellum, nec sapientium

ʺ deducentur 2 M S. -Hier. H. G.
ʺ aliud uidi, MS.

panem,

panem.nec doctorum diuitias,nec artificū
gratiam: sed tempus,casumq́. in omnibus.
♦ Nescit homo finem suum,sed sicut pisces 12
capiuntur hamo, & sicut aues laqueo com-
prehenduntur: sic capiuntur homines in
tempore malo, cum eis extemplo superue-
nerit. ♦ Hanc quoque sub Sole uidi sapien 13
tiam,& probaui maximam: ♦ Ciuitas par- 14
ua,& pauci in ea uiri. uenit contra eā rex
magnus,& uallauit eam,extruxitq́. muni-
tiones per gyrum, & perfecta est obsidio.
♦ Inuentusq́. est in ea uir pauper & sapiēs, 15
& liberauit urbem per sapientiam suam,&
nullus deinceps recordatus est hominis il-
lius pauperis. ♦ Et dicebam ego, meliorem 16
esse sapientiam fortitudine: quomodo er-
go sapientia pauperis contempta est,& uer
ba eius non sunt audita? ♦ Verba sapien- 17
tium audiuntur in silentio, plus quàm cla-
mor principis inter stultos. ♦ ‖ Melior est 18
sapientia,quàm arma bellica:& qui in uno
peccauerit, multa bona perdet.

Sap.6.1.

CAP. X.

MVscæ morientes perdunt suauita- 1
tem unguenti. Pretiosior est sa-
pientia‶ & gloria, parua' ad tem-
pus stultitia. ♦ Cor sapientis in dextera 2
eius, & cor stulti in sinistra illius. ♦ Sed & 3
in uia stultus ambulans, cum ipse insipiens
sit,omnes stultos æstimat. ♦ Si spiritus po- 4
testatem habentis ascēderit super te,locum
tuum ne dimiseris: quia curatio faciet ces-
sare peccata maxima. ♦ Est malum quod 5
uidi sub Sole, quasi per errorem egredien-
a facie principis: ♦ positum stultum in di- 6
gnitate sublimi, & diuites sedere deorsum.
♦ Vidi seruos in equis: & principes ambu- 7
lantes super terram quasi seruos. ♦ ‖ Qui 8
fodit foueam, incidet in eam: & qui dissi-
pat sepem, mordebit eum coluber. ♦ Qui 9
transfert lapides, affligetur in eis: & qui
scindit ligna,vulnerabitur ab eis. ♦ Si re- 10
tusum fuerit ferrum, & hoc non ut prius,
sed hebetatum fuerit, multo labore exa-
cuetur,& post industriam sequetur sapien-
tia. ♦ Si mordeat serpens in silentio, nihil 11
eo minus habet qui occulte detrahit.♦Ver- 12
ba oris sapientis,gratia: & labia insipientis
præcipitabunt eum. ♦ Initium uerborum 13
eius stultitia,& nouissimum oris illius er-
ror pessimus. ♦ Stultus uerba multiplicat. 14
ignorat homo quid ante se fuerit: & quid
post se futurum sit quis ei poterit indica-
re? ♦ Labor stultorum affliget eos,qui ne- 15
sciunt in vrbem pergere. ♦ Væ tibi terra,cu 16
ius rex puer est,& cuius principes mane co
medunt. ♦ Beata terra, cuius rex nobilis 17
est, & cuius principes vescuntur in tempo-
re suo,ad reficiendum,& nō ad luxuriam.
♦ In pigritijs humiliabitur contignatio, & 18
in infirmitate manuū perstillabit domus.
♦ In risum faciūt panem,& uinum ut epu- 19
lentur ‶ bibentes': & pecuniæ obediunt
omnia. ♦ In cogitatione tua regi ne de- 20
trahas, & in secreto cubiculi tui ne male-
dixeris diuiti: quia‶ & aues cœli porta-
bunt'vocem tuam,& qui habet pennas an-
nunciabit sententiam.

‶ paruaijs gloria O.

Prou. 26. 27. *Eccl.* 10. 8. *Eccl.* 27. 29.

‶ uinētes Hier. H. G.

‶ auis cœli portabit MS. H. C. G.

CAP. XI.

MItte panem tuum super transeun- 1
tes aquas: quia post tempora mul-
ta inuenies illum. ♦ Da‶ partem' 2

‶ partem MS. Textus lectio conformis est R. H. C. & G.

' septē, nec non & octo': quia ignoras quid
3 futurum sit mali super terram. ♦ Si reple-
tæ fuerint nubes, imbrem super terram
effundent. Si ceciderit lignum ad Au-
strum, aut ad Aquilonem, in quocun-
4 que loco ceciderit, ibi erit. ♦ Qui obser-
uat uentum, non seminat: & qui consi-
5 derat nubes, numquam metet. ♦ Quo mo-
do ignoras quæ sit uia spiritus, & qua ra-
tione compingantur ossa in uentre præ-
gnantis: sic nescis opera Dei qui fabrica-
6 tor est omnium. ♦ Mane semina semen
tuum, & uespere ne cesset manus tua:
quia nescis quid magis oriatur, hoc aut
illud: & si utrumque simul, melius erit.
7 ♦ Dulce lumen, & delectabile est oculis vi-
8 dere solem. ♦ Si annis multis uixerit ho-
mo,& in his omnibus lætatus fuerit, me-
minisse debet tenebrosi temporis, & die-
rum multorum: qui cum uenerint, ‶uani-
9 tatis arguentur' præterita. ♦ Lætare ergo
iuuenis in adolescentia tua, & in bono sit
cor tuum in diebus iuuentutis tuæ, &
ambula in uijs cordis tui, & in intuitu
oculorum tuorum: & scito quod pro
omnibus his adducet te Deus in iudi-
10 cium. ♦ Aufer iram a corde tuo, & amo-
ue malitiam a carne tua. Adolescentia
enim & uoluptas vana sunt.

* τοῖς ἑπτὰ καί γε τοῖς ὀκτώ.

‶ uanitas arguuntur MS.

CAP. XII.

1 MEmento creatoris tui in diebus iu-
uentutis tuæ, antequam ueniat
tempus afflictionis, & appropin-
2 quent anni, de quibus dicas, ♦ Non mihi
placent, antequam‶ tenebrescant' Sol, &
lumen, & Luna, & Stellæ, & reuertantur
3 nubes post pluuiam: ♦ quando commoue-
buntur custodes domus,& nutabūt uiri for
tissimi,& otiosæ erunt molentes in minu-
to numero, & tenebrescent uidentes per fo
4 ramina: ♦ Et claudent ostia in platea, in
humilitate uocis molentis, & consurgent
ad uocem uolucris, & obsurdescent om-
5 nes filiæ carminis. ♦ Excelsa quoque time-
bunt, & formidabunt in uia, florebit amyg
dalus, impinguabitur locusta, & dissipabi-
tur capparis: quoniam ibit homo in do-
mum æternitatis suæ, & circuibunt in pla-
6 tea plangentes. ♦ Antequam rumpatur
funiculus argenteus, & recurrat uitta au-
rea, & conteratur hydria super fontem, &
7 confringatur rota super cisternam, ♦ &
reuertatur puluis in terram suam unde
erat, & spiritus redeat ad Deum qui dedit
8 illum. ♦ Vanitas uanitatum, dixit Eccle-
9 siastes, - &' omnia uanitas. ♦ Cumq́ esset
sapientissimus Ecclesiastes, docuit popu-
lum, & enarrauit quæ fecerat: & inuesti-
gans composuit parabolas multas.
10 ♦ Quæsiuit uerba utilia, & conscripsit
sermones rectissimos, ac ueritate plenos.
11 ♦ Verba sapientium sicut stimuli, & qua-
si claui in altum defixi, quæ per magi-
strorum ‶consilium 'data sunt a pastore
12 vno. ♦ His amplius fili mi ne requiras. Fa-
ciendi plures libros nullus est finis: fre-
13 quensq́. meditatio carnis afflictio est'. ♦ Fi-
nem loquendi, pariter omnes audiamus.
Deum time, & mandata eius obserua: hoc
14 est enim omnis homo: ♦ Et cuncta quæ
fiunt, adducet Deus in iudicium pro omni
‶errato', siue bonum,siue malum sit.

‶ tenebrescat 4 MS. Hier. H. G.

- 3 MS. Hier. H. C. G.

‶ concilium 3 MS. Hieron. H.

‶ errata 6 MS. ‶ abscondito R. Hier. C.

CANTI-

CANTICVM CANTICORVM SALOMONIS, QVOD HEBRAICE DICITVR SIR HASIRIM.

CAPVT PRIMVM.

OSCVLETVR me 2
"osculo 'oris sui:
quia meliora sunt
hubera tua vino,
♦ fragrantia vnguẽ 3
tis optimis. Oleum
effusũ nomen tuũ:
ideo adolescentulę
dilexerunt te. ♦ Tra 4
he me: post te cur-
remus -in odorem
vnguentorum tuorum'. Introduxit me rex
in cellaria sua: exultabimus & lætabimur
in te, memores huberum tuorum super ui-
num: recti diligunt te. ♦ Nigra sum, sed for 5
mosa filiæ Ierusalem, sicut tabernacula Ce-
dar, sicut pelles Salomonis. ♦ Nolite me 6
considerare quod fusca sim, quia decolora-
uit me Sol: filij matris meæ pugnauerunt
contra me, posuerunt me custodem uineis:
uineam meam non custodiui. ♦ Indica mi- 7
hi, quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi
cubes in meridie, ne uagari incipiam post
greges sodalium tuorum. ♦ Si ignoras te ò 8
pulcherrima inter mulieres, egredere, &
abi post uestigia gregum, * & pasce hœdos
tuos iuxta tabernacula pastorum. ♦ Equi- 9
tatui meo in curribus Pharaonis assimilaui

"ab osculis R.H G.

-2 MS. R. H. Leguntur autem verba illa in codicibus G. & exponũtur a D. Gregorio.

* tuorum msq. R.

10 te amica mea. ♦ Pulchræ sunt genæ tuæ
sicut turturis: collum tuum sicut monilia.
11 ♦ Murenulas aureas faciemus tibi, uermicu
12 latas argento. ♦ Dum esset rex in accubitu
13 suo, nardus mea dedit odorem suum. ♦ Fa-
sciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter
14 hubera mea commorabitur. ♦ Botrus cypri
15 dilectus meus mihi, in uineis En-gaddi ♦ Ec
ce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra
16 es, oculi tui columbarum. ♦ Ecce tu pulcher
es dilecte mi, & decorus. Lectulus noster flo
17 ridus: ♦ tigna domorum nostrarum cedri-
na, laquearia nostra cypressina.

CAP. II.

1 EGo flos campi, & lilium conuallium.
2 ♦ Sicut lilium inter spinas, sic amica
3 mea inter filias. ♦ Sicut malus inter
ligna syluarum, sic dilectus meus inter fi-
lios. Sub vmbra illius quem desiderauerã,
sedi: & fructus eius dulcis gutturi meo.
4 ♦ Introduxit me * in cellam uinariam, or-
5 dinauit in me charitatem. ♦ Fulcite me
floribus, stipate me malis: quia amore lan-
6 gueo. ♦ Læua eius sub capite meo, & dexte-
7 ra illius amplexabitur me. ♦ Adiuro uos
filiæ Ierusalem per capreas, ceruosq. cam-
porum, ne suscitetis, neque euigilare facia-
8 tis dilectam, quoadusque ipsa uelit. ♦ Vox
dilecti mei, ecce iste uenit saliens in mon-

* rex MS.

Infr. 8. 1
Infr. 3. 5.
5. 8. 8. 4.

tibus, transiliens colles: ♦ Similis est dile- 9
ctus meus capreæ, hinnuloq. ceruorum.
en ipse stat post parietem nostrum respiciés
per fenestras, prospiciens per 'cancellos.♦'' 10
Et dilectus meus loquitur mihi, Surge pro
pera amica mea, columba mea', formosa
mea, & ueni. ♦Iam enim hyems transijt, 11
imber abijt, & recessit. ♦Flores apparuerūt 12
in terra nostra', tempus putationis adue-
nit: uox turturis audita est in terra nostra:
♦ ficus protulit grossos suos, uineæ' florén- 13
tes dederunt odorem *. Surge,* amica
mea speciosa mea, & ueni ♦ Columba mea 14
in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ,
ostende mihi faciem tuam, sonet uox tua
in auribus meis: uox enim tua dulcis, & fa-
cies tua decora. ♦ Capite nobis uulpes par- 15
uulas quæ demoliuntur uineas; nam uinea
nostra floruit. ♦ Dilectus meus mihi, & ego 16
illi, qui pascitur inter lilia, ♦donec aspiret 17
dies, & inclinentur umbræ, Reuertere: simi-
lis esto dilecte mi capreæ, hinnuloq. cer-
uorum super montes ''Bethel'.

CAP. III.

IN lectulo meo per noctes quæsiui quē 1
diligit anima mea: quæsiui illum, & nō
inueni. ♦ Surgam, & circuibo ciuitatem: 2
per uicos & plateas quæram quem ''diligit'
anima mea: quæsiui illum, & non inueni.
♦Inuenerunt me uigiles, qui custodiunt ci- 3
uitatem, Num quem ''diligit' anima mea
uidistis? ♦Paululum cum pertransissem eos 4
inueni quem diligit anima mea: tenui eū:
nec dimittam, donec introducam illum in
domum matris meæ, & in cubiculum geni
tricis meæ. ♦ Adiuro uos filiæ Ierusalem 5
per capreas, ceruosq. camporum, ne su-
scitetis, neque euigilare faciatis dilectam,
donec ipsa uelit. ♦ Quæ est ista quæ ascen 6
dit per desertum, sicut uirgula fumi ex aro
matibus myrrhæ, & thuris, & uniuersi pul-
ueris pigmentarij? ♦ En lectulum Salomo- 7
nis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis
Israel: ♦ omnes tenentes gladios, & ad bel- 8
la doctissimi: uniuscuiusque ensis super fe-
mur suum propter timores nocturnos.
♦Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis 9
Libani. ♦ Columnas eius, fecit argenteas, 10
reclinatorium aureum, ascensum purpu-
reum: media charitate constrauit propter
filias Ierusalem. ♦Egredimini, & uidete fi- 11
liæ Sion regem Salomonem in diadema-
te, quo coronauit illum mater sua in die
'' desponsationis' illius, & in die læti-
tiæ cordis eius.

CAP. IIII.

QVàm pulchra es amica mea, quàm 1
pulchra es? Oculi tui columbarum
absque eo quod intrinsecus latet.
Capilli tui sicut greges caprarum quæ ascē-
derunt de monte Galaad, ♦Dentes tui sicut 2
greges tonsarum, quæ ascenderunt de la-
uacro omnes gemellis fœtibus, & sterilis
non est inter eas. ♦Sicut uitta coccinea la- 3
bia tua, & eloquium tuū. dulce. Sicut frag-
men mali punici, ita genæ tuæ, absque eo
quod intrinsecus latet. ♦ Sicut turris Dauid 4
collum tuum, quæ ædificata est cum pro
pugnaculis. mille clypei pendent ex ea,
omnis armatura fortiū. ♦Duo hubera tua, 5
sicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui pa-
scuntur in lilijs, ♦ donec aspiret dies, & in- 6
clinentur umbræ. Vadam ad montē myr-
7 rhæ, & ad collem thuris. ♦ Tota pulchra es
8 amica mea, & macula non est in te. ♦ Veni
de Libano sponsa mea, ueni de Libano, ue-
ni: coronaberis de capite Amana, de uerti-
ce Sanir & Hermon, de cubilibus leonum,
9 de montibus pardorum. ♦ Vulnerasti cor
meum soror mea sponsa, uulnerasti cor
meum in uno oculorum tuorum, & in uno
10 crine colli tui. ♦Quàm pulchræ sunt mam-
mæ tuæ, soror mea sponsa? pulchriora sunt'
hubera tua uino, & odor unguētorum tuo-
11 rum super omnia aromata. ♦ Fauus distil-
lans labia tua sponsa, mel, & lac sub lingua
tua: & odor uestimentorum tuorum sicut
12 odor thuris. ♦ Hortus conclusus soror
mea sponsa, hortus conclusus, fons signa-
13 tus. ♦Emissiones tuæ paradisus malorum
punicorum cum pomorum fructibus. Cy-
14 pri cum nardo, ♦ nardus, & crocus, fistula,
& cinnamomum cum uniuersis lignis Li-
bani, myrrha & aloe cum omnibus primis
15 unguentis. ♦Fons hortorum: puteus aqua-
rum uiuentium, quæ fluunt impetu de Li-
16 bano, ♦ Surge Aquilo, & ueni Auster, perfla
hortum meum, & fluant aromata illius.

CAP. V.

1 VENIAT dilectus meus in hortum
suum, & comedat fructum pomorū
suorum. Veni in hortum meum so-
ror mea sponsa, messui myrrham meam
cum aromatibus meis: comedi fauum cū
melle meo, bibi uinum meum cum lacte
meo: comedite amici, & bibite, & inebria-
2 mini charissimi. ♦ Ego dormio, & cor meū
uigilat: uox dilecti mei pulsantis, Aperi
mihi soror mea, amica mea, columba mea,
immaculata mea: quia caput meum ple-
num est rore, & cincinni mei guttis no-
3 ctium. ♦ Expoliaui me tunica mea, quo
modo induar illa? laui pedes meos, quo-
4 modo inquinabo illos? ♦Dilectus meus mi-
sit manum suam per foramen, & uenter
5 meus intremuit ad tactum eius. ♦ Surre-
xi, ut aperirem dilecto meo: manus meæ
stillauerunt myrrham, & digiti mei pleni
6 myrrha probatissima. ♦ Pessulum ostij mei
aperui dilecto meo: at ille declinauerat, at-
que transierat. Anima mea liquefacta est,
ut * locutus est. quæsiui', & non inueni il-
7 lum: uocaui, & non respondit mihi. ♦Inue-
nerunt me custodes qui circumeunt ciui-
tatē: percusserūt me, & uulnerauerunt me:
tulerunt pallium meum mihi custodes mu
8 rorum. ♦ Adiuro uos filiæ Ierusalem, si in-
ueneritis dilectum meum, ut nuncietis ei
9 quia amore lāgueo. Qualis est dilectus tuus
ex dilecto, ō pulcherrima mulierum: qualis
est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adiura-
10 sti nos? ♦Dilectus meus candidus & rubicū-
11 dus, electus ex millibus. ♦ Caput eius aurū
optimum. Comæ eius sicut elatæ palmarū,
12 nigræ quasi coruus. ♦ Oculi eius sicut colū-
bæ super riuulos aquarum, quæ lacte sunt
lotæ, & resident iuxta fluenta plenissima.
13 ♦ Genæ illius sicut areolæ aromatum con-
sitæ a pigmentarijs. Labia eius lilia distil-
14 lantia myrrham primam. ♦ Manus illius
tornatiles aureæ, plenæ hyacinthis. Venter
15 eius eburneus, distinctus sapphiris. ♦ Crura
illius columnæ marmoreæ quæ fundatæ
sunt super bases aureas. Species eius, ut

'' In MS. R.
R. H. C.
'Verum a MS. Greg.
G. ad-
ditur.
MS. R. G.
* Iuxta MS q.
' propera MS. R.
'' Bether MS. H.
'' concu-
bitus G
similiter
Textus le
it Grego
rius.

'' dilexit MS. H C.
Inf.5.6.
'' dilexit MS. H. G.
Textus ex
em lectio
nis est
expositio.
Sup.2.7.
Inf.8.4.

'' despon-
sionis in S.

Inf.6.4.

MS.

* dilectus MS. Q. R.
Sup.3.2.

Sup.2.7.
3.5.8.4.

Libani, electus ut cedri. ♦ Guttur illius sua- 16
uissimum, & totus desiderabilis: talis est di-
lectus meus, & ipse est amicus meus, filiæ
Ierusalem. ♦ Quo abijt dilectus tuus ô pul- 17
cherrima mulierum? quo declinauit dile-
ctus tuus, & quæremus eum tecum?

CAP. VI.

Dilectus meus descendit in hortum 1
suum ad areolam \\ aromatum', ut
pascatur in hortis, & lilia colligat.
♦ Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi, 2
qui pascitur inter lilia. ♦ Pulchra es amica 3
mea, suauis & decora sicut Ierusalem: ter-
ribilis ut castrorum acies ordinata. ♦ Auerte 4
oculos tuos a me, quia ipsi me auolare fe-
cerunt. ‖ Capilli tui sicut grex caprarum,
quæ apparuerunt de Galaad. ♦ Dentes tui 5
sicut grex ouium quæ ascenderunt de la-
uacro, omnes gemellis fœtibus, & sterilis
non est in eis. ♦ Sicut cortex mali punici,
sic genæ tuæ absque occultis tuis. ♦ Sexa- 6
ginta sunt reginæ, & octoginta concubinæ, 7
& adolescentularum non est numerus.
♦ Vna est columba mea, perfecta mea: una
est matris suæ, electa genitrici suæ. Viderũt 8
eam filiæ, & beatissimam prædicauerunt:
reginæ & concubinæ, & laudauerunt eam.
♦ Quæ est ista quæ progreditur quasi auro-
ra consurgens, pulchra ut Luna, electa ut 9
Sol, terribilis ut castrorum acies ordinata?
♦ Descendi in hortum \\ nucum', ut uiderẽ
poma \\ conuallium', \\ & inspicerem si flo- 10
ruisset uinea, & germinassent mala pu-
nica. ♦ Nesciui: anima mea conturbauit 11
me propter quadrigas Aminadab. ♦ Re- 12
uertere reuertere, \\ Sunamitis'; reuertere
reuertere, ut intueamur te.

CAP. VII.

Quid uidebis in \\ Sunamite', nisi cho- 1
ros castrorum? Quàm pulchri sunt
gressus tui in calceamẽtis, filia prin
cipis: iuncturæ feminũ tuorum, sicut mo-
nilia quæ fabricata sunt manu artificis.
♦ Vmbilicus tuus crater tornatilis, nun- 2
quam indigens poculis. Venter tuus sicut
aceruus tritici, uallatus lilijs. ♦ Duo hube- 3
ra tua, sicut duo hinnuli gemelli capreæ.
♦ Collum tuum sicut turris eburnea. Oculi 4
tui sicut piscinæ in Hesebon, quæ sunt in
porta filiæ multitudinis. Nasus tuus sicut
turris Libani, quæ respicit contra Dama-
scum. ♦ Caput tuum ut Carmelus: & co- 5
mę capitis tui, sicut purpura regis \\ uincta'
canalibus. ♦ Quam pulchra es, & quam 6
decora charissima, in delicijs? ♦ Statura 7
tua assimilata est palmæ, & hubera tua bo-

8 tris. ♦ Dixi, Ascendam in palmam, & ap-
prehendam fructus eius: & erunt hubera
tua sicut botri uineæ; & odor oris tui sicut
9 malorum.* ♦ Guttur tuum sicut uinũ opti-
mum, dignum dilecto meo ad potandum
labijsq. & dentibus illius ad ruminandum.
10 ♦ Ego dilecto meo, & ad me conuersio eius.
11 ♦ Veni dilecte mi, egrediamur in agrum,
12 commoremur in uillis. ♦ Mane surgamus
ad uineas, uideamus si floruit uinea, si flo-
res fructus parturiunt, si floruerunt mala
13 punica: ibi dabo tibi hubera mea. ♦ Man-
dragoræ dederunt odorem. In portis no-
stris omnia poma: noua, & uetera, dile-
cte mi, seruaui tibi.

CAP. VIII.

1 Quis mihi det te fratrem meum, su-
gentem hubera matris meæ, ut in-
ueniam te foris, & deosculer te, \\
2 & iam me nemo despiciat? ♦ Apprehendam
te, & ducam in domum matris meæ. * Ibi
me docebis, & dabo tibi poculum ex uino
condito, & mustum malorum granatorũ
3 meorum. ♦ ‖ Læua eius sub capite meo, &
4 dextera illius amplexabitur me. ♦ ‖ Adiuro
vos filię Ierusalem, ne suscitetis, neque eui
gilare faciatis dilectam donec ipsa uelit.
5 ♦ Quæ est ista quæ ascendit in deserto, deli-
cijs affluens, innixa super dilectum suum?
Sub arbore malo suscitaui te: ibi corrupta
est mater tua, ibi uiolata est genitrix tua.
6 ♦ Pone me ut signaculum super cor tuum,
ut signaculum super brachium tuum: quia
fortis est ut mors dilectio: dura sicut in-
fernus æmulatio, lampades eius lampades
7 ignis atque flammarum. ♦ Aquæ multæ
non \\ poterunt' extinguere charitatẽ, nec
flumina obruent illã: si dederit homo om-
nem substantiam domus suæ pro dilectio-
8 ne, quasi nihil \\ despiciet \\ eam'. ♦ Soror no-
stra parua, & hubera non habet. quid facie-
mus sorori nostrę in die quando alloquen-
9 da est? ♦ Si murus est, ædificemus super eũ
propugnacula argentea: si ostium est, com-
10 pingamus illud tabulis cedrinis. ♦ Ego mu-
rus: & hubera mea sicut turris, ex quo fa-
cta sum coram eo quasi pacem reperiens.
11 ♦ Vinea fuit pacifico, in ea quæ habet popu-
los: tradidit eam custodibus, uir affert pro
12 fructu eius mille argenteos. ♦ Vinea mea
coram me est. Mille tui \\ Pacifici', & du-
13 centi his qui custodiunt fructus eius. ♦ Quæ
habitas in hortis, amici auscultant: fac me
14 audire uocem tuam. ♦ Fuge dilecte mi, &
assimilare capreæ hinnuloq. ceruorum su-
per montes aromatum.

\\ aromatis MS. H. G.

Sup. 4.1.

\\ meũ O. \\ conuallis 10 MS. Greg. H. G.

\\ et 9 MS. H. G.

\\ Sulamitis 5 MS. H. G.

\\ Sulamitē 5 MS. H. G. Conformiter Textui legit Greg.

\\ iuncta MS. B.

* odor MS. R C. Verum a Greg. H. & G. non repetitur.

\\ etiam 2 MS. H. C.

* & in cubiculum genitricis meæ MS. 9 q.

Sup. 2.6.
Sup. 2.7.
3.5 et 5.8

\\ poterunt MS q.

\\ despicient 10 MS. R. H. G.

\\ eum 3 MS. R.

\\ Pacifice 1 MS.

LIBER SAPIENTIAE.

CAPVT PRIMVM.

DILIGITE ‖ iusti- 1
tiam, qui iudica-
tis terram. Sen-
tite de Domino
in bonitate, & in
simplicitate cor-
dis quærite illum:
‖ quoniam inue- 2
nitur ab his qui
non tentant illū:
apparet autem eis
qui fidē habent in illum. peruersæ enim 3
cogitationes separant a Deo: probata au-
tem uirtus corripit insipientes. quoniam 4
in maleuolam animam nō introibit sapien
tia, nec habitabit in corpore subdito pecca-
tis. " Spiritus enim sanctus' disciplinæ ef- 5
fugiet fictum, & auferet se a cogitationibus
quæ sunt sine intellectu, & corripietur a su
perueniente iniquitate. ‖ Benignus est 6
enim spiritus sapientiæ, & non liberabit "
maledictum' a labijs suis, quoniam renum
illius testis est Deus, & cordis illius scruta-
tor est uerus, & linguę eius auditor. ‖ Quo- 7
niam spiritus Domini repleuit orbem ter-
rarum: & hoc quod continet omnia, scien-
tiam habet uocis. Propter hoc qui loqui- 8
tur iniqua, non potest latēre, nec præteriet
illum corripiens iudicium. In cogitatio- 9
nibus enim impij interrogatio erit: sermo
num autem illius auditio ad " Deum' ve-
niet, ad correptionem iniquitatum illius.
Quoniam auris zeli audit omnia, & tu- 10
multus murmurationum non " abscondē-
tur'. Custodite ergo uos a murmuratio- 11
ne quæ nihil prodest, & a detractione par-
cite linguæ, quoniam sermo obscurus in
vacuum non ibit: os autem quod menti-
12 tur, occidit animam. ‖ Nolite zelare mor
tem in errore uitæ uestræ, ‖ neque acquira
tis perditionem in operibus manuum ue-
13 strarum. Quoniam Deus mortem non
fecit, nec lætatur in perditione uiuorum.
14 Creauit enim, ut essent, omnia, & sana-
biles fecit nationes orbis terrarum: & non
est in illis * medicamētum exterminij', nec
15 inferorum regnum in terra. Iustitia enim
16 perpetua est, & immortalis. * Impij autem
manibus & uerbis accersierunt * illam': &
æstimantes illam amicam, defluxerunt, &
sponsiones posuerunt ad illam: quoniam *
digni sunt qui " sunt' ex parte illius.

CAP. II.

1 DIxerunt enim " cogitantes apud se'
non recte, ‖ Exiguum, & cum tædio
est tempus uitæ nostræ, & non est re
frigerium in fine hominis, & non est qui
2 agnitus sit reuersus ab inferis: quia ex ni
hilo nati sumus, & post hoc erimus tanquā
non fuerimus: quoniam fumus " flatus'
"est' in naribus nostris: & sermo scintillę ad
3 commouendum cor nostrum: " quia extin-
ctus' cinis erit corpus nostrum, & spiritus
diffundetur tamquam mollis aër, & transi-
bit vita nostra tamquam " uestigium' nubis,
& sicut nebula dissoluetur, quæ fugata est a
radijs Solis, & a calore illius aggrauata:
4 & nomen nostrum obliuionem accipiet
per tempus, & nemo memoriam habe-
5 bit operum nostrorum. ‖ Vmbræ enim
transitus est tempus nostrum, & non est

Deut. 4. 16. 13.
Ezech. 18. 12. 33. 11
* θάνατον. * ὀλέθρου.
* iniustitia autem mortis est acquisitio M S.
* αὐτόν.
* morte O.
" sint.
" apud se cogitantes 4 M S. 6.
Iob 7. 1. 14. 1.
1. Cor. 15. 32.
" afflatus M S. R.
* πνεῦμα.
" qua extincta M S. 6.
" uestigia 1 M S. 6.
1. Par. 19. 15.

reuersio

reuersio finis nostri: quoniam consignata
est, & nemo reuertitur. ✝ ‖ Venite ergo, & 6
fruamur bonis quæ sunt, & vtamur crea-
tura tamquam in iuuētute celeriter. ✝ Vi- 7
no pretioso & vnguentis nos impleamus:
& non prætereat nos flos temporis. ✝ Co- 8
ronemus nos rosis, antequam marcescāt:
nullum pratum sit quod non pertranseat
luxuria nostra. ✝ Nemo \\ vestrum' exors 9
sit luxuriæ nostræ: vbique relinquamus
signa lætitiæ: quoniam hæc est pars no-
stra, & hæc est sors'. ✝ ‖ Opprimamus pau- 10
perem iustum, & non parcamus viduæ,
nec \\ veterano, nec reuereamur' canos
multi temporis. ✝ Sit autem fortitudo no- 11
stra lex \\ iniustitiæ'. quod enim infirmū
est, inutile inuenitur. ✝ Circumueniamus 12
ergo iustum, quoniam inutilis est nobis, &
contrarius est operibus nostris, & impro-
perat nobis peccata legis, & diffamat in
nos peccata disciplinæ nostræ. ✝ Promittit 13
se scientiam Dei habere, ‖ & filium Dei se
nominat. ✝ ‖ Factus est nobis in traductio- 14
nem cogitationum nostrarum. ✝ Grauis est 15
nobis etiam ad videndum, quoniam dissi-
milis est alijs vita illius, & * immutatæ'
sunt viæ eius. ✝ Tamquam nugaces æsti- 16
mati sumus ab illo, & abstinet se a vijs no-
stris tamquam ab immunditijs, & præfert
nouissima iustorum, & gloriatur patrem
se habere Deum. ✝ Videamus ergo si ser- 17
mones illius veri sint, & tentemus quæ
ventura sunt illi, & sciemus quæ erunt no-
uissima illius. ✝ ‖ Si enim est verus filius 18
Dei, suscipiet illum, & liberabit illum de
\\ manibus' contrariorum. ✝ Contumelia & 19
tormento interrogemus eum, vt sciamus
reuerentiam eius, & probemus patiētiam
illius. ✝ Morte turpissima condemnemus 20
eum: erit enim ei respectus ex sermoni-
bus illius. ✝ Hæc cogitauerunt, & errauer- 21
runt: excæcauit enim illos malitia eorū.
✝ Et nescierunt sacramenta Dei, neq; mer- 22
cedem sperauerunt iustitiæ, nec iudicaue-
runt honorem animarū sanctarum. ✝ Quo 23
niam Deus ‖ creauit hominem inextermi-
nabilem, & ad imaginem similitudinis suę
fecit illum. ✝ ‖ Inuidia autē diaboli mors 24
introiuit in orbem terrarum. ✝ imitantur 25
autem illum, qui sunt ex parte illius.

CAP. III.

Iustorum ‖ autem animæ in manu Dei 1
sunt, & non tanget illos tormentum
\\ mortis' ✝ ‖ Visi sunt oculis insipien 2
tium mori: & æstimata est afflictio, exitus
illorum. ✝ Et ab itinere iusto abierunt in 3
exterminium, & quod a nobis est iter ex-
terminij: illi autem sunt in pace. ✝ Et si co- 4
ram hominibus tormenta passi sunt, spes
illorū immortalitate plena est. ✝ *In pau- 5
cis vexati, in multis bene disponentur:
quoniam Deus tentauit eos, & inuenit il-
los dignos se. ✝ Tamquam aurum in for- 6
nace probauit illos, & quasi \\ holocausti
hostiam' accepit illos, & in tempore erit
respectus illorum. ✝ ‖ Fulgebunt iusti' \\ 7
& tamquam scintillæ in arūdineto discur-
rent. ✝ ‖ Iudicabunt nationes, & domina- 8
buntur populis, & regnabit \\ Dominus il-
lorum' in perpetuum. ✝ Qui confidunt in 9
illo, intelligent veritatem: & fideles in di-
lectione acquiescent illi: quoniam donū

Isa.22.13 56.12. 1.Co.15.32.
\\ nostrum 10 MS G.
\\ nostra MS 9. R.
Pro.5.11
\\ veterani reuereamur 12 MS.G.
\\ iustitiæ 6 MS. G.
Matt.27 43. Io.7.7.
* ἐξηλλαγμέναι.
Mat.27. 42.
\\ manu 5 MS. G.
Psal. 21. 9. Ier. 11. 19.
Gen.1.27 2.7.5.1. Eccli 17. 1. Gen.3.1.
Deut.33. 3.
\\ malitiæ 1 MS. G.
Infr.5.4.
* Et 3 MS.G.
\\ holocausta hostia 4 MS.
\\ holocaustum hostiæ G.
Matt.13 43.
- 2 MS.G
1 Co.6.2.
\\ illorum Dominus 3 MS.G.

10 & pax est electis eius. ✝ Impij autem secū-
dum quæ cogitauerunt, correptionem ha-
bebunt: qui neglexerunt iustum, & a Do-
11 mino recesserunt. ✝ Sapientiam enim, &
disciplinam qui abijcit, infelix est: & va-
cua est spes illorum, & labores sine fructu,
13 & inutilia opera eorum. ✝ Mulieres eorū
insensatæ sunt, & nequissimi filij eorum.
14 ✝ Maledicta creatura eorum: quoniam fe-
lix - est' sterilis & incoinquinata, quæ ne
sciuit thorum in delicto, habebit fructum
15 in respectione animarum sanctarum. ✝ ‖ &
spado qui non operatus est per manus suas
iniquitatē, nec cogitauit aduersus \\ Deum'
nequissima. dabitur enim illi fidei donū
electum, & sors in templo \\ Dei' acceptis-
15 sima. ✝ Bonorum enim laborum glorio-
sus est fructus, & quæ non \\ concidit' ra-
16 dix sapientiæ. ✝ Filij autem adulterorum
in cōsummatione erunt, & ab iniquo tho-
17 ro semen exterminabitur. ✝ Etsi quidem
longæ vitæ erunt, in nihilum computa-
buntur, & sine honore erit nouissima se-
18 nectus illorum. ✝ Et si celerius defuncti
fuerint, non habebunt spem, nec in die
19 agnitionis allocutionem. ✝ \\ Nationes'
enim iniquæ, diræ sunt \\ consummationis'.

CAP. IIII.

1 O Quàm pulchra est casta generatio
cum claritate? immortalis est enim
memoria illius: quoniam & apud
2 Deum nota est, & apud homines. ✝ Cum
præsens est, imitantur illam: & desiderant
eam cum se eduxerit, & in perpetuum co-
ronata triumphat incoinquinatorum cer-
3 taminum præmium vincens. ✝ Multigena
autem impiorum multitudo non erit vti-
lis, & \\ spuria vitulamina' non dabunt ra-
dices altas, nec stabile firmamētum collo-
4 cabunt. ✝ ‖ Et si in ramis in tempore ger-
minauerint: infirmiter posita a vento cō-
mouebuntur, & a nimietate ventorū era-
5 dicabuntur. ✝ Confringentur enim rami
inconsummati, & fructus illorum inutiles,
& acerbi ad manducandum, & ad nihilum
6 apti. ✝ Ex iniquis enim omnes filij qui na-
scuntur, testes sunt nequitiæ aduersus pa-
7 rentes in interrogatione sua. ✝ Iustus au-
tem si morte præoccupatus fuerit, in refri-
8 gerio erit. ✝ Senectus enim venerabilis est
non diuturna, neque annorum numero
computata. cani autem sunt sensus ho-
9 minis, ✝ & ætas senectutis vita immacula-
10 ta. ✝ ‖ Placens Deo factus dilectus, & viuēs
inter peccatores translatus est. raptus est,
11 ✝ ne malitia mutaret intellectum eius, aut
12 - ne' fictio deciperet animam illius. ✝ Fasci-
natio enim nugacitatis obscurat bona, &
\\ inconstantia' concupiscentiæ transuertit
13 sensum sine malitia. ✝ Cōsummatus in bre-
14 ui expleuit tempora multa. ✝ placita enim
erat Deo anima illius: propter hoc prope-
rauit educere illum de medio iniquitatū.
15 ✝ populi autem videntes, & non intelligē-
16 tes, nec ponētes in præcordijs talia: ✝ Quo-
niam gratia Dei & misericordia * in san-
ctos eius, & respectus in electos illius.
17 ✝ Condemnat autem iustus mortuus viuos
impios, & iuuentus celerius consummata,
18 longam vitam iniusti. ✝ Videbunt enim
finem sapientis, & non intelligent quid
cogitauerit de illo Deus, & quare munierit

- 4 MS.C.
Isa.56.4.
\\ Dominū 2 MS. G.
\\ Dominus 3 MS. G.
\\ concidat 8 MS.
\\ Nationis 2 MS. G.
\\ consummationes 2 MS. G.
\\ adulterina plantationes 12 MS. G.
Ier.17.5. Matt. 7. 27.
Heb.11.5
- 2 MS.G.
\\ instātia MS 9.
* est3 MS. R. Verum ut a Textu & c.G. subaudiatur.

illum Dominus. ✝ Videbunt enim, & con- 19
temnent eum: illos autem Dominus irri-
debit. ✝ & erunt post hæc decidentes sine 20
honore, & in contumelia inter mortuos
in perpetuum: quoniam disrumpet illos
inflatos sine voce, & commouebit illos a
fundamentis, & vsque ad supremum deso-
labuntur: & erunt gementes, & memoria
illorum " peribit'. ✝ Venient in cogitatio- 21
ne peccatorum suorum timidi, & tradu-
cent illos ex aduerso iniquitates ipsorum.

C A P. V.

Tunc stabunt iusti in magna constan- 1
tia aduersus eos qui se angustiaue-
runt, & qui abstulerunt labores eo-
rum. ✝ Videntes turbabuntur " timore' 2
horribili, & mirabuntur in subitatione in-
speratæ salutis, ✝ " dicentes' intra se, pœni- 3
tentiā agentes, & præ angustia spiritus ge-
mentes, Hi sunt quos habuimus aliquan-
do in derisum, & in similitudinem impro-
perij. ✝ ‖ Nos insensati vitam illorum æsti- 4
mabamus insaniam, & finem illorum si-
ne honore: ✝ - ecce' quomodo computati 5
sunt inter filios Dei, & inter sanctos sors
illorum est. ✝ Ergo errauimus a via veri- 6
tatis, & iustitiæ lumen non luxit nobis, &
Sol intelligentiæ nō est ortus nobis. ✝ Las- 7
sati sumus in via iniquitatis, & perditio-
nis, & " ambulauimus * ' vias difficiles, viā
autem Domini ignorauimus. ✝ Quid no- 8
bis profuit superbia? aut * diuitiarum ia-
ctantia - quid' contulit nobis? ✝ ‖ Transie- 9
runt omnia illa tamquam vmbra, & tan-
quam nuncius præcurrens: ✝ & tanquam 10
nauis quæ pertransit fluctuantem aquam:
cuius, cum " præterierit', nō est vestigium
inuenire, neque semitam carinæ illius in
fluctibus. ✝ aut * ' auis quæ transuolat in 11
aëre, ‖ - cuius nullum inuenitur argumen
tum itineris - illius', sed tantum sonitus
alarum verberans leuem ventum: & scin-
dēs per vim itineris aërem, commotis alis
transuolauit, & post hoc nullum signum
inuenitur itineris illius. ✝ aut tamquam 12
sagitta emissa in locum destinatum diui-
sus aër continuo in se reclusus est, vt igno-
retur transitus illius: ✝ sic & nos nati con- 13
tinuo desiuimus esse. ✝ & virtutis quidem 14
nullum signum valuimus ostendere: in
malignitate autē nostra consumpti sumus.
Talia dixerunt in inferno hi qui peccaue-
runt: ✝ ‖ quoniam spes impij tamquam 15
lanugo est, quæ a vento tollitur: & tam-
quam spuma gracilis, quæ a procella di-
spergitur: & tamquam fumus qui a vento
diffusus est: & tamquam memoria hospitis
vnius diei prætereuntis. ✝ Iusti autem in 16
perpetuum viuent, & apud Dominum est
merces eorum, & cogitatio illorum apud
Altissimum. ✝ Ideo accipient regnum de- 17
coris, & diadema speciei de manu Domi-
ni: quoniam dextera sua teget eos, & - in'
brachio sancto suo defendet illos. ✝ - ‖ Et' 18
accipiet armaturam zelus illius, & arma-
bit creaturam ad vltionem inimicorum.
✝ ‖ Induet pro thorace iustitiam, & accipiet 19
pro galea iudicium " certum'. ✝ sumet scu- 20
tum inexpugnabile æquitatem: ✝ acuet au- 21
tem diram iram in lanceam, & pugnabit
cū illo orbis terrarum contra insensatos.
✝ Ibunt directe emissiones fulgurum, & 22
tamquam " a bene' curuato arcu nubium
exterminabuntur. & ad certum locum in-
23 silient. ✝ Et a petrosa ira plene mittentur
grandines, excādescet in illos aqua maris,
24 & flumina concurrent duriter. ✝ Contra il-
los stabit spiritus virtutis, & tamquam tur
bo venti diuidet illos: & ad eremum perdu
cet omnem terrā " iniquitatis' - illorum,
& malignitas euertet sedes potentium.

C A P. VI.

1 Melior est sapientia, quàm vires: &
2 vir prudens * quàm fortis'. ✝ Audi-
te ergo reges, & intelligite, discite
3 iudices finium terræ. ✝ Præbete aures vos
qui continetis multitudines, & placetis vo
4 bis in turbis nationum: ✝ ‖ quoniam data
est a Dño potestas vobis, & virtus ab Altis-
simo, qui interrogabit opera vestra, & cogi
5 tationes scrutabitur: ✝ quoniam cum esse-
tis ministri regni illius, nō recte iudicastis,
nec custodistis legem iustitiæ, neque secū-
6 dum voluntatem Dei ambulastis. ✝ Horrē-
de & cito apparebit vobis: quoniam iudi
cium durissimum in his qui præsunt, fiet.
7 ✝ Exiguo enim conceditur misericordia: po
tentes autem potenter tormenta patien-
8 tur. ✝ ‖ Non enim subtrahet personam cu-
iusquam " Deus', nec verebitur magnitudi
nem cuiusquam: quoniam pusillum & ma
gnum ipse fecit, & æqualiter cura est illi de
9 omnibus. ✝ Fortioribus autem fortior in-
10 stat cruciatio. ✝ Ad vos ergo reges sunt hi
sermones mei, vt discatis sapientiam, &
11 " non' excidatis. ✝ Qui enim custodierint
iustitiam, iuste " iudicabuntur': & qui didi-
cerint iusta, inuenient quid respondeant.
12 ✝ Concupiscite ergo sermones meos, diligi
13 te illos, & habebitis disciplinam. ✝ Clara
est, & " quæ nunquam " marcescit ' sapien-
tia, & facile videtur ab his qui diligunt eā,
14 & inuenitur ab his qui quærunt illā. ✝ Præ-
occupat qui se concupiscunt, vt illis se "
15 prior' ostendat. ✝ Qui de luce vigilauerit
ad illam, non laborabit: assidentem enim
16 illam foribus suis inueniet. ✝ Cogitare er-
go de illa, sensus est consummatus: & qui
vigilauerit propter illam, cito securus erit.
17 ✝ Quoniam dignos se, ipsa circuit quærens,
& in vijs " ostendet ' se illis hilariter, & in
18 omni prouidētia " occurret' illis. ✝ Initium
enim illius verissima est disciplinæ concu-
19 piscentia. ✝ Cura " ergo' disciplinæ, dile-
ctio est: & dilectio, custodia legum illius
-est': custoditio autem legum, consumma-
20 tio incorruptionis- est': ✝ incorruptio autē
21 facit esse proximum Deo. ✝ Concupiscen-
tia itaq; sapientiæ deducit ad regnum per-
22 petuum. ✝ ‖ Si ergo delectamini * sedibus *,
& sceptris - o' reges populi, diligite sapien-
23 tiam, vt in perpetuum regnetis. ✝ diligite
lumen sapientiæ omnes qui præestis popu
24 lis. ✝ quid est autē sapientia, & quemadmo
dum facta sit, referā: & non abscondā a vo-
bis sacramēta Dei, sed ab initio natiuitatis
inuestigabo, & ponam in lucem scientiam
25 illius, & non præteribo veritatem: ✝ neque
cum inuidia tabescente iter habebo: quo-
niā talis homo non erit particeps sapiētiæ.
26 ✝ Multitudo autem sapientium, sanitas - est'
orbis terrarum: & rex sapiens stabilimen-
27 tum populi est. ✝ Ergo accipite disciplinam
per sermones meos, & proderit vobis.

CAP.

" peribit 3 MS.
" terrore MS.
" dicent 4 MS. G.
Sup. 3. 2.
- 5 MS. G.
" perābulauimus G
* per 1 MS.
* quid 4 MS. G.
Sup. 2. 5.
1. Pa. 29. 15.
" prætenerit 3 MS.
* tāquam 6 MS. G.
* ὄνε ου διαπετάντος
Prou. 30. 19.
- 5 MS. G.
- G.
Pro 11. 7
- 6 MS. G
- 7 MS. G.
Eph. 6. 13
Is. 59. 17.
Eph. 6. 17
" rectum 5 MS., αὐτοσχέδιον id est, non fictū, simplex, sincerum.

" habena e.
" iniquitas 10 MS. G
- 1 MS. G.
Eccl. 1. 9. 18.
* magis 9 MS. G.. Multa MS. annectunt capiti praecedenti.
Ro. 13. 1.
Deut. 10. 17.
2. Par. 19 7.
Iob 34. 19
Eccli 35. 16.
Ro. 2. 11.
Gal. 2. 6.
Ephe. 6. 9.
Col. 3 25.
Act. 10 34
1. Pet. 1. 17.
" Dominus 7 MS.
" ne 2 MS. R.
" iustificabuntur 9 MS. G.
" ἀμάραντος.
" marcescet 4 MS.
" priorem 2 MS.
" ostendit 2 MS. G.
" occurrit. G.
- autem 1 MS. G.
- 1 MS. G.
3. Reg. 3. 9.
* in 4 MS. G.
* perpetuis 2 MS. Verū G. libris non additur.
- 4 MS. G.
- 5 MS. G.

CAP. VII.

SVm quidem & ego mortalis homo, si- 1
milis omnibus, & ex genere\\ terre-
no' illius qui prior factus est, & in ven
tre matris figuratus sum caro, ✝ ‖ decem 2
mensium tempore, coagulatus sum in san
guine, ex semine hominis, & delectamen-
to somni conueniente. ✝ Et ego natus acce- 3
pi communem aerem, & in similiter factã
decidi terram, & primam vocem similem
omnibus emisi plorans. ✝ in inuolumentis 4
nutritus sum, & curis magnis. ✝ Nemo 5
enim ex regibus aliud habuit natiuitatis
initium. ✝ ‖ Vnus ergo introitus est omni- 6
bus ad vitam, & similis exitus. ✝ Propter 7
hoc optaui, & datus est mihi sensus: - & '
inuocaui, & venit in me spiritus sapientiæ:
✝ - &' præposui illam regnis & sedibus, & 8
diuitias nihil esse duxi in comparatione
illius. ✝ ‖ nec comparaui illi lapidem pre- 9
ciosum: quoniam omne aurum in compa-
ratione illius, arena est exigua, & tanquã
lutum æstimabitur argentum in conspe-
ctu illius. ✝ Super salutem & speciem dile- 10
xi illam, & proposui pro luce habere illam:
quoniam inextinguibile est lumen illius.
✝ ‖ Venerunt autem mihi omnia bona pa- 11
riter cum illa, & innumerabilis honestas
per manus illius, ✝ & lætatus sum in om- 12
nibus: quoniam antecedebat me ista sa-
pientia, & ignorabam quoniam horum
omnium mater est. ✝ Quam sine fictione 13
didici, & sine inuidia communico, & ho-
nestatem illius non abscondo. ✝ Infinitus 14
enim thesaurus est hominibus: quo qui vsi
sunt, participes facti sunt amicitiæ Dei,
propter disciplinæ dona commendati.
✝ Mihi autem dedit Deus dicere ex senten- 15
tia, & præsumere\\ digna' horum quæ-mi-
hi' dãtur: quoniam * ipse * sapientiæ dux
est, & sapientium emendator: ✝ in manu 16
enim illius & nos, & sermones nostri, &
omnis sapientia, & operum\\ scientiæ di-
sciplina'. ✝ Ipse enim dedit mihi horũ quæ 17
sunt, scientiam veram: vt sciam dispositio-
nem orbis terrarum, &\\ virtutes' elemen-
torum, ✝ initium & consummationem & 18
medietatem temporum, vicissitudinum
permutationes, & consummationes tem-
porum, ✝ - morum mutationes, & diuisio- 19
nes temporum', anni cursus, & stellarum
dispositiones, ✝ naturas animalium, & iras 20
bestiarum, vim ventorum, & cogitationes
hominum, differentias\\ virgultorum', &
virtutes radicum, ✝ & quæcumque sunt 21
absconsa, & improuisa: didici omnium
enim artifex docuit me sapientia. ✝ est 22
enim in illa spiritus intelligentiæ, sanctus,
vnicus, multiplex, subtilis,\\ disertus, mobi
lis, incoinquinatus, certus, suauis, amans
bonum, acutus, qui nihil\\ vetat' beneface-
re, ✝ humanus, benignus, stabilis, certus, se- 23
curus, omnem habens virtutem, omnia
prospiciens, & qui capiat omnes\\ spiritus:
intelligibilis',\\ mundus, subtilis'. ✝ Omni- 24
bus enim mobilibus mobilior est sapien-
tia: attingit autem vbique propter suam
munditiã. ✝ Vapor - est' enim virtutis Dei, 25
& emanatio quædã - est' claritatis omnipo-
tentis Dei sincera: & ideo nihil inquinatũ
in eã incurrit. ✝ candor est enim lucis æter- 26
næ, & speculũ sine macula Dei maiestatis,

\\terreni 4 MS. G.
Iob 10.10
Iob 1.21. 1. Tim. 6. 7.
-1 MS. G.
1 MS. G.
Iob 28.15 Pro. 8. 10
3. Reg. 3. 13. Mat. 6.33 Eccli 1. 20.
\\digne 1 MS. G.
-1 MS. G.
*& 1 MS.
* & G
\\scient & disciplina 1 MS.
\\scientia G.
\\virtutẽ 1 MS. G.
-4 MS.
\\arborũ 3 MS.
\\plantatiũ G.
\\mobilis disertus 3 MS. G.
\\vetet 1 MS.
\\spiritus intelligibiles 6 MS. G.
\\mundos, subtiles 2 MS. G.
-2 MS.
. MS. G.
Heb. 1. 3.

27 & imago bonitatis illius. ✝ Et cum sit' una,
omnia potest: & \\ in se permanens' om-
nia innouat, & per nationes in animas
sanctas se transfert, amicos Dei, & pro-
28 phetas constituit. ✝ Neminem enim di-
ligit Deus, nisi eum qui cum sapientia
29 inhabitat. ✝ Est enim hæc speciosior So-
le, & super omnem dispositionem stella-
rum, luci comparata inuenitur prior.
30 ✝ Illi enim succedit nox, sapientiam au-
tem non uincit malitia.

CAP. VIII.

1 ATtingit ergo a fine usque ad finem
fortiter, & disponit omnia suauiter
2 ✝ Hanc amaui, & exquæsiui-eam' a
iuuentute mea, & quæsiui sponsam mihi
eam assumere, & amator factus sum for-
3 mæ illius. ✝ Generositatem-illius' glorificat,
contubernium habens Dei: sed & omnium
4 Dominus dilexit illam. ✝ doctrix enim est
disciplinæ Dei, & electrix operum illius.
5 ✝ Et si diuitiæ appetuntur in uita: quid sa-
pientia locupletius, quæ operatur omnia:
6 ✝ Si autem sensus operatur: quis horum quę
7 sunt, magis quàm illa est artifex? ✝ Et si iusti
tiã quis diligit\\ labores huius magnas ha-
bent', uirtutes: sobrietatem enim, & pru-
dentiam docet, & iustitiam, & uirtutem,
quibus utilius nihil est in uita hominibus.
8 ✝ Et si multitudinẽ scientiæ desiderat quis:
scit præterita, & de futuris æstimat: scit uer-
sutias sermonum, & dissolutiones argu-
mentorum: signa, & monstra scit antequã
fiant, & euentus temporum, & seculorum.
9 ✝ Proposui ergo hanc adducere mihi ad
conuiuendum: sciens quoniam mecum cõ-
municabit de bonis, & erit allocutio cogi-
10 tationis, & tedij mei. ✝ Habebo propter hãc
claritatem ad turbas, & honorem apud se-
11 niores iuuenis: ✝ & acutus inueniar in iu-
dicio, & in conspectu potentium admira-
bilis ero, - & facies principum mirabuntur
12 me'. ✝ tacente me sustinebunt, & loquen-
tem me respicient, & sermocinante me
13 plura, manus ori suo imponent. ✝ Præte-
rea habebo per hanc, immortalitatem: &
memoriam æternam his qui post me futu-
14 ri sunt, relinquam. ✝ Disponam populos,
15 & nationes mihi erunt\\ subditæ'. ✝ Time-
bunt me audientes reges horrendi: in mul-
titudine uidebor bonus, & in bello fortis.
16 ✝ Intrans in domum meam, conquiescam
cum illa, non enim habet amaritudinem
conuersatio\\ illius', nec tædium conui-
ctus\\ illius', sed lætitiam, & gaudium.
17 ✝ Hæc cogitans apud me, & commemo-
rans in corde meo quoniam \\ immorta-
18 lis' est in cogitatione \\ sapientiæ', ✝ & in
amicitia illius delectatio bona, & in ope-
ribus manuum illius honestas sine defe-
ctione, & in certamine loquelæ illius sa-
pientia, & præclaritas in communicatio-
ne sermonem ipsius: \\ circuibam' quæ-
19 rens, ut mihi illam assumerem. ✝ Puer au-
tem eram ingeniosus, & sortitus sum ani-
20 mam bonam. ✝ Et cum essem magis bo-
21 nus, ueni ad corpus incoinquinatũ. ✝ Et ut
sciui quoniam aliter non\\ possem' esse con
tinens, nisi Deus det, & hoc ipsum \\ erat
* sapientia', scire cuius esset hoc donum:
adij Dominum, & deprecatus sum illum,
& dixi ex totis præcordijs meis.

\\ permanens in se 6 MS. G
-2 MS. R. G.
-2 MS. R.
\\ labores huius sunt G.
-G.
\\subiecta 5 MS.
\\eius 1 MS.
\\ ipsius 7 MS.
\\immortalitas 18 MS. G.
\\sapientia 12 MS. R.
\\circuibat 1 MS.
\\ possum 6 MS.
\\erat sapientia 6 MS Ang. G.
*summa MS 7. R.

CAP. IX.

Deus" patrum' meorum & Domine 1
misericordiæ, qui fecisti omnia
uerbo tuo, ¶ & sapientia tua con- 2
stituisti hominē, ut dominaretur creaturæ
quæ a te facta est, ¶"ut' disponat orbē ter- 3
rarum in æquitate & iustitia, & in directio
ne cordis iudicium iudicet: ¶ da mihi sediū 4
tuarū assistricem sapientiam, & noli me
reprobare a pueris tuis: ¶ quoniam seruus 5
tuus sum ego, & filius ancillæ tuæ, homo
infirmus, & exigui temporis, & minor ad
intellectum iudicij & legum. ¶ *Et si quis 6
erit consummatus inter filios hominum,
si ab illo abfuerit sapientia tua, in nihilum
computabitur. ¶ Tu elegisti me regē po- 7
pulo tuo, & iudicem filiorum tuorū, & fi-
liarum: ¶ & dixisti - me' ædificare templū 8
in monte sancto tuo, & in ciuitate habita-
tionis tuæ "altare', similitudinem taber-
naculi sancti tui quod præparasti ab initio:
¶ & tecum sapientia-tua' quæ nouit ope- 9
ra tua, quæ & affuit - tunc' cum orbem ter-
rarum faceres, & sciebat quid esset placitū
oculis tuis, & quid directum in præceptis
tuis. ¶ Mitte illam de cœlis sanctis tuis & a 10
sede magnitudinis tuæ, ut mecū sit & me-
cum laboret, " ut' sciam quid acceptum sit
apud te. ¶ scit enim illa omnia, & intelli- 11
git, & deducet me in operibus meis sobrie
& custodiet me in sua potentia. ¶ Et erunt 12
accepta opera mea, & disponam populum
tuum iuste, & ero dignus sediū patris mei.
¶ Quis enim hominum poterit scire con- 13
silium Dei? aut quis poterit cogitare quid
uelit Deus? ¶ Cogitationes enim morta- 14
lium timidæ, & incertæ prouidentiæ no-
stræ. ¶ Corpus enim quod corrumpitur, 15
aggrauat animam · & terrena inhabitatio
deprimit sensum multa cogitantem. ¶ Et 16
difficile æstimamus quæ in terra sunt: &
quæ in prospectu sunt, inuenimus cum la-
bore. Quæ autem in cælis sunt, quis inue-
stigabit? ¶ Sensum autem tuum quis "sciet', 17
nisi tu dederis sapientiam, & miseris spiri-
tum sanctum tuum de altissimis: ¶ & " si' 18
correctæ" sint' semitæ eorum qui sunt in
terris, & quæ tibi placent" didicerint' ho-
mines? ¶ Nam per sapientiam sanati sunt, 19
quicunq; placuerunt tibi Dñe a principio.

CAP. X.

Hæc, illum qui ¶ primus formatus 1
est a Deo pater orbis terrarum, cum
solus esset creatus, custodiuit; ¶ & 2
eduxit illum a delicto suo, * & dedit illi
uirtutem continendi omnia. ¶ Ab hac ut 3
recessit iniustus in ira sua, ¶ per iram ho-
micidij " fraternitas' deperijt. ¶ Propter" 4
quod' ¶ cum aqua deleret terram; sanauit
iterum sapientia, per contemptibile lignū
iustum gubernans, ¶ ¶ Hæc & in consensu" 5
superbiæ' cum se nationes" extulissent',
sciuit iustum, & conseruauit sine querela
Deo, & in filijs" misericordiam' fortem
custodiuit. ¶ ¶ Hæc, iustum a pereuntibus 6
impijs liberauit, fugientem" descenden-
te igne' in pentapolim; ¶" quibus' in testi- 7
monium nequitiæ fumigabunda constat
deserta terra, &" incerto' tempore fructus
habentes arbores, & incredibilis animæ
memoria stans figmentū salis. ¶ Sapientiam 8
enim prætereuntes non tantum in hoc la-
psi sunt ut ignorarent bona: sed & insipien-
tiæ suæ reliquerunt hominibus memoriā,
ut in his quæ peccauerunt, nec latēre po-
9 tuissent. ¶ Sapientia autem hos qui se obser-
10 uant, a doloribus liberauit. ¶ ¶ Hæc-autem',
profugum iræ fratris iustū deduxit per uias
rectas, & ostendit illi regnū Dei, & dedit il-
li sciētiam sanctorum, honestauit illum in
11 laboribus, & compleuit labores illius. ¶ In
fraude circumuenientium illum affuit -illi',
12 & honestum fecit illum. ¶ Custodiuit illum
ab inimicis, & a seductoribus tutauit illū, &
certamē forte dedit illi"ut uinceret" & sci-
13 ret quoniā omniū potētior est sapientia. ¶
Hæc, venditū iustū nō dereliquit, sed a "pec
catoribus' liberauit eum: descenditq; cum il
14 lo in foueā, ¶ ¶ & in uinculis non dereliquit
illum, donec afferret illi sceptrum regni, &
potentiam aduersus eos qui eum deprime-
bant: & mendaces ostendit qui maculaue-
runt illū, & dedit illi claritatem æternam.
15 ¶ Hæc, populum iustum, & semen sine que-
rela liberauit a nationibus ¶ quę illum "de-
16 primebant'. ¶ ¶ Intrauit in animam serui "
Dei', & stetit contra reges horrendos in por
17 tentis & signis. ¶ Et reddidit iustis mercedē
laborum suorum, & deduxit illos in uia mi-
rabili: & fuit illis in uelamento " diei', & in
18 luce stellarum " per noctem'. ¶ -&' transtu-
lit illos per Mare-rubrum, & transuexit il-
19 los per aquam nimiam. ¶ Inimicos autem
illorum demersit in mare, & ab altitudine
inferorum eduxit illos. ¶ Ideo iusti tule-
20 runt spolia impiorum, ¶ ¶ & decantauerunt
Domine nomen sanctum tuum, & uictri-
cem manum tuam laudauerunt pariter.
21 ¶ quoniam sapientia aperuit os mutorum,
& linguas infantium fecit disertas.

CAP. XI.

1 Direxit opera eorum in manibus pro-
2 phetæ sancti. ¶ Iter fecerunt per de-
serta, quæ non"habitabantur': & in
3 locis desertis fixerunt casas. ¶ ¶ Steterunt
contra hostes, & de inimicis se uindicaue-
4 runt. ¶ Sitierunt, & inuocauerunt te, & da
ta est illis aqua de petra altissima, & requies
5 sitis de lapide duro. ¶ Per quæ enim pœ-
nas passi sunt inimici illorum: -a defectio-
ne potus sui: * ¶ cum abūdarent filij Israel,
6 lætati sunt'. ¶ Per hæc, cum illis deessent
7 bene cum illis actum est. ¶ Nam pro fonte,
quidē sempiterni fluminis, humanū san-
8 guinem dedisti iniustis. ¶ Qui cum" minue-
rētur 'in traductione infantium occisorū,
dedisti illis abundantem aquam inspera-
9 te: ¶ ostendens per sitim quæ tunc fuit,
quemadmodum tuos exaltare; & aduer
10 sarios illorum necares. ¶ Cum enim ten-
tati sunt, & quidem cum misericordia di-
sciplinam " accipientes', scierunt quem-
admodum cum ira iudicati impij tormen-
11 ta paterentur. ¶ Hos quidem tanquam
pater monens probasti: illos autem tan-
quam durus rex interrogans condem-
12 nasti. ¶ Absentes enim & præsentes simi-
13 liter torquebantur. ¶ Duplex enim illos
acceperat tædium, & gemitus cum me-
14 moria præteritorum. ¶ Cum enim au-
dirent per sua tormenta bene secum agi,
commemorati sunt Dominum, admi-
15 rantes in finem exitus. ¶ Quem enim in
expositione praua * proiectum deriserūt,

in fi-

" parentum 1 MS. 3.Re.3.9 12. "& 1 MS G. Psal.115.16. * Nam 1 MS. G. 1.Par.28 4.5. 2.Par.1.9 & ses G. " aram 2 MS. Pro.8.12. 27. Ioan.1.1. -4 MS. G. -1 MS. G. "& 6 MS. G. Is.40.13. Rom.11.14. 1.Cor.2.16. " scimus 2 MS. G. " scis 1 MS. " sic 5 MS. G. " sunt 4 MS. G. " didicerūt 2 MS. G. Gen.1.27 2.7. * & eduxit illum de limo terræ MS. R. Gen.4.8. " fraternitatis 12 MS. " quē MS. G. Gen.6.7.8. Gen.11.2 21.12.1. "nequitiæ MS. G. " cōtulissent 4 MS. " misericordia 2 MS. " misericordiæ 1 MS. Genes.19.17. " descendentē ignē G.

" cuius 7 MS. G. " in certo G. Gen.28.5 10. -1 MS. G. -2 MS. G. " vincere " ut 2 MS. G. Genes.37.26. Act.7.9. " peccato G. Genes.41.40. Exo.1.11 " comprimebant 5 MS. Exod 5.4 57.9. " Domini 6 MS. G. " die 2 MS. " nocte 8 MS. -9 MS. G. Exod.14.22. Ps.77.14. Exod.12.35. Exo.15.1 Exo.16.1 " inhabitabantur 6 MS. " habitantur 4 MS. Exod.17.12. Num.20.11. -G. * in eos MS. R. -G. " minuerētur forte legendum est. " turbarētur G. " acceperunt 4 MS. Textus cō formior est G. " olim 2 MS. G.

in finem euentus mirati sunt: non simi-
liter iustis \\ faciens': ✝ pro cogitationibus 16
autem insensatis \\ iniquitates' illorum.
‖ Quod quidam errantes colebant mutos
serpentes, & bestias superuacuas, immi-
sisti illis multitudinem mutorum anima-
lium in uindictam: ✝ vt scirent quia per 17
que peccat quis, per hęc, & torquetur. ✝‖ Nõ 18
enim impossibilis erat omnipotẽs manus
tua, quæ creauit orbem terrarum ex ma-
teria inuisa, immitere illis multitudinem
ursorum, aut audaces leones, ✝ aut noui 19
generis ira plenas-\\ aut' ignotas bestias,
aut uaporem ignium spirantes, aut fumi
odorem proferentes, aut horrendas ab
oculis scintillas \\ emittentes': ✝ quarum
non solum læsura poterat illos extermi- 20
nare, sed & aspectus per timorẽ occidere.
✝ Sed & sine his uno spiritu poterant occi-
di persecutionem passi ab ipsis factis suis, 21
& dispersi per spiritum uirtutis tuæ: sed
omnia in mensura, & numero, & pon-
dere disposuisti. ✝ Multum enim ualere,
tibi \\ soli \ supererat' semper: & uirtuti 22
brachij tui quis resistet? ✝ Quoniam tan-
quam momentum stateræ, sic est ante te 23
orbis terrarum, & tanquam gutta roris \\
antelucani', quæ descendit in terram.
✝ Sed misereris omnium, quia omnia po-
tes, & dissimulas peccata hominum pro- 24
pter pœnitentiam, ✝ Diligis enim omnia
quæ sunt, & nihil odisti eorum quæ feci- 25
sti: nec enim odiens aliquid constituisti
aut fecisti. ✝ Quomodo autem posset ali- 26
quid permanere, nisi tu uoluisses? aut
quod a te uocatum non esset, conseruare-
tur? ✝ Parcis autem omnibus: quoniam tua 27
sunt Domine, qui amas animas.

CAP. XII.

O Quàm bonus, & suauis est Domi- 1
mine spiritus tuus in omnibus?
✝ Ideoq. eos qui \\ exerrant, parti- 2
bus corripis', & de quibus peccant, admo-
nes, & alloqueris: ut relicta malitia, cre-
dant in te Domine. ✝ * Illos-enim' anti- 3
quos inhabitatores terræ sanctæ tuæ, quos
* exhorruisti, ✝ quoniam odibilia opera ti- 4
bi faciebant, per medicamina, & sacrificia
iniusta, ✝ & filiorum suorum necatores si- 5
ne misericordia, & comestores uiscerum
hominũ, & deuoratores sanguinis, -a me-
dio sacramento tuo', ✝ & auctores parentes 6
animarum inauxiliatarum, perdere uolui-
sti * per manus parentum nostrorum, ✝ vt 7
dignam \\ perciperent' peregrinationem
puerorum Dei, quæ tibi omnium charior
est terra. ✝ Sed & his tanquam hominibus 8
pepercisti, & misisti antecessores exercitus
tui uespas, ut illos paullatim exterminarẽt.
✝ Non quia impotens eras in bello subijce- 9
re impios iustis, aut bestijs sæuis, aut uerbo
duro simul exterminare: ✝‖ sed, partibus iu- 10
dicans dabas locum pœnitentiæ, nõ igno-
rans quoniam \\ nequam' est natio eorum,
& naturalis malitia ipsorum, & quoniã nõ
poterat mutari cogitatio illorum in perpe-
tuum. ✝ Semen enim erat maledictum ab 11
initio: nec timens' aliquem, ueniam dabas
peccatis illorum. ✝ Quis enim dicet tibi, 12
Quid fecisti? aut quis stabit contra iudiciũ
tuum? aut quis \\ in conspectu tuo' ueniet
uindex iniquorum hominum? aut quis ti-

bi imputabit, si perierint nationes quas tu
13 fecisti? ✝ \\ Non' enim est alius Deus quàm
tu, ‖ cui cura est de omnibus, ut ostẽdas quo-
14 niam non iniuste \\ iudicas'-iudiciũ'. ✝ Ne-
que rex, neque tyrannus in conspectu tuo \\
15 inquirent' de his quos perdidisti. ✝ Cũ ergo
sis iustus, iuste omnia disponis: Ipsum quo-
que qui nõ debet puniri, condẽnare, exterũ
16 æstimas a tua uirtute. ✝ Virtus enim tua, iu-
stitiæ initium est: & ob hoc quòd omnium
17 Dominus es, omnibus te parcere facis. ✝ Vir-
tutem enim ostendis tu, qui non crederis
esse in uirtute consummatus, & horum \\
18 qui te nesciunt', audaciã traducis. ✝ Tu au-
tem dominator uirtutis, cum tranquillita-
te iudicas, & cum magna reuerentia dispo-
nis nos: subest enim tibi cum uolueris, pos-
19 se. ✝ Docuisti autem populum tuum per ta-
lia opera, quoniam oportet iustum esse, &
humanum, & bonæ spei fecisti filios tuos:
quoniam - iudicans 'das locum in peccatis
20 pœnitentiæ. ✝ Si enim inimicos seruorum
tuorum, & debitos morti, cum tanta cru-
ciasti attentione, \\ - & liberasti', dans tem-
pus, & locum, per quę possent mutari a ma-
21 litia: ✝ cum quanta diligentia iudicasti fi-
lios tuos, quorum parentibus iuramenta, &
conuentiones dedisti bonarum promissio-
22 num? ✝ Cum ergo das nobis disciplinam,
inimicos nostros multipliciter flagellas, ut
bonitatem tuam cogitemus iudicantes: &
cum de nobis iudicatur, speremus miseri-
23 cordiam-tuam'. ✝ Vnde & illis qui in uita
sua insensate, & iniuste uixerunt, per hęc
quæ coluerunt dedisti summa tormenta.
24 ✝‖ Etenim in erroris uia diutius errauerunt
deos æstimantes hæc quæ in animalibus
sunt superuacua, infantium insensatorum
25 more uiuentes. ✝ Propter hoc tanquam
pueris insensatis iudicium in derisum de-
26 disti. ✝ Qui autem ludibrijs, \\ & increpa-
tionibus non sunt \\ correpti', dignum Dei
27 iudicium \\ experti' sunt. ✝ In his enim
quæ patiebantur, moleste ferebant': in
quibus patientes indignabantur, per hæc
\\ quos' putabant deos, in ipsis cum exter-
minarentur uidentes, illum quem olim
negabant se nosse, uerum Deum agnoue-
runt: propter quod, & finis condemna-
tionis eorum ueniet super illos.

CAP. XIII.

1 VAni autem sunt omnes homines, -
in' quibus non \\ subest' scientia Dei,
‖ & de his quæ uidentur bona, non
potuerunt intelligere eum qui est, neque
operibus attendentes agnouerunt quis es-
2 set artifex: ✝ ‖ sed aut ignem, aut spiritum
aut citatum aërem, aut gyrum stellarum,
aut nimiam aquam, aut Solem, & Lunã, re-
3 ctores orbis terrarũ deos putauerũt. ✝ Quo-
rum si specie delectati, deos putauerunt:
sciant quãto his dominator eorum specio-
sior est: speciei enim generator hæc omnia
4 constituit. ✝ Aut si \\ uirtutem', & opera-eo-
rum' mirati sunt: intelligant ab illis, \\ quo-
5 niam' qui hęc \\ fecit', fortior est illis: ✝ a ma-
gnitudine enim speciei, & creaturæ cogno-
scibiliter poterit creator horum uideri.
6 ✝ sed tamen adhuc in his minor est quere-
la. Et hi enim fortasse errant, Deum quæ-
rentes, & uolentes inuenire. ✝ ‖ Etenim
7 cum in operibus illius conuersentur, in-

quirunt:

Left margin notes: \\ sitientes G. Inf. r. 12. 24. \\ iniquitatis 5 MS. G. Leu. 26. 22. Inf. 16. 1. Ier. 8. 17 \\ et 3 MS. R. -G. \\ fulgurantes G. \\ adest G. \\ subera 1 MS. \\ superat 3 MS. R. \\ antelucani G. \\ errant ex partibus, corripis. 2 MS. * Etenim 1 MS. G. -1 MS. G. Deut. 9. 3 12. 29. 18. 12. * odiens 1 MS. -6 MS. R. * a medio sacramen to tuo 6 MS. R. \\ perciperet 2 MS. G. Exo 23. 30 Deu 7. 22 \\ iniqua 3 MS. ✝ σπέρμα γὰρ ἦν κατηραμένον ἀπ' ἀρχῆς, οὐδὲ εὐλαβούμενος \\ in conspectum tuum 6 MS. G.

Right margin notes: \\ nec 3 MS. G. 1 Pet. 5. 7 \\ iudicabis 1 MS G. -G \\ inquiret 1 MS. G. \\ qui sciũt 3 MS. G. -5 MS G \\ & obsecrationeG. 9. -G. -3 MS. G. Sup. 11. 16 Rom. 1. 23 \\ increpationis 2 MS. G. \\ correcti MS. R. Aug. in psalmum nonum. ✝ νουθετηθέντες, \\ experti Aug. G -G. \\ quæ 4 MS. -1 MS G. \\ est 2 MS. Rom. 1. 18. Deu. 4. 13 17. 3 ✝ δύναμιν. -1 MS. G. \\ quoniam MS \\ constituit 17 MS G Rom. 1. 21

Isai 44.9
12. 46. 6.
Ier.10.3.
\\ inutile 7 MS. R.
\\reliquias 6 MS.
\\ nullum usum facit 7 MS.
\\ nullius usus facit 1 MS. R.
\\ nihil utile G.
\\ vorticibus MS.
*terra O.
-MS. G.
-1 MS. G.
\\ mortuũ rogat 5 MS. G.
*ab initio cuncta O.
Exo. 14. 22.
\\ex omni salutare, etia si sine arte aliquis ascendat G.
\\ quis eat 1 MS.
-5 MS. G.
\\Ab initio enim 3 MS.
\\ Et initio enim G.
Gen.6. 4. & 7. 7.
Psl.113.8.
Bar.6.3.
Psal.5.7
*in 5 MS. R. H.
\\ ἐπισκοπὴ ἔσται. visitatio erit.
\\ tentationes 4 MS. G.

quirunt: & persuasum habent quoniam
bona sunt quæ uidentur. † Iterum autem 8
nec his debet ignosci. † Si enim tantum 9
potuerunt scire, ut possent æstimare secu-
lum: quomodo huius Dominum non fa-
cilius inuenerunt? † Infelices autem sunt, 10
& inter mortuos spes illorum est, qui ap-
pellauerũt deos opera manuum hominũ,
aurum & argentum, artis inuentionem, &
similitudines animalium, aut lapidem inu-
tilem opus manus antiquæ. † ‖ Aut, siquis 11
artifex faber, de sylua lignum rectum se-
cuerit, & huius docte eradat omnem cor-
ticem, &, arte sua usus, diligenter fabricet
vas\\ vtile' in conuersationem uitæ, †\\re- 12
liquijs' autem eius operis, ad præparationẽ
escæ abutatur: † & reliquum horum, quod 13
ad\\ nullos est vsus faciat', lignum curuũ,
&\\ uerticibus' plenum, sculpat diligenter
per uacuitatem suam; & per scientiam suę
artis figuret illud, & assimilet illud imagi-
ni hominis, † aut alicui ex animalibus il- 14
lud comparet, perliniens rubrica, & rubi-
cundum faciens fuco colorem illius, & om
nem maculam quæ in illo est perliniens: *
† & faciat ei dignam habitationem, -&' in 15
pariete ponens illud, -&' confirmans fer-
ro, † ne forte cadat, prospiciens illi, sciens 16
quoniam non potest adiuuare se: imago
enim est, & opus est illi adiutorium. † Et 17
de substantia sua, & de filijs suis, & de nu-
ptijs uotum faciens inquirit. Non erube-
scit loqui cum illo qui sine anima est: † & 18
pro sanitate quidem infirmum depreca-
tur, & pro uita\\ rogat mortuũ', & in adiu-
torium inutilem inuocat: † & pro itinere 19
petit ab eo qui ambulare non potest: & de
acquirendo: & de operando, & de om-
nium rerum euentu petit ab eo qui in
omnibus est inutilis.

CAP. XIIII.

Iterum alius nauigare cogitans, & per 1
feros fluctus iter facere incipiens, li-
gno portante se fragilius lignum inuo-
cat. † Illud enim cupiditas acquirendi ex- 2
cogitauit, & artifex sapiẽtia fabricauit sua.
† Tua autem, pater, prouidentia * guber- 3
nat: quoniam dedisti & in mari uiam, &
inter fluctus semitam firmissimam, † osten 4
dens quoniam potens es\\ ex omnibus sa-
nare, etiam si sine rate\\ aliquis adeat ma-
re'. † Sed ut non essent uacua sapientiæ 5
tuæ opera: propter hoc etiam -&' exiguo
ligno credunt homines animas suas, &
transeuntes mare per ratem liberati sunt:
† \\Sed & ab initio' cum perirent ‖ super- 6
bi gigantes, spes orbis terrarum ad ratem
confugiens, remisit seculo semen natiui-
tatis, quæ manu tua erat gubernata. † Be- 7
nedictum est enim lignum, per quod fit iu-
stitia. † ‖ Per manus autem quod fit idõ- 8
lum, maledictum est & ipsum, & qui fecit
illud: quia ille quidem operatus est, illud
autem cum esset fragile Deus cognomina-
tus est. † Similiter autem odio sunt Deo, 9
impius & impietas eius. † Etenim quod fa 10
ctum est, cum illo qui fecit tormenta patie
tur. † Propter hoc & * idõlis nationum\\ 11
non erit, respectus': quoniam creaturæ
Dei in odium factæ sunt, & in\\ tentatio-
nem' animabus hominum, & in muscipu-
lam pedibus insipientium. † Initium enim 12
fornicationis, -est' exquisitio idolõrum: &
adinuentio illorum, corruptio uitæ est.
13 † neque enim erant ab initio, neque erunt
14 in perpetuum. † Superuacuitas enim\\ ho-
minum hæc adinuenit' in orbem terrarũ:
& ideo breuis illorum finis est inuentus.
15 † Acerbo enim luctu dolens pater, cito sibi
rapti filij fecit imaginem: & illum qui tũc
-quasi homo mortuus fuerat, nunc tam-
quam Deum colere cœpit, & constituit in-
16 ter seruos suos sacra & sacrificia. † Deinde
interueniente tempore conualescente ini-
qua consuetudine, hic error tamquam lex
custoditus est, & tyrannorum imperio co-
17 lebantur figmenta, † -Et' hos quos in pa-
lam homines honorare non poterant, pro-
pter -hoc' quod longe essent, e longinquo
figura eorum allata, euidentem imaginem
regis, quem honorare uolebant, fecerunt:
ut illum qui aberat, tamquam præsentem
18 colerent sua solicitudine. † Prouexit autẽ
ad horũ culturam & hos qui ignorabãt, ar
19 tificis eximia diligentia. † Ille enim uo-
lens placere illi qui se\\ assumpsit', elabora-
uit arte sua, ut similitudinem in melius fi-
20 guraret, † Multitudo autem\\ hominum'
\\ abducta' per speciem operis, eum qui an-
te tempus tamquam homo honoratus fue
21 rat, nunc Deum\\ æstimauerunt'. † Et hæc
fuit\\ uitæ humanæ' deceptio, quoniã aut
affectui, aut regibus deseruiẽtes homines,
incommunicabile nomen lapidibus, & li-
22 gnis imposuerunt. † Et non suffecerat\\ er-
rasse' eos circa Dei scientiam, sed & in ma-
gno uiuentes inscientiæ bello, tot & tã ma
23 gna mala pacem appellant. † Aut enim fi-
lios suos sacrificantes, aut obscura sacrificia
facientes, aut insaniæ plenas uigilias ha-
24 bentes, † neque uitam, neq; nuptias mun-
das iam custodiunt, sed alius alium * per
inuidiam occidit, aut adulterans cõtristat:
25 † & omnia commista sunt, sanguis, homici-
dium, furtum & fictio, corruptio -&' infi-
delitas, turbatio, -&' periurium, tumultus
26 † bonorum, \\ Dei' immemoratio, anima-
rum inquinatio, natiuitatis immutatio, nu
ptiarum inconstantia, -inordinatio\\ mœ-
27 chiæ & impudicitiæ'. † Infandorum enim
idolõrum cultura, omnis mali causa est, &
28 initium, & finis. † Aut enim, dum lætan-
tur, insaniunt: aut certe uaticinantur fal-
sa, aut uiuunt iniuste, aut peierant cito.
29 † Dum enim confidunt in idõlis quæ sine
anima sunt, male iurantes noceri se non
30 sperant. † Vtraq;\\ ergo' illis euenient di-
gne, quoniam male senserũt de Deo, atten-
dentes idõlis, & iurauerunt iniuste, in do-
31 lo contemnentes iustitiam. † Non enim\\
iurantium est uirtus', sed peccantium pęna
perambulat semper iniustorum prçuarica-
tionem.

CAP. XV.

1 TV autem Deus noster, suauis & ue-
rus -\\ es', patiens, & in misericordia
2 disponens omnia. † Etenim si pec-
cauerimus, tui sumus, scientes magnitudi-
nem tuam: \\ & si non peccauerimus, sci-
mus' quoniam apud te sumus computati.
3 † Nosse enim te, consummata iustitia est:
& scire iustitiam, & uirtutem tuam, radix
4 est immortalitatis. † Non enim in erro-
rem induxit nos hominum malæ artis ex-
cogitatio, nec umbra picturæ labor sine

-1 MS. G.
\\ hominũ aduenit 2 MS. G.
-2 MS. G.
-5 MS. G.
-9 MS.
\\ assumpserat 1 MS.
-1 MS. G.
\\ adducta 8 MS. G.
\\existimauerunt 3 MS.
* τῷ βίῳ.
\\ errare 1 MS. G.
* aut G.
Ier.7.9.
-6 MS. G.
-G.
\\ Domini 10 MS.
-3 MS.
\\ mœchia & impudicitia 7 MS. G.
\\ quoque 1 MS.
\\ autẽ G.
* ἡ τῶν ὀμνυομένων δύναμις.
-1 MS. G.
\\ & 1 MS.
\\ non peccabimus autẽ sciẽtes G. & Aug. l. de fide et op. cap.23.

fructu, effigies sculpta per uarios colores,
✝ cuius aspectus insensato dat concupiscen- 5
tiam, & diligit mortuæ imaginis effigiem
sine anima. ✝ Malorum amatores, digni 6
- sunt' * qui spem \\ habent 'in talibus, &
qui faciunt illos, * qui diligunt, & qui co-
lunt. ✝ Sed & figulus mollem terram pre- 7
mens laboriose fingit ad usus nostros unú-
quodque uas, & de eodem luto fingit quæ
munda sunt in usum uasa, & similiter quę
his sunt contraria. horum autem uasorum
quis sit vsus, iudex est figulus. ✝ Et cum la- 8
bore uano Deum fingit de eodem luto: ille
qui paulo ante de terra factus fuerat, &
post pusillum \\ reducit se ' unde acceptus
est, repetitus animæ debitum quam habe-
bat'. ✝ Sed cura est illi, non quia laboratu- 9
rus est, nec quoniam breuis illi uita est, sed
concertatur aurificibus & argentarijs: sed
& ærarios imitatur, & gloriam præfert,
quoniam res superuacuas fingit. ✝ Cinis est 10
- enim' cor eius, & terra superuacua spes il-
lius, & luto uilior vita eius: ✝ quoniã igno- 11
rauit * qui se finxit, & qui inspirauit illi a-
nimam quæ operatur, & qui insufflauit - ei'
spiritum uitalem. ✝ Sed - &' æstimauerunt 12
\ lusum' esse uitam nostram, & conuersa-
tionem uitæ compositã ad lucrum, & opor-
tere undecunque etiam ex malo acquirere.
✝ Hic enim scit se super omnes delinquere, 13
qui ex terræ materia fragilia uasa, & scul-
ptilia fingit. ✝ Omnes enim insipientes, & 14
infelices supra \ modum animæ superbi',
sunt inimici populi tui, - &' imperantes il-
li: ✝ quoniam omnia idôla nationum deos 15
æstimauerunt, ‖ quibus neque oculorum \\
visus' est ad uidendum, neque nares ad per-
cipiendum spiritum, neque aures ad audié-
dum, neque digiti manuum ad tractãdum,
sed & pedes eorum pigri ad ambulandum.
✝ homo enim fecit illos. & qui spiritũ mu- 16
tuatus est, is finxit illos. Nemo enim sibi
similem homo poterit Deum fingere. Cum 17
enim sit mortalis, mortuum fingit mani-
bus iniquis. Melior enim est ipse his quos
colit, quia ipse quidem uixit, cum esset mor-
talis, illi autem nunquam. ✝ Sed & anima- 18
lia miserrima colunt: insensata enim com-
parata his \\ illis' sunt deteriora. ✝ Sed nec 19
aspectu \ aliquis' ex his animalibus bona
potest conspicere. Effugerunt autem Dei
laudem, & benedictionem eius.

CAP. XVI.

PRopter \\ hæc & per his ' similia passi 1
sunt digne tormenta, & per multitu-
dinem bestiarum exterminati sunt.
✝ ‖ Pro quibus tormentis bene disposuisti 2
populum tuum, ‖ quibus dedisti concupi-
scentiam delectamenti sui nouum saporẽ,
escam parans eis ortygometram, ✝ ut illi 3
quidem concupiscentes escam propter ea
quæ illis ostensa & missa sunt, etiam a ne-
cessaria concupiscentia auerterentur. Hi
autem in breui inopes facti, nouam gusta-
uerunt escã. ✝ Oportebat enim illis, * sine 4
excusatione - quidem ' superuenire interi-
tum exercentibus tyrannidem: his autem
tantum ostendere quemãdmodum inimi-
ci eorum exterminabantur. ✝ Etenim ‖ cũ 5
illis superuenit sæua bestiarum ira, morsi-
bus * peruersorum colubrorum extermina-
bantur. ✝ - Sed ' non in perpetuum \\ ira 6
tua permansit', sed ad correptionem in bre-
ui turbati sunt, signum habentes salutis ad
commemorationem mandati legis tuæ.
7 ✝ Qui enim conuersus est, nõ per hoc quod
uidebat sanabatur, sed per te omnium sal-
8 uatorem: ✝ & in hoc autem ostendisti ini-
micis nostris quia tu es qui liberas ab om-
9 ni malo. ✝ ‖ Illos enim locustarum, & mu-
scarum occiderunt morsus, & non est inuẽ-
ta sanitas animæ illorum: quia digni erant
10 ab huiusmodi exterminari. ✝ Filios autem
tuos, nec draconum uenenatorum uicerũt
dentes, misericordia enim tua adueniens
11 sanabat illos. ✝ In memoria enim sermo-
num tuorum \\ examinabantur', & ueloci-
ter saluabantur, ne in altam incidétes obli-
12 uionem, nõ possent tuo uti adiutorio. ✝ Et-
enim neque herba, neque malagma sana-
uit eos, ‖ sed tuus Domine sermo, qui sanat
13 omnia. ✝ ‖ \ Tu es enim Domine, qui ui-
tæ' & mortis habes potestatem, & deducis
14 ad portas mortis & reducis: ✝ homo autem
occidit quidem per malitiam animam suã
& cum exierit spiritus, non reuertetur, nec
15 reuocabit animam quæ recepta est. ✝ sed
16 tuam manũ effugere impossibile est. ✝ ‖ Ne-
gantes enim te nosse impij, per fortitudi-
nẽ brachij tui flagellati sunt: nouis aquis,
& grandinibus, & pluuijs persecutionem
17 passi, & per ignem \\ consummati', ✝ Quod
enim mirabile erat in aqua, quę omnia ex-
tinguit, plus ignis ualebat: uindex est enim
18 orbis iustorum. ✝ Quodam enim tempore,
mansuetabatur ignis, ne comburerentur,
quæ ad impios missa erant animalia: sed
ut ipsi uidentes scirent, quoniam Dei iu-
19 dicio patiuntur persecutionem. ✝ Et quo-
dam tempore in aqua supra uirtutẽ ignis,
\\ exardescebat' - undique', ut iniquæ terræ
20 nationem exterminaret. ✝ ‖ Pro quibus
angelorum esca nutristi populum tuum, &
paratum panem de cęlo præstitisti illis sine
21 labore omne delectamentum in se haben-
tem, & omnis saporis suauitatem. ✝ \\ Sub-
stantiam enim tuam & dulcedinem tuam,
quam in filios habes \\ ostendebas': & deser-
uiens uniuscuiusque uoluntati, ad quod \\
22 quisque ' volebat conuertebatur. ✝ ‖ Nix
autem & glacies sustinebant vim ignis, &
non tabescebant: ut scirent, quoniam fru-
ctus inimicorum exterminabat ignis ardẽs
23 in grandine & \ pluuia' coruscans. ✝ Hoc
autem iterum, ut nutrirentur iusti, * etiam
24 suæ uirtutis oblitus est. ✝ Creatura enim
tibi Factori deseruiens, \\ exardescit' in tor-
mentum aduersus iniustos: & lenior fit ad
bene faciendum pro his qui in te confi-
25 dunt. ✝ Propter hoc, & tunc - in ' omnia
transfigurata omnium nutrici gratiæ tuæ
\\ deseruiebant', ad uoluntatem eorum qui
26 \\ a' te desiderati sunt: ✝ ut scirent filij tui,
quos dilexisti Domine, ‖ quoniam non na-
tiuitatis fructus pascunt homines, sed ser-
mo tuus hos qui in te crediderint cõseruat.
27 ✝ ‖ Quod enim ab igne non poterat exter-
minari, statim ab exiguo radio solis calefa-
28 ctum tabescebat: ✝ ut notum omnibus es-
set, quoniam oportet præuenire Solem, ad
benedictionem tuam, & ad \\ orientem' lu-
29 cis te adorare. ✝ Ingrati enim \ fides' tam-
quam hybernalis glacies tabescet, & dispe-
riet tamquam aqua superuacua.

-10 MS.
\\ norit O
\\ habeant
1 MS.
Rom.9.21
\\ ducit se
8 MS.
\\ it Gq.
\\ ebit C.
- G.
-6 MS. G.
* eum 2
MS.
-3 MS. G.
-4 MS. G.
\\ ludum 3
MS.
\\ lusũ O
\\ animæ
infantium
G.
\\ animam
infantis.
Gq.
- G.
Ps.113.4
& 134.15
\\ usu G
& Cypria-
nus, tum l.
de exhort.
matr.ca.1
tum l.3.
ad Quiri-
num c.59.
\\ aliis 4
MS. G.
\\ aliquod
2 MS.
\\ aliquid
2 MS.
\\ hoc per
his MS G
\\ hoc per
hæc MS
\\ hæc &
his MS R.
Infr.19.
11.
Num.11.
31.
-* quidem
4 MS. G.
Nu.21.6.
* ij G.
-1 MS. G
\\ perman-
sit ira tua
6 MS. G.

Exo.8.24
& 10.4.
Apoc.9.7
* extermi-
nabantur
MS. R.
Psal.106.
20.
\\ Tu enim
usia 1 MS.
G.
Deut.32.
39.
1.Reg.2.6
Tob.13.2
Exo.9.23
\\ consum-
ptis 4 MS.
G
\\ exarde-
bat MS.
\\ ardebat
6 MS. G.
-6 MS G.
Exod.16.
14.
Nu.11.7.
Ps.77.25
Ioan.6.31
\\ Substan-
tia enim
tua & dulce-
dinem 5
MS G.
\\ ostende-
bat 3 MS.
G.
\\ quis 7
MS. G.
Exo.9.13
\ ἐν τοῖς
ὑετοῖς
* ignis
MS q. R.
\\ exande-
scet 16 MS.
\\ intendi-
tur G.
- MS R.
\\ deseruie-
bat 4 MS.
G.
\\ ad 1 MS.
Deut.8.3
Matt.4.4.
\\ ortum
23 MS. R.
\\ spes 10
MS [illegible].

CAP. XVII.

Magna-sunt' enim iudicia tua-Dñe' 1
& inenarrabilia-\\ uerba tua', pro-
pter hoc indisciplinatæ animæ er-
rauerunt.‖\\Dum' enim persuasum habent 2
iniqui, posse dominari\\ nationi' sanctæ:
uinculis tenebrarũ, & longæ noctis cõpe-
diti, inclusi sub tectis, fugitiui perpetuę pro
uidentię\\iacuerunt'. ✝ Et dũ putãt se late- 3
re in\\ obscuris' peccatis: tenebroso obliuio
nis uelamento dispersi sunt, pauentes hor-
rende, & cũ admiratione nimia perturba-
ti. ✝Neq; enim quæ continebat illos spelũ- 4
ca, sine timore custodiebat: quoniã sonitus
descendens perturbabat illos, & personæ
tristes-illis'apparentes, pauorẽ illis præsta-
bant. ✝Et ignis quidẽ nulla uis poterat illis 5
lumen præbere, nec siderũ limpidæ flam-
mæ illuminare poterant illã noctẽ horrẽ-
dã. ✝Apparebat autẽ illis\\subitaneus'ignis, 6
timore plenus: & timore percussi illius quę
nõ uidebatur faciei, æstimabant deteriora
esse quæ uidebantur: ✝ & magicæ artis ap- 7
positi erãt derisus. \\ & sapientiæ' \\ gloria'
correptio cum contumelia'. ✝Illi enim qui 8
promittebãt, timores, & perturbationes ex
pellere se ab anima lãguente, hi cũ derisu
pleni timore languebant. ✝Nã, etsi nihil il- 9
los ex monstris perturbabat: trãsitu anima
liũ, & serpentiũ sibilatione cõmoti, treme-
bundi peribant: & aerẽ, quẽ nulla ratione
quis effugere posset, negantes se uidere.
✝-Frequenter enim præoccupant pessima, 10
redarguente conscientia'. ✝Cũ sit enim ti- 11
mida nequitia, dat testimoniũ\\ condẽna-
tionis': semper enim præsumit sęua, *per-
turbata'cõscientia. ✝Nihil enim est timor, ni- 12
si præsumptionis adiutorium, proditio co-
gitationis auxiliorum. ✝ Et dũ ab\\ intus' 13
minor est expectatio, maiorem\\ cõputat'
scientiam' eius\\causæ' de qua tormentum
præstat. ✝ Illi autem qui\\ impotentem ue 14
re'noctem, & ab infimis & ab altissimis in-
feris superuenientem, eundem somnum
dormientes, ✝aliquando monstrorum exa- 15
gitabantur timore, aliquando animæ defi-
ciebant traductione. subitaneus enim illis
& insperatus timor superuenerat. ✝Deinde 16
si\\ quisquam' ex illis decidisset, custodieba
tur in carcere sine ferro reclusus. ✝\\ Si ' e- 17
nim rusticus quis erat, aut pastor, aut\\agri'
laborum operarius præoccupatus-esset'. in-
effugibilem sustinebat necessitatem. ✝Vna 18
enim catena tenebrarũ omnes erant colli-
gati. Siue spiritus sibilans; aut inter spissos
-arborum' ramos auium sonus suauis, aut
vis aquæ decurrentis nimiũ, ✝aut sonus va 19
lidus pręcipitatarum petrarum, aut ludẽtiũ
animalium cursus inuisus, aut mugientiũ
ualida bestiarum uox, aut resonans de altis
simis montibus Echo: deficientes faciebant
illos præ timore. ✝Omnis enim orbis terra- 20
rum limpido illuminabatur lumine, & non
impeditis operibus continebatur. ✝Solis au 21
tem illis superposita erat grauis nox, ima-
go tenebrarum, quę superuentura illis erat.
Ipsi ergo sibi erant grauiores tenebris.

CAP. XVIII.

Sanctis autem tuis maxima erat lux, - 1
&'\\ horum' quidem uocem * audie-
bant, sed figuram non uidebant. Et
quia non & ipsi-per'eadem passi erant, ma-
2 gnificabãt-te': ✝ & qui ante læsi erãt,\\quia',
non lædebantur, gratias agebant, & ut esset
3 differentia,\\ donum' petebant. ✝ ‖ Propter
quod ignis ardẽtem columnam ducem ha-
buerunt ignotæ uiæ, & Solem sine læsura
4 boni hospitij præstitisti. ✝ Digni quidem il-
li carere luce & pati carcerẽ tenebrarum,
qui inclusos custodiebãt filios tuos, p quos
incipiebat incorruptũ legis lumen seculo
5 dari. ✝ ‖ Cum cogitarent iustorum occidere
infantes: & uno exposito filio, & liberato,
in traductionem illorum.‖multitudinem fi
liorũ ãbstulisti,‖& pariter illos perdidisti in
6 aqua ualida, ✝ Illa enim nox ante cogni-
ta est a patribus nostris: ut uere sciẽtes qui-
bus iuramentis crediderunt, animæquiores
7 essent. ✝Suscepta est autem a populo tuo sa
nitas quidem iustorum, iniustorũ autẽ ex-
8 terminatio. ✝Sicut enim læsisti aduersarios:
9 sic-&' nos prouocans magnificasti. ✝ Abscõ-
se enim sacrificabant iusti pueri bonorum,
& iustitiæ legem in\\concordiam' disposue
runt: similiter & bona & mala\\recepturos'
iustos,\\ patri omnium'decantantes laudes.
10 ✝ \\ Resonabat autem inconueniens inimi-
corum uox, & flebilis audiebatur planctus
11 ploratorum infantium. ✝ Simili autem pę
na seruus cum domino afflictus-est', & po-
12 pularis homo regi similia passus, ✝Similiter
ergo omnes, vno nomine mortis, mortuos
habebant innumerabiles. Nec enim ad sepe
liendum uiui sufficiebant: quoniã uno mo
mento, quæ erat præclarior natio illorũ, ex
13 terminata est. ✝De omnibus enim non cre-
dentes propter\\ beneficia', tunc cum-pri-
mum'fuit exterminium primogenitorum,
14 \\ 'spoponderunt'populum Dei-se'esse. ✝Cum
15 enim quietũ silẽtiũ contineret omnia, ✝&
nox in suo cursu mediũ iter haberet, omni-
potens sermo tuus-exiliens' de cęlo a rega-
libus sedibus, durus\\debellator'in mediam
16 exterminij terram prosiliuit, ✝ gladius acu
tus insimulatum imperium tuum portans,
& stans repleuit omnia morte, & usque ad
17 cœlum attingebat stans in terra. ✝ Tunc cõ
tinuo uisus somniorũ malorum turbaue-
runt illos, & timores superuenerunt inspe
18 ratis. ✝ Et alius alibi proiectus semiuiuus,
propter quam moriebatur causam demon-
19 strabat - mortis'. ✝ Visiones enim quæ il-
los turbauerunt, \\ hæc'præmonebant, ne,
inscij quare \\ mala' patiebantur, perirent.
20 ✝Tetigit autem tunc & iustos tentatio mor
tis, & commotio in eremo facta est multi-
tudinis, sed non diu permansit ira -tua'.
21 ✝ ‖ Properans enim homo sine querela\\
deprecari pro populis', proferens seruitutis
suæ scutum orationem, & per incensum
deprecationem allegans, restitit iræ, &
finem imposuit necessitati: ostendens
22 quoniam tuus est famulus. ✝ Vicit au-
tem turbas, non in uirtute corporis, nec
armatura potentiæ, sed uerbo \\ illum
qui se uexabat' subiecit, iuramenta pa-
rentum, & testamentum commemorans.
23 ✝ Cum enim iam aceruatim cecidissent su
per alterutrum mortui, interstitit, & am-
putauit impetum, & diuisit illam quæ ad
24 uiuos ducebat uiam. ✝ ‖ In ueste enim po-
dẽris, quam habebat, totus erat orbis
terrarum, & parentum magnalia in qua-
tuor ordinibus lapidum erant sculpta, &

magni-

-1 MS. G. -G. -G. \\ opera tua 1 MS. Exod.10. 23. \\ Cum MS. \\ rationi 1 MS. \\ placuerunt O. \\ occultis 1 MS. G. -4 MS. \\ solũ spõtaneus G. Exo.7.22 8.7. \\ gloriæ 7 MS. \\ & eius, quæ ob prudentiã arrogãtiæ correptio contumeliosa G. -22 MS. G. \\ condemnata 10 MS. \\ condemnationi 4 MS. \\ conturbata 6 MS. *συνεχομένη τῇ συνειδήσει. \\ intro MS. R. \\ putat 5 MS. R. \\ potẽtiã 12 MS. R. \\ causa R \\ in potentem uenere O. \\ quis 6 MS. \\ Siue G. \\ deserti G. -G. -4 MS. G. Exod. 10. 23. -1 MS. G. \\ quorum G. * inimici MS. G. R. -MS. R.

-6 MS. G. \\ quoniam MS. \\ te Dei MS. R. Exod. 14. 24. Ps.77. 14 & 104.39 Exo.1. 16 & 2. 3. Exod. 12. 29. Exod. 14. 27. -4 MS. G \\ concordia 4 MS G. \\ percepturos 1 MS. R. \\ patrum iam 2 MS. G. \\ patrias 3 MS. \\ patriã 3 MS. Exod. 12. 30. -5 MS. G. \\ veneficia 2 MS. G. -7 MS. G. \\ confessi sunt Dei plum populum G. -1 MS. -4 MS. G. \\ bellator 4 MS. G. -6 MS. G. \\ hoc MS. G \\ male R. G. -1 MS. G. Num. 16. \\ propugnauit 3 MS. G. \\ vexatorem 3 MS. G. Exo.28.6

magnificentia tua in diademate capitis il-
lius scripta erat. ✝ His - autem' cessit, qui 25
exterminabat', & hæc extimuit, erat enim
sola tentatio iræ sufficiens.

C A P. XIX.

IMpijs autem usque in nouissimum fine 1
misericordia ira superuenit. Præscie-
bat enim & futura illorum: ✝‖ quoniã 2
cum ipsi \\ permisissent' ut se educerent, &
cũ magna solicitudine præmisissent illos,
cõsequebantur - illos' \\ pœnitẽtiæ' \\ actus'.
✝Adhuc enim inter manus habẽtes \\ luctũ', 3
& deplorantes ad monumenta mortuorũ,
aliam sibi assumpserunt cogitationẽ insciẽ
tiæ; & quos rogantes proiecerant, hos tam-
quã fugitiuos persequebãtur. ✝ducebat enim 4
illos ad hunc finẽ digna necessitas: & horũ
quæ acciderant commemorationem amit
tebant, \\ ut quæ deerant tormentis' \\ reple-
ret' \\ punitio': ✝ & populus quidem tuus mi 5
rabiliter transiret, illi autẽ nouã mortẽ in-
uenirent. ✝Omnis enim creatura ad suũ ge 6
nus ab initio refigurabatur, deseruiens tuis
præceptis, ut pueri tui custodirentur illæsi.
✝ Nam nubes castra eorũ obumbrabat, & ex 7
aqua quæ ante erat, terra arida apparuit, &
\\ in' mari rubro uia sine impedimento, &
cãpus germinans de profundo nimio: ✝per 8
quẽ omnis natio \\ transiuit quæ tegebatur'
tua manu, uidẽtes - tua' mirabilia - &' mon-
stra. ✝Tamquã enim equi depauerũt - escã', 9
& tamquã agni exultauerunt, magnifican-
tes te Dñe, qui \\ liberasti' illos. ✝ Memores 10
enim erãnt adhuc eorũ quæ in incolatu il-
lorũ facta fuerant, quẽadmodum pro \\ na-
tione' animaliũ eduxit terra muscas, & pro
piscibus eructauit fluuius multitudinẽ ra-
narum. ✝‖ Nouissime autem uiderunt no- 11
uam creaturã auiũ, cũ adducti concupiscẽ-
tia postulauerunt escas epulationis. ✝‖In al 12
locutione enim desiderij, ascendit illis de
mari ortygometra, & uexationes peccatori
bus superuenerunt, non sine illis quæ ante
facta erant argumẽtis per uim \\ fluminũ',
iuste enim patiebantur secundum suas ne-
quitias. ✝ Etenim detestabiliorem inhospi- 13
talitatem instituerunt. alij quidem ignotos
non recipiebant aduenas, alij autem bonos
hospites in seruitutem \\ redigebant'. ✝ Et 14
nõ solum \\ - hæc', sed - &' alius \\ quidẽ' re-
spectus illorũ \\ erat': quoniã inuiti recipie
bant extraneos. ✝Qui autem cum lætitia re 15
ceperunt hos, qui eisdem usi erãt \\ iustitijs'
sæuissimis afflixerunt doloribus. ✝ Percussi 16
sunt autẽ cæcitate: sicut illi in foribus iusti,
cũ subitãneis cooperti essent tenebris, unus
quisq; transitum ostij sui quærebat. ✝ In se 17
enim elementa dũ cõuertuntur, sicut in or
gano qualitatis sonus immutatur, & om-
nia suũ sonũ custodiũt; unde \\ æstimari' ex
ipso \\ uisu certo' - potest'. ✝Agrestia enim in 18
aquatica conuertebantur & quæcũq; erant
natatilia, in \\ terrã' transibãt. ✝Ignis in aqua 19
ualebat supra suã virtutẽ, & aqua extinguẽ
tis naturæ obliuiscebatur. ✝ Flammæ econ- 20
trario, corruptibilium animaliũ non uexa-
uerunt carnes coambulantium, nec dissol-
uebant illam quæ facile dissoluebatur, sicut
glacies bonam escam. In omnibus enim
magnificasti populũ tuum Domine, & ho-
norasti, & non despexisti, in omni tempo-
re, & in omni loco assistens eis.

-1 MS. G. · Exod. 12. 33. · Exo. 14. 4 · * reuersi essent', 8 MS. · -3 MS. G. · \\ pœnitentia 1 MS. G. · \\ acti 2 MS. G. · \\ luctus 1 MS. G. · \\ eam quæ deerat 1 MS. G. · \\ quæ deerat 1 MS · \\ repleret G. · \\ punitionem 1 MS. G. · \\ punitione 1 MS. · \\ ex 2 MS. G. · \\ transierũt qui tegebantur G. · -4 MS. G. · -G. · -5 MS. G. · \\ liberabat 1 MS. G. · \\ generatione G. · Exod. 16. 13. · Num. 11. 31. · Sap. 16. 2 · \\ fulminum 1 MS. G. · \\ accipiebant 5 MS. · \\ hoc MS. -G. · -4 MS. G. · \\ quis 2 MS. · \\ erit 10 MS. G. · \\ iustitiis MS R. · Gen. 19. 11 · \\ est æstimare 4 MS. G. · -6 MS. G. · \\ certo uisu MS. · \\ terra 4 MS. R.

IN ECCLESIASTICVM Iesu filij Sirach.

PROLOGVS.

MVLTORVM nobis & magnorum per legem et prophetas aliosq; qui secuti sunt illos, sapiẽtia demonstrata est: in quibus oportet laudare Israel doctrinæ & sapientiæ causa: quia non solum ipsos \\ loquentes' necesse est esse peritos, sed etiam extraneos posse et discentes' & scribentes doctissimos fieri. Auus meus Iesus, postquam se amplius dedit ad diligentiam lectionis legis, & prophetarum, & aliorum librorum, qui nobis a parentibus nostris traditi sunt: voluit et ipse scribere aliquid horum quæ ad doctrinam et sapientiam pertinent: vt desiderantes discere, et illorum periti fieri, magis magisq; attendant animo, & confirmentur ad legitimam vitam. Hortor itaque venire vos cum beneuolentia, & attentiori studio lectionem facere, et veniam habere in illis, in quibus videmur sequentes imaginem sapientiæ, et deficere in verborum compositione. Nam deficiunt - &' verba Hebraica, quando fuerint translata ad alteram linguã. Non autem solum hæc, sed & ipsa lex, & prophetæ, cæteraq; aliorum' librorum, non paruam habent differentiam, quando inter se dicuntur. Nam in octauo & tricesimo anno temporibus Ptolemæi Euergetis regis, postquam perueni in Aegyptum: & cum multum temporis ibi fuissem, inueni ibi libros relictos, non paruæ, neque contemnenda doctrinæ. Itaque bonum & necessarium putaui et ipse aliquam \\ addere' diligentiam & laborem interpretandi librum istum: & multa vigilia attuli doctrinam in spacio temporis ad illa quæ ad finem ducunt, librum istum dare, & illis qui volunt animum intendere, & discere quemadmodum oporteat instituere mores, qui secundum legem Domini proposuerint vitam agere.

-1 MS. G. · \\ legentes G q. · \\ dicentes MS. G q. · -G q. · -MS. R. · G q. · -MS. G q. · \\ adhibere 1 MS. · \\ adferre G q.

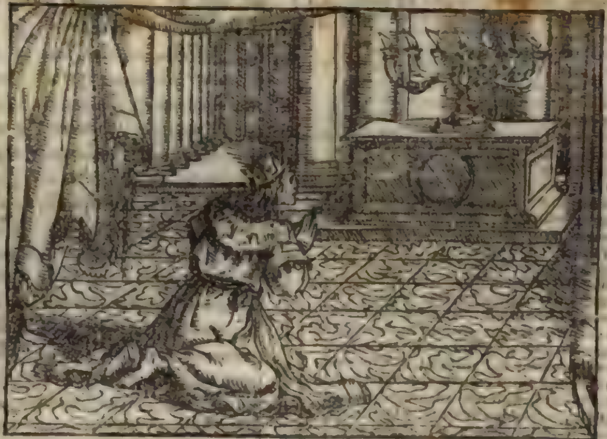

CAPVT PRIMVM.

3.Reg.3.9. 4.29.

OMNIS sapientia a 1
Domino Deo est,
& cũ illo fuit sem
per, & est ante æ-
uum. ♦ Arenã ma- 2
ris & pluuiæ gut-
tas, & dies seculi
quis dinumera-
uit? Altitudinem
cœli, & latitudinẽ
terræ, & profun-
dum abyssi quis dimensus est? ♦ Sapientiã 3
Dei præcedentem omnia, quis inuestigauit?
♦ Prior omnium creata est sapientia, & in- 4
tellectus prudentiæ ab æuo. ♦ Fons sapien- 5
tiæ uerbum Dei in excelsis, & ingressus il-
lius mandata æterna. ♦ Radix sapientiæ 6
cui reuelata est, & astutias illius quis agno-
uit? ♦ - Disciplina sapientiæ, cui reuelata 7
est, & manifestata? & multiplicationem in-
gressus illius quis intellexit? ♦ Vnus est al- 8
tissimus creator * omnipotens, -&' rex po-
tens & metuẽdus nimis, sedens super thro
num illius & dominans Deus. ♦ Ipse crea- 9
uit illam -in' Spiritu sancto', & uidit, & di-
numerauit, & mensus est. ♦ Et effudit illam 10
super omnia opera sua, & super omnem car
nem secundum datum suum: & præbuit
illam diligentibus se. ♦ Timor Domini glo- 11
ria, & gloriatio, & lætitia, & corona exulta-
tionis. ♦ Timor Domini delectabit cor, & 12
dabit lætitiam, & gaudium -in' longitudi-
nem dierum. ♦ Timenti Dominum bene 13
erit in extremis, & in die defunctionis suæ
benedicetur. ♦ Dilectio Dei honorabilis sa- 14

-1 MS. G. Verum in exemplari Græco bibliotheca Vaticanæ, & commentariis Rabani, legitur.
* omnium MS. R.
-MS. Ra.
-MS.
-G.
\\ & 4MS.

15 pientia. ♦ Quibus autem apparuerit in ui-
su, diligunt eam in uisione, & in agnitione
16 magnalium suorum. ♦ Initium sapientiæ, Psal.110.10.
timor Domini, & cũ fidelibus in uulua cõ-
creatus est, & cum electis feminis graditur, Prou.1.7.
17 & cum iustis & fidelibus agnoscitur. ♦ -Ti- 9.10.
18 mor Domini, scientiæ religiositas. ♦ Religio- G.
sitas custodiet & \\ iustificabit' cor, iucundi- \\ uiuificabit MS.
19 tatem atque gaudium dabit. ♦ Timenti Do
minum bene erit, & in diebus consumma-
20 tionis illius benedicetur'. ♦ Plenitudo sa-
pientiæ est timere Deum, & plenitudo a fru
21 ctibus illius. ♦ Omnem domum illius im-
plebit a generationibus, & receptacula a
22 thesauris illius. ♦ Corona sapientiæ, timor
Domini, replens pacem, & salutis fructũ:
23 ♦ & uidit, & dinumerauit eam, utraque au-
24 tem sunt dona Dei. ♦ Scientiam, & intelle-
ctum prudentiæ sapientia compartietur: &
25 gloriam tenentium se exaltat. ♦ Radix sa-
pientiæ est, timere Dominum: * rami -e- * & 1MS.
26 nim' illius longæui. ♦ -In thesauris sapiẽ- R. G.
tiæ intellectus, & scientiæ religiositas, exe- -MS R G.
27 cratio autem peccatoribus sapientia'. ♦ Ti- -G. conser-
28 mor Domini expellit peccatum. ♦ nam qui uetque eadẽ
sine timore est, non poterit iustificari: ira- qua ♦ u-
cundia enim animositatis illius, subuersio /su.31. &
29 illius est. ♦ Vsque in tempus sustinebit pa- 32.
30 tiens, & postea redditio iucunditatis. ♦ -Bo -G.
nus sensus' usque in tempus abscondet uer
ba illius, & labia multorum enarrabunt sen
31 sum illius. ♦ In thesauris sapientiæ signifi-
32 catio disciplinæ: ♦ exsecratio autem pecca-
33 tori, cultura Dei. ♦ Fili, concupiscẽs sapiẽ-
tiam, conserua \\ iustitiam', & Deus præbe-
34 bit illam tibi. ♦ Sapientia enim, & disci- \\ mandata G.

plina

plina timor Domini: ✝ & quod beneplaci- 35
tum est illi, fides & mansuetudo, - & adim-
plebit thesauros illius'. ✝ Ne sis \\ incredibi- 36
lis' timori Domini: & ne accesseris ad il-
lum duplici corde. ✝ Ne fueris hypocri- 37
ta in conspectu hominum, & non scanda-
lizeris in labijs tuis. ✝ Attende in illis: ne 38
forte cadas, & adducas animæ tuæ inho-
norationem, ✝ & reuelet Deus absconsa 39
tua, & in medio synagogæ elidat te: ✝ quo-
niam accessisti maligne ad Dominum, &
cor tuum plenum est dolo & fallacia.

CAP. II.

FIlli, accedens ad seruitutẽ Dei, sta in iu 1
stitia, & in timore, & præpara animã
tuam ad tentationem. ✝ Deprime cor 2
tuum, & sustine: inclina aurem tuam, &
suscipe uerba intellectus, & ne festines in
tempore obductionis. ✝ Sustine sustenta- 3
tiones Dei: coniungere Deo, & sustine, ut
crescat in nouissimo uita tua. ✝ Omne 4
quod tibi applicitum fuerit, accipe: &
in dolore sustine, & in humilitate tua
patientiam habe: ✝ quoniam in igne pro- 5
batur aurum - & argentum' homines ue-
ro \\ receptibiles' in camino humiliatio-
nis. ✝ Crede Deo, & recuperabit te: & 6
dirige uiam tuam & spera in illum: Ser-
ua timorem illius, & in illo ueterasce.
✝ Metuentes Dominum sustinete mise- 7
ricordiam eius: & non deflectatis ab illo
ne cadatis. ✝ Qui timetis Dominum cre- 8
dite illi: & non euacuabitur merces ue-
stra. ✝ Qui timetis Dominum, sperate in 9
illum: & in oblectationem ueniet uobis
misericordia. ✝ Qui timetis Dominum di- 10
ligite illum, & illuminabuntur corda
uestra. ✝ Respicite filij nationes homi- 11
num: & scitote quia nullus sperauit in
Domino, & confusus est. ✝ Quis enim 12
permansit in mandatis eius, & dereli-
ctus est? aut quis inuocauit eum, & de-
spexit illum? ✝ Quoniam pius & mise- 13
ricors est Deus, & \\ remittet' in die tribu-
lationis peccata: & protector est omni-
bus exquirentibus se in ueritate. ✝ Væ du- 14
plici corde, - & labijs scelestis', & manibus
malefacientibus, & peccatori terram in-
gredienti duabus uiis. ✝ Væ dissolutis cor- 15
de, \\ qui' non credunt Deo: & ideo non
protegentur ab eo. ✝ Væ his qui per- 16
diderunt sustinentiam, & qui dereli-
querunt uias rectas, & diuerterunt in
uias prauas. ✝ Et quid \\ facient' cum 17
inspicere cœperit Dominus? ✝ Qui ti- 18
ment Dominum, non erunt incredibi-
les uerbo illius: & qui diligunt illum con-
seruabunt uiam illius. ✝ Qui timent Do- 19
minum, inquirent quæ beneplacita sunt
ei: & qui diligunt eum, replebuntur le-
ge ipsius. ✝ Qui timent Dominum, præpa- 20
rabunt corda sua, & in conspectu illius
sanctificabunt animas suas. ✝ Qui ti- 21
ment Dominum, custodiunt manda-
ta illius, & patientiam habebunt us-
que ad inspectionem illius. ✝ dicen- 22
tes, Si pœnitentiam non egerimus,
incidemus in manus Domini, & non
in manus hominum. ✝ Secundum e- 23
nim magnitudinem ipsius, sic & mi-
sericordia illius cum ipso est.

CAP. III.

1 FIlij sapientiæ, ecclesia iustorum: &
natio illorum, obedientia & dilectio.
2 ✝ Iudicium patris audite filij, & sic fa-
3 cite ut salui sitis. ✝ Deus enim honorauit
patrem in filijs: & iudicium matris ex-
4 quirens, firmauit in filios. ✝ Qui diligit
Deum exorabit pro peccatis, & continebit
se ab illis, & in oratione dierum exaudie-
5 tur. ✝ Et sicut qui thesaurizat, ita & qui
6 honorificat matrem suam. ✝ Qui honorat
patrem suum, iucundabitur in filiis, & in
7 die orationis suæ exaudietur. ✝ Qui hono-
rat patrem suum, uita uiuet longiore: &
qui obedit patri, refrigerabit matrem.
8 ✝ Qui timet Dominum honorat parentes,
& quasi dominis seruiet his qui se genue-
9 runt. ✝ In opere & sermone, & omni pa-
10 tientia honora patrem tuum, ✝ ut superue-
niat tibi benedictio a Deo, & benedictio il-
11 lius in nouissimo maneat. ✝ Benedictio pa-
tris firmat domos filiorũ: maledictio au-
12 tem matris eradicat fundamenta. ✝ Ne glo-
rieris in contumelia patris tui: non enim
13 est tibi gloria, sed confusio. ✝ gloria enim
hominis ex honore patris sui, & dedecus
14 filii pater sine honore. ✝ Fili, suscipe sene-
ctam patris tui, & non contristes eum in
15 uita illius: ✝ & si defecerit sensu, ueniam
da, & ne spernas eum in uirtute tua. elee-
mosyna enim patris non erit in obliuio-
16 ne. ✝ \\ Nam pro peccato' matris restituetur
tibi bonum, & in iustitia ædificabitur tibi,
17 ✝ & in die tribulationis commemorabitur
tui: & sicut in sereno glacies, soluentur pec-
18 cata tua. ✝ Quàm malæ famæ est qui dere-
linquit patrem: & est maledictus a Deo,
19 qui exasperat matrem. ✝ Fili in mansuetu-
dine opera tua perfice, & super hominum
20 gloriam diligeris. ✝ Quanto magnus es
humilia te in omnibus, & coram Deo in-
21 uenies gratiam, ✝ quoniam magna poten
tia Dei solius, & ab humilibus honoratur.
22 ✝ Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne
scrutatus fueris, sed quæ præcepit tibi
Deus, illa cogita semper, & in pluribus ope
23 ribus eius ne fueris curiosus. ✝ Nõ est enim
tibi necessarium ea quæ abscondita sunt,
24 uidere oculis tuis. ✝ In superuacuis rebus
noli scrutari multipliciter, & in pluribus
25 operibus eius non eris curiosus. ✝ Plurima
enim super sensum hominum ostensa sũt
26 tibi. ✝ Multos enim supplantauit suspicio
illorum, & in uanitate detinuit sensus illo-
27 rum. ✝ Cor durum habebit male in nouissi-
mo: & qui amat periculum, in illo peribit.
28 ✝ Cor ingrediens duas uias, non habebit
\\ successus', & \\ prauus corde' in illis scan-
29 dalizabitur. ✝ Cor nequam grauabitur in
doloribus, & peccator adiiciet ad peccan-
30 dum. ✝ Synagogæ superborum non erit
sanitas: frutex enim peccati eradicabi-
31 tur in illis, & non intelligetur. ✝ Cor sa-
pientis \\ intelligitur' in sapientia, & au-
ris bona audiet cum omni concupiscentia
32 sapientiam. ✝ Sapiens cor, & intelligibile
abstinebit se a peccatis, & in operibus iusti-
33 tiæ successus habebit. ✝ Ignem ardentem
extinguit aqua, & eleemosyna resistit pec-
34 catis: ✝ \\ & Deus prospector est eius qui
reddit gratiam. Meminit' in posterum & in
tempore casus sui inueniet firmamẽtum.

Exo.20.12. Deu.5.16 Matt.15.4 Mar.7.10 Eph.6.2 Gen.27.27. 49.2.

\\ bono facto O.

Phil.2.3. Prou.15 28.

\\ requiret M S

\\ transgressor M S.

\\ transgressio M S.

\\ prauum cor M S. R. Rab.

\\ intelligetur R. G.

Dan.4.24

\\ & Deus, prospector (uel ut quidam, conspector, aut, ut alia, protector) eius qui reddit (uel reddet) gratiam, meminit. M S. Græce legitur? & Dominus retribuēs gratias, memor est.

CAP.

CAP. IIII.

Tob. 4. 7.

Filii, ‖ eleemosynā pauperis ne defrau-
des, & oculos tuos ne transuertas a
paupere. ✝ Animam esurientem ne 2
despexeris: & non exasperes pauperem in
inopia sua. ✝ Cor inopis ne afflixeris, & 3
non protrahas datum angustianti. ✝ Ro- 4
gationem contribulati ne abijcias: & non
auertas faciem tuam ab egeno. ✝ Ab ino- 5
pe ne auertas oculos tuos propter iram: &
non relinquas quærentibus tibi retro ma-
ledicere. ✝ maledicentis enim tibi in ama- 6
ritudine animæ exaudietur deprecatio il-
lius: exaudiet autem eum qui fecit illum.
✝ Congregationi pauperum affabilem te 7
facito, & presbitero humilia animam tuā,
& magnato humilia caput tuum. ✝ De- 8
clina pauperi sine tristitia aurem tuam, &
redde debitum tuum, & responde illi " pa-
cifice' in mansuetudine. ✝ Libera eum qui 9
iniuriam patitur de manu superbi: & non
acide' feras in anima tua. ✝ In iudican- 10
do esto pupillis misericors, ut pater, & pro
uiro matri illorum: ✝ & eris tu uelut filius 11
Altissimi obediens, & miserebitur tui ma-
gis quam mater. ✝ Sapientia filijs suis ui- 12
tam inspirat, & suscipit inquirentes se, &
præibit in uia iustitiæ. ✝ -&' qui illam di-
ligit, diligit uitā: & qui uigilauerint ad illā, 13
complectentur "placorem' eius. ✝ Qui te-
nuerint illam, uitam hæreditabunt: & 14
quo "introibit', benedicet Deus. ✝ Qui
seruiunt ei, obsequentes erunt sancto: & 15
eos qui diligunt illam, diligit Deus. ✝ Qui
audit illam, iudicabit Gentes: & qui in- 16
tuetur illam, "permanebit' confidens. ✝ Si
crediderit ei, hæreditabit illam, & erunt 17
in confirmatione creaturæ illorum'. ✝ quo-
niam in tentatione ambulat cum eo, & in 18
primis eligit eum. ✝ Timorem, & metum
& probationem inducet super illum: & 19
cruciabit illum in tribulatione doctrinæ
suæ, donec tentet eum in cogitationibus
suis, & credat animæ illius. ✝ Et firma-
bit illum, & iter adducet directum ad il- 20
lum, & lætificabit illum, ✝ & denudabit
absconsa sua illi, & thesaurizabit super il- 21
lum scientiam, & intellectum iustitiæ.
✝ Si autem oberrauerit, derelinquet eum,
& tradet eum in manus inimici sui. ✝ Fi- 22
li, conserua tempus, & deuita a malo. 23
✝ Pro anima tua ne confundaris dicere ue-
rum. ✝ Est enim confusio adducens pec- 24
catum, & est confusio adducens gloriam, 25
& gratiam. ✝ Ne accipias faciem aduersus
faciem tuam, nec aduersus animam tuam 26
mendacium. ✝ Ne reuerearis proximum
tuum in casu suo: ✝ nec retineas uerbum 27
in tempore salutis. Non abscondas sa- 28
pientiam tuam in decore "- suo'. ✝ In lin-
gua enim sapientia dignoscitur: & sensus, 29
& scientia, & doctrina in uerbo sensati,
& firmamentum in operibus iustitiæ.
✝ Non contradicas uerbo ueritatis ullo
modo, & de mendacio ineruditionis tuæ 30
confundere. ✝ Non confundaris confite-
ri peccata tua, & ne subijcias te - omni' 31
homini pro peccato. ✝ Noli resistere con-
tra faciem potentis, nec coneris contra 32
ictum "fluuij'. ✝ " Pro iustitia agonizare
pro anima tua, & usque ad mortem cer- 33
ta pro iustitia', & Deus expugnabit pro

" pacifica MS. G.
" accide MS.
- G.
" placatorem G.
" introibunt 1 MS. Græcus, & istud præcedentia uerba singulari sunt numero.
" κατασκηνώσει. habitabit, manebit.
" illius 1 MS. G q.
" eius MS Rab.
" αὐτῆς G q.
- G.
- MS Rab. G.
" fulminis G.
" ἕως θανάτου ἀγώνισαι περὶ τῆς ἀληθείας.

34 te inimicos tuos. ✝ Noli citatus esse in lin-
gua tua: & inutilis, & remissus in operi-
35 bus tuis. ✝ Noli esse sicut leo in domo
tua, euertens domesticos tuos, & opprimēs
36 subiectos tibi. ✝ Non sit porrecta manus
tua ad accipiendum, & ad dandū collecta.

CAP. V.

1 Noli attendere ad possessiones ini-
quas, & ne dixeris, Est mihi suffi-
ciens uita: nihil enim proderit in
2 tempore uindictæ, & obductionis. ✝ Ne
sequaris in fortitudine tua concupiscen-
3 tiam cordis tui: ✝ & ne dixeris, Quomodo
potui? aut quis me subijciet propter facta
mea? Deus enim uindicans uindicabit.
4 ✝ Ne dixeris, Peccaui, & quid mihi acci-
dit triste? Altissimus enim est patiens *
5 redditor. ✝ De " propitiato peccato' noli es-
se sine metu, neque adijcias peccatum su-
6 per peccatum. ✝ Et ne dicas, Miseratio Do-
mini magna est, multitudinis peccatorum
7 meorum miserebitur. ✝ Misericordia enim
& ira ab illo cito proximant, & in pecca-
8 tores respicit ira illius. ✝ Non tardes con-
uerti ad Dominum, & ne differas de die
9 in diem. ✝ Subito enim ueniet ira illius, &
10 in tempore uindictæ disperdet te. ✝ Noli
anxius esse in diuitijs iniustis: non enim
proderunt tibi in die obductionis, & uin-
11 dictæ. ✝ ‖ Non uentiles te' in " omnem
uentum', & non eas in " omnem uiam':
sic enim omnis' peccator probatur in du-
12 plici lingua. ✝ Esto firmus in uia Domini,
& in ueritate sensus tui, & scientia, & pro-
sequatur te uerbum pacis, & iustitiæ.
13 ✝ Esto mānsuetus ad audiēdum uerbū Dei',
ut intelligas: & cum sapientia proferas re-
14 sponsum uerum. ✝ Si est tibi intellectus,
responde proximo: sin autem, sit manus
tua super os tuum, ne capiaris in uerbo in-
15 disciplinato, & confundaris. ✝ Honor, &
gloria in sermone sensati, lingua uero im-
16 prudentis subuersio est ipsius. ✝ Non ap-
pelleris susurro, * & lingua tua ne capia-
17 ris, & confundaris. ✝ Super furem
enim est confusio, & pœnitentia, & " de-
uoratio' pessima super bilinguem: - susur-
ratori autem odium, & inimicitia, & con-
18 tumelia'. ✝ Iustifica pusillum, & magnum
similiter.

CAP. VI.

1 Noli fieri pro amico inimicus pro-
ximo: improperium enim, & con-
tumeliam malus hæreditabit, &
omnis peccator inuidus, & bilinguis.
2 ✝ Nō te extollas in cogitatione animæ tuæ
3 uelut taurus: ✝ ne forte elidatur uirtus
tua per stultitiam, & folia tua " comedat',
& fructus tuos " perdat', & " relinquaris'
4 uelut lignum aridum in eremo. ✝ Anima
enim nequam disperdet qui se habet, & in
gaudium inimicis " dat' illum, & dedu-
5 cet in sortem impiorum. ✝ Verbum dulce
multiplicat amicos, & mitigat inimicos:
& lingua " eucharis' in bono homine "
6 abundat'. ✝ Multi pacifici sint tibi, & con-
7 siliarius sit tibi unus de mille. ✝ Si possi-
des amicum, in tentatione posside eum,
8 & ne facile credas ei. * ✝ Est enim ami-
cus secundum tempus suum, & non per-
9 manebit in die tribulationis. ✝ Et est ami-
cus qui conuertitur ad inimicitiam: & est
-amicus' qui odium, & rixam, & conui-

* & MS.
Infr. 16. & 21.
" propitiatu peccatorum MS. G.
Pro. 10. 4. 11. 29.
- MS. G.
" omnem uentum MS. G.
" omnia uia MS. G.
- MS. Rab. G.
- MS. Rab. G.
* in uita tua MS. R. Rab. G q.
" denoratio MS. R. G.
" denoratio O.
- G.
" comedes MS.
" comedes G.
" perdet MS.
" perdes G.
" relinqueris MS. G.
" dedet 1 MS G.
" gratiosa 6 MS.
" εὔλαλος G.
" abundabit MS. R. G q.
* expsum MS R. Rab. G.
Om. iter autē in G q.
- MS. G.

tia denudabit, ✝ Est autem amicus socius 10
mensæ: & non permanebit in die neces-
sitatis. ✝ Amicus si permanserit fixus, erit 11
tibi quasi coæqualis, & in domesticis tuis
fiducialiter aget. ✝ si humiliauerit se con- 12
tra te,\\& a facie tua absconderit se, una-
nimem' habebis amicitiam bonam. ✝ Ab 13
inimicis tuis separare, & ab amicis tuis at-
tende ✝ Amicus fidelis, protectio fortis: 14
qui autem inuenit illum, inuenit thesau-
rum.✝ Amico fideli nulla est comparatio, 15
& non est digna ponderatio auri & argē-
ti contra bonitatem fidei illius. ✝ Ami- 16
cus fidelis, medicamentum uitæ & im-
mortalitatis; & qui metuunt Dominū,
inuenient illum.✝ Qui timet Deum, æque 17
habebit amicitiam bonam: quoniam se-
cundum illum erit amicus illius. ✝ Fili, a 18
iuuentute tua excipe doctrinam, & usque
ad canos inuenies sapientiam. ✝ Quasi is 19
qui arat,& qui seminat,accede ad eam, &
sustine bonos fructus illius. ✝ in opere 20
enim ipsius exiguum laborabis, & cito
edes de generationibus illius.✝ Quam 21
aspera est nimium sapientia indoctis ho-
minibus, & non permanebit in illa ex-
cors.✝ Quasi lapidis uirtus probatio erit 22
in illis, & non demorabuntur proiicere
illam. ✝ Sapientia enim doctrinæ secun- 23
dum nomen est eius, & non est multis
manifesta. quibus autem cognita est, per-
manet usque ad conspectum Dei.✝ Audi 24
fili,& accipe consilium intellectus, & ne
abiicias consilium meum. ✝ Iniice pedem 25
tuum in compedes illius,& in torques il-
lius collum tuum. ✝ subiice humerū tuū, 26
& porta illam,& ne acedieris uinculis eius.
✝In omni animo tuo accede ad illam;& in 27
omni uirtute tua conserua uias eius. ✝In- 28
uestiga illam, & manifestabitur tibi &
continens factus ne derelinquas eam. ✝ in 29
nouissimis enim inuenies requiem in ea,
& conuertetur tibi in oblectationem.✝ Et 30
erunt tibi compedes eius in protectionem
fortitudinis,& bases uirtutis, & torques il-
lius in stolam gloriæ.✝ decor enim uitæ est 31
in illa,& uincula illius* alligatura saluta-
ris.✝\\ Stola' gloriæ indues eam, & coro- 32
nam gratulationis\\ superpones' tibi ✝Fili, 33
si attenderis mihi,disces;* & si accōmoda-
ueris animum tuum, sapiens eris. ✝ Si in- 34
clinaueris aurem tuam, excipies doctri-
nam: & si dilexeris audire, sapiens eris.
✝¶In multitudine presbyterorum pruden- 35
tium sta,& sapientiæ illorum ex corde cō
iungere, ut omnem narrationem Dei pos-
sis audire, & prouerbia laudis non effu-
giant a te.✝Et si uideris sensatum, euigila 36
ad eum,& gradus ostiorum illius exterat
pes tuus.✝ Cogitatum tuum habe in præ- 37
ceptis Dei, & in mandatis illius maxime
assiduus esto: & ipse dabit tibi cor, & cō-
cupiscentia sapientiæ dabitur tibi.

CAP. VII.

Noli facere mala, & non te appre- 1
hendēt.✝ Discede ab iniquo,&\\ de- 2
ficient' mala abs te ✝Fili,non semi- 3
nes mala in sulcis iniustitiæ, & non me-
tes ea in septuplum. ✝ Noli quærere\\ ab 4
homine' ducatum, neque a rege cathe-
dram honoris. ✝¶ Non te iustifices ante 5
Deum, quoniam agnitor cordis ipse
est': & penes regem noli uelle uideri sa-
6 piens:✝Noli quærere fieri iudex, nisi ua-
leas uirtute irrumpere iniquitates: ne for-
te extimescas faciem potentis, & ponas
7 scandalum in\\ agilitate' tua. ✝ Non pec-
ces in\\ multitudine' ciuitatis, nec te im-
8 mittas in populum,✝¶ neque alliges dupli-
cia peccata: nec enim in uno eris immu-
9 nis.✝ Noli esse pusillanimis in animo tuo:
10 exorare,✝& facere eleemosynam ne despi-
11 cias.✝Ne dicas, In multitudine munerum
meorum respiciet Deus, & offerente me
Deo Altissimo, munera mea suscipiet.
12 ✝ Non irrideas hominem in amaritudine
animæ: ¶ est enim qui humiliat & exal-
13 tat, circumspector Deus. ✝ Noli\\ amare'
mendacium aduersus fratrem tuum: ne-
14 que in amicum similiter facias ✝ Noli
uelle mentiri omne mendacium: assidui-
15 tas enim illius non est bona. ✝ Noli uer-
bosus esse in multitudine presbyterorum,
16 & non iteres uerbum in oratione tua.✝Nō
oderis laboriosa opera, & rusticationem
17 creatam ab Altissimo.✝ Non te reputes in
18 multitudine indisciplinatorum. ✝¶ Memē-
19 to iræ, quoniam non tardabit. ✝ Humilia
ualde spiritum tuum: quoniam uindicta
20 carnis impii ignis & uermis. ✝ Noli præ-
uaricari in amicum\\ pecuniam differen-
tem', neque fratrem charissimum, au-
21 ro spreueris,✝ Noli discedere a muliere sē-
sata & bona, quam sortitus es in timore
Domini: gratia enim uerecundiæ illius su-
22 per aurum.✝¶Non lædas seruum in ueri-
tate operantem,neque mercenarium dan-
23 tem animam suam. ✝¶ Seruus sensatus
sit tibi dilectus quasi anima tua, non de-
fraudes illum libertate, neque inopem de-
24 relinquas illum.✝ Pecora tibi sunt? atten-
de illis: & si sunt utilia, perseuerent apud
25 te.✝¶ Filii tibi sunt? erudi illos, & curua
26 illos a pueritia illorum. ✝ Filiæ tibi sunt?
serua corpus illarum, & non ostendas
27 hilarem faciem tuam ad illas,✝Trade filiā,
& grande opus feceris, & homini sensato
28 da illam.✝ Mulier si est tibi secundum ani-
mam tuam, non proiicias illam: & * odi-
bili' non credas te \\ in toto corde tuo.
29 ✝¶Honora' patrem tuum,¶ & gemitus ma-
30 tris tuæ ne obliuiscaris. ✝ Memento quo-
niam nisi per illos natus' non fuisses: &
31 retribue illis, quomodo & illi tibi.✝In to-
ta anima tua time Dominum, & sacerdo-
32 tes illius sanctifica. ✝In omni uirtute tua
dilige eum qui te fecit: ¶ & ministros eius
33 ne derelinquas.✝Honora Deū ex tota ani-
ma tua,& honorifica sacerdotes\\ & pro-
34 purga te cum brachiis'. ✝ Da illis partem, si-
cut mandatum est tibi, primitiarum &
purgationis: & de negligentia tua purga
35 te cū paucis.✝ Datum brachiorum tuorum
& sacrificium sanctificationis offeres Do-
36 mino, & initia sanctorum: ✝ & pauperi
porrige manum tuam, ut perficiatur pro-
37 pitiatio,& benedictio tua.✝\\Gratia\\ datus'
in conspectu omnis uiuentis,¶ & mortuo
38 non prohibeas gratiam.✝Non desis plorā-
tibus in consolatione, & cum lugentibus
39 ambula.✝Non te pigeat uisitare infirmū:
40 ex his enim in dilectione firmaberis. ✝ In
omnibus operibus tuis memorare nouis-
sima tua, & in æternum non peccabis.

\\ a facie tua abscondet se. Vnanimē 2 MS. Rab.
* stola hyacinthina 6 MS.
\\ Stolam MS. Rab. G.
\\ impones MS. R.
* eam MS. 9. R.
Inf. 8. 9.
\\ discedet 5 MS. - G.
\\ a Domino G.
Psal. 142. 2
Eccles. 7. 17.
Iob 9. 1. 20.
Luc. 18. 11 21.
- G.

\\ Aequitate G.
\\ multitudinem Rab G.
Inf. 12. 3.
1. Reg. 2. 7
\\ orare G.
Inf. 18. 24
\\ pecunia differenti MS. G. 9.
Leu. 19. 13
Inf. 34. 27
Inf. 33. 31
Inf. 30. 12
* μισουμένῃ
\\ in toto corde honora G.
Sup. 3. 9.
Tob. 4. 3.
- MS.
Deu. 12. 18.
\\ et propurgato cum br.
5 MS.
- R.
Leu. 2. 1.
Num. 18. 15
\\ χάρις δόματος
7 MS.
\\ dati 2 MS. Rab.
Rom. 12. 15
Mat. 25. 36.

CAP. VIII.

NOn litiges cum homine potẽte, ne 1
forte incidas in manus illius. ‖Nõ 2
contendas cum uiro locuplete, ne
forte contra te constituat litem tibi ‖mul 3
tos enim perdidit aurum & argentum, &
usque ad cor regum extendit, & conuertit.
Non litiges cum homine linguato, & non 4
strues in ignem illius ligna. Non commu- 5
nices homini indocto, ne male de proge-
nie tua loquatur. Ne despicias hominem 6
auertentem se a peccato, ‖ neque impro-
peres ei. memẽto quoniam omnes in "cor-
reptione' sumus. ‖ Ne spernas hominem 7
in sua senectute: etenim ex nobis senescũt
Noli de mortuo inimico tuo gaudere: 8
sciens quoniam omnes morimur, - & in
gaudium " uolumus uenire', ‖ Ne despi- 9
cias narrationem presbyterorum sapien-
tum, & in prouerbiis eorum conuersare.
ab ipsis enim disces sapientiam, &' doctri 10
nam intellectus, & seruire magnatis sine
querela. Non te prætereat narratio senio- 11
rum: *ipsi enim didicerunt a patribus suis.
quoniam ab ipsis disces intellectum, & 12
in tempore necessitatis "-dabis' respõsum.
‖ Non incendas carbones " peccatorum 13
arguens eos', & ne incendaris flamma ignis
" peccatorum illorum'. Ne contra faciẽ 14
stes contumeliosi, ne sedeat quasi insidia-
tor ori tuo. Noli fœnerari homini fortio- 15
ri te: quod si fœneraueris, quasi perditum
habe. Non spondeas super uirtutem tuã: 16
quòd si spoponderis, quasi restituens cogi-
ta. Non iudices contra iudicem: quoniam 17
secundum quod " iustum' est, iudicat.
‖ Cum audace non eas in uia, ne forte 18
grauet mala sua in te: ipse enim secundum
uoluntatem suam uadit, & simul cum stul
titia illius peries. ‖Cum iracundo non fa 19
cias rixam, & cum audace non eas in de-
sertum: quoniam quasi nihil est ante illum
sanguis, & ubi non est adiutorium, elidet
te. Cum fatuis consilium non habeas. non 20
enim poterunt diligere nisi quæ eis pla-
cent. Coram extraneo ne facias consiliũ: 21
nescis enim quid pariet. Non omni ho- 22
mini cor tuum manifestes: ne forte infe-
rat tibi gratiam falsam, & conuitietur tibi.

CAP. IX.

NOn zeles mulierem sinus tui, ne 1
ostendat super te malitiam doctri-
næ nequam. Non des mulieri po- 2
testatem animæ tuę, ne ingrediatur in uir-
tute tua, & confundaris. Ne respicias mu- 3
lierem multiuolam: ne forte incidas in la-
queos illius. Cum " saltatrice' ne assiduus 4
sis: nec audias illam, ne forte pereas in "ef-
ficacia' illius. ‖ Virginem ne conspicias, ne 5
forte scandalizeris in decore illius. ‖ Ne 6
des fornicariis animam tuam in ullo: ne
perdas te, & hæreditatem tuam. Noli cir 7
cumspicere in uicis ciuitatis, nec oberraue
ris in plateis illius. ‖ Auerte faciam tuam 8
a muliere compta, & ne circumspicias spe-
ciem alienam. ‖ propter speciem mulieris 9
multi perierunt; & ex hoc concupiscentia
quasi ignis exardescit. Omnis mulier quę 10
est fornicaria, quasi stercus in uia* concul-
cabitur. Speciem mulieris alienæ multi 11
admirati, reprobi facti sunt. colloquium
enim illius quasi ignis exardescit. Cum 12
aliena muliere ne sedeas omnino, nec ac-
13 cumbas cum ea super cubitum: & non al-
tercceris cum illa in uino, ne forte declinet
cor tuum in illam, & sanguine tuo labaris
14 in perditionem. Ne derelinquas amicum
antiquum: nouus enim non erit similis il-
15 li. Vinum nouum, amicus nouus: " uete-
16 rascet', & cum suauitate bibes illud. ‖ Non
zeles gloriam, & opes peccatoris: nõ enim
17 scis quæ futura sit illius subuersio. Non
placeat tibi iniuria iniustorum, sciens quo-
niam usque ad inferos non placebit im-
18 pius. Longe abesto ab homine potestatẽ
habente occidendi, & non suspicaberis ti-
19 morem mortis. & si accesseris ad illum,
noli aliquid committere, ne forte auferat
20 uitam tuam. Communionem mortis sci-
to: quoniam in medio laqueorum ingre-
dieris, & super dolentium arma ambula-
21 bis. Secundum uirtutem tuam caue te a
proximo tuo, & cum sapientibus & prudẽ-
22 tibus tracta. Viri iusti sint tibi conuiuæ, &
23 in timore Dei sit tibi gloriatio, & in sen-
su sit tibi cogitatus Dei, & omnis enarra-
24 tio tua in præceptis Altissimi. In manu
artificum opera laudabuntur, & princeps
populi in sapientia sermonis sui, -in sensu
25 uero seniorum uerbum'. Terribilis est in
ciuitate sua homo linguosus: & temera-
rius in uerbo suo odibilis erit.

CAP. X.

1 IVdex sapiens iudicabit populum suum,
2 & principatus sensati " stabilis' erit. ‖ Se
cundum iudicem populi, sic & ministri
eius: & qualis rector est ciuitatis, tales &
3 inhabitantes in ea. ‖Rex insipiens perdet
populum suum. & ciuitates inhabitabun-
4 tur per sensum " prudentium'. In manu
Dei potestas terræ: - & execrabilis omnis
iniquitas gentium', & utilem rectorem su-
5 scitabit in tempus super illam. In manu
Dei potestas hominis, & super faciem scri-
6 bæ imponet honorem suum. ‖ Omnis in-
iuriæ proximi ne memineris, & nihil agas
7 in operibus iniuriæ. Odibilis coram Deo
est' & hominibus superbia: & execrabilis
8 omnis iniquitas gentium. ‖Regnum a gẽ-
te in gentem transfertur propter iniusti-
tias, & iniurias & contumelias, & diuersos
9 dolos. Auaro " autem' nihil est scelestius.
10 Quid superbit' terra & cinis? Nihil est
iniquius quam amare pecuniam; hic enim
& animam suam uenalem habet: quoniã
11 in uita sua proiecit intima sua. Omnis po
tentatus breuis uita. Languor prolixior
12 grauat medicum. Breuem languorẽ præ-
cidit medicus: sic & rex hodie est, & cras
13 morietur. Cum enim morietur homo,
hęreditabit serpentes, & bestias, & uermes.
14 Initium superbiæ hominis, apostatare a
15 Deo: quoniam ab eo qui fecit illum, re-
cessit cor eius, quoniam initium omnis pec
cati est superbia: qui tenuerit illam, adim-
plebitur maledictis, & subuertet eum in
16 finem. Propterea exhonorauit Dominus
conuentus malorum, & destruxit eos usq;
17 in finem. Sedes ducum superborum de-
struxit Deus, & sedere fecit mites pro eis.
18 Radices gentium superbarum arefecit
Deus: & plantauit humiles ex ipsis genti-
19 bus. Terras gentium euertit Dominus, &
20 perdidit eas usque ad fundamentum. arc-

fecit

Mat. 5. 25. Infr. 31. 6. Gal. 6. 1. 2 Cor. 2. 6 " correptione G. Leu. 19. 32. -G. " uolumus uenire 12 MS. Rab. Sup. 6. 35 -MS. Rab. G. * & MS. Rab G. " dare 2 MS. G. -Rab. Pro. 26. 21. " peccatoris G. " illius G. Infr. 29. 4. " dignum MS. Rab. G. Gen. 4. 8. Pro. 22. 24. " psaltrice G. " efficacia G. Gen. 6. 2. Pro. 5. 2. Mat. 5. 28. Gen. 34. 2 2. Re. 11. 4. 13. 1. Mat. 10. 15. * ab omnibus præter cunctis bus MS. R. Versus iste (10) cũ eo qui proxime sequitur, in codicibus Græcis non legitur.

" ueterascat 3 MS. R. Rab. Iud. 9. 4 2 Re. 15. 10. -G. " terribilis MS. " ordinatus G q. " potentius G. Pro. 29. 12. 3 Re. 12. 13. " potentia G. -G. reperi in q uerso septimo. Leu. 19. 17. -1 MS. Rab. G. Dan. 4. 14 28. " enim 1 MS. " μὲν γάρ. " superbis MS. R. G q.

fecit ex ipsis, & disperdidit eos, & cessare
fecit memoriam eorum a terra. † Me- 21
moriam superborum perdidit Deus, &
reliquit memoriam humilium sensu.
† Non est creata hominibus superbia: ne- 22
que iracundia nationi mulierum. † Se- 23
men hominum honorabitur hoc, quòd
timet Deum: semen autem hoc exhono-
rabitur, quòd præterit mandata Domini:
† In medio fratrum rector illorum in ho- 24
nore: & qui timent Dominum erunt in
oculis illius. † Gloria diuitum, honora- 25
torum, & pauperum, timor Dei est: † non 26
\\ despicere' hominem iustum pauperem,
& \\ non' magnificare uirum peccatorem
diuitem. † Magnus est' iudex, & potens est 27
in honore: & non est maior illo qui ti-
met Deum. †‖ Seruo sensato liberi: seruiẽt: 28
& uir prudens & disciplinatus non mur-
murabit correptus, & inscius non honora- 29
bitur. † Noli extollere te in faciendo ope-
re tuo, & noli cunctari in tempore angu- 30
stiæ. †‖ Melior est qui operatur, & abundat
in omnibus, quam qui gloriatur, & eget 31
panẽ. † Fili, in mansuetudine serua animã
tuam, & da illi honorem secundum meri- 32
tum suum. † Peccantem in animam suam
quis iustificabit? & quis honorificabit ex-
honorantem animam suam? † Pauper 33
gloriatur per disciplinam & timorem suũ:
& est homo qui honorificatur propter sub
stantiam suam. † Qui autem gloriatur in 34
paupertate, quãto magis in substãtia & qui
gloriatur in substãtia, paupertatẽ uereatur.

CAP. XI.

S‖ Apientia humiliati exaltabit caput 1
illius, & in medio magnatorum con-
sedere illum faciet. † ‖Non laudes ui- 2
rum in specie sua, neque spernans homi-
nem in uisu suo, † breuis in uolatilibus est 3
apis, & initium dulcoris habet fructus il
lius, †‖In uestitu, ne glorieris unquam, nec 4
in die honoris tui extollaris; quoniam mi-
rabilia opera Altissimi solius, & gloriosa,
& absconsa, & inuisa opera illius. † ‖ Multi 5
tyranni sederunt in throno, & insuspicabi-
lis portauit diadema. † Multi potentes op- 6
pressi sunt \\ ualide', & gloriosi traditi sunt
in manus alterorum. † Priusquam interro- 7
ges, ne uituperes quẽquam: & cum inter-
rogaueris, corripe iuste, † ‖ Priusquam au- 8
dias, ne respondeas uerbũ & in medio \\ se-
niorum' ne adiicias loqui. † De ea re, quæ 9
te non molestat, ne \\ certeris': & in iudicio
peccantium ne consistas. † Fili, ne in multis 10
sint actus tui: ‖ & si diues fueris, non eris
immunis a delicto, si enim secutus fueris,
non apprehendes: & non effugies, si præ-
cucurreris. †‖ Est homo laborans, & festi- 11
nans, & dolens impius: & tanto magis non
\\ abundabit', †‖Est homo marcidus egens 12
recuperatione, plus deficiens uirtute, &
abundans paupertate: † & oculus Dei re- 13
spexit illum in bono, & erexit eum ab hu-
militate ipsius, & exaltauit caput eius: &
mirati sunt in illo multi, & honorauerũt
Deum. †‖ Bona & mala, uita & mors, pau- 14
pertas & honestas a Deo sunt. † Sapientia 15
& disciplina, & scientia legis apud Deum.
Dilectio, & uiæ bonorum apud ipsum.
† Error & tenebræ peccatoribus concreata 16
sunt: qui autem exultant in malis, conse-

\\ despicias M S. \\ noli M S. \\ Magnus & G. Pro. 17.2 Pro. 12.9 Gen. 41.4. Dan. 6.3. Iob. 7.18 Act. 12. 21. 1 Re. 15. 28. Esth. 6. 7. \\ ualde 2 M S. R. \\ σφόδρα. G. Deu. 13. 14. 17. 6. Pro. 18. 1. \\ sermonũ 1 M S. Rab. G \\ certaueris 21. M S. 1 Tim. 6. 9. Prou. 10. 23. \\ abũdat M S. Reb. Iob. 42. 10. Iob. 1. 21. -31 M S. Rab. G. 9.

17 nescunt in malo'. † Datio Dei permanet
iustis, & profectus illius successus habebit
18 in æternum. † Est qui locupletatur parce
19 agendo, & hæc est pars mercedis illius, † in
eo quod dicit: ‖Inueni requiem mihi, &
20 nunc manducabo de bonis meis solus. † '&
nescit quod tempus prætereat'*, - & mors
appropinquet', & \\ relinquat' omnia aliis, -
21 & morietur'. † Sta in testamento tuo, & in
illo colloquere, & in opere mandatorum
22 tuorum ueterasce. † Ne manseris in ope-
ribus peccatorum. Confide autem in Deo,
23 & mane in \\ loco' tuo. † Facile est enim in
24 oculis Dei subito honestare pauperẽ, † Be-
nedictio Dei in mercedem iusti festinat, &
in \\ honore' ueloci processus illius fructi-
25 ficat. † Ne dicas, Quid est mihi opus, & quæ
26 erunt mihi ex hoc bona? † Ne dicas, Suffi-
ciens mihi sum: & quid ex hoc pessimabor?
27 †‖ In die bonorum ne immemor sis malo-
rum: & in die malorum ne immemor sis
28 bonorum: † quoniam facile est coram Deo
in die obitus retribuere unicuique secun-
29 dum uias suas. † Malitia horæ obliuionem
facit luxuriæ magnæ, & in fine hominis
30 denudatio operum illius. † Ante mortem
ne laudes hominem quẽquam, quoniam
31 in filiis suis agnoscitur uir. † Non omnem
hominem inducas in domum tuam: mul-
32 tæ enim sunt insidiæ dolosi. † - Sicut enim
eructant præcordia \\ fœtentium', & sicut
perdix inducitur in caueam, & ut caprea
in laqueum: sic & cor superborum, & sicut
\\ prospector' uidens casum proximi sui.
33 † Bona enim in mala conuertens insidia-
34 tur, & in electis imponet maculam † A scin
tilla - enim' una augetur ignis, & ab uno do
loso augetur sanguis: homo uero peccator
35 sanguini insidiatur. † Attende tibi a pesti-
fero, fabricat enim mala: ne forte inducat
super te subsannationem in perpetuum.
36 † Admitte ad te alienigenã, & subuertet te
in turbine, & abalienabit te a \\ uiis' propriis.

CAP. XII.

1 S I bene feceris, scito cui feceris, & erit
2 gratia in bonis tuis multa. † Benefac
iusto, & inuenies retributionem ma-
gnam: & si non ab ipso, certe a Domino.
3 † Non est - enim' ei bene qui assiduus est
in malis, & eleemosynas non danti: quo-
niam & Altissimus odio habet peccatores,
4 & misertus est pœnitentibus. † ‖ Da mise-
ricordi, & ne suscipias peccatorem: & im-
piis & peccatoribus \\ reddet' uindictam,
5 custodiens eos in diem uindictæ. † Da bo-
6 no, & non receperis peccatorem. † Benefac
humili, & non dederis impio: prohibe pa-
nes \\ illi dare' ne in ipsis potentior te sit.
7 † nam duplicia mala inuenies in omni-
bus bonis, quæcunque feceris illi: quoniam
& Altissimus odio habet peccatores, & im-
8 piis reddet uindictam. † Non agnoscetur
in bonis amicus, & non abscondetur in
9 malis inimicus. † In bonis uiri, inimici il-
lius in tristitia & in malitia illius, amicus
10 agnitus est † Non credas inimico tuo in
11 æternum. sicut enim æramentum, ærugi-
nat nequitia illius. † & si humiliatus ua-
dat curuus, adiice animum tuum, & cu-
12 stodi te ab illo. † Non statuas illum penes
te, nec sedeat ad dexteram tuam, ne con-
uersus stet in loco tuo: ne forte conuersus

Luc. 12. 19. ' καὶ οὐκ οἶδε τί καιρὸς παρελεύσεται αὐτόν. * illum M S. R. G. - 9 M S. Rab. G. \\ relinquet M S. G. -5 M S. Rab. \\ labore G \\ hora G. Inf. 18. 25. - G. \\ fœtentium M S. \\ prospectator M S. Rab. - M S. Rab. G. \\ uiis 8 M S. Rab. G. - M S. Rab G. Gal. 6.10 \\ redde & \\ illi dari M S. Rab. \\ tuos, & ne des illi G.

in locum tuum, inquirat cathedram tuã:
& in nouiſſimo cognoſcas uerba mea, &
in ſermonibus meis ſtimuleris. • Quis mi- 13
ſerebitur incantatori a ſerpente percuſſo,
& omnibus qui appropiant beſtiis? ſic &
qui comitatur cum uiro iniquo, & obuo-
lutus eſt in peccatis eius • Vna hora tecum 14
permanebit: ſi autem declinaueris, non
ſupportabit. • ‖In labiis ſuis indulcat ini- 15
micus, & in corde ſuo inſidiatur, ut ſubuer-
tat te in foueam. • In oculis ſuis lachryma- 16
tur inimicus: & ſi inuenerit tempus, non
ſatiabitur ſanguine: • & ſi incurrerint tibi 17
mala, inuenies eum illic priorem. • - In 18
oculis ſuis lachrymatur inimicus', & quaſi
adiuuans ſuffodiet plantas tuas: • Caput 19
ſuum mouebit, & plaudet manu, & mul-
ta ſuſurrans commutabit uultum ſuum.

C A P. XIII.

QVi tetigerit picem, inquinabitur 1
ab ea: ‖ & qui communicauerit ſu-
perbo, induet ſuperbiam. • Pondus 2
ſuper ſe ‶ tollet' qui honeſtiori ſe cõmuni-
cat. Et ‶ ditiori' te ne ſocius fueris. • Quid 3
communicabit cacabus ad ollam? quando
enim ſe colliſerint, confringetur: • Diues 4
iniuſte egit, & fremet: pauper autem læſus
tacebit. • Si largitus fueris, aſſumet te: & ſi 5
non habueris, derelinquet te. • Si habes, 6
conuiuet tecum, & euacuabit te, & ipſe nõ
dolebit ſuper te. • Si neceſſarius illi fueris. 7
ſupplantabit te, & ſubridens ſpem dabit,
narrans tibi bona, & dicet, Quid opus eſt
tibi? • Et confundet te in cibis ſuis, donec 8
te exinaniat bis, & ter: & in nouiſſimo
deridebit te: & poſtea uidens derelinquet
te, & caput ſuum mouebit ad te. • - Humi- 9
liare Deo, & expecta manus eius.' • Atten- 10
de, ne ſeductus in ‶ ſtultitiam' humilieris.
• Noli eſſe humilis in ſapientia tua, ne hu- 11
miliatus in ‶ ſtultitiam' ſeducaris. • Aduo- 12
catus a potentiore diſcede: ex hoc enim
magis te aduocabit. • Ne improbus ſis, ne 13
impingaris: & ne longe ſis ab eo, ne eas
in obliuionem. • Ne retineas ex æquo lo- 14
qui cum illo: nec credas multis uerbis il-
lius, ex multa enim loquela tentabit te, &
ſubridens interrogabit te ‶ de abſconditis
tuis. • Immitis animus illius conſeruabit' 15
uerba tua: & non parcet de malitia, & de
uinculis. • Caue tibi, & attende diligen- 16
ter auditui tuo: quoniam cum ſubuerſio-
ne tua ‶ ambulas. • Audiens ‶ - uero' illa, 17
‶ quaſi in ſomnis uide: & uigilabis'.
• Omni uita tua dilige Deum, & inuoca 18
illum in ſalute tua. • ‖ Omne animal di- 19
ligit ſimile ſibi: ſic & omnis homo pro-
ximum ſibi. • Omnis caro ad ſimilem ſi- 20
bi ‶ coniungetur', & omnis homo ſimili
ſui ſociabitur. • ‶ Si' communicabit lu- 21
pus agno- aliquando', ſic peccator iuſto.
• Quæ communicatio ‶ ſancto homini' 22
ad canem? aut qua ‶ pars' diuiti ad pau-
perem? • Venatio leonis onager in ere- 23
mo: ſic & paſcua diuitum, ſunt pauperes.
• Et ſicut abominatio eſt ſuperbo humi- 24
litas: ſic & execratio diuitis pauper.
• Diues commotus confirmatur ab ami- 25
cis ſuis: humilis autem cum ceciderit,
‶ expelletur' & a notis. • Diuiti decepto 26
multi recuperatores: locutus eſt ſuperba,
& iuſtificauerunt illum. • humilis dece- 27

Ier. 41. 6. -1 M s R. Rab. G. Deu. 7. 2. 4. ‶ tollit 6 M s. R. Rab. ‶ fortiori 1 M s G. -Rab. G. ‶ ſtultitia 5 M s. R. G. 9. ‶ ſtultitia M s. Pro Textu Rab facit. Eſt autem uerſus iſte, pene idem cũ præcedẽte itaq; Græcis nõ repetitur. ‶ De abſcond. tuis immitis animo illius, & conſeruabit M s. ‶ ambulas, audiẽs uerba Rab. ‶ uerba M s. - G. ‶ in ſomno tuo uigila G. Inf. 27. 10 ‶ coniungitur M s. Rab. G. ‶ Sicut M s. R. Pro Textu Rab. facit. ‶ Quid G. - G. ‶ ſancti M s. τῷ ... hyæna G. ‶ pax 8 M s. G. ‶ expellitur M s. Rab. G.

28 ptus eſt, inſuper & arguitur: locutus eſt
ſenſate, & non eſt datus ei locus. • Diues
locutus eſt, & omnes tacuerunt, & uerbum
29 illius uſque ad nubes perducẽt. • pau-
per locutus eſt, & dicunt, Quis eſt hic? &
30 ſi offenderit, ſubuertent illum. • Bona
eſt ſubſtantia, cui non eſt peccatum in
conſcientia: & nequiſſima paupertas in
31 ore impii. • Cor hominis immutat
faciem illius, ſiue in bona, ſiue in mala.
32 • Veſtigium cordis boni, & faciem bonã *
difficile inuenies, & cum labore.

C A P. XIIII.

1 BEatus ‖ uir qui non eſt lapſus uerbo
ex ore ſuo, & non eſt ſtimulatus in
2 triſtitia delicti. • Felix qui non ha-
buit animi ſui triſtitiam, & non excidit
3 a ſpe ſua. • Viro cupido & tenaci, ſine
ratione eſt ſubſtantia, & homini liuido
4 ad quid aurum? • Qui aceruat ex animo
ſuo iniuſte, aliis congregat, & in bonis il-
5 lius alius luxuriabitur. • Qui ſibi nequam
eſt, cui alii bonus erit? & non iucundabi-
6 tur in bonis ſuis. • Qui ſibi inuidet, nihil
eſt illo nequius, & hæc redditio eſt mali-
7 tiæ illius: • & ſi bene fecerit, ignoran-
ter, & non uolens facit: & in nouiſſimo
8 ‶ manifeſtat' malitiam ſuam: • Nequam
eſt oculus liuidi, & auertens faciem ſuam,
9 & deſpiciens animam ſuam. • ‖ Inſatia-
bilis oculus cupidi, in parte iniquitatis;
non ſatiabitur, donec conſumat arefa-
10 ciens animam ſuam. • Oculus ‶ malus ad
mala: ‖ &' non ſatiabitur pane, ‶ indi-
gens & in triſtitia' erit ſuper menſam ſuã.
11 • Fili, ſi habes, benefac tecum, & Deo di-
12 gnas oblationes offer: • Memor eſto, quo-
niam mors non ‶ tardat', & teſtamentum
inferorum ‶ quia' demonſtratum eſt ti-
bi: teſtamentum enim huius mundi mor-
13 te morietur: • ‖ Ante mortem benefac ami-
co tuo, & ſecundum uires tuas exporri-
14 gens da pauperi. • Non defrauderis a die
bono, & particula boni doni non te præ-
15 tereat. • Nonne aliis relinques dolores &
16 labores tuos in diuiſione ſortis? • Da &
17 accipe, & iuſtifica animam tuam. • Ante
obitum tuum operare iuſtitiam: quoniã
non eſt apud inferos inuenire cibum.
18 • ‖ Omnis caro ſicut ‶ fœnum' ‶ uetera-
ſcet', & ſicut folium fructificans in arbo-
19 re uiridi. • ‖ Alia generantur, & alia deii-
ciuntur: ſic generatio carnis & ſanguinis,
20 alia finitur, & alia naſcitur. • Omne opus
corruptibile in fine deficiet: & qui illud
21 operatur, ibit cum illo. • - Et omne opus
electum iuſtificabitur: & qui operatur il-
22 lud, honorabitur in illo'. • ‖ Beatus uir qui
in ſapientia morabitur, & qui in iuſtitia
- ſua' meditabitur: & in ſenſu * cogitabit
23 circunſpectionem Dei. • Qui excogitat
uias illius in corde ſuo, & in abſcõditis ſuis
intelligens, uadens poſt illam quaſi inue-
24 ſtigator, & in uiis illius conſiſtens: • qui re-
ſpicit per feneſtras illius, & in ianuis illius
25 audiens: • qui requieſcit iuxta domũ illius,
& in parietibus illius figens palum ſtatuet
caſulam ſuam ad manus illius, & ‶ requie-
26 ſcent' in caſula illius bona- per ‶ æuũ': • ſta-
tuet filios ſuos ſub tegmine illius, & ſub ra-
27 mis eius morabitur. • protegetur ſub tegmine
illius a feruore, & in gloria eius requieſcet.

** et inuentionẽ parabolarũ MS. Græce legitur: Veſtigium cordis in bonis, facies uirens (aut hilaris:) et inuentio parabolarũ, cogitatio cum labore. Inf. 19. 16. 23. 11. ‶ manifeſtabit M s. G. Pro 27. 20. Pro 27. 20. ‶ nequam & inuidus M s. ‶ & indigens 1 M s. Rab. G. ‶ & in triſtitia 3 M s. ‶ tardabit M s. G. ‶ quod M s. Rab. Sup. 4. 1. Tob. 4. 7. Luc. 14. 13. Iſa. 40. 7. Iac. 1. 10. 1 Pet. 1. 24. ‶ ueſtimentum G. ‶ ueteraſcit M s. G. G. Pſal. 1. 2. - M s. * ſuo M s. R. G. ‶ requieſcet G. ‶ æuum 1 M s. - G.*

CAP. XV.

QVi timet Deum faciet \\ bona' : & 1
qui continens est iustitiæ,apprehé-
det illam, ✝ & obuiabit illi quasi 2
mater honorificata,& quasi mulier a uirgi-
nitate suscipiet illum.✝ Cibabit illum pane 3
uitæ & intellectus, ‖ & aqua sapientiæ sa-
lutaris potabit illum.& firmabitur in illo,
& non flectetur : ✝ & continebit illum , & 4
non confundetur : & exaltabit illum apud
proximos suos,✝& in medio ecclesiæ ape- 5
riet os eius, & adimplebit illum spiritu sa-
pientiæ & intellectus , & stola gloriæ ue-
stiet illum. ✝ Iucunditaté &exultationem 6
thesaurizabit super illum,& nomine æter
no hæreditabit illum. ✝ Homines stulti nó 7
apprehendent illam , & homines sensati
obuiabunt illi:homines stulti non uidebút
eam:longe enim abest a superbia & dolo.
✝uiri mendaces non erunt illius memores: 8
& uiri ueraces inuenientur in illa , & suc-
cessum habebunt usque ad inspectionem
Dei.✝Non est speciosa laus in ore peccato- 9
ris.* ✝quoniam a Deo profecta est sapien 10
tia. sapientiæ enim-Dei' astabit laus, & in
ore fideli abundabit , & dominator dabit
eam illi ✝Non dixeris,Per Deum abest.quę 11
enim odit ne feceris.✝ Non dicas , Ille me 12
implanauit: non enim necessarii sunt ei
homines impii. ✝ Omne execramentum- 13
erroris' odit Dominus, & non erit amabile
timentibus eum. ✝‖ Deus ab initio consti- 14
tuit hominem , & reliquit illum in manu
consilii sui.✝-Adiecit mandata & præcepta 15
sua'.✝‖si uolueris mandata-\\ seruare',con- 16
seruabunt te, & in perpetuum fidem pla-
citam facere.✝ Apposuit tibi aquá & igné: 17
ad quod uolueris , porrige manum tuam.
✝‖Ante hominem uita & mors : bonum & 18
malum , quod placuerit ei , dabitur illi.
✝quoniam multa sapientia Dei, & fortis in 19
potentia , * uidens omnes sine intermis-
sione. ✝‖ Oculi Domini ad timentes eum, 20
& ipse agnoscit omnem operam hominis.
✝Nemini mandauit impie agere , & nemi- 21
ni dedit spatium peccandi. ✝ non enim 22
concupiscit multitudinem filiorum in-
fidelium & inutilium .

CAP. XVI.

NE iucunderis in filiis impiis , si mul- 1
tiplicentur : nec oblecteris super
ipsos , si non est timor Dei in illis.
✝Non credas uitæ illorum,& ne respexeris 2
in labores eorum. ✝ Melior est enim unus 3
timens Deum, quam mille filii impii. ✝ Et 4
utile est mori sine filiis , quam relinquere
filios impios.✝ Ab uno sensato inhabitabi- 5
tur patria, & \\ a tribus impiis' deseretur.
✝Multa talia uidit oculus meus , & fortio- 6
ra horum audiuit auris mea. ✝ ‖ In syna- 7
goga peccantium exardebit ignis,& in gē-
te incredibili exardescet ira.✝‖ Non exora- 8
uerunt pro peccatis suis antiqui gigantes,
qui destructi sunt confidentes suæ uirtuti:
✝ & non pepercit peregrinationi \\ illorū', 9
& execratus est eos præ superbia -uerbi'il-
lorum.✝Non misertus est illis gentem to- 10
tam perdens ,- &' extollentem se in pec-
catis suis.✝‖ Et \\ sicut' sexcenta millia pe- 11
ditum qui congregati sunt in duritia cor-
dis sui:& si unus fuisset ceruicatus,mirum
si fuisset im nunis. ✝ misericordia enim & 12
13 ira est cum illo ✝ ᵛ Potens exoratio', & ef-
14 fundens iram: ✝ secundum misericordiam
suam,sic correptio illius hominem secun-
dum opera sua iudicat. Non effugiet in ra-
pina peccator,& non \\ retardabit \\ suffe-
15 rentia' misericordiam facientis. ✝ Omnis
misericordia faciet locum‖ unicuique se-
cundum meritum operum suorum, & se-
cundum \\ intellectum' peregrinationis
16 ipsius.✝Non dicas. A Deo abscondar , & ex
17 summo quis mei memorabitur?✝In popu-
lo magno non agnoscar:quæ est enim ani-
18 ma mea in tam immensa creatura? ✝ Ecce,
cœlum,& cœli cęlorum,abyssus,& uniuer-
sa terra,& quæ in eis sunt , in conspectu il-
19 lius commouebuntur, ✝ montes simul , &
colles,& fundamenta terræ: & cum cóspe-
20 xerit illa Deus, tremore concutientur. ✝ Et
in omnibus his insensatum est cor: & om-
21 ne cor intelligitur ab illo : ✝ & uias illius
quis intelligit, & procellam quam nec ocu
22 lus uidebit hominis?✝ Nam plurima illius
opera sunt in absconsis : sed opera iustitiæ
eius quis enunciabit ? aut quis sustinebit?
Longe enim est testamentum a quibusdā,
& interrogatio\\ hominum' in consum-
23 matione est. ✝ Qui minoratur corde, cogi-
tat inania: & uir imprudens & errans co-
24 gitat stulta.✝Audi me fili , & disce discipli-
nam sensus , & in uerbis meis attende in
25 corde tuo,✝ & dicam in æquitate discipli-
nam,& scrutabor enarrare sapientiam : &
in uerbis meis attende in corde tuo , & di-
co in ęquitate spiritus uirtutes quas posuit
Deus in opera sua ab initio, & in ueritate
26 enuncio scientiam eius. ✝ * In iudicio Dei
opera eius ab initio , & ab institutione ip-
sorum distinxit partes illorum ,& initia
27 eorum in gentibus suis. ✝ Ornauit in ęter-
num opera illorum, nec esurierunt,nec la-
borauerunt,& non destiterunt ab operibus
28 suis.✝Vnusquisq; proximum sibi non \\ an-
29 gustiabit'\\ usque in æternum. ✝ Non sis
incredibilis' uerbo illius Post hæc Deus in
terram respexit, & impleuit illam bonis
30 suis . ✝ Anima -autem ᵛ omnis uitális'\\
denunciabit' ante faciem ᵛ ipsius', & ᵛ in
ipsa' iterum reuersio illorum .

CAP. XVII.

1 DEus‖ creauit de terra hominem , &
secundum imaginem suam fecit il-
2 lum. ✝ Et iterum conuertit illum in
ipsam,& secundum se uestiuit illum uirtu-
3 te.✝Numerum dierum & tempus dedit il-
li,& dedit illi potestatem eorum quę sunt
4 super terram. ✝ Posuit timorem illius su-
per omnem carnem, & dominatus est be-
5 stiarum & uolatilium. ✝‖ Creauit ex ipso
adiutoriū simile sibi. consilium & linguá,
& oculos, & aures , & cor dedit illis exco-
gitandi : & disciplina intellectus repleuit
6 illos.✝Creauit illis scientiam spiritus,sensu
impleuit cor illorum , & mala & bona
7 ostendit illis'✝ Posuit \\ oculum \\ ipsorum'
super corda illorum ostendere illis ma-
8 gnalia operum suorum , ✝ ut nomen san-
ctificationis collaudent:& gloriari in mi-
rabilibus illius,ut magnalia enarrent ope
9 rum eius.✝ Addidit illis disciplinam , & le-
10 gem uitæ hæreditauit illos . ✝ Testamen-
tum æternum constituit cum illis ,- & iu-
11 stitiam ' & iudicia sua ostendit illis. ✝ Et

\\ illud 30 M S. Rab. G. q.
Iob.4.10.
* quia non est a Domino missus M S.R. Rab.
- M.S. G.
- M S.G.
Gen. 1.27
- G.
Mat. 19. 27.
\\ conseruare & M S.
- I M S.
Ier.21. 8.
* & M S G.
Psl.33. 16.
Heb.4.13.
\\ tribus impiorum G.
Infr. 21. 10.
Gen.6. 4.
\\ Lot G.
- M S G.
- M S. G.
Nu.14.20 26. 51.
\\ sic G.

ᵛ ὀργὰ σης ἐξιλασμῶν.
\\ ardabit I M S.
\\ sufferentiam M S. G. q.
Rom. 2. 6.
\\ meritū I M S. Hæc postrema uersus 15. pars Græce non legitur.
\\ omnium S M S. Rab. G.
* et S MS. Rab. G.
\\ angustiauit M S.G.
\\ & usque in æternū non erunt inobedientes G.
- M S. Rab. G.
ᵛ παντὸς ζώου.
\\ denunciauit M S. Rab. G.
ᵛ αὐτῆς εἰς αὐτήν.
Gen.1. 27 2.7.5.1.
Sap.2.23.
1.Cor. 11. 8.
Col.3.10.
Gen.2.22.
\\ oculos suos M S.
\\ suum 4 M S. G.
-3 M S. G.

magnalia honoris eius uidit oculus illorũ,
& honorem uocis audierunt aures illorũ,
& dixit illis, Attendite ab omni iniquo.
♦ Et mandauit illis unicuique de proximo 12
suo. ♦ Viæ illorum coram illo sunt sem- 13
per, non sunt absconsæ ab oculis ipsius.
♦ ‖ In unamquamque gentem præposuit 14
rectorem:♦ & pars Dei, Israel, facta est'' - 15
manifesta. ♦ Et' omnia opera illorum ue- 16
lut Sol in conspectu Dei: & oculi eius sine
intermissione inspicientes in uiis eorum.
♦ Non sunt absconsa testamenta '' per' 17
iniquitatem illorum. & omnes iniquita-
tes eorum in conspectu Dei. ♦ ‖ Eleemosy- 18
na uiri quasi 'sacculus' cum ipso, & gra-
tiam hominis quasi pupillam conserua-
bit.♦‖ & postea resurget, & retribuet illis 19
retributionem, unicuique in caput ipso-
rum,'' -& conuertet'' in interiores' partes
terræ'. ♦ Pœnitentibus autem dedit uiam 20
iustitiæ, & '' confirmauit' deficientes susti-
nere, & destinauit illis sortem ueritatis.
♦ Conuertere ad Dominum, & relinque 21
peccata tua:♦precare ante faciem '' Domi- 22
ni', & minue offendicula ♦ Reuertere ad 23
Dominum,& auertere ab iniustitia tua', &
nimis odito execrationem: ♦ & cognosce 24
iustitias & iudicia Dei, & sta in sorte pro-
positionis,& orationis altissimi Dei. ♦ In‖ 25
partes uade seculi sancti, cum uiuis & dã-
tibus confessionem Deo ♦ Non demore- 26
ris in errore impiorum, - ante mortem
confitere'. A mortuo quasi nihil,perit cõ-
fessio'.♦Confiteberis uiuens,uiuus & sanus 27
confiteberis, & laudabis Deum,& gloria-
beris in miserationibus illius. ♦ Quam 28
magna misericordia Domini, & propitia-
tio illius conuertentibus ad se. ♦ Nec 29
enim omnia possunt esse in hominibus,
quoniam non est immortalis filius homi-
nis, & in uanitate malitiæ placuerunt.
♦ Quid lucidius sole? & hic '' deficiet'. 30
Aut quid nequius * '' excogitauit' caro &
sanguis? & hoc arguetur. ♦ Virtutem 31
altitudinis cœli ipse conspicit: & om-
nes homines terra & cinis.

CAP. XVIII.

QVi uiuit in æternum, ‖ creauit om- 1
nia simul. Deus solus iustificabitur,
& manet inuictus rex in æternum.
♦Quis sufficit ennarrare opera illius?♦Quis 2
enim '' inuestigabit' magnalia eius? ♦ Vir- 3
tutem autem magnitudinis eius quis enũ- 4
ciabit? aut quis adiiciet enarrare miseri-
cordiam eius? ♦ Non est minuere, neque 5
adiicere, nec est inuenire magnalia Dei.
♦ Cum consummauerit homo, tunc in- 6
cipiet:& cum quieuerit, operabitur. ♦Quid 7
est homo,& quæ est gratia illius? & quid
est bonum, aut quid nequam illius?♦‖Nu- 8
merus dierum hominum,ut multum cen-
tum anni:quasi '' guttæ aquæ'' maris' -''
deputati sunt':& sicut calculus arenæ, sic
exigui anni in die æui. ♦ Propter hoc pa- 9
tiens est Deus in illis, & '' effundit' super
eos misericordiam suam.♦ Vidit præsum- 10
ptionem cordis eorum,quoniam mala est,
& cognouit subuersionem illorum quo-
niam nequam est.♦ ideo adimpleuit pro- 11
pitiationem suam in illis, & ostendit eis
uiam æquitatis.♦ Miseratio hominis circa 12
proximum suum: misericordia autem
13 Dei super omnem carnem. ♦ Qui miseri-
cordiam habet,docet, & erudit quasi pa-
14 stor gregem suum.♦ '' Misereatur excipiẽs'
doctrinam miserationis, & qui '' festi-
15 nant' in iudiciis eius. ♦ Fili, in bonis non
des querelam,& in omni dato non des tri-
16 stitiam uerbi mali. ♦ Nonne ardorem re-
frigerabit ros? sic & uerbum melius quã
17 datum. ♦ Nonne ecce uerbum super datũ
bonum?'' sed' utraque cum homine iusti-
18 ficato.♦ Stultus acriter improperabit, &
datus indisciplinati tabescere facit oculos
19 ♦ Ante iudicium para iustitiam tibi, &
20 antequam loquaris disce. ♦ Ante lan-
guorem adhibe medicinam, & ‖ ante iudi-
cium interroga teipsum, & in conspectu
21 Dei inuenies propitiationem:♦ Ante lan-
guorem humilia te, & in tempore infir-
mitatis ostende conuersationem tuam.
22 ♦‖ Non impediaris orare semper, & ne '' ue-
rearis' usque ad mortem iustificari: quoniã
23 merces Dei manet in æternum. ♦ Ante
orationem præpara animam tuam, & no-
24 li esse quasi homo qui tentat Deum.♦‖Me-
mento iræ in die consummationis, & tẽ-
pus retributionis in '' conuersatione fa-
25 ciei'.♦‖ Memento paupertatis' in tempore
abundantiæ, & 'necessitatem paupertatis
26 in die diuitiarum. ♦ A mane usque ad ue-
speram '' immutabitur' tempus, & hæc
27 omnia citata in oculis Dei.♦ Homo sapiẽs
in omnibus '' metuit', & in diebus delicto-
28 rum attendet ab inertia ♦ Omnis astutus
agnoscit sapientiam,& inuenienti eam da-
29 bit confessionem.♦Sensati in uerbis & ipsi
sapienter egerunt: & - intellexerunt ueri-
tatem & iustitiam', & '' implorauerunt'
30 prouerbia & iudicia. ♦ ‖ Post concupiscen-
tias tuas non eas, & a uoluntate tua auer-
31 tere.♦ Si præstes animæ tuæ concupiscen-
tias eius, faciet te in gaudium inimicis
32 tuis.♦Ne oblecteris in turbis'' nec in mo-
dicis': assidua enim est commissio illorum.
33 ♦ Ne fueris mediocris in contentione ex
fœnore, & '' non est tibi nihil' in '' secu-
lo': eris enim inuidus uitæ tuæ.

CAP. XIX.

1 OPerarius ebriosus non locupletabi-
tur:&qui spernit modica, paulatim
2 decidet.♦ Vinum & ‖ mulieres apo-
statare faciunt sapientes, & arguent sensa-
3 tos:♦& qui se iungit fornicariis,erit nequã:
putredo & uermes hæreditabunt illum,
& extolletur in exemplum maius,& tolle-
4 tur de numero anima eius. ♦ ‖ Qui credit
cito,leuis corde est,& minorabitur: & qui
delinquit in animam suam, insuper habe-
5 bitur.♦Qui gaudet iniquitate,denotabitur:
-& qui odit correptionem,minuetur uita':
& qui odit loquacitatem, extinguit mali-
6 tiam.♦ Qui peccat in animam suam, pœ-
nitebit:& qui iucundatur in malitia, de-
7 notabitur' ♦ Ne iteres uerbum nequam &
8 durum, & non minoraberis. ♦ Amico &
inimico noli narrare sensum tuum: & si '
9 est tibi delictum, noli denudare. ♦ audiet
enim te, & custodiet te, & quasi defendẽs
peccatum odiet te, & sic aderit tibi sem-
10 per.♦ Audisti uerbum aduersus proximum
tuum? commoriatur in te, fidens quoniã
11 non te dirumpet. ♦ A facie uerbi parturit
fatuus, tamquam gemitus partus infantis.

Rom.13.2. - G.q. -4 M S. '' manifesta. '' super M S. '' propter M S. R. Iu.29.16. '' sacculum M S. Rab. G. Mat.25.35. '' & conuertet M S. '' in interiores MS. -G. '' congregauit 2 M S. '' orta es est G. '' uiuis 4 M S. '' Dei M S. Rab. -G. -; M S G. Isa.38.19. Ps.6.6. -6 M S. -23 M S. '' deficit M S. G. * quàm quod M S. R. '' excogitabit MS.G. Gen.1.1. '' inuestigauit Rab. G. Ps.89.10. '' gutta 2 M S. Rab. G. '' a mari M S. G. '' deputatus est 1 M S. Rab. -G. '' effundet 2 M S. G. '' fudit M S. Rab. G. q.

'' Misereatur excipientis M S. Rab. G. '' festinat M S. '' & 4 MS. G. 1.Cor.11.31. Luc.18.1. Luc 18.1. 1.The.5.17. '' uerearis M S Rab. '' expectes G. Sup.7.18. '' conuersatione faciei 4 MS. Rab G. '' temporis famis G. Sup.11.27. '' necessitatem 1 MS. '' mutatur 1 M S. G. '' metuet 2 M S. -G. '' impleuerunt G. Rom.6.13. 13.14. '' ac in modicis delecteris M S. '' nihil G. -1 M S. G. '' accusa M S. Rab. G. 3 Reg.11.1. Ios.22.11 12. - G.q. Textus usque Regnorum Ibid. Græcus huius loco alias legit. -G. est in præcedenti tum repetitio. * non G.

✝ Sagitta infixa femori \\ carnis' : sic uer- 12
bum in corde stulti. ✝‖ Corripe amicum, 13
ne forte nõ intellexerit, & dicat, Non feci,
aut si fecerit, ne iterũ addat facere. ✝ Cor- 14
ripe proximum, ne forte non dixerit: & si
dixerit ne forte iteret. ✝ Corripe amicum: 15
sæpe enim fit commissio. ✝ Et non omni 16
uerbo credas. est qui labitur lingua, sed
non ex animo. ✝ Quis est enim qui non de- 17
liquerit in lingua sua? ✝ Corripe proxi- 18
mum antequam comminẽris. ✝ Et da lo- 19
cum timori Altissimi: quia omnis sapien-
tia timor Dei,& in illa timere Deum, & in
omni sapientia dispositio legis. ✝- Et' non 20
est sapientia, nequitiæ disciplina: & non
est, ⁎ cogitatus peccatorum', prudentia. Est
nequitia,& - in' ipsa execratio, & est insi-
piens, qui minuitur sapientia. ✝ Melior est 21
homo qui minuitur sapientia, & deficiens
sensu in timore, quàm qui abundat sensu,
& transgreditur legem Altissimi. ✝ Est so- 22
lertia certa, & ipsa iniqua. ✝ Et est qui emit- 23
tit uerbum certum enarrans ueritatem.
Est qui nequiter humiliat se, & interiora
eius plena sunt dolo. ✝- & est iustus qui se 24
nimium submittit- a' multa humilitate: &
est iustus' qui inclinat faciem - suam', &
fingit se non uidere quod ignoratum est:
⁎ ✝ & si ab imbecillitate uirium uetetur 25
peccare, si inuenerit tempus malefaciendi, 26
malefaciet. ✝ Ex uisu cognoscitur uir, &
ab occursu faciei cognoscitur sensatus.
✝ Amictus corporis, & risus dentium, & 27
ingressus hominis enunciant de illo. ✝ Est 28
correptio mendax in ira contumeliosi: &
est iudicium quod non probatur esse bo-
num: & est tacens, & ipse est prudens.

CAP. XX.

Quàm bonum est arguere, quàm ira- 1
sci, & confitentem in oratione non
prohibere. ✝ Concupiscentia spado- 2
nis deuirginabit iuuenculam: ✝ sic qui 3
facit per uim iudicium iniquum. ✝ Quam 4
bonum est correptum manifestare pœni-
tentiam? sic enim effugies uoluntarium
peccatum. ✝ Est tacens, qui inuenitur sa- 5
piens: & est odibilis, qui procax est ad lo-
quendum. ✝ Est autem tacens, non habens 6
sensum loquelæ: & est tacens, sciens tem-
pus apti temporis. ✝‖Homo sapiens tacebit 7
usque ad tempus: lasciuus autem, & im-
prudens non\\ seruabunt' tempus. ✝ Qui 8
multis utitur uerbis, lædet animam suam:
& qui potestatem sibi sumit iniuste, odie-
tur. ✝ Est processio in malis uiro indisci- 9
plinato, & est inuentio in detrimentum.
✝ Est datum quod non est utile: & est da- 10
tum, cuius retributio duplex. ✝ Est propter 11
gloriam minoratio: & est qui ab humilita-
te \\ leuabit' caput. ✝ Est qui multa redimat 12
modico pretio & restituens ea in septuplũ.
✝ Sapiens in uerbis seipsum amabilem fa- 13
cit: gratiæ autem fatuorum effundentur.
✝ Datus insipientis non erit utilis tibi: ocu- 14
li enim illius septemplices sunt. ✝ exigua 15
dabit, & multa improperabit: & apertio
oris illius inflammatio est. ✝ Hodie fœne- 16
ratur quis, & cras expetit. & odibilis est ho-
mo huiusmodi. ✝ Fatuo non erit amicus, & 17
nõ erit gratia bonis illius: ✝ qui enim edũt 18
panem illius: falsæ linguæ sunt. ✝ Quoties, 19
& quanti irridebunt eum? ✝ Neque enim

\\ carnis G. Leu. 19. 17. Mat. 18. 15. Luc. 17. 3. Iacob. 3. 2. - G. ⁎ ... - 2 M S. G. - G. - M S. - 1 M S. Rab. G. ⁎ & ab non fueri agnitus, anticipabit te 1 M S. G. 7. Eccles. 3. 7. Inf. 32. 6. \\ seruabit M S. R. G. \\ leuauit Rab. G. - 1 M S. Rab. \\ a G. \\ cadet 1 M S. \\ ueneret 1 M S. G. \\ ingratus 6 M S. Videtur hæc uox [subst.]

quod habendum erat, directo sensu distri-
buit: similiter & quod non erat habendũ.
20 ✝ Lapsus falsæ linguæ, quasi qui -\\ in' paui-
mento \\ cadens': sic casus malorum fe-
21 stinanter \\ uenient'. ✝ Homo \\ acharis' qua-
si fabula uana, in ore indisciplinatorũ as-
22 sidua erit. ✝ Ex ore fatui reprobabitur para-
bola: non enim dicit illam in tempore suo.
23 ✝ Est qui uetatur peccare præ inopia, & in
24 requie sua stimulabitur. ✝ Est qui perdet
animã suã præ cõfusione, - & ab imprudẽ-
ti persona perdet eam' : - personæ autem
25 acceptione perdet se'. ✝ Est qui præ confu-
sione promittit amico, & lucratus est eum
26 inimicum gratis. ✝ Opprobrium nequam
in homine mendacium, & in ore indisci-
27 plinatorum assidue erit. ✝ Potior fur quam
assiduitas uiri mendacis, perditionem au-
28 tem ambo hæreditabunt. ✝ Mores hominũ
mendacium sine honore: & confusio il-
29 lorum, cum ipsis sine intermissione. ✝ Sa-
piens in uerbis producet seipsum, & homo
30 prudens placebit magnatis. ✝ ‖ Qui opera-
tur terram suam, inaltabit aceruum \\ fru-
gum' - & qui operatur iustitiam, ipse exal-
tabitur': qui uero placet magnatis, effu-
31 giet iniquitatem. ✝‖ \\ Xenia' & dona ex-
cæcant oculos iudicum, & quasi \\ mutus
32 in ore auertit' correptiones eorum. ✝‖ Sa-
pientia absconsa & thesaurus inuisus: quæ
33 utilitas in utrisque? ✝ Melior est qui celat
insipientiam suam, quàm homo qui
abscondit sapientiam suam.

CAP. XXI.

1 Fili, ‖ peccasti? non adiicias iterum:-
sed' & de pristinis deprecare ut tibi di-
2 mittantur. ✝ Quasi a facie colubri fu-
ge peccata: & si accesseris ad illam, susci-
3 pient te. ✝ Dentes leonis dentes eius, inter-
4 ficientes animas hominum. ✝ Quasi rom-
phæa bis acuta omnis iniquitas, plagæ il-
5 lius non est sanitas. ✝ \\ Obiurgatio' & in-
iuriæ annullabunt substantiam: \\ & do-
mus quæ nimis locuples est, annullabitur
superbia: sic substantia superbi eradicabi-
6 tur'. ✝ Deprecatio pauperis ex ore usque ad
aures- \\ eius' perueniet, & iudicium festi-
nato adueniet illi. ✝ Qui odit correptionẽ,
7 uestigium est peccatoris: & qui timet Deũ,
8 conuertetur ad cor suum. ✝ Notus a longe
potens lingua audaci: & sensatus scit labi
9 se ab ipso. ✝ Qui ædificat domum suam
impendiis alienis, quasi qui colligit lapi-
10 des suos in hyeme. ✝‖ Stupa collecta synago-
ga peccantium, & consummatio illorũ
11 flamma ignis. ✝ Via peccantium \\ compla-
nata' lapidibus, & \\ in fine illorum' \\ illorum'
12 inferi, & tenebræ, & pœnæ. ✝ Qui custodit
13 iustitiam, continebit sensum eius. ✝ Con-
summatio timoris Dei sapientia, & sensus.
14 ✝ Non erudietur, qui non est sapiens in bo-
15 no. ✝ Est autem \\ insipientia' quæ abundat
in malo: & non est sensus ubi \\ est' amari-
16 tudo. ✝ Sciẽtia sapientis tamquam inunda-
tio abundabit, & consiliũ illius sicut fons
17 uitæ permanet. ✝ Cor fatui quasi uas con-
fractũ, & omnem sapientiam nõ tenebit.
18 ✝ Verbũ sapiens quodcunque audierit scius
laudabit, & ⁎ adiiciet: audiuit luxuriosus,
& displicebit illi, & proiiciet illud post dor-
19 sum suũ. ✝ Narratio fatui quasi sarcina in
uia. nam in labiis sensati inuenietur gra-

Tantum interpres a no Græca dictionis, quam interpres reliquerat. - G. - G. 9. Prou. 12. 11. et 28. 19. \\ suum G. - G. \\ Munera. 1 M S. Exo. 23. 8. Deut. 16. 19. \\ frenum in ore auertunt 1 M S. G. Inf. 41. 18. Sup. 5. 5. - M S. G. \\ Complectatio 3 M S. Rab. \\ Sic domus superborum desolabitur. G. - 1 M S. R. \\ Dei M S. Simil uer Textus est in Rab. & G. Sup. 16. 7. \\ complanata 3 M S. R. Rab. G. \\ in fine 4 M S. Rab. G. \\ illius G. \\ sapientia M S. G. \\ ... 8 M S. Rab. Versus iste Græcè legitur ad hunc modum: Est autem calliditas multiplicans amaritudinẽ. ⁎ ad se 8 M S. R. Rab. G. quidquam etiã recte ex G. aut illud ...

tia ♦Os prudentis quæritur in ecclesia, & 20
uerba illius cogitabunt in cordibus suis.
♦ Tamquam domus exterminata, sic fatuo 21
sapientia: & scientia insensati inenarrabi-
lia uerba. ♦ Compedes in pedibus, stulto 22
doctrina, & quasi uincula manuum super
manum dextram. ♦ Fatuus in risu exal- 23
tat uocem suam: uir autem sapiens uix ta-
cite ridebit. ♦ Ornamentum aureum pru- 24
denti doctrina, & quasi brachiale in bra-
chio dextro. ♦ Pes fatui facilis in domum 25
proximi: & homo peritus confundetur a
persona potentis. ♦ Stultus a fenestra respi-
ciet in domum: uir autem eruditus foris 26
stabit. ♦ Stultitia hominis auscultare per
ostium: & prudens grauabitur contume- 27
lia. ♦ Labia imprudentum stulta narra- 28
bunt: uerba autem prudentium statera
ponderabuntur. ♦ In ore fatuorum cor 29
illorum: & in corde sapientium os illorū.
♦ Dum maledicit impius diabolum: ma- 30
ledicit ipse animam suam. ♦ Susurro co- 31
inquinabit animam suam, & in omnibus
odietur: & \\ qui permanserit', odiosus erit:
tacitus & sensatus honorabitur.

CAP. XXII.

IN lapide ˅ luteo' lapidatus est piger, & 1
omnes loquentur super \\ aspernatio-
nem' illius. ♦ De stercore boum lapida- 2
tus est piger: & omnis qui tetigerit eum,
excutiet manus. ♦ Confusio patris est de 3
filio indisciplinato: * filia autem * in de-
minoratione fiet ♦ Filia prudens hæredi- 4
tas uiro suo, nam quæ confundit, in con-
tumeliam fit genitoris. ♦ Patrem & uirum 5
confundit audax, & ab impiis non mino-
rabitur': ab utrisque autem inhonorabi-
tur. ♦ Musica in luctu importuna narratio: 6
flagella & doctrina in omni tempore \\ sa-
pientia'. ♦ Qui docet fatuum, quasi qui cō- 7
glutinat testam. ♦ Qui narrat uerbum nō 8
\\ audienti' quasi qui excitat dormientem
de graui somno. ♦ Cum dormiente lo- 9
quitur, \\ qui enarrat stulto sapientiam: ♦ & 10
in fine narrationis dicit', Quis est hic? Su-
pra mortuum plora; defecit enim lux eius:
& supra fatuum plora, \\ defecit enim \\ sen-
su'. ♦ Modicum plora supra mortuum, 11
quoniam requieuit * ♦ Nequissimi enim 12
nequissima uita, super mortem fatui. ♦ Lu- 13
ctus mortui septē dies: ˅ \\ fatui autem &
impii' omnes dies uitæ \\ illorum'. ♦ ‖ Cum 14
stulto ne multum loquaris, & cum insen-
sato ne abieris. ♦ Serua te ab illo, ut non 15
molestiam habeas, & non coinquinaberis
peccato illius. ♦ Deflecte ab illo, & inue- 16
nies requiem, & non acediaberis in stul-
titia illius: ♦ Super plumbum quid gra- 17
uabitur? & quod illi aliud nomen, quam
fatuus? ♦ ‖ Arenam & salem, & massam fer- 18
ri facilius est ferre, quam hominem im-
prudentem, & fatuum, & impium. ♦ Lora- 19
mentum ligneum colligatum * fundamē-
to ædificii non dissoluetur: sic & cor con-
firmatum in cogitatione consilii. ♦ Cogi- 20
tatus sensati in omni tempore uel' metu
non deprauabitur. ♦ * Sicut \\ paleæ' in ex- 21
celsis, & cæmenta sine impensa posita cō-
tra faciem uenti non permanebunt: ♦ sic 22
& cor timidum in cogitatione stulti con-
tra impetum timoris non resistet. ♦ \\ Sicut' 23
cor trepidum in cogitatione \\ fatui, omni'

tempore non metuet; sic & ' qui in præce-
24 ptis Dei permanet semper. ♦ Pungens ocu-
lum deducit lachrymas; & qui pungit cor,
25 profert sensum. ♦ Mittens lapidem in uo-
latilia, deiiciet illa: sic & qui conuitiatur
26 amico, dissoluit amicitiam. ♦ Ad amicum
etsi produxeris gladium, non desperes:
27 est enim regressus \\ ad amicum. ♦ Si' \\
aperuerit' os triste, non timeas. est enim
concordatio: excepto conuitio, & impro-
perio, & superbia, & mysterii reuelatione,
& plaga dolosa, in his omnibus effugiet
28 amicus. ♦ Fidem posside cum \\ amico' in
paupertate illius, ut & in bonis illius læ-
29 teris. ♦ In tempore tribulationis illius per-
mane illi fidelis, ut & in hæreditate illius
30 cohæres sis. ♦ Ante ignem camini uapor
& fumus ignis inaltatur: sic & ante sangui-
nem maledicta, & contumeliæ, & minæ.
31 ♦ Amicum salutare non \\ confundaris', a
facie illius non me abscondam: & si mala
32 mihi euenerint per illum, sustinebo'. ♦ Om-
33 nis qui audiet, cauebit se ab eo. ♦ ‖ Quis da-
bit ori meo custodiam, & super labia mea
signaculum certum, ut non cadam ab ip-
sis, & lingua mea perdat me?

CAP. XXIII.

1 DOmine pater & dominator uitæ
meæ ne derelinquas me in consilio
eorum: nec sinas me cadere \\ in illa
2 exprobratione'. ♦ Quis \\ superponit' in co-
gitatu meo flagella, & in corde meo do-
ctrinam sapientiæ, ut * ignorationibus
eorum non parcant mihi, & non appareāt
3 delicta eorum, ♦ & ne adinerescant igno-
rantiæ meæ, & multiplicētur delicta mea,
& peccata mea abundent, & incidam in
conspectu aduersariorum - meorum', &
4 gaudeat inimicus meus ♦ Domine pater
& Deus uitæ meæ, ne derelinquas me in
5 cogitatu illorum, ♦ Extollentiam oculorū
meorum ne dederis mihi, & omne deside-
6 rium auerte a me. ♦ Aufer a me uentris cō-
cupiscentias, & concubitus concupiscentiæ
ne apprehendant me, & \\ animæ irreue-
7 renti & infrunitæ' ne tradas me. ♦ Doctri-
nam oris audite filii; & qui custodierit il-
lam non periet labiis, nec scandalizabitur
in operibus nequissimis. In uanitate sua \\
apprehēditur' peccator, & superbus & ma-
8 ledicus scandalizabitur in illis, ♦ ‖ Iuratio-
9 ni non assuescat os tuum. ♦ multi enim
10 casus in illa. ♦ Nominatio uero Dei nō sit
assidua in ore tuo, & nominibus sancto-
rum non admiscearis: quoniam non eris
11 immunis ab eis. ♦ Sicut enim seruus inter-
rogatus assidue, a liuore non minuitur: ‖ sic
omnis iurans, & nominans, in toto a pec-
12 cato non purgabitur. ♦ Vir multum iurās
implebitur iniquitate, & non discedet a
13 domo illius plaga. ♦ Et si frustrauerit, deli-
ctum illius super ipsum erit: & si dissimu-
14 lauerit, delinquit dupliciter; ♦ & si in ua-
cuum iurauerit, non iustificabitur. reple-
15 bitur enim retributione * domus illius ♦ Est
& alia loquela contraria morti, non inue-
16 niatur in hæreditate Iacob. ♦ Etenim a mi-
sericordibus omnia hæc auferentur, &
17 in delictis non uolutabuntur. ♦ Indisci-
plinatæ loquelæ non assuescat os tuum:
18 est enim in illa uerbum peccati. ♦ Me-
mento patris & matris tuæ, in medio

\\ , sic m eo mansit 2 M S. \\ qui man serit M S Rab. \\ cui man serit. Ver. ins. sic in [illegible] legitur: Susurro coinq. an. suam, & ubicumque fatuus fuerit, odio erit. ˅ ἰδ ῥα- λωμέ- ῳ. \\ asperna tione M S. Rab. ' in 10 M S. Verū Textus co formis est G. * fatua M S. q. R. - G. \\ sapien- tiæ Rab G. \\ recedēn- ti 7 M S. Rab. \\ qui enu merat stul to, & in fi ne dic. 1 12 M S. Rab. Inf. 38.16 \\ defecit M S G. \\ sensus e- nim M S. Rab. * plurimū mero super uita fatui M S. q. Gen. 50. 10. ˅ μωροῦ δὲ καὶ ἀσεβοῦς \\ illius. G. Prou. 23. 9. Prou. 27. 3. * in M S. G. - M S. G. * Sicut ornatus a renosus in

pariete limpido, & M S. R. \\ palea M S. G. \\ sicut or natus ar. in par. limpido & sic M S. Rab. \\ fatui. Omnis M S. - M S. \\ Ad ami cum si G. \\ aperue- ris Rab. G. \\ proximo 2 M S. Rab. G. - \\ confun dar M S. Rab. G. - G. Ps. 140. 3. \\ in illam exprobra- tionē M S. \\ in illas M S. Rab. G. \\ superpo nas M S. G. \\ superpo net M S. * in 1 M S. G. - 4 M S G. \\ animo irr. & in- frunito M S. \\ apprehē- detur 3 M S. G. Exod. 20. 7. Inf. 27.13 Mat. 5.33 Inf. 27.15 * pessima 2 M S. Rab.

enim magnatorum consistis: ✝ ne forte 19
obliuiscatur te Deus in conspectu illorum,
& assiduitate tua infatuatus, improperium
patiaris, & maluisses non nasci, & diem
natiuitatis tuæ maledicas. ✝ ‖ Homo assue- 20
tus in uerbis improperij, in omnibus die-
bus suis non erudietur. ✝ Duo genera abú- 21
dant in peccatis, & tertium adducit iram
& perditionem. ✝ Anima calida quasi 22
ignis ardens non extinguetur, donec ali-
quid glutiat: ✝ & homo nequam in ore car 23
nis suæ non desinet donec incendat igné.
✝ Homini fornicario omnis panis dulcis, 24
non \ fatigabitur ' transgrediens usque ad
finem. ✝ Omnis homo, qui transgreditur 25
lectum suum; contemnens - in' animam
suam, & dicens, ✝ ‖ Quis me uidet? tene- 26
bræ circundant me, & parietes cooperiunt
me, & nemo circumspicit me: quem ue-
reor? delictorum meorum non memora-
bitur Altissimus. ✝ - Et non \\ intelligit' 27
quoniam omnia uidet oculus illius, quo-
niam expellit a se timorem Dei, huiusmo-
di hominis timor', & oculi hominum \ ti-
mentes illum': ✝ & non cognouit quoniam 28
oculi Domini multo plus lucidiores sunt
super Solem, circumspicientes omnes uias
hominum, & profundum abyssi, & homi-
num corda intuentes in absconditas par-
tes. ✝ Domino enim Deo antequam crea- 29
rentur, omnia sunt agnita: sic & post per-
fectum respicit omnia. ✝ ‖ Hic in plateis 30
ciuitatis vindicabitur, & quasi pullus equi-
nus fugabitur: & ubi non sperauit, appre-
hendetur. ✝ Et erit dedecus omnibus, eo 31
quòd non intellexerit timorem Domini.
✝ Sic & mulier omnis relinquens uirum 32
suum, & statuens hæreditatem ex alieno
matrimonio. ✝ primo enim in lege Altis- 33
simi incredibilis fuit: & secundo \\ uirum
suum dereliquit': tertio in adulterio forni-
cata est, & ex alio uiro filios statuit sibi.
✝ Hæc in ecclesiam adducetur, & in filios 34
eius respicietur. ✝ Non tradent filij eius ra- 35
dices, & rami eius non dabunt fructum.
✝ \ derelinquet' in maledictum \\ memo- 36
riam' eius, & dedecus illius non delebi-
tur. ✝ Et agnoscent qui derelicti sunt, quo- 37
niam nihil melius est, quàm timor Dei:
& nihil dulcius, quàm respicere in 38
mandatis Domini. ✝ Gloria magna est se-
qui Dominum, longitudo enim die-
rum \ assumetur 'ab eo.

2.Reg.16. 7.
\\ cessabit 2 MS. Rab.
- MS. Rab.
Is.29.15
\\ intellexit MS. R. Rab.
- G.
\\ timor illius G.
Leuit.20 10.
Deut.22. 22.
\\ in uirũ suum deliquit, 1 MS. G.
\\ derelinquet MS. R. Rab.
\\ relinquetur MS.
\\ memoria MS.
\\ assumetur G.

CAP. XXIIII.

Sapientia laudabit animam suam, - & 1
in Deo honorabitur', & in medio po-
puli sui gloriabitur, ✝ & in ecclesijs Al- 2
tissimi aperiet os suum, & in cóspectu uir-
tutis illius gloriabitur, ✝ - & in medio po- 3
puli sui exaltabitur, & in plenitudine san-
cta admirabitur, ✝ & in multitudine ele- 4
ctorum habebit laudem, & inter benedi-
ctos benedicetur, ✝ dicens', Ego ex ore Al- 5
tissimi prodiui, - primogenita ante omnem
creaturam. ✝ Ego feci in cælis ut oriretur 6
lumen indeficiens', & sicut \ nebula' texi
omnem terram. ✝ Ego in Altissimis habi- 7
taui, & thronus meus in columna nubis.
✝ Gyrum cœli circuiui sola, & profundum 8
abyssi penetraui, & in fluctibus maris am-
bulaui, & in omni terra steti. ✝ Et in om- 9
ni populo, ✝ & in omni gente primatum 10

- G.
- G.
- G.
\ ὀμί- χλη.

11 habui: ✝ & omnium excellentium, & hu-
milium corda uirtute calcaui: & in his om
nibus requiem quæsiui, & in hæreditate \\
12 Domini' morabor. ✝ Tunc præcepit, & di-
xit mihi creator omnium: & qui creauit
13 me, requieuit in tabernaculo meo, ✝ &
dixit mihi, In Iacob inhabita, & in Israel
hæreditare, & in electis meis mitte radi-
14 ces. ✝ Ab initio * ante secula creata sum,
& usque ad futurum seculum nó desinam:
& in habitatione sancta coram ipso mini-
15 straui. ✝ Et sic in Sion firmata sum, & in
ciuitate sanctificata similiter requieui, &
16 in Ierusalem potestas mea. ✝ Et radicaui
in populo honorificato, \\ & in partes Dei
mei hæreditas illius, & in plenitudine san-
17 ctorum detentio mea'. ✝ Quasi cedrus exal-
18 tata sum in Libano: ✝ & quasi cypressus
in monte \ Sion'. quasi palma exaltata
sum in Cades, & quasi plantatio rosæ in Ie
19 richo. ✝ Quasi oliua speciosa in campis, &
quasi platanus exaltata sum iuxta aquam
20 in plateis. ✝ Sicut cinnamomum, & \\ bal-
samum' aromatizans odorem dedi: qua-
si myrrha electa, dedi suauitatem odoris,
21 ✝ & quasi \ - storax' & galbanus, & vngu-
la, & gutta, & quasi Libanus non incisus
vaporaui habitationem meam, - & quasi
22 balsamum non mistum odor meus'. ✝ Ego
quasi terebinthus extendi ramos meos,
23 & rami mei honoris & gratiæ. ✝ Ego
quasi uitis fructificaui suauitatem odo-
ris: & flores mei fructus honoris, & ho-
24 nestatis. ✝ Ego mater pulchræ dilectio-
nis, & timoris, & agnitionis, & sanctæ
25 spei. ✝ In me gratia omnis \ uiæ' & ue-
ritatis, in me omnis spes vitæ, & uirtu-
26 tis. ✝ Transite ad me omnes qui concu-
piscitis me, & a generationibus meis im-
27 plemini. ✝ ‖ Spiritus enim meus super mel
dulcis, & hæreditas mea super mel, & fa-
28 uum. ✝ Memoria mea in generationes se-
29 culorum. ✝ ‖ Qui edunt me, adhuc esu-
rient: & qui bibunt me, adhuc sitient.
30 ✝ Qui audit me, non confundetur: & qui
31 operantur in me, non peccabunt. ✝ - Qui
elucidant me: uitam æternam habe-
32 bunt'. ✝ Hæc omnia liber uitæ, & testa-
mentum Altissimi' - & agnitio ueritatis'.
33 ✝ Legem mandauit Moyses in præceptis
iustitiarum, & hæreditatem domui Ia-
34 cob, & Israel promissiones. ✝ Posuit Da-
uid puero suo excitare regem ex ipso
fortissimum, & in throno honoris seden
35 tem in sempiternum. ✝ ‖ \ Qui implet'
quasi Phison sapientiam, & sicut Tigris
36 in diebus nouorum. ✝ Qui adimplet qua-
si Euphrates sensum: ‖ qui multiplicat
37 quasi Iordanis in tempore messis. ✝ Qui
mittit disciplinam sicut lucem, & assistens
38 quasi Gehon in die uindemiæ. ✝ Qui per-
ficit primus scire ipsam, & infirmior non
39 inuestigabit eam. ✝ A mari enim \\ abun-
dabit' cogitatio eius, & consilium illius
40 \\ in' abysso magna. ✝ Ego sapientia ef-
41 fudi flumina. ✝ Ego quasi trames aquæ
immensæ de fluuio, ego quasi fluuius \\
Dorix', & sicut aquæductus exiui de pa-
42 radiso. ✝ dixi, Rigabo hortum meum plan
tationum, & inebriabo \\ partus' mei fru-
43 ctum. ✝ Et ecce factus est mihi trames
abundans, & fluuius meus appropinqua-
uit ad

\\ eius MS. Rab.
\\ eius G.
* & MS. R.
\\ in parte Domini hæreditatis illius G.
\ Ἑρμῶν.
\\ aspalathum MS. Rab. G.
\\ palathus G.
\ styrax Rab.
- G.
- G.
\\ uiæ MS. Hic versus Græce non legitur, sed in quibusdam codicibus, pro spe, alius, ia ipsū de ea 34 continet.
Eccl.18 ... Ioan.6.
G.
G.
Gen.2.11
\ εὐπιμπλῶν.
Ios.3.15.
\\ abundauit 4 MS. Rab. G.
\\ ab MS. Rab. G.
\ Dorax 3 MS.
\\ pratus MS. G.

uit ad mare. ✝ quoniam doctrinam quasi 44
antelucanum illumino omnibus, & enarra
bo illam vsque ad longinquum. ✝ Penetra- 45
bo omnes inferiores partes terræ, & inspi-
ciam omnes dormientes, & illuminabo-
omnes sperantes in Domino. ✝ Adhuc do- 46
ctrinam quasi prophetiam effundam, & re
linquam illam quærentibus sapientiam,
& non desinam in progenies illorum vs-
que in æuum sanctum. ✝ ‖ Videte quo- 47
niam non soli mihi laboraui, sed omnibus
exquirentibus veritatem.

CAP. XXV.

IN tribus placitum est spiritui meo, quæ 1
sunt probata coram Deo & hominibus:
✝ Concordia fratrum: & amor proxi- 2
morum, & uir, & mulier bene sibi consen-
tientes. ✝ Tres species odiuit anima mea, 3
& aggrauor ualde animæ illorum. ✝ Pau- 4
perem superbum: & diuitem mendacem:
& senem \\ fatuum' & insensatum. ✝ - Quę 5
in iuuentute tua non congregasti, * quomo
do in senectute tua inuenies? ✝ Quàm spe- 6
ciosum canitiei iudicium, & presbyteris
cognoscere consilium? ✝ Quàm speciosa 7
veteranis sapientia, & \\ gloriosus' intel-
lectus, & consilium! ✝ Corona senum mul- 8
ta peritia, & gloria illorum timor Dei. ✝ No 9
uem \\ insuspicabilia cordis' magnificaui, &
decimum dicam in lingua hominibus, ✝ Ho 10
mo qui iucundatur in filijs, uiuens, & uidēs
subuersionem inimicorum suorum. ✝ ‖ Bea- 11
tus qui habitat cum muliere sensata, ‖ &
qui lingua sua non est lapsus, & qui non ser
uiuit indignis se. ✝ Beatus qui inuenit ami- 12
cum verum, & qui enarrat iustitiam auri
audienti: ✝ Quam magnus qui inuenit sa- 13
pientiam, & scientiam? sed non est super
timentem Dominum. ✝ timor Dei super 14
omnia \\ - se' superposuit. ✝ beatus homo, 15
cui donatum est habere timorem Dei': qui
tenet illum, cui assimilabitur? ✝ Timor Dei 16
initium dilectionis eius: fidei autem initiū
\\ agglutinandum' est ei. ✝ - Omnis plaga, 17
tristitia cordis est: & omnis malitia, nequi-
tia mulieris. ✝ Et' omnem plagam, & non 18
plagam - uidebit' cordis: ✝ & omnem ne- 19
quitiam, & non nequitiam mulieris: ✝ & 20
omnem obductum, & non obductum odiē-
tium: ✝ & omnem uindictam, & non uin- 21
dictam inimicorum. ✝ Non est caput ne- 22
quius super caput colubri; ✝ & non est ira 23
super iram \\ mulieris'. ‖ Commorari leoni
& draconi placebit, quàm habitare cum
muliere nequam. ✝ Nequitia mulieris im- 24
mutat faciem eius: & \\ obcæcabit' vultum
suum tamquam ursus: & quasi saccum \\
ostendet' ˣ in medio proximorū eius. ✝ In- 25
gemuit uir eius, & audiens suspirauit mo-
dicum'. ✝ Breuis omnis malitia super ma- 26
litiam mulieris, sors peccatorum cadat su-
per illam. ✝ Sicut ascensus arenosus in pe- 27
dibus ueterani, sic mulier linguata homi-
ni quieto. ✝ Ne respicias in mulieris spe- 28
ciem, & non concupiscas mulierem in spe-
cie. ✝ Mulieris ira, & irreuerentia, & con- 29
fusio magna. ✝ Mulier si primatum habeat 30
contraria est uiro suo. ✝ Cor humile, & fa- 31
cies tristis; & plaga \\ mortis', mulier ne-
quam. ✝ Manus debiles, & genua dissoluta, 32
mulier quæ non beatificat uirum suum.
✝ ‖ A muliere initium factum est peccati, & 33
34 per illam omnes morimur. ✝ Non des aquę
tuæ exitum, nec modicum: nec mulieri
35 nequam ueniam prodeundi. ✝ Si non am
bulauerit ad manum tuam, * - confundet
36 te in conspectu inimicorum'. ✝ A carnibus
tuis abscinde illam, ne semper te abutatur.

CAP. XXVI.

1 MVlieris ‖ bonæ beatus uir: nume-
rus enim annorum \\ illorum' du-
2 plex. ✝ Mulier fortis oblectat uirū
suum, & annos uitæ illius in pace imple-
3 bit. ✝ Pars bona, mulier bona, in parte -
bona' timentium Deum dabitur uiro pro
4 factis bonis: ✝ diuitis autem, & pauperis cor
bonum, in omni tempore vultus illorum
5 hilaris. ✝ A tribus ˣ timuit' cor meum, &
6 in quarto ˣ facies mea metuit'. ✝ Delaturam
7 ciuitatis, & collectionem populi, ✝ & calum
niam mendacem, super mortem, omnia
8 grauia. ✝ Dolor cordis & luctus, mulier
9 zelotypa. ✝ In muliere \\ zelotypa' flagel-
10 lum linguæ, omnibus communicans. ✝ Si-
cut boum iugum quod mouetur, ita & mu
lier nequam. qui tenet illam, quasi qui ap-
11 prehendit scorpionem: ✝ Mulier ebriosa ira
magna: & contumelia, & turpitudo illius
12 non tegetur. ✝ Fornicatio mulieris in ex-
tollentia oculorum, & in palpebris illius
13 agnoscetur. ✝ ‖ In filia non auertente se,
firma custodiam: ne inuenta occasione uta-
14 tur se. ✝ Ab omni irreuerentia \\ oculis' ca-
15 ue; & ne mireris si te neglexerit. ✝ sicut uia-
tor sitiens, ad fontem os aperiet, & ab om
ni aqua proxima bibet, & contra omnem
palum sedebit, & contra omnem sagittam
16 aperiet pharetram, donec deficiat. ✝ Gra-
tia mulieris sedulę delectabit uirum suum,
17 & ossa illius \\ impinguabit. ✝ Disciplina il-
18 lius datum Dei est ✝ Mulier' sensata & taci-
19 ta, non est immutatio eruditę animæ. ✝ Gra
tia super gratiam mulier sancta, & pudo-
20 rata. ✝ Omnis autem ponderatio non est
21 digna continentis animæ. ✝ Sicut Sol oriēs
mundo in altissimis Dei, sic mulieris bo-
næ species in ornamentum domus eius.
22 ✝ lucerna splendens super candelabrum
sanctum, & species faciei super ætatem sta
23 bilem. ✝ Columnæ aureæ super bases argē-
teas, & pedes \\ firmi' super plantas \\ stabi-
24 lis' mulieris. ✝ Fundamenta æterna supra
petram solidam, & mandata Dei in corde
25 mulieris sanctæ. ✝ In duobus contristatum
est cor meum, & in tertio iracundia mihi
26 aduenit. ✝ Vir bellator deficiens per inopiā,
27 & uir sensatus contemptus: ✝ & qui trans-
greditur a iustitia ad peccatum, Deus para-
28 uit eum ad romphæam. ✝ Duæ species diffi
ciles & periculosæ mihi apparuerunt, diffi-
cile exuitur negocians a negligentia: & nō
iustificabitur caupo a peccatis - labiorum'.

CAP. XXVII.

1 PRopter inopiam multi deliquerunt: ‖
& qui quærit locupletari, auertit ocu
2 lum suum. ✝ Sicut in medio compa-
ginis lapidum palus figitur: sic & inter me
dium uenditionis, & emptionis angustiabi-
3 tur \\ peccatis'. ✝ - Conteretur cum delin-
4 quēte delictum'. ✝ Si non in timore Domi-
ni tenueris te instanter, cito subuertetur
5 domus tua. ✝ Sicut in percussura cribri re-
manebit \\ puluis': sic aporia hominis in
6 cogitatu illius. ✝ ‖ Vasa figuli probat for-

nax.

- 5 MS. Rab. Hic versus in Græco codic. non legitur. Infr. 33. 18. \\ adulterum G. - MS. Rab. G. * & 4 MS. G. \\ gloriosis MS. G. \\ cogitata in corde meo G. Inf. 26. 1 Sup. 14. 1 19. 16. Iac. 3. 2. \\ excellens in claritatē G. - MS. \\ agglutinatū MS. \\ ad glutinandum MS. Græce legitur fides autē initiū agglutinationis eius. - G - G. \\ inimici G. Prou. 21. 19. \\ obcæcat MS. G. \\ ostendit MS. R. Rab. ˣ ἀναμέσον τῶν πλησίον αὐτοῦ ἀναπεσεῖται ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, καὶ ἀκούσας ἀνεστέναξε πικρά. \\ cordis G. Gen. 3. 6.

* & MS. Rab. - G. Sup. 25. 11. \\ illius G. - MS. G. ˣ εὐλαβήθη. ˣ προσώπῳ ἐφοβήθη. \\ contra mulierem & G. \\ infideli 6 MS. Rab. Infr. 42. 11. \\ oculorum 2 MS. G. \\ calorum eius 2 MS. R. \\ imp. discip. illius. Datū Dei est mulier MS. G. \\ formosi G. \\ stabiles MS. G. Pro Textu faciūt R. & G. - G. 1. Tim. 6. 9. \\ peccatū 2 MS. G. - G. \\ iterum 2 MS. Prou. 27. 21.

n x, & homines iustos tentatio tribulatio-
nis. ♦ ‖ Sicut rusticatio de ligno ostendit 7
fructum illius: sic uerbum ex cogitatu
cordis' hominis. ♦ Ante sermonem nõ lau 8
des uirum: hæc enim tentatio est homi-
num. ♦ Si sequaris iustitiam apprehendens 9
illam & indues quasi poderem honoris, *
& inhabitabis cum ea, & proteget te in sem
piternum, & in die agnitionis inuenies fir
mamentum. ♦ ‖ Volatilia ad sibi similia 10
conueniunt: & ueritas ad eos qui operan-
tur illam, reuertetur. ♦ Leo uenationi in- 11
sidiatur semper: sic peccata' operantibus
iniquitates. ♦ Homo sanctus in sapientia 12
manet sicut Sol: nam stultus sicut Luna mu
tatur. ♦ In medio insensatorum serua uer 13
bum tempori: in medio autem cogitantiũ
assiduus esto. ♦ Narratio peccantium odio- 14
sa, & risu: illorum in delictis' peccati. ♦ ‖ Lo 15
quela multum iurans, horripilationem ca-
piti statuet: & irreuerentia ipsius obtura-
tio aurium. ♦ Effusio sanguinis in rixa su 16
perborum, & maledictio illorum auditus
grauis. ♦ Qui denudat arcana amici, fidem 17
perdit, & non inueniet amicum ad animũ
suum ♦ Dilige proximum, & coniungere 18
fide cum illo. ♦ Quod si denudaueris abscõ- 19
sa illius, non persequeris' post eum. ♦ Si- 20
cut enim homo qui perdit amicum' suũ,
sic & qui perdit amicitiam proximi sui. ♦ Et 21
sicut qui dimittit auem de manu sua: sic de-
reliquisti proximum tuum, & non eum
capies. ♦ non illum sequaris, quoniam 22
longe abest: effugit enim quasi caprea de
laqueo, quoniam vulnerata est anima eius.
♦ vltra eum non poteris colligare, & male- 23
dicti est concordatio. ♦ denudare autem 24
amici mysteria, desperatio est animæ infe-
licis. ♦ Annuens oculo fabricat iniqua, & 25
nemo eum abijciet: ♦ in conspectu oculo- 26
rum tuorum condulcabit' os suum, & su-
per sermones tuos admirabitur. Nouissi-
me autem peruertet os suum, & in uerbis
tuis dabit scandalum. ♦ Multa audiui', & 27
non coæquaui ei, & Dominus odiet illum.
♦ Qui in altum mittit lapidem, super caput 28
eius cadet: & plaga dolosa - dolosi' diuidet
vulnera. ♦ ‖ Et qui foueam fodit, incidit in 29
eam: - & qui statuit lapidem proximo, *
offendet in eo: & qui laqueum alij ponit,
peribit in illo ♦ Facienti nequissimum con 30
silium, super ipsum deuoluetur, & non
agnoscet unde adueniat illi. ♦ Illusio, & 31
improperium superborum, & uindicta si-
cut leo insidiabitur illi. ♦ Laqueo peribunt 32
qui oblectantur casu iustorum: dolor au-
tem consumet illos antequam moriantur.
♦ Ira & furor utraque execrabilia sunt, & 33
vir peccator continens erit illorum.

CAP. XXVIII.

1 QVi uindicari uult, a Domino inue-
niet uindictam, & peccata illius ser
2 uans seruabit. ♦ ‖ Relinque proxi-
mo tuo nocenti te: & tunc deprecanti tibi
3 peccata soluentur. ♦ ‖ Homo homini reser-
4 uat iram, & a Deo quærit medelam? ♦ In
hominem similem sibi non habet miseri-
5 cordiam: & de peccatis suis deprecatur? ♦ Ip
se dum caro sit, reseruat iram: & propi-
tiationem petit a Deo? quis exorabit pro
6 delictis illius? ♦ Memento nouissimorum,
7 & desine inimicari. ♦ Tabitudo' enim &

Matt. 7. 15. \\ excoriatio MS. G. \\ cor MS. * illam MS. G. Sap. 13. 19. \\ peccatis 1 MS. G. \\ delitijs G. Sup. 23. 11. Sup. 19. 10. 22. 27. \\ nec 1 MS. \\ persequaris 1 MS. G. \\ inimicum G. Prou. 10. 10. \\ conculcabit O. \\ odiui 1 MS. G. - 2 MS. G. Prou. 26. 27. Eccles. 10. 8. - G. * suo MS. Deut. 32. 35. Mat. 6. 14. Mar. 11. 25. Rom. 12. 19. \\ Beatitudo O.

8 mors imminent in mandatis - eius'. ♦ Me-
morare timorem Dei, & non irascaris pro-
9 ximo ♦ Memorare testamentum Altissi-
10 mi, & despice ignorantiam proximi. ♦ Ab-
11 stine te a lite, & minues peccata. ♦ homo
enim iracundus incendit litem, & uir pec-
cator turbabit amicos, & in medio pacem
12 habentium immittet inimicitiam. ♦ ‖ Se-
cundum enim ligna syluæ, sic ignis exar-
descit: & secundum uirtutem hominis, sic
iracundia illius erit, & secundum substan-
13 tiam suam exaltabit iram suam. ♦ Certa-
men festinatum incendit ignem: & lis fe-
stinans effundit sanguinem: & lingua te-
14 stificans adducit mortem. ♦ Si sufflaueris,
quasi ignis' exardebit: & si expueris super
illam', extinguetur; * vtraque ex ore pro-
15 ficiscuntur. ♦ Susurro & bilinguis maledi-
ctus: multos enim turbauit pacem haben-
16 tes. ♦ Lingua tertia multos commouit, &
17 dispersit illos de gente in gentem. ♦ ciuita-
tes muratas diuitum destruxit, & domos
18 magnatorum effodit. ♦ Virtutes populo-
rum concidit, & gentes fortes dissoluit.
19 ♦ Lingua tertia mulieres viratas' eiecit, &
20 priuauit illas laboribus suis. ♦ qui respicit
illam, non habebit requiem, nec habebit
21 amicum in quo requiescat'. ♦ Flagelli pla-
ga liuorem facit: plaga autem linguæ com-
22 minuet ossa. ♦ Multi ceciderunt in ore gla-
dij, sed non sic quasi qui interierunt per
23 linguam - suam'. ♦ Beatus qui tectus est a
lingua nequam, qui in iracundiam illius
non transiuit, & qui non attraxit iugum
illius, & in uinculis eius non est ligatus:
24 ♦ iugum enim illius, iugum ferreum est:
& uinculum illius, vinculum æreum est.
25 ♦ Mors illius, mors nequissima: & utilis
26 potius inferus, quàm illa. ♦ Perseueran-
tia illius non permanebit, sed obtinebit
uias iniustorum: & in flamma sua non
27 comburet iustos. ♦ Qui relinquunt Deum,
incident in illam, & exardebit in illis, &
non extinguetur, & immittetur in illos
28 quasi leo, & quasi pardus lædet illos. ♦ Se-
pi aures tuas spinis, & linguam nequam
noli audire, & ori tuo facito ostia, & seras
29 - auribus tuis'. ♦ Aurum tuum & argentum
tuum confla, & uerbis tuis facito statẽ-
30 ram, & frenos ori tuo rectos: ♦ & attende
ne forte labaris in lingua, & cadas in con-
spectu inimicorum insidiantium tibi, & sit
casus tuus insanabilis in mortem.

CAP. XXIX.

1 QVi facit misericordiam, fœnera-
tur proximo suo: & qui præualet
2 manu, mandata seruat. ♦ Fœne-
rare proximo tuo in tempore necessitatis
illius, & iterum redde proximo in tempo-
3 re suo. ♦ Confirma uerbum, & fideliter
age cum illo: & in omni tempore inue-
4 nies quod tibi necessarium est. ♦ Multi
quasi inuentionem æstimauerunt fœnus,
& præstiterunt molestiam his qui se ad-
5 iuuerunt. ♦ Donec accipiant, osculan-
tur manus dantis, & in promissionibus
6 humiliant vocem suam: ♦ Et in tempore
redditionis postulabit tempus, & loquetur
uerba tædij' & murmurationum, & tem-
7 pus causabitur. ♦ si autem potuerit red-
dere, - aduersabitur, solidi' uix reddet
dimidium, & computabit illud quasi in-

- MS. Rab. G. Prou. 26. 21. \\ in scintillam G. \\ illum Rab. * & MS. Rab. G. \\ viriles MS. \\ fortes Rab. ἀφροσία \\ nec habitabit cum requie 2 MS. Rab. G. - G. - Rab. G. \\ acediæ 2 MS. G. \\ aduersatus fidei 8 MS. \\ uersutiam sol. MS. \\ uersabitur sol. MS. - G.

uentionem.

uentionem . ✝ sin autem , fraudabit illum 8
pecunia sua , & possidebit illum inimicum
gratis : ✝ & conuicia & maledicta reddet il- 9
li, & pro honore , & beneficio reddet illi
contumeliam . ✝ Multi \\ - non' causa ne- 10
quitiæ non fœnerati sunt, sed fraudari gra
tis timuerunt . ✝ Verumtamen , super hu- 11
milem , animo fortior esto, & pro eleemo-
syna non trahas illum . ✝ Propter manda- 12
tum assume pauperem : & propter' inopiā
eius ne dimittas eum uacuum . ✝ Perde pe- 13
cuniam propter fratrem, & amicum tuum:
& non abscondas illam sub lapide in perdi-
tionem . ✝ ‖ Pone thesaurum tuum in præ 14
ceptis Altissimi , & proderit tibi magis ,
quam aurum . ✝ Conclude eleemosynam 15
in \\ corde' pauperis , & hæc pro te exora-
bit ab omni malo. ✝ ‖-Eleemosyna uiri qua- 16
si sacculus, cum ipso, & gratiam hominis
quasi pupillam conseruabit . ✝ & postea re- 17
surget , & retribuet illis retributionem ,
unicuique in caput illorum'. ✝ Super scu- 18
tum potentis , & super lanceam , aduersus
inimicum tuum pugnabit . ✝ Vir bonus fi- 19
dem facit * proximo suo: & qui perdiderit 20
confusionem , derelinquet sibi . ✝ Gratiam
fideiussoris ne obliuiscaris : dedit enim 21
pro te animam suam. ✝ \\ Repromissorem' 22
fugit peccator & immundus . ✝ Bona re-
promissoris sibi adscribit peccator : & in-
gratus sensu derelinquet liberantem se .
? - Vir repromittit de proximo suo: & cum 23
perdiderit reuerentiam , derelinquetur ab
eo' . ✝ Repromissio nequissima multos per- 24
didit \\ dirigentes', & commouit illos quasi
fluctus maris . ✝ Viros potentes gyrans mi- 25
grare fecit , & uagati sunt in gentibus alie-
nis . ✝ Peccator transgrediens mandatum 26
Domini , incidet in promissionem nequā
& qui conatur multa agere , incidet in iu-
dicium . ✝ Recupera proximum secundum 27
uirtutem tuam, & attende tibi ne incidas .
✝ ‖ Initium uitæ hominis , aqua & panis , 28
& uestimentum , & domus protegens tur-
pitudinem . ✝ Melior est uictus pauperis 29
sub tegmine asserum , quàm epulæ splen-
didæ in peregre sinu domicilio . ✝ \\ Mini- 30
mum pro magno' placeat tibi , & impro-
perium peregrinationis non audies . ✝ Vi- 31
ta nequam hospitandi de domo in domum :
& ubi hospitabitur , non fiducialiter aget ,
nec aperiet os . ✝ Hospitabitur , & pascet , 32
& potabit ingratos , & ad hæc amara au-
diet : ✝ Transi hospes , & orna mensam : 33
& quæ in manu habes , ciba cæteros . ✝ Exi 34
a facie honoris amicorum meorum . ne-
cessitudine domus meæ , hospitio mihi
factu \\ est' frater . ✝ Grauia hæc homini 35
habenti sensum , Correptio domus , & im-
properium fœneratoris .

CAP. XXX.

Qui diligit filium suum, assiduat illi 1
flagella, ut lætetur in nouissimo
suo , & non palpet proximorum o-
stia . ✝ ' Qui docet' filium suum , lauda- 2
bitur in illo, & in medio domesticorum
in illo gloriabitur . ✝ ‖ ' Qui docet' filium 3
suum , in zelum mittit inimicum , & in
medio amicorum gloriabitur in illo. ✝ Mor- 4
tuus est pater eius , & quasi non est mor-
tuus. similem enim reliquit sibi post se .
✝ In uita sua uidit , & lætatus est in illo : in 5

-MS. G]. \\ οὐ γ' igitur G. Codex autem Vatican. a, conformiter Textui οὐ legit. Tob.4.10 \\ tuam MS. \\ eneruabilem sui G. Sup.17.18. -G. atque ex 17. capite, hic adscripta uidentur. * pro 2 MS. Rab. \\ Repromissione MS. G. ·G. uideturq; concidere cu versu 19. & proinde desumptu esse ex altera traslatione. \\ diligentes O. \\ delinquentes O. Infr.39.31. \\ Super minimum & magnū 2 MS. G. \\ es O. Prou.13.24 33.13 ὁ παιδεύων Deu.6.7. ὁ διδάσκων.

obitu suo non est contristatus , nec confu-
6 sus est coram inimicis. ✝ Reliquit enim de-
fensorem domus contra inimicos , & ami-
7 cis reddentem gratiam . ✝ Pro animabus
filiorum colligabit uulnera sua , & super
omnem uocem turbabuntur uiscera eius .
8 ✝ Equus indomitus euadit durus , & filius
9 remissus euadet præceps . ✝ Lacta filium ,
& pauentem te faciet: lude cum eo , &
10 contristabit te . ✝ Non corrideas illi : ne
doleas , & in nouissimo obstupescent den-
11 tes tui . ✝ Non des illi potestatem in iu-
uentute , & ne despicias cogitatus illius .
12 ✝ ‖ Curua ceruicem eius in iuuentute , &
tunde latera eius dum infans est : ne for-
te induret , & non credat tibi , & erit tibi
13 dolor animæ . ✝ Doce filium tuum, & ope-
rare in illo , ne in turpitudinem illius of-
14 fendas . ✝ Melior est pauper sanus , & for-
tis uiribus, quàm diues imbecillis & flagel
15 latus malitia . ✝ Salus animæ in sanctitate
iustitiæ, - & ' melior est omni auro , & ar-
gento : & corpus ualidum , quàm \\ sensus'
16 immensus . ✝ Non est census super censum
salutis corporis: & non est oblectamentum
17 super cordis gaudium . ✝ Melior est mors,
quàm uita amara : & requies æterna, quàm
18 languor perseuerans . ✝ Bona abscondita
in ore clauso , quasi appositiones epula-
19 rum circumpositæ sepulchro . ✝ ‖ Quid
proderit libatio idolo ? nec enim man-
20 ducabit , nec odorabitur : ✝ sic qui effu-
gatur a Domino , & portans mercedes ini-
21 quitatis . ✝ Videns oculis , & ingemiscens ,
sicut spado complectens uirginem , & su-
22 spirans . ✝ ‖ Tristitiam non des animæ
tuæ , & non affligas temetipsum in con-
23 silio tuo . ✝ Iucunditas cordis , hæc est
uita hominis , & thesaurus sine defectio-
ne sanctitatis : & exultatio uiri est lon-
24 gæuitas . ✝ Miserere animæ tuæ placens
Deo , & contine , & congrega cor tuum
in sanctitate eius : & tristitiam longe ex-
25 pelle a te . ✝ Multos enim occidit tristitia,
26 & non est utilitas in illa . ✝ Zelus , & ira-
cundia minuunt dies , & ante tempus se-
27 nectam adducet cogitatus . ✝ Splendidum
cor , bonum in epulis est : epulæ enim
illius diligenter fiunt .

CAP. XXXI.

1 Vigilia honestatis \\ tabefaciet' carnes,
& cogitatus illius aufert somnum .
2 ✝ Cogitatus præscientiæ auertit sen-
sum, & infirmitas grauis sobriam facit ani
3 mam . ✝ Laborauit diues in congregatione
substantiæ, & in requie sua replebitur bo-
4 nis suis . ✝ Laborauit pauper in diminutio-
5 ne uictus, & in fine inops fit. ✝ Qui aurum
diligit, non iustificabitur : & qui insequi-
tur consumptionem , replebitur ex ea .
6 ✝ ‖ Multi dati sunt in auri casus, & facta est
7 in specie ipsius perditio illorum . ✝ Li-
gnum offensionis est aurum sacrifican-
tium . uæ illis qui sectantur illud , & om-
8 nis imprudens deperiet in illo . ✝ Beatus
diues qui inuentus est sine macula : & qui
post aurum non abijt , nec sperauit in pe-
9 cunia , & thesauris . ✝ Quis est hic , & lau-
dabimus eum ? fecit enim mirabilia in ui-
10 ta sua. ✝ \\ Quis' probatus est in illo, & per-
fectus * est, & erit illi * \\ gloria æterna'? \
qui' potuit transgredi, & non est transgres-

Sap.7.25 -MS. G. \\ census MS. R. Rab. G. Dan. Prou.12.25.15.13 & 17.22. \\ tabefaciet MS. G. Sap.8.3. \\ Quis MS. R. * cunctus MS. R. * in 10 MS. G. \\ gloriam æternā 3 MS. G. \\ quis 3 MS. G.

ſus: & facere mala, & non fecit. † ideo 11
ſtabilita ſunt bona illius in Domino, & elee
moſynas illius enarrabit - omnis ' Eccleſia
ſanctorum. † Sûpra menſam magnam ſe- 12
diſti? non aperias ſuper illam faucem tuâ
prior. † Non dicas, \\ ſi multa' ſunt quæ ſu- 13
per illam ſunt. † Memento quoniam ma- 14
lus eſt oculus nequam. † Nequius oculo 15
quid creatum eſt? ideo ab omni facie - \\
ſua' lachrymabitur \\ cùm uiderit. † Ne'ex- 16
tendas manum tuam prior, & inuidia con
taminatus erubeſcas. † Ne comprimaris 17
in conuiuio. † Intellige quæ ſunt proximi 18
tui ex te ipſo. † Vtere quaſi homo fru- 19
gi his quæ tibi apponuntur: & non cum
manducas multum, odio habearis. † Ceſſa 20
prior, cauſa diſciplinæ: & noli nimius eſ-
ſe, ne forte offendas. † Et ſi in medio mul- 21
torum ſediſti, prior illis ne extendas ma-
num tuam: nec prior poſcas bibere. † Quàm 22
ſufficiens eſt homini erudito - uinum'exi-
guum, & in dormiendo non laborabis ab
illo, & non ſenties dolorem. † Vigilia, & 23
cholera, & tortura uiro infrunito: † ſom- 24
nus ſanitatis in homine parco. dormiet uſ-
que in mane, & anima illius cum ipſo dele-
ctabitur. † Et ſi coactus fueris in edendo 25
multum, ſurge e medio, & uome: & re-
frigerabit te, & non adduces corpori tuo
infirmitatem. † Audi me fili, & ne ſper- 26
nas me: & in nouiſſimo inuenies uerba
mea. † In omnibus operibus tuis eſto ue- 27
lox, & omnis infirmitas non occurret tibi.
† ‖ Splendidum in panibus benedicent la- 28
bia multorum, & teſtimonium ueritatis il
lius fidele. † \\ In nequiſſimo pane ' mur- 29
murabit ciuitas, & teſtimonium nequitiæ
illius uerum eſt. † \\ Diligentes' in uino no 30
li prouocare': multos enim exterminauit
uinum. † Ignis probat ferrum durum: * 31
ſic uinum corda ſuperborum arguet in e-
brietate potatum. † Æqua uita homini- 32
bus, uinum in ſobrietate: ſi bibas illud mo
derate, eris ſobrius. † Quæ uita eſt \\ quæ' 33
minuitur uino? † - Quid defraudat \\ ui- 34
tam? Mors'. † ‖ Vinum in iucunditatê crea 35
tum eſt, & non ‖ in ebrietatem, ab initio.
† Exultatio animæ & cordis uinum mode- 36
rate potatum. † Sanitas eſt animæ & cor- 37
pori ſobrius potus. † Vinum multum po- 38
tatum, irritationê, & iram, & ruinas mul-
tas facit. † Amaritudo animæ uinum mul- 39
tum potatum. † Ebrietatis animoſitas, 40
imprudentis offenſio, minorans uirtu-
tem, & faciens uulnera. † In conuiuio 41
uini non arguas proximum: & non de-
ſpicias eum in iucunditate illius: † verba 42
improperij non dicas illi: & non premas
illum in repetendo.

CAP. XXXII.

RECtorem te poſuerunt? noli extolli: 1
eſto in illis quaſi unus ex ipſis. † Cu- 2
ram illorum habe, & ſic \\ conſidera',
& omni cura tua explicita recumbe: † ut 3
læteris propter illos, & \\ ornamentum gra
tiæ 'accipias coronam, - & \\ dignationem'
conſequaris \\ corrogationis'. † Loquere 4
maior natu: decet enim te. † primum ver 5
bum \\ diligenti' ſcientiam, & non impe-
dias muſicam. † ‖ Vbi auditus non eſt, non 6
effundas ſermonem, & importune noli
extolli in ſapientia tua. † Gemmula car- 7

- MS. Rab. G.
\\ ſimulo- ſa G.
\\ πολλάγε.
\\ tua? MS. G.
-2 MS. G.
\\ Cum uideris, ne 2 MS. G.
- G.
Pro. 22. 9
\\ Nequiſſimo in pane G.
\\ Delectantes Rab.
\\ In uino ne uirum te præbeas G.
* in tinctura G.
\\ et quis Rab. G.
- G.
\\ uitam mors? Raban.
Pſal. 103 15.
Pro. 31. 4
\\ conſide G.
\\ ornamêti gratia G.
- G.
\\ dignitatem MS.
\\ congregationis MS. Rab.
\\ diligentis MS.
Eccle. 3. 7
Sup. 20. 7
σύγκριμα.

8 bunculi in ornamento auri, & \\ compara-
tio' muſicorum in conuiuio uini. † Sicut
in fabricatione auri \\ ſignum eſt' ſmarag-
di: ſic \\ numerus' muſicorum in iucundo,
9 & moderato uino. † Audi tacens, & pro re-
10 uerentia accedet tibi bona gratia. † Ado-
11 leſcens loquere in tua cauſa uix. † Si bis
interrogatus fueris, \\ habeat caput'reſpon-
12 ſum tuum. † In multis eſto quaſi inſcius,
13 \\ & audi tacens ſimul & - quærens'. † ‖ In
medio magnatorum \\ * non præſumas': &
14 ubi ſunt ſenes, non multum loquaris. † An-
te \\ grandinem 'præibit coruſcatio: & an-
te uerecundiam præibit gratia. & pro re-
15 uerentia accedet tibi bona gratia. † Et ho-
ra ſurgendi non \\ te trices', præcurre autê
- prior' in domum tuam, & illic \\ auoca-
16 re', & illic lude, † & age conceptiones tuas,
17 & non in delictis & uerbo ſuperbo. † Et ſu-
per his omnibus benedicito Dominum qui
fecit te, & inebriantem te ab omnibus bo-
18 nis ſuis. † Qui timet Dominum, excipiet
doctrinam eius: & qui uigilauerint ad il-
19 lum, inuenient benedictionem. † Qui quæ-
rit legem, replebitur ab ea: & qui inſidio-
20 ſe agit, ſcandalizabitur ab ea. † Qui timêt
Dominum, inuenient iudicium iuſtum, &
21 iuſtitias quaſi lumen accendent. † Pecca-
tor homo uitabit correptionem, & ſecun-
dum uoluntatem ſuam inueniet compara
22 tionem. † Vir conſilij non diſperdet intel-
ligentiam, alienus & ſuperbus non per-
23 timeſcet timorem. † etiam poſtquam fe-
cit cum eo ſine conſilio, & ſuis inſecta-
24 tionibus arguetur. † Fili, ſine conſilio ni-
hil facias, & poſt factum non pœnitebis.
25 † In uia ruinæ non eas, & non offendes in
lapides: nec credas te uiæ \\ laborioſæ', ne
26 ponas animæ tuæ ſcandalum. † Et a filijs
27 tuis caue, & a domeſticis tuis attende. † In
omni opere \\ - tuo 'crede - ex fide' animæ
tuæ, hoc eſt enim conſeruatio mandato-
28 rum. † Qui credit Deo, attendit mandatis:
& qui confidit in illo, non minorabitur.

CAP. XXXIII.

1 TImenti Dominum non occurrent
mala, ſed in tentatione Deus illum
conſeruabit, & liberabit a malis.
2 † Sapiens non odit mandata & iuſtitias, &
3 non illidetur quaſi in procella nauis. † Ho
mo ſenſatus credit legi Dei, & lex illi fide-
4 lis. † Qui interrogationê manifeſtat, para-
bit uerbum, & ſic deprecatus exaudietur, &
conſeruabit diſciplinam, & tunc reſponde-
5 bit. † ‖ Præcordia fatui quaſi rota carri: &
6 quaſi axis verſatilis cogitatus illius. † Equus
emiſſarius, ſic & amicus ſubſannator, ſub
7 omni ſupra ſedente hinnit. † Quare dies diê
ſuperat \\ & iterum lux lucem, & annus an-
8 num a Sole'. † \\ A' Domini ſcientia ſepara-
ti ſunt, facto Sole, & præceptû cuſtodiête.
9 † Et immutauit têpora, & dies feſtos ipſorû,
& in illis dies feſtos celebrauerût ad horâ.
10 † Ex ipſis exaltauit & \\ magnificauit Deus,
& ex ipſis poſuit in numerû dierû. Et om-
nes homines de ſolo. ‖ & ex terra unde crea
11 tus eſt Adam. † In multitudine diſciplinæ \\
Domini' ſeparauit eos, & immutauit vias
12 corû. † Ex ipſis benedixit, & exaltauit: & ex
ipſis ſanctificauit, & ad ſe applicauit. & ex ip
ſis maledixit & humiliauit, & côuertit illos
13 a ſeparatione ipſorum. † ‖ Quaſi lutû figuli

σφραγίς.
μέλος.
κεφάλαιον.
\\ et ſimul tacens G.
- Rab.
Iob 22. 6
* loquι MS. R. Rab.
\\ ne te exæques G.
\\ tonitruum G.
\\ te triſtes MS.
\\ te triſtes MS.
\\ te frices R.
\\ ſis ultimus G.
- 1 MS.
\\ aduocare MS. R.
\\ ſine offendiculo G.
- MS. Rab. G q.
\\ bono G.
- G.
Sup. 21. 17.
\\ & omnis lux diei anni a Sole G.
\\ In MS. G.
\\ ſanctificauit G.
Gen. 2. 7.
\\ Domini 1 MS. Rab. G.
Rom. 9. 21

in manu ipsius, plasmare illud & dispone-
re. ✝ Omnes uiæ eius secundum disposi- 14
tionem eius: sic homo in manu illius qui
se fecit, & reddet illi secundum iudicium
suum. ✝ Contra malum bonum est,& con- 15
tra mortem uita: sic & contra uirum iu-
stum peccator. Et sic intuere, in omnia ope-
ra Altissimi. ‖ Duo\\ - contra' duo, & unū
contra unum. ✝ Et ego nouissimus euigila- 16
ui, & quasi qui colligit acinos post uinde-
miatores, ✝ In benedictione Dei & ipse spe 17
raui: & quasi qui uindemiat, repleui tor-
cular. ✝ ‖ Respicite quoniam non mihi so- 18
li laboraui, sed omnibus exquirentibus di-
sciplinam. ✝ Audite me magnati, -& om- 19
nes' populi',& rectores Ecclesię, auribus p-
cipite. ✝ Filio & mulieri, fratri & amico 20
non des potestatem super te in uita tua: &
non dederis alij possessionem tuam: ne for
te pœniteat te,& depreceris pro illis. ✝Dum 21
adhuc superes & aspiras, non immutabit
te omnis caro. ✝ Melius est enim ut filij 22
tui te rogent, quàm te respicere in manus
filiorum tuorum. ✝ In omnibus operibus 23
tuis præcellens esto. ✝ Ne dederis maculam 24
in\\gloriam tuam'. In die consummationis
dierum uitæ tuæ, & in tempore exitus tui
distribue hæreditatem tuam. ✝ Cibaria,& 25
uirga,& onus asino: panis,& disciplina, &
opus seruo. ✝Operatur in disciplina,& quę- 26
rit requiescere: laxa manus illi, & quærit
libertatem. ✝Iugum & lorum curuant col- 27
lum durum, & - seruum inclinant opera-
tiones assiduæ'. ✝ Seruo maleuolo tortura 28
& compedes, mitte illum in operationem;
ne uacet. ✝ multam enim malitiam docuit 29
ociositas. ✝In opera constitue eum: sic enim 30
condecet illum. Quòd si non obaudierit,
curua illum compedibus,& non amplifices
super omnem carnem: uerum sine iudi-
cio nihil facias graue. ✝ ‖ Si est tibi ser- 31
uus,* sit tibi quasi anima tua: quasi fratrē
sic eum tracta: quoniam in sanguine ani-
mæ comparasti illum. ✝ Si læseris eum in- 32
iuste, in fugam conuertetur. ✝ & si \\ ex- 33
tollens' discesserit: quem quæras,& in qua
uia quæras illum, nescis.

CAP. XXXIIII.

VAna spes,& mendacium viro insen- 1
sato: & somnia extollunt imprudē-
tes. ✝ Quasi qui apprehendit um- 2
bram,& persequitur uentum: sic & qui at-
tendit ad uisa mendacia. ✝ hoc secundum 3
hoc uisio somniorum, ante faciem homi-
nis similitudo - alterius' hominis ✝ Ab im- 4
mundo quid mundabitur? & a mendace
quid uerum dicetur? ✝ Diuinatio erroris & 5
auguria, mendacia, & somnia malefacien-
tium, uanitas est, ✝ Et sicut parturientis, 6
cor tuum phantasias patitur, nisi ab Altis-
simo fuerit emissa uisitatio, ne dederis in il
lis cor tuum. ✝ multos enim errare fece- 7
runt somnia, & exciderunt sperantes in il-
lis. ✝ Sine mendacio consummabitur \\ver- 8
bum -legis',& sapientia in ore fidelis\\ com
planabitur'. ✝ - Qui non est tentatus, quid
scit'? Vir in multis expertus, cogitabit mul 9
ta: & qui multa didicit, enarrabit intelle-
ctum. ✝ Qui non est expertus, pauca reco- 10
gnoscit: qui autem in multis \\ factus' est,
\\ multiplicat' malitiam. ✝ - Qui tentatus 11
non est, qualia scit? qui implanatus est,

12 \\ abundabit nequitia'. ✝ Multa uidi \\ enar-
rando',& plurimas uerborum consuetudi-
13 nes. ✝ Aliquoties vsque ad mortem peri-
clitatus sum horum causa,& liberatus sum
14 gratia Dei. ✝ Spiritus timentium Deum\\
quæritur', - &', in respectu illius \\ benedi-
15 cetur'. ✝Spes enim illorum in saluantem il-
16 los, & oculi Dei in diligentes se. ✝ Qui ti-
met Dominum nihil trepidabit, & non pa-
17 uebit: quoniam ipse est spes eius. ✝ Timen-
18 tis Dominum beata est anima eius. ✝ Ad
quem respicit, & quis est fortitudo eius?
19 ✝ ‖ Oculi Domini super timentes eum, pro-
tector potentiæ, firmamentum uirtutis,
tegmen ardoris, & umbraculum meridia-
20 ni, deprecatio offensionis, & adiutorium
casus, exaltans animam, & illuminans ocu
los, dans sanitatem, & uitam & benedi-
21 ctionem. ✝ ‖ Immolantis ex iniquo obla-
22 tio est maculata, & non sunt beneplacitæ
subsannationes iniustorum. ✝Dominus so-
23 lus sustinentibus se in uia ueritatis & iusti-
tiæ. ✝ ‖ Dona iniquorum non probat Al-
tissimus, nec respicit in oblationes iniquo-
24 rum: nec in multitudine sacrificiorum eo-
rum propitiabitur peccatis. ✝ Qui offert
sacrificium ex substantia pauperum, quasi
qui uictimat filium in conspectu patris sui.
25 ✝ Panis egentium, uita\\ pauperum' est: qui
26 defraudat illum, homo sanguinis est. ✝Qui
aufert in sudore panem, quasi qui occidit
27 proximum suum. ✝ ‖ Qui effundit sangui-
nem,& qui fraudem facit mercenario, fra-
28 tres sunt. ✝ Vnus ædificans, & unus de-
29 struens: quid prodest illis, nisi labor? ✝ V-
nus orans, & unus maledicens: cuius uo-
30 cem exaudiet Deus? ✝ Qui baptizatur a
mortuo,& iterum tangit\\ eum', quid pro-
31 ficit lauatio illius? ✝ sic homo, qui ieiunat
in peccatis suis: & iterum eadem faciens,
quid proficit humiliando se? orationem
illius quis exaudiet?

CAP. XXXV.

1 QVi conseruat \\ legem', multiplicat
2 orationem. ✝ ‖ Sacrificium\\ salu-
tare - est' attendere mandatis,& di-
3 scedere ab omni iniquitate: ✝ - & propitia-
tionem litare sacrificijs super iniustitias':
& deprecatio pro peccatis, recedere ab in-
4 iustitia. ✝ Retribuet gratiam qui offert si-
milaginem: & qui facit misericordiam, of-
5 fert sacrificium. ✝ Beneplacitum est Domi-
no recedere ab iniquitate: -& deprecatio
6 pro peccatis recedere ab iniustitia'. ✝ ‖Non
apparebis ante cōspectum Domini vacuus.
7 ✝ Hæc enim omnia propter mandatum
8 Dei fiunt. ✝ Oblatio iusti impinguat alta-
re,& odor suauitatis est in conspectu Altis-
9 simi. ✝ Sacrificium iusti acceptum est, & *
memoriam eius ' non obliuiscetur Domi-
10 nus. ✝ Bono animo gloriam redde Deo:
& non minuas primitias manuum tua-
11 rum. ✝ ‖ In omni dato hilarem fac vul-
tum tuum, & in exultatione sanctifica
12 decimas tuas. ✝ ‖ Da Altissimo secun-
dum datum eius, & in bono oculo\\ ad-
inuentionem' facito manuum tuarum:
13 ✝ quoniam Dominus retribuens est, & se-
14 pties tantum reddet tibi. ✝ ‖ Noli offerre
15 munera praua, non enim suscipiet illa. ✝Et
noli\\ inspicere' sacrificium iniustum, quo-
niam Dominus iudex est, ‖ & non est apud

illum

Inf.42.25
-1 MS. G.
\\ & MS. Rab.
Sup. 24. 47.
- G g.
- G.
\\ gloria tua MS. G.
- G.
Sup 7.23.
* fidelis MS. R.
* bonus MS. Rab.
\\ ens ann MS. Verum codicibus G. nihil horum additur.
\\ tollens MS. G.
-6 MS. G.
\\ lex G.
- MS. Rab.
\\ complanabitur 3 MS. Rab.
\\ coniunctio G.
- G
\\ fatuus MS.
\\ multiplicabis MS.
- 8 MS. Rab.

\\ abundauit neque MS.
\\ errando 1 MS. G.
\\ quæretur MS.
\\ viuet G.
\\ benedicetur MS. Rab.
- G.
Psal.32.18.
Prou. 21. 27.
Pro.15.8
\\ pauperis MS. R.
Rab. Verū Textus cōformis est G.
Leuit.19. 13.
Sup.7.22.
\\ mortuū MS. R.
\\ αὐτοῦ
\\ verbum 24 MS.
1.Reg.15. 22.
Ier. 7.3.
\\ salutaris MS. G.
-1 MS. G.
-3 MS. Rab. G.
- 6 MS.
Exod. 23. 15.& 34. 22.
Deut. 16. 16.
* τὸ μνημόσυνον αὐτῆς.
2.Cor.9 7
Tob.4.9.
\\ adinuentionem 3 MS.
Leuit.22. 20.
Deut.15. 41.
\\ respice res in Rab. G.
Deut.10. 17.
2.Par.19. 7.
Iob 34.19
Sap.6.8.

illum gloria personæ. ♦ ‖Non accipiet Do- 16
minus personam in pauperem, & depre-
cationem læsi exaudiet. ♦ Non despiciet 17
preces\\ pupilli': nec uiduam, si effundat
loquelam gemitus. ♦ Nonne lachrymæ ui- 18
duæ ad maxillam descendunt, & exclama-
tio eius super deducentem eas? ♦-A maxil- 19
la enim ascendunt usque ad cœlum, & Do-
minus exauditor * delectabitur in illis'.
♦ Qui adorat Deum in oblectatione, susci- 20
pietur, & deprecatio illius usque ad nubes
propinquabit. ♦ Oratio humiliantis se, nu- 21
bes penetrabit: & donec propinquet, non
consolabitur: & non discedet, donec Altis-
simus aspiciat. ♦ Et Dominus non elonga- 22
bit, sed iudicabit iustos, & faciet iudicium:
& Fortissimus non habebit in illis patien-
tiam, \\ut' contribulet dorsum\\ ipsorum':
♦ & Gentibus reddet uindictam, donec tol- 23
lat plenitudinem superborum: & sceptra
iniquorum contribulet. ♦donec reddat ho- 24
minibus secundum actus suos: & \\ secun-
dum opera Adæ, & 'secundum præsumptio-
nem\\ illius', ♦ donec iudicet iudicium ple- 25
bis suæ, & oblectabit iustos misericordia
sua. ♦ Speciosa 'misericordia Dei: in tépo- 26
re tribulationis quasi nubes pluuiæ in tem-
pore siccitatis.

CAP. XXXVI.

Miserere nostri Deus omnium, & re- 1
spice nos: & ostende nobis lucem
miserationum tuarum, ♦& immit- 2
te timorem tuum super Gentes, quæ nó ex-
quisierunt te: ut cognoscant quia non est
Deus nisi tu, ut enarrent magnalia tua. ♦Al- 3
leua manum tuam super Gentes alienas,
vt uideant potentiam tuam. ♦ Sicut enim 4
in conspectu eorum sanctificatus es in no-
bis, sic in conspectu nostro magnificaberis
in eis: ♦ ut cognoscant te, sicut & nos co- 5
gnouimus, quoniam non est Deus præter te
Domine. ♦ Innoua signa, & immuta mi- 6
rabilia. ♦ Glorifica manum, & brachium 7
dextrum. ♦ Excita furorem, & effunde irã. 8
♦Extolle aduersarium, & affige inimicum. 9
♦ Festina\\ tépus', & memento finis, ut enar- 10
rent mirabilia tua. ♦ In ira flãmæ deuore- 11
tur qui saluatur: & qui pessimant plebem
tuam, inueniant perditionem. ♦ Contere 12
caput principum, inimicorum dicentium,
Non est alius præter nos. ♦ Congrega om- 13
nes tribus Iacob: & cognoscant quia non
est Deus nisi tu, ut enarrent magnalia tua:
& hæreditabis eos, sicut ab initio. ♦Misere- 14
re plebi tuæ, super quam inuocatum est no-
men tuum: & Israël, ‖quem coæquasti pri-
mogenito tuo. ♦ Miserere ciuitati sanctifi- 15
cationis tuæ Ierusalem, ciuitati requiei tuæ.
♦ Reple Sion inenarrabilibus verbis tuis, 16
& gloria tua populum tuum. ♦ Da testi- 17
monium\\ quia' ab initio creaturæ tuæ sunt,
& suscita\\ precationes' quas locuti sunt in
nomine tuo prophetæ priores. ♦ Da mer- 18
cedem sustinentibus te, ut prophetæ tui fi-
deles inueniantur: \\ & exaudi orationes
seruorum tuorum. ♦ ‖ Secundum' benedi- 19
ctionem Aaron\\ da' populo tuo, & dirige
nos in uiam iustitiæ, & sciant omnes qui
habitant terram, quia tu es Deus cõspector
seculorum. ♦ Omnem escam manducabit 20
venter, & est cibus cibo melior. ♦ Fauces 21
contingunt cibum feræ, & cor\\ insensatũ'
uerba mendacia. ♦ Cor prauum dabit tri- 22

23 stitiam, & homo peritus resistet illi. ♦Om-
nem masculum excipiet mulier: & est fi-
24 lia melior filia. ♦ Species mulieris exhila-
rat faciem uiri sui, & super omnem concu-
piscentiam hominis superducit desideriũ.
25 ♦ Si est lingua curationis, - est '& mitiga-
tionis & misericordiæ: non est uir illius se-
26 cundum filios hominum. ♦ Qui possidet
mulierem bonam', inchoat possessioné: ad-
iutorium secundum illum est, & columna
27 \\ vt' requies'. ♦ Vbi non est sepes, diripie-
tur possessio: & ubi non est mulier, inge-
28 miscit egens. ♦\\ Cui' credit, qui non ha-
bet nidum, & deflectens ubicunque obscu-
rauerit, quasi succinctus latro exiliens
de ciuitate in ciuitatem.

CAP. XXXVII.

1 Omnis amicus dicet, Et ego amici-
tiam copulaui. sed est amicus solo
nomine amicus. Non ne tristitia
2 inest usque ad mortem? ♦ Sodalis - autem'
& amicus ad inimicitiam\\ conuertentur'.
3 ♦ O præsumptio nequissima, unde creata
es cooperire aridam malitia, & dolositate
4 illius? ♦ Sodalis amico coniucundatur in
oblectationibus, & in tempore tribulatio-
5 nis aduersarius erit. ♦ Sodalis amico con-
dolet causa uentris, & contra hostem acci-
6 piet scutum. ♦ Non obliuiscaris amici tui
in animo tuo, & non immemor sis illius
7 in\\ operibus' tuis. ♦ Noli consiliari cum\\
socero tuo', & a zelantibus te absconde con-
8 silium. ♦ Omnis consiliarius prodit consi-
9 lium, sed est consiliarius in semetipso. ♦ A
consiliario serua animam tuam. prius sci-
to quæ sit illius necessitas: \\ & ipse enim'
10 animo suo cogitabit'. ♦ ne forte mittat\\
11 sudem in terram', & dicat tibi, ♦ Bona est
uia tua, & stet e contrario uidere quid tibi
12 eueniat. ♦ Cum uiro\\ irreligioso' - tra-
cta' de sanctitate, & cum iniusto de iusti-
tia, * & cum muliere de\\ his' quæ æmula-
tur: cum timido de bello', cum negociato-
re de traiectione, cum emptore de uendi-
tione, cum uiro liuido de gratijs agendis,
13 ♦ cum impio de pietate, cum inhonesto de
honestate, cum operario agrario de omni
14 opere, ♦ cum operario annuali de consum-
matione anni, cum seruo pigro de multa
operatione. non attendas his in omni con-
15 silio. ♦ Sed cum uiro sancto assiduus esto,
quemcunque cognoueris obseruantem ti-
16 morem Dei, ♦ cuius anima est secundum
animam tuam: \\ quicumque titubauerit
17 in tenebris, non condolebit tibi'. ♦ Et cor
boni consilij statue tecum: non est enim ti-
18 bi aliud pluris illo. ♦Anima viri sancti enũ-
ciat aliquando uera, quàm septem circum-
spectores sedentes in excelso ad speculan-
19 dum. ♦ Et in his omnibus deprecare Altis-
simum, ut dirigat in ueritate uiam tuam.
20 ♦ Ante omnia opera uerbum uerax præce-
dat te, & ante omnem actum consilium sta-
21 bile. ♦ Verbum nequam immutabit cor:
- ex quo' partes quatuor oriuntur, bonum
22 & malum, uita & mors: & dominatrix il-
lorum est assidua lingua. ♦\\ Vir peritus
multos erudiuit, & animæ suæ suauis est'.
23 ♦ Qui sophistice loquitur, odibilis est: - in'
24 omni re defraudabitur. ♦ Non est enim
illi data a Domino gratia: omni enim sa-
25 pientia defraudatus est. ♦ Est sapiens, ani-

mæ

Rom. 2. 11. Gal. 2. 6. Ephes. 6. 9. Col. 3. 25. Act. 10. 34. 1. Pet. 1. 17.
\\ ; opuli O.
* non MS. Rab. -G.
\\ quousque 4 MS. Rab. G.
\\ misericord. non G.
\\ τὰ ἔργα ἀνθρώπων.
\\ αὐτῶν.
* καιρόν.
Exo. 4. 22
\\ quę 3 MS. G.
\\ prædicationes 1 MS.
\\ prophetiis 6 q.
\\ Et exaudi orat. ser. secũdum 1 MS. G.
Nu. 6 24.
\\ de G.
\\ insensatũ MS. Rab. G.

- MS. G.
-Rab. G.
\\ & 2 MS.
\\ requies G.
\\ Qui MS.
\\ Quis 2 MS. G.
-2 MS. G.
\\ conuertuntur Rab. G.
\\ opibus G.
\\ eo qui suspectum te habet G
\\ etenim ipse 1 MS. G.
\\ & quid ipse in animo suo cogitabit 10 MS. R.
\\ super te sortem G.
\\ religioso 8 MS. Rab.
-1 MS.
* noli consiliari MS. Rab.
\\ eas 3 MS. Rab G.
\\ qui cum titubaueris in tenebris condolebit tibi Rab. G.
- 15 MS. G.
\\ Est vir astutus multorum eruditor, & animæ suæ inutilis est G.
- MS. Rab. G.

mæ suæ sapiens: & fructus sensus illius
laudabilis. ✝ Vir sapiens plebem suam eru- 26
dit, & fructus sensus illius fideles sunt.✝Vir 27
sapiens implebitur benedictionibus, & ui-
dentes illum laudabunt. ✝ Vita uiri in nu- 28
mero dierum: dies autem Israel innume-
rabiles sunt. ✝ Sapiens in populo hæredi- 29
tabit honorem, & nomen illius erit uiuēs
in æternum. ✝ Fili, in uita tua tenta ani- 30
mam tuam: & si fuerit nequam, non des
illi potestatem: ✝ ‖ non enim omnia om- 31
nibus expediunt,& non omni animæ om-
ne genus placet. ✝ Noli auidus esse in om- 32
ni epulatione,& non te effundas super om
nem escam, ✝ in multis enim escis erit in- 33
firmitas, & \\ auiditas' appropinquabit us-
que ad choleram. ✝ Propter \\ crapulam' 34
multi obierunt:qui autē abstinens est,adij-
ciet uitam.

CAP. XXXVIII.

Honora medicum propter necessita- 1
tem, etenim illum creauit Altissi-
mus. ✝ A Deo est enim omnis me- 2
dela,& a rege accipiet donationem. ✝ Di- 3
sciplina medici exaltabit caput illius, & in
conspectu magnatorum collaudabitur.✝Al 4
tissimus creauit de terra medicinam, & uir
prudens non abhorrebit illam. ✝ ‖ Nonne 5
a ligno indulcata est aqua amara?\\ * ✝ Ad 6
agnitionem hominum uirtus illorum', &
dedit hominibus scientiam Altissimus,
honorari in mirabilibus suis. ✝ In his cu- 7
rans mitigabit dolorem,\\ & unguentarius
faciet\\ pigmenta' suauitatis, & \\ unctio-
nes' conficiet sanitatis',& non consumma-
buntur opera eius. ✝ Pax enim Dei super 8
faciem terræ. ✝ ‖ Fili, in tua infirmitate 9
ne despicias te ipsum, sed ora Dominum,
& ipse curabit te. ✝ Auerte a delicto, & di- 10
rige manus, & ab omni delicto munda cor
tuum. ✝ Da suauitatem & memoriam si- 11
milaginis, & impingua oblationem, & da
locum medico. ✝ etenim illum Dominus 12
creauit: & non discedat a te, quia opera
illius sunt necessaria. ✝ Est enim tempus 13
quando in manus illorum incurras: ✝ ipsi 14
uero Dominum deprecabuntur, ut dirigat
requiem eorum,& sanitatem, propter cō-
uersationem illorum. ✝ Qui delinquit in 15
conspectu eius, qui fecit eum, incidet in
manus medici. ✝ ‖ Fili, in mortuum pro- 16
duc lachrymas, & quasi dira passus incipe
plorare, & secundum iudicium contege
corpus illius, & non despicias sepulturam
illius. ✝ Propter delaturam - autem'ama- 17
re fer luctum illius uno die, & consolare
propter tristitiam, ✝ & fac luctum secundū 18
meritum eius uno die, uel duobus propter
detractionem. ✝ ‖ A tristitia enim festinat 19
mors,& cooperit uirtutem, & tristitia cor-
dis flectit ceruicem. ✝ In \\ abductione' per- 20
manet tristitia: & substantia inopis secun-
dum cor eius. ✝ Ne dederis in tristitia cor 21
tuum, sed repelle eam a te: & memento
nouissimorum, ✝ noli obliuisci, neque enim 22
est conuersio,& huic nihil proderis,& teip-
sum pessimabis. ✝ Memor esto iudicij mei, 23
sic enim erit,& tuum. mihi heri, & tibi ho
die. ✝ ‖ In requie mortui requiescere fac 24
memoriam eius, & consolare -\\ illum' in
exitu spiritus sui. ✝\\ Sapientiam scribe' 25
in tempore uacuitatis: & qui minoratur
actu, sapientiam percipiet :\\ quia sapien-
26 tia replebitur. ✝ Qui tenet aratrum, &
qui gloriatur in iaculo, stimulo boues agi-
tat, & conuersatur in operibus eorum, &
27 enarratio eius in filijs taurorum. ✝ Cor
suum dabit ad uersandos sulcos, & uigilia
28 eius in sagina uaccarum. ✝ Sic omnis fa-
ber, & architectus, qui noctem tamquam
diem transigit, qui sculpit \\ signacula \\
sculptilia',& assiduitas eius uariat picturā:
cor suum dabit in similitudinem picturæ,
29 & uigilia sua perficiet opus. ✝ Sic faber fer-
rarius sedens iuxta incūdem, & considerās
opus ferri: Vapor ignis uret carnes eius,&
30 in calore fornacis concertatur: Vox mal-
lei innouat aurem eius, & contra similitu-
31 dinem uasis oculus eius: ✝ Cor suum dabit
in consummationem operum, & uigilia
32 sua ornabit\\ imperfectionem'. ✝ Sic figu-
lus sedens ad opus suum, conuertens pedi-
bus suis rotam, qui in solicitudine positus
est semper propter opus suum, & innume-
33 ra est omnis operatio eius: ✝ In brachio
suo formabit lutum,& ante pedes suos cur-
34 uabit uirtutem suam: ✝ Cor suum dabit ut
consummet linitionem,& uigilia sua mun
35 dabit fornacem. ✝ Omnes hi in manibus
suis sperauerunt, & unusquisque in arte
36 sua sapiens est. ✝ sine his omnibus non æ-
37 dificatur ciuitas. ✝ Et non inhabitabunt,
nec inambulabunt, & in ecclesiam non
38 transilient. ✝ Super sellam iudicis non
sedebunt, & testamentum iudicij non in-
telligent,neque palam facient disciplinam
& iudicium, & in parabolis non inuenien-
39 tur: ✝ sed creaturam æui confirmabunt:
& deprecatio illorum in operatione artis
\\ accommodantes animam suam, & \\ con
quirentes' in lege Altissimi.

CAP. XXXIX.

1 Sapientiam omnium antiquorum ex-
quiret - sapiens',& in prophetis uaca-
2 bit. ✝ Narrationem uirorum nomi-
natorum conseruabit, & in uersutias para-
3 bolarum simul introibit. ✝ Occulta prouer
biorum exquiret, & in absconditis para
4 bolarum conuersabitur. ✝ In medio ma-
gnatorum ministrabit, & in conspectu præ
5 sidis apparebit. ✝ In terram alienigena-
rum gentium pertransiet. bona enim, &
6 mala in\\ omnibus'\\ tentabit'. ✝Cor suum
tradet ad uigilandum diluculo ad Domi-
num qui fecit illum, & in conspectu Al-
7 tissimi deprecabitur. ✝ Aperiet os suum in
oratione, & pro delictis suis deprecabitur.
8 ✝ Si enim Dominus magnus uoluerit,
9 spiritu intelligentiæ replebit illum: ✝ &
ipse tamquam imbres mittet eloquia sa-
pientiæ suæ, & in oratione confitebitur
10 Domino. ✝ - Et' ipse diriget consilium eius
& disciplinam, & in absconditis suis consi-
11 liabitur. ✝ Ipse palam faciet disciplinam
doctrinæ suæ, & in lege testamenti Do-
12 mini gloriabitur. ✝ Collaudabunt multi
sapientiam eius, & usque in seculum non
13 delebitur. ✝ Non recedet memoria eius,
& nomen eius requiretur a generatione
14 in generationem. ✝ Sapientiam eius e-
narrabunt gentes, & laudem eius enun
15 ciabit ecclesia. ✝ Si permanserit, nomen
*derelinquet plus quam mille:& si requie-
16 uerit, proderit illi: ✝ Adhuc consiliabor
ut enarrem: ut furore enim repletus sum

1. Cor. 6. 12. 10. 23. \\ repletia MS. G \\ repleti.ā MS G. \\ epulationem MS. *Exod. 15. 25.* * & 2 MS. \\ ut cognosceretur uirtus eius ab homine? G. \\ unguentarius in his faciet mixtionē G. \\ pigmentum MS. Rab. \\ unctionem MS. Rab. *Isai. 38. 3. Sap. 22. 10.* -7 MS. Rab. G. *Prou. 15. 13. & 17. 22.* \\ obductione 1 MS. G. Pro Textu faciū R. Rab. & G. *2. Reg. 12. 21.* -1 MS. \\ in illo G. \\ Sapientia scribæ G. \\ Qua sapientia replebitur, eius MS G.

\\ signatula MS. R. Rab. \\ sculpturas signaculorum G. \\ in perfectionem MS. Rab. G. \\ Accommodantes an. & c. 2 MS. \\ accommodantis 2 MS. G. \\ conquirentis G. -G. \\ hominibus MS. Rab. G. \\ tentauit, Rab. G. -1 MS. G. * eius G.

✝-*in uoce\\dicit'Obaudite me diuini fru- 17
ctus, & quasi rosa plãtata super riuos aqua
rum fructificate. ✝ Quasi Libanus odorem 18
suauitatis habete.✝Florete flores, quasi li- 19
lium, & date odorem, & frondete in gra-
tiam, & collaudate canticum, & benedi-
cite Dominum in operibus suis. ✝Date no- 20
mini eius magnificentiam, & confitemini
illi in uoce labiorum uestrorum, & in
canticis labiorum, & citharis, & sic di-
cetis in confessione. ✝ ‖Opera Domini uni- 21
uersa bona ualde. ✝ ‖ In uerbo eius stetit 22
aqua, sicut congeries: & in sermone oris
illius, sicut exceptoria aquarum: ✝ quo-
niam in præcepto ipsius\\placor' fit,& non 23
est minoratio in salute ipsius. ✝ Opera om-
nis carnis coram illo, & non est quicquam 24
absconditum ab oculis eius. ✝ A seculo us-
que in seculum respicit, & nihil est mira- 25
bile in conspectu eius. ✝ Non est dicere,
Quid est hoc, aut quid est istud? omnia 26
enim in tẽpore suo quærentur. ✝ Benedi- 27
ctio illius quasi ‖ fluuius\\ inundabit': ✝ & 28
quo modo cataclysmus aridam inebriauit.
Sic ira ipsius gentes quæ non exquisierunt
eum, hæreditabit: ✝ ‖ quo modo conuer- 29
tit aquas-in siccitatem', & siccata est terra.
Et uiæ illius \\ uijs illorum' directæ sunt:
sic peccatoribus offensiones in ira eius.
✝ Bona bonis creata sunt ab initio, sic ne- 30
quissimis-bona &' mala. ✝ ‖Initium neces- 31
sariæ rei uitæ hominum,aqua,ignis,& fer-
rum,-sal',lac,& panis similagineus,& mel,
& botrus uuæ,& oleum, & uestimentum.
✝ Hæc omnia sanctis in bona,sic & impijs, 32
& peccatoribus in mala conuertẽtur. ✝Sũt 33
spiritus qui ad uindictam creati sunt, &
in furore suo confirmauerunt tormenta
sua: ✝ in tempore consummationis effun-
dent uirtutem:& furorem eius qui fecit il- 34
los, *confundent'. ✝ ‖Ignis,grando, ‖ fa- 35
mes,& mors,omnia hęc ad uindictam crea
ta sunt.✝bestiarum dentes,& scorpij,& ser- 36
pentes, & romphæa uindicans in extermi-
nium impios.✝In mandatis eius \\epulabũ-
tur',& super terram in \\ necessitate' præ- 37
parabuntur,& in temporibus suis non pręte-
terient uerbum. ✝Propterea ab initio con-
firmatus sum,& \\consiliatus sum, & cogi- 38
taui', & *\\ scripta'dimisi. ✝ ‖Omnia opera
Domini bona,& omne opus hora sua\\sub- 39
ministrauit'.✝ Non est dicere, Hoc illo ne-
quius est: omnia enim in tempore suo cõ- 40
probabuntur. ✝ Et nunc in omni corde, &
ore collaudate, & benedicite nomen Dñi. 41

CAP. XL.

Occupatio magna creata est omni- 1
bus hominibus,& iugum graue su-
per filios Adam,a die exitus de uen
tre matris eorum, usque in diem sepultu-
ræ, in matrem omnium. ✝ Cogitationes 2
eorum,& timores cordis,adinuentio expe-
ctationis,& dies Finitionis:-✝\\ residentes' 3
super sedem gloriosam, usque ad humilia-
tum in terra & cinere: ✝ ab eo qui utitur 4
hyacintho,& portat coronam, usque ad eũ
qui operitur lino crudo. Furor, zelus, tu-
multus,fluctuatio,& timor mortis,iracun-
dia perseuerans, & contentio, ✝ & in tem- 5
pore refectionis in cubili somnus \\ noctis'
immutat scientiam eius. ✝ Modicum tam- 6
quam nihil in requie, & ab eo in somnis.

7 quasi in die * respectus'. ✝ Conturbatus est
in uisu cordis sui, tamquam qui euaserit
in die belli. In tempore salutis suæ exur-
8 rexit,& admirans ad nullum timorem: ✝c ĩ
omni carne, ab homine usque ad pecus, &
9 super peccatores septuplum. ✝ ‖Ad hæc
mors,sanguis, contentio, & romphæa, op-
pressiones, fames, & contritio, & flagella:
10 ✝ super iniquos creata sunt hæc omnia, &
11 propter illos actus est cataclysmus, ✝‖Om-
nia-enim'quæ de terra sunt,in terram con-
uertentur, ‖& \\ omnes aquæ' in mare con-
12 uertentur. ✝ Omne munus,& iniquitas de-
13 lebitur,& fides in seculum stabit.✝Substan-
tiæ iniustorum sicut fluuius\\ siccabuntur',
& sicut tonitruum magnũ in pluuia\\ per-
14 sonabunt'. ✝ In aperiendo manus suas, læ-
tabitur: sic præuaricatores in consumma-
15 tione tabescent. ✝ Nepotes impiorum non
multiplicabunt ramos,& radices immundę
16 super cacumen petræ\\-sonant'. ✝ Super
omnem aquam uiriditas, & ad oram flu-
17 minis ante omne fœnum euelletur, ✝ Gra-
tia sicut paradisus in benedictionibus, &
18 misericordia in seculo permanet. ✝ ‖ Vita
sibi sufficientis operarij condulcabitur,& \\
19 in ea\\ inuenies' thesaurum. ✝ Filij,* ædi-
ficatio ciuitatis\\ confirmabit' nomen, &
super\\ hanc' mulier immaculata compu-
20 tabitur. ✝ Vinum & musica lætificant cor:
21 & super utraque dilectio sapientiæ. ✝\\ Ti-
biç' & psalterium suauem faciunt melodiã.
22 & super utraque lingua suauis. ✝ Gratiam
& speciem desiderabit oculus tuus, & super
23 hoc uirides sationes. ✝ Amicus & sodalis
in tempore conuenientes, & super utrosq;
24 mulier cum uiro. ✝ Fratres in adiutorium
in tempore tribulationis, & super eos mi-
25 sericordia liberabit. ✝ Aurum & argentum
\\ est constitutio pedum': & super utrumq;
26 consilium * beneplacitum'. ✝ Facultates &
\\ uirtutes' exaltant cor,& super hæc timor
27 Domini. ✝ Non est in timore Domini mi-
noratio,& non est in eo inquirere adiuto-
28 rium. ✝ Timor Domini sicut paradisus be-
nedictionis, & super omnem gloriam ope-
29 ruerunt illum. ✝ Fili,in tempore uitæ tuæ
ne * indigeas'. melius est enim mori,quàm
30 * indigere'. ✝Vir respiciens in mensam alie-
nam,nõ est uita eius in cogitatione uictus.
31 alit enim animam suam cibis alienis. ✝ Vir
autem disciplinatus, & eruditus custodiet
32 se. ✝In ore\\ imprudentis'\\ condulcabitur'
* inopia,& in uentre eius ignis ardebit.

CAP. XLI.

1 O Mors quàm amara est memoria
tua homini pacem habenti in sub-
2 stantijs suis: ✝ uiro quieto, & cuius
3 uiæ directæ sunt in omnibus, ✝ & ad-
4 huc ualenti accipere cibum? ✝ O mors
bonum est iudicium tuum homini indigen
ti, & qui minoratur uiribus, defecto æta-
te, & cui de omnibus cura est, & incre-
5 dibili\\ qui perdit sapientiam'. ✝ Noli
metuere iudicium mortis. Memento quæ
ante te fuerunt, & quæ superuentura sunt
tibi: hoc iudicium a Domino omni car-
6 ni: ✝ & \\ quid superueniet tibi' in be-
neplacito Altissimi? siue decem, siue
7 centum, siue mille anni. ✝ Non est enim
8 in inferno accusatio uitæ. ✝ Filij abo-
minationum fiunt filij peccatorum, &

*Et O. \\ dixit MS. -1 MS. C. Gen.1.31 Marc.7.37. Gen.8.3. \\placatio MS,Rab. \\ ἡ εὐδοκία. Gen.7.27 \\inundauit Rab.G Exod.14.21. -7 MS. Rab. \\pijs G. -G. Sup.29.28. -O. \\ placabũs 1 MS. G. Inf.40.9. Exo.9.23 4 Reg.6.25. Ier.24.10. \\ lætabũtur G. \\necessitatẽ 4MS. G q. nam G.nõ ει χρείας sed εἰς χεῖρας legunt. \\ χ δίε- ὤνθην. *in 2 MS. G. \\scripta G. Gen.1.31 \\ subministrabit 4MS.Rab. R.G. \\a præsidente MS. R. \\a residẽte G. \\ mortis O. * σκεπείας, Sup.39.34. Gen.7.10 Inf.41.1

-3 MS. G. Eccles.1.7 \\de aquis G. \\siccabitur 4 MS \\personabit MS. \\ manebũt MS. Rab. \\sonabũt MS. -G. 1Tim.8.6 \\super utraque in uenientem G. \\inueniet MS. Rab. * & G. \\ confirmauit MS. Rab. \\ confirmant O. \\hæc Rab. \\utraque G q. \\Tobia 4 MS. Rab. G. \\ constituet pedẽ MS. Rab. \\costituit pedem 2 MS. \\statuent pedem O. *εὐδοκιμεῖται \\victu O. * ἐχύς ἐπαιτεῖν. \\ imprudẽtis Rab. G. \\ concul-cabitur O. * ἐπαιτήσις. \\ & qui perdidit patiẽtiã G. \\quæ superueniẽt tibi MS. R. Rab. \\qui superueniẽt tibi MS. \\quid superueniet 3 MS. \\quid remus G.

qu: conuersantur secus domos impiorum.
† Filiorum peccatorum periet hæreditas, 9
& cum semine illorum assiduitas oppro-
brij. † De patre impio queruntur filij, quo- 10
niam propter illum sunt in opprobrio.
† Væ uobis uiri impij, qui dereliquistis le- 11
gem Domini Altissimi. † Et si nati fueritis, 12
in \\ maledictione' nascemini: si mortui
fueritis in maledictione erit pars uestra.
† § Omnia quæ de terra sunt, in terram 13
conuertentur: sic impij a maledicto in
perditionem. † Luctus hominum in cor- 14
pore ipsorum, nomen autem impiorum
delebitur. † Curam habe de bono nomi- 15
ne: hoc enim magis permanebit tibi, quàm
mille thesauri pretiosi, & magni. † Bo- 16
næ uitæ numerus dierum: bonum autem
nomen permanebit in æuum. † Discipli- 17
nam in pace conseruate filij. § sapientia
enim abscondita, & thesaurus \\ inuisus',
quæ utilitas in utrisque? † Melior est ho- 18
mo qui abscondit stultitiam suam, quàm
homo qui abscondit sapientiam suam.
† Verumtamen \\ reuertimini' in his quæ 19
procedunt de ore meo. † Non est enim bo- 20
num omnem \\ irreuerentiam' obseruare:
& non omnia omnibus bene placent in fi-
de. † Erubescite a patre, & a matre de for- 21
nicatione: & a præsidente, & a potente de
mendacio: † a principe, & a iudice de de- 22
licto: a synagoga, & plebe de iniquitate,:
† a socio, & amico de iniustitia: -&' \\ de' 23
loco in quo habitas: † De furto, de ueri- 24
tate Dei, & testamento: de discubitu in
panibus, & ab obfuscatione dati, & acce-
pti: † a salutantibus de silentio: a respe- 25
ctu mulieris fornicariæ: & ab auersione
uultus cognati. † -Ne auertas faciem a 26
proximo tuo', & ab auferendo partem, &
non restituendo. † § Ne respicias mulie- 27
rem alieni uiri, & ne scruteris ancillam
eius, neque steteris ad lectum eius. † * Ab 28
amicis de sermonibus improperij: & cum
dederis, ne improperes.

CAP. XLII.

NOn duplices sermonem auditus, de 1
reuelatione sermonis absconditi,
& eris uere sine confusione, & in-
uenies gratiam in conspectu omnium ho-
minum: ne pro his omnibus confundaris.
§ & ne accipias personam, ut delinquas.
† De lege Altissimi, & testamento, & de 2
iudicio iustificare impium, † de uerbo so- 3
ciorum, & uiatorum, & de datione hære-
ditatis amicorum, † de æqualitate stateræ, 4
& ponderum, de acquisitione multorú, &
paucorum. † de \\ corruptione' emptionis, 5
& negotiatorum, & de multa disciplina
filiorum, & seruo pessimo latus sanguina-
re. † Super mulierem nequam bonum est 6
* signum' ✱ Vbi manus multæ sunt, clau- 7
de, & quodcumque trades numera, & ap-
pende: datum uero, & acceptum omne de-
scribe. † De disciplina insensati, & fatui, & 8
de senioribus qui iudicantur ab adolescen-
tibus: & eris eruditus in omnibus, & proba-
bilis in conspectu omnium, \\ uirorum'.
† Filia \\ patris' abscondita est uigilia, & so- 9
licitudo eius aufert somnum, ne forte in
adolescentia sua \\ adultera' efficiatur, &
cum uiro commorata odibilis fiat: † nequã- 10
do polluatur in uirginitate sua, & in pater-

\\ maledictionem G. — Sup. 40. 11. — Sup. 20. 32. — \\ occultus 3 MS. Rab. — \\ reueremini MS. G. — \\ reuerẽtiam MS. — \\ uerecundiam G. — -O. — \\ 4 1 MS. G. — -G. — Mat. 5. 28 — * Caue MS. q. R. — Leu 19. 15. Deu. 1. 17 16. 19. Pro. 24. 23. Iacob. 2. 2. — \\ correptione 10 MS. — * σφραγίς. — \\ minorũ G. — \\ patri G. — \\ adulesc

nis suis grauida inueniatur: ne forte cum
uiro commorata transgrediatur, aut certe
11 sterilis efficiatur. † § Super filiam luxurio-
sam confirma custodiam: ne quando faciat
te in opprobrium uenire inimicis, a detra-
ctione in ciuitate, & obiectione plebis, &
12 confundat te in multitudine populi. † Om-
ni homini noli intendere in specie: & in
13 medio mulierum noli commorari. † de ue-
stimentis enim procedit tinea, & a mulie-
14 re iniquitas uiri. † Melior est-enim' ini-
quitas uiri, quàm mulier benefaciés, & mu-
15 lier confundes in opprobrium. † Memor
ero igitur operum Domini, & quæ uidi an
nunciabo in sermonibus Dñi opera eius.
16 † Sol illuminans per omnia respexit, & glo
17 ria Domini plenum est opus eius. † Nonne
Dominus fecit sanctos enarrare omnia mi
rabilia sua, quæ confirmauit Dominus om
18 nipotens stabilire in gloria sua? † Abyssum,
& cor hominum inuestigauit: & in astutia
19 eorum excogitauit. † Cognouit enim Do-
minus omnem scientiam, & inspexit in si-
gnum æui, annuncians quæ præterierunt,
& quæ superuentura sunt, reuelans uesti-
20 gio occultorum. † Non præterit illum om-
nis cogitatus, & non abscondit se ab eo ul-
21 lus sermo. † Magnalia sapientiæ suæ de-
corauit: qui est ante seculum, & usque in
22 seculum, † ne que adiectum est, neque mi-
23 nuitur, & nõ eget alicuius consilio † Quàm
desiderabilia omnia opera eius, & tãquam
24 \\ scintilla' quæ est considerare? † Omnia
hæc uiuunt, & manent in seculum, & in
omni necessitate omnia obaudiunt ei.
25 † § Omnia duplicia, unum contra unum,
26 & non fecit quicquam deesse. † Vniuſ
cuiusque confirmauit bona. Et quis satia-
bitur uidens gloriam eius.

CAP. XLIII.

1 ALtitudinis firmamentum pulchritu
do eius est, species cęli in uisione
2 gloriæ. † Sol in aspectu annuncians
3 in exitu, uas admirabile opus excelsi. † In
meridiano exurit terram, & in cõspectu
ardoris eius quis poterit sustinere? Forna-
4 cem custodiens in operibus ardoris. † tripli
citer sol exurens mõtes, radios igneos exuf
flans, & refulgens, radijs suis obcæcat ocu-
5 los. † Magnus Dominus qui fecit illum, &
6 in sermonibus eius festinauit iter. † Et Lu-
na in omnibus in tempore suo, ostensio tẽ-
7 poris, & signum æui. † A Luna signum diei
festi, luminare quod minuitur in consum-
8 matione. † Mensis secundum nomen eius
est crescens mirabiliter in \\ consummatio-
9 ne'. † Vas castrorum in excelsis, in firmamẽ
10 to cęli resplendens-\\ gloriose'. † Species cę-
li gloria stellarum, \\ mũdum' illuminans in
11 excelsis Dominus'. † In uerbis sanctis' sta-
bunt ad iudicium, & nõ \\ deficient' in uigi-
12 lijs suis. † § Vide arcum, & benedic eũ qui
fecit illum: ualde speciosus est in splendo-
13 re suo. † Gyrauit cęlum in circuitu gloriæ
14 suæ, manus excelsi aperuerunt illum. † Im-
perio suo accelerauit niuem, & accelerat
15 corruscationes emittere iudicij sui. † Pro-
pterea aperti sunt thesauri, & euolauerunt
16 nebulæ sicut aues. † In magnitudine sua
posuit nubes, & confracti sunt lapides grã-
17 dinis. † In * conspectu eius commouebun-
tur montes, & in uoluntate eius aspirauit

Sup. 26. 15. — -MS. Rab. G. — \\ scintillam MS. — Sup. 33. 15. — \\ cõsummatione MS. R. — -2 MS. G. — \\ gloriosa MS. Rab. — \\ mundus G. — \\ Domini G. — \\ sancti MS. R. G. — \\ exardescent 4 MS. Rab. G. Textus autem lectioni suffragantur G 4. — Gen. 9. 13 — * ὀπτασία. — \\ exprobrabit 3 MS. Rab. — G ? — -MS. Rab. G. — \\ dispergit MS. G — \\ effundit 1 MS. G. — \\ flaueris O. — \\ acumina 3 MS. Rab. — \\ igne MS. Rab. — \\ πῦρ. — \\ ardori MS. Rab. — \\ ab ardore exhalabit G. — \\ perculum MS. Rab. G. — \\ admiramur MS. Rab. G. — Psal. 46. 3. 95. 4. — Rab. — -1 MS G. — \\ peruenit in MS.

Notus.

\\ abebitis 2 MS. Rab.
Ps. 105. 2
\\ uidit MS. G.
\\ generatione G.
\\ potentibus MS.
\\ regnis G
-3 MS.
-2 MS. Rab. G.
\\ in dignitate 3 MS
\\ consiliis G.
\\ populi MS. G.
\\ prudentia MS.
\\ pueritia MS R Rab.
\\ παιδεία.
\\ in scriptura 3 MS. G q.
\\ pietas nō defuit 1 MS.
\\ pietas nō defuit 1 MS.
\\ pietates non defuerūt MS.
\\ iustitia non sunt obliuioni traditæ G.
\\ perseuerat MS. G.
-MS. G q.
\\ & nepotum illorum semen in test. stetit MS. G.
\\ narrans MS.
\\ nunciat MS. Futura sunt G.
Gen. 5 22
Heb. 11. 5
Ge. 6. 9 7 1.
Heb. 11. 7
ἐγενήθη κατάλειμμα τῇ γῇ.

Notus. ✝ Vox tonitrui eius \\ uerberauit' 18
terram, tempestas aquilonis, & congrega-
tio spiritus: ✝ & sicut auis deponens ad se- 19
dendum, \\ aspergit' niuem, & sicut locusta
demergēs descēsus eius. ✝ Pulchritudinem 20
candoris eius admirabitur oculus, & super
imbrē eius expauescit cor. ✝ Gelu sicut salē \\ 21
effundet' super terram, & dū \\ gellauerit'
fiet tamquam \\ cacumina' tribuli. ✝ Fri- 22
gidus uentus aquilo flauit, & gelauit cry-
stallus ab aqua, super omnem congregatio
nem aquarum requiescet, & sicut lorica
induet se aquis. ✝ Et deuorabit montes, & 23
exuret desertum, & extinguet uiride si-
cut \\ ignem'. ✝ Medicina omnium in festi- 24
natione nebulæ: & ros obuians \\ ab ardo-
re' uenienti humilem efficiet eum'. ✝ In 25
sermone eius siluit uentus, & cogitatione
sua placauit abyssum, & plantauit illum Do
minus IESVS. ✝ Qui nauigant mare, enar- 26
rant \\ pericula' eius: & audientes auribus
nostris \\ admirabimur'. ✝ Illic præclara 27
opera, & mirabilia: uaria bestiarum ge-
nera, & omnium pecorum, & creatura bel-
uarum. ✝ Propter ipsum confirmatus est 28
itineris finis, & in sermone eius composi-
ta sunt omnia. ✝ Multa dicemus, & deficie- 29
mus in uerbis: consummatio autem ser-
monum, ipse est in omnibus. ✝ Gloriantes 30
ad quid ualebimus? ipse enim omnipotens
super omnia opera sua. ✝ ‖ Terribilis Do- 31
minus, & magnus uehementer, & mira-
bilis potentia ipsius. ✝ Glorificantes Domi- 32
num quantumcumque potueritis, super-
ualebit adhuc, -&' admirabilis' magnificē-
tia eius'. ✝ Benedicentes Dominum, exal- 33
tate illum quantum potestis: maior enim
est omni laude. ✝ Exaltantes eum replemini 34
uirtute. Ne laboretis: non enim \\ com-
prehendetis'. ✝ ‖ Quis \\ uidebit' eum, & 35
enarrabit? & quis magnificabit eum sicut
est ab initio? ✝ Multa abscondita sunt ma- 36
iora his: pauca enim uidimus operum eius.
✝ Omnia autem Dominus fecit, & pie 37
agentibus dedit sapientiam.

CAP. XLIIII.

LAudemus uiros gloriosos, & paren- 1
tes nostros \\ in generatione sua'.
✝ Multam gloriā fecit Dominus ma- 2
gnificentia sua a seculo. ✝ Dominantes in \\ 3
potestatibus' suis, homines magni uirtute
& prudentia sua præditi, - nunciantes - in
prophetis' \\ dignitatem' prophetarum. ✝ & 4
imperantes in \\ præsenti' populo, & uirtu-
te prudentiæ \\ populis' sanctissima uerba.
✝ In \\ peritia' sua requirentes modos mu- 5
sicos, & narrantes carmina \\ scripturarū'.
✝ Homines diuites in uirtute pulchritudi- 6
nis studium habentes: pacificantes in do-
mibus suis. ✝ Omnes isti in generationibus 7
gentis suæ gloriam adepti sunt, & in die-
bus suis habentur in laudibus. ✝ Qui de il- 8
lis nati sunt, reliquerunt nomen narran-
di laudes eorum: ✝ & sunt quorum non est 9
memoria: perierunt quasi qui non fuerint,
& nati sunt, quasi non nati, & filij ipsorum
cum ipsis. ✝ Sed illi uiri misericordiæ sunt, 10
quorum \\ pietates non defuerunt': ✝ cum 11
semine eorum \\ permanent' bona, ✝ hære- 12
ditas-sancta \\ nepotes eorum, & in testa-
mentis stetit semen eorum': ✝ & filij eorum 13
propter illos usque in æternum manent:
semen eorum, & gloria eorum non dere-
14 linquetur. ✝ Corpora ipsorum in pace se-
pulta sunt, & nomen eorum uiuit in gene-
15 rationem, & generationem. ✝ Sapientiam
ipsorum \\ narrent' populi, & laudem eo-
16 rum \\ nunciet' ecclesia. ✝ ‖ Henoch placuit
Deo, & translatus est in paradisum, ut det
17 gentibus pœnitentiam. ✝ ‖ Noë inuentus
est perfectus iustus, & in tempore iracun-
18 diæ factus est reconciliatio. ✝ Ideo \\ dimis-
sum est reliquum terræ, cum factum est di-
19 luuium. ✝ ‖ Testamenta seculi posita sunt
apud illum, ne deleri possit diluuio om-
20 nis caro. ✝ Abraham magnus pater multi-
tudinis gentium, & non est inuentus simi-
lis illi in gloria, qui conseruauit legem Ex-
21 celsi, & fuit in testamento cū illo. ✝ ‖ In car-
ne eius stare fecit testamentum, & ‖ in ten-
22 tatione inuentus est fidelis. ✝ ‖ Ideo iureiu-
rando dedit illi \\ gloriam' in gente sua, cre-
23 scere illum quasi terræ cumulū, ✝ & ut stel-
las exaltare semen eius, & hæreditare illos
a mari usque ad mare, & a flumine usq; ad
24 terminos terræ. ✝ Et in Isaac eodem modo
25 fecit propter Abraham patrem eius. ✝ Bene
dictionem omnium gētium-dedit illi-Do-
minus', & testamentum * confirmauit su-
26 per caput Iacob. ✝ Agnouit eum in benedi-
ctionibus suis, & dedit illi hæreditatem, &
diuisit illi partem in tribubus duodecim.
27 ✝ \\ Et conseruauit illi homines misericor-
diæ, inuenientes' gratiam in oculis omnis
carnis.

CAP. XLV.

1 DIlectus Deo, & hominibus Moyses,
cuius memoria in benedictione est.
2 ✝ Similem illum fecit in gloria san-
ctorum, & magnificauit eum in timore ini
micorum, & in uerbis suis mōstra placauit.
3 ✝ Glorificauit illum in conspectu regum, &
iussit illi coram populo suo, & ostendit illi
4 gloriam suam. ✝ ‖ In fide, & lenitate ipsius
sanctum fecit illum, & elegit eum ex omni
5 carne. ✝ Audiuit-enim'-eum, &' uocem ip-
6 sius, & induxit illum in nubem. ✝ ‖ Et dedit
illi \\ cor ad præcepta', & legem uitæ, & di-
sciplinæ docere Iacob testamentum suum,
7 & iudicia sua Israel. ✝ ‖ Excelsum fecit Aa-
ron fratrem eius, & similē sibi de tribu Le-
8 ui. ✝ ‖ statuit ei testamentum æternum, &
dedit illi sacerdotium gentis: & beatificauit
9 illum in gloria: ✝ ‖ & circumcinxit eum zo-
na \\ gloriæ', & induit eum stolam gloriæ,
10 & coronauit eum in uasis \\ uirtutis'. ✝ \\ Cir-
cum pedes', & femoralia, & humerale \\ po-
suit ei', & cinxit illum tintinnabulis aureis
11 plurimis in gyro, ✝ dare sonitum in incessu
suo, auditum facere sonitum in templo in
12 memoriā filiis gentis suæ. ✝ \\ Stola sancta',
auro, & hyacintho, & purpura, opus textile,
uiri sapientis, iudicio, & ueritate præditi.
13 ✝ Torto cocco opus artificis, gemmis pretio-
sis figuratis in ligatura auri, & opere lapi-
darij sculptis in memoriam secundum nu-
14 merum tribuum Israel. ✝ Coronam aureā
super mitram eius expressam signo sancti-
tatis: -&' \\ gloria' honoris, & opus uirtutis,
15 desideria oculorum ornata. ✝ Sic pulchra an
te ipsum non fuerunt talia usq; \\ ad origi-
16 nem'. ✝ Non est indutus illa alienigena ali-
quis, sed tantum filij ipsius soli, & nepotes
17 eius per omne tempus. ✝ Sacrificia ipsius \\
18 consumpta' sunt igne quotidie. * ✝ Cōpleuit

ue. 7 9. 13.
Gen. 12. 2
15. 5. 17 5.
Gen. 17. 10.
Gen. 22. 1
Gal. 3. 6.
Heb. 11. 17.
Gen. 22. 1 18.
\\ semen 16 MS. Rab.
-G.
-MS. Rab.
* suum MS. q. R
\\ Et eduxit ex eo uirum misericordiæ inuenientem G.
Exo 11. 3
Exo. 7. 9. 10.
Nu. 12. 3. 7.
Heb. 3. 5.
-6 MS. Rab. G.
-2 MS.
Exo. 19. & 20.
\\ cor ad præcepta 3 MS. G.
Exo. 4. 14
Exo. 28. 1
Exo. 28. & 26.
\\ iustitia MS. Pro Textu G. faciunt.
ἰσχύος
\\ Circumpediles MS.
\\ imposuit ei. MS.
-G.
\\ Stolam sanctam MS. Rab.
-MS R. G.
\\ gloriam MS.
\\ ad orientem MS.
\\ seculi G.
‖ consummata MS. R.
* bis G.
Leu. 8. 12

Moyses manus eius,& vnxit illum oleo san
cto. ✝ Factum est illi in testamentū æter-
num, & semini eius sicut dies cęli, fungi
sacerdotio, & habere laudem,& glorifica- 19
re populum suum in nomine suo. ✝ Ip- 20
sum elegit ab omni uiuente,offerre sacri-
ficium Deo,incensum, & bonum odorem,
in memoriam placare pro populo suo:✝ & 21
-dedit \\ illis' in præceptis suis potestatem,
in testamentis iudiciorum, docere Iacob
testimonia, & in lege sua lucem dare
Israel ✝ ‖ Quia contra illum steterunt 22
alieni, & propter inuidiam circumdede-
runt illum homines in deserto, qui erant
cum Dathan & Abiron, & congregatio
Core in iracundia ✝ Vidit Dominus Deus, 23
& non placuit illi,& consumpti sunt in
impetu iracundiæ.✝ Fecit illis monstra, & 24
consumpsit illos in flamma ignis. ✝ Et ad- 25
didit Aaron gloriam, & dedit illi hæredi-
tatem, & primitias frugum terræ diuisit
illi.✝Panem \\ -ipsis' in primis parauit in 26
satietatem: nam & sacrificia Domini edēt,
quæ dedit illi, & semini eius.✝ Cæterum 27
in terra \\ gentes' non hæreditabit,& pars
non est illi in gente: ipse est enim pars
eius,& hæreditas.✝‖ Phinees filius Eleaza- 28
ri tertius in gloria est, * imitando eum
in timore Domini:✝ & stare in reuerentia 29
gentis: in bonitate & alacritate animæ suę
\\ placuit Deo' Israel. ✝ Ideo statuit illi te- 30
stamentum pacis, principem sanctorum
& gentis suæ, ut sit illi & semini eius sa-
cerdotij dignitas in æternum, ✝ Et testa- 31
mentum Dauid regi filio Iessæ de tribu
Iuda,hæreditas ipsi & semini eius,ut da-
ret sapientiam in cor nostrum iudicare
gentem suam in iustitia: ne obroleren-
tur bona ipsorum, & gloriam ipsorum in
gentem eorum æternam fecit.

CAP. XLVI.

Fortis in bello Iesus Naue successor 1
Moysi in \\ prophetis', qui fuit magnus
secundum nomen suum.✝-maximus' 2
in \\ salutem' electorum Dei, expugnare
insurgentes hostes, ut consequeretur hæ-
reditatem Israel.✝ Quam gloriam adeptus 3
est in tollendo manus suas, & iactando
contra ciuitates romphæas? ✝ Quis ante 4
illum sic restitit? Nam hostes ipse Domi-
nus \\ perduxit'.✝‖ \\ Aut' non in iracundia 5
eius impeditus est Sol, & una dies facta est
quasi duo? ✝ Inuocauit Altissimum poten- 6
tem in oppugnando inimicos undique, &
audiuit illum magnus & sanctus Deus in
saxis grandinis uirtutis ualde fortis. ✝ Im- 7
petum fecit contra gentem hostilem,& in
descensu perdidit contrarios,✝ut cognoscāt 8
gentes potentiam eius,quia contra Deum
pugnare non est facile.✝ Et secutus est a 9
tergo \\ potentes'.‖ & in diebus Moysi mi-
sericordiam fecit ipse & Caleb filius Ie-
phone, stare contra hostem, & prohibere
gentem a peccatis,& \\ perfringere', mur-
mur malitiæ.✝ ‖ Et ipsi duo constituti, a 10
periculo liberati sunt a numero sexcento-
rum millium peditum, inducere illos in
hæreditatem,in terram quæ manat lac &
mel.✝‖Et dedit Dominus ipsi Caleb forti- 11
tudinem,& usque in senectutem permān-
sit illi uirtus, ut ascenderet in excelsum
terræ locum, & semen ipsius obtinuit

-6. MS G. \\ illi 3 MS. R. Rab G. Nu. 16.1 26.9. \\ Ipsius MS R. Rab -G. \\ gens MS. \\ gētis G. Nu. 25.7 1. Mat.2 54. * in Rab. G. \\ placauit pro G. \\ prophetis G.-G. \\ salute MS. G. \\ percussit MS.q. Rab. Ios. 10. 14. \\ At MS. \\ potētes 1 MS. G. Nu. 14.6 \\ confringere Rab. \\ compescere G. \\ perstringere MS. Num. 14. 14. Ios. 14.11 \\ & G. \\ sit G.q. \\ permanēte MS. R. Rab. \\ Dominus 4 MS. O. \\ potentē Rab. G. \\ immolatis MS. \\ lactentis G. 1. Reg. 7. 10. 1. Reg. 12 3. 1 Reg. 28 17.

12 hæreditatem: ✝ ut uiderent omnes filij
Israel quia bonum est obsequi sancto Deo.
13 ✝Et iudices singuli suo nomine,quorū non
est corruptum cor, qui non auersi sunt a
14 Domino,✝\\ ut sit' memoria illorū in be-
15 nedictione,✝& ossa eorū pullulent de loco
suo,& nomen eorū permaneat in æternū,
\\ permanens' ad filios illorū sanctorū ui-
16 rorum gloria.✝Dilectus a Dño Deo suo Sa-
muel propheta Dñi,renouauit imperiū, &
17 unxit principes in gente sua. ✝In lege Dñi
congregationem iudicauit,& uidit \\ Deū'
Iacob, & in fide sua probatus est prophe-
18 ta. ✝ Et cognitus est in uerbis suis fidelis,qa
19 uidit Deum lucis,✝ & inuocauit Dominū
\\ omnipotentem', in oppugnando hostes
circumstantes undique in oblatione uiri
20 \\ inuiolati'. ✝ ‖ Et intonuit de cęlo Domi-
nus,& in sonitu magno auditam fecit uo-
21 cem suam,✝& contriuit principes Tyriorū,
22 & omnes duces Philisthiim:✝‖Et ante tē-
pus finis uitæ suæ & seculi, testimonium
præbuit in conspectu Domini, & Christi,
pecunias & usque ad calciamenta ab om-
ni carne non accepit, & non accusauit il-
23 lum homo.✝‖ Et post hoc dormiuit,& no-
tum fecit regi, & ostendit illi finem uitæ
suæ, & exaltauit uocem eius de terra in
prophetia delere impietatem gentis.

CAP. XLVII.

1 Post \\ hæc' ‖ surrexit Nathan prophe-
2 ta in diebus Dauid.✝ - Et' quasi adeps
*separatus a carne', sic Dauid a filijs
3 Israel.✝‖ Cū leonibus lusit quasi cū agnis:
& in ursis similiter fecit sicut in agnis
4 ouium in iuuentute sua.✝‖Nunquid nō oc
cīdit gigantē, & abstulit opprobriū de gē-
5 te ✝In tollendo manū in saxo fundæ deie-
6 cit exultationē Goliæ,✝\\ ubi' inuocauit Do
minū \\ omnipotentē', & dedit in dextera
eius tollere hominē fortē in bello.& exal-
7 tare cornu gentis suæ.✝Sic in decē millibus
glorificauit eum,& laudauit eū in benedi-
ctionibus Dñi, in offerendo illi coronam
8 gloriæ.✝ cōtriuit-enim' inimicos undique,
& extirpauit Philisthiim cōtrarios usque in
hodiernū diē: contriuit cornu ipsorū usq;
9 in æternū ✝In omni opere dedit cōfessio-
10 nē Sancto,-&'Excelso in uerbo gloriæ.✝De
omni corde suo laudauit Dominū, & dile-
xit Deū qui fecit illum, & dedit illi contra
11 inimicos potentiā.✝ & stare fecit cantores
contra altare, & in sono eorū dulces fecit
12 modos.✝Et dedit in celebrationibus decus,
& ornauit tēpora usq; ad cōsummationē
uitæ,ut laudarent nomen sanctum Domi
ni,& amplificarent mane Dei sanctitatē.
13 ✝\\‖ Christus' purgauit peccata ipsius,& ex-
altauit in æternum cornu eius: & dedit il-
li testamentum \\ regum', & sedem glo-
14 riæ in Israel. ✝ Post ipsum surrexit filius
sensatus,& propter illum \\ deiecit omnē
15 potentiam inimicorum' ✝ Salomon impe-
rauit in diebus pacis,cui subiecit Deus om-
nes hostes,ut conderet domum in nomi-
ne suo,& pararet sanctitatem in sempiter
nū,\\ quemadmodū eruditus \\ est' in iuuē-
16 tute sua.✝‖ Et impletus, \\ est' quasi flumen
sapientia, & terram retexit anima \\ sua'.
17 ✝Et replesti in comparationibus ęnigmata:
ad insulas longe diuulgatum est nomen
18 tuū,& dilectus es in pace tua. ✝In cātilenis

\\ hoc 3 MS. ab. G. \\ hunc 3 MS. G. b. 2 Re. 11. 1.-MS 11 * salutaris Raban a salutari G. 1 Re. 17. 34. 2. Re. 17. 49. \\ nam MS G. \\ potentem. MS. \\ altissimum G. 1 .Re. 18. 7. -1 MS. Rab. G. - MS G. 2 Re. 12. 13. \\ Spiritus MS. \ Dominus G. \ regni 1 MS. R. G. Textus autem cō sētit Rab. & G.q. \\ requieuit in latitudine 3. MS. Rab. 3 Re. 3. 1. \\ Quē ad. erud. est in iuu. sua.& impl. 10 MS. \\ es 2 MS. G.q. 3 Re. 4. 31. \ ina 15 MS. G.

& prouerbijs,& comparationibus,& inter-
pretationibus miratę sunt terrę, † ʺ& in no- 19
mine Domini Dei,cui est cognomen, Deus
Israel. † Collegisti quasi aurichalcum au- 20
rum, & ut plumbum complesti argentum,
† & inclinasti femora tua mulieribus. Po- 21
testatem habuisti in corpore tuo, † dedisti 22
maculam in gloria tua, & prophanasti se-
men tuum, inducere iracundiam ad libe-
ros tuos, & ʺ in cæteris' stultitiam tuam,
† vt faceres imperium bipartitum, & ex 23
Ephraim imperare imperium durũ. † Deus 24
autem nõ derelinquet misericordiam suã,
& non corrumpet, nec delebit opera sua,
neque perdet a stirpe nepotes electi sui: &
semen ejus qui diligit Dominum, non cor-
rumpet, † Dedit autem reliquum ʸ Iacob,& 25
Dauid' de ipsa stirpe. † Et finem habuit Sa- 26
lomon cum patribus suis. † Et dereliquit 27
post se,de semine suo, gentis stultitiam. † & 28
‖ imminutum a prudentia, Roboam, qui
auertit gentẽ cõsilio suo: † ‖ & Ieroboam fi- 29
liũ Nabat, qui peccare fecit Israel. & dedit
uiã peccandi Ephraim, & plurima redun-
dauerunt peccata ipsorum. † Valde auerte- 30
runt illos a terra sua. † Et quæsiuit omnes 31
nequitias, usq: dum perueniret ad illos de-
fensio, & ab omnibus peccatis liberauit
eos.

CAP. XLVIII.

ET surrexit ‖ Elias propheta, quasi ignis 1
& uerbum ipsius quasi ʺ facula' ar-
debat. † qui induxit in illos famem, 2
& ʺ imitantes' illum inuidia sua', pauci fa-
cti sunt: non enim poterant sustinere præ-
cepta Dñi. † Verbo Dñi continuit cęlum, ʺ & 3
deiecit a se ignem terræ'. † sic amplificatus 4
ʺ est Elias in mirabilibus suis'. Et quis po-
test similiter-sic' gloriari tibi? † ‖ Qui sustu- 5
listi mortuum ab inferis, de sorte mortis,
in uerbo Domini Dei. † Qui deiecisti reges 6
ad perniciem, - & confregisti facile poten-
tiam ipsorum', & gloriosos ʺ de lecto' suo.
† Qui audis in Sina judicium, & in Horeb 7
iudicia defensionis. † ‖ Qui ungis reges ad 8
ʺ pœnitentiam', & prophetas-facis' succes-
sores post te. † ‖ Qui receptus es in turbine 9
ignis in curru equorum igneorum. † Qui ʺ 10
inscriptus' es in ʺ indicijs' temporum leni-
re iracundiam Domini: ‖ conciliare cor pa-
tris ad filium, & restituere tribus Iacob.
† Beati sunt qui te uiderunt, & in amicitia 11
tua decorati sunt. † nam nos uita uiuimus 12
tantum, post mortem autem non erit tale
nomen nostrum. † Elias ʺ qui in turbine te- 13
ctus est, & in Eliseo completus est spiritus
eius: in diebus suis non pertimuit princi-
pem, & potentia nemo uicit illum. † ‖ nec 14
superauit illum uerbum aliquod, & mor-
tuum prophetauit corpus eius. † In uita sua 15
fecit monstra, & in morte mirabilia ope-
ratus est. † In omnibus istis non pœnituit 16
populus, & non recesserunt a peccatis suis
usque dum eiecti sunt de terra sua, & di-
spersi-sunt in omnẽ terrã. † & relicta est gẽs 17
perpauca, & princeps in domo Dauid. † Qui 18
dam ipsorum fecerunt quod placeret Deo:
alij autem multa commiserunt peccata.
† Ezechias muniuit ciuitatem suam, & in- 19
duxit in medium ipsius aquam, & fodit
ferro rupem, & ædificauit ʺ ad aquam pu-
teum'. † ‖ In diebus ipsius ascendit Senna- 20
cherib, & misit Rabsacen, & sustulit manũ

ʺ Erto nom. D D. &c. collegisti 2 MS. Rab. 3 Re. 10. 27. 3 Re. 11. 4 ʺ incitari 3 MS. G. 2 Re. 7. 15. 3 Re. 12. 16. ʸ τῷ Ἰακώβ, καὶ τῷ Δαβίδ. 3 Re. 12. 28. 3 Re. 12. 28. 3 Re. 17. 1 ʺ fax 3 MS. Rab. G. ʺ irritantes 2ᵉ MS ʺ emulantes 2 MS. ʺ zelo eius G. ʺ & deduxit ex cælo ignem ter G. ʺ es Elias in mir. suis G. -7 MS. Rab. G. 3 Re. 17. 22. -G ʺ delectio O. 3 Re 10. 16. ʺ etributionem G. -G. 4 Re. 2. 11. ʺ scriptus 5 MS. ʺ indicijs MS. R. Mal. 4. 6. 4 Reg. 2. 9 ʺ quidem 1 MS. -1 MS. 4 Re. 13. 21. 3 Re. 20. 20. ʺ ad aquas puteos G. 4 Re. 18. 13. -1 MS. G.

suam-cõtra illos, & extulit manum suam'
in Sion, & superbus factus est potẽtia sua.
21 † Tunc mota sunt corda, & manus ipso-
rum: & doluerunt quasi parturientes mu-
22 lieres. † Et inuocauerunt Dominum mi-
sericordem, & expandentes manus suas,
extulerunt ad cęlum: & sanctus Dominus
23 Deus audiuit cito uocem ipsorum. † ʺ Non
est commemoratus peccatorum illorum,
neque dedit illos inimicis suis, sed purga-
uit' eos in manu Isaiæ sancti prophetæ.
24 † ‖ Deiecit castra Assyriorum, & contriuit
25 illos angelus Domini. † nam fecit Eze-
chias quod placuit Deo, & fortiter iuit in
uia Dauid patris sui, qua mãdauit illi Isaias
propheta magnus, & fidelis in conspectu
26 Dei. † ‖ In diebus ipsius retro redijt Sol, &
27 addidit regi uitam † Spiritu magno uidit
ultima, & consolatus est lugentes in Sion,
28 ʺ usque in sempiternum. † Ostendit' fu-
tura, & abscondita antequam euenirent.

CAP. XLIX.

1 MEmoria ‖ Iosię in ʺ cõpositione' odo-
2 ris facta * opus pigmentarij. † In
omni ore quasi mel indulcabitur
eius memoria, & ut musica in cõuiuio ui-
3 ni. † Ipse est directus diuinitus in ʺ pęniten-
tia' gẽtis, & tulit ʺ abominationes' impieta-
4 tis. † ‖ Et gubernauit ad Dñm cor ʺ ipsius', &
in diebus ʸ peccatorũ' corroborauit pieta-
5 tẽ † Præter Dauid, & Ezechiam, & Iosiam,
6 omnes peccatũ commiserũt: † nã reliqu e-
runt legẽ Altissimi reges Iuda, * & contẽ-
7 pserunt timorẽ Dei. † Dederunt-enim' re-
gnũ suum alijs, & gloriam suam ʺ alieni-
8 genę' genti. † ‖ Incenderunt electam sancti-
tatis ciuitatẽ, & desertas fecerunt uias ip-
9 sius ‖ in manu Ieremiæ. † Nã male tractaue-
runt illũ, ‖ qui a uentre matris consecratus
est propheta, euertere, & eruere, & perdere,
10 & iterum ædificare, & renouare. † ‖ Eze-
chiel, qui uidit conspectũ gloriæ, quã ostẽ-
11 dit illi in curru Cherubim. † Nã commemo-
ratus est inimicorum in imbre, * benefa-
12 cere illis qui ostenderunt rectas uias. † Et
duodecim prophetarum ossa pullulent de
loco suo: nam corroborauerunt Iacob, & re
13 demerunt se in fide uirtutis. † Quomodo
amplificemus ‖ Zorobabel? nam, & ipse qua
14 si ʸ signum' in dextera manu-Israel'. † ‖ Et
Iesum filium Iosedec? qui in diebus suis
ędificauerunt domum, & exaltauerunt tẽ-
plum sanctum Domino, paratum in glo-
15 riam sempiternam. † ‖ Et Nehemias in me-
moria multi tẽporis, qui erexit nobis mu-
ros euersos, & stare fecit portas, & seras,
16 qui erexit domos nostras. † ‖ Nemo natus
est in terra qualis Henoch: nam, & ipse re-
17 ceptus est a terra. † ‖ Et Ioseph, qui natus est
homo, princeps fratrum, - firmamentum
gentis, rector fratrum', stabilimentũ popu-
18 li: † & ossa ipsius uisitata sunt, & post mortẽ
19 prophetauerunt, † ‖ Seth, & ‖ Sem apud
homines gloriam adepti sunt: & super om-
nem animam, in origine, Adam.

CAP. L.

1 SImon ‖ Oniæ filius, sacerdos magnus,
qui in uita sua suffulsit domum, & in
diebus suis corroborauit templum.
2 † Templi etiam altitudo ab ipso fundata
est, duplex ędificatio & excelsi parietes tem
3 pli. † In diebus ipsius ʺ emanauerunt' pu-

ʺ & liberauit G. 4 Re. 19. 35. Tob. 1. 21 Isai. 37. 36. 1 Mach 7. 14. 2 Mac. 8 19. 4 Re. 20. 11. Isa. 38. 8. ʺ Usque in sempit.' ostendit MS. G. 4 Re. 22. 1 ʺ compositione MS. Rab. G. * est MS. ʺ pœnitentiam MS. ʺ ab hominibus G. 4 Re. 23. 5 ʺ . nũ MS. ʸ ἁμαρτωλῶν. * defecerunt MS. Rab. G. -1 MS. G. ʺ alienæ MS. Rab. G. 4 Re. 25. 9 Ier. 1. 15. Ier. 1. 5 Ezec. 1. 4. ʺ & 6 MS. Rab. G. Agga. 2. 24. ʸ σφραγὶς. -G. 1 Es. 3. 2. 3 Es. 5. 5 Zac. 3. 1 Nehe. 2. 17. 7. 8. Sap. 4. 16. Gen. 41. 40 42. 3. 45. 5. 50. 20 -1 MS. G. Gen. 4. 25 5. 32. 1 Mac. 12 6. 2 Mach. 3. & 4. ʺ remanauerunt MS. Rab. ʺ diminuti sunt G.

tei aquarum,& quasi mare adimpleti sunt
supra modum. ✝ Qui curauit gentem suã, 4
& liberauit eam a perditione. ✝ Qui præ- 5
ualuit amplificare ciuitatem, qui adeptus
est gloriam in cõuersatione gentis: \\& in-
gressum' domus\\ & atrij \\ amplificauit'.
✝Quasi stella matutina in medio nebulæ, 6
&quasi Luna plena in diebus suis lucet.✝Et 7
quasi Sol refulgens: sic ille effulsit in tẽplo
Dei. ✝ Quasi arcus refulgens, inter nebulas 8
gloriæ,& quasi flos rosarum in diebus uer-
nis,& quasi lilia quæ sunt in transitu aquę,
& quasi thus redolens in diebus æstatis.
✝Quasi ignis effulgẽs,& thus ardẽs in igne. 9
✝ Quasi vas auri solidum, ornatũ omni la- 10
pide precioso.✝Quasi oliua pullulans,& cy- 11
pressus in altitudinẽ se extollẽs, in accipiẽ-
do ipsum stolã gloriæ, & uestiri eũ cõsum-
matione uirtutis. ✝In ascẽsu altaris sancti, 12
gloriã dedit sanctitatis amictũ. ✝In accipiẽ 13
do autem partes de manu sacerdotũ:& ip-
se stans iuxta aram. ✝ Circa illũ corona fra 14
trum:-&'.quasi plãtatio cedri in monte Li-
bano,sic circa illũ steterunt quasi rami pal-
mæ,& omnes filij Aaron in gloria sua. ✝O- 15
blatio autẽ Dñi in manibus ipsorũ, coram
omni synagoga Israël.&\\cõsummationẽ'
fungẽs in ara,amplificare oblationẽ excelsi
regis ✝ porrexit manũ suã in libatione, & 16
libauit de sanguine vuæ. ✝ Effudit in fun- 17
damento altaris odorẽ diuinũ excelso prin
cipi. ✝ Tunc exclamauerunt filij Aaron, in 18
tubis productilibus sonuerunt, & auditã fe
cerunt uocem magnã in memoriã coram
Deo.✝Tunc omnis populus simul propera- 19
uerunt, & ceciderunt in faciẽ super terrã,
adorare Dñm Deum suũ,& dare preces om
nipotenti Deo excelso. ✝ Et amplificauerũt 20
*psallentes' in uocibus suis,& in magna do
mo auctus est sonus suauitatis plenus. ✝ Et 21
rogauit populus Dominũ excelsum in pre-
ce,usquedum perfectus est honor Domini,
& munus suũ perfecerunt. ✝ Tunc descen- 22
dens,manus suas extulit in omnem congre
gationẽ filiorum Israël dare gloriam Deo
a labijs suis,& in nomine ipsius gloriari:✝& 23
iterauit orationem suam,volens ostendere
uirtutem Dei. ✝Et\\plus orauit' Deum om 24
nium, qui magna fecit in omni terra, qui
auxit dies nostros a uentre matris nostrę,&
fecit nobiscum secundum suam misericor-
diam, ✝ det nobis iucunditatem cordis, & 25
fieri pacem in diebus nostris in Israël per
dies sempiternos. ✝ credere Israël nobiscũ 26
esse Dei misericordiã,ut liberet nos in die- 27
bus suis.✝Duas gẽtes odit anima mea:tertia 28
autẽ nõ est gens-quã oderim':✝qui sedẽt in
mõte Seir,& Philisthijm:& stultus populus
qui habitat in Sichimis. ✝ Doctrinã sapien 29
tiæ & disciplinæ scripsit in codice isto Iesus
filius Sirach Ierosolymita, qui renouauit
sapiẽtiã de corde suo. ✝ Beatus qui in istis 30
uersatur bonis.qui\\ponit'illa in corde suo
sapiẽs erit semp. ✝Si enim hæc fecerit,ad om 31
nia ualebit.quia lux Dei,uestigiũ eius est.

\\& in ingressu MS. Rab. \\in egressu G. \\velamẽtis G. \\amplificatus est MS. Rab.

-3 MS. G.

\\consummatione MS.R.

* οἱ ψαλμῳδοί.

\\nunc orate 1 MS. G.

-Raban. G.

\\ponet 2 MS.

Oratio Iesu filij Sirach.

CAP. LI.

CONfitebor tibi Domine rex, & collau 1
dabo te Deum saluatorem meum.
✝ Confitebor nomini tuo: quoniam 2
3 adiutor & protector factus es mihi, ✝ & li-
berasti corpus meũ a perditionẽ, a laqueo
linguæ iniquæ,& a labijs operantiũ mẽda-
ciũ,& in conspectu astantiũ factus es mihi
4 adiutor. ✝ Et liberasti me secundũ multitu
dinẽ misericordiæ nominis tui a rugienti-
5 bus,præparatis ad escã. ✝ de manibus quæ-
rentiũ animam meam,& de\\portis tribu-
6 lationũ' quæ circundederunt me: ✝ a pres-
sura flãmę,quę circumdedit me, & in me-
7 dio ignis non sum æstuatus.✝De altitudine
uẽtris inferi,& a lingua coinquinata, & a
uerbo mendacij,a rege iniquo, & a lingua
8 iniusta. ✝ Laudabit usque ad mortem ani-
9 ma mea Dñm, ✝& uita mea appropinquãs
10 erat in inferno deorsum. ✝Circumdederũt
me undiq;,& nõ erat qui adiuuaret.Respi-
ciens erã ad adiutoriũ hominũ,& nõ erat.
11 ✝ Memoratus sum misericordiæ tuę Dñe,&
\\cooperationis' tuæ quæ a seculo \ sunt'.
12 ✝ quoniã eruis sustinentes te Dñe,& liberas
13 eos de manibus gentiũ ✝Exaltasti super ter
rã habitationẽ meã, & pro morte defluẽte
14 deprecatus sum. ✝ Inuocaui Dñm patrem
Dñi mei,ut non derelinquat me in die tri-
bulationis meæ, & in tempore superborũ
15 sine adiutorio.✝Laudabo nomen tuum assi
due, & collaudabo illud in confessione, &
16 exaudita est oratio mea.✝Et liberasti me de
perditione, & eripuisti me de tempore ini-
17 quo. ✝ Propterea confitebor,& laudem di-
cã tibi, & benedicam nomini \\Domini'.
18 ✝Cũ adhuc iunior sum,priusquã oberrarẽ,
quæsiui sapientiã palam in oratione mea.
19 ✝Ante\\tẽpus'postulabam pro illa, & usq;
in nouissimis inquiram eã.\\& florebit' tã-
20 quam præcox vua. ✝ Lætatum' est cor meũ
in ea. ambulauit pes meus iter rectũ, a iu-
21 uentute mea inuestigabam eam ✝ Inclina-
22 ui modice aurem meã,& excepi illã. ✝Mul-
tam inueni in meipso sapientiã, & multũ
23 profeci in ea. ✝ Danti mihi sapientiã,dabo
24 gloriam. ✝ Consiliatus sum enim ut facerẽ
illam: zelatus sum bonum, & non confun-
25 dar. ✝ Colluctata est anima mea in illa, &
26 in faciendo eã confirmatus sum. ✝ Manus
meas extendi in altum:\\& in sapiẽtia eius
luxit anima mea',-& ignorantias meas illu
27 minauit'. ✝- Animam meã' direxi ad illã,
28 & in agnitione inueni eam.✝Possedi cũ ip-
sa cor ab initio: propter hoc non derelin-
29 quar. ✝ Venter meus conturbatus est quæ-
rendo illam: propterea bonam possidebo
30 possessionem. ✝Dedit enim mihi Dominus
linguam mercedem meam: & in ipsa lau-
31 dabo eum. ✝ Appropiate ad me indocti,&
32 cõgregate uos in domum disciplinæ.✝quid
adhuc retardatis? & quid dicitis in his?ani-
33 mæ uestrę sitiunt uehementer. ✝ Aperui os
meum,& locutus sum,Comparate uobis si-
34 ne argento, * ✝ & collum uestrum subijci-
te iugo, & suscipiat anima uestra discipli-
nam. in proximo est enim inuenire eam.
35 ✝ Videte oculis uestris quia modicum labo-
raui, & inueni mihi multam requiem.
36 ✝ Assumite disciplinam in multo nume-
ro argenti, & copiosum aurum posside-
37 te in ea. ✝ Lætetur anima uestra in mise-
ricordia\\eius', & non confundemini in
38 laude \ ipsius'. ✝ Operamini opus uestrum
ante tempus, & dabit uobis mercedem ve-
stram in tempore suo.

\\multis tribulationibus MS. G.

\\operationis MS. G. \\est MS. Rab. G.

\\tu Domine MS. G. ProTexto faciũt Rab. et G. \\templũ G.

\\Et deflorauit Rab. \\deflorebit tãquã præcoqua vua: lætatum, &c. 1 MS.

\\Ex flore tamquam maturescẽtis vuæ lætatum G.

\\& in insipientia eius luxit anima mea 2 MS. -9 MS. -3 MS.

*sapientiam MS. Rab. Textus autem consensit G.

αὐτοῦ.

PROPHE-

PROPHETIA ISAIAE.

CAPVT PRIMVM.

VIsio Isaiæ filij 1
Amos, quam uidit
super Iudam, & Ie
rusalem in diebus
Oziæ, Ioatham,
Achaz, & Ezechiæ
regum Iuda,
Audite cœli, & 2
auribus percipe
terra, quoniam
Dominus locutus
est, Filios enutriui, & exaltaui: ipsi au
tem spreuerunt me. Cognouit bos pos- 3
sessorem suum, & asinus præsepe domini
sui: Israel autem -me' non cognouit, &
populus meus non intellexit. Væ gen- 4
ti peccatrici, populo graui iniquitate, semi
ni nequam filijs sceleratis, dereliquerunt
Dominum, blasphemauerunt sanctum Is-
raël, abalienati sunt retrorsum. Super 5
quo percutiam uos ultra, addentes præua-
ricationem? omne caput languidum, & om
ne cor mœrens. A planta pedis usque 6
ad uerticem non est in eo sanitas. vul-
nus, & liuor, & plaga tumens: non est
circumligata, nec curata medicamine, ne-
que fota oleo. Terra uestra deserta: 7
ciuitates uestræ succensæ igni: regionem
vestram coram vobis alieni deuorant: &
desolabitur sicut in uastitate hostili. Et 8
derelinquetur filia Sion ut umbraculum
in uinea, & sicut tuguriū in cucumerario:
& sicut ciuitas quæ uastatur. Nisi Domi- 9
nus exercituum reliquisset nobis semen,
quasi Sodoma fuissemus, & quasi Go-

-5 MS. Hier. n. Legitur autem in codicibus G.

Inf. 5. 6.

Rom 9. 29
Gen. 19. 24.

10 morrha similes essemus. Audite ver-
bum Domini principes Sodomorum, per-
cipite auribus legem Dei nostri populus Go
11 morrhæ. Quo mihi multitudinem ui-
ctimarum uestrarum, dicit Dominus? \\ple
nus sum. holocausta arietum & adipem '
pinguium, & sanguinem vitulorū & agno-
12 rum & hircorum nolui. Cum \\ venire-
tis ' ante conspectum meum, quis quæsi-
uit hæc de manibus uestris, ut ambulare-
tis in atrijs meis? ne \\ afferatis' ultra sacri-
ficium frustra: incensum abominatio est
13 mihi. Neomeniam, & sabbatum, & fe-
stiuitates alias non feram, iniqui sunt cœ-
14 tus uestri: calendas uestras, & solemni-
tates uestras odiuit anima mea: facta sunt
15 mihi molesta, laboraui sustinens. Et cum
extenderitis manus uestras, auertam ocu-
los meos a uobis: & cum multiplicaueri-
tis orationem, non exaudiam. manus
16 enim ' uestræ sanguine plenæ sunt. La-
uamini, mundi estote, auferte malum co-
gitationum uestrarum ab oculis meis:
17 quiescite agere peruerse, discite benefa-
cere: quærite iudicium, subuenite oppres-
so, iudicate pupillo, defendite uiduam.
18 Et uenite, & arguite me, dicit Domi-
nus: si fuerint peccata uestra ut cocci-
num, quasi nix dealbabuntur: & si fue-
rint rubra quasi uermiculus, uelut lana -
19 \\ alba' erunt. Si uolueritis, & audieri-
20 tis -\\ me', bona terræ comedetis. Quod
si nolueritis, & me ad iracundiam prouo-
caueritis: gladius deuorabit uos, quia os
21 Domini locutum est. Quomodo facta est
meretrix ciuitas fidelis, plena iudicij? iu-

Ier. 6. 29. Amos 5. 22.

\\ Plenus sum holocausto arietum & adipe 5 MS. Hier.

\\ veneritis 14 MS. R. Hier.

\\ offeratis 8 MS. Hier. R.

Infr. 59. 1

-8 MS. Hier. H. Additū est autem a C. & G.

1. Pet. 3. 11.

-1 MS. R. H. Textui autē suffragantur G.

\\ munda C.

-4 MS. R. H. Porro, in G. codicibus additur.

\\ verbum meum C.

ſtitia habitauit in ea , nunc autem ho-
micidæ . ✝ Argentum tuum uerſum eſt 22
in ſcoriam: uinum tuum miſtum eſt a-
qua . ✝ Principes tui \\ infideles", ſocij 23
furum . omnes diligunt munera , ſe-
quuntur retributiones. ‖ Pupillo non iu-
dicant : & cauſa uiduæ non ingreditur
ad illos . ✝ Propter hoc ait Dominus 24
Deus exercituum fortis Iſraël, Heu, con-
ſolabor ſuper hoſtibus meis , & uindica-
bor de inimicis meis . ✝ Et conuertam 25
manum meam ad te , & excoquam ad
purum ſcoriam tuam , & auferam om-
ne ſtannum tuum . ✝ Et reſtituam iu- 26
dices tuos , ut fuerunt prius , & conſi-
liarios tuos ſicut antiquitus . poſt hæc
uocaberis ciuitas iuſti , urbs fidelis .
✝ Sion in iudicio redimetur , & reducent 27
eam in iuſtitia : ✝ & conteret ſceleſtos , 28
& peccatores ſimul : & qui dereliquerunt
runt Dominum , conſumentur . ✝ Con- 29
fundentur enim ab idolis quibus ſacri-
ficauerunt : & erubeſcetis ſuper hortis
quos elegeratis , ✝ cum fueritis uelut 30
quercus defluentibus folijs , & uelut hor-
tus abſque aqua . ✝ Et erit fortitudo ue- 31
ſtra , ut fauilla ſtupæ , & opus ueſtrum
quaſi ſcintilla : & ſuccendetur utrumque
ſimul , & non erit qui extinguat .

CAP. II.

VErbum quod uidit Iſaias filius A- 1
mos ſuper Iudam , & Ieruſalem .
✝ ‖ Et erit in nouiſſimis diebus præ- 2
paratus mons domus Domini in uerti-
ce montium , & eleuabitur ſuper col-
les : & fluent ad eum omnes gentes .
✝ Et ibunt populi multi , & dicent, Ve- 3
nite , & aſcendamus ad montem Domi-
ni , & ad domum Dei Iacob , & docebit
nos uias ſuas , & ambulabimus in ſe-
mitis eius: quia de Sion exibit lex , &
uerbum Domini de Ieruſalem . ✝ Et iu- 4
dicabit Gentes , & arguet populos mul-
tos: & conflabunt gladios ſuos in uome-
res , & lanceas ſuas in falces : non leuabit
gens contra gentem gladium , nec exer-
cebuntur ultra ad prælium . ✝ Domus 5
Iacob uenite , & ambulemus in lumi-
ne Domini . ✝ Proiecisti enim populum 6
tuum domum Iacob : quia repleti ſunt
ut olim , & augures habuerunt ut Phili-
ſthiim , & pueris alienis adhæſerunt .
✝ * Repleta eſt terra * argento , & auro : 7
& non eſt finis theſaurorum eius : ✝ & 8
repleta eſt terra eius equis : & innu-
merabiles quadrigæ eius . Et repleta eſt
terra eius idôlis : opus manuum ſuarum
adorauerunt , quod fecerunt digiti eo-
rum . ✝ Et incuruauit ſe homo , & hu- 9
miliatus eſt uir : ne ergo dimittas eis .
✝ Ingredere in petram , & abſcondere in 10
foſſa humo a facie timoris Domini , &
a gloria maieſtatis eius . ✝ Oculi subli- 11
mes hominis humiliati ſunt , & incurua-
bitur altitudo uirorum : exaltabitur au-
tem Dominus ſolus in die illa . ✝ Quia 12
dies Domini exercituum ſuper omnem
ſuperbum & excelſum, & ſuper omnem
arrogantem , & humiliabitur . ✝ Et ſu- 13
per omnes cedros Libani ſublimes , &
erectas , & ſuper omnes quercus Baſan .
✝ Et ſuper omnes montes excelſos , & 14

\\ inobedientes MS. Hier. \\ declinantes H. \\ rebelles C.
ἀπειθοῦσι. C.
Ier. 5. 28. Zach. 7. 10
Mich. 4. 1
** Et 2 MS. Hier. H. C.*
** nam C. * eius R. H. * eorum C. C.*

15 ſuper omnes colles eleuatos . ✝ Et ſu-
per omnem turrim excelſam , & ſuper
16 omnem murum munitum . ✝ Et ſuper
omnes naues Tharſis , & ſuper omne
17 quod uiſu pulchrum eſt . ✝ Et incurua-
bitur ſublimitas hominum , & humilia-
bitur altitudo uirorum : & eleuabitur
18 Dominus ſolus in die illa . ✝ Et idôla
19 penitus conterentur . ✝ ‖ & introibunt
in ſpeluncas petrarum , & in uoragines
terræ a facie formidinis Domini , & a
gloria maieſtatis eius , cum ſurrexerit
20 percutere terram . ✝ In die illa proijciet
homo idôla argenti ſui , & ſimulachra
auri ſui , quæ fecerat ſibi ut adoraret ,
21 talpas , & ueſpertiliones . ✝ Et ingredie-
tur ſciſſuras petrarum , & in cauernas
ſaxorum a facie formidinis Domini , &
a gloria maieſtatis eius , cum ſurrexerit
22 percutere terram . ✝ Quieſcite ergo ab
homine cuius ſpiritus in naribus eius eſt :
quia excelſus reputatus eſt ipſe .

CAP. III.

1 ECce enim dominator Dominus exer-
cituum auferet a Ieruſalem , & a
Iuda ualidum , & fortem , omne
robur panis , & omne robur aquæ :
2 ✝ fortem , & uirum bellatorem , iudi-
cem , & prophetam , & ariolum , & ſe-
3 nem : ✝ Principem ſuper quinquaginta ,
& honorabilem uultu , & conſiliarium ,
& ſapientem de architectis , & pruden-
4 tem eloquij myſtici . ✝ Et dabo pueros
principes eorum , & effœminati domina-
5 buntur eis . ✝ Et irruet populus , uir ad
uirum , & unuſquiſque ad proximum
ſuum : tumultuabitur puer contra ſe-
6 nem , & ignobilis contra nobilem . ✝ Ap-
prehendet enim uir fratrem ſuum do-
meſticum patris ſui , * Veſtimentum ti-
bi eſt , princeps eſto noſter , ruina au-
7 tem hæc ſub manu tua . ✝ ‖ Reſpondebit\\
in die illa , dicens , Non ſum medicus ,
& in domo mea non eſt panis , neque
ueſtimentum : nolite conſtituere me prin-
8 cipem populi . ✝ Ruit enim Ieruſalem ,
& Iudas concidit : quia lingua eorum , &
adinuentiones eorum contra Dominum ,
ut prouocarent oculos maieſtatis eius .
9 ✝ Agnitio uultus eorum reſpondebit eis :
& peccatum ſuum quaſi Sodoma prædi-
cauerunt , nec abſconderunt . uæ ani-
mæ eorum , quoniam reddita ſunt eis
10 mala : ✝ Dicite iuſto quoniam bene , quo-
niam fructum adinuentionum ſuarum
11 comedet . ✝ Væ impio in malum : re-
tributio enim manuum eius fiet ei .
12 ✝ populum meum exactores ſui ſpolia-
uerunt , & mulieres dominatæ ſunt eis .
Popule meus , qui te beatum dicunt , ip-
ſi te decipiunt , & uiam greſſuum tuorum
13 diſſipant . ✝ ‖ Stat ad iudicandum Domi-
14 nus , & ſtat ad iudicandos populos . ✝ Do-
minus ad iudicium ueniet cum ſenibus
populi ſui , & principibus eius ; uos enim
depaſti eſtis uineam , * & rapina pauperis
15 in domo ueſtra . ✝ Quare atteritis po-
pulum meum , & facies pauperum com-
molitis , dicit Dominus Deus exerci-
16 tuum ? ✝ Et dixit Dominus , Pro eo quòd
eleuatæ ſunt filiæ Sion , & ambulauerunt
extento collo , & nutibus oculorum ,

O, et 10. 8 Luc. 23. 30. Apo. 9. 17.
** dicens MS. G. C. Verum in H. non exprimitur.*
\\ Reſpondebitque MS. R. Hier. G. At ab H. & C. coniunctio nõ additur.
Apo. 1. 7
** meam MS. Hier. C. Verũ, a R. & H. omittitur.*

ibant, & plaudebant, ambulabant, &
pedibus suis composito gradu incede-
bant: ✝ Decaluabit Dominus uerticem 17
filiarum Sion, & Dominus crinem ea-
rum nudabit. ✝ In die illa auferet Do- 18
minus ornamentum calceamentorum,
& lunulas, ✝ & torques, & monilia, & 19
armillas, & mitras, & discriminalia, &
periscelidas, & murenulas, & olfacto-
riola, & inaures, ✝ & annulos, & gem- 20
mas, ✝ in fronte pendentes, ✝ & mu- 21
tatoria, & palliola, & linteamina, & a- 22
cus, ✝ & specula, & sindones, & uittas, 23
& theristra. ✝ Et erit pro suaui odore fœ- 24
tor, & pro zona funiculus, & pro crispan-
ti crine caluitium, & pro fascia pectora-
li cilicium. ✝ Pulcherrimi quoque uiri tui 25
gladio cadent, & fortes tui in prœlio. ✝ Et 26
mœrebunt atque lugebunt portæ eius, &
desolata in terra sedebit.

CAP. IIII.

1 ET Apprehendent septem mulieres
uirum unum in die illa, dicentes,
Panem nostrum comedemus, & ue-
stimentis nostris operiemur: tantummo-
do inuocetur nomen tuum super nos,
aufer opprobrium nostrum. ✝ In die il-
2 la erit germen Domini in magnificentia,
& gloria, & fructus terræ sublimis, & exul-
tatio his qui saluati fuerint de Israel.
✝ Et erit: omnis qui relictus fuerit in
3 Sion, & residuus in Ierusalem, sanctus
vocabitur, omnis qui scriptus est in uita
in Ierusalem. ✝ Si abluerit Dominus sor-
4 des filiarum Sion, & sanguinem Ierusalem
lauerit de medio eius in spiritu iudicij, &
spiritu ardoris. ✝ Et creabit Dominus su-
5 per omnem locum. Montis Sion, & ubi
inuocatus est. nubem per diem, & fu-
mum & splendorem ignis flammantis in
nocte. super omnem enim gloriam pro-
tectio. ✝ Et tabernaculum erit in umbra-
6 culum diei ab æstu, & in securitatem,
& absconsionem a turbine & a pluuia.

CAP. V.

1 CAntabo dilecto meo canticum pa-
truelis mei vineæ suæ. ‖ Vinea facta
est dilecto meo in cornu filio olei.
2 ✝ Et sepiuit eam, & lapides' elegit ex illa,
& plantauit eam electam, & ædificauit
turrim in medio eius, & torcular extru-
xit in ea: & expectauit. ut faceret uuas,
& fecit labruscas. ✝ Nunc ergo habitato-
3 res Ierusalem, & uiri Iuda, iudicate in-
ter me, & uineam meam. ✝ Quid est quod
4 debui ultra facere uineæ meæ, & non
feci ei? an quod expectaui, ut faceret
vuas, & fecit labruscas? ✝ Et nunc osten-
5 dam uobis quid ego faciam uineæ meæ,
auferam sepem eius, & erit in direptio-
nem: diruam maceriam eius, & erit in
conculcationem. ✝ ‖ Et ponam eam deser-
6 tam: non putabitur, & non fodietur: &
ascendent * vepres, & spinæ: & nubibus
mandabo ne pluant super eam imbrem.
7 ✝ Vinea enim Domini exercituum, do-
mus Israel est: & uir Iuda, germen eius
delectabile: & expectaui, ut faceret iudi-
cium, & ecce iniquitas: & iustitiam, &
8 ecce clamor. ✝ Væ, qui coniungitis do-
mum ad domum, & agrum agro copu-
latis usque ad terminum loci: nunquid

Ier.2.21. Mat.21.33.

Sup.1.7.

* super eã MS. Hier. & c. Verũ n non additur.

9 habitabitis uos soli in medio terræ? ✝ In
auribus meis sunt " hæc, dicit Dominus
exercituum'. Nisi domus multæ desertæ
fuerint grandes, & pulchræ, absque habi-
10 tatore. ✝ Decem enim iugera uinearum
facient lagunculam unam, & triginta mo-
11 dij sementis facient modios tres. ✝ Væ,
qui consurgitis mane ad ebrietatem se-
ctandam, & potandum usque ad uespe-
12 ram, ut vino æstuetis. ✝ Cithara, & ly-
ra, & tympanum, & tibia, & uinum in
conuiuijs uestris: & opus Domini non re-
spicitis, nec opera manum eius conside-
13 ratis. ✝ Propterea captiuus ductus est po-
pulus meus, quia non habuit scientiam,
& nobiles eius interierunt fame, & mul-
14 titudo eius siti exaruit. ✝ Propterea dila-
tauit infernus animam suam, & aperuit
os suum absque ullo termino: & descen-
dent fortes eius, & populus eius, & subli-
15 mes gloriosiq. eius ad eum. ✝ Et incur-
uabitur homo & humiliabitur uir, & ocu-
16 li sublimium deprimentur. ✝ Et exalta-
bitur Dominus exercituum in iudicio, &
Deus sanctus sanctificabitur in iustitia.
17 ✝ Et pascentur agni iuxta ordinem suum,
& deserta in ubertatem versa aduenæ
18 comedent. ✝ Væ, qui trahitis iniquita-
tem in funiculis uanitatis, & quasi vincu-
19 lum plaustri peccatum. ✝ Qui dicitis, Fe-
stinet, & cito ueniat opus eius, ut uidea-
mus: & appropiet, & ueniat consilium san
20 cti Israel, & sciemus illud. ✝ Væ, qui
dicitis malum bonum, & bonum malum:
ponentes tenebras lucem, & lucem tene-
bras: ponentes amarum in dulce, & dul-
21 ce in amarum. ✝ ‖ Væ, qui sapientes estis
in oculis uestris, & coram uobismetipsis
22 prudentes. ✝ Væ, qui potentes estis ad bi-
bendum vinum, & uiri fortes ad miscen-
23 dam ebrietatem. ✝ Qui iustificatis im-
pium pro muneribus, & iustitiam iusti
24 aufertis ab eo. ✝ Propter hoc sicut de-
uorat stipulam lingua ignis, & calor flam-
mæ exurit: sic radix eorum quasi fauil-
la erit, & germen eorum, ut puluis ascen-
det Abiecerunt enim legem Domini exer-
cituum, & eloquium sancti Israel blasphe-
25 mauerunt. ✝ Ideo iratus est furor Domini
in populum suum, & extendit manum
suam super eum, & percussit eum: & con-
turbati sunt montes, & facta sunt morti-
cina eorum quasi stercus in medio platea-
rum. In his omnibus non est auersus fu-
ror eius, sed adhuc manus eius exten-
26 ta. ✝ Et eleuabit signum in nationibus
procul, & sibilabit ad eum de finibus ter-
ræ: & ecce festinus uelociter veniet.
27 ✝ Non est deficiens, neque laborans in
eo non dormitabit, neque dormiet, ne-
que soluetur cingulum renum eius,
nec rumpetur corrigia calceamenti eius
28 ✝ Sagittæ eius acutæ, & omnes arcus eius
extenti. Vngulæ equorum eius ut silex,
& rotæ eius quasi impetus tempestatis.
29 ✝ Rugitus eius ut leonis, rugiet ut catuli
leonum: & frendet, & tenebit prædam;
& amplexabitur, & non erit qui eruat.
30 ✝ Et sonabit super eum in die illa sicut
sonitus maris: aspiciemus in terram: &
ecce tenebræ tribulationis, & lux obtene-
brata est in caligine eius.

" hæc Domini exercituũ 2 MS. Hi.

Prou.3.7. Rom.12.16.

CAP.

CAP. VI.

IN anno,quo mortuus est rex Ozias, ui- 1
di Dominum sedentem super solium
excelsum & eleuatum:* & ea quæ sub
ipso erant,replebant templum.†Seraphim 2
stabant super illud:sex alæ uni,& sex alæ
alteri.duabus uelabāt faciem eius, & dua-
bus uelabant pedes eius, & duabus uola-
bant † Et \\clamabant' alter ad alterum,& \\ 3
dicebant',¶Sanctus sanctus sanctus Domi-
nus-Deus'exercituum,plena est omnis ter-
ra gloria eius. †Et commota sunt super li- 4
minaria cardinum a uoce clamātis, & do-
mus repleta est fumo.† Et dixi, Væ mihi, 5
quia tacui,quia uir pollutus labiis ego sū,
& in medio populi polluta labia habentis
ego habito, & regem Dominum exerci-
tuum uidi oculis meis. † Et uolauit ad me 6
unus de Seraphim, & in manu eius calcu-
lus,quem forcipe tulerat de altari. † Et te- 7
tigit os meum, & dixit, Ecce \\tetigi' hoc
labia tua,& auferetur iniquitas tua,& pec
catum tuum mundabitur. † Et audiui uo- 8
cem Domini dicentis, Quem mittam? &
quis ibit nobis?Et dixi,Ecce ego,mitte me.
†Et dixit,Vade,& dices populo huic,¶ Au- 9
dite audientes,& nolite intelligere: & ui-
dete uisionem,& nolite cognoscere.†Excę- 10
ca cor populi huius,& aures eius aggraua:
& oculos eius claude:ne forte uideat ocu-
lis suis,& auribus suis audiat, & corde suo
intelligat,& conuertatur, & sanem eum,
†Et dixi, Vsquequo Domine? Et dixit,Do- 11
nec desolentur ciuitates absque habitato-
re, & domus sine homine: & terra relin-
quetur deserta.† Et longe faciet Dominus 12
homines,& multiplicabitur quæ derelicta
fuerat in medio terræ.† Et adhuc in ea de- 13
cimatio,& cōuertetur,& erit in ostensionē
sicut terebinthus, & sicut quercus quę ex-
pādit ramos suos:semē sanctū erit id quod
steterit in ea.

** & ple-na erat domus a maiestate eius:* O.
\\ clamabat M S. *Hier.* H. G.
\\ dicebat M S. *Hie.* H. *Textus autem, conformis est* C. & G.
Apo. 4.8
-3 M S. *Hier.* H. G.C.
\\ tetigit 3 M. S. R. H. G.
Mat. 13. 14.
Mar. 4.12
Luc. 8.10
Ioan. 12. 40.
Act. 28. 26.
Rom. 11 8

CAP. VII.

ET factum est in diebus Achaz filii Io- 1
atham, filii Oziæ regis Iuda, ascen-
dit Rasin rex Syriæ, & Phacee filius
Romeliæ rex Israël, in Ierusalem, ad prœ-
liandum contra eam: & non potuerunt
2 debellare eam. † Et nunciauerunt domui
Dauid, dicentes, Requieuit Syria super
Ephráim,& commotum est cor eius.& cor
populi eius,sicut mouentur ligna syluarū
3 a facie uēti.†Et dixit Dominus ad Isaiam,
Egredere in occursum Achaz tu, & qui de-
relictus est Iasub filius tuus, ad extremum
aquæ ductus piscinę superioris in uia Agri
4 fullonis.† Et dices ad eum, Vide ut sileas:
noli timere, & cor tuū ne formidet a dua-
bus caudis titionum fumigantium istorū
in ira furoris Rasin \\ regis' Syriæ, & filii
5 Romeliæ:†eo quòd consilium inierit con-
tra te Syria in malum, Ephráim, & filius
6 Romeliæ,dicentes,† Ascendamus ad Iu-
dam, & suscitemus eum, & auellamus eū
ad nos,& ponamus regem in medio eius
7 filium Tabeel. †Hæc dicit Dominus Deus,
8 Non stabit, & non erit istud:†sed caput Sy-
riæ Damascus,& caput Damasci Rasin: &
adhuc sexaginta & quinque anni, & desi-
9 net Ephráim esse populus: † & caput E-
phraim Samaria, & caput Samariæ filius
Romeliæ. Si non credideritis, non perma-
10 nebitis. † Et adiecit Dominus loqui ad
11 Achaz,dicens, † Pete tibi signum a Domi-
no Deo tuo in profundum inferni, siue
12 in excelsum supra. † Et dixit Achaz, Non
13 petam & non tentabo Dominum. †Et di-
xit, Audite ergo domus Dauid, Nūnquid
parum uobis est,molestos esse hominibus,
14 quia molesti estis & Deo meo? † Propter
hoc dabit Dominus ipse uobis signum,
¶ Ecce, uirgo concipiet & pariet filium.& \\
15 uocabitur' nomen eius Emmanuel. †Bu-
tyrum & mel comedet, ut sciat reprobare
16 malum & eligere bonum. † Quia ante-
quam sciat puer reprobare malum, & eli-
gere bonum,derelinquetur terra quam tu
detestaris a facie duorum regum suorum.
17 † Adducet Dominus super te, & super po-
pulum tuum, & super domum patris tui
dies qui non uenerunt a diebus separatio-

nis

4. Reg. 16 5.
\\ & 6. M S. *Hier.* H. C.
Mat. 1. 23.
Luc. 1. 31
\\ uocabitis 12. M S.
\\ uocabis 11 M S. *Hier.* H. G.

nis Ephraim a Iuda cum rege Assyriorum.
♦Et erit in die illa: sibilabit Dominus mu- 18
scæ quæ est in extremo fluminum Ægy-
pti,& api quæ est in terra Assur: ♦ & ue- 19
nient , & requiescent omnes in torrenti-
bus uallium,& in cauernis petrarum, & in
omnibus frutetis , & in uniuersis forami-
nibus.♦In die illa radet Dominus in noua- 20
4 Reg. 19. 33. cula conducta ‖ in his qui trans flumen
sunt;in rege Assyriorum,caput & pilos pe-
dum,& barbam uniuersam: ♦ Et erit in die 21
illa:nutriet homo uaccam boum , & duas
oues, ♦ & præ hubertate lactis comedet 22
butyrum:butyrum enim & mel mandu-
cabit omnis qui relictus fuerit in medio
terræ:♦Et erit in die illa:omnis locus ubi 23
fuerint mille uites,mille argenteis, in spi-
nas & in uepres erunt. ♦ Cum sagittis & 24
arcu ingredientur illuc : uepres enim &
spinæ erunt in uniuersa terra. ♦ Et omnes 25
montes qui in sarculo sarrientur,non ue-
niet illuc terror spinarũ & uepriũ , & erit
in pascua bouis,& in cõculcationẽ pecoris.

CAP. VIII.

ET dixit Dominus ad me,Sume tibi 1
librum grandem, & scribe in eo stylo
hominis , Velociter spolia detrahe,
cito prædare.♦Et adhibui mihi testes fide- 2
les Vriam sacerdotem , & Zachariam filiũ
Barachiæ:♦ & accessi ad prophetissam , & 3
concepit & peperit filium , Et dixit Domi-
nus ad me , Voca nomen eius Accelera-
spolia- detrahere, Festina- prædari. ♦ Quia 4
antequam sciat puer uocare patrem suum
& matrem suam, auferetur fortitudo Da-
masci,& spolia Samariæ coram rege Assy-
riorum. ♦Et adiecit Dominus loqui ad me 5
adhuc,dicens, ♦ Pro eo quòd abiecit popu- 6
lus iste aquas Siloe, quæ uadunt cum silẽ
tio,& assumpsit magis Rasin,& filium Ro-
meliæ:♦ propter hoc ecce Dominus addu- 7
cet super eos aquas fluminis fortes & mul-
tas,regem Assyriorum,& omnem gloriam
eius:& ascendet super omnes riuos eius, &
fluet super uniuersas ripas eius, ♦ & ibit 8
per Iudam , inundans,& transiens usque
ad collum ueniet. Et erit extensio alarum
eius , implens latitudinem terræ tuæ ô
Emmanuel.♦Congregamini populi,& uin- 9
cimini ,& audite uniuersæ procul terræ:
confortamini & uincimini , accingite uos
& uincimini.♦ inite consilium , & dissipa- 10
bitur: loquimini uerbum,& non fiet : quia
nobiscum Deus. ♦ Hæc enim ait Dominus 11
ad me,Sicut in manu forti erudiuit me,ne
irem in uia populi huius dicens, ♦ Non di- 12
catis,coniuratio. omnia enim quæ loqui-
tur populus iste,coniuratio est:& timorem
eius ne timeatis , neque paueatis.♦ Domi- 13
num exercituum ipsum sanctificate : ipse
pauor uester,& ipse terror uester. ♦ Et erit 14
Luc.2.34 Rom.9.32 1 Pet.2.6 uobis in sanctificationem.‖In lapidem au
tem offensionis,& in petram scãdali dua-
bus domibus Israel in laqueum & in ruinã
habitantibus Ierusalem. ♦ Et offendent ex 15
eis plurimi,& cadẽt,& conterẽtur , & irre-
tientur,& capientur. ♦ Liga testimoniũ, si- 16
gna legẽ in discipulis meis. ♦Et exspectabo 17
Dominũ qui abscondit faciem suam a do-
Heb. mo Iacob,& præstolabor eum. ♦‖Ecce , ego 18
~9 Ms 13 & pueri- mei'quos dedit mihi Dominus
& C.G.H. in signum, & in portentum Israel a Domi

no exercituum,qui habitat in mõte Sion.
19 ♦ Et cũ dixerint ad uos, Quærite a pytho-
nibus,& a diuinis qui strident in incantã-
tionibus suis:Numquid non populus a De-
-3 M S Hier. H. G. C. suo requiret- uisionem'? pro uiuis a mor-
20 tuis?♦ Ad legem magis , & ad testimoniũ
Quòd si non dixerint iuxta uerbum hoc ,
21 non erit eis matutina lux.♦Et transibit per
eam, corruet , & e uriet:& cum esurierit ,
irascetur , & maledicet regi suo , & Deo
22 suo,& suspiciet sursum . ♦ Et ad terram in-
tuebitur, & ecce tribulatio & tenebræ,dis-
solutio & angustia,& caligo persequens,&
non poterit auolare de angustia sua .

CAP. IX.

1 PRimo tempore alleuiata est Terra
Zabulon & Terra Nephthali , & no- Mat.4.15
uissimo aggrauata est uia maris trãs
2 Iordanem Galilææ\\Gentium. ♦ Populus'
qui ambulabat in tenebris,uidit lucẽ ma- \\Gent. : populus O.
gnam:habitãtibus in regione umbræ mor-
3 tis,lux orta est eis. ♦Multiplicasti gentem,
non magnificasti lætitiam , Lætabuntur
coram te,sicut qui lætantur in messe,sicut
exultant uictores capta præda, quando di-
4 uidunt spolia.♦Iugum enim oneris eius,&
uirgam humeri eius, & sceptrum exacto-
ris eius superasti , ‖ sicut in die Madian. Iud.7.22
5 ♦Quia omnis uiolenta prædatio cum tu-
multu,& uestimentum mistum sanguine,
6 erit in combustionem & cibus ignis.♦‖PAR- Luc.2.7.
VVLVS enim NATVS est nobis, & filius da-
tus est nobis, & factus est principatus su-
per humerum eius : & uocabitur nomen
eius Admirabilis, consiliarius , Deus, for-
7 tis,pater futuri seculi,princeps pacis ♦Mul-
tiplicabitur eius imperium , & pacis non
erit finis: super solium Dauid, & super re-
gnum eius - sedebit':ut confirmet illud , & ~9 M S. R Hier. H.G.C.
corroboret in iudicio & iustitia amodo &
usque in sempiternũ.zelus Domini exer-
8 cituum faciet hoc ♦ Verbum misit Do-
9 minus in Iacob , & cecidit in Israel ♦ Et
sciet omnis populus Ephraim , & habitã-
tes Samariam,in superbia & magnitudine
10 cordis dicentes,♦ lateres ceciderunt , sed
quadris lapidibus ædificabimus; sycomo-
ros succiderunt,sed cedros immutabimus.
11 ♦Et eleuabit Dominus hostes Rasin super
eum,& inimicos eius in tumultum uertet
12 ♦Syriam ab Oriente , & Philisthiim ab
Occidente:& deuorabunt Israel toto ore.
In omnibus his nõ est auersus furor eius,
13 sed adhuc manus eius extenta : ♦ & popu-
lus non est reuersus ad percutientem se,&
Dominum exercituum non inquisierunt.
14 ♦Et disperdet Dominus ab Israel caput &
caudam , incuruantem &\\ refrenantẽ' die \\deprauantem M S. R. Hier.
15 una.♦Longæuus & honorabilis,ipse est ca-
put:& propheta docens mendacium , ipse
16 est cauda. ♦ Et erunt,qui beatificant popu-
lum istum seducentes, & qui beatifican-
17 tur,præcipitati.♦propter hoc super adole-
scentulis eius non lætabitur Dominus : &
pupillorum eius,& uiduarum non misere-
bitur:quia omnis hypocrita est & nequã,
& uniuersum os locutum est stultitiam.
In omnibus his non est auersus furor eius,
18 sed adhuc manus eius extenta. ♦ Succensa
est enim quasi ignis impietas ,ueprem &
spinam uorabit:& succendetur in densita-
te saltus , & conuoluetur superbia fumi.

♦ In

♦In ira Domini exercituum cōturbata est 19
terra, & erit populus quasi esca ignis: uir
fratri suo non parcet. ♦ Et declinabit ad 20
dexteram, & esuriet: & comedet ad sini-
stram,& nō saturabitur:unusquisque car-
nem brachii sui uorabit: ♦ Manasses E- 21
phráim, & Ephráim Manassen, simul ipsi
contra Iudā.In omnibus his nō est auersus
furor eius, sed adhuc manus eius extenta.

CAP. X.

VÆ qui condunt leges iniquas: & 1
scribentes, iniustitiam scripserunt:
♦ vt opprimerent in iudicio paupe- 2
res, & uim facerent causæ humilium po-
puli mei:ut essent uiduæ præda eorum, &
pupillos diriperent. ♦ Quid facietis in die 3
uisitationis,& calamitatis delonge uenié-
tis? ad cuius confugietis auxilium? & ubi
derelinquetis gloriam uestram,♦ ne incur- 4
uemini sub uinculo, & cum interfectis ca-
datis? Super omnibus his non est auersus
furor eius, sed adhuc manus eius extenta.
♦Væ Assur,uirga furoris mei & baculus ip- 5
se est,in manu eorū indignatio mea.♦ Ad 6
gentem fallacem mittam eum, & contra
populum furoris mei mandabo illi, ut au-
ferat spolia, & diripiat prædam, & ponat
illum in conculcationem quasi lutum pla
tearum. ♦ Ipse autem non sic arbitrabitur, 7
& cor eius non ita existimabit:sed ad con-
terendum erit cor eius, & ad interneciо-
nem gentium nō paucarum.♦Dicet enim, 8
Nunquid non principes mei, simul reges
sunt:♦Nunquid non ut Charcamis, sic Ca- 9
lano:& ut Arphad,sic Emath? nunquid nō
ut Damascus,sic Samaria? ♦ Quomodo in- 10
uenit manus mea regna idóli, sic & simu-
lachra eorum de Ierusalem & de Samaria.
♦ Nunquid non sicut feci Samariæ & idō- 11
lis eius, sic faciam Ierusalē & simulachris
eius? ♦ Et erit:cum impleuerit Dominus 12
cuncta opera sua in monte Sion & in Ie-
rusalem, uisitabo super fructum magnifi-
ci cordis regis‖ Assur, & super gloriam al-
titudinis oculorum eius ♦ Dixit enim, In 13
fortitudine manus meæ feci, & in sapien-
tia mea intellexi: & abstuli terminos po-
pulorum, & principes eorum deprædatus
sum, & detraxi quasi potens in sublimi re-
sidentes.♦ Et inuenit quasi nidum manus 14
mea fortitudinem populorum: & sicut
colliguntur oua quæ derelicta sunt, sic
uniuersam terram ego congregaui: & non
fuit qui moueret pennam,& aperiret os,&
ganniret.♦Nunquid gloriabitur securis cō- 15
tra eum qui secat in ea? aut exaltabitur
serra contra eum a quo trahitur? quomo-
do si eleuetur uirga contra eleuantem se,
& exaltetur baculus qui utique lignū est.
♦ Propter hoc mittet dominator Dominus 16
exercituum, in pinguibus eius tenuitatē:
& subtus gloriam eius succensa ardebit
quasi combustio ignis.♦Et erit lumē Israel 17
in igne,& Sanctus eius in flamma: & suc-
cendetur,& deuorabitur spina eius, & ue-
pres in die una. ♦ Et gloria saltus eius, & 18
carmeli eius ab anima vsq; ad carnem cō-
sumetur, & erit terrore profugus. ♦ Et re- 19
liquiæ ligni saltus eius præ paucitate nu-
merabuntur,& puer scribet eos.♦ Et erit in 20
die illa:non adijciet residuum Israel, & hi
qui fugerint de domo Iacob, inniti super

4 Reg. 19. 35. Inf. 37. 36.

eo qui percutit eos: sed innitetur super
Dominum sanctum Israel, ‖ in ueritate.
21 ♦ Reliquiæ conuertentur, reliquiæ, in-
22 quam,Iacob ad Deum fortem. ♦ Si enim
fuerit populus tuus Israel quasi arena
maris,reliquiæ conuertentur ex eo,consū
23 matio abbreuiata inundabit iustitiā.♦ Cō-
summationem enim & abbreuiationem
Dominus Deus exercituum faciet in me-
24 dio omnis terræ. ♦Propter hoc, hæc dicit
Dominus Deus exercituum, Noli timere
populus meus habitator Sion,ab Assur: in
uirga percutiet te, & baculum suum leua-
25 bit super te in uia Ægypti. ♦ Adhuc enim
paululum modicumq., & consummabi-
tur indignatio & furor meus super scelus
26 eorum.♦ ‖ Et suscitabit super eum Domi-
nus exercituum flagellum, ‖iuxta plagam
Madian in Petra Oreb,& uirgam suam su-
per mare, & leuabit eam in uia Ægypti.
27 ♦Et erit in die illa: auferetur onus eius de
humero tuo,& iugum eius de collo tuo, &
28 computrescet iugum a facie olei :♦ Veniet
in Aiath,transibit in Magron:apud Mach-
29 mas commendabit uasa sua. ♦ Transierunt
cursim Gaba sedes nostra:obstupuit Rama,
30 Gabaath Saulis fugit.♦Hinni uoce tua filia
Gallim, attende Laisa, paupercula Ana-
31 thoth. ♦Migrauit Medemena: habitatores
32 Gabim confortamini.♦Adhuc dies est, ut
in Nobe stetur: agitabit manum suam su-
per montem filiæ Sion, collem Ierusalē.
33 ♦ Ecce, dominator Dominus exercituum
confringet lagunculam in terrore, & ex-
celsi statura succidentur,& sublimes humi
34 liabuntur.♦Et subuertentur cōdensa saltus
ferro:& Libanus cum excelsis cadet.

CAP. XI.

1 ET egredietur uirga de radice Iesse,
2 & flos de radice eius ascendet ♦Et re-
quiescet super eum spiritus Domini,
spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus
consilij & fortitudinis, spiritus scientiæ &
3 pietatis,♦ & replebit eum spiritus timoris
Domini :non secundum uisionem oculorū
iudicabit, neque secundum auditum aurū
4 arguet.♦Sed iudicabit in iustitia pauperes,
& arguet in æquitate pro mansuetis ter-
ræ:‖& percutiet terram uirga oris sui, &
spiritu labiorum suorum interficiet im
5 pium. ♦ Et erit iustitia cingulum lumborū
6 eius:& fides cinctorium renum eius.♦‖ Ha
bitabit lupus cum agno: & pardus cū hœ-
do accubabit:uitulus & leo, & ouis simul
morabuntur, & puer paruulus minabit
7 eos.♦Vitulus,& vrsus pascentur: simul re-
quiescent catuli eorum: & leo quasi bos
8 comedet paleas. ♦ Et delectabitur infans
ab ubere super foramine aspidis: & in
‖cauerna reguli,qui ablactatus fuerit,ma-
9 num suam mittet.♦Non nocebunt, & non
occident in uniuerso monte sancto meo:
quia repleta est terra scientia Domini, si-
10 cut aquæ maris operientes ♦ In die illa ra-
dix Iesse,‖qui stat in signum populorum,
ipsum gentes deprecabuntur, & erit sepul-
11 chrum eius gloriosum.♦‖Et erit in die illa:
adiiciet Dominus secundo manum suam
ad possidendum residuum populi sui,quod
relinquetur ab Assyriis, & ab Ægypto, & a
Phetros,& ab Æthiopia, & ab Ælam, & a
Sennaar,& ab Emath, & ab insulis maris.

‖In ueritate reliquiæ 14 MS. In codicibus autē H G. & C. atq; Hier. cōmētariis, est distinctio, uua in Textu.
Ro. 9.27.
Infr. 11. 11.
Infr. 37 36.
Iudi. 7. 25.
Act. 13. 23.
2. Thes. 2. 8.
Infr. 65. 25.
‖cauernam 2 M.S. Hie. H. G.
Rom. 15 12.
Sup. 10. 22.

♦ Et

†Et leuabit signum in nationes, & congre- 12
gabit profugos Israël,& dispersos Iuda col
liget a quatuor plagis terræ. †Et auferetur 13
zelus Ephraim,& hostes Iuda peribunt: E-
phraim non æmulabitur Iudam, & Iudas
nó pugnabit contra Ephraim. † Et uolabût 14
in humores Philisthiim per mare, simul
prædabuntur filios Orientis: Idumæa &
Moab præceptum manus eorum, & filii
Ammon obedientes erunt. † Et desolabit 15
Dominus linguam maris Ægypti, & leua-
bit manum suam super flumen in fortitu-
dine spiritus sui: & percutiet eum in septē
riuis, ita ut transeant per eum calceati.
†Et erit uia residuo populo meo,qui relin- 16
quetur ab Assyriis:sicut fuit Israëli ‖ in die
illa qua ascendit de Terra-Aegypti.

Exo. 14. 29.

CAP. XII.

ET dices in die illa, Confitebor tibi Do 1
mine,quoniam iratus es mihi: con-
uersus est furor tuus,& consolatus es
me. † Ecce Deus saluator meus,fiduciali- 2
ter agam, & non timebo:quia ‖ fortitudo
mea, & laus mea Dominus, * & factus est
mihi in salutem.† Haurietis aquas in gau- 3
dio de fontibus saluatoris. † Et dicetis in 4
die illa,Confitemini Domino, & inuocate
nomen eius:notas facite in populis adin-
uentiones eius: mementote quoniam ex-
celsum est nomen eius.†Cantate Domino 5
quoniam magnifice fecit:annunciate hoc
in uniuersa terra.†Exulta,& lauda habita- 6
tio Sion: quia magnus in medio tui san-
ctus Israël.

Exo.15.2 Psa.117.14. *Deus 10 M s.R. Hie. H C Pro Textu autē. G.faciū.

CAP. XIII.

ONus Babylonis,quod uidit Isaias fi- 1
lius Amos.†Super montem caligi- 2
nosum leuate signum;exaltate uo
cem,leuate manum, & ingrediantur por-
tas duces.† Ego mádaui sanctificatis meis 3
& uocaui fortes meos in ira mea, exultan-
tes in gloria mea. † Vox multitudinis in 4
montibus quasi populorum frequentium,
uox sonitus regum & gentium congrega-
tarum: Dominus exercituum \\ præcepit'
militiæ belli, † uenientibus de terra pro- 5
cul,a summitate cœli: Dominus, & uasa
furoris eius,ut disperdat omnem terram.
†Vlulate, quia prope est dies Domini:qua- 6
si uastitas a Domino ueniet † Propter hoc 7
omnes manus dissoluentur, & omne cor
hominis contabescet.†& conteretur. Tor- 8
siones & dolores tenebunt,quasi parturiēs
dolebunt:unusquisque ad proximum suū
stupebit, facies combustæ uultus eorum.
†Ecce dies Domini \\ ueniet'crudelis,& in- 9
dignationis plenus,& iræ furorisq́.,ad po-
nendam terram in solitudinem, & pecca-
tores eius conterendos de ea.† ‖ Quoniam 10
stellæ celi,& splendor earum non expan-
dent lumen suum:‖obtenebratus est Sol in
ortu suo,& Luna non splendebit in lumi-
ne suo.†Et uisitabo super orbis mala, & cō 11
tra impios iniquitatem eorum, & quiesce-
re faciam superbiam infidelium, & arro-
gantiam fortium humiliabo. † Preciosior 12
erit uir auro,& homo mundo obrizo.†Su- 13
per hoc,cœlum turbabo:& mouebitur ter-
ra de loco suo,propter indignationem Do-
mini exercituum, & propter diem iræ fu-
roris eius †Et erit quasi damula fugiens,& 14
quasi ouis:& non erit qui congreget:unus
quisque ad populum suum conuertetur,&

\\ præcepit 2 M s.H. C Textum autē conformis est 2. Hie. & G.

\\ ueniet 4 M s. Hie. H. & C. Eze.32.7. Ioel.3.15 Mat. 24. 29. Mar. 13. 24. Luc. 21. 25.

15 singuli ad terram suam fugient. † Omnis
qui inuentus fuerit, occidetur: & omnis
16 qui superuenerit,cadet in gladio.† ‖Infan-
tes eorum allidentur in oculis eorum:diri-
piētur domus eorum, & vxores eorū uio-
17 labuntur. † Ecce ego suscitabo super eos
Medos, qui argentum non quærant, nec
18 aurum uelint:†sed sagittis paruulos inter-
ficient, & lactentibus uteri non misere-
buntur, & super filios non parcet ocu-
19 lus eorum, † Et erit Babylon illa glorio-
sa in regnis, inclyta in superbia Chaldæo-
rum, ‖ sicut subuertit Dominus Sodo-
20 mam & Gommorrham. † Non habita-
bitur usque in finem, & non fundabi-
tur usque ad generationem & generatio-
nem: nec ponet ibi tentoria Arabs, nec
21 pastores requiescent ibi. † Sed requie-
scent ibi bestiæ, & replebuntur domus
eorum draconibus:& habitabunt ibi stru-
22 thiones, & pilosi saltabunt ibi.†& respon-
debunt ibi ululæ in ædibus eius, & sire-
nes in delubris uoluptatis.

CAP. XIIII.

1 PRope est ut ueniat tempus eius, &
dies eius non elongabuntur. Misere-
bitur enim Dominus Iacob, & eliget
adhuc de Israël, & requiescere eos faciet
super humum suam: adiungetur adue-
na ad eos, & adhærebit domui Iacob.
2 † Et tenebunt eos populi, & adducent
eos in locum suum: & possidebit eos do-
mus Israël super terram Domini in ser-
uos & ancillas: & erunt capientes eos
qui se ceperant, & subiicient exactores
3 suos. † Et erit in die illa: cum requiem
dederit tibi Deus a labore tuo, & a con-
cussione tua, & a seruitute dura qua ante
4 seruisti, † sumes parabolam istam con-
tra regem Babylonis, & dices, Quomodo
cessauit exactor, quieuit tributum?
5 † Contriuit Dominus baculum impio-
6 rum, uirgam dominantium, † cædon-
tem populos in indignatione, plaga in-
sanabili, subiicientem in furore gen-
7 tes, persequentem crudeliter, † Con-
quieuit & siluit omnis terra, gauisa est &
8 exultauit, † abietes quoque lætatæ sunt
super te, & cedri Libani ex quo dor-
misti, non ascendit qui succidat nos.
9 † Infernus subter conturbatus est in oc-
cursum aduentus tui, suscitauit tibi gi-
gantes. Omnes principes terræ surre-
xerunt de soliis suis, omnes principes
10 nationum. † Vniuersi respondebunt, &
dicent tibi, Et tu uulneratus es sicut &
11 nos, nostri similis effectus es. † Detra-
cta est ad inferos superbia tua, concidit
cadauer tuum: subter te sternetur tinea,
& operimentum tuum erunt uermes.
12 † Quomodo cecidisti de celo lucifer, qui
mane oriebaris? corruisti in terram, qui
13 uulnerabas gentes? † qui dicebas in cor-
de tuo, In celum conscendam, super
astra Dei exaltabo solium meum,* sede-
bo in monte testamenti, in lateribus
14 Aquilonis, † Ascendam super altitudi-
15 nem nubium,similis ero Altissimo. † Ve-
runtamē ad infernum detraheris in pro-
16 fundum laci.†Qui te uiderint, ad te incli-
nabūtur,teq́. prospicient, Nunquid iste est
uir qui conturbauit terram, qui concussit

regna:

regna:†Qui posuit orbem desertum, & vr- 17
bes eius destruxit, uinctis eius non aperuit
carcerem? † Omnes reges gentium uniuersi 18
dormierunt in gloria, uir in domo sua † Tu 19
autem proiectus es de sepulchro tuo, quasi
stirps inutilis pollutus, & obuolutus cum
his qui interfecti sunt gladio, & descen-
derunt ad fundamenta laci, quasi cada-
uer putridum. † Non habebis consortium 20
neque cum eis in sepultura: tu enim terrā
tuam disperdidisti, tu populum tuum oc-
cidisti: non uocabitur in æternum semen
pessimorum. † Præparate filios eius occisio 21
ni in iniquitate patrum suorum: non con-
surgent, nec hæreditabunt terram, neque
implebunt faciem orbis ciuitatum. † Et 22
consurgam super eos, dicit Dominus exer-
cituum: & perdam Babylonis nomen, & re-
liquias, & germen, & progeniem: dicit Do-
minus. † Et ponam eam in possessionem 23
ericij, & in paludes aquarum, & scopabo
eam in scopa terens, dicit Dominus exer-
cituum. † Iurauit Dominus exercituum, 24
dicens, Si non ut putaui, ita erit: & quomo-
do mente tractaui. † sic eueniet. Vt conte- 25
ram Assyrium in terra mea, & in monti-
bus meis conculcem eum, & auferetur ab
eis iugum eius, & onus illius ab humero
eorum tolletur. † Hoc consilium quod co- 26
gitaui super omnem terram, & hæc est
manus extenta super uniuersas gentes.
† Dominus enim exercituum decreuit: & 27
quis poterit infirmare? & manus eius ex-
tenta: & quis auertet eam? † In anno, quo 28
mortuus est rex Achaz, factum est onus
istud, † Ne læteris Philisthæa omnis tu, quo 29
niam comminuta est uirga percussoris tui:
de radice enim colubri egredietur regulus
& semen eius absorbens uolucrem. † Et 30
pascentur primogeniti pauperum, & pau-
peres fiducialiter requiescent: & interire
faciam in fame radicem tuam, & reliquias
tuas interficiam † Vlula porta, clama ciui- 31
tas: prostrata est Philisthæa omnis; ab Aqui-
lone enim fumus ueniet, & non est qui
effugiet agmen eius. † Et quid respondebi- 32
tur nuntiis gentis? Quia Dominus funda-
uit Sion, & in \\ ipsa' sperabūt pauperes po-
puli eius.

\\ Ipso M s. G. Textus autem lectio cōsonat R. Hier. H. & C.

C A P. XV.

O Nus Moab. quia nocte uastata est 1
Ar-Moab, conticuit: quia nocte ua-
status est Murus-Moab, conticuit.
† Ascendit domus & Dibon ad excelsa in 2
planctum: super Nabo, & super Medaba,
Moab ululabit: ‖in cunctis capitibus eius
caluitium, & omnis barba radetur. † ‖In tri 3
uijs eius accincti sunt sacco: super tecta
eius, & in plateis eius omnis \\ vlulatus',
descēdit in fletum. † Clamabit Hesebon & 4
Eleale, vsque Iasa audita est uox eorum.
super hoc expediti Moab ululabunt, anima
eius ululabit sibi. † Cor meum ad Moab cla 5
mabit, uectes eius vsque ad Segor uitulam
\\ consternantem', per ascensum enim
Luith flens ascendet, & in uia Oronaim
clamorem contritionis leuabunt. † Aquæ 6
enim Nemrim desertæ erunt, quia aruit
herba, defecit germē, uiror omnis interiit.
† Secundum magnitudinem operis & uisi- 7
tatio eorum: ad torrentem salicum ducēt
eos. † Quoniam circuibit clamor terminū 8
Moab: usque ad Gallim ululatus eius, &
9 vsque ad Puteum-Elim clamor eius. † Quia
aquæ Dibon repletæ sunt sanguine: ponā
enim super Dibon additamenta: his qui fu
gerint de Moab leonē, & \\ reliquiis' terræ.

Iere. 48. 37. Eze. 7 18 \\ ululat 4 M s. H. G. C. \\ consternantem 7 M s. Hie.) \\ trienē H. C. G.

\\ reliquis 12. M s. - 10. M s. Hier. H. G. C.

C A P. XVI.

1 (E Mitte agnum-Domine' dominatorē
terræ, de Petra deserti ad montem
2 filiæ Sion.) † Et erit: sicut auis fugiēs,
& pulli de nido auolantes, sic erunt filiæ
3 Moab in transcensu Arnon. † Ini consiliū,
coge concilium: pone quasi noctem um-
bram tuam in meridie: abscondc fugien-
4 tes, & uagos ne prodas. † Habitabunt apud
te profugi mei: Moab esto latibulum eorū
a facie uastatoris: finitus est enim puluis,
consummatus est miser: defecit, qui cōcul-
5 cabat terram † Et præparabitur in miseri-
cordia solium, & sedebit super eum in ue-
ritate in tabernaculo Dauid iudicans &
quærens iudicium, & uelociter reddens,
6 quod iustum est. † ‖ Audiuimus superbiam
Moab, superbus est ualde: superbia eius &
arrogantia eius, & indignatio eius plusquā
7 fortitudo eius. † Idcirco ululabit Moab ad
Moab, uniuersus ululabit: his qui lætan-
tur super muros cocti lateris, loquimini
8 plagas suas. † Quoniam suburbana Hese-
bon deserta sunt, & uineam Sabama domi
ni Gentium excidorunt flagella eius: vsque
ad Iazer peruenerunt, errauerunt in de-
serto, propagines eius relictæ sunt, tran-
9 sierunt mare. † Super hoc plorabo in fletu
Iazer uineam Sabama: inebriabo te lachry
ma mea Hesebon, & Eleale: quoniam super
uindemiam tuam, & super messem tuam
10 uox calcantium irruit. † Et auferetur lætī-
tia & exultatio de Carmelo, & in uineis
non exultabit neque iubilabit: uinum in
torculari non calcabit qui calcare consue-
11 uerat: uocem calcantium abstuli. † Super
hoc uenter meus ad Moab quasi cithara
sonabit, & uiscera mea ad murū cocti la-
12 teris. † Et erit: cum apparuerit quod labo-
rauit Moab super excelsis suis, ingredietur
ad sancta sua ut obsecret, & non ualebit.
13 † Hoc uerbum quod locutus est Dominus
14 ad Moab extunc. † Et nunc locutus est Do-
minus, dicens, In tribus annis quasi anni
mercenarij auferetur gloria Moab super
omni populo multo, & relinquetur * par-
uus & modicus, nequaquam multus.

Iere. 48. 29.

C A P. XVII.

1 O Nus Damasci. Ecce Damascus desi-
net esse ciuitas, & erit sicut aceruus
2 lapidum in ruina. † Derelictæ ciui-
tates Aroer gregibus erunt, & requiescent
3 ibi, & non erit qui exterreat. † Et cessabit
adiutorium ab Ephraim, & regnum a Da-
masco: & reliquiæ Syriæ, sicut gloria filio-
rum Israel erūt: dicit Dominus exercituū,
4 † Et erit in die illa, attenuabitur gloria Ia-
5 cob, & pinguedo carnis eius marcescet. † Et
erit sicut congregans in messe quod resti-
terit, & brachium eius spicas leget: & erit
sicut quærens spicas in ualle Raphaim.
6 † Et relinquetur in eo sicut racemus, & si-
cut excussio oleæ duarum uel trium oliua-
rum in summitate rami, siue quatuor aut
quinque in cacuminibus eius fructus eius,
7 dicit Dominus Deus Israel. † In die illa in-
clinabitur homo ad factorem suū, & ocu-
8 li eius ad sanctum Israel respicient: † & nō

* in eo sicut racemus o. Desūptū uideri potest ex capitis proximi sexto uersu.

inclinabitur ad altaria quæ fecerunt ma-
nus eius: & quæ operati sunt digiti eius
non respiciet, lucos & delubra. ✝ In die il- 9
la erunt ciuitates fortitudinis eius dereli-
ctæ sicut aratra, & segetes quæ derelictæ
sunt a facie filiorum Israel, & \\eris' deser-
ta. ✝ Quia oblita es Dei saluatoris tui, & 10
fortis adiutoris tui non es recordata: pro-
pterea plantabis plantationem \\fidelem'
& germen alienum seminabis. ✝ In die 11
plantationis tuæ \\labrusca', & mane se-
men tuum florebit: ablata est messis in
die hæreditatis, & dolebit grauiter. ✝ Væ 12
\\multitudo' populorum multorũ, ut mul-
titudo maris sonantis: & tumultus turba-
rum, sicut sonitus aquarum multarum.
✝ Sonabunt populi sicut sonitus aquarum 13
inundantium, & increpabit eum, & fugiet
procul: & rapietur sicut puluis montium
a facie uenti, & sicut turbo coram tem-
pestate. ✝ In tempore uespere, & ecce tur- 14
batio: in matutino, & non subsistet: hęc
est pars eorum qui uastauerunt nos, &
sors diripientium nos.

CAP. XVIII.

VÆ terræ cymbalo alarum quæ est 1
trans flumina Æthiopiæ, ✝ qui mit- 2
tit in mare legatos, & in uasis papy-
ri super aquas. Ite angeli veloces ad gen-
tem conuulsam, & dilaceratam: ad popu-
lum terribilem, post quem non est alius:
ad gentem expectantem * & cõculcatam,
cuius diripuerunt flumina terram eius: *
✝ Omnes habitatores orbis qui moramini 3
in terra, cum eleuatum fuerit signum in
montibus, uidebitis, & clangorem tubæ
audietis. ✝ quia hæc dicit Dominus ad me, 4
Quiescam, & considerabo in loco meo sicut
meridiana lux clara est, & sicut nubes roris
in die messis. ✝ Ante messem enim totus \\ 5
effloruit', & immatura perfectio \\germi-
nabit', & præcidentur ramusculi eius fal-
cibus: & quæ derelicta fuerint, abscinden-
tur, & excutientur. ✝ Et relinquentur si- 6
mul auibus montium, & bestijs terræ: &
æstate perpetua erunt super eum uolucres,
& omnes bestiæ terræ super illum hyema-
bunt. ✝ In tempore illo deferetur munus 7
Domino exercituum a populo diuulso, &
dilacerato: a populo terribili, post quem
non fuit alius, a gente expectante, -expe-
ctante', & conculcata, cuius diripuerunt
flumina terram eius, ad locum nominis
Domini exercituum montem Sion.

CAP. XIX.

ONus Ægypti. Ecce Dominus ascen- 1
det super nubem leuem, & ingre-
dietur Ægyptum, & commouebũ-
tur simulachra Ægypti a facie eius, & cor
Ægypti tabescet in medio eius. ✝ Et con- 2
currere faciam Ægyptios aduersus Ægy-
ptios: & pugnabit uir contra fratrem suũ,
& uir contra amicum suũ, ciuitas aduer-
sus ciuitatem, regnum aduersus regnum.
✝ Et dirumpetur spiritus Ægypti in uisceri- 3
bus eius, & consilium eius præcipitabo: &
interrogabunt simulachra sua, & diuinos
suos, & pythones, & ariolos, ✝ Et tradam 4
Aegyptum in manu dominorum crudeliũ,
& rex fortis dominabitur eorum, ait Domi-
nus Deus exercituum. ✝ Et arescet aqua de 5
mari, & fluuius desolabitur atque siccabi-
6 tur. ✝ Et deficient flumina: * attenuabun-
tur, & siccabuntur riui aggerum. Calamus
7 & iuncus marcescet, ✝ nudabitur alueus
riui a fonte suo: & omnis sementis irri-
8 gua siccabitur, arescet, & non erit. ✝ Et mę-
rebunt piscatores, & lugebunt omnes mit-
tentes in flumen hamum, & expandentes
rete super faciem aquarum emarcescent.
9 ✝ Confundentur qui operabantur linum \\
10 plectentes', & texentes subtilia, ✝ Et erunt
irrigua eius flaccentia: omnes qui faciebãt
11 lacunas ad capiendos pisces. ✝ Stulti prin-
cipes Taneos, sapientes consiliarij Pharao-
nis dederunt consilium insipiens. quomo-
do dicitis Pharaoni, Filius sapientium ego,
12 filius regum antiquorum? ✝ Vbi nũc sunt
sapientes tui? annuncient tibi, & indicent
quid cogitauerit Dominus exercituum su-
13 per Aegyptum. Stulti facti sunt principes
Taneos, emarcuerũt principes Mempheos,
deceperunt Aegyptum, angulum populo-
14 rũ eius. ✝ Dominus miscuit in medio eius
spiritum uertiginis: & errare fecerunt Ae-
gyptũ in omni opere suo, sicut errat ebrius
15 & vomens: ✝ Et nõ erit Aegypto opus quod
faciat caput & caudam incuruantem, & re-
16 frænantem. ✝ In die illa erit Aegyptus qua-
si mulieres, & stupebunt, & timebunt a fa-
cie commotionis manus Domini exerci-
17 tuum, quam ipse mouebit super eam. ✝ Et
erit Terra Iuda Aegypto in pauorem, om-
nis qui illius fuerit recordatus, pauebit a fa
cie consilij Domini exercituum, quod ipse
18 cogitauit super eam. ✝ In die illa erunt
quinque ciuitates in Terra-Aegypti, loquẽ-
tes lingua Chanáan, & iurantes per Domi-
num exercituum: Ciuitas Solis vocabitur
19 vna. ✝ In die illa erit altare Domini in me-
dio Terræ-Aegypti, & titulus Domini iux-
20 ta terminum eius.', ✝ & erit in signum, &
in testimonium Domino exercituum in
Terra-Aegypti. Clamabunt enim ad Do-
minum a facie tribulantis, & mittet eis sal-
uatorem, & propugnatorem, qui liberet
21 eos. ✝ Et cognoscetur Dominus ab Aegy-
pto, & cognoscent Aegyptij Dominum in
die illa, & colent eum in hostijs, & in mu-
neribus: & uota vouebunt Domino, & sol-
22 uent. ✝ Et percutiet Dominus Aegyptum
plaga, & sanabit eam, & reuertentur ad
Dominum, & placabitur eis, & sanabit
23 eos. ✝ In die illa erit via de Aegypto in As-
syrios, & intrabit Assyrius Aegyptum, & Ae-
gyptius in Assyrios, & seruient Aegyptij
24 Assur. ✝ In die illa erit Israel tertius Aegy-
ptio & Assyrio: benedictio in medio ter-
25 ræ, ✝ cui benedixit Dominus exercituum,
dicens, Benedictus populus meus Aegypti,
& opus manuum mearum \\ Assyrio', hæ-
reditas autem mea Israel.

CAP. XX.

1 IN anno, quo ingressus est Tharthan in
Azótum, cum misisset eum Sargon rex
Assyriorum, & pugnasset contra Azó-
2 tum, & cepisset eam: ✝ in tempore illo lo-
cutus est Dominus in manu Isaiæ filij A-
mos, dicens, Vade, & solue saccum de lum-
bis tuis, & calceamenta tua tolle de pedibus
tuis. Et fecit sic vadens nudus, & discal-
3 ceatus: ✝ Et dixit Dominus, Sicut ambula-
uit seruus meus Isaias nudus, & discalcea-
tus, trium annorum signum, & portentum

erit

Marginal notes (left): \\ erit 7 MS. R. H. C. — \\ infidelẽ MS. G. Verum, Hier. R. H. & C. lectioni Textus suffragantur. — \\ labruscas MS. — \\ multitudini 10 MS. R. — *expectantem 16 MS. H. — *ad montẽ nominis Domini exercituũ montem Sion O. Pertinet autem ad huius capitis finem. — \\ efflorebit 1 MS. — \\ germinab. 1 MS. — -13 MS. R.

Marginal notes (right): *ei ... C. V... in R. ... & ... addit... — \\ pe... tes 12 ... \\ ...ectum H. G. — \\ Assyrio 4 MS. R. Hier. l.7 — \\ Assur H.

erit super Aegyptum, & super Aethiopiã: †
† sic minabit rex Assyriorum captiuitatem 4
Aegypti, & transmigrationem Aethiopiæ,
\\ iuuenem, & senem'\\ nudam & discal-
ceatam', discoopertis natibus ad ignomi-
niam Aegypti. † Et timebunt, & confun- 5
dentur ab Aethiopia spe sua, & ab Aegypto
gloria sua. † Et dicet habitator insulæ hu- 6
ius in die illa, \\ Ecce hæc' erat spes nostra,
ad quos confugimus in auxilium, vt\\ libe-
rarent' nos a facie regis Assyriorum: & quo-
modo effugere poterimus nos?

\\ iuuenẽ, & senum 6 MS. H. G. C. \\ nudum & decalceatum 7 MS G. C. \\ Hæcine MC. R. Textus lectionẽ volunt H. G. C. \\ liberaret 7 MS. \\ liberaremur H. C.

CAP. XXI.

ONus deserti maris. Sicut turbines 1
ab Aphrico ueniunt, de deserto ue-
nit, de terra horribili. † Visio du- 2
ra nunciata est mihi: qui incredulus est, in-
fideliter agit: & qui depopulator est, uastat.
Ascende Aelam, obside Mede: omnem ge-
mitum eius cessare feci. † Propterea re- 3
pleti sunt lumbi mei dolore, angustia pos-
sedit me sicut angustia parturientis: corrui
cum audirem, conturbatus sum cum uide-
rem. † Emarcuit cor meum, tenebræ stu- 4
pefecerunt me: Babylon dilecta mea, posi-
ta est mihi in miraculum. † Pone mensam, 5
contemplare in specula: comedentes & bi-
bentes surgite principes, arripite clypeum.
† Hæc enim dixit mihi Dominus, Vade, & 6
pone speculatorem: & quodcunque uide-
rit, annunciet. † Et uidit currum duorum 7
equitum, ascensorem asini, & ascensorem
cameli: & contemplatus est diligenter mul
to intuitu. † Et clamauit leo, Super specu- 8
lam Domini ego sum, stans iugiter per diẽ:
& ‖ super custodiam meam ego sum, stans
totis noctibus. † Ecce, iste uenit ascensor 9
uir bigæ equitum, & respondit, & dixit, ‖
Cecidit, cecidit Babylon, & omnia sculpti-
lia deorum eius contrita sunt in terram.
† Tritura mea, &\\ filia' areæ meæ, quæ au 10
diui a Domino exercituum Deo Israel, an-
nunciaui vobis. † Onus Duma. Ad me cla- 11
mat rex Seir, Custos quid de nocte? custos
quid de nocte? † Dixit custos, Venit mane 12
& nox: si quæritis, quærite? conuertimi-
ni, uenite. † Onus in Arabia. In saltu ad 13
vesperam dormietis, in semitis Dedanim.
† Occurrentes sitienti ferte aquam, qui ha- 14
bitatis terram Austri, cum panibus occur-
rite fugienti. † A facie enim gladiorum fu- 15
gerunt, a facie gladij imminentis, a facie
arcus extenti, a facie grauis prælij: † quo- 16
niam hæc dicit Dominus ad me, Adhuc in
vno anno, quasi in anno mercenarij, & au-
feretur omnis gloria Cedar. Et reliquiæ
numeri sagittariorum fortium de filijs
Cedar imminuentur: Dominus enim
Deus Israel locutus est.

Heb. 2. 1.
Ier. 51. 1 Apo. 14. 8
\\ filij R. \\ filij Hieron. H.

CAP. XXII.

ONus vallis uisionis. Quidnam quo- 1
que tibi est, quia ascendisti, & tu 2
omnis in tecta? † clamoris plena,
urbs frequens, ciuitas exultans: interfecti
tui, non interfecti gladio, nec mortui * in
bello. † Cuncti principes tui fugerunt si- 3
mul, durẽq; ligati sunt: omnes qui inuen-
ti sunt, uincti sunt pariter, procul fugerũt.
† Propterea dixi, Recedite a me, amare fle- 4
bo: nolite incumbere, ut consolemini me 5
super uastitate filiæ populi mei. † Dies enim
interfectionis & conculcationis & fletuum

*ini. m. r- tui MS. G. Verũ quam Textus est lectio R. Hie. H. & C. conformius est.

Domino Deo exercituum in ualle uisionis,
scrutans murum, & magnificus super mõ-
6 tem: † Et Aelam sumpsit pharetram, cur-
rum hominis equitis, & parietem nudauit
7 clypeus. † Et erunt electæ ualles tuæ ple-
næ quadrigarum, & equites ponent sedes
8 suas in porta. † Et reuelabitur operimen-
tum Iudæ, & \\ uidebis' in die illa armamẽ-
9 tarium domus saltus. † Et scissuras ciuita-
tis Dauid uidebitis, quia multiplicatæ sunt:
& congregastis aquas piscinæ inferioris,
10 † & domos Ierusalem numerastis, & destru
11 xistis domos ad muniendum murum. † Et
lacum fecistis inter duos muros \\ & 'aquam
piscinæ ueteris: & non suspexistis ad eum
qui fecerat eam, & operatorem eius de lon
12 ge non uidistis. † Et vocabit Dominus Deus
exercituum in die illa ad fletum, & ad plan
ctum, ad caluitium, & ad cingulum sacci:
13 † & ecce, gaudium & lætitia occidere uitu-
los, & iugulare arietes, comedere carnes,
& bibere uinum, ‖ Comedamus, & biba-
14 mus, cras enim moriemur. † Et reuelata
est in auribus meis vox Domini exercituũ,
Si dimittetur iniquitas hæc uobis donec
moriamini: dicit Dominus Deus exerci-
15 tuum. † Hæc dicit Dominus Deus exerci-
tuum, Vade, ingredere ad eum qui habitat
in tabernaculo, ad Sobnam præpositum tẽ-
16 pli, & dices ad eum, † Quid tu hîc, aut quasi
quis hîc quia excidisti tibi hîc sepulchrum,
excidisti in excelso memoriale diligenter,
17 in petra tabernaculum tibi. † Ecce, Domi-
nus asportari te faciet, sicut asportatur gal
lus gallinaceus, & quasi amictum sic suble-
18 uabit te. † Coronans coronabit te tribula-
tione, quasi pilam mittet te in terram latã,
& spaciosam: ibi morieris, & ibi erit currus
gloriæ tuæ, ignominia domus Domini tui.
19 † Et expellam te de statione tua, & de mi-
20 nisterio tuo deponam te. † Et erit in die
illa: vocabo seruum meum Eliacim filium
21 Helciæ, † & induam illum tunica tua, & cin
gulo tuo confortabo eum, & potestatem
tuam dabo in manu eius: & erit quasi pa-
ter habitantibus Ierusalem, & domui Iuda.
22 † ‖ Et dabo clauem domus Dauid super hu-
merum eius: & aperiet, & non erit qui clau
23 dat: & claudet, & non erit qui aperiat. † Et
figam illum paxillum in loco fideli, & erit
24 in solium gloriæ domui patris sui. † Et su-
spendent super eum omnem gloriam do-
mus patris eius, uasorum diuersa genera,
omne uas paruulum a uasis craterarum vs-
25 que ad omne uas musicorum. † In die illa,
dicit Dominus exercituum, auferetur pa-
xillus, qui fixus fuerat in loco fideli: & fran-
getur, & cadet, & peribit quod pependerat
in eo, quia Dominus locutus est.

\\ uidebitis MS. R.
\\ ad 1 MS R. H. G.
Sap. 2. 6. 1. Cor. 15 32. Infr. 56. 12.
Apo. 3. 7 Iob 12. 14

CAP. XXIII.

1 ONus Tyri. Vlulate naues maris, quia
uastata est domus unde uenire con
sueuerant: de Terra-Chetim reue-
2 latum est eis. † Tacete qui habitatis in in-
sula: negociatio Sidonis transfretantes ma
3 re, repleuerunt te. † In aquis multis semen
Nili, messis fluminis fruges eius: & facta
4 est negociatio gentium. † Erubesce Sidon,
ait enim mare, fortitudo maris, dicens, Non
parturiui, & non peperi, & non enutriui
iuuenes, nec ad incrementum perduxi uir-
5 gines. † Cum auditum fuerit in Aegypto,

dolebunt cum audierint de Tyro. ✝ Transi 6
te maria, ululate qui habitatis in insula,
✝ Nunquid non uestra hæc est, quæ glo- 7
riabatur a diebus pristinis in antiquitate
sua? ducent eam pedes sui longe ad pere-
grinandum. ✝ Quis cogitauit hoc super 8
Tyrum quondam coronatam, cuius nego-
ciatores principes, institores eius inclyti ter
ræ? ✝ Dominus exercituum cogitauit hoc, 9
ut detraheret superbiam omnis gloriæ, &
ad ignominiam deduceret uniuersos in-
clytos terræ. ✝ Transi terram tuam qua- 10
si flumen, filia maris, non est cingulum
ultra tibi. ✝ Manum suam extendit super 11
mare, conturbauit regna: Dominus man-
dauit aduersus Chanaan, ut contereret for-
tes eius. ✝ Et dixit, Non adijcies vltra ut glo 12
rieris, calumniam sustinens uirgo filia Si-
donis: in Cethim consurgens transfreta,
ibi quoque non erit requies tibi. ✝ Ecce, 13
terra Chaldæorum talis populus non fuit,
Assur fundauit eam: in captiuitatem tra-
duxerunt robustos eius, suffoderunt do-
mos eius, posuerunt eam in ruinam. ✝ Vlu- 14
late naues maris, quia deuastata est forti-
tudo uestra. ✝ Et erit in die illa: in obliuio- 15
ne eris, ô Tyre, septuaginta annis, sicut dies
regis unius: post septuaginta autem annos
erit Tyro quasi canticum meretricis. ✝ Su- 16
*& ms 7. me citharam, * circui ciuitatem meretrix
obliuioni tradita: bene cane, frequenta
canticum, ut memoria tui sit. ✝ Et erit post 17
septuaginta annos, uisitabit Dominus Ty-
rum, & reducet eam ad merces suas: &
rursum fornicabitur cum uniuersis regnis
terræ super faciem terræ. ✝ Et erunt " 18
negociationes' eius, & " mercedes' eius san
ctificatæ Domino. non condentur, ne-
que reponentur: quia his qui habitaue-
rint coram Domino, erit negociatio e-
ius, ut manducent in saturitatem, & ue-
stiantur usque ad uetustatem.

" negociatio 7 ms. Hie. ll. G. C. " merces (in numero sing.) 1 ms. R. Hier. ll G. C.

CAP. XXIIII.

Ecce, Dominus dissipabit terram, & 1
nudabit eam, & affliget faciem eius,
& disperget habitatores eius. ✝ ‖ Et 2
erit sicut populus sic sacerdos: & sicut ser-
uus, sic dominus eius: sicut ancilla, sic do-
mina eius: sicut emens, sic ille qui uendit:
sicut fœnerator, sic is qui mutuum acci-
pit: sicut qui repetit, sic qui debet. ✝ Dissi- 3
patione dissipabitur terra, & direptione
prædabitur. Dominus enim locutus est ver
bum hoc. ✝ Luxit, & defluxit terra, & in- 4
firmata est: defluxit orbis, infirmata est
altitudo populi terræ. ✝ Et terra " infecta' 5
est ab habitatoribus suis: quia transgressi
sunt leges, mutauerunt ius, dissipauerunt
fœdus sempiternum. ✝ Propter hoc male- 6
dictio uorabit terrã, & peccabunt habita-
tores eius. ideoq. insanient cultores eius,
& relinquentur homines pauci. ✝ Luxit 7
uindemia, infirmata est uitis, ingemue-
runt omnes qui lætabantur corde: ✝ Cessa- 8
uit gaudium tympanorum, quieuit soni-
tus lætantium, conticuit dulcedo citha-
ræ. ✝ Cum cantico non bibent uinum: a- 9
mara erit potio bibentibus illam. ✝ Attri- 10
ta est ciuitas uanitatis, clausa est omnis do
mus nullo introeunte. ✝ Clamor erit su- 11
per uino in plateis; deserta est omnis læ-
titia: translatum est gaudium terræ. ✝ Reli- 12

Osee 4.9.

" interfecta ms. Psal. 105 38.

cta est in urbe solitudo, & calamitas oppri-
13 met portas. ✝ Quia hæc erunt in medio
terræ, in medio populorum, quo modo si
paucæ oliuæ quæ remanserunt, excutian-
tur ex olea, & racemi cum fuerit finita uin
14 demia. ✝ Hi leuabunt uocem suam, atque
laudabunt, cum glorificatus fuerit Domi-
15 nus, hinnient de mari. ✝ Propter hoc in
doctrinis glorificate Dominum: in insulis
16 maris nomen Domini Dei Israel. ✝ A fini-
bus terræ laudes audiuimus, gloriam iusti.
Et dixi, Secretum meum mihi, secretum
meum mihi, uæ mihi: præuaricantes præ-
uaricati sunt, & præuaricatione transgres-
17 sorum præuaricati sunt. ✝ Formido, & fo-
uea, & laqueus super te qui habitator es ter
18 ræ. ✝ Et erit: qui fugerit a uoce formidinis, Ier. 48 44.
cadet in foueam: & qui se explicauerit de
fouea, tenebitur laqueo: quia cataractæ
de excelsis apertæ sunt, & concutientur
19 fundamenta terræ. ✝ Confractione con-
fringetur terra, contritione conteretur ter
ra, commotione commouebitur terra:
20 ✝ agitatione agitabitur terra sicut ebrius,
& auferetur quasi tabernaculum unius no
ctis: & grauabit eam iniquitas sua, & cor-
21 ruet, & non adijciet vt resurgat. ✝ Et erit:
in die illa uisitabit Dominus super mili-
tiam cœli in excelso: & super reges terræ
22 qui sunt super terram. ✝ Et congrega-
buntur in congregatione unius fascis in
lacum, & claudentur ibi in carcere: &
23 post multos dies uisitabuntur. ✝ Et erube-
scet Luna, & confundetur Sol, cum regna-
uerit Dominus exercituum in monte Sion
& in Ierusalem, & in conspectu senum
suorum fuerit glorificatus.

CAP. XXV.

1 Domine Deus meus es tu, exaltabo
te, & confitebor nomini tuo: quo-
niam fecisti mirabilia, cogitationes
2 antiquas fideles amen. ✝ Quia posuisti ci-
uitatem in tumulum, urbem fortẽ in rui-
nam, domum alienorum: ut non sit ciui
3 tas, & in sempiternum non ædificetur. ✝ Su-
per hoc laudabit te populus fortis, ciuitas
4 gentium robustarum timebit te. ✝ Quia fa-
ctus es fortitudo pauperi, fortitudo egeno
in tribulatione sua: spes a turbine, umbra-
culum ab æstu. spiritus enim robustorum,
5 quasi turbo impellens parietem. ✝ Sicut æ-
stus in siti, tumultum alienorum humilia-
bis: & quasi calore sub nube torrente pro-
6 paginem fortium marcescere facies. ✝ Et fa-
ciet Dominus exercituum omnibus popu-
lis in monte hoc, conuiuium pinguium, cõ
uiuium uindemiæ pinguium medullato-
7 rum, uindemiæ defæcatæ. ✝ Et præcipita-
bit in monte isto faciem uinculi colligati
super omnes populos, & telam quam or-
8 ditus est super omnes nationes. ✝ Præcipita-
bit mortem in sempiternum: ‖ & auferet Apoc. 7.
Dominus Deus lachrymam ab omni facie, 27. 21. 4.
& opprobrium populi sui auferet de uni-
9 uersa terra: quia Dominus locutus est. ✝ Et
dicet in die illa, Ecce Deus noster iste, expe-
ctauimus eum, & saluabit nos: iste Domi-
nus, sustinuimus eum, exultabimus, & læta-
10 bimur in salutari eius. ✝ Quia requiescet ma
nus Domini in monte isto: & triturabitur
Moab sub eo, sicuti teruntur paleæ in plau-
11 stro. ✝ Et extendet manus suas sub eo, sicut

extendit natans ad natandum: & humilia-
bit gloriam eius cum allisione manuum
eius. ♦ Et munimenta sublimium muro- 12
rum tuorum concident,& humiliabuntur,
& detrahentur in terram usq; ad puluerẽ.

CAP. XXVI.

IN die illa cantabitur canticum istud in 1
terra Iuda.
-8 M S.R Hier.H. G.C. Vrbs fortitudinis nostræ Sion',salua-
tor ponetur in ea murus & antemurale.
♦Aperite portas, & ingrediatur gens iu- 2
sta, custodiens ueritatem.
♦Vetus error abiit: seruabis pacem: pacẽ: 3
quia in te sperauimus.
♦ Sperastis in Domino in seculis æternis, 4
in Domino Deo forti in perpetuum.
♦ Quia incuruabit habitantes in excelso, 5
ciuitatem sublimem humiliabit: humilia-
bit eam usque ad terram, detrahet eam us-
que ad puluerem.
♦Conculcabit eam pes, pedes pauperis, 6
gressus egenorum.
♦ Semita iusti recta est, rectus callis iusti 7
ad ambulandum.
♦ Et in semita iudiciorum tuorum Domi 8
ne sustinuimus te: nomen tuum, & memo
riale tuum in desiderio animæ.
♦ Anima mea desiderauit te in nocte: sed 9
& spiritu meo in præcordiis meis de mane
uigilabo ad te:cum feceris iudicia tua in ter
ra, iustitiam discent habitatores orbis.
♦ Misereamur impio, & non discet iusti- 10
tiam: in terra sanctorum iniqua gessit, &
non uidebit gloriam Domini.
\\ ut M S. R. - H. C. ♦Domine, exaltetur manus tua\\-& 'non 11
uideant: uideant,& confundantur zelantes
populi, & ignis hostes tuos deuoret.
♦ Domine dabis pacem nobis: omnia e- 12
nim opera nostra operatus es nobis.
♦Domine Deus noster, possederunt nos 13
domini absque te, tantum in te recorde-
mur nominis tui.
♦Morientes non uiuant, gigantes non re- 14
surgant: & propterea uisitasti & contriui-
sti eos, & perdidisti omnem memoriam
eorum.
♦ Indulsisti genti Domine, indulsisti gen 15
ti: nunquid glorificatus es? elongasti om-
nes terminos terræ.
♦Domine in angustia requisierunt te, in 16
tribulatione murmuris doctrina tua eis.
♦Sicut quæ concipit, cum appropinqua- 17
uerit ad partum, dolens clamat in dolori-
bus suis: sic facti sumus a facie tua Do-
mine.
♦Concepimus, & quasi parturiuimus, & 18
peperimus \\ spiritum: salutes' non feci
mus in terra; ideo non ceciderunt habita-
tores terræ.
♦ Viuent mortui tui, interfecti mei re- 19
surgent: expergiscimini, & laudate qui ha-
bitatis in puluere: quia ros lucis ros tuus,&
terram gigantum detrahes in ruinam.
♦ Vade populus meus, intra in cubicula 20
tua, claude ostia tua super te, abscondere
modicum ad momentum, donec pertran-
seat indignatio.
♦ ¶ Ecce enim Dominus egredietur de lo- 21
co suo, ut uisitet iniquitatem habitatoris
terræ contra eum: & reuelabit terra san-
guinem suum, & non operiet ultra inter-
fectos suos.

\\ spiritũ salutis M S. Verũ Textus lectio, cõsentit R. Hier. & H septuaginta autem etiã Hier. teste uerterũt, spiritum salutis tuæ quem fecimus in terra. Mich.2.3

CAP. XXVII.

1 IN die illa uisitabit Dominus in gladio
suo duro, & grandi, & forti, super Le-
uiathan serpentem uectem, & super Le
uiathan serpentem tortuosum, & occidet
2 cetum qui in mari est. ♦ In die illa uinea
3 meri cantabit ei. ♦ Ego Dominus qui ser-
uo eam, repente propinabo ei: ne forte ui-
sitetur contra eam, nocte & die seruo eã.
4 ♦ Indignatio non est mihi: quis dabit me
spinam & ueprem in prœlio: gradiar su-
5 per eam, succendam eam pariter? ♦ An po-
tius tenebit fortitudinem meam, faciet pa
6 cem mihi, pacem faciet mihi? ♦ Qui\\ in-
grediuntur impetu ad ' Iacob, florebit &
germinabit Israel,& implebunt faciem or-
7 bis semine. ♦ Nunquid iuxta plagam per-
cutientis se percussit eum? aut sicut occidit
8 interfectos eius, sic occisus est? ♦ In men-
sura contra mensuram cum abiecta fuerit,
\\ iudicabis ' eam. \\ meditata ' est in spi-
9 ritu suo duro per diem æstus. ♦ Idcirco
super hoc dimittetur iniquitas domui Ia-
cob: & iste omnis fructus ut auferatur pec-
catum eius, cum posuerit omnes lapides
altaris sicut lapides cineris allisos non sta-
10 bunt luci & delubra. ♦ Ciuitas enim
munita desolata erit, speciosa relinquetur,
& dimittetur quasi desertum: ibi pasce-
tur uitulus, & ibi accubabit, & consumet
11 summitates eius. ♦ In siccitate messes il
lius conterentur, mulieres uenientes, &
docentes\\ eas': non est enim populus sa-
piens, propterea non miserebitur eius qui
fecit eum: & qui formauit eum, non par-
12 cet ei. ♦ Et erit: in die illa percutiet Do-
minus ab alueo fluminis usque ad torren-
tem - Aegypti, & uos congregabimini unus
13 & unus filij Israel. ♦ Et erit: in die illa
clangetur in tuba magna, & uenient qui
perditi fuerant de terra Assyriorum, & qui
eiecti erant de Terra Ægypti, & adorabunt
Dominum in monte sancto in Ierusalem.

\\ egrediẽtur impetu a IO M S. R.
\\ egredietur de radice Hier
\\ iudicabit IO M S. R.
\\ ned a- eius M S. R. Hier. H. C.
\\ eam M S. R. Hier. H.
\\ eos G.

CAP. XXVIII.

1 VAE coronę superbiæ,ebriis Ephráim,
& flori decidenti, gloriæ exultatio-
nis eius, qui erant in uertice uallis
2 pinguissimæ, errantes a uino. ♦ Ecce uali-
dus, & fortis Dominus, sicut impetus
grandinis: turbo confringens, sicut impe-
tus aquarum multarum inundantium,
& emissarum super terram spatiosam.
3 ♦ Pedibus conculcabitur corona superbiæ
4 ebriorum Ephráim. ♦ Et erit flos decidens
gloriæ exultationis eius, qui est super uer-
ticem uallis pinguium, quasi temporaneũ
ante maturitatem autumni: quod cũ aspe-
xerit uidens, statim ut manu tenuerit, de-
5 uorabit illud. ♦ In die illa erit Dominus
exercituum corona gloriæ, & sertum exul-
6 tationis residuo populi sui: ♦ & spiritus
iudicii sedenti super iudicium, & fortitu-
7 do reuertentibus de bello ad portam. ♦ Ve-
rum hi quoque præ uino nescierunt,& præ
ebrietate errauerunt. sacerdos & propheta
nescierunt præ ebrietate, absorpti sunt a
uino, errauerunt in ebrietate,nescierunt
8 uidentem,ignorauerunt iudicium. ♦ Om-
nes enim mensæ repletæ sunt uomitu sor-
diumque, ita ut non esset ultra locus.
9 ♦ Quem docebit scientiam? & quem in-
telligere faciet auditum? ablactatos a la-

cte,

ete, auulsos ab uberibus. † Quia manda 10
remanda, manda remanda, expecta reex-
pecta, expecta reexpecta, modicum ibi,
1. Cor. 14. 21 modicum ibi. † ‖ In loquela enim labii, & 11
lingua altera loquetur ad populum istum.
† Cui dixit. Hæc est requies mea, reficite 12
lassum, & hoc est meum refrigerium: &
noluerunt audire. † Et erit eis uerbum 13
Domini, Manda remanda, manda reman-
da, expecta reexpecta, expecta reexpecta,
modicum ibi, modicum ibi: ut uadant, &
cadant retrorsum, & conterantur, & illa-
queentur, & capiantur. † Propter hoc au- 14
dite uerbum Domini uiri illusores, qui
dominamini super populum meum qui
est in Ierusalem. † Dixistis enim, Per- 15
cussimus fœdus cum morte, & cum infer-
no fecimus pactum. Flagellum inundans
cum transierit, non ueniet super nos: quia
posuimus mendacium spem nostram, &
mendacio protecti sumus. † Idcirco hæc 16
Psal. 117. 22. dicit Dominus Deus, ‖ Ecce ego mittam
in fundamentis Sion lapidem, lapidem
probatum, angularem, preciosum in fun-
Mat. 21. 42. damento fundatum. ‖ qui crediderit,
non festinet. † Et ponam in pondere iu- 17
Act. 4. 11. dicium, & iustitiam in mensura: & sub-
1. Pet. 2. 6. uertet grando spem mendacij: & prote-
ctionem aquæ inundabunt. † Et delebi- 18
Rom. 9. 33 tur fœdus uestrum cum morte, & pactum
uestrum cum inferno non stabit: flagel-
lum inundans cum transierit, eritis ei in
conculcationem. † Quandocunque per- 19
transierit, tollet uos: quoniam mane di-
luculo pertransibit in die, & in nocte, &
tantummodo sola uexatio intellectum da-
bit auditui. † Coangustatum est enim 20
stratum, ita ut alter decidat: & pallium
2. R. 5. 20 breue utrunque operire non potest. † ‖ Si- 21
1 Pa. 14. 11. cut enim in monte diuisionum stabit
Dominus: sicut ‖ in ualle quæ est in Ga-
Iosu. 10. 10 baon irascetur: ut faciat opus suum, alie-
num opus eius: ut operetur opus suum,
1 Mar. 8. 6. peregrinum est * opus eius ab eo. † Et 22
nunc nolite illudere, ne forte constrin-
gantur uincula uestra. consummationem
enim, & abbreuiationem audiui a Do-
mino Deo exercituum super uniuersam ter
ram. † Auribus percipite, & audite uo- 23
cem meam, attendite, & audite eloquium
meum. † Nunquid tota die arabit arans 24
ut serat, proscindet & sarriet humum
suam? † Nonne cum adæquauerit faciem 25
eius, seret gith, & cyminum sparget, &
ponet triticum per ordinem, & hordeum,
& milium, & uiciam in finibus suis? † Et 26
erudiet illum in iudicio, Deus suus doce-
bit illum. † Non enim in serris triturabi- 27
tur gith, nec rota plaustri super cyminum
circuibit: sed in uirga excutietur gith, &
cyminum in baculo. † Panis autem com- 28
minuetur: uerum non in perpetuum tri-
turans triturabit illum, neque uexabit
eum rota plaustri, nec ungulis suis com-
minuet eum. † Et hoc a Domino Deo exer- 29
cituum exiuit, ut mirabile faceret consi-
lium, & magnificaret iustitiam.

CAP. XXIX.

VAE Ariel, Ariel ciuitas quam expu- 1
gnauit Dauid: additus est annus ad
annum: solemnitates euolutæ sunt.
† Et circumuallabo Ariel, & erit tristis & 2
3 mœrens, & erit mihi quasi Ariel. † Et cir-
cundabo quasi sphæram in circuitu tuo,
& iaciam contra te aggerem, & munimen-
4 ta ponam in obsidionem tuam. † Humilia-
beris, de terra loqueris, & de humo audie-
tur eloquium tuum: & erit quasi pythonis
de terra uox tua, & de humo eloquium
5 tuum mussitabit. Et erit sicut puluis tenuis
multitudo uentilantium te: & sicut fauil-
la pertransiens multitudo eorum qui con-
tra te præualuerunt: eritq́; repente confe-
6 stim. † A Domino exercituum uisitabitur in
tonitruo, & commotione terræ, & uoce
magna turbinis & tempestatis, & flamma
7 ignis deuorantis. † Et erit sicut somnium
uisionis nocturnæ multitudo omnium Gé-
tium, quæ dimicauerunt contra Ariel, &
omnes qui militauerunt, & obsederunt, &
8 præualuerunt aduersus eam. † Et sicut
somniat esuriens & comedit, cum autem
fuerit expergefactus, uacua est anima eius:
& sicut somniat sitiens & bibit, & postquã
fuerit expergefactus, lassus adhuc sitit, &
anima eius uacua est: sic erit multitudo
omnium Gentium, quæ dimicauerunt con
9 tra montem Sion. † Obstupescite, & ad-
miramini: fluctuate, & uacillate: inebria-
mini, & non a uino: mouemini, & non
10 ab ebrietate. † Quoniam miscuit uobis
Dominus spiritum soporis: claudet oculos
uestros: prophetas & principes uestros qui
11 uident uisiones, operiet. † Et erit uobis
uisio omnium sicut uerba libri signati: quẽ
cum dederint scienti literas, dicent, Lege
istum: & respondebit, Non possum, signa-
12 tus est enim. † Et dabitur liber nescienti
literas, diceturq́; ei, Lege: & respondebit,
13 Nescio literas. † Et dixit Dominus, ‖ Eo Mat. 15. 8.
quòd appropinquat populus iste ore suo,
& labijs suis glorificat me, cor autem eius Mar. 7. 6.
longe est a me, & timuerunt me mandato
14 hominum & doctrinis. † Ideo, ecce ego
addam ut admirationem faciam populo
huic miraculo grandi, & stupendo. ‖ peri- 1. Cor. 1. 19.
bit enim sapientia a sapientibus eius, & in-
tellectus prudentium eius abscondetur.
15 † ‖ Væ, qui profundi estis corde, ut a Do- Abd. 1. 8.
mino abscondatis consilium, quorum sunt
in tenebris opera, & dicũt, ‖ Quis uidet nos, Eccli. 23. 25.
16 & quis nouit nos? † Peruersa est hæc ue-
stra cogitatio: quasi si lutum contra figu-
lum cogitet, & dicat opus factori suo, Non
fecisti me: & figmentum dicat fictori suo,
17 Non intelligis. † Nonne adhuc in modi-
co & in breui conuertentur Libanus in
charmel, & charmel in saltum reputabi-
18 tur? † Et audient in die illa surdi uerba
libri, & de tenebris & caligine oculi cæco-
19 rum uidebunt. † Et addent mites in Do-
mino lætitiam, & pauperes homines in
20 sancto Israel exultabunt. † Quoniam de-
fecit qui præualebat, consummatus est il-
lusor, & succisi sunt omnes qui uigilabant
21 super iniquitatem, † qui peccare faciebant
homines in uerbo, & arguentem in porta
supplantabant, & declinauerunt frustra a
22 iusto. † Propter hoc, hæc dicit Dominus
ad domum Iacob, qui redemit Abraham
Non modo confundetur Iacob, nec mo-
23 do uultus eius erubescet: † sed cum ui-
derit filios suos, opera manuum mea-
rum in medio sui sanctificantes nomen

 meum,

meum, & ſanctificabunt ſanctum Iacob,
& Deum Iſraël prædicabunt, † & ſcient 24
errantes ſpiritu intellectum, & muſſita-
tores diſcent legem.

CAP. XXX.

VÆ filij deſertores, dicit Dominus, 1
ut faceretis conſilium, & non ex
me: & ordiremini telam, & non
per ſpiritum meum, ut adderetis pecca-
tum ſuper peccatum. † qui ambulatis, ut 2
deſcendatis in Aegyptum, & os meum non
interrogaſtis, ſperantes auxilium in forti-
tudine Pharaonis, & habentes fiduciam in
umbra Aegypti. † Et erit uobis fortitu- 3
do Pharaonis in confuſionem, & fidu-
cia umbræ Aegypti in ignominiam.

" Ierant O.

† " Erant 'enim in Tani principes tui, & 4
nuncij tui uſque ad Hanes peruenerunt.
† Omnes confuſi ſunt ſuper populo, qui 5
eis prodeſſe non potuit: non fuerunt in
auxilium, & in aliquam utilitatem, ſed
in confuſionem, & in opprobrium. † O- 6
nus iumentorum Auſtri. In terra tribula-
tionis, & anguſtiæ, leæna, & leo ex eis,
uipera, & regulus uolans portantes ſuper
humeros iumentorum diuitias ſuas, & ſu-
per gibbum camelorum theſauros ſuos ad
populum qui eis prodeſſe non poterit.
† Aegyptus enim fruſtra, & uane auxilia- 7
bitur: ideo clamaui ſuper hoc. Superbia

' M S. R. Hier. H. C. Additur in G.

tantum eſt, quieſce. † Nunc 'ergo' ingreſ- 8
ſus ſcribe ei ſuper buxum, & in libro dili-
genter exara illud, & erit in die nouiſſimo
in teſtimonium uſque in æternum. † po- 9
pulus enim ad iracundiam prouocans eſt,
& filij mendaces, filij nolentes audire le-
gem Dei † Qui dicunt uidentibus, Noli- 10
te uidere: & aſpicientibus, Nolite aſpice-
re nobis ea quæ recta ſunt: loquimini no-
bis placentia, uidete nobis errores. † Au- 11
ferte a me uiam, declinate a me ſemitam,
ceſſet a facie noſtra ſanctus Iſraël. † Pro- 12
pterea hæc dicit ſanctus Iſraël, Pro eo quòd
reprobaſtis uerbum hoc, & ſperaſtis in ca-
lumnia & in tumultu, & innixi eſtis ſuper
eo: † propterea erit uobis iniquitas hæc 13
ſicut interruptio cadens, & requiſita in
muro excelſo, quoniam ſubito, dum non
ſperatur, ueniet contritio eius. † Et com- 14
minuetur, ſicut conteritur lagena figuli
contritione perualida: & non inuenietur
de fragmentis eius teſta, in qua porte-
tur igniculus de incendio, aut hauriatur
parum aquæ de fouea. † Quia hæc dicit 15

* ſanctus 8 M S. R. Hier. H. G. C.

Dominus Deus * Iſraël, Si reuertamini, &
quieſcatis, ſalui eritis: in ſilentio, & in ſpe
erit fortitudo ueſtra. Et noluiſtis: † & di- 16
xiſtis, Nequaquam, ſed ad equos fugie-
mus: ideo fugietis. Et ſuper ueloces a-
ſcendemus, ideo ueslociores erunt, qui
perſequentur uos. † Mille homines a fa- 17
cie terroris unius: & a facie terroris quin-
que fugietis, donec relinquamini quaſi
malus nauis in uertice montis, & quaſi
ſignum ſuper collem. † Propterea expe- 18
ctat Dominus ut miſereatur ueſtri: & ideo
exaltabitur parcens uobis: quia Deus iu-

Pſa. 13.

dicij Dominus: ‡ beati omnes qui expe-
ctant eum. † Populus enim Sion habita- 19
bit in Ieruſalem: plorans nequaquam plo-
rabis, miſerans miſerebitur tui: ad uocem
clamoris tui ſtatim ut audierit, reſponde-
20 bit tibi. † Et dabit uobis Dominus pa-
nem arctum, & aquam breuem: & non
faciet auolare a te ultra doctorem tuum:
& erunt oculi tui uidentes præceptorem
21 tuum. † Et aures tuæ audient uerbum
poſt tergum monentis, Hæc eſt uia, am-
bulate in ea: & non declinetis neque ad
22 dexteram, neque ad ſiniſtram. † Et con-
taminabis laminas ſculptilium argen-
ti tui, & ueſtimentum conflatilis auri
tui, & diſperges ea ſicut immunditiam
23 menſtruatæ. † Egredere, dices ei. Et da-
bitur pluuia ſemini tuo, ubicumque ſe-
minaueris in terra, & panis frugum ter-
ræ erit uberrimus, & pinguis. paſce-
tur in poſſeſſione tua in die illo agnus ſpa-
24 tioſe: † & tauri tui, & pulli aſinorum qui
operantur terram, commiſtum migma
comedent ſicut in area uentilatum eſt.
25 † Et erunt ſuper omnem montem excel-
ſum, & ſuper omnem collem eleuatum
riui currentium aquarum in die interfe-
ctionis multorum cum ceciderint turres.
26 † Et erit lux Lunæ ſicut lux Solis, & lux
Solis erit ſeptempliciter, ſicut lux ſeptem
dierum in die qua alligauerit Dominus
uulnus populi ſui, & percuſſuram plagæ
27 eius ſanauerit. † Ecce nomen Domini
venit de longinquo, ardens furor eius,
& grauis ad portandum: labia eius re-
pleta ſunt indignatione, & lingua eius
28 quaſi ignis deuorans. † Spiritus eius ue-
lut torrens inundans uſque ad medium
colli, ad perdendas gentes in nihilum,
& frenum erroris quod erat in maxillis
29 populorum. † Canticum erit uobis ſicut
" vox' ſanctificatæ ſolemnitatis, & læti-

" nox 4 MS. R. H. C.

tia cordis ſicut qui pergit cum tibia, ut
intret in montem Domini ad fortem Iſ-
30 raël. † Et auditam faciet Dominus gloriam
vocis ſuæ, & terrorem brachij ſui oſten-
det in comminatione furoris, & flamma
ignis deuorantis: allidet in turbine, &
31 in lapide grandinis. † A uoce enim Do-
32 mini pauebit Aſſur uirga percuſſus. † Et
erit tranſitus uirgæ fundatus, quam re-
quieſcere faciet Dominus ſuper eum in
tympanis, & citharis: & in bellis præci-
33 puis expugnabit eos. † Præparata eſt enim
ab heri Tophet, a rege præparata, profun-
da, & dilatata. Nutrimenta eius ignis, &
ligna multa: flatus Domini ſicut torrens
ſulphuris ſuccendens eam.

CAP. XXXI.

1 VÆ qui deſcendunt in Ægyptum ad
auxilium, in equis ſperantes, & ha-
bẽtes fiduciam ſuper quadrigis, quia
multæ ſunt: & ſuper equitibus, quia præ-
ualidi nimis: & non ſunt confiſi ſuper ſan-
ctum Iſraël, & Dominum non requiſierũt.
2 † Ipſe autem ſapiens adduxit malum, &
uerba ſua non abſtulit: & conſurget contra
domum peſſimorum, & contra auxilium
3 operantium iniquitatem. † Ægyptus, ho-
mo, & non Deus: & equi eorum, caro, &
non ſpiritus, & Dominus inclinabit ma-
num ſuam, & corruet auxiliator, & cadet
cui præſtatur auxilium, ſimulq. omnes
4 conſumentur. † Quia hæc dicit Dominus
ad me, quomodo ſi rugiat leo, & catulus
leonis ſuper prædam ſuam, cum occur-
rerit ei multitudo paſtorum, a uoce eo-

rum non formidabit, & a multitudine
eorum non paucbit: sic descendet Do-
minus exercituum, ut prœlietur super
montem Sion, & super collem eius. ✝ Si- 5
cut aues uolantes, sic proteget Dominus
exercituum Ierusalem, protegens & libe-
rans, transiens & saluans. ✝ Conuertimi- 6
ni sicut in profundum recesseratis filij Is- *Sup.2.18*
raël. ✝ ‖ In die enim illa abijciet uir idô- 7
la argenti sui, & idôla auri sui, quæ fece-
runt uobis manus uestræ in peccatum.
✝ Et cadet Assur in gladio non uiri, & gla- 8
dius non hominis uorabit eum, & fugiet
non a facie gladij, & iuuenes eius uecti-
gales erunt: ✝ & fortitudo eius a terrore 9
transibit, & pauebunt fugientes principes
eius: dixit Dominus, cuius ignis est in Sion,
& caminus eius in Ierusalem.

CAP. XXXII.

ECce, in iustitia regnabit rex, & prin-
cipes in iudicio præerunt. ✝ Et erit 1
vir sicut qui absconditur a uento, & 2
celat se a tempestate, sicut riui aquarum
in siti, & umbra petræ prominentis in ter-
ra deserta. ✝ Non caligabunt oculi uiden-
tium, & aures audientium diligenter au- 3
scultabunt. ✝ Et cor stultorum intelliget
scientiam, & lingua balborum uelociter 4
loquetur & plane. ✝ Non uocabitur ultra
is qui insipiens est, princeps: neque frau- 5
dulentus appellabitur maior. ✝ stultus e-
nim fatua loquetur, & cor eius faciet ini- 6
quitatem, ut perficiat simulationem, & lo-
quatur ad Dominum fraudulenter, & ua-
cuam faciat animam esurientis, & po-
tum sitienti auferat. ✝ Fraudulenti vasa 7
pessima sunt: ipse enim cogitationes con-
cinnauit ad perdendos mites in sermone
mendacij, cum loqueretur pauper iudi-
cium. ✝ Princeps uero, ea quæ digna
sunt principe cogitabit, & ipse super du- 8
ces stabit. ✝ Mulieres opulentæ surgite, &
audite uocem meam: filiæ confidentes 9
percipite auribus eloquium meum. ✝ Post
dies ~ enim' & annum uos conturbamini 10
confidentes: consummata est enim uin-
demia, collectio ultra non ueniet. ✝ Ob-
stupescite opulentæ, conturbamini con- 11
fidentes: exuite uos, & confundimini,
accingite lumbos uestros. ✝ Super ube-
ra plangite, super regione desiderabili, 12
super uinea fertili. ✝ Super humum po-
puli mei \ spinæ ' & uepres ascendent: 13
quanto magis super omnes domos gau-
dij ciuitatis exultantis? ✝ Domus enim di-
missa est, multitudo urbis relicta est, te- 14
nebræ & palpatio factæ sunt super spelun-
cas usque in æternum. Gaudium onagro-
rum pascua gregum, ✝ donec effundatur 15
super nos spiritus de excelso: & erit deser-
tum in charmel: & charmel in saltum re-
putabitur. ✝ Et habitabit in solitudine iu- 16
dicium, & iustitia in charmel sedebit.
✝ Et erit opus iustitiæ pax, & cultus iusti-
tiæ silentium, & securitas usque in sem- 17
piternum. ✝ Et sedebit populus meus in
pulchritudine pacis, & in tabernaculis 18
fiduciæ, & in requie opulenta. ✝ Gran-
do autem in descensione saltus, & hu- 19
militate humiliabitur ciuitas. ✝ Beati qui
seminatis super omnes aquas, immitten- 20
tes pedem bouis & asini.

~9 MS. R. Hier. II. C G.

\ spinæ 2 MS. Hier. H. G. C.

CAP. XXXIII.

1 VÆ qui prædaris, nonne & ipse præ-
daberis? & qui spernis, nonne & ip-
se sperneris? cum consummaueris
deprædationem, deprædaberis: cum fati-
gatus desieris contemnere, contemnêris.
2 ✝ Domine, miserere nostri: te enim expe-
ctauimus: esto brachium nostrum in ma-
ne, & salus nostra in tempore tribulatio-
3 nis. ✝ A uoce angeli fugerunt populi, & ab
4 exaltatione tua dispersæ sunt gentes. ✝ Et
congregabuntur spolia uestra sicut colligi-
tur bruchus, uelut cum fossæ plenæ fuerint
5 de eo. ✝ Magnificatus est Dominus, quo-
niam habitauit in excelso: impleuit Sion
6 iudicio & iustitia. ✝ Et erit fides in tempo-
ribus tuis. diuitiæ salutis sapientia & scien-
tia: timor Domini ipse est thesaurus eius.
7 ✝ Ecce, uidentes clamabunt foris, angeli pa-
8 cis amare flebunt. ✝ Dissipatæ sunt uiæ,
cessauit transiens per semitam irritum fa-
ctum est pactum, proiecit ciuitates, non
9 reputauit homines. ✝ Luxit, & elanguit
terra: confusus est Libanus, & obsurduit,
& factus est Saron sicut desertum: & con
10 cussa est Basan, & Carmelus. ✝ Nunc con-
surgam, dicit Dominus: nunc exaltabor,
11 nunc sublevabor. ✝ Concipietis ardorem,
parietis stipulam: spiritus uester. ut ignis,
12 uorabit uos. ✝ Et erunt populi quasi de in-
cendio cinis, spinæ congregatæ igni cōbu-
13 rentur. ✝ Audite qui longe estis, quæ fece-
rim: & cognoscite vicini fortitudinē meā.
14 ✝ Conterriti sunt in Sion peccatores, posse-
dit tremor hypocritas, quis poterit habi-
tare de uobis cum igne deuorante? quis
habitabit ex uobis cum ardoribus sempi-
15 ternis? ✝ ‖ Qui ambulat in iustitijs, & lo- *Psal.14.2*
quitur \ ueritatem', qui proijcit auaritiam \ *veritates* 4 MS.
ex calumnia, & excutit manus suas ab om- *Hier.* II.
ni munere, qui obturat aures suas ne au-
diat sanguinem, & claudit oculos suos ne
16 uideat malum: ✝ Iste in excelsis habitabit,
munimenta saxorum sublimitas eius: pa-
17 nis ei datus est, aquæ eius fideles sunt. ✝ Re-
gem in decôre suo uidebunt oculi eius, cer-
18 nent terram de longe. ✝ Cor tuum medita-
bitur timorem: ‖ vbi est literatus? ubi legis *1.Cor.1.*
uerba ponderans? ubi doctor paruulorum? *20.*
19 ✝ Populum imprudentem non uidebis, po-
pulum alti sermonis: ita ut non possis in-
telligere disertitudinem linguę eius in quo
20 nulla est sapientia. ✝ Respice Sion ciuita-
tem solemnitatis nostræ: oculi tui uide-
bunt Ierusalem habitationem opulentam,
tabernaculum quod nequaquam transfer-
ri poterit: nec auferentur claui eius in sem
piternum, & omnes funiculi eius non rum
21 pentur: ✝ quia solummodo ibi magnificus
est Dominus noster: locus fluuiorum ri-
ui latissimi & patentes: non transibit per
eum nauis remigum, neque trieris ma-
22 gna transgredietur eum. ✝ Dominus enim
iudex noster, Dominus legifer noster,
Dominus rex noster: ipse saluabit nos.
23 ✝ Laxati sunt funiculi tui, sed non præ-
ualebunt: sic erit malus tuus, ut dilata-
re signum non queas. Tunc diuiden-
tur spolia prædarum multarum: claudi
24 diripient rapinam. ✝ Nec dicet uicinus,
Elangui. populus qui habitat in ea, aufe-
retur ab eo iniquitas.

CAP. XXXIIII.

ACcedite Gentes, & audite, & popu- 1
li attendite: audiat terra, & pleni-
tudo eius, orbis, & omne germen
eius, † Quia indignatio Domini super om- 2
nes Gentes, & furor super uniuersam mi-
litiam eorum: interfecit eos, & dedit eos
in occisionem. † Interfecti eorum proii- 3
cientur, & de cadaueribus eorum ascendet
fœtor: tabescent montes a sanguine eo-
rum. † Et tabescet omnis militia cœlo- 4
rum, & complicabuntur sicut liber cœli:
& omnis militia eorum defluet sicut de-
fluit folium de uinea & de ficu. † Quoniam 5
inebriatus est in cœlo gladius meus: ecce
super Idumæam descendet, & super popu-
lum interfectionis meæ ad iudicium.
† Gladius Domini repletus est sanguine, 6
incrassatus est adipe, de sanguine agnorum
& hircorum, de sanguine medullatorum
arietum: uictima enim Domini in Bos-
ra, & interfectio magna in Terra-Edom.
† Et descendent unicornes cum eis, & tau- 7
ri cum potentibus: inebriabitur terra eo-
Inf.63. 4 rum sanguine, & humus eorum adipe
pinguium. † ‖ quia dies ultionis Domini, 8
annus retributionum iudicij Sion. † Et con- 9
uertentur torrentes eius in picem, & hu-
mus eius in sulphur: & erit terra eius in
picem ardentem. † Nocte & die non ex- 10
tinguetur, in sempiternum ascendet fumus
eius: a generatione in generationem deso-
labitur, in secula seculorum non erit tran-
siens per eam. † Et possidebunt illam ono- 11
crotalus, & ericius: & ibis, & coruus ha-
bitabunt in ea: & extendetur super eam
mensura, ut redigatur ad nihilum, & per-
pendiculum in desolationem. † Nobiles 12
eius non erunt ibi: regem potius inuoca-
bunt, & omnes principes eius erunt in ni-
hilum. † Et orientur in domibus eius spi- 13
næ & urticæ, & paliurus in munitionibus
eius: & erit cubile draconum, & pa-
scua struthionum. † Et occurrent dæ- 14
monia, onocentaurus, & pilosus clama-
bit alter ad alterum: ibi cubauit lamia, &
inuenit sibi requiem. † Ibi habuit foueam 15
ericius, & enutriuit catulos, & circumfo-
dit, & fouit in umbra eius: illuc congre-
gati sunt milui, alter ad alterum. † Re- 16
quirite diligenter in libro Domini, & le-
gite: vnum ex eis non defuit, alter alte-
rum non quæsiuit. quia quod ex ore meo
procedit, ille mandauit, & spiritus eius
ipse congregauit ea. † Et ipse misit eis 17
sortem, & manus eius diuisit eam illis
in mensuram: usque in æternum posside-
bunt eam, in generatione, & generatio-
nem habitabunt in ea.

CAP. XXXV.

LÆtabitur deserta & inuia, & exulta- 1
bit solitudo, & florebit quasi lilium.
† Germinans germinabit, & exulta- 2
bit lætabunda, & laudans: gloria Libani da-
ta est ei, decor Carmeli & Saron, ipsi ui-
debunt gloriam Domini, & decorem Dei
nostri. † Confortate manus dissolutas, & 3
genua debilia roborate. † Dicite \\ pusilla- 4
nimis', Confortamini, - &' nolite timere.
ecce Deus \\ uester' vltionem adducet re-
tributionis: Deus ipse ueniet, & saluabit
\\ vos'. † ‖ Tunc aperientur oculi cæco- 5

\\ *pusillanimes* M S. G.
-19 MS. H. G.
\\ *noster* M S. G.
\\ *nos* MS. R. G.
Matt.15. 30.

6 rum, & aures surdorum patebunt. † Tunc
saliet sicut ceruus claudus, & aperta erit
lingua mutorum, quia scissæ sunt in de-
serto aquæ, & torrentes in solitudine.
7 † Et quæ erat arida, erit in stagnum, &
sitiens in fontes aquarum. In cubilibus,
in quibus prius dracones habitabant, o-
8 rietur uiror calami, & iunci. † Et erit ibi
semita & uia, & uia sancta uocabitur:
non transibit per eam pollutus, & hæc
erit uobis directa uia, ita ut stulti non
9 errent per eam. † Non erit ibi leo, & ma-
la bestia non ascendet per eam, nec in-
uenietur ibi: & ambulabunt qui libera-
10 ti fuerint. † Et redempti a Domino, con-
uertentur, & uenient in Sion cum lau-
de: & lætitia sempiterna super caput eo-
rum: & gaudium & lætitiam obtinebunt,
& fugiet dolor & gemitus.

CAP. XXXVI.

1 ET ‖ factum est: in quartodecimo an- *4.Reg. 18 13. 2.Par.32 1.*
no regis Ezechiæ, ascendit Sennache-
rib rex Assyriorum super omnes ciui-
2 tates Iuda munitas, & cepit eas. † Et mi-
sit rex Assyriorum Rabsacen de Lachis in
Ierusalem, ad regem Ezechiam in manu
graui, & stetit in aquæductu piscinæ supe-
3 rioris in uia Agri-fullonis. † Et egressus
est ad eum Eliacim filius Helciæ, qui erat
super domum, & Sobna scriba, & Ioahe
4 filius Asaph a commentarijs. † Et dixit ad
eos Rabsaces, Dicite Ezechiæ, Hæc dicit
rex magnus, rex Assyriorum: Quæ est
5 ista fiducia qua confidis? † aut quo consilio
uel fortitudine rebellare disponis? super
quem habes fiduciam, quia recessisti a
6 me? † Ecce, confidis super baculum a-
rundineum confractum istum, super Ae-
gyptum: cui si innixus fuerit homo, in-
trabit in manum eius, & perforabit eam:
sic Pharao rex Aegypti omnibus qui con-
7 fidunt in eo. † Quòd si responderis mihi,
In Domino Deo nostro confidimus: non-
ne ipse est cuius abstulit Ezechias excel-
sa, & altaria, & dixit Iudæ, & Ierusa-
8 lem, Coram altari isto adorabitis? † Et
nunc trade te Domino meo regi Assyrio-
rum, & dabo tibi duo millia equorum,
nec poteris ex te præbere ascensores eo-
9 rum. † Et quomodo sustinebis faciem iu-
dicis vnius loci ex seruis Domini mei mi-
noribus? Quòd si confidis in Aegypto, in
10 quadrigis, & in equitibus: † & nunc num-
quid sine Domino ascendi ad terram istam
ut disperderem eam? Dominus dixit ad me,
Ascende super terram istam, & disperde
11 eam. † Et dixit Eliacim, & Sobna, & Ioahe
ad Rabsacen, Loquere ad seruos tuos Syra
lingua: intelligimus enim, ne loquaris ad
nos Iudaice in auribus populi qui est super
12 murum. † Et dixit ad eos Rabsaces, Nun-
quid ad Dominum tuum, & ad te misit
me dominus meus, ut loquerer omnia
uerba ista; & non potius ad uiros qui se-
dent in muro, ut comedant stercora sua,
& bibant urinam pedum suorum uobis-
13 cum? † Et stetit Rabsaces, & clamauit uo-
ce magna Iudaice, & dixit, Audite uerba
14 regis magni, regis Assyriorum. † Hæc di-
15 xit rex, Non seducat uos Ezechias, quia non
poterit eruere uos. † Et non uobis tribuat
fiduciam Ezechias super Domino, di-

cens,

cens, Eruens liberabit nos Dominus, non
dabitur ciuitas ista in manu regis Assyrio-
rum.† Nolite audire Ezechiam: hæc enim 16
dicit rex Assyriorum, Facite mecum bene-
dictionem, & egredimini ad me, & come-
dite unusquisque uineam suam, & unus-
quisque ficum suam: & bibite unusquisque
aquam cisternæ suę, † donec ueniam & tol- 17
lam uos ad terram quæ est ut terra uestra,
terram frumenti & uini, terram panum &
uinearum.† Nec conturbet uos Ezechias, 18
dicens, Dominus liberabit nos. Nunquid li-
berauerunt dii gentium unusquisque ter-
ram suam de manu regis Assyriorum?† Vbi 19
est Deus Emath & Arphad? ubi est Deus Se-
pharuaim? nunquid liberauerunt Samariã
de manu mea? † Quis est ex omnibus diis 20
terrarum istarum, qui eruerit terram suã
de manu mea, ut eruat Dominus Ierusalẽ
de manu mea? † Et siluerunt, & non respõ- 21
derunt ei uerbum. Mandauerat enim * rex,
dicens, Ne respondeatis ei. † Et ingressus est 22
Eliacim filius Helcię qui erat super domũ,
& Sobna scriba, & Ioahe filius Asaph a
commentariis, ad Ezechiam scissis uestibus,
& nunciauerunt ei uerba Rabsacis.

* eis MS. Hie. Verũ in R. H. G. & C. non legitur.

CAP. XXXVII.

4. Re. 19. 1 2 Par. 32. 1.

ET ‖ factum est: cum audisset rex Eze- 1
chias, scidit uestimenta sua, & obuo-
lutus est sacco, & intrauit in domum
Domini.† Et misit Eliacim qui erat super 2
domum, & Sobnam scribam, & seniores
de sacerdotibus opertos saccis ad Isaiam fi-
lium Amos prophetam, † & dixerunt ad 3
eum, Hæc dicit Ezechias, Dies tribulatio-
nis, & correptionis, & blasphemiæ dies
hæc: quia uenerũt filii usque ad partum,
& uirtus non est pariendi. † Si quomodo 4
audiat Dominus Deus tuus uerba Rabsacis,
quem misit rex Assyriorum dominus suus
ad blasphemandum Deum uiuentem, &
exprobrandum sermonibus quos audiuit
Dominus Deus tuus: leua ergo orationem
pro reliquiis quæ repertæ sunt. † Et uene-
runt serui regis Ezechiæ ad Isaiam. † & di- 5
xit ad eos Isaias, Hæc dicetis domino ue- 6
stro, Hæc dicit Dominus, Ne timeas a facie
uerborum quæ audisti, quibus blasphema-
uerunt pueri regis Assyriorum me. † Ecce, 7
Ego dabo ei spiritum, & audiet nuncium,
& reuertetur ad terram suam, & corruere
eum faciam gladio in terra sua.† Reuersus 8
est autem Rabsaces, & inuenit regem Assy-
riorum prœliantem aduersus Lobnam.
Audierat enim quia profectus esset de La-
chis.† & audiuit de Tharaca rege Aethiopię, 9
dicentes, Egressus est ut pugnet contra te.
Quod cum audisset, misit nuncios ad Eze-
chiam, dicens, † Hæc dicetis Ezechiæ regi 10
Iudæ, loquẽtes. Non te decipiat Deus tuus,
in quo tu confidis, dicens, Non dabitur Ie-
rusalem in manum regis Assyriorum.† Ec- 11
ce, tu audisti omnia quæ fecerunt reges As-
syriorum omnibus terris quas subuerterũt
& tu poteris liberari. † Nunquid eruerunt 12
eos dii Gentium, quos subuerterunt pa-
tres mei Gozam, & Haram, & Reseph, &
filios Eden, qui erant in Thalassar?† Vbi 13
est rex Emath, & rex Arphad, & rex ur-
bis Sepharuaim, Ana & Aua? † Et tulit 14
Ezechias libros de manu nunciorum, &
legit eos, & ascendit in domum Domi-
ni, & expandit eos Ezechias coram Do-
13 mino. † Et orauit Ezechias ad Domi-
16 num, dicens, † Domine exercituum
Deus Israël: qui sedes super cherubim:
tu es Deus solus omnium regnorum ter-
17 ræ, tu fecisti cœlum & terram. † Incli-
na Domine aurem tuam, & audi: aperi
Domine oculos tuos: & uide, & audi om-
nia uerba Sennacherib, quæ misit ad
18 blasphemandum Deum uiuentem. † Ve-
re enim Domine desertas fecerunt reges
Assyriorum terras, & regiones earum.
19 † Et dederunt deos earum igni: non enim
erant dii, sed opera manuum hominum,
lignum & lapis, & comminuerunt eos.
20 † Et nunc Domine Deus noster salua nos
de manu eius: & cognoscant omnia re-
21 gna terræ quia tu es Dominus solus.† Et
misit Isaias filius Amos ad Ezechiam, di-
cens: Hæc dicit Dominus Deus Israel, Pro
quibus rogasti me de Sennacherib rege
22 Assyriorum. † hoc est uerbum quod lo-
cutus est Dominus super eum, Despexit
te, & subsannauit te, uirgo filia Sion:
post te caput mouit, filia Ierusalem.
13 † Cui exprobrasti, & quem blasphemasti, &
super quem exaltasti uocem, & leuasti
altitudinem oculorum tuorum? Ad san-
24 ctum Israel. † In manu seruorum tuo-
rum exprobrasti Domino: & dixisti, In
multitudine quadrigarum mearum ego
ascendi altitudinem montium, iuga Li-
bani: & succîdam excelsa cedrorum eius,
& electas abietes illius, & introibo alti-
tudinem summitatis eius, saltum Carme-
15 li eius. † Ego fodi, & bibi aquam, &
exiccaui uestigio pedis mei omnes riuos
26 aggerum. † Nunquid non audisti quæ
olim fecerim ei? ex diebus antiquis ego
plasmaui illud: & nunc adduxi: & factum
est in eradicationem collium compugnã-
27 tium, & ciuitatum munitarum. † Ha-
bitatores earum breuiata manu contre-
muerunt, & confusi sunt: facti sunt si-
cut fœnum agri, & gramen pascuæ, &
herba tectorum quæ exaruit antequam
28 maturesceret. † Habitationem tuam,
& egressum tuum & introitum tuum
cognoui, & insaniam tuam contra me.
29 † Cum fureres aduersum me, superbia tua
ascendit in aures meas: ponam ergo cir-
culum in naribus tuis, & frenum in labiis
tuis, & reducam te in uiam per quam
30 uenisti. † Tibi autem hoc erit signum,
Comede hoc anno quæ sponte nascuntur,
& in anno secundo pomis uescere: in an-
no autem tertio seminate, & metite, &
plantate uineas, & comedite fructum
31 earum. † Et mittet id quod saluatum fue-
rit de domo Iuda, & quod reliquum est,
radicem deorsum, & faciet fructum sur-
32 sum, † quia de Ierusalem exibunt reli-
quiæ, & saluatio de monte Sion: zelus
33 Domini exercituum faciet illud. † Propte-
rea hæc dicit Dominus de rege Assyriorũ,
non intrabit ciuitatem hanc, & non faciet
ibi sagittam: & non occupabit eam cly-
peus, & non mittet in circuitu eius agge-
34 rem.† In uia qua uenit, per eam reuerte-
tur, & ciuitatẽ hanc non ingredietur, dicit
Dñs.† Et protegam ciuitatem istam, ut sal-
uẽ eam propter me, & propter Dauid ser-

uum meum. ♦ § Egressus est autem An- 36
gelus Domini, & percussit in castris As-
syriorum centum octoginta quinque
millia. Et surrexerunt mane, & ecce
omnes cadauera mortuorum. ♦ Et egres- 37
sus est, & abijt. & reuersus est Sennache-
rib rex Assyriorum, & habitauit in Nini-
38 ue. ♦ Et factum est, cum adoraret in tem-
plo Nesroch Deum suum, Adramélech, &
Sarasar filij eius percusserunt eum gladio:
fugeruntq; in Terram Ararat, & regnauit
Asarhaddon filius eius pro eo.

Sup.10.
12.
4.Reg.19.
35.
Tob.1.21
Eccl.48.
24.
2.Mac.7
41.
2.Mac.8
19.

CAP. XXXVIII.

IN diebus illis ęgrotauit Ezechias usq; ad 1
mortē:& introiuit ad eū Isaias filius A-
mos propheta,& dixit ei,Hęc dicit Dñs,
Dispone domui tuæ,quia morieris tu,& nō
uiues,♦Et cōuertit Ezechias faciē suā ad pa- 2
rietem,& orauit ad Dñm,♦& dixit,Obsecro 3
Dñe,memēto quæso quomodo ambulaue-
rim coram te in ueritate,& in corde perfe-
cto,& quod bonū est in oculis tuis fecerim
4 Et fleuit Ezechias fletu magno. ♦Et factum
5 est uerbum Domini ad Isaiam,dicens,♦Va-
de,& dic Ezechiæ,Hęc dicit Dominus Deus
Dauid patris tui,Audiui orationem tuam,
-&' uidi\\ lachrymas tuas'. ecce, ego adij-
ciam super dies tuos quindecim annos,

4.Reg.20.
1.
2.Par.32
24.

-MS. R H. C. Textus autem, ut hoc, et proximo loco respondet G.
\\ lachrymã tuam 10 MS. H.

♦ &

6 ✝& de manu regis Assyriorum eruam
te,& ciuitatem istam, & protegam eam.
7 ✝Hoc autem tibi erit signum a Domino,
quia faciet Dominus uerbum hoc quod
8 locutus est: ✝ Ecce ego reuerti faciā umbrā
linearū per quas descenderat in horologio
Achaz in sole,retrorsum decem lineis. Et
reuersus est sol decem lineis per gradus
quos descenderat.
9 ✝Scriptura Ezechiæ regis Iudaeū ægrotasset, & conualuisset de infirmitate sua.
10 ✝Ego dixi, In dimidio dierum meorum
uadam ad portas inferi: quæsiui residuum
annorum meorum.
11 ✝Dixi, Non uidebo Dominum Deum in
terra uiuentium, non aspiciam hominem
ultra,& habitatorem quietis.
12 ✝Generatio mea ablata est; & conuoluta
est a me, quasi tabernaculum pastorum:
præcisa est, uelut a texente,uita mea:dum
adhuc ordirer,succidit me: de mane usque
ad uesperam finies me.
13 ✝Sperabam usque ad mane: quasi leo sic
contriuit omnia ossa mea: de mane usque
ad uesperam finies me.
14 ✝Sicut pullus hirundinis sic clamabo,
meditabor ut columba: attenuati sunt oculi mei suspicientes in excelsum: Domine
uim patior,\\ responde' pro me.
15 ✝Quid dicam,aut quid respondebit mihi,cū ipse * fecerit'?recogitabo*omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.
16 ✝Domine-\\ si' sic uiuitur,& in talibus
uita spiritus mei,corripies me, & uiuificabis me.
17 ✝Ecce,in pace amaritudo mea amarissima: tu autem eruisti animam meam ut
non periret, proiecisti post tergum tuum
omnia peccata mea.
18 ✝Quia non infernus confitebitur tibi,
neque mors laudabit te: non expectabunt
qui descendunt in lacum,ueritatem tuam.
19 ✝Viuens uiuens ipse confitebitur tibi, sicut & ego hodie: pater filiis notam faciet
ueritatem tuam.
20 ✝Domine saluum me fac,& psalmos nostros cantabimus cunctis diebus uitæ nostræ in domo Domini.
21 ✝Et iussit Isaias ut tollerent massam de
ficis, & cataplasmarent super uulnus,
22 & sanaretur. ✝ Et dixit Ezechias. Quod erit
signū quia ascendam in domum Domini?

CAP. XXXIX.

1 IN tempore illo misit Merodach Baladan filius Baladan rex Babylonis, libros
& munera ad Ezechiam: audierat enim
2 quod ægrotasset,& conualuisset ✝ Lætatus
est autem super eis Ezechias.& ostendit eis
cellam aromatum, & argenti,& auri, &
odoramētorum,& unguēti optimi,& omnes apothecas supellectilis suæ, & uniuersa quæ inuenta sunt in thesauris eius. Non
fuit uerbum quod non ostenderet eis Ezechias in domo sua, & in omni potestate
3 sua. ✝ Introiuit autem Isaias propheta ad
Ezechiam regem,& dixit ei, Quid dixerūt
uiri isti, & unde uenerunt ad te? Et dixit
Ezechias,De terra longinqua uenerunt ad
4 me,de Babylone.✝Et dixit, Quid uiderunt
in domo tua? Et dixit Ezechias,Omnia quę
in domo mea sunt, uiderunt:non fuit res
quam nō ostenderim eis in thesauris meis.

\\ sponde 1 MS. R. H. \\ fecerim O. * tibi O. - 7 MS. \\ sic 4 MS.

4.Reg.20 12.

5 ✝Et dixit Isaias ad Ezechiam,Audi uerbum
6 Domini exercituum: ✝ Ecce dies uenient,
& auferentur omnia quæ in domo tua
sunt, & quæ thesaurizauerunt patres tui
usque ad diem hanc,in Babylonem: nō re-
7 linquetur quicquam, dicit Dominus. ✝ Et
de filiis tuis,qui exibunt de te,quos genueris,tollent, & erunt eunuchi in palatio re-
8 gis Babylonis.✝ Et dixit Ezechias ad Isaiā.
Bonū uerbū Domini quod locutus est.Et dixit,Fiat tātū pax & ueritas in diebus meis.

CAP. XL.

1 COnsolamini consolamini popule
2 meus,dicit Deus uester.✝ Loquimini ad cor Ierusalem,& aduocate eā:
quoniam completa est \\ malitia' eius,dimissa est iniquitas illius: suscepit de manu
Domini duplicia pro omnibus peccatis
3 suis ✝‖Vox clamantis in deserto:Parate uiā
Domini, rectas facite in solitudine semi-
4 tas Dei nostri ✝Omnis uallis exaltabitur,
& omnis mons & collis humiliabitur, &
erunt praua in directa. & aspera in uias
5 planas.✝ Et reuelabitur gloria Domini, &
uidebit omnis caro pariter quod os Domi-
6 ni locutum est. ✝ Vox dicentis, Clama. Et
dixi,Quid Clamabo?‖ Omnis caro fęnum,
7 & omnis gloria eius quasi flos agri.✝Exiccatum est fœnum,& cecidit flos,quia spiri-
8 tus Domini sufflauit in eo. Vere fęnum est
populus:✝exiccatum est fœnum, & cecidit
flos:‖Verbum autem \\ Domini' nostri ma-
9 net in æternum. ✝ Super montem excelsum ascende tu \\ qui' euangelizas Sion:
exalta in fortitudine uocem tuam,\\ qui'
euangelizas Ierusalem: exalta,noli timere.Dic ciuitatibus Iudæ, Ecce Deus uester:
10 ✝ ecce Dominus Deus in fortitudine ueniet,& brachium eius dominabitur: ecce,
merces eius cum eo, & opus illius coram
11 illo.✝‖sicut pastor,gregem suum pascet; in
brachio suo congregabit agnos, & in sinu
12 suo leuabit,fœtas ipse portabit.✝ Quis mensus est pugillo aquas,& cœlos palmo ponderauit? quis appendit tribus digitis molem terræ, & librauit in pondere montes,
13 & colles in statera.✝‖ Quis adiuuit spiritū
Domini? aut quis consiliarius eius fuit, &
14 ostendit illi?✝ Cum quo iniit consilium, &
instruxit eum, & docuit eum semitam iustitiæ, & erudiuit eum scientiam, & uiam
15 prudentiæ ostendit illi?✝ Ecce Gentes quasi stilla situlæ,& quasi momentum stateræ
reputatæ sunt:ecce,insulę quasi puluis exi-
16 guus. ✝ Et Libanus non sufficiet ad succendendum, & animalia eius non sufficient
17 ad holocaustum.✝ Omnes gentes quasi nō
sint,sic sunt coram eo, & quasi nihilum &
18 inane reputatæ sunt ei. ✝‖ Cui ergo similē
fecistis Deum?aut quam imaginem pone-
19 tis ei. ✝ Nunquid sculptile conflauit faber?
aut aurifex auro figurauit illud,& laminis
20 argenteis argentarius: ✝ Forte lignum, &
imputribile elegit: artifex sapiens quærit
quomodo statuat simulacrum quod nō
21 moueatur.✝Nunquid non \\ scitis'? nunquid non \\ audistis'? nunquid non annunciatum est uobis ab initio? nunquid nō in-
22 tellexestis fundamenta terræ? ✝ Qui sedet
super gyrum terræ, & habitatores eius sūt
quasi locustæ: qui extendit uelut nihilum
cœlos, & expandit eos sicut tabernaculum

ad inha-

\\ militia H.

Mat.3.3. Mar.1.3 Luc.3.4. Io.1.23.

Eccl.14. 18. Iac.1.10. 1 Pet.1. 24

\\ Dei MS. R. H. G C.

Mat.5.18 24.35. Mat.13.3 Luc.16. 13.

\\ quæ 2 MS. Hier. H.

Io.10.11 Ezec.34 23.37 24

Ro 11.34 1. Cor. 2. 16. Sap.9.13

Act.17. 29.

\\ scitis MS. Hier. R.H.G. \\ audistis MS. R. Hier. H. G. Præteritis exposui C.

ad inhabitandum. ♦ Qui dat secretorum 23
scrutatores quasi non sint, iudices terræ
uelut inane fecit:♦ \\ Equidem*neque\\plâ- 24
tatus,neque satus,neque radicatus in ter-
ra truncus' eorum:repente flauit in eos, &
aruerunt, & turbo quasi stipulam auferet
eos.♦Et cui assimulastis me, & adæquastis, 25
dicit sanctus? ♦ Leuate in excelsum oculos 26
uestros,& uidete quis creauit hæc:qui edu-
cit in numero militiam eorum, & omnes
ex nomine uocat:præ multitudine fortitu
dinis & roboris, uirtutisq. eius, neque
unum reliquum fuit.♦ Quare dicis Iacob, 27
& loqueris Israel, abscondita est uia mea
a Domino, & a Deo meo iudicium meum
\\ transiuit'?♦Nunquid nescis, aut non au- 28
disti? Deus sempiternus Dominus, qui
creauit terminos terræ: non deficiet, ne-
que laborabit, nec est inuestigatio sapien-
tiæ eius.♦ Qui dat lasso uirtutem : & his 29
qui non sunt, fortitudinem,& robur mul-
tiplicat.♦Deficient pueri, & laborabunt, & 30
iuuenes in infirmitate cadent.♦Qui autem 31
sperãt in Domino,mutabunt fortitudinẽ,
assumẽt pẽnas sicut aquilæ,current & non
laborabunt,ambulabunt & non deficient.

Et quidẽ M s.R. \\ plãtato neque sato, neque radicato in terra trũco 25. M s.R. \\ plantatos, neque satos neq; radicato in terra trunco 2. M s. H. \\ transibit 7 M s. R. Hier. H. C. Præterito autem exposuerunt G.

CPP. XLI.

Taceant ad me insulæ,& Gentes mu- 1
tent fortitudinem: accedant, & tûc
loquantur, simul ad iudicium pro-
pinquemus. ♦ Quis suscitauit ab Oriente 2
iustum,uocauit eum ut sequeretur se? da-
bit in conspectu eius Gentes, & reges ob-
tinebit:dabit quasi puluerem gladio eius,
*sicut stipulam uento raptam arcui eius.
♦Persequetur eos, transibit in pace,semita 3
in pedibus eius non apparebit.♦ Quis hęc 4
operatus est,& fecit,uocans generationes
ab exordio?Ego Dominus', ǁ primus & no-
uissimus ego sum.♦Viderunt insulæ, & ti- 5
muerunt,extrema terræ obstupuerunt, ap
propinquauerunt,& accesserunt. ♦ Vnus- 6
quisque proximo suo auxiliabitur, & fra-
tri suo dicet,Confortare.♦ Confortauit fa- 7
ber ærarius, percutiens malleo, eum qui
cudebat tunc temporis,dicens,Glutino bo-
num est:& confortauit eum clauis, ut non
moueretur ♦ Et tu Israel serue meus, Ia- 8
cob quem elegi, semen Abraham amici
mei, ♦ in quo apprehendi te ab extremis 9
terræ,& a longinquis eius uocaui te,& di-
xi tibi, Seruus meus es tu, elegi te, & non
abieci te. ♦ Ne timeas, quia ego tecum sũ: 10
ne declines,quia ego Deus tuus: conforta-
ui te, & auxiliatus sum tibi, & suscepit te
dextera iusti mei. ♦ Ecce confundentur & 11
erubescent omnes qui pugnant aduersum
te,erunt quasi non sint, & peribunt uiri
qui contradicunt tibi.♦ Quæres eos,& non 12
inuenies,uiros, rebelles tuos:erunt quasi
non sint & ueluti consumptio\\hominis
bellantis' aduersum te.♦ Quia ego Domi- 13
nus Deus tuus apprehendens manum tuã,
dicensq. tibi, Ne timeas, ego adiuui te.
♦ Noli timere uermis Iacob, qui mortui 14
estis ex Israel:ego auxiliatus sum tibi,dicit
Dominus; & redẽptor tuus sanctus Israel.
♦ Ego posui te quasi plaustrum triturans 15
nouum habens rostra serrantia:triturabis
montes,& comminues:& colles quasi pul-
uerem pones.♦ Ventilabis eos, & uentus 16
tollet,& turbo disperget eos: & tu exulta-

**& 3. MS G. Verum R. H. & C. non additur.*
Inf. 44 6. 48. 12. Apo.1. 18 22. 13.
\\ homines bellatores R. Hier. H. C. G.

bis in Domino, in sancto Israel lætaberis
17 ♦ Egeni,& pauperes quærunt aquas, & nõ
sunt:lingua eorum siti aruit. Ego Dñs ex-
audiam eos,Deus Israel non derelinquam
18 eos.♦Aperiam in* supinis' collibus flumi-
na,& in medio camporum fontes: ponam
desertum in stagna aquarum, & terram in
19 uiam in riuos aquarum. ♦ Dabo in solitu-
dinem cedrum & spinam, & myrtum, &
lignum oliuæ;ponam in deserto abietem,
20 ulmum, & buxum simul:♦ Vt uideant, &
sciant,& recogitent,& intelligant pariter;
quia manus Domini fecit hoc, & sanctus
21 Israel creauit illud.♦Prope facite iudicium
uestrum dicit Dominus:afferte, siquid for-
22 te habetis: dixit rex Iacob. ♦ Accedant, &
nuncient nobis quæcunque uentura sunt:
priora quæ fuerunt nunciate : & pone-
mus cor nostrum,& sciemus nouissima eo-
rum, & quæ uentura sunt indicate nobis.
23 ♦ Annunciate quæ uentura sunt in futu-
rum, & sciemus quia dij estis uos bene
quoque aut male,si potestis, facite : & lo-
24 quamur,& uideamus simul.♦Ecce,uos estis
ex nihilo,& opus uestrum ex eo quod non
25 est: abominatio est qui elegit uos. ♦ Susci-
taui ab Aquilone, & ueniet ab Ortu solis:
uocabit nomen meum, & adducet magi-
stratus quasi lutum,& uelut plastes cõcul-
26 cans humum:♦Quis annunciauit ab exor-
dio,ut sciamus: & a principio, ut dicamus,
Iustus es? non est neque annuncians, ne-
que prædicens, neque audiens sermones
27 uestros.♦Primus ad Sion dicet,Ecce adsum,
28 & Ierusalem euangelistam dabo ♦ Et uidi,
& non erat neque ex istis quisquam qui
iniret consilium,& interrogatus responde-
29 ret uerbum. ♦ Ecce omnes iniusti, & uana
opera eorum,uentus & inane simulachra
eorum.

\\ supremus I. MS.

CAP. XLII.

1 Ecce* seruus meus, suscipiam eum ele-
ctus meus,complacuit sibi in illo ani-
ma mea: dedi spiritum meum super
2 eum, iudicium Gentibus proferet. ♦ Non
clamabit, neque accipiet personam, nec
3 audietur uox eius foris.♦Calamum quas-
satum non conteret,& linum fumigãs nõ
4 extinguet:in ueritate educet iudiciũ. ♦ Nõ
erit tristis,neque turbulentus,donec ponat
in terra iudicium:& legem eius insulæ ex-
5 pectabunt ♦Hæc dicit DominusDeus creãs
cœlos,& extendens eos: firmans terram,&
quæ germinant ex ea: dans flatum populo
qui est super eam, & spiritum calcantibus
6 eam.♦ Ego Dominus uocaui te in iustitia,
& apprehendi manum tuam,& seruaui te.
Et dedi te in fœdus populi, in lucem Gen-
7 tium:♦ Vt aperires oculos cæcorum, & edu-
ceres de conclusione uinctum, de domo
8 carceris sedentes in tenebris. ♦ Ego Domi-
nus, hoc est nomen meum:ǁgloriam meã
alteri non dabo, & laudem meam sculpti-
9 libus.♦Quæ prima fuerunt,ecce uenerunt:
noua quoq; ego annuncio : antequã oriã-
10 tur,audita uobis faciam ♦Cantate Dño cã-
ticum nouum,laus eius ab extremis terrę,
qui descenditis in mare,& plenitudo eius:
11 insulę,& habitatores earũ:♦Subleuetur de-
sertum & ciuitates eius: in domibus habi-
tabit Cedar:laudate habitatores Petræ, de
12 uertice montiũ clamabunt ♦ Ponent Dño
gloriam:& laudem eius in insulis nuncia-
bunt.

Mat. 12. 18.
Inf. 49. 6.
Inf. 48. 11

*& 7 MS. G. Verum R. Hier. M. & C. non addunt.

bunt. ¶ Dominus ſicut fortis egredietur, 13
*ſicut uir prœliator ſuſcitabit zelū: uocife-
rabitur, & clamabit: ſuper inimicos ſuos
confortabitur. ¶Tacui ſemper, ſilui, patiens
fui, ſicut parturiens loquar: diſſipabo, & ab 14
ſorbebo ſimul. ¶Deſertos faciam montes, &
colles; & omne gramen eorum exiccabo: & 15
ponam flumina in inſulas, & ſtagna areſa-
ciam. ¶Et ducam cæcos in uiam quam ne
ſciunt: & in ſemitis quas ignorauerunt, am 16
bulare eos faciā: ponam tenebras coram eis
in lucem, & praua in recta. hæc uerba feci
eis, & non dereliqui eos. ¶Conuerſi ſunt re-
trorſum: confundantur confuſione, qui cō- 17
fidunt in ſculptili, qui dicunt conflatili, Vos
dij noſtri. ¶ Surdi audite, & cæci intuemini 18
ad uidēdum. ¶Quis cæcus, niſi ſeruus meus?
& ſurdus, niſi ad quem nuncios meos miſi? 19
quis cæcus, niſi qui uenundatus eſt? & quis
cæcus, niſi ſeruus Domini? ¶Qui uides mul- 20
ta, nonne cuſtodies? qui apertas habes aures
nonne audies? ¶ Et Dominus uoluit vt ſan-
ctificaret eum, & magnificaret legē, & ex- 21
tolleret. ¶Ipſe autem populus direptus, & ua
ſtatus: laqueus iuuenū omnes, & in domi- 22
bus carcerum abſconditi ſunt: facti ſunt in
rapinam, nec eſt qui eruat: in direptionē.
nec eſt qui dicat, Redde. ¶ Quis eſt in uobis 23
qui audiat hoc, attēdat & auſcultet futura?
¶Quis dedit in direptionem Iacob, & Iſrael 24
uaſtantibus? nōne Dominus ipſe, cui pecca-
uimus? Et noluerunt in uijs eius ambulare,
& non audierunt legem eius. ¶Et effudit ſu 25
per eum indignationem furoris ſui, & for-
te bellum, & combuſſit eum in circuitu, &
non cognouit: & ſuccendit eum, & non in-
tellexit.

CAP. XLIII.

ET nunc hæc dicit Dominus creans te 1
Iacob, & formans te Iſrael. Noli time-
re, quia redemi te, & uocaui te nomi
ne tuo: meus es tu. ¶ Cum tranſieris per a- 2
quas, tecum ero, & flumina non operient
te: cum ambulaueris in igne, non combu
rēris & flamma non ardebit in te: ¶ Quia 3
ego Dominus Deus tuus ſanctus Iſrael ſal-
uator tuus, dedi propitiationem tuam Ægy
ptum, Æthiopiam, & Saba pro te. ¶ Ex quo 4
honorabilis factus es in oculis meis, & glo-
rioſus: ego dilexi te, & dabo homines pro te
& populos pro anima tua. ¶ Noli timere, 5
quia ego tecum ſum: ab Oriente adducam
ſemen tuum, & ab Occidente congregabo
te. ¶Dicā Aquiloni, Da: & Auſtro, Noli pro-
hibere: affer filios meos de longinquo, & 6
filias meas ab extremis terræ. ¶ Et omnem 7
qui inuocat nomen meum, in gloriā meā
creaui eum, formaui eum, & feci eum. ¶ E- 8
duc foras populum cæcum, & oculos haben
tem: ſurdum, & aures ei ſunt. ¶Omnes gen- 9
tes congregatæ ſunt ſimul, & collectæ ſunt
tribus: quis in uobis annunciet iſtud, & quę
prima ſunt, audire nos faciet? dent teſtes
eorum, & iuſtificentur, & audiant, & dicant,
Vere. ¶Vos teſtes mei, dicit Dominus, & ſer- 10
uus meus quem elegi: ut ſciatis, & credatis
mihi, & intelligatis quia ego ipſe ſum. ante
Oſeæ 13. 4
me non eſt formatus Deus, & poſt me non
erit. ¶‖Ego ſum, ego ſum Dominus, & nō eſt
abſque me ſaluator. ¶ Ego annunciaui, & 11
ſaluaui: auditum feci, & non fuit in uobis 12
alienus. vos teſtes mei, dicit Dominus.
& ego Deus. ¶ Et ab initio ego ipſe, & 13

non eſt qui de manu mea eruat: operabor,
14 & quis auertet illud? ¶ Hæc dicit Dominus
redemptor ueſter, ſanctus Iſrael, Propter
uos emiſi in Babylonem, & detraxi uectes
uniuerſos, & Chaldæos in nauibus ſuis
15 gloriantes ¶ Ego Dominus ſanctus ueſter,
16 creans Iſrael rex ueſter. ¶ Hæc dicit Domi
nus, qui dedit in mari uiam, & in aquis tor
17 rentibus ſemitam. ¶Qui eduxit quadrigam
& equum: agmen & robuſtum. ſimul ob
dormierunt, nec reſurgent: contriti ſunt
18 quaſi linum, & extincti ſunt. ¶ Ne memi-
neritis priorum, & antiqua ne intueamini.
19 ¶ Ecce ‖ ego facio noua, & nunc orientur.
utique cognoſcetis ea: ponam in deſerto
20 uiam, & in inuio flumina. ¶Glorificabit me
beſtia agri, dracones & ſtruthiones: quia
dedi in deſerto aquas, flumina in inuio, ut
21 darem potū populo meo, electo meo ¶Po-
pulum iſtum formaui mihi, laudem meā
22 narrabit. ¶Non me inuocaſti Iacob, nec la-
23 boraſti in me Iſraël. ¶ Non obtuliſti mihi
arietem holocauſti tui, & uictimis tuis nō
glorificaſti me: non te ſeruire feci in obla-
tione, nec laborem tibi præbui in thure.
24 ¶ Non emiſti mihi argento calamum, &
adipe uictimarum tuarum non inebriaſti
me. Verumtamen ſeruire me feciſti in pec-
catis tuis, præbuiſti mihi laborem in ini-
25 quitatibus tuis. ¶Ego ſum, ego ſum ipſe qui
deleo iniquitates tuas propter me, & pec-
26 catorum tuorum non recordabor. ¶ Reduc
me in memoriā, & iudicemur ſimul: nar-
27 ra ſi quid habes ut iuſtificeris. ¶ Pater tuus
primus peccauit, & interpretes tui præua-
28 ricati ſunt in me. ¶ Et contaminaui prin-
cipes ſanctos.* dedi ad internecionem Ia-
cob, & Iſraël in blaſphemiam.

2 Cor. 5. 17. Apoc. 5.

*& R. H. C. G.

CAP. XLIIII.

1 ET nunc audi Iacob ſerue meus, &
2 Iſrael quem elegi: ¶Hæc dicit Domi-
nus faciens & formans te, ab utero
auxiliator tuus: noli timere ſerue meus
3 Iacob, & rectiſſime quem elegi. ¶Effundam
enim aquas ſuper ſitientem, & fluenta ſu-
per aridam: effundam ſpiritum meum ſu-
per ſemen tuum, & benedictionem meam
4 ſuper ſtirpem tuam. ¶ Et germinabunt in-
ter herbas quaſi ſalices iuxta præterfluen-
5 tes aquas. ¶Iſte dicet, Domini ego ſum: &
ille uocabit in nomine Iacob, & hic ſcribet
manu ſua, Domino: & in nomine Iſraël
6 aſſimilabitur. ¶ Hæc dicit Dominus rex
Iſraël, & redemptor eius Dominus exerci-
tuum, ‖ Ego primus, & ego nouiſſimus, &
7 abſque me non eſt Deus. ¶Quis ſimilis mei?
uocet & annunciet: & ordinem exponat
mihi, ex quo conſtitui populum antiquū:
uentura & quæ futura ſunt annuncient
8 eis. ¶Nolite timere, neque conturbemini:
ex tunc audire te feci & annunciaui: uos
eſtis teſtes mei. nunquid eſt Deus abſque
me, & formator quem ego non nouerim?
9 ¶Plaſtæ idōli omnes nihil ſunt, & aman-
tiſſima eorum non proderunt eis ipſi ſunt
teſtes eorum, quia nō uident neque intel-
10 ligunt ut confundantur. ¶ Quis formauit
Deum, & ſculptile conflauit ad nihil utile?
11 ¶ Ecce, omnes participes eius confundē-
tur: fabri enim ſunt ex hominibus: conue-
nient omnes, ſtabunt & pauebunt, & con-
12 fundentur ſimul. ¶ ‖ Faber ferrarius lima

Ier. 30. 10. 46. 27

Sup. 41. 4 Infr. 48. 12. Apo. 1. 18 22. 13.

Sup. 13. 12.

operatus

operatus est: in prunis, & in malleis for-
mauit illud & operatus est in brachio for-
titudinis suæ: esuriet & deficiet, non bibet
aquam, & lassescet. † Artifex lignarius ex- 13
tendit normam, formauit illud in runci-
na: fecit illud in angularibus, & in circino
tornauit illud: & fecit imaginem uiri qua-
si speciosum hominem habitantem in do-
mo. † Succidit cedros, tulit ilicem, & quer- 14
cũ quę steterat inter ligna saltus: plãtauit
pinum, quam pluuia nutriuit. † Et facta est 15
hominibus in focum: sumpsit ex eis, & ca-
lefactus est: & succendit, & coxit panes: de
reliquo autem operatus est deum, & ado-
rauit: fecit sculptile, & curuatus est ante
illud. † Medium eius combussit igni, & de 16
medio eius carnes* comedit: coxit pulmẽ-
tum, & saturatus est, & calefactus est, & di-
xit, Vah, calefactus sum, uidi focum. † Re- 17
liquum autem eius deum fecit & sculpti-
le sibi: curuatur ante illud, & adorat illud,
& obsecrat, dicens, Libera me, quia Deus
meus es tu. † Nescierunt, neque intellexe- 18
runt: obliti enim sunt, ne uideant oculi eo-
rum, & ne intelligant corde suo. † Non re- 19
cogitant in mente sua, neque cognoscunt,
neque sentiunt, ut dicant, Medietatẽ eius
combussi igni, & coxi super carbones eius
panes: coxi carnes & comedi, & de reliquo
eius idôlum faciam? ante truncum ligni
procidam? † Pars eius cinis est: cor insipiẽs 20
adorauit illud, & non liberabit animam
suam, neque dicet, Forte mendacium est
in dextera mea. † Memento horum Iacob 21
& Israel, quoniam seruus meus es tu. for-
maui te, seruus meus es tu Israel, non ob-
liuiscaris mei. † Deleui ut nubem iniqui- 22
tates tuas, & quasi nebulam peccata tua:
reuertere ad me, quoniã redemi te. † Lau- 23
date cœli, quoniam \\ misericordiam' fe-
cit Dominus: iubilate extrema terræ: reso-
nate montes laudationem, saltus & omne
lignum eius, quoniam redemit Dominus
Iacob, & Israel gloriabitur. † Hæc dicit Do- 24
minus redemptor tuus, & formator tuus
ex utero, Ego sum Dominus faciens om-
nia, extendens cęlos solus, stabiliens terrã,
& nullus mecum. † Irrita faciens signa di- 25
uinorum, & ariolos in furorem uertens.
Conuertens sapientes retrorsum: & scien-
tiam eorum stultam faciens. † Suscitãs uer- 26
bum serui sui, & consilium nunciorũ suo-
rum complens, Qui dico Ierusalem, Habi-
taberis: & ciuitatibus Iudæ, Aedificabimi-
ni, & deserta eius suscitabo. † Qui dico pro- 27
fundo, Desolare, & flumina tua arefaciã.
† Qui dico Cyro, Pastor meus es: & omnem 28
uoluntatem meam complebis. Qui di-
co Ierusalem, Ædificaberis: & templo Fun-
daberis.

CAP. XLV.

HÆc dicit Dominus Christo meo Cy- 1
ro, cuius apprehendi dexteram, ut
subiiciam ante faciem eius Gentes,
& dorsa regum uertam, & aperiam coram
eo ianuas, & portæ non claudentur. † Ego 2
ante te ibo: & gloriosos terræ humiliabo:
portas æreas conteram, & uectes ferreos
confringam. † Et dabo tibi thesauros ab- 3
sconditos, & arcana secretorum: ut scias
quia ego Dominus, qui uoco nomen tuum
Deus Israel. † Propter seruum meum Ia- 4
cob, & Israel electum meum, & uocaui
[te nomine tuo: assimilaui te, & non cogno-]
5 uisti me. † Ego Dominus, & nõ est amplius
extra me non est Deus: accinxi te, & non
6 cognouisti me: † Vt sciant hi qui ab ortu so-
lis, & qui ab occidente, quoniã absque me
7 non est. Ego Dominus, & non est alter: † for-
mans lucem, & creans tenebras: faciens
pacem, & creans malum: ego Dominus
8 faciens omnia hæc. † Rorate cęli desuper,
& nubes pluant iustum: aperiatur terra, &
germinet saluatorem: & iustitia oriatur
9 simul. ego Dominus creaui eum. † Væ qui
contradicit \\ fictori' suo: testa de samijs ter
ræ. ¶ numquid dicet lutum figulo suo, Quid
facis, & opus tuum absque manibus est?
10 † Væ qui dicit patri, Quid generas? & mu-
11 lieri, Quid parturis? † Hæc dicit Dominus
sanctus Israel plastes eius, Ventura inter-
rogate me: super filios meos, & super opus
12 manuum mearum mãdate mihi. † Ego feci
terram: & hominem super eam creaui ego,
manus meæ tetẽderunt cœlos, & omni mi-
13 litiæ eorum mandaui. † Ego suscitaui eum
ad iustitiam, & omnes uias eius dirigam;
ipse ædificabit ciuitatem meam, & captiui-
tatem meam dimittet, non in precio, neq;
in muneribus, dicit Dominus Deus exerci-
14 tuum. † Hæc dicit Dominus. Labor Ægy-
pti, & negociatio Æthiopiæ, & Sabaim uiri
sublimes ad te transibunt & tui erunt: Post
te ambulabunt, uincti manicis pergent: &
te adorabunt, teq́. deprecabuntur: Tantum
in te est Deus, & non est absque te Deus.
15 † Vere tu es Deus absconditus, Deus Israel
16 Saluator. † Confusi sunt, & erubuerunt
omnes: simul abierunt in confusionem fa-
17 bricatores errorum. † Israel saluatus est
in Domino salutę æterna: non confunde-
mini, & non erubescetis usque in seculum
18 seculi. † Quia hæc dicit Dominus creans cę-
los, ipse Deus formans terram', & faciens
eam, ipse plastes eius: non in uanum crea-
uit eam ut habitaretur formauit eam. ego
19 Dominus, & non est alius. † Non in abscõ-
dito locutus sum, in loco terræ tenebroso:
non dixi semini Iacob, Frustra quærite me.
ego Dominus loquens iustitiam, annunciãs
20 recta. † Congregamini, & uenite, & acce-
dite simul qui saluati estis ex Gentibus: ne-
scierunt qui leuant lignum sculpturæ suæ,
21 & rogant Deum non saluantem. † Annun-
ciate, & uenite, & consiliamini simul: quis
auditum fecit hoc ab initio, ex tunc prædi-
xit illud? nunquid non ego Dominus, & nõ
est ultra Deus absque me? Deus iustus, &
22 saluans non est præter me. † Conuertimi-
ni ad me, & salui eritis omnes fines terræ;
23 quia ego Deus, & non est alius. † In memet-
ipso iuraui, egredietur de ore meo iustitiæ
uerbum, & nõ reuertetur, quia ¶ mihi cur-
uabitur omne genu, & iurabit omnis lin-
24 gua. † Ergo in Domino, dicet, meæ sunt iu-
stitiæ & imperium: ad eum uenient, & con
25 fundentur omnes qui repugnãt ei. † In Do-
mino iustificabitur & laudabitur omne se-
men Israel.

CAP. XLVI.

1 COnfractus est Bel, contritus est Na-
bo: facta sunt simulachra eorum be-
stijs, & iumentis, onera uestra gra-
2 ui pondere usque ad lassitudinem. † Con-
tabuerunt, & contrita sunt simul: non po-
tuerunt saluare portantem, & anima eorũ

in capti-

Marginal notes: ·MS. H C. *coxit & MS. 8. — ·8 MS. 8 Hier. H. \\ misericordiam Israeli G. \\ salutẽ populo suo C. — H.C. Om... sum est a... rem ... C — \\ factor... 16 MS. Rom. 9. 20 Ier. 18. 6 — Rom. 14. 11 Phil. 2. 10

in captiuitatem ibit. † Audite me domus 3
Iacob, & omne residuum domus Israel, qui
portamini a meo utero, qui gestamini a
mea uulua. † Vsque ad senectam ego ipse, 4
& usque ad canos ego portabo: ego feci, &
ego feram: ego portabo, & saluabo. † Cui 5
assimilastis me, & adæquastis, & compara-
stis me, & fecistis similem? † Qui confertis 6
aurum de sacculo, & argentum statera pon
deratis: conducentes aurificem, ut faciat
deum: & procidunt & adorant. † ‖ Portant 7
illum in humeris gestantes, & ponentes in
loco suo, & stabit, ac de loco suo non moue
bitur. sed & cum clamauerint ad eum, non
audiet: de tribulatione non saluabit eos.
† Mementote istud, & confundamini: redi- 8
te præuaricatores ad cor. † Recordamini 9
prioris seculi, quoniam ego sum Deus, &
non est vltra Deus, nec est similis mei. † An- 10
nuncians ab exordio nouissimum, & ab
initio quæ necdum facta sunt, dicens, Con
silium meum stabit, & omnis uolūtas mea
fiet: † Vocans ab Oriente " auem', & de ter 11
ra longinqua uirum uoluntatis meæ. & lo
cutus sum, & adducam illud: creaui, & fa-
ciam illud. † Audite me duro corde, qui lon 12
ge estis a iustitia. † Prope feci iustitiam 13
meam, non elongabitur, & salus mea non
morabitur. Dabo in Sion salutem, & Israeli
gloriam meam.

CAP. XLVII.

1 Descende, sede in puluere uirgo filia
Babylon, sede in terra: non est soliū
filiæ Chaldæorum, quia ultra nō vo
caberis mollis & tenera. † Tolle molam, & 2
mole farinam: denuda turpitudinem tuā,
discooperi humerum, reuela crura, transi
flumina. † ‖ Reuelabitur ignominia tua, & 3
uidebitur opprobrium tuum: ultionem ca
piam, & non resistet mihi homo. † Redem- 4
ptor noster, Dominus exercituum nomen
illius, sanctus Israel. † Sede tacens, & intra 5
in tenebras filia Chaldæorum: quia non vo
caberis ultra domina regnorum. † Iratus 6
sum super populum meum, contaminaui
hæreditatem meam, & dedi eos in manu
tua: non posuisti eis misericordias: super
senem aggrauasti iugum tuum ualde. † Et 7
dixisti, In sempiternum ero domina. non po
suisti hæc super cor tuum, neque recordata
es nouissimi tui. † Et nunc audi hæc delica- 8
ta, & habitans confidenter, quę dicis in cor-
de tuo, ‖ Ego sum, & non est præter me am-
plius: non sedebo uidua, & ignorabo steri-
litatem. † ‖ Venient tibi duo hæc subito in 9
die una. sterilitas & uiduitas. uniuersa ue-
nerunt super te, propter multitudinem ma
leficiorum tuorum, & propter duritiam in-
cantatorum tuorum uehementem. † Et fi- 10
duciam habuisti in malitia tua, & dixisti,
Non est qui uideat me. Sapientia tua & sciē
tia tua, hæc decepit te. Et dixisti in corde
tuo: Ego sum, & præter me non est altera.
† Veniet super te malum, & nescies ortum 11
eius: & irruet super te calamitas, quam nō
poteris expiare: ueniet super te repente mi
seria quam nescies. † Sta cum incantatori- 12
bus tuis, & cum multitudine maleficiorum
tuorum, in quibus laborasti ab adolescētia
tua, si forte quid prosit tibi, aut si possis fie-
ri fortior. † Defecisti in multitudine consi- 13
liorum tuorum: stent, & saluent te augu-
res cęli, qui contemplabātur sydera, & sup-
putabant menses, ut ex eis annunciarent
14 uentura tibi. † Ecce, facti sunt quasi stipu-
la, ignis combussit eos: non liberabunt ani
mam suam de manu flammæ: non sunt
prunæ quibus calefiant, nec focus, ut se-
15 deant ad eum. † Sic facta sunt tibi in qui-
buscumque laboraueras: negociatores tui
ab adolescentia tua, unusquisque in uia sua
errauerunt: non est qui saluet te.

CAP. XLVIII.

1 Audite hæc domus Iacob, qui uoca-
mini nomine Israel, & de aquis Iu-
da existis, qui iuratis in nomine Do
mini, & Dei Israel recordamini non in ue-
2 ritate neque in iustitia. † De ciuitate enim
sancta uocati sunt, & super Deum Israel cō
stabiliti sunt: Dominus exercituum nomē
3 eius. † Priora ex tunc annunciaui, & ex
ore meo exierunt, & audita feci ea: repen-
4 te operatus sum, & uenerunt. † Sciui enim
quia durus es tu, & neruus ferreus ceruix
5 tua, & frons tua ærea. † Prædixi tibi ex-
tunc: antequam uenirent indicaui tibi, ne
forte diceres, Idola mea fecerunt hæc, &
sculptilia mea, & conflatilia mandaue-
6 runt ista. † Quæ audisti, uide omnia: uos
autem num annunciastis? Audita feci tibi
noua extunc, & conseruata sunt quę nescis:
7 † nunc creata sunt, & non extunc: & ante
diem, & non audisti ea, ne forte dicas, Ecce
8 ego cognoui ea. † Neque audisti, neque co-
gnouisti, neque extunc aperta est auris tua:
scio enim quia præuaricans præuaricabe-
ris, & transgressorem ex utero uocaui te.
9 † Propter nomen meum longe faciam fu-
rorem meum: & laude mea infrænabo te,
10 ne intereas. † Ecce, excoxi te, sed non
quasi argentum, elegi te in camino pau-
11 pertatis. † Propter me, propter me fa-
ciam, ut non blasphemer: ‖ & gloriam
12 meam alteri non dabo. † Audi me Iacob,
& Israel quem ego uoco. ‖ ego ipse, ego
13 primus, & ego nouissimus. † Manus quo-
que mea fundauit terram, & dextera mea
mensa est cęlos: ego uocabo eos, & stabunt
14 simul. † Congregamini omnes vos, & au-
dite, quis de eis annunciauit hæc? Domi-
nus dilexit eum, faciet uoluntatem suam
in Babylone, & brachium suum in Chal-
15 dæis. † Ego ego locutus sum, & uocaui
eum: adduxi eum, & directa est uia eius.
16 † Accedite ad me, & audite hoc: non a
principio in abscondito locutus sum: ex
tempore antequam fieret ibi eram, & nūc
Dominus Deus misit me, & spiritus eius.
17 † Hæc dicit Dominus redemptor tuus san-
ctus Israel, Ego Dominus Deus tuus do-
cens te utilia, gubernans te in uia qua am-
18 bulas. † Vtinam attendisses mandata mea:
facta fuisset sicut flumen pax tua, & iustitia
19 tua sicut gurgites maris. † & fuisset quasi
arena semen tuum, & stirps [illegible] tui ut la-
pilli eius: non interisset, & [illegible]n fuisset at-
20 tritum nomen eius a facie mea. † ‖ Egre-
dimini de Babylone, fugite a Chaldæis, in
uoce exultationis annunciate: auditum
facite hoc, & efferte illud usque ad extre-
ma terræ. ‖ Dicite, Redemit Dominus ser-
21 uum suum Iacob. † Non sitierunt in deser-
to, c[illegible] educeret eos ‖ aquam de petra pro-
duxit eis, & scidit petram, & fluxerūt aquæ.
22 † Non est pax impijs, dicit Dominus.

Baru. 6. 5.
iustum.
Habu. 3. 5
Apo. 18.
Infr. 51. 9.
Sup. 42. 8
Sup. 41. 4 44. 6.
Ier. 32 6.
Exo. 17. 6
Num. 20. 11.
Infr. 57. 21.

CAP. XLIX.

Audite insulæ,& attendite populi de 1
longe: Dominus ab utero uocauit
me,de uentre matris meæ recorda-
Inf.51.16 tus est nominis mei.¶ Et posuit os meum 2
quasi gladium acutum: in umbra manus
suæ protexit me,& posuit me sicut sagittã
electam:in pharetra sua abscondit me.¶Et 3
dixit mihi, Seruus meus es tu Israel, quia
in te gloriabor.¶ Et ego dixi, In uacuum 4
laboraui,sine causa,& uane fortitudinem
meam consumpsi: ergo iudicium meum
cum Domino,& opus meum cũ Deo meo.
¶ Et nunc dicit Dominus, formans me ex 5
utero seruum sibi, ut reducam Iacob ad
eum,& Israel non congregabitur:& glori-
ficatus sũ in oculis Domini, & Deus meus
factus est fortitudo mea.¶ Et dixit, Parum 6
est ut sis mihi seruus ad suscitandas tribus
Sup.42.6 Iacob,& fæces Israel conuertendas. ‖ Ecce,
Act.13.47 dedi te in lucem gentium: ut sis salus mea
usque ad extremum terræ.¶ Hęc dicit Do- 7
minus redemptor Israel, sanctus eius, ad
contemptibilem animam, ad abominatã
gentem,ad seruum dominorum:Reges ui-
debunt,& consurgent principes,& adora-
bunt propter Dominum,quia fidelis est, &
sanctum Israel qui elegit te. ¶ Hæc dicit 8
2 Cor.6.2. Dominus, ‖ In tẽpore placito exaudiui te,
& in die salutis auxiliatus sum tui: & ser-
uaui te,& dedi te in fœdus populi,ut susci-
tares terram,& possideres hæreditates dis-
sipatas:¶ ut diceres his qui uincti sunt,Exi- 9
te: & his qui in tenebris,Reuelamini. Su-
per uias pascentur, & in omnibus planis
Apo.7.16 pascua eorum. ¶‖ Non esurient, neque si- 10
tient,& non percutiet eos æstus & Sol:quia
miserator eorum reget eos, & ad fontes
\\portabit aquarum\\ potabit eos.¶Et ponam omnes 11
4 M S.R.G montes meos in uiam, & semitæ meæ
exaltabuntur.¶ Ecce isti de longe uenient, 12
& ecce illi ab Aquilone & mari, & isti de
terra australi.¶Laudate cęli, & exulta ter- 13
ra,iubilate montes laudem: quia conso-
latus est Dominus populum suum, & pau-
perum suorum miserebitur.¶Et dixit Sion, 14
Dereliquit me Dominus, & Dominus ob-
litus est mei. ¶ Nunquid obliuisci potest 15
mulier infantem suum,ut non misereatur
filio uteri sui?& si illa oblita fuerit,ego ta-
men non obliuiscar tui.¶Ecce, in manibus 16
meis descripsi te: muri tui coram oculis
meis semper. ¶ Venerunt structores tui: 17
destruentes te, & dissipantes a te exibunt.
Inf.60.4 ¶‖Leua in circuitu oculos tuos,& uide omnes 18
nes isti congregati sunt, uenerunt tibi: ui-
uo ego, dicit Dominus, quia omnibus his
uelut ornamento uestiẽris, & circundabis
tibi eos quasi sponsa. ¶ Quia deserta tua & 19
solitudines tuæ, & terra ruinæ tuæ nunc
angusta erunt præ habitatoribus, & longe
fugabuntur qui absorbebant te. ¶ Adhuc 20
dicent in auribus tuis filii sterilitatis tuę,
Angustus est mihi locus, fac spatium mihi
ut habitem. ¶ Et dices in corde tuo, Quis 21
genuit mihi istos?ego sterilis,& nõ pariẽs,
transmigrata & captiua: & istos quis enu-
triuit? ego destituta & sola: & isti ubi hic
erant?¶ Hæc dicit Dominus Deus, Ecce, le- 22
uabo ad Gentes manum meam, & ad po-
pulos exaltabo signum meum. Et afferent
filios tuos in ulnis & filias tuas super hu-
23 meros portabunt. ¶ Et erunt reges nutritii
tui,& reginæ nutrices tuæ: uultu in terra
demisso adorabunt te,& puluerem pedum
tuorum lingent. Et scies quia ego Domi-
nus,super quo non confundentur qui ex-
24 pectant eum. ¶ Nunquid tolletur a forti
præda? aut quod captum fuerit a robusto,
25 saluum esse poterit? ¶ Quia hæc dicit Do-
minus,Equidem & captiuitas a forti tolle-
tur:& quod ablatum fuerit a robusto, sal-
uabitur.Eos uero qui iudicauerunt te, ego
26 iudicabo, & filios tuos ego saluabo.¶ Et ci-
babo hostes tuos carnibus suis: & quasi
musto, sanguine suo inebriabũtur: & sciet
omnis caro,quia ego Dominus saluans te,
& redemptor tuus fortis Iacob.

CAP. L.

1 Hæc dicit Dominus, Quis est hic li-
ber repudii matris uestræ, quo di-
misi eam? aut quis est creditor
meus, cui uendidi uos? ecce in iniquitati-
bus uestris uẽditi estis, & in sceleribus ue-
2 stris dimisi matrem uestram. ¶ Quia ueni,
& non erat uir:uocaui,& non erat qui au-
diret.‖nunquid abbreuiata & paruula fa- *Inf.59.1.*
cta est manus mea, ut non possim redime- *Nu.11.23*
re?aut non est in me uirtus ad liberandũ?
Ecce, in increpatione mea desertum faciã
mare, ponam flumina in siccum: compu-
trescent pisces sine aqua, & morientur in
3 siti.¶Induam cœlos tenebris,& saccum po-
4 nam operimentum eorum.¶Dominus de-
dit mihi linguam eruditam,ut sciam su-
stentare eum qui lassus est, uerbo: erigit
mane,mane erigit mihi aurem,ut audiam
5 quasi magistrum.¶ Dominus Deus aperuit
mihi aurem, ego autem non contradico
6 retrorsum non abii.¶‖Corpus meum dedi *Mat.26.*
percutientibus, & genas meas uellentibus: *67.*
faciem meam non auerti ab increpanti-
7 bus & conspuentibus.*¶ Dominus Deus au- **.in me o.*
xiliator meus,ideo non sum confusus:ideo
posui faciem meam, ut petram durissimã,
8 & scio quoniam non confundar. ¶‖ Iuxta *Rom.8.33*
est qui iustificat me, quis contradicet mi-
hi? stemus simul, quis est aduersarius
9 meus?accedat ad me.¶Ecce Dominus Deus,
auxiliator meus: quis est qui condemnet
me?Ecce omnes quasi uestimentum conte-
10 rentur,tinea comedet eos. ¶ Quis ex uobis
timens Dominum, audiens uocem serui
sui, qui ambulauit in tenebris, & non est
lumen ei? speret in nomine Domini, & in-
11 nitatur super Deum suum. ¶ Ecce uos om-
nes accendentes ignem accincti flammis,
ambulate in lumine ignis uestri, & in flã-
mis quas succendistis: de manu mea factũ
est hoc uobis, in doloribus dormietis.

CAP. LI.

1 Audite me qui sequimini quod iustũ
est, & quæritis Dominum:attendite
ad petram unde excisi estis, & ad
2 cauernã laci,de qua præcisi estis.¶Attendi-
te ad Abraham patrem uestrum, & ad Sa-
ram quæ peperit uos: quia unum uocaui
eum,& benedixi ei, & multiplicaui eum.
3 ¶ Consolabitur ergo Dominus Sion,& cõ-
solabitur omnes ruinas eius:& ponet de-
sertum eius quasi delicias, & solitudinem
eius quasi hortum Domini. Gaudium &
lætitia inuenietur in ea, gratiarum actio,
4 & uox laudis: ¶ Attendite ad me popule

meus,

meus,& tribus mea me audite: quia lex a
me exiet,& iudicium meum in lucem po-
pulorũ requiescet. Prope est iustus meus, 5
egressus est saluator meus, & brachia mea
populos iudicabunt: me insulæ expecta-
bunt,& brachium meum sustinebunt. Le- 6
uate in cœlum oculos uestros, & uidete
sub terra deorsum: quia cœli sicut fumus
liquescent, & terra sicut uestimentum at-
teretur,& habitatores eius sicut hæc inte-
Ps.36.31. ribunt: Salus autem mea in sempiternum
39. erit,& iustitia mea non deficiet. Audite 7
me qui scitis iustũ, populus meus lex mea
in corde eorum: nolite timere opprobriũ
hominum & blasphemias eorum ne me-
tuatis. Sicut enim uestimentũ, sic come- 8
det eos uermis:& sicut lanam, sic deuora-
bit eos tinea: Salus autem mea in sempi-
Ps.36.31. ternum erit & iustitia mea in generatio-
39. nes generationum. Consurge,consurge, 9
induere fortitudinem brachium Domini:
consurge sicut in diebus antiquis, in gene-
rationibus seculorum. nunquid nõ tu per-
Exod.14. cussisti superbum, uulnerasti draconem?
21. Nunquid non tu siccasti mare, aquam 10
abyssi uehementis: qui posuisti profundũ
maris uiam,ut transirent liberati? Et nũc 11
qui redempti sunt a Domino,reuertentur,
& uenient in Sion laudantes,& lætitia sẽ-
piterna super capita eorum, gaudiũ & læ-
titiam tenebunt, fugiet dolor & gemitus.
Ego ego ipse consolabor uos: quis tu ut 12
timeres ab homine mortali, & a filio ho-
minis, qui quasi fœnum ita arescet? Et 13
oblitus es Domini factoris tui,qui tetendit
cœlos, & fundauit terram: & formidasti
iugiter tota die a facie furoris eius qui te
tribulabat, & parauerat ad perdendum:
ubi nunc est furor tribulantis? Cito ue- 14
niet gradiens ad aperiendum, & non in-
terficiet usque ad internecionem, nec de-
ficiet panis eius. Ego autem sum Domi- 15
nus Deus tuus,qui conturbo mare,& intu-
mescũt fluctus eius:Dominus exercituum
Sup.49.2. nomen meum. Posui uerba mea in ore 16
tuo,& in umbra manus meę protexi te, ut
plantes cœlos, & fundes terram: & dicas
ad Sion,Populus meus es tu. Eleuare ele- 17
uare, consurge Ierusalem, quæ bibisti de
manu Domini calicem iræ eius: usque ad
fundum calicis soporis bibisti, & potasti
usque ad fœces. Non est qui sustentet 18
eam ex omnibus filiis quos genuit: & non
est qui apprehendat manum eius ex om-
Sup.47.9 nibus filiis quos enutriuit. Duo sunt 19
quæ occurrerunt tibi: quis contristabitur
super te? uastitas,& contritio,& fames, &
gladius, quis consolabitur te? Filii tui 20
proiecti sunt, dormierunt in capite om-
nium uiarum, sicut oryx illaqueatus: ple-
ni indignatione Domini, increpatione
Dei tui. Idcirco audi hoc paupercula 21
& ebria non a uino. Hæc dicit domi- 22
nator tuus Dominus, & Deus tuus, qui
pugnabit pro populo suo, Ecce tuli de ma-
nu tua calicem soporis, fundum calicis
indignationis meæ, non adiicies ut bibas
illum ultra. Et ponam illum in manu 23
eorum qui te humiliauerunt, & dixe-
runt animæ tuæ, Incuruare, ut transea-
mus: & posuisti ut terram corpus tuum,
& quasi uiam transeuntibus.

CAP. LII.

1 Consurge,consurge, induere fortitu-
dine tua Sion, induere uestimentis
gloriæ tuæ Ierusalem ciuitas sancti:
quia non adiiciet ultra ut pertranseat per
2 te incircumcisus & immundus. Excutere
de puluere,consurge,sede Ierusalem:solue
3 uincula colli tui captiua filia Sion. Quia
hæc dicit Dominus, Gratis uenũdati estis,
4 & sine argento redimemini. Quia hæc
dicit Dominus Deus, In Ægyptum descẽ- Gen.46.6
dit populus meus in principio, ut colonus
esset ibi:& Assur absque ulla causa calum-
5 niatus est eum. Et nunquid mihi est hic,
dicit Dominus: quoniam ablatus est popu-
lus meus gratis? Dominatores eius inique
agunt, dicit Dominus, & iugiter tota die Ro.2.24.
6 nomẽ meum blasphematur. Propter hoc Eze.36.
sciet populus meus nomen meum in die 20.
illo: quia ego ipse qui loquebar, ecce adsũ.
7 Quàm pulchri super montes pedes an-
nunciantis & prædicantis pacem: annun- Ro.10.15
ciantis bonum,prædicantis salutem, dicẽ- Nahum.1
8 tis Sion, Regnabit Deus tuus? Vox spe- 15.
culatorum tuorum,leuauerunt uocem, si- Regna-
mul laudabunt:quia oculo ad oculum ui- uit 9 M S.
debunt cum conuerterit Dominus Sion. R. Hie.H.
9 Gaudete, & laudate simul deserta Ieru- C. Textus
salem:quia consolatus est Dominus popu- autẽ lectio
10 lum suum, redemit Ierusalem. Parauit colentis G.
Dominus brachium sanctum suum in ocu- Ps.97.3.
lis omnium Gentium: & uidebunt omnes 2 Cor.6.
11 fines terræ salutare Dei nostri. Recedite, 17.
recedite,exite inde, pollutum nolite tan-
gere: exite de medio eius,mundamini qui
12 fertis uasa Domini. Quoniam non in tu-
multu exibitis, nec in fuga properabitis:
præcedet enim uos Dominus,& congrega-
13 bit uos Deus Israel. Ecce intelliget seruus
meus,exaltabitur, & eleuabitur, & subli-
14 mis erit ualde. Sicut obstupuerunt super
te multi: sic inglorius erit inter uiros aspe-
ctus eius, & forma eius inter filios homi-
15 num. Iste asperget gentes multas, super
ipsum cõtinebunt reges os suũ: quia qui- Ro.15.21
bus non est narratum de eo, uiderunt: &
qui non audierunt,contemplati sunt.

CAP. LIII.

1 Quis credidit auditui nostro?& bra- Ioh.12.
chium Domini cui reuelatum est? 38.
Et ascendet sicut uirgultum corã Ro.10.16
2 eo,& sicut radix de terra sitienti: non est ascendit
species ei, neque decor: & uidimus eum, 4 M S.H.
& non erat aspectus, & desiderauimus eũ: Futuro
3 Despectum, & nouissimum uirorum ui- reddidit
rum dolorum & scientem infirmitatem: G.
& quasi absconditus uultus eius & despe- Mar.9.12
4 ctus,unde nec reputauimus eum. Vere Matt.8.
languores nostros ipse tulit,& dolores no- 17 & 2.
stros ipse portauit: & nos putauimus eum 24.
quasi leprosum, & percussum a Deo & 1 Cor.15.
5 humiliatum. Ipse autem uulneratus est 3.
propter iniquitates nostras, attritus est
propter scelera nostra: disciplina pacis no-
stræ super eum,& liuore eius sanati sumus.
6 Omnes nos quasi oues errauimus, unus-
quisque in uiam suam declinauit: & po-
suit Dominus in eo iniquitatem omnium
7 nostrum. Oblatus est, quia ipse uoluit, &
non aperuit os suum: sicut ouis ad occisio- Mat.26.
nem ducetur,& quasi agnus coram tondẽ- 63.27.14.
te se, obmutescet, & non aperiet os suum. Act.8.32

De

✝De angustia & de iudicio subl tus est: ge- 8
nerationem eius quis enarrabit? quia ab-
scissus est de terra uiuentium propter sce-
lus populi mei percussi eum. ✝ Et dabit 9
impios pro sepultura, & diuitem pro mor-
te sua: ‖ eo quòd iniquitatem non fecerit,
1 Pe.2.22 neque dolus fuerit in ore eius. ✝ Et Domi- 10
1.Io.3.5. nus uoluit conterere eum in infirmitate: si
posuerit pro peccato animam suam, uide-
bit semen longæuum & uoluntas Domini
\\ seruos meos M.S. R. in manu eius dirigetur. ✝ Pro eo quòd la- 11
boravit anima eius, uidebit & saturabitur:
in scientia sua iustificabit ipse iustus \\ ser-
Mar.15.28. uus meus' multos, & iniquitates eorum
ipse portabit. ✝ Ideo dispertiá ei plurimos, 12
Lu.22.37 & fortium diuidet spolia, pro eo quòd tra-
Lu.23.34 didit in mortem animam suam, ‖ & cú sce-
leratis reputatus est: & ipse peccata multo-
rum tulit, & ‖ pro transgressoribus rogauit.

CAP. LIIII.

\\ Lætare 3.M.S.G. Lauda ‖ \\ 'sterilis quæ nó paris: decá- 1
ta laudem, & hinni quæ non parie-
Lu.23.29 bas: quoniam multi filii desertæ ma-
Gal.4.27. gis, quam eius quæ habet uirum dicit Do-
minus. ✝ Dilata locum tentorii tui, & pel- 2
les tabernaculorum tuorum extende, ne
parcas: longos fac funiculos tuos, & clauos
tuos consolida. ✝ Ad dexteram enim, & ad 3
læuam penetrabis: & semen tuum Gentes
hæreditabit, & ciuitates desertas inhabita-
bit. ✝ Noli timere, quia non confunderis, 4
neque erubesces: nó enim te pudebit, quia
confusionis adolescentiæ tuæ obliuisceris,
& opprobrii uiduitatis tuæ non recorda-
beris amplius. ✝ Quia dominabitur tui qui 5
fecit te, ‖ Dominus exercituum nomé eius:
Luc.1.32 & redéptor tuus sanctus Israel, Deus om-
nis terræ uocabitur. ✝ Quia ut mulieré de- 6
relictam & mœrentem spiritu uocauit te
Dominus, & uxorem ab adolescentia abie-
ctam, dixit Deus tuus. ✝ Ad punctum in 7
modico dereliqui te, & in miserationibus
magnis congregabo te. ✝ In momento in- 8
dignationis abscondi faciem meam parú-
per a te, & in misericordia sempiterna mi-
sertus sum tui: dixit redemptor tuus Do-
Ge.9.15. minus. ✝ Sicut in ‖ diebus Noe istud mihi 9
\\ diluuii M.S.G. est, cui iuraui ne inducerem aquas \\ Noe'
\\ diluuii quæ fuerũt in diebus Noe G ultra supra terram: sic iuraui ut non ira-
scar tibi, & nó increpem te. ✝ Montes enim 10
commouebuntur, & colles contremiscét:
misericordia autem mea non recedet a te,
& fœdus pacis meæ non mouebitur: dixit
miserator tuus Dominus. ✝ Paupercula té- 11
pestate conuulsa, absque ulla consolatio-
ne. Ecce ego sternam per ordinem lapides
tuos, & fundabo te in sapphiris, ✝ & ponam 12
Io.6.45. iaspidem propugnacula tua: & portas tuas
in lapides sculptos, & omnes terminos tuos
in lapides desiderabiles: ✝ ‖ Vniuersos filios 13
tuos doctos a Domino: & multitudinem
pacis filiis tuis, ✝ Et in iustitia fundabe- 14
ris: recede procul a calumnia, quia non ti-
mebis: & a pauore, quia non appropin-
quabit tibi. ✝ Ecce, accola ueniet, qui non 15
erat mecum, aduena quondam tuus adiũ-
getur tibi. ✝ Ecce, ego creaui fabrum suffla- 16
tem in igne prunas, & proferentem uas in
opus suum, & ego creaui interfectorem
ad disperdendum. ✝ Omne uas quod fictum 17
est contra te, non dirigetur: & omnem lin-
guam resistentem tibi in iudicio, iudica-
bis. Hæc est hæreditas seruorum Domini,
& iustitia eorum apud me, dicit Dominus.

CAP. LV.

1 Omnes ‖ sitientes uenite ad aquas: & Eccli.51
qui non habetis argentum, prope- 33
rate, emite & comedite: ‖ uenite, Apo.22.
emite absque argento, & absque ulla com- 17.
2 mutatione uinum & lac. ✝ Quare appendi-
tis argentum non in panibus, & laborem
uestrum non in saturitate? Audite audien-
tes me, & comedite bonum, & delectabitur
3 in crassitudine anima uestra. ✝ Inclinate
aurem uestram, & uenite ad me: audite, &
uiuet anima uestra, & feriam uobiscum
pactum sempiternum, ‖ misericordias Da-
4 uid fideles. ✝ Ecce testem populis dedi eum, Act.13.
5 ducem ac præceptorem Gentibus. ✝ Ecce, 34.
gentem quam ne sciebas, uocabis: & gentes
quæ te non cognouerunt, ad te current pro-
pter Dominum Deum tuum, & sanctum
6 Israel, quia glorificauit te. ✝ Quærite Do-
minum dum inueniri potest, inuocate eú
7 dum prope est. ✝ Derelinquat impius uiam
suam, & uir iniquus cogitationes suas, &
reuertatur ad Dominum, & miserebitur
eius, & ad Deum nostrum: quoniam mul-
8 tus est ad ignoscendum. ✝ Non enim cogi-
tationes meæ, cogitationes uestræ: neque
9 uiæ uestræ, uiæ meæ, dicit Dominus. ✝ Quia
sicut exaltantur cœli a terra, sic exaltatæ
sunt uiæ meæ a uiis uestris, & cogitationes
10 meæ a cogitationibus uestris. ✝ Et quomo-
do descendit imber, & nix de cœlo, & illuc
ultra non reuertitur, sed inebriat terram,
& infundit eam, & germinare eam fa-
cit, & dat semen serenti, & panem come-
11 denti: ✝ Sic erit uerbum meum quod egre-
dietur de ore meo: non reuertetur ad me
uacuum, sed faciet quæcunque uolui, &
prosperabitur in his ad quæ misi illud.
12 ✝ Quia in lætitia egrediemini, & in pace
deducemini: montes & colles cantabunt
coram uobis laudem, & omnia ligna regio
13 nis: plaudent manu. ✝ Pro saliunca ascen-
det abies, & pro urtica crescet myrtus.: &
erit Dominus nominatus in signum æter-
num, quod non auferetur.

CAP. LVI.

1 Hæc dicit Dominus, ‖ Custodite iudi- Sap.1.1.
cium, & facite iustitiam: quia iuxta
est salus mea ut ueniat, & iustitia
2 mea ut reueletur. ✝ Beatus uir qui facit
hoc, & filius hominis qui apprehédet illud
custodiens sabbathum ne polluat illud, cu-
stodiens manus suas ne faciat omne ma-
3 lum. ✝ Et non dicat filius aduenæ qui ad-
hæret Domino, dicens, Separatione diui-
det me Dominus a populo suo. Et non di-
cat Eunuchus, Ecce ego lignum aridum.
4 ✝ Quia hæc dicit Dominus Eunuchis, Qui
custodierint sabbatha mea, & elegerint
quæ ego uolui, & tenuerint fœdus meum:
5 ✝ Dabo eis in domo mea & in muris meis
locum, & nomen melius a filiis & filiabus
nomen sempiternum dabo eis, quod non
6 peribit, ✝ Et filios aduenæ qui adhærét Do-
mino, ut colant eum, & diligant nomen
eius, ut sint ei in seruos: omnem custodié-
tem sabbathum ne polluat illud, & tenen-
7 tem fœdus meum: ✝ Adducam eos in mon-
tem sanctum meum, & lætificabo eos in
domo orationis meæ: holocausta eorum, &

Matt.21.13. Mar.11.17. Luc.19.46.

uictimæ eorũ placebunt mihi super altari
meo: quia ‖ domus mea, domus orationis
uocabitur cunctis populis. ✝ Ait Dñs Deus 8
qui congregat dispersos Israel, Adhuc cõ-
gregabo ad eum congregatos eius. ✝ Om-
nes bestiæ agri uenite ad deuorandum,
uniuersæ bestiæ saltus. ✝ Speculatores eius 9
cæci omnes, nescierunt uniuersi: canes mu
ti non ualentes latrare, uidentes uana, dor
mientes & amantes somnia. ✝ Et canes 10
impudentissimi nescierunt saturitatem:
ipsi pastores ignorauerunt intelligentiam:
‖omnes in uiam suam declinauerũt unus-
quisque ad auaritiam suam, a summo us-
que ad nouissimum. ✝‖Venite, sumamus 11
uinum, & impleamur ebrietate: & erit si-
cut hodie, sic & cras, & multo amplius.

Ier.6.13. 8.10. Sap.2.7. Sup.22.13

CAP. LVII.

IVstus perit, & non est qui recogitet in 1
corde suo: & uiri misericordiæ colli-
guntur, quia non est qui intelligat, a fa
cie enim malitiæ collectus est iustus. ✝ Ve- 2
niat pax, & requiescat in cubili suo qui
ambulauit in directione sua. ✝ Vos autem 3
accedite huc filii auguratricis; semen adul
teri, & fornicariæ. ✝ Super quem lusistis? su- 4
per quem dilatastis os, & eiecistis linguã?
nunquid non uos filii scelesti, semen mẽ-
dax? ✝ qui consolamini in diis subter omne 5
lignum frondosum, immolantes paruulos
in torrentibus, subter eminentes petras?
✝ In partibus torrentis pars tua, hæc est 6
sors tua: & ipsis effudisti libamen, obtulisti
sacrificium, nunquid super his non indi-
gnabor? ✝ Super montem excelsum & sub- 7
limem posuisti cubile tuum, & illuc ascen-
disti, ut immolares hostias. ✝ Et post ostiũ, 8
& retro postem posuisti memoriale tuum,
quia iuxta me discooperuisti, & suscepisti
adulterum: dilatasti cubile tuum, & pepi-
gisti cum eis fœdus: dilexisti stratum eorũ
manu aperta. ✝ Et ornasti te regio unguen- 9
to, & multiplicasti pigmenta tua. Misisti
legatos tuos procul, & humiliata es usque
ad inferos. ✝ In multitudine uiæ tuæ labo- 10
rasti: non dixisti, Quiescam: uitam manus
tuæ inuenisti, propterea non rogasti. ✝ Pro 11
quo solicita timuisti, quia mentita es, &
mei non es recordata, neque cogitasti in
corde tuo? quia ego tacens, & quasi nõ ui-
dens, & mei oblita es. ✝ Ego annunciabo 12
iustitiam tuam, & opera tua non prode-
runt tibi ✝ Cum clamaueris, liberent te cõ- 13
gregati tui, & omnes eos auferet uentus,
tollet aura. Qui autem fiduciam habent
mei, hereditabit terram, & possidebit mõ-
tem sanctum meum. ✝ Et dicam, ‖Viam fa- 14
cite, præbete iter, declinate de semita, au-
ferte offendicula de uia populi mei. ✝ Quia 15
hæc dicit excelsus, & sublimis habitans
æternitatem: & sanctum nomẽ eius in ex-
celso & in sancto habitans, & cum contri-
to & humili spiritu: ut uiuificet spiritum
humilium, & uiuificet cor contritorum.
✝ Non enim in sempiternum litigabo, 16
neque usq; ad finem irascar: quia spiritus
a facie mea egredietur, & flatus ego faciã.
✝ Propter iniquitatem auaritiæ eius ira- 17
tus sum, & percussi eum: abscondi ‿ a te
faciem meam', & indignatus sum: & abiit
uagus in uia cordis sui. ✝ Vias eius uidi, & 18
sanaui eum, & reduxi eum, & reddidi cõ-

Inf.62.10

-13 M S. R. Hier. H. ‿ mærita tẽ meã ab eis G. ‿ faciem mea ab eo G. atq; hoc, Hier. subaudiri dicit.

19 solationes ipsi, & lugentibus eius. ✝ Creaui
fructum labiorũ pacem, pacẽ ei qui longe
est & qui prope, dixit Dominus, & sanaui
20 eum. ✝ Impii autem quasi mare feruens,
quod quiescere non potest, & redundant
fluctus eius in conculcationem & lutum.
21 ✝‖Non est pax impiis': dicit Dñs meus. *

CAP. LVIII.

1 CLama, ne cesses, quasi tuba exalta
uocẽ tuã, & annuncia populo meo‖
scelera eorũ, & domui Iacob peccata
2 eorũ. ✝ Me etenim de die in diẽ quærunt,
& scire uias meas uolunt: quasi gens quæ
iustitiam fecerit, & iudicium Dei sui non
dereliquerit: rogant me iudicia iustitiæ:
3 appropinquare Deo uolunt. ✝ Quare ieiu-
nauimus, & non aspexisti: humiliauimus
animas nostras, & nescisti? Ecce, in die ieiu-
nii uestri inuenitur uoluntas uestra, & om
4 nes debitores uestros repetitis. ✝ Ecce, ad li-
tes & contentiones ieiunatis, & percutitis
pugno impie. Nolite ieiunare sicut usque
ad hanc diẽ, ut audiatur in excelso clamor
5 uester; ✝ ‖ Nunquid tale est ieiuniũ quod
elegi, per diẽ affligere hominẽ animã suã?
nunquid contorquere quasi circulũ caput
suum, & saccũ & cinerẽ sternere? nunquid
istud uocabis ieiuniũ, & diẽ acceptabilem
6 Dño? ✝ Nonne hoc est magis ieiuniũ quod
elegi? dissolue colligationes impietatis, sol
ue fasciculos deprimentes, dimitte eos qui
confracti sunt liberos, & omne onus di-
7 rumpe. ✝‖ Frange esurienti panem tuũ, &
egenos uagosq; induc in domum tuam'.
cum uideris nudum, operi eum, & carnem
8 tuam ne despexeris. ✝ Tunc erumpet quasi
mane lumen tuum, & sanitas tua citius
orietur, & anteibit faciẽ tuã iustitia tua, &
9 gloria Domini colliget te. ✝ Tunc inuoca-
bis, & Dominus exaudiet: clamabis, & di-
cet, Ecce adsum. si abstuleris de medio tui
catenam, & desieris extendere digitum, &
10 loqui quod non prodest. ✝ Cum effuderis
esurienti animam tuam, & animam affli-
ctam repleueris: orietur in tenebris lux
tua, & tenebræ tuæ erunt sicut meridies.
11 ✝ Et requiem tibi dabit Dominus * semper
& implebit splendoribus animam tuam,
& ossa tua liberabit, & eris quasi hortus ir-
riguus, & sicut fons aquarum, cuius non
12 deficient aquæ. ✝‖ Et ædificabuntur in te
deserta seculorum: fundamenta genera-
tionis & generationis suscitabis: & uoca-
beris ædificator sepium, auertens semitas
13 in quietem. ✝ Si auerteris a sabbatho pe-
dem tuum, facere uolũtatem tuam in die
sancto meo, & uocaueris sabbathũ delica-
tũ, & sanctum Domini gloriosum, & glo-
rificaueris eum dum non facis uias tuas,
& non inuenitur uoluntas tua, ut loquaris
14 sermonem: ✝ Tunc delectaberis super Do-
mino, & sustollam te super altitudines ter-
ræ, & cibabo te hæreditate Iacob patris
tui: os enim Domini locutum est.

CAP. LIX.

1 ECce‖ non est abbreuiata manus Do-
mini ut saluare nequeat, neq; aggra-
uata est auris eius ut non exaudiat:
2 ✝ Sed iniquitates uestræ diuiserunt in-
ter uos & Deum uestrum, & peccata ue-
stra absconderunt faciem eius a uobis ne
3 exaudiret. ✝‖ Manus enim uestræ pollu-

Sup. 4... 22. -*imp... 6 M S Hier. C. In ... autẽ ... herbor... stus, q... in Tex... Sup. 1... Zach. Eze.18. 16. Matt. 35. -2 M S Hie. ... Additu... autem ... * Deu... M S.g. Inf.6... Nu.11 Sup.5... Sup.1...

tæ sunt sanguine, & digiti uestri iniquita-
te: labia uestra locuta sunt mendacium,&
lingua uestra iniquitatem fatur. ♦ Non est 4
qui inuocet iustitiam,neque est qui iudicet
uere:sed confidunt in nihili, & loquuntur
Ioh. 15. 35. uanitates: ❡ conceperunt laborem, & pepe-
rerunt iniquitatem. ♦ Oua aspidum rupe- 5
runt,& telas araneæ texuerunt: qui come-
derit de ouis eorum morietur; & quod
confotum est,erumpet in regulum. ♦ Telæ 6
eorum non erunt in uestimentum, neque
operientur operibus suis: opera eorũ ope
Pro.1.16. ra inutilia, & opus iniquitatis in manibus
Ro.3.15. eorum ♦ ❡Pedes eorum ad malum currũt, 7
& festinant ut effundant sanguinem in-
nocentem: cogitationes eorum cogitatio-
nes inutiles: uastitas & contritio in uiis
eorum. ♦ Viam pacis nescierunt, & non est 8
iudicium in gressibus eorum, semitæ eorũ
incuruatæ sunt eis: omnis qui calcat in eis,
\\ nobis 6 ignorat pacem. ♦ Propter hoc elongatum 9
M S.R. est iudicium a \\ uobis', & non apprehen-
Hie.H.C det \\ uos' iustitia: expectauimus lucem,
\\ eis G. & ecce tenebræ: splendorem,& in tenebris
\\ nos 9. ambulauimus. ♦ Palpauimus sicut cæci, pa- 10
M S.R. rietem, & quasi absque oculis attrectaui-
Hie.H C. mus; impegimus meridie quasi in tene-
\\ eos G. bris, in caliginosis quasi mortui. ♦ Rugie- 11
mus quasi ursi omnes, & quasi columbæ
meditantes gememus expectauimus iu-
dicium,& non est: salutem,& elongata est
a nobis. ♦ Multiplicatæ sunt enim iniquita- 12
tes nostræ coram te, & peccata nostra re-
sponderunt nobis, quia scelera nostra no-
biscũ, & iniquitates nostras cognouimus,
♦ peccare & mentiri contra Dominum:& 13
auersi sumus ne iremus post tergum Dei
nostri,ut loqueremur calumniam, & trã-
gressionem: concepimus, & locuti sumus
de corde uerba mendacii. ♦ Et conuersum 14
est retrorsum iudiciũ, & iustitia longe ste-
tit: quia corruit in platea ueritas, & æqui-
tas non potuit ingredi. ♦ Et facta est ueritas 15
in obliuionem:& qui recessit a malo, præ-
dæ patuit:& uidit Dominus,& malum ap-
paruit in oculis eius, quia non est iudiciũ.
♦ & uidit quia non est uir:& aporiatus est, 16
quia non est qui occurrat: & saluauit sibi
Eph.6.17. brachium suum, & iustitia eius ipsa cõfir-
1.The.5.8. mauit eum. ♦ ❡ Indutus est iustitia ut lori- 17
ca, & galea salutis in capite eius; indutus
est uestimentis ultionis,& opertus est qua
si pallio zeli. ♦ Sicut ad uindictam quasi ad 18
retributionem indignationis hostibus suis
& uicissitudinem inimicis suis: insulis uicẽ
reddet. ♦ Et timebunt qui ab Occidente, 19
nomen Domini: & qui ab Ortu solis, glo-
riam eius: cum uenerit quasi fluuius uio-
Ro.11.26. lentus,quem spiritus Domini cogit: ♦ ❡ Et 20
uenerit Sion redemptor, & eis qui redeũt
ab iniquitate in Iacob, dicit Dominus.
♦ Hoc fœdus meum cum eis, dicit Domi- 21
nus, Spiritus meus qui est in te, & uerba
mea quæ posui in ore tuo, non recedent
de ore tuo,& de ore seminis tui, & de ore
seminis seminis tui, dicit Dominus, amo-
do & usque in sempiternum.

CAP. LX.

-6 Ms. R. Hier. R. Al. Lumen est autem a G. &c.

SVrge illuminare Ierusalem: quia ue- 1
nit lumen tuum, & gloria Domini su-
per te orta est. ♦ Quia ecce tenebræ 2
operient terram, & caligo populus: super
te autem orietur Dominus, & gloria eius
3 in te uidebitur. ♦ Et ambulabunt Gentes
in lumine tuo, & reges in splendore ortus
4 tui. ♦ ❡ Leua in circuitu oculos tuos, & uide: Sup. 49. 18.
omnes isti congregati sunt, uenerunt tibi:
filii tui delonge uenient, & filiæ tuæ de la-
5 tere surgent. ♦ Tunc uidebis, & afflues, &
mirabitur & dilatabitur cor tuum, quan-
do conuersa fuerit ad te multitudo maris,
6 fortitudo Gentium uenerit tibi. ♦ Inunda-
tio camelorum operiet te, dromedarii Ma-
dian & Epha: omnes de Saba uenient, aurũ
& thus deferentes, & laudem Domino an-
7 nunciãtes. ♦ Omne pecus Cedar congrega-
bitur tibi, arietes Nabaioth ministrabunt
tibi: offerentur super placabili altari meo,
& domum maiestatis meæ glorificabo.
8 ♦ Qui sunt isti, qui ut nubes uolant,& qua-
9 si columbæ ad fenestras suas? ♦ Me enim
insulæ expectant, & naues maris in prin-
cipio, ut adducam filios tuos delonge: argẽ-
tum eorum, & aurum eorum cum eis no-
mini Domini Dei tui,& sancto Israël, quia
10 glorificauit te. ♦ Et ædificabunt filii pere-
grinorum muros tuos,& reges eorum mi-
nistrabunt tibi: in indignatione enim mea
percussi te, & in reconciliatione mea mi-
11 sertus sum tui. ♦ ❡ Et aperientur portæ tuæ
iugiter: die ac nocte non claudẽtur, ut af- Ap.21.25.
feratur ad te fortitudo Gentium, & reges
12 earum adducantur. ♦ Gẽs enim & regnum
quod non seruierit tibi, peribit: & Gentes
13 solitudine uastabuntur. ♦ Gloria Libani ad
te ueniet, abies & buxus, & pinus simul,
ad ornandum locum sanctificationis meç,
14 & locum pedum meorum glorificabo. ♦ Et
uenient ad te curui filii eorum qui humi-
liauerunt te, & adorabunt uestigia pedum
tuorum omnes qui detrahebant tibi, & uo-
cabunt te Ciuitatem Domini, Sion sancti
15 Israël. ♦ Pro eo quòd fuisti derelicta,& odio
habita,& non erat qui per te transiret, po-
nam te in superbiam seculorum, gaudiũ
16 in generationem & generationem, ♦ & su-
ges lac Gentium, & mamilla regum lacta-
beris:& scies quia ego Dominus saluans te,
17 & redemptor tuus fortis Iacob. ♦ Pro ære
afferam aurum,& pro ferro afferam argẽ-
tum:& pro lignis æs, & pro lapidibus fer-
rum:& ponam uisitationem tuam pacem,
18 & propositos tuos iustitiam. ♦ Non audie-
tur ultra iniquitas in terra tua, uastitas &
contritio in terminis tuis,& occupabit sa-
lus muros tuos, & portas tuas laudatio.
19 ♦ ❡ Non erit tibi amplius Sol ad lucendum Apo.21.23.
per diem, nec splendor Lunæ illuminabit
te: sed erit tibi Dominus in lucem sempi-
20 ternam,& Deus tuus in gloriam tuã ♦ ❡ Nõ Apo.22.5.
occidet ultra Sol tuus, & Luna tua nõ mi-
nuetur: quia erit tibi Dñs in lucem sempi-
ternam, & complebuntur dies luctus tui.
21 ♦ Populus autem tuus omnes iusti, in per-
petuum hæreditabunt terram, germen plã-
tationis meæ, opus manus meæ ad glorifi-
22 candum. ♦ Minimus erit in mille, & par-
uulus in gentem fortissimam: ego Domi-
nus in tempore eius subito faciam istud.

CAP. LXI.

1 SPiritus Domini super me, eo quòd Luc.4.18.
unxerit Dominus me: ad annuncian-
dum mansuetis misit me,ut mederer
contritis corde, & prædicarem captiuis in-

dulgen-

dulgentiam, & clausis apertionem: ✝ Vt 2
prædicarem annum placabilem Domino,
& diem ultionis Deo nostro: ‖ ut consola-
rer omnes lugentes: ✝ Vt ponerem lugen- 3
tibus Sion, & darem eis coronam pro cine-
re, oleum gaudii pro luctu, pallium laudis
pro spiritu mœroris: & uocabuntur in ea
fortes iustitiæ, plantatio Domini ad glori- Sup.58.
ficandum. ✝‖ Et ædificabunt deserta a secu- 4
lo, & ruinas antiquas erigent, & instaura-
bunt ciuitates desertas, dissipatas in gene-
rationem & generationem. ✝ Et stabunt 5
alieni, & pascent pecora uestra: & filii pe-
regrinorum, agricolæ & uinitores uestri
erunt. ✝ Vos autem sacerdotes Domini uo- 6
cabimini: Ministri Dei nostri, dicetur uo-
bis: fortitudinem Gentium comedetis, &
in gloria earum superbietis. ✝ Pro confu- 7
sione uestra duplici & rubore laudabunt
partem eorum: propter hoc in terra sua du
plicia possidebunt, lætitia sempiterna erit
eis. ✝ Quia ego Dominus diligens iudiciú, 8
& odio habens rapinam in holocausto:
& dabo opus eorum in ueritate, & fœdus
perpetuum feriam eis. ✝ Et scient in Gen- 9
tibus semen eorum, & germen eorum in
medio populorum: omnes qui uiderint
eos, cognoscent illos, quia isti sunt semen
cui benedixit Dominus. ✝ Gaudens gaude- 10
bo in Domino, & exultabit anima mea in
Deo meo: quia induit me uestimentis salu-
tis: & indumento iustitiæ circundedit me,
quasi sponsum decoratum corona, & qua-
si sponsam ornatam monilibus suis. ✝ Sicut 11
enim terra profert germen suum, & si-
cut hortus semen suum germinat: sic Do-
minus Deus germinabit iustitiam, & lau-
dem coram uniuersis Gentibus.

CAP. LXII.

Propter Sion non tacebo, & propter 1
Ierusalem non quiescam, donec egre-
diatur ut splendor iustus eius, & sal-
uator eius ut lampas accendatur. ✝ Et uide- 2
bunt Gentes iustum tuum, & cuncti reges
inclytum tuum: & uocabitur tibi nomen
nouum, quod os Domini \\nominauit'. ✝ Et 3
eris corona gloriæ in manu Domini, &
diadema regni in manu Dei tui. ✝ Non uo- 4
caberis ultra Derelicta: & terra tua nó uo-
cabitur amplius Desolata: sed uocaberis
Voluntas mea in ea, & terra tua \\inhabita-
bitur', quia complacuit Domino in te: &
terra tua inhabitabitur. ✝ Habitabit enim 5
iuuenis cum uirgine, & habitabunt in te
filii tui. Et gaudebit sponsus super sponsam
& gaudebit super te Deus tuus. ✝ Super mu 6
ros tuos, Ierusalem, constitui custodes: tota
die & tota nocte in perpetuum non tace-
bunt. Qui reminiscimini Domini, ne tacea
tis, ✝ & ne detis silentium ei, donec stabi- 7
liat, & donec ponat Ierusalem laudem in
terra. ✝ Iurauit Dominus in dextera sua, & 8
in brachio fortitudinis suæ, Si dedero tri-
ticum tuum ultra cibum inimicis tuis: &
si biberint filii alieni uinum tuum in quo 9
laborasti. ✝ Quia qui congregabunt illud,
comedent: & laudabunt Dominum? & qui
comportant illud, bibent in atriis sanctis
meis. ✝ Transite, transite per portas, ‖ præ- 10
parate uiam populo, planum facite iter, &
eligite lapides, & eleuate signum ad Popu-
los. ✝‖ Ecce Dominus auditum fecit in ex- 11
tremis terræ, ‖ dicite filiæ Sion, Ecce salua-
tor tuus uenit: ecce merces eius cum eo, &
12 opus eius coram illo. ✝ Et uocabunt eos
Populus sanctus, redempti a Dño. Tu autē
uocaberis, Quæsita ciuitas, & nó Derelicta.

CAP. LXIII.

1 Quis est iste qui uenit de Edom, tin-
ctis uestibus de Bosra, iste formosus
in stola sua, gradiens in multitudi-
ne fortitudinis suæ? ego qui loquor iusti-
tiam, & propugnator sum ad saluandum
2 ✝‖ Quare ergo rubrum est indumentum Apo. 19.
tuum, & uestimenta tua sicut calcantium 13.
3 in torculari? ✝ Torcular calcaui solus, & de
Gentibus non est uir mecum: calcaui eos
in furore meo, & cóculcaui eos in ira mea:
& aspersus est sanguis eorum super uesti-
menta mea, & omnia indumenta mea in- Sup.34.8
4 quinaui. ✝‖ Dies enim ultionis in corde \\redēptio
5 meo annus \\retributionis' meæ uenit. ✝ Cir- nis 14. MS
cunspexi, & non erat auxiliator: quæsiui, R. Hic. H.
& non fuit qui adiuuaret: & saluauit mihi G.C.
brachium meum. & indignatio mea ipsa
6 auxiliata est mihi. ✝ Et conculcaui populos
in furore meo, & inebriaui eos in indigna-
tione mea, & detraxi in terram uirtutem
7 eorum. ✝ Miserationum Domini recorda-
bor, laudem Domini super omnibus quæ
reddidit nobis Dominus, & super multitu-
dinem bonorum domui Israel, quæ largi-
tus est eis secundum indulgentiam suam,
& secundú multitudinem misericordiarú
8 suarum. ✝ Et dixit, Verumtamen popu-
lus meus est, filii nó negantes: & factus est
9 eis saluator. ✝ In omni tribulatione eorum
non est tribulatus, & angelus faciei eius
saluauit eos in dilectione sua, & in indulgē
tia sua ipse redemit eos, & portauit eos, &
10 eleuauit eos cunctis diebus seculi. ✝ Ipsi au- \\ sanctum
tem ad iracundiam prouocauerunt, & af- 3 MS. G.
flixerunt spiritum \\sancti' eius: & conuer- \\ sanctita-
sus est eis in inimicum, & ipse debellauit tis H.
11 eos: ✝ Et recordatus est dierum seculi Moy- - 15 MS.
si & populi sui. Vbi est qui‖ eduxit eos de Hic. H.
mari cum pastoribus gregis sui? ubi est qui Exo 14.
posuit in medio eius spiritum sancti sui? 29
12 ✝ Qui \\eduxit' ad dexteram Moysen bra- \\duxit 2
chio maiestatis suæ: qui scidit aquas ante MS. R.
eos, ut faceret sibi nomen sempiternum.
13 ✝ Qui eduxit eos per abyssos, quasi equum
14 in deserto non impingentem ✝ Quasi ani-
mal in campo descendens, spiritus Domini
ductor eius fuit: sic adduxisti populum tuú Deut. 26.
15 ut faceres tibi nomen gloriæ, ✝‖ Attende 15.
de cœlo, & uide de habitaculo sancto tuo Baru. 2.
& * gloriæ tuæ: ubi est zelus tuus, & for- 16.
titudo tua, multitudo uiscerum tuorum, *, olio o.
& miserationum tuarum? super me con-
16 tinuerunt se. ✝ Tu enim pater noster, &
Abraham nesciuit nos, & Israel ignora-
uit nos: tu Domine pater noster, redem-
17 ptor noster, a seculo nomen tuum. ✝ Qua-
re errare nos fecisti Domine de uiis tuis:
indurasti cor nostrum, ne timeremus te?
conuertere propter seruos tuos, tribus
18 hæreditatis tuæ. ✝ Quasi nihilum posse-
derunt populum sanctum tuum: hostes
nostri conculcauerunt sanctificationem
19 tuam. ✝ Facti sumus quasi in principio,
cum non dominareris nostri, neque in-
uocaretur nomen tuum super nos.

CAP. LXIIII.

VTinam dirumperes cœlos, & descé- 1
deres: a facie tua montes defluerét.
♦ Sicut exustio ignis tabescerent, 2
aquæ arderent igni, ut notum fieret no-
men tuum inimicis tuis: a facie tua gen-
tes turbarentur. ♦ Cum feceris mirabilia, 3
non sustinebimus: descendisti, & a facie
tua montes defluxerunt. ♦‖ A seculo non 4
audierunt, neque auribus perceperunt:
oculus non uidit, Deus absque te, quæ
præparasti expectantibus te. ♦ Occur- 5
risti lætanti, & facienti iustitiam: in uiis
tuis recordabuntur tui: ecce, tu iratus es,
& peccauimus: in ipsis fuimus semper,
& saluabimur. ♦ Et facti sumus ut \\ im- 6
mundus' omnes nos, & quasi pannus
menstruatę uniuersæ iustitiæ nostræ: &
cecidimus quasi folium uniuersi, & ini-
quitates nostræ quasi uentus abstulerunt
nos. ♦ Non est qui inuocet nomen tuũ: 7
qui consurgat, & teneat te: abscondisti
faciem tuam a nobis, & allisisti nos in
manu iniquitatis nostræ. ♦ Et nunc 8
Domine, pater noster es tu, nos uero lu-
tum: & fictor noster tu, & opera manuũ
tuarum omnes nos, ♦‖ Ne irascaris Do- 9
mine satis, & ne ultra memineris iniqui-
tatis nostræ': ecce, respice, populus tuus
omnes nos. ♦ Ciuitas sancti tui facta est 10
deserta, Sion Deserta facta est, Ierusa-
lem desolata est. ♦ Domus sanctificatio- 11
nis nostræ & gloriæ nostræ, ubi lauda-
uerunt te patres nostri, facta est in exu-
stionem ignis, & omnia desiderabilia
nostra uersa sunt in ruinas. ♦ Nunquid 12
super his continebis te Domine, tace-
bis & affliges nos uehementer?

Cor. 2. 9

\\ immundus MS. G. Verũ quæ in Textu est lectio, conformis est R. Hie. H. & C.

Psa. 78. 8.

\\ M S. Hie. H C. Additur, ante in codicibus G.

CAP. LXV.

QVæsierunt ‖ me qui ante non inter- 1
rogabant; inuenerunt qui non quę-
sierunt me, dixi. Ecce ego, ecce ego,
ad Gentem quæ non inuocabat nomen
meum. ♦ Expandi manus meas tota die 2
ad populum incredulum, qui graditur
in uia non bona post cogitationes suas:
♦ Populus qui ad iracundiam prouocat 3
me ante faciem meam semper: qui im-
molant in hortis, & sacrificant super la-
teres: ♦ qui habitant in sepulchris, & in 4
delubris idôlorum dormiunt: qui come-
dunt carnem suillam, & ius profanum in
uasis eorum. ♦ Qui dicunt, Recede a 5
me, non appropinques mihi, quia im-
mundus es: isti fumus erunt in furore
meo, ignis ardens tota die. ♦ Ecce scri- 6
ptum est coram me: non tacebo, sed red-
dam & retribuam in \\ sinum' eorum ♦ ini- 7
quitates uestras, & iniquitates patrum
uestrorum simul, dicit Dominus, qui sa-
crificauerunt super montes, & super
colles exprobrauerunt mihi, & reme-
tiar opus eorum primum in sinu eorum:
♦ Hæc dicit Dominus Quomodo si inue- 8
niatur granum in botro, & dicatur, Ne
dissipes illud, quoniam benedictio est: sic
faciam propter seruos meos, ut non di-
sperdam totum. ♦ Et educam de Iacob se- 9
men, & de Iuda possidentem mótes meos:
& hæreditabunt eam electi mei, & serui
mei habitabunt ibi. ♦ Et erunt campestria 10
in caulas gregum, & uallis Achor in cubile

Ro. 10. 20.

\\ sigũ o.

armentorum populo meo qui requisie-
11 runt me. ♦ Et uos qui dereliquistis Do-
minum qui obliti estis montem sanctum
meum, qui ponitis Fortunæ mensam, & li-
12 batis super eam. ♦ Numerabo uos in gla-
dio, & omnes in cæde corruetis: ‖ pro eo
quòd uocaui, & non respondistis: locutus
sum, & non audistis, & faciebatis malum
13 in oculis meis: & quæ nolui, elegistis. ♦ Pro-
pter hoc hæc dicit Dominus Deus, Ecce,
serui mei comedent, & uos esurietis: ecce,
14 serui mei bibent, & uos sitietis: ♦ Ecce,
serui mei lætabuntur, & uos confunde-
mini': Ecce', serui mei laudabunt præ
exultatione cordis: & uos clamabitis præ
dolore cordis, & præ contritione spiritus
15 ululabitis. ♦ Et dimittetis nomen ue-
strum in iuramentum electis meis: & in-
terficiet te Dominus Deus, & seruos suos
16 uocabit nomine alio. ♦ In quo qui bene-
dictus est super terram, benedicetur in
Deo amen: & qui iurat in terra, iurabit in
Deo amen: quia obliuioni traditæ sunt an-
gustiæ priores, & quia absconditæ sunt ab
17 oculis nostris. ♦ Ecce enim ego creo ‖ cę-
los nouos, & terram nouam: & non erunt
in memoria priora, & non ascendent su-
18 per cor. ♦ Sed gaudebitis & exultabitis
usque in sempiternum in his quæ ego
creo: quia ecce ego creo Ierusalem ex-
ultationem, & populum eius gaudium.
19 ♦ Et exultabo in Ierusalem, & gaudebo in
populo meo: & non audietur in \\ eo' ultra
20 uox fletus & uox clamoris. ♦ Non erit ibi
amplius infans dierum, & senex qui non
impleat dies suos: quoniam puer centum
annorum morietur, & peccator centum
21 annorum maledictus erit. ♦ Et ædifica-
bunt domos, & habitabunt: & planta-
bunt uineas, & comedent fructus earum.
22 ♦ Non ædificabunt, & alius habitabit:
non plantabunt, & alius comedet: secun-
dum enim dies ligni, erunt dies populi
mei, & opera manuum eorum inuetera-
23 bunt ♦ \\ electi mei'. Non laborabunt fru-
stra, neque generabunt in conturbatione:
quia semen benedictorum Domini est, &
24 nepotes eorum cum eis. ♦ ‖ Eritq; antequam
clament, ego exaudiam: adhuc illis lo-
25 quentibus, ego audiam. ♦ ‖ Lupus & agnus
pascentur simul, & leo & bos comedent
paleas, & serpenti puluis panis eius: non
nocebunt neque occident in omni mon-
te sancto meo, dicit Dominus.

Pro. 1. 24. Ier. 7. 23. Inf. 66. 4.

Inf. 66. 22. Apo. 21. 1.

\\ ea 2. MS. R. Hie. G. neq; contra dicunt H. & G.

\\ electis meis 18. MS. Hie.

Psa. 31. 5. Sup. 11. 6.

CAP. LXVI.

1 HÆc dicit Dominus. ‖ Cœlum sedes
mea, terra autem scabellum pedũ
meorum: quæ est ista Domus quã
ædificabitis mihi? & quis est iste locus
2 quietis meæ? ♦ Omnia hæc manus mea
fecit, & facta sunt uniuersa ista, dicit Do-
minus, ad quem autem respiciam, nisi ad
pauperculum, & contritum spiritu, & tre-
3 mentem sermones meos? ♦ Qui immolat
bouem, quasi qui interficiat uirum. qui
mactat pecus, quasi qui excerebret ca-
nem. qui offert oblationem, quasi qui san-
guinem suillum offerat. qui recordatur
thuris, quasi qui benedicat idôlo. Hæc
omnia elegerunt in uiis suis, & in abomi-
nationibus suis anima eorum delectata
4 est. ♦ Vnde & ego eligam illusiones eo-

Act. 7. 49.

rum:

um: & quæ timebant, adducã eis: quia
Pro. 1.24 ‖ uocaui, & non erat qui responderet: lo-
Ier. 7.13. cutus sum, & non audierunt: feceruntq.
Sup. 65. malum in oculis meis, & quæ nolui elege-
12. runt. ♦ Audite uerbum Domini, qui tre- 5
mitis ad uerbum eius: dixerunt fratres
uestri odientes uos, & abiicientes propter
nomen meum: glorificetur Dominus,
& uidebimus in lætitia uestra: ipsi au-
\\ f ciuitas 1 ms. Hu ro. G.C. \\ turba H. tem confundentur. ♦ Vox \\ populi' de 6
ciuitate, uox de templo, uox Domini red-
dentis retributionem inimicis suis. ♦ An- 7
tequam parturiret, peperit: antequam
ueniret partus eius, peperit masculum.
♦ Quis audiuit unquam tale? & quis ui- 8
dit huic simile? nunquid parturiet terra
in die una? aut parietur gens simul, quia
parturiuit & peperit Sion filios suos?
♦ Nunquid ego, qui alios parere facio, 9
ipse non pariam, dicit Dominus? si ego,
qui generationem cæteris tribuo, steri-
lis ero, ait Dominus Deus tuus? ♦ Læ- 10
tamini cum Ierusalem, & exultate in
ea omnes qui diligitis eam: gaudete cum
ea gaudio uniuersi qui lugetis super eã,
♦ ut fugatis, & repleamini ab hubere 11
consolationis eius: ut mulgeatis, & de-
liciis affluatis ab omnimoda gloria eius.
♦ Quia hæc dicit Dominus, Ecce ego de- 12
clinabo super eam quasi fluuium pacis,
& quasi torrentem inundantem gloriam
Gentium, quam sugetis: ad hubera por-
tabimini, & super genua blandientur uo-
bis. ♦ Quomodo si cui mater blandia- 13
tur, ita ego consolabor uos, & in Ieru-
salem consolabimini. ♦ Videbitis, & gau- 14
debit cor uestrum, & ossa uestra quasi
herba germinabunt, & cognoscetur ma-
nus Domini seruis eius, & indignabitur
inimicis suis. ♦ Quia ecce Dominus in 15
igne ueniet, & quasi turbo quadrigæ eius:
reddere in indignatione furorem suum,
& increpationem suam in flamma ignis:
16 ♦ quia in igne Dominus diiudicabit, &
in gladio suo ad omnem carnem; & mul-
17 tiplicabuntur interfecti a Domino. ♦ Qui
sanctificabantur, & mundos se putabant
in hortis post \\ ianuam' intrinsecus, qui
comedebant carnem suillam, & abomi-
nationem & murem: simul consumen- *\\ unam 17 M S. H.*
18 tur, dicit Dominus. ♦ Ego autem ope-
ra eorum, & cogitationes eorum: ue-
nio ut congregem cum omnibus genti-
bus & linguis: & uenient & uidebunt
19 gloriam meam. ♦ Et ponam in eis si-
gnum, & mittam ex eis qui saluati fue-
rint, ad Gentes in mare, in Africam, &
Lydiam tenentes sagittam: in Italiam &
Græciam, ad insulas longe, ad eos qui
non audierunt de me, & non uiderunt
gloriam meam. Et annunciabunt glo-
20 riam meam Gentibus, ♦ & adducent
omnes fratres uestros de cunctis Genti-
bus donum Domino, in equis, & in qua-
drigis, & in lecticis; & in mulis, & in
carrucis, ad montem sanctum meum
Ierusalem, dicit Dominus, quo modo
si inferant filii Israel manus in uase
21 mundo in domum Domini. ♦ Et assu-
mam ex eis in sacerdotes, & leuitas, di-
22 cit Dominus: ♦ ‖ Quia sicut cœli noui *Sup. 65.*
& terra noua, quæ ego facio stare co- *17.*
ram me, dicit Dominus: sic stabit se- *Apo. 21.1*
23 men uestrum, & nomen uestrum. ♦ Et
erit mensis ex mense, & sabbathum ex
sabbatho: ueniet omnis caro ut adoret
24 coram facie mea, dicit Dominus. ♦ Et
egredientur, & uidebunt cadauera uiro-
rum qui præuaricati sunt in me: ‖ uer- *Matt. 9.*
mis eorum non morietur, & ignis eo- *44.*
rum non extinguetur: & erunt usque
ad satietatem uisionis omni carni.

PROPHETIA IEREMIAE.

CAPVT PRIMVM.

VERBA Ieremiæ fi- 1
lii Helciæ, de sacer
dotibus qui fuerũt
in Anathoth, in
Terra- Ben-iamin,
† Quod factum est 2
uerbũ Domini ad
eum in diebus Io-
siæ filii Amon re-
gis Iuda, in tertio-
decimo anno re-
gni eius. † Et factum est in diebus Ioacim 3
filii Iosiæ regis Iuda, usque ad consumma-
tionem undecimi anni Sedeciæ filii Iosiæ
regis Iuda, usque ad transmigrationem Ie-
rusalem, in mense quinto. † Et factum est 4
uerbum Domini ad me, dicens, † Priusquã
te formarem in utero, noui te: & antequã
exires de uulua, sanctificaui te, & prophe-
tam in Gentibus dedi te. † Et dixi, A, a, a, 5
Domine Deus: ecce nescio loqui, quia puer 6
ego sum. † Et dixit Dominus ad me, Noli
dicere, Puer sum: quoniam ad omnia quæ 7
mittam te, ibis: & uniuersa quæcumque
mandauero tibi loquêris. † Ne timeas a fa-
cie eorum: quia tecum ego sum ut eruam 8
te, dicit Dominus. † Et misit Dominus ma-
num suam, & tetigit os meum: & dixit Do 9
minus ad me, ‖ Ecce dedi uerba mea in ore
Isai. 51. tuo: † ecce constitui te hodie super Gentes, 10
16. 59. 21 & super regna: ‖ ut euellas, & destruas, & di-
Inf. 18. 7 sperdas, & dissipes, & ædifices, & plantes.
† Et factum est uerbum Domini ad me, di- 11
cens, Quid tu uides Ieremia? Et dixi, Virgã
uigilantem ego uideo, † Et dixit Dominus 12
ad me, Bene uidisti, quia uigilabo ego su-
per uerbo meo ut faciam illud. † Et factũ 13
est uerbum Domini secundo ad me, dicẽs,
Quid tu uides? Et dixi, Ollam succensam
ego uideo, & faciem eius a facie Aquilo-
14 nis † Et dixit Dominus ad me, ‖ Ab Aquilo-
ne pandetur * malum super omnes habi- *Infr. 4. 6.*
15 tatores terræ. † quia ecce ego conuocabo *25. 9.*
omnes cognationes regnorum Aquilonis, **omne o.*
ait Dominus: & uenient, & ponent unus-
quisque solium suum in introitu portarũ
Ierusalem & super omnes muros eius in
16 circuitu, & super uniuersas urbes Iuda. † Et
loquar iudicia mea cum eis super omnem
malitiam eorum qui dereliquerunt me,
& libauerunt diis alienis, & adorauerũt
17 opus manuum suarum. † Tu ergo accinge
lumbos tuos, & surge, & loquere ad eos om
nia quæ ego præcipio tibi, Ne formides a
facie eorum: nec enim timere te faciam
18 uultum eorum. † ‖ Ego quippe dedi te ho-
die in ciuitatem munitam, & in columnã *Inf. 6. 27.*
ferream, & in murum æreum, super om- *15. 20.*
nem terram, regibus Iuda, principibus eius,
19 & sacerdotibus, & * populo terræ. † Et bel- **omni o.*
labũt aduersũ te, & non præualebũt: quia
ego tecum sum, ait Dñs, ut liberem te.

CAP. II.

1 ET factum est uerbum Domini ad
2 me, dicens, † Vade, & clama in au-
ribus Ierusalem, dicens, Hæc dicit
Dominus, Recordatus sum tui, miserans
adolescentiam tuam, & charitatem despõ-
sationis tuæ, quando secuta es me in de-
3 serto, in terra quæ non seminatur. † San-
ctus Israel Domino, primitiæ frugum
eius: omnes qui deuorant eum, delinquũt:
mala uenient super eos, dicit Dominus.
4 † Audite uerbum Domini Domus Iacob,
5 & omnes cognationes domus Israël: † hæc

dicit

dicit Dominus, ‖ Quid inuenerunt patres Mich.6.3
uestri in me iniquitatis, quia elongauerũt
a me, & ambulauerunt post uanitatem, &
6 uani facti sunt? ✝ Et non dixerunt, Vbi est
Dominus qui ascendere nos fecit de Terra
Aegypti: qui traduxit nos per desertum,
per terram inhabitabilem & inuiam, per
terram sitis & imaginem mortis, per terrã
in qua nõ ambulauit uir, neque habitauit
7 homo? ✝ Et induxi uos in terram Carmeli,
ut comederetis fructum eius & optima il-
lius: & ingressi contaminastis terram meã,
& hæreditatem meam posuistis in abomi-
8 nationem. ✝ Sacerdotes non dixerunt, Vbi
est Dominus? & tenentes legem nescierũt
me, & pastores præuaricati sunt in me: &
prophetæ prophetauerunt in Baal, & idô-
9 la secuti sunt. ✝ Propterea adhuc iudicio
contendam uobiscum, ait Dominus: & cũ
10 filiis uestris disceptabo. ✝ Transite ad insu-
las Cethim, & uidete: & in Cedar mittite,
& considerate uehementer: & uidete si fa-
11 ctum est huiuscemodi: ✝ Si mutauit gens
deos suos*, & certe ipsi non sunt dii: po-
pulus uero meus mutauit gloriam suam in
12 idôlum. ✝ Obstupescite cœli super hoc, &
portæ eius desolamini uehementer, dicit
13 Dominus. ✝ Duo enim mala fecit populus
meus, Me dereliquerunt fontem aquæ ui-
uæ, & foderunt sibi cisternas: cisternas dissi-
patas, quæ continere non ualent aquas.
14 ✝ Nunquid seruus est Israel, aut uernacu-
15 lus? quare ergo factus est in prædam? ✝ Su-
per eum rugierunt leones, & dederunt
uocem suam, posuerunt terram eius in so-
litudinem: ciuitates eius exustæ sunt, & nõ
16 est qui habitet in eis. ✝ Filii quoque Mem-
pheos & Taphnes constuprauerunt te usq;
17 ad uerticem. ✝ Nunquid non istud factum
est tibi, quia dereliquisti Dominum Deum
tuum eo tempore quo ducebat te per uiã?
18 ✝ Et nunc quid tibi uis in uia Aegypti, ut
bibas aquam turbidam? & quid tibi cum
uia Assyriorum, ut bibas aquam fluminis?
19 ✝ Arguet te malitia tua, & auersio tua incre-
pabit te. Scito, & uide quia malum & ama-
rum est reliquisse te Dominum Deum tuũ
& non esse timorem mei apud te: dicit
20 Dominus Deus exercituum. ✝ A seculo con-
fregisti iugum meum, rupisti uincula mea:
& dixisti, Non seruiam. ‖ In omni enim
colle sublimi, & sub omni ligno frondoso
21 tu prosternebaris meretrix. ✝‖ Ego autem
plantaui te uineam electam, omne semen
uerum, quomodo ergo conuersa es mihi
22 in prauum uinea aliena? ✝ Si laueris te ni-
tro, & multiplicaueris tibi herbam borith:
maculata es in iniquitate tua coram me,
23 dicit Dominus Deus. ✝ Quomodo dicis,
Non sum polluta, post Baalim non ambu-
laui? uide uias tuas in conualle, scito quid
feceris: cursor leuis explicans uias suas.
24 ✝ Onager assuetus in solitudine, in deside-
rio animæ suæ attraxit uentum amoris sui:
nullus auertet eam: omnes qui quærunt
eam, non deficient: in menstruis eius inue-
25 nient eam. ✝ Prohibe pedem tuum a nudi-
tate, & guttur tuum a siti. Et dixisti, Despe-
raui, nequaquam faciam: adamaui quip-
26 pe alienos, & post eos ambulabo. ✝ Quomo-
do confunditur fur quando deprehendi-
tur, sic confusi sunt domus Israel, ipsi &

*2 MS. Hieron. H.C. Adds ... autem R. & G

...f.3.6. ...5 1. ...21.

reges eorum, principes & sacerdotes, &
27 prophetæ eorum* ✝ dicentes ligno, Pater
meus es tu: & lapidi, Tu me genuisti. ‖ uer- Inf.31.33
terunt ad me tergum, & non faciem: & in
tempore afflictionis suæ dicent, Surge, &
28 libera nos. ✝ Vbi sunt dii tui quos fecisti ti-
bi? surgant & liberent te in tempore affli-
ctionis tuæ: ‖ secundum numerum quippe Inf.11.13
29 ciuitatum tuarum erãt dii tui Iuda. ✝ Quid
uultis mecum iudicio contendere? omnes
30 dereliquistis me, dicit Dominus. ✝ Frustra
percussi filios uestros, disciplinam non re-
ceperunt: deuorauit gladius uester pro-
31 phetas uestros, quasi leo uastator. ✝ genera-
tio uestra. Videte uerbum Domini, Nun-
quid solitudo factus sum Israëli, aut terra
serotina? quare ergo dixit populus meus,
Recessimus, non ueniemus ultra ad te?
32 ✝ Nunquid obliuiscetur uirgo ornamenti
sui, aut sponsa fasciæ pectoralis suæ? po-
pulus uero meus oblitus est mei diebus in-
33 numeris. ✝ Quid niteris bonam ostendere
uiam tuam ad quærendam dilectionem,
quæ insuper & malitias tuas docuisti uias
34 tuas, ✝ & in alis tuis inuentus est sanguis
animarum pauperum & innocentum? nõ
in fossis inueni eos, sed in omnibus quæ su-
35 pra memoraui. ✝ Et dixisti, Absque pecca-
to & innocẽs ego sum: & propterea auer-
tatur furor tuus a me. Ecce, ego iudicio
contendam tecum, eo quòd dixeris, Non
36 peccaui. ✝ Quàm uilis facta es nimis, ite-
rans uias tuas: & ab Aegypto cõfundẽris,
37 sicut confusa es ab Assur. ✝ Nam & ab ista
egredieris, & manus tuæ erunt super caput
tuum: quoniam obtriuit Dominus confi-
dentiam tuam, & nihil habebis prosperũ.

CAP. III.

1 Vulgo dicitur, Si dimiserit uir uxorẽ
suam, & recedens ab eo, duxerit ui-
rum alterum: nunquid reuertetur
ad eam ultra? nunquid non polluta, & con-
taminata erit mulier illa? tu autem forni-
cata es cum amatoribus multis: tamen re-
2 uertere ad me, dicit Dominus. * ✝ Leua
oculos tuos in directum, & uide ubi ** non*
prostrata sis: in uiis sedebas, & expectans
eos quasi latro in solitudine: & polluisti
terram in fornicationibus tuis, & in mali-
3 tiis tuis. ✝ Quam ob rem prohibitæ sunt **
stillæ* pluuiarum, & serotinus imber non
fuit: frons mulieris meretricis facta est ti-
4 bi, noluisti erubescere. ✝ Ergo saltem amo-
do uoca me, Pater meus, dux uirginitatis
5 meæ tu es: ✝ Nunquid irasceris in perpe-
tuum, aut perseuerabis in finem? Ecce, lo-
6 cuta es, & fecisti mala, & potuisti. ✝ Et dixit
Dominus ad me in diebus Iosiæ regis, ‖ Nũ- Sup.2.20
quid uidisti quæ fecerit auersatrix Israël?
abiit sibimet super omnem montem ex-
celsum, & sub omni ligno frondoso, &
7 fornicata est ibi. ✝ Et dixi cum fecisset hæc
omnia, Ad me reuertere: & non est reuer-
8 sa. ✝ Et uidit præuaricatrix soror eius Iuda,
quia pro eo quòd mœchata esset auersa-
trix Israel, dimisissem eam, & dedissem ei
libellum repudii: & non timuit præuarica-
trix Iuda soror eius, sed abiit, & fornicata
9 est etiam ipsa. ✝ Et facilitate fornicationis
suæ contaminauit terram, & mœchata est
10 cum lapide & ligno. ✝ Et in omnibus his
non est reuersa ad me præuaricatrix soror

* & ego suscipiam te 18 MS. Verum in R. Hier. H.C.G. nõ legitur. *nunc O. **stella O.

eius Iuda in toto corde suo, sed in menda-
cio, ait Dominus. ♦ Et dixit Dominus ad 11
me, Iustificauit animam suam auersatrix
Israel, comparatione præuaricatricis Iu-
dæ. ♦ Vade & clama sermones istos contra 12
Aquilonem, & dices, Reuertere auersatrix
Israel, ait Dominus, & non auertam faciẽ
meam a uobis: quia sanctus ego sum, di-
cit Dominus, & non irascar in perpetuum.
♦ Verumtamen scito iniquitatem tuam, 13
quia in Dominum Deum tuum præuari-
cata es: & dispersisti uias tuas alienis sub
omni ligno frondoso, & uocem meam nõ
audisti, ait Dominus. ♦ Conuertimini filii 14
reuertentes, dicit Dominus: quia ego uir ue-
ster: & assumam uos unum de ciuitate, &
duos de cognatione, & introducam uos in
Sion. ♦ Et dabo uobis pastores iuxta cor 15
meum, & pascent uos scientia & Doctrina.
♦ Cumq. multiplicati fueritis, & creueri- 16
tis in terra in diebus illis, ait Dominus: non
dicent ultra, Arca testamenti Domini: neq;
ascendet super cor, neque recordabuntur
illius: nec uisitabitur, nec fiet ultra. ♦ In tẽ- 17
pore illo uocabunt Ierusalem Solium Do-
mini: & congregabuntur ad eam omnes
Gentes in nomine Domini in Ierusalem &
non ambulabunt post prauitatem cordis
sui pessimi. ♦ In diebus illis ibit domus Iu- 18
da ad domũ Israel, & uenient simul de ter-
ra Aquilonis ad terram quam dedi patri-
bus uestris. ♦ Ego autem dixi, Quomodo po 19
nam te in filios, & tribuã tibi terrã deside-
rabilem, hæreditatẽ præclaram exercituũ
Gentium? Et dixi, Patrẽ uocabis me, & post
me ingredi non cessabis. ♦ Sed quo modo si 20
contemnat mulier amatorẽ suum, sic con-
tempsit me domus Israel, dicit Dominus.
♦ Vox in uiis audita est, ploratus & ulula- 21
tus filiorum Israel: quoniam iniquam fe-
cerunt uiam suam, obliti sunt Domini Dei
sui. ♦ Conuertimini filii reuertentes, & sa- 22
nabo auersiones uestras. Ecce, nos uenimus
ad te: tu enim es Dominus Deus noster.
♦ Vere mendaces erant colles, & multitudo 23
montium: uere in Domino Deo nostro sa-
lus Israel. ♦ Confusio comẽdit laborem pa- 24
trum nostrorum ab adolescentia nostra,
greges eorum & armenta eorum, filios eo-
rum & filias eorum. ♦ Dormiemus in con- 25
fusione nostra, & operiet nos ignominia
nostra: quoniam Domino Deo nostro pec-
cauimus nos, & patres nostri ab adolescẽ-
tia nostra usque ad diem hanc: & non au-
diuimus uocem Domini Dei nostri.

CAP. IIII.

SI \\ reuerteris' Israel, ait Dominus, ad 1
me conuertere: si abstuleris offendi-
cula tua a facie, mea non cõmouebe-
ris. ♦ Et iurabis, Viuit Dñs, in ueritate, & in 2
iudicio, & in iustitia: & benedicent eũ Gen
tes, ipsumq. laudabunt. ♦ Hæc enim dicit 3
Dominus uiro Iuda, & * Ierusalem. ‖ No-
uate uobis nouale, & nolite serere super
spinas: ♦ circuncidimini Domino, & aufer- 4
te præputia cordium uestrorum uiri Iuda,
& habitatores Ierusalem: ne forte egredia
tur ut ignis indignatio mea, & succenda-
tur, & non sit qui extinguat, propter mali-
tiã cogitationũ uestrarũ. ♦ Annunciate in 5
Iuda, & in Ierusalem auditũ facite: loqui-
mini, & canite tuba in terra: clamate for-

\\ conuerteris 16. M. 8.

*habitatori MS. G. c. Verũ R. Hie. & H. nõ addũt. Osee 10.12

titer, & dicite, Congregamini, & ingredia-
mur ciuitates munitas, leuate signum in
6 Sion. ♦ Confortamini, nolite stare ‖. quia
malum ego adduco ab Aquilone, & contri-
7 tionẽ magnã. ♦ Ascendit leo de cubili suo,
& prædo Gentiũ se leuauit: egressus est de
loco suo, ut ponat terrã tuã in solitudinẽ:
ciuitates tuæ uastabũtur, remanentes abs-
8 que habitatore. ♦ Super hoc accingite uos
ciliciis, plangite & ululate: quia non est
9 auersa ira furoris Domini a \\ uobis'. ♦ Et
erit in die illa, dicit Dominus, Peribit cor
regis, & cor principum: & obstupescent sa-
cerdotes, & prophetæ consternabuntur.
10 ♦ Et dixi, Heu heu heu Dñe Deus ergone
decepisti populũ istum & Ierusalẽ, dicens,
Pax erit uobis: & ecce peruenit gladius us-
11 ad animã? ♦ In tẽpore illo dicetur populo
huic & Ierusalẽ, Ventus urens in uiis quæ
sunt in deserto uiæ filiæ populi mei, non
12 ad uentilandum, & ad purgandum. ♦ Spiri-
tus plenus ex his ueniet mihi: & nunc ego
13 *loquar iudicia mea cum eis. ♦ Ecce, quasi
nubes ascendet, & quasi tempestas currus
eius: ueiociores aquilis equi illius: uæ nobis
14 quoniam uastati sumus. ♦ Laua a malitia
cor tuũ Ierusalem, ut salua fias: usquequo
15 morabũtur in te cogitationes noxiæ: ♦ Vox
enim annunciantis a Dan, & notum faciẽ-
16 tis idolum de monte Ephraim. ♦ \\ Conci-
tate Gentes', Ecce, auditum est in Ierusalẽ
custodes uenire de terra longinqua, & da-
17 re super ciuitates Iuda uocem suã. ♦ Qua-
si custodes agrorum facti sunt super eam
in gyro: quia me ad iracundiam prouoca-
18 uit, dicit Dominus. ♦ ‖ Viæ tuæ, & cogitatio-
nes tuæ fecerunt hæc tibi: ista malitia tua,
19 quia amara, quia tetigit cor tuum. ♦ Ven-
trem meum, uentrem meum doleo, sensus
cordis mei turbati sunt in me: non tacebo,
quoniam uocem buccinæ audiuit anima
20 mea, clamorem prœlii. ♦ Contritio super
contritionem uocata est, & uastata est om-
nis terra: repente uastata sunt tabernacula
21 mea, subito pelles meæ. ♦ Vsquequo uide-
bo fugientem, audiam uocem buccinæ?
22 ♦ Quia stultus populus meus me non co-
gnouit: filii insipientes sunt, & uecordes:
sapientes sunt ut faciant mala, bene autẽ
23 facere nescierunt. ♦ Aspexi terram, & ecce
uacua erat, & nihili: & cœlos, & non erat
24 lux in eis. ♦ Vidi montes, & ecce moue-
bantur: & omnes colles conturbati sunt.
25 ♦ Intuitus sum, & non erat homo: & om-
26 ne uolatile cœli recessit. ♦ Aspexi, & ecce
Charmelus desertus: & omnes urbes eius
destructæ sunt a facie Domini, & a facie
27 iræ furoris eius. ♦ Hæc enim dicit Domi-
nus, Deserta erit omnis terra, sed tamen
28 consummationem non faciam. ♦ Lugebit
terra, & mœrebunt cœli desuper: eo quòd
locutus sum, cogitaui, & non pœnituit
29 me, nec auersus sum ab eo. ♦ A uoce equi-
tis, & mittentis sagittam fugit omnis ciui-
tas: ingressi sunt ardua, & ascenderunt ru-
pes: uniuersæ urbes derelictæ sunt, & non
30 habitat in eis homo. ♦ Tu autem uastata
quid facies? cum uestieris te coccino, cum
ornata fueris monili aureo, & pinxeris sti-
bio oculos tuos: frustra componeris, con-
tempserunt te amatores tui, animam
31 tuam quærent. ♦ Vocem enim quasi par-

Sup. 1.14. Inf. 59.9.

\\ nobis 7 MS. Hie. R. H. G. C. S. similiter Textus, legunt G. q. atque ita transtulerunt, Hieronymo teste, septuaginta.

* sed M. 8

\\ Dicite Gentibus MS. R. Hier.

Sap. 1.3. 5.

turientis

\\ *intermorientis expandentisq; 6 MS. H. G. C.*

turientis audiui, angustias ut puerperæ.
Vox filiæ Sion \\ inter morientes, expandē-
tesq́. manus suas: uæ mihi, quia defecit ani
ma mea propter interfectos.

CAP. V.

CIrcuite uias Ierusalem, & aspicite, & 1
cōsiderate, & quærite in plateis eius,
an inueniatis uirum facientem iu-
dicium, & quærentem fidem: & propitius
ero ei. † Quòd si etiam Viuit Dominus, di- 2
xerint: & hoc falso iurabunt. † Domine o- 3
culi tui respiciunt fidem: percussisti eos, &
non doluerunt: attriuisti eos, & renuerunt
accipere disciplinam: indurauerunt facies
suas supra petram, & noluerunt reuerti.
† Ego autem dixi, Forsitan pauperes sunt & 4
stulti, ignorantes uiam Domini, iudiciū Dei
sui. † Ibo igitur ad optimates, & loquar 5
eis: ipsi enim cognouerunt uiam Domini,
iudicium Dei sui. & ecce, magis hi simul
cōfregerunt iugum, ruperunt uincula. † Id 6
circo percussit eos leo de sylua, lupus ad ve-
speram uastauit eos, pardus uigilans super
ciuitates eorum; omnis qui egressus fuerit
ex eis, capietur, quia multiplicatæ sunt præ-
uaricationes eorum, confortatæ sunt auer-
siones eorum. † Super quo propitius tibi 7
esse potero? filij tui dereliquerunt me, &
iurant in his qui non sunt dij: saturaui eos,
& mœchati sunt, & in domo meretricis lu-
xuriabantur. † Equi amatores, * & emissa- 8
rij facti sunt: ‖ Vnusquisque ad vxorē pro-
ximi sui hinniebat. † ‖ Nunquid super his 9
non uisitabo, dicit Dominus? & in gente ta-
li non vlciscetur anima mea? † Ascendite 10
muros eius, & dissipate, consummationem
autem nolite facere: auferte propagines
eius: quia non sunt Domini. † Præuarica- 11
tione enim præuaricata est in me domus
Israel, & domus Iuda, ait Dominus. † Ne- 12
gauerunt Dominum, & dixerunt ‖ Non est
ipse: neque ueniet super nos malum: gladiū
& famem non uidebimus. † Prophetæ fue- 13
runt in uentum ˏ locuti', & responsum non
fuit in eis: hæc ergo euenient illis. † Hæc di 14
cit Dominus Deus exercituum, Quia locu-
ti estis uerbum istud: ecce ego do uerba mea
in ore tuo ˏ \\ in' ignem, & populum istum
ligna, & uorabit eos. † Ecce ego adducam 15
super uos gentem de longinquo domus Is-
rael, ait Dominus: gentem robustam, gen-
tem antiquam, gentem cuius ignorabis lin
guam, nec intelliges quid loquatur. † Pha- 16
retra eius quasi sepulchrum patēs, uniuersi
fortes. † Et comedet segetes tuas, & panē 17
tuum: deuorabit filios tuos, & filias tuas:
comedet gregem tuum, & armenta tua:
comedet uineam tuam, & ficum tuam, &
conteret urbes munitas tuas, in quibus tu
habes fiduciā, gladio. † Verumtamē in die- 18
bus illis, ait Dominus, nō faciam uos in cō-
summationem. † ‖ Quòd si dixeritis, Qua- 19
re fecit nobis Dominus Deus noster hæc
omnia? dices ad eos, Sicut dereliquistis me,
& seruistis Deo alieno in terra uestra: sic
seruietis alienis in terra non uestra. † An- 20
nunciate hoc domui Iacob, & auditum fa-
cite in Iuda, dicentes, † Audi popule stul- 21
te, qui non habes cor: qui habentes ocu-
los non uidetis: & aures, & non auditis.
† Me ergo non timebitis, ait Dominus: & 22
a facie mea non dolebitis? Qui posui are-

** in fœminas MS. Hier. R.*
Ezec. 22. 11.
Infr. 9. 9.
Inf. 14. 13 & 7. 17.
ˏ 7 MS. H. G. C.
ˏ MS. G. \\ in C.
Inf. 16. 10

nam terminū mari, præceptū sempiternū
quod non præteribit: & cōmouebuntur, &
non poterunt: & intumescent fluctus eius,
23 & non transibunt illud: † populo autē huic
factū est cor incredulū & exasperans, recess-
24 serunt & abierūt. † Et non dixerunt in cor-
de suo, Metuamus Dñm Deum nostrū, qui
dat nobis pluuiam tēporaneā, & serotinam
in tēpore suo: plenitudinē annuę messis cu-
25 stodiētē nobis. † Iniquitates \\ uestrę' declina-
uerunt hęc: & peccata \\ uestra' prohibuerūt
26 bonū a \\ uobis': † Quia inuēti sunt in popu
lo meo impij insidiantes quasi aucupes, la-
queos ponētes, & pedicas ad capiendos ui-
27 ros. † Sicut decipula plena auibus, sic domus
eorū plenę dolo: ideo magnificati sunt & di
28 tati. † Incrassati sunt & impinguati: & pręe-
terierunt sermones meos pessime. ‖ Causam
\\ uiduæ' non iudicauerunt, causam pupilli
non direxerunt, & iudicium pauperū nō iu
29 dicauerūt. † Nunquid super his nō uisitabo,
dicit Dñs? aut super gentē huiuscemodi nō
30 ulciscetur anima mea? † Stupor & mirabi-
31 lia facta sunt in terra: † prophetę propheta-
bant mendacium, & sacerdotes applaude-
bant manibus suis: & populus meus dilexit
talia: quid igitur fiet in nouissimo eius?

CAP. VI.

1 COnfortamini filij Ben-iamin in me-
dio Ierusalē, & in Thecua clāgite buc
cina, & super Bethacārem leuate ue
xillū: quia malum uisum est ab Aquilone, &
2 contritio magna. † Speciosę & delicatę assi-
3 milaui filiā Sion. † Ad eā uenięt pastores, &
greges eorū: fixerunt in ea tentoria in cir-
cuitu: pascet unusquisq; eos qui sub manu
4 sua sunt. † Sanctificate super eā bellū: con-
surgite, & ascendamus in meridie: uę nobis
quia declinauit dies, quia longiores factæ
5 sunt umbræ uesperi. † Surgite, & ascēdamus
6 in nocte, & dissipemus domos eius. † Quia
hæc dicit Dñs exercituū, Cædite lignū eius,
& fundite circa Ierusalē aggerē: hæc est ci-
uitas uisitationis, omnis calumnia in me-
7 dio eius. † Sicut frigidā facit cisterna aquā
suam, sic frigidam fecit malitiam suam: ini
quitas, & uastitas audietur in ea, coram me
8 semper infirmitas, & plaga. † Erudire Ieru-
salem, ne forte recedat anima mea a te, ne
forte ponam te desertam terram inhabi-
9 tabilem. † Hæc dicit Dominus exercituū,
Vsque ad racemum colligent quasi in ui-
nea reliquias Israel: conuerte manū tuā,
10 quasi uindemiator ad cartallum. † Cui lo-
quar? & quem contestabor, ut audiat? ec-
ce, incircuncisæ aures eorum, & audire
non possunt: ecce uerbum Domini factum
est eis in opprobrium: & non suscipient il-
11 lud. † Idcirco furore Domini plenus sum,
laboraui sustinens: effunde super paruu-
lum foris, & super consilium iuuenum si-
mul: uir enim cum muliere capietur, se-
12 nex cum pleno dierum. † Et transibunt do-
mus eorum ad alteros, agri & uxores pari-
ter: quia extendam manum meam super
13 habitantes terram, dicit Dominus. † ‖ A
minore quippe usque ad maiorem omnes
auaritiæ student: & a propheta usque ad
14 sacerdotem cuncti faciunt dolum. † Et
curabant contritionem filiæ populi mei
cum ignominia, dicentes, Pax, pax: &
15 nō erat pax. † Confusi sunt, quia abomina-

\\ nostr 20 MS
\\ nostr 20 MS.
\\ nobi 20 MS.
Verum. C. & G
Textus ... lsionem ... coproba
Is. 1. 23
Zac. 7. 1
ˏ 2 MS. Hier.
\\ versu ... tis C.
Is. 56. 11.
Inf. 8. 10.

tionem fecerunt : quin potius confusione
non sunt confusi, & erubescere nescierunt.
quam ob rem cadent inter ruentes: in tem-
pore uisitationis suæ corruent, dicit Domi-
nus. ✝ Hæc dicit Dominus, State super 16
uias, & uidete, & interrogate de semitis
antiquis, quæ sit uia bona. & ambulate in
ea : ‖ & inuenietis refrigerium animabus
uestris. Et dixerunt, Non ambulabimus.
✝ Et constitui super uos speculatores. Audi- 17
te uocem tubæ. Et dixerūt, Non audiemus.
✝ Ideo audite Gentes, & cognosce congre- 18
gatio, quanta ego faciam eis ✝ Audi terra, 19
Ecce ego \\ adducam * mala super populum
istum, fructum cogitationum eius: quia
uerba mea non audierunt, & legem meam
proiecerunt. ✝ ‖ Vt quid mihi thus de Sa- 20
ba affertis, & calamum suaue olentem de
terra longinqua ? holocautomata uestra
non sunt accepta, & uictimæ uestræ non
placuerunt mihi. ✝ Propterea hæc dicit 21
Dominus, Ecce ego dabo in populum istum
ruinas, & ruent in eis patres, & filij simul,
vicinus, & proximus, & peribunt. ✝ Hæc 22
dicit Dominus, Ecce populus uenit de terra
Aquilonis, & gens magna consurget a fi-
nibus terræ. ✝ Sagittam, & scutum arri- 23
piet : crudelis est, & non miserebitur. uox
eius quasi mare sonabit: & super equos ascē
dent, præparati quasi uir ad prœlium, ad-
uersum te filia Sion. ✝ Audiuimus famam 24
eius, dissolutæ sunt manus nostræ: tribula-
tio apprehendit nos, dolores ut parturien
tem. ✝ Nolite exire ad agros, & in uia ne 25
ambuletis: quoniam gladius inimici pauor
in circuitu. ✝ Filia populi mei accingere 26
cilicio, & conspergere cinere : luctum uni-
geniti fac tibi planctum amarum, quia re-
pente ueniet vastator super ‖ nos*. ✝ ‖ Pro- 27
batorem dedi te in populo meo robustum:
& scies, & probabis uiam eorum. ✝ Omnes 28
isti principes declinantes, ambulantes frau
dulenter, * æs & ferrum : uniuersi corrupti
sunt. ✝ Defecit sufflatorium, in igne con- 29
sumptum est plumbum, frustra conflauit
conflator : malitiæ enim eorum non sunt
consumptæ. ✝ Argentum reprobum voca- 30
te eos, quia Dominus proiecit illos.

Matt. 11. 29.
\\ adducam MS. H. G.
Is. 1. 12.
\\ uoi MS. G. Textus antè, consentit R. Hier. H. & C.
Sup. 1. 18 Inf. 15. 20.
* ut 6 MS. G q.
* ut qui miscet G. In R. antè Hier. H. & G. nihil additur.

CAP. VII.

VERBVM quod factum est ad Iere- 1
miam a Domino, dicens, ✝ Sta in 2
porta domus Domini, & prædica ibi
uerbum istud, & dic, Audite uerbum Domi-
ni omnis Iuda, qui ingredimini per portas
has, ut adoretis Dominum. ✝ Hæc dicit Do- 3
minus exercituum Deus Israel, ‖ Bonas fa-
cite uias uestras, & studia uestra : & habi-
tabo uobiscum in loco isto. ✝ Nolite confi- 4
dere in uerbis mendacij, dicentes, Templū
Domini, templum Domini, templum Do-
mini est. ✝ Quoniam si \\ bene direxeritis' 5
uias uestras, & studia uestra : si feceritis
iudicium inter virum, & proximum eius,
✝ aduenæ, & pupillo & uiduæ non feceri- 6
tis calumniam, nec sanguinem innocen-
tem effuderitis in loco hoc, & post deos
alienos non ambulaueritis in malum uo-
bismetipsis : ✝ habitabo uobiscum in loco 7
isto, in terra quam dedi patribus uestris a
seculo - & ' usque in seculum. ✝ Ecce, uos 8
confiditis uobis in sermonibus mendacij,
qui non proderunt uobis : ✝ furari, occide- 9

Infr. 26. 15.
\\ benedixeritis MS. Hier.
\\ bonas faciendo bonas feceritis H.
\\ dirigentes direxeritis G. C.
-9 MS R. Hier. Verum H. G. et C. addunt.

re, adulterari, iurare mendaciter, libare
Baalim, & ire post deos alienos quos igno-
10 ratis. ✝ Et uenistis, & stetistis coram me in
domo hac : in qua inuocatum est nomen
meum, & dixistis, Liberati sumus, eo quòd
fecerimus omnes abominationes istas.
11 ✝ ‖ Nunquid ergo spelunca latronum facta
est domus ista, in qua inuocatum est nomē
meum in oculis uestris ? ego ego sum : ego
12 uidi, dicit Dominus. ✝ Ite ad locum meum
in Silo, ubi habitauit nomen meum a prin
cipio: & uidete quæ fecerim ei propter ma
13 litiam populi mei Israël. ✝ & nunc quia fe
cistis omnia opera hæc, dicit Dominus : &
locutus sum ad uos mane consurgens, & lo
quens, & non audistis: ‖ & uocaui uos, & nō
14 respondistis: ✝ ‖ Faciam domui huic in qua
inuocatum est nomen meum, & in qua uos
habetis fiduciam : & loco quem dedi uobis
15 & patribus uestris, ‖ sicut feci Silo: ✝ Et
proiiciam uos a facie mea, sicut proieci om
nes fratres uestros uniuersum semen E-
16 phraim. ✝ ‖ Tu ergo noli orare pro populo
hoc, nec assumas pro eis laudem & oratio-
nem, & non obsistas mihi : quia non exau-
17 diam te. ✝ Nonne uides quid isti faciunt in
ciuitatibus Iuda, & in plateis Ierusalem ?
18 ✝ ‖ Filij colligunt ligna, & patres succendūt
ignem, & mulieres conspergunt adipem, ut
faciant placentas reginæ cœli, & libent dijs
alienis, & me ad iracundiam prouocent.
19 ✝ Nunquid me ad iracundiam prouocant.
dicit Dominus ? nonne semetipsos in con-
20 fusionem vultus sui ? ✝ Ideo hæc dicit Do-
minus Deus, Ecce furor meus, & indigna-
tio mea cōflatur super locum istum, super
uiros, & super iumenta, & super lignum re-
gionis, & super fruges terræ, & succende-
21 tur, & non extinguetur. ✝ Hæc dicit Do-
minus exercituum Deus Israël, Holocau-
tomata uestra addite uictimis uestris, & co-
22 medite carnes. ✝ Quia non sum locutus
cum patribus uestris, & non præcepi eis in
die qua eduxi eos de Terra-Aegypti, de uer
23 bo holocautomatum, & uictimarum. ✝ Sed
hoc uerbum præcepi eis, dicens, Audite uo-
cem meam, & ero vobis Deus, & uos eritis
mihi populus: & ambulate in omni uia quā
24 mandaui uobis, ut bene sit uobis. ✝ Et non
audierunt, nec inclinauerunt aurem suā :
sed abierunt in \\ uoluptatibus, & in praui-
tate cordis sui mali : factiq; sunt retrorsum
25 & non in ante, ✝ a die qua egressi sunt pa-
tres eorum de Terra-Aegypti, usque ad diē
hanc. Et misi ad uos omnes seruos meos
prophetas per diem, consurgens diluculo,
26 & mittens. ✝ Et non audierunt me, nec in-
clinauerunt aurem suam : sed indurauе-
runt ceruicem suam: ‖ & peius operati sunt,
27 quàm patres eorum. ✝ Et loquēris ad eos
omnia uerba hæc, & non audient te : & vo
28 cabis eos, & non respondebunt tibi. ✝ Et di-
ces ad eos, Hæc est gens quæ non audiuit
vocem Domini Dei sui, nec recepit discipli-
nam : perijt fides, & ablata est de ore eorū.
29 ✝ Tonde capillum tuum, & proijce, & su-
me in directum planctum : quia proiecit
Dominus, & reliquit generationem furo-
ris sui, quia fecerunt filij Iuda malum in
30 oculis meis, dicit Dominus. ✝ Posuerunt
offendicula sua in domo in qua inuocatum
31 est nomen meum, ut polluerent eam : ✝ &

Mat. 21. 13. Mar. 11. 17. Luc. 29. 46.
Pro. 1. 24 Is. 65. 12.
1. Reg. 4. 2 10.
Infr. 11. 14. 14. 11:
Infr. 44. 17. 19.
\\ voluntatibus 2 MS. Hier. \\ consiliis H. C.
Infr. 16. 12.

ædificaue-

ædificauerunt excelsa Topheth, quæ est in
valle filij Ennom: ut incenderét filios suos,
& filias suas igni: quæ non præcepi nec co
gitaui in corde meo. ♦ Ideo ecce dies ue- 32
nient, dicit Dominus, & non dicetur am-
plius, Topheth, & Vallis filij Ennom: sed
Vallis interfectionis: & sepelient in To-
pheth, eo quòd non sit locus. ♦ Et erit mor 33
ticinum populi huius in cibos uolucribus
cęli, & bestijs terræ, & non erit qui abigat.
Ezec.26. 13. ♦ ‖ Et quiescere faciam de urbibus Iuda, & 34
de plateis Ierusalem uocem gaudij, & uo-
cem lætitiæ, uocem sponsi & uocem spon-
sæ: in desolatione enim erit terra.

CAP. VIII.

IN illo tempore, ait Dominus, eijcient 1
*regum 8 Ms. R. H. C.G. ossa *regis Iuda, & ossa principum eius,
& ossa sacerdotum, & ossa prophetarũ,
& ossa eorum qui habitauerunt Ierusalem,
de sepulchris suis: ♦ Et expandent ea ad So 2
lem, & Lunam, & omnem militiam cœli,
quę dilexerunt, & quibus seruierunt, & post
quæ ambulauerunt, & quæ quæsierunt, &
adorauerunt: non colligentur, & non se-
pelientur: in sterquilinium super faciẽ ter
ræ erunt. ♦ Et eligent magis mortẽ quàm 3
uitam omnes qui residui fuerint de cogna
tione hac pessima in uniuersis locis quæ
derelicta sunt, ad quæ eieci eos, dicit Do-
minus exercituum. ♦ Et dices ad eos, Hæc 4
dicit Dominus, Nunquid qui cadit, non
resurget? & qui auersus est, non reuerte-
tur? ♦ Quare ergo auersus est populus iste 5
in Ierusalem auersione contentiosa? Ap-
prehenderunt mendacium, & noluerunt
reuerti. ♦ Attendi, & auscultaui: nemo, 6
quod bonum est loquitur, nullus est qui
agat pœnitentiam super peccato suo, dicẽs,
Quid feci? Omnes conuersi sunt ad cursum
suum, quasi equus impetu uadens ad prœ-
lium. ♦ Miluus in cęlo cognouit tempus 7
suum: turtur & hirundo, & ciconia custo-
dierunt tempus aduentus sui: populus au-
tem meus non cognouit iudicium Domi-
ni. ♦ Quomodo dicitis, Sapientes nos su- 8
mus, & lex Domini nobiscum est? uere mẽ
dacium operatus est stylus mendax Scriba-
rum. ♦ Confusi sunt sapientes, perterriti, & 9
capti sunt: uerbum enim Domini proiece-
runt, & sapientia nulla est in eis. ♦ Propte- 10
rea dabo mulieres eorum exteris, agros eo
Is.56.11. Sup.6.13 rum hæredibus: quia ‖ a minimo usque ad
maximum omnes auaritiam sequuntur: a
propheta usque ad sacerdotem cuncti fa-
ciunt mendacium. ♦ Et sanabant contritio- 11
nem filiæ populi mei ad ignominiam, di-
centes, Pax, pax: cum non esset pax. ♦ Con- 12
fusi sunt quia abominationem fecerunt:
quinimo confusione non sunt confusi, &
erubescere nescierunt: idcirco cadent in-
ter corruentes, in tempore uisitationis suæ
corruent, dicit Dominus. ♦ Congregans cõ 13
gregabo eos, ait Dominus: non est uua in vi
tibus, & non sunt ficus in ficulnea, folium
defluxit: & dedi eis quæ prætergressa sunt.
♦ Quare sedemus? conuenite, & ingredia- 14
mur ciuitatem munitam, & sileamus ibi:
quia Dominus Deus noster silere nos fecit,
& potum dedit nobis aquam fellis: pecca-
Inf.14.19 uimus enim Domino. ♦ ‖ Expectauimus 15
pacem, & non erat bonum: tempus mede-
læ, & ecce formido. ♦ A Dan auditus est 16
fremitus equorum eius, a uoce hinnituum
pugnatorum eius commota est omnis ter-
ra. & uenerunt, & deuorauerunt terram,
& plenitudinem eius: urbem & habitato-
17 res eius. ♦ Quia ecce ego mittam uobis ser
pentes regulos, quibus non est incantatio:
18 & mordebunt uos, ait Dominus. ♦ dolor
meus super dolorem, in me cor meum mę
19 rens, ♦ Ecce, uox clamoris filiæ populi mei
de terra longinqua, Nunquid Dominus nõ
est in Sion: aut rex eius non est in ea? Qua-
re ergo me ad iracundiam concitauerunt
in sculptilibus suis, & in uanitatibus alie-
20 nis? ♦ Transijt messis, finita est æstas: & nos
21 saluati non sumus. ♦ Super contritione fi
liæ populi mei contritus sum, & contrista-
22 tus, stupor obtinuit me, ♦ Nunquid resi-
na non est in Galaad? aut medicus non
est ibi? quare igitur non est obducta ci-
catrix filiæ populi mei?

CAP. IX.

1 QVis dabit capiti meo aquam, & ocu
lis meis fontem lachrymarum: &
plorabo die ac nocte interfectos fi-
2 liæ populi mei? ♦ Quis dabit me in solitu-
dine diuersorium uiatorum, & derelin-
quam populum meum, & recedam ab eis?
quia omnes adulteri sunt, * cœtus præua- *& MSS. R.
3 ricatorum. ♦ Et extenderunt linguam suã
quasi arcum mendacij, & non ueritatis:
confortati sunt in terra, quia de malo ad
malum egressi sunt, & me non cognoue-
4 runt, dicit Dominus. ♦ Vnusquisque se a
proximo suo custodiat, & in omni fratre
suo non habeat fiduciam: quia omnis fra-
ter supplantans supplãtabit, & omnis ami-
5 cus fraudulenter incedet. ♦ Et uir fratrem
suum deridebit, & ueritatem non loquen-
tur: docuerunt enim linguam suam loqui
mendacium: ut inique agerent, laboraue-
6 runt. ♦ Habitatio tua in medio doli: in do-
7 lo renuerũt scire me, dicit Dominus. ♦ Pro-
pterea hęc dicit Dominus exercituum, Ecce
ego conflabo, & probabo eos: quid enim
8 aliud faciam a facie filiæ populi mei? ♦ Sa-
gitta uulnerans lingua eorum, dolum locu-
ta est. ‖ in ore suo pacem cum amico suo Ps.27.3.
9 loquitur, & occulte ponit ei insidias. ♦ ‖ Nũ- Sup.5 9.
quid super his non uisitabo, dicit Domi-
10 nus? aut in gentem huiuscemodi non ulci-
scetur anima mea? ♦ Super montes assu-
mam fletum ac lamentum, & super specio-
sa deserti plãctum: quoniam incensa sunt,
eo quòd non sit uir pertransiens: & nõ au-
dierunt uocem possidentis: a uolucre cœli
usque ad pecora transmigrauerunt, & re-
11 cesserunt. ♦ Et dabo Ierusalem in aceruos
arenæ, & cubilia draconum: & ciuitates Iu-
da dabo in desolationem, eo quòd non sit
12 habitator. ♦ Quis est uir sapiens qui intel-
ligat hoc, & ad quem uerbum oris Domini
fiat ut annunciet istud, quare perierit ter-
ra, & exusta sit quasi desertum, eo quòd nõ
13 sit qui pertranseat? ♦ Et dixit Dominus,
Quia dereliquerũt legem meam quam de-
di eis, & non audierunt uocem meam, &
14 non ambulauerunt in ea: ♦ & abierunt
post prauitatem cordis sui, & post Baa-
15 lim, quod didicerunt a patribus suis: ♦ Id-
circo hęc dicit Dominus exercituũ Deus Is-
rael, ‖ Ecce ego cibabo populũ istum absin-
16 thio, & potum dabo eis aquam fellis. ♦ Et Inf.23.15

dispergam eos in Gentibus quas nō noue-
runt ipsi & patres eorum: & mittam post
eos gladium, donec consumantur. ✝ Hæc 17
** Deus Israel MS.*
dicit Dominus exercituum, * Contempla-
mini, & uocate lamentatrices, ut ueniant:
& ad eas quæ sapientes sunt, mittite, & pro-
perent: ✝ festinent, & assumant super nos 18
lamentum: deducant oculi nostri lachry-
mas, & palpebræ nostræ defluant aquis.
✝Quia uox lamētationis audita est de Sion, 19
Quomodo uastati sumus, & confusi ue-
hementer? quia dereliquimus terrā, quo-
niam \\ deiecta' sunt tabernacula nostra.
\\ deserta MS.
✝ Audite ergo mulieres uerbum Domini: & 20
\\ assumat auris uestra' sermonē oris eius:
\\ assumant aures uestræ MS. R. G. Textus autem suffragatur Hier. H. & C.
& docete filias uestras lamentum: & una-
quæque proximam suam planctum: ✝ quia 21
ascendit mors per fenestras nostras, ingres-
sa est domos nostras, disperdere paruulos
deforis, iuuenes de plateis. ✝Loquere, Hæc 22
dicit Dominus, Et cadet morticinum ho-
minis quasi stercus super faciem regionis,
& quasi fœnum post tergum metentis, &
non est qui colligat. ✝ Hæc dicit Dominus: 23
‖ Non glorietur sapiens in sapientia sua,
1. Cor. 1. 31. 2. Cor. 10. 17.
& non glorietur fortis in fortitudine sua,
& non glorietur diues in diuitijs suis: ✝sed 24
in hoc glorietur, qui gloriatur, scire & nos-
se me, quia ego sum Dñs qui facio miseri-
cordiā, & iudiciū, & iustitiam in terra: hæc
enim placēt mihi, ait Dñs. ✝Ecce dies uenient, 25
dicit Dñs; & visitabo super omnē qui circū-
cisum habet preputium, ✝ super Ægyptū, & 26
super Iudam, & super Edom, & super filios
Ammon, & super Moab, & super omnes
qui attonsi sunt in comam, habitantes in
deserto: quia omnes gentes habent præ-
putium, omnis autem domus Israel incir-
cuncisi sunt corde.

CAP. X.

AVdite uerbum quod locutus est Do- 1
minus super uos domus Israel. ✝Hęc 2
dicit Dominus, Iuxta uias Gentium
nolite discere: & a signis cœli nolite me-
tuere, quæ timent gentes: ✝ quia leges po- 3
pulorum uanæ sunt: quia lignum de saltu
præcidit opus manus artificis in ascia. ✝‖Ar- 4
Sup. 13. 11. 14. 8.
gento & auro decorauit illud: clauis, & mal
leis compegit, ut non dissoluatur. ✝ In si- 5
militudinem palmæ fabricata sunt, & nō lo
quentur: portata tollentur, quia incedere
non ualent. nolite ergo timere ea, quia nec
male possunt facere, nec bene. ✝ ‖ Non est 6
Mich. 7. 18. Apoc. 15. 4.
similis tui Domine: magnus es tu, & ma-
gnum nomen tuum in fortitudine. ✝‖Quis 7
non timebit te ô rex gentium? tuum est e-
nim decus: inter cunctos sapientes Gen-
tium, & in uniuersis regnis eorum nullus
est similis tui. ✝ Pariter insipientes, & fatui 8
probabuntur: doctrina uanitatis eorum li-
gnum est. ✝ Argentum inuolutum de Thar 9
sis affertur, & aurum de Ophaz: opus arti-
ficis, & manus æraris: hyacinthus, & purpu
ra indumentum eorum. opus artificū uni-
uersa hæc. ✝ Dominus autem Deus uerus 10
est: ipse Deus uiuens, & rex sempiternus.
ab indignatione eius commouebitur terra:
& non sustinebunt Gentes comminationē
eius. ✝ Sic ergo dicetis eis, Dij qui cœlos, 11
& terram non fecerunt, pereant de terra, &
de his quæ sub cœlo sunt. ✝ ‖ Qui facit ter- 12
Gen. 1. 1. 9. Inf. 51. 15
ram in fortitudine sua, præparat orbem in
sapientia sua, & prudentia sua extendit cę-
13 los. ✝ Ad uocem suam dat multitudinem
aquarum in cœlo, & eleuat nebulas ab ex-
tremitatibus terræ: ‖ fulgura in pluuiam
Psal. 134. 7. Inf. 51. 1
facit, & educit uentum de thesauris suis.
14 ✝ Stultus factus est omnis homo a scientia,
confusus est artifex omnis in sculptili: quo-
niam falsum est quod conflauit, & non est
15 spiritus in eis. ✝ Vana sunt, & opus risu di-
gnum: in tempore uisitationis suæ peribūt.
16 ✝ Non est his similis pars Iacob: qui enim
formauit omnia, ipse est: & Israel virga hę
reditatis eius: Dominus exercituum nomē
17 illi. ✝ Congrega de terra confusionem tuā,
18 quæ habitas in obsidione. ✝ quia hæc dicit
Dominus Ecce, ego longe proijciam habi-
tatores terræ in hac vice: & tribulabo eos,
19 ita ut-non' inueniantur. ✝ Væ mihi super
-i MS. Hier. R. H. G. Paraphrastes Chaldæus reddidit: Vt recipiant uindictam peccatorum suorum.
contritione mea, pessima plaga mea. Ego
autem dixi, Plane hæc infirmitas mea est, &
20 portabo illam. ✝ Tabernaculum meum ua-
statū est, omnes funiculi mei dirupti sunt;
filij mei exierunt a me, & non subsistunt:
non est qui extendat ultra tētorium meū,
21 & erigat pelles meas. ✝ Quia stulte egerunt
pastores, & Dominum nō quæsierunt: pro-
pterea non intellexerūt, & omnis grex eo-
22 rum dispersus est. ✝ Vox auditionis ecce
uenit, & commotio magna de terra Aqui-
lonis: ut ponat ciuitates Iuda solitudinem,
23 & habitaculum draconum. ✝ Scio Domine
quia non est hominis uia eius: nec uiri est,
24 ut ambulet, & dirigat gressus suos. ✝ ‖ Cor-
Psal. 6. 1.
ripe me Domine, uerumtamen in iudicio:
& non in furore tuo, ne forte ad nihilum
25 redigas me. ✝‖Effunde indignationem tuā
Psal. 78. 6.
super Gentes quæ non cognouerunt te, &
super prouincias quę nomen tuum non in-
uocauerunt: quia comederunt Iacob, & de-
uorauerunt eum, & consumpserunt illum,
& decus eius dissipauerunt.

CAP. XI.

1 VErbum quod factum est a Domino
2 ad Ieremiam, dicens. ✝Audite uerba
pacti huius, & loquimini ad uiros
3 Iuda, & ad habitatores Ierusalem, ✝ & di-
ces ad eos, Hæc dicit Dominus Deus Israel,
Maledictus uir qui non audierit uerba pa-
4 cti huius, ✝ quod præcepi patribus uestris
in die qua eduxi eos de Terra-Aegypti, de
fornace ferrea, dicens, Audite uocem meā,
& facite omnia quæ præcipio vobis: & eri-
tis mihi in populum, & ego ero uobis in
5 Deum: ✝ Vt suscitem iuramentum quod
iuraui patribus uestris daturum me eis, ter-
ram fluentem lacte & melle, sicut est dies
hæc. Et respondi, & dixi, Amen Domine.
6 ✝ Et dixit Dominus ad me, Vociferate om-
nia uerba hæc in ciuitatibus Iuda, & foris
Ierusalem, dicens: Audite uerba pacti hu-
7 ius, & facite illa: ✝ quia contestans conte-
status sum patres uestros in die qua eduxi
eos de Terra-Aegypti usque ad diem hanc:
mane consurgens contestatus sum, & dixi,
8 Audite uocem meam. ✝ & non audierunt,
nec inclinauerunt aurem suam: sed abie-
runt vnusquisque in prauitate cordis sui
mali: & induxi super eos omnia uerba pa-
cti huius, quod præcepi ut facerent, & non
9 fecerunt. ✝ Et dixit Dominus ad me, Inuen
ta est coniuratio in uiris Iuda, & in habi-
10 tatoribus Ierusalem. ✝ Reuersi sunt ad ini-
quitates patrum suorum priores, qui no-

luerunt

luerunt audire uerba mea. & hi ergo abie-
runt post deos alienos, ut seruirent eis: ir-
ritũ fecerunt domus Israel, & domus Iuda
pactum meum quod pepigi cum patribus
eorum. ♦Quam ob rem hęc dicit Dominus, 11
Ecce, ego inducam super eos mala, de qui-
bus exire non poterunt: & clamabunt ad
me, & non exaudiam eos. ♦ Et ibunt ciui- 12
tates Iuda, & habitatores Ierusalem, & cla-
mabunt ad" eos' quibus libant, & non sal-
uabunt eos in tempore afflictionis eorum.
♦‖ Secundum numerum enim ciuitatum 13
tuarum erant dij tui Iuda: & secundum nu
merum uiarum * Ierusalem posuisti aras
confusionis, aras ad libandum Baalim.
♦‖ Tu ergo noli orare pro populo hoc, & 14
ne assumas pro eis laudem, & orationem:
quia non exaudiam in tempore clamoris
eorum ad me, in tempore afflictionis eo-
rum. ♦ Quid est quod dilectus meus in do 15
mo mea fecit scelera multa? nunquid car-
nes sanctæ auferent a te malitias tuas in
quibus gloriata es? ♦ Oliuam huberem, 16
pulchram, fructiferam, speciosam uocauit
Dominus nomen tuum: ad uocem loque-
læ, grandis exarsit ignis in ea, & combusta
sunt fruteta eius. ♦ Et Dominus exercituũ 17
qui plantauit te, locutus est super te malũ:
pro malis domus Israel & domus Iuda, quę
fecerunt sibi ad irritandum me, libantes
Baalim. ♦ Tu autem Dñe demonstrasti mi- 18
hi, & cognoui: tu ostendisti mihi studia
eorum. ♦ Et ego quasi agnus mansuetus, 19
qui portatur ad uictimam: & non cognoui
quia cogitauerunt super me consilia, dicẽ-
tes, Mittamus lignum in panẽ eius, & era-
damus eum de terra uiuentium, & nomen
eius non memoretur amplius. ♦ Tu autem 20
Domine Sabaoth, qui iudicas iuste, ‖& pro-
bas renes & corda, uideam ultionem tuam
ex eis: tibi enim reuelaui causam meam:
♦ Propterea hæc dicit Dominus ad uiros A- 21
nathoth, qui quærunt animam tuam, & di
cunt, Non prophetabis in nomine Domini,
& non morieris in manibus nostris. ♦ Pro- 22
pterea hæc dicit Dominus exercituum, Ec-
ce, ego uisitabo super eos: iuuenes morien-
tur in gladio, filij eorum & filię eorum mo
rientur in fame. ♦Et reliquiæ non erunt ex 23
eis: inducam enim malũ super uiros Ana-
thoth, annum uisitationis eorum.

CAP. XII.

IVstus quidem tu es Domine, si disputem 1
tecum: ueruntamen iusta loquar ad
te: ‖ Quare uia impiorum prosperatur:
bene est omnibus qui præuaricantur, & ini
que agunt? ♦ Plantasti eos, & radicem mi- 2
serunt: proficiunt & faciunt fructum: pro-
pe es tu ori eorum, & longe a renibus eorũ.
Et tu Domine nosti me, uidisti me & pro- 3
basti cor meum tecum: congrega eos quasi
gregem ad uictimam, & sanctifica eos in
die occisionis. ♦ Vsquequo lugebit ter- 4
ra, & herba omnis regionis siccabitur pro-
pter malitiam habitantium in ea? consum-
ptum est animal, & uolucre, quoniam dixe-
runt, Non uidebit nouissima nostra. ♦ Si cũ 5
peditibus currens laborasti: quomodo con-
tendere poteris cum equis? cum autem in
terra pacis securus fueris, quid facies in su
perbia Iordanis? ♦ Nam & fratres tui & do 6
mus patris tui, etiam ipsi pugnauerunt ad
uersum te, & clamauerunt post te plena
uoce: ne credas eis cum locuti fuerint tibi
7 bona. ♦ Reliqui domum meam, dimisi hæ-
reditatem meã: dedi dilectã animam meã
8 in manum inimicorum eius. ♦Facta est mi-
hi hæreditas mea quasi leo in sylua: dedit
9 contra me uocẽ, ideo odiui eam. ♦ Nunquid
auis discolor hæreditas mea mihi? nũquid
auis tincta per totum? uenite, congregami-
ni omnes bestiæ terræ, properate ad deuo-
10 randum. ♦ Pastores multi demoliti sunt
uineam meam, conculcauerunt partem
meam: dederunt portionem meam desi-
11 derabilem in desertum solitudinis. ♦ Po-
suerunt eam in dissipationem, luxitq; su-
per me. desolatione desolata est omnis ter-
12 ra: quia nullus est qui recogitet corde. ♦ Su
per omnes uias deserti uenerunt uastato-
res, quia gladius Domini deuorabit ab ex-
tremo terræ usque ad extremum eius: non
13 est pax uniuersæ carni. ♦ Seminauerunt
triticum, & spinas messuerunt: hæredita-
tem acceperunt, & non eis proderit: con-
fundemini a fructibus uestris, propter i. ã
14 furoris Domini. ♦ Hæc dicit Dominus ad-
uersum omnes uicinos meos pessimos, qui
tangunt hæreditatem, quam distribui po-
pulo meo Israel. Ecce, ego euellam eos de
terra sua, & domum Iuda euellam de me-
15 dio eorum. ♦ Et cum euulsero eos, conuer-
tar, & miserebor eorum: & reducam eos,
uirum ad hæreditatem suam, & uirum in
16 terram suam. ♦ Et erit: si eruditi didice-
rint uias populi mei, ut iurent in nomine
meo, Viuit Dominus, sicut docuerunt popu
lum meum iurare in Baal: ædificabuntur
17 in medio populi mei. ♦ Quod si non audie-
rint, euellam gentem illam euulsione, &
perditione, ait Dominus.

CAP. XIII.

1 HÆc dicit Dominus ad me, Vade, &
posside tibi lumbare lineum, & po-
nes illud super lumbos tuos, & in
2 aquam non inferes illud. ♦ Et possedi lum-
bare iuxta uerbum Domini, & posui circa
3 lumbos meos. ♦ Et factus est sermo Domi-
4 ni ad me secundo, dicens: ♦ Tolle lumbare
quod possedisti, quod est circa lumbos tuos,
& surgens uade ad Euphràten, & ab-
5 sconde ibi illud in foramine petræ. ♦ Et
abij, & abscondi illud in Euphràte, si-
6 cut præceperat mihi Dominus. ♦ Et fa-
ctum est post dies plurimos, dixit Do-
minus ad me, Surge, uade ad Euphrà-
ten: & tolle inde lumbare, quod præ-
7 cepi tibi, ut absconderes illud ibi. ♦ Et
abij ad Euphràten, & fodi, & tuli lum-
bare de loco, ubi absconderam illud: & ec-
ce, computruerat lumbare, ita ut nulli
8 usui aptum esset. ♦ Et factum est uer-
9 bum Domini ad me, dicens, ♦ Hæc di-
cit Dominus, Sic putrescere faciam su-
perbiam Iuda, & superbiam Ierusalem
10 multam: ♦ Populum istum pessimum,
qui nolunt audire uerba mea, & ambu-
lant in prauitate cordis sui: abieruntq;
post deos alienos, ut seruirent eis, & ado-
rarent eos: & erunt sicut lumbare istud,
11 quod nulli usui aptum est. ♦ Sicut enim ad-
hæret lumbare ad lumbos uiri, sic aggluti-
naui mihi omnem domum Israel, & om-
nem domũ Iuda, dicit Dominus: ut essent

mihi in populum,& in nomen,& in laudē,
& in gloriam : & non audierunt ♦ Dices 12
ergo ad eos sermonem istum,Hæc dicit Do
minus Deus Israël . Omnis laguncula im-
plebitur uino . Et dicent ad te, Nunquid
ignoramus quia omnis laguncula implebi-
tur uino ? ♦ Et dices ad eos , Hæc dicit Do- 13
minus, Ecce ego implebo omnes habitato-
res terræ huius, & reges qui sedent de stir-
pe Dauid super thronum eius , & sacerdo-
tes,& prophetas , & omnes habitatores Ie-
rusalem , ebrietate : ♦ & dispergam eos ui- 14
rum a fratre suo,& patres,& filios pariter ,
ait Dominus : non parcam , & non conce-
dam : neque miserebor, ut non disperdam
eos. ♦ Audite, & auribus percipite . Nolite 15
eleuari, quia Dominus locutus est . ♦ Date 16
Domino Deo uestro gloriam antequam cō
tenebrescat, & antequam offendant pedes
uestri ad montes caliginosos : expectabitis
lucem,& ponet eam in umbram mortis,&
in caliginem. ♦ Quòd si hoc non audieritis, 17
in abscondito plorabit anima mea a facie
superbiæ : ‖ plorans plorabit,& deducet o-
culus meus lachrymā , quia captus est grex
Domini . ♦ Dic regi & dominatrici, Humi- 18
liamini, sedete : quoniam descendit de ca-
pite uestro corona gloriæ uestræ . ♦ Ciuita- 19
tes Austri clausæ sunt,& nō est qui aperiat:
translata est omnis Iuda transmigratione
perfecta . ♦ Leuate oculos uestros , & uide- 20
te qui uenitis ab Aquilone: ubi est grex qui
datus est tibi, pecus inclytum tuum? ♦ Quid 21
dices cum uisitauerit te ? tu enim docuisti
eos aduersum te,& erudisti in caput tuum.
numquid non dolores apprehendent te ,
quasi mulierem parturientem ? ♦ Quod si 22
dixeris in corde tuo, Quare uenerunt mihi
hæc? ‖ Propter multitudinem iniquitatis
tuæ reuelata sunt uerecundiora tua, pollu-
tæ sunt plantæ tuæ . ♦ Si mutare potest æ- 23
thiops pellem suam . aut pardus uarietates
suas : & uos poteritis benefacere , cum di-
diceritis malum. ♦ Et disseminabo eos quasi 24
stipulam quæ uento rapitur in deserto .
♦ Hæc sors tua parsq. mensuræ tuæ a me, 25
dicit Dominus , quia oblita es mei , & con-
fisa es in mendacio . ♦ vnde & ego nudaui 26
femora tua contra faciem tuam , & appa-
ruit ignominia tua , adulteria tua , & hin-
nitus tuus scelus fornicationis tuæ : super
colles in agro uidi abominationes tuas .
Væ tibi Ierusalem , non mundaberis post
me : vsquequo adhuc?

Thre.1.2 · *Infr.30. 4.15.*

CAP. XIIII.

1 Qvod factum est uerbum Domini ad
Ieremiam de sermonibus siccita-
2 tis . ♦ Luxit Iudæa , & portæ eius
corruerunt . & obscuratæ sunt in terra , &
3 clamor Ierusalem ascendit . ♦ Maiores mi-
serunt minores suos ad aquam : venerunt
ad hauriendum , non inuenerunt aquam ,
reportauerunt uasa sua uacua: cōfusi sunt,
4 & afflicti , & operuerunt capita sua. ♦ Pro-
pter terræ uastitatem , quia non uenit plu-
uia in terram , confusi sunt agricolæ , ope-
5 ruerunt capita sua. ♦ Nam & ceruua in agro
peperit, & reliquit : quia non erat herba .
6 ♦ Et onagri steterunt in rupibus, traxerunt
uentum quasi dracones , defecerunt oculi
7 eorum , quia non erat herba . ♦ Si ini-
quitates nostræ responderint nobis : Do-
mine fac propter nomen tuum , quoniam
multæ sunt auersiones nostræ,tibi peccaui-
8 mus. ♦ Expectatio Israel,saluator eius in tē
pore tribulationis: quare quasi colonus fu-
turus es in terra , & quasi uiator declinans
9 ad manendum ? ♦ Quare futurus es uelut
uir uagus,ut fortis qui non potest saluare?
tu autem in nobis es Domine,& nomē tuū
inuocatum est super nos , ne derelinquas
10 nos. ♦ Hæc dicit Dominus populo huic,qui
dilexit mouere pedes suos , & non quieuit
& Domino non placuit : Nunc recordabi-
tur iniquitatum eorum, & uisitabit pecca-
11 ta eorum , ♦ Et dixit Dominus ad me,‖ No-
12 li orare pro populo isto in bonum . ♦ Cum
ieiunauerint,non exaudiam preces eorum:
& si obtulerint holocautomata & uictimas
non suscipiam ea: quoniam gladio & fame
13 & peste consumam eos . ♦ Et dixi , A, a , a,
Domine Deus , Prophetæ dicunt eis, ‖ Non
uidebitis gladium,& fames non erit in uo-
bis,sed pacem uerā dabit uobis in loco isto.
14 ♦ Et dixit Dominus ad me, Falso prophetæ
uaticinantur in nomine meo : ‖ non misi
eos, & non præcepi eis, neque locutus sum
ad eos : uisionem mendacem,& diuinatio-
nem \\ fraudulentam', & seductionem cor-
15 dis sui prophetant uobis . ♦ Idcirco hæc di-
cit Dominus de prophetis qui prophetant
in nomine meo, quos ego non misi , dicē-
tes,Gladius & fames non erit in terra hac;
In gladio, & fame consumentur prophetæ
16 illi , ♦ Et populi quibus prophetant, erunt
proiecti in uijs Ierusalem præ fame & gla-
dio,& non erit qui sepeliat eos; ipsi & uxo-
res eorum , filij, & filiæ eorum , & effundā
17 super eos malum suum . ♦ Et dices ad eos
uerbum istud,‖ Deducant oculi mei lachry-
mam per noctem & diem,& non taceant :
quoniam contritione magna contrita est
uirgo filia populi mei,plaga pessima uehe-
18 menter. ♦ Si egressus fuero ad agros, ecce ,
occisi gladio : & si introiero in ciuitatem ,
ecce attenuati fame . Propheta \ namque
& sacerdos abierunt in terram quam igno
19 rabant . ♦ Nunquid proiiciens abiecisti Iu-
dam? aut Sion abominata est anima tua?
quare ergo percussisti nos, ita ut nulla sit sa-
nitas? ‖ expectauimus pacem,& non est bo
num : & tempus curationis , & ecce turba-
20 tio . ♦ Cognouimus Domine impietates no
stras \\ iniquitates' patrum nostrorum,quia
21 peccauimus tibi. ♦ Ne des nos in opprobriū
propter nomen tuum , neque facias nobis
contumeliam solij gloriæ tuæ : recordare ,
ne irritum facias fœdus tuum nobiscum .
22 ♦ Nunquid sunt in sculptilibus Gētium qui
pluant? aut cœli possunt dare imbres? non-
ne tu es Dominus Deus noster : quem expe-
ctauimus? tu enim fecisti omnia hæc.

Sup.7.1 11.14. · *Sup.5.1 Infr.23. 17.* · *Infr.23. 21 27.15 29.9.* · *\\ & fra dulentia 4 M S. G.G.* · *Thre.1. 16. 2.18* · *\\ quoq & MS. H er.* · *\\ namq ...* · *H. C.* · *Sup.8.1* · *\\ iniqu ...* · *MS. H ... H. A. ... rals ... ro leg... G. & C*

CAP. XV.

1 ET dixit Dominus ad me , Si steterit
Moyses, & Samuel coram me, nō est
anima mea ad populum istum : eiice
2 illos a facie mea,& egrediantur . ♦ Quòd si
dixerint ad te , Quo egrediemur ? dices ad
eos, Hæc dicit Dominus , ‖ Qui ad mortē ,
ad mortem:& qui ad gladium,ad gladium:
& qui ad famem,ad famem : & qui ad cap-
3 tiuitatem , ad captiuitatem . ♦ Et uisitabo
super eos quatuor species , dicit Dominus ,
Gladium ad occisionem , & canes ad lace-

Zach.11. 9.

randum, & uolatilia cœli, & bestias terræ
ad deuorandum & dissipandum. ✝ & dabo 4
eos in feruorem uniuersis regnis terræ: ‖
propter Manassen filium Ezechiæ regis Iu
da, super omnibus quæ fecit in Ierusalem.
✝ Quis enim miserebitur tui Ierusalem? 5
aut quis contristabitur pro te? aut quis ibit
ad rogandum pro pace tua? ✝ Tu reliqui- 6
sti me, dicit Dominus: retrorsum abijsti: &
extẽdam manum meam super te, & inter-
ficiam te: laboraui rogans. ✝ Et dispergam 7
eos uentilabro in portis terræ: interfeci, &
disperdidi populum meum, & tamen a uijs
suis non sunt reuersi. ✝ Multiplicatæ sunt 8
mihi uiduæ eius super arenam maris, in-
duxi eis super matrem adolescentis uasta-
torem meridie; misi super ciuitates repen
te terrorem. ✝ Infirmata est quæ peperit 9
septem, defecit anima eius. ‖ occidit ei Sol,
cũ adhuc esset dies: confusa est, & erubuit:
& residuos eius in gladium dabo in conspe
ctu inimicorum eorum, ait Dominus. ✝ Væ 10
mihi mater mea: quare genuisti me uirũ
rixæ, uirum discordiæ in uniuersa terra?
non fœneraui, nec fœnerauit mihi quis-
quam. omnes maledicunt mihi. ✝ Dicit 11
Dominus, Si non reliquiæ tuæ in bonum, si
non occurri tibi in tempore afflictionis, &
in tempore tribulationis aduersus inimi-
cum. ✝ Nunquid fœderabitur ferrum fer- 12
ro ab Aquilone, & æs? ✝ Diuitias tuas, & the 13
sauros tuos in direptionem dabo gratis in
omnibus peccatis tuis, & in omnibus ter-
minis tuis. ✝ Et adducam inimicos tuos de 14
terra quam nescis: quia ignis succensus est
in furore meo, super uos ardebit. ✝ Tu scis 15
Domine, recordare mei, & uisita me, & tue-
re me ab his qui persequuntur me: noli in
patientia tua suscipere me: scito quoniam
sustinui propter te opprobrium. ✝ Inuen- 16
ti sunt sermones tui, & comedi eos, & fa-
ctum est mihi uerbum tuum in gaudium,
& in lætitiam cordis mei: quoniam inuo-
catum est nomen tuum super me Domine
Deus exercituum. ✝ ‖ Non sedi in concilio 17
ludentium, & gloriatus sum a facie manus
tuæ: solus sedebam, quoniam commina-
tione replesti me. ✝ ‖ Quare factus est do- 18
lor meus perpetuus, & plaga mea despera-
bilis renuit curari? facta est mihi quasi mẽ
dacium aquarum infidelium. ✝ Propter hoc 19
hæc dicit Dominus, Si conuerteris, conuer-
tam te, & ante faciem meam stabis: & si
separaueris preciosum a uili, quasi os meũ
eris. conuertentur ipsi ad te, & tu non con
uerteris ad eos. ✝ ‖ Et dabo te populo huic 20
in murum æreum, fortem: & bellabunt
aduersum te, & non præualebunt: quia ego
tecum sum ut saluem te, & eruam te, dicit
Dominus. ✝ Et liberabo te de manu pessi- 21
morum, & redimam te de manu fortium.

CAP. XVI.

ET factum est uerbum Domini ad me, 1
dicens, ✝ Non accipies uxorem, & nõ 2
erunt tibi filij, & filiæ in loco isto.
✝ Quia hæc dicit Dominus super filios & fi- 3
lias, qui generantur in loco isto, & super ma
tres eorum quæ genuerunt eos: & super pa
tres eorum, de quorum stirpe sunt nati in
terra hac: ✝ Mortibus ægrotationum mo- 4
rientur: non plangentur, & non sepelien-
tur, in sterquilinium super faciem terræ
erunt: & gladio, & fame consumentur: &
erit cadauer eorum in escam uolatilibus
5 cęli, & bestijs terræ. ✝ Hæc enim dicit Do-
minus, Ne ingrediaris domum conuiuij,
neque uadas ad plangendum, neque conso
leris eos, quia abstulisti pacẽ meam a popu
lo isto, dicit Dominus, misericordiam, &
6 miserationes. ✝ Et morientur grandes, &
parui in terra ista: non sepelientur neque
plangentur, & nõ se incident, neque calui-
7 tium fiet pro eis. ✝ Et non frangent inter
eos lugenti panem ad consolandum super
mortuo: & non dabunt eis potum calicis
ad consolandum super patre suo, & matre.
8 ✝ Et domum conuiuij non ingrediaris, ut
9 sedeas cum eis, & comedas & bibas: ✝ quia
hæc dicit Dominus exercituũ Deus Israël,
Ecce, ego auferam de loco isto in oculis ue-
stris, & in diebus uestris uocem gaudij, &
uocem lætitiæ, uocem sponsi, & uocem spõ
10 sæ. ✝ Et cum annunciaueris populo huic
omnia uerba hæc, & dixerint tibi, ‖ Quare *Sup. 7. 2*
locutus est Dominus super nos omne ma-
lum grande istud? quæ iniquitas nostra? &
quod peccatum nostrum quod peccauimus
11 Domino Deo nostro? ✝ Dices ad eos, Quia
dereliquerunt me patres uestri, ait Domi-
nus: & abierunt post deos alienos, & ser-
uierunt eis, & adorauerunt eos: & me de-
reliquerunt, & legem meam non custodie-
12 runt. ✝ ‖ Sed & uos peius operati estis, *Sup. 5. 1*
quàm patres uestri. ecce enim ambulat u-
nusquisque post prauitatem cordis sui ma-
13 li, ut me non audiat. ✝ Et eijciam uos de
terra hac, in terram quam ignoratis uos, &
patres uestri: & seruietis ibi dijs alienis die
ac nocte, qui non dabunt uobis requiem.
14 ✝ ‖ Propterea ecce dies ueniunt, dicit Do- *Inf. 23.*
minus, & non dicetur ultra, Viuit Domi-
nus qui eduxit filios Israël de Terra Ægy-
15 pti: ✝ sed, Viuit Dominus, qui eduxit filios
Israël de Terra Aquilonis, & de uniuersis
terris ad quas eieci eos: & reducam eos in
terram suam, quam dedi patribus eorum.
16 ✝ Ecce, ego mittam piscatores multos, dicit
Dominus, & piscabuntur eos: & post hæc
mittam eis multos uenatores, & uena-
buntur eos de omni monte, & de omni col-
17 le, & de cauernis petrarum. ✝ Quia oculi
mei super omnes uias eorum: non sunt ab-
sconditæ a facie mea, & non fuit occultata
18 iniquitas eorum ab oculis meis. ✝ Et red-
dam primum duplices iniquitates, & pec-
cata eorum: quia contaminauerunt ter-
ram meam in morticinis idolorum suorũ,
& abominationibus suis impleuerunt hæ-
19 reditatem meam. ✝ Domine fortitudo mea,
& robur meum, & refugium meum in die
tribulationis: ad te Gentes uenient ab ex-
tremis terrę, & dicent, Vere mendaciũ pos-
sederunt patres nostri, uanitatẽ quæ eis nõ
20 profuit. ✝ Nunquid faciet sibi homo deos,
21 & ipsi non sunt dij? ✝ Idcirco ecce ego ostẽ-
dam eis per uicem hanc, ostendam eis ma-
num meam, & uirtutem meam, & scient
quia nomen mihi Dominus.

CAP. XVII.

1 PEccatum Iuda scriptum est stylo fer-
reo in ungue adamantino, exaratum
super latitudinem cordis eorum, & in
2 cornibus ararum eorum. ✝ Cum recorda-
ti fuerint filij eorum ararum suarum, &

lucorum suorum, lignorumq. frondentiũ:
in mõtibus excelsis, ✝ sacrificantes in agro 3
fortitudinem tuam, & omnes thesauros
tuos in direptionem dabo, excelsa tua pro-
pter peccata in uniuersis finibus tuis. ✝ Et 4
relinquêris sola ab hæreditate tua, quã de-
di tibi, & seruire te faciam inimicis tuis in
terra quam ignoras: quoniam ignem ‖ suc-
cendisti' in furore meo, usque in æternum
ardebit. ✝ Hæc dicit Dominus, ‖ Maledi- 5
ctus homo qui confidit in homine, & po-
nit carnem brachium suum, & a Domino
recedit cor eius. ✝ ‖ Erit enim quasi myri- 6
cæ in deserto, & non uidebit cum uenerit
bonum: sed habitabit in siccitate in deser-
to in terra salsuginis, & inhabitabili. ✝ Be- 7
nedictus uir qui confidit in Domino, & erit
Dominus fiducia eius. ✝ ‖ Et erit quasi li- 8
gnum quod transplantatur super aquas,
quod ad humorem mittit radices suas: &
non timebit cum uenerit æstus. Et erit fo-
lium eius uiride, & in tempore siccitatis nõ
erit solicitum, nec aliquando desinet fa-
cere fructum. ✝ Prauum est cor ‖ hominis' 9
& inscrutabile: quis cognoscet illud? ✝ ‖ Ego 10
Dominus scrutans cor, & probans renes:
qui do unicuique iuxta uiam suam, & iux-
ta fructum adinuentionum suarum. ✝ Per- 11
dix fouit quæ non peperit: fecit diuitias,
& non in iudicio: in dimidio dierum suo-
rum derelinquet eas, & in nouissimo suo
erit insipiens. ✝ Solium gloriæ altitudinis 12
a principio, locus sanctificationis nostræ.
✝ Expectatio Israel Domine, omnes qui te 13
derelinquunt, confundentur: recedentes a
te, in terra scribentur: quoniam derelique-
runt uenam aquarum uiuentium Domi-
num. ✝ Sana me Domine, & sanabor: sal- 14
uum me fac, & saluus ero: quoniam laus
mea tu es. ✝ Ecce, ipsi dicunt ad me, Vbi 15
est uerbum Domini? ueniat. ✝ Et ego non 16
sum turbatus, te pastorem sequens: & diem
hominis non desideraui, tu scis. Quod e-
gressum est de labijs meis, rectum in con-
spectu tuo fuit. ✝ Non sis tu mihi formi- 17
dini, spes mea tu in die afflictionis. ✝ Con- 18
fundantur qui me persequuntur, & non cõ
fundar ego: paueant illi', & non pauea
ego: induc super eos diem afflictionis, &
duplici contritione contere eos. ✝ Hæc di- 19
cit Dominus ad me, Vade, & sta in porta fi-
liorum populi, per quam ingrediuntur re-
ges Iuda, & egrediuntur, & in cunctis por-
tis Ierusalem: ✝ & dices ad eos, Audite ver- 20
bum Domini reges Iuda, & omnis Iuda
cunctiq; habitatores Ierusalem qui ingre-
dimini per portas istas. ✝ Hæc dicit Do- 21
minus, Custodite animas uestras, & nolite
portare pondera in die Sabbathi: nec infe-
ratis per portas Ierusalem. ✝ Et nolite eii- 22
cere onera de domibus uestris in die sabba-
thi, & omne opus non facietis, sanctificate
diem Sabbathi, sicut præcepi patribus ue-
stris. ✝ Et non audierunt, nec inclinaue- 23
runt aurem suam: sed indurauerunt cer-
uicem suam, ne audirent me, & ne accipe-
rent disciplinam. ✝ Et erit: si audieritis me, 24
dicit Dominus, ut non inferatis onera per
portas ciuitatis huius in die Sabbathi: & si
sanctificaueritis diem Sabbathi, ne faciatis
in eo omne opus. ✝ Ingredientur per por- 25
tas ciuitatis huius reges & principes, seden-
tes super solium Dauid, & ascendentes in
curribus & equis, ipsi & principes eorum,
uiri Iuda, & habitatores Ierusalem: & ha-
26 bitabitur ciuitas hæc in sempiternum. ✝ Et
uenient de ciuitatibus Iuda, & de circuitu
Ierusalem, & de terra Beniamin, & de cã-
pestribus, & de montuosis, & ab Austro,
portantes holocaustum, & uictimam, & sa-
crificium, & thus, & inferent oblationem
27 in domum Domini. ✝ Si autem non au-
dieritis me, ut sanctificetis diem Sabbathi,
& ne portetis onus, & ne inferatis per por-
tas Ierusalem in die Sabbathi: succendam
ignem in portis eius, & deuorabit domos
Ierusalem, & non extinguetur.

CAP. XVIII.

1 Verbum quod factum est ad Ieremiã
2 a Domino, dicens, ✝ Surge, & descen
de in domum figuli, & ibi audies uer
3 ba mea. ✝ Et descendi in domum figuli, &
4 ecce, ipse faciebat opus super rotam. ✝ Et
dissipatum est uas quod ipse faciebat e luto
manibus suis: conuersusq. fecit illud, uas
alterum, sicut placuerat in oculis eius ut fa-
5 ceret. ✝ Et factum est uerbum Domini ad
6 me, dicens, ✝ ‖ Nunquid sicut figulus iste,
non potero uobis facere, domus Israel? ait
Dominus, ecce sicut lutum in manu figuli,
7 sic vos in manu mea, domus Israel. ✝ Re-
pente loquar aduersum gentem, & aduer-
sus regnum, ‖ vt eradicem, & destruam &
8 disperdam illud. ✝ Si pœnitentiam egerit
gens illa a malo suo quod locutus sum ad-
uersus eam: agam & ego pœnitentiam su-
9 per malo quod cogitaui ut facerem ei. ✝ Et
subito loquar de gente & de regno, ut ædi-
10 ficem, & plantem illud. ✝ Si fecerit malum
in oculis meis ut non audiat uocem meã:
pœnitentiam agam super bono quod locu-
11 tus sum ut facerem ei. ✝ Nunc ergo dic
viro Iuda, & habitatoribus Ierusalẽ, dicens,
Hæc dicit Dominus, ‖ Ecce, ego fingo contra
uos malum, & cogito contra uos cogitatio-
nem: ‖ reuertatur unusquisque a uia sua
mala, & dirigite uias uestras, & studia ue-
12 stra. ✝ Qui dixerunt, Desperauimus: post
cogitationes enim nostras ibimus, & unus-
quisque prauitatem cordis sui mali facie-
13 mus. ✝ Ideo hæc dicit Dominus, Interroga-
te Gentes, Quis audiuit talia horribilia, quæ
14 fecit nimis uirgo Israel? ✝ Nunquid deficiet
de petra agri nix Libani? aut euelli possunt
aquæ erumpentes frigidæ, & defluentes?
15 ✝ Quia oblitus est mei populus meus, frustra
libantes, & impingentes in uijs suis, in se-
mitis seculi, ut ambularent per eas in iti-
16 nere non trito: ✝ ‖ ut fieret terra eorum
in desolationem, & in sibilum sempiternũ:
omnis qui præterierit per eam, obstupescet
17 & mouebit caput suum. ✝ Sicut uentus urẽs
dispergam eos coram inimico: dorsum, &
non faciem ostẽdam eis in die perditionis
18 eorum. ✝ Et dixerunt, Venite & cogitemus
contra Ieremiam cogitationes: non enim
peribit lex a sacerdote, neque consilium a
sapiente, nec sermo a propheta: uenite, &
percutiamus eum lingua, & non attenda-
19 mus ad uniuersos sermones eius. ✝ Attende
Domine ad me, & audi uocem aduersario-
20 rum meorum. ✝ Nunquid redditur pro bo-
no malum, quia foderunt foueam animæ
meæ? Recordare quod steterim in conspe-

ctu tuo,

‖ succendistis 3 MS. Hie. ii G.
Is. 30. 2. 31. 1.
Inf. 48. 7.
Inf. 48. 6.
Psal. 1. 3.
‖ omnium 9 MS. Hieron.
‖ super omnia H. G. G.
1. Reg. 16. 7.
Psal. 7. 10.
Sup. 11. 20.
Apoc. 2. 23.

Is. ... Rom. ...
Sup. ...
Inf. 35. ...
Io. ...
Inf. 49. ... 50. ...

ctu tuo, ut loquerer pro eis bonum, &
auerterem indignationem tuam ab eis.
♦ Propterea da filios eorum in famem, & 21
deduc eos in manus gladij, fiant uxores
eorum absque liberis, & uiduæ: & uiri ea-
rum interficiantur morte: iuuenes eorum
confodiantur gladio in prœlio. ♦ Audiatur 22
clamor de domibus eorum; adduces enim
super eos latronem repente: quia foderũt
foueam, ut caperent me, & laqueos abscon
derunt pedibus meis ♦ Tu autem Domine 23
scis omne consilium eorum aduersum me
in mortem: ne propitieris iniquitati eorũ,
& peccatum eorum a facie tua non delea-
tur · fiant corruentes in conspectu tuo, in
tempore furoris tui abutere eis.

CAP. XIX.

HÆc dicit Dominus, Vade, & accipe 1
lagunculam figuli testeam a senio-
ribus populi, & a senioribus sacer-
dotum: ♦ Et egredere ad uallem filij En- 2
nom, quæ est iuxta introitum portæ ficti-
lis: & prædicabis ibi uerba quæ ego loquar
ad te. ♦ Et dices, Audite uerbum Domini 3
reges Iuda, & habitatores Ierusalem: hæc
dicit Dominus exercituum, Deus Israel, Ec-
ce, ego inducam afflictionem super locum
istum: ita ut omnis qui audierit illam, tin-
niant aures eius: ♦ Eo quòd dereliquerint 4
me, & alienum fecerint locum istum. & li-
bauerunt in eo dijs alienis, quos nescierũt
ipsi, & patres eorum, & reges Iuda: & reple-
uerunt locum istum sanguine innocentũ.
♦ Et ædificauerunt excelsa Baalim ad com- 5
burendos filios suos igni in holocaustum
Baalim: quæ non præcepi, nec locutus sum,
nec ascenderunt in cor meum. ♦ Propte- 6
rea ecce dies ueniunt, dicit Dominus: & nõ
uocabitur amplius locus iste, Topheth, &
Vallis filij Ennom, sed Vallis occisionis. ♦ Et 7
dissipabo consilium Iuda, & Ierusalem in
loco isto: & subuertam eos gladio in con-
spectu inimicorum suorũ, & in manu quæ-
rentium animas eorum: & dabo cadauera
eorum escam uolatilibus cœli, & bestijs ter
ræ. ♦ ‖ Et ponam ciuitatem hanc, in stupo- 8
rem: & in sibilum: omnis qui præterierit
per eã, obstupescet, & sibilabit super ‶ uni-
uersa plaga' eius. ♦ Et cibabo eos carnibus fi 9
liorum suorum, & carnibus filiarum suarũ:
& unusquisque carnem amici sui comedet
in obsidione, & in angustia in qua conclu-
dẽt eos inimici eorum, & qui quærunt ani-
mas eorum. ♦ Et conteres lagunculam in 10
oculis uirorum qui ibunt tecum: ♦ Et dices 11
ad eos, Hæc dicit Dominus exercituum, Sic
conteram populum istum, & ciuitatem
istam, sicut conteritur vas figuli quod non
potest ultra instaurari: & in Topheth sepe-
lientur, eo quòd non sit alius locus ad se-
peliendum. ♦ Sic faciam loco huic, ait Do- 12
minus, & habitatoribus eius: & ponam ci-
uitatem istam sicut Topheth. ♦ Et erunt do 13
mus Ierusalem, & domus regum Iuda sicut
locus Topheth, immundæ: omnes domus,
in quarum domatibus sacrificauerunt om-
ni militiæ cœli, & libauerunt libamina dijs
alienis. ♦ Venit autem Ieremias de To- 14
pheth, quò miserat eum Dominus ad pro-
phetandum, & stetit in atrio domus Domi-
ni, & dixit ad omnem populum: ♦ Hæc di- 15
cit Dominus exercituum Deus Israel, Ecce,

...p. 18.
...r 49.
& 50.
uniuer-
sa plagas
...s. 8.
...a Tex
factũt
...itr. &

go inducam super ciuitatem hãc, & super
omnes urbes eius uniuersa mala quæ locu-
tus sum aduersum eam: quoniam indura-
uerunt ceruicem suam, ut non audirent ser
mones meos.

CAP. XX.

1 ET audiuit Phassur filius Emmer sa-
cerdos, qui constitutus erat princeps
in domo Domini, Ieremiam prophe-
2 tantem sermones istos. ♦ Et percussit Phas-
sur Ieremiam prophetam, & misit eum in
neruum, quod erat in porta Ben-iamin su-
3 periori, in domo Domini. ♦ Cumq; illuxis-
set in crastinum, eduxit Phassur Ieremiam
de neruo. & dixit ad eum Ieremias, Non
Phassur uocauit Dominus nomen tuum,
4 sed pauorem undique. ♦ Quia hæc dicit
Dominus, Ecce, ego dabo te in pauorem,
te & omnes amicos tuos: & corruent gla-
dio inimicorum suorum, & oculi tui uide-
bunt · & omnem Iudam dabo in manum
regis Babylonis: & traducet eos in Babylo-
5 nem, & percutiet eos gladio. ♦ Et dabo uni-
uersam substantiam ciuitatis huius, & om-
nem laborem eius, omneq; pretium, & cun
ctos thesauros regum Iuda dabo in manu
inimicorum eorum: & diripient eos, & tol
6 lent, & ducent in Babylonem. ♦ Tu autem
Phassur, & omnes habitatores domus tuæ
ibitis in captiuitatem, & in Babylonem ue
nies, & ibi morieris: ibiq; sepelieris tu, &
omnes amici tui, quibus prophetasti men-
7 dacium. ♦ Seduxisti me Domine, & seductus
sum: fortior me fuisti, & inualuisti: factus
sum in derisum tota die, omnes subsannãt
8 me. ♦ Quia iam olim loquor, uociferans
iniquitatem, & uastitatem clamito: & fa-
ctus est mihi sermo Domini in opprobriũ,
9 & in derisum tota die. ♦ Et dixi, Non re-
cordabor eius, neque loquar ultra in no-
mine illius. & factus est in corde meo quasi
ignis exæstuans, claususq; in ossibus meis:
10 & defeci, ferre non sustinens. ♦ Audiui enim
contumelias multorum, & terrorem in cir
cuitu. Persequimini, & persequamur eum:
ab omnibus uiris qui erant pacifici mei, &
custodientes latus meum; si quo modo de-
cipiatur, & præualeamus aduersus eum. &
11 consequamur ultionem ex eo. ♦ Dominus
autem mecũ est quasi bellator fortis: ideir-
co qui persequuntur me cadent, & infirmi
erunt: confundentur uehementer, ‖ quia — Infr. 23. 40.
non intellexerunt opprobrium sempiter-
12 num quod numquam delebitur. ♦ Et tu Do
mine exercituum ‖ probator iusti, qui ui- — Sup. 11. 20. 17. 10.
des renes & cor: uideam quæso ultionem
tuã ex eis: tibi enim reuelaui causam meã.
13 ♦ Cantate Domino, laudate Dominum: quia
liberauit animam pauperis de manu ma-
14 lorum. ♦ ‖ Maledicta dies in qua natus sum: — Iob 3. 2.
dies in qua peperit me mater mea, non sit
15 benedicta. ♦ Maledictus uir qui annuncia-
uit patri meo, dicens, Natus est tibi puer
masculus: & quasi gaudio lætificauit eum.
16 ♦ Sit homo ille ut sunt ciuitates quas sub-
uertit Dominus, & non pœnituit eum: au-
diat clamorem mane, & ululatum in tem-
17 pore meridiano: ♦ ‶ qui' non me interfecit — ‶ quia 3 MS. R. C.
a uulua. ut fieret mihi mater mea sepul-
chrum, & uulua eius conceptus æternus:
18 ♦ Quare de uulua egressus sum, ut uiderem
laborem, & dolorem, & consumerentur
in confusione dies mei?

CAP. XXI.

VErbum quod factum est ad Ieremiã 1
a Domino quãdo misit ad eum rex
Sedecias Phassur filium Melchiæ,&
Sophoniam filium Maasiæ sacerdotem, di-
cens, † Interroga pro nobis Dominũ, quia 2
Nabuchodonosor rex Babylonis prœliatur
aduersum nos : si forte faciat Dominus
nobiscum secundum omnia mirabilia sua,
& recedat a nobis. † Et dixit Ieremias ad 3
eos, Sic dicetis Sedeciæ: † Hæc dicit Do- 4
minus Deus Israel, Ecce, ego conuertam
uasa belli quæ in manibus uestris sunt, &
quibus uos pugnatis aduersum regem Ba-
bylonis, & Chaldæos, qui obsident uos in
circuitu murorum: & cõgregabo ea in me-
dio ciuitatis huius. † Et debellabo ego uos 5
in manu extenta, & in brachio forti, & in
furore, & in indignatione, & in ira gran-
di. †Et percutiam habitatores ciuitatis hu- 6
ius: homines, & bestiæ pestilentia magna
morientur. † Et post hoc, ait Dominus, da- 7
bo Sedeciam regem Iuda, & seruos eius, &
populum eius, & qui derelicti sunt in ciui-
tate hac a peste, & gladio, & fame, in manu
Nabuchodonosor regis Babylonis, & in ma
nu inimicorum eorum, & in manu quæ-
rentium animam eorum: & percutiet eos
in ore gladij, & non flectetur, neque parcet
nec miserebitur. † Et ad populum hunc di- 8
ces, Hæc dicit Dominus, Ecce, ego do corã
Inf. 38. 2 uobis uiam uitæ, & uiam mortis. † ‖ Qui 9
habitauerit in urbe hac, morietur gladio, &
fame, & peste: qui autem egressus fuerit, &
trasfugerit ad Chaldæos, qui obsident uos,
uiuet, & erit ei anima sua, quasi spolium. 10
† Posui enim faciem meam super ciuitatẽ
hanc in malum, & non in bonum, ait Do-
minus: in manu regis Babylonis dabitur, &
exuret eam igni. †Et domui regis Iuda, Au- 11
dite uerbum Domini, † Domus Dauid, 12
Inf. 12. 3 hæc dicit Dominus, ‖Iudicate mane iudi-
cium, & eruite ui oppressum de manu ca-
lumniantis: ne forte egrediatur ut ignis in-
dignatio mea, & succẽdatur, & non sit qui
extinguat propter malitiam studiorum ue-
strorum. †Ecce, ego ad te habitatricem ual- 13
lis solidæ atque campestris, ait Dominus:
qui dicitis, Quis percutiet nos? & quis in-
gredietur domos nostras? †Et uisitabo super 14
uos iuxta fructum studiorum uestrorum,
dicit Dominus: & succendã ignem in saltu
eius: & deuorabit omnia in circuitu eius.

CAP. XXII.

HÆc dicit Dominus: Descende in do 1
mum regis Iuda, & loquẽris ibi uer
bum hoc, † & dices, Audi uerbum 2
Domini rex Iuda, qui sedes super solium
Dauid: tu & serui tui, & populus tuus, qui
ingredimini per portas istas. † Hæc dicit 3
Sup. 21. 12. Dominus, ‖Facite iudicium, & iustitiam: &
liberate ui oppressum de manu calumnia-
toris: & aduenam, & pupillum, & uiduam
nolite contristare, neque opprimatis ini-
que: & sanguinem innocentem ne effun-
datis in loco isto. † Si enim facientes fece- 4
ritis uerbum istud: ingredientur per por-
tas domus huius reges sedentes de genere
Dauid super thronum eius, & ascendentes
currus, & equos, ipsi, & serui, & populus eo-
rum. † Quod si non audieritis uerba hæc: 5
in memetipso iuraui, dicit Dominus, quia
6 in solitudinem erit domus hæc. † Quia hæc
dicit Dominus super domum regis Iuda,
Galaad tu mihi caput Libani: si non posue-
7 ro te solitudinem, urbes inhabitabiles. † Et
sanctificabo super te interficientem uirum
& arma eius: & succident electas cedros
8 tuas, & præcipitabunt in ignem. † Et per-
transibunt gẽtes multæ per ciuitatem hãc:
& dicet unusquisque proximo suo, ‖ Qua-
re fecit Dominus sic ciuitati huic grandi?
9 † Et respondebunt, Eo quòd dereliquerint
pactum Domini Dei sui, & adorauerint
10 deos alienos, & seruierint eis. † Nolite fle-
re mortuum, neque lugeatis super eum fle
tu: plangite eum qui egreditur, quia non
reuertetur ultra, nec uidebit terram nati-
11 uitatis suæ. † Quia hæc dicit Dominus ad
Sellum filium Iosiæ regem Iuda, qui regna-
uit pro Iosia patre suo, qui egressus est de
loco isto. Non reuertetur huc amplius:
12 † sed in loco ad quem transtuli eum, ibi
morietur, & terram istam non uidebit am-
13 plius. † Væ qui ædificat domum suam in
iniustitia, & cœnacula sua non in iudicio:
amicum suum opprimet frustra, & mer-
14 cedem eius non reddet ei. † Qui dicit, Ae-
dificabo mihi domum latam, & cœnacula
spaciosa: qui aperit sibi fenestras, & facit
15 laquearia cedrina, pingitq. sinopide. † Nun-
quid regnabis, quoniam confers te cedro?
pater tuus nunquid non comedit, & bibit,
& fecit iudicium, & iustitiam tunc cum be-
16 ne erat ei? † Iudicauit causam pauperis,
& egeni in bonum suum: nunquid non
ideo quia cognouit me, dicit Dominus
17 † Tui uero oculi, & cor ad auaritiam, & ad
sanguinem innocentem fundendum, &
ad calumniam, & ad cursum mali operis.
18 † Propterea hæc dicit Dominus ad Ioacim
filium Iosiæ regem Iuda, Non planget
eum, Væ frater, & uæ soror: non con-
crepabunt ei, Væ Domine, & uæ inclyte.
19 † Sepultura asini sepelietur, putrefactus,
20 & proiectus extra portas Ierusalem. † Ascẽ-
de Libanum, & clama: & in Basan da uo-
cem tuam, & clama ad transeuntes, quia
21 contriti sunt omnes amatores tui. † Lo-
cutus sum ad te in abundantia tua: dixisti,
Non audiã: hæc est uia tua ab adolescentia
22 tua, quia non audisti uocem meam. † Om-
nes pastores tuos pascet uentus, & amato-
res tui in captiuitatem ibunt: & tunc con-
fundẽris, & erubesces ab omni malitia tua.
23 † Quę sedes in Libano, & nidificas in cedris,
quomodo congemuisti cum uenissent tibi
24 dolores, quasi dolores parturientis? † Vi-
uo ego, dicit Dominus: quia si fuerit Ie-
chonias filius Ioacim regis Iuda, annulus
in manu dextera mea, inde euellam eum.
25 † Et dabo te in manu quærentium animam
tuam, & in manu quorum tu formidas fa-
ciem, & in manu Nabuchodonosor regis
Babylonis, & in manu Chaldæorum.
26 † Et mittam te, & matrem tuam quæ ge-
nuit te, in terram alienam, in qua nati
27 non estis, ibiq. moriemini: † & in terram
ad quam ipsi leuant animam suam, ut re-
28 uertantur illuc: non reuertentur. † Nun-
quid uas fictile atque contritum uir iste Ie-
chonias? nunquid uas absque omni uolup-
tate? quare abiecti sunt ipse, & semen
eius, & proiecti in terram quam ignora-
uerunt?

uerunt? † Terra, terra, terra, audi sermonem 29
Domini. † Hæc dicit Dominus, Scribe ui- 30
rum istum sterilem, uirum qui in diebus
suis non prosperabitur: nec enim erit de
semine eius uir qui sedeat super solium Da
uid, & potestatem habeat ultra in Iuda.

CAP. XXIII.

VÆ pastoribus qui disperdunt, & 1
dilacerant gregem pascuæ meæ, di-
cit Dominus. † Ideo hæc dicit Do- 2
minus Deus Israel ad pastores qui pascunt
populum meum, Vos dispersistis gregem
meum, & eiecistis eos, & non uisitastis eos:
ecce, ego uisitabo super uos malitiam stu-
diorum uestrorum, ait Dominus. † Et ego 3
congregabo reliquias gregis mei de omni-
bus terris, ad quas eiecero eos illuc: &
conuertam eos ad rura sua: & crescent, &
multiplicabuntur. † Et suscitabo super eos 4
pastores, & pascent eos: * non formida-
bunt ultra, & non pauebunt: & nullus quæ-
retur ex numero, dicit Dominus. † ‖ Ec- 5
ce, dies ueniunt, dicit Dominus: & susci-
tabo Dauid germen iustũ: & regnabit rex,
& sapiens erit: & faciet iudicium, & iusti-
tiam in terra. † In diebus ˋˋ illis' saluabitur 6
Iuda, & Israel habitabit confidenter: & hoc
est nomen quod uocabunt eum, Dominus
iustus noster. † ‖ propter hoc ˋˋ ecce dies ue- 7
niunt, dicit Dominus, & non dicent ultra,
Viuit Dominus, qui eduxit filios Israel de
Terra Aegypti: † Sed, ‖ Viuit Dominus qui 8
eduxit, & adduxit semen domus Israel de
Terra Aquilonis, & de cunctis terris ad
quas eieceram eos illuc: & habitabunt in
terra sua. † Ad prophetas, Contritum est 9
cor meum in medio mei, contremuerunt
omnia ossa mea: factus sũ quasi uir ebrius,
& quasi homo madidus a uino, a facie Do-
mini, & a facie uerborum sanctorum eius.
† Quia ˋˋ adulteris' repleta est terra, quia 10
a facie maledictionis luxit terra, arefacta
sunt arua deserti: factus est cursus eorum
malus, & fortitudo eorum dissimilis. † Pro- 11
pheta namque, & sacerdos polluti sunt: &
in domo mea inueni malum eorum, ait
Dominus. † Idcirco uia eorum erit qua- 12
si lubricum in tenebris: impellentur enim
& corruent in ea: afferam enim super eos
mala, annum uisitationis eorum, ait Do-
minus. † Et in prophetis Samariæ uidi fa- 13
tuitatem: - & prophetabant in Baal, & de-
cipiebant populum meum Israel. † Et in 14
prophetis Ierusalem uidi similitudinem ˋˋ
adulterantium', & iter mendacij: & con-
fortauerunt manus pessimorum, ut non
cõuerteretur unusquisque a malitia sua: fa-
cti sunt mihi omnes ut Sodoma, & habi-
tatores eius quasi Gomorrha. † Propterea 15
hæc dicit Dominus exercituum ad prophe-
tas, ‖ Ecce, ego cibabo eos absinthio, & po-
tabo eos felle: a prophetis enim Ierusalem
egressa est pollutio super omnem terram.
† Hæc dicit Dominus exercituum, ‖ Noli- 16
te audire uerba prophetarum, qui prophe-
tant uobis, & decipiunt uos: uisionem cor-
dis sui loquuntur, non de ore Domini.
† Dicunt his qui blasphemant me, Locu- 17
tus est Dominus, ‖ Pax erit uobis: & omni
qui ambulat in prauitate cordis sui, dixe-
runt Non ueniet super uos, malum. † Quis 18
enim affuit in consilio Domini, & uidit, &
audiuit sermonem eius? quis considerauit
19 uerbum illius, & audiuit? † ‖ Ecce turbo
Dominicæ indignationis ˋˋ egredietur', &
tempestas erumpens: super caput impio-
20 rum ueniet. † Non reuertetur furor Do-
mini usque dum faciat, & usque dum com-
pleat cogitationem cordis sui: in nouissi-
mis diebus intelligetis consilium eius.
21 † ‖ Non mittebam prophetas, & ipsi cur-
rebant: non loquebar ad eos, & ipsi pro-
22 phetabant. † Si stetissent in consilio meo,
& nota fecissent uerba mea populo meo:
auertissem utique eos a uia sua mala, & a
23 cogitationibus suis pessimis. † Putásne
Deus e uicino ego sum, dicit Dominus? &
24 non Deus delonge? † Si occultabitur uir in
absconditis: & ego non uidebo eum, dicit
Dominus? nunquid non cęlum, & terram
25 ego impleo, dicit Dominus? † Audiui quæ
dixerunt prophetæ, prophetantes in nomi-
ne meo mendacium, atque dicentes, Som-
26 niaui, somniaui. † Vsquequo istud est in
corde prophetarum uaticinantium men-
dacium, & prophetantium seductiones cor
27 dis sui? † Qui uolunt facere ut obliuisca-
tur populus meus nominis mei propter
somnia eorum quæ narrat unusquisque ad
proximum suum: sicut obliti sunt patres
28 eorum nominis mei propter Baal. † pro-
pheta qui habet somnium, narret som-
nium: & qui habet sermonem meum, lo-
quatur sermonem meum uere: quid pa-
29 leis ad triticum, dicit Dominus? † Nun-
quid non uerba mea sunt quasi ignis, dicit
Dominus: & quasi malleus conterens pe-
30 tram? † Propterea ecce ego ad prophetas,
ait Dominus: qui furantur uerba mea unus
31 quisque a proximo suo. † Ecce ego ad pro-
phetas, ait Dominus: qui assumunt linguas
32 suas, & aiunt, Dicit Dominus. † Ecce ego ad
prophetas somniantes mendacium, ait Do-
minus, qui narrauerunt ea, & seduxerunt
populum meum in mendacio suo, & in mi-
raculis suis: cum ego non misissem eos,
nec mandassem eis, qui nihil profuerunt
33 populo huic, dicit Dominus. † Si igitur in-
terrogauerit te populus iste, uel propheta,
aut sacerdos, dicens, Quod est onus Domi-
ni? dices ad eos, Vt quid uobis onus? proij-
34 ciam quippe uos, dicit Dominus. † Et pro-
pheta, & sacerdos, & populus qui dicit,
Onus Domini: uisitabo super uirum illum,
35 & super domum eius. † Hæc dicetis unus-
quisq; ad proximum, & ad fratrem suum.
Quid respondit Dominus? Et quid locutus
36 est Dominus? † Et onus Domini ultra non
memorabitur: quia onus erit unicuique ser
mo suus: & peruertistis uerba Dei uiuen-
37 tis, Domini exercituum Dei nostri. † Hæc
dices ad prophetam, Quid respondit tibi
Dominus? & quid locutus est Dominus?
38 † Si autem onus Domini dixeritis: propter
hoc hæc dicit Dominus, Quia dixistis ser-
monem istum, Onus Domini: & misi ad
uos, dicens, Nolite dicere Onus Domini:
39 † Propterea ecce ego tollam uos portans, &
derelinquam uos, & ciuitatem quam de-
di uobis, & patribus uestris a facie mea.
40 † ‖ Et dabo uos in opprobrium sempiter-
num, & in ignominiam æternam, quæ nun-
quam obliuione delebitur.

Eze. 13. 3. 34. 2.
* & 1 MS. H. G. C.
Isai. 42. 40. 11. 45. 8. Infr. 33. 14. Eze. 34. 11. 24. Dan. 9. 24. Ioh. 1. 45.
ˋˋ illius 1 MS. H. G. C.
Sup. 16. 14. Deu. 33. 28.
ˋˋ adulteriis' MS. Textus lectio conformis est R. Hier. H. G. & C.
- 7 MS. Hier. H. G. C.
ˋˋ adulterorum 15 MS. Hier.
Sup. 9. 15.
Inf. 27. 9. 29. 8.
Sup. 5. 12. 14. 13.
Inf. 30. 14.
ˋˋ egreditur 6 MS. G. C.
Sup. 14. 14. Infr. 27. 15. & 29. 9.
Sup. 20. 11.

CAP. XXIIII.

OStendit mihi Dominus: & ecce duo 1
calathi pleni ficis, positi ante tem-
plum Domini, postquam transtulit
Nabuchodonosor rex Babylonis Iechoniā
filium Ioacim regē Iuda, & principes eius,
& fabrum, & inclusorem de Ierusalem, &
adduxit eos in Babylonem. ♦ Calathus u- 2
nus, ficus bonas habebat nimis: ut solent
ficus esse primi temporis. & calathus unus,
ficus habebat malas nimis, quæ comedi
non poterant, eo quòd essent malæ. ♦ Et 3
dixit Dominus ad me, Quid tu uides Iere-
mia? Et dixi, Ficus, ficus bonas, bonas
ualde: & malas, malas ualde: quæ come-
di non possunt, eo quòd sint malæ. ♦ Et 4
factum est uerbum Domini ad me, dicens,
♦ Hæc dicit Dominus Deus Israel, Sicut fi- 5
cus hæ bonæ: sic cognoscam transmigra-
tionem Iuda, quam emisi de loco isto in
Terram Chaldæorum, in bonum. ♦ Et po- 6
nam oculos meos super eos ad placādum:
& reducam eos in terram hanc: & ædifica-
bo eos, & non destruam: & plantabo eos,
& non euellam ♦ Et dabo eis cor, ut sciant 7
Inf. 21. 33 me, quia ego sum Dominus: ‖ & erunt mi-
hi in populum, & ego ero eis in Deum: quia
Inf. 29. 17 reuertentur ad me in toto corde suo. ♦ ‖ Et 8
sicut ficus pessimæ, quæ comedi non pos-
sunt, eo quòd sint malæ: hæc dicit Domi-
nus, sic dabo Sedeciam regem Iuda, & prin-
cipes eius, & reliquos de Ierusalem, qui re-
manserunt in urbe hac, & qui habitant in
Terra Ægypti. ♦ Et dabo eos in uexatio- 9
nem, afflictionemq. omnibus regnis terræ:
in opprobrium, & in parabolam, & in pro-
uerbium, & in maledictionem in uniuersis
Inf. 29. 17 locis ad quæ eieci eos. ♦ ‖ Et mittam in eis 10
gladium, & famem, & pestem: donec con-
sumantur de terra, quam dedi eis, & patri-
bus eorum.

CAP. XXV.

VErbum quod factum est ad Ieremiā 1
de omni populo Iudę in anno quar-
to Ioacim filij Iosiæ regis Iuda, (ipse
est annus primus Nabuchodonosor regis
Quæ 8 MS. similiter Textui legunt Hier. & c. Babylonis.) ♦ ‟ Quod locutus est Ieremias 2
propheta ad omnem populum Iuda, & ad
vniuersos habitatores Ierusalem, dicens,
♦ A tertiodecimo anno Iosiæ filij Amon re- 3
gis Iuda usque ad diem hanc; iste tertius,
& uicesimus annus, factum est uerbum
Domini ad me, & locutus sum ad uos de no-
cte consurgens, & loquens: & non audistis.
♦ Et misit Dominus ad uos omnes seruos 4
suos prophetas, consurgens diluculo, mit-
tensq.: & non audistis, neque inclinastis
4. Reg. 17. 13. Sup. 18. 11. Inf. 25. 5 35. 15. aures uestras, ut audiretis, ♦ cum dice- 5
ret, ‖ Reuertimini unusquisque a uia sua
mala, & a pessimis cogitationibus uestris:
& habitabitis in terra quam dedit Domi-
nus uobis, & patribus uestris a seculo, & us-
que in seculum. ♦ Et nolite ire post deos 6
alienos, ut seruiatis eis, adoretisq. eos: neq;
me ad iracundiam prouocetis in operibus
manuum uestrarum, & non affligam uos.
♦ Et non audistis me, dicit Dominus, ut me 7
ad iracundiam prouocaretis in operibus
manuum uestrarum in malum uestrum.
♦ Propterea hæc dicit Dominus exercituū, 8
Pro eo quòd non audistis uerba mea, ♦ ec- 9
ce ego mittam, & assumam uniuersas co-
gnationes Aquilonis, ait Dominus, & Na-
buchodonosor regem Babylonis seruum
meum: & adducam eos super terram istā,
& super habitatores eius, & super omnes
nationes quæ in circuitu illius sunt: & in-
terficiam eos, & ponam eos in stuporem,
& in sibilum, & in solitudines sempiter-
10 nas ♦ Perdamq. ex eis uocem gaudij & vo-
cem lætitiæ, uocem sponsi & uocem spon-
11 sæ, uocem molæ, & lumen lucernæ. ♦ Et Dan. 9.
erit uniuersa terra hęc in solitudinem, & in Inf. 26.
stuporem: & seruient omnes gentes istę re- & 29. 1
12 gi Babylonis septuaginta annis. ♦ Cumq. 2. Par.
impleti fuerint septuaginta anni, uisitabo 22.
super regem Babylonis, & super gentem il- 2. Esd. 1
lam, dicit Dominus, iniquitatem eorum, & 6. 3.
& super terram Chaldæorum: & ponam il- 3. Esd. 1.
13 lam in solitudines sempiternas: ♦ Et addu- & 2. 1.
cam super terram illam omnia uerba mea 6. 24.
quæ locutus sum contra eam, omne quod
scriptum est in libro isto, quæcunque pro-
phetauit Ieremias aduersum omnes gen-
14 tes: ♦ Quia seruierunt eis cum essent gen-
tes multæ, & reges magni: & reddam eis
secundum opera eorum, & secundum fa-
15 cta manuum suarum. ♦ Quia sic dicit Do-
minus exercituum Deus Israel, Sume cali-
cem uini furoris huius de manu mea: &
propinabis de illo cunctis gētibus ad quas
16 ego mittam te. ♦ Et bibent, & turbabun-
tur, & insanient a facie gladij, quem ego
17 mittam inter eos. ♦ Et accepi calicem de
manu Domini, & propinaui cunctis genti-
18 bus ad quas misit me Dominus: ♦ Ierusa-
lem, & ciuitatibus Iuda, & regibus eius, &
principibus eius: ut darem eos in solitudi-
nem, & in stuporem, & in sibilum, & in
19 maledictionem, sicut est dies ista: ♦ Pha-
raoni regi Aegypti, & seruis eius, & prin-
20 cipibus eius, & omni populo eius, ♦ &
uniuersis generaliter: cunctis regibus ter-
ræ Ausitidis, & cunctis regibus terræ
Philisthijm, & Ascalonis, & Gazæ, &
21 Accaron, & reliquijs Azoti, ♦ & Idumææ,
22 & Moab, & filijs Ammon: ♦ Et cunctis
regibus Tyri, & uniuersis regibus Sidō-
nis: & regibus terræ insularum qui sunt
23 trans mare. ♦ Et Dedan, & Thema, &
Buz, & uniuersis qui attonsi sunt in co-
24 mam. ♦ Et cunctis regibus Arabiæ, & cun-
ctis regibus Occidentis, qui habitant in
25 deserto. ♦ Et cunctis regibus Zambri, &
cunctis regibus Elam, & cunctis regibus
26 Medorum: ♦ cunctis quoque regibus Aqui-
lonis de prope, & de longe, unicuique con-
tra fratrem suum: & omnibus regnis ter-
ræ, quæ super faciem eius sunt: & rex Se-
27 sach bibet post eos. ♦ & dices ad eos, Hæc
dicit Dominus exercituum Deus Israel, Bi-
bite, & inebriamini, & uomite: & cadi-
te, neque surgatis, a facie gladij quem ego
28 mittam inter uos. ♦ Cumq. noluerint
accipere calicem de manu tua ut bibant, di-
ces ad eos, Hęc dicit Dominus exercituum,
29 Bibentes bibetis: ♦ ‖ quia ecce, in ciuitate in 1. Pet. 4.
qua inuocatum est nomen meum, ego inci- 17.
piā affligere, & uos quasi innocentes, & im-
munes eritis. non eritis immunes. gladium
enim ego uoco super omnes habitatores
30 terræ, dicit Dominus exercituū. ♦ Et tu pro-
phetabis ad eos omnia uerba hæc, & dices
ad illos: ‖ Dominus de excelso rugiet, & de Ioel 3. 1
habitaculo sancto suo dabit uocem suā: ru- Amos 1.

giens

gens fugiet super decorem suum: celeu-
ma, quasi calcantium concinetur aduersus
omnes habitatores terræ. ✝ Peruenit soni- 31
tus usque ad extrema terræ: Quia iudiciũ
Domino cum gentibus: iudicatur ipse cum
omni carne, impios tradidi gladio, dicit
Dominus. ✝ Hæc dicit Dominus exercituũ, 32
Ecce, afflictio egredietur de gente in gen-
tem: & turbo magnus egredietur a sum-
mitatibus terræ. ✝ Et erunt interfecti Do- 33
mini in die illa a summo terræ usque ad
summum eius: non plangentur, & nõ col-
ligentur, neque sepelientur: in sterquili-
nium super faciem terræ iacebunt. ✝ Vlu- 34
late pastores, & clamate: & aspergite uos
cinere optimates gregis: quia completi
sunt dies uestri, ut interficiamini: & dissi-
pationes uestræ, & cadetis quasi uasa pre-
ciosa. ✝ Et peribit fuga a pastoribus, & sal- 35
uatio ab optimatibus gregis. ✝ Vox cla- 36
moris pastorum, & ululatus optimatum
gregis: quia uastauit Dominus pascua eo-
rum. ✝ Et conticuerunt arua pacis a facie 37
iræ furoris Domini. ✝ Dereliquit quasi leo 38
vmbraculum suum, quia facta est terra eo-
rum in desolationem a facie iræ columbæ,
& a facie iræ furoris Domini.

CAP. XXVI.

IN principio regni Ioacim filij Iosiæ re- 1
gis Iuda, factum est uerbum istud a Do-
mino, dicens: ✝ Hæc dicit Dominus, 2
Sta in atrio domus Domini, & loqueris ad
omnes ciuitates Iuda, de quibus ueniunt,
vt adorent in domo Domini, uniuersos ser-
mones quos ego mandaui tibi, ut loquaris
ad eos: noli subtrahere uerbum, ✝ si forte 3
audiant, & conuertantur vnusquisque a
uia sua mala, & pœniteat me mali quod
cogito facere eis propter malitiam studio-
rum eorum. ✝ Et dices ad eos, Hæc dicit 4
Dominus, Si non audieritis me, ut ambu-
letis in lege mea quam dedi uobis: ✝ vt au- 5
diatis sermones seruorum meorum Pro-
phetarum, quos ego misi ad uos de nocte
consurgens, & dirigens, & non audistis:
1. Reg. 4. 12. 10.
✝ ‖ Dabo domum istam sicut Silo, & urbem 6
hanc dabo in maledictionem cunctis gen-
tibus terræ. ✝ Et audierunt sacerdotes, & 7
prophetæ, & omnis populus Ieremiam lo-
quentem uerba hæc in domo Domini.
✝ Cumq. complesset Ieremias loquens om- 8
nia quæ præceperat ei Dominus, ut loque-
retur ad uniuersum populum: apprehen-
derunt eum sacerdotes, & prophetæ, & om
nis populus, dicens, Morte moriatur. ✝ Qua- 9
re prophetauit in nomine Domini, dicens,
Sicut Silo erit domus hæc: & urbs ista de-
solabitur; eo quòd non sit habitator: Et
congregatus est omnis populus aduersus Ie
remiam in domo Domini. ✝ Et audierunt 10
principes Iuda verba hæc: & ascenderunt
de domo regis in domum Domini, & sede-
runt in introitu portæ domus Domini no-
uæ. ✝ Et locuti sunt sacerdotes & prophe- 11
tæ ad principes, & ad omnem populum, di-
centes, Iudicium mortis est uiro huic: quia
prophetauit aduersus ciuitatem istam, si-
cut audistis auribus uestris. ✝ Et ait Iere- 12
mias ad omnes principes, & ad uniuersum
populum, dicens, ‖ Dominus misit me, ut
prophetarem ad domum istam, & ad ciui-
tatem hãc omnia uerba quę audistis. ✝ ‖ Nũc 13

Sup. 25. 12. 2. Par. 36 22. 1. Esd. 1. 1 & 6. 3. 3. Esd. 1. 57. & 2. 1 & 6. 14. Sup. 7. 3.

ergo bonas facite uias uestras, & studia ue-
stra, & audite uocem Domini Dei uestri: &
pęnitebit Dominum mali quod locutus est
14 aduersum uos. ✝ Ego autem ecce in ma-
nibus uestris sum: facite mihi quod bonũ,
15 & rectum est in oculis uestris: ✝ Verumta-
men scitote & cognoscite quod si occide-
ritis me, sanguinem innocentem tradetis
contra uosmetipsos, & contra ciuitatem
istam, & habitatores eius. in ueritate enim
misit me Dominus ad uos, ut loquerer in
16 auribus uestris omnia uerba hæc. ✝ Et di-
xerunt principes, & omnis populus ad sa-
cerdotes, & ad prophetas, Non est uiro
huic iudicium mortis: quia in nomine Do-
17 mini Dei nostri locutus est ad nos. ✝ Sur-
rexerunt ergo uiri de senioribus terræ: &
dixerunt ad omnem cœtum populi, loquẽ-
18 tes: ✝ Michæas de Morasthi fuit propheta
in diebus Ezechiæ regis Iuda, & ait ad om-
nem populum Iudæ, dicens, Hæc dicit Do-
minus exercituum: ‖ Sion quasi ager ara-
bitur: & Ierusalem in aceruum lapidum
erit: & mons domus * in excelsa syluarum.
19 ✝ Nunquid morte condemnauit eum Eze-
chias rex Iuda, & omnis Iuda? nunquid nõ
timuerunt Dominum, & deprecati sunt fa
ciem Domini: & pœnituit Dominum ma-
li quod locutus fuerat aduersum eos? Ita-
que \\ nos facimus malum grande contra
20 animas nostras. ✝ Fuit quoque uir prophe-
tans in nomine Domini Vrias filius Semei
de Chariath-iarim: & prophetauit aduer-
sus ciuitatem istam, & aduersus terram
21 hanc, iuxta omnia uerba Ieremiæ. ✝ Et
audiuit rex Ioacim, & omnes potentes, &
principes eius uerba hæc: & quæsiuit rex
interficere eum. Et audiuit Vrias, & timuit,
22 fugitq., & ingressus est Ægyptum. ✝ Et
misit rex Ioacim uiros in Aegyptum, Elna-
than filium Achobor, & uiros cum eo in
23 Aegyptum. ✝ Et eduxerunt Vriam de Ae-
gypto: & adduxerunt eum ad regem Ioa-
cim, & percussit eum gladio: & proiecit
cadauer eius in sepulchris vulgi ignobilis.
24 ✝ Igitur manus Ahicam filij Saphan fuit
cum Ieremia, ut non traderetur in manus
populi, & interficerent eum.

Mich. 3. 13.
**Domini M S q.*
**sanctuarij C.*
\\ non faciamus M S.

CAP. XXVII.

1 IN principio regni Ioacim filij Iosiæ re-
gis Iuda, factum est uerbum istud ad Ie-
2 remiam a Domino, dicens, ✝ Hæc dicit
Dominus ad me, Fac tibi uincula, & cate-
3 nas: & pones eas in collo tuo. ✝ Et mittes
eas ad regem Edom, & ad regem Moab, &
ad regem filiorum Ammon, & ad regẽ Ty-
ri, & ad regem Sidonis: in manu nunciorũ
qui uenerunt Ierusalem ad Sedeciam regẽ
4 Iuda. ✝ Et præcipies eis ut ad dominos suos
loquantur. Hæc dicit Dominus exerci-
tuum Deus Israel, Hæc dicetis ad dominos
5 uestros. ✝ Ego feci terram, & homines, &
iumenta, quæ sunt super faciem terræ, in
fortitudine mea magna, & in brachio meo
extento: & dedi eam ei qui placuit in ocu-
6 lis meis. ✝ Et nunc itaque ego dedi omnes
terras istas in manu Nabuchodonosor re-
gis Babylonis serui mei: insuper & bestias
7 agri dedi ei, ut seruiãt illi. ✝ Et seruiẽt ei om
nes gẽtes, & filio eius, & filio filij eius: donec
ueniat tempus terrę eius & ipsius: & seruiẽt
8 ei gentes multæ & reges magni, ✝ Gens

buchodonosor regi Babylonis, & quicun-
que non curuauerit collum suum sub iugo
regis Babylonis: in gladio, & in fame, & in
peste uisitabo super gentem illam, ait Do-
minus: donec cõsumam eos in manu eius.
Sup. 23. 16. Inf. 29. 8. ‖ Vos ergo nolite audire prophetas uestros 9
& diuinos, & somniatores, & augures, &
maleficos qui dicunt uobis, Non seruietis
regi Babylonis. Quia mendacium pro- 10
phetant uobis: ut longe uos faciant de ter-
ra uestra, & eiiciant uos & pereatis. Porro 11
gens quæ subiecerit ceruicem suam sub iu-
go regis Babylonis, & seruierit ei, dimittã
eam in terra sua, dicit Dominus: & colet
eam, & habitabit in ea. Et ad Sedeciam re- 12
gem Iuda locutus sum secundum omnia
uerba hæc, dicens, Subiicite colla uestra sub
iugo regis Babylonis, & seruite ei, & popu-
lo eius, & uiuetis. Quare moriemini tu, 13
& populus tuus gladio, & fame, & peste,
sicut locutus est Dominus ad gentem quæ
seruire noluerit regi Babylonis? Nolite 14
audire verba prophetarum dicentium uo-
bis, Non seruietis regi Babylonis: quia mẽ-
Sup. 14. 14. 23. 21. 29. 9. dacium ipsi loquuntur uobis. ‖ Quia 15
non misi eos, ait Dominus: & ipsi prophe-
tant in nomine meo mendaciter: ut eii-
ciant uos, & pereatis tam uos, quàm pro-
phetæ qui uaticinantur uobis. Et ad sa- 16
cerdotes, & ad populũ istum locutus sum,
dicens, Hæc dicit Dominus, Nolite audire
**domus R. H. C. G.* uerba prophetarum uestrorum, qui prophe
tant uobis, dicentes, Ecce, vasa * Domini
reuertentur de Babylone nunc cito, men-
dacium enim prophetant vobis. Nolite 17
ergo audire eos, sed seruite regi Babylonis,
ut uiuatis. quare datur hæc ciuitas in soli-
tudinem? Et si prophetæ sunt, & est ver- 18
bum Domini in eis: occurrant Domino
exercituum, ut non ueniant uasa quæ de-
relicta fuerant in domo Domini, & in do-
mo regis Iuda, & in Ierusalem, in Babylo-
nem. Quia hæc dicit Dominus exerci 19
4. Reg. 25. 13. tuum ‖ ad columnas, & ad mare, & ad ba-
ses, & ad reliqua uasorum, quæ remanse-
runt in ciuitate hac: quæ non tulit Na- 20
4. Reg. 24. 16. buchodonosor rex Babylonis, ‖ cum trans-
ferret Iechoniam filium Ioacim regem Iu-
da de Ierusalem in Babylonem, & omnes
optimates Iuda, & Ierusalem. Quia hæc 21
dicit Dominus exercituum Deus Israel ad
vasa quæ derelicta sunt in domo Domini,
4. Reg. 25. 13. & in domo regis Iuda, & Ierusalem: ‖ In 22
Babylonem transferentur, & ibi erunt us-
que ad diem visitationis suæ, dicit Domi-
nus: & afferri faciã ea, & restitui in loco isto.

CAP. XXVIII.

ET factum est in anno illo, in princi- 1
pio regni Sedeciæ regis Iuda, in an-
no quarto, in mense quinto, dixit ad
me Hananias filius Azur propheta de Ga-
baon, in domo Domini coram sacerdoti-
bus, & omni populo, dicens, Hæc dicit 2
Dominus exercituum Deus Israel, Contri-
ui iugum regis Babylonis. Adhuc duo an- 3
ni dierum, & ego referri faciam ad locum
istum omnia vasa domus Domini quæ tu-
lit Nabuchodonosor rex Babylonis de loco
isto, & transtulit ea in Babylonem. Et Ie- 4
choniam filium Ioacim regem Iuda, &
omnem transmigrationem Iudæ, qui in-
ad locum istum, ait Dominus: conteram
5 enim iugum regis Babylonis. Et dixit Ie-
remias propheta ad Hananiam prophetã
in oculis sacerdotum, & in oculis omnis po
6 puli qui stabat in domo Domini. & ait Ie-
remias propheta, Amen, sic faciat Domi-
nus: suscitet Dominus uerba tua quæ pro-
phetasti: ut referantur uasa in domũ Do-
mini, & omnis transmigratio de Babylo-
7 ne ad locum istum. Veruntamen audi
uerbum hoc quod ego loquor in auribus
8 tuis, & in auribus uniuersi populi. Pro-
phetæ qui fuerunt ante me, & ante te ab
initio, & prophetauerunt super terras mul
tas, & super regna magna de prœlio, & de
9 afflictione, & de fame. Propheta qui ua-
ticinatus est pacem: cum uenerit uerbum
eius, scietur propheta quem misit Domi-
10 nus in ueritate. Et tulit Hananias pro-
pheta catenam de collo Ieremiæ prophe-
11 tæ, & confregit eam. Et ait Hananias in
conspectu omnis populi, dicens, Hæc dicit
Dominus, Sic cõfringam iugum Nabucho-
donosor regis Babylonis post duos annos
12 dierum de collo omnium gentium. Et
abiit Ieremias propheta in uiam suam. Et
factum est uerbum Domini ad Ieremiam,
postquam confregit Hananias propheta
catenam de collo Ieremiæ prophetæ, di-
13 cens, Vade, & dices Hananiæ, Hæc di-
cit Dominus, Catenas ligneas contriuisti:
14 & facies pro eis catenas ferreas. Quia hęc
dicit Dominus exercituum Deus Israel, Iu-
gum ferreum posui super collum cuncta-
rum Gentium istarum, ut seruiant Nabu-
chodonosor regi Babylonis, & seruient ei:
15 insuper & bestias terræ dedi ei. Et dixit
Ieremias propheta ad Hananiam prophe-
tam, Audi Hanania: non misit te Domi-
nus, & tu confidere fecisti populum istum
16 in mendacio. Idcirco hæc dicit Dominus:
Ecce, ego mittam te a facie terræ: hoc an-
no morieris: aduersum enim Dominum lo
17 cutus es. Et mortuus est Hananias pro-
pheta in anno illo, mense septimo.

CAP. XXIX.

1 ET hæc sunt uerba libri " quæ misit *" quem 3 MS. Hier. similiter Textus reddiderunt 6.*
Ieremias propheta de Ierusalem ad
reliquias seniorum transmigrationis,
& ad sacerdotes, & ad prophetas, & ad om-
nem populum quem traduxerat Nabucho-
donosor de Ierusalem in Babylonem:
2 postquam egressus est Iechonias rex, &
domina, & eunuchi, & principes Iuda, &
Ierusalem, & faber, & inclusor de Ierusa-
3 lem: in manu Elasa filii Saphan, & Ga-
mariæ filii Helciæ, quos misit Sedecias rex
Iuda ad Nabuchodonosor regem Babylo-
4 nis in Babylonem, dicens, Hæc dicit Do-
minus exercituum Deus Israel omni trans-
migrationi quam transtuli de Ierusalem in
5 Babylonem, Ædificate domos, & habi-
tate: & plantate hortos: & comedite fru-
6 ctum eorum. Accipite uxores, & genera-
te filios & filias: & date filiis uestris uxores,
& filias uestras date uiris, & pariant filios
& filias: & multiplicamini ibi, & nolite
7 esse pauci numero. Et quærite pacem ci-
uitatis ad quam transmigrare uos feci: &
orate pro ea ad Dominum: quia in pace
8 illius erit pax uobis. Hæc enim dicit Do-

Sup.14. minus exercituum Deus Israel : ‖ Non uos
13.23.16 seducant prophetæ uestri qui sunt in me-
27.9. dio uestrum,& diuini uestri: & ne attenda-
tis ad somnia uestra quæ uos somniatis :
† Quia falso ipsi prophetant uobis in nomi- 9
-R. H. C. ne meo: -& non misi eos . dicit Dominus.
Additur † ‖ Quia hæc dicit Dominus , Cum cœpe- 10
antē M S. rint impleri in Babylone septuaginta an-
& G. ni , uisitabo uos : & suscitabo super uos uer
Sup.25. bum meum bonum , ut reducam uos ad lo
12.& 26. cum istum . † Ego enim scio cogitationes , 11
22. quas ego cogito super uos , ait Dominus ,
2.Par.36 cogitationes pacis,& non afflictionis,ut dē
21. uobis finem & patientiam . † Et inuocabi- 12
1.Esd.1.1. tis me, & ibitis : & orabitis me,& ego exau
Dan 9.2. diam uos . † Quæretis me , & inuenietis : 13
cum quæsieritis me in toto corde uestro.
3.Esd.1. † Et inueniar a uobis, ait Dominus : & re- 14
47. ducam captiuitatem uestram : & congre-
gabo uos de uniuersis gentibus , & de cun-
ctis locis ad quę expuli uos,dicit Dominus:
& reuerti uos faciam de loco ad quē trans-
\\ Suscita- migrare uos feci . † Quia dixistis,\\ Suscita- 15
uit 1 MS. bit nobis Dominus prophetas in Babylo-
H. G. C. ne : † Quia hæc dicit Dominus ad regem 16
qui sedet super solium Dauid,& ad omnem
populum habitatorem urbis huius, ad fra-
tres uestros , qui non sunt egressi uobiscum
Sup.24. in transmigrationem : † Hæc dicit Domi- 17
10. nus exercituum, ‖ Ecce, mittam in eos gla-
Sup.24.8 dium, & famem,& pestem: ‖ & ponam eos
quasi ficus malas quæ comedi non possunt,
eo quòd pessimæ sint . † Et persequar eos 18
in gladio , & in fame , & in pestilentia : &
dabo eos in uexationem uniuersis regnis
terræ , in maledictionem , & in stuporem,
& in sibilum,& in opprobrium cunctis Gē-
tibus ad quas ego eieci eos : † Eo quòd non 19
audierint uerba mea , dicit Dominus : quæ
misi ad eos per seruos meos prophetas de
nocte consurgens & mittens . & non audi-
stis , dicit Dominus . † Vos ergo audite uer- 20
bum Domini omnis transmigratio , quam
emisi de Ierusalem in Babylonem: † Hæc 21
dicit Dominus exercituum Deus Israel ad
Achab filium Coliæ, & ad Sedeciam filium
Maasiæ , qui prophetant uobis in nomine
meo mendaciter. Ecce, ego tradam eos in
manus Nabuchodonosor regis Babylonis :
& percutiet eos in oculis uestris . † Et as- 22
sumetur ex eis maledictio omni transmi-
grationi Iudæ quæ est in Babylone, dicen-
tium, Ponat te Dominus sicut Sedeciam, &
sicut Achab quos frixit rex Babylonis in
igne . † pro eo quòd fecerint stultitiam in 23
Israel , & mœchati sunt in uxores amico-
rum suorum , & locuti sunt uerbum in no
mine meo mendaciter quod non mandaui
eis . ego sum iudex & testis dicit Dominus.
† Et ad Semeian Nehelamiten dices : † Hęc 24
dicit Dominus exercituum,Deus Israel,Pro 25
eo quòd misisti in nomine tuo libros ad
omnem populum qui est in Ierusalem , &
ad Sophoniam filium Maasiæ sacerdotem,
& ad uniuersos sacerdotes,dicens, † Domi- 26
nus dedit te sacerdotem pro Ioiade sacer-
dote: ut sis dux in domo Domini super
omnem uirum arreptitium, & prophetan-
tem,ut mittas eum in neruum & in carce-
rem . † Et nunc quare non increpasti Iere- 27
miam Anathothiten qui prophetat uobis?
† Quia super hoc misit,in Babylonem ad, 28
nos, dicens, Longum est : ædificate do-
mos, & habitate : & plantate hortos, & co-
29 medite fructus eorum. † Legit ergo Sopho-
nias sacerdos librum istum in auribus Iere-
30 miæ prophetæ. † Et factum est uerbum
31 Domini ad Ieremiam , dicens : † Mitte
ad omnem transmigrationem , dicens ,
Hæc dicit Dominus ad Semeian Nehela-
miten : Pro eo quòd prophetauit uobis Se-
meias , & ego non misi eum : & fecit uos
32 confidere in mendacio : † idcirco hæc di-
cit Dominus , Ecce , ego uisitabo super Se-
meian Nehelamiten. & super semen eius :
non erit ei uir sedens in medio populi hu-
ius,& non uidebit bonum quod ego faciā
populo meo,ait Dominus,quia præuarica-
tionem locutus est aduersus Dominum .

CAP. XXX.

1 HOc uerbum quod factum est ad Ie-
2 remiam a Domino , dicens : † Hęc
dicit Dominus Deus Israel , di-
cens : Scribe tibi omnia uerba quę locutus
3 sum ad te , in libro . † Ecce enim dies ue-
niunt , dicit Dominus , & conuertam con-
uersionem populi mei Israel , & Iuda , ait
Dominus : & conuertam eos ad terrā quā
dedi patribus eorum , & possidebunt eam .
4 † Et hæc uerba quæ locutus est Dominus
5 ad Israel & ad Iudam : † Quoniam hæc di-
cit Dominus , Vocem terroris audiuimus :
6 formido,& non est pax . † Interrogate , &
uidete si generat masculus : quare ergo ui-
di omnis uiri manum super lumbum suū,
quasi parturientis ,& conuersæ sunt uni-
7 uersæ facies in auruginem ? † ‖ Væ , quia *Ioel 2.2.*
magna dies illa, nec est similis eius : tem- *11.*
pusq. tribulationis est Iacob, & ex ipsa sal- *Amos 5.*
8 uabitur . † Et erit in die illa , ait Dominus *18.*
exercituum : conteram iugum eius de col- *Soph.1.15*
lo tuo , & uincula eius dirumpam , & non *Isai.13.6*
9 dominabuntur ei amplius alieni : † sed ser-
uient Domino Deo suo , & Dauid regi suo
10 quem suscitabo eis. † ‖ Tu ergo non timeas *Isai.43.1*
serue meus Iacob , ait Dominus, neque pa- *44.2.*
ueas Israel : quia ecce ego saluabo te de *Luc.1.70*
terra longinqua,& semen tuum de terra ca
ptiuitatis eorum : & reuertetur Iacob , &
quiescet,& cunctis affluet bonis, & nō erit
11 quem formidet : † Quoniam tecum ego
sum , ait Dominus,ut saluem te. faciam e-
nim consummationem in cunctis Genti-
bus in quibus dispersi te : te autem non fa-
ciam in consummationem: sed castigabo
te in iudicio,ut non uidearis tibi innoxius.
12 † Quia hæc dicit Dominus: Insanabilis fra-
13 ctura tua , pessima plaga tua . † Non est
qui iudicet iudicium tuum ad alligandum:
14 curationum utilitas non est tibi . † Om-
nes amatores tui obliti sunt tui , teq. non
quærent . ‖ plaga enim inimici percussi te *Sup.23.*
castigatione crudeli : ‖ propter multitudi- *19.*
nem iniquitatis tuæ dura facta sunt pec- *Sup.13.*
15 cata tua . † ‖ Quid clamas super contritio- *22.*
ne tua : insanabilis est dolor tuus ‖ propter *Sup.15.*
multitudinem iniquitatis tuæ , & propter *18.*
16 dura peccata tua feci hæc tibi . † Propterea *Sup.13.*
omnes qui comedunt te,deuorabuntur : & *22.*
uniuersi hostes tui in captiuitatem ducen-
tur: & qui te uastant,uastabūtur,cunctosq.
prædatores tuos dabo in prædam. † Obdu-
17 cam enim cicatricem tibi . & a uulneri-
bus tuis sanabo te , dicit Dominus. Quia

eiectam uocauerunt te Sion, Hæc est quæ
non habebat requirentem. ♦ Hæc dicit Do- 18
minus, Ecce, ego conuertam conuersio-
nem tabernaculorum Iacob, & tectis eius
miserebor, & ædificabitur ciuitas in excel-
so suo, & templum iuxta ordinem suum
fundabitur. ♦ Et egredietur de eis laus, 19
voxq́. ludentium: & multiplicabo eos, &
non minuentur: & glorificabo eos, & non
attenuabuntur. ♦ Et erunt filij eius sicut a 20
principio, & cœtus eius coram me perma-
nebit: & uisitabo aduersum omnes qui tri-
bulant eum, ♦ Et erit dux eius ex eo: & 21
princeps de medio eius producetur: & ap-
plicabo eum, & accedet ad me. quis enim
iste est, qui applicet cor suum, ut appro-
pinquet mihi, ait Dominus? ♦ Et eritis 22
mihi in populum, & ego ero uobis in Deū.
♦ Ecce, turbo Domini, furor egrediens, 23
procella ruens: in capite impiorum con-
quiescet. ♦ Non auertet irā indigna- 24
tionis Dominus: donec faciat, & com-
pleat cogitationem cordis sui. in nouis-
simo dierum intelligetis ea.

CAP. XXXI.

IN tempore illo, dicit Dominus, Ero 1
Deus uniuersis cognationibus Israel, &
ipsi erunt mihi in populum. ♦ Hæc di- 2
cit Dominus, Inuenit gratiam in deserto
populus qui remanserat gladio: uadet ad
requiem suam Israel. ♦ Longe Dominus 3
apparuit mihi. Et in charitate perpetua
dilexi te, ideo attraxi te, miserans. ♦ Rur- 4
sumq́. ædificabo te, & ædificaberis uirgo
Israel: adhuc ornaberis tympanis tuis, &
egredieris in choro ludentium, ♦ Adhuc 5
plantabis uineas in montibus Samariæ:
plantabunt plantantes, & donec tempus
ueniat, non uindemiabunt: ♦ Quia erit 6
dies in qua clamabunt custodes * in monte
Ephráim, ‖ Surgite, & ascendamus in Sion
ad Dominum Deum nostrum. ♦ Quia hęc 7
dicit Dominus, Exultate in lætitia Iacob, &
hinnite contra caput Gentium: personate,
& canite, & dicite: Salua Domine populū
tuum reliquias Israel. ♦ Ecce, ego adducam 8
eos de terra Aquilonis, & congregabo eos
ab extremis terræ: inter quos erunt cæcus
& claudus, & prægnans & pariens simul,
cœtus magnus reuertentium huc. ♦ In fle- 9
tu uenient: & in \\ misericordia' reducam
eos: & adducam eos per torrentes aquarū
in uia recta, & nō impingent in ea: quia fa-
ctus sum Israeli pater, & Ephráim primo-
genitus meus est. ♦ Audite uerbum Domi- 10
ni Gentes, & annunciate in insulis quę pro-
cul sunt, & dicite, Qui dispersit Israel,
congregabit eum: & custodiet eum sicut
pastor gregem suum. ♦ Redemit enim Do- 11
minus Iacob, & liberabit eum de manu po-
tentioris. ♦ Et uenient, & laudabunt in 12
monte Sion: & confluent ad bona Domini
super frumento, & uino, & oleo, & fœtu
pecorum, & armentorum: eritq́. anima
eorum quasi hortus irriguus, & ultra non
esurient. ♦ Tunc lætabitur uirgo in choro, 13
iuuenes & senes simul: & conuertam lu-
ctum eorum in gaudium, & consolabor
eos, & lætificabo a dolore suo. ♦ Et ine- 14
briabo animam sacerdotum pinguedine: &
populus meus bonis meis adimplebitur, ait
Dominus. ♦ Hæc dicit Dominus, ‖ Vox in 15

in mor- Sama- ie MS. ...s.2.3. Mich.4. ...ach. 8. 1. | *precibus ... S.* | *...at.2.18*

excelso audita est lamentationis, luctus, &
fletus Rachel plorantis filios suos: & nolen-
16 tis consolari super eis, quia non sunt. ♦ Hæc
dicit Dominus, Quiescat uox tua a plora-
tu, & oculi tui a lachrymis: quia est mer-
ces operi tuo, ait Dominus, & reuertentur
17 de terra inimici. ♦ Et est spes nouissimis
tuis, ait Dominus, & reuertentur filij ad ter
18 minos suos. ♦ Audiens audiui Ephráim trās-
migrantem, Castigasti me, & eruditus sum,
quasi iuuenculus indomitus. conuerte me,
& cōuertar: quia tu Dominus Deus meus.
19 ♦ Postquam enim conuertisti me, egi pœni-
tentiam: & postquam ostendisti mihi, per-
cussi femur meum. Cōfusus sum, & erubui,
quoniam sustinui opprobrium adolescen-
20 tiæ meæ. ♦ Si filius honorabilis mihi E-
phráim, si puer delicatus: quia ex quo lo-
cutus sum de eo, adhuc recordabor eius.
Idcirco conturbata sunt uiscera mea super
eum: miserans miserebor eius, ait Domi-
21 nus. ♦ Statue tibi speculam, pone tibi ama-
ritudines: dirige cor tuum in uiam rectam,
in qua ambulasti: reuertere uirgo Israel, re-
22 uertere ad ciuitates tuas istas. ♦ Vsquequo
delicijs dissoluēris filia uaga? quia creauit
Dominus nouum super terram: FOEMINA
23 CIRCVNDABIT VIRVM. ♦ Hæc dicit Dñs
exercituum Deus Israel, Adhuc dicent uer
bum istud in terra Iuda, & in urbibus eius,
cum conuertero captiuitatem eorum. Be-
nedicat tibi Dominus pulchritudo iustitiæ,
24 mons sanctus: ♦ & habitabunt in eo Iudas,
& omnes ciuitates eius simul: agricolæ, &
25 minantes greges. ♦ Quia inebriaui ani-
mam lassam: & omnem animam esurien-
26 tem saturaui. ♦ Ideo quasi de somno su-
scitatus sum: & uidi, & somnus meus dul-
27 cis mihi. ♦ Ecce, dies ueniunt, dicit Dñs: &
seminabo domum Israel & domum Iuda
semine hominum, & semine iumentorū.
28 ♦ Et sicut uigilaui super eos ut euellerem, &
demolirer, & dissiparem, & disperderem, &
affligerem: sic uigilabo super eos ut ędificē,
29 & plantem, ait Dñs. ♦ In diebus illis nō di-
cent ultra, ‖ Patres comederunt uuam acer- *Eze.18.2*
30 bam, & dentes filiorum obstupuerunt. ♦ Sed
unusquisq; in iniquitate sua morietur: om-
nis homo qui comederit vuam acerbā, ob
31 stupescent dentes eius. ♦ ‖ Ecce, dies uenięt, *Heb.8.8.*
dicit Dñs: & feriam domui Israel & domui
32 Iuda fędus nouum: ♦ non secundum pactū
quod pepigi cū patribus \\ uestris' in die qua *\\ eorum*
apprehendi manum eorum, ut educerem *6 MS. H.*
eos de Terra-Aegypti: pactum quod irritū *G.C.*
fecerunt, & ego dominatus sum eorum,
33 dicit Dominus. ♦ Sed hoc erit pactum quod *Heb.10.*
feriam cum domo Israel post dies illos, di- *16.*
cit Dominus: ‖ Dabo legē meam in uisceri- *Sup.24.7*
bus eorum, & in corde eorum scribam eā: & *\\ docebūt*
ero eis in Deum ‖ & ipsi erunt mihi in popu *MS.Hier.*
34 lum. ♦ Et non \\ docebit' ultra uir proximum *H G.C.*
suum, & uir fratrē suum, dicēs, \\ Cognosce' *\\ Cogno-*
Dominum. omnes enim cognoscent me a *scite 10*
minimo eorum usque ad maximum, ait *MS.Hier.*
Dominus: ‖ quia propitiabor iniquitati *H.C.Tex-*
eorum, & peccati eorum non memora- *tum autem*
35 bor amplius. ♦ Hæc dicit Dominus, qui *lectio con*
dat Solem in lumine diei, ordinem Lunæ, *sentit 2.*
& Stellarum in lumine noctis: qui tur- *& 6.*
bat mare, & sonant fluctus eius, Domi- *Act. 10.*
36 nus exercituum nomen illi. ♦ Si defecerint *43.*

leges

leges istæ corã me, dicit Dñs: tunc & semẽ
Israël deficiet, ut non sit gens coram me
cunctis diebus. ♦ Hæc dicit Dominus, Si mẽ- 37
surari potuerint cœli sursum, & inuestiga-
ri fundamenta terræ deorsum: & ego abii-
ciam uniuersum semen Israël, propter om
nia quæ fecerunt, dicit Dñs. ♦ Ecce, dies ue- 38
niunt, dicit Dñs: & ædificabitur ciuitas Do-
mino a turre Hanameel usque ad portam
anguli. ♦ Et exibit ultra \\ norma' mensuræ 39
in conspectu eius super collem Gareb: &
circuibit Goatha, ♦ Et omnem uallem ca- 40
dauerum, & cineres, & uniuersam regionẽ
mortis, usque ad angulum portæ equorũ
Orientalis: & usque ad torrentem Cedron,
sanctum Domini non euelletur, & nõ de-
struetur ultra in perpetuum.

\\ norma M.S.R.

CAP. XXXII.

VErbum quod factum est ad Ieremiã 1
a Dño in anno decimo Sedeciæ re-
gis Iuda: ipse est annus decimusocta
uus Nabuchodonosor. ♦ Tunc exercitus re- 2
gis Babylonis obsidebat Ierusalem: & Ie-
remias propheta erat clausus in atrio car-
ceris, qui erat in domo regis Iuda. ♦ Clau- 3
serat enim eum Sedecias rex Iuda, dicens,
Quare uaticinaris, dicens, Hæc dicit Dñs,
Ecce ego dabo ciuitatem istam in manu
regis Babylonis, & capiet eam? ♦ Et Sede- 4
cias rex Iuda non effugiet de manu Chal-
dæorũ: sed tradetur in manus regis Baby-
lonis; & loquetur os eius cum ore illius, &
oculi eius oculos illius uidebunt. ♦ Et in Ba 5
bylonem ducet Sedeciam: & ibi erit donec
uisitem eum, ait Dñs, si autem dimicaueri-
tis aduersum Chaldæos, nihil prosperum
habebitis. ♦ Et dixit Ieremias, Factũ est uer 6
bum Dñi ad me, dicens, ♦ Ecce Hanameel fi- 7
lius Sellum patruelis tuus ueniet ad te,
dicens, Eme tibi agrum meum qui est in
Anathoth: tibi enim competit ex propin-
quitate ut emas. ♦ Et uenit ad me Hana- 8
meel filius patrui mei secundum uerbum
Dñi ad uestibulum carceris, & ait ad me,
Posside agrũ meum qui est in Anathoth
in terra Ben-iamin: quia tibi competit hę-
reditas, & tu propinquus es ut possideas.
Intellexi autem quod uerbum Dñi esset.
♦ Et emi agrum ab Hanameel filio patrui 9
mei qui est in Anathoth: & appendi ei ar-
gentum septem stateres, & decem argen-
teos. ♦ Et scripsi in libro, & signaui, & adhi- 10
bui testes: & appendi argentum in statera.
♦ Et accepi librum possessionis signatũ, & 11
stipulationes, & rata, & signa forinsecus.
♦ Et dedi librum possessionis Baruch filio 12
Neri filii Maasiæ in oculis Hanameel pa-
truelis mei, & in oculis testium qui scripti
erant in libro emptionis, in oculis omniũ
Iudæorum qui sedebant in atrio carceris.
♦ Et præcepi Baruch coram eis, dicẽs: ♦ Hæc 13
dicit Dominus exercituum Deus Israël, Su 14
me libros istos, librum emptionis hunc si-
gnatum, & librum hunc qui apertus est:
& pone illos in uase fictili, ut permanere
possint diebus multis. ♦ Hæc enim dicit Do
minus exercituum Deus Israël, Adhuc 15
possidebuntur domus, & agri, & uineæ in
terra ista. ♦ Et oraui ad Dominum postquã
tradidi librum possessionis Baruch filio 16
Neri, dicens, ♦ Heu, heu, heu, Domine Deus:
ecce tu fecisti cœlum & terram in fortitu- 17
dine tua magna, & in brachio tuo exten-
18 to: non erit tibi difficile omne uerbũ: ♦ Qui
facis misericordiam in millibus, & reddis
iniquitatem patrum in sinum filiorum
eorum post eos, Fortissime, magne, & po-
tens, Dominus exercituum nomen tibi.
19 ♦ Magnus consilio, & incomprehensibilis
cogitatu: cuius oculi aperti sunt super om-
nes uias filiorum Adam: ut reddas unicui-
que secundum uias suas, & secundum fru-
20 ctum adinuentionum eius: ♦ Qui posuisti
signa & portenta in Terra-Aegypti usque
ad diẽ hanc, & in Israël, & in hominibus,
21 & fecisti tibi nomen sicut est dies hæc. ♦ Et
eduxisti populum tuum Israël de Terra-
Aegypti: in signis, & in portentis, & in ma-
nu robusta, & in brachio extento, & in ter-
22 rore magno. ♦ Et dedisti eis terram hanc,
quam iurasti patribus eorum ut dares eis
23 terram fluentem lacte & melle. ♦ Et ingres
si sunt, & possederunt eam; & non obedie-
runt uoci tuæ, & in lege tua non ambula-
uerunt: omnia quæ mandasti eis, ut face-
rent, non fecerunt: & euenerunt eis om-
24 nia mala hæc. ♦ Ecce munitiones extructæ
sunt aduersum ciuitatem, ut capiatur: &
urbs data est in manus Chaldæorum, *qui
præliantur aduersus eam a facie gladii, &
famis, & pestilentiæ: & quæcunque locu-
25 tus es acciderunt, ut tu ipse cernis. ♦ Et tu
dicis mihi Domine Deus, Eme agrum ar-
gento, & adhibe testes: cum urbs data sit
26 in manus Chaldæorum? ♦ Et factum est
27 uerbum Domini ad Ieremiã, dicens, ♦ Ecce,
ego Dñs Deus uniuersæ carnis: nunquid
28 mihi difficile erit omne uerbum? ♦ Propte-
rea hæc dicit Dñs, Ecce, ego tradam ciuita-
tem istam in manus Chaldæorum, & in
29 manus regis Babylonis, & capient eam. ♦ Et
uenient Chaldæi præliantes aduersum ur-
bem hanc, & succendent eam igni, & com-
burent eam, & domos, in quarum doma-
tibus sacrificabant Baal, & libabant diis
30 alienis libamina ad irritandum me. ♦ Erãt
enim filii Israël & filii Iuda iugiter faciẽ-
tes malum in oculis meis ab adolescentia
sua: filii Israël qui usque nunc exacerbant
me in opere manuum suarum, dicit Domi
31 nus. ♦ Quia in furore & in indignatione
mea facta est mihi ciuitas hæc, a die qua
ædificauerunt eam, usque ad diem istam,
32 qua auferetur de conspectu meo. ♦ Propter
malitiam filiorum Israël & filiorum Iu-
da, quam fecerũt ad iracundiam me pro-
uocantes, ipsi & reges eorum, principes eo-
rum, & sacerdotes eorum, & prophetæ eo-
33 rũ, uiri Iuda & habitatores Ierusalem. ♦ Et
uerterunt ad me terga & non facies: cum
docerem eos diluculo & erudirem, & nol-
34 lent audire ut acciperent disciplinam. ♦ Et
posuerunt idola sua in domo, in qua inuo
catum est nomen meũ, ut polluerent eã.
35 ♦ Et ædificauerunt excelsa Baal, quæ sunt
in ualle filii Ennõ: ut initiarent filios suos
& filias suas Moloch: quod non mandaui
eis, nec ascendit in cor meum, ut facerent
abominationem hanc, & in peccatum de-
36 ducerent Iudam. ♦ Et nunc propter ista,
hæc dicit Dominus Deus Israël ad ciuita-
tem hanc, de qua uos dicitis quod trada-
tur in manus regis Babylonis in gladio, &
37 in fame, & in peste. ♦ Ecce, ego congregabo

Exo. 34. 7

*& in manus regis Babylonis, O.

Sap. 2. 26

1 Re. 21. 4

eos

eos de uniuersis terris ad quas eieci eos in
furore meo,& in ira mea, & in indignatio
ne grandi:& reducam eos ad locum istum,
& habitare eos faciam confidenter. ♦ Et 38
erunt mihi in populum, & ego ero eis in
Deum.♦‖Et dabo eis cor unum, & uiá uná 39
ut timeant me uniuersis diebus:& bene sit
eis,& filiis eorum post eos. ♦ Et feriam eis 40
pactum sempiternum, & non desinam eis
benefacere:& timorem meú dabo in cor-
de eorum,ut non recedant a me.♦ Et læta- 41
bor super eis,cum bene eis fecero: & plan-
tabo eos in terra ista in ueritate in toto
corde meo & in tota anima mea. ♦ Quia 42
hæc dicit Dominus,Sicut adduxi super po-
pulum istum omne malum hoc grande:
sic adducam super eos omne bonum quod
ego loquor ad eos. ♦ Et possidebuntur agri 43
in terra ista: de qua uos dicitis quod deser-
ta sit,eo quòd non remanserit homo & iu-
mentum,& data sit in manus Chaldæorú.
♦ Agri ementur pecunia, & scribentur in 44
libro, & imprimetur signum, & testis ad-
hibebitur: in terra Ben-iamin,& in circui-
tu Ierusalem,in ciuitatibus Iuda,& in ciui-
tatibus montanis,& in ciuitatibus campe
stribus, & in ciuitatibus quæ ad Austrum
sunt: quia conuertam captiuitatem eo-
rum, ait Dominus.

Ezec.11. 19.36.26.

CAP. XXXIII.

1 ET factum est uerbum Domini ad Ie-
remiam secundo, cum adhuc clausus
esset in atrio carceris, dicens, ♦ Hęc 2
dicit Dominus qui facturus est,\\ & 'forma-
turus illud,& paraturus, Dominus nomen
eius.Clama ad me,& exaudiam te: & an- 3
nunciabo tibi grandia, & firma quæ ne-
scis.♦ Quia hæc dicit Dominus Deus Israel 4
ad domos urbis huius, & ad domos regis
Iuda quæ destructæ sunt, & ad munitio-
nes,& ad gladium,♦ uenientium ut dimi- 5
cent cum Chaldæis, & impleant eas cada-
ueribus hominum, quos percussi in furo-
re meo & in indignatione mea, abscondés
faciem meam a ciuitate hac propter om-
nem malitiam eorum.♦Ecce, ego obducá\\ 6
eis' cicatricem & sanitatem, & curabo eos
& reuelabo illis deprecationem pacis &
ueritatis.♦Et conuertam conuersionem Iu 7
da,& conuersionem\\ Ierusalem': & ędifi-
cabo eos sicut a principio.♦ Et emundabo 8
illos ab omni iniquitate sua, in qua pecca-
uerunt mihi: & propitius ero cunctis ini-
quitatibus eorum in quibus deliquerunt
mihi,& spreuerunt me.♦Et erit mihi in no 9
men,& in gaudium,& in laudem,& in ex-
ultationem cunctis gentibus terræ quæ au
dierint omnia bona quę ego facturus sum
eis:& pauebunt,& turbabuntur in uniuer-
sis bonis, & in omni pace quam ego faciá
eis.♦Hæc dicit Dominus, Adhuc audietur 10
in loco isto (quem uos dicitis esse desertú,
eo quòd non sit homo nec iumentum: in
ciuitatibus Iuda, & foris Ierusalem, quæ
desolatæ sunt absque homine, & absque
habitatore & absque pecore)♦ uox gaudii 11
& uox lætitiæ, uox sponsi & uox sponsæ,
uox dicentium,Confitemini Domino exer
cituum,quoniam bonus Dominus, quoniá
in æternum misericordia eius: & portan-
tium uota in domum Domini. reducam
enim conuersionem terræ sicut a princi-

\\ Dominus 5 MS. H.C. Textus lectionis suffragãtur Rab. & G.

\\ei 7 MS. Rab. H G. Textus autẽ conformis est R. & C.
\\Israel R. II. C G.q.

12 pio, dicit Dominus. ♦ Hæc dicit Dominus
exercituum, Adhuc erit in loco isto deser-
to absque homine, & absque iumento, &
in cunctis ciuitatibus eius, habitaculú pa-
13 storum accubantium gregum.♦In ciuitati-
bus montuosis,& in ciuitatibus campestri-
bus,& in ciuitatibus quæ ad Austrum sunt:
& in terra Ben-iamin, & in circuitu Ieru-
salem,& in ciuitatibus Iuda adhuc transi-
bunt greges ad manum numerantis, ait
14 Dominus:♦‖Ecce dies uenient, dicit Domi-
nus:& suscitabo uerbum bonum quod lo-
cutus sum ad domum Israel & ad domum
15 Iuda.♦In diebus illis,& in tempore illo ger
minare faciam Dauid germen iustitiæ: &
16 faciet iudicium & iustitiam in terra. ♦ In
diebus illis saluabitur Iuda, &\\ Ierusalem'
habitabit confidenter: &\\ hoc est nomen
quod uocabunt eum', Dominus iustus no-
17 ster.♦Quia hæc dicit Dominus,Non interi-
bit de Dauid uir, qui sedeat super thronú
18 domus Israel.♦Et de sacerdotibus & de Le-
uitis non interibit uir a facie mea, qui of-
ferat holocautomata, & incendat sacrifi-
cium,& cædat uictimas omnibus diebus.
19 ♦Et factum est uerbum Domini ad Iere-
20 miam, dicens,♦Hæc dicit Dominus,Si irri-
tum potest fieri pactum meum cum die, &
pactum meum cum nocte, ut non sit dies
21 & nox in tempore suo♦ Et pactum meum
irritum esse poterit cú Dauid seruo meo,
ut non sit ex eo filius qui regnet in thro-
no eius, & Leuitæ & sacerdotes ministri
22 mei. ♦ Sicut enumerari non possunt stellæ
cœli,& metiri arena maris:sic multiplica-
bo semen Dauid serui mei, & Leuitas mi-
23 nistros meos. ♦ Et factum est uerbum Do-
24 mini ad Ieremiam, dicens:♦Nunquid non
uidisti quid populus hic locutus sit,dicens,
Duæ cognationes,quas elegerat Dominus,
abiectæ sunt: & populum meum despexe-
runt,eo quòd non sit ultra gens coram eis.
25 ♦Hæc dicit Dominus,Si pactum meum in-
ter diem & noctem, & leges cęlos & terræ
26 non posui: ♦ equidem & semen Iacob, &
Dauid serui mei proiiciam, ut non assumá
de semine eius principes seminis Abrahá,
Isaac, & Iacob. reducam enim conuersio-
nem eorum,& miserebor eis.

Sup.23.5

\\ Israel MS. I.Rab.
\\ hoc est quod uocabunt eam I.I MS.II.

CAP. XXXIIII.

1 VErbum quod factum est ad Ieremiá
a Domino, quando Nabuchodono-
sor rex Babylonis, & omnis exerci-
tus eius,uniuersaq. regna terræ quæ erant
sub potestate manus eius,& omnes populi
bellabant contra Ierusalem,& contra om-
2 nes urbes eius,dicens,♦Hæc dicit Dominus
Deus Israel,Vade,& loquere ad Sedeciam
regem Iuda:& dices ad eum,hæc dicit Do-
minus, Ecce, ego tradam ciuitatem hanc
in manus regis Babylonis, & succendet eá
3 igni.♦Et tu non effugias de manu eius:sed
comprehensione capiêris, & in manu eius
tradêris:& oculi tui oculos regis Babylonis
uidebunt,& os eius cum ore tuo loquetur,
4 & Babylonem introibis. ♦ Attamen audi
uerbum Domini Sedecia rex Iuda. Hæc di
cit Dominus ad te, Non moriêris in gla-
5 dio,♦sed in pace moriêris, & secundum có-
bustiones patrum tuorum regum priorú
qui fuerunt ante te, sic comburent te: &
uæ Domine,plangent te:quia uerbum ego

locutus

locutus sum, dicit Dominus. ✝ Et locutus 6
est Ieremias propheta ad Sedeciam regem
Iuda uniuersa uerba hæc in Ierusalem. ✝ Et 7
exercitus regis Babylonis pugnabat con-
tra Ierusalem, & contra omnes ciuitates
Iuda quæ reliquæ erant contra Lachis, &
contra Azecha: hæ enim supererant de ci-
uitatibus Iuda, urbes munitæ. ✝ Verbum 8
quod factum est ad Ieremiam a Domino,
postquam percussit rex Sedecias fœdus cũ
omni populo in Ierusalem, prædicans, ✝ Vt 9
dimitteret unusquisque seruum suum, &
unusquisque ancillam suam, Hebræum &
Hebræam liberos: & nequaquam domi-
narentur eis, id est in Iudæo & fratre suo.
✝ Audierunt ergo omnes principes, & uni- 10
uersus populus, qui inierant pactum, ut di-
mitteret unusquisque seruum suum, &
unusquisque ancillam suam liberos, & ul-
tra non dominarentur eis. audierunt igi-
tur, & dimiserunt. ✝ Et conuersi sunt dein- 11
6 M S.H. G.C. ceps: & retraxerunt seruos & ancillas ⸌suas⸍
quos dimiserant liberos, & subiugauerunt
in famulos & famulas. ✝ Et factum est uer- 12
bum Domini ad Ieremiam a Domino, di-
cens, ✝ Hæc dicit Dominus Deus Israel, Ego 13
percussi fœdus cum patribus uestris in die
Exo.21.2 qua eduxi eos de terra Ægypti de domo
Deu.15.12 seruitutis, dicens: ✝ Cum completi fuerint 14
septem anni, dimittat unusquisque fratrẽ
suum Hebræum, qui uenditus est ei, & ser-
uiet tibi sex annis: & dimittes eum a te li-
berum: & non audierunt patres uestri me,
nec inclinauerunt aurem suam. ✝ Et cõuer- 15
si estis uos hodie, & fecistis quod rectum
est in oculis meis, ut prædicaretis libertatẽ
unusquisque ad amicum suum: & inistis
pactum in conspectu meo, in domo in qua
inuocatum est nomen meum super eam.
✝ Et reuersi estis, & commaculastis nomẽ 16
meum: & reduxistis unusquisque seruum
suum, & unusquisque ancillam suam quos
dimiseratis ut essent liberi & suæ potesta-
tis: & subiugastis eos ut sint uobis serui &
ancillæ. ✝ Propterea hæc dicit Dominus. 17
Vos non audistis me, ut prædicaretis liber-
tatem unusquisque fratri suo, & unusquis-
que amico suo: ecce ego prædico uobis li-
bertatem, ait Dominus, ad gladium, ad pe-
stem, & ad famem: & dabo uos in commo-
tionem cunctis regnis terræ. ✝ Et dabo ui- 18
ros qui præuaricantur fœdus meum, & nõ
obseruauerunt uerba fœderis, quibus assen-
si sunt in conspectu meo, uitulum quem
conciderunt in duas partes, & transierunt
inter diuisiones eius, ✝ Principes Iuda & 19
principes Ierusalem, eunuchi & sacerdo-
tes, & omnis populus terræ, qui transierũt
inter diuisiones uituli: ✝ Et dabo eos in 20
manus inimicorum suorum, & in manus
quærentium animam eorum: & erit mor-
ticinum eorum in escam uolatilibus cœli
& bestiis terræ. ✝ Et Sedeciam regem 21
Iuda & principes eius dabo in manus ini-
micorum suorum, & in manus quæren-
tium animas eorum, & in manus exer-
cituum regis Babylonis, qui recesserunt a
uobis. ✝ Ecce, ego præcipio, dicit Dominus, 22
& reducã eos in ciuitatem hanc, & prælia-
buntur aduersus eam, & capient eã, & in-
cendent igni: & ciuitates Iuda dabo in so-
litudinem, eo quòd non sit habitator.

CAP. XXXV.

1 Verbum quod factum est ad Ieremiã
a Domino in diebus Ioacim filii
2 Iosiæ regis Iuda, dicens, ✝ Vade
ad domum Rechabitarum: & loquere eis,
& introduces eos in domum Domini in
unam exedram thesaurorum, & dabis eis
3 bibere uinum. ✝ Et assumpsi Iezoniam fi-
lium Ieremiæ filii Habsaniæ, & fratres
eius, & omnes filios eius, & uniuersam do-
4 mum Rechabitarum. ✝ Et introduxi eos
in domum Domini, ad gazophylacium fi-
liorum Hanan filii Iegedeliæ hominis
Dei, quod erat iuxta gazophylacium prin-
cipum, super thesaurum Maasiæ filii Sel-
5 lum, qui erat custos uestibuli. ✝ Et posui co-
ram filiis domus Rechabitarum scyphos
plenos uino, & calices: & dixi ad eos, bibite
6 uinum. ✝ Qui responderunt, Non bibemus
uinum: quia Ionadab filius Rechab, pater
noster, præcepit nobis, dicens, Non bibetis
uinum uos & filii uestri usque in sempi-
7 ternum. ✝ Et domum non ædificabitis,
& sementem non seretis, & uineas non
plantabitis, nec habebitis: sed in taberna-
culis habitabitis cunctis diebus uestris, ut
uiuatis diebus multis super faciem terræ
8 in qua uos peregrinamini. ✝ Obediuimus
ergo uoci Ionadab filii Rechab, patris no-
stri, in omnibus quę pręcepit nobis: ita ut
non biberemus uinum cunctis diebus no-
stris nos & mulieres nostræ, filij & filiæ no-
9 stræ: ✝ & non ædificaremus domos ad ha-
bitandum: & uineam & agrum & semen-
10 tem non habuimus: ✝ sed habitauimus in
tabernaculis, & obedientes ⸌fuimus⸍ iuxta ⸌fecimus
omnia quæ præcepit nobis Ionadab pater 8 M S.H. G.C.
11 noster. ✝ Cum autem ascendisset Nabucho-
donosor rex Babylonis ad terram nostrã,
diximus, Venite, & ingrediamur Ierusa-
lem a facie exercitus Chaldæorũ, & a fa-
cie exercitus Syrię: & mansimus in Ierusa-
12 lem. ✝ Et factum est uerbum Domini ad
13 Ieremiam dicens, ✝ Hæc dicit Dominus
exercituum Deus Israel, Vade, & dic uiris
Iuda & habitatoribus Ierusalem, Nunquid
non recipietis disciplinam, ut obediatis
14 uerbis meis, dicit Dominus? ✝ Præualue-
runt sermones Ionadab filii Rechab, quos
præcepit filiis suis ut non biberent uinũ:
& non biberunt usque ad diem hanc, quia
obedierunt præcepto patris sui: ego autem
locutus sum ad uos, de mane consurgens
15 & loquens, & non obedistis mihi. ✝ Mi-
siq; ad uos omnes seruos meos prophe-
tas, consurgens diluculo, mittensq; &
dicens: ¶ Conuertimini unusquisque a Sup. 18. 11. 25. 5
uia sua pessima, & bona facite studia ue-
stra: & nolite sequi deos alienos, neque
colatis eos, & habitabitis in terra quam
dedi uobis & patribus uestris: & non in-
clinastis aurem uestram, neque audistis
16 me. ✝ Firmauerunt igitur filii Ionadab
filii Rechab præceptum patris sui quod
præceperat eis: populus autem iste non
17 obediuit mihi. ✝ Idcirco hæc dicit Do-
minus exercituum, Deus Israël: Ecce
ego ⸌adducam⸍ super Iudam & super om- ⸌adduco
nes habitatores Ierusalem uniuersam af- M S.H. G.
flictionem quam locutus sum aduersum C.
illos, eo quòd locutus sum ad illos, & non
audierunt: uocaui illos, & non respon-

derunt

derunt mihi. ♦ Domui autem Rechabi- 18
tarum dixit Ieremias: Hæc dicit Domi-
nus exercituum Deus Iſrael, Pro eo quòd
obediſtis præcepto Ionadab patris ue-
ſtri, & cuſtodiſtis omnia mandata eius,
& feciſtis uniuerſa quæ præcepit uobis:
19 ♦ Propterea hæc dicit Dominus exerci-
tuum Deus Iſrael, Non deficiet uir de
ſtirpe Ionadab filii Rechab, ſtans in
conſpectu meo cunctis diebus.

CAP. XXXVI.

ET factum eſt in anno quarto Ioacim 1
filii Ioſiæ regis Iuda: factum eſt uer-
bum hoc ad Ieremiam a Domino, di
cens: ♦ Tolle uolumen libri, & ſcribes in eo 2
omnia uerba quæ locutus ſum tibi aduer-
ſum Iſraël & Iudam, & aduerſum omnes
gentes: a die qua locutus ſum ad te ex die-
bus Ioſiæ uſque ad diem hanc: ♦ Si forte au 3
diente domo Iuda uniuerſa mala quæ
ego cogito facere eis, reuertatur unuſquiſ
que a uia ſua peſſima: & propitius ero ini-
quitati, & peccato eorum. ♦ Vocauit ergo 4
Ieremias Baruch filium Neriæ: & ſcripſit
Baruch ex ore Ieremiæ omnes ſermones
Domini quos locutus eſt ad eum in uolu-
mine libri: ♦ & præcepit Ieremias Baruch, 5
dicens, Ego clauſus ſum, nec ualeo ingredi
domum Domini. ♦ Ingredere ergo tu, & 6
lege de uolumine in quo ſcripſiſti ex ore
meo uerba Domini, audiente populo in
domo Domini in die ieiunii: inſuper & au-
diente uniuerſo Iuda, qui ueniunt de ciui-
tatibus ſuis, leges eis: ♦ Si forte cadat oratio 7
eorum in conſpectu Domini, & reuertatur
unuſquiſque a uia ſua peſſima: quoniã ma-
gnus furor & indignatio eſt, quam locutus
eſt Dominus aduerſus populum hunc. ♦ Et 8
fecit Baruch filius Neriæ iuxta omnia quę
præceperat ei Ieremias propheta, legẽs ex
uolumine ſermones Domini in domo Do
mini ♦ Factum eſt autem in anno quinto 9
Ioacim filii Ioſiæ regis Iuda, in menſe no-
no: prædicauerunt ieiunium in conſpectu
Domini omni populo in Ieruſalem, & uni-
uerſæ multitudini quæ confluxerat de ci-
uitatibus Iuda in Ieruſalem. ♦ Legitq́. Ba- 10
ruch ex uolumine ſermones Ieremiæ in
domo Domini in gazophylacio Gamariæ
filii Saphan ſcribæ, in ueſtibulo ſuperiori
in introitu portæ nouæ domus Domini
11 audiente omni populo. ♦ Cumq́; audiſſet
Michæas filius Gamariæ filii Saphan om
12 nes ſermones Domini ex libro: ♦ deſcendit
in domum regis ad gazophylacium ſcribę
& ecce ibi omnes principes ſedebant, Eli-
ſama ſcriba, & Dalaias filius Semeiæ, & El-
nathan filius Achobor, & Gamarias filius
Saphan, & Sedecias filius Hananiæ, & uni-
13 uerſi principes, ♦ Et nunciauit eis Michæas
omnia uerba quæ audiuit, \\ legentem Ba- \\ legente al. G.C.
14 ruch ex uolumine in auribus populi. ♦ Mi-
ſerunt itaque omnes principes ad Baruch,
Iudi filium Nathaniæ filii Selemiæ, filii
Chuſi, dicentes, Volumen ex quo legiſti au
diente populo, ſume in manu tua, & ueni
Tulit ergo Baruch filius Neriæ uolumen
15 in manu ſua, & uenit ad eos. ♦ Et dixerunt
ad eũ, Sede, & lege hæc in auribus noſtris.
16 Et legit Baruch in auribus eorum. ♦ Igitur
cum audiſſent omnia uerba obſtupuerunt
unuſquiſque ad proximum ſuum, & dixe-
runt ad Baruch, Nunciare debemus regi
17 omnes ſermones iſtos. ♦ Et interrogauerũt
eum, dicentes, Indica nobis quomodo ſcri-
pſiſti omnes ſermones iſtos ex ore eius.
18 ♦ Dixit autem eis Baruch: Ex ore ſuo loque
batur quaſi legens ad me omnes ſermones
iſtos: & ego ſcribebam in uolumine atra-
19 mento. ♦ Et dixerunt principes ad Baruch,
Vade, & abſcondere tu & Ieremias, & ne-
20 mo ſciat ubi ſitis. ♦ Et ingreſſi ſunt ad regẽ
in atrium: porro uolumen commendaue
runt in gazophylacio Eliſamæ ſcribæ: &
nunciauerunt audiente rege omnes ſer-
21 mones. ♦ Miſitq́. rex Iudi, ut ſumeret uolu-

men:

men: quæ tollens illud de gazophylacio Eli-
samæ scribæ, legit audiente rege, & uni-
uersis principibus qui stabant circa regem.
† Rex autem sedebat in domo hyemali in 22
mense nono: & posita erat arula coram
eo plena prunis. † Cumq; legisset Iudi tres 23
pagellas uel quatuor, scidit illud scalpello
scribæ: & proiecit in ignem qui erat super
arulam: donec consumeretur omne uolu-
men igni qui erat in arula. † Et non ti- 24
muerunt, neq; sciderunt uestiméta sua rex
& omnes serui eius qui audierunt uniuer-
sos sermones istos. † Verumtamen Elna-
than, & Dalaias, & Gamarias contradixe- 25
runt regi ne combureret librum: & non au-
diuit eos. † Et præcepit rex Ieremeel filio 26
Amélech, & Saraiæ filio Ezriel, & Sele-
miæ filio Abdeel, ut comprehenderent Ba-
ruch scribam, & Ieremiam prophetam: ab-
scondit autem eos Dominus. † Et factum 27
est uerbum Domini ad Ieremiam prophe-
tam, postquam combusserat rex uolumen
& sermones quos scripserat Baruch ex ore
Ieremiæ, dicens: † Rursum tolle uolumen 28
aliud: & scribe in eo omnes sermones prio-
res, qui erant in primo uolumine, quod
combussit Ioacim rex Iuda, † Et ad Ioacim 29
regem Iuda dices, Hæc dicit Dominus, Tu
combussisti uolumen illud, dicens, Quare
scripsisti in eo annuncians, Festinus ueniet
rex Babylonis, & uastabit terram hanc: &
cessare faciet ex illa hominem, & iumen-
tum? † Propterea hæc dicit Dominus con- 30
tra Ioacim regem Iuda, Non erit ex eo qui
sedeat super solium Dauid: & cadauer eius
proiicietur ad æstum per diem, & ad ge-
lu per noctem. † Et uisitabo contra eum, 31
& contra semen eius, & contra seruos eius
iniquitates suas, & adducam super eos, &
super habitatores Ierusalem, & super ui-
ros Iuda omne malum quod locutus sum
ad eos: & non audierunt. † Ieremias au- 32
tem tulit uolumen aliud, & dedit illud Ba-
ruch filio Neriæ scribæ: qui scripsit in eo
ex ore Ieremiæ omnes sermones libri, qué
combusserat Ioacim rex Iuda igni: & in-
super additi sunt sermones multo plures,
quam antea fuerant.

CAP. XXXVII.

4 Re. 4. 15
2 Pa. 36. 10.
3 Esd. 1. 47.

ET regnauit rex Sedecias filius Iosiæ 1
pro Iechonia filio Ioacim: quem con-
stituit regem Nabuchodonosor rex
Babylonis in Terra-Iuda: † Et non obedi- 2
uit ipse, & serui eius, & populus terræ
uerbis Domini quæ locutus est in manu
Ieremiæ prophetæ. † Et misit rex Sede- 3
cias Iuchal filium Semeliæ, & Sophoniam
filium Maasiæ sacérdotem ad Ieremiam
prophetam, dicens, Ora pro nobis Domi-
num Deum nostrum. † Ieremias autem 4
libere ambulabat in medio populi: non
enim miserant eum in custodiam carce-
ris. Igitur exercitus Pharaonis egressus est
de Aegypto: & audientes Chaldæi qui ob-
sidebant Ierusalem, huiuscemodi nun-
cium, recesserunt ab Ierusalem. † Et fa- 5
ctum est uerbum Domini ad Ieremiam
prophetam, dicens, † Hæc dicit Domi- 6
nus Deus Israel, Sic dicetis regi Iuda, qui
misit uos ad me interrogandum: Ecce
exercitus Pharaonis, qui egressus est uo-
bis in auxilium, reuertetur in terram suam
7 in Aegyptum. † & redient Chaldæi, &
bellabunt contra ciuitatem hanc: & ca-
pient eam, & succendent eam igni.
8 † Hæc dicit Dominus, Nolite decipere
animas uestras, dicentes, Euntes abibunt,
& recedent a nobis Chaldæi, quia non abi-
9 bunt. † Sed, & si percusseritis omnem
exercitum Chaldæorum qui prœliantur
aduersum uos, & derelicti fuerint ex eis
aliqui uulnerati: singuli de tentorio suo
consurgent, & incendent ciuitatem hanc
10 igni. † Ergo cum recessisset exercitus Chal-
dæorum ab Ierusalem propter exerci-
11 citum Pharaonis, † Egressus est Ieremias
de Ierusalem ut iret in Terram-Beniamin,
& diuideret ibi possessionem in conspectu
12 ciuium. † Cumq; peruenisset ad por-
tam Ben-iamin, erat ibi custos portæ
per uices nomine Ierias, filius Selemiæ
filij Hananiæ: & apprehendit Ieremiam
prophetam, dicens, Ad Chaldæos pro-
13 fugis. † Et respondit Ieremias, Falsum
est, non fugio ad Chaldæos. Et non au-
diuit eum: sed comprehendit Ierias Iere-
miam, & adduxit eum ad principes.
14 † Quam ob rem irati principes contra Iere-
miam, cæsum eum miserunt in carcerem
qui erat in domo Ionathan scribæ: ipse
15 enim præpositus erat super carcerem. † Ita-
que ingressus est Ieremias in domum laci,
& in ergastulum: & sedit ibi Ieremias die-
16 bus multis. † Mittens autem Sedecias rex
tulit eum: & interrogauit eum in domo
sua abscondite, & dixit, Puta ne est ser-
mo a Domino? Et dixit Ieremias, Est. Et
ait, In manus regis Babylonis traderis.
17 † Et dixit Ieremias ad regem Sedeciam,
Quid peccaui tibi, & seruis tuis, & popu-
lo tuo, quia misisti me in domum car-
18 ceris? † Vbi sunt prophetæ uestri qui pro-
phetabant uobis, & dicebant, Non ue-
niet rex Babylonis super uos, & super
19 terram hanc? † Nunc ergo audi obsecro,
domine mi rex, Valeat deprecatio mea
in conspectu tuo: & ne me remittas in
Domum Ionathan scribæ, ne moriar ibi.
20 † Præcepit ergo rex Sedecias ut tradere-
tur Ieremias in uestibulo carceris, & dare-
tur ei torta panis quotidie, excepto pul-
mento, donec consumerentur omnes pa-
nes de ciuitate: & mansit Ieremias in
uestibulo carceris.

CAP. XXXVIII.

1 AVdiuit autem Saphatias filius Ma-
than, & Gedelias filius Phassur, &
Iuchal filius Selemiæ, & Phassur fi-
lius Melchiæ, sermones quos Ieremias lo-
quebatur ad omnem populum, dicens,
2 † Hæc dicit Dominus, ‖ Quicumque man- Sup. 21. 9
serit in ciuitate hac, morietur gladio, &
fame, & peste: qui auté profugerit ad Chal-
deos, uiuet, & erit anima eius sospes, & ui-
3 uens. † Hæc dicit Dominus, Tradendo tra-
detur ciuitas hæc in manu exercitus regis
4 Babylonis, & capiet eam. † Et dixerunt prin-
cipes regi, Rogamus ut occidatur homo
iste: de industria enim dissoluit manus ui-
rorum bellantium, qui remanserunt in ci-
uitate hac, & manus uniuersi populi, lo-
quens ad eos iuxta uerba hæc: siquidem
homo iste non quærit pacem populo huic,
5 sed malum. † Et dixit rex Sedecias

Ecce

Ecce ipse in manibus uestris est: nec enim
fas est regem uobis quicquam negare. ♦ Tu- 6
lerunt ergo Ieremiam, & proiecerunt eum
in lacum Melchiæ filij Amélech qui erat in
uestibulo carceris: & submiserút Ieremiam
in \\ funibus in lacum in quo non' erat
aqua, sed lutum: descendit itaque Iere-
mias in cœnum. ♦ Audiuit autem Abde- 7
mélech Æthiops uir eunuchus qui erat in
domo regis, quod misissent Ieremiam in
lacum: porro rex sedebat in porta Ben-ia-
min. ♦ Et egressus est Abdemélech de do- 8
mo regis, & locutus est ad regem, dicens,
♦ Domine mi rex, malefecerunt uiri isti 9
omnia quęcunque perpetrarunt contra Ie-
remiam prophetam, mittentes eum in la-
cum ut moriatur ibi fame, non sunt enim
panes ultra in ciuitate. ♦ Præcepit itaque 10
rex Abde-mélech Aethiopi. dicens, Tolle te
cum hinc triginta uiros, & leua Ieremiam
prophetam de lacu, antequam moriatur.
♦ Assumptis ergo Abde-mélech secum uiris, 11
ingressus est domum regis, quæ erat sub
cellario: & tulit inde ueteres pannos, & an-
tiqua * quæ computruerant; & submisit
ea ad Ieremiam in lacum per funiculos.
♦ Dixitq. Abde-mélech Aethiops ad Iere- 12
miam, Pone ueteres pannos, & hæc scissa,
& putrida sub cubito manum tuarum, &
\\ super' funes: Fecit ergo Ieremias sic.
♦ Et extraxerunt Ieremiam funibus, & edu- 13
xerunt eum de lacu: mansit autem Iere-
mias in uestibulo carceris. ♦ Et misit rex 14
Sedecias, & tulit ad se Ieremiam prophe-
tam ad ostium tertium quod erat in domo
Domini: & dixit rex ad Ieremiam, Inter-
rogō ego te sermonem, ne abscondas a me
aliquid. ♦ Dixit autem Ieremias ad Sede- 15
ciam, Si annunciauero tibi, nunquid non
interficies me? & si consilium dedero tibi,
non me audies. ♦ Iurauit ergo rex Sede- 16
cias Ieremiæ clam, dicens, Viuit Domi-
nus qui fecit nobis animam hanc, si occi-
dero te, & si tradidero te in manus uiro-
rum istorum qui quærunt animam tuam.
♦ Et dixit Ieremias ad Sedeciam, Hæc di- 17
cit Dominus exercituum Deus Israel. Si
profectus exieris ad principes regis Babylo
nis ♦ uiuet anima tua, & ciuitas hæc non
succendetur igni: & saluus eris tu, & do-
mus tua. ♦ Si autem non exieris ad princi- 18
pes regis Babylonis, tradetur ciuitas hæc
in manus Chaldæorum, & succendent eam
igni: & tu non effugies de manu eorum.
♦ Et dixit rex Sedecias ad Ieremiam, Soli- 19
citus sum propter Iudæos, qui trasfuge-
rūt ad Chaldæos: ne forte tradar in manus
eorum, & illudant mihi. ♦ Respondit au- 20
tē Ieremias, Nō te tradent: audi quæso uo-
cem Domini, quam ego loquor ad te, &
bene tibi erit, & uiuet anima tua. ♦ Quod 21
si nolueris egredi: iste est sermo quem ostē-
dit mihi Dominus: ♦ Ecce omnes mulie- 22
res quæ remanserunt in domo regis Iuda,
educentur ad principes regis Babylonis: &
ipsæ dicent, Seduxerunt te, & præualue-
runt aduersum te uiri pacifici tui demer-
serunt in cœno, & in lubrico pedes tuos,
& recesserunt a te. ♦ Et omnes uxores 23
tuæ, & filij tui educentur ad Chaldæos: &
non effugies manus eorum, sed in manu
regis Babylonis capieris: & ciuitatem hanc

\\ *funibus & in lacu nō 12 MS. H. C.*
\\ *funibus in lacum, & in lacu non G.*
* *uestimenta O*
\\ *subter 4 MS. H. C.*

24 comburet igni. ♦ Dixit ergo Sedecias ad
Ieremiam, Nullus sciat uerba hæc, & non
25 morieris. ♦ Si autem audierint principes
quia locutus sum tecum: & uenerint ad te,
& dixerint tibi, Indica nobis quid locutus
sis cum rege, ne celes nos, & non te inter-
ficiemus: & quid locutus est tecum rex:
26 ♦ Dices ad eos, Prostraui ego preces meas
coram rege, ne me reduci iuberet in domū
27 Ionathan, & ibi morerer. ♦ Venerunt ergo
omnes principes ad Ieremiam, & interro-
gauerunt eum: & locutus est eis iuxta om-
nia uerba quæ præceperat ei rex, & cessa-
uerunt ab eo: nihil enim fuerat auditum.
28 ♦ Mansit uero Ieremias in uestibulo carce-
ris, usque ad diem quo capta est Ierusalem:
& factum est ut caperetur Ierusalem.

CAP. XXXIX.

1 ANno nono Sedeciæ regis Iuda, men-
se decimo, uenit Nabuchodonosor
rex Babylonis, & omnis exercitus
eius ad Ierusalem, & obsidebant eam.
2 ♦ Vndecimo autem anno Sedeciæ, mense
quarto, \\ quinta' mensis aperta est ciui-
3 tas. ♦ Et ingressi sunt omnes principes re-
gis Babylonis, & sederunt in porta media:
Neregel, Serescr, Semegar-nabu, Sar-sa-
chim, Rabsares, Neregel, Serésser, Reb-mag,
& omnes reliqui principes regis Babylo-
4 nis. ♦ Cumq. uidisset eos Sedecias rex Iu-
da, & omnes uiri bellatores, fugerunt: &
egressi sunt nocte de ciuitate per uiam hor
ti regis, & per portam quæ erat inter duos
muros, & egressi sunt ad uiam deserti.
5 ♦ Persecutus est autem eos exercitus Chal-
dæorum: & comprehenderunt Sedeciam
in campo solitudinis Ierichontinæ, & cap-
tum adduxerunt ad Nabuchodonosor re-
gem Babylonis in Reblátha, quæ est in
Terra-Emath: & locutus est ad eum iu-
6 dicia. ♦ Et occídit rex Babylonis filios
Sedeciæ in Reblátha, in oculis eius: &
omnes nobiles Iuda occídit rex Babylo-
7 nis. ♦ Oculos quoque Sedeciæ eruit: &
uinxit eum compedibus, ut duceretur in
8 Babylonem. ♦ Domum quoque regis, &
domum uulgi succenderunt Chaldæi igni:
9 & murum Ierusalem subuerterunt. ♦ Et
reliquias populi, qui remanserant in ciui-
tate, & perfugas qui transfugerant ad
eum, & superfluos uulgi qui remanserant,
transtulit Nabuzardan magister militum
10 in Babylonem. ♦ Et de plebe pauperum qui
nihil penitus habebant, dimisit Nabuzar-
dan magister militum in Terra-Iuda: & de-
11 dit eis uineas, & cisternas in die illa. ♦ Præ-
ceperat autem Nabuchodonosor rex Baby-
lonis de Ieremia, Nabuzardan magistro mi
12 litum, dicens: ♦ Tolle illum, & pone su-
per eum oculos tuos, nihilq. ei mali facias:
13 sed ut uoluerit, sic facias ei. ♦ Misit ergo
Nabuzardan princeps militiæ, & \\ Nabu-
sezbaz', & Rabsares, & Nérégel, & Seré er,
& Rebmag, & omnes optimates regis Ba-
14 bylonis, ♦ miserunt, & tulerunt Ieremiam
de uestibulo carceris, & tradiderunt eum
Godoliæ filio Ahicham filij Saphan, ut
intraret in domum, & habitaret in po-
15 pulo. ♦ ad Ieremiam autem factus fue-
rat sermo Domini, cum clausus esset in
16 uestibulo carceris, ♦ dicens, Vade, & dic Ab-
demelech Aethiopi, dicens, Hæc dicit Do

4 Re. 25. 1
Inf. 52. 4.
\\ *nona 2. H. G. C.*
\\ *Nabu & Seiban O.*
\\ *Nabusazban 1 MS. H. C. G.*

minus

minus exercituum Deus Iſraël. Ecce, ego
induca[m] ſermones meos ſuper ciuitatem
hanc in malum, & non in bonum: & erunt
in conſpectu tuo in die illa. † Et liberabo te 17
in die illa, ait Dominus: & non traderis in
manus uirorum quos tu formidas: † Sed 18
eruens liberabo te, & gladio non cades. ſed
erit tibi anima tua in ſalutem, quia in me
habuiſti fiduciam, ait Dominus.

CAP. XL.

SErmo, qui factus eſt ad Ieremiam a 1
Domino: poſtquam dimiſſus eſt a Na-
buzardan magiſtro militię de Rama,
quando tulit eum uinctum catenis in me-
dio omnium qui migrabant de Ieruſalem
& Iuda, & ducebantur in Babylonem. † Tol 2
lens ergo princeps militiæ Ieremiam, dixit
ad eum, Dominus Deus tuus locutus eſt
malum hoc ſuper locum iſtum, † & addu- 3
xit: & fecit Dominus ſicut locutus eſt, quia
peccaſtis Domino, & non audiſtis uocem
eius, & factus eſt uobis ſermo hic. † Nunc 4
ergo ecce ſolui te hodie de catenis quæ sũt
in manibus tuis: ſi placet tibi ut uenias
mecum in Babylonem, ueni: & ponã ocu-
los meos ſuper te. ſi autem diſplicet tibi
uenire mecum in Babylonem, reſide: ecce
omnis terra in conſpectu tuo eſt, quod ele-
geris, & quò placuerit tibi ut uadas, illuc
perge. † Et mecum noli uenire: ſed habita 5
apud Godoliam filium Ahicam filii Sa-
phan, quem præpoſuit rex Babylonis ciui-
tatibus Iudæ: habita ergo cum eo in me-
dio populi: uel quocumque placuerit tibi
ut uadas, uade. Dedit quoque ei magiſter
militiæ cibaria, & munuſcula, & dimiſit
eum. † Venit autem Ieremias ad Godoliã 6
filium Ahicam in Maſphath: & habitauit
cum eo in medio populi qui relictus fue-
rat in terra † Cumq. audiſſent omnes prin 7
cipes exercitus, qui diſperſi fuerant per re-
giones, ipſi & ſocii eorum, quod prefeciſſet
rex Babylonis Godoliam filium Ahicam
terræ, & quod commendaſſet ei uiros, &
mulieres, & paruulos, & de pauperibus ter-
ræ qui non fuerant tranſlati in Babylonẽ:
† Venerunt ad Godoliam in Maſphath & 8
Iſmahel filius Nathaniæ, & Iohanan, & Io
nathan filii Caree, & Sareas filius Thane-
humeth, & filii Ophi qui erant de Neto-
phathi, & Iezonias filius Maachathi, ipſi
4 Re. 25. 24. & uiri eorum. † ‖Et iurauit eis Godolias fi- 9
lius Ahicam filii Saphan, & comitibus eo-
rum, dicẽs, Nolite timere ſeruire Chaldæis:
habitate in terra, & ſeruite regi Babylonis
& bene erit uobis † Ecce ego habito in Ma- 10
ſphath, ut reſpondeam pręcepto Chaldæo-
rum, qui mittuntur ad nos: uos autem col-
ligite uindemiam, & meſſem & oleum, &
condite in uaſis ueſtris: & manete in urbi-
bus ueſtris quas tenetis. † Sed & omnes Iu- 11
dæi qui erant in Moab, & in \\ filiis' Am-
\\ finibus O. mon, & in Idumæa, & in uniuerſis regio-
nibus, audito quod dediſſet rex Babylonis
reliquias in Iudæa, & quod præpoſuiſſet
ſuper eos Godoliam filium Ahicam filii
Saphan: † reuerſi ſunt, inquam, omnes Iu- 12
dæi de uniuerſis locis ad quæ profugerãt,
& uenerunt in Terram Iuda ad Godoliam
in Maſphath: & collegerũt uinum, & meſ-
ſem multam nimis. † Iohanan autem filius 13
Caree: & omnes principes exercitus, qui
diſperſi fuerant in regionibus, uenerunt
14 ad Godoliam in Maſphath. † Et dixerunt
ei, Scito quod Baalis rex filiorum Ammon
miſit Iſmahel filium Nathaniæ percutere
animam tuam. Et non credidit eis Godo-
15 lias filius Ahicam. † Iohanan autem filius
Caree dixit ad Godoliam ſeorſum in Maſ-
phath, loquens, Ibo, & percutiam Iſma-
hel filium Nathaniæ nullo ſciente: ne in-
terficiat animam tuam, & diſſipentur om-
nes Iudæi qui congregati ſunt ad te, & pe-
16 ribunt reliquiæ Iuda. † Et ait Godolias fi-
lius Ahicam ad Iohanan filium Caree,
Noli facere uerbum hoc: falſum enim
tu loqueris de Iſmahel.

CAP. XLI.

1 ET factum eſt in menſe ſeptimo, ue-
nit Iſmahel filius Nathaniæ, filii Eli-
ſama de ſemine regali, & optimates
regis, & decem uiri cum eo, ad Godoliam
filium Ahicam in Maſphath: & comederũt
2 ibi panes ſimul in Maſphath. † Surrexit au
tem Iſmahel filius Nathaniæ, & decem ui-
ri qui cum eo erant, & percuſſerunt Godo-
liam filium Ahicam filii Saphan gladio, &
interfecerunt eum, quem præfecerat rex
3 Babylonis terræ. † Omnes quoque Iudæos
qui erãt cũ Godolia in Maſphath, & Chal-
dæos, qui reperti ſunt ibi, & uiros bellato-
4 res percuſſit Iſmahel. † Secundo autem die
poſtquam occiderat Godoliam nullo ad-
5 huc ſciente, † Venerunt uiri de Sichem, &
de Silo, & de Samaria octoginta uiri: raſi
barba, & ſciſſis ueſtibus, & ſqualentes: &
munera & thus habebant in manu, ut of-
6 ferrent in domo Domini. † Egreſſus ergo
Iſmahel filius Nathanię in occurſum eorũ
de Maſphath, incedens & plorans ibat: cũ
autem occurriſſet eis, dixit ad eos, Venite
7 ad Godoliam filium Ahicam. † Qui cum
ueniſſent ad medium ciuitatis, interfecit
eos Iſmahel filius Nathaniæ circa medium
8 laci, ipſi & uiri qui erant cum eo. † Decem
autem uiri reperti ſunt inter eos, qui dixe
runt ad Iſmahel, Noli occidere nos: quia
habemus theſauros in agro, frumenti, &
hordei, & olei, & mellis. Et ceſſauit: & non
9 interfecit eos cum fratribus ſuis. † Lacus
autem in quẽ proiecerat Iſmahel omnia
cadauera uirorum quos percuſſit propter
Godoliam, ipſe eſt quem fecit rex Aſa, pro-
pter Baaſa regem Iſraël: ipſum repleuit Iſ-
10 mahel filius Nathaniæ occiſis. † Et captiuas
duxit Iſmahel omnes reliquias populi, qui
erant in Maſphath: filias regis, & uniuerſũ
populum qui remanſerat in Maſphath:
quos commendauerat Nabuzardan prin-
ceps militiæ, Godoliæ filio Ahicam. Et ce-
pit eos Iſmahel filius Nathaniæ: & abiit, ut
11 tranſiret ad filios Ammon. † Audiuit autẽ
Iohanan filius Caree, & omnes principes
bellatorum qui erant cum eo, omne malũ
12 quod fecerat Iſmahel filius Nathaniæ. † Et
aſſumptis uniuerſis uiris, profecti ſunt ut
bellarent aduerſum Iſmahelem filiũ Na-
thaniæ, & inuenerunt eum ad aquas mul-
13 tas quæ ſunt in Gabaon, † Cumq. uidiſſet
omnis populus qui erat cum Iſmahel, Io-
hanan filium Caree, & uniuerſos princi-
pes bellatorum qui erant cum eo, lætati
14 ſunt. † Et reuerſus eſt omnis populus, quem
ceperat Iſmahel, in Maſphath. reuerſusq.

abiit ad Iohanan filium Caree. ♦ Ismahel 15
autem filius Nathaniæ fugit cum octo ui-
ris a facie Iohanan, & abiit ad filios Am-
mon. ♦ Tulit ergo Iohanan filius Caree, & 16
omnes principes bellatorum qui erant cũ
eo, uniuersas reliquias, uulgi, quas reduxe-
rant ab Ismahel filio Nathaniæ de Ma-
sphath, postquam percussit Godoliam filiũ
Ahicam: fortes uiros ad prœlium, & mu-
lieres, & pueros, & eunuchos quos reduxe-
rat de Gabaon ♦ Et abierunt, & sederunt 17
peregrinantes in Chamaam, quæ est iuxta
Beth-lehem: ut pergerent, & introirent
Aegyptum a facie Chaldæorum: ♦ timebãt 18
enim eos, quia percusserat Ismahel filius
Nathaniæ Godoliã filium Ahicã, quẽ præ-
posuerat rex Babylonis in Terra-Iuda.

CAP XLII.

ET accesserunt omnes principes bella- 1
torum, & Iohanan filius Caree, & Ie-
zonias filius \\ Osaiæ', & reliquum
uulgus a paruo usque ad magnum: ♦ Dixe- 2
runtq. ad Ieremiam prophetã, Cadat ora-
tio nostra in conspectu tuo: & ora pro no-
bis ad Dominum Deum tuum pro uniuer-
sis reliquiis istis, quia derelicti sumus pau-
ci de pluribus, sicut oculi tui nos intuen-
tur: ♦ Et annunciet nobis Dominus Deus 3
tuus uiam per quam pergamus, & uerbũ
quod faciamus. ♦ Dixit autem ad eos Iere- 4
mias propheta. Audiui: ecce ego oro ad Do
minum Deum uestrum secundum uerba
uestra omne uerbum quodcunque respõ-
derit mihi, indicabo uobis: nec celabo uos
quicquam. ♦ Et illi dixerunt ad Ieremiam. 5
Sit Dominus inter nos testis ueritatis & fi-
dei, si non iuxta omne uerbum in quo mi-
serit te Dominus Deus tuus ad nos, sic fa-
ciemus. ♦ Siue bonum est, siue malum, uoci 6
Domini Dei nostri ad quem mittimus te,
obediemus: ut bene sit nobis cum audieri-
mus uocem Domini Dei nostri. ♦ Cum autẽ 7
completi essent decem dies, factum est uer
bum Domini ad Ieremiam. ♦ Vocauitq. Io- 8
hanan filium Caree, & omnes principes
bellatorum, qui erant cum eo, & uniuersũ
populum a minimo usque ad magnum.
♦ Et dixit ad eos, Hæc dicit Dominus Deus 9
Israel, ad quem misistis me, ut prosternerẽ
preces uestras in conspectu eius, ♦ Si quie- 10
scentes manseritis in terra hac, ædificabo
uos, & non destruam: plantabo, & nõ euel-
lam: iam enim placatus sum super malo
quod feci uobis. ♦ Nolite timere a facie re- 11
gis Babylonis, quem uos pauidi formida-
tis: nolite metuere eum, dicit Dominus:
quia uobiscum sum ego, ut saluos uos fa-
ciam, & eruam de manu eius, ♦ Et dabo uo- 12
bis misericordias, & miserebor uestri, &
habitare uos faciam in terra uestra. ♦ Si 13
autem dixeritis uos, Non habitabimus in
terra ista, nec audiemus uocem Domini
Dei nostri, ♦ Dicentes, Nequaquam, sed ad 14
Terram-Aegypti pergemus; ubi non uide-
bimus bellum, & clangorem tubæ nõ au-
diemus, & famem non sustinemus: & ibi
habitabimus. ♦ Propter hoc nunc audite 15
uerbum Domini reliquiæ Iuda, Hæc dicit
Dominus exercituum, Deus Israel: Si po-
sueritis faciem uestram, ut ingrediamini
Aegyptum, & intraueritis ut ibi habitetis:
♦ gladius quem uos formidatis, ibi compre- 16

\\ Osiæ 8 M S. \\ Iosiæ O. Quæ in Textu est lectio conformior est H.C & G.

hendet uos in Terra-Aegypti: & fames pro
qua estis soliciti, adhærebit uobis in Aegy-
17 pto, & ibi moriemini, ♦ Omnesq. uiri qui po
suerint faciem suam ut ingrediantur Ae-
gyptum, ut habitent ibi, morientur gladio,
& fame, & peste: nullus de eis remanebit,
nec effugiet a facie mali quod ego afferam
18 super eos ♦ Quia hæc dicit Dominus exer-
cituum, Deus Israel, Sicut conflatus est fu-
ror meus, & indignatio mea super habita-
tores Ierusalem: sic conflabitur indignatio
mea super uos, cum ingressi fueritis Aegy-
ptum, & eritis in iusiurandum, & in stupo-
rem, & in maledictum, & in opprobrium:
& nequaquam ultra uidebitis locum istũ.
19 ♦ Verbum Domini super uos reliquiæ Iu-
da: Nolite intrare Aegyptum: scientes scie-
20 tis quia obtestatus sum uos hodie, ♦ quia
decepistis animas uestras: uos enim misi-
stis me ad Dominum Deum \\ uestrum' di-
centes, Ora pro nobis ad Dominum Deum
nostrum, & iuxta omnia quæcunque dixe-
rit tibi Dominus Deus noster, sic annuncia
21 nobis, & faciemus. ♦ Et annunciaui uobis
hodie, & non audistis uocem Domini Dei
uestri super uniuersis pro quibus misit me
22 ad uos. ♦ Nunc ergo scientes scietis quia gla
dio & fame & peste moriemini in loco, ad
quem uoluistis intrare ut habitaretis ibi.

\\ uestrum S M S.R. H.G.C.

CAP. XLIII.

1 FActum est autem, cum complesset Ie-
remias loquens ad populum uniuer-
sos sermones Domini Dei eorum, pro
quibus miserat eum Dominus Deus eorum
2 ad illos, omnia uerba hæc: ♦ dixit Azarias
filius \\ Iosiæ', & Iohanan filius Caree, &
omnes uiri superbi, dicentes ad Ieremiam,
Mendacium tu loqueris: non misit te Do-
minus Deus noster, dicens, Ne ingrediami-
3 ni Aegyptum, ut habitetis illic. ♦ Sed Ba
ruch filius Neriæ incitat te aduersum nos,
ut tradat nos in manus Chaldæorum, ut
interficiat nos, & traduci faciat in Baby-
4 lonem. ♦ Et non audiuit Iohanan filius Ca-
ree, & omnes principes bellatorum, & uni-
uersus populus, uocem Domini ut mane-
5 rent in Terra-Iuda. ♦ Sed tollens Iohanan
filius Caree, & uniuersi principes bellato-
rum uniuersos reliquiarum Iuda, qui re-
uersi fuerant de cunctis Gentibus ad quas
fuerant ante dispersi, ut habitarent in Ter
6 ra Iuda: ♦ uiros & mulieres, & paruulos, &
filias regis: & omnem animam quam reli-
querat Nabuzardan princeps militiæ cũ
Godolia filio Ahicam filii Saphan: & Ie-
remiam prophetam, & Baruch filium Ne-
7 riæ. ♦ Et ingressi sunt Terram-Aegypti, quia
non obedierunt uoci Domini: & uenerunt
8 usque ad Taphnis. ♦ Et factus est sermo Do
9 mini ad Ieremiam in Taphnis, dicens, ♦ Su
me lapides grandes in manu tua, & abscõ-
des eos in crypta quæ est sub muro lateri-
cio in porta domus Pharaonis in Taphnis
10 cernentibus uiris Iudæis. ♦ Et dices ad eos,
Hæc dicit Dominus exercituũ Deus Israel:
Ecce, ego mittam, & assumam Nabucho-
donosor regem Babylonis seruum meum
& ponam thronum eius super lapides istos
quos abscondi, & statuet solium suum su-
11 per eos. ♦ Veniensq. percutiet Terram-Ae-
gypti, quos in mortem, in mortem; & quos
in captiuitatem, in captiuitatem; & quos

\\ Osaiæ 4 M S.H. G. C. \\ Osiæ 4 M S.R.

in gladium, in gladium. †Et succendet ignē 22
in delubris deorum Aegypti, & comburet
ea, & captiuos ducet illos: & amicietur Ter-
ra-Aegypti, sicut amicitur pastor pallio
suo: & egredietur inde in pace. † Et con- 23
teret statuas domus Solis quæ sunt in
Terra-Aegypti: & delubra deorum Ae-
gypti comburet igni.

CAP. XLIIII.

Verbum quod factum est ad Ieremiā, 1
ad omnes Iudæos qui habitabant in
Terra-Aegypti, habitantes in Mag-
dalo, & in Taphnis, & in Memphis, & in
Terra Phatures, dicens, † Hæc dicit Domi- 2
nus exercituum Deus Israel, Vos uidistis
omne malum istud quod adduxi super Ie-
rusalem, & super omnes urbes Iuda: & ec-
ce desertæ sunt hodie, & non est in eis ha-
bitator: †Propter malitiam quam fecerũt, 3
ut me ad iracundiam prouocarent, & irēt,
& sacrificarent, & colerent deos alienos
quos nesciebāt & illi & uos & patres uestri.
† Et misi ad uos omnes seruos meos pro- 4
phetas de nocte consurgens, mittensq. &
dicens, Nolite facere uerbum abominatio-
nis\\ huiuscemodi-quam odiui'. † E nō au- 5
dierunt, nec inclinauerunt aurem suam ut
conuerterentur a malis suis, & non sacrifi-
carent diis alienis. † Et conflata est indigna 6
tio mea & furor meus: & succensa est in ci-
uitatibus Iuda, & in plateis Ierusalē: & uer
sæ sunt in solitudinem & uastitatem secū-
dum diem hanc. † Et nunc hæc dicit Domi- 7
nus exercituum Deus Israel, Quare uos fa-
citis malum grande - hoc' contra animas
uestras: ut intereat ex uobis uir & mu-
lier, paruulus & lactens de medio Iudæ,
nec relinquatur uobis quicquam residuū:
† Prouocantes me in operibus manuum 8
uestrarum, sacrificando diis alienis in Ter-
ra-Aegypti, in quam ingressi estis ut habi-
tetis ibi: & dispereatis, & sitis in maledictio
nem & in opprobrium cunctis gentibus
terræ? † Nunquid obliti estis mala patrum 9
uestrorum, & mala regum Iuda, & mala
uxorum\\ eius', & mala uestra, & mala
uxorum uestrarum, quæ fecerunt in Terra
Iuda, & in regionibus Ierusalem? † Non 10
sunt mundati usque ad diem hanc: & non
timuerunt, & non ambulauerunt in lege
Domini, & in præceptis meis, quæ dedi co-
ram uobis & coram patribus uestris. † Ideo 11
hæc dicit Dominus exercituū Deus Israel,
‖ Ecce ego ponam faciem meam in uobis
in malum: & disperdam omnem Iudam.
† Et assumam reliquias Iudæ, qui posuerūt 12
facies suas ut ingrederentur Terram-Ae-
gypti, & habitarent ibi: & consumētur om-
nes in Terra-Aegypti: cadent in gladio &
in fame: & consumentur a minimo usq;
ad maximum, in gladio & in fame mo-
rientur: & erunt in iusiurandum, & in mi-
raculum, & in maledictionem, & in oppro
brium. †Et uisitabo *habitatores terræ Ae- 13
gypti, sicut uisitaui super Ierusalem, in gla-
dio, & fame, & peste. † Et non erit qui effu- 14
giat, & sit residuus de reliquiis Iudeorum
qui uadunt ut peregrinētur in Terra-Aegy
pti: & reuertantur in Terrā Iuda, ad quam
ipsi eleuant animas suas, ut reuertantur &
habitent ibi. non reuertentur nisi qui fu-
15 gerint. † Responderunt autem Ieremiæ
omnes uiri scientes quod sacrificarent uxo
res eorum diis alienis: & uniuersæ mulie-
res quarū stabat multitudo grandis; & om
nis populus habitantium in Terra-Aegy-
16 pti in Phatures, dicentes, † Sermonem quē
locutus es ad nos in nomine Domini non
17 audiemus ex te: †‖ sed facientes faciemus
omne uerbum quod egredietur de ore no-
stro, ut sacrificemus reginę cęli, & libemus
ei libamina, sicut fecimus nos & patres no
stri, reges nostri & principes nostri in urbi-
bus Iudā, & in plateis Ierusalem: & satura-
ti sumus panibus & bene nobis erat, ma-
18 lumq. non uidimus. † Ex eo autem tempo-
re quo cessauimus sacrificare reginæ cœli,
& libare ei libamina, \\ indigemus' omni-
bus, & gladio & fame consumpti sumus.
19 † Quòd si nos sacrificamus reginæ cœli, &
libamus ei libamina: nunquid sine uiris no
stris fecimus ei placentas ad colendum eā,
20 & libādum ei libamina? † Et dixit Ieremias
ad omnem populum, aduersum uiros, &
aduersum mulieres, & aduersum uniuer-
sam plebem, qui responderant ei uerbum,
21 dicens, † Nunquid non sacrificium quod sa
crificastis in ciuitatibus Iuda & in plateis
Ierusalem uos & patres uestri, reges uestri
& principes uestri & populus terræ, horum
recordatus est Dominus, & ascendit super
22 cor eius? † Et non poterat Dominus ultra
portare propter malitiam studiorum ue-
strorum, & propter abominationes quas
fecistis: & facta est terra uestra in desola-
tionem, & in stuporem, & in maledictum,
eo quòd non sit habitator, sicut est dies
23 hæc. † Propterea quòd sacrificaueritis idō-
lis, & peccaueritis Dño: & non audieritis
uocem Domini, & in lege & in pręceptis &
in testimoniis eius non ambulaueritis: id-
circo euenerunt uobis mala hæc, sicut
24 est dies hæc. † Dixit autem Ieremias ad om
nem populum & ad uniuersas mulieres,
Audite uerbum Dñi omnis Iuda, qui estis
25 in Terra-Aegypti: † Hæc inquit Dñs exerci
tuum Deus Israel, dicens, Vos & uxores ue-
stræ locuti estis ore uestro. & manibus ue-
stris implestis, dicentes, Faciamus uota no-
stra quæ uouimus, ut sacrificemus reginæ
cœli, & libemus ei libamina. implestis uo-
26 ta uestra, & opere perpetrastis ea. † Ideo au
dite uerbum Dñi omnis Iuda, qui habitatis
in Terra-Aegypti, Ecce ego iuraui in nomi-
ne meo magno, ait Dominus: quia nequa-
quam ultra uocabitur nomen meū ex ore
omnis uiri Iudæi, dicentis, Viuit Dominus
27 Deus, in omni Terra-Aegypti. †‖ Ecce ego
uigilabo super eos in malum, & non in
bonum: & consumentur omnes uiri Iu-
da, qui sunt in Terra-Aegypti, gladio
& fame, donec penitus consumantur.
28 † Et qui fugerint gladium, reuerten-
tur de Terra-Aegypti in Terram Iuda
uiri pauci: & scient omnes reliquiæ Iu-
da ingredientium Terram-Aegypti, ut
habitent ibi, cuius sermo compleatur,
29 meus, an illorum. † Et hoc uobis signum,
ait Dominus, quòd uisitem ego super uos
in loco isto: ut sciatis quia uere comple-
buntur sermones mei contra uos in ma-
30 lum. † Hæc dicit Dominus: Ecce ego
tradam Pharaonem Ephree regem Aegyp-

\\ huius quā uds 2 M S. 24 M S. R. 6. Verū in R. H G. & C. legi tur. 8 M S. H. G.
\\ eorū 6. 4 S R. Verū Tex us lectio onformis st H. & C.
Amos 9. 4 Infr. 27.
super 4 S R. H. G.

pti in manu inimicorum eius, & in manu
quærentium animam illius: sicut tradidi
Sedeciam regem Iuda in manu Nabucho-
donosor regis Babylonis inimici sui, &
quærentis animam eius.

CAP. XLV.

Verbū quod locutus est Ieremias pro- 1
pheta ad Baruch filium Neriæ, cum
scripsisset uerba hæc in libro ex ore
Ieremiæ, anno quarto Ioacim filij Iosiæ
regis Iuda, dicens: ✝ Hæc dicit Dominus 2
Deus Israel ad te Baruch. ✝ Dixisti, Væ mi- 3
sero mihi, quoniam addidit Dominus do-
lorem dolori meo: laboraui in gemitu meo
& requiem non inueni. ✝ Hæc dicit Domi- 4
nus: Sic dices ad eum, Ecce, quos ædifica-
ui, ego destruo: & quos plantaui, ego euel-
lo, & uniuersam terram hanc. ✝ Et tu quæ- 5
ris tibi grandia? noli quærere: quia ecce
ego adducam malum super omnem carnē,
ait Dominus: & dabo tibi animam tuam in
salutem in omnibus locis ad quæcunque
perrexeris.

CAP. XLVI.

Quod factum est uerbum Domini ad 1
Ieremiam prophetam contra Gen-
tes ✝ ad Aegyptum aduersum exer- 2
citum Pharaonis Nechao regis Aegypti, qui
erat iuxta fluuiū Euphraten in Charcamis,
quem percussit Nabuchodonosor rex Baby-
lonis, in quarto anno Ioacim filij Iosiæ re-
gis Iuda. ✝ Præparate scutum, & clypeum, 3
& procedite ad bellum. ✝ Iungite equos, & 4
ascendite equites: state in galeis, polite lan-
ceas, induite uos loricis. ✝ Quid igitur? ui- 5
di ipsos pauidos, & terga uertentes, fortes
eorum cæsos: fugerunt conciti, nec respe-
xerunt: terror undique, ait Dominus.
✝ Non \\ fugiat' uelox, nec saluari se putet 6
fortis: Ad Aquilonē iuxta flumen Euphrá-
ten uicti sunt, & ruerunt. ✝ Quis est iste, 7
qui quasi flumen ascendit: & ueluti fluuio-
rum, intumescunt gurgites eius? ✝ Aegy- 8
ptus, fluminis instar ascendit, & uelut flu-
mina mouebuntur fluctus eius, & dicet,
Ascendens operiam terram: perdam ciui-
tatem, & habitatores eius. ✝ Ascēdite equos, 9
& exultate in curribus, & procedāt fortes,
Aethiopia, & Libyes tenētes scutum, & Ly-
dij arripientes, & iacientes sagittas. ✝ Dies 10
autem ille Domini Dei exercituum dies ul-
tionis, ut sumat uindictam de inimicis suis:
deuorabit gladius, & saturabitur, & inebria-
bitur sanguine eorum: uictima enim Do-
mini Dei exercituum in Terra Aquilonis
iuxta flumen Euphraten. ✝ Ascende in Ga- 11
laad, & tolle resinam uirgo filia Aegypti:
frustra multiplicas medicamina, sanitas nō
erit tibi. ✝ Audierunt Gentes ignominiam 12
tuam, & ululatus tuus repleuit terrā: quia
fortis impegit in fortem, -&' ambo pari-
ter conciderunt. ✝ Verbum quod locutus 13
est Dominus ad Ieremiam prophetam, su-
per eo quod uenturus esset Nabuchodono-
sor rex Babylonis, & percussurus Terram
Aegypti: ✝ Annunciate Aegypto, & audi- 14
tum facite in Magdalo, & resonet in Mem-
phis, & in Taphnis: dicite, Sta, & præpa-
ra te: quia deuorabit gladius ea quæ per
circuitum tuum sunt. ✝ Quare computruit 15
fortis tuus? non stetit: quoniam Dominus
subuertit eum. ✝ Multiplicauit ruentes, ce- 16
ciditq; uir ad proximum suum: & dicent,

\\ fugiet MS. R. Rab. Similiter Textus reddiderūt G.

-& MS. R. H. & C.

Surge, & reuertamur ad populum nostrum
& ad terram natiuitatis nostræ, a facie gla-
17 dij columbæ. ✝ Vocate nomen Pharaonis
regis Aegypti tumultum, adduxit tempus.
18 ✝ Viuo ego (inquit rex, Dominus exercituū
nomen eius) quoniam sicut Thabor in mō-
19 tibus, & sicut Carmelus in mari, ueniet: ✝ Va
sa trāsmigrationis fac tibi habitatrix filia
20 Aegypti: ✝ quia Memphis in solitudinem
erit, & deseretur, & inhabitabilis erit. Vi-
tula elegans atque formosa Aegyptus: sti-
21 mulator ab Aquilone ueniet ei: ✝ Merce-
narij quoque eius qui uersabantur in me-
dio eius, quasi uituli saginati uersi sunt, &
fugerunt simul, nec stare potuerunt; quia
dies interfectionis eorum uenit super eos,
22 tempus uisitationis eorum. ✝ Vox eius qua-
si æris sonabit; quoniam cum exercitu pro-
perabunt, & cum securibus ueniet ei, qua-
23 si cędentes ligna ✝ Succiderunt saltum eius,
ait Dominus, qui supputari non potest: mul
tiplicati sunt super locustas, & non est eis
24 numerus. ✝ Confusa est filia Aegypti, & tra-
25 dita in \\ manum' populi Aquilonis. ✝ Dixit
Dominus exercituum Deus Israel, Ecce,
ego uisitabo super tumultum Alexandriæ,
& super Pharaonem, & super Aegyptum,
& super deos eius, & super reges eius, & su-
per Pharaonem, & super eos qui confidunt
26 in eo. ✝ Et dabo eos in \\ manum' quæren-
tium animam eorum, & in \\ manum' Na-
buchodonosor regis Babylonis, & in \\ ma-
num' seruorum eius: & post hæc habitabi-
tur sicut diebus pristinis, ait Dominus.
27 ✝ ‖ Et tu ne timeas serue meus Iacob, & ne
paueas Israel: quia ecce ego saluum te fa-
ciam de longinquo, & semen tuum de ter-
ra captiuitatis suæ: & reuertetur Iacob,
& requiescet, & prosperabitur; & non erit
28 qui exterreat eum. ✝ Et tu noli timere ser-
ue meus Iacob, ait Dominus: quia tecum
ego sum, quia ego consumam cunctas gen-
tes ad quas eieci te: te uero non consum-
mam, sed castigabo te in iudicio, nec qua-
si innocenti parcam tibi.

CAP. XLVII.

1 Quod factum est uerbum Domini
ad Ieremiam prophetam contra Pa
læsthinos, antequam percuteret
2 Pharao Gazam, ✝ Hæc dicit Dominus, Ec-
ce aquæ ascendunt ab Aquilone, & erunt
quasi torrens inundans: & operient ter-
ram, & plenitudinem eius urbem, & ha-
bitatores eius: clamabunt homines, & \\
3 ululabunt omnes habitatores' terræ, ✝ a
strepitu pompæ armorum, & bellatorum
eius, a commotione quadrigarum eius, &
multitudine rotarum illius. Non respexe-
4 runt patres filios manibus dissolutis. ✝ pro
aduentu diei in quo uastabuntur omnes
Philisthijm, & dissipabitur Tyrus, & Si-
don cum omnibus reliquis auxilijs suis: de-
populatus est enim Dominus Palæsthinos,
5 reliquias insulæ Cappadociæ. ✝ Venit cal-
uitium super Gazam: conticuit Ascalon,
& reliquiæ uallis earum, usquequo conci-
6 dēris. ✝ O mucro Domini? usquequo non
quiesces? Ingredere in uaginam tuam: re-
7 frigerare, & sile. ✝ Quomodo quiescet cum
Dominus præceperit ei aduersus Ascalo-
nem, & aduersum maritimas eius regio-
nes, ibiq; condixerit illi?

\\ manum' 8 MS. G. Textus autem conformis est H. & C.
\\ manus 8 MS. R. Rab. Lectio Textus consimilis est H.C. & G.
Isa. 43.1. 44.2. Sup. 30. 10.

\\ ululabit omnis habitator 3 MS. Rab. H. Textus autem cōformiter legunt G. & C.

CAP.

CAP. XLVIII.

AD Moab Hæc dicit Dominus exerci- 1
tuum Deus Israel, Væ super Nabo,
quoniam uastata est & confusa: cap-
ta est Cariathâim: confusa est fortis, & tre-
muit. † Non est ultra exultatio in Moab 2
contra Hesebon: cogitauerunt malum. Ve
nite, & disperdamus eam de gente: ergo
silens conticesces, sequeturq́. te gladius.
† Vox clamoris de Oronáim: uastitas,& cō- 3
tritio magna. † Contrita est Moab: annun- 4
ciate clamorem paruulis eius. † Per ascen- 5
sum enim Luith plorans ascendet in fletu:
quoniam in descensu Oronáim hostes ulu-
Sup.17.6 latum contritionis audierunt. † Fugite, sal- 6
Sup.17.5. uate animas uestras: & ‖ eritis quasi myri-
cæ in deserto. † ‖ Pro eo enim quod habui- 7
sti fiduciam in munitionibus tuis,& in the-
sauris tuis, tu quoque capiêris: & ibit Cha-
mos in trasmigrationem, sacerdotes eius,
& principes eius simul. † Et ueniet præ- 8
do ad omnem urbem,& urbs nulla saluabi-
tur, & peribunt ualles,& dissipabuntur cā-
pestria: quoniam dixit Dominus, † Date flo- 9
rem Moab, quia florens egredietur: & ciui-
tates eius desertæ erunt, & inhabitabiles.
† Maledictus qui facit opus Domini fraudu- 10
lenter & maledictus qui prohibet gladium
suū a sanguine. † Fertilis fuit Moab ab ado- 11
lescētia sua,& requieuit in fæcibus suis: nec
trasfusus est de uase in uas, & in transmi-
grationem non abijt: idcirco permansit gu-
stus eius in eo,& odor eius nō est immuta-
tus. † Propterea ecce dies ueniunt, dicit Do- 12
minus: & mittam ei ordinatores, & strato-
res laguncularum, & sternent eum: & uasa
eius exhaurient,& lagunculas eorum colli-
3 Re. 12 dent. † Et confundetur Moab a Chamos, ‖ 13
16.29. sicut confusa est domus Israëla Beth-el, in
Isa.16.6 qua habebat fiduciam. † Quomodo dicitis, ‖ 14
Fortes sumus,& uiri robusti ad prœliandū?
† Vastata est Moab, & ciuitates illius \\ suc- 15
cenderunt':& electi iuuenes eius descende-
runt in occisionem: ait rex, Dominus exer-
cituum nomen eius. † Prope est interitus 16
Moab, ut ueniat: & malum eius uelociter
accurret nimis. † Consolamini eum omnes 17
qui estis in circuitu eius,& uniuersi qui sci-
tis nomen eius: dicite, Quomodo confra-
cta est uirga fortis, baculus gloriosus? † De- 18
scende de gloria,& sede in siti habitatio fi-
liæ Dibon: quoniam uastator Moab \\ ascē-
det' ad te, \\ dissipabit' munitiones tuas. † In 19
uia sta,& prospice habitatio Aroër, interro-
ga fugientem: & ei qui euasit dic, Quid ac-
cidit? † Confusus est Moab, quoniam uictus 20
est: ululate,& clamate, annunciate in Ar-
non quoniam uastata est Moab. † Et iudiciū 21
uenit ad terram campestrem: super Helon,
& super Iasa,& super Mephaath, † & super 22
Dibon,& super Nabo, & super domum De-
blathaim, † & super Cariathaim, & super 23
Beth-gamul, & super Beth-maon, & su-
per Carioth,& super Bosra: † & super om- 24
nes ciuitates terræ Moab, quæ longe,& pro-
pe sunt. † Abscissum est cornu Moab, & bra- 25
chium eius contritum est, ait Dominus.
† Inebriate eum, quoniam contra Domi- 26
num erectus est: & allidet manum Moab
in uomitu suo, & erit in derisum etiam ip-
se: † fuit enim in derisum tibi Israël quasi 27
inter fures reperisses eū propter uerba er-

\\ ascenderunt 14 MS. R. H. Alias legitur succederunt; atque, & hac uox Hebræa significat. \\ ascendit (præt. temp.) 2 MS. R. G. C. \\ dissipauit, 1 MS. R. C. \\ euertens G.

go tua quæ aduersum illum locutus es, cap-
28 tiuus ducêris. † Relinquite ciuitates, & ha-
bitate in petra habitatores Moab, & estote
quasi columba nidificans in summo ore fo
29 raminis. † Audiuimus superbiam Moab su-
perbus est ualde: sublimitatem eius,& arro-
gantiam, & superbiam,& altitudinem cor-
30 dis eius. † Ego scio, ait Dominus, iactantiā
eius: & quod non sit iuxta eam uirtus eius,
nec iuxta quod poterat conata sit facere.
31 † Ideo super Moab eiulabo,& ad Moab uni-
uersam clamabo, ad uiros muri fictilis la-
32 mentantes. † De planctu Iazer plorabo tibi
uinea Sabama: propagines tuæ transierunt
mare, usque ad mare Iazer peruenerunt: su
per messem tuam, & uindemiam tuam præ
33 do irruit. † ‖ Ablata est lætitia, & exultatio Isa. 16.
de Carmelo,& de Terra Moab,& uinum de 10.
torcularibus sustuli: nequaquam calcator
34 uuæ solitum celeusma cantabit. † De clamo-
re Hesebon usque Eleale, & Iasa, dederunt
uocem suam: a Segor usque ad Oronáim \\ \\ uitula
uitulam \\ conternantem': aquæ quoque conternāte MS.
35 Nemrim pessimæ erunt. † Et auferam de \\ cōsternantē O
Moab, ait Dominus, offerentem in excelsis,
36 & sacrificantem dijs eius. † Propterea cor
meum ad Moab quasi tibia * resonabit: & *aris O.
cor meum ad uiros muri fictilis dabit soni-
tum tibiarum: quia plus fecit quam potuit,
37 idcirco perierunt. † ‖ Omne enim caput cal- Isa. 15.2.
uitiū,& omnis barba rasa erit: in cūctis ma Eze. 7.18
nibus colligatio, & super omne dorsum ci-
38 licium. † Super omnia tecta Moab, & in pla
teis eius omnis planctus: quoniam contriui
39 Moab sicut uas inutile, ait Dominus. † Quo-
modo uicta est, & ululauerunt? quomodo
deiecit ceruicē Moab, & confusus est? eritq́.
Moab in derisum, & in exēplum omnibus
40 in circuitu suo. † Hæc dicit Dominus: Ecce
quasi aquila uolabit, & extendet alas suas
41 ad Moab. † Capta est Carioth,& munitiones
comprehensæ sunt: & erit cor fortiū Moab
in die illa, sicut cor mulieris parturientis.
42 † Et cessabit Moab esse populus: quoniā cō-
43 tra Dominum gloriatus est. † Pauor, & fo-
uea, & laqueus super te ô habitator Moab,
44 dicit Dominus. † ‖ Qui fugerit a facie pauo- Isa. 24.
ris, cadet in foueam: & qui conscenderit de 18.
fouea, capietur laqueo: adducam enim su-
per Moab annum uisitationis eorū, ait Do-
45 minus. † In umbra Hesebon steterunt de la-
queo fugientes: quia ignis egressus est de
Hesebon, & flamma de medio Sion: & de-
uorauit partē Moab, & uerticē filiorum tu-
46 multus. † Væ tibi Moab, peristi popule Cha
mos: quia comprehensi sunt filij tui, & filiæ
47 tuæ in captiuitatem. † Et conuertam capti-
uitatē Moab in nouissimis diebus, ait Dñs.

Hucusque iudicia Moab.

CAP. XLIX.

1 AD filios Ammon. Hæc dicit Domi-
nus, Nunquid non filij sunt Israël?
aut hæres non est ei? Cur igitur hæ-
reditate possedit Melchom, Gad;& populus
2 eius in urbibus eius habitauit? † Ideo ecce
dies ueniunt, dicit Dominus: & auditum fa-
ciam super Rabbath filiorum Ammon fre-
mitum prœlij, & erit in \\ tumultum' dissi- \\ tumultū
pata, filiæq́. eius igne succēdētur,& posside- 1 MS. R.
bit Israël possessores suos, ait Dominus. HC.
\\ inanitū G.

clamate filiæ Rabbath, accingite uos cili-
ciis: plangite & circuite per sepes: quoniã
Melchom in transmigrationem ducetur,
sacerdotes eius, & principes eius simul.
†Quid gloriaris in uallibus? defluxit uallis 4
tua filia delicata, quæ confidebas in the-
sauris tuis,& dicebas, Quis ueniet ad me?
†Ecce ego inducam super te terroré, ait Do 5
minus Deus exercituum, ab omnibus qui
sunt in circuitu tuo: & dispergemini singu
li a conspectu uestro, nec erit qui congre-
** fugientes & o.*
get fugientes. † Et post hæc reuerti faciam 6
*captiuos filiorũ Ammon, ait Dominus.
†Ad Idumæam. Hæc dicit Dominus exer- 7
cituum: Nunquid non ultra est sapiẽtia
in Theman? Periit consilium a filiis: inuti-
lis facta est sapientia eorum. †Fugite & ter 8
ga uertite, descendite in uoraginem habi-
tatores Dedan: quoniam perditioné Esau
adduxi super eum, tẽpus uisitationis eius.
†Si uindemiatores uenissent super te, non 9
reliquissent racemũ: si fures in nocte, ra-
puissent quod sufficeret sibi. †Ego uero di- 10
scooperui Esau, reuelaui abscondita eius,&
celari non poterit: uastatum est semé eius,
& fratres eius,& uicini eius,& nõ erit. † Re 11
linque pupillos tuos: ego faciam eos uiue
re:& uiduæ tuæ in me sperabunt. † Quia 12
hæc dicit Dominus, Ecce, quibus nõ erat iu-
dicium ut biberent calicem, bibentes bibẽt:
& tu quasi innocens relinquẽris? non eris
innocens, sed bibens bibes. † Quia per me- 13
metipsum iuraui, dicit Dominus, quod in
solitudinem,& in opprobrium,& in deser-
tum, & in maledictionem erit Bosra: &
omnes ciuitates eius erunt in solitudines
Abd. 1. 1.
sempiternas. †‖Auditum audiui a Dño, & 14
legatus ad Gentes missus est, Congregami
ni, & uenite contra eam, & consurgamus
in prœlium. †Ecce enim paruulum dedi te 15
in Gentibus, contemptibilem inter homi-
nes. † Arrogantia tua decepit te, & super- 16
bia cordis tui: qui habitas in cauernis pe-
træ, & apprehendere niteris altitudinem
Abd. 1. 4.
collis. ‖ cum exaltaueris quasi aquila nidũ
tuum, inde detraham te, dicit Dñs. † Et erit 17
Idumæa deserta: omnis qui transibit per
Ge. 19. 24
eam, stupebit,& sibilabit super omnes pla-
Inf. 50. 40
gas eius. † ‖ Sicut subuersa est Sodoma & 18
Gomorrha & uicinæ eius, ait Dñs: non ha-
bitabit ibi uir, & non incolet eam filius
hominis. † Ecce quasi leo ascendet de su- 19
perbia Iordanis ad pulchritudinẽ robustã:
quia subito currere faciam eum ad illam:
& quis erit electus quem præponã ei? quis
Iob. 41. 1.
enim similis mei? & quis sustinebit me?‖ &
Inf. 50. 44
quis est iste pastor, qui resistat uultui meo?
†Propterea audite cõsilium Domini quod 20
iniit de Edom: & cogitationes eius, quas
cogitauit de habitatoribus Theman, Si nõ
deiecerint eos paruuli gregis, nisi dissipa-
uerint cum eis habitaculum eorũ. †A uoce 21
ruinæ eorum cõmota est terra. clamor in
Mari rubro auditus est uocis eius. † Ecce 22
quasi aquila ascendet & auolabit:& expã-
det alas suas super Bosran: & erit cor for-
tiũ Idumææ in die illa, quasi cor mulieris
parturientis. † Ad Damascum. Confusa est 23
Emath & Arphad: quia auditum pessimum
audierunt, turbati sunt in mari: præ solici-
tudine quiescere non potuit. †Dissoluta est 24
prehendit eam: angustia & dolores tenue-
25 runt eam quasi parturienté. † Quomodo
dereliquerunt ciuitaté laudabilé, urbé læ-
26 titiæ? † Ideo cadent iuuenes eius in plateis
eius:& omnes uiri prœlii conticescent in
27 die illa, ait Dñs exercituũ. † Et succendam
igné in muro Damasci,& deuorabit mœnia
28 Benadad. †Ad Cedar,& ad regna Asor, quæ
percussit Nabuchodonosor rex Babylonis,
hæc dicit Dñs, Surgite,& ascẽdite ad Cedar,
29 & uastate filios Orientis. † Tabernacula eo
rũ,& greges eorũ capient: pelles eorum, &
omnia uasa eorum, & camelos eorum tol-
lent sibi: & uocabunt super eos formidiné
30 in circuitu. *†Fugite, abite uehementer, in
** eius o.*
uoraginibus sedete qui habitatis Asor, ait
Dñs: iniit enim contra uos Nabuchodono-
sor rex Babylonis consilium, & cogitauit
31 aduersum uos cogitationes. † Consurgite,
& ascendite ad gentem quietam, & habi-
tantem confidenter, ait Dominus, nõ ostia,
32 nec uectes eis: soli habitant. † Et erunt ca-
meli eorum in direptionem, & multitudo
iumentorum in prædam: & dispergã eos
in omnem uentum, qui sunt attonsi in co-
mã: & ex omni confinio eorum adducam
33 interitum super eos, ait Dominus. † Et erit
Asor in habitaculum draconum, deserta
usque in æternum: non manebit ibi uir,
34 nec incolet eam filius hominis. † Quod
factum est uerbum Domini ad Ieremiam
prophetam aduersus Aelam, in princi-
35 pio regni Sedeciæ regis Iuda, dicens. † Hæc
dicit Dominus exercituum, Ecce ego con-
fringam arcum Aelam, & summam forti-
36 tudinem eorum. † Et inducam super
Aelam quatuor uentos a quatuor plagis
cœli: & uentilabo eos in omnes uentos
istos: & non erit gens ad quam non per-
37 ueniant profugi Aelam. † Et pauere fa-
ciam Aelam coram inimicis suis,& in cõ-
spectu quærentium animam eorum: &
adducam super eos malum, iram furoris
mei, dicit Dominus: & mittam post eos
38 gladium, donec consumam eos. †Et ponam
solium meum in Aelam, & perdam inde
39 reges & principes, ait Dominus. † In nouis-
simis autem diebus reuerti faciam capti-
uos Aelam, dicit Dominus.

CAP. L.

1 VErbum quod locutus est Dominus
de Babylone, & de terra Chaldæo-
rum in manu Ieremiæ prophetæ.
2 †Annunciate in Gentibus, & auditum fa-
cite, leuate signum, prædicate, & nolite ce-
lare: dicite, Capta est Babylon, confusus est
Bel, uictus est Merodach, confusa sunt scul-
3 ptilia eius, superata sunt idôla eorũ. †Quo-
niam ascendit contra eam gens ab Aqui-
lone, quæ ponet terrã eius in solitudinem:
& non erit qui habitet in ea, ab homine
usque ad pecus, & moti sunt, & abierunt.
4 †In diebus illis,& in tempore illo, ait Do-
minus, uenient filii Israel, ipsi & filii Iuda
simul: ambulãtes & flentes properabũt, &
5 Dñm Deum suum quærent. †In Sion inter-
rogabunt uiam, huc facies eorum: ueniẽt,
& apponentur ad Dominum fœdere sem-
piterno, quod nulla obliuione delebitur.
6 † Grex perditus factus est populus meus:
pastores eorum seduxerũt eos, feceruntq;

uagari

uagari in montibus: de monte in collem
transierunt, obliti sunt cubilis sui. ✝Omnes 7
qui inuenerunt, comederunt eos: & hostes
eorum dixerunt, Non peccauimus: pro eo
quòd peccauerunt Domino decori iustitię,
& expectationi patrum eorum Domino.
✝Recedite de medio Babylonis, & de ter- 8
ra Chaldæorum egredimini: & estote qua-
si hœdi ante gregem. ✝Quoniã ecce ego su- 9
scito, & adducam in Babylonem congrega-
tionẽ Gentium magnarum de terra Aqui-
lonis: & præparabuntur aduersus eam, &
inde capietur: sagitta eius quasi uiri fortis
interfectoris, non reuertetur uacua. ✝ Et 10
erit Chaldæa in prædã: omnes uastantes
eam replebuntur, ait Dominus. ✝ Quoniam 11
exultatis, & magna loquimini, diripientes
hæreditatem meam: quoniam effusi estis
sicut \\ uitulus' super herbã, & mugistis si-
cut tauri. ✝Confusa est mater uestra nimis 12
& adæquata pulueri, quæ genuit uos: ecce
nouissima erit in Gentibus, *deserta, inuia,
& arens. ✝Ab ira Domini non habitabitur, 13
sed redigetur tota in solitudinem: omnis
qui transibit per Babylonem, stupebit, &
sibilabit super uniuersis plagis eius. ✝ Præ- 14
paramini contra Babylonem per circuitũ
omnes qui intenditis arcum; & debellate
eam, non parcatis iaculis: quia Domino pec
cauit. ✝Clamate aduersus eam, ubique de- 15
dit manum, ceciderunt fundamenta eius:
destructi sunt muri eius, quoniam ultio
Domini est, ultionem accipite de ea: sicut
fecit, facite ei. ✝Disperdite satorem de Ba- 16
bylone, & tenentem falcem in tempore
messis: a facie gladii columbæ unusquis-
que ad populum suum conuertetur, & sin-
guli ad terram suam fugient. ✝ Grex di- 17
spersus Israel, leones eiecerunt eum: pri-
mus comedit eum rex Assur: iste nouissi-
mus exossauit eum Nabuchodonosor rex
Babylonis ✝Propterea hæc dicit Dominus 18
exercituum Deus Israel. Ecce, ego uisitabo
regẽ Babylonis, & terram eius: sicut uisita-
ui regem Assur: ✝& reducam Israel ad ha- 19
bitaculum suum: & pascetur \\ Carmelus'
& Basan, & in monte Ephráim & Galaad
saturabitur anima eius. ✝ In diebus illis & 20
in tempore illo, ait Dominus, quæretur
iniquitas Israel, & non erit: & peccatum
Iuda, & non inuenietur: quoniam propi-
tius ero eis quos reliquero. ✝ Super terram 21
dominantium ascende, & super habitato-
res eius uisita, dissipa, & interfice quæ post
eos sunt, ait Dominus: & fac iuxta omnia
quæ præcepi tibi ✝Vox belli in terra, & cõ- 22
tritio magna. ✝Quomodo confractus est, & 23
contritus malleus uniuersæ terræ? quomo-
do uersa est in desertum Babylon in Gen-
tibus? ✝ Illaqueaui te, & capta es Babylon, 24
& nesciebas: inuẽta es & apprehensa: quo-
niam Dominum prouocasti. ✝ Aperuit Do- 25
minus thesaurum suum & protulit uasa
iræ suæ: quoniam opus est Domino Deo
exercituum in terra Chaldæorum. ✝Veni- 26
te ad eam ab extremis finibus, aperite ut
exeant qui conculcent eam: tollite de uia
lapides: & redigite in aceruos, & interficite
eam: nec sit quicquam reliquum. ✝Dissipa- 27
te uniuersos fortes eius, descendant in oc-
cisionem: uæ eis, quia uenit dies eorum,
tempus uisitationis eorum. ✝ Vox fugien- 28

[margin: uituli / S. R. :. / numero / gulari / sunt / b. H. & / rus. q. / ...is / G.]

tium, & eorum qui euaserunt de Terra Ba-
bylonis: ut annuncient in Sion ultionem
Domini Dei nostri, ultionem templi eius.
29 ✝ Annunciate in Babylonem plurimis
omnibus qui tendunt arcum: consistite ad-
uersus eam per gyrum, & nullus euadat:
reddite ei secundum opus suum: iuxta om
nia quæ fecit, facite illi: quia contra Domi-
num erecta est, aduersum sanctum Israel.
30 Idcirco cadent iuuenes eius in plateis eius:
& omnes uiri bellatores eius conticescent
31 in die illa, ait Dominus. ✝Ecce ego ad te su-
perbe, dicit Dominus Deus exercituũ: quia
uenit dies tuus, tempus uisitationis tuæ.
32 ✝Et cadet superbus, & corruet, & non erit
qui suscitet eum: & succendam ignem in
urbibus eius, & deuorabit omnia in circui-
33 tu eius. ✝Hæc dicit Dominus exercituum,
Calumniam sustinent filii Israel & filii Iu
da simul: omnes qui ceperunt eos, tenent,
34 nolunt dimittere eos. ✝ Redemptor eorum
fortis, Dominus exercituum nomen eius,
iudicio defendet causam eorum, ut exter-
reat terram, & commoueat habitatores
35 Babylonis. ✝ Gladius ad Chaldæos, ait Do-
minus, & ad habitatores Babylonis, & ad
36 principes, & ad sapientes eius. ✝ Gladius ad
diuinos eius, qui stulti erunt: gladius ad
37 fortes illius, qui timebunt. ✝ Gladius ad
equos eius, & ad currus eius, & ad omne
uulgus quod est in medio eius: & erũt qua-
si mulieres: gladius ad thesauros eius, qui
38 diripientur. ✝Siccitas super aquas eius erit,
& arescent: quia terra sculptilium est, & in
39 portentis gloriantur. ✝ propterea habita-
bũt dracones cum fatuis sicariis: & habita-
bunt in ea struthiones: & non inhabitabi-
tur ultra usque in sempiternum, nec ex-
truetur usque ad generationem & gene-
40 rationem: ✝ Sicut subuertit \\ Dominus' So- Ge. 19. 24
domam & Gomorrham, & uicinas eius, ait Sup. 49. 8
Dominus: non habitabit ibi uir, & non in- \\ Deus 4
41 colet eam filius hominis. ✝ Ecce populus M S. R. H.
uenit ab Aquilone: & gens magna, & reges G.
42 multi consurgent a finibus terræ. ✝Arcum
& scutum apprehendent: crudeles sunt &
immisericordes: uox eorum quasi mare so
nabit, & super equos ascendent: sicut uir
paratus ad prœlium contra te filia Baby-
43 lon. ✝ Audiuit rex Babylonis famam eo-
rum, & dissolutę sunt manus eius: angu-
stia apprehendit eum, dolor quasi partu-
44 rientem. ✝ Ecce quasi leo ascendet de su-
perbia Iordanis ad pulchritudinem robu-
stam: quia subito currere faciam eum ad
illam: & quis erit electus quem præponam
ei? quis est enim similis mei? & quis su-
stinebit me? & || quis est iste pastor qui re-
45 sistat uultui meo? ✝ Propterea audite Iob 41. 1.
consilium Domini quod mente concepit Sup. 49.
aduersum Babylonem: & cogitationes 20.
eius quas cogitauit super terram Chal-
dæorum, Nisi detraxerint eos paruuli
gregum, nisi dissipatum fuerit cum ip-
46 sis habitaculum eorum. ✝ A uoce capti-
uitatis Babylonis commota est terra, &
clamor inter gentes auditus est.

CAP. LI.

1 HÆc dicit Dominus, Ecce, ego su-
scitabo super Babylonem & super
habitatores eius, qui cor suum leua
uerunt contra me, quasi uentum pesti-

lentem.♦ Et mittam in babylonem uenti- 2
latores,& uentilabunt eam, & demolien-
tur terram eius. quoniam uenerunt super
eam undique in die afflictionis eius.♦ Non 3
tendat qui tendit arcum suum,& non ascé-
dat loricatus, nolite parcere iuuenibus
eius.interficite omnem militiam eius. ♦ Et 4
cadent interfecti in terra Chaldæorum, &
& uulnerati in regionibus eius.♦Quoniam 5
non fuit uiduatus Israel & Iuda a Deo suo
Domino exercituum: terra autem eorum
repleta est delicto a sancto Israel. ♦ Fugi- 6
te de medio Babylonis,\\ & saluet unus-
quisque animam suam: nolite tacere su-
per iniquitatem eius: quoniam tempus
ultionis * est- a' Domino, uicissitudinem
ipse retribuet ei: ♦ Calix aureus Babylon 7
in manu Domini, inebrians omnem ter-
ram: de uino eius biberunt Gentes:& ideo
commotæ sunt. ♦‖ Subito cecidit Baby- 8
lon,& contrita est: ululate super eam, tol
lite resinam ad dolorem eius,si forte sane-
tur. ♦ Curauimus Babylonem, & non est 9
sanata: derelinquamus eam, & eamus
unusquisque in terram suam: quoniam
peruenit usque ad cœlos iudicium eius, &
eleuatum est usque ad nubes. ♦ Protulit 10
Dominus iustitias nostras:uenite & narre-
mus in Sion opus Domini Dei nostri.
♦Acuite sagittas, implete pharetras: susci- 11
tauit Dominus spiritum regum Medorũ:
& contra Babylonem mens eius est ut per-
dat eam,quoniam ultio Domini est, ultio
templi sui.♦Super muros Babylonis leuate 12
signum augete custodiam: leuate custo-
des,præparate insidias: quia cogitauit Do-
minus,& fecit quæcumque locutus est cõ-
tra habitatores Babylonis. ♦ Quæ habitas 13
super aquas multas, locuples in thesauris:
uenit finis tuus pedalis præcisionis tuæ.
♦Iurauit Dominus exercituum per ani- 14
mam suam,Quoniam replebo te homini-
bus quasi brucho, & super te celeusma cã-
tabitur. ♦‖ Qui fecit terram in fortitudine 15
sua,& præparauit orbem in sapientia sua,
& prudentia sua extendit cœlos. ♦ Dante 16
eo uocem multiplicantur aquæ in cœlo.‖
qui leuat nubes ab extremo terræ,‖ fulgu-
ra in pluuiam fecit: & produxit uentum
de thesauris suis ♦Stultus factus est omnis 17
homo a scientia: confusus est omnis con-
flator in sculptili.quia mendax est confla-
tio eius, nec est spiritus in eis. ♦ Vana 18
sunt opera,& risu digna,in tempore uisita-
tionis suæ peribunt. ♦ Non sicut hæc pars 19
Iacob:quia qui fecit omnia ipse est,& Israel
sceptrum hæreditatis eius: Dominus exer-
cituum nomen eius.♦ Collidis tu mihi ua- 20
sa belli,& ego collidam in te Gentes, & di-
sperdam in te regna: ♦ Et collidam in te 21
equum,& equitem eius: & collidam in te
currum,& ascensorem eius: ♦ Et collidam 22
in te uirum & mulierem,& collidam in te
senem & puerum, & collidam in te iuue-
nem & uirginem: ♦ Et collidam in te pa- 23
storem & gregem eius, & collidam in te
agricolam & iugales eius,& collidam in te
duces & magistratus. ♦ Et reddam Baby- 24
loni,& cunctis habitatoribus Chaldææ om
ne malum suum quod fecerunt in Sion,in
oculis uestris,ait Dominus.♦ Ecce,ego ad te 25
mons pestifer,ait Dominus, qui corrumpis

\\ et MS. R
*eius MS. R.G.
- M S.H.
Isa. 21.9.
Apo.14.8
Amos. 6.8
Ge.1.2.9.
Sup. 10. 12.
Ps.134 7.
Sup.10.13

uniuersam terram: & extendam manum
meam super te, & euoluam te de petris, &
26 dabo te in montem combustionis.♦Et non
tollent de te lapidem in angulum, & lapi-
dem in fundamenta, sed perditus in æter-
27 num eris,ait Dominus ♦ Leuate signum in
terra:clangite buccina in\\ Gentibus': san-
ctificate super eam Gentes:annunciate cõ-
tra illam regibus Ararat, Menni, & Asce-
nez:numerate contra eam Taph ar,addu-
cite equum quasi bruchum aculeatum.
28 ♦Sanctificate contra eam Gentes, reges
Mediç,duces eius,& uniuersos magistratus
29 eius,cunctamq. terram potestatis eius.♦ Et
commouebitur terra,& cõturbabitur:quia
euigilabit contra Babylonem cogitatio Do
mini,ut ponat Terram Babylonis desertã
30 & inhabitabilem.♦ Cessauerunt fortes Ba-
bylonis a prœlio, habitauerunt in præsi-
diis:deuoratum est robur eorum, & facti
sunt quasi mulieres: incensa sunt taber-
31 nacula eius,contriti sunt uectes eius. ♦Cur
rens obuiam currenti, ueniet: & nuncius
obuius nuncianti: ut annunciet regi Ba-
bylonis quia capta est ciuitas eius a sum-
32 mo usque ad summum:♦& uada præoccu-
pata sunt,& paludes incensæ sunt igni, &
33 uiri bellatores conturbati sunt.♦ Quia hæc
dicit Dominus exercituum,Deus Israel,Fi-
lia Babylonis quasi area, tempus trituræ
eius: adhuc modicum, & ueniet tempus
34 messionis eius. ♦ Comêdit me, deuorauit
me Nabuchodonosor rex Babylonis: red-
didit me quasi uas inane:absorbuit me qua
si draco.repleuit uentrem suum teneritu-
35 dine mea,& eiecit me.♦ Iniquitas aduersũ
me, & caro mea super Babylonem, dicit
habitatio Sion: & sanguis meus super ha-
36 bitatores Chaldææ, dicit Ierusalem.♦Pro-
pterea hæc dicit Dominus, Ecce ego iudi-
cabo causam tuam, & ulciscar ultionem
tuam: & desertum faciam mare eius, &
37 siccabo uenam eius.♦Et erit Babylon in tu-
mulos, habitatio draconum: stupor & si-
38 bilus,eo quòd non sit habitator. ♦ Simul
ut leones rugient, excutient comas ueluti
39 catuli leonum. ♦ In calore eorum ponam
potus eorum:& inebriabo eos,ut sopiãtur,
& dormiant somnum sempiternum,& nõ
40 consurgant,dicit Dominus.♦ Deducam eos
quasi agnos ad uictimam,* quasi arietes
41 cum hædis.♦ Quomodo capta est Sesach,
& comprehensa est inclyta uniuersæ ter-
ræ? quomodo facta est in stuporem Baby-
42 lon inter Gentes? ♦ Ascendit super Baby-
lonem mare: multitudine fluctuum eius
43 operta est.♦Factæ sunt ciuitates eius in stu
porem:terra inhabitabilis & deserta,terra
in qua nullus habitet,nec\\ transeat'per eã
44 filius hominis.♦Et uisitabo super Bel in Ba
bylone,& eiciã quod absorbuerat de ore
eius, & non confluent ad eum ultra Gen-
tes,siquidem & murus Babylonis corruet.
45 ♦Egredimini de medio eius populus meus:
ut saluet unusquisque animam suam ab
46 ira furoris Domini.♦Et ne forte mollescat
cor uestrum, & timeatis auditum qui au-
dietur in terra: & ueniet in anno auditio,
& post hunc annum auditio: & iniquitas
in terra,‖& dominator super dominatoré.
47 ♦Propterea ecce dies ueniunt, & uisitabo
super sculptilia Babylonis: & omnis terra

\\ *montibus*, O.
& 10. MS. Rab. G. Verum in R.H.& C.non additur.
\\ *trãsiet* 4 MS. R.H. C.

eius

eius cōfundetur,& uniuersi interfecti eius
cadent in medio eius.† Et laudabunt super 48
Babylonem cœli & terra,& omnia quæ in
eis sunt: quia ab Aquilone uenient ei præ-
dones,ait Dominus.† Et quomodo fecit Ba 49
bylon ut caderent occisi in Israel : sic de
Babylone cadent occisi in uniuersa terra.
†Qui fugistis gladium,uenite, nolite stare: 50
recordamini procul Domini, & Ierusalem
ascendat super cor uestrum. † Confusi su- 51
mus, quoniam audiuimus opprobrium :
operuit ignominia facies nostras:quia ue-
nerunt alieni super sanctificationem do-
mus Domini.†Propterea ecce dies ueniūt, 52
ait Dominus:& uisitabo super sculptilia \\
eius', & in omni terra eius mugiet uulne-
ratus.† Si ascenderit Babylon in cœlum, & 53
firmauerit in excelso robur suum:a me ue
nient uastatores eius,ait Dominus. † Vox 54
clamoris de Babylone, & contritio magna
de Terra-Chaldeorum:†quoniam uastauit 55
Dominus Babylonem,& perdidit ex ea uo
cem magnam : & sonabunt fluctus eorum
quasi aquæ multæ: dedit sonitum uox eo-
rum.† Quia uenit super eam , id est super 56
Babylonem prædo,& apprehensi sunt for-
tes eius,& emarcuit arcus eorum:quia fo-
tis ultor Dominus reddens retribuet. † Et 57
inebriabo principes eius, & sapientes eius,
& duces eius,& magistratus eius , & fortes
eius: & dormient somnum sempiternum,
& non expergiscentur, ait rex , Dominus
exercituum nomen eius.†Hęc dicit Domi- 58
nus exercituum,Murus Babylonis ille \\la-
tissimus' suffossione suffodietur , & portæ
eius excelsæ igni comburentur, & labores
populorū ad nihilum , & gentium in ignē
erunt & disperibunt.† Verbum quod præ-
cepit Ieremias propheta , Saraiæ filio Ne- 59
riæ filii Maasiæ , cum pergeret cum Sede-
cia rege in Babylonem,in anno quarto re-
gni eius:Saraias autem erat princeps pro-
phetiæ.†Et scripsit Ieremias omne malum 60
quod uenturum erat super Babylonem, in
libro uno : omnia uerba hæc quæ scripta
sunt cōtra Babylonem. † Et dixit Ieremias 61
ad Saraiam,Cum ueneris in Babylonem,
& uideris,& legeris omnia uerba hæc, †di- 62
ces,Domine tu locutus es contra locū istū
ut disperderes eum:ne sit qui in eo habite
ab homine usque ad pecus, & ut sit perpe-
tua solitudo.† Cumq. compleueris legere 63
librum istum, ligabis ad eum lapidem , &
proiicies illum in medium Euphraten : &
dices,Sic submergetur Babylon, & non cō-
surget a facie afflictionis quam ego ad-
duco super eam , & dissoluetur . Hucus-
que uerba Ieremiæ .

CAP LII.

Filius uiginti & unius anni erat Sede- 1
cias cum regnare cœpisset:& undecim
annis regnauit in Ierusalem, & nomē
matris eius Amital,filia Ieremiæ de Lob-
na.†Et fecit malum in oculis Domini, iux- 2
ta omnia quæ fecerat Ioacim: †Quoniam 3
furor Domini erat in Ierusalem & in Iu-
da,usquequo proiiceret eos a facie sua : &
recessit Sedecias a rege Babylonis.†Factū 4
est autem in anno nono regni eius,in mē-
se decimo,decima mensis:uenit Nabucho-
donosor rex Babylonis, ipse,& omnis exer
citus eius aduersus Ierusalem , & obsede-
runt eam,& ædificauerunt contra eā mu-
5 nitiones in circuitu.†Et fuit ciuitas obsessa
usque ad undecimum annum regis Sede-
6 ciæ.†Mense autem quarto , nona mensis,
obtinuit fames ciuitatem:& non erant ali-
7 menta populo terræ . † Et dirupta est ciui-
tas,& omnes uiri bellatores eius fugerunt,
exieruntq. de ciuitate nocte per uiam por
tæ quæ est inter duos muros , & ducit ad
hortum regis (Chaldæis obsidentibus urbē
in gyro) & abierunt per uiam quæ ducit
8 in erēmum. † Persecutus est autem Chal-
dæorum exercitus regem: & apprehende-
runt Sedeciam in deserto , quod est iuxta
Iericho : & omnis comitatus eius diffugit
9 ab eo.†Cumq. comprehendissent regem,
adduxerunt eum ad regem Babylonis in
Reblatha,quæ est in terra Emath : & locu-
10 tus est ad eum iudicia. † Et iugulauit rex
Babylonis filios Sedeciæ in oculis eius : sed
& omnes principes Iuda occidit in Rebla-
11 tha.† Et oculos Sedeciæ eruit, & uinxit eū
compedibus,& adduxit eum rex Babylonis
in Babylonem:& posuit eum in domo car-
12 ceris usque ad diem mortis eius.†In men-
se autem quinto , decima mensis , ipse est
annus nonusdecimus Nabuchodonosor
regis Babylonis: uenit Nabuzardan prin-
ceps militiæ,qui stabat coram rege Baby-
13 lonis in Ierusalem. † Et incendit domum
Domini,& domum regis,& omnes domos
Ierusalem , & omnem domum magnam
14 igne combussit.†Et totum murum Ierusa-
lem per circuitum destruxit cunctus exer-
citus Chaldæorum qui erat cum magi-
15 stro militiæ.† De pauperibus autem popu-
li,& de reliquo uulgo quod remanserat in
ciuitate, & de perfugis qui transfugerant
ad regem Babylonis, & cæteros de multitu
dine:transtulit Nabuzardan princeps mi-
16 litiæ. † De pauperibus uero terræ reliquit
Nabuzardan princeps militiæ in uinitores
17 & agricolas . † Columnas quoque æreas,
quæ erant in domo Domini,& bases,& ma
re æneum quod erat in domo Domini,cō-
fregerunt Chaldæi : & tulerunt omne æs
18 eorum in Babylonem:†Et lebetes, & crea-
gras,& psalteria,& phialas, & mortariola,
& omnia uasa ærea quæ in ministerio fue
19 rant,tulerunt:†Et hydrias, & thymiamate-
ria,& urceos , & pelues , & candelabra , &
mortaria,& cyathos:quotquot aurea , au-
rea:& quotquot argentea,argentea : tulit
20 magister militiæ, † Columnas duas, - &'
mare unū* uitulos duodecim æreos , qui
erant sub basibus quas fecerat rex Salo-
mon in domo Domini : non erat pondus
21 æris omnium horum uasorū † De colum-
nis autem,decem & octo cubiti altitudinis
erant in columna una: & funiculus duo-
decim cubitorum circuibat eam : porro
grossitudo eius, quatuor digitorum: & in-
22 trinsecus caua erat . † Et capitella super
utrasque ærea: altitudo capitelli unius,
quinque cubitorum: & retiacula,& malo-
granata super coronam in circuitu , om-
nia ærea.\\ Similiter columnæ secundæ &
23 malogranata'. † Et fuerunt malograna-
ta nonaginta sex dependentia: & omnia
malogranata centum , retiaculis circum-
24 dabantur . † Et tulit magister militiæ Sa-
raiam sacerdotem primum,& Sophoniam

-H C. * & MS. B. H G C. \\ Similiter erat columna secunda & malogranata. Et erant super capitellum in circuitu omnia ærea similiter colu na alte- ..i 5. M S.

ſacerdotem ſecundum:& tres cuſtodes ue-
25 ſtibuli. ✝ Et de ciuitate tulit eunuchum
unum,qui erat præpoſitus ſuper uiros bel-
latores : & ſeptem uiros de his qui uide-
bant faciem regis,qui inuenti ſunt in ciui-
tate : & ſcribam principem militum, qui
probabat tyrones:& ſexaginta uiros de po-
pulo terræ,qui inuenti ſunt in medio ciui-
26 tatis. ✝ Tulit autem eos Nabuzardan ma
giſter militiæ:& duxit eos ad regem Baby-
27 lonis in Reblatha. ✝ Et percuſſit eos rex
Babylonis:& interfecit eos in Reblatha in
terra Emath:& tranſlatus eſt Iuda de terra
28 ſua ✝ Iſte eſt populus quem tranſtulit Na-
buchodonoſor: In anno ſeptimo Iudæos
29 tria millia & uiginti tres, ✝ In anno octa-
uodecimo Nabuchodonoſor de Ieruſalem
30 animas octingentas triginta duas. ✝ In an-
no uiceſimotertio Nabuchodonoſor, trã-
ſtulit Nabuzardan magiſter militiæ ani-
mas Iudæorum ſeptingentas quadraginta-
quinque.omnes ergo animæ,quatuor mil-
31 lia ſexcentæ.✝Et factũ eſt in triceſimo ſepti-
mo anno tranſmigrationis Ioachin regis
Iuda, duodecimo menſe, uiceſimaquinta
menſis,eleuauit Euilmerodach rex Babylo
nis ipſo anno regni ſui, caput Ioachin re-
gis Iudæ: & eduxit eum de domo carceris.
32 ✝Et locutus eſt cũ eo bona : & poſuit thro-
nũ eius ſuper thronos regum qui erãt poſt
33 ſe in Babylone.✝Et mutauit ueſtimẽta car-
ceris eius, & comedebat panem coram eo
34 ſemper cunctis diebus uitæ ſuæ.✝Et cibaria
eius cibaria perpetua dabantur ei a rege
Babylonis ſtatuta per ſingulos dies, uſque
ad diẽ mortis ſuæ cunctis diebus uitæ eius.

THRENI, ID EST, LAMENTATIONES IEREMIÆ:

Quæ Hebraice Cinoth inſcribuntur.

CAPVT PRIMVM.

Et factum eſt, poſtquam in captiuitatem reductus eſt Iſrael, & Ieruſalem deſerta eſt, ſedit Ieremias propheta flens, & planxit lamentatione hac in Ieruſalem, & amaro animo ſuſpirans, & eiulans dixit :

Aleph. 1 QVOMODO ſedet ſola
ciuitas plena popu
lo : facta eſt quaſi
uidua domina Gẽ
tiũ: princeps pro-
uinciarũ facta eſt
ſub tributo.
Beth. *Ier. 13. 1.* 2 ✝ Plorans plora-
uit in nocte, & la-
chrimæ eius in ma
xillis eius : non eſt
qui conſoletur eam ex omnibus charis
eius:omnes amici eius ſpreuerunt eam, &
facti ſunt ei inimici.
3 ✝ Migrauit Iudas propter afflictionem,
Ghimel. & multitudinem ſeruitutis : habitauit in-
ter gentes, nec inuenit requiem : omnes
perſecutores eius apprehenderunt eam
inter anguſtias.
4 ✝ Viæ Sion lugent, eo quòd non ſint qui
Daleth. ueniant ad ſolemnitatem · Omnes portæ
eius deſtructæ : ſacerdotes eius gementes :
uirgines eius ſqualidæ, & ipſa oppreſſa
amaritudine.
5 ✝Facti ſunt hoſtes eius in capite,inimici
He. eius locupletati ſunt: quia Dominus locu-
tus eſt ſuper eam propter multitudinem
iniquitatum eius : paruuli eius ducti ſunt
in captiuitatem ante faciem tribulantis.
6 ✝ Et egreſſus eſt a filia Sion omnis de
Vau. cor eius:facti ſũt principes eius uelut arie
tes non inuenientes paſcua : & abierunt
abſq; fortitudine ante faciẽ ſubſequentis.
7 ✝Recordata eſt Ieruſalẽ dierũ afflictio
Zain. nis ſuæ,& præuaricationis, omnium deſi-
derabilium ſuorum quæ habuerat a diebus
antiquis cum caderet populus eius in ma
nu hoſtili, & non eſſet auxiliator:uiderũt
eam hoſtes,& deriſerunt ſabbatha eius.
8 ✝Peccatum peccauit Ieruſalem, propte-
Heth. rea inſtabilis facta eſt: omnes qui glorifica
bant eam,ſpreuerunt illam: quia uiderunt
ignominiam eius:ipſa autem gemens, cõ
uerſa eſt retrorſum.
9 ✝Sordes eius in pedibus eius,nec recor-
Teth. data eſt finis ſui depoſita eſt uehementer.
non habens conſolatorẽ: uide Domine af-
flictionẽ meã,quoniã erectus eſt inimicus.
10 ✝ Manum ſuam miſit hoſtis ad omnia
Iod. deſiderabilia eius:quia uidit Gentes ingreſ
ſas ſanctuarium tuum, de quibus præce-
peras ne intrarent in eccleſiam tuam.
11 ✝Omnis populus eius gemens,& quærẽs
Caph. panem: dederunt pretioſa quæque pro ci-
bo ad refocillandam animam.uide Dñe &
conſidera,quoniam facta ſum uilis.
12 ✝O uos omnes qui tranſitis per uiã, at-
Lamed. tendite, & uidete ſi eſt dolor ſicut dolor
meus;quoniam uindemiauit me, ut locu-
tus eſt Dominus in die iræ furoris ſui.
13 ✝ De excelſo miſit ignẽ in oſſibus meis
Mem. & erudiuit me:expãdit rete pedibus meis,
conuertit me retrorſum:poſuit me deſo-
latam,tota die mœrore confectam.
14 ✝Vigilauit iugũ iniquitatum mearum:
Nun. in manu eius conuolutæ ſunt, & impo

fitæ

ſtra collo meo: infirmata eſt uirtus mea:
dedit me Dominus in manum, de qua non
potero ſurgere.
♦ Abſtulit omnes magnificos meos Do- 15
minus de medio mei: uocauit aduerſum
me tempus, ut contereret electos meos:
torcular calcauit Dominus uirgini fi-
liæ Iuda.
♦ ‖ Idcirco ego plorans: & oculus meus 16
deducens aquas: quia longe factus eſt a me
conſolator, conuertens animam meam:
facti ſunt filij mei perditi, quoniam inua-
luit inimicus:
♦ Expandit Sion manus ſuas, non eſt qui 17
conſoletur eam: mandauit Dominus ad-
uerſum Iacob, in circuitu eius hoſtes eius:
facta eſt Ieruſalem quaſi polluta men-
ſtruis inter eos.
♦ Iuſtus eſt Dominus, quia os eius ad 18
iracũdiam prouocaui, audite obſecro uni-
uerſi populi, & uidete dolorem meum: vir-
gines meæ, & iuuenes mei abierunt in ca-
ptiuitatem.
♦ Vocaui amicos meos, ipſi deceperunt 19
me: ſacerdotes mei, & ſenes mei in urbe
conſumpti ſunt: quia quæſierunt cibum ſi-
bi, ut refocillarent animam ſuam.
♦ Vide Domine quoniam tribulor, con- 20
turbatus eſt uenter meus: ſubuerſum eſt
cor meum in memetipſa, quoniam amari-
tudine plena ſum. foris \\ interficit' gladius,
& domi mors ſimilis eſt.
♦ Audierunt quia ingemiſco ego, & non 21
eſt qui conſoletur me: omnes inimici mei
audierunt malum meum, lætati ſunt, quo-
niam tu feciſti: adduxiſti diem conſolatio-
nis, & fient ſimiles mei.
♦ Ingrediatur omne malum eorum corã 22
te: & uindemia eos ſicut uindemiaſti me
propter omnes iniquitates meas: multi
enim gemitus mei, & cor meum mœrens

CAP. II.

Quomodo obtexit caligine in furore 1
ſuo Dominus filiam Sion: proiecit
de cęlo in terram inclytam Iſraël,
& non eſt recordatus ſcabelli pedum ſuo-
rum in die furoris ſui.
♦ Præcipitauit Dominus nec pepercit, om- 2
nia ſpecioſa Iacob: deſtruxit in furore ſuo
munitiones uirginis Iuda, & deiecit in ter-
ram: polluit regnum, & principes eius.
♦ Confregit in ira furoris omne cornu Iſ- 3
raël: auertit retrorſum dexteram ſuam a
facie inimici: & ſuccendit in Iacob quaſi
ignem flammæ deuorantis in gyro.
♦ Tetendit arcum ſuum quaſi inimicus, 4
firmauit dexteram ſuam quaſi hoſtis: & oc-
cidit omne quod pulchrum erat in uiſu in
tabernaculo filiæ Sion, effudit quaſi ignem
indignationem ſuam.
♦ Factus eſt Dominus uelut inimicus: prę- 5
cipitauit Iſraël, præcipitauit omnia mœ-
nia eius: diſſipauit munitiones eius, & reple-
uit in filia Iuda humiliatum & humiliatã.
♦ Et diſſipauit quaſi hortum tentorium 6
ſuum, demolitus eſt tabernaculum ſuum:
obliuioni tradidit Dominus in Sion feſtiui-
tatem, & Sabbathum: & in opprobrium, &
in indignationem furoris ſui regem, & ſa-
cerdotem.
♦ Repulit Dominus altare ſuum, male- 7
dixit ſanctificationi ſuæ: tradidit in manus
inimici muros turrium eius: uocem dede-
runt in domo Domini, ſicut in die ſolemni.
8 ♦ Cogitauit Dominus diſſipare murum fi- *Heth.*
liæ Sion: tetendit funiculum ſuum, & non
auertit manum ſuam a perditione: luxitq;
antemurale, & murus pariter diſſipatus eſt.
9 ♦ Defixę ſunt in terra portæ eius: perdidit *Teth.*
& contriuit uectes eius: regem eius & prin-
cipes eius in Gentibus: non eſt lex, & pro-
phetæ eius non inuenerunt uiſionem a
Domino.
10 ♦ Sederunt in terra, conticuerunt ſenes *Iod.*
filiæ Sion: conſperſerunt cinere capita ſua,
accincti ſunt cilicijs, abiecerunt in terram
capita ſua uirgines Ieruſalem.
11 ♦ Defecerunt præ lachrymis oculi mei, *Caph.*
conturbata ſunt uiſcera mea: effuſum eſt
in terra iecur meum ſuper contritionem fi-
liæ populi mei, cum deficeret paruulus, &
lactens in plateis oppidi.
12 ♦ Matribus ſuis dixerunt, Vbi eſt triticum *Lamed.*
& uinum? cum deficerent quaſi vulnerati
in plateis ciuitatis: cum exhalarẽt animas
ſuas in \\ ſinu' matrum ſuarum. \\ *ſinum 2 MS. G.*
13 ♦ Cui cõparabo te? uel cui aſſimilabo te fi-
lia Ieruſalẽ: cui exæquabo te, & conſolabor *Mem.*
te uirgo filia Sion? magna eſt enim uelut
mare contritio tua: quis medebitur tui?
14 ♦ Prophetæ tui uiderunt tibi falſa, & ſtul- *Nun.*
ta: nec aperiebant iniquitatem tuam, vt te
ad pęnitentiam prouocarent: uiderunt au-
tem tibi aſſumptiones falſas, & eiectiones.
15 ♦ Plauſerũt ſuper te manibus omnes trã- *Samech.*
ſeuntes per uiam: ſibilauerunt, & mouerũt
caput ſuum ſuper filiam Ieruſalem, Hęcci-
ne eſt urbs, dicentes, perfecti decoris, gau-
dium uniuerſæ terræ?
16 ♦ Aperuerunt ſuper te os ſuum omnes ini- *Phe.*
mici tui: ſibilauerunt, & fremuerunt den-
tibus, & dixerunt, \\ Deuorabimus': en iſta \\ *Deuorauimus 4*
eſt dies quam expectabamus: inuenimus, *MS. H. G. C.*
uidimus.
17 ♦ ‖ Fecit Dominus quæ cogitauit, comple- *Ain.*
uit ſermonem ſuum quem præceperat a
diebus antiquis: deſtruxit, & non pepercit, *Leuit. 26. 16. 25.*
& lætificauit ſuper te inimicum, & exalta-
uit cornu hoſtium tuorum. *Deut. 28. 15.*
18 ♦ Clamauit cor eorum ad Dominum ſu-
per muros filiæ Sion: ‖ Deduc quaſi torren- *Sadi.*
tem lachrymas per diem, & noctem: non *Ier. 14. 17*
des requiem tibi, neque taceat pupilla *Sup. 1. 16*
oculi tui,
19 ♦ Conſurge, lauda in nocte in principio *Coph.*
uigiliarum: effunde ſicut aquam cor tuum
ante cõſpectum Domini: leua ad eum ma-
nus tuas pro anima paruulorum tuorum
qui defecerunt in fame in capite omnium
compitorum.
20 ♦ Vide Domine, & conſidera quem uin- *Res.*
demiaueris ita. ergone comedent mulieres
fructum ſuum, paruulos ad menſuram pal-
mæ? ſi \\ occiditur' in ſanctuario Domini \\ *occidetur 3 MS. H. G.*
ſacerdos & propheta?
21 ♦ Iacuerunt in terra foris puer & ſenex: *Sin.*
uirgines meæ & iuuenes mei ceciderunt in
gladio: interfeciſti in die furoris tui: per-
cuſſiſti, nec miſertus es.
22 ♦ Vocaſti quaſi ad diem ſolemnem, qui *Thau.*
terrerent me de circuitu, & non fuit in die
furoris Domini qui effugeret, & relinque-
retur: quos educaui, & enutriui, inimicus
meus conſumpſit eos.

CAP. III.

Aleph. EGo uir uidens paupertatem meam in 1
virga indignationis eius.
Aleph. † Me minauit, & adduxit in tene- 2
bras, & non in lucem.
Aleph. † Tantum in me uertit, & conuertit ma- 3
num suam tota die.
Beth. † Vetustam fecit pellem meam & carnem 4
meam, contriuit ossa mea.
Beth. † Ædificauit in gyro meo, & circundedit 5
me felle, & labore.
Beth. † In tenebrosis collocauit me, quasi mor 6
tuos sempiternos.
Ghimel † Circumædificauit aduersum me, vt non 7
egrediar: aggrauauit compedem meum.
Ghimel. † Sed & cum clamauero & rogauero, ex- 8
clusit orationem meam.
Ghimel. † Conclusit uias meas lapidibus quadris, 9
& semitas meas subuertit.
Daleth. † Vrsus insidians factus est mihi: leo in 10
\\ abscon- \\ absconditis'.
dito MSq. † Semitas meas subuertit, & cōfregit me: 11
R. posuit me desolatam.
Daleth. † Tetendit arcum suum, & posuit me qua- 12
Daleth. si signum ad sagittam.
He. † Misit in renibus meis filias pharetrę suę. 13
He. † Factus sum in derisum omni populo 14
meo, canticum eorum tota die.
He. † Repleuit me amaritudinibus, inebria- 15
uit me absinthio.
Vau. † Et fregit ad numerum dentes meos, ci- 16
bauit me cinere.
Vau. † Et repulsa est * anima mea, oblitus sum 17
* a pace 6 bonorum.
MS. H. G. † Et dixi, Perijt finis meus, & spes mea a 18
G. Domino.
Vau. † Recordare paupertatis, & transgressio- 19
Zain. nis meæ, absinthij & fellis.
Zain. † Memoria memor ero, & tabescet in me 20
anima mea.
Zain. † Hoc recolens in corde meo, \\ ideo' 21
\\ in Deo sperabo.
O. † Misericordiæ Domini quia non sumus 22
Heth. consumpti: quia non defecerunt misera-
tiones eius.
Heth. † ‖ Noui' diluculo, multa est fides tua. 23
\\ Noua 7 † Pars mea Dominus, dixit anima mea: 24
MS. propterea expectabo eum.
Heth. † Bonus est Dominus sperantibus in eum, 25
Teth. animæ quærenti illum.
Teth. † Bonum est præstolari cum silentio sa- 26
lutare Dei.
Teth. † Bonum est uiro cum portauerit iugum 27
ab adolescentia sua.
Iod. † Sedebit solitarius, & tacebit: quia le- 28
* se MS. uauit * super se.
Iod. † Ponet in puluere os suū, si forte sit spes. 29
Iod. † Dabit percutienti se maxillam, satura- 30
bitur opprobrijs.
Caph. † Quia non repellet in sempiternum Dñs. 31
Caph. † Quia si abiecit, & miserebitur secundum 32
multitudinem misericordiarum suarum.
Caph. † Non enim humiliauit ex corde suo, & 33
abiecit filios hominum.
Lamed. † Vt contereret sub pedibus suis omnes 34
uinctos terræ.
Lamed. † Vt declinaret iudicium uiri in conspectu 35
vultus Altissimi,
Lamed. † Vt peruerteret hominem in iudicio 36
suo, Dominus ignorauit.
Mem. † ‖ Quis est iste qui dixit ut fieret, Domi- 37
Amos 3.6 no non iubente?

38 † ‖ Ex ore Altissimi non egredientur nec Mem.
mala nec bona? Amos 3.6
39 † Quid murmurauit homo viuens, uir Mem.
pro peccatis suis?
40 † Scrutemur uias nostras, & quæramus, Nun.
& reuertamur ad Dominum.
41 † Leuemus corda nostra cum manibus Nun.
ad Dominum in cœlos.
42 † Nos inique egimus, & ad iracundiam Nun.
prouocauimus: idcirco tu inexorabilis es.
43 † Operuisti in furore, & percussisti nos: Samech.
occidisti, nec pepercisti.
44 † Opposuisti nubem tibi, ne trāseat oratio. Samech.
45 † Eradicationem, & abiectionem posuisti Samech.
me in medio populorum.
46 † Aperuerunt super nos os suum omnes Phe.
inimici.
47 † Formido & laqueus facta est nobis ua- Phe.
ticinatio, & contritio.
48 † Diuisiones aquarum deduxit oculus Phe.
meus in contritione filiæ populi mei.
49 † Oculus meus afflictus est, nec tacuit, Ain.
eo quòd non esset requies,
50 † Donec respiceret, & uideret Dominus Ain.
de cœlis.
51 † Oculus meus deprædatus est animam Ain.
meam in cunctis filiabus vrbis meæ.
52 † Venatione ceperunt me quasi auem Sadi.
inimici mei gratis.
53 † Lapsa est in lacum uita mea, & posue- Sadi.
runt lapidem super me.
54 † Innundauerūt aquę super caput meum: Sadi.
dixi, Perij.
55 † Inuocaui nomen tuum Domine de la- Coph.
cu nouissimo.
56 † Vocem meam audisti: ne auertas aurem Coph.
tuam a singultu meo, & clamoribus.
57 † Appropinquasti in die quando inuoca- Coph.
ui te: dixisti, Ne timeas.
58 † Iudicasti Domine causam animæ meæ, Res.
redemptor uitæ meæ.
59 † Vidisti Domine iniquitatem illorum Res.
aduersum me: iudica iudicium meum.
60 † Vidisti omnem furorem, uniuersas co- Res.
gitationes eorum aduersum me.
61 † Audisti opprobrium eorum Domine, Sin.
omnes cogitationes eorum aduersum me:
62 † Labia insurgentium mihi; & medita- Sin.
tiones eorum aduersum me tota die.
63 † Sessionem eorum, & resurrectionē eo- Sin.
rum uide, ego sum psalmus eorum.
64 † Reddes eis uicem Domine, iuxta opera Thau.
manuum suarum.
65 † Dabis eis scutum cordis laborem Thau.
tuum.
66 † Persequêris in furore, & conteres eos Thau.
sub cœlis Domine.

CAP. IIII.

1 QVomodo obscuratum est aurum, Aleph.
mutatus est color optimus, dispersi
sunt lapides sanctuarij in capite
omnium platearum?
2 † Filij Sion incliti, & amicti auro pri- Beth.
mo: quomodo reputati sunt in uasa testea,
opus manuum figuli?
3 † Sed & lamiæ nudauerunt mammam, Ghimel.
lactauerunt catulos suos: filia populi mei
crudelis, quasi struthio in deserto.
4 † Adhæsit lingua lactentis ad palatum Daleth.
eius in siti: paruuli petierunt panem, &
non erat qui frangeret eis.
5 † Qui uescebantur uoluptuose, interie- He.

runt:

runt in uijs qui nutriebantur in croceis,
amplexati sunt stercora.
Vau. † Et maior effecta est iniquitas filiæ po- 6
Gen.19.24. puli mei peccato Sodomorum, ‖ quæ sub-
Ier.49.10 uersa est in momento, & non ceperunt in
Zain. ea manus.
† Candidiores Nazaræi eius niue, nitidio- 7
res lacte, rubicundiores ebore antiquo, sap-
phiro pulchriores:
Heth. † Denigrata est super carbones facies eo- 8
rum, & non sunt cogniti in plateis: adhæ-
sit cutis eorum ossibus: aruit, & facta est
quasi lignum.
Teth. † Melius fuit occisis gladio, quàm inter- 9
fectis fame: quoniam isti extabuerunt cõ-
sumpti a sterilitate terræ.
Iod. † Manus mulierum misericordium coxe- 10
runt filios suos. facti sunt cibus earum in
contritione filiæ populi mei.
Caph. † Compleuit Dominus furorem suum, 11
effudit iram indignationis suæ: & succen-
dit ignem in Sion, & deuorauit funda-
menta eius.
Lamed. † Non crediderunt reges terrę, & uniuersi 12
habitatores orbis quoniam ingrederetur
hostis, & inimicus per portas Ierusalem:
Mem. † Propter peccata prophetarum eius, & 13
iniquitates sacerdotum eius, qui effuderũt
in medio eius sanguinem iustorum.
Nun. † Errauerunt cæci in plateis, polluti sunt 14
trare sanguine: cumq. non possent, * tenuerunt
lacinias suas.
Samech. † Recedite polluti, clamauerunt eis, rece- 15
dite, abite, nolite tangere: iurgati quippe
sunt & commoti: dixerunt inter Gentes,
Non addet ultra ut habitet in eis.
† Facies Domini diuisit eos, non addet vt 16
respiciat eos facies sacerdotum non eru-
buerunt, neque senum miserti sunt.
† Cum adhuc subsisteremus, defecerunt 17
oculi nostri ad auxilium nostrum uanum,
cum respiceremus attenti ad gentem quæ
ns. saluare * non poterat.
† Lubricauerunt uestigia nostra in itine- 18
re platearum nostrarum, appropinquauit
finis noster: completi sunt dies nostri, quia
venit finis noster.
† Velociores fuerunt persecutores nostri 19
aquilis cœli: super montes persecuti sunt
nos, in deserto insidiati sunt nobis.
† Spiritus oris nostri Christus Dominus 20
captus est in peccatis nostris: cui diximus,
In vmbra tua uiuemus in Gentibus.
21 † Gaude & lætare filia Edom quæ habitas Sin.
in Terra Hus: ad te quoque perueniet calix,
inebriaberis, atque nudaberis.
22 † Completa est iniquitas tua filia Sion, Thau.
non addet ultra ut transmigret te: uisita-
uit iniquitatem tuam filia ædom, discoope
ruit peccata tua.

Oratio Ieremiæ.

CAP. V.

1 Recordare Domine quid acciderit no-
bis: intuere & respice opprobriũ no-
2 strum. † Hęreditas nostra uersa est ad
3 alienos: domus nostrę ad extraneos. † Pupil-
li facti sumus absque patre: matres nostræ
4 quasi uiduæ. † Aquam nostram pecunia bi-
bimus: ligna nostra precio comparauimus.
5 † Ceruicibus nostris minabamur, lassis non
6 dabatur requies. † Aegypto dedimus manũ, Rab.
7 & Assyrijs: ut saturaremur pane. † Patres
nostri peccauerunt, & non sunt: & nos ini-
8 quitates eorum portauimus. † Serui domi-
nati sunt nostri: non fuit qui redimeret de
9 manu eorum. † In animabus nostris affere-
bamus panem nobis, a facie gladij in deser
10 to. † Pellis nostra, quasi clibanus exusta est
11 a facie tempestatum famis. † Mulieres in
Sion humiliauerunt, & uirgines in ciuita-
12 tibus Iuda. † Principes manu suspensi sunt:
13 facies senum non erubuerunt. † Adolescen-
tibus impudice abusi sunt & pueri in ligno
14 corruerunt. † Senes defecerunt de portis:
15 iuuenes de choro psallentium. † Defecit
gaudium cordis nostri: uersus est in luctum
16 chorus noster. † Cecidit corona capitis no-
17 stri: uæ nobis, quia peccauimus. † Propte-
rea mæstum factum est cor nostrum, ideo
18 contenebrati sunt oculi nostri, † Propter
montem Sion, quia disperijt: vulpes am-
19 bulauerunt in eo. † Tu autem Domine in
æternum permanebis, solium tuum in ge-
20 neratione, & generationem. † Quare in
perpetuum obliuisceris nostri? derelin-
21 ques nos in longitudine dierum? † ‖ Con- Ier.31.18
uerte nos Domine ad te, & conuertemur:
innoua dies nostros, sicut a principio.
22 † Sed proiiciens repulisti nos, iratus es con-
tra nos uehementer.

CAPVT PRIMVM.

ET HAEC uerba li- 1
bri quæ ſcripſit Ba
ruch filius Neriæ,
filij Maaſiæ, filij
Sedeciæ, filij Sedei,
filij Helciæ in Ba-
bylonia, † in anno 2
quinto, in ſeptimo
die menſis, in tem
pore quo ceperunt
Chaldæi Ieruſalē,
& ſuccenderunt eam igni. † Et legit Baruch 3
uerba libri huius ad aures Iechoniæ filij
Ioacim regis Iuda, & ad aures uniuerſi po-
puli uenientis ad librum: † & ad aures po- 4
tentium filiorum regum, & ad aures preſ-
byterorum, & ad aures populi, a minimo
vſque ad maximum eorum omnium ha-
bitantium in Babylonia, ad flumen So-
di. † Qui audientes plorabant, & ieiuna- 5
bant, & orabant in conſpectu Domini. † Et 6
collegerunt pecuniam, ſecundum quod
potuit uniuſcuiuſque manus, † & miſerunt 7
in Ieruſalem ad Ioacim filium Helciæ, filij
Salon ſacerdotem, & ad ſacerdotes, & ad
omnem populum qui inuenti ſunt cum eo
in Ieruſalem: † cum \\ acciperet' uaſa tem- 8
pli Domini quæ ablata fuerant de templo,
reuocare in Terram Iuda decima die men
ſis Siban, vaſa argentea quæ fecit Sedecias
filius Ioſiæ rex Iuda, † poſtea quam cepiſ- 9
ſet Nabuchodonoſor rex Babylonis Iecho-
niam, & principes, & \\ uinctos, &' poten-
tes, & populum terræ ab Ieruſalem, & du-
xit eos * in Babylonem. † Et dixerunt, Ec- 10
ce, miſimus ad uos pecunias, de quibus

\\ acciperent MS. R. *Pro Textu legiunt* G. *\\ cunctos* G. * *vinctos* MS. R *Committitur autē a* G.

emite holocautomata, & thus, & facite mā-
na, & offerte pro peccato ad aram Domini
11 Dei noſtri: † & orate pro uita Nabuchodo-
noſor regis Babylonis, & pro uita Balthaſar
filij eius, ut ſint dies eorum ſicut dies cœli
12 ſuper terram: † & ut det Dominus uirtutē
nobis, & illuminet oculos noſtros, ut uiua-
mus ſub umbra Nabuchodonoſor regis Ba
bylonis, & ſub umbra Balthaſar filij eius, &
ſeruiamus eis multis diebus, & inueniamus
13 gratiam in conſpectu eorum. † Et pro no-
biſipſis orate ad Dominum Deum noſtrū:
quia peccauimus Domino Deo noſtro, & nō
eſt auerſus furor eius a nobis vſque in hūc
14 diem. † Et legite librum iſtum, quem mi-
ſimus ad uos recitari in templo Domini, in
15 die ſolemni, & in die opportuno: † & di- *Infr.2.6.*
cetis, ‖ Domino Deo noſtro iuſtitia: no-
bis autem confuſio faciei noſtræ, ſicut eſt
dies hæc, omni Iuda & habitantibus in Ie-
16 ruſalem, † Regibus noſtris, & principibus
noſtris, & ſacerdotibus noſtris, & prophetis *Dan.9.5.*
17 noſtris, & patribus noſtris. † ‖ Peccauimus
ante Dominum Deum noſtrum, & non cre
18 didimus, diffidentes in eum: † & non fui-
mus ſubiectibiles illi, & non audiuimus vo-
cem Domini Dei noſtri, ut ambularemus
19 in mandatis eius quæ dedit nobis. † A die
qua eduxit patres noſtros de Terra-Ægypti,
uſque ad diem hāc eramus incredibiles ad
Dominum Deum noſtrum: & diſſipati re-
20 ceſſimus, ne audiremus uocem ipſius. † ‖ Et *Deut.28.*
adhæſerunt nobis multa mala, & maledi- *13.*
ctiones, quæ cōſtituit Dn̄s Moyſi ſeruo ſuo
qui eduxit patres noſtros de Terra-Ægypti,
dare nobis terrā fluentē lac, & mel, ſicut ho
21 dierna die. † Et non audiuimus vocem Dn̄i

Dei

Dei nostri secundum omnia uerba prophe-
-4 MS.G. tarum quos misit ad nos, & ad iudices no-
stros ✝ & abiuimus unusquisque in sensum 22
cordis nostri maligni, operari dijs alienis,
facientes mala ante oculos Domini Dei no-
stri.

CAP. II.

PRopter quod statuit Dominus Deus 1
noster uerbum suum quod locutus est
ad nos, & ad iudices nostros qui iudi-
* in MS. cauerunt * Israel, & ad reges nostros, & ad
9. principes nostros, & ad omnem Israel, &
Iuda: ✝ ut adduceret Dominus super nos 2
Deu. 28. mala magna quæ non sunt facta sub cœlo
53. quemadmodum facta sunt in Ierusalem, ‖
secundum quæ scripta sunt in lege Moysi,
✝ ut manducaret homo carnes filij sui, & 3
carnes filiæ suæ. ✝ Et dedit eos sub manu re- 4
gum omnium qui sunt in circuitu nostro
in improperium, & in desolationem, & in
omnibus populis in quibus nos dispersit
Dominus. ✝ Et facti sumus subtus, & non 5
Sup.1.15. supra: quia peccauimus Domino Deo no-
stro non obaudiendo uoci ipsius. ✝ ‖Domi- 6
no Deo nostro iustitia: nobis autem, & pa-
tribus nostris confusio faciei, sicut est dies
hæc. ✝ Quia locutus est Dominus super nos 7
omnia mala hæc quæ uenerunt super nos:
✝ & non sumus deprecati faciem Domini 8
Dei nostri, ut reuerteremur unusquisque
nostrum a uijs nostris pessimis. ✝ Et uigila- 9
uit Dominus in malis, & adduxit ea super
nos: quia iustus est Dominus in omnibus
operibus suis quæ mandauit nobis: ✝ & nō 10
audiuimus uocem ipsius, ut iremus in præ-
ceptis Domini quæ dedit ante faciem no-
Dan. 9. stram. ✝ ‖Et nunc Domine Deus Israel, qui 11
15. eduxisti populum tuum de Terra-Aegypti
in manu ualida, & in signis, & in prodigijs,
& in uirtute tua magna, & in brachio ex-
celso, & fecisti tibi nomē sicut est dies iste:
✝ peccauimus, impie egimus, inique gessi- 12
mus, Domine Deus noster, in omnibus iu-
stitijs tuis. ✝ Auertatur ira tua a nobis: quia 13
derelicti sumus pauci inter gentes, ubi di-
spersisti nos. ✝ Exaudi Domine preces no- 14
stras, & orationes nostras, & educ nos pro-
pter te: & da nobis inuenire gratiam ante
faciem eorū qui nos abduxerunt: ✝ ut sciat 15
omnis terra quia tu es Dominus Deus no-
Deu. 26. ster, & quia nomen tuum inuocatum est
15. super Israel, & super genus ipsius. ✝ ‖ Re- 16
spice Domine de domo sancta tua in nos
Isa. 63. & inclina aurem tuam, & exaudi nos.
15.64.9. ✝ ‖ Aperi oculos tuos, & uide: quia ‖ non 17
Ps.115. mortui qui sunt in inferno, quorum spiri-
17. tus acceptus est a uisceribus suis, dabunt
-1 MS. G. honorem, & iustificationem Domino: ✝ sed 18
anima quæ tristis est super magnitudine -
mali*, & incedit curua, & infirma, & oculi
deficientes, & anima esuriens dat tibi glo-
riam, & iustitiam Domino. ✝ Quia nō se- 19
-10 MS. cundum iustitias patrum nostrorum nos
G. fundimus - preces, & petimus* misericor-
Ier.27.8 diam ante conspectū tuum Domine Deus
11. noster: ✝ sed quia misisti iram tuam, & fu- 20
* feceri- rorem tuum super nos, sicut locutus es in
tis nec manu puerorum tuorum prophetarum,
MS.B. Ve ✝ dicens. Sic dicit Dominus, ‖Inclinate hu- 21
rum in G. merum uestrum, & ceruicem uestram, &
codicibus opera facite regi Babylonis: & sedebitis in
non legi- terra quam dedi patribus uestris. ✝ Quòd 22
tur. si non * audieritis uocem Domini Dei ue-

stri operari regi Babyloniæ: defectionem
uestram faciam de ciuitatibus Iuda, & a fo-
23 ris Ierusalem, ✝ & auferam a uobis uocem
iucunditatis, & uocem gaudij, & uocem
sponsi, & uocem sponsæ, & erit omnis ter-
24 ra sine uestigio ab inhabitantibus eam. ✝ &
non audierunt uocem tuam, ut operaren-
tur regi Babylonis: & statuisti uerba tua
quæ locutus es in manibus puerorum tuo-
rum prophetarum, ut trasferrentur ossa
regum nostrorum, & ossa patrum nostro-
25 rum de loco suo, ✝ & ecce proiecta sunt in
calore solis, & in gelu noctis: & mortui
sunt in doloribus pessimis, in fame, & in
26 gladio, & in emissione. ✝ Et posuisti tem-
plum, in quo inuocatum est nomen tuum
in ipso, sicut hæc dies, propter iniquitatē
27 domus Israël, & domus Iuda. ✝ Et fecisti
in nobis Domine Deus noster secundū om-
nem bonitatem tuam, & secundum om-
nem miserationem tuam illam magnam:
28 ✝ sicut locutus es in manu pueri tui Moysi
in die qua præcepisti ei scribere legem tuam
29 coram filijs Israël, ✝ dicens, ‖Si non audie- Leu.26.
ritis uocem meam, multitudo hæc magna 14.
conuertetur in minimam inter Gētes, quò Deu. 28.
30 ego eos dispergam: ✝ quia scio quòd me nō 15.
audiet populus: populus est enim dura cer-
uice: & conuertetur ad cor suum in terra
31 captiuitatis suæ: ✝ & sciēt quia ego sum Do-
minus Deus eorum, & dabo eis cor, & intel
32 ligent: & aures, & audient. ✝ Et laudabunt
me in terra captiuitatis suæ, & memores
33 erunt nominis mei. ✝ Et auertent se a dor-
so suo duro, & a malignitatibus suis: quia
reminiscentur uiam patrum suorum qui
34 peccauerunt in me. ✝ Et reuocabo illos in
terram quam iuraui patribus eorum Abra-
ham, Isaac, & Iacob, & dominabuntur
eius: & multiplicabo eos, & non minora-
35 buntur. ✝ Et statuam illis testamentum al-
terum sempiternum, ut sim illis in Deum,
& ipsi erunt mihi in populum: & non mo-
uebo amplius populum meum filios Israel
a terra quam dedi illis.

CAP. III.

1 ET nunc Domine omnipotens, Deus
Israel, anima in angustijs, & spiri-
2 tus anxius clamat ad te: ✝ audi Do-
mine, & miserere, quia Deus es misericors,
& miserere nostri: quia peccauimus ante te.
3 ✝ Quia tu sedes in sempiternum, & nos pe-
4 ribimus in æuum? ✝ Domine omnipotens,
Deus Israel, audi nunc orationem mortuo-
rum Israel, & filiorum ipsorum, qui pec-
cauerunt ante te, & non audierunt uocem
Domini Dei sui, & agglutinata sunt nobis
5 mala. ✝ Noli meminisse iniquitatum pa-
trum nostrorum, sed memento manus tuę,
6 & nominis tui in tempore isto: ✝ quia tu
es Dominus Deus noster, & laudabimus
7 te Domine. ✝ quia propter hoc dedisti ti-
morem tuum in cordibus nostris, & ut
inuocemus nomen tuum, & laudemus
te in captiuitate nostra, quia conuerti-
mur ab iniquitate patrum nostrorum
8 qui peccauerunt ante te. ✝ Et ecce nos
in captiuitate nostra sumus hodie, quia
nos dispersisti in improperium, & in ma-
ledictum, & in peccatum, secundum
omnes iniquitates patrum nostrorum
qui recesserunt a te Domine Deus no-

ster.

ster . † Audi Israël mandata uitæ: auribus 9
percipe,ut sciatis prudentiam. †Quid est Is- 10
raël quòd in terra inimicorum es? † inue- 11
terasti in terra aliena, coinquinatus es cũ
mortuis: deputatus es cũ descendẽtibus in
infernũ. †Dereliquisti fontẽ sapiẽtiæ. † nã si 12
in uia Dei ambulasses, habitasses utique in 13
pace super terrã. †Disce ubi sit prudẽtia, ubi 14
sit uirtus, ubi sit intellectus: ut scias simul
ubi sit lõgiturnitas uitæ, & uictus, ubi sit lu-
men oculorum, & pax. † Quis inuenit lo- 15
cũ eius? & quis intrauit in thesauros eius?
† Vbi sunt principes Gentium, & qui domi- 16
nantur super bestias quæ sunt super terrã.
† qui in auibus cæli ludunt, † qui argentũ 17
thesaurizant, & aurum in quo confidunt 18
homines, & non est finis acquisitionis eo-
rum? qui argentum fabricant, & soliciti
sunt, nec est inuentio operum illorum? † ex- 19
terminati sunt, & ad inferos descenderunt,
& alij loco eorum exurrexerunt. † Iuuenes 20
uiderunt lumen, & habitauerunt super ter
ram: uiam autem disciplinæ ignorauerunt,
† neque intellexerunt semitas eius, neque 21
filij eorum susceperunt eam, a facie ipso-
rum longe facta est: †non est audita in Ter 22
ra-Chanaan, neque uisa est in Theman. † Fi 23
lij quoque Agar qui exquirunt prudentiã
quæ de terra est, negotiatores terræ, & The-
man, & fabulatores, & exquisitores prudẽ-
tiæ, & intelligentiæ: uiam autem sapientiæ
nescierũt: neque commemorati sunt semi-
tas eius. † O Israël, quàm magna est domus 24
Dei, & ingens locus possessionis eius. †Ma- 25
gnus est, & nõ habet finẽ: excelsus, & immẽ-
sus. †Ibi fuerunt gigantes nominati illi qui 26
ab initio fuerunt statura magna, scientes
bellum. † Non hos elegit Dominus, neque 27
uiam disciplinæ \\ inuenerunt' : propterea
perierunt. † Et quoniã non habuerunt sa- 28
pientiam, interierunt propter suam insipiẽ
tiam. † Quis ascendit in cælum, & accepit 29
eam, & deduxit eam de nubibus? †Quis trãs 30
fretauit mare, & inuenit illam, & attulit il-
lam super aurum electum? †Nõ est qui pos- 31
sit scire uias eius, neque qui exquirat semi-
tas eius: †sed qui scit uniuersa, nouit eam, & 32
adinuenit eam prudentia sua: qui præpara-
uit terram in æterno tempore, & repleuit
eã pecudibus, & quadrupedibus: † qui emit 33
tit lumen, & uadit: & uocauit illud, & obe-
dit illi in tremore †Stellæ autem dederunt 34
lumen in custodijs suis, & lætatæ sunt: †uo- 35
catæ sunt, & dixerunt, Adsumus: & luxerũt
ei cum iucunditate, qui fecit illas. † Hic 36
est Deus noster, & non æstimabitur alius
aduersus eum. † Hic adinuenit omnem 37
uiam disciplinæ, & tradidit illam Iacob
puero suo, & Israël dilecto suo. † Post hæc 38
in terris uisus est, & cum hominibus con-
uersatus est.

\\ *dedit illis* 3 MS. G.

CAP. IIII.

HIc liber mandatorum Dei, & lex 1
quæ est in æternum: omnes qui te-
nent eam peruenient ad uitam: qui
autem dereliquerunt eam, in mortem.
†Conuertere Iacob, & apprehẽde eam, am- 2
bula per uiam ad splendorem eius contra
lumen eius. †Ne tradas alteri gloriam tuã, 3
& dignitatem tuam genti alienæ. †Beati su 4
mus Israël: quia quæ Deo placent, mani-
festa sunt nobis. † Animæquior esto popu- 5
lus Dei, memorabilis Israël: † uenundati 6
estis Gẽtibus, non in perditionem: sed pro-
pter quod in ira Dei ad iracundiam prouo-
castis Dominum, traditi estis aduersarijs.
7 †Exacerbastis enim eum qui fecit uos, Deũ
æternum, immolantes dæmoniis, & non
8 Deo. † Obliti enim estis eum qui nutriuit
uos, & contristatis nutricem uestram Ieru-
9 salem. † Vidit enim iracundiam a Deo ue-
nientem uobis, & dixit: Audite \\ confines'
Sion, adduxit enim mihi Deus luctum ma-
10 gnum: † uidi enim captiuitatem populi
mei, filiorum meorum, & filiarum, quam
11 superduxit illis æternus. †Nutriui enim il-
los cum iucunditate: dimisi autem illos cũ
12 fletu, & luctu. †Nemo gaudeat super me ui-
duam, & desolatam: a multis derelicta sum
propter peccata filiorum meorum, quia de
13 clinauerũt a lege Dei. †Iustitias autẽ ipsius
nescierunt, nec ambulauerunt per uias mã
datorum Dei, neque per semitas ueritatis
14 eius cum iustitia ingressi sunt. † Veniant
confines Sion, & memorentur captiuitatẽ
filiorum, & filiarum mearum, quam super-
15 duxit illis æternus. †Adduxit enim super il-
los gentem de longinquo, gentem impro-
16 bam, & alterius linguæ: † qui non sunt re-
ueriti senem, neq; puerorum miserti sunt,
& adduxerũt dilectos uiduæ, & a filijs uni-
17 cam desolauerunt. † Ego autem quid pos-
18 sum adiuuare uos? † Qui enim adduxit su-
per uos mala, ipse uos eripiet de manibus
19 inimicorum uestrorum. † Ambulate filij,
ambulate: ego enim derelicta sum sola.
20 †Exui te stola pacis, indui autem me sacco
obsecrationis, & clamabo ad Altissimum in
21 diebus meis. † Animæquiores estote filij,
clamate ad Dominum, & eripiet uos de ma
22 nu principum inimicorum. † Ego enim spe
raui in æternum salutem uestram: & uenit
mihi gaudium a sancto super misericordia
quæ ueniet uobis ab æterno salutari nostro,
23 † Emisi enim uos cum luctu, & ploratu: re-
ducet autem uos mihi Dominus cum gau-
24 dio, & iucunditate in sempiternum. † Sicut
enim uiderunt uicinæ Sion captiuitatem
uestram a Deo: sic uidebunt, & in celerita-
te salutem uestram a Deo, quæ superueniet
uobis cum honore magno, & splendore
25 æterno. † Filij patienter sustinete iram,
quæ superuenit uobis: persecutus est enim
te inimicus tuus, sed cito uidebitis perdi-
tionem ipsius: & super ceruices ipsius ascẽ-
26 des. †Delicati mei ambulauerunt uias aspe-
ras: ducti sunt enim ut grex direptus ab ini
27 micis. † Animæquiores estote filij, & pro-
clamate ad Dominum: erit enim memoria
28 uestra ab eo qui duxit uos. †Sicut enim fuit
sensus uester ut erraretis a Deo: decies tan-
tum iterum conuertentes requiretis eum.
29 † Qui enim induxit uobis mala, ipse rur-
sum adducet uobis sempiternam iucundi-
30 ditatem cum salute uestra. † Animæquior
esto Ierusalem, exhortatur enim te qui te
31 nominauit. †Nocentes peribunt, qui te ue-
xauerunt: & qui gratulati sunt in tua rui-
32 na, punientur. † ciuitates quibus seruie-
runt filij tui, punientur: & quæ accepit fi-
33 lios tuos. †Sicut enim gauisa est in tua rui-
na, & lætata est in casu tuo: sic contristabi-
34 tur in sua desolatione. † Et amputabitur
exultatio multitudinis eius, & gaudimoniũ
35 eius erit in luctum. † Ignis enim superue-

\\ *ciuitates* o.

niet ei ab æterno in longiturnis diebus, &
habitabitur a dæmonijs in multitudine té-
Inf. 5. 5. poris. ✝ § Circumspice Ierusalem ad Oriē- 36
tem, & uide iucunditatem a Deo tibi ue-
nientem. ✝Ecce enim ueniunt filij tui quos 37
dimisisti dispersos: ueniunt collecti ab
Oriente usque ad Occidentem, in uerbo
sancti gaudentes in honorem Dei.

CAP. V.

i EXue te Ierusalem stola luctus, & uexa 1
tionis tuæ: & indue te decore, & ho-
nore eius quę a Deo tibi est sempiter-
na gloria. ✝Circundato te diploide a Deo iu 2
stitiæ, & impone mitram capiti tuo hono-
ris æterni. ✝ Deus enim ostendet splendo- 3
rem suum in te, qui sub cęlo est. ✝Nomina- 4
bitur enim tibi nomen tuum a Deo in sem
piternum, Pax iustitiæ, & honor pietatis.
Sup. 4. 36 ✝Exurge Ierusalem, & sta in excelso: & §cir- 5
cumspice ad Orientem, & uide collectos fi-
lios tuos ab Oriente sole usque ad Occiden
tem, in uerbo sancti gaudētes Dei memo-
ria. ✝Exierunt enim abs te pedibus ducti ab 6
inimicis: adducet autem illos Dominus ad
te portatos in honorem sicut filios regni:
✝ Constituit enim Deus humiliare omnem 7
mótem excelsum, & rupes perennes, & cō-
ualles replere in ęqualitatem terræ: ut am-
bulet Israel diligenter in honorem Dei.
✝Obumbrauerunt autem, & syluæ, & omne 8
lignum suauitatis Israel mandato Dei. ✝Ad 9
ducet enim Deus Israel cum iucunditate in
lumine maiestatis suæ cum misericordia, &
iustitia quæ est ex ipso.

CAP. VI.

Exemplar epistolæ quam misit Ieremias ad " abducendos' captiuos in Babyloniam a rege Babyloniorum, ut annunciaret illis secundum quod præceptum est illi a Deo.

" abductos 14 ms. R.

Iere. 25. 9. PRopter peccata quæ peccastis ante 1
Deum abducemini in Babyloniā cap-
tiui a Nabuchodonosor rege Babylo-
niorum. ✝ Ingressi itaque in Babylonem, 2
eritis ibi annis plurimis, & temporibus lō-
gis usq; ad generationes septem: post hoc
Isa. 44. 10. 46. 6. 7. autem educam uos inde cum pace. ✝§Nunc 3
autem uidebitis in Babylonia deos aureos,
& argenteos, & lapideos, & ligneos in hu-
meris portari, ostentantes metum Genti-
bus. ✝ Videte ergo ne & uos similes efficia- 4
mini factis alienis, & metuatis, & metus
uos capiat in ipsis. ✝Visa itaque turba de re 5
tro, & ab ante adorantes, dicite in cordibus
uestris, Te oportet adorari Domine. ✝Ange- 6
lus enim meus uobiscum est: ipse autem ex-
quiram animas uestras. ✝Nam lingua ipso- 7
rum polita a fabro, ipsa etiam inaurata, &
inargentata falsa sunt: & non possunt lo-
qui. ✝ Et sicut uirgini amanti ornamenta: 8
ita accepto auro fabricati sunt. ✝ Coronas 9
certe aureas habent super capita sua dij il-
lorum: unde subtrahunt sacerdotes ab eis
aurum, & argentum, & erogant illud in se-
metipsis. ✝ Dant autem, & ex ipso prosti- 10
tutis, & meretrices ornant: & iterum cum
receperint illud a meretricibus, ornāt deos
11 suos. ✝ Hi autem non liberantur ab æru
12 ne, & tinea. ✝Opertis autem illis ueste pu
purea, extergunt faciē ipsorum propter pu
uerem domus, qui est plurimus inter eos
13 ✝ Sceptrum autem habet ut homo, sic
iudex regionis, qui in se peccātem non i
14 terficit. ✝ Habet etiam in manu gladium
& securim: se autem de bello, & a latron
bus non liberat. Vnde uobis notum
15 quia non sunt dij. ✝Non ergo " uenerem
ni' eos. Sicut enim uas hominis confract
inutile efficitur: tales sunt, & dij illorum
16 ✝ Constitutis illis in domo, oculi eorum p
ni sunt puluere a pedibus introeuntium
17 ✝ Et sicut alicui qui regem offendit, circu
septæ sunt ianuæ, aut sicut ad sepulchru
adductum mortuum: ita tutantur sace
dotes ostia clausuris, & seris, ne a latron
18 bus expolientur. ✝ Lucernas accendunt i
lis, & quidem multas, ex quibus nullam
uidere possunt: sunt autem sicut trabes i
19 domo. ✝ Corda uero eorum dicunt elinge
re serpentes qui de terra sunt, dum come
dunt eos, & uestimentum ipsorum, & no
20 sentiunt. ✝ Nigræ fiunt facies eorum a fu
21 mo, qui in domo fit. ✝ Supra corpus eorū
& supra caput eorum uolant noctuę, & hi
rundines, & aues etiam, similiter, & catt
22 ✝ Vnde sciatis quia non sunt dij. Ne erg
23 timueritis eos. ✝ Aurum etiam quod ha
bent, ad speciem est. Nisi aliquis extersе
rit æruginē, non fulgebunt: neque enim
24 dum conflarentur, sentiebant. ✝ § Ex om
ni pretio empta sunt, in quibus spiritus nō
25 inest ipsis. ✝Sine pedibus § in humeris por
tantur, ostentantes ignobilitatem suam ho
minibus. Confundantur etiam qui colun
26 ea. ✝Propterea si ceciderint in terram, a se
metipsis non consurgunt: neque si quis eū
statuerit rectum, per semetipsum stabit: sed
sicut mortuis" munera eorum' illis appo-
27 nentur: ✝ Hostias illorum uendunt sacer-
dotes ipsorū, & abutuntur: similiter, & mu-
lieres eorum decerpentes, neque infirmo,
28 neque mendicanti aliquid impertiunt. ✝ De
sacrificijs eorum fœtæ, & menstruatæ
contingunt. Scientes itaque ex his quia nō
29 sunt dij, ne timeatis eos. ✝ Vnde enim uo-
cantur dij? Quia mulieres apponunt diis ar
30 genteis, & aureis, & ligneis: ✝ & in domi-
bus eorum sacerdotes sedent, habentes tu-
nicas scissas, & capita, & barbā rasam, quo-
31 rum capita nuda sunt. ✝ Rugiunt autem
clamantes contra deos suos, sicut in cœna
32 mortui. ✝ Vestimenta eorum auferunt sa-
cerdotes, & uestiunt uxores suas, & filios
33 suos. ✝Neque si quid mali patiuntur ab ali-
quo, neque si quid boni, poterunt retribue-
re: neque regem constituere possunt, ne-
34 que auferre. ✝ Similiter neque dare diui-
tias possunt, neque malum retribuere. Si
quis illis uotum uouerit, & non reddiderit:
35 neque hoc requirunt. ✝ Hominem a mor-
te non liberant, neque infirmum a poten-
36 tiori eripiunt. ✝ Hominem cæcum ad ui-
sum non restituunt: de necessitate homi-
37 nem non liberabunt. ✝ Viduæ non misere-
38 buntur, neque orphanis benefacient. ✝La-
pidibus de monte similes sunt dij illorum,
lignei, & lapidei, & aurei, & argentei. Qui
39 autem colunt ea, confundentur. ✝ Quomo-
do ergo æstimandum est, aut dicendum il-

los

40 los esse deos? † Adhuc enim ipsis Chaldæis
non honorantibus ea: qui cum audierint
mutum non posse loqui, offerunt illud ad
41 Bel, postulantes ab eo loqui: † quasi pos-
sint sentire qui non habent motum, & ipsi
cum intellexerint, relinquent ea: sensum
42 enim non habent ipsi dij illorum † Mulie-
res auté circundatæ funibus, in uijs sedent,
43 succendentes ossa oliuarum. † Cum autem
aliqua ex ipsis attracta ab aliquo transeun-
te dormierit cum eo, proximæ suæ expro-
brat quod ea non sit digna habita, sicut ip-
44 sa, neque funis eius diruptus sit. † Omnia
autem quæ illis fiunt, falsa sunt. Quomo-
do æstimandum aut dicendum est illos esse
45 deos? † A fabris autem & ab aurificibus fa-
cta sunt. Nihil aliud erunt, nisi id quod
46 uolunt esse sacerdotes. † Aurifices etiam
ipsi qui ea faciunt, non sunt multi tempo-
ris. Nunquid ergo possunt ea quæ fabricata
47 sunt ab ipsis esse dij? † Reliquerunt autem
48 falsa, & opprobrium postea futuris. † Nam
cum superuenerit illis prœlium, & mala:
-3 Mt. 2. cogitant sacerdotes ⁻ᵃpost se, vbi se abscó-
49 ᵃ apud se G. dant cum illis. † Quomodo ergo sentiri de-
beant, quoniam dij sunt, qui nec de bello se
50 liberant, neque de malis se eripiunt? † Nam
cum sint lignea, & inaurata, & inargétata,
scietur postea quia falsa sunt ab uniuersis
gentibus, & regibus: quæ manifesta sunt,
quia non sunt dij, sed opera manuum ho-
51 minum, & nullum Dei opus cum illis. † Vn-
de ergo notum est, quia non sunt dij, sed o-
pera manuum hominû, & nullû Dei opus
52 in ipsis est? † Regem regioni non suscitant,
53 neque pluuiam hominibus dabunt. † Iudi-
cium quoque non discernent, neque regio-
nes liberabunt ab iniuria: quia nihil pos-
sunt. sicut corniculæ inter medium cęli, &
54 terræ. † Etenim cum inciderit ignis in do-
mum deorum ligneorum, & argenteorum,
& aureorum, & sacerdotes quidem ipsorû
fugient, & liberabuntur: ipsi uero sicut tra-
55 bes in medio comburentur. † Regi auté &
bello nô resistent. Quomodo ergo æstimá-
dum est, aut recipiendum, quia dij sunt?

56 † Nam a furibus neque a latronibus se libe-
rabunt dij lignei, & lapidei, & inaurati, &
inargentati, quibus iniqui fortiores sunt.
57 † Aurum & argentum, & uestimentum quo
operti sunt, auferent illis, & abibunt, nec
58 sibi auxilium ferrent. † Itaque melius est
esse regem ostentantem uirtutem suá: aut
uas in domo utile, in quo gloriabitur qui
possidet illud: uel ostium in domo, quod cu
59 stodit quæ in pace sunt: quàm falsi dij. † Sol
quidem, & Luna, ac sidera, cum sint splen-
60 dida, & emissa ad utilitates obaudiunt. † Si-
militer, & fulgur cum apparuerit, perspi-
cuum est: id ipsum autem, & spiritus in om
61 ni regione spirat. † Et nubes quibus cum
imperatum fuerit a Deo perambulare in
vniuersum orbem, perficiunt quod impe-
62 ratum est eis. † Ignis etiam missus desuper
vt consumat montes, & syluas, facit quod
præceptum est ei. Hæc autem, neque spe-
ciebus, neque uirtutibus uni eorum similia
63 sunt. † Vnde neque existimandum est, neq;
dicendum illos esse deos quando non pos-
sunt neque iudicium iudicare, neque quic-
64 quam facere hominibus. † Scientes itaque
quia non sunt dij, ne ergo timueritis eos.
65 † Neq; enim regibus maledicent, neque be-
66 nedicent. † Signa etiam in cęlo Gentibus
non ostendunt, neq; ut Sol lucebunt, neque
67 illuminabunt vt Luna. † Bestiæ meliores
sunt illis, quæ possunt fugere sub tectum,
68 ac prodesse sibi. † Nullo itaque modo no-
bis est manifestum, quia sunt dij: propter
69 quod ne timeatis eos. † Nam sicut in cucu-
merario formido nihil custodit: ita sunt
dij illorum lignei, & argentei, & inaurati.
70 † Eodem modo, & in horto spina alba, su-
pra quá omnis auis sedet. Similiter & mor-
tuo proiecto in tenebris similes sunt dij il-
71 lorum lignei, & inaurati, & inargentati. † A
purpura quoque & marmore, quæ supra il-
los tenent, scietis itaque quia nô sunt dij.
Ipsi etiam postremo comeduntur, & erunt
72 opprobrium in regione. † Melior est ho-
mo iustus qui non habet simulachra: nam
erit longe ab opprobrijs.

PROPHE-

PROPHETIA EZECHIELIS.

CAPVT PRIMVM.

ET FACTVM est in 1
tricesimo anno,
in quarto, in quin
ta mensis, cum es-
sem in medio cap
Inf. 3. 23 10. 20. tiuorum ‖ iuxta
fluuium Chobar,
aperti sunt cęli, &
uidi uisiones Dei.
♦ In quinta men- 2
sis, ipse est annus
quintus trasmigrationis regis Ioachin,
♦ factum est uerbum Domini ad Ezechie- 3
lem filium Buzi sacerdotem in terra Chal-
Inf. 3. 23 10. 20. dæorum, ‖ secus flumen Chobar: & facta
est super eum ibi manus Domini. ♦ Et ui- 4
di, & ecce uentus turbinis ueniebat ab A-
quilone: & nubes magna, & ignis inuol-
uens, & splendor in circuitu eius: & de
medio eius quasi species electri, id est, de
medio ignis: ♦ & ex medio eius similitu- 5
do quatuor animalium: & hic aspectus eo-
rum, similitudo hominis in eis. ♦ Et qua- 6
tuor facies uni: & quatuor pennæ uni.
♦ Et pedes eorum pedes recti, & plancta 7
pedis eorum quasi planta pedis uituli, &
scintillæ quasi aspectus æris candentis.
♦ Et manus hominis sub pennis eorum in 8
quatuor partibus: & facies, & pennas per
quatuor partes habebant. ♦ Iunctæq. 9
erant pennæ eorum alterius ad alterum:
non reuertebantur cum incederent: sed
unumquodque ante faciem suam gradie-
batur. ♦ Similitudo autem uultus eo- 10
rum, facies hominis: & facies leonis a
dextris ipsorum quatuor, facies autem
bouis, a sinistris ipsorum quatuor: & fa-
cies aquilæ desuper ipsorum quatuor.
11 ♦ Et facies eorum, & pennæ eorum exten-
tæ desuper: duæ pennæ singulorum iun-
gebantur, & duæ tegebant corpora eorum:
12 ♦ & unumquodque eorum coram facie sua
ambulabat: ubi erat impetus spiritus, illuc
gradiebantur: nec reuertebantur cum am-
13 bularent. ♦ Et similitudo animalium, &
aspectus eorum quasi carbonum ignis ar-
dentium, & quasi aspectus lampadarum.
Hęc erat uisio discurrens in medio anima-
lium, splendor ignis, & de igne fulgur
14 egrediens. ♦ Et animalia ibant, & reuer-
tebantur in similitudinem fulguris coru-
15 scantis. ♦ Cumq. aspicerem animalia, ap-
paruit rota una super terram iuxta anima
16 lia, habens quatuor facies. ♦ & a pectus
rotarum, & opus earum, quasi uisio ma-
ris: & una similitudo ipsarum quatuor: &
aspectus earum, & opera, quasi sit rota
17 in medio rotæ. ♦ Per quatuor partes ea-
rum euntes ibant: & non reuertebantur
18 cum ambularent. ♦ Statura quoque erat
rotis, & altitudo, & horribilis aspectus:
‖ & totum corpus oculis plenum in circui-
19 tu ipsarum quatuor. ♦ Cumq. ambula-
rent animalia, ambulabant pariter, & ro-
tæ iuxta ea: & cum eleuarentur animalia
de terra, eleuabantur simul, & rotæ.
20 ♦ Quocumque ibat spiritus, illuc eunte spi-
ritu, & rotæ pariter eleuabantur, sequen-
tes eum. Spiritus enim uitæ erat in rotis
21 ♦ Cum euntibus ibant, & cum stantibus
stabant: & cum eleuatis a terra, pariter
eleuabantur, & rotæ, sequentes ea: quia
22 spiritus uitæ erat in rotis. ♦ Et similitu-

do super capita animalium, firmamenti,
quasi aspectus crystalli horribilis, & exten-
ti super capita eorum desuper. † Sub fir- 23
mamento autem pennæ eorum rectæ alte-
rius ad alterum: unumquodque duabus
alis uelabat corpus suum,& alterum simili-
ter uelabatur. † Et audiebam sonum ala- 24
rum,quasi sonum aquarum multarũ,quasi
sonum sublimis Dei cum ambularẽt,quasi
sonus erat multitudinis ut sonus castrorũ.
cumq́. starent,demittebantur pennæ eorũ.
† Nam cum fieret uox super firmamentũ 25
quod erat super caput eorum, stabant, &
submittebant alas suas. † Et super firma- 26
mentum quod erat imminens capiti eo-
rum,quasi aspectus lapidis sapphiri simili-
tudo throni: & super similitudinem thro-
ni, similitudo quasi aspectus hominis de-
super. † Et uidi quasi speciem electri, ue- 27
lut aspectum ignis intrinsecus eius per cir-
cuitum: a lumbis eius,& desuper,& a lum-
bis eius usque deorsum, uidi quasi speciem
ignis splendentis in circuitu. † Velut aspe- 28
ctum arcus cum fuerit in nube in die plu-
uiæ,hic erat aspectus splendoris per gyrũ.

CAP. II.

HÆc visio similitudinis gloriæ Do- 1
mini, & uidi, & cecidi in faciem
meam,& audiui uocem loquentis.
Et dixit ad me,Fili hominis,sta super pedes
tuos, & loquar tecum. † Et ingressus est in 2
me spiritus postquam locutus est mihi, &
statuit me supra pedes meos; & audiui lo-
quentem ad me, † & dicentem. Fili homi- 3
nis, mitto ego te ad filios Israël, ad Gentes
apostatrices,quæ recesserunt a me:*patres
eorum præuaricati sunt pactum meum us-
que ad diem hanc. † Et filij dura facie, & 4
indomabili corde sunt, ad quos ego mitto
te:& dices ad eos,Hęc dicit Dominus Deus,
† Si forte uel ipsi audiant, & si forte quie- 5
scant, quoniam domus exasperans est: &
scient quia propheta fuerit in medio eorũ.
† Tu ergo fili hominis ne timeas eos,neque 6
sermones eorum metuas: quoniam incre-
duli & subuersores sunt tecum, & cum scor
pionibus habitas. uerba eorum ne timeas,
& uultus eorum ne formides: quia domus
exasperans est. † Loquêris ergo ueba mea 7
ad eos.si forte audiant, & quiescant: quo-
niam irritatores sunt. † Tu autem fili ho- 8
minis audi quæcunque loquor ad te:& no-
li esse exasperans sicut domus exasperatrix
est: aperi os tuum, & comede quæcunque
ego do tibi. † Et uidi, & ecce manus missa 9
ad me,in qua erat inuolutus liber: † & ex- 10
pandit illum coram me,|| qui erat scriptus
intus & foris: & scriptæ erant in eo lamen-
tationes, & carmen, & uæ.

** ipsi & 1 Ms. Hieron. H.G. C.*

Apo.5.1

CAP. III.

ET dixit ad me, Fili hominis quodcũ- 1
que inueneris comede: comede uo-
lumen istud, & uadens loquere ad fi-
lios Israël. † Et aperui os meum,& cibauit 2
me uolumine illo: † & dixit ad me, Fili 3
hominis uenter tuus comedet, & uiscera
tua complebuntur uolumine isto,quod ego
do tibi. † Et comedi illud: & factum est in
ore meo sicut mel dulce. † Et dixit ad me, 4
Fili hominis uade ad domum Israël,& lo-
quêris uerba mea ad eos. † Non enim ad 5
populum profundi sermonis,& ignotæ lin-

Apo.10.9 10.

6 guæ tu mitteris ad domum Israël:† neq; ad
populos multos profundi sermonis,& igno
tæ linguæ, quorum non possis audire ser-
mones: & si ad illos mittereris,ipsi audirẽt
7 te. † Domus autem Israël nolunt audire te:
quia nolunt audire me. omnis quippe do-
mus Israël attrita fronte est,& duro corde.
8 † Ecce, dedi faciem tuam ualentiorẽ facie-
bus eorum,& frontem tuam duriorẽ fron-
9 tibus eorum † Vt adamantem,& ut silicem
dedi faciem tuam: ne timeas eos,neq; me-
tuas a facie eorum: quia domus exasperãs
10 est. † Et dixit ad me, Fili hominis,omnes ser
mones meos quos loquor ad te, assume in
11 corde tuo,& auribus tuis audi:† & uade in-
gredere ad transmigrationem ad filios po-
puli tui,& loquêris ad eos,& dices eis, Hæc
dicit Dñs Deus: si forte audiant & quiescãt.
12 † Et assumpsit me spiritus,& audiui post me
uocem commotionis magnę. Benedicta glo
13 ria Domini de loco suo † & uocem alarum
animalium percutientium alteram ad alte
ram, & uocem rotarum sequentiũ anima-
14 lia & uocem commotionis magnæ. † Spiri-
tus quoque leuauit me,& assumpsit me: &
abij amarus in indignatione spiritus mei:
manus enim Domini erat mecum,confor-
15 tans me.† Et ueni ad transmigrationem ad
Aceruum nouarum frugum,ad eos qui ha
bitabant iuxta flumen Chobar: & sedi ubi
illi sedebãt:& mansi ibi septem diebus mę-
16 rens in medio eorum.† Cum autem pertrã-
sissent septẽ dies,factum est uerbum Dñi ad
17 me,dicens.†||Fili hominis,speculatorẽ dedi *Inf.33.7*
te domui Israël: & audies de ore meo uer-
18 bum,& annunciabis eis ex me. † Si dicente
me ad impium,Morte morieris non annũ-
ciaueris ei,neq; locutus fueris ut auertatur
a uia sua impia,& uiuat:ipse impius in ini-
quitate sua morietur,sanguinem autẽ eius
19 de manu tua requirã.† Si autem tu annun-
ciaueris impio,& ille non fuerit conuersus
ab impietate sua, & a uia sua impia: ipse
quidem in iniquitate sua morietur,tu autẽ
20 animam tuam liberasti. † Sed & si conuer-
sus iustus a iustitia sua fuerit,& fecerit ini-
quitatem:ponam offendiculũ coram eo,ip
se morietur:quia non annunciasti ei,in pec
cato suo morietur,& non erunt in memo-
ria iustitiæ eius quas fecit:sanguinem uero
21 eius de manu tua requiram. † Si autem tu
annunciaueris iusto ut nõ peccet iustus, &
ille nõ peccauerit:uiuens uiuet,quia annũ-
22 ciasti ei,& tu animam tuã liberasti. † Et fa-
cta est super me manus Dñi,& dixit ad me,
Surgens egredere in campum,& ibi loquar
23 tecum.† Et surgens egressus sum in cãpum:
& ecce ibi gloria Domini stabat,quasi glo-
ria|| quam uidi iuxta fluuium Chobar:& ce *Sup.1.1.3*
24 cidi in faciem meam. † Et ingressus est in
me spiritus,& statuit me sup pedes meos:
& locutus est mihi, & dixit ad me, Ingre-
25 dere,& includere in medio domus tuæ.† Et
tu fili hominis,ecce data sunt super te uin-
cula,& ligabunt te in eis: & non egredieris
26 in medio eorum.† Et linguam tuam adhæ-
rere faciam palato tuo, & eris mutus, nec
quasi uir obiurgans:quia domus exasperãs
27 est. † Cum autem locutus fuero tibi,aperiã
os tuum,& dices ad eos,Hęc dicit Dominus
Deus, Qui audit, audiat: & qui quiescit,
quiescat: quia domus exasperans est.

CAP.

CAP. IIII.

ET tu fili hominis sume tibi laterem, 1
& pones eum coram te: & describes
in eo ciuitatem Ierusalem. † Et ordi- 2
nabis aduersus eam obsidionem,& ędifica-
bis munitiones, & comportabis aggerem,
& dabis contra eam castra, & pones arietes
in gyro. † Et tu sume tibi sartaginem fer- 3
ream,& pones eam * murum ferreum in-
ter te,& inter ciuitatem: & obfirmabis fa-
ciem tuam ad eam,& erit in obsidionem,&
circundabis eam: signum est domui Israel.
† Et tu dormies super latus tuum sinistrũ, 4
& pones iniquitates domus Israel super eo
numero dierum quibus dormies super il-
lud,& assumes\\ iniquitatem eorum. †Ego 5
autem dedi tibi annos iniquitatis eorum,
numero dierum trecentos, & nonaginta
dies: & portabis iniquitatem domus Israel.
† Et cum compleueris hæc, dormies super 6
latus tuum dexterum secundo: & assumes
‖ iniquitatẽ domus Iuda quadraginta die-
bus, diem pro anno,diem, inquam,pro an-
no dedi tibi. †Et ad obsidionem Ierusalem 7
conuertes faciem tuam,& brachium tuum
\\ erit extentum': & prophetabis aduersus
eam. † Ecce, circumdedi te uinculis:& nõ 8
te conuertes a latere tuo in latus aliud, do-
nec compleas dies obsidionis tuæ. † Et tu
sume tibi frumentum,& hordeum,& fabã, 9
& lentem, & milium, & uiciam: & mittes
ea in uas vnum, & facies tibi panes nume-
ro dierum quibus dormies super latus tuũ:
trecentis & nonaginta diebus comedes il-
lud. †Cibus autem tuus quo uesceris,erit in 10
pondere uiginti stateres in die: a tempore
usque ad tempus comedes illud.†Et aquam 11
in mensura bibes, sextam partem hin: a tẽ-
pore usque ad tempus bibes illud.†Et quasi 12
subcineritium hordeaceum comedes illud:
& stercore quod egreditur de homine,ope-
ries illud in oculis eorum. †Et dixit Domi- 13
nus, Si comedent filij Israel ‖ panem suum
pollutum inter gentes ad quas eiiciam eos.
† Et dixi, Ah,ah,ah,Domine Deus,ecce ani- 14
ma mea non est polluta, & morticinum, &
laceratum a bestijs nõ comedi ab infantia
mea usque nunc, & non est ingressa in os
meum omnis caro immunda. ‖ Et dixit ad 15
me,Ecce dedi tibi fimum boum pro sterco-
ribus humanis: & facies panem tuum in
eo.†Et dixit ad me,Fili hominis, † Ecce ego 16
conteram baculum panis in Ierusalem: &
comedent panem in pondere & in solicitu-
dine: & aquam in mensura, & in angustia
bibent: † Vt deficientibus pane & aqua, 17
corruat unusquisque ad fratrem suum, &
contabescant in iniquitatibus suis.

** in Msq. R.*

\\ iniquitates M S. R. G. C. Numero autem singulari legunt Hieron. & H. Nu. 14. 34

\\ erit extentum 8 Ms Hier.

\\ discoopertũ H.

\\ oborabis G. C.

Osee 9. 3.

Inf. 5. 16. & 14. 13.

CAP. V.

ET tu fili hominis sume tibi gladium 1
acutum, radentem pilos: & assumes
eum, & duces per caput tuum, & per
barbam tuam: & assumes tibi statẽram põ-
deris,& diuides eos. † Tertiam partem igni 2
combures in medio ciuitatis, iuxta comple
tionem dierum obsidionis: & assumes ter-
tiam partem,& concides gladio in circuitu
eius: tertiam uero aliam disperges in uen-
tum, & gladium nudabo post eos. † Et su- 3
mes inde paruum numerum:& ligabis eos
in summitate pallij tui. † Et ex eis rursum 4
tolles,& proijcies eos in medio ignis, & cõ-
bures eos igni: & ex eo egredietur ignis in
5 omnem domum Israel. † Hæc dicit Domi-
nus Deus, Ista est Ierusalem, in medio Gẽ-
tium posui eam, & in circuitu eius terras.
6 † Et contempsit iudicia mea, ut plus esset
impia quam Gentes: & præcepta mea ul-
tra quàm terræ quæ in circuitu eius sunt.
iudicia enim mea proiecerunt, & in præ-
7 ceptis meis non ambulauerunt. † Idcirco
hæc dicit Dominus Deus, Quia superastis
Gentes quę in circuitu uestro sunt,& in pręf
ceptis meis non ambulastis, & iudicia mea
non fecistis,& iuxta iudicia Gentium quæ
in circuitu uestro sunt, - non' estis operati. -o.
8 † Ideo hæc dicit Dominus Deus.Ecce ego ad
te,& ipse ego faciam in medio tui iudicia
9 in oculis Gentium: † & faciam in te quod
non feci, & quibus similia ultra nõ faciam
10 propter omnes abominationes tuas. †Ideo
patres comedent filios in medio tui, & fi-
lij comedent patres suos: & faciam in te
iudicia,& uẽtilabo uniuersas reliquias tuas
11 in omnem uentum. † Idcirco uiuo ego,
dicit Dominus Deus, Nisi pro eo quòd san-
ctum meum uiolasti in omnibus offensio-
nibus tuis, & in cunctis abominationibus
tuis: ego quoque confringam, & non par-
12 cet oculus meus, & non miserebor. † Ter-
tia pars tui peste morietur, & fame consu-
metur in medio tui:& tertia pars tui in gla
dio cadet in circuitu tuo: tertiam uero par-
tem tuam in omnem uentum dispergam,
13 & gladium euaginabo post eos. † Et com-
plebo furorem meum, & requiescere fa-
ciam indignationem meam in eis, & con-
solabor: & scient quia ego Dominus locu-
tus sum in zelo meo, cum impleuero in-
14 dignationem meam in eis. † Et dabo te in
desertum, & in opprobrium gentibus,
quæ in circuitu tuo sunt, in conspectu
15 omnis prætereuntis. † Et eris oppro-
brium, & blasphemia, exemplum, & stu-
por in Gentibus, quæ in circuitu tuo sunt,
cum fecero in te iudicia in furore, & in
indignatione, & in increpationibus iræ.
16 Ego Dominus locutus sum: † Quan-
do misero sagittas famis pessimas in eos,
quæ erunt mortiferæ, & quas mittam ut
disperdam uos; & famem congregabo
super uos, ‖ & conteram in uobis baculum *Sup. 4. 16*
17 panis, † Et immittam in uos famem, & *Inf. 14. 13*
bestias pessimas usque ad internecionem:
& pestilentia, & sanguis transibunt per
te, & gladium inducam super te. ego
Dominus locutus sum.

CAP. VI.

1 ET factus est sermo Domini ad me,
2 dicens. † Fili hominis pone faciem
tuam ad montes Israel: & propheta-
3 bis ad eos, † & dices, ‖ Montes Israel audite *Inf. 36. 2.*
uerbum Domini Dei: Hæc dicit Dominus
Deus mõtibus & collibus,rupibus, & ualli-
bus,Ecce,ego inducam super uos gladium,
4 & disperdam excelsa uestra, † & demoliar
aras uestras, & confringentur simulachra
uestra:& deiiciam interfectos uestros ante
5 idôla uestra.†Et dabo cadauera filiorum Is-
rael ante faciem simulachrorum uestro-
rum: & dispergam ossa uestra circum aras
6 uestras. † in omnibus habitationibus ue-
stris. Vrbes desertæ erunt, & excelsa de-
molientur, & dissipabuntur:& interibunt

arae uestrae, & confringentur: & cessabunt
idôla uestra, & côterentur delubra uestra,
& delebuntur opera uestra. †Et cadet inter- 7
fectus in medio uestri: & scietis quia ego
sum Dominus. †Et relinquam in uobis eos 8
qui fugerint gladium in Gentibus, cum di-
spersero uos in terris. †Et recordabûtur mei 9
liberati uestri in Gentibus ad quas captiui
ducti sunt: quia contriui cor eorum forni-
cans, & recedens a me; & oculos eorû for-
nicantes post idôla sua: & displicebunt si-
bimet super malis quę fecerant in uniuer-
sis abominationibus suis. †Et sciêt quia ego 10
Dominus non frustra locutus sum ut face-
rem eis malum hoc. †Hæc dicit Dominus 11
Deus, Percute \\manum tuam', & allide pe-
dem tuum, & dic, Heu, ad omnes abomina
tiones malorum domus Israël: \\quia' gla-
dio, fame, & peste ruituri sunt. †Qui longe 12
est, peste morietur: qui autê prope, gladio
corruet: & qui relictus fuerit, & obsessus,
fame morietur: & complebo indignationê
meam in eis. †Et scietis quia ego Dominus, 13
cum fuerint interfecti uestri in medio idô
lorum uestrorum in circuitu ararum ue-
strarum, in omni colle excelso, & in cun-
ctis summitatibus montium, & subtus om
ne lignum nemorosum, & subtus uniuer-
sam quercum frondosam, locum ubi accê-
derunt thura redolentia uniuersis idôlis
suis. †Et extendam manum meam super 14
eos: & faciam terram desolatam, & destitu
tam a deserto Deblâtha in omnibus habi-
tationibus eorum: & scient quia ego Dñs.

\\manu tua 8 MS. R. Hier. H. G C.
\\ius 15 MS. Hier. Lectionê utramq; admittût H. & C.

CAP. VII.

ET factus est sermo Domini ad me, di- 1
cens, †Et tu fili hominis, hæc dicit 2
Dominus Deus terræ Israël, Finis ue-
nit, uenit finis super quatuor plagas ter-
ræ. †Nunc finis super te, & immittam furo- 3
rem meum in te: & iudicabo te iuxta uias
tuas: & ponam contra te omnes abomina-
tiones tuas. †Et non parcet oculus meus 4
super te, & non miserebor, sed uias tuas po
nam super te, & abominationes tuę in me-
dio tui erunt: & scietis quia ego Dominus.
†Hæc dicit Dominus Deus, Afflictio, una 5
Afflictio ecce uenit. †finis uenit, uenit fi- 6
nis, euigilauit aduersum te ecce uenit.
†Venit \\contritio' super te, qui habitas in 7
terra: uenit tempus, prope est dies occisio-
nis, & non glorię montium. †Nunc de pro- 8
pinquo effundam iram meam super te, &
complebo furorem meum in te: & iudica-
bo te iuxta uias tuas, & imponam tibi om-
nia scelera tua, †Et nô parcet oculus meus, 9
nec miserebor: sed uias tuas imponam ti-
bi, & abominationes tuæ in medio tui
erunt: & scietis quia ego sum Dominus
percutiens. †Ecce dies, ecce uenit: egres- 10
sa est \\contritio', floruit uirga, germina-
uit superbia. †Iniquitas surrexit in uirga 11
impietatis: non ex eis, & non ex populo,
neque ex sonitu eorum: & non erit requi-
es in eis. †Venit tempus: appropinquauit 12
dies: qui emit, non lætetur: & qui uendit
non lugeat: quia ira super omnem popu-
lum eius. †Quia qui uendit, ad id quod 13
uendidit non reuertetur: & adhuc in ui-
uentibus uita eorum, uisio enim ad om-
nem multitudinem eius non regredietur:
& uir in iniquitate uitæ suæ non confor-

\\confractio 7 MS. \\contractio MS. Hie.
\\confractio 4 MS. \\contractio MS. Hier.

14 rabitur. †Canite tuba, præparentur omnes:
& non est qui uadat ad prœlium: ita enim
mea super \\uniuersum populum' eius.
15 †Gladius foris: & pestis, & fames intrinse-
cus: qui in agro est, gladio morietur: & qui
in ciuitate, pestilentia, & fame deuorabun-
16 tur. †Et saluabuntur qui fugerint ex eis:
& erunt in montibus quasi columbæ con-
uallium omnes trepidi, unusquisque in ini
17 quitate sua. †Omnes manus dissoluentur,
18 & omnia genua fluent aquis. †‖ Et accin-
gent se ciliciis, & operiet eos formido; & in
omni facie confusio, & in uniuersis capiti-
19 bus eorum caluitium. †‖ Argentum eorû
foras proiicietur, & aurum eorum in ster-
quilinium erit. Argentum eorum, & aurû
eorum non ualebit liberare eos in die furo
ris Domini. Animam suam non saturabût
& uentres eorum non implebuntur: quia
scandalum iniquitatis eorum factum est:
20 †Et ornamentum monilium suorum in
superbiam posuerunt, & imagines abomi-
nationum suarum, & simulachrorum fe-
cerunt ex eo: propter hoc dedi eis illud in
21 immunditiam: †& dabo illud in manus
alienorum ad diripiendum, & impiis terræ
22 in prædam, & contaminabunt illud. †Et
auertam faciem meam ab eis, & uiolabunt
arcanum meû: & introibunt in illud emis-
23 sarii, & contaminabunt illud. †Fac conclu-
sionê: quoniam terra plena est iudicio san-
24 guinum, & ciuitas plena iniquitate. †Et ad
ducam pessimos de Gentibus, & posside-
bunt domos eorû: & quiescere faciâ super-
biâ potentium, & possidebunt sanctuaria
25 eorum. †Angustia superueniente requirêt
26 pacem, & non erit. †Conturbatio super cô-
turbationem ueniet, & auditus super audi-
tum: & quærent uisionem de propheta, &
lex peribit a sacerdote, & consilium a se-
27 nioribus. †Rex lugebit, & princeps in-
duetur mœrore, & manus populi terræ cô-
turbabuntur. Secundum uiam eorum fa-
ciam eis, & secundum iudicia eorum iu-
dicabo eos: & scient quia ego Dominus.

\\omnem multitudinem 3 MS. Hie. H. G.
Isa. 15. 2. Ier. 48. 37. Pro. 11. 4 Soph. 1. 18. Eccli 5. 10. 13.

CAP. VIII.

1 ET factum est in anno sexto, in sexto
mense, in quinta mensis: ego sede-
bam in domo mea, & senes Iuda se-
debant coram me, & cecidit ibi super me
2 manus Domini Dei. †Et uidi, & ecce si-
militudo quasi aspectus ignis: ab aspectu
lumborum eius, & deorsum, ignis: & a lû-
bis eius, & sursum, quasi aspectus splen-
3 doris, ut uisio electri. †‖ Et emissa simili-
tudo manus apprehendit me in cincinno
capitis mei: & eleuauit me Spiritus inter
terram, & cęlum: & adduxit me in Ieru-
salem in uisione Dei, iuxta ostium inte-
rius quod respiciebat ad Aquilonem, ubi
erat statutum idôlum zeli ad prouocandâ
4 æmulationem. †Et ecce ibi gloria Dei Is-
raël secûdum uisionem quam uideram in
5 campo: †Et dixit ad me, Fili hominis, leua
oculos tuos ad uiam Aquilonis. Et leuaui
oculos meos ad uiam Aquilonis: & ecce ab
Aquilone portæ altaris idôlum zeli in ipso
6 introitu. †Et dixit ad me: Fili hominis,
putasne uides tu quid isti faciunt, abomi-
nationes magnas, quas domus Israel facit
hîc, ut procul recedam a sanctuario meo?
& adhuc conuersus uidebis abomina-

Dan. 14. 3

tiones maiores. ♦Et introduxit me ad ostiū 7
atrij: & uidi, & ecce foramen unum in pa-
riete. ♦Et dixit ad me, Fili hominis fode pa- 8
rietem. Et cum fodissem parietem, appa-
ruit ostium unum. ♦ Et dixit ad me, Ingre- 9
dere, & uide abominationes pessimas, quas
isti faciūt hîc. ♦Et ingressus uidi, & ecce om 10
nis similitudo reptilium, & animalium,
abominatio, & uniuersa idôla domus Is-
raël, depicta erant in pariete in circuitu
per totum. ♦ Et septuaginta uiri de senio- 11
ribus domus Israël, & Iezonias filius Sa-
phan stabat in medio eorum, stantium an-
te picturas: & unusquisque habebat thuri-
bulum in manu sua: & uapor nebulæ de
thure consurgebat. ♦ Et dixit ad me, Cer- 12
te \\ uides' fili hominis quæ seniores do-
mus Israël faciunt in tenebris, unusquisq;
in abscondito cubilis sui: dicunt enim, Nō
uidet Dominus nos, dereliquit Dominus
terram. ♦ Et dixit ad me, Adhuc conuer- 13
sus uidebis abominationes maiores quas
isti faciunt. ♦Et introduxit me per ostium 14
portæ domus Domini, quod respiciebat ad
Aquilonem: & ecce ibi mulieres sedebant
plangentes Adonidem. ♦ Et dixit ad me, 15
Certe uidisti fili hominis adhuc conuersus
uidebis abominationes maiores his. ♦Et in- 16
troduxit me in atrium domus Domini in-
terius: & ecce in ostio templi Domini inter
uestibulum, & altare, quasi uigintiquinque
uiri dorsa habentes cōtra templum Domi-
ni & facies ad Orientem: & adorabant ad
ortum Solis. ♦Et dixit ad me, Certe uidisti 17
fili hominis: nunquid leue est hoc domui
Iuda, ut facerent abominationes istas quas
fecerunt hîc, quia replentes terram iniqui-
tate, conuersi sunt ad irritandum me? & ec
ce applicant ramum ad nares suas. ♦ Ergo 18
& ego faciā in furore: non parcet oculus
meus, nec miserebor: & cū clamauerint ad
aures meas uoce magna, non exaudiā eos.

\\ uidisti 2 MS. H. & G.

CAP. IX.

ET clamauit in auribus meis uoce ma- 1
gna, dicens, Appropinquauerunt ui si-
tationes urbis, & unusquisq; uas in-
terfectionis habet in manu sua. ♦ Et ecce 2
sex uiri ueniebant de uia portę superioris,
quæ respicit ad Aquilonem: & unuscuiusq;
uas interitus in manu eius: uir quoq; unus
in medio eorū uestitus erat lineis, & atra-
mentarium scriptoris ad renes eius: & in-
gressi sunt, & steterūt iuxta altare æreum:
♦Et gloria \\ Dñi' Israël assumpta est de che- 3
rub, quæ erat super eū ad limen domus: &
uocauit uirum qui indutus erat lineis, &
attramentariū scriptoris habebat in lūbis
suis. ♦Et dixit Dñs ad eū, Transi per mediā 4
ciuitatē in medio Ierusalē: ‖ & signa thau
super frontes uirorū gementiū, & dolētiū
super cunctis abominationibus quæ fiunt
in medio eius. ♦Et illis dixit audiente me, 5
Transite per ciuitatē sequentes eū, & per-
cutite: non parcat oculus uester, neq; mise
reamini. ♦Senem, adolescentulum, & uirgi- 6
nē, \\ paruulos', & mulieres interficite usq;
ad internecionem: omnem autem super
quem uideritis thau, ne occidatis', & a san-
ctuario meo incipite. Cœperunt ergo a ui-
ris senioribus, qui erant ante faciem do
mus. ♦Et dixit ad eos, Contaminate domū, 7
& implete atria interfectis: egredimini.

\\ Dei 3 MS. R. Hier. H. G. C.

Exo. 12.7 Apoc. 7.3

\\ paruulum MS. Hier. R. H. C. Numero autem multitudinis exposuerunt G.

Et egressi sunt, & percutiebant eos qui erāt
8 in ciuitate. ♦ Et cæde completa remansi
ego: ruiq; super faciem meam, & clamans
aio, Heu, heu, heu, Domine Deus: ergone
disperdes omnes reliquias Israël, effundēs
9 furorem tuum super Ierusalem? ♦ Et dixit
ad me, Iniquitas domus Israël, & Iuda ma
gna est nimis ualde, & repleta est terra san
guinibus, & ciuitas repleta est auersione: di
xerunt enim, Dereliquit Dominus terrā,
10 & Dominus non uidet. ♦Igitur & meus nō
parcet oculus, neque miserebor: uiam eo-
11 rum super caput eorum reddam. ♦Et ecce,
uir qui erat indutus lineis, qui habebat
atramentarium in dorso suo, respōdit uer-
bum, dicens, Feci sicut præcepisti mihi.

CAP. X.

1 ET uidi, & ecce in firmamento quod
erat super caput cherubim, quasi la-
pis sapphirus, quasi species similitudi
2 nis solij, apparuit super ea. ♦Et dixit ad uirū
qui indutus erat lineis, & ait: Ingredere in
medio rotarum quæ sunt subtus \\ cheru-
bim': & imple manum tuam prunis ignis
quæ sunt inter cherubim, & effunde super
ciuitatem. Ingressusq; est in cōspectu meo:
3 ♦ cherubim autē stabant a dextris domus
cum ingrederetur uir, & nubes impleuit
4 atrium interius. ♦Et eleuata est gloria Do-
mini desuper cherub ad limen domus: &
repleta est domus nube, & atrium repletū
5 est splendore gloriæ Domini. ♦ Et sonitus
alarū cherubim audiebatur usque ad atriū
exterius, quasi uox Dei omnipotentis lo-
6 quentis. ♦ Cumq; præcepisset uiro qui in-
dutus erat lineis, dicens, Sume ignem de
medio rotarum quæ sunt inter cherubim:
7 ingressus ille stetit iuxta rotam. ♦Et exten-
dit cherub manum de medio cherubim, ad
ignem qui erat inter cherubim: & sum-
psit, & dedit in manus eius, qui indutus
8 erat lineis: qui accipiens egressus est. ♦ Et
apparuit in cherubim similitudo manus
9 hominis subtus pennas eorum. ♦ & uidi, &
ecce quatuor rotæ iuxta cherubim: rota
una iuxta cherub unum, & rota alia iuxta
cherub unum: species autem rotarum erat
10 quasi uisio lapidis chrysolithi. ♦ Et aspe-
ctus earum similitudo una quatuor: quasi
11 sit rota in medio rotæ. ♦ Cumq; ambula-
rent, in quatuor partes gradiebantur: - &'
non reuertebantur ambulantes, sed ad lo-
cum ad quem ire declinabat quæ prima
erat, sequebantur, & cæteræ, nec conuerte-
12 bantur. ♦ ¶ Et omne corpus earum, & col-
la, & manus, & pennæ, & circuli plena erāt
13 oculis, in circuitu quatuor rotarum. ♦ Et
rotas istas uocauit uolubiles, audiente
14 me. ♦Quatuor autem facies habebat unū:
facies una, facies cherub: & facies secun-
da, facies hominis: & in tertio facies leo-
15 nis, & in quarto facies aquilæ. ♦Et eleua-
ta sunt cherubim: ipsum est animal quod
16 uideram iuxta fluuium Chobar. ♦ Cumq;
ambularent cherubim, ibant pariter & ro-
tæ iuxta ea: & cum eleuarent cherubim
alas suas, ut exaltarentur de terra, non re-
sidebant rotæ, sed & ipsæ iuxta erant.
17 ♦Stantibus illis, stabant: & cum eleuatis ele
uabantur: spiritus enim uitæ erat in eis:
18 ♦ Et egressa est gloria Domini a liminē tē-
19 pli: & stetit super cherubim. ♦ Et eleuan-

\\ Cherub 1 MS. Hier. H. C. Similiter Textus legūt G.

-12 MS. H. C. Additum est ante & C. Sup. 1. 18

ra coram me: & illis egredientibus, rotæ
quoque subsecutæ sunt: & stetit in introitu
portæ domus Domini orientalis: & gloria
Dei Israel erat super ea. †Ipsum est animal 20
Sup. 1. 1. 3 ‖ quod uidi subter Deum Israel iuxta flu-
uium Chobar: & intellexi, quia cherubim
* quatuor 4 MS. R. H er. H. C. Textus conformis est codicibus G.
essent. † Quatuor * uultus uni, & quatuor 21
alæ vni: & similitudo manus hominis sub
alis eorum. † Et similitudo uultuũ eorum, 22
ipsi uultus quos uideram iuxta fluuiũ Cho
bar, & intuitus eorum, & impetus singulo-
rum ante faciem suam ingredi.

CAP. XI.

ET eleuauit me spiritus, & introduxit 1
me ad portam domus Domini orien-
talem, quæ respicit ad Solis ortum: &
ecce, in introitu portæ uiginti quinq; uiri:
& uidi in medio eorum Iezoniam filium
Azur, & Pheltiam filium Banaiæ, principes
populi. †Dixitq. ad me, Fili hominis, hi sunt 2
uiri qui cogitant iniquitatem, & tractant
consilium pessimum in urbe ista: †dicentes, 3
Nonne dudum ædificatæ sunt domus? hæc
est lebes, nos autem carnes. † Idcirco uati- 4
cinare de eis, uaticinare fili hominis. †Et ir- 5
ruit in me spiritus Domini, & dixit ad me,
Loquere, Hæc dicit Dominus, Sic locuti
estis domus Israel, & cogitationes cordis ue
stri ego noui. † Plurimos occidistis in urbe 6
hac, & implestis uias eius interfectis. †Pro- 7
pterea hæc dicit Dominus Deus: Interfecti
uestri, quos posuistis in medio eius, hi sunt
carnes, & hæc est lebes: & educam uos de
medio eius. † Gladium metuistis, & gladiũ 8
inducam super uos, ait Dominus Deus. †Et 9
eiiciam vos de medio eius, daboq. uos in
manum hostium, & faciam in uobis iudi-
cia. † Gladio cadetis: in finibus Israel iu- 10
dicabo uos, & scietis quia ego Dominus.
† Hæc non erit uobis in lebetem, & uos nõ 11
eritis in medio eius in carnes: in finibus Is
rael iudicabo uos. † Et scietis quia ego Do- 12
minus: quia in præceptis meis non ambu-
lastis, & iudicia mea non fecistis, sed iuxta
iudicia gẽtium, quę in circuitu uestro sunt,
estis operati. † Et factum est, cum prophe- 13
tarem, Pheltias filius Banaiæ mortuus est:
& cecidi in faciem meam clamans uoce
magna, & dixi: Heu, heu, heu Domine
Deus: consummationem tu facis reliquia-
rum Israel? † Et factum est uerbum Domi- 14
ni ad me, dicens, †Fili hominis, fratres tui* 15
* fratres tui MS. H. C. uiri propinqui tui, & omnis domus Israel,
uniuersi quibus dixerunt habitatores Ieru
salem, Longe recedite a Domino, nobis da
ta est terra in possessionem. †Propterea hęc 16
dicit Dominus Deus, quia longe feci eos in
Gentibus, & quia dispersi eos in terris; ero
eis in sanctificationem modicam in terris
ad quas uenerunt. † Propterea loquere, 17
Hęc dicit Dominus Deus: Congregabo uos
de populis, & adunabo de terris in quibus
dispersi estis: daboq. uobis humum Israel.
†Et ingredientur illuc, & auferent omnes 18
offensiones, cunctasq. abominationes eius
Ier. 31. 33. de illa. † ‖ Et dabo eis cor unum, & spiri- 19
tum nouum tribuam in uisceribus eorum:
Infr. 18. 31. 36. 26 & auferam cor lapideum de carne eorum.
& dabo eis cor carneum: † Vt in præceptis 20
Inf. 24. 7. meis ambulent, & iudicia mea custodiant.
Heb. 8. 10 facientq. ea: ‖ & sint mihi in populum, &

offendicula, & abominationes suas ambu- MS. Hier.
lat, horum uiam in capite suo ponam, dicit R. H. G. C.
22 Dominus Deus. † Et eleuauerunt cheru-
bim alas suas, & rotæ cùm eis: & gloria Dei
23 Israel erat super ea. † Et ascendit gloria
Domini de medio ciuitatis, stetitq. super
24 montem qui est ad Orientem urbis. †Et spi
ritus leuauit me, adduxitq. *in Chaldæam *me 4 MS. H. G. C.
ad transmigrationem, in uisione in spiritu
Dei: & sublata est a me uisio quam uiderã
25 † Et locutus sum ad transmigrationẽ om-
nia uerba Domini quæ ostenderat mihi.

CAP. XII.

1 ET factus est sermo Domini ad me, di-
2 cens: † Fili hominis in medio domus
exasperantis tu habitas: qui oculos
habent ad uidendum, & non uident: & au-
res ad audiendum, & non audiunt: quia do
3 mus exasperans est. †Tu ergo fili hominis,
fac tibi uasa transmigrationis, & transmi-
grabis per diem coram eis; transmigrabis
autem de loco tuo ad locum alterũ in con-
spectu eorum, si forte aspiciant: quia do-
4 mus exasperans est. † Et efferes foras uasa
tua quasi uasa \\ transmigrantis' per diem \\ transmigrationis 5 MS. H. G. C.
in conspectu eorum: tu autem egredieris
uespere coram eis, sicut egreditur migrans.
5 † Ante oculos eorum perfode tibi parietẽ:
6 & egredieris per eum. † In conspectu eo-
rum in humeris portaberis, in caligine ef-
fereris: faciem tuam uelabis, & non uide-
bis terram: quia portentum dedi te domui
7 Israel. † Feci ergo sicut præceperat mihi: * Dominus MSS. R.
* vasa mea protuli quasi uasa transmigran
tis' per diem: & uespere perfodi mihi parie-
tem manu: & in caligine egressus sum, & in \\ transmigrationis 5 MS. H. G. C.
8 humeris portatus in conspectu eorum. †Et
factus est sermo Dñi mane ad me, dicens,
9 † Fili hominis, nũquid non dixerunt ad te
domus Israel domus exasperãs, Quid tu fa
10 cis? † Dic ad eos, Hæc dicit Dominus Deus:
Super ducem onus istud, qui est in Ierusalẽ,
& super omnem domum Israel, quæ est in
11 medio eorum. † Dic, Ego portentum ue-
strum: quomodo feci, sic fiet illis. in trans-
12 migrationem, & in captiuitatem ibunt. †Et
dux qui est in medio eorũ: in humeris por-
tabitur, in caligine egredietur: parietẽ per-
fodient, ut educant eum: facies eius operie- Infr. 17. 20. & 32. 3.
13 tur, ut non uideat oculo terram. † ‖ - Et ex-
tendam rete meum super eum, & capietur
in sagena mea: & adducam eum in Baby- - MSS.
lonem in terram Chaldęorum: & ipsam nõ
14 uidebit, ibiq. morietur. † Et omnes qui cir-
ca eum sunt, præsidium eius, & agmina
eius dispergam in omnem uentum: & gla-
15 dium euaginabo post eos. † Et scient quia
ego Dominus, quando dispersero illos in
Gentibus, & disseminauero eos in terris.
16 † Et relinquam ex eis uiros paucos a gladio,
& fame, & pestilentia: ut enarrent omnia
scelera eorum in Gentibus ad quas ingre-
17 dientur: & scient quia ego Dominus. †Et fa
18 ctus est sermo Domini ad me dicens, † Fili
hominis, panem tuum in cõturbatione co-
mede: sed & aquam tuam in festinatione,
19 & mœrore bibe. † Et dices ad populum
terræ, Hæc dicit Dominus Deus ad eos qui
habitant in Ierusalem in terra Israel, Pa-
nem suum in solicitudine comedent, &
aquam suam in desolatione bibent, ut de-

soletur terra a multitudine sua, propter
iniquitatem omnium qui habitant in ea.
† Et ciuitates quæ nunc habitantur, deso- 20
latæ erunt, terraq; deserta: & scietis, quia
ego Dominus. † Et factus est sermo Domi- 21
ni ad me, dicens, † Fili hominis, quod est 22
prouerbium istud uobis in terra Israel di-
centium, In longum differentur dies, &
peribit omnis uisio. † Ideo dic ad eos. Hæc 23
dicit Dominus Deus, Quiescere faciá pro-
uerbium istud, neque uulgo dicetur ultra
in Israel: & loquere ad eos, quod appropin-
quauerint dies, & sermo omnis uisionis.
† Non enim erit vltra omnis uisio cassa, ne- 24
que diuinatio ambigua in medio filiorum
Israel. † Quia ego Dominus loquar: & quod- 25
cunque locutus fuero uerbum, & fiet, non
prolongabitur amplius: sed in diebus ue-
stris domus exasperans loquar uerbum, &
faciam illud, dicit Dominus Deus. † Et fa- 26
ctus est sermo Domini ad me, dicens: † Fili 27
hominis, ecce domus Israel dicentium, Vi-
sio quam hic videt, in dies multos: & in
tempora longa iste prophetat. † Propte- 28
rea dic ad eos, Hæc dicit Dominus Deus,
Non prolongabitur ultra omnis sermo
meus: uerbum quod locutus fuero, com-
plebitur, dicit Dominus Deus.

CAP. XIII.

ET factus est sermo Domini ad me, di- 1
cens: † Fili hominis, uaticinare ad 2
prophetas Israel, qui prophetant: &
dices prophetantibus de corde suo, Audite
Ier. 23.1 verbum Domini, † Hæc dicit Dominus 3
Ial. 14.9. Deus, ‖ Væ prophetis insipientibus: qui se-
34.2. quuntur spiritum suum, & nihil uident.
† Quasi uulpes in desertis, prophetæ tui Is- 4
raël erant. † Non ascendistis ex aduerso, 5
neq; opposuistis murum pro domo Israel:
ut staretis in prœlio in die Domini. † Vidét 6
vana, & diuinant mendacium, dicentes, Ait
Dominus: cum Dominus non miserit eos:
& perseuerauerunt confirmare sermoné.
† Nunquid non uisionem cassam uidistis, & 7
diuinationem mendacem locuti estis? & di
citis, ait Dominus: cum ego non sim locu-
tus. † Propterea hæc dicit Dominus Deus, 8
Quia locuti estis uana, & uidistis menda-
cium: ideo ecce ego ad uos, dicit Dominus
Deus: † Et erit manus mea super prophe- 9
tas qui uident uana, & diuinant menda-
cium: in concilio populi mei non erunt, &
in scriptura domus Israël non scribentur,
nec in terram Israël ingredientur: & scietis
quia ego Dominus Deus: † Eo quòd dece- 10
perint populum meum, dicentes. Pax, & nô
est pax: & ipse ædificabat parietem, illi au
tem liniebát eum luto absque paleis. † Dic 11
ad eos qui liniunt absque téperatura, quod
casurus sit: erit enim imber inundans, &
dabo lapides prægrandes desuper irruen-
tes, & uentum procellæ dissipantem. † Si- 12
quidem ecce cecidit paries: nunquid non
dicetur uobis, Vbi est litura quam linistis?
† Propterea hæc dicit Dominus Deus, Et 13
erumpere faciam spiritum tépestatum in
indignatione mea, & imber inundans in
furore meo erit: & lapides grandes in ira
in consumptionem. † Et destruam parieté 14
quem linistis absque temperaméto: & adæ-
quabo eum terræ, & reuelabitur fundamé-
tum eius: & cadet, & consumetur in medio
15 eius: & scietis quia ego sum Dominus. † Et
complebo indignationem meam in parie-
te, & in his qui liniunt eum absque tempe-
ramento, dicamq; uobis, Non est paries, &
16 non sunt qui liniunt eum. † Prophetæ Is-
raël qui prophetant ad Ierusalem, & uidét
ei uisionem pacis. & non est pax, ait Domi-
17 nus Deus. † Et tu fili hominis, pone facié
tuam contra filias populi tui, quæ prophe-
tant de corde suo: & uaticinare super eas,
18 † & dic, Hæc dicit Dominus Deus: Væ ‖ qui *‖ qua n. Hier. u. G.C.*
cósuunt puluillos sub omni cubito manus:
& faciunt ceruicalia sub capite uniuersæ æ-
tatis ad capiendas animas: & cum caperét
animas populi mei, uiuificabant animas
19 eorum. † Et uiolabant me ad populú meú,
propter pugillum hordei, & fragmen pa-
nis, ut interficerent animas, quæ non mo-
riuntur, & uiuificarent animas, quæ non
uiuunt, mentientes populo meo credenti
20 mendacijs. † Propter hoc hæc dicit Domi-
nus Deus, Ecce, ego ad puluillos uestros
quibus uos capitis animas uolantes: & di-
rumpam eos de brachijs uestris: & dimit-
tam animas quas uos capitis, animas ad vo
21 landum. † Et dirumpam ceruicalia uestra,
& liberabo populum meum de manu ue-
stra, neque erunt vltra in manibus uestris
ad prædandum: & scietis quia ego Domi-
22 nus. † Pro eo quòd mœrere fecistis cor iu-
sti mendaciter, quem ego non contristaui:
& confortastis manus impij, vt non reuer-
23 teretur a uia sua mala, & uiueret: † propte-
rea uana non uidebitis, & diuinationes nô
diuinabitis amplius, & eruam populú meú
de manu uestra: & scietis quia ego Dñs.

CAP XIIII.

1 ET uenerunt ad me uiri seniorum Is-
2 raël, & sederunt coram me. † Et fa-
ctus est sermo Domini ad me, dicens,
3 † Fili hominis, uiri isti posuerunt immun-
ditias suas in cordibus suis, & scandalum
iniquitatis suæ statuerunt contra faciem
suam: nunquid interrogatus respondebo
4 eis? † Propter hoc loquere eis, & dices ad
eos, Hæc dicit Dominus Deus, Homo homo
de domo Israël, qui posuerit immunditias
suas in corde suo, & scandalum iniquitatis
suæ statuerit contra faciem suam, & uene-
rit ad prophetam interrogans per eú me:
ego Dominus respondebo ei in multitudi-
5 ne immunditiarum suarum: † Vt capiatur
domus Israel in corde suo quo recesserunt
6 a me in cunctis idôlis suis. † Propterea dic
ad domum Israel, Hęc dicit Dominus Deus,
Conuertimini, & recedite ab idôlis uestris,
& ab uniuersis contaminationibus uestris
7 auertite facies uestras. † Quia homo ho-
mo de domo Israel, & de proselytis quicú-
que aduena fuerit in Israel, si alienatus fue
rit a me, & posuerit idôla sua in corde suo,
& scandalum iniquitatis suæ statuerit con-
tra faciem suam, & uenerit ad prophetam
ut interroget per eum me: ego Dominus
8 respondebo ei per me. † Et ponam faciem
meam super hominem illum, & faciam eú
in exemplum & in prouerbium, & disper-
dam eum de medio populi mei: & scietis
9 quia ego Dominus. † ‖ Et propheta cum *Sup. 13.3*
errauerit, & locutus fuerit uerbum: ego Do
minus decepi prophetam illum: & exten-
dam manum meam super illum, & dele-

bo cũ de medio populi mei Israel. †Et por- 10
tabunt iniquitatem suam: iuxta iniquitaté
interrogantis, sic iniquitas prophetæ erit:
† Vt non erret ultra domus Israel a me, ne- 11
que polluatur in uniuersis præuaricationi-
bus suis: sed sint mihi in populum, & ego
sim eis in Deum, ait Dominus exercituum.
† Et factus est sermo Domini ad me, dicés: 12
† Fili hominis, terra cũ peccauerit mihi, ut 13
Sup.4.16. 5.16. præuaricetur præuaricans, extendam ma-
num meam super eam, & conteram uir-
gam panis eius: & immittam in eam fa-
mem, & interficiam de ea hominem, & iu-
mentum. † Et si fuerint tres uiri isti in me- 14
dio eius, Noe, Daniel, & Iob: ipsi iustitia sua
liberabunt animas suas, ait Dominus exer-
cituum. †Quòd si & bestias pessimas indu- 15
xero super terram, ut uastem eam, & fuerit
inuia, eo quòd non sit pertransiens propter
bestias: † Tres uiri isti si fuerint in ea, ui- 16
uo ego, dicit Dominus Deus, quia nec filios
nec filias liberabunt: sed ipsi soli liberabũ-
tur, terra autem desolabitur. † Vel si gla- 17
dium induxero super terram illam, & di-
xero gladio, Transi per terram: & interfe-
cero de ea hominem, & iumentum: † Et 18
tres uiri isti fuerint in medio eius: uiuo
ego, dicit Dominus Deus, non liberabunt fi-
lios neque filias: sed ipsi soli liberabuntur.
† Si autem & pestilentiam immisero super 19
terram illam, & effudero indignationem
meam super eam in sanguine, ut auferam
ex ea hominem, & iumentum. † Et Noe, 20
& Daniel, & Iob fuerint in medio eius: ui-
uo ego, dicit Dominus Deus, quia filium
& filiam non liberabunt, sed ipsi iustitia
sua liberabunt animas suas. † Quoniam 21
hæc dicit Dominus Deus, Quòd & si qua-
tuor iudicia mea pessima, gladium, & fa-
mem, ac bestias malas, & pestilentiam im-
misero in Ierusalem, ut interficiam de ea
hominem & pecus: † Tamen relinquetur 22
in ea saluatio educentium filios, & filias: ec-
ce ipsi egredientur ad uos, & uidebitis uiá
eorum, & adinuentiones eorum: & conso-
labimini super malo quod induxi in Ieru-
salem, in omnibus quæ importaui super eá.
† Et consolabuntur uos, cum uideritis uiam 23
eorum, & adinuentiones eorum: & cogno-
scetis, quod non frustra fecerim omnia quę
feci in ea, ait Dominus Deus.

CAP. XV.

ET factus est sermo Domini ad me, di- 1
cens, † Fili hominis, quid fiet de li- 2
gno uitis ex omnibus lignis nemorũ,
quæ sunt inter ligna syluarum? † Nun- 3
quid tolletur de ea lignum, ut fiat opus,
aut fabricabitur de ea paxillus, ut depen-
deat in eo quodcunque uas? † Ecce, 4
igni datum est in escam, utramque par-
tem eius consumpsit ignis, & medietas
eius redacta est in fauillam: nunquid uti-
le erit ad opus? † Etiam cum esset inte- 5
grum, non erat aptum ad opus: quanto
magis cum illud ignis deuorauerit, &
combusserit, nihil ex eo fiet operis? † Pro- 6
pterea hæc dicit Dominus Deus, Quo
ᵛᵛ tradidi 9 MS. H. G.C. modo lignum uitis inter ligna syluarum
quod dedi igni ad deuorandum, sic ᵛᵛ tra-
dam' habitatores Ierusalem. † Et ponam 7
faciem meam in eos: de igne egredien-
tur, & ignis consumet eos: & scietis
quia ego Dominus, Cum posuero faciem
8 meam in eos, † & dedero terram inuiam
& desolatam: eo quòd præuaricatores ex-
titerint, dicit Dominus Deus.

CAP. XVI.

1 ET factus est sermo Domini ad me,
2 dicens, † Fili hominis, notas fac Ie-
3 rusalem abominationes suas. † Et di-
ces, Hæc dicit Dominus Deus Ierusalem:
Radix tua, & generatio tua de Terra-Cha-
náan: pater tuus Amorrhæus, & mater
4 tua Chetæa. † Et quando nata es, in die or-
tus tui non est præcisus umbilicus tuus, &
aqua non es lota in salutem, nec sale salita,
5 nec inuoluta pannis. † Non pepercit su-
per te oculus, ut faceret tibi unum de his,
misertus tui: sed proiecta es super faciem
terræ in abiectione animæ tuæ, in die qua
6 nata es. † Transiens autem per te, uidi te
conculcari in sanguine tuo. & dixi tibi
cum esses in sanguine tuo, Viue. dixi,
7 inquam, tibi, In sanguine tuo uiue. †Mul-
tiplicatam quasi germen agri dedi te: &
multiplicata es, & grãdis effecta, & ingres-
sa es, & peruenisti ad mũdum muliebrem:
ubera tua intumuerunt, & pilus tuus ger-
minauit: & eras nuda, & confusione ple-
8 na. † Et transiui per te, & uidi te: & ec-
ce tempus tuum, tempus amantium: &
expandi amictum meum super te, &
operui ignominiam tuam. Et iuraui tibi,
& ingressus sum pactum tecum: ait Domi-
9 nus Deus: & facta es mihi. †Et laui te aqua,
& emundaui sanguinem tuum ex te: & un-
10 xi te oleo. †Et uestiui te discoloribus, & cal-
ceaui te hyacintho: & cinxi te bysso, & in-
11 dui te subtilibus. † Et ornaui te ornamen-
to, & dedi armillas in manibus tuis, & tor-
12 quem circa collum tuum. † Et dedi inauré
super os tuum, & circulos auribus tuis, &
13 coronam decôris in capite tuo. † Et ornata
es auro, & argento, & uestita es bysso, & po-
lymito, & multis coloribus: similam & mel
& oleum comedisti, & decôra facta es ue-
hementer nimis: & profecisti in regnum.
14 † Et egressum est nomen tuum in Gentes
propter speciem tuam: quia perfecta eras
in decôre meo, quem posueram super te; di
15 cit Dominus Deus. † Et habens fiduciam in
pulchritudine tua fornicata es in nomine
tuo: & exposuisti fornicationem tuam om
16 ni transeunti, ut eius fieres. † Et sumens de
uestimentis tuis, fecisti tibi excelsa hinc in-
de consuta: & fornicata es super eis, sicut
17 non est factum, neque futurum est. †Et tu-
listi uasa decôris tui, de auro meo atque ar
gento meo, quę dedi tibi: & fecisti tibi ima-
18 gines masculinas, & fornicata es in eis. †Et
sumpsisti uestimenta tua multicoloria, &
ᵛᵛ operuisti illas': & oleum meum, & thy- *ᵛᵛ uestita es eis 16 MS.*
19 miama meum posuisti coram eis. † Et pa-
nem meum quem dedi tibi, similam, & o-
leum, & mel, quibus enutriui te, posuisti in
conspectu eorum in odorem suauitatis, &
20 factum est, ait Dominus Deus. † Et tulisti
filios tuos, & filias tuas quas generasti mi-
hi: & immolasti eis ad deuorandum. Nun-
21 quid parua est fornicatio tua? † Immola-
sti filios meos, & dedisti, illos consecrans
22 eis. † Et post omnes abominationes
tuas & fornicationes, * non es recordata ** tuas 1 MS. H.G.C.*
dierum adolescentiæ tuæ, quando eras

nuda, & confusione plena, conculcata in
sanguine tuo. ✝ Et accidit post omnem ma- 23
litiã tuam (uæ uæ tibi, ait Dominus Deus)
✝ & ædificasti tibi lupanar, & fecisti tibi 24
prostibulum in cunctis plateis ✝ Ad omne 25
caput uiæ ædificasti signum prostitutionis
tuæ: & abominabilem fecisti decorem tuũ
& diuisisti pedes tuos omni transeunti, &
multiplicasti fornicationes tuas. ✝ Et forni- 26
cata es cum filiis Aegypti uicinis tuis ma-
gnarum carnium: & multiplicasti forni-
cationem tuam ad irritandum me. ✝ Ecce, 27
ego extendam manum meam super te, &
auferam ⸌iustificationem tuam⸍: & dabo
te in animas odientium te filiarum Palæ-
stinarum, quæ erubescunt in uia tua scele-
rata. ✝ Et fornicata es in filiis Assyriorum, 28
eo quòd necdum fueris expleta: & postquã
fornicata es, nec sic es satiata. ✝ Et multi- 29
plicasti fornicationẽ tuam in Terra-Cha-
náan cum Chaldæis: & nec sic satiata es.
✝ In quo mundabo cor tuum, ait Dominus 30
Deus: cum facias omnia hæc opera mulie-
ris meretricis & procacis? ✝ Quia fabrica- 31
sti lupanar tuum in capite omnis uiæ, &
excelsum tuum fecisti in omni platea: nec
facta es quasi meretrix fastidio augẽs pre-
tium, ✝ sed quasi mulier adultera quæ su- 32
per uirum suum inducit alienos. ✝ Omni- 33
bus meretricibus dantur mercedes: tu au-
tem dedisti mercedes cunctis amatoribus
tuis, & dona donabas eis ut intrarent ad te
undique ad fornicandum tecũ. ✝ Factumq; 34
est in te contra consuetudinem mulierum
in fornicationibus tuis, & post te non erit
fornicatio: in eo enim quod dedisti mer-
cedes, & mercedes non accepisti, factum est
in te contrarium. ✝ Propterea meretrix 35
audi uerbum Domini. ✝ Hæc dicit Domi- 36
nus Deus: Quia effusum est æs tuum, & re-
uelata est ignominia tua in fornicationi-
bus tuis super amatores tuos, & super idô
la abominationum tuarum in sanguine
filiorum tuorum quos dedisti eis: ✝ Ecce, 37
ego cõgregabo omnes amatores tuos qui-
bus commista es, & omnes quos dilexisti
cum uniuersis quos oderas: & congregabo
eos super te undique, & nudabo ignomi-
niam tuam coram eis, & uidebunt omnẽ
turpitudinem tuam. ✝ ‖ Et iudicabo te iudi- 38
ciis adulterarum & effundentium sangui-
nem: & dabo te in sanguinem furoris &
zeli. ✝ Et dabo te in manus eorum, & de- 39
struent lupanar tuum: & demolientur pro-
stibulum tuum: & denudabunt te uestimẽ-
tis tuis, & auferent uasa decoris tui: & de-
relinquent te nudam plenamq; ignomi-
nia: ✝ Et adducent super te multitudinem, 40
& lapidabunt te lapidibus, & trucidabunt
te gladiis suis. ✝ ‖ Et comburent domos tuas 41
igni, & faciẽ in te iudicia in oculis mulie-
rũ plurimarũ: & desines fornicari, & mer-
cedes ultra non dabis. ✝ Et requiescet indi- 42
gnatio mea in te: & auferetur zelus meus
a te, & quiescam, nec irascar amplius. ✝ Eo 43
quòd non fueris recordata dierum adole-
scientiæ tuæ, & prouocasti me in omnibus
his: quapropter & ego uias tuas in capite
tuo dedi, ait Dominus Deus, & nõ feci iux-
ta scelera tua in omnibus abominationi-
bus tuis. ✝ Ecce, omnis qui dicit uulgo pro- 44
uerbium, in te assumet illud dicens, Sicut

⸌ius tuũ 10 MS.
⸌statutum tuum 11.
⸌legitima tua G.

Inf. 23. 10. 45.

4 Re. 25. 9.

45 mater, ita & filia eius. ✝ Filia matris tuæ es
tu, quæ proiecit uirum suum, & filios suos:
& soror sororum tuarum es tu, quæ proie-
cerunt uiros suos & filios suos: mater ue-
stra Cethæa, & pater uester Amorrhæus.
46 ✝ Et soror tua maior, Samaria, ipsa & filiæ
eius quæ habitant ad sinistram tuam: so-
ror autem tua minor te, quæ habitat a dex
47 tris tuis, Sodoma, & filiæ eius. ✝ Sed nec in
uiis earum ambulasti, neque secundum
scelera earum fecisti pauxillum minus: pe
ne sceleratiora fecisti illis in omnibus uiis
48 tuis. ✝ Viuo ego, dicit Dominus Deus, quia
non fecit Sodoma soror tua ipsa, & filiæ
49 eius, sicut fecisti tu & filiæ tuæ. ✝ Ecce ‖ hæc
fuit iniquitas Sodomę sororis tuę, super-
bia, saturitas panis & abundantia, & otium
ipsius & filiarum eius: & manum egeno &
50 pauperi non porrigebant. ✝ Et eleuatæ
sunt, & fecerunt abominationes corã me:
51 & abstuli eas sicut ⸌uidisti⸍. ✝ Et Samaria
dimidium peccatorum tuorum non pec-
cauit: sed uicisti eas sceleribus tuis, & iusti-
ficasti sorores tuas in omnibus abomina-
52 tionibus tuis, quas operata es. ✝ Ergo & tu
porta confusionem tuam, quæ uicisti so-
rores tuas peccatis tuis, sceleratius agens
ab eis: iustificatæ sunt enim a te: ergo & tu
confundere, & porta ignominiã tuam, quæ
53 iustificasti sorores tuas. ✝ Et conuertam re-
stituens eas conuersione Sodomorum cũ
filiabus suis, & conuersione Samariæ & fi-
liarum eius: & conuertam reuersionẽ tuã
54 in medio earum, ✝ ut portes ignominiam
tuam, & confundaris in omnibus quæ fe-
55 cisti consolans eas. ✝ Et soror tua Sodoma,
& filiæ eius reuertentur ad antiquitatem
suam: ⸌& Samaria, & filiæ eius reuertentur
ad antiquitatem suam⸍: & tu, & filiæ tuæ
56 reuertemini ad antiquitatem uestrã. ✝ Nõ
fuit autem Sodoma soror tua audita in
ore tuo, in die superbiæ tuæ, antequam re-
57 uelaretur malitia tua: ✝ sicut hoc tempore
in opprobrium filiarum Syriæ, & cuncta-
rum in circuitu tuo filiarum Palæsthina-
58 rum, quæ ambiunt te per gyrum. ✝ scelus
tuum & ignominiam tuam tu portasti, ait
59 Dominus Deus ✝ Quia hæc dicit Dominus
Deus, Et faciam tibi sicut despexisti iuramẽ
60 tum, ut irritum faceres pactum: ✝ & recor-
dabor ego pacti mei tecum in diebus ado-
lescentiæ tuæ: & suscitabo tibi pactum
61 sempiternum. ✝ Et recordaberis uiarũ tua-
rum, & confunderis: cum receperis soro-
res tuas te maiores cum minoribus tuis:
& dabo eas tibi in filias, sed non ex pacto
62 tuo, ✝ Et suscitabo ego pactum meum te-
63 cum. & scies quia ego Dominus, ✝ ut recor-
deris & confundaris, & non sit tibi ultra
aperire os præ confusione tua, cum placa-
tus tibi fuero in omnibus quæ fecisti, ait
Dominus Deus.

CAP. XVII.

1 ET factum est uerbum Domini ad me,
2 dicens, ✝ Fili hominis propone ænig-
ma, & narra parabolam ad domum
3 Israel. ✝ & dices, Hæc dicit Dñs Deus, Aqui-
la grandis magnarũ alarum, longo mẽbro-
rum ductu, plena plumis & uarietate, ue-
nit ad Libanum, & tulit medullam cedri.
4 ✝ Summitatem frondium eius auulsit:
& transportauit eam in Terram Chanáan,

Ge. 18. 19

⸌uidi 2 MSS H. C. G.

-0.

in urbe negotiatorum posuit illam. ♦ Et 5
tulit de semine terræ, & posuit illud in ter-
ra pro semine: ut firmaret radicem super
aquas multas, in superficie posuit illud.
♦ Cumq́. germinasset, creuit in uineam la- 6
tiorem, humili statura, respicientibus ra-
mis eius ad eá: & radices eius sub illa erát:
facta est ergo uinea, & fructificauit in pal-
mites, & emisit propagines. ♦ Et facta est 7
aquila altera grandis, magnis alis, multisq́.
plumis: & ecce uinea ista quasi mittens ra-
dices suas ad eam, palmites suos extendit
ad illam, ut irrigaret eam de areolis ger-
minis sui. ♦ * In terra bona super aquas 8
Qua MS. 9.
multas plantata est: ut faciat frondes, &
portet fructum, ut sit in uineam grandem
♦ Dic, Hęc dicit Dominus Deus, Ergone pro 9
sperabitur? nonne radices eius euellet, &
\\ fructus' eius distringet, & siccabit om-
\\ fructũ § MS. Hie. H. G. C.
nes palmites germinis eius, & arescet: &
non in brachio grandi, neque in populo
multo, ut euelleret eam radicitus? ♦ Ecce, 10
plantata est: ergone prosperabitur? non-
ne cum tetigerit eam uentus urens siccabi-
tur, & in areis germinis sui arescet? ♦ Et fa- 11
ctum est uerbum Domini ad me, dicens,
♦ Dic ad domum exasperantem, Nescitis 12
quid ista significent? Dic, Ecce, uenit rex
Babylonis in Ierusalem: & assumet regem,
& principes eius, & adducet eos ad semeti-
psum in Babylonem. ♦ Et tollet de semi- 13
ne regni, ferietq́ cum eo fœdus; & ab eo
accipiet iusiurandum: sed & fortes terræ
tollet: ♦ Vt sit regnum humile, & non ele- 14
uetur, sed custodiat pactum eius, ut ser-
uet illud. ♦ Qui recedens ab eo, misit nun- 15
cios ad Aegiptum, ut daret sibi equos, &
populum multum. Nunquid prosperabi-
tur, uel consequetur salutem, qui fecit
hæc? & qui dissoluit pactum, nunquid ef-
fugiet? ♦ Viuo ego, dicit Dominus Deus, 16
quoniam in loco regis qui constituit eum
regem, cuius fecit irritum iuramentum,
& soluit pactum quod habebat cum eo, in
medio Babylonis morietur. ♦ Et non in 17
exercitu grandi, neque in populo multo
faciet contra eum Pharao prœlium: in ia-
ctu aggeris, & in extructione uallorum,
ut interficiat animas multas. ♦ Spreuerat 18
enim iuramentum, ut solueret fœdus, &
ecce dedit manum suam: & cum omnia
hæc fecerit, non effugiet. ♦ Propterea hæc 19
dicit Dominus Deus: Viuo ego, quoniam
iuramentum quod spreuit, & fœdus quod
præuaricatus est, ponam in caput eius.
Sup. 12. 13. Inf. 32. 3
♦ ‖ Et expandam super eum rete meum, & 20
comprehendetur in sagena mea; & addu-
cam eum in Babylonem, & iudicabo eum
ibi in præuaricatione, qua despexit me.
♦ Et omnes profugi eius cum uniuerso ag- 21
mine suo, gladio cadent: residui autem
in omnem uentum dispergentur: & scietis
quia ego Dominus locutus sum. ♦ Hæc di- 22
cit Dominus Deus, Et sumam ego de me-
dulla cedri sublimis, & ponam: de uerti-
ce ramorum eius tenerum distringam, &
plantabo super montem excelsum, & emi-
nentem. ♦ In monte sublimi Israel plan- 23
tabo illud, & erumpet in germen, & fa-
ciet fructum, & erit in cedrum magnam:
& habitabunt sub ea omnes uolucres, &
uniuersum uolatile, sub umbra frondium
24 eius nidificabit. ♦ Et scient omnia ligna re-
gionis, quia ego Dominus humiliaui lignũ
sublime, & exaltaui lignum humile: & sic-
caui lignum uiride, & frondere feci lignũ
aridum. Ego Dominus locutus sum, & feci.

CAP. XVIII.

1 ET factus est sermo Domini ad me, di-
2 cens. ♦ Quid est quod inter uos para-
bolam uertitis in prouerbium istud
in terra Israel? dicentes, ‖ Patres comede- *Ier. 31. 39.*
runt uuam acerbam, & dentes filiorum \\
3 obstupescunt'. ♦ Viuo ego, dicit Dominus *\\ obstupuerunt 4 MS. Hier. G.*
Deus, si erit ultra uobis parabola hæc in
4 prouerbium in Israel. ♦ Ecce omnes animę
meæ sunt: ut anima patris, ita & anima fi-
lij, mea est: anima quæ peccauerit, ipsa
5 morietur. ♦ Et uir, si fuerit iustus, & fe-
6 cerit iudicium, & iustitiam, ♦ in montibus
non comederit, & oculos suos non leua-
uerit ad idôla domus Israel: & uxorem pro
ximi sui non uiolauerit, & ad mulierem
7 menstruatam non accesserit: ♦ Et hominé
non contristauerit: pignus debitori reddi-
derit, per uim nihil rapuerit, ‖ panem suũ *Isa. 58. 7*
esurienti dederit, & nudum operuerit ue- *Mat. 25. 35.*
8 stimento: ♦ Ad usuram non commodaue-
rit, & amplius non acceperit: ab iniquita-
te auerterit manum suam, & iudicium ue-
9 rum fecerit inter uirum, & uirum: ♦ * in *& MS. R. G. Verũ Hier. H. & C. non addunt.*
pręceptis meis ambulauerit, & iudicia mea
custodierit, ut faciat ueritatem: hic iustus
10 est, uita uiuet, ait Dominus Deus. ♦ Quòd si
genuerit filium latronem effundenté san-
11 guinem, & fecerit unum de istis: ♦ & hæc
quidem omnia non facientem, sed in mõ-
tibus comedentem, & uxorem proximi sui
12 polluentem: ♦ Egenum, & pauperem con-
tristantem, rapientem rapinas, pignus non
reddentem, & ad idôla leuantem oculos
13 suos, abominationem facientem: ♦ Ad usu-
ram dantem, & amplius accipientem: nun
quid uiuet? non uiuet: cum uniuersa hæc
detestanda fecerit, morte morietur, san-
14 guis eius in ipso erit. ♦ Quòd si genuerit fi-
lium, qui uidens omnia peccata patris sui
quæ fecit, timuerit, & non fecerit simile
15 eis: ♦ super montes non comederit, & ocu-
los suos non leuauerit ad idôla domus Is-
rael, & uxorem proximi sui non uiolaue-
16 rit. ♦ Et uirum non contristauerit, pignus
non retinuerit, & rapinam non rapuerit,
panem suum esurienti dederit, & nudum
17 operuerit uestimento: ♦ A pauperis iniu-
ria auerterit manum suam; usuram, & su-
perabundantiam non acceperit, * iudicia *& MS. 9. R.*
mea fecerit, in pręceptis meis ambulauerit
hic nõ morietur in iniquitate patris sui, sed
18 uita uiuet: ♦ Pater eius quia calumniatus
est, & uim fecit fratri, & malũ operatus est
in medio populi sui: ecce mortuus est in
19 iniquitate sua. ♦ Et dicitis, Quare non por-
tabit filius iniquitatem patris? Videlicet,
quia filius iudicium, & iustitiam operatus
est, omnia præcepta mea custodiuit, & fe-
20 cit illa, uiuet uita. ♦ ‖ Anima quæ pecca- *Deu. 24. 16.*
uerit, ipsa morietur: filius non portabit
iniquitatem patris, & pater non portabit *4 Re. 14. 6.*
iniquitatem filij: iustitia iusti super eum
21 erit, & impietas impij erit super eum. ♦ Si *2 Par. 25 4.*
autem impius egerit pœnitentiam ab om-
nibus peccatis suis quæ operatus est, & cu-
stodierit omnia præcepta mea, & fecerit

iudicium,

iudicium, & iustitiam: uita uiuet, & non
morietur. ✝Omnium iniquitatum eius 22
quas operatus est, non recordabor: in iu-
stitia sua quam operatus est, uiuet. ✝ ‖Nun- 23

Ps. 29.4. Infr. 33 11. 2 Pet. 3. 9.

quid uoluntatis meæ est mors impij, dicit
Dominus Deus, & non ut conuertatur a
uijs suis, & uiuat? ✝Si autẽ auerterit se iu- 24
stus a iustitia sua,& fecerit iniquitatem se-
cundum omnes abominationes quas ope-
rari solet impius, nunquid uiuet? omnes
iustitiæ eius quas fecerat,non recordabun-
tur: in præuaricatione qua præuaricatus
est,& in peccato suo quod peccauit, in ipsis

Infr. 33. 20.

morietur. ✝ ‖ Et dixistis, Non est æqua uia 25
Domini. Audite ergo domus Israel. Nun-
quid uia mea non est æqua, & non magis
uiæ uestrę prauę sunt? ✝Cũ enim auerterit 26
se iustus a iustitia sua,& fecerit iniquitatẽ,
morietur in eis: in iniustitia quam opera-
tus est, morietur. ✝ Et cum auerterit se 27
impius ab impietate sua quã operatus est,
& fecerit iudicium, & iustitiam: ipse ani-
mam suam uiuificabit.✝Considerãs enim, 28
& auertẽs se ab omnibus iniquitatibus suis
quas operatus est, uita uiuet, & non mo-
rietur. ✝ Et dicunt filij Israel,Non est æqua 29
uia Domini. Nunquid uiæ meæ non sunt
æquæ, domus Israel,& non magis uiæ ue-
stræ prauæ? ✝ Idcirco unumquemque iux- 30
ta uias suas iudicabo domus Israel,ait Do-

Mat.3.2

minus Deus. ‖ Conuertimini, & agite pę-
nitentiam ab omnibus iniquitatibus ue-
stris: & nõ erit uobis in ruinam iniquitas.
✝Proijcite a uobis omnes \\ præuaricatio- 31

\\ iniquitates MS. R.

nes' uestras in quibus præuaricati estis, &
facite uobis cor nouum, & spiritum no-
uum: & quare moriemini domus Israel?

Sup.13. Infr. 33. 11.

✝‖ Quia nolo mortem morientis,dicit Do- 32
minus Deus: reuertimini, & uiuite.

CAP. XIX.

** fili hominis M. S. G. 9. Verum a R. Hier. H. C. & G. nõ additur.*

E T tu * assume planctum super prin- 1
cipes Israel, ✝ & dices, Quare mater 2
tua leæna inter leones cubauit, in
medio leũculorum enutriuit catulos suos?
✝ Et eduxit unum de leunculis suis, leo fa- 3
ctus est: & didicit capere prædam, homi-
nemq́. comedere. ✝ Et audierunt de eo Gẽ- 4
tes, & non absque uulneribus suis ceperũt
eum:& adduxerunt eum in catenis in Ter-
ram-Ægypti. ✝ Quæ cum uidisset quo- 5
niam infirmata est, & perijt expectatio
eius: tulit unum de leunculis suis,leonem
constituit eum: ✝ Qui incedebat inter leo- 6
nes, & factus est leo: & didicit prædam ca-
pere,& homines deuorare:✝Didicit uiduas 7
facere, & ciuitates eorum in desertum ad-
ducere: & desolata est terra, & plenitudo
eius a uoce rugitus illius. ✝ Et conuene- 8
runt aduersus eum Gentes undique de pro
uincijs, & expanderunt super eum rete
suum,in uulneribus earum captus est. ✝ Et 9
miserunt eum in caueam, in catenis ad-
duxerunt eum ad regem Babylonis: mise-
runtq́. eum in carcerem, ne audiretur uox
eius ultra super montes Israel.✝ Mater tua 10
quasi uinea in sanguine tuo super aquam
plantata est: fructus eius, & frondes
eius creuerunt ex aquis multis. ✝ Et factæ 11
sunt ei uirgæ solidæ in sceptra dominan-
tiũ, & exaltata est statura eius inter fron-
des:& uidit altitudinẽ suã in multitudine
palmitum suorum. ✝ Et euulsa est in ira, 12

Osee 13 15.

in terramq́. proiecta: ‖ & uentus urens
siccauit fructum eius: marcuerunt, & are-
factæ sunt uirgæ roboris eius: ignis comẽ-
13 dit eam. ✝ Et nunc transplantata est in de-
14 sertum, in terra inuia, & sitienti. ✝ Et
egressus est ignis de uirga ramorum eius,
qui fructum eius comedit: & non fuit in
ea uirga fortis, sceptrum dominantium.
Planctus est, & erit in planctum.

CAP. XX.

1 E T factũ est in anno septimo, in quin-
to in decima mensis: uenerunt uiri
de senioribus Israel ut interrogarent
2 Dominum, & sederunt coram me. ✝ Et
factus est sermo Domini ad me, dicens,
3 ✝ Filij hominis loquere senioribus Israel,
& dices ad eos, Hæc dicit Dominus Deus,
Nunquid ad interrogandum me uos ueni-
stis? uiuo ego quia non respondebo uobis,
4 ait Dominus Deus. ✝ Si iudicas eos, si iu-
dicas fili hominis?abominationes patrum
5 eorum ostende eis. ✝ Et dices ad eos: Hæc
dicit Dominus Deus,in die qua elegi Israel
& leuaui manum meam pro stirpe domus
Iacob,& apparui eis in Terra-Ægypti,& le-
uaui manum meam pro eis, dicens, Ego
6 Dominus Deus uester: ✝ in die illa leuaui
manum meam pro eis, ut educerem eos
de Terra-Ægypti, in terram quam proui-
deram eis fluentem lacte, & melle, quæ est
7 egregia inter omnes terras.✝Et dixi ad eos,
Vnusquisque offensiones oculorum suorũ
abijciat, & in idôlis Ægypti nolite pollui:
8 ego Dominus Deus uester. ✝Et irritauerunt
me, noluerunt q́. me audire: unusquisque
abominationes oculorum suorum nõ pro-
iecit, nec idôla Ægypti reliquerunt: & di-
xi ut effunderem indignationẽ meam su-
per eos, & implerem iram meam in
9 eis, in medio Terræ-Aegypti. ✝ Et feci pro-
pter nomen meum, ut non uiolaretur co-
ram Gentibus, in quarum medio erant, &
inter quas apparui eis, ut educerem eos de

Leu.18 5 Ro.10.5. Exo. 20. 8.31.13 Deu.5. 12.

10 Terra-Aegypti. ✝ Eieci ergo eos de Terra
11 -Aegypti, & eduxi eos in desertum. ✝ ‖ Et
dedi eis præcepta mea,& iudicia mea ostẽ-
12 di eis, quæ faciens homo,uiuet in eis.✝In-
super, & ‖ sabbatha mea dedi eis, ut essent
signum inter me, & eos: & scirent quia
13 ego Dominus sanctificans eos. ✝ Et irrita-
uerunt me domus Israel in deserto, in prę-

Gal.3.12 Exo. 16. 28.

ceptis meis non ambulauerunt, & iudicia
mea proiecerunt, ‖ quæ faciens homo ui-
uet in eis: ‖ & sabbatha mea uiolauerunt
uehementer: dixi ergo ut effunderem fu-
rorem meum super eos in deserto, & con-
14 sumerem eos. ✝ Et feci propter nomen
meum, ne uiolaretur coram Gentibus de
15 quibus eieci eos in conspectu earum. ✝Ego
igitur leuaui manum meam super eos in
deserto, ne inducerem eos in terram quã
dedi eis fluentem lacte, & melle, præci-
16 puam terrarum omnium. ✝ Quia iudicia
mea proiecerunt, & in præceptis meis
non ambulauerunt, & sabbatha mea uio-
lauerunt; post idôla enim cor eorum gra-
17 diebatur. ✝ Et pepercit oculus meus su-
per eos, ut non interficerem eos: nec
18 consumpsi eos in deserto. ✝ Dixi autem ad
filios eorum in solitudine, In præceptis
patrum uestrorum nolite incedere, nec
iudicia eorum custodiatis, nec in idolis

eorum polluamini. ♦ Ego Dominus Deus 19
uester,in præceptis meis ambulate , & iu-
dicia mea custodite,& facite ea.♦Et sabba- 20
tha mea sanctificate , ut sint signum inter
\ & sciatis 3 MS. R.
me & uos: \\ & sciatur quia ego sum Domi-
nus Deus uester.♦Et exacerbauerunt me fi- 21
\\ ad scientiã H.G.C.
lii, *in præceptis meis non ambulauerũt:
& iudicia mea non custodierunt , ut face-
** & MS.R. Verũ H se. H. & C. non additur.*
rent ea : quæ cum fecerit homo , uiuet in
eis:& sabbatha mea uiolauerunt : & com-
minatus sum ut effunderem furorem meũ
super eos , & implerem iram meam in eis
in deserto.♦Auerti autem manum meam, 22
& feci propter nomen meum, ut non uio-
laretur coram Gentibus , de quibus eieci
eos in oculis earum. ♦ Iterum leuaui ma- 23
num meam in eos in solitudine,ut disper-
gerẽ illos in nationes , & uentilarem in
terras:♦eo quòd iudicia mea non fecissẽt, 24
& præcepta mea reprobassent,& sabbatha
mea uiolassent , & post idôla patrum suo-
rum fuissent oculi eorum.♦Ergo & ego de- 25
di eis præcepta non bona.& iudicia in qui-
bus non uiuent: ♦Et pollui eos in muneri- 26
bus suis cum offerrent omne quod aperit
uuluam.propter delicta sua: & scient quia
ego Dominus ♦ Quamobrem loquere ad 27
domum Israël fili hominis.& dices ad eos,
Hæc dicit Dominus Deus, Adhuc & in hoc
blasphemauerunt me patres uestri , cum
spreuissent me contemnentes:♦& induxis- 28
sem eos in terram super quam leuaui ma-
** illam 3 M S.H.G. C.*
num meam ut darem * eis: uiderunt om-
nem collem excelsum , & omne lignũ ne-
morosum , & immolauerunt ibi uictimas
suas:& dederunt ibi irritationem oblatio-
nis suæ,& posuerunt ibi odorem suauitatis
suæ,& libauerunt libationes suas. ♦ Et dixi 29
ad eos , Quid est excelsum ad quod uos in-
gredimini?& uocatum est nomen eius Ex-
celsum,usque ad hanc diem . ♦ Propterea 30
dic ad domum Israël, Hæc dicit Dominus
Deus,Certe in uia patrum uestrorum uos
polluimini,& post offendicula eorum uos
fornicamini:Et in oblatione donorum ue- 31
strorum , cum traducitis filios uestros per
ignem , uos polluimini in omnibus idôlis
uestris usque hodie: & ego respondebo uo-
bis domus Israël: Viuo ego, dicit Dominus
Deus,quia non respondebo uobis. ♦ Neque 32
cogitatio mentis uestræ fiet , dicentiũ, Eri-
mus sicut Gentes,& sicut cognationes:ter-
ræ,ut colamus ligna & lapides.♦ Viuo ego, 33
dicit Dominus Deus , quoniam in manu
forti,& in brachio extento,& in furore ef-
fuso regnabo super uos.♦Et educam uos de 34
populis: & cõgregabo uos de terris, in qui-
bus dispersi estis,in manu ualida & in bra-
chio extento , & in furore effuso regnabo
super uos.♦Et adducam uos in desertũ po- 35
pulorum , & iudicabor uobiscum ibi facie
ad faciem. ♦ Sicut iudicio contendi aduer- 36
**Deus 6 M S R.H. C.G.*
sum patres uestros in deserto Terræ-Aegy-
pti:sic iudicabo uos,dicit Dominus.* ♦ Et 37
subiciam uos sceptro meo , & inducã uos
in uinculis fœderis . ♦ Et eligam de uobis 38
transgressores & impios , & de terra inco-
latus eorum educam eos,& in terrã Israel
non ingredientur : & scietis quia ego Do-
minus.♦Et uos domus Israël,Hæc dicit Do- 39
minus Deus , Singuli post idôla uestra am-
bulate,& seruite eis. Quòd si & in hoc non
audieritis me , & nomen meum sanctum
pollueritis ultra in muneribus uestris,& in
40 idôlis uestris : ♦ in monte sancto meo , in
monte excelso Israël , ait Dominus Deus,
ibi seruiet mihi omnis domus Israël , om-
nes,inquam,in terra in qua placebunt mi-
hi, & ibi quæram primitias uestras , & ini-
tium decimarum uestrarum in omnibus
41 sanctificationibus uestris. ♦In odorem sua-
uitatis suscipiam uos, cum eduxero uos de
populis, & congregauero uos de terris in
quas dispersi estis:& sanctificabor in uobis
42 in oculis nationum.♦Et scietis quia ego Do
minus,cum induxero uos ad terrã Israël ,
in terram pro qua leuaui manum meam,
43 ut darem eam patribus uestris. ♦ Et recor-
dabimini ibi uiarum uestrarum, & omniũ
scelerum uestrorum , quibus polluti estis
in eis:& displicebitis uobis in conspectu ue
stro in omnibus malitiis uestris quas feci-
44 stis.♦Et scietis quia ego Dominus,cum be-
nefecero uobis propter nomen meum , &
non secundum uias uestras malas, neque
secundum scelera uestra pessima domus
45 Israël,ait Dominus Deus.♦Et factus est ser-
46 mo Domini ad me,dicens, ♦ Fili hominis ,
pone faciem tuam contra uiam Austri , &
stilla ad Aphricum. & propheta ad saltum
47 agri meridiani.♦Et dices saltui meridiano,
Audi uerbum Domini:hæc dicit Dominus
Deus,Ecce,ego succendam in te ignem , &
comburam in te omne lignum uiride, &
omne lignum aridum : non extinguetur
flamma succensionis:& comburetur in ea
omnis facies ab Austro usque ad Aquilonẽ.
48 ♦ Et uidebit uniuersa caro quia ego Domi-
49 nus succendi eã,nec extinguetur. ♦ Et dixi,
Ah,ah,ah,Dñe Deus:ipsi dicunt de me,Nũ-
quid non per parabolas loquitur iste?

CAP. XXI.

1 ET factus est sermo Domini ad me,di-
2 cens:♦ Fili hominis, pone faciem tuã
ad Ierusalem, & stilla ad sanctuaria ,
3 & propheta cõtra humum Israel:♦Et dices
terræ Israel,Hæc dicit Dominus Deus, Ec-
ce ego ad te, & eiiciam gladium meum de
uagina sua,& occîdam in te iustum & im-
4 pium,♦Pro eo autem quod occidi in te iu-
stum & impium,idcirco egredietur gladius
meus de uagina sua ad omnem carnem ab
5 Austro usque ad Aquilonem:♦Vt sciat om-
nis caro quia ego Dominus eduxi gladium
6 meum de uagina sua irreuocabilem . ♦ Et
tu fili hominis ingemisce in cõtritione lũ-
borum , & in amaritudinibus ingemiscẽ
7 coram eis.♦Cumq́ dixerint ad te,Quare tu
gemis?dices,Pro auditu : quia uenit, & ta-
bescet omne cor, & dissoluentur uniuersæ
manus, & infirmabitur omnis spiritus , &
per cuncta genua fluent aquæ: ecce uenit
8 & fiet,ait Dominus Deus.♦Et factus est ser-
9 mo Domini ad me,dicens, ♦ Fili hominis,
propheta , & dices , Hæc dicit Dominus
Deus, Loquere , Gladius gladius exacutus
10 est & limatus. ♦ Vt cædat uictimas exacu-
tus est,ut splendeat limatus est:qui moues
sceptrum filii mei , succidisti omne lignũ.
11 ♦Et dedi eum ad leuigandum , ut teneatur
manu : iste exacutus est gladius, & iste li-
matus est , ut sit in manu interficientis,
12 ♦Clama, & ulula fili hominis,quia hic fa-
ctus est in populo meo,hic in cunctis duci-

bus Israel qui fugerant: gladio traditi sunt
cum populo meo, idcirco plaude super fe-
mur: † quia probatus est, & hoc cum sce- 13
ptrum subuerterit, & non erit, dicit Do-
minus Deus. † Tu ergo fili hominis pro- 14
\\ manum 4 MS R. H. G. pheta, & percute \\manu' ad manum, &
dupliciter gladius, ac triplicetur gladius in
terfectorum: hic est gladius occisionis ma-
gnæ qui obstupescere eos facit, † & corde 15
tabescere, & multiplicat ruinas. In omni-
bus portis eorum dedi conturbationē gla-
dij acuti, & limati ad fulgendum, amicti
ad cædem. † Exacuere, uade ad dexteram 16
siue ad sinistram, quocunque faciei tuæ est
appetitus. † Quin, & ego plaudam manu 17
ad manum, & implebo indignationem
meam: ego Dominus locutus sum. † Et fa- 18
ctus est sermo Domini ad me, dicens, † Et 19
tu fili hominis pone tibi duas uias, ut ue-
niat gladius regis Babylonis: de terra una
\\ ambo 5 MS. R. egredientur \\ ambo': & manu capiet cō-
iecturam, in capte uiæ ciuitatis conijciet
† Viam pones, ut ueniat gladius ad Rab- 20
bath filiorum Ammon, & ad Iudam in Ie-
rusalem munitissimam. † Stetit enim rex 21
Babylonis in biuio, in capite duarum uia-
rum, diuinationem quærens, commiscens
sagittas: interrogauit idòla, exta consuluit.
† Ad dexteram eius facta est diuinatio su- 22
per Ierusalem, ut ponat arietes, ut aperiat
\\ & 15 MS. G. Textus consimilis est Hier. H. & G. os in cæde, \\ ut' eleuet uocem in ululatu,
ut ponat arietes contra portas, ut compor-
tet aggerē, ut ædificet munitiones. † Eritq. 23
quasi consulens frustra oraculum in oculis
eorum, & sabbathorum otium imitans: ip-
se autem recordabitur iniquitatis ad ca-
piendum, † Idcirco hæc dicit Dominus 24
Deus: Pro eo quod recordati estis iniquita-
tis uestræ, & reuelastis præuaricationes ue-
stras, & apparuerūt peccata uestra in om-
nibus cogitationibus uestris: pro eo, inquā,
quod recordati estis, manu capiemini. † Tu 25
autem profane impie dux Israel cuius ue-
nit dies in tempore inquitatis præfinita:
† Hæc dicit Dominus Deus, Aufer cidarim 26
tolle coronam: nonne hæc est quæ humi-
lem subleuauit, & sublimem humiliauit?
† Iniquitatem, iniquitatem, iniquitatē po- 27
nam eam: & hoc non factum est, donec ue
niret cuius est iudicium, & tradam ei. † Et 28
tu fili hominis, propheta, & dic, Hæc dicit
Dominus Deus ad filios Ammon, & ad op-
probrium eorum: & dices, Mucro mucro
euagina te ad occidendum: lima te ut in-
terficias, & fulgeas. † Cum tibi uiderentur 29
uana, & diuinarentur mendacia, ut dareris
super colla uulneratorum impiorum, quo-
rum uenit dies in tempore iniquitatis præ-
\\ in locū MS. Hie. finita. † Reuertere ad uaginam tuam, \\ in 30
loco' in quo creatus es, in terra natiuitatis
tuæ iudicabo te, † & effundam super te in- 31
dignationem meā: in igne furoris mei suf-
flabo in te, daboq. te in manus hominū in-
sipientium, & fabricantiū interitū. † Igni 32
eris cibus, sanguis tuus erit in medio terræ,
obliuioni traderis: quia ego Dominus lo-
cutus sum.

CAP. XXII.

ET factum est uerbum Domini ad me, 1
dicens. † Et tu fili hominis, nonne 2
iudicas, nonne iudicas ciuitatem san
guinum? & ostendes ei omnes abomina-
tiones suas, † & dices, Hæc dicit Domi- 3
nus Deus, Ciuitas effundens sanguinem in
medio sui, ut ueniat tempus eius: & quæ
fecit idòla cōtra semetipsā, ut pollueretur.
4 † In sanguine tuo qui a te effusus est, de-
liquisti: & in idòlis tuis quæ fecisti, polluta
es: & appropinquare fecisti dies tuos, & ad
duxisti tempus annorum tuorum, propte-
rea dedi te opprobrium Gentibus, & ir-
5 risionem uniuersis terris. † Quæ iuxta sunt,
& quæ procul a te, triumphabunt de te:
6 sordida, nobilis, grandis interitu. † Ecce
principes Israel singuli in brachio suo fue-
7 runt in te, ad effundendum sanguinē. † Pa-
trem, & matrem contumelijs affecerunt
in te, aduenam calumniati sunt in medio
tui pupillum, & uiduam contristauerunt
8 apud te, † Sanctuaria mea spreuistis, &
9 sabbatha mea polluistis. † Viri detracto-
res fuerunt in te ad effundendum sangui-
nem, & super montes comederunt in te,
10 scelus operati sunt in medio tui: † ‖ Ve- Leu. 18. 7
recundiora patris discooperuerunt in te,
immunditiam menstruatæ humiliauerunt
11 in te † ‖ Et unusquisque in uxorem proximi Iere. 5. 8.
sui operatus est abominationem, & socer
nurum suam polluit nefarie, frater sororē
12 suam filiam patris sui oppressit in te. † Mu-
nera acceperunt apud te ad effundēdū san-
guinem: usuram, & superabundantiam
accepisti, & auare proximos tuos calūnia-
baris: meiq. oblita es, ait Dominus Deus.
13 † Ecce, complosi manus meas super auari-
tiam tuam quam fecisti, & super sangui-
14 nem qui effusus est in medio tui. † Nun-
quid sustinebit cor tuum: aut præualebunt
manus tuæ in diebus quos ego faciam ti-
bi? ego Dominus locutus sum, & faciam.
15 † Et dispergam te in nationes, & uentila-
bo te in terras, & deficere faciam immun-
16 ditiam tuam a te. † Et possidebo te in con-
spectu Gētium: & scies quia ego Dominus.
17 † Et factum est uerbum Domini ad me, di-
18 cens: † Fili hominis, uersa est mihi domus
Israël in scoriam: omnes iste æs, & stannū,
& ferrum, & plumbum in medio fornacis;
19 scoria argenti facti sunt. † Propterea hæc
dicit Dominus Deus, Eo quòd uersi estis
omnes in scoriam, propterea ecce ego con-
20 gregabo uos in medio Ierusalem, † congre-
gatione argenti, & æris, & stanni, & fer-
ri, & plumbi in medio fornacis: ut succen-
dam in ea ignem ad conflandū: sic congre
gabo in furore meo, & in ira mea, & requie
21 scam: & conflabo uos. † Et congregabo uos,
& succendam uos in igne furoris mei, &
22 conflabimini in medio eius. † Vt confla-
tur argentum in medio fornacis, sic eritis
in medio eius: & scietis quia ego Dominus,
cum effuderim indignationem meam su-
23 per uos. † Et factum est uerbum Domini ad
24 me, dicens, † Fili hominis, dic ei, Tu es ter-
ra immunda, & non compluta in die furo-
25 ris † Coniuratio prophetarū in medio eius:
sicut leo rugiens rapiensq. prædam, ani-
mas deuorauerūt, opes, & pretium accepe-
runt, uiduas eius multiplicauerunt in me-
26 dio illius. † Sacerdotes eius contempserunt
legem meam, & polluerūt sanctuaria mea:
inter sanctum, & profanum non habue-
runt distantiam: & inter pollutum, & mun-
dum non intellexerunt: & a sabbathis
meis auerterunt oculos suos, & coinqui-

Mic.3.11 nabat in medio eorum.♦Principes eius in 27
Soph.3.3. medio illius quasi lupi rapientes prædam
ad effundendum sanguinem, & ad perdē-
das animas,& auare sectanda lucra.♦ Pro- 28
phetæ autem eius liniebant eos absque tē-
peramento,uidentes uana , & diuinantes
-3 MS G. -\\ eis'mendacium, dicentes,Hæc dicit Do-
\\ ei MS. minus Deus : cum Dominus non sit locu-
Textui au tus. ♦ \\ Populi terræ calumniabantur ca 29
tē conso- lumniam',& rapiebant uiolenter:'egenum
nat R H. & pauperem affligebant , & aduenam op-
& C primebant calumnia absque iudicio. ♦ Et 30
\\ populū quæsiui de eis uirum qui interponeret se-
terræ ca- pem , & staret oppositus contra me pro
lumniaba terra,ne dissiparem eam:& non inueni.♦Et 31
tur calū- effudi super eos indignationem meam,*in
nia igne iræ meæ consumpsi eos:uiam eorū in
4 MS.G. caput eorum reddidi , ait Dominus Deus.

* & MS. q.R.

CAP. XXIII.

ET factus est sermo Domini ad me,di- 1
cens,♦Fili hominis , duæ mulieres fi- 2
liæ matris unius fuerunt.♦ Et forni- 3
catæ sunt in Aegypto , in adolescentia sua
fornicatę sunt:ibi subacta sunt hubera ea-
rum , & fractæ sunt mammæ pubertatis
earum.♦Nomina autem earum Oolla ma- 4
-7 MS R ior,& Ooliba soror eius - minor': & habui
Hier.H eas, & pepererūt filios & filias.Porro earū
C. G q. nomina Samaria Oolla ,& Ierusalē Ooli-
ba.♦Fornicata est igitur super me Oolla,& 5
insaniuit in amatores suos,in Assyrios pro-
pinquantes,♦ Vestitos hyacintho,principes 6
& magistratus , iuuenes cupidinis uni-
uersos , equites ascensores equorum . ♦ Et 7
dedit fornicationes suas super eos electos
filios Assyriorum uniuersos:& in omnibus
in quos insaniuit , in immunditiis eorum
polluta est. ♦ Insuper & fornicationes suas 8
quas habuerat in Aegypto , non reliquit:
nam & illi dormierunt cum ea in adole-
scentia eius , & illi confregerunt hubera
pubertatis eius , & effuderunt fornicatio-
nem suam super eam. ♦ Propterea tradidi 9
eam in manus amatorum suorum, in ma-
Sup. 16. nus filiorum Assur , super quorum insani
18. uit libidinem.♦Ipsi discooperuerūt igno- 10
miniam eius,filios & filias eius tulerunt,&
ipsam occiderunt gladio : & factę sunt fa-
mosæ mulieres , & iudicia perpetrauerunt
in ea ♦Quod cum uidisset soror eius Ooli- 11
ba,plusquam illa insaniuit libidine:& for-
nicationem suam super fornicationem so-
roris suæ.♦ ad filios Assyriorum præbuit 12
impudenter , ducibus & magistratibus ad
se uenientibus indutis ueste uaria . equiti-
bus qui uectabantur equis , & adolescen-
tibus forma cunctis egregia.♦Et uide quod 13
polluta esset uia una ambarum ♦ Et auxit 14
fornicationes suas : cumq. uidisset uiros
depictos in pariete,imagines Chaldeorum
expressas coloribus, ♦ & accinctos balteis 15
renes , & tiaras cinctas in capitibus eorū,
formam ducum omnium . similitudinem
filiorum Babylonis terræq. Chaldæorum
in qua orti sunt:♦ Insaniuit super eos con- 16
cupiscentia oculorum suorum , & misit
nuncios ad eos in Chaldæam.♦Cumq. ue- 17
nissent ad eam filii Babylonis ad cubile
mammarum,polluerunt eam stupris suis,
& polluta est ab eis , & saturata est anima
eius ab illis. ♦ Denudauit quoque fornica- 18
tiones suas , & discooperuit ignominiam
suam:& recessit anima mea ab ea,sicut re-
19 cesserat anima mea a sorore eius. ♦ Multi-
plicauit enim fornicationes suas , recor-
dans dies adolescentiæ suæ, quibus forni-
20 cata est in Terra-Aegypti.♦ Et insaniuit li-
bidine super concubitum eorum,quorum
carnes sunt ut carnes asinorum,& sicut flu
21 xus equorum fluxus eorum. ♦ Et uisitasti
scelus adolescentiæ tuæ , quando subacta
sunt in Aegypto hubera tua , & confractæ
22 sunt mammæ pubertatis tuæ. ♦ Propterea
Ooliba,hæc dicit Dominus Deus, Ecce, ego
suscitabo omnes amatores tuos contra te,
de quibus satiata est anima tua:& congre-
23 gabo eos aduersum te in circuitu, ♦ Filios
Babylonis,& uniuersos Chaldæos,nobiles,
tyrannosq.,& principes omnes filios Assy-
riorum , iuuenes forma egregia , duces &
magistratus uniuersos, principes principū,
24 & nominatos ascensores equorum,♦Et ue-
nient super te instructi curru & rota,*mul *& 1 MS.
titudo populorum : lorica & clypeo & ga- H.G.C.
lea armabuntur contra te undique: & da-
bo coram eis iudicium,& iudicabunt te iu
25 diciis suis.♦Et ponam zelum meum in te,
quem exercent tecum in furore : nasum
tuum & aures tuas præcident : & quæ re-
manserint,gladio concident:ipsi filios tuos
& filias tuas capient,& nouissimum tuum
26 deuorabitur igni.♦Et denudabunt te uesti-
27 mentis tuis,& tollent uasa gloriæ tuæ.♦ Et
requiescere faciam scelus tuum de te , &
fornicationem tuam de Terra-Aegypti:nec
leuabis oculos tuos ad eos , & Aegypti non
28 recordaberis amplius.♦Quia hæc dicit Do-
minus Deus, Ecce ego tradam te in manus
eorum quos odisti,in manus de quibus sa-
29 tia a est anima tua.♦Et agent tecū in odio:
& tollent omnes labores tuos , & dimittēt
te nudam & ignominia plenam,& reuela-
bitur ignominia fornicationum tuarum,
30 scelus tuum & fornicationes tuæ.♦ Fecerūt
hæc tibi quia fornicata es post gentes , in-
31 ter quas polluta es in idôlis earum.♦In uia
sororis tuæ ambulasti,& dabo calicem eius
32 in manu tua. ♦ Hæc dicit Dominus Deus ,
Calicem sororis tuæ bibes profundum &
latum : eris in derisum & in subsannatio
33 nem quæ est capacissim .♦Ebrietate & do- \\ calicem
lore repleberis:\\ calice', mœroris & tristi- 16.MS.
34 tiæ,\\ calice' sororis tuæ Samariæ:♦Et bibes
illum, & epotabis usque ad fæces , & frag-
menta eius deuorabis. hubera tua lacera.
bis : quia ego locutus sum , ait Dominus
35 Deus.♦Propterea hęc dicit Dominus Deus,
Quia oblita es mei , & proiecisti me post
corpus tuum , tu quoque porta scelus tuū,
36 & fornicationes tuas.♦ Et ait Dominus ad
me,-dicens.Fili hominis, nunquid iudicas -4 MS.
Oollam & Oolibam , & annuncias eis sce- H.G.C.
37 lera earum♦Quia adulteratæ sunt, & san-
guis in manibus earum, & cum idôlis suis
fornicatæ sunt,insuper & filios suos, quos
genuerunt mihi , obtulerunt eis ad deuo-
38 randum.♦Sed & hoc fecerunt mihi,Pollue-
runt sanctuarium meum in die illa,& sab
39 batha mea profanauerunt . ♦ Cumq, im-
molarent filios suos idôlis suis,& ingrede-
rentur sanctuarium meum in die illa ut
pollueręt illud: etiam hæc fecerunt in me-
40 dio domus meę.♦ Miserunt ad uiros ueniē-
tes de longe , ad quos nuncium miserant;

itaque ecce uenerunt: quibus te lauasti, &
circumliniſti ſtibio oculos tuos, & ornata
es mundo muliebri. ✝ Sediſti in lecto pul- 41
cherrimo,& menſa ornata eſt ante te: thy-
miama meum, & unguentum meum po-
ſuiſti ſuper eam.✝Et uox multitudinis exul 42
tantis erat in ea:& in uiris qui de multitu-
dine hominum adducebantur, & uenie-
bant de deſerto, poſuerunt armillas in
manibus eorum, & coronas ſpecioſas in
capitibus eorum.✝Et dixi ei quæ attrita eſt 43
in adulteriis, Nunc fornicabitur in forni-
catione ſua etiam hæc.✝Et ingreſſi ſunt ad 44
eam quaſi ad mulierem meretricem: ſic
Sup.16. 38.
ingrediabâtur ad Oollam & Oolibam mu-
lieres nefarias.✝Viri ergo iuſti ſunt.‖ hi iu- 45
dicabunt eas iudicio adulterarum, & iudi-
cio effundentium ſanguinem: quia adulte
ræ ſunt, & ſanguis in manibus earum.
** & cum idolis ſuis fornicatæ ſunt MS. Verum 2. Hie. H. G. & C. eiſt uerſu 37. hoc uerſu nō legunt.*
*✝Hæc enim dicit Dominus Deus, Adduc 46
ad eas multitudinem, & trade eas in tu-
multum & in rapinam: ✝ Et lapidentur la- 47
pidibus populorum, & confodiantur
gladiis eorum: filios & filias earum inter-
ficient, & domos earum igne ſuccendent.
✝Et auferam ſcelus de terra,& diſcent om- 48
nes mulieres ne faciant ſecundum ſcelus
earum ✝Et dabunt ſcelus ueſtrū ſuper uos, 49
& peccata idôlorum ueſtrorum portabitis:
& ſcietis quia ego Dominus Deus.

CAP. XXIIII.

ET factum eſt uerbum Domini ad me 1
in anno nono, in menſe decimo, de-
-15 MS. Hier. H. G. C.
cima-die* menſis, dicens,✝ Fili homi- 2
nis, ſcribe tibi nomen diei huius, in qua
confirmatus eſt rex Babylonis aduerſum
Ieruſalem hodie.✝Et dices per prouerbium 3
ad domum irritatricem parabolam, & lo-
quêris ad eos, Hæc dicit Dominus Deus,
Pone ollam: pone inquam, & mitte in eā
aquam.✝ Congere fruſta eius in eam, om- 4
nem partem bonam, femur & armum, ele-
cta & oſſibus plena.✝ Pinguiſſimum pecus 5
aſſume, compone quoque ſtrues oſſiū ſub
ea: efferbuit coctio eius, & diſcocta ſunt oſ-
ſa illius in medio eius.✝ Propterea hæc di- 6
cit Dominus Deus, Væ ciuitati ſanguinū,
ollæ cuius rubigo in ea eſt, & rubigo eius
non exiuit de ea: per partes & per partes
ſuas eiice eam, non cecidit ſuper eam ſors.
✝Sanguis enim eius in medio eius eſt, ſu- 7
per limpidiſſimam petram effudit illum:
non effudit illum ſuper terram, ut poſſit
operiri puluere.✝ Vt ſuperinducerem indi- 8
gnationem meam, & uindicta ulciſcerer:
Nahū 3.1
dedi ſanguinem eius ſuper petram limpi-
Hab.2.12
diſſimam, ne operiretur.✝Propterea hæc 9
dicit Dominus Deus, Væ ciuitati ſangui-
num, cuius ego grandem faciam pyram.
✝Congere oſſa quæ igne ſuccendam: con- 10
ſumentur carnes, & coquetur uniuerſa cō-
poſitio, & oſſa tabeſcent.✝ Pone quoque eā 11
ſuper prunas uacuam, ut incaleſcat & li-
quefiat æs eius: & confletur in medio eius
inquinamentum eius, & conſumatur ru-
bigo eius:✝Multo labore ſudatum eſt, & nō 12
exiuit de ea nimia rubigo eius, neque per
‖ Venit 4. MS. Hier. H. C. Textus conſenſit G.
ignem.✝Immunditia tua execrabilis: quia 13
mundare te uolui, & non es mundata a ſor
dibus tuis: ſed nec mundaberis prius, donec
quieſcere faciam indignationem meam in
te.✝Ego Dominus locutus ſum, ‖ Veniet, 14
& faciam; non tranſeam, nec parcam, nec
placabor: iuxta uias tuas, & iuxta adinuen-
15 tiones tuas iudicabo te, dicit Dominus.✝Et
factum eſt uerbum Domini ad me, dicens,
16 ✝Fili hominis, ecce ego tollo a te deſidera-
bile oculorum tuorum in plaga: & non
planges, neque plorabis, neque fluent la-
17 chrymæ tuæ.✝Ingemiſce tacens, mortuo-
rum luctum non facies: corona tua circū-
ligata ſit tibi, & calceamenta tua erunt in
pedibus tuis, nec amictu ora uelabis, nec
18 cibus lugentium comedes.✝ Locutus ſum
ergo ad populū mane, & mortua eſt uxor
mea ueſpere: feciq. mane ſicut præcepe-
19 rat mihi.✝ Et dixit ad me populus, Quare
non indicas nobis quid iſta ſignificēt quæ
20 tu facis?✝Et dixi ad eos, Sermo Domini fa-
21 ctus eſt ad me, dicens, ✝ Loquere domui
Iſrael: Hæc dicit Dominus Deus, Ecce ego
polluam ſanctuarium meum, ſuperbiam
imperii ueſtri, & deſiderabile oculorū ue-
ſtrorum, & ſuper quo pauet anima ueſtra:
& filii ueſtri & filiæ ueſtræ quas reliqui-
22 ſtis, gladio cadēt.✝Et facietis ſicut feci, Ora
amictu non uelabitis, & cibos lugentiū nō
23 comedetis.✝ Coronas habebitis in capiti-
bus ueſtris, & calceamenta in pedibus: non
plangetis neque flebitis, ſed tabeſcetis in
iniquitatibus ueſtris, & unuſquiſque ge-
24 met ad fratrem ſuum.✝Eritq. Ezechiel uo-
bis in portentum: iuxta omnia quæ fecit,
facietis cum uenerit iſtud: & ſcietis quia
25 ego Dominus Deus.✝Et tu fili hominis, ec-
ce in die qua tollam ab eis fortitudinē eo-
rum, & gaudium dignitatis, & deſiderium
oculorum eorum ſuper quo requieſcunt
26 animæ eorum, filios & filias eorum:✝In die
illa cum uenerit fugiens ad te, ut annun-
27 ciet tibi: ✝ In die inquam illa aperietur
os tuum cum eo qui fugit, & loquēris, &
non ſilebis ultra: eriſq. eis in portentum,
& ſcietis quia ego Dominus.

CAP. XXV.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, di-
2 cens,✝ Fili hominis, pone faciem tuā
contra filios Ammon: & propheta-
3 bis de eis.✝ Et dices filiis Ammon, Audite
uerbum Domini Dei: Hæc dicit Dominus
Deus, Pro eo quòd dixiſti, Euge, euge, ſuper
ſanctuarium meum, quia pollutum eſt: &
ſuper terram Iſrael, quoniam deſolata eſt:
& ſuper domum Iuda, quoniam ducti ſunt
4 in captiuitatem:✝Idcirco * ego tradam te
** ecce 2 MS. 3. H. G. C.*
filiis orientalibus in hereditatem, & collo-
cabunt caulas ſuas in te, & ponent in te tē-
toria ſua: ipſi comedent fruges tuas: & ipſi
5 bibent lac tuum.✝Daboq. Rabbath in habi
taculum camelorum, & filios Ammon in
cubile pecorum: & ſcietis quia ego Domi-
6 nus.✝Quia hæc dicit Dominus Deus, Pro
eo quod plauſiſti manu, & percuſſiſti pede,
& gauiſa es ex toto affectu ſuper terram
7 Iſrael:✝idcirco ecce ego extendam manū
meam ſuper te & tradam te in direptionē
Gentium, & interficiam te de populis, &
perdam de terris, & conteram: & * ſcietis
** ſcies 6 MS. Hier. H. G. C.*
8 quia ego Dominus. ✝ Hęc dicit Dominus
Deus, Pro eo quod dixerunt Moab & Seir,
9 Ecce, ſicut omnes Gentes, domus Iuda:✝id-
circo ecce ego aperiam humerum Moab
de ciuitatibus, de ciuitatibus inquam eius,
& de finibus eius inclytas terræ Beth-ieſi-

moth,

Viros 8 M S.

ſimoth,& Beelmeon,& Cariathaim.♦Fi- 10
liis Orientis cum filiis Ammon, & dabo eã
in hæreditatem: ut non ſit ultra memoria
filiorum Ammon in Gentibus.♦Et in Moab 11
faciam iudicia: & ſcient quia ego Domi-
nus. ♦ Hæc dicit Dominus Deus, Pro eo 12
quod fecit Idumæa ultionem, ut ſe uindi-
caret de filiis Iuda, peccauitq́. delinquẽs,
& uindictam expetiuit de eis:♦Idcirco hæc 13
dicit Dominus Deus, Extendam manum
meam ſuper Idumæam, & auferam de ea
hominem & iumentum, & faciam eam
deſertam ab Auſtro: & qui ſunt in Dedan,
gladio cadent. ♦ Et dabo ultionem meam 14
ſuper Idumæam per manum populi mei
Iſrael: & facient in Edom iuxta iram meã
& furorem meum: & ſcient uindictã meã,
dicit Dominus Deus.♦ Hæc dicit Dominus 15
Deus, Pro eo quod fecerũt Palæſthini uin-
dictam,& ulti ſe ſunt toto animo,interfi-
cientes, & implentes inimicitias ueteres:
♦propterea hæc dicit Dominus Deus, Ecce 16
ego extendam manum meam ſuper Palæ-
ſthinos,& interficiam interfectores.& per-
dam reliquias maritimæ regionis:♦faciãq́. 17
in eis ultiones magnas arguens in furore:
& ſcient quia ego Dominus, cum dedero
uindictam meam ſuper eos.

CAP. XXVI.

ET factum eſt in undecimo anno, pri- 1
ma menſis, factus eſt ſermo Domini
ad me,dicens,♦ Fili hominis, pro eo 2
quod dixit Tyrus de Ieruſalem: Euge,con-
fractæ ſunt portæ populorum, conuerſa
eſt ad me:implebor,deſerta eſt.♦Propterea 3
hæc dicit Dominus Deus, Ecce ego ſuper te
Tyre,& aſcendere faciam ad te gẽtes mul-
tas,ſicut aſcendit mare fluctuans.♦Et diſſi- 4
pabunt muros Tyri, & deſtruẽt turres eius:
& radam puluerem eius de ea, & dabo eã
in limpidiſſimam petram. ♦ Siccatio ſage- 5
narum erit in medio maris,quia ego locu-
tus ſum,ait Dominus Deus: & erit in dire-
ptionem Gentibus.♦Filiæ quoque eius quę 6
ſunt in agro,gladio interficientur: & ſciẽt
quia ego Dominus. ♦Quia hæc dicit Domi 7
nus Deus,Ecce ego adducam ad Tyrum Na
buchodonoſor regem Babylonis ab Aqui-
lone regem regum,cum equis,& curribus,
& equitibus, & cœtu, populoq́. magno.
♦Filias tuas quæ ſunt in agro gladio inter- 8
ficiet: & circumdabit te munitionibus, &
comportabit aggerem in gyro: & eleuabit
contra te clypeum.♦Et uineas & arietes tẽ- 9
perabit in muros tuos, & turres tuas de-
ſtruet in armatura ſua.Inundatione equo- 10
rum eius operiet te puluis eorum: a ſoni-
tu equitum & rotarum & curruum moue-
buntur muri tui, cum egreſſus fuerit por-
tas tuas quaſi per introitum urbis diſſipa-
tæ. ♦ Vngulis equorum ſuorum conculca- 11
bit omnes plateas tuas:populum tuũ gla-
dio cædet, & ſtatuæ tuæ nobiles in terram
corruent. ♦ Vaſtabunt opes tuas, diripient 12
negociationes tuas: & deſtruent muros
tuos,& domos tuas præclaras ſubuertent:
& lapides tuos, & ligna tua & puluerem
Ier.7.34. tuum in medio aquarum ponẽt.♦¶Et quie- 13
ſcere faciam multitudinem canticorum
tuorum, & ſonitus cithararum tuarũ non
audietur amplius.♦Et dabo te in limpidiſ- 14
ſimam petram, ſiccatio ſagenarum eris,
nec ædificaberis ultra: quia ego * locutus
15 ſum,ait Dominus Deus.♦Hæc dicit Domi-
nus Deus Tyro,Nunquid non a ſonitu rui-
næ tuæ & gemitu interfectorum tuorum,
cum occiſi fuerint, in medio tui commo-
16 uebuntur inſulæ? ♦ Et deſcendent de ſedi-
bus ſuis omnes principes maris: & auferẽt
exuuias ſuas,& ueſtimenta ſua uaria abii-
cient,& induentur ſtupore, in terra ſede-
bunt, & attoniti ſuper repentino caſu tuo
17 admirabuntur?♦Et aſſumentes ſuper te la-
mentum,dicent tibi,Quomodo periſti quę
habitas in mari,urbs inclyta,quæ fuiſti for
tis in mari cum habitatoribus tuis, quos
18 formidabant uniuerſi? ♦ Nunc ſtupebunt
naues in die pauoris tui: & turbabuntur
inſulæ in mari, eo quòd nullus egrediatur
19 ex te. ♦ Quia hæc dicit Dominus Deus,
Cum dedero te urbem deſolatam ſicut ci-
uitates quę non habitantur: & adduxero
ſuper te abyſſum, & operuerint te aquæ
20 multæ: ♦ Et detraxero te cum his qui de-
ſcendunt in lacum ad populum ſempiter-
num, & collocauero te in terra nouiſſima
ſicut ſolitudines ueteres cum his qui dedu-
cuntur in lacum, ut non habiteris, porro
cum dedero gloriam in terra uiuentium:
21 ♦ In nihilum redigam te, & non eris, &
requiſita non inuenieris ultra in ſempi-
ternum, dicit Dominus Deus.

* Dominus M S. H.C.

CAP. XXVII.

1 ET factum eſt uerbum Domini ad me,
2 dicens,♦Tu ergo fili hominis,aſſume
3 ſuper Tyrum lamentum: ♦ & dices
Tyro,quæ habitat in introitu maris,nego-
tiationi populorum ad inſulas multas,
Hæc dicit Dominus Deus, O Tyre,tu dixi-
4 ſti,Perfecti decôris ego ſum, ♦ & in corde
maris ſita. Finitimi tui qui te ædificaue-
5 runt,impleuerunt decôrem tuum:♦ abie-
tibus de Sanir extruxerunt te cum omni-
bus tabulatis maris:cedrum de Libano tu-
6 lerunt,ut facerent tibi malum. ♦ Quercus
de Baſan dolauerunt in remos tuos:& trã-
ſtra tua fecerunt tibi ex ebore Indico, &
7 prætoriola de inſulis Italiæ. ♦ Byſſus uaria
de Aegypto texta eſt tibi in uelum, ut po-
neretur in malo: hyacinthus & purpura
de inſulis Eliſa, facta ſunt operimentum
8 tuum. ♦ Habitatores Sidônis & Aradii
fuerunt remiges tui:ſapientes tui, Tyre,fa
9 cti ſunt gubernatores tui. ♦ Senes Gibli &
prudentes eius habuerũt nautas ad mini-
ſterium uariæ ſupellectilis tuæ:omnes na-
ues maris & nautæ earum fuerunt in po-
10 pulo negociationis tuæ.♦Perſæ,& Lydii, &
Libyes erant in exercitu tuo uiri bellato-
res tui: clypeum & galeam ſuſpenderunt
11 in te pro ornatu tuo.♦Filii Aradii cũ exer-
citu tuo erant ſuper muros tuos in circui-
tu:ſed & Pigmæi qui erãt in turribus tuis,
pharetras ſuas ſuſpenderunt in muris tuis
per gyrum:ipſi compleuerunt pulchritu-
12 dinem tuam.♦Carthaginenſes negociato-
res tui,a multitudine cunctarum diuitia-
rum: argento, ferro,ſtanno,plumboq́. re-
13 pleuerunt nundinas tuas. ♦ Græcia, Thu-
bal,& Moſoch, ipſi inſtitores tui: manci-
pia,& uaſa ærea adduxerunt populo tuo.
14 ♦ De domo Thogormæ, equos, & equi-
tes,& mulos adduxerunt ad forum tuum.
15 ♦ Filii Dedan negotiatores tui:inſulæ mul-

t.r

tæ negociatio manus tuæ: dẽtes eburneos
& hebeninos commutauerunt in pretio
tuo.♦Syrus negociator tuus propter multi- 16
tudinem operum tuorum,gemmã & pur-
purã,& scutulata,& byssum, & sericum, &
chodchod proposuerunt in mercatu tuo.
♦ Iuda & terra Israel ipsi institores tui in 17
fruméto primo:balsamum,& mel,& oleũ,
& resinam proposuerunt in nundinis tuis.
♦ Damascenus negociator tuus in multitu 18
dine operum tuorum, in multitudine di-
uersarum opum,in uino pingui,in lanis co
loris optimi. ♦ Dan, & Græcia, & Mosel in 19
nundinis tuis proposuerunt ferrum fabre-
factum: stacte, & calamus in negociatione
tua. ♦ Dedan institores tui in tapetibus ad 20
sedendum ♦ Arabia & uniuersi principes 21
Cedar, ipsi negociatores manus tuæ: cum
agnis,& arietibus,& hœdis uenerunt ad te
negociatores tui.♦Venditores Saba,& Ree 22
ma ipsi negociatores tui : cum uniuersis
primis aromatibus,& lapide pretioso & au
ro, quod proposuerunt in mercatu tuo.
♦ Haram, & Chene, & Eden, negociatores 23
tui Saba: Assur,& Chelmad uenditores tui.
♦ ipsi negociatores tui multipharium, in- 24
uolucris hyacinthi,& polymitorum, gaza-
rumq. pretiosarum,quæ obuolutæ & astri-
ctæ erant funibus: cedros quoque habebãt
in negociationibus tuis. ♦ Naues maris, 25
principes tui in negociatione tua:& reple-
ta es, & glorificata nimis in corde maris.
♦ In aquis multis adduxerunt te remiges 26
tui:uentus auster contriuit te in corde ma-
ris. ♦ Diuitiæ tuæ,& thesauri tui, & multi- 27
plex instrumentum tuum,nautę tui & gu-
bernatores tui qui tenebant supellectilem
tuam,& populo tuo præerant:uiri quoque
bellatores tui qui erant in te,cum uniuer-
sa multitudine tua quæ est in medio tui:
cadent in corde maris in die ruinæ tuæ.♦A 28
sonitu clamoris gubernatorum tuorũ cõ-
turbabuntur classes, ♦ Et descendent de na- 29
uibus suis omnes qui tenebant remũ: nau-
tæ & uniuersi gubernatores maris in ter-
ra stabunt: ♦ Et eiulabũt super te uoce ma 30
gna,& clamabunt amare:& superiaciẽt pul
uerem capitibus suis, & cinere conspergẽ-
tur.♦Et radent super te caluitium,& accin- 31
gentur ciliciis: & plorabunt te in amaritu-
dine animæ ploratu amarissimo. ♦Et assu- 32
ment super te carmen lugubre,& plangent
te,Quæ est ut Tyrus,quæ obmutuit in me-
dio maris? ♦ Quæ in exitu negociationum 33
tuarum de mari,implesti populos multos:
in multitudine diuitiarum tuarum, & po-
pulorum tuorum ditasti reges terræ.♦ Nũc 34
contrita es a mari,in profundis aquarum
opes tuæ, & omnis multitudo tua quæ
erat in medio tui, ceciderunt. ♦ Vniuersi 35
habitatores insularum obstupuerunt su-
per te : & reges earum omnes tempestate
percussi mutauerunt uultus. ♦ Negocia- 36
tores populorum sibilauerunt super te: ad
nihilum deducta es, & non eris usque
in perpetuum.

CAP. XXVIII.

ET factus est sermo Domini ad me,di- 1
cens, ♦ Fili hominis dic principi 2
Tyri, Hæc dicit Dominus Deus, Eo
quòd eleuatũ est cor tuum,& dixisti, Deus
ego sum, & in cathedra Dei sedi in corde
maris:cum sis homo, & non Deus: & dedi-
3 sti cor tuum quasi cor Dei. ♦ Ecce sapien-
tior es tu Daniele: omne secretum non est
4 absconditum a te: ♦ In sapientia * & pru- * tua 2.
dentia tua fecisti tibi fortitudinem:& ac- M S.H.G.
quisisti aurum & argentum in thesauris C.
5 tuis. ♦ In multitudine sapientiæ tuæ, & in
negociatione tua multiplicasti tibi fortitu
dinem: & eleuatum est cor tuum in robo-
6 re tuo. ♦ Propterea hæc dicit Dominus
Deus, Eo quòd eleuatum est cor tuũ quasi
7 cor Dei: ♦ idcirco ecce ego adducam super
te alienos robustissimos Gentium:& nuda-
bunt gladios suos super pulchritudinẽ sa-
pientiæ tuæ, & polluent decorem tuum.
8 ♦ Interficient & detrahent te: & morieris
in interitu occisorum in corde maris.
9 ♦ Nunquid dicens loquêris,Deus ego sum,
coram interficientibus te:cum sis homo,&
10 non Deus,in manu occidentium te? ♦Mor-
te incircuncisorum morieris in manu alie
norum.quia ego locutus sum,ait Dominus
11 Deus. ♦ Et factus est sermo Domini ad me,
12 dicens, ♦ Fili hominis,leua planctum super
regem Tyri: & dices ei Hæc dicit Dominus
Deus, Tu signaculum similitudinis plenus
13 sapientia,& perfectus decore, ♦ In deliciis
paradisi Dei fuisti: omnis lapis preciosus
operimentum tuum: sardius, topazius, &
iaspis,chrysolithus,& onyx,& berillus,sap-
phirus,& carbunculus,& smaragdus: aurũ
opus decôris tui : & foramina tua, in die
14 qua conditus es preparata sunt. ♦ Tu che-
rub extentus & protegens, & posui te in
monte sancto Dei,in medio lapidum igni-
15 torum ambulasti. ♦ Perfectus in uiis tuis a
die conditionis tuæ: donec inuenta est ini-
16 quitas in te. ♦ In multitudine negociatio-
nis tuę repleta sunt interiora tua iniquita-
te,& peccasti: & eieci te de monte Dei, &
perdidi te ô cherub protegens, de medio
17 lapidum ignitorum. ♦ Et eleuatum est cor
tuum in decôre tuo: perdidisti sapientiam
tuam in decôre tuo, in terram proieci te:
ante faciem regum dedi te, ut cernerent
18 te.♦ In multitudine iniquitatum tuarum,
& iniquitate negociationis tuæ polluisti
sanctificationem tuam: producam ergo
ignem de medio tui qui comedat te,& da-
bo te in cinerem super terram in conspe-
19 ctu omnium uidentium te. ♦ Omnes qui * noue-
* uiderint' te in Gentibus, obstupescent rint. R.H.
super te:nihili factus es,& non eris in per- G C.
20 petuum, ♦ Et factus est sermo Domini ad
21 me,dicens, ♦ Fili hominis,pone faciẽ tuam
22 contra Sidonem:& prophetabis de ea,♦ &
dices, Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego
ad te Sidon,& glorificabor in medio tui.&
scient quia ego Dominus cum fecero in ea
23 iudicia,& sanctificatus fuero in ea.♦Et im-
mittam ei pestilentiam & sanguinem in
plateis eius: & corruent interfecti in me-
dio eius gladio per circuitum: & sciẽt quia
24 ego Dominus. ♦ Et non erit ultra domui
Israel offendiculum amaritudinis,& spina
dolorem inferens undique per circuitum
eorum qui aduersantur eis : & scient quia
25 ego Dominus Deus. ♦ Hæc dicit Domi-
nus Deus, Quando congregauero domum
Israel de populis in quibus dispersi sunt,
sanctificabor in eis coram Gentibus : &
habitabunt in terra sua quam dedi seruo

meo Iacob.✝Et habitabunt in ea securi : & 26
ædificabunt domos,& plantabunt uineas ,
& habitabunt confidenter , cũ fecero iudi-
cia in omnibus qui aduersantur eis per cir-
cuitum: & scient quia ego Dñs Deus eorũ .

C A P. X X I X.

** in MS. H.C.G. \\\\ duodecimo MS. G. 9. \\\\ una 10 MS. Hie. G. \\\\ duodecima R. H. C. -7 MS. H. C. G.*

IN anno decimo , *\\\\ decimo' mense , \\\\ 1
undecima' -die' mensis.factum est uer-
bum Domini ad me , dicens , ✝ Fili ho- 2
minis, pone faciem tuam contra Pharao-
nem regem Aegypti : & prophetabis de eo,
& de Aegypto uniuersa . ✝ Loquere , & di- 3
ces, Hæc dicit Dominus Deus , Ecce ego ad
te Pharao rex Agypti draco magne, qui cu-
bas in medio fluminum tuorum : & dicis ,
Meus est fluuius,& ego feci memetipsum .
✝ Et ponam frenum in maxillis tuis: & ag- 4
glutinabo pisces fluminum tuorum squa-
mis tuis : & extraham te de medio flumi-
num tuorũ , & uniuersi pisces tui squamis
tuis adhærebunt.✝Et proijciam te in deser- 5
tum,& omnes pisces fluminis tui:super fa-
ciem terræ cades , non colligẽris , neque
congregaberis: bestijs terræ , & uolatilibus
cęli dedi te ad deuorandum.✝Et scient om- 6
nes habitatores Aegypti quia ego Domi-
nus:pro eo quod fuisti baculus arundineus
domui Israel . ✝Quando apprehenderũt te 7
manu , & confractus es , & lacerasti omnẽ
humerum eorum : & innitentibus eis su-
per te,comminutus es, & dissoluisti omnes
renes eorum. ✝ Propterea hæc dicit Domi- 8
nus Deus , Ecce ego adducam super te gla-
dium:& interficiam de te hominem, & iu-
mentum. ✝ Et erit Terra-Aegypti in deser- 9
tum , & in solitudinem : & scient quia ego

\\\\ dixerit 2 MS. R. Hier. H. C. Pro Textu tacent G.

Dominus:pro eo quod\\\\ dixeris', Fluuius
meus est,& ego feci eum.✝Idcirco ecce ego 10
ad te,& ad flumina tua:daboq́.Terram-Æ-
gypti in solitudines,gladio dissipatã,a turre
Syenes,usq; ad terminos Aethiopiæ. ✝Non 11
ptrãsibit eã pes hominis, neq; pes iumenti
gradietur in ea: & nõ habitabitur quadra-
ginta annis.✝Daboq́. Terrã-Ægypti desertã 12
in medio terrarũ desertatũ,&ciuitates eius
in medio urbiũ subuersarũ,& erũt desola-
tæ quadraginta annis : & dispergam Aegy-
ptios in nationes,& uẽtilabo eos in terras ,
✝Quia hæc dicit Dominus Deus,Post finem 13
quadraginta annorum congregabo Aegy-
ptum de populis in quibus dispersi fuerãt .
✝ Et reducam captiuitatem Aegypti, & col- 14
locabo eos in terra Phathures, in terra na-
tiuitatis suæ:& erunt ibi in regnum humi-
le: ✝ inter cætera regna erit humilima , & 15
non eleuabitur ultra super nationes,& im-
minuam eos ne imperẽt Gẽtibus? ✝Neque 16
erũt ultra domui Israel in confidentia,do-
centes iniquitatem, ut fugiant, & sequan-
tur eos : & scient quia ego Dominus Deus .
✝Et factum est in uicesimo , & septimo an- 17
no,in primo,in una mensis:factum est uer
bum Domini ad me,dicens,✝Fili hominis , 18
Nabuchodonosor rex Babylonis seruire fe-
cit exercitum suum seruitute magna ad-
uersus Tyrum: omne caput decaluatum,&
omnis humerus depilatus est:& merces nõ
est reddita ei , neque exercitui eius de Ty-
ro, pro seruitute qua seruiuit mihi aduer-
sus eam . ✝ Propterea hæc dicit Dominus 19
Deus : Ecce ego dabo Nabuchodonosor re
gẽ Babylonis in Terra-Aegypti: & accipiet
multitudinẽ eius, & deprædabitur manu-
bias eius,& diripiet spolia eius:& erit mer-
20 ces exercitui illius . ✝ Et operi quo seruiuit
aduersus eam , dedi ei Terram-Aegypti :
pro eo quod laborauerunt mihi, ait Domi-
21 nus Deus. ✝ In die illo pullulabit cornu do-
mui Israel, & tibi dabo apertum os in me-
dio eorum : & scient quia ego Dominus,

C A P. X X X.

1 ET factum est uerbum Domini ad me,
2 dicens.✝Fili hominis,propheta,& dic,
Hæc dicit Dominus Deus,Vlulate, uæ
3 uæ diei : ✝ quia iuxta est dies, & appropin-
quat dies Domini,dies nubis,tempus Gen-
4 tium erit.✝Et ueniet gladius in Aegyptum:
& erit pauor in Aethiopia, cum ceciderint
uulnerati in Aegypto,& ablata fuerit mul-
titudo illius,& destructa fundamenta eius,
5 ✝Aethiopia,& Libya,& Lydi , & omne reli-
quum uulgus,& Chub, & filij terræ fœde-
6 ris, cum eis gladio cadent. ✝Hæc dicit Do-
minus Deus , Et corruent fulcientes Aegy-
ptum, & destruetur superbia imperij eius :
a turre Syenes gladio cadẽt in ea,ait Domi-
7 nus Deus exercituum. ✝ & dissipabuntur in
medio terrarũ desolatarum , & urbes eius
8 in medio ciuitatum \\\\ desertarũ' erũt . ✝ Et *\\\\ desolatarum 6 MS.*
scient quia ego Dominus,cum dedero ignẽ
in Aegyto,& attriti fuerint omnes auxilia-
9 tores eius.✝In die illa egredientur nuncij a
facie mea in trieribus ad conterendam Ae-
thiopiæ confidentiam , & erit pauor in eis
in die Aegypti : quia absque dubio ueniet .
10 ✝Hæc dicit Dominus Deus , & cessare faciã
multitudinem Aegypti in manu Nabucho-
11 donosor regis Babylonis . ✝ Ipse & populus
eius cum eo fortissimi Gentium adducen-
tur ad disperdendam terram : & euagina-
12 bunt gladios suos super Aegyptum : & im-
plebunt terram interfectis. ✝ Et faciam al-
ueos fluminum aridos , & tradam terrã in
manus pessimorum:& dissipabo terram, &
plenitudinem eius in manus alienorum ,
13 ego Dominus locutus sum.✝Hæc dicit Do- *Zach. 13. 2.*
minus Deus , Et disperdam simulachra , &
cessare faciã idõla de Memphis : & dux de
Terra-Aegypti nõ erit amplius:& dabo ter
14 rorem in Terra-Aegypti.✝Et disperdam ter
ram Phatures. & dabo ignem in Taphnis ,
15 & faciam iudicia in Alexandria. ✝Et effun-
dam indignationem meam , super Pelusiũ
robur Aegypti, & interficiam multitudinẽ
16 Alexandriæ . ✝ & dabo ignem in Aegypto :
quasi parturiens dolebit Pelusium, & Ale-
xandria erit dissipata, & in Memphis angu
17 stiæ quotidianæ.✝Iuuenes Heliopoleos , &
Pubasti gladio cadent , & ipsæ captiuæ du-
18 cẽtur. ✝Et in Taphnis nigrescet dies, cũ cõ-
triuero ibi sceptra Aegypti , & defecerit in
ea superbia potentiæ eius:ipsam nubes ope
riet,filiæ autem eius in captiuitatem ducẽ-
19 tur . ✝ Et iudicia faciã in Aegypto:& scient ,
20 quia ego Dominus.✝Et factum est in unde-
cimo anno,in primo mense,in septima mẽ
sis, factum est uerbum Domini ad me , di-
21 cens.✝Fili hominis,brachium Pharaonis re
gis Aegypti confregi, & ecce non est obuo-
lutum,ut restitueretur ei sanitas,ut ligare-
tur pannis,& fasciretur linteolis,& recepto
22 robore possit tenere gladium . ✝Propterea
hæc dicit Dominus Deus,Ecce ego ad Pha-
raonem regem Aegypti , & comminuam

brachium

brachiũ eius forte, sed confractum: & deij-
ciam gladium de manu eius: † & dispergã 23
Aegyptum in Gẽtibus, & uentilabo eos in
terris. † Et confortabo brachia regis Baby- 24
lonis, daboq́. gladium meũ in manu eius:
& cõfringam brachia Pharaonis, & gemẽt
gemitibus interfecti coram facie eius. † Et 25
confortabo brachia regis Babylonis, & bra
chia Pharaonis cõcident: & sciẽt quia ego
Dominus, cum dedero gladium meum in
manum regis Babylonis, & extenderit eũ
super Terram-Aegypti. † Et dispergam Ae- 26
gyptum in nationes, & uentilabo eos in ter
ras, & scient quia ego Dominus.

CAP. XXXI.

ET factum est in anno undecimo, ter- 1
tio mense, una mensis factum est uer
bum Domini ad me, dicens, † Fili ho- 2
minis, dic Pharaoni regi Aegypti, & popu-
lo eius, Cui similis factus es in magnitudi-
ne tua? † Ecce Assur quasi cedrus in Libano 3
pulcher ramis, & frondibus nemorosus, ex
celsusq́. altitudine, & inter condensas frõ-
des eleuatum est cacumem eius. † Aquę nu- 4
trierunt illum, abyssus exaltauit illum: flu-
mina eius manabant in circuitu radicum
eius, & riuos suos emisit ad uniuersa ligna
regionis. † Propterea eleuata est altitudo 5
eius super omnia ligna regionis: & multi-
plicata sunt arbusta eius, & eleuati sunt ra-
mi eius præ aquis multis. † Cumq́. extendis 6
set umbram suam, in ramis eius fecerunt
nidos omnia uolatilia cęli, & sub frondibus
eius genuerunt omnes bestiæ saltuum, &
sub umbraculo illius habitabat cœtus gen-
tium plurimarum. † Eratq́. pulcherrimus 7
in magnitudine sua, & in dilatatione arbu
storum suorum: erat enim radix illius iux-
ta aquas multas. † Cedri non fuerunt altio- 8
res illo in paradiso Dei, abietes nõ adęqua-
uerunt summitatem eius, & platani non
fuerunt æquę frondibus illius: omne lignũ
paradisi Dei non est assimilatum illi, & pul
chritudini eius. † Quoniam speciosum feci 9
eum, & multis condensisq́. frondibus: &
æmulata sunt eum omnia ligna uolupta-
tis, quæ erant in paradiso Dei. † Propterea 10
hæc dicit Dominus Deus, Pro eo quod su-
blimatus est in altitudine, & dedit summi-
tatem suam uirentem atque condensam,
& eleuatum est cor eius in altitudine sua:
† Tradidi eum in manus fortissimi gentiũ, 11
faciens faciet ei: iuxta impietatem eius eie
ci eum. † Et succidẽt eum alieni, & crude- 12
lissimi nationum, & proijcient eum super
montes, & in cunctis conuallibus corruent
rami eius, & confringentur arbusta eius in
uniuersis rupibus terrę: & recedent de um-
braculo eius omnes populi terræ, & relin-
quent eum. † In ruina eius habitauerunt 13
omnia uolatilia cœli: & in ramis eius fue-
runt uniuersæ bestiæ regionis. † Quam ob 14
rem non eleuabuntur in altitudine sua om
nia ligna aquarum; nec ponent sublimita-
tem suam inter nemorosa atque frondosa,
nec stabũt in sublimitate sua omnia quæ ir
rigantur aquis: quia omnes traditi sunt in
mortem ad terram ultimam in medio fi-
liorum hominum ad eos qui descendunt
in lacum. † Hæc dicit Dominus Deus, in die 15
quando descendit ad inferos, induxi luctũ,
operui eum abysso: & prohibui flumina
eius, & coercui aquas multas: contristatus
est super eum Libanus, & omnia ligna agri
16 concussa sunt. † A sonitu ruinæ eius cõmo-
ui Gentes cum deducerem eum ad infer-
num cum his qui descendebant in lacum:
& consolata sunt in terra infima omnia li-
gna uoluptatis egregia atque præclara in
Libano, uniuersa quæ" irrigabantur' aquis. *"irrigã-*
17 † Nam & ipsi cum eo descendent ad inferũ *tur 5 Ms.*
ad interfectos gladio: & brachium uniuſ- *R.*
cuiusque sedebit sub umbraculo eius in
18 medio nationum. † Cui assimilatus es ô
inclyte atque sublimis inter ligna uolup-
tatis? Ecce, deductus es cum lignis uolup-
tatis ad terram ultimam: in medio incir-
cuncisorum dormies, cum eis qui interfe-
cti sunt gladio ipse est Pharao, & omnis
multitudo eius, dicit Dominus Deus.

CAP. XXXII.

1 ET factum est, duodecimo anno, in
mense duodecimo, in una mensis, fa-
ctum est uerbum Domini ad me, di-
2 cens, † Fili hominis, assume lamentum su-
per Pharaonem regem Aegypti, & dices ad
eũ Leoni Gentium assimilatus es, & draco-
ni qui est in mari: & uentilabas cornu in
fluminibus tuis, & conturbabas aquas pe-
dibus tuis, & conculcabas flumina earum.
3 † Propterea hæc dicit Dominus Deus, ‖ Ex- *Sup. 12.*
pandam super te rete meum in multitudi- *13.17.20*
ne populorum multorum, & extraham te
4 in sagena mea. † Et proijciam te in terrã, su
per faciem agri abijciam te: & habitare fa-
ciã super te omnia uolatilia cęli, & saturabo
5 de te bestias uniuersæ terræ. † Et dabo car-
nes tuas super montes, & implebo colles
6 tuos sanie tua. † Et irrigabo terrã fętore san
guinis tui super montes, & ualles implebũ-
7 tur ex te. † Et operiã cũ extinctus fueris, cę- *Isa. 13.*
los: & nigrescere faciam stellas eius: solem *10.*
nube tegam, & luna non dabit lumẽ suum. *Ioel. 2.10*
8 † Omnia luminaria cęli mœrere faciam su- *3. 15.*
per te: & dabo tenebras super terram tuã, *Mat. 24:*
9 dicit Dñs Deus. † * Et irritabo cor populo- *29.*
rũ multorum, cum induxero contritionẽ *"cum ce-*
tuam in Gentibus super terras quas nescis. *ciderint*
10 † Et stupescere faciã super te populos mul- *uulnera-*
tos, & reges eorum horrore nimio formi- *ti tui in*
dabunt super te, * cum uolare cęperit gla- *medio ter*
dius meus super facies eorũ: & obstupescẽt *ræ, ait Do*
repẽte singuli pro anima sua in die ruinę" *minus*
11 suæ'. Quia hæc dicit Dominus Deus, Gla- *Deus Ms.*
12 dius regis Babylonis ueniet tibi, † in gladijs ** pro-*
fortium deijciam multitudinem tuam, in- *pter uni-*
expugnabiles omnes Gẽtes hæ, & uastabũt *uersas ini*
superbiam Aegypti, & dissipabitur multitu *quitates*
13 do eius. † Et perdam omnia iumenta eius *quas ope-*
quæ erant super aquas plurimas: & nõ cõ- *ratus es*
turbabit eas pes hominis ultra, neque un- *Ms.*
14 gula iumentorum turbabit eas. † Tunc pu- *"sua 2*
rissimas reddam aquas eorum, & flumina *Ms. R.*
eorum quasi oleũ adducam, ait Dominus *Hier. H.*
15 Deus: † Cum dedero Terram-Aegypti de- *G. C.*
solatam, deseretur autem terra a plenitu-
dine sua, quando percussero omnes habita
tores eius: & scient quia ego Dominus.
16 † Planctus est, & plangent eũ filiæ Gentiũ
plangent eũ, super Aegyptũ, & super mul-
titudinem eius plangent eum, ait Dominus
17 Deus: † Et factum est in duodecimo an-
no, in quintadecima mensis factum est
18 uerbum Domini ad me, dicens, † Fili homi-

nis,

nis,cane lugubre super multitudinem Ae-
gypti: & detrahe eam ipsam, & filias gen-
tium robustarum ad terram ultimam cũ
his qui descendunt in lacum. ♦ Quo pul- 19
chrior es? descende, & dormi cum incir-
cuncisis, ♦ In medio interfectorum gladio 20
cadent: gladius datus est, attraxerunt eam,
& omnes populos eius. ♦ Loquentur ei po- 21
tentissimi robustorum de medio inferni,
qui cum auxiliatoribus eius descenderunt,
& dormierunt incircuncisi, interfecti gla-
dio, ♦ Ibi Assur,& omnis multitudo eius. in 22
circuitu illius sepulchra eius: omnes inter-
fecti, & qui ceciderunt gladio. ♦ Quorum 23
data sunt sepulchra in nouissimis lacis: &
facta est multitudo eius per gyrum sepul-
chri eius: uniuersi interfecti, cadentesq.
gladio qui dederant quondam formidinẽ
in terra uiuentium. ♦ Ibi Aelam,& omnis 24
multitudo eius per gyrum sepulchri sui.
omnes hi interfecti, ruentesq. gladio, qui
descenderunt incircuncisi ad terram ulti-
mam. qui posuerũt terrorem suum in ter-
ra uiuentium, & portauerunt ignominiã
suam cum his qui descenderunt in lacum.
♦ In medio interfectorum posuerunt cu- 25
bile eius in uniuersis populis eius: in circui
tu eius sepulchrum illius. omnes hi incir-
cuncisi, interfectiq. gladio. dederũt enim
terrorem suum in terra uiuentium,& por-
tauerunt ignominiam suam cum his qui
descendunt in lacum, in medio interfecto-
rum positi sunt. ♦ Ibi Mosoch, & Thubal, 26
& omnis multitudo eius. in circuitu eius
sepulchra illius. omnes hi incircuncisi, in-
terfectiq.,& cadentes gladio: quia dederũt
formidinem suam in terra uiuentium. ♦ Et 27
non dormient cum fortibus, cadentibusq.,
& incircuncisis qui descenderunt ad infer-
num cum armis suis, & posuerunt gladios
suos sub capitibus suis, & fuerunt iniqui-
tates eorum in ossibus eorum: quia terror
fortium facti sunt in terra uiuentium. ♦ Et 28
tu ergo in medio incircuncisorum conte-
rẽ is, & dormies cum interfectis gladio.
♦ Ibi Idumæa, & reges eius, & omnes du- 29
ces eius, qui dati sunt cum exercitu suo cũ
interfectis gladio: & qui cum incircuncisis
\\ descendũt 1 MS. R. H. G. C. dormierunt, & cum his qui \\ descenderũt'
in lacum, ♦ Ibi principes Aquilonis omnes 30
& uniuersi uenatores: qui deducti sunt
cum interfectis, pauentes & in sua fortitu-
dine confusi: qui dormierunt incircuncisi
cum interfectis gladio, & portauerunt cõ-
fusionem suam cum his qui descendunt
in lacum. ♦ Vidit eos Pharao,& consolatus 31
\\ dedi 10 MS. R. Hier. H. G. est super uniuersa multitudine sua, quę in-
terfecta est gladio, Pharao, & omnis exer-
citus eius, ait Dominus Deus: ♦ quia \\ de- 32
dit' terrorem \\ suum' in terra uiuentium,
\\ meum 5 MS. R. Hier. H. & dormiuit in medio incircuncisorum cũ
interfectis gladio, Pharao & omnis multi-
tudo eius: ait Dominus Deus.

CAP. XXXIII.

ET factum est uerbum Domini ad me, 1
dicens, ♦ Fili hominis, loquere ad fi- 2
lios populi tui, & dices ad eos, Terra
cum induxero super eam gladium,& tule-
rit populus terræ uirum unum de nouissi-
mis suis, & constituerit eum super se spe-
culatorem: ♦ Et ille uiderit gladium ue- 3
nientem super terram, & cecinerit bucci-
4 na,& annunciauerit populo: ♦ Audiens au-
tem quisquis ille est, sonitum buccinæ, &
non se obseruauerit, ueneritq. gladius, &
tulerit eũ: sanguis ipsius super caput eius
5 erit. ♦ Sonum buccinæ audiuit, & non se
obseruauit, sanguis eius in ipso erit: si autẽ
se custodierit, animam suam \\ saluabit'. *\\ saluauit 1 MS. H. G. C.*
6 ♦ Quòd si speculator uiderit gladium ue-
nientem, & non insonuerit buccina:& po-
pulus se non custodierit, ueneritq. gladius
& tulerit de eis animam: ille quidem in
iniquitate sua captus est, sanguinem autẽ
7 eius de manu speculatoris requiram. ♦ ‖ Et *Sup. 3. 1*
tu fili hominis, speculatorem dedi te do-
mui Israel: audiens ergo ex ore meo ser-
8 monem, annunciabis eis ex me. ♦ Si me di-
cente ad impium, Impie, morte morieris:
non fueris locutus ut se custodiat impius
a uia sua: ipse impius in iniquitate sua mo-
rietur, sanguinem autẽ eius de manu tua
9 requiram. ♦ Si autem annunciante te ad
impium ut a uiis suis conuertatur nõ fue-
rit conuersus a uia sua: ipse in iniquitate
sua morietur: porro tu animam tuam libe-
10 rasti. ♦ Tu ergo fili hominis dic ad domũ
Israel. Sic locuti estis, dicentes, Iniquitates
nostræ,& peccata nostra super nos sunt. &
in ipsis nos tabescimus: quomodo ergo ui-
11 uere poterimus? ♦ ‖ Dic ad eos, Viuo ego, *Sup. 18.*
dicit Dñs Deus: nolo mortem impii, sed ut *24 32.*
conuertatur impius a uia sua,& uiuat. Cõ- ** conuertimini R. H. G. C.*
uertimini* a uiis uestris pessimis: & quare
12 moriemini domus Israel? ♦ Tu itaque fili
hominis dic ad filios populi tui, iustitia iu-
sti non liberabit eũ in quacunque die pec-
cauerit: & impietas impii nõ nocebit ei, in
quacunque die conuersus fuerit ab impie-
tate sua: & iustus non poterit uiuere in iu-
13 stitia sua, in quacũque die peccauerit. ♦ Etiã
si dixero iusto quod uita uiuat, & confisus
in iustitia sua fecerit iniquitatem: omnes
iustitiæ eius obliuioni tradentur, & in ini-
14 quitate sua quam operatus est, in ipsa mo-
rietur. ♦ Si autem dixero impio, Morte mo-
15 rieris: & egerit pœnitentiã a peccato suo,
feceritq. iudicium & iustitiam, ♦ & pignus
restituerit ille impius, rapinamq. reddide-
rit, in mandatis uitæ ambulauerit, nec fe-
cerit quicquam iniustum: uita uiuet, & nõ
16 morietur. ♦ Omnia peccata eius quę pec-
cauit, non imputabuntur ei: iudiciũ & iu-
17 stitiam fecit, uita uiuet. ♦ Et dixerunt filii
populi tui, Non est æqui ponderis uia Do-
18 mini, & ipsorum uia iniusta est. ♦ Cũ enim
recesserit iustus a iustitia sua, feceritq. ini-
19 quitates: morietur in eis. ♦ Et cum recesse-
rit impius ab impietate sua: feceritq. iudi-
20 cium & iustitiam, uiuet in eis. ♦ ‖ Et dicitis, *Sup. 18.*
Non est recta uia Domini. Vnumquenq; *25.*
iuxta uias suas iudicabo de uobis, domus
21 Israel. ♦ Et factum est in duodecimo an-
no, in decimo mense, in quinta mensis
transmigrationis nostræ, uenit ad me
qui fugerat de Ierusalem, dicens, Vasta-
22 ta est ciuitas. ♦ Manus autem Domini fa-
cta fuerat ad me uespere, antequã ueniret
qui fugerat: aperuitq. os meum donec ue-
niret ad me mane, & aperto ore meo non
23 silui amplius. ♦ Et factum est uerbum Do-
24 mini ad me, dicens, ♦ Fili hominis, qui
habitant in ruinosis his, super humum
Israel, loquentes aiunt, Vnus erat Abra-

ham,& hæreditate possedit terram: nos au-
tem multi sumus, nobis data est terra in
possessionem. ♦ Idcirco dices ad eos, Hæc 25
dicit Dominus Deus, Qui in sanguine co-
meditis,& oculos uestros leuatis ad immũ-
ditias uestras, & sanguinem funditis: nun-
quid terram hæreditate possidebitis? ♦Ste- 26
tistis in gladijs uestris, fecistis abomina-
tiones,& unusquisque uxorem proximi sui
polluit: & terram hæreditate possidebitis.
♦Hæc dices ad eos, Sic dicit Dominus Deus, 27
Viuo ego, quia qui in ruinosis habitant, gla
dio cadent: & qui in agro est, bestijs trade-
tur ad deuorandum: qui autem in præsi-
dijs,& speluncis sunt, peste morientur. ♦ Et 28
dabo terram in solitudinem, & in desertũ,
& deficiet superba fortitudo eius: & deso-
labuntur montes Israel, eo quòd nullus sit
qui per eos transeat. ♦ Et scient quia ego 29
Dominus, cum dedero terram eorum de-
solatam, & desertã propter vniuersas abo-
minationes suas quas operati sunt. ♦ Et tu 30
fili hominis: filij populi tui qui loquuntur
de te iuxta muros,& in ostijs domorum,&
dicunt vnus ad alterum, vir ad proximum
suum loquentes, Venite, & audiamus quis
sit sermo egrediens a Domino. ♦ Et ueniũt 31
ad te, quasi si ingrediatur populus,& sedẽt
coram te populus meus: & audiunt ser-
mones tuos, & non faciunt eos: quia in
canticum oris sui uertunt illos, & auaritiã
suam sequitur cor eorum. ♦ Et es eis qua- 32
si carmen musicum, quod suaui dulciq;
sono canitur: & audiunt uerba tua,& non
faciunt ea. ♦ Et cum uenerit quod prædi- 33
ctum est(ecce enim uenit)tunc scient quod
prophetes fuerit inter eos.

CAP. XXXIIII.

ET factum est uerbum Domini ad me, 1
dicens, ♦ Fili hominis propheta de 2
pastoribus Israel: propheta, & dices
Inf. 23. 1 pastoribus, Hæc dicit Dominus Deus, ‖ Væ
Sup. 13. 3 pastoribus Israel, qui pascebant semetip-
sos: nonne greges a pastoribus pascuntur?
♦ Lac comedebatis, & lanis operiebamini: 3
& quod crassum erat, occidebatis: gregem
autem meum non pascebatis. ♦ Quod in- 4
firmum fuit non consolidastis, & quod æ-
grotum, non sanastis; quod confractum
est non alligastis,& quod abiectum est non
reduxistis, & quod perierat non quæsistis:
sed cum austeritate imperabatis eis,& cum
potentia. ♦ Et dispersæ sunt oues meæ, eo 5
quòd non esset pastor: & factæ sunt in de-
uorationem omnium bestiarum agri,& di-
spersæ sunt. ♦ Errauerunt greges mei in 6
cunctis montibus, & in uniuerso colle ex-
celso,& super omnem faciem terræ disper-
si sunt greges mei, & non erat qui require-
ret, nõ erat, inquam, qui requireret. ♦Prop- 7
terea pastores audite uerbum Domini,
♦ Viuo ego, dicit Dominus Deus, quia pro 8
eo quod facti sunt greges mei in rapinam,
& oues meæ in deuorationem omnium be
stiarum agri, eo quòd non esset pastor (ne-
que enim quæsierunt pastores mei gregem
meum: sed pascebant pastores semetip-
sos,& greges meos non pascebant) ♦ prop- 9
terea pastores audite uerbum Domini,
♦ Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ipse 10
super pastores, requiram gregem meum
de manu eorum, & cessare faciam eos vt
vltra nõ pascant gregem,* nec pascant am-
plius pastores semetipsos: & liberabo gre-
gem meum de ore eorum, & non erit vl-
11 tra eis in escam. ♦ Quia hæc dicit Domi-
nus Deus. ‖ Ecce, ego ipse requiram oues
12 meas, & uisitabo eas. ♦ Sicut uisitat pastor
gregem suum in die quando fuerit in me-
dio ouium suarum dissipatarum: sic uisita-
bo oues meas, & liberabo eas de omnibus
locis in quibus dispersæ fuerant in die nu-
13 bis & caliginis. ♦ Et educam eas de popu-
lis, & congregabo eas de terris,& inducam
eas in terram suam: & pascam eas in mõ-
tibus Israel, in riuis, & in cunctis sedibus
14 terræ. ♦ In pascuis uberrimis pascam eas,
& in montibus excelsis Israel erunt pascua
earum: ibi requiescent in herbis uirenti-
bus, & in pascuis pinguibus pascentur su-
15 per montes Israel. ♦Ego pascam oues meas:
& ego eas accubare faciam, dicit Dominus
16 Deus. ♦ Quod perierat, requiram, & quod
abiectum erat, reducam: & quod confra-
ctum fuerat, alligabo: & quod infirmum
fuerat, consolidabo: & quod pingue, &
forte, custodiam: & pascam illas in iudicio.
17 ♦ Vos autem greges mei, hæc dicit Domi-
nus Deus, Ecce ego iudico inter pecus, &
18 pecus, arietum & hircorum. ♦ Nonne sa-
tis uobis erat pascua bona depasci? insuper
& reliquias pascuarum uestrarum concul-
castis pedibus uestris: & cum purissimam
aquam biberetis, reliquam pedibus uestris
19 turbabatis. ♦ Et oues meæ his quæ concul-
cata pedibus uestris fuerant, pascebantur;
& quæ pedes uestri turbauerant, hæc bibe-
20 bant. ♦ Propterea hæc dicit Dominus Deus
ad uos, Ecce ego ipse iudico inter pecus pin
21 gue & macilentum. ♦ Pro eo quod lateri-
bus, & humeris impingebatis, & cornibus
uestris uentilabatis omnia infirma pecora,
22 donec dispergerentur foras: ♦ saluabo gre-
gem meum, & non erit ultra in rapinam,
23 & iudicabo inter pecus, & pecus. ♦ ‖ ET Ioh. 1. 45.
SVSCITABO SVPER EAS PASTOREM 10. 11.
VNVM, qui pascat eas, ‖ seruum meũ Da- Is. 40. 18.
uid: ipse pascet eas, & ipse erit eis in pa- Dan. 9. 24
24 storem. ♦ Ego autem Dominus ero eis in & 25.
Deum: & seruus meus Dauid princeps in Os. c. 3. 5.
medio eorum; ego Dominus locutus sum.
25 ♦ Et faciam cum eis pactum pacis, & cessa-
re faciam bestias pessimas de terra: & qui
habitant in deserto, securi dormient in sal-
26 tibus. ♦ Et ponam eos in circuitu collis mei
benedictionem:& deducam imbrem in tẽ-
27 pore suo,*pluuiæ benedictionis erunt. ♦ Et * & MS. R.
dabit lignum agri fructum suum, & terra
dabit germen suum, & erunt in terra sua
absque timore: & scient quia ego Domi-
nus, cum contriuero catenas iugi eorum,
& eruero eos de manu imperantium sibi.
28 ♦ Et non erunt ultra in rapinam in Genti-
bus, neque bestiæ terræ deuorabunt eos:
sed habitabunt confidenter absque ullo ter
29 rore. ♦ Et suscitabo eis germen nomina-
tum: & non erunt vltra imminuti fame in
terra, neque portabunt ultra opprobrium
30 Gentium. ♦ Et scient quia ego Dominus
Deus eorum cum eis, & ipsi populus meus
31 domus Israel: ait Dominus Deus. ♦ ‖ Vos Ioh. 10. 11
autem greges mei, greges pascuæ meæ ho- 14.
mines estis: & ego Dominus Deus uester,
dicit Dominus Deus.

*meũ MS. R. Hic G. Verum H. & C. non addunt. ‖ MS H. C. G. 9. Inf. 35.

CAP. XXXV.

ET factus est sermo Domini ad me, di- 1
cens, ✝ Fili hominis, pone faciem tuá 2
aduersum montem Seir, & prophe-
tabis de eo, ✝ & dices illi, Hæc dicit Domi- 3
nus Deus: Ecce ego ad te mons Seir, & ex-
tendam manum meam super te, & dabo
te desolatum atque desertum. ✝ Vrbes tuas 4
demoliar, & tu desertus eris: & scies quia
ego Dominus. ✝ Eo quòd fueris inimicus 5
sempiternus, & concluseris filios Israel in
manus gladii in tempore afflictionis eorú
in tempore iniquitatis extremæ. ✝ Propte- 6
rea uiuo ego, dicit Dominus Deus, quoniá
sanguini tradam te, & sanguis te perseque-
tur: & cum sanguinem oderis, sanguis per-
sequetur te. ✝ Et dabo montem Seir deso- 7
latum atque desertum: & auferam de eo
euntem & redeuntem. ✝ Et implebo mó- 8
tes eius occisorum suorum: in collibus
tuis, & in uallibus tuis, atque in torrenti-
bus interfecti gladio cadent. ✝ In solitudi- 9
nes sempiternas tradam te, & ciuitates tuę
non habitabuntur: & scietis quia ego Do-
minus Deus. ✝ Eo quòd dixeris, Duæ gé- 10
tes, & duæ terræ meæ erunt, & hæreditate
possidebo eas: cum Dominus esset ibi:
✝ Propterea uiuo ego, dicit Dominus Deus, 11
quia faciam iuxta iram tuam, & secundú
zelum tuum quem fecisti odio habens eos:
& notus efficiar per eos cum te iudicaue-
ro. ✝ Et scies quia ego Dominus audiui 12
uniuersa opprobria tua quę locutus es de
montibus Israel, dicens, Deserti, nobis ad
deuorandum dati sunt. ✝ Et insurrexistis 13
super me ore uestro, & derogastis aduer-
sum me uerba uestra: ego audiui. ✝ Hæc 14
dicit Dominus Deus, Lætante uniuersa
terra, in solitudinem te redigam: ✝ Sicuti 15
gauisus es super hæreditaté domus Israel,
eo quòd fuerit dissipata, sic faciá tibi: dissi-
patus eris mons Seir, & Idumæa omnis: &
scient quia ego Dominus.

CAP. XXXVI.

TV autem fili hominis, propheta su- 1
Sup.6.3. per montem Israel, & dices, ¶ Mon-
tes Israel audite uerbum Domini:
✝ Hæc dicit Dominus Deus, Eo quòd dixe- 2
rit inimicus de uobis, Euge, altitudines sé-
piternæ in hęreditatem datæ sunt nobis:
✝ propterea uaticinare, & dic, Hæc dicit 3
Dominus Deus, Pro eo quod desolati estis,
& conculcati per circuitum, & facti in hæ-
reditatem reliquis Gentibus, & ascendistis
super labium linguę, & opprobrium po-
puli: ✝ propterea montes Israel audite uer- 4
bum Domini Dei, Hęc dicit Dominus Deus
montibus, & collibus, torrentibus, ualli-
busq́., desertis, & parietinis, & urbibus de-
relictis, quæ depopulatæ sunt & subsanna-
tæ a reliquis gentibus per circuitum. ✝ Pro- 5
pterea hæc dicit Dominus Deus, Quoniam
in igne zeli mei locutus sum de reliquis
gentibus, & de Idumæa uniuersa, quæ de-
derunt terram meam sibi in hæreditatem
cum gaudio, & toto corde, & ex animo: &
eiecerunt eam ut uastarent. ✝ idcirco uati- 6
cinare super humum Israel, & dices mon-
tibus & collibus, iugis & uallibus, Hæc di-
cit Dñs Deus: Ecce ego in zelo meo, & in
furore meo locutus sum, eo quòd cófusio-
nem gentium sustinueritis. ✝ Idcirco hæc 7
dicit Dominus Deus, Ego leuaui manum
meam, ut Gentes quæ in circuitu uestro
sunt, ipsæ confusionem suam portent.
8 ✝ Vos autem montes Israel ramos uestros
germinetis, & fructum uestrum afferatis
populo meo Israel: prope enim est ut ue-
9 niat: ✝ Quia ecce ego ad uos, & conuertar
ad uos, & arabimini, & accipietis semen-
10 tem, ✝ Et multiplicabo in uobis homines,
omnemq́. domum Israel: & habitabútur
11 ciuitates, & ruinosa instaurabuntur. ✝ Et
replebo uos hominibus, & iumentis: &
multiplicabuntur, & crescent: & habitare
uos faciam sicut a principio, bonisq́. dona-
bo maioribus, quàm habuistis ab initio: &
12 scietis quia ego Dominus. ✝ Et adducam
super uos homines populum meú Israel,
& hæreditate possidebunt te: & eris eis in
hæreditatem, & non addes ultra ut absque
13 eis sis. ✝ Hæc dicit Dominus Deus, Pro eo
quod dicunt de uobis, Deuoratrix hominú
14 es, & suffocans gentem tuam: ✝ Propterea
homines non comedes amplius, & gentem
15 tuam non necabis ultra, ait Dñs Deus:
✝ Nec auditam faciam in te amplius con-
fusionem Gentium, & opprobrium popu-
lorum nequaquam portabis, & gentem
tuam non amittes amplius, ait Dñs Deus.
16 ✝ Et factum est uerbum Domini ad me, di-
17 cens: ✝ Fili hominis, domus Israel habita-
uerunt in humo sua, & polluerunt eam in
uiis suis, & in studiis suis iuxta immundi-
tiam menstruatæ facta est uia eorum co-
18 ram me. ✝ Et effudi indignationem meam
super eos pro sanguine quem fuderunt su-
per terram, & in idólis suis polluerunt eá.
19 ✝ Et dispersi eos in Gentes, & uentilati sunt
in terras: iuxta uias eorum, & adinuentio-
20 nes eorum iudicaui eos. ✝¶ Et ingressi sunt Isa.52.5.
ad gentes ad quas introierunt, & pollue- Reg. 2.
runt nomen sanctum meum, cum dicere- 24.
tur de eis, Populus Domini iste est, & de
21 terra eius egressi sunt. ✝ Et perperci nomi-
ni sácto meo, quod polluerat domus Israel
22 in Gentibus ad quas ingressi sunt. ✝ Idcir-
co dices domui Israel, Hæc dicit Dominus
Deus, Non propter uos ego faciam, domus
Israel, sed propter nomen sanctum meum
quod polluistis in gentibus ad quas intra-
23 stis. ✝ Et sanctificabo nomen meum ma-
gnum, quod pollutú est inter Gentes, quod
polluistis in medio earum: ut sciant Gen-
tes quia ego Dominus, ait Dominus exer-
cituum, cum sanctificatus fuero in uobis
24 coram eis; ✝ Tollam quippe uos de Genti
bus, & congregabo uos de uniuersis terris,
25 & adducam uos in terram uestram. ✝ Et ef-
fundam super uos aquam mundam, & Inf.39.
mundabimini ab omnibus inquinamen- 28.
tis uestris, & ab uniuersis idólis uestris mú-
26 dabo uos. ✝¶ Et dabo uobis cor nouum, &
spiritum nouum ponam in medio uestri: Sup.11.19
& auferam cor lapideum de carne uestra, Inf.39.29
27 & dabo uobis cor carneum. ✝ Et spiritum
meum ponam in medio uestri: & faciam
ut in præceptis meis ambuletis, & iudicia
28 mea custodiatis & operemini: ✝ Et habita-
bitis in terra quam dedi patribus uestris:
& eritis mihi in populum, & ego ero uo-
29 bis in Deum: ✝ Et saluabo uos ex uniuersis
inquinamentis uestris: & uocabo frumen-
tum, & multiplicabo illud, & non impo-

nam uobis famem. ♦ Et multiplicabo fru- 30
ctum ligni, & genimina agri:ut nõ porte-
tis ultra opprobrium famis in Gentibus.
♦ Et recordabimini uiarum uestrarum pes- 31
simarum, studiorumq. non bonorum : &
displicebunt uobis iniquitates uestræ &
scelera uestra . ♦ Non propter uos ego fa- 32
ciam, ait Dominus Deus, notum sit uobis:
confundimini & erubescite super uiis ue-
stris, domus Israël . ♦ Hæc dicit Dominus 33
Deus, In die qua mundauero uos ex omni-
bus iniquitatibus uestris , & inhabitari fe-
cero urbes, & instaurauero ruinosa. ♦ & ter 34
ra deserta fuerit exculta, quæ quondã erat
desolata in oculis omnis uiatoris, ♦ dicent, 35
Terra illa inculta facta est ut hortus uolu-
ptatis : & ciuitates desertæ, & destitutæ at-
que suffossæ, munitæ sederunt. ♦ Et scient 36
Gentes quæcumque derelictæ fuerint in
circuitu uestro, quia ego Dominus ædifica-
ui dissipata, plantauiq. inculta, ego Domi-
nus locutus sum & fecerim ♦ Hæc dicit 37
Dominus Deus, Adhuc in hoc inueniẽt me
domus Israël, ut faciam eis : Multiplicabo
eos sicut gregem hominum, ut gregem sã-
ctum , ♦ ut gregem Ierusalem in solem- 38
nitatibus eius : Sic erunt ciuitates desertæ,
plenæ gregibus hominum : & scient
quia ego Dominus .

CAP. XXXVII.

FActa est super me manus Domini , & 1
eduxit me in spiritu Domini: & dimi-
sit me in medio campi qui erat ple-
nus ossibus, ♦ Et circunduxit me per ea in 2
gyro: erant autem multa ualde super faciẽ
campi, siccaq. uehementer. ♦ Et dixit ad 3
me, Fili hominis putasne uiuent ossa ista?
Et dixi, Dominus Deus, tu nosti. ♦ Et dixit 4
ad me, Vaticinare de ossibus istis : & dices
eis , Ossa arida audite uerbum Domini .
♦ Hæc dicit Dominus Deus ossibus his , Ec- 5
ce, ego intromittam in uos spiritum, & ui-
uetis. ♦ Et dabo super uos neruos, & suc- 6
crescere faciam super uos carnes, & super-
extendam in uobis cutem : & dabo uobis
spiritum, & uiuetis: & scietis quia ego Do-
minus. ♦ Et prophetaui sicut præceperat 7
mihi : factus est autem sonitus prophetã-
te me, & ecce commotio: & accesserũt ossa
ad ossa, unumquodque ad iuncturam suã.
♦ Et uidi, & ecce super ea nerui , & carnes 8
ascenderunt: & extenta est in eis cutis de-
super, & spiritum non habebant. ♦ Et di- 9
xit ad me, Vaticinare ad spiritũ uaticinare
fili hominis, & dices ad spiritum , Hæc di-
cit Dñs Deus : A quatuor uentis ueni spiri-
tus : & insuffla super interfectos istos , &
reuiuiscant . ♦ Et prophetaui, sicut præce- 10
perat mihi: & ingressus est in ea spiritus, &
uixerũt: steteruntq. super pedes suos exer-
citus grandis nimis ualde. ♦ Et dixit ad me, 11
Fili hominis, ossa hæc uniuersa, domus Is-
raël est: ipsi dicunt, Aruerunt ossa nostra ,
& periit spes nostra, & abscissi sumus. ♦ Pro- 12
pterea uaticinare, & dices ad eos, Hæc di-
cit Dominus Deus , Ecce ego aperiam tu-
mulos uestros, & educam uos de sepulchris
uestris populus meus : & inducam uos in
terram Israël. ♦ Et scietis quia ego Dñs, cũ 13
aperuero sepulchra uestra, & eduxero uos
de tumulis uestris popule meus : ♦ Et de- 14
dero spiritum meum in uobis , & uixe-
ritis , & requiescere uos faciam super hu-
mum uestram : & scietis quia ego Domi-
nus locutus sũ, & feci, ait Dominus Deus.
15 ♦ Et factus est sermo Domini ad me, dicẽs,
16 ♦ Et tu fili hominis, sume tibi lignum unũ:
& scribe super illud , Iudæ & filiorum Is-
raël sociorum eius, & tolle lignum alterũ,
& scribe super illud, Ioseph lignũ Ephráim
& cunctæ domus Israël , sociorumq. eius.
17 ♦ Et adiunge illa, unum ad alterum tibi in
lignum unum : & erunt in unioné in ma-
18 nu tua . ♦ Cum autem dixerint ad te filii
populi tui loquentes, Nonne indicas nobis
19 quid in his tibi uelis? ♦ loqueris ad eos,
Hæc dicit Dominus Deus, ecce, ego assumã
lignũ Ioseph, quod est in manu Ephráim,
& tribus Israël quæ sunt ei adiunctæ : &
dabo eas pariter cum ligno Iuda, & faciam
eas in lignum unum : & erunt unum in
20 manu eius. ♦ Erunt autem ligna super quę
scripseris in manu tua , in oculis eorum .
21 ♦ Et dices ad eos, Hęc dicit Dominus Deus:
Ecce, ego assumam filios Israël de medio
nationum ad quas abierunt : & congrega-
bo eos undique, & adducam eos ad humũ
22 suam. ♦ ‖ Et faciam eos in gentem unam in *Iob.10.16*
terra in montibus Israël, & rex unus erit
omnibus imperans: & non erunt ultra duę
gentes, nec diuidentur amplius in duo re-
23 gna . ♦ Neque polluentur ultra in idôlis
suis & abominationibus suis, & cũctis ini-
quitatibus suis : & saluos eos faciã de uni-
uersis sedibus in quibus peccauerunt , &
emundabo eos: & erunt mihi populus , & *Sup.34.*
24 ego ero eis Deus. ♦ ‖ Et seruus meus Dauid 23.
rex super eos, & pastor unus erit omnium *Iob.1.45.*
eorum : in iudiciis meis ambulabunt , & 10.11.
25 mandata mea custodient, & facient ea. ♦ Et *Isa.40.11*
habitabunt super terram quam dedi seruo *Ier.23.5.*
meo Iacob , in qua habitauerũt patres ue- *Dan.9.24*
stri : & habitabunt super eam ipsi , & filii 25.
eorum , & filii filiorum eorum , usque in
sempiternum: & Dauid seruus meus prin-
26 ceps eorum in perpetuum. ♦ Et percutiam *Iob.12.3.4*
illis fœdus pacis , ‖ pactum sempiternum *Ps.109.4*
erit eis: & fundabo eos, & multiplicabo, & *& 106.2.*
dabo sanctificationem meam in medio
27 eorum in perpetuum . ♦ Et erit tabernacu-
lum meum in eis: & ero eis Deus , & ipsi
28 erunt mihi populus , ♦ Et scient Gentes
quia ego Dominus sanctificator Israël
cùm fuerit sanctificatio mea in medio
eorum in perpetuum .

CAP. XXXVIII

1 ET factus est sermo Domini ad me, di-
2 cens, ♦ Fili hominis pone faciem tuã
contra ‖ Gog & terram Magog, prin- *Inf.39.1*
cipem capitis Mosoch & Thubal: & uatici- *6.*
3 nare de eo, ♦ & dices ad eum , Hæc dicit *Apo.20.8*
Dominus Deus, Ecce, ego ad te Gog princi- *-5 MS.*
4 pẽ capitis Mosoch & Thubal, ♦ & circum- *Hier.H.*
agam te, & ponam frenum in maxillis *C. Addi-*
tuis : & educam te & omnem exercitum *tur autem*
tuum, equos & equites uestitos loricis uni- *in codici-*
uersos, multitudinem magnam hastam & *bus G.*
5 clypeum arripientium & gladium. ♦ Persæ, *-1 MS.R.*
Æthiopes, & Libyes cum eis, omnes scutati *H.G.C.*
6 & galeati . ♦ Gomer, & uniuersa agmina *Legitur*
eius , domus Thogorma latera Aquilonis , *autem in*
& totum robur eius , populiq. multi tecũ. *G.q.*
7 ♦ Præpara & instrue te , & omnem multi-
tudinem tuam quæ coaceruata est ad te:

& esto eis in præceptum. ♦ Post dies multos 8
uisitaberis: in nouissimo annorum uenies
ad terram quæ reuersa est a gladio, & con-
gregata est de populis multis, ad montes
Israel, qui fuerunt deserti iugiter: hæc de
populis educta est, & habitabunt in ea cō-
fidenter uniuersi. ♦ Ascendens autem qua- 9
si tempestas uenies, & quasi nubes, ut ope-
rias terram tu, & omnia agmina tua, & po-
puli multi tecum. ♦ Hæc dicit Dominus 10
Deus, In die illa ascendent sermones su-
per cor tuum, & cogitabis cogitationem
pessimam: ♦ & dices, ascendam ad terram 11
absque muro: ueniam ad quiescentes ha-
bitantesq; secure: hi omnes habitant sine
muro, uectes, & portæ non sunt eis: ♦ Vt di- 12
ripias spolia, & inuadas prædam, ut inferas
manum tuam super eos qui deserti fuerāt,
& postea restituti, & super populum, qui
est congregatus ex Gentibus, qui possidere
cœpit, & esse habitator umbilici terræ.
♦ Saba, & Dedan, & negociatores Tharsis, 13
& omnes leones eius dicent tibi, Nunquid
ad sumenda spolia tu uenis? ecce ad diri-
piendam prædam congregasti multitudi-
nem tuam, ut tollas argentum, & aurum,
& auferas supellectilem atque substantiā,
& diripias manubias infinitas. ♦ Propterea 14
uaticinare fili hominis, & dices ad Gog,
Hæc dicit Dominus Deus, Nunquid non in
die illo, cum habitauerit populus meus Is-
raël confidenter, scies? ♦ Et uenies de lo- 15
co tuo a lateribus Aquilonis tu, & populi
multi tecum, ascensores equorum uniuer-
si, cœtus magnus, & exercitus uehemens.
♦ Et ascendens super populum meum Is 16
raël quasi nubes, ut operias terram. In no-
uissimis diebus eris, & adducam te super
terram meam: ut sciant Gentes me, cum
sanctificatus fuero in te in oculis eorum ò
Gog. ♦ Hæc dicit Dominus Deus, Tu ergo 17
ille es de quo locutus sum in diebus anti-
quis in manu seruorum meorum prophe-
tarum Israël, qui prophetauerunt in die-
bus illorum temporum, ut adducerem te
super eos. ♦ Et erit in die illa; in die aduē- 18
tus Gog super terram Israel, ait Dominus
Deus, ascendet indignatio mea in furore
meo: ♦ Et in zelo meo, in igne iræ meæ lo- 19
cutus sum, Quia in die illa erit commo-
Mat.24. 29. Luc.21. 26. tio magna super terram Israel: ♦ ‖ & com- 20
mouebuntur a facie mea pisces maris, &
uolucres cęli, & bestiæ agri: & omne repti-
le quod mouetur super humum, cunctiq;
homines qui sunt super faciem terræ: &
subuertētur montes, & cadent sepes, & om
nis murus corruet in terram. ♦ Et conuo- 21
cabo aduersus eum in cunctis montibus
meis gladium, ait Dominus Deus: gladius
uniuscuiusque in fratrem suum dirigetur.
♦ Et iudicabo eum peste, & sanguine, & im- 22
bre uehementi, & lapidibus immensis,
ignem, & sulphur pluam super eum, & su-
per exercitum eius, & super populos mul-
tos qui sunt cum eo. ♦ Et magnificabor: & 23
sanctificabor: & notus ero in oculis multa-
rum gētium, & scient quia ego Dominus.

CAP. XXXIX.

TV autem fili hominis uaticinare, ad 1
uersū Gog, & dices, Hæc dicit Domi
nus Deus, Ecce ego super te ‖ Gog
Sup.38.1 principem capitis Mosoch, & Thubal: ♦ & 2
circumagam te, ‖ & \\ seducam te, & *Apoc.20. 8.*
ascendere te faciam de lateribus Aquilo-
nis: & adducam te super montes Israel. *\\ reduca 22 MS*
3 ♦ Et percutiam arcum tuum in manu sini-
stra tua: & sagittas tuas de manu dextera *\\ ducam*
4 tua deijciam. ♦ Super montes Israël cades *2 MS. 2.*
tu, & omnia agmina tua, & populi tui
qui sunt tecum: feris, auibus, omniq; uo-
latili, & bestijs terræ dedi te ad deuoran-
5 dum. ♦ Super faciem agri cades quia ego *Sup.38.1*
6 locutus sum, ait Dominus Deus ♦ Et immit- *Apoc.20. 8.*
tam ignem in Magog, & in his qui habitāt
in insulis confidenter: & scient quia ego
7 Dominus. ♦ Et nomen sanctum meum no-
tum faciam in medio populi mei Israël, &
non polluam nomen sanctum meum am-
plius: & scient Gentes quia ego Dominus
8 sanctus Israel. ♦ Ecce uenit, & factum est,
ait Dominus Deus: hæc est dies de qua lo-
9 cutus sum. ♦ Et egredientur habitatores
de ciuitatibus Israël, & succendēt, & com-
burent arma, clypeum, & hastas, arcum
& sagittas, & baculos, manus, & contos:
10 ♦ & succendent ea igni septem annis. Et
non portabunt ligna de regionibus, neque
succident de saltibus: quoniam arma suc-
cendent igne, & deprædabuntur eos qui-
bus prædæ fuerant, & diripient uastato
11 res suos, ait Dominus Deus. ♦ Et erit in
die illa: dabo Gog locum nominatum se-
pulchrum in Israël: uallem uiatorum ad
Orientem maris, quæ obstupescere faciet
prætereuntes: & sepelient ibi Gog, & om-
nem multitudinem eius, & uocabitur ual-
12 lis multitudinis Gog. ♦ Et sepelient eos do-
mus Israël, ut mundent terram septem
13 mensibus. ♦ Sepeliet autem eum omnis
populus terræ, & erit eis nominata dies in
qua glorificatus sum, ait Dominus Deus.
14 ♦ Et uiros iugiter constituent lustrantes ter
ram qui sepeliant, & requirant eos qui re-
manserant super faciem terræ, ut emun-
dent eam: post menses autem septem quę-
15 rere incipient. ♦ Et circuibunt peragran-
tes terram: cumq; uiderint os hominis
statuent iuxta illud titulum, donec sepe-
liant illud pollinctores in ualle multitu-
16 dinis Gog. ♦ Nomen autem ciuitatis Amo-
17 na, & mundabunt terram. ♦ Tu ergo fi-
li hominis, hæc dicit Dominus Deus,
Dic omni uolucri, & uniuersis auibus,
cunctisq; bestijs agri, Conuenite, prope-
rate, concurrite undique ad uictimam
meam quam ego immolo uobis, uicti-
mam grandem super montes Israel: ut co-
medatis carnem, & bibatis sanguinem.
18 ♦ Carnes fortium comedetis, & sangui-
nem principum terræ bibetis: arietum,
agnorum, & hircorum, taurorumq; & al-
19 tilium, & pinguium omnium. ♦ Et come-
detis adipem in saturitatem, & bibetis san-
guinem in ebrietatem, de uictima quam
20 ego immolabo uobis: ♦ & saturabimini
super mensam meam de equo, & equite
forti, & de uniuersis uiris bellatoribus, ait
21 Dominus Deus. ♦ Et ponam gloriam meam
in Gentibus: & uidebunt omnes gen-
tes iudicium meum quod fecerim, &
manum meam quam posuerim super eos.
22 ♦ Et scient domus Israël quia ego Domi-
23 nus Deus eorum a die illa, & deinceps. ♦ Et
scient Gentes quoniam in iniquitate sua

capta ſit domus Iſrael:eo quòd dereliquerint me, & abſconderim faciem meam ab
eis: & tradiderim eos in manus hoſtium,
& ceciderint in gladio uniuerſi. ♦ Iuxta 24
immunditiam eorum & ſcelus feci eis, &
abſcondi faciem meam ab illis. ♦ Propte- 25
rea hęc dicit Dominus Deus, Nunc reducã
captiuitatem Iacob, & miſerebor omnis
domus Iſrael: & aſſumam zelum pro nomine ſancto meo. ♦ Et portabunt confu- 26
ſionem ſuam & omnem præuaricationem
qua pręuaricati ſunt in me, cum habitauerint in terra ſua confidenter neminẽ for-
27 midantes: ♦ Et reduxero eos de populis, &
congregauero de terris inimicorum ſuorum, & ſanctificatus fuero in eis in oculis
28 gentium plurimarum; ♦ Et ſcient quia
ego Dominus Deus eorum, eo quòd tran- *Sup. 36. 22.*
ſtulerim eos in nationes; & congregauerim eos ſuper terram ſuam, & non dereli-
29 querim quemquam ex eis ibi. ♦ Et non abſcondam ultra faciem meã ab eis, eo quòd *Sup. 36. 16.*
effuderim ſpiritum meum ſuper omnem
domum Iſrael, ait Dominus Deus.

CAP. XL.

IN uiceſimo quinto anno tranſmigra- 1
tionis noſtræ, in exordio anni, decima
menſis, quartodecimo anno poſtquam
percuſſa eſt ciuitas: in ipſa hac die facta
eſt ſuper me manus Domini, & adduxit
me illuc. ♦ In uiſionibus Dei adduxit me 2
in terram Iſrael, & dimiſit me ſuper montẽ excelſum nimis: ſuper quem erat quaſi
ædificium ciuitatis uergentis ad Auſtrum.
♦ Et introduxit me illuc: & ecce uir, cuius 3
erat ſpecies quaſi ſpecies æris, & funiculus
lineus in manu eius, & calamus menſuræ
in manu eius: ſtabat autem in porta. ♦ Et 4
locutus eſt ad me idem uir, Fili hominis,
uide oculis tuis, & auribus tuis audi, & pone cor tuum in omnia quæ ego oſtendam
tibi: quia ut oſtendantur tibi adductus es
huc: annuncia omnia quæ tu uides, domui Iſrael. ♦ Et ecce murus forinſecus in 5
circuitu domus undique & in manu uiri
calamus menſuræ ſex cubitorum & palmo: & menſus eſt latitudinem ædificii calamo uno, altitudinem quoque calamo
uno. ♦ Et uenit ad portam quæ reſpiciebat 6
uiam orientalem, & aſcendit per gradus
eius: & menſus eſt limen portæ calamo
uno latitudinem, id eſt, limen unum calamo uno in latitudine: ♦ Et thalamum 7
uno calamo in longum, & uno calamo in latum: & inter thalamos, quinque cubitos:
8 ♦ & limen, portæ iuxta ueſtibulũ portæ in-
9 trinſecus, calamo uno. ♦ Et menſus eſt ueſtibulum portæ octo cubitorum, & frontẽ
eius duobus cubitis: ueſtibulum autẽ por-
10 tæ erat intrinſecus ♦ Porro thalami portæ
ad uiam Orientalẽ, tres hinc & tres inde:
menſura una triũ, & menſura una frõtiũ
11 ex utraque parte. ♦ Et menſus eſt latitudinem liminis portæ decem cubitorũ: & lõ-
12 gitudinem portæ tredecim cubitorum: ♦ Et
marginem ante thalamos cubiti unius: &
cubitus unus finis utrinque, thalami autẽ,
13 ſex cubitorũ erant hinc & inde. ♦ Et mẽſus
eſt portam a tecto thalami, uſque ad tectũ
eius, latitudinem uigintiquinque cubito-
14 rum oſtium contra oſtium. ♦ Et fecit frõtes per ſexaginta cubitos: & ad frõtẽ atriũ
15 portæ undique per circuitũ. ♦ Et ante faciẽ
portę quę pertingebat uſque ad faciem ueſtibuli portæ interioris, quinquaginta cu-
16 bitos. ♦ Et feneſtras obliquas in thalamis
& in frontibus eorum quæ erant intra
portam undique per circuitum: ſimiliter autem erant & in ueſtibulis feneſtræ
per gyrum intrinſecus, & ante frontes
17 pictura palmarum. * ♦ Et eduxit me ad ** cælata*
atrium exterius, & ecce gazophylacia, *23 .M. 8. a.*
& pauimentum ſtratum lapide in atrio
per circuitum: triginta gazophylacia in

circuitu pauimenti. ♦ Et pauimentum 18
in fronte portarum secundum longitu-
dinem portarum erat inferius. ♦ Et men- 19
sus est latitudinem a facie portæ inferio-
ris usque ad frontem atrij interioris extrin
secus, centum cubitos ad Orientem, & ad
Aquilonem. ♦ Portam quoque quæ respi- 20
ciebat uiam Aquilonis atrij exterioris,
mensus est tam in longitudine, quam in
latitudine. ♦ Et thalamos eius tres hinc, 21
& tres inde: & frontem eius, & uestibu-
lum eius secundum mensuram portæ prio-
ris: quinquaginta cubitorum longitudi-
nem eius, & latitudinem uiginti quinque
cubitorum. ♦ Fenestræ autem eius, & ue- 22
stibulum, & sculpturæ secundum mensu-
ram portæ quæ respiciebat ad Orientem:
& septem graduum erat ascensus eius, &
uestibulum ante eam. ♦ Et porta atrij in- 23
terioris contra portam Aquilonis, & Orien
talem: & mensus est a porta usque ad
portam centum cubitos. ♦ Et eduxit me 24
ad uiam australem, & ecce porta quæ re-
spiciebat ad Austrum: & mensus est fron-
tem eius, & uestibulum eius iuxta men-
suras superiores. ♦ Et fenestras eius, & 25
uestibula in circuitu, sicut fenestras cæ-
teras: quinquaginta cubitorum longitu-
dine, & latitudine uigintiquinque cubi-
torum. ♦ Et in gradibus septem ascen- 26
debatur ad eam: & uestibulum ante fo-
res eius: & cælatæ palmæ erant, una hinc,
& altera inde in fronte eius. ♦ Et porta 27
atrij interioris in uia australi: & men-
sus est a porta usque ad portam in uia au-
strali, centum cubitos. ♦ Et introduxit me 28
in atrium interius ad portam australem:
& mensus est portam iuxta mensuras su-
periores. ♦ Thalamum eius, & frontem 29
eius, & uestibulum eius eisdem mensuris:
& fenestras eius, & uestibulum eius in cir-
cuitu quinquaginta cubitos longitudinis,
& latitudinis uigintiquinque cubitos: ♦ Et 30
uestibulum per gyrum longitudine uigin-
tiquinque cubitorum, & latitudine quin-
que cubitorum. ♦ Et uestibulum eius ad 31
atrium exterius, & palmas eius in fron-
te: & octo gradus erant quibus ascendeba-
tur per eam. ♦ Et introduxit me in atrium 32
interius per uiam orientalem: & mensus
est portam secundum mensuras superio-
res. ♦ Thalamum eius, & frontem eius, & 33
uestibulum eius sicut supra: & fenestras
eius, & uestibula eius in circuitu, longi-
tudine quinquaginta cubitorum, & lati-
tudine uigintiquinque cubitorum. ♦ Et 34
uestibulū eius, id est atrij exterioris: & pal-
mæ cælatæ in fronte eius hinc & inde: &
in octo gradibus ascensus eius. ♦ Et intro- 35
duxit me ad portam, quæ respiciebat ad
Aquilonem: & mensus est secundum men-
suras superiores. ♦ Thalamum eius, & 36
frontem eius, & uestibulum eius, & fe-
nestras eius per circuitum, longitudine
quinquaginta cubitorum, & latitudine ui-
gintiquinque cubitorum. ♦ - Et' uestibu- 37
lum eius respiciebat ad atrium exterius: &
cælatura palmarum in fronte eius hinc, &
inde: & in octo gradibus ascensus eius.
♦ Et per singula gazophylacia ostium in 38
frontibus portarum: ibi lauabant holo-
caustum. ♦ Et in uestibulo portæ, duæ 39

-16 MS. *Hier. Verum, & R. H.G. et C. legitur.*

mensæ hinc, & duæ mensæ inde. ut im-
moletur super eas holocaustum, & pro
40 peccato, & pro delicto. ♦ Et ad latus ex-
terius quod ascendit ad ostium portæ quæ
pergit ad Aquilonem, duæ mensæ: & ad
latus alterum ante uestibulum portæ, duæ
41 mensæ. ♦ Quatuor mensæ hinc, & qua-
tuor mensæ inde: per latera portæ octo
mensæ erant super quas immolabant.
42 ♦ Quatuor autem mensæ ad holocaustum,
de lapidibus quadris extructæ: longitudi-
ne cubiti unius & dimidij, & latitudine cu-
biti unius, & dimidij, & altitudine cubi-
ti unius: super quas ponent uasa in qui-
bus immolatur holocaustum, & uictima.
43 ♦ Et labia earum palmi unius, reflexa in-
trinsecus per circuitum: super mensas au-
44 tem, carnes oblationis. ♦ Et extra portam
interiorem gazophylacia cãtorum in atrio
interiori, quod erat in latere portæ respi-
cientis ad Aquilonem: & facies eorum cõ-
tra uiam australem, una ex latere portæ
Orientalis, quæ respiciebat ad uiam Aqui-
45 lonis. ♦ Et dixit ad me, Hoc est gazophy-
lacium quod respicit uiam meridianam, sa-
cerdotum erit qui excubant in custodijs
46 templi. ♦ Porro gazophylacium quod re-
spicit ad uiam Aquilonis, sacerdotum erit
qui excubant ad ministerium altaris. isti
sunt filij Sadoc, qui accedunt de filijs Le-
47 ui ad Dominum, ut ministrent ei. ♦ Et
mensus est atrium longitudine centum cu
bitorum, & latitudine centum cubitorum
per quadrum: & altare ante faciem tem-
48 pli. ♦ Et introduxit me in uestibulum tem-
pli: & mensus est uestibulum quinque cu-
bitis hinc, & quinque cubitis inde: & lati-
tudinem portæ trium cubitorum hinc, &
49 trium cubitorum inde. ♦ Longitudinem au
tem uestibuli, uiginti cubitorum, & latitu-
dinem vndecim cubitorum, & octo gradi-
bus ascendebatur ad \\eam'. Et columnæ
erãt in frontibus: una hinc, & altera inde.

\\ *cum* 1 MS. R.G.

CAP. XLI.

1 ET introduxit me in templum, &
mensus est frontes sex cubitos lati-
tudinis hinc, & sex cubitos latitudi-
2 nis inde, latitudinem tabernaculi. ♦ Et
latitudo portæ, decem cubitorum erat: &
latera portæ quinque cubitis hinc, & quin-
que cubitis inde: & mensus est longitudi-
nem eius quadraginta cubitorum, & lati-
3 tudinem uiginti cubitorum. ♦ Et intro-
gressus intrinsecus, mensus est in fronte
portæ, duos cubitos: & portam, sex cubi-
torum: & latitudinem portæ, septem cu-
4 bitorum. ♦ Et mensus est longitudinem
eius uiginti cubitorum, & latitudinem vi-
ginti cubitorum, ante faciem templi: & di-
5 xit ad me, Hoc est sanctum sanctorum. ♦ Et
mensus est parietem domus sex cubito-
rum: & latitudinem lateris, quatuor cu-
bitorum undique per circuitum domus.
6 ♦ Latera autem, latus ad latus, bis tri-
ginta tria: & erant eminentia: quæ ingre-
derentur per parietem domus, in lateri-
bus per circuitum, ut continerent, & non
7 attingerent parietem templi. ♦ Et platea
erat in rotundum, ascendens sursum per
cochleam, & in cœnaculum templi defe-
rebat per gyrum: idcirco latius erat tem-

plum

plum in ſuperioribus : & ſic de inferiori-
bus aſcendebatur ad ſuperiora , in me-
dium . † Et uidi in domo altitudinem 8
per circuitum , fundata latera ad menſu-
ram calami ſex cubitorum ſpacio : † & 9
latitudinem per parietem lateris forin-
ſecus quinque cubitorum : & erat interior
domus in lateribus domus . † Et inter ga- 10
zophylacia latitudinem uiginti cubitorum
in circuitu domus undique, † & oſtium la- 11
teris ad orationem: oſtium unum ad uiam
Aquilonis , & oſtium unum ad uiam Au-
ſtralem : & latitudinem loci ad oratio-
nem , quinque cubitorum in circuitu .
† Et ædificium quod erat ſeparatum, uer- 12
ſumq. ad uiam reſpicientem ad mare , la-
titudinis ſeptuaginta cubitorum . paries
autem ædificij , quinque cubitorum lati-
tudinis per circuitum : & longitudo eius,
nonaginta cubitorum . † Et menſus eſt 13
domus longitudinem , centum cubito-
rum : & quod ſeparatum erat ædificium ,
& parietes eius , longitudinis centum cu-
bitorum . † Latitudo autem ante faciem 14
domus : & eius quod erat ſeparatum con-
tra Orientem , centum cubitorum . † Et 15
menſus eſt longitudinem ædificij contra
faciem eius quod erat ſeparatum ad dor-
ſum . ethecas ex utraque parte centum cu-
bitorum : & templum interius , & ueſti-
bula atrij . † Limina & feneſtras obliquas, 16
& ethecas in circuitu per tres partes , con-
tra uniuſcuiuſque limen , ſtratumq. li-
gno per gyrum in circuitu : terra autem
vſque ad feneſtras , & feneſtræ clauſæ ſu-
per oſtia . † Et uſque ad domum interio- 17
rem , & forinſecus : ᵛ per omnem pa-
rietem in circuitu intrinſecus , & forinſe-
cus , ad menſuram † Et fabrefacta che- 18
rubim , & palmæ : & palma inter cherub,
& cherub , duaſq. facies habebat che-
rub . † Faciem hominis iuxta palmam ex 19
hac parte , & faciem leonis iuxta palmam
ex alia parte : expreſſam per omnem do-
mum in circuitu . † De terra uſque ad 20
ſuperiora portæ , cherubim & palmæ cæ-
latæ erant in pariete templi . † Limen , 21
quadrangulum : & facies ſanctuarij , aſpe-
ctus contra aſpectum. † Altaris lignei trium 22
cubitorum altitudo : & longitudo eius ,
duorum cubitorum : & anguli eius, & lon-
gitudo eius , & parietes eius lignei . Et lo-
cutus eſt ad me, Hæc eſt menſa coram Do-
mino . † Et duo oſtia erant in templo , 23
& in ſanctuario . † Et in duobus oſtijs ex 24
utraque parte bina erant oſtiola , quæ in
ſe inuicem plicabantur : bina enim oſtia
erant ex utraque parte oſtiorum . † Et cæ- 25
lata erant in ipſis oſtijs templi cherubim ,
& ſculptura palmarum , ſicut in parieti-
bus quoque expreſſa erant : quamobrem ,
& groſſiora erant ligna in ueſtibuli fronte
forinſecus : † Super quæ feneſtræ obli- 26
quæ , & ſimilitudo palmarum hinc atque
inde in humerulis ueſtibuli : ſecundum la-
tera domus , latitudinemq. parietum .

ᵛ & in MS. R.
ᵛ & ad H.C.G.

CAP. XLII.

ET eduxit me in atrium exterius per 1
viam ducentem ad Aquilonem , &
introduxit me in gazophylacium ,
quod erat contra ſeparatum ædificium , &
contra ædem uergentem ad Aquilonem .
2 † In facie longitudinis , centum cubitos
oſtij Aquilonis : & latitudinis quinquagin-
3 ta cubitos : † contra uiginti cubitos atrij in-
terioris , & contra pauimentum ſtratum
lapide atrij exterioris , ubi erat porticus
4 iuncta porticui triplici , † Et ante gazophy-
lacia deambulatio decem cubitorum lati-
tudinis, ad interiora reſpiciens uiæ cubiti
5 unius . Et oſtia eorum ad Aquilonem : † Vbi
erant gazophylacia in ſuperioribus humi-
liora : quia ſupportabant porticus, quæ ex
illis eminebant de inferioribus , & de me-
6 dijs ædificij . † Triſtega enim erant,& non
habebant columnas , ſicut erant colum-
næ atriorum : propterea eminebant de in-
ferioribus , & de medijs a terra cubitis
7 quinquaginta . † Et peribolus exterior, ſe-
cundũ gazophylacia,quæ erant in uia atrij
exterioris ante gazophylacia : longitudo
8 eius , quinquaginta cubitorum , † Quia
longitudo erat gazophylaciorum atrij ex-
terioris , quinquaginta cubitorum: & lon-
gitudo ante faciem templi , centum cubi-
9 torum . † Et erat ſubter gazophylacia hæc
introitus ab Oriente ingredientium in ea
10 de atrio exteriori . † In latitudine peri-
boli atrij,quod erat contra uiam Orienta-
lem, in faciem ædificij ſeparati , & erant
11 ante ædificium gazophylacia . † Et uia
ante faciem eorum iuxta ſimilitudinem
gazophylaciorum, quæ erant in uia Aqui-
lonis : ſecundum longitudinem eorum ,
ſic , & latitudo eorum : & omnis introitus
eorum , & ſimilitudines , & oſtia eorum .
12 † ſecundum oſtia gazophylaciorum , quæ
erant in uia reſpiciente ad Notum : oſtium
in capite uiæ , quæ uia erat ante ueſtibu-
lum ſeparatum per uiam Orientalem in-
13 gredientibus . † Et dixit ad me , Gazo-
phylacia Aquilonis , & gazophylacia Au-
ſtri , quæ ſunt ante ædificium ſeparatum:
hæc ſunt gazophylacia ſancta , in quibus
ueſcuntur ſacerdotes qui appropinquant
ad Dominum in ſancta ſanctorum , ibi po-
nent ſancta ſanctorum , & oblationem
pro peccato , & pro delicto : locus enim
14 ſanctus eſt . † Cum autem ingreſſi fue-
rint ſacerdotes , non egredientur de ſan-
ctis in atrium exterius : & ibi reponent
ueſtimenta ſua in quibus miniſtrant , quia
ſancta ſunt : ueſtienturq. ueſtimentis a-
15 lijs, & ſic procedent ad populum. † Cumq.
compleſſet menſuras domus interioris ,
eduxit me per uiam portæ quæ reſpicie-
bat ad uiam Orientalem : & menſus eſt
16 eam undique per circuitum . † Menſus eſt
autem contra uentum Orientalem cala-
mo menſuræ : quingentos calamos in ca-
17 lamo menſuræ per circuitum . † Et men-
ſus eſt contra uentum Aquilonis quin-
gentos calamos , in calamo menſuræ per
18 gyrum . † Et ad uentum Auſtralem men-
ſus eſt quingentos calamos , in calamo
19 menſuræ per circuitum . † Et ad uentum
Occidentalem menſus eſt quingentos ca-
20 lamos in calamo menſuræ . † Per quatuor
uentos menſus eſt murum eius undique
per circuitum , longitudinem quingen-
torum cubitorum , & latitudinem quin-
gentorum cubitorum diuidentem inter
ſanctuarium & uulgi locum .

CAP. XLIII.

ET duxit me ad portam quæ respicie- 1
bat ad uiam Orientalem. † Et ecce glo- 2
ria Dei Israel ingrediebatur per uiam
Orientalem: & uox erat ei quasi uox aqua-
rum multarum, & terra splendebat a ma-
Sup 9. 1. iestate eius. † ‖ Et uidi uisionem secundũ 3
speciem quam uideram, quando uenit, ut
disperderet ciuitatem: & species secundũ
Sup. 1. 1. 3 aspectum ‖ quem uideram iuxta fluuium
Chobar: & cecidi super faciem meam. † Et 4
maiestas Domini ingressa est templum per
uiam portæ quæ respiciebat ad Orientem.
† Et eleuauit me spiritus, & introduxit me 5
in atrium interius: & ecce repleta erat glo-
ria Domini domus. † Et audiui loquentem 6
ad me de domo, & uir stabat iuxta me. † Et 7
dixit ad me: Fili hominis, locus solij mei,
& locus uestigiorum pedum meorum, ubi
habito in medio filiorum Israel in æternũ:
& non polluent vltra domus Israel nomen
sanctum meum, ipsi, & reges eorum in for-
nicationibus suis, & in ruinis regum suo- 8
rum, & in excelsis † Qui fabricati sunt li-
men suũ iuxta limen meum, & postes suos
iuxta postes meos: & murus erat inter me
& eos: & polluerunt nomen sanctum meũ
in abominationibus quas fecerunt: propter
quod consumpsi eos in ira mea. † Nunc er- 9
go repellant procul fornicationem suam,
& ruinas regum suorum a me: & habita-
bo in medio eorum semper. † Tu autem 10
fili hominis, ostende domui Israel templũ,
& confundantur ab iniquitatibus suis: &
metiantur fabricam, † Et erubescant ex 11
omnibus quæ fecerunt: Figuram domus,
& fabricæ eius exitus, & introitus, & om-
nem descriptionem eius, & uniuersa præ-
cepta eius, cunctumq. ordinem eius, & om
nes leges eius ostende eis, & scribes in ocu-
lis eorum: ut custodiant omnes descriptio
nes eius, & præcepta illius, & faciant ea.
† Ista est lex domus in summitate montis, 12
‖ Omnis finis eius, in circuitu sanctum san-
13 ctorum est: hæc est ergo lex domus. † Istæ
autem mẽsuræ altaris in cubito uerissimo,
qui habebat cubitum, & palmum: in sinu
eius erat cubitus, & cubitus in latitudine:
& definitio eius vsque ad labium eius, in
circuitu, palmus unus. hæc quoque erat
14 fossa altaris. † Et de sinu terræ usque ad
crepidinem nouissimam duo cubiti, & lati-
tudo cubiti unius: & a crepidine minore
vsque ad crepidinem maiorem quatuor cu
15 biti, & latitudo cubiti unius. † Ipse autem
ariel quatuor cubitorum: & ab ariel usq;
16 ad sursum, cornua quatuor. † Et ariel duo-
decim cubitorum in longitudine per duo-
decim cubitos latitudinis: quadrangulatũ
17 equis lateribus. † Et crepido quatuorde-
cim cubitorum longitudinis per quatuor-
cim cubitos latitudinis in quatuor angulis
eius: & corona in circuitu eius dimidij cu-
biti, & sinus eius unius cubiti, per circui-
tum: gradus autem eius uersi ad Orientẽ.
18 † Et dixit ad me. Fili hominis, hæc dicit
Dominus Deus, Hi sunt ritus altaris, in
quacunque die fuerit fabricatum: ut offe-
ratur super illud holocaustum, & effunda-
19 tur sanguis. † Et dabis sacerdotibus, & Le-
uitis, qui sunt de semine Sadoc, qui acce-
dunt ad me, ait Dominus Deus, ut offerant
20 mihi uitulum de armento pro peccato. † Et
assumens de sanguine eius, pones super
quatuor cornua eius, & super quatuor an-
gulos crepidinis, & super coronam in cir-
21 cuitu: & mundabis illud, & expiabis † Et
tolles uitulum qui oblatus fuerit pro pec-
cato: & combures eum in separato loco do
22 mus extra sanctuarium. † Et in die secun-
da offeres hircum caprarum immaculatũ
pro peccato: & expiabunt altare, sicut ex-
23 piauerunt in uitulo. † Cumq. compleue-
ris expians illud, offeres uitulum de armẽ-
to immaculatum, & arietem de grege im-
24 maculatum. † Et offeres eos in conspectu
Domini: & mittent sacerdotes super eos
sal, & offerent eos holocaustum Domino.

‖ *Omnes fines* MS. R. *Hier.* G.C. *Numero singulari legunt* H.

† Septem

† Septem diebus facies hircum pro pecca- 25
to quotidie:& uitulum de armento, & arie
tem de pecoribus immaculatos offerent.
† Septem diebus expiabunt altare, & mun 26
dabunt illud: & implebunt manum eius.
†Expletis autem diebus, in die octaua & ul 27
tra, facient sacerdotes super altare holocu-
sta uestra, & quæ pro pace offerunt: & pla-
catus ero uobis, ait Dominus Deus.

CAP. XLIIII.

ET conuertit me ad uiã portę sanctua- 1
rij exterioris, quę respiciebat ad Orië-
të: & erat clausa. †Et dixit Dñs ad me, 2
Porta hæc, clausa erit: non aperietur, & uir
non transiet per eam: quoniã Dñs Deus Is-
rael ingressus est per eã, eritq. clausa. †prin 3
cipi. Princeps ipse sedebit in ea, ut comedat
panẽ corã Dño: per uiã portæ uestibuli in-
gredietur, & per uiam eius egredietur. †Et 4
adduxit me per uiam portæ Aquilonis in
conspectu domus: & uidi, & ecce impleuit
gloria Domini domũ Domini: & cecidi in
faciem meam. † Et dixit ad me Dñs: Filiho 5
minis, pone cor tuum, & uide oculis tuis, &
auribus tuis audi omnia quę ego loquor ad
te de uniuersis ceremonijs domus Dñi, & de
cunctis legibus eius: & pones cor tuum in
uijs tẽpli, per omnes exitus sanctuarij. † Et 6
dices ad exasperantem me domum Israel,
Hæc dicit Dñs Deus, Sufficiãt uobis omnia
scelera uestra, domus Israel: †eo quòd indu 7
citis filios alienos incircumcisos corde, &
incircumcisos carne, ut sint in sanctuario
meo, & polluant domũ meam; & offertis
panes meos, adipem & sanguinẽ: & dissol-
uitis pactum meũ in omnibus sceleribus
uestris. †Et non seruastis præcepta sanctua 8
rij mei: & posuistis custodes obseruationũ
mearum in sanctuario meo uobismetipsis
†Hęc dicit Dñs Deus, Omnis alienigena in- 9
circumcisus corde, & incircumcisus carne,
non ingredietur sanctuarium meum, om-
nis filius alienus qui est in medio filiorum
Israel. †Sed & Leuitę qui longe recesserunt 10
a me in errore filiorũ Israel, & errauerunt
a me post idôla sua, & portauerunt iniqui-
tatem suam: † Erunt in sanctuario meo ę- 11
ditui, & ianitores portarum domus, & mi-
nistri domus: ipsi mactabunt holocausta, &
uictimas populi: & ipsi stabunt in cõspectu
eorum, ut ministrent eis. †Pro eo quod mi- 12
nistrauerunt illis in conspectu idôlorum
suorum, & facti sunt domui Israel in offen
diculum iniquitatis: idcirco leuaui manum
meam super eos, ait Dñs Deus, & \\portaue-
runt' iniquitatẽ suã: †& non appropinqua- 13
bunt ad me, ut sacerdotio fungantur mihi,
neq; accedent ad omne sanctuarium meũ
iuxta sancta sanctorum: sed portabunt con-
fusionem suã, & scelera sua quæ fecerunt.
†Et dabo eos ianitores domus, in omni mi- 14
nisterio eius, & in uniuersis quę fient in ea.
† Sacerdotes autem *Leuitæ filij Sadoc, qui 15
custodierunt ceremonias sanctuarij mei, cũ
errarẽt filij Israel a me, ipsi accedẽt ad me,
ut ministrent mihi: & stabunt in conspectu
meo, ut offerãt mihi adipem, & sanguinẽ,
ait Dñs Deus. †Ipsi ingredientur sanctuariũ 16
meũ, & ipsi accedent ad mensam meã, ut
ministrent mihi, & custodiant ceremonias
meas. †Cumq. ingredientur portas atrij in- 17
terioris, uestibus lineis induentur: nec ascẽ-

\\ portabunt 7 MS. & C. Hebræ. præteritũ est, quod in su turum cõuertendũ indicatur. * & 8 MS. Ab * autem. C. & G. nec non R. & Hie. non additur.

det super eos quicquam laneũ, quando mi-
nistrant in portis atrij interioris & intrin-
18 secus. † Vittæ lineæ erunt in capitibus eo-
rũ, & feminalia linea erunt in lũbis eorũ,
19 & non accingentur in sudore. †Cumq. egre
dientur atrium exterius ad populum, exuẽt
se uestimẽtis suis in quibus ministrauerãt,
& reponent ea in gazophylacio sanctuarij,
& uestient se uestimentis alijs: & non san-
20 ctificabunt populum in uestibus suis. †Ca-
put autem suum non radent, neque comã
nutrient: sed tondentes attondent capita
21 sua. † Et uinum non bibet omnis sacerdos,
22 quãdo ingressurus est atrium interius. †‖Et
uiduam, & repudiatam non accipient uxo-
res, sed uirgines de semine domus Israel:
sed & uiduam, quæ fuerit uidua a sacerdo
23 te, accipient. †Et populum meum docebunt
quid sit inter sanctum & pollutum: & in-
ter mundum, & immundum ostendẽt eis.
24 †Et cum fuerit controuersia, stabunt in iu-
dicijs meis, & iudicabunt: leges meas, & pr-
ceptamea in omnibus solemnitatibus meis
custodient, & sabbatha mea sanctificabunt.
25 † Et ad mortuum hominem non ingredië-
tur, ne polluantur: nisi ad patrem & matrẽ
& filium & filia m, & fratrem, & sororem,
quæ alterum uirum non habuerit: in qui-
26 bus cõtaminabuntur. †Et postquam fuerit
27 emundatus, septẽ dies numerabũtur ei †Et
in die introitus sui in sanctuariũ ad atriũ
interius, ut ministret mihi in sanctuario,
offeret pro peccato suo, ait Dñs Deus - Nõ'
28 †erit autem eis hæreditas, ego hæreditas
eorũ: & possessionẽ nõ dabitis eis in Israel,
29 ego enim possessio eorũ. † Victimã, & pro
peccato, & pro delicto ipsi comedẽt: & om-
30 ne uotum in Israel, ipsorũ erit. †‖Et primi-
tiua omniũ primogenitorũ, & omnia liba-
menta ex omnibus quæ offerũtur, sacerdo-
tũ erũt: & primitiua ciborũ uestrorũ dabi-
tis sacerdoti, ut reponat benedictionem do
31 mui \\ suæ'. † ‖ Omne morticinũ, & captũ a
bestia de auibus & de pecoribus, nõ come-
dent sacerdotes.

CAP. XLV.

1 CVmq. cęperitis terrã diuidere sorti-
to, separate primitias Dño sanctifica-
tũ de terra lõgitudine uigintiquin-
que millia, & latitudine decẽ millia sancti-
ficatũ erit in omni termino eius per circui-
2 tũ. †Et erit ex omni parte sanctificatũ quin-
gentos per quingentos, quadrifariã per cir
cuitũ: & quinquaginta cubitis in suburba-
3 na eius per gyrũ. †Et a mensura ista mensu-
rabis longitudinẽ uigintiquinque milliũ, &
latitudinem decem millium, & in ipso erit
4 tẽplum, sanctumq. sanctorum. †Sanctifica-
tũ de terra erit sacerdotibus ministris san-
ctuarij, qui accedunt ad ministeriũ Dñi: &
erit eis locus in domos, & in sanctuarium
5 sanctitatis. †Vigintiquinq; autẽ millia lon-
gitudinis, & decẽ millia latitudinis erũt Le
uitis qui ministrant domui: ipsi possidebũt
6 uiginti gazophylacia. † Et possessionem ci-
uitatis dabitis quinque millia latitudinis, &
longitudinis uigintiquinque millia secũdũ
separationem sanctuarij, omni domui Is-
7 raël. † Principi quoque hinc & inde, in se-
paratione sanctuarij, & in possessione ciui
tatis, contra faciẽ separationis sanctuarij,
& contra faciem possessionis urbis: a latere
Maris usq; ad Mare, & a latere Oriëtis usq;

Leuit. 21. 24.
- 6 MS. R. H. G. C.
Deu. 18. 1
Num. 18. 20.
Exod. 22. 29.
\\ suæ R. H. C. E.
Leu. 22. 8

ad Orien-

ad Orientem. Longitudine autē iuxta una
quamq; partē a termino Occidētali usque
8 ad terminū Orientalem . † De terra erit ei
possessio in Israel: & non depopulabuntur
ultra principes populū meū:sed terram da
bunt domui Israel secundū tribus eorum .
9 † Hæc dicit Dñs Deus , Sufficiat uobis prin-
cipes Israel:iniquitatē,& rapinas intermit
tite,& iudiciū,& iustitiā facite,separate cō
finia uestra a populo meo , ait Dñs Deus .
10 †Statera iusta, & ephi iustū, & batus iustus
11 erit uobis.†Ephi,& batus æqualia, & unius
mensuræ erunt : ut capiat decimā partem
cori batus, & decimā partē cori ephi:iuxta
12 mensurā cori erit ęqua libratio eorū. †Si-
clus autē uiginti obolos habet : Porro ui-
ginti sicli,& uigintiquinq; sicli,& quinde-
13 cim sicli,mnā faciunt.†Et hæ sunt primitię
quas tolletis: sextā partē ephi de coro fru-
menti, & sextā partē ephi de coro hordei .
14 † Mensura quoque olei, batus olei,decima
pars cori est:& decē bati,corū faciunt:quia
15 decem bati implent corū. †Et arietem unū
de grege ducentorum de his quæ nutriunt
Israel in sacrificiū,& in holocaustum,& in
pacifica,ad expiandū pro eis,ait Dñs Deus .
16 † Omnis populus terræ tenebitur primitijs
17 his principi in Israel. † Et super principem
erunt holocausta, & sacrificiū, & libamina
in solemnitatibus,& in Calēdis , & in sabba-
this,in uniuersis solemnitatibus domus Is-
raël:ipse faciet pro peccato sacrificium , &
holocaustum, & pacifica ad expiádum pro
18 domo Israel . † Hæc dicit Dominus Deus ,
In primo mense,una mensis sumes uitulū
de armento immaculatum,& expiabis san-
19 ctuarium . † Et tollet sacerdos de sanguine
quod erit pro peccato: & ponet in postibus
domus, & in quatuor angulis crepidinis al
taris, & in postibus portæ atrij interioris .
20 † Et sic facies in septima mensis pro uno-
quoq; qui ignorauit , & errore deceptus est
21 & \\ expiabitis' pro domo. †In primo men-
se, quartadecima die mensis erit uobis Pa-
22 scæ solemnitas : septem diebus azyma co-
medentur . † Et faciet princeps in die illa
23 pro se,& pro uniuerso populo terræ,uitulū
pro peccato.†Et in septem dierū solemnita
te faciet holocaustū Dño septem uitulos,&
septē arietes immaculatos quotidie septem
diebus: & pro peccato hircum caprarum .
24 †Et sacrificiū ephi per uitulum,& ephi per
arietem faciet:& olei hin per singula ephi.
25 †Septimo mense , quintadecima die mēsis
in solemnitate faciet sicut supra dicta sunt
per septem dies:tā pro peccato , quam pro
holocausto , & in sacrificio , & in oleo .

Exo. 30. 11. Leu.27. 25. Num.3. 47.

\\ expiabis MS.q. R.

C A P. X L V I.

1 HÆc dicit Dominus Deus,Porta atrij
interioris, quæ respicit ad Oriētem
erit clausa sex diebus in quibus o-
pus fit:die autem sabbathi aperietur,sed &
2 in die Calendarum aperietur . † Et intrabit
princeps per uiam uestibuli portæ deforis
& stabit in limine portę:& facient sacerdo
tes holocaustum eius , & pacifica eius : &
adorabit super limen portæ,& egredietur :
porta autem non claudetur usque ad ue-
3 sperā . †Et adorabit populus terræ ad ostiū
portæ illius in Sabbathis, & in Calendis co
4 ram Domino . † Holocaustum autem hoc
offeret princeps Domino: in die sabbathi
5 sex agnos immaculatos, & arietem imma-
culatum.†Et sacrificium ephi per arietem :
in agnis autem sacrificiū quod dederit ma
6 nus eius: & olei hin per singula ephi . † In
die autem Calendarum uitulum de armē-
to immaculatum: & sex agni,& arietes im
7 maculati erunt.†Et ephi per uitulum,ephi
quoque per arietem faciet sacrificium : de
agnis autem,sicut inuenerit manus eius:&
8 olei hin,per singula ephi. †Cumq. ingressu
rus est princeps , per uiam uestibuli portæ,
9 ingrediatur,& per eamdem uiam exeat.†Et
cum intrabit populus terræ in conspectu
Domini in solemnitatibus : qui ingreditur
per portam Aquilonis, ut adoret , egredia-
tur per uiam portæ meridianæ: porro qui
ingreditur per uiam portę meridianę,egre
diatur per uiam portæ Aquilonis : non re-
uertetur per uiam portæ per quam ingres-
10 sus est,sed e regione illius egredietur. †Prin
ceps autem in medio eorum cū ingrediē-
tibus ingredietur, & cū egredientibus egre
11 dietur. †Et in nundinis , & in solemnitati-
bus erit sacrificium ephi per uitulū,& ephi
per arietem: de agnis autem erit sacrificiū
sicut inuenerit manus eius:& olei hin , per
12 singula ephi.†Cum autem fecerit princeps
spontaneum holocaustum, aut pacifica uo
lūtaria Domino:aperietur ei porta quæ re-
spicit ad Orientem , & faciet holocaustum
suum,& pacifica sua, sicut fieri solet in die
sabbathi : & egredietur , claudeturq. porta
13 postquam exierit. †Et agnum eiusdem an-
ni immaculatum, faciet holocaustum quo
tidie Domino : semper mane faciet illud .
14 †Et faciet sacrificium super eo cata mane
mane sextam partem ephi : & de oleo ter-
tiam partē hin,ut misceatur similæ: sacri-
ficium Domino legitimum , iuge atq; per-
15 petuum:†Faciet agnum , & sacrificium , &
oleum cata mane mane:holocaustum sem
16 piternum.†Hæc dicit Dominus Deus,Si de-
derit princeps \\donum' alicui de filiis suis:
hæreditas eius,filiorum suorum erit,possi-
17 debunt eam hæreditarie. † Si autem dede-
rit legatum de hæreditate sua uni seruorū
suorum:erit illius usque ad annum remis-
sionis,& reuertetur ad principē:hæreditas
18 autem eius filiis eius erit. † Et non accipiet
princeps de hæreditate populi per uiolen-
tiam,& de possessione eorum,sed de posses
sione sua hæreditatem dabit filijs suis : ut
non dispergatur populus meus unusquisq;
19 a possessione sua.†Et introduxit me per in-
gressum qui erat ex latere portæ in ga-
zophilacia sanctuarij ad sacerdotes , quæ
respiciebant ad Aquilonem : & erat ibi lo-
20 cus uergens ad Occidentē. † Et dixit ad me,
Iste est locus ubi coquēt sacerdotes pro pec
cato,& pro delicto:ubi coquēt sacrificium ,
ut nō \\ efferant in atriū exterius' , & san-
21 ctificetur populus . † Et eduxit me in atriū
exterius, & circūduxit me per quatuor an-
gulos atrij:& ecce,atriolum erat in angulo
22 atrij,atriola singula per angulos atrij. † In
quatuor angulis atrij atriola disposita, qua
draginta cubitorū per lōgū, & triginta per
latū:mensurę unius quatuor erāt. Et paries
p circuitū abiēs quatuor atriola:& culinę fa
23 bricatę erāt subter porticus p gyrū.†Et dixit
ad me , Hęc est domus culinarū in qua co-
quēt ministri domus Dñi uictimas populi .

\\ donum MS.

\\ efferant in atrio exteriori MS.
\\ offerant in atrio exteriori O.

C A P.

CAP. XLVII.

ET cõuertit me ad portã domus, & ec- 1
ce aquę egrediebãtur subter limẽ do-
mus ad Oriẽtẽ: facies enim domus re
spiciebat ad Orientẽ: aquę autẽ descẽdebãt
in latus tẽpli dextrũ ad Meridiẽ altaris. Et 2
eduxit me per uiã portæ Aquilonis, & cõ-
uertit me ad uiã foras portã exteriorẽ, uiã
quæ respiciebat ad Oriẽtẽ: & ecce aquæ re-
dũdantes a latere dextro. Cũ egrederetur 3
uir ad Oriẽtẽ qui habebat funiculũ in ma-
nu sua, & mẽsus est mille cubitos: & tradu-
xit me per aquã usque ad talos. Rursumq. 4
mẽsus est mille, & traduxit me ꝑ aquã usq;
ad genua: & mensus est mille, & traduxit 5
me ꝑ aquã usq; ad renes. Et mẽsus est mil-
le, torrentẽ quẽ nõ potui ꝑtransire: quoniã
intumuerãt aquę profundi torrẽtis qui nõ
potest trãsuadari. Et dixit ad me, Certe ui- 6
disti fili hominis. Et eduxit me, & cõuertit
ad ripã torrentis. Cũq. me cõuertissẽ, ecce 7
in ripa torrẽtis ligna multa nimis ex utra-
que parte. Et ait ad me, Aquę istę quę egre 8
diũtur ad tumulos sabuli Oriẽtalis, & descẽ
dũt ad plana deserti, intrabũt mare, & exi-
bũt, & sanabuntur aquę. Et omnis anima 9
uiuẽs quę serpit, quocunq; uenerit torrens,
uiuet: & erũt pisces multi satis postquã ue-
nerint illuc aquę istę, & sanabũtur: & uiuẽt
omnia ad quæ uenerit torrens. Et stabunt 10
super illa piscatores, ab Engaddi usque ad
Engallim siccatio sagenarum erit: plurimę
species erunt piscium eius, sicut pisces ma-
ris magni, multitudinis nimiæ: in litto- 11
ribus autem eius, & in palustribus non sa-
nabuntur, quia in salinas dabuntur. Et su- 12
per torrentẽ orietur in ripis eius ex utraq;
parte omne lignum pomiferum: nõ de-
fluet folium ex eo, & nõ deficiet fructus
eius: per singulos menses afferet primitiua,
quia aquæ eius de sanctuario egrediẽtur: &
erunt fructus eius in cibũ, & folia eius ad
13 medicinã: Hæc dicit Dñs Deus, Hic est ter-
minus in quo possidebitis terrã in duode-
cim tribubus Israel: quia Ioseph duplicem
14 funiculũ habet. Possidebitis autem eã sin-
guli æque ut frater suus: super quam le-
uaui manũ meã ut darẽ patribus uestris: &
15 cadet terra hæc uobis in possessionẽ. Hic
est autẽ terminus terræ: ad plagã Septen-
trionalẽ, a mari magno uia Hethalon, ue-
16 nientibus Sedada. Emath, Berotha, Saba-
rim, quę est inter terminũ Damasci, & cõ-
finiũ Emath, domus Tichon quæ est iuxta
17 terminũ Auran. Et erit terminus a Mari
usq; ad atriũ Enon terminus Damasci, & ab
Aquilone ad Aquilonẽ,* terminus Emath:
18 plaga Septentrionalis. Porro plaga Orien-
talis de medio Auran, & de medio Dama-
sci, & de medio Galaad, & de medio terræ
Israel, Iordanis disterminãs ad mare Oriẽ-
19 tale, metiemini etiã plagã Orientalẽ. Pla-
ga autẽ australis meridiana a Thamar usq;
ad aquas contradictionis Cades: & torrens
usq; ad mare magnũ: & hęc est plaga ad Me
20 ridiem australis. Et plaga Maris, mare ma-
gnum a cõfinio per directũ, donec uenias
21 Emath: hęc est plaga Maris. Et diuidetis ter
22 rã istã uobis per tribus Israel: & mittetis
eam in hæreditatem uobis, & aduenis qui
accesserint ad uos, qui genuerint filios in
medio uestrũ: & erũt uobis sicut indigenæ
inter filios Israel: uobiscũ diuidẽt possessio
23 nem in medio tribuum Israel. In tribu au
tem quacumque fuerit aduena, ibi dabi-
tis possessionem illi, ait Dominus Deus.

\ fructiferum 4 MS. \ cuius fructus comeditur H. G. C.

Gen. 48. 22.

Gen. 12. 7 12. 16.

* & 8 MS. H. G. C.

CAP. XLVIII.

ET hæc nomina tribuum a finibus A- 1
quilonis iuxta uiam Hethalon per-
gentibus Emath, atrium Enam ter-
minus Damasci ad Aquilonem iuxta uiam
Emath. Et erit ei plaga Oriẽtalis Mare, Dan
2 una. Et ad terminũ Dan, a plaga Orientali
3 usque ad plagam Maris, Aser una: & su-
per terminum Aser, a plaga Orientali usq;
4 ad plagam Maris, Nephthali una. Et

super

ſuper terminum Nephthali, a plaga Orien-
tali vſq; ad plagam Maris,Manaſſe una.♦Et 5
ſuper terminum Manaſſe,a plaga Orienta-
li uſq; ad plagam Maris,Ephráim una. ♦ Et 6
ſuper terminum Ephráim a plaga Orienta-
li uſq; ad plagam Maris Ruben una.♦Et ſu- 7
per terminumRuben,a plaga Orientali uſ-
que ad plagam Maris,Iuda una . ♦ Et ſuper 8
terminum Iuda , a plaga Orientali vſq; ad
plagam Maris,erunt primitiæ quas ſepara-
bitis, uigintiquinque millibus latitudinis ,
& lõgitudinis,ſicuti ſingulæ partes a plaga
Orientali uſque ad plagam Maris : & erit
ſanctuarium in medio eius . ♦ Primitiæ 9
quas ſeparabitis Domino : longitudo ui-
gintiquinque millibus , & latitudo de-
cem millibus . ♦ Hæ autem erunt pri- 10
mitiæ ſanctuarij ſacerdotum : ad Aquilo-
nem longitudinis vigintiquinque millia ,
& ad Mare latitudinis decem millia , ſed &
ad Orientem latitudinis decem millia , &
ad Meridiem longitudinis uigintiquinque
millia:& erit ſanctuarium Domini in me-
dio eius . ♦ Sacerdotibus ſanctuarium erit 11
de filijs Sadoc, qui cuſtodierũt ceremonias
meas,& non errauerunt cum errarent filij
Iſraël,ſicut errauerunt,& Leuitæ. ♦Et erũt 12
eis primitiæ de primitiuis terræ ſanctum
ſanctorum , iuxta terminum Leuitarum .
♦ Sed & Leuitis ſimiliter iuxta fines ſacer- 13
dotum uiginti quinque millia lõgitudinis,
& latitudinis decem millia.Omnis longitu
do,uiginti & quinque millium, & latitudo
decem millium . ♦Et non uenundabunt ex 14
eo,neq; mutabunt,neque transferentur pri
mitiæ terræ , quia ſanctificatæ ſunt Domi-
no. ♦Quinque millia autem quæ ſuperſunt 15
in latitudine per uiginti quinque millia ,
profana erunt urbis in habitaculum , & in
ſuburbana:& erit ciuitas in medio eius.♦Et 16
hæ menſuræ eius : Ad plagam Septentrio-
nalem, quingenta & quatuor millia : & ad
plagã Meridianã,quingẽta & quatuor mil-
lia;& ad plagam Orientalem, quingenta &
quatuor millia: & ad plagam Occidentalẽ ,
quingenta & quatuor millia . ♦ Erunt autẽ 17
ſuburbana ciuitatis, ad Aquilonem ducen-
ta , quinquaginta, & ad Meridiem ducenta
quinquaginta,& ad Orientẽ ducenta quin-
quaginta millia, & ad Mare ducenta quin-
quaginta . ♦ Quod autem reliquum fuerit 18
in longitudine ſecundũ primitias ſanctua-
rij, decem millia in Orientem, & decẽ mil-

[illegible]
ctuarij : & erunt fruges eius in panes his
19 qui ſeruiunt ciuitati. ♦Seruientes autem ci
uitati, operabuntur , ex omnibus tribubus
20 Iſraël . ♦ Omnes primitiæ,uiginti quinque
milliũ,per uigniti quinque millia in qua-
drum,ſeparabuntur in primitias ſanctuarij
21 & in poſſeſſionem ciuitatis. ♦ Quod autem
reliquum fuerit,principis erit ex omni par
te primitiarum ſanctuarii,& poſſeſſionis ci
uitatis e regione uigintiquinque millium
primitiarum uſque ad terminum Orienta-
lẽ:ſed & ad Mare e regione uigintiquinque
millium uſque ad terminum maris,ſimili-
ter in partibus principis erit : & erunt pri-
mitiæ ſanctuarij,& ſanctuarium templi in
22 medio eius. ♦De poſſeſſione autem Leuita-
rũ,& de poſſeſſione ciuitatis in medio par-
tium principis erit : \\ in' terminum Iuda ,
&\\ in' terminum Ben-iamin, & ad princi-
23 pem pertinebit. ♦ Et reliquis tribubus,A pla
ga Orientali uſque ad plagam Occidentalẽ,
24 Ben-iamin una.♦Et contra terminum Ben
-iamin,a plaga Orientali uſque ad plagam
25 Occidentalem, Simeon vna. ♦ Et ſuper ter-
minum Simeonis,a plaga Orientali uſq; ad
26 plagam Occidentalem , Iſſachar una . ♦ Et
ſuper terminum Iſſachar,a plaga Orienta-
li uſque ad plagam Occidentalem,Zabulon
27 una . ♦ Et ſuper terminum Zabulon,a pla-
ga Orientali uſque ad plagam Maris , Gad
28 vna . ♦ Et ſuper terminum Gad, ad plagam
Auſtri in Meridiem:& erit finis de Thámar,
vſq; ad aquas contradictionis Cades,hære-
29 ditas contra mare magnum.♦Hæc eſt terra
quã mittetis in ſortẽ tribubus Iſraël: & hæ
30 partitiones earum,ait DominusDeus.♦Et hi
egreſſus ciuitatis : A plaga Septentrionali
quingentos,& quatuor millia menſurabis.
31 ♦ Et portæ ciuitatis\\ omnibus' tribubus'Iſ-
raël,portę tres a Septentrione,porta Ruben
32 una,porta Iuda una,porta Leui una. ♦Et ad
plagam Orientalem,quingẽtos,& quatuor
millia:& portæ tres,porta Ioſeph una, por-
33 ta Ben-iamin una,porta Dan vna . ♦ Et ad
plagam Meridianã, quingentos & quatuor
millia metieris:*porta Simeonis una,por-
34 ta Iſſachar una,porta Zabulon vna. ♦ Et ad
plagam Occidentalem,quingentos,& qua-
tuor millia:& portæ eorum tres,porta Gad
una,porta Aſer una, porta Nephthali una .
35 ♦ Per circuitum,decẽ & octo millia : & no-
men ciuitatis ex illa die,Dominus ibidem .

\\ *inter* 8 Ms. R. M. G.C.

\\ *in nominibus tribuum* 6 Ms. R. *Hier.* H. G. C.

* *& porta tres* 4 Ms. R. *Hier.* H. G.C.

DANIELIS

DANIELIS PROPHETIA.

CAPVT PRIMVM.

1 ANNO tertio regni
Ioacim regis Iu-
da, uenit Nabu-
chodonoſor rex
Babylonis in Ie-
ruſalem, & obſe-
2 dit eam: ✝ & tra-
didit Dominus in
manu eius Ioacim
regem Iudæ, &
partem valorum
domus Dei: & aſportauit ea in terram Sé-
naar, in domum dei ſui, & uaſa intulit in
3 domum theſauri dei ſui. ✝ Et ait rex Aſphe-
nez præpoſito eunuchorum, ut introduce-
ret de filijs Iſraël, & de ſemine regio, & ty-
4 rannorum, ✝ Pueros in quibus nulla eſſet
macula, decoros forma, & eruditos omni
ſapientia, cautos ſciētia, & doctos diſcipli-
na, & qui poſſent ſtare in palatio regis: ut
doceret eos literas, & linguam Chaldæorū.
5 ✝ Et conſtituit eis rex annonam per ſingu-
los dies de cibis ſuis, & de uino unde bibe-
bat ipſe: ut enutriti tribus annis, poſtea
6 ſtarent in conſpectu regis. ✝ Fuerunt er-
go inter eos de filijs Iudę, Daniel, Ananias,
7 Miſael, & Azarias. ✝ Et impoſuit eis præ-
poſitus eunuchorum, nomina: Danieli:
Baltaſſar: Ananiæ, Sidrach, Miſaëli, Miſach,
8 & Azariæ, Abdenago. ✝ Propoſuit autem
Daniel in corde ſuo, ne pollueretur de men
ſa regis, neque de uino potus eius: & roga-
uit eunuchorum præpoſitum ne contami-
9 naretur. ✝ Dedit autem Deus Danieli gra-
tiam & miſericordiam in conſpectu princi
10 pis eunuchorum. ✝ Et ait princeps eunu-
chorum ad Danielem, Timeo ego dominū
meum regem, qui conſtituit uobis cibū, &
potum: qui ſi uiderit vultus ueſtros maci-
lentiores præ cæteris adoleſcentibus coæ-
uis ueſtris, condemnabitis caput meum re-
11 gi. ✝ Et dixit Daniel ad Malaſar, quem cō-
ſtituerat princeps eunuchorum ſuper Da-
nielem, Ananiam, Miſaëlem, & Azariam.
12 ✝ Tenta nos obſecro ſeruos tuos diebus de-
cem, & dentur nobis legumina ad ue-
13 ſcendum, & aqua ad bibendum: ✝ & con-
templare uultus noſtros, & vultus pue-
rorum qui ueſcuntur cibo regio: & ſicut
14 videris, facies cum ſeruis tuis. ✝ Qui au-
dito ſermone huiuſcemodi, tentauit eos
15 diebus decem. ✝ Poſt dies autem decem
apparuerunt uultus eorum meliores, &
corpulentiores præ omnibus pueris qui ve-
16 ſcebantur cibo regio. ✝ Porro Malaſar tol-
lebat cibaria, & uinum potus eorum: da-
17 batq́ eis legumina. ✝ Pueris autem his
dedit Deus ſcientiam, & diſciplinam in
omni libro, & ſapientia: Danieli autem
intelligentiam omnium uiſionum, & ſom-
18 niorum. ✝ Completis itaque diebus, poſt
quos dixerat rex ut introducerentur: in-
troduxit eos præpoſitus eunuchorum in
19 conſpectu Nabuchodonoſor. ✝ Cumq́. eis
locutus fuiſſet rex, non ſunt inuenti tales
de uniuerſis, ut Daniel, Ananias, Miſael, &
Azarias: & ſteterunt in conſpectu Regis.
20 ✝ Et omne uerbum ſapientiæ & intellectus
quod ſciſcitatus eſt ab eis Rex, inuenit in
eis decuplum ſuper cunctos arioloſ, & ma-
gos qui erant in uniuerſo regno eius.
21 ✝ Fuit autem Daniel uſque ad annum pri- *Inf. 6. 28.*
mum Cyri regis.

CAP. II.

IN anno secundo regni Nabuchodono- 1
sor vidit Nabuchodonosor somnium,
& conteritus est spiritus eius, & som-
nium eius fugit ab eo. ✝ * Præcepit \\ au- 2
tem' rex, ut conuocarentur arioli, & ma-
gi, & malefici, & Chaldæi: ut indicarent
regi somnia sua: qui cum uenissent, stete-
runt coram rege. ✝ Et dixit ad eos rex, Vi- 3
di somnium: & mente confusus ignoro
quid uiderim. ✝ Responderuntq. Chaldæi 4
regi Syriace, Rex in sempiternum uiue: dic
somnium seruis tuis, & interpretationem
eius indicabimus. ✝ Et respondens rex ait 5
Chaldæis, Sermo recessit a me: nisi indi-
caueritis mihi somnium, & coniecturam
eius, peribitis uos, & domus uestræ publi-
cabuntur. Si autem somnium, & conie- 6
cturam eius narraueritis: præmia, & dona,
& honorem multum accipietis a me. som-
nium igitur, & interpretationem eius indi-
cate mihi. ✝ Responderunt secundo, atq; 7
dixerunt, Rex somnium dicat seruis suis, &
interpretationem illius indicabimus. ✝Re- 8
spondit rex, & ait, Certe noui quod tempus
redimitis, scientes quod recesserit a me ser
mo ✝ Si ergo somnium non indicaueritis 9
mihi, una est de uobis sententia, quod in-
terpretationem quoque fallacem, & dece-
ptione plenam composueritis, ut loquami-
ni mihi donec tempus pertranseat. Som-
nium itaque dicite mihi, ut sciam quod
interpretationem quoque eius veram lo-
quamini. ✝ Respondentes ergo Chaldæi 10
coram rege, dixerunt, Non est homo su-
per terram, qui sermonem tuum, Rex,
possit implere: sed neque regum quis-
quam magnus & potens, uerbum huiusce-
modi sciscitatur ab omni ariolo, & mago,
& Chaldæo. ✝ Sermo enim quem tu quæ- 11
ris, Rex, grauis est: nec reperietur quisquam
qui indicet illum in conspectu regis: excep-
tis dijs, quorum non est cum hominibus
conuersatio. ✝ Quo audito, rex in furore 12
& in ira magna præcepit ut perirent om-
nes sapientes Babylonis. ✝ Et egressa sen- 13
tentia, sapientes interficiebantur: quære-
banturq. Daniel, & socij eius, ut perirent.
✝Tunc Daniel requisiuit de lege atq; senté- 14
tia ab Arioch principe militiæ regis, qui e-
gressus fuerat ad interficiendos sapientes
Babylonis. ✝Et interrogauit eum qui a rege 15
potestatem acceperat, quam ob causam tá
crudelis sentétia a facie regis esset egressa.
Cû ergo rem indicasset Arioch Danieli, Da- 16
niel ingressus rogauit regem ut tempus da
ret sibi ad solutionem indicádam regi. ✝ Et 17
ingressus est domum suam: Ananiæq. &
Misaeli, & Azariæ socijs suis, indicauit ne-
gociû: ✝ vt quærerent misericordiam a fa- 18
cie Dei cęli; super sacramento isto, & non
perirent Daniel & socij eius, cum cęteris sa
pientibus Babylonis. ✝Tunc Danieli myste- 19
rium per uisionem nocte reuelatum est: &
benedixit Daniel Deû cęli, ✝ & locutus ait, 20
Ps.112.2 ‖Sit nomé Dñi benedictum a seculo & usq;
in seculú: quia sapientia, & fortitudo eius
sunt. ✝Et ipse mutat tépora, & ætates: trans- 21
fert regna atq; constituit: dat sapientiá sa-
pientibus, & scientiam intelligentibus disci
plinâ: ✝Ipse reuelat profunda & abscóndita: 22
& nouit in tenebris constituta: & lux cû eo

*ergo 15 MS. H... \\ & M G.

laudo: quia sapientiá, & fortitudiné dedisti
mihi: & nunc ostendisti mihi, quę rogaui-
mus te, quia sermonem Regis aperuisti no-
24 bis. ✝ Post hæc Daniel ingressus ad Arioch
qué cóstituerat Rex, ut perderet sapientes
Babylonis, sic ei locutus est, Sapientes Baby
lonis ne perdas: introduc me in cóspectu re
25 gis, & solutioné regi narrabo. ✝Tûc Arioch
festinus introduxit Danielé ad Regé, & di-
xit ei, Inueni hominē de filijs transmigra
tionis Iudę, qui solutionem regi annunciet.
26 ✝Respondit Rex, & dixit Danieli, cuius no-
men erat Baltassar, Putasne uere potes mi-
hi indicare somniû quod uidi, & interpre-
27 tationé eius? ✝ Et respondens Daniel corá
Rege, ait, Mysterium quod rex interrogat,
sapientes, magi, & arioli, & aruspices ne-
28 queunt indicare regi: ✝ Sed est Deus in cęlo
reuelans mysteria, qui indicauit tibi rex Na
buchodonosor, quæ uentura sunt in nouis-
simis temporibus. Somniû tuû, & uisiones
capitis tui in cubili tuo, huiuscemodi sunt:
29 ✝Tu rex cogitare cępisti in stratu tuo, quid
esset futurû post hæc: & qui reuelat myste-
30 ria, ostendit tibi quæ uentura sunt. ✝ Mihi
quoq; non in sapientia quæ est in me plus
quàm in cunctis uiuentibus, sacramentum
hoc reuelatum est, sed ut interpretatio regi
manifesta fieret, & cogitationes mêtis tuæ
31 scires. ✝Tu rex uidebas, & ecce quasi statua
una grádis: statua illa magna, & statura su-
blimis stabat contra te, & intuitus eius erat
32 terribilis. ✝Huius statuę caput ex auro opti
mo erat, pectus auté & brachia de argento,
33 porro uenter & femora ex ære. ✝Tibię auté
ferreæ, pedû quædá pars erat ferrea, quædá
34 auté fictilis. ✝Videbas ita, donec abscissus est
lapis de monte' sine manibus: & percussit
statuá in pedibus eius ferreis, & fictilibus, &
35 cômminuit eos. ✝ Tunc contrita sunt pariter
ferrum, testa, æs, argentum, & aurum, & re-
dacta quasi in fauillam æstiuæ areæ, quę ra
pta sunt uento: nullusq. locus inuentus est
eis: lapis autem qui percusserat statuam, fa-
ctus est mons magnus, & impleuit uniuer-
36 sam terrá, ✝hoc est somniû. Interpretatio-
37 né quoq; eius dicemus coram te, rex. ✝ Tu
rex regû es: & Deus cęli regnum & fortitu-
38 diné, & imperiû, & gloriá dedit tibi: ✝& om
nia in quibus habitant filij hominum, &
bestiæ agri, uolucres quoq; cęli dedit in ma
nu tua, & sub ditione tua uniuersa consti-
39 tuit. tu es ergo caput aureum. ✝ Et post te
cósurget regnum aliud minus te: & regnû
tertium aliud æreum, quod imperabit uni-
40 uersæ terræ. ✝Et regnum quartû erit uelut
ferrû. quomodo ferrum comminuit & do-
mat omnia: sic comminuet & conteret om
41 nia hæc. ✝Porro quia uidisti pedum, & digi-
torum parté \\testeam' figuli, & partem fer-
ream: regnû diuisum erit, quod tamen de
plantario ferri orietur, secúdû quod uidisti
42 ferrû mistû testæ ex luto ✝ Et digitos pedû
ex parte ferreos, & ex parte fictiles: ex par-
te regnû erit solidum, & ex parte contritû.
43 ✝Quod auté uidisti ferrum mistum testę ex
luto, commiscebuntur quidem humano se-
mine, sed nô adhærebunt sibi, sicuti ferrum
44 misceri nô potest testæ. ✝In diebus auté re-
gnorû illorum suscitabit Deus cęli regnum
quod in æternum nô dissipabitur, & regnû

...rum MS. R. Hier. ... q. Pro Textu fa- ciunt C. & G.

-6 MS. R. C. Expressum est an tem & hoc loco, 6 G. quod uer- su 45. om nes habét.

\\ teste 25 MS.

eius alteri populo non tradetur: cōminuet
autem, & consumet uniuersa regna hæc:
& ipsum stabit in æternum. ✝Secundū quod 45
uidisti, quod de monte abscissus est lapis si-
ne manibus, & comminuit testam, & ferrū,
& æs, & argentum, & aurum, Deus magnus
ostendit regi quæ uentura sunt postea. & ve
rum est somnium, & fidelis interpretatio
eius. ✝Tunc rex Nabuchodonosor cecidit 46
in faciem suam, & Danielem adorauit: &
hostias, & incensum præcepit ut sacrifica-
rent ei. ✝Loquens ergo rex, ait Danieli, 47
Vere Deus uester, Deus deorum est, & Do-
minus regum, & reuelans mysteria: quo-
niam tu potuisti aperire hoc sacramen-
48 tum. ✝Tunc rex Danielem in sublime ex-
tulit, & munera multa, & magna dedit ei:
& constituit eum principem super omnes
prouincias Babylonis: & præfectum ma-
gistratuum super cunctos sapientes Babylo
49 nis. ✝Daniel autem postulauit a rege: & con
stituit super opera prouinciæ Babylonis, Si-
drach, Misach, & Abdenago: Ipse autem
Daniel erat in foribus regis.

CAP. III.

NAbuchodonosor rex fecit statuā au 1
ream altitudine cubitorum sexa-
ginta, latitudine cubitorum sex, &
statuit eam in campo Dura prouinciæ Ba-
bylonis. ✝Itaq; Nabuchodonosor rex misit 2
ad congregandos satrapas, magistratus, &
iudices, duces, & tyrannos, & præfectos, om
nesq. principes regionum, ut conuenirent
ad dedicationem statuæ quam erexerat Na
buchodonosor rex. ✝Tunc congregati sunt 3
satrapæ, magistratus & iudices, duces, & ty-
ranni, & optimates, qui erant in potestati-
bus constituti, & uniuersi principes regio-
num, ut conuenirent ad dedicationem sta-
tuæ quam erexerat Nabuchodonosor rex.
stabant autem in conspectu statuæ quā po-
suerat Nabuchodonosor rex, ✝& præco cla- 4
mabat ualenter. Vobis dicitur populis, tri-
bubus, & linguis, ✝In hora qua audieritis so 5
nitum tubæ, & fistulæ, & citharæ, sambucæ,
& psalterij, & symphoniæ, & uniuersi gene
ris musicorum, cadentes adorate statuam
auream, quam constituit Nabuchodonosor
rex. ✝Si quis autem non prostratus adoraue 6
rit, eadē hora mittetur in fornacem ignis
ardentis. ✝Post hæc igitur statim ut audie- 7
runt omnes populi sonitum tubæ, fistulæ, &
citharæ, sambucæ, & psalterij, symphoniæ,
& omnis generis musicorum: cadentes
omnes populi, tribus, & linguæ adorauerūt
statuam auream, quam constituerat Nabu-
8 chodonosor rex. ✝Statimq. in ipso tempore
accedentes uiri Chaldæi accusauerunt Iu-
9 dæos: ✝dixeruntq. Nabuchodonosor regi,
10 Rex in æternum uiue. ✝tu rex, posuisti de-
cretum, ut omnis homo qui audierit soni-
tum tubæ, fistulæ, & citharæ, sambucæ, &
psalterij, & symphoniæ, & uniuersi generis
musicorum, prosternat se, & adoret statuā
11 auream. ✝si quis autem non procidens ado
rauerit, mittatur in fornacem ignis arden-
12 tis. ✝Sunt ergo uiri Iudæi, quos constitui-
sti super opera regionis Babyloniæ, Sidrach
Misach, & Abdenago: uiri isti contempse-
runt: rex, decretum tuum: deos tuos nō co
lunt, & statuam auream quam erexisti nō
13 adorant. ✝Tunc Nabuchodonosor in furo-
re & in ira præcepit, ut adducerentur Si-
drach, Misach, & Abdenago: qui confestim
14 adducti sunt in conspectu regis. ✝Pronun-
ciansq. Nabuchodonosor rex, ait eis, Vere-
ne Sidrach, Misach, & Abdenago deos meos
non colitis, & statuam auream quam \\ cō- \\ erexi 5
15 stitui non adoratis? ✝Nunc ergo si estis pa- M 8.
rati, quacunque hora audieritis sonitum
tubæ, fistulæ, citharæ, sambucæ, & psalterij,
& symphoniæ, omnisq. generis musicorū,
prosternite uos, & adorate statuam quam
feci: quòd si non adoraueritis, eadem hora

quis est Deus qui eripiet uos de manu mea?
✝Respondentes Sidrach,Misach,& Abdena- 16
go, dixerunt regi Nabuchodonosor, Non
oportet nos de hac re respondere tibi.✝Ec- 17
ce enim Deus noster quem colimus, potest
eripere nos de camino ignis ardentis,& de
manibus tuis,ô rex,liberare. ✝ Quòd si no- 18
luerit,notum sit tibi,rex,quia deos tuos nō
colimus, & statuam auream quam erexisti
non adoramus. ✝ Tunc Nabuchodonosor 19
repletus est furore: & aspectus faciei illius
immutatus est super Sidrach,Misach,&Ab-
denago, & præcepit ut succenderetur for-
nax septuplum quàm succendi consueue-
rat. ✝ Et uiris fortissimis de exercitu suo 20
iussit ut ligatis pedibus Sidrach, Misach, &
Abdenago mitterent eos in fornacē ignis
ardentis.✝Et confestim uiri illi uincti cum 21
braccis suis,& tiaris,& calceamentis, & ue-
stibus missi sunt in medium fornacis ignis
ardentis.✝nam iussio regis urgebat:fornax 22
autem succensa erat nimis. Porro uiros il-
los qui miserāt Sidrach,Misach,& Abdena-
go, interfecit flamma ignis. ✝ Viri autem 23
hi tres, id est, Sidrach, Misach, & Abde-
nago, ceciderunt in medio camino ignis
ardentis, colligati.

Quæ sequuntur, in Hebræis voluminibus non reperi.

✝ Et ambulabant in medio flammæ lau- 24
dantes Deum, & benedicentes Domino.
✝Stans autem Azarias orauit sic,aperiēsq́. 25
os suum in medio ignis, ait.
✝ Benedictus es Dn̄e Deus patrum nostro- 26
rum,& laudabile,& gloriosum nomen tuū
in secula: ✝ quia iustus es in omnibus quæ 27
fecisti nobis,&uniuersa opera tua uera, &
uiæ tuæ rectæ,& omnia iudicia tua uera.
✝ Iudicia enim vera fecisti iuxta omnia 28
quæ induxisti super nos,& super ciuitatem
sanctam patrum nostrorum Ierusalē: quia
in ueritate, & in iudicio induxisti omnia
hæc propter peccata nostra. ✝ Peccauimus 29
enim, & inique egimus recedentes a te: &
deliquimus in omnibus: ✝ & præcepta tua 30
non audiuimus,nec obseruauimus, nec fe-
cimus sicut præceperas nobis ut bene nobis
esset.✝omnia ergo quæ induxisti super nos, 31
& uniuersa quæ fecisti nobis, uero iudicio
fecisti: ✝ & tradidisti nos in manibus ini- 32
micorum nostrorum iniquorum, & pessi-
morum,præuaricatorumq́., & regi iniusto
& pessimo ultra omnem terram.✝ Et nunc 33
nō possumus aperire os:confusio,& oppro
brium facti sumus seruis tuis,& his qui co-
lunt te ✝Ne,quæsumus, tradas nos in per- 34
petuum propter nomen tuum, & ne dissi-
pes testamentum tuum. ✝ neq; auferas mi- 35
sericordiam tuam a nobis propter Abrahā
dilectū tuum,& Isaac seruū tuum,& Israel
sanctum tuum: ✝quibus locutus es,pollicēs 36
quod multiplicares semen eorum sicut stel
las cæli, & sicut arenam, quæ est in littore
maris. ✝quia Domine imminuti sumus plus 37
quam omnes gentes, sumusq́. humiles in
uniuersa terra hodie propter peccata no
stra. ✝ Et non est in tempore hoc princeps, 38
& dux, & propheta, neque holocaustum.
neque sacrificium, neque oblatio, neque

39 te, ✝ vt possimus inuenire misericordiam
tuam:sed in animo contrito, & spiritu hu-
militatis suscipiamur. ✝ Sicut in holocau-
40 sto arietum,& taurorum, & sicut in milli-
bus agnorum pinguium: sic fiat sacrificiū
nostrum in conspectu tuo hodie,ut placeat
tibi:quoniam non est confusio confidenti-
41 bus in te. ✝ Et nunc sequimur te in toto
corde,& timemus te, & quærimus faciem
42 tuam. ✝ Ne confundas nos: sed fac nobiscū
iuxta mansuetudinē tuam,& secundū mul
43 titudinem misericordiæ tuæ. ✝ Et erue nos
in mirabilibus tuis, & da gloriam nomini
44 tuo Domine: ✝ & cōfundantur omnes qui
ostendunt seruis tuis mala, confundantur
in omni potentia,& robur eorum contera-
45 tur: ✝ & sciant quia tu es Dominus Deus
solus, & gloriosus super orbem terrarum.
46 ✝ Et non cessabant qui miserant eos mini-
stri regis succendere fornacem,naphtha,&
47 stupa, & pice, & malleolis, ✝ & effundeba-
tur flamma super fornacem cubitis qua-
48 draginta nouem: ✝ & erupit. & incendit
quos reperit iuxta fornacem de Chaldæis.
49 ✝ Angelus autem Domini descendit cum
Azaria & socijs eius in fornacem: & excus-
50 sit flammam ignis de fornace,✝& fecit me-
dium fornacis quasi uentum roris flātem,
& non tetigit eos omnino ignis,neque con
tristauit,nec quicquam molestiæ intulit.
51 ✝ Tunc hi tres quasi ex uno ore laudabāt
& glorificabant, & benedicebant Deum in
fornace, dicentes,
52 ✝ Benedictus es Domine Deus patrum
nostrorum, & laudabilis, * & superexalta- * & glo-
tus in secula. & benedictum nomen gloriæ riosus. MS.
tuæ sanctum,& laudabile, & super exalta- R. Hier.
tum in omnibus seculis. Verum in
53 ✝ Benedictus es in templo sancto gloriæ G.codici-
tuæ, & superlaudabilis, & supergloriosus bus nō ad-
in secula. ditur.
54 ✝Benedictus es in throno regni tui, & su \\ super-
perlaudabilis,&\\ superexaltatus in secula. gloriosus
55 ✝ Benedictus es qui intueris abyssos, ‖ & 2 MS.G.
sedes super cherubim, & laudabilis & su- Ps.79. 2.
perexaltatus in secula. 98.1.
56 ✝ Benedictus es in firmamento cœli, & Psal.144.
laudabilis & gloriosus in secula. 10.
57 ✝ ‖ Benedicite omnia opera Domini
Domino, laudate, & superexaltate eum
in secula.
58 ✝ ‖ Benedicite Angeli Domini Domino, Psal.102.
laudate & superexaltate eum in secula. 20. 148.2
59 ✝ ‖ Benedicite cæli Domino, laudate, & Ps.68.45
superexaltate eum in secula. 148.4.
60 ✝ Benedicite aquæ omnes quæ super cæ-
los sunt,Domino; laudate & superexaltate
eum in secula.
61 ✝ Benedicite omnes uirtutes Domini
Domino, laudate, & superexaltate eum
in secula.
62 ✝ ‖ Benedicite Sol,& Luna Domino, lau- Ps.148.3
date,& superexaltate eum in secula.
63 ✝ Benedicite stellæ cœli Domino,laudate
& superexaltate eum in secula.
64 ✝ Benedicite omnis imber, & ros Domi-
no,laudate & superexaltate eum in secula.
65 ✝Benedicite omnis spiritus Dei Domino, -7MS.G.
laudate & superexaltate eum in secula.
66 ✝ Benedicite ignis & æstus Domino, lau-
date, & superexaltate eum in secula.

✝ Bene-

\\ *ejtus* 3 MS
\\ *cauma* 4 MS. *Græcis est* καύσων, *id est, cauma siue æstus.*

♦ Benedicite frigus, & \\ æstus' Domino 67
laudate, & superexaltate eum in secula.
♦ Benedicite rores, & pruina Domino 68
laudate, & superexaltate eum in secula.
♦ Benedicite gelu, & frigus Domino, lau- 69
date, & superexaltate eum in secula.
♦ Benedicite glacies, & niues Domino, 70
laudate, & superexaltate eum in secula.
♦ Benedicite noctes, & dies Domino, lau- 71
date, & superexaltate eum in secula.
♦ Benedicite lux, & tenebræ Domino, 72
laudate, & superexaltate eum in secula.
♦ Benedicite fulgura, & nubes Domino, 73
laudate, & superexaltate eum in secula.
♦ Benedicat terra Dominum, laudet, & su 74
perexaltet eum in secula.
♦ Benedicite montes, & colles Domino, 75
laudate, & superexaltate eum in secula.
♦ Benedicite uniuersa germinantia in 76
terra Domino, laudate, & superexaltate
eum in secula.
♦ Benedicite fontes Domino, laudate, & 77
superexaltate eum in secula.
♦ Benedicite maria, & flumina Domino 78
laudate, & superexaltate eum in secula.
♦ Benedicite cete, & omnia quæ mouen- 79
tur in aquis Domino, laudate, & superex
altate eum in secula.
♦ Benedicite omnes uolucres cœli Domi- 80
no, laudate, & superexaltate eum in se-
cula.
♦ Benedicite omnes bestiæ, & pecora 81
Domino, laudate, & superexaltate eum
in secula.
♦ Benedicite filii hominum Domino, lau- 82
date, & superexaltate eum in secula.
♦ Benedicat Israel Dominum, laudet, & 83
superexaltet eum in secula.
♦ Benedicite sacerdotes Dñi Domino, lau 84
date, & superexaltate eum in secula.
♦ Benedicite serui Domini Domino, lau- 85
date, & superexaltate eum in secula.
♦ Benedicite spiritus, & animæ iusto- 86
rum Domino, laudate, & superexaltate
eum in secula.
♦ Benedicite sancti, & humiles corde 87
Domino, laudate, & superexaltate eum
in secula.
♦ Benedicite Anania, Azaria, Misaël Do- 88
mino, laudate, & superexaltate eum in se-
cula: quia eruit nos de inferno, & saluos
fecit de manu mortis, & liberauit nos de
medio ardentis flammæ, & de medio ignis
eruit nos.
♦ Confitemini Domino, quoniam bo- 89
nus, quoniã in seculum misericordia eius.
♦ Benedicite omnes religiosi Domino Deo 90
deorum, laudate, & confitemini ei, quia in
omnia secula misericordia eius.

Hucusque in Hebræo non habetur: & quæ posuimus, de Theodotionis editione translata sunt.

rex MS. R. Hier. Verum &c. nõ legitur.

♦ Tunc Nabuchodonosor rex obstupuit, 91
& surrexit propere, & ait optimatibus suis,
Nonne tres uiros misimus in mediũ ignis
compeditos? Qui respondentes regi, dixe-
runt, Vere rex. ♦ Respondit, * & ait. Ec- 92
ce ego uideo quatuor uiros solutos, & am-
bulantes in medio ignis, & nihil corruptio-
nis in eis est, & species quarti similis filio
93 Dei. ♦ Tunc accessit Nabuchodonosor ad
ostium fornacis ignis, ardentis, & ait, Si-
drach, Misach, & Abdenago serui Dei ex-
celsi, egredimini, & uenite. ♦ Statim q; egres-
si sunt Sidrach, Misach, & Abdenago de
94 medio ignis. ♦ Et congregati satrapæ &
magistratus, & iudices, & potentes regis,
contemplabantur uiros illos, quoniam ni-
hil potestatis habuisset ignis in corporibus
eorum, & capillus capitis eorum non es-
set adustus, etiam saraballa eorum non
fuissent immutata, & odor ignis non
95 transisset per eos. ♦ Et erumpens Na-
buchodonosor, ait, Benedictus Deus eo-
rum, Sidrach uidelicet, Misach, & Ab-
denago, qui misit Angelum suum, & e-
ruit seruos suos qui crediderunt in eum:
& uerbum regis immutauerunt, & tradi-
derunt corpora sua ne seruirent, & ne
adorarent omnem Deum, excepto Deo
96 suo. ♦ A me ergo positum est hoc de-
cretum, ut omnis populus, tribus, & lin-
gua quæcunque locuta fuerit blasphemiam
contra Deum Sidrach, Misach, & Ab-
denago, dispereat, & domus eius uaste-
tur: neque enim est alius Deus qui pos-
97 sit ita saluare. ♦ Tunc rex promouit Si-
drach, Misach, & Abdenago in prouin-
98 cia Babylonis. ♦ NABVCHODONO-
SOR rex, omnibus populis, gentibus,
& linguis, qui habitant in uniuersa ter-
99 ra, pax uobis multiplicetur. ♦ Signa, &
mirabilia fecit apud me Deus excelsus.
100 Placuit ergo mihi prædicare, ♦ signa e-
ius, quia magna sunt: & mirabilia eius,
quia fortia: & regnum eius - regnum' - MS q.
sempiternum, & potestas eius in genera- Inf. 4. 31.
tione, & generationem. 7. 4.

CAP. IIII.

1 EGo Nabuchodonosor quietus eram
in domo mea, & florens in palatio
2 meo. ♦ Somnium uidi quod perter-
ruit me: & cogitationes meę in stratu meo,
& uisiones capitis mei cõturbauerunt me.
3 ♦ Et per me propositum est decretum, ut in-
troducerentur in conspectu meo cuncti sa-
pientes Babylonis, & ut solutionem som-
4 nii indicarent mihi. ♦ Tunc ingrediebã-
tur arioli, magi, Chaldæi, & aruspices, &
somnium narraui in conspectu eorum: &
solutionem eius non indicauerunt mihi:
5 ♦ donec collega ingressus est in conspectu
meo Daniel, cui nomen Baltassar secundũ
nomen dei mei, qui habet spiritum deorũ
sanctorum in semetipso: & somnium corã
6 ipso locutus sum. ♦ Baltassar princeps ario-
lorum, \\ quoniam' ego scio quod spiritum \\ *quem* 4
sanctorum deorum habeas in te, & omne MS G. *atque*
sacramentum non est impossibile tibi: ui- *hoc modo in*
siones somniorum meorum quas uidi, &
7 solutionem earum narra. ♦ Visio capitis *Hieronymi commẽtariis illo,*
mei in cubili meo, Videbam, & ecce arbor *in a(?)*
in medio terræ, & altitudo eius nimia. *lio Textu*
8 ♦ Magna arbor, & fortis: & proceritas eius *legitur:*
contingens cœlum: aspectus illius erat *Viroq; modo Chal-*
vsque ad terminos vniuersæ terræ. ♦ Fo- *daicam*
9 lia eius pulcherrima, & fructus eius ni- *vas; erri*
mius: & esca uniuersorum in ea. Sub- *potest.*
ter eam habitabant animalia, & bestiæ, &
in ramis eius conuersabantur uolucres
cœli: & ex ea uescebatur omnis caro.

♦ Videbam in uisione capitis mei super stra 10
tum meum,& ecce uigil, & sanctus de cœ-
lo descendit. ♦ Clamauit fortiter, & sic 11
ait: Succidite arborem, & præcidite ramos
eius: excutite folia eius, & dispergite fru-
ctus eius: fugiant bestiæ quæ subter eam
sunt,& uolucres de ramis eius. ♦ Verum- 12
tamen germen radicum eius in terra sini-
te, & alligetur uinculo ferreo, & æreo in
herbis quæ foris sunt, & rore cęli tingatur,
& cum feris pars eius in herba terræ. ♦Cor 13
eius ab humano commutetur, & cor feræ
detur ei: & septem tempora mutentur su-
per eum. ♦ In sententia uigilum decretū 14
est, & sermo sanctorum, & petitio; donec
cognoscant uiuentes quoniam dominatur
Excelsus in regno hominum; & cuicunque
uoluerit, dabit illud, & humillimum ho-
minem constituet super eum. ♦ Hoc som 15
nium uidi ego Nabuchodonosor rex: tu er-
go Baltassar interpretationem narra festi-
nus: quia omnes sapientes regni mei non
queunt solutionem edicere mihi: tu autē
potes, quia spiritus deorum sanctorum in
te est. ♦ Tunc Daniel,cuius nomen Baltas- 16
sar,cœpit intra semetipsum tacitus cogita
re quasi vna hora: & cogitationes eius cō-
turbabant eum. Respondens autem rex
ait, Baltassar, somnium, & interpretatio
eius non conturbent te. Respondit Baltas-
sar,& dixit,Domine mi, somnium his qui
te oderunt: & interpretatio eius hostibus
tuis sit. ♦ Arborem quam uidisti sublimem 17
atque robustam,cuius altitudo pertingit ad
cœlum,& aspectus illius in omnem terrā:
♦ & rami eius pulcherrimi, & fructus eius 18
nimius, & esca omnium in ea,subter eam
habitantes bestiæ agri,& in ramis eius com
morantes aues cœli: Tu es rex,qui magni- 19
ficatus es, & inualuisti: & magnitudo tua
creuit,& peruenit usque ad cœlum, & po-
testas tua in terminos uniuersæ terræ.
♦ Quod autem uidit rex uigilem, & san- 20
ctum descendere de cœlo, & dicere, Succi-
dite arborem, & dissipate illam, attamen
germen radicum eius in terra dimittite, &
uinciatur ferro, & ære in herbis foris, &
rore cœli conspergatur, & cum feris sit pa-
bulum eius, donec septem tempora mutē-
tur super eum: ♦Hæc est interpretatio sen- 21
tentiæ Altissimi,quæ peruenit super domi-
num meum regem, ♦ Eiicient te ab homi- 22
nibus, & cum bestijs ferisq. erit habitatio
Inf.5.21. tua, ‖ & fœnum ut bos comedes,& rore cę-
li infunderis:septem quoque tempora mu-
tabuntur super te, donec scias quod domi-
netur Excelsus super regnum hominum,&
cuicunque uoluerit det illud. ♦ Quod au- 23
tem præcepit ut relinqueretur germen ra-
dicum eius,id est arboris: regnum tuum ti-
bi manebit postquam cognoueris potesta-
tem esse celestem. ♦Quam ob rem rex,con- 24
Eccli 3. 33. silium meum placeat tibi, ‖ & peccata tua
eleemosynis redime,& iniquitates tuas mi-
sericordijs pauperum:forsitan ignoscet de-
* hec MS. Hier. & G. lictis tuis. ♦ Omnia * uenerunt super Na- 25
buchodonosor regem. ♦ Post finem men- 26
sium duodecim in aula Babylonis deambu
labat. ♦ Responditq. rex,& ait,Nonne hęc 27
* ciuitas Mag. R. est Babylon * magna,quā ego ędificaui in
domum regni,in robore fortitudinis meæ,
& in gloria decoris mei? ♦ Cumq. sermo 28

adhuc esset in ore regis, uox de cœlo ruit,
Tibi dicitur Nabuchodonosor rex.Regnum
29 * \ transibit a te, ♦ & ab hominibus ei-
cient te,& cum bestijs * feris erit habitatio
tua: fœnum quasi bos comedes, & septem
tempora mutabuntur super te, donec scias
quod dominetur Excelsus in regno homi-
30 num,& cuicunque voluerit det illud. ♦ Ea-
dem hora sermo completus est super Na-
buchodonosor, & ex hominibus abiectus
est,& fœnum ut bos comedit, & rore cœli
corpus eius infectum est:donec capilli eius
in similitudinem aquilarum crescerent, &
31 ungues eius quasi auium. ♦ Igitur post fi-
nem dierum ego Nabuchodonosor oculos
meos ad cœlum leuaui,& sensus meus red
ditus est mihi: & Altissimo benedixi, & ui-
uentem in sempiternum laudaui, & glori-
ficaui: ‖ quia potestas eius potestas sempi-
terna,& regnum eius in generatione,& ge
32 neratione. ♦ Et omnes habitatores terræ
apud eum in nihilum reputati sunt: iuxta
voluntatem enim suam facit tam in uirtu-
tibus cęli quàm in habitatoribus terræ: &
non est qui resistat manui eius, & dicat ei,
33 Quare fecisti? ♦ In ipso tempore sensus
meus reuersus est ad me, & ad honorem
regni mei, decoremq́ perueni: & figura
mea reuersa est ad me: & optimates mei,
& magistratus mei requisierunt me, & in
regno meo restitutus sum: & magnificen-
34 tia amplior addita est mihi. ♦ Nunc igitur
ego Nabuchodonosor laudo, & magnifico,
& glorifico regem cœli, quia omnia opera
eius vera, & uiæ eius iudicia, & gradien-
tes in superbia potest humiliare.

* inū MS. R. Hier. G. Verum C. & G. non legit. \\ transiit 4 MS. Hier. C. G. * & MS. R. Hier.

Sup.3.10. Inf.7.14.

CAP. V.

1 BAlsasar rex fecit grande conuiuium
optimatibus suis mille: & unusquis-
que secundum suam bibebat ętatem.
2 ♦ Præcepit ergo iam temulentus, ut affer-
rentur uasa aurea, & argentea, quæ aspor-
tauerat Nabuchodonosor pater eius de tē-
plo quod fuit in Ierusalem: ut biberent in
eis rex & optimates eius, uxoresq. eius, &
3 concubinæ. ♦ Tunc allata sunt uasa aurea
* quæ asportauerat de templo quod fuerat
in Ierusalem: & biberunt in eis rex,& opti
4 mates eius,uxores & concubinæ illius.♦Bi-
bebant uinum, & laudabant deos suos au-
reos,& argenteos, æreos, ferreos ligneosq.
5 & lapideos. ♦ In eadem hora apparuerunt
digiti,quasi manus hominis scribentis con
tra candelabrum in superficie parietis au-
læ regiæ: & rex aspiciebat articulos ma-
6 nus scribentis. ♦ Tunc facies regis com-
mutata est, & cogitationes eius conturba-
bant eum: & compages renum eius solue-
bantur, & genua eius ad seinuicem colli-
7 debantur. ♦ Exclamauit itaque rex forti-
ter ut introducerent magos, Chaldæos, &
aruspices. Et proloquens rex ait sapienti-
bus Babylonis, Quicunque legerit scriptu-
ram hanc,& interpretationem eius mani-
festam mihi fecerit, purpura uestietur, &
torquem auream habebit in collo, & ter-
8 tius in regno meo erit ♦ Tunc ingressi om-
nes sapientes regis non potuerunt nec scri-
pturam legere, nec interpretationem indi-
9 care regi. ♦ Vnde rex Balsasar satis contur-
batus est,& uultus illius immutatus est. sed
10 & optimates eius turbabantur. ♦ Regina

* & argentea 14 MS. G. Ver. R. Hier. & C. non adduunt.

autem pro re quæ acciderat regi, & opti-
matibus eius, domum cõuiuij ingressa est:
& proloquens ait, Rex in æternum uiue:
non te conturbent cogitationes tuæ, neque
facies tua immutetur. ♦ Est uir in regno 11
tuo, qui spiritum deorum sanctorum ha-
bet in se: & in diebus patris tui scientia, &
sapientia inuentæ sunt in eo: nam & rex
Nabuchodonosor pater tuus principẽ ma-
gorum, incantatorum, Chaldæorum, & aru-
spicum constituit eum, pater inquam tuus,
ô rex: ♦ quia spiritus amplior, & pruden- 12
tia, intelligentiaq́; interpretatio somnio-
rum, & ostensio secretorum, ac solutio li-
gatorum inuentæ sunt in eo, hoc est in Da
niele: cui rex posuit nomen Baltassar. nũc
itaque Daniel uocetur, & interpretationẽ
narrabit. ♦ Igitur introductus est Daniel 13
coram rege. Ad quem præfatus rex ait, Tu
es Daniel de filijs captiuitatis Iudæ, quem
adduxit pater meus rex de Iudæa? ♦ Audi- 14
ui de te quoniam spiritum deorum habeas:
& scientia intelligentiaq́. ac sapientia am-
pliores inuentæ sunt in te. ♦ Et nunc in- 15
trogressi sunt in conspectu meo sapientes
magi, ut scripturam hanc legerent, & in-
terpretationem eius indicarẽt mihi: & ne-
quiuerunt sensum huius sermonis edicere.
*♦ Porro ego audiui de te, quod possis ob- 16
scura interpretari, & ligata dissoluere: si er-
go uales scripturam legere, & interpreta-
tionem eius indicare mihi, purpura uestie-
ris, & torquem auream circa collum tuum
habebis, & tertius in regno meo princeps
eris. ♦ Ad quæ respondens Daniel, ait co- 17
ram rege, Munera tua sint tibi, & dona do-
mus tuæ alteri da: scripturam autem legã
tibi, rex, & interpretationem eius ostendã
tibi. ♦ O rex, Deus altissimus regnum, & 18
magnificentiam, gloriam, & honorem de-
dit Nabuchodonosor patri tuo. ♦ Et pro- 19
pter magnificẽtiam quam dederat ei, uni-
uersi populi, tribus & linguæ tremebant,
& metuebãt eum. quos uolebat, interficie-
bat: & quos uolebat, percutiebat: & quos
uolebat, exaltabat: & quos uolebat, humi-
liabat. ♦ Quando autem eleuatum est cor 20
eius, & spiritus illius obfirmatus est ad su
perbiam, depositus est de solio regni sui, &
gloria eius ablata est: ♦ & a filijs hominum 21
eiectus est, sed & cor eius cum bestijs posi-
tum est, & cum onagris erat habitatio eius:
fœnum quoque vt bos comedebat, & rore
cœli corpus eius infectum est: donec co-
gnosceret quod potestatem haberet Altissi-
mus in regno hominum, & quemcumque
uoluerit suscitabit super illud. ♦ Tu quoq; 22
filius eius Balsasar, non humiliasti cor tuũ,
cum scires hæc omnia: ♦ sed aduersum do- 23
minatorem cœli eleuatus es: & uasa do-
mus eius allata sunt coram te: & tu & opti-
mates tui, & uxores tuæ, & concubinæ tuæ
vinum bibistis in eis: deos quoque argen
teos, & aureos, & æreos, ferreos, ligneosq́. &
lapideos qui non uident, neque audiunt,
neque sentiunt, laudasti: porro Deum qui
habet statum tuum in manu sua, & omnes
uias tuas non glorificasti. ♦ Idcirco ab eo 24
missus est articulus manus, qui scripsit hoc
quod exaratum est. ♦ Hæc est autem scri- 25
ptura, quæ digesta est: MANE, THECEL,
PHARES. ♦ Et hæc est interpretatio 26
sermonis. MANE: numerauit Deus re-
27 gnum tuum, & compleuit illud. ♦ THE-
CEL: appensus es in statera, & inuentus
28 es minus habens. ♦ PHARES: diuisum
est regnum tuum, & datum est Medis, &
29 Persis. ♦ Tunc iubente rege indutus est Da-
niel purpura, & circundata est torques au-
rea collo eius: & prędicatum est de eo quod
30 haberet potestatem tertius in regno.* ♦ Ea-
dem nocte interfectus est Balsasar rex
31 Chaldæus. ♦ Et Darius Medus successit in
regnum, annos natus sexagintaduos.

CAP. VI.

1 Placuit ‖ Dario, & constituit super re-
gnum satrapas centum uiginti, ut es-
2 sent in toto regno suo. ♦ Et super
eos, principes tres, ex quibus Daniel unus
erat: ut satrapæ illis redderent rationem,
3 & rex non sustineret molestiam. ♦ Igitur
Daniel superabat omnes principes, & sa-
trapas: quia spiritus Dei amplior erat in il-
lo. Porro rex cogitabat constituere eum
4 super omne regnum: ♦ vnde principes, &
satrapæ quærebant occasionem ut \\ inue-
nirent Danieli ex latere \\ regni: nullamq́.
causam, & suspicionem reperire potuerũt,
eo quòd fidelis esset, & omnis culpa, & su-
5 spicio non inueniretur in eo. ♦ Dixerunt
ergo uiri illi, Nõ inueniemus Danieli huic
aliquam occasionem, nisi forte in lege Dei
6 sui. ♦ Tunc principes, & satrapæ surripue-
runt regi, & sic locuti sunt ei, Dari rex, in
7 æternum uiue. ♦ consilium inierunt om-
nes principes regni, magistratus, & satra-
pæ, senatores, & iudices, ut decretum im-
peratorium exeat, & edictum, Vt omnis
qui petierit aliquam petitionem a quocũ-
que deo & homine, usque ad triginta dies,
nisi a te rex, mittatur in lacum leonum.
8 ♦ Nunc itaque rex confirma sententiam, &
scribe decretum: ut non immutetur quod
statutum est a Medis, & Persis, nec præuari-
9 cari cuiquam liceat. ♦ Porro rex Darius
10 proposuit edictum, & statuit. ♦ Quod cum
Daniel comperisset, id est, constitutam le-
gem, ingressus est domum suam: & fene-
stris apertis in cœnaculo suo, contra Ieru-
salem tribus temporibus in die flectebat
genua sua, & adorabat, confitebaturq́. co-
ram Deo suo, sicut & ante facere consue-
11 uerat. ♦ Viri ergo illi curiosius inquiren-
tes, inuenerunt Danielem orantem, & ob-
12 secrantem Deum suum. ♦ Et accedentes
locuti sunt regi super edicto: Rex, nũquid
non constituisti ut omnis homo qui roga-
ret quemquam de dijs, & hominibus usq;
ad dies triginta, nisi te rex, mitteretur in
lacum leonum? Ad quos respondens rex,
ait, Verus est sermo iuxta decretum Me-
dorum atque Persarum, quod præuarica-
13 ri non licet. ♦ Tunc respondentes dixe-
runt coram rege, Daniel de filijs captiuita-
tis Iudæ, non curauit de lege tua & de edi-
cto quod constituisti: sed tribus tempori-
bus per diem orat obsecratione sua.
14 ♦ Quod uerbum cum audisset rex, satis con-
tristatus est: & pro Daniele posuit cor ut
liberaret eum: & vsque ad occasum Solis
15 laborabat vt erueret illum. ♦ Viri autem
illi, intelligentes regem, dixerunt ei,
Scito, rex, quia lex Medorum atque Per-
sarum est, ut omne decretum, quod con-

*mihi 16 ms. G. Veri Hier. & C. non legunt.

Sup.4.22

*suo M... G. Sed ... Hier. ... C. non ac... ditur.

Infr.9. ...

\\ auferrent Danielem ... ms. ...
\\ regis ... ms. Hier. ...

stituerit rex, non liceat immutari. ♦ Tunc
rex præcepit, & adduxerunt Danielem,
& miserunt eum in lacum leonum. Di-
xitq́. rex Danieli, Deus tuus quem co-
lis semper, ipse liberabit te. ♦ Alla- 17
tusq́. est lapis unus, & positus est super
os laci: quem obsignauit rex annulo suo,
& annulo optimatum suorum, nequid
fieret contra Danielem. ♦ Et abijt rex in 18
domum suam, & dormiuit incœnatus, ci-
biq́. non sunt allati coram eo, insuper
& somnus recessit ab eo. ♦ Tunc rex pri- 19
mo diluculo consurgens, festinus ad la-
cum leonum perrexit: ♦ appropinquansq́. 20
lacui, Danielem voce lachrymabili in-
clamauit, & affatus est eum, Daniel ser-
ue Dei uiuentis, Deus tuus cui tu seruis
semper, putasne ualuit te liberare a leo-
1.Mac.2. nibus? ♦ Et Daniel regi respondens ait, 21
60. Rex in æternum uiue, ♦ ‖ Deus meus 22
misit angelum suum, & conclusit ora
leonum, & non nocuerunt mihi: quia
coram eo iustitia inuenta est in me: sed
& coram te, rex, delictum non feci.

23 ♦ Tunc uehementer rex gauisus est su-
per eo, & Danielem præcepit educi de
lacu: eductusq́. est Daniel de lacu, &
nulla læsio inuenta est in eo, quia cre-
24 didit Deo suo. ♦ Iubente autem rege ad-
ducti sunt uiri illi, qui accusauerunt Da-
nielem: & in lacum leonum missi sunt,
ipsi & filij, & uxores eorum: & non per-
uenerunt usque ad pauimentum laci, do-
nec arriperent eos leones, & omnia os-
25 sa eorum comminuerunt. ♦ Tunc Darius
rex scripsit uniuersis populis, tribubus,
& linguis habitantibus in uniuersa ter-
26 ra, PAX vobis multiplicetur. ♦ A me
constitutum est decretum, ut in uniuerso
imperio, & regno meo tremiscant, & pa-
ueant Deum Danielis, ipse est enim Deus
uiuens, & æternus in secula: & regnum
eius non dissipabitur, & potestas eius usq;
27 in æternum. ♦ Ipse liberator atque salua-
tor, faciens signa, & mirabilia in cęlo, & in
terra: qui liberauit Danielem de \\lacu' manu 1
28 leonum. ♦ ‖ Porro Daniel perseuerauit vs- Ms.C.69 \\ore 6
que ad regnum Darij, regnumq́. Cyri Persę. Sap.1.21

CAP. VII.

ANno primo Balsasar regis Babylo- 1
nis, Daniel somnium uidit: uisio
autem capitis eius in cubili suo: &
somnium scribens, breui sermone com-
prehendit: summatimq́. perstringens, ait,
♦ Videbam in uisione mea nocte, & ecce 2
quatuor uenti cœli pugnabant in mari ma
gno. ♦ Et quatuor bestiæ grandes ascende- 3
bant de mari diuersæ inter se. ♦ Prima 4
quasi leæna, & alas habebat aquilæ: aspi-
ciebam donec euulsæ sunt alæ eius, & su-
blata est de terra, & super pedes quasi ho-
mo stetit, & cor hominis datum est ei. ♦ Et 5
ecce bestia alia similis urso in parte ste-
tit: & tres ordines erant in ore eius, & in
dentibus eius, & sic dicebant ei, Surge,
comede carnes plurimas. ♦ Post hæc aspi- 6
ciebam, & ecce alia quasi pardus, & alas
habebat quasi auis, quatuor super se: &
quatuor capita erãt in bestia, & potestas da-
7 ta est ei. ♦ Post hæc aspiciebã in uisione no-
ctis, & ecce bestia quarta terribilis atq; mi-
rabilis & fortis nimis, dentes ferreos habe
bat magnos, comedens atq; comminuens,
& reliqua pedibus suis conculcans: dissimi-
lis autem erat cæteris bestijs quas uideram
8 ante eam, & habebat cornua decem. ♦ Con
siderabam cornua, & ecce cornu aliud par-
uulum ortum est de medio eorum: & tria
de cornibus primis euulsa sunt a facie eius:
& ecce oculi, quasi oculi hominis erant in
9 cornu isto, & os loquens ingentia. ♦ Aspi-
ciebam, donec throni positi sunt, & anti-
quus dierum sedit, uestimentum eius can-
didum quasi nix, & capilli capitis eius qua-

si lana munda: thronus eius, flammæ ignis:
rotæ eius, ignis accensus. ✝ Fluuius igneus 10
Apo.5.11 rapidusq. egrediebatur a facie eius. ‖ mil-
lia millium ministrabant ei, & decies mil-
lies centena millia assistebant ei: iudicium
sedit, & libri aperti sunt. ✝ Aspiciebam 11
propter uocem sermonum grandium, quos
cornu illud loquebatur: & uidi quoniam
interfecta esset bestia, & periisset corpus
eius, & traditum esset ad comburendum
igni. ✝ aliarum quoque bestiarum ablata 12
esset potestas: & tempora uitæ constituta
essent eis usque ad tempus, & tempus. ✝ A- 13
spiciebam ergo in uisione noctis, & ecce
cum nubibus cœli quasi filius hominis ue-
niebat, & usque ad antiquum dierum per-
uenit: & in conspectu eius obtulerunt eú.
✝ Et dedit ei potestatem, & honorem, & re- 14
Luc.1.33 gnum: & omnes populi, tribus, & linguæ
Mich.4. ipsi seruient: ‖ potestas eius, potestas æter-
7. na quæ non auferetur, & regnum eius
Sup.3.106 quod non corrumpetur. ✝ Horruit spiri- 15
4.31. tus meus, ego Daniel territus sum in his, &
uisiones capitis mei conturbauerunt me.
✝ Accessi ad unum de assistentibus, & ueri- 16
tatem quærebam ab eo de omnibus his.
Qui dixit mihi interpretationem sermo-
num, & docuit me, ✝ Hæ quatuor bestiæ 17
magnæ: quatuor sunt regna, quæ consur-
gent de terra. ✝ Suscipient autem regnum 18
sancti Dei altissimi: & obtinebunt regnum
usque in seculum, & seculum seculorum.
✝ Post hoc nolui diligenter discere de bestia 19
quarta, quæ erat dissimilis ualde ab omni-
bus, & terribilis nimis: dentes, & ungues
eius ferrei: comedebat, & comminuebat,
20 & reliqua pedibus suis conculcabat. ✝ &
de cornibus decem quæ habebat in capite:
& de alio quod ortum fuerat ante quod
ceciderant tria cornua: & de cornu illo
quod habebat oculos, & os loquens gran-
21 dia & maius erat cæteris. ✝ Aspiciebam,
& ecce cornu illud faciebat bellum aduer-
22 sus sanctos, & præualebat eis: ✝ donec ue-
nit antiquus dierum, & iudicium dedit san
ctis excelsis, & tempus aduenit, & regnum
23 obtinuerunt sancti. ✝ Et sic ait, Bestia quar-
ta, regnum quartum erit in terra, quod
maius erit omnibus regnis, & deuorabit
uniuersam terram, & conculcabit, & com-
24 minuet eam. ✝ Porro cornua decem ip-
sius regni, decem reges erunt: & alius
consurget post eos, & ipse potentior erit
25 prioribus, & tres reges humiliabit. ✝ Et
sermones contra excelsum loquetur, &
sanctos Altissimi conteret: & putabit
quod possit mutare tempora & leges, &
tradentur in manu eius usque ad tempus,
26 & tempora, & dimidium temporis: ✝ Et
iudicium sedebit, ut auferatur potentia, &
conteratur, & dispereat usque in finem.
27 ✝ Regnum autem, & potestas, & magnitu-
do regni quæ est subter omne cœlum, de-
tur populo sanctorum Altissimi. ‖ cuius re- Is.9.7.
gnum, regnum sempiternum est, & om- Sup.14
28 nes reges seruient ei, & obedient. ✝ Hu-
cusque finis uerbi. Ego Daniel multum
cogitationibus meis conturbabar, & facies
mea mutata est in me, uerbum autem in
corde meo conseruaui.

CAP. VIII.

ANno tertio regni Balsasar regis, ui- 1
sio apparuit mihi. Ego Daniel, post
id quod uideram in principio, ✝ uidi 2
in uisione mea, cum essem in Susan castro
\\ ciuitate m.s. quod est in Ælam \\ regione: uidi autem in
uisione esse me super portam Vlai. ✝ Et le- 3
uaui oculos meos, & uidi: & ecce aries
unus stabat ante paludem, habens cornua
excelsa, & unum excelsius altero atque suc
4 crescens. Postea ✝ uidi arieté cornibus ven
tilantem * contra Occidentem, & contra
Aquilonem, & contra Meridiem. & omnes * contra Orientem & o.
bestiæ non poterant resistere ei, neq; libera-
ri de manu eius: fecitq; secundum uolun-
5 tatem suá, & magnificatus est. ✝ Et ego in-
telligebam:

telligebam : ecce autem hircus caprarum
ueniebat ab Occidente ſuper faciem totius
terræ, & non tangebat terram porro hir-
cus habebat cornu inſigne inter oculos
ſuos. ♦ Et uenit uſque ad arietem illũ cor- 6
nutum. quem uideram ſtantem ante por-
tam, & cucurrit ad eum in impetu fortitu-
dinis ſuæ. ♦ Cumq. appropinquaſſet pro- 7
pe arietẽ, efferatus eſt in eum, & percuſſit
arietem : & comminuit duo cornua eius,
& non poterat aries reſiſtere ei: cumq. eũ
miſiſſet in terram, conculcauit. & nemo
quibat liberare arietem de manu eius.
♦ Hircus autem caprarum magnus factus 8
eſt nimis: cumq. creuiſſet, fractum eſt cor-
nu magnum, & orta ſunt quatuor cornua
ſubter illud per quatuor uentos cęli.
♦ De uno autem ex eis egreſſum eſt cor- 9
nu unum modicum : & factum eſt gran-
de contra Meridiem, & contra Orientem,
& contra fortitudinem. ♦ Et magnificatum 10
eſt uſque ad fortitudinem cęli: & deiecit de
fortitudine, & de ſtellis, & conculcauit eas.
♦ Et uſque ad principem fortitudinis ma- 11
gnificatum eſt : & ab eo tulit iuge ſacrifi-
ciũ, & deiecit locum ſanctificationis eius.
*ei MS. q. Hier.
♦ Robur autem datum eſt * contra iuge ſa- 12
crificium propter peccata : & proſternetur
ueritas in terra, & faciet, & proſperabitur.
♦ Et audiui unum de ſanctis loquentem : 13
& dixit unus ſanctus alteri neſcio cui lo-
quenti, Vſquequo uiſio, & iuge ſacrificium,
& peccatum deſolationis quæ facta eſt, &
ſanctuarium, & fortitudo conculcabitur?
*dies MS. 2 Hier. 6.
♦ Et dixit ei, Vſque ad ueſperam, & mane,* 14
duo millia trecenti: & mũdabitur ſanctua-
rium ♦ Factum eſt autem cum uiderẽ ego 15
Daniel uiſionem, & quærerem intelligen-
tiam: ecce ſtetit in conſpectu meo quaſi ſpe
cies uiri. ♦ Et audiui uocem uiri inter Vlai: 16
Inf. 9. 28
& clamauit, & ait: ¶ Gabriel fac intelligere
iſtum uiſionem. ♦ Et uenit, & ſtetit iuxta 17
ubi ego ſtabam: cumq. ueniſſet, pauẽs cor-
rui in faciem meam, & ait ad me, Intellige
fili hominis, quoniam in tempore finis
complebitur uiſio. ♦ Cumq. loqueretur ad 18
me, collapſus ſum pronus in terram: & te-
tigit me, & ſtatuit me in gradu meo : ♦ di- 19
xitq. mihi, Ego oſtendam tibi quæ futura
ſunt in nouiſſimo maledictionis: quoniam
habet tempus finem ſuum. ♦ Aries quem 20
uidiſti habere cornua, rex Medorum eſt at-
que Perſarum. ♦ Porro hircus caprarum : 21
rex Gręcorum eſt : & cornu grande quod
erat inter oculos eius : ipſe eſt rex primus.
♦ Quod autem fracto illo ſurrexerunt qua- 22
tuor pro eo : quatuor reges de gente eius
conſurgent, ſed non in fortitudine eius.
♦ Et poſt regnum eorum cum creuerint ini 23
quitates, conſurget rex impudens facie,
& intelligens propoſitiones. ♦ & robora- 24
bitur fortitudo eius, ſed nõ in uiribus ſuis:
& ſupra quam credi poteſt, uniuerſa uaſta-
bit, & proſperabitur, & faciet. Et interfi-
ciet robuſtos, & populum ſanctorum ♦ ſe- 25
cundum uoluntatem ſuam, & dirigetur do
lus in manu eius : & cor ſuum magnifica-
bit, & in copia rerũ omnium occidet plu-
rimos: & contra principem principum cõ
ſurget, & ſine manu conteretur. ♦ Et ui- 26
ſio ueſpere, & manę, quę dicta eſt, uera eſt :
tu ergo uiſionem ſigna, quia poſt multos
27 dies erit. ♦ Et ego Daniel langui, & ęgrotaui
per dies : cumq. ſurrexiſſem, faciebam
opera regis, & ſtupebam ad uiſionem, &
non erat qui interpretaretur.

C A P. I X.

Sup. 6. 1
1 IN anno primo ¶ Darij filij Aſſueri de
ſemine Medorum, qui imperauit ſuper
2 regnum Chaldæorum : ♦ Anno uno re-
gni eius, ego Daniel intellexi in libris ¶ nu-
Ier. 25. 11 et 29. 10.
merum annorum de quo factus eſt ſermo
Domini ad Ieremiam prophetam ut com-
plerentur deſolationis Ieruſalem ſeptua-
3 ginta anni. ♦ Et poſui faciem meam ad Do-
-4 MS. Hier. II. 6.
minum Deum meum' rogare, & deprecari
4 in ieiunijs, ſacco, & cinere. ♦ Et oraui Domi
num Deum meum, & confeſſus ſum, & di-
2 Eſd. 1. 5.
xi, ¶ Obſecro Domine Deus magne, & terri-
bilis, cuſtodiens pactum, & miſericordiam
diligentibus te, & cuſtodientibus mandata
Bar. 1. 17
5 tua. ♦ ¶ Peccauimus, iniquitatem fecimus,
impie egimus, & receſſimus : & declinaui-
6 mus a mandatis tuis ac iudicijs ♦ Non obe-
diuimus ſeruis tuis prophetis qui locuti
ſunt in nomine tuo regibus noſtris, princi-
pibus noſtris, patribus noſtris, omniq. po-
7 pulo terræ. ♦ Tibi Domine iuſtitia: nobis au
tem confuſio faciei, ſicut eſt hodie uiro Iu-
da, & habitatoribus Ieruſalem, & omni Iſ-
raël, his qui prope ſunt, & his qui procul
in uniuerſis terris ad quas eieciſti eos pro-
pter iniquitates eorum, in quibus peccaue-
8 runt in te. ♦ Domine, nobis confuſio faciei,
regibus noſtris, & principibus noſtris, & pa
9 tribus noſtris qui peccauerũt. ♦ Tibi autem
Domino Deo noſtro miſericordia, & pro-
10 pitiatio, quia receſſimus a te. ♦ & non au-
diuimus uocem Domini Dei noſtri ut am-
bularemus in lege eius. quam poſuit no-
11 bis per ſeruos ſuos prophetas. ♦ Et omnis
Iſraël præuaricati ſunt legẽ tuam, & decli
nauerunt ne audirent uocem tuam: & ſtil-
Deu. 27. 14.
lauit ſuper nos maledictio, & deteſtatio ¶
quæ ſcripta eſt in libro Moyſi ſerui Dei,
12 quia peccauimus ei · ♦ Et ſtatuit ſermones
ſuos quos locutus eſt ſuper nos, & ſuper
principes noſtros qui iudicauerunt nos, ut
ſuperinduceret in nos magnum malum,
quale nunquam fuit ſub omni cęlo, ſecun-
13 dum quod factum, eſt in Ieruſalem ♦ Sicut
ſcriptum eſt in lege Moyſi, omne malum
hoc uenit ſuper nos: & non rogauimus fa-
ciem tuam Domine Deus noſter, ut reuer-
teremur ab iniquitatibus noſtris, & cogita
14 remus ueritatem tuam. ♦ Et uigilauit Do-
minus ſuper malitiam, & adduxit eam ſu-
per nos: iuſtus Dominus Deus noſter in om
nibus operibus ſuis quæ fecit: nõ enim au-
Bar 2. 11 Exo. 15. 14.
15 diuimus uocem eius. ♦ ¶ Et nunc Domine
Deus noſter ¶ qui eduxiſti populum tuum
de Terra Aegypti in manu forti, & feciſti
tibi nomen ſecundum diem hanc, pecca-
16 uimus, iniquitatem fecimus. ♦ Domine
in omnem iuſtitiam tuam auertatur obſe-
cro ira tua, & furor tuus a ciuitate tua Ie-
ruſalem, & a monte ſancto tuo. Propter
peccata enim noſtra, & iniquitates patrũ
noſtrorum, Ieruſalem, & populus tuus in
opprobriũ ſunt omnibus per circuitũ no-
17 ſtrũ. ♦ Nunc ergo exaudi Deus noſter ora-
tionem ſerui tui, & preces eius : & oſtende
faciem tuam ſuper ſanctuarium tuũ quod
18 deſertum eſt propter temetipſum. ♦ Inclina

Deus meus aurem tuam, & audi: aperi ocu-
los tuos, & uide desolationem nostram,
& ciuitatem super quã inuocatum est no-
men tuum: neq; enim in iustificationibus
nostris prosternimus preces ante faciem
tuam, sed in miserationibus tuis multis.
† Exaudi Domine, placare Domine: attende 19
& fac, ne moreris propter temetipsum
Deus meus: quia nomen tuum inuocatum
est super ciuitatem, & super populum tuũ.
† Cumq. adhuc loquerer, & orarem, & con- 20
fiterer peccata mea, & peccata populi mei
Israël, & prosternerem preces meas in cõ-
spectu Dei mei, pro monte sancto Dei mei.
† Adhuc me loquente in oratione, ecce uir 21
Sup. 8.16 ‖ Gabriel quem uideram in uisione a prin-
cipio, cito uolans tetigit me in tempore sa-
crificij vespertini. † Et docuit me, & locu- 22
tus est mihi, dixitq.: Daniel, nunc egressus
sum Vt docerem te, & intelligeres. † Ab 23
exordio precum tuarum egressus est ser-
mo: ego autem veni vt indicarem tibi, quia
" ergo 2 uir desideriorum es: tu " autem' animad-
MS Hie. uertere sermonem, & intellige uisionem.
Mat. 24. † ‖ Septuaginta hebdomades abbreuiatæ 24
15. sunt super populum tuum, & super urbem
Ioan. 1. sanctam tuam, ut consummetur præua-
45. ricatio, & finem accipiat peccatum, & de-
leatur iniquitas, & adducatur iustitia sem-
" prophe- piterna, & impleatur uisio, & " prophe-
tes 6 MS. tia': ‖ & ungatur Sanctus sanctorum. † Sci- 25
H G.9. to ergo, & animaduerte: ab exitu sermo-
Eze. 37. nis ut iterum ædificetur Ierusalem, usque
24. ad Christum ducem, hebdomades septem
& hebdomades sexaginta duæ erunt: &
rursum ædificabitur platea, & muri in
angustia temporum. † Et post hebdoma- 26
des sexagintaduas occidetur Christus: &
nõ erit eius populus qui eũ negaturus est.
Et ciuitatem, & sanctuariũ dissipabit popu-
lus cũ duce uenturo: & finis eius uastitas, &
post finem belli statuta desolatio. † Confir- 27
mauit autem pactum multis hebdomada
una: & in dimidio hebdomadis deficiet ho-
Mat. 24. stia, & sacrificium, ‖ & erit in tẽplo abomi-
15. natio desolationis: & usq; ad consumma-
tionem, & finem perseuerabit desolatio.

CAP. X.

* regni ANno tertio * Cyri regis Persarũ uer- 1
MS. g.R. bum reuelatum est Danieli cogno-
mento Baltassar, & uerbum uerũ,
& fortitudo magna: intellexitq. sermonẽ,
intelligentia enim est opus in uisione. † In 2
diebus illis ego Daniel lugebam triũ heb-
domadarum diebus, † panem' desiderabi- 3
lem non comedi, & caro, & uinum non in-
troierunt in os meum, sed neq; unguẽto un-
ctus sum: donec complerentur trium heb-
domadarum dies. † Die autem uicesima, & 4
quarta mensis primi eram iuxta fluuium
magnum, qui est Tigris. † Et leuaui oculos 5
meos, & uidi: & ecce uir unus uestitus li-
neis, & renes eius accincti auro obrizo. † & 6
corpus eius quasi chrysolithus, & facies
eius uelut species fulguris, & oculi eius ut
lampas ardens: & brachia eius, & quæ
deorsum sunt usque ad pedes, quasi spe-
cies æris candentis: & uox sermonum eius
ut uox multitudinis. † Vidi autem ego Da- 7
niel solus uisionem' porro uiri qui erant
mecum, non uiderunt, sed terror nimius
irruit super eos, & fugerunt in abscondi-
8 tum. † Ego autem relictus solus uidi uisio-
nem grandẽ hanc: & non remansit in me
fortitudo, sed, & species mea immutata est
in me, & emarcui, nec habui quicquam ui-
9 rium. † Et audiui uocem sermonum eius:
& audiens iacebam consternatus super fa-
ciem meam, & uultus meus hærebat terræ.
10 † Et ecce manus tetigit me, & erexit me su-
per genua mea, & super articulos manuũ
11 mearũ. † Et dixit ad me, Daniel uir deside-
riorum, intellige uerba quæ ego loquor ad
te, & sta in gradu tuo: nunc enim sum mis-
sus ad te. Cumq. dixisset mihi sermonẽ istũ
12 steti tremens. † Et ait ad me, Noli metuere
Daniel: quia ex die primo quo posuisti cor
tuum ad intelligendum, ut te affligeres in
cõspectu Dei tui, exaudita sunt uerba tua:
13 & ego ueni propter sermones tuos. † Prin-
ceps autẽ regni Persarum restitit mihi ui-
ginti, & uno diebus: & ecce Michaël unus
de principibus primis uenit in adiutorium
meum, & ego remansi ibi iuxta regẽ Per-
14 sarum † Veni autem ut docerem te quæ uẽ-
tura sunt populo tuo in nouissimis diebus,
15 quoniam adhuc uisio in dies. † Cumq. lo-
queretur mihi huiuscemodi uerbis, deie-
16 ci uultum meum ad terram, & tacui. † Et
ecce quasi similitudo filij hominis tetigit
labia mea: & aperiens os meũ locutus sum
& dixi ad eum qui stabat contra me: Domi
ne mi, in uisione tua dissolutæ sunt com-
pages meæ, & nihil in me remansit uiriũ.
17 † Et quomodo poterit seruus Domini mei
loqui cum Domino meo? nihil in me re-
mansit uirium, sed & halitus meus inter-
18 cluditur. † Rursum ergo tetigit me quasi
19 uisio hominis, & confortauit me, † & di-
xit, Noli timere uir desideriorum, pax ti-
bi: confortare, & esto robustus. Cumq.
loqueretur mecum, conualui, & dixi, Lo-
quere Domine mi, quia confortasti me.
20 † Et ait, Nunquid scis quare uenerim ad
te? & nunc reuertar, ut prœlier aduersum
principem Persarum: cum ergo egrede-
rer, apparuit princeps Græcorum ueniens.
21 † Verumtamen annunciabo tibi quod ex-
pressum est in scriptura ueritatis: & ne-
mo est adiutor meus in omnibus his, nisi
Michaël princeps uester.

CAP. XI.

1 EGo autem ab anno primo Darij Me-
distabam ut confortaretur, & robo-
2 raretur. † Et nunc ueritatem annun-
ciabo tibi. Ecce adhuc tres reges stabunt in
Perside, & quartus ditabitur opibus nimijs
super omnes: & cũ inualuerit diuitijs suis,
concitabit omnes aduersum regnum Græ-
3 ciæ. † Surget uero rex fortis, & dominabi-
tur potestate multa: & faciet quod placue-
4 rit ei. † Et cum steterit, conteretur regnum
eius, & diuidetur in quatuor uentos cœli,
sed non in posteros eius, neque secundum
potentiam illius qua dominatus est: lace-
rabitur enim regnum eius etiam in exter-
5 nos, exceptis his. † Et confortabitur rex Au-
stri, & de principibus eius præualebit super
eum, & dominabitur ditione: multa enim
6 dominatio eius. † Et post finem annorum
fœderabuntur: filiaq. regis Austri ueniet ad
regem Aquilonis facere amicitiam, & non
obtinebit fortitudinem brachij, nec stabit
semen eius: & tradetur ipsa, & qui adduxe-

runt eam, adolescentes eius, & qui confor-
tabãt eam in temporibus ♦ Et stabit de ger- 7
mine radicum eius plantatio: & ueniet cũ
exercitu, & ingredietur prouinciam regis
Aquilonis: & abutetur eis, & obtinebit.
♦ Insuper, & deos eorum, & sculptilia, uasa 8
quoque pretiosa argenti, & auri, captiua
ducet in Aegyptum: ipse præualebit aduer-
sus regem Aquilonis. ♦ Et intrabit in regnũ 9
rex Austri, & reuertetur ad terram suam.
♦ Filij autem eius prouocabuntur, & con 10
gregabunt multitudinem exercituum plu
rimorum: & ueniet properans, & innundãs
& reuertetur, & concitabitur, & congredie
tur cum robore eius. ♦ Et prouocatus rex 11
Austri egredietur, & pugnabit aduersus re-
gem Aquilonis, & præparabit multitudinẽ
nimiam, & dabitur multitudo in manus
eius. ♦ Et capiet multitudinem, & exalta- 12
bitur cor eius, & deijciet multa millia: sed
non præualebit. ♦ Conuertetur enim rex 13
Aquilonis, & præparabit multitudinem
multo maiorem quam prius: & in fine tẽ-
Isa. 19. 16 porum annorumq́ ueniet properans cum
exercitu magno, & opibus nimijs: ♦ ‖ Et in 14
1 Mac. 1. 12. temporibus illis multi consurgent aduer-
sus regem Austri: filij quoque præuarica-
torum populi tui extollentur ut impleant
uisionem, & corruent: ♦ Et ueniet rex Aqui- 15
lonis, & comportabit aggerem, & capiet ur
bes munitissimas: & brachia Austri non su-
stinebunt, & consurgent electi eius ad resi-
stendum, & non erit fortitudo. ♦ Et faciet 16
ueniens super eum iuxta placitum suum,
& non erit qui stet contra faciem eius: &
stabit in terra inclyta, & cõsumetur in ma-
nu eius. ♦ Et ponet faciem suam ut ueniat 17
ad tenendum uniuersum regnum eius, &
recta faciet cum eo: & filiam fœminarum
dabit ei, ut euertat illud: & non stabit, nec
illius erit. ♦ Et cõuertet faciem suam ad in- 18
sulas, & capiet multas: & cessare faciet prin
cipem opprobrij sui, & opprobrium eius
conuertetur in eum. ♦ Et conuertet faciem 19
suam ad imperium terræ suæ, & impin-
get, & corruet, & non inuenietur. ♦ Et sta- 20
bit in loco eius uilissimus, & indignus de-
core regio: & in paucis diebus conteretur,
non in furore nec in prœlio. ♦ Et stabit in 21
loco eius despectus, & non tribuetur ei ho-
nor regius: & ueniet clam, & obtinebit re-
gnum in fraudulentia. ♦ Et brachia pugnan 22
tis expugnabuntur a facie eius, & conterẽ-
tur: insuper, & dux fœderis. ♦ Et post ami- 23
citias, cum eo faciet dolum: & ascendet, &
superabit in modico populo. ♦ Et abundan- 24
tes, & uberes urbes ingredietur: & faciet
quæ non fecerunt patres eius, & patres pa-
trum eius: rapinas, & prædam, & diuitias
eorum dissipabit, & contra firmissimas co-
gitationes inibit: & hoc, usque ad tempus.
♦ Et concitabitur fortitudo eius, & cor eius 25
aduersum regẽ Austri in exercitu magno:
& rex Austri prouocabitur ad bellum mul-
tis auxilijs, & fortibus nimis: & non stabũt
quia inibunt aduersus eum consilia. ♦ Et co 26
medentes panem cum eo, conterent illum,
exercitusq́. eius opprimetur: & cadent in-
terfecti plurimi. ♦ Duorum quoque regum 27
cor erit ut malefaciant, & ad mensam unã
mendacium loquentur, & non proficient:
quia adhuc finis in aliud tẽpus. ♦ Et reuer- 28
tetur in terram suam cum opibus multis:
& cor eius aduersum testamentum sanctũ,
29 & faciet, & reuertetur in terram suã. ♦ Sta-
tuto tempore reuertetur, & ueniet ad Au-
strum: & non erit priori simile nouissimũ.
30 ♦ Et uenient super eum trieres, & Romani:
& percutietur, & reuertetur, & indignabi-
tur contra testamentum sanctuarij, & fa-
ciet: reuerteturq́. & cogitabit aduersum
eos qui dereliquerunt testamentum san-
31 ctuarij. ♦ Et brachia ex eo stabunt, & pol-
luent sanctuarium fortitudinis, & auferẽt
iuge sacrificium: & dabunt abominatio-
32 nem in desolationem. ♦ Et impij in testamẽ
tum simulabunt fraudulenter: populus au-
tem sciens Deum suum, obtinebit & faciet.
33 ♦ Et docti in populo docebunt plurimos: &
ruent in gladio, & in flamma, & in captiui
34 tate, & in rapina dierum. ♦ Cumq́. corrue-
rint, subleuabuntur auxilio paruulo: & ap-
35 plicabuntur eis plurimi fraudulenter. ♦ Et
de eruditis ruent, ut conflentur: & eligan-
tur, & dealbentur usque ad tempus præfi-
36 nitum: quia adhuc aliud tempus erit. ♦ Et
faciet iuxta uoluntatem suam rex, & ele-
uabitur, & magnificabitur aduersus omnẽ
Deum: & aduersus Deum deorum loque-
tur magnifica, & dirigetur, donec complea
tur iracundia: perpetrata quippe est defini-
37 tio. ♦ Et Deum patrum suorum non repu-
tabit: & erit in concupiscentiis fœmina-
rum, nec quemquam deorum curabit: quia
38 aduersum uniuersa consurget. ♦ Deum au-
tem Maozim in loco suo uenerabitur: &
Deum quem ignorauerunt patres eius, co-
let auro: & argento, & lapide pretioso, re-
39 busq́ pretiosis. ♦ Et faciet ut muniat Mao
zim cum Deo alieno quem * cognouit, & ** non o.*
multiplicabit gloriam, & dabit eis potesta-
tem in multis, & terram diuidet gratuito.
40 ♦ Et in tempore præfinito prælıabitur ad-
uersus eum rex Austri, & quasi tempestas
ueniet contra illum rex Aquilonis in cur-
ribus, & in equitibus, & in classe magna:
& ingredietur terras, & conteret, & per-
41 transiet. ♦ Et introibit in terram glorio-
sam, & multi corruent: hæ autem solæ sal-
uabuntur de manu eius, Edom, & Moab, &
42 principium filiorum Ammon. ♦ Et mit-
tet manum suam in terras: & Terra Aegy-
43 pti non effugiet. ♦ Et dominabitur the-
saurorum auri, & argenti, & in omnibus
pretiosis Ægypti: per Libyam quoque, &
44 Aethiopiam transibit. ♦ Et fama turbabit
eum ab Oriente, & ab Aquilone: & ueniet
in multitudine magna, ut conterat, & in-
45 terficiat plurimos. ♦ Et figet tabernaculum
suum Apadno inter maria, super montem
inclytum, & sanctum: & ueniet usque ad
summitatem eius, & nemo auxiliabitur ei.

CAP. XII.

1 IN tempore autem illo consurget Mi-
chael princeps magnus, qui stat pro fi-
lijs populi tui: & ueniet tempus quale
non fuit ab eo, ex quo gentes esse cœperunt
usque ad tempus illud. Et in tempore illo
saluabitur populus tuus, omnis qui inuen-
2 tus fuerit scriptus in libro. ♦ Et multi de *Mat. 25.*
his qui dormiunt in terræ puluere, euigila- *46.*
bunt: ‖ alij in uitam æternam, & alij in op- *Sap. 3. 7.*
3 probrium ut uideant semper. ♦ Qui autem *Mat. 13.*
docti fuerint, ‖ fulgebunt quasi splendor *43.*

firmamenti : & qui ad iustitiam erudiunt
multos, quasi stellæ in perpetuas æternita-
tes. † Tu autem Daniel claude sermones, 4
& signa librum usque ad tempus statutū:
plurimi pertransibunt, & multiplex erit
scientia. † Et uidi ego Daniel, & ecce qua- 5
si duo alij stabāt: unus hinc super ripā flu-
minis, & alius inde ex altera ripa flumi-
\\ dixit 2 MS. R. H. nis. † Et \\ dixi uiro qui erat indutus li- 6
neis, qui stabat super aquas fluminis, Vs-
quequo finis horum mirabilium? † Et au- 7
diui uirum qui indutus erat lineis, qui sta-
Apo.10.5 bat super aquas fluminis, ‖ cum eleuasset
dexteram, & sinistram suam in cęlum, &
iurasset per uiuentem in æternum, quia in
tempus, & tempora, & dimidium tempo-
ris. Et cum completa fuerit dispersio ma-
nus populi sancti, complebuntur uniuer-
sa hæc. † Et ego audiui, & non intelle- 8
xi. † Et dixi, Domine mi, quid erit post
hæc? † Et ait, Vade Daniel: quia clausi 9
sunt, signatiq; sermones usque ad præfi-
nitum tempus. † Eligentur, & dealbabun- 10
tur, & quasi ignis probabuntur multi: &
impie agent impij, neque intelligent om-
nes impij; porro docti intelligent. † Et a tē- 11
pore cum ablatum fuerit iuge sacrificium,
& posita fuerit abominatio in desolatio-
nem: dies mille, ducenti nonaginta. † Bea- 12
tus qui expectat, & peruenit usque ad dies
mille trecentos trigintaquinque. † Tu autē 13
uade ad præfinitum: & requiesces, & sta-
bis in sorte tua, in finem dierum.

Hucusque Danielem in Hebræo volumine legimus

Quæ sequuntur vsq; ad finem libri, de Theodotionis editione trāslata sunt.

CAP. XIII

ET erat uir habitans in Babylone, & 1
nomen eius Ioacim: † Et accepit uxo- 2
rem nomine Susannam filiam Hel-
ciæ, pulchram nimis, & timentem Deum.
† parentes enim illius cum essent iusti, eru- 3
dierunt filiam suam secundum Legē Moy-
si. † Erat autē Ioacim diues ualde, & erat ei 4
pomarium uicinum domui suæ: & ad ip-
sum confluebant Iudæi, eo quòd esset ho-
norabilior omnium. † Et constituti sunt 5
duo senes iudices in illo anno, de quibus lo
cutus est Dominus, Quia egressa est iniqui-
tas de Babylone a senioribus iudicibus, qui
uidebantur regere populum. † Isti fre- 6
quentabant domum Ioacim, & ueniebant
ad eos omnes qui habebant iudicia. † Cum 7
autem populus reuertisset per meridiem,
ingrediebatur Susanna, & deambulabat
in pomario uiri sui. † Et uidebant eam 8
senes quotidie ingredientem, & deam-
bulantem, & exarserunt in concupiscen-
tiam eius: † & euerterunt sensum suum, 9
& declinauerunt oculos suos ut non ui-
derent cœlum, neque recordarentur iu-
diciorum iustorum. † Erant ergo ambo 10
uulnerati amore eius, nec indicauerunt si-
bi uicissim dolorem suum: † erubescebant 11
enim indicare sibi concupiscentiam suam,
uolentes concumbere cum ea: † & obser- 12
uabant quotidie solicitus uidere eam. † Di- 13
xitq. alter ad alterum, Eamus domū, quia
hora prandij est. Et egressi recesserunt a se.
14 † Cumq. reuertissent, uenerunt in unum:
& sciscitantes ab inuicem causam, confes-
si sunt concupiscentiam suam: & tunc in
communi statuerunt tempus, quando eam
15 possent inuenire solam. † Factum est au-
tem cum obseruarent diem aptum ingres-
sa est aliquando sicut heri, & nudiustertius
cum duabus solis puellis, uoluitq. lauari
16 in pomario: æstus quippe erat. † & non
erat ibi quisquam, præter duos senes ab-
17 sconditos, & contemplantes eam. † Dixit
ergo puellis, Afferte mihi oleum, & smig-
mata, & ostia pomarij claudite, ut lauer.
18 † Et fecerunt sicut pręceperat: clauseruntq.
ostia pomarij, & egressæ sunt per posticum
ut afferrent quæ iusserat: nesciebantq. se-
19 nes intus esse absconditos. † Cum autem
egressæ essent puellæ, surrexerunt duo se-
nes, & accurrerunt ad eam, & dixerunt,
20 † Ecce hostia pomarij clausa sunt, & nemo
nos uidet, & nos in concupiscentia tui su-
mus: quam ob rem assentire nobis, & cō-
21 misceri nobiscum. † quòd si nolueris, di-
cemus contra te testimonium, quod fue-
rit tecum iuuenis, & ob hanc causam emi-
22 seris puellas a te. † Ingemuit Susanna, &
ait, Angustiæ sunt mihi undique, si enim
hoc egero, mors mihi est: si autem non
23 egero, non effugiam manus uestras. † Sed
melius est mihi absque opere incidere in
manus uestras, quàm peccare in conspe-
24 ctu Domini. † Et exclamauit uoce ma-
gna Susanna: exclamauerunt autem, &
25 senes aduersus eam. † Et cucurrit unus ad
26 ostia pomarij, & aperuit. † Cum ergo au-
dissent clamorem famuli domus in poma-
rio, irruerunt per posticum, ut uiderent
27 quidnam esset. † Postquam autem senes lo-
cuti sunt, erubuerunt serui uehementer:
quia nunquam dictus fuerat sermo huiu-
scemodi de Susanna. Et facta est dies cra-
28 stina † Cūq. uenisset populus ad Ioacim ui-
rum eius, uenerunt, & duo presbyteri ple-
ni iniqua cogitatione aduersus Susannam
29 ut interficerent eam. † Et dixerunt coram
populo, Mittite ad Susannam filiam Hel-
ciæ uxorem Ioacim, Et statim miserunt.
30 † Et uenit cum parentibus, & filijs, & uni-
31 uersis cognatis suis. † Porro Susanna erat
32 delicata nimis, & pulchra specie. † At ini-
qui illi iusserunt ut discooperiretur (erat
enim cooperta) ut uel sic satiarentur decō-
33 re eius. † Flebant igitur sui, & omnes qui
34 nouerant eam. † Consurgentes autem duo
presbyteri in medio populi, posuerunt ma-
35 nus suas super caput eius. † Quæ flens su-
spexit ad cœlum: erat enim cor eius fidu-
36 ciam habens in Domino. † Et dixerunt
presbyteri, Cum deambularemus in po-
mario soli, ingressa est hæc cum duabus
puellis: & clausit ostia pomarij, & dimisit
37 a se puellas. † Venitq. ad eam adolescens
qui erat absconditus, & cubuit cum ea.
38 † Porro nos cum essemus in angulo poma-
rij, uidentes iniquitatem, cucurrimus ad
eos, & uidimus eos pariter commisceri.
39 † Et illum quidem non quiuimus compre-
hendere, quia fortior nobis erat, & aper-
40 tis ostijs exiliuit. † hanc autem cum ap-
prehendissemus, interrogauimus quisnam

esset

esset adolescens, & noluit indicare nobis :
huius rei testes sumus. ♦Credidit eis multi- 41
tudo quasi senibus. & iudicibus populi, &
condemnauerunt eam ad mortem. ♦Excla 42
mauit autem uoce magna Susanna, & di-
xit, Deus æterne, qui absconditorum es co-
gnitor, qui nosti omnia antequam fiant,
♦tu scis quoniam falsum testimonium tu- 43
lerunt contra me: & ecce morior, cum nihil
horum fecerim quæ isti malitiose compo-
suerunt aduersum me. ♦Exaudiuit autẽ Do 44
minus uocẽ eius. ♦Cũq. duceretur ad mor- 45
tẽ, suscitauit Dñs spiritũ sanctũ pueri iu-
nioris, cuius nomen Daniel: ♦Et exclamauit 46
uoce magna, Mundus ego sum a sanguine
huius. ♦ Et conuersus omnis populus ad 47
eũ dixit, Quis est iste sermo quẽ tu locutus
es? ♦Qui cũ staret in medio eorũ, ait, Sic fa- 48
tui filij Israël, nõ iudicantes, neq; quod ue-
rũ est cognoscentes, condemnastis filiã Is-
rael? ♦Reuertimini ad iudiciũ, quia falsum 49
testimoniũ locuti sunt aduersus eam. ♦Re- 50
uersus est ergo populus cũ festinatione, &
dixerunt ei senes, Veni, & sede in medio no
strum, & indica nobis: quia tibi Deus dedit
honorem senectutis. ♦ Et dixit ad eos Da- 51
niel, Separate illos ab inuicẽ procul, & diiu
dicabo eos. ♦Cum ergo diuisissent alter ab 52
altero, uocauit unum de eis, & dixit ad eũ,
Inueterate dierum malorum, nunc uene-
runt peccata tua quę operabaris prius: ♦ iu- 53
dicãs iudicia iniusta, innocentes opprimẽs,
Exo.23 4 & dimittens noxios, ‖dicente Domino, In-
nocentẽ, & iustum non interficies. ♦ Nunc 54
ergo si uidisti eam, dic sub qua arbore ui-
deris eos colloquẽtes sibi. Qui ait, Sub schi-
no. ♦ Dixit autem Daniel, Recte mentitus 55
es in caput tuum: Ecce enim angelus Dei
\\ alterũ 2 MS. G. accepta sententia ab eo, scidet te mediũ
♦Et amoto eo iussit uenire \\ alium', & dixit 56
ei Semen Chanáan, & nõ Iuda, species de-
cepit te, & concupiscentia subuertit cor
tuum: ♦ sic faciebatis filiabus Israel, & il 57
læ timentes loquebantur uobis: sed non fi
lia Iuda sustinuit iniquitatem uestram.
♦Nunc ergo dic mihi, sub qua arbore com- 58
prehenderis eos loquẽtes sibi. Qui ait. Sub
prino. ♦Dixit autem ei Daniel, Recte mẽti- 59
tus es, & tu in caput tuum: manet enim an
gelus Domini, gladium habens, ut secet te
medium, & interficiat uos. ♦ Exclamauit 60
itaque omnis cętus uoce magna, & benedi
xerunt Deum, qui saluat sperantes in se.
♦ Et consurrexerunt aduersus duos presby- 61
teros (conuicerat enim eos Daniel ex ore
suo falsum dixisse testimonium) fecerũtq.
eis sicut male egerant aduersus proximũ,
Deu. 9. 19. ♦ ut facerent ‖ secundum legem Moysi: & 62
interfecerũt eos, & saluatus est sanguis in-
noxius in die illa. ♦Helcias autem, & uxor 63
eius laudauerũt Deum pro filia sua Susan-
na cũ Ioacim marito eius, & cognatis om-
nibus, quia non esset inuenta in ea res tur
pis. ♦ Daniel autem factus est magnus in 64
conspectu populi a die illa, & deinceps. ♦Et 65
rex Astyages appositus est ad patres suos,
& suscepit Cyrus Perses regnum eius.

CAP. XIIII.

ERat autem Daniel conuiua regis, & 1
honoratus super omnes amicos eius.
♦Erat quoque idôlum apud Babylo- 2
nios nomine Bel: & impendebantur in eo
per dies singulos, similæ artabæ duodecim'
& oues quadraginta, uiniq. amphoræ sex
3 ♦Rex quoq; colebat eum, & ibat per singu-
los dies adorare eum: porro Daniel adora-
bat Deum suum. Dixitq. ei rex, Quare non
4 adoras Bel? ♦ Qui respondens, ait ei, Quia
non colo idôla manufacta: sed uiuentem
Deum qui creauit cœlum, & terram, & ha-
5 bet potestatem omnis carnis. ♦Et dixit rex
ad eum, Non uidetur tibi esse Bel uiuens
Deus? An non uides quanta comedat, & bi-
6 bat quotidie? ♦Et ait Daniel arridens, Ne er
res rex: iste est enim intrinsecus luteus, &
forinsecus æreus, neque comẽdit aliquan-
7 do. ♦ Et iratus rex uocauit sacerdotes eius,
& ait eis, Nisi dixeritis mihi, quis est qui
8 comedat impensas has, moriemini. ♦Si au
tem ostẽderitis quoniam Bel comedat hęc,
morietur Daniel, quia blasphemauit in
Bel. Et dixit Daniel regi, Fiat iuxta uerbum
9 tuum. ♦ Erant autem sacerdotes Bel sep-
tuaginta, exceptis uxoribus, & paruulis, &
filijs. Et uenit rex cum Daniele in templũ
10 Belis. ♦ Et dixerunt sacerdotes Belis, Ecce
nos egredimur foras: & tu rex pone escas
& uinũ misce, & claude ostiũ, & signa an-
11 nulo tuo: ♦ & cũ ingressus fueris mane, ni-
si inueneris omnia comesta a Bel, morte
moriemur, uel Daniel qui mentitus est ad-
12 uersum nos. ♦ \\ Contemnebant' autem, *\\Confidebant MS. R.*
quia fecerant sub mensa absconditum in-
troitum, & per illum ingrediebantur sem-
13 per, & deuorabant ea. ♦ Factum est igitur,
post quam egressi sunt illi, & rex posuit ci-
bos ante Bel, præcepit Daniel pueris suis,
& attulerunt cinerem, & cribrauit per to-
tum templum coram rege: & egressi clau-
serunt ostium: & signantes annulo regis
14 abierunt. ♦ Sacerdotes autem ingressi sunt
nocte, iuxta consuetudinem suam, & uxo-
res, & filij eorum: & comederunt omnia
15 & biberunt. ♦ Surrexit autem rex primo
16 diluculo, & Daniel cum eo. ♦ Et ait rex,
Salua ne sunt signacula Daniel? Qui respon
17 dit, Salua, rex. ♦Statimq. cum apperuisset
ostium, intuitus rex mensam, exclamа-
uit uoce magna, Magnus es Bel, & non est
18 apud te dolus quisquam. ♦ Et risit Daniel:
& tenuit regem, ne ingrederetur intro: &
dixit, Ecce pauimentum, animaduerte cu-
19 ius uestigia sint hæc. ♦ Et dixit rex, Video
uestigia uirorum, & mulierum, & infan-
20 tium. Et iratus est rex. ♦ Tunc apprehen-
dit sacerdotes, & uxores, & filios eorum: &
ostenderunt ei abscondita ostiola per quæ
ingrediebantur, & cõsumebant quæ erant
21 super mensam. ♦ Occidit ergo illos rex, &
tradidit Bel in potestatem Danielis: qui
22 subuertit eum, & templum eius. ♦ Et erat
draco magnus in loco illo, & colebãt eum
23 Babylonij. ♦ Et dixit rex Danieli. Ecce,
nunc nõ potes dicere quia iste non sit Deus **iste autẽ non est Deus uiuens MS. q. R. Hie.*
uiuens: adora ergo eum. ♦ Dixitq́. Daniel
24 Dominum Deum meum adoro, quia ipse
25 est Deus uiuens: * ♦ Tu autem rex da mihi
potestatem, & interficiam draconem ab- ** Daniel MS. R. Hier. Verum in G. non additur.*
sque gladio, & fuste. Et ait rex, do tibi.
26 ♦Tulit ergo Daniel picem, & adipem, & pi-
los, & coxit pariter, fecitq. massas, & dedit
in os draconis, & diruptus est draco. Et di-
27 xit: *Ecce quem colebatis. ♦Quod cum au-
dissent Babylonii, indignati sunt uehemen-

ter: &

ter : & congregati aduerſum regem , dixe-
rũt, Iudæus factus eſt rex: Bel deſtruxit, dra
conem interfecit, & ſacerdotes occidit. ♦Et 28
dixerunt cum ueniſſent ad regem , Trade
nobis Danielẽ , alioquin interficiemus te ,
& domum tuam . ♦ Vidit ergo rex quod ir 29
ruerent in eum uehementer : & neceſſitate
compulſus tradidit eis Danielem. ♦Qui mi- 30
ſerunt eum in ||lacum leonum , & erat ibi
diebus ſex . ♦ Porro in lacu erant leones 31
ſeptem , & dabantur eis duo corpora quo-
tidie, & duæ oues: & tunc non data ſunt eis
ut deuorarent Danielem . ♦ Erat autem 32
Habacuc propheta, in Iudæa , & ipſe coxe-
rat pulmentum , & intriuerat panes in
alueolo: & ibat in campum, ut ferret meſ
ſoribus . ♦Dixitq. angelus Domini ad Ha- 33
bacuc , Fer prandium quod habes , in Ba-
bylonem Danieli , qui eſt in lacu leonum
34 ♦ Et dixit Habacuc , Domine , Babylonem
35 non uidi , & lacum neſcio. ♦||Et apprehen-
dit eum angelus Domini in uertice eius, &
portauit eum capillo capitis ſui , poſuitq.
eum in Babylonem ſuper lacum in impe-
36 tu ſpiritus ſui . ♦ Et clamauit Habacuc, di
cens , Daniel , * tolle prandium quod mi-
37 ſit tibi Deus . ♦ Et ait Daniel , Recordatus
es enim mei Deus, & non dereliquiſti \\ di-
38 ligentes' te . ♦ Surgensq. Daniel comedit .
Porro angelus Domini reſtituit Habacuc
39 confeſtim in loco ſuo. ♦Venit ergo rex die
ſeptimo, ut lugeret Danielem : & uenit ad
lacũ, & introſpexit, & ecce Daniel ſedens.*
40 ♦Et exclamauit uoce magna rex, dicens, Ma
gnus es Domine Deus Danielis. Et extraxit
41 eum . * ♦ Porro illos qui perditionis eius
cauſa fuerant , intromiſit in lacum , & de-
uorati ſunt in momento coram eo .

Ezec. 8. 3

* *ſerue Dei* MS. R. *Hier.* *Daniel* G.

\\ *quærẽtes* 1 MS. G.

* *in medio leonũ* MS. q. R. *Hier.*

* *de lacu leonũ* *Hier.* R. q.

LIBER OSEE PROPHETAE.

CAPVT PRIMVM.

VERBVM Domini 1
quod factum eſt
ad Oſee filiũ Bee-
ri in diebus Oziæ ,
Ioathan , Achaz ,
Ezechię regum Iu
da, & in diebus Ie-
roboam filij Ioas
regis Iſrael. ♦Prin 2
cipium loquendi
Domino in Oſee :
& dixit Dominus ad Oſee , Vade, ſume tibi
uxorem fornicationum , & -fac' filios for-
nicationum : quia fornicans fornicabitur
terra a Domino . ♦ Et abiit, & accepit Go 3
mer filiam Debeláim: & concepit, & pepe-
rit ei filium . ♦ Et dixit Dominus ad eum , 4
Voca nomen eius Iezrahel : quoniam ad-
huc modicum, & uiſitabo ſanguinem, Iez-
rahel ſuper domum Iehu , & quieſcere fa-
ciam regnum domus Iſraël. ♦Et in illa die 5
conteram arcum Iſraël in ualle Iezrahel .
♦Et concepit adhuc, & peperit filiam. Et di- 6
xit ei, Voca nomen eius Abſque miſericor-
dia: quia nõ addam ultra miſereri domui
Iſrael. ſed obliuione obliuiſcar eorum. ♦Et 7
domui Iuda miſerebor , & ſaluabo eos in
Dño Deo ſuo: & non ſaluabo eos in arcu, &
gladio, & in bello, & in equis , & in equiti-
bus. ♦Et ablactauit eã quę erat abſq; miſeri- 8
cordia. Et cõcepit, & peperit filiũ. ♦ Et dixit, 9
Voca nomen eius, Non populus meus: quia
uos non populus meus, & ego non ero ue-
ſter. \\ ♦Et erit numerus filiorũ Iſraël quaſi 10
arena maris quæ ſine mẽſura eſt, & nõ nu-
merabitur . Et erit: in loco ubi dicetur eis ,
Nõ populus meus uos: dicetur eis, Filii Dei
uiuentis. ♦Et congregabũtur filii Iuda, & fi 11
lii Iſraël pariter : & ponent ſibimet caput
unum , & aſcendet de terra : quia magnus
dies Iezrahel .

-6 MS. R. *Hier.* H. G.

\\ *Deus* MS G. q. *Ro.* 9. 16.

CAP. II.

DIcite fratribus ueſtris, Populus meus 1
& ſorori ueſtræ, Miſericordiam cõ-
ſecuta. ♦ Iudicate matrem ueſtram, 2
iudicate : quoniam ipſa non uxor mea , &
ego nõ uir eius: auferat fornicationes ſuas
a facie ſua , & adulteria ſua de medio hu-
3 merum ſuorum ♦Ne forte expoliem eam
nudam , & ſtatuam eam ſecundum diem
natiuitatis ſuæ : & ponam eam quaſi ſoli-
tudinem. & ſtatuam eam uelut terram in-
4 uiam . & interficiam eam ſiti . ♦ Et filio-
rum illius non miſerebor : quoniam filii
5 fornicationum ſunt . ♦ quia fornicata eſt
mater eorum, confuſa eſt quæ cõcepit eos:
quia dixit, Vadam poſt amatores meos qui
dant panes mihi, & aquas meas; lanã meã,
& linum meum , oleum meum , & potum
6 meum. ♦ Propter hoc ecce ego ſepiam uiã
tuam ſpinis, & ſepiam eam maceria. & ſe-
7 mitas ſuas nõ inueniet ♦Et ſequetur ama-
tores ſuos, & non apprehendet eos: & quæ-
ret eos, & non inueniet: & dicet , Vadam ,
& reuertar ad uirum meum priorem: quia
bene mihi erat tunc magis quam nunc .
8 ♦ Et hæc neſciuit quia ego dedi ei frumen-
tum , & uinum , & oleum , & argentum
multiplicaui ei , & aurum quæ fecerunt
9 Baal . ♦Idcirco conuertar, & ſumam fru-
mentum meum in tempore ſuo, & uinum
meum in tempore ſuo , & liberabo lanam
meam , & linum meum , quæ operiebant
10 ignominiam eius ♦ Et nunc reuelabo ſtul-
titiam eius in oculis amatorum eius: & uir
11 non eruet eam de manu mea : ♦ & ceſſare
faciam omne gaudium eius , ſolemnitatẽ
eius, neomeniã eius, ſabbathũ eius, & om-
12 nia feſta tempora eius. ♦Et corrumpam ui-
neam eius, & ficum eius : de quibus dixit ,
Mercedes hæ meę ſunt, quas dederunt mi-
hi amatores mei: & ponam eam in ſaltum
13 & comedet eam beſtia agri . ♦ Et uiſitabo
ſuper eam dies Baalim, quibus accendebat
incenſum, & ornabatur inaure ſua, & mo-
nili ſuo, & ibat poſt amatores ſuos. & mei
14 obliuiſcebatur , dicit Dominus . ♦ Propter
hoc , ecce ego lactabo eam , & ducam eam
15 in ſolitudinem : & loquar ad cor eius . ♦Et
dabo ei uinitores eius ex eodem loco , &
Vallem Achor ad aperiendam ſpem: & ca-
net ibi iuxta dies iuuentutis ſuæ , & iuxta

erit in die illa, ait Dñs: uocabit me Vir
meus, & non uocabit me ultra Baalim. ✝Et 17
auferam nomina Baalim de ore eius, & nõ
recordabitur ultra nominis eorũ. ✝ Et per- 18
cutiam cum eis fœdus in die illa cum be-
ſtia agri, & cum uolucre cęli, & cum rep-
tili terræ: & arcum, & gladium, & bellum
conteram de terra: & dormire eos faciam
fiducialiter. ✝Et ſponſabo te mihi in ſempi 19
ternum: & ſponſabo te mihi in iuſtitia, &
iudicio, & in miſericordia, & in miſeratio
nibus. ✝Et ſponſabo te mihi in fide: & ſcies 20
quia ego Dominus. ✝Et erit in die illa, exau 21
diam, dicit Dominus, exaudiam cęlos, & il-
li exaudient terram. ✝Et terra exaudiet tri- 22
ticũ, & uinum, & oleum: & hæc exaudient
Iezrael. ✝Et ſeminabo eam mihi in terram, 23 *Rom. 9. 25.*
& miſerebor eius quæ fuit Abſque miſeri-
cordia. ✝‖Et dicã non populo meo, Populus 24 *2 Pet. 1. 10.*
meus es tu: & ipſe dicet, Deus meus es tu.

CAP. III.

1 ET dixit Dominus ad me, Adhuc uade,
* dilige mulierem dilectam amico, & ** & MS. R. G. Verũ in Hier. H. & C. non legitur.*
adulteram: ſicut diligit Dominus fi-
lios Iſraël, & ipſi reſpiciunt ad deos alie-
nos, & diligunt uinacia uuarum. ✝ Et fodi 2
eam mihi quindecim argẽteis, & coro hor-
dei, & dimidio coro hordei. ✝Et dixi ad eã, 3
Dies multos expectabis me: non fornicabe-
ris, & non eris uiro: ſed & ego expectabo
te. ✝ quia dies multos ſedebunt filij Iſraël 4
ſine rege, & ſine principe, & ſine ſacrificio,
& ſine altari, & ſine ephod, & ſine thera-
phim, & poſt hæc reuertentur filij Iſraël, & *Eze. 34. 23.*
quærent Dominum Deum ſuum, ‖ & Da-
uid regem ſuum: & pauebunt ad Domi-
num, & ad bonum eius nouiſſimo dierum.

CAP. IIII.

1 AVdite uerbum Domini filij Iſraël,
quia iudicium Domino cum habi-
tatoribus terræ: non eſt enim ueri-
tas, & non eſt miſericordia, & non eſt ſciẽ-
tia Dei in terra. ✝Maledictum, & mendaciũ 2
& homicidium, & furtum, & adulteriũ inũ
dauerunt, & ſanguis ſanguinem tetigit.
✝Propter hoc lugebit terra, & infirmabitur 3
omnis qui habitat in ea, in beſtia agri, &
in uolucre cœli: ſed & piſces maris congre-
gabuntur. ✝ Verumtamen unuſquiſque 4
non iudicet: & non arguatur uir: populus
enim tuus ſicut hi qui contradicunt ſacer-
doti. ✝ Et corrues hodie, & corruet etiam 5
propheta tecum: nocte tacere feci matrem
tuam. ✝ Conticuit populus meus, eo quòd 6
non habuerit ſcientiam: quia tu ſcientiam
repuliſti, repellam te, ne ſacerdotio fun-
garis mihi: & oblita es legis Dei tui, obli-
uiſcar filiorum tuorum, & ego. ✝ Secun- 7
dum multitudinem eorum ſic peccauerũt
mihi: gloriam eorum in ignominiam com
mutabo. ✝ Peccata populi mei comedent 8
& ad iniquitatem eorum ſubleuabunt ani
mas eorum. ✝ Et erit ſicut populus, ſic ſa- 9
cerdos: & uiſitabo ſuper eum uias eius, &
cogitationes eius reddam ei. ✝ ‖ Et come- 10 *Leu. 26. 26.*
dent, & non ſaturabuntur: fornicati ſunt,
& non ceſſauerunt: quoniam Dominum *Mich. 6. 19.*
dereliquerunt in non cuſtodiendo. ✝Forni- 11
catio, & uinum, & ebrietas auferunt cor. *Agg. 1. 6.*
✝Populus meus in ligno ſuo interrogauit, 12
& baculus eius annunciauit ei: ſpiritus
enim fornicationum decepit eos, & for-
13 nicati ſunt a Deo ſuo. ✝Super capita mon-
tium ſacrificabant, & ſuper colles accen-
debant thymiama: ſubtus quercum, & po-
pulum, & therebinthum, quia bona erat
umbra eius: ideo fornicabuntur filiæ ue-
14 ſtræ, & ſponſæ ueſtræ adulteræ erunt. ✝Nõ
uiſitabo ſuper filias ueſtras cum fuerint
fornicatæ, & ſuper ſponſas ueſtras cum
adulterauerint: quoniam ipſi cum mere-
tricibus conuerſabantur, & cum effęmina-
tis ſacrificabant, & populus non intelligẽs
15 uapulabit. ✝ Si fornicaris tu Iſraël, non de-
linquat ſaltẽ Iuda: & nolite ingredi in Gal-
gala, & ne aſcẽderitis in Beth-auen, neque
16 iuraueritis, Viuit Dominus. ✝Quoniam ſi-
cut uaca laſciuiens declinauit Iſraël: nunc
paſcet eos Dominus, quaſi agnum in lati-
17 tudine. ✝ Participes idôlorum Ephráim,
18 dimitte eum. ✝ Separatum eſt conuiuium
eorum, fornicatione fornicati ſunt: dile-
xerunt afferre ignominiam protectores
19 eius. ✝ Ligauit eum ſpiritus in alis ſuis,
& confundentur a ſacrificiis ſuis.

CAP. V.

1 AVdite hoc ſacerdotes, & attendite
domus Iſraël, & domus regis au-
ſcultate: quia uobis iudicium eſt,
quoniam laqueus facti eſtis ſpeculationi,
2 & * rete expanſum ſuper Thabor. ✝ Et ui- ** ſicut MS. R. G. C. Verũ in Hier. & H. non additur.*
ctimas declinaſtis in profundum: & ego
3 eruditor omnium eorum. ✝ Ego ſcio
Ephráim, & Iſraël non eſt abſconditus a
me: quia nunc fornicatus eſt Ephráim, con-
4 taminatus eſt Iſraël. ✝Non dabunt cogita-
tiones ſuas ut reuertantur ad Deũ ſuum:
quia ſpiritus fornicationum in medio eo-
5 rum, & Dominum non cognouerunt. ✝ Et
reſpondebit arrogantia Iſraël in facie eius
& Iſraël, & Ephráim ruent in iniquitate
6 ſua, ruet etiam Iudas cum eis. ✝In gregibus
ſuis, & in armentis ſuis uadent ad quæren-
dum Dominum, & non inuenient: ablatus
7 eſt ab eis. ✝In Dominum præuaricati ſunt,
quia filios alienos genuerunt: nunc deuo-
8 rabit eos menſis cum partibus ſuis. ✝ Clan-
gite buccina in Gabaa, tuba in Rama: ulu-
late in Beth-auen, poſt tergum tuũ Ben-ia
9 min. ✝ Ephráim in deſolatione erit in die
correptionis: in tribubus Iſraël oſtẽdi fidẽ.
10 ✝ Facti ſunt principes Iuda quaſi aſſumen-
tes terminum: ſuper eos effundam quaſi
11 aquã iram meam. ✝Calumniam patiens eſt
Ephráim, fractus iudicio: quoniam cœpit
12 abire poſt ſordes. ✝Et ego quaſi tinea Ephrá
13 im: & quaſi putredo domui Iuda. ✝ Et uidit
Ephráim languorem ſuum, & Iudas uincu
lum ſuum: & abijt Ephráim ad Aſſur, & mi
ſit ad regẽ Vltorẽ: & ipſe non poterit ſana-
re uos, nec ſoluere poterit a uobis uinculũ.
14 ✝Quoniã ego quaſi leæna Ephráim, & qua-
ſi catulus leonis domui Iuda: ego ego ca-
piam, & uadam: tollam, & non eſt qui
15 eruat. ✝Vadens reuertar ad locum meũ: do
nec deficiatis, & quæratis faciem meam.

CAP. VI.

1 IN tribulatione ſua mane conſurgent
ad me. Venite, & reuertamur ad Domi-
2 num: ✝ quia ipſe cepit, & ſanabit nos,
3 percutiet, & curabit nos. ✝ ‖ Viuificabit *1 Cor. 15. 34.*
nos poſt duos dies: in die tertia ſuſcitabit
nos, & uiuemus in conſpectu eius. Scie-

* & MS. Hier. 2. Verū H. c. & 6. non addunt.
1 Reg.15 22.
Mat.9. 13.12.7.
Eccles.4 17.

mus, sequemurq. ut cognoscamus Domi-
num: quasi diluculum preparatus est egres-
sus eius, & ueniet quasi imber nobis tem-
poraneus, & serotinus terræ. ♦ Quid fa- 4
ciam tibi Ephraim? quid faciam tibi Iu-
da? misericordia uestra quasi nubes matu-
tina, & quasi ros mane pertransiens. ♦ Pro- 5
pter hoc dolaui in prophetis, * occidi eos
in uerbis oris mei: & iudicia tua quasi lux
egredientur. ♦ Quia misericordiam uo- 6
lui, & non sacrificium: ‖ & scientiam
Dei plus quàm holocausta. ♦ Ipsi autem 7
sicut Adam transgressi sunt pactum, ibi
præuaricati sunt in me. ♦ Galaad ciui- 8
tas operantium idôlum, supplantata san-
guine. ♦ Et quasi fauces uirorum latro- 9
num, participes sacerdotum, in uia in-
terficientium pergentes de Sichen: quia
scelus operati sunt. ♦ In domo Israel uidi 10
horrendum: ibi fornicationes Ephraim:
contaminatus est Israel. ♦ Sed, & Iuda 11
pone messem tibi, cum conuertero cap-
tiuitatem populi mei.

CAP. VII.

CVm sanare uellem Israël, reuelata 1
est iniquitas Ephraim, & malitia Sa-
mariæ, quia operati sunt menda-
cium: & fur ingressus est spolians, latrun-
culus foris. ♦ Et ne forte dicant in cordibus 2
suis omnem malitiam eorum me recorda-
tum: nunc circumdederunt eos adinuen-
tiones suæ, coram facie mea factæ sunt.
♦ In malitia sua lætificauerunt regem: & 3
in mendacijs suis principes. ♦ Omnes adul- 4
terâtes, quasi clibanus succensus a coquê-
te: quieuit paululû ciuitas a commistione
fermenti, donec fermentaretur totum.
♦ \\ Dies' regis nostri, cœperunt principes 5
furere a uino: extendit manum suam cum
illusoribus. ♦ Quia applicauerunt quasi cli- 6
banum cor suum, cum insidiaretur eis: to-
ta nocte dormiuit coquens eos, mane ip-
se succensus quasi ignis flammæ. ♦ Omnes 7
calefacti sunt quasi clibanus, & deuorauê-
runt iudices suos: omnes reges eorum ce-
ciderunt: non est qui clamet in eis ad me.
♦ Ephraim in populis ipse commiscebatur: 8
Ephraim factus est subcinericius panis, qui
non reuersatur. ♦ Comederût alieni robur 9
eius, & ipse nesciuit: sed & cani effusi sunt
in eo, & ipse ignorauit. ♦ Et humiliabitur su 10
perbia Israël in facie eius: nec reuersi sunt
ad Dominum Deum suum, & non quæsie-
runt eum in omnibus his. ♦ Et factus est 11
Ephraim quasi columba seducta, nô habês
cor: Ægyptum inuocabant ad Assyrios abie-
runt. ♦ Et cum profecti fuerint, expandam 12
super eos rete meum: quasi uolucrem cęli
detraham eos, cædam eos secundum audi-
tionem cœtus eorum. ♦ Vę eis, quoniam re- 13
cesserunt a me: uastabuntur, quia præuari-
cati sunt in me: & ego redemi eos, & ipsi
locuti sunt contra me mendacia. ♦ Et non 14
clamauerunt ad me in corde suo, sed ulu-
labât in cubilibus suis: super triticum, & ui-
num ruminabant, recesserunt a me. ♦ Et 15
ego erudiui eos, & confortaui brachia eo-
rum: & in me cogitauerunt malitiam. ♦ Re- 16
uersi sunt, ut essent absque iugo: facti sunt
quasi arcus dolosus: cadent in gladio prin-
cipes eorum, a furore linguæ suæ. Ista sub-
sannatio eorum in Terra-Aegypti.

\\ Die 1 MS.

CAP. VIII.

1 IN gutture tuo sit tuba quasi aquila su-
per domum Domini: pro eô quod trans
gressi sunt fœdus meum, & legem meâ
2 præuaricati sunt. ♦ Me \\ inuocabunt', Deus
3 meus cognouimus te Israël. ♦ Proiecit Is-
raël bonum, inimicus persequetur eum.
4 ♦ Ipsi regnauerunt, & non ex me: principes
extiterunt, & non cognoui: argentum suû,
& aurum suum fecerunt sibi idôla, ut inte-
5 rirent: ♦ proiectus est uitulus tuus Sama-
ria, iratus est furor meus in eos: usque-
6 quo non poterunt emundari? ♦ Quia ex Is-
raël, & ipse est artifex fecit illum, & non
est Deus: quoniam in aranearum telas erit
7 uitulus Samariæ. ♦ Quia uentum semina-
bunt, & turbinem metent: culmus stans
nô est in eo, germen nô faciet farinâ: quod
8 & si fecerit, alieni comedent eam ♦ Deuora
tus est Israël: nunc factus est in nationibus
9 quasi uas immundum. ♦ Quia ipsi ascende-
runt ad Assur, onager solitarius sibi. Ephrá
10 im munera dederunt amatoribus. ♦ Sed &
cum mercede conduxerint nationes, nunc
congregabo eos: & quiescent paulisper ab
11 onere regis, & principû. ♦ Quia multiplica-
uit Ephraim altaria ad peccandum: factæ
12 sunt ei aræ in delictum ♦ Scribam ei mul-
tiplices leges meas, quæ uelut alienæ com-
13 putatæ sunt. ♦ Hostias offerent, immolabût
carnes, & comedent, & Dñs non suscipiet
eas: nunc recordabitur iniquitatis eorum,
& uisitabit peccata eorû, ipsi in Aegyptum
14 conuertentur. ♦ Et oblitus est Israël factoris
sui, & ædificauit delubra: & Iudas multi-
plicauit urbes munitas, & mittam ignem
in ciuitates eius, & deuorabit ædes illius.

CAP. IX.

1 NOli lætari Israël, noli exultare sicut
populi: quia fornicatus es a Deo
tuo, dilexisti mercedem super om-
2 nes areas tritici ♦ Area, & torcular non pa-
3 scet eos, & uinum mentietur eis. ♦ Non ha-
bitabunt in terra Domini: reuersus est E-
phraim in Aegyptum, & in Assyrijs pollu-
4 tum comêdit ♦ Non libabunt Domino ui-
num, & non placebunt ei: sacrificia eorum
quasi panis lugentium: omnes qui come-
dent eum, contaminabuntur: quia panis
eorum animæ ipsorum, non intrabit in
5 domum Domini. ♦ Quid facietis in die so-
6 lemni, in die festiuitatis Domini? ♦ Ecce
enim profecti sunt a uastitate: Aegyptus
congregabit eos, Memphis sepeliet eos: de-
siderabile argentum eorum urtica hæredi-
7 tabit, lappa in tabernaculis eorum. ♦ Vene-
runt dies uisitationis, uenerunt dies retri-
butionis': scitote Israël stultum prophetâ,
insanum uirum spiritualem: propter mul-
titudinem iniquitatis tuæ, & \\ multitu-
8 do' amentiæ. ♦ Speculator Ephraim cum
Deo meo: propheta laqueus ruinæ factus
est super omnes uias eius, insania in do-
9 mo Dei eius. ♦ Profunde peccauerunt, ‖
sicut in diebus Gabaa: ‖ recordabitur ini-
quitatis eorum, & uisitabit peccata eorum.
10 ♦ Quasi uuas in deserto inueni Israël: quasi
prima poma ficulneę in cacumine eius ui-
di patres eorum: ipsi autem intrauerunt ad
Beelphegor, & abalienati sunt in confu-
sionem, & facti sunt abominabiles sicut
11 ea quæ dilexerunt. ♦ Ephraim quasi auis

\\ multitudinem. MS.R.
Iud.19. 25.
1 Reg. 8.
2 Reg.9.

auolauit,gloria eorum a partu,& ab utero,
& a cóceptu. † Quòd,& si enutrierint filios 12
suos, absque liberis eos faciam in homini-
bus:sed & uæ eis,cum recessero ab eis . † E- 13
phráim (ut uidi) Tyrus erat fundata in pul
chritudine: & Ephráim educet ad interfe-
ctoré filios suos.† Da eis Domine.Quid da- 14
bis eis? Da eis uuluam sine liberis, & hube-
ra arentia.† Omnes nequitiæ eorum in Gal 15
gal,quia ibi exosos habui eos:propter mali
tiam adinuétionum eorum de domo mea
eijciam eos:non addam ut diligã eos, om-
nes principes eorum recedétes. † Percussus 16
est Ephráim,radix eorum exiccata est, fru-
ctum nequaquam facient . Quòd, & si ge-
nuerint,interficiá amantissima uteri eorũ.
Abijciet eos Deus meus,quia non audierũt
eum : & erunt uagi in nationibus .

C A P. X.

VItis frondosa Israël,fructus adæqua 1
tus est ei: secundum multitudinem
fructus sui multiplicauit altaria,iux
ta hubertatem terræ suæ exhuberauit si-
mulachris. † Diuisum est cor eorum , nunc 2
interibunt:ipse confringet simulachra eo-
rum,depopulabitur aras eorũ. † Quia nunc 3
dicent , Non est rex nobis:non enim time-
mus Dominum : & rex quid faciet nobis?
† Loquimini uerba uisionis inutilis , & fe- 4
rietis fœdus: & germinabit quasi amaritu-
do iudiciũ super sulcos agri.† Vaccas Beth- 5
auen coluerunt habitatores Samariæ: quia
luxit super eum populus eius , & ædituí
eius super eum exultauerũt in gloria eius,
quia migrauit ab eo . † Siquidem & ipse in 6
Assur delatus est, munus regi Vltori:confu
sio Ephráim capiet , & confundetur Israel
in uoluntate sua. † Transire fecit Samaria 7
regem suum quasi spumam super faciem
aquæ.† Et disperdentur excelsa idôli,pecca 8
Isa.2.19. tum Israël:lappa, & tribulus ascédet super
Apo.6.16 aras eorũ‖ & dicét montibus, Operite nos;
9.6. & collibus ,Cadite super nos. † ‖ Ex diebus
Luc.23. Gabaa peccauit Israel, ibi steterunt:nó cõ- 9
30. prehendet eos in Gabaa prœlium super fi-
Iud. 10.6 lios iniquitatis. † Iuxta desiderium meum
19. 23. corripiam eos: congregabuntur super eos 10
populi,cum corripientur propter duas ini-
quitates suas † Ephráim uitula docta dili- 11
gere triturã, & ego transiui super pulchri-
tudiné colli eius: ascendã super Ephráim ,
arabit Iudas, confringet sibi sulcos Iacob.
Ier. 4.3. † ‖ Seminate uobis \\in iustitia', & metite in
\\iustitiã ore misericordiæ, innouate uobis nouale : 12
2 MS. tempus autem requirendi Dominum,cum
\\in ueri- uenerit qui docebit uos iustitiam. † Arastis
tate iust: impietatem,iniquitatem,messuistis,come- 13
tiam 37 distis frugem mendacij:quia confisus es in
MS. uijs tuis, * in multitudine fortium tuorũ .
**& MS.* † Consurget tumultus in populo tuo : &
q.R. omnes munitiones tuæ uastabuntur, sicut 14
Iud.8.11 uastatus est Salmana a domo eius ‖ qui \\
\\indica- uindicauit' Baal in die prœlij, matre super
uit MS. filios allisa . † Sic fecit uobis Beth-el, a fa-
cie malitiæ nequitiarum uestrarum . 15

C A P. XI.

SIcut mane transijt , pertransijt rex Is- 1
raël. Quia puer Israel , & dilexi eum :
Mat. 2. & ‖ ex Aegypto uocaui filium meum.
15. † Vocauerunt eos, sic abierunt a facie eo- 2
rum : Baalim immolabant , & simulachris
sacrificabant . † Et ego quasi nutricius 3

Ephráim , portabam eos in brachijs meis:
4 & nescierunt quod curarem eos. † In fu-
niculis adam traham eos , in uinculis cha-
ritatis : & ero eis quasi exaltans iugum su-
per maxillas eorum : & declinaui ad eum
5 ut uesceretur. † Non reuertetur in Terram
-Aegypti', & Assur ipse rex eius : quoniam
6 noluerunt conuerti. † Cœpit gladius in ci-
uitatibus eius,& consumet electos eius , &
7 comedet capita eorum. † Et populus meus
pendebit ad reditum meum:iugum autem
8 imponetur eis simul,quod non auferetur .
† Quomodo dabo te Ephráim,protegam te
Israel? quomodo dabo te ‖ sicut Adama,po
nã te ut Seboim? Conuersum est in me cor *Gen.19.*
meũ,pariter conturbata est pęnitudo mea. *14.*
9 † Non faciã furorem irę meæ:non conuer-
tar ut disperdam Ephráim: quoniam Deus
10 ego,& non homo:in medio tui sanctus , &
non ingrediar ciuitatem. † Post Dominum
11 ambulabunt,quasi leo rugiet: quia ipse ru-
giet,& formidabunt filij maris. † Et auola-
bunt quasi auis ex Aegypto,& quasi colum
12 ba de Terra Assyriorum : & collocabo eos
in domibus suis,dicit Dominus. † Circunde
dit me in \\ negatione' Ephráim, & in do- *\\negocia-*
lo domus Israel:Iudas autem testis descen *tione H.*
dit cum Deo , & cum sanctis \\ fidelis' . *\\fidelibu*
MS. R.

C A P. XII.

1 EPhráim pascit uentum , & sequitur
æstum : tota die mendacium , & ua-
stitatem multiplicat : & fœdus cum
Assyrijs inijt, & oleum in Aegyptum fere-
2 bat.† Iudicium ergo Domini cum Iuda . &
uisitatio super Iacob:iuxta uias eius,& iux
3 ta adinuentiones eius reddet ei. † ‖ In utero *Gen.25.*
supplantauit fratrem suum:& ‖ in fortitudi *25.*
4 ne sua directus est cũ angelo . † Et inualuit *Gen.32.*
ad angelum,& confortatus est:fleuit,& ro- *26.*
gauit eum : in Beth-el inuenit eum , & ibi
5 locutus est nobiscum . † Et Dominus Deus
exercituum , Dominus memoriale eius .
6 † Et tu ad * Deum tuum conuerteris mise- **Dom*
ricordiam , & iudicium custodi , & spera *num M*
7 in Deo tuo semper . † Chanaán in manu *C.Verũ*
8 eius statera dolosa,calumniam dilexit. † Et *Hier.H*
dixit Ephráim, Verumtamé diues effectus *& G. ne*
sum, inueni idôlum mihi : omnes labores *addunt*
mei non inuenient mihi iniquitatem quã
9 peccaui : † Et ego Dominus Deus tuus ex
Terra-Aegypti , adhuc sedere te faciam in
10 tabernaculis,sicut in diebus festiuitatis.† Et
locutus sum super prophetas , & ego uisio- *-12 MS*
nem multiplicaui , & in manu propheta- *Hier.H*
11 rum assimilatus sum . † Si-in'Galaad idô- *\\ergo*
lum ,\\tamen' frustra erant in Galgal bo- *MS. R.*
bus immolantes : nam , & altaria eorum *Hier.*
12 quasi aceruí super sulcos agri . † Fugit Ia- *Gen.29*
cob in regionem Syriæ, & seruiuit Israel *\\/erm*
13 in uxorem , & in uxorem \\ seruiuit'. † ‖ In *uit 9 M*
propheta autem eduxit Dominus Israel *R.Hie.*
de Aegypto : & in propheta seruatus est . *G.*
14 † Ad iracundiam me prouocauit Ephráim *\\custo*
in amaritudinibus suis , & sanguis eius su- *uit one*
per eum ueniet , & opprobrium eius resti- *Exo.1*
tuet ei Dominus suus . *21.22.*

C A P. XIII

1 LOquente Ephráim,horror inuasit Is-
raël, & deliquit in Baal , & mortuus
2 est. † Et nunc addiderunt ad peccan-
dum : feceruntq sibi conflatile de argen-
to suo quasi similitudinem idôlorum , fa-

ctura artificum totum est: his ipsi dicunt,
Immolate homines uitulos adorantes. ✝ Id 3
circo erunt quasi nubes matutina, & sicut
ros matutinus præteriens, sicut puluis tur-
bine raptus ex area, & sicut fumus de fu-
Isa. 43. 10.
mario. ✝ ‖ Ego autem Dominus Deus tuus 4
ex Terra-Aegypti: & Deum absque me ne-
scies, & saluator non est præter me. ✝ Ego 5
cognoui te in deserto, in terra solitudinis.
✝ Iuxta pascua sua adimpleti sunt, & satu- 6
**eius R. H. C. G.*
rati sunt: * eleuauerunt cor suum, & obli-
ti sunt mei. ✝ Et ego ero eis quasi leæna, si- 7
cut pardus in uia Assyriorum. ✝ Occurram 8
eis quasi ursa raptis catulis, & dirumpam
interiora iecoris eorum: & consumam eos
ibi quasi leo, bestia agri scindet eos. ✝ Per- 9
ditio tua Israel: tantummodo in me auxi-
lium tuum. ✝ Vbi est rex tuus? maxime 10
nunc saluet te in omnibus urbibus tuis: &
1 Reg. 8. 5
iudices tui, ‖ de quibus dixisti, Da mihi \\\\
\\\\ regem. R. H. C. G.
reges', & principes. ✝ Dabo tibi regem in 11
furore meo, & auferam in indignatione
mea. ✝ Colligata est iniquitas Ephraim, 12
absconditum peccatum eius. ✝ Dolores 13
parturientis uenient ei: ipse filius non sa-
piens, nunc enim non stabit in contritio-
1 Cor. 15. 54.
ne filiorum. ✝ De manu mortis liberabo eos 14
de morte redimam eos: ‖ ero mors tua ô
Heb. 2. 14
mors, morsus tuus ero inferne, consolatio
abscondita est ab oculis meis. ✝ Quia ipse in- 15
Exo. 19. 12.
ter fratres diuidet: ‖ & adducet urentem
uentum Dominus de deserto ascenden-
tem: & siccabit uenas eius, & desolabit
fontem eius, & ipse diripiet thesaurum
omnis uasis desiderabilis.

CAP. XIIII.

1 PEreat Samaria: quoniam ad amaritu-
dinem concitauit Deum suum: in gla
dio pereant, paruuli eorum elidantur,
Ioel. 2. 12
2 & fœtæ eius discindantur. ✝ ‖ Conuertere
Zach. 1. 3
Israel ad Dominum Deum tuum: quoniã
3 corruisti in iniquitate tua. ✝ Tollite uobis-
cum uerba, & conuertimini ad Dominum:
& dicite ei, Omnem aufer iniquitatem, &
accipe bonum: & reddemus uitulos labio-
4 rum nostrorum: ✝ Assur non saluabit nos,
super equum nõ ascendemus: nec dicemus
ultra? Dij nostri opera manuum nostrarũ:
quia eius qui in te est, misereberis pupil-
5 li. ✝ Sanabo contritiones eorum, diligam
eos spontanee: quia auersus est furor meus
\\\\ Israelis R. G. H. C.
6 ab eis. ✝ Ero quasi ros \\\\ Israel', germinabit'
\\\\ & Israel germinabit MS. q.
sicut lilium, & erumpet radix eius ut Liba-
7 ni. ✝ Ibunt rami eius, & erit quasi oliua glo-
8 ria eius: & odor eius ut Libani. ✝ Conuer-
tentur sedentes in umbra eius: uiuẽt triti-
co, & germinabũt quasi uinea: memoriale
9 eius sicut uinũ Libani. ✝ Ephraim quid mi-
hi ultra idola? ego exaudiam, & dirigam
eũ ego, ut abietem uirentem: ex me fructus
10 tuus inuentus est. ✝ Quis sapiens, & intelli-
get ista? intelligens, & sciet hæc? quia rectæ
uiæ Domini, & iusti ambulabunt in eis:
præuaricatores uero corruent in eis.

PROPHETIA IOEL.

CAPVT PRIMVM.

VERBVM Domini 1
quod factum est
ad Ioel filiũ Pha
thuel. ✝ Audite 2
hoc senes, & auri
bus percipite om-
nes habitatores
terræ: si factum
est istud in diebus
uestris, aut in die-
bus patrũ uestro-
rum? ✝ Super hoc filijs uestris narrate, & 3
filij uestri filijs suis, & filij eorum genera-
tioni alteræ. ✝ Residuum erucæ comedit 4
locusta, & residuum locustæ comedit bru-
chus, & residuum bruchi comedit rubigo.
✝ Expergiscimini ebrij, & flete, & ululate 5
omnes qui bibitis uinũ in dulcedine: quo-
niã perijt ab ore uestro. ✝ Gens enim ascen 6
dit super terram meam, fortis, & innume-
rabilis: dentes eius, ut dentes leonis: & mo-
lares eius, ut catuli leonis. ✝ Posuit uineam 7
meã in desertũ, & ficũ meã decorticauit:
nudans spoliauit eã, & proiecit, albi facti
sunt rami eius. ✝ Plange quasi uirgo accin- 8
cta sacco super uirũ pubertatis suę. ✝ Perijt 9
sacrificiũ, & libatio de domo Dñi: luxerunt
sacerdotes ministri Dñi. ✝ Depopulata est re 10
gio, luxit humus: quoniã deuastatũ est tri-
ticũ, confusum est uinũ, elanguit oleum.
✝ Confusi sunt agricolæ, ululauerunt uini- 11
tores super frumẽto, & hordeo, quia perijt
12 messis agri. ✝ Vinea confusa est, & ficus elã-
guit: malogranatum, & palma, & malũ, &
omnia ligna agri aruerunt: quia confusum
13 est gaudiũ a filijs hominũ. ✝ Accingite uos,
& plangite sacerdotes, ululate ministri al-
taris: ingredimini, cubate in sacco ministri
Dei mei quoniã interijt de domo Dei ue-
Inf. 2. 15
14 stri sacrificiũ, & libatio. ✝ ‖ Sanctificate ieiu
niũ, uocate cœtum, congregate senes, om-
nes habitatores terræ in domum * Dei ue-
** Domini MS. R. H. G. C.*
15 stri: & clamate ad Dñm. ✝ A, a, a, diei: quia
prope est dies Domini, & quasi uastitas a
16 potente ueniet. ✝ Nũquid non coram ocu-
lis uestris alimenta perierũt de domo Dei
17 nostri lætitia, & exultatio? ✝ Cõputruerunt
iumẽta in stercore suo, demolita sunt hor-
rea, dissipatæ sunt apothecæ: quoniam cõ-
18 fusum est triticũ. ✝ Quid ingemuit animal,
19 mugierunt greges armenti? ✝ Quia non est
pascua eis, sed, & greges pecorum disperie
runt. ✝ Ad te Domine clamabo: quia ignis
comedit speciosa deserti, & flamma succen
20 dit omnia ligna regionis. ✝ Sed, & bestiæ
agri quasi area sitiens imbrem, suspexerũt
ad te: quoniam exiccati sunt fontes aqua-
rum, & ignis deuorauit speciosa deserti.

CAP. II.

1 CAnite tuba in Sion, ululate in mon-
te sancto meo, conturbentur omnes
habitatores terræ: Quia uenit dies
2 Domini, quia prope est ✝ dies tenebrarum,

& caliginis, dies nubis, & turbinis: quasi
mane expãsum super mõtes populus mul-
tus, & fortis: similis ei nõ fuit a principio,
& post eum non erit usque in annos gene-
rationis & generationis. † Ante faciem 3
eius ignis uorans, & post eum exurens flã-
ma: quasi hortus uoluptatis terra coram
eo, & post eum solitudo deserti, neq; est qui
effugiat eũ. †Quasi aspectus equorũ, aspe- 4
ctus eorũ: & quasi equites sic current. † Si- 5
cut sonitus quadrigarũ super capita mon-
tium exilient, sicut sonitus flammæ ignis
deuorantis stipulam, uelut populus fortis
pręparatus ad prœliũ. †A facie eius crucia- 6
buntur populi: omnes uultus redigẽtur in
ollã. †Sicut fortes current: quasi uiri bella- 7
tores ascendent murũ: uiri in uijs suis gra-
dientur, & non declinabunt a semitis suis
†Vnusquisq; fratrẽ suũ nõ coartabit, singu 8
li in calle suo ambulabunt: sed & per fene-
stras cadent, & nõ demoliẽtur. †Vrbẽ ingre 9
dientur, in muro current: domos conscen-
dent, per fenestras intrabũt quasi fur. †A fa- 10
cie eius cõtremuit terra, moti sũt cęli: ‖Sol
& Luna obtenebrati sunt, & stellæ retraxe-
runt splendorẽ suũ. †Et Dñs dedit uocẽ suã 11
ante faciẽ exercitus sui: quia multa sunt ni
mis castra eius, quia fortia, & faciẽtia uer-
bũ eius. ‖magnus enim dies Domini, & ter
ribilis ualde: & quis sustinebit eum? †Nunc 12
ergo, dicit Dominus, conuertimini ad me
in toto corde uestro, in ieiunio, & in fletu,
& in plãctu. †Et scindite corda uestra, & nõ 13
uestimenta uestra, & conuertimini ad Do-
minũ Deum uestrũ: ‖ quia benignus, & mi
sericors est, patiens, & multæ misericordię,
præstabilis super malitia. †‖Quis scit si cõ- 14
uertatur, & ignoscat, * & relinquat post se
benedictionem' sacrificiũ, & libamen Dño
Deo '\ nostro'? †Canite tuba in Sion, sancti- 15
ficate ieiuniũ, uocate cętũ, †congregate po 16
pulũ, ‖sanctificate ecclesiam, coadunate se-
nes: congregate paruulos, & sugẽtes ube-
ra: egrediatur sponsus de cubili suo, & spõ
sa de thalamo suo. †Inter uestibulum, & al 17
tare plorabunt sacerdotes ministri Dñi: &
dicent, Parce Domine, parce populo tuo: &
ne des hereditatẽ tuã in opprobriũ, ut do-
minentur eis nationes: quare dicunt in po
pulis, Vbi est Deus eorum? †Zelatus est Dñs 18
terrã suã, & pepercit populo suo. †Et respõ- 19
dit Dominus, & dixit populo suo, Ecce ego
mittã uobis frumentũ, & uinũ, & oleum,
& replebimini \\ eis': & non dabo uos ultra
opprobriũ in Gẽtibus. † Et cũ qui ab Aqui- 20
lone est, procul faciam a uobis: & expellam
eum in terrã inuiam, & desertã, faciẽ eius
contra mare Orientale, & extremũ eius ad
mare nouissimũ: & ascendet fœtor eius, &
ascendet putredo eius, quia superbe egit.
†Noli timere terra, exulta, & lętare: quo- 21
niam magnificauit Dominus, ut faceret.
†Nolite timere animalia regionis: quia ger 22
minauerunt speciosa deserti, quia lignum
attulit fructũ suum, ficus, & uinea dederũt
uirtutem suam. † Et filij Sion exultate, & 23
lętamini in Domino Deo uestro: quia dedit
uobis doctorem iustitiæ, & descendere fa-
ciet ad uos imbrem matutinum, & seroti
num sicut in principio. † Et implebuntur 24
areæ frumento, & redundabunt torcula-
ria uino, & oleo. † Et reddam uobis an- 25

Isa. 13. 10. Ezech. 32. 7. Infr. 3. 15 Mat. 24. 29. Mar. 13. 24. Luc. 21. 25. Isa. 13. 6. 9. Iere. 30. 7 Amos 5. 18. Soph. 1. 15. Ps. 85. 5. Ioan. 4. 2. Ioan. 3. 9.

* Deus in 8. q. \ uestro 4 ms. R. H. e. c. Sup. 1. 14

\\ eo 12 ms. Hier. H. c. Textus autem lectio conformis est e.

nos quos comedit locusta, bruchus, & ru-
bigo, & eruca: fortitudo mea magna, quam
26 misi in uos. † Et comedetis uescentes, &
saturabimini: & laudabitis nomen Domi-
ni Dei uestri qui fecit mirabilia uobiscum:
& non confundetur populus meus in
27 sempiternum. † Et scietis quia in medio
Israel ego sum: & ego Dominus Deus ue-
ster, & non est amplius: & non confunde-
28 tur populus meus in æternum. † Et erit
post hæc: ‖ effundam spiritum meum su-
per omnem carnem, & prophetabunt fi-
lij uestri, & filiæ uestræ: senes uestri som-
nia somniabunt, & iuuenes uestri uisiones
29 uidebunt. † Sed & super seruos meos, &
ancillas in diebus illis effundam spiritum
30 meũ. † Et dabo prodigia in cęlo, & in ter-
ra, sanguinem, & ignem & uaporem fumi.
31 † ‖ Sol conuertetur in tenebras, & luna in
sanguinem: antequam ueniat dies Domi-
32 ni magnus, & horribilis. † Et erit: omnis
qui inuocauerit nomen Domini, saluus
erit: quia in monte Sion, & in Ierusalem
erit saluatio, sicut dixit Dominus, & in re-
siduis quos Dominus uocauerit.

CAP. III.

1 Quia ecce in diebus illis, & in tem-
pore illo cum conuertero captiui-
2 tatem Iuda, & Ierusalem: † Con-
gregabo omnes Gentes, & deducam eas in
uallem Iosaphat: & disceptabo cum eis
ibi super populo meo, & hæreditate mea
Israel, quos disperserunt in nationibus, &
3 terram meam diuiserunt. † Et super po-
pulum meum miserunt sortem: & posue-
runt puerum in prostibulum, & puellam
4 uendiderunt pro uino ut biberent. † Ve-
rum quid mihi, & uobis Tyrus, & Sidon,
& omnis terminus Palæstinorum? nun-
quid ultionem uos reddetis mihi, & si ul-
ciscimini uos contra me, cito uelociter red
dam uicissitudinem uobis super caput ue-
5 strum. †Argentum enim meum, & aurum
tulistis: & desiderabilia mea, & pulcherri-
6 ma intulistis in delubra uestra. †Et filios Iu
da, & filios Ierusalem uendidistis filiis Gr
corum, ut longe faceretis eos de finibus
7 suis. †Ecce ego suscitabo eos de loco in quo
uendidistis eos: & conuertam retributio-
8 nem uestram in caput uestrum. † Et uen-
dam filios uestros, & filias uestras in ma-
nibus filiorum Iuda, & uenundabunt eos
Sabæis genti longinquæ, quia Dominus lo-
9 cutus est. † Clamate hoc in Gentibus, san-
ctificate bellum suscitate robustos: acce-
dant, ascendant omnes uiri bellatores.
10 †Concidite aratra uestra in gladios, & li-
gones uestros in lanceas. † Infirmus di-
11 cat, Quia fortis ego sum. † Erumpite, &
uenite omnes gentes de circuitu, & con-
gregamini: ibi occumbere faciet Dominus
12 robustos tuos. †Consurgant, & ascendant
Gentes in uallem Iosaphat: quia ibi sede-
bo, ut iudicem omnes gentes in circuitu.
13 † ‖ Mittite falces, quoniam maturauit
messis: uenite, & descendite, quia ple-
num est torcular, exhuberant torcularia:
quia multiplicata est malitia eorum.
14 † Populi populi in ualle concisionis: quia
iuxta est dies Domini in ualle concisio-
15 nis. †‖Sol & Luna obtenebrati sunt: & stel-
16 læ retraxerunt splendorem suum. † ‖ Et

Domi-

Isa. 44. 3. Act. 2. 17

Sup. 1. 10 Infr. 3. 15 Mat. 24. 29. Luc. 21. 25. Rom. 10. 13.

Apoc. 1 15. Sup. 2. 1 31. Iere. 25. 30. Amos 1. 2.

Dominus de Sion rugiet, & de Ierusalem
dabit uocem suam: & mouebuntur cœli,
& terra. & Dominus spes populi sui, & for-
titudo filiorum Israel. ♦ Et scietis quia ego 17
Dominus Deus uester habitans in Sion in
monte sancto meo: & erit Ierusalem san-
cta, & alieni non transibunt per eam am-
Amos 9. 13. plius. ♦ ‖ Et erit in die illa: stillabunt mon- 18
tes dulcedinem, & colles fluent lacte: &
per omnes riuos Iuda ibunt aquæ: & fons
de domo Domini egredietur, & irrigabit
19 torrentem spinarum. ♦ Aegyptus in deso-
lationem erit, & Idumæa in desertum per-
ditionis: pro eo quod inique egerint in fi-
lios Iuda, & effuderint sanguinem inno-
20 centem in terra sua. ♦ Et Iudæa in æternũ
habitabitur, & Ierusalem in generationẽ,
21 & generationem. ♦ Et mundabo sangui-
nem eorum, quem non mundaueram: &
Dominus commorabitur in Sion.

PROPHETIA AMOS.

CAPVT PRIMVM.

V ERBA Amos, qui 1
fuit \\ in pastora-
libus' ♦ Thecue:
quę uidit super Is-
raël in diebus O-
ziæ regis Iuda, &
in diebus Iero-
boam filij Ioas re-
gis Israël, ‖ ante
duos annos terrę-
motus. ♦ Et dixit, 2
‖ Dominus de Sion rugiet, & de Ierusalem
dabit uocem suam: & luxerũt speciosa pa-
storum, & exiccatus est uertex Carmeli.
♦ Hæc dicit Dominus, Super tribus sceleri-
bus Damasci, & super quatuor non conuer 3
tam eum: eo quòd triturauerint in plau-
stris ferreis Galaad. ♦ Et mittam ignem in
domũ Azael, & deuorabit domos Ben-ad- 4
ad. ♦ Et conteram uectem Damasci, & di-
sperdam habitatorem de campo idôli, & 5
tenentem sceptrum de domo uoluptatis:
& transferetur populus Syriæ Cyrenem, di
cit Dominus. ♦ Hæc dicit Dominus, Super
tribus sceleribus Gazæ, & super quatuor 6
non conuertam \\ eum': eo quòd trastule-
rint captiuitatem perfectam, ut conclude-
rent eam in Idumæa. ♦ Et mittam ignem
in murum Gazæ, & deuorabit ædes eius. 7
♦ Et disperdam habitatorem de Azoto, &
tenentem sceptrum de Ascalone: & con- 8
uertam manum meam super Accaron, &
peribunt reliqui Philisthinorum, dicit Do-
minus Deus. ♦ Hæc dicit Dominus, Super
tribus sceleribus Tyri, & super quatuor nõ 9
conuertam \\ eum': eo quòd concluserint
captiuitatem perfectam in Idumæa, & nõ
sint recordati fœderis fratrum. ♦ Et mit-
tam ignem in murum Tyri, & deuorabit 10
ædes eius. ♦ Hæc dicit Dominus, Super 11
tribus sceleribus Edom, & super quatuor
non conuertam eum: eo quòd persecutus
sit in gladio fratrem suum, & uiolauerit
misericordiam eius, & tenuerit ultra fu-
rorem suum, & indignationem suam ser-
uauerit usque in finem. ♦ Mittam ignem 12
in Theman, & deuorabit ędes Bosrę. ♦ Hęc 13
dicit Dominus, Super tribus sceleribus fi-
liorum Ammon, & super quatuor non cõ-
uertam eum: eo quòd dissecuerit præ-
gnantes Galaad ad dilatandum terminum
suum. ♦ Et succendam ignem in muro Rab
ab: & deuorabit ędes eius in ululatu in die 14
belli, & in turbine in die commotionis.
15 ♦ Et ibit Melchom in captiuitatem ipse, &
principes eius simul, dicit Dominus.

\\ in pastoribus 6. MS R. ♦ de 8 MS. Hier. H. C G. Zach. 14. 5. Ier. 25. 30. Ioel. 3. 16
\\ eam 5 MS.
\\ eam 3 MS. G.

CAP. II.

1 HÆc dicit Dominus. Super tribus
sceleribus Moab, & super quatuor
non conuertam eum: eo quòd in-
cenderit ossa regis Idumææ usque ad cine-
2 rem. ♦ Et mittam ignem in Moab, & de-
uorabit ædes Carioth: & morietur in so-
3 nitu Moab, in clangore tubæ: ♦ & disper-
dam iudicem de medio eius, & omnes
principes eius interficiam cum eo, dicit Do
4 minus. ♦ Hæc dicit Dominus, Super tri-
bus sceleribus Iudæ, & super quatuor non
conuertam eum: eo quòd abiecerit legem
Domini, & mandata eius non custodierit:
deceperunt enim eos idôla sua, post quæ
5 abierant patres eorum. ♦ Et mittam ignem
in Iudam, & deuorabit ædes Ierusalem.
6 ♦ Hæc dicit Dominus, Super tribus scele-
ribus Israel, & super quatuor non con-
uertam eum pro eo quod uendiderit pro
argento iustum, & pauperem pro calcea-
7 mentis. ♦ Qui conterunt super puluerem
terræ capita pauperum, & uiam humi-
lium declinant, & filius ac pater eius ie-
runt ad puellam, ut uiolarent nomen san-
8 ctum meum. ♦ Et super uestimentis pi-
gnoratis accubuerunt iuxta omne altare:
& uinum damnatorum bibebant in domo
9 Dei sui. ♦ ‖ Ego autem exterminaui Amor- Nu. 21. 24.
rhæum a facie eorum: cuius altitudo ce-
drorum, altitudo eius, & fortis ipse qua- Deu. 2. 24
si quercus: & contriui fructum eius desu- 31.
10 per, & radices eius subter. ♦ ‖ Ego sum Exo. 14.
qui ascendere uos feci de Terra Aegy- 21.
pti: ‖ & duxi uos in deserto quadra- Deut. 8. 2
ginta annis, ut possideretis terram Amor-
11 rhæi. ♦ Et suscitaui de filijs uestris in pro-
phetas, & de iuuenibus uestris nazaræos:
nunquid non ita est filij Israel, dicit Do-
12 minus? ♦ Et propinabitis nazaræis ui-
num: & prophetis mandabitis, dicentes,
13 Ne prophetetis. ♦ Ecce, ego stridebo \\ \\ super 3 MS.
subter uos, sicut stridet plaustrum onu-
14 stum fœno. ♦ Et peribit fuga a ueloce, &
fortis non obtinebit uirtutem suam, & ro-
15 bustus non saluabit animam suam: ♦ & te-
nens arcum non stabit, & uelox pedibus
suis non saluabitur, & ascensor equi non
saluabit animam suam, & robustus corde
inter fortes nudus fugiet in illa die, dicit
Dominus.

CAP. III.

AVdite uerbũ quod locutus est Dñs 1
super uos,filij Israël: super omnem
cognationẽ quam eduxi de Terra
Aegypti, dicens, Tantummodo uos co- 2
gnoui ex omnibus cognationibus terræ:
idcirco uisitabo super uos omnes iniquita-
tes uestras. Nunquid ambulabunt duo 3
pariter, nisi conuenerit eis? Nunquid ru- 4
giet leo in saltu, nisi habuerit prædam?
nunquid dabit catulus leonis uocem de
cubili suo,nisi aliquid apprehenderit? nũ- 5
quid cadet auis in laqueum terræ, absque
aucupe? nunquid auferetur laqueus de ter
ra, antequam quid ceperit? Si clanget 6
tuba in ciuitate, & populus non expaue-
scet? si erit malum in ciuitate, quod Do-
minus non fecerit? Quia non faciet Do- 7
minus Deus uerbum, nisi reuelauerit se-
cretum suum ad seruos suos prophetas.
Leo rugiet, quis non timebit? Dominus 8
Deus locutus est, quis non prophetabit?
Auditum facite in ædibus Azoti,& in ædi 9
bus terræ Aegypti: & dicite. Congregami-
ni super montes Samariæ, & uidete insa-
nias multas in medio eius, & calumniam
patiẽtes in penetralibus eius. Et nescierũt 10
facere rectum, dicit Dominus, thesauri-
zantes iniquitatem, & rapinas in ædibus
suis. Propterea hæc dicit Dominus Deus. 11
Tribulabitur, & circuietur terra: & detra-
hetur ex te fortitudo tua, & diripientur
ædes tuæ. Hæc dicit Dominus, Quomo- 12
do si eruat pastor de ore leonis duo crura,
aut extremum auriculæ: sic eruentur filij
Israël qui habitant in Samaria, in plaga
lectuli, & in Damasci grabato. Audite, 13
& contestamini in domo Iacob, dicit Do-
minus Deus exercituum: quia in die cum 14
uisitare cœpero præuaricationes Israël,su-
per eum uisitabo, & super altaria Beth-el:
& amputabuntur cornua altaris,& cadent
in terram. Et percutiam domum hye- 15
malem cum domo æstiua: & peribunt do-
mus eburneæ, & dissipabuntur ædes mul-
tæ,dicit Dominus.

in Damasco grabati 16 ms.

CAP. IIII.

AVdite uerbum hoc uaccæ pingues, 1
quæ estis in monte Samariæ: quæ
calumniam facitis egenis, & con-
fringitis pauperes: quæ dicitis dominis ue-
stris, Afferte, & bibemus. Iurauit Domi- 2
nus Deus in sancto suo, quia ecce dies ue-
nient super uos,& leuabũt uos in contis,&
reliquias uestras in ollis feruentibus. Et 3
per aperturas exibitis altera contra alterã,
& proijciemini in Armon, dicit Dominus.
Venite ad Beth-el,& impie agite: ad Gal- 4
galam, & multiplicate præuaricationem:
& offerte mane uictimas uestras, tribus
diebus decimas uestras. Et sacrificate 5
de fermentato laudem: & uocate uo-
luntarias oblationes,& annũciate: sic enim
uoluistis filij Israël, dicit Dominus Deus.
Vnde, & ego dedi uobis stuporem dentiũ 6
in cunctis urbibus uestris, & indigentiam
panum in omnibus locis uestris: & nõ estis
reuersi ad me, dicit Dominus. Ego quoq; 7
prohibui a uobis imbrem, cum adhuc tres
menses superessent usq; ad messem: & plui
super unam ciuitatem,& super alteram ci-
uitatem non plui, pars una compluta est,
& pars super quam non plui,aruit. Et ue- 8
nerunt duæ,& tres ciuitates ad unam ciui-
tatem ut biberent aquam, & non sunt sa-
tiatæ:& non redistis ad me,dicit Dominus.
9 Percussi uos in uento urente,& in arugi-
ne,multitudinem hortorum uestrorum,&
uinearum uestrarum, oliueta uestra, & fi-
ceta, uestra comedit eruca: & non redistis
10 ad me,dicit Dñs. Misi in uos mortẽ in uia
Aegypti, percussi in gladio iuuenes uestros
usque ad captiuitatem equorum uestrorũ:
& ascendere feci putredinem castrorũ ue-
strorum in nares uestras: & non redistis ad
11 me,dicit Dominus. Subuerti uos, sicut su-
buertit Deus Sodomam,& Gomorrham,&
facti estis quasi torris raptus ab incendio:&
12 non redistis ad me, dicit Dominus. Qua-
propter hæc faciam tibi Israël: postquã au-
tẽ hæc fecero tibi, præparare in occursum
13 Dei tui Israël. Quia ecce formans mon-
tes, & creans uentũ, & annuncians homi-
ni eloquium suum,faciens matutinam ne-
bulam,& gradiens super excelsa terræ: Do-
minus Deus exercituum nomen eius.

Agg.2.18

Ge.19.24

CAP. V.

1 AVdite uerbum istud quod ego leuo
super uos planctum: Domus Is-
2 raël cecidit, & non adiiciet ut re-
surgat. Virgo Israël proiecta est in terram
3 suam,non est qui suscitet eam. Quia hæc
dicit Dominus Deus, Vrbs de qua egredie-
bantur mille, relinquentur in ea centum:
& de qua egrediebantur centum,relinquẽ-
4 tur in ea decem in domo Israël. Quia hęc
dicit Dominus domui Israël, Quærite me,
5 & uiuetis. Et nolite quærere Beth-el,& in
Galgalam nolite intrare,& in Bersabee nõ
transibitis: quia Galgala captiua ducetur,
6 & Beth-el erit inutilis. Quærite Dominũ
& uiuite: ne forte comburatur ut ignis do-
mus Ioseph,& deuorabit,& nõ erit qui ex-
7 tinguat Beth-el. Qui conuertitis in absin-
thium iudicium, & iustitiam in terra relin
8 quitis. Facientem Arcturum,& Orionem,
& conuertentem in mane tenebras, & diẽ
in noctem mutãtem: qui uocat aquas ma-
ris, & effundit eas super faciem terræ: Do-
9 minus nomen est eius. Qui subridet uasti-
tatem super robustum, & depopulationem
10 super potentem affert. Odio habuerunt
corripientem in porta: & loquentem per-
11 fecte abominati sunt. Idcirco,pro eo quod
diripiebatis pauperem,& prædam electam
tollebatis ab eo: domos quadro lapide ędi
ficabitis, & non habitabitis in eis: uineas
plantabitis amãtissimas, & non bibetis ui-
12 num earum. Quia cognoui multa scele-
ra uestra, & fortia peccata uestra: hostes
iusti accipientes munus,& pauperes depri-
13 mentes in porta. Ideo prudens in tempo-
re illo tacebit, quia tempus malum est.
14 Quærite bonum, & non malum, ut uiua-
tis: & erit Dominus Deus exercituum uobi
15 scum,sicut dixistis. Odite malum, & dili-
gite bonum, & constituite in porta iudi-
ciũ: si forte misereatur Dominus Deus exer
16 cituum reliquijs Ioseph. Propterea hæc di
cit Dñs Deus exercituũ dominator, in om-
nibus plateis planctus:& in cunctis quę fo-
ris sunt,dicetur uæ uæ:& uocabunt agrico-
lam ad luctum, & ad planctũ eos qui sciũt
17 plangere. Et in omnibus uineis erit plan-
ctus, quia pertransibo in medio tui, dicit

Infr.9.6.

Soph.1.17.

Rom.12.9

Psa.69.

Io 33.15

36.27.

uinijs 39 ms. 6.

Isa.13.6. Dominus. ¶Vę desiderantibus diem Domi 18
9. ni: ad quid eam uobis? dies Domini ista te-
Ier.30.7. nebræ, & non lux. Quomodo si fugiat uir 19
Ioel.2.11 a facie leonis, & occurrat ei ursus, & ingre-
Soph. 1. diatur domum, & innitatur manu sua su-
15. per parietem, & mordeat eũ coluber. Nũ- 20
quid non tenebræ dies Domini, & nõ lux:
Isa 1.11. & caligo, & non splendor in ea? ¶Odi, & 21
14. proieci festiuitates uestras: & non capiam
Ier.6.20 odorem cœtum uestrorum. ¶Quòd si ob- 22
Mal.2. tuleritis mihi holocautomata, & munera
12. uestra, non suscipiam, & uota pinguium ue
strorum nõ respiciam Aufer a me tumul- 23
tum carminum tuorum: & cãtica lyrę tuæ
non audiam Et reuelabitur quasi aqua iu 24
Act.7.42. dicium, & iustitia quasi torrẽs fortis. ¶Nũ- 25
quid hostias, & sacrificium obtulistis mihi
in deserto quadraginta annis, domus Is-
**deo MS.* raël? Et portastis tabernaculum Moloch * 26
9.R. uestro, & imaginem idôlorum uestrorum,
** idolo* sydus Dei uestri, quæ fecistis uobis. Et mi- 27
MS.9. grare uos faciam trans Damascum, dicit
Dominus, Deus exercituum nomen eius.

C A P. VI.

Luc.6.24 VÆ qui opulenti estis in Sion, & cõ- 1
fiditis in mõte Samariæ: optimates
capita populorum, ingredientes põ-
patice domum Israel. Transite in Chalan- 2
ne, & uidete, & ite inde in Emath magnã:
& descendite in Geth Palæsthinorũ, & ad
optima quæque regna horum si latior ter-
minus eorum termino uestro est? Qui se- 3
parati estis in diem malũ: & appropinqua-
tis solio iniquitatis. Qui dormitis in lectis 4
eburneis, & lasciuitis in stratis uestris: qui
comeditis agnum de grege, & uitulos de
medio armenti Qui canitis ad uocẽ psal- 5
terij: sicut Dauid putauerunt se habere ua-
sa cantici. Bibentes uinum in phialis, & 6
optimo unguento delibuti: & nihil patie-
bantur super contritione Ioseph. Quapro 7
pter nunc migrabunt in capite trãsmigrã-
Ier.51. tium: & auferetur factio lasciuientium.
14. ¶Iurauit Dominus Deus in anima sua, di- 8
cit Dominus Deus exercituũ, Detestor ego
superbiam Iacob, & domos eius odi, & tra-
dam ciuitatẽ cũ habitatoribus suis. Quòd 9
si reliqui fuerint decem uiri in domo una:
& ipsi morientur. Et tollet eum propin- 10
quus suus, & comburet eum, ut efferat ossa
de domo: & dicet ei qui in penetralibus do
mus est, Nũquid adhuc est penes te? Et re- 11
spondebit, Finis est. Et dicet ei, Tace, & non
recorderis nominis Dñi. Quia ecce Domi- 12
nus mandauit, & percutiet domum maio-
rem ruinis, & domum minorem scissioni-
bus. * Nunquid currere queunt in petris 13
equi, aut arari potest in bubalis, quoniam
conuertistis in amaritudinem iudicium, &
fructum iustitiæ, in absinthium? Qui lęta- 14
mini in nihili: qui dicitis, Nunquid non in
fortitudine nostra assumpsimus nobis cor-
nua? Ecce enim suscitabo super uos do- 15
mus Israel, dicit Dominus Deus exercituũ,
gentẽ: & conterent uos ab introitu Emath,
usque ad torrentem deserti.

\\\\ consionẽ C A P. VII.

1 MS. R. HÆc ostendit mihi Dñs Deus: & ecce 1
\\\\ regis 4 fictor locustæ in principio germinã
MS. R. tium serotini imbris, & ecce seroti-
Hier. H. nus post \\\\ tonsorem' \\\\ gregis'. Et factũ est: 2
C.G. cum consummasset comedere herbam ter-

ræ, dixi, Dñe Deus, propitius esto obsecro:
3 quis suscitabit Iacob, quia paruulus est? Mi
sertus est Dñs super hoc: Non erit, dicit Do-
4 minus. Hæc ostendit mihi Dñs Deus: & ec
ce uocabat iudicium ad ignem Dñs Deus, &
deuorauit abyssum multam, & comedit si-
5 mul partem. Et dixi, Dñe Deus, quiesce ob-
secro: quis suscitabit Iacob. quia paruulus
6 est? Misertus est Dñs sup hoc: Sed, & istud
7 non erit, dicit Dñs Deus. Hęc ostendit mi-
hi -Dñs': * & ecce Dñs stans super murum *-6 MS. R*
litum, & in manu eius trulla cæmentarij. *Hier. H.*
8 Et dixit Dñs ad me, Quid tu uides Amos? *C.*
Et dixi, Trullam cęmentarij. Et dixit Dñs, **Deus 19*
Ecce ego ponam trullam in medio populi *MS.G.9.*
mei Israel: nõ adijciam ultra superinduce-
9 re eum. Et demoliẽtur excelsa idôli, & san
ctificationes Israel desolabuntur: & cõsur-
10 gã super domũ Ieroboam in gladio. Et mi
sit Amasias sacerdos Beth-el ad Ieroboam
regẽ Israel, dicẽs, rebellauit cõtra te Amos
in medio domus Israel nõ poterit terra su
11 stinere uniuersos sermones eius. Hæc e-
nim dicit Amos, In gladio morietur Iero-
boam, & Israel captiuus migrabit de terra
12 sua. Et dixit Amasias ad Amos, Qui uides,
gradere, fuge in terrã Iuda: & comede ibi
13 panẽ, & prophetabis ibi. Et in Beth-el non
adiicies ultra, ut prophetes: quia sanctifica-
14 tio regis est, & domus regni est. Respon-
ditq. Amos & dixit ad Amasiam, Non sum
propheta, & non sum filius prophetæ: sed
armẽtarius ego sum uellicans sycomoros.
15 Et tulit me Dñs cũ sequerer gregem: & di-
xit Dominus ad me Vade, propheta ad po-
16 pulum meum Israel. Et nunc audi uer-
bum Domini. Tu dicis, Non prophetabis su
per Israel, & non stillabis super domũ idô-
17 li. Propter hoc hæc dicit Dominus, Vxor
tua in ciuitatẽ fornicabitur, & filij tui, & fi
liæ tuę in gladio cadẽt, & humus tua funi-
culo metietur: & tu in terra polluta morie
ris, & Israel captiuus migrabit de terra sua.

C A P. VIII.

1 HÆc ostendit mihi Dñs Deus; & ecce
2 uncinus pomorũ Et dixit, Quid tu
uides Amos? Et dixi, Vncinũ pomo-
rum. Et dixit Dñs ad me, Venit finis super
populũ meũ Israel: nõ adiiciã ultra, ut per-
3 transeã eũ. Et stridebunt cardines tẽpli in
die illa, dicit Dñs Deus: multi moriẽtur: in
4 omni loco proijcietur silẽtiũ. Audite hoc
qui conteritis pauperem, & deficere facitis
5 egenos terræ, dicentes, Quando trãsibit \\\\ *\\\\ mensis*
messis', & uęnundabimus merces, & sabba- *1 MS R*
thũ, & aperiemus frumentũ: ut imminua- *Hie.H.G.*
mus mensurã, & augeamus siclũ, & suppo-
6 namus stateras dolosas, Vt possideamus
in argento egenos, & pauperes, pro calcea-
mentis, & quisquilias frumenti uẽdamus?
7 Iurauit Dñs in \\\\ superbia', Iacob, Si obli- *\\\\ super-*
tus fuero usque ad finem omnia opera eo- *biã 3 MS.*
8 rum. Nunquid super isto non commoue- *R. Hier.*
bitur terra, & lugebit omnis habitator eius
& ascendet quasi fluuius uniuersus, & eij-
9 cietur, & defluet quasi riuus Aegypti? Et
erit ¶ in die illa, dicit Dominus, * occidet **Deus R.*
Sol in meridie, & tenebrescere faciam ter- *H.C.G.9.*
10 ram in die luminis. ¶ & conuertam fe- *Ier.15.9.*
stiuitates uestras in luctum, & omnia can- *Tob.2 6.*
tica uestra in planctum: & inducam super *1 Ma.1.*
omne dorsum uestrum saccum, & super *41.*

omne caput caluitium:& ponam eã, qua-
si luctum unigeniti, & nouissima eius qua
si diem amarum. †Ecce, dies ueniunt dicit 11
Dominus,& emittam famem in terram:
non famem panis,neque sitim aquę,sed au
diendi uerbum Domini.†Et commouebun 12
tur a Mari usque ad mare, & ab Aquilone
usque ad Orientem: circuibunt quærentes
uerbum Dñi, & non inuenient.†In die illa 13
deficiét uirgines pulchræ,& adolescétes in
siti.†Qui iurant in delicto Samariæ, & di- 14
cunt,Viuit Deus tuus Dan: & uiuit uia Ber
-sabee, & cadent, & non resurgent ultra.

CAP. IX.

VIdi Dominum stantem super altare: 1
& dixit, Percute cardinem, & com-
moueantur superliminaria: auari-
tia enim in capite omnium, & nouissimũ
eorum in gladio interficiam:non erit fuga
\\ eis: fugient',& non saluabitur ex eis qui
fugerit. † ‖ Si descenderint usque ad infer- 2
num,inde manus mea educet eos:& si ascé
derint usque in cœlum, inde detrahã eos.
† Et si absconditi fuerint in uertice Carme 3
li, inde scrutans auferam eos: & si celaue-
rint se ab oculis meis in profundo maris,
ibi mandabo serpenti, & mordebit eos.
† Et si abierint in captiuitatem coram ini- 4
micis suis, ibi mandabo gladio, & occidet
eos: ‖ & ponam oculos meos super eos in
malum, & non in bonum. † Et Dominus 5
Deus exercituum qui tangit terram, & ta-
bescet: & lugebunt omnes habitantes in
ea: & ascendet sicut riuus omnis, & de-
fluet sicut fluuius Aegypti. † Qui ædifi- 6
cat in cœlo ascensionem suam, & fascicu-

\\ eis qui fugient 3 MS.

Psal. 138. 8.

Ier. 44. 11.

lum suum super terram fundauit: qui uo-
cat aquas maris, & effundit eas super fa-
7 ciem terræ,Dominus nomen eius: † Nun-
quid nõ ut filij Aethiopum uos estis mihi,
filij Israel, ait Dominus? nunquid non Is-
raël ascendere feci de Terra-Aegypti: & Pa
læsthinos de Cappadocia, & Syros de Cy-
8 rene? † Ecce oculi Domini Dei super regnũ
peccans, & conteram illud a facie terræ:
uerumtamen conterens non conteram do
9 mum Iacob, dicit Dominus. † Ecce enim
mandabo ego, & concutiam in omnibus
gentibus domum Israel, sicut concutitur
in cribro:& non cadet lapillus super terrã.
10 † In gladio morientur omnes peccatores
populi mei:qui dicunt, Non appropinqua-
11 bit, & non ueniet super nos malum. † In
die illa ‖ suscitabo tabernaculum Dauid,
quod cecidit:& reædificabo aperturas mu-
rorum eius, & ea quæ corruerant instau-
rabo: & reædificabo eum sicut in diebus
12 antiquis.†Vt possideant reliquias Idumeæ,
& omnes nationes, eo quòd inuocatum
sit nomen meum super eos:dicit Dominus
13 faciens hæc. † Ecce dies ueniunt,dicit Do-
minus: & comprehédet arator messorem,
& calcator uuæ mittentem semen: ‖& stil-
labunt montes dulcedinem, & omnes col-
14 les culti erunt. †Et cõuertam captiuitatem
populi mei Israel: & ædificabunt ciuitates
desertas, & inhabitabunt: & plantabunt
uineas, & bibent uinum earum:& facient
15 hortos, & comedent fructus eorum. † Et
plantabo eos super humum suam:& non
euellam eos ultra de terra sua, quam dedi
eis, dicit Dominus Deus tuus.

Sup. 5. 8.

Act. 15. 16.

Ioel. 3. 18.

PROPHETIA ABDIAE.

VIsio Abdiæ. Hæc 1
dicit Dñs Deus ad
Edom, ‖ Auditum
audiuimus a Do-
mino, & legatum
ad Gentes misit,
Surgite,& consur-
gamus aduersus
eum in prœlium.
†Ecce paruulũ de- 2
di te in Gentibus:
cõtemptibilis tu es ualde. † Superbia cor- 3
dis tui extulit te, habitantem in scissũris
petrarum, exaltantem solium \\ tuum:
qui dicis in corde tuo', Quis detrahet me
in terram? † Si exaltatus fueris, ut a- 4
quila, & si inter sydera posueris ni-
dum tuum: inde detraham te,dicit Do-
minus. † Si fures introissent ad te, si 5
latrones per noctem: quomodo conti-
cuisses? nonne furati essent sufficientia si-
bi?si uindemiatores introissent ad te,nun-
quid saltẽ racemũ reliquissent tibi? † Quo- 6
modo scrutati sunt Esau, inuestigauerunt
abscondita eius? † Vsque ad terminũ emi- 7
serunt te omnes uiri fœderis tui:illuserunt
tibi:inualuerũt aduersum te uiri pacis tuę:
qui comedunt tecum, ponent insidias sub-

Ier. 49. 14.

\\ suum, qui dicit in corde suo 12 MS. H. C. G. 9.

Ier. 49. 16.

8 ter te: non est prudentia in eo. † ‖ Nun-
quid non in die illa, dicit Dominus,perdã
sapientes de Idumæa, & prudentiam de
9 monte Esau?†Et timebunt fortes tui a Me-
10 ridie, ut intereat uir de monte Esau.†Pro-
ter interfectionem, & ‖ propter iniqui-
tatem in fratrem tuum Iacob, operiet te
11 confusio, & peribis in æternum. † In die
cum stares \\ aduersus-eum', quando ca-
piebant alieni exercitum eius, & extra-
nei ingrediebantur portas eius, & super Ie
rusalem mittebant sortem:tu quoque eras
12 quasi unus ex eis † Et non despicias in die
fratris tui, in die peregrinationis eius: &
non lætaberis super filios Iuda, in die per-
ditionis eorum: & non magnificabis os
13 tuum in die angustiæ. † Neque ingredie-
ris portam populi mei in die ruinę eorum:
neque despicies, & tu in malis eius in die
uastitatis illius: & non emitteris aduersus
exercitum eius in die uastitatis illius.
14 † Neque stabis in exitibus, ut interficias
eos qui fugerint: & non concludes reli-
15 quos eius in die tribulationis. † Quo-
niam iuxta est dies Domini super omnes
gentes: sicut fecisti, fiet tibi: retribu-
tionem tuam conuertet in caput tuum.
16 † Quomodo enim \\ bibistis' super mon

Isa. 29. 14.

Gen. 27. 42.

-4 MS. \\ ex aduerso M. C. G.

\\ bibistis MS. R Hieron. G. Verũ H. C. C. Textui adstipulãtur.

tem

tem sanctum meum, bibét omnes Gentes
iugiter: & bibent,& absorbebunt, & erunt
quasi non sint. ♦ Et in monte Sion erit sal- 17
uatio, & erit sanctus: & possidebit domus
Iacob eos qui se possederant. ♦ Et erit do- 18
mus Iacob ignis, & domus Ioseph flam-
ma, & domus Esau stipula: & succenden-
tur in eis, & deuorabunt eos: & non erunt
reliquiæ domus Esau, quia Dominus lo-
cutus est. ♦ Et hæreditabunt hi qui ad 19
Austrum sunt, montem Esau, & qui in
campestribus Philisthiim: & possidebunt re-
gionem Ephraim, & regionem Samariæ:
20 & Ben-iamin possidebit Galaad. ♦Et trans-
migratio exercitus huius filiorum Israel,
omnia * Chananæorum usque ad Sare-
ptam: & transmigratio Ierusalem, quæ in
21 Bosphoro est, possidebit ciuitates Austri. ♦Et
ascendent saluatores in mótem Sion iudi-
care mótem Esau: & erit Domino regnum.

*loca M 8 q. 8.

PROPHETIA IONAE.

CAPVT PRIMVM.

E T factum est uer- 1
bum Domini ad
Ionam filium A-
mathi, dicens, ♦Sur- 2
ge, & vade in Ni-
niuen ciuitatem
grandem, & præ-
dica in ea: quia
ascendit malitia e-
ius coram me. ♦Et 3
surrexit Ionas, ut
fugeret in Tharsis a facie Domini, & descé-
dit in Ioppen, & inuenit nauem euntem in
Tharsis: & dedit naulum eius, & descendit
in eam, ut iret cum eis in Tharsis a facie Do
mini. ♦ Dominus autem misit uentum ma 4
gnum in mare: & facta est tempestas ma-
gna in mari, & nauis periclitabatur conte-
ri. ♦ Et timuerunt nautæ, & clamauerunt 5
uiri ad deum suum: & miserunt uasa quæ
erant in naui in mare, ut alleuiaretur ab
eis: & Ionas descendit ad interiora nauis,
& dormiebat sopore graui. ♦ Et accessit ad 6
eum gubernator, & dixit ei, Quid tu so-
pore deprimeris? surge, inuoca Deum
tuum, si forte recogitet Deus de nobis, &
non pereamus. ♦ Et dixit vir ad collegam 7
suum, Venite, & mittamus sortes, & scia-
mus quare hoc malum sit nobis. Et mise-
runt sortes: & cecidit sors super Ionam.
♦ Et dixerunt ad eum, Indica nobis, cuius 8
causa malum istud sit nobis: quod est opus
tuum? quæ terra tua? & quò uadis? uel ex
quo populo es tu? ♦ Et dixit ad eos, He- 9
bræus ego sum, & Dominum Deum cœli
ego timeo, qui fecit mare, & aridam. ♦ Et 10
timuerunt uiri timore magno, & dixerunt
ad eum, Quid hoc fecisti? Cognouerunt
enim uiri quod a facie Domini fugeret:
quia indicauerat eis. ♦ Et dixerunt ad eú, 11
Quid faciemus tibi, & cessabit mare a no-
bis? quia mare ibat, & intumescebat.* ♦Et 12
dixit ad eos, Tollite me, & mittite in mare,
& cessabit mare a uobis: scio enim ego
quoniam propter me tempestas hæc gran-
dis * super uos. ♦ Et remigabant uiri, ut 13
reuerterentur ad aridam, & non ualebant:
quia mare ibat, & intumescebat super eos.
♦ Et clamauerunt ad Dominum, & dixe- 14
runt, Quæsumus Domine, ne pereamus
in anima uiri istius, & ne des super nos
sanguinem innocentem: quia tu Domine,
sicut uoluisti, fecisti. ♦ Et tulerunt Ionam, 15

* super eos O. Pertinet autē ad. uersū 13.
* est M 8. Hier 6.
* uenit R. Verū Textus consimilis est H. & C.

& miserunt in mare: & stetit mare a fer-
16 uore suo. ♦ Et timuerunt uiri timore ma-
gno Dominum, & immolauerunt hostias
Domino, & uouerunt uota.

CAP. II.

1 E T præparauit Dominus piscem gran
dem ut deglutiret Ionam: ‖ & erat
Ionas in uentre piscis tribus diebus,
2 & tribus noctibus. ♦ Et orauit Ionas ad Do
minum Deum suum de uentre piscis.
3 ♦ Et dixit,
‖ Clamaui de tribulatione mea ad Domi
num, & exaudiuit me: de uentre inferi cla
maui, & exaudisti uocem meam.
4 ♦ Et proiecisti me in profundū in corde
maris, & flumen circundedit me: omnes
gurgites tui, & fluctus tui super me tran-
sierunt.
5 ♦ Et ego dixi, Abiectus sum a conspectu
oculorum tuorum; uerumtamen rursus ui-
debo templum sanctum tuum.
6 ♦ Circundederunt me aquæ usque ad ani
mam, abyssus uallauit me, pelagus operuit
caput meum.
7 ♦ Ad extrema montium descendi, terræ
uectes concluserunt me in æternum: &
subleuabis de corruptione uitam meam,
Domine Deus meus.
8 ♦ Cum angustiaretur in me anima mea,
Domini recordatus sum: ut ueniat ad te o-
ratio mea ad templum sanctum tuum.
9 ♦ Qui custodiunt uanitates frustra, mise-
10 ricordiam suam derelinquunt.
♦ Ego autem in uoce laudis immolabo
tibi: quæcunque uoui reddam pro salu-
te Domino.
11 ♦ Et dixit Dominus pisci: & euomuit
Ionam in aridam.

Mat. 12. 40. 16. 4. Luc. 11. 30. 1. Cor. 15. 4. Ps. 3. 5. 17. 7. 117. 5. 119. 2.

Ps. 68. 1.

CAP. III.

1 E T factum est uerbum Domini ad Io-
2 nam secundo, dicens, ♦ Surge, & uade
in Niniuen ciuitaté magnam: & præ-
dica in ea prædicationem quā ego loquor
3 ad te. ♦ Et surrexit Ionas, & abijt in Nini-
uen, iuxta uerbum Domini: & Niniue erat
ciuitas magna itinere trium dierum.
4 ♦ Et cœpit Ionas introire ciuitatem itine-
re diei unius: & clamauit, & dixit, Ad-
huc quadraginta dies, & Niniue subuerte-
5 tur. ♦‖ Et crediderunt uiri Niniuitæ in
Deum: & prędicauerunt ieiunium, & uesti-
ti sunt saccis a maiore usque ad minorem.
6 ♦ Et peruēnit uerbum ad regem Niniue:
& surrexit de solio suo, & abiecit uest-

Mat. 12. 41. Luc. 11. 32.

mentum

mentum ſuum a ſe, & indutus eſt ſacco, &
ſedit in cinere. † Et clamauit, & dixit in 7
Niniue ex ore regis, & principum eius, di-
cens: Homines, & iumenta, & boues, &
pecora non guſtent quicquam: nec paſcan
tur, & aquam non bibant. † Et operiantur 8
Ier.18.11. ſaccis homines, & iumenta, & clament ad
Deut.4 ** Dominum in fortitudine: ‖ & conuerta-
Mt.2.n. tur uir a uia ſua mala, & ab iniquitate quæ
G. eſt in manibus eorum. † ‖ Quis ſcit ſi con- 9
Ioel.2.14 uertatur, & ignoſcat Deus: & reuertatur a
furore iræ ſuæ, & non peribimus? † Et ui- 10
dit Deus opera eorum, quia conuerſi ſunt
de uia ſua mala: & miſertus eſt Deus ſuper
malitia quam locutus fuerat, ut faceret
eis, & non fecit.

CAP. IIII.

ET afflictus eſt Ionas afflictione ma- 1
gna, & iratus eſt: † & orauit ad Domi 2
num, & dixit, Obſecro Domine, nun-
quid non hoc eſt uerbum meum, cũ adhuc
eſſem in terra mea? propter hoc præoccu-
Pſ.85.5. paui, ut fugerẽ in Tharſis, ‖ ſcio enim quia
Ioel.2.13 tu Deus clemens & miſericors es, patiens &
multæ miſerationis, & ignoſcens ſuper ma
litia. † Et nunc Domine tolle quæſo ani- 3
mã meã a me: quia melior eſt mihi mors
quàm uita. † Et dixit Dominus, Putaſne be- 4
5 ne iraſceris tu? † Et egreſſus eſt Ionas de ci-
uitate, & ſedit contra Orientem ciuitatis:
& fecit ſibimet umbraculum ibi, & ſedebat
ſubter illud in umbra, donec uideret quid
6 accideret ciuitati. † Et præparauit Dominus
Deus hederam, & aſcendit ſuper caput Io-
næ, ut eſſet umbra ſuper caput eius, & pro-
tegeret eum, laborauerat enim: & lætatus
7 eſt Ionas ſuper hedera lætitia magna. † Et
parauit Deus uermem aſcenſu diluculi in
craſtinum: & percuſſit hederã, & exaruit.
8 † Et cum ortus fuiſſet Sol, præcepit Domi-
nus uento calido, & urenti: & percuſſit Sol
ſuper caput Ionæ, & æſtuabat: & petiuit
animæ ſuæ ut moreretur, & dixit, Melius
9 eſt mihi mori, quàm uiuere. † Et dixit
Dominus ad Ionam, Putaſne bene iraſce-
ris tu ſuper hederam? † Et dixit, Bene ira-
10 ſcor ego uſque ad mortem. † Et dixit Do-
minus, Tu doles ſuper hederam, in qua
non laboraſti, neque feciſti ut creſceret,
quæ ſub una nocte nata eſt, & ſub una
11 nocte perijt: † Et ego non parcam Ni-
niue ciuitati magnæ, in qua ſunt pluſ-
quam centum uiginti millia hominum,
qui neſciunt quid ſit inter dexteram, & ſi-
niſtram ſuam, & iumenta multa?

PROPHETIA MICHAEAE.

CAPVT PRIMVM.

VERBVM Domini 1
quod factum eſt
ad Michæam Mo-
raſthiten, in die-
bus Ioathan, A-
chaz, & Ezechiæ
regum Iuda: quod
uidit ſuper Sama-
riam, & Ieruſalẽ.
Deut.32. † ‖ Audite populi 2
Iſ.1.2. omnes, & attẽdat
terra, & plenitudo eius: & ſit Dñs Deus uo-
bis in teſtem, Dominus de templo ſancto
Iſ.26.21. ſuo. † ‖ Quia ecce Dominus egredietur de 3
loco ſuo: & deſcendet, & calcabit ſuper ex-
celſa terræ. † Et conſumentur montes ſub- 4
tus eum: & ualles ſcindentur ſicut cera a fa
cie ignis, ſicut aquæ quæ decurrunt in præ-
ceps. † In ſcelere Iacob omne iſtud, & in 5
peccatis domus Iſraël. quod ſcelus Iacob?
nonne Samaria? & quæ excelſa Iudæ? non-
ne Ieruſalem? † & ponam Samariam quaſi 6
aceruum lapidum in agro cum plantatur
uinea: & detraham in uallem lapides eius,
& fundamenta eius reuelabo. † Et omnia 7
ſculptilia eius concidentur, & omnes mer-
cedes eius comburẽtur igne, & omnia idò-
la eius ponã in perditionem: quia de mer-
cedibus meretricis congregata ſunt, & uſq;
ad mercedem meretricis reuertentur. † Su- 8
per hoc plangam, & ululabo: uadam ſpo-
liatus, & nudus: faciam planctum uelut
draconum, & luctum quaſi ſtruthionum:
† Quia deſperata eſt plaga eius, quia uenit 9
uſque ad Iudam, tetigit portam populi mei
uſque ad Ieruſalem. † In Geth nolite annũ- 10
ciare, lachrymis ne ploretis: in domo Pulue
11 ris puluere uos conſpergite. † Et tranſite uo
bis habitatio Pulchra, confuſa ignominia:
non eſt egreſſa quæ habitat in exitu: plan-
ctum Domus uicinæ accipiet ex uobis, quæ
12 ſtetit ſibimet. † Quia infirmata eſt in bonũ,
quæ habitat In-amaritudinibus: quia de-
ſcendit malum a Domino in portam Ieru-
13 ſalem. † Tumultus quadrigæ ſtuporis habi-
tanti Lachis, principiũ peccati eſt filię Sion
14 quia in te inuenta ſunt ſcelera Iſraël. † Pro-
pterea dabit emiſſarios ſuper hæreditatem
Geth: domos Mẽdacij in deceptionem re-
15 gibus Iſraël. † Adhuc hæredem adducam
tibi quæ habitas in Mareſa. uſque ad Odol-
16 lam ueniet gloria Iſraël. † Decaluare, &
tondẽre ſuper filios deliciarum tuarum: di-
lata caluitium tuum ſicut aquila: quo-
niam captiui ducti ſunt ex te.

CAP. II.

1 VÆ qui cogitatis inutile, & operami-
ni malum in cubilibus ueſtris: in lu-
ce matutina faciunt illud, quoniam
2 contra Deum eſt manus eorum. † Et con-
cupierunt agros, & uiolenter tulerunt, &
rapuerunt domos: & calumniabantur uirũ
& domum eius, uirum, & hæreditatẽ eius.
3 † Idcirco hæc dicit Dominus, Ecce ego co-
gito ſuper familiam iſtã malum: unde non
auferetis colla ueſtra, & non ambulabitis
4 ſuperbi, quoniam tempus peſſimum eſt. † In
die illa ſumetur ſuper uos parabola, & can
tabitur canticum cum ſuauitate, dicentiũ,
Depopulatione uaſtati ſumus: pars populi
mei commutata eſt: quomodo recedet a
me, quum reuertatur, qui regiones noſtras
5 diuidat? † Propter hoc non erit tibi mittens

funiculum

** ô Iſraël MS.*

funiculum ſortis in cœtu Domini.* †Ne lo 6
quamini loquētes, Nō ſtillabit ſuper iſtos,
non comprehendet confuſio.†Dicit domus 7
Iacob,Nunquid abbreuiatus eſt ſpiritus Do
mini,aut tales ſunt cogitationes eius? Nō-
ne uerba mea bona ſunt cum eo qui recte
graditur? † Et e contrario populus meus in 8
aduerſarium conſurrexit:deſuper tunicam
pallium ſuſtuliſtis:& eos qui tranſibant ſim
pliciter,conuertiſtis in bellum. † Mulieres 9
populi mei eieciſtis de domo deliciarū ſua-
rum:a paruulis earum tuliſtis laudem meā
in perpetuum. † Surgite, & ite, quia non 10
habetis hîc requiem: propter immunditiā
eius corrumpetur putredine peſſima.†Vti 11
nam non eſſem uir habens ſpiritum,& mē
dacium potius loquerer, ſtillabo tibi in ui-
num, & in ebrietatem: & erit ſuper quem
ſtillatur populus iſte. † Congregatione cō- 12
gregabo Iacob totum te: in unum condu-
cam reliquias Iſraël, pariter ponam illum
quaſi gregem in ouili, quaſi pecus in me-
dio caularum,tumultuabuntur a multitu-
dine hominum. † Aſcendent enim pandēs 13
iter ante eos:diuident,& tranſibunt portā,
& ingredientur per eam: & tranſibit rex
eorum corā eis,& Dominus in capite eorū

CAP. III.

ET dixi,Audite principes Iacob, & du- 1
ces domus Iſraël, Nunquid non ue-
ſtrum eſt ſcire iudicium,†qui odio ha 2
betis bonum,& diligitis malum:qui uiolē-
ter tollitis pelles eorum deſuper eis,& car-
nem eorum deſuper oſſibus eorum? †Qui 3
comederunt carnem populi mei,& pellem
eorum deſuper excoriauerunt: & oſſa eo-
rum confregerunt, & conciderunt ſicut in
lebēte,& quaſi carnem in medio ollæ.†Tūc 4
clamabunt ad Dominum, & non exaudiet
eos: & abſcondet faciem ſuam ab eis in tē-
pore illo, ſicut nequiter egerunt in adin-
uentionibus ſuis. † Hæc dicit Dominus ſu- 5
per prophetas qui ſeducunt populū meū:
qui mordent dentibus ſuis,& prædicant pa
cem: & ſiquis non dederit in ore eorum
quippiam,ſanctificant ſuper eum prœliū.
† Propterea nox uobis pro uiſione erit; & 6
tenebræ uobis pro diuinatione: & occum-
bet Sol ſuper Prophetas, & obtenebrabitur
ſuper eos dies. † Et confundentur qui ui- 7
dent uiſiones, & confundentur diuini: &
operient omnes uultus ſuos, quia non eſt
reſponſum Dei. † Verumtamen ego re- 8
pletus ſum fortitudine ſpiritus Domini,iu-
dicio, & uirtute: ut annunciem Iacob ſce-
lus ſuum,& Iſraël peccatum ſuum.†Audite 9
hoc principes domus Iacob, & iudices do-
mus Iſraël: qui abominamini iudicium, &
omnia recta peruertitis. † Qui ædificatis 10
Ezech.22 27. Sion in ſanguinibus, & Ieruſalem in ini-
quitate. † ‖ Principes eius in muneribus 11
Soph.3.3. iudicabant, & ſacerdotes eius in mercede
docebant, & prophetæ eius in pecunia di-
uinabāt; & ſup dn̄m requieſcebāt dicētes,
Nunquid nō Dn̄s in medio noſtrū?non ve-
niēt ſuper nos mala.†Propter hoc,cauſa ve 12
Ier.26.18 ſtri,‖Sion quaſi ager arabitur,& Ieruſalem
quaſi aceruus lapidū erit, & mons tēpli in
excelſa ſiluarum.

CAP. IIII.

Iſ.2.2.

ET ‖erit,in nouiſſimo dierum erit mōs 1
domus Domini præparatus in uerti-
ce montiū,& ſublimis ſuper colles: &
2 fluent. † ad eum populi. Et properabunt
gentes multæ,& dicent, Venite, aſcēdamus
ad montem Domini, & ad domum Dei Ia-
cob: & docebit nos de uijs ſuis,& ibimus in
ſemitis eius: quia de Sion egredietur lex,
3 & uerbum Domini de Ieruſalem.†Et iudi
cabit inter populos multos,& corripiet gē-
tes fortes uſque in longinquum, & conci-
dent gladios ſuos in uomeres,& haſtas ſuas
in ligones: non ſumet gens aduerſus gentē
gladium, & non diſcent ultra belligerare.
4 †Et ſedebit uir ſubtus uineam ſuam,& ſub
tus ficum ſuam, & non erit qui deterreat:
quia os Domini exercituum locutum eſt.
5 † Quia omnes populi ambulabūt unuſquiſ-
que in nomine Dei ſui: nos autem ambu-
labimus in nomine Domini Dei noſtri in
6 æternum, & ultra. † In die illa, dicit Do-
minus, congregabo claudicantem: & eam
quam eieceram,colligam,& quam afflixe-
7 ram.* † ‖ Et ponam claudicantem,in reli-
**conſolabor MS.*
quias: & eam quæ laborauerat,in gentem
Soph.3.19
robuſtam. ‖& regnabit Dominus ſuper eos
Luc.1.33.
in monte Sion, ex hoc nunc,& uſque in æ-
Dan.7.14
8 ternum. † Et tu turris gregis,nebuloſa ‖ fi-
ˇ filia MS R.
liæˇ Sion uſque ad te ueniet: & ueniet po-
9 teſtas prima regnum filiæ Ieruſalem.†Nūc
quare mœrore contraheris? nunquid rex
non eſt tibi,aut cōſiliarius tuus perijt,quia
comprehendit te dolor ſicut parturiētem?
10 † Dole,& ſatage filia Sion quaſi parturiēs:
quia nunc egredieris de ciuitate,& habita-
bis in regione, & uenies uſque ad Babylo-
nem,ibi liberaberis: ibi redimet te Domi-
11 nus de manu inimicorum tuorum †Et nūc
congregatæ ſunt ſuper te gentes multæ:
quæ dicunt,Lapidetur: & aſpiciat in Sion
12 oculus noſter. † Ipſi autem non cognoue-
runt cogitationes Domini, & non intelle-
xerunt conſilium eius: quia congregauit
13 eos quaſi fœnum areæ. † Surge, & tritu-
ra filia Sion: quia cornu tuum ponam fer-
reum, & ungulas tuas ponam æreas: &
comminues populos multos, & interficies
Domino rapinas eorum, & fortitudinem
eorum Domino vniuerſæ terræ.

CAP. V.

1 NVnc uaſtaberis filia latronis: obſi-
dionem poſuerunt ſuper nos,in vir
ga percutient maxillam iudicis Iſ-
2 raël. † ‖ET TV BETHLEHEM Ephrata,
Matt.2.6 Ioan.7.42.
paruulus es in millibus Iuda: ex te mihi
egredietur qui ſit dominator in Iſraël: &
egreſſus eius ab initio,a diebus æternitatis.
3 † Propter hoc dabit eos uſque ad tempus
**& ioms R. Hier. H.G.C.*
in quo parturiens pariet: * reliquiæ fratrū
4 eius conuertentur ad filios Iſraël. † Et ſta-
bit,& paſcet in fortitudine Domini, in ſu-
blimitate nominis Domini Dei ſui:& con-
uertentur,quia nunc magnificabitur vſque
5 ad terminos terræ. † Et erit iſte ˇ pax: Aſ-
ˇpax Aſſyrijs 9 MS R.
ſyriusˇ quum uenerit in terram noſtram,&
quando calcauerit in domibus noſtris: &
ſuſcitabimus ſuper eum ſeptem paſtores,&
6 octo primates homines. † Et paſcent ter-
ram Aſſur in gladio, & terram Nemrod in
lanceis eius:& liberabit ab Aſſur,quum ue-
nerit in terram noſtram, & quum calcaue-
7 rit in finibus noſtris. †Et erunt reliquiæ Ia-
cob in medio populorum multorum quaſi
ros a Domino, & quaſi ſtillæ ſuper herbā
quæ non expectat uirum, & non præſtola-

tur filios hominum. † Et erunt reliquiæ Ia 8
cob in Gentibus in medio populorum mul
torum, quasi leo in iumentis siluarum, &
quasi catulus leonis in gregibus pecorum:
qui cum transierit, & conculcauerit, & ce-
Et m s. r.
perit, non est qui eruat. † * Exaltabitur 9
manus tua super hostes tuos, & omnes ini-
** Ex tūc c. Verum Hier. H. & Q. nihil addūt*
mici tui interibunt † Et erit in die illa, di- 10
cit Dominus: auferam equos tuos de me-
dio tui, & disperdam quadrigas tuas. † Et 11
perdam ciuitates terræ tuæ, & destruā om-
nes munitiones tuas, † & auferam malefi- 12
cia de manu tua, & diuinationes non erūt
in te. † Et perire faciam sculptilia tua, & sta- 13
tuas tuas de medio tui: & non adorabis ul-
tra opera manuum tuarum. † Et euellam 14
lucos tuos de medio tui: & conteram ci-
uitates tuas. † Et faciam in furore, & in in- 15
dignatione ultionem in omnibus genti-
bus quæ non audierunt.

CAP. VI.

AVdite quæ Dominus loquitur, Sur- 1
ge, contende iudicio aduersum mō-
tes, & audiant colles uocem tuam.
† Audiant montes iudicium Domini, & for 2
tia fundamenta terræ: quia iudicium Do-
mini cum populo suo, & cum Israel diiudi-
Ier. 2. 4.
cabitur. † ‖ Popule meus quid feci tibi, aut 3
quid molestus fui tibi? responde mihi.
Exod. 14. 22.
† ‖ Quia eduxi te de Terra Aegypti, & de 4
domo seruientium liberaui te: & misi ante
faciem tuam Moysen, & Aaron, & Mariam
Num. 22. 23. 24. 25
† Popule meus, memento quæso ‖ quid co- 5
gitauerit Balach rex Moab, & quid respon-
derit ei Balaam filius Beor, de Setim usque
ad Galgalam, ut cognosceres iustitias Do-
mini. † Quid dignum offeram Domino? 6
curuabo genu Deo excelso? nunquid offerā
ei holocautomata, & uitulos anniculos?
† Nunquid placari potest Dominus in mil- 7
libus arietum, aut in multis millibus hir-
corum pinguium? nunquid dabo primoge
nitum meum pro scelere meo, fructū uen-
tris mei pro peccato animæ meæ? † Indi- 8
cabo tibi ô homo quid sit bonum, & quid
Dominus requirat a te, Vtique facere iudi-
cium, & diligere misericordiam, & solicitū
ambulare cum Deo tuo. † Vox Domini ad 9
ciuitatem clamat, & salus erit timentibus
\\ suum 6 m s.
nomen \\ tuū': Audite tribus, & quis appro-
\\ eius m s r. G.
babit illud? † Adhuc ignis in domo impij 10
thesauri iniquitatis, & mensura minor iræ
\\ Domini C. Pro Textu lectione Hier. & H faciunt.
plena. † Nūquid iustificabo stateram impiā, 11
& saccelli pondera dolosa? † In quibus diui- 12
tes eius repleti sunt iniquitate, & habitan
tes in ea loquebantur mendaciū, & lingua
eorum fraudulenta in ore eorum. † Et ego 13
ergo cępi percutere te perditione super pec
Leu. 26. 26.
catis tuis. † ‖ Tu comedes, & nō saturaberis: 14
& humiliatio tua in medio tui: & apprehē-
Deut. 28. 38.
des, & non saluabis: & quos saluaueris, in
gladiū dabo. † ‖ Tu seminabis, & non metes: 15
Agg. 1. 6
tu calcabis oliuam, & non ungēris oleo, &
mustū, & non bibes uinum. † Et custodisti 16
pręcepta Amri, & omne opus domus Achab

& ambulasti in \\ voluptatibus' eorū, ut darē
\\ voluntatibus 3 ms. Hier. H. G. C
te in perditionē, & habitantes in ea in sibi-
lum, & opprobrium populi mei portabitis.

CAP. VII.

1 VÆ mihi, quia factus sum sicut qui
colligit in autumno racemos uinde-
miæ: non est botrus ad comedendū,
præcoquas ficus desiderauit anima mea.
2 † Periji sanctus de terra, & rectus in homi-
nibus non est: omnes in sanguine insidian-
tur, uir fratrem suum ad mortem uenatur.
3 † Malum manuum suarum dicunt bonum:
princeps postulat, & iudex in reddendo est:
& magnus locutus est desiderium animæ
4 suæ, & conturbauerunt eam. † Qui optimus
in eis est, quasi paliurus: & qui rectus, quasi
spina de sepe. Dies speculationis tuæ, uisita-
5 tio tua uenit: nunc erit uastitas eorum. † No
lite credere amico: & nolite confidere in
duce: ab ea quæ dormit in sinu tuo custo-
6 di claustra oris tui. † ‖ Quia filius contume-
Mat. 10. 21. 35.
liam facit patri, & filia consurgit aduersus
matrem suam, nurus aduersus socrum suā
7 ‖ & inimici hominis domestici eius. † Ego
Mat. 10. 36.
autem ad Dominum aspiciam, expectabo
Deum saluatorem meum: audiet me Deus
8 meus. † Ne læteris inimica mea super me,
quia cecidi, consurgam cum sedero in tene
9 bris, Dominus lux mea est. † Iram Domini
portabo, quoniā peccaui ei: donec causam
meam iudicet, & faciat iudicium meum:
educet me in lucem, uidebo iustitiam eius.
10 † Et aspiciet inimica mea, & operietur con-
fusione, quæ dicit ad me, Vbi est Dominus
Deus tuus? Oculi mei uidebunt in eam: nūc
erit in conculcationem, ut lutum platea-
11 rum. † Dies ut ædificentur maceriæ tuæ: in
12 die illa longe fiet lex. † In die illa & usque ad
te ueniet Assur, & usque ad ciuitates muni-
tas: & a ciuitatibus munitis usque ad flu-
men, & ad mare de mari, & ad montem de
13 monte. † Et terra erit in desolationē pro-
pter habitatores suos, & propter fructum
14 cogitationum eorum. † Pasce populum
tuum in uirga tua, gregem hæreditatis
tuæ, habitantes solos in saltu, in medio Car
meli: pascentur Basan, & Galaad iuxta dies
15 antiquos. † Secundum dies egressionis tuę
de Terra Ægypti ostendam ei mirabilia.
16 † Videbunt gentes, & confundentur super
omni fortitudine sua: ponent manum su-
17 per os, aures eorum surdæ erunt. † Lingent
puluerem sicut \\ serpens', uelut reptilia ter
\\ serpentes ms. R. H... G. Verū Textus conformis est H. & C
ræ proturbabuntur de ædibus suis: Domi-
num Deum nostrum desiderabūt, & time-
18 bunt te. † ‖ Quis Deus similis tui, ‖ qui aufers
iniquitatem, & transis peccatum reliquia-
rum hæreditatis tuæ? non immittet ultra
furorem suum, quoniam uolens miseri-
Ier. 10. 6.
19 cordiam est. † Reuertetur, & miserebi-
Act. 10. 43.
tur nostri, deponet iniquitates nostras: &
Col. 2. 13.
projciet in profundum maris omnia pec-
cata nostra. Dabis ueritatem Iacob mise-
ricordiam Abraham: quæ iurasti patri-
bus nostris a diebus antiquis.

PROPHETIA NAHVM.

CAPVT PRIMVM.

ONVS Niniue, Liber 1
visionis Nahum El-
cesæi. ♦ Deus æmu- 2
lator, & ulciscens
Dominus, ulciscẽs
Dominus, & habẽs
furorem ulciscens
Dominus in ho-
stes suos, & irascẽs
ipse inimicis suis.
♦ Dominus patiẽs, 3
& magnus fortitudine, & mundans non fa
ciet innocentem. Dominus in tempestate,
& turbine uiæ eius, & nebulæ puluis pedũ
eius. ♦ Increpans mare, & exiccans illud: & 4
omnia flumina ad desertum deducens. In-
firmatus est Basan, & Carmelus: & flos Li-
bani elanguit. ♦ Montes commoti sunt ab 5
eo, & colles desolati sunt: & contremuit ter
ra a facie eius, & orbis, & omnes habitan-
tes in eo. ♦ Ante faciem indignationis eius 6
quis stabit? & quis resistet in ira furoris
eius? indignatio eius effusa est ut ignis: &
petræ dissolutæ sunt ab eo. ♦ Bonus Do- 7
minus, & confortans in die tribulationis: &
sciens sperantes in se. ♦ & in diluuio præte- 8
reunte, consummationem faciet loci eius:
& inimicos eius persequentur tenebræ.
♦ Quid cogitatis contra Dominum? consum 9
mationem ipse faciet: non consurget du-
plex tribulatio. ♦ Quia sicut spinæ se inui- 10
cem complectuntur: sic conuiuium eorũ
pariter potantium, consumentur quasi sti-
pula ariditate plena. ♦ Ex te exibit cogitãs 11
contra Dominum malitiam, mente pertra-
ctans præuaricationem. ♦ Hæc dicit Do- 12
minus: Si perfecti fuerint: & ita plures, sic
quoque attondentur, & \\ pertransibit': affli
xi te, & non affligam te ultra. ♦ Et nunc cõ- 13
teram uirgam eius de dorso tuo, & uincula
tua disrumpam. ♦ Et præcipiet super te Do- 14
minus, non seminabitur ex nomine tuo
amplius: de domo Dei tui interficiam scul
ptile, & conflatile, ponam sepulchrum tuũ,
quia inhonoratus es. ♦ ‖ Ecce super mon- 15
tes pedes euangelizantis, & annunciantis
pacem: celebra Iuda festiuitates tuas, & red
de uota tua: quia nõ adijciet ultra ut per-
transeat in te Belial, uniuersus interijt.

\\ pertrãsibunt 14 ms C. Verũ R. Hie. & H. numero legũt singulari.
Is. 52. 7. Ro. 10. 15

CAP. II.

AScendit qui dispergat coram te, qui 1
custodiat obsidionem: contempla-
re uiam, conforta lumbos, robora
virtutem ualde. ♦ Quia reddidit Dominus 2
superbiam Iacob, sicut superbiã Israel: quia
vastatores dissipauerunt eos, & propagines
eorum corruperunt. ♦ Clypeus fortium 3
eius ignitus, uiri exercitus in coccineis:
igneæ habenæ currus in die præparationis
eius, & agitatores consopiti sunt. ♦ In iti- 4
neribus \\ conturbati sunt: quadrigæ' colli-
sæ sunt in plateis: aspectus eorum quasi
lampades, quasi fulgura discurrentia. ♦ Re- 5
cordabitur fortium suorum, ruent in iti-
neribus suis: uelociter ascendent muros
6 eius, & præparabitur umbraculum. ♦ Por-
tæ fluuiorum apertæ sunt, & templum ad
7 solum dirutum. ♦ Et miles captiuus abdu-
ctus est: & ancillæ eius minabantur, gemẽ-
tes ut columbæ, murmurantes in cordibus
8 suis. ♦ Et Niniue quasi piscina aquarũ aquæ
eius: ipsi uero fugerunt. state state, & non
9 est qui reuertatur. ♦ Diripite argentũ, diri-
pite aurum: & non est finis diuitiarum ex
10 omnibus uasis desiderabilibus. ♦ Dissipata
est, & scissa, & dilacerata: & cor tabescens,
& dissolutio geniculorum, & defectio in
cunctis renibus: & facies omnium eorum
11 sicut nigredo ollæ. ♦ Vbi est habitaculum
leonum, & pascua catulorum leonum: ad
quam iuit leo, ut ingrederetur illuc: catu-
12 lus leonis, & non est qui exterreat? ♦ Leo
cepit sufficiẽter catulis suis, & necauit leæ-
nis suis: & impleuit præda speluncas suas,
13 & cubile suum rapina. ♦ Ecce ego ad te, di-
cit Dominus exercituum: & succendam vs-
que ad fumum quadrigas \\ tuas', & leuncu-
los tuos comedet gladius: & exterminabo
de terra prædam tuam, & non audietur ul-
tra uox nunciorum tuorum.

\\ conturbata sunt quadrigæ; 4 MS. H. G. C.
Is. 42. 7.
\\ eius 8 MS. Hier. H. Textus autẽ lectio, conformis est R. C. & G.

CAP. III.

1 VÆ ‖ ciuitas sanguinum, uniuersa mẽ
dacij dilaceratione plena: non rece-
2 det a te rapina. ♦ Vox flagelli, & uox
impetus rotæ, & equi frementis, & quadri-
3 gæ \\ feruentis, & equitis ascendentis: ♦ Et
micantis gladij, & fulgurantis hastę, & mul
titudinis interfectæ, & grauis ruinæ': nec
est finis cadauerum, & corruent in corpo-
4 ribus suis. ♦ Propter multitudinem fornica
tionum meretricis speciosæ, & gratæ, & ha
bentis maleficia, quę vendidit gentes in for
nicationibus suis, & familias in maleficijs
5 suis: ♦ ‖ Ecce ego ad te, dicit Dominus exer
cituum: & reuelabo pudenda tua in facie
tua, & ostendam Gentibus nuditatem tuã,
6 & regnis ignominiam tuam. ♦ Et proijciam
super te abominationes, & contumelijs te
7 afficiam, & ponã te in exemplum. ♦ Et erit,
omnis qui uiderit te, resiliet a te, & dicet,
Vastata est Niniue: quis commouebit super
te caput? vnde quæram consolatorem tibi?
8 ♦ Nunquid melior es * Alexandria populo-
rum, quæ habitat in fluminibus? aquæ in
circuitu eius: cuius diuitiæ, mare, aquæ, mu
9 ri eius. ♦ Æthiopia fortitudo eius, & Aegy-
ptus, & non est finis: Aphrica, & Libyes fue
10 runt in auxilio tuo. ♦ Sed & ipsa in trans-
migrationem ducta est in captiuitatẽ: par-
uuli eius elisi sunt in capite omnium uia-
rum, & super inclytos eius miserunt sorte,
& omnes optimates eius confixi sunt in cõ
11 pedibus. ♦ Et tu ergo inebriaberis, & eris
despecta: & tu quæres auxilium ab inimi-
12 co. ♦ Omnes munitiones tuæ sicut ficus cum
grossis suis: si concussæ fuerint, cadent in
13 os comedentis. ♦ Ecce populus tuus mu-
lieres in medio tui: inimicis tuis ad aper-
tionem pandentur portæ terræ tuæ, de-
14 uorabit ignis uectes tuos. ♦ Aquam pro-
pter obsidionem hauri tibi, extrue mu-

Eze. 24. 9. Haba. 2. 12.
\\ feruentes et equites ascendentes: Et micantes gladij, & fulgurantes hastæ, & multitudines interfectæ, et graues ruinæ 7 MS.
Is. 47. 3.
** ab MS. Hier.*

nitiones tuas: intra in lutum & calca, subi-
gens tene lateré. ♦Ibi comedet te ignis: pe- 15
ribis gladio, deuorabit te ut bruchus: con-
gregare ut bruchus, multiplicare ut locu-
sta. ♦Plures fecisti negociationes tuas, quàm 16
stellæ sint cęli: bruchus expansus est, & auo
lauit. ♦Custodes tui quasi locustæ: & par- 17
uuli tui quasi locustæ locustarum, quę con-
sidunt in sepibus in die frigoris: Sol ortus

est, & auolauerunt, & non est cognitus lo-
18 cus earum ubi fuerint. ♦Dormitauerunt pa
stores tui rex Assur; sepelientur principes
tui: latitauit populus tuus in montibus,
19 & non est qui congreget. ♦Non est obscura
contritio tua, pessima est plaga tua: omnes
qui audierunt auditionem tuam, compres-
serunt manum super te: quia super quem
non transijt malitia tua semper?

PROPHETIA HABACVC.

CAPVT PRIMVM.

ONus quod uidit 1
Habacuc Propheta.
♦Vsquequo Domi- 2
ne clamabo, & non
exaudies? uocife-
rabor ad te uim pa
tiens, & non salua-
bis? ♦Quare osten- 3
disti mihi iniqui-
tatem, & laborem,
uidere prædam, &
-22 MS.2 Hier. u. 6 C. iniustitiam contra me? -Quare respicis cō-
temptores, & taces, conculcante impio iu-
stiorem se? Et facies homines quasi pisces
maris, & quasi reptilia non habentia ducē?
& factum est iudicium, & contradictio po-
tentior? ♦Propter hoc lacerata est lex, & 4
non peruenit usque ad finem iudiciū: quia
impius præualet aduersus iustum, propte-
Act.13.41. rea egreditur iudicium peruersum. ♦‖Aspi- 5
cite in gentibus, & uidete, & admiramini,
& obstupescite: quia opus factum est in
diebus uestris, quod nemo credet cum nar-
rabitur. ♦Quia ecce ego suscitabo Chal- 6
dæos, gentem amaram & uelocem, ambu-
lantem super latitudinem terræ, ut possi-
deat tabernacula non sua. ♦Horribilis, & 7
terribilis est ex semetipsa iudiciū, & onus
eius egredietur. ♦Leuiores pardis equi eius, 8
& ueleciores lupis uespertinis, & diffundē-
tur equites eius: equites namque eius de-
longe uenient, uolabunt quasi aquila festi-
nans ad comedendum. ♦Omnes ad præ- 9
dam uenient, facies eorum uentus urens:
& cōgregabit quasi arenam, captiuitatem.
♦Et ipse de regibus triumphabit, & tyran- 10
ni ridiculi eius erunt: ipse super omnē mu-
nitionem ridebit, & comportabit aggerē,
& capiet eam. ♦Tunc mutabitur spiritus, 11
& pertransibit, & corruet: hæc est fortitu-
do eius Dei sui. ♦Nunquid non tu a princi- 12
pio Domine Deus meus, sancte meus, & nō
moriemur? Domine in iudicium po uisti
eum: & fortem ut corriperes, fundasti eū.
♦Mundi sunt oculi tui, ne uideas malum, 13
& respicere ad iniquitatem non poteris.
quare non respicis super iniqua agentes, &
taces deuorante impio iustiorem se? ♦Et fa- 14
cies homines quasi pisces maris, & quasi re-
ptile non habens principem. ♦Totum in 15
hamo subleuauit, traxit illud in sagena sua
& congregauit in rete suum. Super hoc
lætabitur & exultabit. ♦propterea immo-
labit sagenæ suæ, & sacrificabit reti suo: 16

quia in ipsis incrassata est pars eius, & ci- ‶ cessat MS. 2. Hier.
17 bus eius electus. ♦Propter hoc ergo ex-
pandit sagenam suam, & semper inter-
ficere Gentes non ‶ parcet ʹ.

CAP. II.

1 SVper ‖custodiam meam stabo, & figā Is.21.8.
gradum super munitionem: & contē-
plabor, ut uideam quid dicatur mihi,
2 & quid resp ndeam ad arguentem me. ♦Et
respondit mihi Dominus, & dixit, Scribe ui
sum, & explana eum super tab las: ut per-
3 currat qui legerit eum. ♦Quia adhuc uisus
procul, & apparebit in finem, & non men-
tietur. si morā fecerit, expecta illum: quia
4 ueniens ueniet, & non tardabit. ♦Ecce, qui
incredulus est, non erit recta anima eius
in semetipso: ‖iustus autem in fide sua ui- Ioan.3.36.
5 uet. ♦Et quo modo uinum potantem de- Rom.1.17
cipit: sic erit uir superbus, & non decorabi- Gal.3.11
tur: qui dilatauit quasi infernus animam Heb.10.38.
suam: & ipse quasi mors, & nō adimpletur:
& congregauit ad se omnes gentes, & coa-
6 ceruauit ad se omnes populos. ♦Nunquid
non omnes isti super eum parabolam su-
ment, & loquelam ænigmatum eius: & di-
cetur, Væ ei qui multiplicat non sua? usque-
quo & aggrauat contra se densum lutum?
7 ♦Nunquid non repente consurgent, qui
mordeant te: & suscitabuntur lacerātes te,
8 & eris in rapinam eis? ♦Quia tu spoliasti
gentes multas, spoliabunt te omnes qui re-
liqui fuerint de populis: propter sanguinē
hominis, & iniquitatem terræ ciuitatis, &
9 omnium habitantium in ea. ♦Væ qui con
gregat auaritiam malam domui suæ, ut sit
in excelso nidus eius, & liberari se putat de
10 manu mali. ♦Cogitasti confusionem do-
mui tuæ, concidisti populos multos, & pec-
11 cauit anima tua. ♦Quia lapis de pariete cla-
mabit: & lignum quod inter iuncturas æ- Eze.24.9
12 dificiorum est, respondebit. ♦‖Væ qui ædifi- Nahū 3.1
cat ciuitātem in sanguinibus, & præparat ‶ præ
13 urbem in iniquitate. ♦Nunquid non hæc MS. H. C
sunt a Domino exercituum? Laborabunt
enim populi in multo igne: & gentes in
14 uacuum, & deficient. ♦Quia replebitur ter-
ra, ut cognoscant gloriam Domini, quasi
15 aquæ operientes mare. ♦Væ qui potum
dat amico suo, mittens fel suū, & inebriās,
16 ut aspiciat nuditatem eius. ♦Repletus es
ignominia ‶ pro gloria: bibe tu quoque, &
consopire: circumdabit te calix dexteræ
Domini, & uomitus ignominiæ super glo-
17 riam tuam. ♦Quia iniquitas Libani operiet
te, & uastitas animalium deterrebit eos

de san-

de ſanguinibus hominis & iniquitate ter-
ræ, & ciuitatis, & omnium habitantium
in ea. ♦ Quid prodeſt ſculptile, quia ſculpſit 18
illud fictor ſuus conflatile. & imaginẽ fal-
ſam? quia ſperauit in figmento fictor eius,
ut faceret ſimulachra muta. ♦ Væ qui dicit 19
ligno, Expergiſcere: Surge, lapidi tacenti,
nunquid ipſe docere poterit? Ecce, iſte co-
Pſ. 10. 4. opertus eſt auro, & argento: & omnis ſpi-
ritus non eſt in uiſceribus eius. ♦ ‖ Domi- 20
nus autem in templo ſancto ſuo: ſileat a
facie eius omnis terra.

*Oratio Habacuc * pro ignorantiis.* 1

* propheta R. H. C. G.

CAP. III.

DOMINE audiui auditio- 2
nẽ tuã, & timui: Domine
opus tuum in medio an-
norum, uiuifica illud: in
medio annorum notũ fa
cies. cum iratus fueris, mi
ſericordiæ recordaberis.
♦ Deus ab Auſtro ueniet, & ſanctus de 3
monte Pharan. Semper Operuit cælos glo-
ria eius, & laudis eius plena eſt terra.
♦ Splendor eius ut lux erit, cornua in 4
manibus eius: ibi abſcondita eſt fortitu-
do eius.
♦ Ante faciem eius ibit mors, & egredie- 5
tur diabolus ante pedes eius.
♦ Stetit, & menſus eſt terram: aſpexit, & 6
diſſoluit Gentes, & cõtriti ſunt montes ſe-
culi: incuruati ſunt colles mundi, ab itine-
ribus æternitatis eius.
♦ Pro iniquitate uidi tentoria Æthiopię, 7
turbabuntur pelles terræ Madian.
♦ Nunquid in fluminibus iratus es Do- 8
mine? aut in fluminibus furor tuus? uel in
mari indignatio tua, \\ qui \\ aſcendis' ſu- \\ quia 2 MS. H. G. Gq.
per equos tuos, & quadrigæ tuæ ſaluatio? \\ aſcẽdes 2 MS. Hie. H. G. & cõformius Gq.
9 ♦ Suſcitans ſuſcitabis arcum tuum, iura-
menta tribubus quę locutus es Semper Flu
uios ſcindes terræ.
10 ♦ Viderunt te, & doluerunt montes, gur-
ges aquarum tranſijt, dedit abyſſus uocem
ſuam, altitudo manus ſuas leuauit.
11 ♦ Sol & Luna ſteterunt in habitaculo ſuo,
in luce ſagittarum tuarum ibunt, in ſplen-
dore fulgurantis haſtæ tuæ.
12 ♦ In fremitu conculcabis terram: *in fu- *& MS. R. G. Verum Hier. & H. non legunt.
rore obſtupefacies Gentes,
13 ♦ Egreſſus es in ſalutem populi tui, in ſa-
lutem cum Chriſto tuo: percuſſiſti caput de
domo impij, denudaſti fundamentum *uſ- *eius MS. R. Verum H. & G. nõ legunt.
que ad collum. Semper.
14 ♦ Maledixiſti ſceptris eius, capiti bellato-
rum eius, uenientibus ut turbo ad diſper-
gẽdum me, exultatio eorum, ſicut eius qui
deuorat pauperem in abſcondito.
15 ♦ Viam feciſti in mari equis tuis, in luto
aquarum multarum.
16 ♦ Audiui, & conturbatus eſt uenter meus, \\ ad nocẽ 4 MS. Hier. H. C. Similiter Textui legunt G.
\\ a uoce' contremuerunt labia mea: ingre-
diatur putredo in oſſibus meis, & ſubter
me ſcateat: vt requieſcam in die tribula-
tionis, ut aſcendam ad populum accin-
ctum noſtrum.
17 ♦ Ficus enim non florebit, & non erit
germen in uineis: mentietur opus oliuæ,
& arua non afferent cibum: abſcindetur
de ouili pecus, & non erit armentum in
præſepibus.
18 ♦ Ego autem in Domino gaudebo, & exul-
tabo in Deo Ieſu meo.
19 ♦ Deus Dominus fortitudo mea, & ponet
pedes meos quaſi ceruorum: & ſuper ex-
celſa mea deducet me uictor, in pſalmis
canentem.

PROPHETIA SOPHONIAE.

CAPVT PRIMVM.

VERBVM Domini 1
quod factũ eſt ad
Sophoniam filiũ
Chuſi, filij Godo-
liæ, filij Amariæ,
filij Ezechiæ, in
diebus Ioſiæ filij
Amon regis Iudę.
♦ Congregans con 2
gregabo omnia a
facie terræ, dicit
Dominus: ♦ congregans hominem, & pe- 3
cus, congregans uolatilia cœli, & piſces ma-
ris: & ruinæ impiorum erunt: & diſperdã
homines a facie terræ, dicit Dominus. ♦ Et 4
extendam manum meam ſuper Iudam, &
ſuper omnes habitantes Ieruſalem: & di-
ſperdam de loco hoc reliquias Baal, & no-
mina ędituorum cum ſacerdotibus: ♦ & eos 5
qui adorant ſuper tecta militiã cęli, & ado-
rant, & iurãt in Domino, & iurant in Mel-
chom; ♦ Et qui auertuntur de poſt tergum 6
Domini, & qui non quæſierunt Dominũ,
7 nec inueſtigauerunt eũ. ♦ Silete a facie Do-
mini Dei quia iuxta eſt dies Domini, quia
pręparauit Dominus hoſtiam, ſanctificauit
8 vocatos ſuos. ♦ Et erit: in die hoſtiæ Domini
viſitabo ſuper principes, & ſuper filios re
gis, & ſuper omnes qui induti ſunt ueſte pe
9 regrina: ♦ & viſitabo ſuper omnem qui ar-
roganter ingreditur ſuper limen in die il-
la, qui complent domum Domini ⌐ Dei ſui' ⌐7 MS. R. H. C.
10 iniquitate & dolo ♦ Et erit in die illa, dicit
Dñs, vox clamoris a porta piſcium, & ulu- ⌐Gq. Textus autem reſpondet Græco, & Regio, & Vaticano.
latus a Secunda, & contritio magna a colli-
11 bus. ♦ Vlulate habitatores Pilæ: conticuit
omnis populus Chanaan, diſperierunt om-
12 nes inuoluti argento. ♦ Et erit in tempore
illo: ſcrutabor Ieruſalem in lucernis, & uiſi-
tabo ſuper uiros defixos in fęcibus ſuis: qui
dicunt in cordibus ſuis, Non faciet bene Do
13 minus, & non faciet male. ♦ Et erit fortitu-
do eorum in direptionem, & domus eorũ
in deſertum: ‖ & ædificabunt domos, & nõ Amos 5. 11
habitabunt: & plantabunt uineas, & nõ bi-
14 bent uinum earum. ♦ Iuxta eſt dies Domi-
ni magnus, iuxta eſt, & uelox nimis: uox di-

ei Domini amara, tribulabitur ibi fortis.
Ier.30.7. † ‖ Dies irę dies illa, dies tribulationis, & an- 15
Ioel 2. 11 gustiæ, dies calamitatis & miseriæ, dies te-
Amos 5.18 nebrarum & caliginis, dies nebulę & turbi-
nis: † dies tubæ, & clangoris super ciuitates 16
munitas, & super angulos excelsos † Et tri- 17
bulabo homines, & ambulabunt ut cæci,
quia Dño peccauerũt: & effundetur sanguis
eorum sicut humus, & corpora eorũ sicut
stercora. † ‖ Sed & argentum eorum, & aurũ 18
Eze.7.19. eorum non poterit liberare eos in die iræ
Domini: ‖ in igne zeli eius deuorabitur om-
Inf.3.8. nis terra, quia cõsummationem cum festi-
natione faciet cunctis habitantibus terrã.

CAP. II.

Conuenite, congregamini gens non 1
amabilis: † Priusquam pariat iussio 2
quasi puluerem transeuntem diem,
antequã veniat super uos ira furoris Dñi,
-o. -antequã ueniat super vos dies indignatio-
nis Dñi'. † Quærite Dominum omnes man- 3
sueti terræ, qui iudiciũ eius estis operati:
quærite iustũ, quærite mansuetũ: si quomo
do abscondamini in die furoris Dñi. † Quia 4
Gaza destructa erit, & Ascalon in desertũ,
Azotum in meridie eiicient, & Accaron era-
dicabitur. † Væ qui habitatis funiculum ma 5
ris, gens perditorum: uerbum Domini super
vos Chanáan terra Philisthinorũ, & disper-
dam te, ita ut non sit inhabitator. † Et erit 6
funiculus maris requies pastorum & caulæ
pecorum: † & erit funiculus eius qui reman 7
serit de domo Iuda, ibi pascentur: in domi-
bus Ascalonis ad uesperam requiescẽt: quia
uisitabit eos Dñs Deus eorum, & auertet ca
ptiuitatem eorũ. † Audiui opprobriũ Moab 8
& blasphemias filiorum Ammon: quæ ex-
probrauerunt populo meo, & magnificati
sunt super terminos eorũ. † Propterea uiuo 9
ego, dicit Dñs exercituum Deus Israël, quia
Moab, ut Sodoma erit, & filij Ammon quasi
Gomorrha, siccitas spinarum, & acerui sa-
lis, & desertum usque in ęternũ: reliquię po
puli mei diripiẽt eos, & residui gentis meę
possidebunt illos. † Hoc eis eueniet pro su- 10
perbia sua: quia blasphemauerũt, & magni-
ficati sunt super populũ Domini exercituũ.
† Horribilis Dñs super eos, & attenuabit om 11
nes deos terræ: & adorabunt eum uiri de lo
co suo, omnes insulæ Gentium. † Sed & uos 12
Aethiopes interfecti gladio meo eritis. † Et 13
extendet manum suam super Aquilonem,
& perdet Assur: & ponet Speciosam in soli-
tudinem, & in inuium, & quasi desertum.
Is.34.11. † ‖ Et accubabunt in medio eius greges, om 14
nes bestiæ Gentium: & onocrotalus & eri-
cius in liminibus eius morabuntur: uox cã
tantis in fenestra, coruus in superliminari,
quoniam attenuabo robur eius. † Hæc est 15
ciuitas gloriosa habitans in cõfidentia, quæ
dicebat in corde suo, Ego sum, & extra me
non est alia amplius: quomodo facta est in
desertũ cubile bestię? omnis qui transit per
eam, sibilabit, & mouebit manum suam.

CAP. III.

1 Væ prouocatrix & redempta ciuitas,
2 colũba. † Non audiuit vocem, & non
suscepit disciplinam: in Dño non est
confisa, ad Deum suũ non appropinquauit.
3 † ‖ Principes eius in medio eius quasi leones Ezec.22
rugientes: iudices eius lupi uespere, non re- 27.
4 linquebãt in mane. † Prophetæ eius uesani, Mich.3
uiri infideles: sacerdotes eius polluerũt san 12.
5 ctum, iniuste egerunt contra legẽ. † Dñs iu-
stus in medio eius non faciet iniquitatem:
mane mane iudiciũ suum dabit in lucẽ, &
non abscondetur: nesciuit autẽ iniquus con
6 fusionem. † Disperdidi Gentes, & dissipati
sunt anguli earũ: desertas feci uias eorũ, dũ
non est qui transeat: desolatę sunt ciuitates
eorum, non remanente viro, neq; ullo ha-
7 bitatore. † Dixi, Attamen timebis me, susci-
pies disciplinam: & non peribit habitaculũ
eius, propter omnia in quibus uisitaui eã:
verumtamen diluculo surgentes corrupe-
8 rũt omnes cogitationes suas. † Quapropter
expecta me, dicit Dñs, in die resurrectionis
meæ in futurum, quia iudicium meum, ut
cõgregem Gentes, & colligam regna: & ef-
fundã super eos indignationẽ meam, om-
nẽ irã furoris mei: ‖ in igne enim zeli mei Sup.1.18
9 deuorabitur omnis terra. † Quia tũc reddã
populis labium electum, ut inuocẽt omnes
in nomine Domini, & seruiant ei humero
10 uno. † Vltra flumina Aethiopiæ, inde suppli
ces mei filij dispersorũ meorum deferent
11 munus mihi. † In die illa non confunderis
super cunctis adinuentionibus tuis, quibus
pręuaricata es in me: quia tunc auferam de
medio tui magniloquos superbiæ tuæ, &
nõ adijcies exaltari amplius in monte san-
12 cto meo. † Et derelinquã in medio tui popu
lũ pauperem, & egenum: & sperabũt in no-
13 mine Dñi. † Reliquiæ Israël non facient ini
quitatẽ, nec loquentur mendaciũ, & nõ in-
uenietur in ore eorum lingua dolosa: quo-
niam ipsi pascentur, & accubabunt, & non
14 erit qui exterreat. † Lauda filia Sion, iubila
Israël: lætare, & exulta in omni corde filia
15 Ierusalem. † Abstulit Dñs iudicium tuum,
auertit inimicos tuos: rex Israël Dñs in me-
16 dio tui, non timebis malum ultra. † In die
illa dicetur Ierusalẽ, Noli timere: Sion, non
17 dissoluantur manus tuę. † Dñs Deus tuus in
medio tui fortis, ipse saluabit: gaudebit sup
te in lętitia, silebit in dilectione \\ tua' * exul \\ sua H.
18 tabit sup te in laude. † Nugas qui a lege re- C.G.
cesserant, congregabo, quia ex te erant: ut * & MS R
19 nõ ultra habeas super eis opprobriũ. † Ecce G.Verum
ego interficiam omnes qui afflixerũt te in Hier. H.
tẽpore illo, ‖ & saluabo claudicantẽ, & eam & C. tol-
quæ eiecta fuerat congregabo: & ponã eos lunt.
in laudem, & in nomen, in omni terra con Mich. 4.
20 fusionis eorũ: † In tempore illo quo adducã 7.
uos, & in tempore quo congregabo uos; da-
bo enim uos in nomẽ, & in laudem omni-
bus populis terræ, cũ conuertero captiuita-
tem uestram corã oculis uestris, dicit Dñs.

PROPHE-

PROPHETIA AGGAEI.

CAPVT PRIMVM.

1 Esd.6.1 13. IN ANNO secundo 1
Darij regis, in mē
se sexto, in die u-
na mensis: factum
est uerbum Domi
ni in manu Aggęi
prophetę ad Zoro-
babel filium Sala-
thiel ducem Iuda,
& ad Iesum filium
Iosedec sacerdotē
magnum, dicens, †Hæc ait Dn̄s exercituū, 2
dicens, Populus iste dicit, Nondum uenit tē
pus domus Domini ædificandę. †Et factum 3
est uerbum Domini in manu Aggæi pro-
phetæ, dicens, †Nunquid tempus uobis est 4
*uestris 2 ut habitetis in domibus * laqueatis, & do-
MS.H.G.q. mus ista deserta? †Et nunc hæc dicit Domi- 5
Verum R. nus exercituum, Ponite corda uestra super
Hier. G. uias uestras. † Seminastis multum, & in- 6
& C. non tulistis parum: comedistis, & non estis sa-
ædium. tiati: bibistis, & non estis inebriati: operui-
Deut. 28. stis uos, & non estis calefacti: & qui mer-
38. cedes congregauit, misit eas in sacculū per-
Mich. 6. tusum. †Hæc dicit Dominus exercituū. Po- 7
15. nite corda uestra super uias uestras. †ascen- 8
dite in montem, portate ligna, & ædificate
domum: & acceptabilis mihi erit, & glori-
ficabor, dicit Dominus. † Respexistis ad am 9
plius, & ecce factum est minus: & intulistis
in domum, & exufflaui illud: quam ob cau
sam, dicit Dominus exercituū? quia domus
mea deserta est, & uos festinatis unusquis-
que in domum suam. † Propter hoc super 10
uos prohibiti sunt cęli ne darent rorem, &
terra prohibita est ne daret germen suum:
† & uocaui siccitatem super terram, & su- 11
per mōtes, & super triticum, & super uinū,
& super oleum, & quæcunque profert hu-
mus, & super homines, & super iumenta,
& super omnē laborem manuum. † Et au- 12
diuit Zorobabel filius Salathiel, & Iesus fi-
lius Iosedec sacerdos magnus, & omnes re-
*Domini liquiæ populi uocem * Dei sui, & uerba Ag-
4 MS. R. gęi prophetę, sicut misit eum Dn̄s Deus eo-
H.G.C. rum ad eos: & timuit populus a facie Dn̄i,
†Et dixit Aggæus nuncius Domini de nun- 13
cijs Dn̄i, populo dicens, Ego uobiscum sum,
dicit Dn̄s. †Et suscitauit Dn̄s spiritum Zoro- 14
babel filij Salathiel ducis Iuda, & spiritum
Iesu filij Iosedec sacerdotis magni, & spiri-
tum reliquorum de omni populo: & in-
gressi sunt, & faciebant opus in domo Do-
mini exercituum Dei sui.

CAP. II.

IN die uicesima, & quarta mensis, in sex 1
to mense, in anno secundo Darij regis.
† In septimo mense, uicesima & prima 2
mensis: factum est uerbum Domini in ma-
nu Aggæi prophetæ, dicēs, †Loquere ad Zo- 3
robabel filium Salathiel ducem Iuda, & ad
Iesum filium Iosedec sacerdotem magnū,
& ad reliquos populi, dicens, †Quis in uo- 4
bis est derelictus, qui uidit domum istam in
gloria sua prima? & quid uos uidetis hanc
nunc? nunquid non ita est, quasi non sit in
5 oculis uestris? †Et nunc confortare Zoroba-
bel, dicit Dn̄s: & confortare Iesu fili Iosedec
sacerdos magne, & confortare omnis popu
lus terrę, dicit Dn̄s exercituū: & facite (quo-
niā ego uobiscū sum, dicit Dn̄s exercituū.)
6 †uerbum quod pepigi uobiscum cū egrede-
remini de Terra-Aegypti: & spiritus meus
7 erit in medio uestrū: nolite timere. † Quia
hæc dicit Dn̄s exercituū, Adhuc unum mo Heb.12.
dicum est, & ego commouebo cęlum, & ter 26.
8 rā, & mare, & aridā. †Et mouebo omnes gē-
tes, ET VENIET DESIDERATVS cunctis
Gētibus: & implebo domum istam gloria,
9 dicit Dn̄s exercituum. †Meum est argentū,
& meum est aurum, dicit Dn̄s exercituum.
10 †Magna erit gloria domus istius nouissimę
plus quàm primę, dicit Dn̄s exercituū: & in
loco isto dabo pacem, dicit Dn̄s exercituū.
11 †In uicesima & quarta noni mensis, in an-
no secundo Darij regis, factum est uerbum
12 Dn̄i ad Aggæum prophetam dicens, † Hæc
dicit Dominus exercituum, Interroga sa-
13 cerdotes legem, dicens, † Si tulerit homo
carnem sanctificatam in ora uestimēti sui,
& tetigerit de summitate eius panem, aut
pulmentum, aut uinum, aut oleum, aut om
nem cibum: nunquid sanctificabitur? Re-
spondentes autē sacerdotes, dixerunt, Non.
14 † Et dixit Aggæus, Si tetigerit pollutus in
anima, ex omnibus his, nunquid contami-
nabitur? Et responderunt sacerdotes, & di-
15 xerunt, Contaminabitur. †Et respondit Ag-
gæus, & dixit, Sic populus iste, & sic gens ista
ante faciem meam, dicit Dominus, & sic om
ne opus manuum eorum: & omnia quæ
16 obtulerunt ibi, contaminata erunt. †Et nūc
ponite corda uestra, a die hac & supra, an-
tequam poneretur lapis super lapidem in
17 templo Domini. † Cū accederetis ad acer-
uum uiginti modiorum, & fierēt decem: &
intraretis ad torcular, ut exprimeretis
quinquaginta lagenas, & fiebant uiginti.
18 † Percussi uos uento urente, & aurugine, Amos 4.9
& grandine omnia opera manuum uestra-
rum: & non fuit in uobis qui reuerteretur
19 ad me, dicit Dominus. †Ponite corda uestra
ex die ista, & in futurum, a die uicesima, &
quarta noni mensis: a die qua fundamenta
iacta sunt templi Domini, ponite super cor
20 uestrum. †Nunquid iam semen in germine
est: & adhuc uinea, & ficus, & malogranatū
& lignum oliuæ non floruit? ex die ista
21 benedicam. †Et factum est uerbum Domi-
ni secundo ad Aggęum, in uicesima, & quar
22 ta mensis, dicens, † Loquere ad Zorobabel
ducem Iuda dicens, Ego mouebo cęlum pa-
23 riter & terram. † Et subuertam solium re-
gnorum, & conteram fortitudinem regni
Gentium: & subuertam quadrigam, & ascē
sorem eius: & descendent equi, & ascenso-
24 res eorum, uir in gladio fratris sui. † In die
illa, dicit Dominus exercituum, assumā te Eccli 49.
Zorobabel fili Salathiel serue meus, dicit 13.
Dominus: & ponam te quasi signaculum
quia te elegi, dicit Dominus exercituum.

PROPHETIA ZACHARIAE.

CAPVT PRIMVM.

IN MENSE octa- 1
uo,in anno ſecun-
do Darij , factum
eſt uerbum Domi-
ni ad Zachariam
filium Barachię fi-
lij Addo prophe-
tam,dicens, ✝ Ira- 2
tus eſt Dominus
ſuper patres ue-
ſtros iracũdia. ✝Et 3
dices ad eos, hæc dicit Dominus exerci-
tuum : ‖Conuertimini ad me, ait Dominus
exercituum : & conuertar ad uos,dicit Do-
minus exercituum . ✝ Ne ſitis ſicut patres
ueſtri, ‖ad quos clamabant prophetæ prio- 4
res, dicẽtes,Hæc dicit Dominus exercituũ,
‖Conuertimini de uijs ueſtris malis , & de
cogitationibus ueſtris peſſimis: non audie-
runt , neque attenderunt ad me , dicit Do-
minus . ✝ Patres ueſtri ubi ſunt?& prophe- 5
tæ nunquid in ſempiternum uiuent ? ✝ Ve- 6
rumtamen uerba mea , & legitima mea
quæ mandaui ſeruis meis prophetis , nun-
quid nõ comprehenderunt patres ueſtros,
& conuerſi ſunt,& dixerunt, Sicut cogita-
uit Dominus exercituum facere nobis ſe-
cundum uias noſtras,& ſecundum adinuẽ-
tiones noſtras fecit nobis. ✝In die uiceſima
& quarta undecimi menſis Sabat , in anno 7
ſecundo Darij. factum eſt uerbum Domini
ad Zachariam filium Barachiæ filij Addo
prophetam , dicens : ✝ Vidi per noctem, & 8
ecce uir aſcendens ſuper equum ruſum, &
ipſe ſtabat inter myrteta quę erant in pro-
fundo,& poſt eum equi rufi, uarij, & albi .
✝Et dixi,Quid ſunt iſti Domine mi? & dixit 9
ad me angelus *qui loquebatur in me,Ego
oſtendam tibi quid ſint hæc. ✝ Et reſpon- 10
dit uir qui ſtabat inter myrteta,& dixit Iſti
ſunt quos miſit Dominus ut perãbulẽt ter-
ram . ✝ Et reſponderunt angelo Domini 11
qui ſtabat inter myrteta, & dixerunt,Per-
ambulauimus terram , & ecce omnis ter-
ra habitatur,& quieſcit. ✝ Et reſpondit an- 12
gelus Domini, & dixit , Domine exercituũ
uſquequo tu non miſereberis Ieruſalem ,
& urbium Iuda, quibus iratus es, iſte-iam
ſeptuageſimus annus eſt? ✝Et reſpondit Do 13
minus angelo qui loquebatur in me uerba
bona, uerba conſolatoria: ✝ Et dixit ad me 14
angelus qui loquebatur in me, Clama , di-
cens,Hæc dicit Dominus exercituum , ‖Ze
latus ſum Ieruſalem , & Sion zelo magno.
✝Et ira magna ego iraſcor ſuper gẽtes opu- 15
lentas: quia ego iratus ſum parum , ipſi
uero adiuuerunt in malum . ✝ Propterea 16
hæc dicit Dominus , reuertar ad Ieruſalem
in miſericordijs: domus mea ædificabitur
in ea, ait Dominus exercituum, & perpen-
diculum extendetur ſuper Ieruſalem. ✝ Ad- 17
huc clama,dicens,Hæc dicit Dominus exer
cituum , Adhuc affluent ciuitates meæ bo-
nis : & conſolabitur adhuc Dominus Sion,
& eliget adhuc Ieruſalem. ✝ Et leuaui ocu- 18

Mala. 3. 7.

Iſa.21.8. 31.6. 45. 22. Iere. 3.12 15.19.31 18. Eze.18. 30.20. 7. 33. 11. Oſee.14. 2. Ioel.2.12

* Dominus Ms. Ve rũ.R. Hic. H. G. & C. no addunt.

-9 Ms. Hier. H. G. C.

Infr.8.2.

los meos , & uidi: & ecce quatuor cornua
19 ✝Et dixi ad angelũ qui loquebatur in me ,
Quid ſunt hæc? & dixit ad me , Hæc ſunt
cornua quæ uentilauerũt Iudam, & Iſrael,
20 & Ieruſalem . ✝ Et oſtendit mihi Dominus
21 quatuor fabros.✝Et dixi , Quid iſti ueniunt
facere?Qui ait,dicens,Hęc ſunt cornua quę
uentilauerunt Iudam per ſingulos uiros,&
nemo eorum leuauit caput ſuum: & uene-
runt iſti deterrere ea , ut deijciant cornua
gentium quæ leuauerunt cornu ſuper ter-
ram Iuda ut diſpergerent eam .

CAP. II.

1 ET leuaui oculos meos , & uidi , & ec-
ce uir, & in manu eius funiculus mẽ-
2 ſorum , ✝ Et dixi,Quò tu uadis?Et di-
xit ad me, Vt metiar Ieruſalem,& uideam
quanta ſit latitudo eius , & quanta longi-
3 tudo eius. ✝Et ecce angelus qui loquebatur
in me,egrediebatur , & angelus alius egre-
4 diebatur in occurſum eius.✝Et dixit ad eũ,
Curre,loquere ad puerum iſtum,dicẽs,Abſ-
que muro habitabitur Ieruſalem præ mul
titudine hominum,& iumentorum in me
5 dio eius.✝ Et ego ero ei, ait Dominus , mu-
rus ignis in circuitu: & in gloria ero in me
6 dio eius . ✝ O, ô, fugite de terra Aquilonis
dicit Dominus: quoniam in quatuor uẽtos
7 cęli diſperſi uos,dicit Dominus. ✝O Sion fu
8 ge quæ habitas apud filiã Babylonis: ✝quia
hæc dicit Dominus exercituum , Poſt glo-
riam miſit me ad gentes quæ ſpoliauerunt
uos : qui enim tetigerit uos tangit pupil-
9 lam oculi \ mei : ✝ quia ecce ego leuo ma-
num meam ſuper eos, & erunt prædæ his,
qui ſeruiebãt ſibi: & cognoſcetis quia Do-
10 minus exercituum miſit me . ✝ Lauda , &
lætare filia Sion:quia ecce ego uenio,& ha
11 bitabo in medio tui , ait Dominus. ✝Et ap-
plicabuntur gentes multę ad Dominum in
die illa, & erunt mihi in populum,& habi-
tabo in medio tui : & ſcies quia Dominus
12 exercituum miſit me ad te . ✝ Et poſſidebit
Dominus Iudam partem ſuam in terra ſan
13 ctificata:& eliget adhuc Ieruſalem. ✝Sileat
omnis caro a facie Domini : quia conſur-
rexit de habitaculo ſancto ſuo .

CAP. III.

1 ET oſtendit mihi \\ Dominus' Ieſum ſa-
cerdotem magnum ſtantem corã an-
gelo Domini:& ſatan ſtabat a dextris
2 eius,ut aduerſaretur ei.✝Et dixit Dominus
ad ſatan:Increpet Dominus in te ſatan : &
increpet Dominus in te , qui elegit Ieruſa-
lem : nunquid non iſte torris eſt erutus de
3 igne ? ✝ Et Ieſus erat indutus ueſtibus ſor-
4 didis:& ſtabat ante faciem angeli . ✝Qui re
ſpondit,& ait ad eos qui ſtabant coram ſe ,
dicens , Auferte ueſtimenta ſordida ab eo .
Et dixit ad eum,Ecce , abſtuli a te iniquita
5 tem tuam,& indui te mutatorijs. ✝Et dixit
Ponite cidarim mundam ſuper caput eius.
Et poſuerunt cidarim mũdam ſuper caput
eius,& induerunt eum ueſtibus: & angelus
6 Domini ſtabat . ✝ Et conteſtabatur angelus
7 Domini Ieſum, dicens , ✝ Hæc dicit Domi-

\ eius ms H... \ jus

-7 Ms Hier C. A... :nr ... in co... bus G...

nus

nus exercituum: Si in uijs meis ambulaueris, & custodiam meā custodieris: tu quo-
que iudicabis domum meam, & custodies
atria mea, & dabo tibi ambulantes de his
qui nunc hîc assistunt. ✝Audi Iesu sacerdos 8
magne, tu, & amici tui qui habitant coram
te, quia uiri portendentes sunt: ecce enim
Inf.6.12. Lu 8 ego ‖ADDVCAM SERVVM MEVM ORIEN
TEM. ✝Quia ecce lapis quem dedi coram Ie 9
su: super lapidem unum septē oculi sunt
ecce ego celabo sculpturam eius, ait Domi-
nus exercituum: & auferam iniquitatem
terræ illius in die una. ✝In die illa, dicit 10
Dominus exercituum, uocabit uir amicum
suum subter uineam, & subter ficum.

CAP. IIII.

ET reuersus est angelus qui loqueba- 1
tur in me: & suscitauit me, quasi uirū
qui suscitatur de somno suo. ✝Et di- 2
xit ad me, Quid tu uides? & dixi, Vidi, &
ecce candelabrum aureum totum, & lam-
pas eius super caput ipsius: & septem lu-
* & septē 7. MS. Hier. H. C. cernæ eius super illud: & septem * infuso-
ria lucernis quę erant super caput eius. ✝Et 3
duæ oliuę super illud: una a dextris lampa-
dis, & una a sinistris eius. ✝Et respōdi, & aio 4
ad angelum qui loquebatur in me: dicens,
Quid sunt hæc, Domine mi? ✝Et respondit 5
angelus qui loquebatur in me, & dixit ad
me, Nunquid nescis quid sunt hæc? Et dixi,
Nō, Domine mi. ✝Et respondit, & ait ad me 6
dicens, Hoc est uerbum Domini ad Zoro-
babel, dicens, Non in exercitu, nec in robo-
re: sed in spiritu meo, dicit Dominus exer-
cituum. ✝Quis tu mons magne coram Zo- 7
robabel? in planum: & educet lapidem pri-
marium, & exęquabit gratiam gratiæ eius.
✝Et factum est uerbum Domini ad me, di- 8
cens, ✝Manus Zorobabel fundauerunt do- 9
mum istam, & manus eius perficient eam:
& scietis quia Dominus exercituum misit
me ad uos. ✝Quis enim despexit dies par- 10
uos? & lætabuntur, & uidebunt lapidem
stanneum in manu Zorobabel. Septem isti
oculi sunt Domini, qui discurrunt in uni-
uersam terram. ✝Et respondi, & dixi ad 11
eum, Quid sunt duæ oliuæ istæ ad dexte-
ram candelabri, & ad sinistram eius? ✝Et 12
respondi secundo, & dixi ad eum, Quid
sunt duæ spicæ oliuarum, quæ sunt iuxta
duo rostra aurea, in quibus sunt suffusoria
ex auro? ✝Et ait ad me, dicens, Nunquid ne- 13
scis quid sunt hæc? Et dixi, Non, Dñe mi ✝Et 14
-15 MS. R. Hier. dixit, Isti sunt duo filij olei-splendoris', qui
assistunt dominatori uniuersæ terræ.

CAP. V.

ET conuersus sum, & leuaui oculos 1
meos: & uidi, & ecce uolumen uo- 2
lans. ✝Et dixit ad me, Quid tu uides?
* Ecce MS. 4. R. Et dixi, *Ego uideo uolumen uolans: lon-
gitudo eius uiginti cubitorum, & latitudo
eius decem cubitorum. ✝Et dixit ad me, 3
Hæc est maledictio quæ egreditur super fa-
ciem omnis terræ: quia omnis fur, sicut
ibi scriptum est, iudicabitur: & omnis iu-
rans, ex hoc similiter iudicabitur. ✝Educam 4
illud, dicit Dominus exercituum: & ueniet
ad domum furis, & ad domum iurantis in
nomine meo mendaciter: & commorabi-
\\\\eam 19 MS. R. tur in medio domus eius, & consumet \\\\
eum', & ligna eius, & lapides eius. ✝Et 5
egressus est angelus qui loquebatur in me:

& dixit ad me, Leua oculos tuos, & uide
6 quid est hoc quod egreditur. ✝Et dixi, Quid-
nam est? Et ait, Hæc est amphora egrediēs.
Et dixit, \\\\Hæc' est oculus eorū in uniuersa \\\\ Hie. 11 MS. R. C.
7 terra. ✝Et ecce talentū plumbi portabatur,
& ecce mulier una sedēs in medio ampho
8 ræ. ✝Et dixit, Hæc est impietas. Et proiecit
eam in medio amphoræ, & misit massam
9 plumbeā in os eius. ✝Et leuaui oculos meos
& uidi: & ecce duę mulieres egredientes, &
spiritus in alis earum, & habebāt alas qua-
si alas milui, & leuauerunt amphoram in-
10 ter terram, & cœlum. ✝Et dixi ad angelum
qui loquebatur in me, Quō istæ deferunt
11 amphoram? ✝Et dixit ad me, ut ædifice-
tur ei domus in terra Sennáar, & stabilia-
tur, & ponatur ibi super basem suam.

CAP. VI.

1 ET conuersus sū, & leuaui oculos meos
& uidi: & ecce quatuor quadrigę egre
dientes de medio duorum montium
2 & montes, montes ærei. ✝In quadriga pri-
ma equi rufi, & in quadriga secunda equi
3 nigri: ✝& in quadriga tertia equi albi, &
4 in quadriga quarta equi uarij * fortes. ✝Et * & MS. R. C. Verū ab H. & C. non additur.
respondi, & dixi ad angelū qui loquebatur
5 in me, Quid sunt hæc Dñe mi? ✝Et respōdit
angelus, & ait ad me, isti sunt quatuor uē-
ti cœli, qui egrediuntur ut stent coram do-
6 minatore omnis terræ. ✝In qua erant equi
nigri egrediebantur in terrā Aquilonis: &
albi egressi sunt post eos: & uarij egressi
7 sunt ad terrā Austri. ✝Qui autē erāt robustis
simi, exierunt, & quærebāt ire, & discurre-
re per omnē terrā. Et dixit, Ite, perambula-
8 te terrā: & perambulauerunt terrā. ✝Et uo-
cauit me, & locutus est ad me, dicēs, Ecce,
qui egrediuntur in terrā Aquilonis, requie
scere fecerunt spiritū meū in terra Aquilo
9 nis. ✝Et factū est uerbū Dñi ad me, dicens,
10 ✝Sume a trāsmigratione ab Holdai, & a To
bia, & ab Idaia: & uenies tu in die illa, &
intrabis domum Iosiæ, filij Sophoniæ, qui
11 uenerunt de Babylone. ✝Et sumes aurum
& argentum: & facies coronas: & pones in
capite Iesu filij Iosedec sacerdotis magni,
12 ✝& loquēris ad eum, dicens, Hæc ait Do-
minus exercituum, dicens, ‖ECCE VIR Sup.3.8.
ORIENS NOMEN EIVS: & subter eū orie- Luc.1.78
13 tur, & ædificabit templum Domino. ✝Et ip-
se extruet templum Domino: & ipse porta
bit gloriam, & sedebit, & dominabitur su-
per solio suo: & erit sacerdos super solio
suo, & consilium pacis erit inter illos duos.
14 ✝Et coronæ erūt Helem, & Tobiæ & Idaiæ,
& Hem filio Sophoniæ, memoriale in tem
15 plo Domini. ✝Et qui procul sunt, uenient,
& ædificabunt in templo Domini, & scie-
tis quia Dominus exercituum misit me ad
uos. Erit autem hoc, si auditu audieri-
tis uocem Domini Dei uestri.

CAP. VII.

1 ET factum est in anno quarto Darij re
gis, factum est uerbum Domini ad
Zachariam, in quarta mensis noni,
2 qui est Casleu. ✝Et miserunt ad domum
Dei Sarasar, & Rogommelech, & uiri qui
erant cum eo, ad deprecandam faciem Do
3 mini: ✝ut dicerent sacerdotibus domus
Domini exercituum, & prophetis lo-
quentes, nunquid flendum est mihi in
quinto mense, uel sanctificare me debeo:

ficut iam feci multis annis? ♦Et factum eft 4
uerbum Domini exercituum ad me,dicẽs,
♦Loquere ad omnem populum terræ,& ad 5
Isa.38.5. facerdotes,dicens,‖Cum ieiunaretis,& plan
geretis in quinto,& feptimo per hos feptua
ginta annos : nunquid ieiunium ieiunaftis
mihi ? ♦ & cum comediftis,& bibiftis: nun- 6
quid non uobis comediftis, & uobifmetip-
fis bibiftis? ♦ Nunquid non funt verba,quæ 7
locutus eft Dominus in manu prophetarũ
priorum , cum adhuc Ierufalem habitare-
tur,& effet opulẽta, ipfa & urbes in circui-
tu eius,& ad Auftrum,& in cãpeftribus ha-
bitaretur? ♦ Et factum eft uerbum Domi- 8
ni ad Zachariam,dicens,♦Hęc ait Dominus 9
exercituum,dicens: Iudicium uerum iudi-
cate,& mifericordiam, & miferationes fa-
Exod.22.22. cite unufquifq; cum fratre fuo. ♦ ‖Et uiduã 10
& pupillum,& aduenam,& pauperem no-
Isa.1.23. lite calumniari:& malum uir fratri fuo nõ
Ier.5.28. cogitet in corde fuo . ♦ Et noluerunt atten- 11
dere,& auerterunt fcapulam recedentes, &
aures fuas aggrauauerunt,ne audirent.♦Et 12
cor fuum pofuerunt,vt adamantem,ne au-
\\ Dominus M.S.R.H.C.G. dirent legẽ & uerba quæ mifit\\ Deus' exer-
cituum in fpiritu fuo per manum prophe-
tarum priorum : & facta eft indignatio ma
gna a Domino exercituum. ♦Et factum eft 13
*ficut O. ficut locutus eft,&*non audierunt : fic cla-
mabunt,& non exaudiam , dicit Dominus
exercituum . ♦ Et difperfi eos per omnia 14
regna quæ nefciunt: & terra defolata eft
ab eis , eo quòd non effet tranfiens , & re-
uertens : & pofuerunt terram defiderabi-
lem in defertum .

CAP. VIII.

ET factum eft uerbum Domini exer- 1
cituum,dicens, ♦ Hęc dicit Dominus 2
exercituum , ‖ Zelatus fum Sion zelo
Sup.1.14. magno , & indignatione magna zelatus
fum eam . ♦ Hæc dicit Dominus exerci- 3
tuum , Reuerfus fum ad Sion : & habitabo
in medio Ierufalem : & uocabitur Ierufa-
lem Ciuitas ueritatis,& Mons Domini exer
cituum,mons fanctificatus. ♦ Hæc dicit Do 4
minus exercituum , Adhuc habitabunt fe-
nes , & anus in plateis Ierufalem : & -uiri'
-D. baculus in manu eius prę multitudine die-
rum. ♦ Et plateæ ciuitatis complebũtur in- 5
fantibus & puellis ludẽtibus in plateis eius.
♦ Hæc dicit Dominus exercituum, Si uide- 6
bitur difficile in oculis reliquiarum populi
huius in diebus illis, nũquid in oculis meis
difficile erit,dicit Dominus exercituũ?Hæc
dicit Dominus exercituũ, ♦ Ecce ego falua- 7
bo populum meum de terra Orientis, & de
terra Occafus folis.♦Et adducam eos, & ha- 8
bitabunt in medio Ierufalem:& erunt mi-
hi in populum , & ego ero eis in Deum in
ueritate & in iuftitia . ♦ Hæc dicit Domi- 9
nus exercituum , Confortentur manus ue-
ftræ, qui auditis in his diebus fermones
iftos per os prophetarum in die qua fun-
data eft domus Domini exercituum,ut tem
plum ædificaretur. ♦ Siquidem ante dies il 10
los merces hominum non erat,nec merces
iumentorum erat,neque introeunti neque
exeunti erat pax prę tribulatione:& dimifi
omnes homines unũquenque contra pro-
ximum fuum. ♦ Nunc autem nõ iuxta dies 11
priores ego faciam reliquijs populi huius ,
dicit Dominus exercituum,♦fed femen pa- 12
cis erit: uinea dabit fructum fuum,& terra
dabit germen fuum, & cœli dabunt rorem
fuum : & poffidere faciam reliquias populi
13 huius uniuerfa hæc . ♦ Et erit : ficut eratis
maledictio in Gentibus,domus Iuda,& do-
mus Ifraël : fic faluabo uos , & eritis be-
nedictio: nolite timere , confortentur ma-
14 nus ueftræ . ♦ Quia hæc dicit Dominus
exercituum , Sicut cogitaui ut affligerem
uos,cũ ad iracundiam prouocaffent patres
ueftri me,dicit Dominus,* & non fum mi- *exercituũ M.
15 fertus : ♦ fic conuerfus cogitaui in diebus
illis ut benefaciam domui Iuda , & Ieru- H.C.G.
16 falem : nolite timere . ♦ Hæc funt ergo Eph.4.
uerba quæ facietis , ‖ Loquimini ueritatem
unufquifque cum proximo fuo : ueritatem
& iudicium pacis iudicate in portis ueftris.
17 ♦ Et unufquifque malum contra amicum
fuum ne cogitetis in cordibus ueftris : &
iuramentum mendax ne diligatis . omnia
enim hæc funt quæ odi , dicit Dominus .
18 ♦ Et factum eft uerbum Domini exerci-
19 tuum ad me,dicens , ♦ Hæc dicit Dominus
exercituum, Ieiunium quarti, & ieiunium
quinti , & ieiunium feptimi , & ieiunium
decimi erit domui Iudæ in gaudium,& læ-
titiam ,& in folennitates præclaras: uerita-
20 tem tantum , & pacem diligite. ♦ Hæc di-
cit Dominus exercituum,Vfquequo ueniãt
21 populi,& habitẽt in ciuitatibus multis, ♦&
vadant habitatores unus ad alterum , di-
centes , Eamus, & deprecemur faciem Do-
mini , & quæramus Dominum exerci-
22 tuum , uadam etiam ego . ♦ Et uenient po
puli multi , & gentes robuftæ ad quæren-
dum Dominum exercituum in Ierufa-
lem , & deprecandam faciem Domini .
23 ♦ Hæc dicit Dominus exercituum , In die-
bus illis , in quibus apprehendent decem
homines ex omnibus linguis Gentium , &
apprehendent fimbriam uiri Iudæi, dicen-
tes , Ibimus uobifcum : audiuimus enim
quoniam Deus uobifcum eft .

CAP. IX.

1 ONus uerbi Domini in terra Hadrach
& Damafci requiei eius : quia Do-
mini eft oculus hominis, & omniũ
2 tribuum Ifraël. ♦ Emath quoquę in termi-
nis eius, & Tyrus, & Sidon : affumpferunt
3 quippe fibi fapientiam ualde . ♦ Et ædifica-
uit Tyrus munitionem fuam, & coaccerua-
uit argentum quafi humum , & aurum ut
4 lutum platearum , ♦ Ecce Dominus poffi-
debit eam , & percutiet in mari fortitudi
5 nem ejus,& hæc igni deuorabitur. ♦ Vide-
bit Afcalon , & timebit:& Gaza , & dolebit
nimis : & Accaron , quoniam confufa eft
fpes eius:& peribit rex de Gaza, & Afcalon
6 non habitabitur . ♦ Et fedebit feparator in
Azoto , & difperdam fuperbiam Philifthi-
7 norum . ♦ Et auferam fanguinem eius de
ore eius , & abominationes eius de medio
dentium eius:& relinquetur etiã ipfe Deo
noftro,& erit quafi dux in Iuda,& Accaron
8 quafi Iebufæus . ♦ Et circundabo domum
meam ex his qui militant mihi euntes , &
reuertentes , & non tranfibit fuper eos
ultra exactor : quia nunc uidi in ocu- Isa.62.
9 lis meis . ♦ ‖ Exulta fatis filia Sion , iubi- Matt.21.
la filia Ierufalem : ECCE REX TVVS ve- 5.
niet tibi iuftus,& Saluator: ipfe pauper , & \\afinã M.
afcendens fuper\\afinum'& fuper pullũ fi- R.H.

lium

\\ disper-gam o.

lium asinæ. ♦ Et \\ disperdam' quadrigam 10
ex Ephraim,& equum de Ierusalem, & dis
sipabitur arcus belli: & loquetur pacem
Gentibus, & potestas eius a mari usque ad
mare,& a fluminibus vsque ad fines terræ.
♦ Tu quoque in sanguine testamenti tui 11
emisisti uinctos tuos de lacu in quo non est
aqua.♦Conuertimini ad munitionem uin- 12
cti spei, hodie quoque annuncians dupli-
cia reddam tibi. ♦ Quoniam extendi mihi 13
Iudam quasi arcum, impleui Ephraim: &
suscitabo filios tuos Sion super filios tuos
Græcia,& ponam te quasi gladium fortiū.
♦Et Dominus Deus super eos uidebitur, & 14
exibit ut fulgur, iaculum eius:& Dominus
Deus in tuba canet, & uadet in turbine Au
stri ♦ Dominus exercituum proteget eos: & 15
deuorabunt,& subiicient lapidibus fundæ:
& bibentes inebriabuntur quasi a uino, &
replebuntur vt phialæ, & quasi cornua al-
taris, ♦ Et saluabit eos Dominus Deus eo- 16
rum in die illa,ut gregem populi sui: quia
lapides sancti eleuabuntur super terram
eius. ♦ Quid enim bonum eius est, & quid 17
pulchrum eius;nisi frumentum electorum,
& uinum germinans uirgines?

CAP. X.

PEtite a Domino pluuiam in tempore 1
serotino, & Dominus faciet niues, &
pluuiam imbris dabit eis, singulis her
bam in agro. ♦ Quia simulachra locuta 2
sunt inutile, & diuini uiderunt mendaciū,
& somniatores locuti sunt frustra: uane
consolabantur. idcirco abducti sunt quasi
grex: affligentur, quia non est eis pastor
♦Super pastores iratus est furor meus,& su 3
per hircos uisitabo:quia uisitauit Dominus
exercituum gregem suum domum Iuda,&
posuit eos quasi equum gloriæ suæ in bel-
lo. ♦ Ex ipso \\ angulus',ex ipso paxillus,ex 4
ipso arcus prœlij,ex ipso egredietur omnis
exactor simul. ♦Et erunt quasi fortes, con- 5
culcantes lutum uiarum in prœlio: & bel-
labunt,quia Dominus cum eis: & confun
dentur ascensores equorum,♦Et conforta- 6
bo domum Iuda, & domum Ioseph salua-
bo: & conuertam eos,quia miserebor eo-
rū.& erunt sicut fuerunt quando non pro-
ieceram eos: ego enim Dominus Deus eo-
rum,& exaudiam eos. ♦ Et erunt quasi for 7
tes Ephraim,& lætabitur cor eorum quasi
a uino:& filij eorum uidebunt,& lætabun-
tur,& exultabit cor eorū in Domino. ♦Si- 8
bilabo eis,& congregabo illos,quia redemi
eos: & multiplicabo eos sicut ante fuerant
multiplicati. ♦ Et seminabo eos in populis 9
& delonge recordabuntur mei: & uiuent
cum filijs suis,& reuertentur.♦Et reducam 10
eos de Terra Aegypti,& de Assyrijs congre-
gabo eos: & ad Terram-Galaad, & Libani
adducam eos: & non inuenietur eis locus.
♦ & transibit in maris freto, & percutiet in 11
mari fluctus,& confundentur omnia pro-
funda fluminis: & humiliabitur superbia
Assur,& sceptrum Aegypti recedet. ♦ Con- 12
fortabo eos in Domino, & in nomine eius
ambulabunt, dicit Dominus.

\\ ange-lus o.

CAP. XI.

APeri Libane portas tuas,& comedat 1
ignis cedros tuas. ♦Vlula abies,quia 2
cecidit cedrus, quoniam magnifici
uastati sunt:ululate quercus Basan,quoniā
3 succisus est saltus munitus. ♦ Vox ululatus
pastorum,quia uastata est magnificētia eo-
rum: uox rugitus leonum,quoniam uasta-
4 ta est superbia Iordanis. ♦ Hæc dicit Domi-
nus Deus meus, Pasce pecora occisionis,
5 ♦ quæ qui possederant, occidebant, & non
dolebant: & uendebant ea, dicentes,Bene-
dictus Dominus,diuites facti sumus:& pa-
6 stores eorum non parcebant eis. ♦ Et ego
non parcam ultra super habitantes terrā,
dicit Dominus, ecce ego tradam homines
unumquemque in manu proximi sui,& in
manu regis sui: & concident terram,& nō
7 eruam de manu eorum. ♦ Et pascam pecus
occisionis propter hoc ô pauperes gregis:&
assumpsi mihi duas uirgas, unam uocaui
Decōrem,& alteram uocaui Funiculum:&
8 paui gregē.♦Et succidi tres pastores in mē-
se uno, & contracta est anima mea in eis:
siquidem & anima eorum variauit in me.
9 ♦ Et dixi,Non pascam uos: ‖ quod moritur, *Ier. 25.2*
moriatur:& quod succiditur,succidatur, &
reliqui deuorent unusquisq; carnem pro-
10 ximi sui, ♦ Et tuli uirgam meam quæ uo-
cabatur \\ Decus',& abscidi eam,ut irritum, \\ *Decor 6 us.*
facerem fœdus meum quod percussi cum
11 omnibus populis. ♦ Et in irritum deductū
est in die illa: & cognouerunt sic pauperes
gregis qui custodiunt mihi, quia uerbum
12 Domini est. ♦ Et dixi ad eos, Si bonum est
in oculis uestris,afferte mercedem meam:
& si non,quiescite. ‖ Et appenderunt mer- *Mat. 27. 9.*
13 cedem meam triginta argenteos. ♦Et dixit
Dominus ad me, Proiice illud ad statua-
rium decorum pretium quo appretiatus
sum ab eis. Et tuli triginta argenteos: &
proieci illos in domum Domini,ad statua-
14 rium. ♦ Et præscidi virgam meam secun-
dam,quę appellabatur Funiculus,ut dissol-
uerem germanitatem inter Iudam, & Is-
15 raël ♦ Et dixit Dominus ad me: Adhuc su-
16 me tibi vasa pastoris stulti. ♦Quia ecce ego
suscitabo pastorem in terra, qui derelicta
non uisitabit,dispersum non quæret,& con
tritum non sanabit,& id quod stat non enu
triet,& carnes pinguium comedet,& ungu
17 las eorum dissoluet. ♦ O pastor & idōlum,
derelinquens gregem: gladius super bra-
chium eius,& super oculum dextrum eius:
brachium eius ariditate siccabitur, & ocu-
lus dexter eius tenebrescens obscurabitur.

CAP. XII.

1 ONus uerbi Domini super Israël.Di-
cit Dominus extendens cœlum, &
fundans terram, & fingens spiritū
2 hominis in eo, ♦ Ecce ego ponam Ierusalē
superliminare crapulæ omnibus populis in
circuitu: sed & Iuda erit in obsidione con-
3 tra Ierusalem.♦Et erit in die illa,ponam Ie
rusalem lapidem oneris cunctis populis:
omnes qui leuabunt eum, concisione lace-
rabuntur: & colligentur aduersus eam om
4 nia regna terrę.♦In die illa,dicit Dominus,
percutiam omnem equum in stuporem,&
ascensorem eius in amentiam: & super do
mum Iuda aperiam oculos meos, & om-
nem equum populorum percutiam cæci-
5 tate ♦ Et dicent duces Iuda in corde suo,
Confortentur mihi habitatores Ierusalem
6 in Domino exercituum Deo eorum. ♦ In
die illa ponam duces Iuda sicut caminum \\ *ascē o:*
ignis in lignis,& sicut \\ facem' ignis in fœ- \\ *faciē o.*

no:& deuorabunt ad dexteram, & ad sini-
stram omnes populos in circuitu: & habi-
tabitur Ierusalem rursus in loco suo in Ie-
rusalem. ✝ Et saluabit Dominus taberna- 7
cula Iuda, sicut in principio: ut non ma-
gnifice glorietur domus Dauid, & gloria
habitantium Ierusalem contra Iudam. ✝ In 8
die illa proteget Dominus habitatores Ie-
rusalem, & erit qui offenderit ex eis in die
illa, quasi Dauid: & domus Dauid quasi Dei,
\\ eius MS.
sicut Angelus Domini in conspectu \\ eo-
rum'. ✝ Et erit in die illa, quæram contere- 9
re omnes gentes quæ ueniunt contra Ieru-
salem. ✝ Et effundam super domum Dauid, 10
& super habitatores Ierusalem spiritũ gra-
Ioh. 19. 37.
tiæ & precum: & ‖ aspicient ad me, quẽ cõ-
fixerunt: & plangent eum planctu quasi
super unigenitum, & dolebunt super eum,
ut doleri solet in morte primogeniti. ✝ In 11
die illa magnus erit plãctus in Ierusalem,
2. Par. 35. 22.
‖ sicut planctus Adadremmon in campo
Mageddon. ✝ Et planget terra: familiæ & 12
familiæ seorsum: familiæ domus Dauid
seorsum, & mulieres eorum seorsum: ✝ fa- 13
miliæ domus Nathan seorsum, & mulieres
eius seorsum: familię domus Leui seorsum,
& mulieres eorum seorsum: familiæ Semei
seorsum, & mulieres eorum seorsum. ✝ Om- 14
nes familię reliquę, familię & familię seor
sum, & mulieres eorum seorsum.

CAP. XIII.

IN die illa erit fons patens domui Da- 1
uid, & habitantibus Ierusalem, in ablu-
tionem peccatoris & menstruatæ. ✝ Et ‖ 2
Ezec. 30. 31.
erit in die illa, dicit Dominus exercituum,
Disperdam nomina idôlorum de terra, &
nõ memorabũtur ultra: & pseudoprophe-
tas, & spiritum immũdum auferam de ter-
ra. ✝ Et erit: cum prophetauerit quispiam 3
ultra, dicent ei pater eius & mater eius, qui
genuerunt eum, Non uiues: quia menda-
cium locutus es in nomine Domini. & con
figent eum pater eius, & mater eius, geni-
tores eius cum prophetauerit. ✝ Et erit: in 4
die illa confundentur prophetæ unusquis-
que ex uisione sua cum prophetauerit, nec
operientur pallio saccino, ut mentiantur:
✝ sed dicet, Non sum propheta, homo agri- 5
cola ego sum: quoniam Adam exemplum
meum ab adolescentia mea. ✝ Et dicetur ei, 6
Quid sunt plagæ istæ in medio manuum
tuarum? Et dicet, His plagatus sum in do-
Matt. 26. 31.
mo eorum qui diligebant me. ✝ Phramea 7
suscitare super pastorem meum, & super
Mar. 14. 27.
uirum cohærentem mihi, dicit Dominus
exercituum, ‖ percute pastorem, & disper-
\\ dispergentur O.
gentur oues: & conuertam manum meã
ad paruulos. ✝ Et erunt in omni terra, dicit 8
** Et MS. R. G Verum ab Hier. H. & C. nõ additur.*
Dominus, partes duæ in ea \\ disperdentur'
& deficient: & tertia pars relinquetur in
ea. ✝ Et ducam tertiam partem per ignem. 9
& uram eos sicut uritur argentum: & pro-
\\ ueniunt MS. Hie. G.
babo eos sicut probatur aurum. Ipse uoca-
bit nomen meum, & ego exaudiam eum.
* Dicam, Populus meus es: & ipse dicet, Do-
minus Deus meus.

CAP. XIIII.

\\ ueniet R C. \\ ueniet MS. R.
ECce \\ uenient' dies Domini, & diuidẽ- 1
tur spolia tua in medio tui. ✝ Et con- 2
gregabo omnes gentes ad Ierusalem
in prælium, & capietur ciuitas, & uastabun-
tur domus, & mulieres uiolabũtur: & egre-
dietur media pars ciuitatis in captiuitatẽ,
& reliquum populi nõ auferetur ex urbe.
3 ✝ Et egredietur Dominus, & pręliabitur cõ
tra gentes illas, sicut pręliatus est in die cer
4 taminis. ✝ Et stabunt pedes eius in die illa
super Montem oliuarum qui est contra Ie-
rusalem ad Orientem: & scindetur Mons
oliuarum ex media parte sui ad Orientem,
& ad Occidentem prærupto grandi ualde,
& separabitur medium montis ad Aquilo
5 nem, & medium eius ad Meridiem. ✝ Et fu-
gietis ad uallem montium eorum, quoniã
coniungetur uallis montium vsq; ad pro-
ximum: & fugietis sicut fugistis ‖ a facie
Amos 1. 1.
terræ motus in diebus Oziæ regis Iuda: &
ueniet Dominus Deus meus, omnesq. san-
6 cti cum eo. ✝ Et erit in die illa: non erit
7 lux, sed frigus & gelu. ✝ Et erit dies una quæ
nota est Domino, non dies neque nox: & in
8 tempore uesperi erit lux. ✝ Et erit in die illa:
exibunt aquæ uiuæ de Ierusalem: medium
earum ad mare Orientale, & medium earũ
ad mare nouissimum: in æstate & in hieme
9 erunt. ✝ Et erit Dominus rex super omnem
terram: in die illa erit Dominus vnus, &
10 erit nomen eius unum. ✝ Et reuertetur om-
nis terra usque ad desertum, de colle Rem-
mon ad Austrum Ierusalem: & exaltabitur,
& \\ habitabit' in loco suo, a porta Ben-ia-
\\ habitabitur MS R.
min usque ad locum portæ prioris * vsque
** & MS. R. G Verum ab Hier. H. C. & G. q. non legitur.*
ad portam angulorũ: & a turre Hananeel
11 usque ad torcularia regis. ✝ Et habitabunt
in ea, & anathema non erit amplius: sed se-
12 debit Ierusalem secura. ✝ Et hæc erit plaga
quã percutiet Dominus omnes gentes quæ
pugnauerũt aduersus Ierusalem, Tabescet
caro uniuscuiusq; stantis super pedes suos,
& oculi eius contabescent in foraminibus
suis, & lingua eorum cõtabescet in ore suo.
13 ✝ In die illa erit tumultus Domini magnus
in eis: & apprehẽdet uir manum proximi
sui, & conseretur manus eius super manũ
14 proximi sui. ✝ Sed & Iudas pugnabit aduer-
sus Ierusalem: & congregabuntur diuitiæ
omnium gentium in circuitu, aurum & ar
15 gentũ, & uestes multæ satis. ✝ Et sic erit rui-
na equi, & muli, & cameli, & asini, & om-
nium iumentorum quæ fuerint in castris
16 illis, sicut ruina hæc. ✝ Et omnes qui reliqui
fuerint de uniuersis gentibus quæ uenerũt
contra Ierusalem, ascendẽt ab anno in an-
num, ut adorent regem Dominum exerci
tuum, & celebrent festiuitatẽ tabernacu-
17 lorum. ✝ Et erit: qui nõ ascenderit de fami-
lijs terræ ad Ierusalem, ut adoret regẽ Do-
minum exercituum, non erit super eos
18 imber. ✝ Quod & si familia Aegypti nõ ascẽ
derit, & non uenerit: nec super eos erit, sed
erit ruina qua percutiet Dominus omnes
gentes quæ non ascenderint ad celebran-
19 dam festiuitatem tabernaculorum. ✝ Hoc
erit peccatum Aegypti, & hoc peccatũ om-
nium gentium quæ non ascenderint ad ce-
lebrandam festiuitatem tabernaculorum.
20 ✝ In die illa erit quod super frenum equi
est, sanctum Domino: & erunt lebetes in
21 domo Domini quasi phialæ corã altari. ✝ Et
erit omnis lebes in Ierusalem, & in Iuda
sanctificatus Dño exercituum: & uenient
omnes immolantes, & sument ex eis, & co-
quent in eis: & non erit mercator ultra in
in domo Domini exercituum in die illo.

PROPHE-

PROPHETIA MALACHIAE.

CAPVT PRIMVM.

ONVS verbi Domi- 1
ni ad Israel in ma
nu \ Malachiæ'.*
† Dilexi uos, dicit 2
Dominus: & dixi-
stis, In quo dilexi-
sti nos? Nõne fra-
ter erat Esau Ia-
cob, dicit Domi-
nus, ‖& dilexi Ia-
cob, †Esau autem 3
odio habui? & posui * montes eius in soli-
tudinem, & hæreditatem eius in dracones
deserti. †Quòd si dixerit Idumæa, Destructi 4
sumus, sed reuertentes ædificabimus quæ
destructa sunt: hæc dicit Dominus exerci-
tuum, Isti ædificabunt, & ego destruam: &
uocabuntur termini impietatis, & populus
cui iratus est Dominus usque in æternum.
† Et oculi uestri videbunt: & uos dicetis, 5
Magnificetur Dominus super terminum
Israel. † Filius honorat patrem, & seruus 6
dominum suum: si ergo pater ego sum, vbi
est honor meus: & si dominus ego sum, vbi
est timor meus: dicit Dominus exercituũ?
ad uos ô sacerdotes, qui despicitis nomen
meum, & dixistis: In quo despeximus no-
men tuum? † Offertis super altare meum 7
panem pollutum: & dicitis, In quo pollui-
mus te? In eo quod dicitis, Mensa Domini
despecta est †Si offeratis cœcum ad immo- 8
landum, nonne malum est? & si offeratis
claudum, & languidum, nonne malum est?
offer illud duci tuo, si placuerit ei, aut si su-
sceperit faciem tuam, dicit Dominus exer-
cituum. †Et nũc deprecamini vultum Dei, 9
ut misereatur uestri (de manu enim uestra
factum est hoc,) si quomodo suscipiat facies
uestras, dicit Dominus exercituum. † Quis 10
est in uobis qui claudat ostia, & incendat
altare meum gratuito? non est mihi uolun
tas in vobis, dicit Dominus exercituum: &
munus nõ suscipiam de manu uestra. †‖Ab 11
ortu enim solis usque ad occasum, magnũ
est nomen meum in Gentibus, & in omni
loco sacrificatur, & offertur nomini meo
oblatio munda: quia magnum est nomen
meum in Gentibus, dicit Dominus exerci-
tuum. †Et uos polluistis illud in eo quod di 12
citis, Mensa Domini contaminata est: &
quod superponitur, contemptibile est cum
igne qui illud deuorat † Et dixistis, Ecce de 13
labore, & exufflastis illud, dicit Dominus
exercituum, & intulistis de rapinis claudũ,
& languidum, & intulistis munus, nunquid
suscipiam illud de manu uestra, dicit Do-
minus? † Maledictus dolosus, qui habet in 14
grege suo masculum, & uotum faciens im-
molat debile Domino: quia rex magnus
ego, dicit Dominus exercituum, & nomen
meum horribile in Gentibus.

CAP. II.

ET nunc ad uos mandatũ hoc ô sacer- 1
dotes. †‖Si nolueritis audire, & si no- 2
lueritis ponere super cor ut detis glo-
ria nomini meo, ait Dñs exercituũ: mittam
in uos egestatem, & maledicã benedictio-
nibus uestris, & maledicã illis: quoniã non
3 posuistis super cor. †Ecce ego proiiciam vo
bis brachiũ, & dispergã super vultũ uestrũ
stercus solennitatum uestrarum, & assumet
4 vos secum. †Et scietis quia misi ad uos mã-
datum istud: ut esset pactum meum cum
5 Leui, dicit Dñs exercituum. † Pactũ meum
fuit cum eo uitæ & pacis: & dedi ei timorẽ:
& timuit me, & a facie nominis mei paue-
6 bat. † Lex ueritatis fuit in ore eius, & ini
quitas non est inuenta in labijs eius: in pa-
ce & in æquitate ambulauit mecum, & mul
7 tos auertit ab iniquitate. † Labia enim sa-
cerdotis custodient sciẽtiã, & legem requi-
rẽt ex ore eius: quia Angelus Dñi exercituũ
8 est. †Vos autẽ recessistis de uia, & scãdaliza-
stis plurimos in lege: irritũ fecistis pactum
9 Leui, dicit Dñs exercituũ. †Propter quod &
ego dedi uos cõtemptibiles, & humiles om
nibus populis, sicut nõ seruastis uias meas',
10 & accepistis faciem in lege †‖Nunquid nõ
pater unus omnium nostrum? nunquid nõ
Deus unus creauit nos? quare ergo despicit
unusquisque \\ nostrum' fratrem suum, vio-
11 lans pactũ patrũ \\ uestrorum'? †Transgres-
sus est Iuda, & abominatio facta est in Is-
rael, & in Ierusalem: quia contaminauit Iu
das sanctificationem Dñi, quam dilexit, &
12 habuit filiam Dei alieni. †Disperdet Dñs vi
rũ qui fecerit hoc, magistrum & discipulũ
de \\ tabernaculis Iacob, ‖& offerentem mu
13 nus Dño exercituum †Et hoc rursum feci-
stis, operiebatis lachrymis altare Dñi, fletu
& mugitu, ita ut non respiciam ultra ad sa-
crificium, nec accipiã placabile quid de ma
14 nu uestra. †Et dixistis, Quã ob causam? quia
Dñs testificatus est inter te, & uxorem pu-
bertatis tuæ, quam tu despexisti: & hæc par
15 ticeps tua, & uxor fœderis tui. †Nonne unus
fecit, & residuum spiritus eius est? Et quid
unus quærit, nisi semen Dei? Custodite ergo
spiritum uestrum, & uxorem adolescentiæ
16 tuæ noli despicere. †Cum odio habueris, di-
mitte, dicit Dominus Deus Israel: operiet au
tem iniquitas uestimentum eius, dicit Dñs
exercituum custodite spiritũ uestrũ, & no-
17 lite despicere. † Laborare fecistis Dominũ
in sermonibus uestris. Et dixistis, In quo
eum fecimus laborare? † In eo quod dici-
18 tis, Omnis qui facit malum, bonus est in
conspectu Domini, & tales ei placent: aut
certe ubi est Deus iudicij?

CAP. III.

1 ECce ‖ ego mitto Angelum meum, &
præparabit uiam ante faciem meam.
Et statim ueniet ad templum suum
Dominator quem uos quæritis, & Angelus
testamenti, quem uos uultis. Ecce uenit, di-
2 cit Dominus exercituum,: †& quis poterit
cogitare diem aduentus eius? & quis stabit
ad uidendum eum? Ipse enim quasi ignis
3 conflans, & quasi herba fullonum: †& sede-
bit conflans & emundans argentum, & pur
gabit filios Leui, & colabit eos quasi aurum
& quasi argentum, & erunt Domino offe-
4 rentes sacrificia in iustitia, † Et placebit
Domino sacrificium Iuda, & Ierusalem
sicut dies seculi, & sicut anni antiqui

Marginal notes: \\ Malachi MS. Hier. H.C. — * prophetæ. MS p. — Rom. 9.13 — * Seir. MS q. — Ps. 112. 3 — Leuit. 26. 14. Deut. 28. 15. — Matt. 23. 9. Eph. 4. 5. — \\ nostrum MS. R. Q. — \\ nostrorũ MS R. Hier. H. C. Textus autem adstipulantur Q. — \\ tabernaculo MS q. R. — Amos 5. 22 — Matt. 11. 10. Mar. 1. 2 Luc. 1. 17 & 7. 27. — Ps. 131. 17

*& humiliant MS R.G.
*qui percutiunt. G. Textu autem conformis est Hier. H. & C.
Zac. 1.3
\\ confimus 6. MS H.G.C.

† Et accedam ad uos in iudicio, & ero te- 5
stis uelox maleficis & adulteris, & periuris,
& qui calumniantur mercedem mercena-
rij,* uiduas & *pupillos, & opprimunt pe-
regrinum, nec timuerunt me, dicit Do-
minus exercituum. † Ego enim Dominus, 6
& non mutor: & uos filii Iacob non estis
consumpti. † A diebus enim patrum ue- 7
strorum recessistis a legitimis meis, & non
custodistis. ‖ Reuertimini ad me, & reuer-
tar ad uos, dicit Dominus exercituum. Et
dixistis, In quo reuertemur? † Si affiget 8
homo Deum: quia uos configitis me? Et di-
xistis, In quo \\ configimus' te? In decimis,
& in primitiis. † Et in penuria uos male- 9
dicti estis, & me uos configitis gens tota.
† Inferte omnem decimam in horreum, 10
& sit cibus in domo mea, & probate me su-
per hoc, dicit Dominus: si non aperuero
uobis cataractas cęli, & effudero uobis be-
nedictionem usque ad abundantiam, † & 11
increpabo pro uobis deuorantem, & non
corrumpet fructum terrę uestrę: nec erit
sterilis uinea in agro, dicit Dominus exer-
cituum. † Et beatos uos dicent omnes gē- 12
tes: eritis enim uos terra desiderabilis, di-
cit Dominus exercituū. †‖ Inualuerunt su- 13
per me uerba uestra, dicit Dñs. † Et dixi- 14
stis, Quid locuti sumus contra te? Dixistis,
Vanus est qui seruit Deo: & quod emolu-
mentum quia custodiuimus pręcepta eius,
& quia ambulauimus tristes coram Domi-
no exercituum? † Ergo nunc beatos dici 15
mus arrogantes: siquidem ędificati sunt

Iob. 21.14
Isa. 58.2

facientes impietatem, & tentauerunt
16 Deum, & salui facti sunt. † Tunc locuti sūt
timentes Dominum unusquisque cū pro-
ximo suo: Et attendit Dominus, & audi-
uit: & scriptus est liber monimenti co-
ram eo timentibus Dominum, & cogitan-
17 tibus nomen eius. † Et erunt mihi, ait
Dominus exercituum, in die qua ego fa-
cio, in peculium: & parcam eis sicut par-
18 cit uir filio suo seruienti sibi. † Et con-
uertimini, & uidebitis quid sit inter iustū
& impium: & inter seruientem Deo, &
non seruientem ei.

CAP. IIII.

1 ECce enim dies ueniet succensa qua-
si caminus: & erunt omnes super-
bi, & omnes facientes impietatem
stipula: & inflammabit eos dies ueniens,
dicit Dominus exercituum, quæ non de-
2 relinquet eis radicem & germen †‖ Et
orietur uobis timentibus nomen meum
Sol iustitiæ, & sanitas in pennis eius: &
egrediemini, & salietis sicut uituli de ar-
3 mento. † Et calcabitis impios, cum fuerint
cinis sub planta pedum uestrorum in die
qua ego facio, dicit Dominus exercituum.
4 †‖ Mementote legis Moysi serui mei, quā
mandaui ei in Horeb ad omnem Israel
5 præcepta & iudicia. † ‖ Ecce ego mittam
uobis Eliam prophetam, antequam ueniat
6 dies Domini magnus & horribilis. † Et cō-
uertet cor patrum ad filios, & cor filio-
rum ad patres eorum: ne forte ueniam,
& percutiam terram anathemate.

Zac. 3.8. 6.11.
Luc. 1.78
Exod 20.
Deu 4.5. 6.
Matt. 11. 14. 17.10
Marc. 9. 11.
Luc. 1.17 9.8.

LIBER PRIMVS MACHABAEORVM.

CAPVT PRIMVM. 1

ET FACTVM est,
postquam percus-
sit Alexāder Phi-
lippi Macedo, qui
primus regnauit
in Gręcia, egressus
de terra Cethim,
Dariū regem Per-
sarū & Medorum:
† Constituit pręlia 2
multa, & obtinuit
omnium munitiones, & interfecit reges
terræ: † & pertransijt usque ad fines terræ, 3
& accepit spolia multitudinis Gentium:
& siluit terra in conspectu eius. † Et cōgre- 4
gauit uirtutem, & exercitum fortem ni-
mis: & exaltatum est & eleuatum cor eius:
† & obtinuit regiones Gentium, & tyrā- 5
nos: & facti sunt illi in tributum. † Et post 6
hæc decidit in lectum, & cognouit quia
moreretur. † Et uocauit pueros suos nobi- 7
les, qui secum erant nutriti a iuuentute: &
diuisit illis regnum suum, cum adhuc ui-
ueret. † Et regnauit Alexander annis duo- 8
decim, & mortuus est. † Et obtinuerunt 9
pueri eius regnum, unusquisque in loco
suo: † & imposuerunt omnes sibi diadema- 10
ta post mortem eius, & filij eorum post
eos annis multis, & multiplicata sunt ma-
la in terra † Et exiit ex eis radix \\ pecca- 11
trix' Antiochus illustris, filius Antiochi re-
gis qui fuerat Romæ obses: & regnauit in
anno centesimo tricesimo septimo regni
Græcorum. † In diebus illis exierunt ex 12
Israel filii iniqui, & suaserunt multis, dicē-
tes, Eamus & disponamus testamentum cū
Gentibus quæ circa nos sunt: quia ex quo
recessimus ab eis, inuenerunt nos multa
mala. † Et bonus uisus est sermo in oculis 13
eorum. † Et destinauerunt aliqui de popu- 14
lo, & abierunt ad regem: & dedit illis po-
testatem, ut facerent iustitiam Gentium.
† Et ædificauerunt gymnasium in Ieroso- 15
lymis secundū leges Nationum: † & fece- 16
runt sibi præputia, & recesserunt a testa-
mento sancto, & iuncti sunt Nationibus,
& uenundati sunt ut facerent malum.
† Et paratum est regnum in conspectu An- 17
tiochi, & cœpit regnare in Terra-Aegypti,
ut regnaret super duo regna. † Et intrauit 18
in Aegyptum in multitudine graui, in cur-
ribus & elephantis, & equitibus, & copio-
sa nauium multitudine: † & constituit bel- 19
lum aduersus Ptolemæum regem Aegy-
pti, & ueritus est Ptolemæus a facie eius,
& fugit, & ceciderunt uulnerati mul i. † Et 20
comprehendit ciuitates munitas in Terra
Aegypti: & accepit spolia Terræ-Aegypti.
† Et conuertit Antiochus, postquam percus- 21
sit Aegyptum in centesimo & quadragesi-
mo & tertio anno: & ascendit ad Israel,
† & ascendit Ierosolymam in multitudine 22
graui. † Et intrauit in sanctificationem cū 23

\\ peccat. M s. y. R.

superbia, & accepit altare aureum, & can-
delabrum luminis, & uniuersa uasa eius,
& mensam propositionis, & libatoria, &
phialas, & mortariola aurea, & uelū, & co-
ronas, & ornamentū aureum quod in fa-
24 cie templi erat: & cōminuit omnia. † Et ac-
cepit argentum, & aurū, & uasa concupi-
scibilia: & accepit thesauros occultos quos
inuenit: & sublatis omnibus, abiit in terrā
25 suā. † Et fecit cædem hominum, & locutus
26 est in superbia magna. † Et factus est plan-
ctus magnus in Israël, & in omni loco eo-
27 rum: † & ingemuerunt principes & senio-
res, & iuuenes, & uirgines infirmati sunt; &
28 speciositas mulierū immutata est. † Om-
nis maritus sumpsit lamentū: & quæ sede-
29 bant in thoro maritali, lugebāt: † & cōmo-
ta est terra super habitantes in ea, & uni-
30 uersa domus Iacob induit cōfusionē. † Et
post duos annos dierum misit rex principē
tributorum in ciuitates Iuda, & uenit Ie-
31 rusalem cum turba magna. † Et locutus est
ad eos uerba pacifica in dolo: & credide-
32 runt ei. † Et irruit super ciuitatem repen-
te, & percussit eā plaga magna, & perdidit
33 populū multum ex Israel. † Et accepit spo-
lia ciuitatis: & succendit eam igni, & de-
struxit domos eius, & muros eius in cir-
34 cuitu: † & captiuas duxerunt mulieres, &
35 natos, & pecora possederunt. † Et ædifica-
uerunt ciuitatē Dauid muro magno, & fir-
mo, & turribus firmis, & facta est illis in
36 arcē: † & posuerunt illic gentē peccatricē
37 uiros iniquos, & cōualuerunt in ea: † & po-
suerunt arma, & escas, & congregauerunt
spolia Ierusalē, & reposuerunt illic: & fa-
38 cti sunt in laqueum magnū. † Et factū est
hoc ad insidias sanctificationis, & in dia-
39 bolū malum in Israel: † & effuderunt san-
guinē innocentē per circuitum sanctifica-
tionis, & contaminauerunt sanctificatio-
40 nē. † Et fugerunt habitatores Ierusalē pro-
pter eos, & facta est habitatio exterorū, &
facta est extera semini suo, & nati eius re-
41 liquerunt eā. † Sanctificatio eius desolata est
sicut solitudo, ‖ dies festi eius conuersi sūt
in luctū, sabbatha eius in opprobriū, hono- Tob. 2. 6.
42 res eius in nihilū. † Secundum gloriā eius Amos 8.
multiplicata est ignominia eius: & subli- 10.
43 mitas eius conuersa est in luctū. † Et scri-
psit rex Antiochus omni regno suo, ut esset
omnis populus, unus: & relinqueret unus-
44 quisque legem suā. † Et consenserunt om-
nes gentes secundum uerbū regis Antio-
45 chi: † & multi ex Israel consenserunt serui-
tuti eius, & sacrificauerunt idolis, & coin-
46 quinauerūt sabbathū. † Et misit rex libros
per manus nunciorū in Ierusalē & in om-
nes ciuitates Iudæ ut sequerentur leges
47 Gentiū terræ, † & prohiberent holocausta
& sacrificia, & placationes fieri in templo
48 Dei, † & prohiberent celebrari sabbathū, &
49 dies solēnes. † & iussit coinquinari sācta, &
50 sanctū populū Israel. † Et iussit ædificari

aras, & tépla, & idôla, & immolari carnes
suillas, & pecora cōmunia, ♦ & relinquere 51
filios suos incircuncisos,& coinquinari ani
mas corũ in omnibus immũditijs,& abo-
minationibus,ita ut obliuiscerentur legẽ,
& immutarent omnes iustificationes Dei.
♦ Et quicunque non fecissent secundũ uer- 52
bũ regis Anthiochi,morerentur.♦Secundũ 53
omnia uerba hęc scripsit omni regno suo,
& proposuit principes populo qui hęc fieri
cogerẽt ♦Et iusserunt ciuitatibus Iudeę sa- 54
crificare. ♦Et cōgregati sunt multi de popu 55
lo ad eos qui dereliquerãt legẽ Dñi: & fece-
rũt mala super terrã:♦ & effugauerũt popu 56
lũ Israel in abditis, & in abscōditis fugiti-
uorũ locis. ♦ Die quintadecima mẽsis Cas- 57
leu,quinto, & quadragesimo,-& cẽtesimo'
anno ędificauit rex Antiochus abominan-
dũ idôlũ desolationis super altare Dei, &
p uniuersas ciuitates Iudę in circuitu ædi-
ficauerũt aras: ♦ & ante ianuas domorũ,& 58
in plateis incendebãt thura,& sacrificabãt:
♦ & libros legis Dei cōbusserunt igni, scin 59
dentes eos:♦& apud quęcunq; inuenieban- 60
tur libri testamẽti Dñi,& quicunq; obserua
bat legẽ Dñi,secundũ edictũ regis trucida-
bant eũ. ♦ In uirtute sua faciebant hæc po- 61
pulo Israel qui inueniebatur in omni mẽ
se,& mẽse in ciuitatibus ♦Et quinta, & ui- 62
cesima die mẽsis sacrificabant super aram
quæ erat cōtra altare.♦Et mulieres quę cir- 63
cuncidebãt filios suos,trucidabãtur secun-
dũ iussũ regis Antiochi. ♦ & suspendebant 64
pueros a ceruicibus per uniuersas domos
eorũ: & eos qui circunciderant illos truci-
dabant. ♦Et multi de populo Israel definie- 65
runt apud se, ut non manducarent immũ-
da: & elegerũt magis mori, quam cibis co-
inquinari immundis:♦ & noluerũt infrin- 66
gere legẽ Dei sanctã,& trucidati sunt: ♦ & 67
facta est ira magna super populum ualde.

-19 MS. G.9.

CAP. II.

IN diebus illis surrexit Mathathias filius 1
Iohannis filij Simeonis, sacerdos ex fi-
lijs Ioarim ab Ierusalem, & consedit
in monte Modin: ♦ & habebat filios quin- 2
que, Iohannem, qui cognominabatur Gad
dis: ♦ & Simonem qui cognominabatur 3
Thasi: ♦ & Iudam, qui uocabatur Macha- 4
bæus: ♦& Eleazarum, qui cognominabatur 5
Abarõ:& Ionatham, qui cognominabatur 6
Apphus. ♦ hi uiderunt mala quæ fiebant 7
in populo Iuda, & in Ierusalem. ♦ Et dixit
Mathathias, Væ mihi, ut quid natus sum
uidere contritionem populi mei, & con-
tritionem ciuitatis sanctæ, & sedere illic,
cum datur in manibus inimicorum? ♦San- 8
cta in manu extraneorum facta sunt:tem-
plum eius sicut homo ignobilis. ♦ Vasa 9
gloriæ eius captiua abducta sunt: trucida-
ti sunt senes eius in plateis, & iuuenes eius
ceciderunt in gladio inimicorum. ♦ Quæ 10
gens non hæreditauit regnum eius, & non
obtinuit spolia eius? ♦ Omnis composi- 11
tio eius ablata est. ♦ Quæ erat libera facta
est ancilla. ♦ Et ecce sancta nostra, & pul- 12
chritudo nostra, & claritas nostra desola-
ta est, & coinquinauerunt ea gentes.♦Quò 13
ergo nobis adhuc uiuere? ♦ Et scidit ue- 14
stimenta sua Mathathias, & filij eius: &
operuerunt se cilicijs, & planxerunt ual-
de. ♦ Et uenerunt illuc qui missi erant 15
a rege Anticho, ut cogerent eos qui con-
fugerant in ciuitatem Modin, immolare,
& accendere thura, & a lege Dei discede-
16 re. ♦Et multi de populo Israel consentien-
tes accesserunt ad eos: sed Mathathias, &
17 filij eius constanter steterunt ♦ Et respon-
dentes qui missi erant ab Anthiocho, di-
xerunt Mathathiæ, Princeps, & clarissi-
mus, & magnus es in hac ciuitate, & or-
18 natus filijs,& fratribus.♦ergo accede prior,
& fac iussum regis, sicut fecerunt omnes
gẽtes, & uiri Iuda,& qui remanserunt in
Ierusalem: eris tu, & filij tui inter ami-
cos regis, & amplificatus auro, & argen-
19 to, & muneribus multis. ♦ Et respondit
Mathathias, & dixit magna uoce,Etsi om-
nes gentes regi Antiocho obediunt, ut di-
scedant unusquisque a seruitute legis pa-
trum suorum, & consentiant mandatis
20 eius: ♦ ego, & filij mei,& fratres mei obe-
21 diemus legi patrum nostrorum. ♦propitius
sit nobis Deus: non est nobis utile relin-
22 quere legem, & iustitias Dei: ♦ non audie-
mus uerba regis Antiochi, nec sacrificabi-
mus transgredientes legis nostræ manda-
23 data, ut eamus altera uia. ♦ Et ut cessauit
loqui uerba hæc, accessit quidam Iudæus
in omnium oculis sacrificare idôlis super
aram in ciuitate Modin, secundum iussum
24 regis: ♦ & uidit Mathathias, & doluit, &
contremuerunt renes eius, & accensus est
furor eius secundum iudicium legis, & in-
25 siliens trucidauit eum super aram. ♦ sed
& uirum quem rex Antiochus miserat,qui
cogebat immolare, occidit in ipso tempo-
26 re, & aram destruxit, ♦ & zelatus est le-
gem, ‖ sicut fecit Phinees Zamri filio Sa- *Num. 25. 7. 13.*
27 lomoni. ♦ Et exclamauit Mathathias uoce
magna in ciuitate dicens. Omnis qui ze-
lum habet legis statuens testamentum,
28 exeat post me. ♦ Et fugit ipse, & filij eius
in montes, & reliquerunt quæcunque ha-
29 bebant in ciuitate. ♦ Tunc descenderunt
multi quærentes iudicium, & iustitiam, in
30 desertum: ♦& sederunt ibi ipsi,& filij eius,
& mulieres eorum,& pecora eorum: quo-
31 niam \ inundauerunt' super eos mala. ♦Et
renunciatum est uiris regis, & exercitui
qui erant in Ierusalem ciuitate Dauid, quo
niam discessissent uiri quidam, qui dissipa-
uerunt mandatum regis in loca occulta in
32 deserto, & abijssent post illos multi. ♦ Et
statim perrexerunt ad eos, & constituerũt
aduersus eos prælium in die sabbathorum,
33 ♦ & dixerunt ad eos, Resistitis, & nunc ad-
huc? exite,& facito secundum uerbum re-
gis Anthiochi, & uiuetis. ♦ Et dixerunt,
34 ♦ Non exibimus, neque faciemus uerbum
regis, ut polluamus diem sabbathorum.
35 ♦ Et concitauerunt aduersus eos prælium.
36 ♦ Et non responderunt eis, nec lapidem
miserunt in eos, nec oppilauerunt loca oc-
37 culta: dicentes.♦Moriamur omnes in sim-
plicitate nostra: & testes erunt super nos
cęlum, & terra, quod iniuste perditis nos.
38 ♦ Et intulerunt illis bellum sabbathis: &
mortui sunt ipsi, & uxores eorum, & filij
eorum, & pecora eorum usque ad mille
39 animas hominum. ♦ Et cognouit Matha-
thias, & amici eius, & luctum habuerunt
40 super eos ualde. ♦ Et dixit uir proximo
suo, Si omnes fecerimus sicut fratres no-

\\ *indurauerunt* 20 MS. \\ *multiplicata sunt* G.

stri

stri fecerunt, & non pugnauerimus aduer-
sus gentes pro animabus nostris, & iusti-
ficationibus nostris: nunc citius disper-
dent nos a terra. ✝ Et cogitauerunt in 41
die illa, dicentes, Omnis homo quicun-
que uenerit ad nos in bello die sabbatho-
rum pugnemus aduersus eum: & non mo-
riemur omnes, sicut mortui sunt fratres
nostri in occultis. ✝ Tunc congregata est ad 42
eos synagoga ᵃIudeorum' fortis uiribus ex
Israel, omnis uoluntarius in lege: ✝ & om- 43
nes qui fugiebant a malis, additi sunt ad
eos, & facti sunt illis ad firmamentum. ✝ Et 44
collegerunt exercitum, & percusserunt pec
catores in ira sua, & uiros iniquos in indi-
gnatione sua: & cæteri fugerunt ad natio-
nes, ut euaderét. ✝ Et circuiuit Mathathias, 45
& amici eius, & destruxerunt aras: ✝ & cir- 46
cunciderunt pueros incircũcisos quotquot
inuenerunt in finibus eorum: & in fortitu-
dine. ✝ Et persecuti sunt filios superbiæ, & 47
prosperatum est opus in manibus eorum.
✝ & obtinuerũt legem de manibus gentiũ, 48
& de manibus regum: & non dederunt cor
nu peccatori. ✝ Et appropinquauerunt dies 49
Mathathiæ moriendi, & dixit filijs suis,
Nunc confortata est superbia, & castiga-
tio, & tempus euersionis, & ira indigna-
tionis: ✝ Nunc ergo ô filij, emulatores esto- 50
tę legis, & date animas uestras pro testamẽ
to patrum uestrorum, ✝ & mementote ope 51
rum patrum, quę fecerunt in generationi-
bus suis: & accipietis gloriam magnam, &
nomen æternum. ✝ ‖ Abraham nonne in tẽ- 52
tatione inuentus est fidelis: & reputatũ est
ei ad iustitiam? ✝ ‖ Ioseph in tempore an- 53
gustiæ suæ custodiuit mandatum: & factus
est Dominus Aegypti. ✝ Phinees pater no- 54
ster, zelando zelum Dei, accepit testamẽ-
tum sacerdotij æterni. ✝ ‖ Iesus dum im- 55
pleuit uerbũ, factus est dux in Israel. ✝ ‖ Ca- 56
leb dum testificatur in ecclesia, accepit hę-
reditatem. ✝ ‖ Dauid in sua misericordia 57
consecutus est sedem regni in secula. ✝ ‖ E- 58
lias dum zelat zelum legis, receptus est in
cęlum. ✝ ‖ Ananias, & Azarias, & Misael, 59
credentes liberati sunt de flamma. ✝ ‖ Da- 60
niel in sua simplicitate liberatus est de ore
leonum. ✝ Et ita cogitate per generatio- 61
nem, & generationem: quia omnes qui
sperant in eum, non infirmantur. ✝ Et a 62
uerbis uiri peccatoris ne timueritis: quia
gloria eius, stercus, & uermis est: ✝ hodie 63
extollitur, & cras non inuenietur: quia
conuersus est in terram suam, & cogitatio
eius periit. ✝ Vos ergo filij confortamini, 64
& uiriliter agite in lege: quia * in ipsa glo-
riosi eritis. ✝ Et ecce Simon frater uester, 65
scio quod uir consilij est: ipsum audite sem
per, & ipse erit uobis pater. ✝ Et Iudas Ma- 66
chabæus fortis uiribus a iuuentute sua, sit
uobis princeps militiæ, & ipse aget bellum
populi. ✝ Et adducetis ad uos omnes facto- 67
res legis: & uindicate uindictam populi
uestri. ✝ Retribuite retributionem Genti- 68
bus, & intendite in præceptum legis. ✝ Et 69
benedixit eos, & appositus est ad patres
suos. ✝ Et defunctus est anno centesimo, 70
& quadragesimo sexto: & sepultus est a fi-
lijs suis in sepulchris patrum suorum in
Modin, & planxerunt eum omnis Israel
planctu magno.

ᵃ Asidæorũ 3 M s. 6.

Gen. 22. 2. 9.
Gen. 41. 40.
Num. 25. 7. 13.
Eccl. 45. 28.
Ios. 1. 2.
Num. 14. 6.
Ios. 14. 14.
2 Re. 2. 4
4 Re. 2. 11
Dan. 3. 16. 24.
Dan. 6. 22

* cum feceritis quæ nobis præcepta sunt in lege a Domino Deo nostro G.

CAP. III.

1 ET surrexit Iudas qui uocabatur Ma-
2 chabæus filius eius pro eo: ✝ & adiu-
uabant eum omnes fratres eius, &
uniuersi qui se coniunxerant patri eius, &
prœliabatur prœlium Israël cum lætitia.
3 ✝ Et dilatauit gloriam populo suo, & induit
se loricam sicut gigas, & succinxit se ar-
ma bellica sua in prœlijs, & protegebat ca-
4 stra gladio suo. ✝ Similis factus est leoni
in operibus suis, & sicut catulus leonis ru-
5 giens in uenatione. ✝ Et persequutus est
iniquos perscrutans eos: & qui conturba-
bant populum suum, eos succendit flam-
6 mis: ✝ & repulsi sunt inimici eius præ ti-
more eius, & omnes operarij iniquitatis
conturbati sunt: & directa est salus in ma-
7 nu eius. ✝ Et exacerbabat reges multos, &
lætificabat Iacob in operibus suis, & in se-
8 culum memoria eius in benedictione: ✝ Et
perambulabat ciuitates Iuda, & perdidit
9 impios ex eis, & auertit iram ab Israël. ✝ Et
nominatus est usque ad nouissimum ter-
10 ræ, & congregauit pereuntes. ✝ Et congre-
gauit Apolonius Gentes, & a Samaria uir-
tutem multam, & magnam, ad bellan-
11 dum contra Israël. ✝ Et cognouit Iudas, &
exiit obuiam illi, & percussit, & occidit il-
lum: & ceciderunt uulnerati multi, & re-
12 liqui fugerunt. ✝ & accepit spolia eorum:
& gladium Apolonij abstulit Iudas, & erat
13 pugnans in eo omnibus diebus. ✝ Et audi-
uit Seron princeps exercitus Syriæ quod
congregauit Iudas congregationem fide-
14 lium, & ecclesiam secum, ✝ & ait, Faciam
mihi nomen, & glorificabor in regno, &
debellabo Iudam, & eos qui cum ipso sunt
15 qui spernebant uerbum regis. ✝ Et præpara-
uit se: & ascenderunt cum eo castra impio-
rum fortes auxiliarij, ut facerent uindictã
16 in filios Israël. ✝ Et appropinquauerunt us-
que ad Beth-horon: & exiuit Iudas obuiã
17 illi cum paucis. ✝ Vt autem uiderunt exer-
citum uenientem sibi obuiam, dixerunt
Iudæ. Quomodo poterimus pauci pugna-
re contra multitudinem tantam, & tam
fortem: & nos fatigati sumus ieiunio ho-
18 die? ✝ Et ait Iudas, Facile est concludi mul-
tos in manu paucorum: & non est differen
tia in conspectu Dei cęli liberare in multis
19 & in paucis: ✝ quoniam non in multitu-
dine exercitus uictoria belli, sed de cœlo
20 fortitudo est. ✝ Ipsi ueniunt ad nos in mul-
titudine contumaci, & superbia, ut di-
sperdant nos, & uxores nostras, & filios
21 nostros, & ut spolient nos. ✝ nos uero pu-
gnabimus pro animabus nostris, & legi-
22 bus nostris: ✝ & ipse Dominus conteret eos
ante faciem nostram: uos autem ne timue-
23 ritis eos. ✝ Vt cessauit autem loqui, insiluit
in eos subito: & contritus est Seron, &
24 exercitus eius in conspectu ipsius: ✝ & per-
secutus est eum in descensu Beth-horon
usque in campum, & ceciderunt ex eis
octingenti uiri, reliqui autem fugerunt
25 in terram Philisthijm. ✝ Et cecidit ti-
mor Iudæ ac fratrum eius, & formido
super omnes gentes, in circuitu eorum.
26 ✝ & peruenit ad regem nomen eius,
& de prœlijs Iudæ narrabant omnes
27 gentes. ✝ Vt audiuit autem rex Antio-
chus sermones istos, iratus est animo: &

misit, & congregauit exercitũ uniuersi re-
gni sui, castra fortia ualde: † & aperuit æra- 28
riũ suũ, & dedit stipendia exercitui in an-
nũ: & mãdauit illis, ut essent parati ad om
nia. † Et uidit quod defecit pecunia de the- 29
sauris suis, & tributa regionis modica pro-
pter dissensionẽ, & plagam quam fecit in
terra, ut tolleret legitima quæ erant a pri-
mis diebus. † & timuit ne nõ haberet ut se- 30
mel, & bis in sumptus, & donaria quæ de-
derat ante larga manu: & abundauerat su-
per reges qui ante eũ fuerant. † Et conster- 31
natus erat animo ualde, & cogitauit ire in
Persidẽ, & accipere tributa regionũ, & cõ-
gregare argentũ multũ. † Et reliquit Lysiã 32
hominẽ nobilẽ de genere regali, super ne-
gocia regia, a flumine Euphráte usq; ad flu
men Aegypti: † & ut nutriret Antiochũ fi- 33
liũ suum, donec rediret. † Et tradidit ei me- 34
diũ exercitum, & elephantos: & mandauit
ei de omnibus quę uolebat, & de inhabitã-
tibus Iudæã, & Ierusalẽ: † & ut mitteret ad 35
eos exercitũ, ad conterendã, & extirpandã
uirtutẽ Israel, & reliquias Ierusalem, & au
ferendã memoriã eorũ de loco: † & ut cõ- 36
stitueret habitatores filios alienigenas in
omnibus finibus eorũ, & sorte distribueret
terram eorum. † Et rex assumpsit partem 37
exercitus residui, & exiuit ab Antiochia ci-
uitate regni sui anno centesimo, & quadra
gesimo septimo: & transfretauit Euphrá-
tem flumen, & perãbulabat superiores re-
giones. † Et elegit Lysias Ptolemæum filiũ 38
Dorymini, & Nicanorem, & Gorgiam, ui-
ros potentes ex amicis regis: † & misit cum 39
eis quadraginta millia uirorũ, & septẽ mil
lia equitũ: ut uenirent in terrã Iuda, & di-
sperderẽt eã secundũ uerbũ regis. † Et pro- 40
cesserunt cũ uniuersa uirtute sua, & uene-
runt, & applicauerũt Emmum in terra cã-
pestri. † Et audierũt mercatores regionum 41
nomen eorũ: & acceperunt argentũ, & au-
rũ multũ ualde, & pueros: & uenerunt in
castra, ut acciperent filios Israel in seruos
& additi sunt ad eos exercitus Syriæ, & ter
ræ alienigenarum. † Et uidit Iudas, & fra- 42
tres eius, quia multiplicata sunt mala, &
exercitus applicabant ad fines eorũ, & co-
gnouerunt uerba regis quæ mandauit po-
pulo facere in interitũ, & consummationẽ
† & dixerunt unusquisque ad proximum 43
suũ, Erigamus deiectionẽ populi nostri, &
pugnemus pro populo nostro, & sanctis no
stris. † Et congregatus est conuentus, ut es- 44
sent parati in pręliũ: & ut orarent, & pete-
rent misericordiã, & miserationes. † Et Ie- 45
rusalem non habitabatur, sed erat sicut de-
sertũ: non erat qui ingrederetur, & egrede-
retur de natis eius: & sanctũ conculcaba-
tur: & filij alienigenarum erant in arce, ibi
erat habitatio Gentium: & ablata est uolu-
ptas a Iacob, & defecit ibi tibia, & cithara.
† Et congregati sunt, & uenerũt in Masphá 46
cõtra Ierusalem: quia locus orationis erat
in Maspha ante in Israel. † Et ieiunauerunt 47
illa die, & induerunt se cilicijs, & cinerem
imposuerunt capiti suo: & disciderunt ue-
stimenta sua, † & expanderunt libros legis. 48
de quibus scrutabantur Gentes similitudi-
nem simulachrorũ suorũ. † & attulerũt or- 49
namenta sacerdotalia, & primitias, & deci-
mas, & suscitauerũt Nazaræos, qui imple-

50 uerant dies: † & clamauerunt uoce magna
in cęlum dicentes, Quid faciemus istis, &
51 quò eos ducemus? † & sancta tua conculca-
ta sunt, & contaminata sunt, & sacerdotes
52 tui facti sunt in luctũ, & tu humilitatẽ: † &
ecce Nationes conuenerunt aduersum nos
ut nos disperdant: tu scis quæ cogitant in
53 nos. † Quomodo poterimus subsistere ante
54 faciẽ eorũ, nisi tu Deus adiuues nos? † Et tu-
55 bis exclamauerunt uoce magna. † Et post
hæc constituit Iudas duces populi, tribunos
& centuriones, & pentacontarchos, & de-
56 curiones. † ¶ Et dixit his qui ædificabant do- *Deu.* 20
mos, & sponsabant uxores, & plantabãt ui- 5.6.
neas, & formidolosis, ut redirent unusquis- *Iudi.* 7.3
57 que in domum suam secundum legẽ. † Et
mouerunt castra, & collocauerunt ad Au-
58 strum Emmaum. † Et ait Iudas, Accingi-
mini, & estote filij potentes, & estote para-
ti in mane: ut pugnetis aduersus Nationes
has quę conuenerunt aduersus nos disper-
59 dere nos, & sancta nostra: † quoniam me-
lius est nos mori in bello, quàm uidere ma-
60 la gentis nostræ, & sanctorum. † Sicut au-
tem fuerit uoluntas in cœlo, sic fiat.

C A P. IIII.

1 ET assumpsit Gorgias quinque millia
uirorum, & mille equites electos: &
2 mouerunt castra nocte, † ut applica-
rent ad castra Iudeorũ, & percuterent eos
subito: & filij qui erant ex arce, erant illis
3 duces. † Et audiuit Iudas, & surrexit ipse, &
potentes pcutere uirtutẽ exercituũ régis,
4 qui erãt in Emmaum. † Adhuc enim disper
5 sus erat exercitus a castris. † Et uenit Gor-
gias in castra Iudæ noctu, & neminem in-
uenit, & quærebat eos in montibus: quoniã
6 dixit, Fugiunt hi a nobis. † Et cum dies fa-
ctus esset, apparuit Iudas in cãpo cũ tribus
millibus uirorũ tantũ: qui tegumenta, &
7 gladios nõ habebant: * † & uiderunt castra ** ut no-*
Gentiũ ualida, & loricatos, & equitatus in *lebant*
8 circuitu eorũ, & hi docti ad pręliũ. † Et ait MS. G.
Iudas uiris qui secũerãt, Netimueritis mul
titudinẽ eorũ, & impetũ eorum ne formi-
9 detis. † ¶ Memẽtote qualiter salui facti sunt *Exo.* 14.
patres nostri in mari rubro, cum seque- 9.22.
10 tur eos Pharao cũ exercitu multo. † Et nũc
clamemus in cęlum: & miserebitur nostri
Dñs, & memor erit testamenti patrum no-
strorum, & conteret exercitũ istũ ante fa-
11 ciẽ nostrã hodie: † & scient omnes gentes
12 quia est qui redimat, & liberet Israel. † Et
eleuauerunt alienigenæ oculos suos, & ui-
13 derunt eos uenientes ex aduerso. † Et exie-
runt de castris in pręliũ, & tuba cecinerunt
14 hi qui erant cum Iuda. † Et congressi sunt:
& contritæ sunt Gentes, & fugerunt in cã-
15 pum. † Nouissimi autem omnes ceciderunt
in gladio, & persecuti sunt eos usque Geze-
ron, & usque in campos Idumæę, & Azoti,
& Iamniæ: & ceciderunt ex illis usquead
16 tria millia uirorum. † Et reuersus est Iudas
17 & exercitus eius, sequens eum. † Dixitq; ad ** Gor-*
populum, Non concupiscatis spolia: quia *gias* O.
18 bellum contra nos est, † & Gorgias, & exer- ** ut* MS.
citus eius prope nos in mõte: sed state nũc R.
contra inimicos nostros, & expugnate eos *‖ succẽ-*
19 & sumetis postea spolia securi. † Et adhuc *sa sunt* §
loquente Iuda hæc, ecce apparuit pars quę- MS. R.
20 dã prospiciens de monte. † Et uidit * quod *‖ succẽ-*
in fugam conuersi sunt, * & ‖ succenderũt *dunt* G.

qui circa ✝ caſtra fumus enim qui uidebatur, decla-
Iudã c.4. rabat quod factũ eſt. ✝ Quibus illi cõſpectis 21
timuerunt ualde, aſpicientes ſimul & Iudã
& exercitũ in campo paratũ ad prçliũ. ✝ Et 22
fugerunt omnes in cãpũ alienigenarũ: ✝ & 23
Iudas reuerſus eſt ad ſpolia caſtrorum, &
acceperunt aurũ multum, & argentum, &
hyacinthum, & purpuram marinã, & opes
magnas. ✝ Et conuerſi hymnum canebant, 24
& benedicebant Deũ in cçlũ, quoniam bo-
nus eſt, quoniã in ſeculũ miſericordia eius
✝ Et facta eſt ſalus magna in Iſraël in die 25
illa. ✝ Quicunque autẽ alienigenarũ euaſe 26
runt, uenerunt, & nunciauerũt Lyſiæ uni-
uerſa quç acciderant. ✝ Quibus ille auditis, 27
conſternatus animo deficiebat: quòd non
qualia uoluit, talia contigerunt in Iſraël,
& qualia mandauit rex. ✝ Et ſequenti anno 28
congregauit Lyſias uirorũ electorũ ſexa-
ginta millia, & equitum quinque millia, ut
debellaret eos. ✝ Et uenerunt in Iudæã, & 29
caſtra poſuerũt in Beth-horon, & occurrit
illis Iudas cum decem millibus uiris. ✝ Et 30
uiderunt exercitum fortem, & orauit, &
1. Reg.17 dixit, Benedictus es ſaluator Iſraël, ‖ qui
50. contriuiſti impetum potentis in manu ſer-
1 Reg.14 ui tui Dauid, ‖ & tradidiſti caſtra alienige-
13. narũ in manu Ionathç filii Saul, & armige
ri eius. ✝ Conclude exercitũ iſtum in ma- 31
nu populi tui Iſraël, & cõfundatur in exer-
citu ſuo & equitibus. ✝ Da illis formidinẽ, 32
& tabefac audaciã uirtutis eorum, & com-
moueantur contritione ſua. ✝ Deiice illos 33
gladio diligentiũ te: & collaudent te om-
nes qui nouerunt nomen tuum in hym-
nis. ✝ Et commiſerunt prœliũ: & ceciderũt 34
de exercitu Lyſiæ quinque millia uirorũ.
✝ Videns autẽ Lyſias fugam ſuorũ, & Iu- 35
dæorum audaciã, & quod parati ſunt aut
uiuere aut mori fortiter, abiit Anthiochiã,
& elegit milites, ut multiplicati rurſus ue-
nirent in Iudæam. ✝ Dixit autem Iudas, & 36
fratres eius: Ecce cõtriti ſunt inimici no-
ſtri: aſcendamus nunc mundare ſancta, &
renouare. ✝ Et congregatus eſt omnis exer- 37
citus, & aſcenderunt in montẽ Sion. ✝ Et 38
uiderunt ſanctificationẽ deſertam, & alta-
re profanatũ, & portas exuſtas, & in atriis
uirgulta nata ſicut in ſaltu, uel in monti-
bus, & paſtophoria diruta. ✝ Et ſciderunt 39
ueſtimenta ſua, & planxerunt plãctu ma-
gno, & impoſuerunt cinerẽ ſuper caput
ſuũ: ✝ & ceciderunt in faciem ſuper terrã, 40
& exclamauerunt tubis ſignorum, & cla-
mauerunt in cçlum. ✝ Tunc ordinauit Iu- 41
das uiros, ut pugnarent aduerſus eos qui
erant in arce, donec emundarent ſancta.
✝ Et elegit ſacerdotes ſine macula, uolun- 42
tatem habentes in lege Dei: ✝ & mundaue- 43
runt ſancta, & tulerunt lapides cõtamina-
tionis in locum immundum. ✝ Et cogita- 44
uit de altari holocauſtorum quod profa-
natum erat, quid de eo faceret. ✝ Et inci- 45
dit illis conſiliũ bonũ, ut deſtruerent illud:
ne forte illis eſſet in opprobriũ, quia cõta-
minauerunt illud Gentes, & demoliti ſunt
illud ✝ Et repoſuerunt lapides in mõte do- 46
mus in loco apto, quoaduſq; ueniret pro-
pheta, & reſponderet de eis. ✝ Et accepe- 47
runt lapides integros ſecundum legem, &
ædificauerunt altare nouum ſecundum il-
lud quod fuit prius: ✝ & ædificauerunt ſã- 48
cta, & quæ intra domum erãt intrinſecus:
49 & ædem, & atria ſanctificauerunt, ✝ Et fe-
cerunt uaſa ſancta noua, & intulerunt cã-
delabrum, & altare incenſorum, & menſã
50 in templum. ✝ Et incenſum poſuerunt ſu-
per altare, & accenderunt lucernas quç ſu-
per candelabrum erant. & lucebant in tẽ-
51 plo. ✝ Et poſuerunt ſuper menſam panes,
& appenderunt uela, & conſummauerunt
52 omnia opera quæ fecerant. ✝ ‖ Et ante ma-
tutinũ ſurrexerunt quinta & uiceſima die
menſis noni (hic eſt menſis Caſleu) cente-
53 ſimi quadrageſimi octaui anni: ✝ & obtule-
runt ſacrificium ſecundum legẽ ſuper al-
tare holocauſtorum nouum, quod fecerũt.
54 ✝ Secundum tẽpus & ſecundum diẽ in qua
contaminauerunt illud gentes in ipſa re-
nouatum eſt in canticis, & citharis & ciny-
55 ris, & in cymbalis. ✝ Et cecidit omnis popu-
lus in faciẽ, & adorauerunt & benedixerũt
56 in cœlum eum qui proſperauit eis. ✝ ‖ Et fe-
cerunt dedicationẽ altaris diebus octo, &
obtulerunt holocauſta cũ lætitia, & ſacrifi-
57 cium ſalutaris & laudis: ✝ Et ornauerunt
faciẽ tẽpli coronis aureis & ſcutulis: & de-
dicauerunt portas & paſtophoria, & impo-
58 ſuerunt eis ianuas. ✝ ‖ Et facta eſt lætitia in
populo magna ualde, & auersũ eſt oppro-
59 briũ Gentium. ✝ Et ſtatuit Iudas, & fratres
eius, & uniuerſa eccleſia Iſraël, ut agatur
dies dedicationis altaris in tẽporibus ſuis
ab anno in annũ per dies octo a quinta &
uiceſima die menſis Cauſleu, cum lçtitia &
60 gaudio. ✝ & ædificauerunt in tempore illo
montẽ Sion, & per circuitũ muros altos &
turres firmas: nequando uenirent Gentes,
& conculcarent eum ſicut antea fecerunt.
61 ✝ Et collocauit illic exercitum, ut ſeruarẽt
eum, & muniuit eum ad cuſtodiendam
Beth-ſuram, ut haberet populus munitio-
nem contra faciem Idumææ.

CAP. V.

1 ET factũ eſt, ut audierunt Gẽtes in cir-
cuitu quia ædificatũ eſt altare & ſan-
ctuariũ, ſicut prius, iratæ ſunt ualde:
2 ✝ & cogitabãt tollere genus Iacob qui erãt
inter eos, & cœperunt occidere de populo,
3 & perſequi. ✝ Et debellabat Iudas filios Eſau
in Idumæa, & eos qui erant in Arabatha-
ne: quia circũſedebãt Iſraëlitas: & percuſ-
4 ſit eos plaga magna. ✝ Et recordatus eſt ma-
litiã filiorum Bean, qui erãt populo in la-
queũ & in ſcandalum inſidiantes ei in uia.
5 ✝ Et cõcluſi ſunt ab eo in turribus, & appli-
cuit ad eos, & anathematizauit eos, & in-
cendit turres eorũ igni cum omnibus qui
6 in eis erant. ✝ Et tranſiuit ad filios Ammõ,
& inuenit manum fortem, & populũ co-
pioſum, & Timotheum ducem ipſorum:
7 ✝ & commiſit cũ eis prœlia multa, & con-
triti ſunt in conſpectu eorum, & percuſſit
8 eos: ✝ & cepit Gazer ciuitatẽ, & filias eius,
9 & reuerſus eſt in Iudæam ✝ Et congregatæ
ſunt Gentes quæ ſunt in Galaad, aduerſus
Iſraëlitas qui erant in finibus eorum, ut
tollerent eos: & fugerunt in Datheman
10 munitionẽ, ✝ & miſerunt literas ad Iudã
& fratres eius, dicentes, Cõgregatæ ſũt ad-
uerſum nos gentes per circuitũ, ut nos au-
11 ferãt: ✝ & parãt uenire, & occupare muni-
tionẽ in quam confugimus: & Timotheus
12 eſt dux exercitus eorũ. ✝ Nunc ergo ueni,

& eripe

& eripe nos de manibus eorũ, quia cecidit
multitudo de nobis.† Et omnes fratres no- 13
stri qui erant in locis Tubin, interfecti sũt:
& captiuas duxerunt uxores eorũ,& natos
& spolia,& peremerunt illic ferre mille ui-
ros.† Et adhuc epistolæ legebantur, & ecce 14
alij nuncij uenerũt de Galilæa cõscissis tu-
nicis,nunciantes secundũ uerba hæc:† dicẽ- 15
tes conuenisse aduersum se a Ptolemaida,
& Tyro,& Sidone: & repleta est omnis Ga-
lilęa alienigenis,ut nos cõsumãt.† Vt audi- 16
uit autẽ Iudas & populus sermones istos,
conuenit Ecclesia magna cogitare quid fa-
cerẽt fratribus suis qui in tribulatione erãt
& expugnabãtur ab eis. † Dixitq. Iudas Si- 17
moni fratri suo,Elige tibi uiros,& uade, &
libera fratres tuos in Galilęa:ego autem &
frater meus Ionathas ibimus in Galaadi-
tim †Et reliquit Iosephũ filiũ Zachariæ,& 18
Azariam duces populi cum residuo exerci-
tu in Iudæa ad custodiã:† & præcepit illis, 19
dicens,Pręstote populo huic:& nolite bel-
lũ committere aduersum gẽtes:donec re-
uertamur. †Et partiti sunt Simoni uiri tria 20
millia,ut iret in Galilæam: Iudæ autẽ octo
millia in Galaaditim. † Et abiit Simon in 21
Galilæam, & commisit prœlia multa cum
gentibus: & contritæ sunt gentes a facie
eius,& persecutus est eos usque ad portam.
† Ptolemaidis:& ceciderũt de gentibus fe- 22
re tria millia uirorũ, & accepit spolia eo-
rũ, † & assumpsit eos qui erãt in Galilæa 23
& in Arbatis cũ uxoribus,& natis & omni-
bus quæ erant illis, & adduxit in Iudæã cũ
lętitia magna.†Et Iudas Machabæus & Io- 24
nathas frater eius transierunt Iordanẽ, &
abierunt uiã triũ dierum per desertũ. † Et 25
occurrerũt eis Nabuthæi,& susceperũt eos
pacifice, & narrauerunt eis omnia quæ ac-
ciderãt fratribus eorũ in Galaaditide, † & 26
quia multi ex eis cõprehensi sunt in Bara-
sa,& Bosor, & in Alimis, & in Casphor, &
Mageth, & Carnaim hę omnes ciuitates
munitæ, & magnæ. † Sed & in cęteris ci- 27
uitatibus Galaaditidis tenentur cõprehẽ-
si, & in crastinũ constituerunt admouere
exercitũ ciuitatibus his, & comprehende-
re,& tollere eos in una die. † Et conuertit 28
Iudas & exercitus eius uiam in desertum
Bosor repente,& occupauit ciuitatẽ: & oc-
cidit omnẽ masculũ in ore gladii, & acce-
pit omnia spolia eorum, & succendit eam
igni.†Et surrexerunt inde nocte,& ibãt us- 29
que ad munitionẽ. † Et factũ est diluculo, 30
cum eleuassent oculos suos, & ecce popu-
lus multus,cuius non erat numerus,portã-
tes scalas & machinas, ut cõprehenderent
munitionẽ:& expugnabant eos. † Et uidit 31
Iudas quia cœpit bellum, & clamor belli
ascendit ad cœlũ sicut tuba, & clamor ma-
gnus de ciuitate: † & dixit exercitui suo, 32
Pugnate hodie pro fratribus uestris. † Et 33
uenit tribus ordinibus post eos, & excla-
mauerunt tubis, & clamauerũt in oratio-
ne.† Et cognouerunt castra Timothei quia 34
Machabæus est, & refugerunt a facie eius:
& percusserunt eos plaga magna, & ceci-
derũt ex eis in die illa fere octo millia ui-
rorũ. † Et diuertit Iudas in Maspha,& ex- 35
pugnauit,& cepit eã: & occidit omnẽ ma-
sculũ eius, & assumpsit spolia eius, & suc-
cendit eã igni.†Inde perrexit,& cepit Cas- 36
bon,& Mageth, & Bosor, & reliquas ciui-
37 tates Galaaditidis:† Post hæc autem uerba
congregauit Timotheus exercitũ alium,
& castra posuit contra Raphon transtor-
38 rentem,†Et misit Iudas speculari exercitũ:
& renunciauerunt ei, dicentes. Quia con-
uenerunt ad eum omnes gẽtes quæ in cir-
cuitu nostro sunt, & exercitus multus ni-
39 mis:† & Arabas conduxerunt in auxilium
sibi,& castra posuerunt transtorẽtem, pa-
rati ad te uenire in pręliũ. Et abiit Iudas
40 obuiã illis. † Et ait Timotheus principibus
exercitus sui, Cum appropinquauerit Iu-
das & exercitus eius ad torrentẽ aquæ: si
transierit ad nos prior, non poterimus su-
stinere eum: quia potens poterit aduersũ
41 nos,† si uero timuerit transire, & posuerit
castra extra flumen, tranfretemus ad eos,
42 & poterimus aduersus illum.† Vt autẽ ap-
propinquauit Iudas ad torrentẽ aquæ, sta-
tuit scribas populi secus torrentem,& mã-
dauit eis, dicens:Neminem hominum reli
43 queritis,sed ueniant omnes in prœliũ.†Et
tranfretauit ad illos prior, & omnis popu-
lus post eũ.& contritæ sunt omnes gentes
a facie eorũ ,& proiecerunt arma sua , &
fugerunt ad phanũ quod erat in Carnaim.
44 † Et occupauit ipsam ciuitatẽ, & phanum
succendit igni cum omnibus quæ erant in
ipso: & oppressa est Carnaim, & nõ potuit
45 sustinere contra faciem Iudæ.† Et congre-
gauit Iudas uniuersos Israelitas qui erant
in Galaaditide, a minimo usque ad maxi-
mum, & uxores eorum,& natos,& exerci-
tũ magnũ ualde,ut uenirent in terram Iu
46 dæ.†Et uenerunt usque Ephron: & hæc ci-
uitas magna in ingressu posita, munita
ualde,& non erat declinare ab ea dextera
47 uel sinistra,sed per mediam iter erat. † Et
incluserunt se qui erant in ciuitate, & ob-
struxerunt portas lapidibus:& misit ad eos
48 Iudas uerbis pacificis,† dicẽs,‖Transeamus *Num.20.*
per terram uestrã ut eamus in terram no-
stram: & nemo uobis nocebit, tantum pe-
dibus transibimus. Et nolebãt eis aperire.
49 † Et præcepit Iudas prædicari in castris,
ut applicarẽt unusquisque in quo erat lo-
50 co.† & applicuerunt se uiri uirtutis, & op-
pugnauit ciuitatẽ illã tota die & tota no-
51 cte, & tradita est ciuitas in manu eius:† &
peremerunt omnẽ masculũ in ore gladii,
& eradicauit eam,& accepit spolia eius, &
transiuit per totam ciuitatem super inter-
52 fectos. † Et transgressi sunt Iordanem in
campo magno, contra faciem Beth-san,
53 †Et erat Iudas congregans extremos,& ex-
hortabatur populum per totam uiam, do-
44 nec uenirent in terram Iuda:† & ascende-
runt in montem Sion cum lætitia & gau-
dio, & obtulerunt holocausta, quòd nemo
ex eis cecidisset donec reuerterẽtur in pa-
55 ce. † Et in diebus quibus erat Iudas & Io-
nathas in terra Galaad ,& Simon frater
eius in Galilæa contra faciem Ptolemai-
56 dis,† audiuit Iosephus Zachariæ filius, &
Azarias principes uirtutis res bene gestas,
57 & prœlia quæ facta sunt, † dixit,Faciamus
& ipsi nobis nomẽ, & eamus pugnare ad-
uersus gentes quæ in circuitu nostro sũt.
58 † Et præcepit his qui erant in exercitu suo,
59 & abierunt Iamniam. † Et exiuit Gorgias
de ciuitate, & uiri eius obuiam illis in pu-

gnam.

gnam ♦ Et fugati sunt Iosephus & Azarias 60
usque in fines Iudææ: & ceciderũt illo die
de populo Israël ad duo millia uiri, & fa-
cta est plaga magna in populo :♦ quia non 61
audierunt Iudã & fratres eius , existiman-
tes fortiter se facturos.♦ Ipsi autẽ nõ erant 62
de semine uirorum illorum per quos sa-
\\uir Iudas & fratres eius M S.G.
lus facta est in Israël. ♦Et \\ uiri Iuda', ma- 63
gnificati sunt ualde in cõspectu omnis Is-
raël , & gentium omnium ubi audiebatur
nomẽ eorũ.♦Et conuenerunt ad eos fausta 64
acclamantes . ♦ Et exiuit Iudas & fratres 65
eius , & expugnabant filios Esau in terra,
quæ ad Austrum est, & percussit Chebron ,
& filias eius:& muros eius,& turres succẽ-
dit igni in circuitu. ♦ Et mouit castra , ut 66
iret in terram alienigenarũ , & perambu-
\\uult 20 M S.G \\exiit 20 M S.G.
labat Samariam.♦In die illa ceciderunt sa- 67
cerdotes in bello,dũ \\ uolunt' fortiter fa-
cere,dum sine consilio \\exeunt' in prœliũ.
♦ Et declinauit Iudas in Azotum in terrã 68
alienigenarũ,& diruit aras eorũ,& sculpti-
lia deorũ ipsorũ succẽdit igni:& cepit spo-
lia ciuitatum,& reuersus est in terrã Iuda.

CAP. VI.

ET rex Antiochus perambulabat su- 1
periores regiones , & audiuit esse ci
uitatem Elymaidem in Perside nobi-
lissimam,& copiosam in argento & auro ,
♦ templumq. in ea locuples ualde : & illic 2
uelamina aurea,& loricæ,& scuta,quæ re-
liquit Alexander Philippi rex Macedo, qui
regnauit primus in Græcia. ♦ Et uenit, & 3
quærebat capere ciuitatem , & deprædari
eam,& non potuit:quoniam innotuit ser-
mo his qui erant in ciuitate;♦& insurrexe- 4
runt in prœliũ,& fugit inde, & abiit cum
tristitia magna , & reuersus est in Babylo-
niam,♦ Et uenit qui nunciaret ei in Persi- 5
de,quia fugata sunt castra quæ erãt in ter-
ra Iuda: ♦ & quia abiit Lysias cum uirtute 6
forti in primis , & fugatus est a facie Iu-
dæorũ,& inualuerunt armis & uiribus , &
spolijs multis,quæ ceperunt de castris quæ
exciderunt: ♦ & quia diruerunt abomina- 7
tionẽ quã ædificauerant super altare quod
erat in Ierusalem: & sanctificationẽ, sicut
prius circumdederunt muris excelsis : sed
& Beth-suram ciuitatem suã . ♦ Et factum 8
est,ut audiuit rex sermones illos, expauit ,
& cõmotus est ualde:& decidit in lectũ, &
incidit in languorẽ præ tristitia, quia non
factũ est ei sicut cogitabat . ♦ Et erat illic 9
per dies multos : quia renouata est in eo
tristitia magna , & arbitratus est se mori .
♦ Et uocauit omnes amicos suos,& dixit il- 10
lis,Recessit somnus ab oculis meis, & con-
cidi,& corrui corde præ solicitudine: ♦ & 11
dixi in corde meo, In quantã tribulationẽ
deueni , & in quos fluctus tristitiæ in qua
nunc sum:qui iucundus eram, & dilectus
in potestate mea?♦ Nunc uero reminiscor 12
malorum quæ feci in Ierusalem,unde &
abstuli omnia spolia aurea & argentea quę
erant in ea, & misi auferre habitantes Iu-
dæã,sine causa. ♦ Cognoui ergo quia pro- 13
pterea inuenerunt me mala ista : & ecce
pereo tristitia magna in terra aliena. ♦ Et 14
uocauit Philippum unum de amicis suis,&
præposuit eũ super uniuersum regnũ suũ :
♦ & dedit ei diadema,& stolam suã,& an- 15
nulum,ut adduceret Antiochum filiũ suũ,
16 & nutriret eum,& regnaret. ♦ Et mortuus
est illic Antiochus rex anno centesimo
17 quadragesimo nono.♦ Et cognouit Lysias ,
quoniam mortuus est rex, & constituit re-
gnare Anthiochum filiũ eius,quem nutri-
uit adolescentem : & uocauit nomen eius
18 Eupatorem.♦ Et hi qui erant in arce, con-
cluserãt Israël in circuitu sanctorũ:& quę-
rebant eis mala semper & firmamentum
19 Gentium. ♦ Et cogitauit Iudas disperdere
eos:& conuocauit uniuersum populum,ut
20 obsiderent eos.♦ Et conuenerunt simul, &
obsederunt eos anno centesimo quinqua-
gesimo, & fecerunt balistas & machinas .
21 ♦ Et exierunt quidam ex eis qui obsidebã-
tur:& adiunxerunt se illis aliqui impii ex
22 Israël,♦ & abierunt ad regem, & dixerũt,
Quousque non facis iudicium, & uindicas
23 fratres nostros? ♦ Nos decreuimus seruire
patri tuo,& ambulare in præceptis eius,&
24 obsequi edictis eius:♦ & filij populi nostri,
propter hoc alienabant se a nobis , & qui-
cunque inueniebãtur ex nobis , interficie-
bantur,& hæreditates nostræ diripieban-
25 tur. ♦ Et non ad nos tantum extenderunt
26 manum,sed & in omnes fines nostros.♦ &
ecce applicuerunt hodie ad arcem in Ieru-
salẽ occupare eam,& munitionẽ in Beth-
27 suram munierunt, ♦ & nisi præueneris
eos uelocius,maiora,quàm hæc, facient,&
28 non poteris obtinere eos.♦ Et iratus est rex
ut hæc audiuit:& conuocauit omnes ami-
cos suos,& principes exercitus sui , & eos
29 qui super equites erant. ♦ sed & de regnis
alijs , & de insulis maritimis uenerunt ad
30 eũ exercitus conductitij,♦Et erat numerus
exercitus eius,centum millia peditum , &
uiginti millia equitum, & elephãti trigin-
31 taduo docti ad prœlium.♦Et uenerunt per
Idumæã,& applicuerunt ad Beth-surã, &
pugnauerunt dies multos,& fecerunt ma-
chinas : & exierunt,& succenderunt eas
32 igni,& pugnauerunt uiriliter. ♦ Et recessit
Iudas ab arce , & mouit castra ad Bethza-
33 charã contra castra regis.♦ Et surrexit rex
ante lucem,& concitauit exercitus in im-
petum contrã uiam Beth-zacharã:& com-
parauerunt se exercitus in prœlium,& tu-
34 bis cecinerunt:♦ & elephantis ostenderunt
sanguinem uuæ & mori , ad acuendos eos
35 in pręliũ.♦ & diuiserunt bestias per legio
nes: & astiterunt singulis elephantis mille
uiri in loricis concatenatis,& galeæ æreæ
in capitibus eorum : & quingenti equites
36 ordinati unicuique bestiæ electi erãt. ♦ Hi
ante tempus ubicũque erat bestia,ibi erãt :
& quocunque ibat,ibant,& non discedebãt
37 ab ea. ♦ Sed & turres ligneę super eos fir-
mæ protegentes super singulas bestias : &
super eas machinæ : & super singulas uiri
uirtutis trigintaduo, qui pugnabant desu-
38 per:& intus magister bestiæ . ♦ Et residuum
equitatũ hinc & inde statuit in duas par-
tes,tubis exercitum commouere,& perur-
39 gere constipatos in legionibus eius. ♦ Et ut
refulsit sol in clypeos aureos & æreos , re-
splenduerũt montes ab eis,& resplendue-
40 runt sicut lampades ignis.♦ Et distincta est
pars exercitus regis per montes excelsos ,
& alia per loca humilia : & ibant caute &
41 ordinate.♦ Et commouebantur omnes in-
habitantes terram a uoce multitudinis eo

tum,

rum,& incessu turbæ , & collisione armo-
rũ : erat enim exercitus magnus ualde &
fortis,✝ Et appropiauit Iudas , & exercitus 42
eius in prœlium:& ceciderunt de exercitu
regis sexcenti uiri. ✝ Et uidit Eleazar filius 43
Saura , unã de bestiis loricatã loricis regis,
& erat eminens super cęteras bestias,& ui-
sum est ei quod in ea esset rex:✝ & dedit se 44
ut liberaret populũ suũ , & acquireret sibi
nomen æternũ. ✝ Et cucurrit ad eã auda- 45
cter in medio legionis interficiens a dex-
tris,& a sinistris,& cadebant ab eo huc at-
‖ elephã- tũ 3 M s. G. que illuc.✝ Et iuit sub ‖ pedes elephantis , 46
& supposuit se ei, & occidit eũ:& cecidit in
terrã super ipsum, & mortuus est illic.✝Et 47
uidentes uirtutẽ regis,& impetũ exercitus
eius, diuerterunt se ab eis. ✝ Castra autem 48
regis ascenderunt contra eos in Ierusalẽ,
& applicuerunt castra regis ad Iudæam &
montẽ Sion,✝Et fecit pacẽ cum his qui erãt 49
in Bethsura : & exierunt de ciuitate,quia
non erant eis ibi alimenta conclusis , quia
sabbatha erant terræ.✝ Et cõprehendit rex 50
Bethsuram: & constituit illic custodiã ser-
uare eam. ✝ Et conuertit castra ad locũ sã- 51
ctificationis dies multos: & statuit illic ba-
listas,& machinas,& ignis iacula,& tormẽ
ta ad lapides iactandos, & spicula, & scor-
pios ad mittendas sagittas & fundibula.
✝ Fecerunt autẽ & ipsi machinas aduersus 52
machinas eorũ, & pugnauerunt dies mul-
tos. ✝ Escæ autẽ non erant in ciuitate , eo 53
quòd septimus annus esset: & qui reman-
serant in Iudæa de Gentibus , consumpse-
rant reliquias eorũ quæ repositæ fuerant.
✝Et remanserunt in sanctis uiri pauci,quo- 54
niã obtinuerat eos fames : & dispersi sunt
unusquisque in locũ suum.✝ Et audiuit Ly- 55
sias quod Philippus, quẽ constituerat rex
Antiochus cum adhuc uiueret,ut nutriret
Antiochum filiũ suũ,& regnaret, ✝ reuer- 56
sus esset a Perside & Media , & exercitus
qui abierat cũ ipso,& quia quærebat susci-
pere regni negotia:✝ & festinauit ire.& di- 57
cere ad regẽ & duces exercitus, Deficimus
quotidie , & esca nobis modica est, & lo-
cus quẽ obsidemus est munitus, & incubit
nobis ordinare de regno. ✝ Nunc itaque 58
demus dextras hominibus istis , & facia-
mus cũ illis pacem,& cum omni gente eo-
rum:✝ & constituamus illis ut ambulẽt in 59
legitimis suis sicut prius, propter legitima
enim ipsorum,quæ despeximus, irati sunt,
& fecerunt omnia hæc. ✝ Et placuit sermo 60
in conspectu regis & principum : & misit
ad eos pacẽ facere:& receperunt illã. ✝ Et 61
iurauit illis rex & principes:& exierunt de
munitione. ✝ Et intrauit rex montẽ Sion , 62
& uidit munitionẽ loci : & rupit citius iu-
ramentum quod iurauit, & mandauit de-
struere murũ in gyro. ✝ Et discessit festinã- 63
ter,& reuersus est Antiochiam , & inuenit
Philippũ dominantẽ ciuitati : & pugnauit
aduersus eum , & occupauit ciuitatem ,

CAP. VII.

ANno cẽtesimo quinquagesimo pri- 1
mo exiit Demetrius Seleuci filius
ab urbe Roma , & ascẽdit cũ paucis
uiris in ciuitatẽ maritimam,& regnauit il-
lic ✝ Et factum est:ut ingressus est domum 2
regni patrum suorũ ,comprehendit exer-
citus Antiochum & Lysiam,ut adducerent
3 eos ad eũ ✝ Et res ei innotuit:& ait, Nolite
4 mihi ostendere faciẽ eorum . ✝ Et occidit
eos exercitus. Et sedit Demetrius super se-
5 dẽ regni sui, ✝ & uenerunt ad eũ uiri ini-
qui & impii ex Israël:&Alcimus dux eorũ,
6 qui uolebat fieri sacerdos.✝Et accusauerũt
populũ apud regẽ,dicentes, Perdidit Iudas
& fratres eius omnes amicos tuos , & nos
7 disperdidit de terra nostra.✝Nũc ergo mit-
te uirũ cui credis,ut eat & uideat extermi
niũ omne quod fecit nobis ‖ & regionibus ‖ in o.
regis:&puniat omnes amicos eius & adiu-
8 tores eorum. ✝ Et elegit rex ex amicis suis
Bacchidẽ , qui dominabatur trans flumen
magnũ in regno,& fidelẽ regi: & misit eũ,
9 ✝ & Alcimũ impiũ constituit in sacerdo-
tiũ,& mandauit ei facere ultionẽ in filios
10 Israel,✝ Et surrexerunt , & uenerunt cum
exercitu magno in terrã Iuda : & miserũt
nuncios,& locuti sunt ad Iudam,& ad fra-
11 tres eius uerbis pacificis in dolo. ✝¶ Et non Inf 10.4
intẽderũt sermonibus eorũ: uiderũt enim
12 quia uenerunt cum exercitu magno. ✝ Et
conuenerunt ad Alcimum & Bacchidem
congregatio scribarũ requirere quæ iusta
13 sunt:✝ & primi , Assidæi qui erant in filiis
14 Israël:& exquirebant ab eis pacẽ. ✝ Dixe-
runt enim,Homo sacerdos de semine Aa-
15 ron uenit,non decipiet nos.✝ & locutus est
cum eis uerba pacifica : & iurauit illis, di-
cens,Non inferemus uobis malum, neque
16 amicis uestris.✝ Et crediderunt ei. Et com-
prehendit ex eis sexaginta uiros, & occidit
eos in una die,secundum uerbũ quod scri-
17 ptum est:✝¶Carnes sanctorũ tuorũ. & san- Ps.78. 1. 2. 3.
guinem ipsorũ effuderunt in circuitu Ie-
18 rusalẽ,& non erat qui sepeliret. ✝ Et incu-
buit timor & tremor in omnẽ populum :
quia dixerunt,Non est ueritas & iudicium
in eis:transgressi sunt enim constitutũ , &
19 iusiurandum quod iurauerunt.✝ Et mouit
Bacchides castra ab Ierusalẽ , & applicuit
in Bethzecha: & misit,& cõprehendit mul
tos ex eis qui ad se refugerant,& quosdam
de populo mactauit,& in puteum magnũ
20 proiecit.✝ Et cõmisit regionẽ Alcimo , &
reliquit cum eo auxiliũ in adiutoriũ ipsi.
21 ✝ Et abiit Bacchides ad regẽ:& satis agebat
22 Alcimus pro principatu sacerdotii sui. ✝ &
conuenerũt ad eum omnes qui perturba
bant populũ suũ,& obtinuerunt terrã Iu-
23 da,& fecerunt plagã magnã in Israel. ✝ Et
uidit Iudas omnia mala quę fecit Alcimus
& qui cũ eo erant,filiis Israel , multo plus
24 quam Gentes ✝ & exiit in omnes fines Iu-
dææ in circuitu,& fecit uindictã in uiros
desertores,& cessauerunt ultra exire in re-
25 gionẽ , ✝ Vidit autem Alcimus quod præ-
ualuit Iudas & qui cũ eo erant : & cogno-
uit quia nõ potest sustinere eos, & regres-
sus est ad regẽ , & accusauit eos multis cri-
26 minibus.✝¶ Et misit rex Nicanorẽ , unũ ex 2. Matt. 15.1.
principibus suis nobilioribus, qui erat ini-
micitias exercens contra Israël:& manda-
27 uit ei euertere populũ.✝ Et uenit Nicanor
in Ierusalẽ cum exercitu magno , & misit
ad Iudã & ad fratres eius uerbis pacificis
28 cũ dolo, ✝ dicens , Non sit pugna inter me
& uos:ueniã cũ uiris paucis, ut uideam fa-
29 cies uestras cum pace.✝ Et uenit ad Iudã &
salutauerunt se inuicem pacifice: & hostes
30 parati erant rapere Iudã.✝ Et innotuit ser-

mo

mo Iudæ quoniā cū dolo uenerat ad eū:&
cōteritus est ab eo, & amplius noluit uide-
re faciē eius.†Et cognouit Nicanor quoniā 31
denudatū est cōsiliū eius: & exiuit obuiā
Iudæ in pugnā iuxta Capharsal ma. †Et ce 32
ciderūt de Nicanoris exercitu, fere quinq;
millia uiri & fugerūt in ciuitatē Dauid. †Et 33
post hęc uerba ascendit Nicanor in montē
Sion:& exierunt de sacerdotibus populi sa
lutare eum in pace,& demōstrare ei holo-
cautomata quæ offerebantur pro rege. †Et 34
irridēs spreuit eos, & polluit:& locutus est
superbe.†& iurauit cū ira dicēs, Nisi tradi- 35
tus fuerit Iudas, & exercitus eius in ma-
nus meas:cōtinuo cū egressus fuero in pa-
ce,succendā domū istā. Et exijt cū ira ma-
gna.†& intrauerunt sacerdotes,& steterūt 36
ante faciē altaris, & tēpli: & flentes dixe-
runt, † Tu Dñe elegisti domum istā ad in- 37
uocandū nomen tuum in ea, ut esset do-
mus orationis,&obsecrationis populo tuo:
† fac uindictā in homine isto, & exercitu 38
eius, & cadāt in gladio:memento blasphe-
mias eorū,& ne dederis eis ut permaneāt.
†Et exijt Nicanor ab Ierusalē, & castra ap- 39
plicuit ad Beth-horon:& occurrit illi exer
citus Syriæ. † Et Iudas applicuit in Adarsa 40
cū tribus millibus uiris:& orauit Iudas, &
4 Re. 19. dixit:†‖Qui missi erāt a rege Sennacherib. 41
35. Dñe,quia blasphemauerunt te, ‖ exijt an-
Tob.1.21 gelus, & percussit ex eis centū octoginta-
Eccl. 48. quinque millia.†sic cōtere exercitū istū,in 42
25. cōspectu nostro hodie,& sciāt cæteri quia
Isa. 31. male locutus est super sancta tua.& iudica
36. illū secundū malitiā illius.†Et cōmiserunt 43
2 Mac 8 exercitus prœlium tertiadecima die mēsis
19.15.22 Adar: & contrita sunt castra Nicanoris, &
cecidit ipse primus in prœlio. † Vt autē ui- 44
dit exercitus eius quia cecidisset Nicanor,
proiecerunt arma sua,& fugerunt:†& per- 45
secuti sunt eos uiā unius diei ab Adazer,us
quequo ueniatur in Gazara, & tubis ceci-
nerunt post eos cum significationibus: † & 46
exierūt de omnibus castellis Iudææ in cir-
cuitu,& uentilabant eos cornibus,& con-
uertebantur iterū ad eos, & ceciderūt om-
nes gladio, & non est relictus ex eis nec
unus.†Et acceperunt spolia eorū in prędā: 47
& caput Nicanoris amputauerūt,& dexte-
rā eius quā extenderat superbe, & attule-
runt,& suspēderunt cōtra Ierusalē. †Et læ- 48
tatus est populus ualde, & egerunt diē il-
lā in lætitia magna.†Et constituit agi om 49
nibus annis diē istā tertiadecima die men-
sis Adar. †Et siluit terra Iuda dies paucos. 50

CAP. VIII.

ET audiuit Iudas nomen Romanorū, 1
quia sunt potentes uiribus,& acquie-
scūt ad omnia quę postulātur ab eis:
& quicūq; accesserunt ad eos, statuerunt
cū eis amicitias,& quia sunt potentes uiri-
bus.†Et audierunt prœlia eorū,& uirtutes 2
bonas quas fecerunt in Galatia, quia obti-
nuerunt eos,& duxerunt sub tributū: † & 3
quanta fecerunt in regione Hispaniæ, &
quod in potestatē redegerunt metalla ar-
genti,& auri quæ illic sunt, & possederūt
omnem locū consilio suo,& patientia:†lo- 4
caq. quæ longe erant ualde ab eis, & reges
qui superuenerāt eis ab extremis terrę,cō-
triuerūt,& percusserunt eos plaga magna
cæteri autē dāt eis tributū omnibus annis
5 †& Philippum,& Persen Cetorū regē, &
cæteros qui aduersum eos arma tulerant
contriuerunt in bello,& obtinuerunt eos.
6 †& Antiochū magnum regē Asiæ, qui eis
pugnā intulerat,habens centū uiginti ele-
phantes,& equitatū,& currus, & exercitū
7 magnum ualde contritum ab eis.† & quia
ceperunt eū uiuū, & statuerunt ei ut daret
ipse,& qui regnarēt post ipsum, tributum
magnum,& daret obsides,& constitutum,
8 † & regionē Iudæorū, & Medos, & Lydos
de optimis regionibus eorum: & acceptas
9 eas ab eis,dederunt Eumeni regi: † & quia
qui erāt apud Helladam,uoluerunt ire, &
10 tollere eos:& innotuit sermo his, † & mi-
serūt ad eos ducē unū,& pugnauerunt cō-
tra illos,& ceciderūt ex eis multi,& capti-
uas duxerunt uxores eorū,& filios,& diri-
puerūt eos,& terrā eorū possederūt,& de-
struxerūt muros eorū, & in seruitutē illos
11 redegerunt usq; in hunc diē:†& residua re
gna,& insulas quę aliquādo restiterāt illis,
exterminauerunt, & in potestatē redege-
12 runt. † Cū amicis autē suis, & qui in ipsis
requiē habebant,cōseruauerunt amicitiā,
& obtinuerūt regna quæ erant proxima,&
quæ erāt lōge:quia quicūq; audiebant no-
13 men eorū,timebāt eos.†quibus uero uellēt
auxilio esse, ut regnarēt regnabāt:quos au
tē uellēt,regno deturbabāt: & exaltati sūt
14 ualde. †Et in omnibus istis nemo portabat
diadema, nec induebatur purpura, ut ma-
15 gnificaretur in ea. †Et quia curiā fecerunt
sibi, & quotidie cōsulebāt trecētos uiginti
cōsiliū agētes semper de multitudine, ut
16 quę digna sūt,gerāt: † & cōmittūt uni ho-
mini magistratū suū p singulos annos do-
minari uniuersæ terræ suæ,& omnes obe-
diunt uni,& nō est inuidia,neq;zelus inter
17 eos.†Et elegit Iudas Eupolemum filium Io
hānis filij Iacob,& Iasonē filium Eleazari,
& misit eos Romā cōstituere cū illis ami-
18 citiā,& societatē: †& ut auferrēt ab eis iu-
gū Gręcorū,quia uiderūt quod in seruitu-
19 tē premerēt regnū Israel.†Et abierūt Romā
uiā multā ualde,& introierunt curiā,& di-
20 xerūt Iudas Machabæus,& fratres eius, &
populus Iudęorū miserunt nos ad uos sta-
tuere uobiscū societatē, & pacē,& cōscribe
21 re nos socios, & amicos uestros.†Et placuit
22 sermo in cōspectu eorū.†Et hoc scriptū est
quod rescripserūt in tabulis ęreis,& mise-
rūt in Ierusalē,ut esset apud eos ibi memo
24 riale pacis,& societatis.†BENE SIT ROMA
NIS,& gēti Iudęorū in mari, & in terra in
ęternū:gladiusq. & hostis procul sit ab eis.
24 †Quòd si institerit bellum Romanis prius,
aut omnibus socijs eorū in omni domina-
25 tione eorū:†auxilium feret gēs Iudęorum
26 prout tempus dictauerit, corde pleno: † &
prœliātibus non dabunt,neq; subministra-
bunt triticum,arma, pecuniā,naues, sicut
placuit Romanis:& custodiēt mādata eorū,
27 nihil ab eis accipiētes. †Similiter autē,& si
gēti Iudęorū prius acciderit bellū, adiuua-
būt Romani ex animo,prout eis tēpus per-
28 miserit: † & adiuuātibus nō dabitur triti-
cū,arma,pecunia,naues, sicut placuit Ro-
manis:& custodiēt mādata eorū absq; do-
29 lo. † secundum hæc uerba constituerunt
30 Romani populo Iudæorum.†Quòd si post
hęc uerba hi aut illi addere,aut demere ad

hæc aliquid uoluerint, facient ex proposi-
to suo: & quæcunq; addiderint uel dēpse-
rint, rata erunt. ♦ Sed & de malis quæ De- 31
metrius rex fecit in eos, scripsimus ei, dicē-
tes, Quare grauasti iugum tuum super ami-
cos nostros, & socios Iudæos? ♦ Si ergo iterū 32
adierint nos aduersum te faciemus illis iu-
dicium, & pugnabimus tecum mari terraq;.

CAP. IX.

INterea ut audiuit Demetrius quia ce- 1
cidit Nicanor & exercitus eius in prę-
lio, apposuit & Bacchidē & Alcimū rur-
sum mittere in Iudæā, & dextrū cornu cū
illis. ♦ Et abierunt uiā quæ ducit in Galga- 2
la, & castra posuerunt in Masaloth, quæ est
in Arbellis: & occupauerunt eā, & pereme-
runt animas hominū multas. ♦ In mense 3
primo anni cētesimi & quinquagesimi se-
cundi applicuerunt exercitū ad Ierusalē:
♦ & surrexerunt, & abierunt in Bereā ui- 4
ginti millia uirorū, & duo millia equitum.
♦ Et Iudas posuerat castra in Laisa, & tria 5
millia uiri electi cū eo: ♦ & uiderunt mul- 6
titudinē exercitus quia multi sūt, & timue-
runt ualde: & multi subtraxerunt se de ca-
stris, & nō remāserunt ex eis nisi octingēti
uiri. ♦ Et uidit Iudas quod defluxit exerci- 7
tus suus, & bellū perurgebat eū, & cōfra-
ctus est corde, quia non habebat tēpus cō-
gregandi eos, & dissolutus est. ♦ Et dixit his 8
qui residui erāt, Surgamus, & eamus ad ad-
uersarios nostros, si poterimus pugnare ad-
uersus eos. ♦ Et auertebāt eū, dicētes: Nō po 9
terimus, sed liberemus animas nostras
modo, & reuertamur ad fratres nostros, &
tunc pugnabimus aduersus eos: nos autem
pauci sumus. ♦ Et ait Iudas, Absit istā rē fa- 10
cere, ut fugiamus ab eis: & si appropiauit
tēpus nostrum, moriamur in uirtute pro-
pter fratres nostros, & non inferamus cri-
men gloriæ nostrę. ♦ Et mouit exercitus de 11
castris, & steterunt illis obuiā: & diuisi sunt
equites in duas partes, & fundibularii &
saggittarii præibant exercitum, & primi
certaminis omnes potentes. ♦ Bacchides 12
autē erat in dextro cornu, & proximauit
legio ex duabus partibus, & clamabāt tu-
bis: ♦ exclamauerūt autē & hi qui erant ex 13
parte Iudę etiā ipsi, & cōmota est terra a
uoce exercituū: & cōmissum est pręlium a
mane usq; ad uesperā. ♦ Et uidit Iudas quod 14
firmior est pars exercitus Bacchidis in dex-
tris, & cōuenerunt cum ipso omnes cōstā-
tes corde: ♦ & cōtrita est dextera pars ab eis 15
& persecutus est eos usq; ad mōtē Azoti.
♦ Et qui in sinistro cornu erant, uiderunt 16
quod cōtritū est dextrū cornu, & secuti sūt
post Iudā & eos qui cum ipso erant a ter-
go. ♦ & ingrauatū est proelium, & ceciderūt 17
uulnerati multi ex his & ex illis. ♦ Et Iudas 18
cecidit, & cæteri fugerunt. ♦ Et Ionathas & 19
Simon tulerunt Iudā fratrē suum, & sepe-
lierunt eū in sepulchro patrum suorū in
ciuitate Modin. ♦ Et fleuerunt eum omnis 20
populus Israel planctu magno: & lugebant
dies multos. ♦ & dixerunt: Quomodo ceci- 21
dit potens, qui saluū faciebat populum Is-
raël? ♦ Et cętera uerba bellorum Iudę, & 22
uirtutum quas fecit, & magnitudinis eius
nō sunt descripta: multa enim erant ual-
de. ♦ Et factum est post obitum Iudæ emer- 23
serunt iniqui in omnibus finibus Israel, &
exorti sunt omnes qui operabātur iniqui-
24 tatē. ♦ In diebus illis facta est fames magna
ualde, & tradidit se Bacchidi omnis regio
25 eorū cum ipsis. ♦ Et elegit Bacchides uiros
impios, & cōstituit eos dominos regionis:
26 ♦ & exquirebāt & perscrutabātur amicos
Iudæ, & adducebāt eos ad Bacchidē, & uin-
27 dicabat in illos, & illudebat. ♦ Et facta est
tribulatio magna in Israel, qualis non fuit
ex die qua nō est uisus propheta in Israel.
28 ♦ Et congregati sunt omnes amici Iudæ, &
29 dixerunt Ionathæ, ♦ Ex quo frater tuus Iu-
das defunctus est, uir similis ei non est qui
exeat cōtra inimicos Bacchidē, & eos qui
30 inimici sunt gentis nostræ. ♦ Nunc itaq; te
hodie elegimus esse pro eo nobis in prin-
cipē & ducē ad bellandū bellum nostrum.
31 ♦ Et suscepit Ionathas tēpore illo principa-
32 tū, & surrexit loco Iudæ fratris sui. ♦ Et co-
gnouit Bacchides, & quærabat eū occide-
33 re. ♦ Et cognouit Ionathas & Simon frater
eius, & omnes qui cum eo erāt: & fugerūt
in desertum Thecuę, & cōsederunt ad aquā
34 lacus Asphar. ♦ Et cognouit Bacchides: & die
sabbathorum uenit ipse & omnis exerci-
35 tus eius trās Iordanē. ♦ Et Ionathas misit - 18 M s. G.
fratrē suum ducē populi, & rogauit Nabu-
thæos amicos suos ut \\ cōmodarent illis \\ *commē-darent* 19 M s.G.
36 apparatum suum qui erat copiosus. ♦ Et
exierunt filii Iābri ex Madaba, & cōprehē-
derunt Iohannē & omnia quæ habebat, &
37 abierunt habentes ea. ♦ Post hęc uerba, re-
nunciatum est Ionathæ & Simoni fratri
eius, quia filii Iābri faciūt nuptias magnas,
& ducunt sponsā ex Madaba filiā unius de
magnis principibus Chanaan cum ambi-
38 tione magna. ♦ Et recordati sunt sanguinis
Iohannis fratris sui: & ascēderunt, & abscō-
39 derunt se sub tegumento mōtis. ♦ Et eleua-
uerunt oculos suos, & uiderunt: & ecce tu-
multus, & apparatus multus: & spōsus pro-
cessit, & amici eius, & fratres eius obuiā il-
lis cum tympanis, & musicis, & armis mul-
40 tis. ♦ Et surrexerunt ad eos ex insidiis, & oc-
ciderunt eos, & ceciderunt uulnerati mul-
ti, & residui fugerunt in mōtes: & accepe-
41 runt omnia spolia eorum, ♦ & cōuersæ sūt
nuptię in luctum, & uox musicorum ipso-
42 rum in lamētum. ♦ Et uindicauerunt uin-
dictā sanguinis fratris sui: & reuersi sūt ad
43 ripā Iordanis. ♦ Et audiuit Bacchides, & ue-
nit die sabbathorum usq; ad orā Iordanis
44 in uirtute magna. ♦ Et dixit ad suos Iona-
thas, Surgamus, & pugnemus cōtra inimi-
cos nostros. nō est enim hodie sicut heri, &
45 nudiustertius. ♦ ecce enim bellum ex ad-
uerso, aqua uero Iordanis hinc & inde, &
ripæ, & paludes, & saltus: & nō est locus di-
46 uertēdi. ♦ Nunc ergo clamate in cęlum, ut 1 *Par.* 20 3.
liberemini de manu inimicorum uestro-
47 rum. ♦ Et cōmissum est bellum. ♦ Et extēdit
Ionathas manum suā percutere Bacchidē,
48 & diuertit ab eo retro: ♦ & dissiliit Iona-
thas & qui cū eo erāt in Iordanē, & trāsna-
49 tauerunt ad eos Iordanē. ♦ & ceciderunt de
parte Bacchidis die illa mille uiri: & reuer-
50 si sunt in Ierusalē. ♦ & ędificauerunt ciuita-
tes munitas in Iudæa, munitionē quæ erat
in Iericho, & in Ammaū, & in Bet-horō, &
in Beth-el, & Thamnata, & Phara, & Tho-
51 pon muris excelsis & portis & seris. ♦ Et po-
suit custodiā in eis, ut inimicitias exerce-

rent

rēt in Israël:† & muniuit ciuitatē Beth-su- 52
rā,& Gazarā, & arcē,& posuit in eis auxi-
lia,& apparatū escarum: † & accepit filios 53
principū regionis obsides, & posuit eos in
arce in Ierusalē in custodiā.† Et anno cēte- 54
simo quinquagesimotertio, mense secūdo
præcepit Alcimus destrui muros domus sā-
ctæ interioris, & destrui opera propheta-
rū:& cœpit destruere.† In tēpore illo percus- 55
sus est Alcimus: & impedita sunt opera il-
lius,& occlusū est os eius, & dissolutus est
paralysi, nec ultra potuit loqui uerbum &
mādare de domo sua † Et mortuus est Al- 56
cimus in tēpore illo cum tormēto magno.
†Et uidit Bacchides quoniā mortuus est Al 57
cimus:& reuersus est ad regē,& siluit terra
-18 M S. R. *Verum in codici-bus G. legitur.* -Iuda'annis duobus.†Et cogitauerunt om- 58
nes iniqui dicētes,Ecce Ionathas, & qui cū
eo sunt,in silentio habitāt cōfidenter: nūc
ergo adducamus Bacchidē, & cōprehēdet
eos omnes una nocte.†Et abierunt, & cōsi- 59
liū ei dederunt. † Et surrexit ut ueniret cū 60
exercitu multo: & misit occulte epistolas
sociis suis qui erāt in Iudæa, ut cōprehēde-
rent Ionathā & eos qui cū eo erāt: sed non
potuerunt,quia innotuit eis cōsiliū eorū †Et 61
apprehēdit de uiris regionis, qui principes
malitiæ 3 M S.G. erāt\\ militiæ' quinquaginta uiros,& occi-
dit eos †& secessit Ionathas, & Simon, & 62
qui cū eo erāt in Beth-bessen,quę est in de
serto:& extruxit diruta eius,& firmauerūt
eā.†Et cognouit Bacchides, & cōgregauit 63
uniuersā multitudinē suā: & his qui de Iu-
dæa erāt denunciauit,†Et uenit, & castra 64
posuit desuper Beth-bessen:& oppugnauit
eā dies multos,& fecit machinas † Et reli- 65
quit Ionathas Simonē fratrē suū in ciuita-
te,& exiit in regionē, & uenit cū numero,
† & percussit Odaren & fratres eius, & filios 66
Phaseron in tabernaculis ipsorū, & cœpit
cædere & crescere in uirtutibus.†Simō ue- 67
ro,& qui cū ipso erāt, exierunt de ciuitate,
& succenderunt machinas †& pugnauerūt 68
cōtra Bacchidē,& cōtritus est ab eis, & af-
flixerunt eū ualde,quoniā consiliū eius &
cōgressus eius erat inanis.†Et iratus contra 69
uiros iniquos qui ei cōsiliū dederāt ut ue-
niret in regionē ipsorū,multos ex eis occi-
dit:ipse autē cogitauit cū reliquis abire in
regionē suā,† Et cognouit Ionathas: & mi- 70
sit ad eū legatos cōponere pacē cū ipso, &
reddere ei captiuitatē.† Et libenter accepit 71
& fecit secundū uerba eius,& iurauit se ni-
hil facturū ei mali omnibus diebus uitæ
eius. † Et reddidit ei captiuitatē quā prius 72
erat prædatus de terra Iuda: & conuersus
abiit in terrā suā, & non apposuit amplius
uenire in fines eius †Et cessauit gladius ex 73
Israël: & habitauit Ionathas in Machmas,
& cœpit Ionathas ibi iudicare populum &
exterminauit impios ex Israel.

CAP. X.

ET anno centesimo sexagesimo ascē- 1
dit Alexāder Antiochi filius, qui co-
gnominatus est Nobilis: & occupauit
Ptolemaidā, & receperunt eū, & regnauit
illic.†Et audiuit Demetrius rex, & congre- 2
gauit exercitū copiosū ualde, & exiuit ob-
uiā illi in prælium †Et misit Demetrius episto 3
lā ad Ionathā uerbis pacificis, ut magnifi-
caret eū:†dixit enim, Anticipemus facere 4
pacē cū eo,priusquā faciat cū Alexandro ad-
5 uersū nos †recordabitur enim omniū ma-
lorū quæ fecimus in eū,& in fratrē eius,&
6 in gentē eius.† Et dedit ei potestatē cōgre-
gādi exercitū,& fabricare arma,& esse ip
sū sociū eius,& obsides qui erāt in arce ius-
7 sit tradi ei. † Et uenit Ionathas in Ierusalē,
& legit epistolas in auditu omnis populi,
8 & eorū qui in arce erāt. † Et timuerunt ti-
more magno,quoniā audierūt quòd dedit
9 ei rex potestatē cōgregādi exercitū.†Et tra-
diti sunt Ionathæ obsides, & reddidit eos
10 parētibus suis:†& habitauit Ionathas in Ie
rusalē, & cœpit ædificare & innouare ciui-
11 tatē.†Et dixit facientibus opera, ut extrue-
rēt muros, & mōtē Sion in circuitu lapidi-
bus quadratis ad munitionē:& ita fecerūt.
12 †Et fugerunt alienigenæ qui erāt in muni-
13 tionibus quas Bacchides ædificauerat: †&
reliquit unusquisq; locū, & abiit in terrā
14 suā:†tātū in Beth-sura remāserunt aliqui
ex his qui reliquerāt legē & præcepta Dei.
15 erat enim hęc eis ad refugiū. † Et audiuit
Alexāder rex promissa quæ promisit De-
metrius Ionathæ: & narrauerūt ei prælia,
& uirtutes quas ipse fecit,& fratres eius,&
16 labores quos laborauerūt:† & ait, Nūquid
inueniemus aliquē uirū talē? & nūc facie-
17 mus eū amicū,& sociū nostrū.† Et scripsit
epistolā,& misit ei secundū hæc uerba, di-
18 cens:†REX Alexāder fratri Ionathæ salu-
19 tē.† Audiuimus de te quod uir potēs sis ui-
20 ribus,& aptus es ut sis amicus noster: † &
nunc constituimus te hodie sūmū sacerdo-
tē gētis tuæ,ut amicus uocēris regis (& mi-
sit ei purpurā & coronā aureā) & quæ no-
stra sunt sentias nobiscū, & cōserues ami-
21 citias ad nos. † Et induit se Ionathas stola
sācta septimo mēse, anno centesimo sexa-
gesimo in die solenni scenopegiæ: & con-
gregauit exercitum, & fecit arma copiosa.
22 † Et Audiuit Demetrius uerba ista,& cōtri-
23 status est nimis,& ait,† Quid hoc fecimus,
quòd præoccupauit nos Alexāder appre-
hēdere amicitiā Iudæorū ad munimē sui?
24 †Scribā & ego illis uerba deprecatoria, &
dignitates,& dona:ut sint mecū in adiuto-
25 riū.†Et scripsit eis in hæc uerba.Rex Deme
26 trius gēti Iudæorū salutē † Quoniā serua-
stis ad nos pactū, & mansistis in amicitia
nostra,& nō accessistis ad inimicos nostros,
27 audiuimus,& gauisi sumus. † Et nunc perse-
uerate adhuc cōseruare ad nos fidē, & re-
tribuemus uobis bona pro his quæ fecistis
28 nobiscū. † Et remittemus uobis præstatio-
nes multas,& dabimus uobis donationes.
29 † Et nunc absoluo uos & omnes Iudęos a
tributis,& pretia salis indulgeo,& coronas
30 remitto,& tertias seminis:†& dimidiā par-
tē fructus ligni quod est portionis meę,re-
linquo uobis ex hodierno die & deinceps,
ne accipiatur a terra Iuda & a tribus ciui-
tatibus quæ additæ sunt illi ex Samaria &
Galilæa ex hodierna die & in totū tēpus:
31 †& Ierusalē sit sācta & libera cum finibus
32 suis:& decimæ & tributa,ipsius sint. † Re-
mitto etiā potestatē arcis quæ est in Ieru-
salē:& do eā sūmo sacerdoti, ut cōstituat
in ea uiros quoscunq; ipse elegerit,qui custo
33 diāt eā. †Et omnē animā Iudæorū,quæ ca-
ptiua est a terra Iuda in omni regno
meo,relinquo liberam gratis, ut omnes a
34 tributis soluātur, etiā pecorum suorū. † Et

omnes dies solennes, & sabbatha, & neo-
meniç, & dies decreti, & tres dies ante diē
solennē, & tres dies post diē solennem sint
omnes immunitatis & remissionis omni-
bus Iudæis q̄ sunt in regno meo:† & nemo 35
habebit potestatē agere aliquid, & mouere
negocia aduersus aliquē illorum in omni
causa. † Et ascribātur ex Iudæis in exercitu 36
regis ad triginta millia uirorū, & dabūtur
illis copiæ ut oportet omnibus exercitibus
regis, & ex eis ordinabuntur q̄ sint in mu-
nitionibus regis magni:† & ex his cōstituē- 37
tur sup negocia regni quç aguntur ex fide,
& principes sint ex eis, & ambulēt in legi-
bus suis, sicut præcepit rex in terra Iuda.
†Et tres ciuitates quæ additæ sūt Iudæç ex 38
regione Samariæ, cū Iudæa reputentur: ut
sint sub uno, & nō obediāt alienæ potesta-
ti, nisi sūmi sacerdotis.†Ptolemaida & cō- 39
fines eius, quas dedi donū sāctis q̄ sūt in Ie
rusalē ad necessarios sūptus sāctorū. † Et 40
ego do singulis annis quindecim millia si-
clorū argēti de rationibus regis, quæ me
cōtigunt: † & omne quod reliquum fuerit, 41
quod nō reddiderāt, q̄ sup negocia erāt an-
nis prioribus, ex hoc dabunt in opera do-
mus.†Et sup hæc quinq; millia siclorū ar- 42
gēti, quæ accipiebāt de sāctorū ratione per
singulos annos; & hæc ad sacerdotes perti-
neāt, q̄ ministerio fungūtur.†Et quicunque 43
cōfugerint in tēplū quod est Ierosolymis,
& in omnibus finibus eius, obnoxii regi in
omni negocio dimittātur, & uniuersa quæ
sunt eis in regno meo, libera habeāt.†Et ad 44
ędificāda uel restaurāda opera sanctorum,
sūptus dabūtur de ratione regis:†& ad ex- 45
truēdos muros in Ierusalē & cōmuniēdos
in circuitu, sūptus dabuntur de ratione re-
gis, & ad cōstruēdos muros in Iudæa. † Vt 46
audiuit autē Ionathas & populus sermo-
Sup. 7. 12 nes istos, ‖nō crediderūt eis, nec receperūt
eos: q̄a recordati sunt malitiæ magnæ quā
fecerat in Israel, & tribulauerat eos ualde.
‖ Alexādro 3 ms. 6. † Et cōplacuit eis in ‖ Alexandrū', quia ipse 47
fuerat eis princeps sermonum pacis, & ipsi
auxiliū ferebāt omnibus diebus.†Et cōgre- 48
gauit rex Alexāder exercitū magnū, & ad-
mouit castra cōtra Demetriū. † Et cōmise- 49
rūt prçliū duo reges, & fugit exercitus De-
metrii, & insecutus est eū Alexāder, & in-
cubuit sup eos. † Et inualuit prçliū nimis, 50
donec occidit Sol: & cecidit Demetrius in
die illa.† Et misit Alexander ad Ptolemeū 51
regē Ægypti legatos secūdū hæc uerba di-
cens, † QVONIAM regressus sū in regnum 52
meū, & sedi in sede patrū meorū, & obti-
nui principatū, & cōtriui Demetriū, & pos
sedi regionē nostrā, †& cōmisi pugnā cum 53
eo, & cōtritus est ipse, & castra eius a nobis,
& sedemus in sede regni eius; † & nūc sta- 54
tuamus adinuicē amicitiā: & da mihi filiā
tuā uxorē, & ego ero gener tuus, & dabo ti-
bi dona, & ipsi dignitatē. † Et respōdit rex 55
Ptolemæus, dicēs: FELIX dies in qua reuer-
sus es ad terrā patrū tuorū, & sedisti in se-
de regni eorū †Et nunc faciā tibi quod scri 56
psisti: sed occurre mihi Ptolemaidā, ut ui-
deamus inuicē nos, & spōdeā tibi sicut di-
xisti.†Et exiuit Ptolemæus de Ægypto, ip- 57
se & Cleopatra filia eius, & uenit Ptolemai
dā anno cētesimo sexagesimo secundo, †Et 58
occurrit ei Alexāder rex, & dedit ei Cleopa-
trā filiā suā: & fecit nuptias eius Ptolemai-
59 dæ, sicut reges, in magna gloria.† Et scripsit
rex Alexāder Ionathæ, ut ueniret obuiā si-
60 bi.† Et abiit cū gloria Ptolemaidā, & occur-
rit ibi duobus regibus, & dedit illis argētū
multū, & aurū, & dona: & inuenit gratiam
61 in cōspectu eorū.† Et cōuenerūt aduersus
eū uiri pestilentes ex Israel, uiri iniqui in-
terpellātes aduersus eū: & nō intēdit ad eos
62 rex. † Et iussit spoliari Ionathan uestibus
suis, & indui eū purpura: & ita fecerunt. Et
63 collocauit eū rex sedere secū.†Dixitq; prin
cipibus suis, Exite cū eo in mediū ciuitatis,
& prædicate, ut nemo aduersus eum inter-
pellet de ullo negocio, nec q̄squā ei mole-
64 stus sit de ulla ratione.†Et factū est, ut ui-
derūt q̄ interpellabāt gloriā eius quæ p̄di-
cabatur, & opertū eū purpura fugerūt om-
65 nes:†& magnificauit eū rex, & scripsit eum
inter primos amicos, & posuit eū ducē, &
66 participē principatus,†Et reuersus est Iona
67 thas in Ierusalē cū pace & lętitia.†In anno
cētesimo sexagesimoquinto, uenit Deme-
trius filius Demetrii a Creta in terrā patrū
68 suorū.†Et audiuit Alexāder rex, & cōtrista-
69 tus est ualde, & reuersus est Antiochiā. †Et
cōstituit Demetrius rex Appolloniū ducē,
q̄ præerat Cęlesyriæ: & cōgregauit exercitū
magnū, & accessit ad Iamniā: & misit ad
70 Ionathan summū sacerdotē, †dicens, Tu so
lus resistis nobis: ego autē factus sū in de-
risum & in opprobrium, propterea quia tu
potestatē aduersum nos exerces in mōti-
71 bus.†Nūc ergo si cōfidis in uirtutibus tuis,
descēde ad nos in cāpum, & cōparemus il-
72 lic inuicē; q̄a mecū est uirtus bellorū. † In-
terroga & disce q̄s sum ego & cæteri q̄ au-
xilio sunt mihi, q̄ & dicunt q̄a non potest
stare per uestes ante faciē nostrā, quia bis
in fugā cōuersi sunt patres tui in terra sua:
73 †& nunc quomodo poteris sustinere eq̄ta-
tū & exercitū tātum in cāpo, ubi nō est la-
74 pis, neq; saxum, neq; locus fugiēdi?†Vt au-
diuit autē Ionathas sermones Apollonii,
motus est animo: & elegit decē millia ui-
rorū, & exiit ab Ierusalē, & occurrit ei Si-
75 mō frater eius in adiutoriū: † & applicue-
runt castra in Ioppen, & exclusit eū a ciui-
tate: quia custodia Apollonii Ioppe erat, &
76 oppugnauit eā.†Et exterriti q̄ erāt in ciui-
tate, aperuerunt ei, & obtinuit Ionathas
77 Ioppen.† Et audiuit Apollonius, & admo-
uit tria millia equitum, & exercitum mul-
78 tum. †Et abiit Azotum tāquā iter faciens,
& statim exiit in cāpum: eo quòd haberet
multitudinē equitum, & cōfideret in eis.
Et insecutus est eū Ionathas in Azotum, &
79 cōmiserunt prçliū, †Et reliquit Apollonius
in castris mille equites post eos occulte.
80 Et cognouit Ionathas quoniā insidiæ sunt
post se, & circuierunt castra eius, & iecerūt
iacula in populū a mane usq; ad uesperā.
81 † Populus autem stabat, sicut præceperat
Ionathas: & laborauerunt equi eorum.
82 † Et eiecit Simon exercitum suum, & cō-
misit contra legionem, equites enim fa-
tigati erant; & contriti sunt ab eo, & fu-
gerunt. † Et qui dispersi sunt per campum,
83 fugerunt in Azotum, & intrauerunt in
Bethdagon idōlum suum, ut ibi se libera-
rent.†Et succendit Ionathas Azotū, & ciui-
84 tates quæ erant in circuitu eius, & acce-

pit

pit spolia eorum,& téplum Dagon: & om-
nes qui fugerunt in illud, succédit igni †Et 85
fuerunt qui ceciderunt gladio cum his qui
succensi sunt, fere octo millia uirorum. †Et 86
mouit inde Ionathas castra,& applicuit ea
Ascalonem:& exierunt de ciuitate obuiam
illi in magna gloria. †Et reuersus est Iona- 87
thas in Ierusalem cum suis, habentibus spo
lia multa. †Et factum est: ut audiuit Alexá- 88
der rex sermones istos, addidit adhuc glo-
rificare Ionathan. †Et misit ei fibulam au- 89
ream, sicut consuetudo est dari cognatis re
gum. Et dedit ei Accaron,& omnes fines e-
ius in possessionem.

CAP. XI.

ET rex Ægypti cógregauit exercitum, 1
sicut arená quæ est circa orá maris,&
naues multas:& quęrebat obtinere re
gnú Alexandri dolo, & addere illud regno
suo. †Et exijt in Syriá verbis pacificis,& ape 2
riebant ei ciuitates, & occurebant ei: quia
mandauerat Alexander rex exire ei obuiá,
eo quòd socer suus esset. †Cú auté introi- 3
ret ciuitaté Ptolemæus, ponebat custodias
militú in singulis ciuitatibus. †Et ut appro 4
piauit Azoto, ostenderunt ei téplú Dagon
succensum igni,& Azotú,& cętera eius de-
molita,& corpora proiecta, & eorú qui cę
si erát in bello tumulos quos fecerát secus
uiá. †Et narrauerunt regi quia hęc fecit Io 5
nathas, ut inuidiá facerét ei: & tacuit rex.
†Et occurrit Ionathas regi in Ioppé cú glo 6
ria,& inuicé se salutauerunt, & dormierút
illic. †Et abijt Ionathas cú rege usq; ad flu- 7
uium qui uocabatur Eleutherus: & reuer-
sus est in Ierusalé. †Rex autem Ptolemæus 8
obtinuit dominium ciuitatum usq; Seleu-
ciá maritimam,& cogitabat in Alexádrum
consilia mala. †Et misit legatos ad Deme- 9
trium, dicens, VENI, cóponamus inter nos
pactum,& dabo tibi filiá meá quá habet A-
lexáder, & regnabis in regno patris tui. †pę 10
nitet enim me quod dederim illi filiá meá
quæsiuit enim me occidere. †Et uitupera- 11
uit eum, propterea quòd cócupierat regnú
eius. †Et abstulit filiam suam,& dedit eam 12
Demetrio,& alienauit se ab Alexandro, &
manifestatę sunt inimicitię eius. †Et intra- 13
uit Ptolemæus Antiochiá, & imposuit duo
diademata capiti suo, Aegypti,& Asiæ. †Ale 14
xander autem rex erat in Cilicia illis tem-
poribus: quia rebellabant qui erant in locis
illis. †Et audiuit Alexáder, & uenit ad eum 15
in bellum:& produxit Ptolemæus rex exer
citú,& occurrit ei in manu ualida, & fuga-
uit eum. †Et fugit Alexáder in Arabiam, ut 16
ibi protegeretur: rex auté Ptolemæus exal-
tatus est. †Et abstulit Zabdiel Arabs caput 17
Alexandri:& misit Ptolemæo. †Et rex Pto- 18
lemęus mortuus est in die tertia:& qui erát
in munitionibus, perierút ab his q erát in-
tra castra. †Et regnauit Demetrius anno cé 19
tesimo sexagesimoseptimo †In diebus illis 20
congregauit Ionathas eos qui erant in Iu-
dæa, ut expugnarent arcem quæ est in Ieru
salé: & fecerunt cótra eam machinas mul-
tas. †Et abierunt quidá qui oderant genté 21
suá uiri iniqui ad regem Demetrium, &
renunciauerunt ei quod Ionathas obside-
ret arcé. †Et ut audiuit iratus est: & statim 22
uenit ad Pptolemaidam,& scripsit Ionathę
ne obsideret arcé, sed occurreret sibi ad co
loquium festinato. †Vt audiuit auté Iona- 23
thas, iussit obsidere: & elegit de senioribus
Israel, & de sacerdotibus, & dedit se peri-
24 culo. †Et accepit aurú,& argentú,& uesté,
& alia xenia multa, & abijt ad regé Ptole-
maidam, & inuenit gratiá in conspectu e-
25 ius. †Et interpellabant aduersus eú quidá
26 iniqui ex gente sua. †Et fecit ei rex sicut fe-
cerát ei qui ante eú fuerát:& exaltauit eú
27 in cóspectu omniú amicorú suorú. †& sta-
tuit ei principatum sacerdotij,& quęcunq;
alia habuit prius preciosa, & fecit eú prin-
28 cipé amicorú. †Et postulauit Ionathas a re
ge ut immuné faceret Iudęá, & tres topar-
chias,& Samariam,& cófines eius: & pro-
29 misit ei talenta trecenta †Et consensit rex:
& scripsit Ionathæ epistolas de his omni-
30 bus, hunc modú cótinentes. †REX Deme-
trius fratri Ionathæ saluté, & genti Iudęo-
31 rú. †Exéplum epistolæ, quá scripsimus La-
stheni parenti nostro de uobis, misimus ad
32 uos ut sciretis: †Rex demetrius Lastheni
33 parenti salutem. †Genti Iudæorum ami-
cis nostris,& conseruátibus quę iuxta sunt
apud nos, decreuimus benefacere, propter
benignitaté ipsorú quá erga nos habent.
34 †Statuimus ergo illis omnes fines Iudææ, &
tres ciuitates, Lydan,& Ramathan, quæ ad-
ditæ sunt Iudææ ex Samaria,& omnes có-
fines earum sequestrari omnibus sacrificá-
tibus in Ierosolymis pro his quæ ab eis
prius accipiebat rex per singulos annos, &
35 pro fructibus terræ,& pomorum. †Et alia
quæ ad nos pertinebant decimarum,& tri-
butorum, ex hoc tempore remittimus eis:
& areas salinarum, & coronas quæ nobis
36 deferebantur, †omnia ipsis concedimus:
& nihil horú irritum erit ex hoc,& in om-
37 ne tempus. †Nunc ergo curate facere ho-
rum exemplum,& detur Ionathę,& pona-
38 tur in monte sancto,& in loco celebri. †Et
uidens Demetrius rex quod siluit terra in
cóspectu suo,& nihil ei resistit, dimisit to-
tum exercitum suum, unumquéq; in lo-
cú suum, excepto peregrino exercitu quem
traxit ab insulis Gétium: & inimici erát ei
39 omnes exercitus patrú eius. †Tryphon au-
té erat quidam partium Alexandri prius:&
uidit quoniam omnis exercitus murmura-
uit cótra Demetrium,& iuit ad Emalchuel
Arabem, qui nutriebat Antiochum filium
40 Alexádri: †& assidebat ei, ut traderet eum
ipsi, ut regnaret loco patris sui, & enuncia-
uit ei quanta fecit Demetrius, & inimici-
tias exercituum eius aduersus illum. Et
41 mansit ibi diebus multis. †Et misit Io-
nathas ad Demetrium regem, ut eijce
ret eos qui in arce erant in Ierusalé, & qui
in præsidijs erát: quia impugnabát Israel.
42 †Et misit Demetrius ad Ionathan, dicens,
Non hęc tantum faciá tibi,& genti tuę, sed
gloria illustrabo te,& genté tuá cum fuerit
43 opportunum. †Núc ergo recte feceris, si mi
seris in auxiliú mihi uiros: quia discessit
14 omnis exercitus meus. †Et misit ei Iona-
thas tria millia uirorú fortiú Antiochiá:&
uenerút ad regé, & delectatus est rex in ad
45 uétu eorú. †Et conuenerunt qui erant de ci-
uitate centú viginti millia uirorum,& uo-
46 lebant interficere regé. †Et fugit rex in au-
lam: & occupauerunt qui erant de ciuita-
te, itinera ciuitatis, & cœperunt pugnare.
47 †Et uocauit rex Iudęos in auxiliú,& cóue-

ierunt omnes ſimul ad eũ, & diſperſi ſunt
omnes per ciuitatẽ:✝& occiderũt in illa die 48
centũ millia hominũ,& ſuccẽderũt ciuita-
tẽ, & ceperũt ſpolia multa in die illa,& li-
berauerũt regẽ. ✝Et uiderũt qui erãt de ci- 49
uitate,quod obtinuiſſent Iudæi ciuitatẽ ſi-
cut uolebant:& infirmati ſunt mẽte ſua, &
clamauerunt ad regẽ cũ precibus,✝dicẽtes, 50
Da nobis dextras,& ceſſent Iudęi oppugna
re nos,& ciuitatẽ.✝Et proiecerũt arma ſua, 51
& fecerũt pacẽ, & glorificati ſunt Iudæi in
cõſpectu regis, & in conſpectu omniũ qui
erãt in regno eius, & nominati ſunt in re-
gno:& regreſſi ſunt in Ieruſalẽ,habẽtes ſpo
lia multa. ✝ Et ſedit Demetrius rex in ſede 52
regni ſui: & ſiluit terra in conſpectu eius.
✝Et mẽtitus eſt omnia quæcumque dixit, & 53
abalienauit ſe a Ionatha, & non retribuit
ei ſecundũ beneficia quæ ſibi tribuerat, &
uexabat eũ ualde. ✝ Poſt hæc autẽ reuerſus 54
eſt Tryphon,& Antiochus cũ eo puer adole
ſcẽs,& regnauit, & impoſuit ſibi diadema.
✝ Et cõgregati ſunt ad eũ omnes exercitus 55
quos diſperſerat Demetrius,& pugnauerũt
contra eũ,& fugit,& terga uertit. ✝Et acce- 56
pit Tryphon beſtias, & obtinuit Antiochiã:
✝ & ſcripſit Antiochus adoleſcens Ionathę, 57
dicens,conſtituo tibi ſacerdotiũ,& cõſtituo
te ſuper quatuor ciuitates, ut ſis de amicis
Regis. ✝ Et miſit illi uaſa aurea in miniſte- 58
riũ,& dedit ei poteſtatẽ bibendi in auro,&
eſſe in purpura,& habere fibulã aureã: ✝ & 59
Simonem fratrẽ eius conſtituit ducẽ a ter-
minis Tyri uſque ad fines Ægypti.✝Et exijt 60
Ionathas,& perãbulabat trans flumen ciui
tatis, & cõgregatus eſt ad eũ omnis exerci
tus Syrię in auxiliũ.& uenit Aſcalonẽ,& oc
currerũt ei honorifice de ciuitate.✝Et abijt 61
inde Gazam: & cõcluſerunt ſe qui erãt Ga-
zæ,& obſedit eã, & ſuccendit quæ erant in
circuitu ciuitatis,& prædatus eſt eã.✝Et ro- 62
gauerunt Gazenſes Ionatham,& dedit illis
dexterã:& accepit filios eorũ obſides, & mi-
ſit illos in Ieruſalem: & perambulauit re-
gionẽ uſq; Damaſcũ.✝ Et audiuit Ionathas 63
quod præuaricati ſunt principes Deme-
trij in Cades quę eſt in Galilæa cũ exercitu
multo,uolentes eum remouere a negocio
regni:✝Et occurrit illis:fratrem autẽ ſuum
Simonem reliquit intra prouinciam.✝Et ap 64
plicuit Simon ad Bethſuram, & expugna- 65
bat eã diebus multis, & concluſit eos. ✝ Et
poſtulauerũt ab eo dexteras accipere, & de- 66
dit illis: & eiecit eos inde, & cepit ciuitatẽ
& poſuit in ea præſidium. ✝Et Ionathas, &
caſtra eius applicuerũt ad aquam Geneſar, 67
& ante lucem uigilauerũt in campo Aſor.
✝ & ecce caſtra alienigenarum occurrebãt
in campo,& tendebant ei inſidias in mon- 68
tibus:ipſe autem occurrit ex aduerſo.✝Inſi-
diæ uero exurrexerunt de locis ſuis,& com 69
miſerunt prœlium. ✝Et fugerunt qui erant
ex parte Ionathæ omnes, & nemo relictus 70
eſt ex eis, niſi Mathathias filius Abſolomi,
& Iudas filius Chalphi princeps militiæ
exercitus. ✝ Et ſcidit Ionathas ueſtimenta
ſua, & poſuit terram in capite ſuo, & ora- 71
uit.✝Et reuerſus eſt Ionathas ad eos in prę-
lium,& conuertit eos in fugam, & pugna- 72
uerunt.✝Et uiderũt qui fugiebant partis il-
lius,& reuerſi ſunt ad eum, & inſequeban- 73
tur cũ eo omnes uſque Cades ad caſtra ſua

& peruenerunt uſque illuc: & ceciderunt
de alienigenis in die illa tria millia uiro-
rũ: & reuerſus eſt Ionathas in Ieruſalem.

CAP. XII.

1 ET uidit Ionathas quia tẽpus eũ iuuat,
& elegit uiros,& miſit eos Romã ſta-
tuere, & renouare cum eis amicitiã:
2 ✝ & ad Sparciatas, & ad alia loca miſit epi-
3 ſtolas ſecundũ eandẽ formã. ✝ & abierunt
Romã,& intrauerunt curiã, & dixerunt,Io
nathas ſummus ſacerdos, & gens Iudæorũ
miſerunt nos,ut renouaremus amicitiã, &
4 ſocietatẽ ſecundũ priſtinũ. ✝Et dederunt il
lis epiſtolas ad ipſos per loca, ut deducerẽt
5 eos in terrã Iuda cũ pace. ✝Et hoc eſt exẽ-
plũ epiſtolarũ quas ſcripſit Ionathas Spar-
6 tiatis. ✝ IONATHAS ſummus ſacerdos, &
ſeniores gẽtis,& ſacerdotes,& reliquus po-
pulus Iudæorũ,Spartiatis fratri bus ſalutẽ.
7 ✝Iampridẽ miſſæ erant epiſtolæ ad Oniam
ſummum ſacerdotẽ a Dario qui regnabat
apud uos,quoniã eſtis fratres noſtri ſicut\\ \\reſcri-
8 ſcriptũ*.continet quod ſubiectũ eſt. ✝ Et ſu- ptũ MS.G.
ſcepit Onias uirũ qui miſſus fuerat, cũ ho-
nore:& accepit epiſtolas, -in* quibus ſigni- -ſ MS.
9 ficabatur de ſocietate, & amicitia. ✝ \\ Nos \\ enim MS.R.
cũ nullo horũ indigeremus,habentes ſola- \\ Et nos
tio ſanctos libros qui ſunt in manibus no- igitur G.
10 ſtris, ✝ maluimus mittere ad uos renouare
fraternitatẽ, & amicitiã, ne forte alieni ef-
ficiamur a uobis: multa enim tẽpora tran-
11 ſierunt, ex quo miſiſtis ad nos. ✝ Nos er-
go in omni tempore ſine intermiſſione in
diebus ſolemnibus, & cæteris quibus opor-
tet,memores ſumus ueſtri in ſacrificijs quę
offerimus, & in obſeruationibus ſicut fas
12 eſt,& decet meminiſſe fratrum ✝Lætamur
13 itaq; de gloria ueſtra. ✝ Nos autẽ circunde-
derunt multæ tribulationes, & multa prę-
lia, & impugnauerunt nos reges qui ſunt
14 in circuitu noſtro. ✝ Noluimus ergo uobis
moleſti eſſe neque cæteris ſociis, & amicis
15 noſtris in his prœliis. ✝ habuimus enim de
cęlo auxiliũ,& liberati ſumus nos,& humi
16 liati ſunt inimici noſtri. ✝ Elegimus itaque
Numenium Antiochi,& Antipatrem Iaſo-
nis-filiũ*,& miſimus ad Romanos renoua- -4 MS. G.
17 re cũ eis amicitiã,& ſocietatẽ priſtinã. ✝Mã
dauimus itaq; eis ut ueniant etiã ad uos,
& ſalutent uos: & reddant uobis epiſtolas
noſtras de innouatione fraternitatis no-
18 ſtræ.✝Et nunc benefacietis reſpondẽtes no-
19 bis ad hæc. ✝ Et hoc reſcriptũ-eſt* epiſtola- -MS. G.
20 rũ,\\quod miſerat Onias.✝Rex Spartiatarũ \\quod mi
21 Onias Ionathę ſacerdoti magno ſalutẽ.✝In ſerat O-
uẽtũ eſt in ſcriptura de Spartiatis,& Iudęis, niates.
quoniã ſũt fratres,& quod ſũt de genere A RexSpar-
22 brahã.✝Et nũc ex quo hęc cognouimus\\be tiatarum
23 nefacitis ſcribẽtes nobis de pace ueſtra.✝Sed Oniæ G.q.
& nos reſcripſimus uobis, pecora noſtra \\beneſa-
& poſſeſſiones noſtrę,ueſtrę ſũt; & ueſtræ, ciatis 2
noſtre: mãdauimus itaq; hęc nunciari uo- MS. G.
24 bis. ✝Et audiuit Ionathas quoniam regreſſi
ſũt principes Demetrij cũ exercitu multo
25 ſupra quã prius,pugnare aduerſus eum. ✝ &
exijt ab Ieruſalẽ, & occurrit eis in Amathi
te regione: nõ enim dederat eis ſpatiũ, ut
26 ingrederẽtur regionẽ eius. ✝Et miſit ſpecu-
latores in caſtra eorũ: & reuerſi renũciaue
runt quod conſtituunt ſuperuenire illis no
27 cte. ✝ Cum occidiſſet autem ſol, præcepit
Ionathas ſuis uigilare, & eſſe in armis pa-

ratos ad pugnam tota nocte ,& posuit cu-
stodes per circuitū castrorū.✝ Et audierunt 28
aduersarii quod paratus est Ionathas cum
suis in bello:& timuerūt, & formidauerūt
in corde suo:& accēderunt focos in castris
suis.✝ Ionathas autē & qui cū eo erant, nō 29
cognouerunt usque mane: uidebāt autem
luminaria ardentia.✝ & secutus est eos Io- 30
nathas, & non cōprehendit eos: transierāt
enim flumen Eleutherū. ✝ Et diuertit Io- 31
nathas ad Arabas, qui uocabātur Zabadęi:
& percussit eos,& accepit spolia eorū. ✝ Et 32
iunxit,& uenit Damascū,& perambulabat
omnē regionē illam. ✝ Simon autem exiit, 33
& uenit usque ad Ascalonē, & ad proxima
pręsidia:& declinauit in Ioppen,& occupa-
uit eā.✝ (audiuit enim quod uellent pręsi- 34
diū tradere partibus Demetrij) & posuit
ibi custodes,ut custodirent eā.✝ Et reuersus 35
est Ionathas,& conuocauit seniores popu-
li,& cogitauit cū eis ædificare præsidia in
Iudæa,✝ & ædificare muros in Ierusalem, 36
& exaltare altitudine magna inter mediū
arcis & ciuitatis, ut separaret eā a ciuitate,
ut esset ipsa singulariter, & neque emant ,
neque uendant.✝ Et conuenerunt ut ędifi- 37
carent ciuitatē : & cecidit murus qui erat
super torrentem ab ortu solis,& reparauit
eum qui uocatur Caphetetha : ✝ & Simon 38
ædificauit Adiada in Sephela , & muniuit
eam,& imposuit portas & seras : ✝ Et cum 39
cogitasset Thryphon regnare Asię , & assu-
mere diadema,& extendere manū in An-
tiochū regē: ✝ timens ne forte nō permit- 40
teret eū Ionathas, sed pugnaret aduersus,
eū,quęrebat cōprehendere eū,& occidere.
Et exurgens abiit in Betsan. ✝ Et exiuit Io- 41
nathas obuiā illi cum quadraginta milli-
bus uirorū electorū in pręlium , & uenit
Bethsan.✝ Et uidit Tryphon quia uenit Io- 42
nathas cum exercitu multo,ut extenderet
in eū manus & timuit. ✝ & excepit eū cū 43
honore , & commendauit eum omnibus
amicis suis,& dedit ei munera: & præcepit
exercitibus suis ut obedirent ei sicut sibi.
✝ Et dixit Ionathæ , Vt quid uexastis uni- 44
uersum populum , cum bellū nobis nō sit ?
✝ Et nunc remitte eos in domos suas: elige 45
autē tibi uiros paucos qui tecū sint , & ue-
ni mecū Ptolemaidam, & tradā eam tibi,
& reliqua præsidia & exercitū & uniuer-
sos præpositos negotii,& conuersus abibo:
propterea enim ueni.✝ Et credidit ei, & fe- 46
cit sicut dixit:& dimisit exercitum,& abie-
rūt in terrā Iuda. ✝ retinuit autē secū tria 47
millia uirorum: ex quibus remisit in Gali-
læā duo millia,mille autē uenerunt cum
eo.✝ Vt autē intrauit Ptolemaidam Iona- 48
thas,clauserunt portas ciuitatis Ptolemē-
ses:& cōprehenderunt eū:&omnes qui cū
eo intrauerant , gladio interfecerunt. ✝ Et 49
misit Tryphon exercitu & equites in Gali-
lęā,& in cāpū magnū,ut perderent omnes
socios Ionathæ. ✝ At illi cū cognouissent 50
quia cōprehensus est Ionathas,& periit, &
omnes qui cū eo erāt: hortati sunt semet-
ipsos,& exierūt parati in prœliū.✝Et uidē- 51
tes hi qui insecuti fuerant , quia pro ani-
ma res est illis, reuersi sunt: ✝ illi autē ue- 52
nerunt omnes cū pace in terram Iuda . Et
planxerunt Ionathā , & eos qui cum ipso
erant ualde : & luxit Israel luctu magno.

53 ✝ Et quæsierunt omnes gentes quæ erant
54 in circuitu eorū, cōterere eos. ✝ dixerunt
enim,Non habent principē & adiuuantē:
nunc ergo expugnemus illos , & tollamus
de hominibus memoriam eorum.

CAP. XIII.

1 ET audiuit Simon quod congregauit
Tryphon exercitū copiosū , ut ueni-
2 ret in terrā Iuda,& attereret eā. ✝Vi-
dens quia in tremore populus est & in ti-
more,ascendit Ierusalē, & cōgregauit po-
3 pulū:✝ & adhortans dixit, Vos scitis quāta
ego,& fratres mei,& domus patris mei fe-
cimus pro legibus & pro sanctis prelia , &
4 angustias quales uidimus : ✝ horū gratia
perierūt fratres mei omnes propter Israel,
5 & relictus sū ego solus. ✝ Et nunc nō mihi
contingat parcere animæ meæ in omni
tēpore tribulationis : nō enim melior sum
6 fratribus meis. ✝Vindicabo itaq; gētē meā
& sancta,natos quoque \\ nostros', & uxo-
res:quia congregatæ sunt uniuersæ gentes
7 conterere nos inimicitiæ gratia. ✝ Et accē-
sus est spiritus populi simul ut audiuit ser-
8 mones istos:✝ & respōderunt uoce magna
dicentes,Tu es dux noster loco Iudæ & Io-
9 nathæ fratris tui.✝ pugna prēliū nostrū: &
omnia quæcūque dixeris nobis faciemus.
10 ✝ Et congregans omnes uiros bellatores ,
accelerauit consummare uniuersos muros
11 Ierusalē, & muniuit eā in gyro. ✝ Et misit
Ionathan filiū Absalomi,& cū eo exercitū
nouū in Ioppen, & eiectis his qui erant in
12 arce,remansit illic ipse.✝ Et mouit Tryphō
a Ptolemaida cum exercitu multo,ut ueni-
ret in terrā Iuda , & Ionathas cū eo in cu-
13 stodia. ✝Simon autē applicuit in Addus cō-
14 tra faciē cāpi.✝Et ut cognouit Tryphō quia
surrexit Simon loco fratris sui Ionathę; &
quia cōmissurus esset cū eo prælium: misit
15 ad eū legatos , ✝ dicens,pro argento quod
debebat frater tuus Ionathas in ratione
Regis, - propter negotia quæ habuit',deti-
16 nuimus eū. ✝ Et nunc mitto argenti talēta
centum,& duos filios eius obsides, ut non
dimissus fugiat a nobis, & remittemus eū.
17 ✝ Et cognouit Simon quia cū dolo loque-
retur secū,iussit tamē dari argentū,& pue-
ros: ne inimicitiā magnā sumeret ad po-
18 pulū Israel,dicentē,✝Quia non misit ei ar-
19 gentū & pueros,propterea periit. ✝ Et mi-
sit pueros,& centū talenta: & mentitus est
20 & non dimisit Ionathan. ✝ Et post hæc ue
nit Tryphon intra regionē , ut contereret
eā; & gyrauerunt per uiā quæ ducit Ador,
& Simon & castra eius ambulabāt in om-
21 nē locum quocunq; ibant. ✝ Qui autē in
arce erant, miserunt ad Thryphonē lega
tos , ut festinaret uenire per desertum &
22 mitteret illis alimonias ✝ Et parauit Try-
phon omnē equitatum,ut ueniret illa no-
cte.erat autē nix multa ualde,& non uenit
23 in Galaaditim. ✝ Et cum appropinquasset
Balcaman , occidit Ionathan & filios eius
24 illic.✝ Et conuertit Tryphon,& abiit in ter-
25 rā suā.✝ Et misit Simon, & accepit ossa Io-
nathæ fratris sui , & sepeliuit ea in Modin
26 ciuitate patrum eius. ✝ Et planxerunt eū
omnis Israel planctu magno , & luxerunt
27 eum dies multos.✝ Et ædificauit Simon su-
per sepulchrum patris sui & fratrum suo-
rum ædificium altum uisu , lapide polito

\\ uestros

13 MS.G. Pro Textu autē faciunt R. & G.q.

- 18 MS. Verum in G.codicibus legitur.

unam cõtra unã patri & matri.& quatuor
fratribus: ♦ & his circumposuit columnas 29
magnas: & super columnas arma, ad me-
moriam ęternã: & iuxta arma naues scul-
ptas, quæ uiderentur ab omnibus nauigã-
tibus mare. ♦ hoc est sepulchrum quod fe- 30
cit in Modin, usque in hunc diem. ♦ Try- 31
phon autẽ cum iter faceret cum Antiocho
rege adolescente, dolo occidit eum. ♦ Et re- 32
gnauit loco eius, & imposuit sibi diadema
Asiæ, & fecit plagam magnam in terra.
♦ Et ædificauit Simon pręsidia Iudææ, mu- 33
niens ea turribus excelsis, & muris magnis,
& portis, & seris: & posuit alimenta in mu-
nitionibus. ♦ Et elegit Simon uiros, & misit 34
ad Demetriũ regẽ ut faceret remissionem
regioni: quia actus omnes Tryphonis per
direptionẽ fuerant gesti. ♦ Et Demetrius 35
rex ad uerba ista respõdit ei, & scripsit epi-
stolã talẽ. ♦ Rex Demetrius Simoni summo 36
sacerdoti, & amico regũ, & senioribus, &
Genti Iudęorũ salutẽ. ♦ Coronam aureã, & 37
bahem quam misistis, suscepimus: & para-
ti sumus facere uobiscũ pacẽ magnam, &
scribere præpositis regis remittere uobis
quæ indulsimus. ♦ Quæcunque enim con- 38
stituimus, uobis constant. Munitiones quas
ædificastis, uobis sint. ♦ remittimus quoq; 39
ignorantias, & peccata usque in hodiernũ
diem, & coronã quam debebatis: & siquid
aliud erat tributarium in Ierusalem, iam
non sit tributariũ. ♦ Et si qui ex uobis apti 40
sunt conscribi inter nostros, conscribãtur,
& sit inter nos pax. ♦ Anno centesimo se- 41
ptuagesimo ablatũ est iugum Gentium ab
Israël. ♦ Et cœpit populus Israel scribere in 42
tabulis & gestis publicis, anno primo sub
Simone summo sacerdote, magno duce &
principe Iudæorũ. In diebus illis applicuit 43
Simon ad Gazã, & circumdedit eã castris:
& fecit machinas, & applicuit ad ciuitatẽ,
& percussit turrem unam, & comprehẽdit
eam. ♦ Et eruperant qui erant intra machi- 44
nam in ciuitatem: & factus est motus ma-
gnus in ciuitate. ♦ Et ascenderunt qui erãt 45
in ciuitate cũ uxoribus & filijs supra mu-
rum scissis tunicis suis, & clamauerunt uo-
ce magna, postulantes a Simone dextras
sibi dari, ♦ & dixerunt, Non nobis reddas 46
secundum malitias nostras, sed secundum
misericordias tuas.* ♦ Et flexus Simon nõ 47
debellauit eos: eiecit tamen eos de ciuita-
te, & mundauit ædes in quibus fuerant si-
mulachra, & tunc intrauit in eam cũ hym-
nis benedicens Dominum: ♦ & eiecta ab ea 48
omni immunditia, collocauit in ea uiros
qui legem facerent: & muniuit eam, & fecit
sibi habitationem. ♦ Qui autem erant in 49
arce Ierusalem, prohibebantur egredi &
ingredi regionem, & emere, & uendere: &
esurierunt ualde, & multi ex eis fame pe-
rierunt, ♦ & clamauerunt ad Simonem ut 50
dextras acciperet, & dedit illis: & eiecit eos
inde, & mundauit arcem a contaminatio-
nibus. ♦ & intrauerunt in eam tertia & ui- 51
cesima die secundi mẽsis, anno centesimo
septuagesimo primo, cum laude & ramis
palmarum, & cynniris & cymbalis, & na-
blis, & hymnis & canticis, quia contritus
est inimicus magnus ex Israël. ♦ Et consti- 52
tuit ut omnibus annis agerentur dies hi

** & seruiemus tibi* M. 5. R. *Verũ in libris* G. *no legitur.*

qui erat secus arcem, & habitauit ibi ipse
54 & qui cum eo erant. ♦ Et uidit Simon Io-
hannem filium suum quod uir esset: &
posuit eũ ducem uirtutum uniuersarum,
& habitauit in Gazaris.

CAP. XIIII.

1 ANno centesimo septuagesimo secũ-
do cõgregauit rex Demetrius exer-
citum suum, & abiit in Mediam ad
contrahenda sibi auxilia, ut expugnaret
2 Thryphonem. ♦ Et audiuit Arsaces rex Per-
sidis & Mediæ, quia intrauit Demetrius
confines suos, & misit unum de principi-
bus suis ut comprehenderet eum uiuum.
3 ♦ Et abiit, & percussit castra Demetrii: &
comprehendit eum, & duxit eum ad Ar-
4 sacem, & posuit eum in custodiam. ♦ Et si-
luit omnis terra Iuda omnibus diebus Si-
monis, & quæsiuit bona genti suæ: & pla-
cuit illis potestas eius, & gloria eius omni-
5 bus diebus. ♦ Et cum omni gloria sua acce-
pit Ioppen in portum, & fecit introitũ in
6 insulis maris. ♦ Et dilatauit fines gẽtis suæ,
7 & obtinuit regionem. ♦ Et congregauit
captiuitatem multã, & dominatus est Ga
zaræ, & Bethsuræ, & arci: & abstulit im-
munditias ex ea, & non erat qui resisteret
8 ei. ♦ Et unusquisque colebat terram suam
cum pace, & terra Iuda dabat fructus suos,
9 & ligna camporum fructum suum. ♦ Se-
niores in plateis sedebant omnes, & de bo-
nis terræ tractabant, & iuuenes induebant
10 se gloriam, & stolas belli. ♦ Et ciuitatibus
tribuebat alimonias, & constituebat eas
ut essent uasa munitionis quoadusque no-
minatum est nomen gloriæ eius usque ad
11 extremum terræ. ♦ Fecit pacem super ter-
ram, & lætatus est Israël lætitia magna.
12 ♦ Et sedit unusquisque sub uite sua, & sub
ficulnea sua: & non erat qui eos terreret.
13 ♦ Defecit impugnans eos super terram: re-
14 ges contriti sunt in diebus illis. ♦ Et con-
firmauit omnes humiles populi sui, & le-
gem exquisiuit, & abstulit omnẽ iniquum
15 & malum: ♦ sancta glorificauit, & multi-
16 plicabit uasa sanctorum. ♦ Et auditum est
Romæ quia defunctus esset Ionathas, &
usque in Spartiatas: & contristati sunt ual-
17 de. ♦ Vt audierunt autem quod Simon fra-
ter eius factus esset summus sacerdos loco
eius, & ipse obtineret omnem regionem,
18 & ciuitates in ea: ♦ scripserunt ad eum in
tabulis æreis, ut renouarent amicitias &
societatẽ quam fecerant cum Iuda & cum
19 Ionatha fratribus eius. ♦ Et lectæ sunt in
20 conspectu ecclesiæ in Ierusalem. ♦ Et hoc
exemplum epistolarum, quas Spartiatæ
miserunt. SPARTIANORVM" prin-
cipes' & ciuiutates' Simoni Sacerdo i ma-
gno, & senioribus, & sacerdotibus, & reli-
quo populo Iudæorum fratribus salutem.
21 ♦ Legati qui missi sunt ad populum nostrũ,
nunciauerũt nobis de uestra gloria, & ho-
nore & lætitia: & gauisi sumus in introitu
22 eorũ. ♦ Et scripsimus quæ ab eis erant dicta
in cõcilijs populi, sic: Numenius Antiochi,
& Antipater Iasonis filius legati Iudæorũ,
uenerunt ad nos, renouantes nobiscum
23 amicitiam pristinã. ♦ Et placuit populo ex-
cipere uiros gloriose, & ponere exemplum
sermonum eorum in segregatis populi li-

" princeps 13 MS.
' principes & ciuitas O.

bris,

bris, ut sit ad memoriā populo Spartiata-
rum. Exēplum autem horum scripsimus
Simoni magno sacerdoti. ♦ Post hæc autē 24
misit Simon Numenium Romā, habentē
clypeum aureum magnum, pōdo mnarum
mille, ad statuēdā cum eis societatē. ♦ Cum 25
autē audisset populus Romanus sermones
istos, dixerunt, Quā gratiarum actionē red
demus Simoni & filiis eius? ♦ Restituit 26
enim ipse fratres suos, & expugnauit inimi
cos Israel ab eis, & statuerunt ei libertatē,
& descripserunt in tabulis æreis, & posue-
runt in titulis in monte Sion. ♦ -Et hoc est 27
exemplum scripturæ'. OCTAVA decima
die mēsis Elul, anno cētesimo septuagesi-
mo secundo, anno tertio sub Simone sacer
dote magno in Asaramel, ♦ in cōuētu ma- 28
gno sacerdotum, & populi, & principū gē-
tis, & seniorum regionis, nota facta sunt
hæc, Quoniā frequēter facta sunt prælia in
regione nostra: ♦ Simon autē Mathathię fi- 29
lius ex filiis Iarib, & fratres eius dederunt
se periculo, & restiterunt aduersariis gētis
suæ, ut starēt sācta ipsorum & lex, & gloria
magno glorificauerunt gētē suā. ♦ Et con- 30
gregauit Ionathas gētē suā, & factus est il-
lis sacerdos magnus, & appositus est ad po-
pulum suum. ♦ Et uoluerunt inimici eorū 31
calcare, & atterere regionē ipsorum, & ex-
tendere manus in sancta eorū. ♦ Tunc resti- 32
tit Simō, & pugnauit pro gēte sua, & ero-
gauit pecunias multas, & armauit uiros
uirtutis gētis suæ, & dedit illis stipēdia: ♦ & 33
muniuit ciuitates Iudææ, & Bethsurā quæ
erat in finibus Iudææ, ubi erāt arma hostiū
antea: & posuit illic præsidium uiros Iu-
dæos. ♦ Et Ioppē muniuit quæ erat ad mare: 34
& Gazarā, quæ est in finibus Azoti, in qua
hostes antea habitabāt, & collocauit illic
Iudæos: & quæcunq; apta erant ad corre-
ptionē eorum posuit in eis. ♦ Et uidit popu- 35
lus actum Simonis, & gloriā quā cogitabat
facere gēti suæ, & posuerunt eum ducem
suum, & principē sacerdotum, eo quòd ip-
se fecerat hæc omnia, & iustitiā & fidem
quā cōseruauit genti suę, & exquisiuit om-
ni modo exaltare populum suum. ♦ Et in 36
diebus eius prosperatum est in manibus
eius, ut tollerentur gentes de regione ip-
sorum, & qui in ciuitate Dauid erāt in Ie-
rusalē in arce, de qua procedebāt & conta-
minabāt omnia quæ in circuitu sāctorum
sunt, & inferebāt plagā magnā castitati: ♦ & 37
collocauit in ea uiros Iudæos ad tutamen-
tum regionis, & ciuitatis, & exaltauit mu-
ros in Ierusalē. ♦ Et rex Demetrius statuit 38
illi summum sacerdotium ♦ Secundū hæc 39
fecit eum amicum suum, & glorificauit eū
gloria magna. ♦ Audiuit enim quod appel- 40
lati sunt Iudæi a Romanis amici, & socii,
& fratres, & quia susceperunt legatos Si-
monis gloriose: ♦ & quia Iudæi & sacerdo- 41
tes eorum consenserunt eum esse ducem
suum & summum sacerdotē in æternum,
donec surgat propheta fidelis: ♦ & ut sit su- 42
per eos dux, & ut cura esset illi pro sāctis,
& ut constitueret præpositos super opera
eorum, & super regionē, & super arma &
super præsidia: ♦ & cura sit illi de sanctis: & 43
ut audiatur ab omnibus, & scribātur in no
mine eius omnes cōscriptiones in regio-
ne: & ut operiatur purpura & auro: ♦ & ne 44

-7 M S. *Verum in R. & G. codicibus legitur.*

liceat ulli ex populo & ex sacerdotibus ir-
ritum facere aliquid horum, & cōtradice-
re his quæ ab eo dicuntur, aut conuocare
cōuentum in regione sine ipso: & uestiri
45 purpura, & uti fibula aurea ♦ qui autē fece-
rit extra hęc, aut irritum fecerit aliquid
46 horum: reus erit. ♦ Et cōplacuit omni po-
pulo statuere Simonē, & fecere secundum
47 uerba ista. ♦ Et suscepit Simō, & placuit ei
ut summo sacerdotio fungeretur, & esset
dux & princeps gētis Iudęorum & sacer-
48 dotum, & pręesset omnibus. ♦ Et scripturā
istā dixerunt ponere in tabulis ęreis, & po-
nere eas in peribolo sanctorum, in loco ce-
lebri: ♦ exemplum autem eorum ponere
in ærario, ut habeat Simon & filii eius.

CAP. XV.

1 ET misit rex Antiochus filius Deme-
trii epistolas ab insulis maris Simoni
sacerdoti, & principi gētis Iudæorū,
2 & uniuersę gēti: ♦ & erāt cōtinētes hūc mo
dū, REX Antiochus Simoni sacerdoti ma-
3 gno, & gēti Iudęorū salutem. ♦ Quoniā qui-
dem pestilentes obtinuerunt regnū patrū
nostrorū, uolo autē uēdicare regnū, & re-
stituere illud sicut erat antea: & electā feci
multitudinē exercitus, & feci naues belli-
4 cas. ♦ Volo autē procedere per \\ regionē' ut
ulciscar in eos qui corruperunt regionem
nostrā, & qui desolauerunt ciuitates mul-
5 tas in regno meo. ♦ Nunc ergo statuo tibi
omnes oblationes quas remiserunt tibi an
te me omnes reges, & quæcunq; alia dona
6 remiserunt tibi: ♦ & permitto tibi facere
percussurā proprii numismatis in regione
7 tua: ♦ Ierusalē autē sanctā esse & liberā, &
omnia arma quę fabricata sunt, & pręsidia
8 quæ cōstruxisti, quæ tenes, maneāt tibi. ♦ Et
omne debitū regis, & quæ futura sunt re-
gi, ex hoc & in totū tēpus remittuntur ti-
9 bi. ♦ Cū autē obtinuerimus regnū nostrū,
glorificabimus te, & gentem tuā, & tēplū
gloria magna, ita ut manifestetur gloria
10 uestra in uniuersa terra. ♦ Anno centesimo
septuagesimo quarto exiit Antiochus in
terrā patrū suorū, & cōuenerunt ad eum
omnes exercitus, ita ut pauci relicti essent
11 cū Tryphone. ♦ Et insecutus est eū Antio-
chus Rex, & uenit Dorā fugiens per mari-
12 timā. ♦ sciebat enim quod cōgregata sunt
13 mala in eū, & reliquit eū exercitus: ♦ & ap-
plicuit Antiochus super Dorā cū centū ui-
ginti millibus uirorū belligeratorum, &
14 octo millibus equitū. ♦ & circuiuit ciuitatē,
& naues a mari accesserunt: & uexabāt ci-
uitatem a terra & mari, & neminē sinebāt
15 ingredi uel egredi. ♦ Venit autē Numenius,
& qui cū eo fuerant ab urbe Roma, habē-
tes epistolas regibus & regionibus scri-
16 ptas, in quibus cōtinebātur hęc: ♦ LVCIVS
cōsul Romanorū, Ptolemęo regi salutem.
17 ♦ Legati Iudæorū uenerunt ad nos amici
nostri, renouātes pristinam amicitiā & so-
cietatem, missi a Simone principe sacer-
18 dotum, & populo Iudæorum. ♦ Attulerunt
autem & clypeum aureum mnarum mil-
19 le. ♦ Placuit itaq; nobis scribere regibus &
regionibus, ut non inferant illis mala, neq;
impugnent eos, & ciuitates eorum, & re-
giones eorū: & ut non ferant auxiliū pu-
20 gnantibus aduersus eos. ♦ Visum autē est
21 nobis accipere ab eis clypeum. ♦ Siqui ergo

\\ *regiones* 18 M S. *Textus autē conformis est R & G.*

pestilentes

pestilentes fugerint de regione ipsorum ad
uos, tradite eos Simoni principi sacerdotũ:
ut uindicet in eos secundũ legem suã. ♦ Hęc 22
eadem scripta sunt Demetrio regi, & Atta-
lo, & Arabæ, & Arsaci, ♦ & in omnes regio- 23
nes, & Sampsamæ, & Spartiatis, & Delo, &
Mido, & Sicyoni, & Cariæ, & Samum, & Pã-
phyliam, & Lyciã, & Alicarnassum, & Rho-
dum, & Phaselida, & Coo, & Siden, & Ara-
do, & Cortynam, & Gnidum, & Cyprum, &
Cyrenen. ♦ Exemplum autem eorũ scripse- 24
rũt Simoni principi sacerdotum.* ♦ Antio- 25
chus autem rex applicuit castra in Doram
secundo, admouẽs ei semper manus, & ma-
chinas faciens: & conclusit Tryphonem, ne
procederet. ♦ & misit ad eum Simon duo 26
millia uirorum electorum in auxilium, &
argentum, & aurum, & uasa copiosa: ♦ & no 27
luit ea accipere, sed rupit omnia quę pactus
est cum eo antea, & alienauit se ab eo. ♦ Et 28
misit ad eum Athenobium unum de ami-
cis suis, ut tractaret cum ipso, dicens, Vos
tenetis Ioppen, & Gazaram, & arcem quæ
est in Ierusalem ciuitates regni mei: ♦ fines 29
earum desolastis, & fecistis plagam magnã
in terra, & dominati estis per loca multa in
regno meo. ♦ Nunc ergo tradite ciuitates 30
quas occupastis, & tributa locorum in qui-
bus dominati estis extra fines Iudææ. ♦ sin 31
autem, date pro illis quingenta talenta ar-
genti, & exterminij quod exterminastis, &
tributorum ciuitatum alia talenta quingẽ-
ta: sin autem, ueniemus, & expugnabimus
uos. ♦ Et uenit Athenobius amicus Regis 32
in Ierusalem, & uidit gloriam Simonis, &
claritatem in auro, & argento, & apparatũ
copiosum, & obstupuit: & retulit ei uerba
Regis ♦ Et respõdit ei Simon, & dixit ei, Ne- 33
que alienam terram sumpsimus, neq; alie-
nam detinemus: sed hæreditatem patrum
nostrorum, quæ iniuste ab inimicis nostris
aliquo tempore possessa est. ♦ Nos uero tẽ- 34
pus habentes, uendicamus hæreditatẽ pa-
trum nostrorum. ♦ Nam de Ioppe, & Gaza- 35
ra quæ expostulas, ipsi faciebant in populo
plagam magnam, & in regione nostra: ho-
rum damus talenta centum. Et non respõ
dit ei Athenobius uerbum. ♦ Reuersus autẽ 36
cum ira ad regem, renũciauit ei uerba ista,
& gloriam Simonis, & uniuersa quæ uidit,
& iratus est rex ira magna. ♦ Tryphon autẽ 37
fugit naui in Orthosiada. ♦ Et constituit rex 38
Cendebæum ducem maritimum, & exer-
citum peditum, & equitum dedit illi. ♦ Et 39
mandauit illi mouere castra cõtra faciem
Iudææ: & mandauit ei ædificare Cedronẽ,
& obstruere portas ciuitatis, & debellare
populum. Rex autem persequebatur Try-
phonem ♦ Et peruenit Cendebæus Iamniã, 40
& cœpit irritare plebem, & conculcare Iu-
dæam, & captiuare populum, & interfice-
re, & ædificare Cedronem. ♦ Et collocauit il 41
lic equites, & exercitum: ut egressi perambu
larent uiam Iudææ, sicut constituit ei rex.

** & populo Iudæorũ MS R. Codices autem G. non agnoscunt.*

CAP. XVI.

ET ascendit Ioannes de Gazaris, & nũ- 1
ciauit Simoni patri suo quæ fecit Cẽ-
debæus in populo ipsorum³. ♦ Et uo- 2
cauit Simon duos filios seniores, Iudam, &
Ioannem, & ait illis, Ego & fratres mei, &
domus patris mei expugnauimus hostes If-
raël ab adolescentia usque in hunc diem: &

-3 MS. G.

prosperatum ...
3 re Israël aliquoties. ♦ Nunc autem senui,
sed estote loco meo, & fratres mei, & egres-
si pugnate pro gente nostra: auxilium ue-
4 ro de cœlo uobiscum sit. ♦ Et elegit de re-
gione uiginti millia uirorum belligerato-
rum, & equites; & profecti sunt ad Cen-
5 debæum: & dormierunt in Modin. ♦ Et
surrexerunt mane, & abierunt in campum:
& ecce exercitus copiosus in obuiam il-
lis peditum, & equitum, & fluuius tor-
6 rens erat inter medium ipsorum. ♦ Et ad-
mouit castra contra faciem eorum ipse, &
populus eius, & uidit populum trepidan-
tem ad transfretandum torrentem, & trãs-
fretauit primus: & uiderunt eum uiri, &
7 transierunt post eum. ♦ Et diuisit popu-
lum, & equites in medio peditum. erat
autem equitatus aduersariorum copiosus
8 nimis. ♦ Et exclamauerunt sacris tubis:
& in fugam conuersus est Cendebæus, &
castra eius: & ceciderunt ex eis multi uul-
nerati; residui autem in munitionem fu-
9 gerunt. ♦ Tunc uulneratus est Iudas frater
Ioannis: Ioannes autem insecutus est eos,
donec uenit Cedronem quam ædificauit:
10 ♦ & fugerunt usque ad turres quæ erant in
agris Azoti, & succendit eas igni. Et ceci-
derunt ex illis duo millia uirorum, & re-
11 uersus est in Iudæã in pace. ♦ & Ptolemęus
filius Abobi constitutus erat dux in cam-
po Iericho, & habebat argentum, & aurum
12 multum. ♦ erat enim gener summi sacer-
13 dotis. ♦ Et exaltatum est cor eius, & uole-
bat obtinere regionem, & cogitabat dolum
aduersus Simonem, & filios eius ut tolleret
14 eos. ♦ Simon autem perambulans ciuita-
tes quæ erant in regione Iudææ, & solicitu
dinem gerens earum, descendit in Iericho
ipse & Mathathias filius eius, & Iudas anno
centesimo septuagesimo septimo, mense
15 undecimo, hic est mensis Sabat. ♦ Et susce-
pit eos filius Abobi in munitiunculam, quę
uocatur Doch, cum dolo, quam ædificauit,
& fecit eis conuiuium magnum, & abscon-
16 dit illic uiros. ♦ Et cum inebriatus esset Si-
mon, & filij eius, surrexit Ptolemæus cum
suis, & sumpserunt arma sua, & intrauerũt
in conuiuium, & occiderunt eum, & duos
17 filios eius, & quosdam pueros eius. ♦ & fecit
deceptionem magnam in Israël, & reddi-
18 dit mala pro bonis. ♦ Et scripsit hæc Prole-
mæus, & misit regi ut mitteret ei exerci-
tum in auxilium, & traderet ei regionem,
19 & ciuitates eorũ, & tributa ♦ Et misit alios
in Gazaram tollere Ioannem: & tribunis
misit epistolas, ut uenirent ad se, & daret
20 eis argentum, & aurum, & dona. ♦ Et alios
misit occupare Ierusalem, & montem tem
21 pli. ♦ Et præcurrens quidam, nunciauit
Ioanni in Gazara, quia perijt pater eius, &
fratres eius, & quia misit te quoque inter-
22 fici. ♦ Vt audiuit autem, uehementer expa-
uit: & comprehendit uiros qui venerant
perdere eum, & occîdit eos: cognouit enim
23 quia quærebant eum perdere. ♦ Et cætera
sermonum Ioannis, & bellorum eius, & bo
narum uirtutum quibus fortiter gessit, &
ædificij murorum quos extruxit, & rerum
24 gestarum eius: ♦ ecce hæc scripta sunt in li-
bro dierum sacerdotij eius, ex quo factus
est princeps sacerdotum post patrem suũ.

LIBER SECVNDVS MACHABAEORVM.

CAPVT PRIMVM.

FRATRIBVS qui sunt 1
per Ægyptum Iu-
dæis, salutem di-
cunt fratres qui
sunt in Ierosoly-
mis Iudæi, & qui
in regione Iudęa,
& pacem bonam.
†Benefaciat vobis 2
Deus, & meminе-
rit testamenti sui
quod locutus est ad Abraham, & Isaac, & Ia
cob seruorum suorum fidelium: † & det 3
uobis cor omnibus ut colatis eum, & facia-
tis eius voluntatem corde magno, & ani-
mo uolenti. † Adaperiat cor uestrum in le- 4
ge sua, & in præceptis suis, & faciat pacem.
† Exaudiat orationes uestras, & reconcilie- 5
tur uobis, nec uos deserat in tempore ma-
lo. † Et nunc hic sumus orantes pro uobis. 6
† Regnante Demetrio, anno centesimo se- 7
xagesimo nono, nos Iudæi scripsimus uobis
in tribulatione, & impetu qui superuenit
nobis in istis annis, ex quo recessit Iason a
sancta terra & a regno. † Portam succen- 8
derunt, & effuderunt sanguinem innocen-
tem: & orauimus ad Dominum, & exaudi-
ti sumus, & obtulimus sacrificium, & simi-
laginem, & accendimus lucernas, & propo-
suimus panes. † Et nunc frequentate dies 9
scenopegiæ mensis Casleu. † Anno centesi- 10
mo octogesimo octauo, populus qui est Ie-
rosolymis, & in Iudæa, senatusq. & Iudas,
Aristobolo magistro Ptolemei regis qui est
de genere christorum sacerdotum, & his
qui in Ægypto sunt Iudęis, salutem & sani-
tatem. † De magnis periculis a Deo liberati 11
magnifice gratias agimus ipsi, utpote qui
aduersus talem regem dimicauimus. † Ipse 12
enim ebullire fecit de Perside eos qui pu-
-10 MS.G gnauerunt contra -nos &' sanctam ciuitatē.
† Nam cum in Perside esset dux ipse, & cū 13
ipso immensus exercitus, cecidit in templo
Ꝟut enim Naneæ, consilio deceptus sacerdotum Na-
10 MS.G. neæ. † Ꝟ etenim' cum ea habitaturus uenit 14
-1 MS.G. ad locum Antiochus, & amici eius, - &' ut Ꝟ
Ꝟ accipe- acciperet' pecunias multas dotis nomine.
rēt 8 MS. † Cumq. proposuissent eas sacerdotes Na- 15
neæ, & ipse cū paucis ingressus esset intra
ambitum phani, clauserunt templum, † cū 16
intrasset Antiochus: apertoq. occulto adi-
tu templi, mittentes lapides percusserunt
ducem, & eos qui cum eo erant, & diuise-
rūt membratim, & capitibus amputatis fo-
ras proiecerunt. † Per omnia benedictus 17
Deus, qui tradidit impios. † Facturi igitur 18
-16 MS.G. quinta, & uicesima -die' mensis Casleu, pu-
rificationem templi, necessarium duximus
-4 MS. G. significare uobis: ut -&' uos quoque agatis
* festū 4 diem *scenopegiæ, & diem ignis, qui datus
MS. est quando Nehemias ædificato templo, &
altari obtulit sacrificia. † Nam cum in Per- 19
sidem ducerentur patres nostri, sacerdotes
qui tunc cultores Dei erāt, acceptū ‖ ignem
de altari occulte absconderunt in ualle ubi
erat puteus altus, & siccus, & in eo contu-
tati sunt eum, ita ut omnibus ignotus esset
20 locus. † Cum autem præterissent anni mul-
ti, & placuit Deo ut mitteretur Nehemias a
rege Persidis: nepotes sacerdotū illorū qui
absconderant, misit ad requirendum ignē:
& sicut narrauerunt nobis, non inuenerūt
21 ignē, sed aquam crassam. † Et iussit eos hau-
rire, & afferre sibi: & sacrificia, quæ impo-
sita erant, iussit sacerdos Nehemias aspergi
ipsa aqua, & ligna, & quæ erant superposi-
22 ta. † Vtq. hoc factū est, & tempus affuit quo
sol refulsit qui prius erat in nubilo, accen-
sus est ignis magnus, ita ut omnes mirarē-
23 tur. † Orationē autē faciebant omnes sacer
dotes dum cōsummaretur sacrificium, Io-
natha inchoante, cæteris autem respondē-
24 tibus. † Et Nehemię erat oratio hunc habēs
modum, DOMINE Deus omnium creator,
terribilis, & fortis, iustus & misericors, qui
25 solus es bonus rex, † solus præstans, solus iu-
stus, & omnipotens, & æternus, qui liberas
Israël de omni malo, qui fecisti patres ele-
26 ctos, & sanctificasti eos: † accipe sacrificium
pro uniuerso populo tuo Israël, & custodi
27 pacem tuam, & sanctifica. † Congrega di-
spersionem nostrā, libera eos qui seruiunt
Gentibus, & contemptos, & abominatos re-
spice: ut sciant Gentes quia tu es Deus no-
28 ster. † Affige opprimentes nos, & contume-
29 liam facientes in superbia. † ‖ Constitue po-
pulū tuum in loco sancto tuo, ‖ sicut dixit
30 Moyses. † Sacerdotes autē psallebant hym-
nos, usquequo cōsumptum esset sacrificiū.
31 † Cum autem consumptum esset sacrificiū,
ex residua aqua Nehemias iussit lapides ma
32 iores perfundi. † Quod ut factum est, ex eis
flamma accensa est: sed & ex lumine quod
33 refulsit ab altari consumpta est. † Vt uero
manifestata est res, renunciatum est regi
Persarum, quod in loco, in quo ignē abscon
derant hi qui translati fuerant sacerdotes,
aqua apparuit, de qua Nehemias, & qui cū
34 eo erant, purificauerunt sacrificia. † Consi-
derans autem rex, & rem diligenter exami
nans, fecit ei tēplum, -ut probaret quod fa-
35 ctum erat'. † ‖ & cū probasset, sacerdotibus
donauit multa bona, & alia atque alia mu-
nera, & accipiens manu sua, tribuebat eis'.
36 † Appellauit autem Nehemias hunc locum
Nephthar, quod interpretatur purificatio.
Vocatur autem apud plures Nephi.

Leu. 6. 9. 12. 13. & 13. 1. & 16. 3. 12.

Deut. 30. 3. 5. Inf. 2. 18.

-8 MS. Ꝟ et si quibus donauerat rex multa bona accipiebat ex hoc & tribuebat. 8 MS. G.

CAP. II.

1 INuenitur autem in descriptionibus Ie-
remiæ prophetæ, quod iussit eos ignem
accipere qui transmigrabantur signifi-
2 catum est, & ut mandauit trāsmigratis. † Et
dedit illis legem ne obliuiscerentur præce-
pta Domini, ‖ & ut non exerrarent mētibus
uidentes simulacra aurea & argentea, & or
3 namenta eorum. † Et alia huiusmodi dicēs,
hortabatur ne legē amouerēt a corde suo.

Baruch 6.

4 ♦Erat autē in ipsa scriptura, quomodo ta-
bernaculum, & arcā iussit propheta diuino
respōso ad se facto comitari secum, usque-
quo exijt in montē, ‖ in quo Moyses ascen-
5 dit, & uidit Dei hæreditatē. ♦Et ueniens ibi
Ieremias inuenit locum speluncæ: & taber
naculum, & arcā, & altare incensi intulit
6 illuc, & ostium obstruxit. ♦ Et accesserunt
quidā simul, qui sequebantur, ut notarent
7 sibi locum: & non potuerunt inuenire. ♦Vt
autē cognouit Ieremias, culpās illos, dixit,
Quod ignotus erit locus, donec congreget
Deus congregationem populi, & propitius
8 fiat: ♦& tunc Dñs ostendet hæc, & appare-
bit maiestas Dñi, & nubes erit sicut, & Moy
si manifestabatur, ‖ & sicut cum Salomon
petijt ut locus sāctificaretur magno Deo,
9 manifestabat hæc ♦ Magnifice etenim sa-
pientiā tractabat: & ut sapientiā habens, ‖
obtulit sacrificium dedicationis & cōsum-
10 mationis tēpli. ♦Sicut, & Moyses orabat ad
Dñm, ‖ & descendit ignis de cęlo, & cōsum-
11 psit holocaustū. ♦*Et dixit Moyses, eo quòd
nō sit \\ comestum' quod erat pro peccato,
12 -&' cōsumptum est. ♦Similiter, & Salomon
13 octo diebus celebrauit dedicationē. ♦ Infe-
rebātur autem in descreptionibus, & com-
mentarijs Nehemiæ hæc eadē, & \\ quali-
ter' \\ construens' bibliothecā cōgregauit,
de \\ regibus' libros, & prophetarum, & Da-
14 uid, & epistolas regum, & de donarijs. ♦ Si-
militer autē, & Iudas ea quæ \\ didicerat'
per bellum quod nobis acciderat, congrega
15 uit omnia, & sunt apud nos. ♦ Si ergo desi-
deratis hæc, mittite qui perferant uobis.
16 ♦ Acturi itaq; purificationē scripsimus uo-
bis: bene ergo facietis si egeritis hos dies.
17 ♦ Deus autē qui liberauit populum suum,
& reddidit hæreditatē omnibus, & regnum
18 & sacerdotium, & sāctificationem, ♦ ‖ sicut
promisit in lege, & speramus quod cito no
stri miserebitur, & congregabit de sub cęlo
19 in locum sanctum. ♦ Eripuit enim nos de
20 magnis periculis, & locum purgauit. ♦De Iu
da uero Machabæo, & fratribus eius, & de
templi magni purificatione, & de aræ dedi
21 catione: ♦ sed & de prælijs quæ pertinent
ad Antiochum Nobilem, & filium eius Eu-
22 patorem: ♦ & de illuminationibus quæ de
cęlo factæ sunt ad eos qui pro Iudęis forti-
ter fecerunt, ita ut uniuersam regionem
cum pauci essent, uindicarent, & barbaram
23 multitudinem fugarent, ♦& famosissimum
in toto orbe templum recuperarent, & ciui
tatem liberarent, & leges quæ \\ abolendæ'
erant restituerentur, Dño cum omni tran-
24 quillitate propitio facto illis. ♦- Item' quæ
ab Iasone Cyreneo, quinque libris compre
hensa, tentauimus nos uno uolumine bre-
25 uiare. ♦ Cōsiderantes enim multitudinem
librorum, & difficultatem uolentibus ag-
gredi narrationes historiarū propter mul-
26 titudinem rerum: ♦ curauimus uolentibus
quidem legere, ut essent animi oblectatio
studiosis uero, ut facilius possint memoriæ
cōmendare: omnibus autem legentibus uti
27 litas cōferatur. ♦Et nobis quidem ipsis, qui
hoc opus breuiādi causa suscepimus, nō fa
cilem laborem, imo uero negocium plenū
28 uigiliarum, & sudoris assumpsimus. ♦ Sicut
hi qui pręparāt cōuiuium, & quærunt alio
rum uoluntati parere, propter multorum

Deu.34.1
3.Reg.8.
14.23.30.
2.Par.6.
14.21.
3.Reg.8.
62.
Leu.9.24
3.Reg.18.
38.
2.Par.7.1
* sic & Salomō orauit, & descendit ignis de cœlo, & consumpsit holocaustum MS R G.
Leuit.10
16 17.
\\ manducatum 2 MS.
- MS. G.
\\ ut MS.
\\ construens. O.
\\ regionibus MS. R.
\\ desiderant. 5 MS G.
Deut.30.
3.5.
\\ abolitæ 8 MS. R.
Pro ſ. Iesus lectione faciunt codice. G.
- G.

29 gratia, libenter laborem sustinemus. ♦ Veri-
tatem quidem de singulis authoribus cō-
cedētes, ipsi autem secundum datā formā
30 breuitati studentes ♦Sicut enim nouæ do-
mus architecto de uniuersa structura curā
dum est: ei uero qui pingere curat quæ ap-
ta sūt ad ornatū, exquirēda sunt, ita ęstimā
31 dum est, & in nobis. ♦ Etenim intellectum
colligere, & ordinare sermonem, & curio-
sius partes singulas quasq; disquirere, histo
32 riæ cōgruit authori. ♦ breuitatē uero dictio
nis sectari, & executiones rerū uitare, bre-
33 uiāti concedendum est ♦Hinc ergo narra-
tionē incipiemus; de pręfatione tantum di
xisse sufficiat; stultum etenim est ante histo
riā effluere: in ipsa autem historia succingi.

CAP. III.

1 IGitur cum sancta ciuitas habitaretur in
omni pace, leges etiā adhuc optime cu-
stodirentur, propter Oniæ pōtificis *pie-
tatem, & \\ animos odio habentes' mala,
2 ♦ fiebat ut & ipsi reges, & principes locum
summo honore dignum ducerent, & tem-
3 plum maximis muneribus illustrarēt: ♦ ita
ut Seleucus Asię rex de redditibus suis præ
staret omnes sumptus ad ministeriū sacrifi
4 ciorum pertinētes ♦Simon autē de tribu Be
niamin præpositus tēpli cōstitutus, cōten-
debat obsistēte sibi principe sacerdotū, ini-
5 quum aliquid in ciuitate moliri. ♦Sed cum
uincere Oniam nō posset, uenit ad Apollo-
6 nium Tharsææ filium qui eo tempore erat
dux Cęlesyriæ, & Phęnicis: ♦& nunciauit ei
pecunijs innumerabilibus plenum esse ęra
rium Ierosolymis: & cōmunes copias im-
mēsas esse quæ nō pertinent ad rationē sa-
crificiorum: esse autē possibile, sub potesta-
7 te regis cadere uniuersa. ♦Cumq. retulisset
ad regē Apolonius de pecunijs quæ delata
erāt, ille accitum Heliodorum qui erat su-
per negocia eius, misit cū mādatis, ut præ-
8 dictā pecuniā transportaret. ♦Statimq. He
liodorus iter est aggressus, specie quidē qua
si per Cęlesyriam, & Phenicē ciuitates esset
peragraturus, re uera autē regis propositū
9 perfecturus. ♦Sed cū uenisset Ierosolymā,
benigne a summo sacerdote in ciuitate es-
set exceptus, narrauit de dato indicio pecu-
niarum, & cuius rei gratia adesset aperuit:
interrogabat autem si uere hæc ita essent,
10 ♦ Tunc summus sacerdos ostendit deposita
esse hæc, & uictualia uiduarum, & pupillo-
11 rum. ♦quędam uero esse Hircani Tobię ui-
ri ualde eminētis, in his quæ detulerat im-
pius Simon: uniuersa autem argenti talen-
12 ta esse quadringenta, & auri ducenta. ♦ de-
cipi uero eos qui credidissent loco, tēplo,
quod per uniuersum mundum honoratur,
pro sui ueneratione, & sanctitate omnino
13 impossibile esse. ♦At ille pro his quæ habe-
bat in mandatis a rege, dicebat \\ omni ge-
14 nere regi' ea esse deferenda. ♦Cōstituta au-
tem die intrabat de his Heliodorus ordi-
15 naturus. ♦Nō modica uero per uniuersam
16 ciuitatem erat trepidatio ♦Sacerdotes au-
tem ante altare cum stolis sacerdotalibus
iactauerunt se, & inuocabant de cęlo eum
qui de depositis legē posuit, ut his qui de-
17 posuerant ea, salua custodiret. ♦ Iam uero
qui uidebat summi sacerdotis uultum, mē-
te uulnerabatur: facies enim, & color im-
mutatus declarabat internum animi dolo-
rem.

* dispositione ei O
\\ animum odio habētes 3 MS.
\\ omnino regia 2 MS.
\\ omnino in regiam G.

rem. †circumfusa enim erat mæstitia quædā uiro,& horror corporis: per quæ mani- 18
festus aspiciētibus dolor cordis eius efficie-
batur. † Alij etiam gregatim de domibus 19
confluebant: publica supplicatione obse-
crātes, pro eo quòd in contemptum locus
esset uēturus. †Accinctæq. mulieres cilicijs 20
pectus, per plateas confluebant: sed & uirgi
nes quæ conclusæ erant, procurrebant ad
Oniam, aliæ autem ad muros, quædam ue-
ro per fenestras aspiciebant: †vniuersæ au- 21
tem protendentes manus in cęlum, depre-
cabātur: erat enim misera cōmistæ multi-
tudinis, & magni sacerdotis in agone con-
stituti expectatio. †Et hi quidē inuocabant 22
omnipotentem Deum, ut credita sibi, his
qui crediderant, cum omni integritate cō-
Inf. 5. 18 seruarētur. †‖Heliodorus autem, quod de- 23
creuerat, perficiebat eodem loco ipse cum
satellitibus circa ęrarium, pręsens. †Sed spi- 24
ritus omnipotentis Dei magnam fecit suæ
ostensionis euidentiā, ita ut omnes qui au-
si fuerant parēre ei, ruentes Dei uirtute, in
dissolutionē, & formidinē conuerterentur.
† Apparuit enim illis quidam equus terri- 25
bilē habens sessorē, optimis operimentis
adornatus: isq. cū impetu Heliodoro prio-
res calces elisit: qui autē ei sedebat, uideba-
tur arma habere aurea. † Alij etiam appa- 26
ruerunt duo iuuenes uirtute decori, opti-
mi gloria, speciosiq. amictu, qui circumste-
terunt eum, & ex utraque parte flagella-
bant, sine intermissione multis plagis uer-
Inf. 5. 18 berantes. †Subito autē ‖Heliodorus cōcidit 27
in terrā, eumq. multa caligine circumfu-
sum rapuerunt, atq; in sella gestatoria po-
situm eiecerunt. † Et is qui cum multis cur 28
soribus, & satellitibus prædictum ingressus
est ærarium, portabatur nullo sibi auxiliū
ferrente, manifesta Dei cognita uirtute: †& 29
ille quidē per diuinam uirtutē iacebat mu
tus, atq; omni spe, & salute priuatus. †Hi 30
autē Dñm benedicebāt, quia magnificabat
locum suum: & templum quod paulo ante
timore ac tumultu erat plenum, apparente
omnipotente Dño, gaudio, & lętitia imple-
tum est. † Tunc uero ex amicis Heliodori 31
quidam rogabant cōfestim Oniam, ut in-
uocaret Altissimum, ut uitā donaret ei qui
in supremo spiritu erat constitutus. †Con- 32
siderans autem summus sacerdos ne forte
rex suspicaretur malitiam aliquam ex Iu-
dæis circa Heliodorum consummatā, ob-
tulit pro salute uiri hostiā salutarē. † Cúq. 33
sūmus sacerdos exoraret, iidem iuuene eis-
dem uestibus amicti, astantes Heliodoro,
dixerunt, Oniæ sacerdoti gratias age: nam
propter eum Dominus tibi uitam donauit.
† tu autem a Deo flagellatus, nuncia om- 34
nibus magnalia Dei, & potestatem. Et his
dictis, non comparuerunt. †Heliodorus au 35
tē hostia Deo oblata, & uotis magnis pro-
missis ei qui uiuere illi concessit, & Oniæ
gratias agens, recepto exercitu repedabat
ad regem. †Testabatur autem omnibus ea 36
quæ sub oculis suis uiderat opera magni
Dei. †Cū autē rex interrogasset Heliodorū, 37
quis esset aptus adhuc semel Ierosolymā
mitti, ait, † Si quem habes hostem, aut re- 38
gni tui insidiatorem, mitte illuc, & flagella
tum eū recipies, si tamen euaserit: eo quòd
in loco sit uere Dei quædā uirtus. † Nā ipse 39
qui habet in cęlis habitationē, uisitator, &
adiutor est loci illius, & uenientes ad male
40 faciēdū, percutit ac perdit. † Igitur de He-
liodoro, & ærarij custodia ita res se habet

C A P. IIII.

1 SImon autem prædictus pecuniarū, &
patriæ delator, male loquebatur de
Onia, tanquā ipse Heliodorum insti-
gasset ad hæc, & ipse fuisset incētor malo-
2 rū: †prouisoremq; ciuitatis ac defensorem
gentis suæ, & ęmulatorē legis Dei audebat
3 insidiatorē regni dicere † Sed cum inimi-
citiæ in tantum procederent, ut etiam per
quosdam Simonis necessarios homicidia
4 fierent: †considerans Onias periculum cō-
tentionis, & Apollonium insanire, utpote
ducem Cœlesyriæ, & Phœnicis, ad augen-
dam malitiam Simonis, ad regē se contu-
5 lit, †non ut ciuium accusator, sed commu-
nem utilitatem apud semetipsum uniuer-
6 sæ multitudinis considerās †Videbat enim
sine regali prouidētia impossibile esse pa-
cem rebus dari, nec Simonem posse cessa-
7 re a stultitia sua. †Sed post Seleuci uitæ ex-
cessum, cū suscepisset regnū Antiocus qui
Nobilis appellabatur, ambiebat Iason fra-
8 ter Oniæ summū sacerdotiū: † adito rege
promittens ei argenti talenta trecenta se-
xaginta, & ex redditibus alijs talēta octo-
9 ginta. †super hoc promittebat, & alia cen-
tum, quinquaginta, si potestati eius cōce-
deretur gymnasiū, & ephebiam sibi consti-
tuere, & eos qui in Ierosolymis erant, An-
10 tiochenos scribere. †Quod cum rex annuis-
set, & obtinuisset principatū, statim ad gē-
tilē ritum contribules suos transferre cœ-
11 pit. † & amotis his quæ humanitatis causa
Iudæis a regibus fuerāt constituta, & per
Ioannē patrē Eupolemi, qui apud Roma-
nos de amicitia, & societate functus est le-
gatione legitima, ciuiū iura destituens, pra
12 ua instituta sanciebat. † Etenim ausus est
sub ipsa arce gymnasiū constituere, & op-
timos quosq; epheborū in lupanaribus po
13 nere. †Erat autē hoc nō initiū, sed incremē
tum quoddam, & profectus gētilis, & alie-
nigenæ conuersationis, propter impij, &
non sacerdotis Iasonis nefariū & inauditū
14 scelus: †ita ut sacerdotes iam non circa al-
taris officia dediti essent, sed contempto
templo, & sacrificijs neglectis festinarent
participes fieri palęstrę, & prębitionis eius
15 iniustę, & in exercitijs disci. †& patrios qui-
16 dem honores nihil habentes, Græcas glo-
rias optimas arbitrabantur: †quarū gratia
periculosa eos contentio habebat, & eorū
instituta ęmulabātur, ac per omnia his cō-
similes esse cupiebāt, quos hostes, & perē-
17 ptores habuerant. † In leges enim diuinas
18 impie agere impune non cedit: sed hoc tē-
pus sequens declarabit. † Cum autē quin-
19 quennalis agon Tyri celebraretur, & rex
præsens esset, † misit Iason facinorosus
ab Ierosolymis uiros peccatores, portan-
tes argenti didrachmas trecentas in sa-
crificium Herculis, quas postulauerunt
hi qui asportauerant ne in sacrificijs
20 erogarentur, quia non oporteret, sed
in alios sumptus eos deputari. † Sed hæc,
oblata sunt quidem ab eo qui miserat in
sacrificium Herculis: propter præsen-
tes autem data sunt in fabricam nauium

triremium. † Misso autem in Aegyptum 21
Apollonio Mnesthei filio propter primates
Ptolemæi Philometoris regis, Cum cogno-
uisset Antiochus alienum se a negocijs re-
gni effectum, proprijs utilitatibus consulẽs
profectus inde uenit Ioppen, & inde Iero-
solymam. † Et magnifice ab Iasone, & ci- 22
uitate susceptus, cum facularum lumini-
bus, & laudibus ingressus est: & inde in Phę
nicen exercitum conuertit. † Et post trien- 23
nij tempus misit Iason Menelaum supradi
cti Simonis fratrem portantem pecunias
regi, & de negocijs necessarijs responsa per-
laturum. † At ille commendatus regi, cum 24
magnificasset faciem potestatis eius, in se-
metipsum retorsit summum sacerdotium,
superponens Iasoni talenta argenti trecen
ta. † Acceptisq. a rege mandatis uenit, nihil 25
quidem habẽs dignum sacerdotio: animos
uero crudelis tyranni, & feræ beluæ iram
gerens. † Et Iason quidem qui proprium fra 26
trem captiuauerat, ipse deceptus profugus
in Ammanitem expulsus est regionem.
† Menelaus autem principatum quidẽ obti 27
nuit: de pecunijs uero regi promissis nihil
agebat, cum exactionem faceret Sostratus
qui arci erat præpositus. † nam ad hunc exa- 28
ctio uectigalium pertinebat: quam ob cau
sam utrique ad regem sunt euocati. † Et Me 29
nelaus amotus est a sacerdotio, succedente
Lysimacho fratre suo: Sostratus autem prę-
latus est Cyprijs. † Et cum hæc agerentur, 30
contigit Tarsenses, & Mallotas seditionem
mouere, eo quòd Antiochi regis concubinę
dono essent dati. † Festinanter itaque rex 31
uenit sedare illos, relicto suffecto uno ex co
mitibus suis Andronico. † Ratus autem 32
Menelaus, accepisse se tẽpus opportunum,
aurea quædam uasa e templo furatus do-
nauit Andronico, & alia vendiderat Tyri, &
per vicinas ciuitates. † Quod cum certissime 33
cognouisset Onias, arguebat eum, ipse in lo
co tuto se continens Antiochię secus Daph-
nem. † Vnde Menelaus accedens ad Andro- 34
nicum, rogabat ut Oniam interficeret. Qui
cum uenisset ad Oniam, & datis dextris cũ
iureiurando (quamuis esset ei suspectus)
suasisset de asylo procedere, statim eum pe-
remit, non ueritus iustitiam. † Ob quam cau 35
sam non solum Iudæi, sed etiam aliæ quo-
que nationes indignabantur, & moleste fe-
rebant de nece tanti uiri iniusta. † Sed re- 36
gressum regem de Ciliciæ locis adierunt Iu
dæi apud Antiochiam, simul & Græci, con-
querentes de iniqua nece Oniæ. † Contrista- 37
tus itaque est animo Antiochus propter O-
niam, & flexus ad misericordiam, lachry-
mas fudit, recordatus defuncti sobrietatem
& modestiam. † accensisq. animis Andro- 38
nicum purpura exutum, per totam ciuita-
tem iubet circumduci: & in eodem loco in
quo in Oniam impietatem commiserat, sa-
crilegum uita priuari, Domino illi condi-
gnam retribuente pœnam. † Multis autem 39
sacrilegijs in templo a Lysimacho commis-
sis Menelai consilio, & diuulgata fama, con
gregata est multitudo aduersũ Lysimachũ
multo iam auro exportato. † Turbis autem 40
insurgentibus, & animis ira repletis, Lysi-
machus armatis fere tribus millibus ini-
quis manibus uti cepit, duce quodam tyran
no, ætate pariter & demẽtia prouecto. † Sed 41
ut intellexerunt conatum Lysimachi, alij
lapides, alij fustes ualidos arripuêre: quidã
42 uero cinerem in Lysimachum iecere. † Et
multi quidem uulnerati, quidam autem, &
prostrati, omnes uero in fugam conuersi
sunt: ipsum etiam sacrilegum secus æra-
43 rium interfecerunt. † De his ergo cœpit iu-
44 dicium aduersus Menelaum agitari. † Et cũ
uenisset rex Tyrum, ad ipsum negociũ de-
45 tulerunt missi tres uiri a senioribus. † Et cũ
superaretur Menelaus, promisit Ptolemęo
multas pecunias dare ad suadendum regi.
46 † Itaque Ptolemæus in quodam atrio posi-
tum quasi refrigerandi gratia, regem adijt,
47 & deduxit a sententia: † & Menelaum qui-
dem uniuersæ malitiæ reum criminibus
absoluit: miseros autem qui etiam si apud
Scythas causam dixissent, innocentes iudi-
48 carentur, hos morte damnauit. † Cito ergo
iniustam pœnam dederunt, qui pro ciuita-
te, & populo, & sacris uasis causam prosecu
49 ti sunt. † Quam ob rem Tyri quoque indi-
gnati, erga sepulturam eorum liberalissimi
50 extiterunt. † Menelaus autem propter eo-
rum qui in potentia erant, auaritiam, per-
manebat in potestate, crescens in malitia
ad insidias ciuium.

CAP. V.

1 Eodem tempore Antiochus secundam
profectionem parauit in Ægyptum.
2 † Contigit autem per uniuersam Ie-
rosolymorum ciuitatem uideri diebus qua-
draginta per aera equites discurrentes, au-
ratas stolas habentes, & hastas quasi cohor-
3 tes armatas, & † cursus equorum per ordi-
nes digestos, & cõgressiones fieri cominus,
& scutorum motus, & galeatorum multitu
dinem gladijs districtis, & telorum iactus,
& aureorum armorum splendorem, om-
4 nisq. generis loricarum. † Quapropter om
nes rogabant in bonum monstra conuerti.
5 † Sed cum falsus rumor exisset, tamquam
uita excessisset Antiochus, assumptis Iason
nõ minus mille uiris, repente aggressus est
ciuitatem: & ciuibus ad murum conuolan
tibus ad ultimum apprehensa ciuitate, Me-
6 nelaus fugit in arcem: † Iason uero nõ par-
cebat in cæde ciuibus suis, nec cogitabat
prosperitatem aduersum cognatos malum
esse maximum, arbitrans hostium, & non
7 ciuium se trophæa capturum. † Et principa-
tum quidem non obtinuit, finem uero insi-
diarum suarum confusionẽ accepit, & pro-
8 fugus iterum abijt in Ammaniten. † Ad ul-
timum in exitium sui conclusus ab Areta
Arabum tyranno fugiens de ciuitate in ci-
uitatem, omnibus odiosus ut refuga legum
& execrabilis, ut patriæ & ciuium hostis, in
9 Ægyptum extrusus est: † & qui multos de
patria sua expulerat, peregre perijt, Lacede-
monias profectus, quasi pro cognatione ibi
10 refugium habiturus: † & qui insepultos mul
tos abiecerat, ipse & illamentatus, & inse-
pultus abijcitur: sepultura neque peregrina
usus, neque patrio sepulchro participans.
11 † His itaque gestis, suspicatus est rex socie-
tatem deserturos Iudæos: & ob hoc profe
ctus ex Aegypto efferatis animis, ciuitatem
12 quidem armis cepit. † Iussit autem militi-
bus interficere, nec parcere occurrentibus,
13 & per domos ascendẽtes trucidare. † Fiebãt
ergo cædes iuuenum, ac seniorum, & mu-

lierum,& natorũ exterminia, uirginumq́.
& paruulorum neces. ❧ Erant autem toto 14
triduo octoginta millia interfecti: qua-
draginta millia uincti, non minus autem
uenundati.❧Sed nec ista sufficiunt;ausus est 15
etiam intrare templum vniuersa terra san-
ctius, Menelao ductore, qui legum patriæ
fuit proditor: & scelestis manibus sumens 16
sancta uasa quæ ab alijs regibus & ciuitati-
bus erant posita ad ornatum loci & gloriã,
cõtrectabat indigne,& contaminabat. ❧Ita 17
alienatus mente Antiochus,non considera-
bat quod propter peccata habitantium ci-
uitatem,modicum Deus fuerat iratus:pro-
pter quod,& accidit circa locum despectio:
Sup.3.25 27. ❧ alioquin nisi contigisset eos multis pec- 18
catis esse inuolutos, ❧ sicut Heliodorus qui
missus est a Seleuco rege ad expoliandum
ærarium,etiam hic statim aduenies flagel
latus,& repulsus utique fuisset ab audacia.
❧ Verum non propter locum, gentem: sed 19
propter gẽtem,locum Deus elegit. ❧Ideoq́. 20
& ipse locus particeps factus est populi ma-
lorum. postea autem fiet socius bonorum.
& qui derelictus in ira Dei omnipotentis
est,iterum in magni Domini reconciliatio-
ne cum summa gloria exaltabitur. ❧ Igitur 21
Antiochus mille, & octingentis ablatis de
templo talentis, uelociter Antiochiam re-
gressus est, existimans se præ superbia ter-
ram ad nauigandum, pelagus uero ad iter
agendum deducturum propter mentis ela-
tionẽ. ❧Reliquit autem & præpositos ad 22
affligendam gentem: Ierosolymis quidem
Philippum genere Phrygem, moribus cru-
deliorem eo ipso a quo constitutus est. ❧In 23
Garizim autem Andronicum, & Menelaũ,
qui grauius quam cæteri imminebant ci-
uibus. ❧ Cumq́. appositus esset contra Iu- 24
dæos, misit odiosum principem Apolloniũ
cum exercitu uiginti & duobus millibus,
præcipiens ei omnes perfectę ætatis inter-
ficere,mulieres ac iuuenes uendere. ❧Qui 25
cum uenisset Ierosolymam,pacem simulãs,
quieuit usque ad diem sanctum Sabbathi:
& tũc feriatis Iudæis,arma capere suis prę-
cepit. ❧Omnesq́. qui ad spectaculũ proces- 26
serant,trucidauit: & ciuitatem cum arma-
tis discurrens,ingentẽ multitudinem pere-
mit.❧Iudas autem Machabęus,qui decimus 27
fuerat, secesserat in desertum locum, ibiq́
inter feras uitam in mõtibus cum suis age
bat:& fœni cibo vescentes, demorabantur,
ne participes essent coinquinationis.

CAP. VI.

SEd non post multum temporis misit 1
rex senem quendam Antiochenum,
qui compelleret Iudæos ut se transfer
rent a patrijs,& Dei legibus: ❧ contamina- 2
re etiam quod in Ierosolymis erat templũ,
& cognominare Iouis Olympij: & in Gari-
zim,prout erant hi qui locum inhabitabãt,
Iouis hospitalis. ❧Pessima autem & uniuer
sis grauis erat malorum incursio: ❧ nam 3
templum luxuria,& comessationibus Gen- 4
tium erat plenum, & scortãtium cum me
retricibus,sacratisq́. ædibus mulieres se ul-
tro ingerebant, intro ferentes ea quæ non
licebat. ❧ Altare etiam plenum erat illici- 5
tis,quæ legibus prohibebantur. ❧Neque au 6
tem Sabbatha custodiebantur, neque dies
solemnes patrij seruabantur, nec simplici-
ter Iudæum se esse quisquam confitebatur.
7 ❧ Ducebantur autem cum amara necessita-
te in die natalis regis ad sacrificia: & cum
Liberi sacra celebrarentur, cogebantur he-
8 dera coronati Libero circuire. ❧ Decretum
autem exijt in proximas gentilium ciuita-
tes,suggerentibus Ptolemæis,ut pari modo
& ipsi aduersus Iudæos agerent, ut sacrifi-
9 carent: ❧eos autem qui nollent transire ad
instituta gentium, interficerent. erat ergo
10 uidere miseriam. ❧Duæ enim mulieres de-
latę sunt natos suos circumcidisse: quas in-
fantibus ad ubera suspensis, cum publice
per ciuitatem circumduxissent,per muros
11 præcipitauerunt. ❧ Alij uero ad proximas
coeuntes speluncas,& latenter sabbathi diẽ
celebrantes, cum indicati essent Philippo,
flammis succensi sunt:eo quòd uerebantur
propter religionem,& obseruantiam, ma-
12 nu sibimet auxilium ferre.❧Obsecro autem
eos, qui hunc librum lecturi sunt,ne abhor
rescant propter aduersos casus, sed reputẽt
ea quę acciderunt,non ad interitum,sed ad
13 correptionem esse generis nostri. ❧ Etenim
multo tempore non sinere peccatoribus ex
sententia agere,sed statim ultiones adhibe
14 re: magni beneficij est indiciũ. ❧Non enim
sicut in alijs nationibus Dominus patien-
ter expectat,ut eas cum iudicij dies aduene
15 rit,in plenitudine peccatorum puniat: ❧ita
& in nobis statuit, ut peccatis nostris in fi-
nem deuolutis,ita demum in nos uindicet.
16 ❧ Propter quod nunquam quidem a nobis
misericordiam suam amouet: corripiens
uero in aduersis populum suum,non dere
17 linquit. ❧ Sed hæc nobis ad commonitionẽ
legentium dicta sint paucis. Iam autem ue
18 niendum est ad narrationem.❧Igitur Elea-
zarus unus de primoribus scribarum,uir æ-
tate prouectus,& vultu decorus,aperto ore
hians compellebatur carnem porcinam
19 manducare. ❧ At ille gloriosissimam mor-
tem magis quam odibilem uitam comple-
ctens, uoluntarie præibat ad supplicium.
20 ❧ Intuens autem quemadmodum oporte-
ret accedere, patienter sustinens,destinauit
non admittere illicita propter uitæ amorẽ.
21 ❧ Hi autem qui astabant,iniqua miseratio-
ne commoti,propter antiquam uiri amici-
tiam, tollentes eum secreto rogabant affer
ri carnes,quibus uesci ei licebat,ut simula-
retur manducasse,sicut rex imperauerat de
22 sacrificij carnibus: ❧ ut hoc facto a morte
liberaretur & propter ueterem uiri amici-
tiam, hanc in eo faciebant humanitatem.
23 ❧At ille cogitare cœpit ætatis,ac senectutis
suæ eminentiam dignam, & ingenitæ no-
bilitatis canitiem,atque a puero optimę cõ
uersationis actus, & secundum sanctæ,& a
Deo conditæ legis constituta, respondit ci-
to, dicens, præmitti se uelle in infernum:
24 ❧Non enim ætati nostrę dignum est,inquit,
fingere: ut multi adolescentes, arbitrantes
Eleazarum nonaginta annorum transisse
25 ad uitam alienigenarum: ❧ & ipsi propter
meam simulationem,& propter modicum
corruptibilis uitæ tẽpus decipiantur, & per
hoc maculam atque execrationem meę se-
26 nectuti conquiram. ❧ Nam etsi in præsen-
ti tempore supplicijs hominum eripiar,sed
manum Omnipotentis nec uiuus, nec de-
27 functus effugiam. ❧ Quam ob rem fortiter

uita excedendo, senectute quidem dignus
apparebo: ✝ adolescentibus autem exem 28
plum forte relinquam, si prompto animo,
ac fortiter pro grauissimis, ac sanctissimi
legibus honesta morte perfungar. His di
ctis confestim ad supplicium trahebatur.
✝ Hi autem qui eum ducebant, & paulo an 29
te fuerant mitiores, in iram conuersi sunt
propter sermones ab eo dictos, quos illi per
arrogantiam prolatos arbitrabantur. ✝ Sed 30
cum plagis perimeretur, ingemuit, & dixit,
Domine qui habes sanctam scientiam, ma-
nifeste tu scis quia cum a morte possem li-
berari, duros corporis sustineo dolores: se-
cundum animam uero propter timorem
tuum libenter hæc patior. ✝ Et iste quidem 31
hoc modo uita decessit, non solum iuueni-
bus, sed & uniuersæ genti memoriam mor-
tis suæ ad exemplum uirtutis & fortitudi-
nis derelinquens.

CAP. VII.

Contigit autem septem fratres una 1
cum matre sua apprehensos, compel
li a rege edere contra fas carnes por-
cinas, flagris, & taureis cruciatos. ✝ Vnus 2
autem ex illis qui erat primus, sic ait, Quid
quæris, & quid vis discere a nobis? parati
sumus mori magis quam patrias Dei leges
præuaricari. ✝ Iratus itaque rex iussit sar- 3
tagines & ollas æneas succendi. Quibus sta-
tim succensis, ✝ iussit ei qui prior fuerat lo- 4
cutus, amputari linguam: & cute capitis
abstracta, summas quoq; manus, & pedes
ei præscindi, cæteris eius fratribus, & ma-
tre inspicientibus. ✝ Et cum iam per omnia 5
inutilis factus esset, iussit ignem admoue-
ri, & adhuc spirantem torreri in sartagine:
in qua cum diu cruciaretur, cæteri una cũ
matre inuicem se hortabantur mori forti-
ter, ✝ dicentes. Dominus Deus aspiciet ue- 6
Deu.32. 36.43. ritatem, & cõsolabitur in nobis, quemad-
modum in protestatione cantici declarauit
Moyses: Et in seruis suis cõsolabitur. ✝ Mor- 7
tuo itaque illo primo hoc modo, sequenté
deducebant ad illudendum: & cute capitis
eius cum capillis abstracta, interrogabant si
manducaret, prius quam toto corpore per
membra singula puniretur. ✝ At ille respó- 8
dens patria uoce, dixit, Non faciã. Propter
quod & iste sequenti loco primi tormenta
suscepit: ✝ & in ultimo spiritu constitutus, 9
sic ait, Tu quidem scelestissime in præsenti
uita nos perdis: sed rex mundi defunctos
nos pro suis legibus, in æternę uitę resurre-
ctione suscitabit. ✝ Post hunc tertius illudi- 10
tur, & linguam postulatus cito protulit, &
manus constanter extendit: ✝ & cum fiducia 11
ait, E cęlo ista possideo, sed propter Dei le-
ges nunc hæc ipsa despicio, quoniam ab ip-
so me ea recepturum spero. ✝ ita ut rex, & 12
qui cum ipso erant, mirarentur adolescen-
tis animum, quod tamquam nihilum du-
ceret cruciatus. ✝ Et hoc ita defuncto, quar- 13
tum uexabant similiter torquentes. ✝ Et cũ 14
iam esset ad mortem, sic ait, Potius est ab
hominibus morti datos spem expectare a
Deo, iterum ab ipso resuscitandos. tibi enim
resurrectio ad uitam non erit. ✝ Et cũ ad- 15
mouissent quintum, uexabant eum. At il-
le respiciens in eum, ✝ dixit, Potestatem 16
inter homines habens, cum sis corruptibi-
lis, facis quod uis: noli autem putare ge-
17 nus nostrum a Deo esse derelictum. ✝ tu au
tem patienter sustine, & uidebis magnam
potestatem ipsius, qualiter te, & semen tuũ
18 torquebit. ✝ Post hunc ducebant sextum; &
is mori incipiens, sic ait, Noli frustra errare:
nos enim propter nosmetipsos hoc pati-
mur, peccantes in Deum nostrum, & digna
19 admiratione facta sunt in nobis. ✝ tu auté
ne existimes tibi impune futurum, quod
20 contra Deum pugnare tentaueris. ✝ Supra
modum autem mater mirabilis, & bono-
rum memoria digna, quæ pereuntes septé
filios sub unius diei tempore conspiciens,
bono animo ferebat propter spem quam in
21 Deo habebat: ✝ singulos illorum hortaba-
tur voce patria fortiter, repleta sapientia, &
femineæ cogitationi masculinum animum
22 inferens, ✝ dixit ad eos, Nescio qualiter in
utero meo apparuistis: neque enim ego spi
ritum, & animam donaui uobis & uitam,
& singulorum membra non ego ipsa com-
23 pegi, ✝ sed enim mundi creator, qui forma-
uit hominis natiuitatem, quique omnium
inuenit originem, & spiritum uobis iterum
cum misericordia reddet & uitã, sicut nunc
uosmetipsos despicitis propter leges eius.
24 ✝ Antiochus autem contemni se arbitratus,
simul, & exprobrantis uoce despecta, cum
adhuc adolescentior superesset, non solũ
uerbis hortabatur, sed & cum iuramento
affirmabat se diuitem, & beatum facturũ,
& translatum a patrijs legibus amicum
habiturum, & res necessarias ei præbitu-
25 rum. ✝ Sed ad hæc cum adolescens nequa-
quam inclinaretur, uocauit rex matrem,
& suadebat ei ut adolescenti fieret in salu-
26 tem. ✝ Cum autem multis eam uerbis esset
hortatus, promisit suasuram se filio suo.
27 ✝ Itaque inclinata ad illum, irridens crude-
lem tyrannum, ait patria uoce, Fili mi, mi-
serere mei, quæ te in utero nouem mensi-
bus portaui, & lac triẽnio dedi, & alui, & in
28 ætatem istam perduxi. ✝ Peto * te nate, ut *42 Ms.
aspicias ad cœlum, & terram, & ad omnia
quæ in eis sunt: & intelligas quia ex nihi-
29 lo fecit illa Deus, & hominum genus: ✝ ita
fiet, ut non timeas carnificem istum, sed
dignus fratribus tuis effectus particeps, su-
scipe mortem, ut in illa miseratione cum
30 fratribus tuis te recipiam. ✝ Cum hæc illa
adhuc diceret, ait adolescés, Quem sustine-
tis? non obedio præcepto regis, sed præce-
pto legis, quæ data est nobis per Moysen.
31 ✝ Tu uero qui inuentor omnis malitiæ fa-
ctus es in Hebræos, non effugies manum
32 Dei. ✝ Nos enim pro peccatis nostris hæc
33 patimur. ✝ Et si nobis propter increpatio-
nem, & correptionem Dominus Deus no-
ster modicum iratus est: sed iterum recon-
34 ciliabitur seruis suis. ✝ Tu autem ô scelestè
& omnium hominum flagitiosissime, noli
frustra extolli uanis spebus in seruos eius
35 inflammatus. ✝ nondum enim omnipo-
tentis Dei, & omnia inspicientis iudi-
36 cium effugisti. ✝ Nam fratres mei modi-
co nunc dolore sustentato, sub testamento
æternæ uitæ effecti sunt: tu uero iudicio
Dei iustas superbiæ tuæ pœnas exolues.
37 ✝ Ego autem sicut, & fratres mei, ani-
mam, & corpus meum trado pro patrijs
legibus: inuocans Deum maturius gen-
ti nostræ propitium fieri, teq. cum tor-

mentis

mentis,& verberibus cõfiteri quod ipse est
Deus solus. ✝ In me uero, & in fratribus 38
meis definet omnipotentis ira, quæ super
omne genus nostrum iuste superducta est.
✝ Tunc rex accensus ira,in hunc super om- 39
nes crudelius defæuit,indigne ferens se de-
risum. ✝ Et hic itaque mundus obijt, per 40
omnia in Dño confidens.✝Nouissime autẽ, 41
post filios,& mater consumpta est. ✝ Igitur 42
de sacrificijs,& de nimijs crudelitatibus sa-
tis dictum est.

CAP. VIII.

IVdas uero Machabæus, & qui cum illo 1
erant,introibant latenter in castella: &
conuocantes cognatos,* & eos qui per-
manserunt in Iudaismo assumentes, edu-
xerunt ad se sex millia uirorum. ✝Et inuo- 2
cabant Dñm,ut respiceret in populum qui
ab omnibus calcabatur, & misereretur tẽ-
plo quod contaminabatur ab impijs: ✝ mi- 3
sereretur etiam exterminio ciuitatis, quæ
esset illico complananda,& uocem sangui-
nis ad se clamantis audiret:✝memoraretur 4
quoque iniquissimas mortes paruulorum
innocentum, & blasphemias nomini suo
illatas,& indignaretur sup his. ✝At Macha- 5
bæus congregata multitudine, intolerabi-
lis gentibus efficiebatur. ira enim Domini
in misericordiam conuersa est.✝Et superue 6
niens castellis, & ciuitatibus improuisus,
succendebat eas: & opportuna loca occu-
pans,nõ paucas hostium strages dabat:✝ma 7
xime autem noctibus ad huiuscemodi ex-
cursus ferebatur, & fama uirtutis eius ubi-
que diffundebatur.✝ Vidẽs autem Philippus 8
paulatim uirum ad profectum uenire, ac
frequentius res ei cedere prospere,ad Ptole
mæum ducem Cœlesyriæ, & Phœnicis scri-
psit ut auxilium ferret regijs negocijs. ✝At 9
ille uelociter misit Nicanorem Patrocli de
primoribus amicum, datis ei de permistis
gentibus,armatis non minus uiginti milli
bus,ut uniuersum Iudæorum genus dele-
ret,adiuncto ei,& Gorgia uiro militari, &
in bellicis rebus experiẽtissimo. ✝Cõstituit 10
autem Nicanor,ut regi tributum, quod Ro
manis erat dãdum,duo millia talentorum
de captiuitate Iudęorũ suppleret:✝statimq́ 11
ad maritimas ciuitates misit,conuocans ad
coemptionem Iudaicorum mancipiorum,
promittens se nonaginta mãcipia talento
distracturum,non respiciens ad uindictam
quę eum ab omnipotente esset cõsecutura.
✝Iudas autem ubi cõperit,indicauit his qui 12
secum erant Iudæis, Nicanoris aduentum.
✝Ex quibus quidã formidãtes, & nõ creden 13
tes Dei iustitiæ, in fugã uertebantur: ✝ alij 14
uero siquid eis supererat vẽdebant,simulq́
Dñm deprecabantur ut eriperet eos ab im-
pio Nicanore, qui eos prius quàm cominus
ueniret uendiderat,✝& si non propter eos, 15
propter testamentum tamen quod erat ad
patres eorum, & propter inuocationẽ san-
cti, & magnifici nominis eius super ipsos.
✝Cõuocatis autem Machabæus septem mil 16
libus,qui cum ipso erant,rogabat, ne hosti-
bus recõciliarentur,neq;metuerent inique
uenientium aduersum se hostium multitu
dinem,sed fortiter cõtenderent; ✝ante ocu 17
los habentes cõtumeliã quę loco sancto ab
his iniuste esset illata,itemq́. & ludibrio ha
bitæ ciuitatis iniuriã, adhuc etiã ueterum
instituta cõuulsa. ✝ Nam illi quidem armis 18

* & amicos O.

confidunt, ait:simul & audacia nos autem
in omnipotente Domino qui potest, & ue-
nientes aduersum nos,& uniuersum mun-
19 dum uno nutu delere,confidimus.✝Admo-
nuit autem eos,& de auxilijs Dei,quæ facta
sunt erga parentes: & quod sub Sennache-
rib centum octoginta quinque millia pe-
20 rierunt: ✝ & de prœlio quod eis aduersus
Galatas fuit in Babylonia ut omnes ubi ad
rem uentum est, Macedonibus socijs hæsi-
tãtibus,ipsi sex millia soli peremerunt cen
tum uiginti millia, propter auxilium illis
datum de cęlo,& beneficia pro his plurima
21 consecuti sunt.✝His uerbis constantes effe-
cti sunt,& pro legibus,& patria mori para-
22 ti.✝Constituit itaq; fratres suos duces utri-
que ordini,Simonem, & Ioseph, & Io-
nathã,subiectis unicuiq; millenis, & quin-
23 gentenis. ✝ Ad hoc etiã ab Esdra lecto illis
sancto libro, & dato signo adiutorij Dei, in
prima acie ipse dux cõmisit cũ Nicanore.
24 ✝Et facto sibi adiutore omnipotente inter-
fecerunt sup nouem millia hominum:ma-
iorem autem partem exercitus Nicanoris
uulneribus debilẽ factã fugere cõpulerunt.
25 ✝ Pecunijs uero eorum qui ad emptionem
ipsorum uenerant,sublatis ipsos usquequa-
26 que persecuti sunt, ✝ sed reuersi sunt hora
conclusi.nam erat ante sabbathum:quã ob
causam non perseuerauerunt insequentes.
27 ✝Arma autem ipsorum, & spolia cõgregã-
tes, sabbathum agebant, benedicẽtes Dñm
qui liberauit eos in isto die, misericordiæ
28 initium stillans in eos.✝Post sabbathum ve
ro debilibus,& orphanis, & uiduis diuise-
runt spolia: & residua ipsi cum suis habue-
29 re.✝His itaq; gestis,& communiter ab om-
nibus facta obsecratione,misericordẽ Dñm
postulabant, ut in finem seruis suis recõci-
30 liaretur. ✝ Et ex his qui cum Timotheo, &
Bacchide erãt contra se contendentes, sup
uiginti millia interfecerunt,& munitiones
excelsas obtinuerunt: & plures prædas di-
uiserunt,æquã portionem debilibus,pupil-
31 lis & uiduis, sed & senioribus facientes.✝Et
cum arma eorum diligenter collegissent,
omnia composuerunt in locis opportunis,
residua uero spolia Ierosolymã detulerunt:
32 ✝& Philarchen qui cum Timotheo erat,in-
terfecerunt,uirum scelestum,qui in multis
33 Iudæos afflixerat. ✝ Et cum epinicia agerẽt
in Ierosolymis,eum qui sacras ianuas incẽ-
derat,id est,Callisthenem,cum in quoddam
domicilium refugisset,incenderunt, digna
ei mercede pro impietatibus suis reddita.
34 ✝Facinorosissimus autem Nicanor,qui mil
le negociantes ad Iudæorum uenditionem
35 adduxerat, ✝ humiliatus auxilio Domini
ab his quos nullos existimauerat, deposita
ueste gloriæ,per mediterranea fugiens, so-
lus uenit Antiochiam,summam infelicita-
36 tem de interitu sui exercitus cõsecutus.✝Et
qui promiserat Romanis se tributum resti-
tuere de captiuitate Ierosolymorum, præ-
dicabat nunc protectorem Deum habere
Iudæos,& ob ipsum inuulnerabiles esse,eo
quòd sequerentur leges ab ipso constitutas.

CAP. IX.

1 EOdem tempore Antiochus inhone-
2 ste reuertebatur de Perside. ✝ Intra-
uerat enim in eam quæ dicitur Per-
sepolis,& tentauit" expoliare" templum,

4.Reg. 19 35. Tob.1.21 Eccl. 48. 24. Is.37.36. 1. Mac.7 41. Inf.15.22

" ἱεροσυλεῖν. " templa 33 u 8.

& ciuitatem opprimere. sed multitudine
ad arma concurrente,in fugam uersi sunt:
& ita contigit ut Antiochus post fugã tur-
piter rediret. †Et cum uenisset circa Ecbata- 3
nã,recognouit quæ erga Nicanorem,& Ti-
motheũ gesta sunt. †Elatus autẽ in ira, arbi 4
trabatur se iniuriã illorũ qui se fugauerãt
posse in Iudæos retorquere:ideoq. iussit a-
gitari currũ suum, sine intermissione agẽs
iter,cœlesti eũ iudicio perurgente,eo quòd
ita superbe locutus est se uenturũ Ierosoly-
mã,& cõgeriẽ sepulchri Iudæorũ eã factu-
.Par.16. rũ. †Sed || qui uniuersa conspicit Dñs Deus 5
Israel percussit eum insanabili & inuisibili
plaga. Vt enim finiuit hũc ipsum sermonẽ,
apprehẽdit eũ dolor dirus uiscerũ, & ama-
ra interiorum tormenta: † & quidem sa- 6
tis iuste, quippe qui multis & nouis crucia-
tibus aliorũ torserat uiscera,licet ille nullo
modo a sua malitia cessaret. †Sup hoc au- 7
tẽ superbia repletus,ignẽ spirans animo in
Iudæos,& præcipiens accelerari negocium,
cõtigit illum impetu euntem de curru ca-
dere, & graui corporis collisione membra
uexari. †Isq. qui sibi uidebatur etiã flucti- 8
bus maris imperare,supra humanũ modũ
superbia repletus,& montiũ altitudines in
statera appendere, nunc humiliatus ad ter
rã in gestatorio portabatur, manifestã Dei
uirtutẽ in semetipso contestans: †ita ut de 9
corpore impij uermes scaturirent,ac uiuẽ-
tes in doloribus carnes eius effluerẽt, odo-
re etiam illius & fętore exercitus grauare-
tur. †& qui paulo ante sidera cęli continge- 10
re se arbitrabatur, eum nemo poterat pro-
pter intolerãtiã fętoris portare. †Hinc igi- 11
tur cœpit ex graui superbia deductus ad ã-
gnitionẽ sui uenire,diuina admonitus pla
ga,per momẽta singula doloribus suis aug-
mẽta capientibus. †& cũ nec ipse iã fętorẽ 12
suũ ferre posset,ita ait, Iustũ est subditũ es-
se Deo, & mortalẽ non paria Deo sentire.
†Orabat autẽ hic scelestus Dñm,a quo non 13
esset misericordiã consecuturus. †Et ciuita- 14
tẽ,ad quã festinãs ueniebat ut eã ad solum
deduceret,ac sepulchrũ cõgestorũ faceret,
nunc optat liberã reddere: †& Iudæos quos 15
nec sepultura quidẽ se dignos habiturũ,sed
auibus ac feris diripiẽdos traditurũ,& cum
paruulis exterminaturum dixerat,æquales
nunc Atheniensibus facturũ pollicetur: †tẽ 16
plum etiã sanctum, quod prius expoliaue-
rat,optimis donis ornaturũ,& sancta uasa
multiplicaturũ, & pertinentes ad sacrificia
sumptus de reditibus suis præstaturũ: † sup 17
hæc,& Iudæum se futurũ,& omnẽ locũ ter
ræ perambulaturũ,& prædicaturũ Dei po-
testatẽ. †Sed nõ cessantibus doloribus(su- 18
peruenerat enim in eũ iustũ Dei iudiciũ)despe
rãs scripsit ad Iudæos in modũ deprecatio-
nis epistolã hæc continentẽ. †OPTIMIS ci- 19
uibus Iudæis plurimã salutẽ,& bene ualere,
& esse felices,rex & princeps Antiochus. †Si 20
bene ualetis,& filij uestri,& ex sentẽtia vo-
bis cuncta sunt, maximas agimus gratias.
†Et ego in infirmitate constitutus,uestri au 21
tẽ memor benigne reuersus de Persidis lo-
cis,& infirmitate graui apprehensus,neces-
sariũ duxi pro communi utilitate curã ha-
bere: †non desperãs memetipsum,sed spem 22
multã habens effugiẽdi infirmitatẽ. †Respi 23
ciẽs autẽ quod & pater meus, quibus tẽpo-
ribus in locis superioribus ducebat exerci-
tũ,ostẽdit qui post se susciperet principatũ:
24 †vt si quid contrariũ accideret,aut difficile
nunciaretur, scientes hi qui in regionibus
erant,cui esset rerum summa derelicta,nõ
25 turbarentur. †Ad hæc,considerans de proxi
mo potentes quosque & uicinos tẽporibus
insidiantes & euentũ expectãtes,designaui
filiũ meum Antiochũ regẽ,quẽ sæpe recur-
rens in superiora regna multis uestrũ com-
mẽdabã: & scripsi ad eũ quę subiecta sunt.
26 †Oro itaq; uos,& peto memores beneficio-
rũ publice,& priuatim, ut unusquisq; con-
27 seruet fidẽ ad me,& ad filiũ meum †Confi
do enim eũ modeste,& humane acturũ, &
sequentẽ propositũ meũ,& cõmunẽ uobis
28 fore. †Igitur homicida,& blasphemus pessi-
me pcussus,& ut ipse alios tractauerat,pere
gre in montibus,miserabili obitu vita fun-
29 ctus est. †Trãsferebat autẽ corpus Philippus
collactaneus eius;qui metuens filiũ Antio-
chi,ad Ptolemęum Philometorẽ in Aegyp-
tum abijt.

CAP. X.

1 MAchabæus autẽ & qui cũ eo erant,
Dño se protegente,tẽplum quidẽ,
2 & ciuitatẽ recepit: †aras autẽ quas
alienigenæ per plateas extruxerant,itemq.
3 delubra demolitus est. †& purgato templo,
aliud altare fecerunt:& de ignitis lapidibus
igne cõcepto sacrificia obtulerunt post biẽ-
niũ,& incensum,& lucernas,& panes pro-
4 positionis posuerunt. †Quibus gestis,roga-
bant Dñm prostrati in terrã,ne amplius ta-
libus malis inciderẽt: sed & si quando pec-
cassent; ut ab ipso mitius corriperentur, &
non barbaris ac blasphemis hominibus tra
5 derentur. †||Qua die autẽ tẽplum ab alieni- 1.Mac.4.
genis pollutũ fuerat, contigit eadẽ die pu- 52.
rificationem fieri,uicesima quinta mensis,
6 qui fuit Casleu †& cum lætitia diebus octo
egerunt in modũ tabernaculorũ:recordan
tes quod ante modicum temporis diẽ solen
nẽ tabernaculorũ in montibus,& in spelun
7 cis more bestiarum egerant. †Propter quod
thyrsos,& ramos uirides, & palmas præfe-
rebant ei qui prosperauit mundare locum
8 suum. †Et decreuerunt cõmuni pręcepto &
decreto,uniuersę genti Iudęorum omnibus
9 annis agere dies istos. † Et Antiochi quidẽ
qui appellatus est Nobilis,uitæ excessus ita
10 se habuit. †Nũc autẽ de Eupatore Antiochi
impij filio,quæ gesta sunt narrabimus,bre-
11 uiantes mala quæ in bellis gesta sunt. †Hic
enim suscepto regno, cõstituit super nego-
tia regni Lysiã quemdã Phęnicis & Syrię mi
12 litiæ principẽ. †Nã Ptolemæus,qui diceba-
tur Macer,iusti tenax, erga Iudæos esse cõ-
stituit, & præcipue propter iniquitatẽ quæ
facta erat in eos, & pacifice agere cum eis.
13 † Sed ob hoc accusatus ab amicis apud Eu-
patorẽ, cũ frequenter proditor audiret, eo
quòd Cyprum creditam sibi a Philometore
deseruisset,& ad Antiochum Nobilẽ trãsla-
tus etiã ab eo recessisset, ueneno vitã fini-
14 uit. †Gorgias autẽ cum esset dux locorum,
assumptis aduenis frequẽter Iudæos debel
15 labat. †Iudæi uero qui tenebãt opportunas
munitiones, fugatos ab Ierosolymis susci-
16 piebãt,& bellare tẽtabãt. †Hi uero qui erãt
cum Machabæo per orationes Dñm rogan
tes ut esset sibi adiutor, impetum fecerunt
17 in munitiones Idumæorũ: †multaq. ui in-

sistentes

* quinque ms. 2. Verú Textum consentit libris G.

sistentes,locaq; retinuerút,occurrétes inter
merunt.& omnes simul nó minus uiginti*
millibus trucidauerunt. ✝ Quidá autè cum 18
fugissent in duas turres ualde munitas,om
nem apparatum ad repugnandú habentes
✝Machabæus ad eorú expugnationé,relicto 19
Simone & Iosepho, itéq. Zachæo,eisq. qui
cum ipsis erant satis multis,ipse ad eas quæ
amplius perurgebát pugnas,conuersus est.
✝ Hi uero qui cum Simone erát,cupiditate 20
ducti,a quibusdá qui in turribus erát, suasi
sunt pecunia: & septuaginta millibus di-
drachmis acceptis, dimiserunt quosdá effu
gere.✝Cum autè Machabæo nunciatú esset 21
quod factum est,principibus populi congre
gatis accusauit, quod pecunia fratres uédi-
dissent,aduersarijs eorú dimissis. ✝Hos igi- 22
tur proditores factos interfecit,& cóféstim
duas turres occupauit. ✝Armis autè ac ma- 23
nibus omnia prospere agendo in duabus
munitionibus plus quàm uiginti millia pe
remit. ✝ Et Timotheus, qui prius a Iudæis 24
fuerat superatus,cóuocato exercitu peregri

** exercitu O.

næ multitudinis, & congregato** equitatu
Asiano aduenit,quasi armis Iudæam captu
rus.✝Machabæus autè,& qui cum ipso erát 25
appropinquante illo,deprecabantur Dñm,
caput terra aspergentes, lumbosq; cilicijs
præcincti,✝ad altaris crepidinem prouolu 26
ti,ut sibi propitius, inimicis autem eorum
esset inimicus, & aduersarijs aduersaretur,

Exod. 23. 20. Deu. 20. 4 28. 7.

sicut lex dicit ✝Et ita post orationem sum 27
ptis armis,longius de ciuitate procedentes,
& proximi hostibus effecti,resederunt.✝Pri 28
mo autem Solis ortu utriq; cómiserunt: isti
quidem uictoriæ & prosperitatis spon oré
cum uirtute Dñm habentes: illi autem ducé
belli animum habebát.✝Sed cum uehemés 29
pugna esset,apparuerunt aduersarijs de cę-
lo uiri quinq; in equis,frenis aureis decori,
ducatum Iudæis pręstantes: ✝ex quibus duo 30
Machabæum medium habentes,armis suis
circumseptum incolumem cóseruabant:in
aduersarios autem tela,& fulmina iaciebát
ex quo & cæcitate confusi,& repleti pertur
batione cadebát ✝Interfecti sunt autem vi- 31
ginti millia quingenti, & equites sexcenti
✝ Timotheus vero confugit in Gazará præ- 32
sidium munitum,cui pręerat Chæreas.✝Ma 33
chabæus autem,& qui cum eo erant,lætan
tes obsederunt præsidium diebus quatuor.
✝At hi qui intus erant,loci firmitate confi- 34
si,supra modum maledicebát, & sermones
nefandos iactabant. ✝Sed cum dies quinta 35
illucesceret,uiginti iuuenes ex his qui cum
Machabæo erát,accensi animis propter blas-
phemiá,uiriliter accesserunt ad murum, &
feroci animo incedentes ascendebant:✝sed 36
& alij similiter ascendétes, turres portasq;
succendere aggressi sunt,atq; ipsos maledi-
cos uiuos concremare ✝Per cótinuum autè 37
biduum præsidio vastato,Timotheú occul-
tantem se in quodá repertum loco pereme
runt:& fratrem illius Chæream & Apollo-
phanem occiderunt.✝Quibus gestis,in hym 38
nis & cófessionibus benedicebant Dñm,qui
magna fecit in Israel,& uictoriá dedit illis.

CAP. XI.

Sed paruo post tempore,Lysias procura 1
tor regis, & propinquus, ac negociorú
præpositus,grauiter ferens de his quæ
acciderant ✝cógregatis octogintá millibus, 2
& equitatu uniuerso: ueniebat aduersus Iu
dæos,existimás se ciuitatem quidem capiá
3 Gentibus habitaculú facturum,✝templum
uero in pecuniæ quæstum, sicut cætera de-
lubra Gentium,habiturum,& per singulos
4 annos uenale sacerdotium: ✝ nusquá reco-
gitás Dei potestatem,sed mente effrenatus
in multitudine peditú, & in millibus equi-
tum, & in octoginta elephantis cófidebat.
5 ✝Ingressus autem Iudęá,& appropiás Beth-
suræ,quæ erat in angusto loco, ab Ierosoly-
ma interuallo quinq; stadiorú, illud præsi-
6 dium expugnabat. ✝Vt autè Machabæus,&
qui cú eo erát,cognouerunt expugnari præ
sidia,cum fletu,& lachrymis rogabát Dñm,
& omnis turba simul,ut bonum Angelum
7 mitteret ad salutem Israel.✝Et ipse primus
Machabæus sumptis armis,cæteros adhor-
tatus est simul secum periculú subire,& fer
8 re auxilium fratribus suis. ✝Cumq. pariter
prompto animo procederent, Ierosolymis
apparuit pręcedens eos eques in ueste can-
9 dida,armis aureis hastá uibrans.✝Tunc om
nes simul benedixerút misericordem Dñm
& cóualuerunt animis:nó solum homines
sed & bestias ferocissimas,& muros ferreos
10 parati penetrare ✝Ibant igitur prompti,de
cęlo habentes adiutorem,& miserantem su
11 per eos Dñm ✝Leonum autem more impe-
tu irruentes in hostes, prostrauerunt ex eis
undecim millia peditú,& equitú mille sex-
12 centos: ✝ vniuersos autem in fugam verte-
runt, plures autem ex eis vulnerati nudi
euaserunt. Sed & ipse Lysias turpiter fu-
13 giens euasit.✝Et quia nó insensatus erat,se-
cum ipse reputás factá erga se diminutio-
nem, & intelligens inuictos esse Hebræos,
omnipotentis Dei auxilio innitentes,misit
14 ad eos:✝promisitq. se cósensurum omnibus
quæ iusta sunt, & regem cópulsurum ami-
15 cum fieri.✝Annuit autem Machabęus preci-
bus Lysiæ,in omnibus utilitati cósulens: &
quæcunq; Machabæus scripsit Lysiæ de Iu-
16 dæis,ea rex cócessit.✝Ná erát scriptæ Iudęis
epistolæ a Lysia,siquidem hunc modum có
tinentes: LYSIAS populo Iudęorum salute.
17 ✝Ioannes & Abesalom qui missi fuerát a uo
bis, tradétes scripta,postulabát ut ea quæ p
18 illos significabátur,implerem. ✝Quæcunq;
igitur regi potuerunt perferri , exposui; &
19 quæ res permittebát,cócessit.✝Si igitur in ne-
gocijs fidem cóseruaueritis,& deinceps bo-
20 norum vobis causa esse tentabo . ✝ De cæte
ris autè p singula uerba mandaui & illis,&
his qui a me missi sunt,colloqui uobiscum.
21 ✝Bene ualete. Anno centesimo quadragesi
mo octauo mensis Dioscori,die vicesima &
22 quarta.✝Regis autem epistola,ista contine-
bat: REX Antiochus Lysiæ fratri salutem.
23 ✝Patre nostro inter deos translato, nos vo-
lentes eos qui sunt in regno nostro sine tu-
multu agere,& rebus suis adhibere diligen
24 tiá,✝audiuimus Iudæos nó cósensisse patri
meo ut transferrentur ad ritum Græcorú,
sed tenere uelle suum institutum,ac propte
rea postulare a nobis concedi sibi legitima
25 sua.✝Volentes igitur hác quoq; genté quie-
ta esse,statuétes iudicauimus templum re-
stitui illis,ut agerét secundum suorum ma-
26 iorum consuetudiné.✝Bene igitur feceris,si
miseris ad eos,& dexterá dederis,vt cognita
nostra uoluntate,bono animo sint,& utili-

bus propriis deseruiant. ♦ Ad Iudæos uero 27
regis epistola talis erat. REX Antiochus
senatui Iudæorũ,& cæteris Iudæis salutẽ.
♦Si ualetis, sic estis ut uolumus: sed & ipsi 28
bene ualemus.♦ Adiit nos Menelaus, dicẽs 29
uelle uos descendere ad uestros qui sunt
apud nos.♦His igitur qui cõmeant usq; ad 30
diẽ tricesimũ mensis Xanthici,damus dex-
tras securitatis,♦ ut Iudaicis utantur cibis, 31
& legibus suis,sicut & prius: & nemo eorũ
ullo modo molestiam patiatur de his quæ
per ignorantiã gesta sunt. ♦ Misimus autẽ 32
& Menelaũ,qui uos alloquatur. ♦ Valete, 33
Anno cẽtesimo quadragesimo octauo,Xã-
thici mensis quintadecima die. ♦ Miserunt 34
autẽ etiã Romani epistolã ita se habentẽ:
QVINTVS Memmius & Titus Manilius
legati Romanorũ,populo Iudæorum salu-
tẽ ♦De his quæ Lysias cognatus Regis con- 35
cessit uobis,& nos concessimus ♦De quibus 36
autẽ ad regem indicauit referendũ,confe-
stim aliquẽ mittite, diligentius inter uos
conferentes: ut decernamus, sicut cõgruit
uobis: nos enim Antiochiam accedimus.
♦ Ideoq; festinate rescribere,ut nos quoq; 37
sciamus cuius estis uoluntatis ♦Bene uale- 38
te.Anno centesimo quadragesimo octauo,
quintadecimã die mensis Xanthici.

CAP. XII.

HIs factis pactionibus,Lysias perge- 1
bat ad regẽ, Iudæi autẽ agricultu-
ræ operam dabant.♦ Sed hi qui re- 2
sederant Timotheus & Appollonius Gẽnęi
filius,sed & Hieronymus,& Demophõ, su-
per hos & Nicanor Cypriarches, non sine-
bant eos in silentio agere,& quiete. ♦ Iop- 3
pitę uero tale quoddã flagitiũ perpetrarũt.
rogauerunt Iudæos cũ quibus habitabant,
ascendere scaphas quas parauerant, cum
uxoribus, & filijs, quasi nullis inimicitijs
inter eos subiacentibus. ♦ Secundũ cõmu- 4
ne itaque decretũ ciuitatis, & ipsis acquie-
scentibus,pacisq. causa nihil suspectũ ha-
bentibus:cũ in altũ processissent, submer-
serunt nõ minus ducẽtos.♦ Quã crudelita- 5
tẽ Iudas in suæ gẽtis homines factã ut co-
gnouit,præcepit uiris qui erant cũ ipso: &
inuocato iusto iudice Deo,♦uenit aduersus 6
interfectores fratrũ, & portũ quidẽ nocte
succendit,scaphas exussit, eos autẽ qui ab
igne refugerãt,gladio peremit.♦ Et cũ hæc 7
ita egisset,discessit quasi iterũ reuersurus,
& uniuersos Ioppitas eradicaturus. ♦ Sed 8
cũ cognouisset & eos q erãt Iamniæ,uelle
pari modo facere habitãtibus secũ Iudęis,
♦ Iamnitis quoq; nocte superuenit,& por- 9
tũ cũ nauibus succendit: ita ut lumẽ ignis
appareret Ierosolymis a stadiis ducentis
quadraginta, ♦ Inde cũ iã abissent nouem 10
stadijs,& iter facerent ad Timotheũ, com-
miserunt cũ eo Arabes quinque millia ui-
ri,& equites quingenti.♦Cumq.pugna ua- 11
lida fieret,& auxilio Dei prospere cessisset,
residui Arabes uicti,petebãt a Iuda dextrã
sibi dari, promittentes se pascua daturos,
& in cęteris profuturos.♦ Iudas autẽ arbi- 12
tratus uere in multis eos utiles, promisit
pacẽ;dextrisq.acceptis,discessere ad taber-
nacula sua.♦ Aggressus est autẽ & ciuitatẽ 13
quandã firmã põtibus murisq.circumse-
ptã,quæ a turbis habitabatur gentiũ pro-
miscuarũ,cui nomẽ Caspin. ♦ Hi uero qui 14

intus erat,confidentes in stabilitate murorũ
& apparatu alimoniarũ, remissius agebãt,
maledictis lacessentes Iudã,ac blasphemã-
15 tes,ac loquentes quæ fas non est. ♦ Macha-
bęus autẽ inuocato magno mundi princi-
pe,qui sine arietibus & machinis ‖ tẽpori- Iosue 6.20.
bus Iesu pręcipitauit Iericho,irruit feroci-
16 ter muris: ♦& capta ciuitate per Dñi uolũ-
tatẽ innumerabiles cædes fecit,ita ut adia-
cens stagnũ stadiorũ duorũ latitudinis,sã-
17 guine infectũ fluere uideretur. ♦ Inde di-
scesserunt stadia septingenta quinquagin-
ta,& uenerunt in Characa ad eos qui di-
18 cuntur,Tubianęi,♦Iudæos & Timotheum
quidẽ in illis locis non cõprehenderunt,
nulloq. negocio perfecto regressus est,reli-
19 cto in quodã loco firmissimo pręsidio ♦ Do
sitheus autẽ & Sosipater, qui erant duces
cũ Machabęo,peremerunt a Timotheo re-
20 lictos in præsidio, decẽ millia uiros. ♦ At
Machabęus ordinatis circũ se sex millibus,
& constitutis per cohortes, aduersus Timo
theũ processit, habentẽ secũ centũ uiginti
millia peditũ,equitumq. duo millia quin-
21 gentos.♦ Cognito autẽ Iudæ aduentu, Ti-
motheus præmisit mulieres & filios & re-
liquũ apparatũ,in præsidiũ quod Carnion
dicitur erat enim inexpugnabile,& acces-
su difficile propter locorum angustias.
22 ♦Cumq.cohors Iudæ prima apparuisset, ti-
mor hostibus incussus est,ex præsentia Dei
qui uniuersa conspicit, & in fugã uersi sũt
alius ab alio,ita ut magis a suis deiiceren-
tur, & gladiorũ suorum ictibus debilitarẽ-
23 tur.♦ Iudas autẽ uehementer instabat pu-
niens prophanos,& prostrauit ex eis trigin
24 ta millia uirorum. ♦ Ipse uero Timotheus
incidit in partes Dosithei & Sosipatris: &
multis precibus postulabat ut uiuus dimit-
teretur, eo quòd multorum ex Iudæis pa-
rentes haberet,ac fratres,quos morte eius
25 decipi eueniret. ♦ Et cum fidẽ dedisset re-
stituturum se eos secundum constitutũ,il-
lęsum eũ dimiserunt, propter fratrum sa-
26 lutẽ. ♦ Iudas autem regressus est a Carniõ,
27 interfectis uigintiquinq; millibus. ♦ Post
horum fugã & necem, mouit exercitũ ad
Ephron ciuitatem munitã,in qua multitu-
do diuersarum gentiũ habitabat: & robu-
sti iuuenes pro muris consistentes fortiter
repugnabant:in hac autẽ machinæ multę,
28 & telorũ erat apparatus. ♦ Sed cum omni-
potentem inuocassent, qui potestate sua
uires hostium confringit, ceperunt ciuita-
tem:& ex eis qui intus erant, uigintiquin-
29 que millia prostrauerunt.♦ Inde ad ciuita-
tem Scytharum abierunt, quæ ab Ieroso-
30 lymis sexcentis stadiis aberat.♦ Cõtestãti-
bus autem his qui apud Scythopolitas erãt
Iudæis, quod benigne ab eis haberentur,
etiã temporibus infelicitatis quod mole-
31 ste secũ egerint:♦gratias agentes eis,& ex-
hortati etiã de cętero erga genus suũ beni-
gnos esse, uenerũt Ierosolymã die solenni
32 septimanarũ instante.♦ Et post Pentecostẽ
abierunt contra Gorgiã præpositum Idu-
33 mææ. ♦ Exiuit autem cũ peditibus tribus
34 millibus,& equitibus quadringentis.♦Qui-
bus cõgressis,cõtigit paucos ruere Iudæo-
35 rum. ♦ Dositheus uero quidã de Bacenoris
eques,uir fortis,Gorgiã tenebat; & cũ uel-
let illũ capere uiuũ,eques quidã de Thra-

cibus

cibus irruit in eū, humerumq́. eius ampu-
tauit. atque ita Gorgias effugit in Maresa.
✝At illis qui cū Esdrin erāt, diutius pugnā- 36
tibus & fatigatis, inuocauit Iudas Dñm ad-
iutorē, & ducē belli fieri: ✝incipiēs uoce pa- 37
tria, & cum hymnis clamorē extollens, fu-
gā Gorgiæ militibus incussit. ✝ Iudas autē 38
co lecto exercitu uenit in ciuitatē Odollā
& cū septima dies superueniret, secundum
cōsuetudinē purificati, in eodē loco sabba-
thū egerunt. ✝ Et sequenti die uenit cū suis 39
Iudas, ut corpora prostratorum tolleret, &
cū parentibus poneret in sepulchris pater-
nis. ✝ Inuenerunt autē sub tunicis interfe- 40
ctorū de donariis idōlorū, quæ apud Iam-
Deu. 7. 25 niā fuerunt, a quibus lex prohibet Iudęos:
omnibus ergo manifestū factū est ob hanc
causā eos corruisse. ✝ Omnes itaq; benedi- 41
xerunt iustū iudiciū Dñi, qui occulta fece-
rat manifesta. ✝ Atque ita ad preces cōuer- 42
si, rogauerūt ut id quod factū erat delictū,
obliuioni traderetur. At uero fortissimus
Iudas hortabatur populū cōseruare se sine
peccato, sub oculis uidentes quæ facta sūt
pro peccatis eorū qui prostrati sunt. ✝ Et fa- 43
cta collatione, duodecim millia drach-
**peccatis* mas argēti misit Ierosolymam offerri pro
mortuo. ū \\peccato sacrificiū, bene & religiose de re-
M s. q. R. surrectione cogitās. ✝(nisi enim eos qui ce- 44
ciderāt, resurrecturos speraret, superfluū
uideretur & uanū orare pro mortuis) ✝ & 45
quia cōsiderabat, quod hi qui cum pietate
dormitionē acceperant, optimā haberent
repositā gratiā: ✝ Sancta ergo & salubris 46
est cogitatio pro defunctis exorare, ut a
peccatis soluantur.

CAP. XIII.

ANno cētesimo quadragesimonono, 1
cognouit Iudas Antiochū Eupato-
rē uenire cum multitudine aduer-
sus Iudæā, & cū eo Lysiā procuratorē & prę- 2
positū negociorū, secum habētē peditum
centum decē millia, & equitum quinque
millia, & elephātos uiginti duos, currus cū
falcibus trecētos. ✝ Cōmiscuit autē se illis 3
& Menelaus: & cum multa fallacia depre-
cabatur Antiochum, nō pro patria salute,
sed sperās se cōstitui in principatum. ✝ Sed 4
rex regum suscitauit animos Antiochi in
peccatorē. & suggerēte Lysia hunc esse cau
sā omnium malorum, iussit (ut eis est con-
suetudo) apprehensum in eodē loco neca
ri. ✝ Erat autē in eodē loco turris quinqua- 5
ginta cubitorum, aggestum undiq; habens
cineris: hæc prospectū habebat in pręceps.
✝ inde in cinerē deiici iussit sacrilegū, om- 6
nibus eū propellētibus ad interitū ✝ Et tali 7
lege præuaricatorē legis cōtigit mori, nec
terræ dari Menelaū. ✝ Et quidē satis iuste. 8
nā quia multa erga arā Dei delicta cōmi-
sit, cuius ignis & cinis erat sāctus: ipse in ci
neris morte damnatus est. ✝ Sed rex mēte 9
effrenatus ueniebat, nequiorē se patre suo
Iudæis ostēsurus ✝ Quibus Iudas cognitis, 10
præcepit populo, ut die ac nocte Dñm in-
uocarent, quo sicut semper, & nunc adiuua-
ret eos: ✝ quippe qui lege & patria, sanctoq́. 11
tēplo priuari uererentur, ac populum qui
nuper paululū respirasset, ne sineret blas-
phemis rursus nationibus subdi. ✝ Omnibus 12
itaq; simul id faciētibus & petētibus a Dño
misericordiā cū fletu & ieiuniis, per triduū
cōtinuū prostratis, hortatus est eos Iudas
13 ut se præpararet. ✝ Ipse uero cū senioribus
cogitauit prius quam rex admoueret exer
citū ad Iudæā, & obtineret ciuitatē, exire,
14 & Dñi iudicio cōmittere exitū rei. ✝ Dans
itaq; potestatē omniū Deo mundi creatori
& hortatus suos ut fortiter dimicarent, &
usq; ad mortē pro legibus, tēplo, ciuitate,
patria, & ciuibus starent: circa Modin exer-
15 citū cōstituit. ✝ Et dato signo suis Dei uicto-
riæ, iuuenibus fortissimis electis, nocte ag-
gressus aulā regiā, in castris interfecit ui-
ros\\ quatuor* millia, & maximū elephan-
16 torū cum his qui superpositi fuerāt. ✝ sum- **quatuor decim. M s. R.*
moq́. metu ac perturbatione hostium ca-
stra repleuerūt, rebusq́. prospere gestis abie
17 runt. ✝ Hoc autē factū est die illucescente, *\\ (no G... Pro T ex ... facsū G. q.*
18 adiuuāte eū Dñi protectione. ✝ Sed rex ac-
cepto gustu audaciæ Iudæorū, arte difficul-
19 tatē locorum tentabat: ✝ & Bethsuræ quæ
erat Iudęorū præsidiū munitum, castra ad-
mouebat: sed fugabatur, impingebat, mi-
20 norabatur. ✝ His autē qui intus erāt, Iudas
21 necessaria mittebat. ✝ Enunciauit autē my-
steria hostibus Rhodocus quidā de Iudai-
co exercitu, qui requisitus cōprehensus est,
22 & cōclusus. ✝ Iterū rex sermonē habuit ad
eos qui erāt in Bethsuris: dextrā dedit: acce
23 pit, abiit. ✝ cōmisit cum Iuda, superatus est.
Vt autē cognouit rebellasse Philippū An-
tiochiæ, qui relictus erat super negocia,
mente cōsternatus Iudęos deprecās subdi-
tusq́. eis iurat de omnibus quibus iustū ui-
sum est: & recōciliatus obtulit sacrificium,
24 honorauit tēplum, & munera posuit: ✝ Ma-
chabæū amplexatus est, & fecit eū a Pto-
lemaide usq; ad Gerrenos ducē & princi-
25 pē ✝ Vt autē uenit Ptolemaidā, grauiter fe-
rebāt Ptolemenses amicitię cōuētionē, in-
26 dignātes ne forte fędus irrumperēt. ✝ Tunc
ascendit Lysias tribunal, & exposuit ratio-
nem, & populum sedauit, regressusq́. est
Antiochiā: & hoc modo regis profectio &
reditus processit.

CAP. XIIII.

1 SEd post triennii tēpus cognouit Iudas
& qui cum eo erāt Demetriū Seleuci
cum multitudine ualida, & nauibus
per portum Tripolis ascendisse ad loca op-
2 portuna, ✝ & tenuisse regiones aduersus
3 Antiochum & ducē eius Lysiā, ✝ Alcimus
autem quidā qui summus sacerdos fuerat,
sed uoluntarie coinquinatus est tēporibus
cōmistionis, cōsiderās nullo modo sibi esse
4 salutem, neq; accessum ad altare, ✝ uenit ad
regē Demetriū cētesimo quinquagesimo,
anno, offerens ei coronā aureā, & palmā,
super hæc & thalos qui tēpli esse uidebātur.
5 Et ipsa quidē die siluit. ✝ Tēpus autē oppor-
tunū demētiæ suæ nactus, cōuocatus a De-
metrio ad consiliū, & interrogatus quibus
6 rebus & cōsiliis Iudęi niterētur: ✝ respōdit,
ipsi qui dicūtur Assidęi Iudæorum, quibus
pręest Iudas Machabęus, bella nutriūt, & se-
ditiones mouēt, nec patiūtur regnū esse qe
7 tū. ✝ nā & ego defraudatus parētum gloria
8 (dico autē sūmo sacerdotio) huc ueni: ✝ pri-
mo quidē utilitatibus regis fidē seruās, secū-
do autē etiā ciuibus cōsulēs: nā illorū pra-
uitate uniuersū genus nostrū nō minime
9 uexaē. ✝ Sed* his singulis ô rex cognitis, & **oro M s. 7. R.*
regioni & generi secūdū humanitatē tuā
prouulgatā oibus pspice. ✝ nā quādiu super-
est Iudas, impossibile est pacē esse negociis.

✝ Talibus

♦ Talibus autem ab hoc dictis & cæteri ami-
ci hostiliter se habentes aduersus Iudã, in-
flammauerunt Demetriũ. ♦Qui statim Nica- 12
norem præpositum elephantorum ducem
misit in Iudæã: ♦datis mãdatis ut ipsum q- 13
dem Iudã caperet, eos uero qui cũ illo erãt,
dispergeret, & cõstitueret Alcimũ maximi
templi summum sacerdotẽ. ♦ Tunc gentes 14
quæ de Iudęa fugerant Iudã, congregatim
se Nicanori miscebãt, miserias, & clades Iu-
dæorum, prosperitates rerum suarũ existi-
mantes. ♦Audito itaq; Iudæi Nicanoris ad- 15
uentu, & cõuentu nationum, cõspersi terra
rogabãt eum qui populum suum cõstituit,
in ęternum custodiret, quiq. suã portionem
signis euidentibus protegit. ♦Imperãte autẽ 16
duce, statim inde mouerunt, cõueneruntq.
ad castellum Dessau. ♦ Simon uero frater 17
Iudę cõmi erat cum Nicanore: sed cõterri-
tus est repentino aduentu aduersariorum.
♦Nicanor tamen audiens uirtutem comitũ 18
Iudæ, & animi magnitudinem quã pro pa-
triæ certaminibus habebant, sanguine iu-
dicium facere metuebat. ♦Quã ob rem prę- 19
misit Posidonium, & Theodotium, & Mat-
thiã, ut darent dextras atq; acciperent. ♦ Et 20
cum diu de his consilium ageretur, & ipse
dux ad multitudinem retulisset: omnium
vna fuit sentẽtia amicitijs annuere. ♦Itaq; 21
diem cõstituerunt qua secreto inter se age-
rent: & * singullis sellæ prolatæ sunt, & po-
sitæ. ♦ Præcepit autem Iudas armatos esse 22
locis opportunis, ne forte ab hostibus repẽ-
te mali aliquid oriretur: & congruũ collo-
quium fecerunt ♦Morabatur autem Nica- 23
nor Ierosolymis, nihilq. inique agebat, gre-
gesq. turbarum quæ congregatæ fuerant,
dimisit. ♦Habebat autem Iudã semper cha- 24
rum ex animo, & erat uiro inclinatus. ♦Ro- 25
gauitq. eum ducere uxorem, filiosq. pro-
creare. Nuptias fecit: quiete egit, communiterq;
uiuebant. ♦Alcimus autem uidens charita- 26
tem illorum adinuicem, & conuentiones,
uenit ad Demetrium, & dicebat, Nicanorẽ
rebus alienis assentire, Iudamq. regni insi-
diatorem successorem sibi destinasse. ♦Itaq 27
rex exasperatus, & pessimis huius crimina-
tionibus irritatus, scripsit Nicanori, dicens,
grauiter quidem se ferre de amicitiæ con
uentione, iubere tamen Machabęum citius
uinctum mittere Antiochiam. ♦Quibus co- 28
gnitis Nicanor consternabatur, & grauiter
ferebat, si ea quę cõuenerant irrita faceret,
nihil læsus a uiro. sed quia regi resistere nõ
poterat, opportunitatem obseruabat qui
præceptum perficeret. ♦ At Machabæus ui- 30
dens secum austerius agere Nicanorem, &
cõsuetum occursum ferocius exhibentem,
intelligens non ex bono esse austeritatem
istam, paucis suorum cõgregatis occultauit
se a Nicanore ♦Quod cum ille cognouit for- 31
titer se a uiro præuentum, uenit ad maxi-
mum & sanctissimum templum: & sacerdo-
tibus solitas hostias offerentibus, iussit sibi
tradi uirũ. ♦quibus cum iuramento dicen- 32
tibus nescire se ubi esset qui quærebatur.
extendens manũ ad templum, ♦iurauit, di- 33
cens, Nisi Iudã mihi uinctum tradideritis,
istud Dei fanum in planitiem deducã, & al-
tare effodiã, & templum hoc Libero patri
consecrabo. ♦Et his dictis abijt. Sacerdotes 34
autem protẽdentes manus in cęlum, inuo-

...26 us
3.

35 gentis ipsorum, hæc dicentes, ♦Tu Dñe uni-
uersorum, qui nullius indiges, uoluisti tem
36 plũ habitationis tuæ fieri in nobis. ♦Et nũc
sancte sanctorum omnium Dñe, conserua
in æternum impollutã domum istam, quæ
37 nuper mundata est. ♦Razias autem quidam
de senioribus ab Ierosolymis delatus est
Nicanori, uir amator ciuitatis, & bene au-
diens: qui pro affectu, Pater Iudæorum ap-
38 pellabatur. ♦Hic multis temporibus conti-
nentię propositum tenuit in Iudaismo, cor
pusq. & animã tradere contentus pro per-
39 seuerantia. ♦ Volens autẽ Nicanor manife-
stare odium quod habebat in Iudæos, misit
milites quingentos, ut eum cõprehenderẽt.
40 ♦putabat enim si illum decepisset, sese cla-
41 dem Iudæis maximã illaturum. ♦Turbis au
tẽ irruere in domum eius, & ianuã disrum-
pere, atq; ignem admouere cupientibus, cũ
42 iã cõprehenderetur, gladio se petijt: ♦eligẽs
nobiliter mori, potius quam subditus fieri
peccatoribus, & cõtra natales suos indignis
43 iniurijs agi. ♦Sed cũ per festinationem non
certo ictu plagam dedisset, & turbæ intra
ostia irrũperent, recurrens audacter ad mu
rum, præcipitauit semetipsum uiriliter in
44 turbas: ♦quibus uelociter locũ dantibus ca-
45 sui eius, uenit per mediã ceruicem: ♦ & cũ
adhuc spiraret, accensus animo, surrexit: &
cum sanguis eius magno fluxu deflueret, &
grauissimis vulneribus esset saucius, cursu
46 turbã pertransijt: ♦& stans supra quandã pe
trã præruptã, & iã exanguis effectus, cõple-
xus intestina sua, utrisq; manibus proiecit
sup turbas, inuocãs dominatorẽ uitæ ac spi
ritus, ut hęc illi iterũ redderet: atq; ita uita
defunctus est.

CAP. XV.

1 NIcanor autem ut comperit Iudã es- 1. Mac. 7
se in locis Samarię, cogitauit cũ om- 26.
ni impetu die sabbathi committere
2 bellum ♦Iudæis uero qui illum per necessi-
tatem sequebantur dicentibus, Ne ita fero-
citer, & barbare feceris, sed honorẽ tribue
diei sanctificationis, & honora eũ qui uni-
3 uersa conspicit: ♦ille infelix interrogauit, si
est potens in cęlo qui imperauit agi diem
4 sabbathorum. ♦ Et respondentibus illis, est
Dñs uiuus ipse in cœlo potens, qui iussit agi
5 septimam diem:. ♦ At ille ait, Et ego potens
sum super terram, qui impero sumi arma,
& negocia regis impleri. Tamen non obti-
6 nuit ut consilium perficeret. ♦ Et Nicanor
quidem cum summa superbia erectus, co-
gitauerat cõmune trophæũ statuere de Iu-
7 da. ♦Machabęus autẽ semper confidebat cũ
8 omni spe auxiliũ sibi a Deo affuturum. ♦&
hortabatur suos ne formidarent ad aduen-
tum nationum, sed in mẽte haberent adiu-
toria sibi facta de cœlo, & nunc sperarent
ab Omnipotente sibi affuturam uictoriam.
9 ♦ Et allocutus eos de lege & prophetis, ad-
monens etiã certamina quæ fecerãt prius,
10 promptiores constituit eos: ♦ & ita animis
eorum erectis simul ostendebat Gentium
fallaciã, & iuramentorum præuaricatio-
11 nem. ♦ Singulos autem illorum armauit,
non clypei & hastæ munitione, sed sermo-
nibus optimis & exhortationibus, exposi-
to digno fide somnio, per quod uniuersos
12 lętificauit. ♦ Erat autem huiuscemodi ui-
sus: Oniam qui fuerat summus sacerdos,

uirum

uirum bonum & benignum,uerecundum
uisu,modestum moribus, & eloquio deco-
rum,& qui a puero in uirtutibus exercita-
tus sit, manus protendentem, orare pro
omni populo Iudæorum. ✝.Post hoc appa- 13
ruisse & alium uirum ætate & gloria mi-
rabilem,& magni decôris habitudine cir-
ca illum.✝ Respondentem uero Oniam di- 14
xisse,Hic est fratrum amator.& populi Is-
raël ;hic est qui multum orat pro populo
& uniuersa sancta ciuitate, Ieremias pro-
pheta Dei. ✝ Extendisse autem Ieremiam 15
dextram, & dedisse Iudæ gladium aureú
dicentem, ✝ Accipe sanctum gladium mu- 16
nus a Deo, in quo deiicies aduersarios po-
puli mei Israël. ✝ Exhortati itaque Iudæ 17
sermonibus bonis ualde,de quibus extolli
posset impetus.& animi iuuenum confor-
tari,statuerunt dimicare & confligere for-
titer: ut uirtus de negociis iudicaret, eo
quòd ciuitas sancta, & templum periclita-
rentur. ✝ erat enim pro uxoribus & filiis, 18
itemq́. pro fratribus & cognatis minor sol
licitudo:maximus uero & primus pro san-
ctitate timor erat templi. ✝ sed & eos qui 19
in ciuitate erant, non minima sollicitudo
habebat pro his qui congressuri erant.✝ Et 20
cum iam omnes sperarent iudicium futu-
rum,hostesq́. adessent, atque exercitus es-
set ordinatus, bestiæ equitesq́. opportuno
in loco compositi, ✝ considerans Macha- 21
bæus aduentum multitudinis. & apparatú
uarium armorum, & ferocitatem bestia-
rum,extendens manus in cœlum, prodigia
facientem Dominum inuocauit, qui non
4 *Reg.*10 secundum armorum potentiam,sed prout
73. ipsi placet,dat dignis uictoriã. ✝Dixitauté 22
Iob 1. 21 inuocans hoc modo,§ Tu Domine qui mi-
Eccli 48. sisti angelum tuum sub Ezechia rege Iuda,
24. & interfecisti de castris Sennacherib cen-
Is.7.36. tum octogintaquinque millia: ✝ & nunc 23
1.*Mac*.7 dominator cœlorum mitte angelum tuú
41. bonum ante nos in timore,& tremore ma
Sup.8.19 gnitudinis brachij tui, ✝ut metuant qui cũ 24
blasphemia ueniunt aduersus sanctũ po-
pulum tuum.Et hic quidem ita perorauit
25 ✝ Nicanor autem,& qui cum ipso erant, cu
26 tubis & canticis admouebant.✝Iudas uero
& qui cum eo erãt,inuocato Deo, per ora
27 tiones congressi sunt: ✝ manu quidem pu
gnantes, sed Dominum cordibus orantes
prostrauerunt non minus trigintaquinqu
millia, præsentia Dei magnifice delectati
28 ✝ Cumq́. cessassent,& cum gaudio redirẽt
cognouerũt Nicanorem ruisse cum armi
29 suis.✝Facto itaque clamore,& perturbatio-
ne excitata,patria uoce omnipotenté Do-
30 minum benedicebant. ✝ Præcepit auté Iu-
das qui per omnia corpore & animo mo-
ri pro ciuibus paratus erat, caput Nica-
noris, & manum cum humero abscissam,
31 Ierosolymam perferri. ✝ Quo cum perue-
nisset, conuocatis contribulibus, & sacer-
dotibus ad altare,accersijt & eos qui in ar-
32 ce erant. ✝Et ostenso capite Nicanoris, &
manu nefaria quam extenderat cõtra do-
mum sanctam omnipotentis Dei,magnifi-
33 ce gloriatus est. ✝ Linguam etiã impii Ni-
canoris pręcisam iussit particulatim aui-
bus dari; manum autem dementis contra
34 templũ suspendi. ✝Omnes igitur cęli bene-
dixerunt Dominum, dicentes, Benedictus
qui locum suum incõtaminatum seruauit.
35 ✝ Suspẽdit autem Nicanoris caput in sum-
ma arce,ut euidens esset,& manifestum si-
36 gnum auxilij Dei. ✝Itaq; omnes communi
consilio decreuerunt nulló modo diem istũ
37 absq; celebritate præterire:✝habere autem
celebritatem tertiadecima die mẽsis Adar,
quę dicitur voce Syriaca,pridie Mardochęi
38 dies. ✝ Igitur his erga Nicanorem gestis,&
ex illis temporibus ab Hebręis ciuitate pos-
sessa, ego quoq; in his faciã finem sermo-
39 nis.✝Et si quidem bene,& ut historiæ cõpe-
tit,hoc & ipse uelim:si autem minus digne
40 concedendum est mihi,✝Sicut enim uinum
semper bibere aut semper aquã, contrariũ
est;alternis autem uti delectabile: ita legen
tibus si semper exactus sit sermo, non erit
gratus. Hic ergo erit consummatus.

F I N I S.

TOMVS SECVNDVS BIBLIORVM,

CONTINENS
Nouum Testamentum.

Superiorum Concessu, ac Priuilegiis.

ORDO LIBRORVM NOVI TESTAMENTI.

EVangelium secundum Matthæum. Folio 3
Euangelium secundum Marcum. 33
Euangelium secundum Lucam. 55
Euangelium secundum Iohannem. 88
Acta Apostolorum. 113
Pauli Epistola ad Rom. 134
Ad Corinthios I. 142
Ad eosdem II. 150
Ad Galatas. 155
Ad Ephesios. 158
Ad Philippenses. 161
Ad Colossenses. 163
Ad Thessalonicenses I. 165
Ad eosdem II. 167
Ad Timotheum I. 168
Ad eumdem II. 170
Ad Titum. 172
Ad Philemonem. 173
Ad Hebræos. 173
Iacobi Epistola. 179
Petri Epistola I. 181
Eiusdem II. 184
Iohannis Epistola I. 185
Eiusdem II. 188
Eiusdem III. 188
Iudæ Epistola. 189
Apocalypsis. 190

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM,

Secundum Matthæum.

CAPVT PRIMVM.

LIBER generationis 1
Lu.3,31. IESV CHRISTI fi-
lij David, filij A-
braham. Abra- 2
Gen.21,6 ham genuit Isaac.
Isaac autem ge-
nuit Iacob. Ia-
Gē.25,26 cob autem genuit
Gē.29,35 Iudam, & fratres
eius. Iudas au- 3
tem genuit Pha-
1.Pa.2,5. res, & Zaram de Thamar. Phares autem
Ruth 4,18 genuit Esron. Esron autem genuit Aram.
1 Pa 1,10 Aram autem genuit Aminadab. Amina- 4
Nu.7,12. dab autem genuit Naasson. Naasson au-
1 Pa.2,11 tem genuit Salmon. Salmon autem ge- 5
Ruth 4,17 nuit Booz de Rahab. Booz autē genuit
1Pa.2,12 Obed ex Ruth. Obed autē genuit Iesse. Ies 6
1 Re.16,1. se autem genuit David regem. David au-
17,12. tem rex genuit Salomonem ex ea quę fuit
2Re 12,24 Vriæ. Salomon autem genuit Roboam. 7
3Re.11,43 Roboam autem genuit Abiam. Abia autē
1 Pa.3,10 genuit Asa. Asa autē genuit Iosaphat. Io- 8
3Re.14,31 saphat autē genuit Ioram. Ioram autē ge-
2 Par.26, nuit Oziam. Ozias autē genuit Ioatham. 9
23. Ioatham autem genuit Achaz. Achaz autē

10 genuit Ezeciam. Ezecias autē genuit 2Pa.27,9
Manassen. Manasses autē genuit Amon. 2 Pa.28,
11 Amon autē genuit Iosiā. Iosias autem ge- 27.
nuit Iechoniam, & fratres eius in transmi- 4Re.20,21
12 gratione Babylonis. Et post trāsmigratio- 4Re.21,18
nem Babylonis, Iechonias genuit Sala- 4Re.21,24
thiel. Salathiel autem genuit Zorobabel. 4 Reg.23.
13 Zorobabel aūt genuit Abiud. Abiud autē 30
genuit Eliacim. Eliacim autē genuit Azor. 1 Pa.3,16
14 Azor aūt genuit Sadoc. Sadoc aūt genuit 1 Pa 3,17
15 Achim. Achim autē genuit Eliud. Eliud au 1 Pa.3,19
tē genuit Eleazar. Eleazar autē genuit Ma- 1 Es.3,2.
16 than. Mathan autem genuit Iacob. Iacob 5,2.
autē genuit Ioseph virum Marię: de qua Agg.1,1.
17 tus est IESVS qui vocatur CHRISTVS. Om-
nes itaque generationes, ab Abrahā vsque
ad David, generationes quatuordecim. &
a David vsque ad transmigrationē Baby-
lonis, generationes quatuordecim. & a
trāsmigratione Babylonis vsque ad CHRI
18 STVM, generationes quatuordecim. CHRI Luc.1,27
STI autē generatio sic erat. Cum esset de-
sponsata mater eius MARIA Ioseph, ante-
quam convenirent, inventa est in vtero
19 habens de Spiritu Sancto. Ioseph autem
vir eius cum esset iustus, & nollet eam
traducere: voluit occulte dimittere eam. Deu.24,1

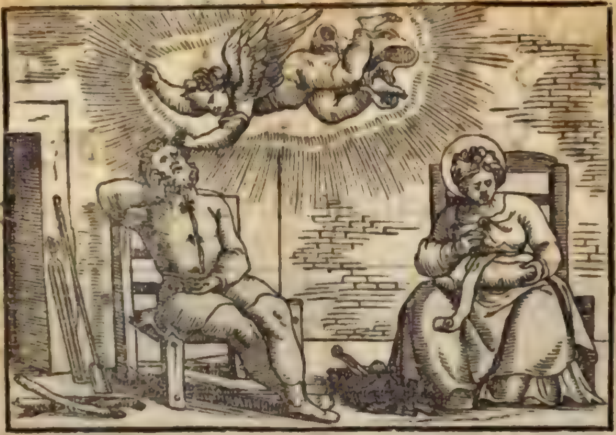

Hæc autem eo cogitante, ecce angelus 20
Domini apparuit in somnis ei, dicens, Io-
seph fili Dauid, noli timere accipere Ma-
Luc.1,31. riã cõiugem tuam quod enim in ea natũ
Act.4,12 est, de Spiritu Sancto est. pariet autem fi- 21
lium & vocabis nomen eius IESVM. ipse
enim saluum faciet populum suum a pec-
catis eorum. (Hoc autem totum factum 22
est vt adimpleretur quod dictum est a Do
Isa.7,14. mino per Prophetam dicentem: Ecce vir- 23
\\vocabi- go in vtero habebit, & pariet filiũ: & \\vo-
tur O. cabunt' nomen eius Emmanu-el, quod est
interpretatum Nobiscum Deus.) Exurgẽs 24
autem Ioseph a somno, fecit sicut præce-
pit ei angelus Domini, & accepit coniugẽ
suam. Et non cognoscebat eam donec pe- 25
peris filium suum primogenitum: & vo-
cauit nomen eius Iesum.

CAPVT II.

CVM ergo natus esset Iesus in Beth- 1
Luc.2,7. lehẽ \\Iudæ' in diebus Herodis re-
\\Iudaea 7 gis, ecce Magi ab oriente venerunt
M S. G. Ierosolymam, dicentes, Vbi est qui natus 2
est rex Iudæorum? vidimus enim stellam
eius in oriente, & venimus adorare eum
Audiens autem Herodes rex, turbatus 3
est, & omnis Ierosolyma cum illo. Et cõ- 4
gregans omnes principes sacerdotum &
Scribas populi, sciscitabatur ab eis vbi
Christus nasceretur. At illi dixerunt ei, 5
In Bethlehem Iudæ. Sic enim scriptum est
Mich.5,2 per prophetam: Et tu Beth-lehem ter- 6
Ioh 7,42. ra Iuda, nequaquam minima es in princi-
\\reget 5. pibus Iuda: ex te enim exiet dux qui \\re-
M S. G. gat' populum meum Israël. Tunc Hero- 7
des clam vocatis Magis, diligenter didicit
ab eis tempus stellæ quæ apparuit eis: & 8
mittens illos in Bethlehem, dixit, Ite &
interrogate diligenter de puero: & cum
inueneritis, renunciate mihi, vt & ego ve-
niens adorem eum. Qui cum audissent 9
regem, abierunt. & ecce stella quam vide-
rant in oriente, antecedebat eos, vsque
dum veniens staret supra, vbi erat puer
10 Videntes autem stellam, gauisi sunt gau-
11 dio magno valde. Et intrantes domum,
inuenerunt puerum cum Maria matre
eius, & procidentes adorauerunt eum: &
apertis thesauris suis obtulerunt ei mu-
12 nera, aurum, thus & myrrham. Et respon
so accepto in somnis ne redirent ad Hero
dem, per aliam viam reuersi sunt in regio-
13 nem suam. Qui cum recessissent, ecce an- Ps.71,10
gelus Domini apparuit in somnis Ioseph,
dicẽs, Surge, & accipe puerum & matrem
eius, & fuge in Aegyptum: & esto ibi vsque
dum dicam tibi. Futurum est enim vt He-
rodes quærat puerum ad perdẽdum eum.
14 Qui \\cõsurgens' accepit puerum & ma \\surgẽs 3
trem eius nocte: & secessit in Aegyptum: M S. G S.
15 & erat ibi vsque ad obitum Herodis: Vt
adimpleretur quod dictum est a Domino Osee 11,2
per Prophetam dicentem, Ex Aegypto vo
16 caui filium meum. Tunc Herodes videns
quoniam illusus esset a Magis, iratus est
valde, & mittens occidit omnes pueros
qui erant in Beth-lehem, & in omnibus
finibus eius, a bimatu & infra, secundum
17 tempus quod exquisierat a Magis. Tunc
adimpletum est quod dictum est per Iere-
18 miam prophetam, dicentem, Vox in Ier.31,15
Rama audita est, ploratus & vlulatus mul
tus, Rachel plorans filios suos, & noluit
19 consolari, quia non sunt. Defuncto au-
tem Herode, ecce angelus Domini appa-
20 ruit in somnis Ioseph in Aegypto, dicẽs,
Surge, & accipe puerum & matrem eius,
& vade in terram Israel: defuncti sunt
21 enim qui quærebant animam pueri. Qui
consurgens, accepit puerum & matrem
22 eius, & venit in terram Israel. Audiens
autem quod Archelaus regnaret in Iudæa
pro Herode patre suo, timuit illõ ire: &
admonitus in somnis, secessit in partes Ga
23 lilææ. Et veniens habitauit in ciuitate
quæ vocatur Nazareth vt adimpleretur
quod dictum est per prophetas: Quoniam
Nazaræus vocabitur.

Mar.1.4
Luc.3.3.
\\ appropinquauit 4 MS.
2.Hil.G.
s.
\\ de quo dictū. O.
I/.40.3.
Mar.1.3
Luc.3.4.
Ioan.1.
24.

CAP. III.

IN diebus autē illis uenit Iohānes Bapti 1
sta prędicās in deserto Iudęę,†& dicēs,‖ 2
Pęnitētiā agite:\\approbinquabit*enim
regnū cęlorum.†Hic est enim \\ qui dictus*
est p Isaiā Prophetā,dicentē,‖Vox claman- 3
tis in deserto, Parate uiā Dñi, rectas facite
semitas eius.†Ipse autē Iohannes habebat
uestimentū de pilis camelorū,& zonā pel 4
liceā circa lūbos suos:esca autē eius erat lo
custæ,& mel syluestre. † Tunc exibat ad eū
Ierosolyma,& omnis Iudęa,& omnis regio 5
circa Iordanem; †& baptizabātur ab eo in 6
Iordane, cōfitētes peccata sua.†Vidēs autē 7
multos Pharisæorū,& Sadducæorū veniē-
tes ad baptismū suū,dixit eis ,‖ Progenies
uiperarū, quis demōstrauit uobis fugere a
8 vētura ira?†Facite ergo fructū dignū pęni-
9 tētiæ.†Et ne uelitis dicere intra vos,‖Patrē
habemus Abrahā.dico enim uobis quoniā
\\ potēs est*Deus de lapidibus istis suscitare
10 filios Abrahę.†Iā enim securis ad radicē ar
borū posita est.‖Omnis ergo arbor quæ nō
facit fructū bonū \\excidetur,&in ignē mit
11 tetur*. † Ego quidē baptizo uos in aqua in
pęnitētiā.qui autē post me vēturus est for
tior me est,cuius nō sum dignus calceamē
ta portare .) ipse uos baptizabit in Spiritu
12 sācto & igni.†Cuius vētilabrū in manu sua
& pmundabit areā suā:& cōgregabit triti-

Inf.23
33.
Ioan.8
39.
Act.13
26.
\\ potes[t]
M s.
In .7.1[9]
\\excid[e]tur & i[n] ignē mit[te]tur.
MS. G. [...]
Mar.1.[...]
Luc.3.1[...]
Ioan.1.
26.
Act. 12.
16.& 19
4.
Mar.1.9
Luc.3.2[1]

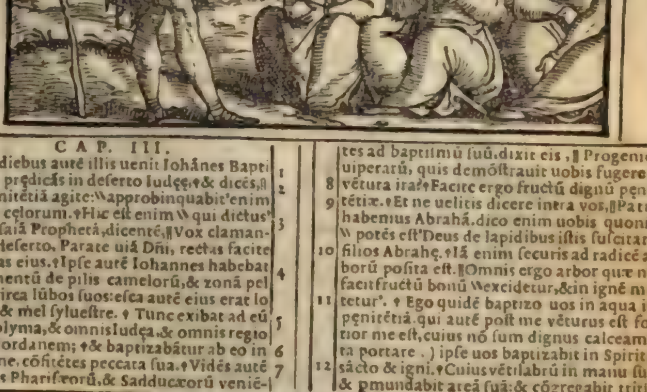

cum suum in horreum,paleas autem com
buret igni inextinguibili. †Tunc uenit Ie- 13
14 sus a Galilæa in Iordanem,ad Iohannem,
ut baptizaretur ab eo . † Iohannes autem

prohibebat eum, dicens, Ego a te debeo ba-
ptizari, & tu uenis ad me? ✝ Responden- 15
autem Iesus, dixit ei, Sine modo. sic enim
decet nos implere omnem iustitiam. Tunc
dimisit eum. ✝ Baptizatus autem Iesus, cō- 16
festim ascēdit de aqua. & ecce aperti sunt
ei cœli: & uidit spiritum Dei descendentem
sicut columbam, & uenientē super \\ se'. ✝ Et 17
ecce uox de cœlis dicens, ‖ Hic est filius
meus dilectus, in quo mihi complacui.

\\ ipsum 1 MS. Luc. 3. 35. 2 Pet. 1. 17.

CAP. IIII.

Mar. 1. 12. Luc. 4. 1.

TVnc Iesus ductus est in desertum a 1
Spiritu, ut tentaretur a diabolo.
✝ Et cum ieiunasset quadraginta 2
diebus, & quadraginta noctibus, postea
3 esuriit. ✝ Et accedens tentator dixit ei, Si
filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant.
4 ✝ Qui respondens dixit, Scriptum est, ‖ Non
in solo pane \\ uiuit' homo, sed in omni
5 uerbo quod procedit de ore Dei. ✝ Tunc
assumpsit eum diabolus in sanctam ciui-
tatem, & statuit eum super pinnaculum
6 templi, ✝ & dixit ei, Si filius Dei es, mitte
te deorsum. Scriptum est enim, ‖ Quia
angelis suis \\ mandabit' de te, & in ma-
nibus tollent te, ne forte offendas ad la-
7 pidem pedem tuum. ✝ Ait illi Iesus rur-
sum, Scriptum est, ‖ Non tentabis Domi-

Deut. 8. 3. \\ uiuet MS R. G. Psal. 90. 11. \\ mandauit MS 9. Hier. Deu. 6. 16.

num Deum tuum. ✝ Iterum assumpsit eum 8
diabolus in montem excelsum ualde: &
ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam
eorum, ✝ & dixit ei, Hæc omnia tibi dabo, 9
si cadens adoraueris me. ✝ Tunc dicit ei Ie- 10
sus, Vade * Satana: scriptum est enim, ‖
Dominum Deum tuum adorabis: & illi so-
li seruies. ✝ Tunc reliquit eū diabolus: & 11
ecce Angeli accesserūt, & ministrabant ei.
✝ Cum autem audisset Iesus quod Iohānes 12
traditus esset, ‖ secessit in Galilæam: ✝ & 13
relicta ciuitate Nazareth, uenit ‖ & habi-
tauit in Capharnaum maritima, in finibus
Zabulon, & Nephthali: ✝ ut adimpleretur 14
quod dictum est per Isaiam prophetam: ‖
Terra Zabulon, & terra Nephthali, \\ uia' 15
maris trans Iordanem \\ Galilææ' gentium:
✝ populus qui \\ sedebat' in tenebris, uidit 16
lucem magnam: & sedentibus in regione
\\ umbræ', mortis, lux orta est eis. ✝ Exinde 17
cœpit Iesus prædicare, & dicere, ‖ Pœniten-
tiam agite: \\ appropinquabit' enim re-
gnum cœlorum. ✝ ‖ Ambulans autem Ie- 18
sus iuxta mare Galilææ, uidit duos fratres,
Simonem qui uocatur Petrus, & Andream
fratrem eius, mittentes rete in mare (erant
enim piscatores:) ✝ & ait illis, Venite post 19
me: & faciam uos fieri piscatores homi-

* retro 5 MS. G. Deu. 6. 13. Mar. 1. 14. Luc. 4. 14. Ioan. 4. 43. Isaia. 9. 1. \\ uiam 2 MS. G. \\ Galilæa 2 MS. R. G. S. \\ ambulabat MS. H. \\ & umbra 3 MS. R. G. S. Mar. 1. 15. \\ appropinquauit 11 MS. R. G. S. Mar. 1. 16. Luc. 5. 1.

20 num. ✝ At illi continuo relictis retibus se-
21 cuti sunt eum. ✝ Et procedens inde, uidit
alios duos fratres, Iacobum Zebedæi, &
Iohānem fratrem eius in naui cum Zebe-
dæo patre eorum, reficientes retia sua: &
22 uocauit eos ✝ Illi autem statim relictis re-
23 tibus & patre, secuti sunt eum. ✝ Et circui-
bat Iesus totam Galilæam, docens in sy-
nagogis eorum, & prædicans euangelium
regni: & sanans omnem languorem, &
24 omnem infirmitatem in populo. ✝ Et abijt
\\ opinio' eius in totam Syriam, & obtule-
runt ei omnes male habentes, uarijs lan-
guoribus, & tormentis comprehensos, &
qui dæmonia habebant, & lunaticos, & pa-
25 ralyticos, & curauit eos: ✝ ‖ & secutæ sunt
eum turbæ multæ de Galilæa, & Deca-
poli, & de Ierosolymis, & de Iudæa, &
de trans-Iordanem.

CAP. V.

1 VIdens autem * turbas ascendit in
montem: & cum sedisset, accesse-
2 runt ad eum discipuli eius, ✝ & ape-
3 riens os suum docebat eos dicens, ✝ ‖ Beati
pauperes spiritu: quoniam ipsorum est re-
4 num cœlorum. ✝ ‖ Beati mites: quoniam ip-
5 si possidebunt terram. ✝ Beati qui lugent:
6 quoniam ‖ ipsi consolabuntur. ✝ ‖ Beati qui

\\ fama MS. G. Mar. 3. 7. Luc. 6. 17. * Iesus MS. Hier. 8. Luc. 6. 20. Psal. 36. 11. Isa. 61. 2 & 65. 13 & 66. 10.

esuriunt

eſurium, & ſitiunt iuſtitiā: quoniam ipſi
ſaturabuntur. † Beati miſericordes: quo- 7
niā ipſi miſericordiā conſequentur. † ‖ Bea 8
ti mundo corde: quoniam ipſi Deum ui-
debunt. † Beati pacifici: quoniam * filii 9
Dei uocabuntur. † ‖ Beati qui perſecutio- 10
nem patiuntur propter iuſtitiam: quo-
niam ipſorum eſt regnum cœlorum.
† Beati eſtis cum maledixerint uobis *, 11
& perſecuti uos fuerint, & dixerint om-
ne malum aduerſum uos mentientes,
propter me: † gaudete & exultate, quo- 12
niam merces ueſtra copioſa eſt in cœlis.
ſic enim perſecuti ſunt prophetas, qui
fuerunt ante uos. † Vos eſtis ſal terræ. 13
† ‖ Quòd ſi ſal euanuerit, in quo ſalietur? 14
ad nihilum ualet ultra, niſi ut mittatur
foras, & conculcetur ab hominibus. † Vos 15
eſtis lux mundi. Non poteſt ciuitas ab-
ſcondi ſupra montem poſita, † ‖ neque ac- 16
cendunt lucernam, & ponunt eam ſub
modio, ſed ſuper candelabrum, ut lu-
ceat omnibus qui in domo ſunt. † ‖ Sic 17
luceat lux ueſtra coram hominibus, ut ui-
deant opera ueſtra bona, & glorificent
patrem ueſtrum qui in cœlis eſt. † Nolite 18
putare quoniam ueni ſoluere legem aut
prophetas: non ueni ſoluere; ſed adim-
plere. † ‖ Amen quippe dico uobis, donec 19
tranſeat cœlum & terra, iota unum aut
unus apex non' preteribit a lege: donec
omnia fiant. † ‖ Qui ergo ſoluerit unum de 20
mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic
homines: minimus uocabitur in regno
cœlorum. qui autem fecerit & docuerit:
hic magnus uocabitur in regno cœlo-
rum. † Dico enim uobis, quia niſi abun- 21
dauerit iuſtitia ueſtra ‖ plus quàm Scriba-
rum & Phariſæorum, non intrabitis in re-
gnum cœlorum. † Audiſtis quia dictum 22
eſt antiquis, ‖ Non occides. qui autem
occiderit, reus erit iudicio. † Ego autem 23
dico uobis, quia omnis qui iraſcitur fra-
tri ſuo, * reus erit iudicio. Qui autem
dixerit fratri ſuo, raca: reus erit concilio
Qui autem dixerit, fatue: reus erit gehen
næ ignis. † Si ergo offers munus tuum 24
ad altare, & ibi recordatus fueris quia fra-
ter tuus habet aliquid aduerſum te: † re- 25
linque ibi munus tuum ante altare, & ua-
de prius \\ reconciliari' fratri tuo: & tunc
ueniens offeres munus tuum. ‖ Eſto con- 26
ſentiens aduerſario tuo cito dum es in
uia cum eo: ne forte tradat te aduerſarius
iudici, & iudex tradat te miniſtro, & in
carcerem mittaris. † Amen dico tibi, non 27
exies inde donec reddas nouiſſimum qua-
drantem. † Audiſtis quia dictum eſt an- 28
tiquis: ‖ Non mœchaberis. † Ego autem 29
dico uobis, quia omnis ‖ qui uiderit mu-
lierem ad concupiſcendum eam, iam
mœchatus eſt eam in corde ſuo. † ‖ Quòd 30
ſi oculus tuus dexter ſcandalizat te, erue
eum, & proiice abs te: expedit enim tibi
ut pereat unum membrorum tuorum,
quam totum corpus tuum mittatur in
gehennam. † Et ſi dextra manus tua ſcan- 31
dalizat te, abſcinde eam, & proiice abs
te: expedit enim tibi ut pereat unum
membrorum tuorum, quàm totum cor-
pus tuum eat in gehennam. † Dictum 32
eſt autem, ‖ Quicunque dimiſerit uxo-

Pſ.23.4. · * *ipſi* 2 MS.R.G.8. · 1 *Pet.* 2.20. & 3.14. & 4.14. · * *homines* MS. q. *Hier.* · *Mar.*9.50. · *Luc.*14.34. · *Mar.*4.21. · *Luc.*8.16 & 11.33. · 1 *Pet.*2.12. · *Luc.*16.17. · *Iac.*2.10 · *Luc.*11.39. · *Exo.*20.13. · *Deu.*5.17 · * *ſine cauſa* MS.G.8. · \\ *reconciliare* 6 MS.R.G.8. · *Luc.*12.58. · *Exo.*20.14. · *Eccli.*41.25. · *Infr.*18.8. · *Mar.*9.47. · *Deu.*24.1 · *Inf.*19.7. · *Mar.*10.4. · *Luc.*16.18. · 1 *Cor.*7.10. · *Leuit.*19.11.

33 rem ſuam, det ei libellum repudii. † Ego
autem dico uobis, quia omnis qui di-
miſerit uxorem ſuam, excepta fornica-
tionis cauſa, facit eam mœchari: & qui
34 dimiſſam duxerit, adulterat. † Iterum
audiſtis quia dictum eſt antiquis, ‖ Non
periurabis: reddes autem Domino iu-
ramenta tua. Ego autem dico uobis non
iurare omnino; neque ‖ per cœlum, quia
35 thronus Dei eſt; † neque per terram, quia
ſcabellum eſt pedum eius; neque per
Ieroſolymam, quia ciuitas eſt magni re-
36 gis; † neque per caput tuum iuraueris,
quia non potes unum capillum album
37 facere aut nigrum. † ‖ Sit ſermo autem
ueſter, eſt, eſt; non, non: quod autem
38 his abundantius eſt, a malo eſt. † Audi-
ſtis quia dictum eſt. ‖ Oculum pro ocu-
39 lo, & dentem pro dente. † Ego autem
dico uobis non reſiſtere malo: ſed ſiquis
te percuſſerit in - dexteram' maxillam
40 tuam, præbe illi & alteram: † ‖ & ei qui
uult tecum - in' iudicio contendere, &
tunicam tuam tollere, dimitte ei & pal-
41 lium. † & quicunque te angariauerit
mille paſſus, uade cum illo - alia' duo.
42 † ‖ Qui petit a te, da ei: & uolenti mu-
43 tuare a te, ne \\ auertaris'. † Audiſtis quia
dictum eſt, ‖ Diliges proximum tuum, &
44 odio habebis inimicum tuum. † Ego
autem dico uobis, Diligite inimicos ue-
ſtros, benefacite his qui oderunt uos
‖ & orate pro perſequentibus & calum-
45 niantibus uos: † ut ſitis filii patris ue-
ſtri qui in cœlis eſt, qui ſolem ſuum oriri
facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper
46 iuſtos & in iuſtos. † Si enim diligitis
eos qui uos diligunt, quam mercedem
\\ habebitis'? nonne & publicani hoc fa-
47 ciunt? † Et ſi ſalutaueritis fratres ueſtros
tantum, quid amplius facitis? nonne
48 & ethnici hoc faciunt? † Eſtote ergo
uos perfecti, ſicut & pater ueſter \\ cœ-
leſtis' perfectus eſt.

CAP. VI.

1 ATTENDITE ne iuſtitiam ue-
ſtram faciatis coram hominibus,
ut uideamini ab eis: alioquin mer-
cedem non habebitis apud patrem ue-
2 ſtrum qui in cœlis eſt. † Cum ergo facis
eleemoſynam, noli tuba canere ante te,
ſicut hypocritæ faciunt in ſynagogis &
in uicis, ut honorificentur ab hominibus:
Amen dico uobis, receperunt mercedem
3 ſuam. † ‖ Te autem faciente eleemoſy-
nam, neſciat ſiniſtra tua quid faciat dex-
4 tera tua: † ut ſit eleemoſyna tua in ab-
ſcondito, ‖ & pater tuus qui uidet in ab-
5 ſcondito, reddet tibi.* † Et cum oratis, nō
eritis ſicut hypocritæ, qui amant in ſyna-
gogis & in angulis platearum ſtantes ora-
re, ut uideantur ab hominibus: amen di-
co uobis, receperunt mercedem ſuam.
6 † ‖ Tu autem cum oraueris, intra in cubi-
culum tuum, & clauſo oſtio, * ora pa-
trem tuum in abſcondito: & pater tuus
qui uidet in abſcondito, reddet tibi. *
7 † Orantes autem, nolite multum loqui,
ſicut ethnici.* putant enim quod in mul-
8 tiloquio ſuo exaudiantur. † Nolite ergo
aſſimilari eis. ſcit enim pater ueſter quid
opus ſit uobis, antequam petatis eum.

*Exo.*20. · *Deut.*5.11. · *Infr.*23.22. · *Iac.*5.12 · *Exo.*21.24. · *Deu.*19.21. · *Leu.*24.20. · *Luc.*6.29 · - MS.G.8. · - 6 MS.G.8. · 1 *Co.*6.7. · \\ *auerſatus fueris* *Aug.* · *Deu.*15.7 · *Leu.*19.18. · *Luc.*6.27 · *Rom.*12.17. · *Luc.*23.24. · *Act.*7.60 · 1 *Co.*4.13 · \\ *habetis* 2 MS. *Hier.* G. · \\ *qui in cœlis eſt* 2 MS G.8. · *Ro.*12.8. · *Luc.*14.14. · * *in palam* 1 MS. G.8. · *Iſa.*29.15. · 4 *Re.*4.33 · *Act.*10.9 · * *tuo* MS. *Hier.* G.8. · * *in manifeſto* G.8. · * *faciunt* MS. q. *Hier.*

† Sic ergo uos orabitis, ‖ Pater noster 9
qui es in cœlis, sanctificetur nomen tuũ.
\\ Adueniat' regnum tuum. Fiat uolun- 10
tas tua, sicut in cœlo, & in terra. † Pa- 11
nem nostrũ \\ supersubstantialem' da no-
bis hodie. † Et dimitte nobis debita 12
nostra, sicut & nos dimittimus debito-
ribus nostris. † Et ne nos \\ inducas 13
in tentationem. Sed libera nos a ma-
lo. Amen. † ‖ Si enim dimiseritis ho- 14
minibus peccata eorum: dimittet & uo-
bis pater uester cœlestis delicta uestra.
† Si autem non dimiseritis hominibus: 15
nec pater uester dimittet uobis pecca-
ta uestra. † Cum autem ieiunatis, no- 16
lite fieri sicut hypocritæ tristes. exter-
minant enim facies suas, ut pareant
hominibus ieiunantes. Amen dico uo-
bis - quia' receperunt mercedem suam.
† Tu autem cum ieiunas, unge caput 17
tuum, & faciem tuam laua: ne uidea-
ris hominibus ieiunans, † sed patri tuo 18
qui est in abscondito: & pater tuus qui
uidet in abscondito, reddet tibi. *†‖No- 19
lite thesaurizare uobis thesauros in ter-
ra: ubi ærugo & tinea demolitur, &
ubi fures effodiunt & furantur. † The- 20
saurizate autem uobis thesauros in cœ-
lo: ubi neque ærugo neque tinea de-
molitur, & ubi fures non effodiunt nec
furantur. †‖ Vbi enim est thesaurus tuus, 21
ibi est & cor tuum. † ‖ Lucerna corporis 22
- tui' est oculus - tuus'. Si * oculus tuus
fuerit simplex: totum corpus tuum luci-
dum erit. † Si autem oculus tuus fuerit 23
nequam: totum corpus tuum tenebro-
sum erit. Si ergo lumen quod in te est,
tenebræ sunt: ipsæ tenebræ quantę erũt?
†‖ Nemo potest duobus dominis serui- 24
re, aut enim unum odio habebit, & al-
terum diliget: aut unum sustinebit, &
alterum contemnet. Non potestis Deo
seruire & mammonæ. † Ideo dico uo- 25
bis, ‖ ne soliciti sitis animæ uestræ quid
manducetis, neque corpori uestro quid
induamini. Non ne anima plus est quàm
esca: & corpus plus quam uestimentum?
† Respicite uolatilia cœli, quoniam non 26
serunt neque metunt, neque congre-
gant in horrea: & pater uester cęlestis
pascit illa. Non ne uos magis pluris estis
illis? † Quis autem uestrum cogitans, 27
potest adiicere ad staturam suam cubi-
tum unum? † Et de uestimento quid so- 28
liciti estis? Considerate lilia agri quomo-
do crescunt: non laborant neque nent.
† Dico autem uobis, quoniam nec Sa- 29
lomon in omni gloria sua coopertus est
sicut unum ex istis. † Si autem fœnum 30
agri, quod hodie est, & cras in cliba-
num mittitur, Deus sic uestit: quanto
magis uos \\ minimæ' fidei? † Nolite er- 31
go soliciti esse, dicentes. Quid mandu-
cabimus, aut quid bibemus, aut quo
operiemur? † hæc enim omnia gen- 32
tes inquirunt. Scit enim pater uester
quia his omnibus indigetis. † ‖ Quærite 33
\\ ergo' primum regnum Dei & iusti-
tiam eius: & hęc omnia adiicientur uo-
bis. † Nolite ergo soliciti esse in crasti- 34
num. Crastinus enim dies, solicitus erit
sibi ipsi, sufficit diei malitia sua.

Luc. 11.2 \\ *Veniat* 2 M 8. G. 8. \\ *quotidianum* 11. M 8. \\ *inferas* *Inf.* 18.33 *Marc.* 11 25. *Eccli* 28 7 -M 8. 8 ** in propatulo* G. 9. *Luc.* 12. 35. *1 Ti.* 6. 19. *Luc.* 12. 34. *Luc.* 11. 34. -6 M 8. G. 8. -5 M 8. G. 8. ** igitur* 1 M 8. R. G. 8. *Luc.* 11. 34. *Luc.* 16. 13. *Luc.* 12. 22. 1 *Pet.* 5.7 *Ps.* 54.25 *Phil.* 4.6. 1 *Ti.* 6.8. \\ *modicæ* M 8. R. *Hil. Hie.* G. 8. 3 *Re.* 3.9. \\ *autem* M 8. G. 8.

CAP. VII.

1 N ‖OLITE iudicare, ut non iu-
2 dicemini. * † In quo enim iudi-
cio iudicaueritis, iudicabimini: ‖
& in qua mensura mensi fueritis, re-
3 metietur uobis. † Quid autem uides fe-
stucam in oculo fratris tui: & trabem
4 in oculo tuo non uides? † Aut quomo-
do dicis fratri tuo, * Sine eiiciam festu-
cam de oculo tuo: & ecce trabs est in
5 oculo tuo? † Hypocrita, eiice primum
trabem de oculo tuo, & tunc uidebis
eiicere festucam de oculo fratris tui.
6 † Nolite dare sanctum canibus: neque
mittatis margaritas uestras ante porcos,
ne forte conculcent eas pedibus suis, &
7 conuersi dirumpant uos. †‖ Petite & da-
bitur uobis: quærite, & inuenietis: pul-
8 sate, & aperietur uobis. † ‖ Omnis enim
qui petit, accipit: & qui quærit, inue-
9 nit: & pulsanti aperietur. † Aut quis
est ex uobis homo, quem si petierit fi-
lius suus panem, nunquid lapidem por-
10 riget ei? † Aut si piscem petierit nũquid
11 serpentem porriget ei? † Si ergo uos cum
sitis mali, nostis bona - data' dare filiis ue-
stris: quanto magis pater uester qui in
12 cęlis est, dabit bona petentibus se? † Om-
nia ergo quæcunque uultis ut faciant
uobis homines: * & uos facite illis. Hæc
13 est enim lex & Prophetæ. †‖ Intrate per
angustam portam: quia lata porta, & spa-
tiosa uia est quæ ducit ad perditionem,
14 & multi sunt qui intrant per eã. † \\ Quàm'
angusta porta, & arcta uia est quæ ducit
ad uitam: & pauci sunt qui inueniunt
15 eam? † Attendite a falsis prophetis, qui
ueniunt ad uos in uestimentis ouium,
16 intrinsecus autem sunt lupi rapaces. † ‖ A
fructibus eorum cognoscetis eos. Nun-
quid colligunt de spinis uuas, aut de tri-
17 bulis ficus? † Sic omnis arbor bona, fru-
ctus bonos facit: mala autem arbor, ma-
18 los fructus facit. † Non potest arbor bo-
na, malos fructus facere: neque arbor
19 mala bonos fructus facere: †‖ Omnis ar-
bor quę non facit fructum bonum, ex-
20 cidetur', & in ignem \\ mittetur'. † Igitur
ex fructibus eorum cognoscetis eos.
21 † Non omnis qui dicit mihi, ‖ Domine,
Domine, intrabit in regnum cęlorum:
sed qui facit uoluntatem patris mei qui
in cęlis est, ipse intrabit in regnum cę-
22 lorum. † Multi dicent mihi in illa die,
Domine, Domine, non ne in nomine tuo
prophetauimus, ‖ & in nomine tuo dæ-
monia eiecimus, & in nomine tuo uir-
23 tutes multas fecimus? † Et tunc confite-
bor illis, Quia numquam noui uos: ‖ di-
scedite a me * qui operamini iniquitatẽ.
24 †‖ Omnis ergo qui audit uerba mea hæc,
& facit ea: assimilabitur uiro sapienti
qui ædificauit domum suam super pe-
25 tram, † & descendit pluuia, & uenerunt
flumina, & flauerunt uenti, & irruerunt
in domum illam, & non cecidit, fundata
26 enim erat super petram. † ‖ Et omnis qui
audit uerba mea hæc, & non facit ea,
similis erit uiro stulto qui ædificauit
27 domum suam super arenam: † ‖ & de-
scendit pluuia, & uenerunt flumina, &
flauerunt uenti, & irruerunt in domum

** Nolite condemnare, ut non condemnemini* M 8 G. *Luc.* 6. 37 *Rom.* 2. 1 *Mar.* 4. 24. ** Frater* M 8. 9. *Hier.* *Inf.* 21.22 *Marc.* 11 24. *Luc.* 11.9 *Ioã.* 14.13 & 19.13 *Iac.* 1.6. - M 8. 9. *Hier.* *Luc.* 6 3 *Tob.* 4 16 ** ita* 5 M G 8. *Luc.* 13.2 \\ *Quoniam* 3 M 8 *Luc.* 6.4 *Sup.* 3.10 \\ *excidetur* G. 8. \\ *mittitur* G. 8. *Inf.* 25.1 *Act.* 19.1 ** omnes* M 8. G. *Ps.* 6.9. *Inf.* 25.4 *Luc.* 13.2 *Luc.* 6.4 *Rom.* 2.1 *Iac.* 1.22 *Iac.* 1 23 *Ezech.* 1 11.

illam,

illam, & cecidit, & fuit ruina illius ma-
gna. ✝ Et factum est: cum consummas- 28
Mart. 1. 22. Luc 4.32 set Iesus uerba hæc, ‖ admirabantu'

29 turbæ super doctrina eius. ✝ Erat enim
docens eos sicut potestatem habens, &
non sicut Scribę - eorum' & Pharisæi. -4. u Hier.

CAP. VIII.

CVM autem descendisset de monte, 1
sequutæ sunt eum turbæ multæ:
Mar. 1. 40. ✝ ‖ & ecce leprosus ueniēs, adorabat 2
Luc. 5. 12. eum dicens, Dñe, si uis, potes me munda-
re. ✝ Et extendens Iesus manū, tetigit eum,

4 dicens. Volo. Mundare. ✝ Et cōfestim mun-
data est lepra eius. Et ait illi Iesus, Vide
nemini dixeris: sed uade, ‖ ostende te
sacerdoti, & offer munus quod præcepit L u. 14
5 Moyses in testimonium illis ✝‖ Cum au- Luc. 7. 1.
tē introisset Capharnaū, accessit ad eū Cē- Ioā. 4.

turio, rogans eum, ✝ & dicens, Domine, 6
puer meus iacet in domo paralyticus, &
male torquetur. ✝ Et ait illi Iesus, Ego 7
Luc. 7. 6. ueniam, & curabo eum. ✝ Et respondens 8
Centurio, ait, ‖ Domine non sum dignus

ut intres sub tectum meum: sed tantū dic
9 uerbo, & sanabitur puer meus, ✝ Nam
& ego homo sum sub potestate consti- - 14. Ms.
tutus', habēs sub me milites: & dico huic, Hier. G
uade, & uadit: & alii, ueni, & uenit: &

seruo

seruo meo, fac hoc, & facit. ♦ Audiens c
autem Iesus, miratus est: & sequenti-
bus se dixit, Amen dico uobis, non
inueni tantam fidem in Israel. ♦ ‖ Di- 11
co autem uobis, quod multi ‖ ab Orien-
te & Occidente uenient, & recumbent
cum Abraham, & Isaac, & Iacob in
regno cœlorum: ♦ filii autem regni 12
eiicientur in tenebras exteriores: ‖ ibi
erit fletus & stridor dentium. ♦ Et di- 13
xit Iesus Centurioni, ‖ Vade: & sicut
credidisti, fiat tibi. Et sanatus est puer
in illa hora. ♦ ‖ Et cum uenisset Ie- 14
sus in domum Petri, ‖ uidit socrum eius
iacentem & febricitantem: ♦ & tetigit 15
manum eius, & dimisit eam febris, &
surrexit, & ministrabat ei. ♦ ‖ Vespere 16
autem facto, obtulerunt ei multos dæ-
monia habentes: & eiiciebat spiritus
uerbo: & omnes male habentes curauit:
♦ ut adimpleretur quod dictum est per 17
Isaiam prophetam dicentem, ‖ Ipse infir-
mitates nostras accepit: & ægrotationes*

[Margin: ...s.41 25. Mal.1.12 ...uc.13. ...9. ...al.22.13 ...uc.13. ...8. ...sal.106. ...o. ...ap.16. ...2. Mar.1.29 Luc.4.38 \ eis MS. Hier. 6... Mar.1.32 Luc 4.40. Is.53.4. ...Pet.2. ...4. * nostras MS. Hier. ...]

18 portauit. ♦ Videns autem Iesus turbas mul-
19 tas circum se, iussit * ire trans fretum ♦‖ Et
accedens unus scriba, ait illi, Magister, se-
20 quar te, quocunque ieris. ♦ Et dicit ei Ie-
sus, Vulpes foueas habent, & uolucres cę-
li nidos: filius autem hominis non ha-
21 bet ubi caput * reclinet. ♦ Alius autem
de discipulis eius ait illi, Domine, per-
mitte me primum ire, & sepelire pa-
22 trem meum. ♦ Iesus autem ait illi, Se-
quere me, & dimitte mortuos sepelire
23 mortuos suos. ♦ ‖ Et ascendente eo in na-
uiculam, secuti sunt eum discipuli eius:
24 ♦ & ecce motus magnus factus est in
mari, ita ut nauicula operiretur flucti-
25 bus, ipse uero dormiebat. ♦ Et accesse-
runt ad eum, * & suscitauerunt eum,
dicentes, Domine, salua nos, perimus.
26 ♦ Et dicit eis, * Quid timidi estis mo-
dicæ fidei? Tunc surgens imperauit uen-
tis & mari, & facta est tranquillitas
27 magna. ♦ Porro homines mirati sunt di-
centes, Qualis est hic, quia uenti & ma

[Margin: * discipu-los MS. Hil. Hier. Luc.9.57. * suũ MS. Hier. 8. Mar.4.36 Luc.8.22. - MS. G.2 * discipu-li eius, MS. R. G... * Iesus, MS. 8.]

re obediunt ei? ♦ Et cum uenisset trans 28
fretum in regionem Gerasenorum,
occurrerunt ei duo habentes dæmonia,
de monumentis exeuntes, sæui nimis,
ita ut nemo posset transire per uiam il-
lam. ♦ Et ecce clamauerunt dicentes, 29
Quid nobis, & tibi Iesu fili Dei? Veni-
sti huc ante tempus torquere nos? ♦ ‖ E- 30
rat autem non longe ab illis grex multo-
rum porcorum pascens. ♦ Dæmones au- 31
tem rogabant eum dicentes, Si eii-
cis nos, mitte nos in gregem porco-
rum. ♦ Et ait illis, Ite. At illi exeun- 32
tes abierunt in porcos, & ecce impetu
abijt totus grex per præceps in mare: &
mortui sunt in aquis. ♦ Pastores autem 33
fugerunt: & uenientes in ciuitatem,
nunciauerunt omnia, & de eis qui dæ-

[Margin: Mar.5.1 Luc.8.26 Mar.5.11 Luc.8.32]

34 monia habuerant. ♦ Et ecce tota ciuitas
exiit obuiam Iesu, & uiso eo ‖ rogabant,
ut transiret a finibus eorum.

CAP. IX.

1 ET ascendens * in nauiculam, trans-
fretauit, & uenit in ciuitatem suam.
2 ♦ Et ecce offerebant ei paralyticum
iacentem in lecto. Et uidens Iesus fidem
illorum, dixit paralytico, Cōfide fili, remit-
3 tuntur tibi peccata tua. ♦ Et ecce qui-
dam de scribis dixerunt intra se, Hic
4 blasphemat. ♦ Et cum uidisset Iesus cogi-
tationes eorum, dixit, Vt quid cogitatis
5 mala in cordibus uestris? ♦ Quid est fa-
cilius, dicere, ‖ Dimittuntur tibi peccata:
6 * an dicere, Surge & ambula? ♦ Vt au-
tem sciatis quia filius hominis habet po-
testatem in terra dimittendi peccata (tunc

[Margin: Mar.5.17 Luc.8.37 Act.16.39 * Iesus M... Hier.69 Mar.2.3 Luc.5.18 Ioan.5.5 Is.43.25. * tua MS Hier. 8.]

ait pa-

Act.9.34 ait paralitico)Surge,tolle lectũ tuũ, & ua-
de in domum tuã.♦Et surrexit, & abijt in 7
domũ suã.♦Videntes autẽ turbę timuerũt, 8
Mar.2.14 & glorificauerunt Deũ,qui dedit potestatẽ
Luc.5.27. talẽ hominibus ♦Et cũ trãsiret inde Iesus, 9
uidit hominẽ sedentẽ in telonio,Matthęũ
nomine. Et ait illi,Sequere me. Et surgens,
secutus est eũ.♦Et factũ est: discumbẽte eo 10
in domo,ecce multi publicani, & peccato-
res uenientes,discũbebant cũ Iesu, & disci-
pulis eius. ♦Et uidẽtes Pharisęi, dicebãt di- 11
scipulis eius,Quare cũ publicanis, & pecca
Mar.2.17 toribus mãducat magister uester?♦At Iesus 12
audiẽs,ait,Nõ est opus ualẽtibus medicus,
Osee 6.6. sed male habentibus. ♦ Euntes autẽ discite 13
Inf.12.7. quid est,Misericordiã volo,& non sacrifi-
1.Tim.1. cium.Nõ enim ueni uocare iustos,sed pec-
15. catores.*♦Tunc accesserunt ad eũ discipu- 14
*ad pœni- li Iohãnis,dicentes,Quare nos,& Pharisęi
tentiam 2 ieiunamus frequenter: discipuli autẽ tui
MS. Hil nõ ieiunãt?♦Et ait illis Iesus, Nunquid pos 15
G. sunt filij spõsi lugere, quamdiu cũ illis est
Mar.2.18. spõsus?Veniẽt autẽ dies cũ auferetur ab eis
Luc.5.33. spõsus:& tunc ieiunabunt. ♦Nemo autem 16
immittit cõmissurã pãni rudis in uestimẽ-
tum uetus, tollit enim plenitudinẽ eius a
uestimento:& peior scissura fit. ♦Neq; mit 17
tunt uinũ nouũ in utres ueteres. alioquin
rũpuntur utres,& uinũ effunditur,& utres
pereũt.Sed uinũ nouũ in utres nouos mit-
Mar.5.22 tũt:& ambo cõseruãtur. ♦Hęc illo loquẽ- 18
Luc.8.41. te ad eos,ecce princeps unus accessit,&\\ad-
\\ adora- orabat'eũ,dicens,-Dñe'filia mea modo de-
uit MS.s. functa est:sed ueni,impone manũ tuã sup
-13 MS. eã,& uiuet. ♦ Et surgens Iesus, sequebatur 19
G.S.Hier. eum ,& discipuli eius.♦Et ecce mulier quę 20
Leuit.15. sanguinis fluxũ patiebatur duodecim an-
24. nis,accessit retro,& tetigit fimbriã uestimẽ
Mar.5.25 ti eius. ♦ Dicebat enim intra se, Si tetigero 21
Luc.8.43. tãtũ uestimẽtũ eius:salua ero.♦At Iesus cõ 22
uersus,& uidẽs eã, dixit,Cõfide filia, fides
tua te saluã fecit . Et salua facta est mulier
ex illa hora.♦Et cũ uenisset Iesus in domũ 23
principis, & uidisset tibicines, & turbã tu-

24 multuãtẽ,♦\\dicebat',Recedite:nõ est enim \\dixit ad
mortua puella,sed dormit . Et deridebant eos, 1 MS.
25 eũ.♦Et cũ eiecta esset turba,intrauit:& te- G. 8.
26 nuit manum eius.*Et surrexit puella ♦ Et *& dixit,
27 exijt fama hæc in uniuersam terrã illã.♦Et Puella
trãseunte inde Iesu,secuti sunt eũ duo cæ- surge .o.
ci clamãtes, & dicẽtes, Miserere nostri, fili
28 Dauid.♦Cũ autẽ uenisset domũ,accesserũt
ad eũ cæci . Et dicit eis Iesus, Creditis quia
hoc possum facere uobis ? Dicunt ei , Vtiq;
29 Dñe.♦Tunc tetigit oculos eorum,dicẽs,Se-
30 cundũ fidẽ uestrã fiat vobis.♦Et aperti sunt
oculi eorum,& cõminatus est illis Iesus,di
31 cẽs.Videte ne quis sciat.♦Illi autẽ exeũtes,
32 diffamauerunt eũ in tota terra illa. ♦Egres Inf.12.22
sis autẽ illis,ecce obtulerunt ei hominem Luc.11.
33 mutum,dæmoniũ habentẽ.♦Et eiecto dæ- 14.
monio,locutus est mutus,& miratę sũt tur Inf.12.14
bę, dicẽtes, Nunquã apparuit sic in Israel . Mar.3 22
34 ♦Pharisæi autẽ dicebãt,In principe dęmo- Luc.11.
35 niorũ eiicit dæmones. ♦Et circuibat Iesus 15.
oẽs ciuitates,& castella,docẽs in synagogis Mar.6.6
eorũ,& prædicãs euangeliũ regni,& curãs Luc.13.
36 omnẽ languorẽ,& omnẽ infirmitatẽ.♦Vi- 10.
dens autẽ turbas,misertus est eis:quia erãt Mar.6.34
uexati,& iacẽtes sicut oues nõ habẽtes pa- Luc.10.2
37 storẽ . ♦Tunc dicit discipulis suis,Messis q- Ioã.4.36.
38 dẽ multa,operarij autem pauci.♦Rogate er \\eijciat
go dñm messis, ut \\emittat' operarios in MS. Hil.
messem suam .

CAP. X.

1 ET cõuocatis duodecim discipulis suis, Mar.3.13
dedit illis potestatẽ spirituũ immun & 6.7.
dorũ,ut eiicerẽt eos,& curarent om- Luc.6.13.
2 nẽ lãguorẽ,& omnẽ infirmitatẽ. ♦ Duode- & 9.1.&
cim autẽ apostolorũ nomina,sunt hæc:Pri 10.1.
mus,Simon qui dicitur Petrus,& Andreas
3 frater eius,♦Iacobus Zebedæi, & Iohannes
frater eius , Philippus , & Bartholomæus ,
Thomas,& Matthæus publicanus,-&' Iaco -6.
4 bus Alphæi, & * Thaddæus,♦Simon Cana- * Lebbæus
næus,& Iudas Iscariotes,qui & tradidit eũ. qui cogno
5 ♦Hos duodecim misit Iesus:præcipiẽs eis,di- minatus
cẽs,In uiã gẽtiũ ne abieritis,& in ciuitates est 1 MS.
6 Samaritanorũ ne intraueritis: ♦sed potius R. 6.s.

Act.13. 46.
- MS. G.
Mar.6.8 Luc.9.3. & 10.4 1.Tim.5. 18.
Mar.6.10 Luc.9.4. & 10.5.
-1 MS. Hier. G.
\\ ueniat MS. Hil. G.
\\ reuertatur MS Hil. G.
Mar.6 11 Luc.9.5
*illa 1 MS G.S.
Act.13.51 & 18.6.
Luc.10.3. Marc.13 11. Luc.12. 11. Luc.21. 16.
* hominibus: O.

ite ‖ ad oues quæ perierunt domus Israel.
†Euntes autẽ prædicate, dicẽtes, Quia ap- 7
propinquauit regnũ cęlorũ.†Infirmos cu- 8
rate, -mortuos suscitate', leprosos mũda-
te, dęmones eiicite: gratis accepistis, gratis
date.†‖Nolite possidere aurũ neq; argẽtũ, 9
neq; pecuniã in zonis uestris: † nõ perã in 10
uia, neq; duas tunicas neq; calceamẽta, ne-
que uirgã. dignus enim est operarius cibo
suo †‖In quãcũq; autẽ ciuitatẽ aut castellũ 11
intraueritis, interrogate qs in ea dignus
sit: & ibi manete donec exeatis † Intrãtes 12
autẽ in domum, salutate eã, -dicentes'. Pax
huic domui. † Et si quidẽ fuerit domus illa 13
digna, \\ ueniet' pax uestra super eã. si autẽ
non fuerit digna: pax uestra \\ reuertetur'
ad uos.†‖Et quicũq; nõ receperit uos, neq; 14
audierit sermones uestros: exeuntes foras
de domo uel ciuitate * ‖ excutite puluerẽ
de pedibus uestris.†Amen dico vobis, tole- 15
rabilius erit terræ Sodomorũ, & Gomor-
rhæorum in die iudicij, quàm illi ciuitati.
† ‖ Ecce ego mitto uos sicut oues in medio 16
luporũ. Estote ergo prudẽtes sicut serpẽtes,
& simplices sicut colũbæ. †Cauete autẽ ab 17
hominibus. Tradẽt enim vos in cõcilijs. &
in synagogis suis flagellabũt vos.†& ad prę 18
sides, & ad reges ducemini propter me, in
testimoniũ illis, & gentibus.†‖Cũ autẽ tra- 19
dent uos, nolite cogitare quomodo aut qd
loquamini: dabitur enim uobis in illa ho-
ra quid loquamini. †nõ enim uos estis qui 20
loquimini, sed spiritus patris uestri q loq-
tur in uobis †‖Tradet autẽ frater fratrẽ in 21
mortẽ & pater filiũ: & insurgent filij in pa
rentes & morte eos afficiẽt. † & eritis odio 22
omnibus * propter nomẽ meũ. qui autem
pseuerauerit usque in finẽ, hic saluus erit.
† Cum autẽ psequẽtur uos in ciuitate ista: 23
fugite in aliã. Amen dico uobis, nõ cõsum-
mabitis ciuitates Israel donec ueniat filius

24 hominis.†‖Nõ est discipulus sup magistrũ.
25 nec seruus sup dñm suũ. †sufficit discipulo
ut sit sicut magister eius: & seruo, sicut dñs
eius. Si patrẽfamilias Beel-zebub uocaue-
26 runt: quãto magis domesticos eius?.†Ne er
go timueritis eos:‖Nihil enim est opertũ,
quod nõ reuelabitur: & occultũ, quod non
27 scietur.†Quod dico vobis in tenebris, dicite
in lumine: & quod in \\ aure' auditis, prędi-
28 cate sup tecta.†Et nolite timere eos qui oc
cidũt corpus, animã autẽ nõ possunt occi-
dere: sed potius timete eũ qui potest & ani
29 mã, & corpus pdere in gehẽnã †Nõne duo
passeres asse ueneunt: & unus ex illis nõ ca
30 det sup terrã sine patre uestro?†Vestri autẽ
31 & capilli capitis oẽs numerati sũt.†Nolite
ergo timere multis passerib9 meliores estis
32 vos.†‖Oĩs ergo qui cõfitebitur me corã ho
minibus, cõfitebor & ego eum corã patre
33 meo qui in cęlis est,†qui aũt negauerit me
corã hominibus: negabo & ego eũ corã pa-
34 tre meo q in cęlis est. † Nolite arbitrari, qa
pacẽ uenerim mittere in terrã. nõ veni pa
35 cẽ mittere, sed gladiũ.†veni enim separare
hominẽ‖aduersus patrẽ suũ, & filiã aduer-
sus matrẽ suã. & nurũ aduersus socrũ suã:
36 †& inimici hominis, domestici eius. † Qui
37 amat patrẽ aut matrẽ plus quàm me, non
est me dignus. & qui amat filiũ aut filiã su
38 per me, nõ est me dignus.†‖Et q nõ accipit
crucẽ suã, & sequtur me, nõ est me dignus
39 †‖Qui inuenit animã suã: pdet illã. & q pdi
derit animã suã propter me: inueniet eã.
40 †‖Qui recipit vos, me recipit: & qui me re-
41 cipit, recipit eũ qui me misit. † Qui recipit
prophetã in nomine pphetę: mercedẽ pro-
phetæ accipiet. & qui recipit iustũ in noĩe
42 iusti mercedẽ iusti accipiet.†‖Et qui cũq; po
tũ dederit uni ex minimis istis calicẽ aquæ
frigidæ tãtum in nomine discipuli: Amen
dico uobis, non perdet mercedem suam.

Luc.8.40 Ioan.13. 16. & 13. 20.
Mar.4.22 Luc.8.17 & 12.2.
\\ aurẽ G.
Mar.8.38 Luc.9.26 & 12.8. 2.Tim.2. 12.
Luc.12. 51.
Mich.7.6
Luc.14. 26.
Mar.8.34 Infr.16.24 Luc.9.24 14.26. & 17.33. Ioan.12. 25.
Luc.10. 16.
Ioan.13. 20.
Mar.9.41

CAP. XI.

1 ET factum est: cum consummasset Iesus præcipiens duodecim discipulis suis,
2 transijt inde, ut doceret, & prædicaret in ciuitatibus eorum. † Iohannes autem cũ audisset in uinculis opera Christi: mittens

Luc.7.18.

duos

duos de discipulis suis, ait illi, ♦Tu es qui vẽ 3
turus es, an aliũ expectamus? ♦Et respõdés 4
Iesus ait illis, Euntes renũciate Iohãni quę
Isai.35,5 audistis & vidistis. ♦‖Cęci vidẽt, claudi am 5
& 61,1. bulãt, leprosi mũdãtur, surdi audiũt, mor-
tui resurgũt, pauperes euangelizantur: ♦& 6
beatus est qui non fuerit scandalizatus in
Lu.7,24. me. ♦‖Illis aũt abeũtibus cępit Iesus dicere 7
ad turbas de Iohãne, Quid existis in deser-
tũ videre? arũdiné vẽto agitatã? ♦Sed quid 8
existis videre? hominé mollibus vestitũ? Ec
ce qui mollibus vestiuntur, in domibus re-
gũ sunt. ♦Sed quid existis videre? prophe-
tã? Etiã dico vobis, & plus quã prophetã
Mal.3,1. ♦Hic est enim, de quo scriptũ est, ‖Ecce ego 10
Mar.1,2. mitto angelũ meũ ante faciẽ tuã, qui præ-
Lu.7,27. parabit viã tuã ante te. ♦ Amẽ dico vobis, 11
nõ surrexit inter natos mulierũ maior Io
hãne Baptista: qui autẽ minor est in regno
Lu.17,16 cęlorũ, maior est illo ♦‖A diebus autẽ Iohã 12
nis Baptistæ vsque nũc, regnũ cęlorũ vim
patitur, & violẽti rapiũt illud. ♦ Oẽs enim 13
prophetæ & lex vsque ad Iohãnẽ prophe-
Mal 4,5. tauerũt: ♦& si vultis recipere, ‖ipse est Elias 14
Lu.7,31 qui venturus est ♦Qui habet aures audiẽdi, 15
audiat ♦ ‖ Cui autẽ similẽ æstimabo gene- 16
rationẽ istã? Similis est pueris sedẽtibus in
foro: qui clamãtes coæqualibus, ♦ dicunt, 17
** tibia G.* Cecinimus vobis*, & nõ saltastis: lamẽta-
uimus, & nõ plãxistis ♦Venit enim Iohan 18
nes neque mãducãs neque bibẽs: & dicũt,
Dæmonium habet. ♦ Venit filius hominis 19
mãducãs & bibẽs, & dicũt, Ecce homo vo-
rax & potator vini, publicanorũ & pecca-
torũ amicus. Et iustificata est sapiẽtia a fi-
20 lijs suis. ♦Tũc cępit exprobrare ciuitatibus,
in quibus factæ sunt plurimæ virtutes eius,
21 quia nõ egissent pęnitentiã ♦‖Væ tibi Co- *Lu.10,13*
rozain, vę tibi Beth-saida: quia si in Tyro
& Sidone factæ essent virtutes quæ factæ
sunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœ-
22 nitẽtiã egissent ♦Verũtamẽ dico vobis, Ty-
ro & Sidoni remissius erit in die iudicij,
23 quã vobis. ♦Et tu Capharnaũ, **nũquid vsq; *** quæ vsq; in cœlum exaltata es, vsque.*
in cęlũ exaltaberis? vsque in infernũ de-
scẽdes. quia si in Sodomis factæ fuissent
virtutes quæ factæ sunt in te, forte mansis
24 sent vsque in hãc diẽ. ♦Verũtamẽ dico vo-
bis, quia terrę Sodomorũ remissius erit in
25 die iudicij, quã tibi. ♦‖In illo tẽpore respõ- *Lu.10,21*
dẽs Iesus dixit, Cõfiteor tibi pater Domine
cœli & terræ, quia abscõdisti hæc a sapiẽ-
tibus & prudẽtibus, & reuelasti ea paruu-
26 lis ♦Ita pater: quoniã sic fuit placitũ ante
27 te ♦Omnia mihi tradita sunt a patre meo
‖Et nemo nouit filiũ nisi pater: neque pa-
trẽ quis nouit, nisi filius, & cui voluerit fi- *Ioh.7,28.*
28 lius reuelare ♦ Venite ad me omnes qui *& 8, 19.*
laboratis, & onerati estis, & ego reficiam *& 10 15.*
29 vos ♦‖ Tollite iugum meum super vos, & *Ier 6,16.*
discite a me quia mitis sum & humilis
corde: & inuenietis requiem animabus
30 vestris. ♦‖Iugum enim meum suaue est, & *1.Ioh.5,3*
onus meum leue.

CAP. XII.

Marc.2.23. IN illo tẽpore abijt Iesus per sata sabba 1
Luc.6,1. tho: discipuli autẽ eius esuriẽtes cœpe-
rũt vellere spicas, & mãducare ♦Phari- 2
sæi autẽ vidẽtes, dixerũt ei, Ecce, discipuli
tui faciũt quod nõ licet eis * facere sabba-
** 4 M.S.R.G S.* this ♦At ille dixit eis, Nõ legistis quid ‖ fe- 3
1 Re.21,5 cerit Dauid quando esuriit, & qui cum eo
erãt? ♦ quomodo intrauit in domũ Dei, & 4
panes propositionis comedit, quos nõ lice
Leu.24,8. bat ei edere, neque his qui cum eo erant,
nisi ‖ solis sacerdotibus? ♦Aut nõ legistis in 5
lege, ‖quia sabbathis sacerdotes in tẽplo sab- *Nu 28,9*
6 bathũ violãt, & sine crimine sũt ♦Dico au
7 tẽ vobis, quia tẽplo maior est hic. ♦ Si autẽ
scíretis quid est, ‖Misericordiã volo, & non *Osee 6, 6.*
sacrificiũ: nũquã cõdẽnassetis innocentes:
8 ♦Dominus enim est filius hominis etiã sab
9 bathi. ♦Et cũ inde trãsisset, venit in synago ** erat*
10 gã eorũ ♦Et ecce homo * manũ habẽs ari- *4 M.S.R.G S.*
dã, & interrogabãt eũ dicẽtes, Si licet sab-
11 bathis curare? vt accusarẽt eũ. ♦Ipse aũt di- *Mar.3,1*
xit illis, ‖ Quis erit ex vobis homo qui ha- *Luc.6,6.*
beat ouẽ vnã, & si ceciderit hæc sabbathis *Deu.22,4*

in foueá,nõ ne tenebit & leuabit eá? Quá 12
to magis melior est homo oue? Itaq; licet
sabbathis benefacere. Túc ait homini, Ex 13
téde manú tuá Et extédit:& restituta est sa
nitati sicut altera. Exeũtes auté Pharisæi, 14
cõsiliũ faciebãt aduersus eũ, quomodo p-
derẽt eũ Iesus aũt sciẽs,recessit inde:& se 15
cuti sunt eũ multi, & curauit eos oẽs: & 16
præcepit eis ne manifestũ eũ facerẽt Vt 17
adimpleretur quod dictũ est per Isaiá pro
Isa.42,1. phetá,dicẽté, Ecce puer meus quẽ elegi, 18
dilectus meus in quo bene cõplacuit ani-
mæ meæ. Ponã spiritũ meũ super eũ,& iu
diciũ gẽtibus nũciabit. Nõ cõtẽdet,neque 19
clamabit:neque audiet aliqs in plateis vo-
cẽ eius. arũdinẽ quassatá nõ cõfringet,& 20
linũ fumigãs nõ extinguet : donec eijciat
ad victoriá iudicium : & in nomine eius 21
Sup.9,32 Gẽtes sperabũt Túc oblatus est ei dæmo 22
Lu.11,14 niũ habẽs, cæcus & mutus , & curauit eũ,
ita vt loqueretur & videret. Et stupebant 23
oẽs turbæ,& dicebãt, Nũquid hic est filius
Sup.9,34 Dauid? Pharisæi aũt audiẽtes dixerunt, 24
Marc.3,22 Hic nõ eiicit dæmones nisi in Beel-zebub
principe dæmoniorũ. Iesus aũt sciẽs co- 25
Lu.11,17. gitationes eorũ,dixit eis, Omne regnũ di
uisum cõtra se,desolabitur:& omnis ciui-
tas vel domus diuisa cõtra se,nõ stabit. Et 26
si satanas satanã eiicit, aduersus se diuisus
est:quomodo ergo stabit regnũ eius? Et si 27
ego in Beel-zebub eiicio dæmones:filii ve-
stri in quo eiiciunt? Ideo ipsi iudices vestri
erũt. Si aũt ego in spiritu Dei eiicio dæ- 28
mones:igitur peruenit in vos regnũ Dei.
aut quomodo potest quisquã intrare in 29
domum fortis, & vasa eius diripere : nisi
Marc.3,28. prius alligauerit fortẽ? & túc domũ illius
diripiet. Qui nõ est mecũ,cõtra me est: & 30
Lu.12,10 qui nõ cõgregat mecũ,spargit. Ideo dico 31
1 Ioh.5,16. vobis, omne peccatũ & blasphemia remit
tetur hominibus, spiritus autẽ \\ blasphe-
\\blasphemiæ 0. mia nõ remittetur. Et quicunque dixerit 32
verbũ cõtra filiũ hominis,remittetur ei: q
aũt dixerit cõtra Spiritũ Sanctũ;nõ remit-

tetur ei neque in hoc seculo , neque in fu
33 turo Aut facite arborẽ boná , & fructum
eius bonũ: aut facite arborẽ malá , & fru-
ctũ eius malum ; siquidẽ ex fructu arbor
34 agnoscitur Progenies viperarũ , quomo-
do potestis bona loqui,cum sitis mali? ex
35 abũdátia enim cordis os loquitur Bonus Lu.6,45.
homo de bono thesauro pfert bona:& ma
lus homo de malo thesauro pfert mala.
36 Dico aũt vobis,qm oẽ verbũ otiosũ quod
locuti fuerint hoĩes , reddẽt rationẽ de eo
37 in die iudicij. Ex verbis enim tuis iustifi-
38 caberis,& ex verbis tuis cõdẽnaberis. Túc
respõderũt ei qdá de Scribis & Pharisæis,
dicẽtes,Magister,volumus a te signũ vide- Inf.16,4.
39 re Qui respõdẽs ait illis, Generatio mala Lu.11,29
& adultera signũ quærit & signũ nõ dabi- 1.Co.1,22.
40 tur ei,nisi signum Ionæ Prophetæ. Sicut Ione 2,1.
enim fuit Ionas in vẽtre ceti tribus diebus
& tribus noctibus:sic erit filius hoĩs in cor
de terræ tribus diebus & tribus noctibus Ione 3,5.
41 Viri Niniuitæ surgẽt in iudicio cũ gene-
ratione ista, & cõdẽnabũt eá: qa pęnitẽtiá
egerũt in prædicatione Ionæ. Et ecce plus
42 quá Ionas hĩc. Regina austri surget in iudi 3 R.10,1.
cio cũ generatione ista,& cõdẽnabit eá: qa 2 Pa.9,1.
venit a finibꝰ terrę audire sapiẽtiá Salomo
43 nis,& ecce plꝰ quá Salomõ hĩc. Cũ aũt im Lu.11,24.
mũdꝰ spũs exierit ab hoĩe,ambulat p loca
44 arida,qrẽs reqẽ, & nõ inuenit. Túc dicit,
Reuertar in domũ meá vnde exiui . Et ve-
niẽs inuenit eá vacátẽ,scopis mũdatá,& or
45 natá. Túc vadit,& assumit septẽ alios spũs
secũ neqores se,& intrátes habitát ibi: & 2 Pe.2,20
fiũt nouissima hoĩs illiꝰ peiora prioribus.
46 Sic erit & generationi huic pessimæ. Ad- Marc.3,31.
huc eo loquẽte ad turbas,ecce mr̃ eiꝰ & fra
47 tres stabát foris,qrẽtes loq ei. Dixit aũt ei Lu.8,20
qdá,Ecce mr̃ tua & frẽs tui foris stát qrẽtes \\loqui te-
48 \\te. At ipse respõdẽs dicẽti sibi ait, Quæ ẽ cũ 2 MS.
49 mr̃ mea,& q sũt frẽs mei? Et extẽdẽs manũ \\ te allo-
i discipulos suos,dixit, Ecce mr̃ mea & frẽs qui R.G.8.
50 mei. Quicũq; n fecerit volũtatẽ pr̃is meiq *& 9 MS.
i cęlis ẽ: ipse meꝰ * frater,& soror,& mr̃ est. G 9.

CAP. XIII.

Mar. 4, 1
Luc. 8, 4.
* semen suum O.
\\ centum: aliud sexaginta, aliud triginta I. M S. G.
Sic paul. post v 23.
\\ mysterium O.
Inf. 25, 29
\\ vt adimpleatur O.
\\ dicentis,

IN illo die exies Iesus de domo, sedebat 1
secus mare. ¶ Et congregatæ sunt ad eũ 2
turbæ multæ, ita vt in nauiculã ascẽdẽs
sederet: & omnis turba stabat in littore, & 3
locutus est eis multa in parabolis, dicẽs, Ec
ce exiit qui seminat, seminare*. Et dũ se- 4
minat, quædã ceciderũt secus viã, & vene-
rũt volucres cœli & comederunt ea. Aliã 5
autẽ ceciderũt in petrosa, vbi nõ habebãt
terrã multã: & cõtinuo exorta sunt, quia
nõ habebãt altitudinẽ terræ. Sole autẽ or 6
to æstuauerũt: & quia nõ habebãt radicẽ,
aruerũt. Alia autẽ ceciderũt in spinas: & 7
creuerũt spinæ, & suffocauerunt ea. Alia 8
aũt ceciderũt in terrã bonã: & dabãt fru-
ctũ, aliud \\ cẽtesimũ, aliud sexagesimum,
aliud tricesimũ'. Qui habet aures audien 9
di, audiat. Et accedẽtes discipuli dixerunt 10
ei, Quare in parabolis loqueris eis? Qui re 11
spõdens, ait illis, Quia vobis datũ est nosse
\\ mysteria' regni cœlorũ: illis aũt nõ est da
tũ. ¶ Qui enim habet, dabitur ei, & abun- 12
dabit: qui aũt nõ habet, & quod habet au-
feretur ab eo. Ideo in parabolis loquor 13
eis: quia vidẽtes nõ vidẽt, & audiẽtes non
audiũt, neque intelligunt. \\ & adimple- 14
tur ' in eis prophetia Isaiæ \\ dicẽs', ¶ Audi-
tu audietis, & nõ intelligetis: & vidẽtes vi-

MS. H. c. 8
Isa. 6, 9.
Mar. 4, 12
Luc 8, 10
Ioh. 12, 40
Act. 28, 26.
Ro. 11, 8
Lu. 10, 23
Marc. 4, 14
Lu. 8, 11

15 debitis, & non videbitis. Incrassatum est
enim cor populi huius, & auribus grauiter
audierũt, & oculos suos clauserũt: ne quã-
do videãt oculis, & auribus audiãt, & cor-
de intelligãt & cõuertantur, & sanem eos.
16 ¶ Vestri aũt beati oculi quia vidẽt, & aures
17 vestræ quia audiũt. Amẽ quippe dico vo
bis, quia multi prophetæ & iusti cupierũt
videre quæ videtis, & nõ viderũt: & audi-
18 re quæ auditis, & nõ audierunt. Vos ergo
19 audite parabolã seminãtis. Omnis qui au
dit verbũ regni & nõ intelligit, venit ma-
lus, & rapit quod seminatum est in corde
eius: hic est qui secus viam seminatus est.
20 Qui aũt super petrosa seminatus est, hic
est, qui verbũ audit, & cõtinuo cũ gaudio
21 accipit illud; nõ habet autẽ in se radicẽ,
sed est tẽporalis. facta aũt tribulatione &
persecutione propter verbũ, cõtinuo scan
22 dalizatur. Qui autẽ seminatus est in spi-
nis, hic est, qui verbum audit, & solicitudo
seculi istius & fallacia diuitiarum suffucat
23 verbũ & sine fructu efficitur. Qui vero in
terrã bonã seminatus est: hic est qui audit
verbũ, & intelligit, & fructũ affert, & facit
aliud quidẽ cẽtesimũ, aliud autẽ sexagesi-
24 mũ, aliud vero tricesimũ. ¶ Aliã parabolã
proposuit illis, dicẽs, Simile factum est re-
gnũ cœlorũ homini q seminauit bonũ se-

Marc. 4, 26.

Sap. 2, 24
* igitur R. G.

me in agro suo. ¶ Cũ aũt dormirẽt homi- 25
nes, venit inimicus eius, & superseminauit
zizania in medio tritici, & abiit. Cũ autẽ 26
creuisset herba, & fructũ fecisset: tũc appa
ruerũt & zizania. Accedẽtes autẽ serui pa 27
tris familias, dixerũt ei, Domine, nõne bo-
nũ semẽ seminasti in agro tuo? Vnde ergo
habet zizania? Et ait illis, Inimicus homo 28
hoc fecit. Serui aũt dixerũt ei, Vis* imus, &
colligimus ea? Et ait, Nõ: ne forte colligẽ- 29
tes zizania, eradicetis simul cũ eis & triti-
cũ. Sinite vtraque crescere vsque ad mes- 30
sem, & in tẽpore messis dicã messoribus,
Colligite primum zizania, & alligate ea in
fasciculos ad cõburẽdũ, triticũ aũt cõgre-

Marc. 4, 30.
Lu. 13, 18.
Lu. 13, 21
Marc. 4, 33.
Ps. 77, 2.

31 gate in horreũ meũ. ¶ Aliã parabolam pro
posuit eis, dicẽs, Simile est regnũ cœlorum
grano sinapis, quod accipiens homo semi
32 nauit in agro suo: quod minimũ quidẽ est
omnibus seminibus: cũ aũt creuerit, ma
ius est omnibus oleribus, & fit arbor, ita vt
volucres cœli veniãt, & habitent in ramis
33 eius. Aliã parabolã locutus est eis. Simile
est regnũ cœlorũ fermẽto, quod acceptum
mulier abscõdit in farinæ satis tribus, do-
34 nec fermẽtatũ est totũ. ¶ Hęc omnia locu
tus est Iesus in parabolis ad turbas: & sine
35 parabolis nõ loquebatur eis: vt impleretur
quod dictũ erat per prophetã dicẽtẽ, ¶ Ape-
riã in parabolis os meũ, eructabo abscõdi-

a a cõstitutione mũdi.♦ Tũc dimissis tur- 36
bis venit in domũ:& accesserũt ad eũ disci
puli eius,dicẽtes "Edissere' nobis parabolã
zizaniorũ agri ♦Qui respõdẽs ait illis, Qui 37
seminat bonũ semen, est filius hoĩs.♦Ager 38
aũt est mũdus.Bonũ vero semẽ:hi sunt fi-
lii regni.Zizania aũt filii sunt 'nequã'.♦Ini 39
micus aũt q̃ seminauit ea: ẽ diabolus ‖Mes
sis vero,cõsũmatio seculi est.Messores aũt:
angeli sunt.♦Sicut ergo colligunt zizania, 40
& igni cõburũtur: sic erit in cõsũmatione
seculi.♦ mittet filius hoĩs angelos suos, & 41
colligẽt de regno eius oĩa scãdala, & eos q̃
faciunt iniqtatẽ:♦ & mittẽt eos in caminũ 42
ignis,Ibi erit fletus & stridor dẽtiũ ♦‖ Tũc 43
iusti fulgebũt sicut Sol in regno pr̃is eorũ
Qui habet aures audiendi, audiat.♦Simile 44
est regnũ cœlorum thesauro abscõdito in
agro:quẽ q̃ inuenit homo,abscõdit,& præ
gaudio illius vadit, & vẽdit vniuersa quæ
habet,& emit agrũ illũ.♦Iterum simile est 45
regnũ cœlorũ homini negociatori,quærẽ
ti bonas margaritas.‖♦Inuẽta aũt vna pre- 46
tiosa margarita,abiit, & vendidit oĩa quæ
habuit,& emit eã.♦ Iterũ simile est regnũ 47
cœlorũ sagenæ missæ in mare,& ex omni
genere pisciũ' cõgregãti.♦quã, cũ impleta 48
esset,educẽtes,& secus littus sedẽtes,elege-
rũt bonos in vasa, malos autẽ foras mise-
rũt.♦Sic erit in cõsũmatione seculi.exibũt 49
angeli,& separabũt malos de medio iusto-
rũ ♦& mittẽt eos in caminũ ignis.ibi erit 50
fletus& stridor dẽtiũ Intellexistis hæc oĩa? 51
Dicũt ei,Etiã*.♦Ait illis,Ideo, oĩs scriba do 52
ctus in regno cœlorũ, similis est homini pa
trifamilias , q̃ pfert de thesauro suo noua
& vetera ♦Et factu est:cũ consũmasset Ie- 53
sus parabolas istas, trãsiit inde ♦‖Et veniẽs 54
in patriã suã,docebat eos in synagogis eo-
rũ,ita vt mirarẽtur , & dicerẽt, Vnde huic
sapiẽtia hæc,& virtutes?♦‖Nõne hic est fa- 55

"Dissere MS. Hier. "Enarra MS. *Ἰοῦ πονηροῦ. Ap.14,15. Sap.3,7. Dã.12,3. *3 M S R. G S. * Domine M S. R. G. S. Mar 6,1. Luc 4,16 Ioh.6,42.

bri filius?Nõne mr̃ eius dicit Maria, & fra-
tres eius,Iacobus & "Ioseph'.& Simõ & Iu
56 das ♦& sorores ei⁹,nõne oẽs apud nos sũt?
57 Vnde ergo huic oĩa ista?♦Et scãdalizabãt in
eo.Ies⁹ aũt dixit eis,‖Nõ ẽ pp̃heta sine ho
58 nore nisi i pr̃ia sua,& i domo sua.♦Et nõ fe
cit ibi virtutes multas pp̃ter incredulitatẽ
illorum.

CAP. XIIII

1 IN illo tẽpore,‖audiuit Herodes tetrar-
2 cha famam Iesu:♦& ait pueris suis,Hic
est Iohannes Baptista : ipse surrexit a
mortuis,& ideo virtutes operantur in eo.
3 ♦‖Herodes enim tenuit Iohãnẽ, & alliga-
uit eũ:& posuit in carcerẽ propter Hero-
4 diadẽ vxorẽ*fratris sui.♦Dicebat enim illi
5 Iohãnes,Nõ licet tibi habere eã. ♦ Et volẽs
illũ occidere,timuit populũ:‖quia sicut p-
6 phetã eũ habebãt.♦ Die autẽ natalis Hero
dis saltauit filia Herodiadis in medio : &
7 placuit Herodi.♦Vnde cũ iuramẽto pollici
tus est ei dare quodcunque postulasset ab
8 eo ♦At illa præmonita a matre sua, Da mi
hi,inquit,hĩc in disco caput Iohãnis Bap-
9 tistæ.♦Et contristatus est rex:propter iura-
mẽtũ aũt & eos qui pariter recũbebãt,ius-
10 sit dari.♦ Misitq. & decollauit Iohannẽ in
11 carcere ♦ Et allatũ est caput eius in disco :
12 & datũ est puellæ,& attulit matri suæ.♦Et
accedẽtes discipuli eius, tulerunt corpus*,
& sepelierũt illud:& veniẽtes nũciauerũt
13 Iesu ♦‖Quod cũ audisset Iesus , secessit in-
de in nauicula,in locũ desertum seorsum:
& cum audissent turbæ,‖ secutæ sunt eum
14 pedestres de ciuitatibus ♦ Et exiens vidit
turbã multã,& misertus est eis , & curauit
15 languidos eorũ ♦Vespere autẽ facto, acces
serunt ad eũ discipuli eius,dicẽtes, Deser-
tus est locus,& hora iam præteriit: dimit-
te turbas,vt euntes in castella, emant sibi
16 escas. ♦ Iesus autem dixit eis , Non habent
17 necesse ire:‖date illis vos manducare ♦R-

"Ioses G. S. Marc. 15, 47. Mar.6,4. Luc.4,24 Ioh.4,44. Marc.6,14. Luc.9,7. Marc.6,17. Lu.3,19. *Philippi 2 M S R Hier.G S. Inf.21,26 *eius MS. Hier.G 9.5. Lu.9,10. Mar 6,31 Ioh.6,2. Mar.6,37

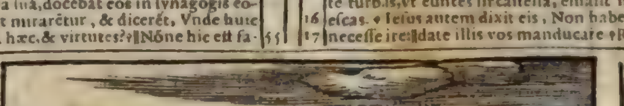

sponderunt ei , ‖ Non habemus hĩc nisi
quinque panes & duos pisces. ♦ Qui ait 18
eis , Afferte mihi illos huc. ♦ Et cum 19

iussisset turbam discumbere super fœ-
num , acceptis quinque panibus & duo-
bus piscibus , aspiciens in cœlum bene-

Luc.9,13. Ioh.6,9.

dixit

dixit & fregit, & dedit discipulis panes,
discipuli autem turbis. † Et manduca- 20
uerunt omnes, & saturati sunt. Et tule-
rũt reliquias,& duodecim cophinos frag-
mentorum plenos. † Manducantium au- 21
Mar.6.45 tem fuit numerus, quinque millia uiro-
\\cõpulit. rum,exceptis mulieribus & paruulis.†‖Et 22
8 M S. R. statim \\ iussit' Iesus discipulos ascendere
Hier. G.8 in nauiculam, & præcedere eum trãs fre-
Ioã.6.17. tum, donec dimitteret turbas. † Et di- 23
Luc.6.12 missa turba, ‖ ascendit in montem solus
orare. Vespere autem facto solus erat ibi.
† nauicula autem in medio mari iactaba- 24
tur fluctibus. erat enim contrarius uẽtus.
†Quarta autem uigilia noctis,uenit ad eos 25
ambulans super mare. † Et uidentes eum 26
super mare ambulantem,turbati sunt, di-
centes,Quia phantasma est. Et præ timo-
re clamauerunt. † Statimq. Iesus locutus 27
est eis,dicens, Habete fiduciam:ego sum,
nolite timere. † Respondens autẽ Petrus 28
dixit Domine si tu es, iube me ad te ueni-
re super aquas. † At ipse ait, Veni. Et de- 29
scendens Petrus de nauicula, ambulabat
super aquam ut ueniret ad Iesum. † Vi- 30
dens uero uentum ualidum, timuit: &
cum cœpisset mergi, clamauit dicens, Do-
mine,saluum me fac. † Et continuo Iesus 31
extendens manum, apprehendit eum: &
\\ ascen- ait illi, Modicæ fidei, quare dubitasti?
disset O. † Et cum \\ ascendissent' in nauiculam,ces- 32
Mar.6.53 sauit uentus, † Qui autem in nauicula 33
erant, uenerunt, & adorauerunt eum,di-
centes,Vere filius Dei es. †‖ Et cum trans- 34
fretassent, uenerunt in terram Genesar.
†Et cum cognouissent eum uiri loci illius, 35
miserunt in uniuersam regionem illam,
& obtulerunt ei omnes male habentes:
† & rogabant eum ut uel fimbriam uesti- 36
menti eius tangerent. Et quicunque teti-
gerunt, salui facti sunt.

CAP. XV.

Mar.7.1 TVnc accesserunt ad eum ab Iero- 1
solymis Scribæ & Pharisæi, dicen-
tes, † Quare discipuli tui transgre- 2
\\traditio diuntur \\ traditionem' seniorum? non
nes M S. Q. enim lauant manus suas cum panem mã-
Hier. ducant. † Ipse autem respondens ait illis, 3
Exo.20. Quare & uos transgredimini mandatum
12. Dei propter traditionem uestram? Nam
Deu.5.16 Deus dixit,†‖ Honora patrem & matrem; 4
& 27.16. &, ‖ Qui maledixerit patri, uel matri,
Eph.6.2. morte moriatur. †Vos autem dicitis,Qui- 5
Leu.20.9 cunque dixerit patri uel matri, Munus
Pro.20. quodcunque est ex me, tibi proderit: † & 6
20. non honorificabit patrem suum aut ma-
Exo.21. trem suam: & irritum fecistis mandatũ
16. Dei propter traditionem uestram. † Hy- 7
Is.27.13. pocritæ,bene prophetauit de uobis Isaias,
Mar.7.6 dicens,†‖ Populus hic labiis me honorat: 8
- 5 M S. cor autem eorum longe est a me. † Sine 9
G. 8. causa autem colunt me, docentes doctri-
nas,-&' mandata hominum. † Et cõuoca- 10
tis ad se turbis, dixit eis, Audite & intelli-
gite. † Non quod intrat in os, coinquinat 11
hominem: sed quod procedit ex ore, hoc
coinquinat hominem. † Tunc accedentes 12
discipuli eius dixerunt ei. Scis quia Pha-
Ioã.15.2 risæi,audito uerbo hoc, scandalizati sunt?
Luc.6.39 † At ille respondens ait, ‖ Omnis planta- 13
tio quam non plantauit pater meus cœle-
stis,eradicabitur.†‖ Sinite illos: cæci sunt, 14
*duces cæcorum. cæcus autem si cæco du- * & O.
catum præstet, ambo in foueam cadunt. Mar.7.17
15 † Respondens autem Petrus dixit ei, Edis-
16 sere nobis parabolam istam. † At ille di-
17 xit,Adhuc & uos sine intellectu estis? †Nõ
intelligitis quia omne quod in os intrat,
in uentrem uadit, & in secessum emitti-
18 tur? † Quæ autem procedunt de ore, de
corde exeunt, & ea coinquinant hominẽ:
19 † de corde enim exeunt cogitationes ma- Gen.6.5.
læ, homicidia, adulteria, fornicationes, & 8.21.
20 furta,falsa testimonia,blasphemiæ. † hæc
sunt quæ coinquinant hominem. Non lo-
tis autem manibus manducare, non coin-
21 quinat hominem. †Et egressus inde Iesus
22 secessit in partes Tyri & Sidõnis. †‖ Et ec- Mar.7.25
ce mulier Chananæa a finibus illis egres-
sa clamauit, dicens ei, Miserere mei Do-
mine fili Dauid: filia mea male a dæmo-
23 nio uexatur. † Qui non respondit ei uer-
bum. Et accedentes discipuli eius roga-
bant eum dicentes,Dimitte eam:quia cla-
24 mat post nos.†Ipse autem respondens,ait, Sup.10.6
Non sum missus nisi ‖ ad oues quæ perie- Luc.19.
25 runt domus Israel. †At illa uenit, & ado- 10.
rauit eum, dicens, Domine adiuua me. Ioã.10.3.
26 † Qui respondens ait. Non est bonum su-
mere panem filiorum,& mittere canibus.
27 † At illa dixit, Etiam Domine: nam & ca-
telli edunt de micis quæ cadunt de mensa
28 dominorum suorum. † Tunc respondens
Iesus,ait illi,O mulier,magna est fides tua:
fiat tibi sicut uis. Et sanata est filia eius ex
29 illa hora.†Et cum transisset inde Iesus,ue-
nit secus Mare Galilææ: & ascendens in
30 montem,sedebat ibi. †‖ Et accesserunt ad
eũ turbæ multæ, habentes secũ mutos,cæ- Isa.35.5.
cos,claudos,debiles,& alios multos:& pro- Luc.7.22
iecerunt eos ad pedes eius,& curauit eos:
31 † ita ut turbæ mirarentur uidẽtes mutos
loquentes,claudos ambulãtes,cæcos uidẽ-
32 tes:& magnificabant Deum Israel.†‖Iesus Mar.8.1
autem conuocatis discipulis suis,dixit,Mi-
sereor turbæ: quia triduo iã perseuerant
mecum, & non habent quod manducẽt:
& dimittere eos ieiunos nolo, ne deficiãt
33 in uia † Et dicunt ei discipuli, Vnde ergo
nobis in deserto panes \\ tantos',ut sature- \\ tanti
34 mus turbã tantã? †Et ait illis Iesus, Quot I M S G.
habetis panes?At illi dixerunt, Septem, &
35 paucos pisciculos. † Et præcepit turbæ ut
36 discumberent super terrã. † Et accipiẽs se-
ptem panes,& pisces,-&' gratias agẽs fre- - 6 M S.G.
git,& dedit discipulis suis, & discipuli de-
37 derunt populo. † Et comederunt omnes,
& saturati sunt Et quod superfuit de frag-
mentis tulerunt, septem sportas plenas.
38 † Erant autem qui manducauerunt, qua-
tuor millia hominum, extra paruulos &
39 mulieres. † Et dimissa turba, ascendit in
nauiculam: & uenit in fines Magedan.

CAP. XVI.

1 ET accesserunt ad eũ Pharisæi & Sad- Mar.8.12
ducæi tentantes: & rogauerunt eum Luc.12.
2 ut signũ de celo ostẽderet eis. †At il- 54.
le respondens,ait illis, Facto uespere dici- * Hipocritæ M S.
tis, Serenum erit, rubicundum est enim G. 8.
3 cœlum † Et mane, Hodie tempestas,ru- *scire M S
tilat enim triste cœlum. * Faciem ergo Hier.G.9
cœli diiudicare nostis: signa autem tem- 8.
4 porum non potestis? * †‖ Generatio mala Sup.12.
& adultera signũ quærit: & signum non 39.

dabitur ei, nisi signum Ionę prophetæ. Et
relictis illis, abiit. Et cum uenissent disci- 5
puli eius trãs fretum, obliti sunt panes ac-
cipere. Qui dixit illis, Intuemini & caue- 6
te a fermento Pharisæorum & Sadduceo-
rum. At illi cogitabant inter se dicentes, 7
Quia panes nõ accepimus. Sciens autem 8
Iesus, dixit, Quid cogitatis inter uos modi-
cę fidei, quia panes non habetis? Nõdum 9
intelligitis, neque recordamini quinque
panum, in quinque millia hominum, &
quot cophinos sumpsistis? neque septem 10
panum, in quatuor millia hominum,
& quot sportas sumpsistis? Quare non 11
intelligitis quia non de pane dixi uobis,
Cauete a fermento Pharisæorum & Sad-
ducæorum? Tunc intellexerunt quia non 12
dixerit cauendum a fermento panum, sed
a doctrina Pharisęorum & Sadducæorũ.
Venit autem Iesus in partes Cæsareæ 13
Philippi: & interrogabat discipulos suos,
dicens, Quem * dicunt homines esse fi-
lium hominis? At illi dixerunt, Alii Io- 14
hannem Baptistam, alii autem Eliam, alii
uero Ieremiam, aut unum ex prophetis.
Dicit illis Iesus, Vos autem quem me es- 15
se dicitis? Respondens Simon Petrus 16
dixit, Tu es Christus filius Dei uiui. Re- 17
spondens autem Iesus, dixit ei, Beatus es
Simon Bar-Iona: quia caro & sanguis
non reuelauit tibi, sed pater meus qui in
cœlis est. Et ego dico tibi, quia tu es 18
Petrus: & super hanc petram ædificabo
ecclesiam meam, & portæ inferi non

*Ion.2.2. -M 5.4. Mar.8.14 Luc.12.1 Sup.14.37 Ioã.6.9 & 3 MS R. millium MS. R. Sup.15.34. & 2 MS. R. Mar.8.27 Luc.9.18 *me 3 MS R. G.8.41 Hie. se nõ legisse aperte loquitur. Ion.6.69 Ioã.1.42.*

19 præualebunt aduersus eam. Et tibi
dabo claues regni cœlorum. Et quodcun-
que ligaueris super terram, erit ligatum
& in cœlis, & quodcunque solueris su-
20 per terram, erit solutum & in cęlis. Tunc
præcepit discipulis suis ut nemini dice-
21 rent quia ipse esset Iesus Christus. Ex-
inde cępit Iesus ostendere discipulis suis,
quia oporteret eum ire Ierosolymam, &
multa pati a senioribus & scribis & prin-
cipibus sacerdotum, & occidi, & tertia die
22 resurgere. Et assumens eum Petrus, cę-
pit increpare illum dicens, Absit a te Do
23 mine, non erit tibi hoc. Qui conuersus,
dixit Petro, Vade post me satana scan-
dalum es mihi: quia non sapis ea quæ
24 Dei sunt, sed ea quæ hominum. Tunc
Iesus dixit discipulis suis, Si quis uult
post me uenire, abneget semetipsum, &
25 tollat crucem suam, & sequatur me. Qui
enim uoluerit animam suam saluam
facere, perdet eam. qui autem perdide-
rit animam suam propter me, inueniet
26 eam. Quid enim prodest homini, si mũ-
dum uniuersum lucretur, animæ uero
suæ detrimentum patiatur? Aut quam
dabit homo commutationem pro anima
27 sua? Filius enim hominis uenturus est
in gloria patris sui cum angelis suis: &
tunc reddet unicuique secundum opera
28 eius. Amen dico uobis, sunt quidam
de hîc stantibus qui non gustabunt mor-
tem, donec uideant filium hominis ue-
nientem in regno suo.

Inf.18.18. Ioan.20.23.& 21.15. -9 M 8. Hier.6.3. -6 M 8. G1.8. Mar.8.33 Sup.10.38. Luc.9.23 & 14.17. 17.33. Ioan.12.25. Ps.48.8. Ps.61.13 Act.17.31. Rom.2.6. Mar 9.1 Luc.9.27

CAP. XVII.

ET post dies sex assumit Iesus Petrũ 1
& Iacobũ & Iohannẽ fratrem eius,
& ducit illos in montẽ excelsum se-
orsum: & transfiguratus est ante eos. Et 2
resplenduit facies eius sicut Sol: uestimen-
ta autem eius facta sunt alba sicut nix.
Et ecce apparuerunt illis Moyses & Elias 3

assumpsit MS 1. Mar.9.2 Luc.9.28 lux 6.8.

4 cum eo loquentes. Respondens autem
Petrus, dixit ad Iesum, Dñe, bonum est nos
hîc esse: si uis, faciamus hîc tria taberna-
cula, tibi unum, & Moysi unum, & Elię
5 unum. Adhuc eo loquente, ecce nu-
bes lucida obumbrauit eos. Et ecce uox
de nube, dicens, Hic est filius meus dile-
ctus in quo mihi bene complacui: ipsum
audite.

2.Pet.1.17. Sup.3.17

6 audite. † Et audientes discipuli, ceciderunt
7 in faciem suam, & timuerunt ualde. † Et
accessit Iesus, & tetigit eos: dixitq́; eis, Sur
8 gite, & nolite timere. † Leuantes autem o-
culos suos, neminem uiderunt, nisi solum
9 Iesum. † Et descendentibus illis de mon-
te, præcepit eis Iesus, dicens, Nemini di-
xeritis uisioné, donec filius hominis a mor
10 tuis resurgat. † Et interrogauerunt eum
Mar.9.11 discipuli, dicentes, ‖ Quid ergo scribæ di-
Mal.4.5 cunt quod Eliam oporteat primum ueni-
*primum 11 re? † At ille respondens, ait eis, Elias quidé
1 MS. R. 12 uenturus est. * & restituet omnia. † dico au-
G. 8. tem vobis, ‖ quia Elias iam uenit, & nó co-
Sup.11. gnouerunt eum, ‖ sed fecerunt in eo quæ-
14. cunque uoluerunt. Sic & filius hominis
Sup.14.9 13 passurus est ab eis. † Tunc intellexerunt di-
Mar.9.14 scipuli, quia de Iohanne Baptista dixisset
Luc.9.37 14 eis. † ‖ Et cum uenisset ad turbam, accessit
ad eum homo genibus prouolutus ante
15 eum, dicens, † Domine miserere filio meo,
quia lunaticus est, & male patitur: nam
sæpe cadit in ignem, & crebro in aquam.
* autem 16 † & obtuli eum discipulis tuis: & non po-
MS. R. 17 tuerunt curare eum. † Respondens * Iesus,
Hier. G. ait, O generatio incredula, & peruersa,
quousque ero uobiscum? usquequo patiar
18 uos? Afferte huc illum ad me. † Et incre-
pauit illum Iesus, & exijt ab eo dæmonium

19 & curatus est puer ex illa hora. † Tunc ac-
cesserunt discipuli ad Iesum secreto, & di-
xerunt, Quare nos non potuimus eijcere
20 illum? † Dixit illis Iesus, Propter incredu
litatem uestram. ‖ Amen quippe dico Luc.17.6
vobis, si habueritis fidem sicut granum
sinapis, dicetis monti huic, transi hinc il-
luc: & transibit, & nihil impossibile erit
21 uobis. † Hoc autem genus non eijcitur
22 nisi per orationem, & ieiunium. † ‖ Con- Mar.9.31
uersantibus autem eis in Galilæa, dixit Luc.9.44
illis Iesus, Filius hominis tradendus est in & 24.7.
23 manus hominum: † & occident eum, & Inf.20.18
tertia die resurget. Et contristati sunt ue
24 hementer. † Et cum uenissent Caphar-
naum, accesserunt qui didrachma acci-
piebant, ad Petrum, & dixerunt ei, Ma-
25 gister uester non soluit didrachma: † Ait,
Etiam. Et cum intrasset in domum, præ-
uenit eum Iesus, dicens, Quid tibi uide-
tur Simon? Reges terræ a quibus acci-
piunt tributum uel censum? a filijs suis,
26 an ab alienis? † Et ille dixit, Ab alienis.
27 Dixit illi Iesus, Ergo liberi sunt filij. † Vt
autem non scandalizemus eos, uade ad
mare, & mitte hamum: & eum piscem
qui primus ascenderit, tolle: & aperto
ore eius, inuenies staterem: illum sumens,
da eis pro me, & te.

CAP. XVIII.

Mar.9.34 1 IN illa hora accesserunt discipuli ad Ie-
Luc.9.46 sum, dicentes, ‖ Quis, putas, maior est in
Infr.19. 2 regno cœlorum? † ‖ Et aduocans Iesus
14. paruulum, statuit eum in medio eorum,
1.Cor.14. 3 † & dixit, Amen dico uobis, nisi conuersi
20. fueritis, & efficiamini sicut paruuli non
4 intrabitis in regnum cœlorum. † Qui-
cumque ergo humiliauerit se sicut par-
uulus iste, hic est maior in regno cœlo-
5 rum. † Et qui susceperit unum paruulum
Mar.9.42 6 talem in nomine meo, me suscipit. † ‖ qui
autem scandalizauerit unum de pusillis

istis qui in me credunt, expedit ei ut su-
spendatur mola asinaria in collo eius, &
7 demergatur in profundum maris. † ‖ Væ Luc.17.1
mundo a scandalis. Necesse est enim ut
ueniant scandala: uerumtamen uæ homi
8 ni illi, per quem scandalum uenit. † ‖ Si Sup.5.30
autem manus tua, uel pes tuus scandalizat Mar.9.43
te: abscinde \\ eum', & proijce abs te: bo- \\ eos R.G.
num tibi est ad uitam ingredi debilem
uel claudum, quàm duas manus, uel duos
pedes habentem mitti in ignem æternum.
9 † Et si oculus tuus scandalizat te, erue
eum, & proijce abs te: bonum tibi est

duos oculos habentē mitti in gehennam
ignis. † Videte ne contemnatis unũ ex his 10
puſillis: dico enim uobis, quia ‖ angeli eorũ
Pſ. 33.8. in cęlis ſemper uident faciem patris mei
Luc. 19.10. qui in cęlis eſt. † ‖ Venit enim filius homi- 11
Luc. 15.4. nis ſaluare quod perierat. † ‖ Quid uobis 12
uidetur? ſi fuerint alicui centum oues, &
errauerit una ex eis: nonne reliquit nona-
gintanouē in montibus, & uadit quærere
eã quæ errauit? † & ſi contigerit ut inue- 13
niat eá: amen dico uobis, quia gaudet ſu-
per eá magis, quàm ſuper nonagintanouē
quæ non errauerunt. † Sic nõ eſt uolun- 14
tas ante patrē ueſtrũ, qui in cęlis eſt, ut pe-
reat unus de puſillis iſtis. † ‖ Si autē pecca- 15
Leu. 17.3. uerit in te frater tuus, uade, & corripe eũ
Leu. 19.17. inter te & ipſum ſolum. ſi te audierit: lu-
Eccli. 19. 13. cratus eris fratrem tuũ. † ſi autem te non 16
audierit: adhibe tecũ adhuc unũ uel duos,
Iac. 5.19. ut ‖ in ore duorũ uel triũ teſtiũ ſtet omne
Deu. 19.15. uerbũ. † Quòd ſi nõ audierit eos: dic eccle- 17
2 Cor. 13. 1. ſiæ. ſi autē eccleſiá non audierit: ſit tibi ſi-
cut ‖ ethnicus & publicanus. † ‖ Amen dico 18
Heb. 10. 28. uobis, quæcunq; alligaueritis ſuper terrã,
erunt ligata & in cęlo: & quæcunq; ſolue-
Ioã. 8.17. ritis ſuper terrã, erunt ſoluta & in cœlo.
2 Theſ. 3. 14. † Iterũ dico uobis, quia ſi duo ex uobis cõ- 19
ſenſerint ſuper terram, de omni re quam-
1 Cor. 5.9. cunq; petierint fiet illis a patre meo qui
Ioã. 20. 23. in cęlis eſt. † Vbi enim ſunt duo uel tres cõ 20
gregati in nomine meo, ibi ſũ in medio
eorũ. † Tunc accedens Petrus ad eũ, dixit, 21
Luc. 17.4. ‖ Dñe, quoties peccabit in me frater meus,
"Dicit 3 ms. Hier. 0. & dimittã ei? uſq; ſepties? † " Dixit illi Ie- 22
ſus, nõ dico tibi uſq; ſepties: ſed uſq; ſeptua-
gies ſepties. † Ideo aſſimilatũ eſt regnum 23
cęlorũ homini regi, q uoluit rationē pone-
re cũ ſeruis ſuis. † Et cũ cępiſſet rationem 24
ponere, oblatus eſt ei unus qui debebat ei
decē millia talenta. † Cũ autē nõ haberet 25
unde redderet, iuſſit eũ dñs eius uenũda-
ri, & uxorē eius & filios, & omnia quæ ha-
bebat, & reddi. † Procidens autē ſeruus il- 26
le, orabat eũ, dicens, Patientiá habe in me,
& omnia reddã tibi. † Miſertus autem dñs 27
ſerui illius, dimiſit eũ, & debitũ dimiſit ei.
† Egreſſus autē ſeruus ille, inuēnit unũ de 28
conſeruis ſuis qui debebat ei cētũ dena-
rios: & tenens ſuffocabat eũ, dicēs, Redde
quod debes. † Et procidens cõſeruus eius, 29
rogabat eũ, dicens, Patientiã habe in me,
& omnia reddam tibi. † Ille autem noluit: 30
ſed abiit, & miſit eum in carcerē, donec
redderet debitum. † Videntes autem con- 31
ſerui eius quæ fiebant, contriſtati ſũt ual-
Iac. 2.13. de: & uenerunt, & narrauerunt dño ſuo
omnia quæ facta fuerant. † Tunc uocauit 32
illũ dñs ſuus: & ait illi, Serue nequam, om-
ne debitum dimiſi tibi, quoniam rogaſti
me: † nõne ergo oportuit & te miſereri 33
conſerui tui, ſicut & ego tui miſertus ſũ?
† Et iratus dominus eius, tradidit eum tor- 34
Sup. 6.12. toribus, quoadusque redderet uniuerſum
Mar. 11. 25. debitum. † Sic & pater meus cęleſtis faciet 35
uobis, ſi non remiſeritis unuſquiſque fra-
tri ſuo de cordibus ueſtris.

C A P. XIX.

ET factum eſt, cum cõſummaſſet Ie- 1
ſus ſermones iſtos, migrauit a Gali-
Mar. 10.1. læa, † ‖ & uenit in fines Iudææ trans 2
Iordanē, & ſecutæ ſunt eum turbæ multę,

[Pharisæi] tentantes eũ, & dicentes, Si licet
homini dimittere uxorē ſuã, quacunq; ex
4 cauſa? † Qui reſpondens, ait eis, Nõ legiſtis,
quia ‖ qui fecit * ab initio, maſculũ & femi- *Gen. 1.27.* * *hominem 3 ms. R.*
5 nã fecit eos? & dixit, † ‖ Propter hoc, dimit-
tet homo patrē & matrem, & adhærebit
6 uxori ſuæ: & erũt duo in carne una. † itaq; *Gen. 2.21.*
iã non ſunt duo: ſed una caro. Quod ergo *Eph. 5.31.*
7 Deus cõiunxit, homo nõ ſeparet. † Dicunt *1 Cor. 6. 16.*
illi, Quid ergo ‖ Moyſes mandauit dare li-
8 bellũ repudii, & dimittere? † Ait illis, Quo- *Deu. 24.1.*
niã Moyſes ad duritiã cordis ueſtri permi-
ſit uobis dimittere uxores ueſtras: ab ini-
9 tio autē nõ fuit ſic. † ‖ Dico autē uobis, qa *Sup. 5.32.*
quicunq; dimiſerit uxorē ſuã, niſi ob for- *Mar. 10. 11.*
nicationē, & aliã duxerit, męchatur: & qui
10 dimiſſã duxerit, męchatur. † Dicunt ei di- *Luc. 16. 18.*
ſcipuli eius, Si ita eſt cauſa hominis cum
11 uxore, nõ expedit nubere. † Qui dixit illis, *1 Cor. 7.1.*
Nõ omnes capiunt uerbũ iſtud, ſed qbus
12 datũ eſt. † Sunt enim eunuchi qui de ma-
tris utero ſic nati ſunt: & ſunt eunuchi q
facti ſunt ab hominibus: & ſunt eunuchi
qui ſeipſos caſtrauerunt propter regnum
13 cęlorum. Qui poteſt capere capiat. † ‖ Tunc *Mar. 10. 13.*
oblati ſunt ei paruuli, ut manus eis impo- *Luc. 18.15.*
neret & oraret. Diſcipuli autē increpabãt
14 eos. † Ieſus uero ait eis, ‖ Sinite paruulos, &
nolite eos prohibere ad me uenire: talium *Sup. 18.3.*
15 eſt enim regnũ cęlorum. † Et cum impo- *Mar. 10.*
16 ſuiſſet eis manus, abiit inde: † ‖ Et ecce unus *17.*
accedens, ait illi, Magiſter bone, quid bo- *Luc. 18. 18.*
17 ni faciã ut habeã uitã æternã? † Qui dixit
ei, Quid me interrogas de bono? Vnus eſt
bonus, Deus. Si autem uis ad uitã ingredi,
18 ſerua mandata. † Dicit illi, Quæ? Ieſus autē
dixit, ‖ Non homicidium facies. Nõ adul- *Exo. 20. 13.*
terabis, Non facies furtum, Non falſum
19 teſtimonium dices, † Honora patrē tuum
& matrem tuã, Diliges proximum tuum
20 ſicut teipſum. † Dicit illi adoleſcēs, Omnia
hęc cuſtodiui a iuuentute mea: quid ad- *8 ms.*
21 huc mihi deeſt? † Ait illi Ieſus, Si uis perfe-
ctus eſſe, uade, uende * quæ habes, & da ** omnia 8. q.*
pauperibus, & habebis theſaurum in cœ-
22 lo: & ueni, ſequere me. † Cum audiſſet au-
tē adoleſcens uerbũ, abiit triſtis: erat enim
23 habens multas poſſeſſiones. † Ieſus autem
dixit diſcipulis ſuis, Amen dico uobis, quia
diues difficile intrabit in regnum cœlorũ.
24 † Et iterum dico uobis, facilius eſt camelũ
per foramen acus tranſire, quàm diuitem
25 intrare in regnum cęlorum. † Auditis autē
his, diſcipuli mirabantur ualde, dicentes,
26 Quis ergo poterit ſaluus eſſe? † Aſpiciens
autē Ieſus, dixit illis, Apud homines hoc
impoſſibile eſt, apud Deum autem omnia
27 poſſibilia ſunt. † ‖ Tunc reſpondens Petrus, *Mar. 10. 28.*
dixit ei, Ecce nos reliquimus omnia, & ſe-
28 cuti ſumus te: quid ergo erit nobis? † Ieſus *Luc. 18. 28.*
autem dixit illis, Amen dico uobis, quod
uos qui ſecuti eſtis me, in regeneratione
cũ ſederit filius hominis in ſede maieſta-
tis ſuæ, ‖ ſedebitis & uos ſuper ſedes duo- *Luc. 22. 30.*
decim, iudicãtes duodecim tribus Iſraël.
29 † Et omnis qui reliquerit domũ, uel fra-
tres, aut ſorores, aut patrē, aut matrē, aut *Inf. 20.16.*
uxorē, aut filios, aut agros propter nomē *Mar. 10. 31.*
meum: centuplum accipiet, & uitam
30 æternã poſſidebit. † ‖ Multi autem erunt *Luc. 13. 30.*
primi, nouiſſimi: & nouiſſimi, primi.

SImile est*regnū cęlorū homini patri- 1
familias qui exijt primo mane condu
cere operarios in uineā suā.✝Cōuētio- 2
ne autē facta cū operarijs ex denario diur
no,misit eos in uineā suā. ✝Et egressus cir- 3
ca horā tertiā , uidit alios stātes in foro o-
tiosos,✝& dixit illis,Ite & uos in uineā *& 4
quod iustū fuerit,dabo uobis.✝Illi aūt abie 5
rūt.Iterū autē exijt circa sextā,& nonā ho
rā:& fecit similiter.✝Circa undecimā uero 6
exijt,& inuenit alios stantes, & dicit illis ,
Quid hīc statis tota die otiosi? ✝ Dicunt ei, 7
Quia nemo nos conduxit. Dicit illis,Ite &
vos in uineā *✝Cū sero autē factū esset,di 8
cit dn̄s uineæ procuratori suo,Voca opera-
rios,& redde illis mercedē,incipiēs a nouis
simis usq; ad primos . ✝ Cū uenissent ergo 9
qui circa undecimā horā venerāt, accepe-
runt singulos denarios . ✝ Veniētes autē & 10
primi,arbitrati sūt quod plus essēt acceptu
ri:acceperūt autē & ipsi singulos denarios.
✝Et accipientes murmurabāt aduersus pa- 11
trēfamilias,✝dicētes,Hi nouissimi vna ho- 12
ra fecerūt:& pares illos nobis fecisti q por-
tauimus pōdus diei & æstus.✝At ille respō 13
dēs,uni eorū dixit,Amice,nō facio tibi in-
iuriā : nōne ex denario cōuenisti mecum?
✝Tolle quod tuum est,& uade:uolo autē & 14
huic nouissimo dare sicut & tibi.✝Aut non 15
licet mihi qđ uolo , facere ? an oculus tuus
nequā est qa ego bonus sum? ✝‖Sic erūt no 16
uissimi,primi:& primi nouissimi ‖multi e-
nim sūt vocati:pauci uero electi ✝‖Et ascē 17
dēs Iesus Ierosolymā,assumpsit duodecim
discipulos secreto,& ait illis, ✝ Ecce ascēdi- 18
mus Ierosolymā,&filius hominis tradetur
principibus sacerdotū,& Scribis,& cōdēna
bunt eū morte, ✝& tradēt eū Gētibus ad il 19
ludēdū,& flagellādū,& crucifigendū,& ter
tia die resurget.✝‖Tūc accessit ad eū mater 20

* enim 2 MS. G. 8.

* meā MS. Hier. G 3.

* meā MS. G 3. Addūt hic quoq; G & 8. Et quod iustū fuerit, accipietis

Sup. 19. 30.
Mar. 10. 38.
Luc. 13. 31.
Infr. 22. 14.
Mar. 10. 32.
Luc. 18. 31.
Mar. 10. 35.

21 aliquid ab eo.✝Qui dixit ei,Quid uis?Ait il-
li , Dic ut sedeant hi duo filij mei,unus ad
dexterā tuā, & unus ad sinistram in regno
22 tuo.✝Respōdēs aūt Iesus,dixit,Nescitis qd
petatis . Potestis bibere calicē quē ego bi-
23 biturus sū? Dicūt ei,Possumus.✝Ait illis,
Calicē quidē meū bibetis:sedere autem ad
dexterā meā \\ &' sinistrā,nō est meū dare
-vobis':sed quibus paratū est a patre meo .
24 ✝‖Et audiētes decē,-indignati sunt de duo-
25 bus fratribus. ✝ ‖ Iesus autē vocauit eos ad
se:& ait,Scitis quia principes gentiū domi
nātur eorū & qui maiores sunt, potestatē
26 exercent in eos.✝Non ita erit inter uos:sed
quicūq; voluerit inter vos maior fieri , sit
27 vester minister: ✝ & qui uoluerit inter uos
28 primus esse,erit uester seruus.✝‖sicut filius
hominis nō venit ministrari,sed ministra-
re,& dare animā suā redēptionē p multis.
29 ✝‖Et egrediētibus illis ab Iericho,secuta est
30 eū turba multa:✝& ecce duo cæci sedentes
secus viā,audierūt qa Iesus transiret,& cla
mauerūt dicentes,Dn̄e,miserere nostri,fili
31 Dauid.✝Turba autē increpabat eos vt tace-
rent.At illi magis clamabāt dicentes,Dn̄e,
32 miserere nostri,fili Dauid. ✝ Et stetit Iesus,
& vocauit eos,& ait,Quid vultis ut faciā vo
33 bis?✝Dicūt illi,Dn̄e,ut aperiantur oculi no
34 stri.✝Misertus aūt eorū Iesus,tetigit oculos
eorū.Et cōfestim uiderūt,& secuti sūt eū .

\\ vel MS 9. G. 8.
Mar. 10. 41.
Luc. 22. 25.
Phil. 2. 7.
Mart. 10 46.
Luc. 18. 35.

CAP. XXI.

1 ET cū appropinquassēt Ierosolymis,&
venissent Beth -phage ad Mōtē-oliue
2 ti,tūc Iesus misit duos discipulos,✝di
cens eis,Ite in Castellū quod cōtra uos est,
& statim inuenietis asinā alligatā & pullū
3 cū ea soluite,& adducite mihi: ✝ & si quis
vobis aliqd dixerit, dicite,qa Dn̄s his opus
4 habet:& cōfestim dimittet eos. ✝Hoc autē
factū est ut adimpleretur quod dictū est p

Mar. 11. 1.
Luc. 19. 29.

Prophetā,dicentē, ✝ ‖Dicite filiæ Sion,Ecce 5
rex tuus venit tibi māsuetus, & sedens su-
per \\ asinam' & pullum filium subiugalis.

Is 62. 11.
Zach. 9. 9.
Ioan. 12. 15.
\\ asinam

6 ✝ Euntes autem discipuli, fecerunt sicu
7 præcepit illis Iesus. ✝ Et adduxerunt asi-
nam , & pullum : & imposuerunt su-

\\ eū MS.
s. sed con-
tradicunt
6.

per \\ eos' uestimenta sua, & eum desuper
sedere fecerunt. ❡ Plurima autem tur- 8
ba strauerunt uestimenta sua in uia: a-
lij autem cædebant ramos de arboribus,
& sternebant in uia: ❡ turbæ autem quæ 9
præcedebant, & quæ sequebantur, cla-
mabant, dicentes, Hosanna filio Dauid:

❡ benedictus qui uenit in nomine Domi-
10 ni: hosanna in altissimis. ❡ Et cum in-
trasset Ierosolymam, commota est uni-
11 uersa ciuitas, dicens, Quis est hic? ❡ Po-
puli autem dicebant, Hic est Iesus prophe-
12 ta, a Nazareth Galilææ. ❡ Et intrauit
Iesus in templum Dei, & eiciebat om-

Psal. 11
26.
Mar. 11. 9
Luc. 19.
38.
Marc. 11
11.
Ioā. 2. 14

nes uendentes, & ementes in templo, &
mensas nummulariorum, & cathedras uen-
dentium columbas euertit: ❡ & dicit eis, 13
Scriptum est, Domus mea, domus ora-
tionis uocabitur: vos autem fecistis il-
lam speluncam latronum. ❡ Et accesse- 14
runt ad eum cæci, & claudi in templo:
& sanauit eos. ❡ Videntes autem prin- 15
cipes sacerdotum, & Scribæ mirabilia
quæ fecit, & pueros clamantes in tem-
plo, & dicentes, Hosanna filio Dauid:
indignati sunt, ❡ & dixerunt ei, Audis 16
quid isti dicunt? Iesus autem dixit eis,
Vtique. nunquam legistis, Quia ex o-
re infantium, & lactentium perfecisti
laudem? ❡ Et relictis illis, abijt foras ex- 17
tra Ciuitatem in Bethaniam: ibiq; man-
sit. ❡ Mane autem reuertens in Ciuita- 18
tem, esurijt. ❡ Et uidens fici arborem 19
unam secus uiam, uenit ad eam: & nihil
inuenit in ea nisi folia tantum, & ait il-
li, Nunquam ex te fructus nascatur in
sempiternum. Et arefacta est continuo fi-
culnea. ❡ Et uidentes discipuli, mirati 20
sunt dicentes, Quomodo continuo aruit?
❡ Respondens autem Iesus, ait eis, Amen 21
dico uobis, si habueritis fidem, & non hæ-
sitaueritis, non solum de ficulnea fa-
cietis, sed & si monti huic dixeritis, \\
Tolle' & \\ iacta te' in mare: fiet. ❡ Et om 22
nia quæcunque petieritis in oratione cre-
dentes, accipietis. ❡ Et cum uenisset in 23
templum, accesserunt ad eum docen-
tem principes sacerdotum, & seniores

Deut. 14.
25.
Luc. 19.
45.
Isa. 56. 7
Ier. 7. 11.
Marc. 11
18.
Luc. 19.
47.
Psal. 8. 3.
Marc. 11
13.
Marc. 11
20.
\\ Tollere
c. s.
\\ iacta e
 s.
Sup. 7. 7.
Marc. 11
24.
Ioan. 15. 7

populi, dicentes, In qua potestate hæc
facis? Et quis tibi dedit hanc potesta
24 tem? ❡ Respondens Iesus dixit eis, In-
terrogabo uos, & ego unum sermonem:
quem si dixeritis mihi, & ego uobis di-
25 cam in qua potestate hæc facio. ❡ Ba-
ptismus Iohannis, unde erat? e cœlo,
an ex hominibus? At illi cogitabant in-
26 ter se, dicentes, ❡ Si dixerimus e cœlo,
dicet nobis, Quare ergo non credidi-
stis illi? Si autem dixerimus ex homi-
nibus: timemus turbam: omnes enim
\\ habent' Iohannem sicut prophetam.
27 ❡ Et respondentes Iesu, dixerunt: Nesci-
mus. Ait illis, & ipse, Nec ego dico vo-
28 bis in qua potestate hæc facio. ❡ Quid
autem uobis uidetur? Homo quidam
habebat duos filios: & accedens ad pri-
mum, dixit, Fili, uade hodie operare in
29 uinea mea. ❡ Ille autem respondens,
ait, Nolo. Postea autem pœnitentia
30 motus, abijt. ❡ Accedens autem ad al-
terum, dixit similiter. At ille respon-
dens, ait, \\ Eo' domine. & non iuit.
31 ❡ quis ex duobus fecit uoluntatem pa-
tris? Dicunt ei, Primus. Dicit illis Iesus,
Amen dico uobis, quia publicani, & me-
retrices præcedunt \\ uos in regnum Dei.
32 ❡ Venit enim ad uos Iohannes in uia iu-
stitiæ: & non credidistis ei: publicani au-
tem, & meretrices crediderunt ei: uos
autem uidentes nec pœnitentiam habui-
33 stis postea, ut crederetis ei. ❡ Aliam para-
bolam audite: Homo erat paterfamilias

1. Ioh. 3.
22.
Marc. 11
28.
Luc. 20. 2
Sup. 14. 5
\\ habeba
 sq.
Hieron.
Mar. 6. 20
\\ Ego e.
\\ præce-
dent.
Mar. 12. 1
Luc. 20. 9
Is 5. 1. 5.
Ier. 2. 21.

qui

qui plantauit uineam, & sepem circun-
dedit ei, & fodit in ea torcular, & ædi-
ficauit turrim, & locauit eam agricolis:
& peregre profectus est. • Cum autem 34
tempus fructuum appropinquasset, mi-
sit seruos suos ad agricolas, ut acciperent
fructus eius. • Et agricolæ apprehensis 35
seruis eius, alium ceciderunt, alium oc-
ciderunt, alium uero lapidauerunt. • Ite- 36
rum misit alios seruos plures prioribus:
& fecerunt illis similiter. • Nouissime 37
autem misit ad eos filium suum, dicens,
Verebuntur filium meum. • Agricolæ 38
autem uidentes filium, dixerunt intra
Inf. 26. 3 se, ‖ Hic est hæres, uenite, occidamus
& 27. 2. eum, & habebimus hæreditatem eius.
Ioh. 11. • Et apprehensum eum eiecerunt extra 39
53. uineam, & occiderunt. • Cum ergo ue- 40
nerit dominus uineæ, quid faciet agri-
colis illis? • Aiunt illi, Malos male 41
perdet: & uineam suam locabit alijs
agricolis, qui reddent ei fructum tem-
Ps. 117. poribus suis. • ‖ Dicit illis Iesus, Nun- 42
22. quam legistis in scripturis, Lapidem
Act. 4. 11. quem reprobauerunt ædificantes, hic
est factus in caput anguli? A Domino
factum est istud: & est mirabile in ocu-
Rom. 9. 33 lis nostris. • Ideo dico uobis, quia au- 43
1 Pet. 2. 7 feretur a uobis regnum Dei, & dabi-
Luc. 20. tur genti facienti fructus eius. • ‖ Et 44
17. qui ceciderit super lapidem istum, con-
Mar. 12. fringetur: super quem uero cecide-
10. rit, conteret eum. • Et cum audissent 45
Zach. 12. principes sacerdotum, & Pharisæi pa-
3. rabolas eius: cognouerunt quod de ip-
Dan. 2. sis diceret. • Et quærentes eum tene- 46
34. re, timuerunt turbas: quoniam sicut
13. prophetam eum habebant.

CAP. XXII.

ET respondens Iesus, dixit iterum 1
Luc. 14. in parabolis eis, dicens, • ‖ Simile 2
16. factum est regnum cœlorum ho-
Apoc. 19 mini regi, qui fecit nuptias filio suo.
9. • Et misit seruos suos uocare inuitatos 3
ad nuptias: & nolebant uenire. • Ite- 4
rum misit alios seruos, dicens, Dicite
inuitatis, Ecce prandium meum paraui:
tauri mei, & altilia occisa, & omnia pa-
rata: uenite ad nuptias. • Illi autem 5
neglexerunt: & abierunt, alius in uillam
suam: alius uero ad negociationem suam:
• reliqui uero tenuerunt seruos eius, & 6
contumelijs affectos occiderunt. • Rex 7
autem cum audisset, iratus est: & mis-
sis exercitibus suis, perdidit homicidas
illos, & ciuitatem illorum succendit.
• Tunc ait seruis suis, Nuptiæ quidem 8
paratæ sunt: sed qui inuitati erant, non
fuerunt digni. • Ite ergo ad exitus uia- 9
rum: & quoscumque inueneritis, uoca-
te ad nuptias. • Et egressi serui eius in 10
uias, congregauerunt omnes quos inue-
nerunt, malos, & bonos: & impletæ
sunt nuptiæ discumbentium. • Intra- 11
uit autem rex, ut uideret discumbentes:
& uidit ibi hominem non uestitum ue-
ste nuptiali. • Et ait illi, Amice, quo- 12
Sup. 8. 12 modo huc intrasti non habens uestem
& 13. 42 nuptialem? At ille obmutuit. • Tunc di- 13
Inf. 25. xit rex ministris, ‖ Ligatis manibus, &
30. pedibus eius, mittite eum in tene-
bras exteriores: ibi erit fletus, & stri-
14 dor dentium. • Multi enim sunt uoca-
15 ti, pauci uero electi. • ‖ Tunc abeuntes *Mar. 12.*
Pharisæi, consilium inierunt ut cape- *13.*
16 rent eum in sermone. • Et mittunt ei *Luc. 20.*
discipulos suos cum Herodianis, dicen- *20.*
tes, Magister, scimus quia uerax es,
& uiam Dei in ueritate doces, & non est
tibi cura de aliquo: non enim respicis
17 personam hominum: • dic ergo nobis
quid tibi uidetur, licet censum dare Cæ-
18 sari, an non? • Cognita autem Iesus ne-
quitia eorum, ait, Quid me tentatis
19 hypocritæ? • ostendite mihi numisma
census. At illi obtulerunt ei denarium.
20 • Et ait illis Iesus, Cuius est imago hæc,
21 & superscriptio? • Dicunt ei, Cæsaris,
Tunc ait illis, ‖ Reddite ergo quæ sunt *Ro. 13. 7.*
Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo.
22 • Et audientes mirati sunt, & relicto
23 eo abierunt. • In illo die accesserunt
ad eum Sadducæi, qui dicunt non es-
se resurrectionem: & interrogauerunt
24 eum, • dicentes, Magister, ‖ Moyses *Mar. 12.*
dixit, Si quis mortuus fuerit non ha- *19.*
bens filium, ut ducat frater eius uxo- *Luc. 20.*
rem, illius, & suscitet semen fratri suo. *28.*
25 • Erant autem apud nos septem fra- *Act. 23. 6*
tres: & primus uxore ducta defunctus *Deu. 25.*
est: & non habens semen, reliquit uxo- *5.*
26 rem suam fratri suo. • Similiter secun-
27 dus, & tertius usque ad septimum. • No-
uissime autem omnium: & mulier de-
28 functa est. • In resurrectione ergo, cu-
ius erit de septem, uxor? omnes enim
29 habuerunt eam. • Respondens autem Ie-
sus, ait illis, Erratis, nescientes scriptu-
30 ras, neque uirtutem Dei. • In resur-
rectione enim neque nubent, neque nu-
bentur: sed sunt sicut angeli Dei in cœlo.
31 • De resurrectione autem mortuorum
non legistis quod dictum est a Deo di-
32 cente uobis, • ‖ Ego sum Deus Abra- *Exo. 3. 6.*
ham, & Deus Isaac, & Deus Iacob? Non
est Deus mortuorum, sed uiuentium.
33 • Et audientes turbæ, mirabantur in do-
34 ctrina eius, • ‖ Pharisæi autem audien- *Mar. 12.*
tes quod silentium imposuisset Saddu- *28.*
35 cæis, conuenerunt in unum: • & inter-
rogauit eum unus ex eis legis doctor, ten-
36 tans eum, • Magister, quod est manda-
37 tum magnum in Lege? • Ait illi Iesus, ‖ *Deu. 6. 5.*
diliges Dominum Deum tuum ex toto *Luc. 10.*
corde tuo, & in tota anima tua, & in to- *27.*
38 ta mente tua. • Hoc est maximum, &
39 primum mandatum. • Secundum au-
tem simile est huic, ‖ Diliges proximum *Leu. 19.*
40 tuum sicut teipsum. • In his duobus *18.*
mandatis uniuersa lex pendet, & prophe- *Mar. 12.*
41 tæ. • Congregatis autem Pharisæis, in- *31.*
42 terrogauit eos Iesus, • dicens, ‖ Quid uo- *Mar. 12.*
bis uidetur de Christo? cuius filius est? *35.*
43 Dicunt ei, Dauid. • Ait illis, Quomodo *Luc 20.*
ergo Dauid in Spiritu uocat eum Domi- *41.*
44 num, dicens, • ‖ Dixit Dominus Domi- *Psal. 109*
no meo, sede a dextris meis, donec po- *1.*
nam inimicos tuos scabellum pedum tuo-
45 rum? • Si ergo Dauid uocat eum Domi-
46 num: quomodo filius eius est? • & nemo
poterat ei respondere uerbum: neque au-
sus fuit quisquam ex illa die eum amplius
interrogare.

CAP. XXIII.

TVnc Iesus locutus est ad turbas & 1
ad discipulos suos, dicens, Super ca 2
thedrã Moysi sederũt Scribę & Pha
2 Esd.8.4 risęi. Omnia ergo quæcunq; dixerint uo- 3
Luc.11.46 bis, *seruate & facite: secundũ opera uero
**seruare* eorũ nolite facere, dicũt enim & non fa-
c.8. ciũt. Alligant enim onera grauia & im- 4
portabilia, & imponũt in humeros homi-
Act.15.10 nũ: digito autẽ suo nolũt ea mouere. Om- 5
Deu.6.8 nia uero opera sua faciũt, ut uideãtur ab
Nu.15.38 hominibus. dilatãt enim phylacteria sua,
Marc.12 & magnificãt fimbrias. Amãt aũt primos 6
38. recubitus in cęnis, & primas cathedras in
Luc.11.43 synagogis, & salutationes in foro, & uo- 7
& 20.46. cari ab hominibus, rabbi. Vos autẽ nolite 8
Iac.3.1. uocari rabbi. unus est enim magister ue-
Mal.1.6. ster, omnes autẽ uos, fratres estis. Et pa- 9
trẽ nolite uocare uobis sup terrã: unus est
enim pater uester q in cęlis est. Nec uoce- 10
mini magistri: qa magister uester unus est,
Christus. Qui maior est uestrũ, erit mini- 11
Luc.14.11 ster uester. Qui autẽ se exaltauerit, humi 12
& 18.14 liabitur: & q se humiliauerit, exaltabitur.
Væ autẽ uobis Scribæ & Pharisæi hypo- 13
critæ: qa clauditis regnũ cęlorũ ante ho-
mines. uos enim nõ intratis: nec introeũ-
tes sinitis intrare. Vę uobis Scribę & Pha 14
[illegible] risęi hypocritæ: qa comeditis domos ui-
Mar.12. duarũ, orationes lõgas orãtes. propter hoc
40. amplius accipietis iudiciũ. Væ uobis Scri- 15
Luc.20. bæ & Pharisæi hypocritæ: qa circuitis ma
47. re & aridã, ut faciatis unũ proselytũ: & cũ
fuerit factus, facitis eũ filiũ gehẽnæ du-
plo quam uos. Væ uobis duces cæci q di- 16
citis, Quicunq; iurauerit per tẽplũ, nihil
est, q autẽ iurauerit in auro templi, debet.
Stulti & cęci, quid enim maius est, aurum, 17
an tẽplũ quod sanctificat aurũ? Et qui- 18
cunq; iurauerit in altari, nihil est: qcunq;
aũt iurauerit in dono quod est super illud,
** Stulti* debet. *Cæci, quid enim maius est, donũ, 19
& c.8. an altare quod sanctificat donũ? Qui ergo 20
iurat in altari, iurat in eo & in omnibus

21 quæ super illud sunt. & quicunq; iuraue-
rit in tẽplo, iurat in illo & in eo q habitat
22 in ipso: & q iurat in cęlo, iurat in throno *Sup.5.34*
23 Dei & in eo q sedet sup eum. Væ uobis *Luc.11.*
Scribæ & Pharisæi hypocritæ: qa decima- *42.*
tis mẽtã & anethũ & cyminũ, & reliqstis
quæ grauiora sunt legis, iudiciũ, & miseri-
cordiã, & fidẽ. hæc oportuit facere, & illa
24 nõ omittere. Duces cęci, excolãtes culicẽ,
25 camelũ autẽ glutientes. Vę uobis Scribę *Luc.11.*
& Pharisæi hypocritæ: qa mundatis quod *39.*
deforis est calicis & paropsidis: intus autẽ *" plena*
26 "pleni estis' rapina & immunditia. Pha- *sunt 7.*
risæe cæce, munda prius quod intus est, ca- ** s.c.8.*
licis & paropsidis, ut fiat id quod deforis *Sup.3.7.*
27 est, mundum. Væ uobis Scribæ & Phari-
sæi hypocritæ: qa similes estis sepulchris
dealbatis, quę a foris parẽt hominibus spe
ciosa, intus uero plena sunt ossibus mor-
28 tuorũ, & omni spurcitia. sic & uos a foris
qdẽ paretis hominibus iusti: intus aũt ple
29 ni estis hypocrisi & iniquitate. Væ uobis
Scribæ & Pharisæi hypocritæ: qa ædifica-
tis sepulchra prophetarum, & ornatis mo-
30 numenta iustorũ, & dicitis, Si fuissemus
in diebus patrũ nostrorũ, nõ essemus socii
31 eorũ in sanguine prophetarũ. itaq; testi-
monio estis uobismetipsis qa filij estis eo-
32 rum qui prophetas occiderũt. Et uos im-
33 plete mensurã patrũ uestrorũ. Serpẽtes
genimina uiperarũ, quomodo fugietis a
34 iudicio gehennæ? Ideo ecce ego mitto
ad uos prophetas & sapientes & scribas, &
ex illis occidetis & crucifigetis, & ex eis
flagellabitis in synagogis uestris, & perse-
35 quemini de ciuitate in ciuitatẽ: ut ueniat
sup uos omnis sãguis iustus q effusus est su
per terrã, a sanguine Abel iusti usq; ad sã- *Gen.4.8.*
guinem Zachariæ filii "Barachiæ', quẽ *Heb.11.4*
36 occidistis inter templum & altare. Amen *" Ioiadæ*
dico uobis, uenient hæc omnia super ge- *2 Par.24.*
37 nerationem istam. Ierusalem Ierusalẽ, *22.*
quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui *Luc.13.34*
ad te missi sunt, quoties uolui congregare

filios

4 Esd.1. 30. filios tuos, quemadmodum gallina con-
gregat pullos suos sub alas, & Ⅱ noluisti' ? Ecce relinquetur uobis domus 38
Woolriftis 4.MS.G 8.

39 uestra deserta. ✝ Dico enim uobis, non
me uidebitis amodo donec dicatis, Be-
nedictus qui uenit in nomine Domini.

CAP. XXIIII.

Mar.13.1 Luc.21.5. ET egressus Iesus de téplo, ibat. Et ac- 1
cesserunt discipuli eius ut ostenderét
ei ædificationes templi. ✝ Ipse autem 2
respondens dixit illis, Videtis hæc omnia?
Amen dico uobis, nõ relinquetur hic lapis
sup lapidé q nõ destruatur. ✝ Sedente auté 3
Luc.19.44 eo sup Móté oliueti, accesserunt ad eú di-
scipuli secreto, dicentes, Dic nobis quando
hæc erunt? & quod signú aduentus tui, &
cõsummationis seculi? ✝ Et respódens Ie- 4
Eph. 5.6. sus, dixit eis, Videte nequis uos seducat.
Col.2.18. ✝ Multi enim uenient in nomine meo, di- 5
centes, Ego sú Christus: & multos seducét.
✝ Audituri enim estis prælia & opiniones 6
Wauté G.8 præliorú. Videte ne turbemini. oportet
enim hæc fieri: sed nõdú est finis. ✝ cõsur- 7
get enim gés in genté, & regnú in regnú:
& erút pestilentiæ, & fames, & terræmo-
tus p loca. ✝ hęc aút omnia, initia sunt do- 8
Ioã.15.20 lorú. ✝ Tunc tradét uos in tribulationé, & 9
& 16.2. occident uos: & eritis odio omnibus genti-
Sup.10.17. bus propter nomen meú. ✝ Et túc scádali- 10
Luc.21.12 zabuntur multi: & inuicé tradent: & odio
habebunt inuicé. ✝ Et multi pseudopropho- 11
tæ surgent: & seducent multos. ✝ Et quoniá 12
abúdabit iniqtas: refrigescet charitas mul
torú. ✝ q aút pseuerauerit usq; in finé, hic 13
saluus erit. ✝ Et prædicabitur hoc Euágeliú 14
regni in uniuerso orbe, in testimoniú om-
nibus géribus: & túc ueniet cõsummatio.
✝ Cú ergo uideritis abominationé desola- 15
Mar.13.14 tionis, quæ dicta est a Daniele propheta,
Luc. 21. státé in loco sácto (q legit intelligat) ✝ tunc 16
20. q in Iudæa sunt, fugiát ad mótes: ✝ & q in 17
Dan.9.27 tecto nõ descendat tollere aliqd de domo
sua: ✝ & q in agro, nõ reuertatur tollere tu- 18
nicá suá. ✝ Væ auté prægnátibus & nutrié- 19
-2MS.8.C tibus in illis diebus ✝ Orate auté, ut nõ fiat 20
Act.1.12 fuga uestra in hyeme uel sabbatho. ✝ erit 21
enim túc tribulatio magna qualis nõ fuit

22 ab initio múdi usq; modo, neq; fiet. ✝ Et nisi
breuiati fuissent dies illi, non fieret salua
omnis caro: sed ppter electos breuiabun-
23 tur dies illi. ✝ Túc siqs uobis dixerit, Ecce
hic est Christus, aut illic: nolite credere. Mar.13.
24 ✝ Surgét enim pseudochristi, & pseudopro 21.
phetæ: & dabút signa magna & prodigia, Luc.17.
ita ut in errorem inducátur (si fieri potest) 23
25 etiá electi. ✝ Ecce prædixi uobis. ✝ Si ergo di-
26 xerint uobis, Ecce in deserto est: nolite exi-
27 re. ecce in penetralibus: nolite credere. ✝ Si-
cut enim fulgur exit ab Oriente & paret
usq; in Occidenté: ita erit & aduentus filii
28 hois. ✝ Vbicúq; fuerit corpus, illic cõgrega- Luc. 17.
29 búntur & aqlæ. ✝ Statim aút post tribula- 37.
tioné dierú illorú Sol obscurabitur. & Lu- Mar.13.
na nõ dabit lumé suú, & stellæ cadent de 24.
30 cęlo, & uirtutes cęlorú cõmouebûtur: ✝ & Luc.21.25
tunc parebit signú filii hois in cęlo. & túc Eze. 32.7
plágét omnes tribus terræ: & uidebunt fi- Isa.13.10
liú hois uenienté in nubibus cęli cú uirtu Ioel.2.31.
31 te multa & maiestate. ✝ Et mittet angelos & 3.15.
suos cú tuba, & uoce magna: & congrega- Apo. 1.7.
bút electos eius a quatuor uétis, a súmis 1 Cor.15.
32 cęlorú usq; ad terminos eorú. ✝ Ab arbore 51.
aút fici discite parabolá: cú iá ramus eius
tener fuerit, & folia nata, scitis qa ppe est
33 æstas. ✝ ita & uos, cú uideritis hęc omnia,
34 scitote qa ppe est in ianuis. ✝ Amen dico Mar.13.
uobis, qa nõ præteribit generatio hæc, do- 31.
35 nec oía hæc fiát. ✝ Cęlú, & terra tráfibunt. * neque
36 uerba aút mea nõ pręteribút. ✝ De die aút filius 3-
illa, & hora nemo scit, neq; angeli cęlorú, * M 8.
37 nisi solus pater. ✝ Sicut aút in diebus Noe: Vpater so
38 ita erit & aduentus filii hois. ✝ Sicut enim l s M 8.G
erát in diebus ante diluuiú comedentes & Luc.17.
bibétes, nubétes & nuptui tradétes, usq; ad 26.
39 eú dié quo intrauit Noe in arcá, ✝ & nõ co- Gen. 7.5.
gnouerunt donec venit diluuium, & tulit 1 Pe.3.20
40 oés: ita erit & aduentus filii hois. ✝ Tunc Luc 17.36
duo erút in agro: unus assumetur & unus

relin-

* duo in cello: unus assumetur & unus relinquetur. M S. Hil. G q.
1. The. 5. 17.
Marc. 13 32.
Marc. 13 32.
Luc. 12. 39.
Luc. 12. 42.
Apoc. 16. 15.
Sup. 13. 42.
Infr 25. 30.
-G.
\\ G. & S. inuenerūt.

relinquetur: duæ molētes in mola una as-
sumetur, & una relinquetur. * ‡‖ Vigilate 42
ergo qa nescitis qua hora Dñs uester uētu
rus sit. ‡ Illud aūt scitote, ‖ quoniā si sciret
paterfamilias qua hora fur uēturus esset, 43
uigilaret utiq;, & nō sineret pfodi domum
suā. ‡ Ideo & uos estote parati; qa qua ne- 44
scitis hora filius hoīs uēturus est. ‡ ‖ Quis, 45
putas, est fidelis seruus & prudēs, quē cōsti
tuit Dñs suus sup familiā suā, ut det illis ci
bū in tēpore? ‡‖ Beatus ille seruus, quē cum 46
uenerit dñs eius, inuenerit sic facientem.
‡ amē dico uobis quoniā sup oīa bona sua
cōstituet eū. ‡ Si aūt dixerit malus seruus il 47
le in corde suo, Morā facit dñs meus ueni-
re: ‡ & cœperit pcutere cōseruos suos, mādu 48
cet aūt & bibat cū ebriosis: ‡ ueniet dñs ser 49
ui illius in die qua nō sperat, & hora qua
ignorat: ‡ & diuidet eū, partemq. eius po- 50
net cum hypocritis. ‡ illic erit fletus & stri- 51
dor dentium.

CAP XXV.

TVnc simile erit regnū cœlorū decē 1
uirginibus: quæ accipiētes lāpades
suas exierūt obuiā spōso & sponsæ.
‡ Quinq; aūt ex eis erāt \\ fatuæ, & quinq; 2
prudētes. ‡ sed quinq; fatuæ, acceptis lāpa- 3
dibus, nō sūpserūt oleū secū: ‡ prudētes ue 4
ro acceperūt oleū in uasis suis cū lāpadi-
bus. ‡ Morā aūt faciēte spōso dormitaue- 5
runt oēs & dormierunt. ‡ Media aūt nocte 6
clamor factus est, Ecce spōsus uenit exite
obuiā ei. ‡ Tūc surrexerūt oēs uirgines illæ, 7
& ornauerūt lāpades suas. ‡ Fatuæ autē sa- 8
piētibus dixerunt, Date nobis de oleo ue-
stro qa lāpades nostræ extinguūtur. ‡ Re- 9
spōderūt prudentes, dicētes, Ne forte nō
sufficiat nobis & uobis, ite potius ad uēdē-
tes: & emite uobis. ‡ Dū aūt irēt emere, ue- 10
nit spōsus: & quæ paratæ erāt intrauerūt
cū eo ad nuptias, & clausa est ianua. ‡ No- 11
uissime uero ueniunt & reliquæ uirgines,
dicētes, Dñe, Dñe, aperi nobis. ‡ At ille respō 12

13 dens ait, Amē dico uobis, nescio uos. ‡ Vi-
14 gilate itaq; qa nescitis diē neq; horā. ‡ Sicut
enim homo pegre pficiscēs, uocauit seruos
15 suos, & tradidit illis bona sua. ‡ Et uni de-
dit qnq; talenta, alii aūt duo, alii uero vnū,
unicuiq; secundū ppriā uirtutē: & pfectus
16 est statim. ‡ Abiit aūt q qnq; talenta acce-
perat, & operatus est in eis, & lucratus est
17 alia qnq;. ‡ Similiter & q duo acceperat, lu
18 cratus est alia duo. ‡ Qui aūt unum acce-
perat, abiens fodit in terrā, & abscōdit pe-
19 cuniā dñi sui. ‡ Post multum uero tēporis
uenit dñs seruorum illorū, & posuit ratio-
20 nē cū eis. ‡ Et accedens q qnq; talenta ac-
ceperat, obtulit alia qnq; talenta dicens,
Dñe qnq; talenta tradidisti mihi: ecce alia
21 qnq; superlucratus sum. ‡ Ait, illi dñs eius.
Euge serue bone, & fidelis, qa super pauca
fuisti fidelis, sup multa te cōstituā: intra in
22 gaudium dñi tui. ‡ Accessit autem & q duo
talenta acceperat, & ait, Dñe, duo talenta
tradidisti mihi: ecce alia duo lucratus sū.
23 ‡ Ait illi dñs eius, Euge serue bone & fide-
lis, qa super pauca fuisti fidelis, super mul-
ta te constituā: intra in gaudium dñi tui.
24 ‡ Accedens autem & q unum talentū ac-
ceperat, ait, Dñe, scio qa homo durus es,
metis ubi non seminasti, & congregas ubi
25 nō sparsisti: ‡ & timens abij, & abscondi
talentum tuum in terra: ecce habes quod
26 tuum est. ‡ Respondens autem dñs eius, di-
xit ei, Serue male, & piger. sciebas qa meto
ubi nō semino, & congrego ubi non spar-
27 si: ‡ oportuit ergo te committere pecuniā
meam numularijs, & ueniens ego recepis-
28 sem utique quod meum est cū usura. ‡ Tol
lite itaq; ab eo talentum, & date ei qui ha-
29 bet decem talenta. ‡ ‖ omni enim habenti
dabitur, & abundabit: ei autem qui nō ha-
bet, & quod uidetur habere, auferetur ab
30 eo ‡ Et inutilem seruum eiicite in tenebras
exteriores. ‖ Illic erit fletus, & stridor den-

Marc. 13 33.
Sup. 24. 42.
Luc. 19. 12.
Sup. 13 12.
Mar. 4. 25
Luc. 8. 18
& 19. 26.

Sup. 8. 12. & 22. 13.

tium. ‡ ‖ Cum autem uenerit filius homi- 31
nis in Maiestate sua, & omnes Angeli cum

eo, tunc sedebit super sedem Maiestatis
32 suæ: ‡ & congregabuntur ante eum om

nes gen-

nes gentes, & separabit eos ab inuicem,
sicut pastor segregat oues ab hœdis: ♦ & 33
statuet oues quidem a dextris suis, hœdos
autem a sinistris. ♦ Tunc dicet rex his qui 34
a dextris eius erunt: Venite benedicti pa-
tris mei, possidete paratum uobis regnum
Is.58.7. a constitutione mundi. ♦ ‖ esuriui enim: 35
Eze.18.7 & dedistis mihi manducare. sitiui: & dedi
stis mihi bibere. hospes eram: & collegi-
Luc.7.39 stis me ♦ nudus: & operuistis me. ‖ infir- 36
mus: & uisitastis me. in carcere eram: & ue
nistis ad me. ♦ Tunc respondebunt ei iu- 37
sti, dicentes, Domine, quando te uidimus
esurientem, & pauimus: sitientem, &
dedimus tibi potum? ♦ quando autem te 38
uidimus hospitem, & collegimus te: aut
nudum, & cooperuimus te? ♦ aut quãdo 39
te uidimus infirmum, aut in carcere: &
uenimus ad te? ♦ Et respondens rex, dicet 40
illis, Amen dico uobis, quamdiu fecistis
uni ex his fratribus meis minimis, mihi fe
Psal.6.9. cistis. ♦ Tunc dicet, & his qui a sinistris 41
Sap.7.23 erunt, ‖ Discedite a me maledicti in ignẽ
Luc.13. æternum, qui paratus est diabolo, & ange-
27. lis eius. ♦ esuriui enim; & non dedistis mi- 42

hi manducare. sitiui: & non dedistis mihi
potum. hospes eram: & non collegistis
me. ♦ nudus: & non operuistis me. infir-
43 mus, & in carcere: & non uisitastis me.
♦ Tunc respondebunt ei, & ipsi, dicentes,
44 Domine, quando te uidimus esurientem,
aut sitientem, aut hospitem, aut nudum,
aut infirmum, aut in carcere: & non mi-
nistrauimus tibi? ♦ Tunc respondebit illis
45 dicens, Amen dico uobis, quamdiu non
fecistis uni de minoribus his, nec mihi fe-
cistis. ♦ ‖ Et ibunt hi in supplicium æter- *Ioã.5.25.*
46 num: iusti autem, in uitam æternam. *Dan.12.2*

CAP. XXVI.

1 ET factum est: cum consummasset
Iesus sermones hos omnes, dixit di-
2 scipulis suis, ♦ ‖ Scitis quia post bi- *Mar.14.1*
duum Pascha fiet, & filius hominis trade- *Luc.22.1*
tur ut crucifigatur. ♦ Tunc congregati sunt
3 principes sacerdotum, & seniores populi
in atrium principis sacerdotum, qui dice- \\ *fiat* G.
batur Caiphas: ♦ & consilium fecerunt ut S.
4 Iesum dolo tenerent, & occiderent. ♦ Dice- *Ioã.11.2.*
5 bant autem, Non in die festo: ne forte tu- *& 12.3.*
6 multus\\ fieret' in populo. ♦ ‖ Cum autem *Mat.148*

Iesus esset in Bethania in domo Simonis
Leprosi, ♦ accessit ad eum mulier habens 7
alabastrum unguenti preciosi, & effudit
super caput ipsius recumbentis. ♦ Videntes 8
autem discipuli, indignati sunt dicentes,
Vt quid perditio hæc? ♦ potuit enim illud
uænundari multo, & dari pauperibus. 9
♦ Sciens autem Iesus, ait illis, Quid mo- 10
lesti estis huic mulieri? opus enim bo-
Deut.15. num operata est in me. ♦ ‖ nam semper 11
11. pauperes habetis uobiscum: me autem
\\ *habebi-* non sempe. \\ habetis'. ♦ Mittens enim hæc 12
tis MSS. unguentum hoc in corpus meum: ad se-
peliendum me, fecit. ♦ Amen dico uobis, 13
vbicunque prædicatum fuerit hoc euan-
gelium in toto mundo, dicetur, & quòd
αὐτῆς hæc fecit, in memoriam *eius'. ♦ Tunc 14

abijt unus de duodecim, qui \\ dicebatur' *.Marc.14*
Iudas Iscariotes, ad principes sacerdotum *10.*
15 ♦ & ait illis, Quid uultis mihi dare, & ego *Luc.22.3*
uobis eum tradam? At illi constituerunt \\ *dicitur*
16 ei triginta argenteos. ♦ Et exinde quære- 6 MS.
bat opportunitatem ut eum traderet. *.Marc.14*
17 ♦ ‖ Prima autem die *Azymorum acces- *12.*
serunt discipuli ad Iesum, dicentes: Vbi *Luc.22.7*
18 uis paremus tibi comedere Pascha? ♦ At -5 MS. G.
Iesus dixit, Ite in ciuitatem ad quendam:
& dicite ei, Magister dicit, Tempus meum
prope est, apud te facio Pascha cũ discipu- *.Marc.14*
19 lis meis. ♦ Et fecerunt discipuli sicut consti- *17.*
20 tuit illis Iesus: & parauerũt Pascha. ♦ ‖ Vespe *Luc.22.*
re autẽ facto. discumbebat cum duodecim *14.*
21 discipulis suis. ♦ ‖ Et edentibus illis, dixit *Ioan.13.*
Amẽ dico uobis, quia unus uestrũ me tra *21.*

diturus

22 diturus est. ✝Et contristati valde, cœperunt sin-
23 Ioan. 13. guli dicere, Nunquid ego sum Dñe? ✝At ipse
21. respõdens, ait, Qui intingit mecũ manũ in
paropside, hic me tradet. Filius quidẽ ho-
24 Ps. 40. 10 minis vadit, ✝sicut scriptũ est de illo: væ au-
\\tradetur 2 MS. G. 1. tẽ homini illi, p quẽ filius hominis \\ trade-
tur': bonũ erat ei, si natus nõ fuisset homo
25 ille. Respõdens autẽ Iudas qui tradidit eũ,
dixit, Nunqd ego sum rabbi? Ait illi: Tu di-
26 1. Cor. 11. xisti. ✝¶Cœnãtibus autẽ eis, accepit Iesus pa-
24. nẽ, & benedixit, ac fregit: deditq; discipulis
suis, & ait, Accipite, & comedite: hoc est cor-
27 pus meũ. ✝Et accipiẽs calicẽ, gratias egit: &
28 dedit illis, dicẽs, Bibite ex hoc oẽs. ✝Hic est
enim sanguis meus noui testamenti, q pro

multis \\ effundetur' in remissionẽ peccato- \\effunditur. G. 1.
29 rũ. ✝Dico autem vobis, non bibã amodo de
hoc genimine vitis usq; in diẽ illũ, cũ illud
30 bibã vobiscũ nouũ in regno patris mei. ✝Et
31 hymno dicto, exierũt in mõte oliueti. ✝Tũc
dicit illis Iesus, ¶Oẽs vos scãdalũ patiemini
in me, in ista nocte. Scriptũ est enim, ¶Per- Mar. 14.
cutiã pastorẽ, & dispergentur oues gregis. 27.
32 ✝¶Postquã autẽ resurrexero, præcedã vos in Ioan. 16.
33 Galilæã. ✝Respõdẽs autẽ Petrus, ait illi, Etsi 32.
oẽs scãdalizati fuerint in te, ego nunquã Zach. 13.
34 scãdalizabor. ✝Ait illi Iesus, Amẽ dico tibi, 7.
quia in hac nocte antequã gallus cãtet, ter Mar. 14.
35 me negabis. ✝Ait illi Petrus, Etiã si oportue- 28. & 16.
rit me mori tecum, nõ te negabo. Simili- 7. Ioan. 13. 38.

Mar. 14. 32. Luc. 22. 39.
36 ter & omnes discipuli dixernnt. ✝¶Tunc ue-
nit Iesus cum illis in uillam quæ dicitur

Gethsemani: & dixit discipulis suis Sedete
37 hic donec uadã illuc, & orẽ. ✝Et assumpto

Petro

Petro & duobus filiis Zebedæi, cępit cótri-
stari & mœstus esse. ♦ Tunc ait illis, Tristis 38
est aīa mea usq; ad morté: sustinere hîc, &
uigilate mecû. ♦ Et pgressus pusillú, pcidit 39
in facié suá, orás, & dicés, Pater mi, si possi
bile est, trāseat a me calix iste. uerumtamē
nō sicut ego uolo, sed sicut tu. ♦ Et uenit ad 40
discipulos suos, & inuenit eos dormiētes.
& dicit Petro, ‖Sic? nō' potuistis una hora
uigilare mecū? ♦ Vigilate, & orate, ut nō in- 41
treus in tētationē. Spiritus qdé próptus est,

\\Sic non M. 8. R.
Hie. G. 8.

42 caro auté infirma. ♦ Iterū secūdo abiit, &
orauit, dicés, Pater mi, si nō potest hic calix
43 trāsire nisi bibá illú, fiat uoluntas tua. ♦ Et
uenit iterū, & inuenit eos dormiētes, erāt
44 enim oculi eorū grauati. ♦ Et relictis illis,
iterū abiit: & orauit tertio, eundé sermo-
45 né dicens. ♦ Tunc uenit ad discipulos suos,
& dicit illis, Dormite iā, & requiescite: ec-
ce appropinquauit hora, & filius hoīs tra-
46 detur in manus peccatorum. ♦ Surgite ea-
mus: ecce \\appropinquauit'q me \\tradet'

\\ appropinquabit O.
\\tradet 5 M 8 G. 8.
Mar. 14 43
Luc. 22. 47.
Ioā. 18. 3.

♦ Adhuc eo loquente, ecce Iudas unus de 47
duodecim uenit, & cū eo turba multa cū
gladiis & fustibus missi a principibus sacer
dotū & senioribus populi. ♦ Qui auté tra- 48
didit eū, dedit illis signú, dicés, Quécunq;
osculatus fuero, ipse est: tenete eú. ♦ Et có- 49
festim accedés ad Iesū, dixit, Aue rabbi. Et
osculatus est eū. ♦ Dixitq; illi Iesus, Amice, 50
ad qd uenisti? Tunc accesserūt, & manus
iniecerūt in Iesū: & tenuerūt eū. ♦ Et ecce 51
unus ex his q erāt cū Iesu, extēdés manū,
exemit gladiū suū: & percutiés seruū prin
cipis sacerdotū amputauit auriculá eius.
♦ Tūc ait illi Iesus, Cōuerte gladiū tuū in 52
locū suū. ‖ omnes enim q acceperint gla-
diū, gladio peribūt. ♦ An putas qa nō possū 53
* rogare patré meū: & exhibebit mihi
- modo' plusquā duodecim legiones ange-
lorū? ♦ Quomodo ergo implebūtur ‖ scri- 54
pturæ, qa sic oportet fieri? ♦ In illa hora di- 55
xit Iesus turbis, Tanquā ad latroné existis
cú gladiis & fustibus cōprehendere me:
quotidie apud uos sedebā docēs in tēplo:
& nō me tenuistis. ♦ Hoc auté totū factū 56
est, ‖ut adimplerétur scripturæ propheta-
rū. Tūc discipuli omnes, ‖ relicto eo fuge-
runt. ♦ At illi tenētes Iesū duxerūt ad Cai- 57
phā principé sacerdotū, ubi Scribæ & se-
niores conuenerant. ♦ Petrus auté seque- 58
batur eum a longe, usque in atriū princi-
pis sacerdotum. Et ingressus intro, sedebat
cum ministris: ut uideret finē. ♦ ‖ \\Princi- 59
pes' auté sacerdotum & omne concilium

Gen. 9. 6.
Apo. 13. 10.
* modo 2 M 8. G.
- 2 M 8. G.
Is. 53. 10.
Sup. 31.
Mar. 14. 53.
Luc. 22. 54.
Ioā. 18. 24.
\\Princeps M 8. 9.
Mar. 14. 55.

quærebant falsum testimonium contra
60 Iesum, ut eū morti traderent; ♦ & non in-
uenerunt, cū multi falsi testes accessissent.
Nouissime auté uenerunt duo falsi testes:
61 ♦ & dixerunt, Hic dixit, ‖ Possū destruere
templū Dei, & \\ post' triduū \\ reædifica-
62 re' illud. ♦ Et surgens princeps sacerdotū,
ait illi, Nihil respondes ad ea quæ isti ad-
63 uersum te testificantur? ♦ Iesus auté tace-
bat. Et princeps sacerdotū ait illi, Adiuro
te per Deum uiuū, ut dicas nobis si tu es
64 Christus filius Dei. * ♦ Dicit illi Iesus, Tu di-
xisti. uerumtamē dico uobis, amodo uide-
bitis ‖ filiū hominis sedentē a dextris uirtu
65 tis Dei, & uenientē in nubibus cęli. ♦ Tunc
princeps sacerdotū scidit uestimenta sua,
dicens, Blasphemauit: quid adhuc egemus
testibus? ecce, nūc audistis blasphemiam,
66 ♦ qd uobis uidetur? At illi respōdētes dixe
67 runt, Reus est mortis. ♦ ‖ Tūc expuerunt in
faciē eius: & colaphis eū ceciderūt, alii aūt
68 palmas in faciē eius dederūt, ♦ dicētes, Pro-
phetiza nobis Christe: qs est qui te percus-
69 sit? ♦ ‖ Petrus uero sedebat foris in atrio: &
accessit ad eū una ancilla, dicés, Et tu cum
70 Iesu Galilæo eras. ♦ At ille negauit coram
71 omnibus, dicēs, Nescio qd dicis. ♦ Exeunte
autē illo ianuā, uidit eum alia - ancilla': &
ait his qui erant ibi, Et hic erat cum Iesu
72 Nazareno. ♦ Et iterum negauit cum iu-
73 ramento, Quia non noui hominem. ♦ Et
post pusillum accesserunt qui stabant: &
dixerūt Petro, Vere & tu ex illis es: nam

Ioā. 2. 19.
\\per G 5
\\ ædificare 3 M 8. G. 8.
* nisi M G. 9.
Sup. 16. 27.
1 The. 4. 14.
Ro. 14. 10.
Isa. 50. 6.
Mar. 14. 65.
Luc. 22. 55.
Ioā. 18. 25.
-3 M 8. G. 8.

&

pit detestari,& iurare quia nō nouisset ho
minem. Et continuo gallus cantauit.† Et re 75
rat, Prius quam gallus cantet, ter me ne-
gabis. Et egressus foras, fleuit amare.

CAP. XXVII.

MAne autē facto cōsiliū inierūt oēs 1
principes sacerdotū,& seniores po
Mar.15. puli aduersus Iesum, ut eū morti
16. traderēt. † Et uinctum ‖ adduxerūt eū, & 2
Luc.22. tradiderunt Pontio Pilato pręsidi.† Tunc vi 3
61. dēs Iudas quj eū tradidit quod damnatus
Luc.23.1. esset; pęnitentia ductus retulit triginta ar-
Ioan. 18. gēteos principibus sacerdotū,& senioribus
28. † dicēs, Peccaui tradēs sanguinē iustū. At il 4
li dixerūt, Quid ad nos? tu videris.† Et pro- 5
iectis argenteis in tēplo, recessit: & abiens,
6 ‖ laqueo se suspendit.† Principes autē sacer Act.1.18
dotū acceptis argenteis, dixerunt, Nō licet
eos mittere in corbanā: quia pretiū sangui
7 nis est.† Cōsilio autē inito, emerunt ex illis
8 agrū figuli, in sepulturā peregrinorū.† Pro Act.1.19
pter hoc vocatus est ager ille, ‖ - Hacelda- -G. 8.
ina, hoc est', ager sanguinis, vsq; in hodier-
9 nū diem.† Tunc impletū est quod dictū est -1 MS. 8.
per Ieremiā' prophetā, dicentem, ‖ Et acce- Zac. 11.
perunt triginta argenteos pretiū appretia 12.
10 ti quem appreciauerunt a filijs Israel: † & Ier. 30.2
dederunt eos in agrum figuli, sicut consti-

Mar.15.2
Luc 23.3.
Ioan. 18. tuit mihi Dñs. † Iesus autē stetit ante pręsi- 11
33. dē, ‖ & interrogauit eum præses, dicens, Tu
12 es Rex Iudæorū? † Dicit illi Iesus, Tu dicis
Et cū accusaretur a principibus sacerdotū,

& seniori-

& senioribus,nihil respōdit.♦Tūc illi dicit 13
Pilatus, Nō audis quāta aduersū te dicunt
testimonia?♦Et non respondit ei ad ullum 14
verbū:ita ut miraretur præses vehemēter.
♦Per diē autē solennē consueuerat præses 15
populo dimittere vnū uinctū quē voluis-
sent.♦habebat autē tunc uinctū insignem, 16
qui dicebatur Barabbas. ♦Cōgregatis ergo 17
illis,dixit Pilatus,Quē vultis dimittā vobis
Barabbā,an Iesum q dicitur Christus?♦Scie 18
bat enim quod p inuidiā tradidissent eū .
♦Sedente autem illo pro tribunali,misit ad 19
eū uxor eius, dicēs, Nihil tibi,& iusto illi .
multa enim passa sum hodie p uisum pro-
pter eū. ♦ ‖Principes autē sacerdotū, & se- 20
niores psuaserūt populis ut peterēt Barab
bā,Iesum uero perderent.♦Respondens au 21
tē præses,ait illis,Quē vultis uobis de duo-
bus dimitti?At illi dixerūt,Barabbā. ♦Dicit 22
illis Pilatus, Quid igitur faciā de Iesu q di-
citur Christus?Dicūt omnes, Crucifigatur.
♦Ait illis pręses,Quid enim mali fecit?At il 23
li magis clamabant dicentes,Crucifigatur.
♦Videns autē Pilatus,quia nihil proficeret, 24

Mar.15. 11. *Luc*.23. 18. *Ioan*. 18. 40. *Act*.3.19

sed magis tumultus fieret: accepta aqua,la
uit manus corā populo,dicēs, Innocēs ego
sum a sanguine iusti huius : uos uideritis .
25 ♦Et respondens uniuersus populus,dixit,Sā
guis eius super nos, & super filios nostros
26 ♦Tunc dimisit illis Barabbā : Iesum autem
flagellatum tradidit eis ut crucifigeretur .
27 ♦ Tunc milites præsidis suscipientes Iesum
in prætoriū, ‖cōgregauerunt ad eum vni-
28 uersam cohortem:♦& exuentes eum,chla-
29 mydem coccineā circumdederūt ei,♦& ple-
ctentes coronā de spinis,posuerunt sup ca
put eius,& arundinē in dextera eius.Et ge
nu flexo ante eū,illudebāt ei,dicentes,Aue
30 rex Iudæorū. ♦Et expuentes in eū, accepe-
runt arundinē, & percutiebāt caput eius .
31 ♦Et postquā illuserunt ei,exuerunt eū chla
mydē:& induerunt eū uestimentis eius,&
32 duxerunt eū ut crucifigerent. ♦ ‖Exeuntes
autē inuenerunt hominē Cyrenæū,nomi-
ne Simōnē : hunc angariauerunt ut tolle-
33 ret crucē eius.♦‖Et uenerunt in locum qui
dicitur ⸌Golgotha⸍, quod est Caluariæ lo-
34 cus.♦Et dederunt ei ⸌vinum⸍bibere cū fel-

Mar. 15. 16. *Ioā*.19.1. *Mar*.15. 21. *Luc*. 23. 33. *Ioan*. 19. 17. ⸌*Golgotha*. ⸌*acetum* G.S.

le mistum.Et cum gustasset, noluit bibere.
♦‖Postquam autem crucifixerunt eum, 35
diuiserunt uestimenta eius , sortem mit-
tentes: ⸗ vt impleretur quod dictum est
per prophetā dicentē, ‖Diuiserunt sibi ue-
stimenta mea:& super vestē meā miserunt
sortē⸍.♦Et sedentes seruabant eum.♦Et im- 36
posuerunt super caput eius caussam ipsius 37
scriptam: HIC EST IESVS REX IVDÆO-
RVM.♦Tunc crucifixi sunt cum eo duo la- 38
trones: unus a destris , & unus a sinistris .
♦Prætereuntes autē blasphemabāt eū mo- 39
uentes capita sua;♦& dicētes, ‖ ⸗ Vah⸍qui⸌ 40
destruis⸍tēplum Dei,& in triduo illud ⸌re-
ędificas⸍,salua temetipsum:si filius Dei es,
descende de cruce. ♦Similiter & principes 41
sacerdotum illudentes cum Scribis , & se-
nioribus,dicebāt, ♦Alios saluos fecit : seip- 42

Mart.15. 24. *Luc*.23. 34. *Ioan*. 19. 18. ⸗ 15 M S. *Hier*.G S. *Ps*.21.19 *Ioan*. 19. 24. ⸗ 2 MS. G S. *Ioā*.2.19. ⸌*destruis* M S. ⸌ *reedificat* M S.

sum non potest saluum facere : ‖ si rex Is-
raēl est,descēdat nūc de cruce,& credimus
43 ei: ♦ ‖ confidit in Deo: liberet nunc eum si
44 vult:* dixit enim,Quia filius Dei sum.♦Id-
ipsum autē,& latrones qui crucifixi erant
45 cum eo,improperabant ei . ♦ A sexta autē
hora,tenebræ factæ sunt super uniuersam
46 terram,usq; ad horam nonā.♦Et circa ho-
rā nonam clamauit Iesus voce magna,di-
cēs,Eli,Eli,lāmasabacthani hoc est, ‖ Deus
meus,Deus meus,ut quid dereliquisti me?
47 ♦Quidā autem illic stantes,& audientes,di
48 cebāt,Eliā vocat iste. ♦ Et continuo currens
unus ex eis,acceptā spongiā impleuit‖ace-
to:& imposuit arundini , & dabat ei bibe-
49 re.♦Cæteri uero dicebāt,Sine uideamus an
50 ueniat Elias liberans eum. ♦Iesus autē ite-
rum clamās voce magna,emisit spiritum .

Sap.2. 18 *Ps*. 21.9. *cā 6. s. *Psal*.21.2 *Ps*.68.22

♦ Et

2.Par.3. 51 † Et ecce uelum templi scissum est in duas par-
14. tes, a summo usque deorsum, & terra
mota est, & petræ scissæ sunt, † & monumē- 52
ta aperta sunt: & multa corpora sanctorū
qui dormierant, surrexerunt. † Et exeuntes 53
de monumētis post resurrectionē eius, ue-
nerunt in sanctā ciuitatē: & apparuerunt
multis. † Centurio autē, & qui cum eo erāt 54
custodientes Iesum, uiso terræmotu & his
quæ fiebant, timuerunt ualde dicentes, Ve-
Marc.15 40. re filius Dei erat iste. † Erant autē ibi mu- 55
lieres multæ a longe, quæ secutæ erant Ie-
\\ Iose G. 8. sum a Galilæa, ministrātes ei: † inter quas 56
erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi, &
Mar.15. \\ Ioseph' mater, & mater filiorū Zebedæi.
42. † ¶ Cum autē sero factū esset, uenit quidam 57
Luc.23. homo diues ab Arimathęa, nomine Ioseph
50. qui & ipse discipulus erat Iesu. † hic acces- 58
Ioan.19. sit ad Pilatum, & petijt corpus Iesu. Tūc Pi
38.

59 latus iussit reddi corpus. † Et accepto corpo-
re, Ioseph inuoluit illud in sindone mūda.
60 † & posuit illud in monumento suo nouo
quod exciderat in petra. Et aduoluit saxū
magnum ad ostium monumenti, & abijt.
61 † Erat autem ibi Maria Magdalenē, & alte-
62 ra Maria, sedentes contra sepulchrū. † Alte-
ra autem die, quæ est post Parasceuen, cō-
uenerunt principes sacerdotū, & Pharisæi
63 ad Pilatū, † dicentes, Dn̄e recordati sumus,
quia seductor ille dixit adhuc uiuens, Post
64 tres dies resurgā. † Iube ergo custodiri se-
pulchrū usq; in diem tertium: ne forte ue-
niant discipuli eius, & furentur eū, & dicāt
plebi, Surrexit a mortuis: & erit nouissi-
65 mus error peior priore. † Ait illis Pilatus,
Habetis custodiā, ite, custodite sicut scitis.
66 † Illi autē abeuntes, munierunt sepulchrū,
signantes lapidem, cum custodibus.

CAP. XXVIII.

V Espere autem sabbathi quæ lucescit 1
Mar.16 6 in prima sabbathi, venit Maria Mag
Ioan.20. dalene, & altera Maria videre sepul
11. chrū. † Et ecce terræmotus factus est ma- 2
gnus Angelus enim Dn̄i descendit de cęlo;
& accedens, reuoluit lapidē, & sedebat sup
eū: † erat autē aspectus eius sicut fulgur: & 3
\\ vesti- \\ uestimentū' eius sicut nix. † Præ timore 4
menta autē eius exterriti sunt custodes, & facti
M s q. sunt uelut mortui. † Respōdēs autē Ange- 5
lus dixit mulieribus, Nolite timere vos.
scio enim quod Iesum qui crucifixus est,
quęritis. † nō est hîc: surrexit enim, sicut di 6
-3 Ms.G. 8. xit. uenite-&' uidete locū ubi positus erat
\\ præce- Dn̄s. † Et cito eūtes, dicite discipulis eius q̄a 7
des M s q. surrexit: & ecce \\ præcedit' vos in Galilæā.
ibi eū uidebitis. ecce prędixi uobis. † Et exie 8
runt cito de monumēto cū timore, & gau
dio magno, currentes nunciare discipulis
eius. † Et ecce Iesus occurrit illis, dicēs, Aue- 9
te. Illæ autē accesserūt, & tenuerūt pedes
eius, & adorauerūt eū. † Tunc ait illis Iesus, 10
Nolite timere. ite, nunciate fratribus meis

11 ut eant in Galilæā, ibi me uidebunt. † Quæ
cū abiissent, ecce quidā de custodibus ue-
nerunt in ciuitatē, & nunciauerunt princi
pibus sacerdotū omnia quæ facta fuerāt.
12 † Et cōgregati cū senioribus cōsilio accepto
13 pecuniā copiosam dederunt militibus, † di
centes, Dicite, Quia discipuli eius nocte ue
nerunt, & furati sunt eū nobis dormienti-
14 bus. † Et si hoc auditū fuerit a præside, nos
suadebimus ei, & securos uos faciemus.
15 † At illi accepta pecunia, fecerūt sicut erāt
edocti. Et diuulgatū est uerbū istud apud
16 Iudæos, usq; in hodiernū diē. † Vndecim au
tem discipuli abierunt in Galilæā, in mōn
17 tē ubi cōstituerat illis Iesus. † Et uidentes
eū, adorauerunt, quidā autē dubitauerūt.
18 † Et accedēs Iesus locutus est eis, dicēs, ¶ Da- *Ioā. 17.2*
ta est mihi omnis potestas in cęlo & in ter *Heb.2.8.*
19 ra. † ¶ Euntes ergo docete omnes gentes: ba *Mar.16.*
ptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & *15.*
20 Spiritus Sancti, † docētes eos seruare om-
nia quæcumque mandaui uobis; & ecce
ego uobiscum sum omnibus diebus, usque
ad consummationem seculi.

EVANGELIVM, SECVNDVM MARCVM.

CAPVT PRIMVM.

NITIVM euãgelij Ie- 1
su Christi filij Dei.
✝Sicut scriptú est in 2
*Isaia propheta', ‖
Ecce ego mitto An
gelú meũ ante fa-
cié tuã, q præpara-
bit viã tuã ante te:
✝‖ Vox clamãtis in 3
deserto, Parate uiã
Dñi. rectas facite semitas eius. ✝Fuit Iohã- 4
nes in deserto baptizãs, & prædicãs baptis-
mũ pœnitentiç in remissionẽ peccatorum.
5 ✝‖Et egrediebatur ad eũ omnis Iudçæ re-
gio, & Ierosolymitę vniuersi: & baptizabã-
tur ab illo in Iordanis flumine cõfitentes
6 peccata sua ✝Et erat Iohãnes uestitus pilis
cameli, & zona pellicea circa lũbos eius: &
7 locustas & mel syluestre edebat. ✝Et prędi-
cabat dicens, Venit fortior me post me: cu-
ius nõ sum dignus procũbens soluere cor-
8 rigiã calceamẽtorum eius. ✝Ego baptizaui
vos aqua: ille uero baptizabit vos Spiritu

* prophetis. Mal. 3. 1

Is. 40. 3. Ioan. 1. 15 Luc. 3. 4. Matt. 3. 1

9 sancto ✝Et factũ est in diebus illis ‖uenit Ie-
sus a Nazareth Galilææ: & baptizatus est a
10 Iohanne in Iordane. ✝Et statim ascendẽs
de aqua, uidit cęlos apertos, ‖& Spiritũ* tã-

Matt. 3. 14.

quā colūba descendente, & manete in ipso.
11 ¶Et vox facta est de cęlis. Tu es filius meus

12 dilectus, in te cōplacui. ¶Et statim Spiritus *Mar. 4. 1*
13 expulit eū in desertum. ¶Et erat in deserto *Luc. 4. 1.*

quadraginta diebus, & quadraginta nocti-
Matt. 4. bus: & tētabatur a satana. eratq. cū bestijs,
12. 14 & angeli ministrabāt illi. ¶Postquā aūt tra
Luc. 4. 14 ditus est Iohānes, uenit Iesus in Galilęā, prę
Ioā. 4. 43 15 dicās euāgeliū regni Dei, ¶& dicēs Quoniā
Matt. 4. impletū est tēp⁹, & appropinquauit regnū
18. 16 Dei: pęnitemini & credite Euangelio. ¶Et
Luc. 5. 2. prętериēs secus Mare-Galilęæ, vidit Simonē
& Andreā fratrē eius, mittētes retia in ma
17 re (erāt enim piscatores) ¶& dixit eis Iesus,
18 Venite post me, & faciā vos fieri piscatores
19 hominū. ¶Et ꝓtinus relictis retibus, secuti
sūt eū. ¶Et progressus inde pusillū, vidit Ia
Matt. 4. 20 cobū Zebedęi, & Iohānē fratrē eius, & ip-
13. sos cōponētes retia in naui: ¶& statim uo-
Luc. 4. 31 cauit illos. Et relicto patre suo Zebedęo in
21 naui cū mercenarijs, secuti sūt eū. ¶Et in-

22 grediūtur Capharnaū: & statim sabbathis
ingressus in synagogā, docebat eos. ¶Et stu *Luc. 4. 32*
pebant sup doctrina eius. erat enim docēs
23 eos quasi potestatē habēs, & nō sicut Scri-
bę. ¶Et erat in synagoga eorū, homo in spi
24 ritu immūdo: & exclamauit, ¶ dicēs, Quid
nobis & tibi Iesu Nazarene? venisti *ꝑdere ** ante tē-*
25 nos? scio q sis. Sāctus Dei. ¶Et cōminatus est *pus o.*
ei Iesus, dicens, Obmutesce, & exi de hoīe.
26 ¶Et discerpēs eū spiritus immūdus, & excla
27 mās voce magna exijt ab eo. ¶Et mirati sūt
oēs: ita vt cōquirerēt inter se dicētes, Quidnā
est hoc? quænā doctrina hęc noua: qa in po
testate etiā spiritibus immūdis imperat, &
28 obediūt ei. ¶Et ꝓcessit rumor eius statim in
29 omnē regionē Galilęę. ¶Et ꝓtinus egrediē *Mat. 8.*
tes de synagoga, venerūt in domū Simonis *14.*
Luc. 4. 42.

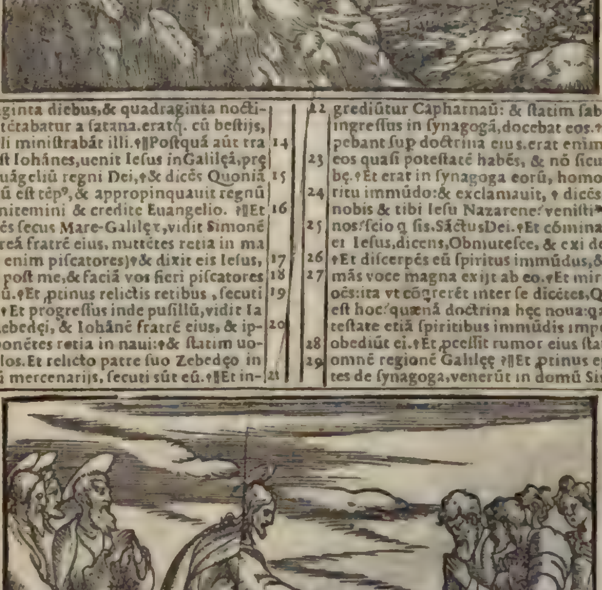

& An-

& Andreę cũ Iacobo, & Iohãne. ✝ Decũbe- 30
bat aũt socrus Simonis febricitãs: & statim
dicũt ei de illa. ✝ Et accedẽs eleuauit eã ap- 31
prehẽsa manu eius : & cõtinuo dimisit eã
febris, & ministrabat eis. ✝ vespere aũt facto 32
cũ occidisset sol, afferebãt ad eũ oẽs male
hñtes, & dęmonia habẽtes: ✝ & erat oĩs ciui 33
Luc.4.42. tas cõgregata ad ianuã. ✝ Et curauit multos 34
q vexabãtur varijs lãguoribus. ‖ & dęmonia

multa eiiciebat, & nõ sinebat ea loq quoniã
35 sciebãt eũ. ✝ Et diluculo ualde surgẽs, egress⁹
36 abijt in desertũ locũ: ibiq. orabat. ✝ Et prose
37 cut⁹ est eũ Simõ, & q cũ illo erãt. ✝ Et cũ in-
uenissẽt eũ, dixerũt ei, Quia oẽs quęrũt te.
38 ✝ ‖ Et ait illis, Eamus in ꝓximos uicos, & ci- Luc.4.43
uitates, ut & ibi prędicẽ: ad hoc enim veni.
39 ✝ Et erat prędicãs in synagogis eorũ, & in oĩ Mat.8.2
40 Galilęa: & dęmonia eiiciẽs. ✝ ‖ Et venit ad eũ Luc.5.12

leprosus deprecãs eũ: & genu flexo dicit ei,
Si vis, potes me mũdare. ✝ Iesus aũt misert⁹ 41
ei⁹, extẽdit manũ suã: & tãgẽs eũ, ait illi, vo
lo, Mundare. ✝ Et cũ dixisset, statim discessit 42
ab eo lepra, & mũdat⁹ est. ✝ Et cõminat⁹ est 43
ei, statimq. eiecit illũ: ✝ & dicit ei, vide nemi 44

ni dixeris: sed vade, ostẽde te principi sacer
dotũ, & offer ꝓ emũdatione tua ‖ q̃ pcepit Leu. 14.3
45 Moyses, in testimoniũ illis. ✝ At ille egress⁹
cępit pdicare, & diffamare sermonẽ: ita ut Luc.4.42.
iã nõ posset manifeste introire in ciuitatẽ " esse MS.
‖ sed foris in desertis locis " esset'. & conue- q. B.

Mat.9.1.
Luc.5.18
* octo MS
q. B.
* cõfestim
8 MS.G.

niebant ad eum undiq; .

CAP. II.

ET iterũ intrauit Capharnaũ post dies,* 1
& auditũ est quod in domo esset, ✝ &* 2

cõuenerũt multi, ita ut nõ " caperet' neq;
3 ad ianuã, & loquebatur eis uerbũ. ✝ Et vene " caperẽt
rũt ad eũ ferẽtes paralyticũ, qui a quatuor 6 MS.B.G.

portabatur. ♦ Et cum non possent offer- 4
re eum illi præ turba, nudauerunt te-
ctum ubi erat: & patefacientes submi-
serunt grabatum in quo paralyticus ia-
cebat. ♦ Cum autem uidisset Iesus fi- 5
dem illorum, ait paralytico, Fili dimit-
tuntur tibi peccata tua. ♦ Erant autem 6
illic quidam de Scribis sedentes, & co-
gitantes in cordibus suis, ♦ Quid hic 7
Iob 14.4 sic loquitur? blasphemat. ‖ Quis po-
Is 43.25. test dimittere peccata, nisi solus Deus?
♦ Quo statim cognito Iesus spiritu suo, 8
quia sic cogitarent intra se, dicit illis,
Quid ista cogitatis in cordibus uestris?
♦ Quid est facilius, dicere paralytico, Di- 9
mittuntur tibi peccata: an dicere, Sur-
ge, tolle grabatum tuum, & ambula?
♦ Vt autem sciatis, quia filius hominis 10
habet potestatem in terra dimittendi
peccata (ait paralytico) ♦ tibi dico, Sur- 11
ge, tolle grabatum tuum, & uade in do-
mum tuam. ♦ Et statim surrexit ille: 12
& sublato grabato, abijt coram omni-
bus, ita ut mirarentur omnes, & ho-
norificarent Deum, dicentes, Quia nun-
quam sic uidimus. ♦ Et egressus est rur- 13
sus ad mare: omnisq. turba ueniebat ad
Mat.9.9 eum, & docebat eos. ♦ ‖ Et cum præte- 14
Luc.5.27 riret, uidit \\ Leui' Alphæi sedentem ad
\\ Leuin telonium: & ait illi, Sequere me. Et sur-
9 MS. G. gens secutus est eum. ♦ Et factum est: 15

cum accumberet in domo illius, mul-
ti publicani, & peccatores simul di-
scumbebant cum Iesu, & discipulis eius,
erant enim multi qui, & sequebantur
16 eum. ♦ Et Scribæ, & Pharisæi uiden-
tes, quia manducaret cum publicanis,
& peccatoribus, dicebant discipulis eius,
Quare cum publicanis, & peccatoribus
manducat, & bibit magister uester?
17 ♦ Hoc audito Iesus ait illis, Non ne- -6 MS.G
cesse habent sani, \\ medico': sed qui ma- s.
le habent. ‖ non enim ueni uocare iu- \\ medici
18 stos, sed peccatores. ♦ Et erant discipuli MS. B.
Iohannis, & Pharisæi ieiunantes; & ue- 1.Tim.1
niunt, & dicunt illi, Quare discipuli Io- 15.
hannis, & Pharisæorum ieiunant: tui au- Mat.9.1
19 tem discipuli non ieiunant? ♦ Et ait illis Luc.5.3
Iesus, Nunquid possunt filij nuptiarum
quamdiu sponsus cum illis est, ieiuna-
re? Quanto tempore habent secum spon-
20 sum, non possunt ieiunare. ♦ ‖ Venient
autem dies cum auferetur ab eis spon- Mat.9.1
sus: & tunc ieiunabunt in illis diebus. Luc.5.3
21 ♦ Nemo assumentum panni rudis assuit ve-
stimento ueteri: alioquin aufert supple-
mentum nouum a ueteri, & maior scis- \\ noueli
22 sura fit. ♦ Et nemo mittit uinũ \\ nouum' M S. B.
in utres ueteres: alioquin \\ dirumpit' vi- \\ dirum
num vtres, & uinum effundetur, & utres pe MS.B
peribunt. sed uinum nouum in utres no- B.
23 uos mitti debet. ♦ ‖ Et factum est iterum Mat.12.1
Luc.6.1

cum sabbathis ambularet per sata, & di-
scipuli eius cœperunt progredi, & uelle-
re spicas. ♦ Pharisæi autem dicebant ei, 24
*discipuli eius MS. G q. Ecce, quid faciunt * sabbathis quod non
licet? ♦ Et ait illis, ‖ Nunquam legistis quid 25
fecerit Dauid, quando necessitatem ha-
1.Reg.21.6. buit & esurijt ipse, & qui cum eo erant:
♦ quomodo introiuit in domum Dei sub 26
Abiathar principe sacerdotum, & panes
propositionis manducauit quos non lice-

bat manducare, ‖ nisi sacerdotibus, & Exo.29
27 dedit eis * qui cum eo erant? ♦ Et dicebat 32.
eis, Sabbathum propter hominem fa- Leu.8.3
ctum est: & non homo propter sab- & 24.9.
28 bathum. ♦ Itaque Dominus est filius *& MS.
hominis, etiam sabbathi. *esse G.

CAP. III.

1 ET introiuit iterum in synagogam: Mat.12.9
& erat ibi homo habens manum Luc 6.1
2 aridam. ♦ Et obseruabant eum si

sabbathis

sabbathis curaret: ut accusarent illum.
3 ♦ Et ait homini habenti manum ari-
4 dam, Surge in medium. ♦ Et dicit eis,
Licet sabbathis benefacere, an male?
animam saluam facere, an perdere?
5 At illi tacebant. ♦ Et circumspiciens eos
cum ira, contristatus super cęcitate cor-
dis eorum, dicit homini, Extende ma-
num tuam. Et extendit: & restituta est
6 *Matt.12* manus illi. ♦ ‖ Exeuntes autem Phari-
14. sæi, statim cum Herodianis consilium
Ioan. 10. faciebant aduersus eum quomodo eum
7 *9* perderent. ♦ Iesus autem cum disci-
pulis suis secessit ad mare: & multa
turba a Galilæa, & Iudæa secuta est
8 eum, ♦ & ab Ierosolymis, & ab Idu-
mæa, & * trans Iordanem, & qui circa **de MS.*
Tyrum, & Sidonem, multitudo magna,
audientes quæ faciebat, uenerunt ad
9 eum. ♦ Et dixit discipulis suis, ut na-
uicula sibi deseruiret propter turbam, ne
10 comprimerent eum. ♦ multos enim sa-
nabat, ita ut irruerent in eum, ut illum
11 tangerent quotquot habebant plagas. ♦Et
spiritus immundi, cum illum uidebant,
procidebant ei: & clamabant dicentes,
12 ♦ Tu es filius Dei. Et uehementer com-
minabatur eis ne manifestarent illum.

13 *Mat.10.1* ♦ ‖ Et ascendens in montem uocauit
Luc.6.13 ad se quos uoluit ipse: & uenerunt
14 *& 9.1.* ad eum. ♦ ♦ Et fecit ut essent duode-
Infr.6.7 cim cum illo: & ut mitteret eos præ-
15 dicare. ♦ Et dedit illis potestatem cu-
randi infirmitates, & eiiciendi dæmo-
16 nia. ♦ Et imposuit Simoni nomen Pe-
17 trus. ♦ & Iacobum Zebedæi, & Iohan-
nem fratrem Iacobi: & imposuit eis
\\\\ Boana- nomina \\\\ Boanerges'. quod est, filij
18 *rges.* tonitrui. ♦ & Andream, & Philippum,
& Bartholomæum, & Matthæum, &
Thomam, & Iacobum Alphæi, & Tad-
19 dæum, & Simonem Cananæum, ♦ &
Iudam Iscariotem qui, & tradidit il-
20 lum. ♦ Et ueniunt ad domum: & con-
uenit iterum turba, ita ut non pos-
21 sent neque panem manducare. ♦ Et
cum audissent sui, exierunt tenere eum.
dicebant enim, Quoniam in furorem
22 uersus est. ♦ Et Scribæ qui ab Ieroso-
Mat 9.34 lymis descenderant, ‖ dicebant. Quo-
& 12.24. niam Beelzebub habet: & quia in
Luc.11.15 principe dæmoniorum eiicit dæmo-
23 nia. ♦ Et conuocatis eis, in parabo-
lis dicebat illis, Quomodo potest sata-
24 nas satanam eiicere? ♦ Et si regnum
in se diuidatur, non potest regnum il-
25 lud stare. ♦ Et si domus super semet-
ipsam dispertiatur: non potest domus
26 illa stare. ♦ Et si satanas consurrexe-
rit in semetipsum, dispertitus est, &
non \\\\ poterit' stare, sed finem habet. *\\\\ potest*
27 ♦ Nemo potest uasa fortis ingressus in *MS G.S.*
domum * diripere, nisi prius fortem al- ** eum 1*
liget, & tunc domum eius diripiet. *MS.R. G.*
28 ♦ ‖ Amen dico uobis, quoniam omnia *S.*
dimittentur filijs hominum peccata, & *Matt.12*
blasphemiæ quibus blasphemauerint. *31.*
29 ♦qui autem blasphemauerit in Spiritum *Luc. 12.*
sanctum, non \\\\ habet' remissionem in *10.*
æternum, sed reus erit æterni deli- *1. Ioh. 5.*
30 cti. ♦ Quoniam dicebant, Spiritum im- *16.*
31 mundum habet. ♦ ‖ Et ueniunt mater *\\\\habebit*
eius, & fratres: & foris stantes mise- *MS 1.*
32 runt ad eum uocantes eum, ♦ & sedebat *Matt. 12*
circa eum turba: & dicunt ei, Ecce ma- *46.*
ter tua, & fratres tui foris quærunt te. *Luc.8.19*
33 ♦Et respondens eis, ait, Quæ est mater
34 mea, & fratres mei? ♦ Et circumspiciens
eo qui in circuitu eius sedebant ait, Ecce
35 mater mea, & fratres mei. ♦ Qui enim
fecerit uoluntatem Dei, hic frater meus
& soror mea & mater est.

CAP. IIII.

Matt. 13. 1. Luc. 8. 4.

ET iterum cœpit docere ad mare: & 1
congregata est ad eum turba multa,
ita ut nauim ascendens sederet in
mari, & omnis turba circa mare sup ter-
rã erat: & docebat eos in parabolis mul- 2
ta, & dicebat illis in doctrina sua, Audite: 3
ecce, exiit seminans ad seminandum. Et 4
dum seminat, aliud cecidit circa uiam, &
uenerunt uolucres cœli & comederunt il-
lud. Aliud uero cecidit super petrosa ubi 5
non habuit terrã multam: & statim exor-
tum est, quoniam non habebat altitudi-
nem terræ: & quando exortus est sol, 6
exæstuauit, & eo quòd non habebat radi-
cem, exaruit. Et aliud cecidit in spinas: & 7
ascenderunt spinæ, & suffocauerunt il-
lud, & fructum non dedit. Et aliud ceci- 8
dit in terram bonam: & dabat fructum
ascendentem & crescentem, & afferebat
unum triginta, unum sexaginta, &
unum centum. Et dicebat, Qui habet 9
aures audiendi, audiat. Et cum esset sin- 10
gularis, interrogauerunt eum hi qui cum
eo erant duodecim, parabolam. Et dice- 11
bat eis, Vobis datum est nosse mysterium
regni Dei: illis autem qui foris sunt, in pa-
rabolis omnia fiunt: ut uidentes uideãt, 12
& non uideant: & audientes audiant, &
non intelligant: nequando conuertantur
& dimittãtur eis peccata. Et ait illis, Ne- 13
scitis parabolam hanc? & quomodo om-
nes parabolas cognoscetis? Qui seminat 14
uerbum seminat. Hi autem sunt qui cir- 15
ca uiam: ubi seminatur uerbum, & cum
audierint, confestim uenit satanas, & au-
fert uerbum quod seminatum est in cor-
dibus eorum. Et hi sunt similiter qui 16
super petrosa seminantur: qui cum au-
dierint uerbum, statim cum gaudio ac-
cipiunt illud: & non habent radicem in se,
sed temporales sunt: deinde orta tri- 17
bulatione & persecutione propter uerbũ,

tricesimum. sexagesimum. centesimum M. 8.9.

Isai. 6.9. Matt. 13. 14. Luc. 8.10 Ioã. 12.40 Act. 28. 26. Rom. 11.8

18 confestim scandalizantur. Et alii sunt
qui in spinis seminantur: hi sunt qui uer-
19 bum audiunt, & ærumnæ seculi, & de-
ceptio diuitiarum, & circa reliqua concu-
piscentiæ introeuntes suffocant uerbum,
20 & sine fructu efficitur. Et hi sunt qui su-
per terram bonam seminati sunt qui au-
diunt uerbum & suscipiunt, & fructificãt,
unum triginta, unum sexaginta, &
21 unum centum. Et dicebat illis, Nun-
quid uenit lucerna ut sub modio pona-
tur, aut sub lecto? nonne ut super can-
22 delabrum ponatur? Non est enim ali-
quid absconditum quod non manifeste-
tur: nec factum est occultum, sed ut in
23 palam ueniat. Si quis habet aures au-
24 diendi audiat. Et dicebat illis, Videte
quid audiatis. In qua mensura mẽsi fue-
ritis, remetietur uobis, & adiicietur uo-
25 bis. Qui enim habet, dabitur illi: &
qui non habet, etiam quod habet, aufere-
26 tur ab eo. Et dicebat, Sic est regnum
Dei, quemadmodum si homo iaciat se-
27 mentem in terram, & dormiat, & exur-
gat nocte & die, & semen germinet, & in-
28 crescat dum nescit ille. Vltro enim terra
fructificat, primum herbam, deinde spi-
cam, deinde plenum frumentum in spica.
29 Et cum se produxerit fructus: statim
30 mittit falcem, quoniam adest messis. Et
dicebat, Cui assimilabimus regnũ Dei? aut
31 cui parabolæ comparabimus illud? Si-
cut granum sinapis: quod cum seminatũ
fuerit in terra, minus est omnibus semi-
32 nibus quæ sunt in terra: & cum semina-
tum fuerit, ascendit & fit maius omni-
bus oleribus, & facit ramos magnos, ita
ut possint sub umbra eius aues cœli habi-
33 tare. Et talibus multis parabolis loque-
batur eis uerbum, prout poterant audi-
34 re. sine parabola autem non loquebatur
eis. seorsum autem, discipulis suis disse-
35 rebat omnia. Et ait illis in illa die, cum

1 Ti. 6. ... supr v.8. Matth. 5. 15. Luc. 8.1.. & 11.33 Matt. 10. 26. Luc. 8.17 quod n... ueniat in palam M 3.8. Matt. 7. Luc. 6.3.. Matt. 13. 12. & 25. 29. Luc. 8.1.. & 19. 26 Matt. 13. 31. Luc. 13. 19. Matt. 13. 34.

sero

ſero eſſet factum, Tranſeamus contra
Matt. 8. 23. Luc. 8.22 ♦ ‖ Et dimittentes turbam, aſſumunt eum 36
ita ut erat in naui:& aliæ naues erant cum
illo. ♦ Et facta eſt procella magna uenti 37
& fluctus mittebat in nauim, ita ut im-
pleretur nauis. ♦ Et erat ipſe in puppi ſu- 38
per ceruical dormiens, & excitant eum,
& dicunt illi, Magiſter, non ad te perti-
39 net quia perimus? ♦ Et exurgens commi-
natus eſt uento, & dixit mari, Tace, ob-
mutesce. Et ceſſauit uentus: & facta eſt
40 tranquillitas magna. ♦ Et ait illis, Quid
timidi eſtis? necdum habetis fidem? Et
timuerunt timore magno: & dicebant
ad alterutrum, Quis, putas, eſt iſte, quia
& uentus & mare obediunt ei?

Matt. 8. 28. Luc. 8.26

C A P. V.

ET uenerunt trans fretũ maris in re- 1
gionem Geraſenorum. ♦ Et exeunti 2
ei de naui, ſtatim occurrit de monu-
mentis homo in ſpiritu immundo, ♦ qui 3
domicilium habebat in monumentis, &
neq; catenis iam quiſquam poterat eum
ligare: ♦ quoniam ſæpe compedibus & ca- 4
tenis uinctus, dirupiſſet catenas, & cõpe-
des cõminuiſſet. & nemo poterat eum
domare. ♦ & ſemper die ac nocte in mo- 5
numentis & in montibus erat, clamans
& concidens ſe lapidibus. ♦ Videns au- 6
tem Ieſum a longe, cucurrit & adorauit
eũ: ♦ & clamans uoce magna dixit, Quid 7
‖ ſummi 6 M S. mihi & tibi Ieſu fili Dei ‖ altiſſimi? adiu-
ro te per Deum ne me torqueas. ♦ Dice- 8
bat enim illi, Exi ſpiritus immunde ab
homine. ♦ Et interrogabat eum, Quod tibi 9
nomen eſt? Et dicit ei, Legio mihi nomen
eſt: quia multi ſumus. ♦ Et deprecabatur 10
eum multum, ne ſe expelleret extra re-
Matth. 8 30. Luc. 8,32 gionem. ♦ ‖ Erat autem ibi circa montẽ 11
grex porcorum magnus, paſcens. ♦ Et de- 12
precabantur eum ſpiritus, dicentes, Mitte
nos in porcos, ut in eos introeamus. ♦ Et 13
conceſſit eis ſtatim Ieſus Et exeuntes ſpi-
ritus immundi, introierunt in porcos: &
magno impetu grex præcipitatus eſt in
mare, ad duo millia, & ſuffocati ſunt in
mari. ♦ Qui autem paſcebant eos, fugerũt, 14
& nunciauerunt in ciuitatem & in agros.
Et egreſſi ſunt uidere quid eſſet factum:
♦ & ueniunt ad Ieſum, & uident illũ qui 15
a dæmonio uexabatur, ſedentem, ueſtitũ,
16 & ſanæ mentis: & timuerunt. ♦ Et narra-
uerunt illis, qui uiderant, qualiter factũ
eſſet ei qui dæmonium habuerat: & de
17 porcis. ♦ Et rogare cœperunt eum, ut diſce- *Luc. 8.37*
18 deret de finibus eorum. ♦ Cumq. aſcen- *Act. 10.39*
deret nauim, cœpit illum deprecari qui a
dæmonio uexatus fuerat, ut eſſet cum il-
19 lo, ♦ & non admiſit eum, ſed ait illi, Vade
in domum tuam ad tuos, & annuncia illis
quanta tibi Dominus fecerit, & miſertus
20 ſit tui. ♦ Et abiit, & cœpit prædicare in
Decapoli quanta ſibi feciſſet Ieſus: & om-
21 nes mirabantur. ♦ Et cum tranſcendiſſet
Ieſus in naui rurſum trans fretum, con-
uenit turba multa ad eum, & erat circa
22 mare. ♦ ‖ Et uenit quidam de archiſyna- *Mat. 9.18.*
gogis nomine Iairus: & uidens eum, pro- *Luc. 8.42*
23 cidit ad pedes eius, ♦ & deprecabatur eum
multum, dicens, Quoniam filia mea in
extremis eſt, Veni, impone ‖ manus ſu- *‖ manum*
24 per eam, ut ſalua ſit & uiuat. ♦ Et abiit cum *M S. S.*
illo, & ſequabatur eum turba multa, &
25 comprimebant eum. ♦ ‖ Et mulier quæ *Leu. 15.*
erat in profluuio ſanguinis annis duo- *24.*
26 decim, ♦ & fuerat multa perpeſſa a com- *Matt. 9.*
pluribus medicis, & erogauerat omnia *20.*
ſua, nec quicquam profecerat, ſed magis *Luc. 8.43*
27 deterius habebat: ♦ cum audiſſet de Ieſu,
uenit in turba retro, & tetigit ueſtimen-
28 tum eius. ♦ dicebat enim, Quia ſi uel ue-
29 ſtimentum eius tetigero, ſalua ero. ♦ Et
confeſtim ſiccatus eſt fons ſanguinis eius:
& ſenſit corpore quia ſanata eſſet a pla-

ga. † Et statim Iesus in semetipso cogno- 30
scens uirtutem quæ exierat de illo, con-
uersus ad turbam, aiebat, Quis tetigit ue-
stimenta mea? † Et dicebant ei discipul 31
sui, Vides turbam comprimentem te, &
dicis, Quis me tetigit? † Et circumspicie- 32
bat uidere eam quæ hoc fecerat. † Mulier 33
uero timens & tremens, sciens quod fa-
ctum esset in se: uenit & procidit ante
eum, & dixit ei omnem ueritatem † Ille 34
autem dixit ei, ‖ Filia, fides tua te saluam
fecit: uade in pace, & esto sana a plaga
tua. †‖ Adhuc eo loquente ueniunt \\ad ar- 35
chisynagogum', dicentes, Quia filia tua
mortua est: quid ultra uexas magistrum?
† Iesus autem audito uerbo quod diceba- 36
tur, ait archisynagogo, Noli timere: tan-
tummodo crede. † Et non admisit quem- 37
quam se sequi, nisi Petrum & Iacobum &
Iohannem fratrem Iacobi. † Et ueniunt 38
in domum archisynagogi, & uidit tumul-
tum, & flentes, & eiulantes multum. † Et 39
ingressus, ait illis, Quid turbamini & plo-
ratis? ‖ puella non est mortua, sed dor-
mit. † Et irridebant eum. Ipse uero eie- 40
ctis omnibus, assumit patrem & matrem
puellæ, & qui secum erant, & ingrediũ-
tur ubi puella erat iacens. † Et tenens ma- 41
num puellæ, ait illi, ‖ Talitha cumi, quod
est interpretatum, Puella (tibi dico) surge.
† & confestim surrexit puella: & ambu- 42
labat. erat autem annorum duodecim,
& obstupuerunt stupore magno. † Et præ- 43
cepit illis uehementer ut nemo id sciret:
& \\ dixit' dari illi manducare.

Luc. 7. 50 | *Luc. 8. 44* | *ab archisynagogo* 11 MS. G. *quibus fauet Syrus, legunt enim, E domo principis synagoga.* | *Matth. 9. 24.* | *Act. 9. 40* | \\ *iussit* M 8. q. B.

CAP. VI.

ET egressus inde, abiit in patriam 1
suam: & sequabantur eum discipu-
li sui. † & facto sabbatho cœpit in 2
synagoga docere: & multi audientes ad-
mirabantur in doctrina eius, dicentes,
Vnde huic hæc omnia? & quæ est sapien-
tia quæ data est illi, & uirtutes tales quæ
per manus eius efficiuntur? †‖ Nonne hic 3
est faber filius Mariæ frater Iacobi & \\Io-
seph' & Iudæ & Simonis? nonne & soro-
res eius hic nobiscum sunt? Et scandali-
zabantur in illo. Et dicebat illis Iesus.
†‖ Quia non est propheta sine honore, nisi 4
in patria sua, & in domo sua, & in cogna
tione sua. † & non poterat ibi uirtutem 5
ullam facere: nisi paucos infirmos impo
sitis manibus curauit † & mirabatur pro- 6
pter incredulitatem eorum. ‖ & circuiba
castella in circuitu docens. †‖ Et uocauit 7
duodecim: & cœpit eos mittere binos, &
dabat illis potestatem spirituum immun-
dorum. † Et præcepit eis ne quid tollerent 8
in uia, nisi uirgam tantum: non peram,
non panem, neque in zona æs, † sed cal- 9
ceatos ‖ sandaliis, & ne induerentur du-
bus tunicis. † Et dicebat eis, Quocunque 10
introieritis in domum: illic manete do-
nec exeatis inde. †‖ & quicumque non re- 11
ceperint uos, nec audierint uos": ‖ exeũtes
inde excutite puluerem de pedibus uestris
in testimonium illis. † Et exeuntes præ- 12
dicabant ut pœnitentiam agerent: † & 13
dæmonia multa eiiciebant, & ungebãt
oleo multos ægros, & \\ sanabant'. † Et 14
audiuit rex Herodes (manifestum enim
factum est nomen eius) & \\ dicebat', Quia

Matt. 13. 54. | *Luc. 4. 16* | *Ioã. 4. 44.* | *Ioã. 6. 42* | *Iose. G 8* | *Matt. 13. 57.* | *Luc. 4. 24* | *Ioã. 4. 44.* | *Matth. 9. 35.* | *Luc. 13. 22.* | *Matt. 10. 1.* | *Sup. 3. 14.* | *Luc. 9. 1.* | *Act. 12. 8* | *Matt. 10. 14.* | *Luc. 9. 5.* M 8. q. | *Act. 13. 51. & 18. 6.* | *Iac. 5. 14.* | *sanabatur* M 8. q. B. | *Matt. 14. 1.* | *Luc. 9. 7.* | * *dicebãt*

Iohannes baptista resurrexit a mortuis:
& propterea uirtutes operantur in illo.
15 † Alii autem dicebant, Quia Elias est. Alii
uero dicebant, Quia propheta est, quasi
16 unus ex prophetis. †‖ Quo audito, He-
rodes ait, Quem ego decollaui Iohan-
17 nem, hic a mortuis resurrexit. †‖ Ipse enim
Herodes misit ac tenuit Iohannem. &
uinxit eum in carcerem propter Hero-
diadem uxorem Philippi fratris sui, quia
18 duxerat eam. † Dicebat enim Iohannes
Herodi, ‖ Non licet tibi habere uxorem
19 fratris tui. † Herodias autem insidiaba-
tur illi: & uolebat occidere eum, nec po-
20 terat. † Herodes enim metuebat Iohan-
nem, sciens eum uirum iustum & san-
ctum: & custodiebat eum, & audito eo
multa faciebat: & libenter eum audie-
21 bat. † Et cum dies opportunus accidis-
set, Herodes \\ natalis sui' cœnam fecit
principibus & tribunis & primis Galilææ.
22 † cumq. introisset filia ipsius Herodiadis,
& saltasset, & placuisset Herodi, simulq.
recumbentibus: rex ait puellæ, Pete a me
23 quod uis: & dabo tibi. † & iurauit illi,
‖ Quia quicquid petieris dabo tibi, licet
24 dimidium regni mei. † Quæ cum exisset,
dixit matri suæ, Quid petã? At illa dixit,
25 Caput Iohannis Baptistæ. † Cumq. in-
troisset statim cum festinatione ad regẽ,
petiuit dicens, Volo ut protinus des mihi
26 in disco caput Iohannis Baptistæ. † Et cõ-
tristatus est rex. Propter iusiurandum &
propter simul discumbentes noluit eam
27 contristare: † sed misso * spiculatore pre-
28 cepit afferri caput eius in disco. † Et de-
collauit eum in carcere, & attulit caput
eius in disco: & dedit illud puellæ, &
29 puella dedit matri suæ. † Quo audito, di-
scipuli eius uenerunt, & tulerunt corpus
eius: & posuerunt illud in monumento.
30 † Et conuenientes Apostoli ad Iesum, re-
nunciauerunt ei omniã quæ egerant &
31 docuerant. †‖ Et ait illis, Venite seorsum
in desertum locum, & requiescite pusil-
lum. Erant enim qui ueniebant & redi-
bant multi: & nec spatium manducan-
32 di habebant. † Et ascendentes in nauim,
abierunt in desertum locum seorsum.
33 † Et uiderunt eos abeuntes, & cognoue-
runt multi: & pedestres de omnibus ciui-
tatibus concurrerunt illuc, & præuene-
34 runt eos. †‖ Et exiens, uidit turbam mul-
tam Iesus: & misertus est super eos, quia
erant sicut oues non habentes pastorem,
35 & cœpit illos docere multa. †‖ Et cum
iam hora multa fieret, accesserunt disci-
puli eius, dicentes, Desertus est locus hic,
36 & iam hora præteriit: †‖ dimitte illos. ut
euntes in proximas uillas & uicos, emant
37 sibi cibos quos manducent. † Et respon-
dens ait illis, ‖ Date illis uos manducare.
Et dixerunt ei, Euntes emamus ducentis
denariis panes: & dabimus illis mandu-
38 care. † Et dicit eis, Quot panes habetis?
ite & uidete. Et cum cognouissent, di-
39 cunt, ‖ Quinque, & duos pisces. † Et præ-
cepit illis ut accumbere facerent omnes,
secundum contubernia super uiride fœ-
40 num. † Et discubuerunt in partes per cen-
41 tenos & quinquagenos. † Et acceptis
quinque panibus, & duobus piscibus: in-

Matt. 14. 2. | *Luc. 3. 19* | *Leu. 18. 16.* | *in natali suo* 8 MS. | *Esth. 5. 6.* | * *confestim* 1. M 8. Q. 1. | *Matt. 14. 11.* | *Luc. 9. 10* | *Matth. 9. 36. & 14. 14.* | *Matt. 14. 15.* | *Luc. 9. 12* | *Matt. 14. 16.* | *Luc. 9. 13* | *Ioan. 6. 9.*

tuens

tuens in cęlū, benedixit,& fregit panes,&
dedit discipulis suis ut ponerēt ante eos:
& duos pisces diuisit oībus. ✝ Et māduca- 42
uerūt oēs,& saturati sunt. ✝ Et sustulerunt 43
reliquias,fragmētorū duodecim cophinos
Matt. 14 plenos:& de piscibus. ✝ ‖ Erāt aūt q māndu- 44
21. cauerūt quinq; millia uirorū. ✝ Et statim 45
Ioā. 6.10 coēgit discipulos suos ascēdere nauim, ut
præcederēt eū trās fretū ad Bethsaidā, dū
ipse dimitteret populū. ✝ Et cū dimisisset 46
eos,abiit in montē orare.✝Et cū sero esset, 47
erat nauis in medio mari, & ipse solus in
\\ *uidit* terra.✝ Et \\ uidēs' eos laborātes in remigā- 48
M 8.G 8. do (erat enim uētus cōtrarius eis) & circa
quartā uigiliā noctis uenit ad eos ambu-
lās sup mare:& uolebat præterire eos.✝At 49
illi ut uiderūt eū ambulātē sup mare, pu-
tauerūt phātasma esse, & exclamauerūt.
✝Oēs enim uiderūt eū, & cōturbati sunt. 50
Et statim locutus est cum eis, & dixit eis,
Cōfidite,ego sū:nolite timere. ✝ Et ascen- 51
dit ad illos in nauim,& cessauit uētus. Et
plus magis intra se stupebāt:✝nō enim in- 52
tellexerūt de panibus:erat enim cor eorū
Matt. 14 obcæcatū.✝‖Et cū trāsfretassent,uenerunt 53
34. in terrā Genezareth:& applicuerūt.✝Cūq; 54
egressi essent de naui,continuo cognoue-
rūt eū:✝& pcurrētes uniuersā regionē il- 55
lā,cęperūt in grabatis eos q se male habe-
bāt circūferre,ubi audiebāt eū esse. ✝ Et 56
quocunq; introiebat in uicos uel in uillas
aut ciuitates, in plateis ponebāt infirmos,
& deprecabantur eū ut uel fimbriā uesti-
mēti eius tāgerēt,& quotquot tāgebāt eū,
salui fiebant.

C A P. VII.

ET cōueniunt ad eū Pharisęi & quidā 1
de Scribis,'uenientes ab Ierosolymis.
Mat. 15.2 ✝‖Et cum uidissent quosdā ex disci- 2
pulis eius cōmunibus manibus, id est non
lotis manducare panes, uituperauerunt.
✝Pharisæi enim & omnes Iudæi, nisi cre- 3
bro lauerint manus, non manducant, te
nentes traditionem seniorum: ✝& a foro, 4
nisi baptizentur, non comedunt. & alia
multa sunt quæ tradita sunt illis seruare,
baptismata calicū & urceorū,& æramen-
5 torū & lectorū. ✝ Et interrogabāt eū Phari-
sęi & Scribæ,Quare discipuli tui nō ambu-
lāt iuxta traditionē seniorū,sed cōmuni-
6 bus manibus manducāt panē? ✝At ille re-
spōdēs,dixit eis, Bene prophetauit Isaias
de uobis hypocritis,sicut scriptū est, ‖ Po- *Is.* 29.13
pulus hic labiis me honorat,cor aūt eorū \\ *abest* 8
7 lōge \\ est' a me.✝in uanū aūt me colūt, do- *M* 8.G.
8 cētes doctrinas* præcepta hoīum. ✝Relin- *&M 8.9.
quētes enim mādatū Dei,tenetis traditio-
nes hoīum,baptismata urceorū & calicū:
9 & alia similia his facitis multa. ✝ Et dice-
bat illis,Bene irritū \\ facitis' præceptū Dei, \\ *fecistis*
10 ut traditionē uestram seruetis. ✝ Moyses
enim dixit, ‖ Honora patrē tuū & matrē *Exod.* 20.
tuā: &,‖Qui maledixerit patri uel matri, 12.
11 morte moriatur.✝ Vos aūt dicitis, Si dixe- *Deu.* 5.16
rit homo patri aut matri, Corbā,(quod est *Eph.* 6.2.
12 donū)quodcūq; ex me,tibi pfuerit:✝ Et ul- *Exod.* 21.
tra nō dimittitis eū qcquā facere patri suo 16.
13 aut matri,✝rescindētes uerbū Dei p tradi- *Leu.* 20.9
tionē uestrā quā tradidistis: & similia hu- *Prou.* 20
14 iusmodi multa facitis. ✝‖ Et aduocās iterū 20.
turbā,dicebat illis,Audite me oēs,& intel- *Matt.* 15
15 ligite.✝Nihil est extra hominē introiēs in 10
eū,quod possit eū coīnquinare, sed quæ de
homine procedunt,illa sunt quæ cōmuni-
16 cāt hominē.✝Si quis habet aures audiēdi,
17 audiat.✝Et cū introisset in domū a turba,
interrogabant eū discipuli eius parabolā.
18 ✝Et ait illis,Sic & uos imprudētes estis? Nō
intelligitis qa oē extrinsecus introiens in
19 hominē,nō potest eū cōmunicare; ✝ quia
non intrat in cor eius,sed in uentrē uadit,
20 & in secessum exit,purgans oēs escas?✝Di-
cebat autē quoniā quæ de homine exeūt, *Gen.* 6.5.
21 illa communicant hominem. ✝‖ Ab intus *&* 8. 21.
enim de corde hominum malæ cogita-
tiones procedunt, adulteria, fornicatio-
22 nes,homicidia, ✝furta auaritiæ,nequitiæ,
dolus, impudicitiæ, oculus malus, bla-
23 sphemia, superbia, stultitia. ✝ Omnia hæc

mala

Matt. 15. 21.
\\ autem ius. v. & s.

mala abintus procedut, & comunicat ho-
minē.¶Et inde surgēs abijt in fines Tyri.& 24
Sidonis: & ingressus domū neminē uoluit
scire,& nō potuit latere.¶Mulier enim sta- 25
tim vt audiuit de eo.cuius filia habebat spi
ritū immūdū,intrauit, & pcidit ad pedes
eius.¶ Erat \\enim' mulier Gētilis,Syrophę- 26
nissa gñe Et rogabat eū ut dæmoniū eiice-
ret de filia eius.¶Qui dixit illi,Sine prius sa 27
turari filios.non est enim bonū sumere pa

28 ne filiorū.& mittere canibus.At illa respōdit
& dixit illi, vtiq; Dñe,nā & catelli comedūt
29 sub mēsa de micis puerorū.¶Et ait illi,Pro-
pter hūc sermonē uade,exijt dęmoniū a fi
30 lia tua.¶Et cū abijsset domū suam,inuenit
puellā iacētē supra lectū,& dęmoniū exijs
31 se.¶Et iterū exiēs de finibus \\Tyri,venit p
Sidonē' ad Mare-Galilęę inter medios fines
32 Decapoleos.¶Et adducūt ei surdū,& mu
tū: & \\deprecabātur' eū vt imponat illi ma

\\ Tyri et Sidonis venit. Matt. 9. 32. Luc. 11. 14. \\ deprecantur e

nū.¶Et apprehēdēs eū de turba seorsū,mi- 33
sit digitos suos in auriculas eius:& expuēs,
tetigit linguā ei⁹.¶& suspiciēs in cęlū,inge 34
muit,& ait illi,Ephphetha,qđ est,adaperi
re.¶Et statim apertæ sūt aures eius,& solutū 35

est vinculū linguæ eius. & loquebat recte
36 ¶Et pręcepit illis ne cui dicerēt.Quāto autē
37 eis pcipiebat,tāto magis plus pdicabāt; ¶&
eo amplius admirabātur,dicētes,¶Bene oīa
fecit: & surdos fecit audire, & mutos loq.

Gen. 1. 31. Eccls 39. 21.

Matt. 15. 32.
* cum Iesu o.

CAP. VIII.

IN diebus illis iterū cū turba multa esset, 1
* nec haberent quod manducarent: con

uocatis discipulis, ait illis. Misereor super
turbā: quia ecce iam triduo sustinent me,
2 nec habent quod manducent: ¶ & si dimi-

ſero eos ieiunos in domũ ſuã, deficiẽt in
uia:quidã enim ex eis delõge uenerũt.♦Et 4
reſpõderũt ei diſcipuli ſui, Vnde illos quis
poterit hic ſaturare panib⁹ in ſolitudine?
♦ Et interrogauit eos, Quot panes habetis? 5
Qui dixerũt, Septẽ. ♦ Et præcepit turbæ di- 6
ſcũbere ſup terrã. Et accipiẽs ſeptẽ panes,
gratias agẽs fregit, & dabat diſcipulis ſuis
ut apponerẽt, & appoſuerũt turbæ.♦Et ha- 7
bebãt piſciculos paucos:& ipſos benedixit,
& iuſſit apponi. ♦Et mãducauerũt, & ſatu- 8
rati ſunt: & ſuſtulerũt quod \\ſuperauerat'
de fragmẽtis, ſeptẽ ſportas ♦ Erãt autẽ qui 9
mãducauerãt, quaſi quatuor millia:& di-
miſit eos.♦‖Et ſtatim aſcẽdẽs nauim cũ di- 10
ſcipulis ſuis, uenit in partes *Dalmanutha'.
♦‖Et exierũt Pharisei, & cœperũt cõquirere 11
cũ eo, quærẽtes ab illo ſignũ de cœlo, tẽtan-
tes eũ. ♦Et ingemiſcẽs ſpiritu, ait, Quid ge- 12
neratio iſta ſignũ quærit? Amẽ dico uobis,
ſi dabitur generationi iſti ſignũ. ♦Et dimit 13
tẽs eos, aſcẽdit iterũ nauim, & abijt trãs fre
tũ.♦‖Et obliti sũt panes ſumere: & niſi vnũ 14
pane nõ habebãt ſecũ in naui.♦Et præcipie 15
bat eis, dicẽs, Videte & cauete a fermento
Phariſæorũ, & fermẽto Herodis. ♦Et cogi- 16
tabãt ad alterutrũ, dicẽtes, Quia panes nõ
habem⁹.♦Quo cognito, ait illis Ieſus, Quid 17
cogitatis, q panes nõ habetis? nõdũ cogno
ſcitis nec intelligitis? adhuc cæcatũ habetis
cor ueſtrũ? ♦oculos habentes nõ uidetis? & 18
aures habẽtes nõ auditis,‖Nec recordami-
ni? ♦quãdo quinq; panes fregi in quinq; mil- 19
lia: & quot cophinos fragmentorũ plenos
ſuſtuliſtis? Dicũt ei, Duodecim. ♦ Quãdo & 20
ſeptẽ panes in quatuor millia, quot ſportas
fragmentorũ tuliſtis? Et dicũt ei, Septẽ. ♦Et 21
dicebat eis, Quomodo nondũ intelligitis?
♦Et veniũt Bethſaidã: & adducũt ei cæcũ, & 22

\\ſuperer-at 1 MS.
Matt. 16. 9.
* Mage-dan.
Matt. 15. 1.
Luc. 11. 54.
Matt. 16. 5.
Sup. 6. 41
Ioã. 6. 11.
-1 MS 6. 8.

23 rogabãt eũ, vt illũ tangeret. ♦Et apprehẽſa
manu cæci, eduxit eũ extra uicũ:& expuẽs
in oculos eius impoſitis manibus ſuis, in-
24 terrogauit eũ ſi qd videret. ♦Et aſpiciẽs, ait,
25 Video hoĩes velut arbores, ambulãtes. ♦De-
inde iterũ impoſuit manus ſup oculos ei⁹:
& cœpit uidere, & reſtitut⁹ eſt, ita ut clare ui
26 deret oĩa.‖♦Et miſit illũ in domũ ſuã, dicẽs,
Vade in domũ tuã: & ſi in uicũ introieris,
27 nemini dixeris.♦‖Et egreſſus eſt Ieſus & di
ſcipuli eius in caſtella Cæſareæ Philippi: &
in uia interrogabat diſcipulos ſuos, dicens
28 eis,‖Quẽ me dicũt eſſe hoĩes? ♦Qui reſpõde
rũt illi, dicẽtes, *Iohãnẽ Baptiſtã, alij Eliã,
29 alij uero quaſi unũ de ꝓphetis. ♦ Tũc dicit
illis, vos vero quẽ me eſſe dicitis? Reſpõdẽs
30 Petrus, ait ei, Tu es Chriſtus. ♦Et cõminatus
31 eſt eis, ne cui dicerẽt de illo. ♦ Et cœpit doce-
re eos, quoniã oportet filiũ hominis pati
multa, & reprobari a ſenioribus & a ſũmis
ſacerdotibus & Scribis, & occidi; & poſt tres
32 dies reſurgere. ♦Et palã uerbũ loquebatur.
Et apprehẽdẽs eũ Petrus, cœpit increpare eũ.
33 ♦Qui cõuerſus, & uidẽs diſcipulos ſuos, cõ-
minatus eſt Petro, dicẽs, Vade retro me ſa-
tana, quoniã nõ ſapis quæ Dei ſunt, ſed quæ
34 ſũt hominũ. ♦Et cõuocata turba cũ diſcipu
lis ſuis, dixit eis,‖Si qs vult me ſeq, deneget
ſemetipſum:& tollat crucẽ ſuã, & ſequatur
35 me. ♦Qui enim voluerit animã ſuã ſaluã fa
cere, ꝑdet eã: q autẽ perdiderit animã ſuã
propter me, & Euangeliũ, ſaluã faciet eã.
36 ♦Quid enim ꝓderit homini, ſi lucretur mũ
37 dũ totũ: & detrimẽtũ aĩæ ſuæ faciat? ♦Aut
qd dabit homo cõmutationis pro anima
38 ſua? ♦‖Qui enim me \\cõfuſus' fuerit, & ver-
ba mea in generatione iſta adultera, & pecca-
trice: & filius hoĩs \\ cõfundetur' eũ, cũ ve-
nerit in gloria patris ſui cũ angelis ſãctis.

Matt. 16. 13.
Luc. 9. 18
* Alij MS B. 8.
Matt. 10. 38. & 16. 24.
Luc. 9. 23. & 14. 27.
Luc. 17. 33.
Ioan. 12. 25.
Matt. 10. 33.
Luc. 9. 26 & 12. 9.
\\ confeſ-ſus o.
\\ confite-bitur o.

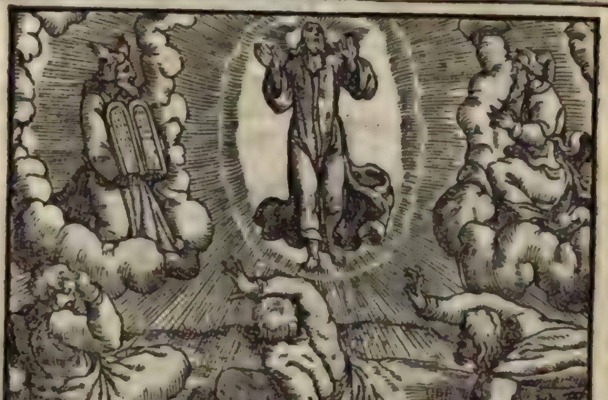

CAP. IX.

Matt. 16. 27.
Luc. 9. 27

ET dicebat illis,‖Amẽ dico vobis, quia 1
ſunt quidam de hic ſtantibus qui nõ
guſtabunt mortẽ, donec uideant re-
2 gnũ Dei ueniens in uirtute. ♦ ‖ Et poſt dies
ſex \\aſſumit' Ieſus Petrum, & Iacobũ, &
Iohãnem: & ducit illos in montẽ excelſũ
ſeorſum ſolos, & trãsfiguratus eſt corã ip-
ſis.

Matt. 17. 1
Luc. 9. 28
\\ aſſumpſit MS. B. 8.

ns.¶Et vestimenta eius facta sunt splendētia 3
& cādida nimis uelut nix, qualia fullo nō
potest super terrā cādida facere. ¶Et appa- 4
ruit illis Elias cū Moyse : & erāt loquentes
cū Iesu. ¶Et respōdens Petrus, ait Iesu, Rab 5
bi, bonum est nos hīc esse: & faciamus tria
tabernacula, tibi unū, & Moysi vnū, & Elię
unū. ¶Non enim sciebat quid diceret: erāt 6
enim timore exterriti : ¶ & facta est nubes 7
obumbrās eos: & uenit uox de nube, dicēs,
Hic est filius meus charissimus : audite il-
lū. ¶Et statim circunspicientes, neminē am 8
plius uiderunt, nisi Iesum tantum secum.
Mat.17.9 ¶Et descendentibus illis de monte, præce- 9
pit illis ne cuiquā quæ uidissent, narrarēt:
nisi cū filius hominis a mortuis resurrexe-
rit. ¶Et verbū cōtinuerūt apud se: cōquirē- 10
tes quid esset, Cū a mortuis resurrexerit.
Mal.4.5. ¶Et interrogabāt eū dicētes, Quid ergo di- 11
cunt Pharisæi, & Scribæ, quia Eliā oportet
uenire primū? ¶Qui respōdēs, ait illis, Elias 12
cū uenerit primo, restituet omnia: & quo-
Isa 53.3. modo scriptū est in filiū hominis, vt mul-
Mal.4.5. ta patiatur, & cōtemnatur. ¶Sed dico uobis 13
Matt. 17 quia, & Elias venit (& fecerūt illi quæcūq;
12. voluerūt) sicut scriptū est de eo. ¶Et ueniēs 14
ad discipulos suos, uidit turbā magnā cir-
ca eos, & Scribas conquirentes cū illis. ¶Et 15
confestim omnis populus uidēs Iesum, stu
pefactus est, & expauerūt: & accurrētes sa-
lutabant eū. ¶Et interrogauit eos, Quid in- 16
Matt. 17 ter uos cōquiritis? ¶ Et respōdens vnus de 17
14. turba, dixit, Magister, attuli filiū meū ad te
Luc.9 37 habētem spiritū mutū : ¶ qui ubicūq; eum 18
apprehēderit, allidit illū, & spumat, & stri-
det dētibus, & arescit: & dixi discipulis tuis
ut eiicerēt illū, & non potuerunt. ¶Qui re- 19
'' ei M S. spōdens ''eis', dixit, O generatio incredula,
G. 6. quamdiu apud vos ero? quamdiu uos pa-

20 tiat: afferte illum ad me. ¶Et attulerūt eū.
Et cum uidisset eum, statim spiritus contur
bauit illū: & elisus in terram, volutabatur
21 spumans. ¶ Et interrogauit patrem eius,
Quantum temporis est ex quo ei hoc acci-
22 dit? At ille ait, Ab infantia: ¶ & frequenter
eū in ignē, & in '' aquas' misit, vt eū perde- *'' aquam*
ret. sed siquid potes, adiuua nos, misertus *MS.G.*
23 nostri. ¶Iesus autem ait illi, Si potes crede-
24 dere, omnia possibilia sunt credenti. ¶Et cō
tinuo exclamans pater pueri, cum lachry-
mis aiebat, Credo Dñe: adiuua incredulita-
25 tem meam. ¶Et cum uideret Iesus concur-
rentem turbam, cōminatus est spiritui im
mundo, dicens illi, Surde & mute spiritus,
ego præcipio tibi, exi ab eo: & amplius ne
26 introeas in eum. ¶Et exclamās, & multum
discerpens eum, exijt ab eo, & factus est si
cut mortuus, ita ut multi dicerent, Quia
27 mortuus est. ¶Iesus autē tenēs manū eius,
28 eleuauit eū: & surrexit ¶Et cū introisset in
domū, discipuli eius secreto interrogabāt
eum, Quare nos non potuimus eiicere eū?
29 ¶ Et dixit illis, Hoc genus in nullo potest
30 exire, nisi in oratione, & ieiunio. ¶Et inde *Matt.17.*
profecti prætergrediebantur Galilæā: nec *22.*
31 volebat quēquā scire. ¶Docebat autem di- *Luc.9. 21*
scipulos suos, & dicebat illis, Quoniā filius
hominis tradetur in manus hominum, &
occident eū, & occisus tertia die resurget.
32 ¶ At illi ignorabant uerbum : & time-
33 bant interrogare eum. ¶ Et uenerunt
Capharnaum. Qui cum domi '' esset', *'' essent*
interrogabat eos, Quid in uia tracta- *MS. S. S.*
34 batis? ¶ At illi tacebant. siquidem in
uia inter se disputauerant, quis eorum *Mat.18.1*
35 maior esset. ¶ Et residens uocauit duo- *Luc.9.46.*
decim, & ait illis, Siquis uult primus
esse, erit omnium nouissimus, & om-

nium minister. ¶ Et accipiens puerum, 36
statuit eum in medio eorum. quem
cum complexus esset, ait illis, ¶ Quisquis 37

unum ex huiusmodi pueris receperit in
nomine meo; me recipit. & quicunque
me susceperit, non me suscipit, sed eum

qui

qui misit me. ✝‖ Respondit illi Iohannes, 38
dicens, Magister, uidimus quemdam in
nomine tuo eiicientem dæmonia qui non
sequitur nos, & prohibuimus eum. ✝ Iesus 39
autem ait, Nolite prohibere eum, ‖ nemo
est enim qui faciat uirtutem in nomine
meo, & possit cito male loqui de me.
✝ qui enim non est aduersum \\uos, pro 40
uobis est. ✝‖ Quisquis enim potum dede- 41
rit uobis calicem aquæ * in nomine meo,
quia Christi estis; amen dico uobis, non
perdet mercedem suam. ✝‖ Et quisquis 42
scandalizauerit unum ex his pusillis cre-
dentibus in me: bonum est ei magis si
circundaretur mola asinaria collo eius, &
in mare mitteretur. ✝‖ Et si scandalizaue- 43
rit te manus tua, abscinde illam. bonum
est tibi debilem introire in uitam, quam
duas manus habentem ire in gehennam,
in ignem inextinguibilem, ✝ ‖Vbi uermis 44
eorum non moritur, & ignis non extin-
guitur. ✝ Et si pes tuus te scandalizat, am- 45
puta illum: bonum est tibi claudũ introi-
re in uitã æternam quàm duos pedes ha-
bentem, mitti in gehennã ignis inextin-
guibilis, ✝ubi uermis eorũ non moritur, & 46
ignis nõ extinguitur. ✝Quòd si oculus tuus 47
scandalizat te, eiice eum. bonum est ti-
bi luscum introire in regnum Dei, quam
duos oculos habentem, mitti in gehennã
ignis, ✝ubi uermis eorum non moritur, & 48
ignis nõ extinguitur. ✝‖Omnis enim igne 49
salietur. & omnis uictima sale salietur.
✝‖ Bonum est sal. quod si sal insulsum fue- 50
rit: in quo illud condietis? Habete in uo-
bis sal, & pacem habete inter uos.

Luc. 9. 49. Matt. 9. 38. 1 Cor. 12. 3.
\\nos, pro nobis 1. M S G 9.
Matt. 10. 42.
*frigidæ c.
Matt. 18. 6.
Luc. 17. 2.
Matth. 5. 30. & 18. 8.
Is. 66. 42.
Leu. 2. 13.
Matth. 5. 13.
Luc. 14. 34.

CAP. X.

1 ET inde exurgens, uenit in fines Iu-
dææ ultra Iordanem: & conueniunt
iterum turbæ ad eum, & sicut con-
2 sueuerat, iterum docebat illos. ✝Et accedẽ-
tes Pharisæi, interrogabant eum, Si licet
uiro uxorem dimittere? tentantes eum.
3 ✝ At ille respondens, dixit eis, Quid uo-
4 bis præcepit Moyses? ✝ Qui dixerunt,
‖ Moyses permisit libellum repudii scri-
5 bere, & dimittere. ✝ Quibus respondens
Iesus, ait, Ad duritiam cordis uestri scri-
6 psit uobis præceptum istud. ✝ ab initio
autem creaturæ ‖ masculum & fœminam
7 fecit eos Deus. ✝‖ Propter hoc, relinquet
homo patrem suum & matrem: & ad-
8 hærebit ad uxorem suam, ✝ & erunt duo
in carne una. Itaque iam non sunt duo,
9 sed una caro. ✝‖ Quod ergo Deus coniun-
10 xit, homo non separet. ✝ Et in domo ite-
rum discipuli eius de eodem interroga-
11 uerunt eum. ✝ Et ait illis, Quicunque
dimiserit uxorem suam & aliam duxe-
12 rit, adulterium committit super eam. ✝ Et
si uxor dimiserit uirum suum, & alii nu-
13 pserit, mœchatur. ✝ Et offerabãt illi par-
uulos, ut tangeret illos. Discipuli autem
14 comminabantur offerentibus. ✝ Quos
cum uideret Iesus, indigne tulit, & ait
illis, Sinite paruulos uenire ad me: & ne
prohibueritis eos, taliũ enim est regnum
15 Dei. ✝ Amen dico uobis: quisquis non re-
ceperit regnum Dei uelut paruulus, non
16 intrabit in illud. ✝ Et complexans eos, &
imponens manus super illos, benedice-
17 bat eos. ✝ Et cum egressus esset in \\uia,

Mat. 19. 1.
Deu. 24. 1.
Gen. 1. 27.
Matt. 19. 4.
Gen. 2. 24.
1 Cor. 6. 16.
Eph. 5. 31.
1 Cor. 7. 10.
Matt. 19. 8.
Luc. 18. 15.
\\uiam S M S. B. G.

procurrens quidã genu flexo ante eum
rogabat eum, * ‖ Magister bone, quid fa-
ciam ut uitam æternam percipiam? ✝ Ie- 18
sus autem dixit ei, Quid me dicis bonũ?
Nemo bonus, nisi unus Deus. ✝ Præce- 19
pta nosti, Ne adulteres, Ne occidas, Ne
furteris, Ne falsum testimonium dixeris,
Ne fraudem feceris, Honora patrẽ tuum
20 & matrem. ✝ At ille respondens, ait illi,
Magister, hæc omnia obseruaui a iuuen-
21 tute mea. ✝ Iesus autem intuitus eum, di-
lexit eum, & dixit ei, Vnum tibi deest:

* dicens M S. B. S.
Matt. 19. 16.
Luc. 18. 18.
Exod. 20. 13.

uade,

ribus,& habebis theſaurũ in cœlo:& ueni,
ſequere me. ✝ Qui contriſtatus in uerbo 22
abiit mœrens. erat enim habens multas
poſſeſſiones. ✝ Et circunſpiciēs Ieſus ait di- 23
ſcipulis ſuis, Quàm difficile qui pecunias
habent, in regnũ Dei introibunt? ✝ Diſci- 24
puli aũt obſtupeſcebāt in uerbis eius. At
Ieſus rurſus reſpōdēs ait illis, Filioli, quàm
difficile eſt confidentes in pecuniis, in re-
gnũ Dei introire? ✝ Facilius eſt camelũ per 25
foramen acus tranſire, quàm diuitē intra-
re in regnũ Dei. ✝ Qui magis admirában- 26
tur, dicentes ad ſemetipſos, Et quis poteſt
ſaluus fieri? ✝ Et intuens illos Ieſus, ait, 27
Apud homines impoſſibile eſt: ſed non
Matt. 19 apud Deũ: omnia enim poſſibilia sũt apud
27. Deũ. ✝ ‖ Et cœpit ei Petrus dicere, Ecce, nos 28
Luc. 18. dimiſimus omnia, & ſecuti ſumus te. ✝ Re- 29
28. ſpondēs Ieſus, ait, Amen dico uobis, nemo
eſt qui reliquerit domum, aut fratres, aut
ſorores, aut patrē, aut matrē, aut filios, aut
agros propter me & propter Euangeliũ
✝ qui non accipiet centies tantum, nũc, in 30
tempore hoc: domos, & fratres, & ſorores,
& matres, & filios, & agros, cũ perſecu-
Matt. 19. tionibus, & in ſeculo futuro, uitam æter-
30. nam. ✝ ‖ Multi autem erunt primi, nouiſſi- 31
Luc. 18. mi; & nouiſſimi, primi. ✝ Erant autē in uia 32
30. aſcendentes Ieroſolymam: & præcedebat
Matt. 20 illos Ieſus, & ſtupebant: & ſequētes time-
17. bant. ‖ Et aſſumens iterum duodecim, cœ-
Luc. 18. pit illis dicere quæ eſſent ei euētura. ✝ Quia 33
31. ecce aſcendimus Ieroſolymam, & filius
hominis tradetur principibus ſacerdotũ,

34 eum morte, & tradent eum gentibus. ✝ &
illudent ei, & conſpuent eum, & flagella-
bunt eum, & interficient eum, & tertia die
35 reſurget. ✝ ‖ Et accedũt ad eũ Iacobus & Io- *Matt.* 20
36 hannes filii Zebedæi, dicentes, Magiſter, 20.
uolumus ut quodcunq; petierimus facias
nobis. ✝ At ille dixit eis, Quid uultis ut fa-
37 ciam uobis? ✝ Et dixerũt, Da nobis ut unus
ad dexterā tuam, & alius ad ſiniſtrā tuam
38 ſedeamus in gloria tua. ✝ Ieſus autem ait
eis, Neſcitis quid petatis. poteſtis bibere
calicem quem ego bibo: aut \\ baptiſmo' \\ *baptiſ-*
39 quo ego baptizor, baptizari? ✝ At illi dixe- *mũ* MS.G.
runt ei, Poſſumus. Ieſus autem ait eis, Ca-
licem quidem quem ego bibo biberis, &
\\ baptiſma' quo ego baptizor, baptizabi- \\ *baptiſ-*
40 mini: ✝ ſedere autem ad dexterā meā, uel *mo* M S.
ad ſiniſtrā, nō eſt meũ dare uobis', ſed q- R.B.
41 bus paratũ eſt. ✝ ‖ Et audientes decē cœpe- -6 MS.G
42 runt indignari de Iacobo & Iohāne. ✝ Ie- *Matt.* 20
ſus autem uocans eos ait illis: ‖ Scitis quia 24.
hi qui uidentur principari gentibus, do- *Luc.* 22.
minantur eis: & principes eorũ poteſtatē 25.
43 habent ipſorum. ✝ Non ita eſt autem in uo-
bis, ſed quicunque uoluerit fieri maior,* * *in uobis*
44 erit ueſter miniſter: ✝ & quicunq; uoluerit G.S.
in uobis primus eſſe, erit omnium ſeruus.
45 ✝ Nam & filius hominis non uenit ut mi-
niſtraretur ei, ſed ut miniſtraret, & daret
animam ſuam redemptionem pro mul-
46 tis. ✝ ‖ Et ueniunt Iericho: & proficiſcente *Matt.* 20
eo de Iericho, & diſcipulis eius & pluri- 29.
ma multitudine, filius Timæi Bartimæus *Luc.* 18.
cæcus, ſedebat iuxta uiam mendicans. 35.

✝ Qui cum audiſſet quia Ieſus Nazare- 47
nus eſt, cœpit clamare, & dicere, Ieſu fili
Dauid, miſerere mei. ✝ Et comminaban- 48
tur ei multi, ut taceret. At ille multo ma-
gis clamabat, Fili Dauid miſerere mei.
✝ Et ſtans Ieſus præcepit illum uocari. Et 49
uocant cæcum dicentes ei, Animæquior

50 eſto, ſurge, uocat te. ✝ Qui proiecto ue-
51 ſtimento ſuo exiliens, uenit ad eum. ✝ Et
reſpondens Ieſus dixit illi, Quid tibi uis
faciam? Cæcus autem dixit ei, Rabboni
52 ut uideam. Ieſus autem ait illi, Vade, fi-
des tua te ſaluum fecit. Et confeſtim ui-
dit, & ſequebatur eum in uia.

C A P.

CAP. XI.

Matt. 21. Luc. 19. 29.
ET cum appropinquarent Ierosoly- 1
mæ & Bethaniæ ad Montem oliua-
rũ,mittit duos ex discipulis suis, ✝& 2
ait illis, Ite in castellũ quod cõtra uos est,
& statim introeũtes illuc,inuenietis pullũ
ligatũ,super quẽ nemo adhuc hominũ se-
dit:soluite illũ,& adducite. ✝ Et si quis uo- 3
bis dixerit, Quid facitis? dicite quia Dñs
necessarius est: & continuo illũ dimittet
4 huc. ✝ Et abeuntes inuenerunt pullum li-
gatũ ante ianuã foris in biuio: & soluunt
5 eũ. ✝ Et quidã de illic stantibus \\ dicebant' \\ dicebat M 1. 9.
6 illis,Quid facitis soluentes pullũ?✝Qui di-
xerũt eis sicut præceperat illis Iesus: & di-
7 miserunt eis.✝¶Et duxerunt pullum ad Ie- Ioã.12.14

sum: & imponunt illi uestimenta sua, &
sedit super eum. ✝ Multi autem uestimen- 8
ta sua strauerunt in uia: alii autem fron-
des cædebant de arboribus, & sternebant
in uia. ✝ Et qui præibant & qui sequebã- 9
tur clamabant, dicentes, Hosanna, ¶ Be-
Matt. 21. 9. nedictus qui uenit in nomine Domini.
Luc.19. 38. ✝ benedictum quod uenit regnum patris 10
nostri Dauid, Hosan-na in excelsis. ✝¶ Et 11
Psa. 117. 24. introiuit Ierosolymam in templum: &
circumspectis omnibus, cum iam uespe-
Matt. 21 10. ra esset hora, exiit in Bethaniam cum
duodecim. ✝ Et alia die cum exirent a Be- 12
Luc. 19. 45. thania, esuriit. ✝¶ Cumq. uidisset a lon- 13
ge ficum habentem folia, uenit siquid
forte inueniret in ea. & cum uenisset ad
Matt. 21 19. eam,nihil inuẽnit præter folia: non enim
erat tempus ficorum. ✝ Et respondens di- 14
xit ei,Iam non amplius in æternum ex te
fructum quisquam manducet. Et audie-
bant discipuli eius. ✝ Et ueniunt Ieroso- 15
lymam. Et cum introisset in templum,
cœpit eiicere uendentes & ementes in
templo: & mensas numulariorum, &
cathedras uendentium columbas euertit.
✝ & non sinebat ut quisquam transfer- 16
ret uas per templum: ✝ & docebat, di- 17
Is. 56. 7. cens eis,Nonne scriptum est,¶Quia domus
mea, domus orationis uocabitur omni-
Iere.7.11 bus gentibus? ¶ Vos autem fecistis eam
speluncam latronum. ✝ Quo audito, prin- 18
cipes sacerdotum & Scribæ quærebant
quomodo eum perderent: timebant
enim eum: quoniam uniuersa turba ad-
19 mirabatur super doctrina eius. ✝ Et cum
uespera facta esset, egrediebatur de ciui-
20 tate. ✝¶ Et cum mane transirent, uide- Matt.21 19.
21 rũt ficum aridam factam a radicibus. ✝Et
recordatus Petrus, dixit ei,Rabbi, ecce,fi-
22 cus cui maledixisti, aruit. ✝ Et respon-
dens Iesus ait illis, Habete fidem Dei.
23 ✝ amen dico uobis quia quicumque di-
xerit huic monti, Tollere & mittere in
mare, & non hæsitauerit in corde suo,
sed crediderit quia quodcumque dixerit,
24 fiat: fiet ei. ✝¶ Propterea dico uobis, om- Matt. 7. 7.& 21. 22.
nia quæcunque orantes petitis, credite
25 quia accipietis,& euenient uobis. ✝¶ Et cũ Luc. 11.9
stabitis ad orandum, dimittite siquid Matt.6.14 & 18.35
habetis aduersus aliquem: ut & pater ue-
ster qui in cœlis est, dimittat uobis pec-
26 cata uestra.✝Quòd si uos non dimiseritis:
nec pater uester qui in cælis est, dimittet
27 uobis peccata uestra. ✝ Et ueniunt rursus Matt.21 15.
Ierosolymãm. Et cum ambularet in tem- Luc.20.1
plo, accedunt ad eum summi sacerdo-
28 tes & Scribæ & seniores, ✝ & dicunt ei,
In qua potestate hæc facis? & quis dedit
29 tibi hanc potestatem ut ista facias? ✝ Ie-
sus autem respondens, ait illis, Interro-
gabo uos & ego unum uerbum,& respon-
dete mihi: & dicam uobis in qua pote-
30 state hæc faciam.✝Baptismus Iohannis,de
cœlo erat, an ex hominibus? Responde-
31 te mihi. ✝ At illi cogitabant secum,dicen-
tes Si dixerimus, De cœlo; dicet, Quare
32 ergo non credidistis ei? ✝ Si dixerimus, \\ timemus M 8. 9.B.
Ex hominibus, \\ timebant' populum.om-

nes

nes enim habebant Iohannem quia uere
propheta esset. † Et respondentes di- 33
cunt Iesu, Nescimus. Et respondens Ie-
sus ait illis, Neque ego dico uobis in
qua potestate hæc faciam.

CAP. XII.

Matt. 21 ET cœpit illis in parabolis loqui, Vi- 1
33. neam pastinauit homo, & circun-
Luc. 20.9 dedit sepem, & fodit lacum, & ædi-
Isai. 5.1. ficauit turrim, & locauit eam agricolis: &
Ier. 2.21. peregre profectus est. †Et misit ad agrico- 2
las in tempore seruum, ut ab agricolis
acciperet de fructu uineæ. † Qui appre- 3
hensum eum ceciderunt: & dimiserunt
uacuum. † Et iterum misit ad illos alium 4
seruum: & illum in capite uulnerauе-
runt, & contumeliis affecerunt. † Et rur- 5
sum alium misit, & illum occiderunt: &
plures alios: quosdam cædentes, alios ue-
ro occidentes. † Adhuc ergo unum habēs 6
filium charissimum: & illum misit ad
eos nouissimum, dicens, Quia reuerebū-
tur filium meum. †Coloni autem dixerūt 7
ad inuicem, Hic est hæres: uenite, occida-
mus eum: & nostra erit hæreditas. †Et ap- 8
prehendentes eum, occiderunt: & eiece-
runt extra uineam. †Quid ergo faciet do- 9
minus uineæ? Veniet, & perdet colonos:
& dabit uineam aliis. † Nec scripturam 10
Psa. 117. hanc legistis. ‖Lapidem quem reprobaue-
21. runt ædificātes, hic factus est in caput an-
Is. 28.16. guli, † A Domino factum est istud, & est 11
Act. 4.11. mirabile in oculis nostris? †Et quærebant 12
Ro. 9.33. eum tenere: & timuerunt turbā. cogno-
1 Pet. 2.8 uerūt enim quoniam ad eos parabolam
Matt. 21 hanc dixerit. Et relicto eo abierunt. †‖ Et 13
42. mittunt ad eum quosdam ex Pharisæis &
Matt. 22 Herodianis: ut eū caperēt in uerbo. † Qui 14
15. uenientes dicunt ei, Magister, scimus quia
Luc. 20. uerax es, & non curas quenquā: nec enim
20. uides in faciem hominum, sed in ueritate
uiam Dei doces licet dari tributum Cæsa-
ri: an non dabimus? †Qui sciens uersutiam 15
illorum, ait illis, Quid me tentatis? afferte
mihi denarium ut uideam. † At illi attu- 16
lerunt ei. Et ait illis, Cuius est imago hæc,
& inscriptio? Dicunt ei, Cæsaris. †Respon- 17
Ro. 13.7. dens autem Iesus dixit illis, ‖ Reddite igi-
Matt. 22 tur quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt
23. Dei, Deo. Et mirabantur super eo. †‖Et ue- 18
Luc. 20. nerunt ad eum Sadducæi qui dicunt re-
27. surrectionem non esse: & interrogabant
eum dicentes, Magister, † Moyses nobis 19
Deu. 25.5 scripsit, ‖ut si cuius frater mortuus fuerit,
& dimiserit uxorem, & filios non reli-
querit, accipiat frater eius uxorem ip-
sius, & resuscitet semen fratri suo. † Se- 20
ptem ergo fratres erant: & primus acce-
pit uxorem, & mortuus est non relicto
semine. † Et secundus accepit eā, & mor- 21
tuus est: & nec iste reliquit semē. Et ter-
tius similiter. † Et acceperunt eam simi- 22
liter septem: & non reliquerunt semen.
Nouissima omnium defuncta est & mu-
lier. † In resurrectione ergo cum resur- 23
rexerint, cuius de his erit uxor? septē enim
habuerunt eam uxorem. † Et respondens 24
Iesus, ait illis, Nonne ideo erratis, non
scientes scripturas, neque uirtutem Dei?
† Cum enim a mortuis resurrexerint, 25
neque nubent, neque nubentur, sed sunt
** Dei o* sicut angeli * in cœlis. † De mortuis autē 26

quod resurgant, nō legistis in libro Moy-
si, super rubum quomodo dixerit illi
Deus, inquiens, ‖ Ego sum Deus Abrahā *Exo. 3.6.*
27 & Deus Isaac, & Deus Iacob? † Non est *Matt. 22*
Deus mortuorum, sed uiuorum. Vos er- *32.*
28 go multum erratis. † Et accessit unus de *Luc. 20.*
Scribis qui audierat illos conquirentes & *27.*
uidens quoniam bene illis responderit,
interrogauit eum quod esset primum
29 omnium mandatum. † Iesus autem re-
spondit ei, Quia primum omnium māda-
tū est, ‖ Audi Israel, Dominus Deus "tuus", *Deu. 6.7.*
30 " Deus " unus est. † Et diliges Dominum *" nester*
Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota *M s. G. 9.*
anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota *"noster 7*
uirtute tua. Hoc est primum mandatum. *M 8. G. 8.*
31 † Secundum autem simile est illi, ‖ Diliges *" Domi-*
proximum tuum tanquam teipsum. Ma- *nus 7 M 8.*
32 ius horum aliud mandatum non est, † Et *G. 8.*
ait illi Scriba, Bene Magister, in ueritate *Leu. 19.*
dixisti, quia unus est Deus, & non est alius *18.*
33 præter eum, † Et ut diligatur ex toto cor- *Matt. 22.*
de, & ex toto intellectu, & ex tota anima, *39.*
& ex tota fortitudine: & diligere proxi- *Rom. 13.9*
mum tamquam seipsum: maius est om- *Gal. 5.14.*
34 nibus holocautomatibus & sacrificiis. †Ie- *Iac. 2.8.*
sus autem uidens quod sapienter respon-
disset, dixit illi, Non es longe a regno
Dei. Et nemo iam audebat eum interro-
35 gare. †‖ Et respondens Iesus, dicebat, docēs *Matt. 22*
in templo, Quomodo dicunt Scribæ Chri- *42.*
36 stum filium esse Dauid? † Ipse enim Da- *Luc. 20.*
uid dicit in Spiritu Sancto, ‖ Dixit Domi- *41.*
nus Domino meo, sede a dextris meis, do- *Ps. 109.1*
nec ponam inimicos tuos scabellum pe-
37 dum tuorum, † Ipse ergo Dauid dicit eū
Dominum: & unde est filius eius? Et mul-
38 ta turba eum libenter audiuit. †Et dicebat
eis in doctrina sua, ‖ Cauete a Scribis, qui *Matt. 23.*
uolunt in stolis ambulare, & salutari in *6.*
39 foro, † & in primis cathedris sedere in sy- *Luc. 11.*
nagogis, & primos discubitus in cœnis: *43. & 20.*
40 † qui deuorant domos uiduarum sub ob- *46.*
tentu prolixæ orationis: hi accipient pro-
41 lixius iudicium. †‖ Et sedens Iesus contra *Luc. 21.1*
gazophylacium, aspiciebat quomodo tur-
ba iactaret æs in gazophylacium, & mul-
42 ti diuites iactabant multa. † Cum uenis-
set autem uidua una pauper, misit duo
43 minuta, quod est quadrans. † & cōuocās
discipulos suos, ait illis, Amen dico uobis,
quoniam uidua hęc pauper plus omnibus
44 misit qui miserunt in gazophylaciū. †Om-
nes enim ex eo quod abundabat illis, mi-
serunt: hæc uero, de penuria sua, omnia
quæ habuit misit, totum uictum suum.

CAP. XIII.

1 ET cum egrederetur de templo, ait il- *Matt. 24.1*
li unus ex discipulis suis, Magister, *Luc. 21.5*
aspice quales lapides, & quales stru-
2 cturæ. †Et respondens Iesus, ait illi. Vides
has omnes magnas ædificationes? ‖ Non *Luc. 19.*
relinquetur lapis super lapidem qui non *44.*
3 destruatur. † Et cum sederet in Monte
oliuarum contra templum: interroga-
bant eum separatim Petrus & Iacobus
4 & Iohannes & Andreas, † Dic nobis,
quando ista fient? & quod signum erit
quando hæc omnia incipient consum-
5 mari? † Et respondes Iesus cœpit dicere
6 illis, † ‖ Videte ne quis uos seducat. multi *Ephe. 5.6*
enim uenient in nomine meo dicentes *2 The. 2.3*

quia

quia ego sum : & multos seducent. †Cum 7
audieritis autem bella & opiniones bel-
lorum, ne timueritis : oportet enim hæc
fieri : sed nondum finis. † Exurget enim 8
gens contra gentem, & regnum super re-
gnum : & erunt terræmotus per loca, &
fames. Initium dolorum, hæc. † Videte 9
autem uosmetipsos. Tradent enim uos
in concilijs, & in synagogis uapulabitis,
& ante præsides & reges stabitis propter
me, in testimonium illis. † Et in omnes 10
gentes primum oportet prædicari euan-
gelium. †¶ Et cum duxerint uos traden- 11
tes, nolite præcogitare quid loquamini:
sed quod datum uobis fuerit in illa ho-
ra, id loquimini. non enim uos estis lo-
quentes : sed Spiritus Sanctus. † Tradet 12
autem frater fratrem in mortem, & pa-
ter filium : & consurgent filij in parentes,
& morte afficient eos. † Et eritis odio om- 13
nibus, propter nomen meum. Qui autem
sustinuerit in finem, hic saluus erit † ¶Cũ 14
autem uideritis abominationem deso-
lationis stantem, ¶ ubi non debet (qui

Matt.10. 19. Luc. 12. 11. & 21. 14.

Dan.9.27 Matt.24. 16. Luc.21.21

(legit intelligat) tunc qui in Iudæa sunt,
15 fugiant in montes : † & qui super tectũ,
ne descendat in domum, nec introeat ut
16 tollat quid de domo sua : † & qui in agro
erit, non reuertatur retro, tollere uesti-
17 mentum suum. † Væ autem prægnanti-
18 bus & nutrientibus in illis diebus. † Ora-
19 te uero ut hyeme non fiant. † Erunt enim
dies illi tribulationes tales, quales non
fuerunt ab initio creaturæ quam condi-
20 dit Deus usque nunc, neque fient. † Et ni-
si breuiasset Dominus dies, non fuisset
salua omnis caro : sed propter electos
21 quos elegit, breuiauit dies. † ¶ Et tunc si-
quis uobis dixerit, Ecce, hic est Christus,
22 ecce illic, ne credideritis, † Exurgent
enim pseudochristi & pseudoprophetæ:
& dabunt signa & portenta ad seducen-
23 dos, si fieri potest, etiam electos. † Vos er-
24 go uidete, ecce prædixi uobis omnia. †¶Sed
in illis diebus post tribulationem illam
Sol contenebrabitur, & Luna non dabit
25 splendorem suum. † & stellæ cœli erunt
decidentes, & uirtutes quæ in cœlis sunt,

Matt.24. 26. Luc. 21.8

Eze.32.7. Isa.13.10 Ioel.2.10 31. 3. 15.

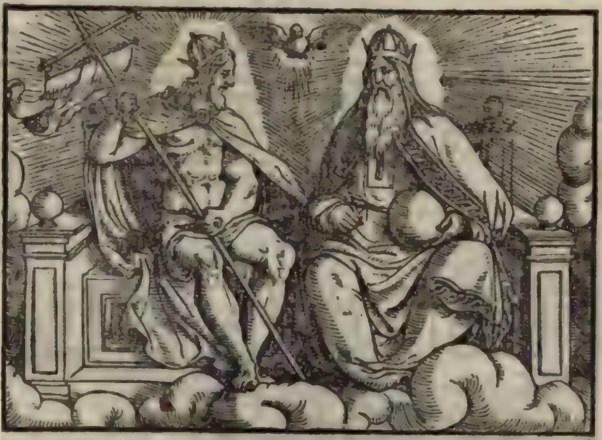

mouebuntur. † Et tunc uidebunt filium 26
hominis uenientem in nubibus, cum uir-
tute multa & gloria. † ¶ Et tunc mittet 27
angelos suos, & congregabit electos suos
a quatuor uentis, a summo terræ usque
ad summum cœli. † A ficu autem disci- 28
te parabolam. Cum iam ramus eius te-
ner fuerit, & nata fuerint folia : co-
gnoscitis quia in proximo sit æstas. † sic 29
& uos cum uideritis hæc fieri, scitote
quod in proximo sit in ostiis. † Amen 30
dico uobis, quoniam non transibit gene-
ratio hæc, donec omnia ista fiant. † Cœ- 31
lum & terra transibunt, uerba autem
mea non transibunt. † De die autem il- 32
lo uel hora nemo scit, neque angeli in
cœlo, neque filius : nisi pater. † ¶ Videte, 33
uigilate, & orate. nescitis enim quando

Matt.24. 31.

Matt.24. 42.

34 tempus sit. † Sicut homo qui peregre
profectus reliquit domum suam : & de-
dit seruis suis potestatem cuiusque ope-
35 ris. & ianitori præcepit ut uigilet. † Vi-
gilate ergo (nescitis enim quando do-
minus domus ueniat : sero, an media
36 nocte, an gallicantu, an mane) † ne
cum uenerit repente, inueniat uos dor-
37 mientes. † Quod autem uobis dico,
omnibus dico, Vigilate. •

CAP. XIIII.

1 ERat autem Pascha & Azyma post bi-
duum : & quærebant summi sacer-
dotes & Scribæ quomodo eum dolo
2 tenerẽt & occiderẽt. † Dicebãt\\ enim', Nõ
in die festo, ne forte tumultus fieret\\po-
3 puli'. † ¶ Et cũ esset Bethaniæ in domo Si-
monis Leprosi, & recumberet, uenit mu-

Mat. 26 2 Luc.22.1.

\\ autem 1 M S. 8. G.S.

\\ in populo M S. R. 8 S.

Mat. 26.6 Ioan.12,1

D lier

pistici lier habēs alabastrū unguēti nardi spica-
2 Ms. G. ti pretiosi: & fracto alabastro, effudit sup
Mat. 26.8 caput eius. ¶Erāt autē q̄dā indigne ferētes 4
Ioā. 12.4. intra semetipsos, & dicētes, Vt q̄d perditio
ista vnguēti facta est? Poterat enim vnguē 5
tū istud venūdari plus quā trecentis dena-
rijs, & dari pauperibus. Et fremebant in eā.
Iesus aūt dixit, Sinite eā, quid illi molesti 6
estis? Bonū opus operata est in me. semp 7
habebitis enim pauperes habetis vobiscū: & cū vo-
Ms. E. q. lueritis, potestis illis benefacere: me autē
nō semp habetis. Quod habuit hęc, fecit: 8
pręuenit ungere corpus meū in sepulturā.
Matt. 26 Amē dico uobis, vbicūq; prędicatū fuerit 9
24. Euāgeliū istud in uniuerso mūdo, & quod
Luc. 22.4 fecit hęc, narrabitur in memoriā eius. ¶Et 10

Iudas Iscariotes vn⁹ de duodecim abijt ad
11 sūmos sacerdotes, vt ꝓderet eū illis. Qui
audientes gauisi sunt: & promiserunt ei
pecuniā se daturos. Et quęrebat quomodo
12 illū opportuno traderet. Et primo die A- *Matt. 26.*
zymorū quando pascha immolabāt, dicūt 16.
ei discipuli, Quò uis eamus, & paremus ti- *Luc. 22.6*
13 bi vt māduces pascha? Et mittit duos ex di
scipulis suis, & dicit eis, Ite in ciuitatē: & oc
curret uobis homo lagenā aquę baiulās,
14 sequimini eū: & quocūq; introierit, dicito
dño domus q̄ magister dicit, Vbi est refe-
ctio mea, vbi pasca cū discipulis meis man
15 ducē? Et ipse vobis demōstrabit cęnaculū
16 grāde, stratū: & illic parate nobis. Et abie
rūt discipuli eius, & venerūt in ciuitatē: &

Matt. 26 inuenerūt sicut dixerat illis, & parauerūt
20. pascha. ¶Vespere autē facto uenit cū duo- 17

18 decim. ¶Et discūbētibus eis, & māducanti- *Luc. 22.*
bus, ait IESVS, Amen dico vobis, q̄a unus ex 14.
Ioā. 13.21

uobis

uobis tradet me, qui manducat mecum.
♦ At illi cœperunt contriſtari, & dicere 19
ei ſingulatim, Nunquid ego? ♦ Qui ait 20
illis, ‖ Vnus ex duodecim qui intingit
mecum - manum' in catino. ♦‖ Et filius 21
quidem hominis uadit ‖ ſicut ſcriptum
eſt de eo, uæ autem homini illi, per quem
filius hominis \\ tradetur'. bonum erat
ei, ſi non eſſet natus homo ille. ♦ Et 22
manducantibus illis, ‖ accepit Ieſus pa-
nem: & benedicens fregit, & dedit eis,
& ait, Sumite, hoc eſt corpus meum. ♦ Et 23
accepto calice, gratias agens dedit eis. &
biberunt ex illo omnes. ♦ Et ait illis, 24
Hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti,
qui pro multis effundetur. ♦ Amen dico 25
uobis, \\ quia' iam non bibam de * geni-
mine uitis uſque in diem illum cum il-
lud bibam (nouum) in regno Dei. ♦ Et 26
hymno dicto exierunt in Montem oliua-
rum. ♦ Et ait eis Ieſus, ‖ Omnes ſcanda- 27
lizabimini - in me' in nocte iſta: quia
ſcriptum eſt, ‖ Percutiam paſtorem, & di-
ſpergentur oues * ♦ Sed poſtquam reſur- 28
rexero, ‖ præcedam uos in Galilæam. ♦ Pe- 29
trus autem ait illi, Et ſi omnes ſcandali-
zati fuerint: * ſed non ego. ♦ Et ait illi Ie- 30
ſus, Amen dico tibi, quia tu hodie in no-
cte hac, priuſquam gallus uocem bis de-
derit, ter me es negaturus. ♦ At ille am- 31
plius loquebatur, Et ſi oportuerit me ſi-
mul commori tibi, non te negabo. Simi-
liter autem & omnes dicebant. ♦‖ Et ue- 32

Luc. 22. 21.
-9 MS G.1
Pſ. 40. 10.
Act. 1. 16.
Matt. 26 24.
\\ traditur 1 MS. G.S.
1 Cor. 11. 24.
\\ quòd M 5. q. 8.
* hoc M 8. 9.
Ioã 16. 32
-10 M 8. 8
Zac. 13. 7
* gregis M 8. G. 9.
Inf. 16. 7.
* in te 8. G
Matt. 26 36.

33 niunt in prædium, cui nomen Gethie-
mani. Et ait diſcipulis ſuis, ‖ Sedete hîc
donec orem. ♦ Et aſſumit Petrum & Ia-
cobum & Iohannem ſecum: & cœpit pa-
34 uere & tędere. ♦ Et ait illis, Triſtis eſt ani-
ma mea uſque ad mortem: ſuſtinete hîc,
35 & uigilate. ♦ Et cum proceſſiſſet paululũ,
procidit ſuper terram; & orabat ut ſi fie-
36 ri poſſet, tranſiret ab eo hora: ♦ & dixit,
Abba, pater, omnia tibi poſſibilia ſunt,
transfer calicem hunc a me, ſed non
37 quod ego uolo, ſed quod tu. ♦ Et uenit,
& inuenit eos dormientes. Et ait Petro,
Simon dormis? non potuiſti una hora
38 vigilare? ♦ Vigilate, & orate ut non in-
tretis in tentationem. Spiritus quidem
39 promptus eſt, caro uero infirma. ♦ Et, ite-
rum abiens, orauit, eundem ſermonem
40 dicens. ♦ Et reuerſus, denuo inuenit eos
dormientes (erant enim oculi eorum
grauati) & ignorabant quid reſponde-
41 rent ei. ♦ Et uenit tertio, & ait illis, Dor-
mite iam & requieſcite. Sufficit; uenit
hora: ecce, filius hominis \\ tradetur' in
42 manus peccatorum. ♦ Surgite, eamus.
43 ecce, qui me \\ tradet', prope eſt. ♦ Et ad-
huc eo loquente, uenit Iudas Iſcariotes
unus de duodecim, & cum eo ‖ turba mul-
tã cum gladiis & lignis, * a ſummis ſacer-
44 dotibus & Scribis & ſenioribus. ♦ Dede-
rat autem traditor eius ſignum eis dicens,
Quemcunque oſculatus fuero, ipſe eſt:
45 tenete eum, & ducite caute. ♦ Et cum ue-

Luc. 22. 40.
\\ traditur G. 8.
\\ tradit G. 8.
Matt. 26. 47.
Luc. 22. 47.
Ioan. 18. 3
* miſſi M 8. G. 9.

niſſet, ſtatim accedens ad eum ait, Rab
bi, & oſculatus eſt eum. ♦ At illi manus 46
iniecerunt in eum: & tenuerunt eum.
♦ Vnus autem quidam de circunſtãtibus 47
educens gladium, percuſſit ſeruum ſum-
mi ſacerdotis: & amputauit illi auricu-
lam. ♦ Et reſpondens Ieſus, ait illis, Tan- 48
quam ad latronem exiſtis cum gladiis &

lignis comprehendere me? ♦ quotidie
49 eram apud uos in templo docens, & non
me tenuiſtis. Sed ut impleantur ſcriptu-
50 ræ. ♦‖ Tunc diſcipuli eius relinquentes
51 eum, omnes fugerunt. ♦ Adoleſcens au-
tem quidam ſequebatur eum amictus
ſindone ſuper nudo: & tenuerunt eum.
52 ♦ At ille \\ reiecta' ſindone, nudus profugit

Mar. 26 56.
\\ relicta M 8. G. 8.

Luc.22. ab eis. ✝ Et adduxerunt Ieſum ad ſum- 53
54. mum ſacerdotem: & conuenerunt om-
Ioã.18.13 nes ſacerdotes & Scribæ & ſeniores. ✝ Pe- 54
trus autem a longe ſecutus eſt eum uſque
intro in atrium ſummi ſacerdotis: & ſe-
debat cum miniſtris ad ignem, & calefa-
Matt. 26 ciebat ſe. ✝ Summi uero ſacerdotes & 55
55. omne concilium quærebant aduerſus Ie-
ſum teſtimonium, ut eum morti trade-
rent, nec inueniebant. ✝ Multi enim te- 56
ſtimonium falſum dicebant aduerſus
eum: & conuenientia teſtimonia non
erant. ✝ Et quidam ſurgentes, falſum te- 57
ſtimonium ferebant aduerſus eum, dicē-
tes, ✝ Quoniam nos audiuimus eum di- 58
Ioan.2.19 centem, Ego diſſoluam templum hoc
\ p ſt manu factum, & \per' triduum aliud non
m 8.8. manufactum, ædificabo. ✝ Et non erat 59
conueniens teſtimonium illorum. ✝ Et 60
exurgens ſummus ſacerdos in medium,
interrogauit Ieſum, dicens, Non reſpon-
des quicquam ad ea quæ tibi obiiciun-
tur ab his? ✝ Ille autem tacebat, & nihil 61
reſpondit. Rurſum ſummus ſacerdos in-
terrogabat eum: & dixit ei, Tu es Chri-
8 m8. ſtus filius - Dei' benedicti? ✝ Ieſus autem 62
6.2. dixit illi, Ego ſum, & uidebitis filium
Matt.24 hominis ſedentem a dextris uirtutis, *&
30. uenientem cum nubibus cęli. ✝ Summus 63
* Dei o. autem ſacerdos ſcindens ueſtimenta ſua,
ait, Quid adhuc deſideramus teſtes?
✝ Audiſtis blaſphemiam. quid uobis ui- 64
detur? Qui omnes condemnauerunt
eum eſſe reum mortis. ✝ Et cœperunt 65
quidam conſpuere eum, & uelare faciem
eius, & colaphis eum cædere, & dicere
Matt.26. ei, Prophetiza. & miniſtri alapis eum cæ-
69. debant. ✝ Et cum eſſet Petrus in atrio 66
Luc. 22. deorſum, uenit una ex ancillis ſummi
55. ſacerdotis. ✝ & cum uidiſſet Petrum ca- 67
Ioã 18.17 lefacientem ſe, aſpiciens illum, ait, Et tu
cum Ieſu Nazareno eras. ✝ At ille nega- 68
uit. dicens, Neque ſcio, neque noui quid

dicas. Et exiit foras ante atrium: & gal-
69 lus cantauit, ✝ Rurſus autem cum ui- Matt. 26
diſſet illum ancilla, cœpit dicere circun- 71.
70 ſtantibus, Quia hic ex illis eſt. ✝ At ille
iterum negauit. Et poſt puſillum rurſus Luc. 22.
qui aſtabant, dicebant Petro, Vere ex il- 58.
71 lis es: nam & Galilæus es. ✝ Ille autem Ioan. 18.
cœpit anathematizare & iurare, Quia ne- 25.
72 ſcio hominem iſtum quem dicitis. ✝ Et Matt.26.
ſtatim gallus iterum cantauit. Et re- 75.
cordatus eſt Petrus uerbi quod dixerat ei Ioan. 13.
Ieſus, Prius quam gallus cantet bis, ter 38.
me negabis. Et cœpit flere.

CAP. XV.

1 ET confeſtim, mane conſilium faciē- Mat. 27.1
tes ſummi ſacerdotes cum ſeniori- Luc. 22.
bus & Scribis & uniuerſo concilio, 66.
uincientes Ieſum, duxerunt & tradide- Ioan. 18.
2 runt Pilato. ✝ Et interrogauit eum Pila- 28.
tus, Tu es rex Iudæorum? At ille reſpon- Matt. 27
3 dens, ait illi, Tu dicis. ✝ Et accuſabant 12.
4 eum ſummi ſacerdotes in multis. ✝ Pila- Luc. 23.6
tus autem rurſum interrogauit eum, di- Ioan.18.
cens, Non reſpondes quicquam? uide in 33.
5 quantis te accuſant. ✝ Ieſus autem am-
plius nihil reſpondit: ita ut miraretur Pi-
6 latus. ✝ Per diem autem feſtum ſolebat
dimittere illis unum ex uinctis quemcū-
7 que petiſſent. ✝ Erat autem qui dicebatur
Barabbas, qui cum ſeditioſis erat uinctus,
8 qui in ſeditione fecerat homicidium. ✝ Et
cum \ aſcendiſſet' turba, cœpit rogare? \uociſera
9 ſicut ſemper faciebat illis. ✝ Pilatus autem ta eſſet 6.
reſpondit eis, & dixit, Vultis dimittam 8.
10 uobis regem Iudæorum? ✝ Sciebat enim
quod per inuidiam tradidiſſent eum ſum-
11 mi ſacerdotes. ✝ Pontifices autem conci- Matt. 27
tauerunt turbam, ut magis Barabbam di- 22.
12 mitteret eis. ✝ Pilatus autem iterum re- Luc. 23.
ſpondens, ait illis, Quid ergo uultis fa- 14.
13 ciam regi Iudæorum? ✝ At illi iterum Ioan. 18.
14 clamauerunt, Crucifige eum. ✝ Pilatus 39.& 19.
uero dicebat illis, Quid enim mali fecit, 6.

At illi magis clamabant, Crucifige eum.
15 ♦ Pilatus autem uolens populo satisfacere, dimisit illis Barabbam, & tradidit Iesum flagellis cæsum ut crucifigeretur.

♦‖Milites auté duxerunt eũ in atriũ præ- 16
Mat.27. 2. Ioã.19.2 torij,& conuocant totá cohortem: ♦& in- 17
duunt eum purpura, & imponunt ei, ple-
ctẽtes, spineá coroná. ♦Et cęperunt saluta- 18
re eum, Aue rex Iudæorum. ♦ Et percutie- 19
bant caput eius arundine: & conspuebant
eum. & ponentes genua, adorabant eum.
♦Et postquã illuserunt ei, exuerũt illũ pur- 20
pura, & induerunt eum uestimẽtis suis, & Mat.27. 32.
21 educunt illũ ut crucifigerét eũ. ♦‖Et anga- Luc.23. 26.
riauerunt prætereuntem quempiá, Simo-
nem Cyrenęum ueniẽtem de uilla, patrem Mat.27. 33.
Alexandri & Rufi, ut tolleret crucem eius.
22 ♦‖Et perducunt illum in Golgotha locum: Luc.23. 33.
quod est interpretatum, Caluariæ locus.
23 ♦ Et dabant ei bibere myrrhatum uinum: Ioan.19. 17.

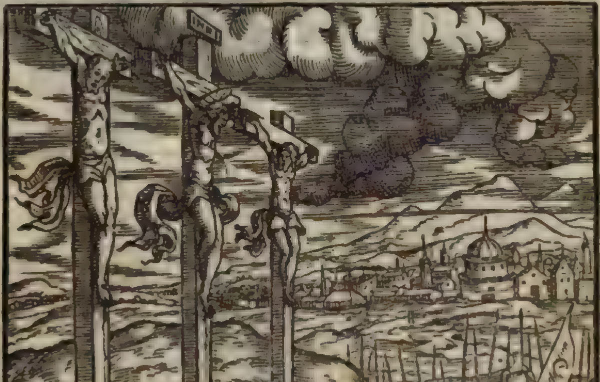

Matt.27 33. Luc.23. 34. Ioan.19. 23. & non accepit. ♦ ‖Et crucifigentes eũ, diui- 24
serunt uestimenta eius, mittentes sorté su-
per eis, quis quid tolleret. ♦Erat auté hora 25
tertia: & crucifixerũt eum. ♦Et erat titulus 26
causæ eius inscriptus, REX IVDÆORVM.
♦Et cũ eo crucifigunt duos latrones: unũ a 27
28 dextris, & aliũ a sinistris eius. ♦ Et impleta Is.53.12.
est scriptura, quæ dicit, ‖Et cũ iniquis repu- Ioã.2.19.
29 tatus est. ♦Et prætereũtes blasphemabãt eũ \\destruis MS. R.
mouẽtes capita sua, & dicẽtes, Vah‖qui\\de- * Des o.
struit templũ,*& in tribus diebus \\ædificat: \\reædificas MS. R.
30 ♦saluũ fac temetipsum descẽdẽs de cruce.

31 ♦ Similiter & súmi sacerdotes illudentes,
ad alterutrú cũ Scribis dicebant. Alios sal-
uos fecit, seipsũ nõ potest saluum facere.
32 ♦ Christus rex Israël descẽdat nũc de cruce:
ut uideamus & credamus. Et q cũ eo cru-
33 cifixi erãt, cõuitiabãtur ei. ♦ Et facta hora
sexta, tenebræ factæ sunt p totã terrã usq;
34 in horã nonã. ♦ Et hora nona exclamauit
Psa. 21. 1. Iesus uoce magna, dicẽs, ‖ Eloi, eloi, lãma-
Matt. 27 sabacthani? quod est interpretatũ, Deus
46. meus, Deus meus, ut qd dereliquisti me?
35 ♦ Et qdã de circũstãtibus audiẽtes, dicebãt,
36 Ecce, Eliã uocat. ♦ Currens aũt unus, & im-
Ps. 68. 22 plens spongiã ‖ aceto, circumponẽsq; cala-
mo, potũ dabat ei, dicens, Sinite: uidea-
37 mus si ueniat Elias ad deponendũ eũ. ♦ Ie-
38 sus aũt emissa uoce magna expirauit. ♦ Et
uelũ tẽpli scissum est in duo, a súmo usq;
39 deorsum. ♦ Videns aũt centurio qui ex ad-
uerso stabat, quia sic clamans expirasset:
40 *Matt. 27. 55.* ait, Vere hic homo filius Dei erat. ♦ ‖ Erant
autẽ & mulieres de longe aspiciẽtes: inter
quas erat Maria Magdalene, & Maria Ia-
cobi minoris & \\ Ioseph' mater, & Salo-
41 me: ♦ * & cũ esset in Galilæa, ‖ sequabantur *\\ Iose. G. * quæ R. G. 8.*
eũ & ministrabant ei. & aliæ multæ quæ si-
42 mul cũ eo ascenderant Ierosolymã. ♦ ‖ Et *Luc. 8. 2.*
cũ iã sero esset factũ (quia erat Parasceue,
43 quod est ante sabbathũ) ♦ uenit Ioseph ab *Matt. 27. 57.*
Arimathæa nobilis decurio, qui & ipse
erat expectans regnũ Dei, & audacter in- *Luc. 23. 50.*
troiuit ad Pilatum, & petiit corpus Iesu.
44 ♦ Pilatus autem mirabatur si iam obiis- *Ioã. 19. 38*
set. Et accersito centurione, interrogauit
45 eum si iam mortuus esset. ♦ Et cũ cogno-
uisset a cẽturione, donauit corpus Ioseph.
46 ♦ Ioseph autẽ mercatus sindonẽ, & depo-
nens eũ inuoluit sindone, & posuit eũ in
monumento quod erat excisum de petra,
& aduoluit lapidem ad ostium monumẽ-
47 ti. ♦ Maria autem Magdalene & Maria
\\ Ioseph' aspiciebant ubi poneretur. *\\ Iose. G.*

CAP. XVI.

Mat. 28. 1 1 ET cũ trãsisset sabbathũ, Maria Mag-
Luc. 24. 1 dalene & Maria Iacobi, & Salome
Ioã. 20. 1 emerũt aromata, ut uenientes unge-
2 rẽt Iesũ. ♦ Et ualde mane una sabbathorũ,
3 ueniũt ad monumẽtũ: orto iã Sole. ♦ Et di-
cebãt ad inuicẽ, Quis reuoluet nobis lapi-
4 dẽ ab ostio monumẽti? ♦ Et respiciẽtes ui-
derũt reuolutũ lapidẽ. Erat qppe magnus
5 *Mat. 28. 5* ualde. ♦ ‖ Et introeũtes in monumẽtũ uide-
Luc. 24. 4 rũt iuuenẽ sedẽtẽ in dextris, coopertũ sto-
6 *Ioã. 20. 12* la cãdida: & obstuperũt. ♦ Qui dicit illis, No-
lite expauescere: Iesũ quæritis Nazarenũ,
crucifixum: surrexit, nõ est hic, ecce locus
7 ubi posuerũt eũ. ♦ Sed ite, dicite discipulis
Matt. 26. 32. eius & Petro ‖ qa \\ præcedit' uos in Galilæã:
8 ibi eũ uidebitis, ‖ sicut dixit uobis. At illæ
\\ præcedet M. s. q. B. exeũtes, fugerũt de monumẽto. inuaserat
enim eas tremor & pauor: & nemini qc-
9 quã dixerũt. timebãt enim. ♦ Surgẽs autẽ
Sup. 14. 28. * mane, prima sabbathi, ‖ apparuit primo
Mariæ Magdalenæ, ‖ de qua eiecerat septẽ
10 ** Iesus* dæmonia. ♦ Illa uadẽs nũciauit his q cum
11 eo fuerãt, lugẽtibus & flẽtibus. ♦ Et illi au-
diẽtes qa uiueret, & uisus esset ab ea, non *M. S. B. R. G.*
12 crediderũt. ♦ Post hæc aũt ‖ duobus ex his
ambulãtibus ostẽsus est in alia effigie, eũ- *Ioã. 20. 16*
13 tibus in uillã. ♦ & illi eũtes nũciauerũt cæ- *Luc. 8. 2.*
14 teris: nec illis crediderũt. ♦ ‖ Nouissime re- *Luc. 24. 13.*
cumbẽtibus illis undecim apparuit: & ex-
pbrauit incredulitatẽ eorũ & duritiã cor- *Luc. 24. 36.*
dis, qa iis q uiderãt eũ resurrexisse, nõ cre-
15 diderũt. ♦ Et dixit eis, ‖ Eũtes in mundum *Ioã. 20. 19*
uniuersũ prædicate Euãgeliũ omni crea- *Matt. 28. 19.*
16 turæ. ♦ Qui crediderit & baptizatus fuerit,
saluus erit. q uero nõ crediderit: cõdem-
17 nabitur. ♦ Signa aũt eos q crediderint, hæc
sequẽtur: ‖ In nomine meo ‖ dæmonia ei-
18 ciẽt, ‖ Linguis loquẽtur nouis, ♦ ‖ Serpentes *Act. 16. 18*
tollẽt. Et si mortiferũ qd biberint, non eis *Act. 2. 4. & 10. 46*
nocebit, ‖ Super ægros manus imponẽt: & *Act. 28. 5.*
19 bene habebunt. ♦ Et Dñs quidẽ Iesus post- *Act. 28. 8.*
quã locutus est eis, assũptus est in cælũ, & *Luc. 24. 51.*
20 \\ sedit' a dextris Dei. ♦ Illi aũt profecti præ- *\\ sedet*
dicauerunt ubiq;: Dño cooperante, & ser- *M. S. q. B.*
monem confirmante sequentibus signis.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM, SECVNDVM LVCAM.

CAPVT PRIMVM.

QVONIAM quidẽ 1
multi conati sunt
ordinare narra-
tionem,quę in no
bis completæ sunt
rerum; sicut tradi
derunt nobis,†qui 2
ab initio ipsi uide-
runt, & ministri
fuerunt sermonis:
† uisum est, & mi- 3
hi, assecuto omnia a principio diligenter,
Act.1.1. ex ordine tibi scribere, ‖ optime Theophi-
le,† vt cognoscas, eorũ uerborũ, de quibus 4
eruditus es,ueritatem.†Fuit in diebus He- 5
rodis regis Iudææ,sacerdos quidam nomi-
1.Par.24 ne Zacharias,de uice ‖ Abia: & uxor illius
10. de filiabus Aaron,& nomen eius Elisábeth
†Erãt autẽ iusti ambo ante Deũ, incedẽtes 6
in omnibus mandatis, & iustificationibus
Dñi sine querela,†& nõ erat illis filius : eo 7
quòd esset Elisábeth sterilis, & ambo pro-
cessissent in diebus suis.†Factũ est autẽ: cũ 8
** Zacha-* sacerdotio fungeretur * in ordine uicis
rias M 53. suæ ante Deũ,†secundum consuetudinẽ sa 9
Ambr. cerdotij,sorte exijt vt ‖ incensum poneret
Exo.30.6 ingressus in templũ Dñi: †‖ & omnis mul- 10
Leuit.16. titudo populi erat orans foris hora incẽsi.
17. † Apparuit autẽ illi Angelus Dñi, stans a 11
dextris altaris incensi. † Et Zacharias tur- 12
batus est,uidens : & timor irruit super eũ
†Ait autẽ ad illũ Angelus, Ne timeas Za- 13
charia, quoniam exaudita est deprecatio
tua; & uxor tua Elisabeth pariet tibi filiũ,
14 ‖ & uocabis nomen eius Iohannẽ: †& erit *Infr.63.*
gaudium tibi,& exultatio, & multi in na-
15 tiuitate eius gaudebunt. † erit enim ma-
gnus corã Domino:& uinum,& sicerã non
bibet : & Spiritu sancto replebitur adhuc
16 ex vtero matris suæ.†& multos filiorũ Is-
17 raël conuertet ad Dñm Deum ipsorum.†&
ipse præcedet ante illum ‖ in spiritu,& uir *Matt.11*
tute Eliæ:‖vt conuertat corda patrum in fi *14.*
lios, & incredulos ad prudentiam iusto- *Mal.4.6.*
rum, parare Domino plebem perfectam.
18 † Et dixit Zacharias ad Angelum, Vnde
hoc sciam? ego enim sum senex : & uxor
19 mea processit in diebus suis. † Et respon-
dens Angelus dixit ei, Ego sum Gabriël
qui asto ante Deum : & missus sum loqui
20 ad te, & hæc tibi euangelizare. † Et ecce,
eris tacens, & non poteris loqui usque in
diem quo hæc fiant : pro eo quòd non
credidisti uerbis meis, quæ implebuntur
21 in tempore suo. † Et erat plebs expectans
Zachariam : & mirabantur quod tarda-
22 ret ipse in templo. † Egressus autem non
poterat loqui ad illos, & cognouerunt
quod uisionem uidisset in templo. Et ip-
se erat innuens illis, & permansit mu-
23 tus. † Et factum est : ut impleti sunt dies
24 officij eius, abiit in domum suam. † post
hos autem dies concepit Elisábeth uxor
eius : & occultabat se mensibus quinque,
25 dicens, † Quia sic fecit mihi Dominus in
diebus quibus respexit auferre oppro-
26 brium meum inter homines. † In mense

autem sexto, missus est Angelus Gabriel
a Deo in ciuitatem Galilææ, cui nomen
Ma*t*.1.18 Nazareth, ✝ ‖ ad uirginem desponsatam 27
uiro, cui nomen erat Ioseph, de domo
28 Dauid: & nomen Virginis Maria. ✝ Et in-
gressus Angelus, ad eam dixit, Aue gra

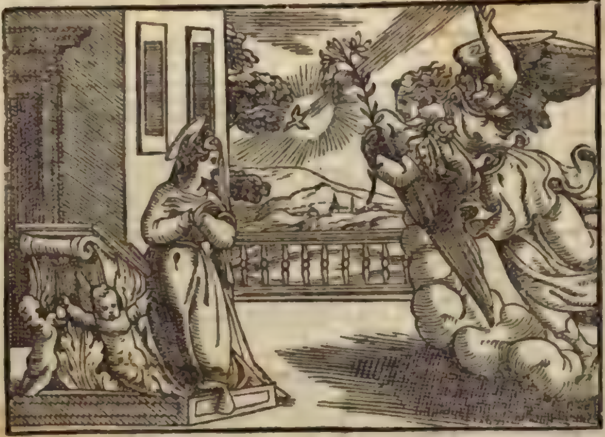

tia plena, Dominus tecum: benedicta tu
vidisset in mulieribus, ✝ Quæ cum audisset' tur- 29
2 MS. *Am* bata est in sermone eius, & cogitabat qua-
bros. G 8. lis esset ista salutatio. ✝ Et ait Angelus ei, 30
Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam
Isa.7.1. apud Deum. ✝ ‖ ecce concipies in utero, & 31
Inf.2.21. paries filium: ‖ & uocabis nomen eius Ie-
Mat.1.21 sum. ✝ hic erit magnus, & Filius altissimi 32
Dan.7.14 vocabitur, & dabit illi Dominus Deus sedē
& 27. Dauid patris eius: ✝ & ‖ regnabit in domo 33
Mich.4.7 Iacob in æternum, & regni eius non erit
finis. ✝ Dixit autem Maria ad Angelum, 34
Quomodo fiet istud? quoniam, uirum nō
cognosco. ✝ Et respōdens Angelus, dixit ei, 35
Spiritus sanctus superueniet in te, & uir-
tus altissimi obumbrabit tibi. Ideoq. &
-8 MS. quod nascetur - ex te' Sanctū, vocabitur fi-
G 9. lius Dei. ✝ Et ecce Elisabeth cognata tua, 36
& ipsa concepit filium in senectute sua: &
hic mensis, sextus est illi quæ uocatur ste-
rilis: ✝ quia non erit impossibile apud Deū 37
omne verbum. ✝ Dixit autem Maria, Ecce 38
Ancilla Domini, fiat mihi secundum ver-
bum tuum. Et discessit ab illa Angelus.
✝ Exurgēs autem Maria in diebus illis, abijt 39
in montana cū festinatione in ciuitatē Iu-
da: ✝ & intrauit in domum Zachariæ, & 40
salutauit Elisábeth. ✝ Et factum est: ut audi- 41
uit salutationem Mariæ Elisábeth, exulta-
uit infans in utero eius. & repleta est Spi-
ritu sancto Elisábeth: ✝ & exclamauit vo- 42
ce magna, & dixit, Benedicta tu inter mu-
lieres, & benedictus fructus uentris tui. ✝ Et 43
unde hoc mihi, ut ueniat mater Domini
mei ad me? ✝ Ecce enim ut facta est vox sa- 44
credidi lutationis tuæ in auribus meis, exultauit
sti. in gaudio infans in utero meo. ✝ & beata 45
tibi MS quę credidit', quoniā perficientur ea quæ
Ambr. dicta sunt ei' a Domino. ✝ Et ait Maria: 46

47 Magnificat anima mea Dominum: ✝ &
exultauit spiritus meus in Deo saluta-
ri meo.
48 ✝ Quia respexit humilitatem ancillę suę.
ecce enim ex hoc beatam me dicent om-
nes generationes.
49 ✝ Quia fecit mihi magna qui potens est,
& sanctum nomen eius.
50 ✝ Et misericordia eius a progenie in *in gene-*
progenies', timentibus eum. *rationem,*
51 ✝ Fecit potentiam in ‖ brachio suo: ‖ di- *& genera*
spersit superbos mente cordis sui. *tionem* 2
52 ✝ Deposuit potentes de sede, & exalta- MS. G9.
uit humiles. *in pro-*
53 ✝ ‖ Esurientes impleuit bonis: & diuites *genies, &*
dimisit inanes. *progenies*
54 ✝ Suscepit Israël puerum suum, recor- 8 MS. G9.
datus' ‖ misericordiæ suæ. 8.
55 ✝ ‖ Sicut locutus est ad patres nostros, *Is*.51.9.
Abraham, & semini eius in secula. *Ps*.32.10.
56 ✝ Mansit autē Maria cum illa quasi men *Is*.29.15.
sibus tribus: & reuersa est in domum suā. *Ps*.33.11
57 ✝ Elisabeth autē impletum est tempus pa- 1.*Reg*.2.5
58 riendi: & peperit filium. ✝ Et audierunt vi- *memo-*
cini, & cognati eius quia magnificauit Do- *rari* 11
minus misericordiam suam cum illa, ‖ & MS.R.G.
59 congratulabantur ei. ✝ Et factum est: in die *Is*.30.18.
octauo uenerunt circuncidere puerum, & *&* 41.8.
uocabant eum nomine patris sui, Zacha- *&* 54.5.
60 riā. ✝ Et respondens mater eius, dixit, Ne- *Ps*.131.11
61 quaquam, sed uocabitur Iohannes. ✝ Et di- *Gen*.17.9
xerunt ad illam, Quia nemo est in cogna- *&* 22.16.
62 tione tua qui uocetur hoc nomine. ✝ In- *Sup*.14.
nuebant autem patri eius, quem uellet vo
63 cari eum. ✝ Et postulans pugillarem, scri-
psit, dicens, ‖ Iohannes est nomen eius. Et *Sup*.13.
64 mirati sunt uniuersi. ✝ Apertum est autem
ilico os eius, & lingua eius, & loquebatur
65 benedicens Deum. ✝ Et factus est timor su-

per

montana Iudææ diuulgabantur omnia
uerba hæc: & posuerunt omnes qui audie 66
rant in corde suo, dicētes, Quis, putas, puer
iste erit? Etenim manus Domini erat cum
illo. Et Zacharias pater eius repletus est 67
Spiritu sancto: & prophetauit, dicens,
Iosf.2.36 Mat.1.21 Benedictus Dn̄s Deus Israël: quia uisi 68
tauit, & fecit redemptionem plebis' suæ:
plebi 8 M s. Et erexit cornu salutis nobis, in domo 69
Dauid pueri sui:
Ps.131.17 Ps.73.13. Sicut locutus est per os sanctorum, 70
qui a seculo sunt prophetarum eius.
Ier.23.6. & 30.10. Salutem ex inimicis nostris, & de ma 71
nu omnium qui oderunt nos:
Ad faciendam misericordiam cum pa 72
tribus nostris: & memorari testamenti
sui sancti.
Genes.22.16. Iusiurandum quod iurauit ad Abra- 73
ham patrem nostrum, daturum se nobis, 74
Ier.31.33. Vt, sine timore, de manu inimicorum
nostrorum liberati, seruiamus illi.
Heb.6.13 & 17. In sanctitate, & Iustitia, corā ipso, om 75
nibus diebus nostris.
1 Pet.1.15. Mal.4.5. Et tu puer, propheta Altissimi voca- 76

parare uias eius,
77 Ad dandam scientiam salutis plebi eius,
in remissionem peccatorum eorum,
78 Per viscera misericordiæ Dei nostri, in
quibus visitauit nos, Oriens, ex alto, Zach.3.9
79 Illuminare his qui in tenebris, & in & 6.12.
vmbra mortis sedent: ad dirigendos pedes Mal.4.2.
nostros in uiam pacis.
80 Puer autem crescebat, & confortaba-
tur spiritu, & erat in desertis usq; in diem
ostensionis suæ ad Israël.

CAP. II.

1 FActum est autem, in diebus illis exijt
edictum a Cæsare Augusto, ut descri-
2 beretur vniuersus orbis. Hæc descri-
ptio prima, facta est a' præside Syriæ Cyri- Amb.G.
3 no. Et ibant omnes ut profiterentur, sin s.
4 guli in suam ciuitatem. Ascendit autem
& Ioseph a Galilæa de ciuitate Nazareth,
in Iudæam, *ciuitatem Dauid quæ uocatur *in 1 MS.
Beth-lehem: eo quòd esset de domo, & fa R.G.S.
5 milia Dauid, vt profiteretur cum Maria Mich.5.2
6 desponsata sibi uxore prægnante Factum Mat.2.6
est autem, cum essent ibi, impleti sunt dies Ioa.7.42.

ut pareret. Et peperit filium suum pri- 7
ei MS7. Ambr. mogenitum, & pannis eum inuoluit, & re-
clinauit eum in præsepio: quia non erat
eis' locus in diuersorio. Et pastores erant 8
in regione eadem uigilantes, & custodien-
tes uigilias noctis super gregem suum. Et 9
ecce, Angelus Domini stetit iuxta illos, &
claritas Dei circunfulsit illos, & timuerūt
timore magno. Et dixit illis Angelus, No- 10
lite timere: ecce enim euangelizo uobis
gaudium magnum, quod erit omni popu-
lo: quia natus est uobis hodie Saluator, 11
qui est Christus Dominus in ciuitate Da-
uid. Et hoc uobis signum, Inuenietis in- 12
fantem pannis inuolutum, & positum in
præsepio. Et subito facta est cum Angelo 13
multitudo militiæ cælestis, laudantium

14 Deum, &' dicentium, Gloria in altissi-
mis Deo: & in terra pax * hominibus bo *in 5 MS G.
15 næ uoluntatis'. Et factum est: ut discesse-
runt ab eis angeli in cęlum, pastores loque bona vo
bantur ad inuicem: Transeamus usq; Be- luntas G.S
thlehem, & uideamus hoc uerbum quod
factum est, quod Dominus ostendit' no- quod fe
16 bis. Et uenerunt festinantes, & inuene- cit Domi-
runt Mariā, & Ioseph, & infantem positū nus & o-
17 in præsepio. Videntes autem cognouerūt stendit G.
de uerbo quod dictum erat illis de puero
18 hoc. Et omnes qui audierūt, mirati sunt:
&' de his quæ dicta erant a pastoribus ad -2 M S.
19 ipsos. Maria autem conseruabat omnia Amb.G.S
20 uerba hæc, conferens in corde suo. Et re-
uersi sunt pastores, glorificantes, & lau-
dantes Deum in omnibus quæ audierant,

& u-

Ge. 17.12 & uiderant ſicut dictum eſt àd illos. ¶ Et 21
Leu. 12.3 poſtquâ côſummati ſunt dies octo ut cir-
Sup. 1 31. cuncideretur puer: ‖uocatû eſt nomẽ eius
Mat. 1. 21 Ieſus, quod uocatum eſt ab angelo prius
quám in utero conciperetur. ¶ Et poſtquâ 22
Leu. 12.6 impleti ſunt dies purgationis eius ‖ ſecun-
dû legẽ Moyſi, tulerunt illû in Ieruſalé, vt
ſiſterent eû Dño, ¶ (ſicut ſcriptû eſt in lege 23
Exo. 13.2 Dñi, ‖Quia omne maſculinum adaperiens
Nu. 8. 16 uuluam, ſanctum Dño uocabitur.) ¶ & ut 24
Leu. 12.8. darent hoſtiam ‖ſecundum quod dictû eſt
in lege Dñi, par turturum, aut duos pul-
los columbarum. ¶ Et ecce, homo erat in 25
Ieruſalé, cui nomen Simeon, & homo iſte
iuſtus & timoratus, expectans conſolatio-
nem Iſraël: & Spiritus Sanctus erat in eo.
¶ Et reſponsû acceperat a Spiritu Sancto, 26
non uiſurum ſe mortem, niſi prius uide-
ret Chriſtum Dñi. ¶ Et uenit in ſpiritu in 27
templû. Et cum inducerent puerû Ieſum
parentes eius, ut facerent ſecundû côſue-
tudinem legis pro eo: ¶ & ipſe accepit eum 28
in ulnas ſuas, & benedixit Deum, & dixit,
¶ Nunc dimittis ſeruum tuum Domine, 29
ſecundum uerbum tuum in pace:
¶ Quia uiderunt oculi mei, ſalutare tuum, 30
¶ Quod paraſti ante faciẽ omniû populorû: 31
¶ Lumen ad reuelationem gentium, & 32
gloriam plebis tuæ Iſraël.
\\ Ioſeph ¶ Et erat \\pater eius' & mater *mirâtes ſu- 33
MS.R.G.S per his quæ dicebantur de illo. ¶ Et bene- 34
*eius MS- dixit illis Simeon, & dixit ad Mariá matrẽ
R. ● 8. eius, ‖Ecce poſitus eſt hic in ruiná, & in re-
Iſai. 8.14 ſurrectionẽ multorû in Iſraël, & in ſignû
Ro. 9. 32. cui \\côtradicetur', ¶ & tuá ipſius animam 35
1 Pet. 2.2. pertrâſibit gladius, ut reuelẽtur ex multis
\\ côtradi- cordibus cogitationes. ¶ Et erat Anná pro- 36
cetur phetiſſa, filia Phanuel, de tribu Aſer: hæc
Aug. ●.

proceſſerat in diebus multis, & uixerat cû
37 uiro ſuo annis ſeptẽ a uirginitate ſua. ¶ Et * erat
hęc uidua * uſq; ad annos octoginta qua- M 8.q.R.
tuor: quæ nô diſcedebat de têplo, ieiuniis
& obſeruationibus ſeruiẽs nocte ac die.
38 ¶ Et hæc, ipſa hora ſuperueniẽs côfitebatur
Dño: & loquebatur de illo omnibus q ex-
39 pectabât redẽptionẽ \\Iſraël.' ¶ Et ut pfe- \\Ieruſalẽ
cerût omnia ſecundû legẽ Dñi, reuerſi sût 25 MS.● S.
40 in Galilæá, in ciuitatẽ ſuá Nazareth. ¶ Puer
aût creſcebat, & côfortabatur *: plenus ſa- *ſpiritu
41 piẽtia, & gratia Dei erat in illo. ¶ Et ibant MS.R.G.S
parentes eius per omnes annos in Ieruſa-
42 lẽ, ‖in die ſolenni Paſchæ. ¶ Et cû factus eſ-
ſet annorû duodecim, aſcendẽtibus illis in Exod. 23.
Ieroſolymá ſecúdû conſuetudinẽ diei fe- 15. & 34.
43 ſti, ¶ conſummatiſq. diebus cum redirent, 17.
remanſit puer Ieſus in Ieruſalem: & non Deu. 16.1
44 cognouerunt parentes eius. ¶ Exiſtimâtes
autem illum eſſe in comitatu, uenerunt
iter diei, & requirebât eû inter cognatos &
45 notos. ¶ Et nô inueniẽtes, regreſſi sût in Ie-
46 ruſalẽ, requirẽtes eû. ¶ Et factum eſt, poſt tri-
duû inuenerût illû in têplo ſedẽtẽ in me-
dio doctorû, audiẽtẽ illos & interrogantẽ
47 eos. ¶ ‖Stupebât aût omnes qui eû audie- Mat. 7.28
48 bât, ſuper prudentia & reſponſis eius. ¶ Et Mar. 1.22
uidẽtes admirati ſunt. Et dixit mater eius Inf. 4.32
ad illû, Fili, qd feciſti nobis ſic? ecce pater Ioã. 7.15.
49 tuus & ego dolẽtes quęrebamus te. ¶ Et ait
ad illos, Quid eſt quod me qrebatis? neſcie-
batis qa in his quæ patris mei sût, oportet
50 me eſſe? ¶ Et ipſi nô intellexerût uerbum
51 quod locutus eſt ad eos. ¶ Et deſcẽdit cû eis,
& uenit Nazareth: & erat ſubditus illis.
52 ¶ Et mater eius conſeruabat omnia uerba
53 hęc in corde ſuo. ¶ Et Ieſus pficiebat ſapiẽ-
tia & ętate & gratia apud Deum & hoiẽs.

CAP. III.

Anno autem quintodecimo imperij 1
Tiberii Cæſaris, procurante Pon-
tio Pilato Iudæam, tetrarcha autẽ
Galilææ Herode, Philippo autem fratre
eius tetrarcha Ituræę & Trachonitidis re-
2 gionis, & Lyſania Abilinæ tetrarcha, ¶ ſub
principibus ſacerdotum Anna & Caipha,

factum

factum est uerbum Domini super Iohan- 3
nem Zachariæ filium, in deserto. †¶Et ue-
nit in omnem regionem Iordanis, predi-
cans baptismum pœnitentiæ in remissio-
nem peccatorum: sicut scriptum est in li- 4
bro sermonum Isaię prophetæ †¶Vox cla-
mantis in deserto: Parate uiam Domini, 5
rectas facite semitas eius. † omnis uallis
implebitur: & omnis mons & collis hu-
miliabitur. & erunt praua in directa: & 6
aspera in uias planas, † & uidebit omnis 7
caro salutare Dei. † Dicebat ergo ad tur-
bas quæ exibant ut baptizarentur ab ip-
so. ¶ Genimina uiperarum, quis ʳ ostendit' 8
uobis fugere a uentura ira? † Facite ergo
fructus dignos pœnitentiæ: & ne cœperi-
tis dicere, Patrem habemus Abraham. Di
co enim uobis quia potens est Deus de la- 9
pidibus istis suscitare filios Abrahæ. †Iam
enim securis ad radicem \\arborum' posi-
ta est. Omnis ergo arbor non faciens fru-
ctum bonum, \\ excidetur, & in ignem
mittetur'. † Et interrogabant eum tur- 10
bæ, dicentes, Quid ergo faciemus? † Re- 11
spondens autem dicebat illis, ¶Qui habet
duas tunicas, det non habenti: & qui ha-
bet escas, similiter faciat. † Venerunt au- 12

Mat. 3. 1 Mar. 1. 4 | Isa. 40. 3. Ioan. 1. 23 | Matt. 3. 7 | ʳ ὑπέδειξεν. | \\ arboris M 8. 8. | \\ exciditur, & in ignē mittitur M 8. G. 8. | Iac. 2. 15. 1 Ioa. 3. 17

tem & publicani ut baptizarentur, & di-
xerunt ad illum, Magister, quid faciemus?
13 † At ille dixit ad eos, Nihil amplius quam
14 quod constitutum est uobis, faciatis. † In-
terrogabant autem eum & milites, di-
centes, Quid faciemus & nos? Et ait illis,
Neminem concutiatis, neque calum-
niam faciatis: & contenti estote stipen-
15 diis uestris. † Existimante autem popu-
lo, & cogitantibus omnibus in cordibus
suis de Iohanne, ne forte ipse esset Chri-
16 stus: † respondit Iohannes, dicens om-
nibus, ¶ Ego quidem aqua baptizo uos:
\\ ueniet' autem fortior me, cuius non
sum dignus soluere corrigiam calceamé-
torum eius: ipse uos baptizabit in Spiri-
17 tu Sancto, & igni. †¶cuius uentilabrum
in manu eius, & purgabit aream suam:
& congregabit triticum in horreum
suum, paleas autem comburet igni in-
18 extinguibili. † Multa quidem & alia ex-
19 hortans euangelizabat populo, † ¶ Hero-
des autem tetrarcha cum corriperetur ab
illo de Herodiade uxore fratris sui, * &
20 de omnibus malis quæ fecit Herodes, †ad-
iecit & hoc super omnia, & inclusit Iohá-
21 nem in carcerem. †¶ Factum est autem

Mat. 3. 11 Mar. 1. 8 Ioā. 1. 26 Act. 1. 5. & 11. 16. & 19. 4. | \\ uenit M 8. Amb. G. 8. | Mat. 3. 12 | Mat. 14. 3 Mar. 6. 17 | * Philippi R. G. 8. | Mat. 3. 13 Mar. 1. 9. Ioā. 1. 32 Isai. 42. 1

cum baptizaretur omnis populus, & Iesu
baptizato & orante, apertum est cęlum:
† & descendit Spiritus Sanctus corporali 22
specie sicut columba in ipsum: & uox de
cęlo facta est: ¶Tu es filius meus dilectus,
in te complacuit mihi. †Et ipse Iesus erat 23
incipiens quasi annorum triginta: ¶ut pu-
tabatur, filius Ioseph, qui fuit Heli, † qui 24
fuit Matthat, qui fuit Leui, qui fuit Mel-
chi, qui fuit Ianne, qui fuit Ioseph, † q fuit 25
Matthathiæ, qui fuit Amos. q fuit, Naum,
qui fuit Hesli, qui fuit Nagge, † qui fuit 26
Mahath, qui fuit Mattathiæ, qui fuit Se-
mei, qui fuit Ioseph, qui fuit Iuda, † qui 27
fuit Iohanna, qui fuit Resa, qui fuit Zo-

Mat. 3. 17 & 17. 5. | Inf. 9. 35. 2 Pe. 1. 19 | Matt. 13. 55. Mar. 6. 3 | Inf. 4. 22. Ioā. 1. 45 & 6. 42.

robabel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri,
28 † qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit
Cosam, qui fuit Elmadan, qui fuit Her,
29 † qui fuit Iesu, qui fuit Eliezer, qui fuit
Iorim, qui fuit Matthat, qui fuit Leui,
30 † qui fuit Simeon, qui fuit Iuda, qui fuit
Ioseph, qui fuit Iona, qui fuit Eliacim,
31 † qui fuit \\ Melcha' qui fuit Menna, qui
fuit Matthatha, qui fuit Natham, qui fuit
32 Dauid, † ¶ qui fuit Iesse, qui fuit Obed,
quit fuit Booz, qui fuit Salmon, qui fuit
33 Naasson, † qui fuit Aminadab, qui fuit
Aram, qui fuit Esron, qui fuit Phares,
34 qui fuit Iudæ, † qui fuit Iacob, qui fuit
Isaac, qui fuit Abrahæ, qui fuit Thare,

\\ Melea G. 8. | Mat. 1. 6

qui

Ragau, qui fuit Phaleg, qui fuit Heber,
qui fuit Sale, ♦ qui fuit Cainan, qui fuit 36
Arphaxad, qui fuit Sem, qui fuit Noe, qui

fuit Henoch, qui fuit Iared, qui fuit Mala-
38 leel, qui fuit Cainan, ♦ qui fuit Henos, qui
fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit Dei.

CAP. IIII.

IEsus autem plenus Spiritu Sancto, re- 1
Matt.4.1. *Mar.1.12* gressus est a Iordane, & agebatur in
\\ desertū MS. Amb. G.S. ~G. Spiritu in \\ deserto*, ♦ diebus quadra- 2
ginta & tētabatur a diabolo. Et nihil mā-
ducauit in diebus illis: & consummatis il-
** postea I MS. R. G.S.* lis * esuriit. ♦ Dixit autem illi diabolus, Si 3
filius Dei es, dic lapidi huic ut panis fiat.
♦ Et respondit ad illum Iesus, Scriptū est, 4
Deu.8.3. *Mat.4.4* ‖ Quia non in solo pane \\ uiuet* homo, sed
\\ uiuit MS. Amb. S. in omni uerbo Dei. ♦ Et duxit illum diabo- 5
lus in montem excelsum, & ostendit illi
omnia regna orbis terræ in momento tē-
poris: ♦ & ait illi, Tibi dabo potestatem hāc 6
uniuersam, & gloriam illorū: quia mihi
tradita sunt, & cui uolo do illa. ♦ Tu ergo 7
si adoraueris corā me, erunt tua omnia.
♦ Et respondens Iesus, dixit illi, Scriptum 8
Deu.6.13 & 10.20 est, ‖ Dominū Deum tuum adorabis, & illi
soli seruies. ♦ Et duxit illum in Ierusalem, 9
& statuit eum super pinnā templi: & dixit
illi, Si filius Dei es, mitte te hinc deorsum.
♦ Scriptum est enim, quod ‖ Angelis suis 10
Ps.90.11 mandauit de te, ut conseruent te; ♦ & quia 11
in manibus tollent te, ne forte offendas
ad lapidem pedem tuum. ♦ Et respondens 12
Deu.6.16 Iesus, ait illi, Dictum est, Non tentabis
Dominum Deum tuum. ♦ Et consum- 13
mata omni tentatione diabolus recessit
Mat.4.12 ab illo, usque ad tempus. ♦ ‖ Et regressus 14
Mar.1.14 est Iesus in uirtute Spiritus in Galilæam,
Ioā.4.45. & fama exiit per uniuersam regionem
Matt.13.54. de illo. ♦ Et ipse docebat in synagogis eo- 15
rum, & magnificabatur ab omnibus. ♦ Et 16
Mar 6.1 uenit Nazareth ubi erat nutritus: & in-
trauit secundum consuetudinem suam
die sabbathi in synagogam: & surrexit
legere. ♦ Et traditus est illi liber Isaiæ pro- 17
phetæ. Et ut reuoluit librum, inuenit
18 locum ubi scriptum erat, ♦ ‖ Spiritus Do- *Isai.61.1*
mini super me; propter quod, unxit me
euangelizare pauperibus, misit me sanare
19 contritos corde, ♦ prædicare captiuis re-
missionem, & cæcis uisum, dimittere cō-
fractos in remissionem, prædicare annū
Domini acceptum, & diem retributionis.
20 ♦ Et cum plicuisset librum, reddidit mini-
stro, & sedit. Et omnium in synagoga ocu-
21 li erant intendentes in eum. ♦ Cœpit au-
tem dicere ad illos: Quia hodie impletā
22 est hæc scriptura in auribus uestris. ♦ Et
omnes testimonium illi dabant: & mira-
bantur in uerbis gratiæ, quæ procedebant
de ore ipsius, & dicebant, Nonne hic est
23 filius Ioseph? ♦ Et ait illis, Utique dicetis
mihi hanc similitudinem, Medice, cura te-
ipsum: quanta audiuimus facta in Ca-
24 pharnaum, fac & hîc in patria tua. ♦ Ait
autem, Amen dico uobis, ‖ quia nemo pro- *Ioā.4.44*
25 pheta acceptus est in patria sua. ♦ In ueri-
tate dico uobis, ‖ multæ uiduæ erāt in die- *3 Re.17.9*
bus Eliæ in Israël, quando ‖ clausum est cæ- *Iac.5.18*
lum annis tribus & mensibus sex, cum fa-
26 cta esset fames magna in omni terra: ♦ &
ad nullam illarum missus est Elias, nisi in
Sarepta Sidoniæ, ad mulierem uiduam
27 ♦ Et ‖ multi leprosi erant in Israel sub *4 Re.5.14*
Elisæo propheta: & nemo eorum mun-
28 datus est nisi Naamam Syrus. ♦ Et repleti
sunt omnes in synagoga ira, hæc audien-
29 tes. ♦ Et surrexerunt, & eiecerunt illum
extra ciuitatē: & duxerunt illum usque ad
supercilium montis, super quem ciuitas
illorum erat ædificata, ut præcipitarent
30 eum. ♦ Ipse autem transiens per medium *Mat.4.13*
31 illorum, ibat. ♦ ‖ Et descendit in Caphar- *Mar.1.21*

naum

Mat.7.28 bat illos sabbathis. † ‖ Et stupebant in 32
Mar.2.23 doctrina eius: quia in potestate erat
sermo ipsius. † Et in synagoga erat ho- 33
mo habens dæmonium immundum,
& exclamauit uoce magna, † dicens, 34
Sine, quid nobis, & tibi Iesu Nazare-
\\ quia 8 MS. ne? venisti perdere nos? scio te \\ qui
\\ quis G. sis, Sanctus Dei. † Et increpauit illum 35
Iesus, dicens, Obmutesce, & exi ab
eo. Et cum proiecisset illum dæmo-
nium in medium, exijt ab illo, ni-
hilq. illum nocuit. † Et factus est pa- 36
uor in omnibus, & colloquebantur ad
inuicem, dicentes, Quod est hoc uer-
bum, quia in potestate, & uirtute
imperat immundis spiritibus, & ex-
eunt? † Et diuulgabatur fama de il- 37
lo in omnem locum regionis, † Sur- 38
Mat.8.14 gens autem Iesus de synagoga, introi-
Mar.1.30 uit in domum Simônis. ‖ Socrus au-

Simonis tenebatur magnis febri-
39 bus: & rogauerunt illum pro ea. † Et
stans super illam imperauit febri: &
dimisit illam. Et continuo surgens, mi-
40 nistrabat illis. † Cum autem sol occi-
disset, omnes qui habebant infirmos
uarijs languoribus ducebant illos ad
eum. At ille singulis manus impo-
41 nens curabat eos. † ‖ Exibant autem Mar.1.3
dæmonia a multis, clamantia, & di-
centia, Quia tu es * filius Dei. & in- * Chris
crepans non sinebat ea loqui, quia scie- G.S.
42 bant ipsum esse Christum. † Facta au-
tem die, ‖ egressus ibat in desertum Mar.1.4
locum: & turbæ requirebant eum, &
uenerunt usque ad ipsum: & detine-
43 bant illum ne discederet ab eis. † Qui-
bus ille ait, Quia, & alijs ciuitatibus
oportet me euangelizare regnum Dei:
44 quia ideo missus sum. † Et erat præ-
dicans in synagogis Galilææ.

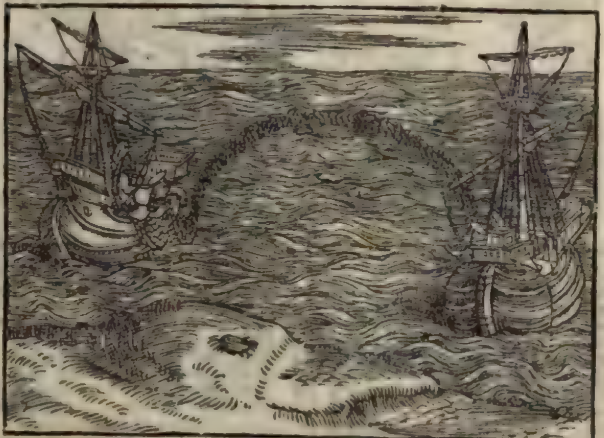

CAP. V.

FActum est autem, cum turbæ irrue- 1
rent in eum, ut audirent uerbum
Dei, & ipse stabat secus stagnum Ge-
Mat.4.18 nezareth. † ‖ Et uidit duas naues stantes 2
Mar.1.16 secus stagnum: piscatores autem descen-
derant, & lauabant retia. † Ascendens au- 3
tem in unam nauem quæ erat Simônis
rogauit eum a terra reducere pusillum.
Et sedens, docebat de nauicula turbas.
† Vt cessauit autem loqui, dixit ad Si- 4
monem, Duc in altum, & laxate retia
uestra in capturam. † Et respondens Si- 5
mon, dixit illi, Præceptor, per totam no-
ctem laborantes, nihil cepimus: in ver-
bo autem tuo laxabo rete. † Et cum 6
hoc fecissent, concluserunt piscium mul-
titudinem copiosam, rumpebatur autem
rete eorum. † Et annuerunt socijs qui 7
erant in alia naui, ut uenirent, & adiu-

uarent eos. Et uenerunt, & impleuerunt
ambas nauiculas, ita ut * mergeren- *, ueneMS.
8 tur. † Quod cum uideret Simon Pe- Ambr. G. S.
trus, procidit ad genua Iesu, dicens,
Exi a me, quia homo peccator sum Do-
9 mine. † Stupor enim circumdederat
eum, & omnes qui cum illo erant, in
10 captura piscium quam ceperant. † Simi-
liter autem Iacobum, & Iohannem fi-
lios Zebedæi, qui erant socij Simonis.
Et ait ad Simônem Iesus, Noli timere:
11 ex hoc iam homines eris capiens. † Et sub- Mat.8.2
ductis ad terram nauibus, relictis omni- Mar.1.40
12 bus secuti sunt eum. † Et factum est, cum
esset in una ciuitatum, & ecce uir plenus
lepra, & uidens Iesum, ÷ &' procidens in ÷ MS. G.
faciem, rogauit eum, dicens, Domine, si
13 uis, potes me mundare. † Et extendens
manum, tetigit eum, dicens, Volo. Mun-
dare. Et confestim lepra discessit ab illo.

† & ip-

† & ipse præcepit illi, ut nemini dice- 14
ret, sed, Vade, ostende te sacerdoti,
Leu.14.4 & offer pro emundatione tua, ‖ sicut
præcepit Moyses, in testimonium il-
lis. † Perambulabat autem magis ser- 15
mo de illo: & conueniebant turbæ mul-
tæ, vt audirent, & curarentur ab in-
16 firmitatibus suis. † Ipse autem secede-
17 bat in desertum, & orabat. † Et fa-
ctum est in una dierum, & ipse sede-
bat docens. Et erant Pharisæi seden-
tes, & legis doctores qui uenerant ex
omni castello Galilææ, & Iudææ, & Ie-
rusalem: & virtus Domini erat ad sa-

Mat.9.2 nandum eos. † ‖ Et ecce uiri portantes 18
Mar.2.3 in lecto hominem qui erat paralyticus:
& quærebant eum inferre, & ponere
ante eum. † Et non inuenientes qua 19
parte illum inferrent præ turba, ascen-
derunt supra tectum, & per tegulas
summiserunt eum cum lecto in medium
ante Iesum. † Quorum fidem ut ui- 20
dit, dixit, Homo, remittuntur tibi pec-
cata tua. † Et cœperunt cogitare Scri- 21
bæ, & Pharisæi, dicentes, Quis est hic
qui loquitur blasphemias? quis potest
dimittere peccata, nisi solus Deus? † Vt 22
cognouit autem Iesus cogitationes eo-
rum, respondens, dixit ad illos, Quid
*male cogitatis * in cordibus uestris? † Quid 23
MS. Amb. est facilius dicere, Dimittuntur tibi pec-
6 q. cata: an dicere, Surge, & ambula?
† Vt autem sciatis quia filius hominis 24
habet potestatem in terra dimittendi
peccata, (ait paralytico) Tibi dico, sur-
ge, tolle lectum tuum, & uade in do-
mum tuam. † Et confestim consurgens 25
* lectum coram illis, tulit *\\ in quo iacebat: &
MS q. abijt in domum suam, magnificans
\\ lectum Deum. † Et stupor apprehendit om- 26
6 q. nes: & magnificabant Deum. Et re-
Mat.9.9 pleti sunt timore, dicentes, Quia uidi-
Mar.2.14 mus mirabilia hodie. † Et post hæc 27
exijt, & uidit publicanum nomine Le-
ui, sedentem ad Telonium, & ait illi,
Sequere me. † Et relictis omnibus, sur- 28
gens secutus est eum. † & fecit ei con- 29
uiuium ma[gnum] Leui in domo sua: &
erat turba multa publicanorum, & alio-
30 rum qui cum illis erant discumbentes. ‖ Et Mat.5.11
murmurabant Pharisæi, & Scribæ eorum Mar.2 10
dicentes ad discipulos eius, Quare cum pu
blicanis, & peccatoribus manducatis, & bi
31 bitis? † Et respondens Iesus, dixit ad illos,
Non egent qui sani sunt, medico: sed qui
32 male habent, † ‖ Non ueni uocare iustos, 1.Tim 1.
33 sed peccatores ad pœnitentiam. † At illi 15.
dixerunt ad eum, ‖ Quare discipuli Iohan- Mat.9.14
nis ieiunant frequenter, & obsecrationes Mar.2.18
faciunt, similiter & Pharisæorum: tui au-
34 tem edunt & bibunt? † Quibus ipse ait,
Nunquid potestis filios sponsi, dum cum il
35 lis est sponsus, facere ieiunare? † Venient
autem dies: & cum ablatus fuerit ab il-
lis sponsus, tunc ieiunabunt in illis diebus.
36 † Dicebat autem, & similitudinem ad il-
los, Quia nemo commissuram a nouo ue-
stimento immittit in uestimentum uetus:
alioquin, & nouum rumpit, & ueteri non
37 conuenit commissura a nouo. † ‖ Et ne- Mat.9.17
mo mittit vinum nouum in vtres veteres: Mar.2.22
alioquin rumpet uinū nouū utres, & ip-
38 sum effundetur, & utres peribunt. † sed vi
num nouum in utres nouos mittendum
39 est: & utraque conseruantur. † Et nemo
bibens uetus, statim uult nouum, dicit
enim, Vetus melius est.

CAP. VI.

1 FActum est autē in ‖ Sabbatho secundo Mat.12.1
primo, cū transiret per sata, vellebāt di- Mar.2.23

ſcipuli eius ſpicas, & mãducabãt cõfricãtes
manibus. Quidã autẽ Phariſæorũ, dicebãt 2
illis, Quid facitis quod non licet in Sabba-
this? Et reſpondens Ieſus ad eos, dixit, Nec 3
hoc legiſtis quod fecit Dauid, cũ eſuriſſet ip
1. Reg. 21. 6. ſe & q cũ illo erãt? quomodo intrauit in 4
domũ Dei, & panes propoſitionis sũpſit, &
* & 6. mãducauit, & dedit* his q cũ ipſo erãt, quos
Exod. 29. 32. nõ licet mãducare, niſi tãtũ ſacerdotibus?
Et dicebat illis, Quia Dñs eſt filius hoĩs. et 5
Leu 8. 31 & 24. 9. ſabbathi. Factũ eſt aũt & in alio ſabbatho 6
ut intraret in ſynagogã, & doceret. Et erat
Matt. 12 10. ibi homo, & manus eius dextra erat arida.
Obſeruabãt aũt Scribæ & Phariſæi ſi in ſab 7
Mar. 3. 1 batho curaret: ut inuenirẽt unde accuſarẽt
ei. Ipſe vero ſciebat cogitationes eorũ: & 8

ait homini q habebat manũ aridã, Su
9 & ſta in mediũ. Et ſurgẽs ſtetit. Ait aũ
illos Ieſus, interrogo vos, ſi licet ſabba
benefacere an male: animã ſaluã facer
10 pdere? Et circũſpectis oĩbus dixit hon
Extẽde manũ tuã. Et extẽdit: & reſtitut
11 *manus eius. * Ipſi aũt repleti sũt in
tia: & colloquebãtur ad inuicẽ, qdnã f
12 rẽt* Ieſu. Factũ eſt autẽ in illis dieb⁹, e
in mõtẽ orare, & erat pnoctãs in orati
13 Dei. Et cũ dies fact⁹ eſſet, vocauit diſ
los ſuos: & elegit duodecim ex ipſis (que
14 Apoſtolos nominauit.) Simonẽ quẽ co
minauit Petrũ, & Andreã fratrẽ eius, Ia
bũ, & Iohannẽ, Philippũ, & Bartholom
15 Matthæũ, & Thomã, Iacobũ Alphæi, &

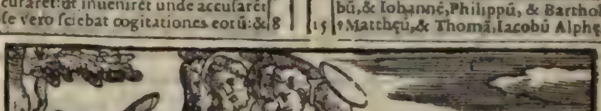

monẽ q vocatur Zelotes, & Iudã Iacobi, & 16
Iudã Iſcariotẽ: q fuit ꝓditor. Et deſcẽdens 17

cũ illis, ſtetit in loco cãpeſtri, & turba di
pulorũ eius, & multitudo copioſa plebis

omni

1 M S. R. omni Iudea & Ierusalem:& maritima-&'
G.8. Tyri & Sidonis,♦q venerát vt audirét eũ, 18
& ſanarẽtur a lãguoribus ſuis. Et q uexabã
tur a ſpiritibus immũdis,curabant.♦Et om 19
nis turba quærebat eũ tãgere:qa uirtus de
Mat. 5. 2. illo exibat, & ſanabat omnes.♦Et ipſe ele- 20
uatis oculis in diſcipulos ſuos,dicebat. Bea
ti pauperes:qa ueſtrũ eſt regnũ Dei.♦‖Bea- 21
Iſ.65.12. ti q nũc eſuritis;qa ſaturabimini. ‖Beati q
Iſa. 61.3. nũc fletis:qa ridebitis.♦‖Beati eritis cũ vos 22
& 66. 16. oderint homines, & cũ ſeparauerint uos,
Mat.5.11 & exprobrauerint,& eiecerint nomen ve-
ſtrũ tãquã malũ,propter filiũ hoĩs. ♦Gau- 23
dete in illa die,& exultate:ecce enim mer-
ces ueſtra multa eſt in cęlo: ſecũdũ hæc e-
nim faciebãt Prophetis patres eorũ. ♦‖Ve- 24
Amo. 6.1 rũtamen vę vobis diuitibus,\\ quia' habetis
\\ quia MS, cõſolationẽ ueſtrã. ♦ ‖ Væ vobis q ſaturati 25
q. Amb. eſtis:qa eſurietis. Væ vobis q ridetis nunc;
Eccle 31.8 quia lugebitis,& flebitis.♦Væ*cũ benedixe 26
Iſ.65.12. rint vobis - omnes' homines. ſecundum
* uobis 3 hæc enim faciebant \\ pſeudoprophetis'
M S.G.q.S patres eorum. ♦ Sed vobis dico qui audi- 27
-1 M S. tis, ‖ Diligite inimicos veſtros, benefaci-
G S. te his qui oderunt vos. ♦ Benedicite ma- 28
* prophe- ledicentibus vobis, & orate pro calumniã-
tis O. tibus vos.♦‖Et qui te percutit in maxillam, 29
Mat. 5.44 præbe*& alterã. ‖ Et ab eo qui aufert tibi
Mat. 5.39 ueſtimẽtũ,etiã tunicã noli ꝓhibere.♦Om- 30
1 Cor.6.7. ni autẽ petẽti te,tribue:& q aufert quę tua
*es MS.S. ſunt,ne repetas. ♦‖Et prout vultis ut faciãt 31
Mat. 7.12 vobis hoĩes,& vos facite illis ſimiliter.♦‖Et 32
Tob. 4.16 ſi diligitis eos q uos diligunt,quæ uobis eſt
Mat. 5.46 gratia?nã & peccatores,diligẽtes ſe diligũt.
Mat. 5.42 ♦Et ſi bene feceritis his q vobis benefaciũt: 33
Deu. 15.8 quæ vobis eſt gratia? ſiquidẽ & peccatores
hoc faciũt.♦‖Et ſi mutuũ dederitis his a q- 34
Mat.5.44 bus ſperatis recipere: quæ gratia eſt vobis?
nã & peccatores peccatoribus fęnerantur,
vt recipiant æqualia. ♦ ‖Verũtamẽ diligite 35
inimicos ueſtros:benefacite & mutuũ da-
te,nihil inde ſperantes : & erit merces ue-
ſtra multa,& eritis filij Altiſſimi,quia ipſe

36 benignus eſt ſup ingratos,& malos. ♦Eſto-
te ergo miſericordes ſicut, & pater ueſter Mat. 7.1
37 miſericors eſt. ♦ Nolite iudicare,& nõ iu-
dicabimini. nolite cõdemnare,& nõ cõdẽ-
38 nabimini. Dimittite,& dimittemini. ♦Date
& dabitur vobis. menſurã bonã,& cõfertã
& coagitatã & ſupereffluentẽ dabunt in ſi
num ueſtrũ ‖Eadem quippe menſura qua Mat. 7.2
39 mẽſi fueritis, remetietur uobis. ♦Dicebat Mar. 4.24
autem illis & ſimilitudinem:‖Nunquid po Matt. 15
teſt cæcus cæcũ ducere? nonne ambo in fo 14.
40 ueam \\ cadunt'? ♦ ‖ Non eſt diſcipulus ſup \\ cadent 5
magiſtrũ:perfectus autẽ omnis erit,ſi ſit ſi M S.R G.
41 cut magiſter eius.♦‖Quid autẽ uides feſtu- Matt.10.
cã in oculo fratris tui: trabem autem,quæ [illegible].
42 in oculo tuo eſt,non conſideras?♦Aut quo- Ioã 13.16
modo potes dicere fratri tuo,Frater, ſine, & 15.20.
eijciam feſtucam de oculo tuo:ipſe in ocu- Mat. 7.3.
lo tuo trabem non uidens?Hypocrita eijce
primum trabem de oculo tuo: & tunc per-
ſpicies ut educas feſtucam de oculo fratris
43 tui. ♦ ‖Non eſt enim arbor bona quæ facit
fructus malos:neq; arbor mala,faciens fru Mat. 7.17
44 ctũ bonum. ♦‖ Vnaquæque enim arbor de Mat. 7.16
fructu ſuo cognoſcitur. Neq; enim de ſpi- & 12.33.
nis colligunt ficus:neq; de rubo uindemiãt
45 vuã. ♦Bonus homo de bono theſauro cor-
dis ſui profert bonũ:& malus homo de ma
lo theſauro profert malũ. Ex abundantia
46 enim cordis,os loquitur.♦Quid autẽ voca- Mat. 7.21
tis me ‖ Domine, Domine: & non facitis, Rom. 2.13
47 quæ dico? ♦Omnis qui uenit ad me, & au- Iac. 1.22.
dit ſermones meos,& facit eos:oſtendã vo
48 bis cui ſimilis ſit.♦ſimilis eſt homini ædifi-
cãti domũ,qui fodit in altũ,& poſuit fun-
damentum ſuper petram. inundatione au
tem facta,illiſum eſt flumen domui illi,&
non potuit eã mouere:fundata enim erat
49 ſuper petrã.♦Qui autẽ audit,& nõ facit:ſi-
milis eſt homini ædificanti domum ſuam
ſuper terram ſine fundamento : in quam
illiſus eſt fluuius : & continuo cecidit, &
facta eſt ruina domus illius magna.

CAP. VII.

1 CVm autem impleſſet omnia uer-
ba ſua in aures plebis, ‖ intra-
Mat.8.5 2 uit Capharnaum. ✝ ‖ Centurio-
Ioã.4.46 nis autem cuiuſdam ſeruus male ha-
bens, erat moriturus: qui illi erat pre-
3 tioſus. ✝ Et cum audiſſet de Ieſu, mi-
ſit ad eum ſeniores Iudæorum, rogans
\\ ſanaret eum vt ueniret, & \\ ſaluaret' ſeruum
1 M 8. 4 eius. ✝ At illi cum ueniſſent ad Ieſum,
rogabant eum ſolicite, dicentes ei, Quia
5 dignus eſt ut hoc illi præſtes, ✝ dili-
git enim gentem noſtram: & ſynago-
6 gam ipſe ædificauit nobis, ✝ Ieſus au-
tem ibat cum illis. Et cum iam non
longe eſſet a domo, miſit ad eum Cen-
Mat.8.8 turio amicos, dicens, ‖ Domine, noli
uexari. Non enim ſum dignus ut ſub te-
7 ctum meum intres. ✝ propter quod & me-
ipſum non ſum dignum arbitratus, ut ue-
nirem ad te: ſed dic uerbo, & ſanabi-
8 tur puer meus. ✝ nam & ego homo ſum
ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me
milites: & dico huic uade, & uadit: &
alij, ueni, & uenit: & ſeruo meo, fac
9 hoc, & facit. ✝ Quo audito, Ieſus mi-
ratus eſt: & conuerſus, ſequentibus ſe *Pſal.106*
turbis, dixit, Amen dico uobis, nec in *20.*
10 Iſrael tantam fidem inueni. ✝ Et reuer- *Sap. 16.*
ſi qui miſſi fuerant, domum: ‖ inuene- *12.*
runt ſeruum qui languerat, ſanum. ** Ieſus*
11 ✝ Et factum eſt, deinceps ibat * in ciui- *MSS. Am*
tatem quæ uocatur \\ Naim': & ibant *bros.*
cum eo diſcipuli eius & turba copio- *\\ Nain*
12 ſa. ✝ Cum autem appropinquaret por *G.S.*
tæ ciuitatis, ecce defunctus efferebatur,
filius unicus matris ſuæ: & hæc, uidua
erat: & turba ciuitatis multa cum illa.
13 ✝ Quam cum uidiſſet Dominus, miſeri-
cordia motus ſuper eam, dixit illi, Noli
14 flere. ✝ Et acceſſit, & tetigit loculum.
(Hi autem qui portabant, ſteterunt.)
Et ait, Adoleſcens, tibi dico, ſurge.
15 ✝ Et reſedit qui erat mortuus, & cœpit
16 loqui. Et dedit illum matri ſuæ. ✝ Acce-
pit autem omnes timor: & magnifica-
bant Deum, dicentes, ‖ Quia propheta *Luc.24.*
magnus ſurrexit in nobis: & quia Deus *19.*
17 uiſitauit plebem ſuam. ✝ Et exiit hic ſer- *Ioã.4.19*
mo in uniuerſam Iudæam de eo, & in *& 6. 14.*
18 omnem circa regionem. ✝ Et nunciaue- *& 7. 40.*
runt Iohanni diſcipuli eius de omnibus

Mat.11.2 19 his. ✝ Et conuocauit duos de diſcipulis ſuis
Iohannes: & miſit ad Ieſum, dicens,
Tu es qui uenturus es, an alium ex-
20 ſpectamus? ✝ Cum autem ueniſſent ad
eum uiri, dixerunt, Iohannes Baptiſta
miſit nos ad te dicens, Tu es qui uentu-
21 rus es, an alium exſpectamus? ✝ (in ipſa
autem hora multos curauit a languori-
bus, & plagis, & ſpiritibus malis: & cæ-
22 cis multis donauit uiſum.) ✝ Et reſpon-
dens, dixit illis, Euntes renunciate Io-
Iſ.29.8. hanni quæ audiſtis, & uidiſtis: ‖ Quia
& 35. 5. cæci uident, claudi ambulabant, lepro-
ſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui
23 reſurgunt, ✝ ‖ pauperes euangelizantur: *Matt. 15*
& beatus eſt quicumque non fuerit ſcan- *30.*
24 dalizatus in me. ✝ ‖ Et cum diſceſſiſſent *Iſai.65.1*
nuncij Iohannis, cœpit de Iohanne di- *Mat.1.17*
cere ad turbas, Quid exiſtis in deſertum ** agitatã*
uidere? arundinem uento * moueri? *MS. R. G.*
25 ✝ Sed quid exiſtis uidere? hominem *S.*
mollibus ueſtimentis indutum? Ecce, qui in
ueſte pretioſa ſunt, & delicijs, in domi-
26 bus regum ſunt. ✝ Sed quid exiſtis uide-
re? prophetam? Vtique dico uobis, & pluſ- *Mal.3.1*
27 quam prophetam. ✝ hic eſt de quo ſcri- *Matt.11.*
ptum eſt: ✝ ‖ Ecce mitto Angelum meum *10.*
ante faciem tuam, qui præparabit uiam *Mar.1.2*

ior inter natos mulierum propheta Io-
hanne Baptista nemo est . qui autem
minor est in regno Dei, maior est illo .
♦ Et omnis populus audiens , & publi- 29
cani , iustificauerunt Deum , baptizati
baptismo Iohannis . ♦ Pharisæi autem , 30
& legis periti consilium Dei spreuerunt
in semetipsos , non baptizati ab eo .
- 12 M S. ♦ - Ait autem Dominus', Cui ergo si- 31
Gq. s. miles dicam homines generationis hu-
Mat.11 16 ius ? & , cui similes sunt ? ♦ Similes 32
sunt pueris sedentibus in foro , & lo-
quentibus adinuicem , & dicentibus ,

stis : lamentauimus, & non plorastis .
33 ♦ ‖ Venit \\ autem ° Iohannes Baptista \\ enim G
‖ neque manducans panem , neque bi- MS. G.S.
bens vinum : & dicitis , Dæmonium Mat.3.4.
34 habet . ♦ Venit Filius hominis mandu- Mar.1.6.
cans , & bibens : & dicitis , Ecce homo
deuorator , & bibens uinum , amicus pu-
35 blicanorum , & peccatorum . ♦ Et iusti-
ficata est sapientia ab omnibus filijs
36 suis . ♦ Rogabat autem illum quidam
de Pharisæis , ut manducaret cum il- Mat.26.9
lo. Et ingressus domum Pharisæi discu- Mar.14.3
37 buit. ♦ ‖ Et ecce mulier quæ erat in ci- Ioã 12.3.

* Iesus uitate , peccatrix , ut cognouit quod *
MSq. accubuisset in domo Pharisæi , attulit
alabastrum unguenti : ♦ & stans retro se- 38
cus pedes eius , lachrymis cœpit rigare
pedes eius , & capillis capitis sui terge-
bat , & osculabatur pedes eius , & un-
guento ungebat . ♦ Videns autem Pha- 39
risæus qui uocauerat eum , ait intra se ,
dicens , Hic si esset Propheta , sciret ut i-
que quæ , & qualis est mulier quæ tan-
git eum , quia peccatrix est . ♦ Et respon- 40
dens Iesus , dixit ad illum , Simon , ha-
beo tibi aliquid dicere . At ille ait , Ma-
gister , dic . ♦ Duo debitores erant cui- 41
dam fœneratori : unus debebat denarios
quingentos , & alius quinquaginta .
♦ Non habentibus illis unde redderent , 42
*eorũ G.S donauit utrisque . Quis ergo * eum plus
\\ diliget \\ diligit ? ♦ Respondens Simon dixit , 43
MS.G.S. Æstimo quia is cui plus donauit . At il-
le dixit ei , Recte iudicasti . ♦ Et con- 44
uersus ad mulierem , dixit Simoni , Vi-
des hanc mulierem ? Intraui in domum
tuam , aquam pedibus meis non dedi-
sti : hæc autem lachrymis rigauit pedes
meos , & capillis suis tersit . ♦ Osculum 45
mihi non dedisti : hæc autem ex quo

\\ intraui' , non cessauit osculari pedes \\ intrauit
46 meos . ♦ Oleo caput meum non unxi- MS G.S.
sti : hæc autem unguento unxit pedes
47 meos . ♦ Propter quod dico tibi , Remit-
tuntur ei peccata multa : quoniam dile-
xit multum . Cui autem minus dimitti-
48 tur , minus diligit . ♦ Dixit autem ad il-
49 lam , ‖ Remittuntur tibi peccata . ♦ Et
cœperunt , qui simul accumbebant , di- Mat.9.2.
cere intra se : Quis est hic qui etiam
50 peccata dimittit ? ♦ ‖ Dixit autem ad mulie-
rem , Fides tua te saluã fecit , uade in pace. Mar.5.34

CAP. VIII.

1 ET factum est deinceps , & ipse iter
faciebat per ciuitates , & castella
prædicans , & euangelizans regnum
2 Dei : & duodecim cum illo , ♦ & mulieres
aliquæ quæ erant curatæ a spiritibus mali
gnis , & infirmitatibus , ‖ Maria quæ uoca- Mar.16.9
tur Magdalene , de qua septem dæmonia
3 exierant , ♦ & Iohanna uxor Chusæ pro-
curatoris Herodis , & Susanna , & aliæ
multæ quæ ministrabant ei de faculta-
4 tibus suis . ♦ Cum autem turba plurima Mat.13.3
conueniret , & de ciuitatibus properarent Mar.4.2
5 ad eum , dixit per similitudinem : ♦ Exijt

qui feminat, feminare femen fuum . &
dum feminat, aliud cecidit fecus uiam,
& conculcatum eft, & uolucres cœli co-
mederunt illud . ✝ Et aliud cecidit fu- 6
pra petram : & natum aruit, quia non
habebat humorem . ✝ Et aliud cecidit 7
inter fpinas, & fimul exortæ fpinæ fuf-
focauerunt illud . ✝ Et aliud cecidit in 8
terram bonam : & ortum fecit fru-
ctum centuplum . Hæc dicens clama-
bat, Qui habet aures audiendi, au-
diat . ✝ ‖ Interrogabant autem eum di- 9
fcipuli eius, quæ effet hæc parabola .
✝ Quibus ipfe dixit, Vobis datum eft 10
nofle myfterium regni Dei, cæteris au-
tem in parabolis, ‖ ut uidentes non ui-
deant, & audientes non intelligant .
✝ Eft autem hæc parabola : Semen, eft 11
uerbum Dei . ✝ Qui autem fecus uiam : 12
hi funt qui audiunt, deinde uenit dia-
bolus, & tollit uerbum de corde eo-
rum, ne credentes falui fiant . ✝ Nam 13
qui fupra petram : qui cum audierint,
cum gaudio fufcipiunt uerbum : & hi ra
dices non habent : \\ quia' ad tempus
credunt, & in tempore tentationis re-
cedunt . ✝ Quod autem in fpinas ceci- 14
dit : hi funt qui audierunt, & a folici-
tudinibus, & diuitijs, & uoluptatibus
uitæ, euntes, fuffocantur, & non re-
ferunt fructum . ✝ Quod autem in bo- 15
nam terram : hi funt, qui in corde bo-
no, & optimo audientes uerbum reti-
nent, & ‖fructum afferunt in patien-
tia . ✝ ‖ Nemo autem lucernam ac- 16
cendens, operit eam uafe, aut fubtus
lectum ponit : fed fupra candelabrum
ponit, ut intrantes uideant lumen .
✝ ‖ Non eft enim occultum quod non ma- 17
nifeftetur : nec abfconditum quod non

Mat. 13. 10.
Mar. 4. 10
Ifai. 6. 9.
Matt. 13. 14.
Mar. 4. 12
Ioan. 12. 40.
Act. 28. 26.
Rom. 11. 8
\\ qui 2 Ms. G.
Mat. 5. 15
Mar. 4. 21
Matt. 10. 26.
Mar. 4. 22

cognofcatur, & in palam ueniat .
18 ✝ ‖ Videte ergo quomodo \\ audiatis' ?
Qui enim habet, dabitur illi : & qui-
cumque non habet, etiam quod putat
19 fe habere, auferetur ab illo . ✝ ‖ Vene
runt autem ad illum mater, & fratres
eius : & non poterant adire eum præ
20 turba . ✝ Et nunciatum eft illi, Mater tua,
& fratres tui ftant foris, volentes te vi-
21 dere . ✝ Qui refpondens, dixit ad eos,
Mater mea, & fratres mei, hi funt qui
22 uerbum Dei audiunt, & faciunt . ✝ ‖ Fa-
ctum eft autem in una dierum : & ip-
fe afcendit in nauiculam, & difcipuli
eius, & ait ad illos, Transfretemus trans
23 ftagnum . Et afcenderunt . ✝ Et nauigan-
tibus illis obdormiuit : & defcendit pro-
cella uenti in ftagnum, & \ complebantur',
24 & periclitabantur . ✝ Accedentes au-
tem fufcitauerunt eum, dicentes, * Præ-
ceptor, perimus . At ille furgens, incre-
pauit uentum, & tempeftatem aquæ : &
25 ceffauit, & facta eft tranquillitas . ✝ Di-
xit autem illis, Vbi eft fides ueftra ? Qui
timentes, mirati funt adinuicem, di-
centes, Quis, putas, hic eft, quia, &
uentis, & mari imperat, & obediunt
26 ei ? ✝ ‖ \\ Et nauigauerunt' ad regionem
Gerafenorum ‡, quæ eft contra Gali-
27 læam . ✝ Et cum egreffus effet ad ter-
ram, occurrit illi uir quidam qui habe-
bat dæmonium iam temporibus mul-
tis, & ueftimento non induebatur, neque
in domo manebat, fed in monumentis .
28 ✝ Is ut uidit Iefum, procidit ante illum :
& exclamans uoce magna, dixit, Quid
mihi, & tibi eft Iefu fili Dei Altiffimi ?
29 obfecro te ne me torqueas . ✝ Præcipie-
bat enim fpiritui immundo ut exiret ab
homine . Multis enim temporibus arri-

Matt. 13. 12. & 25. 29.
\\ auditis 7 Ms. G.
Mar. 4. 25
Matt. 12. 46.
Mar. 3. 31
Mat. 8. 23
Mar. 4. 36
\\ compellebatur O.
* Præceptor G 9. 1.
Mat. 8. 28
Mar. 5. 1.
\\ Enauigauerunt autem Ms. G. 8.

piebat illum, & uinciebatur catenis, &
compedibus custoditus: & ruptis uincu-
lis agebatur a dæmonio in deserta.
† Interrogauit autem illum Iesus, di- 30
cens, Quod tibi nomen est? At ille di-
xit, Legio, quia intrauerant dæmonia
multa in eum. † Et rogabant illum ne 31
Mat. 8.30 imperaret illis ut in abyssum irent. †§Erat 32
Mar. 5.1. autem ibi grex porcorum multorum
pascentium in monte: & rogabant
eum, ut permitteret eis in illos ingre-
di, Et permisit illis. † Exierunt ergo 33
dæmonia ab homine, & intrauerunt in
porcos: & impetu abiit grex per præ-
ceps in stagnum, & suffocatus est. † Quod 34
ut uiderunt factum qui pascebant, fuge-
runt: & nunciauerunt in ciuitatem & in
uillas. † Exierunt autem uidere quod 35
factum est: & uenerunt ad Iesum: &
inuenerunt hominem sedentem a quo
dæmonia exierant, uestitum, ac sana
mente ad pedes eius, & timuerunt.
† Nunciauerunt autem illis & qui uide- 36
rant, quomodo sanus factus esset a le-
gione, † & rogauerunt illum omnis mul- 37
titudo regionis Gerasenorum ut discede-
ret ab ipsis: quia magno timore tene-
bantur. Ipse autem ascendens nauim, re-
uersus est. † Et rogabat illum uir a quo 38
dæmonia exierant, ut cum eo esset. Di-
misit autem eum Iesus, dicens, † Redi 39
in domum tuam, & narra quanta tibi
fecit Deus. Et abiit per uniuersam ci-
uitatem, prædicans quanta illi fecisset Ie-
sus. † Factum est autem: cum rediisset Ie- 40
sus, excepit illum turba: erant autem
Mat. 9.18 omnes exspectantes eum. † § Et ecce uenit 41
Mar. 5.22 uir cui nomen Iairus, & ipse princeps
synagogæ erat: & cecidit ad pedes Iesu,
rogans eum ut intraret in domum eius,
† quia unica filia erat ei fere annorum 42
duodecim, & hæc moriebatur. Et contigit,
dum iret, a turbis comprimebatur. † Et 43
mulier quædam erat in fluxu sanguinis
ab annis duodecim, quę in medicos ero-
gauerat omnem substantiam suam, nec
44 ab ullo potuit curari: † accessit retro, & te-
tigit fimbriam uestimenti eius: & con-
45 festim stetit fluxus sanguinis eius. † Et ait
Iesus, Quis est qui me tetigit? Negantibus
autem omnibus dixit Petrus, & qui cum
illo erant, Pręceptor, turbæ te compri-
munt & affligunt, & dicis, Quis me te-
46 tigit? † Et dixit Iesus, Tetigit me aliquis,
nam * ego noui uirtutem de me exiis- * & o.
47 se. † Videns autem mulier, quia non
latuit, tremens uenit, & procidit ante
pedes eius: & ob quam causam tetigerit
eum, indicauit coram omni populo: &
48 quemadmodum confestim sanata sit. † At
ipse dixit ei, Filia, fides tua saluam te
49 fecit: uade in pace. † Adhuc illo loquen-
te, uenit quidam \\ ad principem' syna- \\ a prin-
gogæ, dicens ei, Quia mortua est filia cipe G.S.
50 tua, noli uexare illum. † Iesus autem
audito hoc uerbo, respondit patri puel-
læ, Noli timere: crede tantum, & sal-
51 ua erit. † Et cum uenisset domum non
permisit intrare secum quemquam, nisi
Petrum, & Iacobum, & Iohannem, &
52 patrem & matrem puellæ. † Flebant
autem omnes, & plangebant illam. At
ille dixit, Nolite flere, non est mortua
53 puella, sed dormit. † Et deridebant eum,
54 scientes quod mortua esset. † Ipse au-
tem tenens manum eius clamauit, di-
55 cens, Puella surge. † Et reuersus est
spiritus eius, & surrexit continuo. Et \\ dari 6
56 iussit illi \\dare' manducare. † Et stupue- M.S.G.
runt parentes eius, quibus præcepit ne
alicui dicerent quod factum erat.

CAP. IX.

1 Conuocatis autem duodecim Apo- Mat. 10.1.
stolis, dedit illis uirtutem & pote- Mar. 3.13
statem super omnia dæmonia, & ut
2 languores curarét. † Et misit illos prędica-

re

Mat.10.9 re regnum Dei: & sanare infirmos. ✝‖ Et 3
Mar.6.8 ait ad illos, Nihil tuleritis\\ in uia', neque
\\in uiam uirgam, neque peram, neque panem, neq;
M S. G. 8. pecuniam, neque duas tunicas habeatis.
✝ Et in quamcumque domum intraueri- 4
-1 MS. G. tis, ibi manete, & inde-ne' exeatis. ✝ Et 5
8. quicumque non receperint uos: ‖ exeun-
Act.13. tes de ciuitate illa, etiam puluerem pedũ
51. uestrorum excutite in testimonium su-
pra illos. ✝ Egressi autem circuibant per 6
castella euangelizantes, & curantes ubi-
Mat.14.1 que. ✝ Audiuit autem Herodes tetrarcha 7
Mar.6.14 omnia quæ fiebant ab eo: & hæsitabat eo
quòd diceretur a quibusdam, Quia Iohan-
nes surrexit a mortuis: ✝ a quibusdam ue- 8
ro, Quia Elias apparuit: ab alijs autem,
Quia Propheta unus de antiquis surrexit.
Matt.14. ✝ Et ait Herodes, Iohannem ego decolla- 9
13. ui: Quis est autem iste de quo ego talia
Mar.6.31 audio? Et quærebat uidere eum. ✝‖ Et re- 10

uersi Apostoli, narrauerunt illi quæcun-
que fecerunt: & assumptis illis secessit
seorsum in locum desertum, qui est Beth-
11 saidæ: ✝ Quod cum cognouissent turbæ, se-
cutæ sunt illum: & excepit eos, & loque-
batur illis de regno Dei, & eos qui cura in-
12 digebant sanabat. ✝ Dies autem cœperat
declinare. Et accedentes duodecim, dixe-
runt illi, ‖ Dimitte turbas, ut euntes in Mat.14.
castella uillasq. quæ circa sunt, diuertant, 15.
& inueniant escas, quia hic in loco deser- Mar.6.36
13 to sumus. ✝ Ait autem ad illos, Vos date
illis manducare. At illi dixerunt', ‖ Non Ioan.6.9.
sunt nobis plus quàm quinque panes, &
duo pisces: nisi forte nos eamus, & ema-
14 mus in omnem hanc turbam escas. ✝ Erant \\enim G.
\\ autem' fere uiri quinque millia. Ait au- 8.
tem ad discipulos suos, Facite illos discum-
15 bere per conuiuia quinquagenos. ✝ Et ita
fecerunt. Et discumbere fecerunt om-

nes. ✝ Acceptis autem quinque panibus, 16
& duobus piscibus respexit in celum, & be-
nedixit illis: & fregit, & distribuit discipu-
lis suis, ut ponerent ante turbas. ✝ Et man- 17
ducauerunt omnes: & saturati sunt. Et su-
blatum est quod superfuit illis, fragmen-
Matt.16. torum cophini duodecim. ✝‖ Et factũ est 18
13. cum solus esset orans, erant cum illo, &
Mar.8.27 discipuli: & interrogauit illos dicens, Quẽ
me dicunt esse turbæ? ✝ At illi responde- 19
* Alij 1 runt, & dixerunt, * Iohannem Baptistam,
M S. alij autem Eliam, alii uero quia unus Pro-
pheta de prioribus surrexit. ✝ Dixit autem 20
Matt.17. illis. Vos autem quem me esse dicitis? Re-
23. spondens Simon Petrus dixit, Christum
Mar 8.31 Dei. ✝ At ille increpans illos, præcepit ne 21
Matt. 10 cui dicerent hoc, ✝ dicens, ‖ Quia oportet 22
38. & 16. filium hominis multa pati, & reprobari a
24. senioribus, & principibus sacerdotum, &
Mar.8.34 Scribis, & occidi, & tertia die resurgere.
Infr.14. ✝‖ Dicebat autem ad omnes, Siquis uult 23
27. & 17. post me uenire, abneget semetipsum, &
33. tollat crucem suam quotidie, & sequa-

24 tur me. ✝‖ Qui enim uoluerit animam Ioan. 12.
suam saluam facere, perdet illam: nam 25.
qui perdiderit animam suam propter me:
25 saluam faciet illam. ✝ quid enim profi-
cit homo, si lucretur uniuersum mundũ,
se autem ipsum perdat, & detrimentum
26 sui faciat? ✝‖ Nam qui me erubuerit, & Matt. 10
meos sermones; hunc filius hominis eru- 33.
bescet cum uenerit in maiestate sua, & pa- Mar.8.38
27 tris, & sanctorum Angelorum. ✝‖ Dico 2.Tim. 2.
autem uobis uere, sunt aliqui hic stantes 12.
qui non gustabunt mortem donec ui- Matt. 16
28 deant regnum Dei. ✝‖ Factum est autem 28.
post hæc uerba fere dies octo, & assum- Mar. 9. 1.
psit Petrum, & Iacôbum, & Iohannem: Mat.17.1
29 & ascendit in montem ut oraret. ✝ Et facta Mar. 9. 2.
est, dum oraret, species uultus eius alte-
30 ra: & uestitus eius albus & refulgens. ✝ Et
ecce duo uiri loquebantur cum illo.
31 ✝ Erant autem Moyses, & Elias, uisi in
maiestate: & dicebant excessum eius,
quem completurus erat in Ierusalem.
32 ✝ Petrus uero, & qui cum illo erant,

Mat.3.17.
2.Pet.1.
17.
Matt.17
14.
Mar.9.17
◆illis MS.
s.

grauati erant somno. Et euigilantes uide-
runt maiestatē eius,& duos uiros q̄ stabant
cū illo. ◆ Et factū est:cū discederēt ab illo, 33
ait Petrus ad Iesū, Pręceptor,bonū est nos
hic esse:& faciamus tria tabernacula, vnū
tibi,& unū Moysi,& unū Elię:nesciēs qd di
ceret. ◆ Hæc autē illo loquēte,facta est nu 34
bes,& obumbrauit eos:& timuerūt,intrā-
tibus illis in nubē. ◆ Et uox facta est de nu- 35
be, dicēs, ¶Hic est filius meus dilectus: ipsū
audite. ◆ Et dū fieret vox,inuentus est Iesus 36
solus. Et ipsi tacuerūt,& nemini dixerūt in
illis diebus q̄cquā ex his quæ uiderāt. ◆ ¶Fa 37
ctū est autē in sequēti die,descēdētibus il-
lis de mōte,occurrit ◆illi turba multa. ◆ Et 38
ecce uir de turba exclamauit,dicens, Magi
ster,obsecro te,respice in filiū meū q̄a vni-
cus est mihi: ◆ & ecce spiritus apprehēdit eū 39
& subito clamat,& elidit,& dissipat eū cū

40 spuma,& uix discedit dilaniās eū. ◆ & roga
ui discipulos tuos,ut eiicerēt illū, & nō po
41 tuerūt. ◆ Respōdēs autē Iesus,dixit,O gene-
ratio īfidelis & puersa,usquequo ero apud
uos & patiar uos? Adduc huc filiū tuū ◆ Et
42 cū accederet,elisit illū dęmoniū,& dissipa
uit. Et increpauit Iesus spiritū immūdū,&
sanauit puerum:& reddidit illū patri eius.
◆ Stupebant autē oēs in magnitudine Dei:
43 omnibusq́ mirātibus in oībus quæ facie-
bat,dixit ad discipulos suos, ◆ Ponite uos in
44 cordibus uestris sermones istos,filius enim
hominis futurū est ut tradatur in manus
hominū. ◆ At illi ignorabāt uerbū istud,&
45 erat velatū ante eos,ut nō sentirēt illud:&
46 timebāt eū interrogare de hoc verbo. ◆ ¶In Infr.22.
trauit autē cogitatio in eos,q̄s eorū maior 24.
47 esset. ◆ At Iesus vidēs cogitationes cordis il- Mat.18.1
lorū,apprehēdit puerum, & statuit illū se- Mar.9.34

cus se, ✝ & ait illis, Quicunque suscepe- 48
rit puerum istum in nomine meo, me re-
cipit; & quicunque me receperit, recipit
eum qui me misit. Nam qui minor est
inter uos omnes, hic maior est. ✝ Respon- 49
dens autem Iohannes dixit, Præceptor ui-
dimus quendam in nomine tuo eiicien-
tem dæmonia, & prohibuimus eum: quia
non sequitur nobiscum. ✝ Et ait ad illum 50
Iesus, Nolite prohibere. qui enim nō est
\\ nos, pro nobis 6 MS. 8. G.
aduersum\\ vos, pro uobis' est. ✝ Factum est 51
autem dum complerentur dies assumptio-
nis eius, & ipse faciem suam firmauit ut
iret in Ierusalem. ✝ Et misit nuncios an- 52
te conspectum suum: & euntes intraue-
runt in ciuitatem Samaritanorum ut pa-
rarent illi. ✝ Et non receperunt eum, quia 53
facies eius erat euntis in Ierusalem. ✝ Cum 54
uidissent autem discipuli eius Iacobus, &
\\ dicamus G.
Iohannes, dixerunt, Domine uis \\ dici-
mus' vt ignis descendat de cœlo, & consu-
* sicut & Elias fecit 8 MS. G. 8.
mat illos? * ✝ Et conuersus increpauit il- 55
los, dicens, Nescitis cuius spiritus estis.
✝ ‖ Filius hominis non uenit animas per- 56
Ioan. 3.1. & 2.47.
dere, sed saluare. Et abierunt in aliud castel
lum. ✝ Factum est autem: ambulantibus 57
Mat. 8.19
illis in uia, dixit quidam ad illum, ‖ Se-
*Domine MS. G. 8.
quar te quocumque ieris. * ✝ * Dixit illi Ie- 58
sus, Vulpes foueas habent, & uolucres cę-
li nidos: filius autem hominis non habet
* Et MS. G.
vbi caput * reclinet. ✝ Ait autem ad alte- 59
*suũ MS. Amb. 5.
rum, Sequere me. ille autem dixit, Domi-
ne, permitte mihi primum ire, & sepelire
patrem meum. ✝ Dixitq. ei Iesus, Sine vt 60
mortui sepeliant mortuos suos: tu autem
* & G.
uade, * annuncia regnum Dei. ✝ Et ait 61
alter, Sequar te Domine, sed permitte
\\ quæ MS.
mihi primum renunciare his \\ qui' domi
sunt. ✝ Ait ad illum Iesus, Nemo mittens 62
manum suam ad aratrum, & respiciens
retro, aptus est regno Dei.

CAP. X.

Post hæc autem designauit Dominus, 1
- G. 8.
& alios septuaginta-duos'. & misit il
los binos ante faciem suam in om-
nem ciuitatem, & locum quo erat ipse uē-
Mat. 9.37
turus. ✝ Et dicebat illis, ‖ Messis quidem 2
multa: operarij autem pauci. Rogate er-
go dominum messis, vt mittat operarios
in messem suam. ✝ ‖ Ite: ecce ego mitto 3
uos sicut agnos inter lupos. ✝ ‖ Nolite por- 4
Matt. 10. 16. Mar. 6.8 4. Reg. 4. 29.
tare sacculum, neque peram, neque cal-
ceamenta: ‖ & neminem per uiam salu-
taueritis. ✝ In quamcunque domum in- 5
traueritis, primum dicite, pax huic do-
mui. ✝ & si ibi fuerit filius pacis, requie- 6
scet super illum pax uestra: sin autem,
ad uos reuertetur. ✝ In eadem autem do- 7
mo manete edentes, & bibentes quæ apud
Matt. 10 10. Deut. 24. 14. 1. Tim. 5. 18.
illos sunt. ‖ dignus est enim operarius mer
cede sua. Nolite transire de domo in do-
mum. ✝ Et in quamcunque ciuitatem in- 8
traueritis, & susceperint vos, manducate
quæ apponuntur vobis: ✝ & curate infir- 9
mos qui in illa sunt, & dicite illis, Appro
pinquauit in uos regnum Dei. ✝ In quam- 10
cunque autem ciuitatem intraueritis, &
non susceperint uos, exeuntes in plateas
Act. 13. 51.
eius, dicite, ✝ ‖ Etiam puluerem qui ad- 11
hæsit nobis de ciuitate vestra, extergimus
in uos tamen hoc scitote, quia appropin-
12 quauit regnum Dei. ✝ Dico uobis, quia So
domis in die illa remissius erit, quam illi
Matt. 1 26.
13 ciuitati. ✝ ‖ Væ tibi Corozaim, uæ tibi Beth-
saida: quia si in Tyro, & Sidone factæ fuis-
sent uirtutes quæ factę sunt in uobis, olim
in cilicio, & cinere sedentes pœniterent.
14 ✝ Verumtamen Tyro, & Sidoni remissius
15 erit in iudicio, quàm uobis. ✝ Et tu Caphar-
naum usque ad cœlum exaltata: usque ad
Matt. 1 40. Ioan. 1 20. -G. 8.
16 infernum demergeris. ✝ ‖ Qui uos audit,
me audit: & qui uos spernit, me spernit.
Qui autem me spernit, spernit eum qui
misit me. ✝ Reuersi sunt autem septua-
17 ginta-duo' cum gaudio, dicentes, Domi-
ne, etiam dæmonia subijciuntur nobis in
nomine tuo. ✝ Et ait illis, Videbam sata-
18 nam sicut fulgur de cœlo cadentem. ✝ Ec-
19 ce, dedi uobis potestatem calcandi supra
serpentes, & scorpiones, & super omnem
uirtutem inimici, & nihil uobis nocebit.
✝ Verumtamen in hoc nolite gaudere,
20 quia spiritus uobis subijciuntur: gaudete
autem quod nomina uestra scripta sunt in
Matt. 1 25.
cœlis. ✝ ‖ In ipsa hora exultauit \\ spiritu,
* Iesus MS. G.
21 & dixit: Confiteor tibi pater, Domine cęli,
\\ in Spiritu sancto MS. 8.
& terræ, quod abscondisti hæc a sapienti-
bus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis.
Etiam pater, quoniam sic placuit ante te.
✝ Omnia mihi tradita sunt a patre meo.
22 Et nemo scit quis sit filius, nisi pater: &
quis sit pater nisi filius, & cui uoluerit fi-
lius reuelare. ✝ Et conuersus ad discipulos
Matt. 1 16.
23 suos, dixit, ‖ Beati oculi qui uident quæ uos
uidetis. ✝ Dico enim uobis, quod multi
24 prophetæ & reges voluerunt uidere quæ
uos uidetis, & non uiderunt: & audire,
Mat. 2 35. Mar. 1 28.
quæ auditis, & non audierunt. ✝ ‖ Et ecce
25 quidam Legisperitus surrexit, tentans il-
lum, & dicens. Magister, quid faciendo
uitam æternam possidebo? ✝ At ille dixit
26 ad eum, In lege quid scriptum est? quo-
modo legis? ✝ Ille respondens dixit, Dili-
Deut. 6.
27 ges Dominum Deum tuum ex toto corde
tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus
uiribus tuis, & ex omni mente tua, & pro-
ximum tuum sicut teipsum. ✝ Dixitq. illi,
28 Recte respondisti, hoc fac, & uiues. ✝ Ille au
29 tem volens iustificare seipsum, dixit ad Ie-
\\ Suspiciens O.
sum, Et quis est meus proximus? ✝ \\ Susci-
30 piens' autem Iesus, dixit: Homo quidam
descendebat ab Ierusalem in Iericho, &
incidit in latrones, qui etiam despoliaue-
runt eum: & plagis impositis abierunt
semiuiuo relicto. ✝ Accidit autem ut sa-
31 cerdos quidam descenderet eadem uia:
& uiso illo præteriuit. ✝ Similiter & Leui-
32 ta, cum esset secus locum, & uideret eum,
pertransijt. ✝ Samaritanus autem quidam
33 iter faciens, uenit secus eum: & uidens eũ,
misericordia motus est. ✝ Et appropians
34 alligauit vulnera eius, infundens oleum,
& uinum: & imponens illum in iumen-
tum suum, duxit in stabulum, & curam
eius egit. ✝ Et altera die protulit duos de-
35 narios, & dedit stabulario, & ait, Curam il-
lius habe: & quodcunque supererogaue-
ris, ego cum rediero reddam tibi. ✝ Quis
36 horum trium uidetur tibi proximus fuisse
illi qui incidit in latrones? ✝ At ille dixit,
37 Qui fecit misericordiam in illum. Et ait il-
li Iesus, Vade, & tu fac similiter. ✝ Factum
est autem dum irent, & ipse intrauit in

Martha nomine, excepit illum in do-
mum ſuam, ♦ & huic erat ſoror nomi- 39
ne Maria. quæ etiam ſedens ſecus pedes
Domini, audiebat uerbum illius. ♦ Mar- 40
tha autem ſatagebat circa frequens mi-
niſterium. quæ ſtetit, & ait: Domine, non
eſt tibi curæ quòd ſoror mea reliquit
me ſolam miniſtrare? dic ergo illi, ut
me adiuuet. ♦ Et reſpondens dixit illi 41
Dominus: Martha Martha, ſolicita es,
\\ *plura MS.* & turbaris erga\\ plurima'. ♦ Porro unum 42
eſt neceſſarium. Maria optimam par-
tem elegit, quæ non auferetur ab ea.

CAP. XI.

ET factum eſt: cum eſſet in quodam 1
loco orans, ut ceſſauit, dixit unus
ex diſcipulis eius ad eum, Domine,
doce nos orare, ſicut docuit, & Iohannes di
ſcipulos ſuos ♦ Et ait illis, ‖ Cum oratis, di- 2
Mat. 6. 9 cite, Pater, ſanctificetur nomen tuum: Ad-
ueniat regnum tuum. * ♦ panem noſtrum 3
** Fiat vo-* quotidianum da nobis\\ hodie': ♦ & di- 4
luntas tua mitte nobis peccata noſtra, ſiquidem &
ſic ut in cœ- ipſi dimittimus omni debenti nobis. Et
lo, & in ne nos inducas in tentationem. ♦ Et ait 5
terra 8 ad illos, Quis ueſtrum habebit amicum,
MS. G. S. & ibit ad illum media nocte, & dicet
\\ *quoti-* illi, Amice, commoda mihi tres panes,
die 21 MS. ♦ quoniam amicus meus uenit de uia ad 6
G. S. me' & non habeo quod ponam ante il-
lum: ♦ & ille deintus reſpondens dicat, 7
Noli mihi moleſtus eſſe, iam oſtium clau-
ſum eſt, & pueri mei mecum ſunt in cubi-
li: non poſſum ſurgere, & dare tibi. ♦ Et 8
- I MS. G. - ſi ille perſeuerauerit pulſans': dico uo-
S. bis, etſi non dabit illi ſurgens eo quòd
amicus eius ſit, propter improbitatem
tamen eius ſurget, & dabit illi quotquot
Matt. 7. 7 habet neceſſarios. ♦ ‖ Et ego dico uobis, 9
& 21. 22. Petite, & dabitur uobis: quærite, & in-
Mar. 11. uenietis; pulſate, & aperietur uobis. ♦ Om- 10
24. nis enim qui petit, accipit; & qui quærit
Ioan. 14. inuenit, & pulſanti aperietur. ♦ ‖ \\ Quis 11
13 *&* 15. autem ex vobis patrem petit panem', nun-
7. *&* 16. quid lapidem dabit illi? Aut piſcem: nun-
23. quid pro piſce ſerpentem dabit illi? ♦ Aut 12
Iac. 1. 5. ſi petierit ouum: nunquid porriget illi
Mat. 7. 9 ſcorpionem? ♦ Si ergo vos cum ſitis mali, 13
noſtis bona data dare filijs veſtris: quanto
magis pater ueſter * de cœlo dabit ſpiritum
** cœleſtis* bonum petentibus ſe? ♦ Et erat eijciens 14
MS 9. dæmonium, & illud erat mutum. Et cum
Mat. 9. 32 eieciſſet dæmonium, locutus eſt mutus: &
& 12. 22. admiratæ ſunt turbæ. ♦ ‖ Quidam autem 15
Mar. 3. 22 ex eis dixerunt, In Beelzebub principe dæ
moniorum eiicit dæmonia. ♦ Et alij ten- 16
tantes, ſignum de cęlo quærebant ab eo.
♦ Ipſe autem ut uidit cogitationes eorum, 17
dixit eis, Omne regnum in ſeipſum diui-
ſum\\ deſolabitur', & domus ſupra do-
\\ *deſola-* mum, \\ cadet'. ♦ Si autem, & Satanas in 18
tur 5 MS. ſeipſum diuiſus eſt: quomodo ſtabit re-
G. gnum eius? quia dicitis in Beelzebub
\\ *alis* 5 me eiicere dæmonia. ♦ Si autem ego in 19
MS. G. Beelzebub eiicio dæmonia: filij ueſtri in
quo eiiciunt? Ideo ipſi, iudices ueſtri
erunt. ♦ Porro ſi in digito Dei eiicio dæ- 20
monia: profecto peruenit in uos regnum
Dei. ♦ Cum fortis armatus cuſtodit atriu 21
ſuum: in pace ſunt ea quæ poſſidet. ♦ Si 22

autem fortior eo ſuperueniens uicerit eum:
uniuerſa arma eius \\ auferet' in quibus \\ *aufert* 9
confidebat, & ſpolia eius \\ diſtribuet'. MS. G. S.
23 ♦ Qui non eſt mecum, contra me eſt: & \\ *diſtri-*
24 qui non colligit mecum, diſpergit. ♦ Cum *buit* 7 MS.
immundus ſpiritus exierit de homine, per- G. S.
ambulat per loca inaquoſa, quærens re-
quiem. Et non inueniens dicit, Reuertar
25 in domum meam unde exiui. ♦ Et cum
uenerit, inuenit * ſcopis mundatam, & ** eam* MS.
26 ornatam. ♦ Tunc uadit, & aſſumit ſeptem R. S.
alios ſpiritus nequiores ſe, & ingreſſi ha-
bitant ibi. Et fiunt nouiſſima hominis il-
27 lius peiora prioribus. ♦ Factum eſt autem:
cum hæc diceret, extollens uocem quæ-
dam mulier de turba dixit illi, Beatus uen
ter qui te portauit, & hubera quæ ſuxiſti.
28 ♦ At ille dixit, Quinimmo beatí qui audiút
29 uerbum Dei, & cuſtodiunt illud. ♦ Turbis
autem concurrentibus cœpit dicere, ‖ Ge- *Mat.* 12.
neratio hæc, generatio nequã eſt: ſignum 39.
quærit, & ſignum non dabitur ei, niſi ſi-
30 gnum Ionæ Prophetæ. ♦ ‖ Nam ſicut fuit *Iona* 2. 2.
Ionas ſignum Niniuitis: ita erit, & filius
31 hominis generationi iſti. ♦ ‖ Regina au- 3. *Rg.* 10.
ſtri ſurget in iudicio cum uiris generatio- 1.
nis huius, & condemnabit illos: quia ue- 2. *Par.* 9. 1
nit a finibus terræ audire ſapientiam Salo
monis. & ecce plus quam Salomon hîc.
32 ♦ Viri Niniuitæ ſurgent in iudicio cum ge-
neratione hac, & condemnabunt illam, *Iona* 3. 5.
‖ quia pœnitentiam egerunt ad prædica-
tionem Ionę, & ecce plus quàm Ionas hîc.
33 ♦ ‖ Nemo lucernam accendit, & in abſcon- *Mat.* 5. 15
dito ponit, neque ſub modio: ſed ſupra cã- *Mar.* 4. 21
delabrum, ut qui ingrediuntur, lumen
34 uideant. ♦ ‖ Lucerna corporis tui, eſt ocu- *Mat.* 6. 22
lus tuus. Si oculus tuus fuerit ſimplex, to-
tum corpus tuum lucidum erit: ſi autem
nequam fuerit, etiam corpus tuum tene-
35 broſum erit. ♦ Vide ergo ne lumen quod
36 in te eſt, tenebræ ſint. ♦ Si ergo corpus
tuum totum lucidum fuerit, non habens
aliquam partem tenebrarum: erit luci-
dum totum, \\ & ſicut' lucerna fulgoris \\ *ut ſi cũ*
37 illuminabit te. ♦ Et cum loqueretur, ro- *Ex G. S. et*
gauit illum quidam Phariſæus ut prande- *ſyllabarũ*
38 ret apud ſe. Et ingreſſus recubuit. ♦ Phari- *vicinitate*
ſæus autem cępit intra ſe reputans dicere, *videri po*
quare non baptizatus eſſet ante prandiũ. *teſt, Inter*
39 ♦ Et ait Dominus ad illum, ‖ Nunc uos Pha *pretem ſic*
riſæi quod deforis eſt calicis, & catini mun *vertiſſe.*
datis: quod autem intus eſt ueſtrum, ple- *Mat.* 23.
40 num eſt rapina, & iniquitate. ♦ Stulti, 25.
nonne qui fecit quod deforis eſt, etiam
41 id quod deintus eſt, fecit? ♦ Verumtamen
quod ſupereſt, date eleemoſynam: & ec-
42 ce omnia munda ſunt uobis. ♦ Sed uæ uo-
bis Phariſæis, quia decimatis mentam, &
rutam, & omne olus: & præteritis iudiciũ
& charitatem Dei. hæc autem oportuit
43 facere, & illa non omittere. ♦ ‖ Væ vo- *Infr.* 20.
bis Phariſæis, quia diligitis primas ca- 45.
thedras in ſynagogis, & ſalutationes in *Mat.* 23. 6.
44 foro. ♦ Væ uobis quia eſtis ut monu- *Mar.* 12.
menta quæ non apparent, & homines 38.
45 ambulantes ſupra, neſciunt. ♦ Reſpon-
dens autem quidam ex Legiſperitis, ait
illi, Magiſter, hæc dicens etiam contu-
46 meliam nobis facis. ♦ At ille ait: Et vo-
bis Legiſperitis uæ: ‖ quia oneratis homi- *Mat.* 23.
nes oneribus quæ portare non poſſunt. & 4.

ipsi uno digito uestro non tangitis sar-
cinas. † Væ uobis, qui ædificatis monu- 47
menta Prophetarum: patres autem ue-
stri occiderunt illos. † Profecto testifi- 48
camini quod consentitis operibus patrum
uestrorum: quoniam ipsi quidem eos oc-
ciderunt, uos autem ædificatis eorum se-
pulchra. † ‖ Propterea & sapientia Dei 49
Matt. 23. 20.
dixit, Mittam ad illos Prophetas & Apo-
stolos, & ex illis occident & persequen-
tur: † ut inquiratur sanguis omnium Pro- 50
phetarum, qui effusus est a constitutione
Gen. 4. 8. 2 Par. 24. 22.
mundi a generatione ista, † ‖ a sangui- 51
ne Abel, usque ad sanguinem Zachariæ
‖ qui periit inter altare & ædem. Ita dico
uobis, requiretur ab hac generatione.
† Væ uobis Legisperitis, quia tulistis cla- 52
uem scientiæ, ipsi non introistis, & eos qui
introibant prohibuistis. † Cum autem 53
hæc ad illos diceret, cœperunt Pharisæi,
& Legisperiti grauiter insistere, & os eius
opprimere de multis, † insidiantes ei, 54
& quærentes aliquid capere de ore eius,
ut accusarent eum.

CAP. XII.

MVltis autem turbis circunstanti- 1
bus, ita ut se inuicem conculca-
rent, cœpit dicere ad discipulos
Mat. 16. 6. Mar. 8. 15
suos, ‖ Attendite a fermento Pharisæorū,
quod est hypocrisis. † Nihil \\ autem' oper- 2
Matt. 10. 26. Mar. 4. 22 \\ enim M S. R. Amb.
tum est, quod non reueletur: neque absco-
ditum quod non sciatur. † Quoniam quæ 3
in tenebris dixistis, in lumine dicentur:
& quod in aurem locuti estis in cubiculis,
prædicabitur in tectis. † Dico autem uo- 4
bis amicis meis, Ne terreamini ab his qui
occidunt corpus, & post hæc non habent
amplius quid faciant. † Ostendam autem 5
uobis quem timeatis: timete eum qui
postquam occiderit, habet potestatem
mittere in gehennam. ita dico uobis, hunc
timete. † Nonne quinque passeres ue- 6
neunt dipondio: & unus ex illis non est
in obliuione coram Deo? † Sed & capilli 7
capitis uestri omnes numerati sunt. No-
lite ergo timere: multis passeribus pluris
Matt. 10. 32. Mar. 8. 38 2 Ti. 2. 12 *in 1 MS. G. S. \\ in illo 1 M S. G. S.
estis. † ‖ Dico autem uobis, Omnis quicū- 8
que confessus fuerit * me coram homini-
bus, & filius hominis confitebitur \\ illum'
coram angelis Dei. † ‖ qui autem negaue- 9
rit me coram hominibus, \\ negabitur' co
ram angelis Dei. † ‖ Et omnis qui dicit 10
Matt. 12 33. Mar. 3. 28 \\ denegabitur 6 M S. G.
uerbum in filium hominis, remittetur il-
li: ei autem qui in Spiritum sanctum blas-
phemauerit, non remittetur. † ‖ Cum autē 11
inducent uos in synagogas, & ad magi-
stratus & potestates, nolite soliciti esse
qualiter, aut quid respondeatis, aut quid
dicatis. † Spiritus enim sanctus docebit 12
Matt. 20 19. Mar. 13. 11. \\ quæ 3 MS. Amb. G.
uos in ipsa hora \\ quid' oporteat uos' dice-
re. † Ait autem ei quidam de turba, Magi- 13
ster, dic fratri meo ut diuidat mecum hę-
reditatem. † At ille dixit ei, Homo quis me 14
constituit iudicem aut diuisorem super
uos? † Dixitq. ad illos, Videte & cauete ab 15
omni auaritia: quia, non in abundantia,
\\ cuiusquam' uita eius est, ex his quæ pos-
-3 M S. Ambr. G. \\ cuiusquā G Eccli. 11, 19.
sidet. † Dixit autem similitudinem ad il- 16
los, dicens. ‖ Hominis cuiusdam diuitis hu-
beres fructus ager attulit. † & cogitabat 17
intra se dicens: Quid faciam, quia non ha-
beo quo congregem fructus meos? † Et di- 18

xit: Hoc faciam, Destruam horrea mea, &
maiora faciam: & illuc cōgregabo omnia
19 quæ nata sunt mihi, & bona mea, † & dicā
animæ meæ, Anima, habes multa bona
posita in annos plurimos: requiesce, co-
20 mede, bibe, epulare. † Dixit autem illi
Deus, Stulte, hac nocte animam tuam
repetunt a te: quæ autem parasti, cuius
21 erunt? † Sic est qui sibi thesaurizat, &
22 non est in Deum diues. † Dixitq. ad disci-
pulos suos, Ideo dico uobis: ‖ Nolite soliciti
esse animæ uestræ quid manducetis: neq; Ps. 54. 25
23 corpori quid induamini. † Anima plus est Mat 6. 25
quam esca, & corpus plus quam uesti- 1 Pet. 5. 7
24 mentum. † Considerate coruos, quia nō
seminant, neque metunt, quibus non est
cellarium neque horreum, & Deus pascit
illos. Quanto magis uos pluris estis illis?
25 † Quis autem uestrum cogitando potest
adiicere ad staturam suam cubitum unū?
26 † Si ergo neque quod minimum est po-
27 testis, quid de cæteris soliciti estis? † Con-
siderate lilia quomodo crescunt: non la-
borant, neque nent. dico autem uobis,
nec Salomon in omni gloria sua uestie-
28 batur sicut unum ex istis. † Si autem fœ-
num quod hodie est in agro, & cras in cli-
banum mittitur, Deus sic uestit: quanto
29 magis uos, pusillæ fidei? † Et uos nolite
quærere, quid manducetis, aut quid bi-
30 batis: & nolite in sublime tolli: † hæc
enim omnia gentes mundi quærunt. Pa-
ter autem uester scit quoniam his indige-
31 tis. † Verumtamen quærite primum' re- -21 M S.
gnum Dei: * & hæc omnia adiicientur Amb. G. S
32 uobis. † Nolite timere pusillus grex, quia *& iustitiā eius O
complacuit patri uestro dare uobis re-
33 gnum. † ‖ Vendite quæ possidetis, & date Matt. 19
eleemosinam. ‖ Facite uobis sacculos qui 21.
non ueterascunt, thesaurum non defi- Mat. 6. 20
cientem in cœlis: quo fur non appropiat,
34 neque tinea corrumpit. † Vbi enim the-
saurus uester est, ibi & cor uestrum erit.
35 † Sint lumbi uestri præcincti, & lucernæ
36 ardentes in manibus uestris', † & uos si-
miles hominibus expectantibus domi- -26 M S.
num suum quando reuertatur a nuptiis: Amb. G. S.
ut cum uenerit & pulsauerit, confestim
37 aperiant ei. † Beati serui illi, quos cum ue-
nerit Dominus, inuenerit uigilātes. amē
dico uobis, quod præcinget se, & faciet il-
los discumbere, & transiens ministrabit
38 illis. † Et si uenerit in secunda uigilia, & si
in tertia uigilia uenerit, & ita inuenerit: Matt. 24
39 beati sunt serui illi. † ‖ Hoc autem scitote, 43.
quoniam si sciret paterfamilias, qua hora Apoc. 16.
fur ueniret, uigilaret utique, & non sine- 15.
40 ret perfodi domum suam. † Et uos estote
parati: quia qua hora non putatis, filius
41 hominis ueniet. † Ait autem ei Petrus,
Domine ad nos dicis hanc parabolam: an
42 & ad omnes? † Dixit autem Dominus,
Quis, putas, est fidelis dispensator & pru-
dens, quem \\ constituit' dominus supra \\ constitues 2
familiam suam, ut det illis in tempore M S. G. S.
43 tritici mensuram? † Beatus ille seruus,
quem cum uenerit Dominus, inuenerit
44 ita facientem. † Vere dico uobis, quoniam
supra omnia quę possidet, constituet
45 illum. † Quod si dixerit seruus ille in cor-
de suo, Moram facit dominus meus ueni-
re: & cœperit percutere seruos & ancillas,

&

[illegible]
dominus serui illius in die qua nõ sperat,
& hora qua nescit, & diuidet eum, par-
temq́. eius cum infidelibus ponet. ♦ Ille 47
autem seruus qui cognouit uoluntatem
domini sui, & non præparauit, & non
fecit secundum uoluntatem eius: uapu-
labit multis. ♦ qui autem non cognouit, 48
& fecit digna plagis: uapulabit paucis.
Omni autem cui multum datum est,
multum quæretur ab eo: & cui commen-
dauerunt multum, plus petent ab eo.
♦ Ignem ueni mittere in terram: & quid 49
uolo, nisi ut accendatur? ♦ Baptismo 50
autem habeo baptizari: & quomodo co-
Matt. 10 34. arctor, usquedum perficiatur? ♦ ‖Putatis 51
quia pacem ueni darei in ‟ terram'? ‟ terra M S. G.
Non dico uobis: sed separationem. ♦ erũt 52
enim ex hoc quinque in domo una diui-
si, tres in duos, & duo in tres: ♦ diui- 53
dentur pater in filium, & filius in patrem
suum, mater in filiam, & filia in matrẽ,
socrus in nurum suam, & nurus in socrũ
Mat. 16.2 suam. ♦‖Dicebat autem & ad turbas, Cum 54
videritis nubem orientem ab occasu, sta-
tim dicitis, Nimbus uenit: & ita fit. ♦ & 55
cum austrum flantem, dicitis, Quia æstus
erit: & fit. ♦ Hypocritæ, faciem cœli & 56
terræ nostis probare: hoc autem tempus
quomodo non probatis? ♦ Quid autem 57
& a uobisipsis non iudicatis quod iu-
Mat. 5.25 stum est? ♦ ‖ Cum autem uadis cum 58
aduersario tuo ad principem, in uia
da operam liberari ab illo: ne forte
trahat te ad iudicem, & iudex tradat
te exactori, & exactor mittat te in car-
[illegible]
nec etiam nouissimum minutum reddas.

CAP. XIII.

1 ADerant autẽ quidam ipso in tẽpo-
re, nunciantes illi de Galilæis, quo-
rum sanguinem Pilatus miscuit cũ
2 sacrificiis eorum. ♦ Et respondens dixit il-
lis. Putatis quod hi Galilæi præ omnibus
Galilęis peccatores fuerint, quia talia pas-
3 si sunt? ♦ Non, dico uobis: sed nisi pœnitẽ-
tiam habueritis, omnes similiter peribi-
4 tis. ♦ Sicut illi decem & octo supra quos
cecidit turris in Siloe, & occidit eos: pu-
tatis quia & ipsi debitores fuerint præter
omnes homines habitantes in Ierusalem?
5 ♦ Non, dico uobis: sed si pœnitentiam
non ‟ habueritis', omnes similiter peri- ‟ egeritis 4 M S.
6 bitis. ♦ Dicebat autem hanc similitudi-
nem, Arborem fici habebat quid. in plan-
tatam in uinea sua: & uenit quęrens fru-
7 ctum in illa, & non inuenit. ♦ Dixit au-
tem ad cultorem uineæ, Ecce anni tres
sunt ex quo uenio quærens fructum in
ficulnea hac: & non inuenio. Succîde
ergo illam: ut quid etiam terram occu-
8 pat? ♦ At ille respondens dicit illi, Domi-
ne, dimitte illam & hoc anno, usque dum
fodiam circa illam, & mittam stercora.
9 ♦ & si quidem fecerit fructum: sin autẽ,
10 in futurum succides eam. ♦ Erat autem
11 docens in synagoga eorum sabbathis. ♦ Et
ecce mulier quæ habebat spiritum infir-
mitatis annis decem & octo: & erat in-
clinata, nec omnino poterat sursum re-
12 spicere. ♦ Quam cum uideret Iesus, uo-
cauit eam ad se, & ait illi, Mulier dimis-

sa es ab infirmitate tua. ♦ Et imposuit illi 13
manus, & confestim erecta est, & glorifi-
cabat Deũ. ♦ Respondẽs autem archisyna- 14
gogus, indignans quia sabbatho curasset
Iesus, dicebat turbæ, Sex dies sunt in qbus
oportet operari. in his ergo uenite, & cu-
15 ramini: & nõ in die sabbathi. ♦ Respondẽs
autẽ ad illũ Dñs dixit. ‟ Hypocritæ', unus- ‟ Hypocrita M S. R. Amb. G.
quisque uestrum sabbatho non soluit bo-
uem suum aut asinũ a præsepio, & ducit
16 adaquare? ♦ Hanc autem filiam Abrahæ
quam alligauit satanas, ecce, decem &
octo

octo annis non oportuit solui a uinculo
isto die sabbathi? ✝ Et cum hæc diceret, 17
erubescebant omnes aduersarii eius: &
omnis populus gaudebat in uniuersis quæ
gloriose fiebant ab eo. ✝‖ Dicebat ergo, Cui 18
simile est regnum Dei, & cui simile *\\ æsti-
mabo' illud? ✝ Simile est grano sinapis, 19
quod acceptum homo misit in hortum
suum, & creuit: & factum est in arborem
magnam, & uolucres cœli requieuerunt
in ramis eius. ✝‖ Et iterum dixit, cui simi- 20
le \\ æstimabo' regnum Dei? ✝ Simile est 21
fermento, quod acceptum mulier abscō-
dit in farinæ sata tria: donec fermenta-
retur totum. ✝ Et ibat per ciuitates & ca- 22
stella docens, & iter faciens in Ierusalem.
✝ Ait autem illi quidam, Domine, si pau- 23
ci sunt qui saluantur? Ipse autem dixit
ad illos, ✝ Contendite intrare per angu- 24
stam portam: quia multi, dico uobis, quę-
rent intrare, & non poterunt. ✝‖ Cum au- 25
tem intrauerit paterfamilias, & clauserit
ostium, & incipietis foris stare, & pulsare
ostium, dicentes, Domine aperi nobis: &
respondens dicet uobis, Nescio uos unde
sitis: ✝ tunc incipietis dicere, Manducaui- 26
mus coram te & bibimus, & in plateis no-
stris docuisti. ✝ Et dicet uobis, ‖ Nescio 27
uos, unde sitis: ‖ discedite a me omnes ope-
rarii iniquitatis. ✝ Ibi erit fletus & stri- 28
dor dentium: cum uideritis Abraham &
Isaac & Iacob, & omnes Prophetas in
regno Dei, uos autem expelli foras. ✝ Et 29
uenient ab Oriente & Occidente & Aqui-
lone & Austro: & accumbent in regno
Dei. ✝‖ Et ecce sunt nouissimi qui \\ erunt' 30
primi, & sunt primi, qui \\ erunt' nouis-
simi. ✝ In ipsa die accesserunt quidam 31
Pharisæorum, dicentes illi, Exi & uade
hinc: quia Herodes uult te occidere. ✝ Et
ait illis, Ite, & dicite uulpi illi, Ecce eiicio 32
dæmonia, & sanitates perficio hodie &
cras, & tertia die consummor. ✝ Verun- 33
tamen oportet me hodie & cras & sequē-
ti-die' ambulare: quia non capit prophe-
tam perire extra Ierusalem. ✝ ‖ Ierusa- 34
lem, Ierusalem quæ occidis Prophetas,
& lapidas eos qui \\ mittuntur' ad te, quo-
ties uolui congregare filios tuos quemad-
modum auis nidum suum sub pennis, &
noluisti? ✝ Ecce \\ relinquetur' uobis do- 35
mus uestra-deserta'. Dico autē uobis, quia
non uidebitis me donec ueniat cū dicetis,
‖ Benedictus q uenit in nomine Domini.

Matt. 13. 31. Mar. 4. 30. * esse 2 M S. \\ existimabo 4 M S. Matt. 13. 33. \\ existimabo 3 M S. Mat. 7. 13. Matt. 25. 10. Mat. 7. 23. & 25. 41. Psal. 6. 9. Mat. 19. 30. & 20. 16. Mar. 10. 31. \\ erant 6 -¾ M S. G. Matt. 23. 37. \\ missi sunt M S. G. S. \\ relinquitur G. S. -2 M S. G. 9 In. 19. 38

CAP. XIIII.

ET factum est: cum intraret Iesus in 1
domum cuiusdam principis Phari-
sæorum sabbatho manducare pa-
nem, & ipsi obseruabant eum. ✝ Et ecce 2
homo quidam hydropicus erat ante il-
lum. ✝ Et respondens Iesus dixit ad Legis- 3
peritos & Pharisæos, dicens, Si licet sabba-
tho curare? ✝ At illi tacuerunt. Ipse uero 4
apprehensum sanauit eum: ac dimisit.
✝ Et respondens ad illos dixit, Cuius ue- 5
strum asinus aut bos in puteum cadet:
& non continuo extrahit illum die sab-
bathi? ✝ Et non poterant ad hæc re- 6
spondere illi. ✝ Dicebat autem & ad in- 7
uitatos parabolam, intendens quomo-
do primos accubitus eligerent, dicens
ad illos, ✝ Cum inuitatus fueris *ad nu- 8

* ab aliquo G. S.

ptias, non discumbas in primo loco, ne
forte honoratior te sit inuitatus ab illo:
9 ✝ & ueniens is qui te & illum uocauit,
dicat tibi, Da huic locum: & tunc inci-
pias cum rubore nouissimum locum te-
10 nere. ✝ sed cum uocatus fueris, uade, re-
cumbe in nouissimo loco: ut cum ue-
nerit qui te inuitauit, dicat tibi, ‖ Ami-
ce, ascende superius. Tunc erit tibi glo-
11 ria coram simul discumbentibus: ✝‖ quia
omnis qui se exaltat humiliabitur: & qui
12 se humiliat exaltabitur. ✝ Dicebat autem
& ei qui se inuitauerat, ‖ Cum facis pran-
dium aut cœnam, noli uocare amicos
tuos, neque fratres tuos, neque cogna-
tos, neque uicinos diuites: ne forte te &
13 ipsi reinuitent, & fiat tibi retributio. ✝ sed
cum facis conuiuium, uoca pauperes,
14 debiles, claudos, & cæcos, ✝ & beatus
eris, quia non habent retribuere tibi: re-
tribuetur enim tibi in resurrectione iu-
15 storum. ✝ Hæc cum audisset quidam de
simul discumbentibus, dixit illi, Beatus
qui \\ manducabit' panem in regno Dei.
16 ✝ At ipse dixit ei, ‖ Homo quidam fecit
17 cœnam magnam, & uocauit multos. ✝ Et
misit seruum suum hora cœnæ dicere in-
uitatis ut uenirent, quia iam parata sunt
18 omnia. ✝ Et cœperunt simul omnes ex-
cusare. Primus dixit ei, Villam emi, &
necesse habeo exire & uidere illam, rogo
19 te habe me excusatum. ✝ Et alter dixit,
Iuga boum emi quinque, & eo probare
20 illa, rogo te habe me excusatum. ✝ Et alius
dixit, Vxorem duxi, & ideo non possum
21 uenire. ✝ Et reuersus seruus, nunciauit
hęc domino suo. Tunc iratus paterfa-
milias, dixit seruo suo, Exi cito in pla-
teas & uicos ciuitatis: & pauperes ac de-
biles & cæcos & claudos introduc huc.
22 ✝ Et ait seruus, Domine, factum est ut
23 imperasti: & adhuc locus est. ✝ Et ait do-
minus seruo, Exi in uias & sepes: & com-
pelle intrare, ut impleatur domus mea.
24 ✝ Dico autem uobis, quod nemo uirorum
illorum qui uocati sunt, gustabit cœnam
25 meam. ✝ Ibant autem turbæ multę cum
26 eo: & conuersus dixit ad illos, ✝ ‖ Si quis
uenit ad me, & non odit patrem suum
& matrem, & uxorem & filios, & fratres
& sorores, adhuc autem & animam suā:
27 non potest meus esse discipulus. ✝ ‖ Et qui
non baiulat crucem suam, & uenit post
me: non potest meus esse discipulus.
28 ✝ Quis enim ex uobis uolens turrim ædi-
ficare, \\ non' prius sedens computat sum-
ptus qui necessarii sunt, si habeat ad per-
29 ficiendum: ✝ ne postea quam posuerit
fundamentum, & non potuerit perfice-
re, omnes qui uident, incipiant illudere
30 ei, ✝ dicentes, Quia hic homo cœpit
ædificare, & non potuit consummare?
31 ✝ Aut quis rex iturus committere bellum
aduersus alium regem, non sedens prius
cogitat, si possit cum decem millibus oc-
currere ei, qui cum uiginti millibus ue-
32 nit ad se? ✝ alioquin adhuc illo longe agē-
te, legationem mittens, rogat ea quæ
33 pacis sunt: ✝ Sic ergo omnis ex uobis qui
non renunciat omnibus quæ possidet,
34 non potest meus esse discipulus. ✝ ‖ Bo-
num est sal. Si autē sal *euanuerit: in quo

Pro. 25. 7. Matt. 23. 12. Inf. 18. 14. Tob. 4. 7. Prou. 3. 9. \\ manducat R. Mat. 22. 2. Apo. 19. 9. Matt. 10. 37. Matt. 10. 38. & 16. 24. Mat. 8. 34. \\ nonne M S. 9. R. Mat. 5. 13. Mar. 9. 50. * quoque M S. S.

condie-

condietur ? ♦ Neque in terram,neque in 35
iterquilinium utile est,sed foras mittetur.
Qui habet aures audiendi,audiat.

CAP. XV.

ERant autem appropinquãtes ei pu- 1
blicani & peccatores ut audirent il-
lum. ♦ Et murmurabant Pharisæi & 2
Scribæ,dicentes, Quia hic peccatores reci-
pit,& manducat cum illis. ♦ Et ait ad illos 3
Matt.18. 12. parabolam istam, dicens, ♦ Quis ex uobis 4
homo qui habet centum oues: & si per-
\\ non diderit unam ex illis,\\nõne' dimittit no-
nagintanouem in deserto, & uadit ad il-
lam quæ perierat donec inueniat eam.
♦ Et cum inuenerit eam, imponit in hu- 5
meros suos gaudens:♦ & ueniens domum 6
conuocat amicos & uicinos, dicens illis,
Congratulamini mihi, quia inueni ouem
meam quæ perierat?♦Dico uobis quod ita 7
gaudium erit in cœlo super uno peccato-
re pœnitentiam agente, quam super no-
\\ non 1 M S. nagintanouem iustis qui non indigent
pœnitentia. ♦ Aut quæ mulier habens 8
\\ euertit 1 M S. R. G.S. drachmas decem: si perdiderit drachmã
unam, \\nonne' accendit lucernam, &
\\euertit' domum, & quærit diligenter,
cũ MS.S. donec inueniat? ♦Et cum inuenerit, con- 9
uocat amicas & uicinas, dicens: Congra-
tulamini mihi, quia inueni drachmam
10 quam perdideram? ♦Ita,dico uobis, gau-
dium erit coram angelis Dei super uno
11 peccatore pœnitentiam agente. ♦ Ait au-
tem, Homo quidam habuit duos filios:
12 ♦ & dixit adolescentior ex illis patri.Pa-
ter, da mihi portionem substantiæ quæ
me contingit. Et diuisit illis substantiam.
13 ♦ Et non post multos dies, congregatis
omnibus adolescẽtior filius peregre pro-
fectus est in regionem longinquam:& ibi
dissipauit substantiam suam uiuendo lu- \\consumpsisset 1 M S G.S.
14 xuriose.♦Et postquam omnia \\ consum-
masset', facta est fames ualida in regione
15 illa,& ipse cœpit egere.♦Et abiit, & adhæ- \\dissipasset 1 M S.
sit uni ciuium regionis illius. Et misit
illum in uillam suam ut pasceret porcos.
16 ♦ Et cupiebat implere uentrem suum de
siliquis,quas porci manducabãt: & nemo
17 illi dabat, ♦ In se autem reuersus, dicit,
Quanti mercenarij * patris mei abundant *in domo M S.S
18 panibus:ego autem hic fame pereo?♦Sur-
gam, & ibo ad patrem meum, & dicam
ei, Pater peccaui in cœlum & coram te:
19 ♦ iam non sum dignus uocari filius tuus:
fac me sicut unum de mercenariis tuis.

♦ Et surgens uenit ad patrem suum. Cum 20
autem adhuc lõge esset, uidit illum pater
ipsius,& misericordia motus est, & accur-
rens cecidit super collum eius.& osculatus
est eum.♦Dixitq́. ei filius,Pater peccaui in 21
cœlum & coram te, iam non sum dignus
uocari filius tuus. ♦ Dixit autem pater ad 22
seruos suos,Cito proferte stolam primam,
& induite illum,& date annulum in ma-
num eius, & calceamenta in pedes eius:
♦ & adducite uitulum saginatum, & occi- 23
dite,& manducemus,& epulemur: ♦ quia 24
hic filius meus mortuus erat & reuixit,
perierat & inuentus est.Et cœperunt epu-
lari. ♦ Erat autem filius eius senior in 25
agro. & cum ueniret & appropinquaret
26 domui audiuit symphoniam & chorum:
♦ & uocauit unum de seruis,& interroga-
27 uit quid hæc essent.♦ Isq́. dixit illi, Frater
tuus uenit, & occidit pater tuus uitulum
28 saginatum,quia saluũ illum recepit. ♦ In-
dignatus est autem, & nolebat introire.
Pater ergo illius egressus cœpit rogare
29 illum ♦At ille respondens,dixit patri suo,
Ecce tot annis seruio tibi, & nunquam
mandatum tuum præteriui, & nunquam
dedisti mihi hœdum ut cum amicis meis
30 epularer: ♦ sed postquam filius tuus hic,
qui deuorauit substantiam \\suam' cum \\tuã G.S
meretricibus,uenit,occidisti illi uitulum

sagina-

saginatum. ✝ At ipse dixit illi, Fi- 31
li, tu semper mecum es, & omnia
mea tua sunt. ✝ epulari autem, & 32
gaudere oportebat, quia frater tuus
hic, mortuus erat, & reuixit, pe-
rierat, & inuentus est.

CAP. XVI.

Dicebat autem, & ad discipulos 1
suos, Homo quidam erat diues
qui habebat uillicum: & hic dif-
famatus est apud illum, quasi dissipas-
set bona ipsius. ✝ Et uocauit illum, 2
& ait illi, Quid hoc audio de te?
redde rationem villicationis tuæ: iam
enim non poteris uillicare. ✝ Ait au- 3
tem uillicus intra se, Quid faciam,
quia Dominus meus aufert a me vil-
licationem? fodere non ualeo, men-
dicare erubesco. ✝ Scio quid faciam, 4
ut cum amotus fuero a uillicatione,
recipiant me in domos suas. ✝ Con- 5
uocatis itaque singulis debitoribus Do-
mini sui, dicebat primo, Quantum
\\ batos G. debes Domino meo? ✝ At ille di- 6
Hier. q. 6 xit, Centum \\ cados' olei. Dixitq.
ad Alga- illi, Accipe cautionem tuam: & se-
siam. de, cito scribe quinquaginta. ✝ De- 7
inde alij dixit, Tu uero quantum de-
bes? Qui ait, Centum coros tritici.
Ait illi, Accipe literas tuas, & scribe
octoginta. ✝ Et laudauit Dominus vil- 8
licum iniquitatis, quia prudenter fe-
cisset: quia filij huius seculi, pru-
dentiores filijs lucis in generatione sua
sunt. ✝ Et ego uobis dico, facite uo- 9
bis amicos de mammona iniquitatis:
ut cum defeceritis, recipiant uos in
æterna tabernacula. ✝ Qui fidelis est 10
in minimo, & in maiori fidelis est:
& qui in modico iniquus est, & in
maiori iniquus est. ✝ Si ergo in iniquo 11
\\ credet mammona fideles non fuistis: quod
MS 8. 8 G. 8 uerum est quis \\ credat' vobis?
Mat. 6. 24. ✝ Et si in alieno fideles non fuistis: 12
quod uestrum est, quis dabit uobis?
✝ ‖ Nemo seruus potest duobus Do- 13
minis seruire, aut enim unum odiet,
& alterum diliget: aut uni adhære-
bit, & alterum contemnet: non po-
testis Deo seruire, & mammonæ.
** & G.* ✝ Audiebant autem omnia hæc * Pha- 14
risæi qui erant auari: & deridebant il-
lum. ✝ Et ait illis, Vos estis qui iu- 15
stificatis uos coram hominibus, Deus
autem nouit corda uestra: quia quod
Mat. 11. hominibus altum est, abominatio est
12. ante Deum. ✝ ‖ Lex, & prophetæ, 16
Mat. 5. 18. usque ad Iohannem. ex eo regnum
Dei euangelizatur, & omnis in illud
uim facit. ✝ ‖ Facilius est autem cœ- 17
Mat. 5. 32 lum, & terram præterire, quàm de
Mar. 10. lege unum apicem cadere. ✝ ‖ Om- 18
11. nis qui dimittit uxorem suam, & al-
1Cor. 7. 10 teram ducit, mœchatur: & qui dimis-
sam a uiro ducit, mœchatur. ✝ Ho- 19
\\ qui MS. mo quidam erat diues \\ &' induceba-
tur purpura, & bysso: & epulabatur
quotidie splendide. ✝ Et erat quidam 20
mendicus nomine Lazarus, qui iace
bat ad ianuam eius, vlceribus plenus:

21 ✝ cupiens saturari de micis, quæ cade-
bant de mensa diuitis, * sed & ca- ** & nemo*
nes ueniebant, & lingebant ulcera e- *illi dabat*
22 ius. ✝ Factum est autem ut morere- *MS 8. 9.*
tur mendicus, & portaretur ab Ange-
lis in sinum Abrahæ. Mortuus est au-
tem, & diues: & sepultus \\ est in in-
23 ferno. ✝ Eleuans autem' oculos suos *\\ est. Et in*
cum esset in tormentis, uidit Abra- *inferno e-*
ham a longe, & Lazarum in sinu e- *leuãs Aug.*
24 ius. ✝ & ipse clamans dixit, Pater *serm. 25.*
Abraham, miserere mei, & mitte La- *de diuersis*
zarum, ut intingat extremum digiti *& alibi.*
sui in aquam, ut refrigeret linguam *G. 8.*
meam, quia crucior in hac flamma.
25 ✝ Et dixit illi Abraham, Fili, recorda-
re, quia recepisti bona in uita tua, &
Lazarus similiter mala: nunc autem
26 hic consolatur, tu uero cruciaris. ✝ &
in his omnibus, inter nos, & uos \\ *\\ chasma*
chaos' magnum firmatum est: ut hi *est Græce,*
qui uolunt hinc transire ad uos, non *quod hiatũ*
possint, neque inde huc transmeare. *significat.*
27 ✝ Et ait, Rogo ergo te pater ut mit- *cuius signi-*
tas eum in domum patris mei. habeo *ficationis*
28 enim quinque fratres: ✝ ut testetur il- *est & Sy-*
lis. ne & ipsi ueniant in hunc locum *riaca vox*
29 tormentorum. ✝ Et ait illi Abraham,
Habent Moysen, & prophetas: audiant
30 illos. ✝ At ille dixit, Non pater A-
braham: sed si quis ex mortuis ierit
31 ad eos, pœnitentiam agent. ✝ Ait
autem illi, Si Moysen, & Prophetas
non audiunt, neque si quis ex mor-
tuis resurrexerit, credent.

CAP. XVII.

1 ET ait ad discipulos suos, Impos-
sibile est ut non ueniant scanda-
la: ‖ uæ autem illi per quem ue-
2 niunt. ✝ ‖ Vtilius est illi si lapis mo- *Mat. 18. 7.*
laris imponatur circa collum eius, & *Mar. 9. 42.*
proiiciatur in mare, quàm ut scanda-
3 lizet unum de pusillis istis. ✝ Attendi-
te uobis, ‖ Si peccauerit in te' frater
tuus, increpa illum: & si pœnitentiam *Matt. 18*
4 egerit, dimitte illi. ✝ Et si septies in *21.*
die peccauerit in te, & septies in die *Leu. 19.*
conuersus fuerit ad te, dicens, Pœni- *17.*
5 tet me, dimitte illi. ✝ Et dixerunt Apo- *Eccli 19.*
stoli Domino, Adauge nobis fidem. *13.*
6 ✝ ‖ Dixit autem Dominus, Si haberetis *-19 MS 8.*
fidem sicut granum sinapis, diceretis *Matt. 17*
huic arbori moro, Eradicare, & trans- *20.*
plantare in mare, & obediret uobis.
7 ✝ Quis autem uestrum habens seruum
arantem aut pascentem, * qui regresso ** boues O.*
de agro dicat illi, Statim, Transi, recum- ** oues.*
8 be: ✝ & non \\ dicit' ei, Para quod cœ- *Amb. G. 8.*
nem, & præcinge te, & ministra mihi do- *\\ dicas 7*
nec manducem, & bibam, & post hæc *MS 8. 8.*
9 tu manducabis, & bibes? ✝ Nunquid
gratiam habet seruo illi, quia fecit, quæ
10 ei imperauerat? ✝ Non puto. Sic & uos
cum feceritis omnia quæ præcepta sunt
vobis, dicite, Serui inutiles sumus: quod
11 debuimus facere, fecimus. ✝ Et factum
est, dum iret in Ierusalem, transibat per
12 mediam Samariam, & Galilæam. ✝ Et
cum ingrederetur quoddam castellum, oc-
currerunt ei decem uiri leprosi, qui ste-

terunt

terunt a longe. ♦ & leuauerunt uocem, 13
dicentes, Iesu præceptor, miserere no-
Leu.14.2 stri. ♦ Quos ut uidit, dixit, Ite, ‖ ostendi- 14
te uos sacerdotibus. Et factum est dum
irent, mundati sunt. ♦ Vnus autem ex 15
illis, ut uidit quia mundatus est: regressus
est, cum magna uoce magnificans Deum,
♦ & cecidit in faciem ante pedes eius, gra- 16
tias agens: & hic erat Samaritanus. ♦ Re- 17
spondens autem Iesus, dixit, Nonne de-
cem mundati sunt? & nouem ubi sunt?
♦ Non est inuentus qui rediret, & daret 18
gloriã Deo, nisi hic alienigena. ♦ Et ait illi, 19
Surge, uade: quia fides tua te saluum fecit:
♦ Interrogatus autem a Pharisæis, Quan- 20
do uenit regnum Dei? respondit eis, & di-
xit, Non uenit regnum Dei cum obserua-
tione: ♦ neque dicent, Ecce hîc, aut ecce 21
illic. Ecce enim regnum Dei intra uos
est. ♦ Et ait ad discipulos suos, Venient 22
dies quando desideretis uidere unum
Matt.24. diem filii hominis: & non uidebitis. ♦ ‖ Et 23
25. dicent uobis, Ecce hîc & ecce illic. No-
Mar.13 lite ire, neque sectemini. ♦ nam sicut ful- 24
21. gur coruscans de sub cœlo, in ea quæ sub
cœlo sunt, fulget: ita erit filius hominis
in die sua. ♦ Primum autem oportet illum 25
multa pati, & reprobari a generatione
Matt.24. hac. ♦ ‖ Et sicut factum est in diebus Noe, 26
38. ita erit & in diebus filii hominis. ♦ Ede- 27
Gen.7.5. bant, & bibebant, uxores ducebant, & da-
bantur ad nuptias, usque in diem qua in-
trauit Noe in arcam: & uenit diluuium,
Ge.19.24. & perdidit omnes. ♦ Similiter ‖ sicut fa- 28
ctum est in diebus Lot: Edebant & bibe-
bant; emebant, & uendebant; plantabant,
& ædificabant: ♦ qua die autem exiit 29
Lot a Sodomis, pluit ignem & sulphur de
cœlo, & omnes perdidit: ♦ secundum hæc 30
erit qua die filius hominis reuelabitur.
♦ In illa hora qui fuerit in tecto, & uasa 31
eius in domo, ne descendat tollere illa:
& qui in agro, similiter non redeat retro.
Sup.9.24. ♦ Memores estote uxoris Lot. ♦ ‖ Quicun- 32
Matt.10 que quæsierit animam suam saluam fa- 33
39. cere, perdet illam: & quicunque perdi-
Mar.8.35 derit illam, uiuificabit eam. ♦ Dico uobis, 34
Ioã.12.25 ‖ in illa nocte erunt duo in lecto uno: unus
Matt.24 assumetur, & alter relinquetur: ♦ duæ 35
40. erunt molentes in unum: una assumetur,
1 Th.4.17 & altera relinquetur. duo in agro: unus
assumetur, & alter relinquetur. ♦ Respõ- 36
dentes dicunt illi, Vbi Domine? ♦ Qui di- 37
Matt.24 xit illis, Vbicunque fuerit corpus, illuc
41. congregabuntur & aquilæ.

CAP. XVIII.

DIcebat autem & parabolam ad il- 1
Eccli.18. los quoniam oportet ‖ semper ora-
22. re & non deficere, ♦ dicens, Iudex 2
1 Th.5.17 quidam erat in quadam ciuitate, qui Deũ
non timebat, & hominem non reuere-
batur. ♦ Vidua autem quædam erat in 3
ciuitate illa: & ueniebat ad eum, dicens,
Vindica me de aduersario meo. ♦ Et no- 4
lebat per multum tempus. Post hæc au-
tem dixit intra se, Etsi Deum non timeo,
nec hominem reuereor: ♦ tamen quia 5
molesta est mihi hæc uidua, uindicabo
illam, ne in nouissimo ueniens suggillet
me. ♦ Ait autem Dominus, Audite quid 6
iudex iniquitatis dicit: ♦ Deus autem 7
non faciet uindictam electorum suorum
clamantium ad se die ac nocte: & patien-
8 tiam habebit in illis? ♦ Dico uobis quia
cito faciet uindictam illorum. Verum-
tamen filius hominis ueniens, putas, in-
9 ueniet fidem in terra? ♦ Dixit autem &
ad quosdam qui in se confidebant tam
quam iusti, & aspernabantur cæteros,
10 parabolam istam: * ♦ Duo homines * dicens
ascendebant in templum ut orarent; unus
11 Pharisæus, & alter publicanus. ♦ Pha-
risæus stans, hęc apud se orabat: Deus
gratias ago tibi, quia non sum sicut cæte-
ri hominum: raptores, iniusti, adulteri:
12 uelut etiam hic publicanus. ♦ ieiuno bis
in sabbatho: decimas do omnium quæ
13 possideo. ♦ Et publicanus a longe stans,
nolebat nec oculos ad cœlum leuare: sed
percutiebat pectus suũ, dicens, Deus pro-
14 pitius esto mihi peccatori. ♦ Dico uobis,
descendit hic iustificatus in domum suam Sup.14.11
ab illo, ‖ quia omnis qui se exaltat, humi- Matt.23.
liabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. 12.
15 ♦ ‖ Afferebant autem ad illum & infan- Matt.19.
tes, ut eos tangeret. Quod cum uiderẽt 13.
16 discipuli, increpabant illos. ♦ Iesus au- Mar.10.
tem conuocans illos, dixit, Sinite pueros 13.
uenire ad me, & nolite uetare eos, ta-
17 lium est enim regnum Dei. ♦ Amen di-
co uobis, quicunque non acceperit re-
gnum Dei sicut puer, non intrabit in il-
18 lud. ♦ ‖ Et interrogauit eum quidã prin- Matt.19.
ceps, dicens, Magister bone, quid faciens 16.
19 uitam æternam possidebo? ♦ Dixit autem Mar.10.
ei Iesus, Quid me dicis bonum? nemo 17.
20 bonus nisi solus Deus. ♦ Mandata nosti: Exo.20.
‖ Non occides, Non mœchaberis, Non 13.
furtum facies, Non falsum testimonium
dices, Honora patrem tuum & matrem.
21 ♦ Qui ait, Hæc omnia custodiui a iuuen-
22 tute mea. ♦ Quo audito, Iesus ait ei, Ad-
huc unum tibi deest: omnia quæcunque
habes uende, & da pauperibus, & habe-
bis thesaurum in cœlo: & ueni, sequere
23 me. ♦ His ille auditis, contristatus est: quia
24 diues erat ualde. ♦ Videns autem Iesus
illum tristem factum, dixit, Quàm dif-
ficile, qui pecunias habent in regnum
25 Dei intrabunt? ♦ Facilius est enim came-
lum per foramen acus transire, quàm
26 diuitem intrare in regnum Dei. ♦ Et di-
27 xerunt qui audiebant, ♦ Et quis potest sal-
uus fieri? Ait illis, Quæ impossibilia sunt
apud homines, possibilia sunt apud
28 Deum. ♦ Ait autem Petrus, Ecce, nos di-
29 misimus omnia, & secuti sumus te. ♦ Qui
dixit eis, Amen dico uobis, nemo est qui
reliquit domum aut parentes, aut fratres,
aut uxorem, aut filios propter regnum
30 Dei, ♦ & non recipiat multo plura in hoc
tempore, & in sæculo uenturo uitã æter-
31 nam. ♦ ‖ Assumpsit autem Iesus duode- Matt.2
cim, & ait illis, Ecce ascendimus Ieroso- 17.
lymam, & consummabuntur omnia quæ Mar.1
scripta sunt per prophetas de filio homi- 32.
32 nis. ♦ tradetur enim Gentibus, & illude-
33 tur, & flagellabitur, & conspuetur: ♦ &
postquam flagellauerint, occident eum,
34 & tertia die resurget. ♦ Et ipsi nihil hó- Matt.2
rum intellexerunt, & erat uerbum istud 29.
absconditum ab eis, & non intelligebant Mar.1
35 quæ dicebantur. ♦ ‖ Factum est autem, 46.

cum

cum appropinquaret Iericho, cæcus qui-
dam sedebat secus uiam, mendicans. ♦ Et 36
cum audiret turbam prętereuntem, inter
rogabat quid hoc esset. ♦ Dixerunt autem 37
ei, quod Iesus Nazarenus transiret. ♦ Et 38
clamauit dicens, Iesu fili Dauid miserere
mei. ♦ Et qui præibant, increpabant eum 39
ut taceret. Ipse uero multo magis clama-
bat, Fili Dauid miserere mei. ♦ Stans au- 40
tem Iesus, iussit illum adduci ad se. Et cum
appropinquasset, interrogauit illum, ♦ di- 41
cens, Quid tibi uis faciam? At ille dixit: Do-
mine, ut uideam. ♦ Et Iesus dixit illi, Respi- 42
ce, fides tua te saluum fecit. ♦ Et confestim 43
uidit & sequebatur illũ magnificans Deũ.
Et omnis plebs vt uidit, dedit laudem Deo.

CAP. XIX.

ET ingressus perambulabat Iericho. 1
♦ Et ecce uir nomine Zachæus: & hic 2
princeps erat publicanorum, & ipse
diues. ♦ & quærebat uidere Iesum, quis es- 3
set: & non poterat præ turba, quia statura
pusillus erat. ♦ Et præcurrens ascendit in 4
arborem sycomorum ut uideret eum: quia
inde erat transiturus. ♦ Et cum uenisset ad 5
locum suspiciens Iesus uidit illum, & dixit
ad eum, Zachæe, festinans descende: quia
hodie in domo tua oportet me manere
♦ Et festinans descendit, & excepit illũ gau 6
dens. ♦ Et cum uiderent omnes, murmura- 7
bant, dicentes, quod ad hominem peccato-
ᵛ Iesum MS.s. rem diuertisset. ♦ Stans autem Zachæus 8
dixit ad ᵛ Dominum, Ecce dimidium bo-
norum meorum, Domine, do pauperibus:
& siquid aliquem defraudaui, reddo qua
druplum. ♦ Ait Iesus ad eum, Quia hodie sa 9
Matt. 18 12. lus domui huic facta est: eo quòd & ipse
filius sit Abrahæ. ♦ ¶ Venit enim filius homi 10
nis quærere, & saluũ facere quod perierat.
♦ Hæc illis audientibus adiiciens, dixit pa- 11
rabolam, eo quòd esset prope Ierusalem;
& quia existimarent quòd confestim re-
gnum Dei manifestaretur. ♦ Dixit ergo, 12
¶ Homo quidam nobilis abiit in regionem Matt. 25.
longinquã accipere sibi regnum, & reuer- 13.
13 ti. ♦ Vocatis autẽ decẽ seruis suis, dedit eis
decẽ mnas, & ait ad illos, Negociamini dũ
14 uenio. ♦ Ciues autem eius oderant eum: &
miserunt legationem post illum, dicentes,
15 Nolumus hũc regnare super nos. ♦ Et factũ
est ut rediret accepto regno: & iussit uo- -6MS.6.5
cari seruos, quibus dedit pecuniam: ut sci-
16 ret quantum quisq; negociatus esset. ♦ Ve-
nit autẽ primus dicens, Domine, mna tua
17 decẽ mnas acquisiuit. ♦ Et ait illi, Euge bo-
ne serue, quia in modico fuisti fidelis, eris
potestatem habens super decem ciuitates.
18 ♦ Et alter venit, dicens, Dñe, mna tua fecit
19 quinq; mnas. ♦ Et huic ait, & tu esto super
20 quinque ciuitates. ♦ Et alter venit, dicens,
Dñe, ecce mna tua quã habui repositam in
21 sudario. ♦ timui enim te, quia homo au-
sterus es: tollis quod non posuisti, & metis
22 quod non seminasti. ♦ Dicit ei, De ore tuo
te iudico serue nequam. sciebas quod ego
homo austerus sum, tollens quod non po-
23 sui, & metens quod non seminaui: ♦ & qua-
re non dedisti pecuniã meam ad mensam,
& ego ueniens cum vsuris vtique exegissẽ
24 illam? ♦ Et astantibus dixit, Auferte ab illo
mnam, & date illi qui decem mnas habet.
25 ♦ Et dixerunt ei, Domine, habet decem
26 mnas. ♦ ¶ Dico autem uobis, quia omni ha- Sup. 8.18
bẽti dabitur: * ab eo autẽ qui non habet, & Matt. 13.
27 quod habet auferetur ab eo. ♦ Verumtamẽ 12. 25.29
inimicos meos illos qui noluerunt me re- Mar. 4.25
gnare super se, adducite huc: & interficite * & abun
28 ante me. ♦ ¶ Et his dictis, præcedebat ascen- dabit MS.
29 dens Ierosolymã. ♦ Et factũ est, ¶ cũ appro- 6.9.
pinquasset ad Bethphage, & Bethaniã ad Mat. 21.1
montẽ qui uocatur Oliueti, misit duos di- Mar. 11.1
30 scipulos suos, ♦ dicens, Ite in castellũ quod
cõtra * est: in quod introeuntes, inuenietis * nos o.
pullum asinæ alligatum, cui nemo unquã
hominum sedit: soluite illum, & adducite.
31 ♦ Et siquis vos interrogauerit, Quare sol-

desiderat. ♦ Abierunt autē qui missi erant: 32
& inuenerunt sicut dixit illis, stantē pullū.

34 eius ad illos, Quid soluitis pullum? ♦ At illi
dixerunt, Quia Dominus eum necessariū

Ioā.12.14 habet. ♦¶ Et duxerunt illum ad Iesum. Et ia 35
ctantes uestimenta sua supra pullum, im-
posuerunt Iesum. ♦ Eunte autē illo subster 36
nebant uestimēta sua in uia. ♦ Et cū appro- 37
pinquaret iam ad descēsum Montis oliue-
ti, cęperunt omnes turbę \\ descendentium'
\\ discipulorum gaudentes laudare Deum uoce magna, su-
5. M. 8. & 8. per omnibus quas uiderant uirtutibus, ♦ di 38
centes, Benedictus qui uenit rex in nomi-
ne Dominī, pax in cęlo: & gloria in excel-
sis. ♦ Et quidam Pharisęorum de turbis, di- 39
xęrunt ad illum, Magister increpa discipu-

40 los tuos. ♦ Quibus ipse ait, Dico uobis, quia
41 si hi tacuerint, lapides clamabunt. ♦ Et ut
appropinquauit, uidens ciuitatem, fleuit
42 super illam, dicens, ♦ Quia si \\ cognouis- *\\ scires*
ses & tu, & quidem in hac die tua, quę ad *Hie. in c. 2*
pacē tibi. nunc autē abscōdita sunt ab ocu- *Michæa,*
43 lis tuis. ♦ Quia uenient dies in te: & circū- *& alibi.*
dabūt te inimici tui uallo, & circundabūt
44 te; & coangustabunt te undique; ♦ & ad ter
ram prosternent te, & filios tuos qui in te *Mat. 24.2.*
sunt. ¶ & non relinquent in te lapidem su- *Mar. 13.2.*
per lapidem: eo quòd non cognoueris tē- *Infr. 21.6.*

Matt. 21 12. pus uisitationis tuę. ♦ ¶ Et ingressus in 45
Mar. 11. 17. templum, cœpit eiicere uendentes in illo

46 & ementes, dicens illis, Scriptum est, *Isa. 56.7.*
Quia domus mea, domus orationis est.

¶ Vos

Ier.7.11. ‖ Vos autem fecistis illam speluncā latro-
num.† Et erat docens quotidie in templo. 47
Principes autem sacerdotum & Scribæ &
Principes plebis quærebāt illū perdere:† & 48
nō inueniebāt qd facerēt illi. Omnis enim
populus suspensus erat, audiens illum.

CAP. XX.

Matt.21 23. Mar.11. 27. ET factum est: in una dierū docente 1
illo populum in templo & euangeli-
zante, conuenerunt principes sacer-
dotū & Scribæ cū senioribus, † & aiunt di- 2
centes ad illū, Dic nobis, in qua potestate
hæc facis? aut, Quis est qui dedit tibi hanc
potestatē? † Respondens autē Iesus, dixit 3
ad illos, Interrogabo uos & ego unū uer-
bū: respondete mihi, † Baptismus Iohānis 4
de cælo erat, an ex hominibus? † At illi co- 5
gitabant intra se, dicentes, Quia si dixeri-
mus, De cœlo; dicet, Quare ergo non cre-
didistis illi? † Si autē dixerimus, Ex homi- 6
nibus plebs uniuersa lapidabit nos: certi
sunt enim Iohannē prophetā esse. † Et re- 7
sponderunt se nescire unde esset. † Et Iesus 8
ait illis, Neq; ego dico uobis in qua pote-
state hæc facio. † Cœpit autē dicere ad ple- 9
*Matt.21 33. Mar.12.1 Isa.5.1. Ier.2.21. * quidam MS G q.5. * uindemia 6 MS. Amb. legisse uidetur fructuum. * uenite G.8.* bē parabolā hanc, ‖Homo * plantauit ui-
neam, & locauit eam colonis: & ipse pere-
gre fuit multis temporibus. † Et in tēpore 10
* misit ad cultores seruū, ut de fructu ui-
neæ darent illi. Qui cæsum dimiserūt eū
inanē. † Et addidit alterū seruū mittere. 11
Illi aūt hunc quoque cædentes & afficiē-
tes contumelia, dimiserunt inanē. † Et ad- 12
didit tertiū mittere: qui & illū uulneran-
tes eiecerunt. † Dixit aūt dñs uineæ, Quid 13
faciā? mittam filium meum dilectum: for-
sitan cū hunc uiderint, uerebuntur. † Quē 14
cum uidissent coloni, cogitauerunt intra
se, dicentes, Hic est hæres, * occidamus il-
lū, ut nostra fiat hæreditas. † Et eiectū illū 15
extra uineam, occiderunt. Quid ergo fa-
ciet illis dñs uineæ? † ueniet, & perdet co- 16
lonos istos, & dabit uineam aliis. Quo au-
dito, dixerunt illi, Absit. † Ille autem aspi- 17
ciens eos ait, Quid est ergo hoc quod scri-
Psa.117. 22. Act.4 11 Ro.9.33. 1 Pe.2.8. Isa.28. Matt.21 42. ptū est, ‖ Lapidem quem reprobauerunt
ædificantes, hic factus est in caput anguli?
† Omnis qui ceciderit super illum lapidē, 18
conquassabitur: super quem autem ceci-
derit, comminuet illum. † Et quærebant 19
principes sacerdotum & Scribæ mittere in
illum manus illa hora: & timuerunt po-
pulum. cognouerunt enim quod ad ipsos
Matt.22 15. Mar.12. 13. \\ ut 6 MS G. dixerit similitudinē hanc. † ‖Et obseruan- 20
tes, miserunt insidiatores qui se iustos si-
mularent: ut caperent eum in sermone, \\
& 'traderent illū principatui & potestati
præsidis. † Et interrogauerunt eum, dicen- 21
tes, Magister, scimus quia recte dicis & do-
ces: & non accipis personam, sed uiā Dei
in ueritate doces. † licet nobis tributū da- 22
re Cæsari, an non? † Considerans autē do- 23
lum illorum, dixit ad eos, Quid me tē-
tatis? † Ostendite mihi denarium: Cuius 24
habet imaginem & inscriptionem? Re-
spondentes dixerunt, Cæsaris. † Et ait illis. 25
Ro.13.7. ‖Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari:
& quæ sunt Dei, Deo. † Et non potuerunt 26
Matt.22 23. Mar.12. 18. uerbum eius reprehendere coram plebe:
& mirati in responso eius, tacuerūt. † ‖Ac- 27
cesserunt autem quidam Sadducæorum
qui negant esse resurrectionem, & in-

28 terrogauerunt eum, † dicentes, Magister,
Moyses scripsit nobis, ‖ Si frater alicuius *Deu.25*
mortuus fuerit habens uxorem, & hic si-
ne liberis fuerit, ut accipiat eam frater
eius uxorem, & suscitet semen fratri suo.
29 † septem ergo fratres erant: & primus ac-
30 cepit uxorē, & mortuus est sine filiis. † Et
sequens accepit illam, & ipse mortuus est
31 sine filio. † Et tertius accepit illā. Similiter
& omnes septē, & non reliquerunt semē,
32 & mortui sunt. † Nouissime omniū mor-
33 tua est & mulier. † In resurrectione ergo,
cuius eorū erit uxor? siquidem septē ha-
34 buerunt eā uxorē. † Et ait illis Iesus, Filii
huius seculi nubunt, & traduntur ad nu-
35 ptias: † illi uero qui digni habebuntur se-
culo illo & resurrectione ex mortuis, ne-
36 que \\ nubunt, neq; ducunt' uxores. † neq; *\\ nub...*
*ultra mori poterūt, æquales enim ange- *neq; c...*
lis sunt: & filii sunt Dei, cū sint filii resur- *cent M...*
37 rectionis. † Quia uero resurgant mortui, *R.G.*
& Moyses ostendit, secus rubū sicut dicit **enim*
‖ Dñm, Deū Abrahā, & Deū Isaac, & Deū *M 8. G*
38 Iacob. † Deus aūt nō est mortuorū, sed ui- *Exo.3*
39 uorū omnes enim uiuunt ei. † Respōden- *Matt.*
tes aūt quidā Scribarū, dixerunt ei, Magi- *32.*
40 ster, bene dixisti. † Et amplius non audebāt *Mar.*
41 eū quicquā interrogare. † Dixit autē ad il- *26.*
los, Quomodo dicunt Christū, filium esse
42 Dauid? † & ipse Dauid dicit in libro Psal-
morū, ‖ Dixit Dñs Dño meo, sede a dextris *Mar.*
43 meis, † donec ponam inimicos tuos, sca- *44.*
44 bellum pedum tuorum? † Dauid ergo Do- *Mar.*
minum illum uocat: & quomodo filius *36.*
45 eius est? † Audiente autem omni populo, *Ps.10*
46 dixit discipulis suis, † ‖Attendite a Scribis *Mat.23*
qui uolunt ambulare in stolis, & amant *Mar.*
salutationes in foro, & primas cathedras *36.*
in synagogis, & primos discubitus in con- *Sup.1*
47 uiuiis. † qui deuorant domos uiduarum: *43.*
simulantes longam orationem. Hi acci-
pient damnationem maiorem.

CAP. XXI.

1 RESpiciens autem, uidit eos qui mit- *Mar.*
tebant munera sua in gazophyla- *42.*
2 ciū diuites. † Vidit autem & quādā
uiduam pauperculam mittentem æra mi-
3 nuta duo. † Et dixit, Vere dico uobis, quia
uidua hæc pauper, plus quam omnes mi-
4 sit. † nam omnes hi, ex abundanti sibi mi-
serunt in munera Dei: hæc autem ex eo
quod deest illi, omnem uictum suum quē
5 habuit, misit. † Et quibusdam dicentibus
de templo quod bonis lapidibus & donis
6 ornatum esset, dixit: † Hæc quæ uidetis,
‖ uenient dies in quibus non relinquetur *Mat.2*
lapis super lapidem qui non destruatur. *Mar 1*
7 † Interrogauerunt autē illū, dicentes, Præ- *Sup.1*
ceptor, quando hæc erunt: & quod signū *44.*
8 cum fieri incipient? † Qui dixit, Videte ne
seducamini. multi enim uenient in no-
mine meo, dicentes quia ego sum: & tēpus
appropinquauit, nolite ergo ire post eos.
9 † Cum autem audieritis prœlia & sedi-
tiones, nolite terreri: oportet primum
10 hæc fieri, sed nondum statim finis. † Tunc
dicebat illis, Surget gens contra gentem,
11 & regnum aduersus regnum. † Et terræ-
motus magni erunt per loca, & pestilen-
tiæ, & fames. terroresq; de cœlo, & signa
12 magna erunt. † Sed ante hæc omnia inii-
cient uobis manus suas: & persequentur

tradentes in synagogas & custodias, trahen-
tes ad reges & præsides propter nomen
meũ, ¶contingет autem uobis in testimo- 13
niũ. ¶ Ponite ergo in cordibus uestris non 14
præmeditari quemadmodum respondea-
tis. ¶ ego enim dabo uobis os & sapientiã: 15
cui non poterunt resistere & contradice-
re omnes aduersarii uestri. ¶ Trademini 16
autem a parentibus & fratribus, & cogna-
tis & amicis: & morte afficient ex uobis.
¶ & eritis odio omnibus * propter nomen 17
*hominibus Mt 9. meũ: ¶& capillus de capite uestro nõ peri- 18
bit. ¶ In patientia uestra possidebitis ani- 19
Matt. 24 15. mas uestras. ¶Cũ autẽ uideritis circũdari 20
ab exercitu Ierusalẽ: tũc scitote quia ap-
Mar. 13. 14. propinquauit desolatio eius. ¶tunc qui in 21
Iudæa sunt, fugiant ad montes: & qui in
Dan. 9. 27 medio eius, discedãt: & qui in regionibus,
nõ intrẽt in eã. ¶ quia dies ultionis hi sũt, 22
ut impleantur omnia quæ scripta sũt. ¶Væ 23
autẽ prægnãtibus & nutrientibus in illis
diebus erit enim pressura magna super
terrã, & ira populo huic. ¶Et cadent in ore 24
gladii: & captiui ducentur in omnes gẽtes.
& Ierusalẽ calcabitur a Gentibus: donec
Matt. 24 29. impleantur tẽpora nationũ. ¶Et erunt si- 25
gna in Sole & Luna & Stellis: & in terris
Mar. 13. 24. pressura gentiũ præ confusione sonitus
maris & fluctuũ, ¶arescẽtibus hominibus 26
Isa. 13. 10 præ timore & expectatione, quæ superue-
Eze. 32. 7 niẽt uniuerso orbi. nã uirtutes cęlorũ mo-
Ioel. 3. 15 uebuntur: ¶ & tunc uidebunt filiũ homi- 27
nis uenientẽ in nube cũ potestate magna
& maiestate. ¶His autẽ fieri incipientibus, 28
Ro. 8. 23. respicite & leuate capita uestra: quoniã
appropinquat redẽptio uestra. ¶Et dixit il- 29
lis similitudinem, ¶Videte ficulneã & om- 30
nes arbores: cũ producunt iã ex se fructũ,
scitis quoniam prope est æstas. ¶Ita & uos 31
cũ uideritis hęc fieri, scitote quoniã prope
est regnũ Dei. ¶Amen dico uobis quia nõ 32

præteribit generatio hæc, donec omnia
33 fiant. ¶Cęlũ & terra transibunt: uerba au-
34 tẽ mea nõ transibunt. ¶Attendite autem
uobis, ne forte grauentur corda uestra in
crapula & ebrietate & curis huius uitæ: &
35 superueniat in uos repentina dies illa. ¶tan-
quã laqueus enim superueniet in omnes
36 qui sedent super faciẽ omnis terræ. ¶Vigi-
late itaque, omni tẽpore orantes, ut digni
habeamini fugere ista omnia quæ futura
37 sunt, & stare ante filiũ hominis. ¶Erat au-
tem diebus docens in templo: noctibus
uero, exiens, morabatur in monte qui uo-
38 catur Oliueti. ¶ Et omnis populus manі-
cabat ad eum in templo audire eum.

CAP. XXII.

1 APpropinquabat autem dies festus
2 Azymorũ, qui dicitur Pascha: ¶ &
quærebant principes sacerdotũ &
Scribæ, quomodo eũ interficerent: time-
3 bant uero plebẽ. ¶ Intrauit autẽ satanas
in Iudã qui cognominabatur Iscariotes,
4 unum de duodecim. ¶ & abiit, & locutus
est cũ principibus sacerdotum & magi-
5 stratibus, quẽadmodũ illũ traderet eis. ¶Et
gauisi sunt, & pacti sunt pecuniã illi dare.
6 ¶Et spopondit. Et quærebat opportunitatẽ
7 ut traderet illũ sine turbis. ¶Venit autem
dies Azymorũ, in qua necesse erat occidi
8 Pascha. ¶Et misit Petrũ & Iohannẽ dicens,
Euntes parate nobis pascha, ut manduce-
9 mus. ¶ At illi dixerunt, Vbi uis paremus?
10 ¶ Et dixit ad eos, Ecce, introeuntibus uo-
bis in ciuitatẽ, occurret uobis homo *am-
phorã aquę portãs: sequimini eũ in domũ
11 in quã intrat, ¶ & dicetis patrifamilias do-
mus. Dicit tibi Magister, Vbi est diuersoriũ
ubi pascha cũ discipulis meis manducem?
12 ¶ Et ipse ostendet uobis cœnaculum ma-
13 gnum stratum: & ibi parate. ¶ Euntes au-
tem inuenerunt sicut dixit illis, & para-

Matt. 26 20. uerunt pascha. ¶Et cum facta esset hora, 14
discubuit, & duodecim Apostoli cum

15 eo. ¶ & ait illis, Desiderio desideraui hoc
pascha manducare uobiscum, antequam *Mar. 14. 17.*
patiar.

patiar. ¶ Dico enim uobis, quia ex hoc non 16
manducabo illud, donec impleatur in re-
gno Dei. ¶ Et accepto calice, gratias egit, & 17
dixit, Accipite & diuidite inter uos. ¶ dico 18
enim uobis quod non bibam de genera-
tione uitis, donec regnũ Dei ueniat. ¶ ‖ Et 19
accepto pane, gratias egit, & fregit & de-
dit eis, dicens, Hoc est corpus meum quod
pro uobis datur: hoc facite in meam com-
memorationem. ¶ Similiter & calicẽ, post- 20
quam cœnauit, dicens, Hic est calix nouũ
testamentum in sanguine meo, qui pro
uobis funditur. ¶ ‖ Verumtamen ecce ma- 21
nus tradentis me, mecũ est in mensa. ¶ Et 22
quidem filius hominis ‖ secundum quod
definitum est, uadit: uerumtamen uæ ho-
mini illi per quẽ " traditur'. ¶ Et ipsi cœ- 23
perunt quærere inter se, quis esset ex eis
qui hoc facturus esset. ¶ Facta est au- 24
tem, & contentio inter eos, quis eo-
rum uideretur esse maior. ¶ Dixit au- 25
tem eis, ‖ Reges gentium dominantur
eorum: & qui potestatem habent super
eos, benefici uocantur. ¶ Vos autem 26
non sic: sed qui maior est in uobis,
fiat sicut " iunior': & qui præcessor est,
sicut ministrator. ¶ Nam quis maior 27
est, qui recumbit, an qui ministrat?
nonne qui recumbit? Ego autem in
medio uestrum sum, sicut qui mini-
strat: ¶ uos autem estis qui permansi- 28
stis mecum in tentationibus meis. ¶ Et 29
ego dispono uobis sicut disposuit mih[i]

1. Cor. 11 24
Matt. 26 21. Mar. 14. 20. Ioan. 13. 18 Psal. 40. 10
" traditur 1 MS. G. 8.
Matt. 20 25. Mar. 10 42.
" minor MS. 8.

30 pater meus, regnum: ¶ ut edatis, &
bibatis super mensam meam in regno
meo, & sedeatis super thronos iudi-
31 cantes duodecim tribus Israel. ¶ Ait
autem Dominus, " Simon, Simon', ecce Sa-
tanas expetiuit uos ut cribraret sicut tri-
32 ticum: ¶ ego autem rogaui pro te, ut
non deficiat fides tua: & tu aliquando
33 conuersus, confirma fratres tuos. ¶ Qui
dixit ei, Domine, tecum paratus sum,
34 & in carcerem, & in mortem ire. ¶ ‖ Et
ille dixit, Dico tibi Petre, non canta-
bit hodie gallus, donec ter abneges nos-
35 se me. ¶ Et dixit eis, Quando misi uos
‖ sine sacculo, & pera, & calceamentis:
nunquid aliquid defuit vobis? At illi
36 dixerunt; Nihil. ¶ Dixit ergo eis, Sed
nunc qui habet sacculum, " tollat', si-
militer, & peram: & qui non habet,
" vendat' tunicam suam, & " emat' gla-
37 dium. ¶ Dico enim vobis, quoniam
adhuc hoc ‖ quod scriptum est, opor-
tet impleri in me, Et cum iniquis de-
putatus est. Etenim ea quæ sunt de me,
38 finem habent. ¶ At illi dixerunt, Do-
mine, ecce duo gladij hîc. At ille di-
39 xit eis, Satis est. ¶ ‖ Et egressus ibat
secundum consuetudinem in Montem
oliuarum. Secuti sunt autem illum, &
40 discipuli. ¶ Et cum peruenisset ad lo-
cum, dixit illis, Orate, ne intretis in
41 tentationem. ¶ ‖ Et ipse auulsus est ab
eis quantum iactus est lapidis: & posi-

" Simeni, Simon O.
Matt. 26 34. Mar. 14. 30. Mat. 10. 9
" tollet MS. G. 1. 8.
" uendet G. 8.
" emet G. 8.
Isa. 53. 12.
Matt. 26 36. Mar. 14. 32. Ioā. 18. 1
Matt. 26 39. Matt. 14 35.

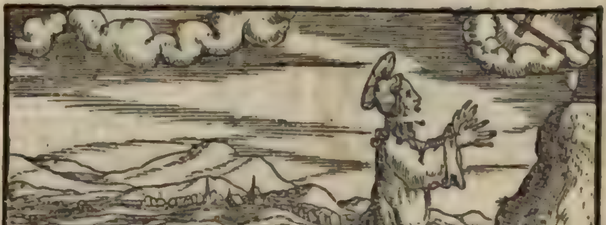

tis genibus, orabat, dicens, Pater, si 42
uis, transfer calicem istum a me: Ve-
rumtamen non mea uoluntas, sed tua
fiat. ¶ Apparuit autem illi Ange- 43
lus de cœlo, confortans eum. Et fa-
ctus in agonia, prolixius orabat. ¶ Et 44
factus est sudor eius sicut guttæ sangui-

45 nis " decurrentis' in terram. ¶ Et cum
surrexisset ab oratione, & uenisset ad
46 discipulos suos, inuenit eos dormien-
tes præ tristitia. ¶ Et ait illis, Quid dor-
mitis? surgite, orate, ne intretis in tenta-
47 tionem. ¶ ‖ Adhuc eo loquente, ec-
ce turba: & qui uocabatur Iudas, vnus

" decurrẽtes G.
Matt. 26 47. Mar. 14. 43. Ioā. 18. 3

de duodecim, antecedebat eos, & ap
propinquauit Iesu, ut oscularetur eum.
✝ Iesus autem dixit illi, Iuda, osculo 48
filium hominis tradis? ✝ Videntes au- 49
tem hi qui circa ipsum erant, quod
futurum erat, dixerunt ei, Domine,
si " percutimus' in gladio'? ✝ Et per- 50
cussit unus ex illis seruum principis sa-
cerdotum: & amputauit auriculam
eius dexteram. ✝ Respondens autem 51
Iesus, ait, Sinite usque huc. Et cum
tetigisset auriculam eius, sanauit eum.
✝ Dixit autem Iesus ad eos qui uene- 52
rant ad se, principes sacerdotum, &
magistratus templi, & seniores, Qua-
si ad latronem existis cum gladijs, &
fustibus? ✝ Cum quotidie vobiscum 53
fuerim in templo, non extendistis ma-
nus in me, sed hæc est hora uestra, &
potestas tenebrarum. ✝ ‖ Comprehen- 54
dentes autem eum, duxerunt ad do-
mum principis sacerdotum: Petrus ue-
ro sequebatur a longe. ✝ ‖ Accenso au- 55
tem igne in medio atrij, & circumse-
dentibus illis, erat Petrus in medio eo-
rum. ✝ Quem cum uidisset ancilla 56
quædam sedentem ad lumen, & eum
fuisset intuita, dixit, Et hic cum illo
erat. ✝ At ille negauit eum, dicens, 57
Mulier, non noui illum. ✝ ‖ Et post 58
pusillum alius uidens eum, dixit, Et
tu de illis es. Petrus uero ait, O ho-
mo non sum. ✝ Et interuallo facto, qua- 59
si horæ unius, ‖ alius quidam affirma-
bat, dicens, Vere & hic cum illo erat.
nam & Galilæus est. ✝ Et ait Petrus, 60
Homo nescio quid dicis. Et continuo ad-
huc illo loquente cantauit gallus. ✝ Et 61
conuersus Dominus respexit Petrum.
Et recordatus est Petrus verbi Domini,
sicut dixerat, ‖ Quia prius quam gal-

" percutie mus G. S.

Matt. 26. 57. Mar. 14. 43. Ioan. 18. 12. 24. Matt. 26. 69. Mar. 14. 66. Ioan. 18. 25. Matt. 26. 73. Mar. 14. 70. Ioan. 18. 26. Matt. 26. 34. Mar. 14. 30. Ioa. 13. 38.

62 lus cantet, ter me negabis. ✝ Et egres-
63 sus foras Petrus fleuit amare. ✝ Et uiri
qui tenebant " illum', illudebant ei, cæ-
64 dentes. ✝ Et uelauerunt eum, & percu-
tiebant faciem eius: & interrogabant
eum dicentes, Prophetiza, quis est qui te
65 percussit? ✝ Et alia multa blasphemantes
66 dicebant in eum. ✝ ‖ Et ut factus est
dies, conuenerunt seniores plebis, & prin
cipes sacerdotum, & Scribæ, & duxerunt
67 illum in concilium suum, dicentes, ✝ Si
tu es Christus dic nobis. Et ait illis, Si
68 uobis dixero, non credetis mihi: ✝ si au-
tem & interrogauero, non respondebi-
69 tis mihi, neque dimittetis. ✝ Ex hoc au-
tem erit filius hominis sedens a dextris
70 uirtutis Dei. ✝ Dixerunt autem omnes,
Tu ergo es filius Dei? Qui ait, Vos dici-
71 tis, quia ego sum. ✝ At illi dixerunt, Quid
adhuc desideramus testimonium? ipsi
enim audiuimus de ore eius.

CAP. XXIII.

1 ET surgens omnis multitudo eo-
rum, duxerunt illum ad Pilatum.
2 ✝ Cœperunt autem illum accusare, di-
centes, Hunc inuenimus subuertentẽ gen-
tem nostram, & prohibentem tributa da-
re Cæsari, & dicentem se Christum regem
3 esse. ✝ ‖ Pilatus autem interrogauit eum,
dicens, Tu es rex Iudæorum? At ille re-
4 spondens ait, Tu dicis. ✝ Ait autem Pila-
tus ad principes sacerdotum, & turbas:
5 Nihil inuenio causæ in hoc homine. ✝ At
illi inualescebant, dicentes, " Commouet'
populum docens per uniuersam Iudæam,
6 incipiens a Galilæa usque huc. ✝ Pilatus
autem audiens Galilæam, interrogauit
7 si homo Galilæus esset. ✝ Et ut cognouit
quod de Herodis potestate esset, remisit
eum ad Herodem, qui & ipse Ierosoly-
8 mis erat illis diebus. ✝ Herodes autem

" Iesum M. S. R. G. S.

Mat. 27. 1. Mar. 15. 1. Ioan. 18. 28.

Mat. 27. 2.

Matt. 22. 21. Mar. 12. 17. Mat. 27. 11. Mar. 15. 2. Ioan. 18. 33.

" Cõmonit M. S. G.

uiso Iesu, gauisus est ualde. erat enim cu- 8
piens ex multo tempore uidere eum, eo
quòd audiret multa de eo: & sperabat si-
gnum aliquod uidere ab eo fieri. ♦ Inter- 9
rogabat autem eum multis sermonibus.
At ipse nihil illi respondebat. ♦ Stabant 10
autem principes sacerdotum & Scribæ
constanter accusantes eum. ♦ Spreuit 11
autem illum Herodes cum exercitu suo:
& illusit indutum ueste alba, & remisit
ad Pilatum. ♦ Et facti sunt amici Herodes 12
& Pilatus in ipsa die, nam antea inimici
erant ad inuicem. ♦ Pilatus autem conuo- 13
catis principibus sacerdotum & magistra-
tibus, & plebe, ♦ dixit ad illos, Obtulistis 14
mihi hunc hominem, quasi auertentem
populum, & ecce ego coram uobis inter-
rogans, ‖ nullam causam inueni in homi-
Ioan. 18. 38. 19. 4. ne isto ex his in quibus eum accusatis.
♦ Sed neque Herodes. nam remisi uos ad 15
illum, & ecce, nihil dignum morte actum
est ei. ♦ Emendatum ergo illum dimittam. 16
♦ Necesse autem habebat dimittere eis 17
per diem festum unum. ♦ Exclamauit 18
autem simul uniuersa turba, dicens, Tolle
hunc, & dimitte nobis Barabbam, ♦ qui 19
erat propter seditionem quandam factam
in ciuitate & homicidium, missus in car-
cerem. ♦ Iterum autem Pilatus locutus est 20
ad eos, uolens dimittere Iesum. ♦ At illi 21
succlamabant, dicentes, Crucifige, cru-
22 cifige eum. ♦ Ille autem tertio dixit ad il-
los, ‖ Quid enim mali fecit iste? nullam *Matt. 27. 23. Mar. 15. 14.*
causam mortis inuenio in eo. corripiam
23 ergo illum, & dimittam. ♦ At illi instabát
uocibus magnis postulantes ut crucifige-
24 retur: & inualescebant uoces eorum. ♦ Et
Pilatus adiudicauit fieri petitionem eo-
25 rum. ♦ Dimisit autem illis eum qui pro-
pter homicidium & seditionem missus
fuerat in carcerem, quem petebant, Iesum
26 uero tradidit uoluntati eorum. ♦ ‖ Et cum *Mat. 27. 32. Mar. 15. 21.*
ducerent eum, apprehenderunt Simo-
nem quendam Cyrenensem uenientem
de uilla: & imposuerunt illi crucem por-
27 tare post Iesum. ♦ Sequebatur autem il-
lum multa turba populi & mulierum: quę
28 plangebant & lamentabantur eum. ♦ Con-
uersus autem ad illas Iesus, dixit, Filiæ Ie-
rusalem, nolite flere super me: sed super
uos ipsas flete, & super filios uestros.
29 ♦ Quoniam, ecce, uenient dies, in quibus *Isa. 2. 19. Osee 10. 8. Apo. 6. 16. 9. 6.*
dicent, Beatæ steriles, & uentres qui non
genuerunt, & ubera quæ non lactaue-
30 runt. ♦ Tunc incipient dicere montibus,
‖ Cadite super nos: & collibus, Operite *Mat. 27. 33. Mar. 15. 22. Ioã. 19. 17.*
31 nos. ♦ Quia si in uiridi ligno hæc faciunt;
32 in arido quid fiet? ♦ Ducebantur autem
& alii duo nequam cum eo, ut interfice-
33 rentur. ♦ ‖ Et postquam uenerunt in locum

qui uocatur Caluariæ, ibi crucifixerunt
eum: & latrones, unum a dextris, & alte-
rum a sinistris. ♦ Iesus autem dicebat, Pa- 34
ter, dimitte illis. non enim sciunt quid fa-
ciunt. Diuidentes uero uestimenta eius,
miserút sortes. ♦ Et stabat populus "exspe- 35
ctans", & deridebant eum principes cum *"spectans M S. R. G. 8.*
eis, dicentes, Alios saluos fecit, se saluum
faciat, si hic est Christus. Dei electus. ♦ Il- 36
ludebant autem ei & milites acceden-
tes, & acetum offerentes ei, * ♦ dicentes, 37 **& 3 MS. G. 8.*
Si tu es Rex Iudæorum, saluú te fac. ♦ Erat 38
autem & superscriptio scripta super eum
literis Græcis, & Latinis, & Hebraicis:
39 Hic est Rex Iudæorum. ♦ Vnus autem de
his qui pendebant latronibus, blasphe-
mabat eum, dicens, Si tu es Christus, sal
40 uum fac temetipsum, & nos. ♦ Respon-
dens autem alter increpabat eum, dicens,
Neque tu times Deum, "quod" in eadem *"qui MS. 8. "quia M S. G.*
41 damnatione es? ♦ Et nos quidem iuste,
nam digna factis recipimus: hic uero ni-
42 hil mali gessit. ♦ Et dicebat ad Iesum, Do-
mine memento mei, cum ueneris in re-

gnum tuum. ♦ Et dixit illi Iesus, Amen di- 43
co tibi : Hodie mecum eris in Paradiso.
♦Erat autem fere hora sexta: & tenebræ fa- 44
ctæ sunt in uniuersam terram vsq; in ho-
ram noná. ♦Et obscuratus est Sol: & uelum 45
tépli scissum est mediú. ♦ Et clamans uoce 46
Ps.30.6. magna Iesus ait, ‖Pater, in manus tuas ᵛcō-
ᵛ commendabo G. mendo' spiritú meum. Et hæc dicens expi-
tauit. ♦ Videns auté Centurio quod factú 47
quo modo in Psalmis etiam R. H. G. & 1 C. habent. fuerat, glorificauit Deú, dicens, Vere hic
homo iustus erat. ♦ Et omnis turba eorú 48
qui simul aderant ad spectaculum istud, &
uidebant quæ fiebant, percutientes pecto
ra sua reuertebantur. ♦Stabant autem om 49
nes noti eius a longe : & mulieres quæ se-
cutæ eum erant a Galilæa hæc uidentes.

50 ♦ ‖ Et ecce uir nomine Ioseph q erat decu-
51 rio, vir bonus, & iustus, ♦ hic non consen- Matt.27
serat consilio, & actibus eorum. ab Ari- 57.
mathęa ciuitate Iudææ, qui exspectabat & Mar.15.
52 ipse regnum Dei. ♦ hic accessit ad Pilatú, 45.
53 & petiit corpus Iesu: ♦& depositum inuo- Ioá.19.
luit sindone, & posuit ᵛeum' in monumé- 38.
to exciso, in quo nondum quisquá positus ᵛ illud G
54 fuerat. ♦ Et dies erat parasceues, & sab- s.
55 bathum illucescebat. ♦ Subsecutæ autem
mulieres quæ cum eo uenerant de Gali-
læa uiderunt monumentum, & quemad-
56 modum positum erat corpus eius. ♦ Et
reuertentes parauerunt aromata, & un-
guenta: & sabbatho quidem siluerunt
secundum mandatum.

CAP. XXIIII.

Mat.28.8 Mar.16.2 Ioã.20.1 VNa autem sabbathi ualde diluculo 1
uenerunt ad monumentum, portá-
tes quæ parauerant aromata : ♦ & 2
inuenerunt lapidem reuolutum a monu-
mento. ♦Et ingressæ, non inuenerunt cor- 3
pus Domini Iesu. ♦ Et factum est : dum 4
mente consternatæ essent de isto, ecce duo
uiri steterunt secus illas in ueste fulgenti.
♦ Cum timerent auté, & declinarent vul- 5
tum in terram, dixerút ad illas, Quid quę-
ritis uiuentem cum mortuis? ♦non est hic, 6
sed surrexit: recordamini qualiter locutus
est uobis, cum adhuc in Galilæa esset, ♦ di- 7
Matt.16 cens, ‖ Quia oportet filium hominis tradi
21.17.23 in manus hominum peccatorum, & cruci-
Mar.9.31 figi: & die tertia resurgere. ♦ Et recordatæ 8
Sup.9.22 sunt uerborum eius. ♦ Et regressæ a mo- 9
numento, nunciauerunt hæc omnia illis
undecim, & cæteris omnibus. ♦Erat autem 10
Maria Magdalene, & Iohanna, & Maria Ia
cobi, & cæteræ quæ cum eis erant, quæ di-
cebant ad Apostolos hæc. ♦Et uisa sunt an- 11
te illos sicut deliramentum uerba ista, &
non crediderunt illis. ♦ Petrus autem sur- 12

gens cucurrit ad monumentum: & procú-
bens uidit linteamina sola posita, & abijt Matt.16
13 secum mirans quod factum fuerat. ♦‖Et ec 12.
ce duo ex illis ibant ipsa die in castellum
quod erat in spacio stadiorum sexaginta
14 ab Ierusalem, nomine Emmaus. ♦& ipsi lo-
quebátur ad inuicem de his omnibus quæ
15 acciderant. ♦ Et factum est : dum fabula-
rentur, & secum quærerent, & ipse Iesus
16 appropinquans ibat cum illis. ♦ oculi au-
tem illorum tenebantur ne eum agnosce-
17 rent. ♦ Et ait ad illos, Qui sunt hi sermo-
nes quos confertis ad inuicem ambulan-
18 tes, & estis tristes ? ♦ Et respondens unus
cui nomen Cleophas, dixit ei, Tu solus pe-
regrinus es in Ierusalem, & non cognoui-
19 sti quæ facta sunt in illa, his diebus? ♦Qui-
bus ille dixit, Quæ? Et dixerunt: De Iesu Na
zareno, qui fuit uir propheta, potens in
opere, & sermone coram Deo & omni po
20 pulo: ♦ Et quomodo eum tradiderunt sum
mi sacerdotes & principes nostri in dam-
nationem mortis, & crucifixerunt eum.
21 ♦ nos autem sperabamus quia ipse esset re
dempturus Israël : & nunc super hæc om-
nia,

nia, tertia dies est hodie quod hæc facta
sunt. ✝ Sed & mulieres quædam ex no- 22
stris, terruerunt nos, quæ ante lucem fue-
runt ad monumentum, ✝ & non inuento 23
corpore eius, uenerunt, dicentes se etiam
uisionem Angelorum uidisse, qui dicunt
eum uiuere. ✝ Et abierunt quidã ex nostris 24
ad monumentum: & ita inuenerunt sicut
‖ uiderũt G. 8. mulieres dixerunt, ipsum uero non ‖ inue-
nerũt'. ✝ Et ipse dixit ad eos: O stulti, & tar 25
di corde ad credendũ in omnibus quæ lo-
cuti sunt Prophetæ? ✝ Nonne hæc opor- 26
tuit pati Christum, & [illegible]
sua? ✝ Et incipies a Moyse & omnibus Pro- 27
phetis, interpretabatur illis in omnibus
scripturis quæ de ipso erant. ✝ Et appro- 28
pinquauerunt castello quo ibant: & ipse
se finxit lõgius ire. ✝ Et coegerũt illũ, dicẽ- 29
tes Mane nobiscũ, quoniã aduesperascit,
& inclinata est iam dies. Et intrauit * cũ
*ut mane ret G. 8. illis. ✝ Et factum est, dum recumberet cum 30
eis, accepit panem, & benedixit ac fregit,
& porrigebat illis. ✝ Et aperti sunt oculi 31
eorum, & cognouerunt eum: & ipse eua-
nuit ex oculis eorum. ✝ Et dixerunt ad inui 32
cem, Nonne cor nostrũ ardens erat in no-
* nobis G. 8. bis, dum loqueretur * in uia, & aperiret no
bis scripturas? ✝ Et surgentes eadem hora 33
regressi sunt in Ierusalem: & inuenerunt
congregatos undecim, & eos qui cum illis
erãt, ✝ dicentes, Quòd surrexit Dominus ue 34
re, & apparuit Simoni. ✝ Et ipsi narrabant 35

quæ gesta erant in uia: & quomodo co-
36 gnouerunt eum in fractione panis. ✝ ‖ Dũ
autem hæc loquuntur, stetit Iesus in me- Matt. 16 14.
dio eorum, & dicit eis, Pax uobis: ego sum, Ioan. 20. 19.
37 nolite timere. ✝ Conturbati uero & conter
38 riti, existimabant se spiritum uidere. ✝ Et
dixit eis, Quid turbati estis, & cogitationes
39 ascendunt in corda uestra? ✝ Videte ma-
nus meas & pedes, * quia ego ipse sum, pal- * meos 3 M 8. G. 8.
pate, & uidete: quia spiritus carnem, & os-
40 sa non habet, sicut me uidetis habere. ✝ Et
cum hoc dixisset, ostendit eis manus, & pe
41 des. ✝ Adhuc autem illis non credentibus,
& mirantibus præ gaudio, dixit, Habetis
42 hîc aliquid quod manducetur? ✝ At illi
obtulerunt ei partem piscis assi, & fauum
43 mellis. ✝ Et cum manducasset corã eis, su-
44 mens reliquias dedit eis. ✝ Et dixit ad eos,
Hæc sunt uerba quæ locutus sum ad uos
cũ adhuc essem vobiscum, quoniam neces-
se est impleri omnia quę scripta sunt in le
ge Moysi, & Prophetis, & Psalmis de me.
45 ✝ Tunc aperuit illis sensum, ut intelligerẽt
46 scripturas. ✝ & dixit eis, Quoniam ‖ sic scri- Psa. 18. 7
ptũ est, & sic oportebat Christum pati, & re Act. 1. 8.
47 surgere a mortuis tertia die: ✝ & prædica- Ioan. 14
ri in nomine eius pœnitentiam, & remis- 26. 15. 26.
sionem peccatorum in omnes gentes, in- * ecce 1
48 cipientibus ab Ierosolyma. ✝ ‖ Vos autem te M 8. R G.
49 stes estis horum. ✝ ‖ Et * ego ‖ mitto' promis- Act. 1. 4.
sum patris mei in uos: ‖ vos autem sedete ‖ mittam
in ciuitate, quoad usque induamini uirtu- M 8. 8.

Ioã. 15. 35 Mar. 16. 19. Act. 1. 9. re ex alto. ✝ Eduxit autem eos foras in Be- 50
thaniam; & eleuatis manibus suis benedi
xit eis. ✝ ‖ Et factum est: dum benedice- 51
ret illis, recessit ab eis, & ferebatur in cę-

52 lum. ✝ Et ipsi adorantes regressi sunt in
53 Ierusalem cum gaudio magno: ✝ &
erant semper in templo, laudantes, &
benedicentes Deum. Amen.

SANCTVM IESV CHRISTI
E V A N G E L I V M,
Secundum Iohannem.

CAPVT PRIMVM.

IN PRINCIPIO erat 1
verbum, & uerbũ
erat apud Deum,
& Deus erat uer-
bum. † Hoc erat 2
in principio apud
Deum. † Omnia 3
per ipsum facta
sunt: & sine ipso
factum est nihil
quod factum est.
† In ipso uita erat, & uita erat lux homi- 4
num: † & lux in tenebris lucet, & tene- 5
bræ eam non comprehenderunt. † ‖ Fuit 6
homo missus a Deo, cui nomen erat Iohã
nes. † Hic uenit in testimonium: ut testimo 7
nium perhiberet de lumine, ut omnes cre-
derent per illum. † non erat ille lux: sed ut 8
testimoniũ perhiberet de lumine. † ‖ Erat 9
lux uera quæ illuminat omnẽ hominẽ ue
nientẽ in hunc mundum. † in mũdo erat, 10
& ‖ mundus per ipsum factus est, & mun-
dus eum non cognouit. † In propria uenit, 11
& sui eum non receperũt. † quotquot autẽ 12
receperunt eum, dedit eis potestatẽ filios
Dei fieri, his qui credunt in nomine eius.
† qui non ex sanguinibus, neq; ex uolun- 13
tate carnis, neque ex uoluntate uiri, sed ex
Deo nati sunt. † ‖ Et uerbum caro factum 14
est, & habitauit in nobis, & uidimus glo-
15 riam eius, gloriã quasi unigeniti a patre,
plenum gratiæ & ueritatis. † Iohannes
testimonium perhibet de ipso, & clamat
dicens, Hic erat quem dixi, Qui post me uẽ
turus est, ante me factus est: quia prior
16 me erat. † ‖ Et de plenitudine eius nos om- 1 Ti.6.17
17 nes accepimus, & gratiã pro gratia. † quia
lex per Moysen data est, gratia & ueritas 1 Ioh.4.12
18 per Iesum Christum facta est. † ‖ Deum
nemo uidit unquam: unigenitus Filius
19 qui est in sinu Patris, ipse enarrauit. † Et 1 Ti.6.16
hoc est ‖ testimonium Iohannis, quando Inf.3.26.
miserunt Iudæi ab Ierosolymis sacerdotes
& Leuitas ad eum, ut interrogarent eum,
20 Tu quis es? † Et confessus est, & non nega- Infr.3.28
uit: ‖ & confessus est, Quia non sum ego
21 Christus. † Et interrogauerunt eum, Quid
ergo? Elias es tu? Et dixit, Non sum. Pro-
22 pheta es tu? Et respondit, Non. † Dixe-
runt ergo ei, Quis es, ut responsum de-
mus his qui miserunt nos? quid dicis Isa.40.3
23 de te ipso? † Ait, ‖ Ego uox clamantis Mat.3.3.
in deserto, Dirigite uiam Domini, si- Mar.1.3
24 cut dixit Isaias Propheta. † Et qui mis- Luc.3.4.
25 si fuerant, erant ex Pharisæis. † Et in-
terrogauerunt eum, & dixerunt ei, Quid Mat.3.11
ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Mar.1.7.
26 Elias, neque Propheta? † Respondit eis Luc.3.16
Iohannes, dicens, ‖ Ego baptizo in a- Act.1.5.
qua: medius autem uestrum stetit quem 2.& 11.16
27 uos nescitis. † ‖ Ipse est qui post me uen- 19.4

turus

\\ Bethabara.
\\ Postera die uidet 3 M S. G.
\\ peccata M S. 9.
\\ Israelis M S. Aug. 6. 8.

turus est, qui ante me factus est : cuius
ego non sum dignus, ut soluam eius
corrigiam calceamenti. ♦ Hæc in \\ Be- 28
thania facta sunt trans Iordanem, ubi
erat Iohannes baptizans. ♦ \\ Altera die 29
uidit Iohannes Iesum uenientem ad se,
& ait, Ecce agnus Dei, ecce qui tollit
\\ peccatum mundi. ♦ Hic est de quo 30
dixi, Post me uenit uir, qui ante me fa-
ctus est : quia prior me erat. ♦ & ego 31
nesciebam eum, sed ut manifestetur \\ in

Israël, propterea ueni ego in aqua ba-
32 ptizans. ♦ Et testimonium perhibuit Io-
hannes, dicens, ‖ Quia uidi Spiritum de- Mat. 3.16
scendentem quasi columbam de cœlo, & Mar. 1.10
33 mansit super eum. ♦ Et ego nesciebam Luc. 3.22
eum : sed qui misit me baptizare in a-
qua, ille mihi dixit, Super quem uide-
ris Spiritum descendentem, & manen-
tem super eum, hic est qui baptizat in
34 Spiritu sancto. ♦ Et ego uidi : & testi-
monium perhibui quia hic est Filius

Dei. ♦ Altera die iterum stabat Iohan- 35
nes, & ex discipulis eius duo. ♦ Et respi- 36
ciens Iesum ambulantem, dicit, Ecce
agnus Dei. ♦ Et audierunt eum duo di- 37
scipuli loquentem, & secuti sunt Iesum.
♦ Conuersus autem Iesus, & uidens eos 38
sequentes se, dicit eis, Quid quæritis?
Qui dixerunt ei, Rabbi (quod dicitur,
interpretatum, Magister) ubi habitas?
♦ Dicit eis, Venite, & uidete. Venerunt, 39
& uiderunt ubi maneret, & apud eum
manserunt die illo: hora autem erat quasi
decima. ♦ Erat autem Andreas frater Si- 40
monis Petri unus ex duobus qui audie-
rant a Iohanne, & secuti fuerant eum.
♦ Inuenit hic primum fratrem suum Si- 41
monem, & dicit ei, Inuenimus Mes-
siam. (quod est, interpretatum, Chri-
stus.) ♦ Et adduxit eum ad Iesum. In- 42
tuitus autem eum Iesus, dixit, Tu es Si-
mon filius \\ Iona : tu uocaberis Cephas.
(quod interpretatur, Petrus.) ♦ In cra- 43
stinum uoluit exire in Galilæam : & in-
uenit Philippum. Et dicit ei Iesus, Se-
quere me. ♦ Erat autem Philippus a 44
Bethsaida, ciuitate Andreæ, & Petri.
♦ Inuenit Philippus Nathanaël, & dicit 45
ei, Quem ‖ scripsit Moyses in lege, & ‖
Prophetæ, inuenimus Iesum filium Io-

\\ Iohannis M S 9.
\\ Iohannis G 9.
Gen. 3.15 49. 10. Deu. 18.18

46 seph, a Nazareth. ♦ Et dixit ei Natha-
naël, A Nazareth potest aliquid boni es- Isa. 40.10
se? Dicit ei Philippus, Veni, & uide. 45.8.
47 ♦ Vidit Iesus Nathanaël uenientem ad Ier. 23.5.
se, & dicit de eo, Ecce, uere Israelita, Eze. 34.
48 in quo dolus non est. ♦ Dicit ei Na- 23. 37. 24
thanaël, Vnde me nosti? Respondit Ie- 25.
sus, & dixit ei, Prius quam te Philip- Dan. 9.24
pus uocaret, cum esses sub ficu, uidi te. 25.
49 ♦ Respondit ei Nathanaël, & ait, Rab-
50 bi, tu es Filius Dei, tu es rex Israel. ♦ Re-
spondit Iesus, & dixit ei, Quia dixi ti-
bi, Vidi te sub ficu, credis : maius his
51 uidebis. ♦ Et dicit ei, Amen, amen di-
co uobis, * uidebitis cœlum apertum, * amodo
& ‖ Angelos Dei ascendentes, & de- R. G. S.
scendentes, supra Filium hominis. Matt. 24
30. 28. 18

CAP. II.

1 ET die tertia nuptiæ factæ sunt in
Cana Galilææ : & erat mater Iesu
2 ibi. ♦ Vocatus est autem & Iesus, &
3 discipuli eius ad nuptias. ♦ Et deficiente ui-
no dicit mater Iesu ad eum, Vinum
4 non habent. ♦ Et dicit ei Iesus, Quid
mihi, & tibi est mulier? nondum ue-
5 nit hora mea. ♦ Dicit mater eius mi-
nistris, Quodcunque dixerit uobis, fa-
6 cite. ♦ Erant autem ibi lapideæ hydriæ

sex

sex positæ, secundum purificationem Iu-
dæorum, capientes singulæ metretas bi-
nas uel ternas. ✦ Dixit eis Iesus. Im-
plete hydrias aqua. Et impleuerunt eas 7
usque ad summum. ✦ Et dicit eis Ie
sus, Haurite nunc, & ferte architricli- 8
no. Et tulerunt. ✦ Vt autem gustauit
Inf.4.46 architriclinus aquam uinum factam, & 9
non sciebat unde esset, ministri autem
sciebant quod hauserant aquam: uocat
sponsum architriclinus, ✦ & dicit ei,
Omnis homo primum bonum uinum 10
ponit: & cum inebriati fuerint, tunc id
quod deterius est. Tu autem seruasti bo-
11 num uinum usque adhuc. ✦ Hoc fecit ini-
tium signorum Iesus in Cana Galilææ: &
manifestauit gloriam suam, & credide-
12 runt in eum discipuli eius. ✦ Post hoc de-
scendit Capharnaum ipse & mater eius,
& fratres eius, & discipuli eius: & ibi
13 manserunt non multis diebus. ✦ Et pro-
pe erat Pascha Iudæorum, & ascendit Ie-
14 sus Ierosolymam: ✦ & inuenit in templo
uendentes boues & oues & columbas

& numularios sedentes. ✦ Et cum fecis- 15
set quasi flagellum de funiculis, omnes
eiecit de templo, oues quoque & boues,
& numulariorum effudit æs, & mensas
subuertit. ✦ Et his qui columbas uende- 16
bant, dixit, Auferte ista hinc, & nolite
facere domum patris mei, domum ne-
Ps.68.10 gociationis. ✦ Recordati sunt uero disci- 17
puli eius quia scriptum est: Zelus do-
mus tuæ comedit me. ✦ Responderunt 18
ergo Iudæi & dixerunt ei, Quod signum
ostendis nobis quia hæc facis? ✦ Respondit 19
Matt.26 Iesus, & dixit eis, Soluite templū hoc,
61.27.40 & in tribus diebus excitabo illud. ✦ Di- 20
Mar.14. xerunt ergo Iudæi, Quadraginta & sex
58.23.29 annis ædificatum est templum hoc, & tu
in tribus diebus excitabis illud? ✦ Ille au- 21
tem dicebat de templo corporis sui.
✦ Cum ergo resurrexisset a mortuis re- 22
cordati sunt discipuli eius, quia hoc di-
Psal.2.6. cebat, & crediderunt scripturæ, & ser-
56.9. moni quem dixit Iesus. ✦ Cum autem 23
esset Ierosolymis in pasca in die festo,
multi crediderunt in nomine eius, ui-
dentes signa eius quæ faciebat. ✦ Ipse 24
autem Iesus non credebat semetipsum
eis, eo quòd ipse nosset omnes, ✦ & quia 25
opus ei non erat ut quis testimonium
perhiberet de homine: ipse enim scie-
bat quid esset in homine.

CAP. III.

1 ERat autem homo ex Pharisæis, Ni-
codemus nomine, princeps Iudæo-
2 rum. ✦ Hic uenit ad Iesum nocte, &
dixit ei, Rabbi scimus quia a Deo uenisti
magister, nemo enim potest hæc signa
facere quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum
3 eo. ✦ Respondit Iesus, & dixit ei: Amen,
amen dico tibi, nisi quis natus fuerit
denuo, non potest uidere regnum Dei.
4 ✦ Dicit ad eum Nicodemus, Quomodo
potest homo nasci, cum sit senex? num-
quid potest in uentrem matris suę iterum
5 introire & nasci? ✦ Respondit Iesus,
Amen, amen dico tibi, nisi quis renatus
fuerit ex aqua & Spiritu, non potest in-
6 troire in regnum Dei. ✦ Quod natum est
ex carne, caro est: & quod natum est ex
7 spiritu, spiritus est. ✦ Non mireris, quia
8 dixi tibi, oportet uos nasci denuo. ✦ Spi-
ritus ubi uult spirat: & uocem eius audis,
sed nescis unde ueniat, & quo uadat: sic
9 est omnis qui natus est ex spiritu. ✦ Re-
spondit Nicodemus, & dixit ei, Quo-
10 modo possunt hæc fieri? ✦ Respondit Iesus,
& dixit ei, Tu es magister in Israel, &
11 hæc ignoras? ✦ Amen, amen dico tibi,
quia quod scimus loquimur, & quod ui-
dimus testamur, & testimonium nostrum
12 non accipitis. ✦ Si terrena dixi uobis &
non

non creditis, quomodo si dixero uobis
ἀνα6έ cælestia, credetis? ♦ Et nemo * ascendit in 13
βηκεν. cœlum, nisi qui descendit de cœlo, Filius
hominis qui est in cœlo. ♦ ‖ Et sicut 14
Nu. 21.9. Moyses exaltauit serpentem in deserto:
ita exaltari oportet filium hominis: ♦ ut 15
omnis qui credit in ipsum, non pereat,
1. Ioh. 4.9 sed habeat uitam æternam. ♦ ‖ Sic enim 16
Deus dilexit mundum, ut filium suum
unigenitum daret: ut omnis qui credit
in eum, non pereat, sed habeat uitã æter-
nam. ♦ Non enim misit Deus filium 17
suum in mundum, ut iudicet mundum,
sed ut saluetur mundus per ipsum. ♦ Qui 18
credit in eum, non iudicatur; qui autem
non credit, iam iudicatus est: quia non\\ *\\ credis*
credidit' in nomine unigeniti filij Dei. *MS q.*
19 ♦ Hoc est autem iudicium: quia ‖ lux ue- *Sup. 1 9.*
nit in mũdum, & dilexerunt homines ma
gis tenebras quàm lucẽ: erant enim eorũ
20 mala opera. ♦ Omnis enim qui \\ male' *\\ mala s*
agit, odit lucem, & non uenit ad lucem, ut *MS. G. S.*
21 non arguantur opera eius. ♦ qui autem
facit ueritatem, uenit ad lucem, ut ma-
nifestentur opera eius, quia in Deo sunt
22 facta. ♦ Post hæc uenit Iesus & discipu-
li eius in Iudæam terram: & illic demora-
23 batur cum eis, & ‖ baptizabat. ♦ Erat au- *Inf. 4.1.*

tem, & Iohannes baptizans in Ænon
iuxta Salim; quia aquæ multæ erant il-
lic, & ueniebant, & baptizabantur. ♦ Non- 24
dum enim missus fuerat Iohannes in car-
cerem. ♦ Facta est autem quæstio ex di- 25
scipulis Iohannis cum Iudæis de purifi-
catione. ♦ Et uenerunt ad Iohannem, & 26
dixerunt ei, Rabbi, qui erat tecum trans
Sup. 1. 19 Iordanem cui tu ‖ testimonium perhi-
buisti, ecce hic baptizat, & omnes ue-
niunt ad eum. ♦ Respondit Iohannes, & 27
dixit, Non potest homo accipere quic-
quam, nisi fuerit ei datum de cœlo. ♦ Ipsi 28
Sup. 1. 20 uos mihi testimonium perhibetis, ‖ quòd
dixerim, Non sum ego Christus: sed quia
missus sum ante illum. ♦ Qui habet 29
sponsam, sponsus est: amicus autem spon-
si qui stat, & audit eum, gaudio gau-
det propter uocem sponsi. Hoc ergo
gaudium meum impletum est. ♦ Illum 30
oportet crescere: me autẽ minui. ♦ Qui de- 31
sursum uenit, super omnes est. Qui est de
terra de terra est, & de terra loquitur. Qui
** autem* de cœlo uenit, super omnes est. ♦ Et quod 32
MS Aug. S uidit & audiuit, hoc testatur: & testimo-
Rom. 3. 4. nium eius nemo accipit: ♦ Qui * accepit 33
Inf. 8. 26. eius testimonium, signauit ‖ quia Deus
34 uerax est. ♦ Quem enim misit Deus,
uerba Dei loquitur, non enim ad mensurã
35 dat Deus spiritum. ♦ Pater diligit filium:
36 & omnia dedit in manu eius. ♦ ‖ Qui cre- *1. Ioh. 5.*
dit in filium habet uitam æternam: qui *10.*
autem incredulus est filio, non uidebit
uitam, sed ira Dei manet super eum.

CAP. IIII.

1 VT ergo cognouit Iesus quia audie-
runt Pharisæi quod Iesus plures di
scipulos facit, & ‖ baptizat, quàm Io *Sup. 3. 22*
2 hannes, ♦ (quamquam Iesus nõ baptizaret
3 sed discipuli eius) ♦ reliquit Iudæam, &
4 abijt iterum in Galilæam. ♦ oportebat au-
5 tem eum transire per Samariam. ♦ Venit
ergo in ciuitatem Samariæ quæ dicitur\\ *\\ Sichem*
Sichar': ‖ iuxta prædium quod dedit Iacob *legendum*
6 Ioseph filio suo. ♦ Erat autem ibi fons *putat Hie*
Iacob. Iesus ergo fatigatus ex itinere, *on.*
sedebat sic supra fontem. Hora erat * *Genes. 33*
7 quasi sexta. ♦ Venit mulier de Samaria *19. 48. 22*
haurire aquam. Dicit ei Iesus, Da mihi bi *Ios. 24.*
8 bere. ♦ Discipuli enim eius abierant in ciui- *32.*
9 tatem, ut cibos emerent. ♦ Dicit ergo ei ** autem*
mulier illa Samaritana: Quomodo tu, *MS q.*
Iudæus cum sis, bibere a me poscis, quæ
sum mulier Samaritana? non enim coũ-

tintur Iudæi Samaritanis. ♦Respondit Ie- 10
sus, & dixit ei: Si scires donũ Dei & quis est
qui dicit tibi, Da mihi bibere: tu forsitã pe-
tisses ab eo, & dedisset tibi aquã uiuã. ♦Di- 11
cit ei mulier, Dñe, neque in quo haurias
habes, & puteus altus est; unde ergo habes
aquam uiuã? ♦ Nunquid tu maior es patre 12
nostro Iacob, qui dedit nobis puteum, &
ipse ex eo bibit, & filij eius, & pecora eius?
♦Respõdit Iesus, & dixit ei, Omnis qui bi- 13
bit ex aqua hac, sitiet iterũ, qui autẽ bibe-
rit ex aqua quã ego dabo ei, nõ sitiet in æ-
ternũ. ♦sed aqua quã ego dabo ei, fiet in eo 14
fons aquę salientis in vitã ęternã. ♦Dicit ad 15
eũ mulier, Dñe, da mihi hãc aquã, ut non
sitiã: neq; veniã huc haurire. ♦Dicit ei Iesus 16
Vade, voca virũ tuũ, & veni huc. ♦Respõdit 17
mulier, & dixit, Nõ habeo uirũ. Dicit ei Ie-
sus, Bene dixisti, qa nõ habeo uirũ. ♦quinq; 18
enim uiros habuisti: & nũc quẽ habes, non
est tuus uir. hoc uere dixisti. ♦ Dicit ei mu- 19
lier, Domine, uideo quia Propheta es tu.
♦Patres nostri in mõte hoc adorauerũt, & 20
Deu.12.6. uos dicitis, ‖quia Ierosolymis est locus ubi
adorare oportet. ♦Dicit ei Iesus, Mulier, cre 21
\\venit 2 de mihi, quia \\veniet" hora, quãdo neq; in
MS.C.S. mõte hoc, neq; in Ierosolymis adorabitis
4.Reg. 17 Patrẽ. ♦‖vos adoratis quod nescitis: nos ado 22
28.36. ramus quod scimus, quia salus ex Iudæis
est. ♦Sed uenit hora, & nũc est, quãdo ue- 23
ri adoratores adorabunt Patrem in spiritu
& ueritate. Nã & Pater tales quærit, q adõ-
2.Cor.3. rent eũ. ♦‖Spiritus est Deus: &, eos qui ado- 24
17. rãt eũ, in spiritu, & ueritate oportet ado-
rare. ♦Dicit ei mulier, Scio, quia Messias ve- 25
nit, (qui dicitur Christus:) cũ ergo venerit,
ille nobis annunciabit omnia. ♦Dicit ei Ie- 26
sus, Ego sum qui loquor tecũ. ♦ Et cõtinuo 27
uenerũt discipuli eius: & mirabãtur quia
cũ muliere loquebatur. Nemo tamen di-
xit, Quid quæris, aut quid loqueris cũ ea?
♦ Reliquit ergo hydriã suã mulier: & abijt 28
in ciuitatẽ, & dicit illis hominibus, ♦Veni- 29
te, & uidete hominẽ qui dixit mihi omnia
quæcunq; feci, nunquid ipse est Christus?
30 ♦Exierunt ergo de ciuitate, & ueniebãt ad
31 eũ. ♦Interea rogabant eũ discipuli, dicẽtes,
32 Rabbi, manduca. ♦Ille autẽ dixit eis, Ego ci
33 bũ habeo manducare quẽ uos nescitis. ♦Di
cebant ergo discipuli ad inuicẽ, Nunquid
34 aliquis attulit ei manducare? ♦Dicit eis Ie-
sus, Meus cibus est ut faciã uoluntatẽ eius,
35 qui misit me, ut perficiã opus eius. ♦Nonne
uos dicitis, quòd adhuc quatuor menses
sunt, & messis uenit? Ecce dico vobis, leuate
oculos uestros, & uidete regiones, quia al-
36 bæ sunt iam ad ‖ messem. ♦ Et qui metit, *Mat.9.3*
mercedẽ accipit, & congregat fructũ in ui *Luc.10.*
tã ęternã: ut & qui seminat, simul gaudeat
37 & qui metit. ♦In hoc enim est uerbũ uerũ:
quia alius est qui seminat, & alius est qui
38 metit. ♦Ego misi uos metere quod uos non
laborastis: alij laborauerunt, & uos in la-
39 bores eorum introistis. ♦ Ex ciuitate autẽ
illa multi crediderũt in eũ Samaritanorũ,
propter uerbũ mulieris testimoniũ perhi
bentis, Quia dixit mihi omnia quæcunque
40 feci. ♦Cũ venissent ergo ad illũ Samarita-
ni, rogauerũt eũ ut ibi maneret. Et mãsit
41 ibi duos dies. ♦Et multo plures crediderũt
42 *propter sermonem eius. ♦Et mulieri dice- **in eum*
bãt, Quia iã nõ propter tuã loquelam cre- *MS.C.S.*
dimus, ipsi enim audiuimus, & scimus qa
43 hic est uere Saluator mundi. * ♦ Post duos **Christus*
44 autẽ dies exiit inde: & abiit in Galilęã. ♦Ip *G. S.*
se enim Iesus ‖ testimoniũ perhibuit quia *Matt.1*
Propheta in sua patria honorẽ nõ habet. *57.*
45 ♦Cũ ergo uenisset in Galilęã, exceperũt eũ *Mar.6.*
Galilęi, cũ omnia uidissent quę fecerat Ie- *Luc.4.2*
rosolymis in die festo: & ipsi enim uene- *Mat.4.1*
46 rant ad diẽ festũ. ♦Venit ergo iterũ in Ca- *Mar.1.1*
na Galilęę, vbi fecit ‖aquã vinũ. Et erat qui- *Luc.4.14*
dam regulus cuius filius infirmabatur Ca- *Sup.2.9*
47 pharnaũ. ♦Hic cũ audisset quia Iesus adue
niret a Iudæa in Galilæã, abijt ad eũ, & ro-
gabat eũ ut descenderet & sanaret filium
48 eius. incipiebat enim mori. ♦ Dixit ergo
Iesus ad eum, Nisi signa, & prodigia uide-

\\credetis ritis, nō\\ creditis'. ♦Dicit ad eū regulus, Dñe 49
M 8.G.5. descende prius quā moriatur filius meus.
♦Dicit ei Iesus, Vade, filius tuus viuit. Credi 50
dit homo sermoni quem dixit ei Iesus, &
ibat. ♦Iā aūt eo descēdēte, serui occurrerūt 51
ei, & nūciauerūt dicētes, quia filius eius vi
ueret. ♦ Interrogabat ergo horā ab eis, in 52
qua melius habuerit. Et dixerunt ei, Quia
heri hora septima reliqt eū febris. ♦Cogno 53
uit ergo pater, qa illa hora erat in qua di-
xit ei Iesus, Filius tuus viuit, & credidit ip
se & domus eius tota. ♦ Hoc iterū secūdū 54

signū fecit Iesus, cū uenisset a Iudæa in
lilæam.

CAP. V.

1 POst hęc erat dies festus Iudęorū,
2 ascēdit Iesus Ierosolymā. ♦Est au
rosolymis \\super Probatica, pi
quæ cognominatur Hebraice \\ Bethsa
3 quinq; porticus habēs. ♦In his iacebat
titudo magna lāguētiū, cæcorū, claud
4 aridorū exspectātiū aquæ motū. ♦Ang
\\ autē' Dñi descēdebat secūdū tēpus in
scinā: & mouebatur aqua. Et q prior d
disset in piscinā post motionē aquæ, s

fiebat a quacūq; detinebatur infirmitate.
♦Erat aūt qdā homo ibi triginta & octo an 5
nos habēs in infirmitate sua. ♦Hūc cū vidis 6
set Iesus iacētē, & cognouisset, qa iā multū
tēpus haberet, dicit ei, Vis san⁹ fieri? ♦Respō 7

dit ei lāguidus, Dñe, hominē nō habe
cū turbata fuerit aqua, mittat me in
nā: dū uenio enim ego, alius ante me
8 dit. ♦ Dicit ei Iesus, Surge, tolle gra
9 tuum, & ambula. ♦ Et statim sanu

ctus e

ctus est homo ille: & sustulit grabatũ suũ,
& ambulabat. Erat autẽ sabbathũ in die il
lo. ♦Dicebãt ergo Iudæi, illi qui sanatus fue 10
rat, ‖Sabbathũ est, ‖nõ licet tibi tollere gra
Exo. 20. batum tuum. ♦Respondit eis, Qui me sanũ 11
11. fecit ille mihi dixit, Tolle grabatũ tuũ, &
Ier.17.24 ambula. ♦Interrogauerũt ergo eũ, Quis est 12
ille homo qui dixit tibi, Tolle grabatũ tuũ,
& ambula? ♦ Is autẽ qui sanus fuerat effe- 13
ctus, nesciebat q̃s esset. Iesus enim declina-
uit a turba cõstituta in loco. ♦Postea inue- 14
nit eum Iesus in tẽplo, & dixit illi, Ecce sa-
nus factus es: iã noli peccare, ne deterius
tibi aliq̃d cõtingat. ♦Abiit ille homo, & nũ 15
ciauit Iudæis quia Iesus esset qui fecit eũ
sanũ. ♦Propterea persequebantur Iudæi Ie 16
sum, quia hæc faciebat in sabbatho. ♦Iesus 17
autẽ respondit eis, Pater meus usq; modo
operatur: & ego operor. ♦ Propterea ergo 18
magis quærebãt eũ Iudæi interficere: quia
nõ solũ soluebat sabbathũ, sed & patrẽ suũ
dicebat Deũ, æqualẽ se faciẽs Deo. ♦Respõ 19
dit itaq; Iesus, & dixit eis, Amen, amẽ dico
vobis, nõ potest Filius a se facere quicquã,
nisi quod uiderit Patrẽ faciẽtẽ. quæcũque
enim ille fecerit, hæc, & Filius similiter fa-
cit. ♦Pater enim diligit Filiũ, & oĩa demon 20
strat ei quæ ipse facit: & maiora his demõ
strabit ei opera, ut uos miremini. ♦Sicut e- 21
nim Pater suscitat mortuos & uiuificat: sic
& Filius quos vult viuificat ♦Neq; enim Pa 22
ter iudicat quẽquã: sed omne iudicium de-
dit Filio, ♦vt omnes honorificent Filium si- 23
cut honorificant Patrem. qui non hono-
rificat Filium, non honorificat Patrẽ, qui
misit illũ. ♦Amẽ, amẽ dico uobis, q̃a q̃ ver- 24
bũ meũ audit, & credit ei qui misit me, ha
bet uitã æternã, & in iudiciũ nõ uenit: sed
\\ transiit 7 MS. Au- \\ transiet' a morte in uitã. ♦Amen, amẽ di 25
gu.l. G 8. co vobis, quia uenit hora & nũc est, quãdo
mortui audiẽt vocẽ Filij Dei, & q̃ audierint
viuẽt. ♦ Sicut enim Pater habet vitã in se- 26
\\ & 4 MS. metipso: sic dedit & Filio habere vitã in se-
Aug. G. metipso: ♦& potestatẽ dedit ei \\etiã' iudi- 27

28 ciũ facere, quia Filius hominis est. ♦Nolite
mirari hoc', quia uenit hora in qua omnes
qui in monumẽtis sunt, audiẽt vocẽ \\eius', \\ filii D
29 ♦& procedẽt‖q̃ bona fecerũt, in resurrectio o.
nẽ vitæ: qui uero mala egerũt, in resurre- Matt. 2
30 ctionẽ iudicij. ♦ Nõ possum ego a meipso 45.
facere quicquã. Sicut audio, iudico: & iudi-
ciũ meũ iustum est. quia nõ quæro volun-
tatem meã, sed uolũtatẽ eius qui misit me.
31 ♦Si ego testimoniũ perhibeo de meipso, te-
32 stimoniũ meũ nõ est uerũ. ♦‖Alius est qui Mat. 3.1
testimoniũ perhibet de me: & scio quia ue
rũ est testimoniũ * quod perhibet de me. *eius M
33 ♦‖Vos misistis ad Iohãnẽ: & testimoniũ p- G 9. 8.
34 hibuit ueritati. ♦Ego autẽ non ab homine Sup. 1.1
testimoniũ accipio: sed hæc dico ut uos sal- 19.
35 ui sitis. ♦Ille erat lucerna ardens & lucens.
Vos autẽ voluistis ad horã exultare in luce
36 eius. ♦Ego autẽ habeo testimoniũ maius Io
hanne. Opera enim quæ dedit * Pater ut * mih
perficiã ea: ipsa opera quæ ego facio, testi- MS. R. G
moniũ perhibent de me, quia Pater misit
37 me. ♦& qui misit me Pater, ‖ ipse testimo- Mat. 3.1
niũ perhibuit de me. neq; uocẽ eius vnquã 17.5.
38 audistis neq; ‖ speciẽ eius uidistis, ♦& uer- Deu. 4.1
bum eius non habetis in uobis manens:
quia quẽ misit ille, huic uos non creditis.
39 ♦Scrutamini scripturas, q̃a uos putatis in
ipsis uitã æternã habere: & illæ sunt quæ te
40 stimoniũ perhibẽt de me: ♦& nõ vultis ue-
41 nire ad me ut uitã habeatis. ♦ Claritatẽ ab
42 hominibus nõ accipio. ♦ Sed cognoui uos
quia dilectionẽ Dei non habetis in uobis.
43 ♦Ego ueni in nomine Patris mei, & non \\ \\ accep
accipitis' me; si alius uenerit in nomine stis MS
44 suo, illũ accipietis. ♦Quomodo uos potestis
credere, qui gloriã ab inuicem accipitis: &
gloriam quæ a solo Deo est, non quæritis?
45 ♦ Nolite putare quia ego accusaturus sim
vos apud Patrẽ. est qui accusat uos, Moyses,
46 in quo vos speratis. ♦ Si enim crederetis Gen. 3.1
Moysi: crederetis forsitan & mihi de me e- 22. 18.
47 nim‖ille scripsit. ♦Si autẽ illius literis non 49 10.
creditis: quomodo uerbis meis credetis? Deut. 1
15.

CAP. VI.

Matt. 14. 13. Mar. 6. 32 Luc. 9. 10

POst hæc ¶ abiit Iesus trans mare Gali- 1
lææ, quod est Tiberiadis: ♦ & sequeba 2
tur eum multitudo magna, quia ui-
debant signa quę faciebat super his qui in-
firmabātur. ♦ Subijt ergo in mōtem Iesus 3
& ibi sedebat cum discipulis suis. ♦ Erat au 4
tem proximum ¶ Pascha, dies festus Iu-

Exo. 12. 15. Leu. 23. 5 Deu. 16. 2

dæorum. ♦ Cum subleuasset ergo oculos Ie 5
sus, & uidisset quia multitudo maxima ue
nit ad eum, dicit ad Philippum, Vnde eme-
mus panes, ut manducent hi? ♦ Hoc autem 6
dicebat tentans eum. ipse enim sciebat
7 quid esset facturus. ♦ Respondit ei Philip-
pus, Ducentorum denariorū panes nō suf
ficiunt eis, ut vnusquisq; * modicum quid
8 accipiat. ♦ Dicit ei unus ex discipulis eius,
9 Andreas frater Simonis Petri. ♦ Est puer
unus hīc qui habet ¶ quinq; panes ordea-
ceos, & duos pisces: sed hæc quid sunt in-
10 ter tantos? ♦ \\ Dicit' ergo Iesus, Facite ho
mines discumbere. Erat autem fœnum
multum in loco. Discubuerunt ergo uiri,
11 numero quasi quinque millia. ♦ Accepit

**corū G*

Matt. 14. 17. Mar. 6. Luc. 9.

\\ Dix M S. G.

ergo Iesus panes: & cū gratias egisset, di-
stribuit discumbentibus. similiter & ex pi-
scibus quantū volebant. ♦ Vt autē impleti 12
sunt, dixit discipulis suis, Colligite quæ su-
perauerunt fragmēta, ne pereant. ♦ Colle- 13
gerunt ergo, & impleuerunt duodecim co-
phinos fragmentorū ex quinq; panibus or
deaceis * quæ superfuerunt his qui mādu-
cauerant. ♦ Illi ergo homines cū uidissent 14
quod Iesus fecerat signum, dicebant, Quia
hic est vere propheta qui venturus est in
mundū. ♦ Iesus ergo cum cognouisset quia 15
uenturi essent, ut raperent eū, & facerent
eum regem, ¶ fugit iterum in montem ipse
solus. ♦ Vt autē sero factū est, descenderunt 16
discipuli eius ad mare. ♦ Et cū ascendissēt 17
nauim, uenerūt trās mare in Capharnaū.
& tenebræ iā factæ erant: & nō uenerat ad
eos Iesus. ♦ Mare autem, uento magno flan 18
te, exurgebat. ♦ Cū remigassent ergo quasi 19
stadia uiginti quinque aut triginta, uident
Iesum ambulantem super mare, & proxi-
mum naui fieri, & timuerunt. ♦ Ille autem 20
dicit eis, Ego sum, nolite timere. ♦ Volue- 21
runt ergo accipere eum in nauim: & sta-
tim nauis fuit ad terram * quam ibant. ♦ Al 22
tera die, turba quę stabat trans mare, uidit
quia nauicula alia nō erat ibi nisi vna, &
quia non introisset cū discipulis suis Iesus
in nauim, sed soli discipuli eius abiissent:

** & duobus piscibus O.*

Matt. 14. 23. Mar. 6. 46

** in M S. * ad M S. Aug. G. S*

23 ♦ aliæ uero superuenerunt naues a Tibe
riade iuxta locum ubi manducauerant pa
24 nem, gratias \\ agente Domino'. ♦ Cum er-
go uidisset turba quia Iesus non esset ibi,
neque discipuli eius, ascenderunt in naui-
culas, & uenerunt Capharnaum quæren-
25 tes Iesum. ♦ Et cum inuenissent eum trans
mare, dixerunt ei, Rabbi, quando huc ue-
26 nisti? ♦ Respondit eis Iesus, & dixit, Amen
amen dico uobis, quæritis me non quia ui
distis signa, sed quia manducastis ex pani-
27 bus, & saturati estis. ♦ Operamini non ci-
bum qui perit, sed qui permanet in uitam
ęternam, quem filius hominis dabit uobis.
28 ¶ Hunc enim Pater signauit Deus. ♦ Dixe-
runt ergo ad eum, Quid faciemus ut opere
29 mur opera Dei? ♦ Respondit Iesus, & dixit
eis. ¶ Hoc est opus Dei, ut credatis in eū quē
30 misit ille. ♦ Dixerunt ergo ei, Quod ergo tu
facis signum, ut uideamus, & credamus ti-
31 bi? quid operaris? ♦ ¶ Patres nostri manduca
uerunt manna in deserto: sicut scriptū est.
32 ¶ Panem de cœlo dedit eis manducare. ♦ Di
xit ergo eis Iesus, Amen amen dico uobis,
non Moyses dedit vobis panem de cęlo, sed
Pater meus dat vobis panem de cęlo uerū.
33 ♦ Panis enim Dei est qui de cœlo descēdit,
34 & dat uitam mundo. ♦ Dixerunt ergo ad
eum, Domine, semper da nobis panē hunc.
35 ♦ Dixit autem eis Iesus, ¶ Ego sum panis vi-

\\ agente Deo M S.

Sup. 1. 32. Mar. 3. 17 & 17. 5. 1 Ioan. 3. 23.

Exo. 16. 4 14. Nu 11. 7. Ps. 77. 24 Sap. 16. 20

...e,qui uenit ad me, non esuriet:& qui cre-
36 dit in me, non sitiet unquam. ♦ Sed dixi
uobis quia & uidistis me, & non creditis.
37 ♦Omne quod dat mihi Pater,ad me ueniet
& eum qui uenit ad me, non eiciam fo-
38 ras. ♦ quia descendi de cœlo, non ut faciã
uoluntatem meam, sed uoluntatem eius
39 qui misit me. ♦ Hæc est\\ enim' uoluntas
eius qui misit me, Patris: ut omne quod
dedit mihi,non perdam ex eo, sed resusci-
40 tem illud in nouissimo die. ♦ Hæc est\\ au
tem' uoluntas Patris mei,qui misit me: ut
omnis qui uidet filium, & credit in eum,
habeat uitam æternam,& ego resuscitabo
41 eum in nouissimo die. ♦Murmurabant er-
go Iudæi de illo,quia dixisset,Ego sum pa-
nis * qui de cœlo descendi: & dicebant:
42 ♦‖Nonne hic est Iesus filius Ioseph, cuius
nos nouimus patrem, & matrem? Quo-
modo ergo dicit hic: Quia de cœlo descen
43 di? ♦Respondit ergo Iesus, & dixit eis, No-
44 lite murmurare * inuicem: ♦ nemo potest
uenire ad me, nisi Pater qui misit me,tra-
xerit eum: & ego resuscitabo eum in no-
45 uissimo die. ♦ Est scriptum in Prophetis,‖
Et erunt omnes docibiles Dei. Omnis qui
audiuit a Patre, & didicit, uenit ad me.
46 ♦ Non quia Patrem uidit quisquam, ‖ nisi
47 is qui est a Deo: hic uidit Patrem. ♦Amen,
amen dico uobis, qui credit in me, habet
48 uitam æternam. ♦ Ego sum panis uitæ.
49 ♦ Patres uestri ‖ manducauerunt manna
50 in deserto: & mortui sunt. ♦ Hic est panis
de cœlo descendens: ut siquis ex ipso mã-
51 ducauerit,non moriatur. ♦ Ego sum panis
uiuus,qui de cœlo descendi. Si quis man-
ducauerit ex hoc pane, uiuet in æternum:
& panis quem ego dabo, caro mea est pro
52 mundi uita.♦Litigabant ergo Iudæi ad in-
uicem, dicentes, Quomodo potest hic no-
bis carnem suam dare ad manducandum?
53 ♦Dixit ergo eis Iesus,Amen,amen dico uo
bis, Nisi manducaueritis carnem Filij ho-
minis, & biberitis eius sanguinem,non ha
54 bebitis uitam in uobis. ♦ Qui manducat
meam carnem,& bibit meum sanguinem,
habet uitam æternam: & ego resuscitabo
55 eum in nouissimo die. ♦‖ Caro enim mea,
uere est cibus: & sanguis meus uere est po
56 tus. ♦ qui manducat meam carnem, & bi-
bit meum sanguinẽ, in me manet, & ego
57 in illo. ♦ Sicut misit me uiuens Pater, &
ego uiuo propter Patrem: & qui mandu-
58 cat me, & ipse uiuet propter me. ♦ Hic est
panis qui de cœlo descendit Non sicut mã
ducauerunt patres vestri manna: & mor-
tui sunt. Qui manducat hunc panem, ui-
59 uet in æternum. ♦ Hæc dixit in synagoga
60 docens in Capharnaum. ♦ Multi ergo au-
dientes ex discipulis eius, dixerunt, Durus
est hic sermo,-&' quis potest eum audire?
61 ♦ Sciens autem Iesus apud semetipsum
quia murmurarent de hoc discipuli eius,
62 dixit eis, Hoc uos scandalizat? ♦ Si ergo
uideritis ‖ Filium hominis ascendentem
63 vbi erat prius? ♦ Spiritus est qui uiuificat:
caro non prodest quicquam. uerba quæ
ego locutus sum uobis, spiritus, & uita
64 sunt. ♦ Sed sunt quidam ex uobis,qui non
credunt, Sciebat enim ab initio Iesus qui
essent non credentes, & quis traditurus es-
65 set eum. ♦ Et dicebat, Propterea dixi uo-
bis, quia nemo potest uenire ad me, nisi
66 fuerit ei datum a Patre meo. ♦Ex hoc mul
ti discipulorum eius abierunt retro:& iam
67 non cum illo ambulabant. ♦ Dixit ergo
Iesus ad duodecim, Nunquid & uos vultis
68 abire? ♦ Respondit ergo ei Simon Petrus,
Domine, ad quem ibimus? uerba uitæ æ-
69 ternæ habes. ♦& nos\\credimus'& cogno-
70 uimus quia tu es Christus filius Dei.*♦Re-
spondit eis Iesus, Nonne ego uos duode-
cim elegi: & ex uobis unus diabolus est?
71 ♦ Dicebat autem\\ Iudam' Simonis\\ Isca-
riotem: hic enim erat traditurus eum, cũ
esset unus ex duodecim.

CAP. VII.

1 POst hæc*ambulabat Iesus in\\ Gali-
læam', non enim uolebat in\\ Iudæã'
ambulare: quia quærebant eum Iu-
2 dæi interficere. ♦ Erat autem in proximo
3 dies festus Iudæorum. ‖ Scenopegia.♦Dixe-
runt autẽ ad eum fratres eius,Transi hinc,
& uade in Iudæã, ut & discipuli tui uideãt
4 opera tua quæ facis. ♦ Nemo quippe in
occulto quid facit, & quærit ipse in palam
esse. si hæc facis, manifesta teipsum mun-
5 do. ♦ Neque enim fratres eius credebant
6 in eum.♦Dicit ergo eis Iesus,Tempus meũ
nondum aduenit: tempus autem uestrũ
7 semper est paratum ♦Non potest mundus
odisse uos. me autem odit: quia ego te-
stimonium perhibeo de illo quod opera
8 eius mala sunt.♦Vos ascendite ad diem fe-
stum hunc, ego *\\non'\\ascendo'ad diem
festum istum: quia meum tempus nondũ
9 impletum est.♦Hæc cum dixisset,ipse man
10 sit in Galilæa.♦Vt autem ascenderunt fra-
tres eius, tunc & ipse ascendit ad diem fe-
stum, non manifeste,sed quasi in occulto.
11 ♦Iudæi ergo quærebant eum in die festo,
12 & dicebant, Vbi est ille? ♦ Et murmur\\
multus' erat in turba de eo.Quidam enim
dicebant,Quia bonus est. Alij autem dice-
13 bant,Non, sed seducit turbas. ♦ Nemo ta-
men palam loquebatur de illo, propter
14 metum Iudæorum. ♦ Iam autem die fe-
sto mediante, ascendit Iesus in templum,
15 & docebat. ♦ Et mirabantur Iudæi, dicen-
tes, Quomodo hic literas scit, cum nõ di-
16 dicerit? ♦ Respondit eis Iesus,& dixit,Mea
doctrina non est mea, sed eius qui misit
17 me. ♦ Si quis uoluerit uoluntatem eius
facere: cognoscet de doctrina, utrum ex
18 Deo sit,an ego a meipso loquar.♦Qui a se-
metipso loquitur, gloriam propriam quæ-
rit.qui autem quærit gloriam eius qui mi-
sit eum,hic uerax est, & iniustitia in illo
19 non est. ♦ Nonne Moyses dedit vobis le-
20 gem:& nemo ex vobis facit legem?♦‖Quid
me quæritis interficere? Respondit tur-
ba, & dixit, Dæmonium habes: quis te
21 quærit interficere? ♦Respondit Iesus,& di-
xit eis, Vnum opus feci: & omnes mira-
22 mini. ♦ Propterea ‖ Moyses dedit uobis
circuncisionem: (non quia ex Moyse
est, sed ex ‖ patribus,) & in sabbatho
23 circunciditis hominem. ♦ Si circunci-
sionem accipit homo in sabbatho, ut non
soluatur lex Moysi: mihi indignamini,
quia totum hominem sanum feci in sab-
24 batho? ♦Nolite iudicare secundum faciem:
25 sed ‖ iustum iudicium iudicate. ♦Dicebant
ergo quidem ex Ierosolymis, Nonne hic

est quem

\\ autem MS. Aug. G.8.
\\ enim MS. Aug. 29.8.
* viuus MS. R.
Matt.13. 55.
* in 4 MS. G.8.
Is.54.13
Matt.11 27.
Exod.16. 13.
1.Cor.11. 27.
-MS. Aug. G.8.
Sup.3.13

Matt.16 16.
Mar.8.29
Luc.9.20
\\ credidimus 1 MS. Aug. G.
* v.ni 2 MS. Aug. G 8.
\\ te Iuda MS. 8.
\\ Scarioten MS 8. 8.
* autem MS.R.G.
\\Galilæa 2 MS G.8.
\\Iudæa 2 MS G.8.
Leuit.23. 34.
*autem C
\\nondũ 3 MS R.S.
\\ascendo MS 4.
\\multum 2 MS. Augus.
Exod. 20 20.& 24. 3.
Sup.5.18
Leu.12.3
Genes.17 10.
Deu.1.16

eſt quem quærunt interficere? ¶ \ Et' 26
ecce palam loquitur, & nihil ei dicunt.
Nunquid uere cognouerunt principes,
quia hic eſt Chriſtus? ¶ Sed hunc ſci- 27
mus unde ſit: Chriſtus autem cum ue-
nerit, nemo ſcit unde ſit. ¶ Clamabat er- 28
go Ieſus in templo docens, & dicens, Et
me ſcitis, & unde ſim ſcitis. & a meipſo nó
ueni, ſed eſt uerus qui miſit me, quem
uos neſcitis. ¶ Ego ſcio eum: quia ab ipſo 29
ſum, & ipſe me miſit. ¶ Quærebant ergo in 30
eum apprehendere: & nemo miſit in il-
lum manus, quia nondum venerat hora
eius. ¶ De turba autem multi crediderunt 31
in eũ, & dicebant, Chriſtus cum uenerit,
nunquid plura ſigna faciet quam quæ hic
facit? ¶ Audierunt Phariſæi turbam mur- 32
murantem de illo hæc: & miſerunt prin-
cipes * & Phariſæi miniſtros, ut apprehen-
derent eum. ¶ Dixit ergo eis Ieſus, Adhuc 33
modicum tempus uobiſcum ſum: & ua-
do ad eum qui me miſit. ¶ Quæretis me, 34
& non inuenietis: & ubi ego ſum, vos
non poteſtis uenire. ¶ Dixerunt ergo Iu- 35
dæi ad ſemetipſos, Quo hic iturus eſt,
quia non inueniemus eum? nunquid in
diſperſionem Gentium iturus eſt, & do-
cturus Gentes? ¶ Quis eſt hic ſermo quem 36
dixit, Quæretis me, & non inuenie-
tis: & ubi ſum ego, uos non poteſtis
uenire? ¶ In nouiſſimo autem ‖ die ma- 37
gno feſtiuitatis ſtabat Ieſus, & clama-
bat, dicens, Si quis ſitit, ueniat ad me,
& bibat. ¶ ‖ Qui credit in me, ſicut di- 38
cit ſcriptura, ‖ flumina de uentre eius

\ Atqui MS.
*ſacerdotum 1 MS. G. 8.
In v. 13. 35.
Leuit. 23. 27.
Deut. 18. 15.
Ioel 2. 28
Act. 2. 17

39 fluent aquæ uiuæ. ¶ (Hoc autem di-
xit de Spiritu quem accepturi erant cre-
dentes in eum. nondum enim erat Spi-
ritus - \ datus': quia Ieſus nondum e-
40 rat glorificatus.) ¶ Ex illa ergo tur-
ba cum audiſſent hos ſermones eius, di-
41 cebant, Hic eſt uere propheta. ¶ Alij
dicebant, Hic eſt Chriſtus. Quidam
autem dicebant, Nunquid a Galilæa
42 uenit Chriſtus? ¶ Nonne ‖ ſcriptura di-
cit, quia ex ſemine ‖ Dauid, & de
Beth-lehem caſtello ubi erat Dauid, ue-
43 nit Chriſtus? ¶ Diſſenſio itaque facta
44 eſt in turba propter eum. ¶ Quidam
autem ex ipſis uolebant apprehendere
eum: ſed nemo miſit ſuper eum ma-
45 nus. ¶ Venerunt ergo miniſtri ad Pon-
46 tifices, & Phariſæos. ¶ Et dixerunt eis
47 illi: Quare non adduxiſtis illum? ¶ Re-
ſponderunt miniſtri, Nunquam ſic locu-
48 tus eſt homo, ſicut hic homo. * ¶ Re-
ſponderunt ergo eis Phariſæi, Nun-
49 quid, & uos ſeducti eſtis? ¶ Nunquid
ex principibus aliquis credidit in eum,
aut ex Phariſæis? ¶ ſed turba hæc quæ
50 non nouit legem, maledicti ſunt. ¶ Di-
xit Nicodemus ad eos, ‖ ille qui uenit ad
51 eum nocte, qui unus erat ex ipſis: ¶ Nun-
quid lex noſtra iudicat hominem: ni-
ſi prius audierit ab ipſo, ‖ & cogno-
52 uerit quid faciat? ¶ Reſponderunt, &
dixerunt ei, Nunquid, & tu Galilæus
es? Scrutare, * & uide quia a Galilæa
53 propheta non \ ſurgit'. ¶ Et reuerſi
ſunt unuſquiſque in domum ſuam.

-1 MS. Auguſt.
\ ſanctus MS. G.
Mich. 5.
Mat. 2.
*loquitur MS. 8.
Sup. 3. 2
Deu. 17. & 19.
* ſcripturas MS.
Aug. G.
\ ſurrexit 1 MS. R. G. 8.

CAP. VIII.

IEſus autem perrexit in montem Oli-
ueti: ¶ & diluculo iterum uenit in 1
templum, & omnis populus uenit ad 2
eum, & ſedens docebat eos. ¶ Adducunt
autem Scribæ & Phariſæi mulierem in 3
adulterio deprehenſam: & ſtatuerunt eã
4 in medio, ¶ & dixerunt ei, Magiſter, hæc
mulier modo deprehenſa eſt in adulte-
5 rio. ¶ ‖ In lege autem Moyſes mandauit
nobis huiuſmodi lapidare. Tu ergo quid
6 dicis? ¶ Hoc autem dicebant tentantes

Leuit. 20. 10.

eum : ut possent accusare eum . Iesus au-
tem inclinans se deorsum , digito scribe-
bat in \\ terra'. ♦ Cum\\ ergo' perseuera- 7
rent interrogantes eum: erexit se , & dixit
eis , ‖ Qui sine peccato est uestrum , pri-
mus in illam lapidem mittat. ♦ Et iterum 8
se inclinans, scribebat in \\terra'. ♦ Audié- 9
tes autem , * unus post unum exibant, in-
cipientes a senioribus : & remansit solus
Iesus, & mulier in medio stans. ♦ Erigens 10
autem se Iesus , dixit ei , Mulier, ubi sunt
qui te accusabant ? nemo te condemna-
uit ? ♦ Quæ dixit: Nemo Domine . Dixit 11
autem Iesus, Nec ego te condemnabo .
Vade, & iam amplius noli peccare . ♦ Ite- 12
rum ergo locutus est eis Iesus , dicens .
‖ Ego sum lux mundi . qui sequitur me ,
non \\ ambulat' in tenebris : sed habebit
lumen uitæ . ♦ Dixerunt ergo ei Pharisæi, 13
Tu de teipso testimonium perhibes ; te-
stimonium tuum non est uerum . ♦ Re- 14
spondit Iesus , & dixit eis , Etsi ego testi
monium perhibeo de meipso , uerum
est testimonium meum : quia scio unde
ueni, & quò uado: uos autem nescitis un-
de uenio, aut quò uado. ♦ Vos secundum 15
carnem iudicatis : ego non iudico quen-
quam . ♦ & si iudico ego, iudicium meum 16
uerum est : quia solus non sum , sed ego
& qui misit me, Pater . ♦ Et in lege uestra 17
scriptum est , ‖ quia duorum hominum
testimonium uerum est . ♦ Ego sum qui 18
testimonium perhibeo de meipso : & te-
stimonium perhibet de me, qui misit me,
Pater . ♦ Dicebant ergo ei , Vbi est Pater 19
tuus ? Respondit Iesus , Neque me scitis ,
neque Patrem meum. si me sciretis : for-
sitan & Patrem meum sciretis ♦ Hæc uer- 20
ba locutus est Iesus in gazophylacio , do-
cens in templo : & nemo apprehendit
eum , quia necdum uenerat hora eius .
♦ Dixit ergo iterum eis Iesus , Ego uado, 21
& quæretis me , & in peccato uestro mo-
riemini . Quò ego uado, uos non potestis
uenire . ♦ Dicebant ergo Iudæi , Nunquid 22
interficiet semetipsum , quia dixit , Quò
ego uado , uos non potestis uenire ? ♦ Et 23
dicebat eis , Vos de deorsum estis, ego de
supernis sum . Vos de mundo hoc estis :
ego non sum de hoc mundo . ♦ Dixi ergo 24
uobis quia moriemini in peccatis ue-
stris . si enim non credideritis quia ego
sum , moriemini in \\ peccato uestro'. ♦ Di- 25
cebant ergo ei , Tu quis es? Dixit eis Ie-
sus , Principium \\ qui' & loquor uobis .
♦ Multa habeo de uobis loqui & iudicare. 26
sed qui me misit , uerax est: & ego quæ
audiui ab eo , hæc loquor in mundo . ♦ Et 27
non cognouerunt quia patrem \\eis' dice-
bat Deum'. ♦ Dixit ergo eis Iesus , Cum 28
exaltaueritis filium hominis , tunc co-
gnoscetis quia ego sum , & a meipso fa-
cio nihil , sed sicut docuit me Pater , hæc
loquor : ♦ & qui me misit, mecum est , & 29
non reliquit me solum: quia ego quæ pla-
cita sunt ei , facio semper . ♦ Hæc illo lo- 30
quente multi crediderunt in eum . ♦ Di- 31
cebat ergo Iesus ad eos qui crediderunt
ei, Iudæos , Si uos manseritis in sermone
meo , uere discipuli mei eritis: ♦ & cogno- 32
scetis ueritatem , & ueritas liberabit uos.
♦ Responderunt ei, Semen Abrahæ su- 33
mus , & nemini seruiuimus unquam :
34 quo modo tu dicis , Liberi eritis? ♦ Re-
spondit eis Iesus , Amen, amen dico uo-
bis, quia ‖ omnis qui facit peccatum, ser-
35 uus est peccati . ♦ seruus autem non ma-
net in domo in æternum: filius manet in
36 æternum . ♦ si ergo uos filius liberauerit,
37 uere liberi eritis . ♦ Scio quia filii Abrahæ
estis: sed quæritis me interficere , quia
38 sermo meus non capit in uobis . ♦ Ego
quod uidi apud Patrem , * loquor: & uos
quæ uidistis apud patrem uestrum, facitis.
39 ♦ Responderunt & dixerunt ei , Pater
noster Abraham est. Dicit eis Iesus , Si fi-
lii Abrahæ estis, opera Abrahæ facite.
40 ♦ Nunc autem , quæritis me interficere
hominem , qui ueritatem uobis locutus
sum , quam audiui a Deo. hoc Abraham
41 non fecit . ♦ Vos facitis opera patris ue-
stri. Dixerunt itaque ei, Nos ex fornica-
tione non sumus nati. unum patrem ha-
42 bemus Deum . ♦ Dixit ergo eis Iesus : Si
Deus pater uester esset : diligeretis utique
me. ego enim ex Deo processi, & ueni: ne-
que enim a meipso ueni , sed ille me mi-
43 sit. ♦ Quare loquelam meam non cogno-
scitis ? Quia non potestis audire sermonē
44 meum. ♦ Vos ex patre diabolo estis: & de-
sideria patris uestri uultis facere. ille ho-
micida erat ab initio , & in ueritate non
stetit: quia non est ueritas in eo . cum lo-
quitur mendacium, ex propriis loquitur ,
45 quia mendax est, & pater eius . ♦ Ego au-
tem quia ueritatem dico, non creditis mi-
46 hi . ♦ Quis ex uobis \\ arguet' me de pec-
cato ? Si ueritatem dico : quare uos non
47 creditis mihi ? ♦ ‖ Qui ex Deo est , uerba
Dei audit. Propterea uos nō auditis, quia
48 ex Deo non estis . ♦ Responderunt ergo
Iudæi , & dixerunt ei , Nonne bene dici-
mus nos quia Samaritanus es tu , & dæ-
49 monium habes ? ♦ Respondit Iesus, Ego
dæmonium non habeo : sed honorifico
patrem meum , & uos \\ inhonorastis' me.
50 ♦ Ego autem non quæro gloriam meam.
51 est qui quærat, & iudicet. ♦ Amen , amen
dico uobis , si quis sermonem meum ser-
uauerit, mortem non uidebit in æternum.
52 ♦ Dixerunt ergo Iudæi , Nunc cognoui-
mus quia dæmonium habes. Abraham
mortuus est & Prophetæ: & tu dicis , Si
quis sermonem meum seruauerit , non
53 gustabit mortem in æternum. ♦ Nunquid
tu maior es patre nostro Abraham , qui
mortuus est? & Prophetæ mortui sunt .
Quem teipsum facis? ♦ Respondit Iesus,
54 Si ego glorifico meipsum , gloria mea
nihil est. est pater meus qui glorificat
me , quem uos dicitis quia Deus uester
est. ♦ & non cognouistis eum , ego au-
55 tem noui eum . Et si dixero quia non
scio eum : ero similis uobis, mendax .
Sed scio eum , & sermonem eius seruo.
56 ♦ Abraham pater uester exaltauit ut uide-
ret diem meum : & uidit , & gauisus est.
57 ♦ Dixerunt ergo Iudæi ad eum. Quinqua-
ginta annos nondum habes , & Abraham
58 uidisti ? ♦ Dixit eis Iesus , Amen , amen
dico uobis, antequam Abraham fieret ,
59 ego sum . ♦ Tulerunt ergo lapides ut ia-
cerent in eum . Iesus autem abscondit
se , & exiuit de templo .

C A P.

\\ terram M S G.
\\ autē 3 S. G
Deu.17.7
\\ terram M S. G.
** hæc MS 9.*
1 Ioā.1.5
\\ ambulabit 5 MS. Aug. G.S.
Deu.17.6 & 19.15. Matt.18 16. 2 Cor.13. 1. Heb. 10. 20.
\\ peccatis uestris 1 MS. Aug. G S.
\\ quia 2 MS. Aug. G.
\\ quod 1 M S.
Sup.3.33 Rom.3.4.
\\ eius MS & 9.
-3 M S. Aug. G.8.

Ro.6.14. 2 Pet. 2. 19.
** meum 4 M S Aug. G.8.*
1 Ioā.3.8
\\ arguit 4 M S.G.S.
1 Ioā. 4.6
\\ inhonoratis MS. R. G. S

CAP. IX.

ET praeteriens-Iesus' vidit hominem 1
caecum a natiuitate: ♦ & interroga- 2
uerũt eum discipuli eius, Rabbi, quis
peccauit, hic, aut parentes eius, ut caecus na
sceretur? ♦ Respõdit Iesus, Neq; hic pecca- 3
uit, neq; parentes eius: sed ut manifestẽtur
opera Dei in illo. ♦ Me oportet operari ope 4
ra eius qui misit me, donec dies est. uenit
nox, quando nemo potest operari. ♦ quam- 5
diu sum in mundo, lux sum mundi. ♦ Haec 6
cum dixisset, expuit in terram, & fecit lu-
tum ex sputo, & liniuit lutum super ocu-
los eius: ♦ & dixit ei, Vade, laua in natato- 7
ria Silóe, (quod interpretatur, Missus.
Abiit ergo, & lauit: & uenit videns. ♦ Itaq; 8
uicini * & qui \\ uiderant' eum prius quia
mendicus erat, dicebant, Nonne hic est qui
sedebat, & mendicabat? Alij dicebant, Quia
hic est. ♦ Alij autem, Nequaquam, sed simi- 9
lis est ei. Ille uero dicebat, Quia ego sum.
♦ Dicebant ergo ei, Quomodo aperti sunt 10
tibi oculi? ♦ Respondit, ille homo qui dici- 11
tur Iesus, lutũ fecit: & unxit oculos meos,
& dixit mihi, Vade ad natatoriam Silóe, &
laua. Et abij, & laui, & vidi. ♦ \\ Et dixerunt' 12
ei, Vbi est ille? Ait, Nescio. ♦ Adducunt eum 13
ad Pharisaeos qui caecus fuerat. ♦ Erat autem 14
sabbathum quando lutum fecit Iesus, &
aperuit oculos eius. ♦ Iterum ergo interro- 15
gabant eum Pharisaei quomodo uidisset.
Ille autem dixit eis, Lutum mihi posuit su
per oculos, & laui: & uideo. ♦ Dicebant ergo 16
ex Pharisaeis quidam, ♦ Non est hic homo a
Deo, qui sabbathum non custodit. Alij au
tem dicebant, Quomodo potest homo pec
cator haec signa facere? Et scisma erat in-
ter eos. ♦ Dicunt ergo caeco iterum, Tu, quid 17
dicis de illo \ qui' aperuit oculos tuos? Ille
autem dixit, Quia propheta est. ♦ Non cre- 18
diderunt ergo Iudaei de illo, quia caecus fuis-
set, & uidisset; donec uocauerunt parentes
19 eius qui uiderat: ♦ & interrogauerunt eos,
dicentes, Hic est filius uester quem uos di-
citis quia caecus natus est? Quomodo ergo
20 nunc uidet? ♦ Responderunt eis parentes
eius, & dixerunt, Scimus quia hic est filius
21 noster, & quia caecus natus est: ♦ quomo-
do autem nunc uideat, nescimus: aut quis
eius aperuit oculos, nos nescimus: ipsum
interrogate: aetatem habet, ipse de se \\ lo-
22 quatur'. ♦ Haec dixerunt parentes eius, quo-
niam timebant Iudaeos iam enim conspi-
rauerant Iudaei, ut si quis eum cõfiteretur
-esse' Christum, extra synagogam fieret.
23 ♦ Propterea parentes eius dixerunt, Quia
24 aetatem habet, ipsum interrogate. ♦ Voca-
uerunt ergo rursum hominem qui fuerat
caecus, & dixerunt ei, Da gloriam Deo. nos
25 scimus quia hic homo peccator est. ♦ Dixit
ergo-eis' ille, Si peccator est, nescio: unum
scio, quia caecus cum essem, modo uideo.
26 ♦ Dixerunt ergo illi, Quid fecit tibi? quomo
27 do aperuit tibi oculos? ♦ Respondit eis, Di-
xi uobis iam, & * audistis: quid iterum vul
tis audire? nunquid, & uos uultis discipuli
28 eius fieri? ♦ Maledixerunt ergo ei, & dixe-
runt, Tu discipulus illius sis: nos autem
29 Moysi discipuli sumus. ♦ Nos scimus quia
Moysi locutus est Deus: hunc autem nesci
30 mus unde sit. ♦ Respondit ille homo, & di-
xit eis, In hoc enim mirabile est quia uos
nescitis unde sit, & aperuit meos oculos.
31 ♦ scimus autem quia peccatores Deus non
audit: sed si quis Dei cultor est, & uolun-
32 tatem eius facit, hunc exaudit. ♦ A seculo
non est auditum quia quis aperuit oculos
33 caeci nati. ♦ Nisi esset hic a Deo, non pote-
34 rat facere quicquam. ♦ Responderunt, & di
xerunt ei, In peccatis natus es totus, & tu
35 doces nos? Et eiecerunt eum foras. ♦ Au-
diuit Iesus quia eiecerunt eum foras: & cũ

-8 MS. 6. S.

* eius 1 MS. 8.

\\ uidebãt 7 MS. Augusti G.

\\ Dixerũt ergo 1 MS. G.

\\ quia G

\\ loquitur G.

-3 MS. ...gust. G

-4 MS. ...gust. G.

* non G

inuenisset eum, dixit ei, Tu credis in fi-
lium Dei? ♦ Respondit ille, & dixit, 36
Quis est Domine, ut credam in eum?
♦ Et dixit ei Iesus, Et uidisti eum: & qui 37
loquitur tecum, ipse est. ♦ At ille ait, 38
Credo Domine. Et procidens adorauit
-1 M S. eum. ♦ Et dixit ei Iesus, In iudicium 39
G.8. ego in hunc mundum ueni: ut qui non
uident uideant, & qui uident cæci fiant.
♦ Et audierunt quidam ex Pharisæis 40
qui cum ipso erant: & dixerunt ei,
♦ Nunquid & nos cæci sumus? ♦ Dixit eis 41
Iesus, Si cæci essetis, non haberetis pec- 42
catum. nunc uero dicitis, Quia uide-
* ergo M S.G.8. mus. Peccatum * uestrum manet.

CAP. X.

AMen, amen dico uobis, qui non in- 1
trat per ostium in ouile ouium, sed
ascendit aliunde; ille fur est & la-
tro. ♦ Qui autem intrat per ostium, pa- 2
stor est ouium. ♦ Huic ostiarius aperit: 3
& oues uocem eius audiunt: & pro-
prias oues uocat nominatim, & educit
eas. ♦ Et cum proprias oues emiserit, 4
ante eas uadit: & oues illum sequuntur,
quia sciunt uocem eius. ♦ Alienum autē 5
non sequuntur, sed fugiunt ab eo: quia
non nouerunt uocem alienorum. ♦ Hoc 6
prouerbium dixit eis Iesus. Illi autem
non cognouerunt quid loqueretur eis.
♦ Dixit ergo eis iterum Iesus, Amen, amē 7
dico uobis, quia ego sum ostium ouium.
* ante me ♦ Omnes quotquot uenerunt, * fures 8
1 MS.G 9. sunt & latrones: sed non audierunt eos
oues. ♦ Ego sum ostium. Per me si quis 9
introierit, saluabitur: & ingredietur &
egredietur, & pascua inueniet. ♦ Fur non 10
uenit nisi ut furetur & mactet & perdat.
Ego ueni ut uitam habeant, & abundan-
tius habeant. ♦ Ego sum pastor bonus. 11
Is.40.11. ‖ Bonus pastor animam suam \\ dat' pro
Ezec. 34. ouibus suis'. ♦ Mercenarius autem & qui 12
23. & 37 non est pastor, cuius non sunt oues pro-
24. priæ, uidet lupum uenientem, & dimit-
\\ ponit tit oues, & fugit: & lupus rapit, & disper-
M S.R.G. git oues. ♦ mercenarius autē fugit, quia 13
8. mercenarius est: & non pertinet ad eum
- 6 M S. de ouibus. ♦ Ego sum pastor bonus: & 14
G.9. cognosco meas, & cognoscunt me meæ.
Matt. 11 ♦ ‖ Sicut nouit me pater, & ego agnosco 15
27. patrem: & animam meam pono pro oui-
Luc.10. bus meis'. ♦ ‖ Et alias oues habeo quæ 16
22. non sunt ex hoc ouili: & illas oportet me
-5 M S. adducere, & uocem meam audient, ‖ &
G.8. fiet unum ouile & unus pastor. ♦ Propter- 17
Matt. 28 ea me diligit pater; ‖ quia ego pono ani-
19. mam meam, ut iterum sumam eam.
Mar. 16. ♦ ‖ Nemo tollit eam a me: sed ego pono 18
15. eam a meipso, & potestatem habeo po-
Luc.24. nendi eam: & potestatem habeo iterum
47. sumendi eam. Hoc mandatum accepi a
Act.10. patre meo. ♦ Dissensio iterum facta est 19
35.13.47 inter Iudæos propter sermones hos ♦ Di- 20
15.7. cebant autem multi ex ipsis, Dæmonium
Gal.1.9. habet & insanit: quid eum auditis? ♦ Alii 21
Ezec. 37 dicebant, Hæc uerba non sunt dæmo-
22. nium habentis. nunquid dæmonium
Isa.53.7 potest cæcorum oculos aperire? ♦ ‖ Facta 22
1 Mach.4 sunt autem Encænia in Ierosolymis: &
56 59. hiems erat. ♦ Et ambulabat Iesus in tem- 23
plo, in porticu Salomonis. ♦ Circundede- 24
runt ergo eum Iudæi, & dicebant ei, Quo-
usque animam nostram tollis? si tu es
25 Christus, dic nobis palam. ♦ Respondit
eis Iesus, Loquor uobis: & non creditis.
opera quæ ego facio in nomine patris
mei, hæc testimonium perhibent de me:
26 ♦ sed uos non creditis, quia non estis ex
27 ouibus meis * ♦ Oues meæ uocem meam * sicut dixi
audiunt: & ego cognosco eas, & sequun- uobis
28 tur me. ♦ & ego uitam æternam do eis: R.G.8.
& non peribunt in æternum, & non ra-
29 piet eas quisquam de manu mea. ♦ Pater
meus \\ quod dedit mihi, maius' omni- \\ qui dedit mihi
bus est: & nemo potest rapere de manu
30 patris mei. ♦ Ego & pater unum sumus. maior R.
31 ♦ Sustulerunt * lapides Iudæi, ut lapida- G.8.
32 rent eum. ♦ Respondit eis Iesus, Multa * ergo iterum 4
bona opera ostendi uobis ex patre meo, MS.R.G.8
propter quod eorum opus me lapidatis?
33 ♦ Responderunt ei Iudæi, De bono ope-
re non lapidamus te, sed de blasphemia,
& quia tu homo cum sis, facis teipsum
34 Deum. ♦ Respondit eis Iesus, Nonne
scriptum est in lege uestra, quia ‖ Ego di- Psa.81.6.
35 xi, dii estis? ♦ Si illos dixit deos ad quos
sermo Dei factus est, & non potest solui
36 scriptura: ♦ quem pater sanctificauit &
misit in mundum, uos dicitis, Quia
blasphemas: quia dixi Filius Dei sum?
37 ♦ Si non facio opera patris mei: no-
38 lite credere mihi. ♦ Si autem facio: &
si mihi non uultis credere, operibus cre-
dite: ut cognoscatis & credatis quia pa-
39 ter in me est, & ego in patre. ♦ Quære-
bant ergo eum apprehendere: & exiuit
40 de manibus eorum. ♦ Et abiit iterum
trans Iordanem in eum locum ubi erat
Iohannes baptizans primum: & man-
41 sit illic. ♦ & multi uenerunt ad eum,
& dicebant, Quia Iohannes quidem si-
gnum fecit nullum. Omnia autem quæ-
cunque dixit Iohannes de hoc, uera
42 erant. ♦ Et multi crediderunt in eum.

CAP. XI.

1 ERat autem quidam \\ languens' La- \\ infirmus
zarus a Bethania, de castello Ma- 1 M S.
riæ & Marthæ \\ sororis' ᵛ eius'. \\ sororū G.
2 ♦ (Maria autem erat ‖ quæ unxit Domi- ᵛ αὐτῆς
num unguento, & extersit pedes eius ca- Mat.26.7
pillis suis: cuius frater Lazarus infir- Luc.7.37
3 mabatur.) ♦ Miserunt ergo sorores eius ad Inf. 12.3
eum dicentes, Domine, ecce quem amas,
4 infirmatur. ♦ Audiens autem Iesus, di-
xit eis, Infirmitas hæc non est ad mor-
tem, sed pro gloria Dei: ut glorificetur
5 filius Dei per eam. ♦ Diligebat autem
Iesus Martham, & sororem eius Mariam,
6 & Lazarum. ♦ Vt ergo audiuit quia
infirmabatur, tunc quidem mansit in
7 eodem loco duobus diebus: ♦ deinde
post hæc dicit discipulis suis, Eamus
8 in Iudæam iterum. ♦ Dicunt ei disci-
puli, Rabbi, nunc quærebant te Iudæi
9 lapidare, & iterum uadis illuc? ♦ Respon-
dit Iesus, Nonne duodecim sunt horæ
diei? Si quis ambulauerit in die, non of-
10 fendit: quia lucem huius mundi uidet: si
autem ambulauerit in nocte, offendit:
11 quia lux non est in eo. ♦ Hæc ait: &
post \\ hæc' dicit eis, Lazarus amicus noster \\ hoc MS.
dormit: sed uado ut a somno excitē eum. G.

♦ Dixe-

† Dixerunt ergo discipuli eius, Domi- 12
ne, si dormit, saluus erit. † Dixerat 13
autem Iesus de morte eius: illi autem
putauerunt quia de dormitione som-
ni diceret. † Tunc ergo Iesus dixit eis 14
manifeste, Lazarus mortuus est: † & 15
gaudeo propter uos, ut credatis, quo-
niam non eram ibi. sed eamus ad eum.
† Dixit ergo Thomas qui dicitur Di- 16
dymus, ad condiscipulos: Eamus & nos,
ut moriamur cum eo. † Venit itaque 17
Iesus: & inuenit eum quatuor dies iam
in monumento habentem. † (Erat 18
autem Bethania iuxta Ierosolymam
quasi stadiis quindecim.) † Multi au- 19
tem ex Iudæis uenerant ad Martham
& Mariam, ut consolarentur eas de fra-
tre suo. † Martha ergo ut audiuit quia 20
Iesus uenit, occurrit illi: Maria autem
domi sedebat. † Dixit ergo Martha ad 21
Iesum, Domine si fuisses hic, frater
meus non fuisset mortuus. † sed & nunc 22
scio quia quæcunque poposceris a Deo,
dabit tibi Deus. † Dicit illi Iesus, Re- 23
surget frater tuus. † Dicit ei Martha, 24
Sup. 5.29 Scio quia resurget ‖ in resurrectione, in
Luc. 14. nouissimo die. † Dixit ei Iesus, Ego sum 25
14. resurrectio & uita: ‖ qui credit in me;
Sup 6.33 etiam si mortuus fuerit, uiuet. † & om- 26
47. nis qui uiuit, & credit in me: non mo-
rietur in æternum. Credis hoc? † Ait 27
*uiuimus illi, Vtique Domine, ego credidi quia
9. tu es Christus filius Dei * qui in hunc
-7 M s.s. mundum uenisti. † Et cum hæc dixisset, 28
abiit, & uocauit Mariam sororem suam
silentio, dicens, Magister adest, & uocat

29 te. † Illa ut audiuit, °surgit° cito, & uenit °surrexit M s.s.
30 ad eum † nondum enim uenerat Iesus
in castellum. sed erat adhuc in illo loco
31 ubi occurrerat ei Martha. † Iudæi ergo
qui erant cum ea in domo, & consola-
bantur eam, cum uidissent Mariam quia
cito surrexit & exiit, secuti sunt eam di-
centes, Quia uadit ad monumentum, ut
32 ploret ibi. † Maria ergo cum uenisset ubi
erat Iesus, uidens eum, cecidit ad pedes
eius, & dicit ei, Domine, si fuisses hic, non
33 esset mortuus frater meus. † Iesus ergo
ut uidit eam plorantem, & Iudæos qui
uenerant cum ea, plorantes, infremuit
34 spiritu, & turbauit seipsum, † & dixit,
Vbi posuistis eum? Dicunt ei, Domine,
35 ueni & uide. † Et lachrymatus est Iesus.
36 † Dixerunt ergo Iudæi, Ecce quomodo
37 amabat eum. † Quidam autem ex ipsis
dixerunt, Non poterat hic, ‖ qui ape- Sup. 9.6.
ruit oculos cæci, * facere, ut * hic non *nati
38 moreretur? † Iesus ergo rursum fre- M s 9.
mens in semetipso, uenit ad monumen- *& 3 M s
tum. erat autem spelunca: & lapis su- Aug. G.s.
39 perpositus erat ei. † Ait Iesus, Tollite la-
pidem. Dicit ei Martha soror eius qui
mortuus fuerat, Domine, iam fœtet,
40 quatriduanus est enim. † Dicit ei Iesus,
Nonne dixi tibi quoniam si credideris,
41 uidebis gloriam Dei? † Tulerunt ergo la-
pidem. Iesus autem eleuatis sursum ocu-
lis, dixit, Pater, gratias ago tibi quoniam
42 audisti me. † ego autem sciebam quia
semper me audis, sed propter popu-
lum qui circumstat, dixi, ut credant
43 quia tu me misisti. † Hæc cum dixis-

set, uoce magna clamauit, Lazare, ueni
foras. † Et statim prodiit qui fuerat 44
mortuus, ligatus pedes & manus in-
stitis, & facies illius sudario erat liga-
ta. Dixit eis Iesus, Soluite eum, & sinite
45 abire. † Multi ergo ex Iudæis qui uene-
rant ad Mariam & Martham, & uide-
rant quæ fecit Iesus, crediderunt in
46 eum. † Quidam autem ex ipsis abierunt
ad Pharisæos, & dixerunt eis quæ fecit

Iesus.

Iesus. ♦Collegerunt ergo Pontifices & Pha 47
risæi conciliũ, & dicebãt, Quid \\ facimus',
quia hic homo multa signa facit? ♦Si dimit 48
timus eũ sic, omnes credẽt in eũ: & uenient
Romani, & tollent * nostrũ locũ, & gẽtem.
♦Vnus autem ex ipsis ¶ Caiphas - nomine', 49
cũ esset Pontifex anni illius, dixit eis, Vos
nescitis quicquam, ♦nec cogitatis quia ex- 50
pedit \\ nobis' ut unus moriatur homo pro
populo, & non tota gens pereat. ♦Hoc autẽ 51
a semetipso non dixit: sed cũ esset ponti-
fex anni illius, prophetauit quod Iesus mo
riturus erat pro gente: ♦ & non tantum 52
pro gente, sed ut * filios Dei qui erant di-
53 spersi, cõgregaret in unũ. ♦Ab illo ergo die
54 cogitauerunt ut interficerent eum. ♦Iesus
ergo iã non in palam ambulabat apud Iu-
dęos, sed abijt in regionẽ iuxta desertũ in
ciuitatẽ quæ dicitur \\ Ephrem', & ibi mo-
55 rabatur cũ discipulis suis. ♦ Proximũ autẽ
erat Pascha Iudęorum: & ascenderũt mul-
ti Ierosolymã de regione ante Pascha, ut
56 sanctificarẽt seipsos. ♦Quærebant ergo Ie-
sum: & colloquebantur ad inuicem, in tem
plo stantes, Quid putatis, quia nõ uenit ad
diem festũ? Dederãt autẽ Pontifices, & Pha
risæi mandatum, ut si quis cognouerit ubi
sit, indicet, ut apprehendant eum.

\\ facie-
mus M S.
Aug. S.
* & 9
M S. G.
nf. 18.
4.
8 M S.
Aug. G.
\\ nobis O.
* & MS.
G. S.

\\ Ephra-
im G. Hie
ron. l. de
locis He-
braicis. Sy
ra utro
modo le-
gantur, li
cet.

CAP. XII.

Mat. 26. 6
Mar. 14. 3

IEsus ergo ante sex dies Paschæ uenit 1
Bethaniã, ubi Lazarus fuerat mortuus
quem suscitauit Iesus, ♦ Fecerunt au- 2
tem ei cœnam ibi: & Martha ministra-
bat, Lazarus uero unus erat ex discuben-
3 tibus cum eo. ♦ Maria ergo accepit libram
vnguenti nardi pistici, pretiosi, & unxit

pedes

pedes Iesu , & extersit pedes eius capillis
suis : & domus impleta est ex odore un-
guenti. ♦Dixit ergo unus ex discipulis eius 4
Iudas Iscariotes, qui erat eum traditurus ,
Quare hoc unguentum non uęniit tre- 5
centis denarijs , & datum est egenis ? ♦ Di- 6
xit autem hoc , nō quia de egenis pertine-
bat ad eum : sed quia fur erat , & loculos
habens, ea quæ mittebantur portabat. ♦Di- 7
xit ergo Iesus, \\ Sine illam , ut in \\ diem
sepulturæ meæ seruet illud . ♦ Pauperes 8

\\ Sinite o
\\ die M S

enim semper habetis uobiscum:me autem
9 non semper \\ habebitis . ♦ Cognouit er-
go turba multa ex Iudæis quia illic est : &
uenerunt,non propter Iesum tantum, sed
ut Lazarum uiderent , quem suscitauit a
10 mortuis . ♦ Cogitauerunt autem principes
sacerdotum ut & Lazarum interficerent :
11 ♦quia multi propter illum abibant ex Iu-
12 dæis , & credebant in Iesum . ♦ In crasti-
num autem turba multa quæ uenerat ad
diem festum cum audissent quia uenit Ie-

\\ habetis
4 M S. G

sus Ierosolymam : ♦ acceperunt ramos 13
palmarum, & processerunt obuiam ei , &
clamabant, Hosan-na , benedictus qui ue-
nit in nomine Domini , Rex Israel . ♦ ¶Et 14
inuenit Iesus asellum, & sedit super eum,
sicut scriptum est. ♦Noli timere filia Sion: 15
¶ ecce rex tuus uenit sedens super pullum
asinæ . ♦ Hæc non cognouerunt discipuli 16
eius primum : sed quando glorificatus est
Iesus , tunc recordati sunt quia hæc erant
scripta de eo ; & hæc fecerunt ei . ♦ Testi- 17
monium ergo perhibebat turba quæ erat
cum eo quando Lazarum uocauit de mo-
numento , & suscitauit eum a mortuis .
♦ Propterea, & obuiam uenit ei turba:quia 18
audierunt eum fecisse hoc signum. ♦ Pha- 19
risæi ergo dixerunt ad semetipsos, Videtis
quia nihil proficimus? ecce mundus totus
post eum abiit. ♦Erant autem quidam Gen 20
tiles ex his qui ascenderant ut adorarent
in die festo . ♦ Hi ergo accesserunt ad Phi- 21
lippum qui erat a Bethsaida Galilææ,& ro
gabant eum , dicentes, Domine, uolumus
Iesum uidere . ♦ Venit Philippus , & dicit 22
Andreę. Andreas rursum, & Philippus di-
xerunt Iesu. ♦Iesus autem respondit eis,di- 23
cens,Venit hora , ut clarificetur filius ho-
minis. ♦Amen,amen dico uobis,nisi granū 24
frumenti cadens in terram,mortuum fue
rit:ipsum solum manet . si autem mortuū

Mat.21.7
Mar.11 7
Luc.19.
35.
Zach.9.9

25 fuerit,multum fructum affert. ♦¶Qui amat
animam suam,perdet eam:& qui odit ani
mam suam in hoc mundo, in uitam æter-
26 nam custodit eam. ♦Si quis mihi ministrat,
me sequatur : & ubi sum ego,illic & mini-
ster meus erit . Si quis mihi ministra-
uerit , honorificabit eum Pater meus .
27 ♦Nunc anima mea turbata est.Et quid di-
cam ? Pater, saluifica me ex hac hora .Sed,
28 propterea ueni,in horam hanc . ♦ Pater ,
clarifica nomen tuum . Venit ergo uox
de cœlo,* Et clarificaui , & iterum clarifi-
29 cabo. ♦ Turba ergo quæ stabat & audierat,
dicebat tonitruū esse factū. Alij dicebant,
30 Angelus ei locutus est. ♦ Respōdit Iesus, &
dixit, Non propter me hæc uox uenit , sed
31 propter vos. ♦Nunc iudiciū:est mūdi nunc
32 princeps huius mundi eiicietur foras. ♦ Et
ego si exaltatus fuero a terra,omnia trahā
33 ad meipsum ? ♦ (hoc autem dicebat,signi-
34 ficans qua morte esset moriturus .) ♦ Re-
spondit ei turba , Nos audiuimus ¶ ex le-
ge , quia Christus manet in æternum : &
quomodo tu dicis , Oportet exaltari fi-
lium hominis ? Quis est iste filius homi-
35 nis ? ♦ Dixit ergo eis Iesus. Adhuc modicū,
lumen in uobis est. Ambulate dum lucem
habetis , ut non uos tenebræ comprehen-
dant , & qui ambulat in tenebris , nescit
36 quo uadat . ♦ Dum lucem habetis , credi-

Matt. 1[illegible]
39.& 16
25.
Mar.8.
35.
Luc.9.2[illegible]
& 17.3[illegible]

* dicen[illegible]
M S.

Ps.109.[illegible]
& 116.[illegible]
Isa.40.[illegible]
Ezec. 3[illegible]
25.

te in lucem, ut filij lucis sitis. Hæc locutus
est Iesus :& abiit, & abscondit se ab eis.
♦ Cum autem tanta signa fecisset coram 37
eis, non credebant in eum: ♦ vt sermo 38
Isaiæ prophetæ impleretur, quem dixit,
Isa.53.1. Ro.10.16 ‖Domine, quis credidit auditui nostro &
brachium Domini cui reuelatum est?
♦ Propterea non poterant credere, quia 39
iterum dixit Isaias, ♦ ‖ Excæcauit oculos 40
Is.6.9.10 Matt.13.14. Mar.4.12. Luc.8.10 Act.28.27. Ro.11.8. eorum, & indurauit cor eorum: ut non
uideant oculis, & non intelligant corde,
& conuertantur, & sanem eos. ♦ Hæc di 41
xit Isaias, quando uidit gloriam eius, &
locutus est de eo. ♦ Verumtamen, & ex 42
principibus multi crediderunt in eum: sed
propter Pharisæos non confitebantur, ut
e synagoga non eiicerentur. ♦ dilexerunt 43
enim gloriam hominum magis, quam glo
riam Dei. ♦ Iesus autem clamauit, & dixit, 44
Qui credit in me, non credit in me, sed in
eum qui misit me. ♦ Et qui uidet me, ui- 45
det eum qui misit me. ♦ Ego lux in mun- 46
dum ueni: ut omnis qui credit in me, in
tenebris non maneat. ♦ Et si quis audierit 47
verba mea, & non custodierit: ego non
iudico eum. non enim ueni ut iudicem
mundum, sed vt saluificem mundum.
48 ♦ Qui spernit me, & non accipit uerba
mea: habet qui iudicet eum. ‖ sermo quē *Mar.16.16.*
locutus sum, ille iudicabit eum in nouis-
49 simo die: ♦ Quia ego ex meipso non sum
locutus, sed qui misit me Pater, ipse mihi
mandatum dedit quid dicam, & quid lo-
50 quar. ♦ Et scio quia mandatum eius ui-
ta æterna est. Quæ ergo ego loquor: si-
cut dixit mihi Pater, sic loquor.

CAP. XIII.

1 Ante diem autem festum Paschæ, *Mat.26.2*
sciens Iesus quia uenit hora eius, *Mar.14.1*
ut transeat ex hoc mūdo ad Patrē: *Luc.22.1*
cum dilexisset suos qui erant in mundo, in
2 finem dilexit eos. ♦ Et cœna facta, cum
diabolus iam misisset in cor, ut traderet
3 eum Iudas Simōnis Iscariotes: ♦ sciens
quia omnia dedit ei Pater in manus, &
4 quia a Deo exiuit, & ad Deum vadit: ♦ sur-
git a cœna, & ponit uestimenta sua: & cum
5 accepisset linteum, præcinxit se. ♦ Deinde
‶ misit' aquam in peluim, & cœpit lauare *‶mittit 8 M S. G.*
pedes discipulorum, & extergere linteo

quo erat pręcinctus. ♦ Venit ergo ad Si- 6
monem Petrum. Et dicit ei Petrus, Domi-
ne, tu mihi lauas pedes? ♦ Respondit Ie- 7
sus, & dixit ei, Quod ego facio, tu nescis
modo, scies autem postea. ♦ Dicit ei Pe- 8
trus, Non lauabis mihi pedes in æternū
‶ habes 4 M S. G. Respondit ei Iesus, Si non lauero te, non
‶ habebis' partem mecum. ♦ Dicit ei Simon 9
Petrus, Domine, non tantum pedes meos,
sed & manus, & caput. ♦ Dicit ei Iesus, Qui 10
lotus est, non indiget nisi ut pedes lauet,
sed est mundus totus. Et uos mundi estis,
sed non omnes. ♦ Sciebat enim quisnam 11
esset qui traderet eum. propterea dixit,
Non estis mundi omnes. ♦ Postquam er- 12
go lauit pedes eorum, & accepit uestimen-
ta sua, cum recubuisset, iterum dixit eis,
13 Scitis quid fecerim uobis? ♦ Vos uocatis
me Magister, & Domine: & bene dicitis,
14 sum etenim. ♦ Si ergo ego laui pedes ue-
stros, dominus, & magister: & uos debetis
15 alter alterius lauare pedes. ♦ Exemplum
enim dedi vobis, ut quemadmodum ego
16 feci uobis, ita & uos faciatis. ♦ ‖ Amen, *Ins.13.20*
amen dico uobis, non est seruus maior do- *Mat.10.24.*
mino suo; neque Apostolus maior est eo
17 qui misit illum. ♦ Si hæc scitis, beati eri- *Luc.6.40*
18 tis si feceritis ea. ♦ Non de omnibus uobis
dico: ego scio quos elegerim. Sed ut ad- *Ps.40.10*
impleatur scriptura, ‖ Qui manducat me- *‶ leuauit*
cum panem, ‶ leuabit' contra me calca- *3 M S. R.*
19 neum suum. ♦ Amodo dico uobis, prius *G. B.*

quàm

quàm fiat: ut cum factum fuerit, creda-
Mat. 10. 40. *Luc.* 10. 16. tis, quia ego sum. ✝ ‖ Amen, amen dico 20
uobis, qui accipit si quem misero, me ac-
cipit. qui autem me accipit, accipit eum
qui me misit. ✝ Cum hæc dixisset Iesus, 21

turbatus est spiritu: & protestatus est, &
dixit: ‖ Amen, amen dico uobis: quia unus *Matt* 26 18. *Mar.* 14. 1 *Luc.* 22. 21. *Inf.* 21. 20
22 ex uobis tradet me. ✝ Aspiciebant ergo ad
inuicem discipuli, hæsitantes de quo dice-
23 ret. ✝ ‖ Erat ergo recumbens unus ex disci-

pulis eius in sinu Iesu, quem diligebat Ie-
sus. ✝ Innuit ergo huic Simon Petrus, & 24
dixit ei, Quis est de quo dicit? ✝ Itaque cū 25
recubuisset ille supra pectus Iesu, dicit ei,
Domine, quis est? ✝ Respondit Iesus: Ille 26
est cui ego intinctum panem porrexero.
Et cum intinxisset panem, dedit Iudæ Si-
mônis, Iscariotæ. ✝ Et post buccellam, tūc 27
introiuit in eum Satanas. Et dicit ei Iesus,
Quod facis, fac citius. ✝ Hoc autem ne- 28
mo sciuit discumbentium ad quid dixerit
ei. ✝ Quidam enim putabant, quia locu- 29
los habebat Iudas, quòd dixisset ei Iesus,
Eme ea quæ opus sunt nobis ad diem fe-
stum: aut egenis ut aliquid daret. ✝ Cum 30
ergo accepisset ille buccellam, exiuit con-
tinuo. Erat autem nox. ✝ Cum ergo exis- 31
set, dixit Iesus. Nunc clarificatus est filius
hominis: & Deus clarificatus est in eo. ✝ Si 32
Deus clarificatus est in eo, & Deus clarifi-
cabit eum in semetipso: & continuo clari-
Sup. 7. 34 ficabit eum. ✝ Filioli, adhuc modicum uo 33
Leu. 19. 18. biscum sum. ‖ Quæretis me: & sicut dixi
Iudæis, Quo ego uado, uos non potestis
Mat. 22. 39. venire: & uobis dico modo. ✝ ‖ Mandatū 34
nouum do uobis, vt diligatis inuicem. sicut
Inf. 15. 12. dilexi vos, ut & uos diligatis inuicem. ✝ In 35
hoc cognoscent omnes quia discipuli mei
estis, si dilectionem habueritis ad inuicē.
✝ Dicit ei Simon Petrus, Domine, quo va- 36
dis? Respondit Iesus, Quo ego uado, non
Mat. 26. 35. potes me modo sequi, sequeris autem po-
stea. ✝ Dicit ei Petrus, Quare non possum 37
Mar. 14. 29. te sequi modo? ‖ animam meam pro te
ponam. ✝ Respondit ei Iesus, Animam tuā 38
Luc. 22. 33. pro me pones? Amen, amen dico tibi, non
cantabit gallus, donec ter me neges.

CAP. XIIII.

1 NOn* turbetur cor uestrum. Credi- ** Erat discipulis suis* MS 9. G 9
2 tis in Deum, & in me credite. ✝ In
domo Patris mei mansiones mul-
tæ sunt. si quo minus, dixissem uobis.
3 Quia uado parare uobis locum. ✝ Et si abie
ro, & præparauero uobis locum: iterum
uenio, & accipiam uos ad meipsum, ut vbi
4 sum ego, & uos sitis. ✝ Et quo ego uado sci-
5 tis, & viam scitis. ✝ Dicit ei Thomas, Domi-
ne, nescimus quo uadis: & quomodo pos
6 sumus uiam scire? ✝ Dicit ei Iesus, Ego
sum uia, & ueritas, & uita. nemo uenit ad
7 Patrem nisi per me. ✝ Si cognouissetis me *\\ cognoscetis* 1
& patrem meum utique cognouissetis: & M s. *Aug.*
amodo\\ cognoscetis' eum, & uidistis eū. G. 8.
8 ✝ Dicit ei Philippus, Domine, ostende no- *\\ cognouisti* 1
9 bis Patrem, & sufficit nobis. ✝ Dicit ei Ie- MS. *Aug.*
sus, Tanto tempore uobiscum sum: & nō G. 8.
\\ cognouistis' me? Philippe, qui \\ uidet *\\ uidit me uidit*
me, uidet' & Patrem. * Quomodo tu di- 5 M s. G.
10 cis Ostende nobis patrem? ✝ Non \\ credis' ** Et* 2. MS
quia ego in Patre, & Pater in me est? Ver- R. G. 8.
ba quæ ego loquor uobis, a meipso non *\\ creditis*
loquor. Pater autem in me manens, ipse O.
11 facit opera. ✝ Non creditis \\ quia ego in *Inf.* 16. 23.
Patre, & Pater in me est? Alioquin propter
12 opera ipsa credite. ✝ Amen, amen dico
vobis, qui credit in me, opera quæ ego fa- *Mat.* 7. 7 & 21. 22
cio, & ipse faciet, & maiora horum fa- *Mar.* 11. 24.
13 ciet: ✝ quia ego ad Patrem uado. ‖ Et quod-
cunque petieritis* in nomine meo, hoc ** Patrem* M 8. 9.
14 faciam: ut glorificetur Pater in filio. ✝ Si - 3 M 8. *Aug.* 6
quid petieritis - me' in nomine meo, hoc
15 faciam. ✝ Si diligitis me: mandata mea
16 seruate. ✝ Et Ego rogabo Patrem, & alium
Paracletum dabit vobis, ut maneat vo-

biſcum in æternum. ✝ Spiritum ueri- 17
tatis, quem mundus non poteſt accipere,
quia non uidet eum, nec ſcit eum. uos
autem \\ cognoſcitis' eum: quia apud
uos \\ manebit', & in uobis erit. ✝ Non 18
relinquam uos orphanos: ueniam ad
uos. ✝ Adhuc modicum: & mundus 19
me iam non uidet. Vos autem uidetis
me: quia ego uiuo, & uos uiuetis. ✝ In 20
illo die uos cognoſcetis quia ego ſum in
Patre meo, & uos in me, & ego in uo-
bis. ✝ Qui habet mandata mea, & ſer- 21
uat ea: ille eſt qui diligit me. Qui au-
tem diligit me, diligetur a Patre meo: &
ego diligam eum, & manifeſtabo ei me-
ipſum. ✝ Dicit ei Iudas, non ille Iſca- 22
riotes, Domine, quid factum eſt, quia
manifeſtaturus es nobis teipſum, & non
mundo? ✝ Reſpondit Ieſus, & dixit ei. 23
Si quis diligit me, ſermonem meum
ſeruabit, & Pater meus diliget eum, &
ad eum ueniemus, & manſionem apud
eum faciemus. ✝ qui non diligit me, 24
ſermones meos non ſeruat. Et ſermonem
quem audiſtis, non eſt meus: ſed eius qui
miſit me, Patris. ✝ Hæc locutus ſum uo- 25
bis apud uos manens. ✝ Paracletus autem 26
Spiritus Sanctus, quem mittet Pater in
nomine meo, ille uos docebit omnia, &
ſuggeret uobis omnia quæcunque dixe-
ro uobis. ✝ Pacem relinquo uobis, pa- 27
cem meam do uobis. non quomodo
mundus dat, ego do uobis. Non turbe-
tur cor ueſtrum, neque formidet. ✝ Au- 28
diſtis quia ego dixi uobis, Vado & uenio
ad uos. Si diligeretis me, gauderetis uti-
que, quia uado ad Patrem: quia Pater
maior me eſt. ✝ Et nunc dixi uobis prius 29
quam fiat: ut cum factum fuerit, cre-
datis. ✝ Iam non multa loquar uobiſcum. 30
uenit enim princeps mundi huius', &
in me non habet quicquam. ✝ Sed, ut co- 31
gnoſcat mundus quia diligo Patrem, ‖ &
ſicut mandatum dedit mihi Pater, ſic
facio: Surgite, eamus hinc.

cogno- eius MS g. — *manc S. G 8.* — *Act. 2.22*

CAP. XV.

Ego ſum uitis uera: & Pater meus 1
agricola eſt. ✝ Omnem palmitem 2
in me, non ferentem fructum, \\tol-
let' eum: & omnem qui fert fructum,
\\purgabit' eum, ut fructum plus afferat.
✝ Iam uos ‖ mundi eſtis propter ſermo- 3
nem quem locutus ſum uobis. ✝ Manete 4
in me: & ego in uobis. Sicut palmes non
poteſt ferre fructum a ſemetipſo, niſi má-
ſerit in uite: ſic nec uos niſi in me man-
ſeritis. ✝ Ego ſum uitis: uos palmites. 5
qui manet in me, & ego in eo, hic fert
fructum multum: quia ſine me nihil po-
teſtis facere. ✝ Si quis in me non manſe- 6
rit, mittetur foras ſicut palmes, & \\are-
ſcet', & \\colligent eum', & in ignem \\
mittent', & \\ ardet'. ✝ Si manſeritis in me, 7
& uerba mea in uobis manſerint: quod-
cunque uolueritis petetis, & fiet uobis.
✝ In hoc clarificatus eſt Pater meus: ut 8
fructum plurimum afferatis, & efficia-
mini mei diſcipuli. ✝ Sicut dilexit me Pa- 9
ter, & ego dilexi uos. Manete in dile-
ctione mea. ✝ Si præcepta mea ſeruaue- 10
ritis, manebitis in dilectione mea, ſicut

\\ tol'it 2 MS G.S. — *\\ purga: G.S.* — *Sup. 13. 10.* — *\\ areſcit 2 MS S.S.* — *\\ colligēt eos 3 MS. G.* — *\\ mittunt 4 MS G S.* — *\\ arden' 4 MS. G.*

& ego Patris mei præcepta ſeruaui, & ma-
11 neo in eius dilectione. ✝ Hæc locutus ſum
uobis: ut gaudium meum in uobis ſit,
12 & gaudium ueſtrum impleatur. ✝ ‖ Hoc
eſt præceptum meum, ut diligatis inui-
13 cem, ſicut dilexi uos. ✝ Maiorem hac di-
lectionem nemo habet, ut animam ſuam
14 ponat quis pro amicis ſuis. ✝ Vos amici
mei eſtis, ſi feceritis quæ ego præcipio
15 uobis. ✝ Iam non \\ dico' uos ſeruos: quia
ſeruus neſcit quid faciat dominus eius.
Vos autem dixi amicos: quia omnia quę-
cunque audiui a Patre meo, nota feci uo-
16 bis. ✝ Non uos me elegiſtis: ſed ego elegi
uos, & poſui uos: ut ‖ eatis, & fructum
afferatis: & fructus ueſter maneat: ut
quodcunque petieritis Patrem in nomi-
17 ne meo, det uobis. ✝ ‖ Hęc mando uobis
18 ut diligatis inuicem. ✝ Si mundus uos odit
ſcitote quia me priorem uobis odio ha-
19 buit. ✝ Si dę mundo fuiſſetis: mun-
dus quod ſuum erat diligeret. quia uero
de mundo non eſtis, ſed ego elegi uos de
mundo, propterea odit uos mundus.
20 ✝ Mementote ſermonis mei quem ego di-
xi uobis. ‖ Non eſt ſeruus maior domino
ſuo. ‖ Si me perſecuti ſunt: & uos perſe-
quentur. ſi ſermonem meum ſeruaue-
21 runt: & ueſtrum ſeruabunt. ✝ Sed hæc
omnia facient uobis propter nomē meū:
22 quia neſciunt eum qui miſit me. ✝ Si non
ueniſſem, & locutus fuiſſem eis, peccatum
non haberent: nunc autem excuſatio-
23 nem non habent de peccato ſuo. ✝ Qui
24 me odit: & Patrem meum odit. ✝ Si ope-
ra non feciſſem in eis quæ nemo alius fe-
cit: peccatum non haberent. nunc autem
& uiderunt & oderunt & me & Patrem
25 meum. ✝ Sed ut adimpleatur ſermo qui
in lege eorum ſcriptus eſt: ‖ Quia odio
26 habuerunt me gratis. ✝ Cum autem ue-
nerit Paracletus, ‖ quem ego mittam uo-
bis a Patre \\ ſpiritum' ueritatis, qui a Pa-
tre procedit, ille teſtimonium perhibe-
27 bit de me: ✝ & uos teſtimonium \\ per-
hibebitis'; quia ab initio mecum eſtis.

Sup. 13. 14. — *Eph. 5 9.* — *1 To. 4. 9.* — *\\ dicam MS' Aug.* — *Matt. 28 19.* — *1. Ioā. 3. 1 & 4. 7.* — *Sup. 13. 16* — *Matt. 10. 24.* — *Luc. 6. 40* — *Mat. 24. 9* — *Pſ. 24. 19* — *Luc. 24. 49.* — *\\ ſpiritu 1 MS S.S. autem d... bia ſunt* — *\\ perhib... tis 5 M ... G.8.*

CAP. XVI.

1 Hæc locutus ſum uobis, ut nō ſcā-
2 dalizemini. ✝ Abſque ſynagogis fa-
cient uos: ſed uenit hora, ut omnis
qui interficit uos, arbitretur obſequiū ſe
3 præſtare Deo. ✝ & hæc facient uobis, quia
4 non nouerunt Patrem neque me. ✝ Sed
hęc locutus ſum uobis: ut cum uenerit
hora, eorū reminiſcamini, quia ego dixi
5 uobis. ✝ Hęc autem uobis ab initio non
dixi, quia uobiſcum eram. \\ Et' nunc, uado
ad eum qui miſit me; & nemo ex uobis
6 interrogat me, Quò uadis? ✝ Sed quia hæc
locutus ſum uobis, triſtitia impleuit cor
7 ueſtrum. ✝ Sed ego ueritatem dico uobis;
expedit uobis ut ego uadam, ſi enim *nō
abiero, paraclētus non ueniet ad uos: ſi
8 autem abiero, mittam eum ad uos. ✝ Et
cum uenerit ille, arguet mundum de pec-
9 cato, & de iuſtitia, & de iudicio ✝ de pec-
cato quidem: quia non \\ credunt' in me.
10 ✝ de iuſtitia uero: quia ad Patrem uado:
11 & iam non uidebitis me. ✝ de iudicio au-
tem: quia princeps huius mundi iam iu-
12 dicatus eſt. ✝ Adhuc multa habeo uobis

\\ At 2 MS. cus ... uent Au... G.8 hab... enim. — *Nūc au... *ergo 2.* — *\\ credid... runt MS... Aug.*

\\ deducet vos in omnem ueritatem M S. teste Aug. G. S.

dicere : ſed non poteſtis portare modo .
♦ Cum autem uenerit ille Spiritus ueri- 13
tatis , \\ docebit vos omnem veritatem '.
non enim loquetur a ſemetipſo : ſed
quæcunque audiet , loquetur , & quæ
ventura ſunt annunciabit vobis . Ille 14
me clarificabit ; quia de meo accipiet,
& annunciabit vobis . ♦ Omnia quæ- 15
cunque habet Pater , mea ſunt . Pro-
pterea dixi , quia de meo accipiet , &
annunciabit vobis . Modicum , & iam' 16
non \\ uidebitis ' me : & iterum modi-
cum , & uidebitis me : quia uado ad
Patrem . ♦ Dixerunt ergo ex diſcipulis 17
eius ad inuicem , Quid eſt hoc quod di-
cit nobis ? Modicum , & non uidebitis
me : & iterum modicum , & uidebi-
tis me , & , quia uado ad Patrem ;
♦ Dicebant ergo, Quid eſt hoc quod di- 18
cit, Modicum? neſcimus quid loquitur.
♦ Cognouit autem Ieſus, quia volebant 19
eum interrogare : & dixit eis, De hoc
quæritis inter uos , quia dixi , Modi-
cum , & non uidebitis me , & iterum
modicum , & uidebitis me. ♦ Amen , a- 20
men dico uobis , quia plorabitis, & fle-
bitis uos. mundus autem gaudebit : vos
autem contriſtabimini , ſed triſtitia ue-
ſtra uertetur in gaudium . ♦ Mulier cum 21
parit, triſtitiam habet ; quia uenit hora
eius : cum autem pepererit puerum ,
iam non meminit preſſuræ propter gau-
dium , quia natus eſt homo in mun-
dum . ♦ Et uos igitur , nunc quidem triſti- 22
tiam habetis , iterum autem uidebo uos,
& gaudebit cor ueſtrum : & gaudium ue-
ſtrum nemo \\ tollet ' a uobis . ♦ Et in illo 23
die me non rogabitis quicquam. ‖ Amen,
amen dico uobis , ſiquid petieritis Patrem
in nomine meo, dabit uobis. ♦ Vſque mo- 24
do nō petiſtis quicquam in nomine meo.
Petite, & accipietis : ut gaudium ueſtrum
ſit plenum . ♦ Hæc in prouerbijs locutus 25
ſum uobis . Venit hora cum iam non in
in prouerbijs loquar uobis , ſed palam de
Patre annunciabo uobis . ♦ in illo die in 26
nomine meo petetis : & non dico uobis ,
quia ego rogabo Patrem de uobis . ♦ Ipſe 27
enim Pater amat vos , quia uos me ama-
ſtis , & credidiſtis , quia ego a Deo exiui .
♦ Exiui a Patre, & ueni in mundum: iterum 28
relinquo mundum , & uado ad Patrem .
♦ Dicunt ei diſcipuli eius , Ecce , nunc pa- 29
lam loqueris , & prouerbium nullum
dicis . ♦ nunc ſcimus quia ſcis omnia, 30
& non opus eſt tibi , ut quis te interro-
get . in hoc credimus quia a Deo exiſti .
♦ Reſpondit eis Ieſus , Modo creditis? ♦ ‖ Ec- 31
ce uenit hora , & iam uenit , ut diſper- 32
gamini unuſquiſque in propria , & me
ſolum relinquatis : & non ſum ſolus,
quia Pater mecum eſt . ♦ Hæc locu- 33
tus ſum uobis , ut in me pacem habea-
tis . ‖ In mundo preſſuram habebitis :
ſed confidite , ego uici mundum.

– G. S.

\\ uidebitis 1 M S. G.

\\ tollit 1 M S G.

Sup. 14. 13.

Mat. 7. 7 & 21. 22

Mar. 11. 24.

Luc. 11. 9.

Iac. 1. 5.

Matt. 26 31.

Mar. 14. 27.

CAP. XVII.

HÆc locutus eſt Ieſus : & ſubleua- 1
tis oculis in cœlum , dixit , Pater
uenit hora , clarifica filium tuum ,
ut * filius tuus clarificet te : ♦ ‖ Sicut de- 2
diſti ei poteſtatem omnis carnis , ut om-

** & G. Matt. 28 18.*

ne quod dediſti ei , det eis , uitam æter-
3 nam . ♦ Hæc eſt autem uita æterna, Vt co-
gnoſcant te, ſolum Deum uerum, & quem
4 miſiſti Ieſum Chriſtum . ♦ Ego te clarifi-
caui ſuper terram: opus cōſummaui quod
5 dediſti mihi ut faciam : ♦ & nunc clarifica
me tu Pater apud temetipſum , claritate
quam habui prius quam mundus eſſet ,
6 apud te . ♦ Manifeſtaui nomen tuum ho-
minibus quos dediſti mihi de mundo: Tui
erant , & mihi eos dediſti : & ſermonem
7 tuum ſeruauerunt . ♦ Nunc cognouerunt
quia omnia quæ dediſti mihi , abs te ſunt:
8 ♦ quia uerba quæ dediſti mihi dedi eis:
& ipſi acceperunt , & cognouerunt uere
quia a te exiui , & crediderunt quia tu me
9 miſiſti. ♦ Ego pro eis rogo : Non pro mun-
do rogo , ſed pro his quos dediſti mihi :
10 ♦ quia tui ſunt : & mea omnia , tua ſunt ,
& tua mea ſunt: & clarificatus ſum in eis:
Et iam non ſum in mundo , & hi in mun-
11 do ſunt , & ego ad te uenio . ♦ Pater ſan-
cte, ſerua eos in nomine tuo , quos dedi-
ſti mihi : ut ſint unum , ſicut , & nos .
12 ♦ Cum eſſem cum eis , ego ſeruabam eos
in nomine tuo . ‖ Quos dediſti mihi , cu-
ſtodiui : & nemo ex eis periit , niſi filius
perditionis , ‖ ut ſcriptura impleatur .
13 ♦ Nunc autem ad te uenio : & hæc loquor
in mundo , ut habeant gaudium meum
14 impletum in ſemetipſis . ♦ Ego dedi eis ſer
monem tuum , & mundus eos odio ha-
buit , quia non ſunt de mundo ; ſicut , &
15 ego non ſum de mundo . ♦ Non rogo , ut
tollas eos de mundo , ſed ut ſerues eos a
16 malo . ♦ De mundo non ſunt : ſicut, & ego
17 non ſum de mundo. ♦ Sanctifica eos in ve
18 ritate . Sermo tuus ueritas eſt . ♦ Sicut tu
me miſiſti in mundum , & ego miſi eos
19 in mundum . ♦ Et pro eis ego ſanctifico
meipſum: ut ſint, & ipſi ſanctificati in ve-
20 ritate . ♦ Non pro eis autem rogo tantum,
ſed , & pro eis qui credituri ſunt per uer-
21 bum eorum in me: ♦ ut omnes unum ſint,
ſicut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipſi
in nobis unum ſint : ut credat mundus ,
22 quia tu me miſiſti . ♦ Et ego claritatem
quam dediſti mihi dedi eis: ut ſint unum,
23 ſicut & nos unum ſumus . ♦ Ego in eis , &
tu in me : ut ſint conſummati in unum ,
& cognoſcat mundus quia tu me miſiſti ,
24 & dilexiſti eos, ſicut & me dilexiſti . ♦ Pa-
ter , quos dediſti mihi , uolo , ut ubi ſum
ego , & illi ſint mecum : ut uideant clari-
tatem meam quam dediſti mihi , quia di-
25 lexiſti me ante cōſtitutionem mundi. ♦ Pa-
ter iuſte, mundus te non cognouit. ego au
tem te cognoui : & hi cognouerunt , quia
26 tu me miſiſti . ♦ Et notum feci eis nomen
tuum , & notum faciam : ut dilectio qua
dilexiſti me , in ipſis ſit , & ego in ipſis .

Inf. 18. 9

Ps. 40. 10 & 108. 8

CAP. XVIII

1 HÆc cum dixiſſet Ieſus, egreſſus eſt
cum diſcipulis ſuis trans Torrentē
Cedron , ubi erat hortus, in quem
2 introiuit ipſe, & diſcipuli eius . ♦ Sciebat
autē & Iudas, qui tradebat eum , locum .
quia frequenter Ieſus conuenerat illuc
3 cum diſcipulis ſuis . ♦ ‖ Iudas ergo cum
accepiſſet cohortem , & a Pontificibus, &
Phariſæis miniſtros : uenit illuc cum la-

Matt. 26 36. Mar. 14. 32. Luc. 22. 39. 2 Reg. 15. 23. Matt. 26 47. Mar. 14. 43. Luc. 22. 47.

ternis

ternis,& facibus, & armis . ♦ Iesus itaque 4
sciens omnia quæ uentura erant super se,
processit,& dixit eis,Quē quæritis? ♦Respō 5
derūt ei,Iesum Nazarenū. Dicit eis Iesus,
Ego sum. Stabat autem & Iudas qui trade-
bat eū,cū ipsis. ♦Vt ergo dixit eis, Ego sum: 6
abierunt retrorsum,& ceciderūt in terrā .
♦Iterum ergo interrogauit eos, Quem 7
quæritis? Illi autem dixerunt, Iesum Na-
zarenum . ♦ Respondit Iesus, Dixi uobis, 8
quia ego sum . si ergo me quæritis, sinite

9 hos abire . ♦ Vt impleretur sermo quem
dixit, ‖ Quia quos dedisti mihi, non per- Sup. 17. 12.
10 didi ex eis quemquam . ♦ Simon ergo Pe-
trus habens gladium eduxit eum : & per-
cussit pontificis seruum : & abscidit auri-
culam eius dexteram . Erat autem nomen
11 seruo Malchus . ♦ Dixit ergo Iesus Petro,
Mitte gladium tuum in uaginam. Calicem
quem dedit mihi Pater,non * bibam illū? * uis ut non biba\-Aug.
12 ♦ Cohors ergo & tribunus & ministri Iu-
dæorum comprehenderunt Iesum, & li-

Luc. 3. 2. gauerunt eum ; ♦ Et adduxerunt eum ad ‖ 13
Annam primum, erat enim socer Caiphę,
qui erat pontifex anni illius . ♦ Erat au- 14
Sup. 11. 49. tem ‖ Caiphas , qui consilium dederat Iu-

dæis, Quia expedit unum hominem mori
15 pro populo . ♦ Sequebatur autem Iesum
Simon Petrus , & alius discipulus . Disci-
pulus autem ille erat notus pontifici , &

introiuit cum Ieſu in atrium pontificis.
♦ Petrus autem ſtabat ad oſtium foris. 16
Matt.26 ‖ Exiuit ergo diſcipulus * alius qui erat no
58. tus pontifici, & dixit oſtiariæ: & introdu-
Mar. 14 xit Petrum. ♦Dicit ergo Petro ancilla oſtia- 17
54. ria, Nunquid & tu ex diſcipulis es homi-
Luc. 22. nis iſtius? Dicit ille, Non ſum. ♦ Stabant 18
54. autem ſerui & miniſtri ad prunas, quia fri
* *ille* 6 gus erat, & \ calefaciebant ſe'. erat autem
M s. G s. cum eis, & Petrus ſtans, & calefaciens ſe.
\ *calefacie* ♦ Pontifex ergo interrogauit Ieſum de di- 19
bant 7 ſcipulis ſuis, & de doctrina eius. ♦Reſpon- 20
M s. G s. dit ei Ieſus, Ego palam locutus ſum mun-
*Matt.*25 do: ego ſemper docui in ſynagoga, & in
57. templo quo omnes Iudæi conueniunt: &
*Mar.*14. in occulto locutus ſum nihil. ♦ Quid me 21
53. interrogas? interroga eos qui audierunt
Luc. 22. quid locutus ſim ipſis: ecce, hi ſciunt quę
54. dixerim ego. ♦ Hæc autem cum dixiſſet, 22
- G. unus aſſiſtens miniſtrorum dedit alapam
\ *emiſit* 1 Ieſu, dicens, Sic reſpondes pontifici? ♦Re- 23
M s. ſpondit ei Ieſus, Si male locutus ſum, teſti-
*Matt.*26 monium perhibe de malo: ſi autem bene,
69. quid me cędis? ♦ ‖ \ - Et' miſit' eum An- 24
*Mar.*14. nas ligatum ad Caipham pōtificem. ♦Erat 25
67. autem Simon Petrus ſtās, & calefaciens ſe.
*Luc.*22. ‖Dixerunt ergo ei; Nunquid & tu ex diſci-
56. pulis eius es? Negauit ille & dixit: Non sū.
*Mat.*27.2 ♦ Dicit ei unus ex ſeruis pōtificis, cognatus 26
*Mar.*15.1 eius cuius abſcidit Petrus auriculam, Nō-
Luc. 23.1 ne ego te uidi in horto cum illo? ♦ Iterum 27
\ *ad Cai-* ergo negauit Petrus: & ſtatim gallus can-
pham M s. tauit. ♦ ‖ Adducunt ergo Ieſum \ a Cai- 28
Auguſt. pha' in prætorium. Erat autem mane: &
Act. 10. ipſi non introierunt in prætorium, vt non
28. & 11 ‖ contaminarentur, ſed ut manducarent
3.

Paſcha. ♦Exiuit ergo Pilatus ad eos foras, &
dixit, Quam accuſationem affertis aduer-
30 ſus hominem hunc? ♦ Reſponderunt, &
dixerunt ei, Si non eſſet hic malefactor, nō
31 tibi tradidiſſemus eum. ♦ Dixit ergo eis
Pilatus, Accipite eum uos, & ſecundum le-
gem ueſtram iudicate eum. Dixerunt er-
go ei Iudæi, Nobis nō licet interficere quē-
32 quam. ♦ ‖ Vt ſermo Ieſu impleretur quem *Matt.*20
dixit, ſignificans qua morte eſſet moritu- 19.
33 rus. ♦‖Introiuit ergo iterum in prætorium *Matt.* 27
Pilatus, & uocauit Ieſum, & dixit ei, Tu es 11.
34 rex Iudæorum? ♦Reſpondit Ieſus, A temet- *Mar.*15.2
ipſo hoc dicis, an alij dixerunt tibi de *Luc.*23.4
35 me? ♦Reſpondit Pilatus, Nunquid ego
Iudæus ſum? Gens tua, & pontifices
36 tradiderunt te mihi, quid feciſti? ♦ Re-
ſpondit Ieſus, Regnum meum non eſt de
hoc mundo. ſi ex hoc mundo eſſet re-
gnum meum, miniſtri mei utique de-
certarent ut non traderer Iudæis. nunc
37 autem regnum meum non eſt hinc. ♦ Di-
xit itaque ei Pilatus, Ergo rex es tu? Re-
ſpondit Ieſus, Tu dicis, quia rex ſum ego.
Ego in hoc natus ſum, & ad hoc ueni in
mundum: ut teſtimonium perhibeam ue-
ritati: omnis qui eſt ex ueritate, audit
38 uocem meam. ♦ Dicit ei Pilatus, Quid
eſt ueritas? Et cum hoc dixiſſet, iterum
exiuit ad Iudæos, & dicit eis, Ego nul-
39 lam inuenio in eo cauſam. ♦ ‖ Eſt autem *Matt.*27
conſuetudo uobis, ut unum dimittam uo- 15.
bis in Paſcha: vultis ergo dimittam uo- *Mar.*15.6
40 bis regem Iudęorum? ♦ Clamauerunt ergo *Luc.* 23.
rurſum omnes, dicentes, Non hunc, ſed 17.
Barabbam. Erat autem Barabbas latro.

CAP. XIX.

*Matt.*27 TVnc ergo apprehēdit Pilatus Ieſum 1
27. & flagellauit. ♦‖Et milites plectētes 2
Mar. 15. coronā de ſpinis, impoſuerūt capiti
16.4 eius: & ueſte purpurea circūdederūt eum.

3 ♦Et ueniebāt ad eū, & dicebāt, Aue rex Iu-
4 dæorū. & dabāt ei alapas. ♦Exiuit * iterū Pi *ergo* B.
latus foras, & dicit eis, Ecce adduco uobis G. 8.
eū foras, ut cognoſcatis quia nullā inuenio * *foras* B.
5 in eo cauſam. ♦Exiuit ergo Ieſus * portans G. 8.

coronam

coronam spineam, & purpureum uestimé-
tum: Et dicit eis, Ecce homo. ♦ Cum ergo 6
uidissent eum pontifices, & ministri, cla-
mabant dicentes, Crucifige, crucifige eũ.
Dicit eis Pilatus: Accipite eũ uos, & crucifi
gite. ego enim non inuenio in eo causam.
♦ Respõderunt ei Iudæi, Nos legẽ habemus: 7
& secundũ legem * debet mori, quia filiũ
Dei se fecit. ♦ Cum ergo audisset Pilatus 8
hunc sermonem, magis timuit. ♦ Et ingres- 9
sus est prętoriũ iterum: & dicit ad Iesum,
Vnde es tu? Iesus autem responsum nõ de-
dit ei. ♦ Dicit ergo ei Pilatus, Mihi non 10
loqueris? nescis quia potestatem habeo
crucifigere te, & potestatem habeo dimit-
tere te? ♦ Respondit Iesus, Non haberes po 11
testatem aduersum me ullam, nisi tibi da-
tum esset desuper. Propterea qui me tradi-

*6 MS. G 9.

*nostram 1 MS. 8. R. G. 8.

12 dit tibi, maius peccatum habet. ♦ * Exinde
quærebat Pilatus dimittere eum. Iudæi au
tem clamabant dicentes, Si hunc dimittis,
non es amicus Cæsaris omnis * qui se regẽ
13 facit, contradicit Cæsari. ♦ Pilatus autem
cum audisset hos sermones, adduxit foras
Iesum: & sedit pro tribunali, in loco qui di
citur Lithóstrotos, Hebraice autẽ Gabba-
14 tha. ♦ Erat autem parasceue Paschæ, hora
quasi sexta, & dicit Iudæis, Ecce rex uester.
15 ♦ Illi autem clamabant, Tolle, tolle, crucifi
ge eum. Dicit eis Pilatus, Regem uestrum
crucifigam? Responderunt pontifices, Non
16 habemus Regem, nisi Cæsarem. ♦ Tunc er-
go tradidit eis illum, ut crucifigeretur. Su-
sceperunt autem Iesum: & eduxerunt. *
17 ♦ ‖ Et baiulans sibi crucem exiuit in eum
qui dicitur Caluarię locũ, Hebraice * Gol-

*Et MS. 8

* enim MS. Aug. 8.

* eum 3 MS. 8.

* autem MS. Aug. 8.

Matt. 27 33. Mar. 15. 22. Luc. 23. 33.

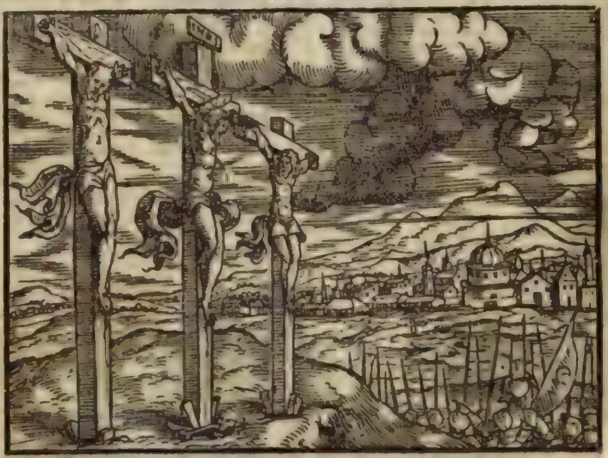

gotha: ♦ ubi crucifixerunt eum, & cum eo 18
alios duos hinc, & hinc, medium autem Ie
sum. ♦ Scripsit autem, & titulum Pilatus: & 19
posuit super crucem. Erat autem scriptum,
Iesus Nazarenus Rex Iudæorum. ♦ Hunc 20
ergo titulum multi Iudæorum legerunt:
quia prope ciuitatem erat locus, ubi cruci
fixus est Iesus: Et erat scriptum Hebraice,
Græce, & Latine. ♦ Dicebant ergo Pilato 21
Pontifices Iudæorum, Noli scribere Rex Iu
dæorum: sed quia ipse dixit, Rex sum Iu-
dæorum. ♦ Respondit Pilatus, Quod scripsi, 22
scripsi. ♦ Milites ergo cum crucifixissent eũ, 23
acceperunt uestimenta eius (& fecerunt
quatuor partes: unicuique militi partẽ.)
& tunicam. Erat autem tunica inconsuti-
lis, desuper contexta per totum. ♦ Dixerunt 24
ergo adinuicem, Non scindamus eam, sed
sortiamur de illa cuius sit. Vt scriptura im
pleretur, dicens, ‖ Partiti sunt uestimenta
mea sibi: & in uestem meam miserunt sor
tem. Et milites quidem hæc fecerunt. ♦ Sta 25
bant autem iuxta crucem Iesu mater eius,
& soror matris eius Maria Cleophæ, & Ma-
ria Magdalene. ♦ Cum uidisset ergo Iesus 26

Matt 27 35. Mar. 15. 24. Luc. 23. 34. Psal. 21. 19

matrẽ & discipulum \\ stantem, quem dili-
gebat, dicit matri suæ: Mulier, ecce filius
27 tuus. ♦ Deinde dicit discipulo, Ecce mater
tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus
28 in \\ sua. ♦ Postea sciens Iesus quia omnia
iam consummata sunt, ‖ ut consummare-
29 tur scriptura, dicit, Sitio. ♦ Vas ergo erat po
situm aceto plenum. Illi autem spongiam
plenam aceto, hyssopo circumponẽtes, ob-
30 tulerunt ori eius. ♦ Cum ergo accepisset Ie
sus acetum, dixit, Consummatum est. Et
31 inclinato capite tradidit spiritum. ♦ Iudæi
ergo (quoniam Parasceue erat) ut non re-
manerent in cruce corpora sabbatho (erat
enim magnus dies ille Sabbathi) rogauerũt
Pilatum ut frangerentur eorum crura, &
32 tollerentur. ♦ Venerunt ergo milites: & pri-
mi quidem fregerunt crura, & alterius qui
33 crucifixus est cum eo. ♦ Ad Iesum autem cũ
uenissent, ut uiderunt eum iam mortuũ,
34 non fregerunt eius crura, ♦ sed unus mili-
tum lancea latus eius aperuit, & continuo
35 exiuit sanguis, & aqua. ♦ Et qui uidit testi-
monium perhibuit: & uerum est testimo-
nium eius. Et ille scit quia uera dicit: ut &

\\ astãtem R. G. 8.

\\ suam MS 9. Psal. 68. 22

uos

Exo. 12. 46. Nu. 9. 12. Zac. 12. 10. Matt. 27. 57. Mar. 15. 42. Luc. 23. 50.

uos credatis. ✝Facta sunt enim hæc ut scri 36
ptura impleretur, ‖ Os non comminuetis
ex eo. ✝Et iterum alia scriptura dicit. ‖ Vi- 37
debunt in quem transfixerunt. ✝‖Post hæc 38
autem rogauit Pilatum Ioseph ab Arima-
thæa (eo quòd esset discipulus Iesu, occul-
tus autem propter metum Iudæorum) ut
tolleret corpus Iesu. Et permisit Pilatus. Ve
nit ergo, & tulit corpus Iesu. ✝Venit autem 39
& ‖ Nicodemus, qui uenerat ad Iesum no-
cte primum, ferens mixturam myrrhæ, &
40 aloes, quasi libras centum. ✝Acceperunt er
go corpus Iesu, & ligauerunt illud linteis
cum aromatibus, sicut mos est Iudæis se-
41 pelire. ✝Erat autem in loco ubi crucifixus
est, hortus: & in horto monumentum no
uum, in quo nondum quisquam positus
42 erat. ✝Ibi ergo propter Parascéuen Iu-
dæorum, quia iuxta erat monumen-
tum, posuerunt Iesum.

Sup. 3. & 7. 5[0]

CAP. XX.

Mat. 28. 1 Mar. 16. 1 Luc. 24. 1

VNa autem sabbathi, Maria Magda- 1
lene uenit mane, cum adhuc tene-
bræ essent, ad monumentum: & ui-
dit lapidem sublatum a monumento. ✝Cu 2
currit ergo, & uenit ad Simonem Petrum,
& ad alium discipulum quem amabat Ie-
sus, & dicit illis, Tulerunt Dominum de
monumento, & nescimus ubi posuerunt
eum. ✝Exiit ergo Petrus, & ille alius disci 3
pulus, & uenerunt ad monumentum. ✝Cur 4
rebant autem duo simul, & ille alius disci-
pulus præcucurrit citius Petro, & uenit pri
mus ad monumentum. ✝Et cum se incli- 5
nasset, uidit posita linteamina: non tamen
introiuit. ✝Venit ergo Simon Petrus se- 6
quens eum, & introiuit in monumentũ,
& uidit linteamina posita, ✝ & sudarium 7
quod fuerat super caput eius, non cum lin
teaminibus positum, sed separatim inuolu
tum in unum locum. ✝Tunc ergo introiu t 8
& ille discipulus qui uenerat primus ad
monumentum: & uidit, & credidit. ✝non- 9
dum enim sciebant scripturam, quia ‶opor
tebat′ eum a mortuis resurgere. ✝Abierunt 10
ergo iterum discipuli ad semetipsos ✝‖Ma 11
ria autem stabat ad monumentum foris,
plorans. Dum ergo fleret, inclinauit se, ‖ &
prospexit in monumentum: ✝ ‖ & ‶uidit′ 12
duos Angelos in albis, sedentes, vnum ad
caput & unum ad pedes, ubi positum fue-
rat corpus Iesu. ✝Dicunt ei illi, Mulier, 13
quid ploras? Dicit eis, Quia tulerunt Domi
num meum: & nescio ubi posuerunt eum.

‶oportere′ M. S. Mat. 28. 1 Mar. 16. 5 Luc. 24. 4 ‶uidet′ 1 M S. G. 5.

14 ✝Hęc cum dixisset, conuersa est retrorsum,
& vidit Iesum stantem: & non sciebat quia
15 Iesus est. ✝Dicit ei Iesus, Mulier, quid plo-
ras? quem quæris? Illa existimans quia hor
tulanus esset, dicit ei Domine, si tu sustu-
listi eum, dicito mihi ubi posuisti eum: &
16 ego eum tollam. ✝Dicit ei Iesus, Maria.
Conuersa illa dicit ei, Rabboni (quod di-
17 citur, Magister.) ✝Dicit ei Iesus, Noli me
tangere, nondum enim ascendi ad Patrem
meum: uade autem ad fratres meos, & dic
eis, Ascendo ad Patrem meum, & Patrem
uestrum, Deum meum, & Deum uestrum.
18 ✝Venit Maria Magdalene annuncians disci
pulis, Quia uidi Dominum, & hæc dixit
19 mihi. ✝‖Cum ergo sero esset die illo, vna
sabbathorum, & fores essent clausæ, ubi
erant discipuli congregati propter metum
Iudęorum: uenit Iesus, & stetit in medio, &
20 dicit eis, Pax uobis; ✝Et cum hoc dixisset,
ostendit eis manus, & latus. Gauisi sunt er-
21 go discipuli uiso Domino. ✝Dixit ergo eis*
iterum, Pax uobis. Sicut misit me Pater, &
22 ego mitto uos. ✝Hoc cum dixisset, insuffla-
uit: & dicit eis, Accipite Spiritum sanctum:
23 ✝‖quorum remiseritis peccata, remittun-
tur eis: & quorum retinueritis, retẽta sunt.
24 ✝Thomas autẽ unus ex duodecim, qui di-
citur Didymus, non erat cum eis quando
25 uenit Iesus. ✝Dixerunt ergo ei alij discipu-
li, Vidimus Dominum. Ille autẽ dixit eis,
Nisi uidero in manibus eius ‶fixuram′ cla-
uorum, & mittam digitum meum in lo-
cum clauorum, & mittam manum meam

Mar. 16. 14. Luc. 24. 36. 1 Cor. 15. 5. *Iesus R. G. 8. Matt. 18. 18. ‶figuram′ 5 M S. G.

in latus eius: nõ credam. ✝Et post dies octo 26
iterũ erant discipulj eius intus: & Thomas
cũ eis. Venit Iesus januis clausis, & stetit in
medio, & dixit, Pax uobis. ✝ Deinde dicit 27
Thomæ, Infer digitum tuum huc, & uide
manus meas, & affer manum tuam, & mit
te in latum meum: & noli esse incredulus,
sed fidelis. ✝Respondit Thomas, & dixit ei, 28
Dominus meus & Deus meus. ✝Dicit ei Ie- 29
sus, Quia uidisti me ⸗ Thoma', credidisti:
beati qui non uiderunt, & crediderunt.
✝‖Multa quidem, & alia signa fecit Iesus in 30
conspectu discipulorum suorum, quæ non
sunt scripta in libro hoc. ✝Hæc autẽ scripta 31
sunt, ut credatis quia Iesus est Christus fi-
lius Dei: & ut credentes, uitam habeatis in
1 nomine eius.

CAP. XXI.

Postea manifestauit se iterum Iesus *
2 ad mare Tiberiadis. Manifestauit au-
tẽ sic: ✝ Erant simul Simon Petrus, &
Thomas qui dicitur Didymus, & ‖ Natha-
naël qui erat a Cana Galilęæ, ‖& filij Zebe
3 dæi, & alij ex discipulis eius duo. ✝Dicit eis
Simon Petrus, Vado piscari. Dicunt ei, Ve-
nimus & nos tecum. Et exierunt, & ascen-
derunt in nauim: & illa nocte nihil pren-
4 diderunt. ✝Mane autem iam facto stetit Ie
sus in littore: non tamen cognouerunt di-
5 scipuli quia Iesus est. ✝Dicit ergo eis Iesus,
Pueri, nũquid pulmentarium habetis? Re

sponderunt ei, Non. ✝ Dicit eis, ‖Mittite in 6
dexterá nauigij rete: & inuenietis. Miserũt
ergo: & iã non ualebant illud trahere præ
multitudine pisciũ. ✝ Dicit ergo discipulus 7
ille quẽ diligebat Iesus, Petro, Dñs est. Si-
mon Petrus cũ audisset quia Dñs est: tuni-
ca succinxit se (erat enim nudus) & misit se
in mare. ✝Alij autẽ discipuli nauigio uene- 8
runt (nõ enim longe erát a terra, sed quasi
cubitis ducẽtis) trahentes rete piscium. ✝Vt 9
ergo descẽderunt in terram, uiderunt pru-
nas positas, & piscẽ superpositũ & panem.
✝ Dicit eis Iesus, Afferte de piscibus quos 10
prẽdidistis nunc. ✝Ascendit Simon Petrus, 11
& traxit rete in terrã, plenum magnis pisci
bus centũ quinquaginta tribus. Et cũ tanti
essent, non est scissum rete. ✝Dicit eis Iesus, 12
Venite, prandete. Et nemo audebat \\discũ-
bentiũ' interrogare eum, Tu quis es? scien-
tes quia Dñs est. ✝Et uenit Iesus, & \\accipit' 13
panẽ, & \\ dat' eis, & piscem similiter. ✝Hoc 14
iã tertio manifestatus est Iesus discipulis
suis, cũ resurrexisset a mortuis. ✝ Cũ ergo 15
prandissent, dicit Simoni Petro Iesus, Simõ
\\ Iohãnis', diligis me plus his? Dicit ei, Etiã
Dñe: tu scis qa amo te. Dicit ei, Pasce agnos
meos. ✝Dicit ei iterum, Simon \\ Iohannis', 16
diligis me? Ait illi, Etiã Domine, tu scis qa
amo te. Dicit ei, Pasce agnos meos. ✝Dicit ei 17
tertio, Simon \\ Iohannis', amas me? Contri
status est Petrus, quia dixit ei tertio, Amas
me? & dixit ei, Domine, tu omnia \\ scis':
tu scis quia amo te. Dicit ei, * Pasce oues
18 meas. ✝Amen, amẽ dico tibi, cum esses iu-
nior, cingebas te, & ambulabas ubi uole-
bas. cũ autẽ senueris, extendes manus tuas
& alius te cinget, & ducet quo * non uis.
19 ✝Hoc autem dixit, significãs qua morte cla
rificaturus esset Deũ. Et cũ hoc dixisset, di-
20 cit ei, Sequere me. ✝Conuersus Petrus, ui-
dit illum discipulum quem diligebat Iesus
sequentẽ, ‖qui & recubuit in cęna super pe
ctus eius, & dixit, Domine quis est qui tra-
21 det te? ✝Hunc ergo cum vidisset Petrus, di-
22 cit Iesu, Domine, hic autem quid? ✝Dicit ei
Iesus, \\ Sic' eum uolo manere donec ve-
23 niam, quid ad te? tu me sequere. ✝ Exiuit
ergo sermo iste inter fratres quia discipu-
lus ille non moritur. Et non dixit ei Ie-
sus, Non moritur. sed, \\ Sic' eum uolo
24 manere donec ueniam, quid ad te? ✝ Hic
est discipulus ille qui testimonium perhi-
bet de his, & scripsit hæc: & scimus quia
25 uerum est testimonium eius. ✝ ‖ Sunt au-
tem, & alia multa quæ fecit Iesus: quæ
si scribantur per singula, nec ipsum arbi-
tror mundum capere posse eos qui scri-
bendi sunt, libros.

Marginal notes (left): \\ MS. Aug. G.S. — Infr. 21. 25. — Luc. 5. 4. — \\ discen-tiũ 1 MS. \\ discipulorũ G. S. — \\ accepit MS. Aug. S. — \\ dabat MS S. — \\ Iona & bis infra 21.18 G.S.

Marginal notes (right, cut off): * discipulis 4 … R G … Sup. 1 … Mat. 4 … Mar. 1 … — \\ ne… MS. … * Ies… MS. … 2 Pe. … — * tu … — Sup. 13. 23. — \\ Si … R. G … \\ Si … MS … \\ Si … G. 8. Si sic … Sup. 20. 30.

CAPVT PRIMVM.

PRIMVM quidem 1
sermonem feci de
omnibus, ô Theo-
phile, quæ cœpit
Iesus facere, & do
cere, †vsq; in diem 2
qua præcipiēs Apo
stolis per Spiritum
sanctum, quos ele
git assumptus est:
†quibus, & prębuit 3
seipsum viuū post passionē suā in multis
argumentis, per dies quadraginta apparēs
4 eis, & loquens de regno Dei. † Et conue- Luc. 24.
scens, precepit eis, ab Ierosolymis ne disce 49.
derēt, sed exspectarēt promissionē Patris, Ioh. 14.
5 quā audistis (inquit) per os meū: † quia Io- 26.
hannes quidē baptizauit aqua, vos aūt ba Mat. 3.
ptizabimini Spiritu sancto nō post multos 11.
6 hos dies. † Igitur qui cōuenerāt, interroga- Mar. 1. 8
bant eū, dicētes, Dn̄e, si in tp̄e hoc restitues Luc. 3. 16
7 regnū Israel? † Dixit aūt eis, Non est vestrū Ioh. 1. 26
nosse tempora, vel momenta, quæ Pater Infr. 12.
8 posuit in sua potestate: † sed accipietis vir- 16. 19. 4
tutē superuenientis Spiritus sancti in vos, Infr. 2. 2
& eritis mihi testes in Ierusalē, & in omni 4.
Iudæa, & Samaria, & vsq; ad vltimū ter- Luc. 24.
48.
Infr. 2. 38

Mar. 19 ræ. † Et cum hæc dixisset, videntibus illis 9
16. eleuatus est: & nubes suscepit eum ab ocu-
10 lis eorum. † Cumq. intuerentur in cœlum Luc. 24.
euntem illum, ecce duo viri astiterunt 51.

iuxta illos in vestibus albis, ♦ qui & dixe- 11
runt, Viri Galilæi, quid statis aspicientes
in cœlum? hic Iesus qui assumptus est a
vobis in cœlum, sic veniet quemadmo-
dum vidistis eum euntem in cœlum.
♦ Tunc reuersi sunt Ierosolymam a mon- 12
te qui vocatur Oliueti, qui est iuxta Ieru-
salem, sabbathi habens iter. ♦ Et cum 13
introissent in cœnaculum, ascenderunt
vbi manebant Petrus, & Iohannes, Iaco-
bus, & Andreas, Philippus, & Thomas,
Bartholomæus, & Matthæus, Iacobus
Alphæi, & Simon Zelotes, & Iudas Iaco-
bi. ♦ hi omnes erant perseuerantes vnani- 14
miter in oratione cum mulieribus, & Ma-
" αὐτοῦ ria matre Iesu, & fratribus " eius. ♦ In 15
" nominū 1 MS. G. diebus illis exurgens Petrus in medio fra-
trum, dixit (erat autem turba " homi-
Psal. 40. 9 num' simul, fere centum uiginti) ♦ Viri 16
fratres, oportet impleri scripturam ‖ quam
Io. 13. 18. prædixit Spiritus sanctus per os Dauid de
18. 3. Iuda, ‖ (qui fuit dux eorum qui compre-
Mat. 27. hendeerunt Iesum: ♦ qui connumeratus 17
7. erat in nobis, & sortitus est sortem mini-
Mat. 27. 5. sterij huius. ♦ ‖ Et hic quidem possedit a- 18
grum de mercede iniquitatis, ‖ & suspen-
sus crepuit medius: & diffusa sunt omnia
viscera eius. ♦ Et notum factum est om- 19
nibus habitantibus Ierusalem: ita ut ap
Ps. 68. 26 pellaretur ager ille, lingua eorum, Ha-
" eius 4 MS. B. G. S. cel-dema, hoc est, ager sanguinis.) ♦ Scri- 20
ptum est enim in libro Psalmorum: ‖ Fiat
commoratio " eorum ' deserta, & non sit
Ps. 108. 8 qui inhabitet in ea: ‖ Et episcopatum eius
accipiat alter. ♦ Oportet ergo ex his uiris 21
qui nobiscum sunt congregati, in omni
tempore quo intrauit, & exiuit inter nos
Dominus Iesus, ♦ incipiens a baptismate 22
Iohannis vsque in diem qua assumptus est
a nobis testem resurrectionis eius nobi-
scum fieri unum ex istis. ♦ Et statuerunt 23
duos, Ioseph, qui uocabatur Barsabas,
qui cognominatus est Iustus: & Mathiam
♦ Et orantes dixerunt, Tu Domine, qui 24
corda nosti omnium, ostende quem ele-
geris ex his duobus unum, ♦ accipere lo- 25
cum ministerij huius, & apostolatus, de
quo præuaricatus est Iudas, ut abiret in
locum suum. ♦ Et dederunt sortes eis, & 26
cecidit sors super Matthiam, & annume-
ratus est cum undecim Apostolis.

CAP. II.

" complerentur G. ET cum " complerentur ' ‖ dies Pen- 1
Mat. 3. 11 tecostes, erant omnes pariter in eo-
Mar. 1. 8. dem loco: ♦ ‖ & factus est repente de 2
Luc. 3. 16 cœlo sonus, tanquam aduenientis spiri-
Sup. 1. 8. tus uehementis, & repleuit totam domum
Infr. 11. 15. 19. 6. vbi erant sedentes. ♦ Et apparuerunt illis 3
dispertitæ linguæ tanquam " ignis, ' se-
" πυρός ditq. supra singulos eorum: ♦ & ‖ repleti 4
Io. 7. 39. sunt omnes Spiritu sancto, & cœperunt
" aliis MS. G. loqui " varijs ' linguis prout Spiritus san-
ctus dabat eloqui illis. ♦ Erant autem in 5
Ierusalem habitantes Iudæi, uiri religiosi
ex omni natione quæ sub cœlo est. ♦ Fa- 6
cta autem hac uoce conuenit multitudo,
" adinuicem MS. G. S. & mente confusa est, quoniam audiebat
vnusquisque lingua sua illos loquentes.
" audiuimus 1 MS. G. S. ♦ Stupebant autem omnes, & mirabantur, 7
dicentes: * Nonne, ecce, omnes isti qui
loquuntur, Galilæi sunt, ♦ & quomodo 8
nos " audiuimus ' unusquisque linguam

9 nostram, in qua nati sumus? ♦ Parthi, &
Medi, & Ælamitæ, & qui habitant Meso-
potamiam, Iudæam, & Cappadociam,
10 Pontum, & Asiam, ♦ Phrygiam, & Pam-
phyliam, Ægyptum, & partes Libyæ quæ
est circa Cyrenen, & aduenæ Romani, Iu-
11 dæi quoque ♦ & Proselyti, Cretes, & Ara-
bes: " audiuimus ' eos loquentes nostris *" audi[...] 1 MS. G.*
12 linguis magnalia Dei. ♦ Stupebant autem
omnes, & mirabantur, adinuicem dicen-
13 tes, Quidnam vult hoc esse? ♦ Alij autem
irridentes dicebant, Quia musto pleni sunt
14 isti. ♦ Stans autem Petrus cum undecim,
leuauit uocem suam, & locutus est eis, Vi-
ri Iudæi, & qui habitatis Ierusalem uniuer
si, hoc uobis notum sit, & auribus percipi-
15 te uerba mea. ♦ Non enim, sicut uos æsti-
matis, hi ebrij sunt, cum sit hora diei ter-
16 tia: ♦ sed hoc est quod dictum est per pro-
17 phetam Ioël, ♦ ‖ Et erit in nouissimis die-
bus (dicit Dominus) effundam de Spiritu *Ioel. 2. Isai. 4[...]*
meo super omnem carnem: & propheta-
bunt filij vestri, & filiæ vestræ, & iuuenes
vestri uisiones uidebunt, & seniores vestri
18 somnia somniabunt. ♦ Et quidem super
seruos meos, & super ancillas meas in die-
bus illis effundam de Spiritu meo, & pro-
19 phetabunt: ♦ & dabo prodigia in cœlo sur
sum, & signa in terra deorsum, sanguinē,
20 & ignem, & vaporem fumi. ♦ Sol con-
uertetur in tenebras, & luna in sangui-
nem, antequam ueniat dies Domini ma- *Ioel. 2.*
21 gnus, & manifestus. ♦ Et erit ‖ omnis *Ro. 10.*
quicunque inuocauerit nomen Domini,
22 saluus erit. ♦ Viri Israëlitæ, audite uerba
hæc, Iesum Nazarenum uirum approba-
tum a Deo in uobis, uirtutibus, & prodi-
gijs, & signis quæ fecit Deus per illum in *" & s[...] G. S.*
23 medio uestri, sicut * vos scitis: ♦ hunc de-
finito consilio, & præscientia Dei tradi-
tum, per manus iniquorum affigentes, in-
teremistis. ♦ quem Deus suscitauit solutis
24 doloribus inferni, iuxta quod impossibile
erat teneri illum ab eo. ♦ Dauid enim di-
25 cit in eum, ‖ Prouidebam Dominum in *Psal. 15[...]*
conspectu meo semper: quoniam a dex-
26 tris est mihi ne commouear. ♦ Propter
hoc lætatum est cor meum, & exultauit
lingua mea insuper, & caro mea requie-
27 scet in spe. ♦ Quoniam non derelinques
animam meam in inferno, nec dabis San-
28 ctum tuum videre corruptionem. ♦ No-
tas mihi fecisti uias uitæ: replebis me iu-
29 cunditate cum facie tua. ♦ Viri fratres,
liceat audenter dicere ad uos de patriar-
cha Dauid ‖ quoniam * defunctus est, & *3. Reg. [...] 10.*
sepultus est: & sepulchrum eius est apud *" & 4 M[...] G. S.*
30 nos, usque in hodiernum diem. ♦ Pro
pheta igitur cum esset, & sciret, quia iure- *Ps. 131. [...]*
iurando ‖ iurasset illi Deus de fructu lum-
31 bi eius sedere super sedem eius: ♦ proui-
dens locutus est de resurrectione Christi, *Ps. 15. 1[...]*
quia ‖ neque derelictus est in inferno, ‖ *Inf. 13. [...]*
32 neque caro eius uidit corruptionē. ♦ Hunc *Sup. 1. [...]*
Iesum resuscitauit Deus, ‖ cuius omnes nos
33 testes sumus. ♦ Dextera igitur Dei exalta-
tus, & promissione Spiritus sancti accepta
a Patre, effudit " hunc quem ' uos uidetis, *" hoc d[...] num quo[...] M S.*
34 & auditis. ♦ Non enim Dauid ascendit in
cœlum: dicit autem ipse, ‖ Dixit Dominus
35 Domino meo, sede a dextris meis, ♦ donec *Ps. 109.*
ponam inimicos tuos scabellum pedum
tuorum.

tuorum. † Certissime sciat ergo omnis 36
domus Israel, quia & Dominum eum, &
Christum fecit Deus, hunc Iesum, quem
vos crucifixistis. † His autem auditis com 37
puncti sunt corde, & dixerunt ad Petrum,
& ad reliquos Apostolos, Quid faciemus
viri fratres? † Petrus vero ad illos, Pœni- 38
tentiam (inquit) agite,& baptizetur vnus-
quisque vestrum in nomine Iesu Christi
in remissionem peccatorum vestrorum:&
accipietis donum Spiritus sancti. † Vobis 39
enim est repromissio, & filijs vestris, &
omnibus qui longe sunt, quoscumque ad-
uocauerit Dominus Deus noster. † Aliis 40
etiam verbis plurimis testificatus est, &
exhortabatur eos, dicens, Saluamini a
generatione ista praua. † Qui ergo rece- 41
perunt sermonem eius, baptizati sunt: &
appositæ sunt in die illa animæ circiter
tria millia. † Erant autem perseuerantes 42
in doctrina Apostolorum, & communica-
tione fractionis panis, & orationibus.
† Fiebat autem omni animæ timor: multa 43
quoque prodigia,& signa per Apostolos in
Ierusalem fiebant, & metus erat magnus
in uniuersis. † Omnes etiam qui crede- 44
bant, erant pariter, & habebant omnia
communia. † Possessiones, & substantias 45
vendebant, & diuidebant illa omnibus,
prout cuique opus erat. † Quotidie quo- 46
que perdurantes unanimiter in templo,&
frangentes circa domos panem, sumebant
cibum cum exultatione, & simplicitate
cordis: † collaudantes Deum, & ha- 47
bentes gratiam ad omnem plebem. Do-
minus autem augebat, qui salui fierent
quotidie in idipsum.

CAP. III.

Petrus autem, & Iohannes ascende- 1
bant in templum, ad horam oratio-
nis nonam. † Et quidam vir qui erat 2
claudus ex utero matris suæ, baiulabatur:
quem ponebant quotidie ad portam tem-
pli, quæ dicitur Speciosa, ut peteret elee-
mosynam ab introeuntibus in templum.
† Is cum uidisset Petrum, & Iohannem 3
incipientes introire in templum, roga-
bat, ut eleemosynam acciperet. † Intuens 4
autem in eum Petrus cum Iohanne, dixit,
Respice in nos. † At ille intendebat in eos, 5
sperans se aliquid accepturum ab eis.
† Petrus autem dixit, Argentum, & au- 6
rum non est mihi: quod autem habeo,
hoc tibi do: In nomine Iesu Christi Na-
zareni surge, & ambula. † Et apprehen- 7
sa manu eius dextera, alleuauit eum, &
protinus consolidatæ sunt bases eius, &
plantæ. † Et exiliens stetit, & ambulabat: 8
& intrauit cum illis in templum ambu-
lans, & exiliens, & laudans Deum. † Et 9
vidit omnis populus eum ambulantem,&
laudantem Deum. † Cognoscebant au- 10
tem illum, quòd ipse erat qui ad eleemo-
synam sedebat ad Speciosam portam tem-
pli: & impleti sunt stupore, & extasi in
eo quod contigerat illi. † Cum \\ tene- 11
ret ' autem Petrum, & Iohannem, cucur-
rit omnis populus ad eos ad porticum quę
appellatur Salomonis, stupentes. † Videns 12
autem Petrus, respondit ad populum, Viri
Israelitæ quid miramini in hoc, aut nos
quid intuemini, quasi nostra uirtute, aut \\

\\ tenerent MS. 8. \\ videret O.

13 pietate ' fecerimus hunc ambulare? † Deus
Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob,
Deus patrum nostrorum glorificauit filiū
suum Iesum, quem uos quidem tradidi-
stis, & negastis ante faciem Pilati, iudi-
14 cante illo dimitti: † ‖ Vos autem sanctum
& iustum negastis,& petistis uirum homi-
15 cidam donari uobis: † authorem uero ui-
tæ interfecistis, quem Deus suscitauit a
16 mortuis, cuius nos testes sumus. † Et in
fide nominis eius, hunc quem uos \\ uide-
tis ' & nostis, confirmauit nomen eius: &
fides quæ per eum est, dedit * integram
sanitatem istam in conspectu omnium ve
17 strum. † Et nunc fratres scio quia per igno
rantiam fecistis, sicut & principes uestri.
18 † Deus autem \\ qui ' prænunciauit per os
omnium prophetarum, pati Christū suū,
19 sic impleuit. † Pœnitemini igitur, & con-
uertimini, ut deleantur peccata uestra:
20 † ut cum uenerint tempora refrigerii a
conspectu Domini, & miserit eum, qui
21 prædicatus est uobis Iesum Christū, † quē
oportet quidem cœlum suscipere usque in
tempora restitutionis omnium, quæ locu-
tus est Deus per os sanctorum suorum,
22 a seculo, prophetarum. † Moyses qui-
dem dixit, ‖ Quoniam prophetam su-
scitabit uobis Dominus Deus uester de
fratribus uestris tanquam me: ipsum
audietis iuxta omnia quæcumque lo-
23 cutus fuerit uobis. † Erit autem, om-
nis anima quæ non audierit prophetam il
24 lum, exterminabitur de plebe. † Et omnes
prophetæ a Samuel, & deinceps qui locu-
25 ti sunt, * annunciauerunt dies istos. † Vos
estis filii prophetarum,& testamenti quod
disposuit Deus ad patres nostros, dicens
ad Abraham, ‖ Et in semine tuo benedi-
26 centur omnes familiæ terræ. † Vobis pri-
mum Deus suscitans Filium suum, misit
eum benedicentem uobis: ut conuertat se
unusquisque a nequitia sua.

CAP. IIII.

1 Loquentibus autem illis ad populū,
superuenerunt sacerdotes, & magi-
2 stratus templi, & Sadducæi, † do-
lentes quod docerent populum,& annun-
ciarent in \\ Iesum ' resurrectionem ex
3 mortuis: † & iniecerunt in eos manus, &
posuerunt eos in custodiam, in crastinū,
4 erat enim iam uespera. † Multi autem eo-
rum qui audierant uerbum, crediderunt:
& factus est numerus uirorum quinque
5 millia. † Factum est autem in crastinum,
ut congregarentur principes eorum,& se-
6 niores, & scribæ in Ierusalem. † & Annas
princeps sacerdotum,& Caiphas,& Iohan
nes,& Alexander,& quotquot erant de ge
7 nere sacerdotali. † Et statuentes eos in me
dio, interrogabant: In qua uirtute aut in
8 quo nomine fecistis hoc uos? † Tunc reple-
tus Spiritu sancto Petrus, dixit ad eos, Prin
9 cipes populi, & seniores: ** † Si nos hodie
diiudicamur in benefacto hominis infir-
10 mi, in quo iste saluus factus est, † notum
sit omnibus uobis, & omni plebi Israel,
quia in nomine Iesu Christi Nazareni, quē
uos crucifixistis, quem Deus suscitauit a
mortuis, in hoc iste astat corā uobis sanus.
11 † ‖ Hic est lapis q reprobatus est a uobis ędi
12 ficātibus: qui factus est in caput anguli: † &

\\ potestate MS. 8.
Mat. 27. 20.
Mar. 15. 11.
Luc. 23. 18.
Io. 18. 40.
\\ uidistis O.
* illi s MS. R G. 8.
\\ qua 5 MS. G.
\\ quemadmodū 8.
Deut. 18. 15.
* O/5 MS. G. 8.
Gen. 12. 3 & 21. 12. & 22. 18. & 26. 4.
\\ Iesu 7 MS. G.
* Israel 3 MS. G. 8.
* audire MS. 8.
Ps. 117. 22.
Mat. 21. 42.
Mar. 12. 10.
Luc. 20. 17.
Isa. 28. 16.
1 Pe. 2. 7
Ro. 9. 33.

aliud nomen est sub cęlo datum homini-
bus,in quo oporteat nos saluos fieri . ♦Vi- 13
dentes autem Petri constantiam, & Iohan
nis,comperto quòd homines essent sine li
teris,& idiotæ,admirabantur,& cognosce-
bant eos quoniam cum Iesu fuerant: ♦ho- 14
minem quoque videntes stantem cum eis
qui curatus fuerat , nihil poterant contra-
dicere . ♦ Iusserunt autem eos foras extra 15
concilium secedere:& conferebant adinui
cem, ♦dicentes,Quid faciemus hominibus 16
istis? quoniam quidem notum signum fa-
ctum est per eos,omnibus habitantibus Ie
rusalem:manifestum est,& non possumus
negare. ♦Sed ne amplius diuulgetur in po 17
pulũ,comminemur eis,ne ultra loquantur
in nomine hoc vlli hominum. ♦ Et vocan- 18
tes eos, denunciauerunt ne omnino loque
rentur , neque docerent in nomine Iesu .
♦ Petrus vero , & Iohannes respondentes , 19
dixerunt ad eos,Si iustum est in conspectu
Dei,vos potius audire quam Deum,iudica
te. ♦non enim possumus quæ vidimus , & 20
audiuimus non loqui. ♦At illi comminan- 21
tes, dimiserunt eos:non inuenientes quo-
modo punirent eos, propter populũ, quia
omnes clarificabant id quod factum fue-
rat, in eo quod acciderat. ♦ Annorũ enim 22
erat amplius quadraginta homo in quo
factum fuerat signum istud sanitatis.♦Di- 23
missi autem venerunt ad suos : & annun-
ciauerunt eis quanta ad eos principes sa-
cerdotum,& seniores dixissent. ♦Qui cum 24
audissent , vnanimiter leuauerunt vocem
ad Deum, & dixerunt,Domine, tu*qui fe-
cisti cęlum,& terram,mare, & omnia quæ
in eis sunt , ♦ qui Spiritu sancto per os pa- 25
tris nostri Dauid pueri tui dixisti , ‖ Quare
fremuerunt Gētes,& populi meditati sunt
inania? ♦Astiterunt reges terræ,& princi- 26
pes conuenerunt in vnũ aduersus Domi-
num,& aduersus Christum eius?♦conuene 27
rũt enim vere in ciuitate ista aduersus san
ctum puerum tuum Iesum, quem unxisti,
Herodes,& Pontius Pilatus,cum Gentibus
& populis Israel , ♦ facere quæ manus tua, 28
& consilium tuum decreuerunt fieri'. ♦ Et 29
nunc Domine respice in minas eorum , &
da seruis tuis cum omni fiducia loqui ver-
bum tuum,♦in eo quod manum tuam ex- 30
tendas ad sanitates & signa,& prodigia fie
ri per nomen sancti filij tui Iesu. ♦ Et cum 31
orassent, motus est locus in quo erant con
gregati: & repleti sunt omnes Spiritu san-
cto,& loquebantur verbum Dei cum fidu-
cia . ♦ Multitudinis autem credentiũ erat 32
cor-vnum'& anima una:nec quisquam eo
rum quæ possidebat aliquid suum esse di-
cebat,sed erãt illis omnia communia. ♦ Et 33
virtute magna reddebãt Apostoli testimo-
nium resurrectionis Iesu Christi Domini -
nostri:'& gratia magna erat in omnibus il
lis. ♦Neque enim quisquam egens erat in- 34
ter illos.Quotquot enim possessores agro-
rum,aut domorum erant, uendentes affe-
rebant pretia eorum quæ uendebant , ♦ & 35
ponebant ante pedes Apostolorum. Diui-
debatur autem singulis prout cuique opus
erat. ♦ Ioseph autem qui cognominatus 36
est " Barnabas 'ab Apostolis (quod est in-
terpretatum filius consolationis) Leuites,

* Deũ 2 MS.R.G. 8.
Psal. 2.1.
-5 MS G.
-6 MS. G. 8.
" Barsabas O.

vendidit eum , & attulit pretium , & po-
suit ante pedes Apostolorum .

CAP. V.

1 VIr autem quidam nomine Ananias,
cum Saphira uxore sua uendidit a-
2 grum, ♦ & fraudauit de pretio agri,
conscia uxore sua: & afferens partẽ quan-
3 dam,ad pedes Apostolorum posuit. ♦Dixit
autem Petrus, * Anania,cur tentauit sata-
nas cor tuum,mentiri te Spiritui sancto,&
4 fraudare de pretio agri? ♦ Nonne manens
tibi manebat , & uenundatum in tua erat
potestate? Quare posuisti in corde tuo hãc
rem? Nõ es mentitus hominibus,sed Deo.
5 ♦Audiens autem Ananias hæc uerba, ceci-
dit , & expirauit . Et factus est timor ma-
6 gnus super omnes qui audierunt . ♦ Sur-
gentes autem iuuenes , amouerunt eum ,
7 & efferentes sepelierunt . ♦Factum est au-
tem quasi horarum trium spaciũ , & vxor
ipsius,nesciẽs quod factum fuerat, introi-
8 uit. ♦ Respondit autem ei Petrus , Dic mi-
hi-mulier, ' si tanti agrum vendidistis? At
9 illa dixit, Etiam tanti . ♦ Petrus autem ad
eam , Quid utique conuenit uobis tentare
Spiritum Domini? Ecce, pedes eorum qui
sepelierunt virum tuum, ad ostium, & ef-
10 ferent te . ♦ Confestim cecidit ante pedes
eius, & expirauit . Intrantes autem iuue-
nes,inuenerunt illam mortuam:& extule-
11 runt , & sepelierunt ad uirum suum . ♦ Et
factus est timor magnus in vniuersa eccle
12 sia , & in omnes qui audierunt hæc . ♦ Per
manus autem Apostolorum fiebant signa,
& prodigia multa in plebe . Et erant una-
13 nimiter omnes in porticu Salomonis ♦Cæ
terorum autem nemo audebat se coniun-
gere illis : sed magnificabat eos populus .
14 ♦ Magis autem augebatur credentiũ in Do
mino multitudo uirorum ac mulierum :
15 ♦ita ut in plateas eiicerent infirmos, & po
nerent in lectulis ac grabatis, ut ueniente
Petro , saltem umbra illius obumbraret
quenquam illorum, - & liberarentur om-
16 nes ab infirmitatibus suis. '♦ Concurrebat
autem,& multitudo vicinarum ciuitatum
Ierusalem ,afferentes ægros , & uexatos a
spiritibus immundis: qui curabantur om-
17 nes. ♦Exurgens autem princeps sacerdotũ
& omnes qui cum illo erant , quæ est hæ-
18 resis Sadducæorum, repleti sunt zelo : ♦ &
iniecerunt manus in Apostolos , & posue-
19 runt eos in custodia publica. ♦Angelus au-
tem Domini per noctem aperiens ianuas
20 carceris, & educens eos,dixit, ♦Ite:& stan-
tes loquimini in templo plebi omnia uer-
21 ba uitæ huius . ♦ Qui cum audissent , in-
trauerunt diluculo in templum , & doce-
bant . Adueniens autem princeps sacer-
dotum , & qui cum eo erant , conuocaue-
runt concilium , & omnes seniores filio-
rum Israel : & miserunt ad carcerem , ut
22 adducerentur. ♦ Cum autem uenissent mi
nistri, & aperto carcere non inuenissent il
23 los : reuersi nunciauerunt, ♦ dicentes,Car-
cerem quidem inuenimus clausum cum
omni diligentia , & custodes stantes ante
ianuas:aperientes autem, neminem intus
24 inuenimus . ♦Vt autem audierunt hos ser-
mones magistratus templi, & principes sa
cerdotum , ambigebant de illis quidnam

* ad Ananiam O.
* ad eũ MS.G.q.
-6 MS.G. 8.
-5 MS. G. 8.

fieret.

fieret. ♦ Adueniens autem quidam nun- 25
ciauit eis, Quia ecce uiri quos posuistis in
carcerem, sunt in templo stantes, & do-
centes populum. ♦ Tunc abiit magistra- 26
tus cum ministris, & adduxit illos sine ui:
timebant enim populum ne lapidaren-
tur. ♦ Et cum adduxissent illos, statue- 27
runt in concilio. Et interrogauit eos prin
ceps sacerdotum, ♦ dicens, Præcipiendo 28
præcepimus uobis ne doceretis in nomi-
ne isto: & ecce replestis Ierusalem doctri-
na uestra, & uultis inducere super nos san-
guinem hominis istius. ♦ Respondens au- 29
tem Petrus, & Apostoli, dixerunt, Obedi-
re oportet Deo magis, quàm hominibus.
♦ Deus patrum nostrorum suscitauit Ie- 30
sum, quem uos interemistis, suspenden-
tes in ligno. ♦ Hunc principem, & salua- 31
torem Deus exaltauit dextera sua ad dan-
dam pœnitentiam Israeli, & remissionem
peccatorum. ♦ & nos sumus testes horum 32
verborum, & Spiritus sanctus, quem dedit
Deus omnibus obedientibus sibi. ♦ Hæc 33
cum audissent, dissecabantur, & cogita-
bant interficere illos. ♦ Surgens autem 34
quidam in concilio Pharisæus, nomine
Gamaliel, legisdoctor honorabilis uniuer
⸌ possessum foras Apostolos secedere § MS. G. 8. sæ plebi, iussit ⸌ foras ad breue homines
fieri, ♦ dixitq. ad illos, Viri Israelitæ, atten- 35
dite uobis super hominibus istis quid actu
ri sitis. ♦ Ante hos enim dies extitit Theo 36
das, dicens se esse aliquem, cui consensit
numerus uirorum circiter quadringento-
rum, qui occisus est: & omnes ⸌ qui ' cre-
⸌ quicunque § MS. G. debant ei, dissipati sunt, & ⸌ redacti ' ad
⸌ eductus est 10 MS. -1MS. G. 5. nihilum. ♦ Post hunc extitit Iudas Gali- 37
læus in diebus professionis, & auertit po-
pulum post se, & ipse periit: & omnes
quotquot consenserunt ei, dispersi sunt.
♦ Et nunc - itaque ' dico uobis, discedite ab 38
hominibus istis, & sinite illos: quoniam si
est ex hominibus consilium hoc aut opus,
dissoluetur: ♦ si uero ex Deo est, non po- 39
⸌ illud 2 MS. G. 8. teritis dissoluere ⸌ eos, ' ne forte, & Deo
repugnare inueniamini. Consenserunt
autem illi. ♦ Et conuocantes Apostolos, 40
cæsis denunciauerunt ne loquerentur in
nomine Iesu, & dimiserunt eos. ♦ Et illi 41
quidem ibant gaudentes a conspectu con-
cilij, quoniam digni habiti sunt pro nomi
ne Iesu contumeliam pati. ♦ Omni autem 42
die non cessabant in tẽplo, & circa domos
docẽtes, & euangelizantes Christũ Iesum.

C A P. VI.

IN diebus autem illis crescente nume- 1
ro discipulorum, factum est murmur
Græcorum aduersus Hebræos, eo quòd
despicerentur in ministerio quotidiano
viduæ eorum. ♦ Conuocantes autem duo- 2
decim multitudinem discipulorum, dixe-
runt, Non est æquum, nos derelinquere
verbum Dei, & ministrare mensis. ♦ Consi- 3
derate ergo, fratres, uiros ex uobis boni te
stimonij septem, plenos Spiritu sancto, &
sapientia, quos constituamus super hoc
opus. ♦ Nos uero, orationi, & ministe- 4
rio uerbi instantes erimus. ♦ Et placuit 5
sermo coram omni multitudine. Et ele-
Inf. 21. 8. gerunt Stephanum uirum plenum fide, &
⸌ Timotheum ◦ Spiritu sancto, & ‖ Philippum, & Procho-
rum, & Nicanorem, & ⸌ Timonem, ' &
Parmenam, & Nicolaum aduenam An-

6 tiochenum. ♦ Hos statuerunt ante con-
spectum Apostolorum: & orantes impo-
7 suerunt eis manus. ♦ Et uerbum ⸌ Dei ' ⸌ Domini MS. G.
crescebat, & multiplicabatur numerus di-
scipulorum in Ierusalem ualde: multa
etiam turba sacerdotum obediebat fidei.
8 ♦ Stephanus autem plenus gratia, & for-
titudine faciebat prodigia, & signa ma-
9 gna in populo. ♦ Surrexerunt autem qui-
dam de synagoga, quæ appellatur Liberti-
norum, & Cyrenensium, & Alexandri-
norum, & eorum qui erant a Cilicia, &
10 Asia, disputantes cum Stephano. ♦ & non
poterant resistere sapientiæ, & Spiritui,
11 qui loquebatur. ♦ Tunc summiserunt ui-
ros, qui dicerent se audiuisse eum dicen-
tem uerba blasphemiæ in Moysen, &
12 Deum. ♦ Commouerunt itaque plebem,
& seniores, & Scribas: & concurrentes ra-
puerunt eum, & adduxerunt in conci-
13 lium, ♦ & statuerunt falsos testes, qui di-
cerent, Homo iste non cessat loqui uerba
14 aduersus locum sanctum, & legem. ♦ au-
diuimus enim eum dicentem, quoniam
Iesus Nazarenus hic, destruet locũ istum,
& mutabit traditiones, quas tradidit no-
15 bis Moyses. ♦ Et intuentes eum omnes,
qui sedebant in concilio, uiderunt faciem
eius tamquam faciem angeli.

C A P. VII.

1 DIxit autem princeps sacerdotum, Si
2 hæc ita se habent? ♦ Qui ait, Viri
fratres, & patres audite. Deus glo-
riæ apparuit patri nostro Abrahæ cum es-
set in Mesopotamia, prius quàm morare-
3 tur in Charan, ♦ & dixit ad illum, ‖ Exi Gen. 12. 1
de terra tua, & de cognatione tua, & ue-
ni in terram quam monstrauero tibi.
4 ♦ Tunc exiit de terra Chaldæorum, & ha-
bitauit in Charan. Et inde, postquam mor
tuus est pater eius, transtulit illum in ter-
5 ram istam, in qua nunc uos habitatis. ♦ Et
non dedit illi hæreditatem in ea nec pas-
sum pedis: ⸌ & ' repromisit dare illi eam ⸌ sed G.
in possessionem, & semini eius post ipsum
6 cum non haberet filium. ♦ Locutus est au-
tem ei Deus, ‖ Quia erit semen eius accola -6 MS. G.
in terra aliena, & seruituti eos subiicient, Ge. 15. 13
& male tractabunt eos annis quadringen
7 tis: ♦ & gentem cui seruierint, iudicabo
ego, ⸌ dixit Deus. ' & post hæc exibunt, ⸌ dicit Dominus
8 & seruient mihi in loco isto. ♦ ‖ Et dedit MS. G.
illi testamentum circuncisionis, ‖ & sic
genuit Isaac, & ‖ circumcidit eum die Ge. 17. 10
octauo: & ‖ Isaac, Iacob: & ‖ Iacob, duo- Ge. 21. 4
9 decim Patriarchas. ♦ Et Patriarchæ æmu- Ge. 25. 24
lantes, Ioseph uendiderunt in Ægyptum. 26.
10 & erat Deus cũ eo: ♦ & eripuit eum ex om Ge. 29. 32
nibus tribulationibus eius, & ‖ dedit ei 30. 35. 23
gratiam, & sapientiam in conspectũ Pha- Ge. 37. 28
raonis regis Aegypti, & constituit eum Ge. 41. 37
præpositum super Aegyptum, & super
11 omnem domum suam. ♦ Venit autem
fames in uniuersam Aegyptum, & Cha-
naan, & tribulatio magna: & non inue-
12 niebant cibos patres nostri. ♦ ‖ Cum au- Gen. 42. 2
disset autem Iacob esse frumentum in
Aegypto: misit patres nostros primum:
13 ♦ & ‖ in secundo cognitus est Ioseph a fra- Gen. 45.
tribus suis, & manifestatum est Pharaoni 3. 4.
14 genus eius. ♦ Mittens autem Ioseph, ac-
cersiuit Iacob patrem suum, & omnem

cognationem * in animabus septuaginta
quinque. ✝ ‖ Et descendit Iacob in Ægy- 15
ptum: & ‖ defunctus est ipse,& patres no-
stri. ✝ ‖ Et translati sunt in Sichem,& po- 16
siti sunt in sepulchro‖ quod emit Abraham
precio argenti a filijs Hemor filij Sichem.
✝Cum autem appropinquaret tempus pro 17
missionis, quam confessus erat Deus Abra
hæ, ‖creuit populus,& multiplicatus est in
Ægypto, ✝ quoadusque surrexit alius rex 18
in Ægypto, qui non sciebat Ioseph. ✝ Hic 19
circumueniens genus nostrum, afflixit pa-
tres nostros: vt exponerent infantes suos,
ne viuificarentur. ✝ ‖ Eodem tempore na- 20
tus est Moyses, & fuit gratus Deo, qui nu-
tritus est tribus mensibus in domo patris
sui. ✝ Exposito autem illo, sustulit eum 21
filia Pharaonis, & nutriuit eum sibi in fi-
lium. ✝ Et eruditus est Moyses omni sa- 22
pientia Ægyptiorum: & erat potens in ver
bis, & in operibus suis. ✝Cum autem im- 23
pleretur ei quadraginta annorum tẽpus,
ascendit in cor eius, vt visitaret fratres
suos filios Israel. ✝ ‖ Et cum vidisset quen- 24
dam iniuriam patientem, uindicauit illũ:
& fecit ultionem ei qui iniuriam sustine-
bat, percusso Aegyptio. ✝ Existimabat au- 25
tem intelligere fratres, quoniam Deus per
manum ipsius daret salutem illis: at illi
non intellexerunt. ✝ ‖ Sequenti vero die 26
apparuit illis litigantibus: & reconcilia-
bat eos in pace, dicens, Viri, fratres estis,
vt quid nocetis alterutrum? ✝ Qui autem 27
iniuriam faciebat proximo, repulit eum,
dicens, Quis te constituit principem,& iu-
dicem super nos? numquid interficere me 28
tu uis, quemadmodum interfecisti heri
Aegyptium? ✝ Fugit autem Moyses in ver 29
bo isto: & factus est aduena in terra Ma-
dian, vbi generauit filios duos. ✝ Et ex- 30
pletis annis quadraginta, ‖ apparuit illi in
deserto montis Sina angelus in igne flam
mæ rubi. ✝ Moyses autem uidens, admi- 31
ratus est uisum. Et accedente illo,ut con-
sideraret, facta est ad eum uox Domini, *
✝ Ego sum Deus Patrum tuorum, Deus 32
Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob. Tre-
mefactus autem Moyses, non audebat con
siderare. ✝ Dixit autem illi Dominus, Sol- 33
ue calceamentum pedum tuorum: locus
enim in quo stas, terra sancta est. ✝ Vi- 34
dens vidi afflictionem populi mei qui est
in Aegypto, & gemitum eorum audiui, &
descendi liberare eos. Et nunc veni, - & ˀ
mittam te in Aegyptum. ✝ Hunc Moysen, 35
quem negauerunt, dicentes, Quis te con-
stituit principem, & ducem? hunc Deus
principem, & redemptorem misit, cum
manu angeli qui apparuit illi in rubo.
✝ ‖ Hic eduxit illos faciens prodigia, & si- 36
gna in terra Aegypti, & in rubro mari, &
in deserto annis quadraginta. ✝ Hic est 37
Moyses qui dixit filiis Israel, ‖ Prophetam
suscitabit uobis Deus de fratribus uestris
tanquã meipsum audietis. ✝ ‖ Hic est qui 38
fuit in ecclesia in solitudine, cum angelo
qui loquebatur ei in monte Sina, & cum
patribus nostris: qui accepit uerba uitæ da-
re nobis. ✝ Cui noluerunt obedire patres 39
nostri: sed repulerunt, & auersi sunt cor-
dibus suis in Aegyptum, ✝ dicentes ad Aa- 40
ron: ‖ Fac nobis Deos qui præcedant nos:

*sua MS. R.G. 8. Gen.46. 1.5. Gen.49. 32. Gen.50.7 Gen.23. 16.50.13 Iosue 24. 32. Exo.1.7. Exo.2.2. Heb.11. 23. Exo.2.12 Exo.2.13 Exo.3.2. * dicens MS. 9. -5 MS. G. 8. Exo.7.8. 9.10.11. 14. Exo.16.1 Deu.18. 15. Exo.19. 5.19. Exo.32.1

✝ Moyses enim hic, qui eduxit nos de ter-
ra Aegypti, nescimus quid factum sit ei.
41 ✝Et uitulum fecerunt in diebus illis,& ob-
tulerunt hostiam simulachro, & lætaban-
42 tur in operibus manuum suarum. ✝ Con-
uertit autem Deus, & tradidit eos seruire
militiæ cœli, sicut scriptum est in Libro
Prophetarum: ‖ Nunquid victimas,& ho-
stias obtulistis mihi annis quadraginta in
43 deserto, domus Israel? ✝ Et suscepistis ta-
bernaculum Moloch, & sydus Dei uestri
Rempham, figuras quas fecistis, adorare
eas. Et transferam uos trans Babylonem.
44 ✝ Tabernaculum testimonij fuit patribus
nostris in deserto, sicut disposuit - Deus, ˀ
loquens ad Moysen,ut faceret illud secun-
45 dum formam quam uiderat. ✝ ‖ Quod &
induxerũt, suscipientes patres nostri cum
Iesu in possessionem gentium, quas expu-
lit Deus a facie patrum nostrorum, usque
46 in diebus Dauid, ✝ qui inuenit gratiam an
te Deum, & ‖ petiit, ut inueniret taberna-
47 culum Deo Iacob. ✝ ‖ Salomon autem æ-
48 dificauit illi domum. ✝ Sed ‖ non Excel-
sus in manufactis habitat, sicut" prophe-
49 ta' dicit: ✝ ‖ Cœlum mihi sedes est: terra
autem scabellum pedum meorum. Quam
domum ædificabitis mihi, dicit Dominus?
50 aut quis locus requietionis meæ est?✝ Non-
51 ne manus mea fecit hæc omnia? ✝ Dura
ceruice, & incircuncisis cordibus, & auri-
bus,uos semper Spiritui sancto" resistitis.
52 sicut patres uestri,& uos. ✝ Quem Prophe
tarum non sunt persecuti patres uestri? Et
occiderunt eos, qui prænunciabant de ad-
53 uentu Iusti, cuius uos nunc ✝ proditores,
& homicidæ fuistis: qui accepistis legem
in dispositione angelorum, & non custo-
54 distis. ✝ Audientes autem hæc dissecaban-
tur cordibus suis, & stridebant dentibus in
55 eum. ✝ Cum autem esset plenus Spiritu
sancto, intendens in cœlum, uidit gloriam
56 Dei, & Iesum stantem a dextris Dei. ✝ Et
ait, Ecce uideo cœlos apertos, & filium ho
57 minis stantem a dex tris*Dei. ✝ Exclaman-
tes autẽ uoce magna, continuerunt aures
suas, & impetum fecerunt unanimiter in
eum. ✝Et eijcientes eum extra ciuitatem,
58 lapidabant: & testes deposuerunt uestimẽ-
ta sua secus pedes ‖ adolescentis, qui uoca-
batur Saulus. ✝ Et lapidabant Stephanum
59 inuocantem, & dicentem: Domine Iesu,
suscipe spiritum meum. ✝ Positis autem
60 genibus, clamauit uoce magna, - dicens: ˀ
Domine, ne statuas illis hoc peccatum. Et
cum hoc dixisset, obdormiuit. * Saulus au
tem erat consentiens neci eius.

CAP. VIII.

1 FActa est autem in illa die persecutio
magna in Ecclesia, quæ erat Ierosoly-
mis, & omnes dispersi sunt per regio-
nes Iudææ, & Samariæ, præter Apostolos.
2 ✝ Curauerunt autem Stephanum uiri ti-
morati, & fecerunt planctum magnum su-
3 per eum. ✝ ‖ Saulus autem deuastabat ec-
clesiam: per domos intrans, ‖ & trahens
viros ac mulieres, tradebat in custodiam.
4 ✝ Igitur qui dispersi erant pertransibant,
5 euangelizantes verbum. * ✝ Philippus au-
tem descendens in ciuitatem Samariæ,
6 prædicabat illis Christum. ✝ Intendebant

* Moyses enim huic MS. 9. Amos 5. 25. -4 MS. G. 8. Exo. 25. 40. Heb.8.5. Ios.3.14. 1.Reg.16. 13. Ps.131.5 3.Re.6.1 1.Par.17 12. Infr.17. 25. " per prophetã O. Isa.66.1 3 Reg.8. 27. 2 Par.6. 18. " restitistis O. *virtutis O. Infr. 22. 20. -3 MS. G. * in Domino O. Infr 22. 4. 19. *Dei MS. 8.

autem

autem turbæ his quæ a Philippo dicebantur, unanimiter audientes, & uidentes signa quæ faciebat. ✝ Multi enim eorum, 7
qui habebant spiritus immundos, clamantes uoce magna, exibant. Multi autem paralytici, & claudi curati sunt. ✝ Factum 8
est ergo gaudium magnum in illa ciuitate. ✝ Vir autem quidam nomine Simon, 9
qui ante fuerat in ciuitate magus, seducés gentem Samariæ, dicens se esse aliquem magnum: ✝cui auscultabant omnes a mi- 10
nimo usque ad maximum, dicentes, Hic est uirtus Dei, quæ uocatur magna. ✝ At- 11
tendebant autem eum, propter quod multo tempore \\ magicis suis ' * dementasset eos. ✝ Cum uero credidissent Philippo 12
euangelizanti de regno Dei, \\ & ° nomine Iesu Christi, baptizabantur uiri ac mulieres. ✝ Tunc Simon, & ipse credidit: & cum 13
baptizatus esset, adhærebat Philippo. Videns etiam signa, & uirtutes maximas fieri, stupens admirabatur. ✝ Cum autem au- 14
dissent Apostoli, qui erant in Ierosolymis, quòd recepisset Samaria uerbum Dei: miserunt ad eos Petrum, & Iohannem. ✝ Qui 15
cum uenissent, orauerunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum sanctum. ✝ Nondum 16
enim in quenquam illorum \\ uenerat,' sed baptizati tantum erant in nomine Domini Iesu. ✝ Tunc imponebant manus su- 17
per illos, & accipiebant Spiritum sanctũ. ✝ Cum vidisset autem Simon, quia per 18
impositionem manus Apostolorum, daretur Spiritus sanctus, obtulit eis pecuniam, ✝ dicens, Date & mihi hanc potestatem, ut 19
cuicunque imposuero manus, accipiat Spiritum sanctum. ✝ Petrus autem dixit ad 20
eum: Pecunia tua tecum sit in perditionem: quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri. ✝ Non est tibi pars, neque 21
sors in sermone isto. cor enim tuum non est rectum coram Deo. ✝ Pœnitentiam 22
itaque age ab hac nequitia tua: & roga Deum, si forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. ✝ In felle enim amaritudi- 23
nis, & obligatione iniquitatis uideo te esse. ✝ Respondens autem Simon dixit: Pre- 24
camini uos pro me ad Dominum, ut nihil ueniat super me horum quæ dixistis. ✝ Et 25
illi quidem testificati, & locuti uerbum Domini, redibant Ierosolymam, & multis regionibus Samaritanorum euangelizabant. ✝ Angelus autem Domini locutus est 26
ad Philippum, dicens: Surge, & vade contra meridianum, ad uiam quæ descendit ab Ierusalem in Gazam: hæc est deserta.
✝ Et surgens abijt. Et ecce, uir Aethiops, 27
eunũchus, potens \\ Candaces ' Reginæ Aethiopum, qui erat super omnes gazas eius: uenerat adorare in Ierusalem: ✝& reuerte- 28
batur sedens super currum suum, legensq́. Isaiam prophetam. ✝ Dixit autem Spi- 29
ritus Philippo: Accede, & adiunge te ad currum istum. ✝ Accurrens autem Phi- 30
lippus, audiuit eum legentem Isaiam Prophetam, & dixit: Putásne intelligis quæ legis? ✝ Qui ait, Et quomodo possum, si non 31
aliquis ostenderit mihi? Rogauitq́. Philippum, ut ascenderet, & sederet secum. ✝ Lo- 32
cus autem scripturæ quã legebat, erat hic: Tanquam ouis ad occisionem ductus est: & sicut agnus coram tondente se, sine uo-

\\ magis G.S.
* artibus 9 MS.
° in MS.S.
\\ superuenerat 1 MS. R.G.
\\ Candacis MS 9. R.
Isai.53.7

33 ce, sic non aperuit os suum. ✝ In humilitate iudicium eius sublatum est. Generationem eius quis enarrabit, quoniam \\ tolle-
34 tur de terra uita eius? ✝ Respondens autem eunuchus Philippo, dixit: Obsecro te, de quo propheta dicit hoc? de se, an de alio
35 aliquo? ✝ Aperiens autem Philippus os suum, & incipiens a scriptura ista, euange-
36 lizauit illi Iesum. ✝ Et dum irent per viam, venerunt ad quandam aquam: & ait eunũchus, Ecce aqua, \\ quis ' prohibet me bapti-
37 zari? ✝ Dixit autem Philippus, Si credis ex toto corde, licet. Et respondens ait, Credo
38 filium Dei esse Iesum Christum. ✝ Et iussit stare currum: & descenderunt uterque in aquam, Philippus, & eunuchus, & baptiza-
39 uit eum. ✝ Cum autem ascendissent de aqua, Spiritus Domini rapuit Philippum, & amplius non uidit eum eunũchus Ibat
40 autem per uiam suam gaudens. ✝ Philippus autem inuentus est in Azoto, & pertransiens euangelizabat ciuitatibus cunctis, donec ueniret Cæsaream.

CAP. IX.

1 SAulus autem adhuc spirans minarum & cædis in discipulos Domini, acces-
2 sit ad principem Sacerdotum, ✝ & petiit ab eo epistolas in Damascum ad synagogas, ut si quos inuenisset huius uiæ uiros ac mulieres, uinctos perduceret in Ie-
3 rusalem. ✝ Et cum iter faceret: contigit, vt appropinquaret Damasco: ‖ & subito
4 circumfulsit eum lux de cœlo. ✝ ‖ Et cadens in terram, audiuit uocem dicentem sibi, Saule, Saule quid me persequeris?
5 ✝ Qui dixit, Quis es Domine? Et ille, Ego sum Iesus, quem tu persequeris. durum est
6 tibi contra stimulum calcitrare. ✝ Et tremens ac stupens dixit, Domine, quid me
7 vis facere? ✝ Et Dominus ad eum, Surge, & ingredere ciuitatem, & dicetur tibi quid te oporteat facere. Viri autem illi qui comitabantur cum eo, stabant stupefacti, audientes quidem uocem, neminem autem
8 videntes. ✝ Surrexit autem Saulus de terra, apertisq́. oculis nihil uidebat. Ad manus autem illum trahentes, introduxerũt
9 Damascum. ✝ Et erat * tribus diebus non uidens, & non manducauit, neque bibit.
10 ✝ Erat autem quidam discipulus Damasci, nomine Ananias: & dixit ad illum in uisu Dominus, Anania. ✝ At ille ait, Ecce
11 ego Domine. ✝ Et Dominus ad eum, Surge, & uade in uicum qui uocatur Rectus: & quære in domo Iudæ Saulum nomine
12 Tarsensem: ecce enim orat. (✝ Et uidit uirum Ananiam nomine, introeuntem, & imponentem sibi manus, ut uisum reci-
13 piat.) ✝ Respondit autem Ananias, Domine, audiui a multis de uiro hoc, quanta ma
14 la fecerit sanctis tuis in Ierusalem: ✝& hic habet potestatem a principibus sacerdotum alligandi omnes, qui inuocant nomẽ
15 tuum. ✝ Dixit autem ad eum Dominus, Vade, quoniam uas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum coram gentibus, &
16 regibus, & filiis Israel. ✝ Ego enim ostendam illi quanta oporteat eum pro nomi-
17 ne meo pati. ✝ Et abiit Ananias, & introiuit in domum: & imponens ei manus, dixit, Saule frater, Dominus misit me Iesus, qui apparuit tibi in uia qua ueniebas: ut

\\ tollitur 1 MS. G.S.
\\ quid 1 MS. G.S.
Gal.1.13.
Inf.22.5.
Inf.22.6.
1.Co.15.8
2.Co.12.1
* ibi G.

continuo ceciderunt ab oculis eius tan-
quam ſquamæ, & viſum recepit: & ſur-
gens baptizatus eſt. ✝ Et cum accepiſſet 19
cibum, confortatus eſt. Fuit autem cum
diſcipulis, qui erant Damaſci, per dies ali-
quot. ✝ Et continuo ingreſſus\\ in ſynago- 20
gas, prædicabat 'Ieſum, quoniam hic eſt
filius Dei. ✝ Stupebant autem omnes qui 21
audiebant, & dicebant, Nonne hic eſt,
qui expugnabat in Ieruſalem eos, qui in-
uocabant nomen iſtud: & huc ad hoc ue-
nit, ut uinctos illos duceret ad principes
ſacerdotum? ✝ Saulus autem multo ma- 22
gis conualeſcebat, & confundebat Iudæos
qui habitabant Damaſci, affirmans quo-
niam hic eſt Chriſtus. ✝ Cum autem im- 23
plerentur dies multi, conſilium fecerunt
Iudæi, ut eum interficerent. ✝ Notæ au- 24
tem factæ ſunt Saulo inſidiæ eorum. ‖
Cuſtodiebant autem, & portas die ac no-
cte, vt eum interficerent. ✝ Accipientes 25
autem eum diſcipuli * nocte, per murum
dimiſerunt eum, ſubmittentes in ſporta.
✝ Cum autem ueniſſet in Ieruſalem, ten- 26
tabat ſe iungere diſcipulis, & omnes time-
bant eum, non credentes quod eſſet diſci-
pulus. ✝ Barnabas autem apprehenſum 27
illum duxit ad Apoſtolos: & narrauit illis
quomodo in uia uidiſſet Dominum, &
quia locutus eſt ei, & quomodo in Dama-
ſco fiducialiter egerit in nomine Ieſu.
✝ Et erat cum illis intrans, & exiens in Ie- 28
ruſalem, & fiducialiter agens in nomine
Domini. ✝ Loquebatur quoque Gentibus, 29
& diſputabat cum Græcis: illi autem quæ-
rebant occidere eum. ✝ Quod cum cogno- 30
uiſſent fratres, deduxerunt eum Cæſa-
ream, & dimiſerunt Tarſum. ✝ Eccle- 31
ſia quidem per totam Iudæam, & Gali-
læam, & Samariam habebat pacem, &
ædificabatur ambulans in timore Domi-
ni, & conſolatione ſancti Spiritus reple-
batur. ✝ Factum eſt autem, ut Petrus dum 32
tranſiret uniuerſos, deueniret ad ſanctos,
qui habitabant Lyddæ. ✝ Inuenit autem 33
ibi hominem quendam, nomine Aeneã,
ab annis octo iacentem in grabato, qui
erat paralyticus. ✝ Et ait illi Petrus, Ae- 34
nea, \\ ſanet 'te Dominus Ieſus Chriſtus:
ſurge, & ſterne tibi: Et continuo ſurre-
xit. ✝ Et uiderunt eum omnes, qui habi- 35
tabant Lyddæ, & Saronæ: qui conuerſi
ſunt ad Dominum. ✝ In Ioppe autem 36
fuit quædam diſcipula nomine Tabitha,
quæ interpretata dicitur Dorcas. Hæc
erat plena operibus bonis, & eleemoſy-
nis quas faciebat. ✝ Factum eſt autem 37
in diebus illis, ut infirmata moreretur.
Quam cum lauiſſent, poſuerunt eam in
cœnaculo. ✝ Cum autem prope eſſet Lyd- 38
da ab Ioppe, diſcipuli audientes quia Pe-
trus eſſet in ea, miſerunt duos uiros ad
eum, rogantes, Ne pigriteris uenire uſ-
que ad nos. ✝ Exurgens autem Petrus ve- 39
nit cum illis. Et cum aduenisset, duxe-
runt illum in cœnaculum: & circunſtete-
runt illum omnes uiduæ flentes, & oſten-
dentes ei tunicas, & ueſtes, quas facie-
bat illis Dorcas. ✝ Eiectis autem omni- 40
bus foras, Petrus ponens genua orauit: &
conuerſus ad corpus, dixit: Tabitha ſurge.

\\ in ſynagogis prædicabat 8 MS. G. 8

2.Cor.11. 32.

* eius MS. 9.

\\ ſanat 5 MS. G. 5.

41 ſtituit. ✝ Dans autem illi manum, erexit
eam. Et cum uocaſſet ſanctos, & uiduas,
42 aſſignauit eam uiuam. ✝ Notum autem
factum eſt per uniuerſam Ioppen: & cre-
43 diderunt multi in Domino. ✝ Factum eſt
autem ut dies multos moraretur in Ioppe,
apud Simonem quendam coriarium.

CAP. X.

1 VIr autem quidam erat in Cæſarea,
nomine Cornelius, centurio cohor-
2 tis quæ dicitur Italica, ✝ religioſus,
ac timens Deum cum omni domo ſua, fa-
ciens eleemoſynas multas plebi, ✝ Et de-
3 precans Deum ſemper, ✝ is vidit in uiſu
manifeſte, quaſi hora diei nona, angelum
Dei introeuntem ad ſe, & dicentem ſibi,
4 Corneli. ✝ At ille intuens eum, timore
correptus, dixit, Quis es Domine? Dixit
autem illi, Orationes tuæ, & eleemoſynæ
tuæ aſcenderunt in memoriam in conſpe
5 ctu Dei. ✝ Et nunc mitte viros in Ioppen,
& accerſi Simonem quendam, qui cogno-
6 minatur Petrus. ✝ hic hoſpitatur apud Si-
monem quendam coriarium, cuius eſt do
mus iuxta mare. hic dicet tibi quid te opor
7 teat facere. ✝ Et cum diſceſſiſſet angelus,
qui loquebatur illi, uocauit duos domeſti-
cos ſuos, & militem metuentem Domi-
8 num ex his, qui illi parebant. ✝ Quibus
cum narraſſet omnia, miſit illos in Iop-
9 pen. ✝ Poſtera autem die iter illis facien-
tibus, & appropinquantibus ciuitati, aſcen
dit Petrus in ſuperiora, ut oraret circa ho-
10 ram ſextam. ✝ Et cum eſuriret, uoluit
guſtare. Parantibus autem illis, cecid
11 ſuper eum mentis exceſſus: ✝ & \\ uidit
cœlum apertum, & deſcendens uas quod
dam, uelut linteum magnum, quatuor ini
12 tiis ſubmitti de cœlo in terram, ✝ in quo
erant omnia quadrupedia, & ſerpentia ter
13 ræ, & uolatilia cœli. ✝ Et facta eſt uox ad
14 eum, Surge Petre: occide, & manduca. ✝ Ait
autem Petrus, Abſit Domine, quia nun-
quam manducaui omne commune, & im
15 mundum. ✝ Et uox iterum ſecundo ad
eum, \\ Quæ 'Deus purificauit, tu commu-
16 ne ne dixeris. ✝ Hoc autem factum eſt per
ter. & ſtatim receptum eſt uas in cœlum,
17 ✝ Et dum intra ſe hæſitaret Petrus quid-
nam eſſet uiſio quam uidiſſet, ecce uiri,
qui miſſi erant a Cornelio, inquirentes do
18 mum Simonis, aſtiterunt ad ianuam. ✝ Et
cum uocaſſent, interrogabant, ſi Simon,
qui cognominatur Petrus, illic haberet ho
19 ſpitium. ✝ Petro autem cogitante de ui-
ſione, dixit Spiritus ei, Ecce uiri tres quæ-
20 runt te. ✝ ‖ Surge itaque, & deſcende, &
uade cum eis, nihil dubitans: quia ego mi
21 ſi illos. ✝ Deſcendens autem Petrus ad vi-
ros, dixit, Ecce, ego ſum quem quæritis:
quæ cauſa eſt, propter quam ueniſtis?
22 ✝ Qui dixerunt, Cornelius Centurio, uir
iuſtus, & timens Deum, & teſtimonium
habens ab uniuerſa gente Iudæorum, re-
ſponſum accepit ab Angelo ſancto accer-
ſire te in domum ſuam, & audire uerba
23 abs te. ✝ Introducens ergo eos, recepit
hoſpitio. Sequenti autem die ſurgens pro-
fectus eſt cum illis: & quidam ex fratribus
24 ab Ioppe comitati ſunt eum. ✝ Altera au-

\\ uidet 1 MS. G.

\\ Quod MS. 8.

Inf.15.7.

tem

tem die introiuit Cæsaream. Cornelius
uero exspectabat illos, conuocatis cogna-
tis suis, & necessariis amicis. ✝ Et factum 25
est cum introisset Petrus, obuius uenit ei
Cornelius: & procidens ad pedes eius ado-
rauit.* ✝ Petrus uero eleuauit eum, dicens. 26
Surge, & ego ipse homo sum. ✝ Et loquens 27
cum illo intrauit, & inuenit multos qui
conuenerant: ✝ dixitq́. ad illos, Vos scitis 28
quomodo abominatum sit uiro Iudęo cō-
iungi, aut accedere ad alienigenam: sed
mihi ostendit Deus, neminem commu-
nem aut immundum dicere hominem.
✝ Propter quod sine dubitatione ueni ac- 29
cersitus. Interrogo ergo, quam ob cau-
sam accersistis me? ✝ Et Cornelius ait, Anu- 30
diusquarta die usque ad hanc horam, o-
rans eram hora nona in domo mea, & ec-
ce uir stetit ante me in ueste candida. ✝ & 31
ait, Corneli, exaudita est oratio tua, &
eleemosynæ tuæ commemoratæ sunt in
conspectu Dei. ✝ Mitte ergo in Ioppen, 32
& accersi Simonem qui cognominatur
Petrus: hic hospitatur in domo Simonis
coriarii iuxta mare. ✝ Confestim ergo 33
misi ad te: & tu benefecisti ueniendo.
Nunc ergo omnes nos in conspectu tuo ad
sumus, audire omnia quæcumque tibi
præcepta sunt a Domino. ✝ Aperiens au- 34
tem Petrus os suum, dixit, In ueritate
cōperi, quia non est personarum acceptor
Deus. ✝ sed in omni gente, qui timet eum, 35
& operatur iustitiam, acceptus est illi.
✝ Verbum misit Deus filiis Israel, annun- 36
cians pacem per Iesum Christum: (hic est
omnium Dominus.) ✝ Vos scitis, quod 37
factum est uerbum per uniuersam Iu-
dæam, incipiens enim a ‖ Galilæa, post
baptismum quod prædicauit Iohannes:
✝ Iesum à Nazareth quomodo unxit eum 38
Deus Spiritu sancto, & uirtute, qui per-
transiit benefaciendo, & sanando omnes
oppressos a diabolo, quoniam Deus erat
cum illo. ✝ Et nos testes sumus omnium 39
quæ fecit in regione Iudæorum, & Ieru-
salem, quem occiderunt suspendentes in
ligno. ✝ Hunc Deus suscitauit tertia die, 40
& dedit eum manifestum fieri ✝ non om- 41
ni populo, sed testibus præordinatis a
Deo: nobis, qui manducauimus, & bi-
bimus cum illo, postquam resurrexit a
mortuis: * ✝ Et præcepit nobis prædicare 42
populo, & testificari quia ipse est qui con-
stitutus est a Deo iudex uiuorum, & mor-
tuorum. ✝ Huic ‖ omnes prophetæ testi- 43
monium perhibent, remissionem pecca-
torum accipere per nomen eius omnes
qui credunt in eum. ✝ Adhuc loquente 44
Petro uerba hæc, cecidit Spiritus san-
ctus super omnes qui audiebant uerbum.
✝ Et obstupuerunt ex circuncisione fide- 45
les qui uenerant cum Petro, ‖ quia & in
nationes gratia Spiritus sancti effusa
est. ✝ Audiebant enim illos loquentes 46
linguis, & magnificantes Deum. Tunc
respondit Petrus. ✝ Nunquid aquam quis 47
prohibere potest, ut non baptizentur hi
qui Spiritum sanctum acceperunt sicut
& nos? ✝ Et iussit eos baptizari in nomi- 48
ne Domini Iesu Christi. Tunc rogaue-
runt eum ut maneret apud eos aliquot
diebus.

*cum eo.
Deu. 10 17.
2 Pa. 19. 7.
Iob. 34. 19.
Sap. 6. 8.
Eccl. 35. 16.
Rom. 2. 11
Gal. 2. 6.
Eph 6. 9.
Col. 3. 25.
1 Pet. 1. 17.
Mat. 4. 18
Luc. 4. 14
* per dies quadraginta 1 M s.
Ier. 31. 34
Mich. 7. 18.
Inf. 15. 8.

CAP. XI.

1 AVdierunt autem Apostoli, & fra-
tres qui erant in Iudæa, quoniam
& Gentes receperunt uerbum Dei.
2 ✝ Cum autem ascendisset Petrus Ierosoly-
mam, disceptabant aduersus illum qui
3 erant ex circuncisione, dicentes. ✝ Qua-
re introisti ad uiros præputium habentes,
4 & manducasti cum illis? ✝ Incipiens au-
tem Petrus exponebat illis ordinem, di-
5 cens: ✝ Ego eram in ciuitate Ioppe o-
rans, & uidi in excessu mentis uisionem,
descendens uas quoddam uelut linteum
magnum quatuor initiis summitti de cœ-
6 lo, & uenit usque ad me. ✝ In quod
intuens, considerabam, & uidi quadru-
pedia terræ, & bestias, & reptilia, & uo-
7 latilia cœli: ✝ Audiui autem, & uocem
dicentem mihi, Surge Petre, occide, &
8 manduca. ✝ Dixi autem, Nequaquam
Domine: quia * commune aut immun-
dum nunquam introiuit in os meum.
9 ✝ Respondit autem * uox secundo de cœ-
lo: Quæ Deus mundauit, tu ne commu-
10 ne dixeris. ✝ Hoc autem factum est per
ter: & recepta sunt omnia rursum in cœ-
11 lum. ✝ Et ecce, uiri tres confestim astite-
12 runt in domo in qua eram, missi a Cęsarea
ad me. ✝ Dixit autem spiritus mihi, ut
irem cum illis, nihil hæsitans. Venerunt
13 autem mecum, & sex fratres isti: & ingres
si sumus in domum uiri. ✝ Narrauit au-
tem nobis, quomodo uidisset angelum in
domo sua, stantem, & dicentem sibi, Mit-
te in Ioppen, & accersi Simonem, qui co-
14 gnominatur Petrus, ✝ qui loquetur tibi
uerba in quibus saluus eris tu, & uniuer-
15 sa domus tua. ✝ Cum autem cœpissem lo-
qui, cecidit Spiritus sanctus super eos, si-
16 cut, & in nos in initio. ✝ Recordatus sum
autem uerbi Domini, sicut dicebat, ‖ Io-
hannes quidem baptizauit aqua, ‖ uos au-
17 tem baptizabimini Spiritu sancto. ✝ Si er-
go eandem gratiam dedit illis Deus, sicut
& nobis qui credidimus in Dominum Ie-
sum Christum: ego quis eram, qui possem
18 prohibere Deum? ✝ His auditis tacuerunt:
& glorificauerunt Deum, dicentes, Er-
go & Gentibus pœnitentiam dedit Deus
19 ad uitam. ✝ Et illi quidem qui dispersi
fuerant a tribulatione quæ facta fuerat
sub Stephano, perambulauerunt usque
Phœnicem, & Cyprum, & Antiochiam,
nemini loquentes uerbum, nisi solis Iu-
20 dæis. ✝ Erant autem quidam ex eis uiri
Cyprii, & Cyrenæi, qui cum introissent
Antiochiam, loquebantur ad Græcos, an-
21 nunciantes Dominum Iesum. ✝ Et erat
manus Domini cum eis: multusq́. nu-
merus credentium conuersus est ad Do-
22 minum. ✝ Peruenit autem sermo ad au-
res ecclesiæ quæ erant Ierosolymis, super
istis: & miserunt Barnabam usque ad An-
23 tiochiam. ✝ Qui cum peruenisset, & ui-
disset gratiam Dei, gauisus est: & horta-
batur omnes * proposito cordis permane-
24 re in Domino: ✝ quia erat uir bonus, &
plenus Spiritu sancto, & fide. Et apposi-
25 ta est multa turba Domino. ✝ Profectus
est autem Tarsum, ut quæreret Saulum:
26 ✝ quem cum inuenisset, perduxit Antio-
chiam. Et annum totum conuersati sunt

*omne R. G. s.
* mihi R. G s.
Sup. 1. 5.
Matt. 3. 11.
Mar. 1. 8
Luc. 3. 16
Ioā. 1. 26.
Inf. 19. 4.
* in M s. q.

tam, ita ut cognominarētur primum An-
tiochiæ discipuli, Christiani. ✝ In his au- 27
tem diebus superuenerunt ab Ierosoly-
mis prophetæ Antiochiam. ✝ & surgens 28
unus ex eis nomine Agabus, significabat
per spiritum famem magnam futuram in
uniuerso orbe terrarum, quæ facta est sub
*Cæsare 1 MS. G 8. Claudio. * ✝ Discipuli autem prout quis 29
Inf. 12. 24. habebat proposuerunt singuli in ‖ mini-
sterium mittere habitātibus in Iudæa fra-
tribus: ✝ quod & fecerunt, mittentes ad 30
seniores per manus Barnabæ, & Sauli.

CAP. XII.

EOdem autem tempore misit Hero- 1
des rex manus, ut affligeret quosdam
de ecclesia. ✝ Occidit autem Iacobum 2
fratrem Iohannis gladio. ✝ Videns autem 3
quia placeret Iudæis, apposuit apprehen-
dere, & Petrum. Erant autem dies Azymo-
rum. ✝ Quem cum apprehendisset, misit in 4
*tradensq. o. carcerem, \\ tradens' quatuor quaternio-
\\ad custodiendum eum MS. R.G. 8. nibus militum \\ custodiendum', uolens
post Pascha producere eum populo. ✝ Et Pe 5
trus quidem seruabatur in carcere. Oratio
autem fiebat sine intermissione ab Eccle-
sia ad Deum pro eo. ✝ Cum autem produ- 6
cturus eum esset Herodes, in ipsa nocte
erat Petrus dormiens inter duos milites,
uinctus catenis duabus: & custodes ante
ostium custodiebant carcerem. ✝ Et ecce 7
angelus Domini astitit: & lumen refulsit
in habitaculo: percussoq. latere Petri, ex-
citauit eum, dicens, Surge uelociter. Et ce-
ciderunt catenæ de manibus eius. ✝ Dixit 8
\\ sandalia tua G 8. autem angelus ad eum, præcingere, & cal-
cea te \\ caligas tuas'. Et fecit sic. Et dixit
illi, Circunda tibi uestimentum tuum, &
sequere me. ✝ Et exiens sequebatur eum, 9
& nesciebat quia uerum est quod fiebat
per angelum: existimabat autem se ui-
sum uidere. ✝ Transeuntes autem primam, 10
& secundam custodiam, uenerunt ad por-
tam ferream quæ ducit ad ciuitatem, quæ
ultro aperta est eis. Et exeuntes processe-
runt uicum unum, & continuo discessit an
gelus ab eo. ✝ Et Petrus ad se reuersus, di- 11
xit: Nunc scio uere quia misit Dominus
angelum suum, & eripuit de manu Hero-
dis, & de omni exspectatione plebis Iudęo
rum. ✝ Considiransq. uenit ad domum 12
Mariæ matris Iohannis, qui cogominatus
\\Petro 3 MS. G. est Marcus, ubi erant multi congregati, &
orantes. ✝ Pulsante autem \\ eo' ostium 13
ianuæ, processit puella ad uidendum, no-
mine Rhode. ✝ Et ut cognouit uocem Pe- 14
tri, præ gaudio non aperuit ianuam, sed
intro currens nunciauit stare Petrum an-
te ianuam. ✝ At illi dixerunt ad eam, in- 15
sanis. Illa autem affirmabat sic se habere
Illi autem dicebant, Angelus eius est. ✝ Pe- 16
trus autem perseuerabat pulsans. Cum
*ostiū o. autem aperuissent, * uiderunt eum, &
obstupuerunt. ✝ Annuens autem eis ma- 17
nu, ut tacerent, narrauit quomodo Domi-
nus eduxisset eum de carcere, dixitq. Nun-
ciate Iacob, & fratribus hæc. Et egressus
abijt in alium locum. ✝ Facta autem die, 18
erat nō parua turbatio inter milites, quid-
nam factum esset de Petro. ✝ Herodes au- 19
tem cum requisisset eum, & non inuenis-
set, inquisitione facta de custodibus, iussit

20 ream, ibi cōmoratus est. ✝ Erat autem ira-
tus Tyrijs, & Sidonijs. At illi unanimes ue-
nerunt ad eum, & persuaso Blasto, qui erat
super cubiculū regis, postulabant pacem,
eo quòd alerentur regiones eorum ab il-
21 lo. ✝ Statuto autem die Herodes uestitus ue
ste regia, sedit pro tribunali, & conciona-
22 batur ad eos. ✝ Populus autem acclamabat,
23 Dei uoces, & non hominis. ✝ Confestim au
tem percussit eum angelus Dñi eo quòd
non dedisset honorem Deo: & cōsumptus
24 a uermibus expirauit. ✝ Verbum autem
Domini crescebat, & multiplicabatur.
25 ✝ Barnabas autē, & Saulus reuersi sunt ab
Ierosolymis expleto ‖ ministerio, assūpto Sup. 11. 29.
Iohanne qui cognominatus est Marcus.

CAP. XIII.

1 ERant autem in ecclesia quæ erat An-
tiochiæ, ‖ Prophetæ, & doctores, in Inf. 14. 25
quibus Barnabas, & Simon qui uoca
batur Niger, & Lucius Cyrenēsis, & Mana-
hen qui erat Herodis Tetrarchæ collacta-
2 neus, & Saulus. ✝ Ministrantibus autem illis
Domino, & ieiunantibus, dixit Spiritus
sanctus: ‖ Segregate mihi Saulum, & Bar- Rom. 1. 1.
3 nabā in opus, ad quod assumpsi eos. ✝ Tunc
ieiunantes, & orantes, imponentesq. eis
4 manus, dimiserunt illos. ✝ Et ipsi quidē mis
si a Spiritu sancto abierunt Seleuciā; & in-
5 de nauigauerunt Cyprum. ✝ Et cum uenis-
sent Salaminam, prædicabant uerbū Dei
in synagogis Iudæorum. Habebant autē,
6 & Iohannem in ministerio. ✝ Et cum per-
ambulassent uniuersam insulam usque ad
Paphum, inuenerunt quēdam uirum ma-
gnum pseudoprophetam, Iudæum, cui
7 nomen erat \\ Bar-Iesu', ✝ qui erat cum \\ Bariesu M 8.
Proconsule Sergio Paulo uiro prudente.
Hic accersitis Barnaba, & Saulo, deside-
8 rabat audire uerbum Dei. ✝ Resistebat au-
tem illis Elymas, magnus (sic enim inter-
pretatur nomen eius) quærentes auertere
9 Proconsulem a fide. ✝ Saulus autem, qui
& Paulus repletus Spiritu sancto, intuens
0 in eum, ✝ dixit, O plene omni dolo, &
omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis
iustitiæ, non desinis subuertere uias Do
11 mini rectas. ✝ Et nunc ecce manus Domi-
ni super te, & eris cæcus, non uidens Solē
usque ad tempus. Et confestim cecidit in
eum caligo, & tenebrę, & circuiens quęre-
12 bat qui ei manum daret. ✝ Tunc Proconsul
cum uidisset factum, credidit admirans su
13 per doctrina Domini. ✝ Et cum a Papho na
uigassent Paulus, & qui cum eo erant, ue-
nerunt Pergen Pamphyliæ. Iohannes au-
tem discedens ab eis, reuersus est Ieroso-
14 lymam. ✝ Illi uero pertranseuntes Pergen,
uenerunt Antiochiam Pisidiæ: & ingres-
si synagogam die sabbathorum, sederunt.
15 ✝ Post lectionem autem legis, & Prophe-
tarum, miserunt principes synagogæ ad
eos, dicentes, Viri fratres, si quis est in
uobis sermo exhortationis ad plebem, di-
16 cite. ✝ Surgens autem Paulus, & manu si-
lentium indicens, ait, Viri Israelitæ, & Exo. 1. 1.
17 qui timetis Deum, audite: ✝ Deus plebis Exo. 15.
Israel elegit patres nostros, & plebem 16. 14. 22
exaltauit cum essent incolæ ‖ in terra Æ- 29.
gypti, & ‖ in brachio excelso eduxit eos ex Exo. 16.
18 ea, ✝ & per ‖ quadraginta annorum tem- 2.

pus

pus mores eorum sustinuit in deserto. † Et 19
destruens gentes septem in terra Canáan,
sorte distribuit eis terram eorum, † qua- 20
si post quadringentos, & quinquaginta an
nos: & post hæc dedit iudices, usque ad
Samuel Prophetam. † Et exinde postula- 21
uerunt regem: & dedit illis Saul filium
Cis, uirum de tribu Beniamin, annis qua-
draginta. † & amoto illo, suscitauit illis 22
Dauid regem: cui testimonium perhibēs,
dixit: Inueni Dauid filium Iessæ, uirum
secundum cor meum, qui faciet omnes
uoluntates meas. † Huius Deus ex semine 23
secundum promissionem eduxit Israël
saluatorem Iesum, † prædicante Iohan- 24
ne ante faciem aduentus eius baptismum
pœnitentiæ omni populo Israel. † Cum im- 25
pleret autem Iohannes cursum suum, di-
cebat, Quem me arbitramini esse? non
sum ego, sed ecce uenit post me, cuius
non sum dignus calceamenta pedum sol-
uere. † Viri fratres, filij generis Abraham, 26
& qui in uobis timent Deum, uobis uer-
bum salutis huius missum est. † Qui enim 27
habitabant Ierusalem, & principes eius
hunc ignorantes, & uoces Prophetarum
quæ per omne sabbathum leguntur, iudi-
cantes impleuerunt, † & nullam causam 28
mortis inuenientes in eo, petierunt a Pi-
lato, ut interficerent eū. † Cumq. consum- 29
massent omnia quæ de eo scripta erāt, de-
ponentes eum de ligno, posuerunt in mo-
numento. † Deus uero suscitauit eum a 30
mortuis tertia die: † qui uisus est per dies 31
multos his qui simul ascenderant cum eo
de Galilæa in Ierusalem, qui usque nunc
sunt testes eius ad plebem. † Et nos uobis 32
annunciamus eam quæ ad patres nostros
repromissio facta est: † quoniam hanc 33
Deus adimpleuit filijs \\ nostris', resusci-
tans Iesum, sicut & in Psalmo \\ secundo'
scriptum est: Filius meus es tu, ego hodie
genui te. † Quod autem suscitauit eum a 34
mortuis, amplius iam non reuersurum in
corruptionem, ita dixit, Quia dabo uobis
sancta Dauid fidelia. † Ideoq. & aliàs dicit: 35
Non dabis Sanctum tuum uidere corru-
ptionem. † Dauid enim in sua generatione 36
cum administrasset, uoluntati Dei dor-
miuit: & appositus est ad patres suos, & ui-
dit corruptionem. † Quem uero Deus su- 37
scitauit, * non uidit corruptionem. † No- 38
tum igitur sit uobis uiri fratres, quia
per hunc uobis remissio peccatorum an-
nunciatur, * ab omnibus quibus non po-
tuistis in lege Moysi iustificari. † In hoc om 39
nis qui credit iustificatur. † Videte ergo ne 40
superueniat uobis quod dictū est in Pro-
phetis, † Videte contemptores, & admira- 41
mini, & disperdimini: quia opus operor
ego in diebus uestris, opus quod non cre-
detis, siquis enarrauerit uobis. † Exeunti- 42
bus autem illis rogabant ut sequenti sab-
batho loquerentur sibi uerba hęc. † Cumq. 43
dimissa esset sinagoga, secuti sunt multi
Iudæorum, \\ & colentium * aduenarum '
Paulum & Barnabam: qui loquentes
suadebant eis ut permanerent in gratia
Dei. † Sequenti uero sabbatho pene uniuer 44
sa ciuitas conuenit audire uerbum Dei.
† Videntes autē turbas Iudæi, repleti sunt 45
zelo, & contradicebant his quæ a Paulo di

46 cebantur, blasphemantes. † Tunc constan-
ter Paulus & Barnabas dixerūt: Vobis opor
tebat primum loqui uerbum Dei: sed quo-
niam repellitis illud, & indignos uos iudi-
catis æternæ uitæ: ecce conuertimur ad
47 Gētes. † sic enim præcepit nobis Dominus:
Posui te in lucem Gentium: ut sis in salu-
48 tem usque ad extremum terræ. † Audien-
tes autem Gentes gauisæ sunt, & glorifica-
bant uerbum Domini: & crediderūt quot-
quot erant præordinati ad uitam æternā.
49 † Disseminabatur autem uerbum Domini
50 per uniuersam regionem. † Iudæi autē cō-
citauerūt mulieres religiosas, & honestas,
& primos ciuitatis, & excitauerunt perse-
cutionem in Paulum & Barnabam: & eie-
51 cerunt eos de finibus suis. † At illi excus-
so puluere pedum in eos, uenerunt Ico-
52 nium. † Discipuli quoque replebantur gau
dio & Spiritu Sancto.

CAP. XIIII.

1 Factum est autem Iconij ut simul in-
troirent synagogam Iudæorum, &
loquerentur, ita ut crederet Iudæo-
rum, & Græcorum copiosa multitudo.
2 † Qui uero increduli fuerunt Iudæi, suscita
uerunt, & ad iracundiam concitauerunt
3 animas Gentium aduersus fratres. * † Mul-
to igitur tempore demorati sunt, fiducia-
liter agētes in Domino, testimonium per-
hibente uerbo gratiæ suæ, dante signa, &
4 prodigia fieri per manus eorum. † Diuisa
est autem multitudo ciuitatis: & quidam
quidem erant cum Iudæis, quidam uero
5 cum Apostolis. † Cum autem factus esset
impetus Gentilium & Iudæorum cū prin-
cipibus suis, ut contumelijs afficerent, & la
6 pidarent eos, † intelligentes confugerunt
ad ciuitates Lycaoniæ Lystram & Derben,
& uniuersam in circuitu regionem, & ibi
7 euangelizantes erant. † * Et quidam uir Ly-
stris infirmus pedibus sedebat, claudus ex
utero matris suæ: qui nunquam ambula-
8 uerat. † Hic audiuit Paulum loquentem.
Qui intuitus eum, & uidens quia fidem ha
9 beret ut saluus fieret, † dixit magna uoce, *
Surge super pedes tuos rectus. Et exiliuit:
10 & ambulabat. † Turbæ autem cum uidis-
sent quod fecerat Paulus, leuauerunt uocē
suam Lycaonice dicentes, Dij similes facti
11 hominibus, descenderunt ad nos. † Et uoca
bant Barnabam, Iouem: Paulum uero Mer
12 curium, quoniam ipse erat dux uerbi. † Sa-
cerdos quoq; Iouis qui erat ante ciuitatē,
tauros, & coronas ante ianuas afferens, cū
13 populis uolebat sacrificare. † Quod ubi au-
dierunt Apostoli Barnabas, & Paulus con-
scissis tunicis suis exilierunt in turbas cla-
14 mantes, † & dicentes, Viri, quid hæc faci-
tis? & nos mortales sumus, similes uobis
homines annunciantes uobis ab his uanis
conuerti ad Deum uiuum qui fecit cęlū
& terram, & mare, & omnia quæ in eis
15 sunt: † qui in præteritis generationibus
dimisit omnes gentes ingredi uias suas.
16 † Et quidem non sine testimonio semetip-
sum reliquit, benefaciens de cęlo, dans plu-
uias, & tempora fructifera, implens cibo
17 & lætitia corda \\ nostra'. † Et hęc dicentes,
uix sedauerunt turbas ne sibi immolarēt.
18 † Superuenerunt autem quidam ab Antio-
chia, & Iconio Iudæi: & psuasis turbis * la-

pidantesq.

Ios. 14. 2
Iud. 3. 9
1 Reg. 8.
1 Reg. 9. 16. 17. 10 1.
1 Reg. 16 1. 13.
Psal. 88. 21
Isai. 11. 1
Matt. 3. 1
Mar. 1. 2
Luc. 3. 3.
Ioh. 1. 20.
Mat. 3. 11
Mar. 1. 7
Luc. 3. 16
Ioh. 1. 27
Matt. 27 20. 22.
Mar. 15. 13.
Luc. 23. 21. 23.
Ioh 19. 6.
Matt. 28 6.
Mar. 16. 6.
Luc. 24. 5
Ioh. 20. 1 10 19.
\\ uestris O
\\ eorū uobis 1 MS. G q.
- 1 MS.
\\ primo MS. G q.
Psal. 2. 7.
Heb. 1. 5. & 5. 4.
Isai. 55. 3
Ps. 15. 10
Sup. 2. 31
3 Reg. 2. 10.
* a mortuis O.
* et 1 MS. R. G s.
Abac. 1. 5
* Deū MS R.
\\ & etiā aduenæ, seu, proselyti, qui timebant Deum s. καὶ τῶν σεβομένων προσηλύτων. hoc est, et colentiū proselytorum G.

Isai. 46. 6
Mat. 10. 14.
Mar. 6. 11.
Luc. 9. 5.
* Deus autē pacem fecit MS. & G q. teste Beda.
* Et commota est omnis multitudo in doctrina eorum. Paulus autem & Barnabas morabātur Lystris MS. & R. G q.
* Tibi dicō, In nomine Domini nostri IesuChristi. MS. B. G. S.
Ps. 145. 6
Apo. 14. 7.
Ps. 8. 13.
\\ uestra 17 MS. G. q.
2 Cor. 11. 24. 25.
\\ & lapidato Paulo MS. G. s.

uitatem, existimantes eum mortuum es-
se. ♦Circundantibus autem eum discipu- 19
lis, surgens intrauit ciuitatem, & postera
die profectus est cum Barnaba in Derben.
♦Cumq. euãgelizassent ciuitati illi, & do- 20
cuissent multos, reuersi sunt Lystram, &
Iconium, & Antiochiam: ♦ confirmantes 21
animas discipulorum, exhortantesq ut
permanerent in fide, & quoniam per mul-
tas tribulationes oportet nos intrare in
regnum Dei. ♦ Et cum constituissent il- 22
lis per singulas ecclesias presbyteros, &
orassent cum ieiunationibus, commen-
dauerunt eos Domino in quem credide-
runt. ♦ Transeuntesq. Pisidiam, vene- 23
* Perge 1 MS. G. 8. — runt in Pamphyliam, ♦ & loquentes uer- 24
bum Domini in ** Pergen* descenderunt
Sup. 13. 1 — in Attaliam: ♦ ‖ & inde nauigauerunt An- 25
tiochiam, unde erant traditi gratiæ Dei
in opus quod compleuerunt. ♦ Cum au- 26
tem uenissent, & congregassent ecclesiam
retulerunt quanta fecisset Deus cum illis,
& quia aperuisset Gentibus ostium fidei.
♦ Morati sunt autem tempus non modi- 27
cum cum discipulis.

CAP. XV.

Gal. 5. 2 — ET quidam descendentes de Iudæa, 1
docebant fratres: ‖ Quia nisi circun-
cidamini secundum morem Moysi,
non potestis saluari. ♦Facta ergo seditione 2
non minima Paulo, & Barnabæ aduersus
** illis. R G. 8. — illos, statuerunt ut ascenderent Paulus, &
Barnabas, & quidam alii ex** aliis* ad Apo-
stolos, & presbyteros in Hierusalem, su-
per hac quæstione. ♦Illi ergo deducti ab ec- 3
clesia pertransibant Phęnicem, & Sama-
riam, narrantes conuersionem Gentium.
& faciebant gaudium magnum omnibus
fratribus. ♦ Cum autem uenissent Ierolo- 4
lymam, suscepti sunt ab ecclesia, & ab Apo
stolis, & senioribus, annunciantes quanta
Deus fecisset cum illis. ♦ Surrexerunt autẽ 5
quidam de hęresi Pharisęorum qui credi-
derunt, dicentes, Quia oportet circuncidi
eos, præcipere quoque seruare legẽ Moysi.
♦Conueneruntq. Apostoli, & seniores ui- 6
dere de uerbo hoc. ♦ Cum autem magna 7
conquisitio fieret, surgens Petrus dixit ad
Sup. 10. 20. — eos. ‖ Viri fratres, uos scitis quoniam ab an-
tiquis diebus Deus in nobis elegit, per os
meum audire Gentes uerbum Euangelii,
& credere. ♦Et qui nouit corda Deus, testi- 8
Sup. 10. 45. — monium perhibuit, ‖ dans illi Spiritum
sanctum sicut, & nobis. ♦ & nihil discreuit 9
inter nos, & illos, fide purificans corda eo-
rum. ♦Nunc ergo quid tentatis Deum, im- 10
ponere iugum super ceruices discipulorũ
quod neque patres nostri, neque nos por-
tare potuimus? ♦ Sed per gratiam Domini 11
Iesu Christi credimus saluari, quemadmo
dum, & illi. ♦Tacuit autem omnis multi- 12
tudo: & audiebant Barnabam, & Paulum
narrantes quanta Deus fecisset signa, &
prodigia in Gentibus per eos. ♦ Et postquã 13
tacuerunt, respondit Iacobus, dicens, Viri
fratres, audite me. ♦Simon narrauit quem 14
admodum primum Deus uisitauit sumere
ex Gẽtibus populum nomini suo. ♦Et huic 15
concordant uerba Prophetarum, sicut scri
Amos 9. 11. — ptum est: ♦‖Post hæc reuertar, & reædifica 16
bo tabernaculum Dauid, quod decidit, &

requirant cæteri hominum Dominum, &
omnes gentes super quas inuocatum est
nomen meum, dicit Dominus faciẽs hæc.
18 ♦Notum a seculo est Domino opus suum.
19 ♦Propter quod ego Iudico, non inquietari
eos qui ex Gẽtibus conuertuntur ad Deũ,
20 ♦ sed ‖ scribere ad eos ut abstineant se a — Inf. 15. 29. 21. 25.
cõtaminationibus simulachrorum, & for
21 nicatione, & suffocatis & sanguine. ♦Moy-
ses enim a temporibus antiquis habet in
singulis ciuitatibus qui eum prædicent in
synagogis, ubi per omne sabbathum legi-
22 tur. ♦Tunc placuit Apostolis, & senioribus
cum omni ecclesia, eligere uiros ex eis, &
mittere Antiochiam cum Paulo, & Barna-
ba, Iudam, qui cognominabatur Barsabas,
23 & Silam uiros primos in fratribus. ♦ scri-
bentes per manus eorum. * APOSTOLI, — * epistolã continentem hac 4 M 8.
& seniores, fratres his qui sunt Antiochiæ
& Syriæ, & Ciliciæ fratribus ex Gentibus,
24 salutem. ♦ Quoniam audiuimus, quia qui- — * hac G.
dam ex nobis exeuntes, turbauerunt uos
uerbis, euertentes animas uestras, quibus — * hoc mu-
25 non mandauimus: ♦ placuit nobis colle- — do 8.
ctis in unum, eligere uiros, & mittere ad
uos cum charissimis nostris Barnaba, &
26 Paulo, ♦ hominibus qui tradiderunt ani-
mas suas pro nomine Domini nostri Iesu
27 Christi ♦Misimus ergo Iudam, & Silã, qui,
28 & ipsi uobis uerbis referent eadẽ. ♦Visum
est enim Spiritui sancto, & nobis, nihil ul-
tra imponere uobis oneris quam hæc ne-
29 cessaria: ♦ ut ‖ abstineatis uos ab immola- — Sup. 15. 20
tis simulachrorum, & sanguine, & suffoca-
to, & fornicatione, a quibus custodientes — Inf. 21. 25.
30 uos, bene agetis. valete. ♦Illi ergo dimissi
descenderunt Antiochiam: & congregata
31 multitudine tradiderunt epistolam ♦Quã
cum legissent, gauisi sunt super consola-
32 tione: ♦ Iudas autem, & Silas, & ipsi cum
essent prophetæ, uerbo plurimo consolati
33 sunt fratres, & confirmauerunt. ♦ Facto
autem ibi aliquanto tempore, dimissi sunt
cum pace a fratribus ad eos qui miserant
34 illos. ♦ Visum est autem Silæ ibi remanere;
35 -Iudas autem solus abiit*: * ♦ Paulus au- — -7 MS G. 8.
tem, & Barnabas demorabantur Antio-
chię, docentes, & euangelizantes cum aliis — * Ierusalẽ
36 pluribus uerbum Domini. ♦ Post aliquot — o. nam,
autem dies, dixit ad Barnabam Paulus, — eis G 9.
Reuertentes uisitemus fratres per uniuer- — præcedẽ-
sas ciuitates, in quibus prædicauimus — tia habeãt
uerbum Domini, quomodo se habeant. — uerba: hæc
37 ♦ Barnabas autem uolebat secum assume- — tamen di-
re, & Iohannem, qui cognominabatur — ctionẽ
38 Marcus. ♦ Paulus autem rogabat eum, (ut — nullis
qui discessisset ab eis de Pãphylia, & non — uenimus.
isset cum eis in opus *) non debere recipi. — * quo mis-
39 ♦Facta est autẽ dissensio, ita ut discederẽt — si fuerant
ab inuicem, & Barnabas quidem assumpto — MS. 9.
40 Marco nauigaret Cyprum ♦ Paulus uero
electo Sila profectus est, traditus gratiæ
41 Dei a fratribus. ♦ Perambulabat autem
Syriam, & Ciliciam, confirmans ecclesias:
-præcipiens custodire præcepta Apostolo- — -4 MS. G. 8.
rum, & seniorum*.

CAP. XVI.

1 PEruenit autem in Derben, & Lystrã. — ** ex mulieris Iudææ 3 MS. R. G. 8.
Et ecce discipulus quidam erat ibi
nomine Timotheus, filius mulieris
2 ** uiduę* fidelis, patre Gentili. ♦Huic testi

monium

monium bonum reddebant qui in Lystris
erant, & Iconio fratres. ✝ Hunc uoluit 3
Paulus secum proficisci: & assumens cir-
cuncidit eum propter Iudęos qui erant in
illis locis. Sciebant enim omnes quod pa-
ter eius erat Gentilis. ✝ Cum autem per- 4
transirent ciuitates, tradebant eis custo-
dire dogmata, quæ erant decreta ab Apo-
stolis, & senioribus qui erant Ierosolymis.
✝Et ecclesiæ quidem confirmabantur fide, 5
& abundabant numero quotidie. ✝ Tran- 6
seuntes autem Phrygiam, & Galatiæ re-
gionem, uetati sunt a Spiritu Sancto loqui
* Dei M. S. S.
uerbum * in Asia. ✝ Cum uenisset autem 7
in Mysiam, tentabant ire in Bithyniam: &
non permisit eos Spiritus Iesu. ✝ Cum au- 8
tem pertransissent Mysiam, descenderunt
Troadem: ✝ & uisio per noctem Paulo 9
ostensa est: Vir Macedo quidam erat stans,
& deprecans eum, & dicens, Transiens in
Macedoniam, adiuua nos. ✝ Vt autem 10
uisum uidit, statim quæsiuimus proficisci
in Macedoniam, certi facti quod uocasset
nos Deus euangelizare eis. ✝ Nauigantes 11
autem a Troade, recto cursu uenimus Sa-
mothraciam, & sequenti die Neapolim:
✝ & inde Philippos: quæ est prima partis 12
Macedoniæ ciuitas colonia. Eramus autẽ
\\ conferentes O
in hac urbe diebus aliquot, \\ consistentes'.
✝ Die autem sabbathorum egressi sumus 13
foras portam iuxta flumen ubi uidebatur
oratio esse: & sedentes loquebamur mu-
lieribus quæ conuenerant. ✝ Et quædam 14
mulier nomine Lydia, purpuraria ciuita-
tis Thyatirenorum, colens Deum, audiuit:
cuius Dominus aperuit cor intendere his
quæ dicebantur a Paulo. ✝Cum autem ba- 15
ptizata esset, & domus eius, deprecata est,
dicens, Si iudicastis me fidelem Domino
esse, introite in domum meam, & manete.
Et coegit nos. ✝ Factum est autem eunti- 16
bus nobis ad orationem, puellam quandã
habentem spiritum phithonem obuiare
nobis, quæ quæstum magnum præstabat
dominis suis diuinando. ✝ Hæc subsecuta 17
Paulum, & nos, clamabat dicẽs, Isti homi-
nes, serui Dei excelsi sunt, qui annunciant
uobis uiam salutis. ✝ Hoc autem faciebat 18
multis diebus. Dolens autem Paulus, & cõ-
uersus, spiritui dixit Præcipio tibi in no-
mine Iesu Christi exire ab ea. Et exijt ea-
dem hora. ✝ Videntes autem domini eius 19
quia exiuit spes questus eorum, apprehen-
dentes Paulum, & Silam perduxerunt in
forum ad principes: ✝ & offerẽtes eos ma- 20
gistratibus, dixerunt, Hi homines contur-
bant ciuitatem nostram, cum sint Iudæi.
✝ & annunciant morem quem non licet 21
\\ concurrit M S S.
nobis suscipere, neque facere, cum simus
Romani. ✝ Et \\ cucurrit' plebs aduersus 22
' οἱ στρατηγοὶ. * σ̃ O.
eos: & ' magistratus * scissis tunicis \\ eo-
rum', iusserunt eos uirgis cædi. ✝ Et cum ‖ 23
multas plagas eis imposuissent, miserunt
\\ iussit M S.
eos in ‖ carcerem, præcipientes custodi ut
diligenter custodirent eos. ✝ Qui cum tale 24
præceptum accepisset, misit eos in interio-
rem carcerem, & pedes eorum strinxit li-
‖ 2 Cor. 11. 25. 1 Thes. 2. 2 Phil. 1. 13. 29.
gno. ✝Media autem nocte, Paulus, & Silas 25
orantes, laudabant Deum, Et audiebant
eos qui in custodia erant. ✝Subito uero ter- 26
ræmotus factus est magnus, ita ut moue-
rẽtur fundamẽta carceris. Et statim aper-
ta sunt omnia ostia: & uniuersorum uin-
27 cula soluta sunt. ✝ Expergefactus autẽ cu-
stos carceris, & uidens ianuas apertas car-
ceris, euaginato gladio uolebat se interfi-
28 cere, æstimans fugisse uinctos. ✝Clamauit
autem Paulus uoce magna dicens, Nihil
tibi mali feceris: vniuersi enim hîc su-
29 mus. ✝Petitoq́. lumine introgressus est: &
treme factus procidit Paulo, & Silæ ad pe-
30 des: ✝ & producens eos foras, ait, Domini,
quid me oportet facere, ut saluus fiam?
31 ✝ At illi dixerunt, Crede in Dominum Ie-
32 sum: & saluus eris tu, & domus tua. ✝Et lo-
cuti sunt ei uerbum Domini cum omni-
33 bus qui erant in domo eius. ✝Et tollens eos
in illa hora noctis, lauit plagas eorum: &
baptizatus est ipse, & omnis domus eius
34 continuo. ✝ Cumq́ perduxisset eos in do-
mum suam, apposuit eis mensam, & læ-
tatus est cum omni domo sua credẽs Deo.
35 ✝ Et cum dies factus esset, miserunt magi-
stratus lictores, dicentes, Dimitte homi-
36 nes illos. ✝ Nunciauit autem custos carce-
ris uerba hæc Paulo: Quia miserunt ma-
gistratus ut dimittamini, nunc igitur
37 exeuntes, ite in pace. ✝ Paulus autem dixit
eis, Cæsos nos publice, indemnatos, homi-
nes Romanos miserunt in carcerem, &
nunc occulte nos eijciunt? Non ita: sed ue-
38 niant, & ipsi nos eijciant. ✝ Nunciauerunt
autem magistratibus lictores uerba hæc.
Timueruntq́. audito quod Romani essent:
39 ✝ & uenientes deprecati sunt eos, & edu-
centes rogabant ut egrederentur de urbe.
40 ✝ Exeuntes autem de carcere, introierunt
ad Lydiam: & uisis fratribus, consolati
sunt eos, & profecti sunt.

CAP. XVII.

1 CVm autem perambulassent Amphi-
polim, & Apolloniam, uenerunt
Thessalonicam, ubi erat synagoga
2 Iudæorum. ✝ Secundum consuetudinem
autem Paulus introiuit ad eos, & per sab-
batha tria disserebat eis de scripturis',
3 ✝ adaperiens, & insinuãs quia Christum
oportuit pati, & resurgere a mortuis: &
quia hic est Iesus Christus, quem ego an-
4 nuncio uobis. ✝ Et quidam ex eis credide-
runt, & adiuncti sunt Paulo, & Silæ, & de
colentibus Gentilibus multitudo magna,
5 & mulieres nobiles non paucæ. ✝Zelantes
autem Iudæi, assumentesq́. de uulgo uiros
quosdam malos, & turba facta, concitaue-
runt ciuitatem: & assistens domui Iaso-
nis, quærebant eos producere in populum.
6 ✝ Et cum non inuenissent eos, trahebant
Iasonem, & quosdam fratres ad princi-
pes ciuitatis, clamantes. Quoniam hi qui \\
7 orbem' concitant, & huc uenerunt, ✝ quos \\ urbem O.
suscepit Iason, & hi omnes contra decreta
Cæsaris faciunt, regem alium dicentes es-
8 se, Iesum ✝Concitauerunt autem plebem,
& principes ciuitatis audientes hæc. ✝ Et
9 accepta satisfactione a Iasone, & a cæte-
10 ris, dimiserunt eos. ✝Fratres uero cõfestim
per noctem dimiserunt Paulum, & Silam
in Beræam. Qui cum uenissent, in syna-
11 gogam Iudæorum introierunt. (✝ Hi autẽ
erant nobiliores eorum qui sunt Thessalo-
nicæ, qui susceperunt uerbum cum om-
ni auiditate, quotidie scrutantes scriptu-
12 ras, si hæc ita se haberent. ✝ Et multi qui-

crediderunt ex eis,& mulierum Gen-
\\ *uirorum* MS. B. G. — tilium honestarum ,&\\ viri non pauci .)
† Cum autem cognouissent in Thessaloni- 13
ca Iudæi,quia, & Berœæ prædicatum est a
Paulo uerbum Dei uenerunt,& illuc,com-
mouentes , & turbantes multitudinem.
†Statimq́. tunc Paulum dimiserũt fratres, 14
ut iret usque ad mare : Silas autem , & Ti-
motheus remanserunt ibi. †Qui autem de 15
ducebant Paulum , perduxerunt eum usq;
ad Athenas , & accepto mandato ab eo ad
Silam,& Timotheum , ut quam celeriter
uenirent ad illum: profecti sunt . † Paulus 16
autem cum Athenis eos exspectaret, incita
batur spiritus eius in ipso,uidens idolatriæ
deditam ciuitatem . † Disputabat igitur in 17
synagoga cum Iudæis , & colentibus, & in
\\ *aderãt* M S. — foro,per omnes dies ad eos qui \\ aderant'.
† Quidam autem Epicurei & Stoici philo- 18
\\ *audiebant* O. — sophi disserebant cum eo, & quidam dice-
\\ *seminiuerbius* MS. B. G. — bant, Quid uult\\ seminator uerborum '
hic, dicere ? Alii uero , Nouorum dæmo-
niorum uidetur annunciator esse , quia
Iesum & resurrectionem annũciabat eis .
† Et apprehensum eum , ad Areopagum 19
duxerunt , dicentes , Possumus scire quæ
est hæc noua , quæ a te dicitur, doctrina ?
† noua enim quædam infers auribus no- 20
stris : Volumus ergo scire quidnam uelint
hæc esse. (†Athenienses autem omnes, & 21
aduenæ hospites, ad nihil aliud uacabant,
nisi aut dicere , aut audire aliquid noui .)
†Stans autem Paulus in medio Areopagi , 22
\\ *superstitiosiores* 2 MS. G. B. — ait; Viri Athenienses, per omnia quasi\\su
perstitiosos' uos uideo. † Præteriens enim 23
& uidens simulachra uestra , inueni & arã
in qua scriptum erat, IGNOTO DEO.
Quod ergo ignorantes colitis, hoc ego an-
nuncio uobis . ‖ †Deus qui fecit mundum 24
Gen. 1. 1. — & omnia quæ in eo sunt, hic cœli , & ter-
Sup. 7. 48 — ræ cum sit Dominus , ‖ non in manufa-
ctis templis habitat , † nec manibus hu- 25
manis colitur, indigens aliquo , cum ipse
det omnibus uitam , & inspirationem , &
omnia : † fecitq́. ex uno omne genus ho- 26
minum , inhabitare super uniuersam fa-
ciem terræ , definiens statuta tempora , &
terminos habitationis eorum , † quærere 27
\\ *&* R. G. S. — Deum , si forte attrectent eum \\ aut' in-
ueniant , quamuis non longe sit ab uno-
quoque nostrum. † In ipso enim uiuimus 28
& mouemur . & sumus sicut , & ‖ quidam
Aratus — uestrorum poetarum dixerunt , Ipsius e-
nim , & genus sumus † Genus ergo cum 29
Isai. 40. 18. — simus Dei , ‖ non debemus æstimare auro
aut argento , aut lapidi , sculpturæ artis ,
& cogitationis hominis : Diuinum esse si-
mile . † Et tempora quidem huius igno- 30
rantiæ despiciens Deus , nunc annunciat
hominibus ut omnes ubique pœnitentiã
agant , † eo quòd statuit diem in quo iu- 31
dicaturus est orbem in æquitate , in uiro
in quo statuit fidem præbens omnibus ,
suscitans eum a mortuis . † Cum audis- 32
sent autem resurrectionem mortuorum ,
quidam quidem irridebant , quidam ue-
ro dixerunt , Audiemus te de hoc iterum .
† Sic Paulus exiuit de medio eorum . 33
† Quidam uero uiri adhærentes ei , credi- 34
derunt : in quibus , & Dionysius Areopa-
gita , & mulier nomine Damaris , & alij
cum eis .

CAP. XVIII.

1 POst hæc egressus ab Athenis , uenit
2 Corinthum. †& inueniens quendam
Iudæum,nomine Aquilam , Ponticũ
genere , qui nuper uenerat ab Italia, &
Priscillam uxorem eius (eo quòd præce-
pisset Claudius discedere omnes Iudæos
3 a Roma) accessit ad eos. † Et quia eiusdem
erat artis , manebat apud eos, & operaba-
4 tur (erant autem scenofactoriæ artis.) † Et
disputabat in synagoga per omne sabba-
thum,-interponens nomen Domini Iesu' , — -MS. B. G.
5 suadebatq Iudæis,& Græcis. †Cum uenis- — S. *minus*
sent aũt de Macedonia Silas,& Timotheus, — *uero pro-*
instabat uerbo Paulus , testificans Iudæis — *banda ui-*
6 esse Christum Iesum . † Contradicentibus — *dentur il-*
autem eis,& blasphemantibus, excutiẽtes — *la* MS. *quæ*
uestimenta sua , dixit ad eos , Sanguis ue- — *totũ hunc*
ster super caput uestrum': mundus ego, ex — *uersũ tol-*
7 hoc ad Gentes uadam . † Et migrans inde, — *lunt* .
intrauit in domum cuiusdam , nomine
Titi Iusti,colentis Deum cuius domus erat
8 coniuncta synagogæ. † Crispus autem ar-
chisynagogus credidit Domino, cum om-
ni domo sua : & multi Corinthiorum au-
9 dientes credebant,& baptizabantur. † Di-
xit autem Dominus nocte per uisionem
Paulo, Noli timere, sed loquere , & ne ta-
10 ceas, † propter quod ego sum tecum : & \\ — \\ *nullus*
nemo apponetur tibi , ut noceat te' : quo- — *nócere po-*
niam populus est mihi multus in hac ci- — *terit tibi*
11 uitate.†Sedit autem * annum,& sex men- — 3 MS S.
12 ses,docens apud eos uerbum Dei . †Gallio- — **ibi* MS
ne autem proconsule Achaie, insurrexe- — *quibus fa-*
runt uno animo Iudæi in Paulum , & ad- — *uent* Gg.-
13 duxerunt eum ad tribunal , † dicentes , — *&* S. *ad*
Quia contra legem hic persuadet homi- — *dũt enim*
14 nibus colere Deum . † Incipiente autem — *in Corin-*
Paulo aperire os , dixit Gallio ad Iudæos , — *tho*.
Si quidem esset iniquum aliquid , aut fa-
cinus pessimum ô uiri Iudæi,recte uos su-
15 stinerem .†Si uero quæstiones sunt de uer-
bo , & nominibus , & legis uestræ , uosipsi
16 uideritis: Iudex ego horum nolo esse . †Et
17 minauit eos a tribunali.†Apprehendentes
autem omnes Sosthenem principẽ syna-
gogæ, percutiebant eum ante tribunal : &
18 nihil eorum Gallioni curæ erat . † Paulus
uero cum adhuc sustinuisset dies multos
fratribus ualefaciens , nauigauit Syriam ,
(& cum eo Priscilla , & Aquila) qui sibi ‖ — *Num. 6. 18.*
totonderat in Cenchris caput . habebat
19 enim uotum . †Deuenitq́. Ephesum, & il- — *Infr. 21. 24.*
los ibi reliquit . Ipse uero ingressus syna-
20 gogam , disputabat cum Iudæis . †Rogan-
tibus autem eis,ut ampliori tempore ma-
21 neret , non consensit , † sed ualefaciens ,
& dicens, Iterum reuertar ad uos Deo uo-
22 lente : profectus est ab Epheso . † Et de-
scendens Cæsaream , ascendit , & saluta-
uit ecclesiam , & descendit Antiochiam .
23 † Et facto ibi aliquanto tempore profe-
ctus est , perambulans ex ordine Galati-
cam regionem , & Phrygiam,confirmans
24 omnes discipulos. † Iudæus autem qui-
dam , Apollo nomine , Alexandrinus \\ge- — \\ *natione*
nere',uir eloquens, deuenit Ephesum, po- — MS.
25 tens in scripturis. †Hic erat edoctus uiam
Domini: & feruens spiritu loquebatur , &
docebat diligenter ea quæ sunt Iesu,sciens
26 tantum baptisma Iohannis. † Hic ergo cę-
pit fiducialiter agere in synagoga . Quem

cum

cum audissent Priscilla, & Aquila, assum-
pserit eum, & diligentius exsposuerunt
\\ Dei 5 MS.R.G.
ei uiam \\ Domini'. † Cum autem uellet 27
ire Achaiam, exhortati fratres, scripse-
runt discipulis, ut susciperent eum. Qui
cum uenisset, contulit multum his qui
crediderant. † Vehementer enim Iudæos 28
reuincebat publice, ostendens per scriptu-
ras esse Christum, Iesum.

CAP. XIX.

FActum est autem cum Apollo esset 1
Corinthi, ut Paulus peragratis supe-
rioribus partibus ueniret Ephesum,
& inueniret quosdam discipulos: † di- 2
xitq. ad eos: Si Spiritum sanctum accepi-
stis credentes? At illi dixerunt ad eum,
Sed neque si Spiritus sanctus est, audiui-
mus. † Ille uero ait, In quo ergo bapti- 3
zati estis? Qui dixerunt, In Iohannis ba-
Mat. 3. 11. Mar. 1. 8 Luc. 3 16 Ioh. 1. 26
ptismate. † Dixit autem Paulus: ‖ Iohan- 4
nes baptizauit baptismo pœnitentiæ po-
pulum, dicens: In eum qui uenturus es-
set post ipsum ut crederent, hoc est, in Ie-
sum. †His auditis, baptizati sunt in no- 5
Sup. 1. 5. 11. 16. 19 4. Sup. 2. 4.
mine Domini Iesu. † Et cum imposuisset 6
illis manus Paulus, ‖ uenit Spiritus san-
ctus super eos, & loquebantur linguis, &
prophetabant † Erant autem omnes uiri 7
fere duodecim. † Introgressus autem sy- 8
nagogam, cum fiducia loquebatur per tres
menses, disputans, & suadens de regno
Dei. † Cum autem quidam indurarentur, 9
\\ uia 1 MS. -1 MS. G. at Syrs uiá Dei legunt.
& non crederent, maledicentes \\ uiam'
-Domini' coram multitudine, discedens
ab eis, segregauit discipulos, quotidie di-
sputans in schola tyranni cuiusdam. †Hoc 10
autem factum est per biennium, ita ut
omnes qui habitabant in Asia, audirent
uerbum Domini, Iudæi atque Gentiles.
†Virtutesq. non quaslibet faciebat Deus 11
per manum Pauli: † ita ut etiam super 12
languidos deferrentur a corpore eius su-
daria uel semicinctia, & recedebant ab eis
languores, & spiritus nequam egredie-
-R. B. G.
bantur. † Tentauerunt autem quidam-&' 13
de circumeuntibus Iudæis exorcistis, in-
uocare super eos qui habebant spiritus
malos, nomẽ Domini Iesu, dicentes: Adiu-
ro uos per Iesum quem Paulus prædicat.
†Erant autem quidam Sceuæ Iudæi prin- 14
cipis sacerdotum septem filij, qui hoc fa-
ciebant † Respondens autem spiritus ne- 15
quam dixit eis, Iesum noui, & Paulum
scio: uos autem qui estis? † Et insiliens ho- 16
mo in eos in quo erat dæmonium pessi-
mum, & dominatus amborum, inualuit
cõtra eos, ita ut nudi, & uulnerati effuge-
rent de domo illa. †Hoc autem notum fa- 17
ctum est omnibus Iudæis atque Gentili-
bus, qui habitabant Ephesi: & cecidit ti-
mor super omnes illos, & magnificabatur
nomen Domini Iesu †Multiq. credentium 18
ueniebant confitentes, & annunciantes
actus suos. † Multi autem ex eis qui fue- 19
rant curiosa sectati, contulerunt libros, &
combusserunt coram omnibus & compu-
tatis pretijs illorum, inuenerunt pecuniã
denariorum quinquaginta millium. † Ita 20
\\confortabatur 1 MS. inualescebat G
fortiter crescebat uerbum Dei & \\ confir-
mabatur'. † His autem expletis proposuit 21
Paulus in Spiritu, transita Macedonia, &
Achaia ire Ierosolymam, dicens, postquam
fuero ibi, oportet me, & Romam uidere.
22 †Mittens autem in Macedoniam duos ex
ministrantibus sibi, Timotheum, & Era-
23 stum, ipse remansit ad tempus in Asia. †Fa-
cta est autem illo tempore turbatio non
24 minima de uia-Domini'. †Demetrius e-
nim quidam nomine, argentarius, faciens
-5 MS. G.
ædes argenteas Dianæ, præstabat artifici-
25 bus non modicum quæstum: † quos con-
uocans, & eos qui huiusmodi erant opifi-
ces, dixit, Viri, scitis quia de hoc artificio
26 est nobis acquisitio: † & uidetis, & auditis
quia non solum Ephesi, sed pene totius
Asiæ, Paulus hic suadens auertit multam
turbam, dicens, Quoniam non sunt dij qui
27 manibus fiunt. †Non solum autem hæc pe
riclitabitur nobis pars in redargutionem
uenire, sed & magnæ Dianæ templum in
nihilum reputabitur, sed & destrui inci-
piet maiestas eius, quam tota Asia, & or-
28 bis colit. † His auditis, repleti sunt ira, &
exclamauerunt dicentes, Magna Diana
29 Ephesiorum † Et impleta est ciuitas tota
confusione, & impetum fecerunt uno ani
mo in theatrum, rapto Gaio, & Aristar-
30 cho Macedonibus comitibus Pauli. † Pau-
lo autem uolente intrare in populum, non
31 permiserunt discipuli. † Quidam autem,
& de Asia principibus qui erant amici eius
miserunt ad eum, rogantes ne se daret in
32 theatrum: †alij autem aliud clamabant.
Erat enim ecclesia confusa: & plures ne-
33 sciebant qua ex causa conuenissent. † De
turba autem detraxerunt Alexandrum,
propellentibus eum Iudæis. Alexander
autem manu silentio postulato, uolebat
34 reddere rationem populo. † Quem ut co-
gnouerunt Iudæum esse, uox facta una
est omnium, quasi per horas duas claman
35 tium, Magna Diana Ephesiorum. †Et cum
sedasset scriba turbas, dixit, Viri Ephesij,
quis enim est hominum, qui nesciat Ephe-
siorum ciuitatem cultricem esse magnæ
36 Dianæ, Iouisq. prolis? † Cum ergo his
contradici non possit, oportet uos se-
37 datos esse, & nihil temere agere. † Ad-
duxistis enim homines istos, neque sacri-
legos, neque blasphemantes deam uestrã.
38 †Quod si Demetrius, & qui cum eo sunt
artifices, habent aduersus aliquem cau-
sam, conuentus forenses aguntur, & pro-
39 consules sunt accusent inuicem. † Si quid
autem alterius rei quæritis: in legitima ec-
40 clesia poterit absolui. † Nam & periclita-
mur argui seditionis hodiernæ: cum nul-
lus obnoxius sit (de quo possimus reddere
rationem) concursus istius. Et cum hæc
dixisset, dimisit ecclesiam.

CAP. XX.

1 POstquam autem cessauit tumultus,
uocatus Paulus discipulis, & exhorta-
tus eos ualedixit, & profectus est ut
2 iret in Macedoniam. †Cum autem peram-
bulasset partes illas, & exhortatus eos fuis-
set multo sermone, uenit ad Græciam.
3 † vbi cum fecisset menses tres, factę sunt
illi insidię a Iudæis nauigaturo in Syriam:
habuitq. consiliũ ut reuerteretur per Ma-
*usque in Asiam 3 MS. G. S.
4 cedoniam. † Comitatus est autem eum *
\\ Sosipater' Pyrrhi Beroensis, Thessalo-
\\Sopater 5 MS G. S.
nicensium uero Aristarchus, & Secun-
dus, & Gaius Derbeus, & Timotheus,

Asiani uero Tychicus, & Trophimus. Hi
cum præcessissent, sustinuerunt nos Troa-
de: ♦nos uero nauigauimus post dies Azy- 6
morum a Philippis ✝& uenimus ad eos
Troadem in diebus quinque, ubi demora-
ti sumus diebus septem.♦Vna auté Sabba- 7
thi cum conuenissemus ad frangendum
panem, Paulus disputabat eis profecturus
in crastinum, protraxitq. sermonem usq;
in mediam noctem.♦Erant autem lampa- 8
des copiosæ in cœnaculo ubi eramus con-
gregati. ♦Sedens autem quidam adolescés 9
nomine Eutychus, super fenestram, cum
mergeretur somno graui, disputante diu
Paulo, ductus somno, cecidit de tertio cœ-
naculo deorsum, & sublatus est mortuus.
♦Ad quem cum descendisset Paulus, incu- 10
buit super eum:& complexus dixit. Nolite
turbari, anima enim ipsius in ipso est.
♦Ascendens autem, frangensq. panem, & 11
gustans, satisq. allocutus usque in lucem,
sic profectus est. ♦Adduxerunt autem pue- 12
rum uiuentem, & consolati sunt non mi-
nime.♦Nos autem ascendentes nauem, na 13
uigauimus in Asson, inde suscepturi Pau-
lum. sic enim disposuerat ipse per terram
iter facturus. ♦ Cum autem \\ inuenisset' 14
nos in Asson, assumpto eo uenimus Mity-
lenem. ♦ Et inde nauigantes', sequenti die 15
uenimus contra Chium: & alia applicui-
mus Samum:& sequenti die' uenimus Mi-
letum, ♦ proposuerat enim Paulus trans- 16
nauigare Ephesum, nequa mora illi fieret
in Asia Festinabat enim, si possibile sibi es-
set, ut diem \\ Pentecosten' faceret Ieroso-
lymis.♦ A Mileto autem mittés Ephesum, 17
uocauit maiores natu Ecclesiæ. ♦Qui cum 18
uenissent ad eum,& simul essent,dixit eis,
Vos scitis a prima die qua ingressus sum
in Asiam, qualiter uobiscum per omne té-
pus fuerim, ♦ seruiens Domino cum om- 19
ni humilitate,& lachrymis, & tentationi-
bus quæ mihi acciderunt ex insidijs Iudęo
rum; ♦ quomodo nihil subtraxerim uti- 20
lium, quo minus annunciarem uobis, &
docerem uos publice, & per domos, ♦ te- 21
stificans Iudæis atque Gétilibus in Deum
pęnitentiam, & fidem in Dominum no-
strum Iesum Christum.♦Et nunc ecce alli- 22
gatus ego spiritu,uado in Ierusalem: quæ
in ea uentura sint mihi ignorans, ♦ nisi 23
quod Spiritus Sanctus per omnes ciuitates
mihi protestatur,dicés: quoniam uincula,
tribulationes Ierosolymis me manent.
♦Sed nihil horum uereor:nec facio animá 24
meam pretiosiorem quam me, dum mo-
do consummem cursum meum, & mini-
sterium * quod accepi a Domino Iesu; te-
stificari Euangelium gratiæ Dei. ♦ Et nunc 25
ecce ego scio, quia amplius non uidebitis
faciem meam uos omnes,per quos transi-
ui prædicans regnum Dei. ♦ Quapropter 26
contestor uos hodierna die quia mundus
sum a sanguine omnium. ♦ Non enim 27
subter fugi, quominus annunciarem om-
ne consilium Dei uobis.♦Attendite uobis, 28
& uniuerso gregi,in quo uos Spiritus san
ctus posuit episcopos, regere ecclesiam
Dei, quam acquisiuit sanguine suo. ♦ Ego 29
scio quoniá intrabunt post discensionem
meam lupi \\ rapaces' in uos, non parcen-
tes gregi. ♦ Et ex uobisipsis exurgent uiri 30

\\ conuenissés 1 MS.

-1 MS G.

\\ Pentecostes R. G.S.

**uerbi O.*

\\ graues 1 MS. G. S. autem lupi esfers.

loquentes peruersa, ut abducant discipu-
31 los post se. ♦ Propter quod uigilate, me-
moria retinentes quoniam per triennium
nocte, & die non cessaui, cum lachrymis
32 monens unumquemque uestrum. ♦Et núc
commendo uos Deo, & uerbo gratiæ ip-
sius,qui potens est ædificare,& dare hære-
33 ditatem in sanctificatis omnibus. ♦Argen-
tum \\ &' aurum, aut uestem nullius con-
34 cupiui. ♦ * Ipsi ‖ scitis quoniam ad ea
quæ mihi opus erant, & his qui mecum
35 sunt, ministrauerunt manus istæ.♦ Omnia
ostendi uobis, quoniam sic laborantes,
oportet suscipere infirmos, ac meminisse
uerbi Domini Iesu, (quoniam ipse dixit,)
36 Beatius est magis dare,quam accipere.♦Et
cum hæc dixisset, positis genibus suis ora-
37 uit cum omnibus illis. ♦ Magnus auté fle-
tus factus est omnium: & procumbentes
super collum Pauli, osculabantur eum,
38 ♦dolentes maxime in uerbo quod dixerat,
quoniam amplius faciem eius non essent
uisuri. Et deducebant eum ad nauem.

CAP. XXI.

1 CVm autem factum esset ut naui-
garemus,abstracti ab eis, recto cur-
su uenimus Coum, & sequenti die
2 Rhodum,& inde Pataram. ♦ Et cum inue-
nissemus nauem tráfretantem in Pheni-
3 cem:ascendentes nauigauimus. ♦Cum ap-
paruissemus autem Cypro, relinquentes
eam ad sinistram,nauigauimus in Syriam,
& uenimus Tyrum: ibi enim nauis expo-
4 situra erat onus. ♦ Inuentis autem disci-
pulis, mansimus ibi diebus septem: qui
Paulo dicebant per Spiritum, ne ascende-
5 ret Ierosolymam. ♦Et expletis diebus pro-
fecti ibamus, deducentibus nos omnibus
cum uxoribus, & filijs usque foras ciuita-
tem:& positis genibus in litore,orauimus.
6 ♦Et cum ualefecissemus inuicem, ascendi-
mus nauem: illi autem redierunt in sua.
7 ♦ Nos uero nauigatione \\ explicita' Tyro
descendimus Ptolemaidam: & salutatis
fratribus, mansimus die una apud illos.
8 ♦Alia autem die profecti, uenimus Cæsa-
ream.Et intrantes domum ‖ Philippi Euá-
gelistæ,qui erat - unus' de septem, mansi-
9 mus apud eum. ♦ Huic autem erant qua-
10 tuor filiæ uirgines, prophetantes.♦Et cum
moraremur per dies aliquot, superuenit
quidam a Iudæa propheta, nomine Aga-
11 bus. ♦Is cum uenisset ad nos, tulit zonam
Pauli:& alligás sibi pedes, & manus dixit,
Hęc dicit Spiritus sanctus: Virum cuius est
zona hæc, sic alligabunt in Ierusalem Iu-
12 dæi,& tradent in manus Gentium. ♦Quod
cum audissemus, rogabamus nos, & qui
loci illius erant, ne ascenderet Ierosoly-
13 mam. ♦ Tunc respondit Paulus, & dixit,
Quid facitis flétes,& affligentes cor meú?
Ego enim non solum alligari, sed & mori
in Ierusalem paratus sum propter nomen
14 Domini Iesu. ♦Et cum ei suadere non pos-
semus,quieuimus, dicentes, Domini uo-
15 luntas fiat.♦Post dies autem istos præpara-
16 ti,ascendebamus in Ierusalem. ♦ Venerunt
autem,& ex discipulis a Cæsarea nobiscú,
adducentes secum (apud quem hospita-
remur) \\ Iasonem' quendam Cyprium,
17 antiquum discipulum. ♦ Et cum uenisse-
mus Ierosolymam, libenter exceperunt

\\ aut MS. G S.

** sicut O.*

2 Cor. 4. 12.

1 Thes. 2. 9.

2 Thes. 3. 8.

\\ expleta 12 MS. G.

Sup. 6. 5.

-2 MS. G.

\\ Mnasoné MS. G. 8.

nos fratres. †Sequenti autem die introibat 18
Paulus nobiscum ad Iacobũ, omnesq. col-
lecti sunt seniores. †Quos cum salutasset, 19
narrabat per singula, quæ Deus fecisset in
Gentibus per ministerium ipsius. †At illi 20
cum audissent, magnificabant Deum, di-
xeruntq. ei. Vides frater quot millia sunt
in Iudæis qui crediderunt: & omnes æmu-
latores sunt legis. †Audierunt autem de te 21
quia discessionem doceas a Moyse eorum
qui per Gentes sunt Iudæorum: dicens nõ
debere eos circumcidere filios suos, neque
secundum consuetudinem ingredi. †Quid 22
ergo est? utiq; oportet conuenire multitu-
dinem: audiet enim te superuenisse. †Hoc 23
ergo fac quod tibi dicimus. Sunt nobis ui-
ri quatuor, uotum habentes super se. †His 24
Num. 6. 18. assumptis, sanctifica te cum illis: & impé-
de in illis, ‖ut radant capita: & scient om-
Sup. 18.8 nes quia quæ de te audierunt, falsa sunt,
sed ambulas, & ipse custodiẽs legẽ. †De his 25
Sup. 15. autem qui crediderunt ex Gentibus nos ‖
20.29. scripsimus, iudicantes ut abstineant se ab
idôlis immolato, & sanguine, & suffocato,
& fornicatione. †Tũc Paulus assumptis ui- 26
Infr. 24. 18. ris, postera die ‖ purificatus cum illis in-
trauit in templũ, annuncíãs expletionem
dierũ purificationis, donec offerretur pro
unoquoque eorum oblatio. †Dum autem 27
septem dies consummarentur, hi qui de
Asia erãt Iudæi, cũ uidissent eum in tem-
plo, concitauerunt omnem populũ, & inie-
cèrunt ei manus, †clamantes, Viri Israeli- 28
tæ, adiuuate: hic est homo qui aduersus po-
pulum, & legem, & locum hunc, omnes
ubique docens, insuper, & Gentiles induxit
in templum, & uiolauit sanctum locum
istum. (†Viderãt enim Trophimum Ephe- 29
sium in ciuitate cum ipso, quem æstimaue-
runt quoniam in templum introduxisset
Paulus.) †Commotaq. est ciuitas tota: & 30
facta est concursio populi. Et apprehendẽ-
tes Paulum, trahebant eum extra templũ:
& statim clausæ sunt ianuæ. †Quærentibus 31
autem eum occidere, nunciatum est tribu
no cohortis, Quia tota confunditur Ieru-
Inf. 26. 21. salem. †Qui statim assumptis militibus, & 32
centurionibus, decurrit ad illos. ‖ Qui cum
uidissent tribunum, & milites, cessauerunt
percutere Paulum. †Tunc accedens tribu- 33
nus apprehendit eum; & iussit eum alli-
gari catenis duabus: & interrogabat quis
esset, & quid fecisset. †Alij autem aliud 34
clamabant in turba. Et cum non posset cer
tum cognoscere præ tumultu, iussit duci
eum in castra. †Et cum uenisset ad gradus, 35
contigit ut portaretur a militibus propter
uim populi. †Sequebatur enim multitudo 36
populi, clamans, Tolle eum. †Et cum cœpis- 37
set induci in castra Paulus, dicit tribuno,
Si licet mihi loqui aliquid ad te? Qui dixit,
Græce nosti? †Nonne tu es Ægyptius qui 38
ante hos dies tumultum concitasti, & edu-
xisti in desertum quatuor millia uirorum
Inf. 22.3. sicariorum? †Et dixit ad eum Paulus, ‖Ego 39
homo sum quidem Iudæus a Tarso, Ciliciæ
\\ ciuis MS. 2. non ignotæ ciuitatis \\ municeps. Rogo
autem te, permitte mihi loqui ad popu-
lum. †Et cum ille permisisset, Paulus, 40
stans in gradibus, annuit manu ad ple-
bem, & magno silentio facto, allocutus est
lingua Hebræa, dicens.

CAP. XXII.

1 Viri fratres, & patres, audite quam ad
2 uos nunc reddo rationem (†Cũ au-
dissent autẽ quia Hebræa lingua lo-
queretur ad illos, magis præstiterunt silen-
3 tium. †Et dicit.) ‖Ego sum uir Iudæus natus *Sup. 21. 39.*
Tarso Ciliciæ, nutritus autẽ in ista ciuitate
secus pedes Gamaliel eruditus iuxta ueri-
tatẽ paternæ legis, æmulator legis, sicut &
4 uos omnes estis hodie: †qui hanc uiã per- *Sup. 8. 3.*
secutus sum usque ad mortem, alligans, &
5 tradens in custodias uiros ac mulieres, †si-
cut princeps sacerdotũ mihi testimonium
reddit, & omnes maiores natu. ‖ a quibus, *Sup. 9.2.*
& epistolas accipiens ad fratres, Damascũ
pergebã, ut adducerem inde uinctos in Ie-
6 rusalem, ut punirentur. †‖Factũ est autem *Sup. 9.3.*
eunte me, & appropinquãte Damasco me-
dia die, subito de cœlo circumfulsit me lux
7 copiosa: †& decidens in terrã; audiui uocẽ
dicentẽ mihi, Saule, Saule, quid me perse-
8 queris? †Ego autẽ respondi, Quis es Domi-
ne? Dixitq. ad me. Ego sum Iesus Nazare-
9 nus, quẽ tu persequeris. †Et qui mecũ erãt,
lumen quidẽ uiderunt, uocem autem non
10 audierunt eis qui loquebatur mecum. †Et
dixi, Quid faciam Domine? dominus autẽ
dixit ad me, Surgens uade Damascũ: & ibi
tibi dicetur de omnibus quæ te oporteat fa
11 cere. †Et cũ non uiderẽ præ claritate lumi-
nis illius ad manũ deductus a comitibus,
12 ueni Damascum. †Ananias autem quidam
uir * secundum legem testimoniũ habens ** timoratus 1 MS. R.G.*
13 ab omnibus habitantibus Iudæis, †ueniẽs
ad me, & astans dixit mihi, Saule frater,
14 respice. Et ego eadem hora respexi in eũ. ** iustus 2.*
†At ille dixit, Deus patrum nostrorũ præ-
ordinauit te, ut cognosceres uolũtatẽ eius
& uideres iustum, & audires uocẽ ex ore
15 eius: †quia eris testis illius ad omnes ho-
16 mines eorũ quæ uidisti, & audisti. †Et nũc
quid moraris? Exurge, & baptizare, & \\ *\\ ablueere 3 MS. 8. G.*
ablue peccata tua, inuocato nomine ipsius.
17 †Factum est autẽ reuertenti mihi in Ieru- *ante dubia sunt.*
18 salem, & oranti in templo, fieri me in stu-
pore mentis, †& uidere illũ dicentẽ mihi,
Festina, & exi uelociter ex Ierusalẽ: quo-
niam non recipient testimoniũ tuum de
19 me. †Et ego dixi, Domine, ipsi sciunt quia ‖ *Sup. 8.3.*
ego erã concludens in carcerem, & cædẽs
20 per synagogas eos qui credebãt in te: †Et cũ
funderetur sanguis Stephani testis tui ego
21 astabã, & consentiebã, & custodiebã uesti- *Sup. 7.58*
menta interficientiũ illũ. †Et dixit ad me,
Vade, quoniã ego in nationes lõge mittã
22 te. †Audiebãt autẽ eum usq; ad hoc uerbũ
& leuauerunt uocem suam dicentes, Tolle
de terra huiusmodi: non enim fas est eum
23 uiuere. †Vociferãtibus autem eis & proij-
ciẽtibus uestimẽta sua, & puluerem iactã-
24 tibus in aërem, †iussit tribunus induci eum
in castra, & flagellis cædi, & torqueri eum:
ut sciret propter quam causam sic accla-
25 marent ei. †Et cum astrinxissent eum lo-
ris, dicit astanti sibi Centurioni Paulus: Si
hominem Romanum, & indemnatum
26 licet uobis flagellare? †Quo audito, Centu-
rio accessit ad tribunum, & nunciauit, di-
cẽs, Quid acturus es? hic enim homo ciuis
27 Romanus est. †Accedens autem tribunus,
dixit illi, Dic mihi, si tu Romanus es: At il-
28 le dixit, Etiam. †Et respondit tribunus, Ego

\\ inclyta- multa summa\\ ciuitatem' hanc consecu-
tē MS. R. B tus sum. Et Paulus ait, Ego autem, & natus
\\ πολυ- sum. ✝ Protinus ergo discesserunt ab illo 29
τείαν. qui eum torturi erant. Tribunus quoq; ti-
σ. muit postquam resciuit, quia ciuis Roma-
\\ in mu- nus esset, & quia alligasset eum. ✝ Postera 30
nicipij s. autem die uolens scire diligentius qua ex
causa accusaretur a Iudæis, soluit eū, & ius
sit sacerdotes conuenire, & omne conci-
lium: & producens Paulum, statuit inter
illos.

CAP. XXIII.

INtendens autem in concilium Paulus, 1
ait, Viri fratres, ego omni conscientia
bona conuersatus sum ante Deū, usq;
in hodiernum diem. ✝ Princeps autē sacer- 2
dotum Ananias præcepit astantibus sibi
percutere os eius. ✝ Tunc Paulus dixit ad 3
eum, Percutiet te Deus, paries dealbate. Et
\\ sedes iu- tu \\ sedens iudicas' me secundū legem, &
dicans R. contra legem iubes me percuti? ✝ Et qui 4
G s. astabant dixerunt: Summum sacerdotem
Dei maledicis? ✝ Dixit autē Paulus. Nescie- 5
bā fratres, quia princeps est sacerdotum.
Exo. 22. Scriptū est enim: ‖ Principē populi tui non
21. maledices. ✝ Sciēs autem Paulus quia una 6
pars esset Sadducæorum, & altera Phari-
sæorū, exclamauit in cōcilio, Viri fratres,
Phil. 3. 5. ego Pharisæus sum filius \\ Pharisæorum':
\\ Phari- ‖ de spe, & resurrectione mortuorum ego
sæos R. G. S iudicor. ✝ Et cū hæc dixisset, facta est dissen 7
Inf. 24. sio inter Pharisæos, & Sadducæos, & soluta
22. est multitudo. ✝ ‖ Sadducæi enim dicunt nō 8
Matt. 22 esse resurrectionem, neq; Angelum, neq;
23. Spiritum: Pharisæi autem utraq; confiten-
tur. ✝ Factus est autem clamor magnus. Et 9
surgentes quidam Pharisæorum, pugna-
bant, dicētes, Nihil mali inuenimus in ho-
mine isto. quid si Spiritus locutus est ei, aut
angelus? ✝ Et cum magna dissensio facta es 10
set, timens tribunus ne discerperetur Pau-
lus ab ipsis, iussit milites descendere, & ra-
pere eū de medio eorum, ac deducere eū
in castra. ✝ Sequenti autem nocte assistens 11
ei Dominus, ait, Cōstās esto: sicut enim te-
stificatus es de me in Ierusalē, sic te opor-
tet, & Romæ testificari. ✝ Facta autem die 12
collegerunt se quidam ex Iudæis, & deuo-
uerunt se dicentes, neque manducaturos
neque bibituros donec occiderent Paulū.
-5 MS. G. ✝ Erant autem plus quàm quadraginta-ui- 13
at R. & s. ri', qui hāc coniurationem fecerant: ✝ qui 14
legunt. accesserūt ad principes sacerdotum, & se-
niores, & dixerunt, Deuotione deuouimus
nos nihil gustaturos, donec occidamus Pau-
lum. ✝ Nunc ergo uos notum facite tribu- 15
no cum concilio, ut producat illum ad uos
tamquā aliquid certius cognituri de eo.
Nos uero prius quam appropriet, parati su
mus interficere illum. ✝ Quod cum audis- 16
set filius sororis Pauli insidias, uenit, & in-
trauit in castra, nunciauitq; Paulo. ✝ Vocās 17
autem Paulus ad se unum ex Centurioni-
bus, ait, Adolescentem hunc perduc ad tri-
bunū, habet enim aliquid indicare illi. ✝ Et 18
ille quidem assumēs eū duxit ad tribunū,
** uocans* & ait, Vinctus Paulus * rogauit me hunc
6 MS. R. adolescentem perducere ad te, habentem
G. S. aliquid loqui tibi. ✝ Apprehēdens autē tri- 19
bunus manum illius, secessit cum eo seor-
sum, & interrogauit illum, Quid est quod
habes indicare mihi? ✝ Ille autem dixit, Iu- 20
dæis cōuenit rogare te, ut crastina die pro-
ducas Paulū in conciliū, quasi aliquid cer-
21 tius inquisituri sint de illo: ✝ tu uero ne cre
dideris illis, insidiantur enim ei ex eis uiri
amplius quàm quadraginta, qui se deuo-
uerunt nō manducare neq; bibere, donec
interficiant eū: & nunc parati sunt, exspe-
22 ctantes promissum tuum. ✝ Tribunus igi-
tur dimisit adolescentē, præcipiens ne cui
loqueretur quoniā hæc nota sibi fecisset.
23 ✝ Et conuocatis duobus cēturionibus, dixit
illis, Parate milites ducentos, ut eant usq;
Cæsareā, & equites septuaginta, & lancea-
24 rios ducentos, a tertia horā noctis: ✝ & iu-
menta præparate, ut imponentes Paulum,
eū saluum perducerent ad Felicē præsidē.
25 -(✝ Timuit enim ne forte raperent eū Iu- *-9*
dæi, & occiderent, & ipse postea calumniā *s.*
sustineret, tamquā accepturus pecuniam')
26 ✝ scribens epistolā continentē hæc: CLAV-
DIVS Lysias optimo Præsidi Felici salutē.
27 ✝ Virum hunc comprehensum a Iudæis, &
incipientem interfici ab eis, superueniens
cum exercitu, eripui, cognito quia Roma-
28 nus est: ✝ Volēsq; scire causam quam obii-
ciebant illi, deduxi eum in conciliū eorū.
29 ✝ Quem inueni accusari de quæstionibus
legis ipsorum: nihil uero dignum morte
30 aut uinculis habentem crimen. ✝ Et cū mi-
hi perlatum esset de insidijs quas paraue-
rāt illi, misi eum ad te denuncians, & accu-
31 satoribus, ut dicant apud te. Vale. ✝ Milites
uero, secundū præceptū sibi, assumentes
Paulum, duxerunt per noctem in Antipa-
32 tridē. ✝ Et postera die dimissis equitibus ut
33 cum eo irent, reuersi sunt ad castra. ✝ Qui
cum uenissent Cæsaream, & tradidissent
epistolam præsidi, statuerunt ante illū, &
34 Paulum. ✝ Cum legisset autem, & interro-
gasset de qua prouincia esset: & cognoscēs
35 quia de Cilicia: ✝ Audiam te, inquit, cum * **o*
accusatores tui uenerint. Iussitq; in præto- *G.*
rio Herodis custodiri eum.

CAP. XXIIII.

1 POst quinque autē dies descendit prin
ceps Sacerdotum Ananias, cū senio-
ribus quibusdam, & Tertullo quodā
oratore, qui adierunt præsidem aduersus
2 Paulum. ✝ Et citato Paulo cœpit accusare
Tertullus, dicens, ✝ Cum in multa pace aga
mus per te, & multa corrigantur per tuam
3 prouidentiam: ✝ semper & ubique suscipi-
mus optime Felix, cum omni gratiarum
4 actione. ✝ Ne diutius autem te protraham,
oro breuiter ut audias nos pro tua clemē-
5 tia. ✝ Inuenimus hunc hominem pestiferū
& cōcitantem seditiones omnibus Iudæis
in uniuerso orbe, & authorem seditionis
6 sectæ Nazarenorum, ✝ qui etiam templum
uiolare conatus est, quem, & \\ apprehen- **
sum' uoluimus secundū legem nostrā iu- *hen*
7 dicare. ✝ Superueniens autē tribunus Ly- *2*
sias, cum ui magna eripuit eum de mani- *G.*
8 bus nostris, ✝ iubens accusatores eius ad te *-3*
uenire', a quo poteris ipse iudicās, de om- *G*
nibus istis cognoscere, de quibus nos accu-
9 samus eum. ✝ Adiecerunt autem & Iudæi
10 dicentes hæc ita se habere. ✝ Respondit au
tē Paulus, (annuente sibi Præside dicere)
Ex multis annis te esse iudicem genti huic
sciens, bono animo pro me satis faciam.
11 ✝ Potes enim cognoscere quia non plus
sunt mihi dies quàm duodecim ex q...

ascendi adorare in Ierusalem. ✝ & neq; in 12
templo inuenerunt me cú aliquo disputá
tem,aut concursum facienté turbæ,neque
in synagogis,neq; in ciuitate:✝neq; proba- 13
re possunt tibi de quibus nüc me accusant.
✝ Confiteor auté hoc tibi quod secundum 14
sectam quam dicunt hæresim,sic deseruio
\\patri' Deo meo', credés omnibus quæ in
Lege,& Prophetis scripta sunt : ✝ spem ha- 15
bens in Deú quam,& hi ipsi exspectant, re
surrectionem futuram iustorum , & ini-
quorum.✝In hoc,& ipse studeo sine offen- 16
diculo conscientiam habere ad Deum , &
ad homines semper . ✝ Post annos autem 17
plures, eleemosynas facturus in gentem
meá ueni,& oblationes,& uota.✝ ‖ in qui- 18
bus inuenerüt me purificatum in templo :
non cum turba,neq; cum tumultu.*✝Qui- 19
dam autem ex Asia Iudæi, quos oportebat
apud te præsto esse,&accusare , siquid ha-
berent aduersum me: ✝ aut hi ipsi dicant , 20
siquid inuenerunt in me iniquitatis, cum
stem in concilio , ✝ nisi de una hac solum- 21
modo uoce, qua clamaui inter eos stans , ‖
Quoniam de resurrectione mortuorú ego
iudicor hodie a uobis . ✝ Distulit autem il- 22
los Felix,certissime sciens de uia hac,dicés,
Cum Tribunus Lysias descenderit,audiam
uos.✝Iussitq; Centurioni custodire eum, & 23
habere requiem , nec quemquam de suis
prohibere ministrare ei. ✝ Post aliquot au- 24
tem dies ueniens Felix cum Drusilla uxo-
re sua,quæ erat Iudæa,uocauit Paulum, &
audiuit ab eo fidem quæ est in Christum
Iesum. ✝Disputante auté illo de iustitia,& 25
castitate,& de iudicio futuro, tremefactus
Felix respondit, Quod nunc attinet, uade:
tempore autem opportuno accersam te .
✝simul,& sperans,quod pecunia ei daretur 26
a Paulo , propter quod , & frequenter ac-
cersens eum loquebatur cum eo. ✝Biénio 27
autem expleto accepit successorem Felix
Portium Festum . Volens autem gratiam
prestare Iudęis Felix,reliquit Paulum uin-
ctum.

\\patrio 2 MS.G.8.
-7 MS.G
Sup. 21. 26.
** Et apprehenderunt me , clamantes, & dicentes, Tolle inimicum nostrum MS. 9.*
Sup.23.6

CAP. XXV.

FEstus ergo cum uenisset in prouinciá 1
post triduum ascendit Ierosolymam
a Cæsarea. ✝ Adieruntq; eum princi- 2
pes sacerdotum,& primi Iudæorum aduer
sus Paulum:& rogabant eum , ✝ postulan- 3
tes gratiam aduersus eum, ut iuberet per-
duci eum in Ierusalem,insidias tendentes
ut interficerent eum in uia.✝Festus autem 4
respondit , seruari Paulum in Cæsarea : se
autem maturius profecturum. ✝ Qui ergo 5
in uobis (ait) potentes sunt , descendentes
simul,si quod est in uiro crimen , accusent
eum.✝Demoratus autem inter eos dies nó 6
amplius quàm octo aut decem , descendit
Cæsaream, & altera die sedit pro tribuna-
li:& iussit Paulum adduci .. ✝Qui cum per- 7
ductus esset, circunsteterunt eum qui ab
Ierosolyma descenderant Iudæi,multas,&
graues causas obiicientes , quas non pote-
rant probare, ✝Paulo rationem reddente , 8
Quoniam neq; in legem Iudæorum, neq;
in templum , neq; in Cæsarem quicquam
peccaui. ✝Festus autem uolens gratiá præ- 9
stare Iudæis,respondens Paulo , dixit, Vis
Ierosolymam ascendere,& ibi de his iudi-
cari apud me?✝Dixit autem Paulus,Ad tri- 10
bunal Cęsaris sto,ubi me oportet iudicari:
11 Iudæis non nocui,sicut tu melius nosti.✝Si
enim nocui, aut dignú morte aliquid feci,
non recuso mori . si uero nihil est eorum
quæ hi accusant me , nemo potest me illis
12 donare.Cæsaré appello. ✝Tunc Festus cum
concilio locutus,respondit , Cæsaré appel-
13 lasti?ad Cæsaré ibis.✝Et cú dies aliquot trá
sacti essent,Agrippa rex,& Bernice descen
14 derunt Cæsareá ad salutandú Festú.✝Et cú
dies plures ibi demorarentur , Festus regi
indicauit de Paulo,dicens. Vir quidam est
15 derelictus a Felice uinctus, ✝ de quo cú es-
sem Ierosolymis,adierunt me principes sa
cerdotum & seniores Iudæorum,postulan
16 tes aduersus illú damnationem.✝ Ad quos
respondi,Quia non est Romanis consuetu-
do donare aliquem hominem,prius quam
is qui accusatur, præsentes habeat accusa-
tores,locúq; defendendi accipiat ad ablué
17 da crimina.✝Cú ergo huc conuenissent,si-
ne ulla dilatione sequenti die sedens pro
18 tribunali,iussi adduci uirú . ✝ De quo cum
stetissent accusatores, nullam caussam de-
ferebant, de quibus ego suspicabar malú .
19 ✝ Quæstiones uero quasdá de sua supersti-
tione habebant aduersus eú , & de quodá
Iesu defuncto qué affirmabat Paulus ui-
20 uere. ✝Hæsitans autem ego de huiusmodi
quæstione, dicebá si uellet ire Ierosoymá ,
21 & ibi iudicari de istis.✝Paulo auté appellá-
te ut seruaretur \\ ad Augusti cognitioné' ,
iussi seruari eú,donec mittá eum ad Cæsa-
22 rem.✝Agrippa auté dixit ad Festú, Volebá,
& ipse hominem audire. Cras,inquit, au-
23 dies eú. ✝Altera auté die cú uenisset Agrip
pa, & Bernice cú multa ambitione , & in-
troissent in auditoriú cú tribunis , & uiris
principalibus ciuitatis, iubente Festo,addu
24 ctus est Paulus . ✝ Et dicit Festus . Agrippa
rex , & omnes qui simul adestis nobiscum
uiri,uidetis hunc , de quo omnis multitu-
do Iudæorum interpellauit me Ierosoly-
mis, *petétes, & acclamantes nó oportere
25 eú uiuere amplius.✝Ego uero cóperi, nihil
dignú morte eú admisisse . Ipso auté hoc
appellante ad Augustum iudicaui mittere.
26 ✝De quo quid certú scribá domino, nó ha-
beo Propter quod produxi eum ad uos , &
maxime ad te, rex Agrippa , ut interroga-
27 tione facta, habeam quid scribam . ✝ Sine
ratione enim mihi uidetur , mittere uin-
ctum, & causas eius non significare .

\\ Augusti cognitionis MS.
** & hic 4 MS. G. 8.*

CAP. XXVI.

1 AGrippa uero ad Paulum ait,Permit
titur tibi loqui pro temetipso. Túc
Paulus extenta manu cępit rationé
2 reddere.✝De omnibus quibus accusor a Iu-
dæis,rex Agrippa,ęstimo me beatum,apud
3 te cú sim defensurus me hodie, ✝ maxime
te sciente \\ omnia' quæ apud Iudæos sunt
cósuetudines, & quęstiones: propter quod
4 obsecro,patienter me audias.✝Et quidé ui-
tam meam a iuuentute, quæ ab initio fuit
in gente mea in Ierosolymis , nouerunt
5 omnes Iudæi: ✝præscientes me ab initio (si
uelint testimonium perhibere) quoniam
secundum certissimam sectam nostræ re-
6 ligionis uixi Pharisæus. ✝Et núc in spe quæ
ad patres nostros repromissionis facta est
7 a Deo,sto iudicio subiectus.✝\\in qua' duo-
decim tribus nostræ nocte , & die deser-
uientes,sperant deuenire . De qua spe accu-

\\omnes R. G. 8.
\\in quam 8 MS. G. 8.

or a Iudæis, rex. ✝Quid incredibile iudica- 8
tur apud uos, si Deus mortuos suscitat. ✝Et 9
ego quidē existimaueram, me aduersus no-
men Iesu Nazareni debere multa contra-
ria agere. ✝ ‖ quod & feci Ierosolymis, & 10
multos sanctorū ego in carceribus inclusi
a principibus sacerdotū potestate accepta:
& eū occiderētur, detuli sententiā. ✝Et per 11
omnes synagogas frequenter puniens eos
compellebā blasphemare: & amplius insa-
niens in eos, persequebar usque in exteras
ciuitates. ✝In quibus ‖ dū irē Damascū cū 12
potestate, & permissu principum sacerdo-
dotum. ✝‖ die media, in uia, uidi, rex, de cę- 13
lo supra splendorē Solis circūfulsisse me
lumen, & eos qui mecū simul erant. ✝Om- 14
nesq. nos cū decidissemus in terrā, audiui
uocē loquentē mihi Hebraica lingua: Sau-
le, Saule, quid me persequeris? durū est ti-
bi contra stimulū calcitrare. ✝Ego autē di- 15
xi, Quis es Domine? Dominus autē dixit,
Ego sum Iesus, quem tu persequeris. ✝Sed 16
exurge sta super pedes tuos: ad hoc enim
apparui tibi ut constituā te ministrum, &
testem eorum quæ uidisti, & eorū quibus
apparebo tibi, ✝eripiens te de \\ populis', & 17
gentibus in quas nunc ego mitto te, ✝ ape- 18
rire oculos eorū, ut conuertantur a tene-
bris ad lucē, & de potestate satanæ ad Deū,
ut accipiant remissionē peccatorū, & sor-
tem inter sanctos per fidē quæ est in me.
✝Vnde, rex Agrippa, non fui incredulus cę- 19
lesti uisioni: ✝‖ sed his qui sunt Damasci pri 20
mum, & Ierosolymis, & in omnem regio-
nem Iudææ, & Gentibus annunciabā, ut
pęnitentiam agerent, & conuerterētur ad
Deum, digna pęnitentiæ opera facientes.
✝Hac ex causa me Iudæi cū essem in tem- 21
plo, ‖ comprehensum tentabant - uolentes
me' interficere. ✝Auxilio autē adiutus Dei, 22
usq; in hodiernum diem sto, testificans mi-
nori atque maiori, nihil extra dicēs quam
ea quæ prophetæ locuti sunt futura esse, &
Moyses, ✝ si passibilis Christus, si primus ex 23
resurrectione mortuorum, lumen annun-
ciaturus est populo, & Gentibus. ✝Hæc lo- 24
quente eo, & rationē reddente, Festus ma-
gna uoce dixit, Insanis Paule: multæ te li-
teræ ad insaniam conuertunt. ✝Et Pau- 25
lus: Non insanio (inquit) optime Feste: sed
ueritatis, & sobrietatis uerba loquor. ✝Scit 26
enim de his rex ad quem, & constanter lo-
quor. latere enim eum nihil horum arbi-
tror. Neque enim in angulo quicquam ho-
rū gestū est. ✝Credis rex Agrippa prophetis? 27
Scio quia credis. ✝Agrippa autē ad Paulū: 28
In modico suades me Christianū fieri. ✝Et 29
Paulus: Opto apud Deū, & in modico, & in
magno: non tantum te, sed etiam omnes
qui audiunt hodie fieri tales qualis, & ego
sum, exceptis uinculis his. ✝Et exurrexit 30
rex, & præses, & Bernice, & qui assidebant
eis. ✝Et cum secessissent, loquebātur ad in- 31
uicem, dicentes, Quia nihil morte aut uin-
culis dignum quid \\ fecit' homo iste. ✝A- 32
grippa autem Festo dixit, Dimitti poterat
homo hic, si non appellasset Cæsarem.

Sup. 8. 3. 2. 22. 4. — Sup. 9. 2. — Sup. 9. 3. 22. 9. — \\ populo 2 MS. G. S. — Sup. 9. 20 28. 13. 14. 24. 1. — Sup. 21. 32 - 4 MS. G. S. — \\ facit 2. MS. G.

CAP. XXVII.

VT autem iudicatum est nauigare eū 1
in Italiam, & tradi Paulum cum re-
liquis custodijs centurioni nomine
Iulio cohortis Augustæ, ✝‖ ascendentes na- 2
uem \\ Adrumetinam' \\ incipientes' naui-
gare circa Asiæ loca, sustulimus, perseuerā
te nobiscum Aristarcho Macedone Thes-
3 salonicensi ✝ Sequenti autem die deueni-
mus Sidonem: Humane autem tractās Iu-
lius Paulum, permisit ad amicos ire, & cu-
4 ram sui agere. ✝Et inde cum sustulissemus,
subnauigauimus Cyprum: propterea quòd
5 essent uenti contrarij. ✝Et pelagus Ciliciæ,
Pamphyliæ nauigantes, uenimus \\ Lystram'
6 quæ est Lyciæ: ✝ & ibi inueniens centurio
nauem Alexandrinam nauigantem in Ita-
7 liam, trāsposuit nos in eam. ✝Et cum mul-
tis diebus tarde nauigaremus, & uix deue-
nissemus contra Gnidum prohibente nos
uēto, adnauigauimus Cretæ iuxta Salmo-
8 nem: ✝ & uix iuxta nauigantes, uenimus
in locum quendam qui uocatur Boni por-
9 tus, cui iuxta erat ciuitas Thalassa. ✝Multo
autem tempore peracto, & cum iam non
esset tuta nauigatio, eo quòd * ieiunium
iam præterisset, \\ consolabatur' * Paulus,
10 ✝ dicens eis, Viri, uideo quoniam cū iniu-
ria, & multo damno non solum oneris, &
nauis, sed etiam animarum nostrarum in-
11 cipit esse nauigatio. ✝Centurio autem gu-
bernatori, & nauclero magis credebat, quā
12 his quæ a Paulo dicebantur. ✝Et cum aptus
portus non esset ad hiemandum, plurimi
statuerunt consiliū nauigare inde, si quo-
modo possent deueniētes Phęnicē, hiema-
re, portum Cretæ respicientem ad Africū,
13 & ad Corum. ✝Aspirante autē Austro, æsti-
mantes propositum se tenere, cum sustu-
14 lissent de Asson, legebāt Cretam ✝Non post
multum autem misit se contra ipsam uen-
tus Typhonicus qui uocatur Euroaquilo.
15 ✝Cumq; arrepta esset nauis, & non posset
conari in uētum, data naue flatibus, fere-
16 bamur. ✝In insulam autem quandam de-
currentes, quæ uocatur Cauda, potuimus
17 uix obtinere scapham. ✝Qua sublata, adiu-
torijs utebantur, accingentes nauem. * ti-
mentes ne in Syrtim inciderent, summisso
18 uase sic ferebantur. ✝ Valide autem nobis
tempestate iactatis, sequenti die iactū fe-
19 cerunt. ✝ & tertia die suis manibus armā-
20 menta nauis proiecerunt. ✝Neq; autē Sole,
neq; sideribus apparētibus per plures dies,
& tempestate non exigua imminēte, iam
21 ablata erat spes omnis salutis nostræ. ✝Et
cū multa ieiunatio fuisset, tunc stans Pau-
lus in medio eorū, dixit, Oportebat quidē
ô uiri, audito me non tollere a Creta, lu-
22 criq; facere iniuriam hanc, & iacturā. ✝Et
nunc suadeo uobis bono animo esse. amis-
sio enim nullius animæ erit ex uobis, præ-
23 terquam nauis. ✝Astitit enim mihi hac no
ctē angelus Dei cuius sum ego, & cui deser
24 uio, ✝ dicens, Ne timeas Paule, Cæsari te
oportet assistere: & ecce donauit tibi Deus
25 omnes qui nauigāt tecum ✝ Propter quòd
bono animo estote uiri: credo enim Deo,
quia sic erit, quemadmodum dictū est mi-
26 hi. ✝ In insulam autem quandam oportet
27 nos deuenire ✝Sed posteaquam quartade-
cima nox superuenit, nauigantibus nobis
in Adria circa mediam noctem, suspica-
bantur nautę apparere sibi aliquam regio-
28 nem. ✝Qui, & summittentes bolidem, in-
uenerunt passus uiginti: & pusillum inde
separati, inuenerunt passus quindecim.

2 Co. 11. 25. — \\ Adrumetinam MS. — \\ incip[ien]tem M[S.] G 9. — G 3. — * & 6 G. — \\ consolabat S. — * & 3 M G. S.

✝ Timentes

♦ Timentes autem ne in aspera loca inci- 29
deremus, de puppi mittentes ancoras qua
tuor, optabant diem fieri. ♦ Nautis uero 30
quærentibus fugere de naui, cum misissent
scapham in mare, sub obtentu quasi inci-
perent a prora ancoras extendere, ♦ dixit 31
Paulus Centurioni, & militibus, Nisi hi in
naui manserint, uos salui fieri non pote-
stis. ♦ Tunc absciderũt milites funes scaphę, 32
& passi sunt eam excidere. ♦ Et cum lux in- 33
ciperet fieri, rogabat Paulus omnes sume-
re cibum, dicens, Quarta decima die hodie
exspectantes ieiuni permanetis, nihil ac-
cipientes. ♦ Propter quod rogo uos accipe- 34
re cibum pro salute uestra: quia nullius ue
strum capillus de capite peribit. ♦ Et cum 35
hæc dixisset, sumens panem, gratias egit
Deo in conspectu omnium: & cum fregis-
set, cœpit manducare. ♦ Animæquiores au- 36
tẽ facti omnes, & ipsi sumpserunt cibum.
♦ Eramus uero uniuersę animę in naui du 37
centę septuaginta sex. ♦ Et satiati cibo alle- 38
uiabant nauẽ, iactantes triticum in mare.
♦ Cũ autẽ dies factus esset, terrã nõ agno- 39
scebant: sinum uero quendam considera-
bãt habentem litus, in quem cogitabant, si
possent eiicere nauem. ♦ Et cum ancoras 40
sustulissent, committebant se mari, simul
laxantes iuncturas gubernaculorum: &
leuato artemone secundum auræ flatum,
tendebant ad litus. ♦ Et cum incidissemus 41
in locum dithalassum, impegerunt nauẽ,
& prora quidem fixa manebat immobi-
lis: puppis uero soluebatur a ui maris ♦ Mi- 42
litum autem consilium fuit, ut custodias
occiderent: nequis cum enatasset, effuge-
ret. ♦ Centurio autem uolens seruare Pau- 43
lum, prohibuit fieri: iussitq. eos qui pos-
sent natare, emittere se primos, & euade-
re, & ad terram exire: ♦ & cæteros alios 44
in tabulis ferebant: quosdam super ea quę
de naui erant. Et sic factum est ut omnes
animæ euaderent ad terram.

Matt.10 30. Luc.12.7

CAP. XXVIII.

ET cum euasissemus, tũc cognouimus 1
quia \\ Mitylene', insula uocabatur.
Barbari uero præstabant non modi-
cam humanitatem nobis ♦ Accensa enim 2
pyra reficiebant nos omnes, propter im-
brem qui imminebat, & frigus. ♦ Cum cõ- 3
gregasset autem Paulus sarmẽtorum ali-
quãtam multitudinem, & imposuisset su-
per ignem, uipera a calore cum processis-
set, inuasit manum eius. ♦ Vt uero uiderũt 4
Barbari pẽdentem bestiam de manu eius,
adinuicem dicebant, Vtique homicida est
homo hic, qui cum euaserit de mari, ultio
non sinit eum uiuere. ♦ Et ille quidem ex- 5
cutiens bestiam in ignem, nihil mali pas-
sus est: ♦ At illi existimabant eum in tumo 6
rem conuertendum, \\ & subito casurum,
& mori. Diu autem illis \\ exspectantibus',
& uidentibus nihil mali in eo fieri, cõuer
tentes se, dicebant eum esse Deum. ♦ In lo- 7
cis autem illis erant prædia principis insu
læ, nomine Publii, qui nos suscipiens, tri-
duo benigne exhibuit. ♦ Contigit autẽ pa- 8
trem Publii febribus, & dysenteria uexa-

\\ Melita R.G. 1.

\\ Naui R G \\ perantibus ms.q.

tum iacere. Ad quẽ Paulus intrauit: & cũ
orasset, & imposuisset ei manus, saluauit
9 eum. ♦ Quo facto, & omnes qui in insula
habebant infirmitates, accedebãt, & cura
10 bantur: ♦ qui etiam multis honoribus nos
honorauerunt, & nauigantibus imposue-
11 runt quæ necessaria erant. ♦ Post menses
autem tres, nauigauimus in naui Alexan-
drina, quæ in insula hiemauerat, cui erat
12 insigne Castorum. ♦ Et cum uenissemus Sy-
13 racusam, mansimus ibi triduo. ♦ Inde cir-
cumlegentes deuenimus Rhegium, & post
unum diem flante Austro, secunda die ue-
14 nimus Puteolos, ♦ vbi inuẽtis fratribus ro-
gati sumus manere apud eos dies septem:
15 & sic uenimus Romã ♦ Et inde cum audis-
sent fratres, occurrerũt nobis usq; ad Apij
forum, ac tres Tabernas. Quos cum uidis-
set Paulus, gratias agens Deo, accepit fidu-
16 ciam. ♦ Cum autem uenissemus Romam,
permissum est Paulo manerę sibimet cũ
17 custodiente se milite. ♦ Post tertium autem
diem cõuocauit primos Iudęorum. Cũq.
conuenissent, dicebat eis, Ego, uiri fratres,
nihil aduersus \\ plebem' faciens, aut mo- *\\ legẽ o.*
rẽ paternũ, uinctus ab Ierosolymis tradi-
18 tus sum in manus Romanorum, ♦ qui cum
interrogationem de me habuissent, uolue
rũt me dimittere, eo quòd nulla esset cau-
19 sa mortis in me. ♦ Cõtradicentibus autem
Iudæis, coactus sum appellare Cæsarem,
non quasi gentem meam habens aliquid
20 accusare. ♦ Propter hanc igitur causam ro-
gaui uos uidere, & alloqui. Propter spem
enim Israel, catena hac circundatus sum.
21 ♦ At illi dixerunt ad eum, Nos neque lite-
ras accepimus de te a Iudæa, neque ad-
ueniens aliquis fratrum nunciauit, aut lo
22 cutus est quid de te malum. ♦ Rogamus au
tem a te audire quæ sentis: nam de secta
hac notum est nobis quia ubiq; ei contra-
23 dicitur. ♦ Cum cõstituissent autem illi diẽ,
uenerunt ad eum in hospitiũ plures: qui-
bus exponebat, testificans regnum Dei,
suadésq. eis de Iesu ex Lege Moysi, & Pro-
24 phetis, a mane usq; ad uesperam. ♦ Et qui-
dã credebant his quæ dicebantur: quidam
25 uero non credebant. ♦ Cũq. inuicem non
essent consentientes, discedebant, dicen-
te Paulo unum uerbum: Quia bene Spiri-
tus sanctus locutus est per Isaiã Prophetã
26 ad patres nostros, ♦ dicens, Vade ad populũ
istũ, & dic ad eos, Aure audietis, & nõ in-
telligetis; & uidentes uidebitis, & nõ per-
27 spicietis ♦ Incrassatum est enim cor popu-
li huius, & auribus grauiter audierunt, &
oculos suos cõpresserunt: ne forte uideant
oculis, & auribus audiant, & corde intelli-
28 gant, & conuertantur, & sanem eos. ♦ No-
tum ergo sit uobis, quoniam Gẽtibus mis-
sum est hoc salutare Dei, & ipsi audient.
29 ♦ Et cum hęc dixisset, exierunt ab eo Iudęi,
multam habentes inter se quæstionem.
30 ♦ Mãsit autem biennio toto in suo condu-
cto: & suscipiebat omnes qui ingrediebã-
31 tur ad eum, ♦ prædicans regnum Dei, &
docens quæ sunt de Domino Iesu Christo
cum omni fiducia, sine prohibitione.

Isai.6.9. Matt.13 14. Mar.4. 12. Luc.8.10 Ioh.12. 40. Rom.11.8

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI AD ROMANOS.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS, seruus Ie- 1
su Christi, uoca-
Act.13.2 tus Apostolus, ‖
segregatus in Euā
geliū Dei. ♦ quod 2
ante promiserat
per prohetas suos
in scripturis san
ctis, ♦de filio suo, 3
-2 MS.G. (qui factus est-ei'
8. ex semine Dauid
secundum carnem, ♦qui prædestinatus est 4
filius Dei in uirtute, secundum spiritum
sanctificationis, ex resurrectione mortuo-
rum Iesu Christi Domini nostri, ♦per quē 5
accepimus gratiam, & Apostolatum ad
obediendum fidei in omnibus Gentibus
pro nomine eius, ♦ in quibus estis, & uos 6
uocati Iesu Christi:) ♦ omnibus, qui sunt 7
Romæ dilectis Dei, uocatis sanctis. Gra-
tia uobis, & pax a Deo patre nostro, &
Domino Iesu Christo. ♦ Primum quidem 8
gratias ago Deo meo per Iesum Christum
pro omnibus uobis, quia fides uestra an-
nunciatur in uniuerso mundo. ♦ Testis e- 9
nim mihi est Deus, cui seruio in spiritu
meo in Euangelio filij eius, quod sine in-
termissione memoriam uestri facio ♦sem- 10
per in orationibus meis, obsecrans si quo-
modo tandem aliquando prosperum iter
habeam in uoluntate Dei, ueniendi ad
uos. ♦ Desidero enim uidere uos, ut ali- 11
quid impertiar uobis gratiæ spiritualis,
ad confirmandos uos: ♦ id est, simul con- 12
solari in uobis per eam quæ inuicem est,
13 fidem uestram atque meam ♦Nolo autem
uos ignorare fratres, quia sæpe proposui
uenire ad uos, (& prohibitus sum usque
adhuc) ut aliquem fructum habeam * in * & 4
14 uobis, sicut & in cæteris gentibus. ♦ Græ- MS.Amb.
cis ac Barbaris, sapientibus, & insipien- G q.8.
15 tibus debitor sum: ♦ '' ita', quod in me, '' itaque 9
promptum est, & uobis qui Romæ estis, MS.Amb.
16 euangelizare ♦Non enim erubesco Euan- 8.
gelium. Virtus enim Dei est, in salutem
omni credenti, Iudæo primum, & Græco.
17 ♦ Iustitia enim Dei in eo reuelatur ex fi-
de in fidem: sicut scriptum est: ‖Iustus au- Abac.2.4.
18 tem ex fide'' uiuit', ♦ Reuelatur enim ira Heb. 10.
Dei de cœlo, super omnem impietatem, 38.
& iniustitiam hominum eorum qui ueri- Gal.3.11
19 tatem-Dei' in iniustitia detinent: ♦ quia '' uiuet 2.
quod notum est Dei, manifestum est in il- MS.R. G.
20 lis. Deus enim illis manifestauit. ♦ Inui- 8.
sibilia enim ipsius, a creatura mundi, per -1 MS.G.
ea quæ facta sunt intellecta, conspiciun- 8.
tur: sempiterna quoque eius uirtus, & di-
21 uinitas: -ita' ut sint inexcusabiles. ♦‖Quia -2 MS. G.
cum cognouissent Deum; non sicut Deum 8.
glorificauerunt, aut gratias egerunt: sed Eph. 4.
euanuerunt in cogitationibus suis, & ob- 17.18.
22 scuratum est insipiens cor eorum. ♦ di-
centes enim se esse sapientes, stulti facti
23 sunt. ♦ Et mutauerunt gloriam incorru-
ptibilis Dei, in similitudinem imaginis
corruptilis hominis, & uolucrum, & qua-
24 drupedum, & serpentium. (♦Propter quod
tradidit illos Deus in desideria cordis eo-
rum, in immunditiam: ut contumelijs af-

ficiant

ficiant corpora sua in semetipsis.) † qui 25
\\mendacio 2 MS G. 8. commutauerunt ueritatem Dei in \\men-
dacium': & coluerunt, & seruierunt crea-
turæ potius quàm creatori, qui est bene-
dictus in secula. Amen. † Propterea tradi- 26
dit illos Deus in passiones ignominiæ. Nã
fęminæ eorum immutauerunt naturalem
usum, in eum usum qui est contra naturã.
† Similiter autem, & masculi, relicto natu- 27
rali usu fęminæ, exarserunt in desiderijs
suis inuicem, masculi in masculos turpi-
tudinem operantes, & mercedem (quam
oportuit) erroris sui in semetipsis reci-
pientes. † Et sicut non probauerunt Deum 28
habere in notitia: tradidit illos Deus in re-
probum sensum: ut faciant ea quæ non
\\ conuenit 1 MS. 8. \\ conueniunt': † repletos omni iniquita- 29
te, malitia, fornicatione, auaritia, ne-
quitia, plenos inuidiã, homicidio, con-
tentione, dolo, malignitate, susurrones,
† detractores, Deo odibiles, contumelio- 30
sos, superbos, elatos, inuentores malorum,
parentibus non obedientes, † insipientes 31
incompositos, sine affectione, absque fœ-
-G. 8. dere, sine misericordia: † Qui cum iustitiã 32
-1 MS. G. 8. Dei cognouissent, -non intellexerunt'; quo-
niam qui talia agunt, digni sunt morte:
-1 MS. G. 8. non solum-qui' ea faciunt, sed etiam-qui'
consentiunt facientibus.

CAP. II.

Mat. 7. 2. PRopter 'quod inescusabilis es ô ho- 1
mo omnis qui iudicas. ‖ In quo enim
iudicas alterum, teipsum condem-
\\ qui 1 MS. G. nas. eadem enim agis \\ quæ' iudicas. † Sci- 2
mus enim quoniam iudicium Dei est se-
cundum ueritatem in eos qui talia agunt.
† Existimas autem hoc ô homo qui iudi- 3
cas eos qui talia agunt, & facis ea, quia
tu effugies iudicium Dei? † An diuitias bo- 4
nitatis eius, & patientiæ, & longanimi-
\\ contemnis? ignoras MS. Ambr. 8. tatis \\ contemnis, ignorans' quoniam be-
nignitas Dei ad pęnitentiam te adducit?
† Secundum autem duritiam tuam, & im- 5
pęnitens cor, thesaurizas tibi iram, in \\
\\ diem 2 MS. 8. die' iræ, & reuelationis iusti iudicij Dei,
Matt. 16. † ‖ qui reddet unicuique secundum opera 6
eius. † ijs quidem, qui secundum patien- 7
tiam boni operis, gloriam, & honorem
\\ quærentibus MS. Ambr. G. & incorruptionem \\ quærunt' uitam æter-
nam. † ijs autem qui sunt ex contentio- 8
ne, & qui non acquiescunt ueritati, cre-
dunt autem iniquitati: ira & indignatio.
Deu. 10. 17. † Tribulatio, & angustia in omnem ani- 9
mam hominis operantis malum, Iudæi
primum, & Græci: † gloria autem, & ho- 10
2 Par. 19. 7. nor, & pax omni operanti bonum, Iudæo
Iob 34. 19. primum, & Græco. † ‖ non enim est acce- 11
ptio personarum apud Deum. † Quicun- 12
Act. 10. 34. que enim sine lege peccauerunt, sine lege
* peribunt: & quicunque in lege peccaue-
* et 2 MS. G. 8. runt, per legem iudicabuntur. † ‖ Non enim 13
auditores legis iusti sunt apud Deum: sed
Matt. 7. 21. factores legis iustificabuntur. † Cum enim 14
Iac. 1. 22. Gentes quæ legem non habent, naturali-
ter ea quæ legis sunt faciunt: eiusmodi le-
\\ cogitationibus accusantibus, aut et defendentibus MS. Amb. gem non habentes, ipsi sibi sunt lex: † qui 15
ostendunt opus legis scriptum in cordibus
suis, † testimonium reddente illis con- 16
scientia ipsorum, & inter se inuicem \\
cogitationum accusantium, aut etiam de-
fendentium', † in die cum iudicabit Deus 17
occulta hominum, secundum euange-

lium meum, per Iesum Christum. Si au-
tem tu Iudęus cognominaris, & requiescis
18 in lege, & gloriaris in Deo, † & nosti uo-
luntatem-eius', & probas utiliora, instru- -1 MS. G.
19 ctus per legem, † confidis teipsum esse du-
cem cæcorum, lumen eorum qui in tene-
20 bris sunt, † eruditorem insipientium, ma-
gistrum infantium, habentem formã sciẽ-
21 tiæ, & ueritatis in lege. † Qui ergo alium
doces, teipsum non doces. qui prædicas nõ
22 furandum, furaris: † qui dicis non męchã-
dum, męcharis: qui abominaris idola, sa-
23 crilegium facis † qui in lege gloriaris, per
præuaricationem legis Deum inhonoras.
24 † (‖ Nomen enim Dei per uos blasphema- Isai. 52. 5.
25 tur inter Gentes, sicut scriptum est.) † Cir- Eze. 36. 20.
cuncisio quidem prodest, si legem obser-
ues: si autem præuaricator legis sis, cir-
26 cuncisio tua præputium facta est. † Si igi-
tur pręputiũ, iustitias legis custodiat non-
ne pręputium illius in circuncisionem re-
27 putabitur? † & iudicabit id quod ex natu-
ra est præputium, legem consummans,
te qui per literam, & circuncisionem pręu-
28 aricator legis es? † Non enim qui in ma-
nifesto, Iudæus est, neque quæ in mani-
29 festo, in carne, est circuncisio: † sed qui
in abscondito, Iudæus est: & circuncisio
cordis, in spiritu, non litera: cuius laus non
ex hominibus, sed ex Deo est.

CAP. III.

1 QVid ergo amplius Iudæo est? aut
2 quæ utilitas circuncisionis? † Mul-
tum per omnem modum. Pri-
mum quidem quia credita sunt illis elo-
3 quia Dei. † quid enim si quidam illorum
non crediderunt? ‖ Nunquid incredulitas
4 illorum fidem Dei \\ euacuit'? † Absit. ‖ \\ Est' 2 Ti. 2. 13.
autem Deus uerax: ‖ omnis autem homo \\ euacuabit 5 MS.
mendax, sicut scriptum est. ‖ Vt iustificeris R. G.
in sermonibus tuis: & uincas cum iudica- Ioh. 3. 33.
5 ris. † Si autem iniquitas nostra iustitiam \\ Esto G.
Dei commendat, quid dicemus? Nun- Ps. 115. 11.
6 quid iniquus est Deus qui infert iram? (se-
cundum hominem dico.) † Absit. alioquin
quomodo iudicabit Deus-hũc' mundum? Ps. 50. 6.
7 † Si enim ueritas Dei in meo mẽdacio abũ- -4 MS. 8.
8 dauit, in gloriam ipsius: quid adhuc, &
ego tamquam peccator iudicor. † & non
(sicut blasphemamur, & sicut aiunt qui-
dam nos dicere) faciamus mala, ut ueniant
9 bona? quorum damnatio iusta est. † Quid
ergo? præcellimus eos. Nequaquam.
10 \\ ‖ Causati' enim sumus Iudæos, & Græ- \\ Præcausauimus 1 MS.
cos, omnes sub peccato esse: † sicut scri- R. G. 8.
11 ptum est: ‖ Quia non est iustus quisquam.
12 † ‖ non est intelligens, non est requirens Gal. 3. 22.
Deum. † ‖ Omnes declinauerũt, simul inu- Ps. 13. 1. 52. 3.
tiles facti sunt: non est qui faciat bonum,
13 non est usque ad unum. † ‖ Sepulchrum Ps. 5. 11.
patens est guttur eorum, linguis suis dolo- Ps. 139. 4.
se agebant. ‖ Venenum aspidum sub la- Ps. 9. 7.
14 bijs eorum. † ‖ Quorum os maledictione Isai. 59. 7.
15 & amaritudine plenum est: † ‖ Veloces pe- Pro. 1. 16.
des eorum ad effundendum sanguinem.
16 † Contritio, & infelicitas in uijs eorum: † &
17 uiam pacis non cognouerunt. † ‖ Non est Ps. 35. 2.
18 timor Dei ante oculos eorũ. † ‖ Scimus au- Gal. 2. 16.
19 tem quoniam quæcumque lex loquitur,
ijs qui in lege sunt loquitur: ut omne os
obstruatur, & subditus fiat omnis mun-
20 dus Deo: † ‖ quia ex operibus legis non iu- Gal. 2. 16.

stificabitur omnis caro coram illo. Per le-
gem enim cognitio peccati. ♦ Nunc autem 21
sine lege iustitia Dei manifestata est: testi-
ficata a lege, & prophetis. ♦ Iustitia autem 22
Dei per fidem Iesu Christi, in omnes, &
super omnes qui credunt in eum. non e-
nim est distinctio. ♦ Omnes enim pecca- 23
uerunt: & egent gloria Dei. ♦ Iustificati gra 24
tis per gratiam ipsius, per redemptionem
quæ est in Christo Iesu, ♦ quem proposuit 25
Deus \\ propitiationem', per fidem in san-
guine ipsius, ad ostensionem iustitiæ suæ,
propter remissionem præcedentium deli-
ctorum, ♦ in sustentatione Dei, ad osten 26
sionem iustitiæ eius in hoc tempore: ut sit
ipse iustus, & iustificans eum qui est ex fi-
de IesuChristi. ♦ Vbi est ergo gloriatio-tua'. 27
Exclusa est. Per quam legem factorum;
Non, sed per legem fidei. ♦ Arbitramur e- 28
nim iustificari hominem per fidem sine
operibus legis. ♦ An Iudæorum Deus tan- 29
tum nonne, & Gentium Imo, & Gen-
tium. ♦ quoniam quidem unus est Deus, 30
qui \\ iustificat' circuncisionem ex fide, &
præputium per fidê. ♦ Legem ergo destrui- 31
mus per fidê Absit. sed legem statuimus.

CAP. IIII.

QVid ergo dicemus inuenisse Abra- 1
ham patrem nostrû secundû car-
nem? ♦ Si enim Abraham ex ope- 2
ribus * iustificatus est: habet gloriam, sed
non apud Deum. ♦ Quid enim dicit scri- 3
ptura? ‖ Credidit Abraham Deo: & repu-
tatum est illi ad iustitiam. ♦ Ei autem qui 4
operatur, merces non imputatur secun-
dum gratiam, sed secundum debitum. ♦ Ei 5
uero qui non operatur, credenti autem in
eum qui iustificat impium, reputatur fi-
des eius ad iustitiam - secundum proposi-
tum gratię Dei'. ♦ Sicut, & Dauid dicit bea- 6
titudinem hominis, cui Deus accepto fert
iustitiam sine operibus: ♦ ‖ Beati, quorum 7
remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta
sunt peccata, ♦ Beatus uir cui non \\ impu- 8
tauit' Dominus peccatum. ♦ Beatitudo er- 9
go hæc in circuncisionem *-manent', an
etiam in præputio? Dicimus enim quia
reputata est Abrahę fides ad iustitiã. ♦ Quo- 10
modo ergo reputata est: in circuncisione,
an in præputio? Non in circuncisione, sed
in præputio. ♦ ‖ Et signum accepit circun- 11
cisionis, signaculum iustitiæ fidei quæ est
in præputio: ut sit pater omniû creden-
tium per præputium, ut reputetur, & illis
ad iustitiam: ♦ & sit pater circuncisionis, 12
non ijs tantum qui sunt ex circuncisione,
sed, & ijs qui sectantur uestigia fidei quæ
est in pręputio patris nostri Abrahæ. ♦ Non 13
enim per legem promissio Abrahæ, aut se-
mini eius, ut hæres esset mundi: sed per
iustitiam fidei. ♦ Si enim qui ex lege, hæ- 14
res sunt: exinanita est fides, abolita est
promissio. ♦ Lex enim iram operatur. 15
Vbi enim non est lex: nec præuaricatio.
♦ Ideo ex fide, -ut' secundum gratiam * fir- 16
ma sit promissio omni semini, non ei qui
ex lege est solum, sed & ei qui ex fide est
Abrahæ, qui pater est omnium nostrum:
♦ (sicut scriptum est: ‖ Quia patrem mul- 17
tarum gentium posui te) ante Deum, \\ cui
credidisti', qui uiuificat mortuos: & uocat
ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt.

\\ propitiatorem MS. Amb. s. & possunt hoc modo etiã uerti G.
-1 MS. G 8.
\\ iustificabit 3 MS. G.
* legis MS. Amb.
Gen. 15. 6 Gal. 3. 6. Iac. 2. 23.
-2 MS. G. 8.
Psal. 31. 1.
\\ imputabit 6 MS. 8. Amb. G
* manent MS. Amb
-3 MS G. 5
Gen. 17. 16. 11.
-Amb. 8. * ut 1 MS. Amb. G 9
Gen. 17. 4.
\\ cui credidit 2 MS. G.

18 ♦ qui contra spem in spem credidit: ut fie-
ret pater multarum gentium secundum
quod dictum est-ei': ‖ Sic erit semen tuum
19 -sicut stellæ cęli, & arena maris'. ♦ Et nõ in-
firmatus est fide: nec considerauit corpus
suum * emortuum, cum fere centum esset
20 annorum, & emortuam uuluam Saræ. ♦ In
repromissione etiam Dei nõ hæsitauit dif
fidentia: sed confortatus est fide, dans glo-
21 riam Deo: ♦ plenissime sciens quia quæcû-
22 que promisit, potens est & facere. ♦ Ideo,
23 & reputatum est illi ad iustitiam. ♦ Non est
autem scriptum tantum propter ipsum
24 quia reputatum est illi-ad iustitiam': ♦ sed
& propter nos, quibus reputabitur creden-
tibus in eum, qui suscitauit Iesum-Chri-
25 stum' Dominum nostrum a mortuis, ♦ qui
traditus est propter delicta nostra, & resur
rexit propter iustificationem nostram.

CAP. V.

1 IVstificati ergo ex fide, pacem \\ habea-
mus' ad Deum per Dominum nostrum
2 Iesum Christum: ♦ ‖ per quem, & habe-
mus accessum \\ per fidem ' in gratiam istã
in qua stamus, & gloriamur, in spe gloriæ
3 -filiorum' Dei. ♦ Non solum autem: sed &
gloriamur in tribulationibus: ‖ scientes
4 quod tribulatio patientiam operatur; ♦ pa-
tientia autem probationem, probatio ue-
5 ro spem. ♦ spes autem non confundit: ‖ quia
charitas Dei diffusa est in cordibus nostris
per Spiritum sanctum qui datus est nobis.
6 ♦ Vt quid enim ‖ Christus, cum adhuc infir-
mi essemus, secundum tempus pro impijs
7 mortuus est ♦ Vix enim pro iusto quis mo-
ritur: nam pro bono forsitan quis audeat
8 mori. ♦ Commendat autem charitatem
suam Deus in nobis: quoniam * cum ad-
huc peccatores essemus, * Christus pro no-
9 bis mortuus est. ♦ Multo igitur magis nûc
iustificati in sanguine ipsius, salui erimus
10 ab ira per ipsum. ♦ Si enim cum inimici es-
semus, reconciliati sumus Deo per mor-
tem Filij eius: multo magis reconciliati,
11 salui erimus in uita ipsius. ♦ Non solum
autem: sed & gloriamur in Deo per Domi
num nostrum Iesum Christum, per quem
12 nunc reconciliationem accepimus ♦ Pro-
pterea sicut per unum hominem pecca-
tum in hunc mundum intrauit, & per pec
catû mors: & ita in omnes homines mors
13 pertransijt, in quo omnes peccauerût ♦ Vs-
que ad legem enim peccatum erat in mû-
do: peccatum autem non \\ imputabatur,
14 cum lex non esset'. ♦ Sed regnauit mors
ab Adam usque ad Moysen, etiam in eos
qui non peccauerût in similitudinem præ
uaricationis Adæ, qui est forma futuri.
15 ♦ Sed non sicut delictum, ita & donum.
si enim unius delicto multi mortui sunt:
multo magis gratia Dei, & donum, in
gratia unius hominis Iesu Christi in plu-
16 res abundauit. ♦ Et non sicut per unum
\\ peccatum', ita & donum. nam iudicium
quidem ex uno, in condemmnationem:
gratia autem ex multis delictis in iustifi-
17 cationem ♦ Si enim in unius delicto mors
regnauit per unum, multo magis abundã-
tiam gratiæ, & donationis, & iustitiæ acci-
pientes, in uita regnabunt per unû Iesum
18 Christum. ♦ Igitur sicut per unius delictû,
in omnes homines in condemnationem:

-1 MS. Amb. G. 8
Gen. 15. 5
-7 MS. Amb. G. S.
* in 2 MS. G.
-3 MS. G.
-1 MS. G.
\\ habemus G.
Eph. 2. 18
\\ fide 1 MS. G.
-- . S.
Iac. 1. 3.
Heb. 9. 14
Heb. 9. 15 28.
1 Pet. 3. 18.
* pro.
* secundũ tepus MS.
\\ imputatur, cũ lex non est 5 MS. G.
\\ peccãtẽ 5 MS. G.

sic

sic,& per unius iustitiam, in omnes homi-
nes in iustificationem vitæ. ♦ Sicut enim 19
per inobedientiam vnius hominis, pecca-
tores cõstituti sunt multi: ita & per vnius
obeditioné,iusti constituentur multi. ♦Lex 20
autem subintrauit, ut abũdaret delictum.
Vbi autem abundauit delictum,superabũ-
dauit gratia ♦ vt sicut regnauit peccatum 21
\\ in mortem': ita, & gratia regnet per iu-
stitiam in vitam æternam, per Iesum
Christum Dominum nostrum.

CAP. VI.

QVid ergo dicemus? Permanebimus 1
in peccato,vt gratia abundet? ♦Ab- 2
sit. Qui enim mortui sumus pecca-
to,quomodo adhuc viuemus in illo? ♦ An 3
ignoratis * quia ‖ quicunque baptizati su-
mus in Christo Iesu,in morte ipsius bapti-
zati sumus?♦‖Consepulti enim sumus cum 4
illo per baptismum in mortem: vt quomo-
do Christus surrexit a mortuis per gloriã
patris, ‖ita & nos in nouitate vitæ ambule-
mus. ♦ ‖ Si enim complantati facti sumus 5
similitudini mortis eius: simul,& resurre-
ctionis erimus. ♦ Hoc scientes, quia vetus 6
homo noster simul crucifixus est, vt de-
struatur corpus peccati,ut ultra nõ seruia-
mus peccato.♦Qui enim mortuus est,iusti- 7
ficatus est a peccato. ♦Si autem mortui su- 8
mus cũ Christo: credimus quia simul etiã
viuemus cum Christo,♦scientes quod Chri- 9
stus resurgens ex mortuis iam non mori-
tur,mors illi vltra nõ dominabitur.♦Quod 10
enim mortuus est peccato, mortuus est se-
mel:quod autem viuit,viuit Deo. ♦ Ita & 11
vos existimate, vos mortuos quidẽ esse pec-
cato: viuentes autem Deo, in Christo Iesu
Domino nostro. ♦ Non ergo regnet pecca- 12
tum in vestro mortali corpore, vt obedia-
tis concupiscentiis eius. ♦ Sed neque exhi- 13
beatis mẽbra vestra arma iniquitatis pec-
cato:sed exhibete uos Deo, tanquã ex mor-
tuis viuentes: & membra vestra arma iu-
stitiæ Deo.♦Peccatum enim uobis non do- 14
minabitur:non enim sub lege estis,sed sub
gratia. ♦ Quid ergo? peccabimus, quoniam 15
non sumus sub lege, sed sub gratia? Absit.
♦ ‖Nescitis quoniã cui exhibetis uos seruos 16
ad obediendũ, serui estis eius cui obeditis,
siue peccati ad mortẽ, siue obeditionis ad
iustitiam? ♦ Gratias autẽ Deo quòd fuistis 17
serui peccati, obedistis autem ex corde in
eam formã doctrinæ in \\ qua' traditi estis.
♦Liberati autem a peccato, serui facti estis 18
iustitiæ.♦Humanum dico,propter infirmi- 19
tatem carnis vestrę.sicut enim exhibuistis
membra vestra seruire immunditiæ,& ini-
quitati, ad iniquitatem: ita nunc exhibete
membra vestra seruire iustitiæ,in sanctifi-
cationem. ♦ Cum enim serui essetis pecca- 20
ti,liberi fuistis iustitiæ. ♦Quem ergo fru- 21
ctũ habuistis tunc- in illis,' in quibus nunc
erubescitis? Nam finis illorum mors est.
♦ Nunc vero liberati a peccato, serui autẽ 22
facti Deo, habetis fructũ uestrũ in sanctifi-
cationẽ,finem vero uitam æternã. ♦Stipen- 23
dia enim peccati,mors. Gratia autem Dei,
vita æterna in Christo Iesu Dño nostro.

CAP. VII.

AN ignoratis fratres (sciẽtibus enim 1
legem loquor) quia lex in homine
dominatur quanto tempore viuit?

\\ in morte l. MS. G. 8.
* fratres MS. G. 5.
Gal. 3. 27
Col. 2. 12.
Eph. 4. 23
Col. 3. 10.
Heb. 9. 14
12. 2.
1. Pe. 2. 1.
Io. 8. 34
2. Pe. 2. 19
\\ quam Amb. G. 5.
- f. MS. G.
1. Co. 7. 39

2 ♦ Nam quæ sub uiro est mulier: \\ viuente'
viro alligata est\\legi'. si autẽ mortuus fue-
3 rit uir- eius,'\\soluta' est a lege viri. ♦Igitur
viuente uiro, uocabitur adultera, si fuerit
cum alio uiro. si autem mortuus fuerit vir-
eius,liberata est a lege- viri:' ut nõ sit adul-
4 tera si fuerit cũ alio uiro. ♦ Itaque fratres
mei, & uos mortificati estis legi per cor-
pus Christi,ut sitis alterius,qui ex mortuis
5 resurrexit, ut fructificemus Deo. ♦ Cum
enim essemus in carne, passiones peccato-
rum,quæ per legem erant,operabantur in
membris nostris, vt fructificarent morti.
6 ♦nunc autem soluti sumus a lege\\ mortis,'
in qua detinebamur: ita ut seruiamus 'in
nouitate spiritus,& nõ in uetustate literæ.
7 ♦Quid ergo dicemus? lex peccatũ est? Absit.
Sed peccatũ non cognoui, nisi per legem.
nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex
8 diceret: ‖Non concupisces. ♦Occasione au-
tem accepta, peccatum per mandatũ ope-
ratum est in me omnẽ concupiscentiam.
Sine lege enim peccatum mortuum erat.
9 ♦ Ego autem uiuebam sine lege aliquãdo.
Sed cum uenisset mandatum: peccatũ re-
10 uixit. ♦Ego autem mortuus sum:& inuen-
tum est mihi mandatum, quod erat ad ui-
11 tam,hoc esse ad mortem. ♦Nam peccatum
occasione accepta per mandatum, seduxit
12 me,& per illud occidit. ♦ Itaque lex quidẽ
sancta, & mandatum sanctum, & iustum,
13 & bonum ♦Quod ergo bonum est,mihi fa-
ctum est mors? Absit,sed peccatũ, ut appa-
reat peccatũ, per bonum operatũ est mihi
mortem,ut fiat supra modum peccans pec-
14 catum per mãdatum. ♦Scimus enim quod
lex spiritualis est: ego autem carnalis sum,
15 venundatus sub peccato. ♦Quod enim ope-
ror non intelligo. non enim quod uolo, *
16 hoc ago: sed quod odi,* illud facio. ♦Si autẽ
quod nolo,illud facio: consentio legi,quo-
17 niam bona est. ♦Nunc autem iam non ego
operor illud, sed quòd habitat in me pec-
18 catũ ♦ Scio enim quia non habitat in me,
hoc est,in carne mea, bonum. Nam uelle
adiacet mihi: perficere autem bonum,non
19 inuenio. ♦ Non enim quod uolo bonum,
hoc facio: sed quod nolo malum,hoc ago.
20 ♦Si autem quod nolo, illud facio: iam non
ego operor illud, sed quod habitat in me,
21 peccatum. ♦Inuenio igitur legem,uolen-
ti mihi facere bonum,quoniam mihi ma-
22 lum adiacet. ♦ Condelector enim legi Dei
23 secundum interiorem hominem: ♦ uideo
autem aliam legem in membris meis, re-
pugnantem legi mentis meæ,& captiuan-
tem me in lege peccati, quæ est in mem-
24 bris meis. ♦ Infelix ego homo, quis me
25 liberabit de corpore mortis huius? ♦ Gra-
tia* \\Dei' per Iesum Christum Dominum
nostrum. Igitur ego ipse mente seruio legi
Dei: carne autem, legi peccati.

CAP. VIII.

1 NIhil ergo nunc damnationis est iis,
qui sunt in Christo Iesu: qui non se-
2 cũdũ carnẽ ambulant.* ♦Lex enim
spiritus uitę in Christo Iesu,liberauit me a
3 lege peccati,& mortis. ♦Nã quod impossibi-
le erat legi,in quo infirmabatur per carnẽ:
Deus Filiũ suũ mittens in similitudinẽ car-
nis peccati, & de peccato dãnauit peccatũ
4 in carne, ♦vt iustificatio legis impleretur in

\\ viuens G. 8.
\\ lege Amb. G. 8.
- l MS. G.
\\ liberata l MS. G.
. l MS. G. 8.
\\ mortui G. 5. uerũ textus cõformis est MS. R. Amb. & G. 9.
Exod. 20. 17.
Deut. 5. 21.
1. Ti. 1. 8.
* bonum MS.
* malum MS.
* autem MS G. 9.
\\ Deo G.
* sed secundum spiritum G at textus noster Amb. consonat & 8.

nobis, qui non secundum carnem ambula-
mus, sed secundum spiritum. † Qui enim 5
secundum carnem sunt, quæ carnis sunt,
sapiunt. qui vero secundum spiritũ sunt,
quæ sunt spiritus, sentiunt. † Nam prudẽtia 6
carnis, mors est: prudentia autem spiritus,
vita, & pax. † quoniam sapientia carnis, \\ 7
inimica' est Deo': legi enim Dei non \\ est
subiecta', nec enim potest. † Qui autem in 8
carne sunt, Deo placere non possunt. † Vos 9
autem in carne non estis, sed in spiritu; si
tamẽ Spiritus Dei habitat in vobis. Siquis
autem Spiritum Christi non habet: hic nõ
est eius. † Si autẽ Christus in uobis est: cor- 10
pus quidem mortuum est propter pecca-
tum, spiritus uero \\ viuit' propter \\ iustifica-
tionem'. † Quòd si Spiritus eius, qui suscita 11
uit Iesum a mortuis, habitat in uobis: qui
suscitauit Iesum Christum a mortuis, ui-
uificabit, & mortalia corpora uestra, pro-
pter inhabitantem Spiritum eius in uobis.
† Ergo fratres, debitores sumus: non carni, 12
vt secundum carnem uiuamus. † Si enim 13
secundum carnem uixeritis, moriemini. si
autem spiritu, facta carnis mortificaueri-
tis, viuetis. † Quicunque enim spiritu Dei 14
aguntur, ij sunt filij Dei. † ‖ Non enim acce- 15
pistis spiritum seruitutis iterum in timo-
re, ‖ sed accepistis spiritum adoptionis filio
rum, in quo clamamus: Abba, (Pater) † Ipse 16
enim' Spiritus, testimonium reddit spiri-
tui nostro quod sumus filij Dei. † Si autem 17
filij: & hæredes; hæredes quidem Dei, cohę
redes autem Christi: si tamẽ compatimur,
vt & conglorificemur. † Existimo enim 18
quod non sunt condignæ passiones huius
temporis, ad futuram gloriam, quæ reue-
labitur in nobis. † Nam expectatio creatu- 19
ræ, reuelationem filiorum Dei expectat.
† Vanitati enim creatura subiecta est, non 20
volens, sed propter eum, qui subiecit eam'
\\ in spe:' † quia & ipsa creatura liberabitur 21
a seruitute corruptionis, in libertatem glo
riæ filiorum Dei. † Scimus enim quod om- 22
nis creatura ingemiscit, & parturit usque
adhuc. † Non solum autem illa, sed & nos 23
ipsi primitias spiritus habentes, & ipsi in-
tra nos gemimus, adoptionem filiorũ Dei'
expectantes, redemptionem corporis no-
stri. † Spe enim salui facti sumus. Spes autẽ 24
quæ videtur, non est spes: nam quod uidet
quis; quid sperat? † Si autem quod non ui- 25
demus, speramus: per patientiam expecta-
mus. † Similiter autem, & Spiritus adiuuat 26
infirmitatem nostram. nam quid oremus
sicut oportet nescimus: sed ipse Spiritus
postulat pro nobis gemitibus inenarrabi-
libus. † Qui autem scrutatur corda, scit 27
quid desideret Spiritus: quia secundum
Deum postulat pro sanctis. † Scimus autem 28
quoniam diligentibus Deum, omnia coo-
perantur in bonum, ijs qui secundum pro-
positum uocati sunt' sancti.' † Nam quos 29
præsciuit: & prædestinauit conformes fieri
imaginis Filij sui: ut sit ipse primogenitus
in multis fratribus. † Quos autem prædesti 30
nauit, hos & uocauit: & quos uocauit; hos
& iustificauit. quos autem iustificauit: illos
& \\ glorificauit.' † Quid ergo dicemus ad 31
hæc? si Deus pro nobis, quis contra nos?
† Qui etiam proprio filio * non pepercit, sed 32
pro nobis omnibus tradidit illũ: quomodo

\\ inimicitia est in Deum 1 MS. S.
\\ subijcitur 3 MS G.S.
\\ vita 1 MS Amb. G S.
\\ iustitia 1 MS. G.S.
2. Ti. 1. 7
Gal. 4. 5.
– 5 MS. Amb. G.S.
– 5 MS. G.
\\ in spem MS.
– 5 MS. Amb. G.S.
– G. S.
\\ magnificauit 19 MS Amb.
* suo MS. 9.

non etiam cum illo omnia nobis \\ dona-
33 uit? ' † \\ Quis accusabit aduersus electos
34 Dei? Deus qui iustificat. † Quis est qui con-
demnet? Christus Iesus, qui mortuus est,
imo qui, & resurrexit, qui * est ad dexterã
35 Dei, qui etiam interpellat pro nobis. † Quis
ergo' nos separabit a charitate Christi? tri
bulatio? an angustia? an fames? an nuditas?
an periculum? an persecutio? an gladius?
36 († sicut scriptum est: ‖ Quia propter te mor-
tificamur tota die: æstimati sumus sicut
37 oues occisionis.) † Sed in his omnibus supe
38 ramus \\ propter' eum qui dilexit nos. † Cer-
tus sum enim quia neque mors, neque ui-
ta, neque angeli, neque principatus, neque
virtutes, neque instantia, neque futura,
39 neque fortitudo,' † neque altitudo, neque
profundum, neque creatura alia poterit
nos separare a charitate Dei, quæ est in
Christo Iesu Domino nostro.

CAP. IX.

1 VEritatem dico in Christo, * non mẽ-
tior, testimonium mihi perhibente
conscientia mea in Spiritu sancto,
2 quoniam tristitia mihi magna est, & con-
3 tinuus dolor cordi meo. † ‖ Optabam enim
ego ipse anáthema esse a Christo pro fra-
tribus meis, qui sunt cognati mei secundũ
4 carnem, † qui sunt Israelitæ, quorum ado-
ptio est filiorum, & gloria, & \\ testamentũ,'
& legislatio, & obsequium, & promissa,
5 † quorum patres, & ex quibus est Christus
secundũ carnem, qui est super omnia Deus
6 benedictus in secula. Amen. † Non autem
quòd exciderit uerbum Dei Nõ enim om-
7 nes, qui ex Israel, ij sunt Israelitæ: † neque \\
qui' semen sunt Abrahæ, omnes filij: ‖ sed
8 in Isaac uocabitur tibi semen: † id est, non
qui filij carnis; hi filij Dei: sed qui ‖ filij sunt
9 promissionis, æstimantur in semine. † Pro-
missionis enim verbum hoc est, ‖ Secũdum
10 hoc tempus ueniã: & erit Saræ filius. † Non
solum autem' \\ illa: ' \\ sed ' & Rebecca ex
vno \\ concubitu' habens, Isaac \\ patris no-
11 stri.' † Cum enim nondum nati fuissent,
aut aliquid boni egissent, aut mali (vt se-
cundum electionem propositum Dei ma-
12 neret,) † non ex operibus, sed ex uocante
dictum est ei: ‖ Quia maior seruiet mino-
13 ri, † sicut scriptum est: ‖ Iacob dilexi, Esau
14 autem odio habui. † Quid ergo dicemus?
15 nunquid iniquitas apud Deũ? Absit. † Moy-
si enim dicit, ‖ Miserebor cuius misereor:
& misericordiam præstabo \\ cui \\ misere-
16 bor'. † Igitur non uolentis, neque curren-
17 tis, sed miserentis est Dei. † Dicit enim scri
ptura Pharaoni: ‖ Quia in hoc ipsum exci-
taui te, ut ostendam in te uirtutem meã:
& ut annuncietur nomen meum in uni-
18 uersa terra. † Ergo cuius vult miseretur: &
19 quem vult indurat. † \\ Dicis' itaque mihi:
Quid adhuc queritur: uoluntati enim eius
20 quis resistit? † O homo, tu quis es qui respõ
deas Deo ‖ Nunquid dicit figmentũ ei, qui
21 se finxit: Quid me fecisti sic? † An non ha-
bet potestatem figulus luti, ex eadẽ massa
facere aliud quidem uas in honorẽ, aliud
22 uero in contumeliam? † Quod si Deus uo-
lens ostendere iram, & notam facere potẽ
tiam suam, sustinuit in multa patientia va
23 sa iræ \\ apta' in interitum, † ut ostenderet di
uitias gloriæ suæ in uasa misericordię, quæ

\\ donabit G S.
* & 1 MS. Amb. G. S.
– 3 MS. Amb. G.S.
Psal. 43. 23
\\ per Aug. G.S.
– 1 MS. Amb. G.S.
* Iesu MS. Amb.
Act. 9. 2.
1. Co. 15. 9
\\ testamenta 3 MS. Amb. G.S.
\\ quia 15 MS R. Amb. G.S.
Ge. 21. 12
Gal. 4. 28
Ge. 18. 10
– 2 MS. G.
\\ illi 4 MS.
\\ hic S.
Ge. 25. 2.
\\ concubitum G. S.
\\ patre nostro 5 MS. G. S.
Ge. 25. 2
Mal. 1. 2. 3.
Exo. 33 19.
\\ cuius MS.
\\ misereor G.
Exo. 9. 16
\\ Dicer. R. G.S.
Isa. 45. 9
Iere 18. 6
Sap. 15. 7
\\ aptata M. S. R. Amb. G. S.

præ-

præparauit in gloriam. ♦Quos & uocauit 24
nos : non solum ex Iudæis , sed etiam ex
Gentibus,♦sicut in Osee dicit, ‖Vocabo nõ 25
plebem meam,plebem meam:- & non di-
lectam,dilectam : ' & non misericordiam
consecutam, misericordiam consecutam .
♦ ‖ Et erit : in loco ubi dictum est eis , Non 26
plebs mea uos : ibi uocabuntur filij Dei ui-
ui.♦Isaias autem clamat pro Israël: ‖Si fue 27
rit numerus filiorum Israël tanquam are-
na maris,reliquiæ saluæ fient.' ♦Verbum' 28
enim consummans,& abbreuians in æqui-
tate: quia uerbum breuiatum faciet Domi
nus super terram.♦& sicut prædixit Isaias: 29
‖ Nisi Dominus sabaoth reliquisset nobis
semen:sicut Sodoma facti essemus,& sicut
Gomorrha similes fuissemus. ♦ Quid ergo 30
dicemus? Quòd gentes quæ non sectaban-
tur iustitiam , apprehenderunt iustitiam,
iustitiam autem quæ ex fide est. ♦Israël ve 31
ro\\sectando'legem iustitiæ,in legem iusti
tiæ non peruenit. ♦Quare? Quia non ex fi- 32
de,sed quasi ex operibus.offenderũt enim
in lapidem offensionis. ♦sicut scriptũ est:‖ 33
Ecce pono in Sion lapidem offensionis , &
petram scandali : & omnis qui credit in
eum , non confundetur .

C A P. X.

FRatres, uoluntas quidem cordis mei , 1
& obsecratio ad Deum , fit pro illis in
salutem ♦ Testimonium enim perhi- 2
beo illis quod æmulationem Dei habent ,
sed non secundum scientiam . ♦Ignorãtes 3
enim iustitiam Dei,& suam quærentes sta
tuere,iustitiæ Dei non sunt subiecti.♦Finis 4
enim legis,Christus:ad iustitiam omni cre
denti. ♦ Moyses enim scripsit, quoniam iu 5
stitiam, quæ ex lege est‖qui fecerit homo,
uiuet in ea . ♦ Quæ autem ex fide est iusti- 6
tia,sic dicit,‖Ne dixeris in corde tuo , quis
ascendet in cœlum?id est, Christum dedu-
cere. ♦ Aut quis descendet in abyssum?hoc 7
est , Christum a mortuis reuocare . ♦ Sed 8
quid dicit-scriptura?'‖Prope est uerbum in
ore tuo,& in corde tuo.hoc est uerbũ fidei
quod prædicamus. ♦ Quia si confitearis in 9
ore tuo Dominum Iesum', & in corde tuo
credideris quod Deus illum\\ suscitauit,' a
mortuis:saluus eris. ♦Corde enim creditur 10
ad iustitiam: ore autem confessio fit ad sa-
lutem.♦Dicit enim scriptura : ‖ Omnis qui 11
credit in illum , non confundetur . ♦ Non 12
enim est distinctio Iudæi , & Græci : nam
idem Dominus omnium, diues in omnes,
qui inuocant illum. ♦‖Omnis enim\\quicũ 13
que' inuocauerit nomen Domini , saluus
erit.♦Quomodo ergo inuocabunt in quem 14
non crediderunt?Aut quomodo credent ei
quem non audierunt? Quomodo autem
audient sine prædicante? ♦Quomodo uero 15
prædicabunt nisi mittantur? sicut scriptũ
est. ‖ Quàm speciosi pedes euangelizantiũ
pacem,euangelizantium bona ! ♦ Sed non 16
omnes\\ obediunt'Euangelio. Isaias enim
dicit , ‖ Domine , quis credidit auditui no-
stro?♦Ergo fides,ex auditu : auditus autem 17
per verbum Christi. ♦ Sed dico , Nunquid 18
non audierunt?Et quidem‖in omnem ter-
ram exiuit sonus eorum : & in fines orbis
terræ uerba eorum . ♦ Sed dico , Nunquid 19
Israël nõ cognouit? Primus Moyses dicit, ‖
Ego ad æmulationem uos adducam in nõ

Osee 2. 23. — 1. *Pet.* 2. 10. — - 8 MS. — *Osee* 1.16 — *Isai.* 10. 22. — *Osee* 1.10 — *λόγοι. — *Isai.* 1.9. — \\ *sectan* 6 MS. G. S. — *Isai.* 8 14 28.16. — 1. *Pe.* 2.7 — *Leu.* 18.5 — *Ezec.* 20. 11. — *Deut.* 30. 12. — -3 MS. G. S. — *Deut.* 30. 14. — \\ *excitauit* 4 MS. — *Isai.* 28. 16. — *Ioel* 2.22 — *Act.* 2. 21 — \\ *qui* 1 MS. G. S. — *Isai.* 52.7 — *Nah.* 1.15 — \\ *obedierunt* 1 MS. G. S. — *Isai.* 53.1 — *Io.* 12. 38 — *Ps.* 18. 5. — *Deut.* 32. 21.

gentem : in gentem insipientem , in iram
20 uos mittam.♦Isaias autem audet,& dicit,‖
Inuentus sum a non quærentibus me : pa-
lam apparui ijs,qui me non interrogabãt.
21 ♦Ad Israël autem dicit, ‖ Tota die expandi
manus meas ad populum nõ credentem ,
& contradicentem - mihi.'

C A P. XI.

1 DIco ergo:Nunquid Deus repulit po-
pulum suum?Absit.Nã & ego Israë-
lita sum,ex semine Abraham,de tri
2 bu Beniamin. ♦Non repulit Deus plebem
suam quam præsciuit . An nescitis in Elia
quid dicit scriptura : quemadmodum in-
terpellat Deum aduersum Israël? ♦‖Domi-
3 ne,prophetas tuos occiderunt, altaria tua
suffoderunt ; & ego relictus sum solus , &
4 quærunt animam meam. ♦ Sed quid dicit
illi diuinum responsum?‖Reliqui mihi se-
ptem millia uirorum , qui nõ curuauerũt
5 genua-*Baal.'♦Sic ergo & in hoc tempore
reliquiæ secundum electionem gratiæ-sal
6 uæ'factæ sunt. ♦Si autem gratia : iam non
ex operibus . alioquin gratia iam non est
7 gratia. ♦Quid ergo?quod quærebat Israël ,
hoc non est consecutus: electio autẽ conse
8 cuta est : cæteri uero excæcati sunt. ♦ sicut
scriptum est:‖Dedit illis Deus spiritũ com-
punctionis:oculos, ut nõ uideant:& aures,
vt non audiant , usque in hodiernum diẽ .
9 ♦Et Dauid dicit:‖Fiat mensa eorum*in la-
queum, & in captionem, & in scandalum,
10 & in retributionẽ illis. ♦Obscurentur oculi
eorum ne uideant:& dorsum eorum sem-
11 per incurua.♦Dico ergo,Nunquid-sic'offen
derunt,ut caderent?Absit. Sed illorum de-
licto,salus est Gentibus,ut illos æmulẽtur.
12 ♦ Quòd si delictum illorum diuitiæ sunt
mundi , & diminutio eorum diuitiæ Gen-
13 tium:quanto magis plenitudo eorum?♦Vo
bis enim dico Gentibus.\\ quandiu'quidem
ego sum Gentium Apostolus, ministerium
14 meum\\ honorificabo,'♦siquomodo ad æ-
mulandum prouocem carnem meam , &
15 saluos faciã aliquos ex illis.♦Si enim amis
sio eorum , reconciliatio est mundi : quæ
16 assumptio,nisi uita ex mortuis? ♦ Quòd si
delibatio sancta est,& massa:&si radix san
17 cta,& rami.♦Quòd si aliqui ex ramis fracti
sunt, tu autem cum oleaster esses, insertus
es in illis , & socius radicis , & pinguedinis
18 oliuæ factus es. ♦noli gloriari aduersus ra-
mos Quòd si gloriaris:nõ tu radicem por-
19 tas,sed radix te.\\Dicis'ergo:Fracti sunt ra-
20 mi,ut ego inserar. ♦Bene:propter incredu-
litatem fracti sunt,tu autem fide stas:noli
21 altum sapere,sed time. ♦ Si enim Deus na-
turalibus ramis non pepercit: ne forte nec
22 tibi parcat ♦Vide ergo bonitatem,& seue-
ritatem Dei:in eos quidem, qui ceciderũt,
seueritatem:in te autem bonitatem Dei,si
permãseris in bonitate, alioquin & tu ex-
23 cideris.♦Sed & illi, si non permanserint in
incredulitate,inserentur . potens est enim
24 Deus iterum inserere illos. ♦ Nam si tu ex
naturali excisus es oleastro , & contra na-
turam insertus es in bonam oliuam : quã-
to magis ij, qui secundum naturam , inse-
25 rentur suæ oliuæ? ♦Nolo enim uos ignora
re fratres mysterium hoc,(ut non sitis uo-
bisipsis sapientes)quia cæcitas ex parte cõ-
tigit in Israël , donec plenitudo Gentium
intra-

Isai. 65.1 — *Isa.* 65.2 — -6 MS. R. *Amb.* G. S. — 3. *Reg.* 19. 10. — 3. *Reg.* 19 18. — - MS. 9. — * *ante* MS. 9. — -2 MS. G. S. — *Isai.* 6. 9. — *Mat.* 13. 14. — *Iob.* 12. 40. — *Act.* 28. 26. — *Ps.* 68.23 — * *Coram ipsis* MS. S. — - G. S. — \\ *ad quantum* G. — \\ *honorifico* 1 MS. G. S. — \\ *Dices* 2 MS. G. S.

intraret : & sic omnis Israel saluus fie-
Isai.59. sicut scriptum est:‖Veniet ex Sion,qui eri-
20. piat, & auertat impietatem a Iacob. ♦ Et 27
hoc illis a me testamentum:cum abstulero
peccata eorum. ♦ Secundum Euangelium 28
quidem,inimici propter uos:secundū ele-
ctionem autem,charissimi propter patres.
♦ Sine pœnitentia enim sunt dona,& uoca 29
tio Dei ♦Sicut enim aliquando & uos non 30
credidistis Deo, nunc autem misericordiā
consecuti estis propter incredulitatem il-
lorum.♦ita & isti nunc non crediderunt in 31
uestram misericordiam : ut & ipsi miseri-
cordiam consequantur. ♦ Conclusit enim 32
\\ omnes Deus\\ omnia' in incredulitatem,ut omniū
Aug. G S. misereatur. ♦ O altitudo diuitiarum, * sa- 33
* & G.8. pientiæ,& scientiæ Dei: quàm incompre-
Sup.9.13 hensibilia sunt iudicia eius,& inuestigabi-
Isai.40 les uiæ eius!‖Quis enim cognouit sensum 34
13. Domini ! Aut quis consiliarius eius fuit !
1.Cor.2. ♦Aut quis prior dedit illi,& retribuetur ei? 35
16. ♦Quoniam ex ipso, & per ipsum,& in ipso 36
Phil.4.18 sunt omnia:ipsi gloria in secula, Amen.

\\ ratio- nale

CAP. XII.

Eph.5.17 OBsecro itaque uos fratres per mise 1
1.Thes 4. ricordiam Dei,‖ vt exhibeatis cor-
3. pora uestra hostiam uiuentē, san-
1.Co.12. ctam,Deo placentem.\\ rationabile' obse-
11. quium uestrum.♦Et nolite cōformari huic 2
Eph.4.7. seculo: sed reformamini in nouitate sen-
Amos 5. sus uestri,‖ ut probetis \\ quæ sit uoluntas
15. Dei bona, & beneplacens, & perfecta.'
Eph.4.3. ♦Dico enim, per gratiam quæ data est mi- 3
1.Pet.2. hi,omnibus qui sunt inter uos, Non plus
22.2.17. sapere,quàm oportet sapere, sed sapere ad
\\Charita sobrietatem, ‖vnicuique sicut Deus diuisit
te 4 MS.G. mensuram fidei.♦Sicut enim in uno corpo 4
Heb.13.1 re multa membra habemus,omnia autem
1.Pe.5.5. membra non eumdem actum habent:♦ita 5
\\ Tepori multi unum corpus sumus in Christo,sin-
Amb. guli autem alter alterius membra,♦Habē- 6
\\ Memo- tes autem donationes, secundum gratiam
rijs. quæ data est nobis,differentes,siue prophe
Heb.13.2 tiam secundum rationem fidei,♦siue mini 7
1.Pe.4.9. sterium in ministrando,♦siue qui docet in
Mat.5. doctrina:♦qui exhortatur in exhortando, 8
44. qui tribuit in simplicitate,qui præest in so
1.Cor.3. licitudine,qui miseretur in hilaritate. ♦Di 9
13. lectio sine simulatione.‖Odientes malum:
Prou.3.7 adhærentes bono.♦‖\\Charitatem' fraterni 10
Isai.5.21 tatis inuicem diligētes. ‖ Honore inuicem
Prou.20. præuenientes. ♦ ‖ Solicitudine non pigri. 11
22. Spiritu feruentes:\\ Domino ' seruientes.
1.Pe 3.9 ♦Spe gaudentes.In tribulatione patientes. 12
2.Co.8.21 Orationi instātes.♦\\Necessitatibus' sancto- 13
G. 8. rum communicantes. ‖Hospitalitatem se-
Heb. 12. ctantes. ♦‖Benedicite persequentibus uos: 14
14. benedicite,& nolite maledicere.♦Gaudere 15
Eccl. 28 cum gaudentibus,flere cum flentibus. Id- 16
1. ipsum inuicem sentientes.‖Non alta sapiē
Mat.5. tes, sed humilibus consentientes ‖ Nolite
39. esse prudentes apud uosmetipsos. ♦‖ Nulli 17
Deut.32. malum pro malo reddentes. ‖prouidentes
35. bona non tantum coram Deo, sed etiam'
Heb. 10. coram omnibus hominibus. ♦ ‖ Si fieri po- 18
30. test,quod ex uobis est,cum omnibus homi
\\ vindi- nibus pacem habentes. ♦ ‖ Non uosmetip- 19
cta 1 MS sos defendentes charissimi,sed date locum
R. G. iræ. scriptū est enim.‖Mihi' \\vindictam:' *
*& MS.7. ego retribuam,dicit Dominus. ♦Sed‖si esu- 20
Pro.25. rierit inimicus tuus, ciba illum:si sitit, po-
21. tū da illi:hoc enim faciens, carbones ignis

21 congeres super caput eius. ♦ Noli uinci a
malo : sed uince in bono malum.

CAP. XIII.

1 OMni‖anima potestatibus sublimio Sap. 6.4.
ribus subdita sit . Non est enim po- Tit.3.1.
testas nisi a Deo quæ autem sunt, a 1.Pe.2.13
2 Deo\\ordinata'sunt.♦Itaque qui resistit po \\ordina-
testati,Dei ordinationi resistit. Qui autem te 2 MS.
resistunt,ipsi sibi damnationem acquirūt. G.8.
3 ♦nam principes non sunt timori boni ope
ris, sed mali . Vis autem non timere pote-
statem? Bonum fac:& habebis laudem ex \\ necessi-
4 illa.♦Dei enim minister est tibi in bonum. tate MS.
Si autem malum feceris : time. non enim Mat. 22.
sine causa gladium portat. Dei enim mini 21.
ster est:uindex in iram,ei qui malum agit. Exo. 20.
5 ♦Ideo\\necessitate'subditi estote : non solū 14.
propter iram.sed etiam propter conscien- Deu.5.18
6 tiam. ♦ Ideo enim & tributa præstatis.mi- Mat. 19.
nistri enim Dei sunt, in hoc ipsum seruien 18.
7 tes.♦‖Reddite ergo omnibus debita:cui tri Leu.19.
butum,tributum:cui uectigal,uectigal:cui 18.
timorem,timorem:cui honorem,honoré. Mat.22.
8 ♦Nemini quicquam debeatis:nisi, ut inui- 39.
cem diligatis.qui enim diligit proximum, Mar. 12.
9 legem impleuit. ♦Nam, ‖Non adulterabis, 31.
Non occides , Non furaberis , Non falsum Gal.5.14
testimonium dices , Non concupisces, & si Iac. 2.8.
quod est aliud mandatum : in hoc uerbo \\ proxi-
instauratur, ‖ Diliges proximum tuū sicut mo 1 MS.
10 teipsum.♦Dilectio\\proximi,' malum non G. 9. 8.
operatur.Plenitudo ergo legis est dilectio. Luc.21.
11 ♦Et hoc scientes tempus,quia hora est iam 34.
nos de somno surgere.Nunc enim propior Gal.5.16
est nostra salus , quàm cum credidimus . 1.Pet.2.
12 ♦ Nox præcessit, dies autem appropinqua- 11.
uit.Abijciamus ergo opera tenebrarum,& \\ induite
13 induamur arma lucis. ♦ Sicut in die hone- 4 MS.
ste ambulemus: ‖ non in comessationibus, Amb. 8
& ebrietatibus,non in cubilibus, & impu- G. uero
dicitijs, non in contentione,& æmulatio- utrouis
14 ne:♦sed‖induimini'Dominum Iesum Chri modo trā/
stū,& carnis curā ne feceritis in desiderijs. ferri pos-

CAP. XIIII.

sunt.

1 INfirmum autem in fide assumite : non
2 in disceptationibus cogitationū. ♦Alius
enim credit se manducare omnia : qui \\mandu-
3 autem infirmus est, olus \\ manducet. ' ♦Is cet 1 MS.
qui manducat, non manducantē non sper G.8.
nat,& qui non manducat ; manducantem
non iudicet . Deus enim illum assumpsit .
4 ♦‖Tu quis es, qui iudicas alienum seruum? Iac.4.12.
Domino suo stat, aut cadit . stabit autem:
5 potens est enim Deus statuere illum . ♦ Nā
alius iudicat diem inter diem:alius autem
iudicat omnem diem. vnusquisque in suo * Et, qui
6 sensu abundet. ♦ Qui sapit diem, Domino non sapit
sapit:*Et qui manducat, Domino mandu- diem.Do-
cat:gratias enim agit Deo.Et qui non man mino non
ducat, Domino non manducat , & gratias sapit G.S.
7 agit Deo.♦Nemo enim nostrum sibi uiuit: * & 10.
8 & nemo sibi moritur . ♦ Siue enim uiui- MS. Amb.
mus,siue morimur,Domino morimur. Si- G. 8.
ue ergo uiuimus ; siue morimur, Domini \\ reuixit
9 sumus . ♦ In hoc enim Christus * mortuus 6 MS.
est,& \\ resurrexit ': ut & mortuorum , & 1. Cor. 5.
10 uiuorum dominetur . ♦ Tu autem quid 10.
iudicas fratrem tuum ? aut tu quare sper- Isai.45.
nis fratrem tuum ? ‖Omnes enim stabi- 23.
11 mus ante tribunal Christi . ♦ scriptum est Phil.2.10
enim, ‖ Viuo ego,dicit Dominus, quoniam \\flectet 5
mihi\\ flectetur ' omne genu:& omnis lin MS.G.8.

gua confitebitur Deo. † Itaque unusquis- 12
que nostrum pro se rationem reddet Deo.
† Non ergo amplius inuicem iudicemus, 13
sed hoc iudicate magis, ne ponatis offendi
culum fratri, uel scandalum. † Scio & con 14
fido in Domino Iesu, quia nihil commune
per ‟ ipsum': nisi ei qui existimat, quid
commune esse, illi commune est. † Si 15
enim propter cibum frater tuus contrista-
tur: iam non secundum charitatem am-
bulas. ‖ Noli cibo tuo illum perdere pro
quo Christus mortuus est. † Non ergo 16
blasphemetur bonum ‟ nostrum'. † Non 17
est enim regnum Dei esca, & potus: sed
iustitia, & pax, & gaudium in Spiritu san-
cto. † qui enim in hoc seruit Christo, placet 18
Deo, & probatus est hominibus. † Itaque 19
quæ pacis sunt, sectemur: & quæ ædifica-
tionis sunt, inuicem - custodiamus'. † Noli 20
propter escam destruere opus Dei. ‖ om-
nia quidem sunt munda: sed malum est
homini, qui per offendiculum manducat.
† ‖ Bonum est non manducare carnem, & 21
non bibere uinum, neque in quo frater
tuus ‟ offenditur', aut scandalizatur, aut
infirmatur. † Tu fidem habes? penes te- 22
metipsum habe coram Deo: Beatus qui
nō iudicat semetipsum in eo quod probat.
† Qui autem discernit, si manducauerit, 23
damnatus est: quia non ex fide. Omne au-
tem quod non est ex fide, peccatum est.

CAP. XV.

DEbemus autem nos firmiores, im- 1
becillitates infirmorum sustinere,
& non nobis placere. † Vnusquisque 2
‟ vestrum' proximo suo placeat in bonum,
ad ædificationem. † Etenim Christus non 3
sibi placuit, sed sicut scriptum est, ‖ Impro-
peria improperantium tibi, ceciderunt su-
per me. † Quæcunque enim ‟ scripta' sunt, 4
ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per
patientiam, & consolationem scripturarū,
spem habeamus. † Deus autem patientiæ, 5
& solatij ‖ det uobis idipsum sapere in alte
rutrum secundum Iesum Christum: † ut 6
unanimes, uno ore honorificetis Deum, &
patrem Domini nostri Iesu Christi. † Pro- 7
pter quod suscipite inuicem: sicut & Chri-
stus suscepit uos in honorem Dei. † Dico 8
enim Christū Iesum ministrum fuisse cir-
cuncisionis propter ueritatem Dei, ad con-
firmandas promissiones patrum: † Gentes 9
autem super misericordia honorare Deū,
sicut scriptum est: ‖ Propterea confitebor ti
bi in Gentibus Domine, & nomini tuo can
tabo. † Et iterum dicit, Lætamini Gentes 10
cum plebe eius. † Et iterum, ‖ Laudate om- 11
nes gentes Dominum: & magnificate eum
omnes populi. † Et rursus Isaias ait, ‖ Erit 12
radix Iesse, & qui exurget regere Gentes,
in ‟ eum' Gentes sperabunt. † Deus autem 13
spei repleat uos omni gaudio, & pace in
credendo, ut abundetis in spe, ‟ & 'virtute
Spiritus sancti. † Certus sum autem fra- 14
tres mei, & ego ipse de uobis, quoniam &
ipsi pleni estis dilectione, repleti omni scié
tia, ita ut possitis alterutrum monere. † Au 15
dacius autem scripsi uobis fratres ex parte
tanquam in memoriam uos reducēs: pro-
pter gratiam quæ data est mihi a Deo, † ut 16
sim minister Christi Iesu in Gentibus: san-
ctificans Euangelium Dei, ut fiat oblatio

‟ seipsum G. s. — 2.Co.2.12 — ‟ vestrū 1 MS. R. G. — - 6 MS. G. s. — Tit.1.15. — 1.Co.8.13 — ‟ offendit 4 MS. Amb. G. — ‟ nostrum 4 MS. G. q. s. — Ps.68.10 — ‟ antescripta G s. — 2.Co.1.10 — Ps.17.50 — 2.Reg.22.50. — Ps.116.1 — Isa.11.10. — ‟ eo 3 MS. G. — ‟ n 1 MS. G. s.

Gentium accepta - & 'sanctificata in Spi-
17 ritu sancto. † Habeo igitur gloriam in
18 Christo Iesu * ad Deum. † Non enim au-
deo aliquid loqui eorum quæ per me non
‟ efficit' Christus in obedientiam Gentiū,
19 verbo & factis, † in uirtute signorum, &
prodigiorum, in uirtute Spiritus sancti:
ita ut ab Ierusalem per circuitum usque
ad Illyricum repleuerim Euangelium
20 Christi. † Sic autem ‟ prædicaui' Euan-
gelium hoc, non ubi nominatus est
Christus, ne super alienum fundamen-
21 tum ædificarem: † sed sicut scriptum est, ‖
Quibus non est annunciatum de eo, ui-
debunt, & qui non audierunt, intelli-
22 gent. † Propter quod & impediebar plu-
23 rimum uenire ad uos * † Nunc uero ulte-
rius locum non habens in his regionibus,
cupiditatem autem habens ueniendi ad
uos ex multis iam - præcedentibus' annis:
24 † * cum in Hispaniam proficisci cœpero, *
spero quod præteriens ‟ uideam' uos, &
25 a uobis deducar illuc: † si uobis primum
ex parte fruitus fuero. Nunc igitur ‟ pro-
ficiscar' - in 'Ierusalem ministrare sanctis.
26 † Probauerunt enim Macedonia, & Acha-
ia collationem aliquam facere in paupe-
res sanctorum, qui sunt in Ierusalem.
27 † Placuit enim eis: & debitores sunt eo-
rum. ‖ Nam si spiritualium eorum parti-
cipes ‟ facti sunt gentiles': debent & in car-
28 nalibus ministrare illis. † Hoc igitur cum
consummauero, & assignauero eis fru-
ctum hunc: per uos proficiscar in Hispa-
29 niam. † Scio autem quoniam ueniens ad
uos, in abundantia benedictionis * Chri-
30 sti ueniam. † Obsecro ergo uos fratres
per Dominum nostrum Iesum Chri-
stum, & per charitatem - sancti' Spiritus,
vt adiuuetis me in orationibus - pro me' ad
31 Deum, † ut liberer ab infidelibus qui sunt
in Iudæa, & obsequij mei oblatio * acce-
32 pta fiat - in Ierusalem' sanctis, † ut ueniam
ad uos in gaudio per uoluntatem Dei, ‟ vt'
33 ‟ refrigerer' uobiscum. † Deus autem pacis
sit cum omnibus uobis. Amen.

CAP. XVI.

1 COmmendo autem uobis Phœben
sororem nostram, quæ est in mini-
sterio ecclesiæ quæ est in Cenchris:
2 † vt eam suscipiatis in Domino digne san-
ctis: & assistatis ei in quocunque negotio
vestri indiguerit. etenim ipsa quoque asti-
3 tit multis, & mihi ipsi. † Salutate ‖ Priscam
& Aquilam adiutores meos in Christo Ie-
4 su, † (qui pro anima mea suas ceruices sup-
posuerunt: quibus non solus ego gratias
5 ago, sed & cunctæ ecclesiæ Gentium) † &
domesticam ecclesiam eorum. Saluta-
te Epænetum dilectum mihi: qui est pri-
6 mitiuus ‟ Asiæ' in Christo. * † Salutate
Mariam, quæ multum laborauit in ‟ no-
7 bis'. † Salutate Andronicum, & ‟ Iuliam'
cognatos, & concaptiuos meos: qui sunt
nobiles in Apostolis, qui & ante me fue-
8 runt in Christo. † Salutate Ampliatum
9 dilectissimum mihi in Domino. † Saluta-
te Vrbanum adiutorem nostrum in Chri-
sto Iesu, & Stachyn dilectum meum.
10 † Salutate Apellen probum in Christo.
Salutate eos, qui sunt ex Aristoboli. *
11 † Salutate Herodionem cognatum meum.

- 5 MS. G. — * in ijs, quæ G. — ‟ effecit 1 MS. G. s. — ‟ annitens prædicare G. s. — Isa.52.15. — * & prohibitus sum usque adhuc G. — - G. s. — * sed 2 MS. — * veniam ad uos, nam G. — ‟ videbo 2 MS. Amb. G. s. — ‟ proficiscor 1 MS. G. s. — - MS. — 1.Co.9.11 — ‟ facta sunt gentes 1 MS. Amb. G s. — * euangelij G. s. — - 1 MS. G. s. — - MS. q. — * in Ierosolymam 14 MS. G. — 14 MS. G. — ‟ & 9 MS. Amb. G. s. — ‟ requiescam 1 MS. G. s. — Act.18.2 26. — * Iesu MS. 7. — ‟ vobis MS. Amb. G. q. s. — ‟ Iuniam 1 MS. R. G. s. — * domo MS. s. at textus consentit G.

Salutate

Salutate eos, qui sunt ex Narcissi domo, qui
sunt in Domino. ♦ Salutate Tryphænam, 12
& Tryphosam: quæ laborant in Domino.
Salutate Persidem charissimam, quæ mul-
tũ laborauit in Domino. ♦Salutate Rufum 13
electum in Domino, & matrem eius, &
meam. ♦Salutate Asyncritum, Phlegontẽ, 14
Hermam, Patrobam, Hermen; & qui cum
eis sunt, fratres. ♦ Salutate Philologum, & 15
Iuliam, Nereum, & sororem eius, & \\Olym (margin: Olympã .s.)
piadem': & omnes, qui cum eis sunt, san-
ctos. Salutate inuicem in osculo sancto.
♦Salutant uos omnes Ecclesiæ Christi. ♦Ro 16
go autem vos fratres, vt obseruetis eos, qui 17
dissensiones, & offendicula prĕter doctrinã
quã uos didicistis faciunt, & declinate ab
illis. ♦ Huiuscemodi enim Christo Domi- 18
no nostro non seruiunt, sed suo ventri: &
per dulces sermones, & benedictiones se-
ducunt corda innocentium. ♦ Vestra enim 19
obedientia in \ omnem locum ' diuulgata
est. Gaudeo igitur in uobis. Sed uolo uos (margin: \ omnes .s.)
sapientes esse in bono: & simplices in ma-
20 lo. ♦ Deus autem pacis \\ conterat ' Sata- (margin: \\conteret 4 MS.)
nam sub pedibus uestris velociter. Gratia
21 Domini Nostri Iesu Christi uobiscum. ♦‖Sa (margin: Amb. G.S.)
lutat uos Timotheus adiutor meus, & Lu- (margin: Act. 16.1.)
22 cius, & Iason, & Sosipater cognati mei. ♦Sa (margin: Phil. 2 19)
luto uos ego Tertius, qui scripsi epistolam,
in Domino. Salutat uos Caius hospes
23 meus, & \\ uniuersa ecclesia'. ♦ Salutat uos (margin: \\ vniuersa ecclesia 6 MS.)
Erastus arcarius ciuitatis, & Quartus,
24 frater. ♦ Gratia Domini nostri Iesu Chri-
25 sti cum omnibus uobis, Amen. ♦ ‖ Ei au- (margin: Amb. G.S.)
tem, qui potens est uos confirmare iuxta (margin: Eph. 3.20)
Euangelium meum, & prædicationem Ie-
su Christi, secundum reuelationem myste-
26 rij temporibus æternis taciti, ♦ quod nunc
patefactum est per scripturas propheta-
rum secundum præceptum æterni Dei, ad
obeditionem fidei, in cunctis Gentibus (margin: -1 MS. R. G.S.)
27 cogniti, ♦ soli sapienti Deo, per Iesum
Christum, - cui ' - honor, - & ' gloria ' in (margin: -1 MS. Amb. G.S.)
secula seculorum, Amen. (margin: -3 MS.)

EPISTOLA PAVLI
AD CORINTHIOS
PRIMA.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS vocatus 1
Apostol⁹ Iesu Chri
sti, per voluntatẽ
Dei, & Sosthenes
frater, ♦ Ecclesiæ 2
Dei quæ est Corin
thi, sanctificatis in
Christo Iesu, uoca
tis sanctis, cũ om-
nibus qui inuocãt
nomẽ Domini no
stri Iesu Christi, in omni loco ipsorum, &
nostro. ♦ Gratia uobis, & pax a Deo patre 3
nostro, & Domino Iesu Christo. ♦ Gratias 4
ago Deo meo semper pro uobis in gratia
Dei quæ data est uobis in Christo Iesu,
♦ quod in omnibus diuites facti estis in il- 5
lo, in omni uerbo, & in omni scientia. ♦(si- 6
cut testimonium Christi confirmatum est
in uobis,) ♦ ita ut nihil uobis desit in ulla 7
gratia, expectantibus reuelationem Domi
ni nostri Iesu Christi, ♦ qui & confirmabit 8
vos usque in finem sine crimine, in die ad-
uentus Domini nostri Iesu Christi. ♦‖Fide- 9 (margin: 1 Thes. 5. 24.)
lis Deus: per quem uocati estis in societatẽ
filij eius Iesu Christi Domini nostri. ♦Obse 10
cro autem uos fratres, per nomen Domini
nostri Iesu Christi, ut idipsum dicatis om-
nes, & non sint in uobis schismata: sitis au
tem perfecti \\ in eodem sensu, & in eadem (margin: \\ eadem mente, & eadẽ sententia 3 MS G.S.)
scientia'. ♦ Significatum est enim mihi de 11
vobis fratres mei, ab ijs, qui sunt Chloes,
quia contentiones sunt inter uos. ♦Hoc au 12
tem dico, quod unusquisque uestrũ dicit,
Ego quidem sum Pauli, ego autem ‖Apollo (margin: Act. 18. 24.)
13 ego uero Cephæ, ego autem Christi. ♦Diui-
sus est Christus? Nũquid Paulus crucifixus
est pro uobis? aut in nomine Pauli baptiza
14 ti estis? ♦ Gratias ago Deo *quod neminem (margin: * meo MS. S.)
vestrum baptizaui, nisi Crispum, & Caium
15 ♦ne quis dicat quod in nomine meo bapti (margin: Act. 18. 8.)
16 zati estis. ♦baptizaui aũt, & Stephanę domũ
Cęterũ nescio si quem aliũ *baptizauerim. (margin: * vestrũ o)
17 ♦Nõ enim misit me Christus baptizare, sed
euãgelizare: ‖non in sapientia uerbi, ut nõ
18 euacuetur crux Christi. ♦Verbũ enim crucis (margin: 2. Pet. 1. 16.)
pereuntibus quidem stultitia est: ijs autem
qui salui fiunt, id est nobis, ‖ Dei uirtus est. (margin: Ind. 2. 14.)
19 ♦Scriptum est enim, ‖Perdam sapientiã sa- (margin: Ro. 1. 16.)
pientium: & prudentiam prudentiũ repro (margin: Isai. 9. 14)
20 babo. ♦‖Vbi sapiens? ubi scriba? ubi conqui- (margin: Isai. 33. 18.)
sitor huius seculi? Nonne stultã fecit Deus
21 sapientiã huius mundi? ♦Nam quia in Dei
sapientia non cognouit mundus per sapiẽ
tiam Deum: placuit Deo per stultitiã præ-
22 dicationis saluos facere credentes. ♦ Quo-
niam & Iudæi signa petunt, & Græci sapiẽ
23 tiam quærunt: ♦nos autẽ prędicamus Chri
stum crucifixum, Iudæis quidem scandalũ
24 Gentibus autẽ stultitiam, ♦ipsis autẽ uoca-
tis Iudæis atq; Græcis Christũ Dei uirtutẽ
25 & Dei sapientiam: ♦ quia quod stultum est
Dei, sapientius est hominibus, & quod in-
26 firmum est Dei, fortius est hominibus. ♦Vi
dete enim uocationem uestrã fratres, quia
non multi sapientes secundum carnẽ, non
27 multi potentes, nõ multi nobiles: ♦sed quæ
stulta sunt mũdi, elegit Deus, ut confundat
sapientes: & infirma mundi elegit Deus, vt
28 confundat fortia: ♦ & ignobilia mundi, &
contemptibilia elegit Deus, & ea quæ non

sunt,

ſunt, vt ea quæ ſunt deſtrueret: ✝ut nõ glo
rietur omnis caro in conſpectu eius. ✝ Ex 30
ipſo autem uos eſtis in Chriſto Ieſu, qui fa
ctus eſt nobis ſapientia a Deo & ‖ iuſtitia,
& ſanctificatio, & redemptio: ✝ ut quem- 31
admodum ſcriptum eſt: Qui gloriatur,
in Domino glorietur.

CAP. II.

ET ego cum ueniſſem ad uos fratres, 1
veni‖non \\ in ſublimitate'ſermonis,
aut ſapientiæ, annuncians uobis teſti
monium Chriſti. ✝Non enim iudicaui me 2
ſcire aliquid inter uos niſi Ieſum Chriſtũ,
& hunc crucifixum. ✝Et‖ego in infirmitate 3
& timore, & tremore multo fui apud uos:
✝& ‖ ſermo meus, & prædicatio mea nõ in 4
perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ uerbis,
ſed in oſtenſione ſpiritus, & uirtutis: ✝ut fi 5
des veſtra non ſit in ſapientia hominũ, ſed
in uirtute Dei Sapientiam auté loquimur
inter perfectos, ✝ſapientiã uero non huius 6
ſeculi, neque principum huius ſeculi, qui
deſtruuntur: ✝ſed loquimur Dei ſapientiã 7
in myſterio, quæ abſcondita eſt, quã præde
ſtinauit Deus ante ſecula in gloriã noſtrã,
✝ quam nemo principũ huius ſeculi cogno 8
uit: ſi enim cognouiſſent, nunquam Domi
num gloriæ crucifixiſſent. ✝ Sed ſicut ſcri- 9
ptum eſt, ‖Quod oculus non uidit, nec au-
ris audiuit, nec in cor hominis aſcẽdit, quę
præparauit Deus iis, qui diligunt illũ. ✝no- 10
bis autem reuelauit Deus per ſpiritũ ſuũ.
Spiritus enim omnia ſcrutatur, etiam pro-
funda Dei ✝Quis enim hominum ſcit, quæ 11
ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis, qui in
ipſo eſt? ita & quæ Dei ſunt nemo cogno-
uit, niſi ſpiritus Dei. ✝Nos autem non ſpiri 12
tum, qui ex Deo eſt: ut ſciamus, quæ a Deo
donata ſunt nobis. ✝‖quę & loquimur non 13
in doctis humanæ ſapientiæ verbis: ſed in
doctrina Spiritus, * ſpiritualibus ſpiritua-
lia comparantes. ✝Animalis autem homo 14
non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus Dei. ſtul
titia enim eſt illi, & nõ poteſt intelligere,
\\quia'ſpiritualiter'\\examinatur'. ✝Spiritua 15
lis autem iudicat omnia: & ipſe a nemine
iudicatur. ✝ ‖ Quis enim cognouit ſen- 16
ſum \\ Domini, qui inſtruat eum'? Nos
autem ſenſum Chriſti habemus.

CAP. III.

ET ego fratres non potui uobis loqui 1
quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnali-
bus, ✝Tamquam paruulis in Chriſto, 2
lac uobis potum dedi, non eſcam: nõdum
enim poteratis. ſed nec nunc quidem pote
ſtis: adhuc enim carnales eſtis. ✝ Cũ enim 3
ſit inter uos zelus, & contentio, nonne car
nales eſtis, & ſecundum hominem ambu-
latis? ✝ Cum enim quis dicat, Ego quidem 4
ſum Pauli, alius autem, Ego Apollo, nonne
\\homines' eſtis? Quid igitur eſt Apollo?
quid uero Paulus? ✝Miniſtri eius cui credi- 5
diſtis, & unicuique ſicut Dominus dedit.
✝Ego plantaui, Apollo rigauit: ſed Deus in- 6
crementum dedit. ✝Itaque neque qui plã- 7
tat eſt aliquid, neque qui rigat: ſed qui in-
crementum dat, Deus. ✝‖Qui auté plantat, 8
& qui rigat, unum ſunt. ‖Vnuſquiſque au-
tem propriam mercedem accipiet ſecun-
dum ſuum laboré. ✝Dei enim ſumus adiu- 9
tores: Dei agricultura eſtis: Dei ædificatio
eſtis. ✝ Secundum gratiam Dei quæ data 10

Ier. 23. 5. 6. Ier. 9. 22. 23. 2. Co. 10. 17.
Sup. 1. 17
\\ per ſublimitatẽ. 2 MS. G.
Act. 18. 1
Sup. 1. 17
Iſai 64. 4
- 3 MS. S.
2. Pet. 1. 16.
* ſancti 2 MS. G.
\\ ea quæ 4 M S.
\\ quæ 2 M S.
\\ examinantur 6 MS. R.
Iſai. 40. 13.
Sap. 9. 13
Ro. 11. 34
\\ Domini? aut quis inſtruxit eũ? MS. 9.
\\ carnales 3 MS. G. 1.
Pſ. 61. 13
Gal. 6. 5.

eſt mihi, ut ſapiens architectus fundamen
tum poſui: alius auté ſuperædificat. Vnuſ-
quiſque autem uideat quomodo ſuperędi-
11 ficet. ✝Fundamentũ enim aliud nemo po-
teſt ponere, præter id quod poſitum eſt:
12 \\quod'eſt Chriſtus Ieſus. ✝ Si quis auté ſu-
perædificat ſuper fundamentum hoc, au-
rum, argentum lapides precioſos, ligna, fœ
13 num, ſtipulam, ✝vnuſcuiuſque opus mani-
feſtum erit: Dies enim Domini'declarabit,
quia in igne reuelabitur: & uniuſcuiuſque
14 opus quale ſit, ignis probabit. ✝ Si cuius
opus manſerit quod ſuperædificauit: mer-
15 cedem accipiet, ✝Si cuius opus arſerit, de-
trimentũ patietur: ipſe autem ſaluus erit:
16 ſic tamen quaſi per ignem. ✝Neſcitis, quia
templum Dei eſtis: & Spiritus Dei habitat
17 in uobis? ✝ Si quis autem templũ Dei uio
lauerit, diſperdet illum Deus. ‖ Templum
18 enim Dei ſanctum eſt: quod eſtis uos. ✝Nę-
mo ſe ſeducat: ſi quis uidetur inter uos ſa-
piens eſſe in hoc ſeculo, ſtultus fiat, ut ſit
19 ſapiens. ✝ Sapientia enim huius mundi,
ſtultitia eſt apud Deum. Scriptũ eſt enim:
‖ Comprehendam ſapientes in aſtutia eo-
20 rum. ✝ Et iterum, ‖ Dominus nouit cogi-
tationes ſapientium quoniam uanæ ſunt.
21 ✝ Nemo itaque glorietur in hominibus.
22 Omnia enim ueſtra ſunt: ✝ ſiue Paulus,
ſiue Apollo, ſiue Cephas, ſiue mundus,
ſiue uita, ſiue mors, ſiue præſentia, ſiue
23 futura. omnia enim ueſtra ſunt: ✝ uos au-
tem Chriſti: Chriſtus autem Dei.

CAP. IIII.

1 SIc nos exiſtimet homo, ut ‖ miniſtros
Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum
2 Dei. ✝Hic iam quæritur inter diſpenſa
3 tores, ut fidelis quis inueniatur. ✝Mihi au-
tem pro minimo eſt, ut a uobis iudicer, aut
ab humano die: ſed neque meipſum iudi-
4 co. ✝Nihil enim mihi conſcius ſum: ſed nõ
in hoc iuſtificatus ſum: qui autem iudicat
5 me, Dominus eſt. ✝Itaque nolite ante tem-
pus iudicare: quoaduſque ueniat Domi-
nus, qui & illuminabit abſcondita tene
brarum, & manifeſtabit conſilia cordium,
6 & tunc laus erit unicuique a Deo. ✝ Hæc
autem fratres trãsfiguraui in me, & Apol-
lo, propter uos, ut in nobis diſcatis, ne ſu-
pra quam ſcriptum eſt, unus aduerſus alte
7 rum infletur pro alio. ✝ Quis enim te di-
ſcernit? Quid autem habes quod non acce-
piſti? Si auté accepiſti, quid gloriaris quaſi
8 non acceperis? ✝Iam ſaturati eſtis, iam di-
uites facti eſtis: ſine nobis regnatis: & uti-
nam \\regnetis', ut & nos uobiſcum \\regne
9 mus'. ✝Puto enim quod Deus nos Apoſto-
los nouiſſimos oſtendit, tanquam morti
deſtinatos, quia ſpectaculum facti ſumus
10 mundo, & angelis, & hominibus ✝Nos ſtul
ti propter Chriſtum: uos autem prudentes
in Chriſto, nos infirmi: uos autem fortes,
11 uos nobiles, nos autem ignobiles. ✝ Vſque
in hanc horam, & eſurimus, & ſitimus, &
nudi ſumus, & colaphis cædimur, & inſta-
12 biles ſumus, ✝‖ & laboramus operantes ma
nibus noſtris. maledicimur: & benedici-
mus. perſecutionem patimur: & ſuſtine-
13 mus. ✝blaſphemamur: & obſecramus, tam
quam purgamenta huius mundi facti ſu-
mus, omnium peripſẽma uſque adhuc.
14 ✝ Non ut confundam uos, hæc ſcribo: ſed

\\ qui M S.
-3 MS. G. S.
Inf. 6. 19
2. Cor. 6. 16.
Iob 5. 13
Pſ. 93. 11
1. Co. 6. 4.
\\ regnaretis 9 MS.
\\ regnaremus 5 M S.
Act. 20. 34.
1. Th. 2. 9.
2. Th. 3. 8

ut filios meos charissimos moneo. ♦Nam si 15
decem millia pædagogorum habeatis in
Christo: sed non multos patres. Nam in
Christo Iesu, per euangelium ego uos ge- 16
nui. ♦ Rogo ergo uos, imitatores mei esto- 17
te.* ♦Ideo misi ad uos Timotheum, qui est
filius meus charissimus, & fidelis in Domi
no: qui uos commonefaciet uias meas, quæ
sunt in Christo Iesu, sicut ubique in omni
Ecclesia doceo. ♦ Tanquam non uenturus 18
sim ad uos, sic inflati sunt quidam. ♦Veniã 19
autem ad uos cito, si Dominus uoluerit: &
cognoscam non sermonem eorum, qui in-
flati sunt: sed uirtutem. ♦Non enim in ser- 20
mone est regnũ Dei; sed in uirtute. ♦ Quid 21
vultis? in virga ueniam ad uos: an in cha-
ritate, & spiritu mansuetudinis?

** sicut & ego Christi MS. G. 9.*

CAP. V.

Omnino auditur inter uos fornica- 1
tio, & talis fornicatio, qualis nec
inter Gentes, ‖ita ut uxorem patris
aliquis habeat. ♦Et uos inflati estis: & non 2
magis luctum habuistis, ut tollatur de me-
dio uestrum, qui hoc opus fecit. ♦‖Ego qui- 3
dem absens corpore, præsens autẽ spiritu,
iam iudicaui, ut præsens, eum qui sic*ope-
ratus est, ♦ in nomine Domini nostri Iesu 4
Christi, congregatis uobis, & meo spiritu,
cum uirtute Domini nostri Iesu,* ♦tradere 5
huiusmodi Satanæ in interitum carnis, ut
spiritus saluus sit in die Domini nostri Ie-
su Christi. ♦Non est bona gloriatio uestra. 6
‖ Nescitis quia modicum fermentum totã
massam corrumpit? ♦Expurgate*vetus fer 7
mentum, ut sitis noua cõspersio, sicut estis
azymi. Etenim Pascha nostrum*immola-
tus est Christus. ♦Itaque epulemur: non in 8
fermento ueteri, neque in fermento mali
tiæ, & nequitiæ: sed in azymis sinceritatis,
& ueritatis. ♦Scripsi uobis in epistola, Ne 9
commisceamini fornicariis. ♦ non utique 10
fornicariis huius mundi, aut auaris, aut ra
pacibus, aut idôlis seruientibus: alioquin
debueratis de hoc mundo exisse. ♦Nunc au 11
tem scripsi uobis non commisceri, si is qui
frater nominatur, est fornicator, aut aua-
rus, aut idôlis seruiens, aut maledicus, aut
ebriosus, aut rapax: cum eiusmodi nec ci-
bum sumere. ♦ Quid enim mihi de iis, qui 12
foris sunt iudicare? Nonne de iis, qui intus
sunt uos iudicatis? ♦nam eos, qui foris sunt 13
Deus iudicabit. Auferte malũ ex vobisipsis.

*Leu.18.8. 20.11. — Col.2.5. — * hoc 1 MS G. 5. — * Christi 9 MS G 5. 3 MS. Amb. G. 3 MS. G. 9. — Gal.5.9. — * igitur 4 MS. G. uerũ nec in 8. nec in 9. inuenitur. — * pro nobis G. 8.*

CAP. VI.

Audet aliquis vestrum habens nego- 1
tium aduersus alterũ, iudicari apud
iniquos, & non apud sanctos? ♦ An 2
nescitis quoniam sancti de * mundo iudi-
cabunt? Et si in uobis iudicabitur mundus:
indigni estis, qui de minimis iudicetis? ♦Ne 3
scitis quoniam angelos iudicabimus? quan
to magis secularia? ♦ Secularia igitur iudi- 4
cia si habueritis: contemptibiles qui sunt
in ecclesia, illos constituite ad iudicandũ.
♦Ad uerecundiam uestram dico. Sic nõ est 5
inter uos sapiens quisquam, qui possit iu-
dicare inter fratrem suum? ♦ Sed frater cũ 6
fratre iudicio contendit: & hoc apud infi-
deles: ♦Iam quidem omnino delictum est 7
in uobis, quod iudicia habetis inter uos. ‖
Quare non magis iniuriam accipitis? qua-
re non magis fraudẽ patimini? ♦ ‖Sed uos 8
iniuriam facitis, & fraudatis: & hoc fratri
9 bus. ♦ An nescitis quia iniqui regnum Dei
non possidebunt? Nolite errare: Neque for
nicarij, neque idôlis seruientes, neq; adul-
teri, neque molles, neque masculorũ con-
10 cubitores, ♦ neque fures, neque auari, neq;
ebriosi, neque maledici, neque rapaces re-
11 gnum Dei possidebunt. ♦ Et hæc ˇquidem'
fuistis: sed abluti estis, sed sanctificati estis,
sed iustificati estis in nomine Domini no-
12 stri Iesu Christi, & in Spiritu Dei nostri.
♦‖Omnia mihi licent, sed non omnia expe
diunt. Omnia mihi licent: sed ego sub nul-
13 lius redigar potestate. ♦Esca uentri, & uen
ter escis; Deus autem, & hunc, & ˇhas' de-
struet; corpus autem non fornicationi, sed
14 Domino: & Dominus corpori. ♦Deus uero,
& Dominum suscitauit, & nos suscitabit
15 per uirtutem suam. ♦ Nescitis quoniã cor-
pora uestra membra sunt Christi? Tollens
ergo membra Christi, faciã membra me-
16 retricis? Absit. ♦ An nescitis, quoniam qui
adhæret meretrici, unum corpus efficitur?
17 ‖Erũt enim (inquit) duo in carne una. ♦Qui
autem adhæret Domino: unus spiritus est.
18 ♦Fugite fornicationem. Omne*peccatum
quodcumque fecerit homo, extra corpus
est: qui autem fornicatur, in corpus suum
19 peccat. ♦An nescitis quoniam membra ue-
stra, templum ˇ sunt' Spiritus sancti qui in
uobis est, quem habetis a Deo, & non estis
20 uestri? ♦ ‖ Empti enim estis precio magno.
Glorificate, & portate Deum in corpore ve
stro.

** hoc MS. Amb. — Mat.5.39. Luc.6.29. Ro.12.19. 1.Th.4.6.*

*ˇ quidem' 1 MS. 8. Amb. G. 8. — Eccl.37.31. — Infr.10.22. — ˇ hanc G. — ˇ hæc G. — Gen.2.24. Mat.19.5. Mar.10.8. Eph.5.31. — * enim 1 MS. 8. — Sup.3.17. 2.Co.6.16. — ˇ est 4 MS. Amb. — Inf.7.23. 1.Pe.1.18.*

CAP. VII.

1 De quibus autem scripsistis mihi: Bo-
num est homini mulierem non tã-
2 gere. ♦ propter fornicationem autẽ
unusquisq; suam uxorem habeat, & una-
3 quæque suum uirum habeat. ♦ ‖ Vxori uir
debitum reddat: similiter autem, & uxor
4 uiro. ♦Mulier sui corporis potestatem non
habet, sed uir. Similiter autem & uir, sui
corporis potestatem nõ habet: sed mulier.
5 ♦Nolite fraudare inuicem, nisi forte ex cõ
sensu ad tempus, ut uacetis*orationi & ite
rum reuertimini in idipsum, ne tentet uos
Satanas propter incõtinentiam uestram.
6 ♦ Hoc autem dico secundum indulgentiã,
7 non secundum imperium. ♦Volo autẽ om
nes homines esse sicut meipsum: sed unus
quisque proprium donum habet ex Deo;
8 alius quidem sic, alius uero sic. ♦Dico autẽ
non nuptis, & uiduis: bonum est illis si sic
9 ˇpermaneant' sicut & ego. ♦Quod si non se
continent: nubant. Melius est enim nube-
10 re, quàm uri. ♦ Iis autem qui matrimonio
iuncti sunt, præcipio non ego, sed Domi-
11 nus, ‖uxorem a uiro non discedere: ♦quod
si discesserit, manere innuptam, aut uiro
suo reconciliari. Et uir uxorem non dimit
12 tat. ♦ Nam cæteris ego dico, non Dominus.
Si quis frater uxorem habet infidelem, &
hæc consentit habitare cum illo: nõ dimit
13 tat illam. ♦Et si qua mulier habet uirũ infi
delem, & hic consentit habitare cum illa:
14 non dimittat uirũ. ♦sanctificatus est enim
vir infidelis per mulierem fidelem: & san-
ctificata est mulier infidelis per uirũ fide-
lem: alioquin filij uestri immundi essent:
15 nunc autem sancti sunt. ♦Quod si infidelis
discedit: discedat. non enim seruituti su-
biectus est frater, aut soror in huiusmodi.
16 in pace autem uocauit nos Deus. ♦ Vnde

*1.Pe.3.7. — * ieiunio & 2 G 1. — ˇ maneant 12 MS. G. — Mat.5.32. 19.9. Mar.10.9.10.11. Luc.16.18.*

enim ſcis mulier, ſi uirū ſaluū facies? aut
unde ſcis uir, ſi mulierem ſaluā facies? ♦ Ni- 17
ſi unicuiq; ſicut diuiſit Dñs, unumquemq;
ſicut uocauit Deus, ita ambulet, & ſicut in
omnibus eccleſiis doceo. ♦ Circúciſus ali- 18
quis uocatus eſt? non adducat præputium.
In præputio aliquis uocatus eſt? non cir-
cumcidatur. ♦ Circumciſio nihil eſt, & prę- 19
Ephe. 4.1 putiú nihil eſt: ſed obſeruatio mandatorú
Dei. ♦ ‖ Vnuſquiſque in qua uocatione vo- 20
catus eſt: in ea permaneat. ♦ Seruus voca- 21
tus es? nó ſit tibi curæ, ſed & ſi potes fieri
liber: magis utere. ♦ Qui enim in Dño uo- 22
Sup. 6. 20 catus eſt ſeruus, libertus eſt Dñi: ſimiliter
1 Pe. 1. 18 q liber uocatus eſt, ſeruus eſt Chriſti. ♦ ‖ Pre- 23
\\ *fratres* tio empti eſtis, nolite fieri ſerui homi-
3 M S. R G nú. ♦ Vnuſquiſque in quo uocatus eſt, \\ fra- 24
S. ter' in hoc \\ permaneat' apud Deú. ♦ De vir- 25
\\ *maneāt* ginibus autem præceptum Dñi nó habeo:
O. conſilium autem do, tamquam miſericor-
\\ *maneat* diam cóſecutus a Dño ut ſim fidelis. ♦ Exi- 26
MS *Amb.* ſtimo \\ ergo' hoc bonú eſſe propter inſtá-
G. S. tem neceſſitaté, quoniá bonú eſt homini
\\ *enim* ſic eſſe. ♦ Alligatus es vxori? noli quærere 27
M S. ſolutionem. Solutus es ab uxore? noli quę-
\\ *autem* rere uxoré. ♦ Si auté acceperis uxoré: non 28
M S G. peccaſti. Et ſi nupſerit uirgo, non peccauit,
tribulationem tamen carnis habebút hu-
iuſmodi. Ego auté uobis parco. ♦ Hoc itaq; 29
dico fratres, tépus breue eſt, reliquiú eſt, vt
& qui habent uxores, táquá nó habentes
ſint: ♦ & qui flent, táquá non flentes: & qui 30
gaudent, tamquá non gaudentes: & qui
emunt, tamquá non poſſidentes: ♦ & qui 31
utuntur hoc mundo, tamquá non utátur,
præterit enim figura huius mundi. ♦ Volo 32
autem uos ſine ſolicitudine eſſe. Qui ſine
uxore eſt: ſolicitus eſt quæ Dñi ſunt, quo-
modo placeat Deo. ♦ Qui autem cú uxore 33
eſt, ſolicitus eſt quæ ſunt mundi, quomo-
\\ *diuiſa* do placeat uxori: & \\ diuiſus eſt. ♦ Et mulier 34
eſt mulier innupta & uirgo', cogitat quæ Dñi ſunt:
& uirgo. ut ſit ſancta & corpore & ſpiritu. Quæ au-
Quæ in- té nupta eſt, cogitat quæ ſunt mundi: quo-
nupta eſt modo placeat uiro. ♦ Porro hoc ad utilita- 35
2 M S. G te ueſtrá dico. non ut laqueú uobis ini-
ciá, ſed ad id quod honeſtum eſt, & quod
\\ *obſecrā-* facultaté prębeat ſine impedimento Dñi
di MS. R. \\ obſeruandi'. ♦ Si quis autè turpé ſe uideri 36
exiſtimat ſuper uirgine ſua, quod ſit ſup-
- 1 M S. G adultera, & ita oportet fieri: quod uult fa-
S. ciat. non peccat, ſi' nubat. ♦ Nam qui ſta- 37
tuit in corde ſuo firmus, non habens ne-
ceſſitatem, poteſtatem auté habés ſuę vo-
luntatis, & hoc iudicauit in corde ſuo, ſer-
uare uirgine ſuá: bene facit. ♦ Igitur & qui 38
Rom. 7. 2. matrimonio iungit uirginé ſuá, benefacit:
& qui non iungit, melius facit. ♦ ‖ Mulier 39
alligata eſt legi quanto tempore uir eius
* *a lege* uiuit. quod ſi dormierit uir eius, liberata
M S G. eſt: * cui uult nubat: tantum in Domino.
♦ Beatior autem erit, ſi ſic permanſerit, ſe- 40
cundum meum conſilium; puto autem
quod & ego ſpiritum Dei habeam.

CAP. VIII.

DE ijs autem quæ idôlis ſacrifican- 1
tur, ſcimus quia omnes ſcientiam
habemus. Scientia inflat: charitas
uero ædificat. ♦ Si quis autem ſe exiſtimat 2
ſcire aliquid, nondum cognouit, quem-
admodum oporteat eum ſcire. ♦ Si quis 3
autem diligit Deum, hic cognitus eſt ab
4 eo. ♦ De eſcis autem quæ idôlis immo-
lantur, ſcimus quia nihil eſt idôlú in mú-
5 do, & quod nullus eſt Deus, niſi unus. ♦ Ná
etſi ſunt qui dicantur dii, ſiue in cœlo, ſi-
ue in terra (ſiquidem ſunt dii multi, &
6 dñi multi) ♦ nobis tamen unus Deus, Pa-
ter, ex quo omnia, & nos in \\ illú': & unus \\ *illo* MS
Dñs, Ieſus Chriſtus, per quem omnia, & *Amb. S.*
7 nos per ipſum. ♦ Sed non in omnibus eſt
ſcientia. Quidam autem * conſcientia uſq; * *cum*
nunc idôli, quaſi idôlothytum mandu- M S G.
cant: & conſcientia ipſorum cum ſit in-
8 firma, polluitur. ♦ Eſca autem nos non có-
mendat Deo. Neque enim ſi manducaue-
rimus, abundabimus: neque ſi non má-
9 ducauerimus, deficiemus. ♦ Videte auté
ne forte hæc licentia ueſtra offendiculú
10 fiat infirmis. ♦ Si enim quis uiderit eum
qui habet ſcientiam, in idolio recumbé-
tem; nonne conſciétia eius, cum ſit infir-
ma, ædificabitur, ad manducandum idô-
11 lothyta? ♦ ‖ Et peribit infirmus in tua \\ ſcié- *Ro 14. 19*
tia' frater, propter quem Chriſtus mor- \\ *conſcien-*
12 tuus eſt? ♦ Sic autem peccantes in fratres, *tia* M S G.
& percutientes conſcientiam eorum in-
13 firmam: in Chriſtum peccatis. ♦ ‖ Quapro- *Ro. 14. 21.*
pter ſi eſca ſcandalizat fratrem meú: non
manducabo carnem in æternum, ne fra-
trem meum ſcandalizem.

CAP. IX.

1 NOn ſum liber? Non ſum Apoſto-
lus? Nonne Chriſtum Ieſum Do-
minum noſtrum uidi? Nóne opus
2 meum uos eſtis in Domino? ♦ - Et' ſi aliis - 1 M S.
non ſum Apoſtolus: ſed tamen uobis ſum. *Amb. G.*
nam ſignaculum apoſtolatus mei uos
3 eſtis in Domino. ♦ mea defenſio apud
4 eos qui me interrogant, hæc eſt: ♦ Nun-
quid non habemus poteſtatem mandu-
5 candi & bibendi? ♦ Nunquid non habe-
mus poteſtatem mulierem ſororem cir-
cumducendi, ſicut & cæteri Apoſtoli &
6 fratres Domini, & Cephas? ♦ Aut ego
ſolus & Barnabas, non habemus poteſta-
7 tem hoc operandi? ♦ Quis militat ſuis
ſtipendiis unquam? Quis plantat uineá:
& de fructu eius non edit? Quis paſcit gre-
gem: & de lacte gregis non manducat?
8 ♦ Nunquid ſecundum hominem hæc di-
9 co? An & lex hæc non dicit? ♦ Scriptum
eſt enim in lege Moyſi, ‖ Non alligabis os *Deu. 25.*
boui trituranti. Nunquid de bobus cura *4.*
10 eſt Deo? ♦ An propter nos utique * di- *1 Ti. 5. 18*
cit? Nam propter nos ſcripta ſunt. quo- * *hoc* MS.
niam debet in ſpe qui arat, arare: & qui G S.
11 triturat, in ſpe fructus percipiendi. ♦ ‖ Si *Ro. 15. 27*
nos uobis ſpiritualia ſeminauimus: ma-
gnum eſt ſi nos carnalia ueſtra metamus?
12 ♦ Si alii poteſtatis ueſtræ participes ſunt:
quare nó potius nos? Sed non uſi ſumus
hac poteſtate: ſed omnia ſuſtinemus, ne
quod offendiculum demus Euangelio
13 Chriſti. ♦ ‖ Neſcitis quoniam qui in ſa- *Deu. 18. 1*
crario operantur; quæ de ſacrario ſunt
edunt: - & qui altari deſeruiunt; cum - S MS. G.
14 altari participant? ♦ Ita & Dominus or-
dinauit ijs qui Euangelium annunciant,
15 de Euangelio uiuere. Ego autem nullo
horum uſus ſum. Non autem ſcripſi hęc,
ut ita fiant in me: bonum eſt enim mihi
magis mori, quam ut gloriam meam
16 quis euacuet. ♦ Nam & ſi euangeliza-

uero,non eſt mihi gloria: neceſſitas enim
mihi incumbit ; væ enim mihi eſt ſi non
euangelizauero. ♦Si enim uolés hoc ago : 17
mercedem habeo. ſi autem inuitus:diſpé-
ſatio mihi credita eſt. ♦Quæ eſt ergo mer- 18
ces mea? Vt Euangelium prędicans, ſine
ſumptu ponam Euangelium , ut non abu-
tar poteſtate mea in Euangelio.♦Nam cú 19
liber eſſem ex omnibus, omnium me ſer-
uum feci:ut plures lucrifacerem ♦ Et fa- 20
ctus ſum Iudęis tamquam Iudæus: ut Iu-
dæos lucrarer .♦iis qui ſub lege ſunt:quaſi 21
ſub lege eſſem (cum ipſe non eſſem ſub
lege) ut eos qui ſub lege erant, lucriface-
rem . iis qui ſine lege erant tamquam ſi-
ne lege eſſem (cum ſine lege Dei non eſ-
ſem : ſed in lege eſſem Chriſti) ut lucrifa-
cerem eos: qui ſine lege erant . ♦ Factus 22
ſum infirmis infirmus: ut infirmos lucri-
facerem . Omnibus omnia factus ſum : ut
omnes facerem ſaluos.♦Omnia autem fa- 23
cio propter Euangelium:ut particeps eius
efficiar. ♦ Neſcitis quod ii qui in ſtadio 24
currunt,omnes quidem currunt:ſed unus
accipit brauium ? Sic currite ut compre-
hendatis.♦Omnis autem qui in agone có- 25
tendit, ab omnibus ſe abſtinet , & illi qui-
dem ut corruptibilem coronam accipiát :
nos autem incorruptam . ♦ Ego igitur 26
ſic curro , non quaſi in incertum : ſic pu-
gno , non quaſi aerem uerberans : ♦ ſed 27
caſtigo corpus meum , & in ſeruitutem
redigo ; ne forte cum aliis prædicaue-
rim,ipſe reprobus efficiar .

CAP. X.

NOlo enim uos ignorare fratres , 1
Exo. 13. quoniam patres noſtri omnes‖ſub
21. nube fuerunt,& omnes‖mare trá-
Nu. 5.18 ſierunt. ♦ & omnes in Moyſe baptizati ſút 2
in nube & in mari: ♦ & ‖omnes eandem 3
Exo.14. eſcam ſpiritalem manducauerunt , ♦ & ‖ 4
22. omnes eundem potum ſpiritalem bibe-
Exo. 16. runt:(bibebant autem de ſpiritali , conſe-
15. quente eos, petra:petra autem erat Chri-
Exo.17.6 ſtus) ♦ ſed non in pluribus eorum bene- 5
Nu.20.10 placitum eſt Deo . nam ‖ proſtrati ſunt in
11. deſerto. ♦ Hæc autem in figura facta ſunt 6
Num.26. noſtri , ut non ſimus concupiſcentes ma-
65. lorum, ſicut ‖ & illi concupierunt . ♦ neq; 7
Num.11. \\ idololatræ' efficiamini , ſicut quidam
4.5. ex ipſis:quemadmodum ſcriptum eſt:‖Se-
Pſ.105. dit populus manducare & bibere , & ſur-
14. rexerunt ludere.♦Neque fornicemur, ‖ ſi- 8
\\ dolorũ cut quidam ex ipſis fornicati ſunt , & ce-
cultores ciderunt una die uiginti tria millia.♦Ne- 9
2 M S.G. que tentemus Chriſtum: ſicut quidam
Exo.32 6 eorum tentauerunt , & ‖ a ſerpentibus
Nu. 25.1 perierunt . ♦ Neque murmuraueritis : ſi- 10
Num.21. cut quidam eorum murmurauerunt , &
5.6. perierunt ab exterminatore . ♦ Hęc au- 11
Num.11. tem omnia in figura contingebant illis:
33. 14.37 ſcripta ſunt autem ad corruptionem no-
\\ appre- ſtram , in quos , fines ſeculorum deuene-
hendet R. runt ♦ Itaque qui ſe exiſtimat ſtare uideat 12
O S. ne cadat.♦ Tentatio uos non \\ apprehen- 13
dat', niſi humana , fidelis autem Deus
eſt,qui non patietur uos tentari ſupra id
quod poteſtis : ſed faciet etiam cum ten-
tatione prouentum , ut poſſitis ſuſtinere.
♦ Propter quod chariſſimi mihi fugite ab 14
idolorum cultura . ♦ Vt prudentibus lo- 15
quor : uos ipſi iudicate quod dico. ♦Calix 16

benedictionis cui benedicimus : nonne
communicatio ſanguinis Chriſti eſt ? &
panis quem frangimus , nonne participa-
17 tio corporis Domini eſt? ♦ Quoniam unus
panis, unum corpus multi ſumus, \\ om- \\ nam
18 nes qui' de uno pane* participamus. ♦Vi- omnes
dete Iſrael ſecundum carnem: nonne qui 6 MS.Am-
edunt hoſtias , participes ſunt altaris ? broſ. G.S
19 ♦ Quid ergo? dico quod idôlis immola- * & de
tum ſit aliquid ? aut quod idôlum ſit ali- uno cali-
20 quid? ♦ Sed quæ immolant Gentes , dæ- ce M S.
moniis immolant,& non Deo . Nolo au-
21 tem uos ſocios fieri dæmoniorum . ♦ Non
poteſtis calicem Domini bibere , & calicé
dæmoniorum : nó poteſtis menſæ Domi
ni participes eſſe , & menſæ dæmoniorũ.
22 ♦ An æmulamur Dominum? Nunquid
fortiores illo ſumus ? ‖Omnia mihi licét, Eccli 37.
23 ſed non omnia expediunt. ♦ Omnia mihi 31 .
24 licent, ſed non omnia ædificant . ♦ Nemo Sup. 6.12
quod ſuum eſt quærat : ſed quod alterius.
25 ♦ Omne quod in macello uenit, mandu-
cate: nihil interrogantes propter conſcié- Pſ. 23. 1.
26 tiam. ♦‖ Domini * eſt terra , & plenitudo 49. 12.
27 eius . ♦ Si quis uocat uos infidelium , * & * enim 1
uultis ire : omne quod uobis apponitur MS.Amb.
manducate , nihil interrogantes pro- G.S.
28 pter conſcientiam . ♦ Si quis autem dixe- * ad cænã
rit , Hoc\\ immolatum' eſt idôlis : nolite M S 9.
manducare propter illum qui indicauit, \\ immo-
29 & propter conſcientiam : ♦ conſcientiam latitiũ 7
autem dico non tuam , ſed alterius. Vt MS. Amb.
quid enim libertas mea iudicatur ab\\alie- \\ alia 3
30 na' conſcientia ? ♦ Si ego cum gratia par- MS.Amb.
ticipo: quid blaſphemor pro eo quòd gra G.S.
31 tias ago ? ♦‖ Siue ergo manducatis,ſiue bi- Col. 3.17.
bitis,ſiue - aliud' quid facitis : omnia in - 2 M S.
32 gloriam Dei facite.♦ Sine offenſione eſto- Amb.G.S.
te Iudæis & Gentibus , & eccleſiæ Dei :
33 ♦ ſicut & ego per omnia omnibus placeo,
non quærens quod mihi utile eſt , ſed
quod multis : ut ſalui fiant.

CAP. XI.

1 IMitatores mei eſtote,ſicut & ego Chri-
2 ſti.♦Laudo autem uos fratres quod per
omnia mei memores eſtis: & ſicut tra-
3 didi uobis,præcepta mea tenetis . ♦ Volo
autem uos ſcire,‖quod omnis uiri caput, Eph.5.23
Chriſtus eſt.caput autem mulieris,uir: ca-
4 put uero Chriſti, Deus.♦ Omnis uir orans
aut prophetans uelato capite : deturpat
5 caput ſuum.♦Omnis autem mulier orans
aut prophetans non uelato capite: detur-
pat caput ſuum: unum enim eſt ac ſi de-
6 caluetur. ♦ Nam ſi non uelatur mulier,* * & 21.
tondeatur. Si uero turpe eſt mulieri ton- M S. G.S.
7 deri aut decaluari: uelet caput ſuum.♦Vir - 5 M S.
quidem non debet uelare caput - ſuum' : Amb. G.
quoniam imago & gloria Dei eſt , mulier
8 autem gloria uiri eſt . ♦ Non enim uir ex
9 muliere eſt,ſed mulier ex uiro. ♦ ‖Etenim Gen. 2.21
non eſt creatus uir propter mulieré , ſed 22.
10 mulier propter uirum. (♦Ideo debet mu- \\ uelamen
lier \\ poteſtaté' habere ſupra caput * pro- M S.
11 pter angelos.) ♦ Verumtamen neque uir * ſuum
ſine muliere : neque mulier ſine uiro , in M S.S.
12 Dño. ♦Nam ſicut mulier de uiro,ita & uir
13 per mulieré : omnia auté ex Deo.♦Voſipſi
iudicare:decet mulieré non uelatã orare
14 Deũ?♦ Nec ipſa natura docet uos,quod vir
quidé ſi comã nutriat, ignominia eſt illi :
15 ♦mulier uero ſi comã nutriat,gloria eſt il-

li,quo-

li,quoniá capilli pro uelamine ei dati sút.
• Si quis autē uidetur contentiosus esse: 17
nos talem consuetudinem non habemus,
neque \\ ecclesia' Dei. • Hoc autem præci 18
pio: non laudans quod non in melius,
sed in deterius conuenitis. •Primum qui- 19
dem conuenientibus uobis in ecclesiam,
audio scissuras esse inter uos, & ex parte
credo. •Ná oportet & hęreses esse: ut & q 20
probati sunt,manifesti fiant in uobis.•Có-
uenientibus ergo uobis in unum, iam nó
est dominicam cœná manducare. •Vnus- 21
quisque enim suam cœnam præsumit ad
manducandum. Et alius quidem esurit:
alius autem ebrius est. • Nunquid domos 22
non habetis ad manducandú & bibendú,
aut ecclesiam Dei contemnitis: & cófun-
ditis eos qui non habét? Quid dicá uobis?
\\ Laudo'\\uos in hoc? non' laudo. • Ego 23
enim accepi a Dño quod & tradidi uobis,
quoniam Dñs Iesus in qua nocte tradeba-
tur,accepit pané:• & gratias agens fregit, 24
& dixit:‖ Accipite & manducate, hoc est
corpus meum,quod pro uobis \tradetur':
hoc facite in meam commemorationé.
• Similiter & calicem,postquam cęnauit, 25
dicens,Hic calix,nouum testamentum est
in meo sanguine.hoc facite, quotiescunq;
bibetis, in meam commemorationem.
• Quotiescunque enim manducabitis pa- 26
nem hunc, & calicem bibetis: morté Dñi
annunciabitis, donec ueniat.•‖Itaq; qui- 27
cunque manducauerit panem hunc, uel
biberit calicem Domini indigne: reus erit
corporis & sanguinis Domini. • ‖ Probet 28
autem seipsum homo: & sic, de pane illo
edat,& de calice bibat.• Qui enim mádu- 29
cat & bibit indigne: iudiciú sibi mandu-
cat & bibit,non diiudicans corpus Domi-
ni.•Ideo inter uos multi infirmi & imbe- 30
cilles,& dormiunt multi. • Quod si nos- 31
metipsos diiudicaremus: non utique iudi-
caremur.• Dum iudicamur autem, a Do- 32
mino corripimur: ut non cum hoc mú-
do damnemur.• Itaque fratres mei, cum 33
conuenitis ad manducandum, inuicem
expectate. • Siquis esurit, domi mandu- 34
cet:ut non in iudicium conueniatis. Cæ-
tera autem,cum uenero, disponam.

CAP. XII.

DE spiritualibus autē,nolo uos igno- 1
rare fratres. • Scitis quoniam cú 2
Gentes essetis,ad simulachra muta
prout ducebamini euntes. •Ideo notú uo 3
bis facio, quod‖nemo in Spiritu Dei lo-
quens,dicit anathema \\ Iesu'. • Et nemo 4
potest dicere,Dominus Iesus:nisi in Spiri-
tu Sancto.•Diuisiones uero gratiarú sút: 5
idem autem Spiritus. • Et diuisiones mi- 6
nistrationum sunt:idem autem Dñs. • Et 7
diuisiones operationum sunt. idem uero
Deus, qui operatur omnia in omnibus.
• Vnicuique autem datur manifestatio 8
Spiritus ad utilitatem. • Alii quidem per 9
Spiritum datur sermo sapientiæ: alii autē
sermo scientiæ secundum eundem Spiri-
tum: • alteri fides in eodem Spiritu: alii 10
gratia sanitatum, in uno Spiritu:alii ope-
ratio uirtutum, alii prophetia,alii discre-
tio spirituum, alii genera linguarú, alii
interpretatio \\ sermonum': • ‖ Hæc autē 11
omnia operatur unus atque idem Spiri-

\\ ecclesiæ 2 MS. G.
\\ Laudabo G.S.
\\ uos? in hoc non MS. G 3.
Matt. 26. 26.
Mar. 14. 22.
Luc. 22. 19.
\\ sanguine Amb. G.S.
Ioā. 6. 59.
2. Co. 13. 5
Mar. 9. 39
\\ Iesum 1 MS. G 8.
Rom. 12. 6
1. Pet. 4. 10.
\\ linguarum G. 1.
Rom. 12. 3
Ephes. 4. 7

12 tus,diuidens singulis prout uult. •‖ Sicut
enim corpus unum est, & membra habet
multa,omnia autem membra corporis cú
sint multa, unum tamen corpus sunt: ita
13 & Christus.• Etenim in uno Spiritu om-
nes nos in unum baptizati sumus,siue Iu-
dæi, siue Gentiles, siue serui, siue liberi:
& omnes \\ in uno Spiritu potati sumus'
14 • Nam & corpus non est unum membrú
15 sed multa.•Si dixerit pes, Quoniam non
sum manus, non sum de corpore: num
16 ideo non est de corpore? •Et si dixerit au-
ris,Quoniam non sum oculus, non sum
de corpore: num ideo non est de corpo-
17 re??Si totum corpus oculus: ubi auditus?
18 Si totum auditus:ubi odoratus?•Nunc au-
tem posuit Deus membra, unumquodque
19 eorum in corpore sicut uoluit. • Quod si
essent omnia unum membrum, ubi cor-
20 pus? • Nunc autē multa quidē membra:
21 unum autem corpus. •Non potest autem
oculus dicere manui, Opera tua non indi-
geo. aut iterum caput pedibus, Non estis
22 mihi necessarii.•Sed multo magis quę vi-
dentur membra corporis infirmiora esse,
23 necessariora sunt. •& quæ putamus igno-
biliora membra esse corporis, his honoré
abundantiorem circundamus: & quæ in-
honesta sunt nostra, abundantiorem ho-
24 nestatem habent. • Honesta autē nostra,
nullius egent: sed Deus temperauit cor-
pus, ei cui deerat abundantioré tribuen-
25 do honorem,• ut non sit schisma in cor-
pore,sed idipsum pro inuicem solicita sint
26 membra. • Et siquid patitur unum mem-
brú:compatiuntur omnia membra. siue
gloriatur unum membrum: congaudent
27 omnia membra. • ‖Vos autē estis corpus
28 Christi,& membra \ de mēbro'.• Et‖quos-
dam quidē posuit Deus in ecclesia primú
Apostolos, secundo prophetas, tertio do-
ctores, deinde uirtutes,exinde gratias cu-
rationum, opitulationes,gubernationes,
29 genera linguarum. * • Nunquid omnes
Apostoli: nunquid omnes prophetæ?nun-
30 qd omnes doctores: • núquid omnes uir-
tutes?núquid omnes gratiá habent cura-
tionú? núquid omnes linguis loquuntur?
31 nunquid omnes interpretantur. •Aemu-
lamini autē charismata meliora. Et adhuc
excellentiorem uiam uobis demonstro.

CAP. XIII.

1 SI linguis hominum loquar & ange-
lorum, charitatem autē nó habeá:
factus sum-uelut'æs sonás,aut cym-
2 balum tinniens.•Et si habuero prophetiá,
& nouerim mysteria omnia, & omnem
scientiam, & si habuero omnem fidem,
ita ut montes transferam,charitatem au-
3 tem non habuero: nihil sum. • Et si di-
stribuero in cibos pauperum omnes fa-
cultates meas,& si tradidero corpus meú
ita' ut ardeá,charitaté autem non habue-
4 ro:nihil mihi prodest. • Charitas patiens
est,benigna est: Charitas nó ęmulatur, nó
5 agit perperá:non inflatur •non est ambi-
tiosa,non quęrit quæ sua sunt,non irrita-
6 tur, non cogitat malum:•non gaudet su-
per iniquitate: congaudet autē ueritati:
7 • omnia suffert,omnia credit, omnia spe-
8 rat,omnia sustinet. • Charitas nunquam
excidit:siue prophetiæ euacuabútur, siue

Rom. 12. 4
\\ unú spiritum potauimus 1 MS. Amb. S.
Rom. 12. 5
\ ex parte G.
\\ in loco uestro S.
Eph. 4. 11.
* interpretationes sermonū MS. Amb.
-G.
-3 MS. Ambros. G. S.

linguæ ceſſabunt, ſiue ſcientia deſtrue-
tur. ❦ Ex parte enim cognoſcimus, & ex 9
parte prophetamus. ❦ Cum autem uene- 10
rit quod perfectum eſt, euacuabitur quod
ex parte eſt. ❦ Cum eſſem paruulus, loque- 11
bar ut paruulus, ſapiebam ut paruulus, co-
gitabam ut paruulus. Quando autem fa-
ctus ſum uir: euacuaui quę erant paruuli.
❦ Videmus nunc per ſpeculum in ęnigma- 12
te: tunc autē facie ad faciem. Nunc cogno-
ſco ex parte: tunc autem cognoſcam ſi-
cut & cognitus ſum. ❦ Nunc autem "ma- 13
nent', fides, ſpes, charitas; tria hæc. ma-
ior autem horum eſt charitas.

"manet ſ M S G.

CAP. XIIII.

SEctamini charitatē, æmulamini ſpi- 1
ritalia: magis autem ut prophetetis.
❦ Qui enim loquitur lingua, non ho- 2
minibus loquitur, ſed Deo: nemo enim
audit "Spiritu' autem loquitur myſteria.
❦ nam qui prophetat: hominibus loquitur 3
-ad' ædificationē, & exhortationem, & cō-
ſolationem ❦ Qui loquitur lingua, ſemet- 4
ipſum ædificat: qui autem prophetat, ec-
cleſiam ædificat. ❦ Volo autem omnes uos 5
loqui linguis: magis autem prophetare.
Nam maior eſt qui prophetat, quam qui
loquitur linguis: niſi forte interpretetur
ut eccleſia ædificationē accipiat. ❦ Nunc 6
autem fratres, ſi uenero ad uos linguis
loquens: quid uobis prodero, niſi uobis lo-
quar aut in reuelatione, aut in ſcientia, aut
in prophetia, aut in doctrina? ❦ Tamē quę 7
ſine anima ſunt uocem dantia, ſiue tibia,
ſiue cithara: niſi diſtinctionem ſonituum
dederint, quomodo ſcietur id quod cani-
tur, aut quod citharizatur? ❦ Etenim ſi in- 8
certā uocem det tuba: quis parabit ſe ad
bellū? ❦ Ita & uos per linguā niſi manife- 9
ſtum ſermonem dederitis: quomodo ſcie-
tur id quod dicitur? eritis enim in aëra lo-
quentes. ❦ Tam multa, ut puta, genera lin- 10
guarū ſunt in -hoc' mundo: & nihil ſine
uoce eſt. ❦ Si ergo neſciero uirtutem uo- 11
cis, ero ei cui loquor barbarus: & q loqui-
tur, mihi barbarus. ❦ Sic & uos, quoniam 12
æmulatores eſtis ſpirituum: ad ædifica-
tionē eccleſię quęrite ut abūdetis ❦ Et ideo 13
qui loquitur lingua: oret ut interpretetur.
❦ Nam ſi orem lingua, ſpiritus meus orat, 14
mens autem mea ſine fructu eſt. ❦ Quid 15
ergo eſt? Orabo ſpiritu, orabo & mente:
pſallam ſpiritu, pſallam & mente. ❦ Cęte- 16
rum ſi benedixeris ſpiritu: * qui ſupplet
locum idiotæ, quomodo dicet, Amen, ſu-
per tuam benedictionem? quoniam quid
dicas, neſcit. ❦ nam tu quidem bene gra- 17
tias agis: ſed alter non ædificatur. ❦ Gra- 18
tias ago Deo meo, quòd omnium ueſtrū
lingua loquor. ❦ Sed in eccleſia uolo qn- 19
que uerba ſenſu meo loqui, ut & alios in-
ſtruam: quàm decem millia uerborum in
lingua. ❦ Fratres, nolite pueri effici ſenſi- 20
bus, ſed malitia paruuli eſtote: ſenſibus
autē perfecti eſtote. ❦ In lege * ſcriptū eſt, 21
‖ Quoniam in aliis linguis & labiis aliis
loquar populo huic: & nec ſic exaudient
me, dicit Dn̄s. ❦ Itaque linguæ in ſignum 22
ſunt non fidelibus, ſed infidelibus * pro-
phetię autem, non infidelibus, ſed fideli-
bus. ❦ Si ergo conueniat uniuerſa eccleſia 23
in unum, & omnes linguis loquantur, in-

"Spiritus O.
-3 M S. G. S.
-2 M S G. S.
* quis ſupplet locū idiotæ? O.
* enim M S G. Amb.
Iſ. 28. 11.
* prophetia M S Amb. R. G

trent autem idiotæ aut infideles, nonne
24 dicent, "quod' inſanitis? ❦ Si autem om-
nes prophetent, intret autē quis infidelis
uel idiota: cōuincitur ab omnibus, diiudi-
25 catur ab omnibus. ❦ occulta cordis eius
manifeſta fiunt: & ita cadens in faciem
adorabit Deum, pronuncians quod uere
26 Deus in uobis ſit. ❦ Quid ergo eſt fratres:
cum conuenitis, unuſquiſque ueſtrū pſal-
mum habet, doctrinā habet, apocalypſin
habet, linguā habet, interpretationē ha-
27 bet: omnia ad ædificationem fiant. ❦ Siue
lingua quis loquitur ſecundum duos, aut
ut multum tres, & per partes, & unus in-
28 terpretetur. ❦ Si autem non fuerit inter-
pres, taceat in eccleſia, ſibi autem loqua-
29 tur & Deo. ❦ Prophetæ autē duo aut tres
30 dicant, & cæteri diiudicent ❦ Quòd ſi alii
31 reuelatū fuerit ſedenti, prior taceat. ❦ Po-
teſtis enim omnes per ſingulos prophe-
tare: ut omnes diſcant, & omnes exhortē-
32 tur. ❦ & ſpiritus prophetarum, prophetis
33 "ſubiecti ſunt'. ❦ Non enim eſt diſſenſionis
Deus, ſed pacis: ſicut & in omnibus eccle-
34 ſiis ſanctorum - doceo'. ❦ ‖ Mulieres in ec-
cleſiis taceant, non enim permittitur eis
loqui, ‖ ſed ſubditas eſſe, ſicut & lex dicit.
35 ❦ Siquid autem uolunt diſcere, domi ui-
ros ſuos interrogent. Turpe eſt enim mu-
36 lieri loqui in eccleſia. ❦ An a uobis uerbū
Dei proceſſit? aut in uos ſolos peruenit?
37 ❦ Si quis uidetur propheta eſſe, aut ſpiri-
tualis, cognoſcat quæ ſcribo uobis, quia
38 Domini ſunt mandata. ❦ Si quis autem
39 ignorat, "ignorabitur'. ❦ Itaq; fratres æmu-
lamini prophetare: & loqui linguis nolite
40 prohibere. ❦ Omnia autē honeſte & ſecū-
dū ordinē fiant in uobis.

"quid M S.
" ſubiectus eſt M S. Amb. S.
-‖ M S. G S.
1 Ti. 2. 12
Ge. 3. 16.
"ignoret G S.
-1 M S. Amb. G. S.

CAP. XV.

1 NOtum autem uobis facio, fratres,
Euangeliū quod prædicaui uobis,
quod & accepiſtis, in quo & ſtatis,
2 ❦ per quod & ſaluamini, qua ratione præ-
dicauerim uobis ſi tenetis niſi fruſtra cre-
3 didiſtis. ❦ ‖ Tradidi enim uobis in primis
quod & accepi: ‖ quoniā Chriſtus mortuus
eſt pro peccatis noſtris ſecūdū ſcripturas:
4 ❦ & ‖ qa ſepultus eſt, & qa reſurrexit tertia
5 die, ſecūdū ſcripturas ❦ & ‖ qa uiſus eſt Ce-
6 phæ: & poſt hoc undecim. ❦ Deinde uiſus
eſt plus quam qngētis fratribus ſimul: ex
qbus multi manēt uſq; adhuc, qdā aūt dor-
7 mierūt. ❦ Deinde uiſus eſt Iacobo, deinde
8 Apoſtolis omnibus. ❦ ‖ Nouiſſime aūt om-
9 niū tāquā abortiuo, uiſus eſt & mihi. ❦ ‖ Ego
enim ſū minimus Apoſtolorū: q nō ſū di-
gnus uocari Apoſtolus, quoniā perſecutus
10 ſū eccleſiā Dei. ❦ Gratia aūt Dei ſū id quod
ſū: & gratia eius in me uacua nō fuit, ſed
abūdātius illis omnibus laboraui: nō ego
11 aūt, ſed gratia Dei mecū ❦ Siue enim ego,
ſiue illi: ſic prædicamus, & ſic credidiſtis.
12 ❦ Si aūt Chriſtus prædicatur quod reſurre-
xit a mortuis: quomodo qda dicūt in uo-
bis, quoniā reſurrectio mortuorū non eſt
13 ❦ Si aūt reſurrectio mortuorū nō eſt, neq;
14 Chriſtus reſurrexit. ❦ Si aūt Chriſtus non
reſurrexit, inanis eſt ergo prædicatio no-
15 ſtra, inanis eſt & fides ueſtra. ❦ inuenimur
aūt & falſi teſtes Dei: quoniā teſtimoniū
diximus aduerſus Deū, quod ſuſcitauerit
Chriſtū, quē non ſuſcitauit, ſi mortui non
16 reſurgunt. ❦ Nam ſi mortui non reſur-

Gal. 1. 11
1 Pet. 2. 24.
Iſai. 53. 5. 8.
Ion. 2. 1.
Mat. 12. 40.
Matt. 28. 6.
Mar. 16. 6
Luc. 24. 6. 34.
Ioā. 20. 19
Act. 9. 3.
Ephe. 3. 8

gunt,

gunt, neq; Christus resurrexit. ✝ Quod si 17
Christus non resurrexit: uana est fides ue-
stra, adhuc enim estis in peccatis uestris.
✝Ergo & qui dormierunt in Christo, perie- 18
runt. ✝Si in hac uita tantum in Christo spe- 19
rantes sumus: miserabiliores sumus omni-
bus hominibus. ✝Núc auté Christus resur- 20
rexit a mortuis, primitiæ dormientiú, quo- 21
niá quidé per hominé mors: & per homi-
nem resurrectio mortuorum. ✝ Et sicut in 22
Adam omnes moriuntur: ita & in Christo
omnes uiuificabuntur. ✝Vnusquisq; auté 23
in suo ordine, primitiæ Christus: deinde ij
qui sunt Christi, qui in aduentum eius
crediderunt. ✝Deinde finis: cum tradide- 24
rit regnum Deo, & Patri, cum euacuauerit
omnem principatum & potestatem, & uir-
tutem. ✝Oportet autem illum regnare, do- 25
nec ponat omnes inimicos sub pedibus
eius. ✝Nouissima autem inimica destrue- 26
tur mors. Omnia enim subiecit sub pedi-
bus eius. Cum autem dicat, ✝Omnia subie- 27
cta sunt ei: sine dubio, præter eú qui subie-
cit ei omnia. ✝ Cum auté subiecta fuerint 28
illi omnia: túc & ipse Filius subiectus erit
ei qui subiecit sibi omnia, ut sit Deus om-
nia in omnibus. ✝ Alioqnin quid facient 29
qui baptizantur pro mortuis, si omnino
mortui non resurgunt? ut quid, & baptizá-
tur pro illis? ✝ut quid, & nos periclitamur 30
omni hora? ✝ Quotidie morior per ue- 31
stram gloriá fratres, quam habeo in Chri-
sto Iesu Domino nostro. ✝Si (secundum ho- 32
minem) ad bestias pugnaui Ephesi, quid mi-
hi prodest, si mortui non resurgunt? Man-
ducemus, & bibamus, cras enim morie-
mur. ✝Nolite seduci: Corrumpunt mores 33
bonos colloquia mala. ✝ Euigilate iusti, 34
& nolite peccare. ignorátiá enim Dei qui-
dá habent, ad reuerentiam uobis loquor.
✝ Sed dicet aliquis, Quomodo resurgunt 35
mortui? quali autem corpore uenient?
✝ Insipiens, tu quod seminas non uiuifica- 36
tur, nisi prius moriatur. ✝ Et quod semi- 37
nas, nó corpus quod futurum est, seminas,
sed nudum granum, utputa, tritici aut ali-
cuius cæterorum. ✝ Deus autem dat illi 38
corpus sicut vult: & unicuique seminú
proprium corpus. ✝Non omnis caro, eadem 39
caro: sed alia * hominum, alia * pecorú,
alia uolucrum, alia piscium. ✝Et corpora cæ- 40
lestia, & corpora terrestria: sed alia quidé
cælestiú gloria, alia aut terrestrium. ✝ Alia
claritas Solis, alia claritas Lunæ, & alia cla- 41
ritas Stellarú. Stella enim a stella differt in
claritate: ✝sic & resurrectio mortuorú. Se- 42
minatur in corruptione surget in incorru-
ptione. Seminatur in ignobilitate surget 43
in gloria. Seminatur in infirmitate, sur-
get in uirtute. ✝Seminatur corpus anima- 44
le: surget corpus spiritale. Si est corpus
animale, est & spiritale. ✝ sicut scriptú est, 45
Factus est primus homo Adam in animá
uiuentem: nouissimus Adam in spiritum
uiuificantem. ✝Sed non prius quod spirita- 46
le est, sed quod animale: deinde quod spi-
ritale. ✝ Primus homo de terra, terrenus: 47
secundus homo de cælo, cælestis. ✝ Qualis 48
terrenus, tales & terreni. & qualis cælestis,
tales & cælestes. ✝Igitur sicut portauimus 49
imaginem terreni: portemus, & imaginé
cælestis. ✝Hoc autem dico fratres, quia ca- 50

Apo. 1. 5. Col. 1. 18. — enim 3 MS. G. — Gen. 3. 6. Rom. 5. 12. 6. 23. — 1. Thes. 4. 15. — -2 MS. G. 8. — aduentu 1 MS. Ambros. G. 8 — -2 MS. Amb. G. 8. — Ps. 109. 1 Heb. 1. 13 10. 13. — Nouissime MS. — Psal. 8. 8. Heb. 2. 8. — propter MS. — Is. 22. 13. 56. 12. Sap. 2. 6. — iuste 4 MS. G. 8. — dicet 4 MS. G. 8. — ueniant 8 MS. G. — voluit 8 MS. Amb. — quidem 1 MS. Amb. G. — vero 1 MS. Amb. G. — surgit 1 MS. G. 8. — Gen. 2. 7

ro, & sanguis regnum Dei possidere non
possunt: neque corruptio, incorruptelam
51 possidebit. ✝ Ecce mysteriú uobis dico. Om-
nes quidem resurgemus: sed non omnes
52 immutabimur. ✝In momento, in ictu oculi,
in nouissima tuba (canet enim tuba) &
mortui resurgét incorrupti: & nos immu-
53 tabimur: ✝ Oportet enim corruptibile hoc
induere incorruptioné: & mortale hoc in-
54 duere immortalitaté. ✝Cú auté * mortale
hoc induerit immortalitaté: túc fiet sermo
qui scriptus est: Absorpta est mors in ui-
55 ctoria. ✝ Vbi est mors uictoria tua? ubi est
56 mors stimulus tuus? ✝ Stimulus auté mor-
tis, peccatum est: uirtus uero peccati, lex.
57 ✝Deo auté gratias qui dedit nobis uictoriá
58 per Dñm nostrú Iesum Christú. ✝Itaq; fratres
mei dilecti, stabiles estote, & immobiles;
abundantes in opere Dñi semper, scientes
quod labor uester non est inanis in Dño.

CAP. XVI.

1 De collectis autem quæ fiunt in san-
ctos, sicut ordinaui ecclesijs Gala-
2 tiæ, ita & uos facite. ✝Per unam sab-
bathi vnusquisq; uestrum apud se seponat
recondés quod ei bene placuerit: ut nó cú
3 uenero, túc collectæ fiát. ✝Cú auté præsens
fuero: quos probaueritis per epistolas, hos
mittá perferre gratiam uestram in Ierusa-
4 lé. ✝Quod si dignú fuerit ut & ego eá, mecú
5 ibunt. ✝ Veniam auté ad uos, cum Macedo-
niá pertrásiero: ná Macedoniá pertrásibo.
6 ✝ Apud uos auté forsitan manebo, uel etiá
hyemabo: ut uos me deducatis, quocunque
7 iero; ✝Nolo enim uos modo in transitu ui-
dere, spero enim me aliquantulum tempo-
ris manere apud vos, si Dñs permiserit.
8 ✝Permanebo autem Ephesi vsque ad Pen-
9 tecosten. ✝ Ostium enim mihi apertú est
magnum & euidens: & aduersarij multi.
10 ✝Si auté uenerit Timotheus, uidete ut sine
timore sit apud uos. opus enim Dñi opera-
11 tur, sicut & ego. ✝ Nequis ergo illum sper-
nat; deducite autem illum in pace: ut ue-
niat ad me: expecto enim illum cum fra-
12 tribus. ✝De Apollo auté fratre uobis notú
facio, quoniam multú rogaui eú ut ueni-
ret ad uos cum fratribus; & utique non
fuit uoluntas eius ut nunc ueniret, ueniet
13 auté cú ei uacuum fuerit. ✝ Vigilate, sta-
te in fide, uiriliter agite, & confortamini.
14 ✝omnia uestra in charitate fiant. Obsecro
autem uos fratres, nostis domum Stepha-
15 næ & Fortunati, *quoniam sunt primitiæ
Achaiæ, & in ministerium sanctorum or-
16 dinauerunt seipsos: ✝ vt & uos subditi si-
tis eiusmodi, & omni cooperanti, & labo-
17 ranti. ✝ Gaudeo autem in præsentia Ste-
phanæ, & Fortunati, & Achaici, quoniam
18 id quod uobis deerat, ipsi suppleuerút. ✝re-
fecerunt enim & meum spiritum, & ue-
strum. Cognoscite ergo qui huiusmodi
19 sunt. ✝Salutant uos * ecclesiæ Asiæ. Salutát
uos in Domino multum, Aquila, & Priscil-
20 la cú domestica sua ecclesia. * ✝ Salutant
uos omnes fratres. Salutate inuicem in o-
21 sculo sancto. ✝Salutatio, mea manu Pauli.
22 ✝Siquis non amat Dominum nostrum Ie-
sum Christum, sit anathema. Maranatha.
23 ✝Gratia Domini nostri Iesu Christi vobis-
24 cum. ✝ Charitas mea cum omnibus uobis
in Christo Iesu. Amen.

-8 MS. 8. — * corruptum hoc induerit incorruptionem, & 1 MS. G. 8. — Ose. 13. 14 Heb. 2. 14 1. Ioh 5. 5 — -3 MS. G. 8. — -G. 8. — * & Achaici 8. — * omnes MS. 8. — * apud quos & hospitor MS. Ambr. — -MSq. Ambros.

EPISTOLA PAVLI AD CORINTHIOS II.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS Apostolus Iesu Christi 1
per uoluntatem
Dei,& Timotheus
frater ecclesiæ Dei
quæ est Corinthi,
cum omnibus san
ctis qui sunt in
vniuersa Achaia.
✝ Gratia uobis & 2
pax a Deo Patre
nostro,& Dño Iesu Christo. ✝Benedictus 3
Deus & Pater Dñi nostri Iesu Christi, pa-
ter misericordiarũ, & Deus totius conso-
lationis, ✝qui consolatur nos in omni tri- 4
bulatione nostra:ut possimus & ipsi cõso-
lari eos qui in omni pressura sunt per ex-
hortationẽ qua exhortamur & ipsi a Deo.
✝ quoniã sicut abundant passiones Christi 5
in nobis:ita & per Christũ abundat con-
solatio nostra. ✝Siue autẽ tribulamur,pro 6
uestra exhortatione & salute:*siue exhor
tamur,pro uestra exhortatione & salute',
quæ operatur \\ tolerantiã' earundẽ pas-
sionũ quas & nos patimur:✝\\ & spes no- 7
stra firma est'pro uobis : sciẽtes quod sicut
socii passionum estis, sic eritis & consola-
tionis.✝Non enim uolumus ignorare uos 8
fratres , de tribulatione nostra,quæ facta
est in Asia,quoniã supra modũ grauati su-
mus supra uirtutẽ , ita ut tæderet nos etiã
uiuere.✝ Sed ipsi in nobismetipsis respon- 9
sum mortis habuimus , ut non simus fi-
dentes in nobis , sed in Deo qui suscitat
mortuos,✝qui de tantis periculis nos eri- 10
puit & eruit: in quem speramus , quoniã
& adhuc eripiet , ✝ adiuuantibus & uobis 11
in oratione pro nobis: ut ex multarum
personis faciei eius quę in nobis est do-
nationis , per multos gratiæ agantur pro
\\ nobis'. ✝ Nam gloria nostra hæc est , te- 12
stimoniũ conscientiæ nostrę,quod in sim-
plicitate & sinceritate Dei, & nõ in sapiẽ-
tia carnali,sed in gratia Dei conuersati su-
mus, in-hoc'mundo:abundantius autem
ad uos. ✝ Non enim alia scribimus uobis , 13
quam quæ \\ legistis'&\\cognoscitis'. Spe-
ro autẽ quod usque in finem cognoscetis:
✝sicut & cognouistis nos ex parte , quod 14
gloria uestra sumus, sicut & uos nostra,in
die Dñi nostri Iesu Christi. ✝ Et hac confi- 15
dentia uolui prius uenire ad uos, ut secũ-
dam gratiam haberetis: ✝ & per uos tran- 16
sire in Macedoniã, & iterũ a Macedonia
uenire ad uos,& a uobis deduci in Iudæã
✝ Cum ergo hoc uoluissem, nunquid leui- 17
tate usus sum?Aut quæ cogito, secundum
carnẽ cogito,ut sit apud me EST,& NON?
✝ Fidelis autem Deus , quia sermo noster 18
qui \\ fuit'apud uos,non est in illo E S T,&
N O N . ✝ Dei enim filius Iesus Christus 19
qui in uobis per nos prędicatus est,per me
& Syluanum & Timotheum , non fuit
20 E S T & N O N, sed EST in illo fuit.✝Quot-
quot enim promissiones Dei sunt , in illo
EST:ideo & per ipsum,Amen Deo ad glo-
21 riã \\ nostram'.✝Qui autẽ confirmat \\ nos
uobiscũ' in \\ Christo',& q unxit nos,Deus:
22 ✝ qui & signauit nos,& dedit pignus Spi-
23 ritus in cordibus nostris.✝Ego autem testẽ
Deum inuoco in animam meam ,quod
parcens uobis,non ueni ultra Corinthũ,
nõ,q̃a dominamur fidei uestræ: sed adiu-
tores sumus gaudii uestri:nam fide statis.

Margin notes: Eph.1.3. 1 Pet.1.3 — * sine consolamur pro uestra consolatione MS. 15. M S Amb. 8. — \\ in tolerantia m 9 M S.G. — \\ ut spes nostra firma sit MS — \\ uobis 4 MS. G. — 2 M S S. — \\ legitis 2 MS. G. — \\ cognouistis O. — \\ fit 10 MS. — \\ per nos Amb. G.8 — \\ vos nobiscum 3 M S. G. — \\ Christũ 1 MS. G.

CAP. II.

1 STatus autem hoc ipsum apud me ne
iterum in tristitia uenirem ad uos .
2 ✝ Si enim ego contristo uos : & q̃s est
qui me lætificet , nisi qui contristatur ex
3 me ? ✝ Et hoc ipsum scripsi uobis,ut non
cũ uenero,tristitiã super tristitiã habeam,
de quibus oportuerat me gaudere: confi-
dens in omnibus uobis , quia meum gau-
diũ,omniũ uestrũ est.✝Nam ex multa tri-
4 bulatione & angustia cordis scripsi uobis
per multas lachrymas:non ut cõtristemi-
ni:sed ut sciatis,\\ quam charitatem \\ ha-
beã'abundãtius in uobis ✝Si quis autẽ cõ-
5 tristauit, non me contristauit : sed ex par-
6 te,ut non onerẽ omnes uos.✝Sufficit illi q
eiusmodi est obiurgatio hęc quę fit a plu-
7 ribus:✝ita ut e contrario magis donetis &
consolemini,ne forte abundantiori tristi-
8 tia absorbeatur qui eiusmodi est ✝Propter
quod obsecro uos ut confirmetis in illum
charitatẽ.✝Ideo enim & scripsi, ut cogno-
9 scam experimentum uestrum , an in om-
10 nibus obedientes sitis. ✝ Cui autem aliqd
\\ donastis':& ego. Nã & ego quod donaui,
siquid donaui, propter uos in psona Chri-
11 sti:✝ ut non circumueniamur a satana.nõ
12 enim ignoramus cogitationes eius .✝Cum
uenissem autem Troadem propter Euan-
gelium Christi,& ostiũ mihi apertum es-
13 set in Dño, ✝ non habui requiem spiritui
meo,eo quòd non inuenerim Titum fra-
trem meum,sed ualefaciens eis, profectus
14 sum in Macedoniam . ✝ Deo autẽ gratias ,
qui semper triumphat nos in Christo Ie-
su,& odorẽ notitiæ suæ manifestat p nos
15 in omni loco.✝quia Christi bonus odor su-
mus Deo in iis qui salui fiunt, & in iis qui
16 pereunt.✝aliis quidẽ odor mortis in mor-
tem:aliis autem odor uitæ in uitã . Et ad
17 hæc quis tam idoneus? ✝Non enim sumus
sicut plurimi , adulterantes uerbum Dei ,
sed ex sinceritate , sed sicut ex Deo coram
Deo , in Christo loquimur .

Margin notes: \\ charitatem quam habeo Ambros. G.1. — \\ habeo 3 M S. — \\ donatis 5 MS.G.S.

CAP. III.

1 INcipimus iterum nosmetipsos com-
mendare?aut nunquid egemus (sicut
quidã) cõmendatitiis epistolis ad uos,
2 aut ex uobis ? ✝ Epistola nostra uos estis ,
scripta in cordibus nostris , quæ scitur &
3 legitur ab omnibus hominibus : ✝ mani-

festati

festati quod epistola estis Christi, mini-
strata a nobis, & scripta non atraméto,
sed Spiritu Dei uiui: non in tabulis lapi-
deis, sed in tabulis cordis carnalibus. ✝Fi-
duciam autem talem habemus per Chri- 4
stum ad Deum: ✝non quod sufficientes si- 5
mus cogitare aliquid a nobis, quasi ex no-
bis: sed sufficientia nostra ex Deo est. ✝ qui 6
& idoneos nos fecit ministros noui testa-
\\ litera: sed Spiritus MS. G. menti: non \\litera, sed Spiritu'. litera enim
occidit: Spiritus autem uiuificat. ✝Quod si 7
ministratio mortis, literis deformata in
lapidibus, fuit in gloria, ita ut non possent
intendere filii Israel in faciē Moysi, pro-
pter gloriam uultus eius, quæ euacuatur:
✝quomodo nō magis ministratio Spiritus 8
– 8 MS. Amb. G. S. erit in gloria? ✝Nam si ministratio damna- 9
tionis – in gloria est; multo magis abūdat
ministerium iustitiæ in gloria ✝Nam nec 10
glorificatum est, quod claruit in hac par-
te, propter excellentem gloriam. ✝Si enim 11
quod euacuatur per gloriā est: multo ma-
gis quod manet, in gloria est. ✝Habentes 12
\\ utamur 8 MS. Ambros. igitur talē spem, multa fiducia \\utimur':
✝ & non ‖ sicut Moyses ponebat uelamen 13
Exod. 34. 33. super faciem suam, ut non intenderent fi-
lii Israel in faciem eius quod euacuatur,
✝ sed obtusi sunt sensus eorum. Vsque in 14
hodiernum enim diem, idipsum uelamē
in lectione ueteris testamenti manet nō
\\ quod 6 MS. R. G. S. reuelatum (\\ quoniam' in Christo euacua-
tur) ✝sed usque in hodiernum diem, cum 15
legitur Moyses, uelamen positum est sup
cor eorum. ✝Cum autem conuersus fuerit 16
Ioã. 4. 24. ad Dñm, auferetur uelamen. ✝‖Dñs autem 17
Spiritus est. Vbi autem Spiritus Dñi: ibi li-
bertas. ✝ Nos uero omnes, reuelata facie 18
gloriam Domini speculantes, in eamdem
imaginem transformamur a claritate in
claritatem, tamquam a Domini Spiritu.

CAP. IIII.

IDeo habentes hanc ministrationē: iu- 1
xta quod misericordiam consecuti su-
mus, non deficimus. ✝ sed abdicamus 2
occulta dedecoris, non ambulātes in astu-
tia, neque adulterantes uerbum Dei, sed
in manifestatione ueritatis commendan-
tes nosmetipsos ad omnem conscientiam
hominum coram Deo. ✝Quod si etiā oper- 3
tum est Euangelium nostrum: in iis qui
pereunt est opertum, ✝in quibus Deus hu- 4
**eis 2 MS R. Ambr. G. S.* ius seculi excæcauit mentes infidelium ut
non fulgeat *illuminatio Euangelii gloriæ
Christi, qui est imago Dei. ✝Nō enim nos- 5
metipsos prædicamus, sed Iesum Christū
– 2 MS G Dominum – nostrum': nos autem, seruos
uestros per Iesum, ✝quoniam Deus qui di- 6
– 11 MS. Ambr. xit de tenebris lucem splendescere, – \\ipse'
illuxit in cordibus nostris ad illuminatio-
\\ qui 3 MS G. nem scientiæ claritatis Dei in facie Chri-
\\ ipse qu. 8. sti Iesu ✝Habemus autē thesaurum istum 7
in uasis fictilibus: ut sublimitas \\sit uirtu-
\\ uirtutis sit G. S. tis' Dei, & non ex nobis. ✝ In omnibus tri- 8
bulationem patimur, sed non angustia-
mur: aporiamur, sed nō destituimur: ✝per- 9
** humiliamur, sed non confundimur MS.* secutionem patimur, sed non derelinqui-
mur: *deiicimur, sed non perimus: ✝sem- 10
per mortificationem Iesu in corpore no-
stro circūferentes, ut & uita Iesu manife-
stetur in corporibus nostris. ✝ Sēper enim 11
nos qui uiuimus, in mortem tradimur
propter Iesum: ut & uita Iesu manifeste-

12 tur in carne nostra mortali. ✝ Ergo mors
in nobis operatur, uita autem in uobis.
13 ✝Habentes autem eundem spiritum fidei,
sicut scriptum est, ‖Credidi, Propter quod *Psal. 115. 10.*
locutus sum, & nos credimus propter
14 quod & loquimur: ✝ scientes quoniam qui
suscitauit Iesum, & nos cum Iesu suscita-
15 bit & constituet nobiscum. ✝Omnia enim
propter uos: ut gratia abundans, per mul-
tos in gratiarum actione, abundet in glo-
16 riam Dei. ✝Propter quod non deficimus:
sed licet is qui foris est noster homo, cor-
rumpitur: tamen is qui intus est renoua-
17 tur de die in diem. ✝Id enim quod in præ-
senti est momentaneum & leue tribula-
tionis nostræ, supra modum in sublimi-
tate æternum gloriæ pondus operatur – in' *– 2 MS. S. G. 8.*
18 nobis, ✝ non contemplantibus nobis quæ
uidentur, sed quæ nō uidentur. Quæ enim
uidentur, temporalia sunt: quæ autem
non uidentur, æterna sunt.

CAP. V.

1 SCimus enim quoniam si terrestris
domus nostra huius habitationis
dissoluatur, quod ædificationem ex
Deo habemus, domum non manufactam
2 æternam in cœlis. ✝ Nam & in hoc inge-
miscimus, habitationem nostram quæ de
3 cælo est, superindui cupientes: ✝‖ si tamen *Apo. 16. 15.*
4 uestiti, non nudi inueniamur. ✝ Nā & qui
sumus in hoc tabernaculo, ingemiscimus
grauati: eo quòd nolumus expoliari, sed
superuestiri, ut absorbeatur quod mor-
5 tale est, a uita. ✝ Qui autem efficit nos in
hoc ipsum, Deus, qui dedit nobis pignus
6 spiritus. ✝Audentes igitur semper, & scien-
tes quoniam dum sumus in corpore, pe-
7 regrinamur a Dño. ✝ (per fidem enim am-
8 bulamus, & non per speciem) ✝ audemus
autem, & bonam uoluntatem habemus
magis peregrinari a corpore, & præsentes
9 esse ad Dñm. ✝ Et ideo contendimus, siue
10 absentes, siue præsētes placere illi. ✝‖Om- *Ro. 14. 10.*
nes enim nos manifestari oportet ante
tribunal Christi, ut referat unusquisque
propria corporis, prout gessit, siue bonū
11 siue malum. ✝Scientes ergo timorem Do-
mini hominibus suademus: Deo autem
manifesti sumus. Spero autem & in con-
12 scientiis uestris manifestos nos esse. ✝ Nō
iterum cōmendamus nos uobis, sed occa-
sionem damus uobis gloriandi pro nobis:
ut habeatis ad eos qui in facie gloriātur,
13 & non in corde. ✝Siue enim mente \\exce- *\\ excidimus MS. Syra transferuntur: in animus similiter uerti possunt Græca. Textus conformis est Ambr.*
14 dimus', Deo: siue sobrii sumus, uobis. ✝Cha-
ritas enim Christi urget nos: æstimantes
hoc, quoniam si unus pro omnibus mor-
15 tuus est, ergo omnes mortui sunt. ✝ & pro
omnibus mortuus est Christus: ut & qui
uiuunt, iam non sibi uiuant, sed ei qui pro
16 ipsis mortuus est & resurrexit. ✝Itaq; nos
ex hoc neminem nouimus secūdum car-
nem. Et si cognouimus secundum carnē
17 Christum: sed nunc iam non nouimus. ✝Si
qua ergo in Christo noua creatura: uete-
ra transierunt, ‖ ecce facta sunt omnia *Is. 43. 19. Apo. 21. 5*
18 noua. ✝Omnia autem ex Deo, qui nos re-
conciliauit sibi per Christum: & dedit
19 nobis ministerium recōciliationis. ✝quo-
niam quidem Deus erat in Christo mun-
dum reconcilians sibi, non reputans illi
delicta ipsorum, & posuit in nobis uer-

buni reconciliationis. • Pro Chriſto ergo 20
legatione fungimur, tamquam Deo ex-
hortante per nos. Obſecramus pro
Chriſto, reconcialiamini Deo. • Eum 21
qui non nouerat peccatum, pro nobis
peccatum fecit: ut nos efficeremur iu-
ſtitia Dei in ipſo.

CAP. VI.

*& 7 MS Amb. G Iſa. 49.8

ADiuuantes autem *exhortamur, ne 1
in uacuum gratiam Dei recipiatis.
(• Ait enim, ‖Tempore accepto ex- 2
audiui te: & in die ſaluris adiuui te. Ecce,
nunc tempus acceptabile: ecce nunc dies
ſalutis.) • ‖nemini dantes ullam offenſio- 3
nem, ut non uituperetur miniſterium no-

1 Cor. 10 32.

ſtrum: • ſed in omnibus exhibeamus noſ- 4
metipſos ‖ſicut Dei miniſtros, in multa pa-

2 Cor. 4.2

tientia, in tribulationibus, in neceſſitati-
bus, in anguſtiis, • in plagis, in carceribus, 5
in ſeditionibus, in laboribus, in uigilijs, in
ieiuniis, • in caſtitate, in ſcientia, in lon- 6
ganimitate, in ſuauitate, in Spiritu San-
cto, in charitate non ficta, • in uerbo ueri- 7
tatis, in uirtute Dei, per arma iuſtitię a
dextris, & a ſiniſtris, • per gloriam & igno- 8
bilitatem, per infamiá & bonam famá:
ut ſeductores & ueraces: ſicut qui ignoti
& cogniti: • quaſi morientes, & ecce ui- 9
uimus: ut caſtigati, & non mortificati:
• quaſi triſtes, ſemper autem gaudentes: 10
ſicut egentes, multos autem locupletan-
tes: tamquam nihil habentes, & omnia
poſſidentes. • Os noſtrum patet ad uos ô 11
Corinthii; cor noſtrum dilatatum eſt. • Nõ 12
anguſtiamini in nobis: anguſtiamini au-
tem in uiſceribus ueſtris. • eandem autem 13
habentes remunerationem (tamquam fi-
lius dico) dilatamini & uos. • Nolite iugum 14
ducere cũ infidelibus. Quę enim partici-
patio iuſtitiæ cum iniquitate? Aut quæ ſo-
cietas luci ad tenebras? • Quæ autem con- 15
uentio Chriſti ad Belial? Aut quæ pars fi-
deli cum infideli? • Qui autem conſenſus 16
templo Dei cum idôlis? ‖ Vos enim eſtis
templum Dei uiui: ſicut dicit Deus, ‖Quo-
niam inhabitabo in illis, & inambulabo,
& ero illorũ Deus: & ipſi erunt mihi po-
pulus. • ‖Propter quod exite de medio co- 17
rũ, & ſeparamini, dicit Dñs, & immundũ
ne tetigeritis: & ego recipiam uos. • ‖ & 18
ero uobis in patrem: & uos eritis mihi in
filios & filias, dicit Dominus omnipotens.

1 Cor. 3. 27. 6.19. Leu. 16. 12. Iſ. 52. 11 Ier. 31. 1.9.

CAP. VII.

HAS ergo habentes promiſſiones 1
chariſſimi, mundemus nos ab om-
ni inquinamento carnis & ſpiritus,
perficientes ſanctificationem in timore
Dei. • Capite nos. Neminem læſimus, ne- 2
minem corrupimus, neminem circumue-
nimus. • Non ad condemnationẽ * dico 3
prædixi enim quod in cordibus noſtris
eſtis ad commoriendum & ad conuiuen-
dum. • Multa mihi fiducia eſt apud uos, 4
multa mihi gloriatio pro uobis: repletus
ſum conſolatione: ſuperabundo gaudio
in omni tribulatione noſtra. • Nam & cũ 5
ueniſſemus in Macedoniá, nullam requiẽ
habuit caro noſtra, ſed omnem tribula-
tionem paſſi ſumus: foris, pugnæ: intus, ti-
mores. • Sed qui conſolatur humiles, con- 6
ſolatus eſt nos Deus, in aduentu Titi. • Nõ 7
ſolum autem in aduentu eius, ſed etiam

* ueſtram MS 8.

in conſolatione, qua conſolatus eſt in uo-
bis, referens nobis ueſtrum deſiderium,
ueſtrum fletum, ueſtram æmulationẽ pro
8 me, ita magis ut gauderem. • Quoniam &
ſi contriſtaui uos in epiſtola, non me pœ-
nitet: etſi pœniteret, uidens quod epiſtola
9 illa (& ſi ad horam) uos contriſtauit. • nũc
gaudeo: non quia contriſtati eſtis, ſed quia
contriſtati eſtis ad pœnitentiam. Contri-
ſtati enim eſtis ſecundum Deum, ut in
nullo detrimentum patiamini ex nobis.
10 • ‖ Quæ enim ſecundum Deum triſtitia
eſt, pęnitentiam in ſalutem ſtabilem ope-
ratur: ſeculi autem triſtitia mortem ope-
11 ratur. • Ecce enim hoc ipſum, ſecundum
Deum contriſtari uos, quantam in uobis
operatur ſolicitudinem: ſed defenſionem,
ſed indignationem, ſed timorem, ſed de-
ſiderium, ſed æmulationem, ſed uindi-
ctam. in omnibus exhibuiſtis uos, incon-
12 taminatos eſſe negotio. • Igitur etſi ſcripſi
uobis, non propter eum qui fecit iniuriã
nec propter eum qui paſſus eſt. ſed ad ma-
nifeſtandam ſolicitudinem noſtram quã
13 habemus pro uobis * coram Deo. • ideo cõ-
ſolati ſumus. In conſolatione autem no-
ſtra, abundantius magis gauiſi ſumus ſu-
per gaudio Titi, quia refectus eſt ſpiritus
14 eius ab omnibus uobis. • & ſiquid apud
illum de uobis gloriatus ſum, nõ ſum cõ-
fuſus: ſed ſicut omnia uobis in ueritate
locuti ſumus, ita & gloriatio noſtra quæ
15 fuit ad Titum, ueritas facta eſt, • & ui-
ſcera eius abundantius in uobis ſunt: re-
miniſcentis omnium ueſtrum obedien-
tiam, quomodo cum timore & tremore
16 excepiſtis illum. • Gaudeo quod in om-
nibus confido in uobis.

1 Pe. 2.19

* ad nos 6 MS. G.

CAP. VIII.

1 NOtam autem facimus uobis fra-
tres gratiam Dei, quæ data eſt in
2 eccleſiis Macedoniæ, • quod in mul-
to experimento tribulationis abundantia
gaudii ipſorũ fuit, & altiſſima paupertas
eorũ abundauit in diuitias ſimplicitatis
3 eorũ, • quia ſecundum uirtutem (teſtimo-
nium illis reddo) & ſupra uirtutem uolũ-
4 tarii fuerunt, • cum multa exhortatione
obſecrantes nos gratiam & cõmunicatio-
5 nem miniſterii quod fit in Sanctos. • Et nõ
ſicut ſperauimus, ſed ſemetipſos dederũt,
primum Domino, deinde nobis per uo-
6 lũtatem Dei: • ita ut rogaremus Titum, ut
quemadmodum cœpit, ita & perficiat in
7 \\uobis' etiam gratiam iſtam. • Sed ſicut
in omnibus abundatis fide & ſermone,
& ſcientia, & omni ſolicitudine, inſuper
& charitate ueſtra in nos, ut & in hac gra-
8 tia abundetis. • Non quaſi imperans dico:
ſed per aliorum ſolicitudinem, etiam ue-
ſtræ charitatis \\ingenium' bonum com-
9 probans. • Scitis enim gratiam Domini
noſtri Ieſu Chriſti, quoniam propter uos
egenus factus eſt, cum eſſet diues: ut illius
10 inopia uos diuites eſſetis. • Et conſilium
in hoc do: hoc enim uobis utile eſt, qui
non ſolum facere, ſed & uelle cœpiſtis ab
11 anno priore: • nunc uero & facto perficite.
ut quemadmodum promptus eſt animus
uoluntatis :: ita ſit & perficiendi ex eo
12 quod habetis. • Si enim uoluntas prom-
pta eſt: ſecundum id quod habet, accepta

\\ nos 2 MS. Amb. G. -6 MS. G. 8

\\ ingenuũ 1 MS. G. Prò inge- niũ bonũ. Amb.: ãiũ legi Binũ Syri Con- [illegible]

eſt,

est non secundum id quod nō habet. ✝Nō 13
enim ut aliis sit remissio, uobis autē tri-
bulatio:sed ex æquitate.. ✝ In præsenti 14
tempore uestra abundantia, illorum ino-
piam suppleat:ut & illorum abundantia
uestræ inopię sit supplementum, ut fiat
Exod 16. æqualitas,✝sicut scriptum est.‖Qui multū, 15
18. *non abundauit & qui modicum nō mi-
** habuit* norauit. ✝ Gratias autem Deo, qui dedit 16
1 1 MS. eandem solicitudinem pro uobis in cor-
Amb. 8. de Titi,✝quoniam exhortationē quidē su- 17
scepit:sed cum solicitior esset, sua uolun-
tate profectus est ad uos. ✝Misimus etiam 18
cum illo fratrem,cuius laus est in Euāge-
lio per omnes ecclesias:✝non solum autē, 19
sed & ordinatus est ab ecclesiis comes pe-
regrinationis nostræ,in hanc gratiā quæ
ministratur a nobis ad Domini gloriam,
& destinatam uoluntatem nostram: ✝de- 20
uitantes hoc,ne quis nos uituperet in hac
plenitudine quæ ministratur a nobis.
Ro.12.17 ✝‖Prouidemus enim bona non solum co- 21
ram Deo, sed etiam coram hominibus.
✝Misimus autē cum illis & fratrē nostrū, 22
quem probauimus in multis sæpe solici-
tum esse: nunc autem multo solicitiorē,
\\ uobis confidentia multa in uos, ✝ siue pro Tito 23
MS. *Amb-* qui est socius meus & in\\uos' adiutor,siue
8. fratres nostri Apostoli ecclesiarū,\\gloriæ'
\\ gloria 2 Christi. ✝Ostensionem ergo quæ est chari- 24
MS. G. tatis uestræ & nostrę glorię pro uobis, in
illos ostendite in facie ecclesiarum.

CAP. IX.

NAm de ministerio quod fit in san- 1
ctos ex abundanti est mihi scribe-
re uobis. ✝ Scio enim promptum 2
animum uestrum: pro quo de uobis glo-
rior apud Macedones. Quoniā & Achaia
parata est ab anno præterito, & uestra
æmulatio prouocauit plurimos.✝ Misi au-
tē fratres:ut ne quod gloriamur de uobis, 3
euacuetur in hac parte:ut (quemadmodū
dixi) parati sitis: ✝ne cum uenerint Mace-
dones mecum,& inuenerint uos impara- 4
tos,erubescamus nos,ut non dicamus uos
in hac substantia. ✝Necessarium ergo exi-
stimaui rogare fratres ut perueniant ad 5
uos, & præparent repromissam benedi-
ctionem hanc paratam esse sic, quasi be-
nedictionem, non tamquam auaritiam.
✝ Hoc autem dico,Qui parce seminat,par- 6
ce & metet:& qui seminat in benedictio-
nibus,de benedictionibus & metet.✝Vnus- 7
quisque prout destinauit in corde suo:nō
Eccli 35. ex tristitia aut ex necessitate.‖hilarē enim
11. datorem diligit Deus. ✝ Potens est autem 8
Deus omnem gratiam abundare facere in
uobis:ut in omnibus semper omnē suf-
ficientiam habentes, abundetis in omne
Ps.111.9 opus bonum,✝sicut scriptum est: ‖Disper- 9
sit,dedit pauperibus: iustitia eius manet
\\seculum in \\æternum'.✝Qui autem administrat se- 10
seculi MS. men seminanti:& panem ad manducan-
G9. dum præstabit: & multiplicabit semē ue-
strum,& augebit incrementa frugum iu-
stitiæ uestræ: ✝ ut in omnibus locupletati 11
abundetis in omnem simplicitatem, quæ
operatur per nos gratiarum actionē Deo.
✝Quoniam ministerium huius officii non 12
solum supplet ea quæ desunt sanctis, sed
etiam abundat per multas gratiarū actio-
nes in Domino, ✝per probationē ministe- 13
rii huius,glorificantes Deum in obedien-
tia confessionis uestræ in Euangeliū Chri-
sti,& simplicitate cōmunicationis in illos,
14 & in omnes. ✝& in ipsorum obsecratione
pro uobis, desiderantium uos propter
15 eminentem gratiam Dei in uobis. ✝Gra-
tias Deo super inenarrabili dono eius.

CAP. X.

1 IPse autem ego Paulus obsecro uos per
mansuetudinem & modestiam Chri-
sti, qui in facie quidem humilis sum
inter uos, absens autem confido in uobis.
2 ✝ Rogo autem, ne præsens audeam per eā
confidentiam qua existimor audere in
quosdam: qui arbitrantur nos tamquam
3 secundum carnem ambulemus.✝In carne
enim ambulantes, non secundum carnē
4 militamus.✝Nam arma militię nostræ nō
carnalia sunt:sed potentia Deo ad destru-
ctionem munitionum,consilia destruen-
5 tes,✝ & omnem altitudinem extollentem
se aduersus scientiam Dei,& in captiuita-
tem redigentes omnem intellectum in
6 obsequium Christi, ✝& in promptu habē-
tes ulcisci omnem inobedientiam, cum
7 impleta fuerit uestra obedientia. ✝ Quæ
secundum faciem sunt, uidete.Si quis cō-
fidit sibi, Christi se esse:hoc cogitet iterū
apud se,quia sicut ipse Christi est: ita &
8 nos:✝Nam & si amplius aliquid gloriatus
fuero de potestate nostra,quam dedit no-
bis Dominus in ædificationem, & non in
destructionem uestram: non erubescam.
9 ✝ Vt autem non existimer tamquam ter-
10 rere uos per epistolas, ✝ (quoniam quidē
epistolæ,inquiunt, graues sunt & fortes:
præsentia autem corporis infirma, & ser-
11 mo contemptibilis)✝ hoc cogitet qui eius-
modi est, quia quales sumus uerbo per
epistolas absentes, tales & præsentes in
12 facto. ✝ Non enim audemus inserere aut
comparare nos quibusdam, qui seipsos
commendant: sed ipsi in nobis nosmet-
ipsos metientes & comparantes nosmet-
13 ipsos nobis. ✝ Nos autem non in immen- *Ephes.4.8*
sum gloriabimur, ‖sed secundum men-
suram regulæ,qua mensus est nobis Deus,
mensuram pertingendi usque ad uos.
14 ✝ Non enim quasi non pertingentes ad
uos, superextendimus nos. Vsque ad uos
enim peruenimus in Euangelio Christi.
15 ✝ non in immensum gloriantes in alie-
nis laboribus: spem autē habentes crescē-
tis fidei uestræ,in uobis magnificari secū-
16 dū regulam nostram in abundantiā,✝etiā
in illa quę ultra uos sunt, euangelizare, *Ier.9 23.*
non in aliena regula, in iis quæ præpara- *1 Cor.1.*
17 ta sunt gloriari. ✝‖Qui autem gloriatur:in 31.
18 Domino glorietur. ✝ Non enim qui seip- *\\ Domi-*
sum commendat, ille probatus est: sed *nus* 3 MS.
quem\\ Deus' commendat. *Amb.G.8.*

CAP. XI.

1 VTinam sustineretis modicum quid
insipientiæ meę: sed & supportate
2 me: ✝Aemulor enim uos Dei ęmu-
latione.Despondi enim uos uni uiro, uir-
3 ginem castam exhibere Christo. ✝ Timeo
autem ne,sicut serpens Heuam seduxit *Gen.3.4.*
astutia sua: ita corrumpantur sensus ue-
stri, & excidant a simplicitate quæ est in
4 Christo. ✝ Nam si is qui uenit, aliū Chri-
stum prędicat quem non prædicauimus,

aut alium spiritum accipitis quem nō ac-
cepistis: aut aliud euangelium quod non
recepistis: recte pateremini. ♦ Existimo 5
enim nihil me minus fecisse a magnis A-
postolis. ♦ Nā etsi imperitus sermone, sed 6
non sciētia, in omnibus autem manifesta-
ti sumus uobis. ♦ Aut nunquid peccatū fe- 7
ci, me ipsum humilians, ut uos exaltemi-
ni? quoniam gratis Euangelium Dei euan
gelizaui vobis? ♦ Alias ecclesias expoliā- 8
ui, accipiens stipendium ad ministerium
uestrum. ♦ Et cum essem apud uos, & ege- 9
rem; nulli onerosus fui: nam quod mihi
deerat, suppleuerunt fratres qui uenerunt
a Macedonia: & in omnibus sine onere
me uobis seruaui, & seruabo. ♦ Est ueritas 10
Christi in me, quoniam hæc gloriatio non
infringetur in me in regionibus Achaiæ.
♦ Quare? quia non diligo vos? Deus scit. 11
♦ Quod autem facio: & faciam, ut ampu- 12
tem occasionem eorum qui uolunt occa-
sionem: ut in quo gloriantur, inueniātur
sicut & nos. ♦ Nam eiusmodi pseudoaposto 13
li, sunt operarij subdoli, transfigurantes se
in apostolos Christi ♦ Et non mirum: ipse 14
enim Satanas transfigurat se in Angelum
lucis. ♦ non est ergo magnū si ministri eius 15
transfigurentur velut ministri iustitiæ:
quorum finis erit secundum opera ipsorū.
♦ Iterum dico, (ne quis me putet insipien- 16
tem esse, alioquin uelut insipientem acci-
pite me, ut & ego modicum quid glorier)
♦ quod loquor, nō loquor secundū \\ Deū', 17 — \\ Dominum 2 MS. G. 8.
sed quasi in insipientia, in hac substantia 18
gloriæ. ♦ Quoniam multi gloriantur se-
cundum carnem: & ego gloriabor. ♦ Libē- 19
ter enim suffertis insipientes: cum sitis ip
si sapientes. ♦ Sustinetis enim si quis uos 20
in seruitutē redigit, si quis deuorat, si quis
accipit, si quis extollitur, si quis in faciem
uos cædit. ♦ Secundum ignobilitatem di- 21
co, quasi nos infirmi fuerimus - in hac par — -1 MS. G. 8.
te'. In quo quis audet (in insipientia dico)
audeo & ego. ♦ Hebræi sunt: & ego. Israe- 22
litæ sunt: & ego. Semen Abrahæ sunt: &
ego. ♦ Ministri Christi sunt: - & ego' (ut mi 23 — -2 MS. Ambros. G. 8.
nus sapiēs dico) plus ego: in laboribus plu
rimis, in carceribus abundantius, in plagis
supra modum, in mortibus frequenter. ♦ A 24
Iudæis quinquies, ‖ quadragenas, una mi- — Deu. 25. 3
nus accepi. ♦ ‖ Ter virgis cæsus sum, ‖ semel 25 — Act. 16. 22.
lapidatus sum, ‖ ter naufragium feci, ♦ no- 26 — Act. 14. 18
cte, & die in \\ profundum' maris fui, in — Act. 27. 41.
itineribus sæpe, periculis fluminum, peri- — \\ profundo 1 MS R Ambr. G.
culis latronum, periculis ex genere, pericu
lis ex Gentibus, periculis in ciuitate, pericu
lis in solitudine, periculis in mari, pericu-
lis in falsis fratribus, ♦ in labore, & ærum- 27
na, in uigilijs multis, in fame, & siti, in ieiu
nijs multis, in frigore, & nuditate: ♦ præter 28
illa quę extrinsecus sūt: instātia mea quoti
diana, solicitudo omniū ecclesiarū. ♦ Quis 29
infirmatur, & ego nō infirmor? quis scāda-
lizatur, & ego nō uror? ♦ Si gloriari oportet 30
quę infirmitatis meę sūt, gloriabor. ♦ Deus 31
& pater Domini nostri Iesu Christi, qui est
benedictus in secula, scit quod non men-
tior. ♦ ‖ Damasci præpositus Gentis Aretę 32 — Act. 9. 24.
regis, custodiebat ciuitatem Damasceno-
rum, ut me comprehenderet: ♦ & per fe- 33
nestram in sporta dimissus sum per mu- — -4 MS Ambros. G. 8.
rum, & - sic' effugi manus eius.

CAP. XII.

1 SI gloriari oportet (non expedit quidē)
ueniam autem ad uisiones, & reuela-
2 tiones Domini. ♦ ‖ Scio hominem in — Act. 9. 3. 22. 17.
Christo ante annos quatuordecim (siue in
corpore, nescio: siue extra corpus, nescio:
Deus scit) raptum huiusmodi usque ad ter
3 tium cœlum. ♦ Et scio huiusmodi homi-
nem (siue in corpore, siue extra corpus, ne-
4 scio: Deus scit) ♦ quoniam raptus est in Pa-
radisum: & audiuit arcana uerba, quæ nō
5 licet homini loqui. ♦ Pro huiusmodi glo-
riabor: pro me autem nihil gloriabor, nisi
6 in infirmitatibus meis. ♦ Nam & si uolue
ro gloriari, non ero insipiens: ueritatem
enim dicam, parco autem: ne quis * me — *in 1 MS. G. 8.
existimet supra id quod uidet - in' me, aut — -5 MS. Ambros. G. 8.
7 aliquid audit ex me. ♦ Et ne magnitudo
reuelationum extollat me, datus est mihi
stimulus carnis meæ angelus satanę, vt me
8 colaphizet. ♦ Propter quod ter Dominum
9 rogaui, ut discederet a me: ♦ & dixit mihi
Sufficit tibi gratia mea, nam uirtus in infir
mitate perficitur. Libenter igitur gloria-
bor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in
10 me uirtus Christi. ♦ Propter quod placeo
mihi in infirmitatibus, in contumelijs, in
necessitatibus, in persequutionibus, in an-
gustijs pro Christo. Cum enim infirmor:
11 tunc potens sum. ♦ Factus sum insipiens:
vos me coēgistis. Ego enim a vobis debui — \\ feci MS. R. Ambr.
commendari: nihil enim minus \\ fui' ab
ijs qui sunt supra modū Apostoli: tametsi — \\ Apostolis 6 MS. Amb. G. 8.
12 nihil sum. ♦ Signa tamen \\ Apostolatus mei'
facta sunt super uos in omni patientia, in
13 signis, & prodigijs, & uirtutibus. ♦ Quid est
enim quod minus habuistis præ cæteris ec
clesijs: nisi quod ego ipse non grauaui vos?
14 Donate mihi hanc iniuriam. ♦ Ecce, ter-
tio hoc paratus sum uenire ad uos: & non
ero grauis uobis. Non enim quæro quæ ve
stra sunt, sed uos. Nec enim debent filij pa-
rentibus thesaurizare, sed parentes filijs.
15 ♦ Ego autem libentissime impendam, & su
perimpendar ipse pro animabus uestris: li-
16 cet plus uos diligens minus diligar. ♦ Sed
esto: ego uos non grauaui: sed cum essem
17 astutus, dolo uos cepi. ♦ Nunquid per ali-
quem eorum quos misi ad uos, circumue-
18 ni uos? ♦ Rogaui Titum: & misi cum illo
fratrem. Nunquid Titus uos circumuenit?
nonne eodem spiritu ambulauimus? non-
19 ne iisdem uestigijs? ♦ Olim putatis quòd
excusemus nos apud uos? Coram Deo, in
Christo loquimur: omnia autem charissi-
20 mi propter ædificationem uestram. ♦ Ti-
meo enim ne forte cum uenero, non qua-
les uolo, inueniam uos: & ego inueniar a
uobis, qualem non vultis: ne forte contē-
tiones, æmulationes, animositates, dissen-
siones, detractiones, susurrationes, inflatio
21 nes, seditiones sint inter uos. ♦ ne iterum
cum uenero, humiliet me Deus apud vos:
& lugeam multos ex ijs qui ante peccaue- — Deut. 19. 15. Mat. 17. 16. Ioā. 8. 17 Heb. 10. 28.
runt, & non egerunt pœnitentiam su-
per immunditia, & fornicatione, & im-
pudicitia quam gesserunt.

CAP. XIII.

1 ECce tertio hoc uenio ad vos: ‖ In ore
duorum uel trium testium stabit om
ne uerbum. ♦ Prædixi, & prædico,
2 ut præsens, * & nunc absens, ijs qui ante — *bis 4 MS. G. 8.

peccauerunt, & cęteris omnibus, quoniam
si uenero iterum, non parcam. ✝ An expe- 3
rimentum quæritis eius qui in me loqui-
tur Christus: qui in " vobis' non infirma-
tur, sed potens est in uobis? Nam et si cru- 4
cifixus est ex infirmitate: sed uiuit ex uir-
tute Dei. Nam & nos infirmi sumus in il-
lo: sed " uiuemus' cum eo ex uirtute Dei
in uobis. ✝ ‖ Vosmetipsos tentate si estis in 5
fide: ipsi vos probate. An non cognoscitis
uosmetipsos, quia Christus Iesus in uobis
est? nisi forte reprobi estis. ✝ Spero autem 6
quod " cognoscitis' quia nos non sumus re-
probi. ✝ Oramus autem Deum, ut nihil ma- 7
li faciatis, non ut nos probati appareamus,
sed ut uos quod bonum est, faciatis; nos au-

" vos 1 MS. G.
" viuimus 9 MS. S.
1. Cor. 11. 28.
" cognoscetis 9 MS. Ambr. G. S.

8 tem ut reprobi simus. ✝ Non enim possu-
mus aliquid aduersus ueritatem: sed pro
9 ueritate. ✝ Gaudemus enim, quoniam nos
infirmi sumus, uos autem potentes estis.
Hoc & oramus, uestrã consummationem.
10 ✝ Ideo hæc absens scribo: ut non præsens
durius agam secundũ potestatem quã Do-
minus dedit mihi in ædificationem, & nõ
11 in destructionem. ✝ De cætero fratres, gau-
dete, perfecti estote: exhortamini. idẽ sa-
pite: pacem habete, & Deus pacis, & dile-
12 ctionis erit uobiscum. ✝ Salutate inuicem
in osculo sancto. Salutant uos omnes san-
13 cti. ✝ Gratia Domini nostri Iesu Christi, &
charitas Dei, & communicatio sancti Spi-
ritus sit cum omnibus uobis. Amen.

EPISTOLA PAVLI AD GALATAS.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS Apostolus 1
nõ ab hominibus,
neque per homi-
nẽ, sed per Iesum
Christum, & Deũ
patrem qui susci-
tauit eum a mor
tuis, ✝ & qui mecũ 2
sũt omnes fratres
ecclesijs Galatiæ.
✝ Gratia uobis, & 3
pax a Deo patre, & Domino nostro Iesu
Christo, ✝ qui dedit semetipsum pro pecca- 4
tis nostris, ut eriperet nos de præsenti secu
lo nequam, secundum uoluntatem Dei, &
patris nostri: ✝ cui est gloria in secula secu- 5
lorum. Amen. ✝ Miror, quod sic tam cito 6
trãsferimini ab eo qui uos uocauit in gra-
tiã Christi, in aliud Euangelium: ✝ quod nõ 7
est aliud, nisi sunt aliqui qui uos cõturbãt,
& uolunt conuertere Euangelium Christi
✝ Sed licet nos, aut Angelus de cœlo euan- 8
gelizet uobis præterquam quod euangeli-
zauimus uobis, anathema sit. ✝ Sicut præ- 9
diximus, & nunc iterum dico: Si quis uo-
bis euangelizauerit præter id quod accepi
stis, anathema sit. ✝ Modo enim homini- 10
bus suadeo, an Deo? An quæro hominibus
placere? Si adhuc hominibus placerem,
Christi seruus non essem. ✝ ‖ Notum enim 11
vobis facio fratres Euangelium quod euã-
gelizatum est a me, quia non est secũdum
hominem. ✝ ‖ neque enim ego ab homine 12
accepi illud, neque didici, sed per reuela-
tionem Iesu Christi. ✝ Audistis enim con- 13
uersationem meam aliquando in Iudais-
mo, quoniam supra modum persequebar
ecclesiam Dei, & expugnabam illam, ✝ & 14
proficiebam in Iudaismo supra multos
coætaneos meos in genere meo, abundan
tius æmulator existens paternarum mea-
rum traditionum. ✝ Cum autem placuit 15
ei qui me segregauit ex utero matris meę,
& uocauit per gratiam suam, ✝ vt reuela- 16

1. Cor. 15. 8.
Ephes. 3. 3

ret filium suum in me, ut euangelizarem
illum in Gentibus, continuo non acquie-
17 ui carni & sanguini, ✝ neque ueni Ierosoly
mam ad antecessores meos apostolos: sed
abij in Arabiam, & iterum reuersus sum
18 Damascum. ✝ Deinde post annos tres ue-
ni Ierosolymam uidere Petrum: & man-
19 si apud eum diebus quindecim. ✝ Alium au
tem Apostolorum uidi neminem: nisi Ia-
20 cobum fratrem Domini. ✝ Quæ autem scri
bo uobis: ecce coram Deo, quia non men-
21 tior. ✝ Deinde ueni in partes Syriæ, & Cili-
22 ciæ. ✝ Eram autem ignotus facie ecclesijs
23 Iudææ, quæ erant in Christo: ✝ tantum au
tem auditum habebãt, Quoniam qui per-
sequebatur nos aliquando, nunc euange-
lizat fidem, quam aliquando expugnabat,
24 ✝ & in me clarificabant Deum.

CAP. II.

1 DEinde post annos quatuordecim,
iterum ascendi Ierosolymam cum
2 Barnaba, assumpto & Tito. ✝ Ascen-
di autem secundum reuelationem: & cõ-
tuli cum illis Euangelium quod prædico
in Gentibus, seorsum autẽ iis qui uideban-
tur " aliquid esse': ne forte in uacuum cur
3 rerem aut cucurrissem. ✝ Sed neque Titus
qui mecum erat, cum esset Gentilis, com-
4 pulsus est circumcidi: ✝ - sed' propter subin-
troductos falsos fratres, qui subintroierũt
explorare libertatem nostram, quam habe
mus in Christo Iesu, vt nos in seruitutem
5 redigerent. ✝ - Quibus' neque ad horam
cessimus " subiectioni': ut ueritas Euange-
6 lij permaneat apud uos. ✝ Ab ijs autem qui
uidebantur esse aliquid (quales aliquando
fuerint, nihil mea interest. ‖ Deus personã
hominis non accipit) mihi enim qui uide-
7 bantur esse aliquid', nihil cõtulerunt. ✝ Sed
econtra cum vidissent quod creditum est
mihi Euangelium præputij, sicut Petro cir
8 cumcisionis. (✝ qui enim operatus est Petro
in Apostolatum circumcisionis: operatus
9 est, & mihi inter Gentes) ✝ & cum cogno
uissent gratiam quæ data est mihi, Iacõ

- 7 MS. Hier. G.
" maiores esse MS. 4.
- MS. 7.
- 15 MS. Ambr.
" subiectione 3 MS.
Deut. 10. 17.
2. Par. 9. 17.
Iob 34. 19.
Sup. 6. 8.
Eccl. 35. 16.
Rom. 2. 11.
Ephe. 6. 9.
Col. 3. 25.
Act. 10. 34.
1. Pet. 1. 17.
- 6 MS. Hier. G.

bus &

bus & Cephas, & Iohannes qui uidebantur
columnæ esse, dextras dederunt mihi, &
Barnabæ societatis: ut nos in Gentes, ipsi
10 autem in circumcisionem: † tantum, ut
pauperum memores essemus, quod etiam
11 solicitus fui hoc ipsum facere. †Cum auté
uenisset \\ Cephas' Antiochiam: in faciem
12 ei restiti, quia reprehensibilis erat †Prius
enim quam uenirent quidam a Iacobo, cū
Gentibus edebat: cum autem uenissent,
subtrahebat, & segregabat se, timens eos
13 qui ex circumcisione erant. † Et simulatio-
ni eius consenserunt cæteri Iudæi, ita ut &
Barnabas duceretur ab eis in illam simu-
14 lationem. † Sed cum uidissem quod non
recte ambularent ad ueritatem Euangelij,
dixi Cephæ coram omnibus: Si tu cum Iu
dæus sis, gentiliter uiuis, & non Iudaice:
15 quomodo Gentes cogis Iudaizare? †Nos na
tura Iudæi, & non ex Gentibus peccatores.
16 †‖Scientes autem quod non iustificatur ho
mō ex operibus legis, nisi per fidem Iesu
Christi: & nos in Christo Iesu \\credimus',
ut iustificemur ex fide Christi, & non ex
operibus legis: propter quod ‖ ex operibus
17 legis non iustificabitur omnis caro. †Quod
si quærentes iustificari in Christo, inuenti
sumus & ipsi peccatores: nunquid Christus
18 peccati minister est? Absit. † Si enim quæ
19 destruxi, iterum hæc ædifico: præuarica-
torem me constituo. † Ego enim per legé,
legi mortuus sum, ut Deo uiuam: Christo
20 confixus sum cruci. † Viuo autem, iam nō
ego: uiuit uero in me Christus. Quod au-
tem nunc uiuo in carne: in fide uiuo fi-
lij Dei, qui dilexit me, & tradidit semet-
21 ipsum pro me. †Non abijcio gratiam Dei.
Si enim per legem iustitia, ergo gratis
Christus mortuus est.

\\ Petrus MS. R. Hieron. G.
Rom. 3. 19. 20.
\\ credidimus 3 MS. Hier. G.
Rom. 3. 20.

CAP. III.

1 O Insensati Galatæ, quis uos fascina-
uit nō \\obedire' ueritati, ante quo-
rum oculos Iesus Christus proscri-
2 ptus est, in uobis crucifixus? † Hoc solum
a uobis uolo discere, Ex operibus legis Spi-
3 ritum accepistis, an ex auditu fidei? † Sic
stulti estis, ut cum spiritu cœperitis, nunc
4 carne consummemini? † Tanta passi estis
5 sine causa? si tamen sine causa. † Qui ergo
tribuit uobis Spiritum, & operatur uirtu-
tes in uobis: ex operibus legis, an ex audi-
6 tu fidei? † Sicut, *‖Abraham credidit Deo,
7 & reputatum est illi ad iustitiam, †\\Cogno
scite' ergo quia qui ex fide sunt, ij sunt filij
8 Abrahæ. †Prouidens autem scriptura quia
ex fide iustificat gentes Deus, prænuncia-
uit Abrahæ. ‖Quia benedicentur in te om-
9 nes gentes: † Igitur qui ex fide sunt, bene-
10 dicentur cum fideli Abraham. † Quicunq;
enim ex operibus legis sunt, sub maledicto
sunt. Scriptum est enim: ‖ Maledictus om-
nis qui non permanserit in omnibus quæ
11 scripta sūt in libro legis, ut faciat ea. †Quo-
niam auté in lege nemo iustificatur apud
Deum, manifestum est: ‖ quia iustus ex fi-
12 de \\ uiuit'. † Lex autem non est ex fide,
13 sed ‖ Qui fecerit ea, uiuet in illis. †Christus
nos redemit de maledicto legis, factus pro
nobis maledictum (quia scriptum est ‖Ma
14 ledictus omnis qui pendet in ligno) †ut in
Gentibus benedictio Abrahæ fieret in Chri
sto Iesu: ut pollicitationem Spiritus acci-

\\ credere 21 MS. Hier.
* scriptū est MS 1.
Gen. 15. 6.
Rom. 4. 3. 18.
Iac. 2. 23.
\\ Cognoscitis 6 MS. Hier.
Gen. 12. 3. 22. 8. 5. 26. 4.
Eccli. 44. 22.
Deut. 27. 26.
Abac. 2. 4.
Rom. 1. 17.
\\ uiuet 3 MS. R. Hier. G 5
Leu. 18. 5.
Deu. 21. 23.

15 piamus per fidem. † Fratres (secundum ho-
minem dico) ‖tamen hominis confirmatū
testamentum nemo spernit, aut superordi
16 nat. † Abrahæ dictæ sunt promissiones: &
semini eius. Non dicit, Et seminibus, quasi
in multis: sed quasi in uno, Et semini tuo
17 qui est Christus. †Hoc autem dico, testamē
tum confirmatum a Deo: quæ post qua-
dringentos, & triginta annos facta est lex,
non irritum facit ad euacuandam promis
18 sionem. †Nam si ex lege hæreditas, iam nō
ex promissione. Abrahæ autem per repro-
19 missionem donauit Deus. † Quid igitur
lex? Propter \\ transgressiones' posita est,
donec ueniret semen cui promiserat: or-
dinata per Angelos in manu mediatoris.
20 †Mediator autem, unius non est: Deus au-
21 tem unus est. † Lex ergo aduersus promis-
sa Dei? Absit. Si enim data esset lex quæ
\\ posset' uiuificare, uere ex lege esset iu-
22 stitia. † Sed ‖ conclusit scriptura omnia sub
peccato: ut promissio ex fide Iesu Christi
23 daretur credentibus. † Prius autem, quàm
ueniret fides: sub lege custodiebamur con
clusi, in eam fidem quæ reuelanda erat.
24 † Itaq; lex, pædagogus noster fuit in Chri
25 sto: ut ex fide iustificemur. † At ubi uenit
fides: iam non sumus sub pædagogo. †Om
nes enim filij Dei estis per fidem in Chri-
26 sto Iesu. † ‖ Quicunque enim in Christo
27 baptizati estis Christum induistis. †Nō est
Iudæus neq; Græcus, non est seruus, neq;
liber, non est masculus, neque femina. Om
nes enim uos unum estis in Christo Iesu.
28 †Si auté uos Christi: ergo semen Abrahę e-
stis; secundum promissionem hęredes.

CAP. IIII.

1 D Ico autem quanto tempore hæres
paruulus est, nihil differt a seruo, cū
2 sit dominus omnium, †sed sub tuto
ribus, & actoribus est usque ad præfinitum
3 tempus a patre: † ita & nos, cum essemus
paruuli, sub elementis mundi eramus ser-
4 uientes. † At ubi uenit plenitudo tempo-
ris, misit Deus filium suum factum ex mu
5 liere, factum sub lege: † ut eos qui sub le-
ge erant, redimeret, ut adoptionem filiorū
6 reciperemus. † Quoniam autem estis filij,
* misit Deus Spiritum filij sui in corda ue
7 stra clamantem: Abba, Pater. † Itaque iam
non est seruus, sed filius. Quòd si filius: &
8 hæres per Deum. †Sed tunc quidem igno-
rantes Deum, ijs qui natura non sunt dij,
9 seruiebatis. † Nunc autem cum cognoue-
ritis Deum, immo cogniti sitis a Deo: quo-
modo conuertimini iterum ad infirma, &
egena elementa, quibus denuo seruire vul-
10 tis? † Dies obseruatis, & menses, & tempo-
11 ra, & annos. †Timeo uos, ne forte sine cau
12 sa laborauerim in uobis. †Estote sicut ego,
quia & ego sicut uos: fratres, obsecro uos.
13 Nihil me læsistis. † Scitis autem quia per
infirmitatem carnis euangelizaui uobis
14 iampridem: † & tentationem \\uestram'
in carne mea, non spreuistis, neque respui
stis; sed sicut Angelum Dei excepistis me
15 sicut Christum Iesum. †Vbi est ergo beati-
tudo uestra? Testimonium enim perhibeo
uobis quia si fieri posset, oculos uestros
16 eruissetis, & dedissetis mihi. † Ergo inimi-
cus uobis factus sum uerum dicens uobis?
17 †Aemulantur uos non bene: sed exclude-

Heb. 9. 17.
\\ transgressione M S.
\\ possit 3 M S.
Rom. 3. 9.
Rom. 6. 3.
* Dei MS. Hier.
\\ meā R. G. Textus consonat M S. & Hier.

re uos uolunt,ut illos æmulemini. ♦Bonû 18
autem æmulamini in bono ſemper:& non
tantum cum præſens ſum apud uos. ♦Filio 19
li mei,quos iterum parturio,donec forme
tur Chriſtus in uobis. ♦ Vellem autem eſſe 20
apud uos modo, & mutare vocem meam.
quoniam confundor in uobis. ♦Dicite mi- 21
hi qui ſub lege vultis eſſe, legem non legi-
Gene.16 ſtis? ♦ Scriptû eſt enim quoniam Abraham 22
15. duos filios habuit: ‖ unum de ancilla, &
Gen.21.2 ‖unum de libera.♦Sed qui de ancilla,ſecun 23
dum carnem natus eſt: qui autem de libe-
ra, per remiſſionem. ♦ quæ ſunt per alle- 24
goriam dicta. Hæc enim ſunt duo teſtamẽ
** in o. ta. Vnum quidem** a' monte Sina, in ſer
uitutem generans: quæ eſt Agar, ♦ (Sina 25
enim,mons eſt in Arabia: qui coniunctus
eſt ei,quæ nunc eſt Ieruſalem) & ſeruit cû
filijs ſuis. ♦Illa autem quæ ſurſum eſt Ieru 26
ſalem,libera eſt:quæ eſt mater noſtra.♦Scri 27
Iſai.54.1 ptum eſt enim: ‖ Lætare ſterilis, quæ non
paris: erumpe, & clama, quæ non partu-
ris: quia multi filij deſertæ, magis quàm
Rom.9. 8. eius quę habet virum. ♦ ‖ Nos autem fra- 28
tres ſecundum Iſaac promiſſionis filij ſu-
mus. ♦Sed quomodo tunc is qui ſecundum 29
carnem natus fuerat, perſequebatur eum
qui ſecundum ſpiritum: ita & nunc. ♦ Sed 30
Geneſ.21 quid dicit ſcriptura? ‖ Eiice ancillam, & fi-
10. lium eius. non enim hæres erit filius an-
cillæ cum filio liberæ.♦Itaque fratres,non 31
ſumus ancillæ filij, ſed liberæ: qua liber-
tate Chriſtus nos liberauit.

C A P. V.

Tate:& nolite iterum iugo ſeruitutis 1
Act.15.1. S contineri. ♦ ‖ Ecce ego Paulus dico vo 2
2. bis quoniam ſi circuncidamini, Chri-
ſtus uobis nihil proderit.♦Teſtificor autem 3
rurſus omni homini circumcidẽti ſe, quo-
niam debitor eſt uniuerſæ legis faciendæ.
♦Euacuati eſtis a Chriſto, qui in lege iuſtifi 4
camini:a gratia excidiſtis.♦Nos enim ſpiri- 5
tu,ex fide,ſpem iuſtitię expectamus.♦Nam 6
in Chriſto Ieſu neque circumciſio aliquid
* Nemini ualet,neque præputium: ſed fides quę per
conſenſe- charitatẽ operatur. ♦Currebatis bene: quis 7
ritis o. uos impediuit ueritati nô obedire? ♦*Per- 8
* hæc MS. ſuaſio.*non eſt ex eo qui uocat uos.♦‖Mo- 9
G. dicum fermentum totam maſſam corrû-
* veſtra, pit.♦Ego cõfido in uobis in Domino, quod 10
Hier. s. nihil aliud ſapietis: qui autem conturbat
1.Cor.5.6 uos,portabit iudicium, quicunque eſt ille.
* ſpiritus ♦Ego autem fratres, ſi circuncisionem ad- 11
MS. huc prædico: quid adhuc perſecutionem
Leuit.19. patior? Ergo euacuatum eſt ſcandalum cru
18. cis. ♦ Vtinam & abſcindantur qui uos con 12
Matt.22. turbant. ♦ Vos enim in libertatem uocati 13
39. eſtis fratres: tantum ne libertatem in oc-
Mar.12. caſionem detis carnis, ſed per charitatem
31. *ſeruite inuicem.♦Omnis enim lex in uno 14
Rom.13.8 ſermone impletur. ‖ Diliges proximum
Iac.2.8. tuum ſicut teipſum. ♦Quòd ſi inuicẽ mor- 15
Rom.13. detis, & comedetis: uidete ne abinuicem
14. conſumamini ♦ Dico autem ‖Spiritu am- 16
2.Pet.2. bulate,& ‖ deſideria carnis non perficietis.
11. ♦Caro enim cõcupiſcit aduerſus ſpiritum: 17

ſpiritus autem aduerſus carnem. hęc enim
ſibi inuicem aduerſantur: ut non quæcun-
18 que uultis, illa faciatis. ♦Quòd ſi ſpiritu du
19 cimini: non eſtis ſub lege. ♦ Manifeſta ſunt
autem opera carnis, quę ſunt, fornicatio,
20 immunditia, - impudicitia', luxuria, ♦ido- -9 MS.
lorum ſeruitus,ueneficia,inimicitiæ, con- Hier.G.8
tentiones,æmulationes,irę,rixæ,diſſenſio-
21 nes,ſectæ, ♦inuidiæ,homicidia, ebrietates,
comeſſationes,& his ſimilia. quæ prædico
uobis,ſicut prędixi; quoniâ qui talia agût,
22 regnum Dei non conſequentur. ♦ Fructus
autem Spiritus eſt:charitas,gaudium,pax,
patientia,benignitas, bonitas, longanimi-
23 tas, ♦ manſuetudo, fides, modeſtia, con-
tinentia, caſtitas: Aduerſus huiuſmodi
24 non eſt lex. ♦ Qui autem ſunt Chriſti
carnem - ſuam' crucifixerunt cum uitijs, - I MS.
25 & concupiſcentijs. ♦ Si uiuimus ſpiritu: Hier.G.
26 ſpiritu, & ambulemus. ♦ Non efficiamur
inanis gloriæ cupidi, inuicem prouocan-
tes,inuicem inuidentes.

C A P. VI.

1 F Ratres, & ſi præoccupatus fuerit ho-
mo in aliquo delicto,uos qui ſpiritua-
les eſtis,huiuſmodi inſtruite in ſpiritu
lenitatis, conſiderans teipſum, ne & tu
2 tenteris. ♦Alter alterius onera portate: &
3 ſic adimplebitis legem Chriſti. ♦ Nam ſi
quis exiſtimat ſe aliquid eſſe, cû nihil ſit:
4 ipſe ſe ſeducit. ♦ Opus autem ſuum probet
unuſquiſque, & ſic in ſemetipſo tantum
5 gloriam habebit,& non in altero. ♦‖Vnuſ- 1.Cor.3.8
6 quiſque enim onus ſuum portabit.♦Com-
municet autem is qui catechizatur ** uer- ** verbum
bo', ei qui ſe catechizat, in omnibus bo- ſ MS Hie
7 nis. ♦ Nolite errare: Deus non irridetur. ron. G. 8.
8 ♦ Quæ enim ſeminauerit homo: hæc, &
metet. Quoniam qui ſeminat in carne
ſua: de carne,& metet corruptionem. qui
autem ſeminat in ſpiritu:de ſpiritu metet
9 uitam æternam. ♦ ‖ Bonum autem fa- 1. Theſ.3.
cientes, non deficiamus. tempore enim 12.
10 ſuo metemus non deficientes. ♦ Ergo
dum tempus habemus, operemur bo-
num ad omnes, maxime autem ad dome-
11 ſticos fidei. ♦ Videte qualibus literis ſcri-
12 pſi uobis mea manu. ♦ Quicunque * vo- * enim o.
lunt placere in carne: hi cogunt uos cir-
cumcidi, tantum ut crucis Chriſti perſe-
13 cutionem non patiantur. ♦ Neque enim
qui circumciduntur, legem cuſtodiunt.
ſed uolunt uos circumcidi: ut in carne
14 ueſtra glorientur. ♦ Mihi autem abſit
gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Ie-
ſu Chriſti: per quem mihi mundus cruci-
15 fixus eſt, & ego mundo. ♦ In Chriſto enim
Ieſu neque circumciſio aliquid ualet,
neque præputium: ſed noua creatura.
16 ♦ Et quicumque hanc regulam ſecuti fue-
rint, pax ſuper illos, & miſericordia, &
17 ſuper Iſrael Dei. ♦ De cætero nemo mi-
hi moleſtus ſit, ego enim ſtigmata Domi-
18 ni Ieſu in corpore meo porto. ♦ Gratia
Domini noſtri Ieſu Chriſti, cum ſpiritu
ueſtro fratres. Amen.

EPISTO-

EPISTOLA PAVLI AD EPHESIOS.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS Apoſtolus 1
Ieſu Chriſti p vo-
luntatem Dei: om
nibus ſanctis qui
ſunt Epheſi, & fi
delibus in Chriſto
Ieſu. ¶ Gratia uo- 2
bis, & pax a Deo
patre noſtro, &
Dño Ieſu Chri-
ſto. ¶ ‖ Benedi- 3
ctus Deus & Pater Domini noſtri Ieſu Chri
ſti, qui benedixit nos in omni benedictio-
ne ſpirituali, in cæleſtibus, in Chriſto: ¶ ſi- 4
cut elegit nos in ipſo ante mundi conſtitu
tionem, ut eſſemus ſancti, & immacula-
ti in conſpectu eius in charitate. ¶ Qui præ 5
deſtinauit nos in adoptionem filiorũ, per
Ieſum Chriſtum, in ipſum: ſecũdum pro-
poſitum uoluntatis ſuæ, ¶ in laudem glorię 6
gratiæ ſuæ, in qua gratificauit nos in dile-
cto filio ſuo'. ¶ In quo habemus redemptio 7
nem per ſanguinem eius (remiſſionẽ pec-
catorum) ſecundum diuitias gratiæ eius,
¶ quæ ſuperabundauit in nobis in omni ſa 8
pientia, & prudentia, ¶ notum faceret no- 9
bis ſacramentum voluntatis ſuæ, ſecundũ
beneplacitum eius, quod propoſuit in eo,
¶ \ in diſpenſatione' plenitudinis tempo- 10
rum, inſtaurare omnia in Chriſto, quæ in
cœlis, & quæ in terra ſunt, in ipſo. ¶ In quo 11
etiam nos ſorte uocati ſumus: prædeſtina-
ti ſecundum propoſitum eius qui opera-
tur omnia, ſecundum conſiliũ uoluntatis
ſuæ: ¶ ut ſimus in laudẽ gloriæ eius nos, 12
qui ante ſperauimus in Chriſto: ¶ in quo, 13
& uos, cum audiſſetis verbum ueritatis,
(Euangelium ſalutis ueſtræ,) in quo & cre-
dentes ſignati eſtis Spiritu promiſſionis
ſancto, ¶ qui eſt pignus hæreditatis noſtrę, 14
in redemptionem acquiſitionis, in laudem
gloriæ ipſius. ¶ Propterea & ego audiens 15
fidem ueſtram, quæ eſt in \ Domino' Ieſu,
& dilectionem in omnes ſanctos: ¶ nõ ceſ- 16
ſo gratias agens pro uobis, memoriam ue-
ſtri faciens in orationibus meis, ¶ ut Deus, 17
Domini noſtri Ieſu Chriſti pater, gloriæ,
det uobis ſpiritum ſapientiæ, & reuelatio-
nis, in \ agnitione' eius, ¶ illuminatos ocu- 18
los cordis ueſtri, ut ſciatis quæ ſit ſpes uo-
cationis eius, & quæ diuitiæ gloriæ hære
ditatis eius in ſanctis: ¶ & quæ ſit ſupereni 19
nens magnitudo uirtutis eius in nos, qui
credimus ‖ ſecundum operationem poten
tiæ uirtutis eius, ¶ quã operatus eſt in Chri 20
ſto, ſuſcitans illum a mortuis, & conſtituẽs
ad dexteram ſuam in cœleſtibus, ¶ ſupra 21
omnem principatum, & poteſtatem, &
virtutem, & dominationem, & omne no-
men quod nominatur non ſolum in hoc
ſeculo, ſed etiam in futuro. ¶ ‖ Et omnia 22
ſubiecit ſub pedibus eius: & ipſum dedit

2.Cor.1.5. 1.Pet.1.3.
÷ 2 MS. Hier. G.
\ in diſpenſationẽ 2 MS. G. 8.
\ Chriſto MSq. Syri habent: In Domino noſtro Ieſu Chriſto
\ agnitionem MS.
Infr.3.7.
Pſal.8.8.

23 caput \ ſupra omnem eccleſiam', ¶ quæ eſt
corpus ipſius, * plenitudo eius, qui omnia
in omnibus adimpletur.

CAP. II.

1 ET ‖ vos * cum eſſetis mortui delictis,
2 & peccatis ueſtris, ¶ in quibus aliquan
do ambulaſtis ſecundum ſeculum
mundi huius, ſecundum principem po-
teſtatis aëris huius, ſpiritus qui nunc ope-
3 ratur in filios diffidentiæ, ¶ in quibus, &
nos omnes aliquando conuerſati ſumus in
deſiderijs carnis noſtrę, facientes \ uolun-
tatem' carnis, & cogitationum, & eramus
4 natura filij irę ſicut & cæteri: ¶ Deus autem
(qui diues eſt in miſericordia) propter ni-
miam charitatem ſuam qua dilexit nos,
5 ¶ & cum eſſemus mortui peccatis, conuiui-
ficauit nos Chriſto, (cuius gratia eſtis ſal-
6 uati.) ¶ & conreſuſcitauit, & conſedere fe-
7 cit in cœleſtibus in Chriſto Ieſu, ¶ ut oſten-
deret in ſeculis ſuperuenientibus abundã-
tes diuitias gratiæ ſuæ, in bonitate ſuper
8 nos in Chriſto Ieſu. ¶ Gratia enim eſtis ſal-
uati per fidem (& hoc non ex uobis, Dei
9 enim donum eſt) ¶ non ex operibus, ut ne-
10 quis glorietur. ¶ Ipſius enim ſumus factu-
ra, creati in Chriſto Ieſu in operibus bo-
nis, quæ præparauit Deus ut in illis ambu-
11 lemus. ¶ Propter quod memores eſtote,
quod aliquando vos * eratis' Gentes in car
ne, qui dicebamini præputium ab ea quæ
dicitur circumciſio in carne manu facta:
12 ¶ \ qui' eratis illo in tempore ſine Chriſto,
alienati a conuerſatione Iſrael, & hoſpites
teſtamentorum, promiſſionis ſpem nõ ha-
13 bentes, & ſine Deo in hoc' mundo. ¶ Nunc
autem in Chriſto Ieſu uos qui aliquando
eratis longe, facti eſtis prope in ſanguine
14 Chriſti, ¶ Ipſe enim eſt pax noſtra, qui fecit
utraque unum, & medium parietem ma-
ceriæ ſoluens, \ inimicitias' in carne ſua:
15 ¶ legem mandatorum decretis euacuans:
ut duos condat in ſemetipſo in unum no-
16 uum hominem, faciens pacem, ¶ \ &' recõ-
ciliet ambos in uno corpore Deo per cru-
cem, interficiens \ inimicitias' in \ ſemet-
17 ipſo'. ¶ Et ueniens euangelizauit pacem vo
bis qui lõge fuiſtis, & pacem ijs qui prope.
18 ¶ ‖ quoniam per ipſum habemus acceſſum
19 ambo in uno Spiritu ad Patrem. ¶ Ergo iã
non eſtis hoſpites & aduenę: ſed eſtis ciues
20 ſanctorum, & domeſtici Dei, ¶ ſuperædifica
ti ſuper fundamẽtum Apoſtolorũ, & Pro-
phetarum, ipſo ſummo angulari lapide Ie
21 ſu Chriſto: ¶ in quo omnis ædificatio con-
ſtructa creſcit in templum ſanctum in Do
22 mino, ¶ in quo & uos coædificamini in ha
bitaculum Dei in Spiritu ſancto.

CAP. III.

1 HVius rei gratia, ego Paulus uinctus
Chriſti Ieſu, pro uobis Gentibus: ¶ ſi
tamen audiſtis diſpenſationem gra-
2 tiæ Dei quæ data eſt mihi in uobis, ¶ quo-

\ ſuper omnia ipſi eccleſiæ 5 MS Hier. G. 8.
* & MS. G.
Col.2.13. 3.3.
* conuiuificauit MSq.
\ voluntates 2 MS. Hier. G.
* qui MSq.
÷ 1 MS. Hier. G.
\ quod 8 MS Hier. G.
÷ 2 MS. Hieron. G. 8.
\ inimicitiam 4 MS. Hier. G. 8.
\ ut MS Hier.
\ inimicitiam 8 MS. Hier. G. 8.
Rom.5.2.

niam ſecundum reuelationem notum mi
hi factum eſt ſacramētum, ſicut ſupra ſcri
pſi in breui, ✝prout poteſtis legētes intelli- 4
gere prudentiam meam in myſterio Chri
ſti, ✝quod alijs generationibus nō eſt agni- 5
tum filijs hominum, ſicuti nunc reuelatū
eſt ſanctis Apoſtolis eius , & Prophetis in
Spiritu, ✝Gentes eſſe cohæredes, & concor 6
porales , & cōparticipes promiſſionis eius
in Chriſto Ieſu per Euangelium: ✝Cuius fa- 7
ctus ſum miniſter ſecundum donum gra-
tiæ Dei, quæ data eſt mihi ‖ ſecundum ope
rationem uirtutis eius . ✝ ‖ Mihi omnium 8
ſanctorum minimo, data eſt gratia hæc, In
Gentibus euāgelizare inueſtigabiles diui-
tias Chriſti, ✝ & illuminare omnes quæ ſit 9
diſpenſatio ſacramenti abſconditi a ſecu-
lis in Deo, qui omnia creauit : ✝ ut innote- 10
ſcat * \\ principibus' & poteſtatibus , in cę-
leſtibus, per eccleſiam, multiformis ſapiē-
tia Dei , ✝ ſecundum præfinitionem ſecu- 11
lorum , quam fecit in Chriſto Ieſu Domi-
no noſtro : ✝ In quo habemus fiduciam, & 12
acceſſum in confidentia , per fidem eius .
✝ Propter quod peto ne deficiatis in tribu- 13
lationibus meis pro uobis , quæ eſt gloria
ueſtra. ✝Huius rei gratia flecto genua mea 14
ad Patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti, ✝ex 15
quo omnis paternitas in \\ cęlis' & in terra
nominatur, ✝ut det uobis ſecundum diui- 16
tias glorię ſuæ, \\ uirtutem' corroborati per
Spiritum eius in \ interiori homine': ✝Chri 17
ſtum habitare per fidē in cordibus ueſtris,
in charitate radicati, & fundati, ✝ut poſſi- 18
tis comprehendere cum omnibus ſanctis,
quæ ſit latitudo, & longitudo , & ſublimi-
tas & profundum, ✝ſcire etiam ſupere mi- 19
nentem ſcientiæ charitatem Chriſti, ut im
pleamini in omnem plenitudinem Dei .
✝‖Ei autem qui potens eſt omnia facere ſu 20
perabundanter quam petimus aut intelli-
gimus, ſecundū uirtutem quæ operatur in
nobis: ✝Ipſi gloria in eccleſia, & in Chriſto 21
Ieſu in omnes generationes ſeculi ſeculo-
rum. Amen .

C A P. IIII.

O Bſecro itaque uos ego uinctus in 1
Domino, ‖ ut digne ambuletis vo-
catione qua uocati eſtis, ✝ cum om 2
ni humilitate, & manſuetudine, cū patien
tia, ſupportātes inuicem in charitate, ✝‖ſol 3
liciti ſeruare unitatem ſpiritus in uinculo
pacis . ✝ Vnum corpus, & unus ſpiritus ſi- 4
cut * vocati eſtis in una ſpe uocationis ue
ſtræ . ✝ Vnus Dominus, una fides, vnum ba 5
ptiſma . ✝ ‖ Vnus Deus, & Pater omnium , 6
qui eſt ſuper omnes, & p omnia, & in om-
nibus nobis ✝ ‖Vnicuique autem noſtrum 7
data eſt gratia ‖ ſecundum menſuram do-
nationis Chriſti. ✝Propter quod dicit, ‖Aſcē 8
dens in altum, captiuam duxit captiuitatē:
dedit dona hominibus . (✝ Quod autem 9
aſcendit, quid eſt, niſi quia & deſcendit pri
mum in inferiores partes terræ ? ✝ Qui de- 10
ſcendit, ipſe eſt , & qui aſcendit ſupra om-
nes cœlos, ut impleret omnia) ✝ ‖ Et ipſe 11
dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdā
autem Prophetas, alios vero Euangeliſtas,
alios autem paſtores, & doctores, ✝ ad con- 12
ſummationem ſanctorum in opus miniſte
rij, in ædificationem corporis Chriſti: ✝do- 13
nec occurramus omnes in unitatem fidei,
& agnitionis filij Dei, in uirum perfectū,

Sup.1.19 1.Cor.13.9.
* nunc R. Hier. G. \\ principatibus 3 M S.R. Hier. G.S.
\\ cælo 9 M R. \\ virtute 3 M S.R. Hier. G.S \\ interiorem hominem 3 MS. Hier. G.
Ro.16.25
Ro.16.27.
Phil.1.27 Col.1.10.
1.Theſ.2.12 4.1. Ro.12.10 1.Co.7.10 * & M S. Hier. G. Deu.4.35 Mal.2.10. Rom.12 3 1.Cor.12.11. 2.Cor.10.15. Pſ.67 19.
1.Cor.12.28.

in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti:
14 ✝ ut iam non ſimus paruuli fluctuantes, &
circumferamur omni vento doctrinæ in
nequitia hominum , in aſtutia ad circū-
15 uentionem erroris . ✝ ‖ Veritatem autē fa-
cientes in charitate , creſcamus in illo per
16 omnia, qui eſt caput, Chriſtus: ✝ ex quo to-
tum corpus compactum, & connexum per
omnem iuncturam ſubminiſtrationis, ſe-
cundum operationē in menſuram vniuſ-
cuiuſque membri , augmentum corporis
facit in ædificationem ſui in charitate .
17 ✝Hoc igitur dico & ‖ teſtificor in Domino:
ut iam non ambuletis ‖ ſicut & Gentes am
18 bulant in uanitate ſenſus ſui , ✝ ‖tenebris
obſcuratum habentes intellectum, aliena-
ti a uita Dei per ignorantiam quæ eſt in il
19 lis, propter cęcitatem cordis ipſorum, ✝qui
deſperantes, ſemetipſos tradiderunt impu
dicitiæ, in operationem immunditię om-
20 nis, in auaritiam . ✝ Vos autem non ita di-
21 diciſtis Chriſtum : ✝ ſi tamen illum audi-
ſtis, & in ipſo edocti eſtis, (ſicut eſt ueritas
22 in Ieſu.) ✝ ‖\\ Deponite' uos, ſecundum pri
ſtinam conuerſationem, ueterem hominē
qui corrumpitur ſecundum deſideria er-
23 roris. ✝ ‖ Renouamini autem ſpiritu men-
24 tis ueſtræ: ✝& ‖induite nouum hominē qui
ſecundum Deum creatus eſt in iuſtitia , &
25 ſanctitate ueritatis. ✝‖Propter quod depo-
nentes mendacium, ‖loquimini ueritatem
unuſquiſque cum proximo ſuo: quoniam
26 ſumus inuicem membra. ✝‖ Iraſcimini, &
nolite peccare . ſol non occidat ſuper ira-
27 cundiam ueſtram. ✝‖Nolite locum dare dia
28 bolo. ✝Qui furabatur, iam non furetur: ma
gis autem laboret, operando manibus ſuis
quod bonum eſt , ut habeat unde tribuat
29 neceſſitatem patienti. ✝Omnis ſermo ma-
lus ex ore ueſtro non procedat : ſed ſiquis
bonus ad ædificationem \\ fidei', ut det gra
30 tiam audientibus . ✝ Et nolite contriſtare
Spiritum ſanctum Dei: in quo ſignati eſtis
31 \\ in die' redemptionis. ✝ Omnis amaritu-
do, & ira, & indignatio, & clamor , & blaſ-
phemia tollatur a uobis cum omni mali-
32 tia . ✝ ‖ Eſtote autem inuicem benigni ,
miſericordes , donantes inuicem ſicut , &
Deus in Chriſto donauit uobis .

C A P. V.

1 E Stote ergo imitatores Dei : ſicut filij
2 chariſſimi. ✝‖& ambulate in dilectio-
ne, ſicut & Chriſtus dilexit nos, & tra
didit ſemetipſum pro nobis oblationem &
3 hoſtiam Deo in odorem ſuauitatis. ✝‖For-
nicatio autem & omnis immunditia , aut
auaritia, nec nominetur in uobis, ſicut de-
4 cet ſāctos, ✝aut turpitudo, aut ſtultiloquiū,
aut ſcurrilitas, quæ ad rem non \\ pertinet':
5 ſed magis gratiarum actio. ✝Hoc enim ſci
tote intelligentes, quod omnis fornicator,
aut immundus, aut auarus (\\ quod eſt ido
lorum ſeruitus') non habet hęreditatem in
6 regno Chriſti, & Dei. ✝ ‖Nemo uos ſeducat
inanibus uerbis . propter hæc enim uenit
7 ira Dei in filios diffidentiæ . ✝ Nolite ergo
8 effici participes eorum . ✝ Eratis enim ali-
quando tenebræ: nunc autem lux in Do-
9 mino. Vt filij lucis ambulate, (✝fructus e-
nim lucis, eſt in omni bonitate, & iuſtitia,
10 & ueritate) ✝ probantes quid ſit benepla-
11 citum Deo: ✝ & nolite communicare ope-

Zach.8.16
Rom.1.9 1.Pet.4.3 Rom.1.21
\\ deponere M S.R. Hier.G.S Col.3.8. Heb.4.1 1.Pet.4.2 Rom.6.4. 2.2. Col.3.12. 1.Pet.2.1 Zach.8.16 Pſal.4.5. Iac.4.7.
\\ opportunitatis 3 M S.G \\ in diem 8 MS.G.S.
Col.3.12.
Ioan.13.34.& 15.12. 1.Ioh.4.13. Col.3.5.
\\ pertinet 1 MS. R. Hier. G S \\ quæ eſt idolorum ſeruus R. G.
Mat.24.4 Mar 13.5 Luc.21 8. Col.2.18. 2.Theſ.2.3.

ribus infructuosis tenebrarum, magis au-
12 tem*redarguite. ♦ Quæ enim in occulto
13 fiunt ab ipsis, turpe est & dicere. ♦ Omnia
autem quæ arguuntur: a lumine manife-
stantur: omne enim quod \\ manifestatur',
lumen est. ♦Propter quod dicit: Surge qui
14 dormis, & exurge a mortuis: & illumina-
bit te Christus. ♦Videte itaque fratres quo-
15 modo caute ambuletis ‖non quasi insipien
16 tes, sed ut sapientes: ♦ redimétes tempus,
17 quoniam dies mali sunt. ♦Propterea noli-
te fieri imprudentes: ‖sed intelligentes,
18 quæ sit uoluntas Dei. ♦ Et nolite inebriari
uino in quo est luxuria, sed implemini Spi
19 ritu. *♦loquentes uobisimetipsis in psalmis
& hymnis, & canticis spiritualibus, cantan
tes, & psallentes in cordibus uestris Domi-
20 no: ♦ gratias agentes semper pro omni-
bus, in nomine Domini nostri Iesu Christi
21 Deo, & Patri. ♦ Subiecti inuicem, in timo
22 re Christi. ♦‖Mulieres uiris suis subditæ sint
23 sicut Domino: ♦‖quoniá uir, caput est mu-
lieris: sicut Christus caput est ecclesiæ. Ip-
24 se, saluator corporis - eius' ♦ Sed sicut ec-
clesia subiecta est Christo, ita & mulieres
25 uiris suis in omnibus. ♦ ‖ Viri, diligite uxo-
res uestras, sicut & Christus dilexit ecclesiá
26 & seipsum tradidit pro ea: ♦ vt illam san-
ctificaret, mundans eam lauacro aquæ in
27 uerbo, *♦vt exhiberet \\ ipse' sibi gloriosam
ecclesiam, non habentem maculam, aut ru
gam, aut aliquid huiusmodi, sed ut sit san
28 cta, & immaculata. ♦Ita & uiri debent dili-
gere vxores suas, ut corpora sua, Qui suá
29 uxorem diligit: seipsum diligit. ♦ Nemo
enim unquam carnem suam odio habuit:
sed nutrit, & fouet eam, sicut & Christus
30 ecclesiam: ♦ quia membra sumus corporis
31 eius, de carne eius, & de ossibus eius. ♦‖Pro-
pter hoc relinquet homo patrem, & matré
suam: & adhærebit uxori suæ, & ‖ erunt
32 duo in carne una. ♦Sacramentum hoc ma-
gnum est, ego autem dico in Christo, & in
33 ecclesia. ♦ Verumtamé, & uos singuli, vnus-
quisque uxorem suam sicut seipsum dili-
gat: uxor autem * timeat virum-suum'.

CAP. VI.

1 Filij ‖obedite parentibus uestris in Do-
2 mino, hoc enim iustum est. ♦ ‖ Hono-
ra patrem tuum, & matré tuam, (quod
3 est mandatum primum in promissione, ut
bene sit tibi, & sis longæuus super terram.
4 ♦ Et uos patres, nolite ad iracundiam pro-
uocare filios uestros: sed educate illos in
5 disciplina, & correptione Domini. ♦‖Serui
obedite dominis carnalibus, cum timore
& tremore, in simplicitate cordis uestri, si-
6 cut Christo: ♦non ad oculú seruiétes, quasi
hominibus placentes, sed ut serui Christi,
7 facientes uoluntatem Dei ex animo. ♦cum
bona uoluntate seruientes, sicut Domino,
8 & non hominibus. ♦scientes quoniá unus-
quisque quodcumque fecerit bonum, hoc
recipiet a Domino, siue seruus, siue liber.
9 ♦Et uos domini eadem facite illis, remit-
tentes minas. scientes quia & illorum, &
uester Dominus est in cælis: & ‖ personarú
10 acceptio non est apud eum. ♦ De cætero
fratres, confortamini in Domino, & in po-
11 tentia uirtutis eius. ♦ Induite vos armatu-
ram Dei: ut possitis stare aduersus insidias
12 diaboli. ♦quoniá non est nobis colluctatio
aduersus carnem, & sanguinem: sed aduer-
sus principes, & potestates, aduersus mun-
di rectores tenebrarum harum contra spi-
13 ritualia nequitiæ, in cœlestibus. ♦ Propte-
rea accipite armaturam Dei: ut possitis re-
sistere in die malo, & \\ in omnibus perfe-
14 cti' stare. ♦ State ergo succincti lumbos ve
stros in ueritate, & induti loricam iustitiæ,
15 ♦& calceati pedes in præparationem Euá-
16 gelij pacis: ♦in omnibus sumentes scutum
fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi
17 ignea extinguere ♦ & ‖ galeam salutis as-
sumite: & gladium spiritus, (quod est uer-
18 bum Dei) ♦‖per omnem orationem, & ob-
secrationem orantes omni tempore in spi
ritu: & in ipso ‖ uigilantes in omni instan-
tia, & obsecratione pro omnibus sanctis:
19 ♦‖& pro me, ut detur mihi sermo in aper-
20 tione oris mei cum fiducia, notum facere
mysterium Euangelij, ♦pro quo legatione
21 fungor in catena, ita ut in ipso audeam,
prout oportet me, loqui. ♦ Vt autem & uos
sciatis quæ circa me sunt, quid agá: omnia
uobis nota faciet Tychicus, charissimus fra
22 ter, & fidelis minister in Domino: ♦ quem
misi ad uos in hoc ipsum, ut cognoscatis,
23 quæ circa nos sunt, & consolentur cor-
da uestra. ♦ Pax fratribus, & charitas
cum fide a Deo patre, * & Domino Iesu
24 Christo. ♦ Gratia cum omnibus qui dili-
gunt Dominum nostrum Iesum Christum
in incorruptione. Amen.

*& 4 MS. Hier. G.
\\ manifestat 1 MS. S.
Col. 4. 5.
1. Thes. 4. 9.
*sancto G
Gen. 3. 16
Col. 3. 18.
1. Pet. 3. 1
1. Cor. 11. 3.
-7 MS. Hier. G. 8
Col. 3. 19.
* vita MS 9.
\\ ipsam 1 MS. R. G.
At textus Hier. & G q. obseruant.
Gen. 2. 24
Mat. 19. 5
Mar. 10. 7
1. Cor. 6. 16.
*ut 7 MS. Hier. G.
- 7 MS. Hier. G.
Col. 3. 20.
Exo. 20. 12.
Deu. 5. 16
Eccles. 3. 9. 7. 29.
Mat. 15. 4.
Marc. 7. 10.

Col. 3. 2[illegible]
Tit. 2. 9.
1. Pet. 2. 18.
Deut. 10 17.
2. Par. 19 7.
Ioan. 3[illegible] 19.
Sap. 6. 8
Eccl. 35 16.
Ro. 12. 11
Gal. 2. 6
Col. 3. 25
Act. 10. 34.
1. Pet. 1. 17
\\ omnibus perfectis 1 MS G.
Is. 59. 17
1. Thes. 5 8.
Luc. 18. 1
Col. 4. 2.
2. Thes. 3 1.
* nostro MS 9.

EPISTOLA PAVLI AD PHILIPPENSES

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS, & Ti- 1
motheus serui
Iesu Christi: om-
nibus sanctis in
Christo Iesu, qui
sunt Philippis cũ
episcopis, & \\ dia-
conibus'. ✝Gratia 2
vobis, & pax a
Deo patre no-
stro, & Domino
Iesu Christo. ✝Gratias ago Deo meo in om 3
ni memoria uestri. ✝(semper in cũctis ora- 4
tionibus meis pro omnibus uobis, cũ gau-
dio deprecationem faciens) ✝ super com- 5
municatione uestra in euangelio Christi a
prima die usque nunc. ✝ confidens hoc ip 6
sum quia qui cœpit in uobis opus bonum,
perficiet usque in diem Christi Iesu. ✝sicut 7
est mihi iustum, hoc sentire pro omnibus
vobis, eo quòd habeam uos in corde, & in
vinculis meis, & in defensione, & confir-
matione Euangelij, socios gaudij mei om-
nes uos esse. ✝Testis enim mihi est Deus, 8
quomodo cupiam omnes uos in uisceri-
bus Iesu Christi. ✝Et hoc oro, ut charitas ve 9
stra magis ac magis abundet in scientia, &
in omni sensu: ✝ut probetis potiora, ut sitis 10
sinceres, & sine offensa in diem Christi, ✝re 11
pleti fructu iustitiæ per Iesum Christum
in gloriam, & laudem Dei. ✝ Scire autẽ uos 12
volo fratres, quia quæ circa me sunt, ma-
gis ad profectum uenerunt Euangelij: ✝ita 13
vt vincula mea manifesta fierent in Chri-
sto in omni prætorio, & in cæteris omni-
bus. ✝ ut plures e fratribus in Domino, con 14
fidentes in uinculis meis, abundantius au-
derent sine timore uerbũ Dei loqui. ✝Qui- 15
dam quidem, & propter inuidiam, & con-
tentionem: quidam autem, & propter bo-
nam uoluntatem Christum prædicant.
✝ Quidam ex charitate: scientes quoniam 16
in defensionem Euangelij positus sum.
✝Quidam autem ex contentione Christum 17
annunciant non sincere: existimantes pres
suram se suscitare uinculis meis. ✝ Quid 18
enim? Dum omni modo, siue per occasio-
nem, siue per ueritatem, Christus \\ annun-
cietur': & in hoc gaudeo, sed & gaudebo:
✝Scio enim quia hoc mihi proueniet ad sa 19
lutem, per uestram orationem, & submini-
strationem Spiritus Iesu Christi, ✝secundũ 20
expectationẽ, & spem meam, quia in nul-
lo cõfundar, sed in omni fiducia sicut sem
per, & nũc magnificabitur Christus in cor-
pore meo, siue per uitam, siue per mortẽ.
✝Mihi enim uiuere Christus est: & mori lu 21
crum. ✝Quod si uiuere in carne, \\ hic mihi 22
fructus operis est, & quid eligam ignoro.
✝Coarctor autem e duobus: desiderium ha 23
bens dissolui, & esse cum Christo, multo
magis melius: ✝ permanere autem in car- 24
25 ne, *necessarium propter uos. ✝Et hoc con
fidẽs, scio quia manebo, & permanebo om
nibus uobis, ad profectum uestrum, & gau
26 dium fidei: ✝ut gratulatio uestra abundet
in Christo Iesu in me, per meum aduentũ
27 iterum ad uos. ✝Tantum digne Euangelio
Christi conuersamini, ut siue cum uenero,
& uidero uos, siue absens, audiam de vobis
quia statis in uno spiritu, unanimes, colla-
28 borantes fidei Euangelij. ✝ Et in nullo ter-
reamini ab aduersariis, quæ illis est causa
perditionis: uobis autem salutis, & hoc a
29 Deo: ✝ quia uobis donatum est pro Chri-
sto, non solum, ut in eum credatis, sed
30 ut etiam pro illo patiamini; ✝ idem cer-
tamen habentes quale, & uidistis in me,
& nunc \\ audistis' de me.

CAP. II.

1 SI qua ergo consolatio in Christo, si
quod solatium charitatis, si qua socie-
tas spiritus, si qua uiscera \\ miseratio-
2 nis': ✝implete gaudium meum, ut idem sa-
piatis, eandem charitatem habentes, una-
3 nimes, idipsum sentientes: ✝nihil per con-
tentionem, neque per inanem gloriam: sed
in humilitate, superiores sibi inuicem ar-
4 bitrantes: ✝non quæ sua sunt singuli con-
5 siderantes, sed ea quæ aliorum. ✝Hoc enim
sentite in uobis, quod & in Christo Iesu;
6 ✝qui cum in forma Dei esset, non rapinam
7 arbitratus est esse se æqualem Deo, ✝ sed
semetipsum exinaniuit, formam serui ac-
cipiens, in similitudinem hominũ factus,
8 & habitu inuentus, ut homo. ✝Humilia-
uit semetipsum, factus obediens usque ad
9 mortem: mortem autem crucis. ✝ Propter
quod & Deus exaltauit illum, & donauit
illi nomen quod est super omne nomen:
10 ✝ut in nomine Iesu omne genu flectatur,
cœlestium, * & terrestrium, & infernorũ,
11 ✝& omnis lingua confiteatur, quia Domi-
nus Iesus Christus in gloria est Dei Patris.
12 ✝Itaque charissimi mei (sicut semper obe-
distis:) non ut in præsentia mei tantũ, sed
multo magis nunc in absentia mea, cum
metu, & tremore uestram salutem opera-
13 mini. ✝ Deus est enim qui operatur in uo-
bis, & uelle, & perficere, pro bona uolunta-
14 te. ✝ Omnia autem facite sine murmura-
15 tionibus, & hæsitationibus: ✝ut sitis sine
querela, & simplices filij Dei, sine repre-
hensione in medio nationis prauæ, & per-
uersę: inter quos lucetis sicut luminaria in
16 mundo: ✝uerbum uitæ continentes ad glo-
riam meam in die Christi, quia non in ua-
cuum cucurri, neque in uacuum laboraui.
17 ✝ Sed & si immolor, supra sacrificium, &
obsequium fidei uestræ, gaudeo & congra-
18 tulor omnibus uobis. ✝ Idipsum autem, &
19 uos gaudete, & congratulamini mihi. ✝Spe
ro autem in Domino Iesu, Timotheum
me cito mittere ad uos, ut & ego bono ani
20 mo sim, cognitis quæ circa uos sunt. ✝ Ne-

\\ diaconis 2 MS G.
\\ annunciatur MS. G.
\\ hoc R.G.
* magis 4 MS. G.
* valde Amb.
Ephes. 4.1. Col. 1. 10. 1. Thes. 2. 12.
\\ auditis MS. Amb. G.S.
\\ ac miserationes 7 MS. Amb. G.S.
1 Cor. 10. 24. & 3. 5.
Heb. 2. 9.
Isai. 45. 23. Ro. 14. 11.
* & 2 MS. G. S.
1. Pe. 4. 9.
Act. 16. 1.

minem enim habeo tam vnanimem, qui
ſincera affectione pro uobis ſolicitus ſit.
1.Cor.10. 24.13.5.
21 † Omnes enim quæ ſua ſunt quærunt, nõ
22 quæ ſunt Ieſu Chriſti. † Experimentum au
tem eius cognoſcite, quia ſicut patri filius,
\\ Euangelium 1 MS G
23 mecũ ſeruiuit in \\ Euãgelio'. † Hunc igitur
ſpero me mittere ad vos, mox, vt videro
24 quæ circa me ſunt. † Confido autem in Do-
mino quoniã, & ipſe veniam ad uos cito.
25 † Neceſſarium autem exiſtimaui, Epaphro-
ditum fratrem, & cooperatorem, & com-
militonem meum, veſtrum autem apoſto-
lum, & miniſtrum neceſſitatis meæ, mitte-
26 re ad uos. † quoniam quidem omnes uos
deſiderabat: & mœſtus erat, propterea quod
27 audieratis illum infirmatum. † Nam & in-
firmatus eſt vſq; ad mortem: ſed Deus mi-
ſertus eſt eius: non ſolum autem eius, verũ
etiam & mei, ne triſtitiam ſuper triſtitiam
28 haberem. † Feſtinantius ergo miſi illum,
vt uiſo eo, iterum gaudeatis, & ego ſine tri
29 ſtitia ſim. † Excipite itaque illum cũ omni
gaudio in Domino, & eiuſmodi cum hono
30 re habetote. † quoniam propter opus Chri
ſti, vſque ad mortem acceſſit: tradens ani-
mam ſuam, ut impleret id quod ex uobis
deerat erga meum obſequium.

1 C A P. III.

DE cætero fratres mei, gaudete in Do
mino. Eadem uobis ſcribere, mihi
quidem non pigrum, vobis autem
2 neceſſarium. † Videte canes, videte malos
3 operarios, videte conciſionem. † Nos enim
ſumus circumciſio, qui ſpiritu ſeruimus
Deo, & gloriamur in Chriſto Ieſu, & non
4 in carne fiduciam habentes, † quamquam
- 4 MS. Amb. G.8.
& 'ego habeam confidentiam* in carne. Si
* & 2 MS. Amb. G.8.
quis alius videtur confidere in carne: ego
5 magis, † circunciſus octauo die, ex genere
2.Cor.11. 22.
Iſrael, de tribu Ben-iamin, ‖ Hebræus ex
6 Hebræis, ſecundum legem Phariſæus, † ſe-
cundum æmulationem perſequens eccle-
Act.23.6
ſiam Dei, ſecundum iuſtitiam quæ in lege
7 eſt conuerſatus ſine querela. † Sed quæ mi-
hi fuerunt lucra, hæc arbitratus ſum pro-
8 pter Chriſtum detrimenta. † Veruntamen
exiſtimo omnia detrimẽtum eſſe propter
eminentem ſcientiam Ieſu Chriſti Domi-
ni mei: propter quem omnia detrimẽtum
feci, & arbitror ut ſtercora, ut Chriſtum lu
9 crifaciam: † & inueniar in illo non habens
meam iuſtitiam quæ ex lege eſt, ſed illam
* Ieſu MS. 9.
quæ ex fide eſt Chriſti, * quæ ex Deo eſt iu-
10 ſtitia in fide: † ad cognoſcendum illum, &
virtutem reſurrectionis eius, & ſocietatẽ
\\ paſſionis 1 MS. 9.
11 \\ paſſionum' illius: cõfiguratus morti eius,
12 † ſi quo modo occurram ad reſurrectionẽ
quæ eſt ex mortuis. † Non quod iam acce-
perim, aut iam perfectus ſim: ſequor autẽ,
ſi comprehendam in quo, & comprehẽſus
13 ſum a Chriſto Ieſu. † Fratres, ego me non
arbitror comprehendiſſe. Vnum autẽ: quæ
quidem retro ſunt obliuiſcens, ad ea uero
14 quæ ſunt priora extendens meipſum, † ad
deſtinatum perſequor, ad brauium ſuper-
15 næ vocationis Dei in Chriſto Ieſu. † Quicũ
que ergo perfecti ſumus, hoc ſentiamus, &
\\ reuelabit 6 MS. R. G.8.
ſiquid aliter ſapitis, & hoc uobis Deus \\ re-
16 uelauit'. † Veruntamen ad quid peruent-
mus, ut idem ſapiamus, in eadem perma-
17 neamus regula. † Imitatores mei eſtote
fratres, & obſeruate eos, qui ita ambulant
18 ſicut habetis formam \\ noſtram'. ‖ Mul-
\\ nos 1 MS. G. Ro.16.17.
ti enim ambulant, quos ſæpe dicebam uo-
bis (nunc autem, & flens dico) inimicos
19 crucis Chriſti: † quorum finis, interitus:
quorum Deus venter eſt, & gloria in con-
fuſione ipſorum, qui terrena ſapiunt.
20 † Noſtra autem conuerſatio in cœlis eſt:
vnde etiam Saluatorem expectamus, Do-
21 minum noſtrum Ieſum Chriſtum, † qui
reformabit corpus humilitatis noſtræ,
configuratum corpori claritatis ſuæ, ſe-
cundum operationem qua etiam poſſit
ſubijcere ſibi omnia.

C A P. IIII.

1 ITaque fratres mei chariſſimi, & deſi-
deratiſſimi, gaudium - meum', & co-
-1 MS. G. -Amb.
rona - mea': ſic ſtate in Domino, cha-
\\ Euodiã
2 riſſimi. † \\ Euchodiam 'rogo, & Synty-
3 MS. R. G. 8.
chen deprecor idipſum ſapere in Domi-
\\ Eubodiã Amb.
3 no. † Etiam rogo, & te germane compar,
adiuua illas quæ mecum laborauerunt in
Euangelio cum Clemente, & cæteris adiu
toribus meis, quorum nomina ſunt in li-
4 bro uitæ. † Gaudete in Domino ſemper:
5 iterum dico gaudete. † Modeſtia ueſtra
nota ſit omnibus hominibus: Dominus
6 prope eſt. † Nihil ſoliciti ſitis: ſed in om-
ni oratione, & obſecratione, cum gratia-
rum actione petitiones ueſtræ innoteſcãt
7 apud Deum. † Ex pax Dei quæ exuperat
omnem ſenſum, cuſtodiat corda ueſtra,
& intelligentias ueſtras in Chriſto Ieſu.
8 † De cætero fratres, quæcunque ſunt ue-
ra, quæcunque pudica, quæcunque iu-
ſta, quæcunque ſancta, quæcunque ama-
-2 MS. G. 8.
bilia, quæcunque bonæ famæ, ſiqua uir-
tus, ſi qua laus-diſciplinæ', hæc cogitate.
9 † Quæ & didiciſtis, & accepiſtis, & audi-
ſtis, & uidiſtis in me: hæc agite, & Deus
10 pacis erit uobiſcum. † Gauiſus ſum au-
tem in Domino uehementer, quoniam
tandem aliquando refloruiſtis pro me ſen
tire, ſicut & ſentiebatis: occupati autem
11 eratis. † Non quaſi propter penuriam di-
co, ego enim didici, in quibus ſum ſufficiẽs
12 eſſe. † Scio & humiliari, ſcio & abunda-
re: (ubique, & in omnibus inſtitutus ſum)
& ſatiari, & eſurire, & abundare, & penu-
13 riam pati. † omnia poſſum in eo qui me
14 confortat. † Veruntamen bene feciſtis,
15 communicantes tribulationi meæ. † Sci-
tis autẽ & uos Philippenſes, quod in prin-
cipio Euangelii quando profectus ſum a
Macedonia, nulla mihi eccleſia communi
cauit in ratione dati, & accepti, niſi uos
16 ſoli: † quia & Theſſalonicam, ſemel & bis
17 in uſum mihi miſiſtis. † Non quia quæro
datum: ſed requiro fructum abundantem
\\ in rationem ueſtram. 2 MS. Amb. G.
18 \\ in ratione ueſtra'. † Habeo autem omnia,
& abundo: repletus ſum, acceptis ab Epa-
phrodito quæ miſiſtis, odorem ſuauitatis, ‖
Ro.12.1.
19 hoſtiam acceptam, placentem Deo. † Deus
autem meus impleat omne deſiderium ve
ſtrum ſecundum diuitias ſuas in gloria, in
20 Chriſto Ieſu. † Deo autem, & patri no-
ſtro gloria in ſecula ſeculorum. Amen.
21 † Salutate omnem ſanctum in Chriſto
22 Ieſu. † Salutant uos qui mecum ſunt,
fratres. Salutant uos omnes ſancti: ma-
xime autem qui de Cæſaris domo ſunt.
23 † Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti cum
ſpiritu veſtro. Amen.

EPISTOLA PAVLI AD COLOSSENSES.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS, Aposto- 1
lus Iesu Christi
per voluntatem
Dei,& Timothe⁹
frater: ✝ eis qui 2
sunt Colossis san
ctis, & fidelibus
fratribus in Chri
sto Iesu. ✝Gratia 3
vobis, & pax a
Deo Patre no-
stro,& Domino Iesu Christo. Gratias agi-
mus Deo, & Patri Domini nostri Iesu Chri
sti semper pro uobis orantes: ✝ audientes 4
fidem uestram in Christo Iesu,& dilectio-
nem quã habetis in sanctos omnes, ✝ pro- 5
pter spem quæ reposita est uobis in cœlis;
quam audistis in uerbo ueritatis Euange-
lij, ✝ quod peruenit ad uos, sicut & in vni- 6
uerso mundo est,& fructificat,& crescit si-
cut in uobis, ex ea die qua audistis, & co-
gnouistis gratiam Dei in ueritate, ✝ sicut 7
didicistis ab Epaphra charissimo conseruo
nostro, qui est fidelis pro uobis minister
Christi Iesu, ✝ qui etiam manifestauit no- 8
bis dilectionem uestram in spiritu. ✝ ideo 9
& nos ex qua die audiuimus, nõ cessamus
pro uobis orantes, & postulantes, ut im-
pleamini agnitione uoluntatis eius,in om
ni sapientia, & intellectu spiritali:✝ut am- 10
buletis digne, Deo per omnia placentes:in
omni opere bono fructificantes,& crescen
tes in scientia Dei: ✝ in omni virtute con- 11
fortati secundum potẽtiam claritatis eius,
in omni patientia, & longanimitate cum
gaudio ✝ gratias agentes \\ Deo & Patri ' 12
qui dignos nos fecit in partem sortis san-
ctorum,in lumine:✝qui eripuit nos de po- 13
testate tenebrarum, & transtulit in regnũ
filij dilectionis suæ, ✝in quo habemus redẽ 14
ptionem,*remissionem peccatorum, ✝ qui 15
est imago Dei inuisibilis, primogenitus
omnis creaturę:✝quoniam‖in ipso condita 16
sunt uniuersa in cœlis,& in terra,uisibilia,
& inuisibilia, siue throni, siue dominatio-
nes,siue principatus,siue potestates:omnia
per ipsum, & in ipso creata sunt: ✝ & ipse 17
est ante omnes,& omnia in ipso constant.
✝‖Et ipse est caput corporis ecclesiæ,qui est 18
principium, ‖ primogenitus ex mortuis,ut
sit in omnibus ipse primatum tenẽs. ✝quia 19
in ipso complacuit,omnem plenitudinem
inhabitare:✝& per eum recõciliare omnia 20
in ipsum, pacificans per sanguinem crucis
eius, siue quæ in terris, siue quæ in cœlis
sunt.✝Et uos cum essetis aliquando aliena 21
ti, & inimici sensu,in operibus malis:✝nũc 22
autem recõciliauit in corpore carnis eius
per mortem, exhibere uos sanctos, & im-
maculatos, & irreprehensibiles corã ipso.
✝si tamen permanetis in fide fundati,&sta 23
biles, & immobiles a spe Euangelij, quod
audistis,quod prædicatum est in uniuersa

\\Patri 2 MS.Amb. G 9.
\\Deo patris 19 MS. 8.
*& MS. 1
Ioh.1.3.
1 Co.15. 21.
Apoc.1.5

creatura quæ sub cęlo est,cuius factus sum
24 ego Paulus minister.✝Qui nunc gaudeo in
passionibus pro uobis, & adimpleo ea quæ
desunt passionũ Christi, in carne mea pro
25 corpore eius,quod est ecclesia:✝cuius fact⁹
sum ego minister secundũ dispẽsationem
Dei,quæ data est mihi in \\uobis',ut impleã
26 verbũ Dei,✝mysterium quod absconditum
fuit a seculis,& generationibus,nunc autẽ
27 manifestatum est sanctis eius, ✝quibus uo
luit Deus notas facere diuitias glorię sacra
mẽti huius in Gentibus,quod est Christus,
28 in uobis spes glorię,✝quẽ nos annũciamus
corripientes omnẽ hominẽ,& docẽtes om
nem hominem in omni sapientia, ut exhi
beamus omnẽ hominẽ perfectũ in Christo
29 Iesu. ✝in quo & laboro,certando secũdum
operationẽ eius quã operatur in me in vir
tute.

CAP. II.

1 VOlo enim uos scire qualẽ solicitudi
nẽ habeã pro uobis,& pro ijs,q sunt
Laodiciæ, & quicunque nõ uiderũt
2 faciẽ meã in carne, ✝ ut consolentur corda
ipsorũ, instructi in charitate, & in omnes
diuitias plenitudinis intellectus, in agni-
3 tionẽ mysterij Dei* Patris*Christi Iesu, in
quo sunt omnes thesauri sapientiæ,& sciẽ-
4 tiæ abscõditi. ✝Hoc autẽ dico,ut nemo uos
5 decipiat in sublimitate sermonũ ✝‖Nã etsi
corpore absens sum, sed spiritu uobiscum
sum:gaudens,& videns ordinẽ uestrũ,& fir
mamentũ eius quæ in Christo est, fidei ue
6 stræ. ✝ Sicut ergo accepistis Iesum Christũ
7 Dñm,✝in ipso ambulate,✝radicati & super
ædificati in ipso,& confirmati fide,sicut &
didicistis,abundantes \\ in illo' in gratiarũ
8 actione ✝ Videte ne quis uos decipiat per
philosophiã, & inanẽ fallaciã:secundũ tra
ditionẽ hominũ,secundũ elementa mũdi,
9 & non secundũ Christũ.✝quia in ipso inha
bitat omnis plenitudo diuinitatis corpora
10 liter: ✝ & estis in illo repleti, qui est caput
11 omnis principatus,& potestatis:✝in quo &
circuncisi estis circuncisione nõ manu fa-
cta in expoliatione corporis * carnis, * in
12 circuncisione Christi. ✝consepulti ei in ba-
ptismo:in quo & resurrexistis per fidẽ ope
rationis Dei, qui suscitauit illũ a mortuis.
13 ✝Et uos cũ mortui essetis in delictis,& præ
putio carnis uestræ,conuiuificauit cũ illo:
14 donans uobis omnia delicta,✝delens quod
aduersus nos erat,chirographum \\decreti'
quod erat contrarium nobis. & ipsum tu-
15 lit de medio,affigens illud cruci: ✝& expo-
lians principatus,& potestates,traduxit cõ
fidenter palam, triumphãs illos in semet-
16 ipso. ✝ Nemo ergo uos iudicet in cibo, aut
in potu,aut in parte diei festi, aut neome-
17 niæ,aut sabbathorum: ✝ quæ sunt umbra
18 futurorum, corpus autem Christi. ✝‖ Ne-
mo uos seducat, uolens in humilitate, &
religione angelorum, quæ non uidit am-
bulans, frustra inflatus sensu carnis suæ,
19 ✝& non tenens caput, ex quo totum cor-

\\ nos MS.Amb G.
*& 3 MS R.G.
*& 7M R.G 1.
1 Cor.5.
*nostru MS.Am G.
\\in eo MS Am G.6.
*peccato rum.G.
* sed O Ephes.
\\decret 3 MS. Amb.G.
O.
Mat.2 4.

pus per nexus, & coniunctiones submini-
stratum, & constructum, crescit in augmé-
tum Dei. ✝ Si ergo mortui estis cũ Christo, 20
ab elementis – huius mũdi: quid adhuc tá-
quam viuentes in mundo decernitis? \\ Ne 21
tetigeritis, neque gustaueritis, neque con-
trectaueritis': ✝ quæ sunt omnia in interi- 22
tum ipso vsu, secundũ præcepta, & doctri-
nas hominum. quæ sunt rationem quidé
habentia sapientiæ in superstitione, & hu-
militate, & non ad parcendum corpori, nõ
in honore aliquo ad saturitatem carnis.

CAP. III.

Igitur si consurrexistis – cum' Christo: quæ 1
sursum sunt quærite: vbi Christus est in
dextera Dei sedens. ✝ quæ sursum sunt 2
sapite: non quæ super terram. ✝ Mortui enim 3
estis: & uita uestra est abscõdita cũ Christo
in Deo. ✝ Cum Christus apparuerit, vita ve- 4
stra: tunc & uos apparebitis cum ipso in
gloria. ✝‖ Mortificate ergo membra uestra 5
quæ sunt super terram, fornicationem, im
munditiam, libidinem, concupiscentiam
malam, & auaritiam, quæ est simulachro-
rum seruitus: ✝ propter quæ, venit ira Dei 6
super filios incredulitatis. ✝ in quibus & vos 7
ambulastis aliquando, cũ uiueretis in illis
✝‖ Nunc autem deponite, & uos omnia: irã, 8
indignationem, malitiam, blasphemiam,
turpem sermonem de ore vestro. ✝ Nolite 9
mentiri inuicem, expoliantes uos veterem
hominem cum actibus suis, ✝ & induentes 10
nouum eum qui renouatur in agnitioné,
secũdum imaginem eius, qui creauit illũ.
✝ vbi non est, * Gentilis, & Iudæus, circunci 11
sio, & præputium, Barbarus, & Scytha, ser-
uus & liber: sed omnia, & in omnibus Chri
stus. ✝ Induite uos ergo sicut electi Dei, san 12
cti & dilecti, viscera misericordiæ, benigni
tatem, humilitatem, modestiá, patiétiam,
✝ supportantes inuicem: & donantes vobil- 13
metipsis si quis aduersus aliquem habet
querelam, sicut & Dominus donauit vo-
bis: ita & uos. ✝ Super omnia autem hæc, 14
charitatem – habete', quod est uinculũ per-
fectionis: ✝ & pax Christi exultet in cordi- 15
bus vestris, in qua & vocati estis in uno cor
pore, & grati estote. ✝ Verbum Christi habi 16
tet in uobis abundanter, in omni sapiétia:
docentes, & commonentes uosmetipsos, *
psalmis, hymnis, & canticis spiritualibus,
in gratia cantátes in cordibus vestris Deo.
✝ Omne quodcumque facitis in uerbo, aut 17
in opere, omnia in nomine Domini Iesu
Christi, * gratias agentes Deo, & Patri per
ipsum. ✝‖ Mulieres subditæ estote uiris si- 18
cut oportet, in Domino. ✝‖ Viri diligite vxo 19
res: * & nolite amari esse ad illas. ✝‖ Filii, 20

Marginal notes: – 2 MS. G. 8. \\ Ne tetigeris, neque gustaueris, neque contrectaueris MS. G. 8. – 1 MS. G. 8. * autem MS. G. 9. 8. * enim 12 MS. Ephes. 5. 3. Rom. 6. 4. 12. Ephes. 4. 23. Heb. 12. 1. 1. Pet. 2. 1. 4. 2. * masculus & femina MS. Ephes. 2. 11. – 1 MS. Amb. G. 8. * in MS. 9. 2. Cor. 10. 31. * facite 9 MS. 5. Ephes. 5. 22. 1. Pet. 3. 1. * vestras MS. Amb. 8. Ephes. 5. 25.

obedite parentibus per omnia, hoc enim
21 placitum est in' Domino. ✝‖ Patres, nolite
ad indignationem prouocare filios vestros,
22 vt non pusillo animo fiant. ✝ Serui, obedite
per omnia dominis carnalibus, nõ ad ocu-
lum seruientes, quasi hominibus placen-
tes, sed in simplicitate cordis, timétes Deũ.
23 ✝ Quodcumque facitis, ex animo operami-
ni sicut Domino, & non hominibus: ✝ scié-
24 tes quod a Domino accipietis retributio-
nem hæreditatis. Domino Christo serui-
25 te. ✝ qui enim iniuriam facit, ‖ recipiet
id quod inique gessit: & ‖ non est perso-
narum acceptio – apud Deum'.

CAP. IIII.

1 Domini, quod iustum est, & æquum,
seruis præstate: scientes quod & vos
2 Dominum habetis in coelo. ✝‖ Ora-
tioni instate: vigilantes in ea in gratiarum
3 actione. ✝‖ orantes simul & pro nobis, ut
Deus aperiat nobis ostium sermonis ad lo-
quédum mysterium Christi (propter quod
4 etiam uinctus sum) ✝ ut manifestem illud
5 ita ut oportet me loqui. ✝‖ In sapientia
ambulate ad eos, qui foris sunt: tempus re-
6 dimentes. ✝ Sermo uester semper in gratia
sale sit conditus, ut sciatis quomodo opor-
7 teat uos unicuique respondere. ✝ Quæ circa
me sunt, omnia uobis nota faciet Tychi-
cus charissimus frater, & fidelis minister
8 & conseruus in Domino, ✝ quem misi ad
vos ad hoc ipsum, ut cognoscat quæ circa
9 uos sunt, & consoletur corda uestra, ✝ cum
Onesimo charissimo, & fideli fratre, qui ex
vobis est. \\ Omnia' quæ hic aguntur, nota
10 facient uobis. ✝ Salutat uos Aristarchus cõ-
captiuus meus, & Marcus consobrinus Bar
nabæ (de quo accepistis mandata. Si vene-
11 rit ad uos, excipite illum.) ✝ & Iesus qui dici
tur Iustus, qui sunt ex circuncisione hi soli
sunt adiutores mei in regno Dei: qui mihi
12 fuerunt solatio. ✝ Salutat uos Epaphras, qui
ex uobis est, seruus Christi Iesu, semper so-
licitus pro uobis in orationibus, ut stetis
perfecti, & pleni in omni uoluntate Dei.
13 ✝ Testimoniũ enim illi perhibeo quod ha-
bet multũ laborem pro uobis, & pro iis, qui
14 sunt Laodiciæ, & qui Hierapoli. ✝ Salutat
vos ‖ Lucas medicus charissimus, & Demas.
15 ✝ Salutate fratres, q̃ sunt Laodiciæ, & Nym
pham, & quæ in domo eius est ecclesiã. ✝ Et
cum lecta fuerit apud uos epistola, facite,
ut & in Laodicensium ecclesia legatur, &
16 \\ eam quæ Laodicensiũ est, uos legatis'. ✝ Et
dicite Archippo, vide ministeriũ quod ac-
17 cepisti in Domino, ut illud impleas. ✝ Salu-
tatio, mea manu Pauli. Memores estote vin
culorum meorũ. Gratia * vobiscum. Amen.

Marginal notes: – MS. 9. Amb. Ephes. 6. 5. Tit. 2. 9. 1. Pet. 2. 18. Rom. 2. 9. Act. 10. 34. – 2 MS. G 8. Luc. 18. 1. Thes. 5. 17. Ephes. 6. 18. 2. Thes. 3. 1. Ephes. 5. 15. \\ qui omnia MS. 9. 2. Tim. 4. 1. \\ ea quæ Laodicensis est vobis legetur MS. 9. * Domini nostri Iesu Christi MS. 9.

EPISTOLA PAVLI AD THESSALONICENSES PRIMA.

CAPVT PRIMVM. 1

PAVLVS & Silua-
nus,&Timotheus
ecclesię Thessalo-
nicensium in Deo
patre, & Domino
Iesu Christo.†Gra 2
tia uobis,& pax.*
Gratias agimus
Deo semper pro
omnibus uobis:
memoriam vestri
facientes in orationibus nostris sine inter-
missione, †memores operis fidei vestræ,& 3
laboris,& charitatis,& sustinentiæ,spei Do-
mini nostri Iesu Christi,ante Deum,& Pa-
trem nostrum : †scientes fratres dilecti a 4
Deo, electionem vestram , †quia Euange- 5
lium nostrum non fuit ad uos in sermone
tantum,sed in virtute,& in Spiritu sancto,
& in plenitudine multa, sicut scitis quales
fuerimus in uobis propter uos.†Et vos imi 6
tatores nostri facti estis , & Domini : exci-
pientes verbum in tribulatione multa, cũ
gaudio spiritus sancti:†ita ut facti sitis for 7
ma omnibus credentibus in Macedonia,&
in Achaia . †A vobis enim diffamatus est 8
sermo Domini:non solum in Macedonia ,
& in Achaia,sed*in omni loco,fides vestra
quæ est ad Deum,profecta est,ita ut nõ sit
nobis necesse quicquam loqui. †Ipsi enim 9
de nobis annunciant qualem introitũ ha-
buerimus ad uos : & quomodo conuersi
estis ad Deum a simulachris , seruire Deo
viuo & vero, †& expectare Filium eius de 10
cœlis (quem suscitauit ex mortuis) Iesum,
qui eripuit nos ab ira ventura .

a Deo patre nostro, & Domino Iesu Christo 3 MS. R G.

*& 1 MS. G.S.

CAP. II.

NAm ipsi scitis fratres introitum no 1
strum ad uos,quia non inanis fuit:
†sed ante passi,‖& contumelijs affe 2
cti (sicut scitis) in Philippis fiduciam \\ ha-
buimus'in Deo nostro, loqui ad uos Euan-
gelium Dei in multa sollicitudine.†Exhor- 3
tatio enim nostra non de errore,neque de
immunditia,neque in dolo: †sed sicut pro 4
bati sumus a Deo, ut crederetur nobis Euã
gelium, ita loquimur : non quasi homini-
bus placẽtes,sed Deo,qui probat corda no-
stra . †Neque enim aliquando fuimus in 5
sermone adulationis, sicut scitis:neque in
occasione auaritiæ . Deus testis est : †nec 6
quærentes ab hominibus gloriam , neque
a uobis, neque ab alijs †Cũ possemus vo- 7
bis'\\oneri'esse,vt Christi Apostoli:sed facti
sumus\\paruuli'in medio uestrum,tanquã
si nutrix foueat filios suos:†Ita desideran 8
tes uos , cupide uolebamus tradere nobis
non solum Euangelium Dei , sed etiã ani-
mas nostras:quoniam charissimi nobis fa-

Act. 16. 19. 22. \\ habuerimus 1 MS. MS 5

-4 MS. G 5 \\ oneri 1 MS. \\ entes 2 MS. G.S

9 cti estis. †‖Memores enim estis fratres la-
boris nostri, & fatigationis. ‖ nocte, & die
operantes,ne quem uestrum grauaremus,
prædicauimus in uobis Euangelium Dei .
10 †Vos testes estis, & Deus, quàm sancte , &
iuste, & sine querela,uobis, qui credidistis,
11 fuimus.†sicut scitis qualiter vnumquẽque
vestrum(sicut pater filios suos) †deprecan-
12 tes uos,& consolantes, testificati sumus,vt
ambularetis digne Deo,qui uocauit vos in
13 suum regnum, & gloriã. †Ideo & nos gra-
tias agimus Deo sine intermissione : quo-
niam cum accepissetis a nobis verbum au
ditus Dei,accepistis-illud'non ut uerbum
hominum,sed (sicut est uere) verbum Dei,
14 qui operatur in uobis qui credidistis. †vos
enim imitatores facti estis fratres ecclesia
rum Dei quæ sunt in Iudæa, in Christo Ie-
su,quia eadem passi estis,& vos a contribu
15 libus uestris, sicut & ipsi a Iudæis , †qui &
Dominum occiderũt Iesum, & Prophetas,
& nos persecuti sunt, & Deo non placent ,
& omnibus hominibus aduersantur,†pro-
16 hibentes nos Gentibus loqui,ut saluæ fiãt,
ut impleant peccata sua semper.\\ præue-
nit'\\ enim' ira Dei super illos vsque in fi-
17 nem. †Nos autem fratres desolati a vobis
ad tempus horæ,aspectu,non corde:abun-
dantius festinauimus faciem uestram ui-
18 dere cum multo desiderio. †quoniam uo-
luimus uenire ad uos,ego quidem Paulus,
& semel & iterum:sed impediuit nos Sata
19 nas.†Quæ est enim nostra spes,aut gaudiũ
aut corona gloriæ?Nonne vos ante Domi-
num nostrũ Iesum Christũ estis in aduẽtu
20 eius ? †vos enim estis gloria nostra & gau-
dium.

Act. 20. 34. 1.Co 4.12 2.Thes.3. 8.

- 5 MS. Amb. G.

\\ peruenit MS. 2. \\ autem 3 MS. Amb. G.S.

CAP. III.

1 PRopter quod nõ sustinẽtes amplius ,
placuit nobis remanere Athenis , so-
2 lis. †& misimus ‖ Timotheum fratrẽ
nostrum , & ministrum Dei in Euangelio
Christi,ad confirmandos uos, & exhortan
3 dos pro fide vestra: †ut nemo moueatur in
tribulationibus istis : ipsi enim scitis,quod
4 in hoc positi sumus . †Nam & cum apud
vos essemus,prædicebamus uobis passuros
nos tribulationes,sicut & factum est, & sci
5 tis . †Propterea & ego amplius non susti-
nens,misi ad cognoscendam fidem vestrã:
ne forte tentauerit uos is qui tentat,& ina
6 nis fiat labor noster. †Nunc autem venien
te Timotheo ad nos a uobis,& annuncian-
te nobis fidem , & charitatem uestram , &
quia memoriam nostri habetis bonã sem-
per,desiderantes nos uidere,sicut nos quo-
7 que uos: †ideo consolati sumus fratres , in
vobis in omni necessitate , & tribulatione
8 nostra per fidem vestram,†quoniam nunc
9 viuimus,si uos statis in Domino . †Quam
enim gratiarum actionem possumus Deo

Act.16.1

retribuere pro vobis, in omni gaudio quo
gaudemus propter vos ante Deum nostrũ.
♦nocte ac die abundantius orantes, vt vi- 10
deamus faciem vestram, & compleamus
ea quæ desunt fidei vestræ? ♦ Ipse autem 11
Deus,& Pater noster,& Dominus noster Ie
sus Christus dirigat uiam nostram ad vos.
♦Vos autem Dominus multiplicet,& abũ- 12
dare faciat \\charitatem* in inuicem,& in
omnes: quemadmodũ, & nos in uobis, ♦ad 13
confirmanda corda vestra sine querela. in
sanctitate ante Deum,& Patrem nostrum,
in aduẽtu Domini nostri Iesu Christi cum
omnibus sanctis eius. Amen.

CAP. IIII.

DE cætero ergo fratres, rogamus vos 1
& obsecramus in Domino Iesu, ut
quemadmodum accepistis a nobis,
quomodo oporteat uos ambulare, & pla-
cere Deo\\ sicut & ambulatis', ut abunde-
tis magis. ♦Scitis enim quæ præcepta\\ de 2
derim' vobis per Dominum Iesum. ♦‖Hæc 3
est enim uoluntas Dei,sanctificatio vestra,
ut abstineatis uos a fornicatione, ♦ut sciat 4
vnusquisque uestrum vas suum possidere
in sanctificatione, & honore: ♦non in pas- 5
sione desiderij, sicut, & Gentes quæ igno-
rant Deum, ♦& nequis supergrediatur,ne- 6
que circumueniat in negotio fratrẽ suum:
quoniam uindex est Dominus de his om-
nibus,sicut* prædiximus uobis,& testifica-
ti sumus. ♦ non enim uocauit nos Deus in 7
immunditiam: sed in sanctificationem.
♦ Itaque qui - hæc' spernit, non hominem 8
spernit,sed Deum, qui etiam dedit Spiritũ
suum sanctum in nobis. ♦De charitate au- 9
tem fraternitatis nõ necesse habemus scri
bere uobis: ‖ipsi enim uos a Deo didicistis,
vt diligatis inuicem. ♦ Etenim illud facitis 10
in omnes fratres in uniuersa Macedonia.
Rogamus autem uos fratres, ut abundetis
magis: ♦ & operam detis,ut quieti sitis, & 11
vt vestrum negotium agatis,& operemini
manibus uestris, sicut præcepimus uobis:
♦ & ut honeste ambuletis ad eos, qui foris 12
sunt: & nullius aliquid desideretis. ♦Nolu- 13
mus autẽ uos ignorare fratres de dormien
tibus, ut non contristemini, sicut & cæteri
qui spem non habent. ♦ Si enim credimus 14
quod Iesus mortuus est, & resurrexit: ita
& Deus eos,qui dormierunt per Iesum,ad-
ducet cum eo. ♦ Hoc enim uobis dicimus 15
in uerbo Domini, ‖ quia nos qui viuimus,
qui residui sumus \\ in aduentu ' Domini
non præueniemus eos, qui dormierunt.
♦ Quoniam ipse Dominus in iussu, & in 16
voce archangeli, & in tuba Dei descendet
de cœlo, & mortui, qui in Christo sunt,

\\ charitate Amb. G. * vestram MS. 8.
\\ sic & ambuletis MS. 8. - G. 8.
\\ dederimus 2 MS. 8. G. 8.
Ro. 12. 2. Ephes. 5. 17.
*& 2 MS. Amb. G. 8.
-2 MS. G
Io. 13. 34. 15. 17. 1. Io. 2. 10 4. 13.
1. Cor. 15. 23. 51.
\\ in aduentum 6 MS. Amb. 6.

17 resurgent primi. ♦ Deinde nos, qui uiui-
mus, qui relinquimur: simul rapiemur
cum illis in nubibus obuiam\\ Christo' in
aera, & sic semper cum Domino erimus.
18 ♦Itaque consolamini inuicẽ in uerbis istis.

CAP. V.

1 DE temporibus autem', & momentis
fratres, non indigetis,ut scribamus
2 vobis. ♦ ‖Ipsi enim diligenter scitis,
quia dies Domini, sicut fur in nocte,ita ue
3 niet. ♦cum enim dixerint,pax & securitas:
tunc repentinus eis superueniet interitus,
sicut dolor\\ in utero\\ habenti', & 'non
4 effugient. ♦ Vos autem fratres, non estis
in tenebris, ut uos dies illa tanquam fur
5 comprehendat. ♦ omnes enim uos, filij
lucis estis, & filij diei: non sumus noctis
6 neque tenebrarum. ♦ Igitur non dormia-
mus sicut, & cæteri: sed vigilemus, & so-
7 brij simus. ♦ Qui enim dormiunt, nocte
dormiunt: & qui ebrij sunt, nocte ebrij
8 sunt. ♦ Nos autem qui diei sumus, sobrij
simus, ‖ induti loricam fidei, & charita-
9 tis, & galeam spem salutis: ♦ quoniam
non posuit nos Deus in iram,sed in acqui-
sitionem salutis per Dominum nostrum
10 Iesum Christum, ♦ qui mortuus est pro
nobis, ut siue uigilemus, siue dormiamus;
11 simul cum illo uiuamus. ♦ Propter quod
consolamini inuicem: & ædificate alteru-
12 trum, sicut, & facitis. ♦ Rogamus autem
vos fratres, ut noueritis eos, qui laborant
inter uos, & præsunt uobis in Domino, &
13 monent uos: ♦ ut habeatis illos abundan-
tius in charitate propter opus illorum. pa-
14 cem habete cum eis. ♦ Rogamus autem
vos fratres,corripite inquietos,consolami
ni pusillamines,suscipite infirmos,patien-
15 tes estote ad omnes. ♦ ‖ Videte nequis ma-
lum pro malo alicui reddat: sed semper
quod bonum est sectamini inuicem, & in
16 omnes. ♦ Semper gaudete. ♦‖Sine inter-
17 missione orate. ♦ In omnibus gratias agi-
18 te. hæc est enim uoluntas Dei in Christo
19 Iesu in omnibus uobis. ♦ Spiritum nolite
20 extinguere. ♦ Prophetias nolite spernere.
21 ♦ Omnia autem probate: quod bonum est
22 tenete. ♦ Ab omni specie mala abstinete
23 vos. ♦ Ipse autem Deus pacis sanctificet
vos per omnia, ut integer spiritus uester,
& anima,& corpus sine querela,in aduen-
tu Domini nostri Iesu Christi seruetur.
24 ♦ ‖ Fidelis est qui uocauit uos,qui etiam fa
25 ciet. ♦ Fratres orate pro nobis. ♦ Salutate
26 fratres omnes in osculo sancto. ♦ Adiuro
27 vos per Dominũ, ut legatur epistola hæc'
28 omnibus sanctis fratribus. ♦Gratia Domi-
ni nostri Iesu Christi uobiscum. Amen.

\\ Domino 4 MS. G. 8. \\ Domino Christo Amb.
2. Pe. 3. 10 Apoc. 3. 3 16. 15.
\\ parturientis 2 MS 8 \\ habentis MS 8. 9.
Isai. 59. 17. Ephes. 6. 17.
Prou. 17. 13. 20. 22 Ro. 12. 17 1 Pe. 3. 9 Eccli 18. 22. Luc. 18. 1. Col. 4. 2.
1. Cor. 1 9
- 3 MS.

EPISTOLA PAVLI AD THESSALONICENSES SECVNDA.

CAPVT PRIMVM.

P AVLVS, & Silua- 1
nus,&Timotheus:
Ecclesiæ Thessalo
nicensium in Deo
Patre nostro, &
Domino IesuChri
sto. †Gratia vobis, 2
& pax a Deo patre
nostro,& Domino
Iesu Christo. †Gra
tias agere debem⁹ 3
semper Deo pro uobis fratres, ita ut dignũ
est, quoniã supercrescit fides vestra,& abũ
dat charitas uniuscuiusq;*vestrũ in inuicẽ
omnium 3 MS. R Amb. G.1.
†ita ut & nosipsi in uobis gloriemur in ec 4
clesiis Dei,pro patiẽtia uestra,& fide in om
nibus persecutionibus uestris,& tribulatio
nibus,quas sustinetis†in exemplũ iusti iu 5
dicij Dei. ut digni habeamini * regno Dei,
** in O.*
pro quo,& patimini. † si tamen iustum est 6
apud Deũ retribuere \\tribulationẽ',iis qui
\\ retributionẽ O.
vos tribulant:†& uobis,qui tribulamini re 7
quiẽ nobiscũ in reuelatione Dñi Iesu de cę
lo cũ angelis uirtutis eius, † in flãma ignis 8
dãtis uindictã iis, qui non nouerũt Deũ,&
qui non obediunt Euangelio Dñi nostri Ie
su Christi. † qui pœnas dabunt in interitu 9
æternas a facie Domini, & a gloria uirtu-
tis eius;†cum uenerit glorificari in sanctis 10
suis,&admirabilis fieri in omnibus,qui cre
diderunt,quia creditum est testimoniũ no
strũ super uos in die illo. †In quo etiã ora 11
mus semper pro uobis, ut dignetur uos uo
catione sua Deus noster, & impleat omnẽ
voluntatẽ bonitatis* & opus fidei in uirtu
** sua MS. 9.*
te, † ut clarificetur nomen Domini nostri 12
Iesu Christi in uobis,& uos in illo,secundũ
gratiã Dei nostri, & Domini Iesu Christi.

CAP. II.

R Ogamus autẽ uos fratres per aduen 1
tũ Dñi nostri Iesu Christi,& nostræ
cõgregationis in ipsum: †ut nõ cito 2
moueamini a uestro sensu, neq; terreami-
ni, neque per spiritũ, neque per sermonẽ,
neque per epistolã tãquã per nos-missam',
quasi instet dies Dñi.†‖Nequis uos seducat 3
-1 MS. G 8.
ullo modo, quoniam nisi uenerit discessio
primũ,& reuelatus fuerit homo peccati, fi
Eph 5.6.
lius perditionis,†qui aduersatur,& extollit 4
supra omne quod dicitur Deus, aut quod
colitur, ita ut in templo Dei sedeat,osten-
dens se \\tamquã' sit Deus. † Num retinetis 5
\\ quia 1 MS G
quod cũ adhuc essem apud uos, hæc dice-
bã uobis? †Et nũc quid detineat scitis:ut re 6
ueletur in suo tẽpore. (†Nã mysteriũ iam 7
operatur iniquitatis: tantum ut qui tenet
nunc,teneat,donec de medio fiat.) †Et tũc 8
reuelabitur ille iniquus: ‖ quem Dñs Iesus
Isai.11 4
interficiet spiritu oris sui, & destruet illu-
stratione aduentus sui eũ.†cuius est aduen 9
tus secundũ operationem Satanæ,in omni
virtute,& signis, & prodigiis mendacibus,
10 †& in omni seductione iniquitatis iis, qui
pereunt, eo quòd charitatẽ ueritatis non
11 receperunt, ut salui fierent. † Ideo mittet
illis Deus operationẽ erroris,ut credãt mẽ
12 dacio. †ut iudicentur omnes, qui non cre-
diderunt ueritati, sed consenserunt iniqui
13 tati.†Nos autẽ debemus gratias agere Deo
semper pro uobis fratres dilecti a Deo,
quod elegerit\\ vos' Deus primitias in salu-
\\ nos MS.
tem,in sanctificatione spiritus,& fide ueri
14 tatis.†\\in quam'& vocauit uos per Euãge-
\\ id quod 20 MS.
lium nostrum, in acquisitionẽ gloriæ Dñi
G.8.
15 nostri Iesu Christi. †Itaque fratres state,&
tenete traditiones quas didicistis, siue per
16 sermonẽ,siue per epistolam nostrã. † Ipse
autem Dñs noster Iesus Christus, & Deus,
& pater noster,qui dilexit nos, & dedit cõ-
solationem æternam, & spem bonam in
17 gratia:†Exhortetur corda uestra,& confir-
met in omni opere,& sermone bono.

CAP. III.

Eph.6.18 Col.4.3.
1 D E cætero fratres,‖orate pro nobis,ut
sermo Dei currat, & clarificetur, si-
2 cut & apud uos:†& ut liberemur ab
importunis, & malis hominibus nõ enim
3 omniũ est fides.†Fidelis aũt Dñs est,qui cõ
4 firmabit uos,& custodiet a malo.†Confidi-
mus aũt de uobis in Dño,quoniã qua\\præ
5 cipimus',& facitis,& facietis. † Dñs autem
\\ præcepimus MS. Amb. 8.
dirigat corda uestra in charitate Dei,& pa
6 tientia Christi. †Denunciamus autẽ uobis
fratres in nomine Dñi nostri Iesu Christi,
ut subtrahatis uos ab omni fratre ambulã
te inordinate, & nõ secundũ traditionem
7 quã acceperunt a nobis. † Ipsi enim scitis
quemadmodũ oporteat imitari nos: quo-
8 niã nõ inquieti fuimus inter uos: †‖neque
Act.20. 34.
gratis panẽ manducauimus ab aliquo, sed
in labore,& in fatigatione nocte, & die o-
1 Co.4 12
9 perãtes,ne quem uestrũ grauaremus.† Nõ
1.Thes.2. 9.
quasi non habuerimus potestatem : sed ut
nosmetipsos formã daremus uobis ad imi
10 tandum nos. † Nam & cum essemus apud
uos,hoc denunciabamus uobis : quoniam
11 siquis nõ vult operari,nec mãducet.†\\ Au-
diuimus' enim inter uos quosdam ambu-
\\ Audiuimus 1 MS. G.
lantes inquiete,nihil operantes,sed curio-
12 se agentes. † Iis autem qui eiusmodi sunt,
denunciamus, & obsecramus in Dño Iesu
Christo,ut cũ silentio operantes,suũ panẽ
13 manducent.†‖Vos autẽ fratres nolite defi-
Gal.6.9.
14 cere benefaciẽtes.†Quod si quis nõ obedit
verbo nostro,per epistolã hunc notate: &
ne cõmisceamini cũ illo, ut confundatur :
15 †& nolite quasi inimicum existimare, sed
16 corripite,ut fratrem. † Ipse autẽ Dñs pacis
det uobis pacẽ sempiternã in omni loco.
17 Dñs sit cũ omnibus uobis. †Salutatio,mea
manu Pauli, quod est signum in omni epi
18 stola.ita scribo †Gratia Domini nostri Ie-
su Christi cum omnibus uobis. Amen.

EPISTOLA PAVLI AD TIMOTHEVM PRIMA.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS Apostolus Iesu Christi se- 1
cundum imperiũ
Dei saluatoris no
stri, & Christi Iesu
spei nostræ: Ti- 2
motheo dilecto
filio in fide. Gra-
tia, misericordia,
& pax, a Deo pa-
tre, & Christo Ie-
su Domino nostro. Sicut rogaui te, ut re- 3
maneres Ephesi cum irem in Macedoniã,
ut denunciares quibusdam ne aliter doce-
rent, neque intenderent fabulis, & genea 4
logiis interminatis: quæ quæstiones præ-
stant magis quam ædificationem Dei quæ
est in fide. Finis autem præcepti est cha- 5
ritas de corde puro, & conscientia bona, &
fide non ficta. A quibus quidam aberran- 6
tes, conuersi sunt in uaniloquium, uolen- 7
tes esse legis doctores, non intelligentes
neque quæ loquuntur, neque de quibus af
firmant. Scimus autẽ quia bona est lex, si 8
quis ea legitime utatur: Sciens hoc quia 9
lex iusto non est posita, sed iniustis, & non
subditis, impiis, & peccatoribus, sceleratis,
& contaminatis, patricidis, & matricidis,
homicidis, fornicariis, masculorum con- 10
cubitoribus, plagiariis, mẽdacibus, periuris,
& si quid aliud sanæ doctrinæ aduersatur,
quæ est secundum Euangeliũ gloriæ bea- 11
ti Dei, quod creditũ est mihi. Gratias ago 12
ei qui me confortauit *Christo Iesu Domi
no nostro, quia fidelẽ me existimauit, po-
nens in ministerio. qui prius blasphemus 13
fui, & persecutor, & contumeliosus. sed mi
sericordiã Dei consecutus sum, quia igno-
rans feci in incredulitate. Superabũdauit 14
autem gratia Domini nostri cũ fide, & dile
ctione, quæ est in Christo Iesu. Fidelis ser 15
mo, & omni acceptione dignus: quod Chri
stus Iesus uenit in hunc mundũ peccato-
res saluos facere: quorũ primus ego sum.
Sed ideo misericordiam consecutus sum: 16
vt in me primo ostenderet Christus Iesus
omnem patientiam, ad informationem
eorum, qui credituri sunt illi in uitã æter-
nam. Regi autem seculorum immortali, 17
inuisibili, soli Deo honor, & gloria in secu
la seculorum. Amen. Hoc præceptũ com- 18
mendo tibi fili Timothee: secundum præ-
cedentes in te prophetias, ut milites in il-
lis bonam militiam, habens fidem, & bo- 19
nam conscientiam, quam quidam repellẽ-
tes, circa fidem naufragauerunt. ex qui- 20
bus est Hymenæus, & Alexander: quos tra
didi Satanæ, ut discant non blasphemare.

Act. 16. 1. – 4 MS Amb. G. Ro. 7. 12. \\ scientes O. * in O. Mat. 9. 13. Mal. 2. 17. – 1 MS. 8. \\ deformationem O.

CAP. II.

OBsecro igitur primũ omnium fieri 1
obsecrationes, orationes, postula-
tiones, gratiarum actiones pro om
2 nibus hominibus, pro regib9, & omnibus
qui in sublimitate sunt: ut quietã & tran-
quillam uitam agamus in omni pietate, &
3 castitate. hoc enim bonum est, & acceptũ
4 coram saluatore nostro Deo, qui omnes
homines vult saluos fieri, & ad agnitionẽ
5 veritatis uenire. Vnus enim Deus, unus &
mediator Dei, & hominũ homo Christus
6 Iesus: qui dedit redemptionem semetip-
sum pro omnibus cuius testimoniũ tem-
7 poribus suis confirmatũ est. in quo posi
tus sum ego prædicator, & Apostolus (veri
tatem dico, non mentior) doctor Gentium
8 in fide, & veritate. Volo ergo uiros orare
in omni loco: leuantes puras manus, sine
9 ira & disceptatione. Similiter & mulie-
res in habitu ornato: cum uerecundia, &
sobrietate ornantes se, non in tortis crini
bus, aut auro, aut margaritis, uel ueste pre-
10 ciosa, sed quod decet mulieres promitten
11 tes pietatẽ per opera bona. Mulier in silẽ-
12 tio discat, cũ omni subiectione. Docere
autem mulieri non permitto, neque domi
13 nari in uirum: sed esse in silentio. Adam
enim primus formatus est: deinde Heua.
14 & Adam non est seductus: mulier au-
15 tem seducta, in præuaricatione fuit. Sal-
uabitur autem per filiorum generationẽ:
si permanserint in fide, & dilectione, &
sanctificatione cum sobrietate.

CAP. III.

1 FIdelis sermo. Siquis episcopatũ deside
2 rat, bonum opus desiderat. Oportet
ergo episcopum irreprehensibilem
esse, unius uxoris uirum, sobrium pruden
tem, ornatum, pudicum, hospitalẽ, docto-
3 rem, non uinolentũ, non percussorẽ: sed
4 modestũ, nõ litigiosum, non cupidũ, *suæ
domui bene præpositũ, filios habentẽ sub-
5 ditos cũ omni castitate. Siquis autem do-
mui suæ præesse nescit: quomodo ecclesiæ
6 Dei diligentiã habebit? Non neophytum:
ne in superbiã elatus, in iudicium incidat
7 diaboli. Oportet autẽ illũ, & testimoniũ
habere bonũ ab iis qui foris sunt, ut nõ in
opprobrium incidat, & laqueum diaboli.
8 Diaconos similiter pudicos, nõ bilingues,
non multo uino deditos, non turpe lucrũ
9 sectantes: habentes mysterium fidei in cõ
10 scientia pura. Et hi autem probentur pri-
mum, & sic ministrent, nullum crimen ha
11 bentes. Mulieres similiter pudicas, non
detrahentes, sobrias, fideles in omnibus.
12 Diaconi sint unius uxoris uiri, qui filijs
13 suis bene præsint, & suis domibus. Qui
enim bene ministrauerint, gradum bo-
num sibi acquirent, & multam fiduciam
14 in fide quæ est in Christo Iesu. Hæc tibi
15 scribo *sperans me ad te uenire cito. si au
tem tardauero, ut scias quomodo opor-
teat te in domo Dei conuersari, quæ est ec
clesia Dei uiui, columna & firmamentum
16 veritatis. Et manifeste magnum est pie-

tatis

–14 MS. G. 5. –14 MS. 2. Tim. 1. 11. 1. Pe. 3. 3. 1. Cor. 14. 34. Ge. 1. 27. Ge. 3. 6. \\ permanserit MS. 9. Tit. 1. 7. \\ enim O. Tit. 1. 6. – § MS. * sed MS. 9. * fili Timothee MS. 9.

tatis sacramentū, quod manifestatū est in
carne, iustificatum est in spiritu, apparuit
angelis, prædicatū est Gentibus, creditum
est in mundo, assumptum est in gloria.

CAP. IIII.

2 Tim. 3. 1 2 Pet. 3. 3 Iud. 18.

Spiritus autem manifeste dicit quia in 1
nouissimis temporibus discedent qui-
dam a fide, attendentes spiritibus er-
roris, & doctrinis dæmoniorum, in hypo- 2
crisi loquentium mendacium, & cauteria-
tam habentium suam conscientiam, pro- 3
hibentium nubere, abstinere a cibis quos
Deus creauit ad percipiédum cum gratia-
rum actione fidelibus, & ijs qui cognoue-
runt ueritatem. Quia omnis creatura Dei 4
bona est, & nihil reijciendum quod cum
gratiarum actione percipitur. sanctifica- 5
tur enim per uerbum Dei, & orationem.
Hæc proponens fratribus, bonus eris mi- 6
nister Christi Iesu, enutritus uerbis fidei, &
bonæ doctrinæ quam assecutus es. Ine- 7
ptas auté, & aniles fabulas deuita: exerce
autem teipsum ad pietatem. Nam cor- 8
poralis exercitatio, ad modicum utilis est:
pietas auté ad omnia utilis est promissio-
nem habens uitæ quæ nunc est, & futuræ.

2 Tim. 2 23. Tit. 3. 9. -13 MS. Amb.

Fidelis sermo, & omni acceptione dignus. 9
In hoc enim laboramus, & maledicimur, 10
quia speramus in Deum uiuum qui est
saluator omnium hominum, maxime fi-
delium. Præcipe hæc, & doce. Nemo 11
adolescentiam tuam contemnat: sed exé- 12
plum esto fidelium in uerbo, in conuer-
satione, in charitate, in fide, in castitate.
Dum uenio, attende lectioni, exhorta- 13
tioni, * doctrinæ. Noli negligere gra- 14
tiā quæ in te est: quæ data est tibi per pro-
phetiam, cum impositione manuum pres-
byterij. Hæc meditare, in his esto: ut pro- 15
fectus tuus manifestus sit omnibus. At- 16
tende tibi, & doctrinæ: insta in illis. Hoc
enim faciens, & teipsum saluum facies,
& eos qui te audiunt.

quod sperauimus 1 MS G.

** & MS Amb. 8.*

CAP. V.

Seniorem ne increpaueris: sed obsecra 1
ut patrem: iuuenes, ut fratres: anus 2
ut matres: iuuéculas, ut sorores in om-
ni castitate. Viduas honora: quæ uere ui- 3
duæ sunt. Si qua autem uidua filios aut 4
nepotes habet: discat primum domum
suam regere, & mutuam uicem reddere
parentibus. hoc enim acceptum est coram
Deo. Quę autem uere uidua est, & desola- 5
ta: speret in Deum, & instet obsecra-
tionibus, & orationibus nocte, & die. Nā 6
quæ in delicijs est: uiuens mortua est. Et 7
hoc præcipe ut irreprensibiles sint. Si- 8
quis autem suorum, & maxime domesti-
corum curam non habet, fidem negauit
& est infideli deterior. Vidua eligatur nō 9
minus sexaginta annorū, quæ fuerit unius
uiri uxor, in operibus bonis testimo- 10
nium habens, si filios educauit, si hospitio
recepit, si sanctorum pedes lauit, si tribu-
lationem patientibus subministrauit, si
omne opus bonum subsecuta est. Adole- 11
scétiores autem uiduas deuita. Cum enim
luxuriatæ fuerint in Christo, nubere uo-
lunt: habentes damnationem, quia pri- 12
mam fidem irritam fecerunt. simul au- 13
tem, & otiosæ discunt circuire domos: non
solum otiosæ, sed & uerbosæ, & curiosæ,

discāt 2 MS. G. 8.

sperat 10 MS. Amb 8.

sperauit 3 MS. R. G.

insta: 10 MS. Amb. R. G. 8.

Istud ad uiduā pertinere admonuēm a... tanica scholia. Itaq; Siquis, pro Si qua potiorum cp... les.

14 loquentes quę non oportet. Volo er-
go iuniores nubere: filios procreare, matres
familias esse: nullam occasionem dare ad-
15 uersario maledicti gratia. Iam enim quę-
16 dam conuersæ sunt retro * satanam. Si
quis fidelis habet uiduas, subministret il-
lis, & non grauetur ecclesia: ut ijs quæ
17 uere uiduæ sunt, sufficiat. Qui bene præ-
sunt presbyteri, duplice honore digni ha-
beantur: maxime qui laborant in uerbo, &
18 doctrina. Dicit enim scriptura: Non in-
frænabis os boui trituranti, & dignus est
19 operarius mercede sua. Aduersus presby-
terū accusationem noli recipere, nisi sub
20 duobus aut tribus testibus. Peccantes co-
ram omnibus argue: ut & cæteri timorem
21 habeant. Testor coram Deo, & Christo Ie-
sū, & electis angelis, ut hæc custodias sine
præiudicio, nihil faciens in aliam partem
22 declinando. Manus cito nemini impo-
sueris, neque communicaueris peccatis
23 alienis. Teipsum castum custodi. Noli
adhuc aquam bibere: sed modico uino
utere propter stomachum tuum, & fre-
24 quentes tuas infirmitates. Quorumdum
hominum peccata manifesta sunt, præ-
cedentia ad iudicium: quosdam autem *
25 subsequuntur. Similiter, & facta bona,
manifesta sunt: & quæ aliter se habent,
abscondi non possunt.

** post o.*

Deut. 25 4. 1 Co. 9. 9. alligabis MS. G. 8. Matt. 10 10. Luc. 10. 7

** & 4 MS. R. Amb. G*

CAP. VI.

1
Quicunque sunt sub iugo serui, do-
minos suos omni honore dignos,
arbitrentur: ne nomen Domini, &
2 doctrina blasphemetur. Qui autem fide-
les habent dominos, non contemnāt quia
fratres sunt, sed magis seruiant, quia fide-
les sunt, & dilecti, qui beneficij participes
3 sunt. Hæc doce, & exhortare. Siquis aliter
docet, & non acquiescit sanis sermonibus
Domini nostri Iesu Christi, & ei quæ secú-
4 dum pietatem est, doctrinæ: superbus est,
nihil sciens, sed languens circa quęstiones,
& pugnas uerborum: ex quibus oriuntur
inuidiæ, contentiones, blasphemiæ, suspi-
5 ciones malæ, conflictationes hominum
mente corruptorum, & qui ueritate priua-
ti sunt, existimātium quæstum esse pieta-
6 tem. Est autem quæstus magnus, pietas
7 cum sufficientia. Nihil enim intulimus
in hunc mūdum: haud dubium, quòd nec
8 auferre quid possumus. Habentes autem
alimēta, & quibus tegamur, his contēti si-
9 mus. Nam qui uolunt diuites fieri, inci-
dunt in tentationem, & laqueum diabo-
li, & desideria multa * inutilia, & nociua,
quæ mergunt homines in interitū, & per-
10 ditionem. Radix enim omnium malo-
rum est cupiditas: quam quidam appeten-
tes errauerunt a fide, & inseruerunt se do-
11 loribus multis. Tu auté ô homo Dei, hæc
fuge: sectare uero iustitiam, pietatem, fi-
dem, charitatem, patientiam mansuetudi-
12 nem. Certa bonum certamen fidei: ap-
prehende uitam æternam, in qua uocatus
es, & confessus bonam confessionem co-
13 ram multis testibus. Præcipio tibi coram
Deo qui uiuificat omnia, & Christo Iesu,
qui testimonium reddidit sub Pontio Pi-
14 lato bonam confessionem: ut serues mā-
datum sine macula, irreprehensibile usq;
in aduentum Domini nostri Iesu Christi

*Iob 1. 21. Eccles 5. 14. -1 MS. 8. Pro. 27. 26. Matt. 6. 25. -1 MS. Amb. G. 8. * & MS. 9.*

Matt. 27 10. Ioh. 18. 37.

Apoc. 17. 14. & 19. 16. Ioh. 1. 18. 1 Ioh. 4. 12. * in MS. Luc. 12. 15.

quę suis temporibus ostendet beatus, & 15
solus potens, ‖ Rex regũ, & Dominus domi-
nantium, ✝ qui solus habet immortalita- 16
tem, & lucé inhabitat inaccessibilem, ‖ qué
nullus hominum uidit, sed nec uidere po-
test, cui honor, & imperium * sempiternũ.
Amen. ✝ Diuitibus huius seculi præcipe nõ 17
sublime sapere, ‖ neque sperare in incerto
diuitiarum, sed in Deo uiuo (qui præstat
18 nobis omnia abunde ad fruendum) ✝ be-
ne agere, diuites fieri in bonis operibus,
19 facile tribuere, cõmunicare, ✝ thesaurizare
sibi fundamentũ bonũ in futurum, ut ap-
20 prehendant uerã uitã. ✝ O Timothee, depo-
situm custodi: deuitans profanas uocũ no-
uitates, & oppositiones falsi nominis sciẽ-
21 tiæ, ✝ quam quidam promittentes circa fi-
dem exciderunt. Gratia tecum. Amen.

EPISTOLA PAVLI AD TIMOTHEVM SECVNDA.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS Apostolus 1
IesuChristi per uo-
luntatem Dei, se-
cundum, promis-
sionem uitæ quæ
est in Christo Iesu:
✝ Timotheo charis- 2
simo filio, gratia,
misericordia, * pax
a Deo Patre, &
Christo Iesu Dño
nostro. ✝ Gratias ago Deo, * cui seruio a 3
progenitoribus * in conscientia pura, quod
sine intermissione habeam tui memoriam
in orationibus meis, nocte ac die, ✝ deside- 4
rans te uidere, memor lachrymarum tua-
rum, ut gaudio implear, ✝ recordationem 5
accipiens eius fidei quæ est in te non ficta,
quæ, & habitauit primum in auia tua Loi-
de, & matre tua Eunice, certus sum autem
quod, & in te. ✝ Propter quam causam ad- 6
moneo te ut resuscites gratiam Dei, quæ
est in te per impositionem manuum mea-
rum. ✝ ‖ Non enim dedit nobis Deus spi- 7
ritum timoris: sed uirtutis, & dilectionis,
& sobrietatis. ✝ Noli itaque erubescere te- 8
stimonium Domini nostri, neque me uin-
ctum eius: sed collabora Euangelio secun-
dũ uirtuté Dei, ✝ qui nos liberauit, & uoca- 9
uit uocatione-sua' sancta, ‖ non secundum
opera nostra, sed secundum propositum
suum, & gratiam, quæ data est nobis in
Christo Iesu ‖ ante tempora secularia.
✝ Manifestata est autẽ nunc per illumina- 10
tionem saluatoris nostri Iesu Christi, qui
destruxit quidem mortem, illuminauit au-
tem uitam, & incorruptionem per Euan-
gelium: ✝ in quo ‖ positus sum ego prædi- 11
cator, & Apostolus, & magister Gentium
✝ Ob quam causam etiam hæc patior: sed 12
non confundor. Scio enim cui credidi, &
certus sum quia potẽs est depositum meũ
seruare in illum diem: ✝ Formam habe sa- 13
norum uerborum, quæ a me audisti in fi-
de, & in dilectione in Christo Iesu. ✝ Bo- 14
num depositum custodi per spiritum san-
ctum, qui habitat in nobis. ✝ Scis * hoc, 15
quod auersi sunt a me omnes qui in Asia
sunt: ex quibus est \\ Phigelus', & Hermo-
16 genes. ✝ Det misericordiã Dominus ‖ One-
siphori domui: quia sæpe me refrigerauit,
& catenam meam non erubuit, sed cũ Ro-
mam uenisset: solicite me quæsiuit, & in-
17 uenit. ✝ Det illi Dominus inuenire miseri-
18 cordiam a Domino in illa die. ✝ Et quan-
ta Ephesi ministrauit, tu melius nosti.

CAP. II.

1 TV ergo fili mi, confortare in gratia
2 quæ est in Christo Iesu: ✝ & quæ au-
disti a me per multos testes, hæc
commenda fidelibus hominibus, qui ido-
3 nei erunt, & alios docere. ✝ Labora sicut
4 bonus miles Christi Iesu. ✝ Nemo mili-
tans - Deo', implicat se negocijs seculari-
5 bus: ut ei placeat cui se probauit. ✝ Nam,
& qui certauit in agone, non \\ coronatur'
6 nisi legitime certauerit. ✝ Laborãtem agri-
colam oportet primum de fructibus per-
7 cipere. ✝ Intellige quæ dico: dabit enim tibi
8 Dominus in omnibus intellectum. ✝ Me-
mor esto - Dominũ' IESVM CHRISTVM
resurrexisse a mortuis, ex semine Dauid,
9 secundum Euangelium meum, ✝ in quo la-
boro usque ad uincula, quasi male operãs:
10 sed uerbum Dei non est alligatum. ✝ Ideo
omnia sustineo propter electos: ut, & ipsi
consequantur, quæ est in Christo Iesu, cum
11 gloria cælesti. ✝ Fidelis sermo. Nam si cõ-
12 mortui sumus: & conuiuemus. ✝ si susti-
nebimus: & conregnabimus. ‖ si negaue-
13 rimus: & ille negabit nos. ✝ ‖ si non credi-
mus: ille fidelis permanet, negare seip-
14 sum non potest. ✝ Hæc commone: testifi-
cans coram \\ Domino'. Noli contendere
uerbis, \\ ad' nihil-enim' utile-est', nisi'
15 ad subuersionem audientium. ✝ Solicite
cura teipsum probabilem exhibere Deo,
operarium inconfusibilem, recte tractan-
16 tem uerbum ueritatis. ✝ Profana autem,
& inaniloquia deuita, multum enim \\ pro-
17 ficiunt' ad impietatem: ✝ & sermo eorum
ut cancer \\ serpit': ex quibus est Hyme-
18 næus, & Philetus: ✝ qui a ueritate excide-
runt, dicentes resurrectionem esse iam fa-
ctam, & subuerterunt quorundam fidem.
19 ✝ Sed firmium fundamentum Dei stat, ha-
bens signaculum hoc, Cognouit Dominus

Left margin notes: * & MS. S. — * meo MS. — * meis MS S. — Rom. 8. 15 — - 4 MS. Amb. G. S. Tit. 3. 5 Tit. 1. 3. — 1 Tim. 2. 7 — * enim O.

Right margin notes: \\ Phigellus 5 MS. R. G. — \\ Philetus O. — Inf. 4. 19. — - 1 MS. G. S. — \\ coronabitur O. — - 6 MS. Amb. G. S. — Matt. 10. 33. Mar. 8. 38. — Rom. 3. 3. — \\ Deo MS. 7. — \\ in 5 MS. — \\ quod S. — - 5 MS. — - MS G. S. — - 6 MS. G. S. — - 1 MS. G. S. — \\ proficient 7 MS. R. Amb. G. S. — \\ serpet 7 MS. R. G. S.

qui sunt eius.& discedat ab iniquitate om
nis qui nominat nomen Domini. ✝In ma- 20
gna autem domo, nō solum sunt uasa au-
rea,& argentea,sed,& lignea.& fictilia, &
quædam quidem in honorem,quędam au
tem in contumeliam. ✝ Si quis ergo emū- 21
dauerit se ab istis: erit uas in honorem san
ctificatum,& utile Domino,ad omne opus
bonum paratum.✝Iuuenilia autem deside 22
ria fuge:sectare uero iustitiam,fidem, cha-
ritatem,& pacem cum ijs qui inuocāt Do-
1 Tim. 1. 7. minum de corde puro.✝‖Stultas autem, & 23
sine disciplina quæstiones deuita: sciens
Tit. 3. 9. quia generant lites. ✝ Seruum autem Do- 24
mini non oportet litigare:sed mansuetum
esse ad omnes, docibilem,patiētem, ✝cum 25
modestia corripientem eos qui resistunt
-10 MS. Amb. G. 5. -ueritati': nequando Deus det illis peni-
tentiam ad cognoscendam ueritatem,✝ & 26
\\ capti 3 MS. Amb. resipiscant a diaboli laqueis, a quo\\ ca-
ptiui' tenentur ad ipsius uoluntatem.

CAP. III.

1 Tim. 4. 1 HOc autem scito, quod ‖ in nouissi- 1
mis diebus instabunt tempora pe-
riculosa:✝& erunt homines seipsos 2
amantes,cupidi,elati, superbi, blasphemi,
2 Reg. 3. 3 parentibus non obedientes, ingrati, scele-
Iuda 18. sti, ✝ sine affectione, sine pace, criminato- 3
res,incontinentes,inmites, sine benigni-
tate, ✝ proditores,proterui, tumidi, & uo- 4
luptatum amatores magis quàm Dei: ✝ha- 5
bentes speciem quidem pietatis, uirtutem
autem eius abnegantes.Et hos deuita. ✝ ex 6
his enim sunt qui penetrant domos:& ca-
ptiuas ducunt mulierculas oneratas pec-
catis,quę ducuntur uarijs desiderijs:✝sem- 7
Exo. 7 11 per discentes,& nūquam ad scientiam ue-
22. ritatis peruenientes. ✝‖ Quemadmodum 8
autē Iannes. & Mambres restiterunt Moy-
si:ita,& hi resistunt ueritati,homines cor-
rupti mente,reprobi circa fidem. ✝ sed ul- 9
tra nō proficient: insipientia enim eorum
manifesta erit omnibus, sicut, & illorum
fuit.✝Tu autem assecutus es meam doctri- 10
nam, institutionem, propositum, fidem,
longanimitatem,dilectionem, patientiā,
✝ persecutiones,passiones: qualia mihi fa- 11
cta sunt Antiochiæ, Iconij, Lystris: qua-
les persecutiones sustinui, & ex omnibus
Actorum eripuit me Dominus. ✝ Et omnes qui pie 12
13. & 14. uolunt uiuere in Christo Iesu, persecutio-
nem patientur ✝Mali autem homines, & 13
seductores proficient in peius: errantes,
& in errorem mittentes ✝Tu uero perma- 14
ne in ijs quæ didicisti, & credita sunt tibi:
sciens a quo didiceris. ✝ & quia ab infan- 15
tia sacras literas nosti, quæ te possunt in-
struere ad salutem, per fidem quæ est in
16 Christo Iesu. ✝ ‖Omnis scriptura diuinitus *1 Pet. 1. 20.*
inspirata, utilis est ad docendum, ad ar-
guendum, ad\\ corrigendum', ad erudien- *\\ corripiē*
17 dum in iustitia. ✝ ut perfectus sit homo *dū MS. 9*
Dei, ad omne opus bonum instructus.

CAP. IIII.

1 TEstificor coram Deo,& Iesu Christo
qui iudicaturus est uiuos, & mor-
tuos,& per aduentum ipsius, & re-
2 gnum eius: ✝ prædica uerbum. insta opor-
tune,importune:argue,obsecra,increpa in
3 omni patientia,& doctrina.✝Erit enim tē-
pus cum sanam doctrinam non sustine-
bunt:sed ad sua desideria,coaceruabunt si-
4 bi magistros,prurientes auribus, ✝& a ue-
ritate quidem auditum auertent, ad fabu-
5 las autem conuertentur.✝ Tu uero uigila,
in omnibus labora, opus fac Euangelistæ,
ministerium tuum imple. -Sobrius esto'. *-2 MS.*
6 ✝Ego enim iam delibor: & tempus resolu- *Amb. G. 8*
tionis meæ instat. ✝Bonum certamen cer-
taui,cursum consummaui, fidem seruaui.
7 ✝In reliquo,reposita est mihi corona iusti-
tiæ, quam reddet mihi Dominus in illa
8 die, ✝ iustus iudex: non solum autem mi-
hi, sed, & ijs qui diligunt aduentum eius.
9 ✝Festina ad me uenire cito. ✝ Demas enim
me reliquit, diligens hoc seculum.& abijt *Col. 4. 14.*
10 Thessalonicam:Crescens in Galatiam, Ti-
11 tus in Dalmatiam. ✝ ‖Lucas est mecum so-
lus.Marcū assume,& adhuc tecū: est enim *\\ ministe-*
12 mihi utilis in \\ ministerium'.✝Tychicum *rio MS. 9.*
13 autem misi Ephesum.✝Penulam quam re- *\\ reddat 7*
liqui Troade apud Carpum, ueniens affer *MS. R.*
tecum, & libros, maxime autē mēbranas. *Amb. G.*
14 ✝Alexāder ærarius multa mala mihi ostē-
dit.\\ reddet' illi Dominus secundum ope- *\\ reputa-*
15 ra eius: ✝ quem, & tu deuita: ualde enim *tur 2 MS.*
16 restitit uerbis nostris. ✝ In prima mea *\\ implere-*
defensione nemo mihi affuit, sed omnes *tur 6 MS.*
me dereliquerunt:non illis \\ imputetur'. *Amb.*
17 ✝Dominus autem mihi astitit,& conforta- *\\ Libera-*
uit me,ut per me prædicatio\\ impleatur', *bit autē 3*
& audiant omnes Gentes:& liberatus sum *MS Amb.*
18 de ore leonis.✝\\Liberauit'me Dominus ab *G. 8.*
omni opere malo: & saluum faciet in re- *\\ Priscil-*
gnum suum cęleste,cui gloria in secula se- *la MS. R.*
19 culorum. Amen.✝Saluta\\ Priscā',& Aqui- *Amb. G 8.*
20 lā, &‖Onesiphori domū. ✝ Erastus reman- *Sup. 1. 16.*
sit Corinthi. Trophimum autē reliqui in- *\\ Salutat*
21 firmū Mileti.✝Festina ante hiemē uenire. *3 MS.*
\\Salutāt' te Eubulus,& Pudens,& Linus,& *Amb. G. 8.*
22 Claudia.& fratres omnes.✝Dñs Iesus Chri- *\\ nobiscū*
stus cum spiritu tuo.gratia\\ uobiscū'. Amē. *G 9.*
\\ tecum 8.

EPISTOLA PAVLI AD TITVM.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS, ſeruus Dei, 1
Apoſtolus autẽ Ie-
ſu Chriſti ſecundũ
fidem electorum
Dei, & agnitionẽ
ueritatis: quæ ſe-
cundum pietatem
eſt ✝ in ſpem uitæ 2
ęternę, quam pro-
miſit qui non mẽ-
titur, Deus, ‖ ante
1 Tim. 1. 9. tempora ſecularia · ✝ manifeſtauit autem 3
temporibus ſuis uerbum ſuum in prędica-
tione. quæ credita eſt mihi ſecundum prę-
ceptum ſaluatoris noſtri Dei: ✝ Tito dile- 4
cto filio ſecũdum communem fidem, gra-
tia, & pax a Deo patre, & Chriſto Ieſu ſal-
uatore noſtro ✝ Huius rei gratia reliqui te 5
Cretæ, ut ea quæ deſunt corrigas, & con-
ſtituas per ciuitates presbyteros, ſicut, &
1 Tim. 3. 2. ego diſpoſui tibi: ✝‖Si quis ſine crimine eſt, 6
unius uxoris uir, filios habens fideles, non
in accuſatione luxuriæ, aut non ſubditos.
1 Tim 3. 2. ✝ ‖Oportet enim epiſcopum ſine crimine 7
eſſe, ſicut Dei diſpenſatorem: non ſuper-
bũ nõ iracundum, non uinolentũ, nõ per-
cuſſorem, non turpis lucri cupidum: ✝ ſed 8
* prudente 1 7 MS 8. hoſpitalem, benignum, * ſobrium, iuſtum.
ſanctum. continentem: ✝ amplectentem 9
eum qui ſecundum doctrinam eſt, fidelem
* & 4 MS G. 8. ſermonem, ut potens ſit * exhortari in do-
ctrina ſana & eos qui contradicunt, argue-
re. ✝ Sunt enim multi inobedientes, uani- 10
loqui, & ſeductores, maxime qui de circũ-
ciſione ſunt: ✝ quos oportet redargui qui 11
uniuerſas domos ſubuertunt, docẽtes quæ
Epimenides. nõ oportet, turpis lucri gratia. ✝‖Dixit qui- 12
dam ex illis, proprius ipſorum propheta,
Cretenſes ſemper mendaces, malæ beſtiæ,
uentres pigri. ✝ Teſtimonium hoc uerum 13
eſt. Quam ob cauſam increpa illos dure, ut
ſani ſint in fide, ✝ non intendentes Iudai- 14
cis fabulis, & mandatis hominum auer-
Rom. 14. 20. ſantium ſe a ueritate. ✝ ‖ Omnia munda 15
mundis: coinquinatis autẽ, & infidelibus
nihil eſt mũdũ, ſed inquinatæ ſunt eorũ,
& mens, & cõſcientia. ✝ Confitentur ſe noſ- 16
ſe Deum: factis autẽ negãt cũ ſint abomi-
nati, & incredibiles, & ad omne opus bo-
num reprobi.

CAP. II.

TV autem loquere quæ decent ſana 1
doctrinã. ✝ Senes, ut ſobrij ſint, pu- 2
dici, prudentes, ſani in fide, in dile-
ctione, in patientia. ✝ Anus ſimiliter in ha- 3
bitu ſancto non criminatrices, nõ multo
uino ſeruientes: bene docentes, ✝ ut prudẽ- 4
tiam doceant adoleſcentulas, ut uiros ſuos
ament. filios ſuos diligant. ✝ prudentes, ca- 5
\-3 MS. Hie. G. ſtas, ⸗ſobrias'. domus curam habentes, be-
nignas, ſubditas uiris ſuis, ut non blaſphe-
metur uerbum Dei. ✝ Iuuenes ſimiliter hor- 6
tare ut ſobrij ſint. ✝ In omnibus teipſum 7
præbe exemplum bonorum operum, in
doctrina, ⸗ in integritate, in grauitate' ⸗ integritate, grauitate 1 MS G 8. Textus cõformis eſt Hier.
8 ✝ uerbum ſanum, irreprehenſibile: ut is
qui ex aduerſo eſt, uereatur, nihil habens
9 malum dicere de nobis. ✝ ‖ Seruos domi- Epheſ. 6. 5. Col. 3 22. 1 Pet. 2. 18.
nis ſuis ſubditos eſſe, in omnibus placen-
10 tes, non contradicentes: ✝ non fraudantes,
ſed in omnibus fidem bonam oſtendentes:
ut doctrinam Saluatoris noſtri Dei ornẽt
11 in omnibus. ✝ Apparuit enim gratia Dei
⸗ ſaluatoris noſtri' omnibus hominibus: ⸗ ſaluatoris 1 MS. G. 8. forte interpres noſter legit σωτῆρος pro σωτήριος.
12 ✝ erudiens nos ut abnegantes impietatem
& ſecularia deſideria, ſobrie, & iuſte, & pie
13 uiuamus in hoc ſeculo, ✝ exſpectantes bea-
tam ſpem, & aduentum gloriæ magni
14 Dei, & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, ✝ qui
dedit ſemetipſum pro nobis, ut nos redi-
meret ab omni iniquitate, & mundaret ſi-
bi populum acceptabilem, ſectatorem bo-
15 norum operum. ✝ Hæc loquere, & exhor-
tare, & argue cum omni imperio. Ne-
mo te contemnat.

CAP. III.

1 ADmone illos principibus, & pote-
ſtatibus ſubditos eſſe, dicto obedi-
re, ad omne opus bonum paratos
2 eſſe, ✝ neminem blaſphemare, non litigio-
ſos eſſe, ſed modeſtos: omnem oſtenden-
tes manſuetudinem ad omnes homines.
3 ✝ Eramus enim aliquando, & nos inſi-
pientes, increduli, errantes, ſeruientes
deſiderijs & uoluptatibus uarijs, in malitia,
& inuidia agentes, odibiles, odientes in-
4 uicem. ✝ Cum autem benignitas, & huma-
5 nitas apparuit ſaluatoris noſtri Dei: ✝‖ non 1 Tim. 1. 9.
ex operibus iuſtitiæ quæ fecimus nos, ſed
ſecundum ſuam miſericordiam ſaluos
nos fecit, per lauacrum regenerationis, &
6 renouationis Spiritus ſancti, ✝ quem ef-
fudit in nos abunde per Ieſum Chriſtum
7 ſaluatorem noſtrum: ✝ ut iuſtificati gra-
tia ipſius, hæredes ſimus ſecundum ſpem
8 uitæ æternæ. ✝ Fidelis ſermo eſt: & de
his uolo te confirmare: ut curent bonis
operibus præeſſe qui credunt Deo. Hæc
9 ſunt bona & utilia hominibus. ✝ ‖ Stul-
tas autem quæſtiones, & genealogias, & 1 Tim. 4. 7.
contentiones, & pugnas legis deuita. ſunt 2 Tim. 2. 23.
10 enim inutiles, & uanæ. ✝ Hæreticum
hominem poſt unam, & ſecundam cor-
11 reptionem deuita: ✝ ſciens quia ſubuer-
ſus eſt qui eiuſmodi eſt, & delinquit, cum
12 ſit proprio iudicio condemnatus. ✝ Cum
miſero ad te Arteman aut Tychicum, fe-
ſtina ad me uenire Nicopolim. ibi enim
13 ſtatui hyemare. ✝ Zenam legiſperitum,
& Appolo ſollicite præmitte, ut nihil il-
14 lis deſit. ✝ Diſcant autem, & noſtri bo-
nis operibus præeſſe ad uſus neceſſarios:
15 ut non ſint infructuoſi. ✝ Salutant te qui
mecum ſunt omnes: ſaluta eos qui nos
amant, in fide. Gratia Dei cum omnibus
uobis, Amen.

EPISTOLA PAVLI AD PHILEMONEM.

PAVLVS, uinctus 1
Christi Iesu. & Ti-
motheus frater
Philemoni dile-
cto, & adiutori
nostro, ✝ & Ap- 2
piæ sorori charis-
simæ, & Archippo
commilitoni no-
stro, & ecclesiæ
quæ in domo tua
est. ✝ Gratia uobis, & pax a Deo patre nostro, 3
& Domino Iesu Christo. ✝ Gratias ago Deo 4
meo, semper memoriam tui faciēs in ora-
tionibus meis, ✝ audiens charitatem tuā, 5
& fidem quam habes in Domino Iesu, &
in omnes sanctos: ✝ ut communicatio fi- 6
dei tuæ euidens fiat in agnitione omnis *
boni - quod est - in uobis in Christo Ie-
su. ✝ Gaudiū enim magnum habui, & con- 7
solationem in charitate tua; quia uiscera
sanctorum requieuerunt per te frater.
✝ Propter quod multam fiduciam habens 8
in Christo Iesu imperandi tibi quod ad rē
pertinet: ✝ propter charitatem magis ob- 9
secro, cum sis talis, ut Paulus senex, nunc
autem, & uinctus Iesu Christi. ✝ Obsecro 10
te pro meo filio quem genui in uinculis,

*operis 2 MS. R. G. quæ est 5 MS. -4 MS R. G. in nobis 7 MS. Amb. G. -MS.

11 Onesimo, ✝ qui tibi aliquando inutilis fuit,
12 nunc autem, & mihi, & tibi utilis, ✝ quem
remisi-tibi. Tu autem illum ut mea ui-
13 scera, suscipe. ✝ quem ego uolueram me-
cum detinere, ut pro te mihi ministraret
14 in uinculis Euangelij: ✝ sine consilio au-
tem tuo nihil uolui facere, uti ne uelut ex
necessitate bonum tuum esset, sed uolun-
15 tarium. ✝ Forsitan enim ideo discessit ad
horam a te, ut æternum illum reciperes.
16 ✝ iam non ut seruum, sed pro seruo charis-
simum fratrem, maxime mihi; quanto
autem magis tibi, & in carne, & in Domi-
17 no? ✝ Si ergo habes me socium: suscipe illū
18 sicut me. ✝ Si autem aliquid nocuit tibi aut
19 debet: hoc mihi imputa. ✝ Ego Paulus scri-
psi mea manu: ego reddam: ut non dicam
20 tibi, quod & teipsum mihi debes. ✝ ita fra-
ter. Ego te fruar in Domino. Refice uisce-
21 ra mea in Domino. ✝ Confidens in obe-
dientia tua scripsi tibi: sciens quoniam, &
22 super id quod dico, facies. ✝ Simul autem,
& para mihi hospitium: nā spero per ora-
23 tiones uestras donari me uobis. ✝ Salutat te
Epaphras concaptiuus meus in Christo Ie-
24 su; ✝ Marcus, Aristarchus, Demas, & Lucas
25 adiutores mei. ✝ Gratia Domini nostri Iesu
Christi cum spiritu uestro. Amen.

-3 MS. G. id est 6 MS. Hie. G. Christo MS. Hie. G q. s.

EPISTOLA PAVLI AD HEBRAEOS.

CAPVT PRIMVM.

MVLTIFARIAM mul- 1
tisq. modis olim
Deus loquens pa-
tribus in Prophe-
tis: ✝ nouissime 2
diebus istis locu-
tus est nobis in Fi-
lio, quē constituit
hæredē uniuerso-
rū, per quē fecit,
& secula. ✝ qui 3
cū sit splendor gloriæ, & figura substantiæ
eius, portansq. omnia uerbo uirtutis suæ,
purgationē peccatorum faciens, sedet ad
dexterā maiestatis in excelsis: ✝ tanto me- 4
lior angelis effectus, quanto differentius
prę illis nomen hęreditauit. ✝ Cui enim di- 5
xit aliquando angelorū: Filius meus es tu
ego hodie genui te? Et rursum: Ego ero il-
li in patrē: & ipse erit mihi in filiū? ✝ Et cū 6
iterū introducit primogenitū in orbē ter-
ræ, dicit: Et adorent eū omnes angeli Dei.
✝ Et ad angelos quidē dicit, Qui facit an- 7

nouissi-mis MS. G. S. Sup. 7. 29 sedit 1 MS. G. Ps. 2. 7. 2 Reg. 7. 14. Ps. 96. 8 Psal. 103 4.

gelos suos, spiritus: & ministros suos, flam-
8 mam ignis. ✝ Ad filiū autē: Thronus tuus
Deus in seculū seculi: uirga æquitatis, uir-
9 ga regni tui. ✝ Dilexisti iustitiā, & odisti ini-
quitatē; propterea unxit te Deus, Deus tuus
10 oleo exultationis prę participibus tuis. ✝ Et
Tu in principio Domine terrā fundasti: &
11 opera manuum tuarum sunt cęli: ✝ Ipsi pe-
ribunt, tu autem permanebis: & omnes ut
12 uestimentum ueterascent. ✝ Et uelut ami-
ctum mutabis eos, & mutabuntur: tu au-
tem idem ipse es, & anni tui non deficiēt.
13 ✝ Ad quē autem angelorum dixit aliquan-
do: Sede a dextris meis quoad usque ponā
14 inimicos tuos scabellū pedum tuorū? ✝ Nō-
ne omnes, sunt administratorij spiritus
in ministerium missi propter eos qui hæ-
reditatem capient salutis?

CAP. II.

1 PRopterea abundantius oportet ob-
seruare nos ea quæ audiuimus: ne
2 forte pereffluamus. ✝ Si enim qui per
angelos dictus est sermo, factus est firmus,
& omnis præuaricatio, & inobedientia

Ps. 44. 7. Ps. 101. 26. inuolues 1 MS. G. 8. Ps. 109. 1. 1 Co. 15. 25. capiunt MS. q. R. B.

accepit iuſtā mercedis retributionē: ‡quo- 3
modo nos effugiemus ſi tātam neglexeri-
mus ſalutem: quę cum initium accepiſſent
enarrari per Dominum ab eis qui audie-
runt, in nos cōfirmata eſt, ‡conteſtāte Deo 4
ſignis, & portentis, & uarijs uirtutibus, &
Spiritus ſancti diſtributionibus ſecūdum
ſuam uoluntatem. ‡Non enim angelis ſu- 5
-2 MS. G. 2.
biecit Deus' orbem terrę futurum, de quo
Pſ.8.5.
loquimur. ‡Teſtatus eſt autem in quodam 6
loco quis, dicēs, ‖ Quid eſt homo quod me-
mor es eius: aut filius hominis quoniā ui-
ſitas eum? ‡ Minuiſti eum paulominus ab 7
angelis: gloria, & honore coronaſti eum,
Matt.28.18.
& conſtituiſti eum ſuper opera manuum
tuarū. ‡‖Omnia ſubiecisti ſub pedibus eius: 8
1 Cor.15.26.
In eo enim quod omnia ei ſubiecit: nihil
dimiſit non ſubiectum ei. Nunc autē nec-
Epheſ.1.22.
dum uidemus omnia ſubiecta ei. ‡‖Eū au- 9
tem qui modico quàm angeli, minoratus
Phil 2.8
eſt uidemus Ieſum propter paſſionē mor-
tis, gloria, & honore coronatum: ut ᵛ gra-
ᵛ χάριτι.
tia' Dei, pro omnibus guſtaret mortē. ‡De- 10
cebat enim eum propter quem omnia, &
per quem omnia, qui multos filios in glo-
riam adduxerat, authorem ſalutis eorum,
ᵛᵛpaſſione 6 MS. G 8.
per ᵛᵛ paſſionem' ᵛᵛcōſummare'. ‡Qui enim 11
ſanctificat, & qui ſanctificātur: ex uno om-
ᵛᵛconſummare MS. 9.
nes. Propter quam cauſam non confundi-
tur fratres eos uocare, ‡dicens, ‖ Nunciabo 12
nomen tuum fratribus meis: in medio ec-
Pſ.21.23
cleſiæ laudabo te. ‡Et iterum, ‖ Ego ero fi- 13
Pſ.17.3.
dens in eum. Et iterum: ‖ Ecce ego, & pue-
Iſai.8.18
ri mei: quos dedit mihi Deus. ‡ Quia ergo 14
pueri communicauerunt carni, & ſangui-
ni: & ipſe ſimiliter participauit eiſdem: ‖
Oſee.13.14.
ut per mortem deſtrueret eum qui habe-
1 Cor.15.54.
bat mortis imperium, id eſt, diabolum: ‡ & 15
liberaret eos qui timore mortis per totam
uitam obnoxij erant ſeruituti. ‡Nuſquam 16
enim angelos apprehēdit: ſed ſemē Abra-
hæ apprehendit. Vnde debuit per omnia
fratribus ſimilari. ‡ut miſericors fieret, & 17
fidelis pontifex ad Deum, ut repropitiaret
delicta populi. In eo enim in quo paſſus
eſt ipſe, & tentatus: ‡potens eſt, & eis qui 18
tentantur auxiliari.

CAP. III.

VNde fratres ſancti, uocationis cele- 1
ſtis participes, conſiderate Apoſto-
lum, & pontificem confeſſionis no-
**Chriſtū 6 MS. E 3.*
ſtræ Ieſum:* ‡qui fidelis eſt ei qui fecit il- 2
lum, ſicut, & ‖Moyſes in omni domo eius.
Num.12.7.
‡Ampliores enim glorię iſte prę Moyſe di- 3
gnus eſt habitus, quāto ampliorem hono-
rem habet domus, qui fabricauit illam.
‡Omnis namque domus fabricatur ab ali- 4
quo: qui autē omnia creauit, Deus eſt. ‡ Et 5
Moyſes quidem fidelis erat in tota domo
eius tamquam famulus, in teſtimonium
eorum quæ dicenda erant: ‡Chriſtus uero 6
tamquam filius in domo ſua: quæ domus
ſumus nos ſi fiduciam, & gloriam ſpei uſq;
ad finem, firmam retineamus. ‡ Quapro- 7
Pſ.94.8.
pter ſicut dicit Spiritus ſanctus, ‖Hodie ſi
uocem eius audieritis, ‡ nolite obdurare 8
corda ueſtra ſicut in exacerbatione ſecun-
dum diem tentationis in deſerto, ‡ vbi tē- 9
tauerunt me patres ueſtri: probauerunt,
& uiderunt opera mea ‡ quadraginta an- 10
nis Propter quod infenſus fui generationi
huic, & dixi. Semper errant corde. Ipſi au-
tem non cognouerunt uias meas ‡quibus 11
iuraui in ira mea. Si introibunt in requiē
12 meam. ‡Videte fratres, ne forte ſit in ali-
quo ueſtrum cor malū, incredulitatis, di-
13 ſcedēdi a Deo uiuo: ‡ſed adhortamini uoſ-
metipſos per ſingulos dies, donec Hodie
cognominatur, ut non obduretur quis ex
14 uobis fallacia peccati. ‡ Participes enim
Chriſti effecti ſumus: ſi tamen initiū ſub-
ſtātiæ eius uſq; ad finem firmum retinea-
15 mus. ‡ Dū dicitur, Hodie ſi uocem eius au
dieritis, nolite obdurare corda ueſtra quē-
16 admodum in illa exacerbatione. ‡Quidam
enim audientes exacerbauerunt: ſed non
uniuerſi qui profecti ſunt ex Ægypto per
17 Moyſen. ‡Quibus autem infenſus eſt qua-
Num.14.37.
draginta annis? Nonne illis qui peccaue-
runt ‖ quorum cadauera proſtrata ſunt in
Num.14.21.23.
18 deſerto? ‡‖Quibus autē iurauit non introi-
re in requiem ipſius: niſi illis qui incredu-
**in requiē ipſius MS. 9.*
19 li fuerunt? ‡ Et uidemus quia non potuerūt
introire * propter incredulitatem.

CAP. IIII.

1 TImeamus ergo ne forte relicta pol-
licitatione introeundi in requiem
eius, exiſtimetur aliquis ex uobis
2 deeſſe. ‡ Etenim, & nobis nunciatum eſt,
quēadmodum, & illis: ſed non profuit illis
ſermo auditus, nō admiſtus fidei ex ijs quę
3 audierunt. ‡ Ingrediemur enim in requiē
Pſ.94.11.
qui credidimus: quemadmodum dixit, ‖Si-
cut iuraui in ira mea, ſi introibunt in re-
quiē meā: & quidē operibus ab inſtitutio-
ᵛ factis 4 MS. O. 8.
4 ne mundi ᵛ perfectis'. ‡Dixit enim quodā
loco de die ſeptima ſic: ‖ Et requieuit Deus
Gen.2.2.
5 die ſeptima ab omnibus operibus ſuis. ‡Et
in iſto rurſum, Si introibunt in requiem
6 meam. ‡ Quoniam ergo ſupereſt introire
quoſdā in illam, & ij quibus prioribus an-
nunciatum eſt, nō introierunt propter in-
7 credulitatem: ‡iterū terminat diē quendā,
Hodie in Dauid dicendo, poſt tantum tem
Sup.3.7.
poris, ſicut ſupra dictum eſt. ‖ Hodie ſi uo-
cem eius audieritis: nolite obdurare corda
8 ueſtra. ‡ Nam ſi eis Ieſus requiem præſti-
tiſſet: nūquam de alia loqueretur poſthac
9 die. ‡Itaq; relinquitur ſabbathiſmus popu
10 lo Dei. ‡Qui enim ingreſſus eſt in requiem
eius: etiā ipſe requieuit ab operibus ſuis, ſi-
**& MS. 9*
11 cut * a ſuis Deus. ‡Feſtinemus ergo ingre-
di in illā requiē: ut ne in idipſum quis in-
12 cidat incredulitatis exemplum. ‡ Viuus eſt
enim ſermo Dei, & efficax, & penetrabilior
omni gladio ancipiti: & pertingens uſque
ad diuiſionem animæ ac ſpiritus, compa-
gum quoq; ac medullarum, & diſcretor
Pſ.33.16
13 cogitationum, & intentionum cordis. ‡‖Et
Eccli.15.20.
non eſt ulla creatura inuiſibilis in conſpe-
ctu eius, omnia autem nuda, & aperta ſunt
14 oculis eius, ad quem nobis ſermo ‡ Habē-
tes ergo pontificem magnum qui penetra-
**ſpei noſtræ O.*
uit cęlos, Ieſum filium Dei: teneamus* cō-
15 feſſionem. ‡ Non enim habemus pontificē,
qui non poſſit compati infirmitatibus no-
ſtris: tentatum autem per omnia pro ſimi-
16 litudine abſque peccato. ‡ Adeamus ergo
**eius MS B. 8.*
cum fiducia ad thronū gratiæ:* ut miſeri-
cordiam conſequamur, & gratiam inue-
niamus in auxilio opportuno.

CAP. V.

1 OMnis nāq; Pontifex ex hominibus
aſſumptus, pro hominibus cōſtitui-
tur in ijs quæ ſunt ad Deum: ut of-

ferat dona, & ſacrificia pro peccatis. ♦ qui 2
cũ dolere poſſit ijs qui ignorant,& errant:
quoniã, & ipſe circũdatus eſt infirmitate:
♦& propterea debet, quemadmodum pro 3
populo, ita etiã pro ſemetipſo offerre pro
2 Pa.26. 18. peccatis.♦‖Nec quiſquã ſumit ſibi honorẽ, 4
ſed qui uocatur a Deo, tamquam Aaron.
♦Sic,& Chriſtus non ſemetipſum clarifica- 5
uit ut põtifex fieret: ſed qui locutus eſt ad
Pſ. 2. 7. eum,‖Filius meus es tu: ego hodie genui
te. ♦Quemadmodum, & in alio loco dicit, 6
Pſ.105.4 Tu es ſacerdos in æternum ſecundum or-
dinem Melchiſedec. ♦Qui in diebus carnis 7
ſuæ,preces ſupplicationesq. ad eũ qui poſ-
ſit illũ ſaluum facere a morte cũ clamore
* & 10 MS. G.S. ualido, & lachrymis offerens, * exauditus
*Des MS. G. eſt pro ſua reuerẽtia. ♦ Et quidẽ cũ eſſet fi- 8
lius,*didicit ex ijs quæ paſſus eſt obedien-
tiã. ♦ & conſummatus, factus eſt omnibus 9
obtẽperantibus ſibi, cauſa ſalutis æternæ,
♦ appellatus a Deo põtifex iuxta ordinem 10
Melchi-ſedec. ♦ De quo nobis grandis ſer- 11
*in in e-pretabilis 10 MS. R. G.S. mo,&\\interpretabilis'ad dicendũ:quoniã
imbecilles facti eſtis ad audiẽdũ. ♦ Etenim 12
cũ deberetis magiſtri eſſe propter tempus
rurſum indigetis, ut uos doceamini quæ
ſint elementa exordij ſermonum Dei: &
facti eſtis quibus lacte opus ſit, non ſolido
cibo.♦Omnis enim qui lactis eſt particeps, 13
expers eſt ſermonis iuſtitiæ: paruulus enim
eſt.♦Pefectorũ autẽ eſt ſolidus cibus: eorũ 14
qui pro conſuetudine exercitatos habent
ſenſus ad diſcretionem boni ac mali.

CAP. VI.

QVapropter intermittentes inchoa- 1
tionis Chriſti ſermonem ad perfe-
ctionẽ feramur, nõ rurſum iacien-
tes fundamentum pœnitentiæ ab operibus
mortuis,& fidei ad Deũ, ♦ baptiſmatũ do- 2
ctrinæ, impoſitionis quoq; manuũ,ac reſur
rectionis mortuorũ, & iudicij æterni. ♦ Et 3
hoc faciemus,ſi quidem permiſerit Deus.
Matt.12 45. ♦ ‖Impoſſibile enim eſt eos qui ſemel ſunt 4
illuminati, guſtauerunt etiã donũ cœleſte,
Infr.10. 26. & participes facti ſunt Spiritus ſancti, ♦gu 5
ſtauerunt nihilominus bonũ Dei uerbũ,
2 Pet.2. 20. uirtutesq. ſeculi uenturi,♦& prolapſi ſunt, 6
rurſus renouari ad pœnitentiã, rurſum cru
cifigentes ſibimetipſis filiũ Dei,& oſtentui
habentes. ♦ Terra enim ſæpe uenientẽ ſu 7
per ſe bibens imbrẽ, & generãs herbã op-
portunã illis a quibus colitur:accipit bene-
dictionẽ a Deo. ♦ proferens autẽ ſpinas ac 8
tribulos: reproba eſt, & maledicto proxi-
ma, cuius conſummatio in cõbuſtionem.
♦Cõfidimus autẽ de uobis dilectiſſimi me- 9
liora, & uiciniora ſaluti tametſi ita lo-
quimur.♦Non enim iniuſtus Deus,ut obli- 10
uiſcatur operis ueſtri, & dilectionis quam
oſtẽdiſtis in nomine ipſius, qui miniſtra-
ſtis ſanctis,& miniſtratis. ♦ Cupimus autẽ 11
unumquemq; ueſtrũ eandẽ oſtentare ſoli-
citudinẽ ad expletionẽ ſpei uſq; in finẽ:
♦ut non ſegnes efficiamini, uerũ imitato- 12
res eorũ qui fide, & patientia hereditabũt
promiſſiones. ♦Abrahæ namq, promittens 13
Gen.22. 16. Deus quoniã neminẽ habuit per quẽ iura-
ret maiorẽ, ‖iurauit per ſemetipſum, ♦ di- 14
Gen.12.3 18.18.22 17. cens,‖Niſi benedicens benedicã te, & mul-
tiplicans multiplicabo te ♦ Et ſic longani- 15
miter ferens,adeptus eſt repromiſſionem.
♦Homines enim per maiorẽ ſui iurant: & 16
omnis controuerſiæ eorũ finis, ad confir-
17 mationẽ,eſt iuramentũ. ♦In quo abundã
tius uolens Deus oſtendere pollicitationis
hæredibus immobilitatẽ conſilij ſui,inter-
18 poſuit iuſiurandũ:♦ut per duas res immo-
biles, quibus impoſſibile eſt mentiri Deũ,
fortiſſimũ ſolatiũ,habeamus,qui confugi-
19 mus ad tenendam propoſitã ſpem, ♦quam
ſicut ancoram habemus animæ tutam ac
firmam, & incedentem uſque ad interio-
20 ra uelaminis,♦ubi præcurſor pro nobis in-
troijt Ieſus, ſecundum ordinem Melchiſe-
dec pontifex factus in æternum.

CAP. VII.

1 HIc enim ‖Melchi-ſedec,rex Salẽ, ſa- Gen.14. 18.
cerdos Dei ſummi, qui obuiauit A-
brahæ regreſſo a cæde regũ, & be-
2 nedixit ei: ♦ cui,& decimas omniũ diuiſit
Abraham: primũ quidẽ qui interpretatur
rex iuſtitiæ: deinde autẽ, & rex Salẽ, quod
3 eſt,rex pacis, ♦ ſine patre, ſine matre, ſine
genealogia, neque initium dierum neque
finem uitæ habens,aſſimilatus autem filio
4 Dei,manet ſacerdos in perpetuum.♦Intue-
mini autem quantus ſit hic,cui,& decimas
dedit de præcipuis Abraham patriarcha.
5 ♦Et quidem ‖ de filijs Leui ſacerdotium ac- Num.18. 22.
cipientes, ‖mandatum habent decimas ſu-
mere a populo ſecundum legem, id eſt, a Deut.18. 13.
fratribus ſuis: quamquam, & ipſi exierint
6 de lumbis Abrahæ. ♦Cuius autem genera- Ioſ.14.4.
tio non annumeratur in eis,decimas ſum-
pſit ab Abraham, & hunc qui habebat re-
7 promiſſiones,benedixit. ♦ Sine ulla autem
contradictione,quod minus eſt, a meliore
8 benedicitur.♦Et hic quidem, decimas mo-
rientes homines accipiunt:ibi autem con-
9 teſtatur,quia uiuit.♦Et (ut ita dictũ ſit) per
Abraham, & Leui,qui decimas'\\ accepit', \\accipit 6 MS.G.
10 decimatus eſt. ♦ adhuc enim in lumbis pa-
tris erat,quando obuiauit ei Melchiſedec.
11 ♦ Si ergo conſummatio per ſacerdotium Le-
uiticum erat (populus enim ſub ipſo legẽ
accepit) quid adhuc neceſſarium fuit ſe-
cundum ordinem Melchi-ſedec, aliũ ſur-
12 gere ſacerdotem, & non ſecundum ordi-
13 nem Aaron dici?♦Translato enim ſacerdo-
tio,neceſſe eſt ut & legis translatio fiat.♦In
14 quo enim hæc dicuntur: de alia tribu eſt,
de qua nullus altario præſto fuit. ♦ Mani-
feſtũ eſt enim quod ex Iuda ortus ſit Do-
15 minus noſter:in qua tribu nihil de\\ſacer-
dotibus' Moyſes locutus eſt. ♦Et amplius \\ſacerdotio 1 MS. R G.S.
adhuc manifeſtum eſt: ſi ſecundum ſi-
16 militudinem Melchi-ſedec exurgat alius
ſacerdos,♦ qui non ſecundum legẽ mãdati
17 carnalis factus eſt,ſed ſecundum uirtutem
uitæ inſolubilis.♦Conteſtatur enim,‖Quo- Pſ.109.4
18 niam tu es ſacerdos in æternum, ſecundũ
ordinem Melchi-ſedec. ♦ Reprobatio qui-
19 dem fit præcedentis mandati: propter in-
firmitatem eius, & inutilitatem. ♦ nihil
enim ad perfectum adduxit lex: introdu-
20 ctio uero melioris ſpei, per quam proxi-
mamus ad Deum.♦Et quantum eſt non ſi-
21 ne iureiurando (alij quidem, ſine iure-
iurando ſacerdotes facti ſunt: ♦ hic autẽ
cũ iureiurando per eũ qui dixit ad illum,
22 ‖Iurauit Dominus, & non pœnitebit eũ: Pſ.109.4
tu es ſacerdos in æternum) ♦ in tantum
23 melioris teſtamenti ſponſor factus eſt Ie-
ſus.♦Et alij quidem plures facti ſunt ſacer-

dotes,

doces, ideirco quod morte prohiberentur
permanere: ✝ hic autẽ eo quòd maneat in 24
æternum, sempiternum habet sacerdotiũ.
✝ Vnde, & saluare in perpetuum potest \\ ac- 25
cedens' per semetipsum ad Deum: sem-
per uiuens ad interpellandum pro' nobis'.
✝ Talis enim decebat, ut nobis esset ponti- 26
fex, sanctus, innocens, impollutus, se-
gregatus a peccatoribus, & excelsior cęlis
factus. ✝ qui non habet necessitatem quo- 27
tidie (quemadmodum sacerdotes) ‖ prius
pro suis delictis hostias offerre, deinde pro
populi: hoc enim fecit semel, se offeren-
do. ✝ Lex enim homines constituit sacer- 28
dotes infirmitatem habentes: sermo au-
tem iusiurandi qui post legem est, Filium
in æternum perfectum.

\\ accedentes 13 MS. G. S. *\\ eis 7 MS. G. S.* *Leu. 9. 7. 16. 6*

CAP. VIII.

Capitulum autẽ super ea quæ dicun- 1
tur, Talem habemus Pontificem, qui
consedit in dextera sedis magnitu-
dinis in cęlis: ✝ sanctorum minister, & ta- 2
bernaculi ueri, quod fixit \\ Dominus', &
non homo. ✝ Omnis enim pontifex, ad of- 3
ferẽdũ munera, & hostias constituitur, un-
de necesse est, & hũc habere aliquid quod
offerat: ✝ si ergo esset super terram, nec es- 4
set sacerdos: cum essent qui offerrent se-
cundum legem munera, ✝ qui exemplari, 5
& umbræ deseruiunt cęlestium. Sicut re-
sponsum est Moysi, cum consummaret ta-
bernaculum, ‖ Vide (inquit) omnia facito
secundum exemplar quod tibi ostensum
est in mõte. ✝ Nunc autem melius sortitus 6
est ministerium quanto, & melioris testa-
menti mediator est, quod in melioribus
repromissionibus sancitum est. ✝ Nam si il- 7
lud prius culpa uacasset: non utique secũ-
di locus inquireretur. ✝ Vituperans enim 8
eos dicit. ‖ Ecce dies uenient, dicit Do-
minus: & consummabo super domum Is-
raël, & super domũ Iuda testamentum no-
uum, ✝ non secundum testamentum quod 9
feci patribus eorum in die qua apprehẽdi
manum eorum, ut educerem illos de Ter-
ra Aegypti: quoniam ipsi non permanse-
runt in testamento meo: & ego neglexi
eos, dicit Dominus. ✝ Quia hoc est testamẽ- 10
tum quod disponã domui Israël post dies
illos, dicit Dominus: Dando leges meas in
mentem eorum, & in corde eorum super-
scribam eas: & ero eis in Deũ, & ipsi erunt
mihi in populum: ✝ & non docebit unus- 11
quisque proximum suum, & unusquisque
fratrem suum, dicens, Cognosce Dominũ:
quoniam omnes scient me a minore usq;
ad maiorem eorum: ✝ quia propitius ero 12
iniquitatibus eorum, & peccatorum eo-
rum iam non memorabor. ✝ Dicendo autẽ 13
nouum: ueterauit prius. Quod autem an-
tiquatur, & senescit: prope interitum est.

\\ Deus MS. B. S. *Exo. 25. 9. 40.* *Act. 7. 44.* *Iere. 31. 31.*

CAP. IX.

Habuit quidem & prius, & iustifica- 1
tiones culturæ, & sanctum secula-
re. ✝ ‖ Tabernaculum enim factũ est 2
primum, in quo erant, candelabra, & men-
sa, & propositio panum, quæ dicitur San-
cta. ✝ Post uelamentum autem secundum, 3
tabernaculum, quod dicitur Sãcta sancto-
rum: ✝ aureum habens thuribulum, & 4
arcam testamenti circumtectam ex om-
niparte auro, in qua urna aurea habens

Exo. 25. 8. 26. 1. 36. 8.

manna, & uirga Aaron quæ fronduerat, &
5 tabulæ testamenti, ✝ superq; eam erant ‖
Cherubim gloriæ obumbrantia propitia-
torium: de quibus non est modo dicendũ
6 per singula. ✝ His uero ita compositis, in
priori quidem tabernaculo semper introi
bant Sacerdotes, sacrificiorum officia cõ-
7 summantes. ✝ In secundo autem, ‖ semel
in anno solus pontifex: non sine sanguine
quem \\ offert' pro sua, & populi ignoran-
8 tia: ✝ hoc significante Spiritu Sancto, non-
dũ propalatam esse sanctorum uiam, ad-
huc priore tabernaculo habente statum.
9 ✝ quæ parabola est temporis instantis: iux-
ta quam munera, & hostię offeruntur, quę
non possunt iuxta conscientiam perfectũ
10 facere seruientem, ✝ solummodo in cibis,
& in potibus, & uarijs baptismatibus, &
iustitijs carnis usque ad tempus correctio-
11 nis impositis. ✝ Christus autem assistẽs põ-
tifex futurorum bonorum, per amplius,
& perfectius tabernaculum non manufa-
12 ctum, id est, non huius creationis: ✝ neque
per sanguinem hircorum \\ aut' uitulorũ,
sed ‖ per proprium sanguinem, introiuit
semel in Sancta, æterna redemptione in-
13 uenta. ✝ ‖ Si enim sanguis hircorum, & tau-
rorum, & cinis uitulæ aspersus inquinatos
sanctificat ad emundationem carnis:
14 ✝ quanto magis sanguis Christi, qui per Spi-
ritum sanctum semetipsum ‖ obtulit im-
maculatum Deo, \\ emundauit' conscientiã
\\ nostram' ab operibus mortuis, ad ser-
15 uiendum Deo uiuenti. ✝ Et ideo noui testa-
menti mediator est: ut morte intercedẽ-
te, in redemptionem earum prçuaricatio-
num quæ erant sub priori testamento re-
promissionem accipiant qui uocati sunt
16 æternæ hæreditatis. ✝ ‖ Vbi enim testamen-
tũ est: mors necesse est intercedat testato-
17 ris: ✝ Testamentũ enim in mortuis confir-
matũ est: alioquin nõdũ ualet, dum uiuit
18 qui testatus est. ✝ Vnde nec primũ quidẽ si-
19 nẽ sanguine dedicatũ est. ✝ Lecto enim om-
ni mandato legis a Moyse uniuerso popu-
pulo: accipiens sanguinẽ uitulorũ, & hir-
corũ cũ aqua, & lana coccinea, & hyssopo:
ipsum quoq; librũ, & omnẽ populũ asper-
20 sit, ✝ dicens, ‖ Hic sanguis testamenti, quod
21 mandauit ad uos Deus. ✝ Etiam tabernacu-
lum, & omnia uasa ministerij sanguine si-
22 militer aspersit. ✝ Et omnia pene in sangui-
ne secundum legem mundantur: & sine san-
23 guinis effusione non fit remissio. ✝ Necesse
est ergo exemplaria quidem cœlestiũ, his
mundari: ipsa autem cęlestia, melioribus
24 hostijs quàm istis. ✝ Non enim in manufa-
cta sancta Iesus introiuit exemplaria ue-
rorum: sed in ipsum cęlum, ut appareat
25 nunc uultui Dei pro nobis. ✝ Neq; ut sæpe
offerat semetipsum, quemadmodum Põ-
tifex intrat in Sancta, per singulos annos
26 in sanguine alieno: ✝ alioquin oportebat
eum frequenter pati ab origine mundi:
nunc autem semel \\ in consummatione'
seculorum, ad \\ destitutionem' peccati, per
27 hostiam suam apparuit. ✝ Et quemadmo-
dum statutum est hominibus semel mori,
28 post hoc autem iudicium: ✝ ‖ sic, & Chri-
stus semel oblatus est ad multorũ exhau-
rienda peccata, secundo sine peccato ap-
parebit exspectantibus se, in salutem.

3 Reg. 8. 9. 2 Par. 5. 10. *Exo. 25. 22.* *Exo. 30. 10.* *Leu. 16. 2. 30.* *\\ offerre MS. B.* *\\ & 6 MS. G. S.* *Act. 20. 28.* *1 Pet. 1. 19.* *1 Ioh. 1. 7.* *Apoc. 1. 5.* *Leu. 9. 8. 16. 6. 14.* *Num. 19. 4.* *Luc. 1. 17.* *Rom. 5. 5. 6.* *\\ mundauit 7 MS. R. G. S.* *\\ uestrã 7 MS. G. S.* *Gal. 3. 15* *Exo. 24. 8.* *Matt. 26. 28.* *\\ in consummationẽ MS. 9.* *\\ destructionẽ 15 MS.* *Rom. 5. 6. 8.* *1 Pet. 3. 18.*

CAP. X.

Leuit.16 Vmbram ‖ enim habens lex, futuro- 1
14. rum bonorum, non ipsam imaginē
rerum: per singulos annos eisdem
ipsis hostiis quas offerunt indesinenter,
numquam potest accedentes perfectos fa-
cere: ✝ alioquin cessassent offerri ideo quòd 2
nullam haberent ultra conscientiam pec-
cati, cultores semel mundati. ✝ sed in ipsis 3
cōmemoratio peccatorum per singulos
annos fit. ✝ impossibile enim est sanguine 4
taurorū & hircorū auferri peccata. ✝ Ideo 5
Ps.39.7. ingrediens mundum dicit: ‖ Hostiam &
oblationem noluisti: corpus autem aptasti
mihi: ✝ holocautomata, & pro peccato, nō 6
Ibidem. tibi placuerunt. ✝ Tunc dixi, Ecce uenio ‖ 7
in capite libri scriptum est de me: Vt faciā
Deus uoluntatem tuam. ✝ Superius dicens, 8
Quia hostias & oblationes, & holocauto-
mata, & pro peccato noluisti, nec placita
sunt tibi, quæ secundum legem offerun-
tur, ✝ tunc dixi, Ecce uenio, ut faciam Deus 9
uoluntatem tuam: aufert primum, ut se-
quens statuat. ✝ In qua uoluntate sancti- 10
ficati sumus per oblationem corporis Ie-
su Christi semel. ✝ Et omnis quidem sacer- 11
dos præsto est quotidie ministrans, & eas-
dem sæpe offerens hostias, quæ numquā
possunt auferre peccata: ✝ hic autem unā 12
pro peccatis offerens hostiam, in sempi-
ternum sedet in dextera Dei, ✝ de cætero 13
Ps.109.5 expectans, ‖ donec ponantur inimici eius
1.Cor.15 scabellum pedum eius. ✝ Vna enim obla- 14
25. tione, consummauit in sempiternū san-
ctificatos. ✝ Contestatur autem nos &
Spiritus Sanctus. Postquam enim dixit: 15
Ier.31.31 ✝ ‖ Hoc autem testamentum quod testa-
33. bor ad illos post dies illos, dicit Dominus, 16
Sup.8.8. \\ Dando' leges meas in cordibus eorum,
\\ dabo & in mentibus eorum superscribam eas:
ms. Hay- ✝ & peccatorum & iniquitatum eorum 17
mo 8. iam non recordabor amplius. ✝ Vbi autem 18
horum remissio: iam non est oblatio pro
peccato. ✝ Habentes itaque fratres fi- 19
duciam in introitu sanctorum in sangui-
ne Christi. ✝ quam initiauit nobis uiam 20
nouam & uiuentem per uelamen, id est,
carnem suam, ✝ & sacerdotem magnum 21
super domum Dei. ✝ accedamus cū uero 22
corde in plenitudine fidei, aspersi corda a
conscientia mala, & abluti corpus aqua
munda, ✝ teneamus spei nostræ confes- 23
sionem indeclinabilem (fidelis enim est
qui repromisit) ✝ & consideremus inuicē 24
in prouocationem charitatis & bonorum
operum: ✝ non deserentes collectionem 25
nostram, sicut consuetudinis est quibus-
dam, sed consolantes, & tanto magis quā-
to uideritis appropinquantem diem.
Sup.6.4. ✝ ‖ Voluntarie enim peccantibus nobis 26
post acceptam notitiam ueritatis, iam nō
relinquitur pro peccatis hostia, ✝ terribi- 27
Deut.17. lis autem quædam expectatio iudicii &
19.15. ignis æmulatio, quæ consumptura est ad-
Matt.18 uersarios. ✝ Irritam quis faciens legem 28
16. Moysi: sine ulla miseratione, ‖ duobus uel
Ioa.8.17 tribus testibus moritur. ✝ quanto magis 29
2.Cor.13 putatis deteriora mereri supplicia qui fi-
1. lium Dei conculcauerit, & sanguinem te-
Deut.32 stamenti pollutum duxerit, in quo sancti-
35. ficatus est, & spiritui gratiæ contumeliam
Ro.12.19 fecerit? ✝ Scimus enim qui dixit: ‖ Mihi 30

\\ uindictam', ego \\ retribuam'. Et iterum:
31 - Quia' iudicabit Dñs populum suū. ✝ Hor- \\ uindicta
rendum est incidere in manus Dei uiuē- 3 MS G.S.
32 tis. ✝ Rememoramini autē pristinos dies: \\ reddam
in quibus illuminati, magnum certamē 4 MS.
33 sustinuistis passionum. ✝ & in altero qui- -5 MS. G.
dem opprobriis & tribulationibus specta- S.
culum facti: in altero autem socii taliter Ps.34.14
34 conuersantium effecti. ✝ Nam & uinctis
compassi estis: & rapinam bonorum ue-
strorum cum gaudio suscepistis, cogno-
scentes uos habere meliorem & manentē
35 substantiam. ✝ Nolite itaque amittere cō-
fidentiam uestrā, quæ magnam habet re-
36 munerationem. ✝ Patientia enim uo-
bis necessaria est: ut uoluntatem Dei fa-
37 cientes, reportetis promissionem. ✝ ‖ Adhuc Abac.2.3.
enim modicum, aliquantulumq., qui uen- 1.Pet.1.6
38 turus est, ueniet, & non tardabit. ✝ ‖ Iustus Rom.1.17
autem meus ex fide \\ uiuit'. quod si sub- Gal.3.12
39 traxerit se: nō placebit animæ meæ. ✝ Nos \\ uiuet 2.
autē non sumus subtractionis filii' in per- G.S.
ditionem: sed fidei in acquisitionē animæ. -6 MS. G. S.

CAP. XI.

1 EST autem fides, sperandarum sub-
stantia rerum, argumentum nō ap-
2 parentium. ✝ In hac enim testimo-
3 nium consecuti sunt senes. ✝ ‖ Fide, intelligi- Gen.1.1.3
mus aptata esse secula uerbo Dei: ut ex in-
4 uisibilibus uisibilia fierent. ✝ ‖ Fide, pluri- Gen.4.4.
mā hostiā Abel quàm Cain, obtulit Deo: ‖ Mat.23.
per quā testimonium consecutus est esse 34.
iustus, testimoniū perhibente muneribus
eius Deo, & per illā defunctus adhuc lo-
5 quitur. ✝ Fide ‖ Henoch translatus est, ne Gen.5.24
uideret mortē, & nō inueniebatur: quia Eccli 44.
transtulit illum Deus: ante translationē 16. 49.16
enim, testimonium habuit placuisse Deo.
6 ✝ Sine fide autem impossibile est placere
- Deo'. Credere enim oportet accedentem -5 MS. G
ad Deū quia est, & inquirentibus se remu-
7 nerator sit. ✝ Fide, ‖ Noe responso accepto Gen.6.13
de iis quæ adhuc nō uidebātur, metuens, 18.
aptauit arcā in salutē domus suæ, per quā Eccli 44.
damnauit mundum: & iustitiæ quæ per 17.
8 fidem est, hæres est institutus. ✝ Fide, ‖ qui Gen.12.4.
uocatur Abraham obediuit in locum ex- 13.1.
ire quē accepturus erat in hæreditatem: &
9 exiit, nesciens quò iret. ✝ Fide, demoratus
est in Terra-repromissionis, tamquam in
aliena, in casulis habitando cum Isaac &
Iacob cohæredibus repromissionis eius-
10 dem. ✝ Expectabat enim fundamenta ha-
bentē ciuitatem: cuius artifex & cōditor
11 Deus. ✝ Fide ‖ & ipsa Sara sterilis uirtutem Genes.17
in conceptione seminis accepit, etiā præ- 19.18.10
ter tempus ætatis: quoniā fidelem credi- 21.2.
12 dit esse eum qui repromiserat. ✝ Propter
quod & ab unō orti sunt (& hoc emortuo)
‖ tamquam sidera cæli in multitudine, & Eccli 44.
sicut arena quæ est ad oram maris innume- 22.23.
13 rabilis. ✝ Iuxta fidem defuncti sunt omnes
isti, non acceptis repromissionibus, sed a
longe eas aspicientes, & salutantes, & cō-
fitentes quia peregrini & hospites sunt
14 super terrā. ✝ Qui enim hæc dicunt: signifi-
15 cant se patriam inquirere. ✝ Et si quidem
ipsius meminissent de qua exierunt: ha-
16 bebāt utiq; tēpus reuertendi. ✝ nunc autē
meliorem appetunt, id est, cœlestē. Ideo
non confunditur Deus uocari Deus eo-
17 rum, parauit enim illis ciuitatem. ✝ Fide,

Gen 22.9 obtulit Abraham Iſaac, cum tĕtaretur, &
Eccli 44. vnigenitum offerebat, qui' ſuſceperat re
21. promiſſiones; (ad quem dictum eſt, 18
in quo Msq.B. Quia in Iſaac uocabitur tibi ſemen) arbi- 19
Ge. 21.12 trans quia & a mortuis ſuſcitare potĕs eſt
Rom.9.7. Deus. vnde eum, & in parabolam accepit.
Geb.27. Fide, & de futuris, benedixit Iſaac, Ia- 20
27.36. cob, & Eſau. Fide, Iacob moriens, ſin- 21
Ge.48.15 gulos filiorum Ioſeph benedixit: & ado-
Ge.47.31 rauit faſtigium uirgæ eius. Fide, Ioſeph 22
Ge.50.24 moriens, de profectione filiorum Iſrael
25. memoratus eſt, & de oſſibus ſuis manda-
Exo. 2.2. uit. Fide, Moyſes natus, occultatus eſt 23
Act.7.20 menſibus tribus a parentibus ſuis: eo quòd
Exo.1.16 vidiſſent elegantem infantem, & non ti-
Exo.2.11 muerunt regis edictum. Fide, Moy- 24
ſes grandis factus negauit ſe eſſe filium
filiæ Pharaonis: magis eligens affligi 25
cum populo Dei, quàm temporalis pecca-
ti habere iucunditatem, maiores diui- 26
tias æſtimans theſauro Ægyptiorum, im-
properium Chriſti. aſpiciebat enim in re-
munerationem. Fide, reliquit Ægyptū: 27
non veritus animoſitatem regis. inuiſibi-
lem enim tanquam uidens ſuſtinuit. Fi- 28
Exod.12. de, celebrauit Paſcha, & ſanguinis effu-
11.21. ſionem: ne qui uaſtabat primitiua, tange-
ret eos. Fide, tranſierunt Mare-rubrū 29
tanquam per aridam terram: quod exper-
Exod.14. ti Aegyptij, deuorati ſunt. Fide, muri 30
22. Iericho corruerunt, circuitu dierum ſeptĕ.
Ioſ.6.20 Fide, Rahab meretrix non periijt cum 31
Ioſ.6.23. incredulis: excipiens exploratores cum
25. pace. Et quid adhuc dicam? Deficiet 32
Ioſ.2.3. enim me tempus enarrantem de Gedeon,
Barac, Sampſon, Iephte, Dauid, Samuel, &
Prophetis: qui per fidem, deuicerunt re- 33
gna, operati ſunt iuſtitiam, adepti ſunt re-
promiſſiones, obturauerunt ora leonum,
effugerunt 4. extinxerunt impetum ignis, effugaue- 34
MS.G.S. runt' aciem gladij, conualuerunt de infir-
mitate, fortes facti ſunt in bello, caſtra ver
terunt exterorum: acceperunt mulieres 35
de reſurrectione mortuos ſuos. alij autem
diſtenti ſunt, non ſuſcipientes redemptio-
nem, ut meliorem inuenirent reſurrectio-
nem. Alij uero ludibria, & verbera ex- 36
perti, inſuper & vincula, & carceres: lapi- 37
dati ſunt, ſecti ſunt, tentati ſunt, in occiſio-
ne gladij mortui ſunt, circuierunt in me-
lótis, in pellibus caprinis, egentes, anguſtia
ti, afflicti: quibus dignus non erat mun- 38
dus. in ſolitudinibus errantes, in monti-
bus, & ſpeluncis, & in cauernis terræ. Et 39
hi omnes teſtimonio fidei probati, non ac-
ceperunt repromiſſionem, Deo pro no- 40
bis melius aliquid prouidente, ut non ſine
nobis conſummarentur.

CAP. XII.

Rom. 6.4 IDeoq. & nos tantam habentes impoſi- 1
Col.3.8. tam nubem teſtium: deponentes om-
Eph.4.23 ne pondus, & circumſtans nos peccatū,
1 Pet.2.1 per patientiam curramus ad propoſitum
4.1. nobis certamen, aſpicientes in authorē 2
-9MS.G.S fidei, & conſummatorem Ieſum, qui pro-
ſedit 2 poſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem, confu
MS.G.S. ſione contĕpta, atque in dextera ſedis Dei
ſedet'. Recogitate enim eum, qui talem 3
ſuſtinuit a peccatoribus aduerſum ſemet-
ipſum contradictionem, ut ne fatigemini,
-1MS.G.S animis veſtris deficientes. Nondū enim 4
uſque ad ſanguinē reſtitiſtis, aduerſus pec-
5 catum repugnantes: & obliti eſtis conſo-
lationis, quæ uobis, tamquam filiis loqui-
tur, dicens, Fili, mi noli negligere diſci- Pro. 3.11
plinam Domini: neque fatigeris dum
6 ab eo argueris. Quem enim diligit Ioā.5.17
Dominus, caſtigat: flagellat autĕ omnem Apo. 3.19
7 filium quem recipit. In diſciplina per-
ſeuerate. Tamquam filiis uobis offert ſe
Deus, quis enim filius, quem non corri-
8 pit pater? Quod ſi extra diſciplinam
eſtis, cuius participes facti ſunt omnes:
9 ergo adulteri, & non filii eſtis. Deinde
patres quidĕ carnis noſtræ, eruditores ha-
buimus, & reuerebamur eos. num multo
magis obtĕperabimus Patri ſpirituum, &
10 uiuemus? Et illi quidem in tĕpore pau-
corum dierum, ſecundum uoluntatĕ ſuā
erudiebant nos: hic autem ad id quod uti-
le eſt in recipiendo ſanctificationem eius.
11 Omnis autem diſciplina in præſenti qui-
dem uidetur non eſſe gaudii, ſed mœroris:
poſtea autem fructum pacatiſſimū exer- reddit
12 citatis per eam, reddet' iuſtitiæ. Pro- 6 MS G.
pter quod remiſſas manus & ſoluta genua
13 erigite: & greſſus rectos facite pedibus
ueſtris: ut non claudicans quis erret, ma- Rom.12.8
14 gis autem ſanetur. Pacem ſequimini cū
omnibus, & ſanctimoniam: ſine qua ne-
15 mo uidebit Deum: contemplātes ne quis
deſit gratiæ Dei: ne qua radix amaritudi-
nis ſurſum germinans impediat, & per il-
16 lam inquinentur multi. Ne quis fornica-
tor aut profanus ut Eſau: qui propter Ge.25.33
17 unam eſcam uendidit primitiua ſua: ſci-
tote enim quoniam & poſtea cupiĕs hæ- Ge.27.38
reditare benedictionem, reprobatus eſt:
non enim inuenit pœnitentiæ locum,
quamquam cum lachrymis inquiſiſſet
18 eam. Non enim acceſſiſtis ad tracta-
bilem montem, & accenſibilem' ignem, Exo. 19.
& turbinem, & caliginem, & procellam, 12. 20.21
19 & tubæ ſonum, & uocem uerborū, quā combuſtibilem 4.
qui audierunt', excuſauerunt ſe, ne eis MS.R.G.S
20 fieret uerbū (Non enim portabant quod audierant
dicebatur, Et ſi beſtia tetigerit montem, 1
21 lapidabitur. Et ita terribile erat quod ui- MS.
debatur. Moyſes dixit: Exterritus ſum & Exo.19.
22 tremebūdus. Sed acceſſiſtis ad Sion mō- 13.
tem, & ciuitatem Dei uiuentis, Ieruſa-
lem cœleſtem, & multorum millium an-
23 gelorum frequentiam, & eccleſiam
primitiuorum, qui conſcripti ſunt in
cœlis, & iudicem omnium Deum, & ſpi-
24 ritus iuſtorum perfectorum, & teſta-
menti noui mediatorem Ieſum, & ſan-
guinis aſperſionem melius loquentem
25 quàm Abel. Videte ne recuſetis lo-
quentem. Si enim illi non effugerunt re-
cuſantes eum qui ſuper terram loque-
batur: multo magis nos, qui de cœlis
26 loquentem nobis, auertimus. cuius
uox mouit terram tunc: nunc autem re-
promittit, dicens, Adhuc ſemel: & ego Aggei 2.7
mouebo non ſolum terram, ſed & cœ-
27 lum. Quod autem Adhuc ſemel dicit:
declarat mobilium tranſlationem tam-
quam factorum, ut maneant ea quæ ſunt
28 immobilia. Itaque regnum immobi-
le ſuſcipientes, habemus gratiam: per
quam ſeruiamus placentes Deo, cum me- Deu.4.24
29 tu & reuerentia. Etenim Deus noſter Ro.12.10
ignis conſumens eſt.

CAP. XIII.

CHaritas fraternitatis maneat in vo 1
bis'. ♦ ‖ Et hospitalitatem nolite 2
obliuisci, ‖per hanc enim \\ placue-
rũt, quidã, angelis hospitio receptis. ♦Me- 3
mentote uinctorum, tamquã simul uin-
cti: & laborantium, tamquã & ipsi in cor-
pore morantes. ♦Honorabile connubium 4
in omnibus, & thorus immaculatus. For-
nicatores enim & adulteros iudicabit
Deus. ♦Sine mores sine auaritia: contenti 5
præsentibus. ipse enim dixit: ‖ Non te de-
seram, neque derelinquam. ♦ita ut confi- 6
denter dicamus: ‖ Dñs mihi adiutor: non
timebo quid faciat mihi homo. ♦Memen- 7
tote præpositorũ uestrorũ, qui uobis locu-
ti sunt uerbũ: Dei quorũ intuentes exitũ
conuersationis, imitamini fidem. ♦ Iesus 8
Christus heri & hodie: ipse & in secula.
♦ Doctrinis uariis & peregrinis nolite ab- 9
duci. Optimum est enim gratia \\ stabiliri'
cor, non escis: quæ non profuerunt am-
bulãtibus in eis. ♦Habemus altare: de quo 10
edere non habent potestatem qui taber-
naculo deseruiunt. ♦‖ Quorum enim ani- 11
malium infertur sanguis pro peccato in
sancta per pontificẽ, horũ corpora cremã-
tur extra castra. ♦ Propter quod & Iesus, 12
ut sanctificaret per suum sanguinem po-
pulum, extra portam passus est. ♦Exeamus 13
igitur ad eum extra castra: improperium

Margin: - 5 M S 6. / Ro. 12.13 / 1 Pet. 4.9 / Gen. 18.3 / 19.2. / \\ Latuerũt / 1 M S. 6. / Deu. 31.8 / Ios. 1.5. / Ps. 55.12 / 117. 6. / \\ stabilire M 8. / Leu. 4.12 / 6. 30. 16. / 27.

14 eius portantes. ♦ ‖Non enim habemus hic
manentẽ ciuitatem: sed futuram inquiri-
15 mus. ♦Per ipsum ergo offeramus hostiam
laudis semper Deo, id est, fructum labiorũ
16 confitentium nomini eius. ♦ Beneficentię
autem & communionis nolite obliuisci.
talibus enim hostiis promeretur Deus.
17 ♦Obedite præpositis uestris, & subiacete
eis. Ipsi enim peruigilant quasi rationem
pro animabus uestris reddituri: ut cum
gaudio hoc faciant, & non gementes. hoc
18 enim non expedit uobis. ♦ Orate pro no-
bis. confidimus enim quia bonam con-
scientiam habemus: in omnibus bene uo-
19 lentes conuersari. ♦ Amplius autem de-
precor uos hoc facere, quo celerius resti-
20 tuar uobis. ♦ Deus autem pacis qui eduxit
de mortuis pastorem magnum ouium, in
sanguine testamenti æterni, Dominũ no-
21 strum Iesum Christum: ♦aptet uos in om-
ni bono, ut faciatis eius uoluntatẽ, faciẽs
in uobis quod placeat coram se per Iesum
Christum: cui est gloria in secula seculorũ.
22 Amen. ♦ Rogo autem uos fratres ut suf-
feratis uerbum solatii. Etenim perpaucis
23 scripsi uobis. ♦Cognoscite fratrem nostrũ
Timótheum dimissum: cum quo (si ce-
24 lerius uenerit) uidebo uos. ♦Salutate om-
nes præpositos uestros, & omnes sanctos.
25 Salutant uos de Italia - fratres'. ♦ Gratia
cum omnibus uobis. Amen.

Margin: Mi. 2. 10 / 8 M 8. 6.8.

EPISTOLA CATHOLICA IACOBI APOSTOLI.

CAPVT PRIMVM.

IACOBVS Dei & Do- 1
mini nostri Iesu
Christi seruus,
duodecim tribu-
bus quæ sunt in
dispersione, salu-
tem. ♦ Omne gau- 2
dium existimate
fratres mei, cum
in tentationes va
rias incideritis:
♦‖ scientes quod probatio fidei uestræ pa- 3
tientiam operatur. ♦ Patientia autẽ opus 4
perfectum habeat: ut sitis perfecti & inte-
gri, in nullo deficientes. ♦ Si quis autem 5
uestrum indiget sapientia, postulet a Deo
qui dat omnibus \\ affluenter', & nõ im-
properat: & dabitur ei. ♦‖Postulet autem 6
in fide nihil hæsitans. qui enim hæsitat,
similis est fluctui maris, qui a uento mo-
uetur & circumfertur ♦ non ergo æstimet 7
homo ille quod accipiat aliquid a Dño.
♦ Vir duplex animo incõstans est in om- 8
nibus uiis suis. ♦ Glorietur autem frater 9
humilis, in exaltatione sua. ♦diues autem, 10
in humilitate sua, ‖quoniam sicut flos fœ
ni transibit: ♦exortus est enim. Sol cũ ar- 11

Margin: 3 M A / Rom. 5.3. / \\ impliciter 6. 8. / Mat. 7.7 / 21. 22. / Mar. 11. 24. / Luc. 11. 9 / Ioã. 14. 13 / 16. 23. 24 / Psa. 102. 13. / Eccli. 14 18. / Isa. 40.6 / 1 Pe. 1. 24

dore, & arefecit fœnum, & flos eius deci-
dit, & decor uultus eius deperiit: ita & di-
12 ues in itineribus suis marcescet. ♦ ‖Beatus
uir qui suffert tentationẽ: quoniã cũ pro-
batus fuerit', accipiet coronã uitæ, quam
13 repromisit Deus diligentibus se. ♦ Nemo
cũ tentatur, dicat quoniã a Deo tẽtatur:
Deus enim intentator malorũ est: ipse au-
14 tem neminẽ tentat. ♦ Vnusquisque uero
tentatur a concupiscentia sua abstractus
15 & illectus. ♦Deinde concupiscentia cũ cõ-
ceperit, parit peccatum: peccatum uero
cũ consummatum fuerit, generat mortẽ.
16 ♦ Nolite itaque errare fratres mei dile-
17 ctissimi. ♦Omne datũ optimum, & omne
donũ perfectum, desursum est, descendẽs
a Patre luminũ, apud quẽ non est trans-
mutatio, nec uicissitudinis obumbratio.
18 ♦Voluntarie * genuit nos uerbo ueritatis,
19 ut simus initiũ aliquod creaturę eius. ♦Sci
tis Fratres mei dilectissimi ‖ Sit autẽ om-
nis homo uelox ad audiendũ: tardus autẽ
20 ad loquendũ, & tardus ad irã. ♦ Ira enim
21 uiri, iustitiã Dei non operatur. ♦ Propter
quod abiicientes omnẽ immũditiã & abũ-
dantiã malitiæ, in mansuetudine suscipi
tẽ insitũ uerbũ, quod potest saluare ani-
22 mas uestras. ♦‖Estote autẽ factores uerbi

Margin: Iob 5 17. / * enim M S. 8. 6 . / Prou. 17. 27. / Mat. 7. 12 21.

& non auditores tantũ: fallentes uosmet-
ipsos. Quia si quis auditor est uerbi, & nõ 23
factor: hic cõparabitur uiro consideranti
uultũ natiuitatis suę in speculo. consyde- 24
rauit enim se, & abiit, & statim oblitus est
qualis fuerit. Qui autẽ perspexerit in le- 25
ge perfectæ' libertatis, & permanserit in
ea, nõ auditor obliuiosus factus, sed factor
operis: hic beatus in facto suo erit. Si quis 26
autẽ putat se religiosũ esse, nõ refrenans
linguã suã, sed seducens cor suũ: huius ua-
na est religio. Religio mũda & immacu- 27
lata apud Deũ & Patrem, hæc est, Visitare
pupillos & uiduas in tribulatione eorũ: &
immaculatũ se custodire ab hoc seculo.

CAP. II.

FRatres mei, nolite in personarũ ac- 1
ceptione habere fidẽ Dñi nostri Iesu
Christi glorię. Etenim si introierit in 2
conuentũ uestrũ uir aureũ annulũ habẽs
in ueste cãdida, introierit autẽ & pauper
in sordido habitu, & intendatis in eum 3
qui indutus est ueste præclara, & dixeritis
ei, Tu sede hîc bene; pauperi autẽ dicatis,
Tu sta illic; aut sede sub scabello pedum
meorũ: nonne iudicatis apud uosmetip- 4
sos, & facti estis iudices cogitationũ ini-
quarũ? Audite fratres mei dilectissimi: 5
nonne Deus elegit pauperes in hoc mun-
do, diuites in fide, & hæredes regni quod
repromisit Deus diligentibus se? Vos autẽ
exhonorastis pauperẽ. Nonne diuites per 6
potentiã opprimunt uos: & ipsi trahũt uos
ad iudicia? Nonne ipsi blasphemant bo- 7
nũ nomẽ quod inuocatũ est super uos? Si 8
tamẽ legẽ perficitis regalẽ secundũ scri-
pturas', Diliges proximũ tuũ sicut teipsũ;
bene facitis: si autẽ personas accipitis, 9
peccatũ operamini, redarguti a lege qua-
si transgressores. Quicunq; autem totã 10
legẽ seruauerit, offendat autẽ in uno: fa-
ctus est omniũ reus. Qui enim dixit, Non 11
mœchaberis, dixit &, Non occides. Quod si
non mœchaberis, occides autem factus es
trãsgressor legis. Sic loquimini, & sic fa- 12
cite sicut per legẽ libertatis incipientes
iudicari. Iudiciũ enim sine misericordia 13
illi qui nõ fecit' misericordiam. Super-
exaltat autẽ misericordia iudiciũ. Quid 14
proderit fratres mei, si fidẽ quis dicat se
habere, opera autem non habeat? Nunquid
poterit fides saluare eũ? Si autem frater 15
aut soror nudi sint, & indigeãt uictu quo-
tidiano: dicat autẽ aliquis ex uobis, illis; 16
Ite in pace, calefacimini & saturamini: nõ
dederitis autẽ eis quæ necessaria sunt cor-
pori: quid proderit? Sic & fides, si nõ ha- 17
beat opera, mortua est in semetipsa. Sed 18
dicit' quis: Tu fidẽ habes, & ego opera
habeo. ostẽde mihi fidem tuam sine ope-
ribus: & ego ostendam tibi ex operibus fi-
dem meã. Tu credis quoniã unus est Deus. 19
Benefacis: & dæmones credunt, & contre-
miscunt. Vis autem scire ô homo inanis, 20
quoniã fides sine operibus otiosa' est?
Abraham pater noster nonne ex operi- 21
bus iustificatus est, offerens Isaac filium
suum super altare? Vides quoniam fides 22
cooperabatur operibus illius: & ex operi-
bus fides consummata est? Et suppleta 23
est scriptura; dicens, Credidit Abraham
Deo, & reputatum est illi ad iustitiam, &
24 amicus Dei appellatus est. Videtis quo-
niã ex operibus iustificatur homo & non
25 ex fide tantũ? Similiter autem & Rahab
meretrix nonne ex operibus iustificata est
26 suscipiens nuncios, & alia uia eiciens? Si-
cut enim corpus sine spiritu mortuum
est: ita & fides sine operibus mortua est.

CAP. III.

1 NOlite plures magistri fieri fratres
mei, scientes quoniã maius iudi-
2 cium sumitis'. In multis enim
offendimus omnes. Si quis in uerbo non
offendit: hic perfectus est uir. potest' etiã
3 freno circunducere totũ corpus. Si au-
tẽ equis frena' in ora mittimus ad con-
sentiendũ nobis, etiã' omne corpus illo-
4 rũ circumferimus. Et ecce', naues, cum
magnæ sint, & a uentis ualidis minentur:
circumferuntur' autẽ a modico guber-
naculo ubi impetus dirigentis uoluerit.
5 Ita & lingua modicũ quidẽ membrũ est,
& magna exaltat. Ecce quantus' ignis
6 quàm magnã syluã incendit? Et lingua,
ignis est, uniuersitas iniquitatis. Lingua
cõstituitur in membris nostris, quæ ma-
culat totum corpus, & inflammat totam
natiuitatis nostrę inflammata a gehenna.
7 Omnis enim natura bestiarũ & uolucrũ
& serpentium & cęterorum domantur, &
8 domita sunt a natura humana. linguam
autem nullus hominũ domare potest, in-
9 quietũ malũ, plena ueneno mortifero. In
ipsa benedicimus Deũ & Patrem: & in ip-
sa maledicimus homines qui ad similitu-
10 dinẽ Dei facti sunt. Ex ipso ore procedit
benedictio & maledictio. Non oportet
11 fratres mei hæc ita fieri. Nunquid fons
de eodẽ foramine emanat dulcẽ, & ama-
12 rã aquã? Nunquid potest, fratres mei, fi-
cus uuas facere: aut uitis, ficus? Sic neque
13 salsa', dulcẽ potest facere aquam. Quis
sapiens & disciplinatus inter uos? Osten-
dat ex bona cõuersatione operationẽ suã
14 in mansuetudine sapientiæ. Quod si zelũ
amarũ habetis, & contentiones sint' in
cordibus uestris: nolite gloriari & mẽda-
ces esse aduersus ueritatẽ. non est enim
15 ista sapientia desursum descendens: sed
16 terrena, animalis, diabolica. Vbi enim ze-
lus & contentio: ibi inconstantia, & om-
17 ne opus prauum. Quæ autem desursum
est sapientia, primum quidem pudica est:
deinde pacifica, modesta, suadibilis, bo-
nis cõsentiens', plena misericordia & fru-
ctibus bonis, non iudicans, sine simula-
18 tione. Fructus autem iustitiæ, in pace se-
minatur, facientibus pacem.

CAP. IIII.

1 VNde bella & lites in uobis? Nonne
hinc? ex concupiscentiis uestris quę
2 militant in mẽbris uestris? Cõcu-
piscitis: & nõ habetis. occiditis, & zelatis:
& nõ potestis adipisci. litigatis & bellige-
ritis: & nõ habetis, propter quod non po-
3 stulatis. Petitis, & non accipitis: eo quòd
male petatis: ut in cõcupiscẽtiis uestris in-
4 sumatis. Adulteri, nescitis quia amicitia
huius mũdi, inimica est Dei? Quicũq; er-
go uoluerit amicus esse seculi huius: ini-
5 micus Dei cõstituitur. An' putatis quia ina-
niter scriptura dicat: Ad inuidiã' cõcupi-
6 scit spirit' q habitat in uobis'? Maiorẽ au-

tem

Marginal notes (left): Iac. 2.13. — in legẽ perfectã 1 M s. G.s. — Leu. 19. 15. Deu. 1.16 17.16 19 Prou. 24. 23. Eccli 42. 1. — scripturam M. G.s. Leu. 19. 18. Matt. 22. 39. Mar. 12. 31. Ro. 13.9 Gal. 5.14 Leu. 19. 15.37. Deu. 1.18 Mat. 5.19 — fecerit 2 M s. — 1 Ioan 3. 17. — dicet 3 M s. R. G. — mortua 5 M s. R. G.s. Gen. 22.9 Gen. 15.6 Rom. 4.3. Gal. 3.6.

Marginal notes (right): Ios. 2. 10. 6.25. Heb. 11. 31. — Mat. 23 8 — sumeris G.s. — potens 1 M s. G. — Sicut M s. — equorũ frenos — & M s. G.s. — Ecce & M s. G. — tamen M s q. — 3 M s. B. G s — quantulus G.s. — salsam 1 M s. G. — 7 M s. G. s. — 4 M s. G. s. — Gen. 6.5. 8.21. 1 Ioh. 2. 15. — & adulteræ 1 M s R. G. Ioa. 15. 19. — Aut M s dicat ad inuidiam? Concupiscit. — nobis 2 M s. G. s.

1.Pet.5.5 Prouer.3 34. rem dat gratiam. Propter quod dicit, ‖Deus
superbis resistit, ‖humilibus autem dat gra-
tiam. ♦ Subditi ergo estote Deo, ‖ resistite 7
Ephes. 4. 27. autem diabolo, & fugiet a uobis. ♦Appro- 8
1.Pet.5.9 pinquate Deo: & appropinquabit uobis.
Emundate manus, peccatores: & purifica-
te corda, duplices animo. ♦ Miseri estote, & 9
lugete, & plorate: risus uester in luctũ con
1.Pet.5.6 uertatur, & gaudium in mœrorem. ♦Humi 10
liamini in conspectu Domini: & exaltabit
vos. ♦ Nolite detrahere alterutrum fratres 11
-6 MS. G. -mei'. Qui detrahit fratri, aut qui iudicat
fratrem suum: detrahit legi, & iudicat le-
gẽ. Si autem iudicas legem: non es factor
-1 MS.G. legis, sed iudex. ♦ Vnus est-enim' legisla- 12
tor, & iudex qui potest perdere, & liberare.
Rom.14.4 ♦‖Tu autem quis es qui iudicas proximũ? 13
Ecce nunc qui dicitis, Hodie aut crastino
ibimus in illam ciuitatem, & faciemus ibi
quidem annum, & mercabimur, & lucrũ
* enim 1 MS.R.G. faciemus ♦ (qui ignoratis quid erit in cra- 14
stino. Quę est enim uita uestra? uapor est,*
ad modicum parens, & deinceps extermi-
nabitur) ♦ pro eo ut dicatis: Si Dominus uo 15
luerit: &, Si uixerimus, faciemus hoc aut il-
lud. ♦Nunc autem exultatis in superbijs ue 16
stris. Omnis exultatio talis, maligna est.
♦Scienti igitur bonum facere, & non fa- 17
cienti: peccatum est illi.

CAP. V.

AGite nunc diuites, plorate, vlulantes 1
in miserijs uestris quæ aduenient
uobis. ♦ Diuitiæ uestræ putrefactæ 2
sunt: & uestimenta uestra a tineis come-
sta sunt. ♦ Aurum, & argentum vestrum 3
æruginauit: & ærugo eorum in testimo-
-7 MS. G. nium uobis erit, & manducabit carnes ue-
stras sicut ignis. Thesaurizastis vobis irã'
in nouissimis diebus. ♦ Ecce merces opera- 4
riorum qui messuerunt regiones uestras,
quę fraudata est a uobis, clamat: & clamor
eorum, in aures Domini sabbaoth introi-
uit. ♦Epulati estis super terram: & in luxu- 5
rijs enutristis corda vestra in die occisionis.
6 ♦\\ Adduxistis'-&' occidistis iustum, -& nõ \\ Adduxistis 6 MS. G. S.
7 \\ restitit' uobis. ♦ Patientes igitur estote -MS. G.
fratres, vsque ad aduentum Domini. Ecce, -MS. G.
agricola expectat pretiosum fructum ter- \\ resistit 7 MS. G.
ræ: patienter ferens donec accipiat tem-
8 poraneum, & serotinum: ♦ Patientes esto-
te & uos, & confirmate corda uestra: quo-
niam aduentus Domini\\ appropinquabit'. \\ appropinquauit 5 MS. G. S.
9 ♦ Nolite ingemiscere fratres in alterutrũ:
10 ut nõ iudicemini. ♦Ecce, iudex ante ianuã
assistit. Exemplum accipite fratres * labo- * exitus mali & longanimitatis, & MS. S.
ris, & patientiæ, Prophetas: qui locuti sunt
11 in nomine Domini. ♦ Ecce beatificamus
eos qui sustinuerunt. Sufferentiam Iob au
distis, & finem Domini uidistis, quoniam
12 misericors Dominus est, & miserator. ♦An-
te omnia autem fratres mei, ‖nolite iura- Mat.5.34
re, neque per cœlum, neque per terram,
neque aliud quodcumque iuramentum.
Sit autem sermo uester, est, est, non, non:
13 vt non sub iudicio decidatis. ♦ Tristatur* * autem MS. 4.
aliquis uestrum? oret. Aequo animo
14 est? psallat. ♦ Infirmatur quis in uobis?
inducat presbyteros ecclesiæ, & orent su-
per eum, ‖ ungentes eum oleo in nomi- Mat.6.13
15 ne Domini. ♦ & oratio fidei saluabit in-
firmum, & alleuiabit eum Dominus: & si
16 in peccatis sit, remittentur ei. ♦ Confite-
mini ergo alterutrum peccata uestra: &
orate pro inuicem, ut saluemini. multum
17 enim ualet deprecatio iusti assidua. ♦ ‖E- 3.Reg.17.1.
lias, homo erat similis nobis passibilis: & Luc.4.25
oratione orauit, ut non plueret super ter-
ram, & non pluit annos tres, & menses
18 sex. ♦ Et ‖ rursum orauit: & cœlum de- 3.Reg.18.41.45.
dit pluuiam, & terra dedit fructum
19 suum. ♦ Fratres mei, si quis ex uobis
errauerit a ueritate, & conuerterit quis
20 eum: ♦ scire debet, quoniam qui conuerti \\ sua MS.
fecerit peccatorem ab errore uiæ suæ, \\ operiet 3 MS. R. Beda, G.S
saluabit animam \\ eius' a morte, & \\ ope-
rit 'multitudinem peccatorum.

EPISTOLA PETRI APOSTOLI I.

CAPVT PRIMVM.

PEtrvs Apostolus 1
Iesu Christi, electis
aduenis dispersio-
nis Ponti, Galatię,
Cappadociæ, Asiæ,
& Bithyniæ, ♦ se- 2
cundum prescien-
tiam Dei patris, in
sanctificationẽ Spi-
ritus, in obediẽtiã,
& aspersionẽ san-
1.Cor.1.3 guinis Iesu Christi: Gratia uobis & pax
Eph. 1. 3 multiplicetur. ♦‖Benedictus Deus & pater 3
Domini nostri Iesu Christi, qui secundum
misericordiam suam magnam regenera-
uit nos in spem viuã, per resurrectionem
4 Iesu Christi ex mortuis, ♦ in hæreditatem
incorruptibilem, & incontaminatam, &
immarcescibilem, conseruatam in cœlis in
5 vobis, ♦qui in uirtute Dei custodimini per
fidem in salutem, paratam reuelari in tem
6 pore nouissimo. ♦In quo\\ exultabitis', mo \\ exultatis. 6 MS. G
dicum nunc si oportet contristari in uarijs
7 tentationibus: ♦ ut probatio uestræ fidei
multo pretiosior auro (quod per ignem
probatur) inueniatur in laudem, & gloriã,
& honorem in\\ reuelatione' Iesu Christi: \\ reuelationem O.
8 ♦ quem cum non uideritis, diligitis: in quẽ -1 MS. G. S
nunc quoque non uidentes-creditis': cre-
dentes autem exultatis lætitia inenarrabi
9 li, & glorificata, ♦ reportantes finem fidei
10 uestræ, salutem animarum. * ♦ De qua sa- *vestrarũ MS. S.
lute exquisierunt atque scrutati sunt Pro-

phetæ, qui de futura in uobis gratia pro-
phetauerunt scrutantes in quod vel qua- 11
le tempus significaret in eis Spiritus Chri-
sti: prænuncians eas quæ in Christo sunt
passiones & posteriores glorias. quibus re 12
uelatum est quia non sibimetipsis, uobis
autem ministrabant ea quæ nunc nuncia-
ta sunt uobis per eos qui euangelizauerũt
uobis, Spiritu sancto misso de cœlo, in \\
quem' desiderant angeli prospicere. Pro- 13
pter quod succincti lumbos mentis ue-
stræ, sobrij, \\ perfecte' sperate in eam quæ
offertur uobis gratiam, in \\ reuelatione' Ie
su Christi. quasi filij obedientiæ, non con 14
figurati prioribus ignorantiæ uestræ desi-
derijs: sed secundum eum qui uocauit 15
uos, Sanctum, * & ipsi in omni cõuersatio-
ne sancti sitis: quoniam scriptum est: ‖ 16
Sancti eritis, quoniam ego sanctus sum.
Et si Patrem inuocatis eum ‖ qui sine acce 17
ptione personarum iudicat secundum
vniuscuiusque opus: in timore, incolatus
uestri tempore conuersamini. ‖ Scientes 18
quod non corruptibilibus auro uel argen-
to redempti estis de uana vestra conuersa-
tione paternæ traditionis: ‖ sed pretioso 19
sanguine quasi agni immaculati Christi,
& incontaminati, præcogniti quidem 20
ante mundi constitutionem, manifestati
autem nouissimis tẽporibus propter uos, 21
qui per ipsum fideles estis in Deo qui su-
scitauit eum a mortuis, & dedit ei gloriã, 22
vt fides uestra, & spes esset in \\ Deo'. Ani-
mas uestras castificantes in obedientia cha
ritatis, in fraternitatis amore simplici ex
corde inuicem diligite attentius: renati 23
non ex semine corruptibili, sed incorrupti
bili per uerbum Dei uiui, & permanentis
in æternum. ‖ quia omnis caro ut fœ- 24
num: & omnis gloria eius tamquam flos
fœni. exaruit fœnum: & flos eius deci-
dit. Verbum autem Domini manet in 25
æternum. hoc est autem uerbum quod
euangelizatum est in \\ uobis'.

CAP. II.

DEponentes igitur omnem malitiam 1
& omnem dolum, & simulationes,
& inuidias, & omnes detractiones,
sicut modo geniti infantes \\ rationabi- 2
les', sine dolo lac concupiscite: ut in eo cre
scatis in salutem. si tamen' gustastis quo 3
niam \\ dulcis' est Dominus. Ad quem ac- 4
cedentes, lapidẽ viuum, ab hominibus qui-
dem reprobatum, a Deo autem electum, &
honorificatũ: & ipsi tamquam lapides ui- 5
ui superædificamini, \\ domos spirituales' sa
cerdotium sanctum, offerre spirituales ho
stias, acceptabiles Deo per Iesum Christũ.
Propter quod continet scriptura. ‖ Ecce po 6
no in Sion lapidem summum angularem
electũ, pretiosum: & qui crediderit in eũ,
non confundetur. Vobis igitur honor cre 7
dentibus: non credentibus autem, ‖ lapis
quem reprobauerunt ædificãtes, hic factus,
est in caput anguli: & lapis offensionis, 8
& petra scandali, his qui offendunt uerbo
nec credunt in \\ quo' & positi sunt. ‖ Vos 9
autem genus electum, regale sacerdotiũ,
gens sancta, populus acquisitionis: ut uir-
tutes annuncietis eius qui de tenebris uos
uocauit in admirabile lumen suum ‖ Qui 10
aliquando nõ populus: nunc autẽ populus

\\ quæ 1 MS. 6 S.
\\ perfecti MS 9.
\\ reuelationem MS 9.
* vi O.
Leuit. 11. 44. 19. 2. 20. 7.
Deut. 10. 17.
Rom. 2. 11
Gal. 2. 6.
1. Cor. 6. 20. 7. 23
Act. 20. 28.
Heb. 9. 12 14.
1. Ioh. 1. 7.
Apoc. 1. 5
\\ Deum 1 MS. G. 8.
Isai. 40. 6
Eccli 14. 18.
Iac. 1. 10
\\ vos 1 MS. R. G.
Rom. 6. 4
Eph 4. 22
Col. 3. 8.
Heb. 12. 1
\\ rationabile 4 MS R. R. G. S.
-3 MS. G. S.
\\ suauis 3 MS.
\\ domus spiritualis 3 MS. R G.
Is. 28. 16.
Rom. 9. 33
Psal. 117. 22.
Matt. 21. 42.
Act. 4. 11
Is. 8. 14.
\\ quod 3 MS R G.
Exo. 19. 6
Osee 2. 23
Rom. 9. 25

Dei: qui non consecuti misericordiam: nũc
11 autem misericordiã consecuti. ‖ Charissi-
mi obsecro uos tamquam aduenas, & pe-
regrinos, abstinere uos a carnalibus deside
12 rijs quæ militant aduersus animam, ‖ cõ-
uersationem uestram inter Gentes haben-
tes bonam: ut in eo quod detrectant de
uobis tamquam de malefactoribus, ex bo-
nis operibus uos considerantes, glorificent
13 Deum in die visitationis. ‖ Subiecti igitur
estote omni humanæ creaturæ propter
14 Deum: siue regi, quasi præcellenti: siue
ducibus tamquam ab eo missis ad uindictã
malefactorum, laudem uero bonorum:
15 quia sic est uoluntas Dei, ut bene facien-
tes obmutescere faciatis imprudentiũ ho-
16 minum ignorantiam: quasi liberi, & non
quasi uelamen habentes malitiæ libertatẽ
17 sed sicut serui Dei. Omnes honorate. ‖ fra
ternitatem diligite. Deum timete. Regem
18 honorificate. ‖ Serui, subditi estote in om-
ni timore dominis, non tantum bonis, &
19 modestis, sed etiã dyscolis. ‖ Hæc est enim
gratia, si propter Dei cõscientiam sustinet
20 quis tristitias, patiens iniuste. Quæ enim
est \\ gloria', si peccantes, & colaphizati suf
fertis? Sed si benefacientes * \\ patienter' su
21 stinetis: hæc est gratia apud Deum. In hoc
enim uocati estis: quia & Christus passus
est pro \\ nobis, uobis' relinquens exẽplum
22 ut sequamini uestigia eius. ‖ qui peccatũ
nõ fecit, nec inuentus est dolus in ore eius.
23 qui cum malediceretur, nõ maledicebat:
cum pateretur, non comminabatur: trade-
24 bat autem iudicanti \\ se iniuste'. ‖ qui
peccata nostra ipse pertulit in corpore suo
super lignum: ut peccatis mortui, iustitiæ
25 uiuamus: cuius liuore sanati estis. Era-
tis enim sicut oues errantes: sed conuersi
estis nunc ad pastorem, & episcopum
animarum uestrarum.

CAP. III.

1 SImiliter & ‖ mulieres subditæ sint ui-
ris suis: ut & si qui non credunt uerbo,
per mulierum conuersationem sine
2 uerbo lucrifiant, considerantes in timore
3 \\ castam' cõuersationem uestram. ‖ Qua-
rum non sit extrinsecus capillatura, aut
circundatio auri, aut indumenti uestimen-
4 torum cultus: sed qui absconditus est cor
dis homo, in incorruptibilitate quieti, &
modesti spiritus, \\ qui' est in conspectu Dei
5 locuples. Sic enim aliquãdo & sanctæ mu-
lieres sperantes in Deo, ornabant se, subie-
6 ctæ proprijs uiris. ‖ Sicut Sara obediebat
Abrahæ, dominum eum uocãs: cuius estis
filiæ, bene facientes, & non pertimentes
7 ullam perturbationem. ‖ Viri similiter
cohabitantes secundum scientiam, quasi
infirmiori uasculo muliebri impartientes
honorem, tamquam & cohæredibus gra
tiæ uitæ: ut non impediantur orationes
8 uestræ. * In fide' autem: omnes vnani-
mes, compatiẽtes, fraternitatis amatores,
9 misericordes, modesti, humiles: ‖ non red
dentes malum pro malo, nec maledictum
pro maledicto: sed e contrario, benedicen-
tes: quia in hoc uocati estis, ut benedictio-
10 nem hæreditate possideatis. ‖ Qui enim
vult uitam diligere, & dies uidere bonos:
Coerceat linguam suam a malo, & labia
11 eius ne loquãtur dolum. ‖ Declinet * a ma-

lo,& facit bonum inquirat pacē, & sequa
tur eā: ♦Quia oculi Domini super iustos,& 12
aures eius in preces eorū: Vultus autē Do-
mini super facientes mala.♦Et quis est qui 13
uobis noceat,si boni æmulatores fueritis?
♦‖Sed & si quid patimini propter iustitiā : 14
beati.Timorem autem eorum ne timueri-
tis,\\ &' non conturbemini.♦Dominum au 15
tem Christum sanctificate in cordibus ue-
stris, parati semper ad satisfactionem om-
ni poscenti uos rationē de ea, quæ in uo-
bis est,spe:*♦‖sed cum modestia. & timo- 16
re, conscientiam habentes bonam : vt in
eo quod detrahunt uobis, confundantur
qui calumniantur uestram bonam in Chri
sto cōuersationem.♦Melius est enim ut be 17
ne facientes (si uolūtas Dei velit) pati,quā
male faciētes.♦‖quia & Christus semel pro 18
peccatis-nostris'mortuus est,iustus pro in-
iustis : ut nos offerret Deo \\ mortificatos
quidem carne, uiuificatos' autem spiritu.
♦ In quo & his qui in carcere erant\\ spiri- 19
tu' ueniens prædicauit:♦qui increduli fue 20
rant aliquando,‖quando expectabant Dei
patientiam in diebus Noë, cum fabricare-
tur arca:in qua pauci,id est octo animæ sal
uæ factæ sunt per aquam. ♦ Quod & \\ vos' 21
nunc similis formæ saluos facit baptisma :
non carnis depositio sordium,sed conscien
tiæ bonæ interrogatio in Deum per resur-
rectionem Iesu Christi: ♦ qui est in dexte- 22
ra Dei,deglutiens mortē,ut uitæ æternæ hæ
redes efficeremur: profectus in cęlū,subie-
ctis sibi angelis,& potestatibus& virtutibus.

CAP. IIII.

CHristo igitur passo in carne, & uos 1
eadem cogitatione armamini,quia
qui passus est in carne,desijt a pecca
tis: ♦ vt iam non desiderijs hominum, sed 2
uoluntati Dei quod reliquum est in carne
uiuat temporis. ♦‖Sufficit enim præteritū 3
tempus ad uoluntatem Gentiū cōsummā-
dam,his qui ambulauerūt in luxurijs,desi
derijs,vinolētijs,comessationibus,potatio-
nibus,& illicitis idōlorū cultibus.♦\\ In quo
\\ admirantur'non concurrentibus uobis in 4
eandem luxuriæ cū fusionem,blasphemā-
tes. ♦qui reddent rationem ei, qui paratus 5
est iudicare uiuos, & mortuos. ♦ Propter 6
hoc enim, & mortuis euangelizatum est :
ut iudicentur quidem secundum homines
in carne, uiuant autem secundum Deum
-in'Spiritu.♦Omnium autem finis \\ appro
pinquabit'.Estote itaque prudentes:& uigi 7
late in orationibus. ♦ Ante omnia autem, 8
mutuam in \\ uobismetipsis'charitatē con-
tinuam habentes: quia ‖ charitas operit
multitudinem peccatorū ♦Hospitales inui
cem sine murmuratione. ♦‖Vnusquisq; si- 9
cut accepit gratiam,in alterutrum illā ad- 10
ministrantes:‖sicut boni dispēsatores mul-
ti formis gratiæ Dei.♦Si quis loquitur;qua- 11

Mat.5.10
\\ ut MS.3.
* & fide MS.
Sup.2.21
Rom.5.6
Heb.9.14 28.
-5 MS. G.
\\ mortificatus quidē carne, uiuificatus 5 MS G.S.
\\ spiritibus MS. G S.
Gen.6.14
Matt.24. 37.
Luc. 17. 26.
\\ uos 3 MS. B. G. Pro lectione textus faciunt B.S. & ut uidetur, Scholiastes Græcanicus.
Ephes.4. 23.
\\ in quibus nunc obstupescunt 13 MS.
\\ peregrinantur 3 MS. G.
-1 MS. G S
\\ appropinquauit 8 MS G.S.
\\ uos metipsos 3 MS. G. S.
Prou. 10. 12.
Ro.12. 13
Heb.13.2
Phil.2.14.
Rom.12 6
1.Cor.4.2

si sermones Dei: si quis ministrat; tan-
quam ex uirtute,quam administrat Deus.
vt in omnibus honorificetur Deus per Ie-
sum Christum : cui est gloria,& imperium
12 in secula seculorum. Amen. ♦ Charissimi,
nolite \\ peregrinari' in feruore qui ad ten
tationem uobis fit, quasi noui aliquid uo-
13 bis contingat: ♦ sed communicantes Chri-
sti passionibus,gaudete, ut & in reuelatio-
14 ne gloriæ eius gaudeatis exultantes. ♦ Si
exprobramini in nomine Christi,beati eri
tis:quoniam \\ quod est honoris,gloriæ, &
uirtutis Dei, & qui est eius Spiritus : super
15 uos requiescet'.♦Nemo autem uestrum pa
tiatur ut homicida,aut fur, aut maledicus,
16 aut alienorū appetitor.♦Si autem ut Chri-
stianus : non erubescat, glorificet, autem
17 Deum in isto nomine. ♦ quoniam tempus
est ut incipiat iudicium a domo Dei.Si au-
tem primū a nobis : quis finis eorum qui
18 non credunt Dei Euangelio? ♦‖ Et si iustus
*uix'\\ saluabitur': impius & peccator ubi
19 parebunt? ♦ Itaque & hi qui patiuntur se-
cundum uoluntatem Dei : fideli creatori
commendent animas suas in benefactis.

CAP. V.

1 SEniores ergo qui in uobis sūt obsecro,
consenior & testis Christi passionum,
-qui' & eius quæ in futuro reuelanda
2 est,gloriæ communicator: ♦ pascite qui in
uobis est gregem Dei,prouidentes non coa
cte, sed spontanee secundum Deum; neq;
3 turpis lucri gratia,sed uoluntarie: ♦neque
ut dominantes in cleris, sed \\ formæ facti
4 gregi'- ex animo'.♦Et cum apparuerit prin
ceps pastorum, percipietis immarcescibilē
5 gloriæ coronam. ♦ Similiter adolescentes
subditi estote senioribus. ‖ Omnes autem
inuicem humilitatem insinuate;quia Deus
superbis resistit,humilibus autem dat gra-
6 tiam.♦‖Humiliamini igitur sub potenti ma
nu Dei, ut uos exaltet in tempore uisita-
7 tionis: ♦ ‖ Omnem solicitudinem uestram
proijcientes in eum,quoniam ipsi cura est
8 de uobis. ♦ Sobrij estote,& uigilate : quia
aduersarius uester diabolus tamquam leo
rugiens circuit, quærens quem deuoret.
9 ♦ Cui resistite fortes in fide: scientes ean-
dem passionem ei quæ in mundo est, ue-
10 stræ fraternitati fieri. ♦Deus autem omnis
gratiæ,qui uocauit nos in æternam suam
gloriam in Christo Iesu, modicum passos
11 ipse perficiet,confirmabit,solidabitq. ♦Ip
si gloria, & imperium in secula seculorū.
12 Amen. ♦ Per Siluanum fidelem fratrem
uobis, ut arbitror, breuiter scripsi : obse-
crans, & contestans hanc esse ueram gra-
13 tiam Dei, in qua statis. ♦ Salutat uos ec-
clesia,quæ est in Babylone, \\ coelecta': &
14 Marcus filius meus. ♦ Salutate inuicem in
osculo sancto : Gratia uobis omnibus qui
estis in Christo Iesu. Amen.

\\ mirari MS. 8 S.
\\ gloriæ Dei Spiritus in uobis requiescit 1 MS. S.
\\ gloria & Dei Spiritus in uobis requiescit 3 MS. G.
Prou. 11. 31.
* quidē O.
\\ saluatur 1 MS. G. S.
-MS 3. S.
\\ formæ facti gregis MS. B. S.
-G. S.
Ro.12.10.
Iacob 4 6
Luc.4.10
Ps.54.23.
Matt.6.25 28.
Luc. 12. 22.
\\ collecta O.

EPISTOLA PETRI APOSTOLI II.

CAPVT PRIMVM.

\\ Simeon 8 MS. G q.

S\\ IMON' Petrus, 1
seruus & Apostolus Iesu Christi, his
qui coæqualē nobiscum sortiti sūt
fidem in iustitia
Dei nostri, & Saluatoris Iesu Christi. † Gratia uobis 2
& pax adimpleatur in cognitione
Dei & - Christi Iesu Dñi nostri: quomodo 3
omnia nobis diuinæ uirtutis suæ, quæ ad
uitam & pietatem, \\ donata sunt', per cognitionem eius, qui uocauit nos propria
gloria & uirtute, † per \\ quem' maxima
& pretiosa nobis promissa donauit: ut per 4
hæc efficiamini diuinæ consortes naturæ,
fugientes eius quæ in mundo est, concupiscentiæ corruptionem. † Vos autem cu- 5
ram omnem subinferentes, ministrate in
fide uestra uirtutem, in uirtute autē scientiam, † in scientia autem abstinentiam, in 6
abstinentia autem patientiam, in patientia autem pietatem, † in pietate autē amo- 7
rem fraternitatis, in amore autem fraternitatis charitatē † Hæc enim \\ si uobiscū 8
assint', & superent: non uacuos, nec sine
fructu uos constituent in Domini nostri
Iesu Christi cognitione. † Cui enim non 9
presto sunt hæc, cæcus est, & manu tentans, obliuionem accipiens purgationis
ueterum suorum delictorum. † Quapro- 10
pter fratres magis satagite ut per bona
opera certam uestram uocationem & electionem faciatis: hæc enim facientes, non
peccabitis aliquando. † Sic enim abundan- 11
ter ministrabitur uobis introitus in æternum regnum Domini nostri & saluatoris
Iesu Christi. † Propter quod incipiam uos 12
semper commonere de his: & quidē scientes & confirmatos uos in præsenti ueritate. † Iustum autem arbitror quamdiu sū 13
in hoc tabernaculo, suscitare uos in commonitione: † certus quod uelox est depo- 14
sitio tabernaculi mei secundum quod &
Dominus noster Iesus Christus \\ significauit mihi. † Dabo autem operam & fre- 15
quenter habere uos post obitum meum, vt
horum memoriam faciatis. † ‖ Non enim 16
\\ indoctas' fabulas secuti, notam fecimus uobis Domini nostri Iesu Christi virtutem & \\ præscientiam': sed speculato-
res facti: \\ illius' magnitudinis. † Accipiēs 17
enim a Deo patre honorem & gloriā, uoce' delapsa ad eum huiuscemodi a magnifica gloria, ‖ Hic est filius meus dilectus, in
quo mihi complacui, ipsum audite. † Et 18
hanc uocem nos audiuimus de cœlo allatam, cum essemus cum ipso in monte sancto. † Et habemus firmiorem propheticū 19
sermonem: cui benefacitis attendentes

- 10 MS. G q.
\\ donata est 7 MS. G. Vtrăq; lectionem agnoscit Beda.
\\ quæ 7 MS. G.
\\ quam 8 MS. R. Textus cōsensus G j.
\\ vobiscū adsint 5 MS. Vtrouis modo intelligi possũt G. & c.
Ioan. 21. 19.
1. Cor. 1. 17. 13. 20
\\ doctas 3 MS.
\\ præsentiam 5 MS R. G.
ἐκείνου.
Mat. 17. 5

quasi lucernæ lucenti in caliginoso loco,
donec dies elucescat, & lucifer oriatur in
20 cordibus uestris: ‖ hoc primum intelligen-
21 tes, quod omnis prophetia scripturę propria interpretatione non fit. † Non enim
uoluntate humana allata est aliquando
prophetia: sed Spiritu Sancto inspirati,
locuti sunt sancti Dei homines.

2. Tim. 3. 16.

CAP. II.

1 FVerunt uero & pseudoprophetæ in
populo, sicut & in uobis erunt magistri mendaces, qui introducent sectas
perditionis, & eū qui emit eos, Dominū
negant, superducentes sibi celerem perdi-
2 tionem. † Et multi sequentur eorum luxurias, per quos uia ueritatis blasphemabi-
3 tur. † & in auaritia fictis uerbis de uobis
negociabuntur. quibus iudicium iā olim
non cessat: & perditio eorum non dormi-
4 tat. † ‖ Si enim Deus angelis peccantibus
non pepercit: sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciādos,
5 in iudicium reseruari: † Et originali mundo non pepercit, sed ‖ octauum Noe iustitiæ præconem custodiuit, diluuium mun-
6 do impiorum inducens. † ‖ Et ciuitates Sodomorum & Gomorrhæorum in cinerem
redigens, euersione damnauit, exemplū
7 eorum qui impie acturi sunt ponēs - † &
iustum Lot oppressum a nefandorū \\ iniuria ac' luxuriosa conuersatione eripuit:
8 † aspectu enim & auditu iustus erat: habitans apud eos qui de die in diem animā
9 iustam iniquis operibus cruciabant. † Nouit \\ Dominus' pios de tentatione eripere;
iniquos uero in diem iudicii reseruare
10 cruciandos: † magis autem eos qui post
carnem in concupiscentia immunditiæ
ambulant, dominationemq. contemnūt,
audaces, sibi placentes: ' sectas' non me-
11 tuunt-introducere' blasphemantes. † Vbi
angeli, fortitudine & uirtute cū sint maiores, non portant aduersum se * execra-
12 bile iudicium. † Hi uero uelut irrationabilia pecora, naturaliter in captionem &
in perniciem, in his quę ignorāt blasphe-
13 mantes in corruptione sua peribunt, † percipientes mercedem iniustitię, uoluptatē,
existimantes diei delicias, \\ coinquinationis', & maculæ: deliciis affluentes, in
14 conuiuiis suis luxuriantes uobiscū, † oculos habentes plenos adulterii & incessabilis delicti. Pellicientes animas instabiles, cor exercitatum auaritia habentes,
15 maledictionis filii: † derelinquentes rectā
uiam errauerunt, ‖ secuti uiam Balaam
16 ex Bosor, qui mercedem iniquitatis amauit, † correptionem uero habuit suæ uesaniæ. subiugale mutum-animal * hominis
uoce loquens, prohibuit prophetę insi-
17 pientiam. † ‖ Hi sunt fontes sine aqua, &
nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus cali-
18 go tenebrarū reseruatur † \\ Superba' enim

uanita-

Iob. 4. 18. Iuda 6.
Gen. 7. 1.
Genes. 19 25.
- 1 MS. R. G.
\\ impudico 1 MS.
\\ Deus MS.
τὸ δ' ὅτι δὲ
- 6 MS. G.
* a Domino 1 MS. R. G.
\\ coinquinationes 1 MS. G.
Num. 22. 23.
Iuda 11.
- 4 MS. R. G.
* in MS R. G.
Iuda 12.
\\ Superbia G.

uanitatis loquentes, pelliciunt in deside-
riis carnis luxuriæ, eos qui paululũ effu-
giunt, qui in errore conuersantur, †liber- 19
tatem illis promittentes, cum ipsi serui
Ioā.8.24 sint corruptionis ‖ a quo enim quis supe-
Ro.6.20. ratus est, huius & seruus est. †‖Si enim re- 20
Heb.6.4. fugientes coinquinationes mundi in co-
10.26. gnitione Domini nostri & saluatoris Iesu
Matt.12 Christi, his rursus implicati superantur:
45. facta sunt eis posteriora deteriora priori-
bus.† Melius enim erat illis non cogno- 21
scere uiam iustitię, quàm post agnitionẽ,
retrorsum conuerti ab eo quod illis tra-
ditũ est sancto mãdato. †Cõtigit enim eis 22
Pro.26. illud ueri prouerbij: ‖ Canis reuersus ad
12. suũ uomitũ: &, Sus lota in volutabro luti.

CAP. III.

Hanc ecce uobis charissimi secun 1
dam scribo epistolã, in quibus ue-
stram excito in commonitione
sinceram mentem: †ut memores sitis eo- 2
rum quæ prædixi uerborum a sãctis pro-
1 Ti.4.1. phetis, & Apostolorum uestrorum, præce-
2 Ts.3.1. ptorum Domini & Saluatoris. † ‖hoc pri- 3
Iudæ 18. mum scientes, quod uenient in nouissimis
diebus in deceptione illusores, iuxta pro-
Ezec.12. prias concupiscentias ambulantes, † di- 4
27. centes, ‖ Vbi est promissio aut aduentus
eius? ex quo enim patres dormierũt, om-
nia sic perseuerant ab initio creaturę. †La- 5
tet enim eos hoc uolentes, quod cœli erãt
prius & terra, de aqua, & per aquã, consi-
stens Dei uerbo: †per quę, ille tunc mun- 6
dus aqua inundatus periit. † Cœli autem 7
qui nunc sunt, & terra eodem uerbo re-
positi sunt, igni reseruati in diem iudicii
& perditionis impiorum hominum.

8 † Vnum uero hoc non lateat uos charis-
simi, quia unus dies apud Dominum sicut
mille anni, & mille anni sicut dies unus.
9 † Non tardat Dominus \\ promissionem \\ promiss
suam', sicut quidam existimant: sed pa- 4 M S C.
tienter agit propter uos, nolens aliquos \\ promis
perire, sed omnes ad pœnitentiam reuer- sis M 19.
10 ti. † ‖ Adueniet autem dies Domini ut 1 The.5.2
fur: in quo cœli magno impetu tran- Apo.3.3.
sient, elementa uero calore soluentur, ter- 16.15.
ra autem & quæ in ipsa sunt opera, exu-
11 rentur. † Cum igitur hæc omnia dissol-
uenda sint: quales oportet uos esse in
12 sanctis cõuersationibus & pietatibus, †ex-
pectantes & properantes in aduentum
diei \\ Domini', per quem cœli ardentes \\ Dei 1
soluentur, & elementa ignis ardore ta- M S C.
13 bescent? †‖ Nouos uero cœlos & nouam Apo.21.1
terram \\ secundum' promissa ipsius expe- Is.65.17
14 ctamus, in quibus iustitia habitat. † Pro- 66.22.
pter quod charissimi hæc expectantes, \\ & o.
satagite, immaculati & inuiolati ei inue-
15 niri in pace. †‖ Et Domini nostri* longa- Rom.2.4.
nimitatem, salutem arbitremini, sicut & * Iesu
charissimus frater noster Paulus secun- Christi
dum datam sibi sapientiam scripsit uobis: M 19.
16 † sicut & in omnibus epistolis, loquens
in eis de his in quibus sunt quædam dif-
ficilia intellectu, quæ indocti & instabi-
les deprauant, sicut & cæteras scriptu-
17 ras, ad suam ipsorum perditionem. † Vos
igitur fratres præscientes, custodite, ne
insipientium errore traducti excidatis a
18 propria firmitate. † crescite uero in gratia
& in cognitione Domini nostri & salua-
toris Iesu Christi. Ipsi gloria & nunc &
in diem æternitatis. Amen.

EPISTOLA IOHANNIS APOSTOLI I.

CAPVT PRIMVM.

QVod fuit ab initio, 1
quod audiuimus,
quod uidimus ocu-
lis nostris, quod
perspeximus, &
manus nostræ cõ-
trectauerunt de
verbo uitę: †(& vi- 2
ta manifestata est:
& uidimus, &
testamur, & an-
nunciamus uobis uitam æternam quæ
erat apud patrẽ, & apparuit nobis)†quod 3
uidimus & audiuimus, annunciamus uo-
bis, ut & uos societatem habeatis nobiscũ,
& societas nostra sit cum Patre & cum Fi-
lio eius Iesu Christo. † Et hæc scribimus 4
\\ 3 M S. uobis ut \\ gaudeatis, &' gaudium uestrum
Aug. C. 2. sit plenum. † Et hæc est annunciatio quã 5
Ioa.8.12 audiuimus ab eo, & annunciamus uobis,
‖ Quoniam Deus lux est: & tenebræ in

6 eo non sunt ullæ. †Si dixerimus quoniam
societatem habemus cum eo, & in tene-
bris ambulamus: mentimur, & uerita-
7 tem non facimus. † Si autem in luce am-
bulamus sicut & ipse est in luce: societa- Heb.9.14
tem habemus ad inuicem, ‖ & sanguis Ie- 1 Pe 1.19
su Christi filii eius emundat nos ab omni Apoc.1.5
8 peccato. †‖ Si dixerimus quoniam pec- 3 Re.8.46
catum non habemus: ipsi nos seducimus, 2 Par.6.
9 & ueritas in nobis non est. † Si confitea- 36.
mur peccata nostra: fidelis est & iustus, Pro.20.9
ut remittat nobis peccata nostra, & Eccles 7.
10 emundet nos ab omni iniquitate. † Si di- 21.
xerimus quoniam non peccauimus: men-
dacem facimus eum, & uerbum eius
non est in nobis.

CAP. II.

1 Filioli mei, hæc scribo uobis, ut non
peccetis. †Sed & si quis peccauerit, ad-
uocatum habemus apud Patrem, Ie-
2 sum Christum iustum: † & ipse est propi-
tiatio pro peccatis nostris: non pro nostris

autem tantum, ſed etiam pro totius mun
di. † Et in hoc ſcimus quoniam cognoui- 3
mus eum, ſi mandata eius obſeruemus.
† Qui dicit ſe noſſe \\ eum', & mandata 4
eius non cuſtodit: mendax eſt, & in hoc
ueritas non eſt. † Qui autem ſeruat uer- 5
bum eius: uere in hoc charitas Dei perfe-
cta eſt, in hoc ſcimus quoniam in ipſo ſu-
mus. † Qui dicit ſe in ipſo manere, debet 6
ſicut ille ambulauit, & ipſe ambulare.
† Chariſſimi, non mandatum nouum 7
ſcribo uobis, ſed mandatum uetus quod
habuiſtis ab initio. Mandatum uetus eſt
uerbum quod audiſtis. † ‖ Iterum man- 8
datum nouum ſcribo uobis, quod uerum
eſt & ' in ipſo, & in uobis: quia tenebræ
tranſierunt, & uerum lumen iam lucet.
† Qui dicit ſe in luce eſſe, & fratrem ſuũ 9
odit: in tenebris eſt uſque adhuc. † ‖ Qui 10
diligit fratrem ſuum, in lumine manet,
& ſcandalum in eo non eſt. † Qui autem 11
odit fratrem ſuum: in tenebris eſt, & in
tenebris ambulat, & neſcit quò eat: quia
tenebræ obcæcauerunt oculos eius. † Scri- 12
bo uobis filioli, quoniam remittuntur
uobis peccata propter nomen eius. † Scri- 13
bo uobis patres, quoniam cognouiſtis eũ
qui ab initio eſt. Scribo uobis adoleſcen-
tes, quoniam uiciſtis malignum. † \\ Scri- 14
bo' uobis infantes, quoniam cognouiſtis
patrem. \\ Scribo uobis iuuenes', quo-
niam fortes eſtis, & uerbum Dei manet
in uobis, & uiciſtis malignum. † Nolite 15
diligere mundum, neque ea quæ in mun-
do ſunt. Si quis diligit mundum, non eſt
charitas Patris in eo. † quoniam omne 16
quod eſt in mundo, concupiſcentia car-
nis eſt, & concupiſcentia oculorum, &
ſuperbia uitæ, quæ non eſt ex Patre, ſed
ex mundo eſt. † Et mundus \\ tranſit', & 17
concupiſcentia eius. Qui autem facit uo-
luntatem Dei, manet in æternum. † Filio- 18
li, nouiſſima hora eſt: & ſicut audiſtis, quia
Antichriſtus uenit: nũc Antichriſti multi
facti ſunt. unde ſcimus, quia nouiſſima
hora eſt. † Ex nobis prodierunt: ſed non 19
erant ex nobis. nam ſi fuiſſent ex nobis,
permanſiſſent utique nobiſcum: ſed ut
manifeſti ſint quoniam non ſunt omnes
ex nobis. † Sed uos unctionem habetis a 20
Sancto, & noſtis omnia. † Non ſcripſi 21
uobis quaſi ignorantibus ueritatem, ſed
quaſi ſcientibus eam: & quoniam omne
mendacium ex ueritate non eſt. † Quis 22
eſt mendax, niſi is qui negat quoniam
Ieſus non eſt Chriſtus? Hic eſt Antichri-
ſtus qui negat Patrem & Filium. † Om- 23
nis qui negat Filium: nec Patrem habet.
qui confitetur Filium: & Patrem habet.
† Vos quod audiſtis ab initio, in uobis 24
permaneat: Si in uobis permanſerit quod
audiſtis ab initio, & uos in Filio & Patre
manebitis. † Et hæc eſt repromiſſio quam 25
ipſe pollicitus eſt nobis, uitam æternam.
† Hæc ſcripſi uobis de his qui ſeducunt: 26
uos. † Et uos unctionem quam accepi- 27
ſtis ab eo, maneat in uobis. Et non ne-
ceſſe habetis ut aliquis doceat uos: ſed
ſicut unctio eius docet uos de omnibus,
& uerum eſt, & non eſt mendacium. Et
ſicut docuit uos: manete in eo. † Et nunc 28
filioli manete in eo: ut cum apparuerit,

\\ Deum M 8 q.
Ioã. 13. 34 15. 12.
– R. Aug. G. 8.
Inf. 3. 14
\\ Scripſi 1 MS. G q. 8.
\\ Scripſi uobis adoleſcentes 3 MS. G 8
\\ tranſibit MS q. Aug.
– 5 M 8.

habeamus fiduciam, & non confunda-
29 mur ab eo in aduentu eius. † Si ſcitis quo-
niam iuſtus eſt, ſcitote quoniam & om-
nis qui facit iuſtitiam, ex ipſo natus eſt.

CAP. III.

1 Videte qualem charitatem dedit no-
bis Pater, ut Filii Dei nominemur
& ſimus. Propter hoc mundus non
2 nouit nos: quia non nouit eum. † Chariſ-
ſimi, nunc filii Dei ſumus: & nondum ap-
paruit quid erimus. Scimus quoniam cũ
apparuerit, ſimiles ei erimus: quoniam
3 uidebimus eum ſicuti eſt. † Et omnis qui
habet hanc ſpem in eo, ſanctificat ſe, ſicut
4 & ille ſanctus eſt. † Omnis qui facit pec-
catum, & iniquitatem facit: & peccatum
5 eſt iniquitas. † ‖ Et ſcitis quia ille appa-
ruit ut peccata noſtra tolleret: & ‖ pecca-
6 tum in eo non eſt. † Omnis qui in eo ma-
net, non peccat: & omnis qui peccat,
7 non uidit eum, nec cognouit eum. † Fi-
lioli, nemo uos ſeducat. Qui facit iuſti-
tiam, iuſtus eſt: ſicut & ille iuſtus eſt.
8 † ‖ Qui facit peccatum, ex diabolo eſt:
quoniam ab initio diabolus peccat. In
hoc apparuit filius Dei, ut diſſoluat ope-
9 ra diaboli. † Omnis qui natus eſt ex Deo,
peccatum non facit: quoniam ſemen ip-
ſius in eo manet, & non poteſt peccare,
10 quoniam ex Deo natus eſt. † In hoc mani-
feſti ſunt filii Dei, & filii diaboli. Omnis
qui \\ non eſt iuſtus', non eſt ex Deo, & qui
11 non diligit fratrem ſuum. † quoniam hæc
eſt annunciatio, quam audiſtis ab initio,
12 ‖ Vt \\ diligatis' alterutrum. † Non ſicut
‖ Cain qui ex maligno erat: & occidit fra-
trem ſuum. Et propter quid occidit eum?
Quoniam opera eius maligna erant: fra-
13 tris autem eius, iuſta. † Nolite mirari fra-
14 tres, ſi odit uos mundus. † Nos ſcimus
quoniam ‖ tranſlati ſumus de morte ad
uitam, ‖ quoniam diligimus fratres. Qui
15 non diligit, manet in morte. † ‖ Omnis
qui odit fratrem ſuum: homicida eſt. Et
ſcitis quoniam omnis homicida non ha-
bet uitam æternam in ſemetipſo manen-
16 tem. † ‖ In hoc cognouimus charitatem
Dei, quoniam ille animam ſuam pro no-
bis poſuit: & nos debemus pro fratribus
17 animas ponere. † ‖ Qui habuerit ſubſtan-
tiam * mundi, & uiderit fratrem ſuum
neceſſe habere, & clauſerit uiſcera ſua
ab eo: quomodo charitas Dei manet in
18 eo? † Filioli mei, non diligamus uerbo,
19 neque lingua, ſed opere & ueritate. † in
hoc cognoſcimus quoniam ex ueritate
ſumus: & in conſpectu eius ſuadebimus
20 corda noſtra. † Quoniam ſi reprehende-
rit nos cor noſtrum: maior eſt Deus cor-
21 de noſtro, & nouit omnia. † Chariſſimi,
ſi cor noſtrum non reprehenderit nos:
22 fiduciam habemus ad Deum. † & quic-
quid petierimus, accipiemus ab eo: quo-
niam mandata eius cuſtodimus, & ea
23 quæ ſunt placita coram eo facimus. † Et
hoc' eſt mandatum eius, Vt credimus in
nomine filii eius Ieſu Chriſti: & ‖ diliga-
mus alterutrum, ſicut dedit mandatum
24 nobis. † ‖ Et qui ſeruat mandata eius:
in illo manet, & ipſe in eo, & in hoc ſci-
mus quoniam manet in nobis de Spiri-
tu quem dedit nobis.

Iſa. 53. 4. 1 Pe. 2. 22 Iſa. 53. 9.
Ioã. 8. 44.
\\ non facit iuſtitiam R. G 8.
Ioã. 13. 34 15. 12.
\\ diligamus R. Aug. G.
Gen. 4. 8.
Ioã. 5. 24 Sap. 2. 10 Leu. 19. 17 Mt. 5. 22 Ioã. 15. 13
Iac. 2. 15 16.
* huius M 8 q.
Mt. 7. 7. 21. 22. Ioan. 14. 13. 15. 7. 16. 24. Infr. 5. 14 Ioã. 6. 29. 17. 3. Ioan. 13. 34. 13 12. Ioan. 14. 23. 15. 10

CAP. IIII.

CHarissimi, nolite omni spiritui cre- 1
dere, sed probate spiritus si ex Deo
sint: quoniam multi pseudopro-
phetæ exierunt in mundum. † In hoc co- 2
gnoscitur spiritus Dei omnis spiritus qui
confitetur Iesum Christum in carne ue-
nisse, ex Deo est: † & omnis spiritus qui 3
soluit Iesum, ex Deo non est, & hic est
\\ Antichristus' de quo audistis quoniam
uenit, & nunc iam in mundo est. † Vos ex 4
Deo estis filioli, & uicistis \\ eum', quo-
niam maior est qui in uobis est, quam
qui in mundo. † Ipsi de mundo sunt: ideo 5
de mundo loquuntur, & mundus eos au-
dit. † Nos ex Deo sumus. ‖ Qui nouit 6
Deum: audit nos. qui non est ex Deo:
non audit nos. in hoc cognoscimus spiri-
tum ueritatis, & spiritum erroris. † Cha- 7
rissimi, diligamus nos inuicem: quia cha-
ritas ex Deo est. Et omnis qui diligit, ex
Deo natus est, & cognoscit Deum. † Qui 8
non diligit, non nouit Deum; quoniam
Deus charitas est. † ‖ In hoc apparuit 9
charitas Dei in nobis, quoniam filium
suum unigenitum misit Deus in mun-
dum, ut uiuamus per eum. † In hoc est 10
charitas: non quasi nos dilexerimus Deũ,
sed quoniam ipse * dilexit nos, & misit fi-
lium suum propitiationem pro peccatis
nostris. † Charissimi, si sic Deus dilexit 11
nos: & nos debemus alterutrum diligere.
† ‖ Deum nemo uidit unquam. Si diliga- 12
mus inuicem: Deus in nobis manet, &
charitas eius in nobis perfecta est: † In 13
hoc cognoscimus quoniam in eo mane-
mus, & ipse in nobis: quoniam de Spi-
ritu suo dedit nobis. † Et nos uidimus, & 14
testificamur quoniam Pater misit Filium
- suum' Saluatorem mundi. † Quisquis 15
confessus fuerit quoniam Iesus est filius
Dei: Deus in eo manet, & ipse in Deo.
† Et nos cognouimus, & credidimus cha- 16
ritati, quam habet Deus in nobis. Deus
charitas est: & qui manet in charitate, in
Deo manet, & Deus in eo. † In hoc perfe- 17
cta est charitas* nobiscum, ut fiduciã ha-
beamus in die iudicii: quia sicut ille est, &
nos sumus in hoc mundo. † Timor non 18
est in charitate: sed perfecta charitas fo-
ras mittit timorem, quoniam timor pœ-
nam habet. qui autem timet: non est per-
fectus in charitate. † Nos ergo diligamus 19
Deum, quoniam Deus prior dilexit nos.
† Si quis dixerit, quoniam diligo Deum: 20
& fratrem suum oderit, mendax est. Qui
enim non diligit fratrem suum quem \\ ui-
det': Deum quem non \\ uidet', quomodo
potest diligere? † Et hoc mandatum ha- 21
bemus \\ a Deo': ut qui diligit Deum, di-
ligat & fratrem suum.

*\\ Antichristus G. \\ eos 4 M. S. G. S. — Ioã. 8. 47. 10. 27. — Ioã. 3. 16 — * prior M S 9. — 1 Ioan. 1. 1 Ti. 6. 16 — - 1 M S. G. — * Dei M S 9. * eius S. — \\ uidit 4 M S. R. G. — Ioan. 13. 34. 15. 12 Eph. 5. 2 — \\ ab eo 5 MS. Aug. G. S.*

CAP. V.

1 OMnis qui credit quoniam Iesus est
Christus, ex Deo natus est. Et om-
nis qui diligit eum qui genuit: di-
2 ligit & eum qui natus est ex eo. † In hoc
cognoscimus quoniam diligimus natos
Dei: cum Deum diligamus, & mandata
3 eius faciamus. † Hæc est enim charitas Dei,
ut mandata eius custodiamus: ‖ & man-
4 data eius grauia non sunt. † Quoniam om-
ne quod natum est ex Deo: uincit mun-
dum: & hæc est uictoria, quæ uincit mun-
5 dum: fides nostra. † ‖ Qui est * qui uin-
cit mundum, nisi qui credit quoniam Ie-
6 sus est filius Dei? † hic est qui uenit per
aquam & sanguinem Iesus Christus: non
in aqua solum: sed in aqua & sanguine.
Et Spiritus est qui testificatur, quoniam
7 \\ Christus' est ueritas. † Quoniam tres
sunt qui testimonium dant in cœlo, Pa-
ter, Verbum, & Spiritus Sanctus. & hi
8 tres unum sunt. † Et tres sunt qui testimo-
nium dant in terra: Spiritus, aqua, & san-
9 guis. & hi tres unum sunt': † Si testimo-
nium hominum accipimus: testimonium
Dei maius est. quoniam hoc est testimo-
nium Dei quod maius est, quoniam te-
10 stificatus est de filio suo. † Qui credit in
filium Dei, habet testimonium Dei in
se. ‖ Qui non credit filio, mendacem fa-
cit eum: quia non credit in testimonium
quod testificatus est Deus de filio suo. † Et
11 hoc est testimonium, quoniam uitam
æternam dedit nobis Deus. Et hæc uita
12 in filio eius est. † Qui habet filium: *
habet uitam. qui non habet filium Dei,
13 uitam non habet. † Hæc \\ scribo' uobis:
ut sciatis quoniam uitam habetis æter-
nam qui creditis in nomine filii Dei.
† Et hæc est fiducia, quam habemus ad
14 \\ eum'; Quia ‖ quodcunque petierimus
secundum uoluntatem eius, audit nos. † Et
15 scimus quia audit nos quicquid petieri-
mus: scimus quoniam habemus petitio-
16 nes quas \\ postulamus' ab eo. † Qui scit fra-
trem suum peccare peccatum non ad
mortem, \\ petat, & dabitur ei uita, pec-
canti' non ad mortem. Est peccatum ad
mortem: non pro illo dico ut roget quis.
17 † Omnis iniquitas, peccatum est: & est
18 peccatum, * ad mortem. † Scimus quia
omnis qui natus est ex Deo, non peccat:
sed generatio Dei conseruat eum, & ma-
19 lignus non tangit eum. † Scimus quoniam
ex Deo sumus: & mundus totus in ma-
20 ligno positus est. † Et scimus quoniam
filius Dei uenit: ‖ & dedit nobis sensum,
ut cognoscamus uerum Deum, & simus
in uero filio eius. Hic est uerus Deus: &
21 uita æterna. † Filioli, custodite uos a si-
mulachris. Amen.

*Matt. 11. 30. — 1 Cor. 15. 57. * autem M S. G 9. — \\ Spiritus G S. -5 M S. B. S. -15 M S. R G. — Ioã. 3. 36 — * Dei MS G 9. \\ scripsi 7 MS B. G. S — \\ Deum M S 9. Sup. 3. 22 — \\ postulauimus S M S. G S. \\ petet, & dabit ei uitã, peccantibus. 6 MS. G. S *non G. S. — Luc. 24. 45.*

EPISTOLA IOHANNIS APOSTOLI II.

SENIOR, Electæ Do- 1
minç, & natis eius,
quos ego diligo in
ueritate, & nõ ego
solus, sed & om-
nes qui cognoue-
runt ueritatem,
✝ propter ueritatẽ 2
quæ permanet in
nobis, & nobiscum
erit in æternum.
✝Sit uobiscum gratia, misericordia, pax a 3
Deo patre, & a Christo Iesu filio Patris in
ueritate, & charitate. ✝ Gauisus sum ual- 4
de, quoniam inueni de filijs tuis ambulan
tes in ueritate, sicut mandatum accepi-
mus a Patre. ✝ Et nunc rogo te domina, 5
non tamquam mandatum nouum scribẽs
tibi, sed quod habuimus ab initio, ‖ ut dili-
gamus alterutrum. ✝Et hæc est charitas, ut 6
ambulemus secundum mandata eius. Hoc
est enim mandatum, ut quemadmodũ au-
7 distis ab initio, in eo ambuletis: ✝quoniam
multi seductores exierũt in mundum, qui
non confitentur Iesum Christum uenisse
in carnem: hic est seductor, & antichristus.
8 ✝ Videte uosmetipsos, ne perdatis quę ope
rati estis: sed ut mercedem plenam accipia
9 tis. ✝ Omnis qui recedit, & non permanet
in doctrina Christi: Deum non habet. qui
permanet in doctrina: hic & Patrem, & Fi
10 lium habet. ✝ Si quis uenit ad uos, & hanc
doctrinam non affert: nolite recipere eũ
11 in domum, nec AVE ei dixeritis. ✝ Qui
enim dicit illi AVE: communicat operi-
12 bus eius malignis. *✝Plura habẽs uobis scri
bere; nolui per chartam, & atramentum:
spero enim me futurum apud uos, & os ad
os loqui; ut gaudium uestrum plenum sit.
13 ✝Salutant te filij sororis tuæ electæ.

Ioan. 30. 34. 15. 12 1. Ioh. 3. 11

** Ecce, prædixi uobis, ut in die Domini non confundamini ...*

EPISTOLA IOHANNIS APOSTOLI III.

SENIOR Gaio cha 1
rissimo, quem ego
diligo in ueritate:
✝ Charissime de 2
omnibus orationẽ
facio prospere te
ingredi, & ualere,
sicut prospere agit
anima tua. ✝ Gaui- 3
sus sum ualde ue-
nientibus fratribus,
& testimoniũ perhibentibus ueritati tuæ,
sicut tu in ueritate ambulas. ✝\\ Maiorem 4
horum, non habeo gratiam' quàm ut au-
diã filios meos in ueritate ambulare. ✝Cha 5
rissime, fideliter facis quicquid operaris in
fratres, & hoc in peregrinos ✝testimonium 6
reddiderunt charitati tuæ in conspectu ec
clesiæ: quos\\ benefacies, deducens' digne
Deo. ✝Pro nomine enim eius profecti sunt 7
8 nihil accipientes a Gentibus. ✝ Nos ergo
debemus suscipere huiusmodi: ut coopera
9 tores simus ueritatis. ✝Scripsissem forsitan
ecclesię: sed is qui amat primatũ gerere in
10 eis, Diotrepes, nõ recipit nos. ✝propter hoc
si uenero, commoneam eius opera quæ fa
cit: uerbis malignis garriẽs in nos, & quasi
non ei ista sufficiant: neq; ipse suscipit fra-
tres, & eos qui suscipiunt, prohibet, & de ec
clesia eiicit. ✝ Charissime, noli imitari ma
lum, sed quod bonum est. Qui bene facit, ex
Deo est: qui male facit, non uidit\\ Deum'.
12 ✝Demetrio testimoniũ redditur ab omni-
bus, & ab ipsa ueritate, sed & nos testimo-
niũ perhibemus: & nosti quoniã testimo-
14 nium nostrum uerũ est. ✝ Multa habui tibi
scribere: sed nolui per atramentũ, & cala-
13 mum scribere tibi. ✝ Spero autẽ protinus te
uidere, & os ad os loquemur. Pax tibi. Salu
tant te amici. Saluta amicos nominatim.

\\ Maius horũ non habeo gaudium R. G

\\ benefaciens, deduces O.

\\ ... M. 2 q.

IVDAE APOSTOLI
EPISTOLA CATHOLICA.

1 IVDAS Iesu Chri-
sti seruus, frater
autem Iacobi: his
qui sunt in Deo pa
tre dilectis, & Chri
sto Iesu conserua-
2 tis, & vocatis. ✝ Mi
sericordia vobis,
& pax, & chari-
tas adimpleatur.
3 ✝ Charissimi, om-
nem solicitudinem faciens scribendi uo-
bis de communi uestra salute, necesse ha-
bui scribere uobis deprecans \\ supercerta
4 ri' semel traditæ sanctis fidei ✝ Subintroie-
runt enim quidam homines (qui olim præ
scripti sunt in hoc iudicium) impij, Dei no
stri gratiam transferentes in luxuriam, &
solum Dominatorem, & Dominum nostrũ
5 Iesum Christum negantes. ✝ Commonere
aũt uos uolo, sciẽtes semel omnia, quoniã
Iesus, populum de terra Aegypti saluans,
‖ secundo eos qui non crediderunt, perdi-
6 dit: ✝ Angelos uero qui nõ seruauerunt suũ
principatum, sed dereliquerunt suum do-
micilium, in iudicium magni diei, uincu-
7 lis æternis sub caligine reseruauit. ✝ ‖ Sicut
Sodoma, & Gomorrha, & finitimæ ciuita-
tes simili modo exfornicatæ, & abeuntes
post carnem alteram, factæ sunt exemplũ,
8 ignis æterni pœnam sustinentes. ✝ Simili-
ter & hi carnem quidem maculant, domi-
nationem autem spernunt, maiestatem
9 autem blasphemant. ✝ ‖ Cum Michael Ar-
changelus, cum diabolo disputans alterca
retur de Moysi corpore: non est ausus iudi-
cium inferre blasphemiæ, sed dixit \\ Impe
10 ret tibi' Dominus. ✝ Hi autem quæcun-
que quidem ignorant, blasphemant: quæ-
cunque autem naturaliter, tamquam mu
ta animalia, norunt, in his corrumpuntur.
11 ✝ Væ illis, \\ qui'-in' via ‖ Cain abierunt: & ‖
errore Balaam, mercede effusi sunt; & ‖ in
12 contradictione Core perierũt. ✝ Hi sunt in
epulis suis, maculæ, conuiuantes sine timo
re, semetipsos pascentes, nubes sine aqua,
quæ a uentis \\ circumferuntur', arbores au
tumnales, infructuosæ, bis mortuæ, eradi-
13 catæ, ✝ fluctus feri maris, despumantes suas
confusiones, sydera errantia: quibus pro-
cella tenebrarum seruata est in æternum.
14 ✝ Prophetauit autem de his septimus ab
Adam, Enoch, dicens, ‖ Ecce uenit Dominus
15 in sanctis millibus suis, ✝ facere iudicium
cõtra omnes, & arguere omnes impios, de
omnibus operibus impietatis eorum qui-
bus impie egerũt, & de omnibus duris quę
locuti sunt contra \\ eum' peccatores im-
16 pij. ✝ Hi sunt murmuratores querulosi, se-
cundum desideria sua ambulantes, ‖ & os
eorum loquitur \\ superbiam' mirantes per-
17 sonas quæstus causa. ✝ Vos autem charis-
simi memores estote uerborum quę prędi-
cta sunt ab Apostolis Domini nostri Iesu,
18 Christi, ✝ qui dicebant uobis, quoniam ‖
\\ in nouissimo tempore' uenient illusores,
secundum desideria sua ambulantes \\ in
19 impietatibus'. ✝ Hi sunt qui segregant se-
metipsos, animales, Spiritum non haben-
20 tes. ✝ Vos autem charissimi, superædificã-
tes uosmetipsos sanctissimæ \\ nostræ' fidei,
21 in Spiritu sancto, orantes, ✝ \\ vosmetipsos'
in dilectione Dei seruate, expectantes mi-
sericordiam Domini nostri Iesu Chri-
22 sti in uitam æternam. ✝ Et hos quidem
23 arguite iudicatos: ✝ illos uero saluare,
de igne rapientes. Alijs autem miseremi-
ni in timore: odientes, & eam quæ carna-
24 lis est, maculatam tunicam. ✝ Ei autem
qui potens est uos cõseruare sine peccato,
& constituere ante conspectum gloriæ
suæ immaculatos - in exultatione' - in ad-
25 uentu Domini nostri Iesu Christi', ✝ So-
li Deo Saluatori nostro per Iesum Chri-
stum Dominum nostrum gloria, & ma-
gnificentia, imperium, & potestas an-
te omne seculum' & nunc & in omnia se-
cula seculorum. Amen.

\\ *supercertare* 2 MS.
Num. 14. 37.
Genes. 19 24.
Zach. 3. 1
\\ *Increpet te* MS. G.
\\ *quia* ; MS. R. G. -5 MS. G.
Gen. 4. 8.
Num. 22. 23. 24.
Num. 16. 1. 32. 27. 3.
2. *Pet.* 2. 17.

\\ *conferuntur* R.
Apoc. 1. 7
\\ *Deum* MS 4.
Ps. 16. 10.
\\ *superba* 4 MS. R. G.
1. *Tim.* 4. 1
2. *Tim.* 3. 1.
2. *Pet.* 3. 3.
\\ *in nouissimis temporibus* MS.
\\ *impietatum* 4 MS. G.
\\ *in impietate* MS 9.
\\ *uestræ* 8 MS. B. G 1.
\\ *spsos uos* 3 MS. - O.
-3 MS. B. G.

APO-

APOCALYPSIS IOHANNIS APOSTOLI.

CAPVT PRIMVM.

APOCALYPSIS Iesu 1
Christi, quã dedit
illi Deus, palam fa
cere seruis suis,
quæ oportet fieri
cito: & significauit
mittens per Ange-
lum suum seruo
suo Iohanni, ❧ qui 2
testimonium per-
hibuit uerbo Dei,
& testimonium Iesu Christi, quæcunque
uidit. ❧ Beatus qui legit, & audit uerba 3
prophetiæ huius: & seruat ea quę in ea scri
pta sunt. tempus enim prope est. ❧ Iohan 4
nes septem ecclesijs quæ sunt in Asia. Gra-
Exo.3.14 tia uobis, & pax ab eo ‖ qui est, & qui erat,
& qui uenturus est. & a septem spiritibus
qui in conspectu throni eius sunt. ❧ & a Ie- 5
1.Cor.15. su Christo qui est testis fidelis ‖ primogeni
20. tus mortuorum, & princeps regum terræ,
Col.1.18. qui dilexit nos, & lauit nos a peccatis no-
Heb.9.12 stris ‖ in sanguine suo, ❧ & fecit nos regnum 6
14. & sacerdotes Deo & patri suo: ipsi gloria, &
1.Pet.1.10 imperium in secula seculorũ. Amen. ❧ ‖ Ec- 7
1.Ioh.1.7 ce uenit cum nubibus, & uidebit eum om-
Isa.3 13. nis oculus. & qui eum pupugerunt. Et plan
Matt.24. gent se super eum omnes tribus terræ:
30. etiã, Amen. ❧ ‖ Ego sum α & ω, principiũ, 8
Iuda 14. & finis, dicit Dominus Deus, qui est, & qui
Isa.44.6 erat, & qui uenturus est omnipotens. ❧ Ego 9
Infr.21 6 Iohãnes frater uester, & particeps in tribu
22.13. latione, & regno, & patiẽtia in Christo Ie-
su, fui in insula quæ appellatur Patmos,
propter uerbum Dei, & testimonium Iesu.
10 ❧ Fui in spiritu in Dominicã die, & audi-
ui post me uocem magnam tamquam tu-
11 bæ, dicentis, Quod uides, scribe in libro: &
mitte septem ecclesijs quæ sunt in Asia,
Epheso, & Smyrnæ, & Pergamo, & Thyati-
ræ, & Sardis, & Philadelphiæ, & Laodiciæ.
12 ❧ Et conuersus sum, ut uiderem uocem quę
loquebatur mecum. Et conuersus uidi se-
13 ptem candelabra aurea: ❧ & in medio se-
ptem candelabrorum aureorum similem *-1 ... Pr. 6.*
filio hominis, uestitum podêre, & præcin-
14 ctum ad mamillas zona aurea. ❧ caput au
tem eius, & capilli erant candidi, tanquam
lana alba, & tamquam nix, & oculi eius tã-
15 quam flamma ignis: ❧ & pedes eius simi-
les ‖ aurichalco, sicut in camino ardenti. *‖ aurichalco libani. Pr. 6.*
& uox illius tamquam uox aquarum mul-
16 rum: ❧ & habebat in dextera sua stellas se- *χαλκο*
ptẽ. & de ore eius gladius utraq; parte acu- *λιβάνω*
tus exibat; & facies eius, sicut Sol lucet in
17 uirtute sua. ❧ Et cum uidissem eum, cecidi
ad pedes eius tãquam mortuus. Et posuit
dexterã suãm super me, dicens, Noli time- *Isai.41.4*
18 re: ego sum primus & nouissimus, ❧ & ui- *& 44 6.*
uus, & fui mortuus, & ecce sum uiuẽs in se-
cula seculorũ, & habeo claues mortis, &
19 inferni. ❧ Scribe ergo quę uidisti, & quę sũt,
20 & quæ oportet fieri post hæc. ❧ Sacramen-
tum septem stellarũ quas uidisti in dexte-
ra mea, & septem candelabra aurea. septẽ
stellæ: Angeli sunt septem ecclesiarũ. & can
delabra septem: septem ecclesiæ sunt.

CAP. II.

ET Angelo Epheſi eccleſiæ ſcribe, Hęc 1
dicit qui tenet ſeptem ſtellas in dex-
tera ſua, qui ambulat in medio ſeptẽ
candelabrorum aureorum; ✝ Scio opera 2
tua, & laborem, & patiẽtiam tuam: & quia
non potes ſuſtinere malos, & tentaſti eos
qui ſe dicunt Apoſtolos eſſe, & non ſunt, &
inueniſti eos mendaces: ✝ & patientiam 3
habes, & ſuſtinuiſti propter nomen meũ, &
non defeciſti. ✝ Sed habeo aduerſum te - 4
pauca', quòd charitatem tuam primam re-
liquiſti. ✝ Memor eſto itaque unde excide- 5
ris: & age pęnitentiam, & prima opera fac.
ſin autem: uenio tibi, & mouebo candela-
brum tuum de loco ſuo, niſi pœnitentiam
egeris ✝ Sed hoc habes, quia odiſti facta Ni- 6
colaitarum, quæ & ego odi. ✝ Qui habet au 7
rem, audiat quid Spiritus dicat eccleſijs,
Vincenti dabo edere de ligno uitæ, quod
eſt in Paradiſo Dei mei. ✝ Et Angelo Smyr- 8
næ eccleſiæ, ſcribe, Hæc dicit primus, & no
uiſſimus, qui fuit mortuus, & \\ uiuit', ✝ Scio 9
tribulationem tuam, & paupertatem tuã,
ſed diues es: & blaſphematis ab his qui ſe
dicunt Iudæos eſſe & non ſunt, ſed ſunt ſy
nagoga ſatanæ. ✝ Nihil horum timeas, 10
quæ paſſurus es, Ecce miſſurus eſt diabolus
aliquos ex uobis in carcerem ut tentemi-
ni: & habebitis tribulationem diebus de-
cem. Eſto fidelis uſque ad mortem: & dabo
tibi coronam uitæ. ✝ Qui habet aurem au 11
diat quid Spiritus dicat eccleſijs, Qui uice-
rit, non lædetur a morte ſecunda. ✝ Et ange 12
lo Pergami eccleſię ſcribe, Hęc dicit qui ha
bet rhomphæam utraque parte acutam,
✝ Scio ubi habitas, ubi ſedes eſt ſatanæ: & 13
tenes nomen meum, & non negaſti fidẽ
meã. Et in diebus illis Antipas teſtis meus
fidelis, qui occiſus eſt apud uos, ubi ſatanas
habitat. ✝ Sed habeo aduerſus te pauca: 14
quia habes illic tenentes doctrinam ‖ Ba-
laam qui docebat Balac mittere ſcandalũ,
coram filijs Iſraël edere, & fornicari ✝ ita 15
habes & tu tenentes doctrinam Nicolaita-
rum. ✝ Similiter pœnitentiam age. ſi quo 16
minus: ueniam tibi cito, & pugnabo cum
illis in gladio oris mei. ✝ Qui habet aurem, 17
audiat quid ſpiritus dicat eccleſijs, Vincen-
ti dabo manna abſconditum, & dabo illi
calculum candidum: & in calculo, nomẽ
nouum ſcriptum, quod nemo ſcit, niſi qui
accipit. ✝ Et angelo Thyatiræ eccleſiæ ſcri- 18
be, Hæc dicit Filius Dei, qui habet oculos
tamquam flammam ignis, & pedes eius ſi-
miles aurichalco: ✝ Noui opera tua, & fidẽ, 19
& charitatẽ tuam', & miniſterium, & pa-
tientiam tuam, & opera tua nouiſſima plu
ra prioribus. ✝ Sed habeo aduerſus te pau- 20
ca: quia permittis mulierem Iezabel, quæ
ſe dicit propheten, docere, & ſeducere ſer-
uos meos, fornicari, & manducare de ido-
lothytis. ✝ Et dedi illi tempus ut pœniten- 21
tiam ageret: & non vult pœnitere a forni-
catione ſua. ✝ Ecce \\ mittam' eam in lectũ: 22
& qui mœchantur cum ea, in tribulatione
maxima erunt, niſi pœnitentiam ab ope-
ribus ſuis egerint: ✝ & filios eius interfi- 23
ciã \\ in mortem', & ſcient omnes eccleſię
quia ‖ ego ſum ſcrutans renes, & corda, &
dabo unicuique ueſtrum ſecundum opera
ſua. ✝ Vobis autem dico * & ceteris qui Thya- 24

Left margin notes: \\ 7 MS. G. — \\ 9 MS. Pr. G. — \\ vixit M. G. — Nu. 24. 3. 25. 2. 31. 16. — :1 MS. Pr. G. — Iob 24. 13. — \\ χο mitto 1 MS. & Pr. G. — \\ in mortem 8 MS G. — 1. Reg. 16. 7. — Pſ. 7. 10. — Ier. 11. 20. 17. 10. 20. 12. — * & MS. G.

25 tiræ eſtis, Quicunque non habent doctri-
nam hanc, qui non cognouerunt \\ altitu-
dinẽ' ſatanæ, quemadmodum dicunt, non
mittam ſuper uos aliud pondus, ✝ tamen id
26 quod habetis, tenete donec ueniã. ✝ Et qui
uicerit & * cuſtodierit uſque in finem ope
ra mea: dabo illi poteſtatem ſuper Gentes,
27 ✝ ‖ & reget eas in uirga ferrea, & tamquã
28 vas figuli confringentur, ✝ ſicut & ego ac
cepi a patre meo; & dabo illi ſtellam ma-
29 tutinam. ✝ Qui habet aurem, audiat
quid Spiritus dicat Eccleſijs.

CAP. III.

1 ET Angelo eccleſię Sardis, Scribe, Hęc
dicit qui habet ſeptem Spiritus Dei,
& ſeptem ſtellas, Scio opera tua, quia
nomen habes quod uiuas, & mortuus es.
2 ✝ Eſto uigilans, & confirma cætera quæ mo
ritura erant. Non enim \\ inuenio' opera
3 tua plena coram Deo meo. ✝ In mente er-
go habe qualiter acceperis, & audieris: &
ſerua, & pœnitentiam age. Si ergo non ui-
gilaueris, ‖ Veniam ad te tamquam fur, &
4 neſcies qua hora ueniam ad te. ✝ Sed ha-
bes pauca nomina in Sardis, qui non inqui
nauerunt ueſtimenta ſua: & ambulabunt
5 mecum in albis, quia digni ſunt. ✝ Qui ui-
cerit, ſic ueſtietur ueſtimentis albis, & non
delebo nomen eius de libro uitæ, & cõfite-
bor nomen eius coram patre meo, & corã
6 angelis eius. ✝ Qui habet aurẽ, audiat quid
7 Spiritus dicat eccleſijs. ✝ Et Angelo Phila-
delphiæ eccleſiæ ſcribe, Hæc dicit Sanctus
& Verus, ‖ qui habet clauẽ Dauid; qui ape-
rit, & nemo claudit; claudit, & nemo ape-
8 rit: ✝ Scio opera tua. Ecce dedi coram te
oſtium apertum quod nemo poteſt claude
re; quia modicam habes uirtutem, & ſer-
uaſti uerbum meum, & non negaſti no-
9 men meum. ✝ Ecce dabo de ſynagoga ſata-
næ, qui dicunt ſe Iudæos eſſe, & non ſunt,
ſed mentiũtur: Ecce faciam illos ut ueniãt,
& adorent ante pedes tuos. & ſcient quia
10 ego dilexi te. ✝ quoniam ſeruaſti uerbum
patientiæ meæ, & ego ſeruabo te ab hora
tentationis, quæ uentura eſt in orbem uni
11 uerſum tentare habitantes in terra. ✝ Ecce
uenio cito: tene quod habes, ut nemo acci-
12 piat coronam tuam. ✝ Qui uicerit, faciam
illum columnam in templo Dei mei: & fo
ras non egredietur amplius: & ſcribam ſu
per eum nomen Dei mei, & nomen ciui-
tatis Dei mei nouæ Ieruſalem, quę deſcen
dit de cœlo a Deo meo, & nomen meum
13 nouum. ✝ Qui habet aurem, audiat quid
14 Spiritus dicat eccleſijs. ✝ Et angelo Lao-
diciæ eccleſiæ ſcribe, Hæc dicit, Amen,
teſtis fidelis, & uerus, qui eſt ‖ principium
15 creaturæ Dei. ✝ Scio opera tua, quia ne-
que frigidus es, neque calidus, utinam
16 frigidus eſſes, aut calidus. ✝ ſed quia tepi-
dus es, & nec frigidus nec calidus, in-
17 cipiam te euomere ex ore meo. ✝ quia
dicis, Quòd diues ſum, & locupletatus, &
nullius egeo; & neſcis quia tu es miſer, &
miſerabilis, & pauper, & cæcus, & nu-
18 dus. ✝ Suadeo tibi emere a me aurum
ignitum probatum, ut locuples fias, & ue-
ſtimentis albis induaris, ut non appareat
confuſio nuditatis tuæ: & collyrio inun-
19 ge oculos tuos ut uideas. ✝ ‖ Ego quos
amo, arguo, & caſtigo. Aemulare er-

Right margin notes: \\ altitudines 5 MS G. — * qui 3 MS. — Pſal. 2. 8. — 1 MS Pr. G. — \\ inuenis MS. Pr. G. — Luk. 16. 15. 1. The. 5. 2. 2. Pet. 3. 10. — Iſ. 22. 22. Iob 12. 14. — Eccli 24. 14. — Col. 1. 15. — Pro. 3. 12. Heb. 12. 6.

go, &

go, & pœnitentiam age. ♦Ecce sto ad ostiũ 20
& pulso, si quis audierit vocem meam, &
aperuerit * ianuam, intrabo ad illum, &
cœnabo cum illo, & ipse mecum. ♦ Qui 21
uicerit, dabo ei sedere mecum in throno
meo: sicut & ego uici, & sedi cum patre
meo in throno eius. ♦ Qui habet aurem, 22
audiat quid Spiritus dicat ecclesijs.

CAP. IIII.

POst hæc uidi: & ecce ostium apertũ 1
in cœlo, & uox prima quam audiui
tamquam tubæ loquentis mecum, di-
cens, Ascende huc, & ostendam tibi, quæ
oportet fieri - cito' \\ post hæc. ♦ \\ Statim' 2
fui in spiritu: & ecce sedes posita erat in
cœlo, & supra sedem sedens. ♦ Et qui sede- 3
bat, similis erat aspectu lapidis iaspidis, &
sardini: & iris erat in circuitu sedis, simi-
lis uisioni smaragdinæ. ♦ Et in circuitu se- 4
dis sedilia uigintiquatuor: & super thro-
nos, uigintiquatuor seniores sedentes, cir-
cumamicti uestimentis albis, & in capiti-
bus eorum coronæ aureæ. ♦ Et de throno 5
procedebant fulgura, & uoces, & tonitrua:
& septem lampades ardentes ante thro-
num, \\ qui' sunt septem Spiritus Dei. ♦ Et 6
in conspectu sedis tamquam mare uitreũ
simile crystallo: & in medio sedis & in cir
cuitu sedis quatuor animalia plena oculis
ante & retro. ♦ Et animal primum, simi- 7
le leoni: & secundum animal, simile ui-
tulo: & tertium animal, habens faciem
quasi hominis: & quartum animal, simile
aquilæ uolanti. ♦ Et quatuor animalia, 8
singula eorum, habebant alas senas in cir-
cuitu: & intus plena sunt oculis, & requiẽ
non habebant die ac nocte, dicentia, ¶ San-
ctus, sanctus, sanctus Dominus Deus om-
nipotens, qui erat, & qui est, & qui uentu-
rus est. ♦ Et cum darent illa animalia glo- 9
riam, & honorem, & benedictionem se-
denti super thronum, uiuenti in secula
seculorum: ♦ procidebant uigintiquatuor 10
seniores ante sedentem in throno, & ado-
rabant uiuentem in secula seculorum, &
mittebant coronas suas ante thronum di-
centes. ♦ Dignus es Domine Deus noster 11
accipere gloriam, & honorem, & uirtu-
tem: quia tu creasti omnia, & propter uo-
luntatem tuam erant, & creata sunt.

CAP. V.

ET uidi in dextera sedentis supra thro 1
num, librum scriptum intus & foris,
signatum sigillis septem. ♦ Et uidi 2
Angelum fortem, prædicantem uoce ma-
gna, Quis est dignus aperire librum, &
soluere signacula eius? ♦ Et nemo pote- 3
rat neque in cœlo neque in terra, neque
subtus terram aperire librum, neque respi-
cere illum. ♦ Et ego flebam multum, quo- 4
niam nemo dignus inuentus est aperire li-
brum, nec uidere eum. ♦ Et unus de se- 5
nioribus \\ dixit' mihi, Ne fleueris: ecce vi-
cit leo de tribu Iuda, radix Dauid, aperire
librum, & soluere septem signacula eius:
♦ Et uidi, & ecce in medio throni, & qua- 6
tuor animalium, & in medio seniorum,
agnum stantem tamquam occisum, haben-
tem cornua septem, & oculos septem: qui
sunt septem spiritus Dei, missi in omnem
terram. ♦ Et uenit, & accepit de dextera 7
sedentis in throno librum. ♦ Et cum ape- 8

* mihi MS 3. Pr.
- 7 MS. Pr. R. G
\\ Post hæc statim MS 9.
\\ Et 5 MS. R. G.
\\ quæ 2 MS. R. G.
Isaiæ 6 5
\\ dicit 6 MS. Pr. 6

ruisset librum, quatuor animalia, & ui-
gintiquatuor seniores ceciderunt coram
agno, habentes singuli citharas, & phialas
aureas plenas odoramentorum, quæ sunt
9 orationes sanctorum: ♦ & cantabant can-
ticum nouum dicentes, Dignus es - Domi-
ne' accipere librum, & aperire signacula
eius: quoniam occisus es, & redemisti nos
Deo in sanguine tuo, ex omni tribu, & lin-
10 gua & populo, & natione: ♦ & fecisti nos
Deo nostro \\ regnum' & sacerdotes, & \\ re-
11 gnabimus' super terram. ♦ Et uidi, & au-
diui uocem angelorum multorum in cir-
cuitu throni, & animalium, & seniorum:
& erat numerus eorum ¶ millia millium,
12 ♦ dicentium uoce magna: Dignus est
Agnus qui occisus est, accipere uirtu-
tem, & \\ diuinitatem', & sapientiam,
& fortitudinem, & honorem, & gloriam,
13 & benedictionem. ♦ Et omnem creatu-
ram, quæ in cœlo est, & super terram,
& sub terra, & quæ sunt in mari, & quæ
in eo: omnes audiui dicentes, Sedenti
in throno, & Agno, benedictio & honor
& gloria, & potestas in secula seculorum.
14 ♦ Et quatuor animalia dicebant, Amen.
Et uiginti quatuor seniores ceciderunt - in
facies suas': & adorauerunt - uiuen-
tem in secula seculorum'.

CAP. VI.

1 ET uidi quod aperuisset Agnus unum
de septem sigillis, & audiui unum de
quatuor animalibus, dicens, tamquã
2 uocem tonitrui, Veni, & uide. ♦ Et uidi: &
ecce equus albus, & qui sedebat super illũ
habebat arcum, & data est ei corona, & exi
3 uit uincens ut uinceret. ♦ Et cum aperuis-
set sigillum secundum, audiui secundum
4 animal, dicẽs, Veni, & vide. ♦ Et exiuit alius
equus rufus: & qui sedebat super illum, da
tum est ei ut sumeret pacem de terra, & ut
inuicem se interficiant, & datus est ei gla-
5 dius magnus. ♦ Et cum aperuisset sigillum
tertium, audiui tertium animal, dicens,
Veni, & uide. Et ecce equus niger: & qui
sedebat super illum, habebat stateram in
6 manu sua. ♦ Et audiui tamquam uocem in
medio quatuor animalium \\ dicentium':
ᵛ Bilibris' tritici denario, & tres ᵛ bilibres'
hordei denario, & uinum, & oleum ne
7 læseris. ♦ Et cum aperuisset sigillũ quartũ,
audiui uocem quarti animalis dicentis,
8 Veni & uide. ♦ Et ecce equus pallidus: & qui
sedebat super eum, nomen illi Mors, & in-
fernus sequebatur eum, & data est illi po-
testas super quatuor partes terræ, interfice
9 re gladio, fame, & morte, & bestijs terræ. ♦ Et
cum aperuisset sigillum quintum: uidi
subtus altare animas interfectorum pro-
pter uerbum Dei, & propter testimonium
10 quod habebant. ♦ & clamabant uoce ma-
gna, dicentes, Vsquequo Domine, (sanctus,
& uerus) non iudicas, & non uindicas san
guinem nostrum de ijs qui habitant in ter
11 ra? ♦ Et datæ sunt illis singulæ stolæ albæ:
& dictum est illis, ut requiescerent adhuc
tempus modicum, donec compleantur
conserui eorum, & fratres eorum qui in-
12 terficiendi sunt sicut & illi. ♦ Et uidi,
cum aperuisset sigillum sextum: & ecce
terræmotus magnus factus est, & Sol factus
est niger tamquam saccus cilicinus: & Luna

- 3 MS. Pr. G.
\\ reges G.
\\ regnabunt 12 MS G.
Dan. 7. 10
\\ diuitias Pr. G.
- Pr. G.
- 7 MS. G.
uerum R. Pr. et G 9. sequunt.
\\ dicent 6 MS. Pr. G.
ᵛ χοῖνιξ.
ᵛ χοίνικες.

\\ cœli 2 MS. G. tota facta est sicut sanguis · ♦ & stellæ \\ de 13
cęlo˚ ceciderũt super terrã, sicut ficus emit-
tit grossos suos cũ a uento magno moue-
tur: ♦ & cęlum recessit sicut liber inuolũtus 14
\\ insula R. G. & omnis mons, & \\ insulæ˚ de locis suis
motæ sunt ♦ & reges terræ, & principes, & 15
tribuni, & diuites, & fortes, & omnis ser-
uus, & liber absconderunt se in speluncis,
Isai. 2. 19 & in petris montium. ♦ & dicunt monti- 16
Osee 10. 8 bus, & petris: ¶ Cadite super nos, & abscon-
Luc. 23. 30. dite nos a facie sedentis super thronum, &
& ab ira Agni: ♦ quoniam uenit dies ma- 17
Inf. 9. 6. gnus iræ ipsorum˚. & quis poterit stare?

CAP. VII.

Post hæc uidi quatuor angelos stantes 1
super quatuor angulos terræ, tenen-
tes quatuor uentos terræ \\ ne starẽt˚
\\ ne flar. 1 uentus 4 MS. G. super terrã, neq; super mare, neq; in ullam
arborem. ♦ Et uidi alterum angelum ascen- 2
dentẽ ab ortu solis, habẽtem signũ Dei ui-
ui: & clamauit uoce magna quatuor ange-
lis, quibus datum est nocere terræ, & ma-
\\ neq: 4 MS. P. G. ri, ♦ dicens, Nolite nocere terræ \\ &˚ mari, 3
neq; arboribus, quoadusque signemus ser-
uos Dei nostri in frontibus eorũ. ♦ Et audi- 4
ui numerum signatorum, centum quadra-
ginta quatuor millia signati ex omni tri-
bu filiorum Israel. ♦ Ex tribu Iuda, duode- 5
cim millia signati. Ex tribu Ruben, duode-
cim millia signati. Ex tribu Gad, duodecim
millia signati. ♦ Ex tribu Aser, duodecim 6
millia signati. Ex tribu Nephthali, duode-
cim millia signati. Ex tribu Manasse, duo-
decim millia signati. ♦ Ex tribu Simeon, 7
duodecim millia signati. Ex tribu Leui,
duodecim millia signati. Ex tribu Issachar,
duodecim millia signati. ♦ Ex tribu Zabu- 8
lon, duodecim millia signati. Ex tribu Io-
seph, duodecim millia signati. Ex tribu
Ben-iamin duodecim millia signati. ♦ Post 9
hæc uidi turbam magnam quam dinume-
rare nemo poterat, ex omnibus gentibus,
& tribubus, & populis, & linguis: stantes an
te thronũ, & in conspectu Agni, amicti sto
lis albis, & palmæ in manibus eorum, ♦ & 10
clamabant uoce magna, dicẽtes, Salus Deo
nostro qui sedet super thronum, & Agno.
♦ Et omnes angeli stabant in circuitu thro- 11
ni, & seniorum, & quatuor animalium: &
ceciderunt in conspectu throni in facies
suas, & adorauerunt Deũ, ♦ dicentes, Amen. 12
Benedictio, & claritas, & sapientia, & gra-
tiarũ actio honor, & uirtus, & fortitudo
Deo nostro in secula seculorum. Amen. ♦ Et 13
respondit unus de senioribus: & dixit mi-
hi, Hi qui amicti sunt stolis albis, qui sunt
& unde uenerunt? ♦ Et dixi illi, Domine mi 14
tu scis. Et dixit mihi, Hi sunt qui uenerunt
de tribulatione magna, & lauerunt stolas
suas, & dealbauerũt eas in sanguine Agni.
♦ ideo sunt ante thronum Dei, & seruiunt 15
Isai. 49. 10. ei die ac nocte in templo eius: & qui sedet
in throno, habitabit super illos. ♦ ¶ non esu- 16
rient neq; sitient amplius, nec cadet super
illos sol, neq; ullus æstus. ♦ quoniam Agnus 17
qui in medio throni est, reget illos, & dedu
cet eos ad uitæ fontes aquarum, & ‖ abster-
Isai. 25. 8 get Deus omnem lachrymam ab oculis
Inf. 21. 4 eorum.

CAP. VIII.

Et cum aperuisset sigillum septimũ, 1
factum est silentium in cœlo, quasi
media hora ♦ Et uidi septem angelos 2
stantes in conspectu Dei: & datæ sunt illis
3 septem tubæ. ♦ Et alius angelus uenit, & ste
tit ante altare, habens thuribulum aureũ:
& data sunt illi incensa multa, ut daret de˚ -MS. G.
orationibus sanctorum omnium super al-
tare aureum: quod est ante thronum Dei˚. -7 MS. Pr. G.
4 ♦ Et ascẽdit fumus incensorum de oratio-
nibus sanctorum de manu angeli coram
5 Deo. ♦ Et accepit angelus thuribulum, * & *aureum MS. q.
impleuit illud de igne altaris, & misit in
terram, & facta sunt tonitrua, & uoces, &
6 fulgura, & terræmotus magnus. ♦ Et septẽ
angeli qui habebant septem tubas, præpa-
7 rauerunt se ut tuba canerent. ♦ Et primus
angelus tuba cecinit, & facta est grando, &
ignis mista in sanguine, & missum est in
terram, & tertia pars terræ combusta est,
& tertia pars arborum concremata est, &
omne fœnum uiride combustum est.
8 ♦ Et secundus angelus tuba cecinit: & tam-
quam mons magnus igne ardens, missus
est in mare, & facta est tertia pars maris,
9 sanguis: ♦ & mortua est tertia pars creatu-
ræ eorum quæ habebant animas in mari,
10 & tertia pars nauium interijt. ♦ Et tertius
angelus tuba cecinit, & cecidit de cęlo stel-
la magna ardens tamquam facula, & ceci-
dit in tertiam partem fluminum, & in fon
11 tes aquarum: ♦ & nomen stellæ, dicitur Ab-
sinthium; & facta est tertia pars aquarum
in absinthium: & multi hominum mortui
12 sunt de aquis, quia amaræ factæ sunt. ♦ Et
quartus angelus tuba cecinit: & percussa est \\ nox 3
tertia pars Solis, & tertia pars Lunę, & ter- MS.
tia pars stellarum, ita ut obscuraretur ter- \\ noctis 9
tia pars eorum, & diei non luceret pars ter M S.
13 tia, & \\ noctis˚ similiter. ♦ Et uidi, & audi-
ui uocem unius aquilæ uolãtis per mediũ
cęli, dicentis uoce magna: Uæ, uæ, uæ habi-
tantibus in terra: de cęteris uocibus * triũ * tubæ 2
angelorum qui erant tuba canituri. M S. G.

CAP. IX.

1 Et quintus angelus tuba cecinit, & ui-
di stellam de cęlo cecidisse in terrã,
2 & data est ei clauis putei abyssi. ♦ Et
aperuit puteum abyssi: & ascendit fumus
putei, sicut fumus fornacis magnæ: & ob-
3 scuratus est Sol, & aer de fumo putei. ♦ Et
de fumo putei exierunt locustę in terrã, &
data est illis potestas, sicut habent potesta-
4 tem scorpiones terræ: ♦ & præceptum est il
lis ne læderent fœnum terræ neque omne
uiride, neque omnem arborem: nisi tantũ
homines qui non habent signum Dei in
5 frontibus suis. ♦ & \\ datum˚ est illis ne oc-
ciderent eos: sed ut \\ cruciarentur˚ mensi- \\ illis ño.
bus quinque: & cruciatus eorum, ut crucia \\ crucia-
6 tus scorpij cum percutit hominem. ♦ Et ‖ in rent R. G.
diebus illis quærent homines mortem, & Textus cõ
non inuenient eam: & desiderabunt mo- formis est
7 ri, & fugiet mors ab eis. ♦ ‖ Et similitudines G. q.
locustarum, similes equis paratis in pręliũ Isai. 2. 19
& super capita earum tamquam coronæ, Osee 10. 8
similes auro: & facies earum tamquam fa- Luc. 23.
8 cies hominum. ♦ Et habebant capillos sicut 30.
capillos mulierum: & dentes earum, sicut * Sup. 6. 16
9 leonum erãt. ♦ & habebant loricas sicut lo- Sup. 16. 9
ricas ferreas, & uox alarum earum sicut * dentes
uox curruum equorum multorum currẽ- MS. q.
10 tium in bellum: ♦ & habebant caudas simi-
les scorpionum, & aculei erant in caudis
earum: & potestas earum nocere homini-

bus mensibus quinque. ✝ & habebant su- 11
per se regem angelum abyssi, cui nomen
Hebraice Abaddon, Græce autẽ Apollyon:
Latine habens nomen Exterminans. ✝ Væ 12
unum abijt, & ecce ueniunt adhuc duo uę
post hæc. ✝ Et sextus angelus tuba cecinit: 13
& audiui uocem unam ex quatuor corni-
bus altaris aurei, quod est ante oculos Dei,
✝ dicentem sexto angelo qui habebat tubã 14
Solue quatuor angelos, qui alligati sunt in
flumine magno Euphrate. ✝ Et soluti sunt 15
quatuor angeli, qui parati erant in horã,
& diem, & mensem, & annum: ut occide-
rent tertiam partem hominum. ✝ Et nu- 16
merus equestris exercitus uicies millies
dena millia. Et audiui numerum eorum.
✝ Et ita uidi equos in uisione: & qui sede- 17
bant super eos, habebant loricas igneas, &
hyacinthinas, & sulphureas, & capita equo-
rum erant tamquam capita leonum: & de
ore eorum procedit ignis, & fumus, & sul-
phur. ✝ Et ab his tribus plagis occisa est ter- 18
tia pars hominum, de igne, & ex fumo, &
sulphure, quæ procedebant de ore ipsorũ.
✝ Potestas enim equorum in ore eorũ est, 19
& in caudis eorum: nam caudæ eorum,
similes serpẽtibus, habẽtes capita: & in his
nocent. ✝ Et cęteri homines qui non sunt 20
occisi in his plagis, neque pœnitentiam
egerunt de operibus manuum suarum, ut
non adorarent dæmonia, & simulachra
aurea, & argentea, & ærea, & lapidea,
& lignea quæ neque uidere possunt, neq;
audire, neque ambulare, ✝ & non egerunt 21
pœnitentiam ab homicidijs suis, neque a
ueneficijs suis, neque a fornicatione sua,
neque a furtis suis.

C A P. X.

1 ET uidi alium angelum fortem descẽ-
dentem de cœlo, amictum nube, &
iris in capite eius, & facies eius erat
ut sol, & pedes eius tamquam \columnæ' [\columnæ 1 MS R. Pr. G.]
ignis. ✝ & habebat in manu sua libellum 2
apertum: & posuit pedem suum dexterum
super mare, sinistrũ autem super terram:
✝ & clamauit uoce magna, quemadmodũ 3
cum leo rugit. Et cũ clamasset, locuta sunt
septem tonitrua uoces suas. ✝ Et cum locu- 4
ta fuissent septem tonitrua uoces suas, ego
scripturus eram: & audiui uocem de cęlo
dicentem mihi, Signa quæ locuta sunt se-
ptem tonitrua: & noli ea scribere. ✝ ¶ Et an- 5 [Dan 12.7]
gelus quem uidi stantem super mare, & su-
per terram, leuauit manum suam ad cęlũ. 6
✝ & iurauit per uiuentem in secula seculo-
rũ, qui creauit cęlum, & ea quæ in eo sunt:
& terram, & ea quæ in ea sunt: & mare, &
ea quæ in eo sunt: Quia tempus non erit
amplius: ✝ sed in diebus uocis septimi an- 7
geli, cum cœperit tuba canere, consumma-
bitur mysterium Dei', sicut euangelizauit
per seruos suos Prophetas. ✝ Et audiui uo- 8
cem de cęlo iterum loquentem mecum, &
dicentem, Vade, & accipe librum apertum
de manu angeli stantis super mare, & su-
per terrã. ✝ Et abij ad angelum, dicens ei ut 9
daret mihi librũ. Et dixit mihi: ¶ Accipe li- [Eze. 3.1.]
brũ, & deuora illũ: & faciet amaricari uen-
trẽ tuũ, sed in ore tuo erit dulce tamquam
mel. ✝ Et accepi librũ de manu angeli, & de- 10
uoraui illum: & erat in ore meo tamquã
mel dulce: & cum deuorassem eum, ama-
ricatus est uenter meus, ✝ & dixit mihi, 11
Oportet te iterum prophetare Gentibus,
& populis, & linguis, & regibus multis.

C A P. XI.

1 ET datus est mihi calamus similis uir-
gæ: & dictũ est mihi, Surge, & metire
templũ Dei, & altare, & adorantes in
2 eo. ✝ atriũ autẽ quod est foris templũ, ejice
foras, & ne metiaris illud: quoniã datũ est
Gentibus, & ciuitatẽ sanctã calcabũt mẽ-
3 sibus quadraginta duobus: ✝ & dabo duo-
bus testibus meis, & prophetabunt diebus
4 mille ducẽtis sexaginta, amicti saccis. ✝ Hi
sunt duæ oliuæ, & duo candelabra in con-
5 spectu Domini terrę stantes. ✝ Et si quis uo-
luerit eos nocere: ignis exiet de ore eorum
& deuorabit inimicos eorum, & siquis uo-
luerit eos lædere: sic oportet eum occidi.
6 ✝ Hi habent potestatem claudendi cęlũ, ne
pluat diebus prophetiæ ipsorum: & pote-
statẽ habent super aquas conuertendi eas
in sanguinem, & percutere terram omni
7 plaga quotiescunque uoluerint. ✝ Et cũ fi-
nierint testimonium suũ: bestia quæ ascẽ-
dit de abysso, faciet aduersum eos bellũ, &
8 uincet illos, & occidet eos. ✝ Et corpora eo-
rũ iacebũt in plateis ciuitatis magnæ, quæ
uocatur spiritualiter Sodoma, & Ægyptus,
9 ubi, & dominus eorum crucifixus est. ✝ Et
uidebũt de tribubus, & populis, & linguis,
& Gentibus corpora eorum per tres dies,
& dimidium, & corpora eorũ nõ sinẽt po-
10 ni in monumentis ✝ & inhabitantes terrã
gaudebunt super illos, & iucundabuntur:
& munera mittent inuicem, quoniam hi
duo prophetæ cruciauerunt eos qui habi-
11 tabant super terrã. ✝ Et post dies tres, & di-
midiũ, spiritus uitæ a Deo intrauit in eos.
Et steterũt super pedes suos, & timor ma-
12 gnus cecidit super eos qui uiderunt eos. Et
audierunt uocẽ magnã de cęlo, dicentem
eis, ascendite huc. Et ascenderunt in cęlum
in nube: & uiderunt illos inimici eorum.
13 ✝ Et in illa hora factus est terræmotus ma-
gnus: & decima pars ciuitatis cecidit: & oc-
cisa sunt in terręmotu nomina hominum
septem millia: & reliqui in timorem sunt
14 missi, & dederũt gloriam Deo cęli. ✝ Væ se-
cũdum abijt: & ecce uæ tertium ueniet ci-
15 to. ✝ Et septimus angelus tuba cecinit: & fa-
ctæ sunt uoces magnæ in cœlo, dicẽtes, Fa-
ctum est regnum huius mũdi, Domini no-
stri, & Christi eius, & regnabit in secula se-
16 culorum. Amen'. ✝ Et uiginti quatuor se- [-6 MS Pr. G.]
niores qui in conspectu Dei sedent in se-
17 dibus suis, ceciderũt in facies suas, & ado-
rauerunt Deum, ✝ Dicẽtes, Gratias agimus
tibi Domine Deus omnipotens, qui es, &
qui eras, & qui uenturus es: quia accepisti
18 uirtutem tuam magnam, & regnasti. ✝ Et
iratæ sunt Gentes, & aduenit ira tua, & tẽ-
pus mortuorum, iudicari, & reddere mer-
cedem seruis tuis Prophetis, & sanctis, &
timentibus nomen tuũ pusillis, & magnis,
& exterminandi eos qui corruperunt ter-
19 ram. ✝ Et apertum est templum Dei in cœ-
lo: & uisa est arca testamenti eius in tem-
plo eius, & facta sunt fulgura, & uoces, &
terræmotus, & grando magna.

C A P. XII.

1 ET signum magnũ apparuit in cœlo:
Mulier amicta Sole, & Luna sub pe-
dibus eius, & in capite eius corona

stellarum duodecim: ♦ & in utero habens 2
& \\ clamabat' parturiens, & cruciabatur
ut pariat. ♦ Et uisum est aliud signū in cœ- 3
lo, & ecce draco magnus rufus habens ca-
pita septem, & cornua decem: & in ca-
pitibus \\ eius' diademata septem, ♦ & cau- 4
da eius trahebat tertiam partem stellarū
cœli, & misit eas in terram, & draco stetit
ante mulierem quæ erat paritura: ut cum
peperisset filium eius deuoraret. ♦ Et pepe- 5
rit filium masculum, qui recturus erat om-
nes Gētes in uirga ferrea: & raptus est filius
eius ad Deum, & ad thronū eius, ♦ & mu- 6
lier fugit in solitudinem ubi habebat locū
paratum a Deo, ut ibi \\ pascant' eam die-
bus mille ducentis sexaginta. ♦ Et factum 7
est prœlium 'magnum' in cœlo: Michael,
& angeli eius prœliabantur cum dracone,
& draco pugnabat, & angeli eius: ♦ & non 8
ualuerunt, neq; locus inuentus est eorum
amplius in cœlo. ♦ Et proiectus est draco 9
ille magnus, serpens antiquus, qui uocatur
diabolus, & satanas, qui seducit uniuersum
orbem: & proiectus est in terram, & an-
geli eius cum illo missi sunt. ♦ Et audiui uo- 10
cem magnam in cœlo dicentem, Nunc fa-
cta est salus, & uirtus, & regnum Dei no-
stri, & potestas Christi eius: quia proiectus
est accusator fratrum nostrorum, qui ac-
cusabat illos ante conspectum Dei nostri
die ac nocte. ♦ Et ipsi uicerunt eū propter 11
sanguinem Agni, & propter uerbum testi-
monij sui, & non dilexerunt animas suas
usque ad mortem. ♦ propterea lætamini 12
cœli, & qui habitatis in eis. Væ terræ, & ma-
ri: quia descendit diabolus ad uos habens
iram magnam, sciens quod modicum tē-
pus habet. ♦ Et postquam uidit draco quod 13
proiectus esset in terram, persecutus est
mulierem quæ peperit masculum: ♦ & da- 14
tæ sunt mulieri alæ duæ aquilæ magnæ,
ut uolaret in desertum in locum suū, ubi
alitur per tempus, & tempora, & dimidiū
temporis a facie serpentis. ♦ Et misit serpēs 15
ex ore suo post mulierem, aquam tamquā
flumen: ut eā faceret trahi a flumine. ♦ Et 16
adiuuit terra mulierē, & aperuit terra os
suum, & absorbuit flumen quod misit dra-
co de ore suo. ♦ Et iratus est draco in mu- 17
lierē: & abijt facere prœliū cū reliquis de
semine eius, qui custodiunt mādata Dei, &
habent testimoniū Iesu Christi. ♦ Et stetit 18
supra arenam maris. CAP. XIII.

ET uidi de mari bestiam ascendentem 1
habentem capita septem, & cornua
decem, & super cornua eius decē dia-
demata, & super capita eius nomina bla-
sphemiæ. ♦ Et bestia quam uidi, similis erat 2
pardo, & pedes eius sicut * ursi, & os eius
sicut os leonis. Et dedit illi draco uirtutem
suam, & potestatem magnā. ♦ Et uidi unū 3
de capitibus suis quasi occisum in mortē:
& plaga mortis eius curata est. Et admira-
ta est uniuersa terra post bestiam. ♦ Et ado- 4
rauerunt draconem qui dedit potestatem
bestiæ: & adorauerunt bestiam, dicentes,
Quis similis bestiæ? & quis poterit pugna-
re cum ea? ♦ Et datum est ei os loquēs ma- 5
gna: & blasphemias: & data est ei potestas
facere menses quadraginta duos. ♦ Et ape- 6
ruit os suum in blasphemias ad Deū, bla-
sphemare nomen eius, & tabernaculum

-5 MS. R G. \\ clamarg MS G q. \\ iuss 2 MS. R. \\ pascan O. -5 MS. Pr. G. -2 MS. R Pr. G. * pedes MS. q.

7 eius, & eos qui in cœlo habitant. ♦ Et est
datum illi bellū facere cum sanctis, & uin-
cere eos. Et data est illi potestas in omnem
tribum, & populū, & linguam, & gentem,
8 ♦ & adorauerunt eam omnes qui inhabi-
tant terram, quorum non sunt scripta no-
mina in libro uitæ Agni, qui occisus est ab
9 origine mundi. ♦ Si quis habet aurem, au-
10 diat. ♦ Qui in captiuitatem duxerit, in ca-
ptiuitatem \\ uadit': ‖ qui in gladio occi-
derit, oportet eum gladio occidi. Hic est
11 patientia, & fides sanctorum. ♦ Et uidi aliā
bestiam ascendentem de terra: & habebat
cornua duo similia Agni, & loquebatur si-
12 cut draco. ♦ Et potestatem prioris bestiæ
omnem faciebat in conspectu eius: & fe-
cit terram, & habitantes in ea, adorare be-
stiam primam, cuius curata est plaga mor-
13 tis. ♦ Et fecit signa magna, ut etiam ignem
faceret de cœlo descendere in terram in
14 conspectu hominum. ♦ Et seducit habitan-
tes in terra propter signa quę data sunt il-
li facere in conspectu bestiæ, dicens habi-
tantibus in terra, ut faciant imaginem be-
stiæ, quæ habet plagam gladij, & uixit.
15 ♦ Et datum est illi ut daret spiritum imagi-
ni bestiæ, & ut loquatur imago bestiæ: &
\\ faciat' ut quicunque non adorauerint
16 imaginē bestiæ, occidantur. ♦ Et faciet om-
nes pusillos, & magnos, & diuites, & pau-
peres, & liberos, & seruos habere characte-
rem in dextera manu sua, aut in frōtibus
17 suis. ♦ & nequis possit emere aut uendere,
nisi qui habet characterem, aut nomē be-
18 stiæ, aut numerum nominis eius. ♦ Hic sa-
pientia est. Qui habet intellectum, compu-
tet numerum bestiæ. Numerus enim ho-
minis est: & numerus eius sexcenti sexa-
ginta sex. CAP. XIIII.

1 ET uidi, & ecce Agnus stabat supra mō-
tem Sion, & cum eo centum quadra-
ginta quatuor millia habētes nomē
eius, & nomen Patris eius scriptum in frō-
2 tibus suis. ♦ Et audiui uocem de cœlo, tam-
quam uocem aquarum multarum, & tam-
quam uocem tonitrui magni: & uocem
quam audiui, sicut citharœdorum cithari-
3 zantiū in citharis suis. ♦ Et cantabant qua-
si canticum nouum ante sedem, & ante
quatuor animalia, & seniores, & nemo po-
terat dicere canticum, nisi illa centū qua-
draginta quatuor millia, qui empti sunt de
4 terra. ♦ Hi sunt qui cū mulieribus nō sunt
coinquinati. Virgines enim sunt. Hi sequū-
tur Agnū quocumque ierit. Hi empti sunt
5 ex hominibus primitiæ Deo, & Agno: ♦ &
in ore eorum non est inuentum menda-
cium, sine macula enim sunt 'ante thro-
6 num Dei'. ♦ Et uidi alterum angelum uo-
lantem per medium \\ cœli' habentem Euā-
gelium æternum, ut euangelizaret seden-
tibus super terram, & super omnem gen-
tem, & tribum, & linguam, & populum;
7 ♦ dicens magna uoce, ‖ Timete Dominum,
& date illi honorem, quia uenit hora iu-
dicij eius: & adorate eum ‖ qui fecit cœlū,
& terram, \\ mare, & omnia quæ in eis
8 sunt', & fontes aquarum. ♦ Et alius angelus
secutus est dicens, ‖ Cecidit cecidit Baby-
lon illa magna: quæ a uino iræ fornicatio-
9 nis suæ potauit omnes gentes. ♦ Et tertius
angelus secutus est illos, dicens uoce ma-

\\ uadet MS. Pr. Gen. 9.6. Matt. 26 52. \\ facit MS. G. -4 MS G. \\ cœlis 1 MS. R. 4 Es. 16. 68. Eccles 12 13. Ps. 145.6 Act. 14.15 \\ & mare MS. R. Pr. G. Isai. 21.9 Iere. 51.8 Inf. 18.2.

gna, Siquis adorauerit beſtiam, & imaginẽ
eius, & acceperit characterem in fronte
ſua, aut in manu ſua: ♦ & hic bibet de uino 10
irę Dei, quod miſtum eſt mero in calice irę
ipſius, & cruciabitur igne, & ſulphure in
conſpectu angelorum ſanctorum, & ante
conſpectum Agni. ♦ & fumus tormentorũ 11
eorum aſcendet in ſecula ſeculorum: nec
habẽt requiem die ac nocte, qui adorauerunt
beſtiã. & imaginem eius, & ſiquis acceperit
characterem nominis eius. ♦ Hic 12
patientia ſanctorũ eſt, qui cuſtodiunt mãdata
Dei, & fidem Ieſu. ♦ Et audiui uocẽ de 13
cœlo, dicentem mihi, Scribe, Beati mortui
qui in Domino moriuntur. Amodo iã dicit
Spiritus, ut requieſcant a laboribus ſuis,
opera enim illorum ſequũtur illos. ♦ Et ui- 14
di, & ecce nubẽ candidã: & ſuper nubẽ ſedentẽ
ſimilẽ Filio hominis, habentẽ in capite
ſuo coronã aureã, & in manu ſua falcẽ
acutã. ♦ Et alius angelus exiuit de tẽplo, 15
clamans uoce magna ad ſedentẽ ſuper nu-
Ioel 3. 13 bẽ, ‖ Mitte falcem tuã, & mete, quia uenit
Matt. 13 hora, ut metatur, quoniã aruit meſſis ter-
19. ræ. ♦ Et miſit qui ſedebat ſuper nubẽ, falcẽ 16
ſuã in terrã: & demeſſa eſt terra. ♦ Et alius 17
angelus exiuit de templo quod eſt in cęlo,
habẽs, & ipſe falcem acutam. ♦ Et alius an- 18
gelus exiuit de altari qui habebat poteſtatem
ſupra ignem: & clamauit uoce magna
ad eum qui habebat falcem acutam, dicẽs,
Mitte falcem tuam acutam, & uindemia
botros uineæ terræ: quoniam maturæ ſunt
uuæ eius. ♦ Et miſit angelus falcem ſuam 19
acutam in terram, & uindemiauit uineam
terræ, & miſit in lacum iræ Dei magnum:
♦ & calcatus eſt lacus extra ciuitatem, & 20
exiuit ſanguis de lacu uſq; ad frenos equorum
per ſtadia mille ſexcenta.

CAP. XV.

ET uidi aliud ſignum in cęlo magnum 1
& mirabile: angelos ſeptem, habentes
plagas ſeptẽ nouiſſimas. Quoniã
in illis conſummata eſt ira Dei. ♦ Et uidi tã 2
quã mare uitreum miſtum igne, & eos qui
uicerunt beſtiam, & imaginem eius, & numerum
nominis eius ſtantes ſuper mare
uitreum, habentes citharas Dei: ♦ & cantã- 3
tes canticum Moyſi ſerui Dei, & canticum
Agni, dicentes, Magna, & mirabilia ſunt
**Domine o.* opera tua Domine Deus omnipotens: iu-
ſtæ, & ueræ ſunt uiæ tuæ * rex \\ ſeculorũ.
\\ ſanctorũ 2 MS. & q. ♦ ‖ Quis nõ timebit te Domine, & magnifi- 4
cabit nomẽ tuum? quia ſolus pius es; quo-
Ier. 10. 7. niam omnes gentes uenient, & adorabunt
in cõſpectu tuo, quoniam iudicia tua ma-
nifeſta ſunt. ♦ Et poſt hæc uidi, & ecce aper- 5
tũ eſt tẽplũ tabernaculi teſtimonij in cęlo:
♦ & exierunt ſeptẽ angeli, habentes ſeptem 6
\\ lino 2 MS R. & q. quibus accedit Pr. legẽs, Veſtiti linteo mũdo. plagas, de tẽplo: ueſtiti \\ lapide mũdo, & cã-
dido, & præcincti circa pectora zonis au-
reis. ♦ Et unũ de quatuor animalibus, dedit 7
ſeptẽ angelis ſeptẽ phialas aureas, plenas
iracundię Dei uiuentis in ſecula ſeculorũ.
♦ Et impletũ eſt templũ fumo a maieſtate 8
Dei, & de uirtute eius: & nemo poterat in-
troire in templum, donec conſummaren-
tur ſeptem plagæ ſeptem angelorum.

CAP. XVI.

ET audiui uocem magnã de templo, 1
dicentem ſeptem angelis: Ite, & effundite
ſeptẽ phialas iræ Dei in ter-
2 ram. ♦ Et abiit primus, * & effudit phialam ** angel. MS. q.*
ſuam in terram, & factum eſt uulnus ſæ-
uum, & peſſimũ in homines, qui habebant
characterem beſtiæ, & in eos, qui adorauerunt
3 runt imaginem eius. ♦ Et ſecundus ‐ ange- *‐ MS. Pr.*
lus' effudit phialam ſuã in mare, & factus
eſt ſanguis tanquam mortui, & omnis ani
4 ma viuens, mortua eſt in mari. ♦ Et tertius
effudit phialam ſuam ſuper flumina, & ſu
per fontes aquarum, & factus eſt ſanguis.
5 ♦ Et audiui angelum \\ aquarum dicentem, ** quorũ o.*
Iuſtus es Domine, qui es, & qui eras, ſan *\\ pius MS.*
6 ctus, \\ quia' hæc iudicaſti, ♦ quia ſanguinẽ *l.*
ſanctorum, & Prophetarum effuderunt, &
ſanguinem eis dediſti bibere: digni enim
7 ſunt. ♦ Et audiui alterum dicentem, Etiam
Domine Deus omnipotens vera, & iuſta
8 iudicia tua. ♦ Et quartus ‐ angelus' effudit *‐ MS q.*
phialam ſuam in ſolẽ, & datũ eſt illi æſtu
9 affligere homines, & igni: ♦ & æſtuauerũt
homines æſtu magno, & blaſphemauerũt
nomen Dei habentis poteſtatem ſuper has
plagas, neque egerunt pœnitentiam, ut da-
10 rent illi gloriam. ♦ Et quintus ‐ angelus' effu- *‐ MS. q.*
dit phialam ſuam ſuper ſedem beſtiæ, &
factum eſt regnum eius tenebroſum, & cõ
manducauerunt linguas ſuas præ dolore.
11 ♦ & blaſphemauerunt Deum cœli præ do-
loribus, & vulneribus ſuis, & non egerunt
12 pœnitentiam ex operibus ſuis. ♦ Et ſextus
‐ angelus' effudit phialam ſuam in flumen *‐ MS. q.*
illud magnum Euphraten, & ſiccauit aquã
eius, ut præpararetur uia regibus ab ortu
13 ſolis. ♦ Et uidi de ore draconis, & de ore be-
ſtiæ, & de ore pſeudo‐ prophetæ * ſpiritus ** exire MS. Pr.*
14 tres immundos in modum ranarũ. ♦ Sunt
enim ſpiritus dæmoniorũ facientes ſigna,
& procedunt ad reges totius terræ congre
gare illos in prælium ad diem magnũ om-
15 nipotentis Dei. ♦ ‖ Ecce uenio ſicut fur. ‖ *Sup. 3. 3. Matt. 24. 42. 44. Luc. 12. 39. 40. 2 Cor. 5. 3.*
Beatus qui vigilat, & cuſtodit ueſtimenta
ſua, ne nudus ambulet, & uideant turpitu-
16 dinem eius. ♦ Et congregabit illos in locum
17 qui uocatur Hebraice Armagedon. ♦ Et ſe-
ptimus ‐ angelus' effudit phialam ſuam in *‐ MS. q.*
aerem, & exiuit uox magna de templo a
18 throno, dicens, Factum eſt. ♦ Et facta ſunt
fulgura, & uoces, & tonitrua, & terræmotus
factus eſt magnus, qualis nunquã fuit
ex quo homines fuerunt ſuper terrã, talis
19 terræmotus, ſic magnus. ♦ Et facta eſt ciui-
tas magna in tres partes, & ciuitates Gen-
tium ceciderunt. Et Babylon magna venit
in memoriam ante Deũ, dare illi calicem
20 vini indignationis iræ eius. ♦ Et omnis in-
21 ſula fugit, & montes non ſunt inuenti. ♦ Et
grando magna ſicut talentum deſcendit
de cœlo in homines, & blaſphemauerunt
Deum homines propter plagã grandinis:
quoniam magna facta eſt vehementer.

CAP. XVII.

1 ET venit unus de ſeptem angelis, qui
habebat ſeptem phialas, & locutus
eſt mecum, dicens, Veni, oſtendã tibi
damnationem meretricis magnæ, quæ ſe-
2 det ſuper aquas multas, ♦ cum qua fornica-
ti ſunt reges terrę, & inebriati ſunt, qui in-
habitant terrã de uino proſtitutionis eius.
3 ♦ Et abſtulit me in ſpiritu in deſertum. Et
vidi mulierem ſedentem ſuper beſtiã coc-
cineam, plenam nominibus blaſphemiæ,
habentem capita ſeptem, & cornua decẽ.

† Et mulier erat circundata purpura, & coc 4
cino, & inaurata auro, & lapide precioso,
& margaritis, habens poculum aureum in
manu sua, plenum “abominatione', & im-
munditia fornicationis “eius': † Et in fron- 5
te eius nomen scriptum, Mysterium: Baby-
lon magna, mater fornicationum, & abo-
minationum terræ. † Et uidi mulierẽ ebriã 6
de sanguine sanctorũ, & de sanguine mar-
tyrum Iesu. Et miratus sum cum uidissem
illam admiratione magna. † Et dixit mihi 7
angelus, Quare miraris? Ego dicam tibi sa-
cramentum mulieris, & bestiæ quæ portat
eam, quæ habet capita septem, & cornua
decem. † Bestia quam uidisti fuit, & non 8
est, & ascensura est de abysso, & in interitũ
ibit, & mirabuntur inhabitãtes terrã (quo-
rum non sunt scripta nomina in libro ui-
tæ a constitutione mundi) uidentes bestiã
quæ erat, & non est. † Et hic est sensus, qui 9
habet sapientiam. Septem capita: septem
mõtes sunt, super quos mulier sedet, & re-
ges septẽ sunt. † Quinque ceciderunt, unus 10
est, - & ' alius nondum uenit, & cum uene-
rit, oportet illum breue tempus manere.
† Et bestia quæ erat, & non est, & ipsa octa- 11
ua est, & de septem est, & in interitũ uadit.
† Et decem cornua quę uidisti: decem reges 12
sunt, qui regnum nondum acceperunt, sed
potestatem tanquam reges una hora “ acci
piẽt' “post bestiam'. † Hi unum consiliũ ha 13
bent, & uirtutem, & potestatem suam be-
stiæ tradent. † Hi cum Agno pugnabunt, & 14
Agnus uincet illos, ‖ quoniam Dominus do
minorum est, & Rex regum, & qui cũ illo
sunt, uocati, & electi, & fideles. † Et dixit mi 15
hi, Aquæ quas uidisti ubi meretrix sedet:
populi sunt, & Gentes, & linguæ. † Et decẽ 16
cornua quæ uidisti in bestia: hi odient for-
nicariam, & desolatam facient illã, & nu-
dam, & carnes eius mãducabunt, & ipsam
igni concremabunt. † Deus enim dedit in 17
corda eorum, ut faciant quod placitum est
illi, ut dent regnum suum bestiæ, donec
consummentur uerba Dei. † Et mulier 18
quam uidisti est ciuitas magna, quæ ha-
bet regnum super reges terræ.

CAP. XVIII.

ET post hæc uidi alium angelũ descẽ- 1
dentem de cœlo, habentem potesta-
tem magnam, & terra illuminata est
a gloria eius. † Et exclamauit in “fortitudi- 2
ne dicens, ‖ Cecidit cecidit Babylon ma-
gna, & facta est habitatio dæmoniorũ, &
custodia omnis spiritus immundi, & custo
dia omnis uolucris immundæ, & odibilis:
† quia de uino iræ fornicationis eius bibe- 3
runt omnes gentes, & reges terræ cum illa
fornicati sunt, & mercatores terræ de vir-
tute deliciarum eius diuites facti sunt. † Et 4
audiui aliam uocem de cęlo, dicentẽ, Exite
de illa populus meus, ut ne participes sitis
delictorum eius, & de plagis eius non acci
piatis. † Quoniam peruenerũt peccata eius 5
usque ad cœlum, & recordatus est “ Deus'
iniquitatum eius. † Reddite illi sicut, & 6
ipsa reddidit uobis, & duplicate duplicia
secundum opera eius: in poculo quo mi-
scuit, miscete illi duplum. † Quantum glo- 7
rificauit se, & in delicijs fuit: tantum date
illi tormentum, & luctum, quia in corde
suo dicit, ‖ Sedeo regina, & uidua nõ sum,

“ abominationum 11 MS. Pr. G.
“ Pr. legit plenũ abominationũ, & immunditia fornicationis totius terræ. Cui cõsentit Aretha Græcus.
- 7 MS. G.
“ accipiũt 5 MS. Pr. G.
“ cum bestia Pr. quomodo Græcus rectissime uertitur.
1 Tim. 6. 15.
Inf. 19. 16.
“ forti uoce 18 MS. G.
Isai. 21. 9
Ier. 51. 8
Sup. 14. 8
“ Dominus MS. 1.
Isai. 47. 8

8 & luctum non uidebo. † Ideo in una die ue-
nient plagæ eius, mors, & luctus, & fames,
& igne comburetur, quia fortis est * Deus
9 qui “iudicabit' illam. † Et flebunt, & plan-
gent se super illam reges terræ, qui cũ illa
fornicati sunt, & in delicijs uixerunt, cum
10 uiderint fumum incendij eius; † longe stan
tes propter timorem tormentorum eius,
dicentes, Væ, væ, ciuitas illa magna Baby-
lon, ciuitas illa fortis: quoniam una hora
11 uenit iudicium tuum. † Et negociatores ter
ræ flebunt, & lugebunt super illam: quo
niam merces eorum nemo emet amplius.
12 † merces auri & argenti, & lapidis preciosi,
& “margaritæ, & byssi, & purpuræ, & serici,
& “cocci', & omne lignum thyinum, & om
nia uasa eboris, & omnia uasa de lapide
precioso, & æramento, & ferro, & marmo-
13 re, † & “ cinnamomum', * & odoramento-
rum, & unguenti, & thuris, & uini, & olei,
& similæ, & tritici, & iumentorũ, & ouiũ,
& equorum, & rhedarum, & mancipiorũ,
14 & animarum hominum. † Et poma deside
rij animæ tuæ discesserunt a te, & omnia
pinguia, & præclara perierunt a te, & am-
15 plius illa iam non inuenient. † Mercatores
“horum' qui diuites facti sunt, ab ea longe
stabunt propter timorem tormentorum
16 eius, flentes ac lugentes, † & dicentes: Væ,
væ ciuitas illa magna, quæ amicta erat bys
so, & purpura, & cocco, & deaurata erat au
17 ro, & lapide precioso, & margaritis: † quo-
niam una hora destitutæ sunt tantæ diui-
tiæ, & omnis gubernator, & omnis qui in
lacũ nauigat, & nautæ, & qui in mari ope-
18 rantur, longe steterunt, † & clamauerunt
uidentes locum incendij eius, dicẽtes, Quæ
19 similis ciuitati huic magnæ? † Et miserunt
puluerem super capita sua, & clamauerũt
flentes, & lugentes, dicentes, Væ, væ, ciui-
tas illa magna, in qua diuites facti sũt om
nes, qui habebant naues in mari de precijs
20 eius: quoniã una hora desolata est. † “ Exul-
ta super eam cœlum', & sancti Apostoli, &
Prophetæ: quoniam iudicauit Deus iudi-
21 cium uestrum de illa. † Et sustulit unus An-
gelus fortis lapidẽ quasi molarem magnũ,
& misit in mare, dicens, Hoc impetu mitte-
tur Babylon ciuitas illa magna, & ultra iã
22 non inuenietur. † Et uox citharœdorum, &
musicorum, & tibia canentiũ, & tuba non
audietur in te amplius, & omnis artifex
omnis artis non inuenietur in te amplius,
& uox molæ non audietur in te amplius;
23 † & lux lucernæ non lucebit in te amplius,
& uox sponsi, & sponsæ non audietur ad-
huc in te, quia mercatores tui erant prin-
cipes terræ, quia in ueneficijs tuis errauer-
24 unt omnes gentes. † Et in ea sanguis pro-
phetarum, & sanctorum inuentus est, &
omnium qui interfecti sunt in terra.

CAP. XIX.

1 POst hęc audiui quasi uocem “ turba-
rum' multarum in cœlo dicentium,
Allelu-Ia. “ Laus, & gloria, & uirtus
2 Deo nostro est': † quia uera, & iusta iudicia
sunt eius, qui iudicauit de meretrice ma-
gna, quæ corrupit terram in prostitutione
sua, & uindicauit sanguinem seruorũ suo-
3 rum de manibus eius. † Et iterum “ dixe-
runt', Allelu-Ia. Et fumus eius ascendit in
secula seculorum. † Et ceciderunt seniores

* Dominus R.G.
“ iudicauit 4 MS. R.G.
“ margaritis MS. G.
“ coccini 5 MS. R.G.
“ cinnamomi Pr.
* & amomum O.
“ hominum O.
“ Exultate super eam cœli 7 MS. Pr.
“ tubarũ O.
“ Salus, et uirtus, & gloria Dei nostri R.G
“ dixit R. G.

viginti quatuor, & quatuor animalia, &
adorauerunt Deum sedentem super thro-
num, dicentes, Amen, Allelu-Ia. ♦Et vox de 5
throno exiuit, dicens, Laudem dicite Deo
nostro omnes serui eius, & qui timetis eũ
pusilli, & magni. ♦ Et audiui quasi uocem 6
\\ turbæ' magnæ, & sicut uocem aquarum
multarum, & sicut vocem tonitruorũ ma-
gnorum, dicentium, Allelu-Ia; quoniã re-
gnauit Dominus Deus noster omnipotẽs.
♦Gaudeamus, & exultemus, & demus glo- 7
riam ei, quia venerũt nuptiæ Agni, & uxor
eius præparauit se. ♦ Et datum est illi, ut 8
cooperiat se byssino splendenti, & cãdido
Byssinum enim; iustificationes sunt sancto-
rum. ♦Et dixit mihi, Scribe: ‖ Beati qui ad 9
cœnam nuptiarum agni vocati sunt, & di-
cit mihi: Hæc verba Dei vera sunt. ♦‖Et ce- 10
cidi ante pedes eius, vt adorarem eum. Et
dicit mihi, Vide ne feceris: conseruus tuus
sum, & fratrum tuorum habentium testi-
monium Iesu. Deum adora. Testimonium
enim Iesu, est spiritus prophetiæ. ♦ Et vidi 11
cęlum apertum, & ecce equus albus, & qui
sedebat super eum, vocabatur Fidelis, & Ve-
rax, & \\ cum ' iustitia iudicat, & pugnat.
♦Oculi autem eius sicut flamma ignis, & in 12
capite eius diademata multa, habens no-
men scriptum, quod nemo nouit nisi ipse.
♦ ‖ Et vestitus erat veste aspersa sanguine: 13
& \\ vocatur ' nomen eius, Verbum Dei. ♦Et 14
exercitus qui sunt in cęlo, sequebantur eũ
in equis albis, vestiti byssino albo, & mun-
do. ♦ Et de ore eius procedit gladius * acu- 15
tus, ut in ipso percutiat Gentes. ‖ Et ipse re-
get eas in virga ferrea, & ipse calcat torcu-
lar vini furoris iræ Dei omnipotentis. ♦ Et 16
habet in vestimento, & in femore suo scri-
ptum, ‖Rex Regum, & Dominus dominan-
tium. ♦Et uidi vnum Angelum stantem in 17
sole, & clamauit uoce magna, dicens om-
nibus auibus quæ uolabant per medium
cęli, Venite, & congregamini ad cœnã ma-
gnam Dei: ♦ut manducetis carnes regum, 18
& carnes tribunorum, & carnes fortium,
& carnes equorum, & sedentium in ipsis,
& carnes omnium liberorum, & seruorũ,
& pusillorum, & magnorum. ♦Et uidi be- 19
stiam, & reges terræ, & exercitus eorũ con-
gregatos ad faciendum prœlium cum illo,
qui sedebat in equo, & cum exercitu eius.
♦ Et apprehensa est bestia, & cum ea Pseu- 20
dopropheta, qui fecit signa corã ipso, qui-
bus seduxit eos, qui acceperunt characte-
rem bestiæ, & qui adorauerunt imaginem
eius. Viui missi sunt hi duo in stagnũ ignis
\\ ardentis & ' sulphure: ♦ Et cæteri occisi 21
sunt in gladio sedentis super equum, qui
procedit de ore ipsius, & omnes aues satu-
ratæ sunt carnibus eorum.

*\\ tubæ 6. — Mat. 22. 2. Luc. 14. — Inf. 18. 9. — \\ in 2 MS. 6. — Isai. 63. 1. — \\ vocabatur MS. — * ex vtraque parte MS. 2. Pr. 6. — Ps. 2. 9. — Sup. 17. 14. — 1. Ti. 6. 15. — \\ ardenti 2 MS. Alia nonnulla legunt, ardentis sulphure. Pr. habet, ardentis igne, & sulphure. Græca legunt, ardens in sulphure.*

CAP. XX.

1 ET vidi angelum descendentẽ de cœ-
lo, habentem clauem abyssi, & catenã
2 magnam in manu sua. ♦Et apprehen-
dit draconem serpentem antiquum, qui est
diabolus, & satanas, & ligauit eum per an-
3 nos mille: ♦ & misit eum in abyssum, &
clausit, & signauit super illum, ut non sedu-
cat amplius gentes, donec consummentur
mille anni. & post hæc oportet illum solui
4 modico tempore. ♦Et uidi sedes, & sederũt
super eas, & iudicium datũ est illis, & ani-
mas decollatorum propter testimoniũ Ie-
su, & propter uerbum Dei, & qui non ado-
rauerunt bestiam, neque imaginem eius,
nec acceperunt characterem eius in fron-
tibus aut in manibus suis, & uixerũt, & re-
gnauerunt cum Christo mille annis. ♦Cæ-
5 teri mortuorum non uixerunt, donec con-
summẽtur mille anni. Hæc est resurrectio
6 prima. ♦Beatus & sanctus, qui habet partẽ
in resurrectione prima. in his secũda mors
nõ habet potestatem: sed erunt sacerdotes
Dei, & Christi, & regnabunt cum illo mille
7 annis. ♦‖Et cum cõsummati fuerint mille
anni, soluetur Satanas de carcere suo, &
exibit, & seducet Gentes quæ sunt super
quatuor angulos terræ, Gog, & Magog, &
congregabit eos in prœlium, quorũ nume-
8 rus est sicut arena maris. ♦ Et ascenderunt
super latitudinem terræ, & circuierunt ca-
9 stra sanctorũ, & ciuitatem dilectam. ♦ Et
descendit ignis a Deo de cęlo, & deuorauit
10 eos: ♦ & Diabolus, qui seducebat eos, mis-
sus est in stagnum ignis, & sulphuris, ubi &
bestia, & pseudopropheta cruciabũtur die
11 ac nocte in secula seculorum. ♦Et uidi thro-
num magnum candidũ, & sedentem super
eum, a cuius conspectu fugit terra, & cęlũ,
12 & locus nõ est inuentus \\ eis'. ♦Et uidi mor-
tuos magnos, & pusillos stantes in conspe-
ctu throni, & libri aperti sunt, & alius liber
apertus est, q est uitæ, & iudicati sunt mor-
tui ex his quæ scripta erant in libris secun-
13 dum opera ipsorum. ♦ & dedit mare mor-
tuos, qui in eo erant, & mors, & infernus
dederunt mortuos suos, qui in ipsis erant,
& iudicatum est de singulis secundũ ope-
14 ra ipsorũ. ♦Et infernus, & mors missi sunt
in stagnum ignis. Hæc est mors secunda.
15 ♦Et qui non inuentus est in libro uitæ scri-
ptus, missus est in stagnum ignis.

\\ 5 MS. Pr. 6. — Ezec. 39. 2. 39. — \\ coram … Pr. — \\ ab eis …

CAP. XXI.

1 ET uidi cœlum nouum, & terrã nouã.
‖Primum enim cœlũ, & prima terra
2 abiit, & mare iam non est. ♦Et ego Io-
hannes vidi sanctam ciuitatem Ierusalem
nouam descendentem de cœlo, a Deo para-
3 tam, sicut sponsam ornatam uiro suo. ♦Et
audiui uocem magnam de throno dicen-
tem, Ecce tabernaculum Dei cum homini-
bus, & habitabit cũ eis. Et ipsi populus eius
erunt, & ipse Deus cum eis erit eorũ Deus.
4 ♦ ‖ & abstergẽt Deus omnem lachrymã ab
oculis eorum, & mors ultra non erit, neq;
luctus, neque clamor, neque dolor erit ul-
5 tra, \\ quæ' prima abierunt. ♦Et dixit qui se-
debat in throno, ‖ Ecce noua facio omnia.
Et dixit mihi, Scribe, quia hæc verba fidelis-
6 sima sunt & vera. ♦ Et dixit mihi, Factum
est. ego sum α & ω initium, & finis. Ego si-
tienti dabo de fonte aquæ uitæ, gratis.
7 ♦Qui uicerit possidebit hæc, & ero illi Deus
8 & ille erit mihi filius. ♦Timidis autem, &
incredulis, & execratis, & homicidis, & for-
nicatoribus, & veneficis, & idololatris, &
omnibus mendacibus, pars illorum erit in
stagno ardenti igne, & sulphure, quod est
9 mors secunda. ♦ Et uenit unus de septẽ an-
gelis habentibus phialas plenas septẽ pla-
gis nouissimis, & locutus est mecũ, dicens,
Veni, & ostendã tibi sponsam, vxorẽ Agni.
10 ♦ Et sustulit me in spiritu in montem ma-
gnum, & altum, & ostẽdit mihi ciuitatem

Isai. 65. 17. & 66. 21. — 2. Pe. 3. — Isai. 25. — Sup. 7. — \\ quæ 1 MS Pr. — Isai. … 19. — 2. Co. … — Sup. … — Inf. …

sanctam

sanctam Ierusalem descendentem de cęlo,
a Deo, habentem claritatem Dei, & lumē 11
eius simile lapidi precioso tamquā lapidi
iaspidis, sicut crystallum'. Et habebat mu 12
rum magnum, & altum, habentem portas
duodecim, & in portis angelos' duodecim,
& nomina inscripta, quę sunt nomina duo
decim tribuum filiorum Israel. Ab orien- 13
te, portæ tres, & ab Aquilonę, portæ tres, &
ab Austro, portæ tres, & ab occasu, portæ
tres. Et murus ciuitatis habens fundamē- 14
ta duodecim, & in ipsis duodecim nomi-
na, duodecim Apostolorum Agni. Et qui 15
loquebatur mecum, habebat mensuram
arundineam' auream, ut metiretur ciuita-
tem, & portas eius, & murum. & ciuitas 16
in quadro posita est, & longitudo eius tan
ta est, quanta & latitudo, & mensus est ci-
uitatem de arūdine * per stadia duodecim
millia, & longitudo, & altitudo, & latitudo
eius æqualia sunt. Et mensus est murum 17
eius centum quadraginta quatuor cubito-
rum, mensura hominis quæ est angeli. Et 18
erat structura muri eius ex lapide iaspide:
ipsa uero ciuitas aurum mundum, simile
vitro mundo. Et fundamenta muri ciui- 19
tatis, omni lapide precioso ornata. Funda-
mentum primum, iaspis: secundum, sap-
phirus: tertium, calcedonius: quartū, sma-
ragdus: quintum, sardonyx: sextum, sar- 20
dius: septimum, chrysolithus: octauum, be-
ryllus: nonum, topazius: decimum, chryso-
prasus: undecimum, hyacinthus: duodeci-
mum, amethystus. Et duodecim portæ: 21
duodecim margaritæ sunt, per singulas, &
singulæ portæ, erant ex singulis margari-
tis, & platea ciuitatis aurum mundū, tam-
quam uitrum perlucidum. Et templū nō 22
vidi in ea. Dominus enim Deus omnipo-
tens templum illius est, & Agnus. Et ciui 23
tas non eget Sole neque Luna, ut luceant
in ea. nam claritas Dei illuminauit' eam,
& lucerna eius est Agnus. Et ambulabunt 24
Gentes in lumine eius, & reges terræ affe-
rent gloriam suam, & honorem in illam.
Et portæ eius non claudentur per diem: 25
nox enim non erit illic. Et afferent glo- 26
riam & honorem gentium in illam. Non 27
intrabit in eam aliquod coinquinatū, aut
abominationem faciens, & mendacium,
nisi qui scripti sunt in libro uitæ Agni.

Iaspidis crystallizantis. G. — angulos O. — arundinem MS. Pr. G. — * aurea MS. q. — Isai.60.19. — illuminabit. MS. q. — Isai.60.11.

CAP. XXII.

ET ostēdit mihi fluuium aquę' uiuæ', 1
splendidum tamquam crystallum,
procedentem de sede Dei, & Agni.
In medio plateæ eius, & ex utraque parte 2
fluminis lignum uitæ, afferens fructus
duodecim, per menses singulos reddens
fructum suum, & folia ligni ad sanitatem
3 Gentium. Et omne maledictum non
erit amplius, & sedes Dei, & Agni in illa
4 erunt, & serui eius seruient illi. Et vide-
bunt faciem eius, & nomen eius in fron-
5 tibus eorum. Et nox ultra non erit, &
non egebunt lumine lucernæ, neque lu-
mine solis, quoniam Dominus Deus il-
luminat' illos, & regnabunt in secula se-
6 culorum. Et dixit mihi, Hæc uerba fi-
delissima sunt, & vera. Et Dominus Deus
spirituum prophetarum misit Angelum
suum ostendere seruis suis, quæ oportet
7 fieri cito. Et ecce uenio uelociter. Bea-
tus qui custodit uerba prophetiæ libri hu-
8 ius. Et ego Iohannes qui audiui, & uidi
hæc. Et postquam audissem, & vidissem,
cecidi, ut adorarem ante pedes angeli, qui
9 mihi hæc ostendebat. & dixit mihi, Vi-
de ne feceris; conseruus enim tuus sum,
& fratrum tuorum prophetarum, & eo-
rum qui seruant uerba* libri huius. Deum
10 adora. Et dicit mihi, Ne signaueris ver-
ba prophetiæ libri huius: tempus enim
11 prope est. Qui nocet, noceat adhuc, &
qui in sordibus est, sordescat adhuc, & qui
iustus est, iustificetur' adhuc, & sanctus,
12 sanctificetur adhuc. Ecce uenio cito. &
merces mea mecum est, reddere unicui-
13 que secundum opera sua. Ego sum α &
ω, primus & nouissimus, principium, & fi-
14 nis. Beati qui lauant stolas suas': * ut
sit potestas eorum in lignō uitæ, & per
15 portas intrent in ciuitatem. Foris canes
& uenefici, & impudici, & homicidæ, &
idolis seruientes, & omnis qui amat, &
16 facit mendacium. Ego Iesus misi ange-
lum meum, testificari uobis hæc in eccle-
siis. Ego sum radix, & genus Dauid, stel-
17 la splendida, & matutina. Et spiritus, &
sponsa dicunt, Veni. Et qui audit, dicat,
Veni. Et qui sitit, ueniat: & qui vult, acci-
18 piat aquam uitæ, gratis. Contestor enim
omni audienti uerba prophetiæ libri hu-
ius, Si quis apposuerit ad hæc: apponet
Deus super illum plagas scriptas in libro
19 isto. Et si quis diminuerit de uerbis li-
bri prophetiæ huius: auferet Deus partem
eius de libro uitæ, & de ciuitate sancta, &
20 de his quæ scripta sunt in libro isto. di-
cit qui testimonium perhibet istorum.
Etiam uenio cito: Amen. Veni Domine
21 Iesu. Gratia Domini nostri Iesu Christi
cum omnibus uobis. Amen.

uitæ MS. R Pr. G. — Isai.60.20. — illuminabit MS. R.Pr.G. Textus cōformis est G.q. — Sup.10.10. — * prophetiæ MS. q. Pr. — iustitiā faciat. 9 MS. G. — Isai.41.4 44.6. Sup.1.8. 21.6. — * in sanguine agni O. — Isai.55.1

FINIS.

RERVM, SENTENTIARVM, ET VOCABVLORVM,

De quibus precipue in Sacris Biblijs agitur, iuxta Alphabeti seriem summa breuitate accurratissimus INDEX.

Prior numerus, Libri caput, sequentes post subdistinctionem, vsque ad punctum finale, eiusdem capitis versiculos designant. Asteriscus huiusmodi, * numero appositus, denotat, vel rem, qua de agitur, per plures capitis eius versiculos tractari: vel locum illum inter reliqua diligentius esse notandum. Eccles. Ecclesiastæ, Eccli. Ecclesiastici est nota.

A ET ω *Deus. Apoc.* 1,8.21,6.22,13.

Aaron adiungitur fratri suo Moysi socius. Exod. 4,14,16,30.5,1.6,13.7,1,2. *Mich.* 6,4. *benedicit populo post oblationem factam, extensa manu. Leuit.* 9,22.

Aaron & Hur ad radices montis expectant Moysen cum Domino loquentem. Exod. 24,14.

Aaron & Maria murmurantes contra Moysen a Domino increpantur. Num. 12,5.

Aaron insigni miraculo ostenditur præ cæteris a Deo in Sacerdotem summum electus. Num. 17,8. *iure perpetuo accipit pro officio sacerdotali oblationes & primitias a populo. Num.* 18,8,9,11,12,* *& a Leuitis decimas decimarum. Num.* 18,26,28.

Aaron iussus ab Israelitis conflat vitulum aureum: quem ipsi adorant. Exo. 32,1,2 * *obiurgatur ideo a Moyse. ibid.* 21.

Aaron moritur. Num. 20,26,33,38. *Deu.* 10,6,32,50. *non ingressurus terram promissionis, ob infidelitatem. Num.* 20,12.

Aaron peculiari ritu consecratur cum filijs suis ad ministerium sacerdotij. Leuit. 8,* *Num.* 3,10. *Deut.* 18,5. *Hebr.* 5,4. *sicut Dominus præscripserat. Exo.* 29,*40,12.

Aaron pronepos Leui. Exod.6,16,18,20.
Aaronis autoritatem agnoscere nolentes, genere mortis intereunt inusitato. Num.16, 3,11,30,31.
Aaronis & filiorum eius oblatio in die vnctionis suæ. Leui.6,20. ornatus sacerdotalis. Exod.28,1,*.
Aaronis filij. Num.3,2. 1.Paralip.6,3. & vxor. Exod.6,23.
Aaronis filij, Nadab, & Abiu, ignem alienum offerentes occiduntur. Leu.10,1. Num.3,4.26,61.1.Paral.24,1.
Aaronis hæreditas, Deus. Num.18,20. Deu.10,9.18,2.Ios.13,14,33.EZ.44,28.
Aaronis laus. Eccli.45,7,8,*.
Aaronis oblatio pro se, & populo. Leu.9,2.
Aaronis virga germinat. Num.17,8.
Aaroni succedit in summo sacerdotio EleaZar. Num.20,26, Deut.10,6.
abalienati a Deo. Esa.1,4.
Abarim mons, vnde moriturus iam Moyses terram Chanaan prospexit. Num.27,12, 33,44. Deut.32,49.
Abba pater. Mar.14,36. Ro.8,15. Ga.4,6
Abdemelech eunuchus, propugnator, & patronus Ieremiæ. Ierem.38,7. ob fiduciam in Deum, liberatur a gladio Chaldæorũ. Ier.39,16,17,18.
Abdenago mittitur in fornacem ardentem. Dan.3,21. appellatur AZarias. Dan.1,7
Abdias abscondit centum prophetas, quos occidere quærebat IeZab. 3.Reg.18,4,13
Abdias propheta aduersus Edom. Abd.1,1
Abdon iudex Israel quadraginta filios habuit, & triginta nepotes. Iudic.12,13,14
Abel occisus a fratre Cain: Ge.4,8. Matth. 23,35. Lu.11,51. Heb.12,24.1.Io.3,12
Abelis fides. Hebr.11,4.
Abela ciuitas seruatur mulieris prudentis cõsilio, ne destruatur a Ioab. 2.Re.20,16,*
Abesan, iudicis Israel, triginta filij, & totidem filiæ. Iudic.12,9.
Abiam filius Roboam, rex Iuda. 3.Reg.14. 31.15,1.2.Par.13,1,15. relinquit Asa regni successorem. 3.Reg.15,8. Mat.1,7.
Abiathar sacerdos effugit manus Saulis. 1. Reg.22,20. in Ceilam ad Dauid confugit cum Ephod. 1.Reg.23,6. partes Adoniæ adiuuat. 3.Reg.1,7. sacerdotio priuatur. 3. Regum 2,26.
Abidan, dux Ben-iamin. Num.1,11.
Abigail, vxor impij Nabal, it obuiam Dauidi cum cibarijs. 1.Reg.25,18. nubit Dauidi, post mortem Nabal. ibid.39.
Abimelech, rex Geraræ, aufert Abrahæ Saram. Gen.20,2. init fœdus cũ Abraham. Gen.21,23,31. item cũ Isaac. Ge.26,31
Abimelech filius Gedeonis. Iud.8,31. occidit 70. suos fratres. Iud.9,5. ictu lapidis molaris interficitur. Iudic.9,53.2.Reg.11,21.
in Abinadab domo in Gabaa est arca Dei, quam reducit Dauid. 1.Reg.7,1.2.Re.6,3.
Abiron, Dathan, & Core, efferunt se contra Mosen, & Aaronem: vnde & terra dehiscens absorbet eos. Nu.16,*. 26,9,10. Deut.11,6. Ps.105,17. Eccli.45,22.
Abisag Sunamitis dormit in sinu Dauidis senis frigidi, ut eum calefaceret. 3.Reg.1.3. petitur ab Adonia in vxorem. 3.Re.2,17
Abisai filius Saruiæ. 2.Reg.2,18.16,9. 19,21.20,6.23,18.1.Par.18,12.
Abiu cum Nadab, & Aarone, & Moyse vident Deum in monte Sinai: & qua specie. Exod.24,9,10.
Abiu, & Nadab igne consumuntur. Leuit. 10,2. Num.26,61.
Abiud filius Bale. 1.Par.8,3. filius Zorobabel. Mat.1,13. appellatur Hanania. 1.Paral.3,19.
abnegatio omniũ rerũ. Gen.12,1. Deu.33,8, 9. Ruth 2,11.2.Par.25,9. Mat.4,19,20 19,21,27. Mat.1,17,18.10,28. Lu.5, 11.14,26.18,22. Iohan.12,25.1.Co.7, 29. Philip.3,7.
abnegatio suiipsius. Gen.12,4.22,1,9. Deu. 33,9.2.Reg.15,26.3.Reg.19,19,20.2. Mach.6,19,23. Matth.4,19.5,29.10, 39.16,24.19,21. Mar.8,34.10,21. Luc.9,23.14,26.17,33. Iohan.12,25.
Abner, præfectus militũ Saulis, creat Is-bo-

seth regem Israel. 2.Reg.2, 8.cum Dauid paciscitur. 2.Reg. 3, 12. occiditur a Ioab. ibid.27.
abominari iubet Moyses Ammonitas, & Moabitas, non autem Idumæos, & Aegyptios. Deut.23,3,7.
abominatur Deus populum inobedientem præceptis suis. Leu.26,30.
abominatio coram Deo, quod excelsum reputant homines. Luc.16,15.
abominatio Dei, idola, & imagines. Deut.7, 25.27,15.
abominatio desolationis, stans in loco sancto. Dan.9,27. Matth.24, 15. Mar.13,14. Luc.21,20.
abominationes gentium prohibet imitari Deus. Leu.18,29. imitatur eas tribus Iudæ. 3.Reg.14,24.
Abra, ancilla Iudith. Iudith 8,32.10,2 libertate donatur. Iudith 16,28.
Abram, filius Thare, ducit Sarai in vxorẽ. Gen.11,29. egreditur ex patria in terram Chanaan, præcipiente Domino. Gen.12,4 proficiscitur in Aegyptum. ibid.10. redit inde in Chanaan. Gen.13, 1. liberat Loth fratrem suum ex manibus hostium. Gen. 14,14. promissionem accipit seminis. Gen. 15,4.17,16.18,10. cõcumbit cũ Agar, ex consensu vxoris. Gen.16, 4. appellatur Abraham: & quare. Gen.17,5.
Abræ apparet Deus, eumq; consolatur. Gen. 17,1.
Abræ reddit vxorem Pharao, a Domino percussus. Gen.12,17.
Abraham appellatur pater multarum gentium, & omnium credentium. Gen.17, 5. Esa.51,2. Matth.3, 9. Luc.19, 9. Iohan. 8,39. Rom.4,11,17,18.9,7. Gal.3,8.
Abraham mittit seruum, qui quærat vxorẽ filio suo Isaac. Gen.24,4. orat pro Sodomitis. Gen.18, 23,*. paratus est offerre Isaac. Gen.22,9. sepelitur mortuus in spelunca duplici. Ge.25,8,9. tentatur a Deo, immolatione filij Isaac. Gen.22,1,2. vidère optauit Christi aduentum in carnem: quem & vidit. Iohan.8,56.
Abrahæ fides. Rom.4,17,*. Hebr.11,8,*.
Abrahæ filius Zachæus, Christo credens. Lucæ 19,9.
Abrahæ filij. Matth.3,9. Iohan.8,33. Ro. 9,7. Gal.3,7.
Abrahæ hospitalitas. Gen.18,1,*. laus. Eccli.44,20. obedientia. Gen.22, 16.26,5. semen verum. Gen.21,12.
Abrahæ dolenti ob Saræ de eijciendo Ismaele iussum; præcipit Deus voci Saræ obedire. Gen. 21,12.
Abrahæ nascitur Isaac. Gen.21,2.
Abrahæ prædicit Deus interitum Sodomorum. Gen.18,17.
ante Abraham Christus erat. Iohan.8, 58.
propter Abraham Deus liberauit Loth. Gen. 19, 29. multiplicauit ipsum Isaac. Gen.26,24.
cum Abraham erat Deus in omnibus, quæ agebat. Gen.21,22.
de Abraham, & eius semine. Ios.24,3,2. Esd.9,7. Esa.41,8.51, 2. Ezech.33,24. Matt.8,11. Act.7,2,16 Hebr.11,17.
Absalom, filius Dauid. 2.Reg.3, 3. conatur patris occupare regnum. 2.Reg.15,6. concumbit cum patris concubinis. 2.Reg.16, 22. idq; iuxta prophetiam Nathan. 2.Regum 12, 11. occidit fratrem suum Amnon, & fugit ad Tholomai, regem Gessur. 2.Reg.13,29,37. tribus hastis transfigitur a Ioab. 2.Reg.18,14.
Absalõ mortuũ luget Dauid. 2.Reg.18.33. quẽ Ioab audacter consolatur. 2.Reg.19,5
abscondit Deus faciem suam a filijs Israel, conuersis ad idola Deut.32,20.
abscondit se populus Israel in cauernis pauidus, & quare. 1.Reg.13,6.
absconditur Elias iussu Dei, ne ab Achab occidatur. 3.Reg.17,3.
abstinentia a quibusdam cibis. Gen.1.29; 30. 2,17.3, 11.9, 4. Exod.12, 9,*.13, 6.21. 28.22,31.29,34. Leu.6,23.7,18,*11, 4,*17.12,*19,7.22,8,*23,14. Num.6, 4.18,10. Deut.12, 16.14,3,* Tob.1,12.

Iudith 12,2. Dan. 1,8. 2. Mac. 7,1. Mat. 12,4. Mar. 2,23,* Luc. 6,1. Actor. 15,29.
Abstinentia a vino. Leu. 10,9. Nu. 6,3. Iud. 13,4.14. Ier. 35,6. Eze. 44,21. Luc. 1,15.
Abstinentia Eliæ. 3. Reg. 19,6. Moysi. Exo. 34,28.
abstinentiæ præceptum violare nolentes. Ier. 35,6. 2. Mach. 6,19.* 7,2.*
abstinendum a cibo & potu, etiam licito, propter scandalum alterius. 2. Mach. 6,24. Rom. 14,20,21. 1. Cor. 8,13.
abundantia rerum omniũ a Deo. Deut. 8,7,*
non in Abundantia rerum temporalium, est vita hominis. Luc. 12,20.
abusus vestium. Esth. 14,16. Esa. 3,18. Ezec. 7,20. Matt. 11,8. Mar. 12,38. Luc. 7,25. 16,19.20,46. 1. Tim. 2,9. 1. Pet. 3,3.
abyssus, iudicia Dei. Psal. 35,7.
Accaron vrbem capit Iudas. Iudic. 1,18.
Accaronitæ eijciunt arcam Dei e finibus suis, timentes sibi a Deo. 1. Reg. 5, 10.
acceptio munerum, personarum. Vide Munus, Persona.
accepimus a Deo quicquid habemus. 1. Cor. 4,7.
accessum habent Iudæi, & Gentes ad Deum & gratiam eius per Christum. Roman. 5,2. Ephes. 2,18. 3,12.
accipitrem non comedebant Iudæi. Deuteron. 14, 15.
acedia. 2. Reg. 11,* Prouerb. 6,6. 10,4,26. 12,11. 13,4. 18,8. 19,15, 24. 20,4,13. 21,25. 24,30. 26,13. 28,19. Eccli. 33,26. Ezech. 16,49. Rom. 12,11.
acetum Christo sitienti in cruce offertur. Psal. 68,21. Mat. 27,34. Iohan. 19,29.
in Aceto vt intingat buccellam Ruth, præcipit Booz. Ruth 2,14.
Achab, impius rex Israel. 3. Reg. 16,29, 30. exercet tyrãnidem in Naboth. 3. Reg. 21, 2,* iniit fœdus cũ Ben-adad rege Syriæ. 3. Reg. 20,34. odit Michæam prophetam: & quare. 3. Reg. 22,8. 2. Paralip. 18,7. vincit Syros. 3. Reg. 20,20,29. traiicitur telo, & sanguinem eius canes lambũt. 3. Reg. 22, 38. secundum verba Heliæ. 3. Reg. 21,19.
Achab filij pereunt. 4. Reg. 10,7,11. secundum illud. 3. Reg. 21,21. 4. Reg. 9,8.
Achaia. Act. 18,12,27. 19,21. Rom. 15,26. 1. Cor. 16,15. 2. Cor. 1,1. 9,2. 11,10. 1. Thes. 1,7,8.
Achan de anathemate contra præceptũ Dei accipiens, lapidatur. Iof. 7,25. 1. Par. 2,7. in valle Achor. Iof. 7,24.
Achaz filius Ioatham, impius rex Iuda. 4. Reg. 16,2,* 2. Par. 28,1,* Esa. 7,* Mat. 1,9. appellatur Eliezer. Luc. 3,29. consecrat filiũ suũ per ignẽ. 4. Reg. 16,3. 2. Par. 28,3. moritur. 4. Reg. 16,20. 2. Par. 28,27.
Achaz promittitur a Deo auxilium: cuius promissionis iubetur signum quærere. Esa. 7,3,* succedit Ezechias filius in regnum. 4. Reg. 16,20. 2. Par. 28,27. Matt. 1,10.
Achias, filius Achitob, sacerdos Domini. 1. Reg. 14,3,18.
Achimaas cum Ionatha, nunciat Dauidi consilium Achitophel. 2. Reg. 17,17.* victoriam item de Absalom deuicto. 2. Regum 18,19.*
Achi-melech sacerdos accusatur coniurationis a Saule impio: & quare. 1. Reg. 22, 13,* dat Dauidi panes propositionis. 1. Reg. 21,4.
ad Achi-melech sacerdotem fugit Dauid in Nobe. 1. Reg. 21,1.
Achi-noam vxor Dauid. 1. Reg. 25,43.
Achior, dux Ammonitarum. Iudith 5,5. traditur in manus filiorum Israel. Iudith 6,7. relicta gentilitate, credit Deo, & circumciditur. Iudith 14,6.
Achis, rex Geth, donat, Siceleg ciuitatem Dauidi. 1. Reg. 27,6.
apud Achis regem simulat insaniam Dauid, vt euadat. 1. Reg. 21,13.
Achitophel consiliarius Dauidis, adhæret Absaloni. 2. Reg. 15,12. dat impium consilium: quod a Domino dissipatur. 2. Reg. 17,1,* suspendit se. ibid. 23.
Achitophel consilium, habitum tamquam verbum Dei. 2. Reg. 16,23.

Achor, vallis.Ios.7, 24.15,7.Esa.65,10. Osea 2,15.

acquisitionis populus, Christiani a Petro dicti.1.Pet.2,9.

Ada, altera vxor Lamech.Gen.4,19.

Adad Idumæus fugit a facie Dauidis. 3.Reg.11,15,17.suscitatur a Domino aduersus Salomonem.ibid.14.

Adam creatur.Gen.1,27. collocatur in paradiso, & ligni scientiæ vsus ei interdicitur.Gen.2,15.16,17.persuasione Euæ præceptum violat, & paradiso pellitur.Ge.3,6,23.Osea 6,7.moritur.Gen.5,5.

Adam, nomen viro, & mulieri commune. Gen.5,2.

*Adæ ætas. Gen.5,5.genealogia.ibid.1,*genealogia vsque ad Esau, & Iacob 1.Par.1,1,* pœna propter peccatum.Gen.3,17,**

per Adam omnes obnoxij morti.1.Co.15.21,22.omnes constituti peccatores.Rom.5,19.

AdareZer, rex Soba, percutitur a Dauide.2.Reg.8.3.

vt Adipem agnorum comederent, introduxit Deus Israelitas in terram promissionis. Deut.32.14.

adipem hostiarum prohibet Deus comedere Leuit.7,25.

*adhortari ad bonum.Gen.13,8.45,24.Iosue 22,5.2.Paral.30,6.32,7.2.Esd.5,8,9. Act.11,23.14,22.20,18,*1.Thes.5,11.Tit.2,*3,1,*Heb.3,12,13.*

adinuentiones suas malas sequentes, derelicto Deo, conterit fames.Deut.28.20.

adinuentiones suas sequentes Israelitæ, affliguntur.Iudic.2,19,20.

adiutores Dei, Apostoli.1.Cor.3,9.

adiutores Pauli, in prædicatione Euangelij. Rom.16,3. Col.4,11.

adiutorium viri, mulier.Gen.2,18.

adolescentis modestia in loquendo. Eccli.32,10,.*

adolescentulæ quales esse debeant. Tit.2,4.

Adonias filius Dauidis, affectat regnum patris sui.3.Reg.1,5.fugit, tenens cornua altaris: a quibus iussu Salomonis auulsus, reducitur in domum suam.ibid.51, vxorem petit Abisag. 3.Reg.2,13,*occiditur.ibid.25,34.*

AdonibeZec comprehenso abscindūtur summitates manuum ac pedum, & moritur in Ierusalem.Iudic.1,6,7.

adoptare nos in filios prædestinauerat Deus ante secula. Ephes.1,5.vtq; ita esset, venit Christus.Galat.4,5.

adorat Dauid Dominum in summitate montis, fugiens Absalom.2.Reg.15.32.

adorat Elcana cum vxoribus suis coram Domino.1.Reg.1,3.

adorat Saul Dominum, sed non in fide.1.Reg.15,31.

adorat populus vitulos, quos fecerat Ieroboā 3.Reg.12,30.

adorant Apostoli Christum, ascendentem in cœlum.Luc.24,52.

adorant bestiam vniuersi, qui non sunt scripti in Libro vitæ. Apoc.13,4,8.eorum plaga.Apoc.16,2.

adorant Deum Israelitæ, loquentem ad Moysen in nube, in ostio tabernaculi.Exod.33,10.

adorant idola Israelitæ, ignorantes Dei opera, & traduntur in manus hostium. Iudic.2,12,13,.*

adorabant procul seniores Israel, cum Aaron, non appropinquātes monti Sinai. Exo.24,1,2.

adorare volens Iohannes angelum, ab eo prohibetur.Apoc.19,20.22,8,9.

adorandus Deus, timendus, & illi procidendū. Deu.6,13.10.20. Mat.4,10. Lu.4,8.

non Adorandus Deus alienus. Exo.23,24.34,14.ne a Deo derelinquamur.3.Reg.9,6,7,.*

adoratores veros futuros post publicatum Euangeliū prædixit Christus, qui adorent Patrem in spiritu, & veritate.Iohan.4,23

adorasse dicit Scriptura Gedeonem, id est, gratias egisse Deo, & credidisse promittenti victoriam. Iudic.7,15. populum item Israel, quòd visitasset eos Deus, & respe-

xisset afflictionem illorum. Exod.4,31.
adorasse populum dicitur Abrahā pro Gratias egisse populo, cum geniculatione aut gestu decoro. Exod.23,12.
adorare, pro inclinari & incuruare se coram aliquo, honoris & reuerentiæ gratia, utitur Scriptura, Ge.18,2.19,1.27,29.33,3.42,6.43,26. Exod.18,7. Nu.22,31. 1.Reg.20,41.25,23.28,14, 2.Reg.9,6.14,4.3.Re.1,16,23. Iud.10,20. Esth.3,2, Dan.2,46. Act.10,25.
Adramelech idolum. 4.Reg.17,31.
Adramelech usus subsidio fratris sui Sarasar, occidit patrem Sennacherib. 4. Reg. 19,37. Esa.37,38.
aduenæ iudicium non peruertendū. Deut.24,17. peruertens, maledictus. Deut.27,19.
aduenæ non exprobrandum. Exod.22, 21. Leuit.19,33.
aduenis præcipitur legi Deuteronomium. Deut.31, 12. triennales primitiæ dandæ. Deut.26,12.
aduenis, pupillis, & uiduis relinquendæ reliquiæ messis, uindemiæ, & oliuarum. Deu. 24,19,20,21.
aduentus Christi expectatus. Esa.62,1. sedentis super asinam. Zach.9,9.
aduentus Christi, & uictoria aduersus mortem, peccatum, & infernū. Habac.3,3,*
aduentus Christi signa. Esa.35,5,*
aduentus Domini ad iudicium. Esa.3,13,14. 13,9,* Dan.7,13. Apoc.6,17. qualis futurus Actor.1.11. tam inopinatus ut dies diluuii. Mat.24,37,* Luc.17,26,* ut fulgur exiens ab Oriente, & patens in Occidentem. Matt.24,27. Luc.17, 24. ut fur in nocte. 1.The.5,2.2.Pe.3.10. Apo. 3,3.16.15.
aduentus Domini expectandus. Mat.24,43. 25,13.26,41. Marc.13,33. Luc.12,40 21,34.* Ro.13,12,* Eph.6,18. Col.4,2 1.Th.5,6.1.Pe.4,7.5,8. Apo.3,3.16,15
aduentum Domini instare, dicit Iacobus. Iacob.5,9.
aduentum suum breui per Euangelium toti orbi affuturum, cum maxima uirtute & signis, prædicit Christus. Mat.16,27,28 Marc.9, 1. Luc.9,27.
aduentum suum quare tardat Dominus. 2. Pet.3, 9.
de Aduentu Domini. Malach.4,1.
aduersarius noster diabolus tamquā leo rugiēs circuit, quærēs quē deuoret. 1.Pet.5,8
aduersarii Domini formidant ipsum. 1.Reg. 2,10.
aduersarios suscitat Deus Salomoni, conuerso ad idola, Adad & Razon. 3.Reg. 11,14,23.
adulationis pernicies. Prou.27,6.28,23. Eccle.7,6. Esa.3,12. Hab.2,15.
adulterium, luxuria, & fornicatio. Gen.6,2. 19,5,31,33,* 38,15. Exod.22,16. Leuit.18,6,* 19,29.20,10,13.21,9. Nu. 25,1,6. Deut.22,13,22,23.23,17. Iudi.19,2,25. 1.Reg.2,22. Tob.4,13. Prouer.2,16.5,2,* 7,10,* 22, 14.23, 27, 28.29,3. Eccles.7,27. Eccli.23,25,* Ezec.22,10. Act.15,20. Rom.1,26. 1. Cor.5,1.6,9,15.10,8. Ephe.5,5. Col.3, 5. 1.Thes.4,3. 1.Tim.1,10. Heb.13,4.
adulterium, carnale & spirituale prohibetur, committitur, & punitur. Gen.20,2,*26, 7. Exod.20,14. Leu.18,7,* 20,10. Nu. 5,13. Deut.5,18.22,22,30. Iud.19,2,* 2.Reg.11,2,*12,1,9. Iob.24,15. 31,1, 9. Psal.72,27. Prou.5,3,8,20.6,24,32. 7,5,* Sap.3,16. Esa.57,3. Ier.2,36.3, 1.5,7.13,26. Osee 2,4.4,2. Matt.5,27. 14,3.19,9. Iohan.8,3. 1. Corint.6,9. 1. Theß.4,3. Heb.13,4. Iacob.4,4.
aduocatus noster IESVS Christus. 1. Iohan.2,1.
Aduram, super tributa seu quæstor ærarius Dauidi. 2.Reg.20,24. postea a tributis ipsi Roboam, lapidatur. 3. Reg.12, 18. 2. Paralip.10,18.
ædificat Deus domos obstetricibus timentibus se. Exod.1,21.
ædificauerunt domum Israel, Rachel & Lia. Ruth.4,21.

ædifice-

ædificemus singuli singulos. 1.Thess.5,11.
ædificare, pro facere, more Scripturæ. Genesis 2,22.
ædificare domum fratris, pro fratris defuncti uxorem accipere, & ex ea suscipere filium, qui fratris defuncti nomine uocetur. Deut.25,5,*.
ædificantes sacerdotes Iudæi, Christum quem docere debebant populo reiiciunt. Matth. 21,42. Mar.12,10. Luc.20,17. Act.4,11
ædificaturum se domum fidelem promittit Deus Ieroboam, ambulanti iuxta præcepta sua. 3.Reg.11,38.
ædificatio Dei, docere fidem in Christum. 1.Timot.1,4.
ædificia Salomonis. 3.Reg.9,17,*.
ægrotatio, & morbus, pœna peccati. Exod.15, 26. Leu.26,16. Num.12,*. Deut.7,15. 28,27,60. 2.Reg.24,13. 4.Reg.5,27. 2.Par.21,18. Iohan.5,14.
in Aegrotatione, morbo, & decessu ab hac uita, quomodo se habuerint uiri sancti. Gen. 49,*. 50,14. Deut.31,1,*. Ios.23,*.24, *. 1.Reg.12,*. 3.Reg.2,*. 2.Par.32,24. Tob.4,*. Esa.38,1. 1.Mach.2,49,*.
ægroti uisitandi, & consolandi. Gen.48,1,4. Reg.8,29.13,14. Iob 2,11. Ps.40,4. Eccles.7,3. Eccli.7,38. Matt.25,36,40. Iohan.11,3.12,9.2 Corinth.1,4.
Aegyptus affligitur uariis plagis. Exod.7, *.8,*.9,*.10,*.11,*. ut prædixit Dominus. Exod.3,20. expugnatur a rege Babyloniæ. 4.Reg.14,7. Ier.46,2.
in Aegyptum fugit Christus Herodem. Matt.2,13,*.
contra Aegyptum prophetatur. Esa.19,1, 11,18. 20,3. Ier.43,10.44,30.46,*. Ezec.29,*.30,*.31,*.32,*.
in Agyptum redire, improbe flagitat Israeliticus populus. Exo.14,11. 16,3.17,3. Num.11,5.14,3,4.20,3.
de Aegypto exitus, et liberatio Israelis promittitur. Gen.15,16.48,21.50,24. Exod.3,17.6,6. adimpletur, & exeunt uiri. 600000. Exod.12,37,51.13,*.14,*. Nu.33,1. Deu.16.1. Osee 13,4. Mic.6,4
Aegypto potitur Antiochus 1.Mach.1,17.
Aegyptiaca captiuitas prædicitur. Gen.15, 13. incipit. Exod.1,8,13. Act.7,18.
Aegyptiaca redēptio frequenter in memoriā reuocatur, tam quā summū beneficiū. Exodo 20,2. Leu.22,33.26,13. Deut.4,37. 5,6.7,8.8,14.16,6. Iudic.2,1.6,8,9. 1.Re.10,18.4.Reg.17,7. Mich.6,4.
Aegyptij prodeunt in pugnam contra Iudā. 2.Par.12,2.
Aeneas sanatur. Act.9,33,*.
ænigma. Vide Problema.
æqualitas qualis inter diuites, & pauperes sanctos 2.Cor.8,13.
ærugo propter peccata. 3.Reg.8,37.
æstu percutiuntur, præcepta Dei non custodientes. Deut.28,22.
Aethiopibus interitum Dominus minatur. Sophon.2,12.
affinitatis gradus in Lege prohibiti. Leuit. 18,6,*.
affligit nos tamdiu Deus, donec peccata nostra ipsi confiteamur. Leu.26,39,40.
affligere animas. Leu.23,27.
afflictorum gemitus exaudiebat Deus, propter iudices quos super eos constituerat. Iudic.2,18.
afflictis adest Deus, & eos exaudit, exemplo Agar. Gen.16,7,*.21,13.
afflictis succurendum. Eccli.7,38.
afflictionē populi sui uidet Deus. Exo.3,7.
in Afflictione Ierusalem uidetur afflictus Dominus. Ier.8,21.
afflictiones multas minatur Deus ijs qui a se fornicantur. Deut.31,17. Ios.24,20.
in Afflictionibus constituti Israelitæ, confitentur Deo peccata, & liberantur. Iudic 10,10.15,16.
de Afflictionibus liberat Deus Israelem, per impium Ieroboam. 4.Reg.14,26,27.
Agabus propheta imminentem famem prædicit. Act.11,28. & Paulum Ierosolymis alligandum. Act.21,11.
Agag, rex Amalecitarū, capitur a Saule.

1. Reg. 15,8. occiditur a Samuele. ibid. 33 iuxta prophetiam, Num. 24,20.
Agar, ancilla Saræ, parit Ismaelē. Gen. 16, 15. expellitur cum filio suo. Genes. 21, 14. Galat. 4,30.
Agareni e terra sua per Rubenitas profligantur. 1. Par. 5, 19,20.
ager emptus a Ieremia, significat populum a captiuitate reuersurum. Ier. 32,7,15.
ager non serendus diuerso semine. Leu. 19,19
ager sanguinis. Act. 1,19.
agrum vel vineam proximi lædentis pœna. Exod. 22,5.
agrorū termini non transferendi. Deu. 19,14
Aggæus increpat Iudæos, qui neglecto tēplo propria ædificia curabant. Agg. 1,4,*
Aggæi, & Zachariæ adhortatione reædificatur templum. 1. Esd. 5,1.6,14.
aggrauare corda sua. 1. Reg. 6,6.
aggrauata manus Dei super aliquem dicitur, quem vehementer affligat. 1. Reg. 5,6.
agnus Christus, redimens & auferēs peccata nostra sanguine suo. Ioh. 1,29. Apo. 5,9.
agni paschalis edendi ritus. Exod. 12,3,*
agni visio, quem omnis terra adorat. Apoc. 5, 6. stantis supra montem Sion. Apoc. 14,1
de Agnis oblatio. Leuit. 3,7,*
agricola Adam. Gen. 3,23. Cain. Gen. 4,2. Esau. Gen. 25,27. Noe. Gen. 9,20.
agricolam vocat Christus Patrem, auferentē a se omnem palmitem non ferentem fructum. Iohan. 15,1,2.
agricultura Dei, Christiani. 1. Cor. 3,9.
ab Agricultura ad prophetiam uocatur Eliseus a Deo per Eliam. 3. Reg. 19,19.
Aggrippa audit Paulum. Act. 26,1,*
Ahias propheta in Silo, secat palliū in duodecim partes. 3. Reg. 11, 30. prædixit mala vxori Ieroboam, 3. Reg. 14,6,10. scripsit prophetias, 2. Par. 9,29.
Ahimelech. Vide Achimelech.
Ahio, & Oza, filij Abinadab, 2. Reg. 6,3.
Ahira, dux Nephthali. Num. 1,15.
sub Alas Dei confugerat Ruth Moabitis: & alitur. Ruth 2,12.
alapa percutitur IESVS. Iohan. 18,22.
Alcimus, periurus Iudæus, adeptus est sacerdotium. 1. Mach. 7,5,9. 2. Mach. 14,3,13 perit subita morte, 1. Mach. 9,55,56.
Alexander ærarius aliquando fidelis, Paulo nocuit. 2. Tim. 4,14.
Alexander Antiochi Nobilis F. regnat in Ptolemaida. 1. Mach. 10,1. committit prælium cum Demetrio. ibid. 49. amicitiā iungit cum Ptolemæo, rege Aegypti. ibid. 54.
Alexander, rex Græcorum, occiso Dario, regnum suum filijs diuisit. 1. Mach. 1,7. Vide Dan. 7,6.8,8.11,4.
alienigenæ, adducti fama nominis Dei, orantes exaudiuntur. 3. Reg. 8,41,* separantur a populo Israel, iuxta legem Deuteronomij, 2. Esd. 13,1,*
allegoria Pauli de filio Agar, & Saræ. Gal. 4,22,*
Alphæus, pater Iacobi Apostoli. Matt. 10, 3. Mar. 3,18. Luc. 6,15. Act. 1,13.
altare holocausti. Exod. 27,1. 38,1. 40,10. Num. 7,* 2. Reg. 24,25. 3. Reg. 18, 32. 4. Reg. 16,15. 2. Par. 1,5. 4,1. 15,8. 1. Esdræ 3,2. Ezech. 43,13. 1. Mach. 4,47. 53.
altare incensi, Exo. 30,1,10. 37,25. 40,26.
altare nostrum, Christus. Hebr. 13,10.
altari olim seruientes, victum inde habebant: multo magis qui Euangelio seruiunt. 1. Corin. 9,13,14.
Amalec filius Esau, nascitur. Gen. 36,12,16 contra Israel pugnat. Exo. 17,8. Nu. 14, 43. Iud. 6,3. cæditur. Iud. 7,* funditus deletur. 1. Reg. 15,3,8. iuxta prædictionem. Exod. 17,14. Num. 24,20. Deut. 25.19
Aman postquam ad honores fuit euectus, fit lethalis hostis Iudæorum. Esth. 3,* suspenditur. Esth. 7, 10. eodem supplicio & decem eius filij afficiuntur, Esth. 9,13,14.
Amasa, filius Abigail, sororis Dauidis. 1. Par. 2,17. fit dux militiæ apud Absalonem. 2. Reg. 17,25. post milites Dauidis præficitur. 2. Reg. 19,13. tandem a Ioab per fraudem occiditur. 2. Reg. 20,10.
Amasias filius Ioas, bello deuincit Idumæos.

4.Reg.14,7.capitur, & occiditur.ibid.13, 19, recenset populũ, 2.Par.25,5.relinquit successorem filium AZarium regem.4.Regum 15, 1. vleiscitur cadem patris sui. 4.Reg.14, 5.
Amasias, sacerdos Bethel, obsistit Amos prophetæ Dei. Amos 7,10.
ambulare coram Deo. Gen.17,1.in veritate, & corde perfecto.4.Reg.20,3.
ambulare cum Deo. Gen.5,22,24.
ambulare Deum cum aliquo. Exod.33,16.
ambulare in cordis prauitate. Deut.29,19.in luce.Iohan.12,35.1 Iohan.1,7.in præceptis Dei.3.Reg.3,3.in tenebris.Ioh.8,12 12,35.1.Ioh.1,6.2,11.in vijs Dei. Deuter.8,6.10,12.11,22.Iosu.22,5.3.Reg.2, 3.3,14.in vijs patris. 1.Reg.8,3.
ambulare ipsi Deo ex aduerso. Leuitic.26, 21,23.
ambulantes meditemur verbum Dei. Deut. 11,19.
ambulaturum se inter Israelitas promittit Deus, seruantes ipsius mandata. Leuit. 26,12.
amentia percutit Deus non seruantes præcepta. Deut.28, 28.
amici veri, & ficti. Deut.13,6.33,9. 2.Reg. 3,27.13,14.15,19.20,8,* Psal.40,10 54,14. Prou.14,20.18,24.27,10, 19. Eccli 6,7. 7,20. 9,14. 12,14. 22,25,* 37,1,10. Ier.9,4.12,6.41,1,* Dan.11, 26. Mich.7,5.Matt.10,35.Luc.12,53. Iohan.13,18. 1.Thes.2,14.
Aminadab filius Aram. Matth.1,4.eius successor in regno, Nahasson filius. Nu.1, 7.7,12.10,14.
Ammon filius Loth ex filia minore. Genes. 19,38.
Ammonitæ ab ingressu templi prohibentur. Deut.23,3. 2.Esd.13,1.cæduntur ab Israel.Iud.11,32. 1.Reg.11,11. 2.Reg.8, 12.10,*12,26.
aduersus Ammonitas prophetatur. Ps.82,8 49,1,* Ezech.21,20.25,2,* Amos 1, 13,* Sophon.2,8,*
Ammon, filius Dauid, oppressit sororẽ suam Thamar.2.Reg.13,14.vnde & ab Absalone, fratre suo confoditur.ibid.28,*
Amon filius Manasse, rex Iudæ occiditur, 4.Reg.21,18,23.successor eius in regno, filius Iosias.ibid.24. 4.Reg.22,1.
amare. Vide Diligere.
amor Iacob in Rachelem maximus. Gen.29, 18,20,30.
amor Ionathæ & Dauidis. 1.Reg.18,1.
amor proximorum Deo, & hominibus gratus. Eccli.25,2.
amore mulierum idololatrarum captus Salomon, idola colit. 3.Reg.11,4.
Amorrhæus, filius Chanaan. Gen.10,16.
Amorrhæus tributarius filijs Ioseph. Iudic. 1,35.
Amorrhæi bellum inferunt Gabaonitis, quòd pacem cum Iosue fecissent: quos Amorrhæos tradit Deus in manus ipsius. Iosue 10,1,*non patiuntur Israelem per terminos suos proficisci. Num.21,23. Iud.11, 19,20.occidit Israelitas, Deut.1,44.occiduntur a Codorlahomor. Gen.14,7.
Amorrhæorum vrbes habitat Israel. Num. 21,24,*
Amorrhæos iubet Deus penitus excindi. Deut.20, 17.relictos facit Salomon sibi tributarios. 3.Reg. 9,21.
Amos armentarius, uellicans sycomoros. Amos 7,14.eius conditio, & prophetiæ tempus. Amos 1,1.
amphora visio, Iudæ translationem in Babylonem designantis. Zach.5,5,*
Amram filius Caath, pater Moysis et Aaronis. Exod.6,18,20.
Amri impius rex Israel. 3.Reg.16,16, 17, 22,23,*moritur.ibid.28.
contra Amri. Mich.6,16.
Anamelech, idolum Sepharuaim. 4. Regum 17,31.
Ananias cum vxore Sapphira subito moritur. Act.5,5,10.
Ananias, discipulus quidam Damasci, baptiZat Paulum. Act.9,10,18.

Ananias princeps Sacerdotum, percuti iubet os Pauli. Act. 23,2.
anathema erat Iericho. Iof. 6,17.
anathema sit, qui Christum non amat. 1. Cor. 16,22. aut docet, per aliud saluari nos posse, quàm per Christum. Gal. 1,9.
anathema esse pro fratribus suis, optat Paulus. Rom. 9,3.
de *Anathemate, qui accepisset, iubet Deus comburi. Iof. 7,15.*
Anathoth, ciuitas Beniamin. Ier. 32,8. vbi & Ieremias est natus. Ier. 1,1. 29,27. & Abiathar sacerdos. 3. Reg. 2,26.
Anathothitæ Ieremiã audire noluẽ. Ier. 11,21.
ad *Ancillæ vocẽ Christũ negat Petrus. Mat. 26,70,* Mar. 14,68,* Luc. 22,57. Ioh. 18,25.*
ancillã se dicit Abigail Dauidis. 1. Reg. 25. 24,41. Anna Heli sacerdotis. 1. Reg. 1. 16,18. Maria Domini. Luc. 1,38. Ruth ipsius Booz. Ruth 2,13.
in Ancillam vendita filia. Exod. 21,7.
in Ancillã vendita fratri suo Hebræo, quomodo libertate donata. Deut. 15,12,.*
cum Ancilla dormientis pœna. Leui. 19,20.
ancillæ Iudæorum ex peregrinis erant, & alijs nationibus, non ex fratribus: & possidebantur, vt iumenta. Leui. 25,44,.*
*ancillas suas dant marito suo Rachel, & Lia: ex quibus suscipiunt liberos. Gen. 3,*9,*.*
Andreas a Christo vocatur. Matt. 4,18,19. Marc. 1,16,17. Iohan. 1,39,40.
Andronicus sacerdotem Oniam interficit. 2. Mach. 4,34. occiditur ibid. 38.
*angeli, eorumq; ministerium, & natura. Gen. 16,7,*18,*19,*21,17. 22,11. 24,7. 28. 12. 31,11. 32,1,24. 48,16. Exod. 13, 21. 14,19. 23,20. 32,34. 33,2. Num. 20,16. 22,22. Iof. 5,13. Iudic. 2,1. 5,23. 6,11. 14,20. 13,6,9. 1. Reg. 29,9. 2. Reg. 14,17. 19,27. 24,16. 3. Re. 13,18. 19,5. 4 Reg. 1,3,15. 19,35. 1. Par. 21,15. 2. Paral. 32,21. Tob. 5,27. 6,*7,5. 8,3. 9,*10, 11. 11,2. 12,*Iudith. 13,20. Ps. 33,8. 90 11. 102,20. 103,4. 148,2. Esa. 6,2,*. 37,36. Baruch 6,6. Daniel 3,49. 6,22. 8,16. 9,21. 10,5,10,16. 12,1. Zac. 2,3. 3,1. 6,4,1. 5,5,10. 6,4. Mal. 2,7. 3,1. 2. Mach. 11,8. Matt. 1,20. 2,13,19. 4,11. 11,10. 13,39,49. 16,27. 18,10. 22,30. 24,31. 26,53. 28,2. Mar. 13,32. 16,5. Luc 1,13,19,28. 2,9,*12,8. 16,22. 22, 43. Io. 1,51. 5,4. 20,12. Act. 1. 10. 5,19. 6,15. 7,30. 8,26. 10,3. 11,13. 12,7,11, 23. 23,8. 27,23. Rom. 8,38. Gal. 1,8. 3, 19. 4,14. Colos. 2,18. 2. Thes. 1,7. 1. Ti. 3,16. 5,21. Heb. 1,4,*2,2. 12,22. 13,2. 1. Pet. 1,12. 3,22. 2. Pet. 2,11. Iudæ 9. Apocal.*.*
angelorum ruina. Iob 4,18. 15,15. Esa. 14, 9. Ezech. 28,2,14,17. Iohan. 8,44. 2. Pet. 2,4. Iudæ 6.
*angelorum nomine appellantur doctores. Esa. 33,7. Malac. 2,7. 3,1. Mat. 11,10. Mar. 1,2. Luc. 7,27. Gal. 4,14. Apoc. 2,*3,*.*
angustia spiritus afflicti Israelitæ sub pharaone. Exod. 6,9.
in Angustijs constitutos, clamantes ad se, respicit Deus, & exaudit. Deut. 26,7.
anima oĩs carnis est in sanguine. Leu. 17,14.
anima pro anima exigenda. Deut. 19,21.
animam suam effundere in conspectu Domini. 1. Reg. 1,15. ponere in manibus suis. Iudic. 12,3. 1. Reg. 19,5.
animam suã posuit Christus pro ouibus suis. Iohan. 10,11.
animã suã, qui inuenit, perdit: & qui perdit, inuenit propter Christum. Matth. 10,39. 16,25.
anima tota conuersis ad se promittit Deus misericordiam. Deut. 30,2,.*
anima tota quærendus Deus, & diligendus. Deut. 4,29. 10,12. 11,13.
animæ piorum statim post mortem sunt cum Christo. 2. Cor. 5,8. Phil. 1,23. Apoc. 14,13
animarum nostrarum episcopus Christus. 1. Pet. 2,25.
pro Animabus nostris reddituri rationem præpositi nostri. Hebr. 13,17. (11,18.
in Animis nostris verbũ Dei reponẽdũ. Deut.

animalia munda, & immunda Iudæis. Leuit. 11,2,* Deut. 14,3,*
animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei. 1. Cor. 2,14.
Anna, vxor Elcanæ, parit Samuelem prophetam. 1. Reg. 1,20. parit tres alios filios, & duas filias. 1. Reg. 2,21.
Anna prophetissa laudat Deũ. Luc. 2,36,*.
Anna Tobiæ senioris vxor. Tob. 1,9.
Annas, socer Caiphæ. Luc. 3,2. Iohan. 18,13. Act. 4,6.
annuli aurei in summitate rationalis. Exod. 28,23.
annus iubileus quinquagesimo quoque anno celebratus. Luc. 25,10.
anno septimo remissio fiebat debitorum. Deu. 15.1.
Antichristus, et eius regnũ. Esa. 11,4. Eze. 38,* 39,* Dan. 7,7,19,24. 8,9,23. 9,27 11,14,* Zac. 11,15,* Mat. 24,24. Mar. 13,6. Io. 5,43. Act. 20,29. 2. Thes. 2,3. 1. Ti. 4,1. 2. Tim. 3,2. 2. Pet. 2,* 1. Ioh. 2,18,22. 4,3. 2. Iohan. 7. Iudæ 10. Apocal. 11,7. 12,8. 13,* 14,9. 17,* 19,20, 20,2,8
Antiochia suscipit Apostolorum de Christo prædicationem. Act. 11,19,* 13,1.
Antiochus illustris proficiscitur in Aegyptũ. 1. Mach. 1,18. destruit tẽplũ, & subuertit ciuitatẽ Ierusalẽ. ibid. 23,33. 2. Machab. 5,16. erigit idolum super altare Domini. 1. Machab. 1,57. moritur. 1. Mach. 6,16. 2. Mach. 9,*.
Antiochus Eupator, Antiochi Illustris F. fit rex. 1. Mach. 6,17. cum exercitu redit in Iudæam. ibid. 31 non seruat Israeli fidem. ibid. 62. cæditur. 1. Mach. 7,4.
anus quales esse debeant. Tit. 2,3.
Aod occiso rege Moabitarum, liberat Israelem. Iudic. 3.15,*
aperire os suum ad Dominum. Iudic. 11,36.
Apollo, vir facundus, & Scripturarum peritus. Act. 18,24. 1. Cor. 1,12. 3,4. 16,12.
Apollonius, dux in Syria, a Iuda Machabæo deuincitur. 1. Mach. 3,10,11. a Ionatha profligatur. 1. Mach. 10,69,*.
Apostolus, & Pontifex confessionis nostræ, IESVS. Heb. 3,1.
Apostoli eliguntur ex discipulis. Luc. 6,13. mittuntur ad annunciandum regnum Dei in Iudæa. Mat. 10,*. Luc. 9,1,* reuertuntur. ibid. 10. mittuntur in uniuersum mundum ad euangelizandum. Matth. 28,19. Mar. 16,15. Luc. 24,47. Ioh. 15,16,27. 20,21. Act. 1,8. 10,42.
Apostoli & Prophetæ habuerunt Spiritum Dei. Exo. 4,12. 2. Reg. 23,2. Dan. 9.10. Zach. 7,7. Mat. 10,20. Mar. 13,11. Iohã. 14,16,17. Act. 1,5. 2,4. 4,31. 9,17. 19,6. 1. Cor. 2,12. 12,3. 2. Cor. 13,3,1. Thes. 4,8. 2. Tim. 3,16. 1. Pet. 1,11. 2. Pet. 1,11.
Apostoli hortantur ad studium legendi. 1. Tim. 4,13,15.
apparitiones Dei, angelorum, & hominũ. Ge. 32,24, Exo. 3,* Num. 22,22. Ios. 5,13. 1. Reg. 28,11. Mat. 17,3. 28,2,9. Mar. 9. 4. 16,5,9,12,14. Luc. 9,30. 24,4,15, 36. Ioh. 20. 12,14,19,26,21,1. Act. 1, 10. 16,9. 18,9.
apum examen cũ melle reperit Samson in corpore leonis quem occiderat, Iudi. 14,6.*
aqua nihil nocumenti, vel impedimenti adfert electis Dei. Exod. 14,22. Ps. 65,6. Esa. 43,2. Ionæ 2,* nominatur persecutio. Ps. 68,2. 143,7. Prouerb. 17,14. Mat. 7,25. Luc. 6,48. Apoc. 12,18.
aquæ assimilãtur cognitio Dei, & dona Spiritus sancti. Esa. 11,9. 12,3. 35,6. 43,20. 44,3. Eze. 47,* Zac. 14,8. Io. 4,10. 7,38
aquam in uinum uertit Christus. Ioh. 2,*
aquæ amaræ, rogante Moyse, dulcescunt. Exo. 15,23,* mortiferæ item, immisso per Eliseum sale. 1. Reg. 2,19,*
aquæ contradictionis. Num. 20,13.
aquæ Iordanis siccantur. Ios. 3,15.
aquas diuidit pallio suo Elias. 4. Reg. 2,8.
aquilam non comedebant Iudæi. Leui. 11,13. Deut. 14,12.
aquilarum duarum parabola. Ezech. 17,*
Aquila, & Priscilla, hospites Pauli. 1. Cor.

16, 19. apud quos scenofactoriam artem exercet. Act. 18, 2, 3.
aram Baal ut destruat Gedeon. iubet Deus: quam & destruit nocte. Iudic. 6, 25 27.
aras gentium destrui iubet Deus Israelitis. Exod. 34, 13.
Arabum ruina, ob denegatam filiis Israel hospitalitatem. Esa. 21, 13.
in Arabiam profectus Paulus. Galat. 1, 17
Arad, rex Chananaeus, pugnat contra Israel. Num. 21, 1. interficitur. ibid. 3.
Aram, qui & Ram nominatur, filius Esron, genuit Aminadab. Ruth. 4, 19. 1. Paral. 2, 10. Matth. 1, 4. Luc. 3, 33.
Aran, frater Abrahã, & pater Loth. Ge. 11, 27. moritur in Vr Chaldaeorũ. ibid. 28
Arbee, quae & Hebron. Gen. 35, 27.
arbor bona bonos facit fructus: mala contra. Matth. 7, 17.
arbor bona sit oportet, prius quàm bonos fructus ferat. Matt. 12, 35. propterea mundauit nos Deus, ut bona operá faciamus. Tit. 2, 14.
arbor non faciens fructum bonum, exciditur. Matt. 7, 19.
arbor uitae in medio paradisi. Ge. 2, 9. 3, 3, 22
de Arbore uitae ne edat Adam, & uiuat in aeternũ, eiicitur e paradiso. Gen. 3, 22. 23.
arbores fructibus replebuntur, si praecepta Dei seruauerimus: & contra. Leu. 26, 4. Deut. 28, 42.
arborum praeputia auferenda. Leui. 19, 23.
arbores, ex quarum fructu uescerentur, iubet Deus reseruari in urbium excidione. Deut. 20, 19.
arca Noe. Gen. 6, 14. 7,* 8,* Sapien. 10, 4. 14, 6. Mat. 24, 38. Luc. 17, 27. Heb. 11, 7. 1. Pet. 3, 20.
arca foederis Domini paratur. Exod, 25, 10,* assumitur in castra contra Philisthaeos. 1. Reg. 4, 5. capitur. ibid. 11. quid continuerit. Exod. 16, 34. Deu. 10, 2. 31, 26. 3. Reg. 8, 9. 2. Paral. 5, 10 Heb. 9, 4.
arcana Dei non inquirenda curiosius. Eccli. 3, 22. Rom. 12, 3.
ad Archangeli uocem & tubae sonum, mortui resurgent. 1. Thess. 4, 16.
Archelaus regnat loco patris sui Herodis. Matth. 2, 22.
arcus coelestis in nubibus, signum foederis, numquam futurum diluuium. Gen. 9, 13.
ardore percutiuntur, praecepta Dei non custodientes. Deut. 28, 22.
aream hordei uentilat Booz. Ruth. 3, 2.
Areuna dat aream & holocausta Dauidi pro pecunia in oblationem. 2. Regum 24, 22,*
argentum, aurum, aes & ferrum in excidione Iericho, Domino consecrabantur. Iof. 6, 19.
argentum nihili aestimatum tempore Salomonis. 3. Reg. 10, 21.
arguendus frater, non odio habendus. Leuit. 19, 17.
arida, quae & terra. Gen. 1, 9, 10.
arioli & aruspices. Dan. 2, 2, 27. 4, 6. 5, 7, 11. Act. 19, 13.
arioli non consulendi. Leu. 19, 31. Deut. 18, 10. uide Incantatores.
Aristarchus socius D. Paulo, & in itinere, & in uinculis. Actor. 19, 29. 20, 4 27, 2. Coloss. 4, 10.
arma Dauid, quibus processit contra Goliath. 1. Reg. 17, 40.
arma Pauli. 2. Corint. 10, 4.
armatura Dei. Ephes. 6, 11.
non Arandum in boue simul & asino. Deu. 22, 10.
Arphaxad, rex Medorum, a Nabuchodonosore uictus. Iudith. 1, 1, 5, 6. eius generatio & aetas. Gen. 10, 22,* 11, 10,*
Arsaces, rex Persarum & Medorum, Demetrium superat. 1. Mach. 14, 3.
Artaxerxes, rex Persarum, recipit literas plenas querelis, aduersus Iudaeos. 1. Esd. 4. 6,* respondet, iubet aedificationem templi impediri. ibid. 21. permittit Israeli aedificare templum. 1. Esdr 7,*
Artaxerxis epistola contra Iudaeos exemplar. Esther. 13,* pro Iudaeis. Esth. 16,*

Asa filius Abiam, rex Iu ia, tollit idola. 3. Regum 15,8,12. subsidium quarit a Syris, & moritur: ibid. 19,24. Iosaphat, filius eius, rex post eum. 1. Par. 3,10.
Asael, frater Ioab. 2. Reg. 2,18. occiditur. ibid. 23.
Asaph, cantor Dauidis. 1 Par. 6,39. 16,5
Asarhaddon patre Sennacherib cōfosso, succedit in regnū. 4. Reg. 19,37. Esa. 37,38
Aseneth, vxor Ioseph, parit Ephraim & Manasse. Gen. 41,50. 46,20.
Aser, filius Iacob, ex Zelpha Ge. 30,12,13
Aseroth & Baalim idolis seruiunt Israelitae: & a Deo affliguntur. Iudic. 3,7,8.
Asia subiicitur imperio Romanorum. 1. Machab. 8,6.
Asina Balaam loquitur. Iudic. 22,28.
Asina cum pullo ad Christum adducuntur. Matt. 21,7. Mar. 11,7 Luc. 19,35.
Asini maxilla occidit Samson mille Philisthaeos. Iudic. 15,15.
Asor ciuitas a Iosue expugnata. Ios. 11,10, 11.
Assuerus, rex Persarum, instruit splendidam coenam. Esth. 1,3. accipit Ester vxorem. Esth. 2,9,17. relinquit Darium filium suum successorem. Dan. 9,1.
Assur, filius Sem filii Noe, constituit regnū Assyriorum. Gen. 10,22. 1. Paral. 1,17
Assur, uirga furoris Domini. Esa. 10,5.
rex Assur expugnat Israelitas, & transfert in Assyrium. 4. Reg. 15,29,* 16,5.* 17,*. expugnat ciuitates Iuda. 4. Reg. 18,* 2. Paral. 32,*. Ezech. 36,*.
Assyriorum exercitus ab angelo caeditur. 4. Reg. 19,35. 2. Paral. 32,21. Tob. 1,21. Eccli. 48,24. Esa. 37,36. 1. Mach. 7,41 2. Mach. 8,19. 15,22.
contra assyrios prophetatur. Num. 24,24. Esa. 10,5. 14,25. 17. 30,28, 31. 31,8.
Astarthen, deam Sidoniorum, colit Salomon. 3. Reg. 11,5,33.
Astaroth idolum. Iudic. 2,13. 10,6. 1. Reg. 7,3. 12,10.
Athalia filia Amri, regis Israel. 4. Reg. 8, 26. perdit totam fere regiam stirpem. 4. Reg. 11,1. regnat sex annos in Iudaea. 2. Paral. 22,12. interimitur. 4. Re. 11,16,20
Atheniensium curiositas. Act. 17,21.
Athenobius mittitur ad Simonem. 1. Mach. 15,28.
atrii forma. Exod. 27,9. 38,9. eius situs. Exo. 40,33.
atrij templi Salomonis fabricatio. 2. Par. 4,9
auaritia. Ios. 7,20. 1. Reg. 8, 3. 25,3, 10. 3. Reg. 21,2. 4. Reg. 5,20. 22. Ps. 36,16,21. Prou. 1,19. 21,28. 22,29. 15,6,16,27. 28,16,22. 30,15. Eccles. 2,26. 4,8. 5,9. 6,*. Eccli. 14,3. 31,3. 41,4. Esa. 5,8. 56, 11. Ier. 5,23. 8, 10. Ezec. 22,13. Amos 8,4. Mich. 6,10. Abac. 2,9. 2. Mach. 4, 50. 10,20. Matt. 6,19. 26,14,46. 27,3. Mar. 8,36. Luc. 12,15. Ioh. 12,4. Actor. 5,1. 8,19. 24,26. 1. Corin. 6,10. Ephe. 5, 3. Philip. 4,11. Col. 3,5. 1. Timo. 6,9. Tit. 1,7. 11. Heb. 13,5.
audiendum uerbum Dei. uide Verbum Dei.
aues munda & immunda. Leu. 11,13. Deu. 14,11.
auium offerendarum ritus. Leu. 1,14.
auguria prohibita. Leu. 19,26.
auguriis non credendum. Eccli. 34,5.
auris perforata. Exod. 21,6. Deut. 15,17.
aures ad audiendum. Matt. 11,15. 13,9,43. Mar. 4,9. 23. 7,16. Luc. 8,8. 14,35.
auri pondus singulis annis delatum ad Salomonem. 3. Reg. 10,14.
absque auro & argento mittit Apostolos ad predicandum Christus. Matth. 10,9. Mar. 6,8. Luc. 9,3.
Axa, filia Caleb, traditur Othonieli in vxorem. Ios. 15,17. Iudic. 1,13.
Azarias, filius Amasiae, rex Iuda, fit leprosus. 4. Reg. 15,5. 2. Paral. 26,19. relinquit filiū Ioathan regem. 4. Reg. 15,7, 32. 1. Para. 3,12. appellatur Ozias. 2. Paral. 26,19. Mat. 1,9. Matthae. Luc. 3,29.
Azarias propheta mittitur ad regem Asa. 2. Paral. 15,*.
Azariae, qui et Abdenago, oratio. Dan. 3,25.

azymi panes. Exod. 12, 15.
azymorum festum. Leuit. 23, 6. Solemnitas. Exod. 23, 15. 34, 18.
in Azymis sinceritatis, et ueritatis epulandũ nobis, ob pascha nostrũ Christum immolatum. 1. Cor. 5, 7, 8.

B

Baal idolum Samaritanorum. 3. Reg. 16, 31. altare Baal destruitur. Iud. 6, 25, 30. sacerdotes Baal occiduntur. 3. Reg. 18, 40. 4. Reg. 10, 25. 23, 5.
Baal-pharasim locus quare sic dictus. 2. Regum. 5, 20.
Baana, & Rechab suspẽdũtur. 2. Reg. 4, 12.
Baasa impius rex Israel, pugnat contra Asa regem Iuda. 3. Reg. 15, 16, *. cum omni progenie sua extirpatur. 3. Reg. 16, 4, 11. secundum uerbum Iehu. 1, 2, 3. ibid.
Babel turris ædificatur. Gen. 11, 3, *.
Babyloniorũ De Socoth-benoth. 4. Reg. 17. 30
Babylonica captiuitas. 70. annorum præditur. Leu. 26, 31. Deut. 4, 26, 28. 36, 49. 4. Reg. 20, 17. Esa. 5, 13, 19. Ierem. 13, 19, 24. 16, 9. 20, 4, 6. 25, 8. Baruc 6, 1. Ezech. 7, *. 12, *. 22, 5. Mic. 3. 12. 4, 10. Abac. 1, 6.
Babylonicæ captiuitatis initium. 4. Reg. 24, *. 25, *. 2. Paral. 36, *. 3. Esd. 1, 40, 52. finis eiusdẽ promittitur, et prophetatur. Leuit. 26, 42. Deut. 4, 29. 30. 2. 3. Reg. 8, 33. 2. Par. 6, 24, 37. Esa. 14. 1. 40, 1. 48, 20. Iere. 12, 15. 16, 15. 24, 5. 25, 12. 29, 10. 30, *. 31, 9. 32, 37. 46, 27. Baruch. 6, 2. Ezech. 11, 17. Dan. 9, 2, 25. liberatio fit. 1. Esd. 13, *. 2. *. 3. Esd. 2, 1, *.
Babylonicæ captiuitatis causa. 4. Reg. 17, 7, 13, 18.
contra Babylonem. Ps. 136, 8. Esa. 13, *. 14, 4. 21, 2. 9. 47, *. Ierem. 25, 12. 50, *. 51, *. Baruch 4, 27. Apoc. 14, 8. 16. 19. 17, *. 18, *.
Bacchides, dux Demetrij. 1. Mach. 7, 8. occidit Iudã ex præcepto Demetrij 1. Mach. 9, 18.
baculus panis. Leu. 26, 26.
baculos in manibus tenebant, agnum paschalem manducantes. Exod. 12, 11.
Bala, ancilla Rathelis. Gen 29, 29. parit Iacobo Dan & Nephtali. Gen. 30, 6, 8.
Bala ciuitas, quæ, et Segor dicitur. Gen. 14, 2
Balaam conducitur ad maledicendum Israel. Num. 22, *. 23, *. docetur a Domino quid illi loquendum sit. Num. 23, 5, 26.
Balaã doctrina, et uia. 2. Pet. 2, 15. Apo. 2. 14.
Balac rex Moabitarum mittit nuncios ad Balaam. Num. 22, 5. Iosue 24, 9. uide Iudic. 11, 25. Mich. 6. 5. Apoc. 2. 14.
Baldad, amicus Iob. Iob, 2, 11.
Balsasar uidet manum scribentem. Dan. 5. 5. occiditur, & regnum eius delabitur ad manus Darij. ibid. 30, 6, 1.
Banaias, dux Cerethi, & Pelethi. 2. Reg. 20, 23. Dauidi a consilijs. 3. Reg. 25, 23. 1. Par. 11, 25. postea præfectus militum Salomonis. 3. Reg. 2, 35.
Baptismus a Christo præceptus. Matth. 28, 19. Marc. 16, 16. Iohan. 3, 5.
baptismus est lauacrũ regenerationis. Tit. 3, 5. quomodo saluetur. 1. Pet. 3. 21.
baptismus in Spiritu sancto, & igne. Matth. 3, 11. Mar. 1, 8. Luc. 3, 16. Ioh. 1, 33. Act. 1, 5. 2, 4. 11, 15.
baptismus Iohã. Mat. 3, 6. 21, 25. Mar. 1. 4, 11, 30. Luc. 3. 16. 7, 29. 20, 4. Ioh. 1, 25, 33. 3. 23. Act. 1, 5. 11, 16. 13, 24. 19, 3.
baptismus nõ est iterandus. Eph. 4, 5. Idẽ declarat ipsius figura. Ge. 17, 14. 1. Co. 10, 2.
baptismus pœnitentiæ prædicatur. Marc. 1, 4. Luc. 3, 3. Act. 2, 38. 13, 24. 19, 3. Rom. 6. 3. Col. 2, 12.
baptismi nomine significatur passio. Matth. 20, 22. Mar. 10, 38. Luc. 12, 50.
baptismi uis, & efficacia. Gen. 17, 14. Esaiæ 44, 3. Ezech. 36, 25. Zach. 13, 1. Matt. 18, 14. 28, 19. Mar. 1, 4. 16. 16. Iohan. 1, 33. 3, 5. Act. 2, 38. 8, 12, 38. 16. 33. 18, 8. Rom. 6, 3, 4, 5, 6, *. 1. Cor. 6. 11. Eph. 5. 26. Col. 2, 11, *. Tit. 3, 5, *. Heb. 10, 22. 1. Pet. 3, 21.
baptismũ docuerũt Apostoli, & administrarunt

tunt. Act.2,38.41.8,12.36.9, 18.10, 47.16,15,33.19,4.22,16. Rom.6,3.1. Cor.1,14. Gal.3,17. Eph.4,5. Heb.6,2.
baptizandi sunt paruuli. Gen.17, 14. Exod. 4,24.25,26. Matt.11. 28.18,14,19, 13. Mar.10,14. Luc.18,15. Iohan.3,5. Act.2.39,41.16,15,33.18,8.1. Cor.1, 16.10,2.15,22.1. Timot.2,4.
baptizatus Christus. Matth.3,15. Mar.1.9. Luca 3.21.
in baptizatum Christum delabitur Spiritus sanctus. Matth.3,16. Mar.1,10. Luc.3, 21. Ioh.1,33.
baptizat Christus p discipulos. Ioh.3,22.4,2
baptizata integra domus. Act.16, 15.33, *. 18,8.1. Cor.1,16.
baptizati accipiũt Spiritũ Sanctũ. Act.2. 38.19, 5,6. induũt Christũ. Gal.3,27. in morte ipsius baptizantur. Rom.6, 3. in unũ corpus baptizatur. 1. Cor.12,13.27.
baptizatus Simon Magus. Act.8,13.
baptizatus Eunuchus. Act.8.38.
baptizatus Cornelius gentilis. Act.10,47.
Barrabas latro dimittitur. Matth.27,26. Mar.15,15. Luc.23,25. Ioh.18.40. Act.3,14.
Barac, & Debora liberant populum. Iudic. 4,6,*. ob Sisaram deuictum gratias Deo agunt. Iudic.5,*.
barba nõ radenda in honorem defuncti. Leu. 19,27.21,5.
barba tonsa, signum luctus apud Iudæos. Esa.15,2.
Bariehu a Deo per Paulum usu oculorum priuatur. Act.13,11.
Barnabas ponit pretium agri ante pedes Apostolorũ. Act.4.37. ducit Paulum ad Apostolos.9,27. mittitur Antiochiam. 11,22. redit in Ierusalem.11.30. iterum recipit se Antiochiã cum Paulo. 12,25.
Bartimæus uisu donatur. Mar.10,46,52.
Baruch, filius Neriæ. Ierem.32,12. dictante Ieremia scribit librum, qui comburitur. Ierem.36,*. conscribit alium, qui populo prælegitur. Ierem.45, 1. Baruch 1, 3.
Barzellai prouidit regi Dauid de cibis. 2. Reg.17,27. deducit eũ usq; ad Iordanẽ. 2. Reg.19,31,*. ut Barzellai filiis benefiat, præcipit Dauid. 3. Reg.2,7.
Barzellai quoniã suæ genealogiæ scripturam demõstrare non poterat, reiicitur a Sacerdotio. 1. Esd.2,62.2. Esd.7,64.
Basemath, filia Salomonis, uxor Achimaas. 3. Reg.4,15.
Bathuel, filius Nachor, pater Rebeccæ. Gen. 22,23.
beatitudo, seu beatorum gaudium, & uita æterna. Sapien.3,7.5,1,16. Esaiæ 25,9. 30,29.49,10.60,*.64,2. Ierem.31,3, 8,13. Daniel.12,13. Matth.13,43.19, 28,25,*. Mar.12,25. Luc.9,33.16.22, 22,29. Iohã.16,20.17,2.24. Ro.8,30. 1. Corinth.2,9.15,41.2. Corint.12,4.2. Timoth.4,8. Hebr.10,35.12,23. Iacob. 1,12.1. Petr.1,4.8.5,4. Apoc.2,*.3,*. 7,9,15.14,1.2,*.22,*.
beatitudo quomodo comparetur. Esa.25, 9. Matth.20,23.25.34. Marc.10,40. Iohan.3,15,16,36.5,24.20,29. Act. 2,21.15.11.16,31. Rom.1,16.10,4. Eph.1,13.2,6.1. Thess.5,9.2. Thes.2, 13.2. Tim.1,9. Tit.1,3,5.1. Pet.1,9.
Beelphegor cultores occisi. Deut.4,3.
Belzebub uim, & potentiam Christi in miraculis tribuunt Iudæi. Matth.12,24. Marc.3,22. Luc.11,15.
Belzebub cõsulit Ochozias infirmus. 4. Re.1,2
Behemoth, eiusq; malitia Iob 40,10,*.
Belial cum Christo nulla conuentio. 2. Corinth.6,15.
Belis, & Draconis historia. Dan.14,*.
Bellum est pœna peccati. Leuit.26,24. Deu. 28,36,49. Iudic.2,14.3,1, 8.4, 1.6.1. 10,6,7.13,1. Esa.5,25. Ierem.5.15.
in Bells necessitate quomodo se quis habere debeat. Exod.17,8,12.1. Reg.17,20,*. 2. Par.12,2,6.14,9,12.18,*.20, 1.32, 1,6. Iudith 8,9,*.2. Machab.3,16,20 4,7,10.7,41,45.2. Macha.8,16,19. Deus pugnat pro suis. Exod.14, 13.

Deuteronom.1,30.3,22. 1. Reg.17,44. 2. Paralip.20,15. Psalm.17,35.143,1. Esa.30,15. Quare Victoria.
Bellum quibus de causis susceperint olim fideles. Gen.14,14. Iosue.10,1,7. Iudic.9,27.20,*.1.Reg.30,1,8.
Bellandum armis quoque spiritualibus Romanor.13,12.2.Corin.10,4. Ephe.6,12.
Benadad. uide Benhadad.
benedicendi populum modus. Num.6,24.*.
benedictio diuina. Ge.3,3.5,2.9,1.12,3.18,18.22,18.26,4.28,14.30,27.39,5. Exod.20,11. Leui.25,21. Deut.7,13,*.15,10.23,20. Mar.10,16. Luc.24,50.
benedictio qua homo homini benedicit. Gen.24,19.27.4,*28,4,48,9. Exod.12,32.39.43. Leui.9,22. Nu.24,9.* Deu.10,8.33,1. Iosu.8,33.14,13.15,19.22,6. 1. Reg.2,20.2.Reg.6,18.13,25.14,22.19,39.3.Reg.1,47.8,14.4.Reg.10,15. 1.Paral.16,2.2.Paral.6,3.Iudith.15,10. Psal.117,26.128,8. Prouerb.17,14.1. Machab.1,69. Luce 2,34.6,28. Ro.12,14. Heb.7,1.
benedictiones seruantibus mandata. Leui.26,3,* Deut.7,11,*.11,26,12.28,1,*.
Benhadad seruat fidem & pactum cum rege Asa.3.Reg.15,20. obsidet Samariam. 3.Reg.20,1.4.Reg.6,24. agrotat & moritur.4.Reg.8,7,15.
Benhadad, filius Hazael, fit rex Syriæ.4.Regum 13,24.
Beniamin filius Iacob nascitur Gen.35,16,*
Beniamitæ abutuntur uxore Leuitæ. Iudic.19,25. puniuntur. Iudic.20,41.
benignitas saluatoris nostri Dei apparuit nobis. Tit.3,4,*
Berzellai. Vide Barzellai.
Beseleel insignis artifex. Exod.31,35,30.
Bestiæ & bruta animantia non crudeliter tractanda Ge.33,13. Exod.23,12. Nu.22,24,26. Deut.5,14.22,10. Prou.12,19. Eccli.7,24.
Bethel, quæ & Luza. Genes.35,6. Iudic.1,23.
in Bethel colebatur Deus a Iudæis. 1.Reg.10,3.
Bethlehem, quæ & Ephrata. Gen.35,19.
in Bethlehē parit Christū Maria. Luca 2,4,*
Bethsabee filia Eliam, uxor Vriæ, a Dauid cognoscitur, & parit.2.Re.11,4.27. puer ægrotat & moritur. 2.Reg.12,15,18. fit uxor Dauidis, parit & Salomonem.2.Reg.12,24.1.Paral.3,5. Matt.1,6.
Betsaida urbs natiua Andreæ & Philippi, Iohan.1,44.12,21. deploratur. Matt.11,21. Luc.10,13.
Bethsamitæ grauiter puniuntur.1.Reg.6,19.
Bethuliam obsidet Holofernes. Iudith 7,1,*
bigamia Lamech. Ge.4,19. Esau. Ge.26,34
blasphemia impiorum in Deum. Malach.3,13. Nicanoris.2.Mach.15,3. Sennacherib.4.Reg.18,32,*.19,6.
blasphemia in Spiritum Sanctum irremissibilis. Mat.12,31. mar.3,28. Luca 12,10.
blasphemia uitanda. Ephe.4,31. Coloss.3,8.
blasphemus, maledicens nomini Domini lapidatur Dei præcepto. Leu.24,10,*
Boanerges, uocat Christus Iacobum & Iohannem. Marc.3,17.
Bona opera pietasq; uera in Deum commendantur. Exod.19,5.20,*.23,19,25. Deuter.5,6,*10,12. Iosue 22,5.1.Reg.15,22. Psal.2.10.39,7.49,14. Prouerb.3,1.14,31.1,3. Eccli.35,12. Esaie 1,16 58,6. Ierem.22,3. Ezec.18,6. Osee 6,6. Mich.6,8. Zach.7,9.8,16. Matt.5,24,29,39. Luca 1,75.3,11. Iohan.12,26. Rom.12,*.13,*.14,17. Phili.3,3. Iacob.1,27. uide Opera.
Bonitas & benignitas Dei erga suos. Gene.18,26,30. Exod.6,1.9,26.11,7.20,6.34,6. Num.20,8. Deuter.4,29.5,10.7,9.10,18.28,1.30,3.32,10.2.Reg.7,12 12,13.24,14.3.Reg.8,23.4.Reg.20,5. 2.Esd.9,8. Sap.11,24. Psal.31,5.35,7.36,25.85,5.102,*135,*.144,8. Eccli.2,12.18,1,*. Esaie 30,18.54,5,7.55,7 Iere.12,19.18,8. Ezech.18,27.33,15. Osee 2,21 Ioel.2,13. Ione 4,2. Matt.

11,28.18,19. *Luc.*1,30.6,36.15,20, 27.23,43. *Rom.*11,4.31.2. *Cor.*1,3. *Ephes.*2,4.1. *Tim.*1,13,16.

BooZ accipit Ruth in uxorem, recusante eam propinquo uiri eius. Ruth 4,*.

*bos cornupeta. Exod.*21,28 *.

*boui trituranti non alligandum os. Deut.*25, 4.1. *Cor.*9,9.

boum fusilium in templo Salomonis fabricatio. 2. *Par.*4,3.

*de Bobus oblatio. Leuit.*3,1,*.

brachium Dei ubiq; extentum. 3. *Reg.*8,42.

*buccinæ clangor auditus cum daretur: Lex. Exod.*19,16.

*butyrum, & lac apponit peregrinis Abraham. Gen.*18,8.

C

CAATH *filij. Exod.*6,18.

Caathiarum sors, & urbes. Ios. 21,5,10,*.

*Cades ciuitas, in extremis finibus Edom. Exod.*20,16.

*Cæcitas tum corporis, tum animi. Gen.*19,11. *Deut.*28,28.4. *Reg.*6,18. *Tob.*2,11, *Ps.* 68,24.145,8. *Sap.*2,11. *Esa.*6,10.29, 18.35,5,42,7,16,18.43,8.56,10.59, 10.2. *Machab.*10,30. *Matt.*15,14. *Mar.* 8,18. *Luc.*4,19. *Ioh.*9,1,4.12,40. *Act.* 9,8,18.13,11. *Rom.*1.21,11,10.2. *Cor.*4, 4. *Ephes.*4.18.2. *Pet.*1,9.1. *Iohan.*2,11. *Apoc.*3,17.

*Cæci illuminantur. Tob.*11,15. *Matt.*9,30, 20,34. *Marc.*8,25.10,46. *Luc.*18,35. *Iohan.*9,7.

*cælum, quod, & firmamentum, creatum uerbo Dei. Gen.*1,7,8.

cælum, & cælum cæli, Domini Dei est Deu. 10,14.

cæli militiam adorat Manasses. 4. *Regum* 21,3. *adorantes lapidabantur. Deuteron.* 17,3,5.

*cæli noui, & terræ nouæ uisio. Apoc.*21,1.

in Cælum nouum raptus Paulus. 2. *Cor.*12,2

cælos nouos, & terram nouam expectamus. 2. *Pet.*3,13.

*in Cœlis est conuersatio nostra Phil.*3,20.

Cæremoniæ Ecclesiasticæ, seu cultus externus. Genes. 8,20.14,18.15,9.17,10. 22,*.26,5.28,11.33,20. *Exod.*12,*. 18,20.19,*. *Leuit.*8,34.9,*.10,19.12, *.14,*.23,*.24,*. *Num.*1,50.4,*.5,*. 6,*7,*.8,*.9,*.15,*.1. *Par.*23,*.1. *Esd.* 6,*. *Matth.*2,11.

ceremoniæ seu ritus certi in orando. 3. *Reg.*8, 22,54.17,21.18.42.2. *Par.*5,12,*. *Matth.*2,11.26,39. *Marc.*14.35. *Luc.* 21,41.1. *Cor.*11,4,*.1. *Tim.*2,8.

*Cain primus filius Adam nascitur. Gen.*4, 1. *occidit suum fratrem Abel. Gen.*4,8. *Sap.*10,3.1. *Iohan.*3,12.

Cain uia. Iudæ 11.

*Caiphæ prophetia. Iohan.*11,49,50.

*Caiphæ interroganti Christum se esse fatetur Iesus. Matth.*26,63,64.

*Caius hospes Pauli. Rom.*16,23. *eius comes cum Aristarco. Act.*19,29.

Caleb filius Hesron. 1. *Par.* 2,18. *filius Iephone explorator terræ Chanaan. Num.* 13,8,31,14,6,24,30,38. *postulat, & consequitur terram Hebron. Ios,*14,6,9, 15,21,12. *Iudic.*1,20.1. *Par.*6.56.

*Calix iræ, & furoris. Esa.*51,17. *Ierem.*25, 15. *Ps.*59,5.74,9. *Apoc*16,19.

*Calix passionis. Matt.*20,22.26,39. *Mar.* 10.38. *Luc.*22,42. *Iohan.*16,11.

*caluitium ne faciant super mortuo, more Gentium prohibet Deus. Deut.*14.1.

*calumnia uitanda. Leuit.*19,13.

*calumniæ innocentium. Eccli.*4,1.

Camos. Vide Chamos.

Cana, ciuitas Galilææ, ubi Christus aquam in uinum mutauit Iohan. 2,7,*.

Canaan. Vide Chanaan.

*candelabri aurei uisio. Zach.*4,2.

*candelabri fabricatio. Exod.*37,17. *Nu.*8, 4. *forma. Exo.*25,31. *situs. ibid.*35.40,4.

*candelabrorum aureorum septem uisio. Apoc.*1,12.

canis reuersus ad uomitum. 2. *Pet.*2,22.

*canes uocat Christus Gentes. Matt.*15,26.

Marc.7,27. Paulus pseudoprophetas Philip.3,2.
canticum Annæ.1.Reg.2.*. Debora, & Barac. Iudic.5,* Esaiæ. Esa.12,*. Ezechiæ. Esa.38,10,*. Habacuc. Hab.3,*. Mariæ. Luc.1,46,*. Moysi. Deut.32,*. Moysi, & filiorum Israel, Exod.15,*. Simeonis. Luc.2,29,*. Zachariæ. Luc.1,68,*.
Capharnaum, ciuitas Galilææ, in qua cœpit Iesus prædicare. Matt.4,17. Luc.4,31. curat ibidem seruum Centurionis. Matt.8,13. appellatur ciuitas eius. Mat.9,1. increpatur. Matt.11,22.
capilli capitis nostri omnes numerati. Matt.10,30.
Cappadoces expellunt Heuæos, & habitant in terra ipsorum. Deut.2,23.
de Capris oblatio. Leuit.3,12.
captiuos inuisere. Genes.14,14.1.Reg.30.9 Tob.1,15. Ierem.38,9. Matt.25,36. Act.12,5.2.Tim.1,16. Heb.13,3.
captiuos non deserit Deus. Gen.39,21. Sap.10,13. Esa.42,7. Act.5,19.12,17.16,25.
caput Christi, Deus. 1.Cor.11,3. Ecclesiæ, Christus.2.Reg.22,44. Ephe.4,15. Col.1,18. mulieris, uir.1.Cor.11,3. uiri, Christus, ibid.
caput puluere conspersum, & uestis scissa, signum luctus Iudæis. 1.Reg.4,12.
in Capite funiculus, signum subiectionis, & seruitutis.3.Reg.20,31.
carbones ignis succēsi a Deo.2.Reg.22,13.
carbones ignis congerere super caput inimici, benefaciendo. Rom.12,20.
in Carcerem conijcitur Petrus. Act.12,3,* conijciuntur Apostoli. Act.5,18,*.
Cariath arbe, quæ, & Hebron, possessio fuit Caleb. Ios.14,13,*.15,54. Iudic.1,10.
Cariath-iarim. quæ & Cariath-baal, urbs in tribu Beniamin. Ios.18,14.
Cariath-senna, quæ, & Dabir, urbs in tribu Iuda. Ios.15,49.
Cariath-sepher urbs, quæ, et Dabir, ab Othoniele expugnata. Ios.15,16,17. Iudic.1,11,*
carnem suam crucifigere quomodo quisque debeat. Eccli.19,1. Ro.6,12.8,12.13,14 Gal.5,16. Ephe.4,22.5,3. Tit.2.12 Heb.12,1. Pet.2,1.4,2,6.
castitatis laus.1.Reg.21,5. Tob.6,16.*. Iudith 15,11.16,26. Ps.44,15. Prou.22.11. Sap.3,13,14.4,1,2.6,20. Eccl.6,28 26,20. Esa.7,14.56,3,4,5,*. Zach.9,17.2. Mach.14,38. Matt.5,8.19,12.22,30,*.25,1. Luc.1,27.20,34. Act.24.26. Rom.2,7.1.Cor.7,25,*.2.Cor.6,6.11,2.1.Tim.2,2.3,2.4,12.5,2. Tit.1,8.2,5. Apoc.14,4.
extra Castra uenter leuandus. Deut.23,12.
cathedra Moysi. Matth.23,2.
cauendum a pseudoprophetis. Matth.7,15. Mar.8,15.13,6. Luc.17,23.
Cayphas. Vide Caiphas.
Ceilā liberat Dauid a Philisthæis. 1.Re.23,*.
uirorū Ceilæ ingratitudo in Dauidē. ibid,12.
Cendebæus, dux exercitus Antiochi, a filiis Simonis, fratris Iudæ, profligatur. 1.Mach.16,8.
centumplum recepturos promittit Christus, propter nomen suum temporalia relinquētes. Matt.19,29. Mar.10,29,30. Luc.18,29,30.
Centurio, & qui cum eo Christum custodiebant, confitentur Iesum esse Christum. Matt.27,54.
Centurionis gentilis seruus a Christo sanatus. Matt.8,5,*. Luc.7,2,*.
Cephas. Vide Petrus.
ceremoniæ. Vide Cæremoniæ.
ceruicis duræ populus Israel. Exod.32,9.33,3. Deut.9,13.
ceruicem ne induremus, exhortatur Moyses. Deut.10,16.
cessionis iuris propinquitatis mos in Israel. Ruth 4,*.
Cetura, uxor Abrahæ. Gen.25,1,*.
Caldæi a Domino suscitati, ad iustorum correptionem. Habac.1,6.
Chaldæorum ferocitas. Ierem.5,15,*. uictoria aduersum Assyrios. Nahum 2,*.

Cham irridet patrem Noe ebrium. Genes.9, 22. maledicitur a patre suo Noe. ibid. 25. pater Chanaan ibid. 22. eius filii. Gen. 10. 6, 1. Par. 1, 8.

*Chanaan comitatur regem Danidem, in Ierusalem reuertentem. 2. Reg. 19, 37, *.*

Chamos, siue Camos, idolum Moabitarum. Num. 21, 29. huic Salomon ædificat templũ. 3. Reg. 11, 7. destruitur. 4. Reg. 23, 13.

Chanaan maledicitur. Gen. 9, 25.

Chanaan filii. Gen. 10, 6, 15.

Chanaan terra promittitur Abraham, & eius semini. Gen. 12, 7. 13, 15. 15, 18. 17, 8. 26, 4. 35, 12. Exod. 3, 8, 17. Leuit. 20, 24. Deut. 9, 6. datur. Ios. 13, 6.

*Chanaan terræ descriptio, & diuisio. Gen. 10, 19. Exo. 23, 31. Num. 26, 52, *. 33, 54. 34, *. Ios. 13, *. 14, *. 15, *. 16, *. 17, *. 18, *. 19, *. EZech. 47, 13, 21. laus. Deut. 11, 10, *.*

Chananeos quam ob causam Deus expulerit. Leuit. 18, 25. Deut. 9, 4. 18, 12. 20, 17, 18. quamobrem paulatim, & non simul illas nationes expulerit. Exod. 23, 29. Deut. 7, 22. Iudic. 2, 23. 3, 1.

Chananææ mulieris filia a dæmonio liberatur. Mat. 15, 28.

*Charitas uirtus. Prou. 10, 12. Matt. 22, 37, 38. 25, *. Mar. 12, 33. 1. Cor. 12, 31. 13, 1, *. Col. 3, 14. 1. Tim. 1, 5. 1. Pet. 4. 8. 1. Iohan. 4, 16.*

*Charitas fraterna. Gen. 13, 8. Leu. 19, 18. Deut. 22, 1. 1. Reg. 18, 1. Ps. 132, 1. Prou. 10, 12. Eccli. 25, 2. Mat. 7, 3. 19. 19. 22, 37. Iohan. 13, 14, 34. 15, 12. Ro. 12, 10. 13, 9. 1. Cor. 13, *. Gal. 5, 14. Ephe. 4, 15. 5, 2. Philip. 2, 2. Col. 3, 13. 1. Thes. 4, 9. 1. Tim. 1, 5. Hebr. 13, 1. 1. Pet. 4, 8. 1. Iohan. 3, 23. 4, 7.*

charitate prosequendi etiam inimici. Exod. 23, 4. 1. Reg. 24, 5, 7. 26, 5. 30, 11. 2. Re. 19, 19. 4. Reg. 6, 21. Iob 31, 21. Prouer. 25, 21. Matth. 5, 44. Lucæ 6, 27, 35. 23, 34. Act. 7, 60. Rom. 12, 20. Vide Dilecho.

Cherubim ante paradisum uoluptatis. Genes. 3, 24.

Cherubim forma. Exod. 25, 18, 19. uisio. EZech. 10, 14.

chirographum decreti deleuit Christus. Col. 2, 14.

chœrogryllus, immundum animal. Leuit. 11, 5. Deut. 14, 7.

choreas ducere. Exod. 32, 6, 19. Iudic. 11, 34. 21, 21. 2. Reg. 6, 14. Ps. 149, 3. 150, 4.

*Christus Iesus uerus Deus, & homo promittitur. Gen. 3, 15. 12, 3. 17, 19, 21. 22, 18, 26, 4. 28, 14. 49, 10. Nu. 24, 17. Deu. 18, 18. 1. Reg. 2, 10. 35. 2. Reg. 7, 13. Ps. 2, *. 21, *. 109, 1. Esa. 7, 14. 8, 3. 9, 6. 11. 1, 10. 28, 16. 40, 9. 42, 1. 45, 1. 46, 13. 49, 1, 6, 10. 50, 5. 52, 10. 53, *. 59, 20. 60, 1. 62, 11. Ierem. 23, 5. 30, 9. 33, 15. EZech. 17, 22. 34, 11, 15, 23. 37, 24. Daniel. 7, 13. 9, 24. Mich. 5, 2. Agg. 2, 8. Zachar. 2, 10. 3, 8. 9, 9. Malach. 3, 1.*

Christus secundum promissum Dei Patris primum in tempore propter nos uerus homo factus, & nobiscum conuersatus Ioh. 1, 14. Deus in carne manifestatus est. 1. Timoth 3. 16. 1. Ioh. 4. 2. Deus misit filium suũ in similitudinẽ carnis peccati. Ro. 8, 3.

Christus est uerus Dei Filius. Matt. 3, 17. 14, 33. 17, 5. Mar. 1, 11. 5, 7. 9, 7. 15, 39. Luc. 1, 32. 3, 22. 9, 35. Iohan. 1, 34, 49. 6, 69. 9, 36. 11, 27. 19, 7. Rom. 1, 4. 8, 3. Hebr. 1, 2. 5, 8. 6, 6. 7, 3. 10, 29. 2. Pet. 1, 17. 1. Iohan. 3, 8. 4, 9. 5, 20.

Christus conceptus de Spiritu Sancto. Matt. 1, 20. Luc. 1, 35.

Christus natus ex Maria Virgine. Esa. 7, 14. Matt. 1, 25. Luc. 1, 31. 2, 6, 11. Gal. 4, 4. natus in Bethlehem. Mich. 5, 2. Mat. 2, 1. Luc. 2, 6, 11. Iohan. 7, 42.

Christus sine peccato. Esa. 53, 9, 12. Iohan. 8, 46. 2. Cor. 5, 21. Hebr. 4, 15. 7, 26. 1. Pet. 2, 22. 1. Ioh. 3, 5. circunciditur. Luc. 2, 21 baptiZatur in Iordane. Matt. 3, 16. Mar. 1, 9. Luc. 3, 21.

Christus manifestatur, & demonstratur certis

testimoniis. Matt.1,1,16,23.3,11.8,29.11,5.16,16.17 5.22,44.26,64.27,54. Mar.9,7.15,39. Luc.1,31,41,2,10,16,29.*.9,22,69. Ioh.1,14.29,37,49.2,11.3,2,13,16,35.5,39.6,69.7,40.9,35.10,7,24,36.11,27.41.12,17,14,*.15,25.17,1.20,28. Rom.1,2.8,3,9,5.2.Cor.5,19. Gal.4.4 Phil.2,6. Col,2,9.1 Tim.3,13. Tit.2,11. Heb.1,*5,*.1.Io.5,20

Christus est agnus Dei. Esa.53,7. Ioh.1,29. Act.8,3.1.Cor.5,7. Apoc.5,6,17,7,9,17.13,8.14,1.17,14.

Christus est dominus Dominantium, & rex regum. Ps.2,6. Ezech.37,24. Col.2,10.1.Tim.6,15. Apoc.1,5.17,14.19,16.

Christus est imago Dei. Sap.7,26.2.Cor.4,4. Hebr.1,3.

Christus est lux gentium, & totius mundi. Esai.2,5.9,2.42,6.49,6.60,1,19. Matth.4,16. Luc.2,32. Ioh.1,4.3,19.8,12.9,5.12,35,46. Act.13,47.1.Iohan.1,5.2,8. Apoc.21,23.

Christus uerus pastor. Esai.40,11. Ezech.34,*.37,24. Mich.5,4. Zach.13,7. Mat.26,31. Marc.14,27. Iohan.10,11. Hebr.13,20.1.Pet.2,25.5,4.

Christus docuit, & prædicauit. Mat.4,17.5,*.6,*.7,*. Marc.1,14. Luc.4,15.6,20,*. *curauit omnem infirmitatē.* Matt.4,23.8,*.9,2,20,28. Mar.8,23. Luc.17,12.

Christus est transfiguratus. Mat.17,2. Mar.9,2. Luc.9,29.

Christus per proditorē traditur. Quære Iudas.

Christus passus est. Ps.21,*. Esa.53,*. Dan.9,26. Matth.16,21.17.12,22.20,18,22.26,37,66.27,*. Mar.8,31,9,31. Luc.17,25,18,31.23,*. Ioh.18,28.19,* Act.3,18.8,32.17,3. Rom.8,32. Heb.2,18.13,12.1.Pet.2,21.4,1.

Christus est crucifixus. Matt.27,35. Marc.15.24. Luc.23,33. Ioh.19.18. Act.2,23.4 10.1.Cor.2,2.2.Cor.13,4.

Christi passio prædicta, et præfigurata est. Ge.22,2. Nu.21,8. Ps.21.*. Esa.53,*. Dan.9,26. Mat.20,22. Ioh.3,14,16.8,28.12,32.

Christus mortuus est, & sepultus propter peccata nostra Matth.27.50,58. Mar.15,37,42. Luc.23,46,50. Iohan.19,30,40. Actor.13,29. Rom.5,6,6,10.8,34.14,9.1.Cor.15,3.2.Cor.5,15.1.Thes.5,10. *ut prædixerat Christus ipse futurum.* Matth.16,21.20,22.

Christus tertia die resurrexit a mortuis. Ps.15,10. Mat.28,6. Mar.16,6. Luc.24,5. Iohan.20,9. Act.2,24,31.10,40.13,30.17,31. Ro.4,25.8,34.14,9.1.Cor.15,4,12.2.Tim.2,8. *idq; prædictū, & præfiguratum est.* Ps.15,10. Ionæ 2,1. Mat.12,40.16,21.17,22.9,20,22. Mar.8,31.9,31.10,34. Luc.11,30.18,33. Ioh.2,19

Christus ascendit in cœlum. Psalm.67,19. Marc.16,19. Luc.24,51. Iohan.3,13.6,62. Act.1,9. Ephe.1,20.4,8. Hebr.4.14.1.Pet.3,22.

Christus est Deus, et Dei filius a principio, et ab æterno. Ioh.1,1.8,58,17,5,24. Prouer.8,22. Mich.5,2. Col.1,16. Hebr.1,2.

Christus mediator, reconciliator, & aduocatus. Ioh.6,44,65.10,7.14,6. Act.14,12. Rom.3,25.5,1.8,34. Gal.3,20. Ephe.2,14,17. Col.1,20.1.Tim.2,5. Heb.7,25.8,6.9,15.12,24.1.Ioh.2,1.4,10.

Christus sedet ad dexteram Dei Patris. Psalm.109,1. Matth.22,44. Mar.16,19. Luc.22,69. Act.7,56. Rom.8,34. Ephes.1.20. Colos.3,1. Hebr.1,13.10,12.12,2.1.Pet.3,22.

Christus uenturus est iudicare uiuos, & mortuos. Psal.95,13. Matth.16,27.24,30.25,31. Luc.17,24,30.21,27. Ioh.5,22. Actor.1,11.10.42.17,31. Rom.2,16.2.Cor.5,10.1.Thes.4,16.2.Thes.1,7.2.Tim.4.1. Hebr.9,28.1.Pet.4,5. Iudæ 14. Apoc.1,7.20,11.

Christo omnia tradita sunt a Patre, & subiecta. Mat.11,27 28,18. Luc.10,22. Io.3,35.17,2. Eph.1,22.

per Christum cuncta sunt creata. Ps.32,6. Ioh.1,3. Ephe.3,9. Col.1,16. Hebr.1,2.

Christus manet in æternum. Psalm.109,4.

Esa.9,7.Dan.7,14.Mich.5,2.Ioh.12,34.
Christus est Leo. Apoc.5,5.
Christus est Stella matutina.2.Pet.1,19. Apocal.22,16.
Christus nouit omnia. Iohan.16,30.21,17. Apoc.2,23.
Christus est unum cum Patre. Iohan.10,30. 14,10,20,17,21.
Christus sibi reputat fieri quod Christianis fit. Prouer.14,31.17,5.Zach.2,8.Matt. 10,42.18,5.25,35. Mar.9,40.Luc.10, 16.Act.9,4.1.Thes.4,8.
Christiani appellantur fideles. Act.11,26. 26,28.1.Cor.10,7.
Christiani dicuntur sancti. Act.9,41. Rom. 1,7.12,13.15,6.16,2.15.1.Cor.1,2.6,1. 14,33.2.Cor.1,1.9,1,12.13.12.Ephe.1,1, 15.4,12.5,8,18,6,18. Philip.1,14,21. Col.1,*.1.Thes.5,27.1.Timoth.5,10. Hebr.6,10.13,24.
Christianis viuendum sicut Christus vixit. Gal.2,19.1.Iohan.1,7.2,6.3,3.
Christiani erunt cum Christo. Iohan.12,26. 14.3.17.24.
Chus filius Cham. Gen.10,6.1.Paral.1,8.
Chusa amicus Dauidis, nunciat Dauidi quid in eum meditetur Absalon. 2.Reg. 15,32.17.15.16.
Chusan-rasathaim, rex Syriæ, regnat super Israel octo annos. Iudic.3,8.
cibus qui Iudæis vetitus. Exod.21,28.22, 31. Leuit. 3,17.7,23.11.4.17,10.13.19, 26.Deu.12,16,23.14,7,10.1.Reg.14,32.
cibus sumendus cum gratiarum actione. Vide Gratia.
ciborum concessio propter suffocatum. Genesis 9,3.4.
ob Ciborum delectum non iudicandus frater. Rom.14,1,*.
ciborum & potus in conuiuiis luxus. Esa.5, 12. Ezec.16,49.Luc.16.19.21,34.Rom. 13,13.Gala.5,21.1.Pet.4,3.2.Pet.2,13. Vide Ebrietas.
cibare esurientes, seu fame laborantes. Deut. 23,4.Iudic.8,5.1.Reg.21,3.5.8,23. 2.Reg.16,1.Esa.58,7.Mat.25,35.
Cinæi, cognati Moysi, filii habitant cum Iuda. Iudic.1,16.
Cinæorum destructio prædicta. Num.24,21.
cinyphes in hominibus et iumentis. Exo.8,17.
circuncisio carnalis & spiritualis. Ge.17,10. 21,4.34.24.Exo.4,25.12.44.Leuit.12, 3.Deut.10.16.30,6.Iosu.5,2,7.Iudith. 14,6.Ierem.4,4.6,10.9,25.1.Mach.1, 16,51,63.2.Mach.6,10.Luc.1,59.2,21. Iohan.7,22.Act.7,8.15,1,24.16,3.Roman.2,25,29.3,1.4.10.1.Corinth.7.19. Gal.2,3.5,2.6.12.Ephes.2,11.Philip.3, 3.Col.2,11.3.11.
ciuitas abducta a fiducia in Deum, comburenda: & ciues occidendi Deut.13,12,*.
ciuitas Dauid, quæ & arx Sion.2.Reg.5,7.
ciuitas prima, Henoch.Gen.4,17.
ciuitas supra montem.Matth.5.14.
ciuitatis Ierusalem portæ. Ezech.48, 31,*. nouæ visio. Apoc.3,12.21,2.cuius artifex & conditor Deus.Hebr.11,10.
ciuitatem hic permanentem non habemus. Hebr.13,14.
ciuitates perfugii. Deut.4,41,*.19,2,*.Ios. 20,*.
clamantes in afflictione respicit Deus. Exodi 3,7.14,15.Deuter.26,7.1.Regum 9,16. 2.Regum 22,19.
clamor tollatur a nobis.Ephes.4.31.
claudicat Iacob.Gen.32,31.
claudicare vtraque parte. 3.Reg.18,21.
Claudius Cæsar Romanus, præcipit omnes Iudæos exire Roma.Act.18,2.huius tempore magna erat in orbe annonæ caritas. Act.11,28.
Claudius Lysias mittit Paulum ad Felicem, præfectum Cæsareæ.Act.23,23,30.
claudus ex vtero matris, fide sanatur. Act. 3,7.
clauis Dauid.Esa.22,22.Apoc.3,7.
claues ligandi & soluendi promittit suis Christus.Mat.16,19.dat ipsis.Io.20,23.
clemens Deus in quem vult. Exod.33,19.
Cleopatra, filia Ptolemæi, traditur Alexan-

dro.1.Mach.10.58.huic adimitur, et traditur Demetrio.1.Mach.11,12.
Cleophas ibat cũ altero discipulo in Emaus. Luc.24, 13.cognouit Christum in fractione panis. ibid.30.
in Cleros ne dominentur presbiteri. 1. Pet. 5, 3. cœna Domini cum discipulis. Mattheo 26,26. Mar.14, 22. Luc 22, 19. 1 Cor.11, 23. in mortis Christi commemorationem percipienda. Luc.22, 19. 1.Cor.11,24,25.
cœnæ magnæ parabola. Luc.14 16,*.
in Cœnis primi recubitus. Mat.23, 6.
cogitare bonum ex nobis non possumus. 2.Cor.3,5.
cogitatio cordis hominis praua ab adolescẽtia.Gen.6,5.8,21.
cogitationes prauæ quas odit Dominus. Prouer.6,14. Zach.8, 17. Mattheo 15, 19.Mar.7,21.
cogitationes cordis Deus nouit.3.Reg.8,39. 2. Par.6, 30. Iohan.2, 25. & nulla latet eum. Iob 42,2.Eccli.42, 19.Esa.29,15. Matt.9,4. Hebr.4.12. nouerunt eas, & alij, quibus Deus uoluerit reuelare. 4.Regum 5,26.6,12.Dan.2,29,*.
cognoscere Deum solum, & quem misit IESVM Christum.Iohan.17,3.
cognoscere Deum, est mandata eius obseruare.1.Iohan.2,3.
cognoscere licet subinde homines ex uerbis, & factis. Eccli.19, 27.27,8. Mat.7, 16.12,33.Luc.6,44.
cognosci Deus humana sapientia non potest, nisi ipse reuelet paruulis, & humilibus. Matt.11,25.16,17.Luc.10,21.Ioh.7, 28,8, 19,27. 10, 14. 14, 4. 15, 15. 17.6. Act.17,23.1.Cor.1,17, 18.2,6, 10.3.19.Col.1,66.
cognosci a Deo.Galat.4,9.
coitus illiciti.Exod.22,19. Leu.18,6,*.20, 10,*.Deut.27,20,*.
colaphis cæditur Christus. Mat.26, 67.
collecta, seu contributio Domini, die septimo Phase.Deut.16,7.
collectæ in usus pauperum.Rom.15,26.1.Corinth. 6,1.
colloquia mala corrumpunt bonos mores. 1. Cor.15,33.
in Colubrum uersa uirga Moysi. Exod 4, 3. 7,10.
columba emissa ex arca.Gen.8,8.
columna nubis præcedit Israelitas. Exo.13,21
columnarum tabernaculi forma. Exod.27, 10,17. coma non attendenda in rotundũ. Leuit.19 27.21,5.
comam nutrire, mulieri decorum. 1.Cor.11, 10.
comburitur Baal 4.Reg.10,26. corpus Saulis, & filiorum. 1. Reg.31 12. Iericho, & omnia quæ in ea erant. Ios.6,24. turris Sichem, cũ mille hominibus.Iud.9,49. uxor Samson a Philisthæis. Iudic.15,6.
cõburuntur a Deo murmuratores. Nu.11,1.
comburendus, qui supra uxorem filiam, matrem eius duxerit.Leuit.20, 14.
non Comburendi filij in honorem deorum. Deut 12,31.
comburenda filia sacerdotis fornicans. Leuitici 21,9.
vt Comedamus, dat Deus frumentum, &c. Deut.11,14,15.
postquã Comederunt, & saturati fuerũt Israelitæ, cõuersi sunt ad idola. Deu.31,20.
non Comedenda morticina. Deut.14, 21.
comessationes uitandæ.Prou.23,20.
commodandum fratri.Deut.23,20.
commodati lex.Exod.22,14.
communes manus, non lotæ. Mar.7,2.
cõmunicare passionibus Christi. 1.Pet.4, 13.
communio rerum omnium fidelibus primis. Act.2,44.
Concionatorum, Pastorum, & Prophetarum officium 1.Reg.12,23.Esa.58,1.61, 1. Ier.1,5.Ezec.3,1.9,12.33,2,7. Act. 3,18,24.Vide Episcoporum electio, & officium.
concordia fratrum commendatur. Psal.132, 1.Eccli.25, 2. Rom.12,16.idem sapere, idemq; sentire iubemur. Rom.12,16.15, 6.1.Cor.

6.1.Cor.1,10.Ephe.4,3.Phil.2,2.3,17.4,2.1.Pet.3,8.
concubina pro vxore. Iudic.19,24.
concubinæ Salomonis trecentæ. 3.Reg.11,3.
concupiscentia prohibetur, & punitur. Exod. 20,17. Num.11,33.21,5,6. Ios.7,21,24. Iob 31,1. Prou.6,25. Eccli.23,5.36,24.45,14. Matt.5,28. Marc.4,19. Rom.6,12.7,8.13,14.1.Cor.10,6.Gal. 5,16.Col.3,5.1.Thes.4.3.1.Tim.6,1. 2.Tim.2,22.Iacob 1,14.1.Pet.1.14.2,11.4.3.2.Pet.1,4,1.Ioh.2,16.4.1.Iuda 18.
concupiscentias carnis crucifigere, refrenare, & mortificare iubemur. Eccli.18,30. Ro. 6,12.8 8,12.13.14. Gal.5,16.Ephe.4. 22.5,3.Col.3.5.Tit.2,12.Hebr.12,1. 1.Pet.2,1.4 3,6.
condemnatio uitæ alienæ prohibetur. Matt. 7,1,*.
conditio omnium eadem. Sap.7,1,*.
condonandum fratri in nos peccanti. Eccli. 28.8.Mat.5,23.6,14.18,22,35. Luc. 17.3.Ephe.4,32.Col.3,13.
confessio peccatorũ in Scripturis uaria, et multiplex. Genes.41.9. Leuit.16 21.26,40. Num.5,7.Ios.7.19.2.Reg.24,17.1.Esdr.9,6.2.Esd.9,2.Psal.27 7.31,5.37, 19.73,19.94,2.Prou.16,3.18,17.28, 13.Eccli.4,25,31,7,34.17.27.Esa.38 15. Dan.9.5. Mat.3,6. Luc.11,4.18, 13.Iac.5,16 1.Iohan.1,8,9.
confiteri Christum, & eius doctrinam, Mat. 10,32. Luc.12,8. Rom.10.9. 1.Pet.3, 15. Vide Erubescere Euangelium.
cõformes fieri imagini Filij Dei. Rom.8,29.
congregari ad populum, pro mori. Gen.25,8. 49,29.
coniugati nuper, absoluuntur primo anno a muneribus publicis. Deut.24,5.
coniugij confirmatio. Gen.9,1.
coniuratio, & seditio, eiusq; punitio. Nu.16, *.20,2.Iudic.9,23.31.34.12,1.4.2.Regum 20.*.3.Reg.1,5.Esth.2,21.Actor. 5,36,37.19,23.23,11,20.
connubium. Vide Matrimonium.
connubium spirituale inter Deum, & animã. Cantic.*.Esaiæ 50,1.54,5.62,4. Ierem. 31,22.Ezec.16,7,8.Osee 2,20. Mat.9, 15.22,2.25,5. Marc.2,19.2.Cor.11, 2.Apoc.19,7.21,2,9.
conscientiæ bonæ tranquillitas. Pro.15,15.Eccli.13,30.2.Cor.1,12.1 Iohan.3,21.
conscientiæ malæ perturbatio. Sap.17 10,11
consecratio Aaron sacerdotis, & filiorum eius, Leuit.8,*.
consecratio Leuitarum Num.8,6,*.
consecrationis Sacerdotum modus. Exo.29, 1,*.
consecratorũ siue nazaræorũ Lex. Nu.6,2,*.
consepulti sumus cũ Christo per baptismum in mortem. Rom.6,4.
consilia mala dissipat Deus. Gen.11,7.37, 18.50,19.Num.22,*.2.Reg.15,*.17, 14.2.Esd.4,8,11.Esth.7,9,*.Iob.5,13 Ps.2 4.20,12.32,10. Esa.7, 8.29, 3. Mat.27,62.Act.5,19.9,24.23.12.19. 27.42.
consolatio pauperum Vide Eleemosyna.
consolator afflictorum, & humilium, Deus. 2.Cor.1,4.7,6.
consolemur inuicem, maxime pusillanimes. 1.Thes.4.17.5,14.
consortium bonorum & malorum. Vide Societas.
conspuitur Christus. Matth.26,67.27,30. Marc.14,65.
constantia fidelium. 1. Reg.13.13. 16,6,*.3. Reg.18,4,13.4.Reg.3,13,3,10. Sap.5, 1.Dan.13,*.1.Mach.1,65.2,16.24 34, 42.2.Mach.6,10,19,*.7 *. Mat.14, 3. Act.4,8,13..Thes.1,6.
consuetudo assidua fastidium parit. Pro.25, 16,17.
consuetudo mali, indelebilis. Prou.22,6.
consuetudo sapientum, sapientes facit. Prou. 13,20.
consulendus Deus dubijs in rebus Gen.25, 22.Exod.18,19.Leuit.24,12. Num.9,8, 23.15,34.27.5.Deut.1.17.17,8. Ios.9.

14. Iud.1,1.18,5.20,18,23.21,2.1.Regum 10,22.23,2,10,22.30,8.2.Reg.2,1.5,19,23.21,1.3. Reg.14,2.22, 5,6,15.4. Reg.3,11,16. 8,8.22,13.2. Par.18,14.31,18.Tob.4,19. Psal.118.24. Eccli.37, 19. Esaia 8,11.30,1.45.21. Ier.37,3,5.42,2. Ezech.14,1,2. Zach.7 2.Luc.16,29.

consulendi non sunt diuini, uel magi, uel incãtatores, & arioli. Leu.19,31,20,6. Deu.18,11.1.Reg.28,7,9.3Re.22,6.4.Reg.1,2,6.3,13.2.Par.18,5.Da.2.2.4,5,7.

consulturi Dominum, olim adibant Prophetas.1.Reg.9,6.*.4.Reg.22, 13,14.

contemnentes Deum, ignobiles.1. Reg 2,30.

contentio, opus tenebrarum. Rom.13,13.

vbi Contentio, & æmulatio, ibi omne opus prauum: Iacob.3,16.

qui Continere se nequeunt, ducant uxorem. 2 Cor.7,9.

contristare Spiritum Sanctum. Ephe.4,30.

contristari ad pœnitentiam, commendatur. 2.Cor.7,9.

contritio quærenda, & amplectenda, dum sani sumus. Eccli.17,24.18,25.

contritio uera prædicatur. Ierem.7,3.Matt.3,2.4,17.Luc.3,3,8.13,3.24,47. Act.2,38.3,19.8,22.17,30.20, 21.26,20.

contritionis falsæ exempla. Ge.4,13.27,38. Exod.8,8.9,27.10,16.Ios.7,20. Iudic.1.7.1.Reg.15,24,30.24.17.3.Reg.13.6.21.27.Sap 5,3.1.Mach.6,12.2.Mach.9,12 Matth.27,4. Act.8,13,23. Hebr.12,17.

contritionis ueræ exẽpla.Iudic.10,15.2.Regum 12, 13.24,10,17,2.Par.12, 6.33,12. Iudith 4,8. Iona 3,5. Mat.26,75. Luc.7, 37,44.15,18,18, 13.19,8.22,62.23,41.Act.2,37.

contritioni ueræ promittitur remissio seu uenia. Deut.4,29.30,2.1.Reg.7,3. 2.Par.7,14.30,6.34,26,27.Iob 22,23.Ps.31 5.Prou.28.13. Eccli.17,23. Esa.1, 16.30,18.45,22.55,7.59,20.Ierem.3,10,17.18,8.29,12.31, 18, 20. Ezech. 18,21,27.33,14. Osee 14,2. Ioel 2,12.Ion 3,8. Zach.1,3. Mal.3,7. Luc.15,18. Act.3,19.26,18,20.

conuersatio gentium ante cognitum Christũ. Ephes.2,3.

conuersatio nostra in cœlis. Philip.3,20.

conuersationem sanctorum considerantes, imitemur fidem eorum. Hebr.13,7.

conuertit Deus populum suum ad se per tribulationes. Deut.4,30.

conuertit nos Deus errantes de tenebris ad lucem Euangelicam.1.Pet.2,9.

conuertitur ad nos Deus, memor promissionum.4.Reg.13,23.

conuertamur, & efficiamur, uelut paruuli. Mat.18,3.

conuerti ad Deũ toto corde. 3.Re.8,47,48.

ad Conuiuium inuitat Tobias timentes Deũ Tob.2,2. inuitari uult Christus pauperes. Luc.14,13.

ad Conuiuia inuitati, postremum locum occupent. Luc.14,10.

cooperabatur Christus Apostolis prædicantibus. Mar.16,20.

coquere cibos in Sabbatho non licebat. Exod.16,23.

cor hominis prauum.Gen. 6,5.8,21. bonum bona loquitur, & contra. Matt.12,35.

cor siue uoluntas hominis a Deo pro facto acceptatur. Gen.4,4.22,11. Exod.25,2.35,5.Deut.19,5. Matth.15,8. Mar.12,41.Luc.21,1.2.Cor.8,12. Quære Voluntas pro facto.

cor mundatur, & sanctificatur per Christũ. Ps.50,4.Iohan.13,10.15,3.17.19. Act.15,9.1.Cor.6,11.Eph.5,26.Hebr.1,3.9,14.10,10,14 13,12.1.Pet.1,22.1.Iohan.1, 7. 3, 3.

ex Cordis abundantia os loquitur. Matt.12,34.Luc.6,45.

cordis æquitati nihil tribuendum. Deut.9,5.

cordis custodia. Prou.4,23.

in Cordis simplicitate ambulãdũ.2.Cor.1.12.

corde incircuncisi. Iere,9, 26. Ezech.44,9. Actor.7,51.

de Corde exeunt malæ cogitationes. Matth. 15,19.
corde toto quærendus Deus. Deut.4,29.
corda nostra inclinanda ad Deũ. Ios.24.23.
cordium intima nouit Deus. 1. Reg.16, 7.3. Re.8, 39.1.Par.28,9.2.Par.6,30.Ps.7. 10,Eccli.23,28. Iere.11, 20.17,10. 20, 12.Luc.16,15. Act.15,8.1. Thes.2,4.1. Iohan.3,20. Apoc.2,23.
in Cordibus fidelium leges inscripsit Deus. Hebr.8,10.
Core, Datan, & Abiron rebellio. Nu.16,*.
apud Coriarium hospitatur Petrus. Act. 9, 43.10,6.
Cornelius Cẽturio cõuertitur. Act.10,3,44.
corona uitæ.4.Esdr.2,43.Sap.5,17.2.Tim. 4,8.Iac.1,12.1.Pet.5,4.Apoc.2,10.
corpus Christi, Ecclesia. Ephe.1,23.
corpus nostrum domus terrestris. 2. Cor.5.1. tabernaculum. ibid.4.2.Pet.1,13.uas fictile.2.Cor.4,7.
corpus suum castigat Paulus.1. Cor.9.27.
corpus unum sunt omnes fideles. Rom.12,5. Ephe.4,4.
corpora nostra mẽbra sũt Christi.1.Cor.6,15.
CoroZaim infidelitatem exprobrat Christus. Matt.11,21.
correptio fraterna.Gen.37,21. Leuit.19,18. Ps.140,5.Prou.1,20.9,7.10,17.12,1.13, 1.15.31.17,10.24,25.25,12.27, 5.28, 23.29,1.Eccle.7,6.Eccli.19,15.20,1.21, 7.32, 13. Osee 4,4. Matth.18,15.Luc. 17,3.Gal.2,11.6,1.1.Tim.5,20.2.Tim. 2,25.Hebr,3,13.Iac.5,19.
correptio impiorum est pijs in timorem, & cautionem Vide Impiorum.
ad Correptionem nostram scriptum Dei uerbum.1.Cor.10,11.
corripit Deus iustos in bonum. Tobiæ 2, 12.13,2,*.
corripiens alterum, qualis esse debeat. Matt. 7, 3. Luc. 6, 41. Iohan.8,3.1. Tim.3,2. Tit.1.6.
cortinarum fabricatio in tabernaculo. Exodi 36, 8.
coruus emittitur ex arca. Gen.8,6,7.
coruum non comedunt Iudæi. Leuit.11,15. Deut.14,14.
coruorum ministerio pascitur Elias a Deo. 3.Reg.17,4,6.
e Costa Adæ creatur mulier. Gen.2,21.
coturnices, et man pluit Deus Israelitis. Exodi 16,4.*.Num.11,31.
CoZbi fornicaria occiditur a Phinees. Num. 25,8.
crapula fugienda. Luc.21,34.
creatio hominis.Gen.1,26,27.Eccli.17,1.
creata omnia per Christũ.Ioh.1,3.Col.1,16
creator omniũ rerum Deus. Gen.1,1. Exod. 20,11.1.Par.29,11. Psal.88, 12.95,5. 113,15.120,2.123,8.145,6. Eccli.1, 8. Esa.37,16.40,28.42, 5.44,24.45, 12.48,13.51,13.Ier.10,12.32,17.51, 15.Baruch 3, 32. Ionæ 1,9. Zach.12,1. Matt.11,25.Ioh.1,3.Act.4,24.14,15 17,24.1.Cor.8,6. Ephe.3,9.Col.1.16. Heb.1,2,10.3,4.11,3. Apoc.4,11.10, 6.14, 7.
creatura Dei omnis bona.1.Tim.4,4.
creatura noua sumus per fidem in Christo. 2.Cor.5,17.
creatura omnis uanitati subiecta, non uolens. Rom.8,20.
creaturæ uniuersæ prædicatum Euangelium. Col.1,23.
in Creaturis fidentes decipiuntur. Esa.30,16
creaturis utitur Deus pro sua uoluntate. Esai.45,9,*.
credat oportet, qui ad Deũ accedit. Heb.11,6.
vt Credamus, & credendo uitam habeamus, scriptum est Euangelium, a Iohanne.Iohan.20,31.
credere, Dei donum est. Mat.13, 11.16,17.
credens Christo non morietur in æternum. Iohan.3,36.
credenti omnia possibilia Mar.9.23.
credentibus Deum Patrem, & Iesum esse Christum, uita æterna Iohan.17,3.
credentibus datur Spiritus Sanctus. Iohan. 7,39.Ephe.1,13.

Crescere in scientia. Ephes.4,15. Col.1,10. 1.Pet.2,2.
Cretenses mendaces. Tit.1,12.
criminatores ne simus. Leuit.19,16.
Chryspus archisynagogus Christo credit. Actor.18,8.
Chrispum, & Caium baptizat Paulus. 1.Cor.1,14.
crux & tribulatio omnibus pie viuentibus. Gen.4,8. 27,41. 37,18. 2.Reg.16,5,13. Ps.33,20. Prou.24,16. Eccli.2,1. Mat.10,16,* 12,14. 16,24. 24,9. Mar.13,9. Luc.14,26. 21,1. Ioh.15,20. 16,1. Act.9,23. Gal.4,29. 1.Thes.3,3. 2.Tim.3,12. 1.Pet.4,1.12 5,10.
crux a Deo imponitur ad nostrã vtilitatem. 2.Reg.7,14. Tob.2,8.12,13. Iudith 8,21. Iob 5,17. 33.16. Prou.3,11. Ierem.46,28. 2.Mach.6,12. 1.Cor.11,32. Heb.12,5. 1.Pet.4,16. Apoc.3,19.
crucis & rerum aduersarum vtilitas. Exod.1,12. 2.Par.33,11. Iudith 8,15,21. Prouerb.6,23. Matt.7,24. Luc.24,26.46. Iohan.2,25. Act.14,22. Rom.8,17. 2.Cor.4,8,17. 5,1. Phil.2,8. 2.Thes.1,* Hebr.2,9.12,2.
crux patienter & lato animo ferenda. Mat.5,10. 10,38. Iohan.15,20.16,33. Act.5,41. 16,25. 2.Cor.8,2. Col.1,24. Heb.10,34. Iac.1,2,12. 1.Pet.4,12,16.
in Cruce & afflictione consolatio. Iob 5,17 *Prou.18,12. Esaia 26,12,19. Thren.3,28. Mat.5,10. Iohan.15,20. 16,20,33. Rom.8,18. 1.Cor.10,13. 2.Cor.1,4.8.
per Crucem experitur nos Dominus. Iudith 8,21. Prou.17,3. Sap.3,5,6. Eccli.2,1. 27,8. 2.Thes.1,4. 1.Pet.1,7.
crucifigere carnem suam cum concupiscentijs. Gal.5,24.
crucifixus mundo Paulus. Gal.6,14.
culicem excolantes Pharisai. Matt.23,24.
cultus Dei verus. Esa.1,10,16.*
cultus externus, fide destitutus, reijcitur a Deo. Esa.41,22,*
cupiditas inexplebilis. Prou.27,20. radix omnium malorum. 1.Tim.6,10.
cura Dei erga populum suum. Ier.6,16,* pro Iacob, ne noceat ei Laban. Gen.31,24,29
a Curis huius vita maxime cauendum Luc.21,34.
in Curiosos et nihil agẽtes. 2.Thes.3,11,12.
currus Israel dicitur Elias ab Eliseo. 4.Reg.2,12.
curribus ferratis vtebantur Chananei. Iud.1,19.
custodit Deus populum suum, vt pupillam oculi. Deut.32,10.
vt Custodiat nos Deus, orãdum. Num.6,24.
custodem se futurum ipsius Iacob, quocunque pergat, promittit Deus. Gen.28,16.
Cyrus, rex Persarum, permittit captiuos Israelitas in Iudaeam redire. 2.Par.36,22. 1.Esd.1,1. 3.Esd.2,1. restituit eis vasa, quondam a Nabuchodonosor ablata. 1.Esdra 1,7. 5,14. Dan.1,2.
Cyro prosperitas magna obtigit propter Israelem. Esa 45,1,*

D

DABIR vrbs, aliàs Cariath-senna. Ios.15,49. aliàs Cariath-sepher. ibid. 15. expugnatur a Iosue. Ios.10,38,39.
Dæmones expelluntur. Matt.8,16,31. 9,33 12,22. 17,18. Luc.4,35. 8,2,28. 9,42. 10,17. 13,11. Act.5.16. 8,7. 16,18. etiam per malos. Mat.7,22. Mar.9,38. Luc.9,49. Act.19,13.
Dæmones agnoscunt, & credunt Deum. Matt.8,29. Mar.1,24. 3,11. 5,7. Luc.4,34 41. 8,28. Actor.19,15. Iac.2,19.
dæmonibus immolare, nefas. Leuit.17,7. Deuter.32,17. 2.Par.11,15. Ps.105,37. Baruc.3,4. 1.Cor.11,20.
Dagon idolum Philisthinorum. Iudic 16,23 1.Reg.5,2. 1.Mach.10,83. 11,4.
Dalila meretrix prodit Samsonẽ. Iud.16,19.
Damaris mulier Christo credit. Act.17,34.
Damascus metropolis Syria vastatur a Theglath-Phalasar. 4.Reg.16,9.
contra Damascum prophetia. Esaia 8,4. 17,

4.17,1.Iere.49,23.Amos.1,3.
damnatio aeterna, quae parata est diabolo & omnibus impiis.Tob.10,22.36,12.Sap.5,* Esa.24,21.30,33.66,24. Dan.7,11. Matt.3,12.5,29 8,12 ,29.13,50.18,8.22,13.23,33.25,30,41.Mar.9,47. Luc.3,17.16, 23,25.2. Thess.1,8. Hebr.10,27.2.Petr.2,4. Iudae 6.Apoc.19 20,10.21,8.
damnationis ministratio, Lex.2.Cor.3,9.
de Damno facto.Exod.22,5.
Dan, filius Iacob.Gen.30,6.
tribus Dan quaerit sibi possessionem.Iudic.18.1.pugnat contra Lesem,& expugnat.Iosue 19,47.
Dan urbs,quae & Lais.Iud.18,29.
Daniel appellatur Balthasar.Daniel.1,7.interpretatur somnia. Dan.2,31.4,7.11,18,25.constituitur gubernator totius regni Babel. Dan.6,3. proiicitur in lacum leonum, Dan.6,16.liberat Susannā.Dan.13,51,60.dare melius, quàm accipere.Eccli.4,36.Act.20,33.
dandum sine acceptione personarum, maxime autem domesticis fidei. Eccl.7,35.12,8. Mar.5,42. Luc.6,30,38. Rom.12,13. Galat.6,10.uide Eleemosyna.
Darius filius Assueri.Dan.9,1.occupat regnum Babel.Dan.6,1.impiam legem statuit. ibid.8.praeparat regium conuiuium.3.Esdrae 3,1,*
Darius renouat mandatū Cyri.1. Esd.6,1,*
Darius caeditur ab Alexandro, rege Macedoniae.1.Machab.1,1.
Dathan,Core,& Abiron rebellio.Nu.16,*
Dauid,filius Isai(qui Iesse appellatur, Mat.1,6.) a Samuele ungitur.1.Reg.16,13.interfecit leonem,ursum & Goliath gigātem.17,34,49.paciscitur cum Ionatha.18,3.20,8,16,23.23,18.manducat panes propositionis.21,3.simulat amentiam coram Achis rege.21,13. fugit cum patre & matre in Maspha.22,3. praecidit oram chlamydis Saul. 24 5.mittit ad Nabal decem iuuenes.25,5.tollit hastam Saulis.26,11.fugit ad Achis, regem Geth.27,2.ungitur in Hebron in regem Iuda.2.Reg.2,4.poscitq; eum regem uniuersus Israel.2. Reg.5,1.1. Para.11,3.12,38.(iuxta uerbum Ionathae.1.Reg.23,17.& Saulis.24,21.) committit adulterium & homicidium. 2.Reg.11,* paenitet eū peccati.12,13.fugit a facie filii sui Absalon.15,14.libauit aquam Domino.23,16.recenset populum.24,2.emit ab Areuna aream.24,24.consilium capit de domo Dei aedificanda. 1.Para.17, 1.constituit operarios & architectos. 23,24,* 25,* 26,* 27,* relinquit sibi successorem Salomonem filium.3.Reg.1,30. moritur & sepelitur. 2,10. Act.2,29,13.36.commendatur.Eccli.47,2.
Dauid spiritualis (qui est Christus) promittitur.Iere.30,9.Ezec.34,24.37,24.
Dauidis filius appellatur Christus, Mat.1,* 15,22.22,45.Mar.12,35. Luc.20,41. Act.2,30.13,23.2.Tim.2,8. Apo.5,5.
debitum & ius inter Christianos, charitas. Rom.13,8.
debita septimo quoque anno remissa. Deut.15,1,*
Debora,nutrix Rebeccae,moritur. Gene.35,8
Debora,uxor Lapidoth,iudicat Israelem.Iudic.4,4.
Decalogi repetitio. Deut.5,6,*
decanos constituit Moyses super populum. Exod.18,25, Deut.1,15.
decem praecepta. Exod.20,*
decem tribus Israel a Deo eiecta. Esa.9,8,* 17,4,* Iere.3,6,*
decimarum usus, & decimae.Ge.14,20.28,20.Leu.27,30.Nu.18,21,28.Deu.12,6.14,28.26,12.1.Reg.8,15.2. Para.31,5.2.Esdr.10,37.Heb.7,2.
Decimae debentur Sacerdotibus, Deu.18,3.2.Par.31,4.uide Sacerdotes.
dedicatio altaris sub Iuda Machab.1.Mac.4,38,* templi sub Esdra. Esd.6,17.tēpli sub Salomone.3.Reg.8,62.* 2.Par.6,*
dedicatum templum Salomonis ab ipso

Deo.3.Reg.9,3.
pro Delicto,lex hostiæ.Leu.7,1,*.
Demetrius filius Seleuci, exercet tyrannidẽ. 1.Machab.7,1.fœdus iure cupit cum Ionatha.10,3.fœdus ictum violat.11,53.
Demetrius aurifaber negotium facessit Paulo. Act.19,24.
dentem excutienti, dens excutiebatur. Exod. 21.24.
depositi lex.Exo.22,7.
non Derelinquit Deus populum, agnoscentem peccatum.1.Reg.12,22.
derelinquit Deus alij fidentes, quàm sibi Deut.31.17.
derelictum se a Deo, clamat in cruce Christus.Mat.27,46.
descensus Christi, ad inferos.Ps.15,10.
in Desertis moratur Christus, Mar.1.45.
deserunt viam Dei Israelitæ. Exo.32,8,*.
desideria nostra ne faciamus.1.Pet.1,14.2, 11.iuuenilia fugienda. 2.Tim.2,22.
desperat Cain.Gen.4.13.
desperant Israelitæ de salute & murmurant. Exod.14.10.
despexit Deum Dauid adulterando. 2. Reg. 12,10.
detrahunt Moysi Aaron,& Maria : & ob id a Deo corripiuntur. Num.12,*.
detrahens fratri,detrahit Legi. Iac.4,11.
detractio.Psal.14,3.100,5.Prouerb.10,18. 11,13.16,28.20,19.26,20. Eccles.10, 20.Roman.1,30. 2.Cor.12,20.Iacob.4, 11.1.Pet.2,1,12.
Deus est omnipotens, & nihil apud eum est impossibile.Gen.17,1.18,14.35,11.43, 14.48,3. Num.11,23. 1.Reg.14, 6.2. Par.14.11. Iob 42,2.Sap.11,22.Esaiæ 50,10,*46,9,50,2.59,1 Ierem.32,17, 27.Zach.8,6.Mar.19,26.Marc.9,23. 10,27.14,36.Luc.1,3.18,27.Ephes.3, 20.Apoc.16,7,14.19,6.
Deus omnia regit, & gubernat pro sua voluntate. Gen.45.5,50,19. Deuter.8,18. 1.Reg.9,*Sap.12,13.Tob.7,12.Iob 9, 5.12.13.Psal.102,19.113,3.126, 1. Prou.10,22.16,4,9.19.21.20,24.21,1, 30.Eccles.3,15. Esaiæ 26,15.45,7 Ier. 10,23.27,5.Dan.2.21.5,18.Matth.6, 33.11,26. 20,14.Luc.12, 31.Iohan.5, 17.Rom.9,15.2.Cor.3,5.Phil.2,13,21. Hebr.13,21.Apoc.4,11.
Deus est pater omnium fidelium ipsi obtemperantium, Deuter.32,6.Psal.102,13. Prou.1, 7.Ierem.3,4.14,19.Malach.1, 6.Mat.6,9.18,14.23,9.Luc.11,2.Ioh. 20,17.Rom.8,15.1.Cor.8,6.2.Corinth. 1,3.6,18.Ephes.3,14.4,6.1.Thess.1,3. 2.Thes.1,1,2.2.16.
Deus est verax, & fidelis.Exo.34,6.Num. 23,19.Deuter.7,9. 32,4. 1.Reg.15,29. Esa.49, 7.Iohan.2,33. 8, 26.Rom.3,4. 1.Cor.1,9.10,13.1.Thess.5.24.2.Thess. 3,3.2.Tim.2,13.Tit.1, 2.Heb.10,23. 1.Iohan.1,9.5,20.Apoc.3,7,14.
Deus est in essentia vnus, præter quem non est alius.Exod.3, 14 Deuter.4,35,6,4.7,9. 10,17.32,39.2.Reg.7,22.3.Reg.8,60, 18,36.1.Par.9,20.Tob.8,19.13.4.Sap. 12,13.Eccli.36,5.Esa.37, 16. 43,10. 44,6,24.45,* 46,9.13,4.Mar.12,29. Iohan.17,3.1.Cor 8,6, 12.6 Gal 3,20. Ephes.4,6.1.Tim.2,5.
Deus est trinus in personis,& vnus in essentia.vide Trinitas.
Deus æternus est, nec principium habet, nec finem:sed est ipse principium, & finis.Ge. 21,33.Exod.15,18.Iob 36,26.Esa.41,4. 43,10.44,6.48,12.57,15.Dan.7,9.Roman.16,26.Hebr.1,8.Apoc,1,8,17.21, 6.22,13.
Deus nouit, audit, & videt omnia. Exod.3, 19.Num.12,2.Deut.31,21. 1.Reg.2,3. 16,7.2.Paral.16,9.Iob 14,5.22,15.28, 24.31,4.42,2.Psal.7,10,32,13.37,10. 89,8.Prou.5,21.15,3,11.24,12.Sap.1, 10.Eccli.16,15,*17,13.23,27.39,24,*. 29,15.40,27. 48,4.Iere.1,5.7,11.17, 10.23,24. 32,19.EZech.11,5. 2.Mach. 9,5.12,22.Mat.6,4.21,2.Mar.2,8.14, 13 Luce 22 10.Iohan.1,47. 13,21.16, 30.21.

30.21,17. Act.15,8. Rom,8,27.1.Thes. 2,4. Heb.4,13.1.Ioh.3,20. Apoc.2,23.

Deū nemo uidere potest. Exo.33,20. Deu.4, 12. Ioh.1,8.6,46.1.Tim.6,16.1.Io.4,12.

Deus & diuina omnia non possunt humana industria aut ingenio cōprehēdi. Exo.33. 20, 3.Reg.3,5. Iob 32,8. Psalm.93,10. 118,*.142,8. Esa.22,22.54,13. Mat.11, 25.13,11.16,17. Luc.8,10.10,21.24,45. Iohā.1,10.3,3.6,44,65,14,8,17.17,6. Act.16,14. Rom.1,19.11,33.1.Cor.2, *Gal.1,11. 1.Tim.6,16. Apoc.3,7.

Deus est inmensus & incircumscriptus. 3. Reg.8,27.2.Para.2,6.6,18. Iob 11.8. Psal.138,7,10. Sapien.1,7. Esa.6,3.66, 1. Iere.23.24. Amos 9,2. Matth.5, 35. Act.7,48.17,24.

Deus testatur se Deū, id est, saluatorē & consolatorem Israelis, omniumq; eorum qui rite ipsum colunt & inuocant. Gen.17,17. Exod.6,2.20,2.29,45. Leuit.26,11. Psal.17,1.49,6. Esa.30,19. Iere.32,33. 32,38. Ezech.37,23, Iohan.10,17.

Deus est Dominus ac creator cœli & terræ. Vide Creator.

Deus nihil eorum quæ fecit, odit. Sap.11,25.

Deus est iudex totius mundi, reddens unicuique mercedem pro merito. Genes.18,25. Deut.10,17. Iob 34,11. Psal.7,9.61,13. 93,2,95,13. Eccli.35,22,24. Esa.11,3. Ier.17,10.25,14. Matth.16,27.25,31. Act.17,31. Roman.2,6.2.Timoth.4,8. Hebr.12,23.

Dei misericordia, patientia, charitas, sapientia, verbum: quære suis quæque locis.

Deo soli attributa, subinde in Scripturis & alijs per communicationem tribuuntur: ut vocabulum, Deus, soli Deo tribuitur: Deut.6,4.32,39.1.Reg.2, 2. Psal.85, 10.2.Mach.7,38. Marc.12,29. alijs tribuitur: Exod.21,6.22,8.1.Reg.28,13. Psal.46,10.81,*.

Deus solus bonus. Matt.19,17. Luc.18,19. alijs tribuitur bonitas. Gen.1,31.3,6.49. 15. Num.14,7.1.Reg.29,9.2.Reg.18. 27.1.Parali.28,8. Tob.12,8. Iudith 12, 12,14. Psal.110,10. 146,1. Prouer.18, 22.22,1. Eccle.7,2. Sapien.8,19. Eccli. 14,5. Ierem.7,3. Matth.7,17. Marc.9, 50. Luc.6,45.

Deus solus sanctus. 1.Reg.2,2. alijs sanctitas tribuitur. Exo.3,5.12,16.22,31,28, 2.29.29,31.30,29.35,2. Leuit.11,44. Num.16,5. Deut.7,6. Ios.5,15.2.Reg. 22,26.4.Reg.4.9. Iudith 8,29. Psal.5. 8. Matth.7,6. Rom.7.12.

Deus solus fortis, 1.Reg.2,2. alijs fortitudo attributa. Gen.32,28.49,14. Psal.53,5. Cantic.3,7. Esaiæ 19,4. Iere.9,23, Mat. 12,29. Mat.3,27. Luc.11,21. Heb.11, 34.1.Pet.5,9.

Deus solus iustus. 2.Mach.1,25. alij quoq; iusti. Genes.7,1.18,23. Psal.33,16.36, 29,30. Prou.8,8. Sap.5,16. Matt.1,19. 10,41.25,46. Luc.1,6. Rom.1,17.

Deus solus pius. Apoc.15,4. alij etiam pij, 1.Pet.2,9.

Deus solus beatus. 1.Tim.6,15. alij beati. Gen.30,13. Psal.1,1.31,1,2. 40,1.118, 1.127,1. Mat.5,*.16,17.24,47. Luc.1, 45,48.14,14. Iacob.1,12.

Deus solus potens. 1.Tim.6,15. alij potentes, Exod.18,21. Psal.111,2. Luc.1,51. Act 8,27.18,24.

Deus solus immortalis. 1.Timoth.6,16. alijs tribuitur immortalitas. Sapien.1,15.4, 1.8,17.

Deus facit mirabilia solus. Psal.71,18.135, 4. Eccli.1,1, 4. alij quoque faciunt mirabilia. Deut.34,12. Eccli.31,9.84,4,15.

Deus solus nouit arcanas animi cogitationes. 3.Reg.8,39.2.Para.6,30. alij quoque nouerunt. 1.Reg.9,19.4.Reg.5,26.

Deus solus peccata remittit. Luc.5,21. dimittunt & alij. Matt.18,18. Iohan.20,23.

Deo soli honor & gloria. Psal.113,1. Esa. 42,8.1.Timo.1,17. alijs quoque tribuuntur. 4.Regum 14,10.2.Paral 17,5. Psal. 149,9. Eccli.31,10. Luc.14,10. Iohan. 5,44.

Deus solus adorandus, Exod.20,5. Leui.26,1. Deut.5,9. Mat.4,10. alijs adoratio tribuitur. Ge.18,2. vide Adoratio.
Deo soli seruiendum. Deuter.6,13.10,20. 1.Reg.7,3. Mat.4,10. Luca 4,8. alijs etiã post Deum seruiendum. Gen.25,23.29,20.47,25. 1.Tim.6,2.
Deus cuius mali sit causa, & cuius non sit. vide Malum,
Deuteronomiũ legat rex, & quare. Deut.17,19. *legit Iosias corã populo. 4.Reg.23,2. traditur Leuitis, & senioribus. Deu.31,9.*
ad Dexteram Christi sedere volunt filij Zebedai. Mat.20,21. Mar.10,37.
Diabolus studet semper perditioni hominũ. Ge.3,1, 1.Par.21,1. Iob 1,* 2,* Zach. 3,1. Mat.4,3.9.8,28.13,19. Luc.8,12. 13,22,31. Act.5,3.13,8. 2.Co.4,4.11,12. Ephes.6,11. 1.Thes.2,18. 1.Pet.5,8. Apoc.2,10.12,20,7.*
diabolus *non plura potest quàm ei Deus permittit. 3.Reg.22,22. 2.Par.18,20. Iob 1,12.2,6. Mat.8,31. Mar.5,12,13. Ephe. 2,2. 2.Thim.2,2.26. Apoc.20,7.*
diabolus pater, & princeps mundi, omniumq́; impiorum. Iob 41,25. Matth.4,9. Luc.4,6. Ioh.8,44.12,31. 14,30.16,11. 2.Co. 4,4. Ephes.2,2.6,12. Col.2,15.
diaboli imperium per Christum sublatum. Ge.3,15. 1.Reg.17, Iob 26,13. Esai.9,4.14,8,12.27,1. 52,3. Zach.3,2. Mat. 12,29. Luc.105,18. 11,22. Ioh.22,31. Col.1,13.2,15. 2.Tim.1,10. Heb.2,14. 1.Ioh.3,8. Apoc.12,9.20,2.*
diaboli filij. Iohan.8,44. Actor.13,10. 1. Ioh.3,10.
diaconi. Act.6,3. 21,8. Phil.1,1. 1.Ti.3,8.
Diana colitur Ephesi, & in vniuersa Asia. Act.19,27.
*dies nouissimi, & iudicium extremum. 1.Reg. 2,10. 4.Esd.2,27. 13,32. Psal.95,13. Esai.2,10,19.13,4,6,13.26,21.27,1. 30,30. 66,15,24. Ier.30,23. Dan.7,9. Soph.1,2,14. Malach.4,1. Mat.12,36. 13,41 49.16,27. 24,*25,31,42. Mar. 13,* Luc.17,24,30. Act.1,11. 3,20. 17,31. Rom.2,5,16.14,10. 1.Cor.15,*. 2.Co.5,10. 1.Thes.4,16.5,2. 2.Thes.1,7.2,1. Tit.2,13. Heb.9,28. 2.Pe.3,1. Iuda 14. Apoc.1,7.20,11.*
dies Domini. 4.Esd.2,27. Esa.13,6. Ier.30,7. Amos 5,18. Ioel 2,1,31. Soph.1,14. Malac.4,1. Philip.1,6. 2,16. 1.Thes.5,2. 2.Tim.4,8.
dies Domini, & hora nulli cognita. Mat.24,36,49. Mar.13,32. Luc.17,24,30. Actor.1,7. 1.Thes.5,1. 2.Pet.3,10. Apoc. 3,2.16,15.
dies longa, temporibus Iosue. Ios.10,13.
dies verbo Dei creatur. Gen.1,5.
dies boni. 1.Pet.3,10. mali. Ephes.5,16.
dierũ nostrorũ longitudo, Deus. Deut.30,20.
dies pro annis. Num.14,34. Ezech.4,6.
difficile nihil est Deo. Gen.18,14.
difficilia quatuor cognitu. Prouer.30,18.
digitus, & potentia Dei. Exod.8,19. Luc. 11,20.
digito Dei scriptæ tabulæ Moysi. Ex.31,18.
digiti seni in manibus gigantis. 2.Re.21,20.
dij gentium neminem saluant. Baruch 6,14.
dij hominum manu fabricati. Deut.4,28.
dij pro iudicibus, & auditoribus verbi Dei. Exod.22,8,28. Psal.81, Ioh.10,14.*
deos alienos adorantes lapidabantur. Deuter. 17,3,4,5.
dilectio Dei erga suos. Exod.20,6. 34,14. Deu.4,24.6,15.7,8. Ios.24,19. Prou.8,17. Eccli.4. 18. Ier.31,3. Ioh.3,16. 10,11.13,1.18,15,9.16,27. Ro.5,8. Gala. 2,21. Ephes.3,19.5,2.
dilectio proximi, Legis impletio. Rom.13,8.
diligendus est Deus super omnia. Ge.22,2,9. Exo.20,6. Deut.5,10.6,5.10,12.11,1.30,6. Ios.22,5. Eccli.7,32.34,19.47,10. Matth.10,37. 22,37. Marc.12,30. Luc.7,47.10,27. Iohan.21,15. Rom.5,5.8,28.35,1. 1.Cor.10,21. 1.Ioh.4,17. Vide Charitas.
diligendi inimici. Prouer.25,21. Mat.5.44. Rom.12,20.

Diluuium temporibus Noe.Ge.6,*7,*8,*
Dina filia Iacob.Gen.30,21.violatur a Sichem.Gen.34,2.
Dionysius Areopagita conuertitur. Actor. 17,34.
Diotrephes reprehensus a Iohan.3. Ioh.10.
discalceati domus quæ dicta Israelitis. Deut. 25,10.
disciplina Domini.Deut.11,2.Prouer.3,11. Hebr.12,5.
disciplinam non recipientibus minatur Deus. Leuit.26,23,*
sine Disciplina Dei qui sunt, non sunt eius filij.Hebr.12,8.
discipulus Christi, patrem,&c.odit præ Christo. Mat.10,37.Luc.14,26.
discipuli Christi sunt, qui in fide eius permanent. Iohan.8,31. quomodo dignoscantur. Iohan.13,35.
discordia vitanda. Prou.6,19. 12,12.15,18. 16,28.11,18. 6,30,33. Matth.12, 24,* Luc.11,17.1.Corint.14,33.Galat.5,15.2. Tim.2,23.
dispensatores gratiarum, & donorum Dei, fideles.1.Pet.4,10.mysteriorum Dei, Apostoli.1 Cor.4,1.
disputationes, & quæstiones stultæ vitandæ. Tit.3,9.
diuini.Vide incantatores.
diuites quomodo se erga pauperes habere debeant. Leuit.25,35.Deuter.15,7,10.Iob 31,16.Psal.61, 11.Prouerb.14,31.17,5. 19,17.21,13.22,7.28,27.30,7. Eccles. 11,1. Eccli.4,4.7,36.11,10.29,12.31,8. Esa.23,18.Matt.6,19.19,21.Luc.14,13. 16,*18,22.Act.2,45.4,34.1.Tim.6, 17.Vide Eleemosyna.
diuitiarum vanitas, & contemptus: & quemadmodũ in diuitijs non sit sperandũ Psal. 38,7.48,*51,9.Prou.10,2. 11,4,28.15, 16.18,11.22,16.23,4.28,11.30,7.Eccl. 5,9,12. 6,2,Eccli.5,1,10.10,10.11,10. 14,3.31,3.Esa.2,7.Ier.17,3,11.22,13. Eze.7,19 Soph.1,8.Mat.13,22.19,21. Luc.8,14.12,15.1.Ti.6,9,19.Iac.1,11.
contra Diuites impios.1.Reg.25,2.Iob 20. 19.24,*Prou.13,4 28,8,20,27. Eccles. 6,2. Esa.5,8. 32,9.Ierem.5,13. Amos 6,1. 8,4. Habac. 2,5.Luc.6,24.16,19, 24.Iac.5,1.Vide Auaritia.
diuortium non quærant, qui connubio iuncti sunt.1.Cor.7.27.
docti a Deo Christiani. Esa.54,13. Iere.31, 34.Iohan.6,45.Hebr.8,11.
doctor Apostolorum, & fidelium omnium, Spiritus Sanctus Ioh.14,26.16,13.
doctores in Ecclesia a Christo constituti, & ad quid.1 Corint.12, 29.Ephes.4,11,12. quæstum fugiant, & quæstiones.1.Tim. 6,4,20.
doctrina Apostolica firmiter tenenda. Rom. 16,17.Gal.1,8,11.2.Thes.2,15.
doctrina Apostolorum est Christi doctrina. Luc.10,16. 1.Cor.14,36.2.Co.2,14,17. 8,20. Gal.1,11 1.Thes.2,2,13.
Doeg, seruus Saulis, prodit sacerdotem Abimelech.1.Reg.22,9,18. cædit Sacerdotes Domini.ibid.18.
dolus.Psal 9,28. 34 20 Prouer.12,17.Ier. 9,6 Mar.7, 22.Act.5,2.Rom.1,29.
domesticis fidei benefaciendum. Gal.6,10.
domini, & dominæ erga seruos, & ancillas totamq; familiam officium, & potestas. Exod.21, 2,20, 26.Leuit.19,13. 25,3. Deut.5,14,21.15,12,16,24,15.Iob 31, 13.Prouer.29,19.Eccli.7,22.33,31.42, 5.Ier.34,9,14.Ephes.6,9.Col.4,1.
domus ædificata super petram, firma manebit.Psal.45,2 Mat.7,24.16,18.Luc.6, 48.Rom.8.35.
domus corporis nostri. 2.Cor.5,1.2.Pet.1,14.
donaria accipere, sit ne prohibitũ.Gen.14.22. Exod.18, 21.Num.22,18.Deut.10,17. 27,25.1.Reg.8,3.12,3.3.Re.13.7.4.Re. 5,16.2.Par.19,7.Iob 15, 34.Psal.14,5. 25,10.Prouerb.15,27.17,23. Eccli.8,3. 20, 31.Esa.1, 23. 5,23. 33, 15.45,13. Ezec.13,19. 22,12.Dan.5,17.Mich.3, 11.Act.20,35.
donum Dei, est fides. Matth.16,17.quòd saluamur.

namur. Ephes.2, 8. Scripturas intelligere. Luc.24,45.

dona Dei sunt omnia quæ habemus: vt vides de talentis. Mat.25,14,.*

dona Dei administremus in alterutrum. 1. Petri 4,10.

*dona varia dedit Christus ascendens in cælum, ad ædificationem Ecclesiæ. Eph.4.8, *. 2.Pet.1,3,4.*

dormire, pro mori corporaliter. Gen.47,30. Deu.31,16.3.Re.1,21.Mat.9,24.Mat. 5,39. Luc.8,52.Ioh.11,11. Act.7,60.

dormientis cũ ancilla punitio Leuit.19,20.

dormientium primitiæ, Christus.1.Cor.15,23.

dormituri meditemur verbũ Dei. Deu.11,19.

drachmæ perditæ parabola. Luc.15,8,.*

draco diabolus ligatus. Apoc.20,2.

draconem interficit Daniel. Dan.14,26.

Drusilla vxor Felicis præfecti, audit doctrinam euangelicam a Paulo. Act.24,25.

duritia populi Israelitici. Deut.9,27.

dux populi Israel, Deus. Deut.1 30.

dux incredulus prouidentia Dei, moritur.4. Reg.7, 2, 17.

duces quare a regib. in prouincias mittantur, quibus nos subijci oportet.1.Pet.2,14.

E

Ebrietas & gula. Gen.9, 21.19, 32,35.25,29. Leuit.10, 9.1. Reg.25,36. 2.Reg.11,13.13, 28. 3.Reg.20, 12, 16. Iudith 13,4.Prouer.20,1.21,17.23,1,2,3,20, 29.31,4.Sap.2, 7.Eccli.19,1.23, 6.31, 12,17,,31, 35.37.32,*. Esa.5,11,22. 22,13.28,7.56,12.Ezec.16,49.Dan. 5,2.Osee 4,11.Ioel.1,5.Mich.2,11. Abac.2,5,16.1.Mach.16,16.Luc.12,45. 21,34.Rom.13,13.1.Cor.5,11.6,10.15, 32.Gal.5, 21.Ephes.5, 18.1.Thes.5,7. 1.Tim.3,3.Tit.1,7.1.Pet.4,3.Heb.12, 16. Vide Ieiunium.*

Ebrietas irã Dei prouocat. Esa.5,11,22.28, 1.Dan.5 2 Ioel 1,4,5.1.Cor.6,10.mentẽ alienat. Prou.23,31. Eccli.19,2. Esa.28,1. 7.Osee 4,11.ad libidinẽ incẽdit. Prou.20, 1.Eph.5,18. facultates dissipat. Prou.25, 20.Eccli.19, 1.secretum detegit. Prou.31, 4.Abac.2.15. ad furorem & rixas excitat. Prouer.20,1.23,29.Eccli.31,38.40. Osee 7, 5.

Ebron. Vide Hebron.

Ecclesia accipitur pro tẽplo materiali. Deut. 23,1.Iudic.20, 2.Iudith 6,21.Psal.67, 27.Thren.1,10.Ioel.2,16.1.Cor.11,18. 14,34.pro cœtu fideliũ. Num.19,20.20, 4. 1.Reg.17,47.3.Reg.8,14,55.1.Par. 29 1,.2.Par.1,5. Psa.21,26.25,12.34, 18.106 32.149,1.1.Mach.4,59.5,16. 14,19.Mat.16,18. Act.5,11.8,1.16,5. Rom.16,16,23.1.Cor.6,4.11,16.12,28. 14,5.2.Cor.8,18,23,24.11,8.12,13.Eph. 5, 23 Phil.4,15.Col.1,18, 1.Tim.3,5, 15.Iac.5, 14.Apoc.1,11.22,16.pro cœtu vnius prouinciæ.3.Reg.8, 14.Act.9, 31.11,26.12,1.13,1.19,32 20,17.Rom. 16,1.1.Cor.1, 2.16,1.2.Cor.8,1.Gal.1,2. 2.Thes.1,1.1.Pet.5,13.Apoc.2,1,*.3.1.*

Ecclesia est vna & visibilis, præfigurata per vnã & visibilem arcã Noe. Gen.6,14.1. Pet.3, 20. per ciuitatẽ sanctã Ierusalem. Apoc.21 2.per hortũ cõclusum, & fontẽ signatũ. Canti.4,12.per vnã colũbã. Cãtic. 6,8.per vineã. Psal.79,9.Cãt.2,15.Esa. 5,1,.Iere.2,21.12,10.Mat.20,1,*.Mat. 12,1.Luc.20,9. Apoc.14,15.per nauem. Luc.5,3.per sagenã cõprehendentẽ bonos et malos pisces. Mat.13,47.p agrũ. Mat. 13,24.per regnũ cœlorũ. Mat.13,*.25,*.*

Ecclesia, columna & firmamentũ veritatis. 1.Tim.3,15.corpus Christi.1.Cor.12,27 Eph.1,23.Col.1,24.domus Dei.1.Tim. 3,15.plenitudo Christi. Ephes.1,23.sponsa Christi. Psal.44, 11.Cantic.4,.5,*. Ezech.16, 9.2.Corinth.11,12.Ephes.5, 26. Apoc.19,8.21,9.*

Ecclesia fidelium quomodo nascatur, & propagatur. Iohan.1,12.3,3.Rom.8,13.9.8. 1.Cor.4,15. Gal.3, 26.4, 19.Ephes.1,5. Tit.1,1.Phile.10,1.Iac.1,18.1.Pet.1,23. 1.Iohan.3,9.5,1.18.

Ecclesia seu fideliũ cœtus, tenetur præpositis suis quæ ad uitam sunt tuendam necessarii, suppeditare, Deut.12,19,14,27.16,11.25,4.1.Esd.2,23.Matt.10,10.Luc.10,7.Ro.15,27.1.Cor.9,7,11.Gal.6,8.Phili.2,29.4,10,16.1.Thes.5,12.Heb.13,7.tenetur etiã pro suis præfectis orare. Act.4,29.12,5.Ro.15,30.Ephe.6,18.Phi.1,19.Col.4,3.2.Th.3,1.Heb 13,18

Ecclesiæ caput est Christus. Osee 2,2.Ephe.1,22.4,15.5,25.Col.1,18.2,10.

ecclesiæ quasi mẽbra quadã sũt ueri fideles, eidẽ capiti Christo subiecti, cuiuscũq; nationis fuerint, siue Iudæi, siue Gẽtiles. Esa.43,9.Ioh.10,16.1.Corin.12,12.Ephes.3,6

ecclesiæ claues promittuntur, & potestas. Matth.16,19. traduntur. Iohan. 20,23. exercentur. Matt.18,17.

ecclesiam sibi Christus comparauit, & emit sanguine suo. Act.20,28.1.Cor.6,20.9,23.Eph.2,13.Col.1,14.Heb.9,12.1.Pet.1,18.1.Ioh.1,7.Apo.1,5.5,9.14,4.

ecclesiam suam Deus protegit & custodit. Exod.13,21.29,45.Leu.26,12.Deu.7,21.23,14.31,3.3.Reg.6,13. Psa.90,1,11.131,13.Esa.43,2.Ier.46,28.Matth.18,20.28,20.Ioh.14,23.2.Cor.6,16.

Edom, frater Iacob, filius Isaac, appellatur Esau.Gen.25,25.

Edumæi negant Israelitis transitũ per suam regionem. Nu.20,14. cæduntur, & fiunt serui domui Israel.2.Reg.4,18. deficiunt ab Israel & creant sibi regẽ.4.Reg.8,28 superãtur a Iuda.4.Re.14,7.2.Pet.25,12

contra Edumæos prophetia. Nu.24,18.Psa.136,7.Esa.21,11.34,5.Ier.49,7.Thre.4,22.Ezec.25,13,14.32,29.35,*36,5.Amos 1,11.Abdia 1,1,*Vide Esau.

effœminati.3.Reg.14,24.15,12.22,47.4.Reg.23,7.Iob.36,14.Prou.18,8.Esa.3,4.Osee 4,14.

egenis succurrendum. Prou.28,27.

egestas inobedientibus Deo, Deut.28,22.

Eglon, rex Moab.Ios.10,3,*Iudi.3,12.

Eglon urbs expugnata a Ios Ios.10,34,35.

egressio filiorũ Israel ex Aegypto.Exo.12,41

Ela, rex Israel.3.Reg.16,6.

elatio Corinthiorum reprehensa a Paulo.1.Cor.4,7.

elcana vxores.1.Reg.1,2.

eldad & Medad prophetant. Num.11,26.

eleazar filius Aaron.Exo.6,23.28,1.partitur cũ Iosue terrã Chanaan.Ios.14,1.iuxta præceptũ Domini.Nu.34,17.cõsecratur Sacerdos.Leu.8,24,*fit post mortẽ patris sũmus Sacerdos.Nu.28,26.Deu.10,6.moritur & sepelitur. Ios.24,33.filium habet cui Phinees nomen erat. Exo.6,25. quem in demortui patris locum sufficiunt. Nume.25,7,12.

eleazar, filius Saura, occidit elephantem: quo in uulnere procumbente, ipse oppressus suffocatur.1.Mach.6,43,*

eleazari senis martyrium.2.Mach.6,18,24.

electi Christiani ante creatum mundum. Eph.1,4.1.Pet.1,1,*

electi pauci.Mat 19,30.20,16.

electos nemo potest accusare. Rom.8,33.

electio ex gratia Dei, nõ ex operibus.Ro.9,12

eleemosyna pauperibus eroganda. Exod.22,25.23,11. Leuit.19,10.23,22.25,39. Deu.15,7,10.24,19.3.Reg.17,10.1.Esd.8,10.Tob.1,3.4,7,17.12,9.14,11. Esth.9,21.Ps.40,1.81,4.111,9.Pro.3,9,28.11,18,25.14,21,31.18,17.21,13,21.22,9.28,27.31,20.Eccl.11,1.Eccli.4,1,2.7,36.12,3.14,1,* 29,12,35,4. Esa.58,7.Ezec.16,49.18,7. Daniel.4,24. Mat.6,3.10,42.19,21.25,35,42. Luc.3,11.6,35.11,41.12,33.14,13.16,9,21.19,8.21,1.Act.2,42.6,2.9,39,10,2 11,29.20,35.Ro.12,8,15,26.1.Cor.16,1,*2.Cor.8,4,15.9,* Ephes.4,28.Heb.13,16. Iac.2,5.1. Iohan.3,17. Quære Misericordia.

elementa calore soluenda.2. Pet.3,10.

elementa mundi, ciborum delectus, obseruatio dierum, &c.Gal.4,9,10.

eleuator noster, Deus. 2.Reg.22,3.

Eli. Vide Heli.

Eliacim, qui & Ioacim. 4.Reg.24,1.2.Par. 36,4.

Elias. vide Helias.

ElieZer filius Moysi. Exod.2,22.18,4.

Elimelech Bethlehemita, cum uxore Noemi, peregrinatur in regione Moabitide: & ibi moritur. Ruth.1.1,2,3.

*EliphaZ, amicus Iob. Iob 2,11.4,1 *5,1,* 15,1-22,1,42,7,9.*

Elisabeth, uxor Aaron. Exod.6,23. uxor Zachariæ, sterilis concipit. Luc.1,24. salutatur a Maria. ibid.40. parit Iohannem Baptistam. ibid.57.

Eliseus ungitur propheta. 3.Reg.19,19. iuxta præscriptũ Domini. ibid.16. trãsit Iordanẽ. 4.Reg.2,14. sanat aquã. ibid.20. reuocat puerũ ad uitã. 4.Reg.4,32. mundat Naaman a lepra 4.Reg.5,14. percutit Syrios cæcitate. 4.Reg.6,18. prædicit rerum abũdãtiã. 4.Reg.7,1. ægrotat, & moritur. 4.Reg.13,14,20. cõmẽdatur. Eccli.48,13.

*Elymas magus fit cæcus, Actor.13,8,**

*emere & uendere quomodo oporteat. Ge.23, 9,13.25,31.33,19.41,57.42,*Leui.19, 13,35.25,14,46. Deut.15,1.25,13.2.Reg.24,21. Prou.11,1,26.16,11.20,10, 23. Eccli.27,2.42,25. Esa.23,18. Iere. 32,6. EZec.45,10. Mich.6,10. Mat.7, 2. Luc.14,18.1.Cor.7,30.1.Thes.4,6.*

Emmanuel dictus Christus. Esa.7,14. Matt. 1,23.

*in Emmaunta proficiscuntur duo discipuli Luc.24,13,**

Emor. Vide Hemor.

Enacim interficitur a Iosue. Ios.11,21.

Enceniorum institutio. 1.Mach.4,59.

Enoch. Vide Henoch.

Enos filius Seth. Gen.4,26.

Epænetus inter Asianos primus credidit. Rom.16,5.

Epaphras euangeliZauit Colossis. Colos.1,7. eius solicitudo. Colos.4,12.

Ephesii Dianæ cultores. Act.19,35.

ephod accinctus lineo David, saltat. 2.Reg. 6,14. Samuel, ministrat in tabernaculo coram Domino. 1.Regum 2,18.

*Ephraim genus & acta. Ge.41,52.48,5,13 49,22,**

*Ephraim sors. Ios.16,**

*Ephraimitæ insurgunt in Gedeonẽ. Iud.8,1,**

Ephrata, quæ & Bethlehem. Gen.35,19.

Ephron, quia negabat Iudæ trãsitũ, funditus perdita est. 1.Mach.5,46.2.Mach.12,27

Epicurei & Stoici cum Paulo disputant. Act.17,18.

episcopus noster Christus. 1.Pet.2,25.

episcopi, eorum electio & officium. Mat.20, 23,26. Luc.4,16.22,26. Iohan.10,4,14 21,15. Act.1,24.6,4.11,22.14,20.20, 28. Ro.15,16,25.1.Cor.3,5.4,1.16,1,9. 2.Cor.3,6.4,5.6,4.10,8. Ephe.1,15.3, 2. Col.1,23.1.Tim.3,1.4,6.2.Tim.2,1, 15,24. Tit.1,5.1.Pet.5,2.

epistola Christi fuerũt Corinthii. 2.Cor.3,3.

epistolæ Pauli difficiles. 2.Pet.3,16.

epulari & lætari coram Domino Deut.16, 11.26,11.

epulandum & exultandum nobis ob pascha nostrum immolatum. 1.Cor.5,7,8.

equorũ Salomonis numerus. 3.Regum 4,26.

equos ne multiplicet sibi rex. Deu.17,16.

erubescere nullus debet Euangelium. Psa.39, 11. Eccli.42,21. Mar.8,38. Luc.9,26 Rom.1,16.2.Tim.1,8.

erubescendum propter peccata. Eccli.42, 11. EZec.16,52.

Esaias, filius Amos. Esa.1,1. uocatur, & mittitur. Esa.6,8.49,1.

Esau, filius Isaac, nascitur. Gen.25,25. uendit sua primogenita. ibid.31. Hebr.12,16. supplantatur a fratre suo Iacob. Gen.27, ducit filiã Ismaelis. Ge.28,9.36,3. procedit contra Iacob cũ 400. uiris. Ge.32,6. osculatur suũ fratrem Iacob. Gene.33,4.*

in Esau pugnare prohibetur Israel. Deut.2, 4. Vide Edom,

esca nos non commendat Deo. 1.Corint.8,8. esca spiritualis manna. 1 Cor.10,3.

ab Esca scandalizante fratrem, abstinendũ. 1.Cor.8,13

Esdras Scriba proficiscitur ex Babylone.1. Esdr.7,6.separat mulieres Gentiles ex Israel.1. Esdr.9, 10,* legit coram multitudine librum Legis.2.Esdr.8,2.appellatur Iosedec.2.Par.6,15.*

Est & non, in sermonibus Pauli non fuit, neque in promissionibus Dei.2.Corin.1,17, 18,19.

Esther regina acta. Esther 2, 4,* 5,* 7,* oratio ad Deum, pro liberatione populi sui. Esth.14,**

esurit Christus. Matt.5,2.

esurite iustitiam. Ps.116,9.Esa.55,1.Mat.5, 6.Luc.1, 53.6,21. Apoc.21, 6.22, 17.

esurienti Eliæ ministrat angelus.3.Reg.19,5

ethai proselythus, sequitur Dauidem.2.Reg. 15,19.

ut ethnicus sit, qui admonitus non resipuerit. Matt.18,17.

Eua formatur ex costa Adæ.Ge.2, 21.comedit fructum uetitum.Gen.3,6.

euangelium Christi, eiusq; prædicatio. Ge.3, 15.Esa.53,1. 55,5.61,1. Mat.1, 21.11, 28,28, 19.Mar.16,15.Luc.2,10.24,46. Ioh.3,16.6 35.8,12.10,9.12,46.Ro.1, 16.3,21,24.8,3.1.Cor.1,17,29.4, 15. 15,1,2.2.Cor.5,18. Gal.1,6.11.Eph.1, 13.1.Tim.1,15.2.Ti.1, 8.2, 8.1.Pet.4,17

euangelium dissidia parit. Matt.10, 34.

in euangelij contemprores iudicium. 2.Thes. 2,11,12.

euangelizanti debetur necessaria uitæ sustentatio. Matt.10,9. Marc.6,8.Luc.9,4.10, 7.Ro.15,27.1.Cor.9,7.11,13.Gal.6,6 1.Tim.5 17.2.Tim.2,6.

Eucharistiæ Sacramentum quomodo a Christo institutum. Mat.26,26.Mar.14,22.Luc. 22,19.1.Cor.11, 23.

Eunice, mater Timothei.2. Tim.1,5.

eunuchus credit Christo. Act.8,37.

eunuchi non admittebantur in Ecclesiam, Deut.23,1.

eunuchi propter Euangelium. Mat 19,12.

Eupator uenit in Iudæam.2. Mach.13,1.

Euphrates fluuius. Gen.2,14.

*Eutychum suscitat Paulus. Act.20,9,**

qui Exaltant se, humiliabuntur. Luc.14, 11.18,14.

non Exasperandus Deus.1. Reg.12,14.

exaudit Deus afflictos clamãtes Exo.22,27

exaudire quando Deus dicatur per ignem. 3.Reg.18, 24.

exauditur Moyses pro Israele orans. Exod. 32,14.Nu.14,20. Deut.9,19.

excæcationis nostræ causa, peccatũ. Isa.59,9.

excelsa ædificantur a Ieroboam. 3.Reg.12, 31.dissipantur ab Ezec.4.Reg.18,4.

in excelsis, ante ædificationem templi, immolat populus.3.Reg.3,2.

exactio, census, & tributum debetur principibus. Mat.17, 24.22,21. Mar.12,17. Luc.20,25.Rom.13,7.

excommunicabantur apud Iudæos, qui Christum confitebantur. Iohan.9,22.12,42.

*excõmunicandi modus Pauli. 1.Cor.5,3,**

excommunicatio exercenda ad ædificationem & emundationẽ ecclesiæ, & ad correctionem eius qui excommunicatur. 1.Cor.5, 5.1.Tim.1,20.

examplar nostrum Christus. Iohan.13,15. Philip.2,5, 1.Pet.2,21.*

exemplar uitæ & doctrinæ, Paulus. Phil.3,19

Exequiæ celebrantur, Gene.23,2,3.50,10. Deut.34.8 2.Reg.3,31.

exhortari posse, Dei donum est. Rom.12,8.

exhortemur inuicem per singulos dies ad fidem in Christum. Heb.3,13.

exhortatio, ut Christum adeamus uero corde & fide, ac opera bona faciamus. Hebr.4, 11, 10,19,* 12,12,**

*exorcistæ uulnerãtur a diabolo. Act.19,13,**

expiatio iuramenti, & aliorum peccatorum. Leu.5,. Nu 5,6. sanctuarii, tabernaculi, altaris. Leu 16,14,16,18.*

expiationum dies. Leui.23,27.festum. Leu. 16,29,30.

*exploratores mittuntur in Iericho. Ios.2,**

exploratares terræ promissionis moriuntur, præter Caleb, & Iosue Num.14, 36,37.

Ezechias filius impij Achab cum esset rex

tamen pius fuit.4.Reg.16,20.frangit serpentem æneum.4.Reg.18,4.deficit ab Assyriis. ibid.7.mittit nuncium ad Esaiam Prophetam.4 Reg.19,2.Esa.37,2. decũbit ex graui morbo.4.Reg.20,1.Esa.38,1.ostendit Babylonis suum thesaurum, & reprehenditur.9.Reg.20,12,14. Esa.39,1,15.commendatur.Eccli.48,19.

EZechiel cum aliis captiuis uehitur in Babylonem. EZech.1,1.uocatur, & mittitur. EZech.2,3.commendatur. Eccli.49,10.

F

FABER erat Ioseph,Pater Christi putatiuus: faber & ipse Christus. Matt.13,55. Marc.6,3 Faber ferrarius primus Tubal-cain.Gen.4,22.

in Fabulam uulgi fuerunt Iudæi inobedientes.Deut.28,37.

fabulæ uitandæ ministris uerbi. 1.Timo.4,7.

fabulas non sunt secuti Apostoli.2.Pet.1.16

Faciat hæc tibi Deus,& hæc addat : modus adiurandi apud Hebræos.1.Reg.3,17.

faciendum aliis quod nobis fieri uelimus. Matt.7,12.Luc.6,31.

factor noster,Deus.Deut.32,15.

factores uerbi, non auditores tantum, iusti sunt apud Deum.Matth.7,21.Rom.2,13 Iacob.1,22.

facies Dei præcedebat Israelitas. Exod.33,14,17.

iuxta Faciem non iudicat Deus. 1.Regum 16,7.

ut Faciem suam ostendat nobis Deus orandum.Num.6,25.

facie ad faciem locutus Moysi Deus. Exod.33,11.Deut.5,4.34,10.

facie ad faciem quando Deum simus cognituri.1.Cor.13,12.

fallit Dauid regem Achis.1.Reg.27,10,* Saulem. 1.Reg.20,5,* Michol patrem suum Saulem,1. Reg.19,13,*

falsi prophetæ, ab operibus cogniti. Matth.7,16.

falsum testimonium non dicendum. Exod.20,16.Deuter.5,20.

fama bona præstantior diuitiis. Prouerb.22,1.Eccle.7,2.Eccli.41,15,16.

fames & annonæ caritas. Gen.12,10.26,1.41,*42,*43,*44.*45,*47,*. Exod.16,3.Deu.28,53.32,24. Ruth.1,1. 2.Reg.21,1.24,13.3. Reg.8,37.18,2.4. Reg.4,38.6,25.8,1.25,3.2.Para.6,28.20,9.2.Esd.5,*.Ps.36,19.Esa.5,13.Ierem.14,1.12,15.15,2.29,17.34,17. EZe.5,12,16.6,11.Ioel.1,* Amos.4,6. Agg.1,6,10.2,17. Matt.24,7.Luc.4,25.15,14. Act.7,11.11,28. Ro.8,35. 2.Cor.8,14.11,27. Apo.6,8.18,8.

fames uerbi Dei.1.Reg.3, 1.2.Paral.15,3. Osee 3,4.4,1. Amos. 8,11.

familia curanda.Prou.27,23.

familiam docebat Abraham. Gen.18,19.

famulorum famularumq; officium. Gen.16,4,6.24,*30,25.31,4.39,3,6. Exo.21,2,20.4.Reg.5,20,25.Prou.14,35.17,2.19,10 29,19.Eccle.2,7.Eccl.7,22.10,28.Ier.34,9.Ioel.2,29.Luc.12,37,45. Act.12,13.1.Cor.7,21.Eph.6,5.Col.3,22.1. Tim.6,1.Tit.2,9.1.Pet.2,18.

febri percutiuntur, præcepta Dei non custodientes.Deut.28,22.

a Febre socrus Petri sanatur.Matt.8,15.filius item Reguli.Iohan.4,50,*

fel draconum, uinum Iudæorum. Deuter.32,33.

fel germinans radix in corde infidelis. Deut.29,18.

Felix Præfectus Iudææ.Acto.23,24,24,*

feminalibus utebantur Aaron & filii eius: & quare.Exod.28,42,43.

feriæ a Iudæis celebrandæ: & quid in eis offerendum.Leu.23,*

fermentum,mala doctrina.Leuit.2,11.6,16. Deut.16,3.Matt.16,6. Mar.8,15.Luc.12,1.1.Cor.5,6.Galat 5,9.

fermentum non erat in oblationibus. Leuit.2,11.

fermentum qui comedisset in celebratione Phase, moriebatur.Exod.12,15.13,7.

fermentum veteris malitiæ expurgandum. 1. Corinth.5,7.
fermenti parabola. Matth.13,33.
ferrum natare facit Eliseus.4.Reg.6,6.
ferreum iugū inobedientibus.Deuter.28,48.
festiuitates Iudæorum quare reijciat Deus. Amos 3,21.
festuca in oculo fratris. Matth.7,4.
Festum Pascha. Vide Pascha.
festum Pentecostes. Exod. 23, 16. 34, 22. Num. 28, 26. Deuter.16, 9 Iohan.5, 1. Act.2,1.20,16.
festum tubarum. Leuit.23, 24. Num.29,1. 2. Paral.5, 3.
festum expiationum. Leuit.16, 30.23, 27. Num.29, 7,8.
festum tabernaculorū. Exo.23,16.Leuit.23, 34.Deut.16,13.31,10.1.Esd.3,4.2.Esd. 8,15,17. 2.Mach.1, 9.10,6.Iohan.7,2.
festum Sabbati. Vide Sabbatum.
festum neomeniæ. Num.28, 11.1.Reg.20, 5.Ezech.45, 18.
festo die quare non captus Christus. Matth. 26, 5.
festa anni apud Iudæos tria.Exo.23,14,17. Leuit.23.*. Deut.16,*.
festorum violatio quàm grauiter puniatur. Num.15, 32.
Festus præfectus Iudææ.Act.24, 28.
Fici parabola. Matth.24,32.
ficus infructifera parabola. Luc.13, 6.
fides quid. Hebr.11,1.
fides in Scripturis varie accipitur: videlicet pro fidelitate & veritate Dei in seruandis promissis. Ps.32, 4. Esa.11, 5. Thren.3, 23.Osee 2,20.5, 9.Rom.3,3.pro veritate & constantia verborum inter homines. Genes.39,16.44,32.Leuit 6,2.Eccli.22, 28.Iere.42,5.1.Mach.10, 27.1.Tim.2, 7.pro virtute Theologica, & viua fide. Sap 1,2.3,14 Abacuc 2,4.Matt.8,13. 9,22.15, 28.17,20.Marc.5, 34.10,52. Luc.5,20.Rom.3,22.4,3.5,1.Gal. 5,6. Hebr.11,*.Luc.1,6.pro fide mortua. Matt. 7,21,22.1.Cor.13,2.15,2.Iacob.2,26.
fides Abrahæ in promissiones Dei. Genes. 24, 7.
fides adhibēda verbo Dei. Hebr.4,11.charitatē habeat.1.Tim.1, 5.ex auditu est.Rom. 10, 17.necessaria accedenti ad Christum. Heb.11, 6. sine operibus mortua.Iacob.2.
fides viua magnæ virtutis est. Mat.9,2,22, 29.21,22.Mar.16,16.Luc.18,42.Ioh.1, 12.3,15,16,36.6, 35.7,38.11,25.14, 12. 20,29. Actor.3,16.10,43.15,9.16,31. Roman.1,16.3, 22.Gala.3,8.Ephes.2,8. Hebr.11,6,*.
fidei finis, salus animarum. 1.Pet.1,9.probatio ibid.7.scutum. Ephes.6,16.
fidē adaugeri sibi orant Apostoli.Luc.17,5.
fidem imitemur Apostolorum.Hebr.13,7.
fidem suam tentet vnusquisque. 2.Cor.13, 5.
fide accipitur Spiritus Sanctus.Gal.3,2.
sine fide impossibile est placere Deo.Heb.11, 6
pro fide Petri orat Christus. Luc.22,32.
in fide perseuerandum.Coloss.1,23.
fide plena accedamus ad Christum: Hebr. 10,22.
fide purificantur corda. Actor 15, 9.
fide resistimus diabolo. 1.Pet.5, 9.resurgimus a peccatis.Coloss.2,12.vincimus diabolum & mundum. 1.Iohan.2,13.5,4,5.
fidelis Deus manet in promissis. 1.Cor.1, 9.
fideles Deus liberat a communi perditione & internecione impiorum.Gen.6,*.7,*.8, *.19,*.Exod.8, 22.9,4.6,26.10,23.11, 7. Num.16,20, 26,31.Iere.39,18.Dan. 6.23. 2.Pet.2,7.
fidelitas in dispensatoribus & ministris verbi requisita.1. Cor.4,2.
fidere Deo, beatitudo est.Prouer.16,20.
fidentes in Domino, benedicti.Ierem.17,7.in homine, maledicti.ibid.5.
cum Fiducia ad thronum gratiæ adeamus. Hebr.4, 16.
vt Figmentum non conqueritur aduersus figulum: sic nec fidelis aduersus factorem conqueri debet.Rom.9, 20.
figulus facit quod vult.Iere.18,6.Rom.9,21.
figura mundi huius præterit.1.Cor.7,31.

filii inobedientis pœna. Deut. 21, 18, * Prou. 20, 20.
filii Abrahæ fideles. Rom. 9, 7, 8.
filii castigandi Prou. 13, 24. 19, 18. 22, 15. 23, 13, 29, 15. Eccli. 30, 1, * docendi mysterium paschæ, Exod. 12, 25, * nos esse liberatos ex captiuitate diaboli. Deu. 4, 9, * 6, 20, * quare primogenita Deo offerantur. Exod. 13, 14.
filii Dei sumus per fidem. Galat. 3, 26.
filiorum duorum parabola. Matt. 21 28, *
filiorum officium erga parentes. Gene. 9, 23. 22, 2, 7. 27, 1. 28, 7. 37, 2. Exod. 20, 12. 21, 17. Leu. 19, 3. 20, 9. 21, 9. Num. 30, 6. Deut. 5, 16. 21, 25, * 27, 16. Iudi. 14, 2 1. Reg. 2, 11, 18, 20. 3, 5, * 8, 1. 18, 5 3. Reg. 2, 19. 4. Reg. 2, 23. 12, 2. 22, 1. 2. Parali. 34, 3. Tob. 4, 1. 14 5. Iob 1, 4. 8, 4. 32, 4, 6. Prou. 1, 8. 4, 1. 6, 20. 10, 1. 13, 1. 15, 20 19, 26. 20, 11, 20. 22, 15. 23, 19, 25. 28, 24. 30, 17. Eccli. 3, 1, 8. 6, 18. 7, 29. 8, 7, 11. 22, 3. 23, 18. 25, 10. 32, 24. Iere. 35, 16. Ezech. 22, 7. Matt. 4, 20. 10, 35. 15, 4 19, 19. Marc. 10, 19. Luc. 2, 48. 18, 20. Actor. 7, 14. 22, 3. Ephes. 6, 2. Coloss. 3, 20. 1. Tim. 5, 1. 2. Tim. 3, 2. 1. Petr. 5, 5.
filios consecrant idolis per ignem Israelitæ. 4. Reg. 17, 17.
in Filios Dei adoptati sumus per Christum. Ephes. 1, 5.
fimbriæ per angulos uestimentorum. Nu. 15, 38. Deut. 22, 12. Matth. 23, 5.
fingit Dauid, aliud narrans. 1. Reg. 21, 2.
fingit Samuel quod immolet. 1. Reg. 16, 4.
finis hominum insperatus. Eccle. 9, 12.
finis omnium appropinquauit. 1. Pet. 4, 7.
in Finē seculorum incidimus. 1. Corint. 10, 11.
firmamenti creatio Gen. 1, 6.
flagellatur Christus. Matth. 27, 26. Paulus. Actor. 22. 24.
flagellātur præfecti filiorū Israel. Exod. 5, 14
flet IESVS. Luc. 19, 41. Iohan. 11, 35.
flere nosipsos debemus potius, quàm mortem Christi. Luc. 23, 28.
flentes beati: & quare. Luc. 6, 21.
flendum cum flentibus. Rom. 12, 15.
vt Flos herbæ, prætereunt tam mala quàm bona huius mundi. Iacob. 1, 10, 11.
fluuius irrigans paradisum. Gen. 2, 10.
vt Fœcundæ essent sicut Rachel & Lia, precabatur populus uirginibus nubentibus. Ruth. 4, 11.
fœdus. Vide Pactum & Promissio.
fœlicitate nescit uti stultus. Prouer. 26, 1.
fœnum dat Deus iumentis timentium se. Deut. 11, 15.
fœnum & herba cito transiens, omnis homo. Psa. 89, 6. 128, 6. Eccli. 14, 18. Esa. 40. 6, * Iacob. 1, 10. 1. Petr. 1, 24.
fœnus. Vide Vsura.
non Fœnerandum fratri. Deut. 23, 19.
folio uolante terret Deus inobedientes. Leui. 26, 36.
fons irrigans terram. Gen. 2, 6.
fons gratiæ & ueritatis. Christus. Zach. 13, 1
formidolosi non procedant ad bellum. Deute. 20, 8.
fornax ferrea, Aegyptus. Deut. 4, 20.
fornicatio iram Dei prouocat. Deut. 22, 21. Prouer. 23, 27. Eccli. 19, 3. Iere. 5, 7. Osee 4, 14. 1. Cor. 6, 9, 13, 15. Collos. 3, 5. Heb. 13, 4. corpus eneruat, & facultates absumit. Iob. 31, 12. Prou. 23, 27. 29, 3. 31, 3. Eccli. 9, 6. infamiam adfert. Eccli. 9, 10. 41, 21.
fornicationis occasiones uitandæ. Eccli. 9, 4, 12. 42, 12.
fornicatio nō solū in opere externo, sed & in affectu prohibetur. Exo. 20, 17. Mar. 5, 28.
fornicatio spiritalis. Deut. 31, 16. Iudi. 2, 17 8, 27, 33. Esa. 1, 21. 57, 3. Iere. 3, 1. Ezec. 6, 9. 16, 15, * Osee 1, 2. 2, 4. 4, 15. Apo. 18, 3.
fortis Deus noster. Ios. 22, 22. 2. Reg. 22, 3.
fortitudo Dei ostēsa in Pharaone. Exod. 9, 16
fortitudo nostra, Deus. Exod. 15, 2.
fortitudinem aufert Deus inobedientibus. Deut. 28, 32.
quod Fortunæ uulgo tribuitur, Scriptura ad Deum defert: ut uidere est. Exod. 21, 13.

fractio

fractio panis. Act.2,42.
frater abducēs a fide, occidēdus. Deu.13,6.9
fratris mortui absque liberis, vxorem accipiebat alter frater. Gen.38,8. Deu.25,5.
fratri peccati remittēdū. Mat.18,21. Luc.17.3
fratres & sorores Christi qui sint. Ps.21,23. Matt.12,40.28,10. Mar.3,33. Luc.8,21. Iohan.20,17. Heb.2,12.
fratres siue cognati Christi non credunt in eum. Iohan.7,5.
inter Fratres primogenitus Christus Ro.8,29
fraternitatem diligamus. Ro.12,10.1. Thes. 4,9. Heb.13,1. 1. Pet.1,22.2,17.3,8.2. Petr.1,7.
fraudulenti non saluabuntur. 1. Cor.6,9.
fraus ferenda, non inferenda. 1. Corint.6,7. quare Dolus.
fructus iustitiæ & peccati. Rom.6,20,22.
a Fructibus cognoscitur arbor. Matth.7,17. Luc.6,44.
ad Frugalitatem exhortatio. Prou.27,25,*
fruges cōsumūtur inobediētibus. Deu.28,42
frumentū dat Deus diligētibus se. Deu.11,14
fugiendum, si persequuntur nos inimici. Matth.10,23.
fundamentum est Christus. 1. Corinth.3,11. Ephes.2,20.1. Pet.2,6.
furtum prohibetur, committitur, & punitur. Exod.20,15.21,16.22.1. Leuit.19.11. Deut.5,19.24.7. Ios.7,1,19. Tob.2,21. Prou.6,30. Osee 4,2.2. Machab.12,40. Mat.19,18. Io.12,6.1. Cor.6.10. Apo.9,21
furis pœna. Exod.21,1,*
cum Fure non uersandum Prou.29,24.
fures dicuntur, uerbū Dei & doctrinā uerā adulterantes. Ierem.23,30. Iohan.10,1.
fures laborēt manibus: & ad quid. Eph.4,28
furore mentis percutit Deus inobedientes. Deut.28,28.

G

GAal opponit se Abimelech. Iudic.9,26.35,39.
Gabaonitæ redimunt uitam astu quodam. Iosue 9,3,*obsidentur & obsidione liberātur. Ios.10,5,*
propter ipsos iniuste a Saule occisos suspēduntur filii Saulis. 2. Reg.21,1,6,9.
Gabelus uenit cum Raphael ad nuptias Tobiæ. Tob.9,7.
Gabriel apparet prophetæ Danieli. Daniel. 8,16.9,21. Zachariæ sacerdoti. Luc.1,11 virgini Mariæ. ibid.26.
Gad filius Iacob ex Lia. Ge.30,11.46,15.
Gadditæ recipiunt suam hæreditatem. Num. 3,2. Deu,3,12. Iosue 13,24.
Gad propheta admonet Dauid, ut non maneat in terra Moabitarum. 1. Reg.22,5. nunciat Dauidi iram Dei. 2. Regum 24, 11,18.
Gaius. 1. Corint.1,14. capitur. Act.19,29. deducit Paulum in Asiam. Actor.20,4, hospitio eum suscipit. Rom.16,23.
Galaad mons quare sic dictus. Genes.31,48.
Galgal, siue Galgala, ciuitas Israel. Iosue 4.19.
in Galgal circunciditur populus, & celebrat Pascha. Iosue 5,2.7,10. egreditur inde ad liberandos Gabaonitas. Iosue 10,7. reuertitur ibid.43.
Galilæa recipit Christum. Iohan.4,45.
in Galilæa incipit Christus prædicare. Matt. 4,12. Actor.10,37.
Gamaliel, uir peritus Legis. Act.5,34.22,3
Gamaliel dux Manassitarum. Num.1,10.
Garizim, mons benedictionum. Deut.27,12.
gaudere & lætari honeste licet. 1. Par.29,9,* Esdr.12,42. Ps.67,4 Luc.1,14.1. Thes. 1.6.5,16.
gaudendum non est more Gentilium. Prou.2, 14. Eccle.2,2.7,3. Osee 9,1. Amos 6,8. Iac.4,9.
gaudiū in persecutione. Mat.5,12. Act.5,41 20,24. Ro.5,3. Col.1,14. Heb.10,34.11.25
gaudium spiritus. Luc.10,21. Ro.12,12.14. 17 Galat.5,22. Philip.4,4.1. Thess.5,16
gaudium salutis æternæ. Sap.3,1,7. Esa.25, 18.26,1.32,20.65,13. Vide Beatitudo.
Gaza urbs a Iuda capta. Iudic.1,18.
Gazer vrbs expugnata a Iosue Ios.10,33. succensa, Chananeo occiso. 3. Reg.9,16.

Gedeon dux, & index in Israel. Iudic. 6, *. 7, *. 8, *.
in Gehenna, ignis perpetuus. Marc. 9, 43.
Gehon fluuius. Gen. 2, 13.
gemitus quis probandus, quis improbandus. Exod. 2, 24. Tob. 3, 1. Ezec. 9, 4. 2. Machab. 6, 30. Rom. 8, 22. Iacob. 5, 9.
generandi uim dedit Deus omnibus quæ super terram sunt. Gen. 1, 11, *. 9, 1, 7.
gentium uocatio. Gen. 49, 10. Num. 24, 17. Deut. 32, 43. 2. Reg. 22, 44, 50. 3. Reg. 8, 41. Ps. 2, 8. 21, 28. 67, 32. 71, 8, 17, 85, 9. 86, 4. Esa. 2, 2. 11, 10. 19, 18. 25, 7. 27, 13. 29, 17. 35, * 41, 25. 43, 5. 45, 14. 49, *. 51, 5. 54, *. 55, *. 56, 3, 6. 60, 3, 9. 65, 1. 66, 19, 20. Iere. 9, 24. 12. 16. 16, 19. Osee 2, 1, 2. Ioel 2, 28. Mich. 4, 2. Soph. 3, 9. Zach. 2, 11. 8, 20. 9, 10. Matt. 2, 2, 7. 8, 11. 21, 31, 43. 22, 9. Iohan. 10, 16. Actor. 8, 26. 30. 10, *. 1. Cor. 12, 13. Ephes. 2, 11.
gentium mores non sunt nobis imitandi. Leuit. 18, 3. 20, 23. Ierem. 10, 2.
genu omne flectendum Domino. Ps. 21, 30. Esa. 45, 23. Rom. 14, 11. Philip. 2, 10.
Gerson, filius Leui. Num. 3, 17.
Gersonitarum ministerium. Nu. 3, 25. 4. 22.
Giezi, minister Elisei. 4. Reg. 4, 25. fit leprosus. 4. Reg. 5, 27.
gigantes in terra Chanaan. Num. 13, 23.
gigantes, uiri potentes. Gen. 6, 4.
Gladius non cuiuis permittendus. Matth. 26, 51. Marc. 14, 47. Lucæ 22, 49. Iohan. 18, 10.
Gladius spiritus est uerbum Dei. 4. Esdr. 13, 9, 27. Esai. 11, 4. 27, 1. 31, 8. 49, 2. 66, 16. Ephe. 6, 17. 2. Thes. 2, 8. Hebr. 4, 12. Apoc. 1, 16. 2, 16. 19, 15.
gloria Dei in omnibus quærenda. Ios. 7, 19. Ps. 113, 1. Matt. 6, 9. Ioh. 9, 24. 17, 4. Act. 3, 12. 12, 23. 1. Cor. 6, 20. 10, 31. Phil. 1, 20. Col. 3, 17. Tit. 2, 10. Vide Honor.
gloria beatorum. Vide Beatitudo.
Godolia, filius Ahicam, gladio interimitur. 4. Reg. 25, 25. Ierem. 41, 2.
Gog interitus. Ezech. 38, 21. 39, *.
Goliath interficitur a Dauide. 1. Reg. 17, 50.
gomor quæ mensura. Exod. 16, 36.
Gomorrha comburitur a Deo. Gen. 19, 24.
gradus affinitatis in lege prohibiti. Leuit. 18, 6, *.
Græci sapientiam quærunt. 1. Cor. 1, 22.
de Grano frumenti in terram cadente. Iohan. 12, 24.
Gratia in Scripturis uarie accipitur. Gen 6, 8. 18, 3. 19, 19. 39, 21. Exod. 12, 36. Ruth. 2, 20. 2. Reg. 2, 6. 15, 20. Tob. 1, 13. Esth. 2, 17. 15, 17. Ps. 44, 3. 83, 12. Prouerb. 1, 9. 3, 22. 4, 9. 12, 2. 13, 15. 16, 13. 22, 11. 31, 30. Eccles. 10, 12. Eccli. 4, 25. 7, 21, 37. 21, 19. 26 16, 19. 29, 20. 40, 22, Daniel. 1, 9. 2. Machab. 5, 45. Luc. 1, 28. 2, 40. 4, 22. 6, 33. Ioh. 1, 16. Act. 2, 47. 24, 28. 25, 9. Rom. 1, 7. 1. Corinth. 12, *. 16, 23. 2. Corinth. 1, 12. Gal. 5, 4. Ephes. 4, 7, 29. Hebr. 13, 9. Iacob. 4, 6. 1. Pet. 2, 19. 4, 10.
gratia qua quis hominibus est gratus, à Deo est. Exo. 3, 21. 11, 3. 12, 36. 4. Re. 24, 27. 2. Esdr. 2, 5. Tob. 1, 13. Ps. 105, 46. Iere. 40, 2. 3, 4. Dan. 1, 9. Act. 24, 23. 27, 3. 28, 16.
gratus animus erga Deum, & homines commendatur. Genes. 4, 3. 8, 20. 14, 21. 23, *. 24, 48. 26, 25. Exod. 15, 1. Num. 15, 17. 31, 48. Deut. 4, 9. 6, 5. Iudic. 5, 1. 1. Reg. 2, 1. 14, 35. 31, 11. 2. Reg. 10, 2. 19, 33. 3. Reg. 2, 7. 1. Par. 29, 10, 20. 2. Par. 15, 11. 20, 26. Iob 9, 1. 12, 1, 7. Esth. 6, *. Eccli. 7, 22, 32, 28, 35. 13. 1. Mach. 4, 24. 5, 54. 2. Macb. 3, 33. Matth. 11, 25. Mar. 5, 19. Luc. 18, 43. Ioh. 11, 41. Act. 4, 21, 27, 35. Rom. 6, 17. 2. Cor. 6, 1. Ephes. 5, 19 Philip. 4, 6. Col. 2, 7. 3, 15. 1. Thes. 5, 18. 2. Thes. 1, 3, 1. Tim. 4, 3.
gratiæ agendæ ante, & post cibum sumptum Deu. 8, 10. 1. Reg. 9, 13. Esa. 62, 9. Mat. 14, 19. 15, 36. 26, 26. Mar. 6, 41. 8, 6. 14, 22. Luc. 9, 16. Ioh. 6, 11, 23. Act. 27, 35 Rom. 14, 6. 1. Cor. 10, 30. 1. Tim, 4, 3.

gratis cōmunicādum Euangeliū. Matt. 10, 8.
gregem pascens, de lacte gregis manducat. 1. Cor. 9, 7.
greges ouium multiplicātur seruantibus Dei præcepta. Deut. 28, 4.
gula, opus tenebrarum. Rom. 13, 13. Vide Ebrietas, & Ciborum luxus.

H

HABACUC pascit Danielem. Dan. 14, 42.
Habitant fideles confidenter. Deut. 33, 28.
habitaculū Dei, terra Chanaan. Exo. 15, 13.
habitaculum Dei facti Christiani per Spiritum Sanctum. Ephes. 2, 22.
hæreditas cœlestis datur ex promissione. Mat. 25, 34. Gal. 3, 18, *.
hæreditas Dei, populus Israel. Exod. 15, 17. Deut. 4, 20. 9, 26. 32, 9. 33, 4. 3. Re. 8, 51
hæreditas Leuitarum, Deus. Num. 18, 20. Deut. 10, 9. 18, 2. Ios. 13, 14. 33. Ezech. 44, 28.
hæreditatem diuidere non uult Christus inter fratres. Luc. 12, 13, 14.
de Hereditate mortui absque masculo. Numer. 27, *.
hæres uniuersorum Christus. Luca 20, 24. Hebr. 1, 2.
hæresis, fornicatio spiritualis. Vide Fornicatio.
hæreses oportet esse: & quare. 1. Cor. 11, 19.
hæreticos & infideles relinquit Deus ad iustorū probationem. Iudic. 3, 1. 1. Cor. 11, 19.
hæretici iam inde a temporibus Apostolorum extiterunt. 1. Tim. 1, 20. 2. Tim. 2, 1, 7. 1. Iohan. 2, 18. 2. Iohan. 7. Apoc. 2, 15.
hæreticos futuros etiam nostris temporibus, prædictum est. Matt. 24, 5, 24. Ioh. 5, 43. 1. Tim. 4, 1. 2. Tim. 3, 1. 2. Pet. 2, 1. 3, 3. Iudæ 18.
hæreticorum mores, & doctrina. ibid.
hæretici uitandi. Deut. 13, 1. Matt. 7, 15. Roman. 16, 17. 2. Thes. 3, 14. 2. Tim. 2, 17. 3, 5. Tit. 3, 10. 2. Iohan. 10.
hæretici male tolerātur a præfectis. Apo. 2. 14.
Hai urbs exploratur. Ios. 7, 2. succenditur. Ios. 8, 19.
Hanania propheta falsa prophetia. Ierem. 28, 1, *.
Hanō iniuria in seruos Dauidis. 2. Re. 10, 4.
in Haran, quæ, & Charan, moritur Thare. Gen. 11, 32.
Hazael, famulus Ben-adad, regis Syriæ. 4. Reg. 8. 8, *. suffocato rege regnat in Syria. ibid. 15. iuxta mandatum Domini. 3. Reg. 19, 15. percussit Israel in uniuersis finibus suis, 4. Reg. 10, 32, 12. 17. 13, 3. quemadmodum prophetatum est. 4. Reg. 8, 11, 13. moritur. 4. Reg. 13, 24.
Hebal, mons maledictionum. Deut. 27, 13.
hebdomadarum solemnitas. Exod. 34, 22.
hebdomadum septuaginta uisio. Dan. 9, 24, *
Heber nascitur. Gen. 11, 14.
Hebræum se iactat Paulus. 2. Cor. 11, 22.
cum Hebræis edere Aegyptijs illicitum. Genes. 43, 32.
Hebron, quæ, & Arbee. Gen. 35, 27. quæ & Mambre. Gen. 23, 19.
Heli sacerdos in Silo. 1. Reg. 1, 3. filii eius reprehēdūtur. 1. Re. 2, 12, 22. e solio lapsus, fractis ceruicibus moritur. 1. Reg. 4, 18.
Helias uir pilosus, & Zona pellicea cinctus renibus. 4. Reg. 1, 8. assumitur per turbinē in Cœlum. 4. Reg. 2, 11. apparet in transfiguratione Domini. Matt. 17, 3. Luc. 9, 30. alitur ministerio corui. 3. Re. 17, 2, *. excitat puerum mortuum. 3. Reg. 17, 19. occidit prophetas Baal. 3. Reg. 18. 40, *. fugit Iezabel. 3. Reg. 19, 3. mittitur in Damascum, ut ungeret Hazael regem Syriæ. ibid. 15. mittitur ad Achab. 3. Reg. 21, 17.
Heliæ orationis efficacia. 3. Reg. 17, 1. Iac. 5, 17, 18.
ad Heliam missi principes quinquagenarij cum suis, igne cœlitus demisso consumuntur. 4. Reg. 1, 10.
Heliodorus a cubiculis Seleuco, tentat thesaurum templi auferre. 2. Mach. 3, 7, 13. punitur a Deo. ibid. 24.
Helisæus. Vide Eliseus.

Heman cantor. 1. Paralipomen. 6, 33.
Hemor occiditur a Simeone. Gen. 34, 26.
Henoch, filius Cain: a quo Henoch ciuitas. Gen. 4, 17.
Henoch transfertur ad Deum. Gen. 5, 22, 24 Hebr. 11, 5.
Henoch fides. Hebr. 11, 5. laus. Eccli. 44, 16, 49. 16. prophetia de impijs. Iuda 14.
Her occiditur a Deo. Gen. 38, 7.
herba uerbo dei creantur cum seminibus suis Genes. 1 11.
Hermon mons, qui, et Sarion, & Sanir. Deuteron. 3 8, 9.
Herodes Ascalonita occidit innocentes pueros. Matt. 2, 16. & moritur ibid. 19.
Herodes Antipas, filius Herodis, tetrarcha. Galilaea. Luc, 3, 1. occidit Iohanem Baptistam, Matt. 14, 9.
Herodes, & Pilatus morte Christi inter se reconciliantur. Luc. 23, 12. Act. 4, 27.
herus, & hera. Vide Dominus, & Domina.
Hesron. filius Phares. Ge. 46, 12. Mat. 1, 3.
Hester. Vide Esther.
Hethaei penitus delendi. Deut. 20, 17.
Heua cur sic dicta. Gen. 3, 20. seducta a serpente. ibid. 1. 2. Cor. 11, 3.
Heuaeus induratus a Deo, resistit Israeli. Ios. 11, 19.
Hieremias. Vide Ieremias.
Hierusalem. Vide Ierusalem.
in Hilaritate miserendum. Rom. 12, 8.
Hiram, artifex aerarius eximius. 3. Re. 7, 13.
Hirã, regis Tyri, acta. 2. Reg. 5, 11. 3 Re. 5, *
hircus peccatis populi onustus. Leu. 16, 9, 10.
Hobab, qui, & Raguel socer Moysi, renuit cum Moyse proficisci in terram promissionis. Num. 10, 29, *.
haedus quamdiu lac sugit, non coquendus. Exod. 23 19. 34, 26. Deut. 14, 21.
haedi a Christo uocatur maledicti. Mat. 25, 33
holocausti lex. Leuit. 6, 9.
holocaustum deuorat ignis a Domino. Leuit. 9, 24.
Holofernes, dux Nabuchodonosor, mittitur contra Israel. Iudith 2. 4. blasphemat Deum 6, 1. obsidet Bethuliam. 7, 1. proprio gladio ceruix ei praeciditur. 13, 8. caput eius conspiciendum ponitur in muris ciuitatis. 14, 1. totus Assyricus exercitus se in fugam dedit. 15, 1.
homo creatus est ad imaginem Dei. Gen. 1, 26. 2, 7. 5, 1. 9, 6. Eccli. 17, 1. Sap. 2, 23. Iob 10, 8. Ps. 118, 73. Iacob 3, 9.
homo maledicitur. Gen. 3, 17 benedicitur in Christo. Gen. 12, 3. 22, 18. Gal. 3, 8.
hominis regeneratio. Matt. 18, 3. Iohan. 1, 13. 3, 6. 4, 14, 7, 38. 1. Cor. 4, 15. Gal. 4, 19. Ephes. 4, 22 Col. 3, 8, Tit. 3, 5. Iac. 1, 18. 1. Pet. 1, 23. 2, 2.
homo puluis, & lutum. Gen. 2, 7. 3, 19. 18, 27. Iob 4, 19. 10, 9. 34. 15. Psal. 77, 39. 102, 14. 145, 4. Esa. 40, 6. Eccle. 12, 7. Eccli. 17, 1. 18, 8. 41, 13.
homicda diabolus, Iohan. 8, 44.
homicida, qui fratrem odit. 1. Iohan. 3, 15.
homicida uoluntarius occidendus. Deuteron. 19. 11, *.
Homocidium, latrocinium, & sanguinis effusio. Gens. 4, *. 9, 6. 37, 18. Exod. 2, 12, 20, 13, 22, 2. Leui. 24, 21. Num. 35, 7. *. Deut. 5, 17. 19, 4. 21, 21, 1. 27, 24. Ios. 20, 3. Iudic. 9, 5. 1. Reg. 18, 17, 2. Reg. 3, 27. 4, 7, 12. 3. Reg. 2, 5, 25. 34, 46. 4. Reg. 14. 5. 21, 16. Prou. 6, 17. 28, 17. Eccli. 34, 25, 27. Thren. 4, 13. Ezech 11, 6. 22, 2. 24, 6. Osee 4, 2. Matt, 5, 21. 19, 18. 23, 34. 26, 51. Ioh 8, 44 Rom. 13, 9. Galat. 5, 21. 1. Ioh. 3, 12. Apoc. 13, 10.
homicidij lex. Exod. 21, 12, *. Num. 35, 16.
homicidij ultor Deus. Gen. 9, 6.
honor credentibus in Christum. 1. Pet. 2, 7.
honor tribuendus cui debetur. Rom. 13, 7.
honor qui ab hominibus profistitur, non magnifaciendus. Num 16, 1. Iudic. 9, 1. 1. Regum 10, 27. 2. Reg. 15, 1. 3. Reg. 1, 5. Esther. 31, 1, *. 6, 6. Eccli. 9, 16. 10, 29, 30. Ierem. 9, 23. Matth. 6, 2, 8, 4. 9, 30. 17, 9. 20, 21. 26. Marc. 1, 44. 5, 43. 7, 36. 8, 26. 9, 9. 10, 35, 43. Luc. 21, 24. Iohan. 6, 15. 8, 50. 12, 43. Act. 10, 26. 14, 14.

Galat.

Galat.6 2, Philip.2,3.1.Thes.2,6.1.Pet. 5 3.3.Iob.9.Apoc.19,10 22,9.
honor Dei. Quære Gloria.
honorandi parentes Vide parentes.
honorificat Patrem Christus. Ioh.8,49.
honorificans Deum, fidens ei, honoratur.1.Regum 2,30.
non honorificans Filium, nec honorat Patrem. Iohan.5,23.
horæ diei duodecim. Iohan.11,9.
Horā, rex Gaser, occiditur a Ios. Ios.10,33.
Horeb mons, qui, & Sinai. Deut.1,2.
horrea benedicuntur obedientibus Deo. Deuteron.28,5.
horrendum incidere in manus Dei. Hebr. 10,31.
Horrhæi expulsi a filijs Esau. Deut.2,12.
Hosanna precantur turbæ Christo, Hierusalem ingredienti. Matt.21,9.
*hospitalitas commendatur. Esa.58,2. Matt. 25,36.Luc.14,13.Rom.12,13.1.Tim.3, 2.Tit.1,8.Hebr.13,2.*Iac.1,27.1.*Pet.4, 9.3.Iohan.5,8.*
hospitalitatis exempla. Ge.18,3.19,2.24,31. Ios.2,.Iudic.13,15.19,4,9.3.Reg.17,10, 17.4.Reg.4,8. Tob.2,1. Iob 1,4.31,17. Luc.10,38.19,6.Act.16,15.28,2,7.*
hostia laudis offeratur per Christum. Hebr. 13,15.
hostia munda Gentium. Malac.1,11.
hostiam seipsum obtulit Christus. Heb.7,27.
hostiæ, & munera Christum significabant. Hebr.9,9,.*
hostias reijcit Deus, unica Christi hostia contentus. Hebr.10,5,.*
hostibus suis uindictam retribuit Deus. Deuteron.32,43.
hostibus tradit Deus inobediētes. Deu.28,25
humilitas Deo grata est. Gen 18,27.29,31. 41,40.Iudic. 6,15.1.Reg.1,.2,1,8.7,9, 10.2.Reg.6,16,21.2. Par.12,6,8.32,26. 33,12.34,26.*Iudit 4,7,11. 9,16.*Ps.33, 19.Prou.11,2.16,19.18,12.22,22.25,7. 29,23.Eccli.3,19.7,19.Esa.37,1.57,15 66,2.*Iere.1, 6.Ion.3,5.Mat.3,11. 5,3.8,8. 11,29.15,27.18,4.20,26.21,5.23,7,11. Mar.9.34.10,43.Luc.1,47.9,48.14,9, 11.15,19.18,13.22,26.Ioh.13,4.Act.10, 26.Ro.11,20.12,16.1.Co.4,6.15,8.Ephes. 4,2.Phil.2,3.Col.3,12.Heb.11,24.Iac. 1,9.4,10.1.Pet.5,5.Apoc.4,10.19,10.*
humilium, & afflictorum consolator Deus. 2.Cor.1,3.7,6.
hydropicus sanatur sabbatho. Luc.14,2,.*
Himeneus pseudoapostolus.2. Tim.2,17.
hypocrisis.1.Reg.15,11,.18,*. 2.Reg.15,2, 7.4.Reg.1,6,9.* Iob 8,13.13,16.15,34. 20,*.27,8.36,13 *Prou.30.13. Eccli.1, 36.19, 24. Esai.29,13.58, 2.*Ier.9,8. *Ezech.33,30. Mal.3,13.2. Mach.6,24. Mat.2,7,16.6,2,16.7,5.15,7.16,3.22, 18.23,*.24,51. Marc.7,6. Luc.11,44. 12,1,56.18,11. Act 5,1.8,18.13,8. Rom.2,*. Galat.2,13.1. Thes.5,22.1. Tim.4.1.2.Tim.3,5.1. Pet.2,1.*
hyssopi fasciculus. Exod.12,22.

I

Abel *primus inuenit tentoria. Genes.4,20.*
Iabes in Galaad opprimitur ab Israel.*Iudicum 21,10. obsidetur. 1.Reg.11,1.*
uiri Iabes *Galaad exibent misericordiā Sauli, & filio eius.1.Reg.31,12.*
Iabin,*rex Chanaan.*Iudic.4,2.
Iacob, *filius* Isaac, *nascitur. Gen.25,23. emit a fratre Esau primogenita ibid.31 præripit Esau benedictionem. Gen.27,5,*. proficiscitur ad Laban. Gen.28,10. uidet scalam, & uouet uotum. ibid. 12,20. seruit Laban pro duabus filiabus. Gen.29, 18. reuertitur in patriam. Gen. 31,17. luctatur cum angelo. Gen 32, 24. uocatur Israel. ibid.27.35,10,3.Reg.18,31.mittit filios in Aegyptum.Gen.42,1. migrat cum tota sua familia in Aegyptum. Gen.46,*. Deu. 10,22. filios* Ioseph *adoptat in suos. Gen. 48,5,8. benedicit duodecim filijs, et moritur. Gen 49,2,*, 33. sepelitur cum patribus suis in terra Chanaan. Gen.50 4,7.*

secun-

secundum promißionem. Gen.47,29. & secundum mandatum. Gen.49,29. commendatur. Eccli.44,25. Vide Israel.
Iacobus *Zebedai filius uocatur. Matt.4,20. occiditur. Act.12,2.*
iactantia *fugienda. Prouerb.25,5.*
IahaZiel *propheta. 2.Par.20,14.*
Iahel, *uxor Haber, occidit Sisaram. Iudic.4,17,*.*
Iair, *iudex in Israel. Iudic.10,3.*
Iairi, *principis synagoga filiã suscitat Christus. Mat.9,18,*. Mar.5,22. Luc.8,41,**
Iannes, *& Mambres resistunt Moysi. 2.Tim.3,8.*
Iapheth *generatio. Gen.9,18.10,2,*.*
Iason *mulctam soluit ob susceptum Paulum. Act.17,9.*
Ichabod *nascitur. 1.Reg.4,19.*
in Iconio *predicat Paulus. Act.14,1.*
idolum *non faciendum. Leuit.26,1.*
idola *fugienda. Leuit.19,4. Deut.18,9. unde traxerint originem. Sap.14,15.*
idololatra *occidendus. Exod.22,20.*
idolatra *regnũ Dei non possidebũt. 1.Cor.6,9*
idolatria *mala. Sap.14,23. abominationes. Ezech.8,4,*.*
idolatriam *omnem abiiciamus. 1.Cor.10,7.*
de Idolothytis. *1.Cor.8,*.*
Idumea *ruina, & uastatio. Esa.21,11. Amos 1,11.*
Idumai. *Vide Edumai.*
Iebus *appellatur Ierusalem. Ios.15,8. Iudic.19,10. 1.Par.11,4.*
Iebusæos *expugnare non poterat Israel. Iudic.1,21. superatur tamen a Dauid. 2.Re.5,8.*
Iehu, *filius Hanani propheta, arguit regem Iosaphat. 2.Par.19,2. mittitur ad Baasa, regem Israel. 3.Reg.16,1,7.*
Iehu, *filius Iosaphat filii Namsi, ungitur, ut rex esset Israel, ad delendam domum Achab 4.Reg.9,1,6. iuxta prascriptum. 3.Reg.19,16. occidit. IeZabel. 4.Reg.9,30.33. occidit LXX. filios Achab. 4.Reg.10,1. iubet comprehendi, & iugulari fratres OchoZia, regis Iuda. ibid.14. perdit seruos Baal. ibid.17,25. moritur. ibid.35.*
ieiunat, *& orat Paulus. Act.14,23.*
ieiunauit *Moyses. XL. diebus & totidem noctibus. Exo.34,28. Deut.9,9. sic, et Christus. Matt.4,2. quod non Ieiunent, reprehenduntur Apostoli. Matt.9,14.*
ieiunium *quomodo faciendum. Mat.6,17.*
ieiuniũ *suũ non obiiciendum Deo. Esa.58,3.*
quale Ieiunium *optet Dominus. Esa.58,6.*
ieiunio, *& oratione eiicitur damonium. Mat.17,21.*
ieiunio *humiliat se Christus. Psal.34,13.*
ieiunia *nulla, absque operibus misericordia. Zach.7,5.*
ieiunii *exempla. Exod.24,18.34,28. Deut.9,9,18. Iudic.20,26. 1.Reg.7,6.31,13. 2.Reg.3,35.12,16. 2.Par.20,3. 1.Esd.8,21. 2.Esd.1,4. Tob.3,10. Iudith.4,7.8,5. Esth.4,3. Ps.34,13. Ier.36,9. Dan.10,3. Ion.3,5. Mat 4,2.9,14. Luc.2,32.5,33. Act.10,30.13,3.14,23.*
ieiunium *indictum a rege Saule. 1.Reg.14,24. a Iosaphat. 2.Par.20,3. a Niniuitis, & eorũ rege Ion.3,5,7 ab Esdra. 1.Esd.8,21 ab Esther, & Mardochao. Esth 4,16. Vide Abstinentia.*
Iephthe *acta. Iudic.11,*.12,*.*
Ieremias *propheta ex Anathoth. Ierem.29,27. uocatur, & a Deo mittitur. Ier.1,4.*
Ieremias *persecutionem patitur. Ier.18,19.20,1.26,7,33.1.37,12.38,4.7.*
Ieremias *inuenit gratiam apud Nabuchodonosor. Ier.39,11.*
Ieremias *uinculis soluitur a Nabuxardan. Ierem.40,1.*
Ieremias *luget Iosiam. 2.Par.35,25.*
Iericho *expugnatur, & exuritur. Ios.6,20,24. readificatur ab Hiel. 3.Reg.16,34. appellatur ciuitas palmarum. Deut.34,3. 2.Par.28,15.*
Ierobaal *quare uocatus Gedeon. Iudic.6,32.*
Ieroboam *filius Nabat, seruus Salomonis, fit inimicus Israeli. 3.Reg.11,26. 2.Par.13,6. fit rex decem tribuum. 3.Reg.12,20. iuxta uerbum Abia. 3.Reg.11,20.*

erigit duos aureos uitulos, & falsum cultum Dei. 3. Reg. 12, 28, 31. idq; punitur, & exprobratur. 3. Reg. 14, 7. 15. 25, 16. 19, 26. 4. Reg. 3, 3. 10, 29, 31. 13, 2, 6, 11. 14, 24. 15. 9, 18, 24. 17, 22. 23, 15. manus eius exarescit. 3. Reg. 13, 4. curatur. ibid. 6. moritur. 3. Reg. 14, 20. tota eius domus perditur. 3. Reg. 15, 29. iuxta quod prædictum fuerat. 3. Reg. 14, 10.
contra Ieroboam. Amos 7, 10.
Ieroboam, filius Ioas, fit rex Israel. 4. Reg. 13, 13, 14, 16. moritur. ibid. 29.
Ierosolymam quæ tribus Iacob inhabitauerint. 1. Par. 9, 3. 2. Esdr. 11, 1.
Ierusalem expugnatur a filiis Iudæ. Iudic. 1, 8. eligitur a Deo in habitaculum. 3. Reg. 8, *. 2. Par. 6, 2. 7, 16.
Ierusalem apellatur Iebus. Ios. 15, 8. Iudic. 19, 10. 1. Par. 11, 4.
Ierusalem appellatur Salem. Psal. 75, 3.
Ierusalem obsidetur a rege Syriæ, & Israelis. 3. Reg. 16, 5. a rege Nabuchodonosor. 4. Reg. 24, 10. 25, 1.
Ierusalem exuritur, & euertitur. 4. Reg. 25, 9. iterum excolitur, & reparatur. 2. Esdr. 3, *. 6, 15.
contra Ierusalem, & eius ciues. 4. Reg. 21, 12. 23, 27. Esai. 2. 6. 3, 1. 22, 1, 8. 29, 1, 7. 65, 2. Ier. 4, 3, 9. 7, *. 17, 19. 19, 3, 6, 21, 3. 23, 39. 25, 8. 32, 3. 26. 34, 1. 38, 3. 39, 8. Eze. 3, 6. 4, *. 5, *. 10, 2. 15, *. 21, 6. 22, *. 23, *. Sophon. 3, 1.
Ierusalem destruenda per Romanos. Dan. 9, 26. Zach. 14, 1. Matt. 24, 1, 15. Luc. 13, 35. 19, 41. 20. 16. 21, 6. Iohan. 11, 48.
Ierusalem spiritualis, Ecclesia Sancta. Tob. 13, 19. Psalm. 121, 3. Esaia 33, 20. 54, 11. 60, *. 62, 6. 65, 16. 18. Bar. 5, 1, 7. Galat. 4, 26. Hebr. 11, 10. 12, 22. Apoc. 3, 12. 21. 2, 10.
Iesus, filius Iosedec. Zach. 6, 11. eius laus. Eccli. 49, 14.
Iesus, filius Syrach, Ecclesiastici libri autor. Eccli. 50, 29.
IESVS, Messiæ nomen. Luc. 1, 31. quare sic dictus. Matth. 1, 21.
ad Iesu nomen omnia se subiiciunt. Philip. 2, 10.
Iether, primo genitus Gedeonis. Iudic. 8, 20.
Iethro, socer Moysi. Exod. 3, 1. 18, 1.
IeZabel impia, impij Achab coniux. 3. Regum 16, 31. 21, 5, 7. occidit prophetas Domini. 3. Regum 18, 4, 13. minatur Heliæ prophetæ mortem. 4. Regum 19, 2. a canibus dilaceratur. 4. Regum 9, 33. iuxta uerbum Heliæ prophetæ. 3. Reg. 21, 23.
ignis consumens, Deus. Deuter. 4, 24. 9, 3. Hebr. 12, 29.
ignis non accendebatur in Sabbatho. Exodi 35, 3.
ignis perpetuus. Leuit. 6, 13.
ignis columna deducens Israelem. Exod. 40, 38. Num. 9, 15.
ignem, prædicationem euangelii, optat Christus accendi. Luc. 12, 49.
igne tribulationum probamur. 1. Cor. 3, 13. salietur uictima. Marc. 9, 49.
ignea lex. Deut. 33, 2.
igneo curru tollitur. Elias. 4. Reg. 2, 11.
igneis serpentibus percussi Israelitæ. Numer. 21, 6.
ignobiles, qui Deum contemnunt. 1. Re. 2, 30.
ignobilia mundi elegit Deus. 1. Cor. 1, 28.
illuditur Christus. Matt. 27, 29.
imago Dei, Christus. 2. Cor. 4, 4. Col. 1, 15.
imago Dei, & gloria, vir. 1. Cor. 11, 7.
ad Imaginem Dei factus homo. Genes. 1, 27. 9, 6.
imagines gentium subuerti præcepit Deus. Deut. 7, 5, 25.
imagines odit Deus, quæ fiunt ut adorentur. Deut. 16, 22. quas qui fecerit, maledictus. Deut. 27, 15.
imagines prohibet fieri Deus, ut adoremus eas. Exo. 20, 4. 5. 34, 17. Leu. 26, 1. Deu. 4, 15, *. 5, 8, 9.
imitemur Deum ut filii charissimi Eph. 5, 1.
imitemur non malum, sed bonum. 3. Ioh. 11.

imitari

itari Paulū quomodo oporteat. 2. Thes. 3, 7
itator Christi, Paulus. 1. Cor. 4, 6.
maculata Dei uia. 2. Reg. 22, 31.
misericordia, & eius punitio. Exod. 1, 22. Deu. 23, 3. Iudic. 8, 6, 15. 1. Reg. 25, 15, 38. Iob. 20, 19. Prouerb. 21, 10. Eccli. 12, 13. Amos 1, 6. Matt. 18, 30, 34. 25, 42. Luc. 16, 21, 23. Iac. 2, 13.
mortalis Deus. 1. Tim. 6, 16.
mūditia omnis non nominanda. Eph. 5, 3.
mundum non tangendi lex. Num. 19, 16.
munda animalia. Leuit. 11, 4. Deut. 14, 7.
patientia, et eius punitio. Exod. 14, 11. 15, 24. 16, 2, 7. 17, 2. Num. 11, 1, 10. 14, 1, 26. 21, 5. Iob 3, 1. Prou. 12, 16. Eccli. 2, 16
perium datum Christo. 1. Reg. 2, 10.
perium Dei contemnentes, puniuntur. Deut. 9, 23.
piorum dicta, facta, & cogitata cōtra pios. Ps. 9, *. 10, *. 11, *. 13, *. Prou. 4, 14. Sap. 2, *. prosperitas. 4. Esdr. 3, 28, 31. Iob 10, 3. 21, 7, 20. Ps. 72, 2, 8. 91, 8. Ier. 12, 1. Abac. 1, 13. 2. Mach 6, *.
mpiorum prosperitas bonis admirationē parit. Iob 21, 7. 13. Ps. 72, 2. Eccle. 7, 16. Ier. 12, 1. Abac. 1, 13. Malach. 3, 15.
impij incidunt in mala quæ pijs pararunt. 1. Reg. 17, 42. 31, 4. Iudith 13, 4. Esth. 7, 10. Psalm. 7, 16, 9, 16. 34, 8. 36, 14. Prouerb. 26, 27. Eccles. 10, 8. Eccli. 28, *. Esa. 13, 1. Ier. 48, *. Dan. 3, 22. 6, 24. 13, 62. Apoc. 18, 6.
impij incidunt frequenter in malum quod timent. Iob 6, 16. Prou. 1, 26. 10, 24. Esa. 66, 4.
impiorum subita, & improuisa punitio, dispersio, & euersio. Gen. 7, 21. 14, 15. 19, 24. 34, 25. Exod. 14, 24. Leuit. 10, 2. Nu. 11, 33. 16, 31. Ios. 10, 9. 11, 7. Iudic. 4, 20. 7, 12. 15, 21. 8, 11. 16, 28. 1. Reg. 30, 16. 2. Reg. 13, 28. 3. Re. 16, 2. 18 40. 20, 13, 19. Iob 4, 8. 5, 3. 8, 13. 15 20. 18, *. 20, *. 27, 14. 36, 12. Ps. 1, 5. 36, *. Prou. 1, 27. 6, 15. 10, 25. 12, 7. Esa. 5, 24. 47, 9. Ier. 15, 8. Dan. 5, 30. 1. Mach. 2, 62. 4, 3. Matth. 24, 38. Luca 12, 20, 46. 16, 23, 25. 17. 27, 29. 1. Thes. 5, 3.
impiorum punitio bonis est ad timorem, & cautionem. Deut. 13, 11. 17, 18. 19, 20. 21, 21. Prou. 19, 25. 21, 11. Eccli. 23, 37. Act. 5, 11. 1. Tim. 5, 20.
impios deridebit Deus. Ps. 2, 4. 36, 12. 58, 9. Prou. 1, 26. Sap. 4, 12.
impositio manuum uaria in ueteri, & nouo Testamento. Genes. 48, 14. Exod. 29, 10. Leuit. 1, 4. 3, 2. Nu. 27, 23. Dan. 13, 34. Mar. 10, 16. Act. 6, 6. 8, 17. 13, 3. 19, 6. 1. Tim. 4, 14. 15, 22. 2. Tim. 1, 6.
impudicitia contra naturam. Gen. 19, 5. 38, 7. Leuit. 18, 22. 20, 13. Iudic 19, 22, 30. Rom. 1, 27. 1. Corint. 6, 10. Ephes. 5, 12. 1. Timot. 1, 19. 2. Petr. 2, 7, 8.
incantationes, & maleficia. Exod. 7, 11. 8, 18. 22, 18. Leuit. 19, 31. 20, 6. 27. Nu. 23, 23. Deut. 18, 10. 1. Re. 28, *. 4. Re. 17, 17. 21, 6. Esa. 2, 6. 44, 25. 47, 13. Ier. 10, 2. Dan. 2, 2, 10. Mich. 5, 11. Act. 8, 8. 13, 6. 16, 16. 19, 19. Galat. 5, 20. Apoc. 18, 23. 21, 8.
incensa, orationes sanctorum. Apoc. 8, 4.
incestus graue peccatum. Leuit. 18, 6, 7. 20, 11, 14. Deut. 22, 30. 1. Cor. 5, 1, 2.
incidebant se sacerdotes Baal. 3. Reg. 18, 28.
incircuncisus labiis Moyses, Exod. 6, 12, 30.
incircuncisus non manducat Pascha. Exod. 12, 48.
incircuncisa mens. Leuit. 26, 41.
inclinanda corda ad Deum. Ios. 24, 23.
inconstantia ubi contentio. Iacob. 3, 16.
incredulitatem discipulorum increpat Christus. Mat. 17, 20. Mar. 9, 19. Luc. 9, 41.
incredulitatem suam ut adiuuet, orat Christum pater dæmoniaci. Mat. 9, 24.
incredulitate abiecti Iudæi. Rom. 11, 20.
increduli Nazaræi. Matt. 13, 54.
increduli non ingredientur requiem. Hebr. 3, 18.
indignatio tollenda a nobis. Ephes. 4, 31. Col. 3, 8.
induimus Christū per baptismum. Gal. 3, 27.

vt Induamus Christum, exhortatio. Rom. 13,11,.*
indulgentia Heli erga liberos. 1.Reg.2,22.
indurat Deus cor Pharaonis. Exod.7,3,22.
indurat Deus quem vult. Rom.9,18.
indurauit Deus Heuæos. Iof.11,20.
induratur a Deo cor Sehon. Iof.2,30.
ne induremus ceruices nostras. Deut.10,16.
infamia. 2 Cor.6,8.
sicut Infantes modo geniti simus. 1. Pet. 2,2.
infantibus similes nos esse oportet. Matth. 19,14.
infidelitas seu incredulitas punitur. Gen.19, 11,17,26. Num.11,21.14,2,11.20.12. Deut.9,20.4.Reg.7,2,17.4.Esdr.15,4. Ps.77,32. Eccls.2,15. Matth.8,28.14, 30.17,17. Marc.16,16. Luc.1,16.24, 24. Iohan.3,18,36.6,7.8,24.12,48. 20,27.Rom.11,20.Hebr.3,18.42,11,6. Apoc.21,8.
infidelium mētes a Deo excæcata, 2.Cor.4,4
cum Infidelibus nullum commercium habendum. 2.Cor.6,14.
infirmitas corporalis. Vide Aegrotatio.
infœcunda nulla nulla obedienti Deo. Exod. 23,26.
inhospitalitas. Iudic.8.5,19,18.1.Reg.25,9, 14.Sap.19,13.
ingratitudo, & eius punitio. Genes.31,1.40, 23. Exod.1,8. Deut.23,3,. Iudic.2,1. 6,8.8,33.12,1.1.Reg.10,18.12,8.25,3, 10.2.Reg.14,30.2.Par.24,21.Prou.17, 13.Sap.16,29.Esa.1,2.5,4.Ierem.2,5, 6.Ezech.16,*.Osee10,1.13,26.Mich.6, 3,1.Mach.16,16 19.Matth.11,20.Luc. 17,18.Ioh.11,46.Rom.1,21.2.Tim.3,2.*
ingredi uiam uniuersæ terræ: pro mori. 3.Regum 2,2.
inimicus non passim contemnendus. 1.Regum 14,14.17,43.2.Reg.21,20.3.Reg.20,. 4.Reg.14,8.*
inimico reconciliato non temere credendum. 1.Reg.24,17.26,21.2.Reg.3,26.1.Machab.12,24.
iniquitas abūdauit. 4.Esdr.5,2.14,16.Mat. 24,12.1.Ioh.5,19. uide Impii, & Mali.
iniuria propria non ulciscenda. Matt.5,39.
iniuriæ ne simus memores. Leuit.19,18.
iniurias Semei fert Dauid. 2.Reg.16,5,.*
innocens nullus apud Deum. Exod.34,7.
innocentia Samuelis. 1.Reg.12,3.
innocentia sua cuique tuenda, & malæ suspiciones amouendæ. Iosue 22,22. 1.Reg. 1,14.3.Reg.18,17.Ierem.37,12.Act. 2,14.6,14.7,2.28,17.
inobedientia, eiusq; punitio. Genes.3,16,17. 19,17,26. Leuit.10,1.26,14,. Num. 14,28,41.16,31.20,24. Deuter.11,16, 28.17,12.18,19,20 27,16,*. 28,15, *.1. Reg.12,15.13,11.15,24.28,16. 2. Reg.6,6.3.Reg.11,9.13,15,21.14,17.20, 35,*.2. Par.7,19.26,16,19. Esa.24,5. Ierem.11,3,8.13,8.17,27.26,4.35,*. Ione 1,3.Matt.17,17.Act.7,39.Rom. 2,8.Gal.3,10.2.Thes.1,8.*
insatiabilia tria. Prou.30,15.
insons non occidendus. Exod.23,7.
intelligere Iudæos Deus optat. Deut.32.29.
intelligens cor. Deut.29,4.
intelligentia nostra, est uerbū Dei. Deut.4,6.
intelligentia, recedere a malo. Iob 28,28.
intelligentia replentur artifices. Exod.31, 3. 35,31.
intercedit Abraham pro Sodomitis. Genes. 18,23,.*
intercessor noster, Christus. Rom.8,34.
internus homo, spiritus per uerbum Dei conceptus. Rom.7,23.
interpretatio, a spiritu Dei est. 1.Cor.12,11.
interpretatio somniorū, est Dei. Gen.40,8.
interrogandus Deus in infirmitatibus. 4.Regum.1,16.
inuidia, & odium. Gen.4,5,26,14.27,41. 30,1.37,4,11.Exod.1,8.20,13. Leuit. 19,17.Num.12,1.35,20,23. Deut.19, 11.1.Reg.18,7,11. Sap.2,24. Prouerb. 10,12,18.Ezech.25,15. Dan.6,3. Luc. 15,28.Iohan.12,4.Rom.1,29.13,13.Galat.5,15,20.Iacob.3,14.4,2.1.Pet.2,1.1. Iohan.3,13,15.4,20.

nuocare nomen Dei super aliquē. Nu.6,27.
nuocantibus Deum, salus. Rom.10,13.
nuocandus Deus corde puro. 2. Timoth. 2,22.
inuocatus Deus in tribulatione, exaudit 2.Reg.22,7.
Ioab, filius Saruiæ. 2.Reg.2,13. confodit Abner.2.Reg.3,27. reconciliat Absalonem per Thecuam. 2.Reg.14,*. confodit Amasa.2.Reg.20,9. confoditur ipse. 3.Reg.2.28,34. iuxta mandatum Dauid. ibid. 5,6.
Ioachaz, filius Iehu, rex Israel. 4.Reg.10, 35.13,1.
Ioachaz, filius Iosiæ, exuitur regno, & uehitur in Aegyptum: vbi, et moritur. 4.Reg. 23,34. captiuitas eius prædicitur. Ezec. 19,4. appellatur Iob.1.Par.3,15. post ipsum creatur rex frater eius Eliachim. 4.Reg.23,34.
Ioachin, filius Ioacim, fit rex Iuda. 4.Reg. 24,8. ducitur captiuus a Nabuchodonozor in Babyloniam. ibid.12,15. dimittitur ex carcere & ad honores euehitur. 4.Reg. 25,24. appellatur Iechonias. Ierem.37,1. appellatur Neri. Luc.2,27. ei succedit patruus Matthanias. 4.Reg.24.17.
Ioacim, antea dictus Eliacim, filius Iosiæ, fit rex Iuda. 4.Reg.23,34.3.Esd.1.37. combussit libros sermonum Ieremiæ. Ierem.36, 21. appellatur Melchi. Luc.3,24. moritur. 4.Reg.24,1,5. post ipsum constituitur rex filius Ioachin. ibid.6.
Ioanna, uxor Chusæ, sequitur Christum. Lucæ 8,3.
Iohannes baptista, filius Zachariæ. Luc.1, 55,59,60. Euangeliū regni denunciat, & baptizat. Matt.3,1. Marc.1,4,5. Ioh.1, 28.3,23,26. vestitus eius ex pilis camelorum, & uictus locustæ, & mel siluestre. Mar.1,6. noluit haberi maior quam erat. Ioh.1,19,20,26.3,28. mittit discipulos ad Christum. Matt.11,2. capite truncatur. Matt.14,6. dicitur Helias. Mal.4,3. Matt.11,14.17,10. Luc.1,17.
Iohannes, filius Zebedæi, uocatur. Matth.4, 22. unice a Christo diligitur. Ioh.13,23. 19,26.20,2.21,7,20. scribit quæ uidit. Ioh.19,35.21,24.1.Ioh.1,1.
Ioas, filius Ochosiæ, solus euadit, dum senatus regius occiditur. 4.Reg.11. coronatur rex in Iuda. ibid. 12. occidit Zachariam, filium Ioiadæ. 2.Par.24,22. Matth. 23,35. occiditur a suis ministris. 4. Reg. 12,20.2.Par.24,25. post ipsum filius eius Amasias rex constitutus est. 1. Par. 3,12.2.Par.24,27.
Ioas, filius Ioachaz, rex Israel. 4.Reg.13,9. pugnat contra Amasiam, subuertit mœnia Ierusalem, destruit templum, & moritur. 4.Reg.14,13,16.
Ioathan, filius Gedeonis. Iudic.9,5.
Ioathan regnat pro Azaria. 4.Reg.15,7.
Iob vita, & acta describuntur in libro ipsius: quem imitari debemus in patientia. Iacob.5,11.
Iochabed, vxor Amram. Exod.6,20.
Iohanan acta. Ierem.40,13.41,*,42,*.43,*
Ioiada sacerdos iussit occidi Athaliam reginam. 4.Re.11,15.2.Par.24,14. moritur. 2.Par.24,15.
Ionadab, prudens carnalis. 2.Reg.13,3.
Ionadab, filius Rechab, pius. 4.Reg.10,15.
Ionas prophetat. 4.Reg.14,25. præcipitatur in mare. Ionæ 1,15. deglutit eum piscis a Domino præparatus. Ionæ 2,1. in cuius uentre erat tribus diebus, & tribus noctibus, ibidem. Matt.12,40.
Ionathas, filius Saulis, prosternit Philistæos. 1.Reg.13,3.14,1,11. liberatur per populum a patre ob mel degustatum occidendus. 4.Reg.14,45. ferit fœdus cum Dauide. 4.Reg.18,3.20,8.23,18. caditur. 4.Reg.31,7.
Ionathas, filius Mathatiæ, præfectus militaris Iudæorum. 1.Machab.9,31. fœdus init cum Demetrio. 1.Mach.10,3,15. capitur. 1.Mach.,2,48. occiditur cum suis filiis. 1.Mach.13,23.
Ioram, filius Iosaphat, rex Iuda. 3.Reg.22,51

occidit sex fratres suos.2.Par.21,4.moritur.4.Reg.8,24. 2. Par.21,19.
Ioram, rex Israel. 4.Reg.1,17.3,1. procedit contra HaZael regem Syriæ.4.Reg.8,28. accepto uulnere curatur in IeZrahel 4.Regum 9,15. moritur.ibid.24.
Iordanis terra irrigua. Gen. 13,10.
Iordanis aquæ siccantur, & transit populus.Ios.3,15,*.
in Iordane lauatur Naaman, & sanatur. 4.Reg.5,14.
Iosaphat, filius Asa, rex Iuda. 3. Reg.22, 41. mittit qui uerum Dei cultum doceant in ciuitates Iuda.2.Pa.17,7.fœdere iungitur cum impio Achab. 2. Par.18, 3. ideoq; arguitur a propheta. 2.Par.19, 2. iungit se Ochosiæ.2.Par.20,35.moritur. 2.Par.21,1. habuit successorem filium Ioram.1.Par.3,11.2.Par.21,1.
Ioseph, filius Iacob.Gen.30,23.uidet somnium. Gen.37,5.9. uenditur a fratribus Ismaelitis.ibid.26.Ps.104,17.falso accusatur. Gen.39,17.mittitur in carcerem ibid.20,41,14. constituitur dn̄s uniuersæ Aegipti.Gen.41,40.datur ei filia Putipharis uxor.ibid.45.detegit se fratribus suis. Gen. 45,1. moritur. Gen. 50, 24. ossa eius transferuntur ex Aegypto. Exod. 13,19. sepelitur in Sichem. Ios.24,32.
Ioseph, coniux Beatæ Virginis Mariæ. Mat. 1,16. fugit in Aegyptum. Matth.2,14.
Iosias, filius Amon, rex Iuda.4.Re.21,24. 22,*. eius natiuitas prædicta est.3.Re.13, 2. legit librum Legis. 4. Reg 23,2. celebrat Pascha.ibid.21. uulneratur a sagittarijs, & moritur. 2. Par.35,23,24. 4 Reg.23,29. lugetur. 2.Par.35,24. ei succedit IoachaZ. 4.Reg.23,30,34.
Iosue pugnat cõtra Amalech.Exo.17 9,13. mittitur exploraturus terram Chanaan. Nu.13,2.cũ populo cõmẽdat. Nu.14,6 cõstituitur loco Moysis dux populi. Nu. 27,18.Deu 3,21.31,3,7,14. Ios.1,1,6. mittit exploratores.Ios.2,1.transit Iordanẽ.Ios.3,16.erigit 12. lapides in Galgal Ios.4,3,8,20.angelus Domini apparet ei. Ios.5,13.benedicit populo.Ios.8,33.ascẽdit Iosue ad liberãdos Gabaonitas.Ios.10, 7.Sol, et Luna steterunt ad imperiũ Iosue. ibid.12.reuertitur Iosue in Galgal post liberatos Gabaonitas.ibid.43.percutit 31.reges.Ios.12,*.accipit suã portionem in diuisione terræ.Ios.19,49. moritur. Ios.24, 29.Iudic.2,8. commendatur. Eccli.46,1.
iracundia quantũ mali pariat. Gen.4,5. Iob 5,2. Prou.12,16.14,30.15,18.17,19.19, 19.27.3.29,22.Eccles.7,10. Eccli.25, 22.28,6,14.30,26.Matt.5,22. Luc.4, 28.Gal.5,20.Ephe.4.26.Col.3,8. Tit. 1,7.Iacob.1.19.
iræ alterius cedendum potius quàm repugnãdum. Gen.27,42. Prou.22, 24. 29,22. Eccli.8,19.Matt.2,13.
ire ad Christum, credere ei.Ioh.6,35.
ire ad patres, pro mori. Gen.15, 15.
iris in nubibus.Gen 9,13.
irridentes pueri Eliseum, deuorantur. 4.Reg. 2,23,24.
irridetur Christus. Ioh.19,2.
non Irritatur charitas.1 Cor.13,5.
Isaac, filij Abrahæ, acta.Gen.15, usque ad 27. caput eiusdem.
Isai, pater Dauidis.Ruth 4,17.1.Reg.16,3
Isaiæ prophetæ acta. 4.Reg.19,20,*.20,*. Esa.1,*.37,*.38,*.39,*.
Isaiam legit populo Iohannes.Luc.3,4.
Isboseth acta. 2.Reg 2,8,*.3,*.4, *.
Ismael, filius Abrahæ, ex Agar nascitur. Genes.16,15. moritur. Gen.25,17.
Ismael, filius Nathaniæ, occidit Godoliam. aliosq; Iudæos Ierem.41,2,6.
Israel appellatur, qui ante Iacob dicebatur: quære Iacob.
Israel populus, & hæreditas Domini. Exod.3, 7. 5,1.6,7.19, 5. Leu.30, 26. Deut. 4, 20. 7,6 9,29. 10, 15. 14, 2.26,18.32, 9.1. Reg.10,1. 12, 22. 2. Reg.7,23. 3.Reg.8,53.Esa.19,25,43, 1.Ierem.13,11, decem tribus Israel separant se a domo Dauid.3.Re,12,3,9,16.se-

cundum uerba Abiæ prophetæ. 3. Reg. 11,29. transferuntur in Assyriam. 4. Regum 15,29. 17,6. secundum prophetiam. Deut. 4,26.
multi ex Israel sequuntur Leuitas in Ierusalem. 2. Par. 11,13.
contra decem tribus Israel. Vide Samaria.
Issachar, filius Iacob. Gen. 30,18. 49,14.
itineris filiorum Israel, dux Deus fuit diu & noctu. Exod. 13,21.
itineris Iacob comes Deus. Gen. 28,15.
Iubal citharæ inuentor. Gen. 4,21.
iubileus annus. Leuit. 25,8.
Iudæorum ceremoniæ erant umbra futurorū. Exod. 13,9,14. Num. 15,38. Deut. 16,1. Ezech. 20,10. 1. Cor. 10,1. 2. Cor. 3,13. Heb. 7,17. 8,5. 9,1. 10,1. 13. 10,1.
Iudæorum quædam certæ consuetudines. Genes. 32,31. Iudic. 11,40. Ruth 4,7. 2. Paralip. 35,25.
Iudas filius Iacob nascitur. Gen. 29,35. nescius concumbit cum filii sui uxore Thamar. Gen. 38,15. spondet pro fratre suo Beniamin. Gen. 43,9. prædicitur sceptrū non auferendum de Iuda, donec ueniat Meßias. Gen. 49,10. Deut. 33,7. Iudic. 1, 2. 2. Reg. 7,12. 2. Par. 6,6.
contra Iudam, & Ierusalem. Vide Ierusalem.
Iudas Machabæus eligitur dux fratrum suorum. 1. Mach. 2,66. pugnat strenue. 1. Mach. 3,*. 4,*. 5,*. 7,25. 2. Mac. 8,10, 16,*. 11, 6. 12,*. 13,*. 14,*. 15,*. cæditur. 1. Mach. 9,17.
Iudas Iscariotes eligitur in Apostolum. Matth. 10,4. init pactum cum Pharisæis. Luc. 22,4. prodit Christum. Mat. 26,20, 46. Marc. 14 43. Iohan. 18,5. secundum prophetiam. Psal 40,10. 54,14. 108,8. Ioh. 6,70. 12,4. 13.1. suspendit se Matt. 27,4. Act. 1,18.
Iudas Galilæus dispersus cum suis. Act. 5,37.
Iudas, & Silas cum Paulo, & Barnaba Antiochiam mittuntur. Act. 15,22,27.
iudicabunt sancti de hoc mundo. Sap. 3,8. 5, 1. Matt. 19,28. 1. Cor. 6,2. Iudæ 14.
iudicium peruersum. Eccli. 11,9. Matt. 7,1. 12,7. Luc. 6,37. 7,33. Ioh. 7,24. 9,16. Act. 18,4. Rom. 2,1. 14,4,13. 1. Cor. 4, 5. 1. Tim. 5,21. Iac. 4. 11.
Iudicium Dei extremum, & quemadmodum Christus in fine mundi iudicaturus sit. 1. Reg. 2,10, &c. Vide Dies nouissimi.
iudicium debet præcedere deliberatio, & cognitio causæ. Gen. 3,11. 11,5. 18,21. Exod. 3,8. 23,1. Deut. 13,6. 17,9. 19. 18. Ios. 7,18. 22,13. Iudic. 20,3,12. Prou. 18, 13. Eccli. 11,7. Dan. 13,51. 1. Mac. 7,7
iudicium hominum. Vide Opinio.
iudicium officium, & autoritas. Exod. 18, 13,21. 21,*. 22,*. 23,*. Leu. 19,15. 24, 11,23. Deut. 1,13,16. 17,*. 18,15. 25,1. 27,19. Ios. 7,18. 1. Reg. 8,1. 12,5. 2. Par. 19,6. Eccli. 4,50. 10,1. 42,12. Ps. 81,*. Prou. 18,19. 24,23. 28,15. Esa. 5, 16. 10,1. Ierem. 5,26. Luc. 18,2. 23,1. 13,23. Ioh. 7,24. 8,15. Iac. 2,4.
Iudices Israel rexerunt circa 350 annos Act. 13,20.
index uniuersi mundi est Deus. Vide Deus.
Iudith uidua Bethuliæ diues. & honesta. Iudith 8,1,*. præcidit Holoferni caput. Iudith 13,10. moritur. Iudith 16,28.
iugum Christi suaue ferendū. Mat. 11,29,30
iugū ferreum inobedientibus. Deut. 28,48.
iurare quatenus liceat uel non liceat, et quàm uarijs modis contingat. Gen 14,22. 21, 24. 22,16. 24,3. 25,33. 26,3,31. 53. 42 15. 47,31. 50,5. Exod. 13,19. 20,7. 22,11. 23,13. Leuit. 5,4. 19,12. Num. 14,21. 30,*. Deut. 6 13. 7,8. 10,20. Ios. 2,12. 6,22. 9,15. 23,7. Iudic. 21,1,7,18. 1. Reg. 14,24. 19,6. 24,23. 25,34 28, 10. 30,15. 2. Reg. 3,35. 19,7. 21,2,17 3. Reg. 1,13,29. 2,8. 8,31. 19,2. 2 Par 6,22. 15,14. 36,1. 1. Esdr. 10,5. 2. Esdr 10,29. Iudith 1,12. Iob 27,1. Ps. 14,4. 23,4. 62,12. 88,4. 94,11. 101,9. 109,4 Eccli. 23,9,17. Esa. 14,24. 19,18. 45 23. 49,18. 54,9. 65,15. Iere. 4,2. 5,2. 7 12,16. 22,5 44,26. 51,14. Osee. 4,15

Amos

Amos 6,8.8,7. Soph.1,9. Zach.8,17. Matt.5,33.23,16,18.20,21.22. Heb. 6,13,16. Apoc.10,6.

iurandum non est temere, nec per cœlum, nec per terram, nec per aliquid quod in ijs est. Matt.5,34. Iacob.5,12.

ius belli in expugnãdis urbibus. Deu.20,13

ius gladij. Gen.9,6.

ius publicũ nõ uiolandũ. Prou.16,12.20,10.

ius regis regnaturi super Israel. 1. Reg.8,11.

iustitia summa perfectio non habetur in hac uita, in qua sine peccato non uiuimus. Gen. 6,5.8,21. Exod.34,7. Num.14,18.3. Re.8,46.2. Par.6,36. Iob 4,17.9,2,15, 20.25,4. Psal.13,1.50,7.52,1.129,3. 142,2. Pro.20,9. Eccles.7,21. Sap.12, 10. Esa.64,4. Ierem.2,19,20.30,11. Mich.7,2. Nah.1,3. Matth.6,12. Luc. 17,3,10. Rom.3,9,23.7,*. Galat.3,22. Ephes.2,3. 1. Ioh.1,8. Vide Peccatum.

iustitia nostra est per Christum, & iustificationem peccatorumq; remissionem nulla præcedunt merita. Gen.15,6. Esa.45,25. 53,8,13. Ierem.23,6.33,16. Dan.6,22. Abac.2,4. Zach.9,11. Act.10,43.13, 39. Rom.1,17.3,22,24.5,1,18.10,4, 10.1. Cor.1,30. Gal.2,16.3,11.5,5. Philip.3,9. Tit.3,7.1. Pet.3,18.

iustificari, quid. Actor.13,38,*.2. Corinth. 5,19. Tit.2,14.3,4.

iustificamur fide in Christum. Actor.13,39. Rom.4,16.5,1. Gal.2,16. non ex operibus Legis. Gal.3,10.

iustificamur ex uerbis nostris. Matt.12,37.

iustificati secũdũ spiritũ ambulẽt. Ro.8,12,*.

iustus accusatur sui. Prou.18,17.

iustus Christus. 1. Petr.2,22.

iustus coram Deo nemo. Iob.4,17.9,2.25 4. Ps.142,2. Eccli.7,5.

iustus Deus. Deut.32,4.

iustus fide sua uiuit. Habac.2,4. Rom.1,17. Gal.3,11. Hebr.10,38.

iustus publicanus pronunciatur. Luc.18,14.

iustus uix effugit tribulationes. 1. Petr.4,18.

iusto auertenti se a recta uia, mors Ezech.18,24.33,12.

iusto non est lex posita. Gal.5,23.1. Tim.1.9,

iusti, & beati. Psal.31,1.

iusti iudicabunt impios. Prou.14,19.

iustorum finis incognitus. Esa.57,1.

iuuenes quales esse debeant. Tit.2,6.

iuuenum consilium secutus Roboam punitur. 3. Reg.12,*.

iuuenilia desideria fugienda. 2. Tim.2,22.

a Iuuẽtute benefaciendũ. Eccle.11,9.12,1,*.

L

LABAN hospitio excipit famulũ Abrahæ. Gen.24,32. mercede conducit Iacob. Gen.29,14. 20. psequitur Iacob. Ge.31,22.

labiorum fructus, laus Deo facta per Christum. Hebr.13,15.

labor, & dolor cõmunis omnibus hominibus. Gen.3,17. Exod.20,9.34,21. Deu.5,13 Tob.2.19. Psal.127,2. Prouerb.6,6.10, 4.14,4.20,4. Eccles.5,11. Eccli.29,29. Iob.21,3. Act.18,3.20,34.1. Cor.4,12. Eph.4,28.1. The.2,9.4,1.2. The.3,8,12

labor non ditat sine Dei benedictione. Gen. 3,17.26,3,12.30,27. Deut.8,18. Iob 42,12. Prou.10,22. Eccli.11,6.

laboranti merces debetur. Leu.19,13. Deut. 24,15.25,4. Tob.4,15. Eccli.7,22.34, 25,26. Ier.22,13. Mal.3,5. Matth.10. 10. Luc.10,7.1. Cor.9,9,14.1. Tim.5,18. Iacob.5,4.

laboris manuũ, & agriculturæ laus, & utilitas. Pro.12,11.13,4.14,23.24,27.28,19.

lac, & butyrum peregrinus apponitur. Genes.18,8.

lac rationabile concupiscamus. 1. Pet.2,2.

lacte fluit terra Chanaan. Exod.3,8.

lacte opus paruulis. Hebr.5,12. quo Paulus pascit Corinthios, adhuc paruulos in Christo. 1. Cor.3,2.

Lachis traditur in manibus Israelis. Iof.10, 32. extruitur. 2. Par.11,9.

cũ Lachrymis monet Paulus fratres. Act.20, 18,*. orat pater dæmoniaci, incredulitatem suam a Christo iuuari. Marc.9,24.

chrymis pedes Christi rigat peccatrix. Luc.7,38.
tatur Deus benefacere nobis. Deut.28,63
titia obedientibus Deo. Deut.16,15.
ganorum oblatio. Leuit.2,4.
uci ne se sacris præter officium misceãt. Leuit.10,1,*. Num.1,51.3,10. nec uasa sacrata temere cõtingant. Nu.1,51.4,15. 1 Par.20,18,7.2.Reg.6,6.2.Par.26,18.
aici panes.1.Reg.21,4.
Lais oppugnatur a Danitis, expugnatur ædificatur, & appellatur Dan. Iudic.18,27. appellatur Lesen. Ios.1,9,47.
Lamech bigamus, & homicida. Ge.4,19,23.
amẽtatione sua Iohãnes Baptista nõ pellexit Iudæos ad pœnitentiam. Matth.11,18.
lamina sacræ forma. Exod.28,36.39,30.
languores inobedientibus Deo. Deut.28,61.
lapis uiuus, Christus. Matt.21,42.1.Petr.2,6. offensionis.1.Petr.2,7.
lapidem erigit Iacob in titulum. Gen.28,18.
lapides collecti in aceruũ, in testimoniũ fœderis inter Iacob, & Laban. Gen.31,46.
lapides uiui, Christiani.1.Petr 2,5.
lapidare uolunt Christum Iudæi. 1. Iohan.5,59,10,31.
lapidatur Naboth innocens. 3. Reg.21,13. Paulus. Act.14,19.
lapidetur abducens a fiducia in Deũ. Deut.13,6. blasphemus Leuit.24,10. diuinus. Leuit.20,27.
laquei mortis.2.Reg.21,6.
latitudo cordis data Salomoni. 3.Reg.4,29.
latro alter cum Christo pendens saluatur. Luc.23,43.
latus Christi aperitur. Iohan.19,34.
lauacro regenerationis saluamur. Tit.3,5.
laudandus Deus ante, & post sumptum cibum. Deut.8,10. Vide Gratia.
laudare Deum pro merito non possumus. Ps.95,4.105,2.118,16.144,3. Eccli.43.2,32.
laus nostra, Deus. Exod.15,2. Deut.10,21.
laudis hostia offerenda per Christum. Hebr.13,15.
in Laudem suã elegit nos deus. Deut.26,19
laudes immodicæ suspectæ. Prou.27,21.
lauabant Iudæi mortuos. Amos.9,37.
lauatur Dauid & ungitur.2.Reg.12,20.
lauabantur pedes hospitio susceptis. Iudic.19,21.
laudes Deo canendæ. Ps.46,2.146,7.149.1. Esa.12,4. Ephes.5,19. Col.3,16. Hebr.13,15. Iacob 5,13.
Lazarus iacet ante ostium diuitis epulonis. Luc.16,20.
Lazarus suscitatur a morte. Iohan.11,43. persecutionẽ sustinet a Iudæis. Ioh.12,10.
Lebbæus cognomine Thadæus, discipulus Christi Matth.10,3. appellatur Iudas filius Iacobi. Luc.6,16.
Lebna expugnatur. Ios.10,30.
leo de tribu Iuda. Apoc.5,5.
leonem occidit Dauid. 1.Reg.17,34.
a Leone percutitur inobediens propheta. 3. Reg.20,36.
leones in gentes impias immissi. 4. Regum 17,25.
lepra quomodo cognoscatur. Leuit. 13,*. 14,*.
lepram mittit Deus propter peccatum. Exod.4,6. Num.12,8. 4. Regum 5,1,2.15,5. 2.Par.26,18,19,21.
lepra mundatur. Exod.4,7. Num.12,15.4. Reg.5,14. Matt.8,2. Luc.17,14.
leprosorum segregatio. Leuit.13,40. Num.5.2.4. Reg.15,5.
Leui nascitur. Gen.29,34. occidit cum fratre suo Simeone Sichemitas. Gen.34,25. punitio istius facti. Gen.49,5.
Leuitarum habitatio, ius, & debita uitæ sustentatio Leuit.19,12.25,32. Num.18,21,24.35,2,7. Deut.10,8.12, 12.19, 14,27.18,1.26,11. Ios.13,14,33.18,7.21,*.2 Esdr.10,33,37.13,10. Eccli.7.32. Ezech 48,13.
Leuitarum ministerium, & officium. Num.1,49.3,*.4,1.8,*. 18,2,23. Deut.10,8. Ios.3,6.1.Par.6,31,*.9,14,*.2. Paralip.19,8. Ezech.44,11.

Leuitæ assumit sibi in ministerium Deus pro primogenitis Israelis. Num.3,12,40, 8,16.*

Leuitæ puniunt peccatum erecti vituli. Exodi 32,26.

leuitæ expelluntur ex Israel. 2.Par.11,14.

lex prima et præceptum datur. Gen.2,16. violatur. Gen.3,4,6.

lex decem mandatorum datur Moysi. Exod.20, Deut.5,**

legis tabulæ dantur. Exo.31,18. Deu.5,32. franguntur. Exod.32,19. Deut.9,17. dantur aliæ tabulæ. Exod.34,17. Deut 10,1.

legis natura, officium & operatio. Rom. 3,20.4,15.5,20.7,1,7. Gal.3,19. 1.Timot.1,8. Heb.7,18,27.

legem Dei præuaricantium, vel obseruantium punitio vel merces. Vide Obedientia, & Inobedientia.

legis ceremoniæ abrogantur per Christum. Mat.11,13. Mar.15,38. Act.13,38.15,11. Rom.6,14.7,4.8,3. Gal.3,13.4,5. Ephes.2,13. Col.2,14.1. Pet.1,11,18.

lex legitur. Deuter.1,5.31,9,11. Ios.8,33. 4.Reg.23,2. 2.Esd.8,8. 9,3. 3.Esd.9,39. 2.Mach.8,19,23.

lex noua Christianorum in quo potissimum consistat. Matt.5,44. 7,12.22,36. Ioh.13,34. Rom.13,10. Gal.5,14.6,2. 1.Timoth.1,5.

Lia nubit Iacob patriarchæ. Gen.29,21. gignit ei multos liberos. ibid.31.

libamentorum lex. Leuit.6,14.

liber vitæ. Exod.32,32. Ps.68,29. Phil.4,3. Apoc.3,5.13,8.20,12.21,27.

de Libro Dei deletur peccator. Exod.32,33.

libri curiosa sectatorum combusti. Acto.19,19.

*libellus repudij. Deut.24,1,**

*liber Paulus non e sua libertate vsus, nisi vbi necessarium erat 1.Cor.9,1,*12,**

liberi sunt Christiani. Ioh.8,36. 1.Pet.2,16.

libertas Euangelica. Ioh.8,32. Rom.6,18. 8,2,21. Galat.2,4. 1.Pet.1,18. 2,16, 2.Pet.2,19.*

libertas praua, & improbanda. Iob 11,12. Ier.34,15. Osee 7,16. 2.Pet.2,18.

libertas non danda in occasionem carnis. Galat.5,13.

*liberat de tribulatione Deus se inuocantes, 2.Reg.4.9.22,7,18,**

liberauit nos Christus a peccato. Luc.1,74. Ioh.8,36. 2.Tim.1,9. Hebr.2,15.

liberationis ex Aegypto dies celebrandus a filijs Israel. Exod.13,3.

libido, opus tenebrarum. Rom.13,12,13.

*ob Libidinem hominum diluuium. Gen.6,**

licent omnia, sed non expediunt. 1.Cor.6,12. 10,23.

ligare quid. Matt.18,18. Ioh.20,23.

lignum scientiæ boni, & mali. Gen.2,9.

ligno immisso, aquæ dulcescunt. Exod. 15,25.

lignorum cæsores inter Israelitas. Deut.29,11. Ios.9,23.

*lignorum parabola. Iudic.9,8,**

limites non transferendi. Prou.22,28.23,10

lingua vna in terra. Gen.11,6.

a Lingua mala cauendum. Leuit.19,16. Iob 5,21. Ps.51,4.139,4,12.140,3 Prou.4,24.10,18.11,9. 12,13,19.15,2.16,27,28.17,20.1, 20,19.21,23.26,20.30,11. Eccles.5,2. Sap.1,11. Eccli.5,16.25,12.28,* 1.Cor.15,33. 1.Pet.2,1. Iac.1,19.3,3,8.4,11. Vide Detractio.*

lingua discrete moderanda. Prou.10,19.12,14.13,2,3.17,27.18,21.21.23. Eccli.14.1.20,5.22,33.23,17. Matt.12,36. Luc.6,45. Iac.1,19.3,2 1.Pet.3,10. Vide Loquenda.

lites fugiendæ. Prou.20,3. 2.Tim.2,23.

litera quæ occidit, lex Moysi: quæ irritat ad peccatum, quod mortem generat. 2.Corinth.3,6.

*literas mortis suæ fert Vrias. 2.Reg.11,14,**

Lobna occupatur. Ios.10,29. deficit à Iuda. 4.Reg.8,22. oppugnatur ab Assyrijs. 4.Reg.19,8.

locustæ visio. Amos 7.

locustæ propter peccata. 3.Reg.8, plaga octa-

ua Aegypti. Exod.10,4.
ois auia Timothei.2.Tim.1,5.
nganimitas. Vide Patientia.
nganimitas Domini, salus nostra.2.Petri.3, 15.
onganimis Paulus.2.Cor.6,6.
equitur Christus uerba Patris.Deut.18,18.
oquentem Deum ferre non potest populus Israel.Exod 20,18,*.
oquenda sunt uera, honesta; & quæ audientibus prodesse queant, Exod.2,22,28.Ps.14,*. Prou.13,2.24,26.25, 11.29,20. Eccles.5,2. Eccli.7,39. Marc.5,37.12, 36. Eph.4,29.5,3.Col.3,8.1.Pet.3,10.
loquendi tempus, & oportunitas. Prouerb.15,23.25,11. Eccles.8,5. Eccli.11,8. 20,6.32,9.33,4.
quomodo Loquendum. Iob 6,29. Prou.15, 4.16,20,22.29,11. Eccli.4,34. 5,16, 6,5.Col.4,6.
Loth liberatur ab incendio Sodomorum.Genes.19,15,17.2.Petr.2,7. uxor eius mutatur in statuam salis. Gen.19,26. Sap.10,7. Luc.17,32. concumbit cum duabus filiabus suis.Gen.19,31,35.
lotio pedum.Gen.18,4. 19,2.24,32.43,24 Ioh.13,4,14.1.Tim.5,10.
Lucas medicus.Col.4,14. manet cum Paulo 2.Tim 4,11.
lucerna Israel, Dauid.2.Reg.21,17. 3.Regum 11,36.
lucerna nostra, Deus.2.Reg.22,29.
lucernarum compositio, & dispositio in tabernaculo fœderis. Leuit.24, 2.*. Num.8,2,*. forma.Exod.25,37. oleum.Exod.27,20.
Lucifer cecidit e cœlo.Esai.14,12.
lucri gratia docentes.Tit.1,7.
luci plantatio.Deut.16,21.
luci Gentium excidi iubentur. Exod.34,13. quod, & fecit Iosias.4.Reg.23,6.
ludit Dauid coram arca. 2.Reg.6,12,*.
ludunt coram uitulo Israelitæ. Exod.32,6.
luget Dauid Ammonem filium. 2.Reg.13,37. Iacob filium suum Ioseph.Genes.37,34. Samuel Saulem reprobatum.1.Reg.15,35.
lugendi non sunt mortui.1.Thes.4,13.
lugentibus consolatio promittitur. Luce 6,21.
lumbi mentis succingendi. Luc. 12,35. 1. Petr.1, 13.
lumen est Euangelium. Act.26,18,23.
luminaria in mundo, Christiani. Philip.2,15.
luminaria, Sol, Luna, & Stellæ, uerbo Dei creantur. Gen.1,14.
luna uerbo Dei creatur. Gen.1,16.
lunæ gloria alia quàm solis. 1.Cor.15,41.
lunam adorantes occidebantur. Deuteron.17,3,5.
lunaticus sanatur a Christo. Matt.17,18.
luteres ænei in templo Salomonis. 3.Regum 7,38.
lux creatur verbo Dei.Gen.1,3.
lux est Christus. Esai.9,2.42,6.49,6.60, 1,19. Iohan.1,5.8,12.9,5.12,35.46. 1. Ioh.1,5.2,8.
lux sunt Christiani.Prou.4,18. Matt.5,15. Rom.2,19.Philip.2,15.
lux Gentes, post Christum cognitum. Ephe.5,8.
lucis opera, omnis bonitas. Ephes.5,9.
cum Luce societatem habere 1.Ioh.1,7.
luxuria, & superfluitas in uino. Ephes.5,18.
Luza, quæ, & Bethel. Gen.28,19.
Lydia purpuraria credit in Christum. Actor.16,14.
Lysias, dux exercitus Antiochi. 1. Mach.3,32. pactum init cum Iudeis. 1. Mach.6,58. capitur, & iussu Demetrij occiditur. 1. Machab.7,2.

M

MAACHA, filia Tholmai regis in Gessur, mater Absalonis.2.Reg.3,3.
Maacha, filia Abssalom, mater Abiam regis Iuda. 3.Reg.15,2. appellatur Michæa.2.Par.13,2.
Maceda urbs capitur. Ios,10,28.

Macedonia mittit eleemosynas pauperibus Ierosolymitanis. Rom.15,26. 2.Cor.8,1.
in Macedoniam Paulus uocatur. Act.16,9.
maceriam, & inimicitias inter Gentes, et Iudeos abstulit Christus. Ephes.2,14.
Machabaeorum, & matris eorum passio. 2.Machab.7,.*
Machiritarũ possessio. Deu.3,15. Iof.17,1,3.
Madian filius Abraham. Gen.25,2.
vt Madianitae cedantur praecipit Deus. Numer.25,16.
Madianitae caeduntur cum suo rege. Num.31,7. opprimunt Israelem. Iudic.6,1. irruit in eos Gedeon. Iudic.7,.*
Magdalena. Vide Maria.
Magi Pharaonis uirgas suas uertunt in colubros. Exod.7,12.
Magi primitiae Gentium, Christum adorant. Matt.2,11.
magia. Vide Incantationes.
magister noster Christus. Matth.23,10. Iohan.13,13.
magistri mendaces, quales. 2.Petr.2,1.
magistratus malus malo populo. Iob 34,30.
magistratui tributum soluit Christus. Matt.17,24,.*
magistratus Deum timentes. Exod 18,25. Deut.1,15. impij. Prou.29,8,10,12.
magistratibus non detrahendum. Exod.22,28. parendum. Rom.13,1,.*
magnifica Dei erga Ierusalẽ. 1.Reg.12,24.
magnificentia Dei danda. Deut.32,3.
maiestas Dei, quae, & gloria. Exod.40,35.
maior in regno coelorum quis. Matt.18,1,.*
Malaleel nascitur. Gen.5,12.
Malcho praecidit Petrus auriculam. Iohan.18,10.
maledicit Paulus ijs qui abduxerant Galatas ab Euangelij ueritate. Gal.5,12.
non Maledicendum persecutoribus. Rom.12,14.
maledicens nomini Dei lapidatur. Leuit.24,10.
maledicenti non maledicit Christus. 1.Petri 2,23.
maledicenti Semei non maledicit Dauid. 2.Reg.16,10.
maledicentibus nobis benedicendum. 1.Petr.3,9. Paulus benedicit. 1.Cor.4,12.
maledictio, & benedictio. Genes.3,14,17. 8,21. 9,25. 24,41. 27,28. 48,15,20. 49,7. Leu.26,3,. Nu.5,21,*. 22,*. 23,*. Deut.11,26. 27,15. Iof.8,34. 9,23. Iudic.9,20. 1.Reg 17,43. 2.Reg.2 5. 16,7. 4.Reg.2,24. 2.Esd.5,13. Prou 26,2. Ierem.29,22. 49,3. Zach.8,13.*
maledictus factus pro nobis Christus. Galat.3,13.
maledictus qui Legem non implet. Deuter.27,26. Gal.3,10. qui pendet in ligno. Deut.21,23. Gal.3,13.
maledicti hoedi. Matt.25,41.
maledici non possidebunt regnũ. 1.Cor.6,10.
malefacta beneficijs uincenda. Rom.12,20.
maleficia. Vide Incantationes.
malitia hominis multa. Gen.6,5.
malitia omnis auferenda. Ephes.4,31. Coloss.3,8.
malitiae ueteris fermentum. 1.Cor.5,8.
in Malitia perseuerantes pereunt. 1.Reg.12,25.
malitia, pueri efficiamur. 1.Cor.14,20.
malum dicens bonum, punietur. Esa.5,20. Malach.2,17. Prou.24,24.
malum declinandum, & bonum faciendum. Prou.3,7. Esa.1,16. Ezech.18,21.
malorum consortium uitandum. Psalm.1,. 25,4. Prouerb.1,10. 14,7. 24,21. 29,24. Eccli.8,18. 13,*. 2.Cor.6,14. 2.Iohan.10. Apoc.18,4.*
malum non est reddendum pro malo. Prouerb.20,22. 24,29 Rom.12,14,17. 1.Cor.4,12. 1.Thess.5,15. 1.Pet.3,9.
malum poena est a Deo. Deuteron.32,23. 3.Regum 9,9. 21,29. Esa.45,7. Ier.11,11. 32,42. Bar.2,2. Amos 3,6. Ion.3,10. Mich.1,12. 2,3.
malum culpae summe auersatur Deus, tantum abest ut eum autorem habeat. Exod.23,7. 2.Par.19,7. Iudit 5,21. Iob.34,10

Psal.5,5;7.44,8. Prouerb.15,8,9. Sap. 14,9. Eccli,15,21. Osee 13,9. Rom.9, 14.2.Cor.6,15.Luc.1,13.
malos rectores, & prapositos permittit Deus ob peccata populi. 3.Reg.12,24. Iob 34, 30.Esa.29,10. Ezech.14,9. Osee 13,11. 2.Thes.2,11.iubetq; obediētiam illis prastare.Matth.23,3.
malorū etiam ministrorū opera utitur Deus. Matth.7,22.Marc.9,38. Luc.9,49.
Mambre, qua, & Hebron dicitur. Genes 23,19.
mammona iniquo parandi amici. Luc.16,9
Manahem, rex Israel 4.Reg.15,14.
Manasses primogenitus Ioseph nascitur. Gen.41,51.48,14.
Manasses impius, filius pij Ezechia, rex Iuda.4.Regum 21,1,6 2.Paral.32,23.33, 1.Ierem.15,4. ducitur uinctus in Babylonem, & per pœnitentiam conuertitur ad Dominum, & exauditus recuperat regnum. 2. Paralip. 33, 11, 13. relinquit post se Amon.4.Reg.21,18.Matt.1,10. appellatur Her.Luc.3,28.
mandatum Christi nouum, dilectio. Iohan. 13,34.
mandatum maximum, & primum. Matt. 22,38.
per Mandatum, libido peccandi.Rom.7,8,*.
mandata seruat, qui diligit. Ioh.14,15,23.
mandata seruantibus, benedictio. Leuit.26, 3.Deut.28,*.
mandatis hominum aduersantium Deo, non attendendum.Tit.1,14.
mandragora Lia.Gen.30,14.
manducet Christianus in gloriam Dei.1.Corinth.10,31.
non Manducet qui non laborat. 2.Thessal. 3,10.
manducare Christi carnem.Ioh.6,51,*.
quando Maneat Deus in nobis. 1.Ioh.3,24.
manere in Christo.1.Iohan.2,6,24.
manendum est nobis in Christo.Iohan.15,4. Rom.8,1.1.Cor.4,15.12.13.Col.2,6.1. Iohan.2,6,28.3,24.4,13.
mansiones filiorum Israel.Num.33,*.
mansiones parata fidelibus.Ioh.14,2.
manna.Exod.16,*. Num.11,7. Deut.8,3. Ios.5,12.Psalm.77,24. Sap.16,20. Iohan.6,31.
mansuetudo.Ios.7,19.1.Reg.25,*.2.Re.16, 10.Prou.15.1.Eccli.1,29.Matt.5,4.11, 29.Gal.5,23.6,1.Ephes.4,2.Col.3,12. 2.Tim.2,25.Tit.3,2.
mansuetudo Pauli.1.Cor.4,21.
mansuetissimus Moyses. Num.12,3.
Manue pater Samsonis. Iudic.13,2,*.
manus abscindenda falso testi.Deut.19,21. arida sanatur.Matt.12,10.
manus Dei est super aliquem, quando percutit:ut de Iudais legimus. Iudic.2,15.
manus Domini dicitur facta super aliquem, qui spiritu Dei, & fortitudine sit accensus.3.Reg.18.46.
manus Ieroboam arescit. 3. Reg.13,4.
manus non cōtrahenda pauperi. Deut.15,7. nos scandelizans abscindenda.Mat.5,30
manum Dei nemo euadit. Deuter. 32,39. Amos 9,2.
manū ponere sub femore.Ge.24,2,9.47,29.
manuum impositione replentur Spiritu Sancto Christiani. Act.19,6. 1.Tim.4,14. repletur Spiritu Iosue. Deut.34,9. sanat Christus. Luc.4,40.
manuum nostrarum opera fructificare facit Deus obedientibus sibi. Deut.30,9.
ut Manus imponeret eis, adducūt pueros ad Christū.Mat.19,13.Mar.10.13.Luc.18,15
manus lauare ante cibum. Matt.15,2. non lauat Christus.Luc.11,38.
manus tendere ad cœlum, agnoscendo peccatum, & orando. Exod.9,29.17,11. 3.Reg.8,38.
in Mara ueniunt Israelita. Exod.15,23.
Marcus consobrinus Barnaba.Col.4,10.
Mardochaus defensor, & tutor Esther; captiuus abductus in Babylonem. Esth.2,5, 7. a rege summo honore affectus. Esth.6, 10. reuertitur de captiuitate in Ierusalem. 1.Esdr.2,2.2.Esdr.7,7.

mare creatur, Gen.1, 9. concluditur suis terminis ibid. Iob 26,10. 28,26. Prou.8,29 Ier.5,21. cedit filijs Israel. Exod.14,21. sedatur verbis Christi. Matt.8, 26.

Maria, soror Aaron, laudat Dominũ. Exodi 15,21. fit leprosa. Num.12, Deu.24, 9 moritur. Num.20, 1.*

M*ARIA vocatur et est mater Domini, Luc.1,43. Mater Iesu Mat.2, 13. Ioh.19,25*

Maria salutatur ab Angelo, Luc.1, 28. visitat Elizabeth, & laudat Deum. ibid.39, 46. proficiscitur cum Ioseph in Bethlehẽ. Luc.2,4. in Aegyptum. Matt.2, 14. reuertitur inde in terram Israel. ibid. 21. inuenit Christum in templo. Luc.2,46. assistit cruci, & Apostolo Iohanni commẽdatur. Iohan.19,25. manet cum Apostolis. Act 1,14.

Maria Magdalena deflet sua peccata. Luc.7,38. obtinet peccatorum remissionẽ. ibid.48. liberata septem dæmonijs, adhæret & ministrat Christo. Luc.8,2,3. vngit Dominum. Matt.26,6. Mar.14,3. Ioh.11, 2. 12, 3. adest CHRISTO in Cruce morienti. Ioh.19,25. stat ad monumentũ plorans. Ioh.20,11. CHRISTVS ei apparet post resurrectionẽ. Mar.16,9. Ioh.20,14. nunciat resurrectionem discipulis. ibid.8.

mariti officiũ & autoritas in vxorẽ. Gen.3, 16. Num.5,12,18. 30,7,13. Deu.22,5, 13. 24,1 Pro.5,18. 18,22. 31,10. Eccles.9, 9. Eccli.7,28. 9,1. 25,2,27. 26,1. Mal.2,14,16. 1.Cor.7, 11,2,10. Eph.5,22. Col.3,18. 1.Tim.2,11. Tit.2,4. 1.Pet.3,1*

maritum vocat Sara, vxor Abrahæ, dominum, Gen.18,12.

de *Maritorum in vxores dominatione, regis Assueri edictum. Esth.1,19.*

Martha hospitio excipit Dominum. Luc.10, 38. ostendit suam fidem. Ioh.11,27.

masculi & fœmina creatio. Gen.1,27. 5,2. Matt.17,4.

masculorum concubitores. 3.Regum 14,24. 1.Cor.6,9.

in Maspha congregati Israelitæ. Iud.20,1.

matrem qui non honorat, maledictus. Deut.27,16.

matrem suam commendat CHRISTVS *Iohanni. Ioh.19,27.*

matres et patres CHRISTI, *qui, Mat.12,47,**

Mathan sacerdos Baal occiditur. 4.Reg.11, 18. 2.Par.23,17.

Mathathias. Vide Matthathias.

Mathias eligitur in Apostolum. Act.1,26

Mathusael nascitur. Gen.4,18.

Mathusalem filius Henoch nascitur. Gen.5, 21. viuit 969 annis, & moritur. Gen.5,27

matrimonium Gen.1,27,28. 2, 21,22, 23, 24. 3,6,12,17. 4,1,17,9,1. 19,26. 24, 3. 29, 21. Exod.2,1. 20,17. Leu.18, 20, 10. Deut.5,21. 7,3 22,29. 24,1. Ios.23, 12. Iud.3,6. 14,2,7,15. 1.Esd.9,2. 2.Esd.13,23. Tob,4,13. 6,17. 7,15,16. 8,9. Esth.2,17. Prou.18,22. 19,14. Eccli.25, 1. Ier.3,1. Mat.5,32. 19,3,7. 22,24,30 Mar.6,18. 10,2,6,7,8,9. 12,20.* Luc.2,53,19. 16,18. 20,34. Ioh.2,1,2. Ro.7,2,3. 1.Cor.7,* Eph.5,31,32. 1.Tim.3,2. 5,9. Hebr.13,4. 1.Pet.3,1.*

matrimonium indissolubile, Gen.2,24. Mat.5,32. 19,7. Marc.10,11. Luc.16, 18. 1.Cor.7,10.

matrimonium cuius rei sacramentum. Ephes.5,32.

Matthæus publicanus vocatur. Mat.9,9. 10, 3. appellatur Leui, filius Alphæi. Mar.2, 14. Luc.5,27.

Matthanias, patruus Ioachim, constituitur rex Iuda. 4.Reg.24,17. appellatur Zedechias. 1.Par.3,15.

Matthathias sacerdos ostendit studium pro tuenda religione. 1.Mach.2,24. pugnat strenue. ibid.24. monet filios suos ad obseruationem Legis Dei. ibid.49, 64.

maxillam percutienti altera danda. Matt.5, 39. Luc.6,29.

maxilla asini occiduntur Philisthæi. Iud.15,15

Medad & Eldad prophetant. Num.11,27.

mediator inter Deum, & populum Israel Moyses. Deut.5,5.

media-

mediator noster, Christus. 1. Tim. 2, 5. Hebr. 12, 24.
medicina a Deo creata. Eccli. 38, 1,*
meditandum uerbum Dei. Deut. 11, 18, 19. Iosue 1, 8.
Medi occupant regnũ Babyloniæ. Deu. 5, 31.
mel in corpore leonis. Iudic. 14, 8.
ut Mel de petra sugeret, cõstituit Deus Israelitas super excelsam terram. Deuteron. 32, 13.
mel gustat Ionathas, edicti paterni ignarus. 1. Reg. 14, 27.
Melchisedec sacerdos, & rex Salem. Ge. 14, 18. Psa. 109, 4. Heb. 7, 1.
Mello ædificatur a Salomone. 3. Reg. 9, 24.
membra corporis peccati mortificãda. Col. 3, 5
membra nostra; templum Spiritus Sancti. 1. Cor. 6, 19.
mendacium. Ge. 3, 4. 37, 19. 39, 17. Leu. 19, 11. 2. Reg. 1, 2, 7. 3. Reg. 13, 18, 4. Reg. 5, 25. Prou. 6, 19. 12, 22. Sap. 1, 11. Eccli. 7, 13. 20, 26, 28. 25, 4. Osee 4, 2. Ioha. 8, 44. Act. 5, 4, 8. Ephes. 4, 25. Coloss. 3, 9. Vide Testimonium.
mendacium non suscipiendum a iudice. Exod. 23, 1, 7.
mendax omnis homo. Psa. 115, 11. Esa. 9, 17. Rom. 3, 4.
mendax, qui negat Christum. 1. Iohan. 2, 22.
mendax spiritus in prophetis. 3. Reg. 22, 22.
mendax Spiritui Sancto Ananias cum vxore Saphira moritur. Act. 5, 3, 5,*
mendici nulli, si obediatur Deo. Deut. 15, 4.
Menelaus proditor patriæ, usurpat sibi summum sacerdotium. 2. Mach. 4, 24. extremo supplicio afficitur. 2. Mach. 13, 4, 5, 6.
mensæ tabernaculi forma. Exo. 25, 23. 37, 10
menstruosa mulier. Leui. 15, 19.
mensura qua mensi fuerimus, rematietur nobis. Exod. 21, 23. Iudi. 1, 7. 1. Reg. 15, 33. 2. Reg. 22, 25. Ps. 17, 21. Prouer. 22, 23. Esa. 33, 1. 65, 6. 66, 4. Ier. 50, 15, 29. 51, 49. Ezech. 16, 59. Ioel. 3, 7. Matth. 7, 2. Marc. 4, 24. Luc. 6, 38.
mensuræ & pondera debent esse iusta. Leuit. 19, 35. Deut. 25, 13. Prou. 16, 11. 20, 10. Ezech. 45, 10. Mich. 6, 11. Amos 8, 5.
mentitur Iacob se primogenitum. Ge. 27, 19.
mentiri non potest Deus: præstat promissa, Tit. 1, 2. Heb. 6, 18.
Merari, filius Leui. Num. 3, 17.
Meraritarum officium. Nu: 3, 33. 4. 42. eorundem sors & urbes. Ios. 21, 7,*
mercenarius pastor. Iohan. 10, 12.
mercenariorum merces non deneganda. Leui. 19, 13. Deuter. 24, 14. Tob. 4, 15. Eccli. 34, 27.
merces Abræ, & omnium nostrum, Deus. Gene. 15, 1.
merces laboris nõ detinẽda. Deu. 24, 4. 25, 4
merces persecutionem passis. Matt. 5, 12.
merces prostibuli, nec precium canis, offerenda pro uoto. Deut. 23, 18.
merces secundum opus. 1. Cor. 3, 8, 14.
merces uinitoribus ex æquo. Matt. 20, 8.
meretrix fugienda. Prou. 23, 27,*
meretricis magnæ uisio. Apo. 17,*
meretrici adhærens, unum corpus. 1. Cor. 6, 16
meretrices & publicani, Euangelio credentes, regnũ Dei ingrediuntur. Mat. 21, 31, 32.
Merob, filia Saulis. 1. Reg. 14, 49. promittitur Dauidi in vxorem. 1. Reg. 18, 17.
Mesa rex Moab, tributarius regi Israel. 4. Reg. 3, 4.
Messias, id est Christus, & uerus unctus est Dominus noster IESVS. Matth. 26, 64. Marc. 14, 62. Luc. 22, 67. Iohan. 1, 4. 4, 25. 7, 41. 11, 27. Act. 17, 3. 18, 28. 19, 4. 1. Iohan. 5, 1.
Messiæ tempus desiderat fidelis. Esa. 45, 8.
messis abundans obedientibus. Leui. 26, 5.
messis multa populi prædicatione Euangelii colligenda. Matt. 9, 37, 38.
messem Ioab succendit Absalon: & quare. 4. Reg. 14, 29.
de Messe, lex. Leui. 19, 9. 23, 22.
metens segetes quid pauperibus relinquere debeat. Leu. 19, 9. 23, 22. Deut. 24, 19.
non Metuendum fideli in afflictionibus. Deu. 7, 17, 18.

cum Metu & tremore operemur nostram salutem. Philip.2,12.

Micha parat Ephod idolo matris suæ. Iudic. 17,5. conducit Leuitam. ibid.7,10. idolũ & Ephod auferuntur, similiter & sacerdos abducitur. Iudi.18,13,18,20.

Micha filius Miphiboseth. 2. Reg.9,12.

Micheas prophetat contrarium pseudoprophetis. 3. Reg.22.13,15,23. 2. Par.18,14

Michael pugnat cum diabolo. Daniel.12,13 Iudæ.9. Apo.12,7.

Michol siue Michal filia Saulis, datur Dauidi in vxorem. 1. Regum 18,27. iuxta promissionem regis. 1. Regum 17,25. conseruat Dauidi uitam, dimittens eum per fenestram. 1. Reg.19,12. subducitur ei, & datur Phalti siue Phaltiel. 1. Reg.25,44 redditur ei. 2. Reg.3,14,15. deridet ipsũ saltantem coram Domino. 2. Reg.6,16.

militare. Vide Bellum.

minimus in regno Dei. Matt.5,19.

minima terræ, quatuor, quæ sunt sapientibus sapientiora. Prou.30.

minister noster, Christus. Matt.20,28. Mar. 10,45. Heb.8,2.

minister sit, qui primatũ quærit. Mat.20,26.

ministri Dei sunt Paulus, Apollo, & huiusmodi prædicatores. 1. Cor.2,*4,1.

ministri Dei, quales. Leui.21,17,*

ministri uerbi a Deo petendi. Mat.9,38. diligendi. 1. Thes.5,12,13.

ministrorum etiam malorum opera dignatur uti Dei bonitas. Mat.7,22. Marc.9,38. Luc.9,49. quos & iubet audiri. Mat.23,3

ministris uerbi Dei debetur uictus. Mat.10, 10. 1. Cor.9,7. Gal 6,6. quem præstiterũt Paulo Philippenses. Phili.4,14,15.

contra ministros Dei murmurans, murmurat contra Deum. Exod.16,7.

ministerium reconciliationis accepit Paulus euangelium nuncians. 2. Cor.3,18.

ministerium uerbi, prædicatio euangelii. Act. 20,24.

ministeria uaria Christianis data. Eph.4,7,*

ministrationes spiritus diuersæ. 1. Cor.12,5.

Miphiboseth, filius Ionathæ. 2. Regum 4,4. inuenit gratiam coram Dauide. 2. Regum 9,7,* parcit ei David. 2. Reg.21,7. appellatur Meribbaal. 1. Para.9,40.

Miphiboseth, filius Saulis, suspẽditur. 2. Regum 21,8.

mirabile nomen Dei Iudic.13,14.

miracula, confirmatio uerbi. Marc.16,17. pseudoprophetarum. Ierem.23,32.

miracula per se fieri orant Apostoli. Act. 4,30.

miraculis a fide abducens, occidendus. Deuteron.13,6.

miraculis Christi glorificatur Pater. Matth. 15,31.

miraculis mentientes se Christum. Matth. 24,24.

miraculis nostram fidem tentat Deus. Deuter.13,3.

miraculis potuit cognosci Christus. Iohan. 10,25.

miraculis probatus est Christus a Deo esse missus. Act.2,22.

miserationis multæ Deus. Exod.34,6.

miseretur Deus cuius uult. Exod.33,19. Roman.9,15.

miseretur Deus propter promissiones suas. 4. Reg.13,23.

ut Misereatur nostri Deus, orandum. Numer.6,25.

misereatur tui Deus, benedictio. Ge.43,29.

miseri simus, ut fœlices efficiamur. Iac.4,9.

misericordia. Vide Bonitas Dei: item Charitas.

misericordiæ opera proximo exhibenda. 1. Reg.15,6. 2. Par.28,9,15. Psalm.111, 5,9. Prou.11,17.14,21,*15,27.24,21, 31. 19,7,25,21. Eccli.4,2,29.35,18. Esa.59 7. Osee 6,11. Mach.6,8. Zach. 7,9. Mat.5,7.9,13.10,41.18,33.25 50 41. Mar.9,40. Luc.6,35.10,33. Ro.21, 13. Gal.6,12. Coloss.3,12. 1. Tim.5,10. Quære Eleemosyna.

Misphat, alias Cades. Gen.14.7.

missus a Deo Christus. Iohan.8,42.

mites & humiles corde esse discamus a Christo Matt.11,29.
mites & mansueti quid a Deo accepturi. Matth.5,4.
mitissimus Moyses. Nu.12,3.
mna cuius ualoris. Ezech.45,12.
Moab, filius Loth & filiæ eius natu maiores. Gen.19,37.
contra Moabitas pugnare, Israeli a Deo prohibetur. Deut.2,8.
factus est Moab seruiens Dauidi sub tributo. 2.Reg.8,2.
deficiunt Moabitæ ab Israel. 4.Reg.1,1.3,5.
irruunt latrunculi de Moab in terram Israel. 4.Reg.13,20.
Moabita non admittebantur in Ecclesiam. Deut.23,32. Esd.13,1.
contra Moab prophetatur. Num.21,29.24,17. Psal.59,10.107,10. Esa.16,*25,10. Ierem.48,1. Ezech.25,8. Amos 2,1. Soph.2,8.
modesti simus. 1.Petr.3,8. sitq; omnibus hominibus nota nostra modestia. Philip.4,5.
modius iustus & æqualis, Leuit.19,36. Deu.25,15.
non Mœchandum. Exod.20,14. Deu.5,18.
mœchus moriatur. Leui.20,10.
mœrore consumitur inobediens. Deu.28,65
mola inferior & superior. Deut.24,6.
molles non possidebunt Regnū Dei. 1.Cor.6,9
Moloch idolum. Leu.18,21.20,2. appellatur Melchom. 1.Par.20,2. Ierem.49,1. Amos 1,15. Soph.1,5.
de Moloch uide item 3.Regum 11,5,7. 4.Reg.23,10.
morbus. Vide Aegrotatio.
mors est pœna peccati. Ge.2,17.3,10. Rom.5,12,17.6,13. 1.Cor.15,21. Ephe.2,2. Colos.2,13. 1.Tim.5,6. Iac.1,15.
mors, & certus dies mortis, omni homini constitutus est. Deut.31,14. Ios.23,14. 1.Reg.26,10. Iob.14,5. Psal.88,49. Eccles.3,3. 8,8.9,5. Eccli.17,3.41,1. Iohan.7,30. 8,20. Ro.5,12.6,23. Heb.9.27.
mortis hora incertissima. Eccle.9,12. Matt.24,43. Luc.12,40. 1.Thes.5,2. 2.Thes.2,2. Iacobi 4,13.
mors corporis, iustis est quasi somnus quidam, & dormitio. Deu.31,16. 2.Reg.7,12. 3.Reg.2,10.11,21,43.14,20. Sapien.3,3. Matt.9,24. Iohān.11,11. Act.7,60.13,36. 1.Cor.11,29. 1.Thes.4,13.
mortem nostram sua morte deuicit Christus. Esa.25,8. Osee 13,14. Rom.6,9. 1.Cor.15,54. 2.Timot.1,10. Hebr.2,14. Apo.21,4.
mortem qui sibi intulerint. Iudic.9,54.16,29. 1.Regum 31,4. 2.Reg.17,23. 3.Reg.16,18 2.Machab.10,13.14,41. Matt.27.5. Act.1,18.
mortuos lugere quatenus permittatur, aut prohibeatur. Leui.19,28 Deut.14,1.34,8. 2.Reg.1,11.3,32.10,2.12,16.14,2.19,1.21,10.13. Eccli.22,10.38,16. 1.Mach.9,20.12,52.13,26. Matt.9,23. Luc.7,13. Iohan.11,33. Act.8,2.9,39. 2.Thes.4,13.
mortui ad uitam reuocantur. 3.Reg.17,20. 4.Reg.4,33.13,21. Matth.9,25.27,52. Mar.5,41. Luc.7,13.8,54. Iohā.11,43. Act.9,40.20,10.
mortuorum sepultura. Vide Sepelire mortuos.
Moyses nascitur ex Leui. Exo.2,1.6,20. Act.7,20. percutit Aegyptium, & fugit in Madiam. Exo.2,12,15. accipit Sephorā Madianiten uxorem. ibid.21. mittitur ad Pharaonem in Aegyptum. Exod.3,10,*5,1.6.11.7,*8,*9,*10,* reuertitur cum uxore & liberis in Aegyptum. Exod.4,20. orat pro Pharaone. Exod.8,12,30.9,28 33.10,17. orat pro populo. Exod.14,15.17,4,11.32,11,13,31 Nu.11,2.14,13,17.21,7. Deut.9,18,26. accipit primo tabulas. Exod.31,18. has confringit, uidens populi idololatriam. Exod.32,19. accipit iterum nouas. Exod.34,28. in faciem eius intueri non poterat populus Israeliticus. ibid.30. 2.Cor.3,7. mittit exploratores in terram Chanaan, Nu.13,2. probat se a Deo esse missum. Nu.16,28,

31. uidet terram promißionis, & moritur. 20,12.27,12. Deut. 34,1,5. apparet in transfiguratione Christi. Matt. 17,3. Luca 9,30. commendatur. Eccli. 45,1.
de Moysi corpore diabolus altercatur cum angelo Michaele. Iudæ 9.
super Mulam Dauidis incedit Salomon. 3. Reg. 1,33.
mulier captiua. Deut. 21. 10. creatur e costa Adæ. Gen. 2.21. familiam curet. Prouer. 12,4. Tit. 2,5. formosa, & fatua. Prou. 11,22. gloria uiri. 1. Cor. 11,7. litigiosa fugienda. Prouerb. 21,9. pulchra, & prudens Abigail. 1. Reg. 25,3. sanguinis fluxum patiens sanatur a Christo. Mat. 9,20. sedens super bestiã coccineam. Apocalip. 17,3. seducitur a serpente. Gen. 3,1,*. ueste uirili ne utatur. Deut. 22,5. uouens. Num. 30,4.
mulieris prudentis consilium. 2. Reg. 20,16.
mulieri Christus euangelizat. Ioh. 4,7,*.
mulieri non dandus primatus. 1. Tim. 2,12.
mulierem bonum non tangere. 1. Cor. 7,1.
mulieres cantant canticum cum Maria. Exo. 15,20. cohæredes gratiæ. 1. Pet. 3,7. Christum surrexisse prædicant. Mat. 28,8,11. reseruentur in expugnatione urbiũ. Deut. 20,14. saluantur per liberorum generationem. 1. Tim. 2,15.
mulierum ornatus, & mores. Ephes. 5,22. Col. 3,18. 1. Petr. 3,1,*.
mulieribus etiam legendum Deuteronomium. Deut. 31,12.
mulieribus prædicat Paulus. Act. 16,13.
mundus nemo coram Deo. Iob 25,4.
mundi corde. Ps. 23,4. 50,12. 72,1. Matth. 5,8. 1. Petr. 1,22.
munditíes interior, et exterior commendatur. Matt. 23,25. Luc. 11,39. 2. Cor. 10,7,1.
mundi ætas ultima. 1. Cor. 10,11.
mundum iudicabunt fideles. 1. Cor. 6,2. non diligamus. 1. Ioh. 2,15.
pro Mundo non orat Christus. Ioh. 17,9.
munera accipiunt filij Israel iudices, & male iudicant. 1. Reg. 8,3. accipiens Giezi, leprosus factus. 4. Reg. 5,21,27.
munera accipiens, ut occidat innocentem, maledictus. Deut. 27,25.
munera non accipit Deus. Deut. 10,17.
munera non accepit Eliseus a Naaman gentili, quem sanauerat. 4. Reg. 5,16.
munera non accipienda. Exod. 23,8. Deut. 16,19. 27,25. 1. Reg. 8,3. 12,3. Reg. 13,7. 4. Reg. 5,16. Ps. 14,5. Prou. 15,27. 17,23. Eccli. 8,3. 20,10. Esa. 1,23. 5,23. Ezec. 13,19. 22,12. Amos 5,12. Mic. 3,11.
mures aurei Philisthinorum. 1. Reg. 6,5.
murmuratores quos imitentur, & quæ illis pœna metuenda. Exod. 14,11. 15,24. 16,2,7,8. 17,2. Num. 11,1,*. 12,1,9,10. 14,2,27,*. 16,3. 17,13. 20,2. 21,5,*. Deut. 1.27. Ios. 9,18. Iudith 8,10. Sap. 1,11. Mat. 20,12. Luc. 15,2. 19,7. Ioh. 6,41,*. Act. 6,1. 1. Cor. 10,10. Iud. 16.
mutatur homo in alium uirum a spiritu Dei. 1. Reg. 10,6.
mutuum dandum omnibus. Deuter. 15,7,8. Matt. 5,43.
mutus lex. Exod. 22,14,15.
mutum facit Deus. Exod. 4,11.
mutus sanatur. Matt. 9,32,33.
mysteriũ absconditũ salus nostra. Ro. 16,25.
mysteriũ extremæ resurrectionis. 1. Cor. 15,51.
mysteriorum Dei dispensatores Apostoli. 1. Cor. 4,1.

N

NAAMAN, militum præfectus apud regem Syriæ, mundatur a lepra. 4. Regum 5.14. Luca 4,27.
Naas, rex Ammonitarum, pugnat contra Iabes. 1. Reg. 11,1. moritur. 2. Reg. 10,1.
Naas, pater Abigail. 2. Reg. 17,25.
Nabal uir iniquus. 1. Reg. 25,25,26.
Naboth, quia regi Achab uineam negabat, lapidatur. 3. Reg. 21,2,13.
Nabuchodonosor, potentißimus rex Babylonis. Ier. 27,6. inuadit Aegyptũ. 4. Re. 24,7. Ier. 46,2. ascendit in Ierusalem. 4. Reg. 24,1,10. 25,1. Ier. 39,1. iuxta prophetiã

Ier.25,8.32,28. erigit auream statuam. Dan.3,1.habitat septem annos inter feras. Dan.4,28,30.ingens superbia eius, amplitudo domini, & crudelitas explicatur. Esa.14,28.
NabuZardan, dux militiæ regis Babylonis, destruit domum Dei,muros Ierusalem,& populum qui remanserat, transfert, cum omnibus uasis templi,in Babylonem.4.Regum 25,8.Ier.39,9,11.32 12.
Nachor auus Abraham.Gene.11,23,25.
Nadab & Abiu igne consumuntur. Leui.10,1.16,1.Nu.3,4.26,61.
Nadab,rex Israel.3.Reg.14,20.caditur.3.Reg.15,28.
Nahasson, filius Aminadab, princeps & dux tribus Iuda.Nu.1,7.2,3 7,12.
Nahū prædicat in Niniue.Nah.1,*2,*3,*
natalis sui cœnā celebrat Herodes.Mar.6,21
Nathan filius Dauidis.2.Reg.5,14.
Nathan Propheta mittitur ad regem Dauid 2.Reg.7,4.12,1.
Nathanael dux tribus Issaschar. Nu.1,8.
Nathanael uidetur a Christo. Ioh.1,47.ipsi se Christus manifestat.Iohan.21, 2.
naturæ impuritas.Iob 25,4.
natus ex Deo.Ioh.1,13.1.Ioh.5, 4.peccatū non facit.1.Iohan.3,9.
naufragium Pauli.Act.27,39 *
naZaræorum lex.Nu.6 2.
in Nazareth educatur Christus. Mat.2,23. Luc.4,16.
NaZareni conantur Christum præcipitare. Luc.4,29.non honorant Christum. Mat.13,54.
Nebo mons.Deut.32,49.34,1.
nebula impletur templum.3.Reg.8,10.
in Necessitatibus Paulus.2.Cor.6,4.
Nechao,rex Aegypti.4.Reg.23,29.2.Par.35,20.36,3.
negat Christum Petrus. Mat.26,69,*
negabit nos Christus, si negauerimus eum. 2.Tim 2,12.
negotiatio. Vide Emere & Vendere.
Nehemias,pincerna Artaxerxis.2.Esdr.1,11.mittitur in Iudæam ad ædificandum quæ erant destructa.2.Esd.2,9.appellatur Athersata.2.Esdr.8,9.
Nemrod potens erat & robustus uenator. Gen.10,8.
nemus plantat Abraham in Betsabee.Genes.21,33.
Nephthali nascitur.Gen.30, 8. benedicitur. Gen.49,21.Deut.33,23.eius filii. Gen.46,24.sors.Ios.19,32.
neruum femoris non comedunt Iudæi. Gene.32,32.
Nicanor,dux Lysiæ.1. Mach.3,38. & etiā dux exercitus Demetrii. 1.Mach.7, 26. minatur se succensurum templum.ibid.34 cæditur.ibid.43.2.Mach. 15,28.
Nicodemus occultus discipulus Christi.Iohā.3,1.7,50,*19,39.
de Nido inuento lex. Deut.22, 6,7.
Niniue ædificatur ab Assur.Ge.10, 11.pœnitentiam agit de peccatis suis. Ion.3,5,*
desolatio & destructio Niniue. Tobiæ 14,5. Nah.1,*2,*3,*.Soph.2,13.
Niniue stabit in iudicio, & condemnabitur obcæcatos Iudæos. Mat.12, 41.
Nobe ciuitatem destruit Saul.1.Reg.22,19.
noctuam non comedunt Iudæi. Deut.14,15.
Noe,filius Lamech. Gen.5,30. præco diuinæ iustitiæ.2.Pet.2,5.ædificat arcam.Ge.6,* ingreditur arcam.Genes.7,1,7.egreditur. Gen.8,15.accipit signum fœderis.Gen.9, 8,14.commendatur. Eccli.44,17.
Noemi uxor Elimelech. Ruth.1,2.
nomen Dei auditum ubique.3.Reg.8, 42.nō assumendum frustra.Exod.20, 7.polluitur periurio.Leui.19,12.
nomen Dei, Sum qui sum.Exod.3,14.
nomen Dei inuocare super aliquē. Nu.6,27.
in Nomine Domini benedicit Dauid populo. 2.Reg.6,18. sic maledicit. Elisæus.4. Reg.2,24.
nomina imponebant matres.Ge.29,32,*30, 6,*Iudi.13,24.1.Reg.1,20.
nomina patrum inuocata super Ephraim & Manassen.Gen.48,16.

nouacula non raduntur pili Nazaraeorum. Num.6,5
nouissima praeuidenda. Deut.32,29.
nouissima tempora.1.Timo.4,1.2.Tim.3,1. 2.Petri 3,3.
nouissimi primi. Matt.20,16.
in Nouitate uitae ambulemus. Rom.6,4.
noua creatura in Christo. Galat.6,15.
nouus homo. Ephes.4,24.
nouum Testamentum. Ier.31,31. Matt.26,28. Mar.14,24 Luc.22,20. 1.Cori.11,24. Heb.8,8.9,15.10,16.13,20.
nouum cœlum & noua terra post mundi innouationem. Esa.65,17.66,22.2.Pet.3,13. Apoc 21,1.
nox uerbo Dei creatur. Gen.1,5.
nubes in occasu orta, pluuiae signū. Luc.12,54
nubis candida uisio. Apoc.14.14.
in Nubis columna appares Deus Moysi. Deut.31,15.
in Nube loquitur Deus Moysi. Exod.33,9. Num.11,25.12,10.
nubes discurrunt magnificentia Dei. Deut. 33,26.
nubunt priores quae maiores sunt aetate sorores. Gen.29,26.
ne quis Nubat prohibere, doctrina daemoniorum. 1 Tim.4,3.
nubant, qui se continere non possunt. 1.Corin. 7,9.
nuditas inobedientibus. Deut.28,48.
nudus Israel inter hostes. Exod.32,25.
nudi Adam & Eua. Gen.2,25.
nudi uestiendi. Tob.1,20. Esa.58, 7. Ezec. 18,7. Mat.25,26,39. Vide misericordia.
nuptiae Rebeccae cum timore Dei. Ge.24,*.
nuptiarum sanctitas in Tobia. Tob.6,18.
nuptiis interfuit Christus. Iohan.2,*
nuptias celebrat Laban. Gen.29,22.
nuptialem uestem non habens, eiicitur. Matt. 22,13.
ut Nutrix fouet filios suos, sic Paulus Thessalonicenses, nihil ab eis exigens. 1.The.2,7
nycticoracem non comedunt Iudaei. Deuter. 14.17.

O

OBED filius Boos ex Ruth. Ruth. 4,17. Mat.1,5.
Obed edom benedicit Deus. 2. Reg.6,11.
obediendum Deo, eiusq; praeceptis: & quae obedientibus sit constituta merces. Ge.12,4.17,9,23.22,* 26,5. Exod.1,17.15,26.19,5.20,6.23,22,29. Leuit.20,22.26,3,11. Deut.4,10.7,*11,*13,4.17,15.18,15.24,8.27,10.28,1,12. Ios.22,1. 1.Reg.12,14.15,22. 4. Reg.10,30.2. Par.7,17. Pro.1,8,33.15,31. Eccli.35,7. Esa.1,19.48,18.55,2. Ier.7,23.11,4.17,24,35,*. Dan.3,16. 2.Macha.7,30. Mat.4,19.7,24.8,21.15 3.17,5.25,3. Luc.5,4.10,16. Iohan.2,7. Acto.4,19.5,32. Ro.16,19. Philip.2,8,12.1.1.Thes.4,3.5,18. Iac.1,22.1.Pet.1,22.
odedientia inferiorum erga superiores. Vide Subditorum officium.
oblatio debet esse sine uitio aut macula. Leui. 1,3.3,1.22,19. Nu.28,3,31. Deut.15,21. Eccli.35,14. Eze.43,23 Mala.1,8,14
oblationes Deo gratae cœlitus accenduntur. Ge.4,4.8,20.15,17. Leu.9,24. Iudic.6,21.13,19.3.Reg.18,38.1.Par.21,26.2. Para.7,1.2.Mach.1,22.2,10.
oblationes quotidianae. Exod.29,38. Num. 28,3.1.Esd.3,2.
oblationes propriorum filiorum. Leui.18,21. 20,2. Deut.12,31.18,10. Iud.11,39.4. Reg.3,27.16,3.17,17.21,6.2.Par.28,3. Psa.105,37. Esa.57,5. Ier.7,31.19,5. Ezec.16,20,36.20,31.23,37.
oblationum conuiuia cum gaudio celebrabātur. Ge.31,46. Exod.18,12.32,6. Num. 25,2. Deuter.12,*27,*7 1.Reg.1,4.9,12,*16,5.2.Reg.15,12.3.Reg.1,9.3,15. 1.Par.29,21.
oblationes impiorum. Ge.4,3.1.Reg 15,21. Psa.39,7.49,7.50,18. Proue.15,8.21,27. Eccli.35,15. Esa.1,10.43,23 61,8. 66,3. Ier.6,20.7,20.14,12. Osee 5.6.8, 13.9,4. Amos 5,22. Mich.6, 7 Malac.

1,7,13. Mat.9,13.12,7. Marc.12,33. Hebr.10,5.
ne Obliuiscamur Dei in diuitiis. Deu.6,12. 8,11.
oblitus Dei Israel, affligitur. Deute.32,18. Iudic.3,7.
obliti Dei peribimus. Deut.8,19,20.
obsecrat Ephesios Paulus. Ephes.4,1.
obstetricum Aegyptiarum pietas. Exo.1,17
obstinatorum interitus. Ezech.6,11.
occidere. Vide Homicidium.
OchoZias, filius Ioram, rex Iuda. 4.Reg.8, 24. fugit in Mageddo a facie Iehu, & caditur. 4.Reg.9,27. habet sibi successorem Ioas regem. 1.Par.3,11.
oculus simplex & rectus. Eccli.35,12. Mat. 6,22. Luc.11,34.
oculus nequam. Ge.6,2. Prouer.6,13. Eccles. 4,8. Eccli.14,8.31,14. Mat.6,22. mat. 7,22. Luc.11,34. 1.Iohan 2,16.
oculorum custodia quantopere sit necessaria ad uitandum peccata. Ge.3,6.6,2.34,2. 38,15.39,7.2.Reg.11,2,*13,1. Iud.10, 17,18,*12,16. Prou.23,26.33. Eccli. 9,5,7,8.9,11,*25,28,*41,25.42, 12. Daniel.13,8,* Mat.5,28. 2.Pet.2,14
oculus mentis uel intellectus. Nu.24,3. Deu. 29,4. Esaiæ 6, 9. Luc.24,29. Act.26, 18. Ephes.1,18.
odium. Vide Inuidia.
odio habenda malitia. Psalm.96,10.138,21. Amos 5,15.6,8. Ro.12,9.
odoratur Deus sacrificium pii. Gen.8,21.
offendiculum fratri non obiiciendum. Roma. 14,13.
sine Offendiculo sit Christianus. 1.Cor 9,12.
offerendum Deo, non dæmonibus. Leu.17,7
non Offerenda hostia uitiosa. Deut.17,1.
offerendarum pecudum, armentorum, &c. ritus. Leui.1,*.
officium subditorum. Vide Subditorum officium.
Og rex Basan caeditur. Nu.21,33. Deu.3,1 29,7.31,4. Psal.135,20.
Olda prophetissa. 2.Par.34.22.
oleribus uescitur infirmus. Ro.14,2.
olea, Christus. Rom.11,17.
oleaster, populus Gentium. Rom.11,17.
olei sancti confectio. Exod.30,23.
oleum dat Deus diligentibus eu. Deu.11,14
oleum fundit Iacob super lapidem, quem erexerat in titulum. Gen.28,18.35,14.
oleo non unguntur inobedientes. Deu.28,40
oleo ungitur rex Saul. 1.Reg.10, 1. ungatur infirmus a presbyteris. Iac.5,14. uncti ab Apostolis, sanantur. Mar.6,13.
oliuarum reliquiae relinquendae aduenis, pupillis & uiduis. Deut.24,20.
olla liquefacta. EZech.24,3,*
omnipotens Deus. Gene.17,1.35,11.48,3. Exod.15,3. Num.11,23.
Onam percutitur a Deo. Gen.38,10.
Onesimus, seruus Philemonis, a Paulo ad Christum conuersus. Philem.*.
Onesiphoro optat Paulus misericordiam. 2. Tim.1,16.
Onias summus sacerdos offert pro Heliodoro 2.Mach.3,32. caeditur. 2.Mach.4,34.
onus Christi ferendum. Matt.11,29.
onus & infirmitas fratris ferenda. Gal.6,2.
onus graue populo imponunt Scribæ & Pharisæi. Matt.23,4.
onus suum quisque portabit. Gal.6,5.
onerati & laborantes accedunt ad Christum. Matt.11,28.
Ooliab artifex. Exod.31,6.35,34.
Oolla & Ooliba. EZech.23,4.
operimentum tabernaculi. Exod.26,11,14.
Ophni & Phinees, filii Heli. 1.Reg.1,3.2, 12,34.4,4,11,17.
in Ophir mittit Salomon classem. 3.Reg.9, 28. item Iosaphat. 3.Reg.22,49.
opprimitur inobediens. Deut.28,33.
non Opprimendus frater. Leui.19,13.
opus Dei, credere in Christum. Iohan.6,29. 1.Thes.2,13.
opera Dei imperuestigabilia. Eccles.8,17. non scrutanda curiosius. Iob 33, 13,* reuocanda in memoriam, nec obliuiscenda. Deut.4,9.7,18.

opera Gentium non imitanda. Ephes.4,17.

opera lucis. Ephe.5,9 misericordiæ. Mat.25, 35,* tenebrarum abneganda Ro.13,12. Tit.2,12.

ad Opera fidei prouocat Christus. Mat.5,16 sic & Paulus. Act.26,20.

ante Opera bona mūdemur oportet per Christum. Iohan.9,35,*15,1, Tit.2,14.

opera retributio seu merces. Ps.112,118. Pro. 11,18. Eccli.36,18. Esa.3,10. Mat.5, 12,10,42.16,27,25.34. Ro.2, 6.1.Cor. 15,28.2.Cor.5,10 2.Tim 4 8. Hebr.6, 10.10,35.11,26. Iac.2,24. Apoc.20,7, 8.22,12.

non in quolibet Opere homo peccat. 2.Pet.1, 10.1. Iohan.3,6,9.5,18.

opera a nobis proxima exhibita, tamquam sibi facta reputat Deus, siue bona sint siue mala. Esa.37,23. Ierem.2,19. Zach.2,8. Matt.25,40. Act.9,5.1.Cor.8,12.

operarius cibo dignus. Matth.10,

operarii iniquitas. Mat.7,

ut Operarios extrudat, orãdus Deus. Matt.9.

operatur manibus Paulus. Act.18.

operatus cum Deo Ionathas. 1.Reg.14,

operandum manibus. 1.Thes.4,

opiniones & cogitationes hominum frequenter sunt erroneæ. Leu.10,1. Num.15,39. Deu 12,8.29 19.1.Reg 15.9 2.Reg.6,6 Prou.12,15.14,12.21,2. Esa.5,21.7,12. 14,13.55,8. Matt.3,14.16,22. Mar. 8,32. Iohan.12,4.13,8.

orare in nomine IESV. Iohan.14,13.15,16 23,26.1.Iohan.5,14.

orare quemadmodum oporteat, frequenter ignoramus. Matt.20,20. Mar.10,35. Roman.8,26. Iac.4,3.

orare noctes & dies. Psal.118,62. Luc.18,1. 1.Thes.3,10.1.Tim.5,5.2.Tim.1,3.

orare sine intermissione. Matt.7,7. Luc.11,9. 18.1. Act.10,2. Ephes.6,18. Col.4,2 1 Thes.5,17.

orare, vt fidei prædicatio successus habeat felices. Ephes.6,19. Col.4,3. 2.Thes.3,1.

orare alium pro alio. Ier.4.2,20. Bar.1,13.2. Mach.1,6. Eph.6,18. Col.4,2.1.Thes.5, 25.2.Thes.3,1.1.Tim.2,1. Iac.5,16.

orare pro inimicis. Nu.16,22,46.2.Mach.3, 33 Mat.5,44. Luc.6,28.23,34. Act.7,60

oratio quomodo, quando, cui & vbi fieri debeat: & quid petendum. Num.11,16,24. Deu.4,7 Iud.10,10.15. 1.Re.1,11.2.Re. 22,2,7.3 Reg.3,7. Tob.3,11,* Iudith 4, 11. Eccli.35,26. Es.5,24. Amos7,2. Mat. 6 5,9.7,7.18,19.20,20.21,22.26,38. Mar.11,24.13,33. Luc.11,2,9.18,1.22, 40. Ioh.4,23.9,31.14,13.15,7.16,23. Act.1,14.2,42.4,24,31.10,2. Rom.8, 26.12,12.1.Cor.14,13. Eph.6 18. Col.4, 2.1.Thes.5,17.1.Tim.2,1. Heb 13,18. Iac.1,6.4,3.5,13.1.Pet 3,12.1.Ioh.5,4. Apoc.19,10 22,9.

orationes quæ fiunt quemadmodum oportet, exaudit Deus. Gen.16,11.21,17. Exo.2, 24.3,7.6,5.22,23,27. Deut.4,7.15,9. 1 Reg.7,9,10.9,16.12,18.2.Reg.22,4, 7.3 Reg.13,6.17,22.18,36.4.Reg.13, 5.20,5.2.Par.32,22.33,13.4.Esd.15, 7. Tob.3,24. Iudith 4,8,12. Ps 3,5.4.4. 9,13.17,7.21,25.33.7.49,15.54.17. 117,5.119,1 144,19. Prou.15,29. Eccli.4,9.21,6,36,24.26.48,22. Esa.30, 19.37,15,21.55,7. Ier.29,12. Thren. 3.56, Dan.13,44. Ion.2,3. Zach.13,9. 2.Mach.3,22. Ioh.9,31. Act.10,4.

orationes quorumdam quare non exaudiat Deus. Deu 1,45.31,18. Iud.10,13. Reg. 8 18.4. Esd.2.29. Ps.17,42. Prou.1,28. 15,29.21,13.28,9. Eccli.34,29,31. Es. 1,15 Ier.7,16.11,11,14.14,12.15,1. Ezec.8,18.14,16,20. Mich.3,4. Zach.7, 13.2.Mach.9,13. Iohan.9,31. Hebr.12, 17. Iacob 4,3.

Orationum Sanctorum exempla. Gen.32,9. Exo.32,11,13. Num.14,19. Deut.9,26. 3.Reg.8,15,*4.Reg.20,3.2.Par.6,16,* 14,10.20,6,12.1.Esd.9,6,* 2.Esd.1,* 3.Esd.8,74.4.Esd.3,* 6,38,* Sap.9,* Tob.3,1,12.8,7.13,1. Iudith 9,2.16,* Esth.14,3. Eccli.23,2.36,1,*51,* Es.33

2.37,16.64,*.Ier.10,24.17,13,14,18,19.32,16.Thre.5,*Baruch 1,17,21.2,6,*.3,1,9. Dan.9,6.13,42. Ione 2,*. Abac.3,*.1.Machab.7,37.2.Mach.6,30.Actor.4,24.
oraculi forma. Exod.37,6.
orbis descriptio, edicto Cæsaris Augusti. Luca 2,1,*.
orbis totius desolatio. Esa.24,3.
Oreb & Zeb interficiuntur. Iudic.7,27.
organorum inuentor Iubal. Gen 4,21.
ornatus Aaronis & filiorum. Exod.28,*.
orphanos non relinquit Apostolos Christus. Iohan.14,
orygen comedunt Iudæi. Deut.14,5.
oris & oculorum custodia. Prou.4,24,25.
os hominis fecit Deus. Exod.4,11.
ore prædicare euangelium. Deut.30,14.
osculum pudicum, pacis et charitatis symbolū. Gen.29,13.45,14.48,10.49,34. Exod.4,27.1.Reg.20,41. Luc.15,20. Act.37. Rom.16,15.1.Corint.16,20, 2.Cor.13,12.1.Thess 5.26.1.Petr.5,14.
osculo Christum prodit Iudas. Matt 26,49.
Osee, qui & Iosue. Num.13,17.
Osee, regis Israel, acta. 4.Reg.15,30.17,1,*.
Osee quo tempore prophetauerit. Ose.1,1. accepta uxore fornicaria idololatriam populi ostendit. ibid.2.
ossa Ioseph secum effert Moyses. Exo.13,19.
ossa Prophetæ Dei seruantur a Iosue. 4.Reg.23,16.
ostium Christus. Iohan.10,1,7,*.
Othoniel, iudex Israel. Iudic.1,13.
otium. Vide Acedia.
ouem comedunt Iudæi, Deut.14,4.
oues errantes ante conuersionē. 1.Petr.2,25.
oues errantes Iudæi. Matth.15,24
oues, benedicti Dei. Matth.25,33.
oues Christi, uocem eius audiunt. Iohā.10,4.
ouium caula multiplicantur obedientibus Dei præceptis. Deut.28,4.
ouiū parabolā proponit Mich.4.Reg.22,17.
de Ouibus oblatio. Leui.3,6.
ouile, Ecclesia Christi ex Iudæis & Gentibus. Iohan.10,16.
OZa & Ahio, filii Abinadab. 2.Reg.6,3
OZias sacerdos recipit Achior in domū suā, Iudith 6,19. præscribit Domini miserationi tempus quinque dierum. Iudith 7,23.
OZias. Vide Vsia.

P

PACIFICVS Salomon. 1.Par.22,9.
pacificorum hostiæ. Leui.3,1,*.
pactum cum quibus non sit ineundum. Exod.23,32.34,15. Deut.7,3.20,13.3.Reg.20,36,42.
pactum contra Dei uoluntatem cum infidelibus initum, punitur. Iudic.2,4,27.3,5.3.Reg.20,34,42.2.Par.19,2.
pactum init Deus cum populo: Gen.17,2,7. Exod.19,5. Deut.5,2. Ierem.31,31,33.
pactū init populus cū Deo. Iosu.24,25.4.Reg.23,3.2.Par.15,12.23,16.Esdr.10,29
pædagogus Leu. Vide Lex.
pallium Eliæ & Elisei.3.Reg.19,19.4.Regum 2,8,13.
palmas dant in faciem Christi. Mat.26,67.
palpat in meridie inobediens. Deut.28,29.
panis comedēdus in sudore uultus. Ge.3,19.
panis euangelii, Iudæorum erat. Matth.15,26. Marc.7,27.
panis laicus. 1.Reg.21,4.
panis uitæ, caro Christi. Iohan.6,51.
panis unius & calicis participatio. 1.Corint.10,16.
pane & aqua cibatur Elias. 3.Reg.19,6,8
pane fulcitur cor. Genes.18,5. Iudic.19,5. Psal.103,15.
pane solo non uiuit homo. Deut.8,3. Matt.4.4. Luc.4.4.
panes primitiarū multiplicari. 4.Reg.4,42,*
panes propositionis. Leui.24,5.1.Reg.21,4,6. Matth.12 4.
panum oblatio. Leui.2.4.
panibus obedientium sibi benedixit Deus, comeduntq; in saturitate. Leu.26,5.
panes pluit Deus de cœlo. Exod.16,13.
panibus quinque 5000 hominum satiati.

Matt.14,17,21.septem, quatuor millia. Matth.15,34,38.
parabola Salomonis.3.Reg.4,32.
parabolas interpretatur Christus suis Apostolis. Marc,4,34.
sine Parabolis non locutus Christus. Matth.13,13,34.Mar.4,34.
Paracletus promittitur. Ioh.14,16.15,26.16,7
e Paradiso uoluptatis eiectus Adam. Genes.3,23.
paralyticus sanatur. Matth.9,2,*.
parentes honorandi & timendi. Exod.20,12. non percutiendi, nec eis maledicendum. Exod.21,17.Leui.20,9.
ob Parentum inhonorationem mittitur populus in exilium. Ezech.22,7.
parentes honorare, est illis benefacere. Matth.15,5,6.Marc.7,10,11,12.
parentū officiū.Ge.18,19.21,19.24,2.25,6.34,4,29.49,*. Exod.10,2.12,26.13,13,14.21,10.Leu.19,29.Nu.36,*.Deu.4,9.6,7,10.11,19.21,19.22,15.19,33,46.Ios.4,21.1.Reg.2,23.3,13. 3.Reg.2,1.Tob.1,10,4.*10,13.14,5,11.Iob 1,5.Ps.77,3.Pro.1,8.41.5,7.11,29.13,24.19,18.20,7.22,6,15.23,13.29,17.Eccli.4,23.7,25.8,11.17,1.25,10.26,13 30,1.11.33,32.42,5.Dan.13,3.1.Machab.2,49,64.2.Mach.6,24,28.7,20,21,27.Matth.10,37.Ephes.6,4.Col.3,21.2.Tim.3,15.Tit 2,4.
pars Dei, Israel. Deut.32,9.
parsimonia opes auget. Prouer.13,7.
participes Christi facti sumus, si in fide permaneamus. Hebr.3,14.
paruuli in Christo.1.Cor.3,1.
paruulis legendū Deuteronomiū. Deu.31,12
Pascha nostrum Christus.1.Cor.5,7.
Paschæ festi institutio et celebratio. Exo.12,*13,6.23,15.34,18. Leui.23,5.Nu.9,2,11.28,17.Deu.16,1,5.Iosu.5,10.4.Reg.23,21.2.Par.30,1,15.35,1.1.Esd.6,19 3.Esdr.1,10.9,10.Ezech.45,21. Matt.26,19.Marc.14,12. Luc.22,7.
paschalis agnus. Exod.12,3.
pascit Dauid populū Israel.2.Reg.5,2.7,8.
pascant greges episcopi.1.Pet.5,2.
passerculus non occiditur sine Dei uoluntate. Matt.10,29.
passiones & affectus peccati. Rom.7,7,*.
passiones huius uitæ. Rom.8,18.
passionibus Christi communicare.1.Pet.4,13
in Passionibus exultādū.Col.1,11.1.Pet.1,6
pastor bonus, Christus. Iohan.10,11.1.Pet.2,25.promittitur. Ezech.34,23.
pastores, præceptores, & alii præfecti, qua debeant esse solicitudine & cura in eos quos suæ fidei commissos habent Prouer.27,23,24.Sap.6,23,26.Ezech.34,4,*.Matt.18,12.24,45.Luc.15,4.Ioh.10,11,*13,1,*17,9,11,*18,8.Act.20,22,28,31 Rom.9,2,3.12,7,8.1.Cor.4,14.2.Cor.11,28,29.Gal.3,19.
pastores gregem lacerantes. Ierem.23,1.
pastores ouium filii Iacob.Gen.46,32.
pastores, populi seductores. Ierem.12,10.
pastoribus nūciatur Christus natus. Luc.2,8
pater Christi, pater noster. Iohan.20,17.
pater noster, Deus. Deut.32,18. Matt.23,9 2.Cor.6,18.
pater Corinthiorum, Paulus.1.Cor.4,15.
patri non maledicendum. Prou.20,20.
patrem inuocemus Deum. Gal.4,6.
patres pro filiis non occidentur Deu.24,16.
patrum officium erga filios. Ephes.6,4.
pati propter iustitiam.1.Pet.3,14.
patiēs et lōganimis est Deus.Gen.6,3.Exod.34,6.Nu.14,18.Ps.85,15.102,8.144,8.Eccli.8,12.Sap.11,24.15,1. Esa.30,18.Ioel 2,13.Ionæ 4,2.Nahū 1,3.Mat.18,27.Ro.2,4.1.Tim.1,16.2.Petr.4,9.
patientia & longanimitas fidelium in omni genere afflictionum. Genes.12,4,6.2.Regum 16,10.Iob 1,20.2,9.7,4.Esdr.10,15. Tob.2,8. Prouerb.3 11.14,29.15,1.16,32.25,15.Eccli 1,29.2,4.2.Mach.6,20.7,*.Mat.5,39.Ro.5,3.12,12.15,4.2.Cor.6,4.Gal.5,22.Eph.4,2.1.The.5,14.2.The.1,4.7.1.Tim.6,11.2.Ti.2,3,12.Heb.10,36.11,25.12,1.Iac.5,7

1.Pet.1, 6.2,19.3,14,17,4.1.2.Pet.1,6
impatientia.& eius punitio. Exo.14,11.15, 24.16,2,7.17, 2.Nu.11,1,10.14,1,28 21,6.Iob 3,1.Eccl.2,16.
patria Christi Nazareth.Mat.13,54.
pauidum cor inobedientibus.Deu.28,65.
Paulus Iudaeus ex tribu Beniamin.Ro.11,1. Phili.3,5.natus et educatus Tharsi. Act. 22,3.persequitur Christianos. Act.9,1. Gal. 1,13. 1.Tim.1,13. conuersio eius singularis. Act.9,*.
Paulus doctor gẽtiũ.Ro.11,13.15,16.Gal.2, 2,8.1.Tim.2,7.2.Ti.1,11.predicat Antiochia. Act.13,16,*Iconia. Act.14,*1. Lystris ibid.6,13 Thessal. Act.17,1.Beroeae.ibid.10. Athenis.ibid.22,28.Corinthi. Act.18,1.uocatur in macedoniã. Act. 16,9.capitur.Act.21,27.deducitur Caesareã. Act.23,23.30.uehitur Romam.Act. 27,*28,*sistitur Neroni.2.Tim.4,22.
Paulus nemini uoluit esse oneri. Act.20,33. 2.Cor.11,9,11.12,13.1.Th.2 9.2.Th.3,8 uocabatur olim Saulus, Act.7,59.9,1.13,1
pauor cordibus inobedientium. Leu.26, 36.
pauperes.Vide Eleemosyna.
Pax,pax uobis,salutatio. Hebraeorum. Gene. 43,23.Iudic.19,20.1.Reg.25,6.
Pax,Vade in pace,frequens sermo Hebraeorum erga abeuntes. 1.Reg.1,17.
pax quedã tẽporalis,quedã aeterna.Ge.13,6, 8.26,22.45,24. Leuit.26,6.Nu.6,27. Eccli.25,2.28,15,19.Ier.29,7.Mat.5,9. Mar.9,50.Luc.14,32. Act.9,31.Ro.12, 18.1.Cor.14, 33.Eph.4,3.2.Tim.2,22. Heb.12,14.Iac.3,18.1.Pet.3,11.Apo.6,4
pax interna qualis est inter Deũ & eius amicos. Esa.2,4.9,6.11,6, 7.66,12.Ose.2, 14,20.Mich.4,3.Zach.9,10. Luc.2,14. 24,36 Ioh.14,27.16, 33.20,19. Act. 10,36.Ro.5,1.Ephe.2,14.Philip.4,7.
pacem & misericordiã promittunt mendaces prophetae.Ier.6,14.8, 8,12.14,13.23,16. Eze.13,10,16.Mich.3,5. 1.Thess.5,3.
peccati origo.Ge.2,17.3,6.Rom.5,12.1.Cor. 15,21.
peccatũ originale.Iob 14 4.15,14, Ps 50,7. Ro.3, 9,23.5,12,* effectus eius. Ge.8.21. Eccli.17,30.Ro.5,12,17.6,23.7,8,11,13, 17,*Gal.5,17.Eph.2,3 tollitur eius reatus p Christũ.Ioh.1,29.Ro.3,23,24.5,9.15,17 18,19.6,3.7,24.8,1,2.Gal.3.22.Eph.2,5
peccatũ solus Deus propria autoritate remittere potest.Exo.34,7.Ps.18,13.31,3.102, 12, Esa.43,25.44,22.53,* Iere.31,34. 33,8.Mich.7,18.Mat.9,2. Marc.2,5. Luc.5,20.7,48.
peccatum minister uerbi remittit autoritate diuina.Matt.18,18.Iohan.20,23.
peccatũ remittitur p Christũ.Esa.53,*Dan. 9,24.Mat.1,21.9,2.11,18.20,28.26,27 Mar.2,5.Luc.24,46. Ioh.1,29. Act.2, 38.4,12.10,35,43.13,38.Ro.4,25.5,9. 1.Cor.6,11.15,3.2Cor.5,21.Gal.1,4.Col. 1,14. Eph.1,7.5,23.1.Tim.1,15.Tit.2, 14.Heb.1,3.9,12,14.1. Petr.1,18.2,24. 3,18.4,1.1.Ioh.1,7.2,12.3,5. Apo.1.5
peccatũ in Spiritũ Sanctũ. Mat.12,31.Mar.3, 28. Luc.11,15.12,10. Hebr.6,6.10,26. 1 Iohan.5,16.
peccatum uindictam clamans. Ge.4,10,18, 20 Exo.22,23,27.Eccli.35,18.Iac.5.4
peccanti in nos fratri condonandum . Vide Remittendum.
propter Peccatum unius aut paucorum puniuntur multi. Ge.3,*Nu.16,20, * Ios. 7,*.Iudic.19,25.2.Reg.24,*.
peccatum contra naturam.Ge.19,*.Iudi.19, 22,*.Leu.20,13.Ro.1,27.1.Corin.6,10. 1.Tim.1,10.
peccatum ex ignorantia.Leu.4,2.5,15.Nu. 15,27.Luc.23,34.Iohan.9,41.15,24. Act.3,17 1.Tim.1,13.
peccatum ex malitia,& data opera. Nu.15, 30. Eccli.10,14.Matth.28, 13. Ioh.11, 49. Act.4,18.Heb.6,5.10,26.
peccatum non solum non imputatur , sed etiã uere remittitur,& anima abluitur ac mũdatur. Ps.50,12. Actor.2,38.1.Cor.6,11. 1.Pet.1,9.1.Iohan.1,9.
erga nos Peccatores. Dei benignitas ostendi-

tur in filio prodigo. Luc. 15, 11, *.
pecudum offerendarum ritus. Leu. 1, 10.
peculium Dei, eius populus. Exo. 19, 5. Deu. 7, 6. 14, 2. Ioh. 1, 11. Ephe. 1, 14. 1. Pet. 2, 9
pecunia non danda ad usuram. Deut. 23, 19.
de Pecunia deposita apud amicum. Exod. 22, 7. mutuo data pauperi. ibid. 25.
pecunia donũ spiritus nõ possidetur. Act. 8, 20
pecuniis confidentes. Mar. 10, 24.
pecuniis constituti sacerdotes. 3. Reg. 15, 33.
pediculi in hominibus. Exod. 8, 17.
pedes calceati ad prædicandum Euangelium. Ephes. 6, 15.
pedum lotio. Vide Lotio.
ad Pedes Christi sedet Maria. Luc. 10, 39.
pedes Christi ungit peccatrix. Luc. 7, 37, *.
pedes dolet Asa. 3 Reg. 15, 23.
pedes sanctorum seruat Deus. 1. Reg. 2, 9.
pedibus Dei appropinquantes, docentur ab eo. Deut. 33, 3.
Pentecostes festum. Exod. 23, 16. Leu. 23, 15. Deut. 16, 16.
penuria rerum inobedientibus. Deut. 28, 48. 32, 24.
percutiens hominem, moriatur. Leuit. 24. 17. patrem, aut mulierem prægnantem, moriatur. Exod. 21, 15, 23.
de Perdito boue, oue, aut alia re proximi, quid agendum. Deut. 22, 1, *.
peregrinamur a Domino. 2. Cor. 5, 6.
peregrinatio, uita Iacob. Gen. 47, 9.
peregrinis benefaciendum est. Gene. 18, 2. Exod. 22, 21. 23, 9. Leuit. 19, 33. 23, 22. Nu. 15, 14. Deu. 10, 18. 14, 21. 24, 14. 17. 26, 11. Eze. 22, 29. 47, 21. Zac. 7, 10
peregrini sumus & aduenæ in hac uita. Gen. 15, 13. 23, 4. 47, 9. 1. Par. 29, 15. Ps. 38, 13. 118, 19. 2. Cor. 5, 7. Phil. 3, 20. Heb. 11, 13. 1. Pet. 2, 11.
perfectus est, qui est sicut magister eius Christus. Luc. 6, 40.
perfectus, qui uerbo non labitur Iacob. 3, 2
ut perfectus sit, hortatur Deus Abraham. Gen. 17, 1.
perfectissimus cum Deo. Deut. 18, 13.
perfectio Dei imitanda Matt. 5, 48.
ad Perfectionẽ exhortatio. 1. Cor. 1, 10. 14, 20 2. Cor. 13, 11. Ephe. 6, 13. 1. Pet. 1, 13.
in Periculo Deus adest suis. Exod. 14, 13, *.
ut Peripsema omnium. Paulus. 1. Cor. 4, 13
periurii & falsi crimẽ. Exo. 8, 8, 15, 28. Leu. 5, 4. 1. Reg. 19, 6, *. 3. Reg. 8, 31. Ier. 7, 9. Zac. 5, 3. Mal. 3, 5, 1. Mach. 6, 62. 7, 15, 18. 11, 53. 13, 16, 19, 2. Mac. 4, 34. 12, 3. Mat. 26, 72. 1. Tim. 1, 10.
Persæ inuadunt Babylonẽ. Dan. 5, 28. iuxta prophetiam. Esa. 21, 9. Ier. 51, 8. 11, 41, 55
persecutio. Vide Crux.
perseuerãtia. Ge. 19, 16, 17. Iob. 2, 3. Prou. 3, 31. 23, 17. Eze. 18, 24. 33, 13. Eccli. 2, 2. 11, 21. 35, 9. Mat. 10, 22. 15, 22. 24, 13. Luc. 9, 54. Ioh. 6, 62. Act. 2, 42. 11, 23. 13, 43. 14, 21. Hebr. 3, * 2. Petr. 2, 20. 1. Iohan. 2, 24. Apoc. 2, 16.
personarũ acceptio illicita, nec Deus personã respicit. Leu. 19, 15. Deu. 1, 17. 10, 17. 17, 2. 1. Reg. 16, 7. 2. Par. 19, 7. Iob. 34. 19. Pro. 18, 5. 24, 23. 28, 21. Sap. 6, 8. Eccli. 35, 15, 16. Esa. 11, 3. Mala. 2, 9. Mat. 22, 16. Mar. 12, 14. Luc. 20, 21. Act. 10, 34. Ro. 2, 11. Gal. 2, 6. Eph. 6, 9. Col. 3, 25 1. Pet. 1, 17. Iacob. 2, 1, 9.
pestilentia inobedientibus. Leu. 26, 25. Deu. 28, 21. 3. Reg. 8, 37.
pestem elegit Dauid. 2. Reg. 24, 14.
petere. Vide Orare.
petra Christus, de qua hauserunt fideles Iudæi. 1. Cor. 10, 4.
petra scandali Christus. 1. Pet. 2, 8.
super Petram Christum fundata Ecclesia. Mat. 16, 18.
e Petra datur aqua. Exod. 17, 6. Nu. 20, 11.
in Petra stat Moyses. Exod. 33, 21.
petræ scissæ in morte Christi. Mat. 27, 51.
Petrus a Christo uocatur. Mat. 4, 18. confitetur Christum. Matt. 16, 16. appellatur Simon. Mat. 4, 18. 10, 2. Ioh. 20, 2. appellatur Cepha. Ioh. 1. 42. 1. Cor. 1, 12. 3, 22. 9, 5. Gal. 2, 9. appellatur Simõ Bar-Iona, et Simõ Ioh. Mat. 16, 17. Ioh. 21. 15. negat Chri-

stum, & de negatione facta pœnitentiam agit. Mat.26,69,70,72,75. prædicat, et loquitur. Act.1,16,2,*3,12,*4,1.10,34. sanat claudum. Act.3,4. coniicitur in carcerem. Act.12,3.
phacee, filius Romeliæ, postquam occidit Phaceiam, fit rex Israel. 4. Reg. 15,25,27. pugnat contra Ierusalem. Esa.7,1. occidit de Iuda centum uiginti millia uirorū uno die. 2. Para.28,6.
phaceia filius Manahem, fit rex Israel. 4. Regum 15,22,23.
phaleg filius Heber. Gen.10,25.11,16.1. Par.1,19.
phanuel turris subuertitur a Gedeone, occisis habitatoribus ciuitatis. Iudi.8,8,13,17.
Pharao affligitur propter Saram uxorem Abraham. Gen.12,17.
Pharao somnia uidet. Ge.41,1. quæ ei a Ioseph explicantur. ibid.25.
Pharao Israelem opprimit seruitute. Exo.1,8,* submergitur cum omni suo exercitu. Exod.14,24,28.
Pharaonis filiam accipit. Salomon uxorem. 3. Reg.3,1.
Pharao Nechao capit regē Ioachaz, 4. Reg. 23,34.
Phares nascitur. Ge.38,29. eius filii. Ge.46,12. generationes. Ruth.4,18,*
pharisæus inuitat Christum. Luc.7,36.
pharisæus & publicanus orant simul in templo Luc.18,10.
pharisæi grauiter increpantur. Matt.3,7.7,1.16,4.23,* Ioh.8,44. Act.7,51.23,3
phase Domini præcipitur. Exo.12,18. Leuit. 23,5. Deut.16,2. ritu perpetuo celebrandum. Exod.12,17.
phassur percutit Ieremiā prophetā. Ier.20,2.
phegiel, dux tribus Aser. Nu.1,13.
pheltias moritur. Ezech.11,13.
pheneuna, uxor Elcanæ altera. 1. Reg.1,2.
phereZeos penitus excidi iubet Deus Deut. 20,17. relictos Salomon facit sibi tributarios. 3. Reg.9,20,21.
phialarum templi fabricatio. 2. Par.4,8.
philetus & Hymenæus excidunt a ueritate 2. Tim.2,17.
Philippus uocatur a Christo. Iohan.1,43. recensetur inter Apostolos. Mat.10,3. cupit uidere patrem. Iohan.4,8.
philippus diaconus eligitur. Act.6,5. prædicat in Samaria. Act.8,5. baptizat Aetiopē eunuchum. ibid.37. suscipit Paulum & socios eius hospitio. Act.21,8.
philisthæi persequuntur Israelē. Iud,3,3.10,7.15,9.1. Re.4,*5,*13,5.17,*23,1.28,29,39,1.2. Reg.5,17,22.21,15,18.
philisthæi cæduntur. Iud.3,31.1. Reg.7,11.13,3.14,*17,50.18,27.19,8.23,5.2. Reg.5,24.8,1.4. Reg.18,8.
contra philisthæos. Esa.14,29. Iere.47,1.4. Eze.25,15. Amos.1,6. Soph.2,5. Zac.9,6
ne per Philosophiam seducamur, cauendum. Coloss.2,8.
phinees, filius Eleazari. Exod.6,25. Iud.20,28. placat Deū zelo suo. Nu.25,7,12. Ps.105,30. mittitur terrā Galaad. Ios.22,13
phinees, filius Heli. 1. Reg.1,3. periit propter sua peccata. 1. Reg.4,11.
Phison fluuius. Gen.2,11.
Phithom urbs ædificatur. Exod.1,11.
Phul, rex Assyriorum, copias adducit contra Ierusalem. 4. Reg.15,19.
Phrygellus & Hermogenes auertūtur a Paulo. 2, Tim.1,15.
pie uolentes uiuere in Christo, persecutionem patientur. 2. Tim.3,12.
pietas reges fœlices facit. Prou.25,5. sperat uitam æternam. Tit.1,1,2.
pietas uel impietas non Deo, sed homini prodest uel nocet. Iob 35,6,*.
in Pietatibus simus assidui. 2. Par.3,11.
piger excitatur ad laborem. Prou.6,6. laborē fugiens, in egestate erit. Pro.20,4.21,5
pigri lapidatio. Eccli.22,1,2.
in Pigrum. Prou.21,25,26.22,13.26,15.
pigritiæ incommoda. Prouer.24,30,*. Vide Acedia.
pignus salutis nostræ est Spiritus Sāctus, Ro. 8,16.2. Cor.1,22.5,5. Eph.1,13.4,30.

pignora quando reddenda. Exod.22, 26. Deut.24,12,13.
de Pignoribus.Deut.24,6,10,*17.
Pilatus & Herodes fiunt amici. Luc.23,12.
Pilatus Christum innocentem morti addicit. Mat.27,26.Iohan.19,16.
pilosus Elias.4.Reg.1,8.
pinguis Israel derelinquit Deũ.Deu.32,15.
piscina in Ierusalem. Iohan.5,2.
pisces uerbo Dei creantur. Gene.1,21.mundi & immundi.Leu.11,9,*,Deut.14, 9,10.
pius solus Deus, Apoc.15,4.
pii sola Dei misericordia fidunt. Ps.51,10.
pios eripit Dominus de tentatione. 2.Pet.2,9
placatur Deus oratione Moysi.Exod.32,14.
ut Placeamus Deo orat Paulus. Heb.13,21.
non ut placeret hominibus, prædicauit Paulus,sed Deo.Gal.1,10.1.Thes.2, 4.
non placendum sibi ob cognitam libertatem, per Christum nobis partam.Rom.15,1,2.
plagæ Aegyptiorum.Exod.7,*8,*9,*10,*11,*12,29.
plaga corporis Christi.Psal.21,18.
plagarum modus.Deut.25,2.
plagis quadraginta uerberabantur, qui cædebantur iudicis sententia. Deut.25,3.
qui plagis multis uapulabunt a Deo. Luca 12,47.
plangitur Iacob ab Aegyptiis.Gene.50,10. Moyses ab Israelitis. Deu.34,8.propheta mortuus ab altero propheta. 3.Reg.13,30
planctus super mortuum. 2.Reg.3,31.
plantauit Deus Israelem.Exod.15,17.Paulus Christianos.1.Cor.3,6.
plantatio non plantata a Deo, eradicabitur. Matth.15 13.
plebs Dei,Israel.Rom.11,2.
plenitudo Christi, Ecclesia. Ephe.1,23.
plorat populus, agnoscens peccatum. Deuter. 1,45.
plorandum in hac uita, ut sine fine gaudeamus.Iacob.4,9,10.
pluit coturnices & man Deus.Exod.16,13. Num.11,31.
pluit lapides.Ios.10,11.
pluuia de cœlo dabatur terræ promissionis. Deut.11,11.
pluuiæ non dantur aliquando propter peccata.3.Reg.8,35.17.1.
pluuiæ temporaneæ obedientibus. Leu.26,4. Deut.11,14.28,12.
pœna damni facti.Exod.22,5.furis.ibid.1,*. homicidii.Exod.21,12. idololatræ. Exod. 22,30.per superbiam peccantis. Nu.15, 30.talionis.Gen.9,6.Exod.21,23. Leui. 24,17.Deut.19,19.
pœnæ delinquentium.Deut.25,1,*.
pœnarum genera tria, Dauidi proposita a Deo.2.Reg.24,13.
pœnitentia prædicatur.Ier.7,3. Mat.3, 2.4, 17.Luc.3,3,8.13,3.24,47.Act.2, 38. 3,19.8,21.17,30.20,22.26, 20.
pœnitentiæ ueræ & non fictæ, promissa est uenia. Deu.4,29.30,2.1.Reg.7,3. 2.Para. 7,14.20,6.34,26.Icb 22,23. Prou.28, 13.Psal.31,5.Eccli.17,23. Esa.1,16.30, 18.45,22.55,7.59,20.Ier.3,10,17.18, 8.29,12.31,18,30.EZe.18,21,27.33, 14.Osee 14,2.Ioel.2,12.Ione 3, 8.Zach. 2,4.Malac.3,7.Luc.15,18. Acto. 3,9. 26,18,20.
pœnitentia agẽda est,dum sani sumus. Eccli. 17,24.18,25.
pœnitentiæ ueræ exempla,Iudi.10,15.2.Reg. 12,13.24,10,17.2. Par.12,6.33, 12.Iudit.4,8.Ione 3, *. Matth.26,75.Luc.7, 37.44.15,18.18, 13.19, 8.22, 62.23, 41.Act.2,37.
pœnitentiæ falsæ exempla. Ge.4,13.27, 38. Exod.8,8.9,27.10,16.Ios.7,20.Iud.1,7 1.Reg.15,24,30.24,19.3.Reg.13,6.21, 27.Sap.5,3.1.Mach.6,12.2. Mach.9, 12.Matth.27,4.Actor.8,13,23.Heb. 12,17.
polluebant nomen Dei, sacrificantes idolo Moloch.Leui.18,21.20,3.
pulluitur nomen Dei periurio.Leui.19,12.
pollutionis nocturnæ expiatio. Deut.23,10.
põderis æquitas. Deu.25,13.iniquitas damnatur.Osee 12,7.

pontifex ad quid constitutus. Heb.5,1.8,3. non adsit exequijs. Leuit.21,1,*.
pontifex noster, Christus. Hebr.2,17.3,1.4, 14.5,5.6,20.8,1.
populus Dei, Christiani. 1.Petr.2,9.
in Populum assumpti Israelitæ. Exo.6,7.19, 5,6.Deut.4,20.7,7.27,9.29,13. 2.Regum 6,21.7,8.3.Reg.8,16.
populis omnibus missus Christus. Luc.2,31.
in Porcos abeunt dæmones. Matt.8,31,32.
ante Porcos margaritæ. Matt.7,6.
in Porta ciuitatis sedebant iudices. Deuter. 22,15.
portæ inferi non præualebunt aduersus fidem in Christum. Matt 16,18.
portæ inimicorum pro potentia, Genes.22, 17,24,60.
portauit Deus filios Israel. Exod.19,4.Deuter.32,11.
possessio Leuitarũ, Deus. Nu.18,20.Deu.10, 9. 18,2.Ios.13,14,33. Ezech.44,28.
posteriora Dei videt Moyses. Exod.33,23.
potentia Dei in vasa iræ. Rom.9,22.non minuitur. Esa.50,2.
potestas omnis a Deo. Rom.13,1.Deo subdatur. Ps.23,7,*
potestatibus parẽdum. Rom.13,1.1.Pet.2,13.
potus immundus. Leuit. 11, 34.spiritualis. 1.Cor.10,4.
præcepta Decalogi. Exod.20,*Deut.5,6,*in duabus tabulis scripta. Deut.5,22.
præcepta diuina filijs inculcãda. Deut.6,20.*
præcepta de charitate. Prou.3,27,*
præcepta fiant in agnitione Dei, & charitate, 1.Iohan.2,3,*
præcepta custodiẽtibus Deus misericors. Deuter.7,9.seruantibus, benedictio: non seruantibus, maledictio. Exod.20,5,6. Leu. 26,3,14. Deut.7,11.11,27,28,28,*
præcursor noster, Christus. Hebr.6,20.
præda ex æquo diuidenda. Num.31,26, 27. Deut.20,14.Ios.22,8.1.Reg.30,24.
prædestinauerat Deus ante cõstitutionem mundi, nos saluare. Eph.1,4.2.Tim.1,9.9.1. Petri 1,10,20.
ob Prædestinationem non disceptandum cu Deo. Rom.9,20.
prædicat Christus in naui. Matt.13,2.Mar.4
qui Prædicat, prædicet Dei sermones. 1.Pet 4,11.
prædicauit Christus semper palã. Ioh.18,2
prædicare non possunt nisi missi. Rom.10,1
prædicantibus Apostolis Deus dat incrementum. Act.2,47.
prædicatores. Vide Concionatores.
prædo vẽdens hominẽ, moriatur. Deut.24,
præfecti. Vide Superiores, & Pastores.
prægnantẽ percutiens rixãdo. Exo.21,22,2
prægnãtes scindũtur a Manahẽ.4.Reg.15,1
ad Præliũ docet Deus.2.Re.22,35.Ps.17,3
præpositis obediendum. Hebr.13,17.
præputium nihil prodest Christiano, aut circumcisio, sed obseruatio mãdatorum De 1.Cor.7,19.
præputia lignorum auferenda. Leuit.19,2
præsciti, qui & prædestinati. Rom.8,29.
in Præsepio natus CHRISTVS. Luc.2,7.
præsidendum in solicitudine. Rom.12,8.
ad Prandium inuitatur Christus a Pharisæ Luc.11,37.
precari. Vide Orare.
presbyteri in singulis ciuitatibus. Act.14.2
presbyteros, & Episcopos pro iisdem accipi Paulus. Actor.20,28. Tit.1,5.
ad Presbyteros exhortatio. 1.Pet.5.1,*
presbyteros quales esse oporteat. Tit.1,6,*
pretio mortis Christi redempti. 1.Cor.6,20 7,23.1.Pet.1,19.
primatum tenet Christus. Coloss.1,18.
de Primatu contendunt Apostoli. Matth 18,1,*
primitiæ fructuum debentur Deo, eiusq; ministris; Exod.23.19.34,26.Leu.23, 10.Numer,18,13. Deuter.28,4.26,2, 10. 2.Paralip.31,5.2.Esd.10,35,37. Prou.3,9.Tob.1,7.
primitiæ resurgentium, Christus. 1.Cor.15, 23.Col.1,18.
primitias spiritus habentes Apostoli. Rom. 8,23.

de

de Primitijs. Ezech. 45, 13, *.
primogenita omnia Aegyptiorũ moriuntur. Exod. 12, 29. Ps. 77, 51. 134, 8. 135, 10.
primogenitũ omne Deo cõsecratur. Exod. 13, 2. 22, 29. 34, 20. Leu 27, 26. Num. 3, 13. 8, 17. Deut. 15, 19. 1. Reg. 1, 24. Luc. 2, 23
primogenitorũ iura, priuilegia, et prærogatiuæ Gen. 25, 31. 49, 3. Deut. 21, 15. 2. Par. 21, 3.
primogeniti aliquando a Deo reijciuntur. Genes. 48, 17. 49, 4. Rom. 9, 13.
primogenitus Christus inter fratres. Rom. 8, 29. Coloss. 1, 15.
princeps aeris huius, & mundi, diabolus. Ioh. 12, 31. Ephes. 2, 2. Col. 2, 15.
principis impij sunt, & impij ministri. Prouerb. 29, 12. Eccli. 10, 2.
principi non maledicendum. Exod. 22, 28.
principes Dei ministri. Rom. 13, 4. quales esse oporteat. Deut. 1, 13.
principes, ignorantes crucifixerunt Christum. Act. 3, 17. 1. Cor. 2, 8. multi ex Iudæis credunt Christo, non audentes tamen confiteri. Iohan. 12, 42.
ad Principes exhortatio. Ezech. 45, 9.
in Principes pauperum oppressores. Amos 4. 1. 6, 1. Soph. 3, 1.
principatus omnis caput, Christus. Col. 2, 10.
Prisca, & Aquila, Pauli adiutores in Euãgelij prædicatione. Rom. 16, 3.
probanda omnia. 1. Thess. 5, 21,
probemus an simus in fide. 1. Cor. 11, 28. 2. Cor. 13, 5.
probatio spem auget. Rom. 5, 4.
prodigalitas prohibetur. Prou. 5, 9.
prodigia in morte Christi. Matt. 27, 45, *.
proditio, et eius punitio. Gen. 37, 23. Iudic. 1, 24. 1. Reg. 23, 19. Esa. 22, 15. 2. Mach. 3, 4. 4, 1. 10, 20. 13, 21. Matt. 26, 14, 47.
non Prohibendi quomodocunque uerbũ Dei annunciantes. Mar. 9, 39. Luc. 9, 50.
proijcere sermones Dei. 1. Reg. 15, 26.
quod Promiserimus Deo, reddendum. Deuter. 23, 21.
promissio Patris, Spiritus Sanctus. Act. 1, 4. 2, 33. salutis ab æterno. Ephes. 1, 4. 5, 13.
promissionis filij qui. Rom. 9, 8.
promissionis terra qualis. Deut. 8, 7.
promissionis uerbum Abrahæ factum. Rom. 4, 13. 9, 9.
promissiones Dei cum conditione fiunt. Deuter. 19, 8. 28, *. 33, 4. Leuit. 26, *. 1. Reg. 2, 30. Ezech. 18, * 33, 15, 19. Mar. 16. 16. Iohan. 3, 16, 36. 6, 47. 8, 31. 13, 17. 15. 7, 14. Rom. 8, 17. Col. 1, 23. Hebr. 3, 14. 2. Petr. 1, 4. Apoc. 2, * 3, *. 21, 7.
promissionum Dei memor Iacob, orat. Genes. 32, 9.
promissiones Deo obijcit orans Moyses pro peccato Israel. Exod. 32, 13. Deut. 9, 27.
promissiones omnes adimpleuit Deus Iudæis. Ios. 21, 43. 23, 15.
propter Promissiones suas ad Abraham, etc. factas, omnia egit Deus erga Iudæos. Exod. 2, 24. 6, 5, 6. Leuit. 26. 42. Deut. 4, 20. 7, 8. 1. Reg. 12, 22. 2. Reg. 7, 24, 25. 4. Reg. 13, 23. 19, 34 20. 6.
promissiones suas impleuit Deus, missio Filio suo. Act. 3, 18. 13, 33.
prophana uitet episcopus. 2. Tim. 2, 16.
Propheta. Vide Concionatores.
prophetia, Dei donũ. Ro. 12, 6 1. Cor. 12, 10.
prophetiæ donum optandum. 1. Cor. 14, 1, *. interpretatio a Deo. 2. Petr. 1, 20, 21.
propinquitatis iuri quomodo cesserint. Iudæi. Ruth 4, 7.
propitiatio pro peccatis, Christus. 1. Ioh. 2, 2.
propiatorij forma. Exod. 25, 17.
propositionis panes. Leu. 24, 5. comedit Dauid, necessitate coactus. 1. Reg. 21, 6. Mat. 12. 3. Mar. 2, 25. Luc. 6, 3.
proselytos faciebant Iudæi. Matth. 23, 15.
prospera, & aduersa a Deo. Prou. 3, 43.
prosperitas impiorum, & eorumdem repentinus interitus. Iob 21, 1, *.
prostibuli merces nõ offerenda. Deut. 23, 18.
protector Abrahæ, Deus. Gen. 15, 1. 20, 3. noster, Deus: Psalm. 17, 3. 19, 31. 26, 1. 27, 7, 8. 30, 5. 32, 20. 36, 39. 39, 18. 58, 12. 70, 3, 6. 83, 10. 113, 9, 10. 11, 143, 2. Eccli. 2, 13. 34, 19. 51, 2.

in Prouerbium facti Iudei. Deut. 28,37
prouidentia. Vide Dei gubernatio, & prouidentia.
proximus omnis indigens ope nostra: vt vides. Luc. 10,30,*.
proximi dilectio, impletio est Legis Rom. 13,8
proximo placendum ad ædificationem. Rom. 15,2.
proximorum comtemptores. Malach. 2,10
prudens Dauid in omnibus. 1. Reg. 18,14.
prudentes & simplices simus. Mat. 10,16
prudentia spiritus. Rom. 8,6.
prudentiæ carnis non innitendum. Abd. 1,8.
prurigine percutiuntur inobedientes. Deuter. 28,27.
psallendum Deo spiritu & mente: id est, gratiæ agendæ. Iudic. 5,3. 1. Cor. 14,15.
psallente Dauide, recedit spiritus malus a Saule. 1. Reg. 16,23.
psalmis Deo canendum. Ephes. 5,19. Col. 3,16.
psaltes egregius Dauid. 2. Reg. 23,1.
pseudapostoli, operarij subdoli. 2. Cor. 11,13.
a Pseudapostolis cauendum. Phil. 3,18.
pseudoprophetæ, & eorum punitio, & quòd non sint audiendi, Deuter. 13,1. 18,20. 3. Reg. 13,11. 18,40. 22,6,10. 4. Reg. 10,19. Prou. 28,10. Esaiæ 3,11. 28,7. 56,10. Ier. 14,13,15. 23,*27,8. 28,* 29,8,21,25. Ezech. 13,*14,9. 22,25. 34,2,8,18. Amos 7,10. Mich. 3,5. Zachar. 13,2. Mat. 7,15. 24,11. Luc. 12,1. Act. 20,29. 1. Cor. 15,12. Phil. 3,2. Col. 2,8. 1. Tim. 4,1. 2. Tim. 2,17. 3,1. 2. Pet. 2,* 1. Ioh. 4,1. Iudæ 4,8,*
pseudoprophetæ habentur, qui currunt antequam per ordinariam potestatem mittantur. Ier. 14,14. 23,32. 27,15. Ezech. 13,6
Ptolemaus oppugnatur ab Antiocho. 1. Machab. 1,19. init amicitiam cum Alexandro filio Antiochi. 1. Machab. 10,51. pugnat cum Alexandro, & moritur. 1. Mach. 11,1,18.
Ptolemaus Macer veneno vitam suam finiuit. 2. Mach. 10,12,13.
publicani & pharisæi parabola. Luc. 18,1
publicani Deum laudant. Luc. 7,29. Euangelio credunt. Matth. 21,32. ne plus exigant quàm constitutum est eis. Luc. 3,1
Publius suscipit hospitio Paulum. Act. 28
puella vouens. Num. 30,4.
puer efficiatur, qui vult ingredi regnum D
Mat. 18,3.
puerum amplectitur Christus. Marc. 9,3
10,16.
pueri adducuntur ad Christum. Mat. 19,1
non scandalizandi. Matt. 18,6. precant
Christo salutem. Matt. 21,15.
pueri irridentes Eliseum, deuorantur ab v
sis 4. Reg. 2,23.
puerorum est regnum cœlorum. Mat. 19,1
pueris angeli custodes. Mat. 18,10.
pueritia virgis coercenda. Prou. 22,15. 2
13,29,15.
pugnat pro Israelitis Deus. Exodi 14,1
Deut. 3,22.
pugnator noster Deus. Exod. 15,3.
pulicem se dicit Dauid præ Saule. 1. Reg. 26,20.
puluis homo. Gen. 3,19. 19,18,27.
puluis pedum excutiendus in contemptore Euangelij. Mat. 10,14.
puluere caput aspergebant Iudæi dolentes 1. Reg. 4,12.
vt Pupilla oculi custoditus Israel. Deu. 32,1
pupillam oculi Dei tangit, qui tangit Christos suos. Zach. 2,8.
pupillo iudicium facit Deus. Deut. 10,18.
pupilli decimis alendi. Deut. 14,29.
de Pupillis. Deut. 24,17. 26,12. 27,19.
purgatio peccatorum per Christum. Hebr. 1,3.
purificatio Leuitarum. Num. 8,7.
pusillanimes consolandi. 1. Thes. 5,14.
puteos Abraham obthurant Philisthæi inuidi. Gen. 26,14,15.
pythonem consulit Saul. 1. Reg. 28,8.
pythones non moriantur. Leu. 20,27. non consulendi. Deut. 18,11.
pythones aufert Iosias. 4. Reg. 23,24.

Q

Quarendus Deus toto corde. Deuteron. 4,29.
Quæstiones inutiles uitandæ. Genes. 3,1,6. Prou. 25,27. Eccles. 7,11. Eccli. 3,2. Matth. 24,2. Ioh. 6,52. 21,21. Act. 1,6. 1. Tim. 1,4. 6,3. 2. Tim. 2,16. Tit. 3,9.
Quæstus magnus, pium esse. 1. Tim. 6,6.
sine Querela viuamus. Philip. 2,15. 1. Thes. 3,13.
quiescendum a peccatis. Rom. 6, 8,* Galat. 2,18.
quies continget populo Dei. Hebr. 4,9.
quietem, & pacem certam consequentur iusti. Sap. 3,3. 4,1. Esaiæ 57,2. Luca 16,22. Apoc. 14,13.
quietem inuenire animæ suæ. Ier. 6,16. Mat. 11,29.
quieti simus. 1. Thes. 4,11.
quinquagenarios constituit Moyses super Israelem. Exod. 18,25. Deut. 1,15.

R

Rabba obsidetur. 2. Reg. 11, 1. 12,26. 1. Par. 20,1.
Rabbath, vrbs Ammonitarum, 2. Reg. 12,26. 1. Par. 20,1.
Rabbi, magister noster. Mat. 23,8.
Rabsaces, Sennacherib archipincerna. 4. Regum 18,17. Esa. 36,37.
Rachel pascit oues patris sui. Genes. 29, 9. traditur Iacob in vxorem, ibid. 29. clam tollit idola patris sui. Gen. 31,19. ob difficultatem partus periclitatur. Genesis 35,17.
radix Dauid, Christus. Rom. 15,12. Apocap. 22,16. Iudaorum, sancti patres. Roman. 11,16.
Raguel, sacerdos Madian. Exod. 2,18.
Raguel, socer Tobiæ iunioris. Tob. 3,7. 6,11 7,*8,16,*
Rahab exploratores missos in vrbem Iericho, excipit hospitio. Ios. 2,1,* Iacob. 2,25. seruatur cum suis. Ios. 6,17,23.
Rahab, vxor Salmon. Mat. 1,5.
Rama ædificatur. 3. Reg. 15,17. destruitur. ibid. 22.
Ramesses ædificatur. Exod. 1,11.
rami naturalis oleæ, Iudæi. Rom. 11, 17.
Ramoth-Galaad obsidetur. 2. Reg. 22,3.
ranæ super terram Aegypti. Exod. 8,2.
Raphael Angelus Domini, medicus dux & Tobiæ. Tob. 5,5. 6,* 12,12.
rapiuntur bona non obedientium. Deuter. 28,31.
raptores rerum alienarum. 1. Cor. 6,10.
rationale iudicij quale. Exod. 28,15.
ratio ad omnes reddenda de spe nostra, si interrogauerint. 1. Pet. 3,15.
rationi propriæ non fidendum. Deuter. 12,8. Prou. 3,5. 14,12.
rationem Deo quisque pro se redditurus est. Matth. 12,36. 18,23. 25,31,* Rom. 14. 12. 2. Cor. 5,10.
Razias Iudæus gladio se interimit. 2. Mach. 14. 37,41.
Razin, rex Syriæ, interficitur a rege Assyriorum. 4. Reg. 16,9.
Razon aduersarius Israelis. 3. Reg. 11,23.
Rebecca, filia Bathuelis. Gen. 22,23. vxor Isaac. Genes. 24,50. parit geminos. Genes. 25,24.
rebelles in Moysem, combusti. Num. 16,35.
rebelles Israelitæ. Deut. 9,24. 31,27.
rebellio Core. Num. 16,1,*.
recalcitrauit Israel. Deut. 32,15.
recedere a tergo Dei. 1. Reg. 12,20.
non Recedendum a Deo. Deut. 11,16.
Rechab, pater Ionadab, amici Iehu regis Israel. 4. Reg. 10,15.
Rechabitarum obedientia. Ierem. 35,8.
recipere Christum. Iohan. 1,12.
reconciliauit nos sibi Deus per Christum. Rom 5,10.
reconciliemur cum fratre. Matth. 5,23.
recordatur nostri Deus, cum nos liberat, aut aliquid donat. Gen. 30,22. 1. Reg. 1,11.
vt Recordemur beneficiorum Dei, exhortatio. Deut. 8,2.
rectus Deus. Deut. 32,4.

rectum coram Deo faciendum. Exod.15,26.
quod Rectum nobis uidetur, ne faciamus. Deut.12,8.
redimere nouit Deus suos multis modis ex angustia. Gen.19,*. Exod.14,*. 18, 8. 1.Reg.23,14,26.4.Reg.7,*. 2.Par.18, 31.20,24.1.Esdr.8,22.Esth.7, 5. Psal. 4,9.90,9.Esa.41,10.43,1.Dan.3,91. 6,21,23.2.Petr.2,9.
redemptio per sanguinem Christi. Ephes.1, 7.Hebr.9,12.1.Pet.1,18,19.
redemptionem nostram percipiemus in die iudicij. Luc.21,28.
redemptor noster, Christus.1.Corinth.1,30. 1.Tim.2,6.
refugij ciuitates. Exod.21,13. Numer. 35, 11.Deut.4,41.19,2,7.Ios.20,*. 3.Reg. 1, 50. 2.2".
refugium nostrum, Deus.2.Reg.22,3.Ps.9, 10.17,3.45,2.93,22.143,2.Ier.16,19.
regeneratio. Vide Homo.
regenerati interius, etiam exterius in nouitate uitæ ambulabunt. Rom.6,*.7,6.12,1. 1.Cor.5,7.2.Cor.5,15.Ephes.4,22.Col. 3,9.1.Petr.4,2.
reges. Vide Rex.
regina Saba audit Salomonem. 3.Reg.10,1.
regiones a quibus diuisæ. Gen.10,5.
regiones albæ ad messem. Ioh. 4,35.
regnabat Deus super Israelem, antequam regem peterent.1.Reg.12,12.
regnabit Deus in perpetuum. Exod.15,18.
regnare nolentes Christum, occiduntur coram ipso. Luc.19,27.
ne Regnet peccatum in nobis. Rom.6,12.
regnum Dei uim patitur. Matt.11,12.Luc. 16,16.Gal.5,16. Apoc.2,*.3,*.21,7.
regnum Dei spirituale, internum, & æternum. Gen.49,10. Num.24,17. 1.Reg.2,10. 7,9,10. 1.Par.18,11.29,2,4 Ps.2,2, 6.9,8.11, 28.44, 7.71,1.109,*. 144, 11.Esa.9,6.11,*.32,16.40,9.42. 1.Ierem.23,5,6.33,*. Ezech.34,23,37.24. Dan.2,44.4,33.7,14.27.9,24.25.Osee.3,5. Mich.4,1,4.5. 1. Zachar.9,9. Mat.13,*.Luc.1,28.12,31,32.22,29. 23,2.Ioh.6,14.12,14,34.18,33.35.1. Tim.1,17.Hebr.1,8.2,9.
regnorum mutatio a Deo. Iob 34,24.
de Regnis quatuor mundi. Dan.7,*.
regula æqua. Leuit.19,35.
regulam Christi qui sequitur, pax Dei super illum. Gal.6,16.
in Regula eadem permaneamus. Phil.3,16.
religio munda quæ. Iacob.1,27.
non Relinquit nos Deus. Deut.4,31.
relinquere patrem, &c. propter Christum. Matth. 19, 29.
relinquentes Deum affliguntur. Ios.24, 20. Iudic. 10,6.
relinquentes omnia propter Christum, centuplum recipient. Matt.19,29.Mar.10, 29.Luc.18,29.
reliquiæ populi Israel seruandæ. Ier.23, 3. 31,7.Rom.9,27.11,5.
remissio debiti. Deut.15,1.
remissio Iubileus. Leuit.25,10.
remissio peccatorum gratuita. Ps.18,1. Act. 2,38.Col 1,20.
remittendum proximo in nos peccanti. Eccli. 28,8.Matt.5,23.6,13.18,22,35. Luc. 17,3.Ephe.4 32 Col.3.13.
renascimur per verbum Dei.1. Petr.1,23.
renatus ex aqua, & Spiritu Sancto. Iohan. 3, 5.
renes accincti in agno paschali. Exod.12,11.
vt Renouaremur, uenit Christus. Tit.3,5.
renunciandum omnibus quæ possidemus. Luc. 14, 26.
reprobrum se non esse, certo scit Paulus. 2. Cor. 13,3.
de Reprobis. Matth.13,13. Marc. 4, 12. Luc.8, 10.
reptile immundum. Leuit.11,41.
reptilia terræ creantur. Gen.1,20.
repudij libellus. Deuteron. 24, 1. Esa.50, 1.Ierem.3,3.Malach.2,16.Matt.5,30. 19,7.Marc.10,4.
repulerunt Deum Israelitæ. Num.11,20.
requies ferentibus iugum Christi. Matt.11.29.

tribulatis.2.Thes.1,7. nulla inobedientibus.Deut.28,65.
in requiem Dei ingressuri credentes. Hebr. 4,3.
requieuit Deus die septimo. Gen.2,2.
resipiscere omnes desiderat Deus. 2. Pet.3,9.
resipiscentia, donum Dei. Thren.5,21.
resipiscentia Israelis. Ierem.3,22,*.
Respha, concubina Saul, ad quam ingressus est Abner. 2. Reg.3,7. custodiat corpora eorum qui in crucem sublati erant. 2.Reg.21,10.
respicit Deus super obedientes. Leuit.26,9.
vt Respiciat ipsum Deus, orat Israel.Deuteron.26,15.
respublica quando floret.Prou.28,12.29,2.
resurgunt in morte Christi corpora. Matth. 27. 52.
resurrexit Christus. Matt.28,*. propter iustificationem nostram.Rom.4,25.
resurgere cum Christo. Rom.6,5.
resurrexisse Christum, testantur Apostoli. Act.4,33.
resurrectio Christi a Dauide predicta. Actor.2,25.
resurrectionis Christi uirtus. Osee 13,14.
resurrectione Christi, uita æterna. 1. Petr. 1,3,4.
de Resurrectione Christi. 1 Cor.15,*.
resurrectio, & vita, Christus. Ioh 11 25.
resurrectio mortuorum & carnis ad gloriam facta mutatio. Exod.3,6.4. Esdr.2,16. 14,35.Iob 14,13.19,26.21, 30. Esa. 26,19.66,14.Ezech.37,1,9. Dan.12, 12.Ion 2,11.Soph.3,8.2.Machab.7,9, 14,23.Mat.22,23,31. Luc.20,35.Ioh. 5,21,28.6,39.11,24. Act.24,15. 1. Cor.15,*. 2. Cor.4,14.5,*. Coloss.3,4. Phil.3, 21.4,3.1.Thes.4,13,16.2.Timoth.2,11. Apoc.20,12.
retribuit Deus iuxta iustitiam. 1. Reg.26, 23. obedientibus se. Deut.32,43.
Reu nascitur.Gen.11,18.
reuelare aurem alicuius: pro, indicare ei aliquid.1.Reg.20.13.2.Reg.7,27.
reuelationes, & uisiones.Ios.5,13.4.Reg.17, 9. 2. Machab.3, 24.5,2.10,29. 11,8. Vide Apparitiones.
rex Salomon petit a Deo sapientiam.3.Regum 3,9.
rex Saul constituitur inuitus. 1.Regum 10, 21,22.
rex seculorum immortalis. 1.Tim.1,17.
regis cor in manu Dei.Prou.21,1.
a Regis indignatione cauendum. Prouerb. 16,14.
regem honorificemus. 1.Pet.2,13.
regem nolunt Christum constituere. Iohan. 6,15.
reges Dei, Christiani. 1.Pet.2,9.
reges quid facere, quidue fugere debeant. Deut.17,19. 1.Reg.8,*. 3.Reg.2,2.10, 9.2.Par.9,1.19.5.Iob 34,30. Ps.2,10. 100,*.Pro.14,28.19,12.20,8,26.28, 15.29,4,14.31,4. Sap.6, 9.Ier.22,2. Vide Superiorum officium.
pro Regibus orandum. 1. Tim 2,2.
rhamni parabola. Iudic.9,8,*.
Rhode puella. Act.12,13.
ridentibus nunc, uæ: & quare. Luc.6,25.
rigauit Apollo.1.Cor.3,6.
rixa, opus carnis.Gal.5,20.
de Rixarum suscitatione.Prou.10,12,15, 18.17,19.18,6.23,29.26,27.29,22.
de Rixantibus lex.Exod.21,18.
Roboam, filius Salomonis, rex Iuda constituitur.3 Reg.12,1.
deficit Israel a Roboam ad Ieroboam. ibid. 19. præcipit ei Deus ne pugnet contra Israel.2.Par.11,2.oppugnatur a Sisac rege Aegypti.2.Par.12,2,9. moritur. 3. Reg.14,31. regnat Abiam filius eius pro eo.3.Reg.15,1.
non Roboratur homo in fortitudine sua. 1.Reg.2,9.
rogat Paulus eos quibus euãgelizat.2.Thessal.2,1.
Roma, concubina Nachor: Gen.22,24.
Romam appulit Paulus. Act.28,14.
Romanũ se dicit Paulus. Act.16,37.22,25.

Romani cum Iudæis pacis, & societatis fœdera ineunt. 1. Mach. 8, 14, 17, 27. 12, 1. 14, 17, 20.
Romanorum Gentilium laus. 1. Mac. 8, 2, 9.
Romanorum Christianorum laus. Rom. 1, 8.
Romanos destructores Ierusalem, & templum Domini. Num. 24, 24. Esa. 5, 26. 6, 11. Dan. 9, 26. 11, 30, 31. Luc. 19, 41. 21, 20. Ioh. 11, 48.
ros in solitudine, qui, & manu. Exod. 16, 13.
ros, & pluuia non data est tribus annis, temporibus Achab. 3. Reg. 17, 1.
rotarum uisio. Ezech. 10, 9.
Ruben primogenitus Iacob nascitur. Gen. 29 32. uiolat thorum patris sui. Gen. 35, 22. dātur ob id primogenita eius filijs Ioseph. Gen. 49 4. 1. Par. 5, 1. nititur fratrē suum Ioseph liberare. Gen. 37, 21, 22, 29. dicit patri, Duos filios meos interfice, si non reduxero Beniamin. Gen. 42. 37.
filijs Ruben primo requies datur. Nu. 32, *. Deut. 3, 12. 29, 8. Ios. 1, 12. 13, 23. cadūtur. 4. Re. 10, 33. trāferūtur ad terrā Assyriorū. 4 Re. 15, 29. 1. Par. 5, 26. secūdū prophetiā. Ge. 49, 4. ædificāt altare. Ios. 22, 10 dimicauerūt cōtra Agarenos. 1. Par. 5, 19
rubus ardens, & non comburens. Exod. 3, 2.
ruinam præcedit exaltatio. Prou. 18, 12.
in Ruinam reliquit Deus Iudæis Chananæos. Iudic. 2, 3.
ruituros multos Iudæos prædicit Simeon. Lucæ 2, 34.
Ruth Moabitis. Ruth 1, 4. accipit eā uxorem Booz. & parit Obed. Ruth 4, 13. 1. Paralip. 2, 12. Matt 1, 5.

S

SABA regina inuisit Salomonem. 3. Reg. 10, 1. Matt. 12, 42.
Sabbathum. Gen. 2, 2. Exod. 16, 23. 20, 8. 23, 12. 31, 14, 17. 34, 21. 35, 2. Leuit. 19, 3. 23, 3, 15. 25, 4. Num. 15, 32. 28, 9. Deut. 5, 12. Esai. 56, 2, 4. 58, 13. 66, 23. Ier. 17, 21, 27. Ezech. 20, 12. 22, 8. 2. Esdr. 13, 16, 22. 1. Mach. 1. 47. 2, 13, 41. 2. Mach. 15, 1. Mat. 12, 1, 10. mar. 2, 23. 3, 2. 6, 2. Lucæ. 4, 16, 31. 6, 13, 13, 14. 14, 1. Ioh. 5, 10, 7, 22. 9, 14. Act. 13, 14, 27, 44. 15, 21. 18, 4. 20, 7. 1. Cor. 16. 2. Hebr. 4, 4, 10.
saccus in lumbis. 3. Reg. 20, 31. 21, 27.
sacerdos noster, Christus. Hebr. 5, 6. 7, *.
sacerdos uirginem ducat in ueteri testamento. Leu. 21, 13.
sacerdotis filia fornicans. Leuit. 21, 9.
sacerdotes Legis, & horum munus. Exod. 29, 44. 30, 7. Leuit. 10, 1. 6, 9. 21, *. 22, *. 24, 3. Num. 3, 10. 4, 5, 21. 10, 8. 18, 1, 7. Deut. 21, 5. 1. Reg. 2, 28, 35. 1. Par. 6, 49. 2. Par. 26, 17. Ezech. 44, 15, 20. Mal. 2, 4. Hebr. 5, 7. 10, 11.
sacerdotum multitudo in ueteri Lege. 1. Par. 23, 3. ubi numerantur 38000.
sacerdotum Legis indumenta, ornamenta, & ordinatio. Exod. 28, *. 29, 1. 39, 1. 40, 12. Leuit. 8, 1, 8.
sacerdotibus dabantur decimæ, & primitiæ. Num. 5, 9, 10. 18, 8, 11, *. Deut. 18, 3. ut liberi a sollicitudine comparandi uictū, possent uocare Legem Dei. 2. Par. 31, 4, *. Vide Decimæ.
sacerdotibus Legis assignabatur necessaria uitæ sustētatio. Exod. 29, 26. Leu. 2, 3, 10. 5, 13. 6, 9, 19. 7, 6, 32. 10, 13. 24, 9. Nu. 3. 48. 5, 9. 18, 8, 11, 18. Deut. 18, 1. 1. Reg. 2, 28. 4. Reg. 12, 16. Par. 6, 54. 2. Par. 31, 4. 2. Esdr. 10, 36. Eccli. 45, 25.
sacerdotes mali, & eorum punitio. Num. 16, *. 1. Reg. 2, 22, *. 3, 13. 3. Reg. 2, 26. Esa. 3, 11. Ier. 2, 5. 8. 7. Osee 4, 6, 9. 5, *. Mal. 1, *. 2, 1, 8. 1. Mach. 7, 5, 9. 21.
sacerdotū consecrandorū modus. Exod. 29, 1, * hæreditas, Deus. Deut. 18, 2. principes fuerunt causa mortis Christi. Matth. 27, 20. turba multa obedit fide. Act. 6, 7.
sacerdotes Baal occiduntur. 3. Reg. 18, 40. 4. Reg. 10, 18. 23, 5.
sacerdotes Christiani, spirituales hostias offerentes per Christum. 1. Petr. 2, 5.
a Sacerdotibus Legem accipiat rex. Deuter. 17, 18.

sacerdotium Leui translatum. Hebr. 7,12.
sacerdotale Dei regnũ, Israelita. Exod. 19,6.
sacramentum, Christus natus. 1. Tim. 3,16.
sacramentum Dei reuelatum Paulo. Col. 1,27
sacras literas nouerat Timotheus ab infantia. 2. Tim, 3,15.
sacrificij lex. Leuit. 6,14. Deut. 18,3.
sacrificio misericordia potior. Osee. 6, 6. Matt. 9,13. 12,7.
sacrificia carnalium subsannantur. Osee. 5. 6. fidelium. Psal. 50,18. Mal. 3,16. Iudaeorum polluta. Agg. 2,17.
sacrificia quae requirat Dominus. Mich. 6, 6. ueteris legis reijcit Deus. Psalm. 49,8. Ier. 6,20. Mal. 2,13.
sacrificijs maior dilectio. Marc. 12, 33.
Sadducaei negant mortuorum resurrectionem. Matt. 22,23. Act. 4,1. 23,8.
Sadoc sacerdos. 2. Reg. 2,33. 3. Reg. 2,36.
sagenae parabola. Matt. 13,47.
saga tabernaculi. Exod. 26,7.
sagittis suis minatum Deus Israeli. Deut. 32,23.
sal terrae, Apostoli. Matt. 4,13.
salis ardore comburendi inobedientes. Deuter. 29,23.
in Salis statuam uersa uxor Loth. Gen. 19,26
sal seminauit Abimelech super solum urbis a se destructae. Iudic. 9,45.
sale conditus sit sermo. Col. 4,6. condita uictima. Marc. 9,49. conditum sacrificium. Leuit. 2,13.
Sale nascitur. Gen. 11,12
Salmana occiduntur. Iudic. 8,12.
Salmanasar, rex Assyriorum, egreditur primo contra Samariam, & transfert Israel cum Osee rege in Assyrios. 4. Reg. 17,6. secundo capit Samariam. 4. Reg. 18,9.
Salomonis filij Dauidis natiuitas promittitur. 2. Reg. 7,12. nascitur. 2. Reg. 5,14. 12, 24. ungitur in regẽ super Israel. 3. Reg. 1, 33. Dñs apparuit ei per somnum nocte in Gabaon, a quo sapientiam postulat. 3. Reg. 3,5,9. 2. Par. 1,7. dirimit litẽ meretriciũ. 3. Reg 3,16,24. de eius sapientia, magnitudine diuitiarũ, potestate, & ministris. 2. Par. 9,3. init foedus cum Hiram, rege Tyri. 3. Reg. 5, 12. postquam aedificauit tẽplũ, dedit Hiram uiginti oppida. 3. Reg. 9,12. uenit ad eum regina Saba. 3. Reg. 10,1. Mat. 12,42. Luc. 11,31. aedificauit phanum Chamos, idolo Moab, in monte. 3. Reg. 11,7. Chananaeos facit sibi tributarios. 1. Par. 8,7. ungitur secundo in regem. 1. Par. 29,22. moritur. 3. Reg. 11,43. succedit ei filius Roboam. 3. Reg. 14,21.
Salphaad filiae. Num. 27,1. 36,2.
saltãtem Dauidẽ ridet Michol. 2. Reg. 6,16
salutare in pace. 1. Reg. 10,4. in sancto osculo. Rom. 16,16. 1. Corinth. 16,20. 2. Cor. 13,12. 1. Pet. 5,14.
salutare neminem per uiam. Luc. 10,4.
salutatio Angeli ad Mariam. Luc. 1, 28.
salutationes in foro. Matt. 23,7.
saluat Deus absque gladio. 1. Reg. 17,47.
saluare animam suam. Mar. 8,35.
saluandorum numerus paruus. Luc. 13,23.
saluator Israelis, Othoniel. Iudic. 3, 9. omnium Deus. 1. Tim. 4,10.
salus uera a Deo Ps. 3,9. 67, 1. Ier. 3,23.
salus ex Iudaeis. Iohan. 4,22 nusquam nisi in Christo. Act. 4,12.
salutis autor, Christus. Hebr. 2,10. dies, dies Christi 2. Cor. 6,2.
salutem fecisse dicitur Deus, quando dedit uictoriam. 2. Reg. 23,10,12.
salutem habemus per Christum. 1. The. 5,9.
salutare Dei, Christus. Gen. 49,18. Luc. 2,30
saluum se fieri ex instanti periculo mortis petit Christus. Iohan 12,27.
ut Saluos faceret peccatores, uenit Christus. 1. Tim. 1,15.
saluos nos omnes uult Deus. 1. Tim. 2,4.
Samaria, quae postea metropolis fuit decẽ tribuũ Israel, extruitur. 3. Reg. 16,17. obsidetur a Syris. 4. Reg. 6,24. obsidetur ab Assyrijs usq; in tertium annum: capitur. & abducitur populus. 4. Reg. 17,5.
Samariae mala. Osee 14,1.
Samariae mons. 3. Reg. 16,24.

contra

contra Samariam prophetatur. Esa.7,30.9, 7. Ezech.23,* Osee 8,* 13,* Amos 3, 12. Mich.1,5.
Samaria nolebat recipere verbum Dei. Luc. 9,52. recepit verbum Dei. Act.8, 5.
Samaritæ Deo & dæmonibus seruiunt. 4. Reg.17,28,*.
Samaritanus miseretur vulnerati Luc.10,33
Samaritanæ historia. Ioh.4, 7,*.
Samaritanum blasphemant Iudæi esse Christum Iohan.8,48.
ex Samaritanis Christo credunt. Ioh.4, 39.
Samgar percutit Philisthæos. Iudic.3,31.
Samsai scriba.1 Esdr.4,8,9.
Samson nascitur. Iudic.13,24. iuxta promissionem angeli. ibid. 3. vxorem accipit in Thamnata, & dilacerat leonem. Iudic.14, 1,5,10. nocet Philisthæis, eisq; vim infert. Iudic.15,4,8. moritur. Iudic.16,29,30.
Samuel.1 Regum 1,20. adducitur ad domum Domini in Silo, ibid. 24. vocatur a Domino. 1 Regum 3,4, 10. congregat vniuersum Israel in Masphat, & clamat ad Dominum pro Israel. 1 Regum 7,5, 9. posuit filios suos Iudices Israel. 1. Regum 8,1. probat se innocentem. 1 Regum 12,3. interficit Agag. 1 Regum 15,33. Dauid regem vngit. 1 Regum 16, 13. moritur. 1 Regum 25,1. prophetat Sauli post mortem. 1 Regum 28,15,16. Eccli. 46, 23. laudatur. Eccli.46,16.
Sanaballat, præfectus Samariæ, conatur impedire templi ædificationem. 2 Esd.2, 10.
Sanctificat seipsum Patri Christus pro nobis & immolat. Iohan.17,19.
Vt Sanctificet Pater Apostolos, orat Christus. Iohan.17,17.
Sanctificemus Christum in cordibus. 1 Petri 3,15.
Sanctificemus nos. 1 Iohan.3,3.
Sanctificare, pro consecrare. Leu.25,10:
Sanctificare Dominum coram populo. Numer.20,12. 27. 14.
Sanctificare festum. Leu.25,10.
Sanctificari vult Deus. Leu.10, 3.
Sanctificati Christiani per Christum. 1 Cor. 6, 11.
Sanctificatio nostra, Christus. 1 Cor.1, 30.
Sanctificator noster, Deus. Leuit. 20, 8. Ezech.37, 28.
Sanctimoniam sectemur. Hebr 12,14.
Ad Sanctitatem nos hortatur Deus. Leuit. 11,44.
Sanctuarium Dei metuendum. Leu.19,30.
Sāctuarium Dei, terra Chanaan. Exod.15, 17.
Sanctuarij expiatio. Leu.16,14. forma. Exodi 25,8.
Sanctus est Deus. Esa 6,3. Apoc.4,8.
Sāctus Dei populus, Israelitæ. Deut.14,21.
Sanctus panis 1 Reg.21 4.
Sanctus pro sua impietate orat. Psal. 31. 6.
Sancti & mundi esse debemus. Leuit.11, 44. 19,2. 20, 7, 26. 21, 6 Num. 15, 40. Deut.26,19. Ephes.5,26. 1 Thess.4, 3. 1 Pet.1,16.
qui Sanctus, sanctificetur adhuc. Apocal. 22,11.
Sanctum Domini. Exod.35,2. Leuit. 16,* Psal.113,2. Matth 7,6. Luca 1,31.
Sanctorum ministerio aliquando tribuitur, quod soli Deo præcipue conuenit. Matth. 18,16,18. Iohan.20, 13. Rom. 11, 14. 1 Cor.9,20,22. 1 Tim.4.16. Iac.5,19. vide titulum, Deo soli attributa, &c.
Sancti sunt cum Christo in cælis regnantes. Iohan.12,26.17,24. 2 Cor.5,8. Phil.1, 23. Apocal.3,21. 7,9. 14,13.
in Sanctis suis Deus laudatur. Psal.150, 1.
vt Sanctos nos faceret & mūdos, misit Deus Filium suum. Colos.1,22.
pro Sanctis Christianis semper orandum. Ephes.6,18.
Sanctum non dandum canibus. Matth.7,6.
Sanguis, anima omnis carnis. Leu.17 11.
Sanguis & aqua exit de latere Christi. Ioh. 19,34.
Sanguis, pro homine occiso. Ios.20,3.
Sanguis vuæ. Deut.32,14.
Sanguinis consperfio. Exod. 24,6. 29, 20.

Leuit.1,5,11.3,2,8,13.4,6.16.7,2.8,19,30.9,18.16,14,18.17,6. 2.Par.30,16. Ezech.43,20.Heb.9,13,14,19,21,22,
sanguinis Christi conspersio. Hebr.9,14.10,19.12,24.1.Petr.1,2.
sanguinis esus prohibitus. Gen.9,4.Leuit.3,17.7,26.17,10,14.19.26.Deu.12,16.23.15,25.1.Re.14,32.Act.15,20,21.25
sanguinis fluuius sistitur. Matt.9,20.
sanguinis innocentis effusio. Deut.19,5,11.27,24.2.Reg.20,9.3.Reg.21,13.4.Regum 21,16.24,4. 2.Par.24,22. Prou.6,17.28,17.Esa.26,21. Ier.7,6.23,3. Ezech.22, 4. Esdr.1,32.Matth.23,34. Luc.11,50.Apoc.6,10.18,24.
sanguinis innocentis effusio clamat uindictam coram Deo.Genes.4,10.4.Esd.15,8.Apoc.6,10.
sanguine Christi empti sumus.1.Cor.6,20.7,23.Act.20,28.1.Pet.1,18.Apoc.5,9.
sanati sumus a peccatis p Christũ.1.Pet.2,24
sanator noster, Deus. Exod.15,26.
Saph gigas occiditur.2.Reg.21,18.
ne Sapiamus alta.Rom.11,20.
ut Sapiant Iudei, optat Deus. Deut.32,29.
quomodo Sapiendum.Rom,12,3.
sapiens audit consilia, & gaudet argui. Prouerb.13,1.25,12.
sapiens, uir artificiosus. Exod.28,3. 35,10.
sapientes in bono.Rom.16,19. sui amantes. Prou.26,12.
sapientia carnis non potest subiici Legi Dei. Rom.8,7.1.Cor.1,20.2,1.3,18.mundi, stultitia.1.Cor.3,19.
sapientiæ diuinæ origo, proprietas, laus, & utilitas. Deut.4,6.29, 9. Iob 28,20.32,7. Eccles.7,12.5,13. Sap.6,13,16.7,* 8,*9,*10,*Eccli.1,* 3,1,31.4,12, 28,29.21,11.24,*39,14.Luc.21,15.Rom.11,33. 1.Cor. 1, 17.2,6, 10,3, 19. Col.2,3.Iacob.1,5.3,16.
Sapphira mentitur Spiritui Sancto, & cadit in terram mortua.Act.5,1,8.
Sara Abrahæ marito obediens. 1.Petr.3,6. eiusdem ætas. Gen. 11, 29.16,* 17, 15.18,9.21,1. fides. Hebr.11,11.
Sara, filia Raguelis, Tobiæ in uxorem traditur. Tob.7,10,15.
Sareptana mulier.3.Reg.17,9,*
Saruiæ sororis Dauid filij. 1.Par.2,16. quos timet Dauid.2.Reg.3,39.16,10.19,22
Satan, deus huius seculi. 2.Cor.4,4. a Deo impetrata facultate, percutit Iob. Iob.1,12,*. Apostolos, appetiuerat. Luc.21,31. in angelũ lucis transfiguratus.2.Cor.11,14.
satanæ traditur fornicator. 1.Cor.5,5,
satanam uocat Christus Petrum. Mar.8,33.
a Satana impeditur Paulus. 1.Thes.2,18.
satiati ne obliuiscamur Dei. Deut.8,10,11.
saturat Deus obedientes. Deut.11,15.
saturatus Israel relinquit Deũ. Deut.32,15
saturati ne Dei obliuiscamur. Deut.6,11,12
saturis uæ: & quare. Luc.6,25.
Saul de tribu Beniamin quærit asinas.1.Reg.9,3. vngitur in regẽ a Samuele.1.Reg.10,1,11,14.Act.13,21 iuxta mandatum.1.Reg.9,15.percussit Ammon.1.Reg.11,11. obtulit holocaustũ.1.Re.13,9. a regno reijcitur.1.Reg.13,15,22,26,28.16,*exagitat eũ spiritus nequã.1.Reg.16,14.18,10.19,9.nititur Dauid cõfigere.1.Reg.18,10 19,10.persequitur eũ.1.Reg.23,*trucidat sacerdotes Dñi.1.Reg.22,18. mulierẽ habentẽ pythonẽ consulit.1.Reg.28,7. seipsũ interficit.1.Reg.31.4. sepelitur. ibid.13. filij eius in crucem tolluntur. 2.Reg.21,9.
Saulus, qui, & Paulus. Act.7,58.9,1,*
scabie percutiũtur inobediẽtes. Deut.28,27.
scãdalũ seu offendiculũ proximo nec in uita nec in doctrina ponẽdũ. Leu.4,3.Nu.31,16.2.Reg.12,14.1.Esdr.8,22.Prou.28,10.2.Mach.6,24.Matth.17,27.18,6. Mar.9,42.Luc.17, 1.Rom.14,1.15.1.Cor.8,*10,32.2.Cor.6,3.1.Thes.5,22.
quicunque nobis Scãdalo esse posset, uitabimus. Exod.34,12.Deu.7,2,16.13,* Mat.5,29.16,22.Mar.9,42.Rom.16.17.
scenofactoriã artẽ exercet Paulus. Act.18,3.
scenopegiæ oblationes. Ezech.45,23.
schismata uitanda. 1.Cor.1,10. Corinthio-

rum uitanda. 1. Corinth. 3, 3,* 11, 18.
schismaticus arguitur. Prou. 6, 12.
scientia IESV CHRISTI. Phil. 3, 8. salutis. Luc. 1, 77. ueritatis. 2. Tim. 3, 7.
scientia quæ inflet. 1. Cor. 8, 1.
scientiarum Dominus est Deus. 1. Reg. 2, 3.
scintillam suam uocat filium suum unicum uidua. 2. Reg. 14, 7.
scortatio uitanda. Prou. 5, 2,* 7, 6,*
scortatores ne sint in Israel. Deut. 23, 17.
scribæ cuidam obijcit paupertatem suã Christus. Matt. 8, 20.
scribarũ opa reprehẽdit Christus. Mat. 23, 5,*
scribit Deus Legem ac mãdata. Exod. 24, 12
scribatur verbũ Dei in ostijs. Deu. 6, 9, 11. 20,
Scriptura Sacra unde sit, et quis eius usus. Exod. 17, 14. 34, 27. Deut. 4, 1. 17, 18. 31, 9. Ios. 1, 8. 2. Esd. 8, 2. 3. Esd. 9, 39. 4. Esd. 15, 1. Esa. 8, 9. 30, 8. 34, 16. Ier. 3, 20. 36, 2. 10 45, 1. Bar. 1, 3, 14. 4, 1. Dan. 10, 21. Mar. 4, 4. 22, 29. Luc. 4, 4. 16, 29. Ioh. 5, 39. 10, 44. 20, 30. Act. 15, 21. 17, 11. Rom. 1, 2. 4, 23. 15, 4. 1. Corinth. 9. 9. 10, 11. 15, 3. 2. Tim. 3, 15. 2. Petr. 1, 20. 3, 1. Apoc. 1, 19
scrutatio cordium Deus. Rom. 8, 27.
sculptile qui faciunt maledictus. Deut. 27, 15
scurrilitas uitanda. Ephes. 5, 4.
scutũ auxilii, Deus. Deu. 33, 29. 2 Re. 22, 3.
scuta aurea Salomonis. 3. Reg. 14, 26.
Seb, & Oreb interficiuntur. Iudic. 7, 25.
Seba, quia regnum affectarat, caput præciditur. 2. Reg. 20, 22.
secta Christianorum. Act. 28, 22.
secta, opus carnis. Gal. 5, 20.
in Sectarum introductores. 2. Petr. 2, 1.
securitas populo promittitur. Exod. 34, 24.
Sedecias, qui, & Mathanias, patruus Ioachim, substituitur pro eo in regno Iudæ. 4. Reg. 24, 18. Ier. 37, 1. obsessa a Nabuchodonosor Ierusalem, effossus oculis ac uinctus, necatisq; coram se filijs, in Babylonem ducitur. 4. Reg. 25, 1, 6, 7. Ier. 39, 4, 7. 52, 3. quemadmodum et prædictum erat. Ier. 27, 12. 37, 16. Ezech. 12, 3. 17, 16. 21,*.
Sedecias pseudopropheta. 3. Reg. 22, 11. 2. Par. 18, 10. comburitur. Ierem. 29, 22.
seditiosi puniuntur. Numer. 16, 31.*. Vide Murmuratores.
seductor quis dicendus. 2. Iohan. 7.
vt Seductor habitus Christus. Matt. 27, 63.
seductores proficiunt in peius. 2. Tim. 3, 13.
sedulitas patris familias. Prou. 20, 13.
de Segete proximi. Deut. 23, 25.
Segor ciuitas saluatur. Gen. 19, 22. quæ, & Bala dicta. Gen. 14, 2.
Sehon occiditur. Deut. 2, 33.
Seir mons. Deut. 2, 1. 33, 2.
Sela, filius Iudæ tertius. Gen. 38, 5.
Seleucus Asiæ rex. 2. Mach. 3, 3.
Sellum interficit Zachariam. 4. Reg. 15, 14.
Sem generatio. Gen. 9, 18. 10, 22. 11, 10.
Semeia mittitur ad Roboam. 3. Reg. 12, 22. 2. Par. 11, 2. 12, 5, 7.
Semei maledicit Dauidi. 2. Reg. 16, 5, 13. ueniam impetrat a Dauid 2. Reg. 19, 23. occiditur ex præcepto Dauid. 3. Reg. 2, 9, 42, 46.
sementis, & messis non cessant. Gen. 8, 22.
semen Abrahæ uerum, qui ex Isaac nati, & filij sunt promissionis. Gen. 21, 12.
semen Dauidis, Christus. 2. Reg. 7, 12,*
semen ex Iudæis Apostoli. Rom. 9, 29.
semen fructificans. Marc. 4, 27.
semen paucum inobedientibus. Deut. 28, 38.
semen, uerbum Dei. Luc. 8, 11.
seminis fratris suscitandi lex. Deut. 25, 5.
quæ Seminamus metimus. Gal. 6, 7.
seminantis parabola. Matt. 13, 3*
seminifluus uir. Leuit. 15, 2.
Sẽma percutit Philisthæos 2. Reg. 23, 11, 12.
senes quales esse debeãt. Tit. 2, 2. honorandi. Leu. 19, 32. sensibus florebunt. Esa. 65, 20.
senum consilium. 3. Reg. 12, 7.
seniores LXX super Israelem. Num. 11, 24.
senioribus traditur Deuteron. Deut. 31, 9.
senectutis commendatio. Pro. 16, 31.
Sẽnacherib oppugnat uniuersas ciuitates Iudæ munitas. 4. Reg. 18, 13. 2. Par. 32, 1. blasphemat Deum. Esa. 36,* interimitur a filijs. 4. Reg. 19, 37, Esa. 37, 37. secun-

dum uerba. Esa. 10, 33. 31, 8. 33, 1.
sensum Christi tenet Paulus. 1. Cor. 2, 16.
sensum Dei nemo nouit. Rom. 11, 34.
non Sensu, sed malitia pueri simus. 1. Cor. 14, 20.
in Sēsu suo abūdet unusquisque. Rom. 14, 5.
sepelire mortuos, opus misericordiæ. Gen. 23, 19. 25, 9. 35, 19. 50, 5, 13, 25. Num. 20, 1. Deut. 10, 6. 21, 23. Iosu. 24, 30. Iudic. 12, 7. 1. Reg. 25, 1. 31, 13. 2. Reg. 2, 32. 3, 32. 3. Reg. 2, 10, 31, 34. 11, 43, 13, 29. 14, 31. 4. Reg. 13, 20. 2. Par. 16, 14. 24, 16. 35, 24. 4. Esdr. 2, 23. Tob. 1, 20. 2, 3, 7. 4, 3, 18. 8, 14. 12, 12. 14, 13, 16. Eccli. 7, 37. 38, 16. Matt. 14, 12. 27, 58. Ioh. 19, 39. Act. 13, 26. 1. Cor. 15, 4.
Sephora, uxor Moysi. Exod. 2, 21. circuncidit filium suum. Exod. 4, 25.
septuagintaduo discipuli prædicāt. Luc. 10, 1.
sepulchrum Christi. Mat. 27, 57, *
sepulchrum Moysi ignoratur. Deut. 34, 6.
sepulchra concupiscentiæ. Num. 11, 34.
sepulchra dealbata. Matt. 23, 27.
in Sepulchra prophetarum extruentes. Mat. 23, 24.
sequitur Caleb Deū. Num. 14, 24. Deu. 1, 36
sequi Christum, crux. Mat. 10, 38. uestigia Christi. 1. Petr. 2, 21.
sequens Christum, immobilis sit. Matt. 8, 22.
sequēs Christū propter tēporalia. Matt. 8, 19.
sequētibus Christū nihil deest. Mat. 14, 15, *
sequendus Deus. Deut. 13, 4. 1. Reg. 12, 14.
Sergius Paulus. Act. 13, 7.
sermo Christianorum, Est, est. Mat. 5, 37. Vide Loquenda.
sermonem Dei quærere. 3. Reg. 22, 5.
vt in Sermone confirmet nos Deus, orat Paulus. 2. Thes. 2, 17.
sermones Dei loquatur, qui loquitur populo. 1. Petr. 4, 11.
sermones Dei proijcere. 1. Reg. 15, 26.
serit Israel, & pdit omnia: & quare. Iud. 6, 3.
serpens seducit mulierem. Gen. 3, 1, *.
serpens æneus erigitur. Num. 21, 8. tollitur, & appellatur Nehustan. 4. Reg. 18, 4. cuius typum gesserit. Iohan. 3, 14.
serpentes Pharisæi. Mat. 23, 33.
seruiamus inuicem. Gal. 5, 13.
vt Seruiremus ei redemit nos Christus. 1. Thes. 1, 9.
seruire Deo. Ios. 22, 27. Deo, et dæmonibus. 4. Reg. 17, 28.
seruiendum soli Deo. Exod. 23, 25. Deut. 6, 13. 10, 12. 11, 13. 13, 4. Mat. 4, 10. Luc. 4, 8
seruitium Dei quale. Luc. 1, 74, 75.
seruitus, circuncidi. Gal. 2, 4.
de Seruitute diaboli liberati. Deut. 5, 6. item Legis. Hebr. 2, 15.
seruus Christianorum. Mat. 20, 26, 27.
seruus Dei esse nequit, qui quærit hominibus placere. Gal. 1, 10.
seruus Dei, Moyses. Num. 12, 7.
seruus fidelis, seruus Abrahā. Gen. 24, 2, *
seruus omnium Paulus. 1. Cor. 9, 19.
seruus probus Iacob. Gen. 31, 38.
seruus quomodo tractandus. Pro. 29, 15. non est maior domino. Iohan. 15, 20.
serui Dei Israelitæ. Leuit. 25, 42.
serui Dei, omnes nos, quibus data talenta. Matt. 25, 14.
serui Dei sumus inutiles. Luc. 17, 10.
serui Dei sumus, liberati a peccato. Ioh. 8, 36. Rom. 6, 22.
serui diaboli liberati per Christū. Deu. 6, 12.
serui Iudæorum peregrini. Leu. 25, 44.
serui peccati. Ioh. 8, 34.
serui regis omnes. 1. Reg. 8. 17.
serui quales esse debeant. Ephes. 6, 5. Col. 5, 22. 1. Tim. 6, 1. Tit. 2, 9. 1. Pet. 2, 18.
serui sumus iustitiæ. Rom. 6, 22.
de Seruis emēdis. Exod. 21, 2. Deut. 15, 12.
Sesac, rex Aegypti. 3. Reg. 14, 15.
Seth nascitur. Gen. 4, 25.
seueritas Dei in Iudæos. Rom. 11, 22.
Siba, seruus Saulis, constituitur procurator Miphiboseth. 2. Reg. 9, 9. donātur ipsi omnia bona Miphiboseth. 2. Reg. 16, 2. procedit obuiam regi Dauid. 2. Reg. 19, 17.
siccitas in Iudæa. Ier. 14, 1.
Siceleg donatur regi Dauid. 1. Reg. 27, 5.

excuritur ab Amalechitis. 1.Reg.30,1.
sicerã nõ biberũt Iudæi 22 annis. Deu.29,6
Sichẽ filius Hemor, Dinam rapit, & concũbit cum illa. Gen.34,2. necatur. ibid.26.
Sichem ædificat Ieroboam. 3. Reg.12,25.
Sichimitæ destruuntur. Iudic.9,57.
siclus. Exod.30,13.
in Sidonem sermo Domini. Ezech.28,21
Sidrach in fornace. Dan.3,21.
signati Dei. Apoc.7,4.
signum Ezechiæ in horologio.4.Reg.20,9.
signum petit Abraham. Gen.15,8.17,11. Gedeon. Iudic.6,17.
signo certificatur Ionathas. 1.Reg.14,10. cõfirmatur Saul. 1.Reg.10,1.
signa futurorũ. Gen.9,12. Exod.31.13. Ios.2,18. 1.Reg.2,34.10,2. 2.Reg.5,24. 4. Re.19,29. Tob.5,3. Esa.38,7. Luc.2,12
signa in memoriã præteritorũ. Exod.12,3,8. Nu.15,38.16,38,40.17,10. Ios.4,6,*
signa, & miracula fiunt, ut per ea omnipotentia, ueritas, iustitia, & bonitas Dei innotescat. Exod.4,2,6.7,17.16,12. Ios.3,10,14. 3. Reg.13,4.17, 14. 18, 38.20,13,28. 4. Reg.5,14.20,9. Matt. 8,26.9,2.14,28.
signa præcedentia iudicium. Luc.21,25. sequentia credentes. Mar.16,17.
signa petunt Iudæi. Matt.12,38.
in Signa, Sol, & Luna. Gen.1,14.
Sihon rex Amorrhæorum, concedere noluit vt Israel transiret per fines suos. Num.21, 23. Deut.2,30. percussus est in ore gladij. Num.21,24.
Silas cum Paulo mittitur Antiochiam. Act. 15,27. profectus est cum Paulo. ibid.40. remansit Berœæ. Act.17,14.
silere est utile. Prou.17,27.25,28. Eccles.3, 7. Eccli.20,6.32,12.
Silo locus in quo fuit domus Dei. Ios.18,1. Iudic.18,31.20,18. 1.Reg.1,3.
conuenerunt omnes in Silo propter Rubenitas. Ios.22,12.
de Silo affertur arca. 1.Re.4,4. Ier.7,12.26,6
in Silo cessat apparere Deus. 1. Reg.3,1.
Siluanus. 2.Cor.1,19. 1.The.1,1. 1.Pet.5,12
Simeon nascitur. Gen.29,33. interficit cum Leui Sichemitas. Gen.34,25. eam ob rẽ arguũtur a patre. ibid.30.49 5. in uinculis tenetur in Aegypto. Gen.42,25.
simile oblatio. Leu.2,1.
Simon, frater Iudæ. 1. Mach.13,*14,4.
Simon in Bethania excipit Dominum. Mat. 26,6. Mar.14,3. Ioh.12,1.
Simon magus. Act.8,9,*
Simon Petrus dicitur. Mar.3,16.
apud Simonem pharisæum manducat Christus. Luc.7,36,*
Simonia. Vide Vendi dona Dei.
simplex, & rectus. Gen.20,6.25,27. Iob 1, 1,8. Mat.10,16. Actor.2,46. Rom.16, 18. Ephes.6,5. Col.3,22.
simplici corde diligendum. 1.Pet.1,22.
simplices in malo. Rom.16,19.
simplicibus, & humilibus reuelat subinde Deus, quod abscondit ijs qui sibi uidentur sapientes. Esa 29,18,24.32,4. Eccles.9, 15. Matt.11,25. Luc.2,9.5,8.10.21. Act.4,13. 1.Cor.1,24.2,1.
ad Simplicitatẽ hortatur Christus. Mat.10,16.
in Simplicitate conuersatus Paulus. 2. Corinth.1.12.
in Simplicitate tribuendum. Rom.12,8.
simulachrorum seruitus, auaritia. Coloss.3,5. cultus fugiendus. Act.15,20.
simulat Dauid insaniam. 1. Reg.21,13.
simulatio, & hypocrisis cauenda. Eccli.1,36. Iob 15,34. Esa.32,6. Ier.9,6. 2. Mach. 6,24. Matt.23,*
simulationes absint a Christianis. 1.Pet.2,1.
Sinai mons. Exod.19,18. Gal.4,25.
sinapis parabola. Matt.13,31.
Sion, ciuitas Dauid. 1. Par.11,5.
Sisara occiditur. Iudic.4,21.
sitiens Christus potatur aceto. Ioh.19,29.
sitiendi Dauidi affertur potus. 2. Reg.17,27
sitiens uitam æternam. Ioh.7,37.
sitis inobedientibus. Deut.28,48.
Sobach occiditur. 2.Reg.10,18.
Sobna, præfectus domus Ezechiæ. Esa.22,15

obrietas. Vide Temperantia.
ad Sobrietatem exhortatio. 1. Thes. 5, 6.
ad Sobrietatem sapiendum. Rom. 12, 3.
societas bonorũ quærẽda, malorũ uitãda. Gen. 19, 15. Leu. 7, 19. Num. 16, 25. 25, 4. Ios. 23, 12. 2. Par. 19, 2. Iob. 31, 1. Tob. 1, 5. Ps. 25, 4. 8. 36, 1. Prou. 1, 10, 24. 4, 24. 6, 25. 13, 20. 20, 19. 22, 10, 24. 23, 6, 17. 24, 1, 21. 29, 27. Eccli. 6, 35. 8, 1, 18. 9, 21. 12, 10. 13, 1, 20. Ier. 16. 8. Matt. 7, 15. Act. 19, 9. 2. Cor. 6, 14. Ephes. 5, 11. 2. Tim. 4, 14. Apoc. 18, 4.
societatem habere cum Deo. 1. Ioh. 1, 3.
Socothitæ occiduntur. Iudic. 8, 16.
socrus Petri sanatur. Matt. 8, 15.
Sodoma, & Gomorrha amœnissimo loco sita. Gen. 13, 10. spoliantur. Gen. 14, 11. subuertuntur a Dño. Gen. 19, 25. Deut. 29, 23. Sap. 10, 6, 7. secundum uerba Domini. Gen. 18, 20. causa. Ezech. 16, 49.
Sol, & Luna creantur. Gen. 1, 16. Steterunt ad imperium Iosue. Ios. 10, 12.
retrocessit Sol decem gradibus ad petitionem Ezechiæ, & preces Esa. 4. Reg. 20, 11. amittet lumen. Mat. 27, 44. Mar. 15, 33. Luc. 23, 44.
Solis, & Lunæ equi. 4. Reg. 23, 11.
Soli, & Lunæ sacrificãtes occidit Ios. 4. Regum 23, 5.
solennitates Iudæorum. Exod. 23, 14.
solicitudo nimia Exod. 34, 21. Leuit. 25, 20. Deut. 8, 3. Iob 7, 16. Ps. 54, 23. 144, 15, 16. Prou. 10, 3. 13, 25. Matt. 6, 25. 10, 9, 23. 13, 22. 16, 7. Luc. 8, 14. 12, 22. 14, 18. 21, 31. 1. Cor. 7, 32. Philip. 4, 6. Hebr. 13, 5. 1. Petr. 5, 7.
solicitudo Pauli pro Ecclesia. 2. Cor. 7, 12.
solicitus Deus pro Abraham. Gen. 12, 17.
soliciti simus seruare unitatem spiritus, uinculo pacis. Ephes. 4, 3.
solitarij molestia uana. Eccles. 4, 7, 8.
soluere peccata quid. Mat. 16, 19. Ioh. 20, 23.
somnia, & uisiones, in quibus olim Deus suã uolũtatẽ aperiebat. Gen. 20, 3. 28, 12. 31, 24. 37, 5, 9. 40, 8. 41, 1. 46, 2. Nu. 12, 6. Iudic. 7, 13, 15. 1. Reg. 3, 4, 8, 11. 28, 6. 2. Reg. 7, 4. 3. Reg. 4, 5. 15. Iob 7, 13. 33, 15. Dan. 2, 1. 7, 1. Mach. 15, 11. 14. Mat. 1, 20. 2, 12, 13. Act. 16, 9. 18, 9. 23, 11. 27, 23.
somnia, & uisiones quæ non conueniunt cum doctrina Christi, & Ecclesiæ sunt contemnenda. Deut. 13, 1. Eccl. 5, 2. Eccli. 34, 1, *. Ier. 23, 19, 25. 27, 9. 29, 8.
Sorobabel. Vide Zorobabel.
soror Abrahæ, quomodo fuerit uxor eius Sara. Gen. 20, 12.
sorores Christi. Vide Fratres.
sors. Leu. 16, 8. Nu. 17, * 26, 55. 33, 54. Ios. 7, 14. 18, 10. 1. Reg. 10, 20. 14, 17, 42. 1. Par. 25, 5. 2. Esd. 11, 1. Prou. 16, 33. 18, 18. Ezech. 21, 19. Ion. 1, 7. Act. 1, 17.
Sosipater, comes Pauli. Act. 20, 4.
Sosthenes princeps Synagogæ percutitur. Act. 18, 17.
ab omni Specie mala abstinẽdũ. 1. The. 5, 22.
spectaculũ facti mundo Apostoli. 1. Cor. 4, 9.
in Speculo fidei Deũ intuemur. 1. Cor. 13, 12.
speluncam latronum fecerant domum Dei Iudæi. Matt. 21, 13.
spes iustorum non in temporalibus rebus, sed in Deo, eiusq; promissionibus fundatur. Gen. 26, 5. Iudic. 7, 2, 4. 1. Regum 4, 3. 17, 45. 22, 1. 3. Regum 20, 28. 1. Paral. 19, 13. 2. Paralip. 25, 7. 32, 7. 16, 7. 20, 15, 20. Iudith 9, 13. Ps. 9, 11. 13, 9. 21, 5, 10. 24, 2. 30, 2. 39, 5. 61, *. 70, 1. 90, 2. 113, 9, 10, 11. 141, 6. 145, 5. Prou. 3, 5. 22, 19. 28, 25. 30, 5. Sap. 3, 4, 9. Eccli. 2, 6, 12. 13, 9. 32, 9. 34, 14. Esa. 26, 4. 29, 19. 30, 1, 15. 31, 1. 36, 7. 40, 30. Ier. 2, 33. 7, 4. 9, 22. 17, 7. 39, 18. Thren. 3, 24. Ezech. 29, 6. Osee 12, 6. Mic. 7, 5. 7. Nahum 1, 7. 1. Machab. 3, 18. Matth. 10, 37. 12, 21. Rom. 5, 2. 8, 24. 2. Corinth. 5, 2. Coloss. 1, 27. 1. Thess. 1, 3. 1. Tim. 1, 1. 6, 17. Hebr. 3, 6. 1. Petr. 1, 13.
spes non facit nos securos, nec excludit timorem. Vide Timor.
spes impiorum euanescit, & in quibus confidunt, uana sunt omnia. 4. Regum 18, 21.

Iob 8,13.11,20.14,19.20, 4. Prouerb. 10,28.11,7,23.25,19.Sap.5,15.Eccli. 5,1,10. Esa.28,15,18.30,2, 12. 57, 11. Ier.9,12.17,7.1.Mach.3,62.
ſpicas licebat colligere in ſegete proximi. Deut.23,25.
ſpicas colligit Ruth in agro Booz, unde nutriat Noemi ſocrum ſuam. Ruth 2,*.
ſpinæ appellantur ſolicitudines huius mundi, diuitiæ, & uoluptatis uitæ. Matth.13,7, 19,22. Marc.4,7,18.10,22. Luc.8,7, 14.18,22.
ſpinæ, & tribuli propter peccatum Adæ naſcuntur in terra. Gen.3,18.
ſpinea corona coronatur Chriſtus. Matth. 27,29.
Spiritus Sanctus promittitur. Eſa.44,3. Ezech.11,19.36,26.39,29. Ioel 2,28. Matt.3,11.Ioh.7,39.14,16,26.15,26. 16,7. mittitur. Act.2,1.
Spiritus Dei edocet mentes. Exod.4,12.Pſ 31,8.Eſa.54,13. Matth.10,20.Marc. 13,11.Luc.12,11.21,14. Ioh.6,45.14, 16,26.15,26.16,13.Rom.8,16,26. 2. Cor.1,22.5,5. Epheſ.1,13.4,20,21.1. Iohan.2,27.
ſpiritus mendacij in ore prophetarum.3.Reg. 22,22. Eſa. 19,14. odij inter Abimelech, & Sichimitas. Iudic.9,23.
Spiritus probandi ſunt, utrum a Deo ſint. Iudith 8,28.1.Corinth.14,29.1.Theſ.5, 21.1.Ioh.4,1.
ſpolia hoſtiũ ex æquo diuidẽda. Deut.20,14.
ſponſorẽ inſtruit Salomõ.Prou.6,1,*.22,26.
ſpõſus ſpiritualis eſt Chriſtus.Eſa.54,5.62, 4.Ier.31,22.Ezec.16,8. Matt.9,15.25, 1.Mar.2,19.Luc.5,34.Ioh.3,29.2.Cor. 11,2.Epheſ.5,24.Apoc.19,7.21,2.
ſponſa Chriſti. Vide Eccleſia.
ſtans uideat ne cadat.1.Cor.10,12.
ſtatera æqua.Leuit.19,36.
ſtellæ uerbo Dei creatæ. Gen.1,14.
Stephanus eligitur. Act,6,5. accuſatur. ibid. 11. reſpondit ad accuſationem. ibid.7,*. lapidatur. ibid.57.
Stephanæ familia. 1.Cor.1,16.16,15.
ſterilis nulla obedientibus. Exod.23,26.
ſterilitas opprobrio Iudæis. 1. Regum 1,6. Luc.1,36.
ſtigmata, id eſt, afflictiones Chriſti circumfert Paulus Gal.6,17.
ſtipendium peccati, mors. Rom.6,23.
Stoici cum Paulo diſputant. Act,17 18.
ſtultitia. Prou. 14,29.20,3.26,1.27,22.Eccleſ.10,2.Eccli.33,5.Bar.3,23.Matt.7, 26.25,2.Mar.7,22,Epheſ.5,4.
ſtultitia eſt apud Deum ſapientia huius mundi.1.Cor.1,18,*.3,19.
ſtultorum corda in eorũ ſunt ore, & contra ſapientiam os in corde eſt. Eccli. 21,23.
Sua, rex Aegypti.4.Reg.17,4.
Sua uxor Iudæ.Gen.38,2.
ſubcineritij panes. Exod.12,39.
ſubditi ſimus inuicem. Epheſ.5,21.
ſubditorum officium. Exod. 10,28.22,28. Num.16,*. Ioſ.1.16.2.Eſdr.5,16.Prouerb.13,13.20,2.24.21.25,6. Eccleſ. 8,2.10,16.Bar.1,11.Ierem.29,7.Mat. 17,24.22,16,21.Luc.20,22.Rom.13, 1,7.Theſ 5,12. 1.Tim.2,1.Hebr.13, 17.Tit.3,1.1.Petr 2,13.
ſufficientiam didicerat Paulus. 2.Cor.3,5. Philip.4,11.
ſuffocatum prohibetur. Gen.9,4.
ſulphur ſuper terram inobedientium. Deuter.29,23.
Sum qui ſum, nomen Dei. Exod.3,14.
Sunamitis alitur Dei prouidentia in aliena terra 4.Reg.8,1.
ſuperbia prohibetur, committitur, & punitur. Geneſ.3,17.11,3,7. Exod.5,2.14, 26. 1.Regum 17,*. 4.Reg.18,19,*.19, 35.Tob.4,14. Iudith 9, 16.13.*. Prou. 6,17.11,2.13,10.15,25.16,5,18.18, 12.25,6.29,23. Eccli.10,9,11,16.25, 4. Eſa.3,15,17.9,8.10,8.14,9.36,*. 37,10,24.39,2,5.47,8.Ier.48,29.49. 16.Ezech.16,49.28,2.31,10. Dan.4, 19,27.5,22.Abd.1,3.Malac.2,11.2. Mach.9,4,8.Luc.1,51.14,15.14,7,

11,18,11.22,24. *Act.*12,21.*Rom.*1,30.11,20.2.*Tim.*3,2.1.*Pet.*5,5.2.*Pet.*2,18.*Iuda* 16.*Apoc.*18,*.

*superiorum, iudicum, & rectorum officium, & potestas in subditos.Gen.*9,6. *Exod.*1,8,*.5,*.18,13,17.22,8. *Leuit.*24,10,23.*Num.*11,16,24.25,4,27, 15.18. *Deut.*1,13,17.17,1.19, 17.*Iis.*1,10. *Iud.*2,7,16. 1.*Reg.*10,24. 3.*Reg.*3,7. 2.*Par.*19,5,8.*Iob* 29,*.34,30.*Ps.*81,* *Prou.*8,15.11,14.12,24.16,10.20,8.28,15.29,4,14. 31,4.*Eccle.*10,1, 12. *Sap.*1,1.6,*. *Eccli.*7,4. 10, 1,24. 17,18.*Esa.*1,23,26.3,2.10,1.32,1.*Ier.*5.26.22,2.27,*. *Ezech* 22,6,12.45,9, *Dan.*2,21.*Osee* 13,10. *Mich.* 3, 1, 9. *Mat.*22,17,21.26,51.*Luc.*20,22.*Ioh.*3,31.19,11. 1.*Cor.*15,24. *Rom.*12,8.13,1.2.*Tim.*2, 1.*Tit.*3, 1. *Hebr.*13,17.1.*Petr.*2,13.*Vide Rex.Index.*

*superbus, non credens Euangelio.*1.*Tim.*6,4.
*superbi deiecti a Deo.Esa.*29,20.

*non superbe de se sentiendum Phil.*2, 3.

superhumerale quale.Exod 28,6.

*superstitio Atheniēsium taxatur.*Act.17,22

*supportemus inuicem.Ephes.*4,2.

*surdus sanatur.Marc.*7,32.

surdo non maledicendum.Leuit 19,14.

*surdum facit Deus.*Exod.4,11.

*surgētes verbū Dei meditemur.*Deut.11,19.

*sus, immundū animal.Leuit.*11,7.*Deu.*14,8.

*Susanna historia.Dan.*13,*

*suscitabit nos Deus.*1.*Cor.*6,14.

*suspensus ipso die sepeliebatur.Deut.*21,23.

*susurro in populo.Leuit.*19,16.*Prou.*26,20

synagoga impia.Osee 2,1.

*Syri imperant Israeli.Iudic.*3,8.*opprimuntur ab Othoniel. ibid.* 10. *caeduntur a Dauide, eiq; fiunt tributarij.* 2.*Reg.*8,5. *inuant filios Ammon cōtra Dauid.*2.*Reg.*10,6. *fugientes a facie Israel, occiduntur a Dauid.ibid.*13,18.*Samariam obsidentes, caeduntur.*3.*Reg.*20,29.*pugnāt cōtra Israel.* 4.*Reg.*6,8. *mentis stupore immisso, quasi caeci ducuntur Samariā. ibid.*18,19.*obsident Samariam.ibid.*24.*territi a Deo soluunt obsidionem. ibid.*7,6,7. *vastantur a rege Assyriorum, & transferuntur Cyrenen.*4.*Reg.*16,9.*desolatio eorum praenunciatur.Esa.*17,1.*Ier.*49,23.*Amos* 1,3.

T

TABERNACVLVM, *corpus nostrum.*2.*Cor.*5,4.
*Tabernaculi forma.Exod.*26,1.36,*.39,32.

*tabernaculorum festum.Exod.*23,26.

*in Tabernaculis habitat Abrā. Gen.*12,8.

*Tabitha suscitatur a mortuis.*Act.9,36,40.

*tabulae testimonij.Exod.*31,18.

*tabulas frangit Moyses. Exod.*32,19.

*taciturnitas laudatur. Prou.*10,19. 17,27. *Eccli.*20,1.

*talentorum parabola Matt.*25,14.

*talionis lex.Gen.*9,6,*Exod.*21,23.

*tectum domus, muro muniendum. Deut.*22,8

*temeritas infoelix.Pro.*15,22.

*temperantia in cibo, potu, & concubitu. Tob.*6, 15. *Eccles.*3,6. *Eccli.* 31, 18. 32,7. *Dan.* 1, 8, 11. *Rom.*13, 13. 14, 17.1.*Corinth.*7,*. *Galat.*5,23.1.*Tim.*3,2.2.*Tim.*1,7.*Tit.*1,8.2,6.12. 1. *Pet.*1,13.5,8.2.*Petr.*1,6.

templum Salomonis quando, quanto tempore, & qua forma sit extructum. 3. *Reg.*6,*.7,*.2.*Paralip.*3,*.4,*. *promissio eius.* 2. *Regum* 7,13. *extruitur ope Gentilium.*3.*Regum* 5,*.*consecratur.*2.*Regum* 8,*.2.*Paralip.* 7, 7. *prophanatur per Achaz.* 2. *Paralip.*28, 21. *iterum consecratur per Ezechiam.* 2. *Paralip.*29,*. *prophanatur, & denuo consecratur per Manassen.* 2. *Paralip.* 33,7,15. *exuritur.*4.*Reg.*25,9. *prout praedictum erat.* 2. *Par.*7,20. *iterum extruitur.*1.*Esd.*1,*.3,*.4,*.5,*.6,3,7.*spoliatur, & accenditur.* 1.*Mac.*1,23,33.*prophanatur.ibid.*49,57 *mundatur, & consecratur.*1.*Mac* 4,36, 2. *Mach.* 10, 1.*eius deuastatio. Dan.*9,26 *Matth.* 24, 2. *Marc.*13,2.*Luc.*19,41.

*cōtra Tēplū prophetatur. Leu.*26,31,3.*Reg* 9,7.

9,7.4.Reg.21,12,2.Par.7,20.Ps.73,6 Esa.66,1.Ier.7,3,17.26,6.12.Amos 9,1.Mich.3,12.Zach.11,2.
templum spirituale, & domus Dei.2.Reg.7.13.Prou.9,1.Aggaei 2,8. Mat.7,24 16,18.Ioh.2,19.1. Cor.3,16.6,19.2. Cor.6,16.Ephes.2,20.1.Tim.3,15. Hebr.3,6.1.Pet.2,5. Vide Ecclesia.
templa idolorum. 1.Reg.5,2.31,9.3.Reg.11,7.4.Reg.10,21.17,32.19,37.1.Par.11,10.Esa.37,38.Ier.43,12.Bar.6,16,30,54. Dan.14,*. 1. Mach.1,50.6,2.10,83.2.Mach.6,2.Act.19,27.
templum domus Dei, & domus orationis uocatur. Esa.56,7.Matt.21,13.
Christus ipse, & omnes fideles frequenter in tẽplo uersabantur. Mat.24,1.Mar.11,11.13,45. Luc.2,37.19,45. Act.2,46.3,1.5,20,21.21,26.22,17.
in Templo inuocatur Deus, & exaudit. 3.Reg.8,29.9,3.2.Par.6,19.Matt.21,13
templa manufacta non inhabitat Deus, quasi ijs concludi possit, uel illis indigeat ut homo ædibus.3.Reg.8,27.2.Par.6,18.Esa.66,1.Ier 23,24. Act.7,48.17,3.
alioqui Deus in Templis materialibus habitare dicitur.3.Reg.6,13.8,12.1.Par.25.25.Ps.77,60.31,13.Ier.7,3,7 Mat.23,21.Act.7,46.
templum dicitur locus sanctus. Genes.28,1. Exod.3,5.
templum magnis muneribus dotatum.1. Par.1,*.2,*.3,*.4,*.5,*.2.Mach.3,2.
templi prophanatores a Deo puniuntur. Esa.56,5,*.2.Machab.3,25,26,*. Matth.21,12. Iohan.2,15.
tempus vitæ breue.1.Cor.7,29. redimendum. Col.4,5.
temporis opportunitas in omnibus rebus obseruanda. Ecclesi.3,1.8,5.Eccli.20,6.32,20.Rom.12,11.
tempora distincta.Gen.1,14.8,22.
tempora nosse, non est nostrum. Act.1,7.
tenebræ, Gentes. Ephes.5,8.
tenebræ non sunt in Deo.1.Ioh.1,5.
tenebræ triuum dierum in Aegypto. Exod.10,21.Ps.104,28. Sap.17,2.19,16.
tenebrarum opera. Rom.13,12.
tenebras Deus illuminat. 2. Reg.22,29.
in Tenebris uersatur mundus, et amat eas. 4. Esdr.14,20. Esa.9,1.59,9.60,2. Ioh.1,5.3,19.8,12.12,35. Actor.26,17.1. Thes.5,7,1.Iohan.2,11.
tẽtare Deũ nõ licet. Exo.14,11.17,2.Deut.6,16 Iudith 8,11. Matt.4,7.1.Cor.10,9.
tentat seu uerius probat Deus suos uarijs modis.Gen.22,1,*.Exod.15,25.16,4.20,20.Deut.8,2.13,3.Iudic.2,22.3,1.2. Par.32,21.Tob.2,8.Iob 1,12,*. Sap.3,5.Eccli.2,4.27 18.Zach.13,9.Rom.5,4.Iacob.1,2.2. Petr.2,9.
tẽtari nõ patitur Deus suos supra id quod possũt.1.Cor.10,13.2.Pet.2,9.Apoc.2,10.
tentorij forma. Exod.26,36.
tepidus euomendus. Apoc.3,16.
termini nõ transferendi. Deut.19,14.27,17
terra bibens imbrem. Hebr.6,7.
terra maledicta. Gen.3,17.
terra omnis, Dei. Exod.9,29.19,5.Ps.23,1.
terræ creatio. Genes.1,1. fructus maledictus inobedientibus. Leuit.26,19,20.Deuter.11,17.28,23.29,27.
terræ uenditio. Leuit.25,23.
in Terram reuertetur homo. Gen.3,19.
terræ a quibus diuisæ Gen 10,5.
terrenus primus homo. 1.Cor.15,47.
terribilis Deus noster. Deut.10,17.
Tertullus orator accusat Paulũ. Act.24,2.
testamentum. Gal.4,24. Hebr.9,1.13,20. Vide Nouum testamentum.
testamentum uetus. Gen.12,7.Hebr.9,4.
testamenti ueteris repetitio. Ios.24,*.
testimonium tuũ uerũ, tuũ falsum Exod.20,16.23,1. Num.35,30. Deut.5,20.17,11.19,15,18. 3.Reg.21,10.Ps 26,12.34,11.Prou.6,19.14,5.19,5,9.21,28.24,28.25,18.Dan.13,34,* Matt.18,16.19,18.26,59.28,13.Mar.10,19.Ioh.8,17.Act.6,11.Rom.13,9.2.Cor.13,1.1.Tim.5,19.Heb.10,28.Vide Mẽdacium.

testiculi

testiculi attriti. Deut. 23, 1.
testis falsi pœna. Deut. 19, 16.
teste uno nemo occidebatur. Num. 35, 30.
testes Christi Apostoli. Luc. 24, 48.
testium duorum testimonium Deut. 17, 6.
Thaddæus. Vide Lebbæus.
Thamar concubit cum Iuda, suo socero. Gen. 38, 15. gignit geminos, Phares & Zara. ibid. 27. 46, 12.
Thamar uiolatur ab Ammon fratre suo. 2. Reg. 13, 14.
Thamar filia Absalonis. 2. Reg. 14, 27.
Thare, pater Abraham. Gene. 11, 26.
Thebes obsidetur. Iudic. 9, 50.
Thebni, rex Israel. 3. Reg. 16, 21.
Thecuitis mittitur ad regem David, ut impetret reductionem Absalon. 2. Regum 14, 2, *
Theglath-Phalasar deuictam magnam partem Israelitarum transtulit in Assyrios. 4. Reg. 15, 29.
Theodas occisus est. Act 5, 37.
thesaurus minus diligendus magis diligitur. Osee 9, 1 Matth. 6, 19. 19, 22. Marc. 10, 22. Luc. 12, 22, 33. 18, 23. Iohan. 6, 26. 2. Cor. 4, 18.
thesauri absconditi parabola. Matt. 13, 44.
thesauri sapientiæ in Christo. Col. 2, 3.
in Thesaurizantes. Leu. 12, 16, *
Thola, dux in Israel. Iud. 10, 1.
Tholomai rex Gessur. 2. Reg. 13, 37.
Thomas Didymus paratum se offert cum Christo ire in mortem. Ioh. 11, 16. erat incredulus. Ioh. 20, 25, 27.
Thopheth destruitur. 4. Reg. 23, 19.
Thou, rex Emath. 2. Reg. 8, 9.
thuris oblatio Leuit 2, *
thymiamatis confectio. Exod. 30, 23, *
tibicines, mortua filia principis synagogæ, tibijs canunt. Mat. 9, 23.
tibijs cecinit Christus Iudæis. Matt. 11, 19.
Tigris fluuius. Gen. 2, 14.
timendus est Deus, & ante oculos habendus. Genes. 22, 12. 31, 49. Exod. 1, 17. 20, 20. Deut. 4, 9. 6, 2, 13, 24. 10, 12, 20. 13, 4. Ios. 24, 14. Iud. 6, 10. 4. Reg. 17, 36. 2. Paral. 22, 15. 4. Esd. 16, 68. Iob 1, 8. 28, 28. Psal. 26, 1. 32, 8. 33, 8, 10. 110, 5. 111, 1. 127, 1. Prouerb. 1, 7. 3, 7. 9, 10. 14, 2, 27. 15, 16. 16, 6. 22, 4. 24, 21. Eccles. 12, 11. Eccli. 1, 11, * 2, 7, 12, 18. 7, 31. 10, 23. 15, 1. 25, 16 33, 1. 34, 16 41, 16. Esaiæ 8, 5 41, 10. 43, 1. 51, 12. Ierem. 10, 7. 32, 39. Baruch 3, 7. Matth. 10, 28. Luc. 12, 5. 1. Petr. 2, 17. 3, 15. Apoc. 14, 7.
timoris Dei fructus, utilitas, & laus. Gen. 20, 9. Psal. 102, 17. 124, 1. 117, * Prouerb. 10, 27. 14, 27. 19, 23. 22, 4. eius defectus, causa peccandi. Gen. 20, 11.
timore punit Deus, & errore. Genes. 35, 5. Exod. 25, 27. Leuit. 26, 36. Deuter. 2, 24. 11, 25. 28, 10, 65. Iosue 2, 9. 10, 10. Iud. 4, 5. 7, 21. 1. Reg. 2, 10. 4. Reg. 7, 6. 1. Paral. 15, 17. 2. Paral. 14, 14. 17, 10. 20, 29. Iudith 14, 14. 15, 1. Psal. 9, 20 Ierem. 49, 37. 2. Mach. 3, 24.
timoris Dei exempla. Exod. 1, 17. 14, 31. 3. Reg. 18, 3. 2. Paral. 19, 7 Tob. 1, * 2, 9, 13. 3, 18. 9, 12 Iudith 8, 8. Iob 31, 23. Prouer. 31, 30. Ionæ 1, 16. 2. Mach. 6, 30. Luc. 2, 25. Actor. 8, 2. 9, 31 10, 2, 35.
timor & solicitudo non repugnat fidei, aut spei. Psalm 2, 11. Eccles. 9, 1, 2 Eccli. 5, 5 Rom. 11, 20, * 1. Cor. 9, 27. 10, 12. Philip. 2, 12, * 3, 11, 13. Hebr. 3, 14. 4, 1, * 2. Pet. 3, 17.
timent & reuerentur bonos etiam mali. Genes. 20, 8. Exod. 14, 25. 1. Reg. 18, 12. 4. Regum 1, 14. 2. Esdr. 6, 16. 1. Machab. 3, 25. 12, 28. Marc. 6, 20. Actor. 5, 13. 16, 29.
Timotheus circumciditur, & proficiscitur cum Paulo. Act. 16, 3 mittitur cum Paulo in Macedoniam. Act. 19, 22. accepit gratiam per impositionem manuum 1. Timoth. 1, 6.
tintinnabula in tunica Aaronis. Exod. 28, 33, 34. 39, 25, 26.
Titus a Paulo constitutus Episcopus Cretensis. Tit 1, 5.

Titum Gentilem noluit Paulus circuncidi. Gal.2,3.
apud Titum Iustum hospitatur Paulus. Act.18,7.
titulus crucis Christi. Matt.27,37.
Tobias uir pius, & in pietate constans. Tob. 1,1, fit cæcus. Tobiæ 2,11. uisum recipit. Tob.11,14.*
tonantes Deo conteruntur Philisthæi ad preces Samuelis. 1.Reg.7,10.
tonitrua, cum Lex datur Exod.19,16.
tonitruis percutiuntur Aegyptii. Exo.9,23.
tonsio ouium. 1.Reg.25,7. 2.Reg.13,23.
traditiones humanæ uitandæ. Rom.16,17.
trahuntur credentes. Iohan.6,39.
transfertur Enoch & Elias. Genes.5,24. 4.Reg.2,11.
transfiguratur Christus. Matt.17,2.
transgressio Adæ. Gene.3,6.
transgressionum expiatio. Num.5,6.
transit Deus ante populum; id est, deducit eum. Deut.31,3.
transire ad numerum: pro recenseri. Exodi 30,13.
transitus uictima, agnus pascalis. Exo.12,11.
tribulatio. Vide Crux.
ad Tribunal Christi omnes sisti oportet. 2.Cor.5,10.
tribuni constituti super Israelē. Exod.18,25.
tribuendum in simplicitate. Rom.12,8.
tribuum sortes. Ezech.48,.*
tributaria ciuitas. Deut.20,10,11.
tributum. Vide Exactio.
Trinitas figurata, & declarata. Genes.1,26. 18,2. Exod.3,6,15,16. 4,5. Psal.32,6. Esa.6,3. 34.16. 48,16. 61,1. Matth.3,16. 10,20. 17,5. 28,19. Luc.4,18. Iohā.3,35. 14,16,26. 15,26. 16,3. 1. Ioh.5,7
tripudiare. Vide Choreas ducere.
tristari immoderate propter temporalia, minime laudandum. Prouer.12,25. 15,13. 17,22. Eccli.30,22. 38,19. 1.Macha.6,8. 2.Corint.7,10.
tristis Christus ob cæcitatem Iudæorum. Marc.3,5.
tristis iuuenis diues. Luc.18,23.
tristis oret. Iac.5,13.
tristis anima Christi est usque ad mortem. Matt.26,38.
tristitia salutaris. 2.Cor.7,10.
non ex Tristitia subueniendum. 2.Cor.9,7.
trullæ cæmentarii uisio. Amos 7,7.
Tryphon partiū Alexandri transit ad Emalchuel Arabem. 1.Machab.11,39. cupiēs regnum Antiochi occupare et fingens se amicum apud Ptolemaida, dolo capit Ionathan. 1.Macha.12,39,49. a Simone accepta pecunia Ionathan occidit cum filiis. ibid.19,23. interimit Antiochum, filium Alexandri. 1.Machab.13,31.
tuba clangent angeli in consummatione seculi Matt.24,31. 1.Cor.15,52. 1.Thes.4,16
tubæ argenteæ. Num.10,2.
tubarum festum. Leui.23,24.
Tubalcain ærarius. Gene.4,22.
tunica Aaron. Exod.28,4,. Christi. Iohā.19,23.*
turbator terræ, Achab. 3.Reg.18,17.
turpiloquiū abiiciendum. Ephe.5,4. Col.3,8.
cum Tympanis canunt Deo mulieres. Exod.15,20. Iudi.11,34.
tyranni imago. Prouer.28,15.
*Tyrus euertenda. Ezech.26,*27,*.*

V

VACCA rufa. Num.19,2.
uæ uæ, quibus, & quas ob causas interminatur Scriptura. Nu.21,29. Iudith.16,20. Eccles.4,10. 10,16. Eccli.2,14. 41,11. Esa.1,4,24. 3,9,11. 5,8,18. 6,5. 10,1. 17,12. 18,1. 24,16. 28,1. 29,1. 30,1. 31,1. 33,1. 45,9. Iere.4,31. 13,27. 22,13. 23,1. 45,3. 48,1. Ezech.6,11. 13,3,18. 16,23. 30,2. 34,2. Osee 7,13. Ioel 1,15. Amos 5,18. 6,1. Mich.2,1. Nahum 3,1. Abac.2,6,12. Sophon.2,5. 3,1. Matth.11,21. 18,7. 23,13,. Luc.6,24. 10,13. 11,42. 17,1. 1.Corinth.9,16. Iudæ 11. Apoc.8,13. 9,12. 11,14. 12,12. 18,10,16.*
Vagao Eunuchus. Iudith 12,10.

vaniloquia uitanda.2.Tim.2,16.
vanitati subiecta creatura.Rom.8,20.
vanitates,idola. 1.Regum 12,21. 3.Regum 16,13,26.
vasa ad usũ tabernaculi. Exo.25,29.37,16
vasa fictilia,corpora nostra.2.Corint.4,7.
vasa,pro corpore hominum. 1.Reg.21,5.
Vasthi spernit regis imperium, & ab eo repudiatur. Esth.1,9,19.
vectigal pendendum.Rom.13,7.
vectium tabernaculi forma.Exod.26,26.
velamen super faciem Moysi. Exod.34,33 super cor Iudæorum.2.Cor.3,15.
velamen tabernaculi Heb.10,20.
velum tabernaculi quale.Exod.26,31.
velum templi scissum. Matt.27,51.
velle & perficere operatur Deus.Phili.2,13
vellus Gedeonis.Iudi.6,37,*.
venator Esau.Gen.25,27.
venator robustus Nemrod. Gen.10,9.
vendere,& dare pauperibus. Matth.19,21. Luc.12,34.18,22.
venduntur hostibus inobedientes. Deuter.32,30.Iudic.2,14.
vendi non debẽt dona Dei.4.Reg.5,22,26,* Daniel.5,17.Mat.10,8.Act.8,20.20,35.1.Corinth.9,15.2.Corin.11,9.12,13. Quære Emere.
de Venditionibus.Leui.25,14,*.
de Venditore.Eccli.26,28.27,2.
venter leuandus extra castra.Deut.23,12.
venter pro Deo eligitur. Roma.16,18. Philip.3,19.
ventris fructus multiplicatur obedientibus Deo.Deut.28,4.
venundatus Achab ut faceret malum.3.Regum 21,20.
verax Deus.Exod.34,6.Iohan.3,33.
uerberibus caeduntur impii. Deut.25,2.
verbum Dei semper ob oculos ponendum. Deut.4,1.6,6,17.11,18.Num.15,39. Ps.1,2.Prouer.3,1.4,1,20.6,20.7,1.
a Verbo Dei non recedendum. Deut.4,2.5,32.28,14.Iosue 1,7.23,6.Prouer.4 27. Esa.30,21.
verbum Dei, non audiendum solum & loquendum,sed & corde credendum, & factis præstandum. Deu.5,1,27.6,1.31,12. Esa.29,13.Ezech.33,31. Matt.5,22.7,24.15,8.28,20. Luc 6,47 11,28.12,47.Iohan.13,17.Heb.4,2.Iac.1,22.
verbi Dei contemptus, & punitio eius. 3. Reg.1,3,4.4 Reg.17,14,19.2.Par.30,6,10.36,15.Prou.1,24 28.28,9.Esa.28,14.30,9.14.65,10.66,4.Ier.2,5.5,12,20.7,13.16,9.19,* 25,4.Ezechiel.33,30.Matth.10,14. Luc.10,10. Acto.13,45.18,6.Roman.1,21,30.2.Thessal.2,10.Heb.2,3. Vide Inobedientia.
verbum Dei manet in æternum. Nu.23,19. Tob.14,6. Ps.32,11.116,2.118,89.Esa.40,8.51,6.54,10.Matth.5,18.24,35. Mar.13,31.Luc.16,17.21,33.1.Pet.1,25
verbum Dei quantæ sit uirtutis et efficaciatis. Gene.1,*.Psal.32,9.Iob 38,11. Esa.46,10.55,11.Mat.8,13,26.Mat.1,27. Luc.5,13,24.8,24.18,42.
verbum Dei est cibus animæ. Deut.8,3.Sap.16,26.Ierem.15,16.Ezech.3,3. Matth.4,4.Luc.4,4.
verba sunt ponderanda, & non leuiter effutienda. Ps.111,5.Prouer.15,2,23.13,3.20,15.17,27.21,23.25,11. Eccles.5,2.12,10.Eccli.5,12.20,7.23,7.28,29.32,18.Mat.12,36.Col.4,6.Iac.1,19.
verecundia Saræ.Gen.18,9.21,6.
veritas. 3.Esdr.3,12.4,33.4. Esdr.14,17. Esa.59,15.Zach.8,16.Ephes.4,25.
veritas Christus. Iohan.14,6. Euangelium. 2.Petr.1,12.
veritas cinctorium renum. Ephes.6,14.
veritas Dei in promissionibus. Gene.32,10.
veritas in iudicibus.Exod.18,21.
veritas tandem uincit.Prouer.28,23.
veritatis doctrina,a Deo. Zach.10,1.
veritati Euãgelii resissẽtes.2.Tim.2,18.3,8
contra Veritatem ne propinquissimis quidem acquiescendum.Mich.7,5.
in Veritate ambulandum.3.Regum 2,4.seruiendum Deo.Ios.24,14.

vermis mæroris corrodens. Mat. 9, 44, 46, 48
a Vero non deuiet iudex. Exod. 23, 2.
vesicæ in hominibus. Exod. 9, 9.
vespertilionem non comedunt Iudæi. Leuit. 11, 19. Deut. 14, 18.
vestiendi sunt nudi. Tob. 1, 17. Esa. 58, 7. Ezec. 18, 7. Mat. 25, 36. Vide Eleemosyna.
vestimentum uiduæ Deut. 24, 27.
vestimenti textura Deut. 22, 11.
vestimentū auferenti tunica danda. Luc. 6, 29
vestimentis fimbriæ faciendæ. Deut. 22, 12.
vestimenta Christi patiuntur milites. Matt. 27, 35.
vestis nuptialis. Matth. 22, 11.
vestem non habentibus, det unam qui duas habet. Luc. 3, 11.
veste uirili non utatur mulier. Deut. 22, 5.
vestium abusus. Vide Abusus.
vestes scindere. Gen. 44, 13. Ios. 7, 6. Iudi. 11, 35. 1. Reg. 4, 12. 2. Reg. 13, 31. 3. Reg. 21, 27. 4. Reg. 5, 7. 6, 30. 11, 14. 18, 37. 19, 1. 22, 11, 19. Esth. 4, 1. Ierem. 36, 24. Ioel. 2, 13. Machab. 2, 14. 3, 47. 4, 31. 11, 71. Mat. 26, 65. Act. 14, 13 16, 22.
vestitum & uiaticum petit Iacob a Deo. Genes. 28, 20.
vestitum & uictum habentes, simus contenti. 1. Tim. 6, 8. dat Deus uiduæ, peregrino & pupillo. Deut. 10, 18.
vetus testamentum. Vide Testamentum.
vetus homo exuendus & crucifigendus. Rom. 6, 6. Col. 3, 5.
via CHRISTVS. Iohan. 14, 6.
via per quam iusti ambulant, quæ et qualis sit. Ps. 118, 5. Prouer. 3, 6, 17. 16, 5, 17, Eccli. 5, 12. Esa. 26, 7. 30, 31. 35, 8. 40, 3. Ierem. 31, 21. Oseæ 14, 10. 1. Thess. 4, 1. Hebr. 12, 13.
via iustorum a Domino dirigitur. Tob. 4, 20 Psal. 16, 5. 24, 4. 118, 35. Prouer. 4, 12, 18. 13, 6. 16, 9. 20, 24. Esa. 48, 17. Iere. 10, 23. Mich. 4, 2.
via iustorum remunerationē a Deo expectat. Ps. 24, 12. Prouer. 12, 28. Iere. 6, 16. 7, 3
via impiorum qualis. Ps. 118, 3. Prou. 4, 19, 26, 27. 12 15. 21, 2. 22, 5. Esa. 57, 10.
via impiorum exitus et finis. Iob 6, 18. Prou. 14, 12. 28, 18. Eccli. 2, 16. 21, 11. Ierem. 2, 36. 4 18.
vicinus bonus. Prouer. 27, 10.
victima omnis sale salitur in lege Moysi. Marci 9, 49.
victimæ & ieiunia obstinatis non prosunt. Ierem. 14, 12.
victimas iustitiæ immolare. Deut. 33, 19.
victoria a Deo expectanda est. Genes. 14, 14. Exod. 17, 9. Deut. 7, 18. Ios. 11, 6. Iudic. 7, 7. 1. Reg. 14, 6. 17, 45. 2 Paral. 14, 11. 16, 8. 24, 24. 25, 8. Iudit. 9, 15. Ps. 117, 16. Prouer. 21, 31.
victoria potiuntur pauci contra multos. Gen. 24, 14. Iudic. 7, 2, 4. Ios. 11, 1, 7. 1. Reg. 14, 6, 14. 2. Para. 13, 14. 14, 11, 12. 24, 24. 1. Mach. 3, 16, 22.
post partam Victoriam triumphus instituitur. Nume. 31, 13 Iudic. 11, 34. 1. Reg. 18, 6. 2. Macha. 3, 7.
victus. Vide Vestitus.
victus parandus in sudore. Gen. 3, 19.
victum prouidet Deus omnibus. Gen. 1, 29.
videt Deum Iacob. Genes. 32, 30. Moyses. Exodi 24, 18.
videre Deum nemo potest. Exod. 33, 20.
videns, pro propheta. 1. Reg. 9, 9.
videntes oculi, obedientibus. Deut. 29, 4.
viduæ parabola, quæ crebris orationibus iudiciū obtinuit a iudice iniquo. Luc. 18, 2, *.
viduæ iudicium facit Deus. Deut. 10, 18.
viduis benefaciendum est Exod. 22, 22. Deu. 16, 14. 24, 17, 19. 26, 12. 27, 19. Iudith 16, 28. Iob 24, 3. 31, 16. Eccli. 4, 10. Esa. 1, 23. Ier. 22, 3. Zacha. 7, 10. Mala. 3, 5. Mat 23, 14. 1. Tim. 5, 3, 16. Iac. 1, 27.
viduas pias quid deceat. Iudith 8, 4. Luc. 2, 37. 1. Tim. 5, 3, 5. Tit. 2, 3.
vigilare. Vide Aduentus Domini.
vigilemus & sobrii simus. 1. Thess. 5, 6.
vigilemus in orationibus. Colos. 4, 4.
vigilandum omnibus. Matt. 24, 43. 25, 13.
villici parabola. Luc. 16, 1, *.

*vim patitur regnum cœlorum. Matth.*11,12
*vinctorum meminerimus.Heb.*10,34.13,3.
*vindemia abundas obedientibus. Leui.*26,5.
*vindemia leges.Leui.*19,10.
*vindex Deus.*1.*Theß.*4,6.
*vindicta soli Deo, eiusq; ministris ac magistratui commissa, unde & aliis est prohibita. Genes.*15,14.*Leuit.*19,18.*Deuter.*32,35 Iudith 8,20.16,20.*Psalm.*7,7.9,13.93.1.*Prouerb.*17,11.20,22.24,29.28,22.*Eccli.*28,1.*Ezech.*25,12,14.*Nahum* 1,2.*Matt.*5,39.*Luc.*9,54.18,6,7,8.*Rom.*12,19.*Gal.*5,10.1.*Theß.*5,15.2.*Tim.*4,14.*Heb.*10,30.1.*Pet.*3,9 *Iac.*5,4.*Apoc.*6,10.*Vide.Remißio.*
*vinea.Gen.*9,20.*Deut.*23,24.*Canti.*8,11.*Esa.*5,1.*Matt.*20,1.21,33.
*vinum felle mistum propinatur Christo in cruce.Matth.*27,34.
vinum latificat cor. Iudicum 9,13.*Psalmo* 103,15.
vini potatorem esse Christum, criminantur Iudai.*Matth.*11,19.
*vinum dat Deus obedientibus.Deut.*11,14.28,39.
vinũ nõ biberunt Iudai XL.*annis.Deu.*29,6
*vino interdicitur sacerdotibus. Leui.*10,9.
*vino non inebriemur. Ephes.*5,18.
*a Vipera morsus Paulus.Act.*28,3.
*viperarũ genimina.Mat.*3,7.12,34.23,33
*vir Dei propheta.*1.*Reg.*9,6.
*vir ne utatur ueste muliebri. Deuter.*22,5. *vxorem habeat.*1.*Cor.*7,2.
virorum raritas in excidio Ierusalem.*Isa.*4,1
*de Viris multa.*1.*Cor.*7,* 11,3,* *Ephes.*5,*
*viriliter agamus.Deut.*31,6.
*virago.Gene.*2,23.
*viribus nostris non uult Deus nos quicquam tribuere.Ios.*24,8,**Iudic* 7,2,*
*vires tribuit Deus.*Deut.8,18.
*de Viribus diffidit Gedeon. Iudic.*6,15.
*virga Aaronis germinat.Num.*17,8.*Moysi versa in colubrum.Exod.*4,3.*Pauli erga Corinthios.*1.*Cor.*4,21.
*virga percutit petram Moyses. Exod.*17,5.
*virginis constuprata lex.Exod.*22,16.*Deuter.*22,23.
*virgines in bello rapta.Num.*31,18.*in choreis rapta.Iudic.*21,23.
*virginum exeuntium obuiam sponso parabola.Matth.*25,1,*
*virginitas commendatur. Matth.*19,12.1.*Cor.*7,25,**Apoc.*14,4.
*virginitatem filia quomodo testati parentes apud Iudaos.Deut.*22,15,*
viridi ligno Christo non parcitur. Luca 23,31.
*virtus Dei, Euangelium, quo nos saluat.Roman.*1,16.
virtus in infirmitate perficitur. 2. *Corint.* 12,9.
*virtute Dei custodimur in fide.*1.*Petr.*1,5.
*virtute indui ex alto.*Luc.24,49.
*virtutes operatur Deus in nobis.Gal.*3,5.
*viscera misericordia Dei. Luc.*1,78.
*per Visionem loquitur Deus Abraha. Genes.*15,1.
*in Visione raro se manifestabat Deus, temporibus Heli in Silo.*1.*Reg.*3,1.
visitat Deus peccata, cum punit. Exodi 32,34.
*visitare & consolari infirmos seu agrotos, opus misericordia.Gen.*48,1.4.*Regum* 8,29.13,14.*Iob* 2,11. *Psal.*40,4.*Eccles.*7,3.*Eccli.*7,38.38,13.*Matth.*25,37,40.*Iohan.*11,3.12,9.2.*Cor.*1,4.
*visere Sanctos desiderat Paulus. Roma.*1,11.15,23,32.*Gal.*4,20.1.*Theß.*2,17.
*vita aterna, Christus.Iohan.*14,6.*Coloß.*3,4. *cognoscere Deum & Iesum. Iohan.*17,3.*datur gratis. Roman.*6,23.*datur ex obseruatione mandatorum. Matth.*19,17. *reuelata nostris temporibus. Ephes.*1,17.
*vita Christianorum abscondita in Christo. Colos.*3,3.
*vita fideliũ ad quam regulam sit instituenda. Ge.*17,1.*Exod* 20,11,* *Leui.*11,44.19,2.20,7.26.21,8. *Mat.*5,48.11,29.*Luc.*6,36.*Iohan.*12.26.13,13.15,12.21,15.

Rom.6,4.8,29.13,14.15, 2.Ephes.2,9. 4,1,23.5,1,9 Philip.1,27.2,5, 14.Col. 2,6.3,9,12, 1.Thes.4,3.Tit.2, 11.3, 8.Hebr.12,2. 1.Petr.1,15.2,* 3,17.4, 1.1.Iohan.1,7.2,6.*
uita longior obedientibus Deo.Deut.30,15, 20.obedientibus parentibus. Ephes.6,3.
vita arbor.Gen.2,9.
vita humana breuitas & uanitas.Gen.3,19. 2.Reg.14,14.1.Para.29,15.Tob.4,23. Iob 3,20.7,6.8,9.9.21,25.13,28.14, 1.Psalm.38,6.89,5,9.101,4,12.102, 15.108,23.143,4.Eccles.2,23.3, 10.7, 1.Sap.2,5.5,9.Eccli.14,18.17,31.18,8 40,6.41 1.Esa.40,6.Luc.12,18.Ephe. 5,16. Hebr.13,14.Iacob 1,10.4,14.1. Petr.1,14.
vitam pro fratribus ponere, Iudith 13,3,25. Esth.4,15.Iohan.15,13.1.Iohan.3,16.
vitis.Gen.49,11.Iudic.9, 11. Zach.3,10. 1.Mach.14,12.Iohan.15,1.
vitis Christus.Iohan.15,1.
vitis palmes appellatur populus Israeliticus. Osea 10,1.Iohan.15,5.
*vitare quos debeamus.2.Tim.3,2,**
vitulus erigitur in idolum.Exo.32, 4.Deu. 9,16.3.Reg.12,28.4.Reg.10,29. 17, 16.Ps.105,19.Osea 8,5. Act.7,40.
vituli aurei.3.Reg.12,28.4.Reg.17,16.
Viuo ego,iuramentum Dei.Deut.32,40.
Viuit anima tua,asseueratio Hebræis. 1.Regum 1,26.
viuit Christus in Christianis.Gal.2,21.
Viuit Dominus,iurantis uox. Ruth 3,13.
viuit homo fide, etiam in fame.Deuter.8,3.
viuimus in gloriam Dei.Rom.14,8.
viuunt omnes Deo.Luc.20,38.
Viuat rex.1.Reg.10,24.
vt Viuamus,mandata seruanda. Deut.4,1. 32,47.
viuere Deo, est opera Dei facere. Rom.6, 11,12.
viuere facit Deus, & occidit. Deut.32,49.
uiuens Deus.Ios.3,10.
viuendum Deo, non sibi.Rom.14, 7.2.Cor. 5,15.Gal.2,20.1.Thes.5,10. 1.Pet.4,2
viuendum in lætitia. Eccles.8,15.9,7.
vlcere percutiuntur inobedientes.Deu.28,35
vlcera in hominibus.Exod.9,9,10,11.
vlciscitur Dauid iniuriam seruis factam. 2. Reg.10,7.
vltio non quærenda.Leui.19,20. Luc.9,54.
vltionem capere Dei est.Deut.32,35.
vmbra,Vetus testamentum.Heb.8,5.
vnanimitas commendatur. Philip.1,27.
vnctio Christi.Dan.9,24.
vnctio Christi, Spiritus Sanctus. 1.Iohan 2,27.
*vnctionis oleum.Exod.30,23,**
non Vnguntur oleo suo inobedientes. Deut. 28,40.
vngebantur corpora mortuorum.Genes.50,2.
vngebantur reges: ut de Saule & Dauide legimus.1.Reg.10,1.16,13.
vnitas fidei Christianorum. Iohan.17, 11. Acto.4 32.
*vnitas spiritus commendatur.Ephes.4,3,**
vnum simus in Christo.Gal.3,28.
vt Vocaret peccatores, uenit Christus. Matth.8,13.
*vocatur Samuel a Deo.1.Reg.3,4,**
vocati multi. Matth.20,16.22,14.
vocatio Gentium & Iudæorum. Roman. 15,8,9.
vocationis nostræ brauium,uita. Philip.3,14.
vocationem nostram demonstremus operibus. 2.Petr.1,10.
volatilibus cœli dantur cadauera inobedientium. Deut.28,26.
non Volentis est, sed miserentis Dei. Roman.9,16.
voluntas Dei. Matth.7, 21.12, 50.Marc. 3,35.Ioh.6,39.Ro.12,2.Eph.5, 17.Col. 1,9.1.The.4,3.1.Tim.2,4.1. Ioh.2,17.
voluntas Dei non est ut aliquis pereat. Ezechiel.18,23.Iohan.6,39.1.Timoth.2,4. 2.Petr.3,9.
voluntas nostra accommodanda uoluntati diuinæ.1.Reg.3,18. 2.Reg.10,12.15,20. 1.Mac.3,60.Mat.6, 10.26, 39.Marc. 14,36.

14,36.Luc.22,42.Act.21,14. 1.Cor.4, 19.Heb.6,3.Iac.4,15.Vide Abnegatio.
voluntatem pro opere acceptat Deus. Genes. 20,3,6.22,9.2.Reg.11,14.12,9.3.Regum 21,10.Vide Cor.
voluptas carnis.Vide Concupiscentia.
voluptates huius seculi impediunt, ne qui uerbum audierunt, referant fructum. Luc.8,14
vomere percussit Philisthai. Iudic.3,31.
votum Gene.28,20.Leui.27,1.Numer.6,* 21,2.30,* Deut.23,21.Iudic.11,30.1. Reg.1,11.2.Reg.15,8.Ps.75,12.Eccle. 5,3.Baruch 6,34.Matth.14,7. Act.18, 18.21,23.23,12.
vouere Deo, pro sanctificare, seu consecrare, frequens est in Leui.cap.27,*
vox Dei audienda. Exod.15,26. Deutero. 30,8,10.
vocem Dei non audientes, puniuntur. Deuter.9,23.
vocem suam ut audiamus, conuertit nos. Deus.Deut 4,33.
vocum nouitates uitanda.1.Tim.6,20.
vrbes refugii.Num.35,10.
vrbium protector Deus.4.Reg.19,34.
Vrias defert literas Dauidis ad Ioab. 2.Regum 11,14.
Vrias prophetat contra Ierusalem, ideoq; eductus de Aegypto, occiditur a Ioacim. Ieremia 26,20,23.
Vrias sacerdos iuxta praeceptũ regis Achaz extruit altare.4.Reg.16,11.
Vriel, angelus Dei.4.Esdr.4,1.5,20.
vrsum occidit Dauid.1.Reg.17,35.
Vsia, rex Iuda, pugnat aduersus Philisthaeos. sumit sibi officium Sacerdotum, adolere uolens incensum, lepra punitur, moritur. 2.Paralip.26,17,20,23.appellatur Azarias.4.Regum 15,1.appellatur Ozias. Matthaei 1,9.
vsura.Exod.21,25.Leui.25,35. Deut.23, 19.2.Esdr.5,7.Ps.14,5.Prouer.22,16. 28,8.Ierem.15,10. Ezec.18,8,13.22, 12.Luc.6,34.19,8.
ad Vtilitatem datur Spiritus.1.Cor.12,7.
vua Iudaeorum, uua fellis. Deut 32,32.
vulpes Herodes Luc.13,32.
vulpes foueas habent: Christus nõ habet ubi caput reclinet. Matt.8,20. Luc.9,58.
vulpes Samsonis.Iudic.15,4.
ut Vultum suum conuertat ad nos Deus, orandum.Num.6,26.
vuluã Annae concluserat Deus.1.Reg.1,5,6.
vxor abducens a fide, occidenda. Deut.13,6.
vxor diligenda.Prouerb.5,18. Ephes.5,25. nõ plus ametur quàm Christus.Mat.10,37
vxor Loth sit nobis exemplo. Luc.17,32.
vxor Pilati.Matth.27,19.
vxor prudens, Dei donum. Prouer.19,14.
vxoris adulterium quomodo possit deprehendi. Num.5,14,*
vxoris officium.Gen.2,22.3,16. Num.30, 7,13.Deuter.22,5.Tobiae 10,12.Esth. 1,19,*.Prouer.11,16.12,4. Esa.3,15, 17.1.Cor.7,*11,5,9.14,34.Eph.5,22. Col.3,18.1.Tim.2,11.3,11.5,2,10.Tit. 2,10.1.Petr.3,1.Vide Mariti officium.
vxorẽ ducẽtes, immunes primo anno.Deu.24,5
vxorem non licet repudiare, nisi ob solam fornicationem.Matth.5,32.
cum Vxore inobedientis Deo, dormit alienus. Deut.28,30.
de Vxore non inuenta uirgine. Deut.22,13.
vxores Dauidis captiuae.1.Reg.30,5.
vxores alienigenas accipientes arguuntur. Malach.2,11.
vxores de filiabus Chanaan non licebat Iudaeis accipere.Exod.34,16.
vxores & concubinas accipit Dauid in Ierusalem.3.Reg.5,13.

Z

ZABVLON, filius Iacob ex Lia. Gene.30,20. benedicitur.Gen. 49,13. Deut.33,18. non expulsos Chananaeos facit tributarios.Iudic.1,30.eius filii.Gene.46,14. hereditas.Ios.19,10.
Zachaeus excipit Christum suis aedibus. Luc.19,6.

Zacharias, filius Ieroboam, rex Israel. 4. Regum 15, 8. occisus a Sellum. ibid. 10.
Zacharias, filius Ioiadæ, siue Barachiæ sacerdotis, lapidatur. 2. Paral. 24, 20. Mat. 23, 35.
Zacharias propheta tempore Darii. Zachariæ 1, 1.
Zacharias, pater Iohannis Baptistæ. Luc. 1, 5
Zadoch, filius Abiathar, fit summus Sacerdos. 3. Reg. 2, 35.
Zalphaad filiæ postulant hæreditatem. Nu. 27, 1, 7. 36, 2. Ios. 17, 3.
Zambri, regis Israel, acta. 3. Reg. 16, 9,*
Zara, filius Iudæ e Thamar. Gene. 38, 30.
Zaruia, filia Isai, soror Dauidis, genuit Abisai, Ioab, & Asael. 2. Regum 2, 18. 1. Paralip. 2, 16.
Zeb, princeps exercitus Madianitarum, occiditur ab Israelitis. Iudic. 7, 25.
Zebedæus, pater Iacobi & Iohannis. Mat. 4, 21. uxor eius Salome intercedit pro filiis apud Christum. Matth. 20, 20.
Zebee & Salmana reges Madianitarum capiuntur. Iudic. 8,*
Zedecias. Vide Sedecias.
Zelotes, nomen Dei. Exod. 20, 5. 34, 14.
Zelotypiæ lex. Num. 5, 12,*
Zelpha, ancilla Liæ. Gene. 29, 24. 30, 9. 35, 26. 37, 2. 46, 18.
Zelus & Zelotypia. Gen. 34, 2, 25, 27. Exod. 32, 19, 27. Numer. 25, 7. Iudic. 20, 1, 8. 1. Regum 11, 6. 15, 11. 32, 3. Regum 18, 40. 19, 10, 14. 4. Regum 10,*. 1. Macha. 2, 24. Matth. 21, 12. Iohan. 2, 17. Acto. 9, 1. Philip. 3, 2.
Ziba. Vide Siba.
Ziclech. Vide Siceleg.
Ziphæi produnt Dauidem. 1. Reg. 23, 19.
Ziphora. Vide Sephora.
Zizaniorum parabola. Matth. 13, 24.
Zomzommim gigantes. Deut. 2, 20.
Zona pellicea accinctus Elias. 4. Reg. 1, 8.
Zorobabel filius Salathiel. 2 Esd. 12, 1. Agg. 1, 1. Matt. 1, 12. Luc. 3, 27. instaurat templum Domini Ierosolymis. 1. Esdr. 3, 3. 3. Esdr. 5, 70. commendatur. Eccli. 49, 13. genuit Abiud. Matth. 1, 13.
Zorobabel, typus Christi. Agg. 2, 22,*

Indici Biblici Finis.

HE-

HEBRAEA, CHALDAEA, GRAECA, ET LATINA NOMINA VIRORVM, MVLIERVM, POPVLORVM, IDOLORVM, VRBIVM, FLVVIORVM, MONTIVM,

Cæterorumq́. Locorum, quæ in Biblijs ſparſa leguntur, cum latina interpretatione: additis etiam Bibliorum locis, in quibus ita ſcripta leguntur: adiecta nominibus, quorum proprij characteres ignorabantur, D litera, quæ dubiam eſſe interpretationem ſignificet. Græcis vero G litera, quæ petitam eſſe a Græcis interpretationem admoneat.

Aron, Mons, ſiue montanus: aut docens, ſiue concipiens. Filius Amram, Exod. 4. 1. Paral. 6

Aaronitæ, Idem, pluralis numeri.

Aasbai, Confidés in me, vel frater circundans: aut ex Hebræo, & Syro, frater ſenectutis. Filius Machati. 2. Regum 23. Heb. Ahásbai: per heth in ſecunda.

A B

Abba. Pater, Syrum eſt. Marc. 14. Rom. 8. Gal. 4.

Abádon. Exterminãs, vel pditio, Abyſſus. Apoc. 9.

Abaná, Lapideus, vel ædificatio: ſiue pater obſecro nunc. Nomen fluuij Damaſci. 4. Reg. 5

Abarim, Tranſitus, p. n. ſiue tranſeuntes aut furores, uel prægnantes: aut Syriace, frumenta. Mons eſt Moabitarum contra Iericho, ſupra Iordanem, idem ille cum montanis Arabiæ, in quorum vertice eſt mõs Nebo in ſummitate phaſga, vbi Iſraelitæ caſtra fixerant 41. manſione Eremi, Num. 21. 33 morte Moſis notus. Num. 27. Deut. 32, Teſtatur Hieronymus in locis Hebr oſtendi Abarim aſcendentibus de Libyade in Heſebon antiquo vocabulo iuxta montem Phogor nomen priſtinum retinentem, a quo circa eum regio vſque nunc appellatur Phaſga.

Abaron, Idem ſingularis numeri: vel robur, aut fortitudo D. Filius Mathathiæ filij Iohã 1. Mach 2.

Abda, Seruus, aut ſeruitus: vel ex Hebræo, & Syro, nubes iſta. Pater Adoniram, 3 Reg 4. 2. Eſdræ 11.

Abdai, Seruus, aut ſeruitus: vel nubes abundans, Pater Cis Leuitæ, 2 Par. 29.

Abdeel, Seruus Dei, vel nubes abundantiæ Dei. Pater Selemiæ, Ierem 36.

Abdemélech, Seruus regis, vel ſeruus conſilij. Nomen Æthiopis cuiuſdam eunuchi, Ierem. 38.

Abdenago, Seruus claritatis, vel ſeruus anxius. Nomen viri, qui & Azarias dicitur, Dan. 1.

Abdi, Seruus aut ſeruitus, uel nubes abundans. Filius Maloch filij Azabiæ. 1. Par 6.

Abdias, Seruus domini. Diſpenſator domus regis Achab 3 Reg 18 Propheta idem, abd. 1.

Abdiel. Seruus Dei, aut nubes abundantiæ Dei. Filius Guni e tribu Gad. 1 Par 6.

Abdon, Seruus, aut nubes iudicij. Filius Michai ſiue Micha 2 Para. 34. qui 4 Reg 22. Achobor dicitur. Nomen item ciuitatis, Ioſue 21. 1. Paral. 6. Fuit & nomen iudicis in Iſraël, Iudic 12.

Abed, Seruus vel operarius Nomen viri, 1. Eſd 8.

Abel per aleph, Luctus. Ciuitas, quæ (vt Hier. inquit) duodecim a Gadaris miliaria, orientem verſus diſtat, 1. Reg 6. 3. Reg. 15. 4 Reg. 15. Eſt & villa in ſeptimo Philadelphiæ lapide, vbi Iephte cum Ammonitis manum conſeruit

Abel per he in principio, Vanitas, ſiue anhelitus:

aut Syriace, vapor. Filius Adam. Gen. 4.

abelá, Luctus. Nomen urbis, 2. Reg. 20. quæ & Abel ibidem uocatur.

abel-máim, Luctus aquarum, Ciuitas quam, ut narrat historia Paralipomenon (2. Par. 16.) rex Asa per Benadad Syrum expugnauit. 3. Reg. 15.

abel-mehula, Luctus infirmitatis, aut luctus chori, uel tympani: siue ex Hebræo, & Syro, luctus ueniæ. Nomen loci, Iudic. 7. 3. Regum 4. 19. Hieronymus in locis Hebraicis ait vicum esse in Aulone.

Abel satim, Luctus spinarū, luctus declinationū, aut præuaricationū: vel uallis aut planities cedrorum imputribilium. Non procul a Iordane locus in deserto ad meridiem Moabitarum, a spinarum copia habens nomē Num. 33. Ioel, 3. Illic fuit XLII. mansio Iudæorum.

áben-bóen, Lapis pollicis: aut pollex, uel lapis in eis, Nomen loci, Iosue 18.

abes Ouum, siue cœnosus, aut lineus. Nomen ciuitatis in tribu Issachar Iosue, 19.

abesan, Pater scuti, aut patris scutum, uel arma, aut pater frigiditatis. Nomen iudicis in Israël de Bethlehem, Iud. 12.

abessalom, Pater pacis, siue pater consummationis, siue pater retributionis, aut patris pax, siue patris cōsummatio, siue patris retributio. Pater Maacha, siue Michai matris Abiam. 3. Reg. 15. qui 2. Paral. 13. dicitur Vriel.

abgatha, Pater torcularis, uel patris torcular. Eunuchus Assueri regis Persarum. Hester. 1.

abi, Pater meus, Mater Ezechiæ regis Iudæ 4. Reg. 18. quæ 2. Paral. 29. dicitur Abia.

abia, Pater domini, aut voluntas domini. Mater Ezechię regis, 2. Par. 29. quę 4. Reg. 18. dicitur Abi. Filius Samuelis prophetæ, 1. Reg. 8 1. Par 6. Filius itē Roboá, 1. Par. 3. qui 3. Re. 14. dicitur Abiá. vxor Esron filij Phares, 1. Par. 2 Filius itē Ieroboam, 3. Reg. 14

abi-albon, Pater superintelligēs, aut pater superędificans: aut ex Hebræo & Syro, pater iniurię. Nomen uiri, 2. Reg. 23. qui 1. Par. 11. dicitur Abiel.

abiasaph, siue Abisaph, Pater congregans, siue pater consummans uel finiens, Filius Core, 1. Par. 6. 9 Exodi 6. filius Elcanæ, 1. Paral. 6 9.

abiam, Pater maris, filius Roboam, 3. Reg. 14. & 15. qui Abia, 1. Par. 3. dicitur.

abiathar, Pater excellens, aut pater residui uel remanentis: siue pater explorationis, uel contemplationis, aut pater funiculi. filius Ahimélech sacerdotis, 1. Reg 22. Marci 2.

abida, Pater scientiæ, uel sciētia patris. Filius Madian filij Abrahæ, Gen. 25.

abidan, Pater iudicij: aut ex Hebræo, & Syro pater meus iste, filius Gedeonis, Num. 1.

abiel, Pater meus Deus. filius Seror, 1. Reg 9. Pater Ner. 1 Reg 14 nomē item cuiusdam alterius. 1. Par. 11 qui 2 Reg 23. dicitur Abi-albon.

abiézer, Pater adiutorij, siue patris adiutorium uel pater atrij, aut patris atrium filius Manassę, Iosue. 17. vnus ex fortibus Dauid, 2. Reg. 23. 1. Par. 7.

abi-gabaon, Pater collis, siue pater calicis, uel scyphi, aut pater dorsi peccati. Pater Gabaon, cuius uxor Maacha. 1. Paralip. 8.

abigáil, Pater exultationis, uel patris exultatio. Nomē vxoris Nabal, 1 Reg. 25 30. Vxor Dauid mortuo Nabal. 1 Par. 3. Est & filia Naas, soror Saruiæ, mater Ioab, 2. Reg. 17 1 Par. 2.

abiháil, per heth in penultima, Pater fortitudinis, aut pater exercitus, siue pater diuitiarum, aut pater antemuralis, uel pater doloris. Pater Suriel principis Moholitarū, Nūm. 3 ubi corrupte legitur Abihaiel Vxor itē Roboá filij Salomonis, 2 Par 11.

Abiháil per het in penultimâ, Pater lūminis, uel laudis, Vxor Abisur filij Semei filij Onam, 1. Par. 2.

abilina, Lugens uel plorans, siue pater māsionis uel murmurationis D. Nomē regionis, cui præerat Lysiás a Romanis constitutus, Luc 3.

Abimaël, Pater a deo uel de deo. Filius Iectam, Gen. 10.

abimélech, Pater meus rex, aut pater regis, uel consilij. Generale nomen est Palęsthinorum regū, perinde atque Cæsar Romanorum Imperatorum. Rex igitur fuit Geraræ, Gen 20. Filius item Gedeonis, Iudic 8 Filius etiā Ierobéseth, 2 Reg. 11.

abinadab, Pater spontaneus, aut pater uouentis uel uoti, siue pater principis Filius Isai patris Dauid, 1. Reg. 16 Filius Saul, 1 Par. 8. vide etiam 1 Reg. 7. 2. Reg 6 1 Par. 2 9 10 13.

abinóem, Pater pulchritudinis uel iucunditatis, aut pater motionis eorum Pater Barac ducis exercitus populi Iudæorum, Iudic 4

abiram, Pater celsitudinis, uel electionis: aut pater fraudis, uel proiectionis Primogenitus Hiel reædificatoris Ierichó, 3 Reg 16.

abiron, Idem Heb. Abiram. Filius Eliab, Num 16. Deut 11.

abisag, Patris ignorantia, uel patris error: siue pater apprehendens uel attingens: aut pater multiplicans Virgo adolescentula quæ calefaciebat regem Dauid senio confectum 3 Reg 1.

abisai, Patris munus, uel pater muneris. Filius Saruiæ sororis Abigáil, frater Ioab, 1. Reg 26. 2. Regum 10 1 Par. 2 11.

Absiúe, Pater salutis uel exclamationis: aut pater respiciēs, siue pater magnificus uel potens Filius Phinees filij Eleazar, filij Aaron, 1 Par 6. filius item Bela, filij Beniamin filij Iacob, 1 Par 8.

Abisur, Pater muri, aut pater bouis, siue pater cātantis, uel pater aspicientis, aut pater rectitudinis. Filius Semei filij Onam filij Ierameel, 1 Par. 2.

abital. Pater roris: uel ex Hebræo, & Syro, pater umbræ. Mater Saphatię filij Dauid, 2 Reg 3. 1. Par 3

abitob, Pater bonitatis Filius Mehulim, 1 Par 8.

abiu, Pater ipse, uel pater est. Filius Aaron filij Amram filij Caath filij Leui, Exod 6 1. Par. 6.

abiud, Pater laudis uel confessionis. Filius Bela filij Beniamin, filij Iacob, 1 Par. 8.

abner, Patris lucerna, uel patris nouale. Nomen principis militiæ Saul, filius Ner patruelis, Saul, 1. Reg 14.

Abobi, Pater incantationis vel absconsionis. D. Nomen uiri, 1 Mach. 16

abra, ancilla uel famula. G Iudith 8.

abram, Pater excelsus. Filius Thare Chaldæus, Genes. 11.

abraham, pater multitudinis Filius Thare sic nominatus a deo, cum prius Abrā diceretur, Gen. 17.

Abran, Transitus, aut ira, siue impraegnatio, uel nubes cantici: aut Syriace, frumentum. Nomen ciuitatis, Iosue 19.

Absalom, pater pacis, siue pater consummationis, siue pater retributionis: aut patris pax, siue patris consummatio, aut patris retributio. Filius Dauid de Macha. 2. Regum 3. 1. Paralipomen. 3.

abs olomi,

absolomi, Pater pacis; siue pater consummationis uel retributionis. D Nomen uiri, 1 Mach. 11.

A C

Acan, tribulatio, uel stridor, aut antemurale. Filius Eser filij Seir Horræi, Gen. 36.

acar, sterilis, siue eneruans, aut euellens, uel truncus. filius Ram primogeniti Ierameel, 1 Par 2.

accain, possessio, siue emptio, aut nidus. Nomen ciuitatis, Iosue, 15.

accaron, sterilitas, siue eneruatio, aut euulsio, vel truncus Nomen urbis, Ier 25 Iosue, 15. 1. Reg. 17

accaronitæ, steriles, siue eneruati, aut euulsi, uel trunci populi, 1 Reg. 5.

acces, peruersus aut prauus. Pater Hira, 2. Reg 23 1 Paralip 11.

accho, compressus, vel confractus. Nomen urbis, Iudicum 1.

accos, spina, uel æstas, aut tædium, seu uigilia, uel finis Nomen uiri, 1 Par. 24. 1 Esd. 2.

accub, uestigium uel supplantatio: aut prauitas, uel calcaneum, siue retributio Filius Elioënai filij Naariæ 1. Par. 3 9. 2 Esd. 8

Achab. Frater patris, uel fratris pater, siue arula patris filius Amri regis Israël, 3. Reg. 16

achad, amphora, uel hydria, aut scintilla. Ciuitas in qua regnauit Nemrod, Gen. 10. quæ nunc dicitur Nisibis.

Achaia, interpretatur dolor uel tristitia, G Græciæ regio, & pene insula, ipsa enim Aegeo, & Ionio cingitur æquore, ab Isthmo incipit, de qua lege Plinium, lib 4. cap. 5 naturalis historiæ, Strabonem in 8 Ptolemæum, lib. 3 cap. 15. Rom. 15. 1 Cor. 16.

achaicus, dolés siue tristis. G. Nomé viri, 1. Cor. 16

achan, conterens, siue conturbás. Filius Charmi filij Zabdi, filij Zaræ, Ios. 7. 22 qui, 1. Par 2. dicitur Achar.

achar, conturbans Filius Charmi filij Zabdi filij Zaræ filij Iudæ, 1. Par. 2 qui Ios 7. dicitur Achan

achaz, apprehendens, siue possidens: aut uidens. Filius Ioathan regis Iuda, 4 Reg 16. 1. Paralip 3 qui alias El esei L c 3 dicitur.

achazib mendax, mendacium, aut cessans, siue fluens utique. Nomé urbis tribus Aser, Iud. 1. s. quæ Achzib, Iosue 19 dicitur.

achia, siue achias, frater domini Filius Achitob fratris Ichabod, 1. Reg. 14 Filius item Ierameel filij Esron, 1 Paral 2.

achim, Resurgens uel confirmans, aut uindicás, uel frater eorum D.

Achimáas, frater consilij, vel frater consiliarius, aut frater ex ligno. Pater Achinoam uxoris regis Saul, 1. Reg. 14 Filius item Sadoc sacerdotis, 2 Reg 15. 1. Paral 6.

achiman, frater præparatus, uel frater dexteræ, aut frater quid? Filius Enac. Num 13.

achimélech, frater meus rex, aut frater regis vel cõsilij Nomé uiri sacerdotis, 1. Reg. 21. Ité filius Abiathar, 2 Reg. 8. qui 1 Par. 18, Abimélech dicitur.

achimoth, frater mortis, uel frater mortuus, vel frater dierum Filius Elcana, 1. Par 6.

achinoã, fratris pulchritudo uel iucunditas, aut frater motionis Nomé uxoris regis Saul, 1. Reg. 14. Vxor item Dauid Iezraëlitis, 1. Reg. 25. 1. Par. 3.

achior, fratris lumen, aut frater ignis. D. dux filiorum Ammon, Iudith 5.

achiram, fratris celsitudo uel elatio, aut fratris dolus uel proiectio. Filius Beniamin, Num. 26.

achiramitæ, Idem, p. n. Num. 26

achis, utique est, uel sic est. Rex Geth, 1. Reg. 21. Filius Maoch, 1. Reg. 27.

achisamec, frater sustentationis uel firmitatis: aut frater coniungens Pater Ooliab, de tribu Dan. Exod. 31.

achitob, frater bonitatis Pater Achias, 1. Reg. 14. Pater Achimélech sacerdotis, 1 Reg. 22. Pater item Sadoc, 2 Reg 8. 1. Par. 6. 9.

achitóphel. frater ruinæ, uel frater defectus, aut frater insipiditatis, id est rei insulsę. Cõsiliarius regis Dauid, 3. Reg. 15. Pater Eliá. 2. Reg. 23. 1. Par 27.

achobor, mus, uel conterens siue cõprimens puteum. Filius Michai, 4. Reg. 22. Pater item Balanan septimi regis in Edom. Gen. 36.

achor, turbatio. Vallis in tribu Iuda, Ios. 15. ad septentrionem Iericho haud procul a Galgal, a tumultu & turbatione Israëlitici populi appellationem habens, & non ab Achan sacrilego, qui illic lapidatus est propter anathematis furtum, Ios. 7.

achsa, composita uel adornata, aut lasciuiens: siue confractio uel diruptio uelaminis. Filia Caleb, 1 Par 2. quæ Ios 15. & Iud 1 Axa scribitur.

achsaph, Veneficus, siue conterens utique aut labium utique. Nomé urbis in tribu Aser, Ios. 11. Hęc Hierony. Chalalus dicitur in octauo lapide Diocesarię ad radicem mõtis Thabor in cãpestribus sita.

achzib, siue achziba, mẽdax, siue cessás, aut fluẽs utiq; Nomé ciuitatis in tribu Iudę. Ios. 15. 19. in primo capite Micheæ, legitur, Domos mẽdacij in deceptionẽ regibus Israel. Vbi legẽdum, Domos achzib in deceptionẽ siue in mendaciũ regibus Israel.

acron sterilitas siue eneruatio, aut euulsio, uel truncus. Nomen loci, Ios. 13 19.

A D

Ada, Cœtus, uel congregatio: siue ornata, uel testificans, aut transiens, uel præda: aut Syriace, ablata. Altera uxor Lamech, Gen. 4 Vxor etiam Esau, filia Elon, Gen. 36.

adad per alephánteritus, aut nubes, uel uapor, seu fons. Nomen uiri, 3 Reg. 11.

adad per he, sonitus aut clamor, siue celeusma: seu mammilla uel dilectio filius Badad, rex Edom quartus Gen. 36.

ad. da, Testimonium cœtus uel congregationis, aut testimonio ornata uel testis transitus, siue prędæ eius, genere fœminino: aut præda suæ prædæ, uel æternitas sui testimonij. Nomé ciuitatis, Ios. 15

adadremmon, Celeusma mali granati, siue altitudinis. Vrbs iuxta Iezrahelem, quę hodie uocatur Maximianopolis. Zach. 12.

adaia siue adaias, Testis domini, siue ornatus vel præda domini, aut trãsitus uel æternitas domini. Filius Ethan filij Zamma, 1. Par 6 8. 1. Esd. 10. Filius item Ieroham, 1 Par 9. Pater Idida matris Iosiæ, 4. Regum 22.

adalia, Hauriens siue paupertas: aut nubes uel interitus laboris. Filius Amã filij Amadatha. Esth. 9

adam, Homo, siue terrenus aut rufus uel sanguineus. Nomé primi hominis creati a Deo, Gen. 2 Lucæ 3. Nomen etiá cõmune quo uocauit Deus hominẽ & mulierem Gen. 5. Est & nomen urbis, Ios. 3.

adama, Terra, aut rufa, aut sanguinea. Vrbs Pentapoleos. Gen. 10.

adami, Homo vel humanus, siue terrenus, aut rufus, uel sãguineus aut nubes vel uapor, siue interitus aquarũ. Nomé ciuitatis, q & Neceb dicitur Ios. 19

Adar,Pulchritudo, siue habitaculum, aut generatio. Octauus rex in Edom, Gen 36. qui,1. Paral. 1. dicitur Adid.

Adar-ézer, Decor aut pulchritudo auxilij; siue habitaculum aut generatio auxilij:aut atrium pulchritudinis siue habitaculi,vel generationis Filius Rohob,rex Sóba,2 Reg.8. 1.Par.18.

adarsa,testificans solem vel surdum,aut testimonium arantis.D Nomen loci,1 Mach 7.

adazer,Testis vel testimonium auxilij D.Nomé vrbis,1 Mach 7.

adbeel, Vapor vel nubes apud Deum vel cum Deo siue contristari faciens Deus.Filius Ismahelis, Gen 25. 1 Paral 1.

addar,siue addara, Palliũ,siue potentia,aut magnitudo,Nomen ciuitatis,Iof.15. Nomen-ité mensis, siue lunationis duodecimæ, quandoque integre, & aliquando pro parte nostro respondentis Februario. 1.Esdræ 6.Postremo filius Balæ filij Beniamin,1 Par.8.

addi, Testis, vel testimonium, siue ornatus, vel transitus, aut præda. Pater Melchi patris Neri: Luc. 3.

addo, Testis siue ornatus, aut transitus vel præda: Filius Ioach,1 Paral 6 Pater item Barachiæ, patris Zachariæ: Zach 1 Nomen prophetæ:2 Par. 9.Vide Nehe.12.

Addon,Dominus,aut basis:vel Syriace, auris Nomen loci,2 Esd 7.qui Adon,1 Esd.2. scribitur.

addus,Nouitas,vel mensis, aut trituratio D.Nomen loci,1 Mach 13

adeodatus, Quod latinum est, & in Hebræo dicitur Elhanan: & interpretatur a Deodatus, siue gratia Dei,aut misericordia uel donum Dei. Filius Saltus,2.Reg.21. 1 Par.20.

adiada, Testimonium manus,siue testimonium testimonij,aut præda manus.D.

adiel,Testimonium Dei,siue ornatus,vel transitus Dei,aut præda,uel æternitas Dei.Nomen principis,1 Par 4.filius Iezra,1 Par.9 27.

adin, Deliciosus, siue uoluptuosus, aut ornatus; vel Syriace, temporalis nomen viri, 1.Esd 2.8.

adina,idem Filius Siza.1.Par.11.

adithaim, Cœtus,siue congregationes,aut testimonia Nomen urbis, Iof.15.

Adli,Testis mihi,siue ornatus mihi,aut trãsitus, vel præda,vel æternitas mihi.Nomen viri,1 Pa 27.

admátha,Nubes,vel vapor mortis,siue interitus mortis,vel terrestris,aut rubeus. Principis nomen, Esth. 1.

adommin, Terreni, vel rufi, aut sanguinei. Nomen loci,Iof.15.18.

adon,Dominus,aut basis: vel Syriace. auris. Nomen loci 1 Esd 2.qui Addon,2 Esd 7 scribitur.

adonai,Beatus Hieronymus, Exod 6 pro nomine Dei tetragrammaton,id est quatuor literarum adonai transtulit: in alijs autem locis semper interpretatus est Dominus. Notãdum auté est quod quatuor istæ literæ huius nominis, scilicet Iehouah non sunt compactæ ad hoc,vt ex eis dictio aliqua formetur,& idcirco nomé est ineffabile. Licet Hebræis ineffabile reuera dici putem, quod tunc reuelatum eis non fuerit trinitatis sacramentum, etsi literis fuerit adumbratum. Hinc Exod 5. dicit Deus, Et nomen meum Iehouah non indicaui eis. Quòd si in syllabas cogeretur, pronunciaretur q; esse vel essentiam,aut generationem significaret. Nec ignorandum etiam quod adonai,domini mei numero multitudinis significat, quando scribitur eisdem literis,& punctis quibus pronunciatur adonai. Præterea in translatione Chaldaica pro hoc nomine Dei quod est nomen illud tetragrammaton, semper ponitur triplex iod quod non uacat mysterio.

adonia,siue adonias, Dominator dominus: aut basis domini:vel ex Syro,& Hebræo,auris domini. Filius Dauid ex Aggith,2 Reg 3.1 Par 3.

adoni-bézec,Domini fulgur,siue dominus fulguris,aut dominus in compedibus Nomé viri,Iud.1.

adonicã,Dominus surrexit. Nomé uiri:1 Esd 2.

adoniram,Dominus excelsus,siue dominus celsitudinis,uel elationis Filius Abda, qui erat super tributa Salomonis,3 Reg 4.

adonis in Hebræo est Thamuz,id est cõsumptus, siue incendium,Syrum est Nomen idoli,Ezech.8

adoni sédec,Domini iustitia, siue Dominus iustitiæ.Rex Ierusalem,Iof.10.

ador,Generatio,uel habitatio,aut testimonium lucis uel ignis D Nomen loci,1 Mach 13.

adoram,Decor eorum,aut laus, vel confessio sublimis,siue clamor excelsus, filius Iectan, Gen 10. 1.Par.18 2 Par 10.

adramélech, Pallium regis, siue magnitudo vel potentia regis,vel consilij. Filius Sennacherib regis.4 Reg.19 Isa.37 Deus ité Sepharuaim,4 Reg.17

adria,nomé maris contra Rauennam, quod per ostia Padi fluuij intratur,sũpto vocabulo ab Adria proxima ciuitate,quæ idé mari nomé Adriatici dedit Strabo li 5 Hoc Pelag.Paulus enréfus est Act.27

adrumetina.In Græco,Adramytena:& interpretatur sodalitias munda vel tersa Adrumetum siue Adrumetium, ciuitas est Mysiæ. Est & Adramitis insula Lyciæ,& Adrumes Adrumetis ciuitas Aphricæ. Hieronymus autem, aut si quis alius fuit autor,in Catal locorum acto. Apostolicorũ indicat. Adrumetum esse ciuitatem in Bazatio regione Aphricæ.Plinius Adrumetũ uocat neut.gen. Act.27.

adullam,testimoniũ,siue ornamentũ illis,aut testimoniũ siue ornamentũ suæ miseriæ:vel trãsitus aut præda suæ miseriæ.nomen ciuitatis Iof 12 15.

aduram, Pallium eorũ siue potentia uel magnitudo eorũ:aut uapor excelsus, siue nubes excelsa: aut dolor:siue interit' sublimitatis.Nomé uiri qui erat super tributa regis Dauid. 2.Reg.20 3 Reg 12.

adurã,in Hebræo Adoráin,Fortitudo uel potẽtia maris,aut uapor siue interitus eleuatus,uel nubes eleuata.nomé ciuitatis ædificatæ a Roboã 2.Pa.11

A E

aen,Oculus,siue fons. Nomen ciuitatis.Iosue 15. 1.Paralip 4.

ægyptia, Angustians,siue tribulans Gen 16.

ægyptij,angustiantes,siue tribulantes. Num 14.

ægyptius,idem Exod.2.

ægyptus,Angustiæ,siue tribulationes. Aegyptus, ad Occidenté Iudææ sita,Aphricæ regio est Plinius tamen lib 5.c 9 natural.hist. & Pomponius Mela in primo,Asiæ attribuunt proxime Africam hęc ab Oriente iungitur Assyriæ,& mari rubro:ab Occidẽte habet Lybiam,atque Cyrenen:a Meridie limitẽ, qui Sienem ab Aethiopia dirimit,atque Oceanũ: a Septentrione mare magnũ,Sinumq. Arabicum,& terrã ad Syriã usque irrigatur Nilo authores sunt Iosephus lib 5.c.11 de bel Iud. Egesippus lib 4.Inferiorẽ eius partem Nilus dextra leuaq; diuisus am-

plexu

plexu suo, determinat. Ideoq. insulam quidā dixerunt Aegyptum, ita se findente Nilo, vt triquetrā terræ figuram efficiat. Ideo multi Græcæ literæ delta vocabulo delta appellauêre Aegyptum. ita Plin lib.4.c 5. & Strabo lib.17. Ptolom. lib.5. c 6. Ammia. Marcel. li 22 Oppida insignia, Saijs, Memphis, Siene, Bubastis, Elephantis, Thebe. Alexandria, Pelusium: testis Mela in 1 Canopus, Bolbis, Sebennis, Pathmis, Mēdes, Tanis, Vide Raph. Vola. li. 12. Geog. Non est autem negligendum Aegyptum prophetis appellatam Misraim a Mesraim filio Cham, eiusdē appellationis Iosephus, lib. 1. c 22 antiquit Iudaic Mesrim, & Mesraim nominatam refert. Hæc quondā Aeria dicta est, velut Eusebius in Chronicis annotauit Adde quod Psal 78. & 105. dicitur Aegyptus Cham, quòd eius filius Mesraim occupauerit Aegyptum.

ælam, adolescēs, vel virgo m g. siue occultus, aut seculum filius Sem. Genes. 10 filius item Sesac. 1. Par. 8. 1 Esd 2. Est & nomen regionis, Media aliàs, siue Bactriana dicta. Isaiæ 11. A quo Aelamitæ, principes Persidis.

ælamitæ, idem p. n. Gen 14. Act 2.

æneas, Laudatus. G Nomen viri. Act. 9.

ænon. vide ænon.

æthiopia, in Hebræo dicitur Cus, & interpretatur nigra vel nigredo Aethiopia autem græce ardorem siue incendium significat. Aethiopum regio ab Indo flumine consurgens iuxta Aegyptum, inter Nilum, & Oceanū, & in Meridie sub ipsa solis vicinitate iacet Gens ipsa vniuersa primū Etheria appellata est: deinde Atlantia: mox a Vulcani filio Aethiopiæ, Aethiopia: author est Plin. hist. mundi, lib 6. c 30 Multa de hac congessit Raphael Volater. lib. 12. Geographiæ, quem consule Similiter Ptolemæum lib 4 c 7 Pli in 5 c 8. vbi quoque de duabus Aethiopijs clarissime legis. Ezechielis. 29. & 30. Amos 9 Nahum 3 Sophoniæ 2 Isa 11.

æthiops, Hebraice Cusi, id est, niger Aethiops græce, ardens siue incensus. Act 8. 2. Par. 14.

æthiopes, idem p n. 2 Par 12.

æthiopes, Psal. 71. 73. In Hebræo est Siim, & interpretatur siccitates, aut naues, siue trieres, siue dæmones.

æthiopissa in Hebræo dicitur Cusith, & interpretatur nigra Græce vero Aethiopissa, ardentem vel incensam significat. Num. 12.

A G

Agabus. Locusta, vel festiuitas patris. D. Nomen prophetæ Act. 11. 21.

Agag Tectum, vel solarium, quod scilicet est in superiori parte domus. Nomen Regis Amalec. 1. Reg. 15. Esth 3.

agagites. idem, de stirpe Agag. Esth. 3.

Agar, aduena, siue peregrina, aut ruminans, vel timens, ancilla Abraham. Gen. 16.

Agarai, aduena, siue peregrinus, aut ruminans, vel timens Nomen viri 1 Par. 11.

agareni, idem, nomen populi. 1. Par. 5.

agarenus, idem 1 Par. 27.

age, Vallis, siue profunditas. Pater Semma 2 Regum 23.

Aggæus, Festiuus, siue solennis, vel gyrans. nomē prophetæ Agg. 1. Heb Haggæus.

aggi, idē filius Gad, filij Iacob Ge. 46 Heb Haggi.

aggitæ, festiuitates, vel solennitates, vel gyrantes Num. 26. familiæ nomen, ab Aggi, filio Gad.

aggith, festiua, vel solennis, vel gyrans: Mater Adoniæ filij Dauid. 2 Reg. 3. 2. Par. 3. Heb Haggith.

Agrippa, Latinum est, dictum ab eo quod ægros, id est difficiles partus faciat: vel dicitur ille, qui in nascendo prius emittit pedes. Filius Herodis Agrippæ, illius, inter Herodes tertij, qui occidit Iacobū, & in carcerem coniecit Petrum Act 12.

A H

Ahalab, fratres cordis, siue lacteus, vel lactans, aut adeps. Nomen vrbis. Iud. 1.

ahara, frater redolens, aut pratum odoris. filius Ben-iamin. 1 Par 8 qui Gen. 46 Gera dicitur.

ahareel, Alter exercitus, siue nouissimus exercitus: aut alter dolor, siue nouissimus dolor: aut ouis fratris filius Arum 1. Par. 4.

ahasbai, confidens in me, vel frater circundans: aut ex Hebræo, & Syro, frater senectutis: filius Machati, 2 Reg. 23.

ahastari, Cursor, vel veredarius, siue festinatio turturis, aut festinatio exploratoris: siue frater qui explorat: vel ex Syro, & Hebræo, princeps turturis, vel princeps explorationis Filius Ashur ex Maara. 1 Paral. 4.

ahaua. Essētia, siue generatio, fluuij nomē. 1. Es. 8.

ahaz, apprehendens, siue possidens, aut videns. Filius Micha filij Meribbaal 1. Par 8.

ahazi, Videns, siue apprehendens Nomen viri. Nehem. 11.

aher, alter siue posterior, aut nouissimus. Nomē viri, 1 Par. 7.

ahi, frater meus, vel fratres mei: filius Somer, filij Heber filij Bariæ. 1 Par 7.

ahia siue ahias, frater domini: filius Sisa, princeps exercitus Salomonis, 3 Reg. 4 1. Paral. 11. Pater Baasa. 4 Reg 9. fuit, & propheta quidam Silonites, 3. Reg 13.

ahiam, frater matris, aut frater gentis: filius Sarar, 2. Reg 23. qui 1 Par 11. dicitur filius Sachar.

ahicam, frater resurgens, vel frater vindicans: filius Saphan. 4 Reg. 22.

ahiézer, frater adiutorij, vel fratris adiutorium, aut fratris atrium, filius Ammisaddai, princeps tribus suæ Dan Num. 1 2, 7, 10, & 1 Par. 12.

ahilud, frater natus, vel frater genitus Pater Iosaphat illius qui erat a cōmentarijs Dauid. 2. Re. 8.

ahiman, frater præparatus, siue frater dexteræ, aut frater meus quid? Nomen viri, 1. Par 9. 18, filius Enac, Ios. 15 Iudicum 1.

ahi-mélech, frater meus rex, vel frater regis siue consilij. Nomen viri de filijs Ithamar 1 Par. 24.

ahin, frater vini, vel fratres: filius Semidæ filij Galaad, 1 Par. 7 Hebr. ahian.

ahinadab, frater spontaneus, aut frater vouentis vel uoti: siue frater principis: filius Addo. 3. Reg. 4.

ahio, frater eius, vel fratres eius: filius Abigabaō, 1 Par. 8. filius item Iehiel, 1. Par. 9. filius Abinadab, 2 Reg. 6. 1 Par. 8.

ahion Intuitus, aut fons, vel oculus. Nomen vrbis, 3 Reg. 15. 4 Reg. 15 2. Par. 16.

ahira, frater iniquitatis, siue frater socij, aut frater pastoris, vel fratrem confringens filius Enam, princeps tribus suæ Nephthali, Num. 1.

ahiud, frater laudis vel confessionis: filius Salomi, princeps tribus Aser, Num. 34.

ahihud, frater vnitatis, siue frater acuminis, aut frater ænigmatis, vel gaudij Nomen viri. 1. par. 8.

Ahisar, frater principis, siue frater directionis

vel cantici, aut frater insidians. Præpositus domus Salomonis, 3 Reg 4.

ahishahar, frater auroræ, siue frater matutinus, aut frater niger, vel ingredinis: filius Balam filij Iadihel filij Beniamin, 1 Par 7.

ahobban, frater filij, vel fratris filius, siue frater intelligentiæ, aut frater ædificans, vel absconditus: filius Abisur filij Semei filij Onam, 1. Par 2

ahod, laudans siue confités: filius Simeonis filij Iacob, Gen 46 Hebr. Ohad, qui 1. Par 4. dicitur Iarib.

Ahod, Idem: filius Balan filij Iadihel filij Beniamin, 1 Par. 7.

Ahod, vnitas siue gaudium, aut ænigma, vel acumen, nomen uiri, 1 Para. 8.

ahoe. Tribulus vel spina, siue fraternitas, aut hamus, filius Bela filij Beniamin filij Iacob, 1 Par. 8.

aholites, frater viuus, aut tribulus vel spina mea, 1. Reg. 23. 1. Par. 27.

ahumai pratum aquarum, vel frater aquarum: filius Iahath filij Subal, 1. Paral 4.

A I

Aia, per aleph, Vultur, vel heu, siue vbi est? aut insula eius: filius Sebeon filij Seir Horræi, Gen. 26. 1. Par. 1. Item Respa concubinæ Saulis, 2 Reg 3. 31.

Aia per ain, aceruus, ciuitas tribus Ephraim, 1. Paralip. 7.

aialon, Ilex, vel quercus, aut fortitudo, siue ceruus, nomen ciuitatis constructæ a Roboam, 2. Paral. 11. 1. Paralip 8. 2 Paral. 28. Vallis nomen, Iosue 10. iudicum 1. Ciuitas de tribu Dan data Leuitis, Iosue 21. Ciuitas refugij, 1. Paralip. 6. Filius Sellum filij Sadoc, 1 Paralip. 6 Filius Amasai, filij Bori, 1. Paral 6. Fuit & altera ciuitas in tribu Zabulon, vt iudicum 12. legimus iuxta Hebræum, Mortuusq; est ac sepultus in Aialon in terra Zebulon.

aiath, Hora, siue coaceruatio. Est ea vrbs quæ Hebręis vocatur Hai. Meminit Isaias cap. 10. per quam Sennacherib transijt oppugnaturus Ierusalem. Nehem 7. fit eiusdem mentio.

Aila, vrbs quæ Elath dicitur. Vide Elath.

Ailam. Occultus, aut iuuenis, vel seculum. filius Sesac, 1. Paralip. 8.

ailath siue ailoth, Ilices, vel quercus, aut ceruæ, vel fortitudines. Nomen ciuitatis ab Ozia ædificatæ, 3 Regum 9. 2 Paral 8. 26.

Ain, Oculus siue fons. Ciuitas est in termino Iudæ ad Orientem, Num. 34. quam tribus Iuda, atq; Simeonis forte accepit, Iosue 15. & 19 1. Paral. 5. quæ deinceps Leuitis est tradita. Ios 21. Iuxta hác Saul produxit exercitum contra Philisthijm, 3. Regum 29. Hieronymo Bedhennim dicta.

A L

Alámath siue Alámeth. Occultatio, siue iuuentus, aut secula: vel super mortem Filius Becor filij Beniamin filij Iacob. 1. Paralip. 7. filius item Iare, 1. Paral. 8 9. Vide Almath.

alcimus, fortis. G. Nomen sacerdotis impij, 1 Machab. 7.

alexander, adiutor virorum vel auxiliator virilis, vel fortissimus G Nomen regis Macedonum, 1 Machab. 1. Item alius de quo Marc. 15. Fuit & vir quidam qui recessit a fide, quem Paulus satanæ tradit. 1 Timoth. vi 1.

alexandria, Hebraice dicitur No, & interpretatur crudum siue irritatio, aut prohibitio. At Alexandria Grece, Latine dicitur adiutoriú virorum, siue auxilium virile vel fortissimum. Ierem. 46. Inter Aegyptú, Africam, & mare quasi claustrum posita, ab Alexandro Magno condita in parte Africæ, teste Plinio, lib. 5 c 10.

alexandrini, adiutores virorum siue auxiliatores viriles, vel fortissimi G. Act. 6.

alexandrinus, idem. G. Act. 11 27.

alian, folia vel excelsus. filius Sobal, 1. Para. 1. qui Gen. 36. Aluan dicitur.

alicarnassum, Caput maritimæ habitationis. G.

alicarnassus, idem. G Nomen loci, 1. Machab 15.

alimis, Vestibulum, vel porticus, aut fortitudo. D. Nomen ciuitatis, 1 Machab. 5.

Allon. Quercus vel fortis. Pater Sephei patris Ziza, 1. Paral. 4.

almath, occultatio, siue iuuentus, aut secula, vel super mortem. Nomen ciuitatis, 1. Paralip 6 Filius item Bechor filij Beniamin, 1 Paral 7 Hebr. Alémeth. Vide Alámath.

almon, occultum, aut iuuentus, vel seculum ipsius. Ciuitas tribus Beniamin, Iosue 21.

aloes, Incantator aut tacés Nomen viri, 2 Esd. 3.

alphęus, Millesimus, vel doctus, aut dux. D. Pater Iacobi apostoli, Matth 10. Marc. 2. Luc 6.

alua ascensus eius, siue præuaricatio ipsius. Ciuitas Idumęorum, Gen 36.

aluan, Superior, vel excelsus: aut Syriace, peruersus. filius Sobal Gen. 36.

alas, commistio siue conspersio. Nomen loci, ad quem descenderunt filij Israel a Daphea, ascendentes in terram Chanáan, Num. 33.

A M

Amaad, Populus testimonij, aut populi transitus: vel præda, siue populus ęternitatis. Ciuitas tribus Aser. Iosuæ. 19.

Amadathi, conturbans legem, vel mensura, Heb. Ammadátha Pater Aman. Esth. 3.

amal, Labor, aut iniquitas Filius Helem. 1. Par. 7.

amalec, Populus lambens: vel ex Hebræo & Syro, populus percutiens. filius Eliphaz ex Thamna concubina, Gen. 36. A quo Amalecitæ.

amalecitæ, Populi lábétes, vel ex Hebręo & Syro, populi pcutiétes Nomé populi, Ge. 14. 2 1. Reg. 30.

amalecites, Idem. s. n. 1. Reg 27.

amam, Mater siue timor eorum, aut vlna siue cubitus eorú. Nomé ciuitatis in tribu Iuda, Iosue 15.

aman, Conturbans, aut tumultuans, siue præparans. Nomen principis, Esth 3.

amana, fides siue veritas, aut credulitas, vel nutrix. Fluuius Damasci, qui & Abana dicitur, 4 Reg. 5. Est & mós Cilicię, qui & Amanus dicitur, in quo oppidum Bonite est. hic a Syris (vt Plinius inquit lib 5. c. 22.) Ciliciá separat Huius métio fit Cant. 4.

amaria siue amarias, dicit dominus, aut celsitudo domini: vel ex Syro & Hebręo, Agnus domini. Pater Godoliæ patris Chusi patris Sophoniæ prophetæ Sopho. 1. filius item Meraioth filij Zaraiæ, 1. Paralipomenom 6. 2. Paralip. 31

amasa. Populus parcens, siue populum tollens, vel populum eleuans. filius Abigail sororis Dauid, cuius Amasæ pater Iether dicebatur, 2. Regum 17. 1. Paralip 2 filius item Hadali, 2 Paral 28.

amasai, per aleph in prima, fortis vel robustus. filius Bani filij Somer, 1 Paral 6.

amai per ain in prima, populi munus, vel cum munere. Filius Elcana filij Ioel filij Azarię, 1 Para. 6 12. 15 Pater item Mahath. 2 Paral 29.

amasia, siue amasias, fortitudo domini Pater

Iosa principis. 1. Paral.4. Filius Eleiæ filij Amalai: 1.Paral 6. Nomen item sacerdotis, amos 7. Deniqꝫ rex Iuda filius Ioas filij Ochoziæ filij Ioram filij Achab, 4. Regum 14. 1. Paral. 3.

amasias Onus domini filius Zechri, 2 Par. 17.

amassai, Populi cōculcatio. Nomē viri, 2. Esd. 11.

amathi, verax, siue timens, aut cubitus, vel famulatus. Pater Ionæ prophetæ. 4. Reg. 14.

amathitis, Idem.

amélech, Rex siue cōsiliarius Pater Ioas, 3. Re. 22. 2. Para. 18. Fuit & alter quidam, de quo Iere. 36. 38.

amen, fiat, efficiatur, vel firmum sit Deuter 27. 1. Corinth. 14.

ami, Mater, aut timor, siue cubitus: vel Syriace, gens. Nomen viri, 1. Esdr. 2.

Aminadab, Populus spontaneus, siue populus vouēs, aut populi princeps Filius Ram, filij Esron filij Phares, 1. Para 2. Pater item Nahasson Principis tribus Iuda, Num. 1. 1. Para. 2. Ruth. 4.

amital, Calor roris, aut indignatio roris: vel ex Hebræo & Syro, caloris sui vmbra. Mater Ioachaz filij Iosiæ, 4 Reg 23. Mater idem Sedeciæ fratris Ioachaz 4 Reg 24

amizabad, populi dos vel dotatio. Nomen viri, 1. Paralip. 27.

amma, Obscurata siue cooperta: aut populus eius, siue cum ea. Ciuitas in tribu Aser, Iosue 19.

ammanitæ, Populares.

ammanites, Idem s.n 2. Esd. 2. 2. Mach 5.

ammanitis, Popularis. 3. Reg. 14.

ammath, ciuitas, q̄ & Emath. Vide Emath, Iof. 19

ammaum, Populus abiectus, siue populus obscuratus D. nomen ciuitatis. 1 Mach 9.

ammiel. Populus Dei, siue mecum Deus. Pater Bethlsua matris Salomonis, 1 Par. 3 quę & Bethabee dicta est Filius item Gemal 1, Nume. 13. Pater Machir de Lodabar, 2. Reg 9. 1. Para 26.

ammisaddai, Populus omnipotentis, siue mecum omnipotens, aut mecum deuastator. Pater Abiézer principis tribus Dan. Num 1.

ammiud. Populus laudis vel confessionis, siue mecum laus vel confessio. Pater Elisama principis tribus Ephraim, Nume 1. pater item Samuil principis tribus Simeon, Nume. 34. pater item Tholomai, 2 Reg. 13. 1 Para 9.

ammiur, populus libertatis vel foraminis, siue populus albedinis.

ammon, Populus eius, Viri nomen, 1. Reg. 11. & 14. Isaiæ 11.

ammon, in 19. geneseos, legendum Ben-ammi: quod interpretatur filius populi mei. Filius Lot ex filia sua minore.

ammoni, Popularis. Ciuitatis nomen, 2. Reg 23.

ammonitæ, Idem p n.

ammonitæ. 2 Paralip 26. vbi dicitur, Et contra Ammonitas: interpretatur habitacula, siue afflicti. aut delinquētes, vel respōdētes, Heb. Meonitæ.

ammonites, Popularis.

ammonitides, Populares, 3 Reg. 11.

ammonitis, Popularis. 2 Para 24

amnon. Fidelis aut verax, siue nutritius, vel pædagogus, aut matris filius Primogenitus Dauid, ex Achinoam vxore, 2 Regum 3. 1. Paralip. 3. Filius Simonis 1. Para 4.

amoc, Vallis, aut profunditas: nomē viri. 2. Esd. 12.

Amō, fidelis, aut verax: seu artifex, vel nutritius, aut pædagogus Filius Manasse, rex Iuda, 4 Reg 21. 1 Para. 3. 2 Paralip. 33 Iere. 1. 25. Sopho. 1. Matth. 1. Princeps item Samariæ ciuitatis. 3 Reg. 22 2 Para 18. Tertius quidam, de quo Nehem. 7

amona Numerās siue præparās, aut multitudo eius, siue tumultus eius: vel Syriace, veritas Vrbs in terra Israel versus mare mortuū, quod est in parte oriētali Iudęę, iuxta quā Gog sepult⁹ iacet. Eze. 39

amorrhæi, amari, aut rebelles, vel loquaces nomen populi, trans Iordanem habitantis ad orientem Iudeæ. Gen. 15.

amorrhæus, Idem, s.n. Filius Chanáan, Gen 10.

amos per aleph in principio, fortis vel robustus. Pater Isaiæ prophetæ. Isa. 1.

amos, per ain in principio, Oneratus, vel onerans Propheta vnus ex duodecim. Amos 1.

amosa, Iurgium, vel adinuentio, siue azymum aut compressio. Nomen ciuitatis. Iosue 18.

amphipolis, Vallata vel circundata ciuitas G Ciuitas Macedoniæ, per quem etiā Paulus profectus est: de qua Volaterranus lib 8 Geographiæ: primū Nouenuiæ appellata. Stephanus Cradennam & Ariadraonū antiquitus vocatam dicit. Alia eiusdē nominis in Syria apud Euphratem a Seleuco condita, quam Turmedam Syri vocant Hæc Raphael Volateran. lib 8 titulo De Macedonia Act. 17.

ampliatus, Latinū est, a uerbo Amplio amplias. Paulo amicissimus hic fuit Rom. 16

amrá, Populus excelsus, vel manipulus eorū, aut cū excelso Filius Caath filij Leui. Exo. 6. 1. Par. 6. 23

amramitæ, idem. p n 1. Para. 26.

amri per aleph, amarus, vel loquens, siue exaltatio: aut Syriace, aries Pater Zacchur Nehem. 3.

amri, per ain, manipulus, vel dominium, siue populus rebellis vel amarus Princeps militiæ super Israël rex tandem constitutus. 3. Reg 16. Mich. 6. Pater Athaliæ matris Ochoziæ filij Ioram, 4. Reg. 8 Filius Bechor filij Beniamin filij Iacob, 1 Par. 7.

amraphel, loquens ruinam, aut loquens occultum, vel loquens iudicium. Rex Sennaar, Gen. 14.

amsi, fortis vel robustus. nomen viri. 2. Esd 11.

amthar, Species, siue forma vel figuratus, vel depictus, siue mortē maledicens. nomen loci, Iof. 19.

A N

Ana respondens vel cantans, siue affligens, vel pauper. Pater Oolibama vxoris Esau, Gene. 36. Filius item Sebeon filij Seir Horrei, Gen. 36 1 Par. 1.

ana, commotio uel motus. nomen idoli, 4. Reg. 18. 19. Isa. 37.

anab, Vua: aut Syriace, nodus. Nomen ciuitatis siue montis. Iof 11 15.

anaharath, ariditas, aut incensio, vel ira, siue hinnitus, aut raucedo: vel Syriace, suffocatio. Ciuitas in tribu Issachar. Iof. 19.

anamélech, responsio aut canticum regis, siue afflictio vel paupertas regis vel consiliarij. Deus Sepharuaim. 4 Reg. 17.

anamim, fons siue ocul⁹ aquarū: aut respōsio vel afflictio, seu cāticū aquarū. Filius Mesráim, Ge 10.

anan. Nubes, siue augurium, aut diuinatio. Nomen viri, Nehem 10.

anani, nubes, siue auguratio aut diuinatio. filius Elioenai filij Naariæ 1 Para. 3.

anania, siue ananias, Nubes domini, aut diuinatio domini. Nomen vnius ducis regis Oziæ, 2. Par. 26. nomen etiam ciuitatis, in qua filij Beniamin habitarūt post Babylonicam captiuitatem, 2. Esd. 11 nomen item viri cuiusdam, de quo actorum 5

anath, responsio, siue canticum, aut afflictio, siue paupertas. Pater Samgar iudicis Israel, Iudicum 3.

anathoth, Idem. p. n. Ciuitas quæ tribus miliaribus distat a Ierusalem, Isa 10 Iosu. 21. Item filius Bechor filij Beniamin filij Iacob. 1. Par 7.

anathothia, Responsiones, vel cãtica domini, aut afflictiones, vel inopiæ dñi filius Sesac, 1 Par 8.

anathothites, responsio, siue canticum: aut afflictio, siue paupertas, Ier 29.

andreas, Virilis, vel fortissimus G, nomẽ Apostoli, Matt 4. 10 qui ante uocationem suam discipulus erat Iohannis Baptistæ, Iohan. 1.

andronicus, Vir victoriosus G. Nomen viri, 2 Machab 4. Rom 16.

anem, responsio, aut canticum eorum, siue afflictio, vel paupertas eorum: aut Syriace, ouis eorum. nomen ciuitatis, 1 Par. 6.

aner, responsio, aut canticũ lucernę, siue affligẽs lucernam. Frater Mambræ. Gen. 14. Nomen item ciuitatis in tribu Manasse. 1. Par 6.

ange, Gratiæ, siue misericordię vallis, D.

ani, responsio, siue canticũ, siue afflictus vel pauper. Nomen sacerdotis, 1. Par 15.

ania, Responsio, aut canticum domini, siue afflictus vel pauper domini. Nomen viri, 2. Esd. 8.

Aniam. Ego populi, siue nauis populi, aut dolor, siue fortitudo populi. Filius Samidæ filij Galaad filij Machir filij Manasse. 2. Par 7.

Anim, Respondentes siue cantantes, aut afflicti, siue pauperes. Nomen ciuitatis, Ios. 15.

anna, Gratiosa, siue misericors, aut requiescens, vel donans. Altera vxor Elcanæ, 1 Reg. 1. Heb Hanna. Nomen item prophetissæ cuiusdam filij Phanuel, de qua Luc. 2.

annas, Affligens, vel humilians, aut respondens. D. Nomẽ pontificis Iudæorum soceri Caiphæ etiã pontificis, Ioan. 18. Luc. 3. Act. 4.

anob, Vua: aut Syriace, nodus. Filius Cos, 1. Par. 4.

antilibanus, Excelsus mons ad septentrionẽ Iudææ ex aduerso Libani: de quo Plin. lib 5. c. 20 quo omnis regio supra Libanum ad oriẽtalem plagam respiciens, Antilibanus appellatur, citra regionem Damasci quæ cecidit in sorte tribus Manasse: quibusdã videtur non esse montẽ propriũ a Libano, sed iugũ aut cornu in occasum brumalẽ protẽsum, iunctũ huic circa Cęsareã Philippi: tanta vero magnitudine, ut mons proprius iuste appellari possit.

antiochia, Pro uehiculo, vel curru, id est loco currus: siue contra uehiculum uel currum. G. Antiochię duæ sunt clarissimæ ciuitates. altera Syriæ Cœles, alias Emath Zach 9. dicta. in hac Discipuli primum cœperunt dici Christiani, Acto. 11 in qua Barnabas, & Paulus sunt ordinati, Act. 3. De hac multa Procopius lib 1. de bello Persico, Strabo in 15. Altera Pisidæ prouinciæ, de qua Plin. in 5 c. 27. Strabo lib. 12. in hac Paulus, & Barnabas prædicarunt Act 13. Gal 2.

antiocheni, Idem, p n G.

antiochenus, Idem, s n. G. Act. 6.

antiochus, idem quod Antiochia G.

antipas, pro omnibus, uel contra omnes. G. Apocalyp. 2.

antipater, Pro patre, vel contra patrem. G. Filius Iasonis, 1. Mach 12.

antipatris, Palęsthinę ciuitas nunc diruta, quam Herodes rex Iudææ ex patris sui Antipatris nomine uocauerat. de hac Raphael Volater. lib. 11. Geographiæ, ad hanc Paulus ductus est captiuus. Act. 23.

A O

aod, Laudans, siue confitens. Filius Gera filij Iemini, Iudicum, 3.

A P

apamea siue Apamia, Expellens vel abigens. G.

apedno, Ornamentum eius, siue ira iudicij eius. Nomen loci, Daniel. 11.

apelles, Expellens vel abigens. G. Vir commendatus a Paulo. Rom. 16.

aphara, Vacca, siue frugifera, aut accrescens, siue irritans. Vrbs tribus Beniamin, Ios. 18.

apharsathachæi, diuidentes siue dilacerantes pauones. Populi nomen, 1. Esd. 4.

apharsachæi, Diuidentes, siue dilacerantes, 1. Esdræ 5. 6.

apharsæi, Idem. Populi. 1 Esd. 4.

aphec, siue apheca, Pelagus vel fortitudo, aut vigor: vel Syriace, exitus. Vrbs in tribu Iuda, Ios. 12. Terminus Amorrhæorum supra Iordanem in sorte tribus Ruben, Iosue 13. Hieronymo in locis Hebraicis vsque ad suam ætatem, Castellum grande Apheca nomine, iuxta oppidum Palæsthinæ. Vrbs præterea in tribu Aser, Ios. 19. Iudicum 1 iuxta uicum Efrom ciuitatis Iezrael: vbi dimicauit Saul in sorte Aser, & ubi Philisthijm contra Israel posuerunt castra, 1. Reg. 4. & 29. eo loci Bennadab Rex Syriæ vincitur. 3. Reg 20.

aphia, Flans, vel exufflans, siue loquens, aut illaqueans. Filius uiri gemini, 1. Reg. 9.

aphrica iuxta Geographos, maxime Plinium in prologo tertii, tertia orbis pars est inter Asiam, & Europam ad Austrum sita, incipiens ab Aegypto, & in Gaditano freto desinit, in qua populi habitant Mauri, Getuli, Numidæ, Garamantes, & Carthago vrbs. Mare quo cingitur Aphrica, a Septentrione Libycum, a meridie Aethiopicum, ab Occidente Atlanticum dicimus: testis Pompo. Mela lib. 2. vide Plin lib. 5. c. 4. historiæ mundi. Strabo lib. 2. Geographiæ. Hæc Aphrica eadem quoque Libya dicitur Plinio teste in prologo quinti. Cuius regionis Nahum 3. fit mentio: & alibi sæpe in scripturis.

aphrica, Isa. 66. in Hebræo dicitur Pul, & interpretatur casus vel ruina, aut faba.

aphrica, Nahum 3. in Hebræo est Put: & interpretatur crassa uel pinguis. Syrum est.

aphses, Comminuens, uel eripiens, aut aperiens, aut destruens. Nomen viri, 1. Par. 24.

apocalypsis, Reuelatio. G. Apoc 1.

Apollo, Perdens, vel destruens. G. Vir quidã Alexandrinus, Act. 18.

apollophanes, Perditionem, uel destructionem ostendens. G. Nomen viri, 2. Mach. 12.

apollonia, Perditio vel destructio. G. Ciuitas Macedonię, per quam Paulus profectus est. Act. 17. A chedoro tantum fluuio a Thessalonica diuisa. Volaterr. lib. 8. Geograph. Est & altera in prouincia Aphricæ, quæ dicitur Pentapolis.

appolonius, Perdens vel destruens, G. Nomen viri, quem occidit Iudas Machabæus, 1. Mach 3.

apolyon, Exterminans, uel perdẽs, aut destruẽs. G. Apoc 9.

apostolus, Missus. G. Sic uocauit illos Christus quos misit ad prædicandum euangeliũ suũ, Luc 6.

Appaim, Vultus uel facies, aut furores, siue nares, uel pistores. Filius Nadab filij Semei filij Onã, 1 Par 2.

apphia, Producens uel pullulans. G. nomen fœminæ, ad Phile.

app°, Indignationis cõsiliũ, aut uolãs cõsiliũ, uel scrutator D Filius Mattathiæ filii Iohãnis 1 Mac. 2

appij forũ, Hieronymus putat fuisse nomẽ fori Romani ab Appio quodã cõsule appellatũ: a quo, & uia Appia cognominata fuerit; uerbũ Appii forũ oppidũ fuit longius a Roma quã Aricia distans, quod Horatius lib 1 Serm Saty. ostẽdit his uerbis Egressum magna me excepit Aricia Roma Hospitio modico, rhetor comes Heliodorus. Græcorum linguæ doctissimus, inde forum Appi, Differtum nautis, cauponibus atque malignis. Ad hãc urbem Paulus uenit, quum duceretur Romã, Act. 28.

A Q

aquæductus, Heb. Amma. Collis in tribu Beniamin, iuxta Giab, & Gabaon, ubi Asael frater Ioab confossus fuit ab Abner. 2 Reg. 2

aquila, Latinũ est, Vir Iudæis ex Ponto. Act. 18.

A R

ar, Suscitatio, siue uigilia: aut euacuatio, uel denudatio, seu ciuitas aut æmulus Principalis urbs Moabitarum, ad Arnon sita, Deuter. 2. Isa. 13. Num 21.

Ara, Mons, aut prægnans, siue demõstratio Vrbs Assyriorum, cuius meminit liber primus Paral. 5 Hieronymus in quæst Heb. ipsam Reges esse scribit Medorum ciuitatem, de qua Tobiæ 1.

ara, Maledicẽs aut uidẽs. Filius Iether. 1. Par 7.

aras, Ira uel calor confidentiæ siue protectionis. Pater Thecue patris Sellum mariti Oldæ prophetidis, 4 Reg. 22. Heb. Harchas, qui 2. Par. 34 dicitur Hasra.

araba, Insidians, uel multiplicans: aut fenestra siue locusta Nomen ciuitatis in tribu Iuda, Ios. 15

araba, Idem D. Nomen uiri. 1. Mach. 15.

arabathane, Insidiatio fortis, aut fenestræ uel locustæ fortitudo uel donum: aut multiplicatio fortitudo uel doni D. Nomen ciuitatis, 1. Mach. 5.

arabes, Vespertini, aut fideiussores, siue suaues, aut campestres, uel corui aut salices, uel mistiones. 2 Par 26.

arabes, Ps 71 In Hebræo est Saba, id est conuersio siue captiuitas, aut canities, uel sessio, Act 2.

arãbia, uespera aut uespertina, uel fideiussio, siue suauitas: aut coruus, siue coruinæ, seu desertũ, uel salix, aut cõmista. Regio Asiæ maioris inter Iudeã & Ægyptũ, Cassio mõte nobis, quẽ Sinã esse affirmant. De hac plura Plinius lib 4 cap. 11. & lib 6 cap 28 Ptolemæus lib. 5. cap. 17 Strabo lib 16. Põponius Mela in 2 Hæc Hieronymo authore gentes habet multas, Moabitas, Ammonitas, Idumæos, Saracenos aliosq; quã plurimos. Ezechiel, 27 huius fit mentio. Arabũ regionẽ triplicẽ fecit Ptolemæus Petreã Arabiã eã nominat, quæ supra Palæsthinã ad Cassium montẽ, & mare rubrũ excurrit Nomen habet a Petra uetustissimo oppido. Hãc Arabiã Strabo in 16 Nabatheam uocat, Altera Arabia deserta, quæ Fœlici a meridie a Septentrione Syria, & Mesopotamiæ parte finitur, ut Ptolemæus lib. 5. c. 19. scribit, hãc Scenitẽ, & Arabas illic scenitas, id est uagos Nomades. & in tabernaculis habitãtes nominat Plinius li 5. ca. 11. & 24 & Strabo li. 16 tertiã Ptolem. li. 6. ca. 8. Felicẽ nominat, diuitẽ, & beatæ cognomine inclytã, quæ peninsulæ forma inter Persicũ, & Arabicũ sinũ in meridiẽ tẽditur de qua plura Põponius Mela li. 3. Geograph Græcis (ut habet ille) εὐδαίμων, appellatur, id est fœlix, quod sit thurifera, odores creans: hæc alias Sabea dicta est, Iob 1. Psa 71. In hac Paulus prædicauit, Galat 1.

Arabia, Ps 71. in Hebræo est Saba. id est cõuersio, siue captiuitas, aut canities, uel sessio.

araboth, Cataractæ siue fenestræ, aut insidiæ uel locustæ. Nomen ciuitatis, 3 Reg 4 2. par 9.

arabs, Vespertinus, aut fideiussor, uel suauis, siue cãpestris, aut coruus, uel salix, seu mistio 2 Esd. 2.

aracæus, Neruus: aut Syriace, fugitiuus. Filius Chanaán Gen. 10 qui arcas oppidum condidit, contra Tripolim in radicibus Libani situm.

arach, Longitudo, siue medicina, uel sanitas Ciuitas in qua regnauit Nemrod, Gen 10. Hanc, & Edessam uocari testatur Hieronymus.

arachites, Longus uel procerus, siue sanans, aut medicina, 2 Reg. 15.

arad, Onager aut Syriace, draco. Ciuitas Amorrhæorum ad sortem Iuda pertinens, ad austrum solitudini Cades uicina, in qua habitauerunt filii Obab soceri Moysi in medio Israelis. Refert Hieronymus in locis Hebraicis usque ad suam ætatẽ ostendi uillam ab oppido Malatis, quarto lapide, ab Hebron 20 Num 21 Iud 1.

aradus, Maledictionis abundantia, aut descendens uel imperans Filius Canáan, Gen. 10.

aradius, Ezech 27 Imperans aut descendens.

arado, Stupor, aut tremor, siue descensio, uel dominum. D. Nomen loci, 1. Mach. 15.

aram, Celsitudo, aut sublimitas, seu decipiẽs, aut maledictio eorũ. Filius Sem, Gen. 10 a quo Armenij siue Syri Græcis, Gen. 22. Num. 23. 1. Par. 2. Vide Syria, Filius item Somer filii Heber 1 Par. 7

aram, In Hebræo Ram, filius Esron filii Phares, Ruth 4 Mat 1. & Luc 3. interpretatur excelsus, uel sublimis, aut proiiciens.

arama, Excelsa, siue sublimis: aut uermis siue proiiciens Ciuitas tribus Nepthali, Ios. 19.

aran, Mons, siue montanus, aut prægnans, siue concipiens, uel cantans, aut præco. Filius Thare patris Abraham. Gen. 11 1. Par. 23.

aran, Arca, siue exultans, aut maledictio eorũ. Filius Dison filii Seir, & filius Ierameel primogeniti Esron Gen. 36. 1. Par 1. 2 vbi dicitur, Et Buna, & Aran.

arapha, Medicina, siue relaxatio, aut gigantissa, uel montis os, i. ab ore, aut mons hic. i. in hoc loco Nomen uiri. 2. Reg 21.

ararat, Maledictio tremoris: aut ex Hebræo, & Syro, maledictio siue lux currentis. Est regio Armeniæ, aut ipsa Armenia, 4 Reg. 19 Isa 37 Mons est iuxta Boccatium maioris Armeniæ.

arari, siue Ararites, Montanus.

ararites, Maledictus, siue maledicens, 2. Reg. 23.

arbatis, Fideiussor, uel suauis, aut mistus, uel uespertin°, siue planities. D. 1 Mac. 5 scribe Arbathis.

arbathites, Ierem 2. Reg. 23.

arbee. Quatuor, siue accubatio. Nomen ciuitatis quæ, & Hebron, & Mambre dicitur, Gen. 23 35.

arbella, Suscitatio uetustatis, siue insidians ei, uel multiplicans eam, siue locusta eius. D. Terminus Iudæ, ortum solis aspiciens, de quo Hieronymus in locis Hebraicis, Est usq; hodie uicus Arbel trans Iordanem in finibus Pellæ ciuitatis Palæsthinæ Et alius hoc uocabulo in campo prægrãdi distans ab oppido legionis millibus nouẽ. Hæc Hieronymus Strabo lib. 16.

arbi,Locusta, uel fenestra : siue insidiator, aut multiplicans.Nomen loci.2.Reg.23.
archelaus,Princeps populi. G, Filius Herodis illius qui innocentes occidit,rex Iudeę, Matt 2.
archi-ataroth. Longitudo coronarum uel circulorū, aut sanitas uel cicatrix coronarū uel circulorum.Nomen loci,Iof.16.limes terræ Ioseph.
archippus,Princeps,uel præfectus equorum.G Nomen uiri,Colof 4.ad Philem.
architriclinus,Princeps triclini,id est triū mensarum.G Iohan.2.
ardon, Imperans, siue descendens,aut maledictionis iudiciū.Fili⁹ Caleb ex Azuba uxore.1.Pa 2
area.Via,siue semita,aut uiator,uel odorās,siue annona,id est diuina portio.Nomen uiri, 1. Esdræ 2.2.Esdrę6.
arebba.Magna,siue multa,aut proiiciens,uel litigiosa,siue mons in ea.Nomen ciuitatis,Iof.15.
arecon, Vacuus, siue mons lamentationis : uel mons possessionis.Nomen ciuitatis, Iof.19
ared, Imperans, siue descendens Filius Beniamin, Gen.46.
aree,Via,siue semita,aut uiator, uel odorans,siue annona id est diurna portio.Filius Olla.1.Par 7
aresi,Altare,siue lux dei,aut uisio dei,Filius Gad filii Iacob,Gen.46.qui & ariel dicitur.
areogagita,De colle Martis. G.act.17.
areopagus. Collis Mortis. G. Author Stephano de urbibus, promontoriū Athenis clarissima Gręciæ urbe fuit,in quo iudicia necis ferro factæ exercebātur:sic appellatus, quasi dicas uicū Martis. nā & Iuuenalis Curiam Martis appellat, qua de re Augustinus lib.8 .de ciuitate dei, cap 10. Valerius Max.lib.2 cap.1.de institutis antiqs.Vnde & Areopagitęiudices seuerissimiac innocētissimi dictisūt.
aretas,Virtuosus,aut placidus: G. Socer Herodis Tetrarchæ,Arabiæ Petreæ & Damascenæ ciuitatis dominus.2.Mach.5 .2. Cor.11.
arēuna,Arca,uel canticum, siue exultatio : aut lux nostra, siue maledictio nunc. Viri nomen, 2. Reg.24.qui,1.Par.21.dicitur Ornan.
argob,gleba,uel glarea, aut maledictio putei vel dorsi,siue lux altitudinis. Nomē regionis Basanitidis,Deu.3.3.Reg.4 .4.Reg.15.quæ in sorte dimidię tribus Manassę cecidit,uocata terra Raphaim.
aridai, Leo abundans, aut maledictionis abundantia Filius Aman filii Amadatha. Esth.9.
aridatha,Leonis lex,siue maledictionis lex uel ...itus Filius Aman filii Amadatha,Esth.9.
arie,Leo,siue lux domini. Nomē loci, 4.Reg.15.
ariel,Altare,siue leo dei,aut lux dei. Capite.29. ...saiæ,accipitur pro ciuitate Ierusalē, in qua erat altare holocausti.In 43.uero Ezechielis,altare holocausti significat.Est itē nomē uiri, 1. Paralip.11.
ariel,Altare,siue lux dei, aut uisio Dei. Nomen ...iri Num.26.
arielitæ,Idem.p.n.Num.26.
arimathæa, Leo mortuus dño, uel lux mortis ...mini.D.Nomen ciuitatis,Matt.27. Vide Ruma.
...ioch Lōgus uel procerus,siue satietas uel ebrie...s tua,aut leo tuus,Rex ponti,Gen.14.
...risai,Sponsus:aut Syriace,colonus, siue uene...im Filius Aman filii Amadatha. Esth.9.
aristarchus, Optimus Princeps. G. Nomen uiri ...acedonis Thes.Act 19 27.Colof.4.
aristobolus, Optimus consultor, uel optimum ...nsilium.Magister Ptolemæi,2.Mach 1.Rom.16

armageddon. Mons ... congregationis,aut mons pomorum, uel fructuū,l. electorum.D.Nomen loci,Apoc 16.
armenia.Hebraice dicitur Ararat: & interpretatur maledictio tremoris : aut ex Hebræo & Syro,maledictio, siue lux currentis. Nomen regionis,super cuius montes requieuit arca Noë, Gen. 8.Dicitur & Aram, ab Aram filio Sem.
armenii, Idem.
armon, Malum granatum, uel mons numerationis,aūt mons præparationis,siue mons doni siue muneris. Nomen montis.Amos.1.
armoni,Aula siue palatium,aut maledictio numerationis,uel prępatationis,aut luminis munus, filius Saul ex Respha,2.Regum 21.
arnan,Exultans, siue arca eorum, aut lux filii, uel lux,aut maledictio permanens uel æterna. Filius Raphaiæ filii Ieleiæ filii Phalriæ, 1. Para.3.
arnon,Idē Fluuius est Moabitarū, qui Iosepho lib. 4:antiquit.Iudaic cap.4. de montibus Arabiæ fluit,ac per totā solitudinē labens in Asphaltiten lacū erumpit,seiungēs Moabitudinē,& Ammonitida.Hieronymo uero est rupes excelsa in limite Amorrhęorū & Moabitarū.Nu.21 Deu.2.Iof.12.& 13.Iud.11 Ier 46.Est etiā Arnon ciuitas Moabitarū & deinceps Seon regis Amorrhęorū,Nu.21 Iof.12
Arod,Imperans, siue descendens, filii Gad filii Iacob,Num.26.
arod,Onager:aut Syriace,draco,fili⁹ Berie.1.Par.8
arodi, Imperantes siue descendentes, filius Gad filii Iacob,Gen.46.
aroditæ,Idem,Numeri 26.
arodites,Idē.2.Reg.23.ubi nūc ararites legimus iuxta quorūdā exemplariū hebraicorū lectionē.
aroer,Myrica,siue suscitatio uigiliæ, aut uigiliæ uigiliæ,uel denudatio pellis, aut denudatio æmuli. Vrbs Moabitarū sita super ripam torrentis Arnon,extructa a filiis Gad.Deu.2.Iof. 12. & 13.Ier. 46.Est contra Rabbath,Iof.13 cessit tribus Gad.Iudic.11 fit eius mentio. 1.Reg.30. 2.Reg. 24.Nu.21 32.33.4.Reg. 10.Alia est in agro Damasceno, cuius meminit Isaias cap. 17.
arorites, Montanus.1.Par.11.
arphad.Lux redēptionis,aut sternēs,(scilicet ali qd ad reclinandū. Nomen insulę in Phœnicia sita nō lōge a Damasco,Plini.lib.5 .cap.31. Pōpo.Mela lib 1.Ezec.27.Isaiæ 10.4.Reg.18.& 19.Ier.49.
arphaxad,Sānans uel laxās quasi deprędationē aut quasi mammillā: uel laxansaut sanans sicut dæmon,filius Sem,Gen.10.Luc.3.a quo Chaldæi.
arsa terra,siue uolūtas,aut cursus, siue maledictionis exitus.Nomē pfecti ciuitatisTherśę.3.Re.16
arsaces, eleuans scutum, aut eleuatio scuti.G nomen uiri,1.Mach 15.
artaba,genus est mensuræ.Daniel 14.D.
artaxerxes,lumē siue maledictio,silētiū uel festinationē ponēs,aut feruor lętitiǽ gñale nomē est regū Persarū,quēadmodū Cęsar,Roman.Imp.1.Esd.
artaxerxes,luminis siue maledictionis silentiū uel festinationē persuadens, aut feruor direptionis.Esd.4.7.& 8.Nehem.2.5.& 13.
arteman,integer,uel incolumis,aut uenustus.G nomen uiri.Tit.3.
arum excelsus siue sublimis, aut separans, siue proiiciens, pater Aharchel.1.Par.4

A S

Asa,medicus,aut sanās.Syrū est,filius Abiā regis

3 Reg.15.1.Par.3.filius item Helcana.1.Para.9

asael,fecit Deus,siue factura Dei,filius Saruiæ.2 Re 2.frater item Ioab.2.Reg.23.1 Par.2.2. 6 2.Par.31.

asaia,fecit dñs,siue factura dñi.Seruus. Iosiæ regis,4. Reg.22.nomē item principis 1.Par.4.6.9.15

asaselphuni,umbra uel submersio uultus,aut sonitus uel tinnitus uultus.filia Etam.1.Para.4.

asalia,prope dominum, siue ablatio uel separatio domini.pater Saphan scribæ.4.Reg 22.

asan fumus,aut fumigans nomen ciuitatis,Ios. 15.10.1 Reg.30.1.Para.4 & 6.

asana,rubus:aut Syriace.inimicus. pater Oduia. 1.Parap.9.

asaph:cōgregās,siue colligēs,aut finiēs filius Barachiæ filii Samua,1.Par.6 pater itē Zechri,1.Pa.9

asarhaddon,ligans acumē,uel lætitiā:aut Syriace prohibēs nouitatē uel unitatem. filius Sennacherib qui post eum regnauit.4. Reg. 19.Isa.37.

asara mel, beatitudo populi Dei , aut uestigium circuncisionis.D.nomen loci.1. Macha.14.

asarela, beatitudo dei, aut intuens fortē uel quercum,siue gressus dei. nomen uiri.1.Par.25.

asbaim,damulæ,uel pulchritudines,siue militiæ nomen uiri.2.Esdr. 7.

asabel,ignis uetustatis,aut ignis defluens uel decidēs.filius Beniamin.Ge 46 q.1.Pa.7 .Iadiel dicit

absbelitæ,idem.p.n.Num.26.

ascalon,appēsio uel statera,siue ignis infamiæ, ciuitas ampla.Phalestinæ, siue ut Iosephus habet, Lib.5.cap.3.Iud. antiquit superioris Idumææ quā Iudas expugnauit,Iud. 1, Vbi Samson triginta uiros percussit,Iud.14.quæ a cōditore Ascalo Hymenei filio id nominis Stephano teste,inuenit. Hæc secundū Egesippum Lib.3 cap.4.septingētis uiginti stadiis ab Ierosolyma distat, De qua Volater. lib.11.Geog Ios.13.Ier.25 Amos.1.Soph.2 Zac.9.Ab hac reguli Philistinorū Ascalonitæ appellant Iud.3

ascalona,Idem.D.1.Mach.10.

ascalonitæ,Idem,p.n.populi nomen,Ios.13.

ascenez,ignis quasi distillans,uel quasi aspergēs. filius Gomer, Gen.10.populi itē quos Græci Rheginos uocant.Iere.51 . secundum Iosephum, Eusebio autem,gentes sunt Gothicæ.

ascēsus scorpionis,Heb.Maale accerabim, locus tribus Iudæ Ios.15.Iud.1. de quo Hieronymus in locis Hebraicis: qui confinium Amorrhęorum Acrabitenen dictum refert.

asebaim,damulæ,siue pulchritudines,aut militiæ.Nomen uiri,1.Esdr.2.

asedoth,effusiones,siue decliuia , aut cāpestria, uel deprædationes,nomen regionis,& ciuitatis in tribu Ruben,vrbs Amorrhæorum, Ios.10.12.13.

asel, prope,aut iuxta,siue ablatio uel separatio. filius Elasa filii Rapha 1.Par.8.9.

asem os ab osse:aut fortitudo:aut clausura , scilicet oculorū:uel lignū eorū.nomē ciuitatis,Ios.19

asemona, os nunc ab osse.siue fortitudo nostra, uel censuta nostra,siue lignum uel consilium numerantis uel præparātis. urbs tribus Iudæ.Ios.15.

asena,periculum, siue infortunium , uel rubus. Nomen uiri. 1.Esd.2.

ascena , mutatio uel duplicitas,aut dormitatio, siue ignis nunc nomen urbis in tribu Iuda Ios.15

asenaphar,periculum siue infortunium tauri, aut periculi incrementum.Nomen uiri,1.Esd.4

aseneth,periculum siue infortunium, filia Phuthipharis vxor Ioseph,Gen.41.46.

aser,uinctus.siue incarceratus:aut Syriace, prohibitus.Heb Asir.filius Caath.filii Leui,1.Par.6.siue filius Core filii Isaar filii Caath Exod.6.

aser,beatitudo siue fœlicitas. Octauus filius Iacob ex Zelpha ancilla Liæ uxoris suæ,Gen.30 nomen item loci,Ios.17.3.Reg.4.

aseroth,nemora,siue luci, aut beatitudines, uel insidiæ,siue gressus.Nomen idōli,Iud.3.

ashur.denigratus,siue ignis libertatis , uel albedinis, aut foraminis , filius Esron filii Phares,ex Abia uxore,1 Par.2.pater item Thecuæ, 1 Para.4.

asia,limosa,uel cœnosa. G.Minor pars Asiæ,quæ tertia pars orbis censetur: ista cōtinet prouincias, Phrygiā,Pamphiliā,Ciliciā,Lycaoniā,Galatiā,Coriā& alias:Ephesum quoq; specialiter hæc præter orientalē partem,qua ad Cappadociam, Syriamq. progreditur,undique mari est circunflua. Hāc suspicantur hodie Turciā dici Author Hieronymus. Huius multa fit mētio in Actis apos.& Epist.Pauli.

asiani, limosi,uel cœnosi.G.Act.20.

asiel,fecit Deus,siue factura Dei. filius Saraiæ filiis Iosabiæ.1.Para.4.

asima , delictum , siue positio, aut ignis maris. Nomen idōli uirorum Emath.3.Reg.17.

asion gāber,lignū uiri uel robusti,aut cōsiliū uiri uel robusti.nomen loci est,in quo castramentati sūt filii Israēl egressi de Hebrona Nu.33. Nomen itē ciuitatis regni Edom ad mare rubrum. Deu.2 . 3.Reg.9.2.Para.8.

asir,uinctus,siue incarceratus:aut Syriace , prohibitus. filius Iechoniæ filii Ioacim filii Iosiæ.1.Par.3.filius item Core,1.Par.6.

asmodęus,destructor, uel dissipator , aut delicti abundantia,uel peccatum abundans , siue ignem mensurans.D.Nomen dæmonii. Tob.3.

asnaa,rubus:aut Syriace,inimicus. Nomen uiri, 2 Esd.3.

asphar , plasmatio onagri , aut festinatio tauri. D.Nomen loci,1.Mach.9.

asphenez, pharetra aspersionis uel destillationis,siue magus aspersus , præpositus eunuchorum regis Nabuchodonosor.Dan.1.

asom,festinatio eorum,siue ieiunans.Sextus filius Isai.1 Par 2.filius item Ieramēel primogeniti Esron.1.Para 2.

asom,Os ab osse,uel fortitudo siue clausura,scilicet oculorū:aut lignū eorū.nomē ciuitatis.1.Pa.4

asor,uide Hasor.

asorhaddan,ligās acumē uel lętitiā: aut Syriace prohibens unitate uel nouitatē.Rex Assur,1.Esd.4.

asoth,Faciens,uel factura,aut tineę.l.uestimentorum Filius Iephlat filii Heber, 1.Para.7.

asrael,Beatitudo dei,uel intuitus fortis,aut gressus dei Filius Ialeleel,1 Par.4.

asriel.Idem Filius Galaad filii Machir filii Manasse,Nu.26.qui Ios.17 Esriel dicitur.

asrielitæ,Idem p n.Num.26.

assem,Nomen, uel nominatus, siue positio uel positus,Nomen uiri,1.Para.11.

assedim,Venationes,aut insidię,uel latera:ut Siriace,destructiones Ciuitas in tribu Nephali Ios.19

assidęi,Milui,uel herodii,aut uenantes, uel insidiantes. D. Genus hominum inter Iudæos, 1.Machab 7.2.Machab 14.

asson,Appropinquatio uel approximatio G. cōplures sunt huius nominis urbes. Vna Lyciæ ciuitas maritima in edito sita promōtorio,ade ut pa-

rum

rum tutum sit accedere. Vnde locus Nicoftrati citharœdi: Asson eas ut citius exitii terminos peruenias. Altera in Aeolide. Tertia in Mysia. Quarta in Lydia. Quinta in Epiro minore. Cleantis philosophi patria, quæ eadem, & Appolonia sit dicta, suffragante, & Plinio in 5. cap. 30. hanc postremam Paulus adnauigauit, Act. 20. & 27.

assuerus, Princeps, & caput. Pater Darii regis Medorum. Dan 9. 1. Esd 4. Heb. Ahassuerus Hic a Metasthene Persa Artaxerxes Assuerus uocatur.

assur, Insidias, siue beatus, aut aspiciens, uel gradiens Filius Sem, Gen. 10. de terra Senaar egressus Gen. 10 Isa. 7.

assuri, Beatitudo, aut intuitus, uel egressus. Ciuitas in tribu Aser, 2 Reg. 2.

assurim, Insidiãtes, siue beati: aut aspiciẽtes uel gradientes Filius Dedan, filii Iesran, Gen. 25.

Assyrij, Idem. Heb Assurim Assyrii post Euphratem loca tenent, amne tantum a Babylonis diuisi. Herodotus eosdem populus cum Syris esse dicit, sed a Græcis Syros, a barbaris Assyrios uocari. In Assyria autem fuerunt. XVIII. regna, tam ampla, & potens regio fuit. Lege Raphaelem Volater. lib. 11. Geogroph. Strabonem, lib. 16. Geographiæ.

assyrius. Idem. s. n.

astaroth, Greges, siue diuitiæ: aut faciens, explorationem, seu tinea legis. Vrbs in campestribus Moab in dimidia tribu Manasse, Og regis Basan regia. Deu 1 Ios 9 & 12 13. gigãtũ terra quos Chodorlahomor interfecit Gen. 14 in supercilio Sodomorum sita, postremo Leuitis, concessa, 1. Par. 6 fuit, & Deus Palęsthinorum. Iosephus libro sexto. cap. 14 Iudaic. antiquit testis, quem sustulerunt Iudæi Samuelis iussu. 1. Reg. 7. Est & alius quem adorauit Salomon, 4 Reg. 25. ubi Astoret legitur: a Græcis astarti dictum. Vide Astarte.

astarothites, Greges, siue diuitię, aut faciens explorationem, siue legis. 1. Par. 11.

astárte, Idem. Nomen deæ Sidoniorum, quã colebat Salomõ, 3 Re 11. De qua, & 4 Re 23 fit mentio, quo in loco Astarte legẽdũ esset pro Astaroth.

astyages, Ciuitatis ductor, uel dux. G. Rex Persarum Dan 13.

asyncritus, Incõparabilis G. Viri nomẽ, Rom 16

A T

Atad, Rhamnus, siue spinetũ. Locus trãsIordanẽ, ubi exequias atq; plãctus peregerũt filii Israel super morte Iacob, tertio ab Iericho lapide, duobus milibus a Iordane, qui locus dictus est postea Plãctus Aegypti, Gen. 50 Nunc Beth-hagla, quod interpretatur locus gyri, eo quòd ibi more plangẽtium circuierunt in funere Iacob. Hieronymus in locis Hebraicis.

ataroth, Coronę siue calamus inebriationis: uel saturitatis: aut ex Syro, & Hebræo, consilium inebriationis, uel saturitatis Ciuitas in tribu Gad, nume. 32. Est, & altera Ataroth-sophan. Vide Roth.

ataroth-addar, Coronę siue calamus inebriationis, uel saturitatis palii, siue potentiæ, aut magnitudinis Ciuitas in tribu Ephraim Ios 16 18.

atara, Corona. Altera uxor Ierameel primogeniti Esron filii Phares filij Iudæ, 1 Par. 2.

ater Sinister. uel clausus. nomen uiri. 1 Esd 2.

athach, Hora tua, siue tempus tuum. nomẽ ciuitatis, 1. Reg. 30.

athac Percutiens, uel humilians, aut subiiciens nomen eunuchi. Esther 4.

atha-as. Hora uel tẽpus Dñi nomẽ uiri, 2. Esd. 11.

athalai. Hora mea siue tempus meum uel mihi. nomen uiri, 1 Esd 10.

athalia Hora uel tẽpus Dño Mater Ochozię filii Iorã regis Iudæ, filia Amri regis Israel. 4 Reg. 8.

athanai. Fortis siue Asininus, aut donans Filius Zara filij Adaia, 1 Par 6.

athar. Oro aut deprecatio. nomẽ ciuitatis Iosu. 19

athenę, siue cumulo: uel ab Athena, id est Minerua, Mineruales. G. Ciuitas Achaię, Philosophiæ dicata studiis, & idôlorum cultui, ubi Paulus etiam Christum prædicauit, Act. 17. huius urbis piræus portus (cuius Terentius in Eunucho meminit) septemplici muro quõdam communitus fuisse describitur. Athenæ hodie sub Turcæ imperio sunt, a Barbaris corrupto uocabulo Sethniæ uocantur Raphaelo Volater. lib. 38. Paralipomenõ authore.

athenienses, Idem. G Act. 17.

athenobius, Mineruæ arcus. G. Nomen uiri, 1. Macab. 15.

Atharsatha, dissoluens fundamentum, uel contemplans fundamentum uel potum, siue turturis fundamentum: aut ex Hebræo, & Syro, contemplans annum uel tempus. Filius Achelai, 2. Esd. 10. de quo, & 1. Esdræ 2. 8.

athmatha, Lacerta uel stellio. Nomen ciuitatis in tribu Iuda, Iosue 15 Heb Humeta.

attalia, Augẽs, uel nutriens G. Ciuitas Pamphyliæ maritima a Ptolemæo Philadelpho ædificata, iuxta Raphaelem Volater lib. 10 Geograph. quam Paulus, & Barnabas pertransierunt, Act. 14.

attalus Auctus siue nutritus. G. Nomen uiri, 1. Machab 15.

A V

Aua, iniquitas. Nomen idôli, 4. Reg. 18. 19 Isa 37.

augustus, latinum est, uel ab augurio dictus, uel (ut alii uolunt) ab augendo. Romanorum Imperator secũdus patre Octauio senatore genitus, Cæsaris nepos, imperauit annos 56. Hic cum quadragesimo secundo anno imperij sui firmissimam ueissimamq; pacẽ cõposuisset, Christus Dñs in Bethlẽ natus est: cuius aduentui pax ista famulata est, queadmodũ scribit Eutropius rerũ Romanorũ lib. 7 cap. 2. Et Lucas Euangelista cap 2. refert ab hoc edictũ exisse, ut cẽseretur orbis uniuersus.

auim, Iniqui, siue peruersi. Nomen ciuitatis, Ios. 18.

auith, Iniqua, siue peruersa, aut temporalis. Nomen ciuitatis, in qua regnauit Adad quartus rex in Edom, Gen 36.

aulon, authore Hieronymo in Heb. locis, non Græcum, ut quidam putant, sed Hebræum uocabulum est. Appellatur autem uallis grandis atque campestris in immensam longitudinem se extendẽs, quæ circundatur ex utrique parte mõtibus sibi inuicem succedentibus, & cohærentibus, qui incipientes a Libano, & ultra, usq; ad desertũ Pharan perueniunt. Suntq. in ipso Aulone, id est ualle campestri urbes nobiles, Scitopolis, Tyberias stagnũq. prope eam: sed, & Iericho, mare mortuũ, & regiones in circuitu, per quas medius Iordanis fluit.

autan, Foramen, siue libertas, aut albedo. Oppidũ Damasci in solitudine, Ezec 47. Heb Haurã.

ausitis Hebraice dicitur Hus, & interpretatur consilium, aut lignum: aut Syriace, affixus aut affixio Nomen loci. Iere. 25.

A X

axa, Composita uel adornata, aut lasciuiens, siue confractio uel diruptio uelaminis. Filia Caleb Iosue.15. Iudicũ 1. quæ 1 Para.2. Achsa scribitur.

axaph Veneficus, siue utique conterens. Nomen ciuitatis. Ios. 19.

A Z

Aza, Fortitudo, aut capra. Nomen uiri. 1. Esd.2.

azanias, Auris domini, siue auscultatio domini uel arma domini. Nomen uiri 2. Esd.11.

azanoth thabor, Aures electionis siue puritatis, aut ex Hebræo, & Syro, aures contritionis aut confractionis Ciuitas tribus Nephtali. Ios. 19.

azareel. Adiutorium Dei, siue Atrium Dei, Nomen uiri. 1 Para 12.25.

azarias. Auxilium domini, siue Atrium domini Filius Amasiæ regis Iuda 4 Reg 14. qui 2 Par 26 Ozias dicitur. Est, & nomen sacerdotis. 2 Par 26 Filius Iohanan. 2 Par.28. Filius itẽ Ethan filij Zaræ, filij Iuda. 1 Para 2 Vide, & 1. Para 6.

azaricam, siue Azricam, Auxilium resurgentis uel uindicantis, aut fortitudo uacua, Nomen uiri. 2. Esd 11.

azau, Videns aut prophetans Filius Nachor ex Melcha Genes 22 Heb Hazo.

azaz, Fortis Pater Bala 1. Par.5.

azazias Fortitudo domini Nomẽ uiri 2 Par.31.

azbai Hyssopus mea. Nomen uiri. 1. Para 11.

azbi, Derelictio siue dimissio, uel nundinatio mea.

azboc, Hircus uel fortitudo uacuitatis, aut fortis dissipatio, Nomen uiri. 2 Esd 3.

azeca, Fortitudo, siue murata uel septa: aut Syriace, anulus. Ciuitas Amorrhæorum, quæ sorte cessit tribui Iuda, Iosue.15. nehem 11 Hieronymo inter Eleuthero polim, & Aeliam sita; quo loci Deus grandine, & lapidibus gẽtes perdidit, Ios. 10 Philisthijm illic castra contra Israel habuerũt 1. Regum 17 Hanc reparauit Roboam rex Iuda 2 Par 11. & rex Babylonis eamdẽ debellauit Ierẽ 34

azer. Adiutoriũ siue atriũ. Nomen uiri. 2. Esd 3

Azgad, Fortis exercitus, aut fortitudo felicitatis, uel ex Hebræo, & Syro, fortis scissura: Viri nomen. 1 Esd 2.8

azia, Fortitudo domini, siue hircus domini. Nomen uiri 2 Esd 11.

aziza, fortititudo, aut fortis Nomẽ uiri. 1. Esd 10

azmaueth. Fortis mors, siue hircus, aut fortitudo mortis. Nomen uiri cuiusdam 2 Reg. 23. qui 1 Par 11. dicitur Azmoth ijsdem consonantibus, & punctis 1 Esd 2.

azmoth. Idem, Filius Ioada filij Achaz 1 Par 8 12.27. Filius item Iore. 1. Par 9 Nomen præterea cuiusdam alterius. 1 Par. 11. qui 2 Reg 23. dicitur Azmaueth. ijsdem consonantibus, & pũctis.

azor. Adiutor, uel accinctus: aut Syriace conuersus II Filius Eliacim filij Abiud Matt. 1.

azotidæ, Hebraice dicitur Asdodioth, & interpretatur deprædatrices, siue ignis dilectionum. 2 Esd 13.

azotij. In Hebræo dicitur Asdodim, id est, deprædantes, siue ignis dilectorum uel patruorum. Genus populi in terra Chanaan contra aquilonem. Ios 13

azotus. Hebraice dicitur Asdod, id est, deprædatio, siue ignis dilecti, aut ignis patrui. Insignis Palæsthinæ urbs inter Ascalonem, & Ioppen, in qua gigãtes habitarũt, capta a Iosue duce, Ios. 11. Sorte cessit tribui Iudæ, Ios 15 Hęc una e quinque ciuitatibus Allophylorum tẽplo Dagon idoli nobilitata. 1 Reg 6. Quam, ut ait Stephanus, condidit quidam e mari rubro profugus, ex nomine uxoris suæ Azes. Volater. lib 11 Geogra. cuius in scripturis multa est mentio, Iere.25. amos. 1 & 2. soph. 2. Zach 9 Isa. 20 2. Par. 26. In hac Philippus prędicauit Christum, Act. 8.

azriel, Adiutorium Dei, siue atrium Dei. nomẽ uiri. 1 Par. 12.

azuba, Derelicta, siue deserta, aut fortitudo eius in ea. Mater Iosaphat filia Salai. 3 Reg. 22. Vxor item Caleb filij Esron filij Iuda 1. Par. 2. 2. Par. 20.

azur, Adiutus, siue adiutor. Pater Ananiæ pro prophetæ, Iere. 28. Pater item Iezoniæ Ezech. 11.

azymus, Infermentatus. G Act 12. 1 Cor 5.

azzi, Fortitudo mea, siue hircus meus. Nomen uiri. 2. Esd 11.

B

BAAL, Idolũ, aut dominãs, uel subiiciens, aut possidẽs. Nomẽ idoli in Samaria, & Moabitarũ. Græci Martẽ putãt, Num 12 quod destruxit Gedeõ, Iudic. 6 Est, & nomẽ loci. 1 Par. 4.5. Filius item Ioel. 1 Par 5 Filius Abigabaon. 1. Par 8 Postremo Filius ahiel. 1. Par. 9.

baal. In Osee. 10 legitur, Vindicauit Baal: cum legendum sit, Vindicauit Arbel: & interpretatur Pugnauit Deus, siue uindicauit Deus, aut ultus est pro Deo.

Baala, Idolum eius, aut dominans ei, uel subiecta, aut possessa, siue in ascẽsione, uel in eleuatione. Nomen ciuitatis in tribu Iuda, Ios. 15, quæ, & Cariath-iarim, & Cariath-baal dicitur.

baalath, Subiecta, siue possessa: aut in exaltatione, uel ascẽsione. Nomẽ ciuitatis in tribu Dan, Iosue. 19. Ciuitas a Salomone condita 3. Reg 9.

baal-berith, Idolum fœderis uel pacti, aut subiiciens uel possidens fœdus uel pactum Nomen idoli. Iudicum 9.

baal-gad, Idolum fortunæ uel fœlicitatis, seu exercitus: aut subiiciẽs siue possidens felicitatem uel exercitum: aut ex Hebræo, & Syro, Idolum scissuræ. Vrbs in terra Chanáan sub monte Hermon, Ios. 11.13

baal-hasor, idoli atrium uel fœnum, aut possessor gratiæ uel doni. Locus est infra Ephraim urbem Beniamin. 2. Reg 13.

baal-hermon, idolum aut author siue possessor destructionis siue anathematis, uel retis, siue retiaculi, aut dedicati uel cõsecrati Deo scilicet Mõs circa Libanum, in Palesthinæ finibus, Iudic. 3.

baali Idolum meum, siue dominans mihi, aut subiiciens uel possidens me Osee 2.

baalia. Idoli dominus, id est Deus idoli, uel subiiciens aut possidens dominus. siue in ascẽsu uel in cœnaculo. Nomen uiri. 1 Par 12.

baal-iada, Idolum apertum uel manifestatum, siue possessor scientiæ. Filius Dauid 1 Para. 14.

baalim, idola, siue dominantes: aut subiicientes uel possidentes. Nomẽ idoli 1 Reg. 7. 2 Par. 28. Iere. 2. Rex item filiorum Amon. Iere. 40

baal-meon, idolum habitaculi, uel idolum ex peccato, aut subiiciens siue possidens habitaculũ, siue dominium ex peccato. Ciuitas Amorrhæorũ, quæ sorte obtigit filiis Ruben, Nume. 32. Ios. 13.

baal-

ba-Ipharaim, idolum diuisionum, aut subiiciens siue possidens diuisiones. Nomen loci in terra Chanáan.2.Reg 5.1.Para.14.

Baal thamar,idolum palmæ aut subiiciens;uel possidens palmam arborem,aut idolum commutationis, siue subiiciens aut possidens commutationé.Vicus iuxta Gabaa,í tribu Beniamin.Iud.20

baana,in responsione,siue in afflictione, aut in canticos uel Syriacé, deprecatio. filius Remmon Berothitæ,2 Reg 4.Pater item Eled. 2. Regum.23 Filius item Abilud 3.Reg.4.

baasa,in factura, siue in tinea, aut in compressione,uel scrutationem tollens. Nomen regis Israel 3.Reg.15.2 Para,16. Filius Ahia.4.Reg.9.

babel,Confusio siue commistio. Nomen ciuitatis,Ge.11.quę Stephano Seleucia quoque dicta est.

babylonê esse duplicé, Cosmographorum consensus est:Vna in Assyria,siue Chaldæa in campo Senaar caput regni Chaldęorú,regia Nemrod.sita ad Orientem terræ Iuda,quæ a confusis labiis nomen habet,testes Moyses,Ge.10.& 11 Iosephus lib. 1.cap 9.antiq.Iudaic.Augustinus libr. 16 cap.4. de ciuitate Dei,Plura de hac Babylone lege apud Plinium in 6.naturalis hist.cap.26 Strabonem lib.15 & 16.Herodotum lib.1 Pompon Melam lib. 1.Ptole.lib.5.cap.20.& 6 cap.26 Ab hac & regio circúposita Babylonia uocatur.In hac populus Iudęorú LXX annis captiuus retentus fuit,iuxta prophetiá Ieremię,cap.25.per Nabuchodonosor regé Babyloniorum transmigrare coactus. 4.Reg 25.& 2. Para. 36. Nunc Seleucia uocata Straboni lib. 16. Geogra. & Stephano de urbibus . Ipsa Babylonia Mesopotamiæ coniuncta est inter Euphratis ipsius conuersiones:australior est : Syriam tamen Ptolemæo,Plinioq. non excedit, author Raphaël Volater.lib.11.Geograph.Plinius lib. 6 cap.26.natur. histo.Strabo in.16. refert eá Tigri & Euphrate irrigari. Altera in Aegypto sita, uel Aegypto proxima in finibus Arabiæ iuxta Heliopolin & Aphrosiopolin:Arabú lingua Chayrum illam uocát,núc Alcayr dicitur, Soltani sedes.Ex hac urbe diuus Petrus priorem suam scripsit epistolam, ad Christi fideles sparsos per Pôtum,Galatiam Cappadociam, Asiam, & Bythiniam . Hæc a Ptolemæo tabula 3.Aphricæ cap.5 . Babylis appellatur. De hac Raphael Volater.lib.12.Et Iosephus lib. 2 cap.13. antiquit.Iudic.

babylonia, idem.

babylonii , confusi,siue commisti.1.Esd.4.

bacchenor,Ebrius,uel uinosus G.

bacchides,idem G.Nomen uiri.1.Mach.7.

bacenor,Puto idem esse nomé cum Bacchenor, & illud esse corruptum . Nomen uiri,2 Mach 12.

bacbacar,Vacua,uel inanis uisitatio , aut matutinatio uel uapulatio, aut inanis uacca. Viri. nomen.1.Para 9.

badacer,in compunctione, siue in transfixione, aut in confusione,siue uectis frigiditatis, uel sola frigiditas.Nomen ducis exercitus Iehu.4 Reg.9.

badad,Solitarius, siue in mamilla , uel in dilectione. Pater Adad regis quarti in Edom Gen.36.

badaias,Solus dominus, uel uectis domini Nomen uiri 1.Esdr 10.

badan, Vectis,uel solus,aut in iudicio,Nomé uiri 1.Reg.12.Filius Vlam filii Sares.1.Para 7.

bagatha,In torculari.Nomen Eunuchi Esth.1.

bagath nain torculari,aut cibum tribuens, Nomen eunuchi,Esth.2.

bahalis,in lętitia,siue in arrogantia.

bahens,in eis,uel cum eis.D.1 Mach.13.

bahurim.Electi,siue iuuenes , aut in foraminibus siue in libertatibus. Nomen ciuitatis in tribu Beniamin.2.Reg.3.

bala, Inueterata siue Vetbata,aut defluens . Nomen ciuitatis in tribu Simeon.Iosue 19 1.Par.4 Ancilla item Rachel uxoris Iacob. Ge. 29. Vxor item Nepthali.1. Par.7.quæ Hebraice dicitur,Hilia,urbs uero Bala dicitur.

bala,Deglutiens siue destrués. Nomé urbis,quæ Segor item Salisla,siue Vitula conternans in sacris literis dicitur.Gen.14. Est & filius Azaz filii Semma filii Ioel.1.Par.5.

balá,Vetustas populi,uel absq;populo, siue deuoratio aut destructio corú . Filius Beor ariolus, Nu.22 Ios 13 Est & nomen ciuitatis.1 Par.6.

balaan, Inueteratus siue turbatus Filius Eser filii Seir Horræi,Gen.36.

balac Inuoluens,aut destruens.uel cum lambéte aut Syriace, cú percutiente Filius Seph Nu 22

baladan,Absq; imperio, uel absque iudicio , aut uetustas imperantis , uel iudicii . Nomen uiri.4. Reg 20 Isai 39.

balan,Inueteratus, siue turbatus . Filius Iadihel filii Beniamin 1 Par 7.

bálanan,Idoli gratia uel donum , aut possessor gratię uel doni . Filius Achobor , septimus rex Edom,Gen.36.1 Par 27 Heb Baal hanan.

baldad,Vetusta dilectio uel mamilla, siue inueteratus motus,aut absque motu,siue absque dilectione uel mamilla Nomen uiri. Iob.8.

baloth,Subiectæ siue possessæ, aut in ascensione Nomen ciuitatis in tribu Iuda Iosu.15.

bal-salisa,idolum tertium,aut idolum ducis uel principis,siue possessor triú,aut possessor ducatus uel principatus . Nomen loci 4.Reg 4

balsasar,Non portans angustiá, uel non thesaurizans:aut ex Syro & Hebræo, scrutatur thesauri. Filius Nabuchodonosor,Dan.5.7.8. Secundum Iosephum filius fuit Euilmerodach.

baltassar, Abscondite thesaurizans,siue in malleatore thesaurizans,uel occulte portás angustiá. Nomé prophetæ,q & Daniel dicebatur , Dan.1.5.

banaal,In circumcisione,aut in mistione. Filius Iosaphat filii Heber filii Bariæ.1.Par.7.

bamoth,Altaria uel excelsa, siue in morte . Nomen uallis , Num 21.

bamot-báal , Altaria siue excelsa idóli , aut in morte idóli Nomé ciuitatis in tribu Dan Ios 13.

banaa,In motu.Filius Mosa filii Zamri 1 Pa.8.9

banaia,siue Banaias,Filius dñi,aut intelligentia dñi.siue ædificatio dñi Nomen uiri 2 Reg.23 Nomé principis cuiusdam.1.Par.4 15.2 Para.31. Pater item Pheltiæ, Ezech 11 Filius Ioiadæ, 2.Reg 8.

bane,filii,aut ædificantes,siue intelligentes Nomé ciuitatis in tribu Dan Ios 19. Quáuis puté legendum Bani-barac,ut unius ciuitatis nomen sit, non duarum , quum Hebræis iungantur.

banea,siue Baneas.Filius domini, aut intelligétia uel ædificatio domini Nomen uiri , 1. Esd.10.

bani.Filius meus,aut ædificatio uel intelligentia mea Nomen uiri 1 Esd 10.2 Esd.9

bani,Idem Nomen uiri,2. Reg 23. Filius Somer filii Moholi.1 Par 6.

baninu,Filii nostri, aut ædificatores nostri, siue

intelli-

intelligentes nos Nomen uiri, 2 Esd. 19.

bara Incendium, siue expurgatio, aut pastus, uel iumentum, siue insipientia, uel in uigilia. Nomen alterius vxoris Saharáim 1. Par. 8.

bara, In malo, siue in socio, aut in clamore, uel in pastu, siue in constructione, Rex Sodomæ. Ge. 14.

baria, In societate, siue in malitia, aut in ululatione, uel in pastu Nomen uiri, 1 Par. 8.

barabbas, Filius patris uel magistri, aut filius cõfusionis uel ignominiæ. D Nomen insignis cuiusdam latronis, Matt 27.

barac, Fulgor, siue in uanum, uel in uacuum Nomen ciuitatis in tribu Dan, Iosu 19 Vide Bane, Filius Abinoem, Iudic 4.

barcha, benedictio, aut genuflexio. Nomen uiri, Isaia 12.

barachel, Benedicens Deum, aut genu flectens Deo Nomen uiri, Iob. 32.

barachia, siue Barachias, Benedicens Dominũ, aut genu flectẽs dño Pater Zachariæ pphetæ Zac. 1 Filius Mosollamoth. 2 Par. 28 Filius Zorobabel filii Phadaiæ. 1 Par. 3.

barad, Grando, siue in discensu, aut in imperio Nomen loci in deserto Sur, Gen. 16.

baraia, Creatura dñi, siue impinguatio, aut electio domini, siue in uisione Filius Semei. 1. Par 8

barasa, in egestate, aut filii plasmatio, siue in cursu, uel in beneplacito D Nomen ciuitatis, 1. Mac. 5

bared, grando, siue in descensu, aut in imperio. Filius Suthalæ filii Ephráim, 1 Par 7

baria, Sera, uel uectis siue fugitiuus, aut in odore. Filius Semeiæ filii Secheniæ, 1 Par. 3.

baria, In malo, siue in clamore, aut in ululatione, uel in pastu Filius Aser filii Iacob. 1. Par. 7 & 23. q Beria. Ge. 46 dicitur, iisdẽ cõsonãtibus & pũctis

barieu, Maleficus, uel magus, siue in nequitia D Cognomen pseudoprophetæ Act 13.

bar-iona Fili⁹ colũbæ, ex Syro & Hebræo D Mat. 16

barnabas, Filius prophetæ, uel filius consolationis, D. Nomen uiri Act 4.

barsabas, filius reuersionis, uel conuersionis, aut filius qetis, uel filius iuramẽti. D. Nomẽ uiri. Act. 1

barthimæus, Beatus Hieronymus dicit quod corrupte legitur, scribi autem debere Barsemæus: quod Syriace interpretatur filius cæcus, uel filius cæcitatis D. Nomẽ cæci cuiusdã a natiuitate, quẽ Iesus sanauit, Marc 10.

bartholomæus, filius suspendẽtis aquas. D. Nomen apostoli. Matt. 10 Luc 6.

baruch, Benedictus, uel genuflexus. Filius Neriæ, Ierem 32.

barzaith. Filius anguli, aut puritas anguli, siue frumentum anguli Filius Melchiel filij Barec. filij Aser filij Iacob, 1. Par. 7.

basaia, In factura domini. Filius Melchiæ filij Athanai. 1. Par 6.

Basan, In dente, siue in ebore, aut in mutatione, uel in somno, seu in dormitatione: aut confusio, uel ignominia Regio Og regis, quæ pascuis, ac nemoribus abundans, cecidit in sortem dimidiæ, tribus Manasse, Is. 2 Num 21 quæ & Hauoth-iair Deut. 3 dicitur & terra Raphaim.

bascath, Massa, siue inflatio, aut in angustia, vel in effusione Nomen ciuitatis in tribu Iuda, Ios. 15

baschama, Confusio, vel erubescentia iræ vel caloris. D. Nomen loci, 1. Mach 13.

básemath, Aromata, vel confusio mortis, aut in desolatione, siue in positione, aut in nominib Alte a vxor Esau. Ge 26 Filia item Salomonis 3. Reg 4.

bathuel, Filiatio Dei, aut mensura Dei, vel deserum Dei Filius Nachor ex Melcha, Gen 22. Nomen ciuitatis. 1 Par 4.

batus, Genus mensuræ liquidorum, Ezech 45.

bauai, in uæ, id est, in luctu, uel in miseria. Syrũ est, Nomen uiri, 2 Esd. 3.

bauramites Eligens aquas, aut eligens quis? 1. Par 11 q 2 Reg 23 dicitur Beromi, Heb Baharumi

bazata, Cõtẽptus, uel despectus, siue depredatio, aut in oliua Nomen eunuchi cuiusdam Esth 1.

baziothia, Cõtẽptus, uel despectiones eius, siue preciæ eius: aut in oliua Dñi. Nomẽ ciuitatis in tribu Iuda, Iosu. 15.

B E

Bean in afflictione, uel in respõsione, aut scrutatio earum. uel Siriace, deprecatio.

bebai, pupilla, siue cõcauus, aut uacuus. Nomen uiri. 1 Esd 2.

becbecia, euacuatio, uel dissipatio Domini, siue lagunculа Domini.

becbuc, Vacuitas, aut euacuatio, uel dissipatio, siue laguncula. Nomen uiri, 1 Esd 2.

becher, Primogenitus, aut primitiæ, siue in ariete. Filius Ephraim, Num 26.

becheritæ, Idem plurale, Num. 26.

bechor. Idem quod Becher, iisdem consonantibus, & uocalibus scriptũ Filius Beniamin, Gen. 46.

bechorath. Primogenitura, uel primitiæ, Filius Aphia, 1 Reg 9.

bedã, Vectis, uel solus, siue in iudicio, Vide dictionem Badan.

Beel-phegor, idólũ hiatus, uel aperturæ. Nomẽ idóli Moabitarum, Osee 9 Num 25. Deut. 4.

beelphegor, Apertura, siue hiatus Nomen idóli, Iosu 22 Heb Phegor.

beel-meó, siue Baal-meon, Idóli habitaculũ, uel idólũ de peccato, aut possessio habitaculi, uel possessio ex peccato. Nomẽ ciuitatis, Ezech. 25. 1 Para. 5

beel-sephon, Idólũ aquilonis, uel idólũ occultũ, aut idólũ speculæ, uel possessor aquilonis, uel speculationis, aut secreti. Nomẽ loci, siue urbis in Aegypto, Exo. 14 Num. 33 Iosephus lib. 2 cap. 13.

béel-teem. Idólũ, siue possessor saporis, uel gustus, aut rationis, uel eloquij Nomen uiri, 1 Esd. 4.

béelzebub, Idólũ muscæ, uel possessor muscæ. Nomẽ idóli Accaronitarũ, 4. Reg. 1 Luc. 11 Alias Beel-phegor appellabatur a gentibus Priapus.

beera, Puteus, siue explanatio, uel declaratio: aut in luce eius Filius Ioel, 1. Paralip 5.

beeri, Puteus, siue explanãs, aut declarãs, uel in luce, siue in leone. Pater Iudith uxoris Esau, Gen. 16. Pater item Osee prophetæ, Osee 1.

beer-ramath, Put⁹, uel declatio celsitudinis, aut iaculatiõis, siue i luce excelsa, Vrbs trib Simeõ, Ios. 19

begoai, In corpore meo, siue in gente: aut Syriace, intrinsecus, 2. Esd 7.

beguai, Idem Nomen uiri, 1 Esd 2.

begui, Idem Nomen uiri, 1 Esd. 8.

behemoth. multitudinẽ animalium terrestriũ significat, unde plerunque pro Satanæ potentia accipitur, Iob 40.

bel, Vetustus, aut nihil, siue defluens. Nomẽ idóli Babyloniorum, Isai 46

Bela, Deglutiens, siue destruẽs Filius Beniamin, Gen. 46. 1 Para. 7 8. Num 26 Nomen item urbis, quæ aliás Segor, Gen. 14. dicitur, & Soar, & Salissa, teste

, teste Hieronymo. Filius item Beor, rex Edom, Gen 36.

belaitæ, idem p.n. Num. 26.

belga, Refrigerium, uel cófortatio, aut uetustas ultus. Nomen uiri. 1 Par. 24. 2 Esd 12.

belgai, Refrigerium, siue confortatio, aut uetustas allis Nomen uiri. Nehem 10.

belial, peruersus, uel absque iugo, siue nó ascédens Iudic 19 1. Reg. 10. Nahum 1. 2 Cor 6. pro diabolo sumitur.

belma, Nihilum, aut uetustas nimia. D Nomen loci Iudith 7.

belsan, In lingua, aut in detractione, siue uetustas dentis, aut uetus ebur: aut Syriace, scrutans. Nomé uiri. 1. Esd. 2.

Ben, Filius uel ædificans, aut intelligés. 1. Par. 15

Ben-abinadab, Filius patris spontanei, aut filius patris uouentis, uel principis unius præfectorum annonæ Salomonis 3. Reg 4.

Ben-adad, Filius sonitus uel clamoris, aut filius dilecti, aut patrui, siue mammillæ, rex Syriæ. 3. Reg. 15. Ier. 49. Filius Tabremon. 3. Reg. 15. 2. Para 16.

ben-décar, Filius compunctionis, uel trasfixionis, præfectus annonæ domus Salomonis in Maccés. 3. Reg. 4.

bene-iaacan, filii tribulationis uel laboris, aut ædificatores tribulationis uel laboris, aut intelligentes laborem uel tribulationem. Nomen loci in quo castrametati sunt filij Israël profecti de Moseroth Num. 33.

ben ennon, Filius diuitiarum suarum, aut filius decipientis uel contristantis eos Nomen uallis in tribu Ben-iamin quę alias Thophet dicitur. 2 Par 28. 33.

Ben-gáber, Filius uiri, aut filius robusti, uel potétis. Nomen præfecti annonæ Salomonis in Ramoth-Galaad. 3 Reg 4.

Ben-háil, Filius fortitudinis uel exercitus, aut filius diuitiarum, uel antemuralis siue doloris. nomen uiri. 2. pa. 17.

ben-hesed. Filius misericordiæ, uel opprobrij. Nomen præfecti annonæ Salomonis in Aruboth. 3 Reg. 4.

ben-hur. Filius libertatis uel foraminis, aut albedinis Præfectus annonę regis Salomonis in monte Ephráim. 3. Reg. 4.

beni, Filius meus, aut intelligentia, siue ædificatio mea.

benni, idem Nomen uiri. 2. Esd 3.

beniamin, filius dexterę. Filius duodecimus Iacob ex Rachel uxore, ab ipsa matre Ben-oni uocatus. Gen. 35. Est, & nomen loci. 3. Reg. 4.

ben-iamin. 2. Par. 31. vbi dicitur Eden, & Beniamin: legendum ex Hebræo Miniamin, & interpretatur de dextera, siue præparatio dexterę. Nomen uiri.

bennoi. Aedificatio, aut filiatio, siue in habitaculo meo, aut in pulchritudine. Nomen uiri. 1 Esd. 8.

benno, filius eius, aut ædificatio, uel intelligentia eius. Nomen uiri 1. Par. 24.

Ben-oni, Filius doloris mei. Filius duodecimus Iacob ex Rachel, qui, & Beniamin. Ge. 35. dicitur.

benoth, filiæ, siue intelligentiæ, uel ædificationes. Nomen Idóli Babyloniorum. 4 Reg. 17.

bennul, Aedificatio, uel filiatio: siue in habitaculo meo, aut in pulchritudine. Nomen uiri. 1. Esd 10.

ben-zoheth, Filius separationis, aut filius istius formidinis uel contritionis. Filius Iesi 1. Par. 4.

beon, In afflictione, uel in responsione, aut in cantico, uel scrutatio earum: aut Syriace, deprecatio. Ciuitas Amorrhæorú ultra Iordané. Nu. 32.

beor, incendium, uel expurgatio, aut insipiés, siue iumentum, uel pastus. Pater Bela, regis Edom, Gen 36 Pater item Balaam arioli, Num. 22.

bera, Puteus, siue explanatio, uel declaratio. aut in luce eius. Nomen loci. Iudic. 9. Filius Supha filii Helem, 1. Par. 7.

bercos, Filius concisionis uel separationis. Nomen uiri, 1. Esd. 2.

berea, Puteus eius, uel filia eius, aut declaratio eius. D. Nomen urbis, 1. Mach. 9.

beresith, Primus liber legis sic uocatur, id est, in principio, more Hebræorum, qui libros ab eorum principiis, ut plurimum, denominare solent. Græce uero appellatur Genesis, id est generatio, quod ibi generationes cœli, & terræ continentur.

Beri, filius meus, siue purus, uel electus, aut frumentú meum. Filius Supha filii Helem. 1. Par. 7.

beria, in malo, siue in clamore, aut in ululatione, uel in Pastu. Filius Aser filii Iacob, Gen. 46 qui, 1. Par. 7 Baria dicitur. Filius item Ephráim. 1. Par. 7

berith, pactum, siue fœdus. Nomen idoli Sichimorum, Iudic 9.

bernice, Grauis uictoria, uel pondus uictoriæ, G. Nomen uiri. Act. 25.

berodach. creans contritionem, uel electio interitus aut filius interitus, uel uaporis tui, siue frumentú, uel puritas nubis uel uaporis tui. Rex Babyloniorú, 4. Reg. 20. qui Isa. 39. dicitur Merodach.

beroni, Filius caloris vel indignationis, aut puritas, siue frumentum indignationis, uel fugiens aquam. Nomen ciuitatis, 2 Reg. 23. quæ 1. Par. 11. dicitur Bauramites.

beroth, siue Beeroth, Putei, siue explanationes uel declarationes, aut in luminibus. Ciuitas Heuæorú Iosue 9. non longe ab Hai, spatio triú dierum in tribu Ben-iamin, Iosue 18. 2. Reg. 4. Inde Beerothites, 2. Reg 23. 1. Esd. 2.

beroth, Putei, siue pacta, uel puritas, aut cupressus. Nomen urbis, 2 Reg 8. Heb. Berothai.

berotha, Idé, s. nu. Terminus terræ Israëliticæ, Ezechielis 47.

berothitæ, Putei, siue explanationes, uel declarationes, aut in luminibus. 2. Reg 4.

berothites, idem, s. n.

berothites, 1. Par. 11. interpretatur puteus, siue pactum, uel puritas, aut cupressus.

berrhœa, Grauis uel póderosa. G. Ciuitas Macedoniæ ad Citarum montem, Act. 17.

berrhœensis, grauis uel ponderosus. G. Act. 20.

bersa, In malo, uel in iniquitate, siue in condemnatione, aut filius respiciés. Rex Gomorrhę Ge. 14

ber-sabee, Puteus fons ue iurantis, siue puteus saturitatis, aut puteus septimus. Locus tribus Iudę in terra Idumæorum, quæ est Palæsthina, Ios. 15. Iud. 19. Iosephus. lib 8. cap. 13. Iudaic. antiquit. finis atque terminus terræ Israelis ab Austro, 1. Reg. 3. & 2. Reg. 24. 3. Reg. 19. 4. Reg. 23 Hęc, & in sortem filiorum Simeonis cecidit, Ios. 19. 1. Par. 5. Iuramento, & percusso fœdere Abrahæ cum Abimelech rege Gerar, Gen. 21. similiter Isaacú eo-

dem Abimelech, Genes. 26. nomen habens. Beer enim fontem significat, Saba iusiurandum, uel septem, quod septem agnas Abimelech de manu Abrahę acceperit, Genes. 21. 26. Illic iudicabant Ioel & Abia filij Samuelis sinistre. 1. Reg. 8. Hanc nunc Barbari Gibelinam nominant, authore Volaterrano. lib. 11. Eodem loci habitauit aliquandiu Isaac, Gen 28. Hanc Ptolemæus Bersanam appellat: Vide Hieronymű in locis Heb Est in finibus Iudææ & Aegypti, Amos, 5. Nehe. 11.

berzellai, Ferreus: aut, ex Syro & Hebræo, filius contemptus, uel despectus. Nomen viri. 2. Reg. 17. qui regem Dauid traduxit Iordanem. 2. Regum. 19. Pater item Hadrielis generi Saul sic vocabatur. 2. Reg. 21.

besai nehem. 7. Conculcatio, siue contemptio, vel despectus. Nomen viri.

besai, Oua, siue cœnosus, uel humidus aut in naui. Nomen uiri. 1. Esd. 2. Esd 7.

besecath. Massa, siue inflatio, aut in angustia, vel in effusione. Nomen loci, 4 Reg. 22.

betee, Conculcatio, siue contemptio, vel despectus. Nomen viri, 1. Esd. 2.

bese lam, In pace, vel in retributione, siue decoctio eorum, nomen viri, 1. Esd. 4.

beseleel, in vmbra Dei. Filius Vri filii Hur filij Caleb ex Ephrata vxore, Exo. 31. 1. Par. 2.

besluth, In vmbris, aut in assatione: vel Syriace, in oratione. Nomen viri, 1 Esd. 2.

besodia, in secreto Domini, siue in consilio Domini. Nomen viri, 2. Esd. 3.

besor, euangelizatio, siue incarnatio, aut in boue, vel in muro. Nomen torrentis in regione Palæstinorum. 1. Reg. 20.

Bete, fiducia, vel confidentia, aut in linitione, Ciuitatis nomen, 2. Reg 8.

beten, Venter, siue terebinthus. Nomen ciuitatis in tribu Aser. Iosue. 19.

Beth-abara, Domus transitus, aut iræ: vel Syriace, frumenti: D. Nomen loci trans Iordanem, Iohan. 1.

beth-acharam, domus vineæ, siue domus cognitionis eorum. Nomen vici, Iere. 6 2. Esd. 3.

beth-hagla. Domus festiuitatis, vel reuolutionis eius. Nomen ciuitatis in tribu Iuda. Iosue. 15. & in tribu Beniamin Iosue. 18.

beth-anath, Domus cantici, vel responsionis, aut domus afflictionis. Nomen ciuitatis in tribu Nephthali. Iosue 19. Iudic. 1.

beth-ania, Domus obedientiæ vel afflictionis, aut domus cantici, siue domus gratiæ Domini, D Villa in latere montis Oliueti, Matth. 21 Luc. 19. Vbi Saluator noster Lazarum suscitauit, distās ab Ierosolymis stadijs quasi quindecim, Io. 11

beth-anitę, domus cantici, vel responsionis, aut domus afflictionis Dicebantur populi qui habitabant in Beth-anath, Iudic. 1

beth-anoth, idem Nomen ciuitatis in tribu Iuda Iosue. 15.

beth-thaphua, Domus pomi, vel domus inflationis. Nomen ciuitatis in tribu Iuda. Iosue, 15.

beth-araba. Domus planitiei, siue domus suauitatis, aut domus fideiussionis, vel domus vespertinæ, aut domus salicis. Nomen ciuitatis in tribu Iuda Iosf. 15 Est & nomen ciuitatis in tribu Beniamin, Iosue 18.

beth-aram, Domus celsitudinis, aut domus prægnantium, vel montium eorum. Ciuitas in tribu Gad Iosue 13.

beth-aran. Domus montis vel prægnantis, siue domus cantantis, vel pręconizantis. Nomen vrbis quam ædificauerunt filij Gad, Nume. 32. Antea ciuitas Amorrhæorum.

beth-auen, Domus vanitatis vel doloris, aut domus fortitudinis vel iniquitatis. Vrbs Chananææ terræ in tribu Ephraim, item in tribu Beniamin, Osee, 4. 1. Reg. 13.

beth-azmoth, Domus fortitudinis mortis. Nomen ciuitatis, 2 Esd. 7.

beth-bera. Domus filij eius, siue domus electa, aut domus puritatis, vel frumenti eius. Nomen ciuitatis a Gedeone expugnatæ, Iudic. 7.

Beth-berai, Domus creatoris mei, aut domus sanitatis, vel pinguedinis, vel electionis meæ. Nomen ciuitatis, 1. Par. 4. quam inhabitauerunt posteri Simeonis.

beth-besse, Domus confusionis, vel domus erubescentiæ. D. Nomen vrbis, 1. Mach. 9.

beth-char, domus agni, siue domus cognitionis, aut domus fodiēs. Vrbs iuxta quam filij Israel percusserunt Philisth æos, 1 Reg. 7.

beth-dagon, Domus frumenti, vel domus piscis. Nomen ciuitatis in tribu Iuda, Iosf 15. 19. 1. Mach. 10.

beth-el, Domus Dei. Nomen vrbis in tribu Beniamin, sic primum cognominatæ a Iacob, Gen. 12. 28. 1. Par. 7. Iud. 4 Eadem & Luza dicta Iudic. 1. Est & nomen montis, 1. Reg. 13.

beth-émec. Domus vallis, vel profunditatis nomen ciuitatis in tribu Aser. Iosf. 19.

Bether, Diuisio, siue in turture, aut in exploratione, vel contemplatione: aut Syriace, posterior. Nomen montis. Cantic. 2.

beth-esda, Domus effusionis, id est, locus ad quē aquæ pluuiales confluebant. D. Iohan. 5.

beth-gader, domus muri, vel maceriæ. Nomen loci, 1 Paral. 2.

beth-gamul, domus retributionis, siue domus ablactationis, aut domus cameli. Nomen ciuitatis in terra Moab, Iere. 48.

beth-hanan, Domus gratiæ, siue misericordiæ, vel doni. Nomen ciuitatis, 3 Reg 4

beth-horon, Domus irę, siue domus libertatis, aut foraminis, vel albedinis. Ciuitas est terræ Chanaam, quæ ducta sorte, tribui Ephraim obtigit, quemadmodum legis Iosue 16. 1. Paral. 7. Hæc Leuitis concessa est Iosf. 21. A Sara filia Ephraim ædificata, 1. Para. 7. Ipsam Salmon reparauit, 3. Reg. 9. 2. Par. 8 Est superioris simul & inferioris Beth-horon passim in scripturis mentio. Iosf. 16. 18. & alias non raro.

Bethia, Filia Domini, vel mensura Domini. Filia Pharaonis vxor Mered. 1 Paral. 4.

beth-iesimoth. domus desolutionum, aut domus repositionum, vel nominationū. Vrbs in cāpestribus Moabitarum, quæ sorte cessit filijs Ruben. Iosf 13 Eze. 25.

beth-lebaoth. Domus leænarum, aut domus cordis, literæ vel signi, siue domus venientibus. Nomē ciuitatis in tribu Simeonis, Iosf. 19.

beth-lehem, Domus panis, siue domus belli, Bethlehem duæ sunt: vna in tribu filiorum Zabulon, de qua Iosf. 19. Ex hac erat Abessan iudex populi Israelitici, iud. 12. Alia est in tribu Iuda, ciuitas

Dauid,e qua fuit Leuita,cuius vxorem illicito con cubitu necarût Gabaonitæ. Iudi.19. vbi rex Dauid habitabat. 1.Reg.16. Hęc fuit patria Iesu Christo, Mich.5.Matt.2. Olim dicta Ephrata,Gen.35.& 48. hác Roboam ędificijs muniuit 2.Par 11 Vide multa de hac apud Hieronym. locis Hebr. Esd.2.vocatur, & ciuitas Dauid, Luc.2 Iohan.7.

beth-lehemites,Idem.1 Reg 16.

beth-maacha, Domus compressa, vel contrita, aut domus fixa. Ciuitas est Chananææ regionis, ad quam vsque persecutus est Ioab perduellem Seba 2.Reg 20.

beth-maon, Domus habitaculi, vel domus ex peccato. Nomen ciuitatis in terra Moab, Ier.48.

beth-marchaboth, Domus quadrigarum, siue domus amaritudinis extinctæ. Nomen ciuitatis in tribu Simeonis, Iof.19.1 Par 4.

beth-nemra,Domus pardi,siue domus rebellionis,vel amaritudinis,aut domus commutationis: Nomen ciuitatis quam ædificauerunt filij Gad, Num 32. quæ aliàs fuerat Amorthæorum.

bethoron, Diuisio, siue in exploratione ipsius, aut filia cantici: vel Syriace, posterius. Nomen ciuitatis,2 Reg.2.

beth-phage. Domus oris valliū, vel domus buccæ vallis,siue domus ficuum, scilicet præcoquarū. D. Villula in monte Oliueti, ad quam venit Iesus saluator noster,Luc 19.

beth-phalet, siue Bet-pheleth, Domus liberationis,siue expulsionis:aut ex Hebræo,& Syro domus vomitus. Nomen ciuitatis in tribu Iuda,Iosue 15.2. Esd 11.

beth-pheses, Domus diuisionis, vel confractionis. Nomen ciuitatis in tribu Issachar,Iof.19.

beth-phogor,Domus hiatus,siue domus aperturæ.Ciuitatis nomen in tribu Ruben, Iof 13.

beth-rapha, Domus sanitatis, vel medicinæ,aut domus laxationis. Filius Esthon,1.Par 4.

beth-sabe,filia iuramenti, vel saturitatis, aut filia septima. Filia Eliā, vxor Vriæ, 2 Reg 11.12.quæ & mater Salomonis, 3.Reg 1.2 Psal 50. in titulo.

beth-sabee,Domus iuramēti, vel saturitatis,aut domus septima. Nomen ciuitatis,Iof.15.

beth-saida,Domus frugum, vel cibariorum,aut domus venatorum,vel insidiantium.D.Ciuitas Galilææ, ex qua Petrus,& Andreas,& Philippus apostoli Ioan 1.Mat.11.

beth-sames, siue Beth-semes, Domus solis: vel ex Heb.& Syro,domus seruitij,vel ministerij Ante Abel dicta,Hieronymo teste in quæst. Heb.2 Paral 28.Iosephus lib.6.c.1.Vrbs ad tribum Iuda, Iof.15. pertinens, quæ postea filijs Aaronis, Leuitis scilicet,est assignata,Iof.21. 1.Reg.6. 1.Par 6. 4.Reg.14. Est alia in tribu Nephthali, Iof 19. e qua pristinos habitatores nō potuit expellere tribus Nephthali, Iud 1 Numeratur præterea, & alia Bethsemes in sorte filiorum Issachar Iof 19.

bethsamitæ, Idem 1.Reg 6.

beth-samites,Idem,1 Reg 6.

beth-san, Domus dentis, vel eboris. aut domus mutationis, vel dormitionis, vel Bethsean, id est domus tumultus, aut domus opulentiæ. Vrbs tribus Manasse in Issachar,& Aser,Iof.17 18 Iudic 1. cuius situm habes, 3.Reg 4.1 Par 8 quæ Stephano, & Iosepho lib.5.c.14 antiq. Scytopolis appellatur. In hac corpus Saulis suspenderunt Philisthini 1. Regum 31.Hieronymus in quæst Heb duas Bethsan fuisse scribit 2 Regum 21.

beth-seta,Domus deuiationis,aut domus extensionis, siue domus spinæ, Locus Palesthinæ, Iudicum 7.

beth-sémes, vide Béthsames,

bethsémitæ,Idem,Iudic 1.

beth-simoth, domus desolationum, siue domus repositionum,vel nominationum. Nomen ciuitatis,Iof.12.Num.33.

beth-sor, Domus rupis,vel fortitudinis,siue domus plasmationis, aut domus obsidionis, vel vinculi. Vide Bethsur.

beth-sua, Filia saluationis, vel exclamationis Mater Salomonis,1.Paralip.3.quæ 3.Reg 1.dicitur Beth-sabee,siue corrupte Bersabee.

Beth-sur, Idem quod Beth-sor Nomen ciuitatis in montanis locis suæ in tribu Iuda,Iof.15 constructæ a Roboam. 2.Par.11.

beth-sura,idem.D Nomen ciuitatis,1.Mach.4.

bethul,Virgo. Ciuitatis nomen in tribu Simeonis, Iosue 19

bethulia, Virgo domini, aut domus parturiens dominum D.Nomen vrbis Iud.th 6.

beth-zachara,Domus memoriæ,vel recordationis.D.Nomen ciuitatis,1.Mach.6.

beth-zecha, Domus tribulationis, siue domus compedum, aut domus conflationis: vel ex Hebræo,& Syro,domus veris D.

betonim,Ventres,vel terebinthi. Ciuitas in tribu Gad. Iof 13.

bezec, Fulgur, siue in compedibus. Chananeæ vrbs regia,Iudic.1.

B I

Bithinya,Violenta properatio G Prouincia Asię minoris, quæ & quondam Bebrycia Solino,& deinde Mygdonia dicta est, & maior Phrygia, Iera flumine a Galati a disterminata: habet ciuitatem eiusdem nominis Hęc ab Heraclea Ponti vsque ad os protenditur, quo ex occidentis parte terminatur,ex oriente Sangario flumine, ab austro Epicteto,Ponto uero ab aquilone Hæc Raphael Volater. lib 10 Geograph. Vide Plin.lib 5.c.32.Ptolemæum lib.5. cap. 1. Strabonem lib. 12. Huius mentio est, 1.Petri 1.

B L

Blastus, Germinans, vel producens. G. Nomen viri,Act 12.

B O

Boanerges, Beatus Hieronymus docet debere scribi Banereem,quod interpretatur filij tonitrui. Sic a Christo cognominati fuerunt Iacobus, & Ioannes filij Zebedæi,Marc 3.

bocci, Vacuus, aut dissipatio, siue in vomitu. Filius Iogli princeps tribus filiorum Dan, Nume.34. Filius Abisue filij Phinees, 1 Par 6

bocciau, Euacuatio, vel dissipatio domini. Nomen viri.1.Par.25.

bochri, Primogenitus, vel primitię,siue in ariete, Pater Sebe,2.Reg.20

bochru,idem. Filius Asel filij Elasa, 1 Par 8,9.

boen,Pollex, siue,in eis Lapis in tribu Iuda a filio Ruben sic appellata. Iof.15.18. Hebræis dicitur abenboen.i.lapis Boen. terminus est tribus Iudæ, Iosue 15.

boni,Filius meus,aut ædificans,siue intelligens. Filius Somer, 1.Par 6.

boni portus,pn.Latinæ dictiones sunt. Ciuitas,

op por,

opinor, Cretentium, cui nomen (kali Acti) id eſt, pulchrum litus: cuius meminit B.Lucas. Act.27.

bonni, Aedificans me, ſiue adoptans, aut intelligens me. Pater Oniai.1.Par 9 2 Eſd.9.

booz. In fortitudine, aut in hirco. Filius Salmon, filij Nahaſſon. conſanguineus Elimélech Beth-lehemitæ, Ruth 2.4.1 Par.2 Nomen item ſecundę columnæ in porticu Salomonis, 3 Reg 7.2.Par.3.

Borith, Herba in qua eſt acrimonia ſaponis, Ierem. 2.

boſes, Cęnum, aut in ipſo flos, ſiue in ipſo reſpiciens. Nomen ſcopuli, 1 Reg.14.

boſphorus, Hebraice dicitur Sepharad, & interpretatur liber, ſiue codex deſcendens, vel imperás: aut finis, vel conſummatio deſcenſionis, vel impetij, Abdiæ 1.

Boſor, Munitio, vel vindemia, ſiue ablatio, vel prohibitio: aut in anguſtia, vel in tribulatione. Filius Supha filij Helem.1.Par.7. Nomen item ciuitatis Moabitarum trans Iordanem orientem verſus, ad ſolitudinem nonnihil vergentis. 1.Mach.5. Deu.4 Ioſ 20.1 Par 6 De tribu Ruben Leuitis data.

boſra, Idem, Ciuitas in Edom, Ge.36.Iſa.34.

boſra, In grege eius, aut in diuitijs, ſiue in tinea legis, vel in tinea explorationis. Heb. Beaſthara. Ciuitas de media tribu Manaſſe data Leuitis, Ioſ 21.

B R

Brie, In malitia, vel in ſocietate, aut in clamore, ſiue in vlulatione, vel in paſtu. Filij Aſer filius Iacob. Num.26.

Brieitæ, Idem.p.n. Num.26.

B V

Bugæus, Iactator. G Eſth.12.

bul, Germen, ſiue vetuſtas aut defluens Nomen menſis octaui, noſtro Octobri reſpōdentis.3.Re.6.

buna, Aedificans, ſiue intelligens, aut adoptans Filius Ierameel primogeniti Eſron filij Phares. 1.Paralip 2.

buz, contemptus, ſiue deprædatus. Nomen loci in terra Cedar. Ier.25. Filius item Nachor ex Melcha, Gen 22 Pater Ieddo, 1.Par.5.

buzi. Idem Pater Ezechielis prophetæ, Ezech.1.

buzytes, Idem, Iob 32.

C

CAath, Congregatio, ſiue ruga, aut obtuſio. Filius Leui filij Iacob, Gen.46 1 Par 6.

caathitæ, Congregationes, ſiue rugæ, aut obtuſiones, Num 26.1 Par.6.

cabſeel, Congregatio Dei. Nomen ciuitatis in tribu Iuda, Ioſ.15.2.Reg.23.1 Par 11.

cabul, compeditus, vel quaſi germen, aut quaſi defluens, vel quaſi ueteraſcens Regio Galilææ eſt, quæ Ioſepho Lib.8.c.5.antiqui Iud. lingua Phœnicum a diſplicendo, alijs a terra tenaci, ob copiam argillæ qua figuli utuntur, nomen accepit. Hanc Salomon Hiram regi Tyri dedit, 3.Reg.9. Eſt quoque ciuitas tribus Aſer, Ioſ.19.

Cademoth Antiquiores vel priores: ſiue orientales: aut incendium, vel incuruatio mortis. Nomen ſolitudinis, Deuter.2 ſiue nomen oppidi in poſſeſſione tribus Rubē, quod Ioſ.13. Cedimoth dicitur.

Cades ſanctitas. Ciuitas regionis Moabitarum, vicina terræ, ſiue tribui Iuda verſus auſtrum, hoc eſt, meridiem, ad montem Amorrhæorum limes terræ, quæ aliàs Fons Miſphat, id eſt, iudicij dicitur, Gen.14. Nomen item ſolitudinis, Gen.30 quæ Num.13 deſertum Pharan dicitur: & Num.33. Deſertum Sin perzade dicitur. Quod legitur in fine. 1 capitis Deuteronomij, Sediſtis ergo in Cadeſ-barne, & legendum tantum in Cades.

cadesbarne, Sanctitas filij inſtabilis, aut ſanctitas frumenti, vel puritatis commotæ, vel inſtabilis. Terminus eſt tribus Iudæ ad meridionalem plagam, Deut.1.

Cadumim, Antiqui, uel priores, ſiue orientales: aut antiquum, ſiue orientale mare: aut incendium vel humiliatio aquarum Nomen torrentis, Iudi.5.

Cæſar, a cæſo matris utero dictus eſt, vel a Cæſarie, id eſt, coma, vel capillatura, cum qua ortus eſt: vel quod cæſios, id eſt, glaucos habuerit oculos, vt quidam volunt. Latinum eſt, Mat.22.

Cæſarea Idem. Maritima vrbs Palæſthinæ in litore magni maris ſita, quam Herodes Aſcalonita pater Herodis tetrarchæ Traconitidis inſtaurauit in honorem Auguſti Cæſaris quæ prius πύργος, ſiue turris Stratonis vocabatur: de qua Ioſephus Lib.1.bel Iud.c.3 & c 16. Plin Lib.1. c 13 Egeſippus lib.1.c.18.de excidio Ieroſolymorum, & lib.3. c.19. Similiter lib 15.c.10. antiq.Iudaic Huius fit mentio, Act.9.10 quod in ea Cornelius Centurio baptizatus ſit, & Act.21. quod Philippus Euangeliſta domum in ea habuerit In hac Cæſarea Herodes etiā templum albo marmore extruxit Auguſto Cæſari, author Ioſephus, lib.15 c.12.antiq. in qua nepos eius Herodes Agrippa ab angelo percuſſus eſt, Act. 12. de hac Raph Volater. lib 11. Geographiæ, Alia Cæſarea, ciuitas eſt ad radices Libani ſita, iuxta Iordanis fontem, a Philippo Tetrarcha Itureæ, & Traconitidis, Luc.2. filio Herodis maioris, & fratre Tetrarchæ, qui Iohannem decollauit, ampliata, & in Tyberi, Cæſaris honorem Cæſarea appellata; quæ mutato nomine deinceps Paneas dicta eſt in prouincia Phœnices, vbi Iordanis e duobus oritur fontibus, Ior, & Dan. author Hieronymus. Quam magis poſtea exornans Agrippa in honorē Neronis, Neroniam appellauit, velut ſcribit idem Ioſephus lib.18. c.3 antiquit. Iudaic. & lib.20 c 16. antiquit Huius fit mentio Mat 16. Mar.8. Raphael Volat.lib.12 hanc primum Leſer, deinde Dan, poſtremo Cæſaream, nunc Belinam vocitatam ſcribit. Eſt etiam tertia Cęſarea Cappadociæ metropolis, cuius ſimiliter in Act.Apoſt. cap.18. fit mentio. Profectus ab Epheſo, & deſcendens Cæſaream, aſcendit, & ſalutauit Eccleſiam, Hebraice dicitur Dor. Vide Dor.

caiphas, Inueſtigator, vel ſagax, ſeu vomēs ore, aut vomitus oris. D Princeps quidam ſacerdotum inter Iudęos, qui fuit tempore Chriſti. Matth.26. Iohan 10.

cáin, Poſſeſſio, vel Poſſeſſus, Filius Adam, Ge.4.

cainan, Poſſeſſor, vel emptor, aut lamentator, vel nidus. Filius Enos, Gen 5.Luc 3.

caius, Lingua Latina priſca interpretatur Dominus. Latinum eſt Nomen viri Macedonienſis, Act. 19 hoſpes Pauli, Rom 16.

calano, Conſummatio eius, vel totus ipſe. Ciuitas Babylonię. Iſa.10

caleb, Quaſi cor, aut canis, ſiue caninum. Filius Iephone, Num.13 Ioſue 14 1 Reg.25. qui 1.Paralip. 2. dicitur Calubai, filius Eſron filij Phares filij Iuda.

calphi, Vox oris, vel conſummatum, aut perfectum os D Nomen viri, 2.Mach.11.

calisthenes, Pulchrum robur, siue pulchra potentia. G.
calita, refugium, siue contractio, aut vox declinans. Nomen viri, 1. Esd. 10.
calubai, Caninus, aut canistrum meum, siue totus ipse in me Filius Esron filij Phares, 1. Paral. 2. qui ibidem dicitur Caleb, vt & in alijs locis.
camon, resurrectio, siue confirmatio eius. nomē ciuitatis, Iudic. 10.
camuel, Surrexit Deus, vel suscitauit, aut confirmauit eum Deus Filius Nachor ex Melcha, pater Syrorum. Gen. 22. 1. Para. 27. Filius item Sephtan, Num. 34.
cana zelus, vel æmulatio, siue possessio aut lamentatio, vel nidus eius: aut canna, id est, arundo. nomen ciuitatis in tribu Manasse, in Galilæa. Iof. 19 Iohan. 2. 4.
cananęus, sic uocabatur Simon qui fuit vnus ex duodecim Apostolis, & interpretatur Zelotes, aut ęmulator, vt habetur Luc. 6. Non enim erat ex Canáan, sed ex Cana vico Galilęæ, quæ in Zelum, vel æmulationem conuertitur. D.
canath. Emptio, siue possessio, aut lamentaito. nomen vrbis in tribu Manasse, quæ & Nobe dicitur, Num. 32.
candace, possidens contritionem, aut ex Hebręo & Syro, possessio munda vel purissima. D. nomen commune omnibus reginis Aethiopum, Act 8.
caphara, Leuncula, aut propitiatio, siue linitio, vel villa, aut oppidū, siue glacies, aut Syriace, negatio nomen ciuitatis in tribu Beniamin. Io su. 18.
capharnaum, Ager pœnitentiæ, vel villa consolationis, aut propitiatio pœnitentis. D Iuxta stagnū Genezareth vsq; hodie oppidū in Galilæa gentiū situm in finibus Zabulō & Nephthali, Mat. 4 Luc. 4. in quo Christus Centurionis filium sanum fecit, Matt 8. In hac Christus versatus est multum, & plurima miracula edidit Vnde & sua ciuitas appellata est, Matt. 9. & 11. Egesippo in 4. cap. 26. est fons in regione Genezaris Capharnaum nomine.
capharsalama, Ager, vel villa pacis vel retributionis. D. nomen vrbis quæ Antipatrida, 1 Mach. 7.
capheretha, Manus doni: aut Syriace, vinculum vel colligatio. D. nomen muri, 1. Mach. 12.
caphira. Leuncula, aut propitiatio, siue linitio, vel villa aut oppidum, siue glacies: aut Syriace, negatio, nomen ciuitatis, Iof 9.
caphtorim, Sperulæ vel poma, aut vola, vel palma turturum vel exploratorum. Nomen populi, qui Cappadoces dicuntur. Gen. 10.
capadoces, in Hebręo est Caphtorim, & interpretatur sphærulæ, siue poma, aut vola vel palma turturum vel exploratorum, Deut. 2.
cappadocia, Idem. s. u. Asiæ regio Pontica est, Armeniæ confinis, quam ab oriente claudit, ab septētrione longo litore in Euxinum expanditur, sicut angusto excussu a meridie Ciliciam attingit, ab occasu Galatia & Paphlagonia reliqua terminata, vt Ptol. lib. 5 ca. 6 Nomen habet a Cappadoce amne: eius populi Cappadoces ante a Leucosyri dicti authore Plinius lib 6. cap 3. Strabo lib. 12. a principio Plura Pom. Mela lib. 1.
careaa Pauimentum, siue frigiditatē dissoluens. Vrbs in tribu Iuda. Iosue 15.
caree, Caluus, siue glacies Pater Iohanan, 4. Regum 25.
carchim, Idem. p n. nomen Loci, 1 Paral. 12.
caria. Capitalis. G nomen loci, 1. Mach. 15.
cariath. Ciuitas, vel vocatio: aut lectio, vel occursus. Nomen ciuitatis. Iof. 18.
cariathiam, Ciuitates, aut vocationes, siue lectiones, vel occursus. Vrbs in tribu Ruben Iof. 13. etiā Moabitarum ciuitas, Numo. 32. Iere. 48. Ezech. 25. vbi, olim Emim gygantes habitarunt. Gen. 14. 1. Para 6 Inter vrbes nephthali Leuitis cōcessa cēsetur. Hieronym. in ecloga scribit eam iuxta Medabam urbem Arabiæ, & appellari Coraiatha.
cariath-arbe. Ciuitas quatuor. Ciuitas in tribu Iuda, sic dicta ab Arbea conditore, non autē a quatuor patriarcharum Adam, Abraham, Isaac & Iacob, qui ibi sepulti sunt, sepulchris, vt quidam interpretantur. Iof. 15. quę & Hebron dicitur, Iof 20.
cariath-arim, Ciuitas ciuitatum vel oppidorum, aut ciuitas vigilantium: vel ex Hæbreo & Syro, ciuitas inimicorum. Nomen viri. 2. Esd. 2.
cariath-baal, Ciuitas idôli, vel imperantis aut possidentis. Nomen ciuitatis in tribu Iuda, quæ & cariath-iarim dicitur. Iosu. 15. 18. Iere. 26. Dicitur & Baala.
cariath-iarim, Ciuitas syluarum. Ciuitas Heuęorum in tribu Iuda, Iof 15. 26 quæ & Cariath-baal & Baala dicitur, Iof. 15. 18. Vno tantum miliario ab Aelia, qua pergimus Diospolim, distat.
cariath-sepher, Ciuitas literarum. Nomen ciuitatis in tribu Iuda, quæ & Dabir dicitur, Iof. 15. & Cariathsegna, Iosue 15.
cariath-senna, Ciuitas rubi: vel ex Hebręo, & Syro, ciuitas inimicitiæ. Nomen ciuitatis in tribu Iuda, quę & Dabir dr. Iof 15. & Cariathsepher, Iof. 15
carioth, Ciuitates, aut uocationes, siue lectiones vel occursus. nomen ciuitatis in tribu Iuda. Iof. 15 Ier 48.
Carith, Cōcisio siue confessio, aut exterminatio. Nomen torrentis qui est contra Iordanē. 3. Re 17.
carmel, cognitio circuncisionis, vel agnus circuncisus aut tenoritudo, Lilla quæ est segetum, vel coccinus.
Ciuitas uide Carmel.
carmelites, Idem.
carmelitis, Idem. fœ. 1. Par. 3.
carmelus, Idem. Carmeli duo sunt montes: vnus Tyriorum frugifer maxime uini, excelsus valde in Galilęa, haud ita procul a Ierusalem in tribu Aser, Iosue. 19. iuxta Ptolemaidem ciuitatem & mare. In quo Elias Videns frequenter versabatur, 3. Regum 18. In hoc etiam Nabal habitauit, 1. Reg. 25. Huius plurima fit mentio sparsim in Prophetis, 1. Regum 15. Isa. 33. Ier. 36. Amos 1. & 9. Michęę 7. Nah. 1. Cantic. 7. Vide quoque Iosephum lib. 3. cap. 2. de bello Iudaico. Alius in Iudæa qua itur Aegyptum ad meridionalem plagam, de quo Isaię 23. & Iof. 15. in quo ciuitas eiusdem nominis extructa uidetur.
carmon. Quasi malum granatum, uel uinea doloris siue fortitudinis. D
Carnáim, Cornua. Populi sunt ciuitatis Astaroth Ge. 14. Est & nomen ciuitatis 1 Mach. 5.
carnion, Cornu nomen præsidij. 2 Mach. 12.
carpum, Fructus, uel fructuosus. G. nomen. uiri. 2. Tim. 4.
carpus, Idem
cartha, ciuitas, siue uocatio, aut, lectio, uel occursus. Ciuitas Leuitarum in Zabalonia tribu, Iof 21.

Carthaginenses, in Hebraeo est Tharsis, & interpretatur contemplatio gaudij, vel exploratio marmoris, aut turtur gaudij, siue chrysolithus lapis, siue preciosus, aut mare, Ezech. 27.

gathan, Ciuitas, vel vocatio, aut lectio, vel occursus, siue frigiditatem dans. Ciuitas refugij atq; sacerdotum in tribu Nephthali, Iof. 20.

casaloth, Temeritates, siue fiduciae, aut ilia nomen ciuitatis, Iof. 19.

casbon, Numeratio, vel cogitatio, aut festinans filius. D. Nomen ciuitatis, 1. Machab. 5.

cased, Quasi daemon: aut quasi depraedator, vel quasi mamilla, aut quasi ager. Filius Nachor ex Melcha, Gen. 22. a quo Chaldim, id est, Chaldaei.

casphin, Argentaria, siue cupiditas: aut Syriace verecundia. D. Nomen ciuitatis, 2 Mach. 12.

casphor, Argenteus, aut desyderabilis mons D. Nomen ciuitatis, 1. Mach. 5.

casaia, Duritia, aut grauitas eius, siue scandalum ipsius, Pater Ethan, 1. Paral. 15.

casia, Species aromatica, vel angulus, Exod. 30 Psal. 44.

casis, concisio, aut finis. Nomen ciuitatis, Iof. 18.

casleu, Spes aut temeritas eius, siue thronus, uel calix illius, aut ilia eius. Decimus mensis nostro Decembri quandoque respondens, Zach. 7.

cateth, Taedium, siue contentio, Terminus Zabuloniae tribus, Iof. 19.

C E

Cedar, Nigredo, aut tristitia, filius Ismahelis, Ge. 25 Arabiae item regio est Hieronymo in Agarenorum, id est Saracenorum solitudine, a Cedar filio Ismahelis 1. Par. 1. Ge. 25 ita cognominata. Ferunt quidam Cedar esse ciuitatem, quae Iosepho Camala uocatur. Meminit Isaias c 60. Ezech. 27. Psal. 120. Ierem. 2.

cedes, Sanctitas, Vrbs in tribu Iudae, velut Iof 15. indicat Alia vrbs Galileae in montanis Nephthali, Iof. 10. deputata fugitiuis, qui nescij homicidium perpetrauerant Iof. 20. & Leuitis quoque attributa, Iof. 21. 1. Par. 6.

cedimoth, Antiquiores, vel priores, aut orientales, siue incendium, uel incuruatio mortis Nomen oppidi in possessione tribus Ruben, Iof 23. quod solitudo Cademoth in Deut 2. dicitur.

cedma, antiquus, vel prior, aut orientalis. Filius Ismahelis. Gen. 25.

cedmiel, Antiquitatis, vel prioritatis Deus, aut orientis Deus. Nomen viri. 2 Esd. 3.

cedmonaei, Antiquiores, vel priores, aut orientales, nomen populi, Gen. 15.

cedron, Denigratus, aut tristis. nomen vallis, & fluuij in eadem valle, quae inter Ierosolymam, & montem oliuarum est, 4. Reg. 23. Siue torrentis nomen. 2 Reg. 15 Iohan. 18.

ceelátha, Coetus, vel congregatio, siue ecclesia. Nomen loci ad quem venerunt filij Israel profecti de Ressanum. Num 33.

ceila Dissoluens eam, siue diuidens, aut scindés eam, vel fixio eius. Nomen ciuitatis in tribu Iuda, Iof 15. 1. Reg 23. 1 Par. 4. 2 Esd 3.

celaia, Vox Domini, aut alleuiatio Domini: siue torrefactio Nomen viri, 1. Esd. 10.

celai, Leuis siue torrefactus, aut uox mea. Nomen uiri, Nehem. 12.

celita. Refugium, uel contractio, aut uocis declinatio. Nomen uiri, 2. Esd 8.

cenchreis, Milium, legumen. G Portus Corinthiorum ab vrbe stadia ad 70 longinquus, Strabo lib. 8 Rom. 16

cendebeus, Zelus, vel possessio doloris, aut zeli emanatio. D Nomen ducis, 1. Mach. 15.

cenereth. Cithara, vel quasi lucerna Ad Orienté Iudaeae mare in tribu Nephthali, Num. 34. Deut 3. Iof. 11. 12. 13 16. Alias mare Tiberiadis, & lacus Genezarethicus, seu Galilaeae dicitur 40. stadiis in latitudine diffunditur centumq. in longitud ne extéditur, teste Iosepho lib 3 belli Iud. c. 18. per hunc medium Iordanis Iudaeae amnis profluit. Porro Ptolomaeus cur ex hoc duos faciat, non uideo.

ceneroth, Idem p.n. Vrbs in tribu Nephthali, Iosue 11. 19 iuxta lacum Genezareth, quam Herodes magnificis ornauit aedificiis, atque in honorem Tiberij Caesaris, Tiberiadem nominauit: a qua, & lacus, & regio circumiacens nomé inuenerunt. Haec Iosephus lib. 18 c 4 antiquitatum, Ben-adad Syriae rex hanc cepit, 3 Reg. 15.

cenez, Nidus iste, aut lamentatio haec: siue possessio, vel emptio haec Filius Eliphaz, filij Esau ex Ada vxore, Gen. 36. Ciuitas principum Idumaeorum, Gen. 36.

cenezaei. Idem, p.n. Nomen populi, Gen. 15.

cenezaeus, Idem. Num. 32

ceni, possessio, vel emptio, siue nidus, aut lamentatio. Regio Philisthinorum, 1. Reg 27.

cephas, Petrus a petra. Syrum est. Sic dictus fuit Simon Petrus frater Andreae, Ioh 1. 1. Cor. 15.

cephira, Leuncula, aut propitiatio, siue linitio: aut uilla, vel oppidú, siue glacies: aut Syriace, negatio. Nomé viri, 1 Esd 2 Est & nomen vrbis. 2 Esd. 7.

cerethi, Concisio, siue transfossio, vel exterminatio populi qui, & Philisthijm, ut Lira ait in libro differentiarú: siue nomen legionú, aut bellatorú Dauid. 1. Reg. 30. 2. Reg. 8. 15 20. 1. Par. 18.

cerethi, 4. Reg. 11. Milites, siue cursores, aut arietes Heb Cari.

ceros, Vncinus, aut incuruatio. Nomé viri, 1. Esd. 2

cesil, Arcturus, nomé stellae: siue stultitia, aut ilia. Nomen ciuitatis in tribu Iuda, Iof. 15.

cesion, Duritia, siue stipula, aut cucumerarium, Ciuitas Leuitarum in tribu Issachar, Iof. 19

cethim, Conterentes, siue contritio maris, aut diadema, siue aurum, uel tinctura: aut ex Syro, & Hebraeo, coaceruatio maris. Filius Iauan, Gen. 10. Ab hoc, Berosus dicit Italos esse appellatos. Interpres noster, Daniel 11. transtulit Romanos. Vide Italia, & Romani. Sunt & Graecorum insulani, Macedones, Isa. 23. Cyprus quae & Citium dicitur.

cethlis, Paries est: aut ex Syro, & Hebraeo catenula leenae: uel Syriace, quasi euulsus Nomen ciuitatis Iof 15

cetura, Aromatizans, vel fumigans, siue ligata. Altera uxor Abrahae. Gen. 25.

C H

Chabri, Socius, aut particeps, siue incantator, aut liuor D. Nomen ciuitatis, Iudith 8.

chabul, Compeditus, vel quasi germinans: aut quasi defluens, vel quasi ueterascens Nomen ciuitatum earum, quas Salomon dedit Hiram regi Tyri in terra Galilaeae, 3 Reg 9.

chaereas, gaudés vel laetus. G nomé viri. 2 Mac. 10.

chalal, Cósummatio, vel totalitas aut quasi nox uel. Syriace, corona. Nomen uiri, 1. Esd. 10.

chalanne, omnes nos, siue omnia haec, aut con-

animatio nostra, vel sicut manens, aut quasi murmurans. Ciuitas in qua regnauit Nerod, Gen 10. quæ nunc Seleucia a Seleuco Rege, siue Ctesiphon dicitur Amos 6.

chalannus, idem.

chalcol, nutriens, siue consummans omnia, aut sustinens omnia. Filius Maol, 3 Reg. 4 Filius item Zaræ filij Iudæ 1 Par. 2.

chaldæa, quasi dæmones, aut quasi deprædatores, vel quasi mammillæ, aut quasi agri. Regio ad Orientem Iudææ inter Babyloniam, & Arabiam, Tygrim, & Euphratem, de qua Plin. lib 6. c. 28 Strabo lib 16 Volater lib. 11. Geograph Ier. 50, 51 Heb. Chasdim.

Chaldæi, Idem Populi, Isa. 13. Heb Chasdim.

chaldæus, Idem s n.

chaldæi, 2. Paralip. 36. Vide quid significet Babel.

chale, Opportunitas, vel quasi viriditas, vel quasi humiditas, aut quasi tabula. Ciuitas quam ædificauit Asur Gen. 10.

chali, infirmitas, siue deprecatio, aut expectatio, vel principium, aut gemma, vel monile. Ciuitas quæ terminus Aser est, Ios 19.

cham, Calidus, vel calor, aut niger. Filius Noe, Gen. 5 Ab hoc sæpe in sacris literis Aegyptus terra Cham dicitur, ut Psal. 105. testis est Hieronym. in quæstionibus Hebraicis.

chamaam, sicut illi, aut similes eis, vel quasi turbatio. Nomen vrbis iuxta Beth-lehem, Ierem 41. Proprium item nomen viri. 2 Reg. 19.

chamos, Quasi palpans, aut quasi recedens, vel quasi auferens. Nomẽ idoli Moabitarum, Num. 21. 3 Reg. 11 4 Reg 23 Ier 48.

chanáan, Mercator vel negociator, siue contritus, vel confractus, aut recte respondens, uel recte affligens. Filius Cham Gen. 10 In 10. c Iudicum, legitur Amalec, & Chanáan: cum legendum sit, Amalec, & Maon, quod significat habitaculum, siue delictum aut ex peccato.

Chanáana, Mercatrix, vel negociatrix, siue contrita, vel confracta, aut recte respondens, vel recte affligens. Pater Sedeciæ prophetæ, 3. Reg 22 Filius Balan filij Iadihel filij Beniamin. 1. Par. 7.

chananæa. Idem. Mat. 15.

chananææ vero, seu terræ sanctæ limites sunt. Ad orientem est Iordanis fluuius, & magnus Euphrates. Ad occidentem est Aegyptus, & mare magnum, quod mediterraneum dicitur. Ad Austrum, hoc est, meridiem, iacet desertum Arabiæ. Ad aquilonem siue septentrionem mons Libanus eminet.

chananæi, Mercatores, siue negociatores, aut cõtriti, vel confracti, siue recte respondentes, vel recte affligentes Nomen populi. Gen. 15.

chananæus. Idem, s. n Num. 21.

chananitis, Idem Gen. 46.

chanani, Præparatio, vel basis mea Nomen viri. 2. Esd. 9.

characa, Enuolutio, aut indumentum, siue pallium D Nomen loci 2. Mach. 12.

charan, Quasi cantans, aut quasi clamans, siue agnus, vel cognitio eorum. Filius Disan filij Seir Horræi Gen. 36.

charan. Tob 11 Iudith 5. Act. 7. Ira, siue irascens: vel Syriace libertas. Mesopotamiæ ciuitas ad quã Abraham concessit, vbi & Thare pater eius mortuus est, Gen. 11 Act 7. Charta Syriæ fluuio nomen inuenit Stephano. Ibi romanus cæsus est exercitus, & Crassus dux captus. Lucanus: Assyrias Latio maculauit sanguine Carras. Eadem est Carræ, & Haram.

charcamis, Agnus quasi ablatus, aut agnus quasi palpans: vel ex Syro, & Hebræo ciuitas ablata. Nomen ciuitatis iuxta fluuium Euphraten. Isa. 10.

charchas, agni cooperimentum, aut agni thronus, vel calix, uel quasi tortuosum, scilicet non planum. Nomen eunuchi, Esther 1.

charmel, Cognitio circumcisionis, vel agnus circumcisus, aut teneritudo, scilicet illa quæ est segetum, vel coccinus Nomen ciuitatis in tribu Iuda, Ios. 15. Isa. 29.

charmi Vinea, siue cognitio aquarum, vel agnus aquarum, aut quasi celsitudo Filius Ruben, Ge. 46. 1 Par 5 Filius item Iuda. 1 Par. 4. qui Ge. 46 dicitur Her. Filius præterea Zabdi, filij Zaræ, filij Iuda, pater Achar siue Achan, Ios. 7.

charmitæ, Idem. Num. 26.

charsena, Agnus anniculus, siue agnus dormiens vel mutatus. Nomen viri, Esth. 1.

chaselon, Fiducia vel temeritas eius, siue illa eius, aut thronus mansionis, vel calix siue tegumẽ tum mansionis. Pater Elidad principis tribus Beniamin, Num. 34.

chasluim, Tegumentum tabularum, vel sedes tabularum, aut spes vel temeritas uitæ. Filius Mesraim, Gen. 10. Heb Casluim Populi nomen qui, & Philisthijm, siue corrupte Palesthini.

chásphia, Argentaria siue cupiditas: aut Syriace, verecundia Nomen regionis, quæ a Chaspio mari vocabulum sumpsit, vt quidam putant. Nicolaus Lyra in Babylonis regione locum esse putat, ubi plures Leuitarum post captiuitatem manserint, 1. Esd 8.

chebbon, Extinguẽs vel extinctus, aut quasi intelligens, vel quasi ædificans. Ciuitas in tribu Iuda, Ios. 15.

chebron, Societas, siue participatio, aut adhęsio, siue incantatio, vel liuor D. 1 Mach. 5.

chellon, Consummatio, uel perfectio, aut alleuians dolorem, vel tristitiam. D. Nomen terræ. Iudith 2.

cheleab, Totus, vel omnis pater, siue consummatio, vel prohibitio patris Secundus filius Dauid de Abigail vxore Nabal Carmeli. 2 Reg. 3.

chelliáu, Omnis vel totus ipse, aut consummatio eius, siue prohibens eum. Nomẽ viri, 1 Esd. 10.

chelion, Consummatus, siue perfectus, aut totus columbinus. Filius Elimelech Beth-lehemitæ, Ruth, 1.

chelmad Quasi docens, aut totus mẽsurans, siue omne indumentũ, consummatio, vel cessatio mẽsuræ, vel indumenti. Nomen vrbis. Ezech. 27.

chelmon, Exercitus præparatio, vel numeratio, aut somnium eius. D Nomen loci Iudith 8.

chelub, canistrum, vel caninus. nomen viri, 1. Paralip. 27.

cheme, Basis, aut rectitudo, siue præparatio. Nomen regionis, Ezech. 27.

cherub, quasi magister, vel quasi multiplicans, aut quasi pugnans, vel cognitionis, aut scietiæ multitudo. Nomen viri, 1 Esd. 2. In 2. Reg. 22 debet legi Cherub, non Cherubim.

cherubim. Idem pl n.

cheseleth, Temeritates, siue fiducię, aut ilia. Nomen ciuitatis in tribu Isachar, Ios. 19

chesson,

chesson,Fiducia,aut temeritas eius,siue illa eius aut thronus mansionis,uel calix,seu tegumentum mansionis. Nomen villæ in Ierosolymæ finibus. Iosue 15.

chetæa,Confracta,siue formidolosa:aut Syriace descendens.Ezech.19.

Chetæ,Idem,p.n.3.Reg.11.

chidon,Iaculum,vel infortunium,siue quasi iudicans.Nomen loci,1.Par.13.

chium,Aperta, vel apertura, G. Insula inter Cycladas atque Bythiniam:cuius nomen Syra lingua masticen designat, eo quòd ibi mastix gignatur. hác aliqui Chiam appellauere a Chione Nympha Coos.Act.20.

chloe,Familiæ Corinthiorum.Nomen.1.Cor.1.

chobar, Fortitudo vel potentia,aut quasi filius, siue quasi puritas, vel quasi frumentum, aut iam, id est,quod iã præterijt. Flumen est in terra Chaldæorũ,apud quod Ezechiel visionẽ vidit, Ezech.1. Hoc quidam Euphraten interpretantur:alij Aborram putant.de quo Ptolomæus, & Strabo.

chodchod,Iaspis aut hydria hydriæ, Ezech 27.

chodorlahomor,Quasi generatio seruitutis,aut quasi habitatio seruitutis,siue sphærula vel rotunditas manipuli.Rex Aelamitarum,Gen.14.

colhoza, Omnis propheta,siue omnis vidẽs, aut omne pectus.Nomen viri,Pater Sellon,2.Esd.3,11.

choneuias,Præparatio, aut firmitas,vel rectitudo domini.Frater Semei 2.Par 31.

chorræi, Furores, aut libertates, seu foramina. Populi Gigantes, expulsi a filiis Edom ex monte Seir.Gen.14.qui & Horræi, Deut 2.dicuntur.

Christus,Vnctus,G.

chub,Extinguens.Nomen gentis, Ezech 30.

chun, Præparatio, siue placenta:aut Syriace,fenestra Nomen vrbis, 1.Par.18.

chus,Aethiops,aut niger.Filius Cham,Gene.10.a quo descenderunt Aethiopes.

chusan-rasathâim,Aethiops uel nigredo iniquitatum.Nomen regis Mesopotamiæ,Iudic.3..

chusai,Sensus,aut festinans, vel silens. Amicus Dauid,2.Reg.15,16,17.& 1.Par.27.

chusi,Aethiops, aut niger. Pater Selemiæ patris Nathaniæ patris Iudi,filius Iemini,2.Reg.18.Iere.36 Legitur Psal 7. in titulo Chusi, cum legendum sit Chus.

chusa,videns, aut prophetans D.

C I

Cibsaim, Congregationes. Ciuitas ex tribu Ephráim data Leuitis,Iof.21.

cilicia,Voluens,vel reuoluta,G.Regio maritima Asiæ in sinu Issico, ubi porticus in Tharso celebris ad septentrionem Iudææ, de qua multa Strabo li. 14.Mela in 1.Plin.lib 5. c.27 Ptolem. in 5.c.8.quam Cydnus amnis intersecat,& mõs Amanus(ita Hierony.) a Syria cœle separat. Vide Volaterra lib.11. Geograph Ex hac Paulus Apostolus fuit oriundus, Act 23 & Christum in ea prædicauit. Gal.1.

cin,possessio, vel emptio, siue nidus,aut lamentatio. Nomen viri,a quo Cinæi,Num 24.

cina, Idẽ.Nomen ciuitatis in tribu Iuda, Iof.15.

cinæi,Idem.p.n.Nomen populi, Gen. 15.

cinæus.Idem,s.n.Num.24. 1.Reg.15.1 Par.2.

cinoth,Lamentationes,quæ & Græce threni dicuntur.

cis,Durus,aut stipula,vel cucumerarium. Filius Abiel pater Saul regis,1.Reg.9.1.Par 23.Filius item Abigabaon,1.Par.8.& vocabatur filius Abdai Leuitæ,2.Par 29.

cison,Idem.Torrens Galilææ iuxta montem Tabor. Hic e monte Tabirio in mare cadit, Iudic 4. 3.Reg.18.Psal.82.

citron,Aromatizans, vel fumigans, aut colligatio,vel uinculum, siue attædiati canticum:aut Syriace,nodus.Ciuitas in tribu Zabulon,Iud.1.

C L

Clauda,Vox fracta,vox flebilis.G.Insula spectãs Cretam inter meridiem, & occidentem,Act.27.

claudia, Latinum est,2.Tim.4.

claudius, Idem. Nomen Imperatoris Romanorum Act.11.18.

clemens,Latinum est,significatq̃.mitem,vel modestum,Philip. 4.

cleophas,in Græco Cleopas,& interpretatur gloria omnis, vel omnimoda gloria G Nomen alterius viri,qui proficiscens in Emmâunta. Christum alloquebatur in itinere,Luc 24 Iohan 19.

cleopatra,Gloria patriæ,vel patris.G Filia Ptolomęi,vxor Alexandri.1.Mach 10.

C N

Cnidus,Atriplex,genus herbæ purgatiuæ vel laxatiuæ.Insula opposita Asiæ, 1.Mach.15 Act.27.

C O

Coa,Spes vel congregatio: siue linea,aut regula. Nomẽ insulæ,3 Reg.10.2.Par.1.Fortasse ea est quæ Cos,siue Coo dicitur,Act.21.

cœlesyria, siue Cœles syria, Curua,siue depressa Syria G.1.Mach 3,10.

coheleth,Ecclesiastes,vel concionator.

colaia,Vox Domini, aut alleuiatio Domini,siue torrefactio.Nomen viri,2.Esd.11.

colia,Idem, Pater Achab,Ier.29.

colonia, Latinum est a colendo,id est, habitando dicta.

colossenses,Puniti,uel supplicio affecti. G.

colossis, Punitio vel supplicium G.Ciuitas Phrygiæ quæ est in Asia minore, Coloss.1.

coo,Vertex,vel summitas.Nomen insulæ,1.Machab.15 Eã puto Hebraice dici Co. Dicitur & Græce Con, & Ceos quondam, unde & Plinius admonet dictam fuisse Ceam,& Coon.

corbam, siue corbana. D. Donum, vel oblatio. Mar. 7.

core,Caluus,uel caluitium,siue glacies,uel gelu. Filius Isaar filij Caath,filij Leui. Exod 6.1.Paral.6. In eod. c.dicitur filius Caath. Filius item Hebron sic uocabatur,1 Par.2. Sic & filius Esau ex Oolibama uxore, Gen.36.

core,1.Par.9 Vbi dicitur, Sellum uero filius Core,& 26. & 2. Par. 31. interpretatur vocans vel legens,aut perdix.Filius Iemna.

coritæ, idem significat quod corih. p.n. 1.Par.9. Hebr.Corihæ.

corites,Idem,s.n. 1.Par.9.

corinthus, Saturitas, vel satietas,aut ornamentum. G. Ciuitas Achaiæ maritima, quæ & Ephyra dicebatur Act.18.

corinthij saturati, uel satiati, aut ornati. G. Act 18.

Cornelius, Latinum est, a cornu. Nomen viri. Act 10.

corozaim,Hoc secretum, vel hic est mysterium. D. Galilææ oppidum est, nunc desertum inquit Hieronymus in ecloga, in secundo lapide a Ca-

hanuan, Luc 10 Matth. 11.

cos, Ipina, aut æstas, siue tædium, vel vigilia, aut nis Pater Anob & Soboba, 1 Para.4.

cosam, Diuinans. D Pater Addi, patris Melchi, uc. 3.

cozbi, Mendax, aut cessans, siue quasi fluens, aut uasi fluxus, Filia Suri, illa quæ cum Zambri octa est, Madianitis, Num 25.

C R

Crescens, Latinum est, a crescendo. Nomen viri, 2. Tim 4.

creta, Carnea, vel carnalis. G Græciæ insula inter Cyrenæam & Greciam: ab septentrione, Aegeo rofunditur pelago, simul & Cretico: ab austro au em, Aphricano alluitur, Aegyptium attingente pelagus. Hæc dicta est hecatómpolis, id est, centum vrbibus instructa: hodie Candia vocatur. ditionis Venetorum est. De hac lege Strabonem lib. 10. Ptolom. lib 3. c. 19. Plinium in 4 cap. 12. Virg. 3. Aeneid. Pompo. Mela. lib. 2 Meminit Lucas. Act. 2. Paulus ad Titum 1 Hieronymus refert hanc famigeratam diuitis, maxime æris, quòd prima illic eius metalli inuentio & vtilitas fuerit, 1. Machabæorum 10. Act. 27.

cretenses, Idem. p. n. G. tit. 1.

cretes, Idem. G. Populi, Act. 2.

crispus, Latinum est, Princeps synagogæ Iudæorum, Act. 18. 1. Corinth. 1.

C V

Cusi, Dures, siue stipula, aut cucumerarium Filius Abdi filij Maloch, 1. Para 6.

cutha, Combustio, siue contusio Regio est Persidis, a flumine Cutha, sicut Iosephus lib 9 c 15 antiq. Iud. scriptum reliquit, vocata. Inde Cuthæi, de quibus idem lib. 11. c 2 antiq. in hunc modum scribit. Salmanasar etenim transmigrans Israelitas, in eorum regione constituit Cuthæorum gentem, quæ prius in interiore parte Persidis & Mediæ morabatur, 4. Reg 17.

C Y

Cypriarches, Princeps Cypri, vel princeps pulchritudinis G 2 Macha 12.

cyprij, Pulchri. G Act. 11.

cyprius, Idem, s. n G. Act 4.

Cyprus, pulchra, vel pulchritudo. G. nomen insulæ, 1. Mach. 15. Act. 11 27.

cyprus, Cantic. 1 c. 4. Camphora interpretantur nonnulli, aroma quoddã sic vocatũ. Heb. Copher.

cyrinus, in Græco Cyrinius, quod interpretatur dominans. Præses Syriæ, Luc. 2.

cyrus, Quasi miser, vel quasi hæres, aut venter. Rex Persarum, 1 Esd. 1. Act 13.

cyrene, Paries, siue trabes, aut frigiditas, vel occursus nomẽ ciuitatis Aphricæ, 4 Reg 16. quæ & Pentapolis dicitur a quinq; vrbibus quibus fulget; hæ sunt, Hesperia, alias Berenice dicta Plinio authore lib. 5. c. 5 Apollonia. Ptolemais antiquo nomine Barce appellata. Arsinoe aliquãdo Teuchira vocitata: atq; vnde terris nomẽ est, ipsa Cyrene omniũ harum clarissima. Vide plura in Pomp. Mela lib. 1. Plinio lib. 5. cap. Straboni in 17. Ammiano Marcellino lib. 22 Huius mentio fit. Act. 2.

cyrenæi. Idem p. n.

cyrenenses, Idem. Act 6. e synagoga Iudæorum priuatæ sectæ homines.

cyrenensis, Idem, s n. Act. 13.

cyrenæus, Idem, 2. Mach 3. Mat. 27.

D

Dabai, Detrahens, siue loquens, aut senectus, vel Siriace, fluens.

dabereth, Verbũ, siue res, aut apes, vel subiectio, aut Syriace ductrix. Ciuitas quæ de tribu Issachar data fuit Leuitis, Ios. 19. 21. Ciuitas item refugij 1. Para. 6

dabir, Oratorium, siue verbum, aut res, vel subiectio, aut Syriace ductor Rex, Eglon, Ios. 10. nomen vrbis in tribu Iuda & Simeonis, Ios 11. 21 Est & altera in tribu Gad, quę & Cariath-sepher dicitur, Ios. 15 & Cariath-senna, Ios 15. Iudic. 1. In quam confugiebant qui homicidium perpetrarant. 1. Paralip 6.

dabir, Oratorium, siue verbum meum: aut res vel apes, siue subiectio mea: aut Syriace, ductor meus.

dadan, Mamilla, vel dilectio, aut patruus, vel iudicans, Filius Regma Gen 10 Filius Iecsan, Gen. 25 Gen. Aethiopiæ in occidente.

dagon, frumentum, vel piscis, nomen idóli Philisthinorum. Iudic. 16. 1. Mach. 10.

Dalaia siue Dalaias. Pauper Domini, siue exhaustio, aut ramus Domini, vel macilentus. Filius Elioenai filij Naariæ, 1 Par. 3. Filius Semeiæ, Ier. 36

dalila, Paupertas vel situla eius, aut ramus eius, siue exhauriens, aut macilenta. nomen mulieris quam amauit Samson, Iudic 16.

dalmanutha, Situla præparata, vel exhaustio Numerata, siue macies vel ramus præparatus vel Numeratus. D. nomen regionis, Marc 1.

dalmatia, Lampas frustratoria, aut fulgur vanitatis. G Pannoniæ ad Hadriaticum mare regio. De qua plura Plin lib 3. natur hist cap. 22. & 25. in quam Titus ad prædicandum Euangelium profectus est 2 Tim. 4.

damaris, Vxorcula, id est, parua vxor G mulier quæ ad prædicationem Pauli, Christo credidit. Actuum 17.

Damasceni, sanguinis sacci, vel sanguinis pocula, aut sanguis fœmorum vel incendiorum vel procuratoris. Dicuntur a Damascene, quæ est regio Syriæ inter Libanum & Antilibanum montes ad Septentrionem Iudeæ. Vnde describitur terra a Dan vsque Bersabee. 1. Reg. 3. 2. Reg 24 in hac est Damascus: a qua tota regio appellationem sumpsit. De hac Mela lib 1 Plin. in 5 c. 12,

damascus, Idem Filius procuratoris domus Abraham Gen. 15. Est & Damascus potens & insignis Phœnices ciuitas, quæ quondam in omni Syria tenuit principatum terminis Iudeæ ad septentrionem, Ezec. 47 Isa. 7. 10. 2 Reg. 8. 3. Reg. 11. 1. Par. 18. quæ Stephano a conditore Damasco Mercurij & Alimedes filio Iustino lib 36. a Damasco rege: Hieron in Heb quæst vero Damasec Eliezer, cuius in lib. 1 Moysis fit mentio, nomen accepit, Gen. 15. de hac Isa. 7. Ezech 27 Amos 1 Cant. 7 Ier. 49. nunc Saracenorum metropolis. Tertull. lib. 3 aduersus Marcionem Damascum ciuitatem Syrophœnices scribit, quæ quondam Arabiæ deputabatur inter Libanum & Antilibanum sita, e qua Paulus per murum demissus fuit, Act. 9. 2. Para 12.

damascus, 4 Reg. 16. Similitudo incẽdij, aut osculi vel poculi, siue sacci, aut similis fœmori, vel tacitum osculum, aut poculũ, Heb. Dumésec. Licet exemplaria quædam Hebraica legant Duméfec

damna, Sterquilinium, aut cruentatio vel taciturnitas, aut similitudo nostra. Ciuitas in terra Zabulon data Leuitis, Iof 21.

dan, Iudicans, siue iudicium. Nomen loci, Ge. 14. Filius item quintus Iacob ex Bala ancilla Rachel vxoris suæ, Gen. 30. Est & ciuitas Phœnices ad fontes Iordanis sita, in qua tribus Dan habitauit, & nomen imposuit: ante hęc Lesem appellata, Iof. 19. & Lais, Iud. 18. siue Laisa. Isa. 10. Ipse fuit terminus terræ Israël ab Aquilone, 1. Reg 3. Ezech. 27. In qua Ieroboam Rex Israel vitulum adorandum erexit. 3. Reg. 12. Amos 8. Hieronymus in Heb. traditionibus Paneas vocatam putat, quæ aliàs Cæsarea Philippi.

daniel Iudicium Dei. Nomen Prophetæ, quem præpositus Eunuchorum Nabuchodonosor, vocauit Baltassar, Dan. 1. Filius item secundus Dauid ex Abigail Carmelitide, 1. Par. 3.

Danna, Iudicium, vel iudicans: aut Syriace, ista. Nomen ciuitatis in tribu Iuda, Iof. 15.

daphca, Pulsatio, siue impulsio. Nomen loci in quem venerunt filij Israel a deserto Sin, Num 33.

daphne, Laurus. G.

daphnin, Num. 34. vbi dicitur, fontem Daphnin. non est in Hebræo.

Dara, Generatio siue habitatio pastoris, aut societatis, siue iniquitatis: vel Syriace, brachium. Filius Zaræ, filij Iudæ, 1 Par 2.

darcon, Generationis, vel habitationis possessio, vel emptio: aut Syriace, draco Nomen viri, 1. Esd 2.

darius, Requirens, aut inquirens. Rex Medorū. Daniel 5. 1. Esd. 4.

darmascus, Generationis, aut habitationis procuratio, aut generatio, vel habitatio incendij, vel procuratoris, Vide Damascus, 1 Par. 18. 2. Paral. 16. 24. 28.

dathan, Ritus, aut lex. Filius Eliab, Nu. 16. Deu. 11

datheman Legis præparatio, vel legis munus. D. Nomen vrbis, 1. Mach 5.

Dauid, dilectus. Filius Isa. 1. Reg. 17. 1. Par. 2.

D E

Debbaseth. Melliflua, aut infamiam apponens. Nomē ciuitatis, terminus Zabulonię tribus, Iof 19.

debelaim, Palatæ, id est, massæ ex ficibus compactæ, massæ ficuum siccarum, caricæ, Osee 1.

debera, Oratoriū, siue verbū, aut res, vel apes, aut subiectio vel Syriace, ductrix. Nomen loci, Iof. 15.

deblatha, Palata id est, massa ficuum siccarum, aut massa de ficibus compacta. Ciuitas est apud Ezechielem, quam ego plane Reblatha esse credo. nam similitudo literarum Res, & Daleth, sæpenumero multis imponit, propterea quòd hæ paruo admodum apice inter se distent.

deblathaim, Idem p. n. Nomen ciuitatis in terra Moab, Iere. 48.

debora, Apes, vel verbum, aut res, siue subiectio: vel Syriace ductrix, Nutrix Rebeccæ, Gen. 35. Vxor item Lapidoth prophetæ, Iudic. 4.

decapolis, Decem ciuitatum, regio. G Regio est decem vrbium vltra Iordanem ad orientē Iudææ sita, cuius fit mentio, Mat 4. Marc. 5. 8. de qua Plin. lib. 5. c. 18. nat. hist. & Hieronymus in Ecloga.

decla, Comminutio eius, vel Syriace palma. illa scilicet quæ est arbor. Filius Iectan, Gen. 10.

dedan, Manulla, vel dilectio earū: aut patruus, vel iudicans. Nomen vrbis, Ier 25.

dedanim, Idem p n. Filij Dedan, Isa. 21.

delean, Pauper, afflictus, siue pauperis respōsio, vel canticum, aut exhausta, siue macilenta. afflictio, vel responsio: vel ex Hebræo, & Syro. Pauper ouis. Nomen ciuitatis in tribu Iuda. Iof. 15.

delphon, Stillicidium, aut pauperem respiciens, siue exhaustum, vel macilentum respiciens. Filius Aman. filij Amadatha, Esth. 9.

delos, manifestata, vel ostensa G Nomen insulę 1 Mach 15.

demas, popularis, vel plebeius, aut pinguis. G nomen viri. Colost. 4 2. Tim. 4.

demetrius. Cerealis a Cerere, quā Gētiles Deam frumenti putabant, Seleuci filius 1 Mat. 7. Nomen etiam argentarij cuiusdam, Act. 19.

demophō, Populi interfector, aut populi cædes. G. Nomen viri, 2. Mach. 12.

denaba, Iudicium eius in ea, aut iudiciū præbēs, Vrbs est in Edom, in qua regnauit Bela, Ge. 36.

derben, Circunsepta, vel vallata G Nomē ciuitatis Licaonię, siue Isauriæ, vt Strabo ait li. 12. Act. 14.

derbeus, Circunseptus, vel vallatus. G. Act 20.

dessau Pinguedo, aut cinis. D. Nomen castelli, 2. Machab. 14.

D I

Diabolus, criminator siue Calumniator, aut accusator. G. 1. Mach. 1. Luc. 8 Iohan. 6.

diabolus, Habacuc 3. in Hebræo est Reseph, & interpretatur volucris, siue flamma, vel lampas, vel sagitta.

diana, Latinum est: & dicta est a die, eo quòd habeat lucem æmulā diei. Nā luna hoc nomine appellatur. Nomen deæ quā colebant Ephesij, Act. 19.

dibon Abundans filius, aut abundantia intelligētiæ, vel ædificationis: aut Syriace, fluxus. Nomē excelsi Moabitarum, vbi colebantur idôla, Isa. 15. Nu. 21. Ier 48. Est & vrbs Moabitarum primo, & postea Sehon regis Amorrhæorum, in tribu Ruben vltra Iordanem ad orientem posita, Iof. 13.

dibon, Isa. 15. vbi legitur, Quia aquę Dibon repletæ sunt sanguine. Ponam enim super Dibon, & in Hebræo habetur Dimon, & interpretatur sanguinolenta, siue sterquiliniū Ciuitas in tribu Gad sita.

dibon-gad, Abundantia filij felicis, aut abundantia intellectus, vel ædificationis fœlicis, siue abundantia filij accincti, Nomen loci in quo filij Israel fixere tentoria, profecti de Oboth, Num. 33.

dibre-haiamim, Verba dierum, Grece autē uocatur hic liber Paral. 1. relictorum, quòd in eo libro ea maxima tractentur, quę in lib. Reg relicta sunt.

didymus, Geminus, vel gemellus, ille scilicet qui cum alio, vno. & eodem partu nascitur. G. Sic dicebatur Thomas apostolus, Iohan. 11 20.

dieu, De generatione, aut existentes, Syrum est.

dilaiau, Pauper Domini, siue exhaustio, vel ramus Domini, aut macilentus Nomē viri, 1 Par 24

dimona, Sterquilinium, siue coaceruatio, aut abundans numerus, vel munus. Nomen ciuitatis in tribu Iuda, Iof 15.

dina, Iudicium, vel iudicans: aut Syriace, ista. Filia Iacob ex Lia uxore, Gen. 30.

dinæi, Iudices, siue iudicia. Nomen populi, 1. Esd 4.

dionysius, Diuinitus, stimulatus, vel compunctus. G. Vir Atheniensis, prædicante Paulo ad fidem Christi conuersus, Act 17.

dioscorus, Diuina saturitas, vel diuinum ornamentum G. Nomen mensis 2. Mach. 11

iotrephes, a Ioue nutritus. G Vir pessimus, ut tatur Iohannes in tertia sua epistola.

disan, Trituratio, siue pinguedo, uel cinis, aut undans dens uel ebur Filius Seir Horræi, Ge 36

dison, Trituratio, siue pinguedo, uel cinis. Filius ir Horræi, Genes.36. Filius item Aue filii Seon, ibid.

dithalassum, Duo maria, siue bimaris, qui utrinte mari alluitur, quod in nauigatione uix sine riculo euenire solet. G Act.27.

D O

Doch Cómotus, siue impulsus, aut cóminutus. D

dodan, Dilectio, aut mamilla eius, uel patruus us Nomen uiri. 2 Par.20.

dodanim Dilecti uel patruelis somnus, aut mamilla dormientis, Filius Iauan, Genes.10. a quo hodii.

dodanim. 1. Paralip. 1. Imperantes, siue descenentes: aut imperantis uel descendentis somnus, Hebr. Rodanim. Filius Iauan, qui Genes. 10. dicitur Dodanim.

doeg Solicitus, siue anxius, aut piscator. Vnus ex pastoribus Saulis, 1 Reg.21.

dommim, Sanguinei, aut silentes: uel similes: uel Syriace, pecuniæ Nomen regionis. 1. Reg.17.

dor, Generatio, uel habitatio. Nomen prouinciæ, Ios.11 uel Iudi 1 Est & nomen ciuitatis in tribu Manasse, Ios.17 1 Par.7 Maritima ciuitas, quæ deinceps ab Herode instaurata, Cæsarea, in honorem Cæsaris appellata est.

Doram, Generatio, uel habitatio populi. D. Nomen loci 1. Mach 15

dorcas, Caprea, uel damula. G. Nomen mulieris quæ & Tabitha Syriace dicebatur, Act 9.

dorda, habitaculum scientiæ uel generatio sciétiæ. Filius Maol, 3 Reg 4.

doriminis, Generatio, uel habitatio dexteræ. D.

do.ix, Rapidus, aut uelox. D. Eccli.24.

dositheus, Deodatus. G. Nomen ducis 2 Mat.12.

dothain, siue Dothan. Ritus aut lex. Locus est, ubi Ioseph reperit fratres suos pecora pascétes, Gen.37 qui etiam temporibus Hieronymi supererat in duodecimo a Sebaste miliario contra aquilonis plagam. 4. Reg.6.

D R

Drusilla, Rore conspersa. G. Vxor Fœlicis præsidis Iudææ Act.24.

D V

Dudia, Dilectus, aut patruus meus. Nomen uiri. 1. Parap 27.

duel, Cognoscite Deum, aut scientia Dei, Pater Eliasaph principis tribus Gad, Num.1.

duma, Silentium uel similitudo Nomen ciuitatis in tribu Iuda. Isa.21 Filius Ismahelis, Gen.25.

dura, Generatio, uel habitatio, aut pyra scilicet ignis. Vallis prouinciæ Babylonis. Dan.3.

E

EBal, Aceruus uetustatis, aut aceruus deflués. Filius Sobal filii Seir, Ge.36 Est & mons ultra Iordané in terra Chanaan, non longe ab Hierichunte, in quo altari constructo posuit Mose maledictiones Deut.11. & 27. Ios.8. Iosephus lib.4. cap 6. antiq Iud.

E C

Eccetan, Paruus, siue minimus. Nomen uiri. 1 Esdr.8.

ecclesiastes, Concionator, uel congregans, Hebraice coheleth, id est, concionator.

ecbathana, Frater mortis. D Nomen regionis 2. Machab. 9.

ecbathanis. Idem. Heb. Echmatha. Metropolis maioris Mediæ a Seleuco, ut inquit Volater. lib. XII. seu, ut authori historiæ Iudit. 1 placet, ab Arphaxato Medo condita, ubi reges eo quòd frigida sit æstiuare solent. Hæc Ptolemæo lib.6. dicitur Achbáthana: Stephano uero interdum Agbátana, interdum Echbatana dicitur, 1. Esd 6.

echaia, Frater domini Nomen uiri, 2. Esd.10.

echi, Frater meus. Filius Beniamin, Gene.46. qui 1. Para 8. Rapha dicitur.

E D

Eddo, Vapor, aut nubes, uel interitus eius Nomen uiri, 1 Esd.8.

edema, Terra, aut rufa, siue sanguinea. Ciuitas in tribu Nephthali, Iosue 19.

eden, Voluptas siue deliciæ: aut Syriace, tempus. Orientalis regio. Isa 37 4. Reg.19. Est & nomen proprium uiri 2 Para 29.

eder, Grex, siue defectio, uel priuatio. Filius Musi, filii Merari. 1 Par 23. Vrbs item in tribu Iuda. Ios.15. & 19 Est quoque turris nomen, ubi filii Iacob tabernaculum fixerunt, Gen.35. ubi legitur, Fixit tabernaculum trans turrem gregis Hebraice, turrem Eder. Item Michææ. 4 Et tu turris gregis. Hebraice, Et tu turris Eder.

edissa, Myrtus, aut Syriace, lætitia. Nomen mulieris, quæ & Esther, Esth 2.

edna, siue Ednas, Voluptas: aut Syriace tempus. Nomen uiri, 1. Esd.10

edna, 1. Para 12. Æterna requies, siue testimonium quietis. Princeps militum in Manasse

edom Rufus, siue terrenus, aut sanguineus. Sic cognominatus fuit Esau, Gen 25.36. Nomé regionis, quæ & Idumæa. 3 Reg.11 Isa.34. Hęc in Syria ad meridiem Iudææ sita, habet Arabiam ab Austro, Phœniciam a Borea Alias porro Gabalene, item & Amalechitis ab Amalech uocitatur: uelut Ioseph lib 2. cap 1. indicat. Verumtamen idem Iosephus lib.5. cap.5. antiq duplicem Idumæam ponit, Superiorem & Inferiorem. Superiorem elegit tribus Iudæ, quæ in longum quidem extenditur usque ad Ierosolymam: latitudine uero usque ad paludem Sodomæ constituta est. In hac auté sorte ciuitates erant Ascalon & Gaza: istam, Palęstinam aliàs dicunt Inferior Idumæa sorte cessit Simeonis tribui. Hæc circa Aegyptum est, & Arabiæ montem. Hæc ille Edomitæ noluerunt filiis Israél transitum permittere per terram ipsorum, Num. 20 Saulis tos expugnauit. 1. Reg.14 Dauid ipsos sibi seruire fecit, 2. Reg 8. 1. Par.19.

edom, Ios.3 Homo, siue rufus, aut terrenus, uel sanguineus. Heb Adam. & est nomen urbis.

edrai, fortitudinis uel magnitudinis aceruus: aut nubes, siue interitus iniqui aut socii uel pastoris, siue confractionis In regione Amorrhæorum urbs regis Og ubi ipse contra Israel pugnauit & cæsus est, Deu.1. & 3. Num.21. Ios.12. Est & alia in tribu Nephthali Ios.19

E G

Egeus, Meditatio, siue loquela, uel gemitus, aut ablactatio. Eunuchus Persarum regis, Esth 2.

egla, uitula, aut currus, siue rotunda. Vxor Dauid. 2. Reg.3 1 Par.3.

Eglon,

Eglon, Vitulus, aut currus, siue rotundus. Nomẽ urbis, cuius rex fuit Dabir, Ios. 10. 15. Nomen regis Moab, Iud. 3.

E L

Ela, Ilex, uel quercus, siue fortitudo: aut maledictio, uel iuramentum, scilicet imprecationis: aut Syriace, Deus Ciuitas Idumæorum. Gen 36 Pater Osee Prophetæ, 4. Reg 15 Filius Caleb filii Iep hone, 1. Par. 4. Pater Semei præfecti in Beniamin. 3. Reg. 4 Filius Ozi, 1. Parap. 9. Filius Baasa regis Israel, 3, Reg. 16.

elad, Dei æternitas: uel Dei testimonium, aut Dei præda. Filius Suthalæ filii Zabad, 1 Par 7.

elada, Dei cœtus uel congregatio, aut Dei æternitas siue testimonium, uel Dei præda Filius Tahath, filii Bared filii Suthalæ filii Ephraim, 1. Par. 7

elai, Fortis, uel Deus meus. D. Iudith. 8.

elasa, Dei factura Filius Helles, filii Azariæ, filii Iehu. 1. Par. 2. Filius Rapha filii Banaa, 1. Par. 8. Filius Saphan, Ierem 29. 1. Esd 10.

elath, Cerua, siue fortitudo: aut ilex uel quercus. Nomen ciuitatis regni Edom ad mare rubrum, unde ex Aegypto Indiam uersus, & inde ad Aegyptum nauigatur. Deuter 2 Hæc dicitur Aila in. 4. Reg. 14. 16. eamq́ ædificauit Azarias.

elcana, Deus Zelotes, aut Dei possessio, uel Dei calamus, siue Deus nidus eius. Filius Core filii Isaar, filii Caath. Exod 6 Filius item Ieroboam, 1 Reg. 1. 1. Par. 12 Filius Asir, 2. Par. 6. 28.

Elceseus, Dei durities, uel serotinus Viculi nomen in Galilęa, unde Nahum Propheta, Nahũ. 1.

Eldaa, Dei scientia, aut Dei cognitio. Filius Madian, filii Abrahæ, Gen 25.

eldad. Dei dilectio aut dilectus. Nomen uiri, super quem requieuit spiritus Domini in castris, Num. 11.

eleale, Dei ascensio, siue Dei holocaustum. Ciuitas Amorrhæorum in Galaaditide regione, tribui Iudæ adscripta, Isa. 15. quam ædificauerunt filii Ruben Nu 32.

eleazar, Dei adiutorium, siue dei atrium. Filius Aaron filii Amram filii Caath, filii Leui, Exod. 6. 1 Paralip 6.

eleazarus, Idem filius Mathathiæ, filii Iohannis. 1. Machab. 2. Pater item Phinees filius, Mosollamiæ. 1. Par. 9.

electa, Latinum est, & Græce idem significat, Mulier ad quam scribit Iohannes, 2. Iohan. 2.

elehanan, Dei gratia, siue Dei misericordia, aut Dei donum. Nomen uiri. 2. Reg. 23 1 Par 11.

eleph, Mille, siue doctrina, aut bos, uel dux. Vrbs in tribu Beniamin, Ios. 18.

eleutherus, Liber, uel ingenuus. G. Nomen fluuii. 1. Mach 11.

eli, Deus meus Matth 27

elia, Deus dominus, aut fortis dominus. Filius Ieroan, 1. Par. 8 1. Esd. 10.

eliab, Deus meus Pater: siue Deus Patris. Filius Phallu filii Ruben, Num 26. Primogenitus filiorum Isai Patris Dauid, 1. Reg. 17. 1. Paralip. 2. Filius etiam Helon, princeps tribus suæ Zabulon, Nume 1.

eliacim, Dei resurrectio, aut affirmatio, siue Deus resurrectionis uel firmitatis: aut deus uindicans Filius Helcię, Isa. 22 4. Reg 18 præpositus domus regis Ezechiæ, Filius item Iosiæ regis, a Pharaône Nechao Ioacim appellatus 4. Regum 23. Pater Iona, Luc. 3.

eliada, Dei scientia, uel Dei cognitio. Pater Razon, 3. Reg. 11 Filius Dauid, 2. Reg 5. 1. Par. 3.

eliam, Dei populus, aut deus populi. Filius Achitophel, 2. Reg. 23.

elias Deus dominus, aut fortis Dominus. Nomen Prophetæ, 3. Reg. 17.

eliasaph, Deus augens, uel Deus augmentationis, aut Deus finiens. Filius Duel, princeps tribus suæ Gad, Num 1.

eliasib, Deus conuersionis, aut Dei sessio uel habitatio, siue Dei insufflatio. Filius Elioenai filii Naariæ, 1 Par, 3 24. 2 Esdr. 10.

eliatha, Deus meus tu, aut Deus meus uenit. Nomen uiri, 1 Par 25.

elica, Dei Pelicanus, aut fortis uomitus Nomen uiri, 2. Reg 23.

elici, Nigri, aut circumuoluti, uel retorti. G.

elidad, Dei dilectus, uel Dei dilectio. Filius Chaselon princeps tribus Beniamin, Nu. 34.

eliel, Deus meus deus, uel Dei fortitudo, siue Dei potentia Filius Thohu, 1. Par. 6. 8 Mahumites, 1 Par. 11 2 Par. 31.

eliézer, Dei adiutorium, siue Dei atrium: Nomẽ filii procuratoris domus Abraham. Gen, 15. Filius item Moysis, Exod. 18. 1 Par. 23. Filius etiã Bechor filii Beniamin filii Iacob, 1. Paralip 7. Filius Iorim, Luc. 3.

elihóreph, Dei hyems, aut Deus iuuentutis, siue forte opprobrium: aut ex Hebræo & Syro, deus acuminis Filius Sisa princeps exercitus Salomonis, 3. Reg. 4

elim, arietes, aut fortes, uel cerui siue ualles. Nomen ciuitatis Moabitarum non procul a limite: ad quam peruenerunt filii Israel profecti de Mara, Exod. 16. Num. 33 Est & nomen putei, Isa. 15 aut nomen ciuitatis Et debet legi Beerelim.

elimélech, Deus meus rex, aut Dei consilium. Nomen Beth-lehemitæ cuiusdam, maritus Noemi, Ruth. 1.

eliœnai, Ad ipsum oculi mei, siue ad ipsum fontes mei, aut ad ipsum afflictio uel paupertas. Filius Naariæ filii Semeię filii Sechenıæ, 1, Para. 3 4. Filius item Bechor filii Beniamin filii Iacob, 1. Para. 7. 8.

eliœnái, 1 Par. 26. Esd. 8. Ad Dominum oculi mei, aut Deus ipse oculorum meorum.

eliphal, Dei miraculum, uel Dei iudicium. Filius Vr, 1 Para 11.

eliphálet, Deus liberationis, siue Deus expellẽs. Filius Dauid, 2. Reg. 5. qui 1. Par. 3. 14. dicitur Eliphélet. Est & filius Esec. 1. Par. 8.

eliphalu, Deus mirabilis, siue deus iudicii. Nomẽ sacerdotis, 1. Par 15.

eliphaz, Dei nisus, uel conatus, aut Dei obrizũ. Filius Esau ex Ada uxore, Gen. 39.

eliphelet, Deus liberationis, siue deus meus expellens. Filius Aasbai, 2. Reg. 23. Filius item Dauid, 1. Para 3. qui 2 Reg. 5 dicitur Eliphalet.

elisa, Deus est, aut Dei agnus, siue Deus commodans Filius Iauan, Gen. 10. Ab hoc Aeoles, siue insulæ Ionii maris Ezech. 27.

elisabeth, Deus iuramenti, uel saturitatis, siue Dei septenarium. Vxor Aaron, filia Aminadab, Exod. 6. Vxor item Zacharię, mater Iohannis Baptistæ, Luc. 1.

elisaphan, Deus Aquilonis, siue Deus absconditus, aut

tis,aut Deus speculator Filius Osiel,filii Caath filii Leui.Exod.6.Filius item Pharnach, Nu.34.

elisaphat.Deus iudicans.

elisama, Deus exauditionis, siue Dei exauditio. Filius Ammiud,princeps tribus suæ Ephráim Nu. 1.1 Par.7.Filius item Dauid,1.Par.3. 14.qui 2 Reg. 5.dicitur Elisua Pater Nathaniæ,4.Reg.25 .Sic nominabatur filius Icamia filii Sellum filii Sisamoi, 1.Paralip.2.

eliseus,Dei salus,uel Deus saluans. Nomen prophetæ filii Saphat,3.Reg.19.4 Reg.3.Luc.4.

elisúa.Idem, Filius Dauid.2.Reg.5.qui elisama, 1.Par 3.dicitur.

elisur,Dei fortitudo,siue Dei petra:aut Dei plasmatio. uel colligatio. Filius Sedeur, princeps tribus suę Ruben.Nu.1.

eliu,Deus meus ipse,aut fortitudo ipsius. Filius Ierohám patris Elcanæ,1.Reg.1. Nomen principis militię,1.Par.12.26. 27.

eliud,Deus laudis,siue Deus cõfessionis, aut Dei laus, uel confessio. D Filius Achim filii Sadoc Matth.1.

ellada,Græcia.G.Hellada.

elle-haddebarim. Hæc sunt uerba. sic incipit quintus liber Legis, qui Gręce deuteronomios, id est,secundaria lex: dicitur etiam ab ipso Moyse, Deut.17. Senéhattorah. Non quòd alia sit quàm ea quę in mõte Sinai data est:sed quòd denuo repetita sit nouo pacto per ministerium Moysi,corã iis qui priorem in monte Sinai non audierant.

ellel.Laudans, siue lucifer, aut stultitia. Pater Abdon iudicis in Israel.Iudi 12.

elmadan,Deus mensurę eorum, uel Deus indumenti,eorum D.

elméléch,Dei regnum,uel Dei consilium. Nomen ciuitatis in tribu Aser,Iosu.19.

elmodad,Dei mensura, aut atrium dilecti. Filius Iectan,Gen.10.

elnaem,Dei pulchritudo, siue Deus monẽs eos. Pater Iosaia & Ieribati,1. Par.11.

elnathan, Deus dedit, siue Dei donum. Filius Achobor Ier.26.Pater Noesta matris Ioachim filii Ioacim,4.Reg.24.

elon,ilex,uel quercus,aut fortis.Filius Zabulon. Gen.46.Iudex Israëlitici populi,Iudic.12. Nomen ciuitatis in tribu Nephthali. Iof.19.3 Reg 4. Tale fuit nomen patri Basemath & Ada uxorum Esau, Gen. 26.36.

elonitæ,Idem,p n Num.26.

elphaal,Dei opus,uel Dei operatio.Filius Mehusim 1 Para.8.

elthece,Ex Hebræo & Syro.Dei theca,uel capsa. Nomen ciuitatis in tribu Dan,Iof.19. quæ Iof.21. Eltheco dicitur.

eltheco, Idem.Nomen ciuitatis Iof.21.quæ Iosue 19.dicitur Elthece.

elthecon,Dei correctio,siue Dei pręparatio.Nomen ciuitatis in tribu Iuda,Iof.15.

eltholad,Dei generatio.Nomen ciuitatis in tribu Iuda,Iof.15 in tribu Simeon,Iof.19.

elul,Vlulatus,siue pernoctatio Nomen sextę lunationis, partim Augusto, partim Septembri respondentis.1.Mach.14.

eluzai,Dei fortitudo Nomen uiri,1.Par.12.

elymaida, Panicea,a panico, quod est genus seminis G Nomen ciuitatis,1.Mach.6.

elymas,Magus,siue corruptor, uel perniciosus. G. Nomen magi, Act 13.

elzabad, Dei dotatio, nomen principis, 1.Paralip 12. 26.

E M

Emalchuel,Rex Deus,aut regnum Dei, uel nuncius Dei.D.Nomen uiri,1 Mach.11.

eman,Multus,aut tumultuans:uel Syriace fidelis.filius Zaræ filii Iuda,1 Par.2.

emath,Ira,uel indignatio,aut calor,siue murus, aut uter,uel lagena. Vrbs Syriæ Damasci, Iere 49. Vbi hostes Israelis remanserunt,Iud.3.Hæc Eusebio Epiphania, aliis Antiochia dicitur. Ciuitas est munitissima tribus Nephthali, Iof.13.19.1 Par.14 19. Vide Hieronymum in locis Heb. Ipsa est terminus Chananæorum a Sidone. Iof.13.qua urbe accepit nomen circumiacens regio,cuius mentionem habes 4.Reg.14 25.Isa.10.11.Zach.9. Repete quæ supra in Amath habes.

emath,Nehem 12.interpretatur, centum. Heb. Meah nomen turris.

emer,Dicens,uel loquens,siue exaltatio:aut Syriace agnus.Nomen loci, 1.Esd.2

emim,Timores,aut terribiles,uel populi:siue insula aquarum, Gigantes quos expulerunt Moabitę a terra ipsorum,Deut.2.In Gen.14 non est proprium nomen,sed uertendum,terribiles,uel horrendos,quod fecit Chaldaicus interpres: sic etiam transferendum esse dicit Hieronymus in quęstionibus suis Hebraicis in Genesin.licet L X X. Emmæto transtulerunt.Puto tamen populos esse Raphaim,a Moabitis Emim dictos : ab Ammonitis uero Zomzómmim,Deut.2.

emmanuel, nobiscum Deus.Isa.7. Matth.1.

emmaus,Timens consilium, uel matris augentis consilium,seu populus abiectus.D. Nomen castelli distantis ab Ierusalem stadiis 60.Luc.24.

emmer,Dicens,siue loquens, uel exaltatio : aut Syriace, agnus. Pater Phashur sacerdotis Iere. 20.1.Esdr.2.Pater item Mosollamith.1. Par.9.24.

E N

enac,Gigas,aut torques,uel monile,siue oneratus. Gigantes, Num.13. quos expulerunt Chananæi.Deut.2.

enacim,Idem pl. nu.

en-agallim,Fons,siue oculus uitulorum,uel curruum aut rotunditatum.Nomen uici in principio maris mortui,Ezech.47.

enaim, Fons,uel oculus eorum. Locus in tribu Iuda. Iosu.15. Hodieq. uilla est Bethemin circa Terebinthum. Hieronymus in locis Hebraicis, Hebr.Enam.

enan,nubes,uel augurium, siue fons,aut oculus eorum,nomen uillæ, siue uiculi, Num.34. Ezech. 48.Pater item Ahira principis tribus Nephthali, Nume.1.

encænia,Renouatio,uel dedicatio, id est,festum pro renouatione uel dedicatione templi.G.Ioh 10

en-dor,fons,siue oculus generationis, uel habitationis. Vrbs tribus Manasse in Iezrael iuxta Naim urbem sita,Iof.17.1.Reg.28. Psa.82.

en-gaddi,fons, siue oculus hœdi uel fęlicitatis: aut ex Hebręo & Syro,fons siue oculus incisionis, uel scissuræ Vrbs in tribu Iuda iuxta mare mortuum contra occidentem.Dicitur & Halason.thamar,1.Reg.24.Ezec.47.Canti 1.

en-gannim, Fons hortorum siue oculus protectionum,Locus tribus Iudę, Iosu.15.Et Hierony-

mo in locis Heb. est vicus iuxta Bethel. Alia ciuitas sacerdotum in tribu Issachar, Ios 19.

enhadda, oculus acutus vel lætus: aut fons acuminis, vel lætitiæ: siue ex Syro & Hebræo, fons vel oculus vnus siue nouus, nomen ciuitatis, Iosu. 19.

en-hasor, Fons, siue oculus atrij vel vestibuli, aut fontis fœnum vel herba. Ciuitas tribus Nephthali, Ios. 19.

ennom, Ecce illi, siue diuitiæ eorum: aut decipiens vel contristans eos nomen viri, Iere. 7.

enon, nubes, vel obnubilatio, siue fons aut oculus eius, vel augurium. Terminus Damasci, Ezech. 47 Est & Enon iuxta Salim oppidum haud longe a Iordane, vbi baptizabat Ioannes, sicut Iohan 3. scriptum est. Hieronymus in locis Hebraicis ad suā ætatē locū in octauo lapide Scythopoleos ad meridiem iuxta Salim & Iordanē esse memorat.

Enos, Homo, vel vir, siue oblitus aut desperatus. Filius Seth, Gen. 4. Luc. 3.

en-sémes, fons, siue oculus solis: aut ex Hebræo & Siro, fons siue oculus ministerij vel famulatus. Nomen loci, Iosu. 18.

E P

epaphras, Spumans G Viri fidelis nomen, Col 4.

epaphroditus, venustus, siue iocundus G Phil 2

epænetus Laudabilis G Amicus Pauli, Rom 16.

epha, Lassus, aut volans: vel Syriace plicatus vel complicatus. Filius Madian filij Abrahæ, Gene. 25 Ab eo, Arabia fœlix, deserta, siue petrea, dicta est Epha, Isai 60 Fuit & nomen concubinæ Caleb, 1. Para 2 Filius Iahaddai, 1 Para 2.

Epher, Puluis, siue hinnulus, aut plumbum. Filius Madian filij Abrahæ, Gene. 25. 1 Para. 1. Filius Ezra, 1. Para 4 5.

Ephesij. Desyderabiles. G Act. 10.

ephesius, Idem. s n. G. Minoris Asiæ metrópolis, & emporium celeberrimum, Amazonum opus, Ionicarum clarissima, a nomine & ipsa Amazonis appellata, pluribus ante nominibus dicta, Vrychia, Ortygia, Ptelis, A sinoe ab vxore Lysimachi. In hac templum Dianæ celeberrimū, a tota Asia, annos CC. ædificatum. Hæc Raph. Volat. lib. 10. Geogr. In Epheso etiā Paulus prædicauit, Act. 18. Huius meminit Apostolus. 1. Cor 16 Apocal. 1. & 2 Extat & Pauli epistola ad Ephesios.

ephi, Genus est mensuræ, Ezech. 45.

ephod, Superhumerale, aut ornamentum, Iud. 7. 8. 17. 1. Reg. 2. 1. Par. 15. Sic vocabant pater Hamiel num. 34.

ephra. Puluerulenta, siue plumbea, aut damula. Ciuitas Gedeonis, Iudic 6. 8. 1. Reg. 13.

ephráim, Frugifer, aut crescens Filius secundus Ioseph. Gene. 41. 1. Par 6. Ab hoc tribus Ephraim nomenclaturam habet, quæ a Iordane flumine vsque ad Gazer longitudinem habuit: latitudinē vero, quæcunque a Bethel vsque ad campum maximū terminatur Iosepho lib 5 cap. 3. Iud antiq. Vide Ezechielem 48. Est etiam mons in terra Iuda ad aquilonem, quem possederunt filij Ioseph, Ios. 13. & 17 Dictæ sunt quoque decem tribus Israel siue regnum Israél, Ephráim: velut Isaiæ 7. & 9. Osee 5 legis, & Psal 59. Ephraim fortitudo capitis mei. Et Psalm 78 Tribum Ephráim non elegit. Similiter Psal 108.

ephrata, Vbertas, siue frugifera, vel crescēs, aut incinerata. Vxor fuit Caleb filij Hesron post defunctam priorem vxorem Azubam. Ipsa peperit ipsi Caleb Hur filium, 1. Paral. 2. Ab hac Calebi vxore Ephrata vrbs nomenclaturam accepit, quæ est in tribu Iudæ, Genes. 35. Aliàs Beth-lehem dicta, Gene. 48. 1 Par. 2. & 4. Videtur eadem esse quæ Caleb Ephratha appellatur, 1. Para 2, vbi mortuus est Hesron. Vide de hac re etiam Hieronymum in traditionibus Hebraicis.

ephræthæi, Vbertates, siue frugiferi, aut crescentes, vel incinerati.

Ephrathæus, Idem, Iudicum 12. 3 Reg 11.

ephree. Coopertimentū iniqui vel socij aut confracti, siue portus iniqui vel socij, aut confracti Rex Ægypti, Ierem 44 Heb. Hephree.

ephrem, frugifer aut crescens. nomen ciuitatis, Psal. 77. Iohan. 11. Heb. Ephráim.

ephron, Puluis, siue hinnulus, aut plumbeus. Filius Seor, Gen. 23. a quo ciuitas in tribu Iuda, 2. Para. 13. 1 Mach. 5.

epicuræi, adiutores, siue auxiliatores. G Act. 18.

epinicium, Canticum victoriæ. G.

E R

Erastus. Amabilis G. minister Pauli, Act. 19. Rom. 16. 2. Tim. 4.

erchueni, Longi, aut sanantes, siue maledictio combustionis Populi, 1 Esd. 4.

erioch, Longus, aut procerus, siue satietas vel ebrietas tua, aut leo tuus, D. rex Elicorū, Iudith 1.

E S

Esaan, Innixus, vel sustentatus, siue ignis afflictionis vel responsionis, nomen ciuitatis in tribu Iuda Ios. 15.

esaias, Vbique scribe Isaias, aut si mauis ex Hebræo Iesaias vide interpretationē i dictione Isaias.

esau, faciens, vel operans, aut tinea eius. Filius Isaac, Gen. 25 qui & Edom, Gene 36. dicitur.

es-bál, Ignis idóli, siue ignis dominantis, aut subijcientis vel possidentis. Filius Saul, 1. Par 8 9.

esbon, Festinans intelligere, siue festinans ædificare. Filius Bale filij Beniamin, 1. Par. 7.

esdhol, Botrus, siue orbatio, aut ignis ōis. Frater Mábre, Gen. 14 Est & vallis & torrēs terræ Chanaā.

esdras, Adiutor, siue atrium nomen prophetæ sacerdotis, 1 Esd. 7.

esdrelon, Adiutorium fortitudinis, vel quercus auxilij. D. nomen ciuitatis, Iudith 1.

esdrin. Adiutorium. D. nomen viri, 2 Mach 12.

eseban, Ignis filij vel ædificantis, aut intelligentis. Filius Dison Horræi, Gen. 36.

esebon, Festinatio filij, aut festinatio intelligentis, vel ædificantis Filius Gad filij Iacob, Gen. 46 Filius item Bela filij Beniamin, filij Iacob, 1 Para 7.

esec, Violentia, siue calumnia Frater Asei filij Elala, 1 Par 8.

eselias. Liberás, vel reseruás dñs, aut prope dñm. Pater Saphá, 2. Par. 34 qui. 4 Re. 22. Asalias dicitur.

esem, Os ab osse, siue fortitudo, aut lignum eorum, vel cōsilium eorum, aut clausura, oculorum. Ciuitas in tribu Iuda, Ios. 13.

eser, Cellarium, siue thesaurus, aut angustians. Filius Seir Horræi, Gen. 36.

esphátha, Cōgregatio, siue collectio, aut cōsumēs vel finiēs Filius Aman filij Amadátha. Esth 9.

esna, Mutatio, vel dormitatio, aut iteratio, vel secundatio. Nomen ciuitatis, Ios. 15.

esriel, Beatitudo Dei, aut intuitus fortis, vel gressus Dei, Filius Galaad filij Machir, Ios. 17. 1 Para 7. qui num 26. dicitur Asriel.

esron,Sagitta exultationis, siue diuisio cantici: aut atrium,uel fœnum.Filius Ruben.Gene.46.Filius item Iuda 1.Par.4 qui Gen.46.Sara dicitur.Filius item Phares filii Iuda, Gen.46. Nomen prętcrea loci,Ios.15.Heb.Hetron.

esroniię,Idem.p.n.Num.26.

Esthaol,Postulans,aut mulier fortis, uel mulier stulta, siue ignis laboris. Vrbs tribus Iudæ inter Asdod & Ascalonem in Phalęstina, Ios.15. Alia in tribu Dan. Ios 19.ubi filii Israel posuerunt castra contra Philisthiim, Iud.13. iuxta quam sepultus erat Samson,Iud.16.Hieronymo uillula Asco dicta.

esthaoitæ,Idem.p.n 1.Par.2.

esthamo,exauditio,uel mulieris uterus. Nomen ciuitatis.1 Reg 30.1 Par.4.

esthemo,siue esthemoa,Idem, Ciuitas quæ Aaronis nepotibus e tribu Iudæ est assignata, Ios.21. 1.Paralip 6

esther,Occulta,siue abscondita, uel demoliens: aut ex Syro & Hebræo „medicinę exploratio uel contemplatio,aut medicina turturis.Nomen mulieris,quæ & Edissa filia Abibád dicta est, Esth 2.

esthon,Vxor eius,aut ignis donũ. Filius Mahir. 1.Para.4.

E T

Etam, Auis,eorum, siue inuolutio eorum, uel calamus eorum: aut Syriace, consilium eorum. Nomen uiri, 1 Par.4. Est & petra munita quæ in tribu Iuda erat,ubi Samson aliquando habitauerat,iuxta Torrentem,Iud 15.Ioseph lib.ant.5.cap.13 Est quoque ciuitas Iudæ a Roboam ædificiis munita, 1.Par.4 & 11.

ethai,Robustus,siue signum meum, aut uomer siue aduentus.Nomen uiri,2.Reg.15.qui & Ithai, 2.Reg.23.

Ethai,Hora,uel tempus,siue paratus. Filius Roboam ex Maacha,2.Par.11.

etham,Fortitudo eorum,aut uomer,uel aduentus eorum, siue signum eorum. Nomen loci ad quẽ uenerunt filii Israel profecti de Socoth,Exod 13.Num 33.

ethan,Fortitudo siue uomer earum. aut insulæ donum: Vir quidam sapiens, filius Moal,3.Reg.4. Filius Zaræ filii Iuda,1.Par.2.Filius Cazaiæ, 1.Par. 15.Filius Zamma filii Semei,1.Par.6.Filius Cusi filii Abdi.1.Par.6.

ethanim, Robusti,uel fortes, aut munera, siue fortitudo maris Nomen mensis septimi, qui nostro Septembri respondet.3.Reg.16.

ethbáal,Ad idôlum, siue ad dominantem, uel ad subiicientem,siue ad possidentem, aut signum idôli uel dominantis aut subiicientis uel possidẽtis.Nomen regis Sidoniorum,3.Reg.8.

ethecæ,p.n.Ezec.41.Ædificia quædam in atrio templi fundata, seu muro templi iuncta.Iudæi angulos uocát uocát & statuas. B.Hieronymus in 42.cap.Ezec.transtulit porticus, kimhi dicit esse generale uocabulum ad camerá & gazophylaciũ.

etheel,Mecum Deus,siue signum Dei,aut aduẽtus uel uomer Dei,Nomen uiri.Esd.11.

ethei,Hora mea,uel tempus meum. Filius filiæ Sesan ex seruo Aegyptio 1.Par.2.

Ether,oratio,siue deprecatio. Nomen ciuitatis, Iosu.15.

ethi, Hora uel tempus meum. Nomen uiri, 1.Paralip.12.

ethan,Donum,aut merces uel signum filii, aut aduentus filii.Filius Ashur ex uxore Halaa.2.Par.4

E V

Eubulus,Prudens, aut bene consulens. G.Nomẽ uiri.2.Tim.4.

Euæi,iniqui,siue peruersi, Populi habitantes ad meridiem,quos expulerunt Cappadoces, Deute.2. Ios.13.4.Reg.17.

euergetes,Benefactor,siue beneficus.G.

eui,Væ,aut desyderans, uel desyderium meum, Rex Madianitarum,Num.31.

euil-merodach,Stulti amaritudinem conterẽs, aut stultus amare contritus, Rex Babylonis, 4.Regum 25.

eumenis,Mitis,siue beneuolus.G.

eunice, Bona, uictoria. G. mater Timothei,2. Tim.1.

euodia,Bonus odor,siue bene olens.G.Philip.4. mulieris Nomen.

eupater,Bonus pater.G.

eupater,Idem. G.Filius Antiochi, 1.Mach.6.

euphrátes,Frugifer,siue fructificans,aut crescẽs. magnus fluuius Syrię Mesopotamię e paradiso promanás Moysi,Ge.2.Ptolomęo uero in Armenia maiore oritur in monte Periardæ ad Orientem, in septentrionem flexus,terræ Chananææ terminus,Deu.1.Ios.1 Iosephus lib.1.cap.2. Iudai.antiq. Vide Plinium lib.5 cap.24.Straboneim lib.16.Volaterranum lib.11.Geograh.in fine.Vltra hunc Assyriorum sita est terra.

eúpolemus,Bene pugnás,uel bonus pugnator G

eutychus,Fęlix, aut bene fortunatus G.Nomen adolescentis,quem suscitauit Paulus,Act.20.

E Z

Ezechias, Fortitudo Domini, siue apprehensio Domini.Rex Iuda,filius Achaz,4.Reg.18.1.Para.3. Heb.Hezecias.

Ezechiel, Fortitudo Dei, siue adprehensio Dei. Nomen Prophetæ,1.Par.24 Ezech.1.

ezechiel,Esd.8.Videns Deum. Nomen uiri.Heb. Iahaziel.

ezel, Ambulatio, siue uilificatio, aut stillatio. Nomen lapidis,1 Reg.20.

ezer.Adiutorium, siue atrium. Filius Hur primogeniti Ephráta,1 Par.4. Filius item Suthalæ filii Zabad,1.Par 7 .12.

eziel,Fortitudo Dei, siue hircus Dei, Filius Hatam,1.Esd.3.

ezri,Adiutorium siue atriũ,Nomen uiri,1.Par.4.

ezrahites indigena,siue orientalis,3.Reg.4.

ezrel, Adiutorium Dei,siue atrium Dei. Nomen uiri,1.Esd 10.

ezri,Adiutorium siue atrium meum. Nomen uiri Iud.6.1.Par.27.

ezricam,Auxilium resurgentis uel uindicantis, siue atriũ resurgentis uel uindicantis. Dux domus Achaz.2.Par.28.Filius Naariæ filii Semeiæ,1.Par.3 Filius Hasel filii Elasa,1.Par 8.

ezriel,auxilium Dei,siue atrium Dei. Pater Saraię, Iere.36 1.Par.5.

F

FElix,Latinum est.Præses fuit Iudæę, Act.24.

Festus, Latinum est Nomen Portii præsidis Palæsthinæ & Iudææ,Act. 24.25.

Fortunatus, Latinum est, Nomen uiri, 1.Corinth.16.

G

Gaal. Abiectio, siue abominatio. Filius Obed, Iudic.9.

gaas. Tempestas, vel commotio. Nomen montis, Iof.24 Iud.2. Torrentis nomen, 2.Reg.23. in monte ephraim.

gaba, Collis, siue calix. Nomen ciuitatis, Isa.10.

gabaa, Idem, nomen ciuitatis, Iof.15 1.Reg 23. 1.Paral.2 2 Par.16.

gabaa, 1.Reg 13. vbi dicitur, Sub malo grauato quæ erat in agro Gabaa. In Hebræo est Migron, & interpretatur, De gutture, aut timor, siue horreum eius.

gabaath, Collis, aut Calix, siue excelsa hora. Nomen oppidi in tribu Beniamin, Isa.10 Iosue 18.2. Regum 23.

gabaathites, Idem, 1.Paral.12.

gabae, Collis, aut calix. Nomen ciuitatis, Iof.21.

gabaon, Collis, vel calix, aut deorsum, vel eleuatio iniquitatis. Metropolis Heuæorum, ab Hierosolymis L. stadijs distans, Iof.18 Iere.28. Hæc e tribu Beniamin filijs Aaron est adscripta, Iof.21.

gabaonitæ, Idem, p.n.

gabaonites, Idem, 2.Reg.21.

gabatha, Eminens, vel excelsum. Græce dicitur Lithostros, id est, lapidibus stratus. & erat locus editior vel stratum lapideum eminens Ierosolymis, iudicio accommodatum, Iohan 19.

gabathon, Dorsum, vel eleuatio eius, aut palpebræ eius, siue excelsum donum. Nomen ciuitatis, Iof.21 quæ in 19 dicitur Gebbethon.

gábee, Collis, aut calix. Nomen ciuitatis in tribu Beniamin. Iof.18.1.Paral.6.

gabalus, Terminus, vel limes, aut confinium D. Nomen viri, Tob 1.

gaber, Vir, aut virilis vel fortis: aut Syriace, gallus gallinaceus. Filius Suri, 3.Reg.4.

gabim, Cisternæ, aut locustæ, siue altitudines. Nomen ciuitatis, Isa.10.

Gabriel, Vir deus, vel dei, aut fortitudo Dei, vel fortis meus Deus. Nomen Angeli, Dan.8.Luc.1.

gad, Fœlix vel accinctus, Filius Iacob septimus ex Zelpha ancilla Liæ vxoris eius, Gen 30.1.Par.5. Nomen item prophetæ, 1.Reg 22.

gaddel, Magnus, siue magnitudo, aut fimbria. Nomen viri, 1 E d.2.

gaddi, Hœdus siue fœlix, aut accinctus: vel Syriace, incisus, Filius Susi, princeps tribus Ioseph, Num 13. Nomen populi, 1.Paral 12.

gaddis, Aceruus, vel congeries, siue fœlix, vel accinctus vir. D Filius Mathathiæ, 1 Mach 2.

gadditæ De Gad, quod interpretatur hœdus, siue fœlix vel accinctus, Iof.1.

gader, Murus, siue maceria, vel sepes. Ciuitas in tribu Iuda, Iof 12 quæ Iof.15 dicitur Gedera, & a Stephano Antiochia, item & Seleucia.

gaderoth, Idem, p.n. Nomen vrbis in tribu Iuda, 2 Para.28.

gaderothites, Idem, f n 1 Paral 12.

gadgad, Fœlicitas fœlicitatis, aut accinctus exercitus. Nomen loci in quo aliquando castrametati sunt filii Israel, Num.33 Quæ dictio Deut.10. Hebraice scribitur Gudgodah, eademque est interpretatio.

gadi, Hœdus, siue fœlix, aut accinctus: vel Syriace, incisus. Pater Manahem, 4.Regum 15. Est & nomen loci, 2.Regum 23.

gador, Murus, siue maceria, aut sepes. Nomen loci, 1.Paral 4.

gahiam, Educens eos, siue exitus eorum, aut exitus caloris. Filius Nachor ex Roma concubina. Genef. 22.

gaher, Exitus caloris vel iræ. Nomē viri, 1 Esd 2.

galaad, Aceruus testimonii. Filius Machir filij Manasse filij Ioseph, Numeri 26. Pater Iara patris Hari, 1.Paral 5. Regio item Galilææ ad Orientem vltrà Iordanem Gen.32 vbi & dimidia tribus Manasse accepit possessionem cum tribubus Ruben & Gad, Num 32 Deuter 3. Iof 13. Est autem ad tergum Phœnices & Arabiæ, collibus Libani copulatus, extenditur per desertum ad regionē Amorrhæorum vbi Sehon regnauit, Psal.60 108. Mons item in sorte tribus Gad vltra Iordanem in terra Basan, 1 Paral.6 vt Eusebius memorat: ad dorsum Phœnices & Arabiæ situs, collibus Libani iunctis.

galaaditæ, Idem, p.n. Num 26.

galaadites, Idem, f.n. Iudic 12.

galaaditini Idem, 1.Mach.5.

galaaditis, Idem.

galal, Rota, siue reuelatio, aut confinium, uel marmor. Nomen viri, 1. Par 9.

galalai, Idem, 2.Esd 12.

galatæ, Lactantes, vel Lactei G.

galatia, Lactans, vel lactea. G. Aliàs Gallogræcia Asiæ minoris prouincia Bithyniæ conterminá, a Gallis vocabulum trahens, qui in auxilium a rege Bithyniæ euocati, regnum cum eo, facta victoria diuiserunt: sicq; deinde Græcis admixti Gallogręci, deinde Galatæ appellati sunt, Vide Pliniũ lib.5. c.32 Ptolomæum in 5 cap.4 & Strabonem in 4.

galgal, Rota, siue reuolutio, vel ablatio, aut aceruus aceruí, vel reuolutio aceruı. Nomen ciuitatis vltra Iordanem, non procul ab Ierico, Osee 9 2 Esd.12.

galgala, Idem. Nomen loci, Iof.15 1.Reg.10.

galgalis, Idem, Iof 4.5.

galilæa, volubilis, siue volutabilis, aut rota. Syriæ regio ad septentrionem Iudææ sita, quæ ab solis occasu Ptolemaide ciuitate & Carmelo monte disterminatur. Ab oriente eam Hippene siue Ioppe & Gadara suis finibus resecant. A meridiano latere Scytopolis & Samaria suis vtraq; excipiuntur regionibus, nec vltra fluenta Iordanis patiuntur extendi. Septentrionalis eius a dextro latere Tyrus claudit, sicut scribit Egesippus lib 3.cap.6.de Ierosolymorum excidio, & Iosephus capite 2.lib 3 belli Iud. Tradunt vero historici duplicem esse Galilæam, superiorem scilicet & inferiorem. Superior iuxta Tyrum, Sydonem & Cæsaream Philippi, sita est, quaGentes attingit ad aquilonem. Ista, Galilæa Gentium, Isa.9.& Matth 4 appellatur. Vel quia illic Gentes vsq; ad Salomonis tempora habitarint, vel quòd Hiram regi Tyriorum oblata fit.3.Reg.9. Hæc in tribu Nephthali sita est. Inferior Galilæa circa Tiberiadem & stagnum Genezareth in tribu Zabulon posita est De qua Matt.3. & 4. Christus frequenter versatus est in Galilæa. Iohan 4. Vnde etiam Galilæus vocatus est. Matth. 26 aut propter Nazareth & Capharnaum, in quibus habitabat, Luc 2 & 4 Quapropter etiam Iulianus Imperator Christianos solebat Galilæos nuncupare, quod Eusebius lib 10.cap 35. ecclesiasticę hist. & alias sæpe memorat Galilæi vero dicti

sunt

eſron, Sagitta exultationis, ſiue diuiſio cantici: aut atrium, uel fœnum. Filius Ruben Gene.46. Filius item Iuda 1.Par.4 qui Gen.46. Sara dicitur. Filius item Phares filii Iuda, Gen.46. Nomen præterea loci, Ioſ.15. Heb. Heſron.

eſronitę, Idem. p.n. Num.26.

Eſthaol, Pollulans, aut mulier fortis, uel mulier ſulta, ſiue ignis laboris. Vrbs tribus Iudæ inter Aſdod & Aſcalonem in Phaleſtina, Ioſ.15. Alia in tribu Dan. Ioſ 19. ubi filii Iſrael poſuerunt caſtra contra Philiſthiim, Iud.13. iuxta quam ſepultus erat Samſon, Iud.16. Hieronymo uillula Aſco dicta.

eſthaoſitæ, Idem. p.n 1.Par.2.

eſthamo, exauditio, uel mulieris uterus. Nomen ciuitatis, 1 Reg 30. 1 Par.4.

eſthemo, ſiue eſthemoa. Idem, Ciuitas quæ Aaronis nepotibus e tribu Iudæ eſt aſſignata, Ioſ.21. 1. Paralip 6

eſther, Occulta, ſiue abſcondita, uel demoliens: aut ex Syro & Hebræo, medicinę exploratio uel contemplatio, aut medicina turturis. Nomen mulieris, quæ & Ediſſa filia Abibád dicta eſt, Eſth 2.

eſthon, Vxor eius, aut ignis donũ. Filius Mahir. 1. Para.4.

E T

Etam, Auis eorum, ſiue inuolutio eorum, uel calamus eorum: aut Syriace, conſilium eorum. Nomen uiri, 1 Par.4. Eſt & petra munita quæ in tribu Iuda erat, ubi Samſon aliquando habitauerat, iuxta Torrentem, Iud 15. Ioſeph lib. aut. 5. cap. 13 Eſt quoque ciuitas Iudæ a Roboam ædificiis munita, 1. Par.4. & 11.

ethai, Robuſtus, ſiue ſignum meum, aut uomer ſiue aduentus. Nomen uiri, 2. Reg. 15. qui & Ithai, 2. Reg.23.

Ethai, Hora, uel tempus, ſiue paratus. Filius Roboam ex Maacha, 2. Par.11.

etham, Fortitudo eorum, aut uomer, uel aduentus eorum, ſiue ſignum eorum. Nomen loci ad quẽ uenerunt filii Iſrael profecti de Socoth, Exod 13. Num 33.

ethan, Fortitudo ſiue uomer earum, aut inſulæ donum: Vir quidam ſapiens, filius Moal, 3. Reg.4. Filius Zaræ filii Iuda, 1. Par.2. Filius Cazaiæ, 1. Par. 15. Filius Zamma filii Semei, 1. Par.6. Filius Cuſi filii Abdi. 1. Par.6.

ethanim, Robuſti, uel fortes, aut munera, ſiue fortitudo maris Nomen menſis ſeptimi, qui noſtro Septembri reſpondet. 3. Reg.16.

ethbaal, Ad idolum, ſiue ad dominantem, uel ad ſubiicientem, ſiue ad poſſidentem, aut ſignum idoli uel dominantis aut ſubiicientis uel poſſidẽtis. Nomen regis Sidoniorum, 3. Reg.8.

ethecæ, p n. Ezec. 41. Ædificia quædam in atrio templi fundata, ſeu muro templi iuncta. Iudæi angulos uocát uocát & ſtatuas. B. Hieronymus in 42. cap. Ezec. tranſtulit porticus, kimhi dicit eſſe generale uocabulum ad camerã & gazophylaciũ.

etheel, Mecum Deus, ſiue ſignum Dei, aut aduẽtus uel uomer Dei, Nomen uiri, Eſd.11.

ethei, Hora mea, uel tempus meum. Filius filiæ Seſan ex ſeruo Aegyptio 1. Par.2.

Ether, oratio, ſiue deprecatio. Nomen ciuitatis, Ioſu.15.

ethi, Hora uel tempus meum. Nomen uiri, 1. Paralip.12.

ethan, Donum, aut merces uel ſignum filii, aut aduentus filii. Filius Aſhur ex uxore Halaa, 2. Par.4

E V

Eubulus, Prudens, aut bene conſulens. G. Nomẽ uiri. 2. Tim.4.

Eu[illegible]i, iniqui, ſiue peruerſi, Populi habitantes ad meridiem, quos expulerunt Cappadoces, Deute.2. Ioſ.13. 4. Reg.17.

euergetes, Benefactor, ſiue beneficus G.

eui, Væ, aut deſyderans, uel deſyderium meum, Rex Madianitarum, Num.31.

euil-merodach, Stulti amaritudinem conterẽs, aut ſtultus amare contritus, Rex Babylonis, 4. Regum 25.

eumenis, Mitis, ſiue beneuolus. G.

eunice, Bona, victoria. G. mater Timothei, 2. Tim.1.

euodia, Bonus odor, ſiue bene olens. G. Philip.4. mulieris Nomen.

eupater, Bonus pater. G.

eupater, Idem. G. Filius Antiochi, 1. Mach 6.

euphrates, Frugifer, ſiue fructificans, aut creſcẽs. magnus fluuius Syrię Meſopotamię e paradiſo promanãs Moyſi, Ge.2. Ptolomęo uero in Armenia maiore oritur in monte Periardæ ad Orientem, in ſeptentrionem flexus, terræ Chananææ terminus, Deu.1. Ioſ.1 Ieſephus lib. 1. cap.2. Iudai. antiq. Vide Plinium lib.5. cap.24. Strabonem lib.16. Volaterranum lib.11. Geograh. in fine. Vltra hunc Aſſyriorum ſita eſt terra.

eupolemus, Bene pugnãs, uel bonus pugnator G

eutychus, Fęlix, aut bene fortunatus G. Nomen adoleſcentis, quem ſuſcitauit Paulus, Act.20.

E Z

Ezechias, Fortitudo Domini, ſiue apprehenſio Domini. Rex Iuda, filius Achaz, 4. Reg.18. 2. Para.3. Heb. Hezocias.

Ezechiel, Fortitudo Dei, ſiue adprehenſio Dei. Nomen Prophetæ, 1. Par.24 Ezech.1.

ezechiel, Eſd.8. Videns Deum. Nomen uiri. Heb. Iahaziel.

ezel, Ambulatio, ſiue uilificatio, aut ſtillatio. Nomen lapidis, 1 Reg.20.

ezer. Adiutorium, ſiue atrium. Filius Hur primogeniti Ephráta, 1 Par.4. Filius item Suthalæ filii Zabad, 1. Par 7. 12.

eziel, Fortitudo Dei, ſiue hircus Dei, Filius Haraia, 1. Eſd.3.

ezri, Adiutorium ſiue atriũ, Nomen uiri, 1. Par.4.

ezrahites indigena, ſiue orientalis, 3 Reg.4.

ezrel, Adiutorium Dei, ſiue atrium Dei. Nomen uiri, 1. Eſd 10.

ezri, Adiutorium ſiue atrium meum. Nomen uiri Iud.6. 1. Par.27.

ezricam, Auxilium reſurgentis uel uindicantis, ſiue atriũ reſurgentis uel uindicantis. Dux domus Achaz. 2. Par.28. Filius Naariæ filii Semeiæ, 1. Par.3 Filius Haſel filii Elaſa, 1. Par 8.

ezriel, auxilium Dei, ſiue atrium Dei. Pater Saraię, Iere.36 1. Par.5.

F

FElix, Latinum eſt. Præſes fuit Iudæę, Act.24.

Feſtus, Latinum eſt Nomen Portii præſidis Palæſthinæ & Iudææ, Act. 24.25.

Fortunatus, Latinum eſt, Nomen uiri, 1. Corinth.16.

G

Gaal. Abiectio, siue abominatio. Filius Obed. Iudic.9.

gaas. Tempestas, vel commotio. Nomen montis, Iof.24 Iud.2. Torrentis nomen, 2.Reg.23. in monte ephraim.

gaba, Collis, siue calix Nomen ciuitatis, Isa.10.

gaban, Idem, nomen ciuitatis, Iof.15 1.Reg 23. 1.Paral.2 2 Par.16.

gabaa, 1.Reg 13. vbi dicitur, Sub malo grauato quæ erat in agro Gabaa. In Hebræo est Migron, & interpretatur, De gutture, aut timor, siue horreum eius.

gabaath, Collis, aut Calix, siue excelsa hora. Nomen oppidi in tribu Beniamin, Isa.10 Iosue 18.2. Regum 23.

gabaathites, Idem, 1.Paral.12.

gabae, Collis, aut calix. Nomen ciuitatis, Iof.21.

gabaon, Collis, vel calix, aut deorsum, vel eleuatio iniquitatis. Metropolis Heuæorum, ab Hierosolymis L. stadijs distans, Iof.18 Iere.28. Hæc e tribu Beniamin filijs Aaron est adscripta, Iof.21.

gabaonitæ, Idem, p.n.

gabaonites, Idem, 2.Reg.21.

gabatha, Eminens, vel excelsum. Græce dicitur Listrotos, id est, lapidibus stratus. & erat locus editior vel stratum lapideum eminens Ierosolymis, iudicio accommodatum, Iohan.19.

gabathon, Dorsum, vel eleuatio eius, aut palpebræ eius, siue excelsum donum. Nomen ciuitatis, Iof.21 quæ in 19 dicitur Gebbethon.

gábee, Collis, aut calix. Nomen ciuitatis in tribu Beniamin. Iof.18.1 Paral.6

gabalus, Terminus, vel limes, aut confinium D. Nomen viri, Tob 1.

gaber, Vir, aut virilis vel fortis: aut Syriace, gallus gallinaceus. Filius Suri, 3.Reg.4.

gabim, Cisternæ, aut locustæ, siue altitudines. Nomen ciuitatis, Isa.10.

Gabriel, Vir deus, vel dei, aut fortitudo Dei, vel fortis meus Deus. Nomen Angeli, Dan.8. Luc.1.

gad, Fœlix vel accinctus, Filius Iacob septimus ex Zelpha ancilla Liæ vxoris eius, Gen 30.1.Par.5. Nomen item prophetæ, 1.Reg 22.

gaddel, Magnus, siue magnitudo, aut fimbria. Nomen viri, 1 E d.2.

gaddi, Hœdus siue fœlix, aut accinctus: vel Syriace, incisus, Filius Susi, princeps tribus Ioseph, Num 13. Nomen populi, 1.Paral 12.

gaddis, Aceruus, vel congeries, siue fœlix, vel accinctus vir. D Filius Mathathiæ, 1 Mach 2

gadditæ De Gad, quod interpretatur hœdus, siue fœlix vel accinctus, Iof.1.

gader, Murus, siue maceria, vel sepes Ciuitas in tribu Iuda. Iof 12 quæ Iof.15 dicitur Gedera, & a Stephano Antiochia, item & Seleucia.

gaderoth, Idem, p.n. Nomen vrbis in tribu Iuda, 2 Para.28

gaderothites, Idem, f n 1 Paral 12.

gadgad, Fœlicitas fœlicitatis, aut accinctus exercitus Nomen loci in quo aliquando castrametati sunt filii Israel, Num.33 Quæ dictio Deut 10. Hebraice scribitur Gudgodah, eademque est interpretatio

gadi, Hœdus, siue fœlix, aut accinctus: vel Syriace, incisus. Pater Manahem 4 Regum 15. Est & nomen loci, 2.Regum 23.

gador, Murus, siue maceria, aut sepes. Nomen loci, 1.Paral 4.

gahiam, Educens eos, siue exitus eorum, aut exitus caloris. Filius Nachor ex Roma concubina. Genes 22.

gaher, Exitus caloris vel iræ Nomē viri, 1 Esd 2.

galaad, Aceruus testimonii. Filius Machir filij Manasse filij Ioseph, Numeri 26. Pater Iara patris Hari, 1.Paral 5. Regio item Galilææ ad Orientem vltra Iordanem Gen.32 vbi & dimidia tribus Manasse accepit possessionem cum tribubus Ruben & Gad, Num 32 Deuter.3. Iof 13. Est autem ad tergum Phœnices & Arabiæ, collibus Libani copulatus, extenditur per desertum ad regionē Amorrhæorum vbi Sehon regnauit, Psal.60 108. Mons item in sorte tribus Gad vltra Iordanem in terra Basan, 1 Paral.6 vt Eusebius memorat: ad dorsum Phœnices & Arabiæ situs, collibus Libani iunctis.

galaaditæ, Idem, p.n. Num 26.

galaadites, Idem, f.n. Iudic 12.

galaaditim Idem, 1.Mach.5.

galaaditis, Idem.

galal, Rota, siue reuelatio, aut confinium, uel marmor. Nomen viri, 1. Par 9.

galalai, Idem, 2.Esd 12.

galatæ, Lactantes, vel Lactei G.

galatia, Lactans, vel lactea G. Aliàs Gallogræcia Asiæ minoris prouincia Bithyniæ contermina, a Gallis vocabulum trahens, qui in auxilium a rege Bithyniæ euocati, regnum cum eo, facta victoria diuiserunt: sicq; deinde Græcis admixti Gallogręci, deinde Galatæ appellati sunt, Vide Pliniū lib.5. c.32 Ptolomæum in 5 cap.4 & Strabonem in 4.

galgal, Rota, siue reuolutio, vel ablatio, aut aceruus acerui, vel reuolutio acerui. Nomen ciuitatis vltra Iordanem, non procul ab Ierico, Osee 9 2 Esd.12.

galgala, Idem. Nomen loci, Iof.15 1.Reg.10.

galgalis, Idem, Iof 4 5.

galilæa, volubilis, siue volutabilis, aut rota. Syriæ regio ad septentrionem Iudææ sita, quæ ab solis occasu Ptolemaide ciuitate & Carmelo monte disterminatur. Ab oriente eam Hippene siue Ioppe & Gadara suis finibus resecant. A meridiano latere Scytopolis & Samaria suis vtraq; excipiuntur regionibus, nec vltra fluenta Iordanis patiuntur extendi. Septentrionalis eius a dextro latere Tyrus claudit, sicut scribit Egesippus lib 3. cap.6 de Ierosolymorum excidio, & Iosephus capite 2. lib 3 belli Iud. Tradunt vero historici duplicem esse Galilæam, superiorem scilicet & inferiorem. Superior iuxta Tyrum, Sydonem & Cæsaream Philippi, sita est, qua Gentes attingit ad aquilonem. Ista, Galilæa Gentium, Isa.9. & Matth 4 appellatur. Vel quia illic Gentes vsq; ad Salomonis tempora habitarint, vel quòd Hiram regi Tyriorum oblata sit. 3. Reg.9. Hæc in tribu Nephthali sita est. Inferior Galilæa circa Tiberiadem & stagnum Genezareth in tribu Zabulon posita est De qua Matt.3. & 4. Christus frequenter versatus est in Galilæa. Iohan 4 Vnde etiam Galilæus vocatus est. Matth. 26. aut propter Nazareth & Capharnaum, in quibus habitabat, Luc 2 & 4. Quapropter etiam Iulianus Imperator Christianos solebat Galilæos nuncupare, quod Eusebius lib 10. cap 35. ecclesiasticę hist. & alias sæpe memorat Galilæi vero dicti

sunt

iunt, quod vicini sunt Gentibus: & Galilæa interpretatur confinium, sicut Iof.13. Galilæa Philisthijm dicitur. Vide Iosephum lib.3.ca.2 de bello Iudaico. Egesippum lib.3.cap 6.

galilæa, Iof 13. Idem, p n Heb Galiloth.

Galilæi, Volubiles, siue volutabiles, aut rotantes. Luc.13.

galilæus, Idem, s n.

gallim. coaceruantes, siue transmigrantes, vel reuoluentes, aut discooperientes. Nomen viri, 1 Reg 25 Isa 10.

gallim, Isa.15 Guttæ, aut gutta maris, siue coaceruantes, vel trāsmigrantes, aut reuoluētes. Heb. Agallim. Ciuitas non procul a limite Moabitarū

gallion, Lactans, vel lactens G. Proconsul Achaiæ, Act.18.

Gamaliel, Retributio Dei, aut camelus Dei, siue ablactatus Dei. Filius Phadassur, princeps tribus suæ Manasse, Nu.1. Act.5. Præceptor Pauli, Act.22.

Gamarias, Consummatio Domini, siue consumptio domini Filius Helciæ, Ierem.29 Filius item Saphan Scribæ, Ierem.36.

gamul, Retributio, siue ablactatio.

gamzo, etiam iste, aut scirpus, vel iuncus iste. Nomen vrbis, 2 Par.28.

gareb. Scabies: aut Syriace, hydria Nomen collis, Ierem.31. Nomen item viri, 2.Reg.23.1 Para 11.

garizim, Secures, vel scissores. Nomen montis Samariæ iuxta Galgal, vltra Iordanem, Sichimorū imminens ciuitati, Iudic 9. Deut 11.2. Mach 6.

garmi, Osseus, vel ossa, aut peregrinationis aqua: vel Syriace, causa mea, 1.Paral.4.

gaspha, Appropinquatio oris, siue accedens huc. Nomen loci, 1 Esd 11.

gathan, Tactus eorum, vel mugitus eorum, aut mugitus perfecti vel simplici. Filius, Eliphaz filij Esau, ex Ada vxore, Gen.36

gaulon, transmigratio eorum, vel reuolutio eorum: aut ex Syro & Hebræo, intus manens. Nomen ciuitatis refugij in Basan, Iof 20 1 Para 6.

gaza, Fortis, aut capra. Nomen vrbis Palæsthinę Gen.10. 1 Reg.6. Act.8.

gazabar, Thesaurarius, Pater Mitridatis, 1.Esd.1.

gazam, Aeruca, vel vellus eorum, aut transitus eorum, siue tondens eos. Nomen viri, 1.Esd 2.

gazæi, Fortes, aut capræ, vel hirci Nomen populi, Iosue 13.

gazenses, Fortes aut capræ, vel hirci. D.

gazer, siue Gazera, Præscissio, aut diuisio, vel sententia. Nomen ciuitatis a Salomone ædificatæ, 3 Reg 9. Iof 10.16. quæ ex tribu Ephráim data fuit Leuitis, Iosue 21.1 Para 6.7.14.

gazaris, Idem D. 1 Mach.13.

gazophylacium, Vbi gaza, id est, thesauri templi seruabantur, ex Persico, & Græco. Luc.21.

G E

Geba, Collis, aut calix, siue vas, nomen ciuitatis, de tribu Beniamin, posteris. Aarō datæ, 2, Esd.7.11.

gabal, Terminus, vel limes. Nomen ciuitatis Syriæ, Ps.82 quę nūc Gibel dicitur, teste Volaterrano.

Gebbai, Dorsum, siue eleuatio, aut cisterna, vel locusta: vel Syriace exactor. Nomen viri. 2. Esd.11,

gebbar, Vir, aut virilis, siue fortis: vel Syriace, gallus gallinaceus. Nomen viri. 1. Esd 2.

gebbethon. Dorsum, siue eleuatio eius, aut palpebræ eius, siue excelsum donum Nomen ciuitatis Leuitis datæ ex tribu Dan. Iof.13. quæ in 21. dicitur Gabathon Vrbs Philisthinorum, 3.Reg.15.

geddel, Magnus, siue magnitudo, aut fimbria. Nomen viri, 1. Esd.2

geddiel, Hœdus Dei. siue fœlicitatis Deus, aut accinctionis vel expeditionis Deus. Filius Sodi, Num. 13.

gedelias, Magnitudo Domini, aut fimbria Domini. Filius Phassur, Iere.38.

Gedeon, Conterens, vel confringens: aut ex Syro & Hebræo, abscissio iniquitatis: Pater Abidan, principis tribus Beniamin, Num.1. Filius Ioas, iudex in Israel, Iudic 6. qui & Ierobaal dictus est. Iudic.6.

gedera, Murus, siue maceria, aut sepes. Nomen ciuitatis in tribu Iuda, Iof 15 quæ a Stephano Antiochia item & Seleucia uocatur.

gederithes, Idem, 1 Par.27.

gederothaim, Idem, p.n. nomen vrbis in tribu Iuda, Iof 15.

Gedlethi, Magnitudo, aut fimbria: nomen viri, 1 Paralip.25.

gedor, Murus, siue maceria, aut sepes: nomen ciuitatis in tribu Iuda, Iof.15.1 Par.4 12. Filius Phanuel. 1.Par 4. Filius Abigabaon 1.Para.8.

gehenna, Vallis deceptionis vel tristitiæ, siue diuitiarum: aut Syriace, Infernus. D. nomen loci. Matth 18.

ge-hennom, Vallis decipiens vel contristans eos, siue vallis diuitiarum suarum: aut Syriace, infernus. Nomen vallis, Iof.15. tribui Beniamin datæ, 18. Interdum scriptum reperies Ge-ennom.

gehon Pectus, siue eductio, aut exitus, siue vallis gratiæ vel mansionis. Fluuius qui e paradiso terrestri labitur. Gen.2. Iosephus Nilum vocat.

gelbōe, Reuolutio inuestigationis vel scrutationis, aut aceruus tumoris vel inflationis ex Hebræo & Syro, reuoluens deprecationem: nomen ciuitatis 1.Regum 18. 31. nomen montis Palæstinæ, 1. Paral.10.

gelonites, Exultans, siue reuoluens, aut transmigrans: aut reuelans, vel detegens. 2 Reg.23.

gemalli, Retributio, vel merces, aut ablactatus, vel camelus. Pater Amiel, Num.13.

gemelli, Vallis salinarum, aut nautarum. Sic interpretatur Hieronymus, 2. Reg 8. nomen vallis.

genezar. Hortus principis, vel protectio principis. D. nomen aquæ, 1 Mach.11.

genezar, Matth 14 In Gręco Genezareth: & Hebraice interpretatur hortus, aut protectio principis, siue hortus vel protectio ministrantis. D.

genezareth, Idem. D. nomen loci, Marc.6. Stagnum Galilææ, iuxta quod Christus Apostolus vocauit, Luc 5 aliás mare Galilææ & Cinnereth appellatum. Habes elegantissimum huius lacus, simul etiam regionis vicinæ descriptionem in Egesippo lib 3 cap 26 de excidio Ierosolymorum.

gennæus, Generosus. G. nomen viri, 2. Mach.12.

genthon, Hortus vel viridarium, aut protectio eius nomen viri, 2 Esd.10.

genubath. Furtiua, vel furtum, aut protectio, vel hortus filiæ. Filius Addad Idumęi aduersarij Salomonis. 3 Reg.11.

gera, Ruminatio, siue peregrinatio, aut certatio vel cōflictus Filius Beniamin, Gen 46. qui 1 Par.8. Ahara, dicitur, in 1.Par 8 dicitur filius Bela filij Beniamin. Pater item Aod, Iud.3 Pater item Semei viri de cognatione domus Saul, 2. Reg.16.

gerara,

gerara, Peregrinatio, vel certatio, aut conflictus. Metropolis terræ Palesthinæ, in qua natus est Isaac, Gen. 10. 20 26 Ab hac Geraritica regio nomenclaturam sumpsit 2. Par 14. quæ olim terminus Chananæorum fuit ad australem plagã, & ciuitas metropolis Palesthinæ. Scriptura sacra commemorat fuisse eam inter Cades & Sur, hoc est, inter duas solitudines quarum vna Aegypto iungitur, ad quam populus transfretũ rubri maris aduenit. Altera vero Cades vsque ad Saracenorũ eremũ extenditur.

geraris, Idem, Gen. 20.

gerasem, In Græco Gergeseni: & Hebraice interpretatur peregrinationi siue conflictui aut ruminationi appropinquantes. D. nomen ciuitatis quæ est vltra Galilæam, Matt. 8.

geraseni, Marc. 5. Luc. 8. In Græco Gadareni: & Hebraice interpretatur septi vel murati D.

gergesei, Peregrinationi vel conflictui aut ruminationi appropinquante. Populi Gen. 15.

gergesæus, Idem, s. n. Filius Chanaan, Gen. 10.

gerreni, Incolæ, siue peregrini, aut certantes, vel confligentes. D Populi, 2. Mach. 13.

gersam, Aduena ibi, siue peregrinus nominatus Filius Moysis, Exod. 2 Hebraice Gerson.

gersom, Idem, Filius Moysis, 1. Paral 6 15. 23 qui Exod. 2. Hebraice dicitur Gersom: licet ibi & aliis aliquot locis corrupte impressum sit Gersam. Est & alius Gersom de filiis Phinees, 1. Esd. 8.

gerson, Exilium eius, vel peregrini mutatio. Filius Leui filii Iacob, Gen 46. 1. Par. 6. vbi & per Nun & Mem finales scriptum repetitur.

gerson, Exul, vel peregrini mutatio. nomen viri, 1. Par. 26.

gersonitæ, Idem. Num. 26 Gersonites, Idem.

gerze Securis, siue scissor. nomen pagi, 1. Reg. 27.

gesan, Appropinquans, aut vallis mutationis siue eboris vel somni Filius Iehaddai, 1 Par 2.

Gessen, Appropinquatio, vel approximatio Regio Aegypti, vbi Iacob patriarcha cum suis habitauit liberis, quam nonnulli (vt Hieron. in hebraicis quæstionibus autor est) Theba idẽ vocant Gen. 46.

gessur. Vallis aspectus, aut vallis bouis, siue vallis murus, aut pons. nomen regionis Syriæ, 2. Re 3. 1. Para. 2. 3.

gessuri, Idem Regio Syriæ, quę & Gessur, Deu. 3. Iosi 13 1. Reg. 27

geth, Torcular nomen ciuitatis Palęsthinæ a Roboam constructæ. 2. Para. 11. Vnde Ionas Propheta, 1. Reg. 6. 17. 4. Re. 14. Quæ alias & Anthedon, itẽ & Agrippia, autore Volat lib 11 dicitur.

gethaim, Idem. pl. n. nomen ciuitatis, 2. Reg. 4.

geth-hepher, Torcular fodiens vel explorans, siue torcular confundens aut exprobrans nomen loci Iosi 19.

gethæus, Torcular. 2. Reg. 6.

gethæi, Torcularia nomen populi, Iosu 13. 2. Regum 15.

gether, Vallis explorationis vel contemplationis, siue torcular explorationis, aut vallis turturis. Filius Aram, Gene. 10 Ab hoc Acarnanij siue Carij (vt refert Hieron in quæst. Heb.) originẽ traxere.

gether, 1. Reg. 30. scribe Iether, & vide Iether.

geth-remmon, Torcular mali punici, aut torcular excelsum nomen ciuitatis. Duæ autem fuerũt: altera data tribui Dan in possessionem, Iosi. 19. altera tribui Manasse. Ambæ autem Leuitis postea assignatæ. Iosue 21.

gethsemani, Vallis pinguissima, siue vallis olei Scribi debet Gesemani. D. nomen vallis quæ est ad radices montis Oliueti, Matt. 26. Marc. 14.

gezer, Præcisio, siue diuisio, aut sententia. nomẽ ciuitatis, 2. Reg. 5.

gezeron Præcisio doloris, siue fortitudinis, aut diuisio vel sententia doloris siue fortitudinis, D. nomen ciuitatis, 1. Mach 4.

gezonites, Tondens, siue transiens, 1. Par. 11.

gezez, Tondens, aut vellus, siue transitus. Filius Caleb, 1. Par. 2.

G I

Giah, Eductio, extractio. deriuatio, eruptio, aut gemitus, siue suspirium. nomen loci. 2. Reg. 2. in tribu Beniamin: pro quo interpres vertit vallis.

giblii, Termini, vel cõfinia, aut terminus maris. Populi ciuitatem Gebal in Syria habitãtes: de qua Psal. 82. Ezech. 27. 3 Reg. 5.

gideroth, Muri, siue maceriæ, aut sepes. nomẽ ciuitatis in tribu Iuda, Iosi. 15.

giezi, Vallis visionis, aut vallis pectoris Famulus Elisei 4. Reg. 4.

gihon, Pectus. aut eductio, vel exitus, siue vallis gratiæ vel mansionis. Fons in occidentali Dauidicæ ciuitatis parte, 3 Reg. 1. 2 Par. 32.

gilo, Exultatio, siue reuolutio, vel transmigratio, aut reuelatio vel detectio. nomen ciuitatis in tribu Iuda, Iosi. 15. 2. Reg. 15.

gilonites, Exultans, siue reuoluens, vel transmigrans, aut reuelans, vel detegens, 2. Reg. 15.

gineth, Hortus vel protectio. Pater Thebni, 3. Regum 16.

G O

goatha. Tactus eius, aut mugitus eius. nomen loci non procul a Ierosolymis distantis. Ier. 31. Hunc Lyranus Golgoltha esse putat.

Gob, Cisterna, vel locusta, vel siccitudo. nomen loci, 2. Reg 21.

godolias, Magnitudo Domini, aut fimbria domini. Filius Achicam filij Saphan. 4. Reg. 25. Filius idẽ Amariæ, Sopho. 1.

gog, Tectum, vel solarium, siue tegulatũ nomen gentis, Ezech. 38. Apoc 20. Filius Iohel, 1. Par. 5.

golam, Transmigratio, siue reuolutio: aut ex Syro & Hebræo, intus manens. nomẽ ciuitatis in Basan Deut 4. quæ Iosi. 20. dicitur Gaulõ, licet Hebraice Golan legatur, sicut & hic.

Golgoltha, Caluaria, scilicet vbi sunt capita mortuorum. Syrum, siue Chaldaicũ vocabulũ. Locus in quo crucifixus fuit Christus dñs noster, Ioh. 19.

goliath. Transmigratio, aut accumulatio, siue reuolutio, vel detectio. nomen gigantis, quem expugnauit Dauid, 1. Reg. 17.

Gomer, Consummans, vel consumens, aut deficiens Filius Iaphet, Genes 10 a quo Gomeriæ, qui nunc Galathæ dicuntur. Hoc nomen habuit & filia Debelaim vxor Osee, osee 1.

gomor, Genus mensuræ. i. decima pars ephi, Exod 16.

gomorrha, populus rebellis, aut populus timens siue manipulus, vel seruitus: aut Syriace lana. Ciuitas Pentapoleos, ad orientalem plagam terrę Iudæ sita. Gen. 19.

gomorrhæi, Idem.

gorgias Terribilis, vel velox G. nomẽ viri, 1. Ma. 3.

gortina, Pharetra G. nomen loci, 1. Mach 15.

gosen, appropinquatio, vel approximatio. nomẽ

ciuitatis in tribu Iuda, Iof 10.15. A qua teste Iosue,circuniacens plaga, terra Gofen nuncupatur.

Gossem,Pluuia,aut appropinquatio eorum: vel Syriace corporalis.nomen viri.2 Esd 2.

gothoniel, Hora siue tempus meum Deus nomen viri,1.Par 27.

gozan,Tonsio,aut vellus,siue transitus,vel corpus nutriens:aut ex Syro & Hebręo,intus nutriēs Nomen fluuij in Mesopotamia,4. Reg.19.1,Par.5. Isa.37.

G R

Græci, Hebraice dicitur Ieuanim,id est,deceptores, vel contristantes,siue cœnosi, aut columbini, Græce vero,robusti vel fortes interpretatur.

Græcia, Isa.66 Ezech.27.In Hebræo est Iauan, qui fuit filius Iapheth,a quo denominata est Gręcia vel Ionia, & interpretatur decipiens vel contristans,siue cœnosa, aut columbina. Græce vero robusta vel fortis.act.20.

Græcus,Idem.m g. grægis,Turris.vide Eder.

G V

Guel, redemptio Dei, siue exaltatio Dei. filius Machi, princeps tribus Gad,Num.13.

guni, Hortus,siue protegens. Filius Nephthali, Gen 46 1 Par.7.

gunitæ Idem,Num.26.

gur,Catulus,siue habitatio,aut collectio, vel timor nomen ciuitatis iuxta Ieblaam,4.Reg.9.

gurbáal,Catulus idôli vel dominantis,aut subijcientis vel possidētis, aut peregrinatio siue timor aut habitatio idôli vel dominantis aut subijcientis vel possidentis. nomen loci,2. Paral.26. in quo Arabes habitauerunt.

H

HAba,Absconsio, vel dilectio:aut Syriace peccatū,vel obligatio. Filius Gomer filij Heber,1. Par.7.

habacuc, Luctator, vel amplexans nomen prophetæ Habac.1.

háber,Socius,aut particeps, siue incantator, aut liuor. Filius Baria, filii Aser, filii Iacob.1.Par.7.Iudic.4.vir Cinæus.

haberitæ,Idem.p.m.

habia,Absconsio Domini,aut dilectio Domini: vel ex Syro & Hebræo,debitum, vel obligatio Domini nomen viri,1.Esd.2.

Habor, Socius, aut particeps, siue incantatio, aut liuor.nomen vrbis Assyriorum,4 Reg.17 18.1 Paral 5.

habsanias,Debitū clypei domini, siue dilectio, vel absconsio clypei Domini. Pater Ieremiæ filii Iezoniæ,Ierem.35.

hacel-dema,Ager sanguinis Syrum est. nomen agri pecunijs illis quibus Christum vendiderat Iudas proditor empti in sepulturam peregrinorum Qui hodie monstratur in Aelia ad Australem plagam montis Sion,teste Hieron.in locis Hebraicis, Mat.27.Act.1.

hachamoni,Sapiēs,vel sapiētissimus,aut hamus numerationis vel muneris,siue expectatio muneris Pater Lesbaā.1.Par.11. Pater Iahiel,1.Paral 27.

hachelai,Expectans dominum, siue hamus domini. Pater Athersatha,2 Esd 10.

achila,Spes in ipsa,aut hamus in ipsa,siue palatum vel dulcedo in ipsa. Collis est in sorte tribus Iudę,ad desertum Ziph,in quo latuit Dauid,1 Re 23.& 26.arcem habēs natura munitissimam,olim ab Herode extructam Mesida nomine,id est,munitionem,1 Reg.23.26.

hacoc,Sculptor, aut scriba, siue legislator. Nomen ciuitatis 1 Par 6 in tribu Aser.

hacupha,pręceptum oris,aut sculptura oris.nomen viri,1.Esdr,2.

hacus,Spina, siue æstas,aut tædium, siue vigilia,vel finis.nomen viri,2.Esdr.3.

hadad,Acutus, vel gaudens:aut Syriace, nouus vel vnitas.filius Ismahelis,Gēn.25 1. Par.1.

hadali,cessatio,vel vetatio, aut defectus. Pater Amasa.2.Par.28.

hadassa,Nouitas,aut mensis:vel ex Syro & Hebræo, vnus aries. nomen ciuitas in tribu Iuda, Iosu.15.

hadid,Acutus,siue gaudens: aut Syriace, nouitas:vel ex Syro & Hebræo,vna manus,Ciuitas, 2. Esdr.11.

hadriel,Grex Dei,aut ablatio Dei, siue priuatio Dei Gener Saulis,maritus Merob,1.Reg 18.

hadrach, Acumen,siue gaudium teneritudinis, vel cubiculum tuum:aut ex Syro & Hebræo,vnitas vel nouitas teneritudinis. Ciuitatis nomen Zach.9.Quidam Syriam fuisse putant Hieronym in locis Heb.terram Damasci credidit.

hadsi, Nouitas, aut mensis: aut ex Syro & Hebræo,vnius munus,aut nouum munus.nomen loci, 2 Reg 24.

hag-b,siue Hagaba, Locusta nomen viri.1.Es 2.

haggia,gestiuitas Domini.vel solennitas Domini,aut gyrus Domini. Filius Merari,1 Par.6.

hai Aceruus,vel coácetuatio. CiuitasAmorrhęorum trans Iordanem supra Iericho sita, iuxta Abthauen,ad orientalem plagam oppidi Bethel non longe ab eo distans. Altera quæ a filijs Israel duce Iosua expugnata est post Iordanis transitū Iof.7.& 12.Cuius regem suspenderunt filij Israel Iof.8 Hæc Isa 10. Aiath appellatur. Hieronymus in locis Heb.Agai quoque appellat. Huius mētio habetur etiam Gen.12 Ier.46.Iof 12.1.Esd 2.

hai,Idem. Nomen etiam vrbis Nehem.11.

hala,Dolor,siue infirmitas maxillæ,siue principium humilitatis vel teneritudinis. nomen loci 4 Reg.17.18.

halaa, infirmitas, siue rubigo, altera vxor Ashur.1.Paral.4.

halcat,Portio,siue diuisio,aut lenitas,vel lubricatio. Ciuitas in tribu Aser,data Leuitis,Iof 19.

halhul, Dolor, siue principium doloris vel immunditiæ: aut expectatio doloris vel prophanationis,siue obstetricatio doloris. Nomen ciuitatis in tribu Iuda,Iof 15.

hallelu-ia,Laudate Dominum,Psal.104.

hamathæus,Indignatio,siue calor: aut mutus siue vter,vel lagena.Filius Chanaan,Gen.10 1.Para.1.a quo Hamat vrbs,quam Macedones Epiphaniam nuncupauerunt:alij Antiochiam.

hamdan,Cupiditas aut calor iudicij. Filius Disan filii Seir Horrhæi,Gen 36 qui 1.Par.1. dicitur Hamran

hammath,Ira, vel indignatio, siue calefactio aut vter nomē ciuitatis in tribu Nephthali, Io.19 Quæ Eusebio Epiphania aliis vero Antiochia dicitur.

Hámoth-dor,Indignatio, vel calor generationis aut pilæ vel sphæræ siue habitationis Ciuitas Iof.21.quæ de tribu Nephthali non solum Leui-

tis.

tis, imo etiam profugis homicidis pro tutissimo asylo est assignata.

hamon, Calor, aut sol, siue ira eius. Nomen ciuitatis Iosu. 19 1 Par. 6. in tribu Nephthali.

hamran, Asinus, vel lutum aut vinosus. filius Disan, filii Seir Horrhæi, 1 Paral. 1. qui Gen. 36. dicitur Hamdan.

Hamuel, Calor, siue ira Dei: aut ex Syro & Hebræo viderunt Deum. filius Masma, 1. Par. 4.

hamul, Pius, siue misericors Filius Phares filij Iudæ, Gen 46. 1 Par 2.

hamulitæ, Idem, p. n Num. 26.

hanameel, Gratia ex Deo, siue misericordia vel donum a Deo Filius Sellum patruelis Ieremiæ prophetæ Ierem. 32.

hanan, Gratiosus, vel pius, siue misericors, aut donans. filius Maacha, 1. Par. 11. filius Sisac, 1. Paral. 8. Filios Asel filij Elasa, 1. Par. 8. 9. 2. Esd. 7. 8. filius Iegedaliæ, Ier 35. 1. Par. 4.

hananeel, Gratia Dei, siue misericordia Dei, aut donũ Dei. Nomen turris Ierosolymæ. 2. Es. 3. Ier. 31.

hanani, Gratiosus, aut donans, vel pius, siue misericors. Pater Iehu prophetæ, 3. Reg. 16. 1. Para 16. Nehem. 12.

hanania, siue Hananias, gratia Domini, siue misericordia Domini, aut donum domini. Pater Selemiæ patris Ieriæ, Ier. 37. Pater item Sedeciæ principis, Ier. 36. filius Zorobabel filii Phadaia, 1. Par 3. 8. Nomen prophetæ, Ier. 28. Etiam hoc nomine vocabatur ille qui cum Daniele propheta a Nabuchodonosor in captiuitate enutritus fuit, cui præpositus eunuchorũ, Sidrach nomen imposuit, Dan. 1.

hanathon, Gratiæ vel misericordiç donum. Ciuitas in terra Zabulon, Iosu 19.

hanes, Gratiæ vexillum, siue gratiæ tentatio vel fuga: aut ex Heb & Syro, gratiæ miraculum. Ciuitas Aegyptij, Isa. 30.

haniel, gratia siue misericordia Dei, aut requies vel donum Dei. filius Olla, 1. Paral. 7. filius Ephod, princeps tribus Manasse, Num 34.

hanni, Afflictus, vel pauper, siue respondens. Nomen viri, 2 Esdr. 12.

hanon, gratiosus, siue misericors: vel donans, siue requiescens filius Naas Regis filiorum Ammõ, 2 Reg. 10. 1. Par. 19.

hanuni Idem Nomen viri, 2 Esd. 3.

hapham, Thalamus eorum, siue coopertura eorum, aut litus eorum. filius Hir, 1 Par. 7.

haphsiba, Voluntas mea in ea. mater Manas. 4. Reg. 21.

happhim, Thalami, siue cooperti, aut litus maris Filius Machir, 1. Par. 7.

hapharaim, Fodientes, aut explorantes, siue confundentes, aut explorans, siue confundens mare. Ciuitas in tribu Zabulon, Iosu 19.

harad, siue harada, Stupor, aut tremor. Nomen fontis, siue loci in quo castrametati sunt filij Israel, profecti de Sepher. Iud. 7 Num 33.

haraia, Calor, aut ira Dñi. Pater Eziel, 2 Esd. 3.

haram, Destructus, siue anathematizatus vel rete siue retiaculum, aut dedicatus siue consecratus, scilicet Deo Nehem 10 12.

harama, Idem. 1 Reg. 30. Vide Harma.

haran, Ira siue irascẽs: aut Syriace, libertas Charræ ciuitas Mesopotamiæ a Charra Syriæ fluuio, in qua habitauit Thare, Genes. 11. 12. 27 28 29. De qua & 4. Reg. 19. Isa 37 Ezechi. 27. Dicitur & Charan a Græcis, Act. 7 Est & nomen viri, 1. Para. 2. vbi dicitur. Peperit Haran.

harbona, Destructio, siue gladius eius nunc, aut siccitas eius nunc: siue ira ædificantis vel intelligentis Nomen eunuchi, Esth. 1.

hareph, Hyems, siue opprobrium, vel adolescentia: aut Syriace, acutus. nomẽ viri. 2. Es. 7. Nehẽ. 10.

hares, Sol, aut testa. nomen montis, Iud. 1. 2. Es. 8

hareth, Sculptura, aut libertas. nomen villæ ad Occidentem, 1 Reg 22.

harhur, Calefactus siue arefactus: aut ira siue calor albedinis vel foraminis, aut libertatis. nomen viri, 1 Esd. 2.

harim, Destructus, siue anathematizatus, aut rete vel retiaculum: siue dedicatum vel consecratũ, scilicet Deo. nomen sacerdotis, 1. Par. 24. 1. Es. 2. 10.

hariph, Hiems. siue opprobrium, vel adolescentia aut Syriace, acutus filius Hur, 1. Par. 2.

harnapher, Ira tauri, siue ira crescens: aut ex Syro & Hebręo, Libertas tauri, siue ira crescens. filius Supha filij Helem 1. Par 7.

harma siue Harama Destructio, siue anathema, aut rete vel retiaculum, siue dedicatum vel consecratum, scilicet Deo. Ciuitas in tribu Iuda, Iosu 15. 1. Reg. 30 Etiam in tribu Simeon ciuitas est, Iosu. 19 Iud. 1. dicitur Sephath.

harodi, Tremefactus, siue stupefactus, vel caloris aut iræ abundantia. nomen ciuitatis, 2. Reg. 23.

haromaph, Destructio, siue anathema oris: aut ex Hebræo & Syro, ira cooperimenti. Filius Iedaia. 2 Esd. 3.

harøseth, Artificium, vel aratura, siue testa aut silentium, vel surditas, aut Syriace, sylua. Ciuitas quæ iuxta Iosephum lib. 5. antiq. Iud. super paludem Samachonitipem sita est, Iud. 4.

harsa, Artificiũ, vel aratura, siue testa, aut silẽtiũ vel surditas: aut Syriace. sylua. nomẽ viri, 1 Esdr 2.

haraphites, Opprobrium, aut hyems, vel inuentus: aut Syriace, acutus 1. Par. 12.

harus, incisus, siue aureus, aut solicitus, siue trituratus. Pater Messalẽmeth matris Amon, regis Iuda, 4 Reg. 21.

hassemo, Legatio, siue acceleratus numerus, vel festinata portio, aut silentium numeri, vel portionis Ciuitas tribus Iudæ, Iosu. 15.

hassub, Aestimatus aut numeratus: siue cogitatio vel artificium. filius Ezricam, 1. Par. 9.

hasaba, Numeratio, siue æstimatio vel cogitatio aut artificium, vel festinatio, aut silentium in ea. Filius Zorobabel filij Phadaiæ. 1. Par 3.

hasabia, siue Hasabias, Numeratio vel æstimatio, aut cogitatio domini, siue artificium domini, aut festinatio vel silentium in dño. filius Amasij, 1. Par. 6. Princeps Leuitarum, 2. Par. 35. 1. Para. 25.

hasadias. Misericordia Domini. filius Zorobabel filii Phadaiæ, 1. Par. 3.

hasar-moth, Atrium mortis, vel fęnum mortis. Filius Iectan, Gen 10.

hasar-subal, Atrium vel fœnum vulpis, aut fęnũ semitæ Nomen ciuitatis, 1. Paral 4.

hasar-susim, Atrium equorum, aut fœnũ equorum nomen ciuitatis. 1. Par 4 quæ & Haser-sula.

hasason-thamar, Glarea, vel lapillus commutationis. aut diuisio siue sagitta palmæ, id est, dactyli, Nomen oppidi, quod & En-gaddi dicitur, Gene 14. 2. Par. 20.

hasbadana, Festinans, aut cogitans indiciũ suũ,

siue silens aut computans iudicium suum. nomen viri, 2. Esd. 8.

hasebia, Numeratio vel æstimatio Domini, aut cogitatio domini, siue artificium domini, aut festinatio, vel silentium in dño. filius Merari. 1 Para 9.

hasebna, Numeratio siue festinatio intelligentis siue ædificantis. nomen viri, 2. Esd. 10.

hasebnia, Numeratio domini, siue silentium, vel festinatio filij Domini. nomen viri, Nehem 9.

hasebonias. Idem. nomen viri, 2. Esdr. 3.

hasem. Silentium eorum, siue festinatio eorum. nomen viri, 2. Esdr. 7.

haser-galda, Atrium hœdi eius, vel fœlicitatis eius: aut ex Hebræo & Syro, atrium incisionis vel scissuræ nomen ciuitatis in tribu Iuda, Ios. 15.

haser-susa, Atrium equi, aut fęnum equi. Ciuitas in tribu Simeonis, Ios. 19 quæ & Hasar-susim.

haserim, Atria, siue vestibula, aut sagitta excelsa. Ciuitas in dorso montis Seir inter Aegyptum & Chananæam an qua Hauim, id est, Heuæi gigantes habitarunt ab Caphthorim expulsi. Deut. 2. Ios. 13. alias Haseroth, vt quibusdam videtur, appellata.

hasor, Atrium, aut fœnum. Ciuitas regni Iabin Chananæorum regis, quę & Hesron dicitur, quam solam Iosue incendit, Ios. 11. 1. Reg. 12. 4. Reg. 15. quę principatú tenuerat inter omnia regna Amorrhæorum Ios. 11. 12. Fuit vna in tribu Iuda, Ios. 15. Alia in tribu Nephthali, Ios. 19. Vbi regnauit Iabin Iud. 4. 3. Reg. 9. 4. Reg. 15.

Haseroth, atria, siue vestibula. nomen eremi, per quam transierunt Israelitæ ascendentes in terrá. Chanáan ex Aegypto, Deut 1. Num. 15. 33.

haser-sual, Atrium vulpis, vel fœnum vulpis, aut semitæ, vel pugilli. Ciuitas in tribu Iudæ & Simeonis, Ios. 19.

hasim, Tacentes, siue festinantes, aut silentium vel festinatio maris. nomen viri, 1 Par. 7.

hasom, silentium, vel festinatio eorum. nomen viri. 1 Esd 10

hasra, Defectus siue deficiens. Pater Thecue patris Sellum mariti Oldæ prophetidis, 2. Par 34 qui 4. Reg 22 dicitur Araas

hasum, silentium, aut festinatio eorum. nomen viri 1 Esd 2. 2. Esd 8.

hasub, Aestimatus, aut numeratus, siue cogitatio vel artificium. nomen viri, 2. Esd. 11.

hasupha, Discooperta, aut exhausta, vel nudata. nomen viri, 1. Esd. 2.

hathath, contritio aut timor. Filius Othonieli. 1. Paral. 4.

hatil, Peccati vlulatio nomen viri, 1. Esd 2.

hatipha, Rapina, siue peccati coma, aut reliquię. nomen viri, 1 Esdr. 2.

hatita. Peccati declinatio. nomen viri, 1. Esd 2.

hattus, Peccatú derelinquēs. Filius Semeiæ filij Secheniæ, 1. Par 3. 1. Esd 8 Nehem 10. 12.

hauoth-iair, Oppida illuminationis, vel annunciationis luminis. Ciuitates quas expugnauit Iair filius Segub, Num. 32. Siue nomen regionis, quę & Bassan dicitur, Deut 3.

hazael, Videns Deum. nomen viri 3. Reg. 19 2. Paral 22. Successor Ben-adad in regnum Syriæ, 4 Re 8. Amos 1.

hazia, Videns Dominum. nomen viri, 2. Esdr 11.

hazir, Porcus: aut Syriace, conuersus, vel reuersus nomen viri, 2. Esd. 10.

H E

Hebal, Aceruus vetustatis, siue aceruus defluens Filius Iectan, Gen. 10. Est & nomé mõtis, Deut 11.

héber, Gen 46. 1. Par. 4. 7. 8, vbi dicitur, Et Hezezi, & Heber: interpretatur socius, aut particeps, vel adhærens, siue incantator, aut liuor. Item Num. 26. filius Brie.

heber, Transiens, vel transitus: aut ira, seu prægnans: vel Syriace, frumentum. filius Sale Gen. 10. Luc. 3. a quo Hebræi, 1 Para. 5. Filius item Elphaal filij Mehusim, 1 Paral 8.

hebræa, Transiens, siue irata, aut prægnans.

hebræi, Transeuntes siue irati, aut prægnantes: vel Syriace, frumenta, 1 Reg. 4.

hebræus, Idem, s. n. Gen 41.

hebri, Idem nomen viri, 1 Par 24.

hebron Societas siue participatio, vel adhæsio, aut incantatio, vel liuor. Ciuitas in terra Chanáan in montanis Iudææ, ciuitas Amorrhæorum, quondam Philisthinorum metropolis. Hæc dicta est & conuallis Mambre, Gen. 13. Num. 13. 1. Par 3. & Arbee, Gen. 23. & Cariath-arbe Ios. 15. Filius ité Caath filii Leui Exo 6. 1. Par. 2. 6.

hebrõna, Transiens, aut irascens. nomen loci, in quo castrametati sunt filij Israel. Num 33

hebroni, Societas, siue participatio, vel adhæsio, aut incantatio, vel liuor. Num 26.

hebronitæ. Idem, pl. n. 1 Par. 26.

hechelias, Expectans dominum, siue hamus domini. Pater Nehemiæ, 2. Esd. 1.

heddai, Laudatio, siue confessio, aut clamor. nomen viri, 2 Reg. 23. qui Huri, 1. Par. 11. dicitur.

héder, Grex, siue defectio, aut priuatio. Filius Beriæ, 1 Pa. 8.

hegla, Festiuitas, aut gyratio eius. Filia Salphaad filij Hephet, filii Galaad, Num. 26.

helã, exercitus matris vel gẽtis siue ancillæ: aut dolor siue expectatio matris vel ancillæ aut gẽtis, vel somniũ. ciuitas, 2 Re 10. haud procul a Iordane.

helba, Lac siue, adeps, aut mansit in ea: siue principium vel dolor in ea. nomen ciuitatis, quæ forte tribu Aser euenit, Iud. 1.

helcath, Portio, siue pars, aut lenitas. Ciuitas quę de tribu Aser data fuit Leuitis, Ios 21.

helci, Portio, siue pars, aut lenis. nomen viri, 2. Esdr. 12.

helcia, siue Helcias, Portio, siue pars domini, aut lenitas domini. Pater Eliacim, 4. Reg 18. Isa. 22. Est & nomen sacerdotis, 4. Reg 22. Pater item Ieremiæ prophetæ. Ier. 1. 1. Par 6 2. Esd. 12.

hélec, Portio, siue pars, aut lenitas. Filius Galaad filii Machir filii Manasse filii Ioseph, Nu. 26. Ios. 17

helecitæ, Idem. p. n Num 26.

heled, Mundus, id est. orbis, vel mustela. aut Syriace, rubigo. Filius Baana, 2. Reg. 23

helem, Somnians, aut sanans, siue expectatio eorum, aut dolor eorum. nomen viri, Zach 6. 1 Par. 7

héleph, Mutatio, siue trãsitus, aut perforatio. nomen ciuitatis, Ios. 19. Terminus Nephthali.

heles, Armatus, siue liberatus, aut nudatus. nomen viri, 2 Reg. 23.

helles, Idem. Filius Azariæ filii Iehu filij Obed, 1 Par. 2. 11. 27

heli, Eleuatio, siue oblatio, aut eleuans, vel offerẽs, seu pila. nomẽ sacerdotis illius, qui Samuelem vnxit in prophetá, 1. Re. 1. Pater item Ioseph mariti Mariæ virginis, Luc. 3 qui Matt. 1 dicitur Iacob

Heliodorus, Solis donum G nomen uiri, 2. Machabeo. 3.

heliopolis, Hebraice dicitur On: & interpretatur dolor, siue tristitia, aut fortitudo. Græce vero Heliopolis, Solis ciuitas interpretatur. Vrbs Aegypti, quæ Thebæ aliàs dicitur, Ezech. 30.

helmon-deblathaim, Duo nomina sunt, Helmō quod interpretatur occultatio, siue adolescentia, aut seculum, vel contemptus. Deblathàim, palathæ, id est, massæ de ficubus compactæ. nomen loci in quo castrametati sunt filii Israel profecti de Dibon-gad Num. 33.

helon, Fenestra, vel prophanatio, siue dolor, vel infirmitas. nomen ciuitatis in terra Moab, Num. 21 Ier. 48. Pater Eliab principis tribus Zabulon Num 1. 10. Est & nomen vrbis, 1. Par. 6. quæ Io. 21. dicitur Holon.

heman. Turbatio eorum, aut tumultus eorum. filius Lotan, filii Horræi, Genes. 36. qui 1. Paralip 1. dicitur Homam.

Heman, Multus, aut tumultuans: vel Syriace, fidelis. filius Maol, 3. Reg. 4. filius Ioel, Par. 6 15. 16

hemath, Vide Emath.

hemona, Popularis, siue populus noster. nomen ciuitatis in tribu Beniamin, Ios 18.

hemor, Asinus, siue lutū, aut vinosus: vel Syriace, grauis, aut pōderosus. Pater Sichem, Gen 33. 34. Act. 7.

hen, Gratia, siue misericordia, aut mansio, vel requies Nomen viri, Zach 6.

henadad, Gratia, vel misericordia dilecti. nomē viri, 2. Esdr 8.

Henoch, Dedicatus, vel disciplinatus aut morigeratus. filius Cain, Gen. 4. filius præterea Iared. Gen. 5. Luc. 3 filius etiam Madian filii Abrahæ, Gen. 25. filius item Ruben, Gen. 46. 1. paral. 5. Ciuitas item quam Cain extruxit, illiq. filii nomen indidit.

henochitæ, Idem pl. n. Num. 26.

hépher. Fodiens aut explorans, siue opprobriū, vel confusio. filius Ashur ex Naara vxore, 1. Par. 4. Portio regni, terræq. Chanáā, quā Iosue expugnauit, Ios. 12. 4 Reg. 14. Vrbs in tribu Zabulon, Ios 19.

hepherita, Idem, pl. n. Num. 26.

hephethah Adaperire: imperatiui modi passiuę vocis, Marc. 7.

her, Vigil, aut denudans, vel effundens, siue æmulus vel ciuitas. filius Iudæ, ex Sue vxore sua, Gene. 38. 1. Par. 4. Pater Elmadan, Luc. 3.

heran, Idem: filius Suthala filii Ephraim, Nu. 26.

heranita, Idem, pl. n. Num 26.

hercules, Iunonis vel dominatricis gloria. G. 2. Machab 4.

hered, Imperans, siue descendens. filius Balæ filii Beniamin, Num 26. Heb. Ared.

hered, Ios. 12 Onager: aut Syriace, draco. nomen ciuitatis.

hereditæ, Imperantes, siue descendentes Nu. 26.

herem, Destructio, siue anáthema, aut rete, vel retiaculum: siue dedicatum, aut consecratum, i Deo. nomen viri 1. Esd. 10.

heri, Vigil, seu denudans, aut effundens, vel ciuitas mea: aut Syriace, inimicus filius Gad filii Iacob Genes. 46.

heritæ, Idem pl n.

herma Destructio, siue anáthema, aut rete, vel retiaculum. siue dedicatum, vel consecratū. s. Deo. Ciuitas in tribu Iuda, Ios. 12. Vide Harma.

herman, Sustentaculum, vel mauris. G. Vir quidam, Rom. 16.

hermes, Mercurius, aut lucrum, vel refugium. G. Vir nomen, Rom. 16.

hermogenes, Mercurio genitus, aut lucri generatio, vel refugiū generationis G. vir quidā 2 Ti. 1

hermō, Destructio, siue anathema, uel rete siue retiaculum: aut dedicatum vel consecratum, scilicet Deo. nomen montis, quem Sidonij Sarion, Amorrhæi Sanir vocant. Deut. 3. Ios. 13. Psal. 88. Vide itē 1. Par 5 Aliàs dicitur & Sion. Deut. 4. A nōnullis traditur duos esse Hermon nomine montes: vnū non procul a Gelboæ iuxta Iordanē: alterum vero multo altiorē altero supra Thrachonitidē regionē Quod equidē haud obscure etiā Dauid Psal. 42. innuere videtur, dum inquit, De terra Iordanis & Hermoniim a monte modico.

hermonii, Idem, pl. n.

Herodes, pellis gloria, vel pellibus glorians, aut mons gloriæ vel arrogantiæ: aut Syriace, draco ignitus. D. pręses, siue procurator Galilææ constitutus a Romanis, Luc. 3 rex Iudææ, Luc. 1.

herodiani, Idem pl. n. D. Matth. 22.

herodias, Idem. D. Mat. 14.

herodion, Iunonis vel dominatricis cantelina. G. cognatus Pauli, Rom. 16.

hesebon, Numerus, siue cogitatio, aut festinans intelligere vel ædificare nomen ciuitatis in Galaad Moabitarum, in qua habitauit Sehon rex Amorrhęorum, Isa. 15 Num. 21. quam ędificauerunt filii Ruben Nu. 32 1. Par. 6.

heser, Atrium, aut fęnum, nomen ciuitatis a Salomone ædificatæ, 3 Reg. 9.

hessi, prope me, vel iuxta me. siue auferens vel separans. D. Pater Nahum patris Amos Luc. 3.

hesmona, Festinatio numerationis uel muneris, aut festinatio præparationis, vel legatio. Locus i quo castrametati sunt filii Israel, ,profecti de Methca, diuidens Aegyptum & sortem tribus Iudæ ad mare vsque tendentem. Num. 33.

hesrái. Atrium, siue fœnum. nomen viri, 2. Reg. 23. qui Hesro 1. Paral. 11. dicitur.

hesro, Atrium aut fœnum eius. nomen viri, 1. Par. 11. qui 2 Reg. 23. dicitur Hesrai.

hesron, Sagitta, exultationis, siue diuisio cantici, aut atrium vel fęnum Nomen ciuitatis, quæ & Asor in tribu Iuda Ios. 15 filius Ruben, Gen. 46. Itē filius Iuda, id est (vt existimo) filius Phares filii Iuda, vt sequitur, 1. Par 4. qui Gen. 46. dicitur Zara. filius item Phares filii Iuda, Gen. 46.

hesronitæ, Idem p n Num. 26.

hieth. Confractio, vel formido, aut stupor: vel Syriace descensus nomen populi, Gen. 23.

hethalon, contritio mansionis, aut formidabilis māsio, siue inuolutio eius. nomen vrbis, terminus Iudææ ad Septentrionem, Ezech. 47.

hethæus. Confractus uel formidans, aut stupēs: vel Syriace, descendens. filius Chanaan, Gen. 10. a quo Hethæi.

hethæi, Idem pl. n. nomē populi, Gen. 15. 4. Reg. 7 Cyprum Hieronymus esse dicit.

hethim, Idem, p. n. nomen loci, Iudic 1.

Heua, Viua, vel uiuens. Prima mulier creata a Deo Gen. 3.

heuæi, Viuentes, aut loquentes, uel nuntiantes: aut Syriace, colubri Populi genus.

heuæus, Idem. s. n. filius Canáam, Gen. 10.

heuila, Dolens, siue parturiens, aut loquens illi, siue enuncians illi, nomen regionis. Gen. 2. 25.

heuila, siue Heuilath, Dolens, siue parturiens, aut loquens illi, sihe annuncians illi. Filius Chus, Gene. 10. Filius item Iectan, Gen. 10. nomen item regionis, 1 Reg. 15. Getuli a Iosepho dicuntur.

hezeci, Fortis, siue apprehẽdens. Filius Elphaal, 1 Paral. 8.

herion, Visio, vel prophetia Pater Tabremon patris Ben-adad regis Syriæ, 3 Reg. 15.

hezir, porcus: aut Syriace, conuersus, vel reuersus. nomen viri, 1. Par 24.

H I

Hiel, Viuit Deus, siue vita Dei. nomẽ viri illius qui reædificauit Iericho, 3 Reg. 16.

hierapolis, Sacra ciuitas. G. Ciuitas Phrygiæ, haud procul à Colossis & Laodicea, Coloss. 4.

Hieronymus, Sacrum nomen. G. nomen viri. 2. Machab. 12.

hin. Mensura erat liquidorum, Ezech. 4.

hir, Ciuitas, aut vigil, siue effundens, vel denudans, aut pullus, scilicet asini. Filius Caleb filij Iephone, 1. Par. 4. Sunt qui dicãt hoc loco legendum esse Hire la, nomine composito, non autem Hir & Ela tunc lege interpretationem dictionis Ela, & huius dictionis Hir.

hira, Ciuitas, aut vigil, siue denudatio, aut effusio, vel aceruus visionis, Filius Acces, 2. Reg. 23. 1. Par 11 27.

hiram, Vitæ celsitudo, Rex Tyri, 2 Reg 5. qui 2. Par. 2 4 8. dicitur Huram Hebraice.

hiram, 2 Par. 2. 4 8. Albedo eorum, siue foramẽ, vel libertas eorum, aut destruens, vel anathematizans Heb. Huram: rex Tyri, qui 2. Reg. 5. dicitur Hiram.

Hiram, Gen. 36. 1. Par 1 Ciuitas eorum, siue vigilia eorum, aut denudatio, vel effusio eorum, siue aceruus excelsus Ciuitas Idumæorum.

hiras. Libertas, aut ira. nomen viri Odollamitis. Gene. 38.

hir semes, Ciuitas solis: aut ex Hebræo & Syro, ciuitas seruitij vel ministerij. Ciuitas in tribu Dan, Iosu. 19.

hircanus, Ciuitatis possessor, seu vigilans æmulator. D

Hispania, Bara, id est, pretiosa. G. Europæ regio latissima, Rom. 15.

H O

hoba, Dilectio, vel absconsio: aut Syriace, obligatio, vel peccatum. nomen loci, Gen. 14.

hobab, Dilectus, Filius Raguel soceri Moysi, Nu. 10. Iudic. 4.

hod, Laus, siue confessio. Filius Supha filij Helem. 1. Par. 7.

hódes, Mensis, aut nouitas. Vxor Saharáim, 1. Paral. 8.

hodsi, Mensis, vel nouitas: aut ex Syro & Hebræo, vnius munus, aut nouum munus, Ciuitas, 2. Reg 24.

holda vel Holdai, Mundus vel orbis, aut mustela: vel Syriace, rubigo. nomen viri, 1. Paral. 27. & Zach. 6. Item prophetis vxor Sellum filij Thecue, 4 Reg. 22.

Holofernes, Fortis dux, ex Hebræo & Syro. D. princeps militiæ regis Nabuchodonosor, Iudith. 2.

holon, Fenestra, siue prophanatio, aut dolor. Ciuitas quę de tribu Iudæ seu Simeonis, Leuitis data est, Iosu. 15 21. quæ 1. Par 6 dicitur Helon.

homam, Tumultus, siue turbatio eorum Filius Lotam filij Seir, 1. Paral. 1 qui Genes 36. dicitur Hemam.

hon, Dolor, siue fortitudo, aut iniquitas. Filius Pheleth, Num. 16.

hoppha, Thalamus siue coopertorium, aut litus vel ripa eius. nomen viri, 1 Par 24.

hor, Mons, siue concipiens, aut demonstrans, siue ostendens. nomen montis. Num 20 33. in finibus terræ Idumææ prope Petram ciuitatem.

horam, Mons eorum, siue manifestans eos, aut concipiens eos. Rex Gazer. Ios. 10.

horeb. Desertum vel solitudo, siue destructio, aut siccitas, vel gladius. Nomen mõtis in regione Madianitarum, Exo 3. Psal 105 Qui Sinai alias dicitur, in quo data fuit lex Moysi. Est & nomen petræ, Exod. 17.

horræi, Principes, vel liberi, aut ingenui, vel irascentes. Gigantes, quos expulerunt filij Edom a monte Seir Deut 2. qui Gen 14. Chorræi dicuntur iisdem consonantibus & punctis.

horrhæus, Idem, s.n

horem, Destructio, siue anáthema, aut rete, vel retiaculum, siue dedicatum aut consecratum, s. Deo. Ciuitas in tribu Nephthali, Ios. 19.

hori, Princeps vel liber, aut ingenuus, vel irascens, filius Lotan filij Seir, Gen 36.

horma, Iosue, 19 Excelsa, siue proiecta, aut vermis Ciuitas in tribu Aser.

Horma, Destructio, siue anáthema, aut rete vel retiaculum, siue dedicatum aut consecratum, s. Deo Ciuitas in tribu tam Iudæ quàm Simeonis, Num. 21. quæ cap. 1. Iudic. dicitur & Sephath, 1 Paral 4. In Ios. 15. scribitur Harma: in Iosue vero 19. Bethul-harma, vbi vnica dictio est, cum separatim legendæ sint: duæ enim sunt ciuitates.

horonites, Ira vel furor: aut Syriace libertas, 2. Esd. 2.

hosa, Confidens, vel protegens. nomen viri, 1. Para. 26. nomen item cuiusdam ianitoris, 1 Paral. 16. Ciuitas item quæ tribus Aser terminus est, Iosue 19.

hosa. 1. Par. 4. Festinans, siue tacens, aut sensualis. Ciuitas.

hosanna, Salua obsecro, vel salua nunc, Matth. 21. Heb. Hosiah-na.

hotham, Sigillum, aut signaculum, siue clausura. Filius Heber filii Bariæ filii Aser filii Iacob, 1. Paral. 7. 11.

hozai, Videns. nomen prophetæ, 2. Par. 33.

hoziel, Videns Deum Filius Semei filii Gerson, 1. Paral. 23.

H V

Hucuca, Sculptura, vel præceptum, aut legislatio. nomen ciuitatis in tribu Nephthali, Ios. 19.

hul, Dolor vel infirmitas, siue arena vel pręstolatio, aut obstetricatio. Filius Aram, Gen. 10 Hic e Iosepho lib. 1. antiq. iud. traditur Armeniam instituisse. Quam ego equidem plane arbitror ab eius patre nomen inuenisse.

hupham, Thalamus eorum, aut operimentum eorum, siue litus vel ripa eorũ. Filius Beniamin, Num. 26.

huphamitæ, Idem, p.n Num. 26.

hur, libertas, siue albedo, aut foramen. Filius

Iuda,filij Iacob.1.Par 4. qui Gen 46 dicitur Onan. Filius Caleb.ex Ephrata vxore,1.Para.2.Reg item Madianitarum,Num.31.

hurai.Idem nomen viri,1 Par.11.qui 2.Reg.25. dicitur Heddai.

huram. Libertas eorum, siue albedo eorum,aut foramen eorum. Filius Bela filij Beniamin, 1. Paral 8.

huri, Irascens, vel libertas, siue albedo, aut foramen. Pater Saphat, Num.13. Pater Abihail, 1. Paral 5.

hus, Consilium, aut lignum: vel Syriace, fixus. Filius Aram.Gen 10 Is iuxta Iosephum atque Hieronymum Trachonitidis & Damasci conditor extitit. nam principatum tenuit inter Palæstinam & Cœlesyriam. Huius regio. in Iob, a LXX. interpretibus Ausitidis, quasi Husitidis dicitur. Iob. 1.Primogenitus item Nachor Gen 22. Filius item Dison filii Seir,Gen.36.

husam,Festinatio eorum,aut silentium eorum, vel sensualitas eorum. Rex tertius qui regnauit in Edom.Gen.36.

husathi,Festiuans,vel tacens,aut sensualitas. Ciuitatis nomen,2 Reg.21.

husathides,Idem.1.par.27.

husi.Festinans, vel tacens,aut sensualitas. Pater Baana,3.Reg.4.

husim,Idem.p.n.Altera vxor Saháraim,1.Par 8. Filius Dan filij Iacob,Gen.46.

H Y

Hymenæus,Carmen nuptiale G. nomē viri qui a fide Christi excidit,2.Tim.2.

I

IAbel, Defluens, siue apportans,vel inueterascens, aut germinans, siue iubileus, aut buccina. Filius Lamech ex Ada vxore,Gen.4.

iabes,Siccitas,vel confusio. Pater Sellum, 4 Reg 15 A quo Iabes-Galaad ciuitas,Iud 21.1.Reg 11.

iabes,Tristitia siue dolor.nomen loci, 1. Para.2. Est & nomen viri,1.Para 4.

iabes Galaad, siccitas, vel confusio acerui testimonii,nomen ciuitatis.Iud 21 1.Reg.11.

iabin,intelligens,siue ædificās.Rex Asor.Iof.11. Iud.4 psal.82.

iabina,ædificans, aut intelligens nomen ciuitatis,2.Par.26.

iaboc,Euacuatio,vel dissipatio,aut lucta.nomen vadi in Iordanem profluentis,Gen 32.

iacan,Tribulatio vel labor, aut ablatio possessionis vel nidi.Filius Eser filii Seir,1 Par.1.qui in Genes.36.dicitur Acan,Deut 10 1 Par.5.

iacanam,Possidēs populum,siue nidificatio populi.nomen loci in Carmelo, Iof.12.

iachan,Conterens, vel comprimens, siue ablatio basis.nomen viri,1. Par.5.

iachin Præparans,siue præparatio,vel firmitas. Filius Simeonis filii Iacob,Genes.46. nomen item columnæ in porticu Salomonis.3.Reg.7.2.Para.3. nomen item sacerdotis,1.Par.9.

iachinitæ,Idem,p n.Num.26.

Iacim.Surgens,aut confirmans.Filius Semei,1. Paral 8.24.

Iacob,Supplantator, vel calcaneus:aut planta, id est,vestigium.Filius Isaac.Gen.25.27.

Iacoba,Idem.nomen principis,1 Par.4.

Iacobus, idem, nomē apostoli fratris Iohannis Euangelista,quorum pater Zebedæus dicebatur Marc 4.

iaddo,Manus eius,aut potestas eius,siue confessio eius.nomen viri.1 Par.27.

iada,Sciens,vel cognoscens.Filius Onan, filij Ierameel ex Atara vxore,1.Par.2.

iadaia Scientia Domini, vel cognitio Domini. nomen viri,1.Esd.2.

iadason,Cognitio ouis,vel cognitio mutationis D.Iudith.1.

Iadias,Simul,vel solus dominus.aut gaudium, siue acumen domini:vel ex Syro & Hebręo, vnus dominus nomen viri,1.Para.27.

iadihel,Scientia Dei, vel cognitio Dei,Filius Beniamin, 1. Paralip. 7. 11. qui Genes. 46. dicitur Asbel.

iadon,Iudicans,aut litigans,vel manus eius.nomen viri 2.Esd.3.

iagur,Colonus,vel aduena:aut timens,siue congregans nomen ciuitatis in tribu Iuda, Iof. 15.

iahaddai, Simul vel solus ego, aut acutus vel gaudens aut Syriace, vnitas mea. nomen viri, 1. Paral.2.

iahala,Ascendens,aut damula,vel caprea,nomē viri.2. Esd.7.

iahath,Confractus,aut formidans,vel stupens: aut Syriace,descendens.Filius Lobni filij Gerson, 1.Para.6.Filius Raia filii Subal,1.Par.4.24. Præpositus instaurantibus templum, de filiis Merari, 2. Paral.34.

iahazia, Visio Domini.

iahaziel,Videns Deum.vel visio Dei.nomen sacerdotis,1 Para.16.Filius Hebron,1.Par.23. Filius Iahath,1.Para.24.2.Par.20.

iahel,Ascendens,aut damula, vel caprea. Vxor Haber Cinæi Iud.4.

iahel, Expectans Deum, aut orans Deum, siue incepit Deus.Filius Zabúlon.Gen.46.

iahelelitæ,Idem,Num.26.

iahiel.Viuit Deus.nomen viri,1. Paral.15.16.23. 29.2.Par.21.29.35.E d.8.10.

iair,illuminans, vel illuminatus Filius Segub filij Isrom fil 1 Phares, filii Iuda, 1. Paral.2 Fuit & nomen iudicis in Israel,Iud.10.nomen item loci, Iosue 13.

iairi, Lux mea, siue illuminans, aut illuminatus.

iairites, Illuminatus,aut flumen, aut fluuialis. 2.Regum 20.

iairus,idem.D.nomen viri,Mar.5.Luc.8.

iala,Ascendens,aut damula, vel caprea.nomen viri 1.Esd.2.

ialaleel,Laudans Deum, aut claritas, siue illuminatio Dei.

ialleel,Idem nomen viri.1 Paral.4.

ialon, Manens, siue murmurans. Filius Esra, 1.Paral 4.

iambri, Amaricans, siue rebellans, aut commutans.D.

iamin,Dextera,vel dexter,aut auster, vel australis Filius Simeonis filii Iacob Gen.46.1. Para 4 filius Ram primogeniti Ierameel 1 Par.2.

iaminitæ,Idem p.n.Num 26 2 Esd 8.

iamnia.Aedificans aut intelligens. nomen ciuitatis,1 Mach.4.

iamnitæ,Idem,p.n.D.

iamaor, Maris lucerna, aut dextera lucis, vel dexteræ lumen. D. nomen viri, Iudith 8.

iamra, Rebellis, aut amaricans, siue commutatio Filius Supha filii Helem. 1. Par. 7.

iamuel, Dies eius Deus, aut mare Dei. Filius Simeonis filii Iacob. Genes 46. qui 1. Paral. 4. dicitur Namuel.

ianai, Respondens, siue affligens, aut depauperans. Filius Gad 1 Par. 5.

ianne, Respondens, vel incipiens loqui, aut afflictus, siue humiliatus, vel pauper. D Pater Melchi patris Leui Luc. 3.

iannes, Idem. D. nomen incantatoris ex eorum numero qui Moysi restiterunt, cum signa faceret coram Pharaone 2. Tim. 3.

ianőe, Requiescens, aut manens, siue deducens. nomen ciuitatis in tribu Ephraim. Iosue 16. 4. Re 15.

ianum, Dormiens. nomen ciuitatis in tribu Iuda Iosue 15.

iapheth, Dilatatus aut pulcher, vel persuadens. Filius Noe, Gen. 5. Hic Aphricam tenuit secũdum Berosum, a quo Gentiles.

iaphia, illuminans, siue apparens, aut gemens. Filius Dauid. 2. Reg 5. 1. Paral. 3. 14. Rex item Lachis Ios. 10.

iaphiæ, Idem. nomen oppidi in tribu Zabulon. Ios. 19.

iara, Odorans, siue aspirans, aut luna, vel mensis Pater Huri. 1 Par. 5. Hebraice, Iaroah.

iara, Sylua, aut fauus siue denudans, vel effundens, aut euigilans. Filius Ahaz, 1. Paral 9. qui cap. 8. dicitur Ioada.

iaramoth, Altitudines, siue timens mortem, aut proiectio mortis. nomen ciuitatis in tribu Issachar, data Leuitis, Ios. 21.

iare, Luna, vel mensis, siue odorans Filius Iectan, Gen. 10.

iared, Imperans, vel descendens. Filius Maalaleel, Gen. 5. Filius item Ezra 1. Par. 4

iarephel, Sanitas Dei, aut medicina Dei, siue relaxans Deus. Ciuitas in tribu Manasse, Ios. 18.

iarib, Pugnans, vel obiurgans, siue multiplicãs. Filius Simeonis filii Iacob, 1. Paral. 4. qui Gen. 46. dicitur Ahod.

iarim, Saltus, vel Syluæ, Ciuitas, Ios. 15.

iassen Antiquus, siue dormiens. nomen viri, 2. Reg. 23. qui 1. Par. 11. dicitur Assem.

iasa, Rixa vel contentio, aut exitus domini. nomen ciuitatis, quæ de tribu Ruben Merari nepotibus data est, Ios. 21. iuxta Hebræũ. Num. 21. Deut. 2. Iud 11. 1. Par. 6.

iasa, Isa. 15. Rixa vel contentio, Heb. Iahas.

iaser, Figmentum, siue plasmatio, aut tribulãs, vel angustians. Vide Iesor.

iaseritæ, Idem, pl n.

iaser, Rectus, aut cantans, siue respiciens, aut dominans, vel præualens. Filius Caleb ex Azuba prima vxore, 1 Par. 2

iasi, faciens, vel factor meus. nomẽ viri, 1. Es. 10.

iasiel, Diuidens Deus, vel dimidians Deus, aut festinatio Dei. Filius Nephthali, Gen 46. 1. Para 7. Hebraice I heliel.

iasiel, 1. Par. 11. 27. Opus Dei, vel factura Dei. Vide Masobia.

iason, Sanans, vel medicans. G. 1. Mach. 12. nomẽ viri, Act 17. Rom. 16.

iason, Act. 21. Græce, Mnason, idest, indagator, aut spondens, vel reminiscens. G.

iasub, Conuersio, aut habitatio aut sessio Filius Isaiæ prophetæ, Isa. 7 Filius item Issachar, 1. Par 7. qui Gen. 46. dicitur Iob.

iasubitæ, Idem. p. n. Num. 26.

iateba, Benefaciens, vel bonitas eius, aut diuertens, vel declinans in ea. nomen loci 4. Reg. 21.

iathaneel, Donum Dei nomen viri, 1 Par. 26.

iauan, Decipiens, vel contristans, aut ce onus, vel columbus. Filius Iaphet. Gen. 10. A quo Iones, siue Græci, Ezech 27

iaus, Tinea corrosus, aut compressus, vel congregatus. nomen viri. 1 par 23.

iazer, auxiliator, siue adiutor Vrbs Amorrhæorum, siue Moab, Isa. 18. Num. 21. quem construxerunt filii Gad, Num. 32. Ios. 13. 1. Par. 6. In Ios. 21. legendum Iasa, non Iazer.

iaziel, Aspersio Dei, vel distillatio Dei. Filius Azmoth 1. Par. 12.

iaziel, Fortitudo Dei nomẽ sacerdotis. 1. Par. 15.

iaziz, Splendor: aut Syriace, discessio. nomẽ proprium viri 1. Par. 27.

I C

Icamia, Resurrectio domini, aut confirmatio domini, vel vindicans dominus. Filius Sellum filii Sisamni filii Elasa. 1. Par. 2.

ichabod, Vbi gloria, aut væ gloriæ. Filius Phinees filii Heli sacerdotis 1 Reg 4.

iconium, Veniens G. Celeberrima vrbs Lycaoniæ est, de qua Plin. lib 5. cap 27. Strabo lib. 12. Volat. lib. 10. Geogr. Est aliud Iconium Ciliciæ ciuitas, cuius Lucas meminit, Act. 14. In hac Paulus & Barnabas prædicarũt. Huius fit mẽtio etiã 2. Ti. 3.

icutiel, siue iecutiel, Spes Dei, aut congregatio Dei. nomen viri, 1. Par. 4.

I D

Idaia, Manus domini, vel confessio domini. Pater Allon patris Sephei, 1. Par 4

idaia, Nehem. 7. 11. Zach 6. Scientia domini. nomen viri.

idida, Dilecta, siue amabilis, vel manus manus eius aut per translationem, potestas manus eius. Mater Iosiæ 4. Reg. 22.

idithun, Lex eius, vel legalis, siue laudem vel confessionem dans. Pater Galal, 1 Par. 9. Psal. 38.

idox, Iucundus, vel lętus, aut triturãs. D. Iudit. 8.

idumæa, Russa, vel terrena, aut sanguinea. Regio Syriæ, sic dicta ab Edom filio Esau, Isa. 11. 2. Regum 8. Heb. Edom. Vide Edom.

idumæa, Idem. p. n. 3. Reg. 11.

idumæi, Russi, siue terreni, aut sanguinei, 4. Regum 8.

idumæi, inquit Volater. lib. 11. Geograph. in littore Palæsthinæ versus Ægyptum & Arabiam siti sunt. Gens ex Nabathæis vicinis Arabiæ populis profecta. Inter hos sunt oppida Philisthinorũ ab Hebræis appellatorum, qui idem cum Palæsthinis mutatis literis sunt.

idumæus, Idem, s. n 1. Reg. 21.

I E

Ie-abarim, Aceruí Hebræorum vel transeuntium, aut aceruí irascentium vel prægnantium: aut ex Hebræo & Syro, aceruí frumenti, Trigesima octaua Israëlitarum mansio in Moabitarum finibus, Num. 21. 33.

iebahar, Electio, siue electus. Filius Dauid, 2. Regum 5. 1 Paral. 3. 14.

iebanias

iebanias, Ædificatio domini, siue filiatio domini, vel intellectus Domini Pater Rahuel, 1. Par 9.
iebizam, Inueteratio populi, vel defluens populus, aut germinatio populi, siue deglutiens eos nomen vrbis in tribu Manasse, Iosu.17. Iud.1. 4. Reg 9
iebnael, Aedificatio Dei, siue intellectus Dei. nomen ciuitatis, terminus tribus Nephthali, Iosu. 19.
iebneel, Idem. Ciuitas in tribu Iuda, Iosu.15 Dicitur alias Iamnetorum portus.
ieboc, Euacuatio, vel dissipatio, aut lucta. nomé torrentis, Num.21. Deut 2 Iosu.12.
iebsem, Aromatizans, vel siccitas eorum, aut confusio vel erubescentia eorum. Filius Thola filij Issachar filij Iacob, 1 Par.7.
iebus, Conculcatio aut volutatio, vel præsepiū. nomen ciuitatis quæ & Ierusalem dicitur, Iosu.18 Iud.19.
iebusæi, Conculcati, vel volutati, aut præsepia. Genes.15.
iebusæus, Idem, s n. Filius Chanaan, Genes.10. 2. Reg.4. a quo primum Ierusalem, Iebus: & Ierosolymitæ Iebusæi vocati sunt.
iechelia. Consummatio domini, vel potestas domini Mater Azariæ regis Iuda, 4 Reg.15.
iecemia, Resurrectio domini, siue confirmatio domini, aut vindicta Domini. Filius Iechoniæ filij Ioacim, 1. par 3.
iecmaam, Resurrectio populi, siue confirmatio vel vindicta populi. Ciuitas in tribu Zabulon, 3. Reg.4.1. Par.6. item filius Hebron, 1 Par. 23.
iecnam, Possessio populi, siue emptio, aut nidificatio populi nomen ciuitatis, Iosu.21. quæ Iosu 19. dicitur Ieconam, iisdem consonantibus & pūctis
ieconam, idem, Eadem ciuitas, Iosu. 19. quæ Iosu. 21. iecnam dicitur.
iechonias. Præparatio domini, aut firmitas domini Filius Ioacim filij Iosiæ, 1 Para 3. Rex Iuda, Esth.2. qui iechonias, Ier.22. & 37. Hebraice dicitur Chonias.
iechonias, Iere.22.37. a Præparatus ipse. Hebr. Chonias, qui 1. Par.3 dicitur Iechonias.
iecsan, Durities, siue scandalum: aut Syriace, collisio. Filius Abrahæ, ex Cetura, Gen.25.
iectan, Paruulus, aut tædium, siue contentio. Filius Heber, Gen.10
iecthel, Congregatio Dei. nomen ciuitatis tribus Iudæ Iosu.15. 4. Reg.14. Eusebio Petra
iedaia, Scientia domini, vel cognitio domini. nomen sacerdotis, 1 Par 9.24.
iedaia, Manus domini siue confessio domini. Filius Haromaph, 2 Esd.3.
iedala, Manus iuramenti aut maledictionis, siue execrationis: aut ex Hebræo & Syro, manus Dei. Ciuitas in tribu Zabulon, Iosu 19.
iedda, Scitus, aut cognitus. nomen viri, 2 Esd.12.
ieddo, Erigens, subleuans, suscipiens, sustentans. nomen viri, 1. Par 5.
ieddo, Solus ipse, vel vnus ipse, aut lætitia eius, siue acumen eius: vel Syriace, nouitas eius, Filius Buz. 1. Para.5.
ieddoa. Scitus vel cognitus. nomen viri. 2. Esd.12.
ieddu. Manus eius, siue confessio eius. nomen viri, 1. Esdr 10.
ieddua, Scitus, aut cognitus. nomen viri, 2. Esdr.10.
iedebos. Mellifluus. aut manus confusionis vel erubescentiæ. Filius Eram, 1. Par 4.
iediel, Vnitas Dei, siue lætitia Dei, aut acumen Dei, vel ex Syro & Hebræo. renouatio Dei. nomé principis 1. Par.5.
iedihel, Sciétia Dei, vel cognitio Dei. Filius Samri 1 Par 11. Princeps militum, 1 Par.12.
iedlaph, Distillatio, vel stillicidium: aut ex Hebræo & Syro, manus iuncta. Filius Nachor ex Melcha, Gene.22.
iegaal, Redemptor vel redemptus, siue inquinatus Filius Semeiæ filij Secheniæ, 1 Par.3.
iegbaa, Exaltatio, siue altitudo Ciuitas est num. 32. quam ædificauerunt filij Gad, Iud.8.
iegedelia, Magnitudo domini. Pater Hanan, Ierem.35.
iechedeia, Vnus dominus, aut lętitia domini, siue acumen domini: aut ex Syro & Hebræo, renouatio domini. nomen viri, 1. Par.24.
ieheth, Confractus vel formidans aut stupens: vel Syriace, descendens. nomen viri 1. Par.23.
ieheziel, Videns Deum. vel visio Dei. nomen viri, 1 Par.12.
iehias, Viuit dominus. Sacerdos quidam, 1. Paralip 15.
iehiel, Abstulit Deus, aut coaceruans Deus. nomen scribæ 2. Par.26. nomen item cantoris, 1 Paral.9. 11.15.16.2. Par.35.1. Esdr 8.10. Nomen etiam principis, 1. Par.5.
ieheli, Viuit Deus. nomen viri, 1. Par.26.
iehu, Ipse, siue existens. Filius Iosaphat, 4 Reg.9. nomen prophetę filij Anani, 3. Reg.16. Filius Nasi. 3 Reg.19 Filius Obed filij Ophlal, 1. Par.2. Filius Iosabiæ princeps, 1. Par.4 12.
iehuel, Abstulit Deus, aut coaceruans Deus. Filius Zara 1 Par.9.
iehus. Tinea corrosus, aut compressus, vel congregatus filius Esau ex Oolibama, Genes 36 Filius Balan filij Iadihel, filij Beniamin, 1. Par.5. Secundus filius Esec, 1 Par 8.
iehus, 1. Par.8 Consilians vel ligneus, aut Syriace, fixus Filius Saharáim, ex Hodes vxore sua.
iehieli, Viuit Deus. nomen viri, 1 Par 26.
iemái. Calefaciens, aut calidus: filius Thola filij Issachar filij Iacob 1 Par 7 Heb Iehemái.
iemini, Dextera, vel dexter. Pater Aphia, 1. Re.9. 22. 2. Reg.16 Pater Chusi, Psal 7.
iemineus, Idem.
iemla, Repletio, aut circuncisio. Pater Michææ prophetæ, 3 Reg.22.
iemlech; Regnans, aut Syriace, consulens: Nomen principis cuiusdam, 1. Par.4.
iemna. Dextera, aut numerans, siue præparans: vel Syriace, constituens Filius Aser, filij Iacob, Genes.46. Pater Core. 1 Par.7.2. Par.13.
iemna, 1 Par 7 Prohibitio aut impedimentum, siue mare commotum: Filius Helem.
iemnaitæ, Dexteræ, aut numerantes, siue pręparantes vel constituentes, Num.26.
ieus. Tinea corrosus, aut compressus, siue cōgregatus. Filius Roboam ex Abihail 2. Par 11.
iephdaia, Redemptio Domini. Filius Sesac, 1. Paralip 8.
iephlat, Liberatus, aut expulsus. Filius Heber, filij Bariæ, filij Aser, filij Iacob, 1. Par.7.
iephleti, Idé, Terminus filiorum Ioseph, Iosu 16
iephone, Aspiciens, siue intuens. Pater Caleb, Num.13.
iephonne, Idem: filius Iether, 1 Par.7.

iepta, Aperiens. Ciuitas quæ in sortem tribus Iudæ cessit, Iosu. 15.

iephtahel, Aperiēs deus. nomē vallis, terminus tribus Zabulonis, Iosu. 19

iephte, Aperiens: filius Galaad ex meretrice, iudex in Israel Iud 11.

ieraa, Luna, aut mēsis, siue odoratio. Seruus Aegyptius. Sesan filij Iesu filij Apphaim, 1. Par. 2

ierameel, Misericordia Dei: aut ex Syro & Hebręo, dilectio Dei: filius Esrom filij Phares, 1. Par. 2. Est & regio Philisthiim, 1. Reg 27.

iereiam, Extensio eorum, siue viriditas populi, aut sputum populi, vel armatura aut euacuatio populi. Ciuitas est, quæ sorte nulli, tribui Dan obtigit secundum commentatorem Hebræorum, 1. Paralip 2.

iercon, Aerugo, aut viriditas, siue sputum, vel armatura, aut euacuatio. Ciuitas in tribu Dan, Iosu. 19.

Ieremia, siue Ieremias, Celsitudo domini, vel sublimitas domini, aut exaltans dominum. nomē principis, 1. Paralip. 5. Est & nomen prophetæ filius Helciæ Ierem. 1.

ieremiel, Misericordia dei: aut ex Syro & Hebræo dilectio Dei: filius Amélech Ier. 36.

ierias, timor domini, vel visio domini: aut proiectio domini. Filius Selemiæ filij Hananię, Ier 37.

ieriau. Idem Filius Herbon. 1 Par. 23.

ieribai, Pugnans, siue obiurgans, aut multiplicans. Filius Elnaem, 1. Par. 11.

iericho, Luna, vel mensis, aut odor eius. Ciuitas opulentissima in Beniamin tribu, ab Ierosolymis CL. & ab Iordane LX. distans stadijs. Numeri 22. Iosu. 2 Quam ædificauit Hiel de Bethel, 2. Reg. 16. 2 Par. 28. Matth 20 Luc 18. 19. Nobilis palmetis & balsami viridarij. Vnde etiam ciuitas palmarum appellatur, Deut 34.

ierichontinus, Idem.

ieriel, Timor Dei, aut visio vel proiectio Dei. Filius Thou filij Issacar filij Iacob. 1 Par 7.

ierimoth, Altitudines, siue timens mortem, aut videns mortem, seu proiectio mortis. Filius Bela filij Beniamin filij Iacob, 1. Paral. 7. Filius item Bezir, 1 Par. 8. 2 Par. 31. Est & nomen ciuitatis, cuius rex dicebatur Pharan, Iosu. 10. Item in tribu Iuda, Iosue. 15 In tribu item Issachar, datæ Leuitis, quæ Iaramoth dicitur, Iosu. 21.

ierimuth, Idem. nomen viri, 1. Par. 12.

ierioth Cortinæ, siue linteamina, aut vlulationes siue confractiones. Filius Caleb ex Azuba vxore, 1. Paral 2.

iermai, altitudo mea, siue timens vel proijciens aquas nomen viri, 1 Esd. 10.

ierobaal, Impugnans idôlum nomen iudicis in Israel, qui & Gedeon dicebatur, Iud. 6. 1. Reg. 12.

ierobéseth, Impugnans confusionem, vel ignominiam aut impugnans idôlum. nomen viri, 2. Reg 11.

ieroboam, Impugnans, vel obiurgans populum, vel multiplicans populum. Filius Ioas filij Ioachaz regis Israel 4. Reg. 14. Fuit item alius eiusdē & nominis & regni rex impius. 3. Reg. 11.

ierohām Misericors: aut Syriace, dilectus Filius Elcana filij Caath, 1 Paral. 6. 12. 27 Filius Phasor 1. Par 9. Filius Eliu filii Thau, 1. Reg 1 2. Par 23.

ieron, Timor, vel visio, aut proijciens dolorem vel fortitudinem. Ciuitas in tribu Nephthali, Iosu. 19.

Ierosolyma, Visio pacis, aut visio perfecta, vel consummata, siue timor perfectus, vel consummatus. Vide Ierusalem.

ierosolymæ, Idem.

ierosolymita, Idem.

ierosolymitæ, Idem, p. n.

iersia, Lectulus, siue stratum domini, aut abstulit paupertatem dominus. Filius Ierohām, 1. Par. 8.

ieruel, Timor Dei, aut visio Dei nomen solitudinis, de quo 2 Par 20.

ierusa, Hæreditas, vel exilium. Mater Ioathan filia Sadoc, 2 Par 27.

Ierusalem, Visio pacis, aut visio perfecta vel cōsummata, siue timor perfectus vel consummatus. Iudææ Metropolis, a Melchisedec, teste Iosepho, condita: alias Salem, item & Iebus a Iebusæo Chananæi filio, Iosue 18 postremo Helia (vt Volat. lib. 11. ait) ab Helio Hadriano dicta est. Is enim imperator partem eius extruxit: montem Caluariū, Christi sepulchrum, & Golgotha, loca extra mœnia antea sita, muro cinxit. Porro hæc olim vrbs, bifariam diuisa est, in superiorem scilicet & inferiorem Superior in vertice Sion, vnà cum templo in eiusdem montis latere sita erat quæ a conditore interdum ciuitas Dauid nominabatur. Templo autem adhærebat inferior ciuitatis pars, 1. Par. 3.

iesie, Ens, siue existens, aut munus vel oblatio. Pater Dauid, Isa 11. qui & Isai dicitur.

iesla, Rixa, vel contentio, aut domini exitus. Ciuitas in tribu Ruben, Iosu. 13.

iesaar, Claritas, siue oleum, aut meridianus. Filius Caath filij Gerson, Num. 3.

iesaaritæ, Idem pl n.

iesaia, siue Iesaias, Salus domini. nomen viri, 1 Par. 25. 2. Esdr. 11.

iesamari, Custos, vel Custodia. filius Elphaal, 1. Paralip 8.

iesana, Dormiens, aut antiqua, vel annosa, siue mutatio nomen ciuitatis, 2. Par 23.

iesba, Laus, siue tranquillitas. Filius Ezra, 1. Par. 4

iesbáam, Sedens populus, aut conuersio populi, siue insufflatio aut captiuitas populi. Filius Hachamoni, 1. Par. 11 12

iesbacasia, Est requirens, vel deprecans, aut sessio dura, vel insufflatio siue conuersio dura. nomen viri. 1 Para. 25.

iesbi-benob, Sedens in prophetia vel in locutione, vel in germinatione: aut conuersio siue insufflatio in prophetia vel in locutione siue in germinatione: aut captiuans in prophetia vel in locutione siue in germinatione. Giga, quidam, de quo 2. Regum 21.

iesboam, Conuersio populi, siue sessio populi, aut insufflatio vel captiuitas populi. nomen principis. 1. Paral. 27.

iesboc, Est vacuus vel euacuatus: aut Syriace, derelictus, vel derelinquens Filius Abrahæ ex Cetura, Gen. 25.

iescha, Vngens, siue cooperiens, aut protegens, vel obumbrans: aut Syriace, speculans. Filia Aran filij Thare, quæ & Sarai dicebatur. Gen. 11.

iescias, Salus domini. Filius Phaltiæ filij Ananiæ filij Zorobabel 1. Par 3.

iesema, Appositus vel nominatus: aut admiratio, siue desolatio. Filius Etam, 1 Par. 4.

iefer Figmentum,siue plasmatio,aut tribulatio, vel angustiâs Filius Nephthali,Gen 46.1.Par.7.

ieseritæ,Idem.p.n.Num.26.

iesesi,Antiquus,siue sexagenarius,aut exultans: vel est munus Filius Ieddo,1.Par.5.

iesepha,Iaspis,lapis scilicet pretiosus;aut est hic id est in hoc loco,vel labium,siue conterens.Filius Beriæ 1.Par.8.

iesphan,Absconditus,siue confractus, aut cuniculus.Filius Sesac,1 Par.8.

iesi,Salus,aut respiciens.Filius Appháim filij Nadab filij Semei,filij Onam,1.Par 2.4.Pater Phaltię, 1.Par.4 5 12.23.

iesia,siue Iesias,Est dominus, Filius Izrahia filij Ozi filij Thola,1.Par.7. 24.

iesiel,Dimidens Deus,vel dimidians Deus,aut festinatio Dei.Filius Nephthali.Num.26.

ieselitæ,Idem,p n.Num 26.

iesimon,Desolatio,aut solitudo. nomen loci, 1. Reg.23.

iesmachias,Adhærens vel innitens domino, aut iunctus domino.nomen viri.2 Par.31.

iesmáias audiens dominum,vel obediens domino.Nomen viri,1 Par.27.

iesraeli,idem quod Israel, quod interpretatur pręualens,siue dominans cum Deo. Nomen loci, 2.Regum.17.

iesui,Planus,siue æqualis,aut ponens, siue positus.Filius Aser filij Iacob,Genes.46.1.Paral 7.filius Saul,1 Reg.14.

iesuitæ,idem,p.n.Num.26.

iesu,Luc 3.in Græco est Iose: & Hebraicè potest interpretari parcens,vel eleuatus,aut existens D.

Iesua,Saluator.nomen viri,1 Par.24.

iesua,Gen.46.1.Par.7.Planities,siue æqualis, aut ponens vel positus.Filius Aser.filij Iacob.

Iosue,Saluator,2 Par.31.Esd 2.

iesue,1.Esd.10 Est dominus. nomen viri, Heb. Iesia.

IESVS, Saluator.Sic vocatus fuit Christus dominus noster,Mat 1.Luc.2.Act 7.

iesus,zach,1.3 6 Dominus saluator, vel domini salus.Sacerdotis nomen filij Iosedec. De quodam Iesu loquitur & Paulus,Coloss 4.

ieta,Declinans,vel diuertens Ciuitas quæ Leuitis e tribu Iudæ vel Simeonis est data,Ios. 21.

ietebatha,Bonitas sua.siue declinans filia eius, aut declinans desertum nomen loci in quo castrametati sunt filij Israel profecti de Gadgad monte,Num 33.

ieth,Confringens, vel formidans, aut stupens, vel Siriace,descendens.Filius Gerson filii Leui, 1. Par 6 Heb Iahath.

iethnan,Merces,siue donum:aut Siriace, fumigans Ciuitas tribus Iudæ,Ios. 15.

iethela,Pendens,vel suspensio,siue coaceruatio. Nomen ciuitatis in tribu Dan, Iosue 19.

iether,Excellens,vel residuus siue remanens vel explorans aut funiculus Ciuitas de tribu Iuda, Leuitis data Ios 15.21.Primogenitus Gedeonis, Iudi. 8 filius Ezra,1 Par.4 6.

iether,1 Reg 30.nomen ciuitatis: nomen item viri.1 Paral 7. & interpretatur excellens,aut residuû,siue remanens,aut explorans, siue funiculus.

iether,Idem 1.Par 2 ille idem qui & Iethera, 2. Regum 17 dicitur.Filius item Iada filii Onam filii Ieramel 1 Par.2.

ietheth,Donans.Ciuitas Idumęorum, Genes.36. 1.Par 1.

iethma,Orphanus,siue admiratio, aut consummatio,siue perfectio Vir Morbites 1.Par 11.

iethra,Excellens,siue residuus,vel remanés, aut explorans vel funiculus Pater Amasa, filii Abigail sororis Dauid,2.Reg 17 & Israelites erat in 1. Par. 2. dicitur Iether Ismahelites

iethraham,Excellentia populi,aut residuus populi,siue exploratio, vel funiculus populi. Filius Dauid ex Egla 2 Reg 1.Par.3.

iethrai,Excellens,siue residuus, vel remanens aut explorans,vel funiculus.

iethrai 1.Par.6 Explorans:aut Syriace,locus. Filius Zara.

iethram,Excellens siue residuus,vel remanens aut explorans,vel funiculus.Filius Supha filii Helem,1.Par 7.Filius item Dison filii Sier. Horræi Gen.36.

iethræi,Idem.

iethræus,idem Filius Sobal filii Hur primogeniti Caleb,1.Par.2. 11.

iethro,Idem.socer Moysis.Exod.3.qui Exod.2. dicitur Raguel.

iethrites,idem.2.Reg 23.

ietson,Iosue 21.In Hebræo est Cedemoth: quod interpretatur antiquiores,vel priores, aut orientales,siue incendium,uel incuruatio mortis. nomen ciuitatis Vide Cademoth.

ietur,Custodiens,aut ordo uel series:aut Syriace montanus Filius Ismahelis, Gen.25.1.Par 1.

iezabad,Dotatus.Vir. Gaderothites,1.Par 12.

iezabel,Insula habitaculi, uel væ habitaculo: aut ex Hebræo & Syro,insula sterquilinii, vel uæ sterquilinio,filia regis Sidoniorum,uxor regis Achab, 3 Reg 16 21.

iezátha, Aspergens thalamum uel cubiculum: aut ex Syro & Hebræo,uæ oliuæ. Filius Aman filii Amadatha,Esth.9.

iezer,Insula adiutorii,siue insula atrii. aut uæ adiutorio uel atrio. filius Galaad filii Machir filii Manasse,Num.26 qui Ios 17.dicitur Abiézer.

iezer,1.Par 6.Auxiliator siue adiutor Nomen ciuitatis Amorrhæorum, quę Leuitis & homicidis pro asylo e tribu Gad est attributa.

Iezeritę,De Iezer,quod interpretatur insula adiutorii,siue insula atrii:aut uæ adiutorio uel atrio, Num.26.

iezerites,Oriens,aut clarus,1.Par.27.

iezia,Distilatio uel asperfio domini. nomen uiri,1 Esd.10.

iezlia, Distillatio uel aspersio laboriosa. filius Elphaal.1.Par.8.

iezonias,Auscultatio domini,aut statéra domini,uel arma domini, filius Maachati,4.Reg.25.

iezonias,Ierem.35.40.42.Ezech.8.11.interpretatur Nutrimentum domini,aut auscultatio,uel arma domini

iezra Porcinus:aut Syriace,conuersus. filius Mosollam,1.Par.9.

iezraia,Oriens dominus,aut claritas domini.nomen uiri,2 Esd.12.

iezrahel,Semen Dei,aut distillans contritionem uel malum Deus,siue distillatio amicitiæ Dei,uel aspersio pastoris Dei. Ciuitas tribus Iudæ, Ios. 15. 17.19.Iudic.6.1.Regum 25. filius item Osee ex Gomer uxore.Ose.1.

iezrahelites idem 1. Reg 27. 3. Reg 21.
iezraelitis, Idem.

I G

Igaal, Redemptus siue coinquinatus. Filius Nathan de Soba, 2 Reg. 23.
igal, idem Filius Ioseph Num. 13.

I H

Ihelon, Occultus, siue adolescens, aut caprea eorum vel seculum. Filius Esau ex Oolibama vxore, Gen. 36.

I I

Iim, Acerui, ciuitas tribus Iudæ, Ios. 15.

I L

Ilai, Ascendens, uel superior, aut aceruus mihi.
illyricum, Exhilaratio, aut lætificatio. G. regio Epiri contermina, propinqua Italiæ, Rom. 15.

I N

Indi, De India, quæ hebraice dicitur Hodu, idest, laudatio, siue confessio, aut decora vel pulchra.
India, Idem. Regio latissima ad orientem sita, cuius imperium Assuerus tenuit, Esther, 1. Aliàs Hodu, Heuila & Chus appellata. cuius spatium ex Strabone lib. 15. Geograp. & Plinio lib. 6. cap. 16. intra Indum ab occasu, a septentrione Tauri iugis, ab ortu Eoo pelago, a meridie suo, hoc est indicio clauditur, spaciosissima ipsa: & non gentium tantum & oppidorum prope innumerorum, sed omnium rerum prouentu, ære tantum & plumbo excepto, fœlix. flumina cum plurima, tum maxima, præcipua tamē Ganges & Indus, quorum irriguo procursu fit vt in vdo solo proximantis solis vis nihil non magna quantitate gignat. Maxime autē, si reliquas terras cogitas, orienti supposita videtur. Vide etiam Ptolemæum lib. 7. cap 1. & 2. Pōp. Melam. in 3.

I O

Ioab, Paternitas, vel habens patrem: aut voluntarius Pater Abiiai, 1 Reg. 26. Filius item Saruiæ filiæ Isai. 2 Regum 2. 1. Par. 2. Filius etiam Saraiæ. 1. Paral. 4.
ioachaz, Domini apprehēsio, siue domini possessio aut dominus videns. Filius Iosiæ regis Iudæ 4. Reg. 23. 2. Par. 35. filius itē Iehu regis Israel 4. Reg. 10. 2. Par. 21.
ioachaz, 2. Par. 34. Apprehendens, siue possidens, aut videns Pater Ioha, qui a commentariis erat Iosie Regi.
ioachin, Domini præparatio, siue domini firmitas filius Ioacim siue Eliacim, 4. Reg. 24 quem Ieremias, 29. 37. vocat Ieconiam.
ioacim, Domini resurrectio, siue domini confirmatio. vel dominus vindicans. filius Iosiæ regis, qui prius Eliacim dicebatur, 4 Reg. 23. 1. Par. 3.
ioacim, nehem. 12. Resurgens siue confirmans, aut vindicans.
ioada, Domini cœtus, vel congregatio: aut domini transitus vel testimonium, vel domini ornatus vel præda: aut ex Hebræo & Syro, domini ablatio. filius Achaz filius Micha, 1. Par. 8 qui 9. dicitur Iara
ioadan, Domini deliciæ vel domini voluptas: aut ex Hebræo & Syro, domini tempus. Mater Amasiæ regis Iudæ, 4 Reg. 14. 2 Par. 25.
ioah, Fraternitas. vel habens fratrem. filius Gerson filii Leui, 1. Par. 6.
ioah, Fraternitas, vel habens fratrem. filius Zemma, 1. Par. 6. 2. Par. 29. filius item Ioachaz illius qui fuit Iosiæ Regi a commentarijs, 2. Par. 34.
ioahe, Idem filius Asaph 4. Reg. 18.
ioaha. Idem, 1. Par 26. 2. Par. 29.
ioarim, Domini exultatus, vel domini exaltatio. D. nomen viri, 1. Mach. 2.
ioas, Diffidēs vel desperans, aut ignitus vel vrēs. Pater Gedeonis, Iud 6. Rex Iuda, filius Ochoziæ filij Ioram. filii Achab. 4 Reg. 11. 12. 13. 1. Par. 3. item 4. Regum 14. vbi dicitur: Vixit autem Amasias filius Ioas vsque ad finē capitis. filius Ioachaz filij Iehu rex Israel, 4. Reg. 13. 14. vbi dicitur, In anno secundo Ioas. Pater Ieroboam regis Israel, 4. Regum 14.
iohas, Domini ignis, vel domini oblatio. Rex Iuda, filius Ochoziæ filij Ioram filii Achab, 4. Regum 11. 12. & in principio literæ, vbi dicitur, Quam ob rem tulit Ioas. & 13. vbi dicitur, Porro Ioas. Itē 14.
ioas, 1. Par. 7. 27. interpretatur Tinea corrosus: siue compressus, vel congregatus. filius Bechor filii Beniamin filij Iacob.
ioatham, Consummatus, siue perfectus. filius Oziæ siue Azariæ regis Iuda, 4. Reg. 15. 2. Par. 26. a LXX. Ioatham & Iotham transfertur. filius item Ierobaal siue Gedeonis, Iud. 9. filius item Iahaddai 1. Par 2 filius Azariæ filij Amasiæ, 1. Par. 3.
Iob, Dolens vel gemens, siue vlulans, aut exosus, vel patiens inimicitiam nomen viri, Iob. 1.
iob, Gen. 46 Dolens, vel gemens aut vlulās. filius Issachar: qui 1. Par. 7. dicitur Iasub.
iobab, Idem, Filius Iectan. Gen. 10. filius Saharaim ex Hodes vxore, 1. Par. 8. filius item Zaræ rex Edom Gen. 36.
Iobania, Aedificatio domini, siue filiatio, aut intellectus domini. filius Ieroham 1. Par. 9.
iochābed, Gloriosa, aut grauis, vel ponderosa. filia Leui, vxor Amram filij Caath. filii Leui. Exod 6.
ioed, Testificans, uel orās siue prædans, aut transiens: vel Syriace auferens. nomen viri, 2. Esd. 11.
ioel, Volens, siue incipiens, aut iurans. nomen principis 1. Par. 4. Nomen prophetæ filii Phatuel, Ioel. 1. Pater Samuua, 1. Par. 5. filius Azariæ, 2. Par. 29. filius Maath filii Amasai, 1. Para. 6. Primogenitus Samuelis prophetæ, 1. Reg. 8. filius Gad. 1. Par. 5
iola, Eleuatio, siue proficiens, aut auferens maledictionem. filius Ieroham, 1. Par. 12.
ioezer, Adiuuans. nomen viri, 1. Par. 12.
iogli, Reuelatio, aut transmigratio, siue reuolutio, aut exultatio. Pater Bocci principis tribus Dan. Num. 34.
ioha, Viuificans. filius Bariæ, 1. Par. 8. Vir Thosaites, Par. 11.
iohannan, Gratiosus, siue donans: aut pius siue misericors. filius Careæ, 4. Reg. 25. primogenitus Iosiæ regis Iuda, 1. Par 3. filius Azariæ, 1. Para. 6. filius Elioenai filij Naariæ, 1. Par. 3. Principis nomen, 1. Par. 12. Neh. 12.
iohanan, 1. Par. 26. Par. 17. 23. 28. Esdr. 10. Nehem 6. 12. Domini gratia, siue domini donum, aut domini misericordia.
iohanna, Domini gratia, siue domini donum, aut domini misericordia D. Mulier quæ sequebatur Christum, vxor Chusæ, Luc 8. 23.
iohannes, Idem. D. nomen apostoli fratris Iacobi, quorum pater Zebedæus dicebatur, Matth 4. Fuit & nomen præcursoris Christi, cognomento Baptistæ, Luc. 1.
ioiada, Domini scientia, aut domini cognitio. Nomen sacerdotis. 4. Reg. 11. Ier 29.

ioiada, Scitus aut cognitus. Nehe. 3. 12. 13.
ioiarib, Pugnans vel obiurgans siue multiplicans Nehem. 12.
ioiarib, 1. Par. 9. 24. Domini pugna, siue domini obiurgatio, vel domini multiplicatio. nomen sacerdotis.
Iona, siue Ionas, Columba, siue depopulans, vel multiplicans, nomen prophetæ, filii Amathi, 4. Reg. 14. Pater Ioseph patris Iudæ Patris Simeon, Luc 3. Pater item Petri Apostoli, Iohan. 1. 21.
ionadab, Spontaneus vel vouens, siue principalis. Filius Semmaa fratris Dauid, 2. Regum 13. Filius item Rechab, Ierem. 35.
ionadab, 2 Reg. 13. vbi dicitur: Cui respondit Ionadab, &c. & 4 Reg. 10. interpretatur domini spōtaneus, aut domini princeps, vel domini votum. Filius Rechab.
ionathan, Domini donum. Filius Gerson filij Moysi Iud. 18. filius Saul, 1. Par. 8. nomen scribæ cuiusdam, Ierem. 37.
ionathā, Filius Saulis Regis, 1 Reg. 13. 14. 2. Reg. 1 21. 1. Par. 10. Filius Abiathar sacerdotis, 2. Reg. 15. 17. 3. Reg. 1. filius Iada filij Onam filij Ierameel 1 Par. 2 Filius Sage. 1 Par 11. Esd. 8. Filius Asael, Esd. 10. Nehem. 12. Filius Caree, Ierem. 40 In omnibus his locis interpretatur Columbæ donum, vel donans. Ac vbique scribi debet Ionathan, per, n in fine, non per s.
ioppe, Pulchritudo, aut decor Oppidum in ora curuæ Syriæ, in monte situm, vna cum portu, qui a Barbaris nunc Sappho appellatur, Num 21. Iosue 19 2 Paral 2 1. Esd 3 Iosue. 1. 1. Mach. 10. Act. 9.
ioppitæ, Pulchri siue decori. D 2. Mach. 12.
iora, Temporaneus, aut ostendens, siue demonstrans vel proiiciens: aut Syriace, lebes. nomen viri, 1. Esd. 2.
iorai, Idem. nomen viri 1. Par 8.
ioram, Excelsus, siue sublimis, aut proiectus. Filius Thou regis 2. Regum 8. Filius item Iosaphat, 1 Paralip. 3. qui 3. Regum 22. dicitur Hebraice iorhām.
ioram, Filius Iosaphat regis Iuda, 3. Regum 22. Filius item Achab regis Israel, frater Ochoziæ, 4. Regum 1. 3. 8. 9. 12. 2. Paral 21. 22. Mat. 1. Est & nomen sacerdotis, 2 Paral. 17. In omnibus his locis interpretatur Domini celsitudo, aut domini sublimitas, aut domini proiectio. Præterquam in fine 9 cap quarti Regum, vbi dicitur, Anno vndecimo Ioram.
iordanis, Fluuius iudicij, aut demonstratio vel proiectio iudicij siue descensio: aut ex Syro & Hebræo, lebes iudicij. Fluuius Iudææ, qui à Dan sic nomen habet, Gen. 13. eximiæ dulcedinis, Solino Paneadis: Egesippo vero Iosephoque Phiala fonte decurrens, regiones perquam amœnas prælabitur: mox in lacum quē complures Genezaram vocant, se fundit: deinde mare mortuum petit natura dirum: a quo postremo absorbetur.
iorim, Dominus exaltans, vel domini exaltatio. D.
iosa, Ens, vel existens, aut obliuiscens vel debēs. nomen principis 1. Par 4.
iosaba, Domini saturitas, aut domini satietas, vel domini iuramentum, siue domini septenariū. Filia regis Ioram, soror Ochoziæ, 4. Reg. 11. Vxor Ioiadæ sacerdotis, 2. Par. 22.
Iosab hesed, Habitaculum vel sedes misericordiæ, aut insufflatio vel conuersio misericordiæ. Filius Zorobabel filii Phadaiæ, 1. Par. 3.
iosabeth, Domini satietas vel domini iuramētum, aut domini septuplum, siue dominus conterens horam. nomen mulieris, 2 Par. 22 quæ 4 Reg. 11. dicitur Iosaba.
iosabia, Habitaculum vel sedes domini, siue conuersio aut insufflatio Domini, vel captiuitas domini Filius Saraiæ filii Asiel, pater Iehu principis, 1. Par 4.
iosaia, Aequitas domini vel planities domini, aut apponet dominus Filius Elnaem, 1. Par. 11.
iosaphat, Dominus iudex, vel domini iudicium. Filius Asa regis, 3 Reg. 15. 1 Par 3 Filius Ahilud, 3 Reg 8. Filius Item Pharuæ, 3 Reg. 4 nomen vallis Ioel. 3. Iosaphat, Iudicatus vel iudicatio. Vir Mathanites 1 Par. 11.
iosedec, Dominus iustus, vel domini iustitia. Filius Saraiæ filii Azariæ, 1. Par. 6. Pater Iesu sacerdotis, Zach 1.
iosedec, Esdr 3 5. 10 Nehem. 12 interpretatur iustificatus vel iustificatio.
Ioseph, Augmentum vel præfectus. Vndecimus filius Iacob ex Rachel vxore, Gen. 30. Pater item Igal, Num. 13. 1. Paral 25.
Ioseph, Psal. 80. Domini augmentum, vel domini profectus.
ioseph, Mat 13 & 27 vbi dicitur, Et Ioseph mater. Marc. 6 15. ibi, Et Ioseph mater. & ibi, Maria & Ioseph. & Act 4. in omnibus his locis in Græco est Ioses: quod Hebraice potest interpretari parcens, vel eleuatus, aut existens. D.
iosephus, augmentum, vel profectus. D. 1. Mach. 5.
iosphias, Augmentum vel profectus domini: aut consummans vel finiens dominus.
iosias, Ignis domini, aut vrens dominus. Rex Iuda filii Amon filii Manasse, 4. Reg. 22.
iosue, Dominus saluator filius Nun princeps tribus Ephraim, Osee prius nominatus. Num. 13. 1. Par. 7 Post Moysen dux populi Israelitici, Iosue. 1
iosue, Esd. 2. 3. 4. 5. 8. 10. Nehem, 3. 8. 9. 12. in omnibus his locis interpretatur saluator.
iota, Declinans, vel diuertens Ciuitas quæ Leuitis e tribu Iudæ vel Simeonis est data, Ios 15.
iouis Latinum est, Obliquus a Iuppiter, quasi iuuans pater, Act. 14. 21.
iohabad, Domini dos, vel domini dotatio. nomen serui Ioas regis, a quo occisus est ipse Ioas, 4 Reg. 12. 1 Par. 26. 2. Par. 17. & 24.
iozabad, vel iozabed. Dotatus. Princeps militię 1. Paralip. 12. Esd. 10. Nehe. 11. 2. Paralip. 31. 35. 2 Esd. 8.
iozachar, Memorans, siue masculinus. Filiu Semaar, seruus Ioas regis Iuda, qui Iozachar occ dit ipsum regem Ioas adiutus a Iozabad conser uo, 4. Reg. 12. Hic 2. Par. 24. dicitur Zabad.

I R

Ira, Ciuitas, aut vigil, siue denudatio, aut effu sio, vel aceruus visionis. nomen sacerdotis, 2 Re gum 20 Filius Acces, Thecuites, 1. Par. 11.
irad, Onager, siue aceruus descensionis, ve acerui descensio, aut aceruus imperij: vel Syriace draco. Filius Enoch, Gen 4.
irai, Vigil, aut ciuitas, siue denudans vel eua cuans: aut pullus, asini. Filius Bela filii Beniami filii Iacob 1 Paralip 7.

Isaac,

I S

Isaac,Risus.Filius Abraham ex Sara, Gen. 17.21. Heb.Isahac.

isaar,Oleum siue claritas,aut meridianus. filius Caath filij Leui, Exod 6.1 Par 6 23.qui Num.3. dicitur Iesaar, iisdem tamen consonantibus & punctis

isaari,Idem.nomen viri,1.Par. 24.

isaaritæ,idem.pl n.1 Par 26.

isahar,Candidus,aut lucidus.

isai,Munus,aut ens,siue existens uel debitor.Pater Dauid,1.Regum 16 Ruth 4 quem Græci Iesse vocant.

isai,1 Par.2 vbi dicitur,Isai autem genuit, &c interpretatur vir meus,aut virilis siue insulæ munus aut oblatio,filius Obed filij Boos,1.Paral 2 Pater Dauid quem Græci Iesse vocant.

isaias,Salus domini.

isari,Figmentum,siue plasmatio, aut tribulans, vel angustians Nomen viri,1.Par.25.

isbaab,Sessio vel habitatio patris,aut conuersio, vel inflatio,siue captiuitas patris. nomen viri, 1. Paral 25.

iesbóseth,Vir confusionis vel ignominiæ,aut viri mora.Filius Saul,regis Israel,2 Reg 2.

iscariotes,Hebraice interpretatur vir occisionis vel vir exterminationis vel mortis. Sic cognominatur Iudas ille Christi nostri proditor,Matth. 10 Sunt qui & Ischariotem dictum existiment, per chiscribentes,quod de tribu Issachar esset cui tale cognomen ex ipso quoque facinore optime conueniat: nam mercede vendidit Christum nostrum Issachar siquidem Ex 30 Geneseos mercedem significat.

ismahel.Exauditio Dei filius Abraham ex Agar ancilla,Gen.16 filius item Nathaniæ,4 Reg. 25. filius Asel filij Elasa 1.Par.8.9.

ismahelitæ,idem,pl.n Gen.37.Populi quos Moyses(vt quidam dicunt)Madianitas vocat: Eusebius Agaræ nos,siue Saracenos.

ismahelitis,idem,f.n.1.Par 27.

ismiel,Nominatio dei,aut admiratio vel stupor Dei.nomen principis,1.Par. 4.

Israel,Præualens,siue dominus cum deo. nomē Iacob,inditum ei ab angelo,Gen 35.

israelitæ,idem,pl.n.Populi ab Israel sic cognominati,2 Regum.3.

israelitis,Idem.

isreela,Præualens, aut dominans deus, siue rectitudo Dei,aut canticum Dei.nomen viri, 1. Paralipomenon 25.

issachar,Est merces,vel præmium, Nonus filius Iacob ex Lia vxore sua,Genes.30.nomen ciuitatis, 3.Regum 4.

isthemo,Ignis admirationis vel consummationis,siue ignis perfectionis vel simplicitatis. Ciuitas in tribu Iuda,Iof.15.

istob Vir bonus,2.Reg. 10.

isuhaia, Comprimens vel humilians dominus, seu meditatio dei. nomen principis, 1. Paralip. 4.

I T

Italia,Ab Italo rege dicta est: vel ab italis, id est vitulis,eo quòd illa regio vitulis abundet. Latinū est.Act 27.

italia,Num. 24. Ezech. 27. in Hebræo est Cithin: &.interpretatur conterentes, vel contritio maris, siue diadema,aut aurum,vel tinctura: vel ex Syro & Hebræo,coaceruatio maris. Regio & patr a Romanorum,ab Italo rege vocabulū traxit, quæ ab Aphrico & a Borea mari magno cincta, reliqua Alpium obijcibus obtrusa est Hæc quinque appellata est nominibus Saturnia a Saturno primo habitatore,Trogo:Italia,a rege,Plinio:Ausonia, Liuio: Oenotria,Dionysio:Hesperia,Virgilio. Vide Volateranum lib 4 Geograph.Alii putant Apuliam vel Elisam.

italia,Isa 66 Hebraice.dicitur Thubai, & interpretatur orbis,aut confusio, vel ignominia, siue portatus vel adductus. Sunt qui liberes, non Italos esse dicant.

italica cohors,ab Italia dicta est,Act. 10.

ithai,Robustus,aut signum vel vomer:aut Syriace veniens Filius Rubai,2.Regum 23 qui & Ethai 1 Paral.11.

ithamar,insula palmæ vel dactylorum,aut insulæ commutatio vel permutatio,seu væ palmę aut commutationi. Filius Aaron filij Amram filij Caath filij Leui.Exod 6.1 Par 6

ituræa,Custodita:vel Syriace,montana,vel montosa.D Trachonitidis regio iuxta desertum Arabiæ:cuius Tetrarcha fuit Philippus,Luc 3. de quo Hieronymus in locis Heb.Appellata est a Ietur filio Ismaelis.

ituræi,Custoditi vel custodiæ aut coordinati:vel Syriac, montani vel montosi.Populi,1 Par.5.

I V

iubal,Defluens,siue apportans,vel inueterascēs, aut germinans,siue iubilæus,vel buccina.filius Lamech ex Ada vxore,Gen 4.

iubileus,Buccina,vel defluens, siue apportans, aut germinans,siue inueterascens,Leuit.25 nu.36.

iucadam,incuruatio populi,siue incendium populi,Ciuitas est in tribu Iuda,Iof 15.

iuchal.Domini omnia,aut domini perfectio siue consummatio filius Selemiæ.Ierem 37.

iuchal.Iere 38.interpretatur potens:siue perfectus vel consummatus filius Selemiæ,

iud,Laudans,siue cōfitens.Ciuitas in tribu Dan, Iosue 19.

iuda,Laudatio,siue confessio. Quartus filius Iacob ex Lia vxore,Gen.29.

iudaia,Laudatio, siue confessio domini. Vxor Ezrar,1.Par 4.

iudaismus,Laudatio,siue confessio Gal 1.

iudas, idem. filius Mathathiæ filij Iohannis, 1. Mach 2.Vnus ex duodecim apostolis, Matth. 10. Est & nomen cuiusdam Galilæi,de quo Act.5.

iudæa,Idem.Iudæa aliquando tota terra duodecim tribuum appellatur,velut Marci 3 & Psal. 76. Notus in Iudæa Deus. Aliquando, duæ tantum tribus Iuda & Beniamin appellitantur:ad distinctionem Galilęæ & Samariæ, aliarumque in terra repromissionis regionum. Obseruabis itaque apud historicos Iudæam pertinere ad Palæsthinam:Galilæam verò atque Sammariam ad Phœnicem. Neque obscurum est post Salomonis mortem decem tribus Israel defecisse a Roboam ad Ieroboā Ephratæum,3.Regum 12.exinde duæ tribus, scilicet & Beniamin, quæ semini Dauidis adheserant, nunc domus Dauid, nunc regnum Iuda,Ierusalem aut Beniamin in scripturis potissimum a prophetis nuncupari Sicut decem tribus quæ defecerant, regnum Israel,domus Iacob,& Ioseph, Ephraim,

regnum

regnum Samariæ, Iezraël, Bethel, Bethauen appellari notum est.

Iudæa quæ & Chananæa, & repromissionis terra, quæ sancta in scripturis sacris nuncupata est, Syriæ regio in Asia maiore, ad orientem habet mare mortuum, quod & salsum, Num 34. vbi quondam Sodoma & Gomorrha vrbes sitæ erant. vltra quod Iordanis fluuius, qui mare mortuum ingreditur: deinde Amorrhæi habitant. Post quos Moabitæ terram occupant: deinceps Ammonitæ & magnus Euphrates, Vltra illos Babylon atque Chaldæorum est regio. Persia deinceps inchoat. Ad aquilonem Galilæa cubat, in cuius tergo Libanus mós terminus Iudææ eminet. Damascus deinde, & Euphrates celebre flumen: vltra quod Syria & Assyria sitæ sunt, quę respiciunt & extenduntur ad orientalem plagam. Vlterius Sidon & Tyrus occidétem versus declinant & extenduntur. Occidentem versus Philisthijm quæ Palæsthina & Allophylorū terra dicitur, incipit: vltra quam mare magnum, quod & Mediterraneum, horret, Exod. 23 hoc, Palęsthinorum mare appellatur. Ad meridiem Amalecitæ habitant. Num. 13. post quos Sier mons, & Idumęi, vltra illos Madianitę sedent. deinde est mare rubrum: vltra quod Aegyptus sita est ad occidentem Iudææ extensa. Habes paucis verbis limites seu terminos terrę promissionis a Moyse & prophetis.

iudęi, Laudantes, siue confitentes.

iudęus, Idem. s.n.

iudi, Idem. filius Nathaniæ filii Selemię filii Chusi, Ier. 36.

iudith, Laudans, siue confitens, aut Iudæa. Altera vxor Esau, Gen. 26 Fuit & nomen viduę cuiusdā nobilis, Iu. 8.

iulia, Lanuginosa. G.

iulius, Languinosus, vel lanugo. G. nomen centurionis cuiusdam, Act 27.

iunia. A Iunone, id est, dominatrice. G. nomen viri concaptiui Pauli. Rom 16.

I Z

Izrahia, Oriens dominus, aut claritas domini Filius Ozi filij Thola filii Issachar, 1. Par. 7.

L

LAabim, Inflammati, siue flammę aut gladij. Filius Misraim. Genes. 10 Ab hoc, Lybia, quę prius (vt Hyeronymus refert in Hebraicis quæstionibus) Phutensis Regio appellata est, nomen habet.

laad. Laudans, vel ad laudandum, vel ad confitendum filius Iahath filii Subal filii Iuda 1 Par. 4.

laada, Pro ornatu, vel ad congregandum, siue ad testificandum, aut transiens, vel prædans: aut Syriace auferens, filius Sela filii Iudæ, 1. Par 4.

laadam, Pro voluptate, seu deuorans iudicium, aut pro ornatu, vel pro testimonio: aut Syriace, ad tempus. filius Thaan filij Thale, 1. Par. 7.

laban, Albus vel candidus, aut later. Frater Rebeccæ filiæ Bathuelis filii Nachor ex Melcha, Gen. 24 Est & locus in deserto vbi Moyses deuteronomium prælegit filiis Israel. Deut. 1.

labana, Luna, siue albedo aut thus, vel later. Ciuitas sacerdotum in tribu iudæ, Iof. 15.

labanath. idem Ciuitas quæ tribus Aser terminus est, Iof 19.

lacedæmones, Lacus dæmonum, vel puteus insanientium. G.

lachus. Ambulans vel vadēs extitit, aut tibimet existens, Ciuitas tribus Iudæ, Iof. 10 15. 4 Reg 18. Constructa a Roboam 2. Par. 11.

lael, Ipsi Deo, aut ipsi forti, vel potens. filius Eliasaph principis. Num 3.

lahem Panis, uel pugna aut bellum. nomen loci, 1 Par. 4.

lahela, Humiditas humida, aut tabula humida, uel uiridis: siue maxilla humida. nomen loci, 1. Paral. 5.

lais, Leo. Ciuitas in monte Ephraim, non procul a Sidone, Iud. 18. quæ & Dan & Lesem dicta est. Iu 18. Pater Phaltiel mariti Michol filie regis Saul 2 Reg. 3. Vide Lesem.

laisa, Leena, Ciuitas, quæ alias Dan dicitur. vbi est origo Iordanis Isa. 10.

lamech, Pauper, vel humiliatus, aut percussus filius Mathusael, Gen. 4 nomen etiam filij Mathusala, Gen. 5. Luc. 3.

lamma, Vt quid? Matt 27.

lamuel, Illis Deus, vel cum illis Deus, aut cū quo est Deus. nomen regis Prou 31.

laodicea, Populus iustus G Ciuitas in Asia quæ Diospolis olim dicebatur, deinde Ros, postremo Laodicea, Colos. 4.

laodicenses, Idem, pl. n G. Colos. 4.

laomim, Gentes, siue abique aquis. Filius Dedan filii Iecsan, Gen 25.

lapidoth, Fulgura, vel lampades. Maritus Deboræ Prophetidis, Iud 4.

lasa, Ad clamandum, uel ad saluandum, ut linendum. nomen ciuitatis, quæ Hieronymo in Hebr. quæstionibus Callirhoe dicitur, Gen. 10.

lasthenis, Lapidis robur. G. nomen uiri, 1. Machabeo 11.

latussim, Malleatores, siue limatores, Filius Dedan filii Iecsan Gen 25.

lazarus, Dei adiutorium siue Dei atrium. D. nomen viri Luc 16. Est & nomen cuiusdam alterius a Bethania, amici Christi, fratris Mariæ & Marthę, Iohan. 11 quem Christus suscitauit a mortuis, ibidem.

L E

Lebana. Luna, siue albedo, aut thus, vel later. nomen viri, 1 Esd 2.

lebaoth, Leenæ, siue cordis signum, aut ad introitum Ciuitas fortis Iudæ est, Iof 15.

lebua, Luna, siue albedo, aut thus uel later: Locus in deserto, ubi 17. Israelitarum mansio fuit, egressorum de Remmon Phares, Num 33. Est & ciuitas sacerdotum in tribu Iuda, Iof. 10.

lebona, Idem. nomen oppidi, Iud. 21.

lecha. Ambulans, uel uadens nomē loci, 1. Par. 4.

lechi, Maxilla. Locus, cui Sanson sic nomen indidit. Iud. 15.

Leci, Lex, siue doctrina, aut assumptio mea. Filius Semidę filij Galaad, filii Machir filii Manasse, 1. Par 7. Heb. Lecihi.

lecum, Resurgens, uel confirmans, siue ad resurgendum uel ad consumandum. Ciuitas, quę tribus Nephthali, Terminus est, Iof. 19.

ledan, siue Leedan, Pro voluptate, uel deuorans iudicium, siue pro ornatu uel testimonio: aut transitus uel deprædatio earum. aut Siriace ad tempus. Vir de cognatione Gerson filij Leui, 1. Paralip 23. 26.

lehemani, Panis eorum, aut pugna, vel bellum eorum. Ciuitas in tribu Iuda, Iof. 15.

lehemites, Panis meus, aut pugna mea. 1. Par. 20.

lefem, nomen, vel ponens, aut ipsi nominatio vel posito, aut lygurius lapis pretiosus, de quo Exo. 28. nomen vrbis in tribu Dan, Iosue 19. quæ & Lais dicitur & Dan quæ tandem a Philippo Tetrarcha senioris Herodis filio, in honorem Tiberii, Cæsarea Philippi appellata est. Vulgo a Barbaris, nunc Belina vocitatur.

lesen-dan, nomen iudicij, vel ponens iudicium, aut ad nomen iudicij, siue ad ponendum iudiciũ: aut lygurius iudicij qui est lapis pretiosus. Eadem vrbs quæ Lesem & Lais, Iof. 19.

Leui, Copulatus. Tertius filius Iacob ex Lia, Gen. 29 Sic vocabatur & Matthæus Apostolus, Matt. 2 Luc. 5 Pater Matthat, Luc. 3.

leuiathan, Copulatio vel societas sua, aut sibimet traditus. Magnus piscis marinus, Iob. 40.

leuita, Copulatus.

leuitæ, Idem. pl. n.

leuites, Idem, f. n. Act. 4.

L I

Lia, Laboriosa vel fatigata, Maior filia Laban, Genes. 29.

libanus. Albus, vel candidus, aut thus, vel cordis filiatio Mons altissimus, teste Ptolemæo lib. 5. in Syria: a thure quod ibi colligitur, dictus, Deut. 1. Iud 3. III. 2. in fine tertiæ promissionis versus Aquilonem, a quo denominata est terra quæ est circa mõtem illum, Io. 13. in hoc monte cedri crescunt lõgissimæ. 3 Reg 5.

libertini, Latinum est, filij manumissorum Act. 6

Libya vel Libye Heb dicitur Plauth, & interpretatur Aphrica: aut Syriace, crassa, vel pinguis. Regio Aegypto contermina, authore Plinio in prologo. 5 Huius pars est Libya Mareotis, de qua idem in 5. cap. 6. Hieronymus duas Libyas ponit: vnam Cyrenaicam, de qua Act 2 Et partes Lybiæ quæ est circa Cyrenem. Hæc porta Aegypti in parte Aphricæ prima est & mari Libyco cognomẽtum dedit: Post quam Libya Aethiopum vsque ad meridianum pertingens oceanum. De hac Volater. lib. 12. Geog. Iere. 49. Ezech 27. 30. & 38. Nahum. 3.

libya, Dan. 11. In Hebræo est Lubim, id est, cor maris vel corda, in pl. n Act. 2.

Libyes, 2. Par. 12. 16. Nahum. 3. in Hebræo est *Lubim*, id est, cor maris, vel corda. p. n.

linus, rete, vel retiaculum G. nomen viri. 2. Timot. 4.

lithostrotos, Lapidibus stratus. G nomen loci, in quo sedit Pilatus, CHRISTVM nostrum morti adiudicaturus Ioh. 19.

L O

Lobna, Luna, siue albedo aut thus vel later. Ciuitas sacerdotum in tribu Iuda, Iof. 21. 4. Regum. 8. 1 Par 6.

lobni, idem. Filius Gerson filii Leui, Exo 6. 1. Paralip 6.

lobnitica Idem. nomen familiæ Num. 3.

Lod, Natiuitas, vel generatio nomen ciuitatis, quam ædificauit Samad filius Elphaal, 1 Par. 8.

lodabar, Ipsimet verbum, aut ipsimet pestis vel mors, seu generatio electa: vel ex Hebræo & Syro, natiuitas filij nomen loci, 2. Reg 9.

Lod-halid, Nascens gaudens, vel nascens acutus: aut ex Hebræo & Syro, generatio, vel natiuitas no

ua: nomen ciuitatis, 2. Esd. 7.

loide, Melior G. auia Timothei, 2. Tim. 1.

Lot, inuolutus, siue colligatus, aut coopertus: v resina pretiosa, quæ dicitur stacte. Filius Ara Gen. 11.

lotan, Idem Filius Seir Horræi, Gen. 36.

L V

Lucas, Hebraice potest interpretari: Ipsi resur ctio vel Latine a luce. D. Colos. 4.

lucius. A luce, Lati est. Nomen Prophetæ, Act. Rom. 16.

lud, Natiuitas, vel generatio. Filius Sem, Gen. Is tunc Ludas nominauit. quos nunc Lydos voc

ludim, Idem, p. n. Filius Mesraim, Gen. 10.

luhith, Tabulatum, vel tabulæ aut viriditas. M est Lyrano & Hebræorum commentato in co mentarijs super Isaiam, cap. 15. Eusebio vero pa phylo, vicus inter Areopolim & Zoaram. H Luhith

luza, Amygdalus, seu discessio vel declinatio. uitas Chananææ in tribu Beniamin, Iof. 18 Q alias Gen. 28. 35 nuncupatur Beth-el a Iacob. secunda Luza, quæ cecidit in sortem filiorum I seph iuxta Sichem, in tertio lapide ipsius Siche siue Neapoleos, Iof. 16. Est & tertia Luza, in te Cethim, a veteris Luzæ proditore condita, Iud.

L Y.

Lycaonia, Lupina. G Prouincia Asiæ est medi ranea, Tauro a Cilicia Trachea diuisa septent ne, Cappadociæ contermina Volater. lib 10. in q Barnabas & Paulus prædicarunt, Act 14.

lycia, Idem. G prouincia Asiæ, 1. Mach 15. Act.

lyda, siue Lydda, Stagnum. f. aquarum. G Ciui Palæsthinæ in littore magni maris sita, quæ dic polis appellatur, 1. Mach 11. Act. 9

Lydi, siue Lydii. Natiuitas vel generatio. Popu Vide Lud, Ierem. 46.

lydia, idem. Asiæ minoris prouincia inter Ga & Phrygiam, authore Strabone lib. 13. cuius sit his uerbis scribit Plinius in 5 cap. 29. Lydia per sa flexuosi amnis Meandri recursibus super Io procedit, Phrygiæ ab exortu solis vicina, ad sep trionem Mysiæ, meridiana parte Cariam am ctens, Meonia ante appelleta, &c. Huius men fit Act. 16. Ierem. 46. Ezech. 27. & 30 Isa. 66. Est & men mulieris purpurariæ, de qua Act. 16.

lysanias, Dissoluens tristitiam. G. Procurator stitutus a Romanis super Abilinam regionẽ, Lu

Lysias, Dissoluens. Princeps quidam exercitu ue tribunus, 1, Mach. 3 Act 24.

lysimachus, Dissoluens pugnam. G. Frater Me lai, 2. Mach 4.

lystra, Dissoluens. G. nomen ciuitatis in lycao Act 14.

lystra, Act. 27. in Græco scribitur Myra, & int pretatur virgultum, siue vnguentum odoriferu G. Ciuitas Lyciæ, vide Plinium lib. 5. ca. 27. Act.

M

MAacha. Compressa, vel attrita, au xa. Filius Nachor ex Roma conc na, Gen 22 Filia Tholmai regis G sur, 2. Reg. 3 1. Paral. 3. Filia Abs lon mater Abiam Regis, 3. Reg. quæ 2 Par. 13. dicitur Michaia. C cubina item Caleb, 1. Par. 3. Vxor Machir patris nasse, 1 Par. 7. Vxor Iahiæ, 1. Par. 9.

maachati, Compressus, vel attritus, aut fixus,

ventris

ventris contritio. Pater Iezoniæ 4. Reg. 25. Ciuitas Amorrhæorum super Iordanem iuxta montem Hermon, Ios. 12. & 13. 1. Par. 4.

maadi, Solennis, vel festiuus, aut ornatus, seu labilis, vel testificans, aut transiens: aut Syriace, auferens Nomen viri, 1. Esd. 10.

maai, Venter aut coaceruatio. Nomen viri, 2. Esd. 12.

maala, Chorus vel cythara, siue infirmitas: aut Syriace, venia. Filia Salphaad filii Hepher filii Galaad. Num. 26. Ios. 17. Heb. Mahala.

maara, Spelunca, siue euacuatio, aut effusio, vel discooperiens, aut euigilans, Ios. 17.

maasai, Opus meum. Filius Adiel, 1 Par 9.

maasia, siue Maasias, Opus domini. Filius Achaz, 1. Par. 15 2 Par. 28. nomen cuiusdam doctoris. 1. Paral. 26 Pater Sophoniæ, Ier. 21. Princeps ciuitatis Ierusalem 2. Par. 34.

maasias, Ier. 32 51. interpretatur protectio siue confidentia domini. Pater Neriæ patris Baruch & Saraiæ Heb. Mahasias.

maaziau Fortitudo domini, vel refugium domini nomen viri, 1. Par 24 2. Esd. 10.

mabsam, Aromatizans vel confundens eos. Filius Ismahelis, Gen 25. 1. Par. 4.

mabsar, Munitus, vel muratus, siue prohibens vel auferens, aut vindemians. Ciuitas Idumæorũ, Gen. 36.

macces, finis vel finiens, siue tædium aut euigilans, vel æstas, siue æstuans, aut spinans. nomen loci. 3. Reg 4.

mac da, Incendium, aut adoratio, vel incuruatio Ciuitas tribus Iudæ. Ios. 10 15.

macedo Hebraice, Idem. Græce vero, excelsus vel eminens G 1. Mach. 1 Act 16.

macedones, idem p. n. G Act 19.

Macedonia, Excelsa, vel eminens. G. Prouincia, Act. 16.

maceloth Ecclesiæ, vel cętus, aut congregationes nomen loci ad quem profecti sunt filii Israel de Arada. Num 33.

maceloth 1. Par 8. 9. 27. Virgæ aut baculi, siue voces, aut leuitates, vel despectiones. Filius Abigabaon. Filius Iahiel. 1. Par 9.

maceñias, Possessio domini, siue emptio domini, aut pecus vel armentum domini, siue ædificatio domini. Sacerdos. 1. Par. 15.

macha, Compressa, vel attrita aut fixa nomen regis. 2 Reg. 10.

machabæus, Percutiens, Græce vero pugnator D. Filius Mathathiæ, 1 Mach 2.

machati, Compressus vel attritus aut fixus, aut ventris contritio. nomen loci, Deut. 3. Ios. 12. Pater Aasbai, 2. Reg 23 Heb. Maachati.

machbanai, Missor siue pauper filius meus, aut paupertas vel humiliatio filii aut intelligentiæ vel ædificationis nomen principis, 1. Par. 12.

machbena, Paupertas vel percussio filii eius, aut paupertas siue percussio intelligentis vel ædificantis nomen loci, 1 Par 2.

machi, Percussor, aut pauper vel humilis Pater Guel principis tribus Gad. Num. 13.

machir, Vendēs, siue cognoscens, Filius Manasse Gen 50. Pater Galaad, 1. Para 7. Filius item Ammihel, 2. Reg 9.

machiritæ Vēdentes, siue cognoscētes. Num 26.

machmas, Percussor vel pauper ablatus, aut percussor vel pauper palpans siue tangens vel auferens nomen vici magni siue oppidi in tribu Ephraim, 1 Reg 13 Isa. 10.

machmas, Esd. 2. Neh. 7 Occultatio, vel percussoris aut pauperis tributum. Oppidum quondam tribus Ephraim, ad australem plagam.

machmethath, Percussoris vel pauperis donũ, aut percussoris vel humilis mors. Terminus tribus Manasse, Ios. 21.

madai, Mensur, siue iudicans, aut indumentum. filius Iapheth Gen. 10. Hic primum Medorum genti nomen indidit.

madan, Litigium, siue iudicans, aut mensura, vel indumētum Filius Abrahę ex Cetura, Gen 25.

madia, Solennitas, vel festiuitas domini, siue adornatio vel testimonium aut fędus domini, vel transiens dominus. nomen viri, 2. Esd 12.

madian, iudicium vel iudicans siue litigans, aut obiurgans filius Abrahę ex Cetura, Gen. 25. A quo ciuitas trans Arabiam ad meridiem Iudææ sita, in deserto, Saracenorum contra Orientem maris rubri Inde Madianitæ. Alia vrbs est iuxta Arnonem & Ariopolin cuius nunc ruinæ tantũ demonstrantur, vbi Hobab, siue Iethro socer Mosis sacerdos Madian habitauit, Exod. 2. Act. 7.

madianita. idem.

madianitæ, Idem, pl. n. Gen. 37.

madianitis, idem f. n. Num. 25.

madmena, Mensura numeri, vel muneris, aut indumenti munus, vel indumenti pręparatio, aut numerus vel sterquilinium. Ciuitas tribus Iudæ, 1. Par. 2. quæ & Bersabe dicitur.

madon, Iurgium, aut indumentum, vel mensura eius Ciuitas regis Iobab, Ios. 11.

magala, Semita, vel circulus, aut rotũditas, siue currus, vel plaustrũ, aut vitula. nomē loci, 1. Re. 17.

Magdalena, Magnifica vel magnificata, aut exaltata, vel turris D mulieris nomen, Matt 28. Luc. 8.

magdalgad, Turris fęlix vel accincta, siue magnitudo fœlicitatis, vel magnitudo accincta. Ciuitas tribus Iudæ, Ios. 15.

magdalel Turris siue magnitudo Dei Ciuitas in tribu Nephthali, Ios. 19.

magdalum, Turris vel magnitudo. Vrbs Aegypti, Ier 44. Exod. 14. Num 33.

magdiel, Annuncians vel euangelizans Deum, siue pomum Dei, id est, fructus electus Dei. Ciuitas est Idumęorum principum. Gen. 36. 1. Par. 1.

magedan, Euangelizatio gratiæ aut poma vel fructus gratiæ. D.

magedā, Mat 15. in Gręco Magdala: & Hebraice interpretatur turris vel magnitudo D. Ciuitas est in littore stagni Genezareth siue maris Galilęę, cuius fit mētio Matt. 15. Hieronymus hanc regionē nunc Macedan cōtra Ierasaā scribit in locis Heb.

mageddo, Annunciatio, vel euāgelizatio, aut pomum siue fructus electus. Ciuitas in tribu Iuda, Ios 17. quam reparauit Salomon, 3 Reg 9. 1. Par. 7. Locus in quo occisus est Iosias, 4 Reg 23.

mageddon, Idem, Zach. 12.

mageth Torcular, aut liquefactio D Nomen ciuitatis, 1 Mach. 5.

magi, Sapientes, vel philosophi: aut qui præsunt sacris, id est, sacerdotes Persicum est, Matt. 2.

magog Tegēs, vel tegulās, aut tabefactus, vel liquefactus. filius Iaphet, Gen 10. A quo Scythæ genus ducūt, qui primũ Magogi dicti sunt. Apoc 20.

magion, Timor, siue horreum, aut de gutture. Ciuitas, Isa 10.

mahalath, Chorus, siue infirmitas: aut Syriace, venia. Psal. 52. & 87. in titulo. Vxor Roboam, 2. Par. 11.

mahalon, Idem. Filius Elimelech Bethlehemitæ, Ruth 1.

mahanaim, Castra, turmæ. nomen loci, in quo obuiam facti sunt angeli Jacob, ab ipso propterea impositum quod duas turmas vidisset eo loco, suam & angelorum. Gen. 32.

maharai, Accelerans, siue dotatio, aut montanus, vel de monte meo. nomen viri, 2. Reg. 23. 1. Paral 11.

mahath, Abstergens, aut delens, siue confringês, aut formidans: aut Syriace, percussio. filius Amasai, filij Elcana, 1 Par 6 2 Par. 29. 31.

mahazioth Videns signum, aut videns literam. nomen viri, 1. Par. 25.

maheleth, Chorus, vel cithara, aut infirmitas: Vel Syriace, venia. Tertia vxor Esau, filia Ismahelis, Gen. 28.

mahida, Aenigma, aut acumen, vel radens siue abstergens manum: aut Syriace, percussa manus: nomen viri, 1. Esd 2.

mahir, Pretium. filius Caleb patris Sur. 1. Par 4

mahol, Chorus vel cithara, aut infirmitas, siue arenosus: aut Syriace, venia nomen viri 3. Reg 4

mahumites, Nuncians vel delens aut radens, vel medullæ, 1. Par. 11.

maimin, dexter, aut aquas præparans. nomen viri, 1. Par. 1 24.

malachias, Angelus siue nuncius meus. Heb. Malachi nomen prophetæ Malach. 1.

malachim, Regum liber.

malalai, Circuncisio vel locutio mea nomen viri. 2. Esd. 12.

malaleel, Laudans deum, vel illuminatio dei. filius Cainan, Gen 5. Luc. 3 Heb Maalaleel.

malaser, Circuncisio angustiæ vel vinculi, siue dispensator. nomen viri. Dan 1

malchus, Rex vel regnum aut consiliarius. D. nomê illius cui Petrus auriculam abscidit, Iohan. 18.

mallotæ, Adimplentes vel adimpleti. D. nomen populi, 2 Mach 4.

maloch, Regnans, aut consulens. filius Azabiæ filii Amasiæ, 1. Par 6.

mambre, Rebellis aut amarus vel commutans vel permutans Ciuitas, Gen 13. quæ & Hebron & Arbee dicitur Gen 23. 35. Frater Eschol & Aner. Gen. 14 Heb. Mamre.

mambres, Idê, sed in Græco scribitur Iambres: & Hebraice potest interpretari mare cum egestate vel paupertate. D. Vnus ex illis qui Moysi restiterunt. 2. Tim. 3.

mammona, Pecunia, vel diuitiæ, aut cupiditas. Syrum est. D. Matt. 6.

mamuchan, Paratus vel certus aut depauperatus vel percussus. Dux Persarum, Esth 1.

mamzer, De scorto natus, Deut 23.

man, Domini aut munus, aut quid? Exod. 16.

manna, Idem. Iohan. 6.

manahath, Requies, aut munus, siue præparata formido vel confractio, aut numerus stuporis: vel ex Hebræo & Syro, præparata descensio, vel numerus descendens. filius Sobal filii Seir, Gen 36. 1. Par 1. Est & regionis nomen, 1. Par. 8.

manahem, Consolator aut ductor eorum, siue præparatio caloris, aut munus incensum, vel numerans calefactionem. filius Gaddi, 4 Reg. 16.

manaim, Castra. Terminus tribus Gad in regione Galaaditide, Leuitis etiam confusio concessa. Ios. 13 21 1. Par 6. Heb Mahanaim.

manasse, siue Manasses, Oblitus, aut obliuio, Filius primogenitus Ioseph, Gen. 41 Pater Esdrihel, 1 Par. 7 filius Ezechiæ Regis Iuda filii Achaz. 4. Regum 21. 1 Par. 3.

mane, numeratus, uel numerans, Dan. 5.

man-hu? Quid hoc? Exod. 16.

manlius, Solutus, uel non ligatus G.

manue, Requies, aut munus. Pater Samson, Iudic 13.

maoch, Compressus, uel attritus, aut fixus. Pater Achis regis Geth 1 Reg. 27

maon, Habitaculum siue delictum, uel de peccato Ciuitas in tribu Iuda, Ios. 15. Filius Sammai filij Recem. 1. Paralip. 2. Est & nomen solitudinis. 1. Reg 24.

maonathi, Idem. Filius Othoniel filij Cenez, 1. Reg 23 1 Par. 4.

maozim, Fortificati uel fortitudines, aut refugia. nomen idoli, Dan. 11.

mara, Amara uel amaritudo. Quinta Israëlitarû mansio fuit: ibi enim Moyses iactu ligni, amaras aquas in dulcê vertit apotem, Exod 15. Num. 33.

marai, Accelerans siue dotatio, aut montanus, vel de monte meo. nomen viri. 1. Par. 27.

maraia, Amaritudo, vel myrrha domini, aut docens vel præceptor dominus. nomê viri. 2. Esd 12.

maraioth, Amaritudines vel rebellion s, aut cômutationes, vel pmutationes. nomê viri 2. Esd. 12.

maran-atha, Dominus noster venit, Syrum est. 1. Cor. 16.

Marcus, Limatus vel fricatus aut expolitus, id est, a rubigine abstersus. D. Act. 12. Coloss. 4. consobrinus Barnabæ.

mardochai, Amara contritio vel myrrha contrita, siue docens contritionem: aut ex Hebræo & Syro, myrrha purissima. nomen viri, 1 Esdr. 2.

mardocheus, Idê. filius Iair filij Semei, patruus Esther, Esth 2. Esd. 7.

mare rubrû ad austrû Iudææ a Græcis Erythreû dicitur, autore Pôponio Mela lib. 3 Strabone. lib. 16. Aliis etiâ Sinus Persicus & arabicus, teste Plinio lib 6. cap 24, Hebræis dicitur Iam-suph, id est, iunceû, vel cânosum, quia in litore abundant iûci vel cannæ seu carices. Alij volunt ex fundo maris illas prodire & nasci carices. Obseruandû etiâ, mare Suph, aliquoties sumi pro mari salso vel mortuo, quod sit carectosum Illic iuxta rubrum pelagus septima fuit mansio Israelitarum, Nu. 33.

mares, Irroratio vel distillatio aut Syriace, apostem, vel confractio. nomen principis cuiusdam, Esth 1.

maresia, a capite vel a principio: aut caput vel principium, siue hæreditas: aut amaritudo mulieris aut amara mulier. Ciuitas in tribu Iuda, Ios. 15. 1 Par. 4 eadem quæ & Maresa.

maresa, 1. Par. 2 4. 2. Par. 11 14. 20. Mich 1. interpretatur a capite vel a principio, aut hæreditas, vel amaritudo agri. Ciuitas in tribu Iuda, patria Michææ prophetæ, nam inde Morasthi appellatur. Quam ædificauit Roboam. 2. Par. 11.

mareth, Spelunca, vel euacuatio, aut effusio,

siue

siue discooperiens, aut euigilans. Ciuitas in tribu Iuda, Ios 15.

Maria, exaltata, vel amaritudinis mare, aut myrrha maris, siue doctrix vel magistra maris: aut ex Syro & Hebræo, domina maris, filia Amram filii Caath soror Aaron & Moysis. Num.27. Filius Ezra. 1 Par.4. nomen item Virginis Matris quæ Christũ tulit in vtero, Matth.1. Soror item Marthæ sororis Lazari, Luc. 10 Ioh. 11. Heb. Mariam De quadam Maria loquitur & Paulus. Rom 16.

marimuth, Amaritudo vel myrrha mortis: aut altitudinis siue fraudulentiæ. nomẽ viri, 1. Esd. 10.

marma, Dolus vel fraudulẽtia, siue altitudo vel extollens se Filius Saharaim ex Hodes vxore sua, 1. Par 8.

marsana, Amaritudo aut myrrha rubi vel inimici, aut ostendens rubum vel inimicum. nomen principis Esth.1.

Martha Prouocãs siue amaricãs: vel Syriace, domina vel doctrix. D. Soror Mariæ sororis Lazari illius quem suscitauit Christus, Luc. 10. Iohan. 11.

massa, Onus, siue assumptio vel aliquando translatiue, prophetia. filius Ismahelis, Gen. 25.

masal, Parabola, aut imperãs vel dominãs Ciuitas in tribu Aser. 1 Par 6. quę Ios. 19. dicitur Messal.

masaloth, idem p. n. D. nomen vrbis, 1 Mach 9

masepha, Speculatio siue specula, aut cooperimẽtum, vel expectatio, Ciuitas in tribu Iuda, Ios. 15. quæ alias Maspha dicitur.

maserephoth, In Hebræo est Maserephoth maim, id est adustiones, incendia, combustiones aquarum. Locus est vbi excoquunt aquã ad ignẽ, refrigerandoque salem faciunt. Commentator Hebræorum super Iosue sic inquit, Salinæ sunt, vbi aqua maris trahitur ad fossas ad hunc vsum factas, & sole siccatur, Ios. 11. 13.

maserei, Stratum, siue auferens vel tangens socium vel amicum aut pastorem vel malitiam. Filius Sobal filii Hur, primogenitus Caleb ex Ephrata concubina. 1. Par 2.

masma, Exauditio, siue audiens vel obediens. filius Ismahelis, Gen 25 1. Par.4

masmana, Pinguedo aut oleum eius, siue tangens vel auferens præparationem vel munus aut numerum. nomen viri principis, 1 Par 12.

masobia, Statio domini, siue stans dominus, aut damula. nomen loci. 1. Par. 11.

maspha, Speculatio, siue specula, aut cooperimẽtum vel expectatio. Ciuitas in tribu Iuda, 1. Reg. 22. 4 Reg. 25 quã ædificauit Asa Rex Iuda, 3. Reg. 15. quæ Iosue 15. Masepha dicitur, iisdem consonantibus & punctis.

masphat, Speculatio siue specula, aut cooperimẽtũ, vel expectatio Ciuitas quæ & maspha dicitur in tribu Iuda, 1. Reg 7 Ier. 40. Heb. Mitsphathath.

masphæ, Idem Ios 11 13.

masreca Sibilus vel sibilans, aut attractio vanitatis vel tangens vanitatem vel vacuitatem, aut vitis. Ciuitas Idumææ, regia Semlæ quinti regis in Edom, Gen 36.

mathaniau, Donum domini, vel lumborum dominus: aut ex Syro & Hebræo, expectatio domini. nomen viri 1. Par. 25.

mathan, Donum, vel lumbus, siue mors eorum: aut Syriace, expectatio vel spes. Pater Saphatiæ, Ier. 38. 2 Par 23.

mathana, Idem. Ciuitas in Arnõ sita, Num. 21.

mathanai, Idem. nomen viri, 1. Esd 10

mathania, siue Mathanias, Donũ domini, vel lũborũ dominus: aut ex Syro & Hebræo spes domini Filius Iosiæ, patruus Ioachin, frater Ioacim siue Eliacim a Nabuchodonosor Sedecias nominatus, 4 Re. 24 Filius item Micha, 1. Par 9. 2. Par. 29.

mathanites, Donum aut lumbus: aut Syriace, spes, vel expectans, 1. Par. 11.

mathat, Donum, vel donans. D. Pater Heli patris Ioseph viri Mariæ, Luc. 3.

mathath, Donum eius, nomen viri, 1. Esd 10.

mathathia, siue Mathathias, Donum domini. Pater Iudę Machabæi, 1. Mach. 2. Primogenitus Sellum Coritæ, 1 Par 9 Sacerdos, 1 Par. 15.

Mathias, Donum Domini. D 2. Mach. 14. nomen item Apostoli, qui in locum Iudæ proditoris electus est Act. 1

mathusael. Mortẽ suam postulans, aut mors sua infernus vel sepulchrum. filius Maniael, Gen. 4.

mathusala, Mortem suam misit, aut mortis suæ arma: vel ex Hebræo & Syro, mortem suam spolians vel mortis spoliũ filius Henoch filii Iared. Gen 5 Luc 3.

matred, Virga descendens, aut virga imperantis, siue lectuli descensio vel imperium: aut Syriace, labor. Pater Meetabel vxoris Adar regis in Edõ septimi, Gen. 36.

Matthæus, Donatus D. nomen Apostoli, Matt. 9 qui & Leui dictus est, Marc. 2.

mauiael, Annuncians deum, aut radens vel delens deus: vel ex Syro & Hebræo percussus a deo. filius Irad, Gen 4.

mauman, Turbatus, aut tumultuans, vel multitudo. nomen eunuchi cuiusdam, Esth 1.

M E

Mecherathites, Venditio, aut cognitio, 1. Par 11.

mechmas, Percussor vel pauper ablatus, aut percussor vel pauper palpans vel tangens siue auferens. nomen oppidi in tribu Ephraim, 2 Esd. 11. qui, 1. Reg. 13 dicitur Michmas, iisdem consonantibus & punctis.

mechnedebai, Percussor vel pauper vouẽs siue spontaneus: aut Percussio vel paupertas vouentis vel principis aut spontanei nomen viri, 1 Esd. 10.

medaba, Aquæ doloris: vel ex Hebræo & Syro, aquæ manãtes. Vrbs Arabiæ in tribu Ruben. Num 21 Ios. 13. 1. Par. 19. Isa 15.

medad, Mensurans, siue aquæ dilectionis vel vberum aut patrui nomen viri, super quem requieuit spiritus domini in castris, Num. 11.

meddin, Iudicium, siue litigans, aut obiurgans. Ciuitas in tribu Iuda, Ios. 15.

medemena, Mensura muneris, vel numeri, aut indumenti munus, vel indumẽti præparatio, aut sterquilinium Ciuitas tribus Iudæ, quæ alias Bersabee dicitur Ios 15 Isa 10.

medena, Mensura, vel abundans, siue indumentum. Prouincia, de qua 1. Esd. 6. Heb. madai.

medi, Idem, pl. n. Populi, Isa 13. Act. 2

media, Idem, f n. Prouincia Asiæ ab ortu habet Caspios & Parthos, a meridie Sitiacenen & Susianen, & Persida, ab occasu Adiabenen, a Septẽtrione Armeniã Plinius author in 6 cap. 26 Hanc appellatã a Madai Iapheth filio. Iosephus lib 1. cap. 14. Iud. antiq. refert: Strabo vero in 11. Medo Medææ filio De hac Ptolemæus lib. 6. cap 2. Plinius li. 6 cap 14. Hieronymus ipsam inter flumina In-

dum & Tigrim collocat.Ier.25. Huic prouinciæ attribuit facra fcriptura Aracufiam, Parthiam, Affyriam,& Perfidam.

medus, Idem

meetabel, Quàm bonus Deus, fiue benefaciens deus Vxor Adar regis in Eodem feptimi,Gen.36.

megbis,Eminẽs,fiue altitudo nomẽ viri,1.Efd.2

megphias, Corpus compreffum vel congregatũ, aut corporis vel veftimenti tinea. nomen viri, 2. Efd.10.

mehufim,Tacentes, aut feftinantes, fiue fenfuales.Pater Abitob,1.Par.8.

melcha,Regina,vel confiliatrix.vxor Nachor,filij Thare,filia Aran fratris mariti fui Nachor,Gen. 11. Filia item Salphaad filij Hefper filii Galaad, Nume.26.

melcha,Luc.3.Idem. Sed in Græco fcribitur Melea,& Hebraice interpretatur adimplens vel adimpletus.D.

melchi,Rex meus. fiue confilium meum. D. Pater Leui patris Matthat, Luc.3.

melcheas: Rex dominus, aut confiliator dominus.pater Phaffur.Ier 21.Filius Amelech, Ier.38.Filius Athanai filii Zara,1.Par.6.

melchiel,Rex meus deus, aut regnum Dei, fiue confiliator meus deus.Filius Beriæ filij Afer, Gen 46.1. Par.7.

melchielitæ. Idem.Num.26.

melchiram,Rex excelfus,aut confiliator,uel con filiũ excelfum.filius Iechoniæ filii Ioacim,1 Par.3.

melchifedec, Rex iuftitiæ. Sacerdos & rex Solymæ fiue Ierufalem fuit, Gen.14 Heb.7.

melchifua, Rex faluator, aut rex vel confilium faluatoris, vel falutis, fiue rex magnificus. filius Saul,1.Reg.14.31. 1.Par.8.

melchon,Rex eorum,vel confiliator eorum Idolum quod colebant filii Ammon, 4.Reg.23.1.Para. 20.Ier.49.

melech,Rex aut confiliarius.filius micha filii Meribbaál,1.Par.8.

melite,Mellifluа. G. infula inter Epirum & Italiam fpectans Siciliam ad feptentrionem, Act.28.

mello, Plenitudo, vel repletio. Vrbs terræ Chanáan in tribu Ephráim,cuius ciues Abimelech Regem fibi conftituerunt,Iud 9 Ab hoc loco Dauid cępit munire terram,2.Reg.5. Salomon hanc reparauit,3.Reg 9.& 4.Reg.12.2. Par.32.

mellóchi Plenitudo,vel circuncifio nomen viri, 1.Par.25.

melluch,Regnans, vel confulens. nomen viri,1. Efdr.10.

meltias, Liberatio domini.nomen viri, 2.Efd.3.

memius Maculatus, vel vituperatus D.

memphis.Hebraice dicitur Noph,& interpretatur fauus,aut diftillatio,vel eleuatio, aut cribrum. Ciuitas Aegypti,Ifa.19.

memphis, ofee.9. Hebraice dicitur Moph, id eft ab ore vel Syriace coopertorium.

memna,numeratus,vel remuneratus,aut pręparatus.D Pater Melcha, fiue vt Gręce habetur, Melea, Luc.3.

menelaus,Potentia,aut robur populi, G.nomen viri, 2.Mach 5.

menni,Præparatio,vel munus, aut numerus,nomen regionis, Iere 51.

mennith, Idem.Vrbs Ammonitarum,Iud 11.

mephaath, Aquarum apparitio, fiue aquarum impetus Ciuitas Leuitarum in tribu Ruben,in terra Moab Iof.13.& 21. Ier 48.

meraioth,Amaritudines,vel rebelliones, aut cõmutationes vel permutationes. Filius Achitob, 1. Par 9 filius Zaraiæ filij Ozi 1. Par.6.

merala,Sopor vel inebriatio:aut amaritudo afcẽfionis,vel holocaufti, aut myrrhæ holocauftum fiue folium aut docens holocauftum vel afcenfum. Limes eft Zabuloniæ tribus,Iofue.19.

merari, Amarus, fiue irritatus, aut prouocatus. filius Leui filii Iacob,Gen.46.1 Par 6.

meraritæ.Idem, p n Num.26.

mercurius,A mercibus dictus eft: quia mercaturæ deus putabatur a gẽtilibus.Latinum eft. Act.14.

mercurius,Prouer.26.In Hebræo eft Marguema. Sunt qui dicant fignificare fundam in qua iaciuntur lapides.Alij aceruum lapidum.Poteft etiam deriuari ab eo quod fignificat purpurã: vt fit fenfus: Sicut qui ligat lapidem uel faxum in purpura: ita qui tribuit infipienti honorem.

mered, Rebellis, vel defcendens, aut imperans. Filius Bethiæ,filii Pharaonis,1.Par.4

meremoth, Amaritudo, fiue myrrha mortis,aut altitudines,vel deceptiones,nomen viri,1.Efd.8.

merib-báal,Rebellio vel impugnatio idoli vel dominantis,fiue fubiicientis,aut poffidentis Filius Ionathan filij Saul, 1.Par 8 9.

mermuth,Fraudulentię:aut amaritudo vel myrrha mortis, fiue altitudines. nomen uiri, 2. Efdr.10 12.

merob, Pugnans fiue obiurgans,aut multiplicãs: vel Syriace,magifterium Primogenita Regis Saul, 1.Reg 14.

merodach,Amara contritio, vel myrrha contrita:aut ex Hebræo & Syro, myrrha puriffima. Rex Babyloniorum, Ifa.39. qui 4 Reg 20. dicitur Berodach.

merom,fiue Merome, Celfitudo aut fublimitas. Aqua feu flumen in terra Chanáan, Iud.5.

merom. Altitudines. Aqua feu flumen in terra Chanaan,iuxta quod gentes conuenerant aduerfus Ifraelitas.Iof.11. Hieronymus in locis Hebraicis Merrum vicum fuiffe dicit in XII.milliario vrbis Sebafte iuxta Dothain.

merome,Altitudines, fiue amaritudo aquarum. nomen loci, Iud.5.

meronathites, Cantatio mea, fiue exultans, aut exclamans: vel Syriace,dominans, 1.Paralip 27.2. Efdr.3.

meroz, Secretum, vel macies. Vrbs Galileæ, Iud. 5.

mes,Auferens,vel tangens. filius Aram,Gene 10. qui 1.Par.1. dicitur Mofch. Ab hoc Meones traxerunt originem.

mefa Salus,vel aqua falutis:aut aquas afpiciens. Rex Moab, 4.Reg.3. Filius item Caleb fratris Ierameel, 1.Par.2.

mefelemia, Pax domini, vel perfectio domini, aut retributio domini, vel parabóla domini, aut dominium domini. nomen uiri,1 Par.26

mefezebel,Auferens fluxum deus:vel ex Syro & Hebræo, liberatio vel falus dei. Pater Barachiæ. 2. Efdr. 10.

mefizabel, Idem.nomen uiri.2 Efd 10.

mefollam,Pacificus fiue perfectus,aut retribuẽs vel parabola eorum fiue poteftas eorum.Filius Saphatiæ,1. Para 9 Filius item Sadoc ibidem.

mefopotamia,

mesopotamia, Maioris Asiæ Syriæque pars. regio est inter Babyloniam & Arabiam, ad læuam Tigridis fluuii, vbi habitauerunt Sapientes Babyloniæ, autore Strabone lib 11. & 17 & Ammiano lib 23. Mesopotamia est intra amnes Tigridem & Euphratem, a septentrione Tauro excepta, quæ ipso vocabulo Græco in medio fluminum esse posita monstratur: mesos enim medius: potamos vero, fluuius interpretatur. Act 7. Hebraice vero, Gen. 24 Deut. 23. Iudic. 3. 1 Par. 12. & in titulo Psalmi 59. dicitur Aram Naharaim, id est, Syria fluuiorum s. duorum Nam dictio ipsa, dualis est numeri In aliis vero locis pro Mesopotamia, in Hebræo est Padan, quod interpretatur redemptio: vel Syriace paralitas, aut coniunctio. Hæc nomina sortitur & Syria, Genesis 25. 28.

mesopotamia, Iosue 24. in Hebræo est Eberhanaar, id est, trans flumen.

messphar, numerus, vel narratio, aut librarius vel scriba, siue tributi taurus nomen viri, 1. Esd. 2.

mespharath, numerans, vel narrans, aut tributi fructificatio vel augmentatio nomē viri, 2. Esd. 7.

mesphe, Speculatio vel specula, aut coopertumētum vel expectatio.

mesrahim, Angustię siue tribulationes. Filius Cham, Gen. 10. Ab hoc Aegyptus Hebręa lingua Mesraim nuncupatur: quę & sæpe in sacris Literis dicitur terra Cham, a Cham filio Noe, Psal. 105. vt testatur Hieronymus in quæst. Hebraicis.

messa. Onus vel assumptio: siue aliquando translatiue prophetia. Regio Iudææ iuxta Hieronymum in locis Heb. in qua habitauerunt filii Iectan, Gen. 10.

messa, 4 Reg. 11. eradicatio siue conculcatio. nomen viri.

messal, Postulans vel postulatus aut commodatus, siue sepulchrum, vel infernus, aut fouea, siue ablatio, aut tactus dei Ciuitas in tribu Aser, Ios. 19 quæ & Massal. 1 Par 6. dicitur.

messalemeth Solutio aut pacificatio, vel perfectio, aut retributio: vel parabola mortis, aut dominium mortis. Mater Amō, regis Iuda, 4. Reg. 21.

messias, vnctus. Græce autem dicitur CHRISTVS, Ioh. 1 4.

messulā. Pacificus, siue perfectus, aut retribuēs, vel Parabola eorum, siue potestas eorum. Pater Asalia patris Saphan scribæ. 4. Reg. 22.

metabeel, Quam bonus Deus, aut benefaciens Deus. nomen viri, 2 Esd 6.

methca, Dulcedo, aut suauitas. nomen loci in quo castrametati sunt filii Israel profecti de Thaath, Nume. 33.

merri, pluuia, siue custodia vel carcer. nomen vi. 1. Reg 10.

meza, Distillatio vel aspersio, aut ex isto, vel Syriace incensio vel consumptio. Filius Rahuel filii Esau, Gen. 36.

mezaab, Deauratus, vel aquę auri, siue quid aurum? Pater Matred patris Meetabel vxoris Adar regis in Edon septimi Gen. 36.

M I

miamin, Dexter, aut aquas præparans. nomen viri. 2 Esd. 10.

mibahar Electus, siue electio, aut iuuentus nomen viri, 1. Par. 11.

micha, Pauper vel humilis, aut percutiens vel percussus, siue quis hic? id est, in hoc loco: siue aquæ hic. Pater Abdon 2. Par. 34. qui 4 Reg. 22. dicitur Michaia. Filius Ioel. 1. Par. 5. Filius Meribbaal filii Ionathā. 1. Par. 8 Filius Miphiboseth, 2. Reg. 9.

michael, Quis sicut deus? aut humilitas siue paupertas dei, vel percussio dei, siue percutiens deus Filius Izrahia filii Ozi filii Thola filii Issachar, 1 Paral. 7. Pater Galaad, 1. Paral. 5. Pater item Sthur principis tribus Aser Num 13. Est & nomen angeli Dan. 10.

michaia, Quis sicut dominus? aut paupertas vel humilitas domini, siue percutiens dominus, vel percussio domini Pater Achobor, 4 Reg. 22. Filius Meribbaal filii Ionathan, 1. Par. 8. Mater itē Abiā regis Iuda. 2. Par 13. quę 3. Reg. 15. dicitur Maacha

michas, Idem Heb. Michæas. nomen viri de mōte Ephraim, Iudic 17.

michęa, siue Michæas Idem. Filius Gamariæ filii Saphan scribę. Ier. 36. Filius item Iemla, 3. Reg. 22. 2. Esd. 12.

michęas, Ier. 26. Michææ. 1. Pauper vel humilis, aut percutiens vel percussus, siue, quis hic, id est in hoc loco: vel aquæ hic nomen prophetæ.

michol, Quis omnia? q. tu, aut quæ perfecta vel consummata? q. nulla nisi tu: siue aqua tota, aut aquarum perfectio vel consummatio, seu prohibitio. Nomen filiæ minoris regis Saul, 1. Reg. 14.

mido, Cura, siue consilium. G.

miletum, Rubra vel coccinea. G. Ciuitas in Asia, maritima decem stadiis ab ostio Meandri amnis secreta Act. 20.

milicho, Regnum eius, vel consilium eius. nomen viri, 2 Esd 12.

miphiboseth, de ore ignominia, siue de ore cōfusio, aut oris ignominia, vel confusio, aut verecundia vel mora Filius Ionathæ filii Saul, 2. Reg. 4 9 Fuit itē alter, filius Saul ex Respha. 2. Reg. 19 21.

misaam, Saluator eorum, siue respiciens eos, aut auferens, vel tangens populum: vel Syriace, leuitas eorum. Filius Elphaal filii Mehusim, 1. Par. 8.

misach. Prolongans, siue attrahens, aut aquas vallens vel sepiēs. Vir qui & Misael dicitur, Dan. 1.

misael, Quis postulatus aut commodatus, siue quis postulans, aut cōmodans? siue abstulit Deus vel recessit. nomen viri quem princeps eunuchorum regis Nabuchodonosor vocauit Misach, Dan. 1 Filius item Oziel filii Caath, Exod 6.

misor. Planicies, aut serra, siue murus vel muratus aut bos vel bouinus.

misphat, Iudicium Fons Misphat, siue iudicii, aliâs Cades, Gen. 14.

mitylene, Munditia, vel absterfio torcularis. G. Insula contra Asiam, quæ a proximo continenti abest quinquaginta septem millia passus, Act. 20.

mithridates, Explorans vel cōtemplans legem, aut soluens legem, siue mortis descensus vel dominium Filius Gazabar, 1. Esd 1.

M N

mna, Libra talētū, genus ponderis quod cōtinet certum numerum vnciarum, Ezech. 45. Luc 19.

mnestheus, Alacritas aut ira, vel robur Dei. nomen viri, 2. Mach. 4.

M O

Moab, De patre: quoniam de patre eum filia genuit, Filius Lot ex filia sua maiore, Gene. 19. A quo vrbs Arabiæ (quæ alias, vt Eusebius refert, Areopolis dicitur) & regio nomen acceperunt, Isa. 11. Est & regnum filiorum Lot ad oriētem Iudææ

 situm,

situm, proximum mari mortuo & Iordani. Est prę terea nomen Regis, 1. Reg. 12. 20. 1. Par. 4.

moabitæ, Idem.

Moabites, Idem.

moabitides, Idem pl. f. 3. Reg. 11. 2.

moabitis, Idem f. n Ruth. 1. 2. Par. 14.

moadia, Solennitas vel festiuitas domini, siue adornatio vel testimonium aut fœdus domini, vel transitus domini nomen viri 2. Esd. 12.

mobonnai, Filius vel filiatio, siue ædificatio, aut intellectus vel intellectio. nomen viri, 2. Reg 23.

mochona, Basis vel sustentaculum, aut præparatio Ciuitas, 2. Esd 11.

mochori, Venditio vel cognitio, Pater Ozi, 2. Paralip 9.

modin, Iudicium vel iudicatio, aut iurgium. D. Mons siue ciuitas, 1. Mach 2.

mohola Chorus vel cithara, siue infirmitas: aut Syria. Syriace, venia. nomen viri, 1. Par. 7.

moholi, Idem Filius Merari filij Leui, Exod 6.

molada, Natiuitas vel generatio. Ciuitas quæ in tribu tam Iudæ quam Simeonis reperitur, Iof. 15. 19. 1. Par. 4.

molathi siue molathites, Chorus vel cithara, siue infirmitas aut Syriace venia 1. Reg. 18. 2. Re. 21

molchom, Rex eorum, vel consiliarius eorum. Filius Saharaim ex Hodes vxore, 1. Par. 8. Sic vocabatur & Moloch Ammonitarum idolū, 3. Reg. 11.

molid, Generatio vel natiuitas, aut circuncisio manus. Filius Abisur filij Semei filii Onam. 1. Paralipomenon 2.

moloch, Regnans aut consiliarius. Idolum Ammonitarum, 4. Regum 23. Act. 7. quo. Molchom dicitur.

moloch 3. Reg. 11. Rex eorum, aut consilius eorum. Heb. Milchom. idolum Ammonitarum.

moos, Lignum vel ligneus, siue consiliarius. Filius Ram Primogeniti Ieremeel, 1. Par. 2.

mophim, Ex ore: vel Siriace, cooperimenta. Filius Beniamin, Gene. 46.

morasthi, Hæres, vel paupertas, aut de paupertate, vel de hæreditate, Vicus contra Orientē Eleutheropoleos, patria Michææ prophetæ, Ier. 26.

morasthites, Idem.

moria, Amaritudo vel myrrha domini, aut ostēdens vel iudicās dominus: siue ex Syro & Hebręo, dominatio domini. Collis, 2. Par. 3 qui terra visionis, Gen. 22 dicitur, a latere montis Sion.

mosa, Azymum, aut inuentus, vel exitus, siue exprimens vel emungens. Filius Caleb & Epha concubina 1. Paralip. 2. Filius Zamri, filii Ioiada. 1. Paralip. 8.

mosa, 1. Par. 8. a interpretatur: aut onus siue assumptio, vel prophetia aliquando translatiue, aut aquarū eleuatio filius Saharaim ex Hodes vxore.

mosera, Eruditio siue disciplina, aut vinculum: vel Syriace, datio, vel traditio nomen montis, vbi Aaron mortuus est & sepultus, Deut. 10. qui Hor, Num. 20 & Moseroth, Num 33. dicitur,

moseroth, Idem: p. n. Locus in quo castrametati sunt filii Israel profecti de Hesmona, Num 33.

mosobab, Reuersus aut auersus vel conuersus. nomen principis. 1. Par. 4.

mosoch, Attrahens, vel prolongans, aut vallans, vel sapiens. Filius Iapheth, Gen. 10. Ab hoc Cappadoces originem traxerunt, Ezech. 27. Filius item Aran, 1 Par. 1. qui Gen. 10. dicitur Mes.

mosollam, Pacificus siue perfectus, aut retribuens vel parabola eorum, siue potestas eorum; Pater Salo. 1. Par. 3. 5 8. 9. Præpositus instauratoribus templi. 2 Par. 34.

mosollamia. Pax domini. siue perfectio domini, aut retributio domini, vel parabola, aut dominum domini,

mosollamith. Pacifica, siue perfecta, aut retribuēs, vel parabola mortis, aut dominium mortis. Filius Emmer, 1 Par. 9.

mosollamath. Pacificatio aut perfectio, siue retributio, aut parabola mortis uel dominium mortis Pater Barachiæ, Principis, 2. Par. 28.

moyses, Attractus, uel assumptus, subaudi de aquis. Filius Amram filii Caath. filii Leui, 1. Par 23. Exo 2. 6. Act 7. Heb. Mose.

mozel, Ambulans uel vadens. nomen regionis, Ezechiel 27.

M V

Munim, Habitacula, siue afflicti, aut delinquentes, uel respondentes. nomen uiri, 1. Esd. 2.

musach. Vnctio, siue cooperimentum, aut libatio 4 Reg. 16.

musi, Auferens, uel tangens, aut recedens, uel ablatus, Filius Merari filii Leui, Exod 6. 1. Par. 6.

M Y

Myndus, Muta. G nomen insulæ in mari Icario. 1. Mach. 15.

mysia, Scelesta uel abominabilis. G. Prouincia Asiæ nunc Aeolis dicta, quam Paulus adnauigauit Act. 16. Est & altera eiusdem nominis iuxta Danubium flumen. Suntque authores, qui dicant transisse ex Europa Mesas & Brigas & Hunos, a quibus appellantur in Asia Mysi, Phryges & Bathinij.

N

NAalol, Laudatus siue lucidus, aut floridus. Ciuitas Leuitarum in tribu Zabulon, Iof. 16. 21 Iud 1.

naama, Pulchra, siue decora, aut mouens ualde. Ciuitas in tribu Iuda Iosue 15. Mater itē Roboā, 3. Re. 14.

naaman, Pulcher, siue decorus, aut motum præparans Filius Beniamin, Gen 46 qui 1. Par. 8 dicitur nohaa Princeps militiæ regis Syrię, 4. Reg. 5. Luc. 3. Filius item Bela filij Beniamin, 1 Par 8.

naamathides, Pulchritudo, uel iucunditas, siue motus mortis meæ. Iob 11.

naara. siue Naaratha, Puella, uel iuuenis, aut excussio, uel uigilans. Terminus tribus Ephraim, Iof. 16 Altera uxor Ashur, 1 Par 4.

naarai, Puer uel iuuenis, siue excutiens aut uigilans. nomen uiri, 1. Par. 11.

naaria, Puer Domini, aut excussio domini, siue uigil domini, uel uigilans dominus, Filius Semeiæ filii Secheuiæ 1 Par. 3 4.

naas, Coluber uel serpens, aut augurans uel diuinans siue æneus. Ciuitas, 1 Par. 4. rex Ammonitarum, 1. Reg. 11. 1. Reg 12 1. Par. 19. Est & nomen cuiusdam uiri, de quo, 2. Reg 17.

nabaioth. Loquelæ, siue prophetiæ, aut fructus, uel germinationes. Filius Ismaelis. Gen 25. ab hoc omnis regio ab Euphrate usque ad mare rubrum usque hodie Nabathena dicitur, quæ pars Arabiæ est, Isa 60.

nabal, Stultus, uel insipiens. uiri nomen, cuius uxor Abigail dicebatur. 1 Reg. 25.

nabat, Aspiciens, siue intuens, Pater Ieroboam

serui Salomonis,3.Reg.11

nabo, Loquela siue prophetia, aut loquens, vel prophetans, siue fructificans vel germinans. Ciuitas in terra Moab, in tribu Ruben. Ier 48. quam ædificauerunt filii Ruben, Num. 32 Est & nomen montis eiusdem nominis. Isa. 15. qui aliàs Abarim dicitur, Num 27.33. Idoli præterea nomen, Isa. 46.

naboth, Idem nomen viri, 3 Reg. 21.

naub, Loquela, siue prophetia, aut loquens, vel prophetans, siue fructificans aut germinans. nomen vnius ex principibus regis Babylonis, Ier. 39.

nabuchodonosor, Genitus siue planctus iudicij angustiæ vel pressuræ, siue coartans iudicium angustiæ vel pressuræ. Rex Babyloniorum, 4. Reg 24.

nabuchodonosor in toto Ieremia, excepto capite 27.28 29.34.29. & in Ezech 26. 29 30. In quibus omnibus locis in Hebræo scribitur Nabuchodonosor quod interpretatur, genitus siue planctus generationis angustiæ vel pressuræ, aut coartatio generationis angustiæ, vel pressuræ.

nabusezbaz, Loquela siue prophetia vel germinatio manans vel fluens: aut ex Hebræo & Syro, fructus vel germinatio liberationis. nomen viri, Iere. 39.

nabuthæi, Loquentes, siue prophetantes, aut germinantes. D. 1. Mach. 5.

nabuzardan, Germinatio, vel prophetia extranei siue ventilati aut effusi iudicii, vel germinatio siue prophetia extranei siue uentilati aut effusi dominij vel basis. Princeps exercitus regis Babyloniorum. 4. Reg. 25.

nachor, Raucus vel aridus, aut iratus, vel incensus, aut Syriace, suffocatus Filius Sarug Gen. 11 Luc. 3. Filius item Thare, Gen 11.

nachon, paratus, vel certus. nomen loci, 2. Regum 6.

nadab spontaneus, aut uouens, uel princeps Filius Aaron, Exod. 6. Filius item Semei filii Onam Filij Ieramеel, 1 Par. 2. Filius Iahel. 1 Par. 9. Filius Ieroboam, 3. Reg 14.

nadabia, Votum domini, siue spontaneus aut princeps domini. filius Iechoniæ filii Ioacim, 1. Paralip. 3.

nagge, claritas, vel splendor. D.

nathabi. Occultus uel absconditus, siue dilectus meus aut requiescens mecum, siue ductor mecum filius Vapsi Num 13.

nahaliel, Torrens Dei, siue hereditas Dei, aut vallis Dei Locus vbi castra fixerunt Israelitæ, Nu. 21.

naham, Consolatio, vel pœnitẽtia, siue ducẽs eos aut requies eorum. frater Odaiæ mulieris, 1 Par. 4.

naham. 1. Par. 4. filius Caleb filij Iephone, interpretatur Pulcher, siue iucundus, aut mouens eos.

nahamani, Consolator, siue pœnitẽs, aut requiei munus vel numerus, siue requiei præparatio. nomen uiri, 2 Esd 7.

naharai, Naris, siue nasus, aut hinniens, vel calefactio, siue ariditas, vel raucedo: aut Syriace suffocatio. Armiger Ioab, 2 Reg. 23 1. Par. 11.

Nahasson. Idem, Filius Aminadab, frater Elisabeth vxoris Aaron, Exod. 6.

nahath, Requies, vel ductor, aut Syriace, descensio Filius Rahuel, filij Esau, Gen. 36. 2. Par. 31.

nahum, Consolator, siue pœnitens, aut ductor eorum. nomen prophetæ. Nahum. 1. 2. Esd. 7.

naim, Pulchritudo, siue iucunditas, vel commotio, aut motus eorum. D Ciuitas, Luc. 7.

naim, Pulcher, siue decorus, aut motor eorum.

naioth, Pulchritudo, siue decor, aut habitaculum nomen loci, 1. Reg. 19.

namsi, Ablatus, siue auferens, aut tangens, vel dormitionis munus. Pater Iehu regis Israel, 3. Regum 19.

namuel, Dormiens Deus, vel dormitio siue somnus Dei. Filius Simeonis filij Iacob, 1. Paral. 4. qui Gen. 46. dicitur Iamuel.

namuelitæ, Idem, Num 26

naneæ, id est Dianæ, sic enim appellabatur Diana lingua Persica, 1. Mach. 1.

naphog, Imbecillis, aut remissus, aut laxatus. Filius Isaar filij Caath filij Leui, Exod. 6. Filius item Dauid, 1. Par. 14.

naphis, Anima, vel refrigeratus, aut requiescens vel Syriace, multiplicans Filius Ismahelis; Gen. 25. 1. Par 5

narcissus, stupefactus, vel negligens. G. nomẽ viri cuius meminit Paulus, Rom 16.

nasia, Victor, siue æternus, aut fortis nomen viri, 1. Esd. 2.

nathan, Dans, vel donatus. Filius Dauid, 2. Reg 1. Par 3 Nomen item prophetæ, 2 Reg. 7. Filius itẽ Ethei filij filiæ Sesan ex seruo, 1 Par. 2.

nathanael Donum Dei. Frater Semeiæ & Choneniæ 2 Par. 35 Filius Suar princeps tribus suæ Issachar, Num 1. Quartus filius Isai, 1. Para. 2.

nathanael, Idem.

nathania, siue Nathanias, Donum Domini. Pater Ismahelis, 4. Reg. 25.

nathan-melech Donum regis, siue donum consilij. Nomen eunuchi, 4 Reg 23.

nathinæi, Dati, vel donati, 1. Par 9. 2. Esd. 7.

nathon, Idem, s. n

naue, Posteritas, vel stirps, aut filius, uel æternus seu permanens, vel pulchritudo, siue habitaculum, aut Syriace, piscis. D.

nazaræi, Separati, siue coronati, aut sanctificati. D. Actorum 24.

nazareni, Idem. Sed si per tsade scribatur, interpretatur custodientes, vel floridi, aut virgulta D.

nazarenus, Idem, s. n D. Matth. 26.

nazareth. Sanctificata, aut separata, vel coronata Si aũt per tsade scribatur, interpretatur Custodita, vel florida, aut uirgultum. Viculus Galilææ iuxta montem Thabor, in qua fuit nutritus Iesus Dñs noster, Mat. 2. Luc 4 ædificata super montem.

nazaræus, Separatus, siue coronatus, aut sanctificatus Iudic 13.

nazaræus, Matt. Idem, vel per literam tsade custos, siue flos, aut uirgultum. D.

N E

Neapolis, Noua ciuitas. G. Ciuitas Cariæ, aut Thraciæ, Act. 16 Hanc uocari Sichem testis est Hieronymus in Heb. quæstionibus.

nebahaz, Fructificans uel germinans uisionem, aut loquens, uel prophetans uisionem. Idolum Heuæorum, 4 Reg 17.

nebai, Fructificans uel germinans, aut loquens uel prophetans, nomen uiri, Esd. 10.

neballat, Prophetia, siue loquela, inuoluta, uel abscondita, aut germinans, uel fructificãs, siue prophetans inuolute uel abscondite. Ciuitas, 2 Esd. 11.

nebo, Loquela, siue prophetia, aut loquens uel prophetans, siue fructificans uel germinans. Vrbs est & mons tectæ Moabitarum supra Iordanem

ontra Ierichuntem ciuitatem. in forte tribus Ruben,Num.32.Deut.34 1.Par.5.Nomen viri,1.Esd 2. o.Vide Nabo.

nebsan,Loquela, siue prophetia , aut germinatio dormitationis vel mutationis , siue germinatio vel loquela dentis vel eboris. Nomen ciuitatis in tribu Iuda,Ios.15.

nechao.Claudus.vel percussus.Nomen Pharaonis regis Aegypti.illius videlicet cui Iosias rex Iuda iuit in occursum,4.Reg.23.

neceb,Foramé,aut maledictio,siue vocatio, aut nominatio , vel explicatio Ciuitas tribus Nephthali,quæ & Adami dicitur,Iosu 19.

necoda,Depictus, siue uarius , aut punctuatus, vel pastor,aut incuruatus , vel incensus. Nomen viri, 1.Esd 2.

nehel-eschol,Torrens botri,aut vallis botri.Nomen loci,Num.13.

nehelamites,Somniator,vel somnus, siue torrés aut vallis aquarũ,vel hæreditas aquarũ.Ier.29

nehemias,Consolatio,vel requies domini , aut penitens dominus, siue directio domini. Nomen viri,1 Esd 2.

nehiel,Commotio , vel motus dei Ciuitas quæ terminus est Aser,Iosu.19.

nehusta,Aenea,vel ærea,aut augurás,vel serpés aut serpétina Mater Ioachin filii Ioacim,4 Reg 24

nehustan,Aeneum, vel cupreum , aut auguriũ, siue serpentis datum,vel donum,4 Reg.18.

nemra,Leopardus,siue rebellio aut amaritudo, vel commutatio.Ciuitas,Num. 32

nemrim Idem.p n.Ciuitas,Isa.15.

nemrod Rebellis,vel dormitio descensionis,aut dormiens dominans.Filius Chus,Gen. 10.

neomenia,Nouilunium.G.Colos 2

nephath-dor,Fauus habitationis vel generationis,aut distillans siue eleuans vel cribrans habitationem vel generationẽ.Ciuitas in tribu Manasse, eadem quæ Dor dicitur.Vide suo loco,3.Reg 4 vbi corrupte legitur,Nephad-dor.Ex Hebræo vertendum erat,In omni termino Dor.

nepheg,Imbecillis,aut remissus,vel laxatus. Filius Dauid,2.Reg.5.1 Paral.3.

nephi,Purificatio.D 2. Mach.1.

nephthali,Comparatio,vel æquiparatio,aut retorsio vel tortuositas.Nomen loci,3 Reg 4.4 Reg 15.Sextus filius Iacob ex Bala ancilla Rachel vxoris suæ.Gen 30.

nephthalitæ,Idem.

nephthar,Purificatio D.2 Macha 1.

nephthoa, Apertus vel apertio , siue sculptura. Nomen fontis,Iosu 15.18.

nephtuim,Idem p n filius Mesraim, Gen. 10.

nephusim,Diminuti, aut dilacerati. Nomen viri, 1.Esdræ 2.

ner,Lucerna,siue nouale Pater Abner,1 Reg 19 Pater Cis patris Saul,1.Par 8.filius Iahiel,1 Par 9

neregel,explorás,vel pedester,siue lucerna discooperta,vel coaceruata : aut nouale discoopertum vel reuolutum. Vnus ex precipibus regis Babylonis,Ier.39.

nergel,Idem.Idolum Cuthæorum, 4. Reg.17.

nereus, Lucerna , vel nouale , Græce vero magnus interpretatur.D.nomen viri,Rom.16.

neri,Lucerna,vel nouale.D.

neri,Iere. 32. Lucerna Domini , aut nouale domini Heb.Nerias:Pater Baruch, filius Maasiæ.

nerias,Idem Iere.51.

nesib,Stans,siue statio,vel erectio,scilicet alicuius tituli: aut Syriace , plantatio. Ciuitas in tribu Iuda,Ios.15.

nesroch,Fuga, vel tentatio tenera vel delicata, aut vexillũ delicatũ:vel Syriace,tabula tua Idolũ quod adorabat Sennacherib,4 Reg.19.Isai. 37.

nesteus,Ieiunus vel ieiunans.G.

netophati , Gutta , siue distillatio,aut gummi. Nomen loci,1 Paral. 2.

netophathites,Idem 2 Reg.23.4.Reg.25.

netupha.Gutta,siue distillatio , aut gummi, vel declinatio oris.Nomen loci,1.Esd 2.

netuphati,Idem Nomen loci,2 Esd 12.

neumenius,Nouus mensis, vel nouilunium G. filius Antiochi,1.Machab.12.

N I

Nicanor,Victor.vel victoriosus.G.1.Mach.3.Est & nomen diaconi,Act 6.

nicodemus,Hebraice interpretatur : innocens sanguis.Græce vero,Victoria populi.D.Nomen viri Pharisæi Iudæorum principis, Iohan.3.

nicolaitæ,Victoriæ plebis G.Apoc.2.

nicolaus,Idem,n.G nomen diaconi,Act.6.

nicopolis,Victoriæ ciuitas , vel victoriosa ciuitas.G.Thraciæ ciuitas quæ Hystro fluminj imminet,Tit.3.

niger,Latinum est.Cognomen prophetæ cuiusdam,Act.13.

nilus,Hebraice dicitur Sihor , & interpretatur niger vel turbidus,aut matutinus. Fluuius Aegypti,Isa.23.

niniue,Pulchra.siue speciosa, aut habitaculum. Ciuitas,quam ædificauit Assur,Gen.10.quæ & Ninus dicitur,Nisibis autem ab Eusebio.

niniuitæ,Pulchri,siue speciosi, aut habitacula. Lu 11.

nisan,Vexillum siue probatio, aut tentatio, vel fuga:aut Syriace miraculum. Mensis respondens nostro Martio,2.E d.2.

N O

Noa,Mouens, vel commota filia Salphaad filii Epher filii Galaad,Num.26.Ciuitas item,quæ terminus est tribus Zabulon,Iosu.19.

noadia.Testificatio , vel cœtus aut congregatio domini,siue ornatus domini,aut transiens dominus:vel ex Syro & Hebræo,ablatio domini.nomẽ viri,1 Esd.8.

nob,Loquela , siue prophetia , aut loquens vel prophetans,siue fructificans vel germinans.Ciuitas Sacerdotum,2.Reg.21.

nobe,Idem.Ciuitas in tribu Dan vel Beniamin, Isai.10 2.Reg.21.22.

nobe,Numeri 32.Iudicum 8.Latrans, vel latratus Ciuitas quæ & Canath dicebatur,in tribu Manasse,1.Regum 21.

nodab,Venens,siue spontaneus,aut principalis nomen viri.1 Paral.5.

noe,Cessatio,vel requies.filius Lamech,filii Mathusale,Gen.5 Luc 3.

noema,Pulchra,siue decora, aut mouens valde. filia Lamech ex Sella uxore sua, Gen.4.

noeman,Pulcher,siue decorus,aut motum preparans filius Bale filii Beniamin,Num.26.

noemanitæ,Idem,p.n. Num.26.

noemi,Pulchra,siue decora.Vxor Elimelech Bethlehemitæ,Ruth 1.

nóga, Claritas siue splēdor. Filius Dauid, 1. Par. 14
noge, Idem. Filius Dauid, 1 Par. 3.
nohaa, Requiescens, aut ducens vel ductor. filius Beniamin, 1. Par. 8. qui Gen. 46. dicitur Naaman.
nóphe, Insufflans, aut timidus, siue illaqueans. Nomen loci, Num 21.
nopheth, Fauus, aut cribrū, siue distillatio. Vrbs in tribu Manasse, Iosf. 17.
noraan, Puer vel iuuenis, siue excutiens, aut vigilans vel mouens canticum. Nomen loci, 1. Par. 7.

N V

Numenius, Nouus mensis, vel nouilunium. G.
nun, Posteritas, vel stirps, aut filius, vel æternus, seu permanens, aut Syriace, piscis Pater Osee cuiusdam, Num. 13. Pater item Iosue, Iosf. 1. filius Elisma filii Ammiud, 1. Par. 7.

N Y

Nympha, Sponsa. G. Colos. 4.

O

Obadia. Seruus domini, vel operarius domini. Filius Arnan filij Raphaiæ filii Iesaiæ, 1. Par. 3. filius Izrahia filij Ozi, 1. Par. 7.
obal, Peruersitas vetustatis. aut peruersitas fluxus. filius Iectan Gen. 10.
obdia, siue Obdias, Idem quod Obadia. filius Asel, filij Elasa, 1. Par. 8 9. 12.
obed, Seruus, vel operarius. Pater Gaab, Iud 9. filius Booz. pater Isai, Ruth 4. 1. Para. 2. Filius Ophal filij Zaabad, 1. Par 2 11.
Obed-edom, Seruus hominis vel terreni aut sanguinei vel rufi. Nomen viri, 2. Reg. 6.
obedia, Seruus vel operarius domini. Nomen viri, 1. Esd. 8.
oboth: Pythones, siue vtres, aut patres, vel desideria. nomen loci, Num 21. tricesima sexta Israelitarum mansio cum ex Aegypto proficiscerentur in terram Canáam, Num 33.

O C

Ochozath, Possessio, siue apprehensio, vel collectio, aut visio, seu fratris oliua. Amicus Abimélech regis Geraræ, Gen 26.
ochozias, Apprehēsio siue possessio domini, aut visio domini. Filius Achab regis Israël, 3. Reg. 22. filius Ioram regis Iudæ, 4. Reg. 8. 1. Par. 3.
Ochran, Turbidus, vel conturbans. Pater Phegiel principis tribus Aser, Num. 1.

O D

Odia, siue Odaias. Laus Domini, siue confessio domini. Soror Naham, 1. Par. 4. 2 Esd. 9.
odaren, Laudis canticum, vel testimonium arcę D. Nomen viri, 1 Mach 9.
oded, Sustentans, vel tenens, aut erigens. Nomē viri prophetæ, 2. Par. 15 28.
odeuia, Laus domini, siue confessio domini. Nomen viri in toto cap. 2. Esd. 10. scribe Odaia.
odia, Idem Nomen viri, 2. Esd 8.
odoia, Idem Nomen viri, 1. Par. 5.
odollam, Testimonium siue ornamentum illis, aut testimonium siue ornamentum suæ miseriæ, vel transitus aut præda suæ miseriæ. Ciuitas in Iuda, Roboam constructa, 2. Par. 11. Michææ 1. Nomen item speluncę. 1 Reg. 22.
odollamites, Idem 38.
oduia, Laus domini, siue confessio domini. Filius Asana, 1. Paralip. 9. Filius Elioenai filii Naariç, 1. Paralip. 3.

O G

Og, Subcineritius panis, vel torta. aut subsannatio: vel Syriace, detentus, aut impeditus. Rex Basan, Num 21.

O H

Ohani, Væ eis, siue tumultuans, vel conturbans. Rex Hebron Iosf. 10.
ohel, Tabernaculum, siue tentorium, aut splendor. Filius Zorobabel filij Phadaia, 1. Par. 3.
oholái, Deprecans, vel expectans, aut incipiens, vel dolens, siue frater mihi. Filius Sesan filij Iesi filij Apphaim, 1. Par 2.

O L

Oliueti mons siue mons Oliuarum, siue Oliuetum. Mons ad Orientem Ierosolymæ, torrente Cedron interfluente, sabbathi habens iter ab Ierusalem, Actorum 1. Luc. 19.
Olla, Eleuatio, vel holocaustum. aut infans vel paruulus, aut folium. Pater Haniel, 1. Par. 7.
olympias, Cælestis G.
Olympiadem, accusatiuo, Rom. 16. Idem. In Græco Olympan.
olympius, Cælestis. G. 2. Mach. 6.

O M

Omar, Dicens, vel loquens, siue amarus, vel exaltans. filius Eliphaz filij Esau ex Ada vxore, Gen. 36.
omrai, Dicens vel loquens aut exaltās, siue amarus, aut Syriace agnus. Pater Amri, 1. Par. 9.

O N

Onam, Dolor aut fortitudo, siue iniquitas eorū. Filius Soba, filij Seir Horræi, Gen. 36 filius item Ierameel ex Atara vxore, 1. Par 2.
onam, Dolor, siue iniquitas, aut fortitudo. Filius Iudę ex Sue vxore sua, Gen. 38.
onesiphorus, Vtilitatem afferens. G. Vir quidam fidelis, 2. Tim. 1.
onesimus. Vtilis. G. Nomen viri fidelis, Colos. 4 ad Philem.
onias, Fortitudo domini, aut nauis. D. Summus sacerdos apud Iudæos, 1. Mach. 12.
ono, Dolor, aut fortitudo, siue iniquitas eius. Ciuitas quā ędificauit Samad filius Elphaal, 1. Par. 8. In 1. Esd 2. Esd. 6 fit mentio Vallis Ono.

O O

Oolla, Tabernaculum vel tentorium, siue splendor eius, Ezech 23.
ooli, Deprecans, siue expectans, aut incipiens, vel dolens, siue frater mihi. Pater Zabad, 1. Par. 2 1. Hebraice Oolli.
ooliab, Tabernaculum vel tentorium patris, aut splendor patris. Filius Achisamech, Exod. 31.
ooliba, Tabernaculum, vel tentorium meum in ea, aut splendor meus in ea, Ezech. 23.
oolibama Tabernaculum uel tentorium meum excelsum, siue splendor excelsorum. Vxor Esau filia Anæ, Gen. 36. Ciuitas Idumæorum, 1. Par. 1. Fuit & ciuitas Idumæorum principum.
oozam. Apprehensio eorum, siue possessio eorū, aut visio eorum filius Ashur ex Naara vxore ipsius, 1. Par. 4.

O P

Ophaz, Aurum obrizum Nomen loci, Ierem. 10.
ophel, Turris, aut obscuritas, vel nebula. Nomen muri, 2. Para. 27. 33. Aut potius turris Ierosolymæ, non procul a templo, 2. Esd. 3.
ophera, Puluis, aut plumbum, vel hinnulus. Ciuitas in tribu Beniamin, Iosf 18.
ophi, Lassus, aut volans: vel Syriace plicatus, vel complicatus.

complicatus, aut folium. Nomen viri, Ierem. 40.

ophim, Thalamus, siue coopertus, aut litus maris. Filius Beniamin, Gen 46. Heb Huphim.

ophir, Cinis vel incineratio, aut fructificatio. Filius Iectan, Gen. 10. Inde Ophira regio, 3. Re. 9. quæ (vt refert Iosephus lib. 8.) etiam aurea terra nuncupatur. Vnde aurum Ophirizum, quod Obrizum vocant.

ophlal, Iudicans, vel orans. Filius Zabad filii Nathan filii Ethei, 1. Para. 2.

ophni, Pugnus vel pugillus, aut cooperiēs. Filius Heli sacerdotis, 1. Reg. 1. Heb Haphni.

ophni, Iof 18. Interpretatur Volans, siue lassitudo: aut Syriace, plicatio, vel complicatio. Nomen ciuitatis.

ophra, Paulus, aut plumbum, vel hinnulus. Filius Maonathi filii Othoniel filii Cenez, 1. Par. 4.

O R

Oreb, Coruus, vel suauis, aut fideiussor, vel commiscens, seu vespertinus. Vir Madianita a tribu Ephraim interfectus, Iudic. 7. 8. Psal. 82. Isa. 10

ornan, Exultans, siue arca eorum, aut lux filii, vel lux siue maledictio permanens vel æterna, nomen viri, 1. Paralipomenon 21. qui 2 Regum 24. dicitur Areuna.

orori, Montanus. Ciuitas, 2. Reg. 23. quæ Arari, 1. Par. 11. dicitur.

oronáim, Iræ vel furores: aut Syriace libertas. Duo vici, quæ via est ad Assyrios, siue duæ vrbes Moabitarum. Vna superior: altera inferior, Isa. 15 Heb. Horonáim Ciuitas Moabitarum.

orpha, Ceruix, vel ceruicosa, siue suscitatio oris vel denudatio oris. Vxor Chelion filii Elimélech Bethlehemitæ, Ruth 1.

orthosiada, Recta, vel rectificata. G nomen loci, 1. Machab. 15.

O S

Osaias, Saluator dominus, aut salus domini. Nomen viri, 2. Esd. 12. Ier. 42.

osée, Saluator, aut salus. Filius Ela, 4. Regum 15. Nomen item prophetæ filii. Beeri. Osée 1. Filius Nun, Num. 13. qui ibidem dicitur Ios. a Moyse.

O T

Othei, Tempus vel hora mea, aut iniquitas mea Filius Ammiud filii Amri, 1. Par. 9.

othir, Excellens, siue residuus, aut remanens. Nomen viri, 2. Par. 25.

othni, Tempus siue hora mea. Nomen viri, 1. Paralip. 26.

otholia, Tempus domino: siue hora domino. Filius Ieroam, 1. Par. 8.

othoniel, Tempus Dei: siue hora Dei. Filius Cenez frater Caleb, Iof. 15. 1. Par. 4.

O Z

Oza, Fortitudo, aut capra. Horti nomen, 4. Re. 21. Nomen viri, 1. Para. 6. 8.

oza, Idem. Filius Abinadab, 2. Reg. 6.

ozan, Fortitudo earum, aut capra earum. Pater Phaltiel principis tribus Issachar, Num. 34.

ozaziu, Fortitudo domini. Nomen viri, 1. Paral. 15. 27.

ozen-sara, Auricula carnis vel cōsanguinitatis, aut auricula fermentata vel remanens, siue statéra carnis vel cōsanguinitatis vel residui. Vrbs condita a Sara filia Ephráim, 1 Par. 7.

ozi, Fortis, vel fortitudo mea, aut hircus meus. Filius Bocci filii Abisue, 1. Para 6. filius item Thola filii Issachar, 1. Par. 7. vide & 9.

ozi, 2. Esd. 3. Tunc, siue aut iste. Nomen viri.

ozia, Fortitudo domini, siue hircus domini. Filius Amasiæ regis Iuda, 3. Regum 26. qui 4. Regum 15. dicitur Azarias. Filius Caath filii Leui, 1. Paralipom 6.

oziau, Fortitudo domini. Nomen viri, 1. Par. 6.

oziel, Fortitudo Dei, siue hircus Dei. Filius Bela, filii Beniamin, filii Iacob, 1. Para. 7. Filius Caath filii Leui, Exod. 6. Vide & 1. Para 4. 2. Par. 29.

ozieli, fortitudo Dei, siue hircus Dei.

ozielitæ, Idem. Num 3. 1. Par. 26.

ozni, Auris, vel auscultatio mea, siue statéra. Filius Gad filii Iacob, Num. 26.

oznitæ, Idem, Num. 26.

ozriel, 1. Par. 27. Adiutorium Dei, siue atriū Dei. Pater Ierimoth.

P

PAphus, Bulliens vel æstuans, G. Nomen insulæ, Act. 13.

palæsthina. Conspersa, scilicet cinere vel puluere, siue ruina apposita, vel ruina duplex, aut ruinæ potus, vel cecidit bibens. Est ea Syriæ regio, quæ Hebræis dicitur Philisthiim, ad mare mediterraneum pertingens, sita ad occidentem Iudææ. Autor est Iosephus lib. 1. Iudaic antiq. cap. 12. de hac Pomponius Mela in 1. Plinius in 5. cap. 12. & 12.

Palæsthini, Idem, p. n. Genes. 21: Populi quos interpretes, nonnunquam Philisthæos nōnunquam *allophilous*, id est alienigenas, vocant.

palmira, Hebraice dicitur Thamor, & interpretatur palma, vel dactylus, aut commutatio vel permutatio, siue amaritudo. Vrbs Syriæ nobilis, quæ & Hebraice aliâs Thalamor dicitur.

palmira, Hebraice Thadmor, interpretatur confessio, vel laus amaritudinis, aut confessionis vel laudis myrrha: siue ex Hebræo & Syro, laus præceptoris vel domini. Nomen ciuitatis in Syria, quam ædificauit Salomon, 3. Reg. 9. 2. Pa. 8. quę aliâs Thamor, siue Thamar dicitur Hebraice. Hæc ab Hadrianopolis dicta fuit.

pamphilia, Tota dilecta vel amabilis. G. Prouincia Asiæ ab ortu Cilicium habet, ab occasu Lyciam & Asiæ minoris partem, a Septentrione Galatiam & Capadociam, a meridie mare mediterraneum, quod illic Pamphilii maris nomē habet. Tota Tauri expatiantis iugis septa. De hac Ptolomæus lib. 5. Plin. lib 5. cap. 27. Pompo. Mela. in 1. In hac sita est vrbs Perge: cuius meminit Lucas Act. 13. & Mela lib. 1. Volater. lib. 10. hanc etiam Mesopiam appellatam scribit.

paphus, Cypri est ciuitas, Veneri quondam sacra in qua ante nuptias puellæ dotem quæsituræ, in honorem Veneris in litore se prostituerunt, vt scribit Iustinus lib. 18. de hac Pomponius Mela lib. 2. Strabo in 14. Plinius in 5 cap. 31. Hæc frequēti terræmotu lapsa, nunc ruinarū tantum vestigiis quid olim fuerit ostendit. Hæc Hieronymus, Act. 13.

paracletus, Consolator, vel aduocatus. G Iohan. 14.

parasceue, præparatio. G. Luc. 23. Iohan. 19.

parmena, permanens. G. nomen Diaconi, Act. 6.

parthia, Asiæ maioris est regio circa Persas inter flumen Indum & Arios populos ab oriente, & Tigrim atque Mediam ab occasu sita: a meridie terminatur

minatur deserto Carmaniæ, ab aquilone Hircania, teste Plinio lib 6. cap 25 Ptolemæus lib. 6 cap 5. De illis Iustinus lib 41. Strabo in 15. Habes eius mentionem Act 2

parthi, lingua Scythica dicuntur fugaces uel exules. D nomen prouinciæ, Act 2.

pascha, Transitus. uel claudatio. Idem Phase significat, Ezech. 45 Matth 26. Marc. 14 Iohan. 2 6 1. Corinth 5.

patara, Calcata, uel mortifera. G Ciuitas Lyciæ prouinciæ in Asia, Act 21.

patmos, Lethalis uel mortifera. G. Exigua insula in Aegæo mari, Sporadum una, Plinio lib 4 cap. 12. Straboni in 10 ad quam relegatum ferunt Iohannem Apostolum a Domitiano Imperator Romano, Apocalypsimq; scripsisse in ea. Apoc. 1. Euseb lib. 3. cap 18 Eccles histo

patroba. paternalis, G. Nomen viri, Rom 16.

patroclus, patris, u.l patriæ gloria. Nomen uiri, 2 Machab 8.

paulus. Hieronymus admonet mirabilem sonare, ab Hebræis etymologiam mutuatus Alij, os tubæ, nimirum ex Hebræo & Græco dictionem constantes. Constat tamen aut Græcam esse uocem, & quietem sonare a uerbo παύεμαι, aut Romanam siue Latinam, pusillum significantem.

P E

Pelusium, Hebraice dicitur Sin, idest rubus, teste Strabone lib 17 Geograph Aegypti est ciuitas unde nomen est præterfluenti ostio Pelusiaco Huius etiam meminit Plinius lib. 5. cap. 9. & 10. Pomp Mela lib. 2 Iosephus lib 6 cap 8. & lib. 10 capit 1. antiq. iudaic A . iàs Libna appellata, & Sin, Ezech 30.

pentapolis, Quinque ciuitarum, scilicet regio, G. Syriæ regio ad Orientem Iudææ, à quinque ciuitatibus Sodoma, Gomorrha, Adama. Seboim, Segor: quibus olim fuerat inclyta, fuit appellata, igne, & sulphure euer'a: de qua Gen. 13 & 19.

pentateuchus, Quinque uolumina a pente, quod est quinque, & Teuchus, uolumen Sic uocantur a Græcis quinque libri Moysi, Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, & Deuteronomium.

pentecoste, Quinquagesima. G. Act 20

pergamus, Altitudo, vel sublimitas. G. Clarissima Asię ciuitas atque ipsius Troados, quam Silenus intermeat fluuius, perfluit Cetius profusus Pindaso monte. sicut scribit Plinius lib. 5 cap 30. hist. mundi De hac etiam Strabo, lib. 13 Geograph. ad huius ecclesiam Iohannes Apostolus scripsit, Apoc. 1. & 2

pergen, Valde terrestris, G Pamphiliæ prouinciæ vrbs est: cuius meminit Plin. in 5 cap 27 Mela lib. 1. Strabo lib 14. Lucas Actor. 13.

persa, siue persis, Frangens, siue diuidens, aut ungula, uel gryphus. Est ad orientem Iudææ sita, alta, cincta montibus regio, quæ a septentrione Mediam, ab occasu Susianum, ab oriente duas Carmanias, ab austro partem Persici sinus habet, authore Volaterrano l. b 11 Ezech. 27 38.

persæ, Idem, p. n Populi, 2 Par 36. Ezech. 27.

persepolis, Persæ ciuitas. G. 2 Mach 9.

perses, Frangés, siue diuidens, aut ungula, uel gryphus, Qui ex Persa siue Persia est.

persia, Idem.

persia. Idem. Mulier Paulo charissima, Rom. 16.

petra deserti, Arx, & ciuitas principalis in regno Moab, in finibus Arabiæ sita. Isaiæ 16. Hebræi Selá dicunt Ab hac, Arabia petrea dicta est, de qua Egesippus libro 1. capite 14

Petrus, Saxum, uel petra. nomen unius Apostoli ex duodecim a Christo sic cognominati Iohan. 1. qui prius Simon dicebatur, Matth. 4. Mar. 3

Phacee, Aperiens. Filius Romeliæ, rex Israel 4. Reg. 15 16.

phaceia, Aperiens dominus. Filius Mãnahem, 4. Reg. 15. Heb. Phacehia.

phadaia, Redemptio domini. pater Zebdæ, matris Ioachim, 4. Reg 23. Filius Iechonię filij Ioacim, 1. Paral 3.

phadassur, Redemptor fortis, uel redimens petra aut redemptio plasmationis. Pater Camaliel principis tribus Manasse, Num. 1.

phadon, Redemptio eius: aut Syriace, iugum uel iuga, boum nomen uiri, 1 Esd. 2.

phahath-moab, Dux Moab, uel dux ex patre, siue fouea ex patre, nomen uiri, 1 Esd 2.

phai, Vlulans, aut gemens, uel apparens. nomen urbis Adar regis septimi in Edom, 1. Par. 1 quæ Genes. 36. dicitur Phau.

phalaia, Miraculum domini, siue occultum domini. nomen uiri, 2. Esd. 8.

Phaleg. Diuisio, Filius Heber filij Sale, Genes. 10. Luc 3.

phaleha, fragmen uel frustum, aut scissura: uel Syriace, obsequium: nomen uiri. 2 Esd 10.

phalel, Cogitans, siue orans, aut iudicans. nomen uiri. 2. Esd. 3.

phalet. Liberatio, siue expulsio. filius Iahadai, 1. Par 2. filius Azmoth. 1. Par. 12.

phaleth. Ruina, uel iudicatio Filius Ionathan filij Iada filij Oham. 1 Par. 2.

phallonites, Cadens, siue occultus. 1. Par. 11. 27.

phallu, Mirabilis, aut occultus. Filius Ruben filij Iacob, Gen. 46. 1. Par. 5.

phalluitæ, Idem, p. n. Num 26.

phalti, Liberatio siue expulsio Filius Raphu. Num 13 filius Lais. 1. Regum 25. Est & nomen urbis, 2. Regum 23.

phaltias, Liberatio domini, aut expulsio domini. Filius Ananiæ, filij Zorobabel filij Phadaiæ, 1. Paralip 3. 4.

phaltiel, Liberatio Dei, aut expulsio Dei, filius Ozan, Num 34 princeps tribus Issachar. filius Lais, 2. Reg. 3.

phanuel. Videns Deum, siue facies Dei. Locus iuxta torrentem Iaboc, in finibus Amorrhæorum, in sorte Ruben: ubi Iacob, qui deinceps Israël, tota nocte luctatus est cum Angelo, Gen 32 ita appellatus, quod uidisset illic dominum. Hæc ciuitas Gedeonis exercitui panes negauit: cuius turrim destruxit Gedeon, & habitatores occidit. Iud. 8. Hanc Strabo lib 16. faciem Dei appellat. Est autem continua Tripoli, apud eamq; mons Libanus desinit. Ieroboam ipsam ædificijs reparauit 3. Reg. 12. Fuit hoc nomine filius Sesac, 1 Par 8 Pater item Annæ prophetissæ, Luc 2

phara, frugifer, vel fructificans, aut crescens, siue uacca famulus Gedeonis, Iud. 7 nomen item urbis, 1 Mach. 9

pharai, Hiatus, uel apertio nomen uiri, 2. Reg. 23.

pharam, Onager eorum, uel ferocitas eorum, aut fructificatio matris, uel taurus matris. Rex Ierimoth, Ios. 10.

pharan, Pulchritudo, siue laus, aut gloriatio, uel propagines. nomen oppidi, Gen 14. Est item generale

ile nomen deserti Saracenorum trans Arabiam, ontra australem plagam, per quod Israël perrexit ansiens ex Aegypto in terram Chanáan duce Mo, in quo sunt multa loca terminata, XVIII scili t mansiones, quarum vna est Haseroth, Nume. 10.12.13. Accipitur Pharan pro prima parte deerti Arabiæ prope monte Sinai. At Deut.1. pro vlma parte versus terram promissionis. Et Asseroth t in medio, Gen.14.21. Num.33. dicitur desertum n per tsade. Est etiam Pharan mons Sinai continuus: cuius meminit Abacuc, 4. Deut.33.

pharao. Dissipans, vel discooperiens, aut nudás: el Syriace, vindicans. Rex Aegypti, cui cognomen lechao, 4 Reg 23.

pharathon, Dissipatio, vel ruptura, aut denudatio us: uel Syriace, vindicta eius. Ciuitas in Ephraim n monte Amalec, Iud.12.

pharathonites. Idem Iud.12.2. Reg.23.

phâres, Diuisio. filius Iudæ ex Thamar nuru sua, Gen.38.1. Par.4.

phares, 1 Par 7 Eques aut diuidens, siue exponés el declarans Filius Machir ex Maacha vxore sua.

pharesitæ, Diuisi, Num 26.

pharphar, Comminutus, aut fructificatio fructus, siue taurus tauri. nomen fluuij Damasci, 4. Regum.5.

pharisæi, Diuisio. D. Sectæ nomen apud Iudæos, quæ dicebat resurrectionem esse, Act.13.

phariseus. Diuisus. D. Act 23.

pharnach. Taurus percutiens vel percussus aut contusus, siue fructificatio aromatum. Pater Elisaphan principis tribus Zabulon, Num 34.

pharos, duplex, pulex, vel culex siue fructus tineæ nomen viri, 1. Esd.2. & 8.

pharsandâtha Reuelatio menstrui uel commotionis suæ, aut equitis commotio, siue stercus menstruorum uel commotionis eius. filius Aman filij Amadatha, Esth.9.

pharua, Floridus: aut Syriace, volans, nomen viri.3. Regum.4.

pharuda, Separatio, vel dispersio. nomen viri, 1. Esdr.2.

pharurim, Lebetes, siue suburbana, 4. Reg.23. Hebræ. Pharuarim.

phase, Transitus

phasea, Idem nomen viri, 1. Esd 2.

phaselida, Transitus vel claudicatio natiuitatis vel generationis. D. nomen loci. 1. Mach.15.

phaseron, Oris canticum, siue os planum. D.

phaspha, Diminutio oris, vel os diminutum. Filius. Iether, 1. Par.7.

phasga. Collis, siue altitudo, aut munitio nomen montis Moabitarum, Num.21. Ios.13.

phassur, Extendens vel multiplicans libertatem, vel principatum, aut expandens foramen vel albedine, Sacerdos filius Emmer, Ier.20 Heb. Phashur, Filius item Melchiæ Ier.21.1. Par.9. pater Gedeliæ, Iere 38.

phathaia, porta domini, siue aperiens dominus. nomen viri, 1 Esd.10.

phathuel, Buccella Dei, siue persuasio dei, aut dilatatio dei pater Ioelis prophetæ, Ioel 1.

phathures, Buccella roris, aut persuasio siue dilatatio ruinæ, vel distillationis. nomen loci in Aegypto. Iere.44.

phau, Vlulans, aut gemens, vel apparens. nomen vrbis Adar regis septimi in Edom, Gen.36. quæ in 1. Para 1. dicitur Phai.

phedael, Redemptio Dei Filius Ammiud princeps tribus Nephthali, Num.34.

phegiel, Obuiatio Dei, siue deprecatio Dei. filius Ochram princeps tribus suæ Aser, Num.1

pheldas, Ruina trituræ, aut iudicium trituræ filius Nachor ex Melcha, Gen 22.

pheleia, Miraculum domini, siue occultum domini: filius Elioenai, filij Naariæ, 1. Par.3.

phelelia, Cogitans dominum, aut orans dominum. siue iudicium domini. nomen viri, Nehe 11.

pheleth, Ruina, siue iudicatio. pater Hon, Nume. 16.

phelethi, Idem. Nomen populi siue legionum quarundam Dauid, 2. Reg 8 20.1 Par.18.

phelethi, 4. Reg.11. In Hebræo est Rasim, & interpretatur cursores.

phelonithes, Cadens, siue occultus. 1. Par.11.

phelti, Liberatio, vel expulsio. Nomen viri, de quo 2. Esd.12.

pheltia, siue Pheltias. Liberatio domini, aut expulsio domini. nomen viri, 2. Esd.10. filius Banaiæ, Ezech. 11.

phenenna, Gemma, siue facies nostra. Altera vxor Elcanæ, 1. Reg.1.

pherezæi, Rurales, id est habitantes in villis absque muro, nomen populi, Gen 15.

pherezæus, Idem. Gn.

phermésthta, Ruptura fundamenti, vel rupturam ponens: aut ex Hebræo & Syro, taurus anniculus. filius Aman filij Amadátha, Esth.9.

phesdomim, Portio vel diminutio sanguinum, aut diminutio tacentium vel assimulantium. Nomen loci, 1. Para.11.

phesse, Transitus, vel claudicatio. filius Esthon, 1. Paralip 4.

pheshur, Extendens vel multiplicans libertatem vel principatum, aut expandens foramen vel albedinem. nomen viri, 1. Esd.2.

phethelia, Porta domini, siue aperuit dominus Nomen viri. 1. Para 24.

phetros, Buccella roris, aut persuasio, vel dilatatio ruinæ vel distillationis. Nomen regionis, quæ Arabia Petrea dicitur, Isai.11.

phethrusim, Idem. p. n. filius Mesráim, Gene.10.

phicol, Os omnium, id est omnis lingua, aut oris perfectio, siue consummatio. Princeps exercitus Abimélech regis Geraræ, Gene 21.

phihahiroth, Os vel labium libertatis, aut os sculptum ab ore, non osse. Nomen loci, in quo castrametati sunt Hebræi, reuertentes de Aegypto, Exod, 14. siue quarta mansio Hebræorum, Num.33.

philadelphia, Amor fratris vel fraternitatis. G. Ciuitas decapolis est iuxta Plinium lib.5. capit.18. & Strabo in 16 ad cuius ecclesiam Iohannes scripsit, Apoc 1. & 3.

phalarches, Amator principis. G.

philemon, Deosculans G.

philetis. Amabilis. G. Vir quidam, qui a fide CHRISTI excidit, 2. Tim. 2.

philippenses, Bellicosi, siue amatores equorũ. G.

philippi, Bellicosi, siue amatores equorum. G. Macedoniæ vrbs apud Stridonem fluuium a conditore Philippo Græciæ domitore sic appellata, Act.16.20.1. Thes 2.

philippus, Bellicosus, vel amator equorum. G. pater Alexandri regis. 1. Mach.1. Frater item He-

rodis,

todis, procurator Ituræ & Trachonitidis constitutus à Romanis, Luc. 3. Est & nomen Apostoli, Matth 10 Iohan 1. nomen cuiusdam diaconi, Act. 6

philisthæa, Conspersa, scilicet cinere vel puluere, siue ruina apposita, vel ruina duplex, seu ruinæ potus, vel cecidit bibens, Isai 14.

philisthæi, Conspersit cinere uel puluere, aut ruinę appositæ, vel ruinæ duplices, siue ruinæ potus, aut ceciderunt bibentes, 2 Para 17.

philisthæus, Idem s.n. 1. Reg. 17.

philisthiim, Idem p n nomen populi, Gene. 10

philologus, Amator literarum, vel amator verbi G. Nomen viri, Rom. 16.

philometor, Amator matris. G. Ptolomæus Philometor, 2. Mach 4.

phines, Aspectus uel facies confidentiæ vel protectionis. filius Eleazari filii Aaron, Exod. 6. filius item Heli sacerdotis, 1. Reg. 1: Heb Phinehes.

phinom, Gemma, siue aspiciens, aut os æternitatis, vel os filii: aut ex Hebræo & Syro, os piscis, ab ore, non ab osse Ciuitas Idumæorum, Gene. 36.

phison, Oris mutatio siue multitudo, aut extensio. Magnum Indiæ flumen est e paradiso fluens, Gene. 2 quod ab Eusebio & Hieronymo in quæst. Hæb. Ganges dicitur, siue Getha Iosepho lib. 1. cap. 2. Iud. antiq. Salomon commentator Nilum vocat, Gen. 2.

phitom, Buccella eorum, aut oris consummatio, siue persuasio, vel dilatatio eorum. Nomen vrbis quam ædificauerunt filij Israël Pharaoni regi Aegyptiorum, Exod 1.

phithon, Buccella eius, aut persuasio vel dilatatio eius: vel oris donum filius Micha filii Meribaal 1. Par 8. 9.

phlegon, Comburens, G. Viri nomen, Rom 16.

phochéreth, Oris exterminatio, vel oris concisio Nomen viri, 1 Esd 2.

phœnix, siue Phœnicia. Rubea vel purpurea, aut palma, scilicet arbor, G. Syrię pars est, in qua Sidon & Tyron amplissimæ vrbes sitæ sunt Straboni, lib 16. Geograph. De Phœnicia plura Pomponius Mela lib. 1. Geograph Plinius lib. 5. cap. 12 nat. hist. Hieronymus refert huius partes Samariam, Galilæam, aliasque regiones, Act. 11. Est & portus Crete huius nominis, Act. 27

phœbe, Lucida, vel pura. G. Mulieris nomen, Rom 16.

phogor, Hiatus vel apertio. Mons in terra Moab in supercilio Lybiadis, respiciens solitudinem, in quem Balac rex Moab Balaam ariolum duxerat ad maledicendum Israëli, Nume 23. In hoc Baal a gentibus fuit cultus, Num. 25. Iuxta hunc in valle sepultus est Mose, Deuter 24. Est etiam idolum Moabitarum, Nu. 25 Deu. 3. & 4. Ios 22.

phollati, Opera mea, siue opus meum. nomen viri, 1. Par 26.

phorátha, Fructificatio, siue multiplicatio aut sortilegus filius Aman filij Amadátha Esth 9.

phosech, Fragmentum tuum, siue diminutio tua filius Iephlat filii Heber filii Bariæ, 1 Par. 7.

phrygia, Sicca vel ardens G Asiæ minoris regio amplissima, a septentrione, Galatiæ contermina: a meridie, Lycaoniæ, Pisidiæ, Migdoniæ: ab oriente Cappadociam attingit. ita Plinius in 5. cap. 32. nat. hist. Hieronymus scribit duas Phrygias: quarum maior Smyrnam habet, minor vero Ilium. Phrygiam peragrauit Paulus, Act 2. 16.

phryx, Siccus vel ardens. G 2. Mach. 5.

phua, Hic, aduerbium loci, aut os, oris. filius Issachar, Gene 46.

phua, Exod. 1 Gemens, vel vlulans, aut apparens nomen obstetricis cuiusdam Hebræorum.

phua, Iudic. 10. Angulus, aut coma. pater Thol. ducis in Israël filius Issachar filii Iacob. 1 Par 7

phul, Ruina, aut faba Rex Assyriorum, 4 Reg. 15 1. Par. 5.

phunitæ, Aspiciens, vel facies mea, Num. 26.

phunon, Gemma, siue aspiciens. Nomen loci in quo castrametati sunt filii Israël, profecti de Salmona, Num. 33.

phur, Sors, Esth. 3.

phurim. Sortes Esth 9.

phut, Aphrica, aut Syriace, crassa vel pinguis, filius Cham, Gen 10 a quo Lybies.

phuthæi, Seducens, aut buccella, siue latitudo. Filius Sobal, filii Hur primogeniti Caleb ex Ephrata concubina, 1. Par. 2.

phuthiel, Aphrica dei: vel ex Syro & Hebræo, pinguedo dei. nomen viri, Exo 6.

phutiphar, Aphricæ taurus: aut ex Syro & Hebræo, saginatus taurus, vel pinguedinis fructificatio. Eunuchus Pharaonis, Gene. 37.

phutiphar, Gen. 41. 46. Ex Syro & Hebræo, pinguedinem dissipans, vel pinguedinis denudatio: aut Syriace, pinguedinis vindicta Nomen sacerdotis vrbis Heliopoleos, soceri Ioseph filii Iacob.

phygellus, Fugitiuus. G. vir quidam, de quo Paulus. 2. Timot 1.

Pigmæi, Hebraice dicitur Gamadim: & interpretatur Nani, vel cubitales nomen populi, Ezech. 27.

phila, Hebraice dicitur Machtes, id est contusio, vel pila, aut mortariolum. nomen loci, Sopho. 1.

pilatus, Constringens, vel cōstrictus, Nomen procuratoris Iudææ a Romanis constituti, Luc 3. qui Christum morti adiudicauit, Matth 27 Luc 3.

pisidia, Picea, id est pice denigrata G Minoris Asiæ prouincia est, de qua Plinius lib 5 cap 27. Hæc Antiochiam insignem vrbem habet. Strabo lib. 12. Meminit ipsius & Lucas. Act. 13. & 14.

pistica, Fidelis, G Iohan 12.

polonites, Cadens, aut occultus. Vide Phallonites & Phelonites.

ponticus, Ex Ponto regione Asiæ, Act 18.

pontius, Marinus, G. prænomen Pilati procuratoris Iudæę, Matth. 27.

pontus, Mare G Lata regio Asiæ ad mare Ponticum quod idem & Euxinum, Asiam, Europamque disterminans, appellatur, sita. Cappadociam, Armeniam, Colchidem, aliasque prouincias complectitur. De hoc Strabo lib 12 Ptolomæus in quinto, ca. 1. Act. 2 Hebraice dicitur Elasar: & interpretatur auferens Deus, vel ablatio Dei, siue recedens a Deo Gene. 14.

portius, Vitulus, aut Vitulinus G præses Palæsthinæ, & Iudææ, cognomento Festus, Act 24.

posidonius. porū præbens nomen viri, 2. Mac. 14.

priapus, In Hebræo est, Miphléseth. & interpretatur Simulachrum, siue tremor vel concussio. Nomen idoli, 3 Reg 15 2 Para 15.

prisca, Latinum est, id est antiqua. Adiutor fuit Pauli, Rom 16.

priscilla, Idem: diminutiuum a Prisca. Vxor Aquilæ pontici, Act. 18.

probatica, Ouina, id est locus vbi pecora sa-

crificanda

crificanda tenebantur G Iohan 5.
prochorus, Expeditus vel facilis, aut promptus vel paratus. G Nomen diaconi, Act 6.
proselytus, aduena, vel peregrinus G. Act 2.
Ptolemaida, Bellicosa G.
ptolemais, Idem G Ciuitas est, in Iudæa, maritima, prope montem Carmelum;, quæ quondam a quodam Ptolemæo sic dicta est, Act. 21.
ptolemæi, Idem p.n G.
ptolemæus, Sulcus, scilicet, qui fit cum aratro: siue suspendens aquas, aut coadunatio æquarum. Græce uero Bellicosus filius Dorymini, 1. Mach. 3.
pubastus, Os conculcationis, vel contemptus, ab ore. Nomen ciuitatis Aegypti, Ezech. 30.
publius, Latinum est, Act 28.
pudens, Latinum est. nomen viri, 2. Tim 4.
puteoli. Latinum est Ciuitas colonia Campaniç eadem dicitur Ceadicta, Act 28.
Pyrrhus, Flauus, rubens pater Sosipatris, Act. 20

Q

Quartus Latinum est Nomen viri, Ro. 16.
Quintus, Latinum est.

R

Raab, Psal. 86 Superba, aut fortia, vel tumultuans. Aegyptum esse quidam memorant.
Raaia. Visio domini. Filius Subal filii Iuda. 1. Par 4. 1. Esd. 2.
raamias, Tonitruum domini, siue malum a domino. aut socius a domino, vel pastor a domino Nomen viri, 2. Esd 7
rabba, Multa, siue grandis, aut iurgium, siue impugnatio. Vrbs in tribu Iuda, Iere. 49.
rabbath, Idem. Ciuitas filiorum Ammon, Deut. 3 2 Reg. 12. Iere. 49. Quam Eusebius Philadelphiã esse credit.
rabbi, Magister Matth. 11. Marc. 9. Iohan. 1.
rabboni, magister. Syrum est Marc. 10.
rabboth, Fœnus, vel vsura, aut multitudo vel iurgium siue impugnatio. Ciuitas in tribu Issachar, Iosue 19.
rabmag. Multitudinem dissoluens, vel liquefaciens: aut magister, uel princeps liquefactionis, siue magister uel princeps liquefactus uel tabefactus. Princeps quidam, cuius meminit, Ierem. 39.
rab-saces, Magister, uel præpositus bibentium, aut magistri osculum uel sacculus, siue multum bibens, aut osculans, vel magnus saccus. princeps in exercitu Nabuchodonosor, 4. Reg. 18.
rab-sares, siue Rabsaris, Magister vel præpositus Eunuchorum princeps quidam sub rege Nabuchodonosor, 4 Reg. 18 Ierem. 39.
raca, Vacuus, vel vanus D. Matth. 5.
rachal, Susurro, aut aromatarius, siue negotiator Ciuitas, quam Dauid suorum spoliorum participem fecit, 1. Reg. 30.
rachel, Ouis, Filia Laban, altera uxor Iacob, Genesis 29.
raddai, Descendens, uel dominans. Quintus filius Isai, 1 Par 2.
ragau, Socius, aut pastor eius, siue malum vel cõfractio eius filius Phaleth, 1 Par. 1. qui Reu Gene 11 scribitur, Luc. 3 Heb. Reu.
rages. Tempestas, uel commotio. D. Ciuitas apud Medos, Tob. 1.
raguel. pastor Dei, aut amicus Dei, vel confractio Dei. Sacerdos in urbe Madian, socer Moysi, Exo. 2 qui Exo 3. dicitur Iethro.
rahab, lata, siue dilatata, aut platea. Mulier quę hospitio suscepit exploratores missos a Iosue in Iericho. Ios. 2.
rahabia, Latitudo siue platea domini. Nomen uiri, 1. Par 26.
rahã, Vulua, siue misericordia: aut Syriace, amicus, filius Samma filij Hebron, 1. Par. 2.
rahelaia, Sopor domini, uel inebrians dominus, aut socius uel pastor ipsi domino. nomen uiri, 1. Esdr. 2.
rahuel, pastor Dei, aut amicus Dei, uel cõfractio Dei. filius Esau ex Basemath uxore, Gen. 36. filius Iebaniæ, 1 Par. 9.
raia, Visio domini. filius Subal filij Iusa, 1. Para. 4. 1. Esd 2.
ram, Excelsus, vel sublimis, aut proijciens. filius Esron filii Phares, 1. Par 2. filius item Ierameel primogeniti Esron, 1. Par. 2.
rama, Excelsa vel sublimis, aut proiecta. Ciuitas in tribu Beniamin, haud procul a Gabaon, Ios 18. Iudic. 4. 19. quam reædificauit Baasa rex Israel in Iuda, 3. Reg. 15.
ramatha, Idem. Vrbs Syriæ in monte Ephráim, de qua 1. R. g. 15. Hieronymus in Thennitica regione iuxta Diopolin sitam scribit.
ramathàim, Idem. p. n Ciuitas eadem quæ Rama & Ramatha. Dicitur & Arimathea, 1. Reg. 1.
ramathites, Excelsus siue exaltatus, aut proiiciens uel proiectus, 1 Par. 27.
ramath-lechi, Eleuatio maxillę. nomen loci, Iud. 15.
ramathę, Excelsi uel sublimis. aut proiecta. D. Ciuitas. 1. Mach. 11.
ramesses, Tonitruum uel exprobratio tineę, aut malum delens siue dissoluens, uel confractionem dissoluens, aut confractus a tinea. Ciuitas est in extremis finibus Aegypti ab Israelitis condita, olim (vt Hieronymus ait in Hebraicis quęst.) pagus Arsenoites dicta fuit, Gen. 47 Num. 33.
rameth. Sublimis uel excelsa, aut proiecta. Ciuitas in tribus Issachar, Ios. 19.
ramoth, Idem p. n. Ciuitas sacerdotum atque fugitiuorum est in tribu Gad, non procul a monte Galaad. Ios 13. 1 Reg. 30.
ramoth, Deut, 4. Ios 20. 3. Reg 22. 1. Para. 6. Videns mortem, uel intuitus mortis, uel altitudines eadem ciuitas quę & Ramoth prior.
rápha, Medicina, uel medicus, aut relaxatio, uel gigas, filius Beniamin, 1. Par. 6 qui Gen. 46. dicitur Echi filius item Baana, 1 Par. 8. 20.
rapha, 1. Par. 7 Relaxatio laquei. nomen uiri.
raphael, Medicina Dei. nomen viri 1. Par. 26.
raphaia, Medicina domini, siue relaxatio domini. filius Ieseię filii Phaltię, 1. Par. 3. 4. filius Thola, 1 Par. 7. Filius Baana, 1. Par 9.
raphaim, Gigantes, uel medici, aut relaxati. Populi sunt quos Moabitę, Emim, Ammonitæ, Zomzommim uocant, Deut 2 Vide Emim. Item nomẽ uallis iuxta Ierusalem, Ios. 15. Isa 17.
raphidim, Reclinatoria, siue stramenta, aut remissę manus, uel medicina manuum. Locus in solitudine, non procul ab Horeb monte, ubi undecima Israelitarum mansio fuit, Exod 17. Num. 33.
raphon, Medicina, uel relaxatio, aut gigas. D. Ciuitas 1. Mach 5.
raphu, Idem, pater Phalti, Num 13.

rasia, Voluntas, uel uoluntarius, aut cursor, siue ueredarius Rex Syriæ, 4 Reg. 16. 1. Esd. 2.

rasias, Secretum domini, vel mysterium domini. D. nomen viri, 2. Mach. 14.

razon, Tenuis uel macilentus, siue secretum, aut secretarius, vel princeps. Filius Eliada, 3. Reg. 11.

Rebe, Quartus, vel quadratus, siue accubans, vel accubatio Rex Madianitarum, Num. 31. Iosf. 13.

rebecca, Signata, siue impinguata, aut contentio obtusa, vel contentio impedita. filia Bathuel filij Nachor vxor Isaac Gen. 22.

rebla, siue Reblatha, Rixa, vel magnitudo illi aut iurgium inueteratum vel conturbatum, siue iurgium defluens Ciuitas Syriæ. Nu. 34. 4 Reg. 23 25. quæ postea (vt Hieronymus tradit) Antiochia dicta est. postremo, Iustiani principis tẽpore (Vollaterano lib. 11. authore) Theopolis dici cœpit.

recca, Vacuitas, siue sputum aut saliua, vel tempus, quod pars capitis est Ciuitas in tribu Nephthali, Iosue 19.

recem, Vacuus, aut vanus, vel pictura varia, aut saliua eorũ Ciuitas in tribu Beniamin, Iosf. 18. nomen ducis, Iosf 13. Filius Hebron, 1. Par. 2. Rex item Madianitarum Numeri 31. quem Iosephus lib. 4. scribit sui nominis in Arabia condidisse vrbem: a Græcis postea Petram dictam.

recha, Tenera, vel delicata. nomen viri. 1. Par. 4

rechab, Quadriga, aut equitatus, uel equitans. Pater Ionadab, 4. Reg. 10. Filius Remmon Berothitæ, 1. Reg 4, 1. Par. 2.

rechabitæ, Idem p n. 35.

reema, Tonitruum, siue exprobratio, aut malum quoddam, siue societas quædam vel confractio quædam. Regio sic dicta a Regma filio Chus, Ezech 27.

regium, Ruptura, vel fractura, quoniam illic terra rupta est inter regnum Neapolitanum & Siciliam G Siciliæ ciuitas maritima, viginti millia passuum a promontorio Peloro secreta. Act. 28.

regma, Idem quod Reema filius Chus, Gen. 10.

regom, Lapidans, vel lapidatus aut purpureus. filius Iahaddai 1. Par. 2.

rehum, Pius, siue misericors: aut Syriace amicus nomen viri, 1. Esd 2.

rei, Socius, aut pastor: siue malum vel confractio mea. nomen viri, 3. Reg 1.

reia, visio Domini filius Ioel, 1. Par. 5.

remeia, Sublimis vel excelsus dominus, aut proiectio domini. nomen viri, 1. Esd. 10.

rempha, pro hoc in Hebræo est Chiun, quod interpretatur placenta, id est torta adipe conspersa, siue præparatus, aut compositus. Hebræi vero dicunt, Chiun lingua Arabica vel Punica Saturnum significare. Idolum. Act. 7.

remmon, Malum granatum, siue altitudo. Ciuitas in tribu tam Iudæ quàm Simeonis, Iosf. 15. 19. Item petra in tribu Beniamin, Iudic. 20. Vallis itẽ apud Zachariã 14. siue ciuitas secundum Lyranũ non procul a Mageddo, quæ a quibusdam nunc Maximianopolis dicitur. Sic vocabatur & pater Baana & Rechab seruorum Isboseth, 2 Reg. 4. nomen idoli, 4. Regum 5.

remmon-phares, Mali granati diuisio, aut malum granatum diuisionis, vel altitudinis diuisio. Decima sexta Israelitarum mansio, Num. 33.

remmono, Malum granatũ eius, siue altitudo eius. Ciuitas sacerdotum in tribu Zabulon, 1. Par. 6.

resa, Luc. 3. Caput, vel voluntas aut cursus. D.

reseph, Volucris, aut diabolus, vel sagitta, signita nomen viri, 1. Par. 7.

reseph, 4. Reg 19. Isa. 37. pauimentum vel extensio, aut pruna, id est calculus ignitus. Vrbs Syriæ, vt ait Hieronymmus. Alij dicunt fuisse Petram, Arabiæ ciuitatem

resen, Frenum Ciuitas ab Assur ædificata inter Chale & Niniuen, Gen 10.

resia, Voluntas, aut voluntarius, siue cursor, aut veredarius. filius Olla, 1. Par. 7.

respha, Extensio, siue pauimentum, aut pruna, id est. calculus ignitus Concubina Saul, filia Aia. 2. Regum 3.

ressa, Irroratio, vel stillicidium. nomen loci in quo castrametati sunt filij Israël profecti de Lebna, Num. 33.

rethma, Iuniperus, siue sonitus, aut strepitus. locus ad quem venerunt filii Israël de Aseroth, Num. 33.

reu, Socius, vel amicus aut pastor, siue malum, aut confractio. Filius Phaleg: Gen. 11. qui Ragau 1. Para. 1. dicitur, iisdem tamen consonantibus & punctis apud Hebræos.

Rhode, Rosa G. nomen puellæ. Act. 12.

rhodochus, Roseus currus. G.

rhodus, Rosa G. Cycladum insularum nobilissima & ab oriente prima quondam Ophiusa vocata, distans a portu Asiæ nonaginta millibus passuum, Act. 21.

Ribai, pugnans vel obiurgans, siue multiplicãs. pater Ithai, 2 Reg. 23.

rinna Canticum, siue exultatio filius Simeonis. 1 Paral. 4.

riphath, Medicina, siue relaxatio, aut bouile, hoc est ubi boues clauduntur. filius fuit Gomer, Gen. 10. Ab hoc Riphæi dicuntur, qui Paphlagones cognomentum sortiti sunt.

roaga Saturatus, uel inebriatus meditatione vel eloquio, aut saturatus, vel inebriatus abstractione vel separatione filius Somer filii Heber. 1. Par 7

roboam Dilatans populum, aut latitudo vel platea populi, siue odor vel odorans cum populo. Filius Salomonis 3. Reg 11. 1. Par. 3.

rogel, Pes, siue pedestris, aut explorans, vel delator, siue accusator, aut Syriace, consuetudo. Fons prope Ierusalem in tribu Iuda ad septentrionem, Iosf 15. 18. 3. Reg. 1.

rogelim, Idem, p n. nomen loci, 2. Reg. 17.

rogom-melech, Lapidans regem uel consiliariũ aut purpura regis uel consiliarij. princeps Darij regis, Zacha 7.

rohob. Latitudo, siue dilatatio, aut platea. Ciuitas Leuitarum in tribu Aser, Iosf 13. 1, 1. Par. 6. Rex Soba, 2 Par. 8.

rohobia, Latitudo siue dilatatio domini, aut platea domini. Filius Eliefer filij Moysi, 1 Par. 13.

rohoboth, Latitudines, siue dilatationes, aut plateæ. Ciuitas Idumææ est prope flumen: patria Saulis Idumæorum regis, Gen. 36 Legitur Gene. 13 Et ædificauit Niniue & plateas ciuitatis. pro, plateas ciuitatis. LXX transferũt Rhohobothpolin, id est Rohoboth ciuitatem. sicque Chaldæus interpres: tunc ciuitatis nomen erit ab Assur constructæ.

Roma, Excelsa, siue sublimis, aut rhinoceros, vel intuens nimis Concubina Nachor fratris, Abraham, Gen. 22.

Roma,Ciuitas Italiæ.Valens,vel valentia,aut potens,uel robusta.G.
romani Idem,p n Iohan.11 Act 2.22.
romani,Dan.11.pro hoc,in Heb. est Chithim, & interpretatur conterentes, vel contritio maris,siue Diadema,aut aurum, vel tinctura : aut ex Syro Hebræo coaceruatio maris. Vide Chetim & Italia.
romanus,Valens,siue potens, aut robustus.G.
romelia,Excelsus domini,siue celsitudo domini, aut proiectus a domino.pater Phacee regis Israël, 4.Reg.15.16
romenithi-ezer,Exaltans adiutorem vel auxiliũ, siue exaltaui atrium. nomen viri,1.Par.25.
rox,Caput,vertex,summitas, siue principium.Filius Beniamin, Gen.46.
roth, Coronæ, siue calamus inebriationis vel saturitatis:aut ex Syro & Hebræo,consilium inebriationis vel saturitatis. Ciuitas tribui Gad data in possessionem,Num.32.Heb. Atroth:& iungitur sequenti dictioni Sophan, vt ambæ nomẽ sint vnius ciuitatis, Atarothsophan.
Vide Ruben,uidens filium, vel visio filij,aut visionis filius.Filius Iacob ex Lia, Gen.29.
rubenitæ, Idem.
rubénites, Idem,1.Par.11.
rufus, Latinum est, Marc.15. Ro.16 nomen viri.
Ruma,Excelsa,siue sublimis, aut proiecta. Ciuitas in tribu Ephraim, Ios.15.Iudic.9.4. Reg.23 quæ alias Remphtis, item & Arimathæa, teste Eusebio vocatur.
ruth,Saturata,vel inebriata. Vxor Mahalon filij Elimélech Beth-lehemitæ, Ruth.1.

S

SAaph,Cogitans,aut qui volat,vel præuolans Filius Iahaddai, 1.Para.2.
Saal,postulans siue postulatus, aut commodatus, siue sepulchrum, vel infernus, aut fouea. Nomen viri.1. Edræ 1.
saananim,Motiones vel motus dormientis.Ciuitas est limes tribus Nephthali. Iosu.19.
saaráim, Portæ,siue æstimationes, aut appretiationes,vel capilli. siue ordeum, aut tempestates,siue dæmones,aut pilosi, vel hirci. Ciuitas in tribu Iuda,in qua posteri Simeonis habitauerunt, Iosu. 15.1.Par.4.
saba. Conuersio,siue captiuitas, aut canities vel sessio Filius Regma, Gen.10. a quo ciuitas regalis Aethiopiæ nomen accepit,3. Reg.10. Isa.60. Hanc Iosephus libro secundo, a Cambyse, rege Meroen ex sororis vocabulo cognominatam scribit. Filius item Iectan,Gen.10 postremo sic nominabatur filius Iecsan,Gene.25.
saba, Gene.10.1 Par.1. vbi dicitur, Saba, & Euila. Psal.71 Isa 43 interpretatur circuito,aut ebrius:vel Syriace,senex.Filius Chus. Inde Sabæi populi qui Fœlicem Arabiam incolunt, sunt dicti. Est & Arabum metropolis nomine Saba, in monte sita.
sabaa,1.Reg.13. vbi dicitur, In terra Sabaa. ista non sunt in Hebræo.
sabacthani, Dereliquisti me. Chaldaicum verbum,Matth.27.
sabaim,Circuitiones,aut ebrij: vel Syriace,senes, Isai.45.
sabam,Idem quod sequens dictio Sabama,& eadem ciuitas, Num.32.
Sabania,siue Sabam.Cõuersio siue captiuitas nimia,aut canities uel sessio multa. Ciuitas quam ædificauerunt filij Ruben, Nu 32.Iosu 13. Isai.16.
sabania,Conuertens vel captiuans dominus,aut intelligens vel ædificans dominus, siue intellectus vel filiatio domini,Nomen viri, 2 Esd.9.
sabaoth,Exercitus,pluralis numeri,siue militiæ, aut fortitudines, Ierem.11.
sabarim,Confractiones,siue spes, aut expectationes,aut frumenta.Locus est trans Iordanem in terra Amorrhæorum, qui a frangendo hoc nominis inuenit: siquidem ibi Israelitarum acies fracta est, Iosu.7.
sabarim, Ezech.47. Circuitus altitudinis,aut Syriace, opiniones vel cogitationes, aut sperantes, vel spes. Nomen loci.
sabat,Sceptrum,vel virga,aut tribus.Mensis,quãdoque Februario nostro respondens, Zach.1.
sabatha. Circuitus,vel circuiens,aut causans:aut Syriace,senectus.Filius Chus, Gene 10. Ab hoc Sabatheni, qui à Græcis Astabari dicuntur, nomenclaturam sortiti sunt.
sabatacha.Circuiens percussionẽ, uel causa percussionis:aut ex Syro & Hebræo,senectutis percussio.Filius Chus, Gene.10.
sabbathai,Sabbathum meũ, uel requies aut cessatio mea Nomen viri, 2.Esd.11.
sabbathismus,Requies,vel cessatio.D.Heb 4.
sabbathum, Requies, siue cessatio,4 Reg 4.
sabbee, Septem, vel septimus, aut saturitas,siue iuramentum. Ciuitas in tribu Simeon,Iosu 19.
sabæi,Captiuantes, siue conuertentes, aut cani, vel sedentes populi, Iob.1.
saber, Confractio,aut spes, vel frumentum. Filius Caleb ex Maácha concubina, 1 Para.2.
sachacha, vmbraculum, vel operimentum, siue protectio,aut vnctio : vel Syriace speculatio. Ciuitas in tribu Iuda, Iosue 15.
sachar,Merces,siue pretium,aut sicera,vel ebrietas.Nomen viri,1.Para.11.qui 2.Reg.23.dicitur Sarar, 1.Para.26.
sadducæi,Iusti,aut iustificati:vel Syriace,scissi vel schismatici D Secta inter Iudæos,negans esse resurrectionem,Act.5 23 Luc 20.
sadoc,Iustus,aut iustificatus.Filius Achitob,2.Re 8 1 Par.6. Est & nomen sacerdotis, 2.Reg.16. Filius item Meraioth, 1.Par.9.
sage, Ignorans, siue comprehendens, vel attingens, aut Syriace,multus,siue multiplicans. Nomẽ viri, 1 Para.11.
sahar,Lucidus,aut candidus.Filius Ashur ex Halaa vxore,1.Para.4.
sahar, Lucidus, vel candidns.Filius Simeon filij Iacob,Gene.46.Heb.Sohar.
Saharáim,Nigri, vel turbidi, aut matutinantes, vel mane euntes. Nomen viri,1 Para 8.
salabim,Respiciens corda, siue pugnus vel pugillus in mari,aut vulpes in mari,vel semita in mari. Vide Salebim.
salaboni,Vulpis intellectus uel filius, aut vulpis ædificium,vel pugilli aut pugni ædificium uel intellectus,siue semita ædificii vel intellectus,aut filii Nomen loci, 2.Reg.23.
salabonites, Idem, 1.Par.11.
salai Missio vel mittens,siue ramus aut propagines, vel telum,aut arma. scilicet missilia:vel Syriace,spolians vel spoliatus. Mater Azuba, 3.Reg.22.
salamiel,Pax Dei,siue perfectio dei,aut retribu-

tio dei. Filius Surisaddai, princeps suæ tribus Simeon, Num 1.

ſalamina, ſiue Salamis, Commota, vel conquaſſata, aut fluctuans. G Inſula Cipri in mari Euboico, contra Athenas, velut author eſt Pomponius Mela lib. 2. & Strabo. 14. In ea inſula eſt eiuſdem nominis oppidum, teſte Plinio lib. 5. cap. 31. quod poſtea appellatum Conſtantia authore Hieronymo Hoc Iudæi funditus demoliti ſunt Traiani principis temporibus, extinctis omnibus accolis, velut ſcribit Euſebius in Chroni. & Hieronymus In Salamine Paulus & Barnabas annunciauerunt ſermoné Dei, Act. 13.

ſalathi, Vmbra, ſiue tinnitus, aut aſſans uel torrefaciens. aut Syriace, orans. Nomen principis militum, 1 Para. 12.

ſaláthiel, poſtulatus Dei, ſiue commodatus Dei. Pater Zorobabel ducis Iuda, Agg 1. 1. Eſd. 3 Filius Iechoniæ filij Ioacim, 1. Par. 3.

ſale, Miſſio, vel mittens, ſiue ramus, aut propagines, vel telum: aut arma, ſ. miſſilia: aut Syriace, ſpolians vel ſpoliatus. filius Arphaxad, Gen 10. Luc. 3. dicitur filius Chainan filii Arphaxad.

ſalebim, Reſpiciens corda, ſiue pugnus vel pugillus in mari, aut vulpes in mari, vel ſemita in mari nomen loci, Iud 1. 3. Reg. 4.

ſalecha, Caniſtrum tuum, aut eleuatio ſiue conculcatio tua Ciuitas in Baſan, Ioſu. 12.

ſaled, Afflictio: vel Syriace, calefactio, vel aduſtio filius Nadab filii Semei filii Onam, 1 Para. 2.

ſalem, Pax Nomen vrbis in Sichimis, quæ eſt in terra Samariæ, ciuitas Iacob, ſita in finibus Ephraim. Videtur quoque dicta Sichem. Hæc non eſt Ieruſalem, Gen 33. Alia fuit Salem. Vide Ieruſalem.

ſalemoth, Pacificatio, ſiue perfectio, aut retributio. Nomen uiri, 1. Par 24.

ſaleph, Euaginans, vel euellens, aut diſcalcians. filius Iectan, Gene. 10.

ſalim, Vulpes, p. n. aut pugilli, ſiue pugni, vel ſemitę. Nomen loci. 1. Reg 9. Iohan. 3.

ſaliſa, Trina, aut principalis, ſiue ternaria, vel principiſſa, aut duciſſa. Regio eſt 1. Reg. 9.

ſallem, Pax, ſiue perfectio, aut retributio. filius Nephtali, Gen 46. qui Sallum, 1. Par 7 dicitur.

ſalma, pax, ſiue perfectio, aut retributio, ſiue veſtimentum. Filius Nahaſſon filii Aminadab 1. Par. 2. qui Salmon & Salma in fine quarti cap Ruth dicitur. Filius Item Hur primogeniti Caleb, ex Ephráta concubina, 1. Par 2.

ſalman, Pacificus ſiue perfectus, aut retribuens. Nomen regis cuiuſdam, de quo Oſee 10.

ſalmana, Vmbra prohibita, aut vmbra vel imago commotionis, vel tinnitus commotionis, vel ſubmerſio prohibitionis aut commotionis. Rex Madian, Iudi. 8. Pſ 82.

ſalmanaſar, Pax ligata, ſiue perfectio uel retributio ligata: aut pax vel perfectio, ſiue retributio nūc ablata, vel nunc recedens. Rex Aſſyriorum, 4 Regum, 17.

ſalmias, Pax domini, ſiue perfectio, aut retributio domini Nomen viri, 1. Eſd. 10.

ſalmon, Pacificus, ſiue perfectus, aut retribuens. filius Nahaſſon filii Aminadab, Ruth. 4 qui & ibid. & 1. Par 2. dicitur Salma.

ſalmon, Fluctuatio, vel commotio, aut conquaſſatio. G. Ciuitas maritima Cretę inſulæ, Act. 27.

ſalmona, Vmbrę munus uel numerus, ſiue tinnitus numeri vel muneris, aut imago noſtra. Locus in quo caſtrametati ſunt filii Iſrael profecti de monte Hor Num. 33.

ſalo, Caniſtrum, vel exaltatio, ſiue conculcatio aut æquiparatus. filius Moſollam. 1. Par 9.

ſalome, Pacifica, uel perfecta, aut retribuens, D. Mulieris nomen, Marc. 15.

ſalomi, pacificus, ſiue perfectus, aut retribuens. Pater Ahiud principis filiorum Aſer, Num. 34.

ſalomith, Idem. Filia Zorobabel filii Phadaiæ, 1. Par. 3. filius Roboam, 2 Par. 11.

Salomon, pacificus filius Dauid ex Beth-ſabee vxore Vrię, 2. Reg 5. 12 Heb. Selemo.

ſalon, Manens, uel qui manet, aut pacificus uel abundans: aut Syriace, illudens vel decipiens. D.

ſalon, Fluctus, uel commotio. G.

ſalphaad, Vmbra formidinis, ſiue tinnitus formidinis uel aſſationis: aut ſubmerſionis formido. filius Hepher filii Galaad filii Machir filii Manaſſe, Num 26. 2. Par. 7 Heb. Salphahad.

ſaltus, Latinum eſt, & eſt interpretatio huius nominis Iaheri, quod ſaltum, ſiue ſyluam, aut fauum ſignificat. pater Adeodati 2. Reg 21. 1. Par. 20.

ſalu, Caniſtrum, ſiue exaltatio, aut conculcatio vel ęquiparatus. Pater Zamri filius, qui cū Madianitide occiſus eſt, Num 25.

ſaluſa, Trinus uel principalis, aut dux. filius Supha filii Helem. 1. Par. 7.

ſama, Audiens, uel obediens. Ciuitas in tribu Iuda, Ioſ. 15. nomen item uiri, 1. Par. 8. Heb Hoſama.

ſama, Exauditus, ſiue ipſe exaudiens uel obediés. filius Iechoniæ filii Ioacim, 1. Par 3.

ſamáa, Audiens vel obediés. Frater Dauid, 2. Reg. 21. 1. Par. 6 filius Merari, 1 Par 6. 12. Ciuitas item in tribu Iuda, Ioſ. 15.

ſamaa, nominatus, vel appoſitus, aut perditio vel deſolatio filius Macelloth filii Abigabaon, 1. Par. 8. qui 9. dicitur Samaan.

ſamaam, nomen matris uel gentis, aut nomen timoris, uel ponens timorem, aut appoſitus matri, uel genti: aut ibi timor uel mater aut gens. filius Macelloth. 1 Par. 9 qui. 8. dicitur Samaa.

ſamach, Adhærens uel innixus, aut iunctus.

ſamachias, Adhęrens domino, vel innitens aut iunctus dominus. nomen uiri, 1. Par. 26.

ſamad, Deſtruens, ſiue exterminans, aut conterens. filius Elphaal filii Mehuſim, 1. Par. 8.

ſamaia, ſiue Samaias, audiens dominum, uel obediens domino. Pater Semri patris Idaiæ, 1. Par 4. filius Ioel 1. Par. 5. Vir Gabaonites, 1. Par. 12.

ſamaoth, Deſolatio, vel perditio, aut ſtupor, ſiue ibi iniquitas, aut nomen iniquitatis, vel deſolans, aut perdens iniquitatem nomen uiri, 1. Paralipomen. 27.

ſamaraim, Lanæ, aut medullæ, ſ. arborum Ciuitas in tribu Beniamin, Ioſ 18.

ſamarath, Cuſtodia, uel adamas, aut uepres, uel ſpina ſeu fex, filius Semei 1. Par. 8.

ſamaræus, Lana, uel medulla. ſ. arborum. filius Chanáan, Gen. 10. Hic Edeſſam incoluit.

ſamaria, Cuſtodia, vel adamas, aut vepres, vel ſpina ſeu fæx eius nomen montis, 3. Regum. 16 Vrbs item Syriæ inter Iudæam & Galilæam media, authore Ioſepho libro 3. capit 2 ab Amri Iſraelitici populi rege condita Iſte enim, Simeron, ſiue Samaron, vel (vt tranſtulit interpres noſter) Samariam montem a quodam Semer emit:

ciuitatemque quam in montis vertice extruxerat a vendentis nomine, Simeron, siue (vt transtulit alius interpres, 3. Reg.16.) Samariam appellauit. Hac deinde reges Israelitarum pro regia vsi sunt. Aliâs, vt Eusebius testatur, Ecthenias est dicta, Mox post Hircani Iudæorum pontificis expugnationē, ab Herode rege iterum ædificata, atque in honorem Augusti, Græco vocabulo Sebaste nominata est. Neapolis quoque nominatur, Iosue 11.4 Reg. 6.Isa.7.10.

samaria, siue Samarias, 1.Par.12.1.Esd.10. Custodia domini, aut adamas domini, seu veperes vel spina domini. nomen viri.

samaritani, Custodes, vel adamantini, siue spinosi, aut fæces vel fæculenti, Luc.9.

samaritanus, Idem, s.n.Luc.17.

samaritæ, Idem quod Samaritani,

samarites, Lana aut laneus, vel medulla, s. arborū

sameron, Custos amaritudinis vel myrrhæ fortis, vel dolorosæ aut iniquæ, aut adamas, vel spina, siue fæx myrrhæ, doloris aut iniquitatis vel fortitudinis. Heb Sameron-meroon. Ios.12

samgar, Nominatus aduena, siue ibi peregrinus vel tertans, aut nominis ruminatio, vel desolatio siue stupor aduenæ vel ruminantis, aut certantis. filius Anath, iudex in Israël. Iudic 3

samir, custodia, seu vepres vel spina, aut adamas vel fex. Ciuitas in tribu Iuda, in mōtanis Ephraim, Ios 15.Iud.10. nomen viri, 1.Par.24.

samma, Perditio, siue desolatio, vel stupor, aut ibi, siue nomē aut nominatus, vel appositus. filius Isai patris Dauid, 1.Reg 16. qui 1.Par.2. Simmaa. Filius Raguel filii Esau, Gen.36 1.Par. 1. filius Supha filii Helem, 1.Par.7.

samma, 1.Paral.2.8. Audiens, vel obediens Filius Hebron. filius item Azax, 1.Par.5.11.

sammai, nomen meum, aut desolatio vel perditio mea, siue stupor, aut cæli. Filius Recem filii Sáma, 1.Par.2. filius Ezra, 1.Par.4.

sammua, Audiens, vel obediens. filius Zechur, Num 13. filius Dauid 1.Par. 3.

samoth, nomina, vel desolationes. aut perditiones, siue stupefactiones. nomen viri, 1.Par. 11.

samothrace, Arenosa & aspera. G. Insula in sinu Pacusiaco, e regione Thraciæ: sic dicta quòd eam Insulam Samij & Thraces incoluerint, Act. 16.

samri, Custodiēs, siue spina, aut fex vel adamas. nomen viri. 2.Par.29. Pater Iedihel. 1.Par.11.

samsái, Sol meus, aut nomen muneris, siue ibi munus aut Syriace, minister, nomen viri, 1.Esd.4.

samsame. nomen auditum, vel famosa auditio D. nomen loci, 1.Mach.15.

samsari, nomen cantantis vel dominantis, aut ibi cãtor, vel ibi dominans. Filius Ierohá, 1. Par.8.

samson, Sol eius, aut nominis iteratio vel secundatio siue mutatio, vel nomen dormientis, aut ibi dormiens: vel Syriace, seruitium aut ministerium eius. Filius Manue, Iudic.14.

samuel, positus a Deo, aut nomen eius a Deo. Filius Thola filij Issachar. 1.Par.7. filius Elcanæ ex Anna vxore altera, propheta, 1.Reg.1.1.Par. 6.

samua, Audiens, vel obediens Filius Dauid, 2.Re. 5.1.Par.14. qui Sammua, 1.Par.3. dicitur, iisdem cō sonantibus & punctis apud Hebræos.

samus. Arenosa. G. Insula in mari Aegæo, Act.20 1 Machab. 15.

sanaballat, Rubus in abscondito vel in inuolutione: aut ex Syro & Hebræo, inimicus in abscondito vel in inuolutione. nomen viri, 2.Esd. 2.

sanan, Frigiditas, siue scutum, vel arma, Ciuitas in tribu Iuda, Iosu.15.

sanir, Dormiens lucerna vel nouale, siue iteratio vel mutatio, aut secundatio lucernæ vel noualis, aut mutatio vel iteratio, aut secundatio docentis vel ostendentis. Mons qui & Hermon & Sarion dicitur. Deut.3. Eze.27. Vide & 1.Par. 5. Vocatur & Sion. Deu 4. Vide Hermon.

saph, Peluis, crater, phiala, limen, postis qui vtrinque in porta erigitur, finis, vel consummatio, iuncus vel pelagus. nomen gigantis, 2.Reg. 21.

saphai, Limen vel superliminare, aut hydria vel phiala, seu finis vel consummatio. nomen propriū gigantis 1.Par.20. qui 2 Reg.21. dicitur Saph.

sapham, Barba. siue labium aut ripa eorum, vel confractio aut solitudo eorum Filius Gad. 1.Par.5.

saphan, Hericius, aut cuniculus, vel chœrogryllus, siue absconditus vel reconditus aut labiū vel ripa siue confractio earum. Scriba quidam filius Asalia, 4 Reg.22.

saphat, Iudex vel iudicans. filius Huri, Num.13. pater Elisæi, 3.Reg.19. filius Semeiæ filii Sechenię, 1.Par.3. filius Gad, 1 Par.5.

saphatia, siue Saphatias, Iudicans dominus. siue iudicium domini. Filius Dauid ex Abital, 2 Reg.3. 1.Par.3. filius Rahuel, 1.Par.9. Vir Aruphites, 1.Par. 12. Vide Ier.38.2.Esd.7

sapphira, Narrans, vel numerans, aut libraria, vel literaria: aut Syriace, formosa D. Vxor Ananiæ illius qui Deo mentitus, ad uerbum Petri mortuus est, Act.5.

saphomites, Labium vel ripa aquarum, siue contritio aquarum, 1.Par.27.

saphon, Aquilo, siue absconditus, aut speculator. Nomen loci, Ios.13

sara, Domina, vel princeps. Vxor Abraham, Gen. 17. Vide Sarai.

sara. Gen.46. Num.26.1.Paral 7. Odorans vel domina odoris, aut canticum odoris. filia Aser filij Iacob.

sara, siue Saraa, Ios 19. Iudic.13.16, 2 Esd. 11. Lepra, aut crabro Ciuitas in tribu Dan.

sara, 1.Par.7. Caro uel consanguinitas, aut fermentum, siue residuum vel remanens. Filia Ephraim.

sarabia, siue Sarabias. Siccitas domini, vel præualens cum domino, aut psallens in domino vel cum domino. Nomen viri, 1 Esd 8

sarái, Domina mea, uel princeps mea. Vxor Abrahā, Gen.11. filia Aran fratris mariti sui, quæ & Iescha ibidem dicitur. Dicta est & Sara. Vide Sara.

sarái 1 Par.2. Leprosus uel crabro.

saraitæ, Idem, Par.2

sarái, 1.Esd.10. Dominus aut princeps meus, uel canticum meum.

saraia, siue Saraias, Princeps domini, uel canticum domini. Filius Cenz, 1.Par 4.6.2.Reg. Filius Ezriel, Ier.36. Vide 4.Reg 25.1.Par 6 1.Esd 2.

sarar, Vmbilicus, aut cogitatio, uel insidiatio, siue cantans, uel dominus. Pater Ahiam, 2. Reg.23 qui 1.Par.11. dicitur Sachar.

sarasar, præpositus thesauri uel cellarij, aut psallentis thesaurus uel cellarium, seu qui uidet angustiam: aut ex Syro & Hebræo, castrametatio angustiantis. filius Sennacherib, 4.Reg 19. Isai.37 Principis cuiusdam nomen, de quo Zach.7.

sarah-asar,

sarah-asar, Plasmatio matutina, aut angustia vel colligatio matutina, siue angustia uel figura nigredinis. Ciuitas in tribu Ruben in monte Bethphogor, Iof.13. Hebraice Sarathasahar.

sarathi. Leprosus, uel crabro, 1. Par.4.

sardis, Princeps iucunditatis, aut canticum Lætitiæ, uel id quod remanet uel relinquitur: aut syriace, corona. D. Ciuitas, Apoca.3.

sarea, Lepra uel crabro, Vrbs tribus Iudæ, Iof.15.

sareas, Princeps domini, aut canticum domini. filius Thanehumeth, Ierem.40

sarebias, Siccitas domini uel præualens cum domino, aut psallens in domino uel cum domino. Nomen uiri, 2. Esd.9

sared, Ablatio dominij uel descensionis: aut syriace cortina. filius Zobulon, Gen.46.

sareda. Angustia, uel colligatio dominij uel descensionis, aut plasmatio dominij uel descẽsionis. Patria regis Ieroboam. 3. Reg.11

saredátha, Idem. Nomen loci, 2. Par.4

sareditæ, Ablatio dominj uel descensionis: aut Syriace, cortina, Num.26

sareptha, Angustia buccellæ uel panis, siue conflatio uel conflatorum, aut angustiæ dilatatio uel persuasio. Ciuitas quasi in medio inter Tyrum & Sidonem sita, 3 Reg.17. quidam Franciam seu Galliam esse dicunt, Abdiæ 1.

sares, Radix, uel catenula Frater Phares filij Machir, 1. Par.7

sargon, Auferens protectionem vel corpus aut colorem: siue auferens hortum: aut Syriace, rete uel retiaculum. Nomen regis, aliás Sennacherib dicti, Isai.20

sarie, Porta domini, siue æstimatio uel appretiatio uel capillus domini, uel hircus domini, siue hordeum aut tempestas domini, aut dæmonis dominus. filius Asel, 1. Par.8 9. Heb. Saaria.

sarias, Idem quod Sareas.

sarion, Lorica. uel planities. aut canticum columbæ. Mons a Sidonijs sic uocatus, quem Amorrhæi Sanir uocant, Deut.3. Vide Sanir & Hermon.

sarid, Relictus, uel remanens. aut principis manus, siue canticum manus. Terminus est tribus Zabulon, Iof.19

sarohen, Princeps gratiæ, uel principis gratia, siue canticum gratiæ. Ciuitas in tribu Simeon Iosue 19.

saron. siue Sarona, Planities aut canticum eius. Regio est, teste Hieronymo, inter Tabirinum montem & lacũ Tybẽriadis, & a Cæsarea usque ad Ioppen se ultra extendens. Hæc pinguis fertilissima est, 1. Par.27. Isa.33. Act 9. Est & urbis nomen in qua filij Gad habitauerant, 1. Par.5.

saronites, Planities, uel planus, siue cantans, 1. Paralip.27

sarsachim, præpositus cooperimẽtorum, uel unctionum. Vnus ex principibus regis Babylonis, Ierem.39.

sarthan uel Sarthana, Tribulatio siue angustia, aut colligatio, siue plasmatio, aut figuratio, uel angustiá dás. Locus nõ procul a Iezrahele, 3. Reg.4.7

sarug, Palmes, uel sarmentum, siue ramus aut cõuolutio filius Reu, Gen.11. Luc.3.

saruia. Angustia vel tribulatio dñi, aut colligatio siue plasmatio uel figuratio domini. Mater Abisai filia Isai patris Dauid, 1. Reg.26. 1. Par.2

sasabalar, Gaudium in tribulatione uel angustia aut gaudij perhibitio uel munitio, siue gaudium uindemiæ, uel sexta angustia, aut linum uel byssus angustiæ. Princeps in tribu Iudæ, 1. Esd.1.

sasagazi, Qui facit transitum uel tonsionem, aut respiciens transeuntem, uel condentem, siue comprimens uellus. Eunuchus regis Assueri, Esth. 2. Heb. Saasagaz.

satan, Contrarius uel aduersarius Zach.3

satanas, Idem, Matt.16. Marc.4. Luc.10

saue, Planities, uel æquitas, aut ponens uel positus. Ciuitas siue uallis, Gen.14 quæ & uallis regis ibidem dicitur.

saul, Postulatus, siue comodatus, aut fouea, siue sepulchrum, vel infernus. Sextus rex in Edom, qui fuit ex Rohoboth, Gen.36. Filius item Simeonis filij Iacob, Gen.46. 1 Para.4.6. filius postremo Cis, 1. Regum 9.

saulitæ, De Saul quod interpretatur postulatus siue commodatus, aut fouea, siue sepulchrum, vel infernus. Num.26.

Saulus, Postulatus. siue commodatus, aut sepultus. Sic dicebatur Paulus Apostolus ante conuersionem. Act.7.

saura, Salamandra. genus lacertæ G.

Sceua, Dispositus vel præparatus. Vir Iudæus, Act.19.

scenopegia, festum tabernaculorum. G. Iohan.7.

scenofactoria, s. ars, ex Græco Scenis, & facio verbo Latino: ars faciendi tabernacula, quam artem exercebat Paulus Apostolus, Act.18.

scibboleth, Spica, aut fluctus, s. aquarum, Iudicum 12.

scythę. Coriarij, uel cerdones. Sunt qui interpretentur poculis vacantes, quod Scythos genus sit poculi. G. Coloss.3.

scythopolitæ, Coriarij ciues G.

Sĕba, siue Sĕbe, Septem uel septimus, siue saturitas, uel iuramentum. nomen uiri 1. Par.5. filius Bochri 2. Regum 20.

sebenia, siue Sebenias, Conuertens uel captiuâs dominus, aut intelligens siue ædificans dominus, siue intellectus aut filiatio domini. nomen uiri, 2. Esd.9.10. Sacerdos quidam, 1. Par.15.

sebeon, Stans iniquitas, siue inflatio uel tumor peccati: aut syriace, tinctus uel intingens. Pater Anæ patris Oolibama alterius uxoris Esau, de filiabus Chanáam. Gen.36.

sebia, Damula, uel caprea, aut pulchra, uel præcipua, siue stans dominus: aut syriace, uoluntaria. Mater Ioas filij Ochoziæ filii Ioram filii Achab, 4. Regum.12. Filius item Saharáim ex Hodes uxore, 1. Paral.8.

sebnia, Idem quod Sebenia nomen uiri. 2. Esd.9

seboim, Damulæ, uel capræ, siue pulchri, uel præcipui, aut inflati: uel syriace, uoluntarij. Vrbs est, Gen.10.

seboim, 1. Reg.13. 2 Esdr.11. Intincti, aut tincturæ, uel stantes acerui. Vallis nomen.

septhái, Sabbathum, siue requies, uel cessatio. Nomen uiri, 1. Esdr.8.

sechem, par siue portio, uel humerus, aut matutinatio, uel itio quæ fit mane. Filius Galaad filii Machir, filii Manasse, Num.26. 1. Par.7. Ab hoc metropolis Samariæ in tribu Manasse, quæ Sichem dicitur. Vide Sichem.

sechemitæ, Idem. p.n. Num.26.

fechenias, Vicinus dñs, aut habitatio domini. filius Obdiæ filij Auan filij Raphaiæ, 1.Paral.3. 24. 2.Par.31.
fechia, Protectio, vel ramus domini, siue sepiens aut vallans dominus, vel cessatio domini. Filius Saharáim ex Hodes vxore sua, 1.Par.8
fechrona, Ebrietas, aut pretium, vel merces eius. Ciuitas in tribu Dan, Iof.15.
fecundus, Latinum est. nomē viri, de quo Act 20
fedada, Latus eius, siue cibarium aut venatio eius. vel insidiæ eius. Terminus est tribus Iudę, Numer.34 Ezech.47.
fedecias, iustus domini, vel iustitia domini. Filius Iosiæ regis, sic nominatus a Nabuchodonosor cum prius Mathanias diceretur, 4.Reg.24.1 Par 3. Filius item Hananiæ, Ier 36. Hoc nomine vocabatur propheta ille blasphemus, 3.Reg 22. filius Chanáana. Fuit & filius Ioacim filii Iosiæ, 1 Par.3.
fedei, Omnipotens, vel deuastator, aut ager, seu mamilla D.
fedeur. Ager luminis vel ignis, siue vbera luminis, aut omnipotentis lumē vel deuastatoris ignis. Pater Elisur principis tribus Ruben, Num 1.
fegor, Parua, Oppidulum est Sodomorum, Gen. 19. Isa 15 quod Gen.14. dicitur Bala Dicitur & vitula conternans, iuxta Hieronymum.
fegub, Fortificatus, aut exaltatus. filius Hiel reædificatoris Iericho, 3.Reg.16. filius Efron filij Phares ex filia Machir patris Galaad, 1. Par.2.
fehon, Eradicatio, siue conclusio Rex Amorrhęorum, Num.21. Iof.3.
feir, Hispidus, siue pilosus, aut hœdus vel dæmō seu ordeaceus vel tempestas. Mons est Idumææ, qui ab Esau huius mōtis accola, eo quòd esset Hirsutus, nomen accepit, 1 Par.4. Isa.21. Est & nomen viri cuiusdam Horræi, Gen.36.
feira, Parua, siue tribulata. Ciuitas est Idumææ. Regum 8
feirath, Hœdus. siue pilosus, aut dæmon, siue tēpestas vel ordeum nomen loci. Iudic 3
fela, Dissoluens, siue discalcians vel syriace, illudens siue decipiens. filius Iudæ ex Sua uxore, Gen 38 1. Par 4
fela, Costa, siue latus, aut claudicatio. Ciuitas in tribu Beniamin, Iof.18
felahi, Ramus vel ppagines, siue missio vel mittens, aut telum uel arma, scilicet missilia: vel Syriace, spolians vel spoliatus. Mater matris Iosaphat regis Iudæ, 2. Par.20
falaitæ Discalcians, siue dissoluens, vel Syriace, illudens siue decipiens, Num 26
felcha, Canistrum tuum, vel eleuatio aut conculcatio tua Ciuitas regis Og in Basan. Deut 3. 1. Paralip 5
felebin, Vulpis intellectus vel filius, aut pugnus vel pugillus intellectus, siue semita intellectus vel filij, aut respicientis intellectus. Ciuitas in tribu Dan, Iof.19
felec, Vmbra uel tinnitus lambentis uel percutientis, aut assans uel torrefaciens lambentem vel percutientem nomen viri, 2.Reg.23 1 Par.11
felemáu, Pax domini, siue perfectio domini aut retributio domini. nomen viri, 1.Esd.10
felemias, Idem. Pater Iuchal, Ier 38 Pater etiā Ieriæ, Ierem.37 Filius Hananiæ, ibidem filius Abdiel, Ierem 36
felomith, pacifica, siue perfecta, aut retribuens, nomen viri, 1.Par 26
feleph Vmbra uel tinnitus concussionis: aut ex Hebræo & Syro, vmbra coniuncta. nomen viri, 2.Esd.3
felethai, Vmbra, siue assatio, uel torrefactio, aut tinnitus meus: vel Syriace, oratio mea. Filius Semei, 1 Par.8
feleúcia, Cōmota, vel conquassata, aut fluctuans G Ciuitas Iudææ Daphnis nemori uicina, in promontorio Syriæ Antiochię sita, a Seleuco Nicanore condita, authore Iosepho lib 18. antiq. Iud 16. & Egesippo lib.4. cap.1. quam Paulus peragrauit, Act. 13 1 Mach.11
feleucus, Commotus uel conquassatus, aut fluctuans G. Pater Demerij, 1 Mach 7
felim, Missi, vel propagines, aut rami, siue arma, scilicet missilia: aut syriace, spoliantes. Ciuitas in tribu Iuda, Iof. 15
fella, Vmbra, uel assatio, vel torrefactio, siue tinnitus: aut syriace, oratio. Vxor Lamech. Gen.4
fella, 4 Reg 12. Exaltatio, siue conculcatio, vel æquiparatio: aut syriace, canistrum
fellái, Idem. nomen viri, 2 Esd. 11
fellem Pacificus, siue perfectus, aut retribuens. filius Nephthali, Num.26 qui Gen.46. Sallem: & 1. Par.7 Sallum dicitur.
fellemitæ, Idem p.n Num.26
felles, Trinus aut princeps, vel dux. filius Helem 1 Paralip 7
fellu, Canistrum, aut exaltatio, siue conculcatio, aut æquiparatio nomen uiri, 2 Esd 11 12
fellum, Pacificus, siue perfectus, aut retribuens. Filius Iabes, 4.Reg. 15. Filius Sisamai filii Elasa, 1. Par.2 4 filius Iosiæ, 1. Par 3. Ier.22. filius Mephthali, 1. Par.7. qui Gen.46 dicitur Sallem: & Nume. 26. Sellem. filius Sadoc 1. Paral 6 Pater Ezechiæ principis, 2 Par.28
fellum, manens, vel qui manet, aut pacificus vel abundans aut syriace, illudens vel decipiens. filius Cholhoza, 2 Esd 3
felmai, Vestis mea Pater Hagaba, 2. Esd. 7
felmon, Obscuritas, aut imago eius, siue vmbra muneris uel numerationis, aut tinnitus numerationis vel muneris. Mons est in Ephráim umbrosus, & caliginosus, cuius meminit Iodicum liber 9. Est & nomen viri 2 Reg.23, Psal 67.
felomith Pacifica, siue perfecta, aut tribuens. nomen uiri, 1. Esd.8
fem, nomen vel fama, seu ponens vel positus, aut ibi. Filius Noe, Gen.5 Luc 3
femaath. Audiens uel obediens. Mulier. 1 Paralip. 24
femaia. Audiens dominum, vel obediens domino filius Secheniæ, 1 Par 3. 2. Esd.6
femarith, Custodita, uel adamantina, aut spina, uel fæx nomen mulieris 2. Par.24
femathei. Nominatus, uel positus, siue desolatus aut stupefactus filius Sobal filij Hur primogeniti Caleb ex Ephráta concubina, 1 Par. 2
femēber, Nomen uel fama robusti uel fortis, aut nomen alæ uel pennati, seu destruens fortitudinē uel alam aut pennam. Rex Seboim, Gene. 14 Heb. Semeēber.
femegar, Aromata peregrini uel aduenę aut ruminantis uel certantis. Vnus ex principibus regis Babyloniorum. Ierem. 39
femei, Audiens uel obediens, aut nomen acerui, vel

vel destruēs aceruum. Filius Gerson filii Leui Exo. 6 Filius Gera, 2 Reg. 16 Filius Phadaia filii Iechoniæ 1 Par. 3 Filius Ioel, 1. Paral. 5. 1 Filius Masma 1. Par. 4 Filius Ieth filii Gerson, 1. Par 6. Frater Choneniæ, 2 Par. 29. 31.

ſemei, 1. Par. 2. nomen meum aut deſolatio ſiue perditio mea, vel ſtupefactio, aut cęli. Filius Onam filii Ierameel ex Atara vxore.

ſemeia, ſiue Semeias, Audiens dominū, vel obediens domino Pater Vriæ prophetæ, 3. Reg. 12. Filius Haſſub, 1. Paral. 9. Iere. 26. 2. Eſd. 12. 2. Par. 29. 31 35.

ſemeias, 1. Par. 25. 27. Audiens vel obediens, ſiue nomē aceruí, aut deſolatio aceruí. filius Eliſaphā

ſemeiticus. Idem.

ſemer, Cuſtos, vel adamas, ſeu vepres, aut ſpina, vel fęx. nomen viri, 3 Reg. 16.

ſemeria, Cuſtodia domini, vel adamas domini, ſeu vepres vel ſpina domini. nomen viri, 1. Eſd. 10.

ſemeron. Vide Samaria, cuius Hebræum eſt Simron.

ſemeron, 2. Par. 13 Lanæ aut medullæ, ſ. arborū. nomen montis Heb. Semaraim.

ſemeron, Ioſ 19. Cuſtodia, aut adamas ſeu vepres vel ſpina, aut fęx. Ciuitas in tribu Zabulon.

ſemeron, Ioſ. 12. Vide Sameron.

ſemida, Nomē ſcientiæ, vel cognitionis, aut ponens ſcientiam: vel deſolationis vel ſtupefactionis cognitio, vel cęlorum ſcientia. filius Galaad filii Machir filii Manaſſe, Num 26. 1. Par. 7.

ſemidaitæ, Idem p. n. Num. 26.

ſemiramoth, Cœlorum altitudines, aut nominis ſublimitas. Sacerdos quidam 1 Par. 15.

ſemla, Linteum, ſiue ſiniſtra eius, aut nomen illi, vel ſtupor illi, ſiue appoſitus illi. Quintus Rex in Edom. Gen. 36.

ſemlai, Linteum, vel ſiniſter, aut nomen mihi, vel ſtupefactio mihi, ſiue appoſitus mihi. nomen viri, 1. Eſd. 2.

ſemma, Perditio, ſiue deſolatio, vel ſtupor, aut ibi. ſiue nomen aut nominatus ſiue appoſitus. filius Age, 2 Regum 23.

ſemmaa, Audiens, vel obediens. Pater Ionadab Frater Dauid, 2. Reg. 13.

ſemran, Cuſtodia, aut adamas, ſeu vepres vel ſpina, aut fęx eius. filius Iſſachar, filii Iacob Nu. 26

ſemranitæ, Idem, p n. Num. 26.

ſemri, Idem. ſ n filius Samaia, 1. Par. 4. 26.

ſen, Dens, aut ebur, vel mutatio, aut dormiens. nomen loci, 1. Reg 7.

ſenaa. Rubus: vel Syriace, inimicus. Ciuitas, 1 Eſdr. 2.

ſenaab, Dens patris, aut mutationis pater, vel dormitio patris. Rex Adamæ, Gen. 14, r

ſennaar, Dormientis vigilia vel ſuſcitatio, aut dentis euacuatio vel denudatio aut excuſſio, vel dens æmuli ſiue mutatio ciuitatis Campus eſt Babylonis in quo regnauit Nemrod, Gen 10. quę Babylonia ſiue Chaldæa interdum dicitur, Iſa. 11. Heb Senaar.

ſene, Rubus: aut ſyriace, inimicus nomen ſcopuli, 1. Regum 14.

ſeneia, Rubus: vel Syriace, inimica. nomen viri, 2 Eſd 11.

ſennacherib, Rubus deſtructionis, aut rubus gladii ſiue rubus ſolitudinis vel ſiccitatis: aut ex Syro & Hebræo, inimici gladius vel deſtructio. Rex Aſſyriorum, 4 Regum 18.

ſenneſer. Dentis vel eboris theſaurus: aut dormientis theſaurus, vel mutationis anguſtia, vel theſaurus: aut inimicus anguſtiæ vel tribulationis filius Iechonię filii Ioacim, 1. Par 3.

ſenſenna, Ramus vel propagines, ſiue rubus rubi: aut ex Hebræo & Syro, rubus inimici. Ciuitas in tribu Iuda, Ioſ. 15.

ſeon, Sonitus, ſiue ſtrepitus, aut murus fortitudinis vel doloris. Ciuitas in tribu Iſſachar, Ioſ. 19.

ſeor, Candidus vel lucidus. Pater Ephron, Gen. 23. Heb Sohar.

ſeorim, Portæ, ſiue æſtimationes, vel appretiationes, aut capilli, ſiue ordeū, vel tēpeſtates aut dęmones vel piloſi ſiue hirci. nomen ſacerdotis. 1. Paralip 24.

ſephama, Barba vel labium eius, aut ripa vel litus quoddam, ſiue contereus vel confracta valde. Terminus Iudæ ad ſolis ortum, Num 34.

ſephamoth, Barbæ vel labia, ſiue ripa vel litus mortis, aut labium mortis, vel conterēs mortem. Ciuitas quam Dauid ſuorum ſpoliorum participem fecit, 1. Reg 30.

ſepham, Barba vel labiū eorū, aut ripa vel litus eorum ſiue confractio eorum. filius Hir, 1. Par. 7.

ſephar, Liber, aut ſcriba: ſiue narratio: aut numerus vel Syriace, portus. Mons Indiæ, Gen. 10.

ſepharuaim, Libri, vel ſcribæ, aut narrationes uel numeri, ſiue liber uel numerus eius mare: aut ex Syro & Hebræo, portus maris Ciuitas Aſſyriorum, de qua 4 Reg. 18.

ſephath, Specula, ſiue cooperimentum, aut enatatio, uel expectatio, aut fauus Ciuitas in qua filii Iudæ Chananæos ad unum interfecerut, eamque Harma nominauerunt. Iudic. 1. in tribu tam Iudæ quàm Simeonis, Num. 21.

ſephatha, Idem nomen uallis, 2 Par. 14.

ſephei, Inūdatio, ſiue multitudo, Pater Ziza principis. 1. Par. 4.

ſephela, Humilis, uel cāpeſtris aut planities. D.

ſepher. Tuba, uel pulchritudo: aut Syriace, bonitas. Mons in quo caſtrametati ſunt filii Iſrael profecti de Ceelatha, Num. 33.

ſephi, 1. Par. 1. Speculator uel fauus, aut cooperimētū, uel expectatio filius Eliphaz filii Eſau: qui Gen. 36. dicitur Sephua, ſiue Sepho iuxta Hebræū.

ſephi, 1 Paralip. 1. filius Sabal filii Seir Horræi, qui Geneſ. 36. dicitur Sepho: & interpretatur, ſolitudo, uel labium, aut ripa uel litus eorum, ſiue confractio.

ſephim, Barba, uel labium eorum, aut ripa uel litus eorum ſiue confractio eorum. nomen uiri, 1 Paral 26.

ſepho. Speculator, ſiue cooperimentum, aut expectatio uel fauus. filius Eliphaz, Gen. 36 qui 1. Paral 1. dicitur Sephi per tſade.

ſepho. ſolitudo uel deſertū, aut labium ſeu ripa, uel litus, aut confractio. filius Sobal filii Seir Horræi. Gen. 36. qui 1. Par. 1. dicitur Sephi per ſchin.

ſephon, Aquilo uel aquilonaris, ſiue abſconditus, aut ſpeculator. filius Gad. Gen 46.

ſephonitæ, Idem p n Num. 26.

ſephor, Auis uel paſſer, aut corona, uel deſertū: aut Syriace, mane, id eſt matutinum tempus, uel hœdus. Pater Balac, Num 22.

ſephora, Pulchra, aut tuba: uel Syriace, benefaciens, uel bonitas. nomen obſtetricis cuiuſdā He-

bræorum.Exod 1.

sephora,Exo.2.4.14 Interpretatur Auis vel passer,aut corona vel sertum:aut Syriace,mane,id est matutinum tempus,vel hœdus Filia Raguel siue Ietro sacerdotis Madian,vxor Mosis.

sephtan,Iudex vel iudicans.Pater Camuel principis tribus Ephráim,Num 24.

sephuphan,Cerastes,serpentis genus.nomen viri,1.Par.8.filius Bela filij Beniamin .

ser.Angustia,siue tribulatio,aut vinculum , vel colligatio,seu plasmatio, vel fortitudo, aut petra. Ciuitas in tribu Nephthali,Ios. 19

seraphim,Ardentes vel igniti Isa.6

serebia, Siccitas domini, vel præualens cum domino aut psallens in domino vel cum domino. nomen viri,2 Esd.9.

serēser.Princeps thesauri vel cellarij,aut psallētis thesaurus vel cellarium,vel qui videt angustiā: aut ex Syro & Hebræo , castrametatio angustiantis.Vnus ex principibus regis Babyloniorū.Ier 39.

sereth,Angustia,siue tribulatio, aut vinculum,siue colligatio,seu plasmatio.Filius Ashur ex Halaa 1.Paralip.4

sergius,Rete,vel retiaculum. G. nomen proconsulis cognomento Pauli,Act.13.

seron,Princeps mœroris vel cantans tristitiā,aut planities D princeps exercitus Syriæ,1.Mach.3.

seror,Angustians,siue uinculum,aut colligatio, vel lapillus filius Bechorath,1.Par 9.

serua,Leprosa,aut crabro.Mater Ieroboam serui Salomonis,3.Reg.11.

sesa,Sextus vel senarius,aut marmoreus vel iucundus,vel muneris eleuatio.Pater Ahiæ,3 Reg.4.

sesac,Munus sacci,aut munus osculi vel poculi, siue donum femoris Rex Aegypti,3 Reg. 11

sesac.3.Reg.14.2.Par.12.vbi dicitur,Ascendit Sesac rex Aegypti , interpretatur vanus vel vacuus sacculus,aut vanitatis osculum vel poculum , siue vanitatis femur.

sesac,1.Par.8.Lini vel byssi saccus , vel senarius, aut sextus saccus , siue lætitiæ osculum vel poculum,aut femur.filius Bariæ.

sesach Linum vel byssus tua , aut gaudium tuū, siue senarius tuus.Rex Babylonis,Ier.25.5 1.secundum commentatorem Hebræorum super Ieremiā secundum alios vero,Rex Aegypti.

sesai,Senarius,vel sextus,siue gaudens vel lætus, aut byssinus,vel lineus filius Enac,Ios.15.Iudic 1

sesan.Lilium siue rosa vel lætitia. aut linum vel byssus.Filius Iesi filij Appháim.1.Par.2.

sesbaz,Manans vel fluens:aut syriace,liberatio

sehesema.Humiliatio ieiunij, aut fouea siue meditatio ieiunij,vel superbia maris. Ciuitas in tribu Issachar,Ios.19.

seth,Positus vel posuit.Filius Adam, Gen. 4 Nu. 24.Luc.3.

sethar, Explorans , aut putrefactus vel putrefaciens.non ducis,Esth.1

sethri,Occultus vel absconditus,aut demoliens, siue refugium meum.Filius Oziel filij Caath filij Leui,Exod.6

setim,Expansiones,aut diuertentes,siue flagella vel spinæ.Locus in campestribus Moab , non procul a Iordane & Phogor monte, vnde Iosue misit exploratores ad inuestigandam Iericontis terram, Num.25.Vide Sitim.

setrái,Exactor uel præpositus aut syriace,obligatio vel contractus.nomen uiri,1.Par. 27.

Siaa,Motus:aut syriace adiutorium . nomen viri,1.Esd 2.Heb.Siatha.

siaha.Splendor vel candor,aut siccitas . nomen loci 2.Esd 11

siba,Exercitus vel militia,aut fortitudo,vel certus,siue nauis veniens.Seruus Saul,2.Reg . 9. Puer item Miphiboseth,2.Reg 16

sibboleth,Onus,Iudic 12.

siceleg,Effusio sextarii vel mensuræ,aut coangustans sextarium uel mensurā. Ciuitas in tribu Iuda & Simeonis,Ios.15.19.1 .Reg.27.1 Par.4.

sicera,Ebrietas.Vnde notandum quod Sicera descendit ab Hebræo , & significat omne quod inebriare potest,vt ait B.Hieronymus,1 Par.6.Luc.1.

sichar . Conclusio , vel clausura, aut inebriatio, vel merces Dicit autem Hieronymus quod corrupte ponitur pro Sichem : quod interpretatur humerus, siue portio,aut matutinatio . sed in Græco Sichar inuenitur D.Iohan.4

sichem,Humerus,siue pars , aut matutina itio. Metropolis Samariæ in limitibus Manasse, Genes. 12.Ios 20.Acto.7.quam ædificauit Ieroboam,3. Regum 12.Hanc postea dictam Neapolin Hieronymus in traditionibus Hebraicis . Dicitur & Sichar corrupte.filius Emor,Gen.33.

sichima,Idem:eademque metropolis,Iud.21

sichinu,Idem Gen.33

siclus,Gentis ponderis,Ezech.45

sicion Effusio uel angustia.D.nomen loci,1.Mac. 15.Exemplaria tamen quædam habent Sicyone,id est Cucumerarium.

siden,Venatio,aut insidiatio,siue viaticū vel cibariū,aut nauis iudicii,D Nomen loci,1. Mach.15.

sidon Idem.Filius Chanáam,Gen.10.Est & vrbs in Phœnicia,ad mare sita in termino Iudæ , a Sidon filio Chanáan condita,Ios 11 quæ forte ducta tribui Aser obuenit,Ios.19.Matth 11.Act.27

sidonii,Idem .

sidoniæ.Venatrices,aut insidiatrices,vel cibaria 3.Regum 11

sidonii,Idem.p.n.Ios.13.3 Reg.5.4.Reg.23.2. Esd. 3.Acto 12

sidonus,Idem.f.n.Iudic 3

sidrach,Mamilla tenera vel delicata , aut deprædatio tenera,siue ager delicatus:aut Syriace, missus tuus. nomē viri,qui & Ananias dicebatur,Da.1.

siha, Splendor vel candor,aut siccitas. nomen viri,1 Esd 2.

sihor,Niger,vel turbidus, aut matutinus . Nilus Aegypti flumen,Ios.19.1.Par. 13.

silas,Considerans uel animaduertens.G.nomen viri,Act 15.18

silo.dissoluens vel discalcians,seu pax,aut abundantia : aut syriace , illusus vel decipiens . Ciuitas in tribu Ephráim , Iosue 21. 22. Ierem. 7. Iudic. 21.

silóe,Missus vel mittens,aut ramus,siue telum, aut arma.s. missilia:aut syriace,spolians uel spoliatus.Fons est ad radices montis Sion,qui non perpetuis aquis,sed certis horis diebusque ebullit,& per terræ concaua & antra saxi durissimi,cum magno sonitu venit : paruus tamen est , cuius fit mentio Isa.8.2.Esd.3 Est & piscina in Ierusalem,Ioh.9

siloni,Manens,vel qui manet,aut pacificus , vel abundans:aut syriace,illudēs uel decipiens,3.Reg. 12.Nomen viri,1.Par.9.

filonites, Idem.2.Par.9.
filuanus, Latinum a Silua. nomen viri, 2.Cor.1. fiue per y, fiue per i fcribas, non refert.
fimmaa, Audiens vel obediens filius Dauid, 1.Para 3 qui 2.Reg.5 dicitur Samua. Tertius filius Ifai 1.Par.2.qui 1 Reg.16 17.dicitur Samma.
Simeon. Audiens vel exauditio. Secundus filius Iacob ex Lia.Gen.29.1.Para.4 Fuit & nomen cuiufdam, qui CHRISTVM noftrum fufcepit in vlnas cum inferretur in templum.Luc 2.
fimeonitæ, Idem p.n.
fimeron, Cuftodia, fiue adamas, aut vepres, uel fpina feu fæx eius. filius Iffachar Gen 46.1.Par.7
fimon Audiens uel obediens.D.filius Mathathiæ filii Iohannis, 1.Mach.2.Simon magus, Act.8.item Nomen apoftoli, Matt.10. Fuit & alius fic nominatus illi qui poft Chriftum crucem coactus baiulauit, Matth 27.
fimon, 1.Para 4.Ponens, uel pofitus, aut munus præparationis uel numeri, feu pinguedo aut oleũ. nomen viri.
fin, Rubus Erémus inter Elim & Sinai, in qua octaua Ifraelitarum manfio fuit. Exod.16. Num.33 Latinus Ezechielis interpres pro hoc tranftulit Pelufium Ezech 30.
fin, Num.13.20.27.33.34. Deut.32. Iof.15. omnibus his locis interpretatur arma uel fcutum, aut frigiditas. Defertum in terra Edom, quod aliàs Cades uel defertum Pharan dicitur. Vide Cades.
fina, Idem. Iof.15. Mons Arabiæ, Galat.4.
fina, Deut.33 Eccl 48. interpretatur rubus: uel fyriace, inimicitia. Heb. Sinai. Mons in deferto Pharan, fuper quem lex data fuit Moyfi, Exod.19.
finat, Idem. Exod.16.
finæus, Rubus: aut Syriace, inimicitia. filius chanáan, Gen.10.1.Par 1.
fion, Aceruus, aut tumulus, vel fpecula, aut ficcitas, Mons Ierofolymę (qui aliàs Mons domini, item & Mons fanctus dicitur) in cuius uertice erat arx conftructa, quæ a Dauide, ciuitas Dauidis eft vocata, 2 Reg 4.
fion, Deut.4. Sonitus fiue ftrepitus, aut minus fortitudinis, aut doloris. Nomen montis Amorrhæorum, qui & Hermon dicitur.
fion, Paruulus, aut nauis vigilantis vel fufcitati, aut ęmuli uel denudati ciuitas in tribu Iuda, Iof.15
firach, Sibilus, aut canticum fratris, vel munus vacuum.D.
fis, flos aut germen, fiue cincinnus, aut afpectus: vel fyriace, Ala vel penna. fluuus eft de quo legitur 2.Para.20.
fifai, Senarius uel fextus, fiue gaudens vel lætus, aut byffinus vel lineus. filius Enach. Num.33.
fifamoi, Equus vel hirundo aquarum, aut tinea aquarum: uel fyriace, cæcitas. filius Elafa filij Helles, 1 Para.2.
fifara. Hirundinem uidens, aut tineam uel equũ videns. Vir, 1.Efd.2. Dux exercitus Iabin regis chanáan, Iudic.4. Magifter militiæ Afor, 1 Regum.12. Pfal. 82.
fitim, Expanfiones, uel diuertentes, feu flagella, uel fpinæ nomen torrentis, Ioel 3. vbi legitur, Irrigabit torrentem fpinarum. Vide Setim.
fiua, Vanitas, aut eleuatio, uel tumultus. Scriba regis Dauid, 2 Reg.20.
fiuam, Rubus uel fpinofus. nomen menfis. Efth 8. vbi corrupte legitur Siban.
fizan, Munus hoc, aut munus afpergens. Pater Adina, 1 Par.11.
Smyrna, Myrrha. Apoc.2. Clariffima ciuitas Ioniæ authore Plinio in quinto lib.29. & Strabone, lib.14.
Sóam, Onyx lapis pretiofus: aut fyriace, detentio uel mora eorum. nomen viri, 1.Par.24.
foba, Exercitus, fiue militans, aut præceptum in ea, vel inflatio aut tumor. nomen loci, 1.Reg.14.2. Reg.8.1.Par.18 Pfal.59 Iudic.13.
fobab. Reuerfus aut auerfus, vel conuerfus: aut fyriace, fcintilla. Filius Dauid, 2 Reg.5.1.Par.3. filius Caleb ex Azuba prima uxore, 1 Par 2.14.
fobach, Rete uel retiaculum, aut cancellus, vel captiuitas fiue conuerfio tua: aut Syriace, columbarum Magifter militiæ Adarézer regis, 2.Reg.10.
fobái, Conuerfio vel captiuitas, aut feffio, uel fedens Ianitor quidam. 1.Efd 2.
fobal, Semita, vel fpica, aut crura uel femur, feu vana vetuftas Filius Seir Horræi, Ge 36 Filius Hur primogeniti Caleb ex Ephrátha concubina, 1. Par. 2. Filius Iuda, 1.Par.4 qui Gen.46. dicitur Sela.
fobec, Aequiparatus vanitati, vel appofitus vacuitati vel diffipationi. aut vana euacuatio: uel Syriace, derelictus. nomen viri, 2.Efd.10.
fobi, Conuerfio uel captiuitas, aut feffio uel fedẽs. filius Naas de Rabbath filiorũ Ammon, 2.Re.17
fobna, Sede nunc, aut connectere nunc, fiue captiua, nunc, vel ædificans, aut qui intelligit. nomẽ fcribæ, 4 Reg 8. Ifa.22.
fobnas, Idem.
foboba, Exercitus, uel militia in ea, fiue inflatio uel tumor in ea filius Cos, 1.Par.4.
fobochai, Ramus vel propagines, aut tugurium. nomen viri, 2.Reg 21.1 Par.20.
focho, Protectio vel vallatio, aut ramus, fiue ceffatio Duæ funt in tribu Iuda huius nominis ciuitates, Iof.15. vbi deprauate legis Socoth, 1.Reg.17. 19 3.Re.4.2.Para.28. Vrbs conftructa a Roboam, 2. Paralip. 11.
focoth, Tabernacula uel tentoria. Tribus Gaddi ciuitas eft, Iof.13. Cui Iacobus patriarcha hoc nomẽ impofuit Gene.33. Eft & regio a Græcis Troglodytis dicta, quæ ad rubrum mare excurrit, vbi Troglodytæ habitant. Num 33.
focoth-benoth Tabernacula filiarum uel ædificationum, fiue aufcultationes vel vnctiones filiarum uel ædificiorũ. Idôlum Babyloniorũ, 4.Reg.17
fodi, Secretum meum. Pater Geddiel, Num 13.
fodoma, Secretum eorum, fiue calx, aut cæmentum eorum Ciuitas Syriæ, Gen.20.
fodonitæ, Idem.
foha, Candor uel ficcitas. nomen uiri, 2 Efd.7.
fohar, Lucidus, vel candidus. Filius Simeon filii Iacob, Gen.46. Exod 6.
fohoria, Mane domini, aut matutinatio domini, fiue matutina itio domini, feu niger domini, filius Ieroam. 1. Par.8.
fomer, Cuftos, vel adamas, feu uepres uel fpina, aut fæx. filius Moholi filii Mufi, 1.Para 6 filius Heber filii Bariæ filii Afer filii Iacob 1. Par.7.
fommoria, Cuftodia domini, fiue adamas domini, aut vepres vel fpina domini. filius Roboam ex Abihǎil, 2.Par.11.
fophach, Effundens uel effufus, aut uanus lecythus. Princeps militiæ regis Adarézer, 1 Par 19.
fophái, Speculator, aut fauus, fiue natatio, vel coo

perimentum,aut expectatio filius Elcana,1.Par 6.

sophan,Cuniculus,vel chœrogryllus,siue,abscõditus vel recõditus,aut cõterẽs siue cõfractio. Ciuitas possessa a filiis Gad,Num 32.In Hebræo hęc dictio iungitur præcedenti dictioni Ataroth, vt ambæ sint vnius ciuitatis nomen,Ataroth-sophā.

sophar,Matutinus,aut corona seu circulus, vel passer:aut syriace,hędus.nomen viri,Iob. 11.

sopher,Scriba,vel liber, aut narrans vel numerans.Princeps exercitus regis Sedeciæ,4.Reg 25.

sophereth,numerans, vel narrãs siue narratio, aut librarius,vel scriba.nomen viri 1 Esd.2.

sophim,Speculæ vel speculantes, siue cooperti, aut natantes,vel expectantes, aut fauus. Mons est in tribu Ephraim,1.Reg.1.

sophonias,Absconsio domini,siue secretũ domini aut speculator noster dominus, vel aquilo domini.Sacerdos filius Maasiæ,Iere. 21. 37 Nomen item prophetæ filii Chusi filii Godoliæ,Soph 1.

sophtim,Iudices.Et inde liber Iudicum.

sorec,Vinea vel vitis,aut Sibilus vel sibilãs.Torrentis nomen est in tribu Dan, in terra Philisthinorũ prope Esthaol, iuxta quem Samson adamauit Dalila,Iudic.16.

sori,Angustiator, siue vinculum aut colligatio, vel plasmatio,aut resina vel theriaca, siue petra, vel fortis.nomen viri,1.Par 25.

sosipater,Saluãs patrẽ,vel salus patris. G nomẽ ducis,2 Mach.12.Filius item Pyrrhi, Rom. 16. In 20.cap. Act.legitur in Græcis codic.Sopater.

sosthenes.Saluator potens vel robustus. G.Princeps synagogæ Iudæorum,Act.18 1.Cor.1.

sostratus,Saluans exercitum, uel salus exercitus.G.nomen viri,2.Mach 4

sotai,Præuaricatio,siue declinatio nomen viri, 1 Esdræ 2.

Spartiani,Seminati vel seminantes G Populi,1. Machacb.15.

Spartiatæ,Idem.G.

Stachin,Spica G.Pauli amicus,Rom.16.

stephana,Corona,siue coronata G nomen viri, 1.Corint 1.16.

stephanus, Corona vel coronatus. G. Nomen diaconi,Act 6

stharbuzanai,Computrefaciens contemnentes me,vel qui explorat contemptores meos. nomen viri,1.Esdr 5.

sthur,Occultus vel absconditus,seu destruẽs vel demoliens. Filius Machael princeps tribus Aser, Num.13.

stoici,a Stoa,id est porticu, in qua disputabant, sic philosophi illi dicti sunt.G.Act. 17.

Sua,Clamans,vel saluans, aut potẽs vel magnificus seu respiciens. Vxor Iudæ filii Iacob,Gen.38.

sua.4.Reg. 17.Modius,vel mensura,aut velamẽ Rex Aegypti.

sua,1 Par 4 Fossa,aut natatio,siue humiliatio,aut meditatio vel loquela,aut germinãs.Frater Caleb

suaa,Clamãs,vel saluãs,aut potens vel magnificus seu respiciens.filius Heber filii Bariæ,1.Par.7.

sual, Vulpes,aut semita, siue pugnus aut pugillus filius Supha filii Helem,1.Par.7. Est & nomen regionis,1.Reg 13.

sua,Paruulus,aut præceptum uigiliæ, vel ciuitatis aut æmuli vel denudationis uel euacuationis: vel Syriace, angustiator. Pater Nathanael principis tribus suæ Issachar,Num 1.

subael,Conuersio Dei siue captiuitas Dei, aut sedes Dei.Vir quidam,1 Par.24.

subuel.Conuersio Dei, siue captiuitas Dei, aut sedes Dei.filius Gerson filii Moysi,1.Par 23.

sue,Loquens siue orans,aut fossa, uel humiliatio,aut natatio filius Abrahæ ex Cetura, Gen. 25. 1.Paral.1.

sue,1.Par 2 Vanitas,aut eleuatio, vel tumultus. filius Iahaddai.

sue,1.Par.7.Eradicatio uel conculcatio filius Supha filii Sue.

suham,Locutio siue meditatio eorũ, aut fouea uel humiliatio eorum. siue natatio uel germinatio eorum.filius Dan filii Iacob,Num 26.

suhamitæ,Idem,Num 26.

suhites,Meditatio,aut fouea,uel incuruatio,aut humiliatio siue natatio aut natans Iob 8.

sulamitis,Pacifica siue perfecta,aut retribuens. Cantic 6.7.

sunam,Mutatio siue dormitatio eorum,aut vana dormitatio uel iteratio aut secundatio eorum. Ciuitas de qua 4.Regum 4.

sunamitis,Dormiens uel mutata,aut uana dormitio uel iteratio aut secundatio dormitionis, 3. Reg.1.4.Reg.4.

sunem,Idem quod Sunam. Ciuitas in tribu Issachar.Ios 19.1.Reg.28.

suni,Mutatus,vel dormiens, aut iteratus uel secundarius.filius Gad filii Iacob, Gen 46.

sunitæ,Idem Num 26

suph.Fauus,siue specula, aut cooperimentum, uel natans aut expectans. filius Thau patris Eliu 1.Reg.1.filius Elcana filii Ioel,1.Par 6 Nomen loci 1.Reg.9

supha,Lecythus, aut præceptum illaqueans,uel præceptum flatus, siue præceptum inflationis. filius Helem,1 Par 7

supham,Conterens eos, siue barba aut labium eorum,aut ripa uel litus eorum. filius Beniamin, Num 26 Heb Sephupham.

suphamitæ,Idem Num 26.

sur,Murus,aut bos, uel aspiciens. Syria dicitur, Gen 10 Solitudinis nomen e regione Aegypti,inter Cades & Barad,Exod.15 1.Reg.15.

sur,Pater Gozbi Madianitidis illius,quæ cũ Zambri interfecta est in genitalibus:q quidẽ Sur,princeps erat Madianitarũ,Num.12 31. Ios 13. Fuit & nomẽ filii Abigabaon,1.Par.8 9. & interpretatur Petra,vel fortis aut obsidens uel angustians, siue plasmator,uel figurator,aut ligatus uel ligans.

sur,4 Reg.11 Recessio siue rebellio.nomen portæ in templo Salomonis.

suriel,Petra Dei,siue fortitudo dei,aut plasmatio siue figuratio dei, siue vinculum aut colligatio Dei, uel obsidio Dei. filius Abihaiel princeps Moholitarum,Num.3.

surisaddai,Petra uel fortitudo omnipotẽtis vel deuastantis,aut plasmatio siue figura omnipotentis uel deuastantis,aut uinculũ siue obsidio omnipotentis uel deuastantis. Pater Salamiel principis tribus Simeon. Num.1.

susa,Vanitatis eleuatio,aut exultans.Scriba quidam de quo 1.Par.18.

susan,Lilium uel rosa, aut lætitia. Metropolis Persici regni,Danielis 8.A qua Susiana regio apud Persas nomen accepit,a Dario Hystaspis filio condita,Plinio lib.6,cap.27 Straboni uero Titoni pa-

tris

tris Memnonis est ædificiũ, cognominata Stephano a fontibus, quibus locus abũdat. Hac enim dictione aiunt in ea regione ita fonté dici. Aurigallus vult dictã nõ aliter ac Florẽtia a flore, & Rhodus a rosa, Dan. 8. Esdr 4. Nehe. 1. Esth. 1 Lege Iosephum libro 10. cap. 14. & libro 11 cap 5 antiq Iudaic.

susanachæi, Lilia uel rosæ, aut gaudium claudorum uel percutientium, 1 Esd 4.

Susanna, Liliũ uel rosa, aut lætitia D. Vxor Ioacim Dan. 13. Est & nomen alterius mulieris quæ Christum sequebatur, Luc 8.

susi, Equus, vel hirundo, aut tinea. Pater Gaddi, Num. 13

suthala, Plantatio viriditatis uel humiditatis, aut potus humidus, siue ponens humiditatem vel viriditatem. filius Ephraim, Num. 26. Filius item Zabad filii Tahath, 1 Par 7.

suthalaithæ, Idem. Num 26.

Syene, Rubus: uel Syriace, inimicitia. Vrbs in cõfinibus Aethiopiæ, supra Alexandriã, versus meridiem quinquaginta milia stadiorum, Ezech. 29.

sylvanus. Vide Siluanus.

syntychen, Colloquens uel confabulans. G. Mulieris nomen, Philip 4.

syra, Syrma, aut olla uel lebes, siue rebellio, aut recessio. Locus est, qui secundum Iosephum viginti stadiis ab Hebrone distat, 2 Reg 3.

syra, In Hebræo est Aram a, quæ mulierem de Aram id est de Syria significat: & interpretatur Sublimis, uel excelsa aut decipiens, 1. Par. 7.

syracusæ, Attrahens uioléter. G. Vrbs Siciliæ sub Pachinno monte, Act. 28.

syria, Hebraice dicitur Arã, & interpretatur excelsa vel sublimis aut decipiẽs, vel maledictio eorũ Regio Arã dicta, ab Arã filio Sem, qui Arameos instituit, quos Græci Syros appellant. Inde Syria quõdã terrarũ maxima, & pluribus distincta nominibus. Vide Mesopotamia, 2. Reg. 8. 4 Reg. 16.

syriasoba, in titulo psalmi 60. ea est quæ Palæsthina dicitur.

syri, siue Syrii, Idem. p. n. Gen. 22. Amos. 9.

syrophenissa, Attracta rubedo, uel attractio purpurea G. Marc 7.

syrtes, Attrahẽs uel attractio G Arenosa in mari magno loca, multum terribilia & metuẽda, eo quõd omnia ad se diripere soleãt, & appropinquãtes uadoso mari hæreant. Hæ auté ad mare Aegyptium uicinæ sunt, & pariter admiscentur, Act 27.

syrus, Hebraice dicitur Arami, id est excelsus uel sublimis, aut dcipiẽs, siue maledictio eorũ, 2. Re. 10

T

TAbbaoth, Anuli, vel circuli, aut submersi, uel bonum tempus, aut bona hora. nomen viri, 1 Esd 2.

Tabee, Iugulatio, uel occisio, aut coquus Filius Nachor ex Roma concubina, Gen 22.

tabeel, Bonus Deus. nomen uiri, 1 Esd. 4. Isa. 7.

tabelius, Intinctus a domino, uel baptismus domini, siue bonitas ipsi domino nomẽ uiri. 1. Pa. 26

tabernæ, Latinũ. Locus est iuxta Romã, Act 28.

tabitha, Dorcas, id est damula, uel caprea-Syrum est Act 9.

tabremon, Bonum malum granatum, siue bonitas excelsa uel sublimis, aut umbilicus præparatus uel numeratus uel muneratus. Pater Benadab regis Syriæ 3. Reg. 15

tacasin, Hora uel tempus principis, siue nunc princeps. Ciuitas in tribu Zabulon, Iosue 19. Hebraice Itacasin.

tahath. Subter uel subtus, aut pauor siue formido: uel Syriace, descẽsio Filius Asir filii Abiasaph 1 Par. 6. filius Bared filii Suthalæ, 1 Par. 7.

talitha cumi, Ex Syra & Hebræo, Puella surge Marci 5.

tanis, Hebraice dicitur Soan, & interpretatur mouẽs uel motio siue motus Soan, maxima Aegypti ciuitas in ostio Tanico, vt Strabo lib. 17. indicat

taphet, Distillatio aut gutta, uel paruula. Salomonis filia, 3 Reg. 4.

taphnes, Occulta tentatio uel fuga, aut coopertum uexillum. uel ex Hebræo & syro, occultum miraculum Vxor Pharaonis regis, 3. Reg 11.

taphnis, Ezech. 30. deleph, & lege Tanis.

tanach, Confringens te, uel humilians te, siue respondens tibi. nomen vrbis, Iudic. 1.

taphua, Pomũ, uel inflatio aut insufflatio uel illaqueatio. Ciuitas in tribu Iuda, Iof. 12. 15. 19. data filiabus Salpha ad, Iof 17. Filius Hebron, 1. Par. 2

taphsar, Princeps uel exercitus, siue paruulos auferens, aut distillationem uel guttam auferẽs. nomen regionis, Ierem 51.

tharsenses, Alati uel pennati. G.

tarsensis Idem. s. n. G. Act. 21.

tarsus, Alata, uel pẽnata G. Metropolis Ciliciæ regionis unde Paulus Apostolus, Act. 22. uide Tharsis

Tebaoth, Anuli uel circuli, aut submersi, seu bonum tempus, uel bona hora. nomen uiri, 2 Esd. 7

tebath. Iugulatio uel occisio, aut coquus, seu bene formidans, uel bene confractus. nomen urbis 1. Par 18.

tebbath, Bona uel bonitas. nomen loci, Iudic 7

tebeth, Idem. nomen mensis, Esth 2

tehinna, Deprecatio, aut misericors, siue gratiosus, uel gratia. Filius Esthon, 1 Par 4.

telẽ, Agnus, siue ros eorũ: aut Syriace, vmbra eorũ. Ciuitas ĩ tribu Iuda, Io 15. Nomẽ viri, 1. Esd. 10

telmon. Ros præparatus, uel roris præparatio aut roris munus, uel ros numeratus: aut ex Syro & Hebræo vmbræ præparatio uel munus Nomen uiri, 1 Par. 9 2. Esd 2. 11.

terphalæi, Raptores fatigati uel laboriosi, aut series miraculosa uel ruinosa: aut ex Syro & Hebræo, mons uel custos miraculi uel ruinæ, aut folium laboris Populi, 1. Esd. 4.

tertius, latinum est. nomen uiri, Rom. 16.

tertullus, Falsa annuncians, uel mẽdax, aut mõstrosus G. Nomen oratoris cuiusdam, accusatoris Pauli, Act. 24.

Thaas, Hyacinthinus, uel festinans, aut silens. filius Nachor ex Roma concubina, Genes. 22. Hebraice. Thahas.

Thabor, Electio, siue puritas: aut Syriace. contritio uel confractio. Mons est in medio Galilææ cãpo, mira sublimis rotunditate. Nam eius altitudo (vt libro 4 Egesippus ait) 30 est stadiorum: uertex autem ipse campestris 23. stadijs iacet, Ierem. 46 Psal. 88 Ciuitas in tribu Zabulõ Leuitis data 1 Paralip. 6. Iudic. 4. 1. Regum 10.

thadal. Conterens iugum, seu scientia eleuationis uel ascensionis. Rex gentium. Gen 14.

Thaddæus, Laudans siue confitens D. Vnus ex Apostolis, Matth. 10. qui ibidem iuxta lectionem Græcam dicitur Lebbæus.

thahan,Deprecans,aut misericors, siue gratiosus vel gratia filius Thale,1 Par.7.

thahath, Subter vel subtus, aut pauor siue formido:vel Syriace,descēsio Vicesima tertia Israelitarū mansio,Num.33.Nomen item viri,1.Par 6.7.

thalassa,In Græco est Lasæa : & interpretatur bissa,vel prudens. G. Ciuitas est literalis Cretæ. haud procul a loco qui Boni portus dicitur Act.27.

thalassar,Suspensio principis,vel tumulus principis:aut suspendens canticum,vel tumulus cantus.Regio Syriæ,4.Reg.16.Isa.37.

thale,Humectatio,aut viriditas, siue humectās aut virescens.nomen viri,1 Par.7.

thamar, Palma vel dactylus, siue commutatio vel permutatio,aut amaritudo. Vxor Her primogeniti Iudæ:Gen 38.Est & vrbs Syriæ nobilis,quæ nunc Palmyra dicitur,olim a Salomone constructa,Ezech 48.Hæc ab Hadriano principe,Hadrianopolis.Filia item Dauid,2.Reg.13.1.Par.3.Sic vocabatur & filia Absalom,2.Reg.14.

thamna, Vetita siue prohibita aut perfecta vel consummata commotio. Concubina Eliphaz filii Esau,Gen.36.In 1 Paralip 1.legitur inter filios Eliphaz. Soror Lotan filii Seir Horræi. Ciuitas Idumæorum,Gen.36.

thamna 2 Par.28.Imago vel figura, aut numeratio vel numerans aut Syriace,constituens.Ciuitas in tribu Iuda.Iosue 15.

thamnas,Idem,Gen 38.

thamnatha,Idem.Iudic 14.

thamnathæus,Idem,Iudic.15.

thamnath-sara,siue Thamnath-sare,Figura vel imago extēsa vel remanens aut fœtēs,siue numeratio residua,aut numeratio extēsionis vel fœtoris:aut ex Syro & Hebræo, cōstituta extensio vel fœtor,aut statuta,residuitas. Ciuitas in montanis Ephraim,ab Israelitis Iosue duci,tanquā hæreditaria hæreditas attributa,Ios.19 24.eadem quæ & Thamnath-hares, per literarum transpositionē.

thamnath-hares,Imago vel figura solis,aut imago vel figura testea vel fictilis, aut numerus solis vel testæ:aut ex Syro & Hebræo,cōstitutus sol vel testa.Eadē vrbs quæ Thānath sara vocatur Iud.2.

thanach,Confringens te vel humilians te, siue respondens tibi.Ciuitas,3.Reg 4 1.Par. 7. data dimidiæ tribui Manasse,Ios 21.Iudic 1 5.

thanath-selo, Ficum vel ficulneā dissoluens vel discalceans vel decorticans: seu ficulnea errās vel mentiens,aut ficulnea abundantiæ vel pacis, seu occasio erroris vel mendacii:aut occasio(s.est) abūdantia vel pax.nomen loci,Ios.16.

thanehumeth,Consolatio,vel pœnitentia, aut donū lagunculæ vel murus, siue donum indignationis vel caloris.aut requies mortis.Pater Saraie, 4.Reg 25 Iere.40.

thaphsa,siue Thapsa,Transitus vel claudicatio: aut pascha, id est locus vbi pascha fit. Ciuitas 3. Regum 4.4 Reg.15.

thaphnes,siue Thaphnis, Operimentum confidentiæ vel protectionis, aut occulta confidentia vel protectio. Ciuitas Aegypti,de qua Ier.2.43.44. 46.Ezec.30.

thara,Vlulans,aut malefaciens, vel cubiculum malitiæ.aut cubiculum pastoris vel socii : aut Syriace, euentus, siue terrestris vel inferior. Filius Micha filii Meribbaal 1.Par.8.

thara,1.Par. 9 Ira vel contentio praua, aut ira vel contentio socii vel pastoris.Filius Micha.

thara,Esth. 12. Idem quod Thares, quod interpretatur hæres.aut miser vel exul.D.

tharaca,Explorator vel contemplator obtusus, siue legis hebetudo aut impedimentum vel turturis obtusio,vel hebetudo.Rex Aethiopiæ,4.Reg. 19.Isa.37.

tharana, Explorator vel contemplator gratiæ vel misericordiæ:aut turtur gratiæ vel misericordiæ.filius Caleb ex Maacha concubina, 1. Par 2.

thare, Odorans, vel spirans, aut abigens. filius Nachor,Gen.11.

tharela, Exploratio vel turtur maledictionis, aut turtur fortitudinis vel ilicis, aut explorans ilicem vel fortitudinem.Ciuitas in tribu filiorum Beniamin,Ios.18.

thares,Hæres, aut miser vel exul. Eunuchi nomen,Esth.2.

tharsis,Contēplatio gaudii,vel exploratio marmoris,aut turtur gaudii, siue chrysolithus lapis, s. pretiosus aut mare filius Iauan,Gen.10.Est & nomen regionis Cilicia olim dictæ, a Tharsis filio Iauan.3.Regum 10.Psal.71 Isai.2 Ezech 10. Vnde eius regionis metropolis,thita mutata in taf, Tarsus nomē obtinuit In actis igitur Apostolicis vbique scribe hāc dictionem absque aspiratione. Vide Tarsus. Quidam volūt Tharsim nonnunquam mare mediterraneum significare, apud Ionam prophetam,& Psalm 71.

tharthac,Concatenatus,siue retrusus, vel conclusus.Idolum Heuæorum,4.Reg.17.

tharthan, Explorans vel contemplans donum, aut turturis donum,vel lex ipsarum. nomen principis,Isa 29.

thasi,Oblitus vel obliuiscens,aut debitor.D. filius Mathathiæ filii Iohannis,1.Mach.2.

thathanai,Donāsvel donator.nomē viri,1.Esd.5

thau,Signum Ezech.9

thebes Cenosus,aut sericeus,vel ouum, aut Syriace lineus.Vrbs terræ Chananææ,Iud 9 2 Re.11.

thebni,Palea aut fœnum:vel intelligens aut filiatio filius Gineth,3 Reg.16.

thecel,Appensio,Danie 5.

thecua,Tuba vel clangor.aut fixa. Ciuitas in Iuda,sex miliaribus a Bethlehem distans,a Roboam constructa.2.Reg.14.23.2.Par.11 20.Ierem.6.filius Ashur,1.Par.4.

thecua,Spes,vel funiculus,aut linea,vel congregatio.Pater Sellum mariti Holdæ prophetidis, 4. Reg.22 qui Thecuath 2.Par 34.dicitur.Pater item Iaaziæ,1 Esd.10.

thecuath,Signum vel figurationem assumens. Pater Sellum mariti Holdæ prophetidis, 2. Paral. 34 qui 4 Reg 22 dicitur Thecua.

Thecueni,Tubæ vel clangentes,aut fixi,2.Esd.3.

thecuites,Idem,s.n.1.Par 11.27.

thecuitis,Idem,fœ.Gen.2.Reg.14.

theglath phalasar, Captiuitatem miraculosam vel ruinosam abstulit vel ligauit : aut ex Hebræo & Syro, captiuitatem miraculosam vel ruinosam prohibuit.Rex Assur,4.Reg.15.

thehen,Deprecans,aut misericors, siue gratiosus,vel castrametans.filius Ephraim, Num.26.

thehenitæ,Idem.p.n.Num.26.

thehinna,Idem,s n.

thelasar,Coaceruationem vel suspēsionem auferēs aut coaceruationis vel suspēsionis recessus

Regio Syriæ,4.Reg.19.

thelgath-phalnasar, Niuem cadentem prohibens vel ligans, ex Syro & Hebræo. Rex Assyriorum,1.Par.5.2 Par.28.

thelharsa,Coaceruatio vel suspensio aratri vel surditatis aut silentii siue artificii vel testæ:aut ex Hebræo & Syro, aceruata v.l suspensa sylua. nomen loci 1 Esd.2.Esd 7.

thelmela,Aceruus salis vel nautæ,aut suspensio vel appensio salis vel nautæ,nomen loci,1. Esd.2. 2.Esd.7.

thema,Admiratio vel cōsummatio, aut auster. filius Ismahelis,Gen 25.

thema,1 Esd 2 2 Esd 7 interpretatur Delens.vel radens,aut abstergens: vel Syriace,percutiens nomen viri.

thema,Iob.6 Ierem.25 Admiratio vel consummatio aut auster nomen loci.

themā,Australis vel aphricus,aut cōsummatus vel perfectus:aut Syriace,ibi.Ciuitas principū Idumæorū quæ a Themā filio Eliphaz ex Ada vxore nomen accepit,Ierem.49.filius Eliphaz filii Esau, ex Ada.Gen.36 Fuit & dux in Edom,Gen.36.

themani,Perfectissimus, vel australis : aut Syriace constitutus.Filius Ashur ex Naara vxore, 1. Par.1.4.

themanites,Idem,Iob.4.

themna, Imago vel figura, aut numeratio vel numerans:vel Syriace,constituta Ciuitas in tribu Dan,Ios.19.

thenach,Confringens te,vel humilians te, aut respondens tibi Ciuitas,in tribu Manasse, Ios.17.

theodotius,Deo datus.G nomē viri,2 Mach.14.

theophilus,Amicus Dei,vel deo dilectus. C. Vir ad quem scribit Lucas,Luc.1.

theraphim.Simulachra,vel statuæ, aut figuræ vel imagines,Iud.17 Osee.3.

thersa,Complacens,volens,aut suauis, vel currens Ciuitas est in alto sita monte, qua Israelitarum reges ante conditam Samariam, pro regia vsi sunt. 3.Regum 14. 4. Reg. 15. Fuit & Salphaad filia eiusdem nominis,Num.26.

thessalonica,Dei altera victoria, aut situs siue positio alterius victoriæ. G. Ciuitas Macedoniæ, prius Halia nuncupata,Act.17.

thessalonicenses,Idem.p.n G.

thessalonicensis,Idem.ſ n.G.

thesbites,Captiuans, vel conuertens,aut sedens vel habitans,3.Reg.17.

theudas.Fluens aqua G.nomen viri,Act.5.

thichon,Medius vel intermedius, aut præparatio.nomen pagi,Ezech 47.

thilon,Murmuratio siue aceruus eius, aut suspensio eius.filius Simon,1.Par.4.

thiras,Demolitor siue destructor, aut irrorans vel irroratus.filius Iaphet,Gen. 10. A quo Thirenses,quos Græci Thraces vocant.

thiria,Exploratio,vel contemplatio. filius Ialeleel,1.Par.4.

thochen,Medium vel intermedius, aut præparatus.Ciuitas,1.Par.4.

thogorma,Osseus, vel robustus, siue incolatus nimius aut peregrinus valde,vel timens valde,seu anxiosa celsitudo.Filius Somer, Genes. 10. Ab hoc Tygranei qui a Græcis Phryges dicuntur, denominati sunt,Ezech.27.

thohur,viuens,vel nuncians.filius Eliuh patris Ierohan,1.Reg 1.

thohu,Telum vel iaculum.filius Suph filii Elcanæ,1 Par.6.

thola, Vermis aut vermiculus, vel coccus aut coccineus.filius Issachar.Gen.46. 1.Par.7. filius itē Phua dux in Israel.Iudic 10.

tholad,Natiuitas vel generatio. Ciuitas Simeonis,1.Par.4.

tholaitæ,Vermes aut vermiculi : vel coccus aut coccinei,Num.26.

tholmai,Sulcus.f.qui fit cum aratro: aut suspendens aquas, vel coadunatio aquarum. filius Enac. Ios.15.Iudic.1 Num. 13. Rex Gessur, 2. Reg. 3. 1. Paral 3.

tholomai, Idem. Filius Ammiud regis Gessur, 2.Regum 13.

Thomas,Abyssus vel geminus & Græce didymus appellatur,quod interpretatur gemellus,id est ille qui cum alio vno & eodem partu nascitur. D. Vnus ex apostolis,Matt 10 Iohan. 11.

thophel,Ruina,aut stultitia, siue insulsitas aut insipiditas Locus est in deserto trans Iordanem e regione Iericho, vbi Moyses quintum librum edidit,Deut 1.

thopheth,Tympanum,vel seductio,aut dilatatio.Locus est in valle filii Ennom, qui cernitur in Ierosolymæ suburbanis, vbi quondam parentes filios igni exustos deuouebant,& immolabāt dæmonio Moloch.Isa.30.Ierem 7.19.

thopo,Locus G.nomē loci.1.Mac.9 Scribe Topo

thosaites,Dissipatio,vel dissipatus, aut exiens, 1.Paral 11.

thou.Errans.Rex Emath,2.Regum 8 1.Par.18.

thraces,Asperi vel saxosi.G.Populi.2.Mach.12.

thrasea,Audax,vel temerarius G.

thubal, Orbis vel mundanus : aut confusio vel ignominia, seu portatus vel adductus. filius Iapheth,Gen 10. A quo Iberes (licet quidam Italos suspicentur)originem traxerunt, Ezech.27.

thyatira. Odor siue sacrificium laboris vel contritionis.G Vrbs Lydiæ regionis in Asia minore: Macedonum habitatio,quam nonnulli Mysorum vltimam dicunt,Act 16 Apoc.2.

thyatireni,Idem,p n.

Tiberias,Bona visio,vel vmbilicus, aut confractio.D,Vrbs Galileæ ad mare sita, quòd ab ipsa ciuitate appellatur mare Tiberiadis,Iohan.6. Hanc ciuitatem olim Cenereth appellatam, Herodes tetrarcha in honorem Tiberii Cæsaris condidit, & Tiberiadem vocauit,teste Iosepho in 18. capite 4. antiq.Iudaic.& Egesippo lib 2. cap 3. iuxta quem dominus stupendo miraculo pauit multitudinem populi paucis panibus,Iohan 6.

Tiberius,Idem.D:Imperator quidam apud Romanos,Luc 3.

Tigris,Hebraice dicitur Hidecel, & interpretatur acumē velocitatis,aut acutus sonitus vel vox, seu lætus sonitus. vel læta velocitas : aut ex Syro & Hebræo,vna vox vel vnisonus,aut vnica velocitas Fluuius qui Mesopotamiam amplectitur, & in Armeniæ maioris regione caput tollit, mire quàm lucido,conspicuoque fonte in loco edito, qui Elongosine appellatur Euphraten in sinum defert Persicum cum amne Coapse. Hæc Solinus, Gen.2.

timæus,Cæcus vel excitas.D.Pater Barthimæi, Marc 10.

...,Honorabilis vel pretiosus nomen Diaconi cuiusdam,Act 6.

timotheus,Honor Dei,vel honorans Deum,aut pretiosus Deo. G Discipulus quidam Paulo charus,de quo act.16.

titus,Honorabilis.G nomen viri , cognomento Iusti,Act.18.

Tob,Bonus,siue bonitas nomen terræ ad quam fugit Iephte,Iudic 11.

tob-adonias, Bonus dominator dominus , aut bona basis domini.nomen viri,2.Par.17.

Tobia,siue Tobias, Bonus Dominus , siue bonitas domini.nomen viri,1.Esd 2 Zach.6.

toparchia.Territorium G.

Traconitis,Saxosa vel aspera.G.Syriæ regio,quæ & Ithurea dicta est,iuxta Arabiæ desertum, quod Bosre iungitur contra australem plagam,quasi ad Damascum respiciens, cui præerat Philippus frater Herodis procuratoris Galilææ,Luc 3.

tripolis,Trium ciuitatum,s.regio 2.Mach. 14.

troas,Perforata G Ciuitas Asiæ maritima,eadē Antigonia dicta,Act 16.

trophimus.Nutritus vel educatus. G. Vir Ephesius,Act 20.21.

troglodita,Hebraice dicitur Suchijm, & interpretatur vncti,vel vngentes, aut cooperti vel obūbrati, id est , in tabernaculis vel tugurijs habitantes.Populi,2 Par 12

tryphena,Deliciosa vel delicata G Mulier,Ro.16

tryphon,Deliciosus vel delicatus. G. Vir quidā, 1.Machab 11.

tryphosa,Deliciosa vel delicata.G Mulier,Ro.16.

Tubal-cain,Mūdana possessio vel æmulatio,aut mūdi nidus,seu cōfusionē possidēs,vel ignominiā æmulās.Filius Lamech ex Sella vxore sua,Gen.4.

tubin.Bene mensurata , vel bona mensura aut bonum,vinum D.

tubianei,Paleæ,vel paleati,aut bene respondentes,vel bene gratificantes D.Populi,2 Mach 12.

Tychicus,Casualis, vel contingens. G. Vir Asianus,Act.20 Coloss 4.

typhonicus,Turbulētus vel tēpestuosus.Vnus e vētis subitis ac repētinis nomine Typhon, Act 27

tyrannus,Imperans,vel princeps G.Act.19.

tyrij, Hebraice dicitur Sorim , & interpretatur tribulantes,siue obsidentes, aut angustiantes, vel ligantes siue vinculati,vel figurantes,aut plasmātes,siue fortes,vel petræ,2 Esd.3.Act.12.;

tyrius,Idem.s.n 3 Reg.7.2.Par.2.

tyrus.Hebraice dicitur Sor & interpretatur tribulatio vel obsidio,siue angustia , aut vinculū vel colligatio,seu plasmatio aut figuratio,vel fortitudo,aut petra.Ciuitas maritima , Metropolis Phœnices Quondam insula septingentis passibus diuisa a Cōtinente,mari præalto:sed vix credibili opere cōportatis aggeribus per Alexādrū Magnū ad iūcta Continēti Est in tribu Nephthali , vicesimo ferme miliario a Cæsarea Philippi,Ios.19. Isa. 23. Matth.11.

V

VAgao,Interior:vel intimus: aut elatus vel eleuatus , siue corporeus. D. nomen viri,Iudith.14.

vaiera, Et vocauit. Liber Leuitici, sic vocatus ab Hebræis,qa sic incipit.

vaiedabber,Et locutus est, siue locutusque est.Liber Numerorum: quia sic incipit ...

vallis ,vocatus ... campestris vide Aulon.

vania,Nutrimentum domini, siue arma domini.Nomen viri,1.Esd.10.

vapsi,Fragmentum,vel particula , aut diminutio,vel diminutus. Pater Nahabi principis tribus Nephthali,Num.13.

vasseni,Secundus vel dualis , siue mutatus, aut coccineus,vel dens , aut annus meus. Primogenitus filiorum Samuelis,1 Par.6.

vasthi,Bibens vel potans, aut duplicans vel ponens,aut stamen Vxor Assueri regis,Esth.1.

Vbil,Adductus vel portatus, aut luctuosus, vel veterascens.nomen viri 1 Par. 27.

Vel,aut Deus,siue aut fortis, vel desyderans aut concupiscens deum.nomen viri,1.Esd.10.

vellesemoth,Secūdus liber legis: & interpretatur, Et hæc sunt nomina: qa sic incipit in Hebræo. Græce autē Exodus vocatur , id est exitus : quia in eo exitus filiorum Israel de Aegypto continetur.

Vlai,Fortitudo,vel stulticia, aut forsitan. nomē fontis,vnde flumē Vbal oritur iuxta Danielem.8.

vlam,Vestibulū vel porticus , aut fortitudo vel stultitia eorum.Filius Sares filij Machir, 1.Paral 7. Primogenitus Esec,1.Par.8.

Vr,Ignis,vel lumen,aut lux.Vrbs Chaldæorum, vnde Thare pater Abraham. Genes. 11. Pater Eliphal 1.Paral 11.

Vrbanus,Latinum est Adiutor Pauli in Euangelio,Rom 16.

vri,Ignis,vel lumē aut lux FiliusHur filii Caleb ex Ephrata vxore 1 Par.2.Pater Gaber,3 Reg.4.

vria,siue Vrias,Ignis domini,siue lumen domini,aut lux domini.Sacerdos quidam,Is.30. 4 Reg. 16.Propheta,filius Semei, de Cariath-iarim. Iere. 26.Maritus Beth-sabee,2.Reg.11,1.Par.11.

vriel, Ignis Dei aut lumen Dei,siue lux Dei.;Pater Maacha siue Michai matris Abiam regis Iuda,2 Par.13.qui 3.Reg.15.dicitur Abessalom.Filius Thahath,1.Par.6.

Vthai,Peruersitas,aut hora,vel temporalis.Vir, 1.Esd.8.

Vzal,Ambulans,seu velificans,aut distillans.Filius Iectan,Gen 10.

X

XAnticus , Mensis Aprilis. G. 2. Machabæorum,11.

Z

ZAbad,Dos,siue dotatus Filius Nathā filii Hethæi filii Sesan,1.Paral.2. 11. 2.Par.24 1 Esd.10.

Zabadæi,Idem p.n D 1 Mach.12.

zabadias,Dos domini,siue dotauit dominus,aut dotatio domini.Filius Beriæ,1.Par 8.27.

zabbai,Fluxus,siue fluens nomen viri,1.Esd.10.

zabad.Dos,siue dotatus.Filius Thahath,1.Par.7. Filius Ooli,1 Par.11.

zabdi,Dos,vel dotatus,siue fluxus abūdātia.Pater Charmi patris Achā,Ios.7.FiliusSemei,1.Par.8

zabdias,Idem nomen viri,1.Par 27.

zabdiel,Dos Dei , siue dotatus dei. nomen viri, 1.Par.27.1.Mach.11.

zabina,Fluxus,vel fluens nunc:aut Syriace,venditio,vel emptio.nomen viri.1.Esd.10.

zabud,Dotatus vel dos Filius Nathan sacerdos. 3 Regum.4.

zabulon,Habitaculū,vel habitās Decimus filius

Iacob

Iacob ex Lia vxore sua, Gen 30.
zabulonitæ, Idem p.n.
zabulonites, Idem, s.n Iudic.12.
zacchæus, Purus aut nitidus: vel Syriace, iustus, aut iustificatus D. nomen viri, 2. Mach. 10 Luc. 19.
zachai, Purus aut nitidus: vel Syriace, iustus nomen viri, 1. Esd 2.
Zacharias, Memoria domini, aut masculus domini nomen principis filii Mosollamiæ, 1. Par. 5. 9. Filius Barachiæ, Isa. 8. Filius item Ieroboam filii Ioas regis Israel, 4. Reg 14.
zacher, Memoria, siue masculus. Filius Abigabaon, 1. Par. 8. qui 9. dicitur Zacharias.
zachur, Memor siue memorās, aut masculinus. filius Masma, 1. Par. 4. 24.
zama, Cogitatio, aut scelus, vel turpitudo. filius Semei filii Ieth, 1 Par. 6.
zamma, Idem. Filius Iahath filii Lobni, 1. Par. 6.
zambri, Cantans vel psallens, seu vitis vel palmes, aut putatio vel præscisio Regionis nomen, Ierem. 25. Filius Sale Num. 25 Filius Ela filii Baasa, 3. Reg 18. Filius item Ioada filii Alias, 1 Par. 8 Scribe vbique Zamri.
zamira, Idem. Filius Bechor filii Beniamin filii Iacob, 1. Par 7.
zamran, Idem. filius Abrahæ ex Cetura, Gen 25.
Zamri, Idem filius Zaræ filii Iuda ex Thamar, 1. Paral. 21.
zanoe Obliuio. siue abiectio, vel ista requies, aut ista consolatio. Ciuitas in tribu Iuda, Iosu. 15. 1. Paral. 4 2. Esd. 11.
zara. Oriens. vel orientalis, aut claritas. filius Rahuel filii Esau, Gen 36. Filius Iudæ ex Thamar nuru sua, Gen 38. filius Simeonis filii Iacob, 1 Paral. 4 qui Gen 46 Iachin dicitur. Rex Aethiopum, 2. Par. 14. filius Gersom filii Leui, 1. Paralip. 6. Pater Ioab regis Edom Gen. 36. Pater item Zabdi patris Charmi, Ios 7.
zarahi, Idem 1. Par. 27.
zaraias Oriens dominus, aut claritas domini. filius Ozi filii Bocci, 1 Par 6.
zared, Aliena descensio, aut extranea vel sparsa potestas. Torrens in deserto Moab, Num. 21 Deut 2
zarche Oriens dominus, aut claritas domini. nomen viri, 1 Esd. 8.
zareitæ, Orientales, aut clari, Num. 26.
zares, Extranea miseria, vel extranea hereditas: aut sparsa miseria vel hæreditas, seu circulus vel corona miseriæ vel hæreditatis. Vxor Aman filii Amathathi, Esth 5.
zatham. Oliua eorum, siue iste perfectus, aut iste consummatus, vel iste simplex, nomen viri, 1 Paral 26.
zauan, Tremens, aut tremor, vel vexatio. Filius Eser filii Seir Horræi, Gen 36.
Zeb, Lupus. Nomē viri Madianitis, ab Ephraim interfecti, Iudic. 7 Psalm. 82.
zebedæus, Dos siue dotatus, aut fluxus vehemēs nomen viri 2. Esdr 11. Pater Iacobi & Iohannis Apostolorum, Matth 10.
zebedia, Dos domini, siue dotauit dominus. Nomen viri, 1. Esd 8.
zebee, Victima, aut sacrificium, vel decollatio, aut iugulatio. Rex Madianitarum, Iudic. 8. Psal 82
zebida, Dotata, siue dotatio. mater Ioacim siue Eliacim, 4. Reg 23.
zebul, Habitaculum: aut Syriace, sterquilinium seruus Abimelech filii Gedeonis, Iudic 9.
zechri, Memor vel memorans, siue masculinus filius Isaar filii Caath filii Leui, Exo 6. 1. Paral. 2. Par 28.
zechur, Idem. Pater Sammua, Num 13.
zelotes, Aemulator. G. Cognomen Simonis Apostoli, Luc 6.
zelpha, Distillatio oris, aut vilitas vel contēptus oris. Ancilla Liæ vxoris Iacob, Gen, 29.
zemma, Scelus, aut cogitatio, s. peruersa. Nomen viri, 2 Par. 29.
zena, Viuens. G Legisperitus quidam, Tit. 3.
zephrona. Ex Syro & Hebræo, falsitas cantus vel exultationis. Terminus est Iudæ, Num. 34.
zetham, Oliua eorum. siue iste perfectus, aut iste consummatus, siue iste simplex. Nomen viri Paral 23.
zethan, Oliua vel oliuetum. Filius Balan filii Iadihel filii Beniamin, 1. Par. 7.
zethar, Iste explorans vel contemplans, aut oliua explorationis vel contemplationis, siue iste turtur, vel oliua turturis. Nomen eunuchi, Esther
zethu, Oliuetum. Nomen viri, 2. Esd. 10.
zethua, Idem Nomen viri, 1 Esd. 2.
Zie. Sudor, aut tremor. Nomen viri. 1. Par. 5.
zina. Fornicatio, aut Syriace, nutrimentum vel arma. Vir, 1. Par. 23.
zio Iste: vel Syriace, Splendor aut claritas. Nomen secundi mensis, qui Aprilis apud nos dicitur, 3. Reg. 6
ziph, Istud os, vel ista bucca: aut Syriace, falsitas vel falsus Duæ sunt huius nominis in tribu Iuda ciuitates: ex quibus altera nomen magnæ dedit solitudini, Iosu. 5. & 1. Reg 23. quam ædificauit Roboam, 1 Par. 2 2 Paral. 11
zipha, Idem Filius Ialeleel 1. Par. 4.
ziphæi, Idem. p n. 1 Reg 23.
ziza, Vniuersalis vel omnimodus, seu bestia, vel fera aut resplendens: vel Syriace, recedens. Filius Ionathan filii Iuda filii Onam, 1. Par. 2. Est & nomen principis, 1. Par 4.
Zoheleth, Reptans vel trahens: Lapis est iuxta fontem Rogel nomine, 3 Reg 1.
zoheth, Separatio, aut iste stupens vel pauidus, seu iste confractus: vel ex Hebræo & Syro, iste descendens. Filius Iesi, 1 Par. 4.
zomzommim, Scelus vel turpitudinem cogitātes: seu scelus sceleratorū. Populi sunt qui alias ab Ammonitis Raphaim nuncupantur, Deut. 2.
zoom, Abominans, vel immundus. Filius Roboam ex Abihail, 2. Par. 11.
zorobabel, Alienus a confusione, aut aliena vel extranea confusio, siue extranea commistio, aut dispersio confusionis vel commistionis, seu circulus commistionis vel confusionis. Dux in Iuda, Agg 1 Filius Phadaia filii Iechoniæ, 1 Par. 3 1. Esd. 2
Zuzim. Postes vel superliminaria, aut splendentes: vel Syriace, recedentes, aut pecuniæ. In Gene 14 non est nomen proprium. LXX enim, gentes fortes: Chaldæus interpres, robustos interpretatur: quod & annotauit Hieronymus in quæstionibus in Genesin, dicens sic debere legi in eo loco. Et robusti in Ham: vt sit proprium loci: non autem legatur, in eis.

F I N I S.

INDEX

INDEX EPISTOLARVM ET EVANGELIORVM,

Quæ e Veteri, ac Nouo Testamento excerptæ in Templis, secundum vsum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Dominicis, & alijs Fest[...] diebus per annum leguntur, ad institutionem fidelium, addit[...] præterea festiuitatibus Sanctorum a SIXTO QVINT[...] Pont. Max. in ipso Kalendario adiunctis. In quo primum i[...] est obseruandum, nos tàm perspicue demonstrasse quibus e[...] fontibus repiriri poßint, vt nihil iam supersit in Biblijs, quo[...] lectoris studium remoretur:

Nam qui primum præfixus est numerus, *Librum* significat: sequen[...] *Caput*: tertius *Versum* declarat, ex quo Epistola, vel Euangelium sumat initium: quartus eiusdem *finem*, & quæ sententia subsequatur: quintus *Folium*, ex quo sit potissimum requirendum loco.

DOMINICA PRIMA Aduentus.

EPISTOLA. *Scientes, quia hora est. Rom. capite 13. numero 11. vsque ad num. 14. IESVM CHRISTVM. fol. 140*

Euãgeliũ. Erũt signa in Sole. Lucæ capite 21. num. 25. vsque ad num. 34. Attendite. follio 82

DOMINICA II. Aduentus.

Epist. Quæcunque scripta sunt. Ro. 15. nu. 4. vsque ad num. 14. Certus sum. 141

Euang. Cum audisset Iohannes in vinculis. Mat. 11. nu. 2. vsq; ad 11. Amẽ dico vobis. 12

DOMINICA III. Aduentus.

Epist. Gaudete in Domino semper. Phil. 4. num. 4. vsque ad nu. 8. De cætero. 162

Euang. Miserunt Iudæi ab Ierosolymis. Ioh. 1. nu. 19. vsque ad nu. 29. Altera. 88

Feria iiij. Quatuor tempor. Aduentus.

Epist. Erit in nouissimis diebus, Isa. 2. nu. 2. vsque ad nu. 6. Proiecisti. 504

Item

Item Epist. Locutus est Dominus ad Achaz Isa.7. num.10. vsque ad 15. Quia antequam. 506
Euang. Missus est Angelus Luc.1.num.26. vsque ad num.39. Et discessit 56
Feria vj. Quatuor temporum.
Epist. Egredietur virga de radice Iesse. Is.11. num.1, vsque ad nu.5. Habitabit. 508
Euang. Exurgens Maria abijt in montana. Luc.1.num.39.vsque ad num. 48. Quia respexit. 56
Sabbatho. Quatuor temporum.
Epist. Clamabunt ad Dominum. Isa.19.nu.me.20.vsque ad 23. In die illa 511
Item Epist. Lætabitur deserta. Isa.35.num.1. vsque ad nu.7. In cubilibus 518
Item Epist. Super montem excelsum. Isa.40. nu.9. usq; ad nu.12. Quis mensus est. 521
Item Epist. Hæc dicit Dominus Christo meo Cyro. Isa.45.num.1, vsque ad num.9, Væ qui 524
Item Epist. Angelus autem Domini, Dan.3 nu.49, vsque ad nu. 25. Benedictus. 612
Item Epist. Rogamus autem vos fratres, 2. Thes.2.nu.1.vsq; ad nu.9. Cuius est. 167
Euang. Anno quintodecimo. Luc.3.num.1. vsque ad 6. Dicebat ergo. 58
DOMINICA IIII. Aduentus.
Epist. Sic nos existimet homo. 1.Cor.4.nu.1. vsque ad nu.9. Hæc autem fratres 143
Euang. Anno quintodecimo. Luc.3.num.1. vsque ad num.6. Dicebat ergo 58
In Vigilia Natiuitatis Domini.
Epist. Paulus seruus Iesu Christi. Rom.1.nu.1. vsque ad nu.6. Omnibus qui 134
Euang. Cum esset desponsata Mater IESV. Mat.1.nu.18. vsque ad 22. Hoc autem. 3
In prima Missa Natiuit. Domini.
Epist. Apparuit gratia Dei. Tit.2.num.11. vsque ad finem capitis. 172
Euang. Exijt edictum a Cæsare Augusto. Luc.2.num. 1. vsque ad num.15. Et factum est. 57
In ij. Missa Natiuit. Domini.
Epist. Apparuit benignitas, & humanitas Tit.3.nu.4.vsq; ad nu.8. fidelissimo. 172
Euang. Pastores loquebantur ad inuicē. Luc. 2.nu.15.vsq; ad nu.21. Et postquam. 57
In iij. Missa Natiuit. Domini.
Epist. Multipbariam, multisq. modis. Heb.1. nu.1. vsque ad num.13. Ad quem. 173
Euang. In principio erat verbum. Ioh.1. vsq; ad nu.15. Iohannes 88
Sancti Stephani Protomart.
Epist. Stephanus plenus gratia. Act.6.nu.8. cap.7.nu.55. vsque ad finem capitis. 117
Euang. Ecce ego mitto ad vos prophetas, Mat. 23.nu.34. vsque ad finem capitis 24
Sancti Iohannis Apost. & Euang.
Epist. Qui timet Deum, faciet bona. Eccles. 15.nu.1. vsq; ad nu.7. Homines stulti. 485
Euang. Dixit Iesus Petro: Sequere me, Ioh. 21.nu.20. vsque ad nu.25. sunt autē. 112
Sanctorum Innocentium.
Epist. Vidi supra montē Sion Agnum stantem. Apoc.14.nu.1. vsque ad num.6. Et vidi. 195
Euang. Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph. Matt.2.nu.13. vsque ad num. 19. Defuncto Herode. 4
DOMINICA Infra octauam Natiuit. Domini.
Epist. Quanto tempore hæres paruulus est. Gal.4.nu.1. vsque ad nu.6. Sed tunc. 156
Euang. Erant Ioseph, & Maria mater IESV Luc.2.nu 33.usq; ad nu.41. Et ibant. 58
Infra octauam Natiuit. Domini.
Epist. Apparuit benignitas. Tit.3.nu.4. usque ad num.8. Fidelis sermo. 172
Euang. Pastores loquebantur ad inuicem. Luc.2.num.15.usque ad num.21. Et postquam 57
S. Syluestri Papæ, & Confess.
Epist. Testificor coram Deo, 2.Tim.4.nu.1 usque ad num.9. Festina ad me. 171
Euang. Sint lumbi uestri præcincti. Luc.12. nu 35.usque ad nu.41. Ait autem 73
IN DIE CIRCVNCISIONIS Domini.
Epist. Charissime, apparuit gratia Dei. Tit.2

nu.11.usque ad finem capitis. 172
Euang. Postquam cõsummati sunt dies octo. Luc.2.n.21.usq; ad nu.22.et postquã. 58

In Vigilia Epiphaniæ.

Epist. Quãto tẽpore hæres paruulus est. Gal. 4.nu.1. vsque ad num.8. Sed tunc. 156
Euang. Defuncto Herode, ecce Angelus Domini. Mat.2.nu.19. usq; ad finẽ capitis. 4

In Die Epiphaniæ.

Epist. Surge illuminare Ierusalem, Isa.60.nu.1.usque ad 7. Omne pecus. 530
Euang. Cum natus esset Iesus. Mat.2.num.1 usque ad nu 13. Qui cum recessisset. 4

DOMINICA Inf. octau. Epiph.

Epist. Obsecro uos per misericordiã. Rom.12 nu.1.usq; ad nu.6. Habentes autem. 140.
Euang. Cum factus esset Iesus annorũ duodecim. Luc. 2.nu.42.usq; ad finẽ capitis. 58

In octau Epiphaniæ.

Epist. Surge illuminare Ierusalẽ. Isa.60.nu.1 usque ad nu.7. Omne pecus. 530
Euan. Vidit Iohannes Iesum uenientem ad se. Ioh.1.nu.29.usque ad nu.35. Altera die. 89

DOMINICA II. Post Epiph.

Epist. Habentes donationes secundũ gratiã. Rom.12.nu.6.usq; ad 16. Nolite esse. 140
Euang. Nuptiæ factæ sunt. Ioh.2.nu.1.usque ad nu.12. post hoc. 89

DOMINICA III. Post Epiph.

Epist. Nolite esse prudentes apud uosmet. Ro. 12.nu.17.usque ad finem capitis. 140
Euang. Cum descendisset Iesus de mõte. Mat. 8.nu.1.usq; ad nu.14. Et cum uenisset. 9

DOMINICA IIII. Post Epiph.

Epist. Nemini quicquam debeatis. Ro.13.nu. 8.usque ad nu.11. Et hoc scientes. 140
Euang. Ascendẽte Iesu in nauiculã. Mat.8. nu.23.usq; ad nu.28. Et cum uenisset. 10

DOMINICA V. Post Epiph.

Epist. Induite uos. Col.3.num.12 usque ad nu.18. Mulieres subditæ. 164
Euang. Simile factum est regnum cælorum homini. Matt.13.nu.24.usque ad.num.31. Aliam parabolam. 15

DOMINICA VI. Post Epi

Epist. Gratias agimus Deo semper. 1. 1.nu.2.usque ad finem capitis
Euang. Simile est regnum cælorum gra napis. Matt.13.nu.31. usque ad nu Tunc dimissis

DOMINICA In Septuagesim

Epist. Nescitis quod hi qui in stadio. 1. 9.nu.24.usq; ad cap.10.nu.5. Nam strati.
Euang. Simile est regnum cælorum ho patrisfam. Matt.20.nu.1.usq; ad nu Et ascendens

DOMINICA In Sexagesima

Epist. Libenter enim suffertis, 2. Cor.11. 19.usq; ad ca.12.n.10. Propter quod.
Euang. Cum turba plurima cõuenirent. L 8.num.8.usque ad nu.16. Nemo an lucernam.

DOMINICA In Quinquagesi

Epist. Si linguis hominum 1.Cor.13.num usque ad finem capitis
Euang. Assumpsit Iesus duodecim discip Luc.18.nu.31.usque ad finem capitis

Feria iiij. Cinerum.

Epist. Hæc dicit Dominus: Conuertimin Ioel 2.num.12.usque ad num.20. Et qui ab aquilone. 6
Euang. Cum ieiunatis, nolite. Matt.6.nu. usq; ad nu.20. Lucerna corporis tui

Feria v. in capite ieiunij.

Epist. In diebus illis: Aegrotauit Ezechia Isaia 38.nu.1.usque ad num.7. Hoc a tem tibi. 5
Euang. Cum introisset Iesus Capharnaum Mat.8.nu.5.usq; ad nu.14. Et cum u nisset.

Feria vj. in capite ieiunij.

Epist. Clama, ne cesses. Isa.58.nu.1.usque nu.9. Si abstuleris 5
Euang. Audistis quia dictum est antiqui Matt.5.num.38.usque ad cap.6.num. Orantes autem

Sabbatho in capite ieiunij.

Epist. Si abstuleris. Isa.58.num.9.usque ad finem

finem capitis 529

Euang. Cum sero esset factum. Mar.6.nu. 47.usque ad finem capitis 41

DOMINICA I. Quadragesimæ.

Epist. Hortamur uos, ne in uacuum 2.Cor.6. nu.1.usque ad nu.11.Os nostrum 152

Euang. Ductus est Iesus in desertum Matth. 4.nume.1.usque ad nume.12.Cum autem audisset 6

Feria ij.

Epist. Ecce ego ipse requiram. Ezech.34.nu. 20.usq; ad nu.31.uos autem greges 597

Euang. Cum autem uenerit filius hominis. Mat.25.nu.31.usque ad finē capitis 26

Feria iij.

Epist. Quærite Dominum. Isa.55.nu.6.usq; ad nume.12.Quia lætitia 528

Euang. Et cum intrasset Iesus Hierosolymā. Matt.21.nu.10. usque ad nu.18. Mane autem 22

Feria iiij. Quatuor temporū Quadrag.

Epist. Ascende ad me in montem. Exod.24. nu.12. usque ad finem capitis 57

Item Epist. uenit Elias in Barsabee. 3.Reg. 19.nu.3.usque ad nume.9.Cumq; uenisset illuc 236

Euang. Accesserunt ad Iesum Scribæ, & Pharisæi dicētes: Magister uolumus Mat. 12.nu.38. usque ad finem cap. 13

Feria v. Quatuor temporum Quadrag.

Epist. Factus est sermo Domini. Ezech.18. numer.1.usque ad numer.16.Quòd si genuerit 586

Euang. egressus inde Iesus. Mat.15.nu.21. usque ad nu.29.Et cum transisset 17

Feria vj. Quatuor temporū Quadrag.

Epist. Anima quæ peccauerit ipsa morietur. Ezech.18.nume 4.usque ad nu.29.et dicunt 586

Euang. erat dies festus Iudæorum. Ioh.5.nu. 1.usque ad num.16.Propterea persequabantur 93

Sabbatho Quatuor temporū Quadrag.

Epist. Respice de sanctuario. Deuter.26.nu. 15.usque ad finem capitis 132

Item. Epist. Si enim custodieritis. Deuter.11. numer.22,usque ad numer.25. En propono 123

Item Epist. Orationem faciebant sacerdotes. 2.Mach.1.nu.23.usque ad nu.24 & nu. 2 usque ad nu.6.& nunc hic 667

Item Epist. Miserere nostri Deus. Eccli.36 numer.1.usque ad numer.11. Intra flamma 495

Item Epist. Angelus autem Domini, Dan. 3.nu.49 usque ad finē cantici, nu.91. 612

Item Epist. Rogamus autem uos, corripite 1. Thess.5.nu.14.usque ad nume.24. Fidelis est 166

Euang. Assumpsit Iesus Petrum, & Iacobū Matt.17.nu.1. usque ad nu.10.& interrogauerunt 18

DOMINICA II. Quadragesimę

Epist. Rogamus uos, & obsecramus, 1.Thes. 4.nume.1.usque ad numer.10. Itaque qui hæc 166

Euang. Assumpsit Iesus Petrum, & Iacobum. Mat.17.nu.1.usque ad nu.10.& interrogauerunt 18

Feria ij.

Epist. Orauit Daniel Dominum. & nūc Domine Deus. Dan.9.nu.15.usque ad nu. 20.Cumq; adhuc 618

Euang. Ego uado, & quæretis me. Ioh.8.nu. 21.usq; ad nu.30. Hæc illo loquente, 98

Feria iij.

Epist. Factus est sermo Domini ad Eliam. 3 Reg.17.nu.9.usque ad nu.17. Factum est autem 234

Euang. Locutus est Iesus ad turbas et discipulos suos: Super cathe. Mat.23.nu.1.usque ad nu.13.Væ autem uobis 24

Feria iiij.

Epist. Domine Deus rex omnipotens. Esth.13 nu.9.usq; ad nu.18.Omnis quoque 377

Euang. Ascendens Iesus Ierosolymā, assumpsit duodecim discipulos Mat.20, nu.17 usque ad nu.29.egredientibus 21

Feria v.

Epist. Maledictus homo qui confidit. Ier.17.

nu.5.usque ad nu.11.perdix fouit. 544
Euang. Homo quidam erat diues, &c. Luc. 16.nu.19.usque ad finem capitis 77

Feria vj.

Epist. Dixit Ioseph fratribus. Gen.37.nu.6 usque ad num.23. Confestim igitur. 26
Euang. Homo quidam erat paterfa. Mat.21 nu.33.usque ad finem capitis. 22

Sabbatho.

Epist. Dixit Rebecca filio suo Iacob. Genes. 27.nu.5.usque ad num.40. viues in gladio. 19
Euang. Homo quidā habuit duos filios Luc. 15.nu.11.usque ad finem capitis. 76

DOMINICA III. Quadrag.

Epist. Estote imitatores mei. Eph.5.nu.1.usque ad nu.9.probantes. 159
Euang. Erat Iesus eiiciens dæmonium. Luc. 11.nu.14.usq; ad nu.29.Turbis autē. 72

Feria ij.

Epist. Naaman princeps militiæ. 4.Reg.5. nu.1.usque ad nu.15.Obsecro itaque. 24
Euang. Dixerunt Pharisæi ad Iesum: Quanta audiuimus facta in Capharnaum. Luc. 4.nu.23.usq; ad nu.31.Et descendit. 60

Feria iiij.

Epist. Mulier quædam clamabat 4. Reg.4. nu.1.usque ad nu.8. Facta est. 242
Euang. Si peccauerit in te frater tuus. Mat. 18.num.15. usque ad nu.23. Ideo assimilatus 20

Feria iiij.

Epist. Honora patrem tuum, & matrem tuā. Exo.20.nu.12. usque ad nu.25. ueniam ad te 55
Euang. Accesserunt ad Iesum. Mat.15.nu. 1.usque ad nu.21.Et egressus 17

Feria v.

Epist. Factum est uerbum Domini ad me, dicens: Sta. Ier.7.nu.1.usque ad nu.8. Ecce uos confiditis 538
Euang. Surgens Iesus de synagoga. Luc.4. nu.38.usque ad finem capitis. 61

Feria vj.

Epist. Conuenerunt filij Israel aduersus Moysen & Aaron. Nume.20.num.2. usq ad num.14. Misit interea. 10
Euang. Venit Iesus in ciuitatē Samariæ. Ioh. 4.nu.5. usq; ad nu.44. post duos dies. 9

Sabbatho.

Epist. Erat vir in Babylone, & nomen eius Ioacim. Dan.13.usque ad num.63. Helcias autem. 62
Euang. Perrexit Iesus in montem Oliueti. Iohan.8. num.1. usque ad num.12. Iterum ergo. 9

DOMINICA IIII. Quadrag.

Epist. Scriptum est enim. Gal.4.num.22.usque ad finem capitis 15
Euang. Abijt Iesus trans mare Galilææ. Iohan.6.num.1.usque ad nu.16. Vt autē. 9

Feria ij.

Epist. Venerunt duæ mulieres. 3. Reg.3. nu. 16.usque ad finem capitis 22
Euang. Prope erat Pascha. Iohan.2.num.13 usque ad finem capitis 9

Feria iij.

Epist. Vade, descende de monte, Exo.32. nu. usque ad nu.15. Et reuersus est 6
Euang. Iam die festo mediante, Iohan. 7.nu. 14.usque ad num.31. & dicebant, Christus 9

Feria iiij.

Epist. Sanctificabo nomen meum. Ezech. 36 nume.23.usque ad nume.29. Et saluabo uos. 59
Item epist. Lauamini, mundi estote. Isa.1.nu. 16. usque ad num. 20. Quòd si nolueritis. 50
Euang. Præteriens Iesus. Ioh.9.num.1. usque ad num.39. Et dixit ei Iesus. 9

Feria v.

Epist. Venit mulier Sunamitis ad El[iseum] 4.Reg.4.nu.25.usque ad nu.38. Erat autem fames 2
Euang. Ibat Iesus in ciuitatem, quæ uocatur Naim, Luc.7.nu.11.usque ad num.17. exiit hic sermo.

Feria vj.

Epist. Ægrotabat filius mulieris. 3. R[eg.]

SS.Gordiani, & Epimachi mart.
Epist. Post hæc ego Iohannes. Apoc. 19. nu. 1. vsque ad nu. 10. Et cecidit. 197
Euang. Ego sum vitis, & vos palmites. Iohan. 15. num. 5. vsque ad num. 12. Hoc est præceptum. 106

SS. Neri, & Archilei, atque Pancratij martyris.
Epist. Stabunt iusti in magna constantia. Sap. 5. nu. 2. vsq; ad nu. 6. Ergo errauimus. 470
Euang. Amen amen dico vobis, quia plorabitis. Iohan. 16. num. 20. vsque ad num. 23. Et in illo. 107

S. Bonifacij mart.
Epist. Stabunt iusti in magna constantia. Sap. 5. num. 1. vsque ad num. 6. Ergo errauimus. 470
Euang. Ego sum uitis vera, & Pater. Ioh. 15 nu. 1. usq; ad nu. 8. In hoc clarificatus. 106

S.Pudentianæ Virg.
Epist. Qui gloriatur in Domino. 2. Cor. 10. num. 17. vsque ad cap. 11. num. 3. Timeo autem. 153
Euang. Simile est regnum cœlorum decē virginibus. Matt. 25. num. 1. vsque ad num. 14. Sicut enim. 26

S.Vrbani Papæ, & mart.
Epist. Benedictus Deus, & Pater Domini nostri, 2. Cor. 1. num. 3. vsque ad num. 8 Non enim. 150
Euang. Homo quidam peregere. Mat. 25. nu. 14. vsque ad num. 24. Accedens. 26

S. Eleutherij Papæ, & mart.
Epist. Beatus vir qui suffert. Iac. 1. num. 12. vsque ad num. 19. Scitis fratres. 179
Euang. Siquis uenit ad me. Luc. 14. num. 26. vsque ad num. 34. Bonum est. 75

S.Iohannis Papæ, & mart.
Epist. Benedictus Deus, & Pater Domini nostri, 2. Cor. 1. num. 3. vsque ad num. 8. Non enim. 150
Euang. Siquis vult venire post me. Matt. 16. nu. 24. vsque ad nu. 28. Amen dico. 18

S.Felicis Papæ, & marty.
Epist. Beatus vir qui suffert. Iacob. 1. num. 12. vsque ad num. 19. Scitis fratres. 179
Euang. Siquis venit ad me. Luc. 14. num. 26. vsque ad num. 34. Bonum est. 75

S. Petronillæ Virginis.
Epist. De virginibus præceptum Domini, 1. Cor. 7. num. 25. vsque ad num. 34. Quæ autem nupta. 145
Euang. Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito. Matt. 13. num. 44. vsque ad num. 53. Et factum. 15

FESTA IVNII.

SS. mart. Marcellini, Petri, atq; Frasmi.
Epist. Non sunt condignæ passiones. Rom. 8. num. 18. vsque ad num. 24. Spe enim facti. 138
Euang. Cum audieritis prælia. Luc. 21. nu. 9. vsque ad nu. 19. Cum autem uideritis. 81

SS. Primi, & Feliciani mart.
Epist. Iusti autē in perpetuum uiuent. Sap. 5. nu. 16. vsque ad nu. 21. Accuet autē. 470
Euang. Confiteor tibi pater. Matt. 11. num. 25. vsque ad finem capitis. 17 ~~14~~

In festo S.Barnabę Apostoli.
Epist. Multus numerus credentiū. Act. 11. nu. 21. vsq; ad nu. 27. & cap. 13. nu. 3. vsq; ad nu. 4. & ipsi quidem. 121. & 122
Euang. Hoc est præceptū meū. Ioh. 15. nu. 12. vsque ad nu. 17. Hæc mando vobis. 106

SS. Basilidis, Cyrini, Naboris, & Nazarij mart.
Epist. Rememoramini pristinos dies. Heb. 10. num. 32. vsque ad num. 39. Quod subtraxerint. 177
Euang. Sedente Iesu super montem Oliueti Matt. 24. num. 3. vsque ad num. 14. Et prædicabitur. 25

In festo S.Antonij de Padua.
Epist. Beatus vir, qui inuentus. Eccli. 31. nu. 8. vsque ad nu. 13. supra mensam. 492
Euang. Sint lumbi vestri præcincti. Luc. 12. nu. 35. vsque ad nu. 41. Ait autem. 73

S. Basilij Episcopi, & mart.
Epist. Testificor corā Deo, & Christo. 2. Tim. 4. nu. 1. vsq; ad nu. 9. Festina ad me. 171
Euāg. Si quis venit ad me, et nō odit Luc. 14

nu.26.usque ad num.34. Bonum est. 75
SS.Viti, Modesti, atq; Crescétiæ mart.
epist. Iustificati ex fide. Rom.5. num.1.vsq; ad num.6. Vt quid. 136
euang. Qui uos audit me audit. Luc.10.nu.16.vsque ad num.21. In ipsa hora. 71
SS.Marci, & Marcelliani marty.
Epist. Iustorum animæ in manu Dei. Sap.3. num.1.vsque ad num.19. cum autem uideritis. 469
Euang. Væ uobis, qui ædificatis. Luc.11.nu.47 vsque ad num.52. Væ vobis 73
SS.Geruasij, & Protasii marty.
Epist. Communicantes Christi passionibus. 1. Pet.4.num.13.vsque ad finem capitis. 183
Euang. Descendens Iesus de monte. Luc.5. nu.17. vsque ad num. 24. Secundum hæc faciebant. 63
S.Siluerii Papę, & marty.
Epist. Memores estote uerborum. Iudæ.nu.17. vsque ad nu.22. Et hos quidem. 189
Euang. Siquis uenit ad me, & non odit. Luc. 14.num.26. vsque ad nu.34. Benedictionum est. 75
S.Paulini Episcopi, & Confes.
Epist. Scitis gratiam Domini nostri.2.Cor.8 nu.9.vsque ad nu.16. Gratia autem. 152
Euang. Nolite timere pusillus grex. Luc.12. nu.32.vsque ad nu.35. Sint lumbi. 73
In Vigilia Natiuit. S. Iohan. Baptistæ.
Epist. Factum est uerbum Domini ad me, dicens: Prius quàm. Ier.1.nu.4.vsq; ad nu.11. Et factum est. 534
Euang. Fuit in diebus Herodis regis Iudææ. Luc.1.nu.5.vsque ad nu.18. Et dixit. 55
In Natiuitate S. Iohan. Baptistæ.
epist. Hæc dicit Dominus, Audite insulæ Isa. 49.num.1.vsq; ad num.8. Hæc dicit Dominus. 526
euang. Elisabet impletum est tempus pariendi. Luc.1.num.57.vsque ad num.69. Et erexit. 56
SS.marty Iohannis, & Pauli.
epist. Hi sũt uiri misericordiæ. Eccli.44.nu.10 vsq; ad nu.16. Henoch placuit Deo. 499
euang. Attẽdite a fermento Pharisæorũ. Luc. 12.num.1.usque ad nu.10. Et omnis. 73
S.Leonis Papæ, & confess.
epist. Plures facti sunt sacerdotes. Hebr.7.nu. 23.vsque ad nu.28. Lex enim. 175
euang. Vigilate, quia nescitis qua hora. Mat. 24.num.42.vsque ad nu.48. Si autẽ. 26.
In Vigilia apostolorum Petri, & Pauli.
epist. Petrus, & Iohannes ascendebant in tẽplum, Act.3.num.1. vsque ad num. 11. Cum tenerent. 115
euang. Simon Iohãnis diligis me plus his. Ioh. 21.nu.15.vsque ad nu.20. Et cum hoc. 112
In festo apostolorum Petri, & Pauli.
epist. Misit Herodes rex manus ut affligeret, Act.12.num 1. vsque ad num.12. Considerasq; 122
euãg. Venit Iesus in partes Cæsareæ. Mat.16 nu.13. vsq; ad nu.20. Tunc præcepit. 18
In commemoratione S. Pauli Apost.
epist. Notum uobis facio euangeliũ. Gal.1.nu. 11.vsque ad num.21. Deinde ueni. 155
euang. Ecce ego mitto uos sicut oues. Mat.10 nu.16.vsque ad nu.23. Cum autem. 12

FESTA IVLII.

In octa s. Iohannis Baptistæ dicitur sicut in die, ut supra.
In festo Visitationis B. Mariæ Virg.
Epist. Ecce iste uenit saliens in montibus Cantic.2. num.8. vsque ad n. 15. Capite nobis. 65
Euang. Exurgens Maria abijt in montana Luc.1. num.39. usque ad num.48. Quia respexit. 56
Infra octauã Apostolorũ Petri, & Pauli.
Epist. Per manus Apostolorum fiebant signa Act.2.num.43. 115
euang. Ecce nos reliquimus omnia. Matt.27 nu.17.vsque ad nu.30. Multi autem. 20
In octaua Apostolorum Petri, & Pauli.
epist. Hi sunt uiri misericordiæ. Eccli.44.num. 10.vsque ad nu.16. Henoch placuit. 499
euang. Iussit Iesus discipulos ascendere in nauiculam. Matt.14.nu.22.usque ad num. 34. Et cum transfretasset. 1[illegible]

lippum, Act.8. nu.26. usque ad finem capitis 119
Euang. *Maria stabat ad monumentum. Ioh. 20.nu.9. usque ad 10. Cum ergo* 111

Feria vj. post Pascha.

Epist. *Christus semel pro peccatis nostris. 1. Pet.3. nu.18. usque ad nu.24. Deglutiens mortem* 183
Euãg. *Undecim discipuli abierũt in Galilaeã, Mat.28. nu.16. usq; ad finem capitis* 32

Sabbatho in Albis.

Epist. *Deponentes omnẽ malitiã. 1. Pet.2. nu. 1. usque ad nu.11. Charissimi* 182
Euan. *Una sabbathi, Maria Magdalene. Ioh. 20. nu.1. usq; ad nu.10. Abierũt ergo* 111

DOMINICA In Octaua Paschae.

Epist. *Omne quod natũ est. 1. Ioh.5. nu.4. usq; ad nu.10. Qui non credit* 187
Euang. *Cum esset sero die illa, una sabbathorũ. Ioh.20. nu.19. usq; ad finẽ capitis* 111

DOMINICA II.

Epist. *Christus passus est pro nobis. 1. Pet.2. nu.21. usque ad finem capitis* 182
Euang. *Dixit Iesus Pharisaeis: Ego sum pastor. Ioh.10. nu.11. usque ad nu.17. Propterea me diligit* 100

DOMINICA III. Post Pascha.

Epist. *Obsecro uos tamquã aduenas. 1. Pet.2. nu.11. usq; ad nu.19. Si propter Dei* 182
Euang. *Dixit Iesus discipulis suis: Modicũ, & iam. Iohan.16. nu.19. usque ad nu.23. Et in illo die* 107

DOMINICA IIII. Post Pascha.

Epist. *Omne datũ optimum. Iacobi.1. nu.17. usq; ad nu.22. Estote autẽ factores* 179
Euang. *Dixit Iesus discipulis suis: Vado ad eum. Iohan.16. nu.5. usque ad nu.15. Omnia quaecunque* 106

DOMINICA V. Post Pascha.

Epist. *Estote factores uerbi, & non auditores tãtũ. Iac.1. nu.22. usq; ad finẽ capitis* 179
Euang. *Amen amen dico uobis Iohã.16. nu. 23. usque nu.31. Respondit eis* 107

Feria ij. in Rogationibus.

Epist. *Confitemini alterutrum peccata uestra Iac.5. nu.16. usque ad finem capitis* 181
Euang. *Quis uestrum habebat. Luc.11. nu.5. usque ad nu.14. Et erat eiiciens* 72

In Viglia Ascensionis.

Epist. *Unicuique nostrũ data est gratia. Ephe. 4. nume.7. usque ad nume.14. Ut iam non simus* 159
Euang. *Subleuatis Iesus oculis. Ioh.17. nu. 1. usque ad nu.12. Pater sancte* 107

In Die Ascensionis Domini.

Epist. *Primum quidem sermonem feci. Act. 1. nu.1. usque ad nu.12. Tunc reuersi* 113
Euang. *Recumbentibus undecim discipulis. Nouissime. Mar.16. nu.14. usque ad finem capitis* 54

DOMINICA Infra Oct. Ascensionis.

Epist. *Estote prudentes, & uigilia. 1. Pet.4. nu. 7. usque ad nu.11. Cui est gloria* 183
Euãg. *Cum uenerit Paracletus. Iohã.15. nu. 26. usque ad cap.16. nu.4. Haec autẽ* 106

In Viglia Pentecostes.

Prophetia; *Tentauit Deus Abraham. Ge. 22. nu.1. usque ad nu.20. His itaque* 15
Prophe. ij. *Factum est in uigilia matutina. Exod.14. nu.24. usque ad cap.15. nume.1. Cantemus Domino* 50
Prophe. iij. *Scripsit Moyses canticum. Deut. 31. nu.22. usque ad finem capitis* 136
Prophe. iiij. *Apprehenderunt septem mulieres uirum unũ. Isa.4. nu.1. usque ad finem capitis* 505
Prophe. v. *Audi Israel mãdata uitae. Baruch. 3. nu.9. usque ad finem capitis* 574
Prophe. vj. *Facta est super me manus Domini. Ezech.37. nu.1. usque ad nu.14. Et scietis* 599
Epist. *Factũ est cum Apollo esset Corinthi. Act.19. nu.1. usque ad nu.9. Cum autem quidam* 127
Euang. *Si diligitis me mandata mea seruate. Iohan.14. nu.15. usque ad nu.22. Dicit ei Iudas* 105

In Die Pentecostes.

Epist. *Dum complerentur dies Pentecostes. Actor.2. num.1. usque ad num.12. Stupebant*

pebant autem 114
Euang. Si quis diligit me. Ioh. 14. nu. 23. usq; ad finem capitis Surgite eamus 106

Feria ij post Pentec.

Epist. Aperiens Petrus os suum, dixit: Viri fratres. Et praecepit nobis. Actor. 10. num. 42. usque ad num. 40. Tunc rogauerunt 121
Euang Sic Deus dilexit mundum. Iohan. 3. nu. 16. usque ad nu. 21. Post hac 91

Feria iij post Pentec.

Epist. Cum audissent Apostoli, qui erant Ierosol. Act. 8. nu. 14. usque ad nu. 18. Quũ uidisset 119
Euang. Amen amen dico uobis. Ioh. 10. nu. 1. usque ad nu. 11. Ego sum pastor 100

Feria iiij. Quatuor temporum Pentec.

Epist. Stans Petrus cum undecim. Act. 2. nu. 14. usque ad nu. 22. Viri Israelitae 114
Item Epist. Per manus autẽ Apostolorum. Act. 5. nu. 12. usque ad nu. 17. Exurgens autem 116
Euãg. Nemo potest uenire. Ioh. 6. nu. 44. usq; ad nu. 52. Litigabant 96

Feria v. post Pentec.

Epist. Philippus descendens in ciuitatẽ. Act. 8. nu. 5. usque ad nu. 9. Vir autem 118
Euang. Conuocatis Iesus duodecim Apostolis. Luc. 9. nu. 1. usque ad nu. 7. Audiuit autem 68

Feria vj. Quatuor temporum Pentec.

Epist. Exultate filiae. Sion. Ioel 2. nu. 23. usq; ad nu. 28. Et erit post 628
Euang. Factum est in una dierum. Luc. 5. nu. 17. usque ad nu. 27. Et post hac 62

Sabbatho Quatuor temporum Pent.

Epist. Effundã Spiritum meum. Ioel 2. nu. 28 usque ad nu. 32. Quia in monte 628
Item Epist. Locutus est Dominus ad Moysen dicens: Loquere filiis. Leu. 18. nu. 10. usque ad nu. 22. postquam 80
Item Epist. Cum intraueris. Deu. 26. num. 4. usque ad nu. 11. & domui tuae 131
Item Epist. Si in praeceptis meis. Leu. 26. nu. 3. usque ad nu. 13. Ego Dominus 86
Item Epist. Angelus Domini descendit cum Azaria. Dan. 3. nu. 49. usque ad nu. 52. Benedictus 612
Item Epist. Iustificati ergo ex fide. Ro. 5. nu. 1 usque ad nu. 6. Vt quid enim 136
Euang. Surgens Iesus de synagoga. Luc. 4. nu. 38. usque ad finem capitis 61

In Die Trinitatis.

Epist. O altitudo diuitiarum. Rom. 11. nu. 33. usque ad finem capitis 140
Euang. Data est mihi omnis potestas. Matt. 28. nu. 18. usque ad finem capitis 32

DOMINICA I. post Pentec.

Epist. Deus charitas est. Ioh. 4. nu. 16. usque ad finem capitis 187
Euang. Estote misericordes. Luc. 6. nu. 36. usque ad nu. 43. Non est enim 64

In Festo Corporis CHRISTI.

Epist. Ego enim accepi a Domino. 1. Cor. 11. nu. 23. usq; ad nu. 30. Ideo inter uos 147
Euang. Caro mea uere est cibus. Iohan. 6. nu. 55. usque ad nu. 99. Hac dixit 96

DOMINICA II. post Pentec.

Epist. Nolite mirari. Iohan. 3. nu. 13. usque ad nu. 16. In hoc cognouimus 186
Euang. Homo quidam fecit Luc. 14. nu. 16. usque ad nu. 25. Ibant autem 75

DOMINICA III. post Pentec.

Epist Humiliamini sub potenti manu Dei. 1. Pet. 5. nu. 6. usque ad nu. 12. Per Syluanum 183
Euang. Erãt appropinquantes ad Iesum. Luc. 15. nu. 1. usque ad nume. 11. Ait autem: Homo 76

DOMINICA IIII. post Pentec.

Epist. Existimo, quod non sunt condignae, Ro. 8. nu. 18. usque ad nu. 24. spe enim 138
Euang. Cum turbae irruerent in Iesum, Luc. 5. nu. 1. usque ad nu. 12. Et factum 61

DOMINICA V. post Pentec.

Epist. Omnes unanimes in oratione. 1. Petr. 3. nu. 8. usque ad nu. 16. parati semper 182
Euang. Amen dico uobis, nisi abundauerit. Matt. 5. nu. 20. usque ad nu. 25. esto consentiens 7

DOMINICA VI. post Pentec.
Epist. An ignoratis, fratres, quod quicunque baptiZati sumus. Rom.6.num.3.usque ad nu.12. Non ergo 137
Euang. Cum turba multa esset cum Iesu. Mar. 8. nume.1. usque ad nume. 10. Et statim ascendens 42
DOMINICA VII. post Pentec.
Epist. Humanum dico propter infirmitatem. Rom.6.nu.19.usq; ad finem capitis 137
Euāg. Attēdite a falsis prophetis. Mat.7.nu. 15.usque ad nu.22. Multi dicent mihi 8
DOMINICA VIII. post Pentec.
Epist. Debitores sumus non carni. Rom.8.nu. 12.usque ad nume. 17.si tamen 138
Euang. Homo quidam erat diues. Luc.16. nu.1.usque ad num.10. Qui fidelis 77
DOMINICA IX. post Pentecosten.
Epist. Non simus concupiscentes. 1. Cor.10. nu.6.usque ad nu.14. Propter quod 146
Euang. Cum appropinquaret Iesus Ierusalē. Luc.19 num.41. usque ad nu.47. Principes autem 80
DOMINICA X. post Pentecosten.
Epist. Scitis quoniam cū Gentes essetis.1.Cor. 12.nu.2.usque ad nu.12. Sicut enim 147
Euang. Duo homines. Luc.18.nu.10. usque ad nu.15. Afferebant autem 78
DOMINICA XI. post Pentecosten.
Epist. Notum uobis facio.1.Cor.15.nu.1.usque ad nu.10.sed abundantius 148
Euang. Exiens Iesus de finibus Tyri. Mar.7. nu.31.usque ad finem capitis 42
DOMINICA XII. post Pentecosten.
Epist. Fiduciam talem habemus. 2.Corin.3. nu.4.usque ad nu.10. Nam nec 151
Euang. Beati oculi qui uident. Luc.10. nume 23.usque ad nu.38. Factum est 71
DOMINICA XIII. post Pentecosten.
Epist. Abrahæ dictæ sunt promissiones. Gal. 3.nu.16.usque nu.23. Prius autem 156
Euang. Dum iret Iesus in Ierusalem. Luc.17. nu.11.usque ad nu.20. Interrogatus 77
DOMINICA XIIII. post Pentecosten.
Epist. Spiritu ambulate. Gal.5.nu.16.usque ad nu.25. Si uiuimus 157
Euang. Nemo potest duobus dominis seruire. Matt.6.nu.24.usque ad num.34. Nolite ergo 8
DOMINICA XV. post Pentecosten.
Epist. Si spiritu uiuimus. Gal.5.nu.25.usque ad cap.6.nu.11. Videte 157
Euang. Ibat Iesus in ciuitatem quæ uocatur Naim. Luc.7.nume.11.usque ad nu.17. Et exiit 65
DOMINICA XVI. post Pentecosten.
Epist. Obsecro uos, ne deficiatis. Ephes.3.nu. 13.usque ad finem capitis 159
Euang. Cum intraret Iesus in domum. Luc. 14.numer.1. usque ad numer.12. Dicebat autem 75
DOMINICA XVII. post Pentecosten.
Epist. Obsecro uos ego uinctus in Domino. Ephe.4.num.1.usque ad nu.7. Vnicuique autem 159
Euang. Accesserunt ad Iesum Pharisæi, & interrogauit eum unus ex eis Legis doctor, tentans eum, Magister quod. Mat.22.nu. 34.usque ad finem capitis 23
Feria iiij. Quatuor temporum Septēb.
Epist. Ecce dies ueniunt, Amos.9. nu.13.usque ad finem capitis 632
Item. Epist. Congregatus est omnis populus, 2.Esdræ, siue Nehemiæ.cap.8.nu.1.usque ad num.11. Leuitæ autem 318
Euang. Respondens unus de turba. Mar.9.nu. 17.usque ad nu.30. Et inde profecti 44
Feria vj. Quatuor temporum Septēb.
Epist. Conuertere Israel ad Dominum. Osee cap.14.nu.2.usque ad finem capitis 627
Euang. Rogabat Iesum quidam Pharisæus, ut

manducaret cum illo. Luc.7.nu.36.usque ad finem capitis 66

Sabbatho Quatuor tempo. Septemb.

Epist *Locutus est Dominus ad Moysen dicens: Decimo die mensis. Leuit.23. Et locutus* 84

Item Epist. *Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: A quintodecimo. Leu.23.nu.39.usque ad nu.44. Locutusq;* 84

Item Epist. *Domine pasce populum tuū.* Mic. *7.nu.14.usque ad finem capitis* 636

Itē Epist. *Sicut cogitaui, ut affligerē. Zach. 8.nume.14. usque ad nume.20. Hac dicit Dominus* 644

Item Epist. *Angelus Domini descendit cum Azaria & sociis, Dan.3.num.49. usque ad finem, nu.9. Canticum* 612

Item Epist. *Tabernaculum factum est. Heb.9 nu.2 usq; ad nu.13. Si enim sanguis* 176

Euang. *Dicebat Iesus turbis similitudinem hanc, Arborem fici. Luc.13.nu.6. usque ad nu.18. Dicebat ergo* 74

DOMINICA XVIII.

Post Pentecosten.

Epist. *Gratias ago Deo meo, 1.Cor.1.nu.4. usque ad nu.9. Fidelis* 142

Euang. *Ascendens Iesus in nauiculam.* Mat. *9.nu.1.usque ad nu.9. Et cum* 10

DOMINICA XIX.

Post Pentecosten.

Epist. *Renouamini spiritu mentis uestræ.* Eph. *4.nume.23.usque ad nume.26. Omnis sermo* 159

Euang. *Simile factum est regnum cœlorum. Matth.22.num.1 usque ad nu.15. Tunc abeuntes* 23

DOMINICA XX.

Post Pentecosten.

Epist. *Videte itaque quomodo.* Ephe. *5.nu.15. usque ad nu.21. Mulieres uiris suis* 160

Euang. Erat *quidam Regulus. Ioh.4. nu.46. usq; ad nu.54. Hoc iterum secundum* 92

DOMINICA XXI.

Post Pentecosten.

Epist. *Confortamini in Domino.* Ephes. *6.nu.10.usque ad nu.18. Per omnem* 160

Euang. *Simile est regnum cœlorū homini regi Mat.18.nu.23.usq; ad finē capitis* 20

DOMINICA XXII.

Post Pentecosten.

Epist. *Confidimus in Domino Iesu, quia qui cœpit. Philip.1.nu.6.usque ad nu.12. Scire autem* 161

Euang. *Abeuntes pharisæi consilium inierunt. Matt.22.nu.15.usque ad nu.22. Et audientes* 23

DOMINICA XXIII.

Post Pentecosten.

Epist. *Imitatores mei estote. Phil.3.nu.17.usq; ad cap.4.nume. Gaudete in Domino* 162

Euang. *Loquēte Iesu ad turbas, ecce princeps unus, Matt.9.nu.18.usque ad num.27. Et transeunte* 11

Si Dominicę post Pent. fuerint plures xxiiij. post xxiij. Dominicā, sumuntur Epistola, & Euangelium Dominicæ vj. post Epiphaniam.

Si fuerint xxvj. in Dominica xxiiij. dicuntur Epist. & Euang. Dominicæ v. post Epiph. Et in xxv. leguntur Epist. & Euang. Dominicæ vj.

Si fuerint xxvij. in Dominica xxiiij dicuntur Epist. & Euang. Dominicæ iiij. post Epiph. in xxv. Dominicæ v. Et in xxj. Dominicæ vj.

Si fuerint xxviij. in Dominica xxiiij. dicuntur Epist. & Euang. Dominicæ iij. post Epiph. in xxv. Dominicę iiij. In xxvj. Dominicæ v. in Dominica xxvij. Dominicæ vj. Et ultimo loco semper dicuntur Episto. & Euang. Dominicæ xxiiij. post Pentecost.

DOMINICA XXIIII.

Post Pentecosten:

Epist. *Non cessamus pro uobis orantes. Coloss. cap.1.nume.9. usque ad nume.15. qui est imago* 163

Euang. *Cum uideritis abominationem desolationis Mat.24.nu.15. usque ad nume.36. De die autem* 25

PRO-

PROPRIVM SANCTORVM

In Vigilia S. Andreæ.

EPISTOLA benedictio Domini super caput iusti. Ideo. Eccle.44. num.25. usque ad cap. 45.nu.10. & coronauit. 499

Euangelium, Stabant Iohannes, et ex discipulis. Iohan.1.nu.35. vsque ad finem capitis. 89

In festo S. Andreæ.

Epist. Corde creditur ad iustitiam. Rom.10. nu.10. vsque ad nu. 19. Sed dico. 139

Euang. Ambulans Iesus iuxta mare Galileæ. Matt.4.nu.18.usq; ad nu.23. Et circuibant. 6

DECEMBRIS FESTA.

In festo S.Nicolai.

Epist. Mementote præpositorum. Hebr.13. nu.7.vsq; ad nu.18. Vt cum gaudio. 179

Euang. Homo quidam peregere proficiscens. Mat.25.nu.14.usq; ad nu.24. Accedẽs. 26

In festo S. Ambrosij.

Epist. Testificor coram Deo, 2. Tim.4.nu.1. usque ad num.9. Festina ad me. 171

Euang. Vos estis sal terræ. Mat.5.nu.13. usque ad nu.20. Dico enim. 7

In festo Conceptionis B.Mariæ.

Epist. Dominus possedit me in initio uiarum. Prouerb.8.nu.22.usque ad num. 35. Qui autem. 448

Euang. Liber generationis. Mat.1.nu.1.usq; ad nu.17. Omnes itaque. 3

In festo S.Damasi Papæ.

Epist. Plures facti sunt sacerdotes. Hebr. 7. num. 23. usque ad num. 28. Lex enim. 175

Euang. Vigilate, quia nescitis. Mat.24.nu. 42.usque ad num.48. Si autem. 26

In festo S. Luciæ.

Epist. Qui gloriatur in Domino glorietur. 2.Cor.10. num.17.usque ad cap.11. nu. 3. Timeo autem. 153

Euang. Simile est regnum cælorum. thesauro abscondito. Mat.13.nu.44.usq; ad nu. 53. Et factum. 1[illegible]

In Vigilia S. Thomæ.

Epist. Benedictio Domini super caput iusti Eccli.44.nu.25.usque ad cap.45.nu.10 & coronauit. 499

Euang. Stabat Iohãnes, & ex discipulis. Ioh. 1.nu.35.usque ad finem capitis. 89

In festo S. Thomæ.

Epist. Iam non estis hospites, et aduenæ. Ephe. 2.nu.19. vsque ad finem capitis. 158

Euang. Thomas unus de duodecim, Ioh.20. nu.24. vsque ad nu.30. Multa quidẽ. 111

FESTA IANVARII.

In festo S. Hilarij episcopi, & confess.

EPist. Beatus uir qui suffert. Iac.1. nu. 12. usq; ad nu.19. Scitis fratres. 179

Euang. Si quis uenit ad me, et non odit. Luc. 14.nu.26. vsque ad nu.25. Bonũ est. 75

In festo S.Pauli primi eremitæ.

Epist. Quæ mihi fuerunt lucra. Phil.3.nu.7. vsque ad nu.14. Fratres ego. 162

Euang. Confiteor tibi pater. Matt.11.num. 25. vsque ad finem. 12

In festo S.Marcelli Papæ.

Epist. Benedictus Deus, & pater Domini. 2. Cor.1.nu.3.vsq; ad nu.8. Non enim. 150

Euang. Siquis uult uenire post me. Matt.16. nu.24.usque ad nu.28. Amen dico. 18

In festo S.Antonij Abbatis.

Epist. Dilectus Deo, & hominibus. Eccli.45. nu.1.usque ad nu.6. Docere Iacob. 499

Euang. Sint lumbi uestri præcincti. Luc.12. nu.35. vsque ad nu.41. Ait autem. 73

In festo Cathedræ Romanæ S. Petri.

Epist. Petrus Apostolus Iesu Christi. 1. Pet. 1.nu.1. usque ad num. 8. Quem cum non uideritis. 181

Euang.

Euang. Venit Iesus in partes Cæsareæ, Matt. 16. nu. 13. vsq; ad nu. 20. Tunc præcepit. 18

SS. Marij, Marthæ, Audifacis, & Abacum marty.

Epist. Rememoramini pristinos, Hebr. 10. num. 32. usque ad num. 39. Quod si subtraxerint. 177

Euang. Sedente Iesu super montem Oliueti. Matt. 24. num. 3. vsque ad num. 14. Et prædicabitur. 25

In festo SS. Fabiani, & Sabastiani mart.

Epist. Sancti per fidem, Heb. 11. num. 33. vsque ad num. 40. Non acceperunt. 178

Euang. Descendēs Iesus de monte. Luc. 5. nu. 17. usq; ad nu. 24. Iam hæc faciebant. 63

In festo S. Agnetis Virg. & marty.

Epist. Confiteor tibi Domine rex, Eccli. 51. nu. 1. vsq; ad nu. 13. Exaltasti super. 502

Euang. Simile est regnum cælorum decē uirginibus. Matt. 25. num. 1. vsque ad nu. 14. Sicut enim. 26

In festo SS. Vincentij, & Anastasij, mart.

Epist. Iustorū animæ in manu Dei. Sap. 3. nu. 1. vsque ad nu. 9. Qui confidunt. 469

Euang. Cum audieritis prælia, Luc. 21. nu. 9. vsq; ad nu. 10. Cum autem uideritis. 81

S. Emerentianæ Virg. & marty.

Epist. Domine Deus meus exaltasti. Eccli. 51. num. 13. vsque ad nu. 18. Cum adhuc. 502

Euang. Simile est regum cælorum thesauro. Matt. 13. num. 44. vsque ad num. 53. Et factum est. 15

S. Timothei Episcopi, & marty.

Epist. Sectare iustitiā, & pietatem. 1. Tim. 6. nu. 11. vsq; ad nu. 17. Diuitibus huius. 169

Euang. Siquis uenit ad me. Luc. 14. num. 26. usque ad num. 34. Bonum est. 75

In Conuersione S. Pauli Apostoli.

Epist. Saulus adhuc spirans, Act. 9. nu. 1. usque ad num. 23. Cum autem. 119

Euang. Ecce nos reliquimus omnia. Matt 19. nu. 27. vsque ad nu. 30. Multi autem. 20

S. Policarpi Episcopi, & marty.

Epist. Omnis qui non est iustus. 1. Ioh. 3. nu. 10. vsque ad num. 17. Qui habuerit. 186

Euang. Siquis vult venire post me. Mat. 16. num. 24. vsque ad nu. 28. Amen dico. 18

In festo S. Iohannis Chrysostomi.

Epist. Testificor coram Deo. 2. Tit. 4. num. 1. vsque ad num. 9. Festina ad me. 171

Euang. Vos estis sal terræ. Matt. 5. num. 13. vsque ad 20. Dico enim. 7

S. Agnetis secundo.

Epist. Qui gloriatur in domino glorietur. 2. Cor. 10. num. 17. vsque ad cap. 11. num. 3. Timeo autem. 113

Euang. Simile est regnum cælorum thesauro abscondito. Matt. 13. num. 44. usque ad num. 53. Et factum est. 15

FESTA FEBRVARII.

In festo S. Ignatij.

Epist. Quis nos separabit a charitate Christi. Rom. 8. 35. usque ad finem capitis. 118

Euang. Nisi granū frumenti cadens. Ioh. 12. nu. 24. vsque ad nu. 27. Nunc anima. 103

In festo Purificationis Virginis Mariæ.

Epist. Ecce ego mitto angelum meum. Mal. 3 num. 1 vsque ad num. 5. Et accedam. 647

Euāg. Postquā impleti sunt dies purificationis Luc. 2. nu. 22. vsque ad nu. 33. Et erat. 58

S. Blasij Episcopi, & marty.

Epist. Benedictus Deus, & pater Domini nostri. 2. Cor. num. 3. vsque ad num. 8. Non enim. 150

Euang. Siquis vult venire post me Matt. 16. nu. 24. usq; ad nu. 29. Amen dico. 18

In festo S. Agathæ Virg. & marty.

Epist. Videte uocationem uestram. 1. Cor. 1. nu. 26. vsque ad finem capitis. 142

Euang. Accesserunt ad Iesum Pharisæi tentantes eum. Matt. 19. num. 3. vsque ad nu. 7. Dicunt illi. 20

S. Dorotheæ Virg. & marty.

Epist. Domine Deus meus, exaltasti. Eccli. 51. num. 13. vsq; ad nu. 18. Cum adhuc. 502

Euang. Simile est regum cælorum thesauro Mat. 13. nu. 44. usq; ad nu. 53. Et factū est. 15

S. Appoloniæ Virg. & marty.

Epist. Confiteor tibi Domine rex. Eccli. 51. nu. 1.

nu. 1. vsque ad nu. 13. Exaltasti super. 502
Euang. Simile est regnum cœlorum decẽ virginibus. Mat. 25. num. 1. usque ad nu. 14. Sicut enim. 26

S. Valentini Presb. & marty.

Epist. Iustum deduxit Dominus. Sap. 10. nu. 10. vsque ad 15. Hæc populum. 472
Euang. Nolite arbitrari, quia uenerim. Matt. 10. nu. 34. usque ad finem capitis. 12

S. Faustini, & Iouitæ marty.

Epist. Rememoramini pristinos dies Hebr. 10. nu. 32. vsq; ad 39. Quod si subtraxerint. 177
Euang. Sedēte Iesu super mōtē Oliueti. Mat. 24. nu. 3. vsq; ad nu. 14. Et prædicabitur. 25

S. Simeonis Episcopi, & marty.

Epist. Beatus uir qui suffert tentationē. Iac. 1. nu. 12. vsq; ad num 19. Scitis fratres. 179
Euang. Si quis uenit ad me, & non odit patrem suum. Luc. 14. num. 26. vsque ad nu. 33. Bonum est. 75

In festo Cathedræ Antiochenæ Petri.

Epist. Petrus Apostolus Iesu Christi. 1. Pet 1. num. 1. usque ad num. 8. Quem cum non uideritis. 181
Euang. Venit Iesus in partes Cæsareæ Philippi. Matt. 16. num. 13. vsque ad nu. 20. Tunc præcepit. 18

In Vigilia S. Matthiæ.

Epist. Benedictio Domini super caput iusti Eccli. 44. nu. 25. & 45. vsque ad nu. 10. Et coronauit. 499
Euang Hoc est præceptum meũ. Ioh. 15. nu. 12. vsq; ad nu. 17. Hæc mando uobis. 106

In festo S. Matthię Apostoli.

Epist. Exurgens Petrus Act. 1. num. 15. vsque ad finem cap. 114
Euang. Confiteor tibi pater. Matt. 11. nu. 25. usque ad finem cap. 13

In festo S. Thomę de Aquino.

Epist. Iustus cor suum tradet. Eccli. 39. nu. 6. vsque ad nu. 18. Si permanserit. 496
Euang. Vos estis sal terræ. Mat. 5. nu. 13. usque ad num. 20. Dico enim. 7

SS. Quadraginta martyrum.

Epist. Sancti per fidem. Hebr. 11. num. 33. vsque ad num. 40. Non acceperunt. 178
Euang. Descendēs Iesus de monte, Luc. 5. nu. 17. vsque ad nu. 14. Et hoc faciebant. 63

S. Gregorii Papæ, & confess.

Epist. Testificor coram Deo. 2. Tim. 4. nu. 1. vsque ad num. 9. Festina ad me. 171
Euang. Vos estis sal terræ. Matt. 5. num. 13. usque ad num 20. Dico enim. 7

In festo S. Ioseph confess.

Epist. Dilectus Deo. Eccli. 45. num. 1. usque ad num. 6. Docere Iacob. 499
Euang. Cum esset desponsata mater Iesu. Mat. 1. nu. 18. vsque ad 22. Hoc autem. 3

S. Benedicti Abbatis.

Epist. Dilectus Deo, & hominibus. Eccli. 45. nu. 1. usque ad nu. 6. Docere Iacob. 499
Euang. Ecce nos reliquimus omnia. Mat. 27. nu. 17. vsque ad num. 30. Multi autē. 20

In festo Annunciationis B. Marię.

Epist. Locutus est Dominus ad Achaz, dicens: Pete tibi. Isa. 7. nu. 10. vsq; ad nu. 16. Quia ante quàm. 506
Euang. Missus est angelus Gabriel. Luc. 1. nu. 26. usque ad num. 39. Et discessit. 55

FESTA APRILIS.

In festo S. Francisci di Paula.

Epist. Beatus uir, qui inuentus. Eccli. 31. nu. 8. usq; ad nu. 13. supra mēsam. 492
Euang. Sint lumbi uestri præcincti. Luc. 12. num. 35. vsque ad num. 41. Ait autē. 73

In festo S. Leonis Papę.

Epist. Ecce sacerdos magnus. Quære in communi confess. pontifi. vt infra.
Euang. Venit Iesus in partes Cæsareæ. Mat. 16. nu. 13. usq; ad nu. 20. Tunc præcepit. 18

SS. Tiburtii, Valeriani, & Maximi mar.

Extra tempus Paschæ.

Epist. Iustorũ animæ in manu Dei. Sap. 3. nu. 1. vsque ad nu. 9. Qui confidunt. 469
Euang. Cũ audieritis prælia. Luc. 21. num. 9. vsque ad nu. 19. Cum autem uideritis. 81

Alia post Pascha.

Epist. Stabunt iusti in magna constantia. Sap. 5. num. 1. vsque ad num. 6. Ergo errauimus. 470

Euang.

Euang. Ego sum uitis, & Pater. Ioh. 15. nu. 1. vsque ad nu. 8. In hoc clarificatus. 106

S. Aniceti Papç, & Marty.

Epist. Stabunt iusti in magna constantia. Sap. 5. nu. 1. vsq; ad nu. 6. Ergo errauimus. 470

Euang. Amen amen dico uobis, quia plorabitis Iohan. 16. num. 20. vsque ad num. 23. Et in illo. 107

SS. Sotheris, & Gaij marty.

Epist. Post hac ergo Iohannes audiui uocem Apoc. 19. nu. 1. usque ad num. 10. Et dixit mihi, Hac uerba. 197

Euang. Ego sum uitis, & uos palmites. Iohan. 15. num. 5. usque ad nu. 12. Hoc est praceptum. 106

S. Gregorij marty.

Epist. Memor esto. 2. Tim. 2. nu. 8. usque ad nu. 12. & a cap. 3. num. 10. vsque ad nu. 13. Multi autem. 170

Euang. Ego sum uitis uera, Iohan. 15. num. 1. vsque ad nu. 8. In hoc clarificatus. 106

In festo S. Marci Euang.

Epist. Similitudo uultus quatuor animalium Ezech. 1. num. 10. vsque ad num. 15. Cumq; aspicerem. 577

Euang. Designauit Dominus, & alios septuaginta. Luc. 10. num. 1. vsque ad num. 10. In quacunque. 71

SS. Cleti, & Marcellini pontifi. & mart.

Epist. Benedictus Deus, & pater Domini nostri. 1. Petr. 1. num. 3. vsque ad nu. quem cum non uideritis. 181

Euang. Ego sum uitis, & uos palmites. Ioh. 15. num. 5. vsque ad num. 12. Hoc est praceptum. 106

S. Vitalis martyris.

Epist. Stabunt iusti in magna cōstantia. Sap. 5. nu. 1. vsq; ad nu. 6. Ergo errauimus. 470

Euang. Ego sum uitis, & pater meus. Ioh. 15. num. 1. vsque ad num. 8. In hoc clarificatus. 106

In festo S. Petri marty.

Epist. Iustum deduxit Dominus per uias rectas. Sap. 10. nu. 10. usque ad nu. 15. Hac populum. 472

Euang. Ego sum uitis uera. Iohan. 15. num. 1. vsque ad num. 8. In hoc clarificatus. 106.

FESTA MAII.

SS. Apostolorum Philippi, & Iacob.

Epist. Stabunt iusti in magna constantia. Sap. 5. num. 1. usque ad num. 6. Ergo errauimus. 470

Euang. Non turbetur cor uestrum Creditis. Ioh. 14. num. 1. usque ad num. 13. Vt glorificetur. 105

S. Athanasij Episcopi, & confess.

Epist. Non nosmetipsos predicamus. 2. Cor. 4 nu. 5. vsque ad nu. 15. Omnia enim. 151

Euang. Cum persequētur uos in ciuitate ista. Matt. 10. nu. 23. vsque ad nu. 29. Nonne duo. 12

In festo inuentionis S. Crucis.

Epist. Hoc enim sentite in uobis. Phil. 2. nu. 5. vsque ad nu. 12. Itaque charissimi. 161

Euang. Erat homo ex Pharisais Nicodemus nomine. Iohan. 3. num. 1. usque ad nu. 16. Sic enim. 90

S. Monicę Viduæ.

Epist. Viduas honora. 1. Tim. 5. num. 3. vsque ad nu. 11. Adololescentiores autem. 169

Euang. Ibat Iesus in ciuitatem quæ uoca[illegible] Naim. Luc. 7. num. 11. usque ad nu[illegible] 17. Et exijt. 65

In festo S. Iohannis ante portā Latinā.

Epist. Stabunt iusti in magna constantia. Sap. 5. nu. 1. vsq; ad nu. 6. Ergo errauimus. 470

Euang. Accessit ad Iesum mater filiorum Zebedai. Mat. 20. num. 20. vsque ad nu. 24. Et audientes. 21

In apparitione S. Michaelis Archāgeli.

Epist. Significauit Deus. Apoc. 1. num. 1. usque ad nu. 6. Et fecit. 190

Euang. Quis putas maior est in regno. Mat. 18 nu. 1. usque ad nu. 11. Venit enim. 19

In festo sancti Gregorij Nazianzeni Episcopi, & Confessoris

Epist. Iustus cor suum tradet Eccli. 39. nu. 6. usque ad nu. 15. Si permanserit. 496

Euang. Vos estis sal terræ. Mat. 5. nu. 13. usque ad nu. 20. Dico enim. 7

SS. Gor-

17.nu.17.usque ad finem capitis 234

Euang. Erat quidam languens Lazarus a Bethania.Iohan.11.nu.1.vsque ad nume. 46.Quidam autem ex ipsis 100

Sabbatho.

Epist.In tempore placito exaudiui te.Isa.49 nume.8.usque ad nume.16. Ecce in manibus 526

Euang.Ego sum lux mundi. Iohã.8.num.12. usque ad nu.21.Dixit ergo iterum 98

DOMINICA V. Passionis.

Epist.Christus assistens Pontifex.Heb.9.nu. 11.vsque ad nu.16.Vbi enim testamentum 176

Euang.Quis ex vobis arguet me de peccato? Iohan.8.nu.46.vsque ad finem capitis 98

Feria ij.

Epist.Factum est verbum Domini ad Ionam. Ionæ 3.nu.1.usq; ad finem capitis 633

Euang. Miserunt principes & Pharisæi ministros, Iohan.7.nu.32.vsque ad nume.39. nondum enim erat 97

Feria iij.

Epist.Congregati sunt Babylonii ad regẽ, & dixerunt Trade nobis.Dan.14.num.28. vsque ad finem capitis 623

Euang.Ambulabat Iesus in Galilæam, non enim Iohan.7.nume.1.vsque ad nume.14. Iam autem die 96

Feria iiij.

Epist.Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: Loquere ad vniuersum cœtũ filiorum Israel, et dices ad eos: Ego dominus Deus nester, Non facietis furtũ. Leu.19. nu. 1. usque ad nu.19. Iumentum tuum 81

Euang.Facta sunt encænia in Ierosolymis.Ioh. 10.num.22.vsque ad nu.39. Quærebant ergo 100

Feria v.

Epist.Orauit Daniel Dominum, dicens: Domine Deus noster. Ne quæsumus. Cap.3. nu.34.vsq; ad nu.46.Et nõ cessabãt 612

Euang. Rogabat Iesum quidam Pharisæus, ut manducaret cum illo Luc.7.nu.36.vsque ad finem capitis 66

Feria vj.

Epist. Domine omnes qui te dereliquunt. Ierem.17.nu.13.vsque ad nu.19. Hæc dicit Dominus 544

Euang.Collegerunt pontifices & Pharisæi. Iohan.11.nume.47.vsque ad nu.55.Proximum autem 102

Sabbatho.

Epist.Venite, cogitemus contra iustum. Iere. 18.nu.18.vsque ad finem capitis 544

Euang.Cogitauerunt autem Principes sacerdotum.Iohan.12.num.10.vsque ad nu.37. Cum autem tanta signa 103

DOMINICA PALMARVM

Post Benedictionem Palmarum.

Epist.venerunt filii Israel in Elim. Exod.15. nu.27.& cap.16.vsque ad nu.7. Audiui enim murmur 51

Euang. Cum appropinquasset. Matth.21. nume. 1.vsque ad nume.10. Hosanna in excelsis 21

Ad Missam.

Epist.hoc enim sentite in vobis, Philip.2. nu. 5. vsque ad nu.12. Itaque charissimi 63

Euang.Passio Domini secundum Matthæum Scitis quia post biduum, Matth.26.num. 2.vsque ad cap.27.nume.62.Altera autem die 27

Feria ij. Maioris hebd.

Epist. Dominus Deus aperuit mihi aurem, Isa.50.num.5. vsque ad nu.11. Ecce nos omnes 526

Euãg. Ante sex dies Paschæ uenit Iesus, Ioh. 12.nu.1.vsq; ad nu.10.Cogitauerunt 102

Feria iij.Maioris hebd.

Epist.Dixit Ieremias: Domine demonstrasti mihi, Ier.11.nu.18 usque ad nu.21. Propterea hæc 541

Euang. Passio Domini secundum Marcum. Erat Pascha & azima Mar.14.nu.1.vsq; ad cap.15.nu.42. Et cum iam sero 49

Feria iiij. Maioris.

Epist. Ecce Saluator tuus uenit, Isa.62.num 11.vsque ad cap.63.nu.7.& super 531

Itẽ Epist.Dixit Isaias: Domine quis credidit

auditui, Isa 53. nume. 1. usque ad finem capitis 527
Euang. Passio Domini secundũ Lucam Appropinquabat dies festus aZymorum. Luc. 22. nu. 1. usq; ad cap. 22. nu. 54. Et die erat parasceues 82

Feria v: in Cęna Domini.

Epist Conuenientibus ergo nobis in unum. 1. Cor. 11. nu. 20. vsque ad nu. 13. Itaque fratres 147
Euang. Ante diem festum Paschę. Iohan. 13 nu. 1 usque ad nu. 16. Amen amen 104

Feria vj. Parasceue.

Epist. in tribulatione sua. Osee 6. nu 1. usque ad nu. 8. Ipsi autem 624
Item Epist. Dixit Dominus ad Moysen & Aaron in terra Aegypti, Exod. 12. nu. 1. usque ad nu 12. Et transibo 47
Euang. Passio Domini secundum Iohannẽ, Egressus est Iesus, Ioh. 18. nu. 1. usque ad finem cap. 19. 109

SABBATHO SANCTO post benedictionem Cęrei.

Prophetia prima. In principio Creauit Deus cœlum, Gen. 1. nu. 1. usque ad cap. 2. num. 3. Et benedixit folio 1
Prophetia ij. Noe uero cum quingentorum esset annorum, Gen. 5. nu. 31. usque ad cap. 6. 7. & 8. nu. 11. Et ait ad eum 4
Prophetia iij. Temtauit Deus Abrahã. Gen 22 nu. 1. usq; ad nu. 20. Nis itaque 15
Prophetia iiij. Factum est in uigilia matutina, Exod. 14. nu. 24 usque ad cap. 15. nu. 1. Cantemus Domino 50
Prophetia v. Hęc est hęreditas seruorũ Domini, & iustitia eorũ apud me, dicit Dominus: Omnes sitientes, Isa. 55. nu. 17. usque ad nu. 12. Quia in lętitia. 528
Prophetia vj. Audi Israel mandata uitę. Baruch cap. 3. nu. 9. usq; ad finẽ capitis 574
Prophetia vij. Facta est super me manus Domini. EZec. 37. num. 1. vsque ad nu. 14. Et scietis 599
Prophetia viij. Apprehẽderunt septẽ mulieres uirum unum, Isa. 4. nu. 1. usque ad finem capitis 505
Prophetia ix. Dixit Dominus ad Moysen et Aaron in terra Aegypti. Exod. 12. usq; ad nu. 12. Et transibo 47
Prophetia x. Factum est uerbum Domini ad Ionam. Ionę. 3. nu. 1. vsque ad finem capitis 633
Prophetia xj. Scripsit Moyses canticũ. Deu. 31. nu. 22. vsque ad finem capitis 136
Prophetia xij. Nabuchodonosor rex fecit statuam auream, Dan. 3. nu. 11. usque ad nu. 25. Stans autem 6 1

Ad Missam.

Epist. Si consurrexistis cum Christo, Colo. 3. num. 1. vsque ad nume. 4. Morificate ergo membra 164
Euang. Vespere autem. Mat. 28. nu. 1. usque ad nume. 1. Et exierunt 33

In Die Paschæ.

Epist. Expurgate uetus, 1. Cor. 5. nume. 7. vsque ad nu. 9. Scripsi uobis 144
Euang. Maria Magdalene, & Maria Iacobi. Mar. 16. nu. 1. usq; ad nu. 8. At illę 54

Feria ij. post Pascha.

Epist. Stans Petrus in medio plebis dixit. Viri fratres Act. 10. nu. 37. usque ad num. 44. Adhuc loquente 121
Euang. Duo ex discipulis Iesu, Luc. 24. nu. 15. usque nu. 36. Deum autem hac 86

Feria iij. post Pascha.

Epist. Surgens Paulus & manu silentiũ indicens, ait: Viri fratres, Act. 13. nu. 16. usque ad nu. 33. sicut & in Psal. 125
Euang. Stetit Iesus in medio discipulorum suorum, & dixit eis Pax uobis, Luc. 24. nu. 36. usque ad nu. 48. incipientibus ab Ierosolyma 87

Feria iiij. post Pascha.

Epist. Aperiens Petrus os suum dixit: Viri Israelitę, Act. 3. nu. 12. vsque ad nu. 20. ut cum uenerit 115
Euang. Manifestauit se iterum Iesus, Iohan. 21. nu. 1. usque ad nu. 14. Cum ergo 112

Feria v. post Pascha.

Epist. Angelus Domini locutus est ad Philippum,

SS. Mart. septem fratrum.
Epist. Mulierem fortem. Prou. 31 nu. 10. vsque ad finem capitis. 459
Euang. Loquente Iesu ad turbas, ecce mater eius. Matt. 12. nu. 46. usq; ad finem capitis 15
S. Pij Papæ, & mart.
Epist. Beatus uir qui suffert. Iac. 1 nu. 12 usque ad nu. 19. Scitis fratres. 179
Euang. Siquis uenit ad me. Luc. 14. nu. 26. vsque ad nu. 34. Bonum est 75
SS. mart. Naboris & Felicis.
Epist. Iustorum animæ in manu Dei. Sap. 3. nu. 1. usque ad nu. 9. Qui confidunt 469
Euang. Cum audieritis prælia. Luc. 21. nu. 9. vsque ad nu. 19. Cum autem uideritis 81
S. Anacleti papæ & mart.
Epist. Benedictus Deus, & pater domini nostri. 2. Cor. 1 nu. 3. usque ad num. 8. Non enim. 150
Euang. Siquis vult uenire post me. Matt. 16. nu. 24. usque ad nu. 28. Amen dico 18
In festo S. Bonauenturæ episc. & conf.
Epist. Testificor coram Deo, & Christo. 2. Tim. 4. nu. 1. vsq; ad n. 9. Festina ad me 171
Euang. Homo quidam peregre proficiscens. Mat. 25. nu. 14. usq; ad n. 24. Accedēs. 26
S. Alexij confess.
Epist. Est quæstus magnus. 1. Tim. 6. nu. 6. vsque ad nu. 12. In qua 169
Euang. Ecce nos reliquimus omnia. Mat. 19. nu. 27. usq; ad nu. 30. Multi autem 20
S. Simphorosę cum septem filijs mart.
Epist. Sancti per fidem uicerunt regna. Heb. 11. nu. 33. usq; ad num. 40. Non acceperunt 178
Euang. Attendite a fermento Pharisæorum. Luc. 12. nu. 1. vsq; ad nu. 10. Et omnis. 73
S. Margaritæ virg. & mart.
Epist. Confitebor tibi Domine rex. Eccli. 51. nu. 1. usque ad finem capitis 502
Euang. Simile est regnum cœlorum thesauro. Mat. 13. nu. 44. usq; ad n. 53. Et factū. 14
S. Praxedis Virginis.
Epist. De virginibus præceptum Domini non habeo, 1. Cor. 7. nu. 25. usque ad num. 34 Quæ autem nupta 14
Euang. Simile est regnum cælorum thesauro abscondito Mat. 13. nu. 44. usque ad nu. 53. Et factum est. 1
In festo S. Mariæ Magdalenæ.
Epist. Surgam, & circuibo ciuitatem. Cant. 3. nu. 2. usque ad nu 6. & cap. 8. nu. 6. usque ad nu. 8. Soror nostra 46
Euang. Rogabat Iesum quidam Pharisæus Luc. 7. nu. 36. vsque ad finem capitis 6
S. Apollinaris Episcopi, & mart.
Epist. Seniores qui in uobis sunt, obsecro. 1 Pet. 5. nu. 1. usque ad nu. 12. Per Syluanum 18
Euang. Facta est contentio inter discipulos Luc. 22. nu. 24. usque ad nu. 31. Ait autem Dominus 8
In Vigilia S. Iacobi Apost.
Epist. Benedictio Domini super caput iusti Eccli. 44. nu. 25. et 45. usque ad num. 1 Et coronauit 49
Euang. Hoc est præceptum meum. Ioh. 1 num. 12. usque ad num. 17. Hæc mando nobis. 10
In festo S. Iacobi Apostoli.
Epist. Puto, quod Deus nos Apostolos. 1. Corinth. 4. nume. 9. usque ad nume. 16. Rogo ergo 14
Euang. Accessit ad Iesum mater filiorum Zebedæi Mat. 20. num. 20. usque ad nume. 24. Et audientes. 2
S. Pantaleonis martyris.
Epist. Memor esto, Dominum Iesum Christum. 2. Tim. 2. nu. 8. usq; ad nu. 12. & ca. 3. nu. 10. usque ad nu. 13. Multi autē 17
Euang. Nihil opertum quod non reueletur Matt. 10. num. 26. usque ad num. 34. Nolite arbitrari. 1
SS. Nazarij, Celsi, & Victoris martyr. & Innocentij Papæ & confes.
Epist. Reddidit Deus iustis mercedē. Sap. 10. n. 17. vsq; ad nu. 21. Quoniā sapientia. 47
Euang. Cum audieritis prælia. Luc. 21. nu. 9 usque ad nu. 19. Cum uideritis. 8

S. Marthę Virginis.
Epist. *Qui gloriatur, in Domino glorietur.* 2. *Cor.* 10. *nu.* 17. *vsque ad cap.* 11. *num.* 3. *Timeo autem.* 153
Euang. *Intrauit Iesus in quoddam castellum Luc.* 10. *nu.* 38. *vsq; ad finem capitis.* 71
ss. Abdon, & Semen mart.
Epist. *Exhibeamus nosmetipsos.* 2. *Cor.* 6. *nu.* 4. *vsque ad nu.* 11. *Os nostrum.* 152
Euang. *Videns Iesus turbas ascendit in montem. Matt.* 5. *num.* 1. *vsque ad num.* 12. *Sic enim.* 6

FESTA AVGVSTI.

In festo s. Petri ad Vincula.
Epist. *Misit Herodes rex manus. Act.* 12. *nu.* 1. *vsq; ad nu.* 12. *Considerásq;* 122
Euang. *Venit Iesus in partes Cæsareæ Philippi. Matt.* 16 *nu.* 13. *vsque ad num.* 20. *Tunc præcepit.* 18
s. Stephani Papę, & mart.
Epist. *A Mileto autem Paulus mittens Ephesum. Act.* 2. *num.* 17. *vsque ad nu.* 22. *Et nunc ecce alligatus.* 128
Euang. *Siquis vul venire post me. Mat.* 16. *nu.* 24. *vsque ad nu* 28. *Amen dico.* 18
In Inuentione s stephani Protomart.
Epist. *Stephanus autem plenus gratia, & fortitudine. Act.* 6. *num.* 8. *vsque ad num.* 11. *& cap.* 7 *num.* 54. *vsque ad num.* 60. *Saulus autem.* 117
Euang. *Ecce ego mitto ad vos prophetas. Mat.* 23. *nu.* 34. *vsque ad finem capitis.* 24
In festo s. Dominici Confess.
Epist. *Testificor corā Deo, & Christo.* 2. *Tim.* 4. *nu.* 1. *vsque ad nu.* 9. *Festina ad me.* 171
Euang. *Sint lumbi vestri præcincti. Luc.* 12. *nu.* 35. *vsque ad nu.* 41. *Ait autem.* 73
In festo s. Marię ad Niues.
Epist. *Ab initio, & ante secula. Eccli.* 24. *nu.* 14. *vsque ad nu.* 17. *Quasi cedrus.* 489
Euang. *Loquēte Iesu ad turbas Luc.* 11. *nu.* 27. *vsque ad nu.* 29. *Turbis autem.* 72
In festo Trasfigurationis Domini Nostri IESV CHRISTI.
Epist *Nō doctas fabulas secuti.* 2. *Pet.* 1. *cap.* 1. *nu.* 16. *vsq; ad nu.* 29. *Hoc primum.* 1
Euang. *Assumpti Iesus Petrum, & Iacob & Iohannem. Matt.* 17. *num.* 1. *vsque num.* 10. *Et interrogauerunt.*
s. Donati Episcopi, & mart.
Epist. *Omne gaudium existimate. Iac.* 1. *nu.* 2. *vsque ad num.* 13. *Nemo cum.* 1
Euang. *Videte, & vigilate, & orate. Mar.* num. 33. *vsque ad finem capitis.* 4
ss. Mart. Cyriaci, Largi, & Smaragd.
Epist. *Gratias agimus Deo sine intermissio* 1. *Thes.* 2 *num.* 13. *vsque ad nu.* 17. *N autem fratres.* 1
Euāg. *Eūtes in mūdū vniuersum. Mar.* 16. *n* 15. *vsq; ad nu.* 19. *Et Dominus, quidē.*
In Vigilia s. Laurentij.
Epist. *Confitebor tibi Domine rex. Eccli.* 5 *num.* 1. *vsque ad nu.* 13. *Exaltasti.* 5
Euang. *Siquis vult venire post me. Matt.* 1 *nu.* 24. *vsque ad nu.* 28. *Amen dico.*
In festo s. Laurentij mart.
Epist. *Qui parce seminat, parce, & metet. Cor.* 9. *nu.* 6. *vsq; ad nu.* 11. *In omnibus.* 1
Euang. *Amen amen dico vobis, Nisi gr num. Ioh.* 12. *num.* 24. *vsque ad num.* 2 *Nunc anima mea.* 1
Infra Octa. s. Laurentij fit sicut in di
In die ss. Tiburtij, & Susannę fit communi.
s. Clarę de communi Virg.
ss. Hyppoliti, & Cassiani de commun
In Vigilia Assumptionis Beatę Mari
Epist. *Ego quasi vitis fructificaui. Eccli.* 24. *n* 23. *vsque ad num.* 31. *Hæc omnia.* 4
Euang. *Loquente Iesu ad turbas. Luc.* 11. *n* 27. *vsque ad nu.* 29. *Turbis autem.*
In Assumptione Beatę Marię Virgin
Epist. *In omnibus requiē quæsiui. Eccli.* 24. *n* 11. *vsque ad nu.* 21. *Et quasi storax.* 4
Euang. *Intrauit Iesus in quoddam castellu Luc.* 10. *nu.* 38. *vsque ad finem capitis.*
Infra Octa. Beatę Marię fit sicut in d
In Octa. s Laurentij.
Epist. *Qui parce seminat, parce, & metet. Cor.* 9 *nu.* 6. *vsq; ad nu.* 11. *In omnibus.* 1

Euang. Nisi granũ frumenti. Ioh. 12. nu. 24. vsque ad nu. 27. Nunc anima mea. 103

S. Agapiti mart. de cõmuni unius mar.

S. Bernardi Abbatis.

Epist. Iustus cor suum trades ad vigilandũ, Eccli. 39. nume. 6. vsque ad nume. 15. Si permanserit. 496

Euang. Ecce nos reliquimus omnia. Mat. 19. nu. 27. usque ad nu. 30. Multi autem. 20

In octa. Assumptionis B Mariæ.

Epist. In omnibus requiem quæsiui. Eccli. 24 nu. 11. usq; ad nu. 21. & quasi storax. 489

Euang. Intrauit Iesus in quoddam castellum. Luc. 10. nu. 38. usq; ad finem capitis 71

In Vigilia S. Bartholomæi Apost.

Epist. Benedictio Domini super caput iusti. Eccli. 44. nu. 25. & 45. usque ad nu. 10. Et coronati. 499

Euang. Hoc est præceptum meum, Iohan. 15 num. 12. vsque ad nu. 17. Hæc mando uobis. 106

In festo S. Bartholomæi Apost.

Epist. Vos estis corpus Christi, et membra de membro. 1. Cor. 12. nu. 27. usque ad finem capitis. 147

Euang. Exiit Iesus in mõtem orare. Luc 6. nu. 12. usque ad nu. 20. Et ipse eleuatis. 63

S. Ludouici confess.

Epist. Iustum deduxit Dominus per uias rectas. Sap. 10. nu. 10. vsque ad nu. 15. Hæc populum. 472

Euãg. Homo quidam nobilis abijt in regionẽ longinquã. Luc. 19. nu. 12. usq; ad nu. 27 Verumtamen. 79

S. Zepherini Papæ, & mart.

Epist. Benedictus Deus & pater Domini nostri IESV CHRISTI. *2. Cor. 1. nu 3. usq; ad nu. 8. Non enim* 150

Euang. Si quis vult uenire post me. Mat. 16 nu. 24 usque ad nu. 28. Amen dico 18

In festo S. Aug. epis. & conf. & eccl. doc.

Epist. Testificor coram Deo, & Christo. 2 Timoth. 4. nu. 1. usque ad num. 9. Festina ad me. 171

Euang. Vos estis sal terræ. Matth. 5. nume. 13. usque ad num. 20. Dico enim.

In decollatione S. Iohannis Bapt.

Epist. Factum est uerbum Domini ad me dicens: Accinge lumbos tuos. Ier. 1. nu. 17 vsque ad finem capitis. 53

Euang. Misit Herodes, ac tenuit Iohannem Mar. 6. num. 17. usque ad nu. 30. Et conuenientes 4

SS. Felicis, & Adaucti mart.

Epist. Reddidit Deus iustis mercedem. Sap. 10 num. 17. usque ad num. 21. Quoniam sapientia 47

Euang. Qui uos audit, me audit, Luc. 10. nu 16. usque ad nu. 21. In ipsa hora 71

FESTA SEPTEMBRIS.

S. Aegidij Abbatis.

Epist. Dilectus Deo, & hominibus. Eccli. 45 num. 1. usque ad num. 6. docere Iacob 499

Euang. Ecce nos reliquimus omnia. Mat. 27. nu. 17. usq; ad nu. 30. Multi autem. 20

In natiuitate S. Mariæ Virg.

Epist. Dominus possedit me in initio uiarum suarum. Prou. 8. nu. 22. usq; ad num. 36 Qui autem. 448

Euã. Liber generationis Iesu Christi filij David, Mat. 1. usq; ad nu. 17. Omnes itaq; 3

In festo S. Nicolai de Tolentino.

Epist. Dilectus Deo, & hominibus. Eccli. 45 nu. 1. usq; ad nu. 6. docere Iacob 499

Euang. Nolite timere pusillus grex. Luc. 12. nu. 32. usq; ad nu. 35. Sint lumbi. 73

In exaltatione S. Crucis.

Epist. Christus Factus est pro nobis obediens, Philip. 2. nu. 8. usq; ad nu. 12. Itaque charissimi. 161

Euãg. Nunc iudicium est mundi, Ioh. 12. nume. 31. usq; ad nu. 46. Hæc locutus. 103

In octa. S. Mariæ.

Epist. Dominus possedit me in initio uiarum suarum. Prou. nu. 22. usque ad nu. 21. Qui autem 448

Euang. Liber generationis IESV CHRISTI *filij David, Matth. 1. usque ad num. 17. Omnes itaque* 3

ss.Pontificum,& mart. Cornelij, & Cypriani.

Epiſt.Iuſtorũ animæ in manu Dei ſunt. Sap 3.nu.1.uſq; ad nu.9.Qui confidunt. 469

Euang.Cum audieritis prælia,Luc.21.nu.9. uſque ad nu.19.Cum autem uideritis 81

ss.mar.Ianuarij epiſ. & ſociorum eius.

Epiſt. Iuſtorum animæ in manu Dei.Sap.3 nu.1.vſque ad nu.9.Qui confidunt. 469

Euang.Cum audieritis prælia.Luc.21.nu.9. uſque ad nu.19.Cum autem uideritis 81

In vigilia s. Matthęi Apoſt.

Epiſt. Benedictio Domini ſuper caput iuſti. Eccli.44.& 45.nu.25.uſque ad nu.10. Et coronauit. 499

Euang.Vidit Ieſus publicanum nomine Leui.Luc.5.nu.27.vſq; ad num.33. At illi dixerunt. 62

In feſto s.Matthęi Apoſt.& Euang.

Epiſt. Similitudo vultus quatuor animalium Ezech.1.nu.10. uſque ad nu. 15.Cumq; aſpicerem 577

Euang. Vidit Ieſus hominem ſedentem in thelonio,Matthæum nomine.Mat.9.nu.9 uſque ad nu.14.Tunc acceſſerunt 11

ss. mart. Mauritij, & ſociorum.

Epiſt.Reſpondit vnus de ſenioribus, & dixit mihi Apoc 7. num.13. uſque ad finem capitis. 193

Euang. Videns Ieſus turbas aſcendit in monte,Mat.5.nu.1.uſq; ad nu.42.Sic enim. 6

s.Lini Papę, & Mart.

Epiſt.Benedictus Deus,& pater Domini noſtri Ieſu Chriſti.2.Cor.1.nu.3.uſque ad nume.8.Non enim 150

Euang.Si quis vult uenire poſt me.Mat.16. num.24. uſque ad num.28.Amen amen dico 18

ss.mart.Cypriani,& Iuſtinę.

Epiſt.Rememoramini priſtinos dies.Heb.10 nu.32.uſque ad num.39. Quòd ſi ſubtraxerint 177

Euang. Sedente Ieſu ſuper montem Oliueti. Mat. 24.3. uſque ad nu.14.Et prædicabitur. 25

ss.mart.Coſmæ, & Damiani.

Epiſt.Iuſti autem in perpetuum uiuent. Sap. 5.nu.16.vſq; ad nu.21. Acuet autẽ. 470

Euang. Deſcendens Ieſus de monte. Luc.6. nu.17.uſque ad nu.24. Secundum hæc faciebant 63

In feſto s.Hierony,presbyteri,confeſ. & Eccl. Doct.

Epiſt.Teſtificor coram Deo,& Chriſto Ieſu 2.Tim.4.num.1.uſq; ad nu.9.Feſtina ad me 171

Euang.Vos eſtis ſal terræ.Mat.5.nu.13 uſque ad nu.20. Dico enim 7

FESTA OCTOBRIS.

s.Remigij Epiſc. & conf.

EPiſt.Ecce ſacerdos magnus, cuius locus per capita.Eccli.44.& 45.ſparſim colliges: nempe,Placuit Deo, Eccli.45.nu. 16.Inuentus eſt iuſtus,nu.17.Non eſt inuentus.nu.20.Ideo iureiurando.nu.22. Benedictionem,nu.25.Magnificauit cũ, Eccli.45.nu.2.Statuit ei.nu.8. Fungi ſacerdotio.num.19.ſinis in odorem ſuauitatis num.20. 499.& 500

Euang. Homo quidam peregre proficiſcens Mat.25.nu.14. uſque ad num.24. Accedens autem 26

s. Franciſci confeſ.

Epiſt.Mihi autem abſit gloriari, Gal.6.nu. 14.vſque ad finem capitis. 157

Euang.Confiteor tibi pater,Mat.11.nu.25. uſque ad finem capitis 13

s.Marci Papę, & confeſs.

Epiſt.Plures facti ſunt ſacerdotes.Heb.7.n. 23.uſque ad num.28.Lex enim. 175

Euang.Vigilate,quia neſcitis qua hora.Mat. 24.nu.42.uſque ad nu.49.Si autem 26

ss.Dionyſij,Ruſtici,& Eleuterij.

Epiſt.Stans Paulus in medio Areopag.Act. 17.nu.22.vſque ad finem capitis 126

Euang. Deſcendens Ieſu de monte. Luc.6. nu.17.uſque ad nu.24.Secundum hæc faciebant 63

s. Caliſti Papæ, & mart.

Epiſt.Omnis Pontifex ex hominibus Heb.5. nu.1.

nu.1.usque ad nu.5.Sic & Christus 174
Euang.Si quis uenit ad me. Luc.14.nu.26. vsque ad nu.34. Bonum est. 75

S.Lucæ Euangelistæ.

Epist.Gratias ago Deo, qui dedit eandem. 2.Cor.8.nu.16.usque ad finem 153
Euang. Designauit Dominus, & alios septuagintaduos, Luc.10.nu.1. vsq; ad nu. 12.Dico uobis 71

S.Hilarionis Abbatis.

Epist. Dilectus Deo, & hominibus. Eccli 45.nu.1.usque ad nu.6.docere Iacob 499
Euang.Ecce nos reliquimus omnia, Mat.19. nu.27.vsque ad nu.30. Multi autem 20

SS.mar. Chrisanti & Darię.

Epist. Iustorũ animæ in manu Dei, Sap.3. nu.1.usque ad num.9. Qui confidunt 469
Euang.Cum audieritis prælia.Luc.21.nu.9 vsque ad nu.19.Cum autem uideritis. 81

S.Euaristi Papæ, & mart.

Epist.Beatus uir qui suffert.Iac.1.nu.12.usque ad nu.19.Scitis fratres, 179
Euang. Si quis uenit ad me. Luc.14 nu.26. usque ad nume.34.bonum est. 75

Vigilia SS.Simonis & Iudæ Apostolor.

Epist.Spectaculum facti sumus, 1.Corinth. 4.num.9. usque ad num. 15. Nam si decem 143
Euang.Ego sum vitis vera, & Pater, Iohan. 15.nu.1.usque ad num.8. quem cum non videritis 106

In festo Apostolorum Simonis & Iudę.

Epist. Vnicuique nostrum data est gratia. Ephes. 4.nume.7.vsque ad nume. 14. vt iam 159
Euang. Hæc mando vobis. Iohan. 15. nume. 17. vsque ad nume. 26. Cum autem uenerit. 106

In vigilia omnium Sanctorum.

Epist. Ecce ego Iohannes uidi in medio throni Apoc.5.num.6. usque ad num.13. & omnem 192
Euang.Descendens Iesus de monte, Luc.6. nu.17.usque ad num.24.Secundum hæc faciebant 63

FESTA NOVEMBRIS.

In festo omnium Sanctorum.

Epist.Ecce, ego Iohannes uidi alterum Angelum. Apoc.7.num.2.usque ad num.13.Et respondit 193
Euang.Videns Iesus turbas ascendit in montem, Mat.5.num.1.usque ad num.12. Sic enim 6

Commemoratio omn. fidel. Defunct.

Quære in Epistolis, & Euang.votiuis in fine huius Indicis per ordinem.

In oct.omnium Sanctorum.

Dicitur sicut in Die, vt sup.

In Dedicatione Basilicæ Saluatoris.

Epist.Vidi ciuitatem Sanctam Ierusalem. Apoc.21.nu.2.vsque ad num.5.Et dixit mihi 198
Euãg.Ingressus Iesus perambulabat Iericho. Luc.19.nu.1.usq; ad nu.10. uenit. 79

SS.mar Tryphon.Respicij & Nimphę.

Epist.Nõ sunt cõdignæ passiones.Rom.8.nu. 18.usq; ad nu.24.Spe enim facti. 138
Euang.Attendite a fermento Pharisæorum. Luc.12.nu.1.usq; ad nu.10. Et omnes. 73

S.Martini episc. & confess.

Epist. Ecce sacerdos magnus, cuius loca per cap. Eccli 44.& 45.sparsim colliges: nempe, Placuit Deo, Eccli.44.nu.16.inuentus est iustus, nu. 17. Non est inuentus, nu. 20.Ideo iureiurando. nu.23. Benedictionẽ.nu.25.Magnificauit eũ.Eccli.45. nu. 2.Statuit ei, num.3. Fungi sacerdotio, nume.19. finis. In odorem suauitatis, nume.20. 499.& 500
Euang.Nemo accendit lucernam. Luc. 11. nu.33.usque ad nu.37. Et cum 72

S.Martini Papæ & mart.

Epist. Benedictus Deus, & Pater Domini nostri IESV CHRISTI. *1.Cor.1.nu.3. vsque ad nu.8.Non enim* 150
Euang.Si quis vult uenire post me Mat.16. nu.24. usq; ad nu.28. Amen dico. 18

S.Gregorij Thaumaturg. episcopi, & confess.

Epist. Ecce sacerdos magnus, cuius loca per

ea. Eccli.44. & 45. sparsim colliges: nempe, Placuit Deo Eccli.44.nu.16. Inuentus est iustus.nu.18. Non est inuentus nu.20. Ideo, iureiurando, nu.22. Benedictionẽ nu.25. Magnificauit eũ Eccli.45. nu.2. Statuit ei, nu.8. Fungi sacerdotio. nu.19. Finis, In odorem suauitatis. nume.20. 499 & 500

E*uang. Habete fidem Dei Mar.11.nu.22. vsque ad nu.25. Et cum* 47

In dedicatione Basilicæ Apostolorum Petri, & Pauli.

Epist. *Vidi ciuitatẽ sanctam Ierusalẽ Apoc. 21.nu.2.vsq; ad nu.5. Et dixit mihi* 198

Euãg. *Ingressus Iesus perambulabat Iericho. Luc.19.nu.1.vsq;ad nu.10. venit enim* 79

S. Pontiani martyris.

Epist. *Beatus uir qui suffert. Iac.1.num.12. vsque ad nu.16. Scitis fratres* 179

Euang. *Si quis uenit ad me. Luc.14.nu.26. vsque ad nu.35. Bonum est* 75

S. Ceciliæ virg. & marty.

Epist. *Domine Deus meus, exaltasti. Eccli.51 nu.13. usque ad nu.18. Cum adhuc* 502

Euang. *Simile est Regnum Cœlorum decem uirginibus Matt.25.nu.1. vsque ad nu. 24. Sicut enim* 26

In festo S. Clementis Papæ & marty.

Epist. *Imitatores mei este Phil.3.nu.17.vsq; ad cap.4.nu.4. Gaudete in Domino* 162

Euang. *Vigilate quia nescitis qua hora. Mat. 24.nu.42.usq; ad nu.48. Si autem* 26

S. Grysogoni marty.

Epist. *Iustum deduxit Dominus per uias rectas Sapien.10.nu.10. usque ad nu.15. Hæc populum* 472

Euang. *Nolite arbitrari, quia uenerim. Mat. 10.nu.34. vsque ad finem capitis* 12

S. Catherinæ virg.

Epist. *Confitebor tibi Domine rex Eccli.51 nu.1 usque ad nu.13. exaltasti super* 502

Euã. *simile est Regnũ cœlorũ decẽ virginibus. Mat.25.nu.1.vsq; ad nu.14. Sicut enim* 26

S. Petri Alexandrini.

Epist. *Beatus uir qui suffert tentationẽ. Iac.1. nu.12. usque ad nu.19. Scitis fratres* 179

Euang. *Si quis uenit ad me. Luc.14. nu.26. vsque ad nu.34. Bonum est* 75

COMMVNE SANCTORVM.

In vigilia vnius Apostoli.

EPISTOLA. *Benedictio Domini super caput iusti.* Eccli.44. *nu.25. & 45. vsque ad nu.10. & coronauit* 499

Euang. *Hoc est præceptum meum. Iohan.15. nume.12. usque ad nume.17. Hæc mando uobis* 106

VNIVS. MART. PONT. Commune.

Epist. *Beatus uir qui suffert. Iacob.1.nu. 12. vsq; ad nu.19. Scitis fratres* 179

Euang. *Siquis uenit ad me. Luc.14.nu.26. vsque ad nu.34. Bonum est* 75

Item. *Alia Epist. Benedictus Deus, et pater Domini nostri. 2. Corint.1.nu.3. usque ad nu.8. Non enim* 150

Euang. *Siquis uult uenire post me. Mat.16. nu.24. usque ad nu.28. Amen dico* 18

VNIVS MART. NON PON. Commune.

Epist. *Iustum deduxit Dominus per uias rectas, Sapien.10.nu.10. usque ad num. 15. Hæc populum* 472

Euang. *Nolite arbitrari, quia uenerim. Mat. 10.nu.34. usque ad finem capitis* 12

Item *Alia Epist. Memor esto, 2. Tim.2.nu. 8. vsque ad nu.12. & cap.3. nu.10. usque ad nu.13. Multi autem* 170

Euang. *Nihil opertum quod non reueletur. Matt.10.nu.26. usque ad nu.34. Nolite arbitrari* 12

Aliæ in communi unius marty.

Epist. *Omne gaudium. Iac.1.nu.2. usque ad nu.13. Nemo cum tentatur* 179

Item alia. *Communicantes Christi passionibus,*

bus, 1. Pet. 4. nu. 13. vsq; ad finẽ cap. 183
Euang. Amen amen dico uobis, Nisi granum frumenti. Iohan. 12. nu. 24. usque ad nu. 27. Nunc anima 103

VNIVS MARTYRIS
Commune tempore Pascali.

EPist. Stabunt iusti in magna constantia, Sap. 5. nu. 1. usque ad nu. 6. Ergo errauimus 470
Vel alia Epist. Memor esto. 2. Tim. 2. nu. 8. vsque ad nu. 12. & a cap. 3. nu. 10. usque ad nu. 13. Multi autem 170
Euang. Ego sum uitis uera, & Pater. Ioh. 15. nu. 1. usq; ad nu. 8. In hoc clarificatus 106

PLVRIVM MARTYRVM
Commune tempore Paschali.

EPist. Benedictus Deus, & Pater Domini. 1. Pet. 1. nu. 3. usque ad nu. 8. Quem cum non uideritis 181
Euang. Ego sum uitis, & uos palmites Iohã. 15. nu. 5. vsque ad nu. 12. Hoc est praeceptum 106
Alia Epist. Post haec ego Iohãnes audiui Apo. 19. nu. 1. usq; ad nu. 10. Et cecidi 197
Euã. Amẽ amẽ dico uobis quia plorabitis. Ioh. 16. nu. 20. vsq; ad nu. 23. Et in illo 107

Commune plurium martyrum, Extra tempus Paschale.

Epist. Iustorum animae in manu Dei. Sap. 3. nu. 1. usque ad nu. 9. Qui confidunt 469
Euang. cum audieritis praelia. Luc. 21. nu. 9. vsque ad nu. 19. Cum autem uideritis 81
Alia Epist. Iusti autẽ in perpetuũ uiuẽt. Sap. 5. nu. 16. usq; ad nu. 21. Accipiet autẽ 470
Euãg. Descẽdẽs Iesus de mõte. Luc. 5. nu. 17. usq; ad nu. 24. Secũdũ haec faciebant 63
Alia Epist. Rememoramini pristinos dies. Heb. 10. nu. 32. vsque ad nu. 39. Quòd si subtraxerint 177
Euang. Sedente Iesu super montem Oliueti. Mat. 24. nu. 3. usque ad nu. 14. Et praedicabitur 25
Alia Epist. Reddidit Deus iustis mercedẽ Sap. 10. nu. 17. vsque ad nu. 21. Quoniã sapientia 472
Item Epist. Iustificati ex fide. Rom. 5. nu. 1. vsque ad nu. 6. Vt quid 136
Item Epist. Non sunt condignae passiones. Ro. 8. nu. 18. usq; ad nu. 24. Spẽ facti 138
Item Epist. Exibeamus nosmetipsos. 2. Cor. 6 nu. 4. usque ad nu. 11 Os nostrum 152
Item Epist. Sancti per fidem uicerunt regna Heb. 11. nu. 33. usque ad nu. 40. Non acceperunt 178
Item Epist. Respondit unus de senioribus, & dixit mihi. Apoc. 7. nu. 13. usque ad finem capitis 193
Euang. Vidẽs Iesus turbas, ascẽdit in montẽ. Mat. 5. nu. 1. usq; ad nu. 12. Sic enim 6
Euang. Confiteor tibi Pater Mat. 11. nu. 25. vsque ad finem capitis 841
Euang. Vae uobis, qui aedificatis. Luc. 11. nu. 47. usque ad nu. 52. Vae uobis 73
Euang. Qui uos audit, me audit. Luc. 10. nu. 16 usque ad nu. 21. In ipsa hora 71
Euang. Attẽdite a fermẽto Pharisaeorũ. Luc. 12. nu. 1. usque ad nu. 12. Et omnis 73

CONFESSORVM PONTIF.
Commune.

EPist. Ecce sacerdos magnus, cuius loca per cap. Eccli. 44 et 45. sparsim colliges: nẽpe Placuit Deo. Eccli. 43. nu. 16. Inuentus est iustus, nu. 17. Nõ est inuentus, nu. 20. Ideo iureiurando, nu. 22. Benedictionẽ, nu. 25. Magnificauit eum, Eccli. 45 num. 2. Statuit ei nu. 8. Fungi sacer. num. 19. finis In odorẽ suauitatis, nu. 20. 499 & 500
Euang. Homo quidã peregre proficiscẽs, Mat. 25. nu. 14. usq; ad nu 24. Accedens 26
Alia Epist. Plures facti sunt sacerdot. Heb. 7. nu. 23. vsq; ad nu. 28. Lex enim 175
Euang. Vigilate quia nescitis qua hora Mat. 24. nu. 42. usque ad nu. 48. Si autem 26
Item Alia Epist. Omnis pontifex ex hominibus Heb. 5. nu. 1. usque ad nume. 5. Sic & Christus 174
Item Epist. Mementote praepositorum uestrorum Heb. 13. nu. 7. usque ad nume. 18. Vt cum gaudio 179
Euang. Nemo accendit Lucernam. Luc. 11.

num.33.vsque ad num.37.Et cum. 72
Euang.Videte vigilate,& orate, Marc.13. num.33.vsque ad finem capitis. 49
DOCTORVM Commune.
Epist.Testificor coram Deo,&Christo.2. Tim.4.num.1.vsque ad num.9.Festina ad me. 171
Euang.Vos estis sal terræ, Matt.5.num.13. vsque ad num.20.Dico enim. 7
Alia.Epist.Iustus cor suũ tradet.Eccli.39.nu. 6.vsque ad nu.15.Si permanserit. 496
CONFESSORVM NON PONT. Commune.
Epist.Beatus uir, qui inuentus. Eccli.31. nu.8.vsq; ad nu.13.Supra mensã.492
Euang. Sint lumbi uestri præcincti, Luc.12. nu.35.vsque ad nu.41.Ait autem. 73
Itẽ alia Epist.Spectaculũ facti sumus.1.Cor. 4.nu.9.vsq; ad nu.15. Nã si decem. 143
Euang.Nolite timere pusillus grex, Luc.12. nu 32.vsque ad nu 35. Sint lumbi. 73
Itẽ alia Epist. Quæ mihi fuerunt lucra.Phil. 3.nu.7.vsq; ad nu.13. Fratres ego. 162
Euãg.Homo quidã nobilis abijt,Luc 19.nu. 12.vsque ad nu.27. Veruntamen. 79
ABBATVM COMMVNE.
Epist.Dilectus Deo,& hominibus Eccli. 45.nu.1.vsq;ad nu.6.Docere Iacob.499
Euãg.Ecce nos reliquimus omnia, Matt.19. nu.27.vsq; ad nu.30. Multi autem. 20
VIRG. ET MARTIRVM Commune.
Epist. Cõfitebor tibi Dñe rex.Eccli.51. nu.1.vsq; ad nu.13.Exaltasti.sup. 502
Euang. Simile est regnũ cœlorum decem virginibus, Mat.25.nu.1. vsque ad num.14. Sicut enim. 26
Alia Epist. Dñe Deus meus exaltasti.Eccli. 51.nu.13.vsq; ad nu.18.Cum adhuc.502
Euang.Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito, Mat.13.num.44.vsque ad nu. 53.& factum est. 16
Alia Epist. Qui gloriatur,in Domino.2.Cor.10 nu.17.vsq;ad cap.11.nu. 3.Timeo autẽ.153
Euang: Simile est regnum cœlorum decẽ virginibus ut supra. 26
Alia Epist. De virginibus præceptum Domini non habeo.1.Cor.7.num.25.usq; ad num.34. Quæ autem nupta. 145
euang.Simile est regnum cœlorum thesauro, ut supra, Matt.13.nu.44.vsque 53. 16
Pro una martyre, non Virgine.
epist.Confitebor tibi Domine rex.Eccli.51.nu. 1.vsque ad nu.13.Exaltasti super. 502
euang.Simile est regnum cœlorum thesauro, vt supra. 16
Pro nec Virg. nec mart.
epist. Mulierem fortem.Prou.31.nu.10.vsque ad finem capitis. 459
euang.Simile est regnum cœlorum thesauro, vt supra.
Alia Epist.Viduas honora, 1.Tim 5.nu.2. vsq; ad nu 11.Adolescentiores autem.169
DEDICATIONIS ECCLESIAE. Commune.
Epist.Vidi ciuitatem sanctam Ierusalẽ. Apoc.21.nu.2.vsque ad num.5.Et dixit mihi. 198
euang.Ingressus Iesus perambulabat Iericho, Luc.19.num.1.vsque ad num. 10. Venit enim. 79
VOTIVA SANCTAE Trinitatis.
Epist.Gaudete perfecti estote. 2.Cor.13. nu.11.vsque ad finem capitis. 155
euang. Cum uenerit Paraclitus. Ioh.15. nu. 26.vsque ad cap.16. num.4. Hæc autem nobis ab initio. 106
Votiua de Angelis.
epist.Audiui uocem angelorum. Apoc.5.nu. 11.vsque ad finem capitis. 192
euang.Vidit Iesus Nathanael.Ioh.1.nu 47. vsque ad finem capitis. 89
Votiua de Apostolis.
epist.Per manus Apostolorum fiebant.Act. 5.num.12. vsque ad num. 17. Exurgens autem. 116
euang.Ecce nos reliquimus omnia, Matt.19. num.27.vsque ad num.30. Multi autem erunt. 20
Votiua de Spiritu Sancto.
Epist.Cum audissent Apostoli qui erant Ierosolymis.

rosolymis. Act.8.nu.14.vsque ad num.18
Cum vidisset 119
Euang. Siquis diligit me, sermonē. Iohan. 14. nu.23.vsque ad nu 41. Surgite 106

Votiua de Sancta Cruce.

Epist. Christus factus est pro nobis obediens. Phili.2.nu.8.vsque ad nu.12. Itaq; 161
Euang. Assumpsit Iesus duodecim discipulos. Matth.20.nu.17. vsque ad nume.20. Tunc accessit 21

Votiua de Passione Domini.

Epist. Effundam super domū Dauid Zach. 12.nu.10.vsque ad cap.14.nu.7.& conuertam manum 646
Euang. Sciens Iesus, quia iam omnia consummata sunt. Iohan. 19.nu.28. usque ad nu. 35. Et ille 110

IN MISSIS VOTIVIS de Sancta Maria.

Ab Aduentu vsque ad Natiuitatem.

Epist. Pete tibi signum a Domino Isa.7. nu.11.vsq; ad nu.16. Qui antequā 506
Euang. Missus est Angelus. Luc.1.nu.26. vsque ad nu.49. Et discessit 55

A Natiuitate vsque ad Purificationem.

Epist. Apparuit benignitas et humanitas. Tit. 3.nu.4.vsque ad nu.8. Fidelis sermo 172
Euang. Pastores loquebātur ad inuicē. Luc.2. nu.15.vsque ad nu.21. Et postquam 57

A Purificatione vsque ad Pascha.

Epist. Ab initio, et ante secula. Eccli.24. nu. 14.vsque ad nu.17. Quasi cedrus 489
Euang. Loquente Iesu ad turbas. Luc.11.nu. 27.vsque ad nu.29. Turbis autem 72

A Pascha vsque ad Pentecosten.

Epist. Ab initio, & ante secula. Eccli. 24.nu 14.vsque ad nu.17. Quasi cedrus 489
Euang. Stabant autem iuxta Crucem. Ioh.19 nu.25.vsque ad nu.28. Postea sciens 110

A Pentecoste vsque ad Aduentum.

Epist. Ab initio et ante secula. Eccli.24.nu. 14.usque ad nu. 17. Quasi cedrus 489
Euang. Loquete Iesu ad turbas. Luc.11.numer.27.vsque ad numer.29. Turbis autem 72

Pro quacunque necessitate Votiua.

Epist. Si iniquitates nostræ. Iere.14.nu.7.vsque ad nu.10. Hac dicit dominus 542
Euang. Habete fidem Dei. Mar.11.nu.22. vsque ad nu.25. Et cum 47

Pro peccatis Votiua.

Epist. Condelector legi Dei. Rom.7.num.22. vsque ad nu.25. Igitur ego 137
Euang. Petite & dabitur uobis. Luc.11.nu. 9.usque ad nu.14. Et erat 72

Pro eligendo Pontifice.

Epist. Adeamus cum fiducia ad thronum gratiæ. Heb.4.nu.16. usque ad cap.5.nu. 8. Et quidem 174
Euang. Si diligitis me mādata mea seruate. Ioh.14.nu.15.vsq; ad nu.20. In illo 105

Ad tollendum schisma, uel pro quacunque necessitate.

Epist. Obsecro uos, ut digne Ephe.4. nu.1.vsque ad nu.22. Deponite 159
Euang. Subleuatis Iesus oculis in cœlum dixit: Pater Iohan.17 nu.1.vsque num.23. & cognoscat 107

Contra paganos.

Epist. Orauit Mardochæus ad Dominum, dicens: Domine Deus. Esth.13.nu.8. usq; ad nume.18. Omnis quoque 377
Euang. Quis vestrum habebit, Luc.11.num. 5.vsque ad nu.14. Et erat eiiciens 72

Votiua pro tempore belli.

Epist. Accesserūt omnes principes bellatorum. Iere.42.nu.1.usq; ad nu.13. Si antē 160
Euāg. Accesserūt ad Iesū discipuli secreto dicentes: Dic nobis. Mat.24 nu.1. usque ad nume.8. 25

Votiua pro pace.

Epist. Orationē faciebāt sacerdotes. 2. Mach. 1.nu.23.usque ad nu.24. & nu. 2.usque ad nume.6. Et nunc 167
Euang. Cum sero esset die illo. Ioh.20.nu.19. usque ad nu.24. Thomas autem 111

Votiua pro vitanda mortalitate.

Epist. Immisit Dominus pestilentiam. 2. Reg. 24 nu.15.usque ad finem capitis 217
Euang. Surgens Iesus de synagoga, Luc.4.

nume.38. vsque ad finem capitis 61

Votiua pro infirmis .

Epist.Tristatur aliquis uestrum Iacob.5.nu.13.usque ad nu.6. Multum enim 181

Euang.Cũ introisset Iesus Carpharnaũ, Mat.8.nu.5,vsq; ad nu.14. Et cũ ueni sset 9

Votiua pro sponso & sponsa.

Epist.Mulieres uiris suis subditæ Ephes.5.nu 22. vsque ad finem capitis 160

Euang. Accesserũt ad Iesum Pharisæi.Matt.19.nu.3.usque ad nu.7. Dicunt illi 20

PRO DEFVNCTIS.

Epist. Ecce mysterium uobis dico. 1.Cor.15,nu.51.vsque ad nu.58.Itaque 149

Euang.Amen amen dico uobis, quia uenit hora, Iohan.5.num.25.usque ad num.30. Non possum 94

In depositione defuncti .

Alia Epist. Nolumus uos ignorare de dormientibus. 1. Thes.4.nu.13. vsque ad finem capitis 166

Euang. Dixit Martha ad Iesum: Domine si fuisses. Iohan. 11.nu.21.vsque ad nu.28. Et cum 101

In Anniuersario defunctorum .

Alia Epist.Vir fortissimus Iudas.2.Mach.12.nu.42. usque ad finem capitis 677

Euang.Omne quod dat mihi Pater. Iohan.6.nu.37.vsq; ad nu.40.Hæc est autem 96

In quotidianis defunctorum .

Epist.Audiui uocem de cœlo. Apoc.14.nu.13.usque ad nu.14. Et uidi 196

Euang.Ego sum panis uiuus.Ioh.6.num.51.vsque ad nume.55. Caro enim 96

F I N I S.

VENETIIS, APVD IOLITOS

M. D. LXXXVIII.

APPROBATIO.

BIBLIA hæc Sacra Venetijs a Iolitis cum Indice Biblico imprimenda, reliquorum omnium quæ adhuc edita sunt, maxime emendata, atque incorrupta esse censeo.

Ego Fr. Angelus Fauentinus Inquisitor Venetiarum.

Ego Paulus Comitolus Theologus Societatis IESV *idem censeo.*

*Ego Io.Dominicus Bonacorsius Theol. Societ.*IESV *idem plene iudico.*

Ego Laurentius Massa Secretarius idem censeo.

Digitized by Google